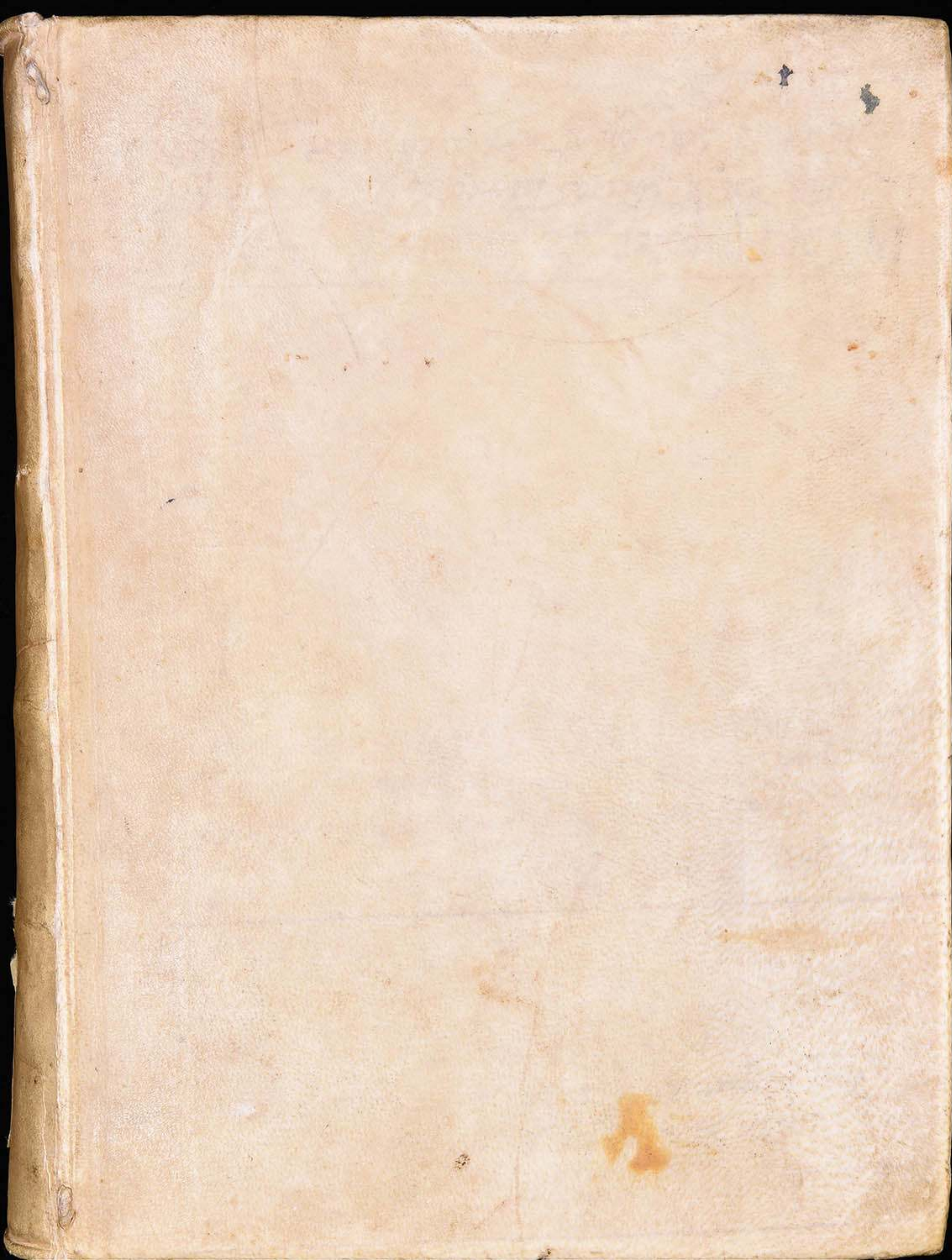

Decretales
GREGORII NONI PONT. MAX.

CVM EPITOMIS, DIVISIONIBVS, ET GLOSSIS ORDINARIIS;

Infinitis propè mendis & erroribus nunc demum summo studio & industria post omnes omnium editiones, recognitæ & repurgatæ.

Cum Additionibus tam ueterum quàm recentium Iurisconsultorum, omnibus & in Schola, foroq; uersantibus apprimè necessarijs; ad calculum prius atque censuram prudentum uirorum reuocatis.

VENETIIS, MDLXVII.

VERSVS EXPOSITI CONTINENTES TITVLOS IVRIS CANONICI.

Carmina Titulorum iuris Pontificij.

Tota ſiquidem congeries Decretalibus famulatur. Et earum aliquæ nunc in Sexto, nunc in Clement. (ut in expoſitione patet) repetuntur.

Primi libri Tituli ſunt in Decretalibus xliij. In Sexto xxij. In Clementinis xj.

a *PRimo ſumma fides ſtatuit reſcripta ſueſcit.*
b *Poſtulat electos. translatos. author & uſu.*
c *Inde renũtio. de ſupplenda. tẽpora. ſcrutor.*
d *Ordo reſignantis. ætas ac ungo ſacramen.*
e *Filius & ſeruus obnoxius. & uitiatus.*
f *Hinc bigamus. Clerus peregrinus. et archidiac.*
g *Archipresby. primic. ſacriſt. cuſtos. uice fungẽs.*
h *Delegat. legat. & dictus ab ordine iudex.*
i *Iudicis officium. maior pax. pacta ſequuntur.*
k *Tranſigo. poſtulo. poſt procuro. ſyndicus exto.*
l *Vis. metus. integrat. ac alienat. et arbiter hinc ẽ.*

Secundi libri Tituli ſunt in Decretalibus xxx. In Sexto xv. In Clementinis xij.

m *IVdicium. forus atq; libellus. mutua poſcens.*
n *Litem conteſtans. ſine quo. non ſuſcipe teſtes.*
o *Iurat dilatis & feriat. ordine noſcit.*
p *Plus peto. de cauſa ſpoliatos reſtituendo.*
q *Eſt dolus. & miſſus. lis pendens. atq; ſequeſtrat.*
r *Confeßis. probo ſunt teſtes teſtes quoq; cogo.*
s *Inſtruo præſumo iuſiurans excipiendo.*
t *Præſcribit ſententiat. appellat peregrinans.*
u *Vtilis omnibus his eſt confirmatio iuncta.*

Tertij libri Tituli ſunt in Decretalibus l. In Sexto xxiiij. In Clementinis xvij.

x *VIta decens. clerus habitans. clerusq; iugatus.*

Primi Libri Decretalium Tituli.

a De ſumma Trinitate & fide catholica. hæc in vj. & clemen. De conſtitutionibus. hæc in ſexto. De reſcriptis. hæc in vj. & clemen. De conſuetudine. hæc in vj.

b De poſtulatione prælatorum. hæc in vj. De electione & electi poteſtate. hæc in vj. & clemen. De translatione epiſcopi uel electi. De autoritate & uſu pallij.

c De renunciatione. hæc in vj. & cle. De ſupplenda negligentia prælatorum. hæc in vj. & clem. De temporibus ordinationum. hæc in vj. De ſcrutinio.

d De ordinatis ab epiſcopo qui reſignauit epiſcopatui. De ætate & qualitate & ordine pręficiendorum. hæc in vj. & cle. De ſacra unctione. De ſacramentis non iterandis.

e De filijs presbyterorum ordinandis uel non. hæc in vj. De ſeruis non ordinandis. & eo. manumiſsione. De obligatis ad ratiocinia ordinandis uel non. De corpore uitiatis ordinandis uel non.

f De bigamis non ordinandis hæc in vj. De clericis peregrinis. De officio archidiaconi.

g De officio archipresbyteri. De officio primicerij. De officio ſacriſtæ. De officio cuſtodis. De officio vicarij. hæc in vj. & clemen.

h De officio & poteſtate iudicis delegati. hæc in vj. & clemen. De officio legati. hæc in vj. De officio iudicis. De maioritate. & obedientia. hæc in vj. de treuga & pace. De pactis. hęc in vj.

i De tranſactionibus. De poſtulando. De procuratoribus. hæc in vj. & cle. De ſyndico.

k De ijs quæ vi metuſve cauſa fiunt. hæc in vj. De in integrum reſtitutione. hęc in vi. & cle. De alienatione iudicii mutandi cauſa facta. De arbitris. hæc in vi.

Secundi libri Tituli.

m De iudicijs. hæc in vj. & cle. De foro competenti. hæc in vj. & clem. De libelli oblatione. De mutuis petitionibus.

n De litis conteſtatione. hæc in vj. Vt lite non conteſtata non proce. ad teſti. recep.

o De iuramento calumniæ hæc in vj. De dilationibus. De ferijs De ordine cognitionum.

p De plus petitionibus. De cauſa poſſeſsionis & proprietatis. hæc in cle. De reſtitutione ſpoliatorum. hæc in vj.

q De dolo & contumacia. hæc in vj. & cle. De eo qui mittitur in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ. hæc in vj. Vt lite pendente nihil innouetur. hæc in vj. & cle. De ſequeſtratione poſſeſsionis & fructuum hæc in clem.

r De confeſsis. hæc in vj. De probationibus. hæc in clem. De teſtibus & atteſtationibus. hæc in vj. & clemen. De teſtibus cogendis uel non.

s De fide inſtrumentorum. De præſumptionibus. De iureiurando. hæc in vj. & clemen. De exceptionibus. hæc in vj. & clemen.

t De præſcriptionibus. hæc in vj. De ſententia & re iudicata. hæc in vj. & cle. De appellationibus, recuſationibus, & relationibus. hæc in vj. & cle. De clericis peregrinantibus.

u De confirmatione utili uel inutili.

Tertij libri Tituli.

x De uita & honeſtate clericorum. hęc in vj. & cle. De cohabitatione clericorum & mulierum. De clericis coniugatis. hæc in vj.

y De clericis non residentibus in ecclesia uel præbenda. hæc in vj.
De præbendis & dignitatibus. hæc in vj. & clementi.
De clerico ægrotante uel debilitato. hæc in vj.
z De institutionibus. hæc in vj. De concessione præbendæ. hæc in vj. & cle. Ne sede uacante aliquid innouetur. hæc in vj.
a De ijs quæ fiunt à prælatis sine consensu capituli. De ijs quæ fiunt à maiori parte capituli. Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur,
b De rebus ecclesiæ alienandis uel non. hæc in vj. & cle. De precarijs. De commodato. De deposito.
c De emptione & uenditione. De locato & conducto. De rerum permutatione. hæc in vj. & cle. De feudis. De pignoribus & alijs cautionibus.
d De fideiussoribus. de solutionibus. De donationibus. De peculio clericorum.
e De testamentis & ultimis uoluntatibus. hæc in vj. & clement. De successionibus ab intestato. De sepulturis. hæc in vj. & clemen.
f De parochiis & alienis parochianis. De decimis, primitiis & oblationibus. hæc in vj. & clement. De regularibus & transeuntibus ad religionem, hæc in vj. & cle.
g De conuersione coniugatorum. De conuersatione infidelium. De uoto & uoti redemptione. hæc in vj.
h De monachorum & canonicorum regularium. hæc in vj. & clemen. De religiosis domibus, ut episcopo sint subiectæ. hæc in vj. & clem. De capellis monachorum & aliorum religiosorum. hæc in vj.
i De iure patronatus. hæc in vj. & clementi. De censibus, exactionibus & procurationibus. hæc in vj. & clemen. De consecratione ecclesiæ uel altaris. hæc in vj.
k De celebratione missarum & sacramento eucharistiæ & diuinis officijs. hæc in clemen. De baptismo & eius effectu hæc in clement. De præsbytero non baptizato.
l De custodia eucharistiæ, & chrismatis, & aliorum sacramentorum.
De reliquiis & ueneratione sanctorum. hæc in vj. & clementi.
De obseruatione ieiuniorum.
m De purificatione post partum. De ecclesiis ædificandis uel reparandis.
De immunitate ecclesiarum, cœmiteriorum & rerum ad eas pertinentium. hæc in vj. & clement.
n Ne clerici uel monachi secularibus negotijs se immisceant. hæc in vj.

y Non residens. præbens. æger uel debilitatus.
z Institutio. concedendo. ne sede uacante.
a Et sine consensu. maior pars. non minuantur.
b Non alieno. trado precaria. commodo. pono.
c Vendo. loco. muto. de feudis. pignoribusque.
d Atque fideiussor. & soluit. dona peculi.
e De testamentis. etiam succedo. sepultus.
f Porrochijs. decimis. hinc regula religionis.
g Conuersus. coniunx. infidus. uota redempta.
h Deq; statu monachi. domibus. subiunge capellas.
i Iure patronatus. de censibus. ara sacrata.
k Missæ. baptismus. quo non est præsbiter usus.
l Eucharistia. reliquiæ. ieiunia serua.
m Purificans. ac ædificans. immunis adhærent.
n Clericiæ uel monachæ, dimitte negotia seculi.

Quarti libri tituli sunt in Decretalibus xx. In Sexto iij. In Clementinis j.

o Sponsus & impubes. & clandestina. duorū.
p Conditione. uouens. quem polluit. atque leprosus.
q Seruus. de natis. sequitur cognatio duplex.
r Post consanguineam. consanguinitas. gelidiq;.
s Ac interdictum. qui nati legitimi sunt.
t Accusare queunt. diuortia. dote. secundis.

Quarti libri tituli.

o De sponsalibus & matrimoniis. hæc in vj. De desponsatione impuberum. hæc in vj.
De clandestina desponsatione.
De sponsa duorum.
p De conditionibus appositis in desponsatione uel in alijs contractibus. Qui clerici uel uouentes matrimonium contrahere possunt. De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. De coniugio leprosorum.
q De coniugio seruorum. De natis ex libero uentre.
De cognatione spirituali. hæc in vj.
De cognatione legali.
r De eo qui cognouit consanguineam uxoris suæ uel sponsæ.
De consanguinitate & affinitate. hæc in clemen.
De frigidis & maleficiatis & impotentia coeundi.
s De matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ. Qui filij sint legitimi.
t Qui matrimonium accusare possunt uel contra illud testificari. De diuortiis.
De donationibus inter uirum & uxorem. Et de dote post diuortium restituenda.
De secundis nuptijs.

Quinti libri Tituli sunt in decretalibus xxj. In Sexto xj. In Clementinis xiij.

u *Accusatio. siue calumnia. sit tibi Simon.*
x *Prælati. Rabbi. Iudæis. hæreticos dant.*
y *Scismaticis. uel apostaticis. natos perimentes.*
z *Infans expositus. homicidia. luditur hastis.*
a *clerici pugna. sagittat. adulter. postea raptor.*
b *Furtis usuris. de falsi crimine. sortes.*
c *Colludo. pecco. uenor. ferio. maledico.*
d *Post interdictum celebrans. ac ordinis expers.*
e *Saltus. furtiuus. excessus. opusque nouellum.*
f *Lex priuata subit. purgat cum canone. uulgus.*
g *Damnum cum pœnis. post pœnitet. est anathema.*
h *Verborum sensus. sequitur quoque regula iuris.*

v De accusationibus, inquisitionibus & denuntiationibus. hæc in vj. De calumniatoribus. De simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur uel promittatur.

x Ne prælati uices suas uel ecclesias sub annuo censu concedant. De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. hæc in clementi. De Iudæis, Sarracenis & eorum seruis. hæc in clementi. De hæreticis. hæc in vj. & clemen.

y De scismaticis & ordinatis ab eis. hæc in vj. De apostatis & reiterantibus baptisma. De ijs qui filios occiderunt.

z De infantibus & languidis expositis. De homicidio uoluntario uel casuali. hæc in vj. & clementi. De torneamentis.

a De clericis pugnantibus in duello. De sagittarijs. De adulterijs. De raptoribus. incendiarijs, & uiolatoribus ecclesiarum.

b De furtis. De usuris. hæc in vj. & clemen. De crimine falsi. De sortilegis.

c De collusione detegenda. De delictis puerorum. De clerico uenatore. De clerico percussore. De maledicis.

d De clerico excommunicato, deposito uel interdicto ministrante. De clerico non ordinato ministrante.

e De clerico per saltum promoto. De eo qui ordinem furtiue suscepit. De excessibus prælatorum & subditorum. hæc in vj. & clemen. De noui operis nuntiatione.

f De priuilegijs. & excessibus priuilegiatorum. hæc in vj. & cle. de purgatione canonica. De purgatione vulgari.

g De iniurijs & damno dato. hæc in vj. De pœnis. hæc in vj. & cle. De pœnitentijs, & remissionibus. hæc inn. vj. & in clemen. De sententia excommunicationis. hæc in vj. & clemen.

h De uerborum significatione. hæc in vj. & clemen. De regulis iuris. hæc in vj. repetitur.

Titulorum iuris pontificij numerum, qui sunt in decretalibus clxxxv. In Sexto lxxvij. In clementinis liij. facili stylo indicant hæc quatuor carmina.

Centum titulos octogintaq; uolumen.
Gregorij noni ponit, quinas superaddens.
At septuaginta septem numerat tibi Sextus.
Ex clemente duas quinquagintaq; notabis.

TITVLORVM QVINQVE LIBRORVM DECRETALIVM,

secundum ordinem literarum Alphabeti à quibus inchoantur, collecta annotatio.

In inte-

FINIS.

TABVLA CAPItulorum Decretalium.

Capitula Decretalium.

Cum

De confir-

E

Immu-

Nisi

O

P

Prohibeas

R

S

Veniens

Materiæ glossarum.

A

Conducere

F

232.co-

Iuramen-

N

Materiæ Glossarum.

Q

Quæstio

Rescripta

Sen-

FINIS.

TABVLA LVDOVICI BOLOGNINI DE BONONIA IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS,

totum ferè Decretorum uolumen ampliſsimum continens, quæ ſecundum Titul. Decreta. procedendo, utiles & aptas quæſtiones cum iuribus & quottis neceſſarijs decidit, & in multorum ſcitu dignorum cognitionem breui manu & exiguo tempore (quo nihil in hoc ſeculo carius eſt) unumquenq; trahit.

Vtrum

De tranſlatione epiſcopi.

De authoritate & uſu pallij.

De renunciatione.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

De arbitris.

De iudicijs.

De foro competenti.

De in ius uocando Titulus extraordinarius.

De libelli oblatione.

De dilationibus.

De ferijs.

Vtrum liceat episcopis uel presbyteris uentillare causas diebus feriatis, & in quibus casibus, uide in textu, & in glos. summæ xv. q. iiij. 711. col. 1

Quando committitur causa decidenda intra certum tempus, si incidit in diem feriatam, an expiret commisio, uide glo. in cap. placita. xv. q. iiij. ibidem

Casus in quibus procedi potest diebus feriatis, uide in glos. summæ xv. q. iiij. ibidem.

Quæ festiuitates sint celebrandæ per totum annum, uide in tex. de consecra. distin. iij. 1295. col. 2

Quare magis celebretur festum crucis in qua Deus fuit dehonestatus, quã festum asinæ in qua fuit honoratus. uide glo. in cap. crucis. de consecrat. dist. iij. 1299. c. 1

De restitutione spoliatorum.

Vtrum agenti possessorio sufficiat conqueri de possessione absque eo quòd petatur restitutio in libello, uide glo. in cap. quia præsulatus. in uerbo, ablata. j. q. iiij. 391. col. 1

Vtrum & quando spoliatus sit ante omnia restituendus, uide in tex. latissimè ij. q. ij. 425. col. 2

Vtrum exceptio spoliationis sit dilatoria an peremptoria: & quis sit modus agendi in petenda restitutione, uide gl. in c. antiquitus. ij. q. ij. ibidem.

Vtrum omnibus spoliatis sit concedenda restitutio, uide in text. iij. q. j. 483. col. 1

Quot remedia dentur spoliatis, & in quibus casibus debet restitui, uide gloss. summæ iij. quæstio. j. ibidem.

Vtrum spoliatus etiam ultra mare sit restituendus, uide glos. in cap. redintegranda. in uerbo, in eo loco. iij. q. j. 483. col. 2

Vtrum spoliatus in modico sit restituendus, uide glos. in capit. oportet. iij. q. ij. 485. col. 1

Vtrum spoliatus à iudice sit restituendus. uide glos. in cap. præsentium. in fi. vij. q. j. 547. col. 2

Vtrum spoliatus etiam si sit raptor, debeat restitui, uide glos. in cap. quod autem. in uerbo, possideri. xiiij. q. j. 690. col. 1

De fructibus & litium expensis.

Vtrum quis posit condemnari semper in expensis in causa principali & etiam in causa appellationis, & quomodo, uide glos. in cap. in primis in uerb. expendisse. ij. q. j. 415. col. 1

De confessis.

Vtrum ex sola confessione mulieris sacerdos posit condemnari, uide in text. & in glo. summæ. xv. q. iij. 708. col. 1

Vtrum confessio sit extorquenda tormentis uel cruciatibus, tam in reo, quàm in actore, & quàm etiam in testibus, uide in text. & in glos. summę xv. q. v. 712. col. 2

Vtrum sponte cõfessus seu ab alijs conuictus, quòd ante ordinationem peccauerit, posit exequi officium suum, uide in text. & in gl. summæ xv. q. viij. 717. col. 1

De probationibus.

Vtrum & quando credatur literis episcopi, uide glo. in cap. curæ xj. q. iij. 616. col. 1

Cui incumbat onus probandi, an prælato bona esse ipsius, an uerò ecclesiæ bona esse sua, uide glos. in cap. sint manifestæ, probantur xij. q. j. 546. col. 1

De modo probandi negatiuam, uide glo. in c. præsens. xx. q. iij. 805. colum. 2

Cætera uide infra sub tit. de testib. in materia probationis. & sub titulo, de fide instrumẽtorum. quia hæc omnia ad idem tendunt. De probatione negatiua, uide glo. in l. accusator. canonizata. vj. q. v. 546. colum. 2

De testibus.

Vtrum pupillus posit testificari factus pubes de his quæ uidit in pupillari ætate, uide gl. in cap. relatum. in uerbo, in pueritia. in dist. xxxvij. 125. col. 1

An & quomodo debeat credi uni testi tantum, uide glo. in c. tanta. in dist. lxxxvj. 278. col. 2

Vtrum cardinali credatur sine literis papæ, uide glos. in c. nobilissimus. in uerb. nihilominus. in distin. xcvij. 320. col. 1

Vtrum dicta testium & interrogationes eorum debeant stare in secreto. uide glos. in c. in primis. in uerb. præsente. ij. q. j. 414. c. 1

Vtrum quis posit condemnari ex testimonio duorum tantum. uide in tex. & in glos. summæ. ij. q. iiij. 439. col. 2

De forma iuramenti testiũ, & quæ debet in se continere, uide glos. in c. nullam. in uerb. falsum. ij. q. iiij. 440. col. 2

Vtrum fama orta à detractoribus uel ab inimicis egeat purgatione, uide in glos. summæ. ij. q. iiij. 431. col. 1

Vtrum testes produci possunt de domo accusatorum, uide in glo. & in tex. iij. q. v. 492. col. 1

Vtrum testes posint testificari absentes, uide in text. iij. q. ix. 507. colum. 2

Vtrum testes debeant testificari de his quæ uiderunt uerè uel quomodo, uide in text. iij. quæst. ix. ibidem.

Quomodo testes posint recipi lite non contestata, uide in glos. summæ iij. q. ix. ibid.

Vtrum cæcus posit testificari, quando habet notas uoces, uide glos. in cap. testes. in uerb. quæ nouerunt & uiderunt iij. quæstio. ix. ibidem.

Quando ualeat testimonium de auditu, & in quibus casibus, uide glo. in §. de his. in uerbo, audierunt. iij. quæst. ix. 510. columna secunda.

De testibus deponentibus de actu uiso per eos successiuè ab uno post alium, puta ex uno foramine parietis, uide glo. in cap. nihilominus. in uerbo, simul. iij. q. ix. 511. col. 1

Vtrum iudex posit concedere saluum conductum testibus ut ueniant ad testificandum, uide glo. in ca. hortamur. in uerbo, amputari. iij. q. ix. 512. col. 1

In qua ætate quis debet esse: ut testificari posit in causis criminalibus, uide in tex. iiij. q. ij. 516. columna 2

In qua ætate quis posit testificari in ciuilibus causis, & etiam in criminalibus siue sit masculus siue fœmina, & etiam in quibus casibus quis repellitur ab accusando, an repellatur etiam à testificando, uide in glos. summæ iiij. q. ij. & iij. ibidem.

De testimonio impuberum quomodo & in quibus casibus admittantur, uide gloss. in c. testes. in uerbo, ad testimonium. iiij. ibidem.

Vtrum & quando testes admittantur post publicatas attestationes tam in causis ciuilibus quàm in criminalibus, & quid si obscurè deponunt, utrum posint declarare dictum suum. uide gloss. in fin. §. item in criminali. iiij. q. ij. 517. col. 1

De contrarietate & uarietate testium, uide glos. in l. si testes. & in §. si quis. quæ sunt canonizatæ. iiij. q. ij. 521. col. 2

Vtrum in eadem causa quis posit esse testis & denuntiator, uide glo. summæ. iiij. q. iiij. 522. colum. prima.

Vtrum clerici posint torqueri pro testimonio ferendo, uide gloss. in cap. illi in uerb. ut dum. v. q. v. 532. col. 2

Vtrum testes etiam in causis ciuilibus posint torqueri & quando, uide glo. in c. illi. v. q. v. ibid.

Vtrum homicida posit esse testis contra clericos, uide glo. fi. in c. quia. v. q. vj. 533. col. 2

Vtrum infames posint testificari, uide in gloss. summæ. vj. q. j. 534. col. 2

De interpositione dictorum testiũ negatiuè deponentium, uide gl. in c. Artaldus. in uerb. me sciente vij. q. iij. 577. col. 1

Vtrum

Quot

De appellationibus.

Liber Tertius.

De uita & honestate clericorum.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

De iure patronatus.

De consecratione ecclesiæ, uel altaris.

De celebratione missarum & sacramento eucharistiæ, & diuinis officijs.

De baptismo.

De obseruatione ieiuniorum.

De purificatione post partum.

De religiosis domibus.

De ecclesiis ædificandis.

De sponsalibus & matrimonijs, & impedimentis eorum: & de dotibus.

& in

natura

Vtrum

De sententia excommunicationis.

De uerborum significatione.

FINIS.

Ludouicus Bologninus utriusque iuris doctor & eques, iura ciuilia de mane ordinarie legens, in almo ac uetustißimo Bononiensi studio, anno millesimo quadringentesimo septuagesimosecundo, præcedentem tabulam ingeniose compilauit.

Decretalium copiosum Argumentum.

Diuisiones glossarum ex Ioannis Andreæ Nouella diligenter depromptæ, hic diligenter annotantur.
Ex parte iij.de rescrip.cum paucis alijs, refertur quantum opis casuum literalium appositio afferat.
Concordantiæ cum literis sacris, characteribus textualibus imprimuntur.
Repertorium peculiare, ex præcipuis glossarum materijs ingeniosè colligitur.
Emendationem textualium diuisionum ostendit c. Statuimus. De regularibus.
Tabula Ludouici Bolognini de Bononia, notabiles quæstiones (secundum titulos Decretalium) decidit.
Arbor, tam consanguinitatis, quàm affinitatis honestè figurata, & aptis locis apposita patet.fol.300
Librorum quinque, tituli per ordinem Alphabeti disponuntur, quo facilius tuo se conspectui offerant.
Extabant glossæ olim sectæ, ac corruptæ, quas nunc unitas uarijs sub capitulis inuenies.
Summaria Panormitani hic ubique supra textum, maioris gratia conformitatis reperiuntur.

Capitulorum omnium Index accommodus, & longè artificiosior quàm prius, hic habetur.
Omnes Tituli Decretalium, Sexti, & Clementinarum uersibus paucis explicantur.
Titulus quilibet post aptam sui continuationem, concordantes Canones citat.
Regestum uerum ex Innocentio, in multorum capitum glossemate insertum uidebis.
Ex glosis adiunctis quid utilitatis lectoribus sit allatum, enodat multiplex capitulum.
Castigationem textualem exhibet c. Inter cæteras.de rescrip.c.quoniam contrà falsam.de proba.cum pluribus alijs.
Tanguntur glossarum principales materiæ, in earum marginibus elucidatæ.
Signis hic patentibus additiones plurimæ certis locis necessariæ adijciũtur ex Ioan.And. Nouel.depromptæ.
Singularem habes interpretationem carminibus aptatam præsenti uolumine, quibus tit. suo ordine disponuntur.
Impressa prius erant aliqua notabilia satis pueriliter collocata, quæ hinc non immeritò expelluntur.
Magno cum labore ac uigilia multa in allegationibus errata ac transposita suis locis restituuntur.
Casus qui uisi sunt parum utiles consilio Iureconsulti disertissimi seposuimus.
Subiecimus item Annotationes ipsis superfluis & inutilibus expunctis & eliminatis.

Additiones quinque, totidem librorum huius compilationis Gregorianæ materiam præ se ferentes: si cuiusque primum uocabulum diligentius annotetur.
Iudex, & doctor Ludouicus Bologninus tabulam Canones citantem composuit, quos hic sub nostri decreti folijs signatos, prompta manu inuenies.
Clerus, ex titulorum transpositione, in capitum tabella olim turbatus: capitula eiusdem inceptionis prius confusè annotata, nunc aptissimo sub ordine cernens solabitur.
Sponsalia, & coniunctiones legitimas cum plerisque glosis contraxerunt non paucæ Ioannis Andreæ additiones, illisq; indissolubili uinculo adhærebunt.
Crimen, & culpam non leuem putauimus Gregorij noni uitam omittere, quippe qui Bonifacio viij Clementi v.& Ioanni xxij. idipsum antea non denegaueramus.

Iudex, Iudicium, Clerus, Sponsaliæ, Crimen.

Gregorius. In huius libri principio, quinque uel sex præcipue sunt prænotanda, uidelicet quæ sit intentio, quæ materia, quæ utilitas, cui parti philosophiæ supponat, quis modus agēdi, & quis libri titulus [1]. Intentio domini Gregorij in hac psenti cōpilatione fuit diuersas constitutiones & decretales epistolas, prædecessorum suorū in diuersa dispersas uolumina, seu compilationes quæ difficultatem studentibus ingerebant, in unam compilationem (resecatis superfluis) ad utilitatem legentium ac studentium reducere, prout in eiusdē domini Gregorij Papæ constitutione euidentius declaratur. Materia in hoc opere, sunt ipsæ constitutiones, & decretales epistolæ sub singulis titulis collocatę. Vtilitas [2] est, ut his lectis & intellectis, sciamus discernere inter æquū & iniquum, & unicuiq; reddere quod suum est [3], & in hoc iustitia consistit: ut inst. de iust. & iur. in prin. & xij. q. ij. cū deuotissimam. Supponitur ethicę. i. morali scientię, sicut & alij libri iuris. unde et dicit Imperator, legibus nostris, hominum mores intendimus corrigere. C. de secun. nup. l. j. §. nanq; ibi, ne in his. Modus agēdi, talis est. Diuidit .n. opus suum in quinque partes. In prima parte tractat de summa trinitate & fide catholica, & de constitutionibus, de rescriptis, de iudicibus, & eorū officijs. In secunda parte tractat de iudicijs, & cooperātibus ad iudicia. In tertia parte, tractat de uita & honestate clericorum, & de rebus eorum & ecclesiarum. In quarta de sponsalibus & matrimonijs, & impedimentis eorum. In quinta de accusationibus & criminibus & pœnis eorum. Et sic terminat tractatū suum, ipsum diuidens in quinq; partes, ad similitudinem quinque sensuum corporis, quos quilibet qui iudicat, habere debet, aliter non est idoneus iudex. Sic enim omnis copula coniugalis, restricta est usque ad quartum gradum, ad similitudinem quatuor humorum uel elementorum corporis humani: ut j. de consangu. & affi. non debet. §. prohibitio. Vnde uersus. Pars prior officia parat, ecclesiæq; ministros. Altera dat testes, & cætera iudiciorum. Tertia de rebus, & uita presbyterorum, Quarta docet, quales sint nexus coniugiorum. Vltima de uitijs, & pœnis tractat eorum. uel sic & breuius. Iudex, iudicium, clerus, sponsalia, crimen. dicit ergo Gregorius episcopus seruus seruorum Dei &c. titulum huius libri ponens.

DECRETALIVM

Gregorij noni Papæ compilatio (multis utilibus & fermè necessarijs adiunctis) examussim castigata.

REGORIVS [a] episcopus, seruus [b] seruorum. [†] Dei Dilectis filijs [c] doctoribus & scholaribus uniuersis Bononiæ [d] commorantibus, Salutem [e] & apostolicam benedictionem.

Rex [f] pacificus [g] pia miseratione disposuit [h] sibi subditos [i] fo-

[a] Gregorius. Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur salutatio. In secunda exordium: ibi: Rex pacificus. Prima subdiuiditur, quia primo ponitur quis scribit, secundo quibus scribit: ibi dilectis. tertio salutat & benedicit: ibi. Salutem.

[b] Seruus. Sic & imperator seipsum appellat seruum. C. de offic. præfe. præto. Aphricæ. l. j. circa princip. Vel dic quod dicit ex humilitate: quia qui maior est uestrum, fiat sicut minister uester ix. q. iij. nullus primas. Mat. xx. Luc. xxij. & Marci. x. uel seruus dicitur. quia sicut per seruum acquiritur domino, instit. per quas perso. nobis acqui. circa princ. ita etiam per dominum papam cuilibet ecclesiæ potest acquiri. j. de censi. cū instantia. in particula quæ decisa est de principio. j. ut lit. pen. ecclesia. ij. sic per imperatorem acquiritur hominibus. in auth. constit. quæ de digni. libe. à pa. po. §. illud quoq; col. vj. & noctes ducit insomnes, ut subiecti sub omni quiete consistāt. in auth. ut iudi. sine quoquo suf. in princi. col. ij. & dicit Imperator. uoluntarios labores appetimus ut quietē alijs præparemus. in authē. ut diui. iussi. subscrip. hab. gloriosi quæsto. in princip. col. viij. & j. de resti. spo. c. frequens. lib. vj.

[c] Filijs. Benedicit filijs, quia solummodo patriarchas, archiepiscopos & episcopos fratres appellat, omnes alios filios. j. de cri. fal. quam graui.

[d] Bononiæ commorātibus. Et ita non in castris, quoniam si in castris studeāt, beneficia ex priuilegio sibi cōcessa occasione studij, habere nō debēt. j. de cle. non resi. tuæ fraternitatis [4]. Præterea ex quo dicit Bononiæ, non uidetur quod alijs mittantur alibi studentibus, & sic non tenentur recipere hanc compilationem: quia literæ papæ nō extenduntur ad alios, quam ad eos quibus mittuntur uel qui continent in eis. arg. j. de offi. deleg. P. & G. & c. gratum. & c. cum olim. Sed non est ita. omnes enim tenentur ad obseruationem huius compilationis, sed propter studium quòd est Bononiæ communius & generalius præcipue in utroque iure, & ibi quasi de omnibus partibus mundi sunt studentes: ideo potius Bononiæ diriguntur, & ita omnes tenentur hanc compilationem obseruare, quæ nec possent nec debent singulorū auribus intimari. xvj. di. ꝙ dicitis. & j. de post. præla. ad hæc. Et constitutio principis post duos menses à tempore publicationis oēs adstringit. in auth. ut fac. no. uæ const. circa prin. col. v. & j. de sen. excomm. nouerit.

[e] Salutem. Per talem salutationem, nō tollitur excommunicatio si aliqui scholares uel magistri essent excommunicati tempore publicationis. j. de sen. excommu. si aliquando ubi de hoc. Bernar.

Rex pacificus. Primo ponit exordium, in quo concludit finale intētum iuris generalis. Secundo narrationem, in qua ostendit finale intentum huius compilationis, seu iuris particularis: ibi, sane. Tertio conclusionem: ibi, uolentes. Prima subdiuiditur, quia primo ponit finem uiatoris. i. hominis ad quem à Deo dispositus est. Secundo causam deuiationis ab hoc fine: ibi, sed effrenata. Tertio ut ad debitum finem uiator deducatur, concludit legem necessariam, & ostendit tres uirtutes ac proprietates legis: ibi, ideoque lex.

[f] Rex. Alibi appellatur Imperator. xj. q. iij. Iulianus.

[g] Pacificus. Qui ut pacem doceret, uenit in mundum. xxiij. q. j. nisi bella. regnum tamen eius non est de hoc mundo. c. causa. q. iij. §. j. & in euange. Io. c. viij. Tan.

[h] Disposuit. Scilicet per prouidentiam & prædestinationem, non necessitate quia uasis iræ & c. xxiij. quæst. iiij. Nabuchodonosor. & c. uasis iræ. de pœniten. di. iiij. c. in domo patris. §. sic itaque. & in præcedentibus & sequentibus. §§.

[i] Sibi subditos. Id est, prædestinatos. qui si etiam peccant, coram domino dicuntur peccare. de pœniten. distin. j. & uenit. uersicul. ego amplius. qui etiam si peccant, nihilominus saluabuntur [5] de pœ. di. iij. c. in domo patris. §. sic itaque. Contra primum dictum est de pœ. dist. iiij. §. hanc societatem.

[1] Hec duo ultima ponit ꝑ uno & istud ultimum nō prosequit. sed dic ꝙ titulus libri est: Incipit compilatio domini Gregorij papę noni. Et si materiā. gl. uis plene prosequi: uide in summa Hostiē. in princi. Io. An. in no.

[2] Quod alij dicunt cām finalem. Et ponit hic gl. cām finalem proximā. Causa uero finalis remota est felicitas & beatitudo q sequit ex causa ꝑxima, ut in prooemio Digestorum. §. discipuli. ij. in fi. Ioa. An. in nouel.

[3] Concor. tex. in l. iustitia. ff. de iust. & iure.

Papa, qua re dicitur seruus.

Princeps uigilat, ut subditi quiescant.

[4] Concor. tex. in l. generaliter. §. j. C. de epi. & cle. not. Bart. in l. fin. ff. de col. plenius in authen. habita. C. ne filius ꝑ pa.

[†] Sed non sicut Alexand. Maced. quem Diogenes uocabat seruū seruorū suorū, scilicet cupidinum, quibus Diogenes ipse dominabatur. Aegi. Bellemera hic nu. 16.

[5] Saluabūtur ita tā si peccata fugiant, & seria pœnitētia ad Dei misericordiam per Christū redeāt quia peccatū planecere uel indulgere, signum est reprobationis, et si hæc uana securitas spe uenia uel gratia Dei tegat. Et ut ait Augusti. in li. de bo. pseuer. ut prędestinationis pdicatione non est impedienda pdicatio dei pseuerantis & proficientis: ita prædicatione fidei proficiētis & usq; ad ultimū permanentis, nō est impediēda pdicatio pdestinationis, ut qui fideliter & obediēter uiuit, non de ipsa obedientia, tanquā de suo nō accepto bono extollatur, sed qui gloriatur in domino glorietur.

a Pudicos. Id est, castos. sic & Imperator subditos suos castitatem seruare hortatur. unde dicitur: Castitas sola est, quæ cum fiducia potis est Deo animas præsentare. in auth. de lenonibus. §. sancimus. col. iii. quæ suaderi potest, imperari vero non potest. xxxii. q. i. integritas. Vnde debemus esse pudici, q a impudicus oculus impudici cordis est nuntius. xxxii. quæstio. v. nec sola.

ADDITIO.

& xxiii. dist. his igitur ibi, nõ vagi oculis. Hugo de folleto. Pudicus oculus ianitor est cordis, & excludit q cquid indecens nouerit. Impudicus quærẽs qd' placet per omnia discurrit, volentes intrare patitur, nolentes hortatur. Inde oculi prima tela sunt adulteræ. Ioan. and. in nouel.

Casti debemus esse.

Et quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de interro. act. de ætate. §. ex causa. & ff. vt in poss. leg. plane. & ff. de vent. inspi. l. i. in princip. & infra de offic. delegat. insinuante. & infrà de except. pastoralis. de test. præsentium. & cap. penult.

re pudicos a pacificos b & modestos. c Sed effrenata cupiditas d sui ꝓdiga, e pacis æmula, mater litiũ, materia iurgiorũ, tot quotidie noua litigia f generat, vt nisi iustitia g conatus eius sua virtute reprimeret, & quæstiones ipsius implicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorũ abusus extingueret. & dato libello h repudij concordia extra mundi terminos exularet. Ideoque lex proditur i, vt appetitus noxius sub iuris regula limitet̃ k, per quam genus humanũ ut honestè uiuat l, alterum non lædat m ius suum unicuique tribuat n, informatur. Sanè o diuersas constitutiones p & decretales epistolas prædecessorum nostrorũ, in diuersa dispersas volumina, quarum aliquæ propter nimiã similitudinem, q & quædam propter contrarietatem, r nonnullæ

g Iustitia. Quæ ab aliis virtutibus augeri, & ad maius apparere desiderat in auth. de referendariis. §. propterea. collatio ii.

h Libello repudii. quem olim maritus dabat vxori. infra, de diuor. gaudemus. in fin. & ff. de diuor. l. ii. §. in repudiis.

i Lex proditur. ut humana coerceatur audacia, & tuta sit inter improbos innocẽtia. iiii. distinct. factæ sunt autem. nam per leges, nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibetur. xxiii. quæstio. v. ad fidem. Et expone proditur, id est, de nouo promulgatur. uel id est, aperitur. & manifestatur. Et dicitur lex quia ligat. vel legitime agit obseruatores remunerando, transgressores puniendo. iii. distin. omnis lex. ff. de iustitia & iure. l. i. Ioan. and.

b Pacificos. Id est, paci studentes. vnde etiam dicitur, Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. xxiii. quæst. i. noli. & Matth. cap. v. Tan.

c Modestos. Id est, temperatos, quia quilibet debet habere in se temperantiam, ut sciat seruare misericordiã & rigorẽ, uel simul utrunq;. xlv. di. disciplina. Ber.

d Cupiditas. Quæ est radix omnium malorum. xlvii. dist. bonorũ. in auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. cogitatio. colla. ii. 1 & hoc idem innuitur de pœ. di. ii. §. quia radix omnium. post illum. §. ex præmissis. Ber.

e Sui prodiga. Quia non solum rerum, sed etiam famæ quis prodigus est: ut habetur. C. de iis qui poten. no. in l. i. in fi. & ĵ. de accu. & prælatorum. alias. c. vlt. & talis crudelis est, qui famam suam negligit. xii. q. i. nolo & uere, quia omnis ætas ab adolescentia prona est in malum. xii. q. i. omnis ætas. alias. c. i. Et omnis creatura sub uitio est. de pœ. dist. ii. c. principium. §. charitas. versic. sicut ergo. & humana natura, quodammodo labitur ad delicta. in authen. de mona. §. si quis igitur, colla. i. & procliuis est hominum cursus ad uoluptatem, & natura est imitatrix uitiorum. xx. q. iii. procliuis. vnde Claudianus. Procliuior usus. In peiore datur. Sed in eo q dicit prodiga, uidetur sibi contraria litera ista, quia primo dixit cupiditas: quia qui est cupidus non est prodigus. Sic intellige, cupiditas refertur quantum ad retentionem temporalium, prodigalitas quantum ad euacuationem virtutum, quia unum expellit aliud. xxxii. q. i. cum renuntiatur. Ber.

f Noua litigia. Hoc ideo dicit, quia humana natura prona est ad dissentiendum. infra, de conces. præben. quia diuersitatem. ff ad Treb. quia poterat. & de consec. distin. iiii. sicut in sacramẽtis. §. idem si posset. & ff. de arbi. item si unus. §. vlti. & semper nouas deproperat edere formas. C. de vete. iur. enuc. l ii. §. sed quia diuinæ. & in proœmio sexti libri. Et natura introductũ est, ut plura sint negotia quam vocabula. ff. de præscript. uerb. natura. vnde dicit Imperator quod natura nouitates quotidie nititur inuenire: ut in authent. quibus modis natu. effi. le. §. si quis vero. collat. vj. 2 ideo nouis morbis, noua conuenit antidota præparari. infra de iura. calum. cæterum. Et varia experimenta morborum, varia nos cogunt remedia inuenire. l. distin. vt constitueretur. Et quod medicamenta morbis exhibent. hoc iura negotiis. in authent. hæc constitutio quæ innouat constitutionem. in prin. col. viii.

1 Propter hoc ibi iudicibus p̃cipitur, q mũdas teneant manus, abstinẽtes, ab omni acceptione, his cõtenti quæ dãtur fisco. Ioan. An. in nouel. Homines ꝑni sunt ad dissentiendum.

2 Et c. collum. d cõsangui. & vte. fra. in princ. Senec. lib. vi. naturaliũ quæ. Quotidie aliquid subtilius aliquid elegãtius, ex cogitat luxuriæ furor vsitata cõtemnẽs Ioã. And. in nouel.

k Limitetur. Limes est agrorum discretio. Vnde versus. Limes erat positus, litem ut discerneret agris. infra de verborum signi. forus.

l Honeste viuat &c. Hæc sunt tria præcepta legis, de quibus habes. ff. de iusti. & iure. l. iustitia. §. i. & inde hosti. eo. ti. §. iuris præcepta. & sic sunt intelligenda honeste uiuere quantum ad se: in his scilicet quæ nobiscum agimus. quæ honestas circa matrimonium consideratur. ff. de ritu nuptia. l. semper. xxxi. distin. Nicena. & circa mores. ff. de tutor. & curator. datis ab his. l. scire. §. penult. & §. vlt. Ber.

m Alterum non lædat. In his. s. quæ circa alios agimus. vnde illud. Quod tibi non uis fieri, aliis non facias. in principio decretorum dist. i. humanum genus. & infra, de mato. & obe. c. dilecti 3.

n Ius suum vnicuique tribuat. siue sit pœna afficiendus, siue præmio remunerandus. dist. iii. c. fin. & infra titu. proxi. c. firmiter. §. i. in fin. Et per hoc dicitur seruire. Deo, sibi & proximo: & summum bonum in vita est iustitiam colere, & ius suum vnicuique tribuere. xii. quæst. ii. cum deuotissimam. Et per hoc quod dicitur vnicuique, datur intelligi qualiter debeat se habere erga superiorem, parem, & subditum.

3 Addẽ quæ habẽtur in tractã. usurarum. q. ij. num. 74.

o Sane &c. Ista secunda pars in qua ponitur narratio subdiuiditur. quia primo ponit euentum circa constitutiones ecclesiasticas, correctioni submittendas, & ponit materiam & causam impulsiuam huius compilationis. Secundo concludit causam finalem; ibi, sed communem. Tertio causam coadiuuatiuam, ibi per delictum. Quarto formalem: ibi, resecatis. Et hæc diuisio sufficit pro summario. Abbas Sicu.

p Constitutiones. Constitutio est quam princeps facit proprio motu. Decretalis epistola est, quando respondet ad consultationem. infra, de senten. excom. cap. si concubinæ.

q Similitudinem. Idem dicit Imperator, et eandem causam assumit. C. de nouo co. facien. §. quibus specialiter. & de emenda. codi. do. Iusti. §. supradictis.

r Cõtrarietatem. & ideo compilatio antiqua nõ fuit legitime

legitime ordinata, quia nulla cõtrarietas debet esse in iure. C. de vete. iur. enu. tãta. §. contrariũ: ideo in præsenti compilatione nullũ debet contrarium reperiri.
a Vagabãtur. Quas videbitis per titulos collocatas, istæ nõ erãt in antiqua cõpilatione, & sunt istæ de ser. non ord. miramur. infra, de biga. à nobis. & ita de aliis.
b Per dilectum filium fratrem Raymundum. Et recte & ordinate. debent enim taliter cõpilari decretales, vt ordo temporum ipsarum. ex illarum compositione & dispositiõe clarescat primis in primo loco, posterioribus ĩ secundo ponendis: vt C. de no. co. facien. in prima consti. in §. quibus specialiter. quod quidẽ seruatur in præsenti cõpilatione, sed in antiqua nõ. Et qui eas componunt, non solum debent esse gloriosi doctrina legum, sed experientia rerum: vt C. eo. tit. const. ii. quæ est de Iust. co. con. unde per ordinationem istius compilationis illas scietis quis illorum, quorum tempore constitutiones, concilia, decretales, edita sunt, præcessit.

† Sic tex. in l. i. C. de nou. Co. cõ. l. i. §. ii. & l. ii. §. si quid autem in tam.

etiam propter sui prolixitatem, confusionem inducere videbantur, aliquæ verò vagabantur a extra volumina supradicta †, quæ tãquam incertæ frequenter in iudicijs vacillabant: Ad communem & maximè studentium vtilitatem, per dilectum b filium fratrem Raymundum capellanum & pœnitentiarium nostrũ, in vnum volumen (resecatis c superfluis) prouidimus redigendas, adijcientes constitutiones nostras, & decretales epistolas, per quas nonnulla quæ in prioribus erãt dubia, declarantur d. Volentes igitur, ut hac tantùm compilatione vniuersi vtantur in iudicijs e & in scholis, districtius prohibemus, ne quis præsumat aliam facere absque authoritate sedis apostolicæ speciali.

Papa derogare potest cõstitutionib. prædecessorũ suorum.

c Resecatis. Potest ergo dominus papa derogare cõstitutionibus prædecessorum suorum non obstante, quòd par in parem non habet imperium. ff. de arbit. l. nam magistratus. & est ratio, quia eadem persona censetur cum eo cui succedit, & nemo potest sibi hanc legem imponere, ne liceat sibi à prima voluntate discedere. ff. de leg. iii. l. si quis. in princ.

d Declarantur. Infra de reg. statuimus. quæ exponit illam, consulti.

1 De hoc dic uno ĵ. de elect. vt circa lib. vi: Io. An. in no.

Gloss. sequens obijcit, soluit, opponit, & oppositioni respondet. demum principali obiectioni dat secundam solutionem. vltimo format & soluit duas quæstiones.

2 Infra de elect. quia diligẽter. & c. quod sicut. in fi. & de concess. præb. constitutus Io. an. in nouel.

e In iudiciis. Sic ergo uidetur, quod omnibus decretalibus istis uti possunt in iudiciis, quia indefinita æquipollet vniuersali 1. xix. di. si Romanorũ. & ĵ. de priuil. quia circa. & ff. de ser. si cui. ff. de serui. vrb. præ. l. si seruitus. & ita non est hic aliqua indulgentia siue dispẽsatio. quod falsum est, imo multæ sunt 2 & indulgẽtia nõ debet trahi ad cõsequẽtiã. vii. q. i petisti. & insti. de iure na. § plane. Dicas q; propter vnã decretalẽ vel duas aut plures, nec plus nec minus est. & est simile de conse. dist. ii reuera. in princ ubi dicit, quod oẽs illi qui manducauerunt de manna illo quod pluit filiis Israel in deserto, mortui sunt, & tamen Caleph & Iosue non fuerunt mortui in deserto, imo intrauerũt terram promissionis. lxxvj. dist. ieiunium. & ita modicum quid non nocet. nam modica res, non inducit simoniã infra, de simo. & si quæstiones. Ar cõtra. quia pro modica re datur actio furti. xiiii. q. vlti. c. vlt. & ꝓ sex solidis tm̃ cõmittitur simonia. ĵ. de simo. ex tuæ fraternitatis. & pro una gallina committitur furtum. instit. de rerum diui. §. gallinarum. Solu. dic, in talibus affectus & intentio committentis consideratur. Vel dicas, quod dicit in scholis, refertur ad decretales illas, quæ continent indulgentiã siue dispensationem: quia illæ debent legi in scholis, vt per doctrinam sciatur vbi & quando sit dispensandum. Quæ vero ius commune continent, referuntur ad vtrunque: quia illis vtimur ĩ iudiciis & in scholis. Si vero decretalis aliqua de cætero inueniatur extra compilationem istam: quid fiet? Tene quod dicitur infra, de fid. instru. cap. pastoralis. Hic præcipit papa ut tãtum hac compilatione vniuersi utantur. Quid erit si ali qui vellent, vti & legere priorem? Dico quod illi essent excõmunicandi, quia faciunt cõtra mandatũ principis. infra de maio. & obe. si quis. & xxv. q. i. si gñali.

3 Cõcor. tex. est in l. si abducta. cũ gl. fina. & ibi Cy. & Pe. de bel. ꝑtica. C. de fur. melius. in l. sed nec. ff. de cõdic. fur.

TITVLVS I.

DE SVMMA trinitate, & fide catholica.

Innocentius iij. in concilio generali. †

Tractat de trinitate & ipsius operibus; de fide, et articulis fidei.

CAP. I.

DE SVMMA Trinitate 4. & fide catholica.

Quoniam omne quod nõn est ex fide, peccatum est. xxxviii. q. i. §. j. ad Rom. xiiij. & infra, de præscript. quoniam omne. & ordo nostrę reparationis a fide sumpsit exordiũ, ideo de fide catholica primo est agendum. Et quia in fide primo instrui debemus, ut sic ad baptismum creduli veniamus. de consec. distin. iiii. ante baptismum. videndum est ergo, quid sit fides prout hic accipitur, & quot modis accipiatur fides, & quot sint species fidei, & quot articuli, quod præmium credentium, & quæ sit pœna non credentium. Fides enim multis modis 5 dicitur. Dicitur fides quandoque idem quod sacramentum baptismi. xlv. di. de Iudæis. & infra, de bapt. & eius effectu de bitum. Item dicitur fides, castitas thori. xxvii. q. ii. coniuges. xxviii. q. i. caue. & infra, de iure iur. quemadmodum & est unum de tribus bonis matrimonii. ea. causa, & quæstione scilicet. xxvii. q. ii. omne itaque. infra, de condi. appo. cap. vlt. Item dicitur fides securitas, siue pactum quæ etiam hosti seruanda est. xxiii. q. i. noli. Item dicitur fides. quandoque conscientia. infra, de restitu. spoli. literas. §. nos autem circa principium. & infra de præscrip. quoniam omne quod non est ex fide, id est, conscientia. de pœ. dist. iii. quærat. §. item illud Ambrosii. alias est versi. Item dicitur fides credulitas, secundum quam credimus id, quod nõ videmus. Fides enim est de re non visa. de pœ. dist. iiii. in domo. versi. & si abiero. unde etiam dicitur: Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Item dicitur fides promissio instit. de rerum di. §. vendite. & infrà, de spon. duorum. cap. i. Item alio modo dicitur fides, collectio articulorum: ut hic, & xxiiii. quæst. i. hæc est fides. præterea. & simbolo Athanasii dicitur: Hæc est fides catholica, quam nisi, &c. Item dicitur fides æquitas in actionibus considerata. insti. de ac. §. actionum autem quædã sunt bonæ fidei. quædam stricti iuris. Fides vero sic describitur ab Apostolo in epist. ad Hebr. prout hic sumitur. Fides est substantia rerũ sperandarũ, argumentũ nõ apparentiũ. Et dicitur substãtia sperandarũ rerũ: quia sperare debemus, quod dictũ est a prophetis, esse futurum. Arg. non apparen-

† Romæ apud lateranum anno. 1215.

4 Summa appellat, ad differẽtiam aliarũ quæ uõ sunt summæ: sicut trinitas in cãdela, & similes. Quare dicat, summa & quare trinitas vide ꝑ Hostiẽ. in summa huius tit. in prin. Ioã. Andr. in nouel.

5 Aliquot ex his modis habes notatos xxii. q i. mouet. Io an. And. in nou. & latius per bonauẽtura. in iii. dist. xxiii. & ibi Gabriel biel. q. ii. Ioan. gers. pari. i. serm. de errore cõtra fidẽ.

Fidei descriptio.

Fides se habet ad omnia tēpora.

[1] Magistraliter. Sed hanc magistralem finitionē multi reprehēdunt Alc. autē in eadem Rub. C. glos. ij. aliorū definitiones reijcit & discedendo a uulgata translatione breuiorē dat, quæ non placet: quia ἔλεγχον vertit indicium contra uim & emphasim uerbi, simul eleuādo certitudinem fidei. Dico ergo qđ nō est melior nec alia quærēda diffinitio ea quā tradit beatus Paul. Hebræ. xj. etiā secundū uulgatam trāslationem exponendo substantiā p basi seu fundamēto,& argumentū p præiudicio seu iudicia & indubitata persuasione, ut etiā ibi uult gloss. ordinaria Tho. aquinas & Nicol. Lyranus.

apparentium dicitur, quia per prophetias iam completas. debemus habere argumentum. i. probationem non apparentem de futuris complendis .s. de die iudicij,& de fine mundi. Sed uidetur, quod definitio ista nō sit bona: quia uera definitio, conuertibilis debet esse cū suo definito: sed hæc nō est cōuertibilis, qa spes similiter est substantia sperandarum rerū. unde uidetur inferēdum, quod fides est spes quod ē falsum. Item hæc definitio uidetur loqui tantū de futuris: cum fides sit tam de presentibus quam de præteritis & futuris, eo quod habet se ad omnia, ad præterita: quia credendum est Christū fuisse natum & passum, ad præsentia: quia credendum est, quod ipse sit qui in altari quotidie conficitur: Ad futura: quia credere debemus ipsum uenturum & iudicaturum uiuos & mortuos. & ita uidetur esse insufficiens ista definitio:& licet diuersa tempora comprehendat, una tamē fides esse uidetur. Vnde satis potest dici, quòd non est uera definitio. sed quædam notificatio fidei ab Apostolo dicta. Potest autem [1] magistraliter definiri. Fides est uoluntaria certitudo absentium, infra scientiam,& supra opinionem constituta. Scientia enim habet cognitionem: fides uero non. Vnde dicit Aug. Fides est, credere quod non uides, de pœ. distin. iiij. in domo. Species aūt fidei, sunt duæ. Vna est formata, quam habent boni & sancti. Et est alia informis, quam habent mali,& etiam dæmones & infideles,& existentes in mortali peccato: & fides eorum caret forma. Prima est uirtus, à qua dicuntur fideles quicunque baptizantur. de cons. dist. iiij. si qui apud.& talis fides dicitur informata charitate. Vnde sic potest definiri: fides est qualitas, qua quis credit quod diligit. charitas dignior est, penes quam consistit omne meritum,& est fons uiuus, cui non communicat alienus. s. à fide. infra, de regu. licet. in fi. & de pœ. di. j. omnis qui nō diligit. unde dicitur: Fides nostra, est uirtus quam charitas comitatur. Vnde dicit Aug. Fides quæ per dilectionem operatur, est fundamentū omniū uirtutum. j. q. j. cum Paulus.& alias ita definit. Hæc est fides, quæ per dilectionem operatur. de pœnit. d. ij. c. charitas. §. item dominus. Amen. uersic. hæc est fides.& non ea quæ dæmonum est, qua credunt & contremiscunt. De fide in formata charitate dicit Abacuch propheta: Iustus autem in sua fide uiuet. Fides nostra est eadem in substantia, cum fide antiquorum, ut dictum est, quod probat euangelium. Turbæ autem quæ præcedebant,& quæ sequebantur, clamabant dicentes osanna [2] filio Dauid. Distant tamen in qualitate: quia qđ ipsi credebant de futuro, nos credimus de præteritis. s. Christum natum & passum. Principales autem articuli fidei nostræ, sunt septem secundum quod septem sunt dona spiritussancti, quos quilibet christianus scire tenetur: clerici explicite, laici implicite, & credere sicut tenet ecclesia, & sunt hi, Incarnatio siue natiuitas, baptismus, passio Christi siue mors eius, descensus ad inferos, resurrectio, ascensus in cœlum, aduentus eius in iudicium. De quibus habes in prima constitutione, firmiter. pro quibus Ioan. in apocaly. legitur fleuisse. ubi dicitur: Vidi librum signatum vij. sigillis formam imprimentibus in cælo & in terra, & apud inferos: & nemo fuit dignus aperire librum, nisi leo de tribu. Iuda. Et isti septem articuli patent in his uersibus: Nascitur, abluitur, patitur, descendit ad ima, Surrexit, scandit, ueniet discernere cuncta. Secundum quosdam theologos sunt xij. articuli fidei propter xij. apostolos qui eadem hora instinctu spiritus sancti, simbolum composuerunt. unde dicitur simbolum à syn, quod est simul, & [3] bolus, quod est morsellus, quia unusquisq; apostolorum suum morsellum, id est, partem suam apposuit. Et est aliud symbolū maius, quod cantatur in missa, in Nicena synodo factumpropter græcos, qui nō credebant quod spiritussanctus procederet ab utroq;. de consec. di. v. c. ultim. & pen. Est & tertium simbolum Athanasij. Quicunque uult. quod cantatur in prima. Istud potest appellari quartum simbolum, & ita sunt modo quatuor. sicut quatuor euangelistæ. sed uerius est, quod articuli ueri tantum sunt vij. de quibus dictum est. præmium uero credentium est vita æterna. Pœna vero non credentium est gehenna perpetua, iuxta illud: Hæc est fides catholica, quam nisi quisq; fideliter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit. & qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. infra, de baptis.& eius effectu. maiores [4] Ber. De hac materia habes de consec. dist. iij. cap. ult. de consec. distin. v. c. penult.& ulti. xxij. dist in. per totum xxij. dist. qui episcopus.

Irmiter [a] credimus [b], & simpliciter [c] confitemur, quod unus [d] solus est uerus [e] Deus, æternus [f], immensus [g], & incommutabilis [h], incomprehensibi-

Irmiter. Non solet summari, sed pro summario diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi, una uero. Prima tractat de summa trinitate,& eius operibus: de fide catholica, & articulis fidei. Secunda pars principalis tractat de sacramentis.

[a] Firmiter. Hoc ideo dicit, quia ordo fidei nostræ probari non potest, & quia ubi ratio deficit, fides supplet. de conse. di. iiij. cap. nihil est aliud.& di. ult. c. ult. ar. ut quod sermo sonat, affectus sentiat. id est fides. de conse. di. ij. ca. reuera. in fi. quia fides est de re non uisa. de pœ. di. iiij. in domo. in fi.

[b] Credimus. Hoc ideo dicit, quia dubius in fide, in fidelis est. infra, de hæreti. capitulo primo. & argument. xxij. quæstione prima, omne quod. in fin. Et est simile de accusato, contra quem nihil est probatum. & sic remanet dubius, quando se non purgat. Et quia fides est exordium nostræ reparationis: ideo prius de ea præmittit: quia prius homo debet instrui in fide de consec. distinct. iiij. ante baptismum. & capitul. ante xx.

[c] Simpliciter. Fides enim simplicibus uerbis est proponenda. xxiij. dist. qui episcopus.& xxiij. distin. quando. Sic & testimonium debet esse purum. iij. q. ix. pura. Et simplex esse debet constitutio, similiter & lex. iiij. distin. erit autem. Sic & quælibet scriptura si obscure loquatur, pro non scriptura habetur. ff. de ijs quæ pro non script. ha. leg. j. sic & testimonium obscurum non ualet infra, de prob. in præsentia.& in fra, de testi. cum clamor.& ff. de interro. ac. de ætate. §. nihil interest. Et generaliter nunquam per extranea uerba, res est proponenda, sed per usitata. argu. xxxvij. di. relatum Io. An.

[d] Vnus. Hoc dictum fuit ad differentiam plurium planetarum, quos quidam colebant tanquam deos.

[e] Verus. Dictus est ad differentiam fictorum.

[f] Aeternus. Hoc ideo dicit, quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. de pœni. distinctione prima, multiplex. & xxvj. quæst. vj. is qui.

[g] Immensus. Id est sine mensura. unde dicitur intra omnia non inclusus, extra omnia non exclusus, supra omnia non elatus.

[h] Incommutabilis. xxij. quæstione quarta, incommutabilis, & tamen dat cuncta moueri. Vnde Boethius tertio capitulo, de consolatio. Stabilique manens dat cuncta moueri. sæpe tamen mutat sententiam suam, ut ibi dicitur, & capitulo, unusquisque. in fine.

[2] Secūdū Augus. est uox obsecrātis, magis affectū significās, q̄ rem aliquā exprimēs: sicut heu, ē uox dolentis, uah, exultantis: papę admirātis Dn̄t q̄dam sic interpretari dn̄e saluū me fac obsecro. Quasi .n. idē quod saluifica, anna interiectio obsecrantis dīet ergo dici osianna: sed elisa uocali corrupte dicitur osanna. Io ann. And.

[3] Bolus. Imo a conferēdo dictum. uide in Catechesi. symboli ubi q̄ post tpa Apostolorum collectum est.

[4] Cōcor. tex. in l. inter claras. circa medium. C. e. titu.

Fides supplet ubi ratio deficit.

Obscuritas est fugienda. Boethius.

Incons-

lis [a] omnipotens [b], & ineffabilis [c]: pater, & filius, & spiritus sanctus: tres quidem personæ, sed una essentia [†], substantia seu natura simplex [d] omnino: pater à nullo: filius a patre solo, ac spiritus sanctus pariter ab utroq;: absq; initio, semper, ac sine fine: pater generãs: filius nascens, & spiritus sanctus procedens: consubstantiales, & coæquales, & coomnipotentes [e], & coæterni [f], unum uniuersorum principiũ creator omniũ uisibiliũ & inuisibiliũ: spiritualium & corporaliũ: qui sua omnipotenti uirtute simul [g] ab initio tẽporis, utranque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicã uidelicet & mundanam: ac deinde humanam [h], quasi communem [i] ex spiritu & corpore constitutã. Diabolus [k] enim & alij dæmones [l] à Deo quidem natura creati [m] sunt boni, sed ipsi per se [n] facti sunt mali. Homo uerò diaboli [o] suggestione peccauit. Hęc sancta Trinitas secũdum communem essentiã indiuidua, & secundũ personales ꝓprietates discreta: primo per Moysem & sanctos prophetas, aliosq; famulos suos, iuxta ordinatissimã [p] dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tan-

a Incomprehensibilis. Vnde in veteri lege dicitur: Bestia quæ montem tetigerit, lapidabitur. & illud: Accedet homo ad cor altũ, & exaltabitur Deus ab eo. & illud: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt opera eius & inuestigabiles uiæ eius.

b Omnipotens. quia omnia potest quæ decẽt eius potentiam, & quæ posse est aliquid posse. vnde peccare non potest, quia peccare nõ est aliquid posse: ut ait Augu. imo est aliquid non posse: ut de pœ. dist. ij. c. vlti. §. charitas.

† Similis textus est in effectu † l. nullus hæreticus C. eo. tit.

Peccare nõ est aliquid posse.

c Ineffabilis. Vnde illud: Sapientiã eius quis enarrabit? quasi diceret, nullus.

Glossa seq. tractat de triplici cõpositione, & dat simile in anima.

Compositio ẽ multiplex.

d Simplex omnino. Nota quod multiplex est compositio. Est enim proprie compositio partis ad partes, ut in rebus corporalibus. Item ẽ cõpositio proprietatis ad subiectum, ut rationabilitas in anima. Item formæ ad substantiam, & substantiæ ad formam. & nulla istarum compositionum cadit in Deum, & ideo dicitur simplex omnino. i. in quolibet sensu compositionis [1]. Et pone quasi simile in anima, cuius substãtia simplex est, & tamen tria reperiuntur in anima. Intellectus qui præconcipit, ratio quæ discernit, & memoria quæ conseruat. Intellectus præcõcipiens, patri primo operanti comparatur. Ratio discernens comparatur filio, qui est sapientia patris, disponens omnia in cælo & in terra. Memoria conseruans, comparatur spiritui sancto [2], qui omnia bona corroborat & confirmat. Sicut ista tria idem sunt in substantia cum anima. sic & tres personæ pater & filius & spiritussanctus idem sunt in substantia.

Animæ tria insũt

1 Nam si esset quid cõpositũ: esset dare aliqd prius Deo, s. partẽ eius quod non est intelligibile.

2 Alij dicũt ꝙ memoria patri, intelligẽtia filio voluntas spiritui sãcto. Alij, ꝙ intellectus patri, voluntas filio, memoria spiritui sancto. & de hoc per Hostiẽ. in sum. eo. titu. §. j. Io. And.

e Coomnipotens. ut in symbolo Athanasij. sed tamen non tres omnipotentes, sed unus omnipotens.

f Coæterni. Sed contra uidetur in dicto symbolo, ubi dicit: & tamen non tres æterni, sed unus æternus. Solu. hic ponuntur adiectiue istæ dictiones, ibi autem substantiue. hæc est differentia, hic designat personas, ibi essentiam, licet totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales.

g Simul. Vnde Salomon: qui manet in æternum, creauit omnia simul. Vnde in Genesi. In principio creauit Deus cælum & terram, quod simul factum fuit, sed simul dici non potuit.

Creata sunt omnia simul.

h Humanam. Quia prima die angelos creauit, & sexta die creauit homines.

i Quasi communem. i. mediam inter angelicam & mundanam, uel communem. i. vtriq; conformem. quia in pluribus conformat se cum angelis. s. in ratione & discretione. & in multis cum inferioribus creaturis, quia sentimus cum illis, & in pluribus alijs.

k Diabolus. Dicitur criminator, & est græcũ vocabulum. deriuatur autem a dia, ꝙ est duo: & Bolus, ꝙ est morsellus: quia duos bolos tantum de corpore & anima quærit facere.

Diabolus dicitur calũniator. nã Διαβολη calumniã significat.

l Dæmones. Dæmon interpratatur sciens. [3] Et est argu. ex hac litera ꝙ de bono procedat malum: quod est falsum: ut hic exponitur: quia angelus non habuit remediũ sicut homo: qa homo peccauit ꝑ suggestionem [4], angelus per se sine alterius suggestione, vt dicit litera sequens.

3 Vel deorsum fiuens, uel ruens: ut quod habet in volũtate: ferat in nomine. nomine quoque decipit: sursum ascẽdere monet, sed deorsum ruere suadet, Matthe. Si filius Dei es: mitte te deorsũ. Ioã. And. in nouel.

Glossa seq. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium, et argumento respondet.

m Creati sunt boni. Nunquid est idem de homine? Videtur ꝙ nõ, per hoc ꝙ dicit Apostolus: Eramus enim natura filij iræ sicut & cæteri; a qua nullus liberatur, nisi per fidem, de conse. dist. c ij. ꝙ incipit, firmissimæ. Dicas ꝙ homo ab initio bonus creatus fuit, sicut & angeli & in charitate: ut de pœ. dist. ij. c. tolle charitatem. vers. Adã vero. & c. seq. & c. princeps. videtur ꝙ homo creatus fuit immortalis. de conse. dist. iiij. placuit igitur. versus fi. di. Et authoritas prædicta sic debet intelligi, eramus enim natura filij iræ. i. eramus digni pœna æterna, siue debitores iræ. i. pœnæ æternæ. natura, id est, inseparabili vitio, scilicet originali peccato. Originale enim peccatum ita inhæret humano generi, sicut si esset ei naturale, quia sicut natura nos non deserit dum sumus, ita nec originale peccatum: sed tamen post baptismum nocet. de consecra. distinct. iiij. c. ij.

4 Facit gl. in ver. videri. cũ ibi not. in l. qui fundum. ff. de verb. sig.

n Per se. id est, ex proprio defectu.

o Diaboli suggestione. Et ideo magis puniendus est diabolus, quam ipse faciens. lxxxvj. di. tãta. circa fin. ibi, eos vero. nec illud excusat diabolum, si homo illud alias facturus [5] esset. ff. de ser. cor. l. j. §. qui igitur, licet videtur, ꝙ pro sola tantum hortatione non debet teneri. non enim qui exhortatur, mandatoris opera fungitur. ff. de ijs qui not. infa. l. ob hæc verba, in fi. Nec id excusat hominẽ, qđ cõsilio alterius fecit, quia debuit & potuit explorare apud semetipsum an expediret ei tale consilium. ff. man. l. ij. in fi. & si dubitabat, potuit consulere peritiores. Quare imputatur alicui ff. de iu. & fa. ign. l. regula. §. sed iuris. & ff de bo. poss. in bonorum. in fi. & xxxvij. distin. §. vlt. Ioan. And.

5 Facturus consulens delictũ alias non facturo punit eadẽ pœna: Si alias facturus, mitius. c. sicut dignũ. §. qui vero. ĩ. de homi. Albert. iiij. sta. q. xxx iij. Bar. ĩ l. sæpe. de verb. sig. Bal. l. data opera. C. qui accu. nõ poss. c. querelã. in ti. ĩ. de elect. Phi. dec. ĩ l. cõsilij. de regulis iur.

Glo. seq. declarat triplicẽ legẽ, sub triplici tẽpore.

p Ordinatissimam dispositionem temporum. Hæc fuit dispositio, quia tria fuerũt tempora tempus ante legem, & tempus sub lege, & tempus gratiæ. In tẽpore ante legem habebant homines ius naturale, quo regebantur, ꝙ consistebat in his duobus præceptis contentis his versibus. Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod

non tibi, noli. Sic potes in terris uiuere iure poli. di. j. in princip. In tempore sub lege regebantur decalogo Moysi dato à Deo, et tunc contingebant omnia in figura, quæ completa fuerunt tempore gratiæ, quando Dei filius nos docuit præcepta euangelica: quibus hodie regimur: ī quo scripturæ fuerunt completæ. et hic est ordo, de quo hic dicit.

Trinitatis opera sūt inseparabilia.

[a] A tota. Trinitate. hoc ideo dicit, quia inseparabilia sūt opera trinitatis. de consec. distin. iij. c. ult. in fi. et xxviij. q. j. sic enim neque. circa princ. per mediam colū. Nec pōt filius a se facere quicq̄, nisi qd̄ uiderit patrem facientem. de cōse. di. v. c. ult. ī fi.

† Similē & ferme in termi. text. habes. C. eo. tit. in l. inter claras §. oēs uero. uersic. & quoniā unigenitus filius &c.

[b] Incarnatus. Hic explicatur primus articulus fidei.

[c] Vna. Hoc fuit figuratum in arca Noe. Gen. vij. ubi fuit redemptio sanctorū per duas naturas, i, quo ad opinionē et ueritatē.

Scili. ligni & aq, habuit ēt inclusio ī arca (per quam tūc fuit salua tū genus humanū) figurare inclusionem diuinitatis in humanitate, p quā erat salua. dum. Ioā. And.

[d] Impassibilis. xxij. q. iiij. incommutabilis. et habetur figura his uersibus. Nihil Isaac patitur, aries sit victima Christo. Nec deitas patitur, cum moriatur homo. xxij. q. ij. c. si quælibet. §. Abraham. et cap. seq.

[e] Mortuus. Hic explicatur tertius articulus fidei.

[f] Descendit ad inferos. Quartus articulus.

[g] Resurrexit a mortuis. Quintus articulus.

[h] Ascendit in cælum. Hic est sextus articulus.

[i] Venturus. Septimus articulus.

[k] Nunc gestant. Vnde Apostolus: hoc mortale induet immortalitatem.

dem unigenitus Dei filius Iesus Christus à tota[a] Trinitate communiter incarnatus[b], ex Maria semper uirgine spiritus sancti cooperatione conceptus, uerus homo factus: ex anima rationabili & humana carne compositus†, una[c] in duabus naturis persona, uiam vitæ manifestus demonstrauit. Qui cum secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis[d], idem ipse secundum humanitatem factus est mortalis & passibilis. Qui etiam p salute humani generis, in ligno crucis passus & mortuus[e], descēdit[f] ad inferos, resurrexit[g] à mortuis, & ascendit[h] in cælum: sed descendit in anima & resurrexit in carne: ascenditq; pariter in utroque: uenturus[i] in fine seculi, iudicaturus uiuos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis quam electis: qui omnes cum suis proprijs resurgēt corporibus, quæ nunc gestant[k], ut recipiant secundum opera sua, siue bona fuerint, siue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

Tractatur hic de sacramentis ecclesiasticis. Abbas Siculus.

[l] Vna &c. Hæc est secunda pars principalis, in qua tractatur de sacramentis. Et primo de sacramento eucharistiæ, interferens de sacramento ordinis. Secundo de sacramento baptismi: ibi, sacramentum. Tertio de sacramento pœnitentiæ: ibi, & si post. Quarto de sacramento coniugij: ibi, non solum. Abbas Siculus.

Christus, ſeip̄m cōmunicauit.

[m] Extra quam. xxiiij. q. j. quoniam vetus.

[n] Est sacrificium. De conse. distin. ij. cap. nec Moyses. unde dicit: Rex sedet in cœna turba cinctus duodena. Se tenet in manibus, se cibat ipse cibis. Dicit Augu. De carne beatæ Mariæ carnem accepit, et eandem carnem ad manducandum dedit ad salutem. de conse. distinct. ij. accesserunt Iudæi. et hoc fuit significatum in persona Dauid: de quo dicitur: ferebatur Dauid manibus suis, ut ibi dicitur. Ber.

Vna[l] uero est fidelium uniuersalis ecclesia, extra[m] quam nullus omnino saluatur. In qua idem ipse sacerdos est sacrificium[n] Iesus Christus: cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus[o] panis & vini, ueraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & uino in sanguinem, potestate diuina: ut ad perficiendum mysterium unitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc utique sacramentum, nemo potest conficere nisi sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secūdum claues[p] ecclesiæ, quas ipse cōcessit apostolis eorumq; successoribus Iesus Christus, Sacramentum[q] uerò baptismi (quod ad Dei inuocationem & indiuiduæ Trinitatis, uidelicet patris & filij & spiritus sancti, cōsecratur in aqua) tam paruulis, quam adultis in forma ecclesiæ à quocunq;[r] ritè collatum proficit ad salutem. Et si post susceptionem baptismi, quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per ueram potest semper pœnitentiam reparari†. Non solum autem uirgines & continentes, uerum etiam coniugati[s], per rectam fidem & operationem bo-

[o] Sub speciebus panis & uini. Hoc ex causa statutum fuit, ut in alia forma sumeretur pro pter horrorem. un de dicit. Nisi quis māducauerit corpus meum, & biberit sanguinē meū, &c. audito hoc uerbo scādalizati sunt discipuli, & dixerunt: durus est hic sermo. de consecr. distin. ij. prima. de hoc sacramēto tra ditur. J. de celebr. miss. cum Marthæ.

[p] Secundum claues ecclesiæ. Nota hic quod non potest conficere corpus Christi, nisi fuerit ordinatus in forma ecclesiæ.

[q] Sacramentum uero baptismi. Hic est secundus articulus qui ultimo ponitur: & hic exprimitur forma baptismi, quam seruat ecclesia. de con sec. di. iiij. firmissime. & infra de bap. & eius effectu. cap. maiores.

[r] A quocunque. A quocunq; ergo baptismus conferatur in forma ecclesiæ, sic ratū est: ut j. q. j. ꝙ quidam. & de conse. di. iiij. a quodam. & capi. Romanus. xxiiij. q. j. c. subdiaconus. §. sed illud.

Glossa seq. prosequitur triplicem hominum statum.

[s] Coniugati. Nota quod tres sunt ordines in ecclesia Dei: scilicet virgines, continentes, & coniugati. Christus enim plus amat uirgines quam alios: quia sponte tribuunt quod sibi non fuerat imperatum. continentes etiā plus Deo placent, quam coniugati, quia non expedit homini ad regna cælestia tendenti, accipere uxorem. ut xxxij. quæstio. v. tunc saluabitur. & ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum liceret non impendere, tamen causa dilectionis impendimus, uigesima octaua, quæstione prima, iam tunc.

Damna

[1] Ratum, sed cū sufficiat cōtritio, nō ne melius est abstinere q̄ ab hæretico recipere? Sol. ut no. xxxij. di. c. præter hoc. gl. se quē. Ioā. And.

[2] Adde se cūdū doc. can. quod sunt nōnē quos Ioā. An. in ps. vj. in glo. in verbo epicopus & xxj. di. c. cleros. enumerat.

[3] Propter onera matrimonij. expedit tñ ppter uitandam fornicatione. & sic soluit contrariū de canone xxviij. q. j. sic enim facit xxxij. q̄. v. si Paulus in fi. His re spectibus Socra. ab adolescente consultus, an uxorē duceret, uel nō? respōdit eū pœnitentiā acturū qd cunq; eorū fecerit: rōnes reddēs q̄s ponit Valerius lib. vij. cap. ij. Ioā. And.

[4] Cōcor. ca. qa tua. c. ponderet. & ca. contumaces. l. dicti. faciūt no. p Bar. i l. qui ex mente. ff. de furtis.

nam placentes Deo , ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

Idem in eodem.

Pater & filius & spiritussanctus, uera unione, non collectiua seu similitudinaria sunt una essentia , substantia , seu natura, quæ substantia nō est generans, nec genita, nec procedens: quia illi actus non attribuuntur substātiæ, sed personis : nec per hoc in trinitate concluditur quaternitas. Contrarium sentientes , ut hæretici sunt censendi, nisi ab errore resipiscant , & correctioni apostolicæ sedis se supponant. Abbas Siculus.

CAP. II.

Damnamus ergo & reprobamus libellum seu tractatum, quem abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum lombardum , de unitate, seu essentia trinitatis, appellans ipsum hæreticum & insanū : pro eo quod in suis dixit sententijs †, quoniam quædam summa res est pater & filius & spiritussanctus , & illa non est generans a , neque genita, neque procedens : unde asserit b quòd ille c nō tam trinitatem, quam quaternitatem astruebat in Deo , uidelicet tres personas : & illam communem essentiam quasi quartam : manifestè protestās , quòd nulla res est , quæ sit pater & filius & spiritussanctus, nec est essentia, nec substantia, nec natura: quamuis cōcedat quòd pater & filius & spiritussanctus sunt una essentia , una substantia , unaque natura: Verum unitatem huiusmodi , non ueram & propriam , sed quasi collectiuam & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines , unus populus , & multi fideles, una ecclesia , iuxta illud , Multitudinis credentium erat cor unum , & anima una , & qui adhæret Deo, unus spiritus est cum illo . Item ille qui plantat d , et qui rigat e , unum sunt : & omnes unum corpus f sumus in Christo. Rursus in libro Regum : Populus meus, & populus tuus, unum sunt. Ad hanc autem suam sententiam astruendam, illud potissimum uerbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit in euangelio : Volo pater ut sint unum g in nobis , sicut & nos unum h sumus , ut sint consummati in unum . Non enim i (ut ait) k fideles Christi sunt unum , id est , quædam una res , quæ communis sit omnibus , sed hoc modo sunt unum , id est, una ecclesia: propter catholicæ fidei unitatem . & tandem unum regnum propter unionem indissolubilis charitatis , quemadmodum in canonica Ioannis apostoli epistola legitur: Quia tres sunt qui testimonium dant in cœlo, pater l & filius & spiritussanctus : & hi tres unum m sunt. Statimque subiungitur. Et tres sunt , qui testimonium dant in terra n spiritus, aqua o , & sanguis : & hi tres unum q sunt : sicut in quibusdā codicibus inuenitur. Nos autem sacro approbante concilio , credimus & confitemur cum Petro : quòd una quædam summa res est , incomprehensibilis quidem , & ineffabilis, quæ ueraciter est pater , & filius , & spiritussanctus : tres simul personæ , ac sigillatim quælibet earundem & ideo in Deo solummodo trinitas est , non

Damnamus. Hæc decretalis diuiditur ī duas partes principales. In prima reprobat doctrinam abbatis Ioachim ibi, Reprobamus. In secunda damnat illam Almarici. Prima pars facit quinque: quia primo reprobat doctrinam abbatis , Ioachim cōtra magistrum sententiarum , quam prosequitur exprimēdo motiua & rationes ipsius . Secūdo ibi, nos autem. approbat sententiam magistri , qua damnat Ioachim . Tertio ibi, cū ergo. respōdet authoritati , qua principaliter mouebat Ioachim. Quarto ibi, si quis. damnat tenentes opinionē Ioachim. Quinto ibi, in nullo. protestatur pro monasterio , cui pfuit Ioachim .

a Non est generans . adiectiue tenetur , id est, nō generat, licet sit persona generans .

b Asserit. Scilicet Ioachim .

† Lib. j. distīctio . xxiij.

c Ille. Scilicet Petrus .

d Qui plātat. Scilicet prædicando .

e Et qui rigat. Baptizando. In epistola ad Corinthios .

f Vnum corpus. Vnione charitatis & spiritus de consecrat. distinctione iiij quæris à me .

g Vt sint unum. Id est, eiusdem uoluntatis .

h Nos unum. Scilicet unione naturæ .

† Respondet . imo respōdet . j. uersi. cū ergo Ioā. And. Pan.

i Non enim . Hic respondet l concilium authoritatibus Ioachim .

Act. 4.

k Ait . Scilicet Ioachim .

Gloss. sequēs ponit triplex testimonium personarum trinitatis.

Ioan. 17

Pater & filius & spiritus sanctus. Pater dedit testimonium deitatis, quādo dixit : Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audite. Filius dedit testimonium deitatis quando in monte trāsfiguratus potentiam deitatis, & speciē æternæ beatitudinis ostendit. Spiritussanctus dedit testimonium , quando super baptizatum in specie columbę requieuit uel quando ab inuocatione nominis Christi , corda credentium impleuit.

Christi Deitas, triplici testimonio cō probata est.

1 Cor. 3

1 Cor. 12

3 reg. 22

m Et hi tres unū. Id est, indifferentes quo ad dandum gratiam. Vel unum , id est , unius substantiæ uel essentiæ .

n In terra . Scilicet quod Christus fuit homo. infra, de celebra. mis. in quadam .

o Spiritus. Id est, humana anima, quā emisit in passione.

p Aqua & sanguis. Quæ fluxerūt de latere Christi, ut in decre. pre. ī quadam . & fuit uera aqua , & non aquaticus humor, ut quidam hæretici mentiuntur .

q Et hi tres unū sunt . Non natura eiusdem substantiæ sed cooperatione eiusdem mysterij: quia spiritus per adoptionem nos filios Dei fecit , aqua fecit nos filios Dei per ablutionē baptismi , sanguis per redemptionem gratiæ .

Ioan. 15

Non est

quaternitas : quia quælibet trium personarum est illa res, uidelicet substantia, essentia, seu natura diuina : quæ sola est uniuersorum principium, præter quod aliud inueniri nō potest : & illa res non est generans [a], neque genita [b], nec procedens, sed est pater qui generat : & filius qui gignitur: & spiritussanctus qui procedit: ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura [c]. Licet igitur alius sit pater [d], alius filius, alius spiritussanctus : non tamen aliud, sed id quod est pater, est filius & spiritus sanctus idē omnino : ut secundum orthodoxam [e] & catholicā fidem, consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno filium generando : suam substantiam ei [f] dedit : iuxta quod ipse testatur : Pater quod dedit mihi, maius omnibus est. Ac dici non potest, quòd partem substantiæ suæ illi dederit, & partem ipse sibi retinuerit : cum substantia patris, indiuisibilis sit : utpote simplex [g] omnino. Sed nec dici potest, quòd pater in filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam filio, quòd non retinuerit ipsam sibi : alioqui desijsset esse substantia. Patet ergo, quòd sine ulla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit: & ita pater & filius habent eandem substantiam : & sic eadem res est pater & filius necnon & spiritus sanctus ab utroq; procedēs [h]. Cùm ergo ueritas [i] pro fidelibus suis orat [k] ad patrem : Volo (inquiens) ut ipsi sint unum [l] † in nobis, sicut & nos unum [m] sumus : hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligitur unio charitatis in gratia [n] : pro personis uerò diuinis ut attendatur identitatis unitas in natura, quemadmodum alibi ueritas ait: Estote perfecti, sicut & pater uester cælestis pfectus est, ac si diceret manifestius : Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut pater uester cælestis perfectus est, perfectione naturæ : utraque uidelicet suo modo : quia inter creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur sententiam uel doctrinam præfati Ioachim † in hac parte defendere uel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur. In nullo tamen propter hoc Florentino [o] monasterio (cuius ipse Ioachim extitit institutor) volumus deroga-

Trinitatis nomina, sunt triplicia.

a Non est generans. Id est non generat, sed est persona generans.

Glossa sequens distinguit, triplicem speciem nominum in diuinis.

b Neque genita. Not. ad intelligentiam personarū in trinitate, quod nominū quædā sunt essentialia, quædā personalia quædā notionalia [1]. Essentialia sunt, quæ in singulari numero dicūtur cōgrue de tribus personis sigillatim, ut Deus bonus, Deus iustus æternus, omnipotens, & similia. in plurali vero numero incōgrue dicuntur : iuxta illud Athanasij: & nō tres Dij, sed unus est Deus. Personalia sunt, quæ supponunt personā & in singulari numero tantū, ut pater & filius & spiritussanctus. Notionalia [2] sunt, quæ notant distinctionē in personis : ut generans generata, & procedens. Ista notionalia, cum ueniūt adiectiue, dicūtur tātum de personis, & nō de essentia. sed quādo tenētur substantiue, tūc dicuntur tā de essentia quam de personis. vnde hæc propositio simpliciter est vera, pater est generās, siue hæc dictio generās teneatur adiectiue siue substantiue Si aūt dicatur, substantia diuina est generās si hæc dictio generās, teneatur adiectiue, falsa est, quia vellet notare distinctionem in diuina essentia : si teneatur substantiue uera est: quia tunc est sensus, substantia diuina est generans, id est, persona quæ generat. Vnde nomina ista, generans, genita & procedens, adiuncta nominibus personarum, distinctionem notant personarum : iuncta uero cum nominibus istis substanti. natura, seu essentia diuina, tenentur substantiue, & notant essentiam tantum.

[1] Vide de hac diuisione glo. & ibi late per Bart. ī l. si unus §. fin. ff. de pact.

[2] Quæ sic appellant quia personas notificāt. aliquādo distinctiua : quia illas distiguūt. quandoq; relatiua : quia personas ad inuicem referunt. quādoque proprietates : quia propriæ psonis insunt. Ioā. And.

c Natura. Hæc est illa summa res, quam dixit magister Petrus.

Gloss. seq. ponit quomodo in diuinis, disiunctiua nomina tripliciter iunguntur.

d Alius sit pater. Alius filius. Disiūctiua siue partitiua nomina unus, aliquis, alius, duo, uel similia, aliquādo significāt essentiam, aliquādo nō. Nomina partitiua iuncta cū nominibus personalibus & nō essentialibus in masculino & fœminino genere, notāt distinctionē in personis, pater est vnus, filius ē alius pater & filius sunt duo. Iūcta vero nominibus essentialibus, ita quod eis innitantur, essentiā notāt : ut pater est vnus Deus, pater & filius sunt una essentia. In neutro uero genere, tantū essentiam notauit: pater & filius sunt vnū, id est, una res. & ideo optime dicit, alius pater, alius filius, id est, alia est psona pr̄is, & alia psona filij ; nō tamē aliud, imo idē sunt in substantia : ut iam patet.

e Orthodoxā. Id est rectā. ab orthos quod est rectum: & doxa, quod est gloria, quasi rectę gloriosa. Host.

f Ei dedit. Vnde Augu. Nihil habet filius, quod non nascendo a patre acceperit.

g Simplex omnino. De hoc dicas. vt supra, cap. proximo.

h Procedens. Scilicet per inspirationem. de consec. dist. vlt. cap. pen. in fine.

i Cum ergo veritas. Dicit respondēdo authoritati pdictæ, uolo pater, &c. & eā exponit quā inducebat pro se Ioachim, & exponit qualiter intelligatur hoc uerbum unū, & p hoc ēt alijs authoritatibus respōdetur.

k Orat. In euangelio Ioannis.

l Vnū in nobis. Idest uniti nobis vnione spiritus.

m Vnū sumus. Hic in alia sigñatione accipitur hoc nomē, vnū. i. unione substātiæ seu naturæ, ut j. sequit.

n In gratia, Id est per gratiam.

o Florētino monasterio. Not. q̄ si author reprobat,

† Poteris plenius hunc tex. intelligere si Bartolum & scribē. uideris in l. si plures. in ver. difficile. ff. de pactis. qa huius dictionis unus æquiuocationē & significatum docent.

† De quo Alexā. ab Alexā. in li. Genia. dier.

a Facit cõtra ca. sancta Roma. eccl. §. iã nũc subijciendum. vers. item Rufinus. et uers. q̃ uero. xv. dist. et j. q. j. c. nomine. no. Bar. in l. j. ff. si cert. pe. inst. de autho. tu. §. tutor autem.

eius scripta sunt reprobãda .infra de hære. fraternitatis. imo & si bona essent reprobarētur ratione authoris: quia non licet ei hoc facere. xcvj. di. bene quidem. hic vero licet author non reprobetur: quia confitetur se seruare fidem catholicã, tamen scripta sua (quia malam habebãt sentẽtiã) reprobantur.

a Corrigenda. Et ideo quia paratus fuit corrigi, & se correxit, ut sequitur: non debet dici hæreticus, licet q̃n que errasset ĩ fide. xxiiij. quæst. j. hæc est fides. & q. iij di. xit Apostolus.

ri: quoniam ibi & regularis est institutio, & obseruãtia salutaris: maximè cũ ipse Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mãdauerit, apostolicę sedis iudicio approbanda, seu etiã corrigẽda a, dictans epistolã, quã propria manu subscripsit, in qua firmiter cõfitetur, se illã fidem tenere quã Romana tenet ecclesia: quę (disponente domino) cunctorum fidelium mater est & magistra. Reprobamus etiam & condemnamus, peruersissimum dogma † impij Almarici, cuius mentem sic pater mendacij excæcauit, ut eius doctrina, non tam hæretica, quàm insana sit censenda.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Hic titulus potest ad præcedẽtia & sequentia sic cõtinuari. Tractaturus author de iure, præmisit de sũma Trinitate, & fide catholica pro sui operis fundamẽto: quia ubi fundamẽtũ deficit, nihil superædificari põt. i. q. i. cum Paulus. Et quia omne ius cõstat ex scripto et non scripto, inst. de iure na. gen. & ciui. §. constat. & i. dist. cap. cõsuetudo. §. cum itaque. ius autem scriptũ est certius & nobilius: ideo author præmisit de iure scripto, scilicet de constitutionibus: & postea de iure non scripto, scilicet de consuetudine. Abb. Sic. *De prima parte huius tituli tractatur in i. distinct. usque ad vij. inclusiue: & in ix. dist. usque ad x. inclusiue. & in xij. & xix. & xx. & xxix. & xxx. et xxxviij. dist. per totum: & prima quæst. vij. c. requiritis. §. nisi rigor. usque ad cap. & si illa. §. breuiter. & lxxvi. dist. ieiunium. ij. in fi. De secunda parte, uidelicet de concilijs tractatur. xv. distin. usque ad xix. distin. exclusiue. De utraque parte habetur xvi. distin.*

† Alias, docma habent codices uetustissimi. Vide Ioã. Gers. parte. iiij. fo. lvj. col. iij.

TITVLVS II.

Canonum statuta. Constitutiones canonum ab omnibus sunt seruandæ. Ioan. And. Primo statuit. Secundo confirmãdo declarat: ibi, & nemo. Abb. Sic.

b Canonum. Generalium scilicet, quia quidam canones sunt personales, quidam locales a .lxiij. distin. cum longe. infra de elect. nihil. quidam causales, quidam temporales: ut xxix. dist. sciendum.

c Statuta. Non abrogata uel per contrariũ canonem, uel per consuetudinẽ. illa enim seruãda nõ sunt. xxvj. di. c. j. & xxxvj. q. ij. c. ult. Et dic statuta cõtinẽtia præcepta uel prohibitiones. alias si de consilio loquerentur, non obligarent. xiiij. quæst. j. c. ult. §. quod præcipitur. iiij. dist. cap. denique. §. hæc & si legibus.

d Custodiantur. j. quæst. vij. si quis omne. xix. distin. Romanorum. & infra eo. cap. ult.

a Quid appellet canon, no. docto. in l. priuilegia. C. de sac. san. eccl. gl. in c. j. dist. iij.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Ex concilio Meldensi.

Iuris canonici statuta, omnes ligant: et eorũ ritu tam in pronuntiando quàm in decidendo, iudicia sunt regulanda.

CAP. I.

Canonum b statuta c custodiantur d ab omnibus e. Et nemo in actionibus f uel iudicijs g ecclesiasticis, suo sensu h, sed eorũ authoritate ducatur.

Gregorius in registro.

Constitutio respicit futura, & non præterita.

CAP. II.

COgnoscentes: & infrà. Rem, quæ culpa caret i in damnum uoca-

e Ab omnibus. Sic & leges ab oĩbus sunt seruandæ: ut C. de legi. & const. l. leges. j. & C. de iur. & fac. igno. constitutiones. Et dic ab omnibus, s. subditis. Nam papa & Imperator legibus non cõstringuntur. ff. de leg. princeps. & ix. q. iij. cuncta. tamẽ legibus se uelle uiuere profitētur. C. de legi. digna uox. & C. de testa. ex imperfecto. & ff. de lega. iij. ex imperfecto. & inst. quibus mo. test. infir. §. ulti. & ij. quæst. vij. nos si incompetenter.

f In actionibus. Scilicet ciuilibus.

g Vel iudicijs. Scilicet criminalib. quia iudiciũ aliud criminale, aliud ciuile. j. qui filij sint leg. p̄ uenerabilẽ. circa finem. §. tria. Nec est necesse p̄ponere actionẽ. j. de iud. dilecti. si tamẽ quis proponit ineptã succũbit. a sed aptã potest postea proponere: ut j. de iud. c. examinata. ubi de hoc.

h Suo sensu. Scilicet malo, & ē si. iij. q. ix. plura. & j. eo. ne innitaris. quandoq; enim suo sensu uti debet iudex in iudicãdo, p̄prie accepto uocabulo. ff. de arbi. qualem. & in auth. de iureiur. quod præ. ab ijs, qui administra. reci. circa prin. colla. ij. & infra, de renun. in præsentia. dum tamen secundum leges & iura pronuntiet. in auth. de iud. §. quia uero. uersic. omnis iudex alias est. §. col. vj. & in auth. de defen. ciui. §. iusiurandum. col. iij. & iij. q. vij. iudicet. & xx. distin. de libellis. & xxxvij. di. relatum. & instit. de offi. iudi. in prin. & C. de sen. & interlo. om. iud. l. nemo.

a Succumbit. nisi sit apta conclusio: quia tunc procedit libellus ẽt in foro seculari tex tus. §. om niũ. insti. de actio. et fortius in ecclesiastico. c. dilecti. infra de iudici.

COgnoscentes. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur regula, ex qua sumitur ratio. In secunda statutum: ibi, Quoties. In tertia declarando applicat ad facti rationem, quæ sumitur ex regula: ibi, Ne detrimentum. Abb. Sic.

i Culpa caret. Quia quod legitime factum est, pœnã non meretur. C. de adulter. Gracchus. & peccata suos debent tenere authores. C. de pœ. l. sancimus. et infra, de ijs, quę fi. a maio. par. cap. quæsiuit. et infra, de senten. excommu. Romana. in fin. lib. vj. Et ita est hic ar. expressum. quod nemo priuatur iure suo sine culpa. lvj. dist. satis peruersum. xvj. q. ult. inuentum. de rest. spo. conquerente. Arg. contra. xxij. di. renouantes. et xxxiiij. di. si cuius uxorem. et c. seq. et xxvij. q. ij. multorũ. infra, de cler. coniu. sane. Sol. primus titulus regulariter uerus est, contraria casualia sint. Vel dicas, quod licet quandoque quis priuetur iure suo sine culpa, non tamen fit istud sine causa. infra, ut lit. non contest. quoniam frequēter. §. si uero. et causam facile est uidere in contrarijs signatis. In sex casibus priuatur aliquis iure suo sine culpa sua. Vnde versus: Paupertas, odium, vitium, fauor, et scelus, ordo: Personas spoliant et loca iure suo. Ista notantur in dicto cap. renouantes. et infra, de priuileg. antiquæ ubi de hoc.

Futuris

a Futuris. Sic ergo cōstitutio respicit tantum futura,q̃ nō præterita:ut infra.e.c.vlt.ubi dicem⁹ de hoc.
b Dispēdijs.i.dānis,siue retractationibus. uel.i.detrimētis uel grauaminibus. j. de rescr.dispēdiosa. lib.vj.
c Non cōmendet.Id est,non puniat. uel.i. subijciat.
d Ante prohibitionem. Arg.neminem ligari constitutione, anteq̃ ad ipsum pueniat: vt xxxij. q iiij. dixit Sara.& lxxxij.dist. proposuisti. Argu. contra.xvj. distin. quod dicitis. Sed nō est cōtra: quia ex quo publicè ꝓmulgata est, & publicata,oēs tenentur ad ipsius obseruantiam,& omnes ligat post duos mēses à publicationis tempore elapsos. in authē. ut fa.no. consti.circa princ. col.v.infra.de sen. excom. nouerit. j. ne cle. uel mona. nō magnopere. & cap.super specula. Nec est necesse ut singulorum auribus inculcetur:ut in d.c.quod dicitis. & infra de postul.prœla.ad hæc. Ne si probaret se extra prouinciam tunc fuisse,uel alias impeditum. argu. est expressum.infra qui ma.accu.pos.cum in tua.

† Cōcor. tex.I.cum gl. ĩ vers. ignorāti. in l. cū de indebito. ff. de proba.& in l. lege.§.cū quidā. & ibi Bar.& Bald.ff.ad legē Cor. de fica. Constitutio ligat post duos menses, à publicatione.

ri non conuenit. Quoties vero nouū quid statuitur, ita solet futuris a formam imponere, ut dispendijs b præterita non cōmendet c. Ne detrimentum ante prohibitionē d possint ignorantes incurrere †: quod eos dignum est, postmodū uetitos sustinere.

Augustinus super illud epistolæ ad Hebræos.

Potestas legem condendi & mutādi, est penes vicarium Christi. Et quod de uno connexorum statuitur, ad aliud connexum extenditur. Abb. Sic.

CAP. III.

TRanslato e sacerdotio f necesse est ut legis translatio fiat. Quia enim g simul h & ab eodem, & sub eadem sponsione i utraque data sunt, quod de uno k dicitur, necesse est, ut de altero intelligatur.

TRanslato. Quod de uno cōnexorum statuitur, ad aliud cōnexorum extenditur.h.d.Ioan. And. primo ponit verba Apostoli. Secundo Augustini illa exponentis:ibi,Quia enim. Casus secundū Panor. sic poni debet,ut conueniat titulo. Fuit quæsitū à Gregorio authore huius compilationis, an constitutio, seu lex deberet intelligi in proprijs terminis tātū, an debeat extendi ad alios casus? & papa respondet quod debet extendi ad cōnexa,& similia. ad quod probandum inducit authoritatē Apostoli, qui ex translatione sacerdotij,intulit per consequentiam translationem legis. Abb. Sic. Vel sic. Quidam Hebræi licet facti Christiani, seruare volebant legem ad literam, quæ dicebāt præceptū de sabbato seruandū esse, & circuncisionem esse seruandam: quæ hodie ad literam seruari non debent. Hos reprehendit Apostolus dicens, quod postquam sacerdotium trāslatū est ad Christianos, necesse est ut legis trāslatio fiat. Augustinus super illo loco probat,quod hoc facere non debet: quia lex & sacerdotium simul data fuerunt,& ab eodem, & sub eadem sponsione, & ideo simul seruāda sunt: quia quod de uno connexorum dicitur de alio debet intelligi.

e Translato. In Petrum. scilicet per illa uerba, pasce oues meas. infra,de electio. significasti. Vel secundum alios per illa uerba, ite docete, &c.de consecrat. dist. iiij. proprie. §. euntes docete. Translata est ergo lex, & ita legis obseruatio non est apud Iudæos, sed apud Petrum & suos successores. Et quod translatum fuit sacerdotium à Christo in Petrum probatur vigesima prima distin.cap.in nouo.

Melchisedech præcessit legem.

f Sacerdotio. Supple leuitico: ut cesset obiectio quæ potest fieri de Melchisedech, qui præcessit legem per quingentos annos, quod innuitur ex litera sequenti, quia sacerdotium simul fuit datum cum lege. uerum est, supple leuiticum.

g Quia enim. Sunt verba Augustini exponentis prædicta verba Apostoli.

h Simul. Quia in monte Synai eodem tempore contulit dominus Moysi legem & sacerdotium. postquam ergo iam translatum est sacerdotium ad Christianos, ergo & lex transferri debet.

i Sub eadem sponsione. Quia postquam dominus dedit legem filijs Israel, dicit eis: Audi Israel mandata mea & ea cōserua ĩ corde tuo: & si feceris, dabo tibi terrā fluentem lac & mel & tūc ipsi ꝓmiserūt seruare legē & sacerdotium, & ideo dicit sub eadē sponsione. Hic attende quia dñs in ueteri testamento tēporalia semp promittebat, in nouo uero promittit æterna, ut cētuplum accipietis,& vitā æternam possidebitis, &c. j. de celebratio. missa. cum Marthæ.

Aeterna promittū tur in lege noua.

Idem super epistola ad Romanos.

Omne prohibitum à lege, peccatum est, et omne illud quod sequitur ex eo. h.d.

CAP. IIII.

NAm concupiscentiam l nesciebam m,&c. Hoc enim n elegit Apostolus generale o unde p

Gloss. sequens arguit, & allegat cōcordantias.

k Quod de uno. Arg. quod ibi est eadem ratio, ubi debet esse idem ius, & quod de similibus idem iudiciū est habendum.v.di.ad eius uero.ver.si enim ea. & iiij. distin.denique. versic. uinum quoque.& xvj.quæs.ultim.& hoc diximus.& j.q.iiij.si quis obiecerit.& j.de translati.inter corporalia.uersi.sicut ergo.& j.tit.pro xi.inter cæteras. in fin. Et quoties ex una radice uitiū nascitur,cōsequens est ut una lege tollatur. C.de nup. si libertām.& j.q.j. sicut Christus. & vigesimasecūda, q.ij.si quis per uerus. Et quod dicit quod de uno dicitur,id est,quod de uno constitutum est: & sic facit ad titulum: alias non uideretur facere.

Ius idem ibi statuatur ubi ē eadem ratio.

NAm concupiscentiam. Constitutio certum quid prohibens, omnia prohibet quæ sequuntur ex illa. Ioan. And. Primo ponitur dictum Apostoli. Secundo declaratio: ibi, hoc enim. Abb. Sic.

l Nam concupiscentiam. Legitur in epistola Pauli ad Romanos: peccatum non cognoui, nisi per legem. nam concupiscentiam nesciebam (supple) nisi lex diceret, non concupisces. Augu. exponit hic uerba illa Apostoli (nam concupiscentiam nesciebam) dicens, quia hoc elegit Apostolus.

m Nesciebam. Esse peccatum concupiscere: uel tam graue, secūdum aliam expositionem. Apostolus antequam uidisset legem, non credebat esse peccatum concupiscere rem alterius: sed postquam inuenit in lege, non concupisces, credidit esse peccatum.

m Nesciebā. Et sic nec reprobādam censebā. Io. And.

n Hoc enim. Verba sunt Aug. vsq; in fin. Et dic hoc, s. nescire concupiscentiam, uel remouendam a se. Vel hoc, id est peccatum, ita exponit Augustinus. Si intelligas de cōcupiscentia carnis tantū, falsum esset, cum Apostolus haberet cōcupiscentiā,& stimulū carnis. vnde dixit. Video aliā legē repugnantē legi mētis meæ, captiuantē me in legē peccati. xxxij.q.v. si Paulus.

o Generale. Scilicet vitium concupiscentiæ, quod est generale ad omnia uitia.

p Vnde omnia mala. Arg. quod uno prohibito, omnia prohibentur quæ sequuntur ex illo. xiiij.q. v. pœnale.& iiij. distinct. denique.& infra de si.instrum. inter dilectos. ad fi. C. de re. alie. non alienandis. l. ultim. & C. de legib. non dubium.

Oriuntur

omnia mala oriuntur[a] . Bona est. ergo lex[b] quæ dum hoc[c] prohibet, omnia mala prohibet.

Hieronymus in parabolis.

Constitutiones decretorum, singularibus sunt opinionibus præferendæ.

CAP. V.

NE innitaris[d] prudentiæ[e] tuæ. Prudentiæ[f] suæ innititur, qui ea quæ sibi agẽda uel dicenda uidentur, patrum decretis[g] præponit[h] .

Innocentius iij. Senoñ. archiepiscopo & episcopo Treceñ.

Non ualet constitutio collegij, in damnum aliquorum, & commodum aliorum, cessante rationabili causa, uel sic: Absque rationabili causa, non potest maior pars capituli tollere consuetudinem, utilitatem priuatam nutriendo.

CAP. VI.

CVm omnes: & infrà. Ad audientiam apostolatus nostri peruenit, quod Treceñ. canonici nouum fecerunt in Treceñ. ecclesia constitutum[i] , ut eis tam in præsentia quàm in absentia reditus suos in integro percepturis, qui in eadem ecclesia post illam constitutionem fuerunt uel de cætero fuerint instituti,[l] reditus in absentia non percipiant, sed tunc solum cum fuerint residentes: cùm secundum Treceñ. ecclesiæ consuetudinem omnes in hoc consueuerunt esse pares. Statuerunt etiam, ut (cum singulis præbendis annexæ sint vineæ) ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineæ decedentium ad successores non transeant. sed prouentibus earum, intér singulos diuidantur.

a Oriuntur. Id est, oriri possunt. & comprehendit genera singulorum.& nõ singula generum, id est, non est aliquod genus mali, quod quandoque non possit oriri ex concupiscentia . Et sic intelligitur xlvij.di. bonorum. ubi dicitur, quod cupiditas est radix omnium malorum, ubi similiter comprehendit genera singulorum, & nõ singula generũ. & de pœni. di.ij.quia radix. Et eodem, modo intelligitur illud ꝙ dicit Imperator quod auaritia est mater omnium malorum. in authẽ.ut iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. versus fi.coll.ij.Et ex hoc generali uitio concupiscẽtiæ omnia mala.i. septẽ principalia uitia possunt oriri, scilicet Superbia, Ira, Inuidia, Accidia, Auaritia, Gula, Luxuria: & ideo dicit Augu. cum Apostolo, ꝙ bona sit lex, quæ dum hoc &c. non tamẽ propter hoc singula uitia cuiuslibet generis, ut puta interficere hominem periurũ, & similia oriuntur ex concupiscentia. Vel expone, quòd dicit oriuntur, id est, orta sunt, præsens pro præterito.ita exponitur.ff.de uerb. signif. verbum erit. propter concupiscentiam enim primi parentis omnia mala orta sunt. si enim non concupiuisset, non peccauissemus. v. dist.ad eius uero concubitum . in fin. Vnde Grego. Caro nos læta traxit ad culpam, afflicta reduxit ad ueniam. & sic non esset necesse comprehendere genera singulorum &c.

b Lex.id est,constitutio.ut in princ.decr.lex est cõstitutio[2] di.j.& dist.ij.c.j.& sic facit ad titulum.

c Dum hoc. Scilicet generare uitium concupiscentiæ, quod est generale ad omnia uitia.

NE innitaris.Diuiditur,quia primo ponuntur uerba Salomonis.Secũdo uerba Hieronymi & Augustini exponentium illa ibi,prudentiæ. Abb.Sic.

d Ne innitaris. In parabolis Salomonis ponuntur verba ista: Fili mi habe fiduciam in domino ex toto corde tuo, ne innitaris prudentiæ tuæ: ne sis sapiens apud temetipsum. Hieronymus exponit hic particulam illam. Ne innitaris prudentiæ tuæ &c.

e Prudentiæ tuæ. Verba sunt Hieronymi vsq; in fin.

f Prudentiæ suæ. In malo. & est si.octaua, quæstione prima, sciendum & quinquagesimatertia. quæstio. ix. pura. & supra eodem titu. canonum.

g Decretis. Id est, constitutionibus, & ita pertinet ad titulum.

h Præponit. Non ergo sunt postponenda decreta, quæ Hieron.ita commendat: quod etiam fieri non debet.xxxvj. dist.relatum.

CVm omnes.Communiter sic summatur: Constitutio canonica, quæ non est omnibus communis, & per quã tollitur ecclesiæ consuetudo antiqua, non ualet.Et duo facit.Nam in prima parte ponit duo statuta successiue facta.In secunda parte duplici ratione præallegata: ambo statuta cessari mãdat. Secunda ibi. Cũ igitur. Abbas Sic.

Glossa sequens obijcit et soluit, cõtra sol.unam. l. allegat secundo quærit allegat.pro, & soluit distinguendo inter cõmunionem[3] collegiatorũ singularium, et inter necessaria voluptaria.

i Constitutum. sed nunne canonici isti Trecen.poterãt hæc & alia statuere alijs irrequisitis ẽt in præiudiciũ successorũ, cũ istud uideret esse ius cõmune, ꝙ absentes nihil percipiãt[5].j. de cle. non resi. inter quatuor & c.ult.j.de ap.ꝑuenit? Imo uidet ꝙ sic.ar.x.q. ij.ca. ea.n.§.hoc ius porrectũ.& ff. de pact. rescriptum. & vij. q.j. factus est. Sed hoc ideo nõ ualuit quia in præiudiciũ aliorũ, & malo zelo , & cõtra consuetudinem ecclesiæ hoc fecerunt.j.e.tit.ex parte. Et transgressor cõsuetudinis,ut transgressor legis puniẽdus est.xj.di.in his. Et statutum siue constitutio debet esse iusta[4] & honesta,& cõmunis omnibus.iiij. dist. erit autẽ.& q̃a cõstitutio ista nõ erat gñalis, nec communis omnibus ideo nõ ualuit &c. Et cũ ipsi canonici intelligant quasi unũ corpus & idẽ collegiũ, non debẽt duplici iure cẽseri.xij.q.ij.cognouimus.& j.de de[6]ci.cũ in tua.Et incõueniẽs aliud sequeret, ꝙ successores minus haberẽt quã ꝑdecessores, & sic nõ esset vera successio in ius alterius.ff.de acq.re.do. hæreditas. & ff.de acq.pos.cũ hr̃des.ĩ prin. Ista cõstitutio nõ ualuit.q̃a sine cõsensu episcopi facta fuit. j.de cõsue. cũ cõsuetudinis.circa fi.Arg. cõtra. ff.de col.l.ult.ubi fit collatio bonorũ natis, sed nõ illis q sunt nascituri[5] . Sed nũq̃d est uerũ gñaliter, ꝙ maior pars capituli facit,totũ capitulũ facere intelligit:ꝙ uidet. j.de ijs quę fi.à ma.par.ca.cũ in cunctis[6] .Dicas,ꝙ si aliquid commune pluribus nõ ut collegiatis, sed ut singulis: ꝙ fit à maiori parte illorum, nihil ualet nisi omnes consentiant.ff.de ser.rust.præ.ꝑ fundũ. nisi rẽ concedãt in naturalem usum, ꝙ potest facere unus etiã inuitis socijs & cõtradicẽtibus.insti.de re.di. §. religiosum.vers. in cõmune uero sepulchrũ.& nisi in casu.j.de iure patr. postulasti.& c.quoniã in quibusdam. Si uero sint plu[7]res ut collegiũ distingue, si aliqua faciẽda sunt ex necessitate,ut alienatiões,electiones,& similia,sufficit ꝙ maior pars facit.j.de ijs quæ fi.à ma.par.c.cũ in cũctis dum tamẽ alij absentes[7] uocẽtur.j.de ele.ꝙ sicut.& cavent-

1 Nõ ob. ꝙ dicitur ebrietatẽ, esse fomitẽ omniũ uitiorũ:ut xxxv. di. añ omnia. alibi dicit de ignorãtia, ꝙ est mr̃ errorum.xxxviij. disti. ignorãtia. alibi amor pecuniæ ẽ quasi materia omniũ criminũ. xxiij. di.his igit̃ secundum Host.Ioã. And.

2 Cõcor. tex.in authent. de nup. §.disponat. coll. iiij.

3 Et causa auaritiæ ad suas bursas replẽdas.Io. And.

4 Ista vero constitutio erat iniqua: cũ plus teneãtur antiq canonici, qui plus ꝑceperunt. Io.And.

5 Quia incertum ẽ vtrum, & q, & quot sint nascituri. ff. de so.l.si pat. ff. ꝺ iud.l. sed & si restituatur. nisi obstet naturalis usus. Alij casus ad idem no.j. de reg. iu. in re cõi. lib. vj. & hic ꝑ Ho. & Comp. Ioã. And.

6 Adde text. in l. nulli.ff. ꝙ cuiusq; uni. & in l. nominationũ. C. de dec. li. x. & ꝑ do. in l. iubemus. C.de sa.san. ec. bo. glo.in ver.nõ obest.ĩ l.Cassius. ff. de pig. actio.

7 Absentes.hoc uerũ in grauibus An. ton.Fel.

Cùm igitur quod quiſque [a] iuris in alterum ſtatuit, ipſe debeat uti eo : & ſapiẽtis dicat authoritas, patere legem [b] quã tu ipſe tuleris [†]. mãdamus quatenus antiquos canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuũ, tam pręben darum, quàm uinearum coæquetis [c] antiquis, ſecundum priorũ conſuetudinem [d] vſq; ad tẽpus prædictæ conſtitutionis ſeruatã, vel ſecundũ rationabilẽ inſtitutionem in poſterum obſeruandam.

Idem Tridentino epiſcopo.

Cõſtitutio laicorum, eccleſiã ſeu eius bona non adſtringit.

CAP. VII.

QVæ in eccleſiarum & infrà. Sanè peruenit ad audientiam noſtram, ꝙ ciues Teruiſini conſtituerunt [e] vt ſi quis ſe ad inopiam [f] vergere probabiliter allegauerit, alienandi feudum [g] quod ab eccleſia vel alijs tenet, liberã habeat facultatem: & ĩ. Volentes igitur, eccleſiarũ indemnitati conſulere, cõſtitutionem huiuſmodi, & uenditiones feudorum eccleſiaſticorum factas, ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu [h], vires decernimus nõ habere.

Idem.

Dignitas ſublata de eccleſia, per ſtatutum capituli confirmatum per papã, ulterius non cenſetur vacare, niſi per contrarium actum ſtatutũ fuerit reuocatum.

CAP. VIII.

CVm acceſsiſſent ad apo. ſedem Archidia. Tullen. & G. Tulleñ. capituli procurator : Archid. propoſuit memoratus, ꝙ cum olim quidam Tulleñ. canonici noſtris auribus intimaſſent, quòd primiceriatus in Tulleñ. eccleſia tanto tempore uacauiſſet [i], ꝙ ad manus noſtras, illius perſonatus, eſſet donatio deuoluta : & infrà. Fuit inſuper ex parte capituli allegatum ꝙ de communi aſſenſu canonicorũ Tullenſium fuerit conſtitutum [k], ne primiceriatus dignitas eſſet ulterius ĩ eccleſia memorata : inter canonicos ipſos : primiceriatus prouentibus & poſſeſsionibus

c.venerabilem. In alijs quæ ex neceſsitate non fiunt, qualia erant iſta quæ iſti faciebant, nihil poteſt fieri : niſi omnes conſentiant, ut hic, & in prædicta l. per fundum. & debent conſentire vt collegium. non tanquam ſinguli. arg. ĩ. e. cum M. Ferrarien. & ĩ. de elect. in Geneſi.

[a] Quod quiſque. ff. ꝙ quiſque iur. l. j. & diſt. j. in princ. decretorum.

[b] Patere legem. Dicit Auguſtinus : Talis ſum in ſcriptis aliorum : quales volo eſſe intellectores meorũ. ix. diſt. neq; quorumliber. Nec debent alijs legem imponere : quam ipſi negligunt obſeruare. infra. de præb. pro illorum.

[c] Coæquetis. Sic ergo oẽs pares [2] debent eſſe in beneficijs. ĩ. e. cũ M. de hac materia nota. ĩ. de maio. & obediẽ. ſtatuimus.

[d] Conſuetudinẽ. not. hic arg. optimum ꝙ in abſentia [3] põt quis percipere beneficium ſine peccato, ſi cõſuetudo ſit, ſecus eſt de iure communi : ut ĩ. de cle. nõ reſiden. quia nonnulli. & c. relatum.

QVæ in eccleſiarum. In prima parte ponitur conſtitutio. In ſecunda eius caſſatio. ſecũda ibi, volentes igitur. Abbas Sicu.

[e] Conſtituerunt. Quod eis licuit tã iure fori quã iure poli. Et vocatur ius ciuile, ꝙ quiſq; populus [4] ſibi conſtituit. inſti. de iure na. §. j. & diſtin. j. ius ciuile. Sed ex hoc ſtatuto nullũ præiudicium eccleſiæ generatur : ut hic, & xcvj. di. bene quidẽ. etiã ſi in vtilitatẽ eccleſiæ redundaret : ſi authoritas papæ nõ interueniret : ut in c. bene quidem. & ĩ. eo. eccleſia ſanctæ Mariæ. & x. di. c. j. & infra de ſenten. & re iudi. cum cauſa.

[f] Ad inopiã. Si culpa ſua eget, indignũ eſt ei ſubueniri ff. depo. bona fides. arg. op. ad hoc 86. diſt. nõ ſatis. Vel ſi ſuo vitio incidit ĩ egeſtatẽ. & ẽ ſi. ĩ. de cõſue. ex parte.

Gloſſa ſequens tractat de alienatione feudi, in feudatione, & datione in dotem. dat ſimile de uſuario & emphyteuta. In fine reci. per quæſtionem an uaſallus inuito domino feudo renuntiet ? tenet quod non. allegat unam. l. in contrarium.

[g] Alienandi feudum. Qui feudum alienat, cadit a iure feudi, & dominus illud alij concedere poteſt. ĩ. de feud. c. ij. & in lib. feudorum in ti. de alio. feu. conſti. ſi clientulus. ſed alij in feudum [5] dare poteſt : vt in d. cõſti. ſi cliẽtulus. & in cõſti. Lotharij, imperialis. nec feudum dari poteſt in dotẽ ĩ. de donat. inter vir. & vxor. nuper. Nec vſurarius poteſt uſum vendere irrequiſito domino : vt inſti. de vſu & hab. in prin. Nec emphyteuta poteſt vendere meliorationes ſuas domino irreqſito. qđ ſi fecerit, dominus illud poteſt reuocare. C. de iure emphy. l. vlt. ĩ. de loc. potuit. ſed facta denuntiatione domino ſi dixerit ſe nolle emere, vel ſi, à denuntiatione duorũ menſiũ ſpatium ſit elapſum, poteſt vendere cui vult, dummodo nõ vendat perſonis prohibitis. ĩ. de locat. & condu. potuit. quæ decre. Gregor. eſt, in prædicta. l. Renũtiare autem feudo vaſallus nõ poteſt inuito domino : cũ eius fauore introductum ſit, vt vaſallum habeat. arg. C. de act. & obli. ſicut in initio. Ar. cõtra ff. de ope. liber. interdum.

Gloſſa ſeq. reci. per quæſtionem an cõſenſus ſufficiat.

[h] Perſonarũ aſſenſu. Non tamen ſufficeret omnium cõſenſus in hoc caſu, quia alienatio facta de conſenſu omniũ citra formã debitã, nulla eſt. xij. q. ij. ſine exceptione. & x. q. ij. hoc ius porrectũ. & C. de ſac. ſan. ec. auth. iubemus. in fi. & ĩ. de re. eccl. nõ alie. dudum. lib vj. ſed ſi cõmunis forma ſeruata eſſet, teneret uenditio. ĩ. de ijs quæ fi. a præla. ſine cõſenſu. cap. cũ nos, ſed ſi læſa eſſet eccleſia, reſtituitur in integrum. de in integ. reſt. requiſiuit. & infra, de empt. & vend. cum dilecti.

CVm acceſsiſſent. Diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur allegatio pro primicerio. In ſecunda pro capitulo : ibi, Fuit. In tertia definitiua commiſsio. ibi, Quocirca. Abb. Sicu.

[i] Vacauiſſet. Nulla iuſta cauſa impediẽte : alias non curreret tempus. ĩ. de conceſ. præben. & eccle. non va. quia diuerſitatem. Arg. ad hoc xxviij. diſtinct. de Syracuſanæ. & ij. quæſt. vj. anteriorum. §. adhoc. Et ſi papa interdicat aliquibus ne eligant ſine ſuo mandato ſpeciali, tempus. ſ. trium menſium ſtatutum a canone eis currit, niſi intra id tempus poſtulauerint licentiam eligendi. ĩ. de electione, cap. vltim. Grego.

[k] Conſtitutum. Ac ipſum ſtatutũ per fidem apoſtolicam

[1] Omnes imò etiã citra neceſsitatẽ, ſi ſit vtile vel indifferẽs, ſpualet maior pars in cõmunib. ut in uniuerſis, & ſolũ ĩpedit minor, qñ habet iuſtã cauſã cõtradicẽdi c. j. de his q ſi. a maiori parte cap. ſequitur Panor. Phi. Dec. hic.

[1] Cõcor. tex. in l. liberorũ. ff. de his qui no. in l. iubemus. §. œconõus. C. de ſacr. ſanc. eccl.

[2] Pares. i. cõmo fieri đ bet diſtributio pro qualitate pſonę. Pa. hic. Flor. ĩ l. ſed & ſi qd. §. mãcipiorum. de vſufru. Bal. l. fin. C. de fruc. & lit. impen.

[3] Abſentia. lap. allega. xxxvj. Pan. c. extirpandæ. §. qui vero. in rep. colũ. xv. ĩ. de præbend.

[4] An populus Roman[9] poſſit hodie cõdere legem : not. Io. & Barbri. ij. di. c. j. & Acc. C. de legi. & conſt. l. vlt. Ioan. And.

[5] In feudum. vide quæ habẽtur in conſu. Pariſiẽſc. §. xxxv quæſt. v.

ficam confirmatum fuerat.

Gloss. sequens quærit [...] gans negatiue. ponit opin. Io. & uacillando soluit. in fine gloss. ponit triplicem effectum confirmationis ex certa scientia.

distributis: & infrà. Propter quòd euidenter apparet, quòd primiceriatus ipse tanto tempore non uacauerit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum: & infrà. Quocirca mandamus, quatenus si uobis constiterit Tullen. canonicos, ne ulterius in Tullensi ecclesia primiceriatus esset officium: communiter statuisse, ac statutum ipsum authoritate sedis apostolicæ fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum [a], uos illud

[a] Confirmatum. Sed nunquid canonici per se possunt minuere præbendas, uel dignitates tollere sine licētia domini papę [1]? Videtur quod nō. quia nec augere possunt infra, de cō sue. cum olim. & de uita, & hone. cle. quoniam ut ait. xxij. distinct. ca.j. quia honor ecclesiæ potius debet augeri, quā minui. infra, eod. ex parte. ubi est expressum quod nō. & de con se. di.j. uasa. uers. in hoc enim. & infra, de uerbo. signifi. c. ult. & quia temporibus nostris potius addi reuerentiam cupimus, quā minui, xxv. q.j. quæ ad perpetuam. & q.ij. quæcunque. Vnde nec episcopus potest omittere quin statuat archipresbyterum: quasi ipse solus sufficiat. j. de offi. archipresb. c. vlt. & melius est qualencunque eligere, quam ordinem plenum non esse. ff. de decur. generaliter. §. pe. Ad hoc dixit Ioan. quod ex causa possunt minuere: ut infra. de inst. c.j. & c. authoritate. & infra. e. c. proxi. & de authoritate episcopi. xxj. dist. in nouo testamento. Et quod possunt unam dignitatem tollere uel diminuere, uel mutare præbēdas, probatur. xvj. q.j. præcipimus. & infra, de exces. prælа. sicut uenire. & .ff. communia prædio si quis duas. §. primo. & .ff. de negotijs gestis. cum alicui. infra, de præbend. uacante. & lxiij. distinctione. cap. quia sancta. §. uerum. & lxviij. di. quorum uices. & cap. cor episcopi. & in prædicta decretali, honorij. infrà e. ex parte. ubi dicit: licet nō sint eius reditus diminuti. & ita uidetur quod potuisset, si fuissent diminuti. Io. Sed uerius credo, quod nō possint sine authoritate papę, ne quandoque in fraudem hoc facerent, & causam subijcerent, cum non esset. & hic idem dicitur de consensu episcopi. ar. optimum infra, de uerb. fig. c. ulti. Quod ergo inutile fuit hic confirmauit authoritas domini papæ ex certa sciētia. ar. xvj. q.j. c. ult. sicut & datur actio ex nudo pacto si iuuetur authoritate legis uel principis. ff. de pactis. l. legitima. Vel tene, ut dixit Ioann. quod possunt iusta ex causa, alias non ar. infra. c. proxi. uersi. nisi intantum. à contrario. Dignitatem tamen non credo quod possint creare uel supprimere sine authoritate papæ, ut hic dicit: nec diminuere numerum iuramento firmatum, cui confirmatio sedis apostolicæ accesserit, huiusmodi clausula adiecta, scilicet quod si secus fieret: non ualeret. j. de præben. dilecto à contrario. Not. quod confirmatio siue constitutio domini papæ ualet ut confirmet infirmum. ij. q.j. in primis. & iij. q. vj. hoc quippe. Confirmat etiam & supplet defectum solennitatis omissæ. j. de transact. c. j. Item ualet ut de beneficio illo quod ex certa scientia cōfirmatur. postea directe, an licite sit acquisitum, an non: sine nouo mādato nō cognoscatur, j. de confir. vti. uel inuti. c. ij. Si uero sub hac forma cōfirmat. s. confirmamus sicut iuste possides: talis cōfirmatio modicū operat uel nihil infra de cōfir. uti. uel inuti. c.j. de qua confirmatione habes. infra de conse. præben. & ecc. non ua. c. quia diuersitatem.

[1] Papæ. dic quod possunt authoritate epi. Pan.

Præbēdę per canonicos minui non possunt.

Gloss. sequens, arguit quod unico actis, &c. allegans sex iura: ad contrariū allegans iiij. demum ponit quatuor opin. Vin. Ioan. Tan. & aliorū, quarum quælibet distinguit.

faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti canonici contrauenerint [b], aliquem uidelicet in primicerium eligendo [c].

Idem Eleugień. episcopo.

Non obstante certo canonicorum numero etiam per papam confirmato, prouidendum est receptis, ultra numerum, de super excrescentibus fructibus, maximè si uoluntariè per canonicos fuerint recepti.

CAP. IX.

Cvm M. Ferrariensis: & infrà. Dictus M.

[b] Contrauenerint. Videtur quod priuilegium unico actu perdatur: ut hic, & infra, cap. proxi. & infra, de præben. capit. pro illorum. & xj. q. iij. priuilegium. C. de iur. do. impe. l. ij. C. de ijs qui per me. iudi. nō ap. ijs qui. & suprà de pact. inter empt. & uendi. commissoriæ. Argumentum contra, quia delectus personæ, &c. xvj. quæstione vj. si episcopum infra de arbi. cū tempore infra de priuil. accedentibus. & c. si de terra. Vincentius distinguit, Aut datur priuilegiū ad faciendū, aut ad nō faciendū. Si datur ad faciendū, & is qui impetrauit, spatio decē annorū non utitur eo, perdit illud. ff. de nundi. lege prima. Si uero datur ad nō faciendū, si papa reseruauit sibi aliquid iuris in eo, non pōt tali priuilegio renunciari expresse. infrà de arb. cum tēpore. sed si nihil sibi reseruauit, puta quia dedit priuilegium de non dandis decimis, tunc non perdit nisi legitimo [2] tempore scilicet si quadraginta annorum spatio fecerit contra priuilegium decimas soluendo. infra de priuil. accedētibus. & ca. si de terra. & vij. q.j. quam periculosum. Sed ibi sufficit: quod semel renūciet. s. circa beneficia. Si datur ad excipiēdum, perpetuum est, quia quæ tēporalia sunt ad agendū, perpetua sunt ad excipiendū. ff. de do. excep. pure. §. ulti. quod est uerum si nemo agat, sed si agat & nō excipitur cōtra agentē, perdit priuilegium. ff. de procur. Pōponius. §. ratihabitionis. & ff. de condi. inde. l. si quis [3] Ioan. dixit, quod si ille qui impetrauit priuilegiū, directe obuiat priuilegio, perdit illud unico actu tantū, ut hic. & infrà c. proxi & infra de præben. pro illorū. secus si non seruat illud: uel si non tuetur se illo, tunc .n. perdit legitimo tēpore. infrà de priuile. accedentibus. & c. si de terra. Magis .n. delinquit qui directe uenit cōtra priuilegiū: quā ille qui nō utit illo. ar. ad hoc lxxxiiij. dist. quisquis. & infrà de senten. excommuni. contingit. ij. Alij distinguūt, an priuilegiū sit onerosum, & tunc unico actu tollitur. an sit fauorabile, & tunc nō perdit unico actu. T. melius uidet dicere, si priuilegiū datum est fauore personæ seu personarū, quale fuit hic, & in similibus cōc. perditur unico actu. Si datum est fauore ecclesiæ, siue intuitu religionis, ut sunt priuilegia de nō soluēdis decimis & similibus, nō tollitur nisi legitimo tempore, ut dictum est. Et hæc opinio Tan. habetur his uersibus. Priuatā legem tollit contrarius actus. Si personalis sit, si patet esse realis: Tunc nō perdit, nisi prescripsisse probetur. Melius uidetur dicendū, quod sicut sunt diuersa priuilegia in diuersis casibus concessa, quodlibet priuilegium locum habeat in suo casu: sicut uides in præscriptionibus, quæ diuersa tempora requirunt. Dic ut j. de deci. suggestū.

[c] Eligendo. Videtur quod talis electio non deberet ualere

Priuilegium, an unico actu perdatur.

[2] Tempore. hoc uerum in ecclesia uel alio qui nō potest renunciare. sed quo casu ualet uolūtaria renunciatio sufficit una directa contrauētio ut hic Pan.

[3] Alci. & quādo priuilegium, solo actu uel pluribus amittatur, uide gloss. j. in l. uoluntariæ. & Cynū post Petrū de Bel. perti. C. de exc. tut. & per eosdē in l. falso. C. de di. te.

valere: quia noua dignitas sine licẽtia papæ constitui non potest. ℥.de consue.cum olim.xxij.dist.c.j.sed hæc electio videtur de nouo esse creata, & sine licentia papæ non dicitur noua dignitas. Sed ex consequentia antiquæ dignitatis possunt eam resumere.arg.ad hoc infra de feu.c.ij.& ℥.de iudi. consuluit. & ff.de no.ope. nũtia.l.j.§.si quis ædificium. Ber.

Habet mareriã prolixã & subtilẽ. & h.d.Si capitulũ contra suã cõstitutionem de certo canonicorum numero, aliquos recipit in canonicos desuper excrescẽtibus fructibus eis prouidere tenetur.Io. An. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio pro M.& socijs. In secunda pro capitulo: ibi, Verum. In tertia definitio: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CVm M. Ferrariensis pro se ac quatuor socijs [a] suis proposuit, quod Ferrarien. canonici ut eo [b] amplius suos reditus augmentarent, quo [c] prouentus ecclesiæ (qui diuidi consueuerunt inter plures) in usus cederent paucorum. xiiij. præbendas tantum, præter id, quod mensæ cõmuniter deputarunt in eadem ecclesia cõtra antiquã consuetudinem [d] statuerunt. Postmodum uerò contra constitutionem ipsam, uoluntariè uenientes, dictos v. in canonicos receperunt, nullis præbendis assignatis eisdem. Et licet eorũ reditus, non modicũ fuerint augmentati, nondũ tamen eis uoluerunt ex superexcrescentibus reditibus prouidere [e]. Verùm ex aduerso fuit propositum quòd xiiij. præbendarum numero in Ferrarien. ecclesia instituto, & apostolicæ protectionis præsidio roborato: cùm una in eadem ecclesia præbenda uacauisset, ad quorundam instantiam, duos ad eam [f], & postmodum ad preces episcopi dictum M.& quendã alium [g] sine præiudicio [h] dictę constitutionis in canonicos receperunt: [i] ita ꝙ ipsi canonici de canonia nihil [k] perciperent donec primi duo essent præbendas integrè assecuti. Cumque per canonicorum indu—

[a] Socijs. Et licet M. haberet mandatum: tamẽ sine mãdato pro socijs absentibus agere posset, cum essent consortes eiusdem litis: quia agebat ut eis fieret communicatio de fructibus superexcrescentibus: tamen cauere debet de rato [1]: ut C. de cõsortib. eius.lit.lege secunda, & est speciale: alias non admittitur ad agendum sine mandato. cap. nonnulli.§. sunt & alij.infrà titulo proximo, nisi esset coniuncta persona. ff.de procurato.sed & hæ personæ. in principio. Et in alio est hoc speciale: quia post litem contestatam datur cautio: quod est contra id quod legitur.ff. de procurato. Pomponius. §. ratihabitionis. Sed illa lex Pompon. loquitur quando per procuratorem lis est contestata. Vin. Sed non credo quod ista sit talis causa, quia quilibet agere poterat pro se, & sine alijs, & iste M. habebat mandatum ab alijs: alias non fuisset admissus procur. [2] Ber.

[1] De his cautionibus tractauit hic Bonaguida id qđ colligitur ex no.℥.de ꝓcura.c.j.& cap. accedens. & c. mandato. & plenius de his in Spe.de satisdat. Io. And.

[2] Eis.erãt consortes ratiõe statuti quod communiter impugnabant Panor.

[b] Eo. Id est, intantum.

[c] Quo. Id est, inquantum.

[d] Consuetudinem. Hoc non multum noceret dummodo ex causa hoc facerent: vt dictum est. ﬅ.c.proxi. argu.ff.de decre.ab or.fa. quod semel. & in authen. vt deter.sit nu.cle.col.j.ver.non enim,&c.& infra, de insti. c.j.& c. authoritate.

[e] Prouidere. Subaudi quod ille M.cum socijs suis petebat ex illis fructibus superexcrescentibus sibi præbendas assignari.

Glossa, sequens reci. per obiect. quæ tripliciter soluitur.

[f] Duos ad eã.Si hoc esset uerũ,talis receptio nõ ualebat.de præben. maioribus. & c.tuæ. Sed probata non fuit hæc forma,sed obijcere nõ poterãt:quia fatebanẽ: se fecisse cõtra cõstitutionẽ Turon. cõcilij.℥. de præb. maioribus:quare non essent audiẽdi.de cõces. præben. & eccl.nõ vac.cũ super quæstione. & sic repellũtur suã turpitudinem allegãtes.℥.de do.inter dilectos. Vel dic ad eã,id est, ea vacãte elegerũt duos simpliciter in canonicos. [3]

[3] Canonicos.nõ autem ad ꝓbendã,alias cassãda esset electio: d. ca. tuę.nec ẽt præbenda inter eos diuidi debet, alias etiã cassaretur cap. directo.℥. de præbẽ. Inno.Ioã. And. Panor. Protestatio an prosit.

[g] Alium. De quinto non fit hic mentio: quia forte capitulum non confitebatur illum elegisse.

Gloss.sequẽs notat protestationem non prodesse, allegat tria iura, in contrarium allegat quinque, & dupliciter soluit.

[h] Sine præiudicio. Hic ergo non ꝓdest protestatio quod est verũ, qñ est contra substantiã facti vel rei super qua fit, vt si ꝓtestatus fuisset cũ reciperet aliquẽ ĩ canonicũ, ut non haberet præbẽdã: quæ substantia est negotij:quia q receptus est in canonicum, non debet carere præbẽda:ut ℥.de præben. relatum. Si uero protestetur sic: qđ ea quæ dicit,nõ dicit animo contestãdi litem: talis bñ ualet.Io.infrà, de appel. solicitudinẽ. & ℥. de censi.olim causam. & ff.de cõdi.indebi. qđ quis sciens. Arg.cõtra. ℥. quod met.causa. periatũ.& xxxj. q.ij.lotharius.ff.quib.mo. pig.uel hypo. solui. si debitor.§.j.℥.de in integ.resti.cum venissent.& ℥.de elect. cumana.circa finem. Sol. ibi protestatio non valet,ibi protestans per contrarium [4] factum directe obuiat suæ ꝓtestationi; ut in dictis.dec.solicitudinẽ.& c.olim causam. nisi hoc faceret iusta de cã: ut in di. c.perlatũ. Et quandoq; protestatio plus prodest, quã appellatio. C.de fil.fam.lib.x. Ideo potest dici, quod protestatio profuit cum ipsi præbendas consuetas integre percipiunt etiam si isti quinque de reditibus excrescẽtibus non percipiunt tantum quantum antiqui: sed tamen præiudicium fit eis quantum ad communem mensam.

[4] Quod est ꝓpriẽ tũc quãdo ꝓtestatio & factũ se simul non cõpatiuntur.ubi ergo dupliciter intelligi potest aliquid secus: vt in responsione rei facta narratione actoris, quæ põt fieri animo cõtestandi litem,& animo tantũ instruendi iudicem. argu.ff.de pact.iurisgentium. §. q se.& idem in simili,secũdum Inn. & Cõpos. Ioã. And. Panor.

Glossa seq.distinguit canoniam à præbenda.

[i] Receperunt. Vnde eis prouidere debebant. ℥. de præben.relatum.& c.dilectus. j. & ℥.de cõces. præben. cum super quæstione. Et no. quod aliud est canonia, & aliud præbenda. Canonia est ius, quod prouenit ex electione & receptione in fratrem: ut hic. Præbenda est quæ procedit ex institutione & officio: quia ex quo quis facit officium, debet percipere beneficium. Vnde & laicus,dicit Vin. potest habere præbendam, & potest esse præbendarius, sed non posset esse canonicus.infrà de inst.in ecclesia. Nota quod omnis canonicus debet habere præbendam. sed non conuertitur,sola enim perceptio salarij non facit decurionem. ff. de decurio.sola salarij. nec quicunque habet canoniam, habet vocem in capitulo. ut puer. infrà, de æta. & quali. ex ratione.ff.de decur.l.spurij.

[k] Nihil perciperent.Videtur quod hoc fuerit simoniacũ.℥.de præben.dilectus filius.T. Dic quod si intellexissent,& actum esset inter partes,quod nihil omnino perciperent: simoniacum fuisset: sed intelligebãt quod tantum de præbendis diuisis nihil perciperent, & hoc patet ex eo quod dicit infrà, antiquis canonicis

suas

ſuas præbendas &c. & canonici nullum pactum cum aliquo fecerunt : ſed ſimpliciter elegerunt illos : ita ꝗ de præbendis diuiſis nihil perciperent.

Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.

a Induſtriam. Hæc uidebatur bona allegatio ; quia ſi per ipſorum induſtriam reditus ſunt augmẽtati, non debent compelli illos communicare alijs. C. de alluui. l. iij. & infrà de in integr. reſtit. requiſiuit. in fi. alias. c. j. & ff. de rei ven. cæterum. & nemo compellitur ad cõmunionem. ff. de condit. indebi. ſi non fortẽ. §. ſi centum. ff. pro ſocio. l. qui admittitur. Papa tamen non admiſit illam allegationẽ : quia præiudicauerunt ſibi eos recipiendo. & tot ponendi ſunt in eccleſijs, quot ex earum fructibus poſſunt commodè ſuſtentari : vt ĵ. de inſtitu. c. j. quia bene poterant eis prouidere de communibus reditibus. nec diſtinguit hic qualiter reditus augmententur : nec refert ex quo augmẽtati ſunt, undecũq; proceſſerint : vt infra, de ver. ſig. c. fi.

Eccleſia tot habeat miniſtros quot commode poſſunt ſuſtentari.

ADDITIO.

Quia ſi per induſtriam canonici ſua præbenda augmentetur : ſibi cedit, nec diuidere compellitur : ſecus ſi communitatis prædia, unius ſolicitudine augmententur. ut hic, ſecundum Hoſt. Ioannes Andreas in nouel.

ſtriam a fuerit procuratum, ut ex poſſeſsionibus quas eccleſia tempore longo poſſedit, plures eis reditus ſoluerentur : ſuperexcreſcentes communi menſæ quæ minus ſufficiens fuerat, deputauerunt : quos dicti quinque ſibi poſtmodum petierunt contra capituli conſtitutionem, in beneficium aſsignari : & infrà. Mandamus quatenus, cùm in conſtitutione prædicta & confirmatione ſe. apoſto. vel fuerit, uel eſſe debuerit ſicut conſueuit expreſſum, niſi in tantum excreſcerent eccleſiæ facultates, quòd pluribus poſſent ſufficere b competenter : & ijdem canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis, ad vacaturas c præbendas quatuor receperunt ultra d numerum conſtitutum : antiquis canonicis præbendas cum integritate e percipientibus conſuetas, ſuperexcreſcentes reditus prædictis canonicis facias aſsignari : ita quod ſi ex eis pares, potuerint cum alijs ſortiri præbendas : quod ſuperfuerit, in communes canonicorum uſus (ſicut prius ſtatuerant) ſiue aliter prout melius uidebitur, cõuertatur, reuocatis in irritum, quæcunque ab alterutra partium in præiudicium alterius poſt motam f quæſtionem coram epiſcopo Ferrarien. circa præbendas g vel poſſeſsiones, fuerint innouata.

b Poſſent ſufficere. Arg. conditionem ſubintelligendam : vt xxij. q. ij. beatus. ff. qui ſatiſd. co. l. ult. ĵ. de iureiuran. quemadmodum. vbi de hoc, & ĵ. de reſcri. c. ij.

Gloſſa ſequens ponit opinionem, quam reprobat.

c Ad vacaturas præbendas. Per hoc ꝗ dicit ad vacaturas, dicunt quidam, vt papa Innoc. iiij. ꝗ hæc decre. continet diſpenſationẽ, & nõ ius commune. Sed non eſt uerum, imo continet ius commune, cum ex confeſſione vtriuſq; partis cõſtet illos fuiſſe receptos in fratres, & ad ius canoniæ. Sed hoc non eſt contra ius ꝗ aliquis recipiatur in canonicum, & expectet præbendam : ſed nullum percipere beneficium, ſi percipi poſſit, eſt cõtra ius. ĵ. de præb. dilectus. j. & c. relatũ. quia aliud eſt canonia, aliud præbenda. vt dictũ eſt ſ. eo. c. & ideo papa mandat eis dari ſupereſcreſcentes reditus.

d Vltra numerum. Hic poteſt quæri vtrum iſti qui quotidie recipiuntur ultra numerum, habeant vocem in electione epiſcoporum vel aliorum prælatorum ? Dico ſtandum eſſe conſuetudini : & ſi nulla ſit conſuetudo, adhuc non credo quòd debeant uocari ad huiuſmodi tractatus vel electiones, cum nondũ 1 habeant plenum ius nec etiam poſſeſsionem.

1 Nondũ. hoc verũ quãdo nõ ſunt ſimpliciter recepti, ſed hoc addito ꝗ ſint ſuper numerarii & ſic cõſtat ꝗ noluerunt frangere numerum. Pan.

Gloſſa ſequens quærit, & dupliciter ſoluit.

e Cum integritate. Sed cum canonici iſti uoluntarie receperũt quatuor vltra numerũ conſtitutum authoritate propria contra ſuam conſtitutionem, quare non cõpelluntur communicare ſuos reditus illis, ut ſint omnes æquales : cũ renuntiare uideãtur ſuo priuilegio. ſ. capi. proximo ? Poteſt reſponderi : ꝗ ipſi hoc nõ petiuerunt. vt in litera patet. & cõdemnatio nõ debet fieri, niſi quatenus petitum eſt : vt ĵ. de ord. cog. cũ dilectus. Vel dicas quod ſi etiam petitum fuiſſet, nõ debeant condemnari : quia nõ fuerũt recepti ultra numerum præbẽdarum, licet ultra canonicorum numerum : vt ſatis apparet in litera ipſa : ut dicitur ſuprà eo. in notula per hoc.

f Poſt motã quæſtionem 2. Not. ꝗ quicquid in præiudiciũ alterius partis lite pendẽte fit : debet in irritum reuocari. infrà ut lite pend. eccleſia ſanctæ Mariæ. & infra, de deſpon. impu. ad diſſoluendum. in fi. & C. de rei uend. ſi fundũ. 3 & l. certum. xj. q. i. quia res. Argu. contra. ĵ. de reſtit. in integ. cum veniſſent. in fi.

2 Hãc gl. dicunt eẽ ſingu. Hic Innocẽ. & Panor. ad hoc. ſ. qđ reuocant attẽtata lite pẽdẽte. quãdo attẽtatus de pfidia notatur.

g Circa præbendas. Vt ſi aliqua præbenda de antiquis vacauit lite pendẽte : & illa forte ſit aliis aſsignata : uel ſi aliquis poſſeſsiones illas quas petebant, ſibi in beneficiis occupauit : totũ debet in irritũ reuocari.

3 Vide de cle. excõmu. illud. ſuper glo. ſ. quia. Io. And. in nouel.

Idem abbati, & conuentui ſancti Silueſtri.

Statutum generale laicorum ad eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel etiam bona in earum præiudicium non extenditur : nec ſpeciale, etiam ſi earum commodum & fauorem concernat. h. d. quo ad intellectum, Abbas Sicul.

CAP. X.

ECcleſia h ſanctæ Mariæ : & infrà. Nos attendentes, quòd laicis

ECcleſia ſanctæ Mariæ. Famoſa eſt hæc decret. & communiter ſic ſummatur. Cauſæ eccleſiarũ per conſtitutiones laicorum definiri non debent. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur duplex definitionis motiuum. In ſecunda definitio : ibi, quod à ſenatore. Abb. Sicu.

h Eccleſia ſanctæ Mariæ. Pone caſum ut melius intelligas. Cauſa erat inter Ioã. de archea, & eccleſiam ſanctæ Mariæ in via lata, ſuper quibuſdam poſſeſsionibus coram iudice delegato à Romano ſenatore : lata fuit ſententia contra Io. de archea, qui appellauit ad ſenatorem Romanum, qui erat iudex appellationis : & dictas poſſeſsiones tranſtulit in monaſterium ſancti Silueſtri : unde occaſione cuiuſdam ſtatuti quod erat Romæ, ut ſi quis lite pendẽte transferret id, de quo lis eſt in alium : adiudicaretur petenti : ſenator dictis poſſeſſionibus monaſterium ſpoliauit : & in eccleſiam ſanctæ Mariæ tranſtulit, & poſſeſsionem tradidit corporalem

lem. causa delata est ad papam ! papa dicit ut habes in litera huius decre. Abb. Sicul.

(etiam religiosis a) super ecclesijs & personis ecclesiasticis b nulla sit attributa facultas: quos obsequendi manet necessitas non authoritas † impetrandi: à quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod ecclesiarum etiã respiciat commodum & fauorem, nullius firmitatis existit, nisi ab ecclesia c fuerit approbatum. † Vnde statutum d Basilij de non alienandis prædijs rusticis e uel urbanis, ministerijs f, & ornamentis g ecclesiarum: illa reprobatum fuit potissimum ratione, quòd authoritate non fuit Rom. pon. roboratum, quod à senatore factum fuerat in præiudiciũ monasterij non conuenti h nec confessi i uel conuicti, in irritum reuocantes, easdem possessiones restituendas sibi sententialiter definimus.

Laici. de rebus ecclesiæ nihil possũt disponere

a Laicis & iam religiosis. Sic ergo laici de rebus ecclesiæ nihil disponere possunt: siue in temporalibus, siue in spiritualibus: ut hic, & xcvj. dist. bene quidem. unde hæc decretalis sumpta fuit, & j. de reb. eccle. nõ alie. cũ laicis. quia ius spirituale puta ius eligendi in ecclesia collegiata: etiam si sit patronus non cadit in laicum. infra de elect. sacrosancta. &c. Massana. non obstante aliqua cõsuetudine: ut ibi dicit Gregorius.

† Alias, non autẽ.

1 Quod dic ut no. de iu. pat. nobis. Io. An. in no.

† Scilicet Romæ ubi solus papa iurisdictionẽ tẽporalẽ habet. vide casum. j. ut lit. pen den. c. iij.

2 Clericorum id falsum ẽ Panor.

1 Nec de re spirituali compromitti potest in laicum. infra de arbi. contingit. nec iudicare de rebus ecclesiæ possunt infra de iudic. decernimus.

Glossa sequens arguit et remittit.

b Personis ecclesiasticis. Arg. q eo dẽ iure cẽseri debẽt bona clericorũ 2 & ecclesiarum: ut j. de vi. & hone. cleri. c. ult. ubi de hoc.

c Ab ecclesia fuerit approbatum. Sic ergo quod alias est infirmum, confirmatio pape facit firmũ. infra de trãsact. cap. j. De hoc dictum fuit s. eodẽ tit. cum accesserint.

d Statutum. xcvj. dist. c. bene quidem.

e Prædijs rusticis uel urbanis. Rusticum prædium appellatur, quod est sine aliquo ædificio. Vrbanum prædium, ubi factum est ædificium ut domus: ut. ff. commu. præ. urb. & ru. l. j. & ff. de ser. rusti. prædi. l. j. & per totum. & . ff. de ser. urb. præd. per totum.

* Ministeria etiã dicũtur serui.

f Ministerijs. Id est, uasis uel instrumentis *

g Ornamentis. Vt pallijs & consimilibus quibus ornatur ecclesia.

Glossa sequens exponit, obijcit, & soluit.

h Non cõuenti. Bene dicit nõ cõuenti: quia cõuentio siue citatio est principiũ siue fundamentũ ordinis iudiciarij. Primo. n. est quis citãdus: ut j. de maior. & obe. inter quatuor. & j. de prob. qm cõtra falsam. ubi consimilia per ordinẽ ponunt, citationes & dilationes &c. per conuentionẽ perpetuatur iurisdictio delegati. j de offi. dele. gratũ. Sed uidetur q potuit procedere altera parte absente, cũ esset iudex appellationis infrà de ap. sæpe. & c. interposita. & ij. q. vj. ei qui appellat. in prin. ibi, appellatore cessante. & dicit lex. q quasi priuilegium est illius qui cognoscit de appellatione, procedere altera parte absente. C. de tem. app. l. ult. §. illud. Sed nõ est ita. semper enim quis debet citari 3, quæcunq; sit causa, etiam, in causa appellationis. j. de appellat. per tuas. imo non ualet sententia, ubi peremptorium edictum non uenit ad absentis notitiam, uel ad eius domicilium. ff. quæ sent. sine app. re. l. j. §. iterum cum ex edicto. Et Ioan. de Archea coram iudice appellationis erat, nec defendebat monasterium, quia dicebat quod non possidebat.

3 Nisi fuisset terminus assignatusq; haberetur cem perẽptorij. j. de app. sæpe. Ioan. An. in nouell. Sed hic monasteriũ nec erat appellãs nec appellatum. Abb.

i Nec confessi uel conuicti. Et hoc uerum est, quia nemo iudicandus est, nisi cõuictus uel spõte confessus. q si fiat, sententia nulla est: ut ij. q. j. nos in quẽ quã. Per decr. quã habes. j. ut lit. pen. ecclesia. intelligas finem istius capit.

Item uniuersis doctoribus Parisijs commorantibus.

Pœna simpliciter apposita propter contumaciam, in dubio intelligitur tẽporalis: & non perpetua.

CAP. XI.

EX literis uestræ deuotionis accepimus & infrà. Licet à uobis fide k præstita, fuerit constitutũ ut si quis magistrorum ordinationi uniuersitatis ipsorum duceret resistendum: & primo, secundò, tertioue l commonitus, intra triduum m uniuersitati parere contemneret magistrorũ, ex tunc beneficio societatis eorum in magistralibus priuaretur: & ob hoc magister G. fuit eorũ communione priuatus: Quia tamen constitutum non fuit, ut in perpetuum n huiusmodi priuatio perduraret: cum tam iuris

EX literis. Pœna priuationis à communiõe quæ propter contumaciam ex constitutione infertur, temporalis & non perpetua. Ioan. And. Prima pars ponit statutum & factum ex quo surgit dubitatio. Secunda dubitationem soluit, duas rationes inducẽs. Secunda: ibi, qa tamen. Abb. Siculus. Ista decre. erat in tit. de iureiur. in tertia compilatione.

k Fide. Id est, iuramento.

l Tertio. Hæc est enim legitima & canonica citatio siue admõitio trina. s. xxiiij. q. iij. de illicita. §. de conuentione. xvj. qõ. vij. omnes decimæ. & xvij. quæstio. iiij. de præsbyterorum. quia uindictam semper debet præcedere monitio. xij. quæstio. ij. indigne. in princip. infrà de uit. & & ho. cle. capit. ulti. & infrà, de senten. excommuni. contingit. ij. & cap. sacro.

m Intra triduum. Nimis breuis fuit terminus, quia nõ poterat deliberare ad plenũ, & ideo potuit in promptũ incidisse periculum. simile. ij. q. vj anteriorum. j. responso. ubi olim triduum dabatur ad appellandũ. unde dati fuerunt postea decem dies, uel saltem terminũ decem dierum statuissent: quia illud tẽpus modicũ appellatur. ff. de consti. pecu. promissor. §. j. & propter breuem terminum potest appellari infra, de dilat. cap. j.

Glossa sequens ponit opi. Inn. pro qua alleg. quinque iura. Alleg. in contrarium, & soluit.

Excludere simpliciter, & excludere ĩ perpetuũ, an differant.

n In perpetuum. Dicit hic Inno. tertius, quòd aliud est aliquam simpliciter excludere, & aliud in perpetuũ excludere. simile trigesimatertia, quæstione quarta. non oportet. ij. in gloss. fi. & simile. j. q. j. sunt non nulli. uersi. beatus. ibi, non dicit. & j. de donat. pastoralis, sic. ff. pro sol. coiri societatem. & l. iij. §. j. & in gloss. Arg. contra. l. dist. c. j. in fi. ibi, non statuta sed temporaliter dilata credatur. & C. de pe. seruus in fi. ibi. eum qui aliquando ex quo enim nõ est tempus definitum, de quo libet tempore intelligitur. j. quæst. j. cos. & . ff. de euict. si rem. §. ult. & j. de priuile. quia circa. ubi uerbum simpliciter

pliciter positum, ad futura tempora trahitur, & generaliter intelligitur. Item inuenio, quod idem est perpetuo remouere, quod simpliciter remouere: ut ℑ. quæst. j. reperiunt. in fi. & lxxix. dist. si quis ex episcopis. x. q. j. quia sacerdotes. xxvij. q. j. de uiduis. Ioan. & ℑ. de cohab. cle. & muli. clericus. Sed circa talia consideranda est natura siue causa cuiuscunque negotij. hic enim punitur pro cõtumacia & non pro crimine, & contumacia sæpe purgatur: ut facile est uidere in multis.

a Cum tam iuris canonici. ℑ. de sen. excom. per tuas. & ℑ. de uerb. sign. cũ olim. & ca. ex parte. ibi est exemplum de contumacia & crimine.

b Admittatis. Nõ obstante illo mãdato, si quid medio tempore deliquisset, posset repelli. ℑ. de testib. cog. p̃terea. argum. ff. de transac. cum Aquiliana.

E X parte. Non ualet statutũ per quod diuinus cultus sine causa diminuitur, etiam si super hoc itercesserit in forma communi papæ confirmatio. Ioan. Andr. Primo narrat factũ corrigẽdum. In secunda corrigit. secunda ibi, nolentes. Abb. Sic.

† Alias, nominis.

canonici, a quàm nostri moris existat: ut is, qui propter contumaciã cõmunione priuatur, cùm satisfactionẽ congruam exhibuerit, restitutionẽ obtineat: Mandamus quatenus supradictũ magistrum, statutis uestris nũc humiliter parere curantem ad cõmunionis uestræ consortium in magistratibus admittatis b.

Honorius iij. episcopo & cantori Cabil.

Non possũt canonici sine causa restringere numerum canonicorũ seu præbendarũ. Abb. Sic.

CAP. XII.

E X parte episcopi Eduẽsis, fuit propositum, quod canonici Eduen. proprijs cõmodis inhiãtes c, præbendarum numerum ab antiquo in ecclesia Eduensi statutum (licet nõ sint eius diminuti d reditus) restrinxerunt: & infrà. Nolentes igitur diuini numinis.

c Proprijs commodis inhiãtes. Id est cupiditati intendentes uitium denotat. si. supra, eod. cum omnes. & supra. eo. cum M. Fer.

d Diminuti. Secus si essent diminuti: quia tũc uidetur, quod authoritate episcopi possunt diminuere numerũ argumen. infra, de uita & hone. clericor. quoniam ut ait, sicut augmentatis facultatibus, plures possunt institui etiam ultra numerum statutum. supra eodem, cum M. argu. infra, de cen. quanto. & uigesimaprima distin. in nouo. & C. de epis. & cleric. in ecclesijs † de hoc dictum est supra, eodem, cum accessissent. dic ut ibi. Argu. contra. infra, de uerborum significatio. cap. ultimo.

† Certus numerus p̃ magnitudine loci iudicio episcopi, ĩ ecclesijs ordinetur Ioã. And.

Gloss. sequens reci. per quæstionem: de qua confirmatione loquitur litera.

e Confirmatione. Sub forma cõi impetrata: quia talis confirmatio nihil noui tribuit. infra, de confir. util. uel inutil. cum dilecta. §. nos igitur. uersi cu. nolentes. & infra, de concel. præben. quia diuersitatem. in fi. & infra, de priuileg. ex parte. quia qui confirmat, non donat, infra, de fi. instrumen. inter dilectos. §. cæterum 2 per tales confirmationes non intelligit papa, iuri alicuius derogare. infra. de offi. ordi. licet. §. primo. quia inde non debet nasci iniuria, unde iura oriuntur. infra, de accusat. qualiter & quando. primo, & C. unde ui

2 Cõcor. tex. in l. & quia. cum gl. in uer. nec ipsa lex. ff. de iuris. om. iudi.

ℑ. meminerint. Quãdo ualet cõfirmatio papæ, & quando non: dictum est supra, eodem, cũ accessissent. & infra, de confirmatio. uti. uel inut. c. primo, & secundo 3. Et obtenta fuit ista cõfirmatio tacita ueritate de antiquo statuto: & quod facultates ecclesiæ non essent diminutæ.

3 Adde meliorem gl. de iure in ca. frater. ĩ uer. authoritate. xviij. q. ij.

diminui cultum, sed potius augmentari: Mãdamus quatenus antiquum numerum faciẽtes authoritate nostra seruari: præbendas quas à tẽpore ultimi statuti inueneritis uacasse in ecclesia memorata (nõ obstante aliqua constitutione sup hoc à canonicis ipsis facta, uel confirmatione e † a nobis ab eisdem obtenta) personis idoneis f cum consilio g episcopi conferatis.

Gregorius ix. archipresbytero sanctæ Mariæ maioris de urbe.

Constitutio, futura respicit, et non præterita: nisi in ea de præteritis caueatur.

CAP. XIII.

Q Voniam constitutio apostoli. se. oẽs adstringit h, & nihil debet obscurum uel ambiguũ i continere: Declaramus k constitutionem l quã nuper super præferendis m in perceptione por-

f Personis idoneis. Hoc semper subintelligitur. infrà, de elec. causam quæ. talibus enim beneficia sunt conferenda: alias puniuntur dantes & recipientes. infrà, de elec. nihil est. & ℑ. de prabẽ. graue.

g Cum consilio. De hoc traditur ℑ. de elect. ne pro defectu. & ca. cum in ueteri.

† Hunc tex. dixit Cõr. flo. esse singu. ad hoc q̃d appel. cõfirmatiõis intelligit de confirmatione, in forma communi uide nor. in cõsue. Parisi. §. v. nu. 69.

Q Voniam cõstitutio. Diuiditur: quia primo ponit cãm constitutionis declarãdæ. Secundo, declaratione: ibi, declaramus. Tertio declarationis rationem: ibi cum leges. Abbas Sicu.

h Omnes adstringit. Cum sit iudex ordinarius omniũ christianorũ, & mater omnium ecclesiarum: ut ix. q. iij. cuncta per mundũ. & si etiam aliquid graue præcipiat, faciẽdum est xix. di. in memoriam. & c. di. contra morem, in prin. Et dic omnes scilicet de sua iurisdictione: quoniam potestates distinctæ sunt. x. di. quoniam. & ℑ. de ap. si duobus. nisi forte ratione peccati. ℑ. de iudi. nouit. arg. & omnes dignitates cuiuscunque ordinis ecclesia Romana constituit. xxij. di. omnes. idem est in sententia papæ, quia sicut ipse iudicat, alij iudicare debent. infra. de re iudi. cap. in causis.

i Ambiguum. Lex enim siue constitutio debet esse honesta & iusta, & nullam obscuritatem cõtinere debet: & talis ut traditur. iiij. di. erit autem. ne per obscuram constitutionem in laqueum incidamus. nemini. n. debemus laqueum inijcere. xxvij. q. j. de uiduis. ij. nec debet nos inducere per legem obscuram uel dubiam ad id a quo nos cohibere debet. argu. ℑ. de na. ex liber. uentre. ca. uno. & qui me defendere debet: non debet impugnare. ff. si ser. uen. altius.

k Declaramus. Benedicit declaramus: quia nullus alius posset eam declarare siue interpretari: 4 quia ad eum pertinet interpretatio ad quem pertinet cõstituere. ℑ. de sen. excom. inter alia. §. ut igitur. & xj. q. j. ca. clericum. §. ex his omnibus. & C. de leg. l. j. & ulti. & ff. de præto. stipu. in prætorijs. Et si super priuilegia apostolicæ sedis quæstio oriatur, non uult papa de ipsis per alios iudicari. infra. de iudi. cum uenissent.

4 Interpretari. s. interpretatione necessaria. Pã. Ad eũ ĩterpretatio spectat ad quẽ cõstituere p̃tinet.

l Constitutionem. Quam habes infra. de maio. & obed. c. statuimus.

m Præferendis. An plus debeant maiores minoribus

percipere, dicemus super illa constitutione, statuimus.

a Consuetis seruitijs. Quid debeant minores maioribus, tractatur tam in textu quam in Glos. xciij. dist. c. à subdiacono. & de hoc etiam dicemus in illa constitutione, statuimus.

tionis maiorib. & cõsuetis seruitijs[a] à minorib. exhibendis edidimus: nõ ad præterita, sed ad futura[b] tantum extendi: Cùm leges & constitutiones futuris certũ sit dare formã negotijs, non ad præterita facta trahi † : nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.

b Futura. Nota ergo constitutionẽ respicere futura [1] tantũ & nõ præterita. sic s. eod. cognoscentes. argu. xxxj. distinct. ante triennium. alias cap. j. & lxxx. distinct. proposuisti. nisi sit constitutio iuris naturalis, quæ etiam respicit præterita. infra de usuris. cũ tu. Vel nisi dicatur in ipsa cõstitutione, quod ad præterita trahatur. x. qõ. j. sic quidã. & infra de elect. cũ in cũctis. §. hæc sane & C. de legi. leges ij. & hic in fi. ubi dicitur nisi de præteritis &c. & j. de rescrip. ad audiẽtiam nostram.

1 Futura. Fallit. j. li. vj. de iniu. c. unico & in gl. fina. Gem. Phi. Franc.

† Adde gl. sing. in cle. ut hi q in verbo, i posterũ. de æta. & qualita. Adde meliorẽ gl. d iure in ca. frater. i v. authoritate. xvij. q. ij.

2 Hoc idẽ dixit Ala. hoc addito q ubi ius ĩhibet pp delictũ appellare nõ posset: ut a correctione. j. de ap. puenit. & ẽ rõ, qa papa hoc spãliter non concederet. ff. de ritu nup. l. quanq. ff. de pig. obliga. de iureiurã. ueniens. ad hoc de regu. iur. in generali. lib. vj. Io. And.

3 Concor. text. in §. audiẽt. in auth. de iu di. col. vj. & l. nõ solum. iũcta gl. in verbo restituere. ff. de min. & l. intra minores. cum gl. in uer. appellare. eo. ti.

TITVLVS. III.

DE RESCRIPTIS.

Alexander iij. Senoñ. archiepiscopo.

Priuilegio generali secũdum ius cõmune obtento, obstat rescriptum speciale etiã de eo mentionem non faciens. h. d. secundum. intellectum magis communem.

CAP. I.

DE RESCRIPTIS.

Viso de constitutionibus: quia parum est iura condere, nisi sint ministri qui ea exequantur: ut in cap. commissa. de elect. libro sexto. & in c. ubi periculũ §. præterea. eo. tit. & lib. ideo post titulum prædictũ author intendit tractare de ministris iuris. Et quia ut plurimũ dãtur p rescripta: ideo pmittit hũc titulũ. Abb. Si. De hac materia tractatur. xxv. q. i. & q. ij. per totum.

Sicut Romana. Primo ponitur decisum exordium. Secundo consultatio: ibi, Quæsitum. Tertio responsio: ibi, inquisitioni. Quarto responsionis ratio: ibi, Quia. Abb. Sic.

Glossa sequens obijcit, quòd indulgentia est superflua. ponit opinionem quam reprobat per finem ca. & obiectioni dupliciter respondet.

c Vt libere sibi liceat appellare. Ista indulgentia superflua uidetur, q iure communi liberum est appellare qñcunq; aliquis grauatur: alias nõ licet ante sententiam. infra de appel. ut debitus honor. olim indifferenter & libere licebat appellare, nisi appellatio manifeste fuisset frustratoria. ij. q. vj. ad Romanam. & j. de appel. puenit. sed quod de iure cõi cõpetit, superfluũ est precib. impetrare C. de thesau. l. j. lib. x. & ff. ad municip. l. j. §. celsus. non probat. ergo fuit superflua. Quidã dicunt, ad hoc ut indulgentia ista ualeat, q licitum est huic appellare ubiq;, ubi ius inhibet appellare [2] puta propter contumaciam, qa contumax non audit appellãs. xxiiij. q. iij. de illicita [3]. §. de cõuẽtione. ibi, quinimo, & aliquos tales casus inuenies ij. q. vj. c. ei qui appellat. §. sunt etiã quorũ. Sed ista solutio stare non potest: quia dicitur hic in fine, speciale derogat generali: quia ibi ista indulgentia concessa fuit contra ius commune: quia priuilegium dicitur quasi lex priuata. iij. dist. priuilegia. sed priuilegium non tollit per ius cõe, nisi de ipso priuilegio mentio fiat ar. infra eo. ti. cũ ordinẽ. & priuilegiũ nõ tollit per aliud priuilegium: nisi fiat mentio in secundo de primo j. de præscri. ueniens. sed ille qui impetrauit causam cõmitti secundũ ius cõmune, ĩpetrauit appellatione remota: nec fecit mẽtionẽ de priuilegio partis aduersæ: & tamẽ ualẽt secundæ literę: quia speciale derogat generali. & ita siue dicas q literæ secundę fuissent priuilegium, siue rescriptum secundum ius cõe, nõ põt stare hæc solutio: ergo necesse est dicere, qđ iste qui impetrauit ut generaliter posset appellare, impetrauit secundum ius cõe: ut uerum sit quòd speciale derogat generali. Potest ergo dici qđ persona ista impetrãs talis erat quæ pp delictum & culpam suã non poterat appellare: qa fuerat ei interdictũ appellare: unde ius commune ex indulgentia redditur ei. & est simile. C. de inoff. testa. si quando. & sic debet intelligi ut potius res ualeat, quam pereat: ut infra de priuile. in his: & j. de uerb. sig. abbate. ff. de re. dub. quoties. ij. Si ergo talis indulgentia emanauerit, ut libere posit appellare: nihil aliud uidetur principẽ cõcedere nisi ut habeat consuetã & legitimã appellandi potestatẽ: ut dicit lex prædicta. si quãdo. & sic nullum contrarium. Vel potest dici quod solum ius cõe indulget huic ad cautelã: quia solet plus timeri &c. xxiij. dist. quamquam. & infrà de iureiuran. & si Christus. & infra de pcurato. quia in causis. & infra. de hære. si aduersus. Et si hodie talis indulgentia concederetur: dicerem quòd liceret ei appellare, etiam [4] si non grauaretur: nisi exprimeretur causa indulgentiæ: ibi.

Sicut Romana: & infra. Quæsitum est à nobis ex parte tua: si alicuius causa delegatis iudicibus, sublato remedio appellationis committitur, & literis apost. altera pars munita (quibus ei generaliter est indultum, ut libere sibi liceat appellare)[c] in uocẽ appellationis prorupe rit: an eius in eadẽ cã debeat appellationi deferri? Inquisitioni tuæ taliter respõ. quòd eius in hac parte appellatio non debet admitti, postquam est causa iudicibus, appellatione remota commissa: Quia speciale[d] mandatum[e]

d Quia speciale. Infra de offi. lega. studuisti. & infra eodem pastoralis.

Glossa sequẽs circa reuocationem distinguit inter rescripta ad causas principales, ad causas appellationum, priuilegia et literas beneficiales. in fi. soluit duo contraria de decre. ex tua. & decre. ex parte.

e Mandatum. Circa reuocationem rescriptorum siue literarum domini papæ ita distingue. Et primo circa rescripta quæ imperrantur de iure communi ad lites contentiosas. Si primum rescriptum sit generale, & secundum speciale ab aduersario impetratum: secundum ualet, non primũ: ita tamẽ quod specificatio generalitatis nondũ sit facta. ut hic, & j. eo. pastoralis. siue fiat mentio in secundo de primo, siue nõ: quia speciale mandatum &c. Et si primum sit speciale, & secũdum generale: idem iuris est, scilicet q speciale ualet. j. eo. abbatẽ. Si uero primum est speciale, & secundum speciale: si secundum expresã facit mentionẽ de primo, tunc ualet secundum, & nõ primum. j. eo cæterum. & j. de re iud. inter monasteriũ. j. de off. deleg. corã. & c. pxi. alias si nõ facit mentionẽ: ualeret primum & non secundum per iura proxime dicta, & hoc intellige in negotijs iam cœptis citatione iam facta. & de hoc nota. infra.

4 Etiam falsum & ineptũ ẽt si esset priuilegium, sed tex. loquitur de simpliciter scripto ad obseruantiam iuris cõmunis. Rescriptorum reuocatio.

no.ꝫ.de appel.ut debitus.in fi.illius no.& fi.in illa no. sed nunquid.Si uero nec primum nec secundum est iudici præsentatum.& bene potuit præsentari : tunc ualet illud quod primo iudici extitit præsentatũ secuta citatione,& ita alter potest præuenire primum impetrãtem,licet in secundo nõ fiat mẽtio de primo. ꝫ.de ap.ut debitus. hæc ẽ opinio papæ Innocẽt. iij. Si uero primus impetrans non potuit suas literas iudici præsẽtare, ualebũt usq; ad annũ : & in hoc casu possumus adhuc seruare illa iura.ꝫ.eo.si autem.& c.plerũque. dũ tamen hoc fuerit publice protestatus, cum per eũ nõ steterit quominus suis literis vteret. ꝫ. de off.ord. pastoralis.in fi. & optime habes quod protestatio sit præmittẽda necessario ubi currit tẽpus,nisi protestatio procedat.ꝫ.de app. c.ult. & ꝫ.de elect. c.ulti.& xvj.q.iij.c.placuit.§.hæc. de præscriptionibus.uersi.is aũt. alias si hoc non fuerit protestatus,ualent secundæ si iudici exhibeãtur, & procedat saltem ad citationẽ,sed si exhibuit primas iudici, & citauit,nec potuit postea habere copiã iudicis intra annum : idem est dicendum,ꝙ expectari debet per annum. postea uero ualent secundæ, nec amplius expectari debẽt iudices primi,ne lites fiant penitus immortales:& quia fit præiudicium ei qui nõ possidet in expectatione. Vel satis posset dici quod illa duo iura, si autem & c.plerunq; . trahantur ad illam constitutionem,ut debitus.hæc est sententia papæ super decr.cæterũ.ꝫ. eo.ut finis litibus citius imponatur. ꝫ. de dolo & cõtu.finem.& c.venerabilis.& C.de iudi properandum.in prin. In literis quæ impetrantur ad appellationem,standum est illis iuribus.ꝫ.de app.sæpe. & c. oblatæ.& ꝫ.de cõfir.uti.uel inuti.bonæ.& alijs constitutionibus promulgatis super appellationibus. Super priuilegijs ita dicas,quod si secundũ priuilegium non faciat mentionem de primo.semper ualet primum, & nõ secundum. infra de præscrip.veniens. hoc planũ est.Si uero rescriptum secundum ius commune impetratur contra priuilegiũ. siue cõtra priuilegiatas personas.nõ ualet rescriptũ, nisi faciat mentionẽ de priuilegio:quia tacita ueritate obtẽtum est : ita loquitur ꝫ.eo.tit.cum ordinem. Si autem primũ rescriptum sit impetratum de communi consensu partium, & altera pars alijs iudicibus, impetrauit causam committi tacito de illo cõsensu,& in secundis fiat mẽtio de primis : non ualent secundæ,imo in expensis condemnari debet primo impetrãti.ꝫ.eo.ti.cæterum.ꝫ.de re iu.inter monasterium.& ꝫ. de off. deleg.corã. In beneficijs impetrandis, si diuersæ literæ a diuersis cõtra aliquã ecclesiam impetrãtur,nec in secundis fiat mẽtio de primis:illæ solummodo ualẽt,& ille illud beneficiũ obtinebit,qui primo literas suas præsentauit.infra eo. tit. cap. sanctæ crucis. & infra eod. abbatem. ad hoc facit infra,de appell.ut debitus. Alij uero dicunt cõtrariũ. Si uero in secundis fiat mẽtio de primis.seruabitur forma literarum secundarum.argu.infra eo.cũ dilecta.Si uero aliquis literas plures impetrat pro beneficijs pluribus obtinendis in pluribus ecclesijs, & in alijs non fit mentio de alijs,nõ ualent secundæ, si iam receptus est per primas,nisi secundæ expressam faciant mentionem pro sua receptione.ut.ꝫ. ead.decr.Greg.in nostra. Itẽ si impetrauerit primas, & ex eis obtinuit aliquas pensiones renuntiando beneficio literarũ, si alias post ea impetrauerit,hoc tacito,non valet. infra eo. ad audientiam.ij.illa decre.ꝫ.de fil.presby. ex tua.non contradicit ijs quæ dicta sunt: quia ibi primæ literæ continebãt indulgentiã ut ille posset dispensare cum filijs sacerdotũ. secũdæ cõtinebãt gratiã, sed de iure : & primæ erant generales, & quod p eas factum erat. nõ reuocatur per secundas : quia ueritate tacita impetratæ fuerãt: quia tacuit ille dispensationẽ factã cũ illis filijs præsbyterorum. si autem impetrasset cõtra alios cũ quibus nõdum fuerat dispensatum,bene ualuissent literæ illæ.Item illa.ꝫ.de offic.deleg.ex parte. nõ cõtradicit : quia & ibi utrunque fuit speciale rescriptum, & quia primũ prius fuit ibi præsentatum : & ideo non ualuit secundum : quia non fecit mentionem de primo: uel quia de beneficijs loquitur,trahitur ad illam. infra eodem titu. capitulũ sanctæ crucis. quia papa non intendit aliquos grauare in receptione duorum :ut infra eod. tit. mandatũ. & c.literis. & c.abbatem. Super hoc dicit prout nota. in cap.illo, capitulum sanctæ crucis. Dicebat autem G. quod in literis iustitiæ sola consideratur præsentatio : ut in cap.ut debitus.de appellat.infra eod. capitulum sanctæ crucis. sed in his literis beneficiorũ [3] considerãda erat data.infra eo.eam te.

† Cõcor. tex. i l.cũ delanio -nis.§. cui fundũ. & §.se. ff.de fun. instr. et l. ser-uus vrbanis. §. si alij. ff. de leg.iij.

[1] Si utrũque sit generale, ualet primo præsentatũ et specificatum citatione secuta, et stare possumus illi cõstitutioni,ut debitus. ꝫ. eo. pastoralis in fi. Ioã. And.

[2] Nec est verũ ꝙ dicebat melius : cum priuilegiũ sit lex de primo in secũdo non debere fieri mẽtionẽ qa illud in legibus cõmunibus sicut i priuatis : ut et no.Lau rẽ. de off. delega.ex parte. j. Ioã. And. in nouel.

derogat generali †.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

In rescripto apostolico subintelligitur clausula, si preces veritate nitantur. Et si rescriptum prohibet causæ cognitionem, est de falsitate suspectum.

CAP. II.

j EX parte Conuentreñ. episcopi nostris est auribus intimatum, quòd cũ de causa,quæ inter G. & F. clericos uertitur super præbenda de noualis cognoscens, legitime eidem F. secundum tenorem literarum, continentium quod si cõstaret ipsum F.de periurio esse conuictum,& ꝑpetuo [a] illi renũciasse præbendæ, amoueretur ab ea, eo cognito & probato præbendã abiudicasset eandẽ : ipse in uocem appellationis prorupit: & ad te,quod ei præbendam præcisè, & absque causæ cogni--

EX parte Conuentren. Diuiditur : quia in prima parte ponitur querela, in secunda prouisio. Secunda ibi, Verum. Abb.Sic.

Glossa seq.quærit : alle. pro & contra. ponit opinionem : & soluit distinguendo.

[a] Et perpetuo.Sed nunquid istorum altero probato, potest episcopus ipsum remouere,cum alterutrum sufficiat per se.infra.de iureiuran. querelam. infra, de fideiuss. peruenit.in fine. & vij.q.j. quam periculosum. & infra,de restitu.spolia.accepta ? Ita uidetur per iura prædicta.& xlviij.distin. c.j. Sed contra uidetur. Forma enim commissionis exacta diligẽtia debet obseruari infra eodem. cum dilecta. in fi.cum episcopus nõ sua, sed delegantis authoritate fungatur. ff. de officio eius cui mãd. est iurisd.& si prætor. & infra de off.dele. sane. Et dicũt quidam, quod vtrunque probandũ est propter copulã [4] per leges illas. ff. de verbo. obligat. si quis ita & institut. de hæredib. instituen.§. penultimo.istud nõ credo, sed distinguo . Si coniunctim duo mandantur,quorum neutrum per se sufficiat: sed si utrunque probetur, sufficit ad remotionem : utrunque probandum est.argum.infra eod. olim ita. quod incipias ibi a primo,scilicet,a initio falsitatis.arg. infra eodem,inter cæteras.si talis sit filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus.ista duo sufficiunt, si probẽtur supra de constit. cum accessissent.§.quocirca.Sed si alterum per se sufficit ad remotionem alicuius, sufficit si alterum probetur licet copulatiue illa duo mãdentur : ut hic,& consimilia infra eodem.inter cæteras. Si coniunctim mandentur, & coniunctiua ponitur pro disiunctiua : et,pro uel. ff. de verborum significationibus.l. sæpe

[3] Beneficiorũ. uel gratiæ. Bald. hic et ca.capitulum. in princ.ĩfra eo. Paul.l. j.cap.ut lite pendẽ. tex.c. tibi qui.ꝫ. eo. in vj.

[4] Ad hoc vt delegatus posset eũ remouere. secus in ordinario : qđ facile posset sustineri secundum Vin.cui tamẽ placet quod ĩfra dicit glo. et idem Phi. Ioã. An. in no.

sæpe.& l.coniunctionem. & econuerso disiunctiua ponitur pro copulatiua.C.de verb. sign.cum quidã. & de consec.dist.ij.in calice.circa fi. & illa pluralitas resoluenda est in singularitatem.ĩ.de præbẽ.cũ iandudum. & ĩ.de priuil.ut priuilegia.& ĩ.de iudi. exhibita.& ĩ. đ app.significauit. vbi de hoc: & ff.de condi. & demonst. falsa.in fi. & j.dist. omnes leges,idest, omnis lex. Præterea eadẽ ratio quæ mouet delegãtem, debet mouere delegatũ.ĩ.co. sup literis.ĩ fi. [1] mirabile eẽt si remaneret in ecclesia, si pbaret periurus, licet nõ probaretur renuntiatio uel econuerso: & certe nunquam fuit intẽtio domini papæ, ut utrunq; necesse sit probare dum tamẽ alterum probetur: & ita certe sufficit alterũ probari, nisi papa exprimeret hoc expresse. [2] Sed qđ hic dicit, ita ppositũ fuit: & ita papa factũ solũmodo respexit, sicut fuit ei propositum, & hoc innuit illa litera, co cognito & probato: nõ dixit his cognitis & probatis.

tione restitueres [a], literas [b] nostras reportauit, & infra. Verum quoniam non credimus ita præcisè scripsisse & in huiusmodi literis intelligêda est hæc cõditio [c], etiam si non apponatur, si preces ueritate nitantur [†]: Mandamus quatenus inspectis literis, quas episcopo prædicto direximus, si inueneris, quòd secundum prædictum modum ei scripserimus, & in literis, quas præfatus F. reportauit, non fuerit habita mentio priorum literarum: sententiam præfati episcopi confirmes, & sæpe dictum F. cum literis nostris quas tibi detulit, ad præsentiam [d] nostram uenire compellas.

Idem Vintoniensi episcopo.

Si in secũdo rescripto per aduersarium impetrato, non fiat mentio de primo: valet primũ, & non secundum. alias ualet secundum. Et si primum fuit impetratum cõmuni consensu partium, non ualet secundum impetratum per alteram partem hoc tacito.

CAP. III.

Caeterum [e] si aliquis super aliqua causa ab apostol. sede impetrauerit [f] literas, & aduersarius [g] eius eãdem causam postmodum obtinuerit committi alijs, de commissione priori non habita mentione: priores [h] iudices ad decisionem causæ possunt procedere, nec secundæ literæ obtinent alicuius roboris firmitatem. Si uerò in secundis literis habeatur mentio de commissione priori, prædicta causa a priorum est exempta iudicio [i]: cum eædem literæ non sint veritate tacita impetratæ. Verum si de assensu partium causa committitur: & processu temporis uel etiam continuo, alterutra pars, altera nesciente, causam ipsam (tacito de cõmissione [k] priori) alij iudici obtinuerit delegari: non immeritò is qui tali dolo uel fraude aduersariũ suum laborare [l] coegit,

a Restitueres. suggerẽdo forsitã domino papæ, quod & sine ordine iuris eum spoliasset.

b Literas reportauit. Non facta mẽtione de appellatione.

c Conditio. Non ergo conditionem subintelligendam, etiam si non apponatur xxij.q.ij.beatus.& xxvij. q.ij.cap. beata Maria.& ff.qui satisda.cog.l.ult.ĩ.de iureiur.peruenit.ij. & c.quemadmodum.& ff.de serui.si cui. ibi, nam quædam.& ff.de condi.insti.cum seruus. & ff.de solu. cum quis.j.respon.in fi.ibi, tacite enim. Argu. cõtra. xxv. q.ij.c.dicenti.§.uniuersa.Sol.in rescriptis semper subintelligitur hæc conditio, si preces ueritate nitãtur, si ita est, etiam si nõ apponatur: ut hic. In iuramentis & alijs huiusmodi pactionibus subaudiuntur generales conditiones, ut puta, si Deus uoluerit: ut in cap. beata Maria. si res in eodem statu permãserit: & similia. xvj. q.j.in parochia.ibi, & si Deus uoluerit. & xxij. q.ij.ne quis arbitretur.& aliæ conditiones, quæ ipso iure insunt.ff.de so.cum quis.& in decre. quemadmodum. & prædictis iuribus contraria loquuntur secundum leges, secus secundum canones.

d Ad præsentiam. hoc ideo mandat: quia falsæ præsumuntur literæ istæ, quæ tantam continent iniquitatem arg.C. de precibus impera.offe.quoties.& l.vniuersa. Et tales falsarij mitti debent ad dominũ papam quãdi. xix. distin. in memoriam. & de crim. fal. c.ad falsariorum. B.

Ceterum si aliquis. Diuiditur: quia habet tria dicta, quæ sunt tres regulæ in materia rescriptorũ. secundum ibi, si uero. tertium ibi, verum si. Abb. Sicu.

e Cæterum. primam partem istius decr. intelligas secundum illã. ĩ. de appell. ut debitus. ut huiusmodi ualeant literæ, q̃ primo [3] iudicibus p̃sentantur. Vel dic in iudicijs iam cœptis locũ habere. & ita tenet, quod dixit primo. Vel quãdo non potuit habere copiam iudicis cum protestatione. Et cœptum intelligo negotiũ per solam citationem, & non per solã præsentationẽ, ut notatur in decr. ut debitus. in glos. sed nunquid.

f Impetrauerit. & earum authoritate citatio facta sit.

g Et aduersarius. Secus ẽ, si ipse idẽ: quia si usus fuerit vtrisq;, neutræ ualebũt. ĩ.eo. c.ex tenore.& argu.C. de fide instru. scripturæ.& ĩ.de fid.inst. c.imputari.

h Priores. Contra.ĩ.de off.deleg. c.ij. So. hoc cũ ad alios iudices impetratur: illud cum ad eosdem. Et ibi de hoc dicetur.

i Exempta iudicio. Sic patet, quod rescriptum legitimum perditur per secundum faciens mentionem de primo, ut hic. Et per negligentiam impetrantis anno elapso.ĩ.eo.ti.si autem, & c.plerunque. Item quandoque perditur per solicitudinem præueniẽtis [4].ĩ.de appel. ut debitus.ĩ.de foro compe.c.penul. Item per fraudẽ illius qui duo paria literarum obtinuit ad diuersos iudices, & utitur utrisq;.ĩ.eo.ex tenore. Item morte delegantis re integra.ĩ.de offi.deleg.gratũ. & c. relatũ. & c.licet. Item ex noua causa emergẽte.ĩ.de offic. deleg.insinuante. perditur ad tempus per excommunicationem [5] infra de off.deleg. prudentiam. §. sexta. & infra de except.pia. lib.vj.

K De commissione. Idem intelligo, si de commissione fecerit mentionem, & tacuit quod de communi cõsensu fuerant impetratæ. infra de offic. deleg. coram. & infra de re iud. inter monasterium.

l Laborare. Sed in quo coegit eum laborare: cum per tales literas conueniri non posset: ut dictum est? Respon. laborauit ad iudicem ueniendo per secundas literas vocatus ut suum priuilegium allegaret. ff. de iudi. si quis ex aliena. [6] & ff. si quis in ius uoc. non ierit. l.ij. uel ex quacunque causa, quod sine labore & expensis fieri non potuit. Ber.

a Cõcor. gl. cũ tex. ĩ l. delegare. in uers. contestationem.& ibi Bart. ff. đ noua.

† Hæc tacita cõditio suspendit omnes cẽsuras in rescripto contentas quæ contrafacientibus iis imponuntur Petr. Anc. cons. ccxl. per p̃dicta subtiliter. Phil. Dec. cons. xxxiii. col. fi.

2 Forsan parte, se ad hoc expresse astringẽte, cui mos gerendus est. ĩ. de proba. licet. so. in non.

3 Primo. nisi prim[9] impetrãs nõ fuit negligẽs, qa nõ potuit habere copiam iudicis et pte status est. tũc. n. prim[9] debet expectare p annum. c. si aũt. c. plerũq;. ĩ. eo. Pan. c. i. s̃. eo.

4 Præueniẽtis. iuncta negligẽtia primi in præsentando ut conueniat cũ d. ca. si aũt.

5 Excommunicationẽ. s. superuenientẽ, qa impetratum ab excõicato (nisi reus sit) nullũ est ut not. in c. i. eod. in vj. octauo pdit per relationẽ. c. licet. de off. legat. Nono per recusationẽ, ut c. in dex. de officio. deleg. in vj. Decimo per mortẽ litigantis. ut no. ĩ. eod. cap. significauit.

Rescriptũ perditur vij. modis

6 Vide de accus. veniẽs super penul. gl. Ioã. And.

in expensis [a] condemnari debet eidem.

Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

Si papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternatiuè, ad certũ effectum consequendũ sufficit alterum probari.

CAP. IIII.

Nter cæteras consultationes tuas fuit propositũ coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua sub disiunctione [b] mandantur: quorũ unũ uerũ est, alterũ falsum: ut puta si proponatur, ꝙ si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proximo in tali ecclesia ministrauit, uel ꝙ illicitè ecclesiam occupauit [c] eandem. Huic ergo quęstioni taliter respõ. (Iudici quodcunq; istorum [d] constiterit) illi [e] prælibatam ecclesiã adiudicari debere. Et idẽ in similibus [f] obseruandum est.

Idem Rauennati archiepiscopo.

Is ad quem rescriptum papæ dirigitur: debet illi parere: uel causam rationabilem aßignare, quare parere non potest.

CAP. V.

Si quando [g] aliqua tuę fraternitati dirigimus, quæ animum tuũ exasperare uident, turbari [h] non debes: & ĩ. Qualitatẽ [i] negotij ꝑ quo tibi scribit, diligẽter considerãs, aut mandatum nostrũ reuerẽter adimpleas, aut ꝑ literas tuas, quare adimplere non possis, rõnabilem [k] causam ꝓtendas: Quia patiẽter sustinebimus [l] si nõ feceris [m], quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum.

Idem fratribus Cistercieñ.

Cistercienses sunt priuilegiati, quòd nõ poßunt conueniri per rescriptũ papæ, nisi in eo fiat mẽtio de eorum ordine.

CAP. VI.

Cum ordinem Cistercieñ. professi: & ĩ. Si contra uos super decimis [n] uel alijs quæ ordini uestro specialiter sedes apo.

[a] In expensis. Et sic qui malitiose uel fraudulẽter literas impetrat, puniri debet in expensis. sic ĩ. eo. tit. c. ult. quia nonnulli. in decre. Grego. & ibi dicemus de istis expensis & damnis.

Inter cæteras. Ex disiunctiue narratis in rescripto, sufficit impetrãti alterum probare. Primo ponitˀ consultatio. Secundo responsio: ibi, huic ergo. Ab. Sic.

[b] Sub disiunctione. Secus uidetur si per copulatiuã. s. eo. ex parte. ibi dictum est de hoc.

[c] Occupauit. Forte intrusit semetipsum per manum laicalem, scilicet potẽtiam secularem. infra de elec. quisquis. & xvj. q. vij. per laicos.

[d] Quodcunque istorum. Arg. ꝙ si aliquis tenetur ad alterum duorũ sub alternatione uel sub disiunctione: quodcunq; uoluerit ꝓstare, liberatˀ. insti. de hære. insti. §. penul. & C. de condi. inde. l. pe. & ff. de iure dot. plerunque. §. pe. & ff. de lega. ij. si ita. & ĩ. de præben. referente. Arg. contra. institut. de leg. §. si generaliter. Sol. primum uerum est: nisi eligens fuerit in mora. ff. de optio. leg. l. mancipiorũ. & ff. de lega. ij. statu liberum. §. j. & ff. de sol. stichũ. j. resp. ff. de peti. hęre. item ueniunt. §. idem recte ait.

Clerico. imo impetranti per priuationẽ causa cognita fiendam ut ĩ tex. Sed hmõi quoque rescripta sublata sunt in Gallia, ꝑ cõcilia & cõcordata nisi dirigãtur ordinario ut tali & beneficium ipso iure uacet.

[e] Illi scilicet clerico [a].

[f] In similibus. No. ꝙ de similibus simile debet esse iudicium. C. de leg. l. j. & ff. de legi. l. non possunt. & ĩ. de transla. c. inter corporalia. §. sicut ergo episcoporum. & infrà de elect. dudum. ij.

Si quando. Diuiditur, quia primo ponitur dictum. Secundo alternatiue instruit: ibi qualitatẽ. Tertio alterius partis alternatiuæ ratio designatur: ibi, quia. Ab. si. Hosti. dicit quod litera præsens tria continet, uidelicet literam exasperantem, benignam responsionem, & tolerantiam patientem.

[g] Si quando. Pone casum per illam. ĩ. eo. cum adeo & infra, de præben. cum teneamur. & infra eo. ad aures.

[h] Turbari non debes. Quia pater filium quem diligit corripit. xxiij. q. v. non plures. & v. q. v. non osculatur. & c. dist. contra morem.

Petentiũ importunitas, obtinet non concedenda.

[i] Qualitatem negotij. Quandoq; enim per nimiam importunitatem petentiũ, princeps non concedenda cõcedit. C. de peti. bõ. subla. l. j. li. x. & ĩ. de pur. cañ. cũ in iuuentute. §. cæterum. & de senten. excom. si aliquã do. & ĩ. eod. ca. ult. in princ. lib. vj. Et sic est argum. ꝙ ea quæ per sollicitudinem nimiam elicita sunt, non ualent. viij. q. j. audacter. §. fecerunt. & xxij. q. iiij. unusquisque. in glo. saltantium. & ff. qui & a qui. ma. li. non fi. si priuatus.

[k] Rationabilem causam. Hic est ar. bonum, de omnibus esse rationem reddendam, & valet ad testes examinandos, ut causam sui dicti reddant, alias ualere non uidetur testis dictum. ij. q. j. in primis. §. utrum testimonium. & iiij. q. iij. ca. placuit. §. itẽ in criminali. xxiiij. q. iij. si habes. §. auditis forrassis [a]. Et quod rõne caret, extirpare necesse est lxviij. di. cor episcopi. Et prælatus paratus debet esse reddere rationem omni poscenti. xxxvj. dist. §. ecce. ad fi. & ff. de relig. & sumpt. fu. si quis. §. sed interdum. ar. contra. xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. in prin. & cap. uasiræ. §. de tyrijs. & ff. de leg. non omnium. Sol. uerũ est, ꝙ de omnibus ratio reddi debet, si potest: sed quandoque per impotẽtiã aliter contingit: ut in prædicta l. non omnium. & cap. Nabuchodonosor. Aut quia non interest nostra qualiscũque sit ratio illa: ut in prædictis ca. Nabuchodonosor. & §. de tyrijs.

Ratio an sit de omnibus reddenda.

[a] Cõcor. tex. ĩ l. solã. & in l. cãm. C. de test. & gl. in uer. stipuletur. ĩ lib. stip. l. ista. § hoc quoq;. ff. de uer. ob. l. ij. ff. ad exhibend.

[l] Patienter sustinebimus. Argumẽ. quod non tenemur adimplere mãdatum prælati, si causa reddatur. lxxv. di. quoniam quidam, & infra. de præben. cum teneamur.

[m] Si non feceris. Nec immerito, quia ubi etiam per consultationem rescribit imperator, non uult suã responsionem sequẽdam esse, si quis non recte respõsum putauerit. C. de sen. & interloc. om. iudi. nemo [3]. Nam & Vrbanus nulla authoritate dixit prohibitum esse quod uir & uxor non possint simul suscipere aliquem de sacro fonte xxx. quæ. iiij. c. ult. quod tamen prohibitum erat de conse. di. iiij. non plures. Sed ideo dicit nõ est prohibitum. quia expresse non inueniebatur, quod uir & uxor non susciperent, sed implicite prohibitum erat per. c. non plures. de quo dic ut infra de cogna. spi. cap. ult in prin. lib. vj. Obediat ergo subditus, quandoque etiam si causam non reddat xix. dist. cap. in memoriam.

[3] Dicit Hostiẽ. ꝙ lex ista intelligitur, cũ ipse imperatorñ respondet sed eius ꝓceres. Ioã. And.

Cum ordinẽ. Cistercieñ. Per rescriptũ papæ in quo non fit mentio de ordine Cistercieñ. religiosi illius ordinis, non tenentur respondere. h. d. Et primo ponit decisum exordium. Secundo dictum ibi, si contra. Abb. Sic.

[n] Super decimis. Secus si conueniantur super aliqua re in qua non sunt priuilegiati. Vnde si ꝑ tales literas

conuenirentur super decimis possessionem post generale concilium acquisitarum, bene ualerēt literæ: quia in illis iure communi cum alijs cēsentur ǰ.de deci.nuper.quia super rebus in quibus priuilegiati sunt intelligitur quod hic dicitur, ut patet ex ipsa litera. Præter hoc, habent adhuc aliud priuilegium, scilicet quòd per literas pa. ad iudiciū trahi non possunt, nisi de ipsorum ordine fecerint mentionem. & alij quā plures habent simile priuilegium, nō est tamen in isto corpore.

† Nō est alibi melius secundum Pan. qđ regulariter ualet rescriptum contra religiosos, licet nō faciat mentionē de eorum ordine.

a Non facta mentione. Suppressio enim dignitatis uel nominis, uitiat rescriptum. ǰ. eod. ad aures. & ǰ.e. sedes. ꝭ.de const. cum accessissent. Et quod de istis hic dicitur, idem intelligo de omnibus religiosis qui habent consimile priuilegiū ut templarij & hospitalarij infra de deci. ex parte. Sed nonne priuilegium istorū, generale est ad omnes Cisterciēses? ita quidam. ergo per istas speciales literas debet eis derogari? quia speciale &c. ꝭ. eodem c. et ǰ. eodem pastoralis & ǰ. de off. leg. studuisti. & ff. de reg. iur. in totum. ex his uidetur quòd speciales literæ derogent priuilegijs generalibus. Sed non est uerum, quia priuilegiū est lex priuata, & contra ius commune. iij. dist. priuilegia. ǰ. de uer. sign. abbate. cōmissio ista de dandis decimis, ius commune continet, & priuilegium non tollitur per ius commune, nisi fiat mentio de priuilegio in commissione. Et ideo non ualent literæ etiam spāles secundum ius commune obtētæ contra priuilegium ut ǰ. de re iud. inter monasterium. Et si sunt citati monachi, debent uenire priuilegiū suum allegaturi 1 .ff. de iud. si quis ex aliena. alias teneret sn̄ia contra eos lata. infra de app. si duobus.

† Alias, et P.

1 Allegaturi. fallit ubi notoriū est absentis priuilegium. Panormi. Phil. Dec. hic in fin.

Eam te. Si sede uacante scribitur capitulo, ut præbendam alicui cōferat, episcopus de nouo creatus illud adimplere tenetur. Io. An. Diuiditur in quinque partes. In prima ponit mandatum. In secunda excusationem capituli ibi, ipsi uero. Tertio excusationē episcopi ibi, cum itaque. In quarto illius excusationem reprobat ibi, quod nullatenus. In quinto antipophorizat ibi. pro eo. Abb. Sicu.

b Ecclesiæ tibi commissæ. Scribebatur capitulo uacante ecclesia.

c Fidem Christi suscepit. hic præsumit papa ex subsequēti honesta conuersatione, ut patet in antiqua cōpilatione. ǰ. de præsump. ex studijs. sicut econuerso ex antecedenti præsumitur pro sequenti. ǰ. de præsumpt. mādata. & ij. q. j. in primis. §. si uero de crimine. uer. si uita & opinio eius talis ante nō extitit. in fin. lxj. di. miramur. in fi. uersi. merito. ff. de suspe. tut. l. iij. §. quæri potest. & C. de suscep. & arca. si aliquid lib. x.

indulsit, non facta a mentione Cistercień. ordinis † literæ fuerint a se. apost. impetratæ, per eas minime teneamini respondere.

Idem Tornaceń. episcopo.

Si sede uacante scribitur capitulo, ut gerenti uices episcopi, ut præbendam alicui cōferat: si creatur episcopus nondū executo mandato, & ad eum spectet collatio præbēdarum, illud adimplere tenetur. h. d. secundum lecturam cōmuniter approbatam. Abb. Si.

CAP. VII.

Eam te, & infra. Dudum siquidē ante tuam promotionē, literæ a nobis (si bene meminimus) emanarunt, quibus Decano & ecclesiæ b tibi commissæ (te adhuc in eodē capitulo existente) mandatum dedimus & præceptum ut M. † (qui de gēte Iudęorum originem duxit, & diuina grã fidem c Christi suscepit) in canonicum reciperent, & præbendā sibi conferre deberent: & infra. Ipsi uerò (quia donatio d præbendarum ad te spectabat) præceptum nostrum executioni non potuerunt mandare. Cùm itaq; præscriptus M. te sup hoc ex parte nostra requireret respondisti, ꝙ nullum inde mandatum receperas, & sic eum a te infecto negotio e remisisti: Quod nullatenus fecisse deberes f si datam literarum g diligentius attendisses cùm tempore quo literæ ipsæ datæ fuerunt, de capitulo ipso esses sicut eras archidiaconus & canonicus eiusdem ecclesiæ, nec esses adhuc in episcopum consecratus, &

d Quia donatio. Bene allegabant, quia non habebant potestatem conferendi: sed episcopus. Si tamen papa contulisset beneficium alicui, & mandaret ut ipsum recipiant, tunc bene ualent literæ, & ipsum recipere debent. Et econuerso si collatio pertinet ad capitulum, non debet scribi episco.

e Infecto negotio. Per literas directas capitulo, non tenebatur episcopus istū recipere de necessitate, de honestate tamen ipsum recipere debebat. Sed 2 de hoc reprehenditur: quia dicebat quod non receperat inde mandatum, nec etiam per literas istas plene colligitur, ꝙ ei teneatur beneficium conferre. Vel dic ꝙ bene tenentur eum recipere, & conferre p̄bendam, ut apparet ex forma mādati. ꝭ. ubi dicit in canonicum reciperent, & præbendam conferrent. per alia uerba s. mandatum dedimus & præceptum. xiij. q. j. c. fi. §. quod præcipitur, ǰ. de uerb. sig. ī his.

2 Sed reiectis solutionib. gl. dic ꝙ hic fuit mādatum capitulo tanq̄ gerenti uicē episcopi, uñ episcopus tenetur. Pa. hic. Ia. l. j. in prin. ff. si ex nox. cau. agat.

f Deberes. Arg. ꝙ quis cum alijs facere debet, si facultas se obtulerit, ipse solus facere debet, sicut solus potest emēdare quod cum alijs male fecit. ǰ. de iureiu. sicut nostris. ubi de hoc. & xxxv. q. ix. quod quis commisit. Ar. contra de cler. coniug. diuersis fallacijs. ibi soluitur. Et est arg. quod causa alicui delegata ipsum sequit̃, nec transit ad successores. Sed contrarium uerum est. ǰ. de off. dele. quoniam abbas. & ǰ. de offi. ord. pastoralis. §. præterea 3. Item arg. ꝙ si aliquid mandatur capitulo, cuilibet de capitulo sigillatim intelligitur esse mandatum, qui illud implere possit: & si tunc illud facere nō possit, illud debet facere cum potuerit. & ita cum episcopus sit de capitulo tanquā caput. ǰ. de concess. præbeń. & ec. non uacan. post electionē. in parte decisa. & ǰ. de ijs quæ fi. a præla. nouit. non poterat dicere quòd non recepisset mandatum. arg. contra. xij. q. ij. c. episcopus. §. qui manumittitur.

3 Cōcor. tex. cū gl. in l. eiusq. in prouincia. in uerbo, ignorassent. & ibi Bar. & doct. ff. de reb. cre. & glo. in ỹl. præcipientes. §. si uero. in authē. ut nulli iudi.

Glossa seq. arg. datam attēdi all. ij. iura. in contrariū alleg. v. & remittit. secundo arg. quod dies edi dēt & c. alleg. iij. iura. in contrarium alleg. ij. & soluit.

g Datam literarum. Ad hoc semper consueuit notari hæc decre. quod data literarum semper consideranda est, ut ǰ. eo. cōstitutus. & ǰ. de sen. excom. si aliquādo, arg. contra quod præsentatio literarum & non data consideranda est: ǰ. eo. c. capitulum sanctæ crucis. & ǰ. de cle. non resi. qualiter. & ǰ. de præb. dilectus. ij. & ad idē ǰ. de usu. quia frustra. & ǰ. de app. ut debitus. Rōnē istius cōtrarietatis dicemus sup illa decre. dilectus. ij. Item est hic arg. ꝙ edendus sit dies, & consul aduersario. ar. ǰ. c. si. autem. & c. plerunq;. & C. de cōtrahen. & commit. sti. optimam. Sed cōtra. ff. de edē. l. j. & ij. & ff. quemad.

quemad.test.ape.l.ij.§.diem autem. Sol.in editione literarum domini papæ facienda aduersario, omnia ponenda sunt:quoniã literæ sunt cõmunes. Arg.j. de dila.præterea.& ea quæ cõmunia sunt, integraliter sunt edenda.j.de prob.quoniam contra.& literæ tradendæ sunt ad vidẽdum. j.de fid. inst.si scripturã authẽticam. & c. G. perpetuus vicarius.decr. Grego. & ibi dicemus de editione instrumẽtorũ. Ad idem. arg: j.de off. delega.cum in iure.

a Iudæus.Quoniã de iudæis 1 cõuersis ecclesia fundata fuit. xxj. dist. in nouo.& xxxij. qõ. iiij. recurrat.

1 Iudæis. & huic fauẽdũ erat xxiij. qõe vij. c. qđ autem ca. quẽadmodũ. q. iiij. c. ipa pietas.Goffe. Host.Ioã. An. in no.

infrà. Pro eo uerò quòd iudæus a extiterit, ipsum dedignari non debes.

Lucius tertius Linconensi episcopo.

Non ualet rescriptum impetratum ad beneficia, si in eo tacetur dignitas impetrantis.

CAP. VIII.

AD aures nostras peruenit, quòd plerunque decani, archidiaconi, præcentores uel alij ecclesiasticis præditi dignitatibus, super minoribus beneficijs literas b impetrantes, nomen supprimunt dignitatis suæ, & simplici nomine se appellant, tanquam nõ habeant aliquem personatum: & infrà. Con. t.t.r. quòd cum non sit intentionis c nostræ, ut personæ pluribus reditibus † abundanter per literas nostras pauperes clericos, super minoribus beneficijs inquietent literas in quibus actor suæ nomen dignitatis supprimit d, vires e nolumus obtinere.

Idem Noricen.episcop.

Valet secundum rescriptum impetratum ab aduersario, licet non faciat mentionem de primo si primus impetrans dolo, uel negligentia, non fuit usus illo.

AD aures. Cõmunis est diuisio.Secunda ibi, Cõsultationi. Ab.

b Literas impetrãtes. Quæ sine spãli mãdato domini impetratæ ad lites non ualent. j.eod. nõnulli.§. j.& j.e. ex parte decani. secus in hoc casu. 2.

2 Casu. s. ad beneficia. Pan. Decre.hic in fine.

c Intentionis nostræ.Hic patet dominũ papã sic uni concedere beneficiũ qđ aliũ nõ lædat uel grauet, saltẽ grauiter 3 seu enormiter. xxv.q. ij.de ecclesiasticis. & xj. q. iij. si quis nõ obediat. & ix. q.vlt.nunc vero.& ff. ne quid in loc. publi.l.ij.§. merito. & §. si quis à principe. & j. de off.ord. licet. & j. đ cõsue.c. cũ olim.

† Alias beneficijs.

3 Melius est.n.neutrũ iuuare q̃ alterum lædere. xiiij. q. v. denique xxij. q. ij. primũ de dona. apostolicæ. veri. quia tamẽ secũdum Hos. Ioã. And. in nou.

d Supprimit. Puniri debet, qui supprimit quod tenetur reuelare. l. di. ex pœnitentibus.ff.de act.empt.& uend.l.j.§.j.

Glossa sequens quærit & remittit.

e Vires nolumus obtinere. Et ita uidetur ꝙ literæ istæ non ualeant. Quid si obtineant per literas tales? Dic super hoc prout no.j. eo.ad audientiam.ij.in glo. quæ incipit, sed quæritur.

SI autem. Diuiditur: quia primo ponitur thema & quæstio.Secundo solutio. ibi, Si eis. & ibi distinguit secundum membrum ibi, Si autem.Abb.Sic.

f Dolo uel negligentia.Dolus & negligentia præsumitur si steterit per annum quod non utitur literis. infra eo.plerunque.& infra eo.ex parte. si copiam iudicis habere potuit. Sed contradicit lex.C. de diuer.rescrip.f. lso.quæ dicit quod rescripta perpetua sunt.Sed non est contra:quia hoc quod dicit lex, intelligitur si aliud rescriptum non impetraretur contra primum, alias semper ualent rescripta uiuente mandatore, & eo mortuo dummodo facta sit citatio.

Glossa sequens signat contrarium & soluit.

g Excusari non debet. Idest, non poterit excipere propter culpam suam, quominus teneatur respondere per secundas literas.Sed contra uidetur: quia si secundæ literæ non faciant mentionẽ de primis, ualent primæ.ergo poterit excipere:vt s. e.cæterũ. ꝓpterea quæ annua sunt ad agẽdum, perpetua sũt ad excipiendũ. ff. de doli exce.pure. §.vlt.ergo semper potuit iste excipere per primas. ex quo nõ faciũt mẽtionẽ secundæ de primis. Sol. exceptionũ quædã sunt perpetuæ, quædam temporales 4. Perpetua dicitur illa, quæ perpetuo cõpetit quãdocunq; actor agit, ut exceptio doli: quia exceptio doli non cõpetit, nisi q̃s agat. ff.de excep.l. exceptio.in fi. & l.exceptiones.j.temporales sunt illæ, quæ nõ semper competunt, & euitari possunt:vt in prædicta l.exceptiones.§.tẽporales. & talis est hęc quia expirauit anno elapso. j.eodem.p'erunque. & infra. de officio ordi. pastoralis. in fi. argu.Præterea ista modo non habent locum, sed qui primo suas literas pręsentat iudici, & ꝓcedit intra annũ, ille obtinet. j. de appell. ut debitus. De hoc notatũ est suprà eo.c.j.in fin. & in ca. cæterum. qualiter hoc intelligendum sit.

Exceptio ꝑpetua & tẽporalis.

4 Adde de materia excep. & quæ in illis consiđerentur, text. in l. qm̃ Alex. l. quãuis indubitati. C. de adul l. j. §. Labeo. ff. de flumin.

CAP. IX.

SI autem aliquis authoritate posteriorum literarum per aduersarium in iudicium tractus obiecerit literas se priores habere, de quibus in posterioribus mentio non habetur. Si eis dolo f vel negligentia uti postposuerit, excusari g nõ debet. Si autem h quia delegati iudicis copiam nequiuerit i habere: per posteriores literas non poterit conueniri.

Idem.

Non valent rescripta, per quæ incerti iudices dantur, uel futura negotia committuntur.

CAP. X.

AD hæc sumus:& infrà. Significatũ est nobis, quosdam in prouinciæ tuæ partibus tales (ut asserunt) de cancellaria nostra literas recepisse, per quas eorũ omnia negotia k unius iudicis, uel plurium (quos

h Si autem. repete, eis uti postposuerit: quia delegati &c.

i Nequiuerit habere. Et ita est hic argum. quod si per me non stat, mihi non est imputandum. ij.quæst. vj.anteriorum.§ ad hæc. in authentic. vt sponsa. larg. §.hæc quoque. unde sumptus fuit. §. hic.& ff. ex quibus causis maio.sed & si.primo responso. Qualiter intelligatur hic ista impotentia, dicitur supra eodem. capitulo primo.

AD hæc. Diuiditur: quia in prima parte ponitur excessus. in secunda, prouisio: ibi, Nos igitur. Abbas Sic.

k Omnia negotia. Nimia generalitas hic reprobatur infra, de dolo & contumacia. ex literis. & infra, de appellationibus. capitu. ij. & capitu. significantibus. & infra eodem. sedes. & infra eodem titulo. in decre. Innocent.quarti.capitu.cum in multis. libro sexto. & ff.de iure fisci. ita fidei.in fine.per glossa. super verbo, rerum.& ff.de edendo.l.j. §.edere. & ff.de interrogat. actio.de ætate.§.nihil. Argumen.contra.ff. de rei uendic.quæ de tota.§.incerta. & ff.commu. diuidun. & si

non omnes. §. si incertum. Prima uera est, & ultima in specialibus casibus loquitur.

Glossa sequens ponit lecturam Vin. & Tan. So. Lau. & Da.

sibi elegerint a) arbitrio committuntur: sicq; fit, ut si aliquē pulsare uoluerint, examen ordinarij iudicis non requirant, sed ad unum iudicem uel plures delegatos sibi propitios, & parti aduersæ suspectos b : sup examinanda quæstione decurrāt: & infra. Nos igitur huic morbo celeri c uolentes obuiare remedio, Mandamus quatenus, si literas tales in prouincia tua inueneris: eas carere uiribus nostra authoritate decernas †.

Idem.

Falsa latinitas uitiat rescriptum papæ. h. d. Ioan. And. concor. Abb.

CAP. XI.

AD audientiam nostrā (te significante) peruenit, quod H. de sancto Stephano super absolutione sua literas tibi (ut prima facie uidebat̄) apostolicas præsentauit. Quibus (quoniā manifestū d continent in cōstructione peccatū) fidem te nolumus adhibere.

a Elegerint. Tā. & Vin. sic exponūt hoc uerbum elegerint, i. elegerūt in curia existētes, ut sit præteriti tēporis coniunctiui modi. Quidam tamen uoluerunt dicere, quod literę istę ad īcertos iudices dirigebant̄, quos Imperator duceret exprimēdos, dicentes hic generalem commissionē cārum posse fieri, dū modo iudices certi essent. infra eo. sedes. &c. pastoralis. sed quia iudices erāt īcerti hic, literæ nō ualebāt. Sed dic quod iudices electi erāt certi, & cōmissio generalis erat omniū negotiorū 1 quod esse non debet: qa per eam absorberetur iurisdictio ordinarij, ꝙ fieri non debet ar. xj. q. j. peruenit. & ix. q. iij. nūc uero. C. de pre. impe. of. l. ij. & iij. ĩ de offi. leg. c. j. & ĩ. de ma. & obe. per tuas. Sicut generalis appellatio non admittitur. ĩ. de app. c. ij. sed super grauamine probabili & expresso est appellandum infra de app. ut debitus. & c. cum causam. quare literæ tales non ualebant. Lau. dixit, & melius, cui consentio, quod hic iudices erant incerti, quos uellet eligere imperator, quòd esse nō debet: sicut procurator incertus esse nō debet. ff. de proc. l. ij. Nec tutor incertus dari debet. ff. de testa. tute. tutor incertus. & insti. de leg. §. tutor. Et arbiter similiter incertus esse non debet. infra de arbi. innotuit. Et commissio generalis fuit omnium negotiorum, quod est contra consuetudinem Romanæ curiæ (cuius stylus debet attēdi infra de cri. fal. quā graui.) quod omnes causæ uni committantur: nisi sub illa forma, quæ traditur infra e. pastoralis. & illa generalis restringitur, ut traditur infrà eo. sedes. & in c. cū in multis. quæ est dec. Inn. iiij. eo. ti. lib. vj. tamen uniuersitas causarum bene committitur. ff. de iudi. l. cum prætor. & ff. quis & à quo app. l. j. §. j. Et illa fuit potior causa, quare literæ non ualebant: quia iudices erant incerti (quod litera uidetur innuere, ꝙ ille eligeret quos uellet) quam quia commissio generalis erat omnium negotiorum. Et sic intellexit Lau. & Damasus, sicut ex ipsa litera bene colligitur. B. Satis tamen credo, ꝙ si papa ex certa scientia tales literas concederet, ualerent: cum habeat plenitudinem potestatis, saluo iure recusationis. infra de officio deleg. suspicionis.

b Suspectos. Vnde posset recusari. De recusatione habes ĩ. de ap. cū speciali. & ĩ. de off. dele. suspicionis.

c Celeri. viij. dist. mala consuetudo. & resecādæ sunt putridæ carnes. xxiiij. q. iij. resecandæ. Vnde uersus; Principijs obsta: sero medicina paratur. Cum mala per longas inualuere moras. Ber.

1 Præsentiū: & futurorum: & pp hoc nō ualuit secūdum Hosti. infrà. c. ulti. sup oībus eīn p̄senti bus impetrare hoc est cōmēdabile. infrà eo. dispēdia. li. vj. Io. An.

† Simile in l. fin. & melius ī l. p̄scriptione. C. si cōtra ius uel utili. pub. & in l. falso. in gl. j. & ibi Cy. & Pet. de bel. p C. de diuer. rescrip.

2 Aliter secus, nisi forte generalē legationem committeret de off. le. ca. ij. Ioā. And.

Clemens tertius.

Contra secūdum rescriptum non potest opponi de taciturnitate primi impetrati per appellantem, de sua appellatione nō habita mētione. h. d. Io. And. concord. Abb. Sic.

CAP. XII.

ij EX pte S. personæ ecclesiæ de Tarento nobis innotuit, qđ cū capella de Emptoñ. ad prædictā ecclesiā de iure pertineat, O. diaconus (qui iam dictam capellam detinet) capellanum ipsius ecclesiæ nomine ipsius S. in ea mini-

AD audientiam. Diuiditur: quia primo ponitur dubitatio. Secundo solutio. ibi, quibus. Abb.

d Manifestum. Sic patet quod uitium latinitatis uitiat rescriptum. sic etiā si papa loquat̄ uni in plurali, aut si patriarchas uel episcopos filios appellauerit, tales literæ falsæ sunt infra de fals. quā graui. Ar. contra quod pp malam latinitatem non uitientur rescripta. ff. de statu ho. Imperator Titus. ibi enim dicitur, quod ꝓpter malam latinitatem non uitiātur. & ff. de manu. testa. qui habebat. C. de leg. in legatis. & infra de fi. inst. ex parte. 3 . Solu. uitiū scribentis in testamentis & instrumentis non nocet, cū alias de ueritate seu uolūtate testatoris cōstet. C. de testa. errore. & l. ambiguitates. Et idē esset đ uoluntate papæ dicendum, si cōstaret de hoc. Sed uerius uł aliud esse ī testamentis. & aliud in literis papæ. Testamentum enim committitur tabellionibus, cuius scripturam siue latinum nullus corrigit. unde falsa latinitas non uitiat testamētum, dummodo constet per ipsum de intentione testātis: ut dicunt prædictæ leges: & propter fauorem testamentorum: quia nihil est quod magis debeatur hominibus &c. C. de sacros. eccl. l. j. Rescriptum uero domini papæ per multas manus transit, & magna maturitate decoquitur. xxxv. q. ix. apostolicæ. in gl. j. infra eod. cum adeo. in prin. & in j. gl. & ita nullum uitium continere debet. ĩ. eo. ad hæc. unde cōtra illam præsumptionem non est admittenda probatio. arg. contra ff. de offi. præsid. illicitas. §. ueritas. Lau. notauit quod instrumenta uel priuilegia propter falsum latinum non uitiantur. arg. de conse. dist. iiij. si non sanctificatur. & c. retulerunt. & ff. de manu. testa. qui habebat. De instrumentis tabellionum satis crederem illud 4 . de priuilegijs Romanæ curiæ non est uerum. Ber.

ij EX parte. In prima narrat factum, definitionem, appellationem, & spoliationē. In secūda unius ptis ꝓsecutionē, & alterius negligentiā: ibi, quam cum esset. In tertia finalē determinationē: ibi, ideoq;. Abb.

CASVS. Capella de Emptoñ. subest ecclesiæ matrici de Tarento. Quidam O. diaconus cœpit cōuenire capellanū ipsius capellæ ministrantem in ea noīe S. rectoris matricis ecclesiæ. Ipse O. appellauit ad sedē apo. & post appellationem à se factam ab ipsa capella expulit capellanum. rector matricis ecclesiæ est prosecutus illā appellationem quā ille O. fecerat, sed ille O. suam appellationē prosequi non curauit: & cū ille O. fuisset ad iudiciū euocatus, obiecit se habere priores literas, de quibus in posterioribus mentio nō fiebat, quas supprēsit

3 In baptismo loqtur & uerba cœlestiū mysteriorū non restringūtur sub regulis donati. & ibi not. & est uerbum. Grego. sup Ioan. in fi. ꝓlogi: licet attribuat Au. xxxviij. dis. in palea indignum. Io. And.

4 Textus est cū gl. unica. ī l. Paulus. ff. de sta. ho. adde qđ nec mala orthographia uitiatur. l. q̃ habebat. & ibi p doc. ff. de mā. test.

presit usq; ad tertiam citationẽ, & dolo uel negligentia eis uti postposuit, quod ex diuturnitate temporis apparebat, ex eo ꝙ biẽnium a tempore impetrationis erat elapsum, & de appellatione ipsius in suis literis mentio non fiebat. Cõsultus Papa mãdat, si ita esse cõstiterit, quicquid factũ est post appellationem ipsius O. debeat in statũ pristinum reuocari, & illã capellaniã restitui matrici ecclesię eundẽ O. in expensis condemnãdo, si constiterit ipsũ O. appellationem suã prosecutũ nõ fuisse. No. quod maior ecclesia siue matrix põt defendere & agere pro capellis suis.

strantem post appellationẽ a à se b factam amouit. Quam cùm esset S. prosecutus, c & ad iudices literas impetrasset: ipse O. ap. suam prosequi non curauit. Cumq; authoritate iudicum in ius esset uocatus: dixit se literas d priores habere: de quibus nulla mentio e in posteriorib. habebatĩ quas usq; ad tertiã citationẽ suppresit: eisq; dolo uel negligentia uti f postposuit, quod ex diuturnitate tpis uidebatur, in quibus nulla mentio de appel. ab ipso facta fiebat, cùm g biennium à tempore appel. iã fuisset elapsum. Ideoq; mandamus quatenus si ita esse cõstiterit (reuocatis in statum pristinũ omnibus, quæ h post appel. ipsius O. inueneritis

a Post appellationem. Non dicitur hic super quo fuerit appellatũ. forte posset dici, ꝙ sñia lata fuit contra O. diaconum, à qua ipse appellauit: uel super articulo: uel forte citra aliquã sententiam, sicut olim fiebat.

b A se. s. O. & ita nõ detulit suæ propriæ appellationi, quod esse non debuit, & appellationi aduersarij deferre debuisset infrà de appella. an sit. & c. cõstitutus. & infrà de electio. bonæ. Appellauerat forte ab ordinario coram quo trahebat capellanum, & super personã matricis ecclesiæ. Raro inuenies alibi (ut credo) quod aliquis non detulit suæ propriæ appellationi: unde iudex poterat procedere in causa: quia uidetur app. renũciasse: quia pendente appe. nihil est innouandum. ff. nil inno. appel. pen l. una. & infrà de ap. an sit.

c Prosecutus. Literas impetrando super restitutione ecclesiæ, qua fuerat spoliatus post appellationẽ à spoliatore factam, ut in causa procederetur non obstante app. frustratoria, quod ex eo apparet: quia dictus O. eam prosequi non curauit nomine ecclesiæ de Tarento: quia erat matrix ecclesia.

d Literas. Forte significauit papæ quod rector matricis ecclesiæ iniuriabatur ei super illa capella. & sic obtinuit literas in forma communi nulla mentione habita de appellatione, quæ etiam literæ non impedirent restitutionem infrà de restitu. spolia. ex conquestione. cum suis similibus.

e Nulla mentio. Et iõ non ualebãt infrà de app. sæpe. in fi. ar. quod qui appellat. dẽt facere mẽtionem de sua appellatione. & aduersarius eodem mõ, qui appel. prosequitur, ut hic dicitur, & infrà de confir. uti. uel inuti. bonæ. in glo. mentio.

f Negligentia uti. Sic s̃. eo. si aũt. & infrà. eo plerũq;.

g Cum biennium. Qui n. non prosequitur appellationem intra annũ, aut ex iusta cã intra biennium, 1 fingitur nõ appellasse: & rata manet sẽtẽtia infrà de app. cum sit romana. & ideo iste O. audiri non debuit prætextu suæ appellationis. Sed uidetur quòd rector iste rõne consimili audiri non debuit ad prosecutionem appellationis, cũ actor & reus circa appellationem codẽ iure utanĩ infrà de mut. pe. c. ult. & hic dicitur contrarium, s. quod ille contra quem appellatũ est, auditĩ post biennium, & nõ ille qui appellauit. Qualiter ergo hoc intelligitĩ? Dicas quòd iste rector auditus fuit non rõne appellationis, sed potius rõne spoliationis, super qua literas impetrauit, non obstãte appel. ut no. suprà ĩ uerbo, prosecutus. interdicta. n. perpetua sunt quantũ ad rei persecutionem non quantũ ad pœnã. ff. de ui & ui ar. l. j. in princi. & si de appellatione nihil dixerit, nihilominus audietur petẽs restitutionẽ ecclesiæ, & multo fortius: quia post appellationem spoliauit aduersariũ, qui debuit deferre suæ appellationi. Præterea fauore appellantis datur annus, aut bienniũ ad prosequẽdam appellationẽ, & non fauore appellati, unde appellãs statim potest prosequi appellationẽ, si terminus ei præfixus nõ est, sed appellatus non statim infrà de appella. oblatæ.

1 Adde ꝙ uaria tempora ĩ ap. statuũtur, de quibus in glos. in uerb. tu ei in c. personas. dẽ ap. & ĩ uerb. tu ei. ĩ l. j. & ibi Bar. ff. de libe. dim. & in l. fi. per Bal. C. de tẽp. appel.

attentata) pscriptã capellã matrici ecclesiæ restituere pcuretis, pdictũ O. (si eũ appellationẽ suã, nõ fuisse prosecutũ constiterit (memorato S. in expẽsis i necessarijs condemnantes.

Celesti. iij.

Rescriptum quo scribitur pluribus cum clausula (quòd si non omnes &c.) intelligitur tam de impotentia facti, quàm iuris.

CAP. XIII.

Sciscitatus es à nobis petitorio k destinato, de qua impotẽtia l illud intelligatur (quod in literis nostris sæpe consueuit apponi) ut si duo uel tres, quibus literæ diriguntur, ipsis exequen-

h Quæ post appellationẽ. & ita quicquid post appellationem à se uel ab aduersario suo factũ fuerit dẽt irritari infrà de offi. dele. super quæstionũ. in fi. & infrà de ap. bonæ. cum suis concor. & in hoc illa corrigit istam.

i In expensis. Qui appellationẽ suam non prosequitur altero prosequente, condemnari debet in expẽsis, ut hic, & infra, de appel. Nicolao. & c. reprehensibilis. uel qui prosequitur ipsam ante tempus statutum. infra de appel. sæpe. Sed non uidetur quod iste O. debuerit in expensis condẽnari, cum appellatus appellationem non fuerit prosecutus intra biennium: cum hoc idem ius seruandum sit appellanti & appellato ut dicitur in notula, qui enim, & non oportebat ipsum prosequi appellationẽ: quia ipso iure rata remanet sententia lata contra ipsum O. si qua lata fuerit. Põt dici, ꝙ ideo condemnatur: quia prætextu appellationis iudex non processit, & ille O. post ap. spoliauit capellanum, & sic interat rectoris ut O. condemnaretur sibi in expensis ẽt post biennium propter dolum & malitiã ipsius 2 O.

Sciscitatus. Primo ponitur consultatio. secundo responsio. ibi, Nos uero. Tertio quædam determinatio. ibi, Dummodo. quarto tacitæ quæstionis solutio: ibi, Nec enim. Abb. Sic.

k Petitorio. Id est nuncio legitime ordinato. uel dic petitorio, id est procuratore.

l Impotentia. Aliquis dicitur aliquid posse quinque modis 3 unde uersus: Posse quidem rebus dant ius, natura, potestas: Officiũ, meritũ, sextũ diuina uoluntas. De potentia iuris habes xxij. q. ij. faciat hõ. xxvij. q. ij. Agathosa. in fin. de potentia naturæ habetur infrà. de despõ. imp. puberes. & c. à nobis. De ptãte officij habes infra de cõsan. & affi. c. j. in fi. & xxj. di. c. j. §. inter cos. uer. Petrum uero. ubi dicitur quod Petrus præ omnibus

Appellationis prosequendæ tps, datur fauore appellantis.

2 Ipsius. ob frustrationẽ. unde practicatĩ quod appellans re non integra non potest renunciare appellationi nisi impensas offerat.

3 Adde tex. cũ gl. ĩ l. nepos pculo. ff. de uer. sig. Quĩq; modis aliquis aliqd posse dicitur.

omnibus claues regni cælorum accepit.& xxj.di.inferior.& j.de ma.& obe.cũ inferior. De potentia meriti legit iij.q.vij.c.j.§.tria.& c.ij. in fi. ibi, cuius vita &c. De potentia diuinæ uoluntatis habetur de pœ. dist. ij. c.principium.§.charitas. Sed hæc potentia ad duo tantum extenditur, s. facti & iuris.

Seruus nõ potest esse iudex.

a Intereße nequiuerũt. Quod simul ĩtereße debeãt, habes.j.de off. delega.prudentiam.

† Adde quid importet & operetur illa clausula, quòd si duo, per doct. in c. illa.de electio. Spe. in ti. de lega. §. nũc ostendendum.vers. xviij. ubi dicit, qđ supplet iuris positiui defectũ

b Seruum. Quia talis iudex eße nõ potest, nisi cõmuni opinione pro libero se gerat & habeat, quo casu tenet eius sententia, etiã si post eã latã detegatur eũ tẽpore sententiæ fuisse seruũ.iij q.vij. c.j.§. veruntamẽ.&.ff.đ off.præt.barbarius. & C. de test.l.j.

Infamis, an poßit eẽ iudex.

c Infamem. Si pẽdente iudicio efficiatur infamis uel suspectus poßet repelli.j.de testi.eo. præterea.&.j.đ of. dele. insinuãte. quia quæ de nouo emergũt, nouo indigẽt auxilio.ff. de iter. ac. de ætate. §. ex causa. Itẽ si medio tempore excõicet, sed eo absoluto resumit iurisdictionem. j. de off.dele. prudentiã.§.sexta.Itẽ credo si restituatur pristinæ famæ per principẽ: quia resumit iurisdictionem. ij.q.iij. c.si quẽ.§.notandũ in fi.& C. de cur. fur.l. pe. secus si lata sententia detegatur iudicem fuisse infamem.iij.q. vij.c.j.§.tria.vers.ueruntamẽ.& ff.de off. præt. barbarius. & C.de testa.l.j. secus in excõmunicatione: quia sententia publice excommunicati,nulla est.j.de re iudic.ad probandum.& j.de exce. exceptionem.

d Impedimento. Puta quia est excommunicatus uel illiteratus, nec habet consuetudinem causarum: quia peritus debet eße iudex, nec debet quærere ab alijs, quid eum loqui oporteat.in auth.de iud. in princ. col. vj.&.j.de cõsan.& affi.ex literis.in fi. Tamẽ si illiteratus sit & habeat consuetudinem causarũ siue peritiam iudicandi,potest ei causa cõmitti. C.de iud.l. certi iuris arg.C.de epis.& cle.parabolam. Et quædam impedimẽta ponuntur iij.q.vij.c.j.& ij.Item si impedimentum sit perpetuum,non potest cognoscere, quod potest eße multis modis,ut infirmitas, surditas.& sim.

e Destinare. Per literas uel per certum nuncium literatorie destinatum lxiiij.di.c.j,ij.& pe.&. j. de offi. dele.prudentiam. j.respon. ff. de rebus eorum qui sub tute. uel cura.l. magis. §.illud. etiam quæri potest, & hæc est canonica destinatio. Sed nunquid ille qui intereße non potest, ualet alijs delegare vices suas? De hoc dicitur infrà de offic.deleg.coram.

f Ad consummationem. Vt infrà eo.cum dilecta.

g Procedant. Quod quidem facere poßunt, si in literis commißionis,sit clausula illa, quod si non omnes. alias non poßunt procedere.arg.infra de offic.delega. causam matrimonij. & est expreßum.infra de offi. deleg.uno delegatorum. & eo. tit. prudentiam. & ff. de arb. item si unus.§.pen.& l.seq.

dis simul intereße a nequiuerint †, unus aut plures quibus scribitur, nihilominus exequantur. Nos verò ita sentimus, quod tam de iure, quâm de facto, illa impotentia censeatur.de iure deliber. si aliquem illorum seruum b, uel infamem c, aut alio legitimo impedimento d detentum eße constiterit.de facto, si constiterit eum casu mortis occumbere, aut ineuitabilis neceßitas articulo impediri, quò minus ualeat intereße. Dummodo is, qui pro neceßitate præsens eße non potest, collegis suis canonicè excusationem suam curet, si poterit, destinare e, vt alij coniudices vel executores nihilominus ad consummationem f iniuncti mãdati procedant g. Nec enim ille qui tantummodo non uult intereße,hac impoßibilitatis interpretatione valeat aliquatenus excusari h: nisi forte sic in rescripto habeatur expreßum,si nõ oẽs interfuerint,uel simul nequiuerint, aut noluerint intereße i.

h Excusari. Imo potius debet puniri.j. de off. delega. prudentiam.§ adijcimus.& hoc verum est, postquam constiterit quod non uult intereße, & in hoc illa corrigit ‡ istam.

i Intereße. Hodie etiam si non addatur hoc. si tamen non vult, alij procedent: licet sit arguẽdus qui mãdatũ apostolicũ exequi contemnit.

‡ Corrigit, imò declarat, quia quo ad cõsolidandã iurisdictionẽ clausula impotẽtiæ includit uoluntatem: sed nõ quo ad excusandũ ab inobedientia. Pano. hic in fin.

Innocen. tertius Elien. episcopo.

In quæstione reuocationis rescriptorum, recurritur ad arbitros, si iudices in cognitione sibi non deferant, nec inuicem cõcordẽt.h.d. vsq; ad §.quomiã.

CAP. XIIII.

PAstoralis officij: & infra. Præterea quæsiuisti (quando de reuoca-

PAstoralis. Diuidit in duas partes vsque ad §. quomiã.Primo ponit cõsultatio. Secundo, responsio: ibi, Ad quod. Abbas Sic.

CASVS. Aliquis impetrauit literas contra aduersariũ suum super aliqua causa ad aliquos iudices, facta citatione,uel saltẽ præsentatione: altera pars postmodum obtinuit eãdẽ causam, alijs iudicibus delegari: & in secundis literis fiebat mẽtio de primis, opponebatur quod per falsi suggestionẽ & ueri suppreßionem erãt impetratæ. dubitabat vtrũ primę literæ per secũdas sint reuocatæ, & quæritur utrũ priores iudices an posteriores debeant cognoscere de hac reuocatione? Rñ.ꝙ si priores iudices nolunt deferre posterioribus uel posteriores prioribus: tunc omnes simul cognoscant:& si forte omnes simul nequiuerint in unã cõcordare sententiam, quanuis plures sint iudices in una cõmißione, quã in alia, huiusmodi dubitatio per arbitros communiter electos determinetur.Secundo formatur talis quæstio. Quandoque impetrant literæ sub hac forma. Conqueritur Titius de Petro & quibusdam alijs super decimis & rebus alijs. quæritur utrum iudex ex tali delegatione habeat iurisdictionem super personis uel rebus non comprehensis per clausulam illã quibusdã alijs & rebus alijs, antequã personæ uel res in iudicio sint expreßæ. Antequã soluat illã quæstionẽ, subijcit aliam, quæ oritur ex secunda,quæ talis est.aliquis de personis illis quæ poterant conueniri per clausulam illam,quibusdã alijs & rebus alijs expreßo proprio nomine impetrauit contra primum impetrantem literas generales designando aliquam rem certam, quæ includebatur per illam clausulã, & rebus alijs, nullam mentionem de priori cõmißione faciens.quæritur utrum secundæ literæ valeãt,cum de primis nullã fecerint mentionẽ, nec persona aut res fuerint adhuc in iudicio expreßæ? Rñ.pa.ad ista duo:& primo ad secundũ dicens, ꝙ cum speciale mandatũ deroget generali: iurisdictio attributa per literas generales, per speciales literas quãtũ ad ea quæ in secũdis literis specialiter sunt expßa, penitus eneruat,licet de prioribus nõ faciat mentionẽ. Vñ q̃tũ ad hãc cãm specialiter cõmißam. superflua relinquit prima quæstio:quia nõ habet potestatem. Postea rñdet primæ qõni: dicens ꝙ iudex bene habet iurisdictionẽ super psonis uel rebus exprimẽdis, sed illã exercere nõ põt,antequã personæ uel res fuerint expßæ.

Glossa

1 Nullã. imo utrique hñt e lidibilẽ ꝑ exceptionem. .
2 Neutri. imo ob du bium quilibet põt iurisdictio nẽ exerce re. Panor.
3 Sed hęc. imo pt su stineri. qa papa hic non respõ det de iure: sed dicit qs põt cognoscere de illo facti dubio, qa potest dubitari, an an nus sit lapsus, quia nõ incipit nisi a tẽpo re negligẽ tiæ.c. plerunq;.j.e. Panor.
4 Iuris. hęc põt su stineri, qa forte pote rit ꝓbari quod alterum præcesserit tẽ pore, ut c. pe.j. e. in vj. Pano.
5 Tertij potest sustineri, qa possũt par tes cõtẽde re inuẽtio sit genera lis uel spe cialis. et sic an sit sufficiens uel nõ Pã.
6 Cũ con tingat.dic qđ ubi or dinarius, nõ cogno scit de renocatione rescripti: sed solum ad suã instructionẽ Panor.
7 Vnde † hęc quo

Glossa seq. obijcit & respon. iterum dupliciter obijcit. ponit tres solutiones quas probat. demum sol. et solutioni opponit, ulti. dat finalem solu. Finis recitatur per quæstionem.

a Ambigitur. Sed quæro qualiter possit dubitari de reuocatione literarum, aut secundæ faciũt mentionem de primis: & tunc ualent secundæ. aut non faciunt: & tunc ualẽt primæ. s. eod. cæterum? Respon neutra pars disiunctæ perpetua est. prima tollitur per decre. j. de sent. & re iud. inter. & dedo. & contu. ex literis. & de cõfir. uti. bonæ. & de app. sæpe. & ca. oblatæ. secunda tollitur per decre. j. eo. plerunque. In

tione literarum ambigitur a) utrum iudices priores, an posteriores cognoscere debeãt: & utrũ per secũdas sint primæ literæ reuocatæ. Ad qđ r. r. ꝙ nisi posteriores prioribus, uel econuerso duxerint deferẽdũ b, simul utriq; cognoscãt: & si fortè nequiuerint simul in unã sniam concordare (quã uis plures c sint ex una parte, quam ex altera) per arbitros communiter electos a

iudicijs nondũ cœptis non habet locum ista dis. illæ.n. solæ ualent quæ primo iudici præsentantur citatione facta per ipsas. j. de foro compe. proposuisti. infra de app. ut debitus. & infra eo. c. capitulum sanctæ crucis. Itẽ qualiter primi iudices possunt desferre secũdis, uel secundi primis: cum uel primi tantum uel secundi tantum sint iudices, & ita aut primi aut secundi nullam 1 habent iurisdictionẽ. j. de off. deleg. ex literis. in fin. & s. eo. c. itu. cæterum. Itẽ qualiter possunt primi uel secũ di citare partes, cum utrique dubitẽt & nesciãt an sint iudices, imo ratione dubitationis neutri 2 debent esse iudices, sicut quando dubitaẽ de tutela duorum. neuter est tutor. de test. tu. duo sunt titij. Propter hoc glossauerunt hic quidã, quòd de facto potest dubitari, non de iure. ut si forte secundæ literæ non exhibeantur j. de of. dele. ex literis. uel quia dubitatur an sit annus elapsus ab impetratione literarum priorũ. j. eo. plerunq;. sed hæc 3 solutio non ualet quia ad quæstionem fact. non daret papa responsionẽ iuris. ff. de sta. ho. l. idẽ erit. Alij dicunt etiam, ꝙ potest esse dubitatio iuris 4, si data sit eadẽ in utrisq; literis. Illa decre. ut debitus, hoc determinat: ut j. de fo. comp. c. pe. & ult. & j. eo. c. capitulum sanctæ crucis. Sed certe secundum dictum illorũ, neutræ reuocant alias, cum neutræ sint priores alijs, imo secundum hoc neutri cognoscunt de tota causa. nã ambæ literæ dicuntur secũdæ uel primæ. ff. de bo. poss. secundum ta. l. j. §. si quis in duobus. Tertij 5 dicunt. quod sic dubitari potest de reuocatione: ut si secundæ faciant mentionem priorum, sed non expressam infrà. de do. & contu. ex literis. & hoc non est uerum, ut patet ex illa decr. ex literis. j. de do. & contu. Dici potest hanc fuisse rationem huius decre. cum diuersæ sint literæ impetratæ, iudices citãt partes, & cum pars aduersa coram eis exhibet secundas literas, ipsi uolunt cognoscere de reuocatione literarum: secundum hoc quod cõ tingit. j. de re iu. inter monasterium. in parte decisa ab integra. Item si secundi iudices citent partes, cũ exhibentur coram eis primæ literæ ipsi uolunt cognoscere an primæ sint reuocatæ, sed quia pro eodẽ negotio partes non sunt trahendæ ad diuersos iudices. infra eo. ex tenore. & j. eo. capitulo ult. statuitur hic ut iudices cõ ueniant ad hoc faciẽdum, uel una pars desferat alij, qa & primi de hoc cognoscere possunt, cum coram eis obijciatur talis exceptio, etiam & secundi. Et expone quando de reuocatione ambigitur id est, quando in dubium deducitur de reuocatione literarum. Sed huic solutioni obstare uidetur infrà eo. cum contingat 6. ibi enim nõ conueniunt ad cognoscendum, sed executor uidet utrasque literas. Vnde 7 potes ad huc melius dicere, quod bene potest iudex dubitare de reuocatione literarum, licet secundæ expressam faciãt mentionẽ priorum scilicet quãdo obijcieur secundas literas impetratas esse per falsi suggestionẽ, uel ueri sup pressionem: ut s. e. capitulo cæterũ, & melius infra de officio deleg. coram. & infra de re iudi. inter monasteriũ. in integra. & hoc idẽ dixit Ioannes infra eodem super illa decret. cũ contingat. & certe iste eẽt uerior intellectus. Sed hæc dubitatio de reuocatione literarum non habet locũ in literis appel-

partibus huiusmodi concertatio sopiatur d.

Per generalẽ clausulam positam in rescripto, delegatus ante expressionem personarum uel rerum, iurisdictionem habet in habitu & non in actu. Et speciales literæ, derogant literis generalibus super non specificatis in eis, quanquam de illis nullam faciant mentionem. Abb.

Quoniam autem sub huiusmodi forma, uidelicet cãm, quam talis aduer-

lationis & principalis causæ 8: quia iudices appellationis de hoc cognoscere debent. j. eod. dictus filius Ioan. Sed hæc dubitatio locum hodie non habet re integra 9 infra de appella. ut debitus.

b Deferendũ. De consensu partiũ. j. de off. dele. super quæstionum. §. intentionis. & §. nos autem. cum coram utrisq; posset proponi exceptio, ut dictum est in prima notula & etiam sine consensu partium possent si uellent. sed honestum est, quòd de consensu. partium fiat.

Gloss. seq. ponit pro concor. octo casus, quibus non statur maiori. alleg. contraria, & soluit.

c Plures. Hic non statur iudicio maioris partis. j. de iure patro. quoniam. simile est in causa episcopi. vj. q. iij. c. j. j. de re iud. nõ potest. & in iudicibus delegatis a principe: ut uidetur. C. de app. in offerendis, ibi ita tamen si dissentirent. & C. qui bo. ce. pos. l. ul. & in re cõ muni. ff. communi diui. Sabinus. & j. de regu. iur. in re communi. lib. vj. & i liberali causa. C. de communi ser. manu. l. j. §. j. & insti. de rerum diui. §. religiosum. quia ibi sit quod religio uel natura rei requirit, & dum quis plus iuris habet in re: ut C. de dona. sanximus. §. ne autem. Sed contra. lxv. dis. c. j. ij. & iij. ubi de hoc. ff. de re iud. duo ex tribus. Solu. uerum est & generale quòd iudicio maioris partis standum est, sed quædam specialia hic signata sunt ubi hæc regula non obtinet. Sed in casu isto non staẽ iudicio maioris partis, quia forte in primis literis: sunt duo iudices, in secundis tres uel plures, unde cum illis tres æqualem habent iurisdictionẽ cũ illis duobus, quia isti tres loco unius sunt, & illi duo similiter loco unius, scilicet domini papæ, non præualet 10 sententia illorum trium: quia non censentur plures. Licet secus sit in creditoribus. quoniam si par debitum sit hinc inde, statur tamen maiori numero creditorum: ut C. qui bon. ce. poss. l. ult. Item alia ratione, quia si isti tres iudices iudicarent pro se, suspecti 11 essent quia uiderentur ingerere operas suas. ff. de procu. quæ omnia. §. j. si autem iudicarent contra se, uiderentur a se abdicare iurisdictionem. & uelle a se remouere, quod esse non debet. infra. de offi. deleg. pastoralis. in prin. & ita debet iri ad arbitros. sed si in primis & secundis essent æquales iudices numero, satis posset dici quòd statur iudicio maioris partis, quia maior uidetur modo iurisdictio & potestas ab una parte quam ab alia.

d Sopiatur. Quid si arbitri adiudicent iurisdictionem eis

que bona, Sed potes qnto lege re qđ hoc ca. hẽt locũ ubicun que cõtigit dubitatio, tã sup facto, quã super iure etiã si imperiti tantum dubitent. Pan.
8 Causæ. hoc esset uerũ ubi unum tantum rescriptum impetraẽ, secus si diuersa, ut hic. Pan.
9 Integra imo etiam re integra põt procedere, tenẽdo qđ c. si aũt. & ca. plerunq;. j. eo. non sint oĩo correcta: ut no. s. c. j. ca. iij. uel si in citando cõcurrant. Pan.
10 Maiori parti non semp staẽ. Præualet. & sic ubi conueniunt duo corpa ut duo corpora, nõ suffi cit habere maiorem partẽ personarum: sed requirit maior pars singulorũ corporũ. Pan. Phil. Dec.
11 Tollit suspectio, quia hoc fit iuris au thoritate. xxiij. q. v. si nõ licet. uer. quasdam. secũdũ Hosti. Ioã. And.

eis qui non habet, nihilominus sententia illorum iudicum tenebit: quia cum arbitri sentētiauerint contra ius scriptum, tenet eorum sententiauerint appellatū ut ij q.vj.c.ei qui.§.definitiua. & hæc est ratio quia per utrasque literas data fuit iurisdictio.

Quoniam autem. In hoc .§. primo ponit consultatio: secundo respōsio. ibi, Nos igitur. & ibi respondet primo secundæ quæstioni: ex cuius solutione infert ad decisionē primæ. quia si penitus eneruatur iurisdictio priorum: ergo habebant iurisdictionē. Abb. Sicul.

a Personę uel res. Qui rem petit, debet rem certā petere. De hac materia dicemus. infrà. de libel. ob. c. penul. ubi competentius ponitur.

Literæ an possint īpetrari a possidēte.

b Speciales literæ. Impetratæ ab aliquo illorū qui per clausulā generalem poterant cōuenire, contra primum impetrantē, super eadē causa, Sed qualiter pōt ille qui possidet, cōtra impetrantē impetrare super eadē re, cū interdictum possessorium intētare nō possit, cū ipse possideat. infra. de iu. examinata. præterea possidēti non datur rei uēdicatio: insti. de act. §. j. C de ali. iudic. mu. causa fa. l. unica? Dic quod primus impetrans impetrauit ut ageret petitorio, secundus impetrās impetrauit ne inquietaretur super possessione illius rei quā possidet. nam & alias datur actio possidenti ne inquietetur ff. si ser. uen. l. si quis forte. §. j. & l. sicuti. §. sed q̄ritur. De hoc no. īfra. de iu. examinata. ī glo. si ita.

c Per speciale. Hic patet quod si unū rescriptū est generale, & secūdum speciale, licet nō fiat mētio generalis in speciali, præualet speciale: ut supra. eo. tit. c. j. & infra. de offi. lega. studuisti. & ff. de reg. iur. in toto. Cōtra. supra eo. cū ordinē. ubi secūdum speciale nō derogat generali: quia nō facit mentionem illius. Ratio ibi redditur: quia primū est priuilegiū, secundum rescriptum fuit ius commune, sed ius cōmune non tollit priuilegium, nisi mentionem faciat de illo priuilegio.

Anteq. imo etiā prius facta citatione per generales, modo secundus impetrans, qui habet speciales, nō fuerit negligēs. Panor.

d Eneruatur. Facta citatione per literas speciales, antequam per generales.

e Superfluat Hoc casu cum generale mandatū reuocatum est, quantum ad hanc causam specialiter cōmissam, alias bona quæstio est, & eam statim soluit ibi, do nec iurisdictio &c.

Glossa sequens reci. per. q. an delegare & citare posit. Argument. quod non. & demum argument. in contrarium, & sol. demum obijcit quærendo. arguit & soluit.

f Iurisdictionem. Habet ergo iurisdictionē, licet non habeat exercitium. & ita uidetur quod non possit eam alij demandare. est enim absurdum alij demandare iurisdictionē antequā eam ipse nā ciscatur. ff. de offi. proconsul. obseruare. §. ul. & sic uidetur simile, quod non possit citare partes ante expressionē rerū. v. quæstio. ij. c. ult. iō enim citantur partes, & dantur inducia, ut quis delibe ret. iij. quæstio. iij. offerat. sed in hoc casu nō potest deliberare. Argumē. contra infra de appellatio. significātibus. & institu. de actio. §. curare. & infra de restitut. spolia. cum ad sedē. ubi petitur hospitale cum omnibus ptinētijs suis: & potest cōmittere, licet non habet exercitiū. commit tet enim quod habet. Sed qualiter priores iudices priuantur iurisdictione, cum papa non intendat eos priuare? Item nunquid eodem modo per mortē delegātis esset reuocata iurisdictio, quantū ad non expressas personas? arg. quod non. C. de duo. re. l. ult. Et tamē animaduertendum, an reuocetur per mortem, an uiua uoce. ff. de procu. defunctus. & l. seq. Sed uerum est quod reuocatur per mortem quantum ad ea quæ expressa non sunt. infra de offi. delega. gratum. & c. licet. & infra. eo. significauit.

Videtur imo pōt delegare & et partes citare post expssionē psonarū. Pa. Et ex perpetuatiōe expssorū, perpetuātur nō expressa cōnexa, non alias. Ioā. And.

Quod las nō loquitur ī ciuilibus sed ī criminalibus in q̄bus speci ficari uult in citatorio ea quę obijciuntur. Ioan. And.

sus talem, & quosdā alios, super hoc & quibusdam alijs se habere proponit: tibi duximus committendā, à nobis multoties literæ impetrantur, & sollicitē quæsiuisti an iudex ex delegatione huiusmodi, ante personarum uel rerum expressionem, super personis uel rebus exprimendis habeat potestatem, adijciens, utrum si antequam personæ [a] uel res expressæ fuerint nominatim, super non expressis in cōmissione priori, sed generaliter comprehensis, speciales [b] literæ (quæ de priori commissione nullam faciant mentionem) ad alios iudices à sede apostolica emanauerint, eundem uigorem debeant obtinere. Nos igitur, ad hæc duo tibi taliter r. quòd (cùm generali per speciale [c] proculdubio derogetur) iurisdictio per generales literas attributa, per speciales (quantum ad ea quæ specialiter exprimuntur) penitus eneruatur [d]: licet de prioribus non faciant mentionē, unde superflua [e] relinquitur prima quæstio, & si meritò dici possit, quod donec iurisdictio reuocetur eam super rerū uel personarum articulis exprimēdis obtinet delegatus: sed antequam exprimātur personæ uel res, delegatus nequit iurisdictionem [f] huiusmodi exercere.

Idem Senonensi archiepiscopo.

Per generalē clausulam (quidam alij, & res aliæ) multitudo effrenata nō includitur: nec personæ nec res maiores expressis: sed pares, uel minores.

CAP. XV.

Sedes apostolica consueuit exhibere, se petentibus liberalem [g]: sed quidam eius gratia, nequiter abutuntur: & infrà. Nos igitur uolentes eorū malitijs obuiare, decernimus, ut cùm in com-

Idē Hostien. qui etiā dicit quod facta expressione personarum & non rerum citare potest: sed citatus nō cogatur respondere ꝓpter rationem superius scriptam. Io. And.

Sedes apostolica. Diuiditur. Nam primo ponit constitutionis causam. Secundo subiunit cōstitutionem: ibi, Nos igitur. in qua quatuor facit. Nam primo statuit circa personas. Secundo circa multitudinem: ibi, Sed nec. Tertio circa res: ibi, Nec super. Quarto circa fraudulentam expresionem: ibi, Si quis uero. Abb. Sicu.

g Liberalem. ut pote quæ non claudit gremium redeunti. C. de summa trini. l. ulti. ad fin. & C. de episco. & cleric. si quis in hoc. & xxiij. q. iiij. duo ista. Sed in quo est liberalis, siue gratiam facit, quia ad hoc tenetur. infra de so. cōpe. licet. in parte decisa. imo quasi præceptum euangelij est: sed ubi necessitas, ibi nulla liberalitas. ff. de adimen. leg. l. rem legatam. Totum dici potest gratia quicquid ipse facit: quia uniuersæ uiæ domini, misericordia & ueritas: quia ubi iustitia seruatur, ibi misericordia adhibetur xlv. distin. c. disciplina.

Liberalem. dādo plumbum pro auro. Ioā. And.

Et ui

Vergilius

a Et viliores. & non eleganter. nam ab Ioue principiū musæ: Iouis omnia plena. Vergi. in Buco. & ratio a capite edenda est.ff.de eden.argentarius.§. edi autē ratio. quoniā principiū potissima pars est cuiuscunque rei.ff.de orig.iur.l.j.& is qui maioris dignitatis ē, debet pponi. xvj. dist.c.placuit.§. ppter eorū. & in gl. ibidē. Et ubi legalis paternitas contrahitur, primo īterrogat pater, q̄ filius.ff.de ado.l.ij

missionibus nostris minores & a viliores personæ solummodo designantur, maiores b & digniores sub generali clausula non intelligantur c includi. Sed d nec liceat occasione generalitatis huiusmodi, multitudinem e effrenatā f in iudicium euocare. Nec super maioribus & grauioribus negotijs audiantur, qui de minoribus & leuioribus tantùm faciunt mentionem. Si quis verò aliquas personas expresserit, non ut uelit cum eis in iudicio experiri, sed vt ad pares transire ualeat, uel minores (quia fraus & dolus g ei patrocinari non debent) tanquam mendax peccator careat penitus impetratis.

Glossa sequens quærit circa duo, et secundū dubiū aperit p quatuor exempla. primū p sex. demum soluit.

b Maiores & digniores. Sed quas personas dicimus maiores & digniores 1 ? Nā inuenio qđ quilibet clericus dicitur habere dignitatem.iiii.di. denique.& j.q.j.reperiutur.in fi. Quādoque enim mācipia dicuntur habere dignitatē. ff.de vsufruct. sed & si quid.§.sufficiēter. Quandoque potestates seculares dicunt habere dignitatē.xxiij q. v.administratores.Quādoque enim decurionatus dicitur dignitas.ff.ad le.Corne.de fica.l.pe.Item nunquid illam maioritatem considerabimus, de qua dicitur xl. dist. multi.in fi.vel de qua dicitur xxiii.q.j.qui contra ecclesiæ.vel de qua dicitur dist. ij. lex est. uel de qua dicitur.ij. q.vij. quærendum. & c.criminationes 2 .vel illam de qua dicitur ff.de gradi.l. iurisconsultus. §. parentes.vel de qua dicitur.ff.de pac.maiorem.Respondeo, maiores & digniores vocat hic notabiles personas,quæ sub clausula generali comprehendi non possunt.ff.de iniur.item apud Labeonem. §. hoc edictum & tales debent esse quæ citius mouerent animū principis vel ad dandum uel ad denegandum rescriptum. Ratione enim maioritatis præsumitur contra aliquē. xxxj.q.ij.Lotharius.ff. quod metus cau. nō est verisimile. Item quia circa iudicia defertur dignitati & personæ. j.de offic.de le.sane.ij.& c.pastoralis. eod. tit.c. ij.lib.vj. & ij.q.viij.quisquis. & xxiiij. q.j. qui contra ecclesiæ pacem.& xlv.dist.cum beatus. Videtur ergo, quod per generalem clausulam non possit conueniri sacerdos uel clericus,cū ipse sit maior 3 quolibet laico.vj.q.j.beatus.& xcvj. di.duo sunt. & j. de maio. & obe.solite.versic.fecit Deus.&c.dummodo maior clericus speciali uocabulo nō sit designatus uel nominatus.& hoc etiā intuebitur iudex, qui debeant dici maiores uel minores:& quæ negotia debeant dici maiora vel minora non enim certa uel certior dari posset doctrina.arg.xxiij.q.iiij.duo ista.Alias enim hoc nomen, alijs,bene includeret maiores psonas. nā nomine populi cōtinent etiā senatores.plebis autē appellatione sine patricijs & senatoribus cæteri ciues significātur: vt insti.de iu.nat.§.plebiscitū. Nec semper hoc nomē alijs,facit positionem 4 .lvj.dist.Cenomanēsem. arg. ff.de consti.pe.l.j.§.debitum. & illud, suspensi sunt cū eo duo alij latrones nequā. Et est ratio:quia aliter procedit cōtra maiores: & aliter cōtra minores. xlv.di.cū beatus.& xxiiij.q. j. q cōtra ecclesiæ pacē. Similiter de hoc no.j.đ iureiu. c. cū qdā. ī gl.quæ incipit, sic patet ꝙ dignitas.Ioan.An.

1 De hoc & de pluribus qōnibus circa materiam decr.vj.in Spe. de re scrip.psentatione.§ fin.j. & ij. col. Ioan. And.

2 Vbi clerici dicuntur maiores natu. Ioā. And.

3 Dicit tamen Abb. quod non credit nomīato clerico,quod posit cōueniri laicus ppter diuersi. in profes.al. de insti.c. ij. & dixit quod audiuit curiā sic seruar. Ioā. And.

4 Est tex. ad literā in lege. si fugitiui. & ibi bona glos.in versi. alia pœna. C. de ser. fugit. & in auth. qui semel. in verbo, aliud. Cod. quomodo & quando iu.

Idem R. cantori & R. priori de monte leprosorū.

Qui contra unum super eodem ad diuersos iudices diuersa rescripta impetrat,et eis utitur, perdit commodum vtriusque.

CAP. XVI.

EX tenore literarum, quas nobis destinastis: intelleximus R. sacerdotem de Colouillis ad alios iudices super quæstione (quæ inter ipsum & abbatem de Becco vertitur) literas apostolicas impetrasse, qui cum partem citassent aduersam, dictus præsbyter coram eis noluit litigare: & infrà. Cumque uos in causæ cognitione, pcedere velletis: abbas coram uobis proposuit, quòd non tenebatur per directas ad uos literas presbytero respondere: cum per alias ab alijs iudicibus fuisset citatus, quæ authoritate illarum non fuerant reuo-

c Non intelligantur.eo ipso,qđ digniores īueniunī, ītelligunī ī fraudē versari.ff.đ iur.fis. ita fidei. nā secūdū distinctionē rerum noīa sūt distinguēda.xxj.dist.cleros. & C. de codi.si idē.

d Sed nec liceat. puidet hic papa, ne diuersæ psonæ litigatorum vexationibus afficiant. arg.C.mād.per diuersas. ī prin.& j. eo.nōnulli. intēdit .n. minuere lites. j.de do. & cōtu.finē.& c.venerabilis

e Multitudinem. Arg. occasionē iuris ad iniquū compēdiū nō trahi. C. de usuca.pro emp. l.ul. ar.x.q.iii.c.ulti.& j.eo. nōnulli, Sed uidetur quod cum generalitate non debet aliqua commissio impetrari.arg. s.eo.ad hæc. Sed ideo non ualēt literæ illæ: quia certi iudices non erāt ibi dati, sed quos ipse post duceret eligendos. Sed T. aliter intelligit illud. c. ad hæc.suprà eo.sed cōcordat huic dicto Lau. ut ibi dixi, & omnia negotia 5 illius cōmittebantur, quod erat iniquum: sed generalitas causarum alias bene potest committi.ff.de iudi.l.cum prætor.

5 Præsentia & futura,hic uero præsentia tantū. Pan. ibi. col.ij.

f Effrenatam.ff.de testi.l.iii.in prin.& j.de test.cum causam. quæ & effrenatam dicimus ultra xl.ut ibi, & j.de cle.ex.mi.latores.Hodie uero ista generalitas siue multitudo,restricta est usque ad iiii. in quadam decret.Innoc.iiii.quæ incipit,cū in multis.j.eo.ti. li.vi.

g Dolus.sic.j.de do.& cont.ex literis.xxx. q.i dictū est.j.eo.c.proxi.& qui fraudem allegat siue dolū,probare debet.ff.de prob.quoties. §. qui dolo.Sed qualiter cōstabit,ꝙ noluit cum personis expressis in iudicio experiri,sed uult descendere ad minores uel æquales: hoc ipso ꝙ descendit primo ad æquales uel minores,præsumitur fraus & dolus,& ipse potest excipere, qui conuenitur,nisi statim uel quā cito possit, conueniat personam expressam, uel nisi forsitan copiam illius habere nō possit,& hoc debet primo præstari:aliter credo illum repellendum.Alii dicunt contrarium.

EX tenore. Communis diuisio. Secunda ibi. Nos igitur. Abb. Sic.

Glossa sequens in pluralitate rescriptorum distinguit duo membra: in quorum quolibet subdistinguit.

allegat

allegat illa duo, quæ in illis iterum subdistinguendo prosequitur.

a Negotio. Not. ꝙ cū plures literæ impetrantur super eodē negotio 1 :aut impetrant ab eodē, aut a diuersis. Si ab eodē, aut ad iudices eosdē, aut ad diuersos Si uero aliquis impetrat duo paria literarū super eodē negotio ad diuersos iudices in fraudem causa fatigandi aduersariū suū, & nō ad cautelam neutræ ualent: ut hic, & j̃. eo. qa nōnulli. sed si ad cautelā: puta qa timebat pdere vnū rescriptū, uel timebat aliquos mori, ualēt: sed postquā cœpit agere p alteras, reliquæ nō ualent: & si attētaret: pderet utrasq;, ut dictū est. Si uero ad eosdē iudices, & discordāt in data: ualent primæ, nisi in secūdis fiat mētio de primis: qa nihil interest 2 q̄ ualēt. Si uero eadē ē forma & data, & ad eosdē iudices eædem sunt literæ: quia nō nocet habere plures literas ad cautelā, sicut pōt quis habere plura testamēta eiusdē tenoris. ff. de test. vnū testamentū ff. de ijs quæ in test. de. l. ult. & ff. de bo. poss. sec. tab. l. j. §. si qs in duobus. nec est incōueniens plures iudices habere super eodē negotio: quia illud habes. j̃. de off. leg. cū non ignoretis. Si uero sunt diuersæ & aduersæ, neutræ ualēt. C. de fi. instr. scripturæ. & j̃. de fide instr. imputari. Si aūt literæ impetrātur a diuersis psonis, s. ab actore & reo: aut ad eosdem, aut ad diuersos. Si ad eosdem, & cōcordant in data & forma, eædē sunt literæ: ut dictū est. Si data est eadē, & forma contraria: supersedeatur vtrisq; donec cōsulat superior. j̃. de offic. dele. sane. & hoc si vtraq; pars literas suas ostendat. Si actor tacet per annū ualēt literæ rei. j̃. eo. plerunq;. Si vero impetrarētur ad diuersos: primæ ualēt, nisi in secundis fiat mētio de primis: ut s̃. eo. cæterū. Si uero nō apparet quæ sint primæ uel secundæ: mutuo se impediūt. Sed istæ qn̄ imperrātur ad diuersos, nō procedūt hodie: quia illæ solæ ualēt quæ primo 3 iudicibus præsentantur. j̃. de ap. ut debitus. & hoc locū habet in his per quas nondū est processum, in alijs aūt p quas processum est, uel præsentatio facta est, semper ualēt primæ, nisi secundæ expressam fecerint mentionē de primis, de processu, & de li. cōtest. j̃. de re iud. inter monasteriū. & j̃. de off. dele. corā. Quandoque tamē ualent secundæ, & non primæ, & primæ sunt in pendenti quousque cassetur uel firmetur sententia. licet in secundis non fiat mētio de primis. infra de confir. util. uel inut. bonæ. Et generaliter (sicut credo) vbicunque possunt primæ elidi per exceptionem, ualent secundæ, licet nō faciat mentionē de primis 4 : & non primæ: quia sunt ueritate tacita impetratæ. s̃. eod. ex parte.

De diuersis dic ut j̃. eo. dispēdia. lib. vj. Io. And.

Posset interesse propter literes exortas post datā primi rescripti ante datā secūdi ad quas extēderet secundū si valeret, & nō primū secūdum Hosti. qui ppter id dicit in secundo necesse fieri mentionē de primo. Ioā. And.

3 Primo. modo etiā prior īpetrās fuerit negligēs. Panor. ca. j. supra. e.

4 Primis. nisi essent ad benefi cia. fel. hic itē limita per Geminia. cōsil. viij. col. ij. cōsil. 141.

reuocatæ. Nos igitur attendentes fraudem presbyteri memorati, duas commissiones super eodem negotio a impetrantis: quarum altera non faciebat mētionem de reliqua (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus ut ipse commodo careat b utriusque.

Idem Mediolanensi archiepiscopo.

Non ualet rescriptū ad beneficiū impetratū de beneficio impetrātis non faciēs mentionem.

CAP. XVII.

CVm adeò scripta se. apostol. moderemur c: & infrà scripsisti nobis, quòd cùm P. clericus in ecclesia Modecensi, sufficientem d sibi sit præbendam adeptus, mirabaris quòd pro receptione ipsius in ecclesia de Gronzola, præposito & fratribus eiusdem ecclesiæ literas miseramus: cum si literarum nostrarum seriem attendisses, nihil inuenisses in eis, ꝙ debuisset tuum animum offendisse. Cùm enim in literis, nec de præbenda e ipsius mentio haberetur, nec Modecēsis canonicus, imò nec f clericus diceretur in eis, & in literis ipsis hæc esset adiecta conditio, si g dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendū: intelligere potuisses, qualiter literæ ipsæ fuerant impetratæ.

Glossa sequens obijcit & soluit.

Careat imo uidetur ꝙ etiā causam perdere debet, sicut qui petit seruū in uno iudicio, si petat eundem in alio; perdit causam. C. de asser. tol. l. j. §. ult. quia ubi iudicium cœpit, ibi debet accipere finē. ff. de iud. vbi. & primis iudicibus fieret iniuria. ff. de arb. litigatores. Tamē causam non perdit, sed sufficit quod perdat literas, & in expēsis cōdemnetur j̃. eo. ti. quia nonnulli. Sed illud de seruo fauore libertatis dictū est. Ber.

CVm adeo. Cōmunis diuisio, Secunda ibi, Cum enim.

c Moderemur. Et uere cum multa moderatiōe debēt fieri & cōcedi. xxv q. ix. apostolicæ. ut non possint reprehendi: quādoq; tamē ipsum fallit ob liuio. xxiij. di. præterea. & xx. q. iiij. quod aūt. ubi oblitus fuit Vrbanus: cū omniū habere memoriā: & in nullo peccare, potius ē diuinitatis q̄ humanitatis. C. d̄ ue. iu. enu. l. ij. §. si q̄d autem. Et nihil est in humana conditione quod perpetuo stare possit. C. eo. tit. l. ij. sed quia diuinæ. Et testamentū in nulla parte sui similiter debet esse uitiosum. C. de edi. di. Adri. tol. l. ult. sic & priuilegium. infra de fide instr. inter dilectos. & infra de priuil. cum olim. in fi.

d Sufficientem. Debet enim talis esse quæ sufficiat sibi & suis. l. dist. studeat. in fi. & quod aduenientes possit recipere, & iura episcopalia psoluere. īfra de præb. de monachis. & supra de supplen. neg. præl. sicut. In tali sufficiētia debet haberi ratio notabilitatis. xlj. dist. non cogantur. & scientiæ. infra, de præbēd. de multa. & dignitatis. ff. de var. & extraor. cog. l. j. §. in honorarijs. & ff. de usufru. sed & si quid. §. j.

Glossa sequens quærit, arguit negatiue, soluit contrarium.

e De præbenda. Sed quid si esset modica & insufficiens, tenetur ne de illa facere mentionē? Non uidet. ar. a cōtrario sensu. j̃. de præb. cū teneamur. Expeditū est, ꝙ qualecūq; sit beneficiū debet inde facere mentionē. Si enim dicat se nullū ecclesiasticū bñficiū assecutū, & impetrat rescriptū nō ualet. j̃. e. si proponēte. & ibi dicetur de hoc 5. Et qui habet plura beneficia, hāc exceptionē opponere nō potest. j̃. de exce. cū ecclesiasticæ. Et licet papa præcise scribat, exceptiones tñ & iustas excusatiōes patiēter admittit. s̃. eo. si qñ. & j̃. de off. dele. ex parte tua. ij. & j̃. de præb. cum teneantur. nam quandoque scribit rebus aliter se habētibus. arg. ij. q. vj. biduum. uersus fi. versic. rursus illud.

5 Cōcor. text. ad hoc ī l. ut gradatim. cū ibi no. ff. d̄ mun. & hon.

f Nec clericus. si dicit se clericum, cum non sit, non valent literæ. infra, de transac. ex literis. & qui non est clericus, non reputatur idoneus: ut hic, nec potest in clericorum numero computari. infra, de insti. c. ij.

g Si dignus existeret. conditio ita sine omni expressione subintelligitur. j̃. de ele. causam quæ. sicut illa, si preces veritate nitantur. s̃. eodē. ex parte. j. Sic patet ꝙ qui habet sufficiēs beneficiū, ad aliud bñficiū reputatur

Beneficiatus sufficiēter, beneficiari, nō debet.

tatur indignus.infrà de præben.super. & ꝟ. de cle.non resi.conquerente. cum ipso beneficio secundo seruire non possit,ut ibi.

Causam quæ. Diuiditur, quia in prima part e ponitur partis conquestio. In secunda responsio, & iudicis instructio:ibi, Nos.Abb.

a Citata. Legitime,id est,tertio. infra,de cleri. non resi.ex tuæ.

b Probationes recipere. Per quod uidebatur ꝙ possent recipere testes lite nõ contestata, quod esse non debet:ut infra ut lit. non cõtestata. qm. & per totum titulum, nisi in casibus contentis in c. quoniam frequẽter. & in casu quẽ habes infra de offi. iudi. capitu. ij.

c Quantum de iure poteritis. Hæc clausula semper debet poni in termino peremptorio, & post ipsum terminũ peremptoriũ.in fra de in integ. resti. cum ex literis. & ꝟ. de do. & cõtu. cũ dilecti. quia tũc post peremptoriũ edictum iudex cõminari debet se ꝑcessurum.ff. de iud. in peremptorio.

d Fuerat inserenda. Sed errore scribentis fuit postposita, sed error talis nõ nocet.C.de test. errore. & l. ambiguitates. unde dic inserenda,i.ac si in serta esset intelligẽda. uidebatur enim quod non respiceret præcedentia. ꝟ. de appel.inquisitioni. sed nõ est uerũ: quia non est uerisimile dominum papam totam iuris obseruationem tot laboribus ac multis uigilijs excogitatam unico uerbo tollere uelle.C. de inoffic. testa. si quando.& infrà.de elect.ecclesia uestra.ij.& arg.infrà de restit.spol.audita. & qui tutorem præcipit confirmari,secundum ius intelligitur præcipere. ff.de con firmat.tuto.l.tutores.

e Præcedat. Et ita quandoq; clausula sequens determinat præcedentia,& quandoq; præcedens sequentia, prout iuris ordo requirit.xxxij.q. vij.Apostolus. & infra de appella.secundo requisitis.ff.de condit. & demõstra.l.auia.quandoq;,sequens clausula respicit terminum proxime positum.infrà de dona.cũ dilecti. in fi.& optime facit ad hanc materiã.ff.de leg.j.si seruus plurium.in fi.§.ult.& uere præcedere debet: quia per totum processum negotij de iure debet procedi.C. de app.cos.§.j. ᶠ præcedentia quandoq; repetita intelliguntur.ff.de condit.& demonstra.l.aula. Item hic est arg.quod uerba rescriptorum secundum ius commune,intelligenda[1] sunt ꝟ.de offi.deleg. super quæstionum.§.si uero duo.& ꝟ.eo.super literis.& C.de inoffi. test.si quando. Nec ordo scripturæ spectatur, sed potius id quod de iure sumitur.ff.de solut. nec ordo. secus in priuilegijs. ꝟ. de deci.ad audientiam in fin.& ꝟ.de priuileg.ca.in his.

Papa iuris obseruantiã uelle tollere, non præsumitur.

a Votum gerit Imperator, nil aliud ĩ iudicijs q̃ iustitiã locum habere.Io. An. in nouel.

Idem electo & decano,& N. Canonico Cameraceñ.

Ordo rescripti.interpretationem recipit à iure communi.

CAP. XVIII.

Causam quæ inter Præmonstratensis & Pramonensis ecclesias super possessionibus de Anapia uertitur: & infrà. Quia in literis animaduertimus fuisse insertum: quòd si alterutra partium citata[a] legitimè, præsentiam uestrã adire,uel iudicio uestro parere contemneret, uos præsentis partis probationes recipere [b], & quantum [c] de iure poteritis, in causæ cognitione ac decisione procedere minimè tardaretis. Nos uolentes ut clausula illa (quantum de iure poteritis) quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inserenda [d] :clausulam illam de receptione probationum præcedat [e] : mandamus quatenus ipsam intelligentes ibidem,in causa iuxta tenorem literarum procedere non tardetis, prouisuri ut si literarum authoritate priorum, in eodem negotio legitimè est processum,firmum & stabile perseueret. alioquin si occasione clausulæ memoratæ aliquid constiterit in alterius partis præiudiciũ attentatum, id uiribus decernimus cariturum, mandãtes ut in decisione ipsius negotij (sicut præmissum est) tam super principali, quàm super incidentibus [f] quæstionibus appellatione remota, canonicè [g] procedatis.

f Incidentibus. Ipso iure tam in principalibus quam in accessorijs uel incidentibus uel emergẽtibus remota est appellatio.ꝟ.de ap. ca.ut debitus.

g Canonice. Id est secundum iura canonica. de quibus ꝟ.de consti.ca.j.

Idem archiepiscopo Senoñ.

Non ualet impetratio in ecclesia numerata,nõ facta de numero mentione. si per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum: & processus inde factus est nullus. h. d. quo ad intellectum.Panor.

CAP. XIX.

Constitutus apud sedẽ Apost.P.clericus proposuit.ꝙ cùm C. † præ.n.decano,& capitulo Bituricẽsi dederit in mandatis, ut ipsum reciperent [h] in canonicũ & in fratrẽ, & præbendam ei conferrent, si qua tunc in eorũ uacaret ecclesia, uel proximò uacatu-

Constitutus. Non ualet rescriptum executorium impetratũ super. præbẽda & canonicatu, in quo nulla est facta mentio de statuto uel de certo canonicorũ numero [i] iuramẽto firmato.I.an. Primo ponit impetrationem. Secũdo exceptionem. contra ipsam. Tertio distinctionis commissionẽ. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Discretioni. Abb.Sic.

Glossa sequens quærit argum. pro & contra: & soluit. in fine fortificat textũ, cui dicto obijcit & soluit.

h Vt ipsum reciperent.Hic duo mandantur. Primum ut recipiant illũ in canonicũ.Secundũ ut assignẽt ei præbẽdam si uacat uel quã cito uacauerit. Nunquid ergo si non pñt assignare ei præbẽdam, tenent eũ recipere in canonicum saltẽ? Arg.ꝙ sic infra de præben.dilectus. primo & secundo. & infra de dolo & contu.cũ dilecti. Arg.cõtra. infra.de officio deleg.cũ super abbatia.ff. quod falso tuto.l.j.§.j.& l.ij.arg.quasi.à contrario.ij.quæstio. vj.ca. ei qui. §.definitiua.uersicu.quandoq; unam.& ff.quemad.ser. amit.si communem.& ff.de minor.etiam. §.j. & l.tutor.§.j.ar.pro.& contra inuenies ix.di.c.si. ad scripturas.Finis aũt decr.uidetur dicere ꝙ nõ:& secundũ hoc est unũ mandatũ & nõ duo:& hoc ideo dicit:q.a iuratũ erat de certo numero canonicorũ,unde rõne iuramenti nõ poterant augere numerum.Duo in ueritate mandauit papa,s.ut eũ reciperent in canonicum,& eo recepto prouideretur ei.& eum recipere erat contra numerum sacramento firmatum, quare literæ nõ ualebant. Et cer-

[1] Intelligenda.Io. Cal. conf. ij.ð rescr. consi.j. de senten. ex cõmu. Roman.cõsi. 334.Gemi nia.Ph.fr. ca.licet ca non. in fi. de elect.in vj.

i Numero.amplia etiam si ignoráter. Phil.Dec. hic ĩ princip.Gemi. cõs. 105. ĩ fi. limitat Phi. frã.c. gratia.co. ꝟ.eo. i vj. uide mat. pecũ trac. de mẽda. fol.iiij.

† C. scilicet Cælestinus tertius uel clemens tertius.

ram a ,& ipsi cũ mandatũ eius admittere b non curassent: eis præcipiendo c mandauit, ut quod mãdauerat adimplerent: sibi super hoc executoribus deputatis: & infra. Verũ pars aduersa respondit, quòd cum in Bituricensi ecclesia certus esset numerus canonicorũ institutus, firmatus iureiurando, & per Ro. pon. confirmatus, & de hoc d memoratus P. non fecisset in suis literis mentionẽ e: intelligedum erat circumuenisse prædecessorem nostrum, & dictas f literas ueritate tacita impetrasse: & j. Dis. uestrę mandamus, quatenus si legitimè uobis cõstiterit numerũ canonicorum (qui nunc est in eadẽ ecclesia) per decanũ & capitulum eiusdẽ ecclesiæ iuramento g firmatũ antequam prædictus clericus literas executorias ĩpetrasset h: quicquid factum est occasione literarũ ipsarũ, irritũ i decernatis, alioquin ei faciatis in eadẽ ecclesia præbẽdã k (si qua uacat) sublato cuiuslibet appellationis obstaculo asignari.

Idem A. canonico Pictauieñ.

Difficile & famosum c. et est clauis totius tituli. Et hoc dicit ĩ summa: Exprimẽs falsum, uel tacens uerum in rescripto, si malitiose, caret prorsus impetratis. Sed si per simplicitatem uel ignorãtiam, aut obtinuisset uero suppresso, & expresso falso. saltem literas in forma communi & delegatus procedit seruato iuris ordine, et non speciali forma rescripti: secus si nullo modo literas habuisset.

CAP. XX.

SVper literis quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita ueritate, uel suggesta falsitate) impetrantur à nobis diuersos l intelleximus diuersa sentire, alijs asserentibus eos debere prorsus carere o-

Et certus numerus canonicorum debet statui in ecclesia secundum facultates ecclesiæ. in auth. ut determinatus sit numerus cleri. col. j. j. de ui. & ho. cleri. quoniã ut ait. Et idem est, si certus numerus statutus sit in ecclesia: licet non sit iuratus, aut per sedem apostolicam confirmatus: quia non ualent literæ, nisi dicatur, non obstante certo numero canonicorũ. Hic tamen uidetur arg. contra. in fi. ubi dicit, si constiterit numerum &c. Sed potest dici, quod hic de numero est facta mentio. & non de iuramento, nec de confirmatione papæ.

a Vel proximo uacaturam. Quod solus papa potest: ut infra. de præben. per totum.

b Admittere. Id est perficere.

c Præcipiendo. Per executorias.

d Et de hoc. Scilicet iuramento uel confirmatione: ut infrà colligit, ubi dicit. numerũ canonicorum qui nunc est in eadem ecclesia &c. ut notatur in fine illius notabilis. hic duo.

e Mentionẽ. Hæc allegatio nõ ualet si uenissent contra numerum illum aliquãdo propria authoritate. j. de præben. pro illorum. s. de constit. cum accessissent.

f Et dictas literas, Scilicet executorias.

Gloss. sequens obycit: ponit opinio. Ioan. & soluit. secundo quærit & soluit. tertio argum. allega. contrarium, & soluit, in fine dat unum simile.

g Iuramento. Sed in omni tali iuramento, semper intelligitur authoritas maioris excepta: ut hic innuitur à contrario sensu. & ff. ad municip. l. imperatores. in princip. infrà de iureiuran. ueniẽtes. §. quia uero. in fi. ergo non facerent contra iuramentũ si ad mandatũ domini papæ illum reciperent. Item si talis cõditio inest iuramento, nunquam est necessaria dispensatio in tali iuramento: quia si displicet papæ, non est ligatus tali iuramento. Ioannes dicebat hanc conditionem in iuramento non esse, sed ideo dicitur authoritas superioris excepta, quia non præiudicatur ei quin posit hoc facere. Verius i uidetur, quod cõditio talis subintelligatur in huiusmodi iuramentis: & hoc ideo, quia super re alterius uel quasi iuramentum tale præstatur, & de re alterius præcise iurari non potest, imo esset anceps periurium. ff. de in litem iuran. uideamus. in princ. & ff. rerum amo. Marcellus. & ideo authoritas domini papæ in talibus intelligitur excepta tacite, licet non excipiatur expresse. simile xxij. quæs. ij. beatus. & infrà de iureiuran. quemadmodum. circa prin. quare si papa mandat aliquem recipi in canonicum non obstante a tali iuramento. tunc licite eum recipiunt: quia sic apparet ꝙ papa iuramentum factum quasi de re sua nõ uult ratum habere, cum administratio sola commissa est capitulo, & non dominiũ collatum, & hoc iuramẽtum seruare tenẽtur canonici quantum in se est, nisi papa contrarium mandet: & ideo nõ ualuerunt literæ taliter impetratæ in quibus de iuramento mentio non fiebat. Sed q̃d si iurasset ante præsentationẽ, & post datam? Tunc non obstaret iuramentum: quia data respicitur, ut dicitur hic. & s. eo. cam re. Præterea aliud uidetur hic ꝙ canonia sola siue præbenda augeret numerum canonicorum: quia si non augeret numerum, iuramentum non obstaret quin possent ipsum recipere: & si. s. de constitut. cũ M. Ferrarieñ. Item argum. quod canonia, potest esse sine prouentibus. arg. j. de præbẽ. relatum. Sed contra. j. q. iij. si q̃s obiecerit. Sed ibi appellantur res corporales, iura ex quibus res ipsæ corporales percipiuntur. Et sicut debet fieri mentio de iuramento, ut hic dicit sic etiam de pactis, si qua in aliquo contractu interueniant, debet fieri mentio, alias non ualet priuilegium. infra de deci. ex multiplici.

h Impetrasset. Hic consideratur tempus datæ. Item non dicit ante monitorias. Et est argu. quod per monitorias ius non acquiritur. alias dixisset ante monitorias. De hac materia satis habetur infrà. de renuntia. ca. ueniens. B.

i Irritum. Et ita ea quæ fiũt per literas subreptitias, non ualent. de hoc dicemus infra eo. ca. ad audientiam.

k Præbendam. Et in canonicum recipi, ista sunt connexa. j. q. iij. si quis obiecerit.

SVper literis. Dolosa subreptio uitiat rescriptum in totum. Si aũt processerit ex simplicitate uel ignorãtia, catenus uitiat, quatenus fuit causa concesionis. Diuiditur in tres partes. Nam primo recitat casum super quo antiquitus erat opinio. Secundo illos per distinctionem bimembrem ad concordiam reducit: ibi, Nos igitur. Tertio dat regularem doctrinam: ibi, Vt sic. Abbas Sic.

Gloss. sequens ponit quatuor similia.

l Diuersos. Nam quot sunt capita, tot sententiæ. de conse. di. iiij. sicut in sacramẽtis. §. itẽ si posset. uariæ enim

i Verius & bene vt late Ioan. Gerson in tracta. de vita spiritu. animę.

a Si ergo expsse nõ tollat iuramẽtum: recipiẽdo illum esset periuri: & est mirabile ꝙ quis tenet excipere, secundum Vin, nec mirũ: quia & propter iuramẽtum quis tenet non excipere: qui tamen potest agere. ca. iureiur. ca. j. & ca. debitores. De hoc uide hic plenius per Ioan. And. in nouel.

l Varia Guid. papæ scribit hic ꝙ uarietates opinionũ procedũt ex nobilitate ĩtellectus, & ꝙ ex uarijs faciliusueritas inuenit, Quod ego intelligo de uarietate aperiẽte varias cãs & effectus rei subiectæ: nõ autem de varietate extrauagante.

enim sunt hominum voluntates. ff. ad Trebel. l. quia poterat. & homines faciles sunt ad dissentiendum. ff. de arbitr. item si unus. §. principaliter. & diuersitatem corporum sæpe diuersitas sequitur animorum. infra de concess. præben. quia diuersitatem.

i Expressa sit falsitas. Puta si dixerit se de possessione ui eiectum. cum non esset nihilominus darentur ei aliæ literæ, ex quo petit causam committi, uel tacet se decanum, & impetrat literas super usuris uel super alia re propria 3 . infrà eo. ad aures.

a Carere omni cõ modo literarum. xxv. q. ij. c. dicenti. §. & si legibus.

b Iuxta rigorem. xxv. q. ij. c. dicenti. §. præscriptione.

Glossa sequens pro simplicitate allegat vij. iura. & duo in contrarium & soluit.

c Simplicitatem. Simplicitati subuenitur. de cõsec. di. ij. c. iij. & ⁊. de rerũ perm. cũ uniuersorũ. nec obest q͏ per simplicitatẽ omissum est: ut ff. de uẽ. inspi. l. j. §. ul. Item imperitiæ parcit. ff. de prob. cum de indebito. §. si autẽ. is. ff. de eden. l. j. §. ult. ff. qui satisdar. cog. & de die. §. si seruus. uersic. minori. C. q. admit. ad bon. poss. quicunque. & ff. si quis in ius vo. non ie. l. ij. §. si quis in ius. arg. contra. C. de in ius uocan. l. ij. C. de fal. mon. l. i. 1 Dic ut ĩ primo titulo quia rusticitati parcendum est. Contraria casualia sunt.

mni commodo literarum a, cùm mendax precator carere debeat penitus impetratis: alijs uerò dicentibus quòd & si forma carere debent in literis nostris expressa, nihilominus iuxta rigorem b iuris, sit à delegato iudice in negotio procedendum. Nos igitur: inter eos qui per fraudem uel malitiam, & illos qui per simplicitatem c uel ignorantiam literas à nobis impetrant, huiusmodi credimus discretionem d adhibendam, ut ij qui priori modo e falsitatem exprimunt, uel supprimunt ueritatẽ: in suæ peruersitatis pœnam nullum ex illis literis commodum consequantur, & ita uidelicet quod delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides f) nullatenus g de causa cognoscat. Inter alios autem qui posteriori modo h literas impetrant, duximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, uel quæ ueritas sit suppressa. nam si talis expressa i sit falsitas, uel ueritas k occultata, quæ quamuis fuisset tacita uel expressa, nos nihilominus (saltẽ in forma l cõi) literas dedissemus †, delegatus non sequens formam in literis ipsis appositam: secundum ordinem iuris in causa procedat m. Si uerò per huiusmodi falsitatis expressionem, uel suppressionem etiam ueritatis, literæ fuerint impetratæ, quia tacita uel expressa nos nullas prorsus literas dedissemus n, à delegato non est aliquatenus proceden-

k Veritas occultata. puta si occultauit q͏ ad arbitros itum erat: nec causa p eos potuit terminari. infra de testib. psentata. arg. C. si contra ius uel uti. l. j.

l In forma communi. Secundum istum modum intelliguntur iura illa. xxv. q. ij. cap. dicẽti. §. præscriptione. & §. prædicto, & si legibus.

m Procedat. Secus si per malitiam falsitatem expresserit uel ueritatem occultauerit, & ita aliquando receditur à forma in rescripto data: & reditur ad ius commune: ut supra causam quæ.

Glossa seq. ponit xx. casus quib. expressio falsi uel taciturnitas ueri, uitiat rescriptum.

n Literas dedissemus. Ex hoc patet, qđ simplicitas uel ignorantia nõ prodest circa huiusmodi literas impetrandas, imo ad hoc ut rescriptum teneat, nihil debet supprimi ex ijs quæ mouere possunt animũ principis ad dandũ rescriptum uel ad denegandum. Et primo quidem series facti est exprimenda. ⁊. de cohabita. cle. & mulie. super codẽ. Item processus causæ. ⁊. de re iud. inter monasterium. Item non ualent literæ si quis tacet sententiam latã. arg. ⁊. de fide instrumento. inter dilectos. C. senten. rescindi non posse. lege ultima. si tacuit nomen dignitatis suæ. supra eo. ad aures. Item si tacuit aliud beneficium sufficiens. supra eodem, cum adeo. siue etiã minus sufficiens. infra, eo. si proponente. & ⁊. de præbendis. cum teneantur. Item si tacuit uicariam perpetuã infra eo. postulasti. Item si tacuit pactum præcedens siue compositionem. ⁊. de decim. ex multiplici. Itẽ si tacuit statutum numerum canonicorum iuramẽto firmatum. s. eo. cap. proxi. & ⁊. de præben. pro illorum. Itẽ si tacuit statutũ, quod dignitas non esset ulterius in ecclesia. supra de constit. cum accessissent. Itẽ si tacuit priuilegiũ. s. e. cũ ordinem. Item si tacuit dispensationem. ⁊. de fil. presb. ex tua. Item si tacuit se regularem petendo confirmationẽ. infra de confirm. uti. uel inutili. porrecta in fi. Itẽ si dixit se clericum nõ esse. ⁊. de transac. ex literis. Item si tacuit quod præbenda nõ uacaret de facto. ⁊. de cõcess. præb. cũ nostris. & ca. literas. Item si tacuit exceptionem. infra de pcura. in nostra. Item si tacuit appellationẽ à se factam. supra, eo. ex parte. uel factum ab aduersario infra, de confirma. uti. uel inuti. bonæ. Item si tacuit quod alius de mandato papæ fuerit receptus. infra eo. mandatum. & duobus

d Discretionem. Per hanc decre. cassatę sunt omnes solutiones quæ recitabantur. xxv. q. ij. cap. dicenti. §. præscriptione. C. si contra ius uel utilitatem publicam. l. rescriptum. l. & si legibus.

Glossa sequens reci. per quæstionem.

e Priori modo. s. per fraudem uel malitiam. & qui hanc fraudem allegat, eam probare tenetur. ff. de proba. quoties. §. qui dolo 2. quia quilibet præsumitur bonus donec probetur malus. infra, de seru. ca. unico. & infra de præsump. dudum.

f Facta fuerit fides. Simile. xxv. q. ij. c. dicenti. §. & si legibus. & §. si non cognitio. quia cum dubium sit. poterit de hoc cognoscere iudex. quia ratione dubitationis fit, quod alias nõ fieret. ff. de li. cau. ordinata. §. fin. & C. eo. ti. lite ordinata. & ita qui fraudem allegat, eã probare debet, ut dictum est.

g Nullatenus. Opposita exceptione legitima, suspensa est iurisdictio iudicis circa principalẽ causam: & si dubia est, de hoc prius cognoscat: postea cognoscat iudex de fraude siue malitia de qua excipitur. nec distinguit in hoc casu, quæ falsitas sit expressa, uel ueritas occultata, sed sufficit q͏ per malitiã hoc fecerit. & sic intelligitur lex ista. xxv. q. ij. c. dicenti. §. & si legibus. Sed qualiter pbatᷣ malitia? Certe ex perspicuis indicijs, putà ex qualitate psonæ, & ex forma rescripti. B.

h Posteriori modo. Scilicet per simplicitatem uel ignorantiam.

1 Domus uel fund⁹ ubi falsa moneta cudit fisco uẽdicatur si dñs sciebat & si ignoranter: de in curia uel negligentia puniatur. Ioan. An. in no.

2 Hãc gl. dicũt esse sing. Inn. & Ab. hic ad hoc q͏ exprimẽs falsũ uel tacens uerũ ĩ impetratiõe rescripti, psumit hoc prima frõte fecisse, ex simplicitate, & non ex dolo: nisi pbet scientia. Alex. cõsi. xciij. nu. 6. lib. vj.

3 Propria exẽplum hoc est gl. sequen. nõ ualet qa papa æque concessisset Panor.

† Adde ad tex. l. j. & ibi Bal. C. si cõtra ius vel utilit. pu.

Rescriptũ uitiatur multipliciter.

duobus capitu.sequen.Item si dixit se habuisse monitorias,quod fuit falsum,& executorias impetrauit,nō ualent.ĩ.e.ex insinuatione. Et generaliter ubicunq; talem ueritatem tacuit,uel talem falsitatē expressit, qua tacita uel expressa papa literas nō dedisset, rescriptum inutile sit.

dum: nisi [a] forsitan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam conuocatis, de precum qualitate [b] cognoscat: ut sic in utroq; [c] casu, eadem ratio quæ delegantē moueret, moueat etiam delegatum: & ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiā suę cognitionis officium nullatenus interponat.

Idem abbati & conuentui Præmonstra.

In causa monasterij conuenitur abbas per rescriptum,in quo nulla fit mentio de cōuentu, nec propter hoc appellari potest:nisi abbatis & conuentus bona essent distincta omnino.

CAP. XXI.

E Doceri postulastis à nobis utrum per literas aduersus abbates (nulla mentione habita de suis cōuentibus) impetratas, teneant abbates ipsi super causis (quæ ad conuentus pertinent,& eosdē) de ipsis querelantibus respondere: ac licet inhibita sit appellatio per appellationis obiectum possint (ne respondeant) se tueri. Super quo duximus respondendum,quòd (nisi alia cā rationabilis suffraget) per appellationē se tueri non possunt:quominus debeāt [d] authoritate literarū huiusmodi legitimè respōdere:Cùm ex officio suo teneantur [e] congregationum suarum negotia procurare: Nisi fortè abbatis & conuentus negotia essent omnino discreta [f].

Idem archiepiscopo & magistro G. canonico Magdeburgeñ.

Processus factus per literas surreptitias irritatur,sed factus contra formam rescripti,irritus nuntiatur.

CAP. XXII.

Glossa sequens dupliciter exponit illud forsitan.

[a] Nisi forsitan. Istud forsitan non est dubitatiuū,imo affirmatiue ponitur:quia de hoc ipso cognoscere debet, an.s.preces ueritate nitantur. ff. de iud.si quis ex aliena. & infra, de appella. cum parati. simile, forsitan. habes. xxxiij.quæ. secunda. admonere.uersicu.ingredere monasterium.ĩ. de procu. tuæ. Vel ideo dicit forsitā, quia si notoria esset exceptio, statim posset cessare: & in hoc casu ubi notoriū est qđ aliquis non est iudex me⁹ nec re nec gestu: ut si citet me qui est ultra mare: non teneor ire. argu.infra de accusa. euidentia. & arg. infra de iureiuran. ad nostram. secundo. C. de iurisdict. om. iud.in criminali.& iij. quæstio.ij. si episcopus.ubi de ista materia notatur per Ioan.

[b] De precum qualitate.i. de ueritate uel falsitate precum opposita contra impetrantem.

[c] In utroq; casu Primus est cū tacita ueritate,uel falsitate expressa per simplicitatē, papa literas concedit in forma cōi,ac si esset ueritas dicta, uel falsitas tacita.Secūdus casus est cū papa nullas literas dedisset tacita falsitate, & expressa ueritate per simplicitatem.

E Doceri.Solet multū allegari.Diuiditur, quia primo ponitur duplex quæst.Secūdo solutio:ibi,super quo.Tertio ratio: ibi,cū ex officio.Quarto exceptio: ibi,nisi.Et hic nota unum (quod nescio alibi) quod inter abbatem & conuentum, bona monasterij possunt esse diuersa ut aliqua pertineant ad mensam abbatis, aliqua ad mensam conuentus.Abb.Sic.

Glossa sequens facit quatuor. Primo consulit prælatum conueniendum duplici de causa, & dat simile. Secundo dicit prælatum sine capitulo uel econtra nō agere uel defendere. distinguit triplicem speciem causarum, quædam spectant ad prælatum, quædam ad capitulum: quædam communiter ad utrunque. Tertio recitetur per quæstionem an subsequens consensus &c. Quarto quærit & soluit.

[d] Debeant.Dicere agit qui abbatem conuenit. nam si conuentus conueniretur,statim prælatum nominaret in iudicio,& sic inducias obtinet.ĩ. ut lit.nō contest.quoniā frequenter.§.ꝙ si super. & C. ubi in rem ac.l.ij.quia sine licentia abbatis nec agere nec respōdere potest cōuentus,quin retractetur sententia.ĩ.de iud.causam. xvj.q.j.monachi.& q.iij. si sacerdotes. sicut nec filius quandiu est in potestate patris.C.de anna.excep.l.j.in fi.xvj.q.iij.si sacerdotes. & ideo abbas primo conueniendus est. Dico tamen, quod nullum collegium conuenit uel conuenitur sine authoritate prælati,& econuerso prælatus [1] sine authoritate capituli nec cōuenit nec cōuenitur, sed per syndicum actorem uel procuratorem ab ipso prælato de consensu capituli cōstitutum. & hoc cum negotium principaliter tāgit prælatum. ĩ. de proc.c.j.& si negotium principaliter tangit capitulū, ab ipso capitulo constituatur de authoritate prælati.ĩ.de iud.causam quæ. C. de episc.& cleri.omnes.§.hoc nihilomin⁹ & hic. & xij. di. non decret.in prin.Et hęc locū habent,quando negotia capituli & prælati sunt discreta,ut dicit in fine. Si uero sunt cōia,prælatus de consensu [2] capituli constituit syndicum.Vnde uacante sede,nihil est innouandum. suprà. de se.uac.ca.j.ij.& iij.nec tunc currit præscriptio cōtra ecclesiā.ĩ.de præscri.c.j.& c.de quarta. Et si forte capitulum agit nō sufficit subsequens consensus prælati: sicut nec sufficit subsequēs authoritas tutoris.ff. de autho.tut.obligari.§.ult.& insti.e.ti. §.tutor. Sed hoc non credo.sufficit enim si postea accedat consensus prælati uel ecōuerso.ĩ.de do.pastoralis.in fi.& ĩ. de ijs quę fiun. à præla.sine consen.ca.cū nos.Et dicit lex,quæ confirmat prædicta ꝙ qui non potest alienare,non potest rem in iudicium deducere.ff. de iure de lib.ait prætor. Sed quid si lis oriatur inter collegium & prælatum? Adeatur superior: & ille dabit collegio curatorē [3] ad litē ipsam cuius officiū cessabit lite finita.inst.de auth.tu.in fi.& ff.de tu.l. iij. si pupillus.i fi.

[e] Teneantur. Et quidē tenent, licet non fiat mentio in rescripto. nomine enim prælati ecclesia intelligitur:& plati monasteriū.ff.de annu.leg. l.annua. §. j.& ff.de cōdi.& demon.filiofamilias. Et ecclesia est in episcopo.& ecōuerso.vij q.j.scire debes.& ff.de re.du. ciuibus.nō tñ noīe prælati semp intelligit ecclesia.ĩ. de testa.requisiti.& xij.q.ij.illud & q. iij. pontifices.

[f] Omnino discreta. Bene dicit discreta, quia si sunt discreta omnino,nō tenetur respondere nisi de parte sua:rescripta non extenduntur ad res uel ad personas

[1] Prælatus. imo si bona sint diuisa quo ad rem & administrationē, Pa. Phil. Dec. hic, Lap.alleg, 49. Rom, consi.ccclxix. bellem decis. 696.

[2] Melius dixisset prælatus & capitulū: ut differat ab eo qđ supra dixit qñ negotiū tangit prælatum principaliter. Et uide qđ dicam de rest. spolia. olim causam. ĩ pri. Ioan. An.

[3] Curatorem. dic ꝙ in quibus cap. habet administrationē pōt agere etiam contra prælatum uel alium quēcunq; sine curatore. c. cū ecclesia. c. cum olim de cā pos. & ꝓprie. ca. cū uenissent. de institu. Io. an. Pa. imo nō tenet aduersarius admittere curatorē: sed potest immediate agere cum ca.

in eis non comprehensas r quoniam strictè intelligēda sunt. ar. s. eo. sedes. & j. de off. dele. cū olim Abbas §. quia uero. & melius. cap. P. & G. & licet sit omnino discreta: tñ nec prælatus sine consensu capituli, nec capitulū sine cōsensu plati hoc facere possūt: ut dictū ē in prima notula.

r Adde tex. ī l. fi. & in l. præscriptiōe. C. si cōtra ius uel uti lit. pub.

Cum dilecta. diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima succinctè tangit qōnē. In secūda irritat processum secūdorū iudicū: ibi, Deprehēdimus. In tertia irritum decernit processum primorū iudicum ibi, Dictū. In quarta cōmittit cām & mādat restitui spoliatos ibi, Ideoq;. Abb. Sic. De facto huius decre. loquitur infra, de re iudi. ad probandum.

CASVS. Vacāte monasterio Hesiē. duæ electiones ibidem fuerunt celebratæ: una de custode illius monasterij, & alia de G. moniali ipsius monasterij, sup istis electionib. causa fuit cōmissa primo Hildeseñ. scholastico & cōiudicibus, sub hac forma, ut personaliter ad monasteriū accedentes personæ idoneæ committerēt administrationem abbatiæ, cui fieret restitutio quorundam subtractorum ab utraque parte. Iudices isti contra formā mandati processerunt. postmodum causa fuit commissa abbati Remechen. & cōiudicibus suis per subreptionem: quia in literis præter consciētiam domini papæ fuit articulus insertus de resignatione subtractorū qui in literis prioribus continebatur: & isti iudices cœperunt procedere in causa. tandem negotium ad se. apo. est delatum. papa cognoscens de processibus iudicum prædictorum, inuenit literas iudicū secundorum per subreptionē obtentas: quia articulus de resignatione subtractorum præter conscientiam domini papæ insertus in secundis literis fuerat, qui in prioribus positus erat, de quibus in secundis literis mentio non fiebat, & ideo papa cassauit quicquid factum fuit occasione literarum secundarum. præterea primi iudices processerunt contra formam mandati: qui cùm deberent accedere ad locum, & personæ idoneæ administrationem committere abbatiæ cui fieret resignatio subtractorum hincinde: ipsi hoc capitulo prætermisso, de alijs inordinate cognouerunt: propter quod dominus papa processum eorū denuntiauit irritum & inanem: quia cōtra formam mandati & iuris ordinem processerunt. Mandat ergo dominus papa tertijs iudicibus, q primo isti iudices restituant quasdam moniales, quæ spoliatæ fuerunt: & postea mandati forma diligēter obseruata, in negotio ipso præuia ratione procedant. Ber.

Cum dilecta in Christo filia R. custos Hesien. ecclesiæ, ac procurator G. monialis, super electionibus in eadem ecclesia celebratis, litigauerint aliquandiu coram nobis: & infrà. Deprehendimus literas ad abbatem de Remech. & suos coniudices impetratas a fuisse per subreptionem obtētas, cū in eis illius articuli, uidelicet de subtractorum resignatione, fuerit præter cōscientiam nostrā b cognitio demandata, qui in prioribus literis ad Scholasticum Hildesen. & coniudices suos obtentis, insertus fuerat: de quibus in secundis literis mentio c non fiebat: & ideo quod ipsarum literarum occasione dignoscitur attentatum, ducimus irritandum. Dictum insuper Scholasticum, & coniudices suos inuenimus minus prouidè processisse. Cùm enim in literis nostris eisdem principaliter mandaretur, ut ad prædictā ecclesiam personaliter d accedētes, personæ idoneæ administrationem committerent abbatiæ, cui ad opus eius fieret hinc inde resignatio subtractorum, ipsi formam mādati apostolici transponentes e, illo capitulo prætermisso: de alijs f articulis inordinatè plurimum cognouerant, propter quod processum ipsorum contra nostri formam rescripti, ac iuris g ordinem attentatum, ir--

a Impetratas. Quæ falsæ erant: ut infra, de excess. præla. inter dilectos. §. præterea.

b Nostram. Et cancellarij uel alterius qui debebat requiri. infra de crim. falsi. licet.

c Mentio non fiebat. Et ideo secundæ literæ non 2 ualuerunt. supra eodem. cæterum. nec quod per eas factum est: ut infra.

d Personaliter. Not. casum nouū: cū mandatur alicui ut psonaliter negotiū exequatur: potest alij cōmittere uices suas si partes consentiāt, nisi in duobus casibus. In causa inquisitionis. Item cū papa prouideri mandat ecclesiæ alicui de platis & alijs ministris. j. de off. dele. quoniam apostolica. §. is autem. Et est simile, quod dicit lex, si promisisti mihi per te facturum nauem, uel aliquid cōsimile p alium me non consentiēte facere nō potes propter industriam tuā quam elegi. ff. de solut. inter artifices.

Glossa sequens notat ordinē scripturæ seruandum alleg. sex iura, & tria in contrariū: et soluit distinguēdo. Demum obijcit quærendo, & soluit.

e Transponentes. no. in rescriptis ordinem seruādum: ut hic. & xliij. di. sit rector. in fi. & iij. q. vij. in grauibus. & ij. q. j. in primis. ff. de usufr. quoties. Et ordo uerborū ostendit ordinem processuū. de cōse. di. ij. in Christo patre. uers. uos autem. in gl. cur gradum. & ff. ad treb. hæredes. in fi. Arg. cōtra. s. eo. cām quæ. & ar. s. eo. inter cæteras. arg. C. de ap. l. j. Sol. ubi aliquid principaliter mādauit: illud tanquam principale & primo tractandū est, cætera uero secundario tanquā accessoria subsequenter sunt expedienda: sicut hic. Vbi uero plura principaliter committunt nō refert quod illorū primo tractetur, nisi forsan unū de natura sui præcedat: ut ī decre. supra eo. cām. & ar. j. de causa pos. & ppric. pastoralis. & C. de rei ven. ordinarij. Et ideo cassatur. i. cassus & irritus nūciatur hic processus iudicū: quia articulū principaliter cōmissum omiserūt 3 de alijs inordinate plurimū cognoscendo: ut dicitur in litera. & idē penitus habes infra, de officio delega. uenerabili. Sed quare non confirmauit quod legitime factū fuit infra, de præben. dilectus. j. in fi. & infra, de arb. cum tempore & infra, de priuil. cum olim. ij. §. fi. Rñ. quia non seruauerunt formam sibi datā: & quia cum principale sit cassatum, accessoria etiam cassata intelliguntur. j. de fid. instr. inter dilectos. uersus fin. & ij. quæst. vj. post appellatio. §. si quis ex pluribus. Ber.

f De alijs articulis. s. de electione, & pertinētijs suis.

g Iuris ordinē. Iuris ordo exigit, ut primo de spoliatione cognoscat, q de ppriëtate, ut iij. q. j. c. j. & ij. & quasi p totū. & ij. q. ij. p totū. & C. de rei uē. ordinarij & C. de interdi. incerti iuris nō est. & ff. de iud. si de vi & possessione. & j. de rest. spo. ex cōquestiōe. & qstio spoliatiōis priuilegiata ē. j. de or. cog. sup spoliatiōe Et qa isti iudices hūc ordinē nō seruauerūt papa illo

2 Nō. imo valuerunt & ualuit processus ipso iure: Et licet exceptio declinatoria nō fuerit initio opposita: tamen quia cōtinebat publicam utilitatē omissio partis nō præiudicat uit bono publico, ideo potuit superior ex officio processum annullare. Pan. fo.

3 Quem etiā de cōsensu partium expresso uel tacito, omitterē nō poterant: cum papa illū ex certa scientia in fauorē ecclesiæ apposuisset, s. q psonæ idoneæ & c. secundū Inno. Cōpo. & Hostiē. Ioā. And.

rum processum irritauit.i irritum esse ostendit. j. ut lit.non contest.accedens.j. & præcipue quia illa fuit forma mādati: & ita est de substātia [1] iuris ordinarij ordo iste:& sic in duobus peccauerūt:quia cōtra formam sibi datā, & contra ordinem iudiciarium. sic.j. de confirm.vti.uel inuti. examinata.

ritum [a] decernimus & inanem. Ideoque mandamus, quatenus G. & quibusdam alijs sororibus ecclesiæ (sicut iustum fuerit) restitutis [b], & forma mandati nostri exacta diligèntia obseruata, in negotio ipso ratione præuia procedatis.

Idem.

Valet secundum rescriptum, licet de primo non faciat mentionem, quo uti noluit impetrans intra annum.

CAP. XXIII.

PLerunque contingit, quòd aliqui (nostris literis impetratis) illis uti multo tempore postponétes, tunc demum eas exhibent, cùm aliarū authoritate: ab eis contra quos primitus literas impetrarant, cœperint cōueniri: dicentes posteriores literas nō ualere: utpote non facientes de prioribus mētionem. Cùm igitur nō sit malitijs [c] hominū indulgendum: statuimus, ut si quis nostras literas impetrans intra annum [d] post, quàm copiā iudicum habuerit, ex malitia uel neoligētia [e] postposuerit uti eis: authoritate posteriorum literarū ualeat cōueniri, licet in ipsis nulla de prioribus mētio habeat.

Idem Rotho. archiepiscopo.

Si à delegato aliquid mādatur ordinario, debet humiliter exequi. Sed si alius delegatus p alias literas post executionē mādat contrariū, uel si ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum qui mādauit, & alium contentionē esse de iurisdictione, faciat sibi utrarumque literarum copiam exhiberi: non ut iurisdictionaliter cognoscat, sed ut se informet, an p secūdas reuocētur primæ. et si primæ reuocētur, exequatur secundum mandatum. Si autem non reuocentur, uel de hoc dubitet: exequatur secūdum mandatū, donec contentio de iurisdictione terminetur. Abb. Sic.

CAP. XXIIII.

CVm contingat: & infrà. Præterea cùm quidam super aliquo litigantes, ad diuersos iudi-

Sed hic uidetur loqui de alio ordine: quem non seruauerūt iudices in alijs articulis ut ipsa litera dicit: & quia cōtra mādati formā fecerunt, & ordinē iuris in alijs articulis nō seruauerūt: papa processum illorū denuntiauit irritū & inanem: & sic in duobus peccauerunt, nō seruādo formā rescripti: nec etiā seruādo ordinē iuris ī alijs articulis: forte dimittendo cōtestationē litis: & sic duob. modis potest intelligi qđ dicit, iuris ordinē.

Glossa sequens reci. per obiect.

[a] Irritum. Et supra, dixit irritādū quia ibi ipso iure nō erat irritus processus, sed irritandus propter literas subreptitias. supra eod. super literis. hic ipso iure processus nullus: & ideo dixit irritum duabus de causis: quia contra formā & contra iuris ordinem: ut. ij.q.vj. ca.& qui appellat. §.definitiua.versi. item sententia circa solitum ordinem. &c. infra, de confirm.util.uel inutil.examinata.

Gloss. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

[b] Restitutis. Sed qualiter potest monacha petere restitutionē? Dico, quia nō habebant abbatissam [2], & illæ spoliatæ erant. ar. ff. de iud. si longius. §. si filiusfami. uel quia petit restitui non tanquam monacha: sed quasi de corpore: sicut si collegium non habeat unde soluat creditori: soluant singuli, nō quasi singuli, sed quasi de corpore: & petit monachus partem, ubi res monasterij diuiditur. xviij.q.ij. in nullo. & etiam ubi recedit à collegio. xxvij.q.j. si qs rapuerit. & ubi monachus pcutitur. infra, de sen. excō. parochianos. Sed ibi non datur actio iniuriarum monacho, sed monasterio. & intentabit eam syndicus monasterij: sicut dominus agit pro iniuria serui. inst. de iniur. §. si seruus.

PLerunque contingit. Diuiditur, quia primo tangit impetrātium malitiam. Secundo adhibet medicinam competentem: ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

[c] Malitijs. supra eo. sedes. infra, qui ma. ac. poss. significante. & ff. de rei uend. in fundo.

Gl. seq. dat primo sex concor. ad id qđ dicitur de spatio annali, demū quærit, ponit quatuor opiniones et primā approbat. ulti. ponit ius nouū, et remittit.

[d] Intra annū. Not. hic annalem præscriptionem. j. ut lite non cōtest. quoniā frequēter. ij. respon. & j. de off. ord. pastoralis. §. j. j. de off. deleg. querēti. & xj.q.iij rursus. & c. quicunque. & xx. quæs. ij. puella. Sed quærit quādo incipiat currere iste annus [3]? Tunc cum incipit habere copiā agēdi cū primo habeat copiā iudicū. ff. de diuer. & temp. præscript. l. j. & ij. q. vj. biduum. & ff. de ser. rusti. præd. Attilicinus. & si tunc negligēs fuerit imputatur ei, ex quo habuit tps prosequendi suum ius: & hmōi negligentia latæ culpæ cōparatur. arg. C. si tu. non ge. leg. j. & ij. xxiij. q. j. dominus noster. Dicunt quidā quod incipit currere à tempore præsentationis literarū factæ iudici. infra, de appel. super eo. ij. [4] Alij dicunt: qđ à tempore quo cōposuit sarcinulas suas, & potuit aduocatum quærere. ff. ex quibus caus. ma. l. ab hostibus. §. sed qđ simpliciter. Quarti dicūt & male, quòd à tēpore datæ literarū. s. e. ti. eā te. & c. cōstitutus. qđ primū dicitur: uerum est. ut dicit litera ista. Hodie uero ista locū non habent: sed potior est conditio occupantis, licet secundæ literæ non faciant mentionem de primis. j. de appell. ut debitus honor. & j. eo. capitulum sanctæ crucis. De hoc tamē dictum est satis. s. eo. tit. c. j. qualiter intelligatur hoc. & illud. supra eo. si autē.

[e] Vel negligentia. Sed quis probabit hanc negligentiam? Respon. trāscursus anni probat hoc. [5] nec alia interpellatio est faciēda infra de lo. & condu. potuit. nisi ille uellet ostendere contrarium: sicut dicitur de anno appellationis. j. de appel. cū sit Romana. ī prin. Tamē ista non operantur aliquid hodie: quia ille obtinet qui primo literas suas exhibet iudici: ut dictum est, nisi primus copiam iudicis habere non potuerit, antequam secundus literas suas præsentasset: quia tūc excusatur: & hoc uerum est, si hoc fuit publice protestatus, quia iudicis copiam habere non potuerit: & ita præmissa ista protestatione secundus non poterit eum præuenire. infra, de appel. si iustus metus.

CVm contingat. Quotidie practicatur ista decre. ī executionibus gratiarū, cū executores diuerso-

rum

[1] Vide qđ not. ij.q.j. in sum. & quod dicitur. j. đ appel. ex ratione. sup j. glo. in j. col. de off. deleg. prudentiā. supra fi. ij. gl. Io. an. Dic qđ unius causa ad aliā nō est ordo substātificus, nec puersio initiat ipso iure. Sed ex quo exprimet id qđ inest non de simplici honestate sed de iustitia spectās nō ad instructionē causæ: sed ad modū procedēdi, inducit noua forma quamuis alias de iure tacite insit. Pan. Feli.

[2] Hāc gl. dicit esse singu. Abbas hic ad hoc quod religiosus spoliatus potest petere resti. in absētia sui superioris.

[3] Dic ut in glos. in vers. modicum. inl. pmisit. §. j. de cōst. pec. & in l. nō enim in glo. restituit. ff. ex quibus cau. ma.

[4] Secundo loquitur de termino iudicis. i. qui datur iudici ad causam finiēdam. Ioā. And.

[5] Dicebat Inn. qđ iudex ex uarijs coniecturis, diligētiā æstimabit uel negligentiā: & his consideratis æstimabit cui parti incumbat probatio. Compostel. placet qđ sequit in gl. maxime quia forsan plus īstaret in pbatione huius articuli quam principalis. Ioann. An. Pan.

ces literas impetrant,quorū quidam obtenti a parte altera tibi mandant,ut partem aduersam denunties excommunicationes sententiæ subiacere, alijs iudicibus postmodum tibi iniungentibus , ut eandem denūties absolutam: Quæris an utrisque,an neutris, uel alterutris saltem obedire debeas in hac parte ? Super quo tuæ prudentiæ respondentes,credimus distinguendum , an cum primum mandatum recepisse dignosceris , tibi forsan innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiam suscitatam , an super hoc nihil [a] omnino sciuisti . Et quidem si super contentione † huiusmodi , nil tibi penitus innotescat: cùm primum mandatum recipere te cōtingat: illud debes humiliter executioni mandare [b] . Sed si postea contrariū tibi ab alijs demandatur , tunc literarum [c] ad utrosq; a se.apo. obtentarū copia postulata (quas tibi authoritate præsentium districtè præcipimus [d] exhiberi) si ex ipsarum tenore deprehenderis euidenter (ita quòd non sit aliquatenus hæsitandū [e]) quòd literæ quæ ad illos à quibus secundum mandatum receperis , impetratæ noscuntur, expresse reuocent literas aliorum : tu illud intrepidus exequaris, quod tibi secundo [f] loco mandatur. Si uerò ex literarum in-

rum mandant contraria capitulo seu ordinario loci, ratio autem practicatur in terminis proprijs scilicet in executionibus causarum.& h.d. Instruitur ordinarius quid facere debeat,cum a diuersis delegatis recipit mandata cōtraria.Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens responsio : ibi,Super quo. Tertio duplex instructio:ibi, Cæterum.Abb.Sic. Pars huius decr.est de æta.& qualit. & de offic.deleg.cum contingat .

Glossa sequens quærit, arguit,negatiue,& dupliciter soluit .

[a] Nihil omnino sciuisti.Nec per famam , uel alio modo.j.de sent. excō. cum desideres.§.secundæ quæstioni. hoc enim dicit scire [1] ,quod ab alijs audiuimus.xxij. q. v.hoc uidetur. Sed quid si audiuit ab aliquo leuis opinionis : nunquid hoc sufficit ut non debeat parere mandato iudicis ? uidetur quod nō.j.de spōs. cum in tua.& xj.q. iij. in cunctis.& j. de testi.licet. Sed vr quod sic:quia in dubijs potius obediendum est:ut xxiij.q.j. quid culpatur . in fi.& infra.de præscrip.cū ex officij . Et illa est ratio, quare executio sententiæ differri nō debet:nisi incontinenti probet exceptio infra.de test. ueniēs ij. & infra de resti.spo. literas. Dico [2] quod nō sufficit: alioquin retardaret executionē sniæ,qui diceret se habere priores literas quæ reuocatæ nō essent , uel qui posteriores literas diceret se habere, quæ reuocarent primas.& sic sequeretur quòd nullus iudex posset excommunicare uel absoluere,uel ferre sententiā, si diceret aliquis ante prolationem sententiæ cām illam alijs esse cōmissam,& sic daretur occasio figmētis , quod esse non debet.xxxij.q.j.dixit dominus.insti. vi bon. rap.§.sed nedum talia.& C.unde vi.si quis in tantam. ff.ad car.l.j.§.si quis nō.ff.de liti.l.j. imo probabilem cām debet habere ille,qui recipit mādatum de diuersitate literarum:antequam credat. xxiij.q. iiij. quam magnum.& j de cle.excōmu mi.illud.ff. quòd cū falso tuto.l.ij.in fi.Vel dic,quòd qualiscunq; notificatio sufficit in secundo casu ut iudex non debeat dici dubius.j.q.iiij.c.turbatur.uer. si quis uobis dixerit hoc idolis.& c.j.de spon.præterea.ij.ff.de pe.hære.itē ueniunt.§.a quo denuntiatum.& ff. de admi. tu.quidam decedens. §. ex quo [3] .& hoc uidetur innuere litera ista : nihil omnino sciuisti .

[b] Executioni mandare.Quod & fecit s. quia denuntiauit partem illam excommunicatam .

[c] Tunc literarum.Sed qualiter potest illud perpendi ex sola inspectione literarum ? Nam licet secundæ expressam faciant mentionem priorum iudicum,& rerum contentarum in prioribus literis per hoc nō cōstat primas literas esse reuocatas:cum posint esse impetratæ per falsi suggestionem : & ita non reuocant primas.infra de offi.deleg.corā.& j.eo.ex parte.circa prin.& infra de re iu.inter monasteriū.& arg.s.e.cæterum.infra de do.& contuma.ex literis.Ad hoc ergo ut executori nullatenus sit dubitandū, oportet ut discat per assertionem partium : quia causarum merita partium assertione pandūtur. C. si per uim uel alio modo. l.ult.j.de restit. in integ. tam ex literis . & sic uidetur quod aliquam possit exercere iurisdictionem inter partes , quod falsum est,ut dicit i fi.alias nō poterit scire utrū secundæ reuocēt primas . Et hoc uerū ē, ut dicit Io. quod nunquā ex sola inspectione poterit scire : nisi aliquid intelligat de hoc ex partium [4] assertione : sed per hoc nullam habet iurisdictionem inter partes. Sed hoc uerū est , si ille qui habet priores literas, aliquid nō obijciat contra secundas:alias iudex presumeret primas esse reuocatas : ex quo in secundis fit mētio expssa d primis.j.eod. cæterū. Si autem aliquid objicit : statim executor debet supersedere : quia per negationem res fit dubia.C.qui. ad li. procla. non lic. l.iij.Et in hoc casu intelligitur quod legitur. s.eo.pastoralis.ut ibi dicitur.s.quod tunc dubium est de reuocatione literarum,quando fit mentio expressa & iudicum & rerum.sed ab aduersario objicitur literas impetratas esse per falsi suggestionem:per decr.prædictas. Item licet executor dubitet an debeat absoluere uel condemnare : tamen secundum regulam Arriani pronior erit ad absoluendum quam ad condemnandum. Regulam illam habes.ff.de act.& obliga.Arrianus . & infra,de proba.ex literis.hoc ideo dicit,quia non constat an ille iudex habeat iurisdictionem : per hoc non iudicat de iurisdictione, quorum sit iurisdictio , sed tantum dicit se debere exequi mandatum, uel non debere infra eo. ex parte .

[d] Præcipimus . Sed quid si exhibentur secundæ? Non exequetur secundum mandatum si ad terminū præfixū non exhibeantur,ut infra . de excep.pastoralis.nam literæ quæ non apparent,non sunt ff. de contrahenda empt.in lege.& l.Rutilia polla.de conse.di. j.solennitates.in fin.nō potest tamen cogere aduersarium ad exhibendum : quia non habet iurisdictionem inter partes,ut dicitur in fin. Nec etiam tenetur obedire mandato,nisi uideat rescriptum.infra, de offi.delega.cum in iure .

[e] Hæsitandum.Videt quòd executor non debeat petere copiam rescripti , nisi ubi recipit cōtraria mādata:sed nō est uerū:ut dictum est in proxima notula.

[f] Secundo loco.Sed quare reuocat quòd legitime factum est per primas literas: cōtra,id,quod legit.j. de resti.spol.audita.s.eo.causam quæ.Sed per istū executorem nihil reuocatur : sed denuntiantur illi absoluti, qui

[a] Scire. contra facit . Phil. Dec. ca.j. col.j.d po stu.plato. uide Fely. c. j. col.j. j.de sum. tri.Alexā. cō. xxxv. li.j.

[1] Et sic requirit hic quod audierit cōtētionem ortā inter delegatos non ergo sufficit audiuisse secūdas literas fore īpetratas ut ui huius.c.supsedeat.Tn ui c. cū in iure peritus. j. de offi. dele. pōt supsedere, & uidere quæ sint potiores. & tūc si per secūdas ipso iure primæ reuocent : non exequet , alias sic. Panor.

Executor an debeat parere delegato : si ab aliquo leuis opinionis audiuit suā iurisdictionē esse reuocatam .

[2] Dico. Idem Pā.

[3] Et ex quo nō liquet arbitro de cā. non cogit pronūciare : cū aliter cogeret tur. ff. de arbi.l.Pōponius.§. ulti. & de re iud.l. si uni.secundum Vin. Ioā. And.

[4] Partiū. dic qd ordinarius , nō debet audire in hoc allegationes partiū ut iudex:sed ex sola inspectione literarum se instruere , si possit . Hostien.Ioā. And.Pan.

ti, qui

ti qui primo fuerant excommunicati.

[a] Constitutionis. supra e. pastoralis.

[b] Et idipsum. Ita ut non exequaris. mandatū. & iste §. respicit ꝓximū. ꝟ.

[c] Iudicare. Hic fallit illa regula. ff. de iudi. de qua re.

OLim ex literis. Diuiditur. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Nos igitur. Vel secundum Host. diuiditur in tres partes. Nam primo ponit relationem priorū iudicum. Secundo ibi, Nos igitur. cōmissionem factam secūdis iudicibus. Tertio ibi, Verum. dubitationē emergentem. Abb. Sicu.

CASVS P. clericus sancti Remigij detinebat parochiā de Salice. quā R. de Cliuo dicebat se canonice adeptum fuisse. unde idem R. impetrauit causam super hoc committi quibusdam abbatibus, ipsi abbates partes ad suā præsentiam primo, secundo, & tertio citauerūt. & quia dictus P. per se uel per alium coram eis comparere noluit, excōmunicauerunt eundē facientes fructus illius parochiæ sequestrari, postmodum idē P. accedens ad eos promisit iuri parere: & sic fuit absolutus: & literas absolutionis eidē concesserunt assignantes locū & diem in quo faceret ꝙ promisit. ipse uero locum & diem de literis radens, in loco rasuræ scripsit, ꝙ sequestrati fructus restituerentur eidem. & hoc idē P. confessus fuit corā duobus iudicibus. tertio se excusante, iudices ipsi hęc omnia significauerunt domino papæ; & ipse mandauit iudicibus præsentibus. ut si esset ita, ipsi P. super ipsa parochia perpetuū silentium imponerent & præfato. R. præfatam parochiā restituerent cū fructibus sequestratis. sed prædictus R. probauit bene falsitatem prædictam, unde petebat parochiam illam sibi assignari. Iudices illi dubitauerunt super clausula illa (si esset ita) utrum ad omnia prędicta deberet referri, an tantum ad uitium falsitatis. Consuluerunt dominum papam, & ipse respondet, quod clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc ut ipsi Roberto ecclesia conferatur: quia licet propter illam falsitatem esset priuandus ecclesia supradicta præfatus P. qui falsitatē huiusmodi perpetrauit: tamen propter hoc non est illa ecclesia aduersario conferenda, nisi prius sup alijs fuerit facta plena fides. Nota ꝙ qui falsat literas iudicis, dēt priuari eo super quo litigatur, propter hoc tamen non acquiritur ius alteri parti.

[d] Per interpositam personā. Quod potest fieri infra de præben. accedens.

[e] Sequestrari. Quod de iure fieri nō debuit: nisi causa subesset. infra de sequestra. ad hoc & duobus. c. seq. ubi de hoc: in quibus duobus dicitur, ꝙ quādo fructus dissipantur, debet fieri sequestratio. C. de prohibita sequestra. l. una. De hoc not. ij. quæstio. vj. quoties. ij. Sed in casu isto. [†] .s. pp cōtumaciam bene fit sequestratio, ut mitius agatur cum eo.

[f] Isto. Dic quod hic potuit fieri seqstratio, qa non poterat fieri missio Bal. Pā. Felyn. hic Cardi. cle. unica đ sequest. poss. et fructuum co. viij. q. xxij. Amplia ut hoc possit fieri ēt in Regno Francię, ꝑ ordinariū ecclesiasti cū cognoscētem de petitorio, nec possit tanquā ab abusu appellari ad senatū Regiū, quia hmōi seqstrum nō fit ratione possessionis: sed rōne contumaciæ, quā ēt iudex ecclesiasticus, pōt hoc mō punire, licet uulgo pragmatici cōtra putent. Sic pōt eps ecclesiæ uacāti custodē uel economū apponere. c. cū uos. ff. de of. ord. c. cum uenissent. de insti. ubi dixi.

[†] Adde qđ si ista clausula desit in aliquo rescripto, illud præsumit esse falsū. Arc. & doc. in c. cordi. de app. li. vj.

spectione manifestè tibi constet, quod literæ obtentæ ad illos qui primū dedere mandatum, per alias minimè reuocantur: secundū mandatum nullatenus exequaris. Quod si super hoc tibi meritò fuerit dubitandum: ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet, donec iuxta cuiusdam nostræ constitutionis [a] tenorem inter eos huiusmodi concertatio sopiatur. Et idipsum [b] facere debes, si primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forsan innotuerit, quòd inter se super iurisdictione demandata cœperint disceptare. Cæterum in his omnibus puram & prouidam te cōuenit intentionē habere: ne uel ad declinandū mandatum, dubitare te dicas, ubi dubitandum non est: uel etiam ad exequendum te asseras esse certum ubi certus esse non debes. Licet autē ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere, nulla tamē tibi attribuitur potestas, ut inter delegatos, aut partes de iurisdictione debeas iudicare [c].

Idem magistro G. & P. de Firmisca.

Quando in rescripto plura narrantur diuersos effectus operantia, non sufficit impetranti alterum solū probare ad utrunque effectum consequendum.

CAP. XXV.

OLim ex literis sancti Nicasij Remē. Sargieñ. [†] & uallis regiæ abbatū fuit nostris aurib. intimatum, quod cùm ad eos semel, & iterū, à nobis literæ processissent, super eo quod P. clericus sancti Remigij, parochiā de Salice (quā R. de cliuo per interpositam personam, [d] sibi collatam fuisse proposuit) detinebat: ipsi partes semel, secundo & tertiò citauerunt, et dictū P. quia citatus pluries comparere noluit, per se uel per responsalem aliquem corā eis, excommunicationis uinculo innodantes, fecerūt fructus ipsius parochię sequestrari [e]. Cumq; postmodum idem P. accedens ad eos se iuri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolui: ipsi absolutionis literas concedentes, diem ei assignauerunt, & locum quibus coram eis, quod promiserat adimpleret: qui diem & locum ex literis illis radens, in loco rasuræ rescripsit quòd ipsi ei sequestratos fructus assignari mādabant: quod coram duobus eorum tandem (tertio sui absentiam excusante per literas) est confessus. Nos igitur, cùm tantæ temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careret: uobis dedimus in mandatis, ut (si esset ita [f]) ipsi præsumptori super dicta parochia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Cliuo assignaretis eandem cum fructibus sequestratis. Verum sicut uos per uestras nobis literas intimastis: cùm dictus R. rasuram præfatam coram uobis per testes idoneos probauisset: & ob hoc postulasset sibi dictam ecclesiam assignari, uos utrum clausula illa (si esset ita) de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasuræ deberet intelligi, dubitastis.

[†] Alias, Sagniacen & est diœcesis Remen.

eo.infra,de dolo. & contu.ex literis, sed in casu isto, non dicitur proprie sequestratio prout traditur.infra de sequestra. per totum. quia ibi non fit sequestratio propter contumaciam.

Glossa sequens signat contrarium.& remittit.itẽ argum.allega.duo iura.et quatuor allegat in cõtrariũ.

Nos igitur respondemus quòd clausula illa, ad omnia [a] debet superiora referri, ad hoc ut ipsi R. præfata ecclesia conferatur: quia licet uitium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium, super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem huiusmodi perpetrauit, non tamen propter hoc, eadem ecclesia est aduersario asignanda, nisi super alijs facta fuerit plena fides.

Idem episcopo Imolen.

Non valet rescriptum super restitutione beneficij impetratum, quod de causa excommunicationis & amotionis impetrãtis, non facit mentionem.

CAP. XXVI.

DIlectus filius Abbas sancti Stephani Bonoñ. nobis per suas literas intimauit, quòd cùm ipse (cui visitationis officium in ciuitate, ac diœce. Bononiensi commisimus) B. & A. presbyteros ab ecclesijs suis (propter eorũ graues, & manifestos excessus) duxerit amouendos, ijdem super restitutione sua nostras ad te in cõmuni forma literas impetrarunt, de amotionis suæ causa [b], & excommunicationis [c], qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionem. Nos igitur f. t. mandamus quatenus (si est ita) literas ipsas tanquam per veri suppresionem obtentas, viribus [d] carere decernas.

Idem episcopo Veratisamen.

Per literas iustitiæ non tenetur episcopus prouidere habenti perpetuam vicariam, uel sufficiens patrimonium. Nec ualent literæ gratiæ ad beneficium obtinendum in quibus impetrans tacuit perpetuã vicariam. h. d. comprehendendo vtrunque intellectum.

CAP. XXVII.

a Ad omnia. Videtur, quod per hanc clausulã, si est ita, uel per hãc, si præmissa uera sunt, teneatur impetrator pbare omnia præmissa eẽ uera: licet aliquod ex pmissis sufficeret [1] ad propositũ probandũ, si. s.e.ex parte Cõuentreñ.ff.d excu. tu. qui testamẽto. nam nisi quis plene probet suã intentionem, succũbit C.de rei.ven.l. vlt.fines enim mãdati dilig ẽter sunt obseruãdi. s. eod. cum dilecta. & imputet sibi qui plura narrauit, quorũ vnũ sufficeret per se. Argum. contra quod sufficit unũ probare.ff.de condi.& demon. falsa. in fi.& ff. de cõdit. instit.lege.ij. §.ulti. ff. de manumiss. testa.si ita.infra,de præben. cum iamdudum. Dic ut dixi supra eodem, ex parte. Item arg.est hic, quod sequens clausula respicit omnia præmissa.infra,de appe. secũdo requiris.& ca.inquisitioni.& c.antepe.arg. contra infra,de do.cum dilecti [2] .vbi non respicit omnia superiora clausula illa de foresta, sed tantum proximã donationem & inferiorem.iij.q.v.constituimus.in fi. & in glossa,quia infames.& de conse.dist.ij.cum omne.in princip.& in gl.quod quam sit. Sed melius est, quod ad omnia referatur. & sic facit pro alia parte.ff. de in rem vers.si pro parte.§.pen.

1 Hoc verum si adstringit se ad utrunque. ĩfra, de proba. licet Ioã. And.

2 Dilecti. sed ibi superiora habebant suã determinationem. Pan.

DIlectus. Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. In secunda iudicum instructio: ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

b Causa. Nota, quod non sufficit narrare seriem facti in literis papæ, nisi causa facti adijciatur. argum. xxiij.quæst.ultim.occidit infra,de testi.cum causam. & causa facti potius quærenda est, quam ipsum factũ. xv.q.j. c.j.in fin. & ff.de fur.verum. & infra. de accu. cum dilectus.C.de adopt. l. iij. & etiam modus facti. C.de transact. ut responsum.

Glossa sequens primo notat rescriptum impetratum ab excommunicato non ualere: & reddit triplicem causam. Secundo signat contrarium, & soluit, in fine remittit.

c Excommunicationis. Hic habes quod si excommunicatus impetrat literas, uel rescriptum, tacens de sua excommunicatione, quod non ualent literæ: tum quia tacuit processum iudicis.infra, de re iudica. inter.tum quia tacuit uitium suum: tum etiam quia ingessit se communioni hominum, propter quod puniendus est. j. de cle.exc.mi. c.illud dñs. & xj. quæstione iij. placuit unde inconueniẽs esset, quod ex eodem facto consequeretur pœnam, & commodum. ff. de negotijs gest. lege, siue. in fine. & in gloss. fin. xvj. quæstionis primæ, legi: in glossa, deteriores. Contra infra,de exceptio. significauerũt. & c. venerabilem. ubi dicitur, quod excommunicati non repelluntur à prosecutione appellationis.sed isti presbyteri erant rei: ergo non deberẽt repelli. De hoc dicemus infra,de exceptiõe. venerabilẽ. & cap. significauerunt. Sed pro nunc dic breuiter, quod isti non erant rei, sed actores qui petierũt restitui, nec appellauerant: in quo casu loquuntur cõtraria. Et sic est arg. quod quæstio spoliationis nõ sit priuilegiata. An autem literæ ab excommunicato impetratæ, ualeant eo absoluto [3]? Dic super hoc prout nota.infra de exceptionibus, pia. libro sexto. in glossa, quæ incipit, sed mirum.

3 Absoluto. Dic q non.c.j.e. in vj.fa.c. quod ab initio. de reg.iur.in sexto.

Gloss. seq.notat specialiter causam excommunicationis exprimendã. in fi.dicit hic non probari, quòd nõ ualeat rescriptũ ab excõmunicato impetratum.

d Viribus carere: ut supra. eo.cũ dilecta.Et sic uidetur. quod si aliquid factum sit per literas surreptitias illud debeat reuocari. De hac materia plenius dicetur j.eo.ad audiẽtiã. Et dic carere, si cõstiterit de istis exceptionibus, s. quod non fecerint mentionẽ de causa suæ remotionis. & excõmunicationis qua tenebãtur adstricti. Et merito de causa excõmunicationis tenebãtur facere mentionẽ: quia qui petit absolui ab excõmunicatione, tenetur exprimere causam excõmunicationis suæ: alias non ualent literæ impetratæ super absolutione: uel si aliã causam exprimeret, quã illã p qua fuit excõmunicatus. j. de off.ord.ex parte. & j. de fid.instr.quod super his. In illa decr. ex parte. notatẽ de hoc in gl.quæ incipit, ex eo.& infra, de sen. excom.cum pro causa.in gl.quæ incipit, istud tãquã. Et in hoc casu non ualent literæ impetratæ ab excõmunicato

nicato tacito de causa excõmunicationis: secus si aliquis imperrat literas ad agendũ contra aduersarium, tacens de sua excõmunicatione: quia tunc ualẽt [1] literæ eo absoluto. infra, de excep. pia. li. vj. ubi de hoc in gl. quæ incipit, sed mirũ. Alia etiam de causa nõ valuerũt huiusmodi literæ: quia nõ fecerunt mẽtionem quod per sententiã spoliati fuissẽt propter suos excessus, à qua non fuit appellatum. C. sen. rescin. non pos. impetrata [2]. & ita duab. de causis non ualuerunt literæ istorũ præsbyterorum. Olim cõsueuit decr. ista allegari ad probãdum, quod literæ impetratę ab excõmunicato ad agendum, nõ valebant sed non probatur per hanc decr. quę non loquitur in tali casu. Ber.

[1] Valent. falsum p c. j. eo. in vj.

[2] Et sic ẽt cõtra literas opponi poterat exceptio rei iudicatæ. de lit. cõtest. c. j. lib. vj. venient etiã in modũ peremptoriæ ut ibi. Ioan. An.

POstulasti per sedem apostolicam edoceri, vtrum alicuius ecclesiæ perpetuo vicario, de prouentibus vicariæ, bonisq; paternis habẽti unde ualeat commodè sustentari, tenearis per illam formam communem (cum secundũ [a] Apostolum) in ecclesiastico prouidere. Ad quod sic duximus respondendũ, quòd cùm per formã prædictam necessitatibus pauperum clericorum (qui nullum sunt ecclesiasticũ beneficium [b] assecuti) sedes apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius (nisi de vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de huiusmodi literis, utpote veritate tacita impetratis. Non enim carere beneficio debet dici, cui competenter [c] de perpetuæ vicariæ prouentibus [d] est prouisum. Et pro habente beneficij sufficiẽtis subsidium, ex certa scientia super obtinendo alio beneficio, de leui nõ scribimus, quin faciamus de primo in nostris literis mentionem.

POstulasti. Diuiditur, quia primo ponitur quæstio. secundo solutio: ibi, ad quod. Tertio ratio, ibi, non enim. Abbas Siculus.

[a] Cum secundum apostolum. Quam habes infra, de prę ben. cũ secundum.

[b] Beneficium. Nomine beneficij intelligit, vicaria siue præbenda, siue aliud beneficiũ. j. q. iij. ex multis. in princ. & infrà, de verb. sig. tua nos.

[c] Competenter. Istud competenter intelligas, secundum modum illius decre. de monachis. infra de præb. de hoc dictum fuit. infra eo. cum adeo dic ut ibi.

[d] Prouidentibus. De duobus quærebatur, s. de paterna hæreditate & d̃ beneficio vicariæ, sed de beneficio tantũ respõdet: ergo licet nõ faciat mentionẽ de paterna hæreditate, tenent literæ: quia unũ negãdo, alterum confitetur. infra de præsump. nõne. Sed uidetur quod talis indigne petit beneficiũ ecclesiasticum xvj. q. j. quoniam quicquid. & xij. q. j. illi aũt. in gloss. fi. & iudicium sibi mãducat & bibit. j q. ij. clericos. & c. seq. item quia ordinatus est ad certũ titulũ, qui ad titulum sui patrimonij est ordinatus. j̃. de præbẽ. tuis. Sed nõ est uerũ, qđ de hæreditate principaliter quæreretur, sed de vicaria, hoc addito, quod habeat bona paterna similiter. Sed q d si modicũ habet beneficiũ: nunquid tenetur facere mẽtionem de illo? Tenetur [3] quidem. infra, eod. si proponente. vbi dicitur de hoc.

[3] Tenetur c. nõ põt. c. si motu. j̃. de præben. in vj.

NOnnulli. Istud principium vsque ad. §. sunt & alij. diuiditur in tres partes. Nam primo ponit abusum impetrantium iudices remotos. Secundo prouidet ibi, Cum autem. Tertio excipit. ibi, Nisi. Abb. Siculus.

[e] Abutentes. i. malo modo utẽtes. sic infra, eo. quia nonnulli. & supra eo. sedes.

[f] Ad remotos. No. ꝙ dicitur remotus, qui est ultra duas dietas extra diœcesim. & facit ad hoc infra, de elect. cum inter vniuersas. & c. nihil est.

[g] Iuris obseruãtia. Quia nõ debent inde nasci iniuriæ unde iura oriũtur. j̃. de accu. qualiter & qñ. j̃. C. unde vi. meminerint. simile. s̃. in. j. constitutione Greg.

Idem in concilio generali.

Per literas apostolicas de hac constitutione mentionẽ non faciẽtes, non potest quis trahi vltra duas dietas extra suam diœcesim, nisi de consensu partium literæ fuerint impetratæ, hoc dicit. vsque ad §. sunt & alij.

Glo. seq. quærit, arguit pro vulgaribus, & sic soluit. secũdo quærit: soluit, cõtra solutionem obijcit, et respondet.

CAP. XXVIII.

NOnnulli gratia sedis apost. abutentes [e], literas ad remotos [f] iudices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus & expensis, liti cedere, uel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per iudicium iniurijs aditus patere non debeat (quas iuris [g] obseruantia interdicit) statuimus, ne quis ultra duas dietas [h] extra suã diœcesim per literas apostolicas ad iudicium trahi

[h] Vltra duas dietas. Nunquid hoc intelligitur de uulgaribus dietis quæ habentur secundũ consuetudinem regionis, aut de legalibus secũdũ quod viginti miliaria cõputãtur pro dieta. ff. de uerb. sig. l. iij. & ff. si quis cau. l. vicena. Videtur qđ de uulgaribus [4]. quia nomina ex cõmuni usu intelligẽda sunt. infra, de spõ. ex literis. j. nõ enim ex opinionibus singulorũ: sed ex communi usu, nomina exaudiri debẽt. ff. de sup. le. l. Labeo. Et consuetudo ẽ optima legũ interpres. infra de consue. cum dilectus. & ff. de lega. si de interpretatione. & plus statur usui, quã significationi uocis. ff. de legat. iij. non aliter. imo usui statur cõtra naturam uocis. ff. de lega. iij. vxori. in prin. De hac materia multa argumẽta notãtur. xij. dist. illud. Et dicas, quod de uulgaribus dietis istud est intelligendum: quia lex debet conuenire consuetudini regionis. iiij. di. erit autem lex. Sed pone quod aliquis impetraret literas ultra duas dietas non facta cõstitutionis istius mentione, sed iudices citant ad locum ultra duas dietas nõ remotum à sua diœcesi ipsum reũ. nunquid ire tenetur? Credo ꝙ sic [5], per hoc dicit ultra duas dietas non trahatur. & est expressum infra, de excep. olim. sed expensis actoris debent iudices ad locũ ire, alias fieret fraus cõstitutioni huic. ar. ad hoc ff de eden. prætor ait. in fi. Sed uidetur quod non ualent literæ, quia sunt impetratæ tacita ueritate tali: quam si dixisset, literas non habuisset. s̃. eo. super literis. ergo non debẽt ualere, quia eadem æquitas quæ mouet delegantẽ, mouere debet delegatum: ut dicit illa decre. super literis. in fi. Sed eadem ratione uidetur quod valeant: quia si dixisset quod non traheret ille aduersarium ultra duas dietas, literas habuisset: ergo debent ualere, & bene ualent ut dictum est: quia iste purgat vitiũ, & remouet exceptionem quæ posset opponi

[4] Vulgaribus. Idẽ Panor. hodie ultra dicta. cap. statutum. eo. in sexto.

[5] Sic. dummodo iudex possit se appropinquare nõ execundo locum cõmissionis. Pan.

poni, quare nõ ualent: quia literæ non ſunt nullæ ipſo iure, ſed per exceptionem annullantur. arg. infra de uſuris. quia fruſtra.

a Trahi poſsit. Non dicit quod literæ non ualeant, ſed ne trahatur per eas ultra duas dietas.

a poſsit: Niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, uel expreſſam de hac cõſtitutione fecerint mentionem b.

Non ualent literæ ad lites impetratæ ſine ſpeciali mãdato domini, niſi impetrẽtur per coniunctam perſonam. h. d.

Sunt & alij, qui ſe ad nouum genus mercimonij c conuertentes, ut uel ſopitas poſsint ſuſcitare d querelas, uel nouas immittere quæſtiones, fingunt cauſas, ſuper quibus à ſede apoſtol. literas impetrant abſque dominorum mandato: quas uel reo (ne propter eas laborum uel expenſarum diſpẽdio moleſtetur) aut actori (ut ꝑ ipſas aduerſarium, indebita moleſtatione fatiget) uenales exponunt. Cùm aũt lites reſtringendæ e ſint potius, quã laxandæ: hac generali conſtitutione ſancimus, ut ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione de cætero ſine ſpeciali mandato f domini, literas apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & literæ illæ non valeant: & ipſe tanquam falſarius puniatur: Niſi fortè de illis ꝑſonis extiterit

b Fecerint mentionem. ut ſi ita dicatur, non obſtante tali conſtitutione, & ſic patet ex hoc loco, quod reſcriptum debet facere mentionẽ de conſtitutione 1 ad hoc ut ei præiudicet. argu. ȷ̃. de æta. & qual. eã te. ſic debet etiã facere mẽtionem de priuilegio. ſupra, eod. cũ ordinem. Nec habet locũ illa regula, ſpãle derogat generali, licet non faciat mẽtionẽ de illo. s̃. e. c. j. & c. paſtoralis. ſed hic reſcriptum ſpeciale non derogat generali conſtitutioni: & illa ẽ cauſa, quia cõſtitutio illa continet ius commune: ſed ius commune non tollitur per reſcriptum, cũ reſcriptum concedi debeat ſecundum ius commune, & non contra. xxv. quæſtio. ij. reſcripta. & ideo neceſſe eſt, ut ſemper reſcriptum impetratum ultra duas dietas faciat mentionem de hac conſtitutione: quia papa ignorat locorum diſtantiam.

1 Communiter non exprimit nomẽ cõſtitutionis. ſed dicitur non obſtãte cõſtitutione de duabus dietis, edita in cõcilio generali. Ioan.

Sunt & alij. Iſte. §. in tres partes diuiditur. In prima parte ponit abuſum impetrantium. In ſecunda prohibet ibi, Cum autem. In tertia excipit ibi, Niſi. Abb. Siculus.

c Mercimonij. Simile. infra eo. quia nonnulli. ubi aliqui tradunt literas alijs eiuſdem nominis.

d Suſcitare. Per reſcriptum principis lites ſopitæ ſuſcitare non debent. C. de tranſact. l. cauſas uel lites. imo tales a limine iudiciorum debent expelli qui uolunt lites ſopitas ſuſcitare. C. ſen. reſcin. non poſ. leg. ultim. & ſupra eo. dilectus.

e Lites reſtringendæ. Sic de pœ. di. j. pœnæ. ff. de lib. & poſth. cum quidam. ff. ſi cer. pe. quidam. & ſic uidetur. quod in reſcriptis uerba potius ſunt reſtringenda quam amplianda. infra, de off. deleg. cum olim abbas. in fi. & c. P. & G. niſi indulgeant beneficia 2. infra, de do. cũ dilecti. in fi. & ȷ̃. de uerb. ſign. olim tibi.

2 Beneficia. i. priuilegia non odioſa. Panor.

Gloſ. ſeq. no. quod generalis procurator nõ impetrat. inducit quãdoq; ſimilia. ſecundo obijcit ad hoc et ſoluit. tertio quærit. argum. pro. & ſoluit. Quarto quærit quis ꝓbet. arg. qđ ĩpetrãs ponit opinionẽ Io. diſtinguentẽ in forma uerborũ qualitatẽ cauſæ. In fi. ponit quid đ literis gratioſis, et obſeruãtia curiæ.

f Sine ſpeciali mãdato. Sic ergo generalis procurator nõ ſufficit ad impetrandũ literas. quod eſt bñ notabile, ſicut requirit ſpecialis procurator in trãſactione. C. de trãſa. trãſactionis placitũ. & ȷ̃. de arb. ꝑ tuas. in prin. Et in integrũ reſtitutione petẽda. ff. de mi. illud. §. ſi talis. & ȷ̃. de reſti. in integ. corã. Et in delatione iuramẽti, quia ꝓcurator nõ debet deferre iuramẽtum alteri parti. ff. de iureiu. iuſiurãdũ. §. procurator. Sic per procuratorẽ generalẽ nõ poteſt fieri acceptilatio, niſi habeat ſpeciale mandatũ. ff. de accep. l. iij. Sed nõne ratihabitio 3 domini ſufficit ad hoc ut literæ ualeãt, ſeu ualere incipiãt, quæ prius non ualebãt quod uidetur. ff. de iud. l. licet uerũ. & ratihabitio retrotrahit. ff. de pig. ſi fundus. §. j. & ȷ̃. de clã. deſponſ. quod nobis. in gl. fi. & ȷ̃. de elect. qđ ſicut. circa princ. verſ. quod ſi eos. in fi. Itẽ literæ q̃ primo non ualent, pòſtea conualeſcunt. ȷ̃. de fo. cõpe. licet prima. in gl iuſtitiæ cõplementũ. & c. ex tenore. in fin. ibi, dummodo. Ad hoc reſpõdeo, qđ licet procuratio q̃ nulla eſt, poſsit ratificari, non tamen ualẽt literæ iſtæ aduerſario contradicẽte. ȷ̃. e. ex parte. propter rationẽ q̃ in litera ipſa redditur, quia lites 4 reſtringẽdæ ſũt, &c. Sed nũquid literæ iſtæ ſunt nullę ipo iure? Videtur qđ ſic, quia tanquam falſarius punitur, & ſic iſtæ literæ ſunt falſæ: ſicut ſentẽtia uenalis nulla eſt. ij. q. vj. c. ei q. §. j. uenales. & ȷ̃. de vi. & ho. cler. cum ab omni. in fi. Dico 5 quod per exceptionẽ ſunt annullãdæ. in utroque caſu iſtius capituli ſi reus nihil obijceret, ualerent. Sed quis debet probare quod ſine mandato ſunt impetratæ, an ille qui excipit quod nõ ſunt impetratæ per procuratorẽ, an dominus qui utitur illis? uidetur qđ dominus qui utitur illis literis, quod exhibet eas, debeat probare mãdatũ: quia executor nõ tenetur obedire mãdato iudicis, niſi primo probetur mãdatũ. infra de off. deleg. cũ in iure. s̃. eo. cũ cõtingat. qualiter enim poſſet reus probare, ꝙ nõ eſſent impetratæ per procuratorẽ, cum ſit pura negatiua, & negantis factũ per rerum naturã nulla eſt probatio. ȷ̃. de ele. bonæ. j. §. porro. & vj. q. v. c. accuſator quod aſſeuerat. Præterea licet aliquis oſtendat inſtrumẽta eccleſiæ, nõ tamẽ ei credit, niſi caueat de rato. ȷ̃. de off. deleg. corã. in princ. Et generaliter traditur ꝙ quoties de mãdato dubitatur, uel procurator debet probare mandatũ, uel cauere de rato, C. de procu. l. j. Præterea nonne iubetur cum authentico exhiberi libellus porrectus papæ. lxxxj. di. Maximianus. in glo. proſpecto. arg. vij. q. j. præſentium. ſed ad quid, niſi ad hoc ut ſciatur hoc. ſcilicet per quem fuerit impetratum. nã forte per excõmunicatũ ſunt impetratæ, quæ nõ ualẽt. arg. ȷ̃. de proba. poſt ceſsionẽ. s̃. eo. dilectus. de hoc dic ut in decr. pia. de except. lib. vj. Nec obſt. ſi dicat quod inſtrumẽtũ apparet nõ uitiatũ: ergo ſtãdum ei donec cõtrariũ probetur. C. de edi. diui Adr. tol. l. ult. circa principiũ. ibi, ex quacunque. hic enim non impugnatur ſcriptura, quin uera ſit bulla. & uerus ſit actor, ſed tantũ de mandato impetrantis dubitatur. Ad hoc dicit Io. quod ſi ita cõtineatur in reſcripto, & cõquæſtus eſt talis procurator de tali, tunc nõ eſt neceſſe probare mãdatum: quia per literas illas ſatis apparet de mãdato, ex quo papa appellat eũ procuratorem: quia cõſtat, quod uidit mandatum, Sed ſi cõtinetur in literis, ſignificauit nobis talis: uel cõqueſtus in nobis, cum ille nõ fuerit in curia, ſed alius qui dicit ſe fuiſſe procuratorem legitime conſtitutũ: tũc tenetur

Procurator in caſibus certis mãdatum ſpeciale debet habere.

3 Ratihabitio. di. ꝙ nõ. Pa. hic Alex. cõſ. cxxxv. lib. ij.

4 Propter quarũ odiũ, ĩ hoc caſu ſpãle eſt contra regulã ſicut & in alijs caſibus qui no. đ pac. c. ij. de regu. iur. ratihabitionem li. vj. Ioã. And.

5 Dico, imo utroque caſu ſunt oĩno nulla. Fel. hic.

tenetur

tenetur probare mandatum:quia plerique fingunt se esse alios.& sub nomine aliorũ literas impetrant: nisi doceat de mãdato,nõ debet audiri ut hic dicit.In causa appellationis dicebat ipse Ioãnes, qđ non tenetur probare mandatũ:quia nõ est credendũ,quod aliquis negligat ius suũ in prosequẽdo appellationẽ qui alias diligẽs est.arg.C.qui & aduer. quos. l.j. Si aũt per simplicẽ querelã sint literæ impetratæ,necesse est semper ꝓbare mandatũ.Cõstitutio ista nõ bñ seruabat,nec admittebãt iudices talem exceptionem: sed certe bñ debet admitti, quia nõ ualent literæ nisi sint impetratæ ꝑ ꝓcuratorem.& hoc ꝓbat in decr. Greg. ĩ.eod.tit.ex parte: vt ibi dicemus.Secus credo in literis super bñficijs obtinẽdis: quia ibi nõ exigitur mandatũ, cũ super nulla lite impetrent, sed de gratia tm̃ concedãtur: sed rescripta ad lites iã ortas, & non futuras impetrantur.ĩ.eo.tit.c. vlti. Curia Romana non consueuit hanc exceptionem de mãdato admittere, nec nos admittere debemus, & si ꝓp hoc appellaret, nõ darent literæ su ꝑ tali appellatiõe.

Literæ ad bñficia sine mandato, impetrari possunt.

a Non debet exigi.quæ sint illę personæ,habes, ff. de proc.sed & hæ.

D Ilectus filius. Cum agitur actione reali,cõputatio dietarũ fit à fine diœc. loci ubi sita est res. Et de meritis appellationis nõ iudex causæ principalis, sed cui commissa est appellatio, cognoscere debet.ita cõmuniter summãt doc. Sed profecto pars prima summarij nullo modo probatur in text.nec puto eam ueram in se. nam si in text.solum definitur quis cognoscere debeat de meritis appellationis.Et uenit hoc ad limitãdũ. c.pastoralis.ĩ.eo.Diuidit in duas partes. In prima ponit ꝗrelam appellãtis.In secunda ꝓuidet:ibi.Quocirca.Ab.Si.

b Concilij generalis.suprà c.proxi.

c Domiciliũ.Ex hoc uidetur, quod licet aliquis habeat præbendã uel ecclesiam alibi, quod propterea non habeat ibi domiciliũ. Nam sola possessio domus, quæ in ciuitate alia comparatur,non facit domiciliũ, ff.ad muni.libertus.§.sola domus. ueruntamen bene potest quis habere domicilium in pluribus locis: dũmodo se in utroque æqualiter collocasse uideatur. ff. ad muni.lege,assumptio.§.iuris prudẽtibus.& ĩ.de fo. cõpe.ex parte B.aliter dr̃ ibi habere domiciliũ ubi maiorem partem rerũ suarum possidet, & assidue conuersatur: & ibi debet respondere. C. ubi sena.uel cla.l. senatores. Vel etiã ubi uẽdit,emit, cõtrahit, & festos dies celebrat. ff.ad muni.eius.§.j.ratione vero rei de qua agitur,potest conueniri.infra de fo. compet.sane. C. ubi in rem. ac. l.fin. & ex hoc forũ sortit. ĩ. đ fo.cõp.c. ult.ubi numerant plura ex qbus sortitur quis forũ. Et sic patet, qđ dietæ istæ semper sunt computãdæ respectu diœce. vbi est res de qua quis conuenitur in fra,de fo. comp.ex parte B. licet intra illas habeat beneficiũ. uel qñq; inueniat,ut hic dicitur. Sed ĩ ꝑsonali actio ne secus, quia põt cõueniri ubicunq; habet domiciliũ.

d Inhiberis. Et male.quia postquã causa appellationis est cõmissa ex certa sciẽtia, iurisdictio priorũ iudicum est suspẽsa. in fra,de offi. delega. pastoralis.§.præterea. Sed iudex appellationis potest inhibere iudici à quo appellatũ est, ne in eadem causa procedat: ut infra, de off ord. Romana. §. nec ꝓ eodẽ. vers.similiter & §. à quibus lib. vj. & infra,de ap.Romana. §.si aũt. lib. vj.

e Sed dicti iudices. Nam iudices appellationis debẽt cognoscere an sit legitime appellatũ: & si legitima est appellatio, ipsi cognoscãt: alias remittant partes ad priores iudices,in expensis condemnãdo appellantem.ĩ.de appel.ut debitus.& c.cũ speciali.Et ita quãdo iudices ad appellationem dati sunt,semper debent cognoscere de hmõi iurisdictione: nec cõuenire cũ prioribus, sicut quãdoq; uidi fieri. Illud enim habet locum, quando diuersi iudices contendunt se habere iurisdictionem principaliter.supra eo.pastoralis.Ber.

a Inno.distinguit inter abbates vel eos q tenent residere& alios clericos: ut dicam.ĩ. de priuil. ex ore.in gl. in uerbo, itẽ rõne possessionis. Ioan. And.

à quibus non debet exigi a de iure mandatum.

Honorius tertius Cantuariensi archiepiscopo & coniudicibus suis.

Si occasione duorũ rescriptorum unius, s. in causa principali, alterius in causa appellationis contenditur, nõ iudex super principali, sed deputatus super appe atione, cognoscere debet de validitate appellationis.

CAP. XXIX.

D Ilectus filius Ioann. sarracenus clericus exposuit coram nobis: ꝙ cũ Iordanus clericus Dumelieñ. ipsum super ecclesia sancti Nicolai Dumelieñ. coram uobis authoritate literarum nostrarum traxisset in causam: ex parte ipsius Io. fuit excipiendo propositum, quòd authoritate ipsarum literarum non poterat conueniri, eò quòd ultra duas dietas a diœces.(ubi prædicta ecclesia erat) contra statuta concilij b generalis (de quo in eisdem literis non fiebat mentio) distabatis. Et quia huiusmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in causa (pro eo ꝙ idem I. in Rophen. & Elien. diœcesi beneficia obtinet, quasi ex hoc ibi domicilium c intelligeretur habere) ipse ad nostram audientiam appellauit, & infrà. Cumq; idem I. appellationem interpositam prosecutus, ad Eboracen. archiepiscopum,& eius collegas, super præmissis literas impetrasset: uos in causa ipsa nihilominus procedentes, eisdem iudicibus, ne in commisso sibi procedant negotio, inhibuistis d. Quocirca mãdamus quatenus (si est ita) causæ supersedeatis eidem,cùm nõ uos, sed e dicti iudices cognoscere habeant ad quos iurisdictio debeat pertinere †.

Idem episcopo & archiepiscopo Legion.

Si plures impetrãt in eadem ecclesia, statur datæ, ut primus impetrans præferatur, & solus admittant. Ita cõmuniter summant do. Et ꝓcedit istud summarium secundum opinionem communem, quæ hodie inualuit propter iura noua.

CAP. XXX.

C Apitulum † sanctæ crucis Cameracen. exhibita nobis petitione monstrauit, quòd Callimacho clerico super præbendali beneficio in

a Res. j. mo respectu diœcesis in qua ẽ domicilium.gl.c. statutũ.c. in vj. Fel. hic.

† Adde tex.in authẽ.de appel. §. illud etiam col.iiij.& in l.j.ff.de appella.

† Adde quod ista dictio capitulũ,capit hic ꝓ collegio, simile ca. ad hoc.ca. inter alia. & c. quod in dubijs. de sentẽ. excomm.

C Apitulum. Diuiditur. Nam in prima ponitur facti narratio perplexitatem conquerẽtis cõtinẽs.

In secunda

In secunda definitionis commissio. illam tollens, secunda ibi, quo circa. Abb. Sicul.

Prius & ita qui præuenit [f], aliū, ille obtinet. J. de app. ut debitus. ibi priusquam in gl. & J. eo. abbatem. & C. J. si. ff. de procu. pluribus. & J. de procu. nō iniuste. ubi potior est conditio occupantis. & si. ff. de uerb. obli. si Titius. Sed uidetur quòd ille pro quo fuit prius lata sententia, deberet obtinere: non ille qui primo præsentauit rescriptū: sicut si quis à pluribus conueniatur ex noxa eiusdē serui, non ei qui primo egit: sed ei qui ad sñiam prius peruenit, debet dari. ff. de noxa. si quis à multis. sic etiam in actione de pecu. si uero adhuc. Forte idē posset dici hic. ille enim obtinuisset qui prius receptus fuisset. ar. J. de præben. dilectus. ij. sed hic neuter ad sententiam uenit. Hic possunt assignari multa contraria. J. de offi. deleg. ex parte. j. & J. eod. tit. cæterum. & multa consimilia. Sed iura illa hodie correcta sunt per id quod habes. J. de app. ut debitus. & per id quod dicit hic. De hac materia dicas ut dixi. J. e. c. j. Sed illa decr. ex parte. J. de offi. deleg. loquitur in alio casu, cū iam literæ sunt primo præsentatæ ante præsentationem secundarum & ita concordat cum ista. Alij dicunt, & forte bene quod primæ literæ ualent & non secundæ: quia de primis nō faciunt mentionem: si primus impetrans nō fuit negligens in prosequendo ius suū. & hoc cōstat: licet prius præsententur secundæ: duntamen nō recipiatur secundus ante præsentationem priorum: & ita cessant contraria: sed si primus non prosequatur ius suū dolo uel negligentia, cum prosequi posset, ualebunt secundæ: licet de primis nō faciant mentionem. secus in rescriptis ad lites obtentis, ubi per solicitudinem præsentantis perditur primum rescriptum: licet secundū de primo non faciat mentionem. infra de app. ut debitus. ibi enim remanet ius saluum utrique impetranti.

[a] Si intelligas ī impetrando, planū est: si ī præsentando: falsum est: nisi quando gratiæ sūt æquales: & nescit quis sit primus. infra eo. ca. pe. lib. vj. Io. And.

[b] Consimili. Ergo non super eodem beneficio, sed diuersis: alias nō diceret consimili: quia si consimile, ergo aliud & nō idem. utroq; istorum impetrauerat ut ei prouideretur in beneficio præbendali: sed non super uno, sed ita simpliciter: quia nihil est idem cui simile est. ff. si mensor fal. mo. dixe. l. j §. hæc actio.

[c] Mentione non habita. Per hoc uidebatur quod literæ nō ualebant. J. eo. cæterum. & J. de offi. dele. ex parte. j. Sed primæ ibi iam fuerant præsentatæ ante præsentationem secundarum: & sic non contradicit: sed concordat huic no. Et etiam non obst. cap. cæterum.

[d] Post appellationē. Vnde uī quòd sententia postea lata nō tenuit. infra de sen. excom. per tuas. Sed cōtra dicitur. J. ubi dicit, sententias præfatas relaxetis, sed ibi dicit ratio quare tenuit sñia. Vel intellige, quòd ex iusta causa appellatum est: quia forte literas alterius receperāt. Vel aliam iustam causam allegauerūt: & sic non tenuit sententia; uel dicas ut in ulti. notula.

eorum ecclesia obtinēdo, literas nostras ad eos prius [a] monitorias, quòd demum præceptorias impetrante. B. clericus contra eos super consimili [b] beneficio eadem sibi ecclesia consideranda. ad I. archi. Tor. & eius collegas, de prædictis literis non habita mentione [c], executorias à nobis literas impetrauit: qui post appellationem [d] ad nos interpositā, in eos suspensionis [e] et excommunicationis sententias protulerunt: ac dictus C. super executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit scripta nostra, qui tulerunt suspensionis & excommunicationis sententias in eosdem. Quocirca mandamus, quatenus eo recepto in canonicum & in fratrem, assignatoque sibi beneficio præbendali, qui ad eos prius mandatū apo. reportauit, præfatas sententias [f] iuxta formam ecclesiæ relaxetis [g]: alteri super præbendali beneficio in eadem ecclesia silentium imponentes.

Item Bituricen. archi. apo. se. leg.

Si habens literas papæ ad beneficium, eis propter annuam pensionem renuntiat, non ualent literæ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ.

CAP. XXXI.

AD audientiam nostrā peruenit, quòd quidā clerici obtētis à se. apo. literis super prouisione sua in aliquib. ecclesijs tibi subiectis recipientes ab eis annuas pensiones [h] seu alia beneficia [†] ab eorum impetitione desistunt, renuntiantes [i] beneficio literarum: & infrà.

[e] Suspensionis. ra. quod suspensus nō potest amplius suspēdi: sicut excommunicatus potest excommunicari iij. q. iiij. Engeltrudam. & xj. q. iij. excellentissimus. xij. qō. ij. de uiro. & J. de Iudæ. & sarra. ita quorundam. in fi. ubi de hoc.

[f] Sententias. s. excōmunicationis & suspensionis latas.

Glossa sequens obycit et tripliciter soluit.

[g] Relaxetis. Ex hoc patet, quod sententia suspēsionis post appellationem lata tenuerit. Sed uidetur quod appellatio tenuit ex eo quod ei tantum qui literas primo præsentauit, prouidere deberet: & non illi qui secundo præsentauit literas suas contra quē fuit appellatū. Dicas quod ideo tenuit, sententia obstante appellatione: quia nondū prouiderāt alicui priori illorū & in literis continebatur, si alium ad mandatum nostrū non recepistis. hæc enim clausula (nisi de mandato nostro eadem ecclesia in receptione alterius fuerit grauata) erat in utrisque literis inserta, ut patet in integra. sed ipsi non receperāt adhuc, unde non tenuit appellatio, cum nondum competeret eis exceptio. Vel dicas si uis, prædictas sententias relaxetis ad cautelam quantū ad illam sñiam latam post appellationem quæ legitima fuit, quantū ad aliam latā per Callimacho ubi appellatio non præcessit, tenetur proprie illud uerbū relaxetis. Et sic, proprie & īproprie simul illud tenetur. si. xxviij. di. presbyterū. c. prioribus. lxiij. dist. synodo. Quid si præsentatione per aliquem illorū facta ipsi capitulo alij iudices post ap. excōicauerunt? Videtur quod teneat appellatio quia ex quo alius præuenerat, ius habebat. Vñ si capitulū appellauit contra secundo psentantē, bñ uī tenere appellatio: quia ei debēt prouidere qui primo præsentauit: ut hic dicit: & ideo absolutio ad cautelā fieri debet. Sed non credo: quia quoties aliqui absoluūtur ad cautelam illud exprimit. J. de ap. ad præsentiā. J. de test. ueniēs. in fin. unde prima ratio uerior uidetur. Vel intelligitur tantum de sententijs illorum à quibus non est appellatum & sic planum est.

AD audientiam. Diuidit, quia in prima ponit facti narratio. In secūda, prouisio ibi, Fraternitati. Abb.

[h] Pensiones. Huiusmodi pensiones quæ in fraudem fiunt de prouentibus ecclesiarū, prohibitę sunt in cōcilio generali. J. de pb. extirpādæ. in fi. J. de coll. audiuimus.

[†] Infero quod pensio annua sup beneficio non pōt dici beneficiū, quia hic ponit ut diuersa Ad idē ē melior textus in c. quāuis. j. de præbē. lib. vj. Vide Ludo. Gome si. sup Regu. Cancel. de instit. resignati. qō. xvj. Hier. Gygan. in trac. de pen. qō. xxviij. q. lvij.

[i] Renuntiantes. Sed nunquid continet simoniam huiusmodi

huiusmodi renuntiatio? Videtur ꝙ sic, cum ex literis habet ius ad petẽdum beneficium spirituale. & in talibus omnis pactio & cõditio cessare debeat. j. de pac. c. vlt. & j. q. ij. quã. pio. Posset dici, ꝙ non est simonia: quia ea quæ præcipiuntur à iure, licite deducuntur in pactum etiã in spiritualibus. j. đ ele. significasti. ĩ prin. & ĩ glo. ij. & xviij. qõ. ij. Eleutherius. in prin. & in glo. j. & istud est de iure ꝙ renuntiet literis si uult habere beneficium: sed si habet etiam beneficium, posset deduci in pactũ [1] ꝙ ei renuntiaret si uellet aliquod aliud beneficium obtinere: qa utrunq; habere simul nõ potest. j. đ præb. cũ non ignores. Et secundum hoc expone uenditas. i. cũ tali pacto renũtiatas. Vel potest dici quod simonia fuit: ꝙ hic nõ negatur. Vel dic, ꝙ nõ fuit simonia ꝑpter hoc commissa ꝙ est æquius: cum nullum ius speciale habuerit per literas illas.

[1] Pactum. imo non pôt fieri pactũ expressũ sine simonia: quia renuntiatio debet esse pura, & reliquũ in uoluntatem superioris cõferre. s. papæ summi instito ris. ca. q̃situm. infra de rer per mu. Rom. consi. ccc-xvij. Phil. Dec. consi. cxlj.

F. t. mandamus, quatenus eos qui post literas taliter uenditas, alias (de illis mentione non habita [a]) impetrabunt decætero, uel hactenus impetrauerint, carere decernas commodo earundem, & ecclesias non permittas earum occasione uexari: reuocando [b] in irritum, si quid earum prætextu inueneris esse factum.

Gregorius ix. Mediolañ. archiepiscopo.

[a] Mentione non habita. Et ideo non ualent. infra c. c. proxi. & supra. eo. ti. ad aures. & ca. cum adeo.

Glossa sequẽs primo quærit de reuocatione processus facti p rescriptũ surreptitiũ. secũdo alleg. pro. inducẽs tria ca. et rõne quam fortificat. soluit etiã obstaculum: & inducit tria similia. tertio alleg. iiij. in contrarium. quarto ponit opi. Io. quinto sol. di. inter rescripta ad lites & ad beneficia.

[b] In irritum. Sed quærit̃ an generaliter sit uerũ, ꝙ quicquid fit per literas tales surreptitias, debet reuocari? Hoc manifeste probatur in capitulo isto. & est si. s̃. e. cũ dilecta. & c. cõstitutus. & hoc ideo, quia per literas tales iurisdictio non uidetur dari. infra de offi. uic. sua nobis & xxxv. q. ix. ueniã. ĩ prin. ibi, surreptũ huic sedi. & c. sñiam. & reuocat̃ etiam quòd fit altera parte absente: ut j. de re iu. cũ olim. §. post hæc. & ff. de iu. si prętor. §. Marcellus. Nec obstat si dicas, ꝙ post sñiam non admittat̃ exceptio iij. q. vj. ca. ij. §. exceptio. & j. de re iu. inter. Sed illud non hẽt locum in exceptionibus in qbus agit̃ de falso. j. de procura. in nostra. in fi. & j. de proba. licet. §. posthæc. cum. n. per tales literas non receperunt iurisdictionẽ, quicquid per eas factũ est, nõ tenet. & est si. quia replicatio omissa ante sententiam ex cã probabili: post sñiam proponitur. ff. qñ act. de pecu. annalis est. d. l. quæsitũ. multo fortius exceptio. ad idẽ facit. j. de re iu. ad probandũ. arg. j. de sponsa. impu. ad dissoluendũ. in fi. sed illa decre. aliter intelligitur. E contra vr̃ quod per tales literas detur iurisdictio, licet possint elidi per exceptionẽ, ut s̃. eo. nõnulli. dictũ est. arg. ff. de bo. pos. secundum tabulas. l. pe. §. testamento. unde non potest dici retro iudiciũ nullum fuisse. unde si aliquis sciuit sibi competere exceptionem, & non excipit, sibi imputet, si nesciuit p̃textu exceptionis post repertæ sententia non retractetur. j. de re iud. inter. & ca. suborta. Item libertas per falsos codicillos data, non reuocatur. ff. de manu. test. cum ex falsis. & legata præstantur, licet testamentum sit falsum [2]. ff. de hære. insti. l. ult. Circa istam materiã dicebat Io. quòd sententia lata per tales literas tenet, nisi releuetur per appellationẽ uel supplicationem, sed retractanda est per in integrum restitut. Vel si uis dicere, ꝙ per tales literas nulla dat̃ iurisdictio, non est necessaria restitutio: quia ipso iure nulla est sñia j. de offi. uic. sua nobis. Tu dicas ꝙ tales literæ nõ sunt irritæ ipso iure, sed possunt annulari per exceptionem. unde si à principio huiusmodi exceptio proponatur, si aliquid fiat contra, totum reuocatur. & sic loquitur. s̃. e. cõstitutus. & c. cũ dilecta. Si autem per consensum partium tacitũ uel expressam procedatur, & detur sententia, tenet quidem & ualet, cũ sit lata à iudice suo: nec contra ius constitutionis: ut ij. q. vj c. ei, qui. §. definitiua. & j. de re iu. cũ inter uos. nisi fuerit appellatum uel supplicatum. xxxv. qõ. ix. ueniĩ. & cap. sententiã. & C. de preci impe. offe. auth. quæ supplicatio. Et in causa appellationis uel supplicationis, potest opponere de surreptione, & si ostendit se ignorasse, bene auditur, & poterit hoc probare per iuramentum, quia hoc aliter de facili probare nõ posset. j. de testi. præsentium. & j. de exce. pastoralis. & hoc intelligo hic, si eis ignorantibus de prioribus literis receperunt istos per literas secundas. ar. ad hoc j. de præb. dilecto. Vel potest dici, quòd aliud sit in beneficijs [3]: quia beneficiũ non pôt possideri nisi canonice habeat̃. j. de insti. ex frequentib. sed isti per fraudem obtinuerunt: & ideo iniuste: & si primam ecclesiã habuissent quo ad titulum, secundam habere non poterant, nisi dispensatiue. j. de elect. dudum. decr. greg. & ideo necessaria fuit scientia papæ impetratione literarum talium. infra c. proxi. quia papa pro aliquo beneficiato nõ scribit ex certa scientia, quin faciat mentionem de primo beneficio. s̃. eod. postulasti. in alijs bene tenent ea quæ fiunt per tales literas: ex quo tacite uel expresse approbantur literæ. infra de offi. deleg. ex parte. ij. nec eo prætextu posse appellari.

[2] Hãc gl. dicũt esse sing. inn. in c. ad aures. s̃ e. & Abb. hic.

[3] Host. cõtra dicit, quòd neutræ ualẽt, ex quo fraudulenter impetratæ sũt quod dixit apparet hoc ipso quod mentionẽ non fecit: & hoc qa simul impetrauit utrasq;. Si uero diuerso tẽpore: ualet receptio facta authoritate primarum: & in hoc contĩnet 1ᵒ: sed non si fiat authoritate secũdarum secũdum eum. Idẽ Aegi. & in hoc ultimo ꝙ ualeãt solæ primæ & nõ aliæ, cõcor. Cõ post. ĩ gl. ij. ibi mentione. Io. And.

Receptus per literas apostolicas, licet præbendam expectet: p alias literas hoc supprimentes. in alia ecclesia recipi nõ debet. h. d. inhærendo uerbis literæ.

CAP. XXXII.

IN nostra ꝓposuisti præsentia ꝙ nõnulli clerici à se. apo. plures literas (nõ tñ alias de alijs mẽtionem [c] facientes) impetrant fraudulenter, quòd in pluribus ecclesijs admittantur: sicque aliquando in alijs recepti, licet nõdum

IN nostra. Decr. ista intelligi potest duobus modis. Primo de ijs qui simul impetrant binas literas, & hoc amicatur principio. Alio modo de ijs qui iam recepti per primas impetrãt secũdas literas, & hoc amicatur fini. Et secundum intellectum quem tenent hic Io. cal. & do. Flo. potest sic summari: Suppresio iuris ad rem, uitiat rescriptũ beneficiale. h. d. In hac decr. primo ponitur facti narratio ex qua resultat quæstio. secundo ibi, mandamus. ponitur mandatum. tertio ibi, nisi de receptione. ponitur exceptio. Abb. Sicu.

[c] Mentionem. Et ideo uidetur quod secundæ ualere [4] non debeant. supra c. proxi. & supra, eod. c. cæterũ. & c. ex parte. ij. & infra, de offi. deleg. ex parte. ij. sed in pendenti est quæ ualeant, si ante præsentationem primarum secundæ fuerint impetratæ. tunc enim ualebunt quæ prius fuerint præsentatæ: ut supra, eod. ti. capitulum. & infra de appella. ut debitus. postquam uero receptus esset per primas, non ualerent secundæ: ut infra sequitur. Præterea quia papa non intendit ei prouidere in pluribus beneficijs: nisi in secundis literis mentio fiat de primis. infra. eo. c. si proponente. ẽt si modicum esset beneficium primũ. j. de præb. cũ teneamur. Sed quid dices si primæ literæ annullatæ sint per exceptionẽ nunquid ualent secundę,

[4] Valere. imo stati literæ secũdæ sũt nullæ ipso iure, nec conualescunt. Panor.

licet

licet de primis non faciāt mētionem? Dico quod ualent secundæ, si nondū essent præsentatæ: quia potius ad cautelam impetratæ uidētur: ut si non posset beneficium cōsequi per primas, uteretur secūdis, sicut cōsueuit dici in rescriptis. s. eo. ex tenore. & uerba cum effectu intelligunt infra, de cler. non resi. relatum. vnde cum nihil obtinuerit per primas, ualent secundæ: quia hæc fuit intentio papæ ut p literas suas beneficiū cōsequeretur: & hoc satis innuitur ex eo quod dicit, eos faciens esse contētos ecclesijs in quibus recepti sunt.

in eis ecclesiasticum beneficium a sint assecuti, alias ecclesias super receptione sua nihilominus impetunt & molestant: & infrà. Mādamus quatenus eos clericos, ecclesijs in quibus recepti sunt, facias esse contētos, nec permittas alias ab eis occasione literarū huiusmodi molestari. Nisi de receptione forte sua, expressam fecerint mentionem.

a Beneficium sint assecuti. Si enim nōdū sunt ecclesiasticū beneficiū assecuti, quare nō ualent literæ istæ secundæ, quia qui bñficiū ecclesiasticū nō est consecutus potest pro beneficio literas impetrare supra e. cū adeo & j. si proponēte? Respōdeo licet beneficium nondum sit assecutus, tamē ius canoniæ p qd in breui beneficiū est habiturus, ex domini papæ mandato est cōsecutus & pro beneficiato iā reputatur: unde de hoc in suis literis tenebatur facere mētionē, si iam erat receptus.

1 Casus. hic est uerus casus Ber. quem abbreuiatū restitui Cæterum añ xxxv. annos do. Nico. dorigny decretorū in vniuersitate Parisiē si Doctor & cōsiliarius parlamēti aliū prolixiorē & ineptū casum cōposuerat extūc impressum ī libris Parisijs excusis, in libris antē postea Lugdun. excusis prolixiter ille casus falso attribuebatur Pa. quam imposturam primū correxi, dein de nouum illū casum nō solum ut nimis plixū, sed ut ineptū & plura fingētem ultra tex. deleui, restituto ueteri breuiori & ueriori casu. Ber.

Idem episcopo Siluanecteñ. & abbati Caroliloci.

Non valet rescriptum, quod procurator reuocatus et de hoc certificatus, extra iudiciū impetrauit: secus tamē si in iudicio, dummodo reuocatio ad notitiā aduersarij, uel iudicis non peruenit hoc dicit secundum lectu. magis communem.

Ex parte decani. Sic summa secundum intellectū satis notabilē. Quicquid procurator reuocatus, & de hoc certificatus in iudicio, facit in fauorē domini nō tenet: licet reuocatio ad notitiā iudicis uel aduersarij non peruenit: secus si illud tendit ad commodum aduersarij. h.d. In prima ponitur facti narratio. In secunda iudicū instructio: ibi quia uero. Abb. Sic.

Casus 1 literalis. Capitulum Lauduñ. habebat priuilegium à papa, ut posset excommunicare quemcunque qui in eorum offensam incideret, vi cuius priuilegij decanus & capitulū Lauduñ. tulerunt sententiam excōmunicationis in nobilem virum Io. propter qd lis orta fuit inter eos super ea sentētia, & quibusdam alijs articulis. Vnde procuratores utriusque ad papā accesserunt, & super ea sentētia, & alijs articulis litē sunt cōtestati, & quia de his in præsentia papæ nō poterat fieri plena fides, cōmisit papa causam iudicibus hoc adiecto in commissione ut non obstarent literæ præter assensum partiū antea impetratæ. dictus nobilis citatus proposuit quod per literas non erat procedendū, ex eo quod Guido qui literas impetrauerat, falsus erat procurator, quia ante impetrationē illarū mādatum reuocauerat, unde per tales literas respondere non tenebatur. Ex aduerso per capitulum dicebatur quod ad papam, uel capitulum talis reuocatio non peruenit. Iudices interlocuti sunt se debere procedere p illas literas. Tandem petebat procurator capituli ut iudices inspicerēt dictum priuilegium, procurator dicti nobilis ex aduerso respondit, quod per literas illas non erat procedendū, ostendens alias posterius impetratas, continentes vt si de partiū procederet uoluntate causam terminaret eādem, alioquin causam sufficienter instructā remitteret ad papā. Ex parte capituli fuit allegatū illas literas nō ualere, qa impetratæ fuerunt per eūdem Gui. post reuocationē mandati, unde literæ non ualebāt. Iudices dubitauerūt an per primas, uel secundas literas deberent procedere. cōsultus papa respondet quod secūdum statutum concilij literæ apostolicæ impetratæ sine speciali mādato domini nō ualent, nisi esset de illis psonis à quibus nō exigitur de iure mandatū, unde mādat quod si reuocatio mādati ad procuratorē dicti nobilis peruenit, procedant in negotio iuxta continentiā priorum literarū nō obstantibus posterioribus, quia multo minus ualent literæ quæ impetrantur ab illo à quo reuocatū est mandatum quā si nullum mandatum habuisset. Ber.

CAP. XXXIII.

Ex parte decani & capituli Lauduneñ. fuit propositum, quòd cum ipsi authori. appo. indulgentiæ b in nobilem virum I. excommunicationis sententiam protulissent: pro curatoribus partium propter hoc ad sed. apost. accedentibus, & lite super diuersis articulis c contestata d: nos causam uobis cōmisimus terminandā: hoc adiecto, ut non obstarent literæ præter assensum e partium impetratæ f. Dictus aūt nobilis citatus, proposuit quòd per illas literas procedendū nō erat, ex eo quòd V. qui easdem literas impetrauerat, falsus extiterat procurator g cùm ipse impetrationem

b Indulgentiæ. forte concesśū fuerat capitulo Lauduneñ. vt si quis in eorū manifestam offensam incideret, quod illum possent excōmunicare. similem 2 indulgentiam habes infra, de verbo. sign. ex parte. ubi concessum erat canonicis Carnoteñ. quod nemini licitum esset absoluere excommunicatos pro ecclesia Carnotensi, nisi satisfactione præmissa pro emenda.

2 Similē. in hoc regno hmōi priuilegia nulla sunt & abusiua, nō solum concessa post dec. de causis in pra. sed etiā prius cōcessa de quib9 hic & in cap. ex parte. vbi late Io. An. de verb. sign. & ab executiōe posset tāquā ab abusu appellari ad parlamenta regia.

c Articulis. Qui fuerint alij articuli, non habemus.

d Contestata. Per procuratores datos ad totam litem.

e Præter assensum partium. Hoc solo non ualebant literæ posterius impetratæ præter consensum partiū, etiam si mandatum procuratoris non fuerit reuocatum supra eo. cæterum. hoc tamen non fuit allegatum. uel intellige de alijs literis ad alios iudices prius impetratis: & ita planum est.

f Impetratæ. Id est, impetrandæ, ut consonet glossa. Bernardus.

Gloss. seq. ponit duas species falsi procuratoris.

g Procurator. Not. quod quandoque dicitur falsus procurator qui nunquam fuit, & talis nec dominum obligat, nec soluentem sibi talis procurator liberat: nisi dominus ratum habeat, arg. infra, de offi. delega. cum olim. j. & cap. coram. ff. de iudi. licet. & ff. de condict. cau. da. si procuratori falso. Dicitur etiam falsus procurator, qui fuit & non est: ut hic. & iste liberat soluentem sibi pro domino ignorante: sed dominum non obligat. ff. si cert. pet. eius qui in prouincia. & ff. de solutio. si quis seruo. De exceptione aūt pcuratoria notabitur. j. de procurat. in nostra præsentia.

Glossa sequens distinguit in reuocatione procuratoris

toris an fiat ante litem contestatam, uel post, & an procurator consentiat, uel resistat: & ex hoc obijcit, & soluit.

Procurator ꝓpter suspicionem reuocatur.

a Propter suspicionem. Sic infra de proc. in nostra. Propter suspicionē pōt ꝓcurator nō solum ante: sed etiã post litem cōtestatã remoueri. ff. de procu. item si suspectus, puta si affinitate aliqua aduersario coniungatur. ff. eo. aut affinitate. aut si familiaris fiat aduersario. ĩ. de off. deleg. insinuante. & quoties noua causa superuenit. ff. eo. si post datum. & hoc post litem cōt. sed causa cognita. ff. eo. post litem. & l. quæ omnia. & hoc uerum est, si procurator cōtradicat: secus si cōsentiat, quia tunc sine causæ cognitione remouetur. ĩ. de procur. auditis. & ante litis contest. nulla causa interueniente. ff. eo. ante litem. Quare ergo nō reuocatur quicquid factum fuit per talem procuratorem? Ratio satis est in euidenti: quia huiusmodi reuocatio nō peruenit ad aduersarium uel ad iudicem, ut ex aduerso proponebatur: ut infra sequitur. & ideo quicquid cum ipso factum est uidelicet quousque reuocatio sit nota aduersario uel iudici. ĩ. de procura. mandato. nec ille probauit quod reuocatio mandati ad aduersarium, uel iudicem peruenisset, & ideo recte interlocuti † sunt iudices se debere per huiusmodi literas procedere, & ille nobis super hoc acquieuit interlocutioni, ostendendo alias literas impetratas per eundem procuratorem, non ualent si reuocatio ad ipsum procuratorem peruenit. Ad hoc enim ut reuocatio teneat, necesse est, ut ad aduersarium uel ad iudicem perueniat. infra, de procu. mandato. & ibi dicemus de hoc, & hoc in iudicio, secus extra iudicium: ubi sufficit, quod reuocatio perueniat ad procuratorem, & postea non ualet, quod facit in præiudicium domini, sed bene ualet, quod facit antequam reuocatio ad eum perueniat: ut infra colligitur. versic. reuocatio, &c. ff. mandati. si mandassem.

† Nō appellando. & ꝓpter hoc ualuit primũ rescriptum, G. nazam quasi secũdum eum neutrũ ualere dbuisset, ex quo ꝓcurator sciebat se reuocatũ. Ioã. And.

a Sup. ĩpetratas &c. hoc ideo, quia in literis ĩpetratis à ꝓcuratore reuocato & ignorãte nō ẽ aliquid de uitijs expressis s̃. eo. c. nonnulli. secundum Inno. Io. And.

literarum ipsarũ propter suspicionem a (quam contra eundem conceperat) mãdatum sibi traditum reuocasset. Eis igitur proponentibus ex aduerso, quòd ad nos uel ad ipsos huiusmodi reuocatio non peruenit, uos quòd deberetis per literas ipsas procedere, per quandam interlocutoriam protulistis: & infrà. Petente itaque procuratore ipsorum, ut inspiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipsius nobilis ex aduerso respondit, quod nō erat per iam dictas literas procedendũ exhibens alias quasdã posterius impetratas, inter alia continẽtes ut (si de partium uoluntate procederet) causam terminaretis eandẽ: alioqui ipsam sufficiẽter instructã, remitteretis ad sedis apostolicæ examen, cùm indulgentia memorata. Quas literas ipsi ex eo nō b ualere dicebãt: quia per eundem V. & post reuocationem mãdati fuerant impetratæ.

Quia uerò iuxta generalis statuta concilij ap. literæ, quas sine c speciali mãdato dñi quis impetrat, ualere non debent † nisi sit

Glossa sequens alleg. v. concor. & duo contraria. Item obijcit, & soluit.

b Non ualere dicebant. Et merito: quia ipse nobilis hanc allegationem contra aduersarios allegabat: ergo contra se illam recipere tenebatur. xix. distin. si romanorũ. §. j. & in gl. suffragari. & iiij. q. iij. c. si. ad fi. si quis testibus. & ix. di. neque quorũlibet. & iij. quæstione viij. c. j. §. cuius in agẽdo. & ĩ. de cẽsi. cũ olim. ar. cōtra. xxxvij. distin. si quid ueri. & dist. x. lege. Et ita ex propria cōfessione, probat secundas literas nō ualere: cui cōfessioni standum uidetur. sed nō est uerum, nisi reuocatio mandati ad procuratorem peruenerit: ut infra sequitur. & ff. man. si mãdassem. ar. qđ non sufficit reuocare mãdatum, nisi reuocatio perueniat ad procuratorem: ut patet hic, & in lege prædic. si mandassem. & ita pōt habere literas a antequã reuocatio perueniat ad procuratorem, licet confiteatur se reuocasse mandatum: nō tamen confitetur reuocationem peruenisse ad procuratorem. unde debet illud probare: ut infra dicit. Et ita patet quod primæ etiã nō debeant ualere si probetur quod reuocatio ad procuratorem peruenisset: & tamen dicitur. ĩ. ꝙ ualent. Sed hoc ideo est: quia reuocatio nō peruenit ad iudicem, uel aduersariũ. ĩ. de procu. mãdato. & dicitur de hoc. s̃. eo. in isto c. & aliud est in iudicio, & aliud extra: ut dictũ ẽ s̃. eo. nōnulli. §. sũt & alij.

Glo. seq. notat, querit, et remittit questionis dubiũ aperit, solu. ponit opin. Io. Item Vincen. & obseruantiam curiæ.

c Sine speciali. Id est, expresso secundum Vin. Et ita patet hic, quod non valent literæ sine speciali mandato: licet cōstitutio illa supra. eo. nonnulli. male obseruetur, ut dictum fuit ibi, & sic confirmatur hic tenor illius constitutionis. Sed qualiter probabit quis literas impetratas de mandato domini? De hoc dictum est in illa constitutione, nonnulli. Si quis constituat aliquem procuratorem suum ad impetrandum sufficit ostendere, quod sibi dedit mandatum ad impetrandum: sed adhuc non uidetur sufficere: quia per hoc non constat quod ille impetrauerit. nam alius potuit eas impetrare, & sic non sufficit ostendere tale mandatum: quia illud non probat impetrationem, quia non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. infra de transla. inter corporalia. & C. vnde cognati. l. nō hoc. Et sic uidetur adhuc, quod necesse sit probare quod ille procurator tales literas impetrauit: quod siue probet mandatum, & quod probet se ab illo recepisse literas qui mandauit, siue ab alio pro ipso. & consulo, quòd tam de mãdato quã de receptione literarum ab illo procuratore fiat publicum instrumentum ad faciendum fidem in iudicio si ei obijciatur. Et hoc credo uerum, tã in causa appellationis quam in literis quæ impetrãtur per simplicẽ querelam, licet Ioã. dixerit quod non est ita in causa appellationis: quia ita bene possunt lites finitæ per sententiam suscitari per tales literas impetratas sine mãdato ut ꝑ alias. acquiesceret enim forte sentẽtiæ si literas non haberet, & sic generaliter intelligo constitutionem. Hæc decretalis & illa supra, eodem, nonnulli. de iure sic intelliguntur, tamen satis credo sufficere iuramentum impetrantis, cum uno teste ad faciendum fidem super impetratione literarum ex quo constat de mandato. infra, de procurato. ex insinuatione. Vincent. dixit quod generalis procurator sufficit ad hoc ȝ: quod est contra istam literam, & contra legem. ff. de officio eius cui mand. est iur. lege prima, sed ipse exponit speciali, id est, expresso: quod non uidetur uerum; quia in generali procuratione, nihil de impetratione exprimitur: & hoc dicit per legem, quæ potius contradicit. ff. de procuratoribus. procurator

† Etiam si dñs *pro*ducat, & vti uelit, quod prima facie videt ineptũ & ad lites intricãdas natum. Sed imo iuste sancitum fuit odio delegationum *&* turbationum iurisdictionis ordinariæ.

ȝ Adde cõtra opin. Vinc. pro glo. quod si procurator habet generale, & speciale mandatũ & producat speciale tantum iudiciũ [illegible] nullũ. tex. est in l. [illegible] sus. & ibi Bal. C. de furtis.

procurator totorum. Sed si haberet generalem procurationem ad lites, & liberam administrationem, satis credo ꝙ possit literas impetrare: ut ff. de procu. procurator cui. ȷ̃. de procu. petitio. sed si haberet mandatum generale ad negotia tantum, non credo quod possit literas impetrare ad lites: quia (ut hic dicitur) speciale mandatū exigitur in hoc casu. ar. l. prædictæ, procurator totorum. Curia [1] tamen non seruat hoc qđ hic & in concilio dicitur. nec daret literas propter hoc appellanti.

illis personis [a] à quibus non est exigendū de iure mandatū: Mandamus quatenus si [b] reuocatio mandati ad procuratorem peruenit (cum minus ualere debeant literæ quæ impetrantur ab illo, à quo mandatum [c] dominus reuocauit: quoniam ab illo qui nunquam habuit mandatū fuerunt impetratæ) in negotio iuxta priorum continentiam literarum, non obstantibus posterioribus, procedatis.

Idem decano & magistro G. canonico Leodieñ.

Rescriptū impetratū contra hominem alicuius diœcesis non extenditur ad hominem eiusdem nominis alterius diœcesis.

CAP. XXXIIII.

SIgnificante V. nos noueritis accepisse, quòd cùm R. contra V. Remen. diœces. sup quibusdā pannis & alijs ad iudices literas impetrasset, idē V. excipiendo proposuit, ꝙ cum idē nō [d] de Remen. sed de Leodien. diœcesi existeret: per huiusmodi literas (cùm de diœce. Leodien. nō facerent aliquā mētionē) conueniri de iure nō poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiusmodi admittere denegarunt, nostram audientiam appellauit. Ideoq; mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritum &c.

Idē priori sancti Laudin. & succentori Rotho.

Per rescriptū impetratū contra homines diœcesis, nō possunt conueniri homines ciuitatis. †

CAP. XXXV.

ROdulphus clericus rector ecclesiæ sancti Christophori de ciuitate Sagiensi sua nobis insinuatione monstrauit, quòd cùm magister R. eū per quasdam literas contra episcopum Sagien. &

[a] Personis. Puta liberi parentes, fratres, affines, & liberti. ff. de procura. sed hæ personæ. quia & agere possunt ꝓ talibus coniunctis personis, dū tamē contraria uoluntas non appareat. ff. de procu. Pompo. §. ult.

[b] Si reuocatio. Sed quis probabit reuocationē [a] peruenisse ad procuratorē? In casu isto capitulū Laudun. debet ꝓbare hoc, alias regulare est ꝙ actor semper debet probare mandatū: ut dixi s̃. e. c. nonnulli. Papa tamen contrariū dicit, ꝙ reus debet probare quod non sint impetratæ per procuratorem: quia non est præsumendum ꝙ suam pecuniam iactet, & ita propter præsumptionem transfertur probatio in reum.

[c] Mandatum dominus reuocauit. Et ita idem est, si mandatum fuerit reuocatum, ac si non habuisset mandatum: imo plus: quia cōtra uoluntatē domini, quare literæ non ualent. Et ita patet hic ex litera sequenti, quod ratihabitio in tali casu locum non habet aduersario contradicente. Item si procurator mandauit hāc impetrationem alij, nunquid ualebunt literæ impetratæ per illum? Videtur quod nō: quia procurator ante litem contest. alium procuratorem dare nō potest. C. de procu. neque tutores. & l. nulla dubitatio. Tu dicas, quod bene ualent literæ illæ impetratæ per illum cui procurator mandauit. Et quod dr̃ procurator ante litem contestatā non potest aliū ꝓcuratorem cōstituere, istud uerū est ad agendū. Sed ad negotia ꝓcurator datus alij demandare pōt. ff. manda. si procuratorem. §. j. & ff. de nego. gest. si quis mandato. & talis ꝓcurator bene committitur in curia, & consueuit dici in procuratione: do tibi potestatem ut alium possis (si necesse fuerit) constituere procuratorem.

SIgnificante. Diuiditur, quia primo ponitur appellantis narratio. Secundo appellationis commissio: ibi, Ideoque. Abbas Sicu.

Glossa sequens obijcit per sex rationes, & soluit.

[d] Non de Remeñ. Sed uidetur, quod hoc sibi obesse nō debuit: quia & si hoc dixisset nihilominus literas habuisset. supra c. super literis. quia ex quo de corpore constat, extrinseca non nocent: licet omnia non exprimantur. ȷ̃. de consang. & affi. tua nos & ff. de rei uend. si in rem. in fi. Et certū dicitur, siue proprio nomine siue demonstratione, quæ uicem ꝓprij nominis obtinet, designetur. aut etiam digito ostendatur. ff. si certū petat. certū ē & ff. de rei uendi. si in rem. in fin. Sed iste personaliter ostenditur, ergo uidetur quod sit per literas tales audiendus [2]. Præterea nō debet ei talis error obesse, cum constet de errore. C. de iu. & fa. ign. error fac. præterea falsa causa non perimit legatū siue falsa demonstratio. C. de fal. cau. adie. l. ij. ff. de cōdi. & demōst. falsa demōstratio. & infrà, de conuer. coniug. ex parte. ij. nec mēdacium obligantis īpedit obligationem. infra, de conuer. coniug. ueniens. Sed ista non prosunt: quia ratio illius decret. super literis. nō habet locum ubique. Nunquid si Titius appellet se Seium in literis, ualebunt literæ? quia si hoc dixisset papæ, nihilominus literas habuisset, non prodest ei talis ignorantia siue error, imo nocet: quia literæ non ualebunt, ut hic dicit, & quia non cadit in iurisdictionem istius delegati: quia papa non intendit dare iurisdictionem, nisi in homine Remen. diœces. & præterea inconueniens uideretur si tales literæ hic deberent ualere huic: quia sic uiderentur incertæ, quia V. alius diœces. Remen. per illas literas posset conueniri, & ita una clausula quæ certa & determinata uideretur: posset trahi ad plures personas: quod esse non debet: quia generalitas in huiusmodi literis reprobatur. supra, eodem. ad hæc. & quia rescripta stricti iuris sunt. infra, de officio delegat. p. & g. & restringendæ sunt literæ potius quam laxandæ. supra, eodem. nonnulli. & ratio illius decre. super literis. tunc habet locum quando ex eo quod dictum est uel tacitum, papa citius mouetur ad dandum uel denegandum rescriptum infra, eodem. ex insinuatione. & c. si proponente. & supra, eodem. cum adeo. Sed hic non est ita.

Glossa sequens notat, & instruit, mediū recitetur per q. quid si dicatur episcopus Sagien. et quidā alij arg. solos ciuitatenses includi. soluit contrarium, & idem si diceretur quidam alij subditi ipsius &c.

Sagien.

[a] Curia. hæc est additio dudum post Berna. facta. & idē tradit Cassador. decisi. iiij. de procu. Sed uetus scrupulositas tanto iustior erat (ut dixi) quanto ægrius ordinarij turbabantur quos paulatim papa cœperunt uelle re.

[a] Adde similē tex. in l. j. §. j. ff. đ exce. re iud. & in l. generaliter. §. sub conditione. ff. q. & a qui.

Procurator, an possit dare ꝓcuratorē.

Certum quid dicitur.

[2] Maxime quia ī principio causę fauēdum est actori. ff. de iudi. l. si qs intētione. Ioā. And.

[f] Et hoc in dispositiōe hominis stricta secus in dispositione legis Alc. c. j. nu. 3. đ offic. ord. ubi nu. 7. tenet opinionē Hostiensi contra Pano. hic qđ ī statutis ueniāt homīes ciuitatis & bene. Tamen istud cap. habet rationē in casu suo, uidelicet, ut minus turbet iurisdictio ordinaria, quamuis Goffr. dicat hoc capitulū carere ratione. Clarū est etiam quod Gre. 9. non studebat conseruare iurisdictionem ordinariorum illæsam, igitur nimia scrupulositate motus est, & sic male ꝑ doct. trahitur in argumentū.

quosdam alios Sagieñ.[a] diœcesis, super reditibus & rebus alijs impetratas à nobis coram iudicibus super eadē ecclesia, per generalem clausulam (quidā alij) conuenisset, idem rector proposuit excipiēdo. quòd cùm esset de ciuitate Sagiensi, & sub eadē clausula nullus de ciuitate ipsa intelligitur inclusus, cōueniri non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiusmodi recusarunt admittere, nostram audientiam appellauit. Ideoq; mandamus, quatenus (si est ita) reuocetis in irritum &c.

Idem abbati sancti Iacobi.

Si conueniendus per clausulam moriatur re integra, successor conueniri non potest.

[a] Sagiē. diœcesis Per hoc patet expresse, quod aliud est dicere, & alios comprehēdit clericus diœcesanus. & alios clericus ciuitatensis. j. de uerb. sig. cū clerici Placentini. & ita dicendo: quidā Bon. diœcesis, nullus ciuis poterit conueniri: & ideo in clausula illa, & quidem alij, debet poni & dici sic, & quidam alij ciuitatis & diœcesis Bonoñ. & sic tam de ciuitate, q̃ de diœcesi per illam clausulā poterunt conueniri: quia ciuitas & diœcesis diuersa sunt [1], licet sub una iurisdictione siue uno episcopo. j. de cēsi. uenerabili. & ē si. quia licet episcopus sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo: ut vij. q. j. scire tamen quandoque nomine episcopi, non designatur ecclesia, licet ipse sit caput ecclesiæ. j. de test. requisisti. Si dixisset Sagien. episcopus, & quidam alij, tunc per illam clausulā, quidam alij, uidetur q̄ tantū illi de ciuitate conueniri debeant: quia determinatio præcedens. s. Sagien. intelligitur repetita. & est sensus: quidam alij Sagieñ. ut xxxij. quæ. vij. apostolus. & ff. de uerbo. obl. titia. §. j. imo & de diœcesi possunt conueniri. j. capi. significauit. quia clausula illa uaga est & generalis, sed non extra diœcesim: ut s. e. pastoralis. §. j. Si dicas, & quidam alij Sagien. diœce. modo clausula illa, quidā alij, restringitur per determinationem sequentē ad illos de diœcesi tantum: alioquin non esset differentia inter ista nomina Bono. & diœcesanus sed constat, q̄ diuersa sunt, & diuersa significant, non. n. sunt synonyma, unde bona fuit appellatio rectoris q̄ erat de ciuitate. Si sic diceretur, episcopus Sagien. & quidam alij iurisdictionis ipsius, uel quidam alij subditi ipsius: tunc per clausulam illam quidam alij possent conueniri tam de ciuitate quam de diœcesi: quia talis clausula generalis ad omnes interius & exterius extēditur. Item ex alia causa non poterant conueniri per literas illas: quia minora negotia ibi exprimebantur, unde per generalem clausulam super maioribus non poterat conueniri. supra eod. senes. sed exceptionem non opposuit. B. Sed pone quod non opposuisset illam exceptionem, nec illā de maiori negotio, & sic iudex processisset ad sententiam condemnationis: nunquid ualuisset sententia? Videtur quod sic: quia huiusmodi exceptiones dilatoriæ uidentur. Sed contra credo: qa per hanc clausulam quod quosdā alios Sagien. diœce. datur iurisdictio tantum in diœcesanos & non de ciuitate, & per hanc clausulam in rebus alijs non datur iurisdictio super maioribus negotijs. supra e. sedes unde talis sententia non tenet deficiente iurisdictione. Nec etiam credo posse prorogari iurisdictionem in primo casu [2] ut j. de offic. delega. P. & G. nec in alio: quia consensus priuatorum cum iudicem non facit, qui nulli præest iurisdic. C. de iuris. om. iu. l. priuatorum.

[2] Lxiij. dist. ego Ludou. & j. de sen. excō. si ciuitas lib. vj. Præterea forte non diœcesanos exp̄ssit qa procurator ciuiū paratus erat contradicere. uel forte impetrabat i terra rectoris qui fortis erat in ciuitate: non sic in comitatu. vñ nō sic de facili habuisset literas cō tra ciues, sicut contra comitatiuos ff. qđ met. cau. non est secundum Gof. dicit tñ q̄ modicæ sunt istæ rationes: & qđ modicum rōnis habet hæc decreta. Qui. n. est de diœcesi: de ciuitate intelligit. ff. ad munici. q. ex uico. ff. de cēsi. l. forma §. si uero. Ioan. And. in nouel.

[2] Casu scilicet de p̄sona ad p̄sonā, sed bene de re ad rē. Pano.

[3] Nō potest. qa de

Significauit nobis. Diuiditur ut proxima præcedens. secunda ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

Glossa seq. no. rescripta re integra & ca. dat duo similia, & rōnem subdit. allega. tria iura in contrariū: & soluit. Secundo arg. quòd data etc. signat cōtrarium: et remittit. Tertio obycit de decret. dilecti. & dupliciter soluit.

CAP. XXXVI.

Significauit nobis comitissa Namuteñ. q̄ cùm mortuo comite fratre suo, ipsa in eius successerit comitatu, G. & B. p̄ quasdā literas apostolicas cōtra Tulleñ. episcopum, & quosdam alios clericos & laicos impetratas, eam coram iudicibus (ad quos obtentæ fuerant) super quadam summa pecuniæ quam eidem fratri suo se mutuasse dicebant, per illam generalem clausulam, quidam alij: (quia in prædicto comitatu successerat) conuenerunt. excipiēte itaq; procuratore suo, cum adhuc frater eiusdem mulieris uiueret [b], quando eædem literæ impetratæ fuerunt, quòd nec per ipsas dum uiueret [c]

[b] Viueret. Iste comes dum uiuebat poterat per literas illas conueniri, sed eo mortuo successor eius non potest [3]. Et sic patet expresse per decretalem istam, qđ rescripta saltē re integra non extenduntur ad successores illorū, contra quos fuerant impetrata, uel qui per ea poterant conueniri. & ita morte illius cōtra quem impetratur, finitur mandatum sicut & morte mādantis. j. de off. delega. relatū. & c. gratum. & c. licet. & j. de of. deleg. c. ult. & sic eodē mō finitur morte impetrantis, ita q̄ nō transit ad successores saltē re integra. & hoc iō cōtingit, quia rescripta p̄sonalia sunt, nec ad p̄sonas uel ad res alias, quā quæ cōtinent ibi extendunt. j. de of. dele. cum olim. & c. p. & g. & hoc probat hic manifeste. ar. cōtra. j. de iudi. qa V. & j. de aliena. mutā. in c. j. & ij. & j. de conces. præbē. p̄posuit. Sed uerū est, q̄ re integra finiūtur hmōi rescripta. ut hic dr̄. Et est hic arg. q̄ data literarū consyderāda. supra e. eam te. & c. cōstitutus. cōtra. j. de præb. dilectus. ij. ubi de hoc. & in c. eā te. Item signat contra. j. de fo. cōpe. dilecti si lij. ibi conuenitur successor per literas impetratas cōtra prædecessorē. Sed hic conueniebat successor & antecessor per clausulā generalem, & ideo re integra [4] finitur hic tale mandatū sed ibi. s. in contrario literæ impetratæ specialiter fuerunt cōtra prædecessorē, & finguntur una persona antecessor & successor: quia cōtra dignitatē impetratæ intelliguntur, quæ non moritur. j. de of. dele. quoniā abbas. Sed si dictū fuisset cōtra episcopū Tullē. & comitē Namutē. tunc comitissa poterit cōueniri. qa cōtra comitatū literæ impetrant et sic poterat cōueniri qcunq; succederet i comitatu illo: sicut i c. dilecti. Vel dic q̄ i c. dilecti. p̄decessor fuit citatus, & sic planū est, & nullū contrariū. sed non colligitur ex. cap. dilecti. quod antecessor fuerit citatus.

Glossa seq. arguit à contrario, & illud approbat.

[c] Dum uiueret. Et sic vr̄, q̄ si citatus fuisset frater illius Comitissæ, perpetuatum fuisset rescriptum contra successores illius cōtra quem impetratur, & eadē ratione & impetrātis: sicut perpetuatur per citationem

bitum fuerat cōtra ctū personaliter, secus si nomie dignitatis uidelicet comitatus. Pano.

[4] Integra quia in citādis sub clausula, delegatus nō habet iurisdictioné nisi p̄sonæ expresione facta c. pastoralis. §. fi. s. c. Iō si talis tēpore datę rescripti uiuens moriat ante expresionem, corruet rescriptum quantum ad eū. Secus i eo q expressus ē i rescripto qa statim rescriptū uires habuit in eius p̄sonā, iō ad & contra successorē uniuersalē transit. Pa. hic Io. An. in mercur. is q in iusd. reg. iu. in vj. Itē per clausulam generalē poterit nomine ecclesiæ cōueniri is q factus est platus post datū rescri. q1 nō dr̄ proprie cōueniri persona plati. sed ecclesia. Inn. Cōpostel, hic Ioan. And. Inn.

nem quantum ad mortem delegantis: ut post decessũ ualeat delegantis: ut in prædictis decre. de offi. deleg. gratum. & licet ar. ĩ. de ap. ut debitus. s. e. ca. capitulũ sanctæ crucis. nam uideo ꝙ alia quæ non transeunt ad successores, post conuentionem transeunt, ar. ĩ. de dona. c. [illegible] à cõtrario sensu. ar. C. de reuo. don. l. j. & ulti. in fi. & in querela inofficiosi testamenti. C. de inoffic. testam. si pater. & l. si quis filium. & melius. ff. de inoff. tes. posthumus. §. ulti. & C. de noua. si delegatio. & iudicio cœpto, negotium trãsit ad hrdes. C. de iureiu. Cal. auth. principales. Satis credo, ꝙ si ille fuisset ad iudiciũ euocatus, perpetuatæ essent literæ, ut suc cessores impetrantis possent agere postea per illas & contra reum & suc cessores ipsius, ut hic innuit satis expresse cũ dicit, nec p literas ipsas fuit ad iudicium euoca tus & postea dicit, si ita est. unde illa clausula respicit omnia supradicta, scilicet quod eo ui uente fuerũt impe tratæ, nec fuit ad iudicium euocatus & est simile supra eodem, olim. ubi clausula ista si ita est, respicit omnia superiora.

Ex insinuatiõe. Diuiditur in duas partes. nã pri mo ponitur partis decisa querela secundo prouisio ibi, quocirca. Abb.

fuerat ad iudicium euocatus, earũ authoritate non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem non admittebant ipsius, nostrã audientiam appellauit, & infrà. Ideoq; mandamus, quatenus si est ita reuocato in irritum &c.

Idem abbati sancti Victoris.

Non ualent literæ executoriæ in quibus impetrans falso dixit monitorias præcessisse.

CAP. XXXVII.

Ex insinuatione episcopi Ambiañ. accepimus ꝙ I. clericus super eius prouisione ad ipsũ præceptorias & postmodũ ad uos executorias cõtra eũ literas impetrauit, & infrà. Quocirca mandamus, quatenus si nullæ monitoriæ super hoc præcesserint, executorijs supsedeatis eisdem, dummodo eædẽ executoriæ de monitorijs ᵃfecerint mentionem: alioquin in executionis negotio, iuxta directum ad uos

† Hæc decret. uidet falsa: quia scribit uni tm: & tamen loquit ĩ plurali infra, de cri. fal. quã graui. Solu. possũt dici ꝙ fuit uitiũ scriptoris. uel quod primo loquitur abbati in titulo: secũdo episcopo. unde dicit ꝙ ex insinuatione episcopi: quia locutio pluralis contenta est numero duorum. iiij. q. iij. §. ubi numerus. facit regula iuris pluralis locutio. de reg. iu. li. vj. Ber.

Glossa sequens reddit causam textus. ponit stylum curiæ, & arguit.

a De monitorijs. Sic patet, ꝙ executoriæ nõ ualent facientes mentionem de monitorijs, ubi monitoriæ non præcesserint: quia ueritate tacita sunt obtentæ & falsitate expressa, ut facilius literas executorias obtineret tanquam si tacuisset ueritatem exprimẽdo, executorias nõ habuisset: ut s. e. super literis. Itẽ si tacuisset alium de mandato Papæ fuisse receptum, non ualuisset rescriptum. ĩ. eo. mandatum. & ca. abbatẽ. quæ enim sint exprimenda in beneficijs impetrandis, dicetur ĩ. eo. ca. si proponente. Quandoq; tamen executoriæ prima uice conceduntur. s. eo. c. capitulum sanctæ crucis. sed illud de speciali gratia. Sed ordo & consuetudo curiæ est ꝙ primo monitoriæ, secundo præcepto riæ, ultimo executoriæ conceduntur. s. e. constitutus. Et est hic arg. ꝙ si quis in aliquo instrumento faciat mentionem alterius instrumenti, non creditur ei nisi exhibeat primum. C. de eden. auth. si quis. & infra. de fide instrumen. c. j. & ĩ. de offi. deleg. cum in iure.

pro ipso mandatum ratione præuia procedatis.

Idem Nouieñ. episcopo.

Cessantib. clausulis, ĩ dubio Papa non intendit grauare eundem collatorem super prouisione duorum: ideo secundus impetrans repellitur, siue primus expectet, siue sit iam gratiam consecutus. hoc dicit secũdum intellectum glo.

CAP. XXXVIII.

Mandatum ᵇapostolicũ ad te directum, ut magistrũ S. faceres in canonicũ recipi & in fratrem Nouieñ. ecclesiæ, si pro alio ibidem nõ scripsimus qui hmõi gratiam prosequatur, alio iam beneficiũ per nostras literas obtinẽte, prosequi non teneris: Cũm super receptione duorum ᶜgrauandi ecclesiam antedictam non fuit intentio ᵈmandatoris.

Idem.

Ecclesia in qua Papa primus dedit monitorias, et secũdus executorias, per primũ non per secundũ intelligitur grauata. †

CAP. XXXIX.

Mandatum apostolicũ. Non intendit Papa eundẽ collatorem grauare de duobus, ubi pro secũdo scribit cũ clausula, si pro alio non est scriptũ qui huiusmodi gratiam prosequatur, etiam primo tempore datæ uel præsentationis secundi gratiam assecuto. In prima ponit dictũ, in secunda eius rationem ibi, cum su per. Abb. Sic.

b Mandatum. Videt fatua hæc quæstio, cum diceretur ĩ literis si pro alio non scripsimus qui huiusmodi gratiã prosequatur. Dubium potuit esse ex eo quod dicit, qui huiuscemodi gratiam prosequatur, quia iam receperat alium de mandato Papæ. & sic nõ prosequebatur, imo iã prosecutus erat illam gratiã ex quo credebat ex uerbo illo prosequatur, ꝙ non competeret ei exceptio cum iã esset receptus. multo fortius compete bat (ut hic patet) & cõpetit hæc exceptio recepto mã dato, si postea pro alio mandetur, licet primus adhuc non sit receptus. ĩ. eo. abbatẽ. & s. eo. capitulum sanctæ crucis. secus si esset repulsus.

Glossa seq. ponit duas opin. & primam approbat.

c Super receptione duorum. Et ita habes hic. & ĩ. cap. proxi. & c. abbatẽ. ꝙ Papa non intẽdit aliquos grauare super receptione duorũ: quare si scribit pro aliquo recipiendo in aliqua ecclesia: licet clausula illa, si pro alio nõ scripsimus, nõ sit ibi, tamen subintelligitur † sicut illa, si persona idonea est ĩ. de elec. causam quæ. & sicut illa, si preces ueritate nitantur. s. e. ij. quia nõ est intentio papæ grauare aliquos in receptione pluriũ: ut dicit hic. Alij dicũt contrarium ꝙ in fauorẽ ecclesiæ ponitur illa clausula, si pro alio nõ scripsimus: quia si non apponatur, nihilominus tenent eũ recipere, pro quo secundo mãdatur. Sed ista litera (ut mihi uidetur) contra dicit, & papa cõsueuit illã exceptionẽ remouere dicendo, nõ obstãte si pro alio uel alijs scripsimus, sicut dicit non obstante certo canonicorum numero iuramẽto firmato, uel quacunq; alia firmitate uallato. & secundum illos frustra apponitur, non obstante si pro alio &c.

d Non fuit intẽtio. Arg. ꝙ papa per suas literas non uult alicui graue præiudicium inferre. sic. ĩ. de off. dele. sup eo. & ĩ. de off. or. licet. & ĩ. de aut. & usu pal ex tuarũ. & ix. q. iij. nunc uero. & ff. ne quid in lo. pu. l ij. §. si quis à principe. & §. merito. & ĩ. de cõsue. cum olim. in fi. Item intẽtio mandantis considerãda est. ĩ. de præben-

† Phi. decius cons. cclj.

† Subintelligit. in distincte si ue prima gratia iã sit executa siue pẽdeat quãuis Hosti. aliud dicat quãdo prima pẽdet, & eũ defendat. Aret. hic p duas colũ. de ueritate iuris, tãdẽ dicit quod opi. Gof. tenẽt Rota Ancha. hic. Io. An. in c. pe. eo in vj. Et qđ est cõmunis, & qđ plus habet de intẽtione iuris & rescribentis & ideo tenenda, put ẽt ita tenet Mat. Pac. in trac. de Mãd. apo. par. j. in princi. & practicat etiam in Gallia ga ordinariꝰ ad id non plus grauatus.

d

præben.cum causam.& c.ult.& infra de procur.petitio. & eadem ratio quæ mouet delegantem, mouere debet delegatum.suprà.eo. super literis.

Literis apostolicis.Diuiditur: quia primo ponitur mandatũ,quod exequi iubet.Secundo tollit exceptionem: ibi, non obstante. Tertio exprimit causam: ibi, cum factum. Abb.Sic.

a Monitorias.Argu. ꝙ per monitorias ius acquiritur: ꝙ non est uerum: nec etiam per præceptorias uel etiã executorias: sed officium iudicis imploret ut recipiatur.de hoc not.ĩ.de renun.ueniens. in no. quę incipit ar. quòd per literas.

Glossa sequ. primo arguit, secunda pars recitetur per quæstionem quid si ad mandatum legati &c.

b Cum factũ prædecessoris. No. ar. quod successor tenetur adimplere factum prædecessoris sui.xij.quæ.v. quia Ioannes. & xvj.q.vj.illud.Sic & mandatũ seu præceptũ factum prædecessoris, successor tenetur adimplere. xviij.q.ij.dudum. Sic etiam patet ex hac decret. quod si aliquis sit rescriptus ad mandatum legati uel prædecessoris,per hoc non fit præiudicium successori, nec intelligitur ecclesia grauata in eo casu. & sicut clausula illa,si ad mandatum papæ [1] aliũ nõ recepistis, habet tantum locum in eo qui mandat, nec habet exceptionem si ad mandatum prædecessoris uel legati alium recepit, sed etiam in legato ipsius mãdantis uidet contrarium quia auto itate papæ qui delegauit factum est,& qui per alium facit per seipsum facere uidet.ff.de adm.tu.ita tamẽ.§.gessisse.& ĩ.de sen.excõ. mulieres. Si hoc sit factum de speciali mãdato locum haberet exceptio,sed de generali non uidetur.

Literis apostolicis ad uos directis, ut G.clericũ reciperetis in canonicum & in fratrẽ,nisi pro alio fuisset per nos ecclesia uestra grauata, mandatum nostrum uos exequi uolumus & mãdamus: Quatenus non obstante quod T. subdiaconum per nostras literas executorias recepistis, quia bonæ memoriæ H.præ. nostro monitorias [a] impetrauit. Cum [b] factum præ. nostri potius quàm nostrum fuerimus prosecuti.

Idem.

Diœcesanus cui scribitur ut in diœcesi sua ubi pro alio scriptũ nõ est,prouideat uel faciat prouideri,non potest id exequi circa beneficium spectans ad collationem alterius iam pro alio grauati.

CAP. XL.

Abbatem qui mandatũ apostolicum iam recepit [c], ut S. clerico in aliqua ecclesiarum sui monasterij prouideret,& per [d] literas generales,ad diœcesanũ episcopum obtentas, ut in diœcesi sua (ubi pro alio scriptum non esset) faceret prouideri [e], cogi iuris ratio nõ permittit,nec super conferendis ecclesijs aut beneficijs aggrauari, ẽt si facultatẽ habeat diœcesanus per easdẽ literas prouidendi [f].

c Abbatem.Iã recepit.Vide quod dicit,qui mandatum apostolicũ recepit,nõ dicit, qui iã prouiderit.& sic patet, ꝙ qui primo suum mandatum repræsentat,ille debet beneficium obtinere:ut ś.eo. capitulum sanctæ crucis.& ĩ.de appe.ut debitus. & sic tenebatur abbas iste prouidere.S.clerico, duntamẽ alij de mandato eiusdem nõ prouiderit,nec episcopus per literas illas generales potest cogere abbatẽ ut dicit sup ecclesijs uel beneficijs conferendis. Ista tria capitula superius ꝓxima idẽ uidentur dicere: tamen differunt.

d Per literas generales.Hic habes ꝙ generale mandatum secundo impetratum non derogat speciali primo impetrato.de hac materia dictũ est supra.eo.c.j.

e Facere prouideri.Per hanc formam non potest facere ꝓuideri in aliqua prælatura.ĩ.de præb.c.ult.nisi hoc specialiter exprimatur in literis: ut hic dicitur in fi.huius ca.Per istam formam facias prouideri, executor cui hoc ius mandatur, potest solummodo excommunicare contradicentes sibi:sed non potest eum instituere,uel in possessionem mittere. Contrariũ tamẽ uidet infra de præben.pro illorũ. sed non contradicit.& intellige prout ibi notat. Sed per formam istam, mandamus tibi, ꝙ prouideas tali in aliqua ecclesiarũ tuarum, potest illum ponere in possessionem inuestire,ac excõicare contradictores, nisi rationabile aliquid ostendatur, secũdum quòd dicitur hic in fi. potestatẽ habeat prouidendi. & ita utraque formarum istarum exprimitur in cap.isto,abbatẽ, & de hoc no. ĩ.de cõcess.præbẽ. cum nostris.& infra de pręben.ca.ult.Ber.

f Prouidendi. Cũ dicitur in literis, authoritate nostra ꝓuideas in aliqua ecclesia tuæ diœcesis, etiam si curam habeat animarum.

[1] Hoc nõ credo:puto enim aliud si dicat ad mãdatum papæ: quã si dicatur ad mãdatum nostrũ ad hoc.ĩ.e.l. si gratiosæ.lib. vj. Ioã. And.

2 Adde tex. & ibi Bar.in l.j. §.j. ff. de noui. op. nũt. & ĩ l. iij.§. trãsfugas. & ibi Ang. ff. de sica.

Idem.

Per rescriptũ directum excõicatori, ut absoluat excommunicatum, si contra concilium eum excommunicauit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur,non excommunicatori sed executorib. cognitio demandatur.

CAP. XLI.

Ab excommunicato, qui contra statuta concilij [g] generalis asserit se ligatum,literis ad excõicatorẽ [h] obtẽtis,ut(si

Ab excommunicato. Diuiditur, quia primo ponitur factum ex quo resultat quæstio. secundo ibi, non excommunicatori. ponitur solutio.tertio in solutione interseritur ratio:ibi, qui de facto.Abb.Sicu.

g Cõcilij gñalis.ĩ.de sententia excõicationis sacro.

Glo.seq.obycit et respondet, quærit et sol.arguit & remittit, & iudicem instruit.

h Ad excommunicatorẽ. Sed quare remittitur ad ipsum,cum iam iniq; processerit cõtra ipsum, & ideo suspectus est ei? Ad hoc dicas ꝙ hæc est forma & consuetudo ecclesiæ ꝙ si aliquis conqueritur se excommunicatum iniuste fuisse siue cõtra debitam formam concilij generalis, si periculum nõ est in mora, remittitur absoluendus ad suũ excommunicatorem ĩ.de sen.excom.sacro.& in hoc defertur ipsi excommunicatori, ut factũ suum ipse corrigat, qui ueritatẽ ignorare in proprio facto non debet:ut hic dicit, & ĩ. de off. ord. ad reprimendã. & forte ad uerecundiam suam ut sui proprium factum corrigat & emendet, quod quidem potest.ĩ.de accu.qualiter & quãdo.& ĩ. de ele. nosti. & xxxv.q.ix.quod qs.Sed potius parcitur ei,ex eo qđ ipsemet absoluet. maius esset ei opprobrium si alius factum suum corrigeret: nec debet etiam expectare ut ab alijs corrigatur, in authen. de nup. in prin. col. iiij.& ideo dicit,licet in hoc deferat eidẽ. Et quia per simplicem querimoniam retulit hoc ad superiorem, & non per appellationem: remittitur ad excommunicatorem. si enim appellasset, non remitteretur ad

excom-

excõmunicatorẽ.ꝭ.de sen.excõ.ꝑ tuas. nisi uellet superior ei facere gratiã :vt in d.c. per tuas. & hoc in ordinario, secus in delegato qñ appellatur : tunc non remittitur ad delegatũ. Sed quid de causa principali, nũquid idem ipse potest cognoscere de hoc? Ita quidã ex quo nõ appellauit, debuit enim appellare, & sic esset exẽptus in totũ.ar. ꝭ.de app. ad hæc.j. & c.proposuit. Et ita suspẽsus uel excõmunicatus minori excõmunicatione potest absoluere excõmunicatũ. ꝭ.de sent. excõ.sacro.& suspensus suspensum.ꝭ.de sent. excõm.ex duobus. ubi de hoc. Si uero iudex iste certus ẽ, quod iuste pro. esset, non absoluet illum : quia delegatus cũ de hoc constiterit remitteret illũ ad suum excõmunicatorẽ, ut eius mandato pareat. Quid de principali quæstione? dic ut in ultima notula dicitur.

est ita) sine difficultate [a] absoluat eundem, & alijs deputatis iudicibus, qui (eo non parente) mandatum apostolicum exequantur [b]: Non excommunicatori (qui de facto suo [c] in hoc certus esse debet, licet in hoc deferatur eidem) sed illis cognitio [d] demandatur.

Idem

Si impetrans rescriptum ad

[a] Sine difficultate. iuramenti uel alicuius mandati, aut cautionis.

[b] Exequãtur. isti non possunt absoluere illũ, nisi post terminũ elapsum assignatũ ipsi excõmunicatori. alias non teneret absolutio. sic infra de appel. ut debitus.

Glossa sequẽs distinguit inter ignorantiam facti proprij & alieni: & probabilem & non probabilem: remittit & arguit.

[c] De facto suo in hoc certus esse debet. Et sic uidetur, quod nõ licet alicui factum propriũ ignorare. & hoc uerũ est, nisi habuerit probabilẽ cãm ignorãtiæ. xxxiiij.q.ij.in lectũ. ar.j.q.j.si qui a simoniacis. alias ignorantia proprij facti nõ excusat:quia nõ est uerisimile, ꝙ quis ignoret uires patrimonij sui.C.de rescin. ven.quisquis.& hic.Sed in facto alieno tolerabilis est error uel ignorantia.ff.pro suo.l.ult.& hoc uerũ est, si probabilis est.sed crassa & supina ignorantia in facto alieno nõ excusat.xvj.dist.quod dictis.& xij. q.ij. qui & humanis.& ꝭ.de postu præl.c.j.in talibus nõ requirit ꝙ sit nimis diligẽs & curiosus, nec nimis negligẽs. ff.de iur.& fac.igno.nec supina. De hac materia no.j. q.iiij.c.turbatur.§.notandũ.arg.est hic.ꝙ in notorijs nullæ sunt partes iudicis, nisi [a] quantũ ad sententiã.

Glossa sequens reci. per q. scilicet, quod sit officium delegatorum quibus scribitur.

[d] Cognitio. Tamẽ antequã cognoscant utrum iuste uel iniuste sit excõmunicatus, debet absolui, si hoc petierit [f], præstita cautione & iuramẽto, ꝙ parebit mãdatis ecclesiæ.ꝭ.de offi.dele.cũ cõtingat.& postea isti delegati cognoscẽt utrũ fuerit excõicatus cõtra statuta cõcilij generalis : & si inuenerint ꝙ iuste fuerit excõmunicatus, aut seruata fuerit forma cõcilij, remittẽt illũ ad suũ excõicatorẽ, ut eius mãdato pareat super causa pro qua fuerit excõicatus.ꝭ.de offi.dele.prudẽtiã uersus finẽ. Et hoc quod diximus debet statim absolui anteꝗ cognoscat, uerũ est, nisi aduersarius obijciat ꝙ nõ debet statim absolui:quia fuerit excõicatus pro manifesta offensa [e], uel qa nõ paret rei iudicatæ. ff.de rei vẽ.qui restituere.& ꝭ.de off.deleg. quærenti. quo probato nõ absoluetur, nisi satisfaciat.ꝭ.de uerb. sign.ex parte.j.& c.seq.& ꝭ. de sen.excõ.solet ĩ decr. noua.lib.vj.Si uero inuenerint, qđ iniuste fuerit excommunicatus:tũc delegati isti cognoscẽt de causa [f]

[a] Quod potest, cũ nõ remittat eũ ad iudicem a quo appellauit ut eũ iudicet sed ut eũ restituat. ut not. ij. q.j. notũ. Ioã. And. in nouel.

Ignorantia, an sit tolerabilis.

[a] Nisi. ꝑcedit tñ citatio uel requisitio ut hic uides. Ioan. And.

[f] Hoc intellige secundũ decreta. per tuas.đ sẽtẽt. excõ. Io. And.

[e] Vel manifesta cõtumacia. ꝭ.de sent. excõ. uenerabilibus. §.secus. li. vj. Ioã. And.

[f] De cau-

illa pro qua fuerit excõmunicatus.

[a] SI proponente. Hodie dicẽdum est, ut clarius habetur in c.si motu proprio.de præbẽ.lib.vj. ubi indistinctè decidetur, quod qualecũq; beneficium habeat impetrãs, nisi de illo faciat mentionẽ, non ualet impetratio secũdi. Et diuiditur ista decr. in duas partes. in prima ponit quæstio. in secunda solutio. ibi, illud. Abb.

beneficium, dixit se non beneficiatum : cum tamen haberet beneficium, licet exiguum, non valet rescriptum.

CAP. XLII.

SI proponente aliquo nondum se beneficiũ ecclesiasticum assecutum super ipsius prouisione (licet minus competẽs [c] obtinentis) rescriptum apostolicum de hoc mentionem [f] non faciens im

Glo. seq. obijcit probans sex modis non curandum de modico, & respondet per quatuor rationes. demũ quærit. soluit, alle. duo iura in contrariũ.

[e] Minus competens. Sed uidetur ꝙ hoc obesse non debeat:quia huiusmodi modica nõ nocẽt : modica enim res nõ inducit simoniã.ꝭ. de simo. & si quæstiones. & j.q.j. iudices. & modicum damnũ de facili toleratur. xij.q.ij.bonæ rei [e] & modica potest episcopus aliena re. xij. q.ij. terrulas nec pro modico restitutio datur. ff. de in inte. restit. scio. & pro modico, nec plus nec minus. de cõstit.dist.ij.reuera. nec pro modico datur actio de dolo.ff.de dolo.si oleum. in fine. Sed contrarium uidetur : quia fraudulenter tacuisse uidetur, ut citius literas impetret, & quæ in fraudẽ fiunt, imputãtur supra eo.super literis. Præterea iste recipiẽdo modicũ beneficiũ sibi præiudicauit: unde quærat sibi victum ex artificio suo.xcj.distin. clericus victum. quia ex quo semel placuit, amplius displicere non potest. xxxij. q.v. horrendus. & unusquisq; in ea uocatione maneat in qua vocatus est.lxx.dist.sanctorũ. & exemplo Apostoli faciat dicẽtis : Ad omnia quæ mihi opus erant, ministrauerunt manus istæ.xxj.q.j.c.j.imo non est aliquis instituendus, nisi tantũ sibi assignetur, qđ sibi prouidere, & episcopalia iura persoluere possit. infra, de præben.de monachis. Planum est enim, quod tenetur inde facere mentionem, alias non ualerent literæ : & sic soluitur hic quæstio illa quæ ponebatur. infra de præben.cum teneamur. Sed aduerte quod dicit in principio, si aliquo ponẽte se nullum beneficiũ ecclesiasticũ assecutũ, si ita quis modicum habens beneficiũ significet papæ sine dubio mẽtitur : & ideo commodũ non debet habere de literis.ꝭ.eo. super literis.quia in fraudem tacet modicũ beneficiũ. Sed si aliquis diceret ita domino papæ, supplicat sanctitati vestræ talis pauper clericus, ut in tali ecclesia beneficiũ ei conferre dignemini, nunquid ualent tales literæ? quia tacuit de modico beneficio, & tamẽ uerũ dixit:quia pauper est in ueritate. Ista forma nõ uidetur cõtradicere huic decre.quia nõ dicit se habere, uel nõ habere beneficiũ. Dici potest adhuc ꝙ nõ ualent:quia semper uidetur tacere in fraudem beneficium licet modicũ, ut citius literas obtineat simpliciter se pauperem clericum appellando : quia per hoc intelligit papa, quod nullum habeat beneficiũ. Quidam dicunt, quod bene ualent : quia non dicit se nullum, sed pauper beneficium habere. infra, de præbend. dilectus filius G. & bene dicunt quod non est necesse quod de modico teneatur facere mentionẽ.ꝭ.eo.postulasti.

Glossa sequens ponit nouem conditiones subintellectas in literis beneficialibus. & ponit versus.

[f] De hoc mentionem. Nota ergo, quod qui habet modicum

sa. hoc nerũ, si fuit ab excommunicato appellatũ, alias non cognoscẽt de principali, nisi sit connexũ. Pau.

[e] Et.ꝭ. de do. apostolica.đ hoc ꝭ.in proœmio in ul ti.gl. Multa alia exẽpla qbus non curamus đ modico, collegit Archi. de præbẽ. l.non põt in princi. li.vj. quia nõ nocet simo di cũ omittat. ff. de ven. inspi. l. j. in fine, omne modicũ siue augeat, siue diminuat : pro non adiecto debet haberi. ff. loca. l. si quis cõduxerit. & l. habitatores. Plenius hic per Ioan. An.in no.

Beneficij īpetrator multa exprimere debet.

modicum beneficium nihilominus tenetur inde facere mentionē: & multæ cōditiones aliæ subintelliguntur sine quibus literæ nō ualēt, si ē clericus. j. de trāsactio. ex literis. Item si nō habeat aliud beneficiū. s. eo. cū adeo. Item si uult residere in ecclesia. j. de cler. nō residen. relatū. Itē si est dignus. s. eo. cū adeo. & j. de electio. causam q. Itē si ecclesia tot potest sufficere. j. de insti. c. j. & c. autoritate. & de uita & hone. cle. qm. & s. de constitu. cum M. Ferrariē. Item si de terra illa ē oriūdus[1] lxxj. dist. hortamur. & C. de epi. & cle. ī ecclesijs. & j. d cle. pere. te. nobis. Si habet perpetuā uicariam, quæ sufficiat sibi. s. eo. postulasti. Itē si ad mandatū papæ alius sit receptus. s. e. tribus ꝓximis capi. Vel si quā aliam iustā habeat excusationē. s. eo. si quando. vnde potes notare uersus. Clericus indigena, dignus, pauper, residensq; Redditus ut pateant, scriptis sunt ista notāda.

1 Oriundus. glos. sing. idem Pano. hic Anto. corset. ī sing. vers. subreptio. Phil. Dec. cons. 541. num. 15. vbi not.

Quia nonnulli diuersis. Septē species fraudis ponuntur in hac decre. quarum tres cōmittuntur in impetrando, & quatuor in abutendo. pœna uero cōmunis est omnibus, uidelicet priuatur cōmodo literarum, & condēnatur in expensis, & hoc sufficit pro summario & diuisione, secundum Io. And.

a Sub nomine suo. Sex uitia in hoc capitulo reprehenduntur. Primo reprehenduntur illi qui literas suo nomine impetratas alijs eiusdē nominis tradūt, & qui eas tali modo recipiūt. Item & illi qui trahunt ad iudicium illos cōtra quos nil habēt quæstionis. Et qui literas ad futura expendūt negotia, quæ nondū erant tēpore impetrati rescripti exorta. Itē qui super uno negotio trahunt reū ad diuersos iudices, uel etiā trahunt reum super pluribus personalibus actionibus coram diuersis delegatis, quæ sub uno iudice commodius tractarentur. Item & reus qui eodem tempore trahit actorem ad diuersa loca uel indeterminate ad villam, quæ habet commune nomen cum pluribus villis. omnes istæ personæ quæ malitiam istam exercent, carere debent commodo literarū, & in expensis sunt puniendæ. & hoc dicit decre.

Rescripta ad futuras lites non trahūtur.

b Eiusdem nominis. Tali malitiæ obuiandum est, & potest de facili obuiari: ut propriū nomen cū cognomine in literis apponatur, et huiusmodi generalitas nominis remoueatur, ita ꝙ de persona contenta in literis cōstet ar. ff. si cer. pe. certum. Et tam isti qui literas tradūt, quā q modo tali recipiunt. eodē reatu criminis inuoluūtur. si. j. de resti. spo. sæpe cōtingit. & j. de alie. iud. mu. cau. fact. c. j. & ij. & j. de iud. quia. V.

c Quæstionis. & isti quidem recte puniuntur, qui calumniose trahunt alios ad iudicium: quia debent expelli. & in expensis condemnari. infra, de pœ. calumnian. & ff. de iudi. eum quem temere. infra, de dolo & contu. c. actor. in decre. noua. Inno. lib. vj.

Glossa sequēs obycit, secundo coadiunat textum per sex rationes.

petretur. Illud ueluti fraudulenter obtentum, dicimus non ualere.

Idem epo Parisiensi.

Abutentes rescripto apostolico in casibus hic enumeratis, priuantur commodo rescripti, & condemnantur in sumptibus & damnis aduersario.

CAP. XLIII.

Quia nonnulli diuersis modis literis apostolicis abutuntur, statuimus ut quicunque obtentas sub nomine[a] suo literas, alijs eiusdem nominis [b] tradunt, qui quos uolūt fatigant indebitè per easdem, & qui eas tali modo recipiunt: quiq; illos contra quos nihil habēt quæstionis[c], faciunt in iudicium euocari, aut literas ipsas ad futuras[d] trahunt controuersias, quæ nondū fuerant tempore impetrationis exortæ, seu quemquam super uno[e] negotio, uel etiam malitiosè super pluribus personalibus[f] actionibus quæ sub uno iudice possent tractari commodius per uarias literas[g] coram diuersis iudicibus trahunt, ut laboribus fatigatus & sumptibus, uel compellatur componere, uel cedere iuri suo, aut reus actorem eodem tempore ad diuersa loca[h] vel indetermina-

d Ad futuras trahunt controuersias. Sed uidetur, ꝙ hoc quidē fieri possit: quia rei quæ nondū est, potest cōstitui seruitus. ff. de ser. urb. præd. si seruitus. § futurō ædificio. & ff. si ser. vē. l. ul. ff. d ser. rust præd. Labeo. Sed contra res quę nondum est, accusari non potest. j. de despon. imp. ad dissoluendam. & id de quo agendū est, primo in rerū natura debet esse. ff. de iure. cod. quidā referunt. § j.[2] & collegio quod nondum est, nō datur priuilegiū. j. d eccl. ædi. ad audientiā. ij. & prædio quod nondum est &c. ff. com mu. præd. l. j. nec pōt dici uerū, qd' nūquā fuit. de pœ. di. ij. in fi. præterea decretum ipso iure nullum est, qd' est datū de ea re, quæ adhuc in cōtrouersia non est. ff. quod cuiusque uniuers. no. item eorum. § si decuriones. Ergo recte dicit, ꝙ rescripta ad futura negotia non trahuntur[3]. quod uerum est per iura prædicta in contrarium signata. & argu. bonum. ff. de auro & argen. lega. l. si ita.[4]

2 Nō pri[9] iuris ratio quam persona quærenda est: vnde non ualet legatum factū illi qui tēpore codicillorum nō extat. Io. And.

3 Tex. est in leg. ij. & ibi B. & in l. falso. in glo. j & ibi C. de diuersis rescriptis idē in l. ij. C. qñ li. princ. da.

e Super uno negotio. Hoc planū est: quia debet cōmodo carere utriusq; rescripti. j. eo. ex tenore. & in expensis puniri: ut hic in fine dicit: imo uidetur quod debeat causam perdere sicut ille qui petit seruum in diuersis iudicijs perdit causam. C. de asse. tol. l. j. § ult.[5] quia ubi cœpit iudicium, ibi debet finiri. infra, de fo. compe. c. proposuisti. & ff. de iudi. l. ubi.

f Personalibus actionibus. Et in hoc obuiandū est eorū malitijs: quia malitijs hominum nō est indulgēdum. s. eo. sedes. ff. de rei vē. in fundo. Et malitia satis apparet, si illum quē pro talibus actionibus commodius potest trahere corā uno, trahit illum ad diuersos iudices: quia quasi unum negotiū est, & perinde habetur ac si super eodē negotio traheret illū ad diuersos iudices: imo uidetur, ꝙ omnes illas personales actiones possit proponere in eodē libello. C. de ann. exce. l. ulti. sed etiam processus per tales literas habitus nō ualet: ut in decre. Inno. iiij. c. dispendia. eo. tit. lib. vj. secus in realibus[6]: ut no. in d. c. dispendia.

4 Lege, si ita, ubi hac demōstratione vestē meā seruos meos, præsēs non futurum tempus ostenditur Ioā. And.

5 § ul. ubi casus specialis. Pa.

6 Realibus. nisi sit eadem ratio. Pa.

g Per uarias literas. Secus si coram ordinario: quia si pro una personali actione cōueniatur corā delegato, pro alia personali poterit cōueniri coram ordinario: ut uidetur. Alij contrariū dicunt. Sed si corā pluribus ordinarijs quis trahatur, idem credo quod in delegatis. Et idem uidetur si coram delegato & ordinario trahatur: quia eadem causa uidetur.

h Ad diuersa loca. Per hoc quod dicitur ad diuersa loca, uidetur ꝙ possit reus trahere actorē ad unū locum certum & determinatū, quod uidetur hic innui: & ꝙ possit, habes. s. eo. pastoralis ij. rñ. & j. de off. de leg. prudentiā. § ult. Sed contra. C. de sent. & interlo. om. iu. auth. & cōsequenter. ubi dicitur, ꝙ reus actorem ad iudicem aliū trahere nō debet, sed corā eodē: nisi tūc demū lite finita? Rñ. ꝙ reus bene potest trahere actorem

re actorem ad iudicem alium pendente priori iudicio: ut dicunt iura prædicta. & hoc idẽ innuit dũ dicit ad loca diuersa † ,quasi ad unũ non prohiberetur, sed actor habet exceptionem, ne reconueniatur à reo coram alio iudice nisi lite finita, & nisi admittatur talis exceptio, teneret appellatio si interponatur per auth. prædictã, & ita per exceptionẽ suspenduntur literæ rei usq; ad litem finitã & si nõ excipiatur bene potest procedere contra illum actorem. Dic super hoc ut dicit illa decre. Inno. iiij. j. eo. tit. dispendia. li. vj. & j. de mu pe. c. ij. a Vel indeterminate. Quod esse nõ debet: quia certus locus prouidendus est, alias ĩtelligeretur de illo loco ubi iudicare cõsueuit. ff. de iudi. si locus. ff. de arbi. si cum dices. §. si arbiter. arg. C. quomodo & qñ iu. sen. pro. de. l. si ut proponis. generalitas eñ parit obscuritatẽ. ff. de iu. fis. ita fidei. quia deliberare nõ potest. j. de app. significãtibus. & nimia generalitas reprobatur j. de do. & contu. ex literis. & perinde est ac si nullũ locũ statuisset. ar. ff. de inter. ac. de ætate. §. nihil. & uagari nõ licet cõ alterius damno. ff. de iniur. prætor edixit. & in tali casu teneret appellatio, sicut ibi, & j. de appel. significãtibus. & j. de li. ob. ca ult. & ubi in aliquo loco nominis eiusdem haberet habitationem. & non in alijs, tũc debet intelligi de illo loco ubi quandoq; habitat.

b Expensis ac damnis. Et merito debet istorum malitia puniri in expensis & dãnis alteri parti. si. s. e. c. cæterum. & j. de do. & contu. ex literis. j. de appe. ut debitus. Sed quis puniet eos, cum isti nõ habeant iurisdictionem & non possunt illos punire? Ordinarius non potest illos punire: quia in hoc nullam habet iurisdictionem. Quidam dicunt, quod ordinarius illos punire debet. Mihi uidetur quod isti iidem iudices pœnã istã debent imponere super expensis & damnis. & in hoc saltem habent iurisdictionem, ut de precum ueritate cognoscant, & pœnam imponant: ut hic uidetur. & eodem modo intelligitur supra eodem cæterum. ubi est argum. quod secundi iudices debent hanc pœnam imponere. ad hoc est op. arg. supra eo. super literis. in fi. & j. de appel. ut debitus a . & si hoc nõ fecerint iudices, dummodo petitum fuerit ab eis, de sua substantia illud detrimentum restituere compelluntur C. de iudi. sancimus. & poterunt isti iudices conueniri coram ordinario uel delegato condictione ex illa. l. sancimus. Sed quod isti iudices quibus huiusmodi literæ diriguntur non possunt, uidetur per decre. prædictam, ex literis. j. de do. & cõtu. ubi primi iudices condemnant, & nõ secundi. Sed illud ideo fuit, quia corã primis iudicibus obijciebatur de secundis literis ab altera parte impetratis non faciẽtibus expressam de prioribus mentionẽ. unde primi iudices consuluerunt Papam, quid iuris esset, & respõdet prout patet in litera. s. ꝙ ipsi primi iudices cõdemnẽt partẽ alterã in expẽsis propter dolum suũ alias secundi deberent imponere pœnam illam, si coram ipsis fuisset exceptum de primis, & remittere partes ad primos, ut sic illi iudices pœnam istam imponant coram quibus excipitur, uel quia in literis secundis continetur, quod primi hoc faciãt, alias secundi debent cõdemnare: quia si diceret quod isti iudices quibus literæ huiusmodi diriguntur, hoc facere non possent, per hoc lites ex litibus orientur: quia pro eisdẽ expensis oporteret eos iterum litigare. unde tutius est & melius, qđ hoc faciant, ut per hoc malitijs istorũ per pœnam huiusmodi obuietur.

ſ Vel intelligit litera in eo qui procurat actorẽ ad petitionem amicorum, nõ ad suã citari ad loca diuersa: & ille amic⁹ carebit cõmodo rescripti: & sic conueniet pena quę sequitur. Ioan. An. in no.

† Alias, ubi.

a Et patet hoc in cõcil. Viẽ. eo. ti. Abbates. & ꝙ hic uocat damna. ibi uocat interesse. Io. And. Pan.

† Ias. l. j. col. pe. C. cõia de legat. l. late, Andr. Tiraq. ĩ trac. de consti. poste.

tè a ad uillã quæ commune cum plurib. eiusdẽ prouinciæ uillis hẽt uocabulũ, citari pcurat, ut † dum non comparuerit, excõicet quasi contumax, & sic eũ à sua intentione repellat: earũdem literarũ commodo careant, & aduersarijs in moderatis expensis ac damnis b quæ propter hoc eos pertulisse constiterit, condemnentur.

TITVLVS IIII.

DE CONSVETVDINE.

Gregorius in registro.

Consuetudo inferens grauamen ecclesijs, debet iudicis officio tolli. h. d. secundum intellectum magis singularem.

CAP. I.

Consuetudines c quæ ecclesiis grauamen inducere dinoscuntur nostra nos decet consideratione remittere.

Inno. iij. archiepis. & ca. Ludun.

Ex cõsuetudine potest introduci actus sine solennitas, per quam sine apprehensione reali transfertur possessio † rei absentis. h. d. & est casus singularis secundum Ab. Sic.

CAP. II.

Ex literis: & infrà. Si uero aliquis possessiones aliquas claustris uel alijs religiosis d locis in bona ualetudine uel ultima uoluntate pro suorũ uult remedio peccatorũ conferre: hanc conferendi formã esse proponis, quòd in huiusmodi donationibus modicum terræ consueuit in manu accipere, uel in extremitate pallij quod manu prælati ecclesiæ sustinetur, aut super altare ponendum sub testimonio uidentium & audientium sub dicta forma, quæ scotatio uulgariter appellatur: & infrà e . Discre. v. mandamus quatenus do-

DE CONsuetudine.

Continuatur.

Quia uisũ est suprà de iure scripto, quod cõsistit in cõstitutionib. et in rescriptis: merito subijcitur de iure non scripto, quod consistit in consuetudinib. Ab. Sic.

Consuetudines. Consuetudo inferens grauamen ecclesiis uel eis onerosa non tenet. h. d. secundum communem intellectum. Et non diuiditur. Abbas Si.

c Consuetudines. Hoc capitulũ intelligitur de onerosa cõsuetudine, & quæ multum lædit: qm̃ talis est radicitus extirpãda. viij. dist. mala. & xij. q. ij. bonæ rei. & xij. dist. oĩa. Nam consuetudo debet esse rationabilis, & non contra utilitatem ecclesiæ. j. de ijs quæ fi. a maio. par. ca. cũ in cunctis. & j. de re iudi. cum causa. & j. eo. ad audientiã. & j. eo. cum uenerabilis. Quando autem consuetudo præualeat iuri & quando non, dicetur infra eo. ca. ulti.

Ex literis. Valet cõsuetudo per quã ecclesia acquirit dominium et possessionẽ rei sine solẽnitate legali. Io. An. Diuidit ĩ duas ptes. nã in prima ponit cõsultatio in secũda ibi, discretioni, rñsio siue mandatũ.

d Religiosis. In ijs eñ quæ religiosis locis relinquunt nõ reqrit solẽnitas testamẽtorũ. j. de tes. cũ esses. & c. seq. secundũ canonicã æquitatem, & fauorẽ religiõis.

e Et infra. Sub isto. j. continetur. ꝙ quidam cauillosi

 dicebant

dicebant. ꝙ huiusmodi donatiò nō ualebat: quia solennitas testamenti nō obseruabatur, eo ꝙ secundum leges testamentū debet fieri septē aut quinq; testibus adhibitis, alias nō ualet: ut ȷ̃. de test. cū esses. & ca. relatū. super hoc Papa respondet, dilectioni uestræ. &c.

nationes eorum, quæ sub obtentu consuetudinis a claustris, ecclesijs uel quibuslibet locis religiosis piè conferuntur, uel etiam sunt collata, faciatis irreuocabiliter obseruari, cum huiusmodi signū b, quòd scotatio dicitur non tam factæ donationis, quàm traditæ possessionis sit euidens argumentum.

Idē episcopo Pictauē.

Non ualet consuetudo, ut in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur.

CAP. III.

AD audientiam nostrā noueris peruenisse, ꝙ in tua diœces. etiā in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur, quòd cum aliqua causa tractatur ibidem, allegationibus & querelis utriusque partis auditis, a præsentibus literatis & illiteratis, sapientibus, & insipientibus c quid iuris sit quæritur d, & quod illi dictauerint uel aliquis eorum (præsentium consilio requisito) pro sententia teneatur. Nos igitur attendentes, quòd consuetudo quæ canonicis e obuiat institutis, nullius debet esse momēti, cùm sñia à non suo iudice f lata, nullā obtineat firmitatem: ut in causis ecclesiasticis subiectorū tuorū postquā tibi de meritis eorū constiterit, sententiam proferre ualeas, sicut ordo postulat rationis, autoritate tibi præsentium (præmissa consuetudine non obstante) concedimus facultatem.

Idem L. uicario nostro apud Constantinopolin constituto.

Consuetudo nō potest operari, ut clericus non episcopus possit exercere ea quæ sunt reseruata ordini episcopali. & est casus no. Ab.

CAP. IIII.

QVantò de benignitate: & infrà. Peruenit ad audientiam nostram, † quod quidam simplices sacerdotes apud Constantino. ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab apostolorum tempore fuerunt solis pontificibus reseruata g, ut est sacramentum confir-

a Consuetudinis. Scilicet ꝓdictæ, quæ laudabilis est, unde est seruanda. ȷ̃. de simo. ad apostolicam. ex quo æque puniri debet transgressor laudabilis cōsuetudinis, sicut trāsgressor legis. xj. dist. in his. huiusmodi donatio ualeret etiam si consuetudo super hoc non esset. Gl. seq. ponit quatuor similia, secundo ponit v. modos quibus possessio rei sine ipsius apprehensione trāsfertur, & ponit de his ṽsus.

b Signum. Sicuti annulus signū est īuestituræ. ȷ̃. de ijs quæ fi. a maio. par. ca. ex ore. Et inuestitura est signum traditæ possessionis. ȷ̃. de don. ꝑ tuas. Item annulus est signum matrimonij infra de præsum. illud. & xxx. q. v. fœminæ. Sic etiam restitutio instrumentorum, est signum renūtiationis. ȷ̃. đ renū. sane. & infra de pac. cū pridem. & C. quæ res, pig. obl. poss. l. ij. & melius. ff. de pact. l. Labeo. secus est si restituat pignus. ff. eo. titu. l. postquā. Sic etiam res non apprehenditur, & tamē possessio transfertur: ut per claues. ff. de cōtrahen. empt. clauibus. Itē per instrumentū sicut donatio. C. de dona. l. j. Visu etiā trāsfertur possessio. ff. de acquir. poss. quod meo. §. si uenditorē. Itē si rē meā penes te depositam tibi uendidi. insti. de re. di. §. interdum. Item cū quis etiā rem suam uult possidere nomine alterius. ff. de rei uend. quædam. Nec etiam semper in acquirēda possessione necessarius est actus corporalis: unde sufficit affectus aliquo actu interueniente. ff. de acq. poss. l. j. §. antep. & hic, licet lex dicat quod possessio acquiritur corpore & animo, nō altero tantū. C. eo. ti. licet. ita ꝙ rei apprehēsio per se uel ꝑ alterū sit necessaria. ff. de acqui poss. quēadmodum. & l. qui uniuersas. Hoc tamē scias, ꝙ licet ecclesia nō apprehendat possessionē rei sibi collatę, dominiū tamen nihilominus adipiscitur: ꝙ non est in priuato. C. de rei uend. seruū. C. de sacrosan. eccle. ut inter diuinū. Vnde uersus. Visu siue rei mutuatæ uenditione, Clauib. & Chartis: mea si cōduco sciēter: Quamuis nō aliter detur possessio, trāsit.

ᵹ Prædictę. s. quæ erat in dacia. Berna. Cōsuetudinem uiolās, ut transgressor legis puniri debet.

ᵹ Dicit hic Inno. & B. ȷ̃. de instit. authoritate. in fi. j. gl. cū remis. ꝙ per inuestiturā nō acquirit possessio. per l. ff. de acq. pos. l. si ex stipulatione licet secūdū Az. hoc ius acquirat ex inuestitura, ꝙ inuestitus authoritate sua potest possessionem īgredi. Ad idē l. fundi. §. unico. et l. qđ meo. §. si furioso. & l. j. §. pen. & ad id ꝙ dicam de electio. trāsmisā. Io.

AD audientiam nostrā. Non ualet consuetudo ut sñia a non suo iudice lata teneat. Io. An. Communis diuisio. secunda ibi, nos igitur. Ab. Sic.

c Insipientib. Id est minus sapiētibus. Nec istud est incōueniēs, q̃a q̃nq; reuelaẽ minori, qđ maior nescit. C. de offi. rect. prouin. l. potioris. & xcv. dist. est subiectus. in fi. & xxiiij. q. iij. si habes. B.

d Queritur. Non prohibeẽ hic quin a plurib. requiraẽ quia facilius inuenitur quod a pluribus & sapientibus quæritur xx. dist. de quibus. C. de fideicom. l. ult. ad fi. qm̃ illiterati q̃nq; hñt cārum peritiā. C. de iudi. certi iuris. & ī auth. de iud. §. q̃a uero. colu. vj. sed hoc solū reprobaẽ hic, ꝙ eorū rñsum pro sñia teneatur: cū alias sententia a non suo iudice lata sit nulla. C. si a non compe. iudi. l. ult. & ȷ̃. de iudi. c. at. si clerici.

e Canonicis. Et sic non ualet consuetudo contra canonicā consti. ȷ̃. de offi. archi. cū satis. ȷ̃. de re iudi. cū causa. & quæ grauamē inducit. s. e. c. j. Argu. cōtra. ȷ̃. de cau. poss. cū ecclesia sutrina. & ff. de admi. tu. sine hærede §. penul. Ista cōtrarietas expeditur ȷ̃. ca. penulti. & ulti.

Gloss. seq. alle. v. concor. ponit duos casus exceptos: & secūdū moderatur.

† Tēpore Balduini Comit. flādrēsis Impera. Constātinop. ut ȷ̃. đ maior. & obe. ca. inter quatuor. hic quæst. est ī ecclesia Græca minus noterit mores apostolorū quàm latina.

f Iudice. Sic. ij. q. j. in primis. ȷ̃. de iu. at si clerici. ȷ̃. de paro. nullus. & C. si a non compe. iudi. l. ij. & iij. Et hoc uerum est, nisi in causa reconuentionis: ut iij. q. viij. c. accusatores. §. cuius in agendo. Vel nisi ex certa scientia aliquis cōsentiat in iudicem non suum. ff. de iurisdict. omnium iudic. si per errorem. & ff. de iudi. l. ij. uel nisi uocatus uenire cōtemnat. ȷ̃. de appel. si duobus. Sed hoc non habet locum in clericis, qui nō possunt in alium iudicem consentire sine licentia sui prę lati uel iudicis. ȷ̃. de foro compe. si diligenti. & ca. significasti. ubi de hoc dicetur.

QVanto. Non ualet consuetudo permittens presbyteris ut chrisment. Et sunt duæ partes. In prima ponitur præsumptuosa consuetudo. In secunda ipsius reprobatio: ibi, discretioni Ab. Si.

g Reseruata. De consecra. dist. v. manus. & c. de his. lxviij. dist. quamuis cor episcopi. ar. contra. xcv. dist. peruenit. ubi presbyteri chrismabāt in frōte. sed illud ad tempus Grego. concessit propter scandalum de

speciali

speciali indulgentia, & isti sacerdotes nihil conferebant, ut dicit in fi. quia hoc ex delegatione Papæ non faciebant: & ideo pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui de iure donare nõ potest. ĩ.de iure patr. quod autem consilis. in fin. & j.q. vij. Daibertum. & C. de legi. non dubiũ. arg. cõtra. ĩ.de sacra. nõ ite. pastoralis. Sed ibi collatũ fuit sacramentũ ab eo qui potuit, sed mãdatur solum modo suppleri, qđ fuerat prætermissum. Sed nunquid papa posset hoc delegare sacerdotibus? Videtur quod sic, per illud capitulum, peruenit. alias Gregor. decepisset eos. Dicunt quidã, quod papa potest hoc delegare, etiã laico: quia ipse habet plenitudinẽ potestatis. ĩ. đ cõcess. præbend. ꝓposuit. Dico quod Papa potest hoc delegare simplici sacerdoti, & nõ laico, sicut credo: & sic ex tali delegatione, & in adminiculo habiti sacramenti, potest conferre quicquid habet: imo qlibet clericus hoc facere potest, qui uero nõ habet, non põt conferre. ar. prędictorũ capitulorum, quod autem. & c. Daibertũ. Sed si Papa prohiberet sacerdotẽ chrismare, post ꝓhibitionẽ suã nihil conferret, si postea chrismaret. Episcopi uero, licet ipsi possint chrismare, non possunt alijs inferioribus demãdare, qui hoc ex officio facere non possunt: sed alij episcopi uel archiepiscopi possunt hoc facere in diœce. alterius epi de ipsius licentia. Episcopi enim ea quæ sunt iurisdictionis, utputa iudicare, excommunicare, & similia, committere possunt alijs etiam non habentibus iurisdictionem. ea uero quæ sunt ordinis episcopalis & authoritatis, non possunt demandare, aut etiam delegare alijs, qui sunt inferioris gradus. ĩ.de consecr. ecclesi. uel alta. aqua. argum. huius decre. uidetur quod Papa non posit hoc delegare simplici sacerdoti, sed Papa non subijcitur legibus. ff. de legib. princeps. ix. q. iij. cuncta. unde potest committere simplici sacerdoti, ut in dicto capitulo peruenit.

a Ad excusandas. xvj. quæst. j. c. prædicator. & de usur. cum tu.

b Consuetudinem. Et male. unde dicit M. Zamorieñ. Composito lacte fœtẽti quæso ciba te, Qui putas exclusum crimẽ, per temporis usum: & hoc uerũ est ubi consuetudo nõ est præscriptibilis. ĩ.de simo. nõ satis. & ĩ.de eo qui dux. in ma. quã pol. per adul. cum habe-

rẽt. xxxij. q. vij. flagitia. & non debet esse melior conditio furis propter furti continuationem. ff. de fur. inficiando. §. infamis.

c Ex necessitate. In hoc fuit necessitas: quia cum ciuitas Constantinopolitana capta esset à Venetis & alijs Latinis, pauci epi & præsbyteri Latini erãt ibi qui hoc facerẽt: & ideo isti sacerdotes hoc faciebant & Græci nõ chrismabant in fronte, & in multis alijs discordabãt a Romana ecclesia, a cuius obediẽtia se subtraxerant. ĩ.de maio. & obe. inter quatuor. & ĩ.de baptis. & eius effectu. licet Græcos.

mationis, quod chrismando renatos soli debẽt episcopi per manus impositionem conferre: ad excusandas [a] excusationes in peccatis, solam consuetudinem [b] prætendentes: & infrâ. Disc. t. mandamus, quatenus omnibus præsbyteris districtè ꝓhibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant: quæ licet non sint a fidelibus contemnenda: tutius tamẽ est ea sine periculo ex necessitate [c] (quæ legem nõ habet †) omittere [d], quã ut ab ijs quibus ea cõferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) nõ sine graui periculo inaniter conferantur: cũ vmbra † quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.

Idem decano & capit. Cenoman.

Non ualet consuetudo, per quã ĩterdicti sentẽtia violatur.

CAP. V.

CVm inter uos ex una parte, & canonicos sancti Petri de curia ex altera super eo quod dicti canonici generale interdictum [e] ab episcopo vestro, uel a uobis in ciuitate Cenoman. positum non seruabant, quæstio uerteretur: & infrà. Procurator uero ipsorum proposuit, quòd ipsa ecclesia sancti Petri a prima fundatione libera extitit & exempta, & de cõsuetudine [f]: in generali etiam interdicto, licitum erat eis pulsatis campanis alta uoce (interdictis & excõmunicatis exclusis) diuina officia celebrare. Nos igitur, cognito quòd ex tali cõsuetudine si qua foret, disrumperetur neruus ecclesiastica disciplinæ, ipsam de cõsensu fratrum nostrorũ duximus irritandam †.

Idem episcopo Heliẽ.

In attribuendis officijs nouæ dignitati, seruatur consuetudo vicinarum ciuitatum, quæ si diuersa fuerit, seruabitur magis rationabilis, & alij non præiudicans.

CAP. VI.

d Omittere. Sic n. de corpore Christi fieri debet. xxiiij. q. j. cœpit †. sed in baptismo, quod est ianua omniũ sacramentorũ, secus est. melius ẽ enim ab hæretico illud recipere, quã sine illo decedere, dum tñ in forma ecclesiæ cõferat. xxiiij. q. j. si quẽ forte. & s. de summa trini. & fid. cath. c. j. in fi.

CVm inter. Diuiditur in tres partes. In prima ponit querela. In secunda exceptio: ibi, procurator. In tertia sentẽtia, ibi, nos igitur.

e Interdictũ. Qđ dicat generale interdictũ, habet de ver. si. cũ in partib.

Gl. seq. dat duas cõcor. inducit duo similia. item exquisite duo alia subiungit. allega. quinque iura in contrarium, & soluit.

f De consuetudine. Nota ꝙ nec præscriptio nec consuetudo prodest in hoc casu: ut hic dicit. & est si. ĩ.de elect. cũ causam. & infra eo. cũ uenerabilis. nec cõtra obedientiã. ut xviij. q. ij. abbatibus. & ĩ. de præs. cum nõ liceat. nec cõtra procurationẽ quæ rõne visitationis debet. ĩ.de præs. cũ ex officij. sicut nec ualet transactio in hoc casu & in hmõi spiritualibus. ĩ. de trãsac. præterea. nec ꝑmutatio rei spiritualis põt fieri cũ tẽporali ĩ.de re. ꝑmu. exhibita. Arg. cõtra. ĩ.de priuile. cũ olim. ij. & ĩ.de capel. mon. dilectus. ĩ.de cẽ. sopitæ. & ĩ.de præs. de quarta. & c. auditis nõ sũt cõtraria: ibi nõ præscribit cõtra obedientiã, nisi tanto tẽpore fuissent sub dñio Papæ uel alterius ecclesiæ: & tunc non dicunt præscribere, sed potius præscribi: & præterea illa, de quarta. & illa, auditis. nihil dicũt de obediẽtia, sed in alijs articulis & casibus loquunt. Et sic patet, ꝙ ubicunq; fit aliquid cõtra ecclesiasticã disciplinam siue neruum ecclesiæ, non habet locum præscriptio.

† Cõcor. tex. in l. vnica. ff. de cõsul & in l. nõ solũ. §. fin. ff. de excu. tut.

† Merum præstigiũ est ubi de est verbũ dei.

Episcopi quædã cõmittere nõ possunt ꝑsonis gradus inferioris.

† Dicit Inocẽ. hoc c. loqui đ excõmunicatis & hæreticis. alias etiã a laico ĩ necessitate sumet eucharistia. Nã ut qdã dicũt: potest quis ipse idem sibi eam assumere. xxxij. di. j. uerũ. sed illud loqt de fornicarijs uel simoniacis: non de laicis. Ioan. And.

† Cõcor. tex. in l. omnes iudices. cũ gl. j. C. de decu. lib. x. & in §. j. in gl. magna in authenti. ut nulli iudi. col. j.

Cum olim. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur cōsultatio. In secunda ibi, quocirca rñsio.
a Statuere. Et sic onerosam dignitatem potest episcopus remouere de ecclesia sua, cum suis canonicis, dum tamen confirmatio Papæ accedat supra de cōsti. cum accessissent.

Glossa sequens in princ. & in fine tractat, an noua dignitas creari possit sine Papæ licentia &c. in medio signat contraria, & soluit.

Cum olim Londonen. episcopus, nostris auribus intimasset, quòd in sua ecclesia proposuerat statuere a præcentorem, nos eius præcibus inclinati. ei licentiā concessimus b præcentorem huiusmodi ordinādi, dummodo in conferendis sibi reditibus nulli inferretur præiudiciū c, statuentes, ut præcentor taliter institutus, in sessionibus d processionibus & alijs, illā haberet in London. ecclesia dignitatem, quā habent alij præcentores in alijs ecclesijs Anglicanis: & infrà. Quocirca mādamus, quatenus si secundum diuersas consuetudines locorum, diuersas habere noueris præcentores in Anglicanis ecclesijs e dignitates, iam dictum præcentorem illā f habere facias in Lōdoñ. ecclesia dignitatem, eaq; manere contentum, quam (rationabilib. & approbatis consuetudinibus ecclesiæ saluis,) sine p̄iudicio alieno g poterit obtinere.

Dignitas noua, an possit in ecclesia creari sine papa.

b Concessimus. Per hoc videtur ꝙ noua dignitas ī ecclesia constitui nō potest, sine licētia papæ xxij. dist. c. j. & C. de off. præfe. præt. Aphri. l. quas gratias. §. optamus ergo ut oēs iudices secundū uoluntatē & timorem Dei & nostrā electionem & ordinationē &c. & hoc ideo: quia si una dignitas cōstituitur, oportet, qd' alia minuatur arg. xcix. dist. nullus. & c. seq. sed hoc non est uerum. argu. j. de eccle. ædi. ad audientiam. ij. & xij. q. ij. bonæ rei. & ff. de ope. publ. opus. Item datur priuilegiū dignitati, sed non est contra illud. j. de eccl. ædi. ad audientiā. ij. & supra de rescrip. c. ult. sicut nec seruitus datur prędio ꝙ nondum est. ff. commu. præd. l. j. Argu. contra. ff. de ser. rustic. præd. Labeo. & ff. de serui. vrb. præd. si seruitus. §. futuro. Sed non procedunt ista: quia non datur priuilegium dignitati, quæ nondum est, sed dat Papa authoritatem constituendi dignitatem ecclesiæ Londonen. Innoc. iiij. dixit in apparatu suo, quod episcopus cum capitulo suo potest nouam dignitatem constituere. contrarium credo.

c Præiudicium. Intelligas enorme: quia pro modico non dimitteret. argu. xij. q. ij. bonæ rei. & j. de dona. c. apostolicæ. sed melius ut sonat litera: quia illæ concordātiæ intelliguntur de rebus episcopalibus, & hic ipse episcopus modicū damnū potest pati, ut aliquid cōferat dignitati: alij non cōpelluntur dare de suo, nisi iusta causa interuenires cōstituēdi illā dignitatē.

d In sessionibus. Hoc ideo dicit: quia secundū dignitatē suā honorandus est aliquis in sede. j. de maio. & obed. statuimus. xvij dist. c. ult. & in subscriptionibus. ff. de al. scri. j. & ulti. ut in sententijs ferendis. ff. de decurio. spurij. & in alijs suffragijs. arg. xxv. di. plectis.

e In Anglicanis ecclesijs. Hoc est, cum eadem cōsuetudo in alijs erat ecclesijs Anglicanis, illa seruaretur. arg. j. de elec. cū ecclesia 1. Si uero diuersæ essent cōsuetudines, consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruanda est. xij. dist. de his. Vel quod verius est, quæ melius seruari posset sine præiudicio aliorum: ut dicit in fin. argum. xij. dist. nouit.

Idem conuentui Corbien. monasterii.

Non potest induci ex cōsuetudine, ut quis possit dimittere dignitatem sine superioris licentia, uel ut possit electus administrare non habita confirmatione à superiore.

CAP. VII.

Cum venerabilis frater noster episcopus Hostien. & L. sanctæ crucis præsbyter Cardinalis in partibus Alemaniæ legationis officio fungerentur, inuenerunt abbatem de monasterio Hermion. quod ab Ro. eccl. noscitur pertinere nullo mediante, ad monasteriū Corbien. quòd est etiam Rom. eccl. speciale, temeritate propria migrasse h, licentia illud deserendi uel confirmatione à nobis uel ab episcopis, qui uices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habita nec petita: & infrà. Postmodum autem nuncij eius, ad defensionem ipsius generalem illius terræ consuetudinem i, allegarunt.

f Illam. Sed uidetur quod minorem ex quo ita indistincte dicit. ar. ff. de lega. iij. nummis. j. de censi. ex parte. imo uidetur de mediocri. ff. de edil. edict. sciendum. §. illud. & l. præcedenti. in fine.

Glossa sequens elicit tria argumēta. ad primum inducit tria iura. ad secundum v. ad tertium tria.

g Sine præiudicio alieno. Argu. ꝙ licet priuilegij v̄ba generaliter loquantur: nō tamen sunt interpretāda. in p̄iudiciū aliorum. j. de trāslat. licet. in fin. & infra de offi. ord. licet. j. de auth. & usu. pal. ex tuarum. argu. quod in dubio recurrit ad consuetudinē uicinarū ecclesiarū 2. j. de cog. spi. super eo. j. de cēsi. super eo. vbi de hoc dicitur expresse. ff. de fun. instr. l. cum de lanionis. §. asinam molendinariam. in fi. ff. de reg. iur. semper in stipulationibus. & xij. dist. nouit. Item ar. quod in obscuris semper interpretatio ita debet fieri, ut nulli sit captiosa. ff. de reg. iur. quoties. & infra eo. cum dilectus. arg. iiij. dist. erit autem lex.

Cum venerabilis. Non ualet consuetudo per quā prælatus sine superioris licentia potest dimittere prælaturam, etiam si uellet transire ad aliam dignitatem. hoc dicit Ioann. And. Diuiditur: quia in prima ponitur temeraria translatio. In secunda translati excusatio: ibi, postmodum. In tertia excusationis reprobatio: ibi, cum igitur.

h Migrasse. Sicut abbas subiectus episcopo, non debet sine licētia episcopi renunciare. xviij. q. ij. abbas. nec etiam alij clerici: ut j. de renū. admonet. sic abbas subiectus tantum Papæ renunciare non potest sine ipsius licentia etiam si sit insufficiens. j. de renun. c. ult. Greg. Sed videtur quod esset utraque priuandus. vij. q. j. si quis episcopus. & j. de transla. quanto. Vtrum toleratus fuerit uel repulsus ab utraque, hic non dicit, sed forte propter illam consuetudinem 3 fuit toleratus. si j. de elect. quod sicut. §. super eo.

i Consuetudinem. Quæ forte fuit, quod statim cum sint electi, sine aliqua confirmatione administrant & renunciant,

1 Adde tex. cū gl. i l. cūctos populos. C. de sum. trini. & fide cathol. & in c. j. in gl. uiuēdo. ne se. de uacāte

2 Dixit ergo Vin. j. c. ul. qd primo recurrit ad ius cōmune. Secundo, ad cōsuetudinē generalē uel specialē illius loci. Tertio ad consuetudinē uicinorū locorū si est vniformis j. de cēsi. eccl. alias sequamur cōsuetudinem illius loci q̄ minus nocet ut hic, & j. de cēsi. ex parte. oībus deficiētib' locū habet. xx. dist. de q̄bus Ioā. And.

3 Hāc gl. dicit sing. Brix. ī suo dictionario ī uers. consuetudo ad hoc qd cōsuetudo reprobata excusat quē a peccato q̄ tamē. limita ut p gl. in c. denique. ī v̄s. cōsuetudine. iiij. di. Rom. sin. ix. Alexā. cons. viij. colū. fina. lib. vj. ubi not. & ad Deciū cō. ix. col. fi. gl. pe. c. ij. j. de tēp. ord.

renunciant,& transeunt ad alias dignitates sine licentia papæ,quod esse nō debet.ĩ.de elect.qualiter. & ĩ. de renun.c.ult.ex generali tamen dispensatione prælati,qui subsunt tantum domino Papæ nullo medio, statim postq̃ sunt in cōcordia electi,administrant qui sunt ualde remoti. ĩ.de elec nihil est.

Ratio quare hoc fiat reddit.s.ne ecclesia īterim patiat̃ tam in temporalibus,quam in spiritualibus.læsionē.

a Consuetudo. Alias tamē cōsuetudo attenditur in electionib. arg. xij. dist.nos consuetudinem.ĩ.de cle. cōiug.cum olim.& ĩ. de cau.poss & proprie. cū ecclesia. & 24.q.j.pudēda & ff. de decur.nō tantū.

Cvm dilectus. Diuiditur in duas partes principales.Prima narrat duplicem quæstionem electionis, cū partium allegationibus. Secūda ibi, quia nobis:unā definit, & alterā definiendam committit Abb.Sic.

† Alias, & electo.

b Eiusdē. Scilicet habens mandatū a monasterio, ut posset agere pro electione.

c De iure.xviij. q. ij.abbatē. & ĩ.eod. abbatem. & c. quā sit. & xvj. q. ult. c. ulti.ĩ. de cau. poss. & propriet. cum ecclesia.

d Eligendi. Lex dicit, quod monachi debēt iurare eligere abbatē quem sciunt fide rectum, uita castum, & qui monasterio ualeat utiliter prouidere:in authē. de sanctis epis.§.iubemus igitur abbatē colla. ix. quod hodie nō seruatur : sed secundū formā illius cōstitutionis infra,de electio.quia propter. eligere debent.

Cùm igitur hæc non tam consuetudo a quā corruptela meritò sit censenda, quæ profectò sacris est canonibus inimica, ipsam mandamus de cætero non seruari.

Idem decano Salesberien. A. Archidia. & magistro P. de Pratellis canonico Parisiensi.

De consuetudine potest induci,quod una ecclesia de gremio alterius teneatur sibi prælatum eligere. Et consuetudo est optima legum interpres.

CAP. VIII.

Cvm dilectus filius Gu. Andren.ecclesiæ monachus,qui pro clerico †eiusdem b ecclesiæ se gerebat,& G. ꝓcurator monasterij karofe. super iure eligendi abbatem in Andrien.monasterio,& eiusdem electione, in nostra præsentia adinuicem litigarēt, idem Gu. electionē suā à fratribus Andren. ecclesiæ cōcorditer celebratam, authoritate apostol. petijt confirmari, asserens tam de iure c cōmuni,quā priuilegio speciali eis ab Alex.papa concesso, & a nobis postmodū confirmato,liberam eligendi d authoritatem ad eosdem fratres tantummodo pertinere: & infrà. Dictus uerò procurator proposuit ex aduerso, ꝙ cùm olim ad petitionem patronorū ecclesiæ à Morien.episcopo fuerit constitutū e,quod si præfatus locus diuino munere adeò pullularet, vt prior aut abbas constitueretur ibidē, electio f eius penes fratres eiusdē loci, & capitulū Karofeñ. penderet,& obtētu huiusmodi statuti,sic fuerit longè retroactis temporibus obseruatū, ut monasterio Andren.vacante,Andren. fratres in Karofen. capitulo aliquē de gremio monasterij karofen.sibi eligerēt in Abbatem, electio prædicti G.tam contra statuti tenorem, quā etiā contra consuetudinē approbatā (quæ optima est legum interpres g) minus canonicè attentata, meritò cassari debebat:ut ĩ. Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis h,& de suspenso etiam celebratā,

Glossa sequens tractat an clericis inuitis posit episcopus statuere quod eligant aliunde.

e Constitutū. Licet episcopus posit subijcere unā ecclesiā alteri:ut ĩ.de exces.præla.sicut unire. nō tamen credo,quod posit statuere quod una ecclesia eligat de alia clericis inuitis:quia hoc esset cōtra ius cōmune 1 :ut xvij.q.ult.c.ult.& xviij.q.ij. abbatē. & ĩ. de iurepa. nobis. qa pacto priuatorū ius publicū non tollitur.ĩ.de foro cōpe.si diligēti:infra,de test. requisiti. Nec aliquis ius publicū remittere potest aliquibus cautionibus, nec mutare formā antiquitus cōstitutam ff.de administra.tut. quidam decedens. & ideo papa postea interpretatur statutū.tamē ius istud præscribi pōt, ut quis teneatur eligere de certo loco; ut hic patet,& infra,de verb.signifi. abbate. & sic patet quod minus iustus titulus, dat causam præscribendi: vt ĩ.de empt.& uend.peruenit.ff.pro empt. quod uulgo,ff.pro leg.l pro legato.& l. ult. & uere uidetur iniustus:quia episcopus non potest tollere ius unius ecclesiæ, & dare alteri ĩ de rebus ecclesia. nō ali.c.j. 2 sed ex tali titulo potuit bona fide monasteriū karofeñ. præscribere ut alij monachi eligerent de monasterio karofeñ.& episcopus solūmodo concessit monasterio karofeñ. quod suum erat,scilicet, cōfirmationem electionis, & ita cessante præscriptione, solam confirmationē habent, ut probatur per interpretationem Papæ: ut ĩ. patet. Satis tamen credo, qđ in ipsa fundatione posit episcopus cum capitulo constituere de uoluntate patroni,quod illa ecclesia esset alteri subiecta, & qđ clerici instituendi semper eligerēt sibi prælatum de maiori ecclesia : & qđ dicit supra, quod episcopus nō potest facere quod una ecclesia eligat sibi prælatum de ecclesia alia, hoc intellige, quādo ecclesiæ sūt iam institutæ,& dotatæ,& ab inuicem distinctæ & separatæ : quia illud esset contra ius commune.infra,de excess. præla.ad hæc.

1 Est simile quia iura ecclesiç vacantis nō habentis defensorem alienari non possunt: ipsa tamē ecclesia uniri uel donari potest, primū patet de rebus eccles. nō alie.dudū. lib. vj. secundū in cle.eod.titu. si una ecclesia & facit qđ dicetur.ĩ. de transa. c.si. super gl. penul. Ioā. And.

2 Cōcor. tex. cū ibi not.in ca. cōstitutus de relig. do.

f Electio. Hic sumitur electio æquiuoce 3 pro confirmatione & pro electione:ut ĩ.patet. & hoc uerum est, si consuetudo non probetur : sed si probetur proprie tenetur.Ber.

3 Adde de æquiuocatiōe istius dictionis ĩ l. ij. cū gl ff. de opi le. melior de iure in c. cum illis. ĩ vers. electio. de præb. lib. vj.

g Interpres.ff. de leg.& consti. prin.si de interpretatione & infra, de sepul. certificari. & tacito consensu per desuetudinem lex abrogatur. ff.de legi.de quibus in fine.

Glos. seq. primò ponit quatuor,quæ non potest suspensus. secūdo quærit. ponit duas opiniones,quæstionem declarat, & secundam opinionem approbat.

h A suspensis.Suspensus enim non potest eligere,nec eligi:ut hic,& infra de electio.cum inter R. seniorem & infra,de ætate & qualita cum bonæ.& infra,de cleric.excom.mi.postulasti.nec postulari potest qui non seruauit interdictū.infra tit.proxi.c.j. in fine.nec beneficia conferre.infra de concess.præbē. quia diuersitatem.Sed nonne iudicare & præbēdas dare est iurisdictionis;

eam iustitia cassauimus [a] exigente. Cæterum cũ *supradictum statutũ* ita sanè *posset intelligi*, q per illud, nec iuri [b] communi, nec priuilegio derogetur: ut uidelicet ad *sæpedictos fratres electio spectet abbatis*, & ad Karofeñ. capitulũ confirmatio: mandamus quatenus si ex parte Karofeñ. cænobij talis fuerit consuetudo probata, quæ iuri cõm'uni præiudicet [c], in hac parte uos secundũ illã decernatis electioné Andreñ. abbatis de cætero faciendã, alioqui Andreñ. monachis ius eligẽdi abbatem adiudicare curetis: ut sic de cætero liberam habeât facultatem vel de gremio ecclesiæ suæ, uel etiam aliunde per electioné canonicã eligendi personã idoneã in abbatem prẹsentandã karofen. capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) cõfirmetur.

Honorius tertius Parisiensi capitulo.

Capitulum sine episcopo, statuta seu consuetudines nouas facere, uel antiquas immutare non potest.

CAP. IX.

CVm consuetudinis [d] vsusq; longæui non sit leuis authoritas, & plerunque discordiam pariant nouitates: Authoritate vobis præsentium inhibemus, ne absque episcopi uestri consen--

dictionis: utiq;. j. de elect. nosti. & excõmunicare. j. de elect. transmissam. Nunquid suspensus potest huiusmodi iurisdictionem exercere? Dicunt quidam, quod episcopus suspensus potest excõmunicare, & præbendas dare: & respondent illi decr. quia diuersitatem. q ille episcopus erat ab officio suspẽsus & iurisdictione. Sed dicunt, quod canonicus suspensus eligere non potest: quia cum sit suspensus, nihil officij [?] retinet: secus est in prælato. Sed cõtra istos est. xxiiij. q. j. audiuimus. Alij dicunt & melius, quod episcopus suspensus non potest excõmunicare, nec interdicere, nec dare præbẽdas. j. de exces. prælat. c. ult. arg. quamuis hoc potuerit post confirmationem, licet adhuc non sit consecratus. Ratio illa uidetur: quia plus aufert ei suspẽsio, quã cõtulerit consecratio: ut dici consueuit, plus tollit negatio, quam ponit affirmatio. Nam electus & cõfirmatus multa potest ex ijs quæ pertinent ad officium episcopale, quæ perdit per suspensionem: quia consecratio non multum addit. infra, de trãsla. inter corporalia. Et est simile sicut maritus post matrimoniũ consummatum, non potest intrare religionem, sed ante põt. infra, de conuer. coniug. ex publico. sic episcopus cõfirmatus non potest aliqua, quæ non potest consecratus. Sic uides in alio simili, episcopus in archiepiscopum electus non potest ante receptionem pallij, tanquam archiepiscopus clericos ordinare, sed tamen potest antequam sit electus in archiepiscopũ: quia hoc non facit ut episcopus, sed ut archiepiscopus. infra, de elect. quod sicut. §. præterea. Præterea beneficium concedere, & etiã habere posse, competit ratione ordinis, & est eius accessoriũ. j. q. iij. si quis obiecerit. & cui interdicitur unum, & reliquum. lxxxj. dist. si quis sacerdotum. & c. eos qui. Præterea de hac suspensione fuit obiectum & probatum ex eo quod dicit: quia nobis constitit &c. & licet obiectum à partibus non fuerit: iudex tamen qui debet electionem cõfirmare, ex officio suo debet inquirere de huiusmodi. infra, de elect. nihil est. Et hæc quæ dicuntur hic de his suspensis, intelligũtur de suspensis ab homine. & etiam canone. Si vero aliquis esset suspensus à canone: puta participando cũ excommunicatis, ille talis bene potest eligere, & alia facere, quæ sunt iurisdictionis, sed eligi scienter non potest. hæc probantur infra, de cleri. excõmuni. ministrã. si celebrat. quia mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis. ff. de arbitris. Celsus. Satis potest dici quod suspensus posset excommunicare: quia potest absoluere excommunicatum. supra, de rescriptis. ab excommunicato. infra, de senten. excommuni. sacro. & capitu. duobus. & qui potest absoluere, potest ligare. & econuerso, cum non sit priuatus à communione fidelium, quare non posset priuare alium? & hoc dico de eo qui non est suspensus, à iurisdictione ut suspẽsus à canone sola participatione. Ioan. & Laurent. hoc concedunt, quod suspensus ab officio tantum potest excommunicare, & præbendas dare: & intelligunt illam decre. quia diuersitatem. cum erat suspẽsus ab officio & iurisdictione. Ego autem non credo, q suspensus ab homine possit dare præbendas: ut hic dicitur, licet Laurent. & Ioannes concedant, quod possit excõmunicare, & præbendas dare. Argu. contra. posset induci prædict. decret. si celebrat. quæ tamen intelligitur de excommunicatione minori. melior enim ẽ opinio secunda: quia sicut excommunicatus alium excommunicare non potest. xxiiij. quæstione prima. audiuimus. ita eadem ratione nec suspẽsus ab homine, alium potest suspendere. infra de exces. prælatorum, capit. ultimo.

[a] Cassauimus. Id est, cassam nunciauimus. infra, ut lite non contestata, accedens.

[b] Nec iuri communi. Similem interpretationem habes infra, de fide instrumen. inter dilectos. vers. cæterum. ubi enim aliquid à iure communi discrepare uidetur, reducendum est ad ius cõmune si potest fieri, ne pereat: quia promptũ est leges legibus cõcordare. C. de inoffic. dotib. lege, una. & Augustinus concordat euangelistas. de pœniten. distinctio. j. periculose. & etiam testes debẽt ad cõcordiã reduci, ne de periurio notentur. infra, de testib. cum tu. Sic enim facienda est interpretatio, ut nulli sit onerosa, & secundum ius. supra, tit. proxi. causam quæ. & infra, de priuileg. ex ore. & supra eodem. cum olim. Item secundũ quod minus est captiosa. ff. de regulis iuris. quoties. in fi. tituli. & hoc ita verum est, quod ad ius commune reducatur, si uerba illa patiuntur, ut hoc ver. electio eius penes fratres eiusdem loci & capitulum karofen. &c. Nam à verbis priuilegij non est recedendum ubi certa sunt. infra, de priuileg. Porro. & infra, de decimis. ad audientiam. ubi enim verba non sunt ambigua, nõ est locus interpretationi. ff. de leg. iij. ille aut ille. sed ubi sunt dubia, necessaria est interpretatio.

[c] Præiudicet. Præscripta uidelicet, quoniam alia non prodest. infra, de causa possess. cum ecclesia. Quæ consuetudo iuri præiudicet. & quæ non. dicetur. j. eo. c. ulti. & viij. dist. c. frustra.

CVm consuetudinis. Textus est notabilis & multũ allegabilis. In quo primo ponitur duplex ratio determinandi. Secundo ibi, authoritate. ponitur determinatio, quæ primo prouidet, circa futura. Secunda ibi, si quas. circa præterita.

[d] Cum consuetudinis. C. quæ sit longa consuetudo. l. ij. & infra eod. c. ultim. & ibi exponitur. & xj. distin. consuetudinis.

[e] Quasi uelit innuere qđ eligere cõpetit rõne officij, nõ ratione beneficij qđ credit. Pe. de san. Gemi. ex eo, q suspẽsus a beneficio, quia eligit scienter indignum per trienniũ: si intra illud tempus occurrit alia electio faciẽda: eligere poterit. j. de elec. cũ vintoniensis. Io. An.

Suspensus a canone, bene põt eligere.

Consensu.

sua a immutetis ecclesiæ uestræ constitutiones & consuetudines approbatas, uel nouas b etiam inducatis: Si quas fortè fecistis, irritas decernentes.

Idem maiori & Burg. de Rupel.

Non ualet consuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum, uel bona propria dißipandum.

CAP. X.

Ex parte uestra fuit propositum, ꝙ cùm in patria uestra seruatæ sint hactenus duæ cõsuetudines abusiuæ, ꝙ si indigena c uel extraneus ꝓdigalitatis d uitio uel incuria e seu quocunq; casu alio, dissipauerit uel amiserit bona sua: bona uxoris suæ tá mobilia quam immobilia pro suæ uoluntatis libito alienat f & infrà. Et quòd si uir ducat uxorẽ quæ fide coniugij uiolata cõmittat adulteriũ: nihilominus ipsa medietatẽ omnium bonorum quæ fuerit uir adeptus, impudẽter exigit & improbè apprehẽdit, quæ potius priuanda esset omnibus uiri bonis g: & infra. Tenore præsentium declaramus uos non teneri ad huiusmodi consuetudines obseruandas. h

Gregorius ix.

Cõsuetudo non derogat iuri naturali seu diuino, cuius trãsgreßio peccatum inducit, nec positiuo: nisi sit rationabilis & præscripta.

CAP. XI.

Cum tanto sint grauiora peccata, quanto diutius i infelicem animam detinent alligatam, nemo sanæ mentis intelligit naturali iuri k (cuius transgresio pericu-

a Consensu. Bene dicit consensu: quia sine ipsius consensu obtento, hoc facere non possunt. Sed uidetur ꝙ non teneantur habere consensum, dummodo concilium & tractatum cum eo habeant. arg. infra de arbi. cum olim. Sed hoc non est uerum: quia illud obtinet ex forma arbitrij, imo episcopus & canonici unũ corpus est unum collegium sunt, ita ꝙ ipse capit, & ipsi canonici membra. ĩ. de ijs quæ fiunt a præla. nouit. & est expressum, quod si aliquibus mandetur ut cum consilio aliquorum aliquid faciant, eorum consilium expectare tenentur, nec sufficit quod tantum requirat. ĩ. de elect. cum ĩ ueteri lege.

b Vel nouas. Nouitates enim sine causa inducendæ 1 non sunt: quia lex dicit, quod in rebus nouis constituendis euidens debet esse utilitas. ff. de constit. princi. in rebus. argu. de constitut. cognoscentes. & reprehẽduntur, quia nouitates inducunt 2 xj. distinctio. quis nesciat.

Ex parte. Diuiditur in duas partes. Primo recitat duas consuetudines irrationabiles, quas secundo reprobat ibi, tenore. Abb. Sic.

c Indigena. Id est, inde genitus.

d Prodigalitatis uitio. Quod se esse uirtutem sæpe mentitur xlj. distinc. sæpe. Prodigus est, qui dat danda & non danda. Auarus qui tenet tenenda, & non tenenda. Largus medium tenet inter utrunque. Vnde uersus: Prodigus est animi uitio, retinenda profundens. Qui retinet cupide quod & æs deposcit auarus. Largus qui sumptum facit ex ratione libenter 3. Sed nõ uidetur quod huic sit subueniendum: quia culpa sua & uitio incidit in egestatẽ. ff. quod metus causa. l. si mulier. lxxxvj. distin. non satis. Et dignũ est, ut male meriti egestate laborent. ff. de deposi. bona fides. taliter enim non fuerat subueniendum huic ratione præmissa, & cum alterius læsione sed eleemosynam dare possumus ne pereat. lxxxvj. distin. pasce fame morientem &c.

e Incuria. Ista est negligentia, & ideo ei non est subueniendum: quia uigilantibus & non negligentib. iura subueniunt. ĩ. de rerum permuta. cum uniuersorũ. & infra de dona. inter dilectos. ff. ad Velleia. l. ij. §. uerba. quia stultis non consueuit subueniri, sed errantib. ff. de iur. & fact. igno. l. pen. §. si quis ius. & C. si mi. se ma. dix. si is. & utilius esurienti panis tollitur, quam si securus de cibo iustitiam negligat. quinta quæstione quinta, non omnis. & xxiij. q. iiij. nimium sunt inquieti. & ideo talis consuetudo, merito reprobatur.

f Alienat. Quod de iure fieri non debet. ff. de fundo do. fundus. & l. lex Iulia. nec etiam propter delictum mariti bona mulieris sunt distrahenda. C. ne uxor pro ma. l. j. ij. & iij. C. ad leg. Iuliã de ui pri. l. j. & ĩ. de pri. ex literis. In casu tamen, quandoq; distrahuntur bona mulieris pro uiro: ut in causa primipilarij bona mulieris pro merito obnoxia sunt fisco, si omnia bona mariti exhausta sunt. C. in quibus cau. pig. ta. contrah. l. satis. Nec ualet alienatio fundi dotalis, etiam si mulier consentiat. C. ad Velleia. auth. siue a me. & in auth. ut immobilia ante nup. do. §. si ꝓprie. colla. v. Sed si iurauerit non cõtrauenire, tenet uẽditio. ĩ. de iureiu. cũ contingat. si sine ui & dolo præstitum sit iuramẽtum spõte. Constãte etiam matrimonio in tali casu cum incipit uergere ad inopiam, mulier potest repetere dotẽ C. de iure do. in rebus. & lege, ubi.

g Bonis. Et etiam dotem suam propter adulteriũ perdere debet. C. de iur. do. si dotem. & C. ad legem Iul. de adulter. libertatẽ. & infra de dona. inter uirum & uxorem. plerunq;. ubi de hoc.

h Obseruandas. Iuri contrarias: ut dictum est. Per primam consuetudinem inuitabantur uiri ad dissipandum bona sua, per alteram mulieres proniores erant ad committendum adulterium. arg. ff. de pact. dota. conuenire. talis compensatio non est admittenda.

Cum tanto. Habet materiam amplam & multũ subtilem. Et habet duo dicta. secundum ibi, licet. & quælibet pars potest subdiuidi. Abb. Sic.

i Diutius. ĩ. de simo. cum in ecclesiæ. & infra. de eo qui du. in matri. quam polluit. ca. cum haberet.

Glossa seq. recitetur per quæstionẽ de quo iure naturali loquitur litera, & respondet quod de illo quod consistit in præceptis &c.

k Naturali iuri. Quod immobile perseuerat. v. distin. §. sed cum ius naturale. xxv. quæstio. j. sunt quidã. Et hoc uerum est, quantum ad præcepta uel prohibitiones quæ moralia 4 sunt, & non mutantur: ut non occides, non furtum facies, honora patrem &c. vi. distinctio. non est. §. his itaque. & naturalia quidem iura immutabilia sunt, ciuilia uero mutabilia. institu. de iure natu. §. sed naturalia. ĩ. de consan. & affi. non debet. & ideo nulla consuetudo præualet contra ius naturale etiam si omnes homines de mundo contra facerent. xxxij. q. vij. flagitia. cuius ignorantia neminem excusat. j. q. iiij. turbatur. §. notandum. & ibi nihil interest in uitio decipere uel decipi. xvj. q. j. cupis. & de ignorantia dicitur ꝙ qui ignorat ignorabitur xxxvij. dist. ideo. §. ut itaque. de ignorantia iuris naturalis & ciuilis tractatur in summa. j. q. iiij. §. notandum. & ibi recurrendum

1 Mutationes .n. periculosæ sunt ut docet aphorismus. 80. Ioan. And.

2 Inducũt & contra eos præsumit Bal. Ang. Ias. dicta. l. in rebus.

Prodigus Auarus Largus.

3 Hostiẽ. dicebat, ꝙ inter parcum & largum hæc est differẽtia quod parco plus placent retẽta: largo uero plus data: Tullius. ij. de offic. Nec ita claudẽda est res familiaris ut eam benignitas aperire nequeat: nec ita aperiẽda, ꝙ oĩbus pateat. Ioan. And.

4 Tractauit hic Ab. quo ꝑceptorũ, legis alia sunt moralia: alia mistica, quorũ alia sacramẽtalia alia cerimonialia. de hoc uide nota. vj. dist. §. ult. statim alle. Ioan. And.

recurrendum est.

Glossa seq. quærit obijciendo pro insolubili, ponit primo opi. quam reprobat. secundo secundam quam etiam reprobat. tertio soluit.

lum salutis inducit) quacũque cõsuetudine (q̃ dicenda est uerius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari. Licet ét longeuæ cõsuetudinis non sit

[a] Non sit uilis autoritas. Sed quęritur de qua cõsuetudine hic intellexit Grego. Si dicis de bona consuetudine, illam nulla ratio siue ius uincit, imo æquiparat ei. xj. distinct. in his, si de mala, de illa nõ potest dici quod non sit uilis. *Super hoc* dicunt quidam, quod principiũ *istius*. §. debet intelligi de bona consuetudine, & *finis* de mala: & ita diuersimode intelligunt. sed hæc non fuit intentio legis. unde §. iste sumitur. C. quæ sit long. consuetu. l. ij. & ideo inepte dicunt[1]. Alij pro maiori parte exponunt literã istã, non tamen est adeo ualitura ut iuri positiuo debeat præiudicium generare, supplent generaliter, non præiudicat iuri, sed in eo loco præiudicat iuri ubi consuetudo seruatur. & iste intellectus planus & facilis est. sed de hoc nulla dubitatio est, quod consuetudo unius loci iuri positiuo generaliter præiudicet omnibus locis. Et ideo sic debet intelligi lex illa quam habes. xj. dist. consuetudinis, quamuis particularis consuetudo non est uilis, non tamen præiudicat iuri positiuo, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta. & hæc expositio reprobat duas primas expositiones, uel opiniones quas facit hic Grego. in fi. & sic intellige. xj. dist. consuetudinis.

[1] Quia separat causã a capite: secũdũ Io. an. hic ĩ. de bap. c maiores uersi. similiter.

Glossa seq. quærit, & soluit, & solutionis ponit quatuor exempla. finis recitetur per aliam quæstio. quam soluit allegans nouem iura.

[b] Rationabilis. & quã consuetudinem dices rationabilem? Illam dico rationabilem, quam non improbãt iura[3]. ĩ. de causa pos. cum ecclesia. & s̃. c. cum dilectus. & ĩ. de uerbo. sig. abbate. ut si quandoq; admittãtur aliqui ad electionem, ad quos non pertinet de iure communi, & de alio collegio, ista consuetudo non improbatur à iure, ut dicunt iura prædicta: & illa est rationabilis quod tantum capitulũ eligat canonicos sibi, & alios inferiores prælatos irrequisito episcopo. ĩ. de elec. cum ecclesia ulterana. uel episcopus solus hoc faciat. ĩ. de ijs quæ fi. a præla. sine consen. c. ea nosciť. licet de iure unũ corpus sit. ĩ. de ijs quæ fi. a p̃la. sine cõsensu c. nouit. & de iure communi deberet fieri ab omnib. cõiter ab episcopo & canonicis: ut quandoq; fit. ĩ. de cõces. præben. postulastis. Et illã dicerẽ rõnabilem, q̃ absentes non uocentur ad electionẽ, ut in multis locis contingit, ut in Tuscia & in multis ecclesijs, & hmõi cõsuetudines legitime præscribuntur, ut patet per prædicta exẽpla. Illã dico generaliter rõnabilem quæ non obuiat canonicis institutis. Irrationabilis est quæ improbatur a iure, qualis est illa. ĩ. de insti. ex frequentib. s̃. eo. cum uenerabilis. & s̃. c. proxi. & onerosa consuetudo, ut s̃. eo. c. j. & s̃ eo. cũ inter uos. & ĩ. de re iud. cum causa. & generaliter ubi aliq̃d fit contra neruũ ecclesiasticæ disciplinæ siue libertatem. ĩ. de elec. cum terra. & c. sacrosancta & ca. massana[3]. De hac materia habes plene. viij. dis. frustra.

[2] Exempla quę sequunt nõ cõgruũt, q̃a illa habẽt exp̃ssam ap̃bationem remanet enim. q. dubia solũ in casibus nõ habentibus expressã iuris assistentiam uel resistẽtiam. Ioã. And.

Consuetudo irrationabilis.

[3] Adde p̃ episc. glo. tex. in auth. cassa & irrita. C. de sac. san. eccl.

Glossa seq. primo ponit. ix. quæ requiruntur ut cõsuetudo iuri præiudicet et ab hoc recedere uidetur in fin. glos. secundo quærit glo. quæ sit differẽtia et cætera. et primo ponit unam differentiam contra quam alleg. & remittit. Secundo ponit aliam quam approbat. tertio ponit duas alias.

[c] Legitime sit præscripta. spatio xl. annorũ. ĩ. de cã pos. cũ ecclesia. & ĩ. de præscr. auditis. de hoc potestis habere multa iura. ea enim solum locum habent in rebus ecclesiasticis xvj. q. iij. c. placuit §. quas actiones.

uilis autoritas[a], nõ tamẽ est usqueadeò ualitura, ut uel iuri positiuo debeat præiudicium generare nisi fuerit rationabilis[b], & legitimè[c] sit præscripta.

Ad hoc ergo ut cõsuetudo iuri cõi p̃iudicet, requiritur primo quòd rationabilis sit, & quòd sit præscripta: ut hic, & c. cum ecclesia. Item q̃ ex certa scientia & non per errorẽ sit inducta. ff. de le. quod non ratione. & sciẽte illo qui põt ius condere. ff. de legi. de quibus in fi. Et q̃ sit tale ius q̃ possit præscribi. Nam quædam sunt quæ non possunt præscribi, saltem a laicis. ĩ. de præscri. causam quæ. & c. cum ex officij. & c. cum non liceat. Et q̃ non sit contra ius naturale. xxxij. q. vij. flagitia. uel saltem q̃ sit obtẽta in contradictorio iudicio. ff. de le. cum de cõsuetudine. ĩ. de uer. sig. abbate Item requiritur, q̃ sis usus illa consuetudine siue uicibus illis quibus usus es eo animo ut intendas siue credas te ius habere, & ut in posterum id facias. ff. de iti. actuq; pri. l. j. § Iulianus recte ait. & l. ult. alias nõ prodest, ut ibi dicitur. & sic solæ uices non inducunt consuetudinem: quia non exemplis, sed legibus iudicandum est. C. de sen. & interlo. om. iu. nemo. sed secundum cõsuetudinem talem bene iudicatur. ut dictum est. ff. de le. nã Imperator. Item requiritur, q̃ maior pars populi usa sit ea cõsuetudine ad hoc ut secundum illam iudicetur: quia sicut minor pars populi non posset inducere legem, ita nec consuetudinẽ. Itẽ & illa consuetudo, præiudicat iuri, cuius nõ extat memoria hominum. iiij. q. vj. hæc quippe. & ĩ. de uer. sig. super quibusdam §. j. & ff. de aqua quoti. & æsti. hoc iure. §. ductus aquæ. & ff. de aqua plu. ar. in summa. §. idem Labeo. & ff. de proba. si arbiter. & sic uidetur q̃ difficile sit probare consuetudinem & præscriptionẽ. Sed quam differentiam[4] facis inter consuetudinẽ & præscriptionem? Illa potest assignari (ut quidam dicunt) q̃ ubi consuetudo prætenditur, admitti posset probatio in contrarium, ut probetur indebitum fuisse quod consueuit percipi. ar. a contrario. C. de agri. & censi. litibus. li. xj. sed ubi præscriptio est nõ admittiť probatio in contrarium ad probandum indebitum fuisse. ar. a contrario. ĩ. de præscri. si diligenti. ubi dicitur q̃ bona fides & iustus titulus requiruntur: & ibi diciť q̃n exigitur titulus & quando non. C. de pig. act. nec creditores. Item qui petit aliquid sibi deberi uel fieri ex consuetudine, debet allegare causam petendi: & tunc sufficit probare solum tempus, licet non probet causam: & tunc nõ admittitur probatio in contrariũ, & secundum hoc non ur̃ differentia inter consuetudinem & præscriptionẽ: quia in præscriptione quãdoq; probať titulus. ita dicunt quidã, quare solũ tẽpus non est cã inducendæ obligationis sicut nec tollẽdæ. ff. de ac. & ob. obliga. §. placet & hæc opinio magis placet secũdũ Io. Alij dicũt, q̃ sola cõsuetudo sufficit ẽt sine cã ar. ĩ. de cã pos. cũ eccle. ubi de hoc. ubi uero aliquis est in possessione p̃cipiendi aliquid, & ei quæstio moueť, tuẽdus est in possessione quousq; p̃betur cõtrariũ, s. indebitũ: quia possidet rõne cõsuetudinis. xvj. q. iiij. uolumus. nisi ui precario seu clã possideat: tunc qui dedit, sua autoritate põt reuocare. ut x. q. iij. q̃a cognouimus. ĩ. de inst. cũ uenissent. Itẽ in alio põt esse dr̃ia inter consuetudinẽ & præscriptionem: quia cõsuetudo q̃nq; debet esse[5] obtenta cõtradictorio iudicio populi. præscriptio uero nõ. Itẽ q̃a in consuetudine req̃ritur q̃ maior pars populi utať illa. ut dictum est, in

Legibus non exemplis, iudicandũ est.

[4] Dr̃iam. p̃scriptione acquirit ius priuato: consuetudine inducitur lex in publico. Pano. hic col. pẽ. ca. ad apostolicæ. ĩ. de deci. Ioã. an. ca. iij. ad fin. de cõsuet. in vj. in no. Frã. Ripa. de rescr. Rñ. iiij. co. iiij. & latius ĩ. de cau. poss. & p̃priet. c. cũ ecclesia sutrina. nume. 14. cum seq.

[5] Dicit Cõpost. s̃. c. j. q̃ consuetudo q̃ attẽditur circa factũ uel p̃cessũ iudicis, & illa quæ attẽdiť circa cõia gesta hominum alicui⁹ ciuitatis, castri uel uillæ, dẽt esse obtẽta contradictorio iudicio hoc nõ placet. illa uero q̃ attenditur circa priuatum ius aliquorum, nõ q̃a sine iudice & iudicio põt q̃s sibi acq̃rere ius usu & cõsuetudine d̃ cã pos. cũ ecclesia. Io. And.

est, in præscriptionibus nõ requiritur. Sic ergo intellige, ꝙ cõsuetudinis nõ est utilis autoritas: tamen nõ vincit ius positiuũ illa particularis consuetudo in eo loco ubi est cõsuetudo, nisi fuerit rationabilis, & legitime & præscripta: tunc bene uincit ius, & ei præiudicat cõcurrentibus ꝓdictis in ea præscriptione, sed secũdũ hanc decr. satis sufficeř videť, si cõsuetudo solũmodo sit rationabilis & præscripta. Ber.

DE POSTVLATIONE PRÆLATORUM.

Viso de iure scripto & non scripto: quia parũ est iura condere, nisi sint ministri, qui eadem iura tueãtur: ut in l. ij. ff. de orig. iur. §. post originem. et in c. ubi peculium. præterea. de elec. li. vi. ideo de ipsis ministris & eorũ assumptione meritò erit uidendũ. Et quoniã assumuntur altero ex tribus modis. s. per postulationem, electionẽ et translationẽ: ideo de omnibus istis tribus infrà subijcit: et quia postulatio innititur gratia, præmittit titulum de postu. præla. Quid aũt sit postulatio, uide p gl. c. unico. eo. titu. lib. vj. Abb. Sic. De hac materia habes lxj. dist. osius. & c. nullus inuitus. & c. episcopus. lxiij. dist. literas. lxxi. dist. fraternitatem, cum multis similibus.

TITVLVS V.

DE POSTVLATIONE PRAELATORUM.

Innocentius tertius decano, & capi. Senoñ.

Impostulabilis est, qui violat interdictum. h. d. quo ad tit. habet enim multa alia dicta, quæ non faciunt ad tit.

CAP. I.

AD hæc i beato petro: & infrà. Cũq; de facili non potestis in unum locum & propositũ cõuenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus appellatũ [a], tandem conueniẽtes in unum Altissiodorẽ. èpiscopũ in archiepiscopum postulastis. Postulationem vestrã per magistrũ R. præcentorem uestrũ, & per abbatẽ sancti Petri exponẽtes, & petentes, ut faciẽdæ translationi pium præberemus assensum. Verũ quoniã antequã idem magister ad sedẽ apostolicã accessisset, nobis quasi pro certo constabat quod idẽ episcopus interdicti sententiã [†] non seruasset, ꝙ etiã idem magister nõ negauit [b] in fratrum nostrorũ præsentia requisitus à nobis, ĩ ipsius epi excusationẽ allegãs [c], ꝙ sententiã latam seruare nullatenus tenebatur, quæ ad eius notitiã, nec per literas nostras, nec per cardi. tunc apo. se. le. qui eandem sententiã promulgaret, nec ꝑ deputati ad hoc executoris mandatũ uel literas peruenisset [†], & infrà. Quòd nec sufficit: imò nec proficit ad excusationem prædicti epi, cũ cardinalis idẽ sententiã interdicti præsentibus multis soléniter edidit ac publicè [d] promulgauit: & eadẽ interdicti sentẽtia in regno Francorũ iam à multis publicè cœperit obseruari, nec sit necessariũ cũ cõstitutio soléniter [e] ediť, aut publicè promulgatur, ipsius notitiã singulorũ auribus per speciale mandatum uel literas inculcare, sed id solum sufficit, ut ad

contest. c. j. ubi ponitur hæc materia.

ADDITIO. *Petrus dicebat quod iste non fuit procurator postulati, sed postulantium. Ioan. And.*

Glossa sequens obijcit per tres rationes, et soluit.

c Allegans. hæc allegatio bona videtur: qa quilibet præsumitur ignorans, nisi probetur sciens. ff. de proba. verius. & decretũ nõ ligat ignorantes. ff. de decre. ab or. fac. l. vlt. & lxxxij. dist. proposuisti. circa finem. & arg. supra, de cõstitut. cognoscentes. imo nõ sufficit denuntiare procuratori. ff. de peti. hæredi. item ueniũt. § petitam. Sed non est ita: quia cum publice sentẽtia illa fuerit promulgata: eã ignorare non põt, neq; debet, & præsumitur eam scire. xij. q. ij. qui & humanis. & xvj. dist. quod dicitis. ar. ff. de inst. actio. sed & si pupillus. §. proscribere. & arg. ĩ. de præsumpt. quanto. ubi enim allegatur ignorãtia, circa ea quæ pleriq; sciunt, & q̃ publice fiunt, nõ creditur ei, nisi hoc probetur. ĩ. de elec. innotuit. vers. nec probare cogimus &c. ĩ. qui ma. accu. poss. cũ ĩ tua. & ĩ. de sen. excom. si uero. xxxiiij. qõ. ij. in lectũ. Sed ubi circa ignota allegatur ignorãtia, non cogitur probare ignorantiam. ff. de administ. tut. hoc autem.

Ignorantia, an præsumatur.

† Latam cõtra Phi. August. q exemplo aui sui relicta uxore Ingeberga sorore Regis Vngariæ, aliam filiam Regis Bohemiæ duxerat ex qua plures filios susceperat, tñ coactus ẽ priorẽ resumeř. nota. ĩ annota ad Phi. deciũ hic.

† Cõcor. tex. ĩ l. Aurelius. §. idẽ quæsijt, & ibi Bar. ff. de liber. leg.

Gloss sequens alleg. iiij. concord. ex quibus in fi. concludit. in medio soluit vnam legem contrariam.

AD hæc. Diuiditur in sex partes. Nã in prima ponitur iniusta postulatio. In secũda ibi postulationẽ. postulantiũ petitio. In tertia ibi. uerũ. petitionis ĩpugnatio. In quarta ibi, ꝙ nec excusationũ reiectio. In quĩta ibi, nos igitur. postulationis cassatio. In sexta ibi, licet gratiosa. eligẽdi uel postulãdi ꝑmissio. Abb.

a Appellatũ. q̃ appellatio nõ tenet, nisi cã iusta fuerit allegata. ĩ. de el. cũ nobis. ĩ pri. & ĩ. de app. ut debitus

b Non negauit. Per hoc uidetur quod confessio [†] procuratoris domino præiudicet. ĩ. de cap. mona. dilectus. & de re iudi. suborta. sicut & confessio aduocati. ĩ. de confi. cum olim. & ĩ. de appel. cum causam. cõtra ff. de interro. actio. si sine. §. si defensor. alias ẽ lex ille. §. si defensor. & ff. de confess. certum. §. pe. Quãdo confessio procuratoris siue factum præiudicet ipsi domino, dicetur. s̃. de causa poss. cũ olim. & ĩ. ut lit. non

† Forte ĩsurgẽs ex taciturnitate, quod uideť uelle Innoc. quod expeditũ est de confes. c. ij. li. vj. Ioã. And.

d Publice promulgauit. sufficit edita proponit in publico, & si ad citatũ non perueniat. arg. de dolo & contuma. causam quæ. arg. ff. de dam. infect. l. iiij. §. toties. & C. de anna. exceptio. ut perfectius. & C. de iudi. properandum. §. & si quidẽ. nec obstat. ff. quæ sentẽ. sine appel. rescin. l. j. §. item cũ ex edicto. quia ibi edictum non fuit solenniter propositum: & ideo non excusatur, nisi probaretur cõtrariũ, ut dixi in gl. hæc allegatio. imo uidetur sufficere, quod ꝑ solã famã ad ipsum peruenerit. infra, de sent. excom. cũ desideres. §. secũdæ quæstioni. Et si dubitaretur: quia solũmodo per famã intellexit in tali dubio debuit potius seruare sententiam interdicti, quam ecclesiastica sacramenta postea pertractare. ĩ, de cler. excõm. mi. illud.

e Solenniter editur, ut expresse legitur in authen ut fact. no. cõsti. circa princ. col. v. vbi dicitur, quod post

duos

eius obseruantiam teneatur, *qui nouerit eā solenniter editam*, aut publicè *promulgatā*: cū & contra quosdā, qui Sardiceñ. cócilium nō seruabāt, tanquā illud non *habuerint*, aut *perceperint*, canonica [a] *tradat authoritas*, ꝙ eis nō *facilè* facultas credēdi tribuitur: cū idem penes illos in suis regionibus actū fuerit & receptum. Nec valet quod in Altisſiod. diœc. dictus rex propriam [b] terrā dicitur non habere, cū nos terrā totam regis ipsius subijci mādauerimus interdicto, & cardi. nostrū interpretatus [c] mādatū in terrā illam sententiam promulgauerit, quæ regi tunc tēporis adhærebat: & infrà. Sed inde liquidò constat sæpe dictū episcopū sufficienter excusari non posse, ꝙ suam metropolitanā [d] ecclesiā generalis interdicti sententiā & recepisse nouerat, & seruare: & infrà.

Nos igitur qui secundum Apostolum prompti sumus inobedientiā [e] omnem ulcisci [f], eiusdem epi Altisſiod. inobedientiā attendentes, ne nil obediētia [g] prodesse videret humilibus si contēptus [h] contumacibus nō obesset cū iuxta canonicas [i] sanctiones quædā sint culpæ, in quibus culpa est relaxare uindictā, postulationē hmōi non propter postulantem ecclesiā, sed propter postulatā personā [k] repulimus ut indignā. Licet aūt ex eo, quòd hominem qui uestro nō côueniebat proposito postulastis [l], cum uos interdicti sententiā seruaretis: & ipse eā contemneret obseruare: permissa uobis facile abusi fueritis potestate: ac ideo uos ea nō immeritò priuare [m] possemus, de solita tn̄ benignitate côcedimus [n] ut uobis per postulationem seu electionem canonicam de persona congrua consulatis.

Idem Hostien. episcopo apost. sedis leg.

Qui postulationem cassatam uitio personæ innouat, est eligendi & postulandi potestate priuatus.

CAP. II.

duos mēses nullus habet excusationem, si uellet ignorantiā allegare, nisi ut dicitur ī illa gl. hæc allegatio.

[a] Canonica. xvij. dist. quod dicitis.

[b] Terrā propriā. bona uidetur fuisse allegatio hæc & mala interpretatio cardinalis: quia cū dicimus, seruum suū uel ipsius, domino damus actionem: & cū dicimus, in alterius locum, de dn̄o intelligendū est. ff. de relig. & sumpt. fu. l. ij §. in locū. hic tamē large fit interpretatio ad oēs terras q̄ tunc regi adherebāt præstādo auxiliū. & est *simile*. ff. de verb. *sig. libero rū. sicut excōmunicatio extēditur ad illos, qui præstant* auxiliū excōmunicato. ĩ. đ sen. excó. nuper. & c. si côcubinæ. uel q̄a terra illa erat de iurisdictione ipsius, licet ꝓprietas regis nō esset: & ideo regnū totū propter côtumaciam suam fuit suppositū interdicto. ĩ. de off. deleg. sane. & ĩ. de spons. non est nobis. & ĩ. de iudi. nouit.

Glo. seq. alleg. quatuor iura in cōtrariū, sol. distinguēdo quadruplicē interpretationem.

[c] Interpretatus. Not. quod legatus interpretatur mandatum domini papæ [t]. arg. côtra. ĩ. de sent. excō. inter alia. & xj. q. j. c. sicut. §. ex his omnibus. & C. de leg. l. ult. & ĩ. de iud. cū venissent. de hoc ibi sol. Vnde nota, quod quædam interpretatio est generalis & necessaria & redigenda in scriptis, ut principis, ut dicunt iura hic signata in contrarium. Alia est generalis & necessaria, sed non est in scriptis redigēda, ut consuetudines. ff. de leg. si de interpretatione. supra titu. proxi. cū dilectus. & hic similiter. Alia non est generalis, sed necessaria & in scriptis redigenda, ut iudicis. ff. de legi. non possunt. arg. l. nam ut ait. Quod possit iudex interpretari sententiam suam, est arg. ff. de re iudi. Paulus. vbi potest supplere, quæ desunt sententiæ, sic & interpretari sicut prætor potest. ff. de præto. stipu. in prætorijs. Et alia est quæ nec est generalis, nec necessaria, nec redigenda in scriptis [a], vt magistrorum. C. de profess. vrb. Constā. l. una. lib. xij. Interpretatio principis ius facit, quo ad omnes. supra de consti. c. fi.

[d] Metropolitanam. xij. dist. de his.

[e] Inobedientiam. xxxiij q. vj. c. j.

[f] Vlcisci. Imo potius deberes parcere cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. C. de episcop. & cleri. si quis in hoc genus. unde dictum fuit de Cæsare. Qui uincit semper, vt victis parcere possis: Parcere [ʒ] prostratis scis nobilis ira Leonis.

[g] Obedientia. ij. quæst. v. quanto.

[h] Contemptus. nā facilitas veniæ incētiuum tribuit delinquendi. xxiij. q. iiij. est iniusta. & infra, de vita & ho. clericorum.

[i] Canonicas sanctiones. xxviij. distin. quia sunt culpæ. & quia maleficia impunita remanere non debent. infra, de sent. excôm. ut famæ. & ff. ad legem Aquil. ita uulneratus. & ff. de solu. stichum. §. tamen si.

[k] Personā. & hoc ideo: quia uitium fuit materiæ. & nō artificis. ff. ad legē Aquil. si seruus. §. si calicē. Et ita habes hic, quod qui non seruat interdictū, ineligibilis ē, nec potest postulari. Et posset dici, ꝙ est irregularis & suspēsus: ideo nec eligere debet, nec excommunicare, nec beneficium conferre potest. quia claues ecclesiæ contemnit. infra de excess. prælat. cap. ulti. ubi est hoc expressum.

[l] Postulastis. postulo te primo si consentire licebit. Consentire nego, nisi te bene postulo primo. Forsitan indignus & turpi crimine læsus. Sic aliter possem primo post iure carere. Si minus est dignus: tunc me poscente tuetur.

[m] Priuare. ergo fuit constitutum in côcil. Latera. ĩ. de elect. cum in cunctis, ut qui sciēter indignum elegerint, eligēdi ea uice potestate nouerint se priuatos. & ad postulationē extēditur [4] ut hic, & ĩ. de elect. bonæ memoriæ. in fi. & hoc ideo est: quia per postulationem peruenitur ad electionē. arg. ĩ. de côsti. nā côcupiscentiā. & ff. de spo. oratio. secus tamen est, cū postulatur illegitimus ut dispensetur cum eo, uel legitimetur lvj. dist. Cenomanēsem. & infra de elect. innotuit.

[n] Côcedimus per officium iudicis & de gratia, non de rigore. contumaci enim & delinquenti potest iudex remittere pœnam de gratia: ut infra, de off. delega. consuluit. ubi dicit: nisi per gratiam ei benignitas iudicantis subueniret: & infra, de officio lega. nisi specialis dilectio. bene dicit concedimus: quia quod nō poterat de iure communi: concedit eis per priuilegium, ut patet in cap. sequen.

[s] Similis est gl. ĩ §. ex his xj. q. j. Spec. ĩ ti. de leg. §. supest vers. delegat⁹ quoque. & in §. nunc ostēdendū. versicul. xxxvij.

[a] Vel loquitur de scriptis publicis, uel authēticis secū dū Host. Est tn̄ utilis, & licet non semp necessaria quandoq; sequēda. đ Decr. c. j. ff. đ dā. infec. si ædibus. & si esset in iuris corpore clausa, tūc de necessita te sequenda ut ĩ p̄dictis iuribus. secundū Host. Ioā. And.

[ʒ] Parcere ad hoc xl v. dist. disciplina & Virg. parcere subiectis & debellare superbos. & xxiij. q. j. noli. in fi. Host. Seneca lib. de virtutibus. honestū & magnū, uindictæ genus est ignoscere. Io. And.

Interdictum uiolans nec eligi nec postulari potest.

[4] Extenditur. idē Card. Panor. hic, sed côtrariū tenet Idē. Ioan. c. odia. de reg. iur. in mercuria li. in vj. Phil. Dec. hic. col. fi. & c. nam côcupiscētiam. lect. ij. colū. ij. de consti. Côtumaci pōt de gratia pœna remitti.

Gratum

GRatum. Continuatur hoc c. ad præcedens. tractat enim de illa materia. Diuiditur in duas partes nã in prima ponitur narratio duplicis postulationis, & alterius derogatio. secundo ponitur papalis approbatio: ibi, nos igitur. Abb. Sic. imo ille H. qui solus eligit secundo eam poterat confirmare: ut j. de elec. c. quod sicut. nõ debuit procedere ad secundam nisi prima cassata: quod si fecisset, debebat postea solus eligere ut uidetur propter culpam illorum. Sed in casu illo dicit Io. quod non deuoluitur potestas eligen di ad cõtemptum. sed tunc quando eligunt indignum, satis potest dici, quod propter talem conceptum nõ deuoluitur ius eligendi ad contemptũ, qa non tãtum peccãt illi, q̃ contẽnũt quantum illi, q̃ eligunt indignum: & sufficit q̀ casset electio, quia nõ est nulla, in quo casu tantũ priuati sunt. infra tit. prox. cum in cunctis. Sed debent tunc priuari per sententiã. sicut quando peccatur in forma. infra. tit. proxi. quia ꝓpter. & in c. bonæ. Alia iura quæ dicunt q̀ desinit esse collegiũ, non contradicunt qa licet collegiũ desinit esse collegiũ omnib. mortuis p̃ter unũ: nihilominus ius collegij siue uniuersitatis remanet in illo, per l. sicut municipij. §. ulti. & hoc idem dicunt Lau. Vin. & Tan.

a Cassata. supra capit. proxi.

b Cassatam. Id est, non admissam.

c Niterentur. Postulando eundem Altisiodo. & male: quia ex quo alicuius electio uel postulatio cassatur uitio personæ, non est assumendus ad eandem. infra. de elect. super eo.

Glossa seq. quæ tit. argu. pro. ponit opi. Io. demũ soluit & alle. in contrarium respõdet.

d Pauciores. Hic patet quod si maior pars delinquit in electione eligen do uel postulando indignum, electio deuoluitur ad alios licet numero pauciores. j. de elec. bonæ. ij & ca. cum in cunctis. & cap. cum Vintonieñ. Sed q̃d si oẽs delinquũt ꝑ pter unum, nũquid ille unus poterit eligere? Videtur q̀ sic. a quia uniuersitas remanet i uno siue ius uniuersitatis. ff. quod cuiusq; uniuersi. sicut municipij. in fi. & lxv. dist. si forte. Et dicit lex, hominib. coactis, sic accipere debemus, ut siue unus solus uim fecerit, siue etiam hominibus coactis, quantum. n. ad uerba non refert an solus uim faciat, an hominibus coadunatis. qa adhuc nõ deficiunt uerba. ff. ui bono. rap. ꝑtor ait. §. homines. sic siue unus solus sit siue plures: ille põt eligere. Io. dicit a, q̀ unus solus non põt eligere, & in eo solo nõ põt ius illud retineri. arg. inducit ad hoc j. de ele. c. j. & x. q. iij. unio. & ff. de uerb. sig. Neratius. q̃a cũ duo siue tres faciant collegiũ, q̃ debẽt sibi eligere prælatũ, non põt hoc esse in uno, cum iam desinat esse collegiũ, sicut grex desinit esse, si unũ tantũ animal remãsit de grege. ff. de lega. j. si grege. & ad hoc inducit etiam lxv. dist. si forte. qa si unus solus episcopus remaneret in prouincia, debet ipse alios cõ uocare ad consecrandum electum: ut infra. de ele. bonæ. ij. Tu dicas, q̀ unus solus potest eligere, & ius eligendi remanet in uno solo per iura primo inducta. Et iura quæ inducit. Io. non contradicunt. Primo illud c. si forte. nõ contradicit, quia ipse solus non põt aliquẽ consecrare, imo ad minus debẽt esse tres, & est de substantia consecrationis, ita quod alias non esset consecratus. lxvj. dist. porro. ubi forma consecrationis traditur, sed ad illa sola quæ solus facere potest, non uocabit alios. Et illa decre. bonæ. non contradicit, quia cum prima electio non esset nulla ipso iure,

Electio, an possit per unum fieri.

a Quod sic. Idẽ Innoc. Hos. Pano. hic Ias. l. si grege. in fi. ff. de lega. j.

a Io. dicit idẽ Goffr. hic, & est uerius, q̃a electiõ est ablata a clero & populo ut cederet dicto uni⁹ in re tam graui, & i unuerl tur piculi omniũ. Dico ergo q̀ hoc casu electio redit ad clerũ & populũ, ad quẽ primordialiter & iure diuino spectat.

Iudex potest supplere de iure, sed non de facto.

GRatum gerimus: & infra. Accepimus ex literis tuis, quòd canonicis Senoñ. quorũ postulatio nostra fuit autoritate cassata a, licet cassationis literas suppressissent in fraudẽ, ut canonicè ad electionem procederent, mandauisti: & infra. Cumque plures eorum postulationem cassatam b a nobis innouare denuo niterentur c, quidam uerò episcopum Cameracẽ. in archiepiscopum postularent, tu intelligens eos, qui cassationẽ nostram quodam modo re uocare uolebant, eligendi priuilegium amisisse, quia concessa sibi ex apostolicæ sedis benignitate abuterentur temerè potestate, ac ideo ad alios licet pauciores d numero: quantũ tamen ad hoc pertinet cõsilio saniores eligendi uel postulandi deuolutam esse licentiam, prædictum Cameracẽ. ad eorũ instantiam in pastorẽ autoritate fretus apostolica prouidisti e. Nos igitur a sollicitudine Cameracen. ecclesiæ ipsũ reddidimus absolutũ: q̀ a te de mãdato nr̃o factum est, autoritate apostolica confirmantes.

Idem clericis Rauen. ecclesiæ.

Postulatio per quã priuata uel minor utilitas communi uel maiori præfertur, uel quæ fit à minori quàm à tertia parte collegij, admitti non debet.

CAP. III.

BOnæ memoriæ Gu. archiepiscopo uestro uiam uniuersæ carnis ingresso, quidam uestrum sanctæ Praxedis præsbyterum cardina. quidam uerò Imolen. episcopum postulauerunt: & infra. Nos igitur auditis quæ de facto & de iure fuerant allegata, plenius etiã pro utralibet partiũ curauimus f

e Prouidisti. De nostro speciali mãdato. alias nõ posset illũ transferre infra de off. leg. nisi specialis. & ca. quod translationẽ. & ideo bene dicit prouidisti. nõ. n. debuit dicere confirmamus, quia nihil est q̃d cõfirmaret, cum per postulationẽ nullum ius acquiritur. infra eo. c. pen. Sed debet dicere superior, postulationẽ admittimus, uel postulationem, uestram non duximus admittendam. infra. eo. ca. proxi. & supra eo. ca. proxi.

BOnæ memoriæ. Diuiditur in tres partes. In prima ponit duas discordes postulationes. In secunda ibi, nos igitur. utranq; repellit causam exprimens. In tertia ibi, mandantes. monet nouam prouisionem fieri. Abb. Sic. Consuetudo est in ecclesia Rauennate, quod mortuo archiepiscopo significent hoc Papæ, sed de ipsius mandato eligunt, aliter sine mandato eius eligere non est moris.

f Curauimus allegare. Sic ergo patet, quod iudex potest supplere quæ aduocatus omisit. sicut papa hic supplet, & C. ut quæ desunt aduoca. iudex sup. l. una. & de iure debet supplere, & non de facto: nisi tale sit factum, quod iam sit ei notum ut iudici: prout dicit do minus Azo. Alij etiam dicunt sicut. Pla. quod etiã de facto, & inducunt ad hoc. ff. de petitio. hæred. l. ulti. Sed primum uerius est, quod de tali facto supplere tantum debet, quod est ei notum tanquam iudici a ar. C. de app. l. ult. in fi. j. respõ. & est ar. instit. de act. §. si minus. ff. de ædi. edi. bouẽ. §. aliq̃n. Et debet supplere ut iudex

a Vt q̃d scriptum est in attestationib. uel alijs actis, secũ dũ Inno. s. e. ti. ca. j. alle. de cor. uitia. ca. j. forte ꝓpter id quod ibi dicam super uerbo scandalo. non de eo q̃d est sibi notũ, ut Deo uel ut homini de offi. ordi. l. si sacerdos. Ioan. And.

iudex sedendo,& non stando,ne aduocati officium sumat.C.de postulan.quisquis, inducendo legem uel decretum,uel decretalem.Inuenio, quod quādoque iudex supplet altera parte absente.C.de temp.app.l.ij.§.ult.& C.de appel.l.ult.in prin. Sed utraque parte præsente supplere non debet: nisi in casu propter publicam utilitatem repellēdo militem à procuratione etiā tacente altera parte.ff.de procura.filiusfamilias.§.ueterani.& C.de procura.militē. Et lex quam inducit Pla. ff.de peti.hæredi.l.ult.non obstat: quia potius consulitur illi iudicis officio, quam iure ordinario. Et est simile ei quod dixi de milite. Nam iudex ex officio suo si scit aliquem excomunicatum publice, ipsum debet repellere ab agēdo et si ab aduersario non excipitur.infra de exceptio.exceptionem.& sic officio iudicis consulitur aduersario: sicut in l.de petitio.hæred.l.ulti.& hic Papa supplet ex officio suo,& ꝭ.de electio. cum nobis olim.ubi de hoc dicitur:quare in hoc casu officium iudicis locum habet.

allegare. considerauimus uerò quòd eiusdem cardina. præsentia utilior sit nō solùm Romanæ, sed etiā ecclesiæ gñali [a] tā apud apostolicā sedem quàm apud ecclesiam Rauen̄. unde non immeritò præferētes speciali utilitati communem [b],& minori maiorem, prædictum cardinalē postulationi uestræ non duximus concedendum. Attendentes autem ex altera parte, quòd prædictus episcopus à minori quàm tertia parte fuerit postulatus: & quòd apostolica sedes postulatiões hmōi non consueuerit in tanta diuisione [c] ac contradictione recipere: cùm etiam quando aliquis ab alijs unanimiter postulatur,ad admittendam postulationem eorum, non tam ex iustitia quàm ex gratia [d] moueatur,postulationē ipsius non duximus admittendā. Mādātes quatenus cum his qui uocē [e] in electione habere noscuntur, per electionē, postulationē,seu nominationē [f] canonicam in personam idoneam, conuenire curetis.

Idem præposito & capitulo Strigun̄.

Archiepiscopus ī archiepiscopū postulatur. Et ex quo postulatio præsentata est Papæ,nō possunt postulātes ab ea recedere, sed debet superioris iudicium expectari.h.d. quo ad titulum.

CAP. IIII.

Bonæ memoriæ Gulie.archiepiscopo uestro uiam uniuersæ car-

[a] Generali. Arg. quod Papa & cardinales curam & solicitudinem gerant pro statu ecclesiæ generalis: & Imperator ut subiecti quiete uiuant, noctes ducit insomnes.in authen.ut iud.sine quoquo suffrag.in princip.colla.ij.& idem dicit, Voluntarios labores appetimus ut quietem alijs præparemus.in authen.ut diuinæ iussi. subscriptionem habeant gloriosissimi quæstoris.in prin.col.viij.ꝭ.de restitu.spol.frequens. & de exceptio.ca.ult.

[b] Communem.Et ita publica utilitas præfertur priuatæ.vij.q.j.scias.& ff.pro soci.actione.§. Labeo. & C.de cad.tol.l.una.§.pen.& in authen.de restit. & ea quæ parit.§.ea enim quæ communiter.col.iiij. & hoc uerum est cum in communi utilitate priuata includit: sicut fit in prælatura: alias quilibet debet propriam utilitatem præferre communi. arg.xix.q. ij. duæ sunt inquit.& xxiij.q.v.si non licet.arg.C.de serui.præses.& ff.de arbi.licet autem.

[c] In tanta diuisione. Ad hoc enim ut postulatio præiudicet electioni, requiritur ut numerus postulantiū sit duplo maior numero eligentium.ꝭ.de elec.scriptū est.de hoc tamen dicas secundum quod not.ꝭ.tit.proxi.scriptum.in glo. quæ incipit,hic dicit Papa. Videtur tamen,quod minima pars eligentium deberet præferri multis postulantibus:quia postulātes soli gratiæ innituntur:ut hic.Sed eligentes iure communi nituntur,similiter & electus,sed hoc nō est uerum. nam patronus laicus in præsentādo soli gratiæ innititur.xvj.q.ij.si quis episcoporum.& tamen iniuria fit præsentato,si non admittatur.xvij.q.vij.decernimus.& ꝭ.de iure pa.pastoralis.gratia ergo fit postulato si admittatur:iniuria si repellatur.ff.de aqua quoti.& æsti.l.j.§.pen.unde non solum postulato, sed postulantibus fit iniuria [1],si postulatus est idoneus & repellitur. ff.qui satisd.cog.l.si uero.in fi. Alia ratio potest melior assignari, quam huiusmodi uideatur:licet eligentes nitātur iuri,& postulātes gratiam,nō debent præferre electores ex quo sunt minima pars capituli, quia nunquā tenet electio, nisi fiat à maiori parte capituli.ꝭ.de elect. ecclesia uestra. & capitu.cumana. ita tamen quod maior pars non peccet:ut ex hoc ipso iure priuetur:quia tunc ualet electio minoris partis capitu.ꝭ.ca.proxi.

Glos.sequēs reci. per q. quo iure petatur postulationis admißio.

[d] Gratia. Hoc ideo dicit: quia per huiusmodi postulationem siue gratiā,ius non acquiritur postulato.infra e.ti.c.pe.& ideo quia gratia est,non compellitur prælatus concedere postulatum.lxiij.dist. literas. in authenti. de sanc.episc.§.nullus.coll.ix.si tamen iusta causa exigit, debet compelli per superiorem,ut illū concedat.ꝭ.de iu.pa.nullus.Item indirectè quodammodo cōpellitur illum concedere si est idoneus:quia tenet ei prouidere in consimili beneficio.ꝭ.de iure pa. pastoralis. Et idem superior istum potest concedere uel repellere: quia non tenet ei facere gratiā,nisi uelit:quia nemo inuitus de suo cogitur facere beneficium. x. q.ij.precariæ nō igitur quicquid iudicis potestate permittitur, iuris necessitati subijcitur.ff.de iud.non quicquid.ar.ꝭ.de off.deleg.cōsuluit.Sic ergo patet,quod in huiusmodi postulationibus implorandum est officium iudicis,& non iuris actione agēdum est: ut ꝭ.eod.ad hæc. uers.fi.& ꝭ.de in integ.rest.per totū.& instit. de offi. iud.per totum. Iudicis enim officiū proponitur pro actione cū deficit actio.ꝭ.de off.iud. c. iudicis officiū. sed non proprie imploratur iudicis officium in casu isto.sed potius gratiā debēt implorare à superiore.B.

[e] Qui uocem.Hoc ideo dicit,quia [2] forte erant aliqui eligendi potestate priuati.ꝭ.de ele. cū uintonien̄. uel quia omnes sunt uocandi,qui ius habent eligendi. infra.de elec.quod sicut.

[f] Nominationē.Nominatio canonica potest dici,qñ omnes concordant in aliquo ineligibili assumendo, & uadunt ad eū à quo petendus est consensus, & requirūt eius consensum:ut cū ipso dispenset.Et hæc pōt dici nominatio canonica,quæ nō pōt dici postulatio ꝑprie: quia postulatio solēniter debet fieri: quia talis nominatio satis similis est postulationi, imo quasi idē est,unde dicit postulationē seu [3] nominationē:habes de hac nominatione xvj.q.ult. contra sanctorum.ij. q. vj.c.ei qui.§.definitiua.uersi. nomina. Io.An.

Bonæ memoriæ.Diuiditur hæc decr. in sex partes In pri-

[1] Iniuria. idem Pa. hic.

[2] Quis. uel ꝑpter suffraganeos ecclesiæ Rauennatis, qui debent de consuetudine interesse. Pan.

Nominatio canonica, quę dicatur. Postulatio quãq; præfertur electioni.

[3] Adde ꝙ ista gl.cōmuniter allegat pro ista dictione, seu, ꝙ non sit uera disiūcti ua:uide de ea p Bart. in l.j.ff.de auro et ar. leg. & Cy. post Pe.de Bel. perti. in l.cū quidam. ff.de uerb.sign.

In prima ponitur postulationis admittendæ petitio: contra eam exceptio & replicatio. In secunda apostolica trimẽbris prouisio: ibi, nuntijs. usque ad. §. cæterũ. In tertia temeraria & iniusta postulatio & eius repulsio, prouisionis faciendæ monitio, & eiusdem comminatoria retentio usq; ibi, uerum. In quarta suffraganeorum ad cõcordiam reuocatio, canonicorũ dissensio, duplicis postulationis iniusta innouatio usq; ibi, nec obstabat. In quinta ponitur tacitæ obiectionis responsio usque ibi intelleximus. In sexta ponitur definitiua prouisio, archiepiscopalis translatio, ac pallij utendi prouisio. Abbas Sicul.

nis ingressos, cùm in Colocen. archiepiscopũ postulandum à nobis cõtulissetis unanimiter [a] uota uestra, suffraganei Strigoñ. ecclesiæ. Quinque ecclesieñ. episcopus uidelicet & quidam alij postulationi uestræ se opponere curauerunt, asserentes, quòd eis contemptis [b] qui ius habebãt eligẽdi uobiscũ, postulatio eadem fuerat attentata: licet uestri nuntij proponerent ex aduerso, quod super præficiendo uobis pontifice de gratia [c] multoties suffraganeorum fuerat requisitus assensus, sed ipsi uobis concilium denegarunt. Nuntijs igitur in nostra præsentia constitutis, & proponentibus aduersarijs quædam alia contra postulationis uestræ processum, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus prouidendum, ut si suffraganeis persistentibus in contradictione sua, & uos postulationi uestræ uelletis instare, per procuratores idoneos ad sedem apostolicam ueniretis. Si autem illi à contradictione sua cessarent, & uos instaretis proposito uestro, ad præsentiam nostrã mitteretis personas idoneas quæ super his quæ opportuna forẽt, nos redderent certiores [d]. Quòd si contradicentibus episcopis memoratis, uos contingeret de iure uestro diffidere [e], aliã personã idoneã prouideretis uobis canonicè in pastorem. Cæterùm quidam uestrum à postulatione quam nobis præsentaueratis, communiter temere [f] recedentes alijs persistentibus in eadem; prædictum quinque ecclesien. episcopum in archiepiscopum postulauerunt: & infrà. Nos igitur postulationem ipsam, quam inuenimus in multa discordia, non solùm suffraganeorum, uerùm etiam canonicorum Strigoneñ. ecclesiæ, ac contra formam mandati [g] nostri temerè celebratam non duximus admittendam, sed uobis dedimus in mandatis, ut ad prouidendum uobis pastorem idoneum per electionem canonicam uel po-

[a] Contulissetis unanimiter. ipsum postulando.

[b] Eis cõtemptis. & iõ cassanda erat electio, si uerũ dicebãt. ʒ. de cã poss. cũ ecclesia. & lxiij. di. obeuntib. & ʒ. de elec. ꝗ sicut. & c. uenerabilem. & capitu. bonæ. ij.

Glossa seq. circa uocatos de gratia tria dicit, et dat consilium.

[c] De gratia. Si hoc esset, qđ de gratia uocati essent, nec ius nec aliqđ commodum sibi acquisitum fuisset. infra, de uer. sig. abbate. & x. q. iij. quia cognouimus. & C. de serui. l. j. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. resp. j. unde ipse qui dedit, potest reuocare [*], & illos ulterius non admittere: ut x. q. iij. quia cognouimus. & C. de agri. & censi. l. litibus. lib. xj. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j §. Aristo. & §. Trebatius. Nec tali datur restitutio: quia non dicitur spoliatus, cum non possederit: sicut ille qui sub conditione possidet. ʒ. de resti. spo. olim causam. Consulo tamen alicui facienti gratiam, ut hoc protestetur, nec præsumat sibi ius creare in posterum: ut vij. q. j. pontifices. & ʒ. de iure patr. ex literis. & c. consultationibus. arg. ʒ. tit. proxi. cumana. Præterea qui non est de collegio, & dicit se debere interesse electioni, debet exprimere quo iure debeat interesse. ʒ. de elect. constitutis. Vnde isti satis uidebantur excludendi in prioribus. infra. eo. postulatio.

[*] De in sti. cũ uenissent. Ioã. And.

[d] Certiores. De modo postulandi & de persona postulata, an sit idonea, dicitur infra. de electio. nihil est. ubi dicitur quod de idoneitate personæ sit quærendum.

Glossa sequens arguit ad duo de diffidentia, & utrunque declarat distinguendo.

[e] Diffidere. Argu. quod si prælatus diffidat de iure suo, debet dimittere rẽ quã tenet. ʒ. de simo. per tuas. in fi. liiij. dist. gñralis. in fi. quia bonã fidẽ agnoscere debet. ff. mandati, quintus Mutius. j. respon. Sed hoc uerum est si de iure ℘prio diffidat, quod tantùm suam tangit personam [*] sed si diffidit de iure ecclesiæ constituat alium defensorẽ nomine ecclesiæ. Arg. ff. de neg. gest. at qui natura. §. cum me absente. Et no. quod diffidẽtia iuris permittit uariare, ubi nõ est ius alteri acquisitum: ut hic: & ʒ. ca. prox. & ʒ. de elect. quod sicut. nisi præsentatio iam facta esset superiori: ut infra, eo. ca. & ʒ. de elect. quod sicut. sed hic poterat uariare de licentia Papæ alias non, cũ postulatio iam esset præsentata, ut infra, sequiť, uel nisi iam publicatio scrutinij fuerit facta. ʒ. de electio. publicato. Si uero ius est alteri acquisitum, licet diffidant, uariare nõ possunt in eius præiudicium. ʒ. de electio. cũ inter canonicos. in fi. quia nemo potest mutare consilium suum in alterius præiudicium. ff. de regu. iuris. l. nemo.

[*] Tutius putarẽ ꝗ cõmunicato cõsilio capituli, restitueret, secundũ Gof. & si capitulum non cõsentit; dicat mũdus ego & c. alias parum interest, an per se uel per alium faciat: de pec. c pe. nec ẽt nomine ecclesiæ debet calumniari. arg. C. de aduo. l. pen. nec cõtra conscientiã agere, de seru. c. uno. secũdum Hos. Ioã. And.

[f] Temere. Ideo dicit, temere, quia alij appellauerant & perseuerauerãt in proposito suo, nec poterant uariare etiam si alij nõ appellassent, cum iam postulationem suam communiter factam præsentauerant domino Papæ approbandã uel improbandam: & ideo temere faciebãt: alias possent uariare, ut uidetur: cum per huiusmodi postulationem, nullum ius sit alicui acquisitum. infra capitu. proxi nisi iam publica o scrutinio uellent etiam mutare suam postulationem: quia nec tunc uariare possunt. infra, de electione. publicato. ut dixi in prima notula. nec est contra. sexagesima tertia distinctione. quanto. quoniam ibi elegerant indignum, uel ibi non erant duæ partes capituli ad faciendum electionem.

[g] Contra formam mandati. Et ideo non ualuit. ʒ. de rescriptis. cum dilecta. ff. manda. diligenter. & infra, de electione. cum in ueteri lege.

stulationem concordem (requisito suffraganeorum assensu: si esset de antiqua & approbata consuetudine [a] requirendus) procedere curaretis. alioqui [b] nos ipsi prouideremus ecclesiæ uiduatæ [c]. Veruntamẽ antequam [d] ad uos literæ nostræ peruenissẽt, innitentes mandato priori suffraganeos præter quinque ecclesien. ad concordiam reuocastis: & infrà. Post hęc mandato nostro recepto hi qui in Colocẽ. conuenerant, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eãdem, reuersis ad eos quibusdam canonicis, qui in partem alteram declinarant, & infra. Cæteri uerò qui quinque ecclesien. episcopum postularant, conuenientes in unum cæteros canonicos ad capitulũ conuocarunt, ad postulationem concordem uel electionem canonicam iuxta mandatum apostolicum procedere cupiẽtes: sed illi nolentibus conuenire, intelligentes [e] penes se tantùm remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius suum prosequi negligebant, prædictum quinque ecclesien. denuo postularunt: & infra. Nec obstabat eorum discordia, qui alium postularunt, cùm prius in postulatione archiepiscopi supradicti conuenissetis pariter uniuersi: & consensum uestrum annotatum literis & subscriptionibus proprijs [f] roboratum petijssetis a nobis per cões nuntios cõfirmari, nosque uestram recepissemus postulationem dijudicandam, si suffraganei forsitan in contradictione persisterent, uel (si consentirent aut etiam cederent) approbandam. Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur & præsentatur Romano pontifici approbanda: possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderẽt [g], & iudiciũ nostrum ex eorum pendere arbitrio uideretur: & infra. Intelleximus itaque, quòd & si esset neutra postulatio approbanda [h]: iuxta tenorem tamen posterioris rescripti ad nos decætero Strigon. ecclesiæ prouisio pertineret. Quia uerò non plenam de personis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salua conscientia eidem ecclesiæ in alia persona nisi quæ de regno Vngariæ originem duceret congruè prouidere, nec uellemus ei præficere alienum [i], quamuis honestius [k] uideretur si suffraganeus ad metropolim suam accederet, quam archiepiscopus ad metropolim transferretur, partem tamen elegimus potiorem. Et eundem archiepiscopum, in quem omnes, quorum consensus in electione uel postulatione pastoris requiritur, licet diuersis [l] temporib. conuenerant, a uinculo quo tenebatur Colocen. ecclesiæ absoluentes ad

a Consuetudine. Idẽ esset, ac si essent in quasi possessione eligendi. ĩ. de iure pat. cõsultationibus. & ĩ. de causa. pos. cum ecclesia. & ĩ. ut lite pend. c.j.ij.iij. & iiij. Vel ideo dicit hoc: quia ex quo nõ sunt de capi. debet apparere an habeant ius eligendi. & dicere quo iure sunt admittendi. infra de ele. constitutis.

b Alioqui. Id est, si non prouiderent intra terminum præfixum.

c Viduatæ. Si canonici negligũt sibi eligere episcopũ intra tres menses, seu monachi abbatem trãsfertur potestas eligendi ad proximũ superiorem. ĩ. de ele. ne ꝑ defectu. in alijs inferioribus prælaturis siue beneficijs intra sex menses. ĩ. de conces. præbendæ. nulla.

d Antequam. Si nõdum receperant secundas literas, nõ debuit cassari, ꝙ legitime factum erat ĩ. de rest. spo. audita. & ff. manda. l. si mandassem. & s̃. de rescri. ex parte decani. Quare ergo dicit in fi. & si neutra esset postulatio admittenda? Solu. forte hoc ideo dicit, quia utraq; postulatio in discordia facta fuit: & postulationes factę in discordia non consueuerunt admitti s̃. c. proxi. Ista ratio non ualet, quia prima facta dicitur in concordia, licet diuersis tẽporibus consentirent, ut dicit in fi. & illa litera sic debet exponi. Et si neutra earum approbanda esset postulatio, id est, quamuis neutram approbare teneremur, quia cum gratia imitant̃ postulationes, potius quam iure, non tenebatur facere gratiam nisi uellet: ut supra, eodem. capi. proxi. uel dato qđ neutra esset facta ĩ concordia, neutra esset approbanda.

e Intelligentes. Et male, quia illi non intelligebant ius suum, sed insistebant suæ postulationi, ut illam facerent concordem iuxta primum mandatum pa. B.

f Proprijs. Quare uariare non poterant. infra, de ele. publicato.

g Illuderẽt. Quod esse non debet. infra, de offi. lega. licet. cum hoc ludibrium esset: ut C. de bon. quæ lib. l. ulti. §. ubi. & lxj. distinct. nullus. & est simile. vj. quæs. iij. denique Suffredus. C. de rela. l.j. Et si dixerit se uelle referre, ulterius se intromittere nõ debet. infrà, de ap. intimasti. sic & in postulatione præsentata superiori, quia quantum ad se illam approbauerunt per præsentationem. infra, de elect. cum inter canonicos. in fin. [1]

[1] Adde ꝙ pòt a postulatiõe recedi inuito postulato & licẽtia superioris. no. hic Innocen.

h Approbanda. de iuris rigore, cũ esset in discordia facta.

i Alienum, lxxj. distinct. hortamur. C. de episco. & cleri. in ecclesijs. & ff. de tutor. & curat. da. ab. l. diuus. nec obst. infra, de cleri. pere. capi. ulti. nec ob. infrà, de instit. ad decorem. quia illi erant omnes extranei, & qua ratione illi Veneti instituebantur, eadem ratione & alij: dummodo aliud impedimentum non obsistat.

k Honestius. Nam de minori ad maius, aliquis est promouendus. xciij. distinctio. legimus. in fine. & ff. de mu. & hon. ut gradatim. & sic potius de pari ad parem, quam de maiori ad minorem. infra de transla. ca. ulti.

l Diuersis. Argu. quod si omnes canonici successiue conueniant in aliquem: quod ex tali consensu ius illi acquiritur [2]. ĩ. de electio. quod sicut. ff. de seru. rust. præd.

[2] Acquiritur. hoc uerum qñ ab initio facta est electio a maiori parte cap. qđ sicut. de elec. Secus si ab initio a minori ꝑte c.j. c. audit⁹. lxiij. dist. ad le. ꝑ fundũ. respon. ut no. de consti. c. cum omnes. gl. j. Ioã. An.

prædi.per fundũ.Sed contra uidetur.ij.q.vj.c. ei qui. §.nominationis.sub illo.§.est quãdoque. & infra, de elec.quia propter.in fi. & c.in genesi.

a Pallium.Sed quare debet ei mittere pallium? non ne habet ipse suum,quod personã sequitur, & cum ea sepelietur infra de usu Pallij. ad hæc? Respondeo: palliũ datur personæ: sed cõtemplatione loci. unde nõ utitur illo extra ecclesiã suam, siue prouinciam.j. de usu pal. cum super. & c. ex tuarũ. & quod pallium respiciat locũ patet in archiepisco. qui renunciat loco archiepiscopali, qui perdit usum pallij. j. de renun. ad supplicationẽ. Sed nunquid successor istius q trãsfertur ad ecclesiã. eoipso quod cõfirmatur, utetur pallio quod ibi inuenietur? Nõ sine licentia speciali domini papæ, & iniuriã faceret ei, si denegaret priuilegiũ quod prædecessor eius habuit. ff. de aqua quoti.& æsti. l.j.§.penul.Ber.

metropolim Strigoñ. transferimus, & ei licentiam tribuimus transeundi: pallium a ei ad nomẽ & usum eiusdem ecclesiæ transmissuri.

Idem capitulo Strigoñ.

Postulatio contra quam agitur de contempto, potest sine præiudicio alicuius reyci: potest tamen de speciali gratia admitti. hoc dicit.

CAP. V.

POstulationem quam celebrastis: & infra. Licet ergo per postulationem huiusmodi, nullum b ius sit alicui acquisitũ: ideoq; sine præiudicio alicuius postulationem potuissemus repellere memoratam: ut tamen nobis de speciali gratia consulamus, ita duximus prouidendum, quòd per procuratores idoneos c ad omnia sufficiẽter instructos,

POstulationẽ. Postulatio dependet à gratia. Et põt diuidi in duas partes, quia in prima ponitur decisa facti narratio. in secunda ibi licet. prouisio Abb.

b Nullum. Et ideo possunt ab ea recedere postulantes, nisi iam sit præsentata superiori supra.c.prox. uel nisi publicatio scrutinij iam sit facta 1, tunc nõ possunt ab ea recedere. infra, de elec. publicato. Et licet non posint a postulatione recedere, nullũ tamen ius adhuc acquisitum est postulato, quo posit petere iure actionis confirmationem, sed totum dependet ab arbitrio superioris, & licet gratiam solam debeat petere, tamen iniuriam ei facere uidetur, si non admittitur per legem. ff. de aqua quoti.& æsti.l.j.§.pe.& non acquiritur per nominationẽ ius nominato.j.de elec. quod sicut.in princ.unde nõ possunt ab ea recedere, ut ibi dicitur. Sed nunquid patronus potest alium præsentare primo præsentato, nondum admisso per episcopum? Non debet illud facere, tamen si secundũ præsentauerit, & admittatur, secundus obtinebit cũ distinctione decretalium, quas habes infra, de iure patro.cum autem. & c.quod autem.& c.pastoralis.

1 Dicit Hostiẽ. q hæc gl. est cõtra textum: nam hic & publicata erat & præsentata stipulatio & tñ dicit nullũ ius acquisitũ: & uniuersalis ẽ negatiua, sed gl. statim tñ let Ioã. And.

c Idoneos. Qui sciant & posint reddere rationem. xvij.dist.multis.& j.de procu.c.j.

d Præsente. Quia causarum merita, partium assertione panduntur. C. si per uim, uel alio modo.l. ij.& j.de resti. in integ. tum ex literis.

ET si vnanimiter. Diuiditur quo ad mentem. nam primo recitat factum. Secundo cassat electionẽ, & rationem submittit. *Glo. seq rationẽ reddit. Secũdo ponit alios quatuor postulandos, s. patientes defectũ ordinis, ætatis, natalium, & laicos. de alienigenis tenet contrarium. finis recitetur per q. an valeat postulatio de non eligibili.*

nostro uos cõspectui præsentetis, quatenus utraq; parte præsente d quod iustum fuerit decernamus.

Honorius tertius capitulo Calaritano.

Episcopus non est eligendus ad aliam dignitatem, sed postulandus.

CAP. VI.

ET si unanimiter uota uestra concurrerint, ad Sutrieñ. episcopum in ecclesiæ uestræ, archiepiscopum eligendum, cũ suæ alligatus ecclesiæ liberum non habeat sine nostra permissione e uolatum, electionem de ipso factam, tanquam contra canones minus licitè attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, cùm eligi nullo iure potuerit, sed potius postulari.

e Sine nostra permissione. sic j. de renunt.nisi cũ pridem. in fin.& j. de translat. inter corporalia. vers. sicut autem.& ideo sine licentia papæ.trãsire non debet, quia est alteri matrimonialiter alligatus: ut hic dicit. & in illa decretali inter corporalia. & tale vinculum dissolui non potest, nisi authoritate diuina.i. authoritate illius, quẽ constat esse vicariũ Iesu Christi. ut in d.c.inter corporalia. Et ita patet. qđ cũ nõ possit cõsentire, non põt eligi: sed tñ debet postulari à papa.s.c.bonę memoriæ.in princ. ut hic dicit. Idẽ est dicẽdũ de quolibet, qui ẽ in minoribus 2 ordinib.cõstitutus & q non sit ætatis legitimæ. j. de elec.dudũ.j.& j. de ætate & quali. præterea. quia hmõi personæ inhabiles sunt ad eligẽdum: quia cum non habeant ea propter quæ eliguntur, merito eligi non possunt. simile j. de cler.excõm.min.si celebra.& ideo postulari debẽt ab eo qui potestatẽ habet dispẽsandi cũ illis. Idem est dicendũ de illis, qui alias nõ sunt idonei: ut illi qui nõ sunt legitime nati. j. de elect.innotuit.in fi. Sed idem uidet̃ de quocũq; clerico, q promoueri debet ad aliã ecclesiã, & pręcipuè de alio episcopatu, qa ex toto cõsentire nõ põt, nec ecclesiã dimittere sine licẽtia sui epi, ut vij.q.j.cos.& c.si quis præsbyter.& j.de renũ. admonet.& sic oẽs postulãdi sunt, & pauci eligendi. Dico q illi q idonei & legitimi sunt ad eligendũ, debẽt eligi: & possunt ad quãcunq; ecclesiã siue in sua siue in aliena. j de elec.cũ inter canonicos. ibi electus fuit de aliena ecclesia. Et idẽ credo seruãdũ in postulatione, & si postulatio facta sit in cõcordia, uel a duab. partib. idẽ credo: & si a lõge maiori & præsentata superiori, uel ẽt publicatio scrutinij facta sit, nõ pñt ab ea recedere postulãtes. s.c.bonæ memoriæ.ij.& j.de ele.publicato.licet nullũ ius sit acqsitũ postulato, ut ex hoc posit agere, sed põt petere grãm a supiori. Et quãuis oẽs clerici adstricti sint, ne posint dimittere ecclesias sine consensu episcoporũ: nihilominus eligi pñt, qa nõ est tãta cõiũctio inter eos, & eorũ ecclesias sicut inter epm & ecclesiã, cui est matrimonialiter alligatus. j. de test.requisisti.sed illud uinculũ nõ est in alijs inferioribus platis. Et idẽ vr de abbatibus q tñ subsunt dño papæ, qđ đ epis.s.q sine licẽtia papæ uel

2 Ad quãcunq; dignitatẽ curatã assumatur, secũdũ Hostiẽ. & Cõpost. ut dictũ est in tex. Ioan. And.

Clerici ẽt adstricti ecclesijs, sunt eligẽdi: & non postulãdi.

ipsius legati recedere non possunt. ꝟ. de consue. cũ venerabilis. Dic tñ quod tales abbates etiam exempti sunt eligendi. c. si abbatem. de elc. in vj. & laicus eodé modo est postulandus. De hac materia dicitur. lxj. di. c. Osius. §. sed aliud est. Et no. quod sicut postulandus nõ debet eligi, ita & eligendus nõ debet postulari, quia nõ consentiunt postulantes in illum, ut in sponsum per postulationẽ. Vel satis potest dici, ꝙ ualeat talis postulatio: qa forte dubitatur utrum sit eligendus, uel postulandus, ita consentiunt in illum, ac si eligeretur. Et si dicũt: eligimus & postulamus secũdum qđ de iure melius potest, bene ualet quod agitur, siue sit eligendus, siue postulandus, alias nõ ualet, si eligendus simpliciter postularetur: qa quãuis eligibilis sit, nõ eligit, sed postulatur. Põt dici, qđ potuit noluit, & quod uoluit nõ potuit adimplere: qa vox, illud. non significat. ff. de reb. du. in ambiguo. & nullũ ius est acquisitum postulato, & superior potest illud admittere, uel repellere. uide. c. j. eo. tit. lib. vj.

TITVLVS VI.

DE ELECTIONE & electi potestate.

Lucius papa.

Ecclesiæ collegiatæ, nõ debet prouideri de prælato ꝑ collationem seu prouisionem, sed per electionem canonicã fiendam per ipsum collegium. h.d. Abb.

CAP. I.

NVllus in ecclesia, ubi duo [a] uel tres in congregatione [b]. fuerint, nisi eorũ electione [c] canonica præsbyter eligatur: & ĩ. Si uerò aliter [d] quis ecclesiã adeptus fuerit. eò quòd per cupiditatem illã acquisierit, atque cõtra canonicæ regulæ disciplinã egerit, expellatᷓ.

Ex concilio Sardiceñ.

Electus ad clamorem populi, non debet per superiorem confirmari.

CAP. II.

OSius episcopus dixit, Si quis ita temerarius extiterit, ut talem excusationem afferens, asseueret quòd literas populi [e] acceperit, cùm manifestum sit potuisse plures eorum qui synceram [f] fidem non habent, præmio & mercede corrumpi [g] ut clamarent in ecclesia, & ipsum petere uiderentur: omnino fraudes has damnandas esse arbitror, ita ut nec laicam in fine cõmunionem (nisi de hoc pœnituerit [h]) talis accipiat. Si uerò omnibus placet, statuite. Synodus respondit, Placet.

Gregorius tertius.

Electio canonica confirmanda est, debet tamen superior ante confirmationem inquirere de conuersatione et vita electi, ubi fuit conuersatus.

CAP. III.

POstquam: & infrà. Confirmationem petentium desideria (si nihil est quod electum [†] impediat, impleatur [i]. Cuius vita uel actus) quia me-

DE ELEctione.

Quia postulatio est præambula electioni: fit enim ut per eã sublato impedimẽto efficiatur quis habilis ad eligendum: merito post titulũ præcedentem subycitur iste de electione. uel sic: Supra uisum est de uno modo per quẽ prouidetur ecclesiæ per uiã gratiæ: nunc subycit alium modũ per quem prouidetur per uiã iuris: quia postulatio innititur gratiæ, et electio iuri. Et quia in tractatu electionis põt dubitari de potestate electi: ideo ne author haberet materiã ponẽdi titulũ specialem, subiecit etiã de electi potestate. Abbas Sicul. De hac materia tractatur. lx. lxi. et lxij. et lxiij. & lxix. dist. & i. q. vi. et viij. q. i. & q. iij. per totum.

Continuatio, tituli dupliciter.

NVllus. Congregatio ecclesiarum, seu collegium ecclesiasticum, debet sibi prælatum eligere, & aliter adeptus ecclesiam, expellendus est. hoc dicit, secundum omnes. Primo prohibet. & secundo contra factum uitiat: ibi, si uero. Abb.

[a] Duo. Not. quod duo faciunt congregationem. ut hic: tres collegium [1]. vt. ff. de ver. sig. Neratius: retinetur tamen in uno ius collegij. ff. quod cuius. uniuer. sicut. §. ulti. Et x. homines faciunt populum. x. q. iij. vnio [2]. & plures quã x. aut xv. turbam. ff. ui bon. rapt. prætor ait. §. j. Et quatuor uel quinq; porci uel decẽ oues faciunt gregem. ff. de abigeis, oues. Et quod dicit [3] duo faciunt cõgregationem, hoc intelligo ubi mortuo prælato plures remanẽt in cõgregatione ad minus duo [4], ut hic dicitur duo uel tres, per id quod sequitur in litera.

[1] Et concil. ut colligitur xv. q. vij. c. j. Ioan.

[2] Adde text. in l. Impator. ff. vi. bon. rap. ĩ pri.

[3] Adde B. in l. ꝑtor. in prin. ff. vi bo. rap. Spe. in tit. de no. crimi. §. vnico. versic. ad hoc.

[4] Nisi per ordinationem factã in fundatione ecclesiæ: uel ꝑ antiquã cõsuetudinem aliud obtineat: ut ĩ decr. nobis. & ꝟ de cõsuet. cum dilectus secũdũ Innoc. Ioã. And.

[b] In congregatione. Tunc enim conuẽtus est electio infra de iure patr. nobis. & xvj. quest. ultim. cõgregatio. secus si essent ibi plures non tanquã collegium, tunc enim solius patroni est electio. infra, de iure pat. postulasti.

[c] Nisi eorum electione. Ergo non unius. & ita patet quod ubi tantum est sacerdos & clericus ibi non dicitur cõgregatio uel collegium. Ber.

[d] Aliter. Quam per canonicam electionem.

OSius episcopus. Populus non debet episcopum, uel alium prælatum eligere. hoc dicit. Primo ponitur narratio. Secundo approbatio: ibi, synodus. Abbas.

[e] Populi. Not. quod ad clamorem populi nullus est eligendus: quia spe aut gratia hoc faciunt, aut pretiũ inde recipiunt: vt viij. q. j. si ergo. quia populus sequẽdus non est, sed docendus. lxij. dist. docendus. & lxj. distin. miramur. Et uanæ uoces populi, non sunt audiendæ. C. de pœn. decurionum filij & arg. ad hoc ff. de appella. si constat.

[f] Synceram. Charitate informatam.

[g] Corrumpi. No. hic dubia in deteriorem partem interpretari. ĩ. de cler. non resi. c. j. ar. cõtra. ĩ. de regul. iur. estote. Hoc ideo fit, quia frequentius laici hoc faciunt: Et iura ad ea quæ frequentius eueniunt, adaptantur [5] xxviij. di. de syracusanæ. & lxiij. dist. nosse. & ff. de legi. & senatusconsultis. l. nam ad ea.

[5] Cõcor. l. quoties. ff. de reb. dub. & l. cum testamento. & ff. de reg. iur l. semper in stipulationibus.

[h] Pœnituerit. Quia uenia non datur nisi contrito & correcto. xxiij. quæstione secunda. legatur. & quomodo gaudebis te fuisse correctum, nisi doleas te fuisse peruersum? xxiij. quæstione septima. quemadmodum & i. distin. pœnitentes.

POstquam. Diuiditur: quia primo ponit unum dictum. Secundo aliud ibi, cuius. Abb.

[i] Impleantur. lxv. distinctione de persona. & infra, de electio. cum inter uniuersas. capit. nihil est. §. ultimo.

[†] Alias, electionẽ.

z Conuersatus. Nota ꝙ ibi facienda est inquisitio, ubi quis conuersatur: quia notus est ibi. simile. xxiij. di. illud. arg. de præsump. quosdam. & xxiiij. q. pudenda. & xlvij. di. de Petro. & ỹ. e. scriptum est. & qui aliquem purgant: debent notam habere ipsius conuersationē. ỹ. de pur. canoni. cum P. manconella. & ca. cum dilectus. alias non posset de ipsius uita constare.

Significasti. Pertinet istud. c. ad secundam partem rubricæ. Primo ponit admonitionem quam cōfundit. Secundo duplex admirandi motiuum, cui respondet. Tertio concludit. secunda ibi, aiunt omne. tertia ibi, cum igitur. Abbas Siculus.

b Apocrisarijs. Apocrisarij dicuntur nuntij domini Papæ, quasi secretarij. nā crisis quandoq; dicitur secretum, quandoq; aurum, quādoq; iudiciū. Versus: Aurū, iudicium, secretū dat crisis ista.

Gloss. signat contrarium, et tripliciter soluit.

c Conditione. Signatur contra. j. q. ij. quam pio. Solut. Conditio ista non est reprobanda, nec simoniā inducit. ỹ. de pact. pactiones. sed ostendit pallium nō aliter esse tradēdum. Sicut hæc adiectio, si satisdederis cū præses prouinciæ tutorem facit, non habet cōditionem, sed commouet tutelam non aliter committendam. ff. de tute. l. muto. §. j. quia tutor sub conditione dari non potest, quia actus legitimi conditionem non recipiunt. ff. de regu. iuris. actus. ỹ. e. in electionibus. li. vj. licet posset institui sub conditione à testatore. insti. qbus modis tu. fi. §. sed & si. Et tacitæ conditiones non faciunt legatum conditionale. ff. de condi. & demon. conditiones. Vel refert à quo apponatur conditio, quia à superiore, nō est simonia. Vel potest dici, & melius quod ius cōmune est, ꝙ hic exigitur. xviij. q. ij. eleutherius. & hoc onus annexum est dignitati. ỹ. de præbē. significatum. & xviij di. diaconi. Et nota, ꝙ superior potest apponere conditionem, ante subditi confirmationem. xxiij. dist. quanquam. & xxviij. dist. de syracusanæ. sed inferior non potest nisi post electionem. viij. quæs. iij. Artaldus. & ubi onus 2 rei exprimitur, non est simonia cum. ỹ. de præb. significatum. Et præterea cōditiones quæ ipso iure insunt, bene apponuntur & exprimuntur sine aliquo uitio: de quibus traditur. ỹ. de iureiur. quemadmodum. & suprà, de rescrip. ca. ij.

Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.

Apocrisarius quis dicitur.

Crisis quot modis in iure capitur.

1 Apos enim dici tur nuntius & crisis aurum quasi nuntij deaurati, nūtij papæ non sūt tales, sed plumbarij. Ita no. Io. & Lau. & ad de quod no. j. qō. vij. conuenientib. ī princ. Io. And. Sed ignoratione Græcismi errāt ī etymo, & sēsu. significat. n. nūtium ferē tem apologiā seu rñsum ad accusationem.

Matt. 16.

Tutor nō datur sub cōditiōe.

2 Onus. idē Gemi. cōs. lxxxiiij. Frāc. Ripa c. cū M. Ferrariensis, numer. 177. Phil. Dec. ỹ. de pb. ca. relatū. col. j. cōs. xxxvij. cō si. cxviij. col. fi. ubi multa.

lius possunt ubi est conuersatus z cognosci) inquirantur ibidem.

Pascalis Panormitano archiepiscopo.

Electo in archiepiscopū, sedes apostolica pallium non tradet, nisi prius præstet fidelitatis et obedientiæ iuramentum.

CAP. IIII.

Significasti reges & regni maiores admiratione permotos, quòd palliū tibi ab apocrisarijs b nostris tali conditione c oblatum d fuerit, si sacramentum quod à nobis scriptum detulerant exhiberes: & infrà. Mirentur in hac causa dominum nostrū Iesum Christū, qui cū ouium suarum curam Petro committeret, conditionem apposuit, dicens: Si diligis me, pasce e oues meas. Si conscientiarū factor, & cognitor secretorum, cōditione hac usus est, nec semel tantùm, sed & secundò, & usq; ad contristationem: qua nos solicitudine oportet tantā ecclesiæ prælationē imponere fratribus, quorū cōsciētias non uidemus? Aiunt omne iusiurandū in euangelio à dño esse prohibitum, nec ab apostolis post dominum, nec in concilijs inueniri posse statutum f. Quid est ergo quod dñs subsequēter ait, Quod amplius g est, à malo est? hoc enim h amplius ut exigamus, malū i nos illo k permittente compellit l. Nonne malum est ab ecclesiæ unitate, & à sedis apostolicæ obedientia resilire, & contra canonum statuta prorumpere? quod multi etiam post sacramentum præstitum præsumpserunt: & infrà. Hoc nimirum malo m ac necessitate cō pellimur, iuramentum pro fide n, pro obedientia o, pro unitate p requirere,

d Oblatū. Sic infra, de simonia. & si quæstiones. Sed quare Papa offert ei pallium, cum pallium non sit dandum nisi fortiter postulanti ut c. distinctio. prisca. sicuti & in literis dimissorijs episcopi lxxij. distinctione. episcopus. sicut nec apostoli dari debent nisi petantur instāter. secunda quæstione vj. post appellationem. & ỹ. de appel. cordi. libro vj. & qui præest, parcissime debet cōmeatum dare. ff. de re milit. l. officium. §. paternus. Sed hic & in illa, & si quæstiones. dicendum est, quod nuntij ipsius prius instanter petierant 3 ut patet in fine capitu. & Papa eis per nūtios suos pallium destinauit. Vel uoluit eis gratiam facere, sine aliqua postulatione, sicut ui detur supra, de postulatione prelato. bonæ. secundo, in fine.

e Pasce oues meas. Per hæc uerba elegit eū Deus in prælatum. & per hæc facit ad titulum, & pertinet ad secundam partem rubricæ: quia per pallium traditur pontificalis officij plenitudo. infra, eo. quod sicut.

f Statutum. Supple contrarium.

g Amplius. Id est iuramentum.

h Enim. i. quia. & uenit expositiue. supra. de consti. translato.

i Malum. Id est, incredulitas siue malitia: ut postea sequitur. sic etiam exponitur malum pro incredulitate. xxij. q j. cap. ij.

k Illo. Id est Christo.

l Compellit. Ordo est, Malum compellit nos, ut exigamus hoc amplius, illo permittente.

m Malo. xxij. q. j. ita ergo. in fi. ij. q v. si quis presbyter. & infra de iureiur. & si Christus.

n Pro fide. Retinenda quam suscepit, susceptus est in fide. de conse. di. ij. ego. Berengarius. & ỹ. de hære. ad abolendam. & c. excommunicamus. & j. q. vij. quoties.

o Pro obedientia. Exhibenda. xxiij. di. quanquam. & infra, de iureiur. nullus.

Glossa sequens ponit sex casus, quibus licite iuratur, & ponit uersus.

p Pro unitate. s. seruanda: ut schismatici qui scindūt se ab unitate ecclesiæ: alias pro ueritate, scilicet habēda seu inquirenda. xiiij. q. ij. quanquam pro pace iuratur 4. xxij. q. j. oē quod. ỹ. de iudi. nouit. pro fama. ij. q. v. presbyter si à plebe. & c. si mala, & ỹ. de purga. canō. per totum titulum. & ỹ. de cohabi. cler. & mulie. tua. in fin. pro damno dato iuratur. ij. q. j. in primis. &

3 Nec ex tali petitione, pôt notari ambitio: ut no. in præ alle. c. prisca. quia iure suo utuntur, & ad hoc tenentur. Io. And.

Iuramentū i certis casibus, licite præstatur.

4 Iuratur tangitur in tra. contrac. & usura. Latino, nume. 88. & Gal. lico, num. 39.

C.unde ui.si quando.in istis sex casibus licite iuratur. unde uersus. Pax & fama, fides, reuerentia, cautio dam ni. Defectus ueri, sibi poscunt magna caueri.

ADDI. Idem no. j. de iureiur. nullus. ij.q.v.ca.j. & alios uersus de hoc habes. j.q.vij. quoties. j. in pen. gl. Io. An.

a Aiūt in concilijs. secunda opi. b Non inueniri. ut iuretur. * Authoritatem. xvij. di. per totum. d Excipiatur authoritas. iij. qō. vj. dudū. & in c. peregrina. & in iuramē to authoritas Papæ semper intelligitur excepta. s. de rescrip. cōstitutus. & j. de iureiur. uenientes. & ff. ad mu ni. Imperatores. e Corpore assumuntur. Sed qualiter assumitur de corpore beati Petri. sic intelligitur ꝙ de corpore beati Petri &c. palliū benedicitur & con secratur à Papa su per altare beati Petri, & ibi ponitur, & ille qui debet uti pallio, recipit ip sum de altari, si est præsens: uel alius pro ipso, si est absens, & sic assumitur de corpore bea ti Petri. f Iustum est. Argumen. Quod frustra petit debitū, qui quod debet nō impedit. infra, de mu. pe. ca. j. & ij. C. de senten. & inter. omnium iudi. cum Papinianus. & iij. quæstione. viij. ca. accusatores. §. eius in agendo. xcv. distinct. esto subiectus. Argumentum contra. C. depos. l. pe. & infra, deposi. ca. ij.

Aiunt in concilijs [a] statutū non inueniri [b] quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint, cùm omnia cōcilia per Romanæ ecclesiæ authoritatem [c] & facta sint, & robur † acceperint, & ī eorum statutis Romani pōtificis patienter excipiatur [d] authoritas, & infra. Cùm igitur à sede apostolica uestræ insignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantum corpore assumunt [e], iustū est [f], ut uos quoq; sedi apo. subiectionis debitæ signa soluatis, quæ uos cū beato Petro tanquam mēbra de membro habere, & catholici capitis unitatem seruare declarent.

Alexan. iij. Pe. presbytero car. apostolicæ sedis legato.

Si schismaticus ad unionem ecclesiæ reuersus eligitur in episcopum, electio non tenet, sed ex dispensatione potest confirmari.

CAP. V.

Quia diligentia tua requisiuit, an electionem electi qui abiurato schismate [g] nup ad unitatem ecclesiæ redijt, debeas confirmare. Duximus respondendū, quòd si à schismatico nullū ordinē susceperit [h], & eius electio secundū formā canonū fuerit celebrata, eū (dummodo alia non impediant) dispensatiuè permittimus confirmari. Mandantes, ut eum facias à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegiē. ecclesiæ in episcopum ordinari. Salua debita iustitia [i] & reuerentia [k] eiusdem ecclesiæ, cùm ad catholicam redierit unitatem.

Idem.

Electus in Romanum pontificem à duab. partib. cardinaliū, nulla exceptione obstante est papa. Electus autem à minori numero gerens se pro papa, incidit unà cum sibi adhærentibus in pœnas hic contentas.

CAP. VI.

Licet de uitanda discordia in electione Ro. pōtificis manifesta satis a p. no. constituta [l] manauerint: quia tñ sæpe post illa per improbæ ambitionis audaciā, grauem passa eā ecclesia scissurā, nos etiam ad malum hoc euitandum [m] de cōcilio fratrum nostrorum & sacrorum.

Quia diligentia. Diuiditur: quia in prima ponitur quæstio iuris, in secunda responsio: ibi, duximus: quæ tria facit. Primo confirmari gratiose permittit si tria concurrant. Secundo de consecratione prouidet ibi, mandantes. Tertio protestatur ibi, salua. Abb. Sicul.

g Schismate. Octauiani qui contra Alexandrū erat: & Aquilegieñ. patriarcha tūc chismaticus erat. Vnde dicit, facias eum consecrari à suffraganeis salua &c. Schisma enim interpretatur diuisio siue scissura. & est græcum nomen. Vnde scissura in unitate ecclesiæ esse nō potest: & qui schismatici sunt ab eo qui est unus, se diuidunt quare spiritumsanctum nō habent. xxiiij. quæstio. j. schisma. inde est, quod uestis † domini quæ unitatem significabat, remansit indiuisa. xvj. q. ul ti. sicut domini uestimentum.

† Vestis non extimæ & fu-

h Susceperit. Quia si ordinē suscepisset, careret effectu, & repelleretur à dignitate: nisi probaret se cum ordinaretur ordinatorē nesciuisse damnatum. infra de schisma. c. j. & ix. quæst. j. ordinationes. sic & qui ordinatur à simoniaco. j. q. j. si quis à simoniacis. & cum ta libus q̃nque dispēsatur: ut hic & de schisma. ca. ij. & ca. si quis à simoniacis. sed si sciuisset, non dispensaretur: ut ibi dr in c. si q̃s. & sic schismatici nō promouent̄ sine dispensatione, ut hic dicit, alias esset cō tra. xij. di. nos consuetudinem.

i Iustitia. Quia per talem cōsecrationem, non fit prę iudicium Aquilegieñ. ecclesię in posterum.

Gloss. seq. elicit duo arg. ad primū alleg. quatuor concordan. & sex ad secundū: ad quod signat duo contraria, & soluit.

k Reuerentia. Quia episcopus cō secratus, nihilominus debebit facere obedientiā patriarchæ cū redierit ad catholicam unitatem. Et est arg. ꝙ protestatio necessaria est in huiusmodi. sic. vij. quæst. j. pōtifices. & xxiiij. distinct. presbyteri. & ix. quæst. iij. saluo. & huiusmodi protestatio semper necessaria est: ut infra de iure patro. ex literis. Item est argumen. quod excōmunicati uel suspensi, omnia iura recuperant post absolutionem xv. q. vj. nos. sanctorum. & ca. iuratos. & iij. q. iiij. beatus. & iiij. q. j. ca. j. & xxxij. q. v. præceptum. in fi. & vj. q. j. illi qui. Arg. contra. ij. q. iij. ca. enthemium. §. hinc colligitur. & iij. q. iiij. consanguineorum. in fi. Solu. Prima pars uera est, & etiam fama restituitur, si infamia canonica tantum sit irrogata. arg. vj. q. j. illi qui.

sior illa q̃ uisibilē & externam ecclesiam significat, bonos & malos cōplectentē, sed ītima illa, uideli cet tunica ecclesiam electorū significās q̃ forte. i. electione dei cōtingit.

Licet. Continet partes tres. In prima ponitur cōstitutionis causa. In secūda cōstitutio. In tertia quædam protestatio. Secunda ibi statuimus. Tertia ibi, ex hoc. Abbas Sicul.

l Constituta. lxxix. di. si quis papa. & xxiij. dist. in nomine domini. Vide. c. ubi periculum. eo. tit. l. vj.

m Euitandum. Arg. ad cautelam futurorum aliquid faciendum. xxiij. di. in nomine domini. & j. q. vij. conuenientibus. & j. de fer. non ordi. ca. j. & ff. si ser. uendi. harum. & l. egi. Arg. contra. ff. de usu. l. j.

Inimico

approbatione concilij, aliquid decreuimus adiungendum. Statuimus ergo, ut si fortè (inimico a homine superseminante zizaniam b) inter cardinales de substituẽdo summo Põtifice non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque ulla exceptione c ab uniuersali ecclesia Romana pontifex habeatur, qui a duabus partibus concordantibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen episcopi vsurpauerit, tam ipse quàm ij, qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur, ita ut viatici etiam eis (nisi tantum in ultimis) communio denegetur, & si nõ resipuerint, cum Dathan & Abiron (quos d terra uiuos absorbuit) accipient portionem. Præterea, si a paucioribus quàm a duabus e partibus aliquis electus fuerit ad apostolatus officium: nisi maior concordia intercesserit, nullatenus f assumatur, & prædictæ pœnæ subiaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen, nullum canonicis constitutionibus & alijs ecclesijs præiudicium generetur, in quibus debet maioris g & sanioris partis sententia præualere: quia quod in eis in dubium uenerit, superioris poterit iudicio definiri. In Rom. verò eccl. speciale h aliquid constituitur, quia non poterit ad superiorem recursus i haberi.

Idem in Concilio Lateranense.

Electio ad episcopatum fieri debet de digno sciẽtia, moribus & ætate. & quòd habeat xxx. annum completum, & sit de legitimo matrimonio natus. h.d. vsque ad §. cùm uerò.

CAP. VII.

CVm in cunctis sacris ordinibus, & ecclesiasticis ministerijs sint ætatis k maturitas, grauitas l morum, & literarũ m scientia inquirẽda: multò n fortius in episcopo hæc oportet inquiri: qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat

a Inimico homine. Id est diabolus. Et diabolus dictus est homo ab euentu, quia deuicit hominem: sicut imperator dictus est Aphricanus ab euentu, quia deuicit Aphricam.

b Zizaniam. Syllaba antepen. longa. Vnde versus. Neve superuenιens zizania seminet hostis. Frontibus imprimitur unctio sacra Dei.

c Absque ulla exceptiõe. Et sic nulla exceptio potest opponi sibi, nisi de hæresi. xl. dist. si papa. alias enim quãtuncunq; præcise etiã ipse papa scribat: legitima exceptio est admittenda. infra, de officio delega. ex parte. ij. & supra de præscr. si quando. & argu. cap. cum adeo. eo. tit. & infra, de præben. cũ teneamur. Et est speciale ĩ papa, ut nulla exceptio admittatur.

d Quos. vij. q. j. denique.

e A duabus partibus. Nunquid ille qui eligitur, cõputabiť inter duas partes? Videť qd' sic. ĩ. eo. titu. causa in iure. & ff. quod cuiusq; uniuer. plane. Dic quod non: ut not. ĩ. eo. cum in iure. & infra, de sortileg. c. iij. ĩ. eo. cumana. tamen qd' dicitur ĩ hac decr. de duabus partib. hodie aliquãdo nõ seruãt cardinales, aliquando obseruant. Et quod possint facere contra hoc, cũ necessitas est in causa quæ legem non habet, habes. supra de consuetu. quanto.

f Nullatenus. Quid ergo fiet, si nullo modo duæ partes consentiãt? Tunc brachium seculare se interponere debet. ar. xvij. di. nec licuit. & xxiij. q. v. de liguribus: ita ut cardinales includantur in aliquo loco de quo exire non ualeant donec consenserint. ita dicitur factum fuisse in electione Honorij iij. apud Perusium. & idem fuit factum post mortem Greg. ix. & in electione Celestini, & Innocentius tertius temporibus nostris. tamen de iure id faciendum non est.

g Maioris. In alijs enim electionibus ualet quod fit à maiori parte capituli, dum tamen seruetur una de formis illis. infra eo. quia propter.

h Speciale. Sed nõ uidetur speciale, quia in alijs obtinet quod hic dicitur de duabus partibus, quia non obtinet quod fit ab ordine decurionum: nisi duæ partes consentiant. ff. de decret. ab ord. fa. l. iij. & ff. quod cuiusq; uniuersit. plane. non contradicunt illa iura: q̃a non dicitur ꝙ duæ partes debeãt cõsentire, sed quod debeãt esse præsentes: & ita est speciale: uel est speciale habito respectu ad alias electiones inferiorũ prælatorũ. & hoc innuit litera sequens.

i Recursus. Et ideo dum eligitur confirmatur, & statim habet plenam & liberam administrationẽ. xxiij. dist. in nomine domini.

CVm in cũctis. Diuidiť istud prin. usque ad §. cũ uero ĩ tres partes. Nam primo ponitur una ratio statuẽdi. Secũdo alia ibi, ea ꝑpter. Tertio statutum: ibi, præsenti. Abb. Sic.

k Aetatis maturitas. Hæc tria, s. ætas, grauitas morũ, & literarũ scientia, in persona electi debent inquiri. ĩ. eo. cum nobis olim. ar lxxviij. di. præsbyter. & xxxviij. dist. quæ ipsis. & alia etiam, scilicet qd' sit de legitimo matrimonio natus. ĩ. eod. cap. & qd' sit in sacris ordinibus. ĩ. eo. dudum. & ĩ. de æta. & quali. c. præterea.

l Grauitas morũ. Quia incompositio corporis, inæqualitatem indicat mentis. xlj. dist. in fi. di. vbi de Catilina dicitur.

m Literarũ sciẽtia. Propter defectum enim sciẽtiæ repellit q̃s ab episcopatu etiã iã ꝓ[illegible]otus. ĩ. de æta. & qual. c. vlt. ubi legitur de quodam episcopo, qui nunquã audiuit grammaticam. ĩ. eo. cõgregato. & xxxviij. dist. omnes. & ĩ. de renun. c. nisi cũ pridem. §. pro defectu.

Glossa sequens instruit quomodo argu. à minori sumitur affirmando, & a maiori negando.

n Multo fortius. Quia utilissimus cõputãdus est, q ꝓcellit dignitate, nisi ꝓcellat alios sciẽtia & sãctitate. j. q. j. vilissim⁹. & j. q. vij. cõueniẽtib. & auth. de san. ep. §. dam⁹. col ix. Itẽ ar. est a mĩori & sumiť sc̃d̃m hãc regulã affirmãdo. Si id de quo min⁹ vr̃ inesse, inest: & id de quo magis. xxxviij. di. si ĩ laicis. & iij. q. iij. de iudicijs.

Diabolus. dictus est homo.

Vide in authẽt. de hær. & fal. colla. iij. ĩ prin. & in proœ. instit. ꝑ gl. Versus.

Papæ sola hæresis opponi põt.

Quãto. renũciare enim possunt huic cõstitutioni, secundum Gof. qd' intelligeut hic not. Ioan. And.

Cardinales possũt compelli, ad papam eligendũ, ut hodie text. est in c. ubi periculum. §. præterea. eod. in vj.

Vilissim⁹ habendus est, qui dignitate excellit, si ignarus sit.

conuersari. Ea propter, ne qđ de quibusdã pro necessitate temporis factũ est, trahatur à posteris in exẽplum. Præsenti decreto statuimus, ut nullus in episcopũ eligatur, nisi qui iã xxx. annũ ætatis exegerit [a] †. & de legitimo matrimonio [b] sit natus, qui ẽt uita & scientia commendabilis demonstretur.

Beneficia electi in episcopũ vacant per cõfirmationem, adeptionem possessionis, et consecrationem secutam, uel postquam præfixum tempus ad petendam consecrationẽ lapsum fuerit. h. d. usq; ad §. inferiora. Ab. Sic.

Cùm vero electus fuerit, & confirmationem [c] electionis acceperit, & ecclesiasticorũ bonorũ administrationem [d] habuerit: decurso tempore [e] de cõsecrandis [f] episcopis a canonibus definito, is ad quem spectant [g] beneficia, quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

In dignitatibus & officijs (citra episcopatũ ac curatis beneficijs) debet assumendus xxv. annum attigisse, et alias esse idoneus scientia & moribus, & si non est in ordine requisito, debet facere promoueri in proximis temporibus. alias monitus non parens priuatur beneficio non obstãte appellatione, nisi ex causa legitima excusetur. h. d. usque ad §. clerici. Abb. Sicu.

Inferiora etiam ministeria, utputa decanatum, archidiaconatum [h], & alia quæ curam animarum habent annexam: nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiæ, regimen, nisi qui iam xxv. annum ætatis suæ atti--

cijs. & lix. di. si officia. & xxxiiij. q. ij. cũ per bellicã. & xiij. q. ij. non æstimemus. Item argu. à maiori sumitur hic negando secundũ hanc regulam, Si id de quo magis videtur inesse, non inest: nec id de quo minus. Si Paulus uidetur fortior Eustachio, sed non est [1] : ergo nec ipse. xxxij. qõ. v. si Paulus. viij. q. j. si ergo. & vj. q. i. imitare. & xl. dist. quilibet.

[1] Scilicet tã fortis quod possit resistere stimulo carnis. unde ad Rom. vij. dicit: infelix ego. &c. Ioan. And.

Glo. seq. obijcit dupliciter soluit, demũ ponit de materia distinctionẽ bimembrem.

[a] Exegerit. Sed uidetur, quod sufficiat si iam inchoauerit. ff. de mu. & hon. ad rem publicam. sed aliud in secularib. dignitatibus, ut ibi, & aliud in spiritualibus. Et potest dici, quod est speciale in episcopo. Vnde ĩ alijs inferioribus dignitatibus sufficit attingere annum legitimum, ut infra dicit ibi, nisi qui iã xxv. annum attigerit. sed ille qui eligĩt in episcopũ, debet esse. xxx. anno. in auth. de sanct. epi. §. clericos. coll. ix. & lxxvij. di. quicũque. [2] Vel distingue: quandoque fauor tantum uertitur in causa, ut in usucapione: & tũc sufficit incipere diem. ff. de diuer. & tempo. præscri. in usucapione. quandoque odium tantum, ut in præscriptione. xxx. ann. & tunc oportet impleri. ff. de act. & obl. in omnibus. quandoque utrunque: & tunc tẽpus de momento in momentum computatur. ff. de mino. l. iij. §. minorem. & lxxviij. dist. c. subdiaconus.

† Alias, gerit, uel impleuerit.

[2] Cõcor. text. in l. non putabam. ff. de cõdi. & de mõstra. & C. quãdo dies lega. l. his uerbis.

[b] Matrimonio. Et istud est quartum, quod requiritur in episcopo, & in quolibet alio qui ꝓmouetur ad honorem. infra, de simo. præsbyt. c. ut filij. uel ad regimen animarum. ĩ. de filijs præsby. c. pen. & ult.

[c] Confirmationem. Benedicit cõfirmationem: quia ante cõfirmationem nihil debet attingere in administratione. alioqui repelleretur. infra eo. qualiter. & c. nihil est. ĩ. de præbend. cum iandudum.

[d] Administrationem. Nam aliquando contingit, quod statim non nanciscitur possessionem [3]. xcij. distin. si qui epi. & c. præcep. & tunc nõ debẽt conferri.

[3] Dicit hic Pet. ꝑ Decre. frequens. de rest. spol. lib. vj. qđ satis erat si habebat possessionem maioris partis. secus si minoris tm̃. vide quod no. de elect. cõmissa. §. j. lib. vj. Ioã. And.

[e] Tempore. Quod uidetur esse sex mensium, quia. intra tres mẽses à die uacationis debet eligi. l. dist. postquam. & infra eo. tit. ne pro defectu. & intra alios tres menses debet cõsecrari. c. distinct. quoniam quidem. Sed verius est, quod illud tempus est tantum triũ mẽsium post confirmationem, ut ex eo capitulo colligitur, quod etiam est expressum. lxxv. dist. §. ij. & cap. ij. in fi. nisi necessitas eum impedierit petere cõsecrationem, quia tunc non curreret ei tempus: ut in dicto c. quoniam quidem. & lxxv. dist. c. j. alias obtinet quod hic dicitur, ut xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. quia cum sit in mora petendi consecrationem, mora sibi debet imputari, & debet etiam ab illa dignitate repelli: ut in d. c. quoniam quidem. De istis temporibus ad eligendum electionem præsentandum, &c. uide gl. magistralem in c. si electio. eo. tit. lib. vj.

[f] De consecrandis. Arg. contra infra, de conces. ꝑbend. post electionem. in princi. ubi soluitur.

[g] Ad quem spectãt. Ante enim cõsecrationem nõ dicitur pleno iure habere ecclesiã, cum adhuc tempore cõsecrationis possit excipi contra ipsum. ĩ. de accu. super his. merito debet expectari usq; ad tempus consecrationis postea uero possunt cõferri beneficia, quæ habuerat. & hoc cũ fuerit negligẽs, & in mora, ut dictum est, & sic ante consecrationem nõ dicitur ecclesiam habere: quia habere est cum effectu habere. ff. de verb. signifi. nomẽ filiarũ. §. habere. tamẽ dicĩt maritus ecclesiæ: ut sine licentia papæ eam dimittere nõ possit. infra de trãsla. inter corporalia. Sed si ante tempus prædictũ consecrationẽ receperit, statim possunt conferri beneficia priora, quia plene dicitur trãslatus. xxj. q. ij. si quis iam translatus. & xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. nec potest repelli a cõsecratione, nisi ꝑ accusationem directam: ut infra, de accus. super his. & c. qualiter & quãdo. In alijs dignitatibus inferioribus secus est: quia qui habet curam animarum, si eligatur ad consimilem habita confirmatione & administratione, ipso iure uacat prima: ut ĩ. eo. dudum. ij. & ĩ. de præben. de multa. Si primum beneficium non habeat curam animarum, sed secundum, tunc primum ipso iure uacat [4]. sed non de facto si semper retineat primum. ĩ. de conces. præbend. literas. & c. cum nostris.

[4] Vacat. imo non uacat. Pa. Archidiaconus, an habeat curam animarum.

Glossa sequens notat quòd archid. habeat curam: signat contrarium, & soluit.

[h] Archidiaconatum. Sic uidetur quod archidiaconus habeat curam animarũ, sed non principaliter. argumen. xvj. q. vij. c. nullus. j. argu. ĩ. de off. arch. cum satis. ubi de hoc. Et est verũ, qđ archidiaconus qui habet inquirere & uisitare parochiam suam, curã habeat animarum: unde si recipiat aliam prælationẽ curam animarum habentem ipso iure uacat archidiaconatus: ut est expressum. ĩ. eod. c. dudum. ij. & infra de præbend. de multa. & potest excommunicare & suspendere. infra de eo qui fur. or. rece. c. j. & etiam alij prælati, ut ibi dicitur. Sed uidetur contra. xvj. q. ij. visis. xxiiij. q. iij. corripiantur. ubi dicitur quod anathema est mucro episcopi. Archidiaconi uel alij prælati non possunt excommunicare cum solennitate illa de qua traditur. xj. q. iij. debẽt. & c. cum aliquis. vt capitula

pitula illa intelligātur, & loquātur de illa solēnitate.

a Attigerit. Dispensatiue tamen potest, licet sit in minori ætate. infra de ætate & quali. præterea ut quidam dicunt. de hoc dicetur infra, eod. cum dilectus. Sed contra. lxxxviij. distinct. si quis xxx. & c. præsbyter. ubi dicitur, quod ante xxx. annum præsbyter ordinari non debet, & hic dicit, quod statim deberet post xxv. annum, quod tales prælati debent esse præsbyteri xxj. quæst. ij. sicut. argum. infra, de ætate & qualita. præterea. Satis potest dici, quod hodie statur huic cap. secundū quod not. in cap. illo. si quis xxx. Vel expone præsbyter, id est, episcopus, & sic cōcor. huic ca.

afflictis afflictio. ꝯ. de cler. ægro. ex parte. & vij. qōe. j. cum percussio. Et illud intelligitur de tali qui culpa sua factus est irregularis, & ideo remouetur.

h Tunc. Id est illa uice tantum. ꝯ. eo. cum Vintoñ.

i Priuatos. Ipso iure. infra eod. innotuit.

gerit [a], & sciētia, & moribus commendandus existat. Cū autem assumptus fuerit, si archidiacon. in diaconum, & decanus & reliqui admoniti non fuerint præfixo à canonibus [b] tempore in præsbyteros ordinati: & ab isto remoueantur [c] officio, & alijs conferatur, qui & uelint [d], & possint illud cōueniēter implere. Nec prosit eis appellationis refugium, si forte in constitutionis istius trāsgressionem, per appellationem uoluerint se tueri. Hoc sanè non solum de promouendis [e], sed etiā de his qui iā promoti [f] sunt, si canones [g] non obsistāt, pręcipimus obseruari.

Eligentes indignum contra formā huius cap. priuati † *sunt pro prima uice potestate eligendi: et idem in collatore, et defectū capituli supplet episcopus, & econuerso: & si capitulū negligit, fit deuolutio ad metropolitanum. h.d. vsq; ad finem.*

† Io. And. c. odia. de reg. iur. in vj. in mercuria. Pa. castr. cōs. 355. lib. j.

Clerici sanè si contra formam istam quenquam elegerint, & eligēdi tūc [h] potestate priuatos [i], & ab ecclesiasticis beneficijs [k] triennio nouerint se suspensos. Dignū est enim, ut quos Dei timor a malo non reuocat, ecclesiasticæ saltem coerceat [l] seueritas disciplinæ. Episcopus autem si cōtra hæc fecerit [m], aut consenserit fieri: in conferendis [n] prædictis officijs † & beneficijs potestatem amittat, & per capitulū [o] aut per metropolitanum (si capitulum cōcordàre nequiuerit) ordinentur.

† Hæc in multis exempl. manuscriptis non reperiuntur.

Item Rauennati archiepiscopo.

Compromittentes super electione, tenentur recipere electū à cōpromissario, si est idoneus.

CAP. VIII.

CAusam, quæ inter moniales sanctæ Margaretæ: & infra. Si sorores in episcopum electionem cōtulerint [p] promittentes, [q] ꝙ illam quā eis ꝓuideret [r], reciperēt: ipsam, quam prouiderit, facias ab eis (si tamen [s] existat idonea) † in suam

b A canonibus. Hic fit mētio de illis canonib. lxxv. dist. quasi per totū, & ꝯ. de tempo. or. c. j. ij. & iij. & qa post confirmationem, debēt ordinari in proximis iiij. temporibus. uel saltem usque ad sex menses, nec credo quod loquatur de illis canonibus. lxxvij. distinct. quicūque. ibi post diaconum statur per quinquennium ad sacerdotium recipiendum, quia nō credo tantum spectandum, imo de illo. lxxvij. distinct. cap. ultimo.

c Remoueantur. Signat contra hoc lxxiiij. distin. consuluit. Sol. cum iste susceperit alterum connexorum, tenetur ad reliquū. secus in alijs clericis qui per subtractionē beneficiorū sunt compellendi ad ordines, quando necessitas vel utilitas subest. ꝯ. de æta. & quali. c. quæris.

d Velint & possint. Alias sola uoluntas non sufficit, ubi est opus facto. infra de eo, qui mitti. in possess. constitutis.

Beneficio debet priuari, qui culpa sua nō potest ordinari.

e Promouendis. Habes hic, quod constitutio trahitur ad præterita. de hoc dictum est supra, de consti. c. vltim. Et hæc est ratio quare trahitur ad præterita, quia sine aliqua constitutione ad hoc tenentur per alia iura antiqua.

f Promoti. Id est electi & confirmati, sed non sunt ordinati.

g Si canones nō obsistant. Contra. ꝯ. de æta. & qual. ut abbates. Sic solue: hoc intelligit de tali q sine culpa sua factus est talis, ꝙ ordinē recipere non pōt secūdū canones. Vnde propter hoc, non debet remoueri, licet ordinē non possit recipere, quia nō est addenda

k Beneficijs. Nōl officijs. qs. n. officiaret tūc ecclesiā?

l Coerceat. Si. lxij. distin. docendus. & lxxxij. distin. plurimos. in fin. & C. de emenda. propin. l. una. & belli pestis interimat, quos delinquētes ad rectitudinis uiā Dei ꝑcepta non reuocant. xxiij. q. si qs. in fi.

m Fecerit. Cū ad eū pertinet collatio beneficiorum.

n Cōferendis. Ea vice, cū ad episcopū pertinet collatio bñficij, uel confirmādo primū successorē. & hoc cum ad alios ꝑtinet collatio, & insuper a perceptione ꝓprij beneficij suspendatur, s. e. ti. c. nihil ē.

o Capitulum. Et ita habes, quod minor supplet negligentiā maioris & ecōuerso. ꝯ. de concess. præbē. nulla. & c. qa diuersitatē. & ix. q. iij. cū simus. lxv. di. c. ul. lxxxix. distin. c. ij. & maior negligentiā minoris, sed illud est ordinarium. ut in c. cum simus.

CAusam quæ. Cōmunis est diuisio. secūda ibi, si sorores. Abb. Sic.

p Contulerint. Illud quidē recte potest fieri, & est una de formis cōcilij generalis. ꝯ. eo. quia ꝑꝑ. & est si. ff. ꝙ cuiusque uni. item eorum. §. si decuriones †. & etiā extra collegium pōt cōpromitti, qa episcopus nō est de collegio, licet sit caput. ꝯ. de test. requisisti. ar. vers. nō est tāta cōmunio inter episcopum & monasteria.

† Cōcor. tex. in l. si ꝓcurator ff. d cōdi. inde. nam dantes alicui potestatem videnē intellexisse de idoneo.

q Promittentes. Simile. ꝯ. de renū. post trāslationē.

Glossa sequens quærit & remittit.

r Prouiderent. Quid dices, nunquid possunt reuocare talem collationē factā episcopo, antequā ipse prouiderit? Nō uidetur. ꝯ. eo. in causis. ubi dicit de hoc.

Glossa sequens arg. allega. xi. iura. & vi. allega. in contrarium, & soluit.

s Si tamen existat idonea. Ar. est hic, quod cū aliqd generaliter cōmittitur arbitrio alicuius nō ualet, nisi legitime factū sit. ꝯ. d iureiu. quintauallis. & c. veniēs. ff. de ritu nup. quanquā. ff. pro socio. unde si neruæ. & in auth. de hær. & fal. §. his igitur. col. j. & ff. ne qd in lo. pub. l. ij. §. si qs à principe. ff. de ope. li. l. si libertus.

† Nō refert. an ordo elegerit: an is cui ordo commisit. Ioā. And.

C. de

C.de inoff.testa.si quãdo.j.de off.delega. ex parte.& xvj.q.j.& tẽporis.& c.postquam.Argu.contra.xxxij. q.vl.& ij.q.vj.c.à iudicib.§.arbitrarij.& j.de iureiu. si uero.ff.de reg.iu.& quisquis.& ff.de dã.infec. q bona.§.cũ inter.& xxiij.q.iiij.displicet tibi.in prin.Sol.

Hic potius loquimur de cõpromissario procuratore, q̃ de iudice, quod patet: q a nomine compromittẽtiũ eligit: nec posset hic resolui & soluẽdo pœnã: qd' fieret in uero arbitrio nõ homologato. Ioã. And.

si arbiter est compromissarius, eius arbitrio stãdũ est, siue æquũ, siue iniquum sit.ff.de arb. diẽ.§.stari nisi cõtra ius scriptũ, uel contra formã compromissi sit latũ. quia tunc non tenet.ij.q.vj.ei, qui.§.definitiua. & j. de cõfirma.uti.uel inut. examinata.& ff.de arbitr. si cum dies.§.compromissio. & C. quæ sent. sine appel.re.l.j.Si uero tãquã uir bonus arbitrari debet tunc nõ ualet dictũ suum, nisi sit æquũ: ut in dictis ca.ueniens.& quintauallis. & ff. pro socio, si societatẽ. & l.seq.

recipi [a] abbatissam.

Idem Vig. episcopo.

Electus ante confirmationẽ, beneficia conferre uel aliter administrare non potest.

CAP. IX.

NOsti quomodo Li-coñ. electus concedendi [b] honores uel prębẽdas aut alias disponẽdi de rebus ecclesiæ (cũ sua non sit electio confirmata [c]) non habeat facultatem [d] adde idem: & j. Mandamus igitur quatenus ei authoritate nostra præcipias, ut cõfessionem si quam fecit de prædictis, [e] studeat reuocare. [f]

Idem.

Electio facta post appellationẽ, et prima nõ cassata, et cõtra priuilegia ecclesiæ, cassanda est.

Glo. seq. quærit. alleg. pro quadrupliciter, sed dupliciter soluit.

[a] Recipi. Sed qd si elegerit malam, nunquid aliã episcopus poterit eligere, uel ẽt si electa noluerit cõsentire? Arg. quod sic. j.e. cũ terra. & qui optauit acetũ, põt iterũ optare vinũ.ff.de opti. leg. l. ij.& reproba electio, nulla est.vij. q.j. factus est. & ff. de pig.act.elegãter.§.qui reprobos.ff.ad Vell.quãuis.§.si cũ uenerit. Itẽ qui iurauit aliter, quã ei delatum est, iterum iurare debet.ff.de iureiurando.qui per salutem.In casu isto non poterit amplius eligere, quia functus est officio suo infra, de offic.delega.in literis. & ff.de re iudic.Paulus.quia semel functus est officio suo, siue bene siue male: ut ibi supra, eo.cap. proxi. & j.eo.innotuit.& c.causis.& de offi.deleg.in literis.

NOsti quomodo. Diuiditur, quia primo ponit ius ex quo infert mandatum: ibi, mãdamus. Ab.Si.

[b] Concedendi. Quod si faceret, deberet repelli. j.e. qualiter,& j.de præben.cum iamdudum. in fi. nisi in casu. j.eo.nihil ẽ.§.ult.& illud dispẽsatiue fit ne interim ecclesia patiatur detrimentũ in tẽporalibus uel ĩ spiritualibus: ut ibi dicitur, sed hic papa uoluit parcere huic electo: quia põt ipsum repellere, & facere sibi gratiã. Vel dic quod non fuit hoc deductum in iudicio, uel obiectum. Ar. j.de præben. dilectus filius.

[c] Confirmata. Per confirmationem acquirit electus plenam administrationem, & vinculum coniugale contractum est.infra, de transla.inter corporalia.

[d] Facultatem. Imo priuari deberet. j.eo. qualiter.

[e] De prædictis. Ista decreta.cõtinet gratiã, in eo qd' nõ fuit punitus, cõtinet ius ex eo qđ dicit, quod nõ habet facultatem disponendi, ante confirmationem.

Glossa sequens obycit, & soluit, secundo. argu. quod contra factum suum, &c. allega. quatuor iura pro, & quatuor contra. & soluit distinguendo.

[f] Reuocare. Sed quid est quod dicit, quod studeat reuocare? quia talis traditio nulla est: quia pro nõ dato habetur quod ab illo donatur, qui de iure donare non potest. j.de iure patro.quod aũt.in fi.sed talis reuocatio potius erat de facto, quã de iure, sicut donatio de facto tantũ fuit, ne ex tali facto crederet ius habere, & ne credatur hoc sibi licere. Item arg. qd' aliquis põt cõtra factũ suũ uenire.xij. q.j.certe.lv. distin pœnitentes. xxxv. q. ix. qd' qs cõmisit.C.de euic. si tibi liberã. Arg. contra.xvij.q. iiij. sunt qui opes.xviij qõ.ij. Eleutherius. ff.de ser.rust.præd. per fundũ.j.de clerici.coniug.diuersis. Sol. In sentẽtijs ĩter locutorijs iudex põt mutare, uel reuocare suam interlocutoriã. ff. de re iudi.quod iussit. j.de appell. cũ cessante. Circa negotia distingue, si ex mutatione nulli fit præiudiciũ, licitũ est mutare. Vbi ex mutatione alteri fit præiudicium, adhuc re integra licitũ est mutare. ff. de iurisd.om.iud.si conuenerit re non integra, non potest. ff.de reg. iur. nemo.nisi fauor aliud inducat.C.de lib.caus. interrogatã. Et est simile in reuocatione sentẽtiæ spiritualis. uel corporalis matrimonij.ubi decipit ecclesia. xxxv. q.ix sententiã.& melius.c.loci.§.his ita respondetur. & infrà de iudi. lator. & c. consanguinei. Et ideo hic potest contrauenire: quia administratio est ei interdicta, & sic replicaret de administratione, si ei obijciatur quod contra factum suum uenire non posit. ff.de iureiur.l.iusiurandum.j.responso.& l.seq. Ber.

CAP. X.

COnsiderauimus, q electio Ioannis Frontini, post appellat. [g] ad nos interpositam, & contra tenorem priuilegiorũ [h] ecclesiæ vestræ fuerit celebrata. Perpẽdimus etiã, quòd electio B. post illam qualemcũque electionem non cassatam, necnon & post appel. [i] (per quam ad suum statum omnia debent reduci) facta fuit: & infrà. Quapropter vtriusque electionem omnino cassamus, † & uobis in aliam personã idoneam & honestã cõueniendi, liberã tribuimus facultatem: ita q vtriq; prædictorũ fama [k] sua non minus integrè conseruetur, & quòd

† Propria quantũ ad primã q̃ aliqua: i propria quantũ ad secũdam, quæ ẽ nulla. Panor.

COnsideramus. Diuiditur. nam præmittit causam cassationum. Secundo utranque electionem cassat ibi, quapropter. Tertio mandat ecclesiæ prouideri: ibi, uobis autem. Abb.

[g] Post appellationem. Appellare ne fiat electio, non ualet, sed ne fiat nisi canonica, tunc bene ualet. j.e.cũ nobis.& intellige quod allegata fuit aliqua probabilis causa. quia siue appelletur in iudicio uel extra, appellationis causa exprimenda est: ut in decre. Inno. iiij.cordi nobis.de appel.lib.vj.

[h] Priuilegiorum. Quæ essent ista priuilegia, non habemus. H.

[i] Appellationem. Infra.c.bonæ.j.& j.de ap. cõstitutis. Contra, in illis tenuit electio secundo loco facta, & post alterius partis appellationẽ. In illa, constitutis tenuit electio secũda: quia prima ipso iure nulla [a] fuit, hic uero prima non fuit nulla, sed annullanda. In decre. illa bonæ. j. non tenuit tribus de causis: ut ibi dicitur. De hac materia dicetur. infra eo. auditis.

[k] Fama. Arg. infamiã non comitari depositũ. ff. de re mili.qui cũ uno.§.non omnis.& §.exauctoratus.Arg. contra.ff.de ijs, qui no.infa. l.ij. §. ignominiæ. Solu. est j.eo. super eo. quia non fuit cassata uitio personæ.

[a] Nulla. c. cũ terra. auditis. bi Pa. j. idem fi gunt cu dem, qu tunc sec da non nulla, cet prin teneat, electus p test elig re.ca.ut duas. j. in vj. Fr Ripa. rescripti Respons xv.

Ordinationem

in alijs ecclesijs posſint (ſi Deus gratiã dederit) ꝓmoueri. Vobis aũt liceat præter iſtã eccleſiæ ueſtræ ordinationem [a] in eorum alterum conuenire.

Idem.

Metropolitanus cõfirmatus, licet nondum receperit pallium, poteſt ſuum ſuffraganeum conſecrari facere.

CAP. XI.

SVffraganeis alicuius metropolitani, ad mãdatũ ipſius poſt cõfirmationem electionis ſuæ, etiam ſi pallium [b] nõ receperit, licitum eſt electum, qui ad eius iuriſdictionem pertinet, conſecrare.

Clemens tertius.

Is, cuius electio fuit caſſata non uitio perſonæ, ſed electionis modo, iterum eligi poteſt ſecus ſi uitio perſonæ.

CAP. XII.

SVper eo uerò, qđ quęrere uoluiſti, ſi alicuius electiõe caſſata, idẽ ad alterius eccleſiæ regimen electus fuerit, an eius electio debeat cõfirmari: hoc tuã uolumus diſcretionẽ tenere, ꝙ ſi prior electio non uitio perſonæ [c], ſed modò electionis caſſat. ꝓmotionẽ eius fieri in eadẽ etiam eccleſia: (Niſi forte ſimoniacæ [d] prauitatis aliqd interceſsiſſe conſtiterit) non debeat impedire.

Celeſtinus iij.

Nõ profeſſus poteſt poſtulari in abbatẽ, ſi ex aliqua bona cauſa fiat talis poſtulatio. h.d. ſecundum lecturam quæ eſt magis ſingularis.

CAP. XIII.

CVm monaſteriũ de Pellicea in tuo ſitũ epiſcopatu, ad eã diſſolutionẽ deuenerit (ſicut tuarũ literarũ inſinuatio patefecit) quod fratres eiuſdẽ domus obſeruantiam religionis & ordinem abiecerunt [e]: & infra. In quendã qui cũ fratrib. ſuis in eremo [f] eſt laudabiliter cõuerſatus, boni teſtimonij uirum unanimiter conſenſerunt, eum in abbatem, totis deſiderijs poſtulantes [g]. Tu uerò poſtulationi eorum præbui-

[a] Ordinationem. Dicunt quidam [1] præter iſtã quæ nunc caſſata eſt, ꝙ iterum poſſunt alterum eligere ſi uolunt. ſ. eo. ſuper eo. ſed hoc non credo: quia propter ſcandalum noluit papa qđ in illa uocatione aliquis eorum promoueretur, hodie tamen alia debet eſſe forma in electionibus faciendis. infra. eo. quia propter.

SVffraganeis. Iſta decr. facit ad ſecundam partẽ tituli & hoc d. Metropolitanus confirmatus & conſecratus non poteſt pallio non recepto ſuffraganeum ſuũ conſecrare. ſed poteſt mandare alijs ſuffraganeis ut illum conſecrent. Abbas Sicul.

[b] Pallium. Sed contra uidet: quia propter palliũ nondum receptum cõſecratio epiſcoporum differretur. c. diſt. quoniam. ubi de hoc, quia ante pallium receptum non poteſt conſecrare uirgines, ordines celebrare, uel epiſcopos cõſecrare. ĩ. e. qđ ſicut. ad idem facit. ĩ. e. trãſmiſſam. ꝓpter hoc dicunt quidam, ꝙ hæc non eſt decr. ſed fuit quædã ꝓuiſio. tamẽ poteſt tolerari, & uidet ſubeſſe quædam æquitas ut cum nõdum ſit in mora petendi palliũ, hoc habeat locum, ꝙ nunc uidetur: quia in traditione pallij plenitudo confert ponti ficalis officij. ĩ. de uſu pallij, niſi ſpecialis. Vnde & cum per ſe hoc facere non poſsit, neq; authoritatem alij faciẽdi præſtare poteſt: & eſt opt. arg. ĩ. de conſecra. eccle. uel alta. aqua. & arg. ff. ad ſe. conſul. mace. filium habeo. Dic ergo hic ut dixi. infra de transla. cum ex illo. Ber.

SVper eo. Iſta decr. quotidie allegatur. In qua primo ponit quæſtio. Secundo ſolutio: ibi, hoc tuam. In quo duo facit. nam primo reſpondendo diſtinguit. Secundo excipit: ibi, niſi. Abb.

[c] Non uitio perſonæ. Puta propter aliquam irregularitatem: quia erat illegitimus, uel propter crimen [2] quod ei fuit obiectum & probatum: quod ſi eſſet probatum, nõ poteſt eligi nec in illa nec in alia eccleſia, cum ſit ineligibilis. Et poteſt hic colligi arg. quod crimen in modum exceptionis probatum præiudicet ei in electione alia. ſed hoc eſſet pœnam imponere ordinariam. quod fieri non debet. infra, de ordi. cogni. cũ dilectus. in fine, & infra, de excep. denique. ff. de ijs qui nota. infa. Lucius. Dicas [3] quod ſi per hoc grauata fuit, & eſt ipſius opinio, poteſt & debet repelli. infrà, de teſt. teſtimonium. ca. Gregorij eſt. ubi caſus iſte ponitur, & argu. ij. quæ. v. presbyter. & capi. ſi mala ſama. & lxxxj. diſtin. tãtis. & infra, de accuſa. omnipotens. uel repellitur in alia electione, cum crimen obiectum probatum in modum exceptionis electionem de qua agitur contingebat. ĩ. de excep. denique. & infra, de confeſ. c. ij. ſed ſi modo electionis caſſetur electio, tunc non impeditur in alia electione: ut hic dicit, & ſ. eo. conſiderauimus.

[d] Simoniacæ. j. q. j. c. j. Argu. contra. infra, de ſimo. de regularibus. & j. q. v. c. j. quod hic dicĩ, ius eſt commune. quod ibi dicitur, diſpenſatio. Bern.

CVm monaſterium. Monachus unius monaſterij, poteſt eligi in abbatẽ alterius monaſterij. h.d. ſecundum lect. communiorem ſecundum quam parum utilitatis affert hæc decr. cum præſertim hodie ſit clarius prouiſum in cle. j. de electione. & diuiditur: qa primo ponitur petitio. ſecundo confirmatio: ibi, nos autem. Abb. Sic.

[e] Abiecerunt. Vnde deberent expelli. infra. ne cleri. uel mona. relatum. Bern.

[f] In eremo. Et ita uidetur, quod erat monachus, licet dicatur in eremo. alias non poſſet eligi ſed poſtulari. ĩ. eod. cum cauſam. & c. cũ in magiſtrũ. & c. officij. & eiuſdem religionis uel maioris [4] debet eſſe: quia non eſt licitũ deſcendere, ſed aſcẽdere. ĩ. de transla. licet. & xciij. di. legitimus. in fi. iuxta illud: & ambulabunt de uirtute in uirtutem &c. de pœ. diſtin. ij. dum ſanctam eccleſiam. Sed ſi intelligas quod iſte fuit eremita, tunc abbas eſſe nõ põt, quia eremita proprium habet: arg. xix. q. iij. c. per latum. §. econtra Paulus. ſed monachus proprium habere non poteſt infra, de ſtat. monach. cum ad monaſterium. in fi. Credo quod iſte fuit de eremo, quod ſic appellatur & eſt in Tuſcia: & ſunt alibi monachi: cui ſubſunt Camandulenſes, & illi de ſancto Damiano iuxta pontem ferreum.

Gloſſa ſequens quærit obijciendo, & tripliciter ſoluit.

[g] Poſtulantes. Sed quare dicit poſtulantes: non ne poterat eligi? Dicas, ꝙ primum monaſterium de pellicea erat alterius ordinis, uel ille monachus erat in minoribus ordinibus: & ideo debuit poſtulari: ut dictum eſt. ſ. de poſtu. præla. ca. ult. unde dicit in fine, ſicut

[1] Tanc. & Vin. & bene. dicũt, quo ad iuris definitionem ſi talis caſus occurreret hodie: & hoc placet. Inno. dicenti ꝙ etiã ĩ iſta uacatione de iure alter poterat eligi: ſed extra ius papa hoc interdixit ex cauſa. Io. And.

[2] De uitio enim corporis. i. infirmitate: dicit Compoſt. quod unica uice repulſus non repellitur ĩ alia ſi ceſſauit infirmitas. ĩ. c. cum inter canonicos. dic ut ibi. Io. And.

[3] Dicas. idem Pã.

[4] Alias, minoris & tũc loquitur de electo: ſed nõ credo curandũ, an ſit maioris uel minoris reli gionis: qa ſi põt præfici eccleſiæ ſeculari multo magis regulari, licet minoris religionis: hodie dic ut in concilio Vienẽ. eo. ti. cum rationi. Ioã. And.

sicut canonice facta est. unde uidetur, ꝙ cōpetentius poneretur in ti. præcedenti. Sed licet dicatur postulantes, non tamen credo, ꝙ fuerit simplex postulatio sed electio, & hoc satis innuitur ex eo ꝙ licet eandem ordinationem postulasti à se apo. cōfirmari, & ex eo ꝙ papa dicit nos eam confirmamus. si enim fuisset simplex postulatio, papa non dixisset confirmamus, sed dixisset, ipsā admittim⁹ uel non approbamus. s̃. ti. prox. bonæ. j. & ca. bonæ. ij. & sic bñ ponit̃ hic.

Glossa seq. quærit, & tripliciter soluit, & secundam improbat.

a Confirmamus. sed nunquid sufficit in hac dispensatione consensus solius episcopi? Ita, sed ad cautelā confirmatur. iste enim dubitabat an posset hoc facere: & iō papa respondendo confirmat factum ipsius: alias ipse papa dixisset: & nos postulationem admittimus. sed ipse solum confirmat factum episcopi. Vel ideo, quia forsitan suberat dominio papæ nullo medio. argum. ad hoc lviij. dist. ca. j. & ij. Sed ista litera uidetur contradicere ibi, tu uero postulationi &c. dic ut suprà dictum est.

sti assensum, & postulasti eandem ordinationem a se. apo. confirmari. Nos autem ipsam si facta est canonicè confirmamus a.

Idem.

Electio debet esse in libertate eligentium, nec ualet contraria consuetudo.

CAP. XIIII.

Cum terra b quæ funiculus c hæreditatis domini censebatur: & infra. Sicut ex quarundam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus prauæ cōsuetudinis d morbus irrepsit: ut cū alicuius plati electio debet celebrari, conuentus ad quē pertinere dinoscitur, duas personas nominet latenter auribus patriarchæ uel principis exprimēdas, ut sic alterius eligēdæ uel totius electionis penitus irritandæ idem patriarcha uel princeps plenariā habeat facultatem: Quia igitur hoc redundat in grauamen & perniciē ecclesiasticæ libertatis præscriptā consuetudinis prauitatem sancimus penitus abolendā. Statuentes ut forma electionis canonicè in omnib. conuentualibus e ecclesijs obseruetur, uidelicet ut cùm dēt ecclesiæ cō suli, pastoris regimine destitutæ, electores in unum locū (in quo f fuerit electio celebranda) conueniant, & inuocata spiritussancti gratia, personam nominent. Quòd si in persona fuerit uel in electionis modo peccatum, tandiu in electione diligentiā g inquisitionis apponant, donec uacanti ecclesiæ de persona idonea † ualeāt prouidere. Quo facto non prohibemus, quin regis seu patriarchæ qui pro tēpore fuerit, requiratur assensus: sed propter hoc ipsam electionem, nolumus impediri.

Idem.

Per confirmationem electionis nō transfertur potestas exercendi ea quæ sunt ordinis, illa enim transferuntur per consecrationem. Abb.

CAP. XV.

Cum terra. Nō ualet cōsuetudo, per quam collegium ad alterius uoluntatem tenetur sibi eligere prælatum. h. d. Et diuiditur. Primo ponitur decisum exordiū. Secundo narratio ibi, sicut. Tertio prouisio: ibi, quia igitur. Et ibi tria facit, primo causam reddens damnat consuetudinem. secundo statuit, & statutum declarat: ibi, statuentes: tertio permittit, & permisionem determinat, ibi, quo facto. Abbas Siculus.

b Terra. Scilicet hyerosolimitana.

c Funiculus. Id est, portio.

d Consuetudinis. Notā consuetudinem contra libertatem ecclesiæ non ualere. de hoc dicitur supra, de consue. ca. j. & ulti.

e Conuentualibus. Ideo dicit conuentualibus: quia ubi est unicus sacerdos, patronus debet eligere. j. de iure patro. nobis. & xvj. q. ult. decernimus.

f In quo. Scilicet in ecclesia cui præesse debet in capitulo secundum consuetudinem loci illius, si commode fieri potest, alias ubi melius obtulerit facultas. xxiij. distinctio. in nomine domini. xij. quæstio. ij. præceptum, & infra eo. quod sicut.

Glossa sequens obijcit, ponit quatuor solutiones, et approbat ulti.

g Diligentiam. Hic sumitur argu. ꝙ eligentes possunt alium eligere prima electione nō probata per superiorem. Sed contra. s̃. e. cum in cunctis. & j̃. eod. innotuit. & s̃. e. considerauimus. j̃. de concess. præben. c. post electionem. Quod hic dicitur, sic potest intelligi, diligēciam inquisitionis apponat &c. non alium eligendo statim, sed quærendo aliquem idoneum quem eligāt alio reprobato, & hoc intelligit̃ post reprobationem alterius, uel cum sub ea conditione eligunt, si primus nō obtinuerit. argum. lxxxv. di. archidiaconū Florētinum. Et secunda electio expirabit, prīa obtinente, sicut fit in substitutione. C de impu. & alij substi. post aditam. ar. ad hoc. lxj. dist. studij. Et loquit̃ de ignorantibus uitiū electi, & diligentiā i adhibentibus, alias priuarētur ipso iure potestate eligēdi. s. eod. cū in cūctis. & s̃. eo. innotuit. & ita scripsit hic Lau. Hodie uero non ualet electio per uota conditionalia: ut in decret. Inno. iiij. infra eo. quę incipit, in electionib. li. vj. Sed uidetur ex ipsa litera, quod alius sit intellectus. Et litera sic exponitur, quod in persona, scilicet eligenda de qua inter electores fit mentio ad eligendum & nominata ante electionem factā, uel in electionis modo: quia forte nō intersunt omnes qui debent interesse, uel non seruatur forma secundum antiqua uel secundum noua iura in ecclesijs cathedralibus & abbatijs quā habes. infra eo. quia propter. tandiu in electione facta seu facienda siue in tractatu electionis: & sic tandiu deliberent & inquirant de persona idonea, quousq; ipsum inueniant, & tunc demum ipsum eligant, & sic satis plane sonat etiam litera. Hodie uero uidet̃ seruanda forma etiam in cōuentualibus ecclesijs omnibus quæ traditur. j̃. e. quia propter. licet uideatur loqui de cathedralibus ex uerbis illis, ecclesiæ uiduatæ: qa illæ solæ dicuntur uiduatæ: quia ibi dicitur uinculum coniugale contractum: in alijs inferioribus non ita: sed tamen hodie extenditur ad omnes, licet impropriè dicantur uiduatæ: tamen quo ad multa uiduatæ dicuntur ex quo prælatum non habent qui possit negotia illorum procu-

† Alias, congrua.

i Per quā apparēte impedimento, ꝓbabit̃ ignorātia. si enim nil de cōtingentibus omiserunt: latēs uitiū electi nō imputabitur eis: argu. ff. de redhi. l. j. §. si intelligatur. & l. quærit̃. § fi. & ff. de instit. sed & si pupillus. §. de quo palam. cū quilibet præsumatur bonus. de ꝓsum. c. si. Ioā. And. Ecclesiæ cathedrales tātum morte ꝓlati uiduatæ dicuntur.

procurare,& quod ſic litera exponēda ſit,patet ex eo quod dicit perſonam nominet. quia per nominationē non fiet electio.

T Ranſmiſſam.pertinet iſta decre.ad ſecundā partem tituli,ſcilicet de electi poteſtate.& h.d.Electus cōfirmatus nō conſecratus poteſt exercere quæ ſunt iuriſdictionis, non autem ea quæ ſunt ordinis epiſcopalis. Ioan. And. Et diuiditur, quia in prima ponitur conſultatio:in ſecunda reſpōſio: ibi reſpōdemus.Abb. Sic.

articulum de quo conſtabat:ibi,nos attendentes. tertio ibi,Sane illud de quo non conſtabat, definiendum committit. Abb. Sic. Hæc decre. fuit prima in tertia compilatione in tit.

T Ranſmiſſam: & infrà. Quæſiuiſti quid faciēdum ſit tibi ſuper eo quod clerici tuæ diœceſ. cùm pro ſuis exceſsibus ſuſpenſionis uel interdicti uel excōmunicationis ſententia percelluntur, parui pendentes eam,dimittunt eccleſias,& transferunt ſe ad mercimonia [a] laicorum: nonnulli quoque ipſorum (habitu clericali poſtpoſito [b]) veſtes induunt laicales,& ſicut laici mercatores, ſe turpibus quæſtionibus implicātes: conſimilium ſibi laicorum manus aſſociant,& correctionem eccleſiaſticā per contemptum eludunt, dicentes, quòd poteſtatem non habeas eos (niſi tibi ſpecialiter apoſt. ſed. indulſerit) corrigendi: & infrà. Reſpondemus igitur, quòd ex quo electionis tuæ cōfirmationem accepiſti, de talibus [c] & cōſimilibus: præterea quæ maioris inquiſitionis diſcutionem exigūt, & miniſterium conſecrationis deſiderant, quod iuſtum eſt, & eccleſiaſticæ conuenit utilitati, ſtatuendi habeas liberā facultatem.

[a] Mercimonia. Quod non licet,ante clericatū bene licebat.lxxxviij. diſ. fornicari. et xxj. di. lex continētiæ.

[b] Poſtpoſito. Vnde ipſo facto, priuilegiū clericale perdere debēt, nec ab eccleſia debent defendi.j.de vi. & honeſta.cle.cap. ulti. quia indignum eſt illis ab eccleſia ſubueniri, ꝑ quos cōſtat ſcandalum in eccleſia generari. j.ne cler.vel mon. c. ſacerdotibus. & hoc eſt uerum poſt admonitionem: ut j.de vita & hone. cleri.cap.vlti. & infra,de ſent.excōm. in audientia. & in parte deciſa ꝑmittitū de admonitione ADDITIO. Et ſic eſt intelligēdum quod hic dixerat Inno. eos q talles percutiunt,excōmunicatos non eſſe qđ reprehēdebat Abb.Ioā. And.

Gloſſa ſequens exprimit quædam, quæ ſunt ordinis, & quædam quæ ſunt iuriſdictionis.

[c] De talibus. Scilicet, pertinentibus ad iuriſdictionem,puta ſicut eſt iudicare,excommunicare,corrigere,iuramenta recipere a vaſallis [a],confirmare, inueſtire,beneficia conferre,& conſimilia quæ conſiſtunt in iuriſdictione.ſ.eo.noſti. infra, de transla. c.j. hæc omnia in cōfirmatione ſequitur electus. Ea uero quæ ſunt ordinis,ſicut clericos ordinare chriſma conficere,depoſitio clericorum,benedicere uirgines:& eccleſias & altaria conſecrare, & ſimilia conferuntur in cōſecratione epiſcopali j.eo.quod ſicut.§. præterea. & lxviij.di.quamuis corepiſcopi. & ar. j. de transla. inter corporalia. quia ante conſecrationem quaſi uidua dicitur eccleſia propter huiuſmodi, ut ibi dicitur. & ſic in re communi,poterat illos clericos corrigere ac punire. Ber.

[a] Quo ad hoc, & id qđ j. dicit de collatione beneficiorū: uide qđ dicam. j. de for.cōpet. uerſi. ſup.j. glo. Ioā. And.

C Vm inter. Primo narrat factum. ſecundo definit

Innocētius tertius de cella Sācti Petri & Mutineń. Abbatibus.

Qui electioni de ſe factæ renunciat,appellare nequit ad impedienda electionem alterius. Et electio quæ eſt à ſuſpenſis celebrata, non tenet.

CAP. XVI.

C Vm inter R. ſeniorem & R.iuniorem ſuper abbatia Scaphuſeń. quæſtio verteretur: & infra. Bo.me.Ce.præ.n.prędictum R. ſeniorem ſententiam cùm inſtantia poſtulantem, ad componendum coegit [d] inuitū: Et ſic abbatiæ renuncians de manu eius cuſtodiam & prioratū recepit, ab eo dū uiueret [e] poſsidēdos. Cui ordinationi, licet conſentiret inuitus [f], domū tamen reuerſus (aduerſarijs compoſitionē ipſam uolētibus obſeruare) non potuit,quæ cōceſſa ſunt obtinere [g]:& j. Nos attendētes, quòd ex conſenſu [h] cōpoſitionis receptæ ius (ſi quod ſibi cōpetierat)

[d] Coegit. Quia ius eiuſdem forſitan magis vacillabat, quam alterius partis,nec poterat ſine magnis ſumptibus finem imponere liti [a],imo certe ipſe idem ſi dubitaret uel diffideret de iure ſuo, debebat renunciare liti ſ. de poſtu. bonæ. & j. de ſimo. per tuas.nec dolū facit qui rem deſerit ut litem effugiat. ff. de ali.iu mu.cauſa fac.item ſi. §.j.uel coegit ꝓpter bonū pacis.j.de ſpōſal.ex literis.& credo qđ nō fuit abſoluta coactio, ſed conditionalis.

[a] Et facit hoc forte papa pro bono pacis &c. di ſtatuendū ſecundum Vincēt. & Goffre. & Ioā. And.

[e] Dum uiueret. Licet enim prioratus non ſint monachis confirmādi.j. de cōfirm. uti. uel inut.porrecta. ſi tamen electi canonice fuerint,nō ſunt remouēdi ſine cauſa.j.de ſtat. mona. monachi.& de hoc nota, in illa decre. porrecta.

[f] Inuitus. Et ſic factus eſt uolens, quia coacta voluntas, eſt uoluntas. xv.q j. merito xxiij.q.iiij. diſplicet.

Voluntas coacta,eſt voluntas.

[g] Obtinere. Imo prout in integra continetur ipſum R. ſeniorem verberauerunt: propter quod fuerunt interdicti a quodā cardinali ut in litera continetur.ipſe uero R.nihilominus appellauit ne eligerēt. & tamen elegerunt aduerſarium ſuum, ſcilicet R. iuniorem, qui fuit ab epiſcopo loci benedictus, ideo appellatio eius non tenuit: quia renunciauerat iuri ſuo.

Gloſſa ſequens obijcit. ponit opinionem quam reprobat & ſoluit: & ad duas decret. contrarias reſpondet.

[h] Ex conſenſu.Sed nonne eoipſo, quod alij nō ſeruabant compoſitionem,poterat redire iſte ad ius ſuū priſtinum. Ita uidetur,infra de pact. cū pridem. & infra,de renun.ſane.& infra.de iureiuran.c.iij. & de cō. cau.da.cauſa non ſe.ſi quis accepto tulerit.Et ſi filius impugnat teſtamentum patris, in quo mater eſt inſtituta hæres,reſtituitur matri actio de dote quæ cōfuſa erat per aditionem hæreditatis.C.de inoffi.teſt.ſi maritus.Et ſi mulier iuuetur Velleiano reſtituetur actio creditori in antiquū debitorem. ff. ad Velleia. ſi mulieri

R.senior amisisset, ac per hoc ne monachi ad electionem procederent, de iure minimè appellare potuisset, cùm nisi quorum interest, audiri non soleāt appellantes: ap. illā dicimus legitimā non fuisse: unde per eam electio non potuit impediri. Sanè quāuis præpositus [a] & capitulum Constantień. de interdicto quod cardiń. posuerat, in suis literis inseruerint: quia tamen per id quod R. iuniori diœcesanus episcopus [b] minus benedictionis impendit [c] † ei uidetur quod præmisimus obuiare: [d] vnde uel scriptura facto, uel factū scripturæ præiudicat [e], nec probatum fuit (licet obiectum) quòd ab interdictis electio fuerit celebrata: ipsam non potuimus irritare: & infrà. Ideoq; causam ipsam uobis duximus committendā, ut si cōnstiterit, quòd electio fuerit facta a suspēsis [f], ea omnino cassata: [g] ipsi monasterio (post satisfactionem condignam, suspensionis & interdicti sentētia relaxata) de psona idonea consulatur [n].

† Alias, imposuit.

lieri. j. Præterea simplici pacto non tollitur actio prima. C. de trāsactio. siue. nec debet ei fides seruari, qui contra pacta versatur, nisi cum actio est odiosa. C. de transactionibus, cum nota. & nisi in criminibus. C. ad turpil. quamuis. Sic ergo videtur, quod sua intererat appellare: ut ij. q. vj. non solent. Vel si actio sublata fuit saltem danda, fuit actio de dolo. C. de dolo, cum proponas. Potest dici, quod actū fuit inter partes, ut si altera pars resiliret a pacto soluta pœna ei staret. ff. de trāsact. ei qui fidē. Sed hoc nō credo, nec hic colligitur. Vnde dicas: quod ubi cōpositio intercedit, & pure renunciat aliqs iuri suo: postea nō audit: ut hic, & j. de renunt. in præsentia. & vij. q. j. quam periculosum. & remittentibus actiones suas nō est dandus regressus ad eas. ff. de ædil. edic. quæritur. §. si vēditor. Et not. quod qui renūciat spirituali iuri, siue beneficio: pure & sine aliquo pacto debet renūciare, alias simoniacū [1] esset, quia nō habet ibi locum renunciatio sub modo, uel sub conditione: & inde est, quod nō potest redire ad primum ius, sed in trāsactione, uel in pacto secus est: cum ibi admittatur talis cōtractus, do ut des, facio ut facias, uel facio ut des, ut locum non habeat in spirituali beneficio. infra, de transa. super eo. Si dicas quare non fuit iste R. auditus super priori beneficio sicut ibi. infra, de pac. cum pridem. & j. de renuntia. sane? Respondeo, quoniam iste nō habebat actionem ad agendum [2]: & nemo sine actione experitur. ff. de neg. gest. si pupilli. §. uideamus. tamē quia pure renūciauit, ut dictum est: tum quia recipiendo custodiam & prioratum etiam iuri suo in totum renunciauit, & quia ipse iudicis officium non implorauit, sicut in illis. c. cum pridem. & c. sane. propter quod auditi fuerunt, & restituti ad agendum.

[1] Simoniacū. Io. An. Gemma. c. j. de rerum permu. in vj. Rom. cōs. 317. Phil. Dec. cons. 141. & in c. parte. j. de off. delegat.

[2] Quasi dicat: ubi omnino tollit actio p pactū, licet illud nō seruet nō reddit ius pristinū: alias bñ. C. ad Turpil. l. quamuis. Ioā. And.

[a] Præpositus & capitulum. Quibus forte negotium commissum fuerat quorum literis bene creditur. xix. quæstione iij. statuimus. & lxxiij. distin. in nomine patris & filij. in fine.

[b] Episcopus. Hic concurrunt duæ præsumptiones. s. factum episcopi & scriptura præpositi & capituli, & factū legati facto episcopi creditur. j. de re iudi. sicut & infra. de renun. in præsentia. & ij. q. vij. hoc etiā placuit. Vnde non est verisimile. quod etiam suspensum & à suspensis electum benediceret uel cōfirmaret. In contrarium præsumitur ex literis præpositi & capituli quibus etiam creditur per iura prædicta, & ita circa idem factum quādoque habentur variæ præsumptiones. lvij. dist. si quis in ægritudine. ff. de in integ. rest. diuus. & argum. infra, de præsumpt. literas. ibi tamen una præponderat alteri, hic neutra. & ideo papa mandat inquiri de illo interdicto.

[c] Impendit. Quare præsumitur, quod electio illius fuit canonica.

[d] Præmisimus. De suspensione & interdicto à Cardinali posito.

[e] Præiudicat. Sed quia nescimus vtrum istorū alteri preiudicet, ideo absoluimus reū. quia ĩ rebus dubijs prō ptiores debemus esse ad absoluendū q̃ ad condemnandum. j. de probat. ex literis. & j. de fid. instr. inter dilectos. in fi. [3] hic secus factum fuit.

[3] Cōcor. text. in l. Arrianus. ff. d act. & obli. & in l. respiciédum. ff. de pœn.

[f] A suspensis. De consuetudi. cum dilectus. ubi de hoc satis dictum est.

[g] Cassata. Id est, cassa nūciata. quia suspēsi eligere nō possunt.

[n] Consulatur. Intellige, quod per capitulum fiat electio, ex quo nō dicit p quos. si enim papa uoluisset monasterio per alios prouideri illud mādasset: sicut fieri cōsueuit. Vnde mādat illos primo absolui à sentētijs suspēsionis, ut postea eligere possint, & sic sint restituti ad eligendum. & alias esset secus. & R. seniori restituti fuerunt custodia prioratus: ut continetur in integra.

Idem capitulo Penneń.

Si electus non habet sufficientem scientiam, uel ante confirmationem administrat, eius electio cassari debet.

CAP. XVII.

Qualiter post obitū: & infrà. Verùm quoniam electus a uobis ante confirmationem administrationi [i] episcopatus se irreuerenter immiscuit, accipiendo tam a clericis quàm a laicis iuramenta, non attendens quòd secundum Apostolum nemo debet sibi honorem assumere: sed qui uocatur a Deo tanquam Aaron: præcipuè quia nec donum

Ad Hebræos. 5.

Qualiter. Primo ponitur decisum exordium. Secundo factum: ibi, verum. Tertio electionis cassatio: ibi, postquam. Abb. Sic.

Glossa sequens, allegat duas concordan. & duo contraria, & soluit, demum ponit opin. Laurent. tamen consuluit non teneri.

[i] Administrationi. Sic infra, de præbend. cum iamdudum. & infra, eodem, bonæ memoriæ. Sed contra. infra eodem. quod sicut. & capitu. nihil est. §. ultimo. hoc ius commune, illud dispensatio, ut ibi patet, ita tamen quod de rebus temporalibus nihil penitus alienent. Et ideo illud introductū fuit, quia si nimia subtilitate circa hoc uteremur, subtilitas in pernicié ecclesiæ uerteretur. C. ad Trebell. lege penult. & dicit hic Laud. quod si electus ante confirmationem aliquid disposuit de rebus ecclesiæ ut saluæ essent, quia erant perituræ, & hoc non fecit tanquam prælatus, sed tanquam simplex canonicus, non uidetur ob hoc administrasse, & ei nō debet nocere. ff. de acquirenda hæredita. pro hærede. & C. de tutoribus. qui non satisde. tutor. & lege, in dubium. [4] Cautius tamē faciet si abstineat, si est aliquis q hoc facere possit, quia

[4] Et tutor ante inuētarium administrar nō potest: tamē tūc id gerit q nec modicam dilationē expectat. ff. de admin. tut. qui repertoriū. j. responso. & §. j. secundum Host. Ioā. And.

fit, quia etiam qui minimam particulam de hæreditate attigerit, administrasse vr̃. ff. de acquirenda hære. si seruum. §. si quis suus. propter hoc cassata est hæc electio, & quia non erat conuenientis scientiæ.

a Conueniens. Bene dixit conueniens: quia sufficit ꝙ sit conuenientis scientiæ, licet non sit eminentis. j̃. eo. cum nobis olim.

scientiæ pontifici conueniens a fuerat assecutus. Postquam nobis præsentastis eundem: sufficienti examinatione præmissa electionem de ipso factam duximus irritãdam quicquid b ex ea, & ob eam factum est denuntiantes penitus non tenere.

Glossa sequens allegat tres cõcor. et duo contraria, & soluit.

b Quicquid ex ea. C. de le. non dubiũ. xij. q. ij. alienationes. xx. dist. c. ul. Argu. contra. iij. qõ. vij. c. ĩfamis. §. tria. & §. uerum. & j̃. de iure pat. consultationibus. Hoc intelligitur cum credatur ius haberẽ patronatus, secus ibi.

Idem capitulo Capuano.

Si uocantur ad electionẽ nõ uocandi ualet electio; facta eis non expectatis. h. d. secundum lecturam communem.

C Vm inter uniuersas. Qui uocant ad electionem canonicum non uocandum, illum expectare tenenẽ, nisi per papam absoluantur, & periculũ sit in mora. h. d. secundum lecturam glo. Primo decise ponit supplicationem capituli, quã iustificat. Secundo causam reddens illam admittit, & capitulũ instruit ibi, quia uero. Ab. Sic.

CAP. XVIII.

CVm inter uniuersas metropoles: & infra. Intelleximus aũt per Io. & F. canonicos uestros, & per literas quas ad sedem apostolicam detulerunt, quòd ad decanũ c & alios canonicos uestros Panormi manentes (cum ex eorum parte fuisset uobis per literas intimatum, ut sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quod nullum deberetis in eorum absentia nominare d) quendam socium uestrum cùm literis ad eos destinatis. xij. dierũ e terminum assignantes, intra quem post receptionẽ literarũ uestrarum iter arriperent redeundi. Quãuis ecclesiastica consuetudo nõ exigat, ut ad electionem pastoris canonici tã remoti f uocentur, & illi præcipuè qui longè antè, quam uos, metropolitani uestri obitum præsentialiter cognouerunt g: quorum aliqui post eius decessum ad Capuanam ecclesiam sunt reuersi h. Quia uerò mora longior est in electionibus ualde suspecta, imo sæpe † damnosa: mandamus quatenus inuocata spiritussancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis i ad regimen Capuanæ ecclesiæ, consequenter ad audientiam nostram nuntios

c Ad decanum. Nota qđ absente decano, potest electio fieri, licet sit honorabilior pars capituli. j̃. de conces. præb. post electionem. in parte decisa.

d Nominare. Et male mãdauerunt, ut sequitur: quia eos expectare non tenẽtur: ut infra, dicit: quia periculosa est mora.

e Dierum. xx. miliarib. pro dieta computatis. ff. de uerb. sig. l. iij. & ff. si quis cautioni. l. j. & supra. de resc. nonnulli. ubi de hoc satis dictum est.

f Remoti. A quàm remoto loco absentes uocãdi sint colligitur ex tribus: quia uocãtur à tam remoto loco quantum est à Mediolano usq; ad Genuã. lxiij. di. quãto. sed non debent uocari a tam remoto loco quãtum est a Capua usq; ad Panormum ut hic dicit: & quia uocandi sunt ubi sine periculo uocari possunt infra, eodem quod sicut. §. si autem. Sed uidetur, quod omnes qui sunt in eadem prouincia, sint uocãdi: cum illi præsentes dicantur 1 . C. de præscrip. longi temp. l. ulti. & infra, eo. coram. alias non ualet quod faciũt præsentes infra, eo. quod sicut: & capitulo, bonæ memoriæ. ij. Quod omnes de prouincia sint uocandi habes infra eodem, in genes. In huiusmodi uocationibus pro electionibus faciendis, credo quod standum sit potius consuetudini: ut dicitur in illa decre. in genesi. quæ dicit quod de toto regno Franciæ uocantur ad electiones de consuetudine generali: in alijs negotijs ecclesiæ sufficit quod facit maior pars præsentiũ. decima quæstione secunda. hoc ius. dummodo maior pars siue duæ siue tres sint præsentes. ff. quod cuiusq; uni. plane. & l. nulli. nec uocantur absentes in talibus: ut ibi hoc ius. Ber.

1 Quo ad ꝓscriptionem lõgi temporis. Ioã. And.

g Cognouerunt. Vnde uocari non debuerunt: quia si sciuit certiorari nõ debuit. ff. de actio. emp. & uend. l. j. in fi. unde statim debebant uenire ad tractandum de communi utilitate. C. de decu. curiales. ij. li. x. 2 Item ille est expectandus, qui procurat ne ad eũ citatio ueniat: quia latitat. ar. ff. de eui. si dictũ. §. si præsente. & j̃. ut lite non contesta. quoniam frequenter. §. j. credo tamẽ 3 ꝙ uocãdi sunt, dummodo sint in tali loco unde sint uocandi: licet sciant ecclesiam uacare.

2 Curiales extra terminos ꝓpriæ ciuitatis uenire per iudices ꝓuinciarũ nõ coguntur: nisi publica necessitas exigat. Ioã. And.

Gloss. seq. alleg. cõcor. & signat contrarium.

h Reuersi. Sicut quidam sunt reuersi: sic alij poterunt redire. xxiij. quæ. iij. displicet. circa princip. Arg. contra. ff. de arbit. si cum dies. §. pen.

3 Credo. Idẽ Ioan. An. Pan. hic.

† Alias, semper.

Canonici uocantes, non uocãdos, an possint illis non expectatis eligere?

Glossa sequens quærit. allega. pro et contra. ponit opinion. Io. et soluit distinguendo.

i Assumatis. Alijs absentibus. & tamen miserant pro illis ut ad faciendam electionem cum eis uenirent. sed pone ꝙ non habuissent isti mandatum a papa ad eligendum: nunquid poterant isti eligere ante terminũ præfixum illis absentibus quos uocauerant? Videtur ꝙ sic. ar. huius. ca. quia non tenebantur uocare illos: unde possunt mutare uoluntatẽ sine aliorum præiudicio. ff. de reg. iu. nemo. a contrario sensu. cum eorũ nõ intersit. ff. de condictione ob causam data. si pecuniã. & ff. locati. l. pen. & j̃. de deposito. capitu. ij. §. ij. & ff. deposi. lege. prima. §. pe. & j̃. de preca. c. fi. & j̃. de insti. cum uenissent. Præterea hoc faciebãt de gratia 4; ergo possunt illam reuocare quandocunq; uolunt. s̃. de postu. bonæ memoriæ. quia ius non uidetur acquisitum 5 . j̃. de uer. sig. abbate. & x. q. iij. quia cognouimus. Sed contra uidetur: quia ex quo admiserunt illos uocando ad electionem: iam non possunt reuocare. j̃. eo. cum Vintoniensis. & j̃. de his quæ fi. a præla. ca. ult. ubi de hoc. & ff. de seru. rusti. prædi. per fundum. Ex eo ꝙ nolunt procedere ad electionem sine illis: confitentur se hoc non posse facere eis exclusis. j̃. de offi. delega. cum super. & res de facili ad suam naturã reuertitur

4 Hoc placet Inno. quod fuit gratia ꝓpter distãtiam. & uide huic simile q̃d dicitur, ut lit. nõ cõtes. c. j. ad fin. in gl. Ioã. And.

5 Sicut in precario. j. de preca. l. precarium. Idẽ si diceres esse mãdatum. inst. manda. §. recte. secundum Cõpostel. Ioã. And. Panor.

idoneos transmissuri: per quos à nobis uice regia [a] postuletis assensum, & apostolicæ confirmationis gratiam requiratis.

Idem archi. & capitulo Capuano.

Non dēt inspici an post appellationem, sed an cōtra fuerit electio celebrata. Et penes uocātes quib. competit uocandi potestas, et remanet ius eligendi, si uocati uenire cōtemnunt. Et ad officiū confirmatoris spectat examinare electū, etiam nemine opponēte. Et nisi electus doceatur legitimè ætatis et literaturæ, habetur pro non legitimè electo.

CAP. XIX.

CVm nobis olim de obitu: & infrà. Cùm aūt constaret interpositā fuisse app. ne fieret electio nisi canonica, uideri † [Alias, ꝓuideri.] poterat, ꝙ post eā medio tempore nihil debuit innouari [b]: unde talis electio iudicanda erat irrita & inanis, utpote post app. canonicè interpositam attentata. Sed contra, cùm appellatū fuisset, non ut nulla [c] electio fieret, sed ut fieret canonica: si factum electionis canonicè fuerit subsecutū: non utiq; contra formā ap. huiusmodi, sed magis secundū eam uidebatē esse processum, & ideo licet post app. non tamen contra, eadem fuit electio celebrata, propter ꝙ non erat aliquatenus irritanda: & infrà. Item cum post ap. emissam [d] archi. cùm suis fautoribus chorum exijsset: & vos illos ut interessent electioni faciendæ uobiscum, curassetis solicitè reuocare [e] (quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt) alienos [f] se fecisse uidentur: propter qđ,

titur de pac. si unus. §. ꝙ si non totum. Præterea gratia concessa semel, intempestiue reuocari nō potest. ĩ. de commo. c. uni. & c. ff. de cō. in cōmodato §. sicut. cum non decipi sed adiuuari beneficijs nos oporteat ut in proximis iuribus. In casu isto dicit Io. ꝙ bene possunt eligere: cū eos uocare non tenerentur. Mihi uidetur, ꝙ ex quo illos uocauerunt: tenerentur illos expectare usq; ad terminum statutū, & hoc dico dummodo ex tali expectatione præiudicium ecclesiæ nō contingat uel damnū aut periculum. Si uero mora periculū induceret: non obstāte tunc illa uocatione possunt eligere: & hoc uidetē sonare litera illius capituli: ibi, quia uero mora &c. Et ꝙ isti processerunt in capitulo præsenti hoc fuit quia papa eis mandauit: & quia periculum timebatur uel immi nebat ex mora.

a Regia. Si. infra, de fo. compe. licet. sed ex tali assensu administrare non posset: q͞a non consentit in eū tanq̄ papa, sed tanquam rex. sic. ĩ. eo. ꝙ sicut. §. præterea. & xxiij. q. iiij. si ecclesia. in fin. & ff. de adoptio. si pater. §. qui duos. Et sic duplex consensus exigitur. s̄. e. cū ;terra. & ĩ. eo. sac. san.

CVm nobis olim. Diuiditur. Primo ponitur allegatio contra electum. Secūdo ibi, sed contra. allegatio pro electo. Tertio ibi, ijs igitur. ipsius examinatio. Quarto ibi, nos procurationis commissio. Abbas Siculus. CASVS Recepto à capitulo Capuano mandato prædicto, canonici conuenerunt in capitulo ad tractandum de electione pastoris. archidiac. cū quibusdam suis socijs appellauit ne fieret electio nisi canonica secundum tenorem mandati apostolici: & statim recessit. Alij qui remanserunt in capitulo, archidiaconum & alios ad capitulum reuocauerunt, ut secundum tenorem mandati apostolici procederent ad electionem: & cum nollēt redire, credentes potestatē eligendi ad se deuolutam fuisse: quendam subdiaconū domini papæ in archiepiscopum elegerunt. cum ista essent ad papam delegata, papa auditis allegationib. utriusque partis, super hoc scripsit capi. Capuano dicens, cum autem &c. Nota quòd qui non impleuit tricesimum annum, non potest eligi in episcopum, sed dari procurator.

Appellatio & noui operis nūtiatio, differunt.

b Innouari. Hoc allegando dicit, quia non extenditur appellatio nisi ad ea quæ illegitime fiunt, & illa sola cassat. arg. infra de resti. spo. audita. & supra. de rescri. causam. secus est in denuntiatione noui operis. infra, de no. ope. nun. ca. j. & ij.

c Nulla. Talis enim appellatio non ualet, ne id fiat quod edicto perpetuo cauetur. xxv. q. j. quæ ad perpetuam. ff. de appel. recipien. uel non l. ult. quoniam publice utilitatis interest ut fiat electio. ff. de no. ope. nuntia. de pupillo. §. si quis riuos. & ĩ. de ijs, quæ fi. à maio. par. ca. ex ore. in fi. & suprà. eo. cum inter R.

d Emissam. Ab archidiacono & complicib. suis qui appellabant, eo ꝙ quidam uolebant extra gremium ecclesiæ eligere. dicebat enim archid. ꝙ quādiu inueniebatur idoneus in ecclesia, nō debebāt eligere de aliena & ideo appellauit ne fieret nisi canonica.

e Reuocare. Numquid eo ipso quod admoniti nolūt redire, qui præsentes sunt possunt eligere? Videtur quod sic. argum. hic. & infra. eo. qđ sicut. §. si autem. & arg. supra eodē. de postula. bonæ memoriæ. & ĩ. de testi. in nomine dñi. lxv. di. si forte. ĩ. de off. de leg. cū super. maxime. cū mora in talibus sit suspecta. s̄. eo. ca. prox. & arg. ff. de admi. tut. tutor qui. §. j. & ibi unus tutor, aliū nō expectat. & infrà. ut lite non conte. quoniam frequenter. §. j. argu. C. de diui. tut. l. j. in fine. econtra uidetur, ꝙ teneantur expectare usq; ad finem trium mensium. argu. ij. q. vj. ei qui. §. appellatore. ĩ. de offi. de leg. consuluit. xvj. q. iiij. placuit. sæpe. uocandi enim sunt ad electionē. lxiij. d. plebs. & reus absens debet expectari usque ad finem triennij. C. de iud. properandum. §. huiusmodi autem scientia. & ar. ff. de excu. tu. non tantū. & ff. de uer. obl. insulam † [Pœnalis stipulatio de insula cōstruēda uel sistendo in iudicio non committitur, nisi labatur integrum tempus, etiā si sit certū intra tempus parerī nō posse. Ioan. And.] & ita expectabunt usq; ad finē quousque eligere posint. Dicit Io. ꝙ præsentes procedere possunt circa fi. trium mensium, non præcipiti festinatione, sed moratoria cunctatione. arg. ff. de admi. tu. tutor q. §. j. & ĩ. de of. dele. consuluit. Hoc nō credo, imo dico ꝙ si maior & sanior pars uult procedere ad electionē, potest ut prouideāt ecclesiæ uiduatæ. s̄. §. prox. si uocauerint alios præsentes uel absentes statuto eis termino cōpetenti intra quē cōuenienter posint uenire, & si non uenerint & asignauerint iustam causam quare non ueniant, alij possunt postea ad electionem procedere, quia uel debet uenire, uel ista de causa impeditus cōstituere aliquē de collegio procuratorem cui uices suas committat. ĩ. e. quia propter. & est ratio, quia mora in talibus est periculosa ualde. s̄. eo. c. proxi. & ĩ. ut li. non conte. quoniā. §. j. & præterea quod a maiori parte capitu. fit, debet ualere, nisi minor aliquid ostenderit rationabile. infra. de ijs, quæ fi. a maio. par. cap. cum in cunctis. & sic etiam obseruatur, & hoc idem dicitur hic.

f Alienos. ex quo nolunt uenire uocati, potest procedi sine illis, ut dictum est arg. infrà de offi. iudi. deleg. ca. prudentiam. §. adijcimus.

a Manum.lxxvij.dist.quid est manus cito. & xxiiij. distinct.§.j.

Glossa seq.arg.de facto super &c. & remit. ponens hic specialitatis causam: & dat simile.

b Ex officio. No. hic arg.ꝙ iudex potest supplere etiam de facto: quia papa suppl.hic de facto. Quãdo in causis iudex debeat supplere,& qualiter dictũ est s̃. de po.prę.bonæ memoriæ.j. sed in isto casu illud teneas: q.a.si & nihil obijciatur electo, ille quã confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis,an sit canonice facta, de persona etiam electi an sit idonea, infra eo. uenerabilẽ. & xxviij. distinct. priusquam. ubi de hoc. alias si confirmaret indignum, ipse puniretur. & promotus debet repelli.j̃.eo.tit.nihil est.& omnibus talibus debet ex officio inquirere, cum sua intersit ne puniatur. Item & si in alio casu ex officio suo iudex supplet etiã de facto. j̃. de excep.exceptionẽ. in fi.& c.pia.eo.tit. lib.vj. & quos prohibet prætor, intotum prohibet etiã si non opponatur. ff.de postula. quos prohibet. & in alio casu. ff. de per. hære.l.ult.secundũ opinionem.Pla.

c Literaturæ. In prelato requiritur nõ solum literatura. sed etiam quod sit solicitus & prudens in temporalibus.xxxix. distin. Petrus. Quæ scientia exigatur in episcopo,habetur xxiij.dist.qui episcopus. & xxxviij.distin. quæ ipsis.& ca.omnes psallentes. tamen conueniens scientia tolleratur in ipso.hoc dicit. & argu.ad hoc ff.de ædil.edic.sciendum.§.illud.& l.si quid uenditor.§.uenditor.

Scientia multa inflat.

d Eminentis.Eminens scientia bene est desideranda in prælato,& competens toleranda:quia multa scientia inflat: sed eius defectum supplet perfectio charitatis.j̃.de renun.nisi cum pridem.§. pro defectu.

e Rationes.Ideo dicit rationes: quia uoluit seruare urgentem necessitatem & euidentem utilitatem ecclesiæ Capuanæ.

electioni à uobis iuxta formã mandati ap. concorditer celebratæ, de iure non posse contradicere uidebantur:& infrà.His igitur & alijs allegatis,quanquam contra personam illius,quem elegistis, nihil dictum fuerit uel obiectũ, quia tamen iuxta uerbum Apostoli dicentis: Nemini cito manum a imponas &c.debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant duximus ex officio b nostro(sicut decuit)procedendum: & infrà. Illius quoque literaturæ c licet non eminentis d ,tamen conuenientis electus existit:ut pro defectu scientiæ (sicut plenius intelleximus ab ijs, qui eum melius cognouerunt) ab electione non deberet excludi.De legitima tamen ætate scire plenè non potuimus ueritatem: quia cùm à multis cuius ætatis existeret curauerimus indagare, à nemine unquam audiuimus quòd annum ætatis xxx. attigisset: & infrà. Nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere uolentes, & tam rationes e quam canones f obseruare: quia propositum uestrum prouidum intelleximus: & ideo propter urgentẽ necessitatẽ, & euidentẽ utilitatẽ ecclesię Capuanæ (quam in hac parte potius approbamus,) uolumus ipsum firmiter perdurare:præfatum subdiaconum nostrum,uobis in procuratorem g concedimus, liberam h administrationem ei tam in temporalib. quàm in spiritualibus committentes.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Illegitimus potest postulari nõ autem eligi: et electores nisi probauerint illum ignoranter elegisse, incidunt in pœnas Lateran. concilij.

CAP. XX.

INnotuit nobis quòd Vuigorensi ecclesia destituta pastore, prior & conuentus eiusdem loci magistrum M. archid. Eboraceñ. in episcopum elegerunt: cuius confirmationem, usque in aduentum ipsius (qui absens eligebatur & inscius) distulisti i qui tandem spontanea tibi & secreta confessione monstrauit, quòd conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset læsa: & infrà. Cuius electionem capitulum petijt per sedem apostolicã confirmari, præsentato

f Canones.Ideo dicit canones,quia non potuit sibi constare de ætate xxx.annorũ, quæ debet esse in quolibet episcopo ordinando.s̃.eo.tit.cum in cunctis,sed uidetur quod electio ualere nõ debet, ut puta facta de homine non plenæ ætatis.in c.cum in cunctis. Solue nihil fuit obiectum electo ut dicit s̃. nec iudex debet cognoscere nisi de ijs, quæ in iudicio deducuntur. Vel dic, quod hæc decre. non continet ius in eo quod iste confirmatur, sed est quædam prouisio, quod patet ex eo quod dicit, nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere uolentes &c.

Glo.seq. quærit & soluit. ponit opinio.Inno.

g Procuratorem concedimus. Nunquid per talia uerba confirmat electionem? Credo ꝙ sic a ,suspẽdit tamen consecrationẽ usq; ad legitimã ætatẽ. Innoc. papa iiij. dicit quod nõ: & cũ fuerit in ætate legitima, debet eligi in archiepiscopũ:& papa dispensat cum ipso, quia cum non esset ætatis legitimæ, papa ipsum concessit in procuratorẽ ecclesiæ Capuanæ. ac si esset simpliciter postulatus: alias electionẽ ipsius denũtiasset irritã & inanem, & canonici essent eligendi,potestate ea uice priuati.s̃.eo. tit. cũ in cunctis.& j̃. eod.c. proxi.si scienter eũ elegissent.

a Idẽ Tã. & Gof. & hic totum ex gratia secundum eos: quia minorẽ approbauit, & canonicos nõ puniuit. pro eis facit, ꝙ prælatus dicit̃ procurator. j̃. de donat. fraternitatẽ. Ioã. And.

h Liberã. Per illud uerbum non datur ei potestas male administrandi. xxj.q. j.relatio a .ar.C.de inoffi. test. si qñ. & j̃.e.ecclesia uestra.ad fi.Et licet p̃latus procurator dicatur.xij.q.j.§.ult.& c.ul.j̃.de dona.fraternitatem. tñ donare potest si consuetudo est j̃.de dona.cæterũ.& ff.de dona.filiusfam. considerata consuetudine loci & quantitate doni:ut in ca. p̃dicto, cæterũ.& ff.qđ ui aut clã.l.prohibere. §. nõ tantùm.

a Cõcor. tex. in l.j. & ibi Bar. ff. de offi. procur. & in l.filius. ff.de don.

INnotuit.Illegitimus eligi nõ potest, licet postulari possit.Et si eligatur,electio est nulla ipso iure.Et diuiditur,quia primo ponĩt factum & electio de inhabili.Secundo allegatio ꝓ dispensatione:ibi,quamuis. Tertio electionis cassatio:ibi,habito ergo, Abb. Sicu.

i Distulisti.Et merito, quia nec eius electionem confirmare

nobis electionis decreto [a] subscriptionibus eligẽtium roborato. Quidã autem suffraganeorũ tuorũ asseruerunt, eum fuisse filium cuiusdam militis, & ab eo ex quadã ingenua [b] & non coniugata [c] susceptum. Itẽ quoq; magister adiecit, ꝙ nunquam pater eius habuerat uxorẽ, sed matris eius uirginitatis florem præripuit quasi furtim: & infrà. Quamuis autem canon Lateran. concilij [d] ab Alexan. præde. nostro editus, non legitimè genitos adeo persequatur, quòd electionem talium innuit nullam esse [e], nobis tamen per eũ adempta non fuit dispensandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio: qui successoribus suis nullum potuit in hac parte præiudicium generare, pari post eum, imo eadem potestate functuris, cum nõ habeat imperium par in parem [f]: & infrà. Multa enim, in hoc casu dispensationem inducere uidebantur, literarum sciẽtia, morum honestas, uitæ uirtus, & fama personæ multipliciter a quibusdam etiam ex fratribus nostris (qui eũ in scholis [g] cognouerant) approbatæ: faciebant etiam hæc ad id nõ modicũ, concors capituli Vigorien. electio, petitio populi, assensus principis, uotum tuum, suffraganeorũ suffragia, & humilis deuotio confitẽtis, qui sponte ac humiliter suum maluit confiteri reatũ [h], quàm læsa conscientia thronum conscendere pastoralem. Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigori. capitulum eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improuidè potius elegisse (cùm ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisset, non per electionem inhibitam, sed per postulationem permissam [i]) electionẽ ipsã prædicti canonis autoritate cassatam, denuntiamus irritam & inanem: parcentes non modicum Vigor. capitulo: quòd eis nec pœnam infligimus expressam in canone supradicto: nec probare cogimus ignorantiam [k], quam allegant. Et quamuis post cassationem huiusmodi fuerit no-

firmare poterat nisi primo ipse consentiret electioni suæ. ĩ. eo. c. proxi. & infra. de transla. licet. & quia debet examinari. infra. eo. nihil.

Decretũ electionis quid continere debet.

a Decreto. Decretum debet continere totam seriem & formam electionis, nomina eligentium, & eorum consensum, & subscriptiones cuiuslibet, in hunc modũ: Ego talis canonicus talis ecclesiæ huic electioni iter fui & consensi, & propria manu subscripsi, si scit scribere. alioqui alius pro ipso & nomine illius de ipsius mãdato subscribere debet. ĩ. de senten. & re iudicata. cum inter uos. Et nomẽ electi debet continere, & ad quam dignitatẽ est electus, & quod scriptura illa fuit facta per publicam manum, uel per duos idoneos uiros. infra de probati. quoniam contra falsam. & sigillum capituli apponatur & hodie etiam debet continere inquisitionẽ, & uoluntates singulorum, & publicationes, & collationem & electionem, ita quod per tale decretũ appareat formam seruatam fuisse. Et illud decretum secũdum quosdam non est de substantia electionis, hodie uero ita est [1] de substantia quod si non fiat publicatio uoluntatũ, & inquisitio, & collatio & electio subsequenter incontinenti, cassatur electio, ĩ. eo. cum mana ecclesia. & c. cum post petitam.

b Ingenua. Ingenuus est is, qui statim ut nascitur liber est insti. de inge. in prin.

c Coniugata. Si enim fuisset coniugata, filius esset spurius, nec posset legitimari per matrimoniũ sequẽs. infra, qui filij sint legiti. tanta. Quid si contraxisset postea cum ea: nunquid ipse posset eligi tanquam de legitimo matrimonio natus? Non uidetur: quia non fuit de legitimo matrimonio natus. supra eod. cum in cunctis. Nec prodest, quod res deueniat ad eũ casum & c. tempus enim natiuitatis uidetur considerari debere, sicut tempus electionis. infra eodem, dudum. & argu. xxx. q. v. qualis. ut ibi in uirginitate desponsata, & hoc ita potest dici. Dico quod bene potest eligi, quia matrimonium sequens [2] omnia præcedentia purgat, & ille tanquam legitimus est habendus. ĩ. qui filij sint legi. tanta. idem dicitur in cap. qualis. quia uerba sunt intelligenda cum effectu. ĩ. de cleri. non resi. relatum. & de biga. debitum. in ult. glo.

d Lateran. Concilij. suprà. eo. cum in cunctis.

e Nullã esse. Sic ergo patet ex eo quod dicit, innuit nullam esse. & eo quod dicit inferius electionem ipsam, pdicti canonis autoritate cassatam, quod canon ille s. eo. cum in cunctis, est canon latæ sententiæ. ĩ. eod. cum Vintoniensis. dicit Tancr. ꝙ talis electio est nulla, & in hoc est canon latæ sententiæ, sed quãtum ad aliam pœnam quæ imponitur eligẽtibus, non est latæ sententiæ, sed ferendæ: & ad hoc inducit ĩ. eo. quisquis. & c. quia propter. Sed hoc non dico. imo quo ad omnia canõ est latæ sententiæ [3]. Sed huic contradicit quod dicit inferius, nec pœnã infligimus & c. id est, nolumus esse inflictã, quia parcimus eis, & hoc est quod præmisit, parentes non modicum & c. & illa duo ca. quia propter. & ca. quisquis. in alio casu loquuntur: ut ibi dicemus. Ber.

f In Parem. Sic xxj. dist. inferior. & ff. de arbit. nam magistratus. & ff. ad Trebellia. ille à quo. §. tempestiuũ. nisi se subijciat ei: ut ff. de iurisd. om. iudi. est receptum. & ij. quæ. vij. nos si incompetẽter. nisi ratione legationis. xciij. distinc. præcipimus. uel delegationis. infra de offi. deleg. sane. ij.

g In scholis. Multum enim operatur notitia scholastica, sicut & militaris. ff. de castren. pecu. miles filius fam. & l. si forte. in fin.

h Reatum. Id est defectum siue impedimentum: quia & si non sit nota delicti, est tamen nota defectus impedientis promouendum. infra. de pur. ca. accedens.

i Permissam. Et sic patet quod illegitimus potest postulari. de hoc dictum est supra. de postula. c. ul. sed nõ alias indignus, puta suspensus. uel qui suspensionem non seruauit. supra. de postu. c. j. [4]

k Ignorantiam. Ignorantia crassa & supina non excusat. infra. de eo qui renũ. episc. c. j. unde probare debebant isti ignorantiam quam allegabant, ut hic dicitur lxxxij. dist. proposuisti. crassa fuit istorum ignorãtia, quia

1 Modo loqtur: qa licet forma sit de substãtia: nõ sequit ꝙ litera testimonialis sit de substãtia. Ioan. And.

2 Sequẽs. Sed illud nõ obseruat in Anglia d̃ qua loquitur hoc capi. ideo adhuc esset postulandus.

3 Hoc pbat. ĩ. eo. si compmissarius. §. porro i. si. lib. vj.

4 Ibi culpa factus est irregularis hic sine culpa. lxj. distin. nasci :ii indignus ppter crimẽ, hic ob defectum. Ioã. And.

quia improuide ipſum elegerunt,non requirentes de eius pſona ab his per quos certificari potuerũt. xxxvij.diſt.§.ult.& ĩ.de reg.iur.c.pen. & ff. de iur. & fa. igno.l.regula.& ideo debebant probare diligentiam adhibitam,& ſic probarent ignorantiã. hanc ignorantiam poterant probare per iuramentum.ĩ.de teſti.præſentiam.& ĩ.de except.paſtoralis.ar.bo.infra de ſeru.c.vnico.

a Ad petendam. alias ſi fuiſſẽt,miſſi ad eligendum ſimpliciter, bene potuiſſent poſtulaſſe. ĩ.eo.in cauſis.

b Suſceptionem. per hoc uidetur ſolui quæſtio dominicalis qua quæritur ſi epiſcopo depoſito, canonici eligũt aliũ antequã recipiant literas papæ, quibus reſtituitur depoſitus. ar. c̃ hic pro reſtituto. viij. q.vlt. c. ulti. C. de mand.princ.l.una. ĩ.de præb.inter cætera.arg.cõtra.vij. q.j.eos qui.ff.đ de cur.l.ij.ĩ. de renũ. ex tranſmiſſa.& C. de nup.neque.

c Præſentare.Sic patet quod metropolitanus non poteſt cũ illegitimo diſpẽſare,ex quo illum ſibi præcipit præſentari.Arg.cõtra.ĩ.đ corp.uitia. cum de tua. Ber.

Cvm inter canonicos. Electus a maiori parte capituli, ſi eſt idoneus, & cõſenſerit vel cõſentire uelit (etiam ſi nõ ſit de gremio eccleſiæ) refutari non pôt. Diuiditur. Nam primo factum & partium allegationes ponit.Secundo ibi,diſcretioni, definiendum committit. Abbas Sic.

c Capituli.No.quod licet diſſenſio ſit inter canonicos:& quidam agant contra alios: ibi dicitur eſſe capitulum ubi eſt maior pars:& poſſunt cõſtituere procuratorem, & ille dicetur capituli procurator: & in conſtituendo talem procuratorem non requiruntur ſinguli de capitulo,ſed tantũ,illi qui ſunt maior pars: alias committeretur falſum, ſi ſingulorũ nomina ibi ponerentur alijs ignorantibus.ĩ.de his quæ ſi.a præla.ſine conſenſu capituli. quanto. & iſte procurator habebit expenſas de capitulo, imo de bonis epiſcopatus in negotio electionis:ut infra eodem. ut præteritæ.& de procurato. cum pro cauſa.

e Epileptico.de quibus habes xxxiij. diſt. maritum & c.clerici. & c. communiter definimus.

f Recuſatus.per hoc uidetur, quod crimen in modũ

bis ſupplicatũ,ut dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare: ſupplicationem huiuſmodi, quæ nomine capituli nõ fiebat cùm non ad poſtulandã diſpenſationem, ſed ad petendã a confirmationem ipſius fuerint nuncij deſtinati)ad præſens,non duximus admittendã: decernẽtes irritũ & inane,quicquid ſuper ordinatione ipſius epiſcopatus ante ſuſceptionem b literarũ noſtrarũ fuerit attentatum. Quòd ſi Vigorien.capitulũ eundem magiſtrũ propter prærogatiuã meritorũ ipſius duxerit poſtulandum, poſtulationem apud ſedem apoſtolicam præſentare c procuret.

Idẽ Genuenſi archiepõ,& Placẽtino & Bobiẽ. epõ.

Non poſſunt electores in præiudicium electi compromittere, ſed ſi conſenſerit electioni ſuæ, uel cõſentire uelit:nõ obſtante laudo in contrariũ lato eſt confirmandus. ſi aliud canonicum ſibi non obſiſtat, licet non ſit de gremio illius eccleſiæ quantumcunque ob cauſamà maiori parte fuerit appellatum, & in hoc ultimo eſt iſte tex. multũ nota.

a Nec cũ minore in epiſcopatu. & ſic ſeruat curia,ſecundũ Comp. ad hæc de æta.&qualita.c.uni. lib.vj. De ordine dicam de æta.&qualita.a multis. Ioan. And.

Capitulũ eſſe ibi dicitur, ubi maior ps canonicorum eſt.

exceptionis probatum in uno iudicio, præiudicet in alio.arg.ſ̃.eo.ſuper eo.& ij.q.j. ꝓhibẽtur. licet enim crimen in modum exceptionis probatũ non infamet. ĩ.de or.cog.cum dilectus.in fi. tamen grauat eius opinionem.unde inhoneſtum eſt admittere talẽ.ff. de decurio.eos. & C. de adul. & ſi libidinẽ.

CAP. XXI.

Cvm inter canonicos Saoñ. ſuper electione Pontificis quæſtio verteretur,ad ſedem apoſt S. ſubd.Saoñ. & I. ꝓcurator capituli d acceſſerunt: & infrà. Propoſuit autem procurator prædictus, ꝙ ſinguli requiſiti communi aſſenſu in Haſteñ. præpoſitum (excepto prædicto ſubdiacono) conuenerũt: quo in ſua duritia permanente, aliorum conſenſus redactus fuit in ſcriptum publicum conſequenter. Cæterùm pro parte altera fuit propoſitum ex aduerſo, quòd cum ſeptem eſſent canonici Saoñ. in capitulum ſe receperunt de futura electione pontificis tractaturi: ſed archidiacon. archipræsbytero & præpoſito dictum Haſten. præpoſitum nominantibus: fuit a præfato S. obuiatum aſſerente ipſum morbo epileptico e laborare, pro quo alia uice tanquam inhabilis fuerat recuſatus f: nec ad aliam g eccleſiam debere fieri tranſitum, do-

In cauſa uero criminali bñ repellẽt teſtis a teſtimonio, ſi in alio iudicio eſſet repulſus, probato eius crimine in modũ exceptionis, de quo grauata eſt eius opinio. ĩ.đ teſtib. teſtimonium. Sed adhuc probandũ eſt ipſum morbo epileptico laborare: quia nõ conſtabat illũ ſic fuiſſe repulſum p illã allegationẽ. ſed ſi de hoc cõſtaret,nõ deberet amplius eligi.arg.ſ̃. de poſtu. gratũ.ubi caſſatur electio illius, ſeu poſtulatio ſecũdo facta quæ primo caſſata fuit ꝓpter vitiũ perſonæ: ut ſ̃. eo.ſuper eo.

Gloſſa ſequens quærit, ponit opin. Lau. ſecundo Vincen.& Ioan.tertiò Tancredi quam approbat,& contrarijs reſpondet.

g Aliam. hic ſumitur arg. qđ non eſt electio faciẽda de aliena eccleſia, quandiu reperitur idoneus in eadem. Sed pone quod maior pars capituli & ſanior eligat de alia eccleſia, & minor đ eccleſia ſua: quæ illarũ pualet? In hac quæſtione dicit Lau. quod ſi duæ partes capituli eligunt de aliena eccleſia,tenet electio: quia duæ partes uicem totius capituli obtinent. ſupra eo. licet de uitanda.& infra eodem. ſcriptũ eſt in Apocalypſi. vbi poſtulatio facta a duabus partibus præfertur electioni factæ a minori parte: quia ſi duæ partes capituli non ſunt in eccleſia,non uidetur capitulum eſſe.ff. de decre.ab ordi. fac. leg.iij.& ff.quod cuiuſque uniuerſita.plane.ſed ſi non eſſent duæ partes, licet eſſet maior pars,& eligant de aliena eccleſia. nõ ualet electio: ſi minor pars eligat de ſua eccleſia. & ſic intelligit illa iura. lxj diſtin. obitum. & capitu. nullus inuitus. lxxxv.diſtinct. Florẽtinum. Vincen.& Ioan. dixerunt,quod ſemper præualet electio de propria eccleſia a minori parte facta etiam duobus. argumentum prædictorum decretorum. & ſexageſimatertia diſtinctione, literas.& C.de epiſcopis & cleric.in eccleſijs. & infra,de clericis peregrinantibus. capitulo ultimo.

& vij.q.j.deniq;.& quod dicitur hic, est allegatio: sed ideo hic obtinuit electio de aliena ecclesia: qa minor pars unum elegit sed obstat. j̃.eo. in causis. & illud dicunt propter formam.mãdati, ut præualeret postulatio de aliena ecclesia electioni de ꝓpria. Tan. [1] dixit (& melius ut mihi uidetur) quod electio facta a maiori & saniori parte capituli, præualet undecũq;: siue de sua ecclesia eligãt, siue de alia, dummodo aliud canonicũ nõ obsistat: & hoc satis bene colligitur in hac decret. quia ꝓpter rationem illam quam hic allegabat S. subdiaconus friuolam reputauit, & inhæret illi soli de morbo epileptico: ut j̃. dicit, nõ obstante appellatione, si qua ex alijs superius memoratis causis, cũ eas friuolas &c. & s̃.eo. licet. in fi. & optime facit. j̃. eo. quia ꝓpter. ubi dicit, Is eligatur, in quem maior & sanior pars &c. nõ distinguendo de quacunque ecclesia. & cap. in genesi & cap. ecclesia uestra. ubi dicitur qđ electio debet fieri a maiori parte capituli. Quid respondebis illis capitulis. lxj. distinct. nullus. & c. obitũ. & illi capitulo, florentinũ? Dicas quod verũ est, quod ita deberet fieri, & honestũ esset, & de iure est, si tñ maior pars aliter facit, ualet: quia in hoc renũtiauit iuri suo quod in fauorem ipsorum fuerat introductũ [2]. Nã & optimus eligendus est & melior. lxiij. distinctione, metropolitano. & xxv. distinct. capit. unum. §. nunc autem & viij.q.j. licet ergo. & tamen toleratur dummodo sit sufficiens supra eodem, cum nobis olim. & infra eodem. cũ dilecti. ubi multi meliores erãt in ecclesia, & sufficit ne malus existat. xvj. quæstio. ultima. monasterium.

[1] Tanc. & bene & ita obseruatur. Pa.

[2] Ad idẽ est text. in l. quæro. § si uẽditor. ff. de ædil. edic. & in l. herẽnius ff. de euictio.

[3] Ac sic dicat glo. si eodem iure habere eligere & cõfirmare: tũc confirmaret eligendo. Ponit Innocen. exemplũ, quãdo qs ex concessione uel priuilegio habet vtrunque: per iura al leg. in pri. glo. Ioan. An. Secus si utrũque habet in diuersa q̃litate. Panor. hic num. 9. & s̃. e. c. causam.

nec reperiretur idoneus in ecclesia Saonensi, & infra. Post hæc archipræsbyter pro parte altera de rato (ut dicebat) literis præmunitus: ipse uerò S. pro parte sua in Mediolañ. archiepiscopum compromittere curauerunt, qui magistrum G. modiceñ. canonicũ eis dedit in episcopũ, & cõfirmauit [a]: & infra. Discre. v. mandamus quatenus cùm constet electionem de præposito memorato a maiori & saniori pàrte capituli celebratã, fuisse publicatam etiã & subscriptam [b], si dictus præpositus eidem electioni consenserit, ut per mutuum consensum eligentium & electi, quasi coniugale [c] vinculum spiritualiter sit cõtractum; nisi sufficienter sit ostensum eundem morbo epileptico laborare (super quo contra ipsum dicitur appellatum) uos nõ obstante appellationis obiectu, si qua ex alijs [d] causis superius memoratis proponitur interposita (cum eas friuolas reputemus) electionem cõfirmetis ipsius non obstante, quòd post talem electionem à præfato archiepiscopo proponitur esse factum, etiam si a partibus in eum fuerit compromissum: cum electores a tali electione sic resilire [e] nequiuerint. Quòd si electores illius nõ compromiserint [f] in archiepiscopum memoratum: etiam si dictus præpositus nõdum electioni de se factæ cõsenserit: eo tamen consentire uolente [g] (dummodo a morbo sit immunis obiecto) vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

Idem Prænestino episcopo apost. sed. lega.

Electus à maiori, & saniori parte capituli, si est & erat idoneus tẽpore electionis confirmatur, si autem erat indignus

[a] Confirmauit. sed nonne eoipso quod elegit cõfirmasse uidetur: ut lxiij. dist. in synodo. & ff. de auth. tu. l. j. sed non est uerum. j̃. de fi. instr. inter dilectos. vers. cæterum. & s̃. eo. cum inter uniuersas. in fi. quoniam tanquam arbiter elegit, & tanquã archiepiscopus confirmauit. arg. ff. quando appella. sit. l. j. §. solent. sic j̃. eo. quod sicut. §. præterea. j̃. de concess. præb. postulasti. Sed nũquid potest irritare propriã electionem, si tempore cõsecrationis uel cõfirmationis probatur ei crimen in modum exceptionis? Arg. quod nõ: quia cum ipsam electionem teneatur defendere, eã non debet impugnare. ar. j̃. de nat. ex. li. vẽ. c. uno. & j̃. de cle. coniug. diuersis fallacijs. arg. ff. de cond. inde. frater a fratre. & ff. si serui. ven. altius. Sed nõ est ita: quia tanquam alius confirmat, & tanquã alius eligit. argu. iij. q. vij. c. infames. vers. item si contra patrem pupilli. & de hoc dixi plura arg. s̃. eo. cum inter uniuersas.

Glossa sequens arguit, & illud reprobat.

[b] Et subscriptam. arg. colligit hic a cõtrario, qđ ante subscriptionẽ possẽt recedere electores ab electione. argu. j̃. de censi. olim & j. q. vij. saluberrimum. & lxiij. dist. quanto. Sed nõ est verũ: quia postq̃ electus est aliquis, nõ possunt electores mutare propositum suum, dummodo ipse electus uelit cõsentire: ut infra dicitur, imo ẽt ante electionem factam facta publicatione scrutinij uariare nequeũt electores. j̃. eo. publicato. argu. j̃. eo. in causis. & ff. de ser. rustic. prædio. per fundũ. & ff. de regu. iu. nemo. imo si nollẽt illum eligere in quẽ maior & sanior pars consensit, deberent per superiorem cõpelli. j̃. eo. publicato. qa illum tenentur eligere ex quo iam sic ꝓcessum est. j̃. eo. quia propter.

Electores propositũ mutarĩ nõ possunt, vbi aliqs electus ẽ.

[c] Quasi coniugale. sed in ueritate cõtractũ nõ est vinculũ coniugale per consensum eligentium & electi, ante confirmationem. j̃. tit. proxi. inter corporalia. versic. unde cum nõ sit &c. & j̃. ut lit. non contest. quoniã. §. si uero. in prin. Et ideo dicit quasi: quia posset renunciare sine licẽtia ante confirmationem papæ. arg. prædictæ decr. inter corporalia. ut ibi no. uersi. sicut autẽ. sed hoc ideo dicit: quia nõ possunt ab ea recedere. & quia uinculum illud initiatum est, & ideo quasi contractum. infra titu. proxi. c. ulti.

[d] Ex alijs causis. scilicet quia erat de alia ecclesia, & in eadem erant idonei.

[e] Resilire. cõtra. s̃. de postula. bonæ. Sed aliud est in postulatione. & aliud in electione per quã ius acquiritur. viij. q. ij. dilectissimi. Et per postulationem ius nõ acquiritur. s̃. de postu. c. pen. imo potest dici, quod idem est, vt si postulatio sit publice facta in scrutinio, uel superiori præsentata, nõ possint ab ea recedere [4]. supra de postu. bonæ ut dixi. s̃. de postu. c. ult. & pen.

[4] Recedere idem ĩ electionibus quæ ĩ canonicis fiunt post illas publicatas non licet uariare. ij. q. vj. nominationes. C. de appell. l. qui ad ciuilia. Innocen. Io. And. in no uel,

[f] Non compromiserint. maxime supple: quia idem est ac si compromisissent, ut dicitur supra: quia siue compromiserint, siue non, possunt mutare cõsensum suum: ut dictum est.

[g] Volente. Vt uoluntas impleatur, necesse est: quia vbi est opus facto, uoluntas non sufficit. j̃. de eo. qui mit. in pos. causa rei ser. constitutus. & j̃. de big. nup.

Dudum

in ordinibus, ſcientia uel ætate. et fuit ſcienter electus, electus à minori parte ſi eſt dignus confirmabitur.

CAP. XXII.

j DVdum ad audientiam noſtrã quæſtione perlata peruenit, quod uacante præpoſitura Colonien. eccleſiæ in duo ſe uota eligentium diuiſiſſent, cauſam iudicibus duximus committendã: & infrà. Ipſi uerò partes ad ſuã præſentiam conuocarunt: receperunt teſtes, examinauerunt eligentium conſcientias a, audiuerunt allegationes utrinq;. Et quoniam præpoſitus ſancti Georgij, eorum ſententiæ ſe aſſeruit nolle ſtare, proceſſum ad ſedé apoſtolicã deſtinarunt b, & infrà. Cumq; nuntij præpoſiti ſanctorum apoſtolorũ ſtatuto termino ad præſentiã noſtram acceſsiſſent, præpoſitus ſancti Georgij nec uenit, nec pro ſe miſit idoneum reſponſalem: & infrà. Geſtis igitur iudicum diligenter inſpectis inuenimus, quòd pro præpoſito ſanctorum apoſtolorum authoritas, pro ꝑpoſito uero ſancti Georgij numerus c eligentium faciebat: cùm primus à xiiij. tũ perſonis tum canonicis, qui alios dignitate d, ætate, & tempore e † præcedebant, ſecundus uerò à xxiiij. fuiſſet electus: & infrà. Cùm autem allegationes pro eodem præpoſito ſancti Georgij coram iudicib. ipſis propoſitæ, nobis non fuerint præſentatæ f propter quod non potuimus ſcire g per nos quid obiecerit, uel quid reſponderit ad obiecta, ſicq; cauſa remiſſa non fuit ſufficienter inſtructa, ad diffinitiuam ſentẽtiam non duximus procedendum h, ſed deciſioné cauſæ ipſius iudicibus commiſimus ſub hac forma, ut ſi uel notoriũ eſſet, uel per ea quæ iam dicta erant cõſtaret quòd præpoſitus ſancti Georgij electionis i tempore pateretur uel in ordinibus k uel in ſcientia uel in ætate

DVdum. Prima pars ponit cõmiſsionem prius factam. Secunda ibi, Ipſi uero. ponit iudicũ proceſſum. Tertia ibi, Cumq; ponit unius partis comparationem & alterius contumaciam. Quarta ibi, Geſtis. examinat proceſſum non plene remiſſum: ob quam cauſam ſub certa forma definiẽdũ committit. Abb.

a Conſcientias. Nota conſcientias eligentium examinandas, ſicut conſcientia accuſatoris. ij. q. vij. ſi qui ſunt.

b Deſtinarunt. Quoniam ita mandauit pa. quod ſi altera partiũ nollet quod ipſi iudices cauſam terminarẽt cauſam inſtructam remitterẽt ad ipsũ. alias nõ fuiſſet eis licitum recuſare.

c Numerus. Ex eo quod hic dicit in fine, colligitur, quod numerus præfert autoritati. ĩ. de app. conſtitutis. non enim præferẽda eſt dignitas niſi cum numerus eſt par, uel in modicũ excedit. ff. de pact. maiorem. & ĩ. eo. eccleſia ueſtra. ubi numerus non profuit. ĩ. de teſtib. in noſtra. & de hoc dicemus in illa decr. eccleſia ueſtra.

d Dignitate. Ecce in quibus conſiſtit autoritas. xxiij. diſtinctio. cap. j.

e Et tẽpore. Quia ante ordinati fuerunt uel inſtituti in eccleſia. ĩ. de maio. & obe. c. j.

f Præſentatæ. Et ſic non remiſerunt cauſam ſufficienter inſtructam: & ideo male fecerunt, quia cauſam inſtructam remittere debuerunt: ut C. de appel. ne cauſas. ĩ. de appel. conſtitutis. C. de rela. l. j. & ij.

g Scire. Sic ſupra eo. ſignificaſti.

h Procedendũ. Proceditur tñ contra contumacẽ in cã appellationis. ĩ. de appel. ſæpe. & C. de tẽp. appell. l. ult. §. illud. Sed hæc non fuit cauſa appellationis.

Gloſſ. ſeq. not. tempus electionis et c. alle. iij. iura in contrariũ alleg. duo, et ſoluit. Demum ponit Broçar. de initio ſpectando. alleg. pro initio. vi. c. et xi. ll. pro fine tria ca. et vi. leges, demum ſoluit.

i Electionis tempore. Iſta tria præcipue requirũtur in epiſcopo. ſ. eo. cũ in cunctis. Et not. quod in huiuſmodi electionibus tempus electionis ſpectatur an ſint tunc idonei. ĩ. de æta. & quali. cum bonæ. & ĩ. de cler. excõmuni. poſtulaſti arg. ĩ. eo. auditis. Ar. cõtra. ſ. de poſtu. bonæ. j. ĩ. eo. quod ſicut. §. ſi autem. Sol. tempus electionis debet ſpectari, & ſi tunc non tenuit electio ipſo iure, poteſt tractu tẽporis conualeſcere: ut in primis concor. & xvj. q. iij. c. placuit. §. poteſt. uerſi. quæ enim ab initio &c. ſi uero ab initio nõ erat nulla ipſo iure ſed per exceptionem poterat caſſari, tunc tractu temporis põt rata haberi: & ſic loquuntur contraria. Item ar. eſt hic initium ſpectandum. j. q. j. principatus. & xvj. q. iij. ſi ſacerdotes. & lv. diſtin. præcepta. & ĩ. de probat. poſt ceſsionem. & ff. de orig. iur. l. j. ff. de re. iur. quod ab initio. ff. de mino. deniq;. §. j. ff. de pub. iudi. is qui. ff. de iuriſ. om. iud. cum quædam. & ĩ. de for. compe. propoſuiſti. & ſ. de reſcript. eam te. ff. manda. l. ſi procuratorem. j. reſpon. ff. ad mace. ſi tamen. & ff. de pœnis. l. j. & C. de teſta. l. j. ff. de ua. mu. l. ij. §. q ad munera. & ff. de pecu. licet. §. ſi filius. in fi. Ar. cõtra. ſcilicet finem ſpectandum. ĩ. de teſt. cog. ca. præterea. ĩ. de deſpon. impub. acceſsit. & ca. literas. ff. de rit. nup. ſi qs. ff. de iure fiſci. non intelligitur. §. ſi quis palam. ff. de iudi. cum furioſus. ff. de ſtatu. ho. liber homo. inſti. de inge. §. ſufficit. & ꝓ utraq; parte. ff. communia præ. receptum eſt l. Solu. uerum eſt initium fore ſpectandum in contractib. uel quaſi. & in delictis uel quaſi z. in omni enim negotio, ex quo actio oriri poteſt: & in decretis & conſtitutionib. niſi propter fauorem aliud contingat, ſicut in matrimonio uel libertate: ut patet per concor. proxime poſitas. Illud quod dicitur, finem ſpectandum, habet locum cũ quæritur an id dedit uel non dedit ſeu quando dediſſe vr: uel qñ poſsidet uel reſtituit ſiue cum capere potuit. in auth. de nup. §. quia uero hactenus. colla. iiij. & ff. de ali. & cib. lega. l. mela. inſpicitur enim tẽpus quo capax eſt. ff. de iure fiſ. non intelligitur. §. ſi quis palam. Et ſi ago contra te, & non competit mihi ius, ſi tempore ſententiæ competit, ſequitur condẽnatio. ff. de pecu. quæſitum. ff. de rei uen. ſin autem. §. j. ff. depoſi. l. j. §. non ſolum.

k In ordinibus. Talis electio nulla eſt, & deuoluitur poteſtas eligendi ad alios licet pauciores, ut hic patet expreſſe. & hoc intellige quando ex certa ſcientia eligitur. alias non eſſent priuati ſi probarent ignorantiam, & ita iſta tria & quodlibet illorum, reddũt electionem nullam.

Alias, denunciarunt.

† Iſte tex. quotidie ad hoc allegatur quod ſocius dignitate, ætate & receptionis tẽpore ſocium præcedit concord. glo. ĩ uer. cõtra maiores in c. lex. ij. diſ.

l Alia iura circa idem & circa mediũ ſpectandũ & nõ ſpectandum, uide. ĩ. de cẽſi. ca. iij. in gloſ. ij. Ioã. And. in nouel.

z Adde tex. & ibi Bart. in l. quod ait. §. qđ ait. ff. de adul.

defectũ, qui eum iuxta canonũ ſanctiones † impediret ad huiuſmodi officium promoueri, ei (nõ obſtante ipſius abſentia corporali [a]) ſilentium imponentes, præpoſito ſanctorum apoſtolorũ præpoſituram adiudicarẽt eandẽ: alioqui (cum in eum nõ ſolum plures, ſed duæ penè partes conuenerint, & impedimẽtis [b] ceſſantibus appareat quòd eum bono zelo elegerint) præpoſiti ſanctorũ apoſtolorum electione caſſata, electionem confirmarent ipſius, & ei facerent tanquam præpoſito reſponderi.

Idem canonicis Maguntinen.

Recipientes poſtulatum ad eccleſiam tãquam inſtitutum uel adminiſtratorẽ ante admißionẽ poſtulationis à ſuperiore factam priuati ſunt poteſtate eligendi, et ad alios licet pauciores deuoluitur poteſtas eligendi: & ſi oẽs priuati ſunt deuoluitur ad papam in eccleſijs cathedralib. h.d. ſecundũ principaliorẽ intellectũ qui magis congruit literæ.

CAP. XXIII.

BOnæ memoriæ Maguntin. archiepiſcopo uiã uniuerſæ carnis ingreſſo, & quibuſdã petentib. Vuarmacien. epm, quibuſdã uero archiepiſcopũ ueſtrum tunc præpoſitum ſancti Petri. Maguntin. ſibi eligentibus in paſtorem: Præneſtino epiſcopo à ſede apoſtolica legato, dedimus in mandatis ut ſi eundem epiſcopum quo ad temporalia uel

† Alias, ſãctiones canõicas

[a] Corporali. Sic j. de re iudi. cum olim. & bene poteſt procedi contra abſentem in iſto caſu etiam lit. nõ conteſt. quoniam frequenter. §. porro. Ar. cõtra. j. de dolo & contu. cum olim ubi expectatur per annum. Sed illud in eo qui appellauit: illud quod dixit, quod poteſt procedi contra abſentem legitime eo citato, intelligas, ut j. de ap. per tuas.

[b] Impedimentis. Propoſitis contra ipſum in ætate, in ordinibus, in ſcientia, in literatura.

BOnæ memoriæ. Qui per impreſsionem laicorum aliquem poſtularunt, ipſo iure ſunt priuati poteſtate eligendi. h.d. ſecundum intellectum qui multum placet Innoc. Hæc tamen lectura non multum conuenit huic literæ, ſed allegationi contẽtæ in antiqua. Tertio legitur ſecundum eundem Innocen. Qui poſt & contra appellationẽ legitimam aliquẽ poſtularũt: ipſo facto ſunt priuati poteſtate eligẽdi: & ad alios licet pauciores poteſtas deuoluitur, hæc etiam lectura non multum congruit literæ, ſed magis elicitur ex antiqua. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponitur factum, & ſub certa forma facti cõmiſsio. In ſecũda ibi, licet aũt proceſſus factus iuxta dictã formã. In tertia ibi, contra uero oppoſitio cõtra proceſſum legati, & reſponſio. In quarta, ibi nos igitur. motus principis, & confirmatio proceſſus.

Et pro euidentia caſus præmitte quod uacante imperio duo fuerunt electi in diſcordia. Otho: [1] ſcilicet & Philippus [2]. Ciuitas maguntina adhærebat tunc Philippo. Præpoſitus autem ſancti Petri qui alias erat canonicus maguntinus & quidam alij canonici maguntini adhærebant Othoni. Vnde propter potentiam Philippi non audebant ſtare in ciuitate maguntina, interim uacabat eccleſia maguntina. Inſtabat Philippus ut poſtularetur epiſcopus Vvarmatien. canonici autem exitij non audentes uenire ad ciuitatem propter potentiam Philippi, timentes ibidem impreßionem, ne ſcilicet compellerentur eligere ad petitionem Philippi, miſerunt nuntium ad capitulum petentes quod cum inſtaret tempus electionis fiendæ, aßignarẽt locum tutum in quo nulla timeretur impreßio, alias appellabant ad Romanum pontificem. Capitulum uero hac petitione non obſtante poſtulauit Vvarmatien. epiſcopum, & appellauit ne aliquid attentaretur per alios in præiudicium ipſius poſtulationis, & receperunt iſtum epiſcopum poſtulatum ad adminiſtrandum iura ipſius eccleſiæ antequam papa poſtulationem admitteret. Canonici uero abſentes, (licet paucißimi numero) elegerunt dictum præpoſitum in archiepiſcopum. Orta itaque contentione ſuper iuribus electionis & poſtulationis. Contra ipſam poſtulationem factam à maiori parte opponebatur principaliter tria ſecundũ unũ intellectũ. Primo quod poſtulauerant poſt & contra appellationẽ legitimã. Secundo quod receperũt poſtulatum in adminiſtratorẽ iuriũ eccleſiæ. ſeu qd ipſe poſtulatus adminiſtrauerat ante admiſſam poſtulationẽ, Tertio quod per impreßionẽ laicorũ uidelicet Philippi & aliorũ procerum dictum epiſcopum poſtulauerunt. Cõtra electionem uero factã ab alia parte opponebantur principaliter duo. Primo qd fuerat facta a paucißimis canonicis. Secundo quod poſt appellationem interpoſitam à maiori parte. Poteſt addi tertia oppoſitio. quod fuerat facta poſtulatione non caſſata. Cauſa fuit delata ad papam, qui cauſam delegauit legato qui erat in partib. ſuis hac forma, quod ſi cõſtaret illos canonicos recepiſſe dictũ poſtulatũ in adminiſtratorem, uel quod ipſe poſtulatus adminiſtraſſet in ſpiritualib. uel tẽporalibus: illã poſtulationẽ nuntiaret irritam & inanem: mãdauit forte de alijs cauſis inquiri quæ fuerunt ex hac litera deciſæ. In facto uero electionis mandauit inquiri de metu quem præpoſitus & alij canonici timebãt, & ſi de eo cõſtaret mandauit cõfirmari electionem eorum. Non obſtãte appellatione à capitulo interpoſita: cum ipſi non duxerunt deferendũ appellationi interpoſiti ab alia parte. Legatus uero licet notoria forẽt quæ obijciebantur cõtra poſtulatũ, tamen ad maiorẽ cautelam teſtes recepit, & cũ de obiectis fuiſſet ſibi facta fides, illam poſtulationem denuntiauit irritam, & electionem aliorum canonicorũ confirmauit, & electum ordinatũ in presbyterum & in epiſcopũ cõſecrauit. Cõtra proceſſum legati oppoſuit capitulũ inter cætera quod eis et Vvarmatien. epiſcopo nõ citatis proceſſerat, et ſic ex defectu citationis dicebant proceſſũ nullũ: Papa uero iſtã obiectionẽ multipliciter cõfutauit: quia primo cũ iſte exceſſus eſſet notorius nõ indigebat aliqua examinatione nec citatione. Secũdo quia pſumendũ eſt pro his q à iudice ſunt acta, nec poterãt ipſi docere ſe non fuiſſe citatos. Quia licet

quilibet

[1] Otho. Saxonum Ducis filius huius nois iiij.

[2] Philippus Sueuiæ Dux, qui quandiu uixit pualuit.

quilibet diceret de se: eorũ tamẽ testimonia erãt singularia, & sic nõ probant. Tertiò quod ipsi miserunt nuncium ad se excusandũ, unde erat præsumptio quod fuerunt citati, & quemadmodũ miserunt nunciũ, ita poterant destinasse procuratorẽ. Et tandẽ papa inspectis prædictis & maximè quòd ex tribus causis supius expreßis ipsi canonici reddiderũt se indignos. Itẽ quia præsupposito quòd oẽs pariter deliquißẽt ptãs fuisset denotata ad ipsum Papam qui illam postulationẽ cassauit seu caßam & irritam pronunciauit & electionẽ factã de præposito qui intererat archiepiscopus confirmauit. Abbas Sic.

spiritualia recepisse constaret [a] ecclesiã Mag. uel ministrasse in temporalibus aut spiritualibus in eadem: postulationem factã de ipso nunciaret [b] irritã: & ĩ. Deinde inquireret de ipsius electione archiepĩ veritatem, & si ei de vi [c] quã ipse & sui metuebãt [d] constaret [e], eo nõ obstãte, ꝙ post ap. ad nos interpositã fuerat ĩ ipsius electione processum, cum alij qui appellationi ad nos interpositæ ne sine ipso ac socijs eius haberent in electione ꝓcessum, nõ duxerunt deferendũ: uti cõtra ipsum hac exceptione [f] nõ possent, Quia frustra legis auxiliũ inuocat, qui cõmittit in legem [†], unde nec ab eis posse obijci videbatᷓ ꝙ idem esset a paucioribus secũdũ eorũ assertionẽ electus, cũ ipsi ap. ad nos legitimè interpositã cõtemnẽtes: & præter licentiã [g] nostrã recipiẽtes epm memoratũ reddiderint se indignos electionẽ archiepĩ confirmaret [h]: & ĩ. Licet aũt essẽt notoria quæ cõtradictum Vuarmatien. epm & eius fautores fuerant obiecta: prædictus tñ legatus ad maiorẽ cautelã multos testes recepit [i] ex ipsius archiepiscopi parte productos. Vnde ipse iuxta mãdati nostri tenorem procedens, postulationem factã de Vuarmatien. cassauit [k], & electionẽ eiusdẽ archiepiscòpi memorati (quanuis a paucissimis [l] celebratã) curauit autoritate apost. confirmare, ipsumq; ordinauit in præsbyterũ & tandẽ in archiepm cõsecrauit: & ĩ. Contra uerò legati ꝓcessum hoc facere uidebatᷓ ꝙ non citatis Vuarmatien. epo & eius fautoribus processisset. Porrò excessus

[a] Constaret. Nam si hoc esset de iure communi, debuit perdere primã & secundã. xij. q. j. eps. & c si q̃s eps. & ĩ. de translat. quãto.

[b] Nũciaret. Si s̃. eo. qualiter. & ĩ. de præb. cũ iãdudum.

[c] De vi i. vio'ẽta impressione ĩferẽda. sic ĩ. e. cũ Vintonieñ. ut no. in casu. sed ibi fuit illata.

Gloss. seq. recitetur per quæstionẽ. an uocatus ad electionem qui iustè timet uenire, teneatur committere, et olim tenuit quod sic. In additione distinguit inter impedimentum proprium & commune.

[d] Metuebant. Si citati nõ poterant uenire ad ecclesiã cathedralẽ, debebãt cõstituere ꝓcuratores q̃ uice fungerent illorũ. ĩ. e. quia ꝓpter. & sic uidetᷓ ꝙ nõ ualuisset eorũ appellatio, quominus alij ꝓcedere potuissent: nõ credo ꝙ hodie ualeret talis appellatio: q̃a ex quo maior pars citat minorẽ, si iusta cã impediti uenire nõ possunt, cõstituere debẽt procuratorẽ. ĩ. e. ti. q̃a propter. alias credo, quod electio maioris partis præsentis ualeret per eandẽ constitutionẽ, quia ꝓpter. si aũt maior pars canonicorum iusta de causa [1] esset absens, nec posset uenire ad ecclesiã ĩ qua debet electio celebrari, & sint in loco in quo debẽt ad electionẽ uocari, satis credo, ꝙ minor pars debet ire ad maiorẽ, si potest, & ecõuerso. alias ad locũ cõmunẽ conueniant oẽs, uel cõstituãt procuratores, si ire nõ possunt. ĩ. e. qui. xxiij. dist. in nomine dñi. vers. si. ubi dicitᷓ ꝙ si electio papæ in vrb. Romana fieri nõ pot: exeãt ad locũ idoneũ, sed in casu huius decr. aliud erat impedimentũ in quo absentes nõ debebãt ire, nec dare ꝓcuratores. timebãt enim vim sibi fieri in electione, i. uiolentam impressionem, & sic non habuissent liberam potestatem eligẽdi, nec eorum procuratores, & ideo tenuit eorum appellatio propter iustum metũ impressionis. & ita solus talis timor sufficit: licet impressio secuta nõ sit [2]. vnde de hoc mandauit Papa inquiri. arg. opp. ff. locati. habitatores. §. ult. & l. item querit. §. exercitu. alias aũt non debebant ire. uel si aliud iustum impedimentũ habebant cõstituere procuratores, alias procedere debent ad electionẽ ex quo uocati erãt per illam constitutionem: quia propter. In spirituali uero sicut in carnali matrimonio debet esse liber cõsensus: alias nullus esset consensus. ĩ. de spon. cum locum. Maguntini fauebant Philippo per cuius potentiam Vuormaciẽ. episcopus fuit postulatus & intrusus, præpositus iste fauebat Ottoni. qui electi erant in discordia. unde timebãt ipse & sui, ꝙ nõ possent liberum habere cõsensum in electione. unde appellauerunt ex illa causa, quæ iusta fuit. unde in locũ securũ utrique parti conuenire debebant. Bernardus.

[e] Cõstaret. Alias nõ ualuisset appellatio: uel posset suppleri: maxime si uocati nõ fuissent [3].

[f] Exceptione. Infra. de appel. an sit deferendum. & cap. constitutis. & ĩ. de usur. quia frustra. ff. de minor. auxilium. & xvij. q. iiij. frater noster. xij. q. ij. de uiro.

[g] Licentiam. Vnde priuandi sunt potestate eligendi illa vice. ĩ. de transla. quanto. quæ potest assignari cõtra id: quia hic ipso iure fuerunt priuati potestate eligendi, vnde tenuit electio postea facta. sed ibi dicit papa, suspendimus. ibi soluitur.

[h] Confirmaret. Quod si ecclesia Magunti. tali modo non recepisset: tunc legatus de utraque inquireret, & causam instructam ad sed. apo. remitteret.

[i] Recepit. Et ita quãdoq; probatur & examinatur, quod notoriũ est arg. xxiiij. q. j. pudenda. in fin. & xj. q. iij. eorum qui accusantur. quoniã licet aliquid manifestum sit, eius tamen interpretatio nõ est negligẽda. ff. de ven. inspi. l. j. §. nihil. quamuis nihil tam indubitatum est, quin recipiat quandam solicitam dubitationem in auth. de tabellio. circa medium constitutionis. col. vj. & ita potius recipiũt hic testes ad cautelã, quã de iuris necessitate. Vel quia ex superabundanti aliquid probatur. ff. de manu. causam. in princ. quia si transiuit, non potuit non esse notorium. ĩ. de transla. quanto. uel forsan quia sibi non erat notorium.

[k] Cassauit. i. reprobauit, uel irritam nunciauit: ut patet supra, quia constitit ei quod administrauit, & cepit ecclesiam præter authoritatem apost. sedis.

[l] A paucissimis. Sic supra de postu. gratum.

† Cõcor. text. in l. auxilium. ff. de min. & in l. fin. §. fin uero pœ̃stq̃. C. de iure de libe.

[1] Si uero uolũtarie tãtũ esset absens: tũc dicit Cõpostel. cũ Innocẽ. ꝙ vnus solus posset contradicere toti collegio, ne irent ad illos cũ sit ordinariũ

& regulare in cathedrali ecclesia electiones ipsorũ fieri debere s̃. eo. cum terra. ĩ. e. ꝙ sicut. xxiij. dist. in nomine dñi. argu. de appell. qua fronte: nisi iusta causa aliud inducat. Ioan. And.

[2] Tex. est in l. sed & si. in gl. j. ff. ad legẽ. Aquil. & in l. j. ĩ gl. fi. C. unde vi. & inst. de interr. § recuperandæ. in gl. in uers. lapides.

[3] Hoc uerum quoad causandũ postulationem: sed nõ ad confirmãdã electionẽ. ĩ. eod. bonæ. Io. And. in nouel.

[a] Notorius. Vt ij.q.j.de manif. & j̃.de accu.euidētis. [b] Præsumitur. Sic j̃.de renun.in præsentia.& j̃.de re iud.sicut j̃.de prob.post cessionem.& ij.q.vj.hoc etiā placuit.ff.de publi. q̄cunq;. Sed hodie non præsumit pro iudicis ꝓcessu, in p̄iudiciū alterius, nisi quatenus constiterit legitimis documētis. j̃. de ꝓba. q̄m cōtra. [c] Quāuis. Id est, quia. Sic ponit. j̃. de iureiu. quemadmodum.vers. quāuis interdum &c. [d] Negantis factū. Sic infra de renun. super hoc. & infra de proba.quoniam contra falsam. vj. quæst.ult.actor uel accusator.

† Cōcor. tex. in l.si vero. §. q̄ pro rei.cū gl. in ver. euidētissime.ff. qui satis. cog. & in l. ea quidē. C. de accu.

notorius [a] examinatione nō indiget [†], & ꝓ his quę a iudice sunt acta, præsumitur [b] ꝙ omnia ritè fuerint celebrata, quamuis [c] & quòd citati nō fuerint, non posset de facili comprobari: quia negantis factum [d] per rerum [e] naturam nulla est directa probatio: cum & si quilibet de se posset asserere, quòd ad eum citatio minime peruenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. [f] Ad ipsum quoque legatum (si uoluissent) securè [g] potuissent procuratorem idoneum desti

Glossa sequens primo dupliciter exponit textum. Secundo distinguit triplicem negatiuam. & in prima dupliciter subdistinguit.

[e] Per rerum naturam. i. secundum cursum causarū. C.de reb.cre.in bonæ.uel per rerum naturam.i.secundū naturalem probationē.i. per causam rerū, quoniā ea quæ non sunt, nō probant per aliquā causam. Eius enim ꝙ nō est, nulla est causa. Nō enim ratio priusq̄ persona quærēda est.ff.de iure cod.quidā referūt.§.j. sed ea quæ sunt, probant. Vel dic per rerum.i.causarū naturā.i.consuetudinē. Cōsuetudo enim est altera natura.q. d.secundū solitū cursum causarū negatiua nō pōt probari. De hac negatiua not.ꝙ tribus modis dicit. Et est negatiua facti iuris & qualitatis. Negatiua facti duplex est: pura & simplex, quæ nō habet determinationē loci, uel tēporis uel alterius rei. Et hæc negatiua pura & simplex probari non potest directe uel indirecte, ut si aliquis dicat se nunquā fuisse citatum, uel si quis dicat se nō cōtraxisse cū Ber. & de tali negatiua loquitur hic: & vj.q. ult.c. accusator. quod asseuerat. vnde onus probādi trāsfert ad aduersariū, & hoc ideo q̄a negationū nō sunt causæ, ut dixi [†]. Si aūt adijciatur tēpus uel locus uel aliquid cōsimile: tunc potest probari indirecte: vt j̃.de test.ex tenore.& c.series.& C.de cōtrah.& cōmit.sti.optimā.ut si exhibeatur instrumentū in quo stipulatio cōtineatur facta tali die & loco, ut in prædictis iuribus. Nō ob. qđ dicitur. j̃.de prob.tertio.& j̃.de testi.tam literis. in fi. q̄a ibi non probatur directe uel indirecte: sed præsumptiue. Item negatiua facti probatur, cum habeat in se implicitam affirmatiuā, ut si dicatur: ego nō sponte renunciaui. q. d. coactus renunciaui. & hoc debet probari ab eo, qui hoc negat. j̃.de renun.super hoc. Item negatiua iuris bene probatur, ut si negas emancipationem recte factā: hoc ipsum probare debes.ff.de proba.ab ea parte.§.j.quia qui negat aliquid iuste factū, dicit illud iniuste factū, unde illud probare debet. Negatiua qualitatis dicitur illa, iste non est idoneus, hic negatur qualitas. & hic nō est legitimus. iste non est diligens, non est soluēdo, hoc potest & debet probari ab eo qui hoc dicit: quia quilibet præsumit idoneus, nisi probetur contrarium. j̃.de præsumpt. dudum. & infra, de seru.in or.fa.c.uno.& ff.de leg.ij.cum quidā. & l.cum pater. §.rogo.& C.de inoff.test.omnimodo. argu.contra.C.de proba.ex persona.

Persona prius est quærenda quā ratio. Negatiua ē triplex.

[†] Adde de modo probandi negatiuā & per quem debeat ꝓbari ī l.ij. & ibi Cy. C. de iure emph. & i l. in cōtractibus. §.j & ibi Bar. C. de non nume.pe.

[†] Cōcor. text. in l. ob crimē. §. fi. ff. de testi. & in c.j.de contro.inuesti. & ibi Bal.

Glossa sequēs declarat text. per locū a diuisione, quærit arg. pro. soluit contrariū. iterum quærit, & soluit. tertiò quærit. allegat. negatiue, & soluit.

[f] Singulares. Et sic esset insufficiens testimonium illorum. j̃.eo.cū dilectus.& infra de accu.cum dilectus. in fi. [†] Si autē unus iuraret de facto alterius: subiret anceps periurium, quod esse nō debet.ff.de in lit.iur. videamus.ff.rer.amo. l. Marcellus. nisi forte sic iuraret: Ego iuro quod ille nō fuit citatus, ꝙ ego sciam. sic. j̃.de purg.can.quoties.in fi.sic viij.quæst.iij.Artaldus.in authen.de hæred.& fal.§. si uero absunt. col.j. alias est sub.§.sancimus.ubi dicitur, qđ testes iurēt ꝙ non sint cōscij alicuius malignitatis factæ ab hrdæ, hoc est dicere, qđ ipsi sciant. Sic patet ꝙ nullus potest probare se nō fuisse citatū, sed illi incumbit ꝓbatio qui dicit aliquē fuisse citatū, nō ei qui negat. legatus enim eos citauit: quod apparet ex eo quod ad legatū nuncium destinarūt, & ex eo quod dicit, omnia præsumūtur legitime acta. alias ei incumbit probatio qui dicit aduersariū fuisse citatū, nō ei qui negat. Sed nōne capitulum erat excusatum, si quilibet de capitulo iuret se nō fuisse citatū? Videtur ꝙ sic. Negatiua enim probatur per iuramentū ipsius negātis.ff.de iureiur.l.iij. §.quęcunq;.& j̃.de testib.præsentiū.lib.vj.& licet sit probatum de capitulo, nō tamen singuli probant de se: sed talis probatio nō releuaret capitulū. Sed qualiter probabit capitulū citatū? Dico ꝙ per hoc quod literæ citationis dirigūtur prælato & aliquibus maioribus de capitulo.ar. j̃.de post.ad hoc.xliiij. dist.cōmessationes.in fi. & j̃.de simo.ueniēs.insti.de iur.na. §.senatus.& ff.de cōdi.& demō.municipibus.ar. j̃.de procu.c.ult. Vel si nō habetur illorū copia sufficit legi literas publice in capitulo siue in claustro præsentibus qui inueniūtur. j̃.de do. & cōtu.causam quæ. & c.ulti.& j̃.de cle.nō resi.ex tuæ. & interrogādi sūt uicini siue parochiani, si uolūt defendere.ff.ex qui.cau.ma.l.ergo.& ff.de lib.agno.l.j. ff.de dam. infec. l.iiij. §.prætor. Sed si literæ præsentētur prælato & aliquibus de maioribus, uel soli prælato: & ipse occultauerit literas, nec præsentauerit eas capitulo, & nō uadat uel mittat ad iudicē: & sic iudex reputans capitulum cōtumax, totū capitulū suspēdat uel excōicet: nūq̄d illi cōtra si nihil sciuerūt, sunt excōicati? Videt̄ quod non. nā propter contumaciam procuratoris dominus nō punit.ff.si quis ius di.nō ob.l.j.§.si procurator. & infra, ut lite nō contest.c. j. in fi.ubi innuitur a contrario sensu, quod propter contumaciam procuratoris, dominus excōmunicari nō pōt, si dominus ignorauerit. Sed hoc tutius uidetur, quod capitulū petat absolutionē: quia præsumptio nō modica est contra ipsum capitulū, nisi capitulū doceret se nesciuisse: sed nō de facili posset hoc probare.arg.quod posset. j̃.de proba.c.iij.& c.ult. arg. quod capitulum sit excōmunicatum.arg. j̃.de sent.excō.c.Roma.§.ult.li.vj.Ber.

[g] Secure. Alioquin si non potuisset ire securus, poterat legitime appellare ab eo, nisi securū locum eidem prouidisset.infra de appellationibus. ex parte. & infra, ut lite non cōtestat.accedens.sed hoc fuit falsum, ut hic dicit. & si hoc esset, tamen potuit mittere procuratorem: sicut misit nuntium. infra de appellationibus.capitu. constitutus. & hic. Sed nunquid tenetur quis mittere procuratorem quādo ipse ire nō potest: puta quia sibi locus est suspectus, uel alias impeditus [†]? Nō credo: quia nemo compellitur mittere procuratorem, præcipue in magnis causis, ut erat ista: ut infra, de procuratoribus, capit.querelam.ubi de hoc: sed mittere debet, qui proponat exceptionē, alias teneret excommunicatio pro contumacia. infra de appellat. si duobus.

[†] In casu electionis hoc casu tenet̄ ut dicam in ca. statim all.& delegatus nō compellitur personaliter uenire: nisi ut dicitur de iud.c.j. lib. vj. Io. And.

Nunc

nare, sicut nuncium [a] destinarant: & infra. Nos igitur & si propter authoritatem iudiciariam præsumamus pro his quæ acta sunt a legato: illi tamen plus innitimur rationi, ꝙ aduersarij archiepiscopi ex tribus causis [b] prædictis se usque adeo reddiderunt indignos, ꝙ cõtra eũ nõ debebãt audiri: unde quod de ipso factũ fuerat, nõ poterat impediri ꝑ eos, quinetiã si electores eiusdem partis pariter deliquissent, ut se reddidissent indignos, ad nos [c] deuoluta fuisset hac uice [d] ordinatio ecclesiæ Maguntinẽsis. quare dictũ archiepiscopũ sine iuris iniuria potuissemus eidem ecclesiæ præficere in pastorem. Super his ergo, habito diligẽti tractatu cassationẽ postulationis factæ de Vuarmacieñ. episcopo

[1] Adde q̃ debẽt concurrer̃ ut eis credat̃ ꝑ l. si quis decurio. C. de fal.

[a] Nuncium. Not. simplicem nuncium nõ audiri. [1] argu. de procurat. alia quidem. & infra de dolo & contu. cum dilecti. argu. contra. insti. per quas perso. nob. acqui. §. j. & ff. deposi. l. j. §. si te rogauero. & infra, de off. delega. prudentiam [2].

[2] Secũdũ Io. prima pars uera, quo ad agendũ uel defendendũ. Secunda quo ad excusandũ uel denunciandũ. j. de procur. q̃relam. de appell. cũ parati. Io. And.

Glo. seq. princ. & fin. exponit dupliciter quod dicit d̃ tribus causis. itẽ miscet duo cõtraria: et soluit opin. interserens, quòd hoc cap. contineat gratiã, q̃d reꝓbat.

[b] Causis, scilicet quia nõ detulerũt appellationi, & q̃a indignum sine licẽtia Papæ receperunt. & quia citati non venerunt: & etiã quia idem episcopus sine licẽtia Papæ trãsiuit. Contra. supra eo. considerauimus. contra. infra eo. auditis. ubi utraque cassatur: quia factæ fuerunt electiones post appellationẽ, & prima nõ cassata, facta fuit secũda. idẽ debuit hic fieri: quia utraq; post appellationẽ facta fuit. Præterea & econtra opponit: eo ipso quod primi postulauerunt post appellationẽ sine alijs non fuerunt ipsi priuati potestate eligẽdi: quia alij potuerant cõsentire, & renũciare appellationi. s. de postu. bonæ. ij. & in prædictis decret. cõsiderauimus. & c. auditis. ergo secunda electio debuit hic etiã cassari, cũ prima postulatio non fuerit nulla ipso iure. Solu. per talem postulationem factam post appellationem nullum ius fuit acquisitum uel gratia quã petere posset, & postulantes poterãt resilire a tali postulatione, cũ nondum esset præsentata superiori. s. de postu. bonæ. & sic habebant adhuc potestatẽ eligendi: & poterant cũ alijs eligere, si uoluissent: sed postea cũ receperũt eum sine licentia Papæ in contemptũ ipsius, cum nõ possent: tunc primo amiserũt potestatẽ eligẽdi: & magis deliquerunt, quã si indignum scienter eligerẽt. & plus est ipso facto delinquere, quam uerbo, & plus est contemnere legem uiuã, quam mortuã [3], ut patet in integra: & sic penes illos remãsit ius eligendi, quãuis essent numero paucissimi. supra, de postu. gratum. & appellationẽ nõ possunt opponere: cũ ipsi contra appellationem deliquerint, & cõtumaces fuerint: & ita ex tribus causis prædictis se fecerũt indignos. Sed ex una præcipue amiserũt potestatem eligẽdi recipiendo illum sine licẽtia Papæ: alias si nõ recepissent illũ, non amisissent potestatẽ eligendi, ut patet in integra. Quidã dicere uoluerunt ꝙ hæc decreta continet gratiam, sed forsan hoc dicunt qui intelligunt hanc decret. quod hæc electio facta fuisset antequã Maguntini recepissent Vuarmacieñ. uel administrasset. & si hoc fuisset (quod non est uerum) gratiam contineret. Vel dic ex tribus, præsumptione, scilicet: quia uirum pastorali dignitate præditum contra formam canonicam nõ solum eligere: sed etiam recipere præsumpserunt. Contemptu: quia postquam procurator eorum nostras literas reportauit, quibus mandabatur, quod si Vuarmacieñ. episcopus in tẽporalibus & spiritualibus ministrasset, ipsius cassaret̃ electio, ipsi postmodum, quasi electo suo (sicut ex eorum literis apparet, quibus eum electum suũ nominant) temere paruerũt. Et blasphemia: quia legatum nostrũ quantum in eis fuit infamantes eũ fuisse corruptũ pecunia sunt mentiti. hæc litera est in registro [4] & sic tribus causis reddiderunt se indignos, unde non debent audiri. supra eod. considerauimus. ut sequitur in gloss.

[3] Bal. hic.

[4] In antiqua nõ ẽ dicit Hostien. q̃ inepta fuit decisio simi. deinde ad liberandũ cũ si. Ioan. And.

Glo. sequens reci. per opin. Laurent. & contrariã. Tancr. quam approbat. In addition. distinguit inter ecclesias cathedrales et alias. Itẽ an propter negligentiam, an ex delicto priuentur. In fine ponit opinionem contrariam.

[c] Ad nos. Dixit Laurent. quod cũ simul omnes delinquunt eligẽdo indignum: tunc tantum trãsfertur potestas eligẽdi ad superiorẽ. [5] Si uero secũdi post electionem priorem similiter eligant indignum, reuertitur potestas eligendi ad priores: & facit pro eo quod dicit in litera pariter. & infra eo. cum Vintonien. Sed Tancr. dicit nõ esse uerũ, imo siue simul, siue separatim deliquerunt, transfertur potestas eligẽdi ad superiorẽ, sicut hic dicit. Et illud aduerbiũ pariter, non notat identitatem temporis ad peccandum [6], quod exigatur ut simul delinquant, sed uitij similitudinem. Et illa decre. cum Vintonien. nõ facit pro eo, ibi tantũ una pars peccauerat eligendo indignum hominem illegitime natum propter quod ius eligẽdi ad alios fuit deuolutũ: & illi licet quodãmodo deliquerũt eligendo per impressionem nõ amiserunt ius eligẽdi: & tunc primi & secundi simul postea debẽt eligere ut ibi dicitur. Sed ubi utraque pars peccat eligendo indignum in electionem episcoporũ & eorũ superiorum, siue eodem tempore siue diuersis peccent, semper transfertur eligendi potestas ad dominum Papam, ut hæc litera dicit. sic infra de cõcess. præbẽ. quia diuersitatem. & nõ reuertitur ad primos. sicut dixit Lau. & eodem modo intellige s. eo. titu. cũ in cunctis. §. clerici. quod debet intelligi secũdũ istã, ut ad Papam [7] eligendi potestas transferatur. secus est cum clerici sunt negligẽtes in eligendo: quia tũc deuoluitur eligẽdi potestas ad proximũ superiorem. infra, eo. ne pro defectu. In electionibus uero inferiorum prælatorum, cum eligitur, uel confirmat̃ indignus, seruari debet, quod dicitur supra eodem, cũ in cunctis. §. ult. & infra eo. nihil. Sed in casu negligentiæ seruatur, quod dicitur infra de concess. præben. nulla. exceptis abbatijs, ubi dantũr tres menses tantum, ut dicit decret. illa ne pro defectu. Et quod. c. cũ in cunctis. debeat sic intelligi, ex eo patet quod Papa in c. cum in cunctis. §. clerici non dicit ad quem deuoluatur eligendi potestas, unde debet intelligi, q̃d ad ipsum debet deuolui cum in inferioribus dignitatibus dixit ad quos deuoluatur potestas eligendi cum eligitur uel confirmatur indignus: ut eodẽ capitulo. §. ult. ut quod de minoribus concessit, de maioribus prohibuisse uideatur. Alij dicunt, quod ad proximum superiorem deuoluitur potestas eligendi, & hic non erat superior, nisi Papa: & idem dicunt in casu negligentiæ, ut dicit capit. ne pro defectu.

[5] Nota. Bart. in l. cũ quidã. ij. ff. de le. ij. & habetur ĩ c. dudũ. hoc ti.

[6] Ad idẽ est tex. in l. si fundus. §. si duo pariter. ff. de pigno. & l. si is cui. ff. de don. cau. mor.

[7] Papam. tex. c. quã quã. j. eo. in vj. & ibi gl. antepenult.

[d] Hac vice. Hoc ideo dicit: quia qui male eligunt. non puniuntur, nisi semel tantum, infra eodem titulo. auditis.

Confirmantes

a Confirmantes. Inno. dicit, quod debuit dicere duximus confirmandam. s. quondam, secundum quod in penult. glo. ibi notatur.

Q Verelam. Primo ponitur facti narratio. Secundo causæ definitio: ibi, nos igitur. Prima pars facit tria. Primo narrat causæ commissionē. Secundo duplicē actoris petitionē. Tertio rei responsionem. Secūda duo facit. Nā primo diffinit primum articulū cum expressione causæ & quadā determinatione. Secundo diffinit secundum articulum cum eadem determinatione. Abb. Sic.

ratam habemus, electionem memorati archiepiscopi confirmantes a.

Idem clericis sanctæ Agathæ.

Sufficit electo ad obtinendum docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet non probet quòd proprietas iuris eligendi ad illum pertineret.

CAP. XXIIII.

Q Verelam quam G. tituli † sancti Vitalis præsbyter Card. per œconomum ecclesiæ vestræ, cuius idem card. est gubernator, contra P. præsbyterum ecclesiæ sancti Saluatoris, super ecclesia ipsa proposuit C. papa præd. † noster nobis in minori officio constitutis, audiendā cōmisit b. Petebat igitur œconomus præfatum P. ab ecclesia sancti Saluatoris (quā in præiudicium vestræ ecclesiæ, ac iniuriā cardi. prædicti occupare præsumpserat) remoueri, cū ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiā sanctæ Agathæ pleno iure, petens c pensionem xvj. deñ. Papieñ. debitam ecclesiæ sanctæ Agathæ pro eadem ecclesia de Thermis sibi restitui † de nouo subtractam. Prædictus uerò P. respondebat quòd nullā iniuriā irrogauerat cardinali, nec in præiudiciū ecclesiæ vestræ receperat prædictam ecclesiam, cū hæc ad illam nullo iure pertineat, nec aliquā sibi debeat reddere pēsionem, sed ipse per electionem populi, ad quem de antiqua consuetudine d † pertinet electio, a cardinali sanctæ Susannæ (cui eadem ecclesia tanquā capella suo titulo in spiritualibus est subiecta) canonicè fuerat institutus: & j. Nos igitur rationibus vtriusq; partis auditis, dictū P. ab impetitione œconomi vestri e, super electione ac istitutione de se

† Alias, ecclesiæ.

† Scilicet Celest. iij.

† Alias, p priora iura restitui.

Glossa sequens arguit quæstionem dominicalem. allegat duo contraria, & soluit.

b Commisit. Arg. ad quæstionem dominicalem, quod si ille a quo appellatur, efficit eiusdem iurisdictionis cui9 est ille ad quem appellatur: quod nihilominus potest de causa cognoscere. ff. de iudic. si is qui Romæ. Argu. contra. ff. de iudic. iudicium. & l. mortuo. & l. Iulianus. Tamen honestius est, quod causam deleget: imo uidetur quod teneatur causam illam delegare. ff. de iurisdict. om. iud. l. prætor.

Glossa sequens arguit & allegat quinque iura. secundo oppo. de contrarietate petitionis, & soluit.

c Petens. Et ita patet quod duæ actiones simul proponi possunt in eodē libello. j. de cap. mo. dilectus. & j. de cau. poss. cū ecclesia. & c. seq. & ff. fa. erc. hæredes §. de pluribus. ff. de act. emp. & uen. non est nouū. & l. seq. Sed uidet ꝙ iste œconomus nō fuisset audiēdus: quia videbatur cōtrarius in sua petitione. petebat. n. illum Petrum remoueri ab ecclesia, ab eodem petēs pensionem sibi restitui. ista duo cōtraria uidentur qd' remoueatur, & pensionem soluat. si enim cōdemnaretur ut remoueretur de ecclesia, qualiter cōdēnaretur ad pensionem præstandā? Sic enim condemnaret qui non est prælatus. unde sententia illa nō præiudicat ecclesiæ, sed contraria petens nō auditur. j. de app. solicitudinem. & xxiij. q. vij. quod autem. lxxiiij. distinct. gesta. C. de mune. pa. professio tua. lib. x. & j. de iudi. examinata. Dico, quod illa nō obstant, licet enim petatur remoueri, interim tamen tanquā legitimus administrator est habēdus. viij. q. iiij. nonne. & accusato reo potest solui quod debetur ei. ff. de solu. reo. & ecōuerso a reo accusato potest peti quod debet. ff. eodē. sed nec illud. & si tibi legatus sit usus fructus, tributa præstare debes. ff. de vsufr. relicto. & l. si pendentes. §. vlti. & quia iste sic agebat &c. ff. ad Maced. l. iij. & infra de offic. deleg. coram. & si remoueretur, nihilominus condemnaretur ad solutionem pensionis nomine ecclesiæ: & teneret talis condemnatio. nam sicut condemnatur suo nomine, ita posset cōdēnari nomine ecclesiæ. argu. xvj. q. iiij. uolumus. & infra, ut lit. pen. quasi per totum.

ADDITIO. Vel dic, quod licet remoueatur, condemnari potest ad pensionem subtractā. x. q. ij. §. hoc ius. & §. qui rem. Io. An.

d Consuetudine. Quæ prouenit ex iure patronatus, quæ dat ius eligēdi j. de cau. poss. cū ecclesia. & j. de his quæ fiunt a prælat. sine consensu capi. c. ea noscitur.

Glossa sequens not. quòd in personam procuratoris, &c. inducit quatuor iura. et rationem. allega. contrarium, & soluit sub dēs circa principiū tres opin. demū dat tutum consilium.

† Cōcor. tex. ī l. ij. & ibi. Barto. q̄ sit lōga cōsuetu. & in auth. hoc ius porrectū. C. de sacro san. eccle. gl. in l. rē nō nouā. C. de legi.

e Oeconomi uestri. Videtur ergo ꝙ cōcipienda sunt verba sententiæ in persona procuratoris uel syndici, non principalis psonæ. j. de cēsi. olim. & j. de cap. mo. dilectus. C. de sen. & interlo. l. j. ff. de neg. gest. liberto. §. vlt. Si enim domin9 debet condemnari, quare ergo procurator caueret de iudicato soluēdo? Ar. cōtra. j. de prob. licet. sed ibi cōdemnatur cōmune Fauētiæ in personā procuratoris: quia in eo datur actio iudicati. ff. de re iud. si se nō obtulerit. & ideo necessario dominus, s. cōmune Fauētiæ condemnat. Vel dicas in spiritualibus causis in persona domini debeat fieri condemnatio, in causis matrimonialibus f & criminalibus. j. de proc. tuæ fraternitati. Arg. C. de iureiu. l. ulti. Sed dominus M. dixit, ꝙ tunc procurator est condemnandus, quādo dominus nunquam cōparuit in iudicio: quia dominus litis factus est: alioqui dominus condemnabitur, & nō procurator. C. de sentent. & interlocu. omnium iudicum. l. j. quia tunc nō fuit procurator dominus litis, quando post litem contest. datur procurator & argum. ad hoc. ff. de his qui no. infa. furti. §. si quis dominus. Io. B. & T. dicunt quod siue ab initio, siue ex postfacto procurator interuenit, in personam procuratoris formanda est sententia. C. de procurat. nihil arbitramur. & ff. de nego. gest. liberto. §. ulti. & ff. de procura. qui proprio. in principio. & l. licet in popularibus. in fin. Vt autem non incidas in aliquod periculum vel dubium, formare debes sententiam, in personā utriusq;, scilicet

f Cōsulit Hostiē. in his sic pronunciari. pronūcio Titiū maritum Seiæ, & Tit. procuratorē eius nomine matrimonij de quo agebat cōdemno pcipiēdo ut dictus Titius deinceps ei adhæreat vxori: & tā in lecto q̄ extra maritali affectione ptractet. j. de spons. ex parte. & cap. veniēs. j. Io. And.

facta in ecclesia sancti saluatoris absoluimus, et super his præfato œconomo silentiũ duximus imponendũ, cũ nobis constiterit, quod populus † in quasi possessione præsentandi clericũ existebat, quando ipsum presbyterum ad illam elegit, & ecclesia eadem spectat ad tit. sanctæ Susannæ in spiritualibus pleno iure salua quæstione super iure a patronatus inter ecclesiam uestrã, & populũ sæpe dictæ ecclesiæ sancti Saluatoris. Quia uerò fuit liquidè comprobatum, quod pẽsio xvj. den. Papien. monetæ fuerit clericis ecclesiæ uestræ pro ecclesia sancti Saluatoris de thermis † annuatim per multa tempora b persoluta, sed de nouo subtracta, nos in eundẽ statum c percipiendi hmõi de ecclesia sancti Saluatoris de thermis, ecclesiã uestrã decernimus reducendã: & ad solutionem pensionis subtractæ condemnamus presbyterum ante dictũ, salua quæstione proprietatis inter ecclesias memoratns.

Idem.

Eligentes scienter indignum, priuati sunt potestate eligendi in electione quæ primò occurrit facienda.

CAP. XXV.

CVm Vinton. ecclesia pastore uacaret, archidiaconus cũ suis fautorib. Salubrien. decanum, prior uerò & cõplices ei⁹ præcentorẽ Lincon. i episcopũ elegerunt: & infrà. Licet igitur omnes in cõi de facienda electione tractauerint d :quia tamen nequiuerunt esse concordes, e infecto negotio

scilicet, in personam domini & procuratoris sui sic, talem procuratorem talis, & ipsum dominum condemno uel absoluo, & ita saluabis utranq; opi. & ita seruatur arg. ĩ. de fid. instru. c. inter dilectos. in fin.

a Super iure. Sed nonne petitorium & possessoriũ, deducta sunt in iudicium? quare ergo non fit condemnatio super iure patronatus? ita uidetur in uerbis illis ubi respõsum fuit: cũ hæc capella ad illã nullo iure pertineat etsi. ĩ. de cã. pos. cũ ecclesia. & c. seq. & c. cum dilectus. Sed hoc hodie ideo est: quia populus non fuit in iudicio, & ea quæ sunt inter presbyterum facta & cardinalem sancti Vitalis, non præiudicant populo: quia res inter alios &c. ĩ. de fid. instrumentorum. inter dilectos. ff. de re iudicata sæpe & ĩ. de re. iur. capitulo cũ super cõtrouersia. & cap. pen. & est notabile quod hic dicitur: ut si electus impugnetur, quod sit electus a nõ domino, sufficit ei probare quod eligens erat in quasi possessione eligẽdi: licet alter obtineat postmodum in petitorio. infra de iure pa. consultationibus. & c. cũ propter discordias. unde institutus ad repsentationẽ populi, non perdet ecclesiam. sed si altera ecclesia euincat postea ius patronatus: debet ab ea iterum præsentari: ut per hoc sit in quasi possessione iuris sui. s. patronatus. ĩ. de iure patro. si uero. & c. cum propter discordias.

b Tempora. ĩ. de censi. peruenit. contra. sed illud in petitorio, hoc in possessorio.

c Statum. Et de iure, quia conductor lite pendente, debet soluere pensionem. xvj. q. iiij. uolumus. & ĩ. ut lit. pen. quasi per totum. & C. loc. si quis cõductionis. ar. cõtra. C. de agri. & cen. litibus. lib. xj. ubi dicitur, quod lit. pend. colonus denegat domino pensionem, nisi diutius eã soluisset. Sed ibi dominus agebat petitorio, & non possessorio. uel ibi nolebat colonus restituere pensionẽ: quia dicebat quod ille nõ erat dominus qui ab initio dederat ei rẽ. & tunc sequestratio fit nisi longo tẽpore soluisset: ut ibi dicit, & est speciale.

CVm Vinto. Diuiditur principaliter in tres partes: quia in prima ponit uota eligentium diuisa, & allegationes unius partis. In secunda ibi, illi uero, ponit allegationes alterius partis. In tertia ibi, nos igitur. ponit sententiam. Abb. Sic.

CASVS. *Vacante ecclesia Vinto. arch. cum suis sequacibus elegit Salubrien. decanum illegitime natum scienter. prior & complices sui elegerunt præcentorẽ Linco, pro istis duabus electionibus partes ierunt ad curiam, papa auditis probationibus utrinsq; electionis inuenit utranque electionem contra formã electionis attentatam. Prima electio arch. de Salubriẽ. decano per inordinatam præsumptionem facta fuit de illegitime nato, secunda de præcentore Linco. per uiolentam impressionem †. Vnde papa habito fratrum cõsilio, utranque cassauit. postea uero aliquot diebus elapsis pars illa quæ præcentorem elegerat, ad dominum papam accedens quoddam exhibuit instrumentum signatum cum sigillo conuentus, in quo continebatur, quod uinton. conuentus uices suas cõmiserat priori & quibusdã fratribus super electione facienda in præsentia domini papæ. unde petebat prior & sui licẽtiã eligendi. papa illud instrumentum fecit exhiberi alteri parti: quod ab omnibus extitit approbatum: papa quæsiuit ab illo priore et suis socijs, utrum uellẽt admittere alios ad electionẽ celebrandam, & ipsi responderunt quod saluis exceptionibus quas cõtra illos habebant, admittere uolebant: & sic protestatione præmissa omnes simul in communi fuerunt ad tractandum de electione: sed non potuerunt cõcordare de alia persona eligenda communiter: et sic infecto negotio habuerũt recursũ ad papã: et illi qui præcentorem elegerant, dicebãt illos qui Salubrien. decanum elegerant, iure eligendi ipso iure priuatos quia illegitime natũ scienter elegerãt. unde secundum concilium Lateran. eligendi potestatem perdiderant: et beneficijs ecclesiasticis per triennium carere debebant, petentes à papa ut super hoc interloqui dignaretur. Alij uero ad hoc respondebant quod ille decanus Salubrien. per apo. sed. legitimari promeruit. dominus papa super hoc considerans quod prior & sui post primam electionem suam admiserant alios ad celebrandam secũdam, & lateran. concilium una uice tantum punit huiusmodi præsumptores, interloquendo pronuntiauit illos esse admittendos: quia electio quam modo facere uolebant, non iam secunda erat, sed potius tertia.*

d Tractauerint. post illas duas cassatas.

e Concordes de persona assumenda, concordes tamen erant de electione facienda: ut postea sequitur.

Scienter.

† Etiam laicus, ex pscriptione. Io. an. c. quod alicui gratiose. de reg. iu. in vj. in mercuria. Bellemera hic nu. 30. decius ĩ. de except. c. cum uenerabilis. col. xvij. ĩ rub. num. 8. & ibi Aret. col. ij. de iudi. Dec. cõsi. 117.

† Alias in terminis, & alias, ĉ terminis: ut in exẽ. manuscriptis legitur.

† Ergo & hi etiã erãt eligendi potestate priuati, ĩ. e. quisquis. Sol. secundum Inn. Cõpostel. & Host. non emanauerat adhuc illa cõstitutio. uel dic ut ibi nota. in j. glo. quod illud habet locũ cum clerici sponte admittũt laicos: istud cũ prauim: & sic non sunt puniendi. uel dic hic uiolẽtia illata fuit per clericos: ibi per laicos. Io. And.

a Scienter. Quoniam si ignoranter, tunc non sunt priuati. supra eo. innotuit. Ber.

b Promouerit. hæc fuisset bona allegatio, si eam probassent.

c Isti. scilicet prior & complices eius, qui non peccauerunt eligēdo præcentorem.

ad nos habuere recursum, & ij quidē qui præcentorē elegerant, asserebant quod illi qui decanū elegerant, eligendi erant potestate priuati, pro illa maximè causa, quod hominem illegitime natū sciēter a eligere præsumpserunt. unde secundū Laterañ. concilium, & eligendi hac uice perdiderāt potestatē, & per trienniū ecclesiasticis beneficijs carere debebant. Illi uerò taliter respondebant, quod licet is quē elegerāt, fuisset minus legitimè natus, per gratiam tamen apost. se legitimari promeruit b, & hoc asserebant se legitimè probaturos. Nos igitur attendentes quod isti c post primam electionē admiserant d illos e ad celebrandā secundam & quod decretum memorati concilij decreuit huiusmodi præsumptores una uice duntaxat eligendi potestate priuatos: quoniam electio quam coram nobis celebrare f uolebant, non iam secunda sed tertia concurrebat g ad eligendos illos censuimus admittendos h.

Idem abbati Cisterciē. R. & P. monachis montis frigidi.

Eligēs sciēter indignum in episcopum, est ob hoc suspensus à beneficijs ecclesiæ per triennium, nec potest interim ad dignitatem illius eligi uel assumi.

d Admiserant. No. quod semel approbatū est, reprobare non possunt. ff. de neg. gest. pomponius. ff. de adul. si uxor. & viij. q. ij. dilectissimi. s. eod. cum inter canonicos. & xxxij. q. v. horrendus. & sic illos admittendo, sibi præiudicauerunt, & ius suum amiserunt, quo poterant illos repellere ea uice. & sic protestatio sua nō profuit contrariū faciēdo. sic s. de consti. cum M. ferrarien. Præterea quare eos admiserunt, cū essent suspensi ipso facto autoritate concilij Lateranen. s. eo. ti. cum in cūctis. cum si elegissent, eorum electio debuit cassari. s. de consue. cū dilectus. & j. de cle. excō. mini. postulasti. Dicas quod illi qui eligūt indignum priuati sunt quātum ad alios qui non peccauerunt: sed quantū ad se nō est potestas eligendi ligata quin bene possint eligere si ab alijs admittantur: sicut potestas celebrādi in clerico peregrino non est ligata quantū ad se, sed quantū ad alios: quia celebraret si permitteret j. de cle. pere. tuæ. sic in monacho qui publice celebrare non potest: tamen nō est suspensus: quia si inuitaretur a populo, & permitteretur ab episcopo, posset celebrare. xvj. q. j. c. adijcimus. §. ecce in hoc. Et licet isti sint suspensi a beneficio, nō impediunt eligere: quia talis suspensio nō repellit eos ab electione: nec etiam a diuinis officijs. unde omnia 2 negotia tam spiritualia quam temporalia possunt exercere, etiam tempore talis suspensionis debeant etiam officiare: quia in pœnam, talis suspensio introducta est: tamen modicam sustentationem debent tūc habere, ne ex toto egeant 3.

e Illos. s. qui elegerant decanū non legitime natum.

f Celebrare. Cum haberent mandatum a capitulo: ut dixi in casu, secundum quod patet in integra: alias non possent eligere. supra eo. titu. innotuit.

Gloss. seq. quærit, et dupliciter soluit. contra primā solutionem quam approbat, obijcit & respondet.

g Tertia concurrebat. Sed quo respectu dicitur tertia: Potest dici quod prima electio fuit illa decani, non legitime nati. Secunda fuit præcentoris, quæ non impediebatur per primam: cum illi qui elegerant decanū, essent eligendi potestate priuati: ita quod non poterāt obijcere aliquid contra secundam: in quo tātum puniuntur: quia in prima quæ facienda occurrit post illā in qua delinquunt priuati sunt tantum potestate eligendi. & non in tertia, sed secunda fuit hic cassata. & ita ius eligendi deuolutum fuit ad omnes, unde modo tertia concurrebat facienda: a qua illi non repellebantur, imo admittebantur autoritate prædicti canonis, & iste uidetur bonus intellectus. Et sic ex duabus causis, isti qui primo peccauerunt, debebāt admitti ex eo quod ista tertia concurrebat: ut dictum est, & ex eo quod alij admiserant illos ad tractandum de electione et eo enim solo admitterētur ad secūdam in qua non deberēt admitti: quia postquam res iam non est integra, nō possunt illos repellere. j. e. in causis. & res de facili ad suā naturā reuertitur. ff. de pact. si unus. § quod si nō ut totū. & ff. de iusti. & iure. l. pen. & etiā si non admisissent illos, debebāt nihilominus admitti: & sic utroq; casu debent admitti. Et hoc satis colligitur ex litera, sed obuiat huic intellectui litera ista. Istā post primam, admiserant illos ad celebrandum secundā. Sed hoc exponitur in fi. Alij uolunt dicere. Prima dicitur electio præcētoris quæ fuit cassata. Secunda electio appellatur tractatus in quo fuerunt admissi, & pro una electione reputatur: quia si nō admisissent illos, poterant soli procedere ad electionē & pro istis facit opti. quod dicit in litera, isti post primam admiserant illos ad celebrandum secundam & econtra & ita intellexit T. & bene concordat literæ, & dicebat T. quod electio decani & electio præcentoris reputabātur pro una electione: quia simul factæ fuerunt, ut dicebat. sed hoc est falsum: imo in diuersis temporibus factæ fuerūt: ut patet in integra 4 secundum quod dicitur in casu. & electio decani appellatur prima, & electio præcentoris fuit secunda, & hæc quæ modo imminet facienda, dicitur tertia respectu illarum, & quod dicitur isti post primam, id est, post secundam, quæ dicitur prima respectu istius quæ imminet facienda, & quia alia nulla fuit. Et quod nullum est, nec primum nec secundū dici potest: etiam uerum est, quod post primam de decano quæ in ueritate fuit admiserunt illos, sed nō ad secundam factam de præcentore. & quod dicit ad celebrandam secundam, scilicet respectu suæ, quæ cassata fuit: & quod dicit tertia concurrebat: & uere tertia respectu duarum quæ cassatæ fuerunt: & sic prior intellectus potior uidetur. B.

h Admittendos. Arg. contra. j. de offi. deleg. cū super abbatia. ubi iudex qui priuatus erat iurisdictione, nō potuit postea associari ad iudicandum. Alia ratio est in iudicibus. ubi enim non potest unus procedere. cū alioqui iurisdictionem non habet: nec potest is qui habet iurisdictionē: ei dare iurisdictionē, uel eum sibi associare, quī iā ex toto desijt eē iudex: & si hoc faceret, a non suo iudice diceretur factum: & ideo quicquid simul faciunt, non tenet cōfitendo per cōsequens se nō posse procedere solū, & ita ille qui habebat iurisdictionē perdit illā: ut dicit illa decre. cū sup. In eligentib. secus est: quia licet illi qui possūt eligere admittāt illos qui priuati 5 erāt per culpam suam, non perdunt ipsi ius.

e Bona imo nisi specialiter ad episcopatum dispēsatus fuerit, quia simplex dispensatio ad dignitates non extendit ad episcopatum. c. cum dilectus. j. de cōcessio. præb. glo. c. ij de pb. in sexto. Oldra. q. xiiij. colu. ij. Hostiē. Pano. hic numer. 8.

Suspensio a beneficio, quem effectum habet.

2 Omnia. non pertinentia ad beneficiū, Panor.

3 Egeāt. idem Pan. in c. apostolicæ. j. de excep. & intellige secūdū Fel. ibi in suspenso ob delictū definitiue: Secus si ob cōtumaciā. Panor. c. pastoralis. in fi. de app. itē secus si patrimonium uel aliud habeat unde uiuere possit: quia tūc nil de bono habere debet. Io. Andr. hic.

4 In antiqua non dicit Hos. quod ueritas facti latet & possumus diuinare et cui uolumus lecturæ gratificari. Ioā. And.

5 Et sic erāt clerici, alias uocem habētes uel habere uolētes. secus si admitterēt laicos ut ius habētes. j. c. massana. secūdum Innoc. & Compost. Ioā. And.

ius eligendi: quia possunt renuntiare iuri suo, nec illi sunt priuati perpetuo, sed una uice tantum, unde possunt parcere illis si uolũt, sed in iudicibus nõ ẽ ita. B.

PEr inquisitionem. Primo ponit cõfessionem præpositi ex qua infert. Secundo ipsius indignã promotionem: ibi, c igitur. Tertio mandat ipsum amoueri: ibi, quocirca.

Et pone casum sic, Vacante episcopatu Tholosano [1] *quidã fuit electus multis canonicis cõtradicentibus: tandẽ eius electio fuit cassata sine uitio personæ. Interim iste electus dedit operã solicitãdo precibus aliquos ex canonicis ut ipsum eligerẽt, et etiã illis qui in prima electione sibi contradixerũt, præstitit iuramentum fortè de præmiando eos in casu electionis: ac tenuit post electionem cassatam domum episcopalem per quendam canonicum vocatum Mascaron, qui erat etiam cancellarius: & demum istis præcedentibus, fuit denuo electus in episcopum ab omnibus canonicis, inter quos erat iste Mascaron conscius simoniæ & dilapidationis istius electi. Procedẽte tempore antequam esset lapsum triennium à tempore electionis, præpositus illius ecclesiæ Tholosanæ fuit promotus in episcopum conuenarũ, & iste Mascaron fuit in præpositum illius ecclesiæ substitutus. Demum orta graui infamia contra illum episcopum Tholosanum qui fuerat electus iniuste modo prædicto, Papa commisit inquisitionem contra illum episcopum & super statu episcopatus abbati Cistercien. & duobus monachis montis frigidi, qui formata tela inquisitionis, tam contra episcopum, quam super statu totius episcopatus, receperunt inter cæteros istum Mascaron in testem, qui iuratus deposuit quòd ille episcopus Tholosanus fuerat electus præcedentibus suis precibus, & præstito iuramento modis prædictis: et quod ipsemet Mascaron tenuerat nomine ipsius post primam electionem cassatam domum episcopalem expendendo reditus & prouentus de consensu illius. Hac depositione facta isti commissarij retulerunt negotium papæ, qui aduertens quòd iste Mascaron scienter elegit indignum, ut patebat ex sua depositione, & per consequens erat suspensus à beneficijs illius ecclesiæ per triennium, per cap. cum in cunctis. supra eodem. Indignum erat quod deberet interim promoueri ad aliquam dignitatem illius ecclesiæ: & ideo mandauit ut iste Mascaron remoueretur ab officio præpositure: et quod alius idoneus assumeretur. Quid autem fuerit actum contra illum iniuste electũ non habetur hic, sed solùm fuit posita hic decisio illius articuli qui faciebat ad titulum. Abb. Sic.*

[1] Nondũ enim. Sed post cẽtũ annos electus ĩ metropolitanũ anno primo so. 22. ut ĩ extrauag. cõmunibus tit. de pręben.

CAP. XXVI.

PEr inquisitionem, quã de mandato nostro fecistis super statu episcopatus [a] & episcopi Tholosañ. perspicaciter intelleximus, quod Mascaron cancellarius iuratus, asseruit se sciuisse pro certo R. olim Tholosanum episcopum & amicos [b] ipsius ante suam electionem habuisse colloquium [c] cũ quibusdã canonicis nominatim expressis, eosq; solicitasse [d] precibus ut ipsum eligerẽt in episcopũ, seq; uidisse pariter & audiuisse quando prædictus episcopus recognouit [e] in quorundã canonicorũ præsentia, se canonicis illis qui aduersati fuerant, suæ primæ electioni iurasse, credẽs pro certo, quòd iuramentum illud illicitũ fuit, & præstitum ut idem R. eligeretur ex pacto, & quòd ipsemet post electionem ipsius cassatam, domũ episcopalem eius nomine detinebat [f] recipiens quosdam reditus, & prouentus quos de ipsius conscientia & consensu in eiusdem negotijs expendebat. Cùm igitur talem [g] scienter [h] in episcopũ eligẽdo (sicut ipse suo iuramento firmauit) ecclesiasticis beneficijs reddiderit se indignum [i], graue gerimus & molestum, quòd Tholosañ. præpo--

[a] Episcopatus. Cum agitur de statu ecclesię, recipiũtur testes, tam contra prælatum quã cõtra omnes de ecclesia. ĩ. dẽ acc. qualiter & quãdo. etiã lite nõ contestata. si per cõtumaciam se absentat. ĩ. ut lite nõ contest. quoniam frequẽter. §. sunt & alij. Sed cõspiratores cõtra illum cõtra quẽ cõspirauerũt, admittendi non sunt, sed sup statu ecclesiæ admittuntur. ĩ. de re iudi. cũ I. & A.

[b] Amicos. Secus si inimici fuissent. ĩ. de simo. sicut.

[c] Colloquium. Hoc sufficeret ad ipsius remotionẽ. xl. di. multi. Et desiderantibus episcopatus est auferendus. viij. quæst. j. in scripturis.

[d] Solicitasse. Et hoc idẽ nocere debuit. j. q. vj. sicut is qui. & C. de epi. & cleri. si quemquã. & hoc ipso suspectus est, quod se ingerit. ff. de procu. quæ omnia. Et preces huiusmodi importunæ inducere uidentur simoniam. j. q. j. sunt nonnulli. & c. ordinationibus.

[e] Recognouit. Talis recognitio siue confessio, licet fieret extra ius præiudicat cõfitenti maxime si publice fiat: arg. de excess. præla. quã sit graue. & arg. xxij. q. v. hoc uidetur. recognitio debiti. præscriptionem interrumpit. C. de præscript. xxx. annor. cum notissimi. §. sed & si quis debitori. & in alio casu. iij. q. ix. c. testes. §. sed si debitum scriptum sit.

[f] Detinebat. Et male, dilapidabat enim. Argu. quod sicut nõ suo, ita nec alieno nomine hoc facere debuit xlvj. dist. sicut non suo.

[g] Talem. s. simoniacum [2] & ambitiosum: ut patet ex ipsa litera.

[h] Scienter. Quia audiuit ab ipso, & sciuit de solicitatione precum: ut dictum est, & illud dicimur scire, qđ ab alijs audiuimus: ut dicitur xxij. quæst. v. hoc videtur. ut dictum est.

Glossa sequens recitetur per quæstionem, an accusatus priuetur præteritis, ponit opin. Innoc. & decr. quam alleg. respondet. Secundò fortificat textum. Tertiò obycit et soluit. Quartò notat dans duo similia.

[i] Se indignum. Ad minus per triennium. ś. eo. cũ in cunctis. ś. c. prox. Imo perpetuo præteritis beneficijs priuari debet: ut dixit Inn. iiij. si criminaliter contra eũ ageretur, & inducit ad hoc. ĩ. de cõfess. cũ sup. Sed ille plus peccauit quam iste, unde non probat cum dicit de isto, & ideo propter huiusmodi suspẽsionẽ promoueri nõ debuit ad honores. ś. de consue. cum dilectus. & infra, de æta. & qualita. cũ bonæ. quia uilibus personis non sunt cõcedendi honores. ĩ. de excess. præla. inter

[2] Quia ante electionem iurauit. viij. q. iij. c. j. qa quosdã canonicos precibus solicitauit: & qa pactũ fecit, secundũ Goffr. Ioã. And.

la inter dilectos.& C.de dig.neq; famo.li. xij. & C.de infa.l.una.li.x.& lxxxj.dist. tãtis Daniel. j.de accus. omnipotens. j.de testi.testimonium. C.de procu. reű ff.de mune.& hon.reus.§.eo.cõtra quem.Et ideo iste Mascaron tanquã indignus debet remoueri : qui fuit conscius simoniæ, & simoniacũ scienter elegit : & ideo bñficijs ecclesiasticis se reddidit indignũ,ut hic dicit.[1] Sed quare puuitus fuit iste Mascaron? Nam testis fuit, & ideo cõtra.j.d' or. cogn. cũ dilectus. in fi.& j.de excep. deniq;. ff. qui pot. in pi.ha. Claudius. & j. de fide instru. inter dilectos. j.de re iud.cũ super cõtrouersia. & C. res inter alios acta. p totũ. Solu. res ista non fuit acta inter alios: imo inquisitio facta fuit tã in capite,quã in membris:ut dixi: & cõtra eum & alios.uñ si cõfessus fuit contra se in iure, ei p̃iudicare debuit. & cõfessus in iure ,p iudicato habetur, j.de cõfes.cum super.Si aliquis inducatur testis ĩ causa alterius, & ĩ modũ exceptionis probetur crimẽ,testisnõ punitur,nisi quia a testimonio repellitur,nec infamiã incurrit, & sic loquũtur cõtraria proxime signata.Et not. per hanc dec.quod suspensus a beneficio eligi non põt ad beneficiũ uel dignitatem dum manet in suspensione: sicut nec suspensus ab officio : vt s. de cõsuet.cũ dilectus. & qui nõ seruauit interdictũ.s. de postula.ad hæc.& j.d' excel.præla.c.ulti.

[1] Cõcor. gl.magna de renũc. post translationẽ.& in c.de regula. i gl. j.de simo.

[a] Prætor ius dicit etiã cum iniqua decernit:relatione facta non ad id qd' prætor fecit, sed ad id quod eum facere oportebat. Ioã. And.

Cum causam. Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Quia igitur.

[a] Per multa & longa tempora. Consuetudo in hoc non iuuat.supra,de cõsuetu. ad nostram. & c.cum inter vos.quia non quod sit factum, sed faciendum considerandum.est.ff.de officio præsi.sed licet.& ff.de iusti.& iure.l.penul.[a] & xciij.distin. legimus. & negligentia episcopi hoc accidit.infra,de testa. quia ingredientibus.& dispar professio, in ecclesia esse non debet.xvj. quæstione prima. præsbyteros. & quæst. vj. in noua.

[b] Dubitatis. Simile supra, de rescriptis. cap. cum contingat.

[c] Asino.id est, homines diuersæ professionis in uno officio nõ sociabis. sic exponitur. xvj. q.vij. in noua editione. unde versus. Nemo boues asinis curuo cõiungat aratro. Nec gestet vestẽ.lino lana quoque textam.

[d] Irritetis. Et merito:quia cõtra ius cõmune facta est. xviij.quæst.ij. c.ab batem. & c. quam sit. & contra istud ius commune non præscribitur ullo tempore, ut hic dicit. quamuis per multa & lõga tempora &c. & similẽ casum habes infra eodem titulo. cum in magistrum.

Deut.21.

sito in episcopum Conuennarum electo, idem Mascaron in præpositum dicitur substitutus. Quocirca mãdamus, quatenus eundem ab officio præposituræ penitus amouẽtes, faciatis virum idoneũ ad officium illud assumi.

Idem priori sancti Fridiani, G. & G. canonicis Lucañ.

Si non professus eligitur ad regimen ecclesiæ regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante.

CAP. XXVII.

Cum causam, quæ inter Bonum præsbyterum & Brunum canonicũ sãcti Petri Lucaneñ.vertitur super eo, q̃ dictus præsbyter Bonus a maiori parte canonicorũ eiusdẽ ecclesiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in priorem (sicut dicitur) est electus: olim nobis duximus cõmittendam : & infra. Quamuis autem multi priores cõtinuè unus post aliũ in ipsa ecclesia per [a] multa & longa tempora fuerint nõ professi : quia tamen præfatus præsbyter B. nõ est professus obseruantiã regularem dubitatis [b] (& meritò) nobis procedere inconsultis. Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factum sit, sed potius quid sit faciendũ : Con.v.t.re.quòd cum secundum legem diuinã, non sit in boue arandum & asino [c], nec quisquam debeat vestem induere de lana linoq; cõtextam : irritetis [d] electionem prędictã,& compellatis præfatum præsbyterũ aliosq; clericos non professos, vt uel beati Augustini regulam in eadem ecclesia constitutam profiteantur & seruent,aut ipsam ecclesiã omnino dimittant.

Idem I. tit. sancti Stephani in celio monte presbytero cardinali apostolicæ sedis legato.

Nominatio uel appellatio eius cuius non interest,electionẽ non impedit : sed si uocãdus cõtemnitur, eo prosequente contemptum cassatur electio etiã cõfirmata : & potest prosequi, nisi consenserit electioni, quòd potest etiam ex postfacto. h. d. vsque ad §. super eo.

CAP. XXVIII.

Quod sicut ex literis tuis : & infra. Verùm cum ex prima electione quæ facta est de tribus, dicenda uidetur potius nominatio, nihil iuris [e] acquisitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, præsertim in ecclesia Armachana, cum iuxta constitutiones [f] canonicas,si

Quod sicut. Diuiditur hæc decr. principaliter in tres partes.Secũda ibi, in §. super eo. Tertia ibi, in versi. quod autem. Hæc prima pars primo ponit tria quæ obijciebantur cõtra formam electionis, & pertinet ad primã partẽ tituli.Potes colligere modum ponendi casum literalẽ. Nam facta electione de quodam promouẽdo in episcopũ,ĩ ecclesia Armachana [g] ,secuta illius cõfirmatiõe,& cõsecratione instabant aliqui ut iste archiepiscopus deberet deijci.ad cuius deiectionem allegabant tria contra personam. Papa auditis allegationibus utriusque partis, decreuit & mandauit ut in litera continetur. Abb.Sic.

[g] In Hibernia sub dominio regis Angliæ.

[e] Iuris. Et tali simplici nominatione, nullum ius acquiritur nominato:vt ij.q.vj.c.ei qui. versi. nominationes. sed ex illa nominatione quæ fit in scrutinio, ipso publicato.

[f] Constitutiones.xxiij.distinct. in nomine domini. & infra, de appella. qua fronte. & etiam causæ spirituales in ecclesia sunt tractandæ ij.quæstio.ij. præceptum. & xxiij.quæst.viij. conuenior.versicu. sed etiã in consistorio &c.

Impedi-

fieri potest in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita, electionẽ illã potuit impedire a, cum in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium regiæ dignitatis, quia non simplex nominatio, sed solẽnis electio debet principi præsentari, ut postulationi præstet assensum, & si secus aliquando per usurpationem aliqui faciant abusiuè. Si autem Meridin. episcopus & abbas Mellifontis qui interesse debuerant, nõ cõtempti fuerint, sed ad electionẽ uocati (si tamen sine periculo b potuerint conuocari) siue nequiuerint c, siue noluerint d ad electionem celebrandam accedere ipsorũ absentia non potuit electionem impedire, & infrà. Quòd si eos uocatos e non fuisse constiterit, sed contemptos: infirmanda erit electio penitus taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis curauerint consentire f.

Episcopus, dũ celebratur missa consecrationis suæ, uel archiepiscopus ante receptum palliũ, ordines conferre nõ debet. h. d. usque ad uer. Quòd autem.

Super eo g aũt ꝙ in die consecrationis suæ antequã missarũ solennia finirentur, acolythum ordinauit, pro tali excessu eũ corripias & castiges: cùm solus Ro. ponti. (qui ante hymnum angelicum consecratur, & postmodum ipse missarum solennia incipit, & perficit cõsecratus) in die consecrationis eius ualeat ordines celebrare. Cæteri uerò qui inter epistolã & euãgelium consecrantur, quia consecrati celebrant principaliter celebranti, ne diuidatur h ministerium unitatis,

a Impedire. Et merito: quia laici nõ debent interesse electioni. s. eo. cũ terra. imo ius eligẽdi nõ cadit in laicũ in collegiata ecclesia, ẽt si esset patronatus. j. e. sacrosancta nõ obstante aliqua cõsuetudine. j. e. massana. sed electio facta psentari debet patrono ut suũ pręstet assensum. s. eo. cũ terra. & c. cũ inter uniuersas. & j. e. ti. c. sacrosancta. b Sine periculo. Et sic patet, qd' si periculum est ẽt in uocãdo siue ĩ mora: alij ad electionẽ pcedere debent eis nõ uocatis. s. e. cũ ĩter uniuersas. ar. j. de sen. excõ. sacro. c Nequiuerint. Arg. contra. s. eod. bonæ. uer. si. si constaret de ui &c. d Noluerint. Si noluerint, alienos se fuisse uidẽtur. s. e. cũ nobis olĩ. & j. eo. ecclesia uestra. e Vocatos. Præsumiẽ quis nõ uocatus, nisi hoc pbeẽ: ut hic patet. & iiij. q. v. quis. lxxxij. dis. pposuisti. Arg. cõtra s. eo. bonæ. uer. fin. qa nuntio credit an aliquis sit uocatus. ff. de reb. c. qui sub tut. uel cur. magis. §. illud. j. de appel. cum parati. Dico quod si quis negat se fuisse uocatũ 1, aduersario incumbit probatio. ut hic innuitur. & j. de proba. quoniam contra. de hoc dictum est supra. eo. bonæ.

Ex hac 2 dissoluta gl. seq. format tres oppo. et duas quæstiones. opponitur, quòd contemptus ratificare nõ potest, quia quòd nõ ualet etc. Secundo quod non põt, quia suo nomine nõ est gestũ quod in spiritualib. etc. ponit opi. Io. quã reprobat. Tertio quod cogitur habere ratum cũ sit utiliter gestum. soluit quod remittere non tenetur etc. Quarto quæritur an instante contempto eligens resilire possit. allegat pro et contra. Quinto an contempto mortuo, requiratur consensus substitutorum, ponit solutionem. Vin.

f Consentire. Sic patet ꝙ electio quæ non ualet, per ratihabitionem potest confirmari. xvj. q. j. quoniã qcquid. & j. de ijs, quæ fi. a præla. sine consen. c. cum nos. & cum in apostolica. j. de dona. pastoralis. & j. de iure pat. cura. & j. de transac. contingit. Sed contra. j. e. auditis. & j. de iure pat. illud. & xvj. q. iij. c. placuit. §. potest. uer. quod ab initio. ff. de re iu. quod ab initio. Sed nonne absentes cogi debent ratam habere electionẽ: cum in hoc negotium ecclesiæ utiliter gestum sit. ff. de neg. gest. Põponius, cum absentes id facere tenerentur. ff. de ritu nup. si filius? Sed dic qd' iniuria facta est absentibus, & illam nõ tenentur remittere sine satisfactione. xxiij. q. iiij. si illic. xc. dist. si quis contristatus. Item si cogerentur consentire præsentibus, iam non haberent liberum arbitrium, & sic inuitis dareẽ eps: ꝙ esse non debet. lxj. dist. nullus. Itẽ patet hic, ꝙ circa spiritualia possum habere ratum quod meo noĩe nõ est gestũ. ix. q. iij. Lugdu. & j. de iure pat. cura. & ij. qõ. j. in primis. & iij. qõ. vij. hoc quippe. Sed nunquid in hoc casu possent. primi electores resilire, cũ absentes nolũt cõsentire? Quod uidetur, cum diffidant de iure suo. s. de postu. bonæ. lxiij. dis. quanto. Sed contra uidetur s. eo. cũ inter canonicos. ĩ fi. & vij. q. ij. dilectissimi. ff. de ser. rusti. pd. per fundũ. ff. de opt. leg. si tibi. §. unius. ff. de neg. ges. si ego. Itẽ potest dici, ut Io. dicit: ꝙ si præsentes eligunt: & spẽ suæ electiõis ponũt in absentib. sperantes ipsos ratũ habituros. quia tunc demũ per ratihabitionẽ põt confirmari factũ pręsẽtium. sed si statim præsentes per suã electionẽ intendãt ius dare electo, tũc non potest ratificari ipsorum electio: ut ix. q. ij. Lugdun. ff. de sol. si quis offerenti. ꝙ non credo. imo qualitercunq; eligãt possent absentes ratam habere electionẽ dum tamen non sit nulla ipso iure. in c. proxi. Item pone quod illi qui contempti sunt, mortui sint: nunquid subditorũ consensus exigitur? Vin. dicit 3 ꝙ non, nisi essent prælati qui alij succedunt in onere ac honore 4. j. de offic. delega. quoniam Abbas. & j. de offi. ord. pastoralis. in canonico secus arg. j. de testi. requisisti. in fine.

g Super eo. Iste §. diuiditur in tres partes: quia ponit alia tria, quæ obijciebãtur contra personam promoti. comprehenso. §. fi. partes satis patent in litera.

Glos. sequens recitetur per quæst. an missa sit de substãtia cõsecrationis et an unus possit cõsecrare, et alter missam dicere. In fine signat cõtrarium, et soluit.

h Diuidatur. Sed qualiter diuidatur, exemplum habes xxiij. distinctione, quorundam. ita episcopus qui consecratur, concelebrat: id est simul celebrat suo cõsecratori, qui principaliter celebrat, & ideo tunc non debet dimittere officium illud, quod ipse inceperit cum consecratore suo & alios ordinare: quia sic diuideretur mysterium illius missæ in qua consecratur: quod fieri non debet & toti missæ debet interesse. Et ita uidetur esse de substantia consecrationis ipsa missa, hac ratione; quia consecrationes episcopo

1 Dicit Goff. puto nuncio & actis pudicũ standum; nisi ualidæ pbationes offerrenẽ ex aduerso alleg. j. de testibus. ca. cũ a nobis. Quid de nuncio dixerint hic Io. & Vin. scripsi in Spec. de citat. §. sequtur, super uer. sed nũquid. Ioã. An in no.

2 Ex hac. istud est summariũ Vinc. sup gl. seq. Electio inualida, an possit per ratihabitionem cõfirmari.

3 Idẽ Phi. Gof. inn. Host. Cõpo. & Ab. Item secũdum Inn. Hostiẽ. & Compo. si lite pẽdente sup cõtẽptu, moritur contẽptus uel trãsfertur ad aliã ecclesiã: perit act. C. si reus uel acto. mor. fue l. fina. Ioã. And.

4 Honore.

non debẽt tunc ordines celebrare. Prætereà cùm nõ liceat archiepiſcopo ſine pallio [a] conuocare conciliũ, cõficere chriſma, dedicare baſilicas, ordinare clericos, & epiſcopos conſecrare, multũ ꝑfectò præſumit, qui antequã impetret palliũ, clericos ordinare feſtinat: cùm id non tanquam ſimplex epiſcopus ſed tanquam [b] archiepiſcopus facere uideatur.

Iſte uer. non ſummatur, tum propter diuerſitatẽ lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abbas Sic.

Quod autem tabulam argenteam dicitur uendidiſſe, dummodo eccleſiam Armachanam reddat indẽnem æquanimiter poteris ꝑterire [c], cũ id de cleri & ppl̃i proceſſerit uolũtate.

Idem Tolet. epiſcopo & Sagoñ. & de Arden. Abbatibus.

Electio per minorem partẽ capituli facta nõ tenet, nec per ſubſequẽtem conſenſum ratificari poteſt. h.d. ſecundum communem intellectum.

CAP. XXIX.

AVditis & intellectis meritis cauſæ de duabus electionib. celebratis ĩ eccleſia Baiocẽ. unã † de Gu. archi. & alterã de R. ſubdia. inuenimus utrãq; cõtra formam canonicam

episcoporum & eccleſiarũ & cõfectio chriſmatis debet fieri cum miſſa. ĩ. de cele. miſ. te referente. & de cõſe. diſt. j. omnes baſilicæ. & uno cõtextu ſine aliquo interuallo. & ille qui cõſecrat, debet miſſam celebrare. & ita officium illud totũ continuũ debet fieri ſine interpoſitione uel mutatione aliqua perſonarũ, niſi magna neceſsitas caſualiter ſuperueniret. vij. q. j. nihil. & c. illud. quia ſic ordinauit eccleſia Romana & obſeruat. & idem fit & obſeruatur in collatione ſacrorũ ordinum. Ex hac conſideratione uidetur qđ miſſa ſit de ſubſtantia conſecrationis. Contrarium tamẽ conſueuit dici, & uerum eſt, quod miſſa nõ eſt de ſubſtantia conſecrationis: quia diuerſa ſunt conſecratio & miſſa, ſed propter uirtutem & reuerẽtiam ſacramentorũ & ordinum, ſtatuit eccleſia quod quando talia celebrantur: ſemper cum miſſa celebrentur. Contrarium eſt not. lxxvij. diſt. in ueteri. Tamen ſi huiuſmodi ſolennitates non ſeruarẽtur, nihilominus ualerent conſecrationes & ordinum collationes clericorum: ſed qui cõtra facerent, punirentur ordinantes, & ordinati: quia contra ordinationem eccleſiæ & contra illud quod eccleſia ſeruat fecerunt. Sed quod illi qui faciunt contra ordinationem eccleſiæ, puniantur, habetis de tempo. ord. ſane. & c. literas. & c. uel non eſt compos & duobus c. ibidem ſequentibus. omnes enim tenentur ſeruare quod eccleſia Roma. obſeruat. ĩ. de ſac. unc. c. unico. in fin. & quę omiſſa ſunt in præmiſsis debent ſuppleri: ut in prin. c. de ſacra unc. & in titu. ſeq. c. j. & c. presbyteri. Hug. dicit ꝙ ſi unus conſecrat, & alter miſſam dicat, conſecratus erit, ſed fieri non debet. De hac materia nota. lxxv. diſt. ordinationes epiſcoporum. De hoc quod dixit Hug. quæſitum fuit à me Bernardo Parmẽ. canonico Bonon. capellano domini papæ in cõſecratione Bonon. epiſcopi utrum archiepiſcopus poſſet conſecrare, & alius miſſam cantare? Reſponſum fuit, ꝙ illud fieri non debeat, cum illud eſſet contra ordinationẽ eccleſiæ: ut ſupra dicitur. & nũquam audiui nec legi qđ hoc aliquando factum fuerit, & hac de cauſa ponitur hic hæc additio. Bernar. Sed finita illa miſſa, ſi aliam poſtea celebraret, bene poſſet ordines celebrare, ſi neceſsitas eſſet [1]. unde dicit tunc q. d. finita illa miſſa poſſet prius pallio recepto, quia myſterium diuidi nõ debet. xxiij. diſtin. quorundam. Arg. contra vij. quæſt. j. nihil. & c. illud. Sed illud ex neceſsitate, quæ legem non habet. ſupra. de conſuetu. quanto. de conſecr. diſt. j. c. ſolennitates.

[a] Sine pallio. Quia in pallio, plenitudo pontificalis officij confertur. ĩ. de uſu pal. niſi. & ideo ante palliũ talia facere non poteſt. Alij tamẽ dicunt, quod poteſt alij demãdare. ſ. eo. ſuffraganeis. quia cõſecrare eſt ordinis epiſcopalis. ſed epiſcopalia ante pallium acceptum exercere non poteſt, unde alij inferioris ordinis hoc demandare nõ ualet. arg. opp. ĩ. de conſec. eccle. uel alta. aqua. Et arg. ſ. e. tranſmiſſam. ſed ſuffraganei ſui, ad mandatum ipſius poſſunt alium ſuum ſuffraganeum conſecrare. ſupra. eo. ca. ſuffraganeis.

[b] Tanquam. Et ita quædam facit quis tanquã alius, ut xxiij. q. iiij. ſi eccleſia. in fi. & ff. de adopt. ſi pater §. qui duos. & l. ſi cõſul. & ĩ. qui fil. ſint leg. ꝑ uenerabilẽ. ubi de hoc qa nullius eccleſiæ erat epiſcopus. tanquã archiepiſcopus nõ poterat, qa nondũ recepit pallium.

Gloſſ. ſeq. notat ꝑ reſtitutionẽ purgari pœnã alle. v. capitu. et v. leg. primæ legis cãm exprimẽs. ad contrarium alleg. iij. tt. & primam exprimit. item obijcit: dat ſolu. Io. cui reſpondet ponit opinio. demum ſoluit.

[c] Præterire. Et ita hic purgaĩ pœna criminis per reſtitutionẽ. ĩ. de rebus eccle. nõ alie. ſi qs presbyterorum. xxxv. q. ix. quod quis commiſit. & xij. q. ij. ſi quis quęlibet. ſi. ĩ. de loca. & cond. propter. & c. potuit. ſicut ſi aliquis ante accuſationem recedit ab inceſtuoſa coniunctione, ſine pœna eſt. ff. de adulte. ſi adulteriũ. §. idem imperatores. ſic ff. quod met. cau. l. ſi cum exceptione. §. ſatis. & C. de ijs quib. ut indig. l. alia. ff. de inoffi. teſt. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de alie. iud. mut. cau. fa. ex hoc edicto. §. pe. Arg. contra. ff. ui bo. rapt. non prodeſt. ubi non prodeſt raptori rem reſtituere ad euitandam pœnam. ff. de furt. qui ea mẽte. & ff. depoſi. l. j. §. ſi rem depoſitã. Sed obijcitur. iſte eſt ſuſpectus, & ſatiſdatio non mutat maleuolum animum tutoris. inſtit. de ſuſpe. tut. in fi. Sed iſte non erat ſuſpectus alias, & excuſatur propter mandatum cleri. & populi. xij. q. ij. de rebus. Io. Sed ibi maior præſtitit autoritatem: hic fuit iſte maior qui deliquit, imo ipſe facere nõ debuit ꝙ alios facere ipſum prohibere oportuit. xvij. q. j. nemo. & c. in canonibus. & ff. ſi ſer. uen. altius. ff. de cõdi. inde. frater à fratre. Dicunt quidam, ꝙ hic poteſt in caſu iſto & conſimili pœna purgari ꝙ non remoueatur ab eccleſia, nec deponatur. Cõtrariũ dico [2], ꝙ licet reddat eccleſiã indẽnẽ, ꝑpterea nõ euadit pœnã depoſitionis, ſed euadit ſolummõ pœnam excõicationis: ut xij. q. ij. monemus. & c. diaconi. & ca. ſtatuimus. Et hoc ẽt dico per iura ꝓxime dicta. hoc ꝓbaĩ ꝑ decr. Greg. ĩ. de ſol. ſi quorundã ubi dr̃, qui obligat eccleſiã, ſuſpẽſus eſt ab adminiſtratione ſpiritualiũ & tẽporaliũ ipſo iure. Et ita intelligitur ca. illud ſi qs presbyterorũ. qa per reſtitutionem ſolũmodo euadit pœnã excõicationis. Et ꝙ hic dicit, diſpẽſatio fuit & gratia. & hoc innuunt illa uerba, æquanimiter poteris præterire. & ita fuit ſolummodo quædam tolerãtia. Huic adminiculũ ꝑſtitit ꝙ dicit clerici & populi aſſenſu. c. illđ, qđ quis cõmiſit. loquiĩ ſimiliter de miſericordia de eo q toleraĩ ĩ officio ſuo, ut ex litera ipſius. c. patet. ad hoc ꝑſtat bonũ. ar. ff. depoſi. l. j. § ſi rẽ.

AVditis. Prima pars diffinitionis cauſam ponit. Secunda diffinit: ibi, nos igitur. Abb. Sic.

Miſſa nõ eſt de ſubſtantia cõſecrationis, nec collationis ordinum.

Ber. gloſſator Decretalium manifeſtat ſeipſum.

[1] Hoſt. reſiſtit dicẽs ꝙ non uidet qualis poſsit eẽ illa neceſsitas cũ præſentes ſint alij epiſcopi. nec ea die poſsint ſacri ordines cõferri. de tẽp. ord. c. j. & iij. Ex ponit ergo Tanc. ſ. in die conſecrationis ad qđ facit litera ſuperior, dicẽs, qđ ſolus Romanus põtifex, in die &c. Io ann. And.

† Inno. dicit qđ in regiſtro ſic erat unã de R. arch. & alterã đ magiſtro R. ſubdiacono. ꝑut ẽt ĩ libris antiquis manuſcriptis legitur.

[2] Dico. idẽ Hoſt. Ioã. And. Pan. hic.

Ipſum

attentatam. Cùm enim inquisitis uoluntatib. singulorū, decanus cū paucioribus in ipsum R. [a] & cantor cū plurib. in dictum Gu. archid. [b] conuenissent [c], solo cantore postmodum quendam alium uidelicet magistrum R. de Algedijs nominante: ad nostram fuit audi. appellatum [d], ne decanus qui primam in electione uocem habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, uel maioris & sanioris partis ipsius, ipse uerò decanus non habito consensu maioris partis capituli, sed longe minoris: subito in electionem prorupit [e], appellans ne quis contra ipsam aliquid attentaret: quamuis asseueret, q electioni [f] factæ plures alij consenserunt, cùm tamen ex postfacto [g] nequiuerit conualescere, quod ab initio non ualebat, quoniam electio quæ fuerat irrita ipso iure, per subsequentem consensum (maximè [h] appellatione pendente) nō poterat esse rata. Eis ergo ad propria redeuntibus, cantor, & alij qui remanserant in capitulo: post illam electionem nondū cassatam [i], & app. ad nos interpositam, à nominatione dicti archid. recedentes de nouo præfatum subdia. eligere præsumpserunt. Nos igitur electionem utranque duximus irritandam [k].

Idem grandisiluæ, & bellæ perticæ abbatibus.

Glossa sequens dist. quod duæ electiones, aut fiunt uno contextu, aut ex internallo: secundo casu aut prima est annullanda, aut nulla: & si nulla, aut istud est euidens aut dubium. & opponit quod ēt nulla impediat secundā: inducēs sex similia. Ponit opin. distinguentē nullitatem iuris uel exceptionis uel tantum actionis. Quærit demum de ratione diuersitatis, quæ est solutio contrarij, & distinguit an primi qui fecerunt electionē nullam, sint etiam priuati potestate eligendi, necne. In fi. quærit, arg. pro & cōtra, et soluit.

[a] Ipsum R. Non erat in antiqua.

[b] Archidia. Olim uerbum istud, dictum, non erat hic. Bernard.

[c] Conuenissent. Nominando, non eligendo [f].

[d] Appellatum. A cantore & suis in electione.

[e] Prorupit. Eligendo Guil. archidiaconum, & recedēdo à nominatione R. subdiaconi.

[f] Electioni. Factæ a decano.

[g] Ex postfacto. hic uidetur, q electio quæ nulla est ipso iure, impediat secundam: & quia dicit electio quæ fuit irrita ipso iure &c. quia utraq; hic cassatur: unde contra dicit. s. e. bonæ. & j. de app. constitutis. & j. eod. congregato. in quibus secūda tenet: quia prima fuit nulla ipso iure. Sed dicas, q electio illa non erat nulla ipso iure [a], imo poterat rata haberi, nec erat euidens ipsam non tenere. Et uerba ista. s. irrita ipso iure, non tenentur proprie: unde expone irrita ipso iure. i. irritanda de iure: & hæc expositio probatur per fi. c. ubi dicit, utranq; electionem duximus irritandam, & sic nulla contrarietas, & loquitur in eodem casu hæc decre. cum illa. supra e. considerauimus. Et non innuitur hic, q ratihabitio non possit habere locum in electionibus: quia bene habet locū: ut. s. e. q sicut. & c. licet. lxiij. di. quāto. j. de iure patr. cura. & s. de postu. bonæ. sed hic non potest habere locum ratihabitio quādiu appellatio pendet. Et ei non renuntiatur in totum: quia contraria sunt consentire & nolle recedere ab appellatione fi. j. de ap. solicitudinem. unde dixit, maxime appellatione pendente. q. d. si uoluit renuntiare appellationi & consentire. potest conualescere: & maximè, pro tantum ponitur & quod dicit ex postfacto &c. allegatio fuit partis aduersæ, nec ponunt illa uerba ex postfacto & hoc uidetur per fi. ubi dicebatur: Nos igitur his & alijs auditis, quæ coram nobis allegata fuerunt. Vel dic prout dicitur in ultima notula, in fin.

[h] Maxime. Proprie ponitur: quia idem esset circa appellationem [i], & in antiqua non erat hoc aduerbium.

[i] Cassatam. De facto intellige, cum nulla fuerit: quia quod non est, cassari nō potest. sic infra, de rebus eccl. ali. uel non. si quis præsbyterorum. Item quod dicit in fin. irritandam, contradicit literæ superiori ubi dicit quod electio fuerat irrita ipso iure, ergo nō poterat irritari si nulla est. Dic quod uerbum istud. irritandam, quantum ad primam electionem ponitur improprie, id est, irritam, quantum ad secūdam ponitur proprie. si. xxviij. di. præsbyterum. quia secunda non erat nulla, sed per exceptionem fuit cassata: & si decanus & sui consensissent electioni secundæ, confirmata fuisset: ut dicitur in fi. ulti. notulæ.

[k] Irritandam. Nota q ubi plures electiones concurrunt, quæ fiunt incontinenti, neutra impedit aliam, uel pualet alij quæ prior fit [a], sed præualet illa quæ maioribus iuuaẗ meritis, & plurimorum approbatur assensu. lxiij. di. c. ult. j. eo. ecclesia. s. e. dudū. si uero ex interuallo fiat secūda, tunc habet locū distinctio. Aut prima est aliqua licet possit elidi p exceptionē, aut nulla ipso iure. Si. n. euidens est primam non tenere ipso iure, puta cū eligiẗ qui est ineligibilis. s. eo. cū vintoñ. j. de ap. constitutis. & j. e. uenerabilem. & j. e. ti. congregato. ubi tenet secunda à paucioribus facta, tunc prima nō præstat impedimentū secundæ. Sed si dubiū est an teneat prima, qa aliqua cā allegaẗ quare posset tenere, tūc prima præstat impedimentū secundæ. nec debet fieri secunda prima nō cassata. s. e. considerauimus. Sed hic uidetur contra, ex eo q dixit. s. cum tamen ex postfacto &c. q electio quæ nulla est ipso iure, impediat secundā. Prima enim à paucioribus & post ap. facta fuit, unde uidebatur nulla. Et sic perdit dominiū per id q nullum est. j. de renun. q in dubijs. Sicut uides, q ab accusatione quæ nulla est, non potest quis discedere nisi iudicis authoritate. ff. ad turpil. l. j. §. accusationem. sic secundū testamentum factum sub conditione, quæ nunquam erit, dum tamen esse possit, rūpit primum. ff. de iniust. rup. test. cum in secundo. in fi. & primum matrimonium q nullum est impedit secundum. j. de spon. ad audiētiam. sic manumissio quæ nulla est præstat impedimentum usucapiendi. ff. de usucap. pro donato. l. qui pro donato. sic accusatio quæ nulla est, impedit sequens matrimonium. infra de despon. impube. ad dissoluendū. in fi. In stipulatione aliud est: quia si prima stipulatio non ualet quæ potest elidi per exceptionem, teneat secunda. ff. de uerb. obli. si dari stipuler. Quidā tamē distinguūt, quòd electio quandoq; nulla est iure actionis, & non iure exceptionis, quoniam ex ea non potest peti confirmatio: vt hic, & supra, eo. considerauimus. ubi prima non tenet, &

[f] Et per tales noīationes nō impeditur electio. s. ca. proximo. Ioan. And.

[a] Imo nulla erat, sz ideo nec secūda tenet, quia facta alijs non uocatis qui nō erant priuati potestate eligēdi. Panor. & glo. magna. j. eo.

[i] Vnus intellectus est, id ē si appellatio non pēderet: quasi dicat q electio contra iustam appellationem facta nō cōualescit licet appellationi renuntietur ut dixi. s. gl. proxi. alius intellectus est idem si appellatum nō fuisset. Ioā. And.

[a] Quando maior pars noīauit indignum in scrutinio, consulo, quod minor prius mittat illā eligere eo qđ nō ex nominatione facta in scrutinio: sed ex electione procedatur pœna priuationis. j. eo. perpetuo. li. vj. secus dico in casu. j. eo. c. ij. li. vj. adde quod dicā. j. e. cōgregato. & facit quod dixi supra eo. bonæ. super glo. sciscitati. uersi. quid si. Io. An.

net:& tamen impedit secundam:& hæc Quandoq; est nulla iure exceptionis & actionis : ut illa quæ facta est ab excommunicatis:siue de persona indigna:quia ex ea non potest excipi ut alia impediatur. infra.de app. constitutis.& si.j.eo.bonæ . Sicut aliquis quandoque consequitur sumptus per retentionem, quos nō posset consequi per actionem. ff.de cōd. inde . si ī area in fi. inst.de re.di. §.certe.arg.ff. de comp. etiam. Sed quæ est ratio quare in casu huius decr. electio quæ est ipso iure irrita impedit secundam, ita ꝙ non ualet secūda:& in cōtrarijs.j.e.scriptū. & j.e.congregato. & s.eo. cum in cunctis.& c.bonæ. & c. cum uinton. & j. de app.constitutis. electio quæ est ipso iure irrita : non præstat impedimētum secūdæ . Ratio est hæc. Licet a .n. in casu huius decr. prima electio sit nulla : eligentes tñ non sunt ipso iure eligendi potestate priuati:nec electio propter hoc deuoluitur ad alios : & ideo cantor & sui nō debebāt eligere sine decano & suis socijs:& quia elegerunt decano & suis socijs non uocatis post appel. prima non cassata , & ex interuallo cassatur utraque electio & utraque pars peccauit in forma siue in modo eligendi, sed in contrarijs electio est ipso iure nulla, & eligentes sunt ipso iure eligendi potestate priuati , & ius eligēdi deuoluit ad alios, etiam pauciores.s. de postul. gratum. & supra,eod.bonæ. & ideo tenet electio cum sit facta ab illis,penes quos ius deuoluitur eligendi.& ista duo concurrere debent ad hoc ut teneat secunda electio, plus enim peccauerunt eligendo indignū, quam peccando in forma,& ideo plus puniuntur . Et est simile quia qui peccant hodie contra formam illam infra,eodem quia propter . non sunt priuati eligendi potestate,sed priuandi:sed qui peccant eligendo indignum , sunt ipso iure priuati a ,si uero utraq; pars peccat in forma utraque cassatur:ut supra,eodem . considerauimus.& hic & in cōsimilibus . sed si utraque pars peccat in materia:transfertur eligendi potestas ad superiorem.supra,eodem.bonæ. in fin. hodie uero seruari debet forma illius decreta.infra,eo.quia propter.Sed si cantor & sui uocassent decanum & suos ad electionem,& illi etiam noluissent uenire. tunc nunquid eorum ualuisset electio? Videtur ꝙ sic.s.eo. cum nobis Cum. & cap. quod sicut.§.si autem.argum. contra. supra eodem . considerauimus . Credo qđ si decanus & sui qui contempti fuerunt in secunda electione à cantore & suis consensissent electioni cantoris, ualuisset secunda. s.eo.quod sicut.cū nullum ius acquisitum fuisset electo per primam electionē , quæ nulla erat ipso iure:ut dicitur supra unde ab eo poterat recedi sine iniuria alicuius.hodie uero debet seruari forma illa quæ traditur infra eo. quia propter.

† Iste tex. reputatur sing. p Panor.hic in suo effectu ut etiā cōpromissarijs possit potestas dari substituendi.

a Licet. uere ratio decidēdi.

a Adde no.p Bar. in l.cū quidam. ij. ff. de leg.ij.

Potestas data cōpromissarijs, ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non potest : & desinit res esse integra postquā compromissarij cœperunt habere tractatum.

CAP. XXX.

IN causis:infrà.Cùm capitulum Tholosa.ecclesiæ ad tractandum de electione episcopi cōuenissent, duos elegerunt ut v. de eodem capitulo eligerent electores † qui præstito a iuramento de substituēdi pontificis electione tractarent : & a singulis de capitulo statutū est, & concessū ut ille quē illi cōcorditer uel tres ex illis eligerēt,ab eis (si persona esset idonea b) pro episcopo sine contradictione aliqua haberetur : et infra . Postmodum uerò cùm à prædictis duob.v. electores electi fuissent, & ad tractandum de electione secessissent in partē,& nō possent omnes in unā pariter concordare personam: tres ex eis conuenerunt in episcopū Conuennarū , & deinde electionem c quam de postulando episcopo fecerāt capitulo publicarunt: ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo,reliquis absentibus elegerunt archidiaconum Argen. & infra. Nuntij uerò prædicti archidiaconi econtrario responderunt,ꝙ cum prædicti v.electores seorsum de electione tractantes inter se dissiderent,ita ꝙ contētiosè uoces eorum a fratribus qui remanserant in capitulo auditæ fuissent, capitulū ipsos propter huiusmodi contentiones suspectos habētes † ,ad eos duos de canonicis destinarunt , per quos inhibuerūt eis ex parte nostra, ne ulterius in facto procederent: & ita potestatem d eligendi quam eis commiserant reuocarunt , mandantes eis ut redirent ad capitulū,& pariter cùm alijs fratribus de electione tractarent : & huiusmodi reuocationi duo ex ipsis electoribus adhibētes consensum , reliquis tribus non contradicentibus , ad ipsum capitulum sunt reuersi:sed alij tres usque ad fores capituli subsecuti , ab eis postmodum discesserunt . Capitulum uerò cùm tota die illa ipsorum præsentiam expectasset , subsequenti die campanā e pulsari fecerunt (sicut moris est) ad capitulum congregandū:& prædictis tribus cum paucis

† Alias, ꝓpter electionē huiusmodi contēdentes.

IN causis . Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit postulati petitionē. In secūda ibi,nuntij uero. ponit electi allegationē . In tertia ibi , quia uero. partim negotiū diffinit , & partim diffiniendum committit . Abbas Siculus .

a Præstito . Secundum quod lex dicit in authenti. de sanct. episcop. §. iubemus igitur abbatem. col.ix.

b Idonea . Hæc clausula semper intelligitur, & si non opponatur . supra, eodē. causam quæ. & supra,de rescrip. cum adeo .

c Electionem.Nota mirabilem significationem huius termini electio : hoc fuit dicere, suam postulationem capitulo publicauerunt.arg.infra,de renun.post translationem .

Electio pro postulatione, q̄doque accipitur.

d Potestatem . Hic confessus fuit de intentione aduersarij,& sic fundauit intentionem aduersarij .

e Campanam.infra de officio custod.ca.j. & secundo,distinctione prima, ius militare .

Gloss.sequens recitetur per quæstionem , an datus ad eligendum postulet.arg.quod sic.per hoc ca.inducens septem alia iura.ad contrarium inducit sex,soluit. & contrarijs respondet .

Postulatio.

Postulare possunt, q dati sunt ad eligendum.

a Postulatio. Hic habes, quod qui dati erant ad eligēdum, possunt postulare & de alia ecclesia. sic infra, de renun. cum post translationem. Ex quo enim capitulum nihil excipit in illa potestate, omnia intelligūtur concessa, per quæ peruenitur ad illud, & quicquid ipsi possent facere: argumētum supra de cōstitutionibus ex literis. & infra, de priuilegijs. quia circa. ff. de procuratoribus ad legatū. & lege, ad rem mobilem. Et argu. ad hoc. ff. iudicatū sol ui. iam tamen. §. in hac. & ff. mandati. l. ult. in fi. arg. contra. infra. eo. innotuit. in fi. ff. de procu. mādato. & C. de transf. trāsactionis. ī fi. & ff. đ minori. illud. §. si talis. & ff. de proc. pōponius. & ff. đ iureiu. iusiurandū. §. procu. So. primus titu. verus. q̄a talia præparatoria etiā coniuncta sunt principali negotio, quia per postulationē, uenimus[9] ad electionem, uel ad eius effectū. ff. đ spon. oratio. Cōtraria casualia sunt.

complicibus suis, sese contumaciter absentantibus, prior cū maiori & saniori parte capituli elegit in episcopum archidia. supradictum: & infrà. Quia verò postulatio a de episcopo Conuennarū quæ præcesserat, facta erat per eos in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod unanimiter de cōsensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res non esset integra b, quia in tractatu iam processerant electores) capitulū minime potuit reuocare electionē ipsius archidia. decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus si personam ipsius episcopi utilem & necessariam inueneritis ad regimen ecclesiæ Tholosanæ, & idoneam tam sciētia literarum, quàm suæ conuersationis exemplo, ad hæreticorū † perfidiā c de Tholosañ. diœcesi extirpandam, quæ ibi per negligentiā præsulum miserabiliter & damnabiliter hactenus pullulauit: transeundi ad ecclesiā Tholosanam propter vrgentem necessitatem & eorūdem utilitatem, ei licentiam tribuatis. d

Idem episcopo Florentino.

De consuetudine potest canonicorum electio ad solum capitulum pertinere. hoc dicit. et solet quotidie allegari.

CAP. XXXI.

Cum ecclesia Vulterana debito canonicorum obsequio longo e fuisset tempore destituta,

[9] Et loquūtur in his quæ requirūt speciale mandatū. j. de procu. qui ad agē. in fin. lib. vj. Ioā. And.

Glo. seq. recitetur per q. an potestas cōpromissariorū posit reuocari. et primo probat quod posit re integra, inducēs iiij. Secundo quod non posit inducens quinque. Tertio quod etiā re nō integra reuocari posit inducēs duo. Quarto quod re non integra non posit. Quinto ponit opin. quā approbat. Sexto opi. quā non approbat.

Eligendi potestas aliqbus cō cessa an reuocari possit.

Compromissariorū ptās ad eligendū, an possit reuocari.

b Cum res non esset integra. Ergo si res esset integra, possent reuocare: ut hic arguitur, ad instar mandati quod re integra reuocari potest. instit. manda. §. recte. cum nihil intersit mandatarij. ff. de condit. ob cau. da. si pretium. & l. si pecuniam. & l. dedi. in princip. & in societate. ff. pro soc. verum. §. ultim. & in deposito. ff. deposi. l. j. §. penult. & infra de deposi. bona fides. In contrarium uidetur quod re integra non posit reuocari talis potestas: nisi placeret utrique parti. sic sit in venditione. C. de actio. & oblig. sicut in initio. cum gratia utriusque talis contractus factus sit: ut ibi. nam ex quo semel consenserunt & contulerunt ius in ipsos: & illi receperunt & etiam iurauerunt, mutare nō possunt nec reuocare, ut infra, de off. deleg. super quæstionem. §. porro. & quod semel placuit, amplius displicere non potest. xxxij. q. v. horrendus. & viij. q. ij. dilectissimi. & supra eo. cū inter canonicos. versic. fin. præterea hic fuit quædam concessio siue donatio iuris, sed perfecta donatio nō reuocatur. C. de dona. siue. C. de transact. quamuis. & C. de reuo. dona. si donationem. & C. de dona. quæ sub modo. perfecta. & dicit dominus: Nō auferam à te quod tibi dedi. xxij. q. ij. c. si qualibet. §. nō enim. & remittētibus actiones suas, non est amplius regressus ad eas. ff. de ædil. edi. l. q̄rit. §. si uēditor. & cōmodatū añ usum cōpletum non reuocatur. infra de commo. c. unico. & ff. eod. tit. in commodato. §. sicut. Et sic non uidetur per ista iura, quod reuocatio posset fieri eis inuitis, cū gratia utrorūque hoc sit factum, & intersit istorū nō reuocari ius illud ab eis, cum modo possent eligere quem volunt, postea vero non. In contrarium uidetur, quod etiam re non integra possunt reuocare usque ad litē cōtestatā: quia usque ad lit. contest. possunt reuocare mandatum procuratorium. ff. de procur. ante litem. & etiā post. si suspectus ff. eo. tit. post litem. & l. item si suspectus. & l. quæ omnia. sed isti iam suspecti uidebantur, cum essent in clamoribus, & discordia: ut j. de procu. ex insinuatione. & c. in nostra. & c. mādato. & iudiciū soluitur vetante eo, qui iudicare [2] iussit. ff. de iudic. iudicium. ff. de arbi. sed si seruum. in fine. Contra probo, q̄d re non integra nō possint reuocari. j. de iud. c. j. & ff. de iuris. om. iu. si cōuenerit. & hic in fi. Quid ergo dicemus? Satis probabiliter posset dici, q̄d talis potestas data reuocari nō posit, [3] siue res sit integra siue non. & hic supple maxime: quia nō est hoc purum mandatū, imo cessio iuris siue donatio: ut dictum est. Et Io. huic opinioni consentire uidetur. & ad hoc optime facit supra, eod. causam quæ. Alij dicunt, quod re integra possunt reuocare ut hic innuitur a contrario sensu. Et arg. optimum: quia non dicitur durare talis potestas, nisi cui permissa durat. ff. quod cuiusque uni. item eorum. §. j. in fi.

c Perfidiam. Hoc ideo, quia si esset remissus & negligens ad hæreticos extirpandos debet remoueri. j. de hære. excommunicamus. j. in fin.

d Tribuatis. Ex hac decr. bene colligitur, quod ius acquiritur postulato post publicationem postulationis. in hoc scilicet acquiritur quod postulantes ab ea recedere non possunt, sicut nec ab electione post publicationem scrutinij. infra eo. publicatio. & idem credo publicata postulatione, ut dixi. s. de postu. c. vlti. & pen. Sed cōtrarium potest assignari. s. de postu. bonæ. ibi videt, quod postulātes possunt recedere a postulatione antequā sit præsentata superiori. Sed hic nō poterāt recedere: quia promiserāt illū habere pro episcopo, quem illi eligerent in episcopum. & ita non poterant uenire contra promissionem suam.

Cum ecclesia Vulterana. Primo ponitur consultatio. Secūdo responsio: ibi, mādamus. Abb. Sicu.

e Longo. Per hoc uidebat quod eps posset supplere negligētiā canonicorū, ēt si alias eligere nō posset. j. de con-

† Quos uocant Albigienses intelligit q nolebāt decreta & traditiōes papæ recipere, qui bus fauebant Raymūd. 4. comes tholosanus Rex Arragonū & comes fuxi: quos tamen oppressit papa multis monachis emissis, q prædicarent omnium criminum remissionē occidentibus eos, ēt in bello morientibus.

[2] Hoc uerum est in ordinario cōmitente etiā re non integra. ī delegato secus j. de offi. deleg. quāuis. lib. vj. Sed eligere cōpetit ordinario iure. s. eo. c. j. ergo ēt re nō integra poterit reuocari. Io. An.

[3] Nō possit. nisi de consensu cōpromissariorū & tunc etiā postulatione publicata sed nō superiori præsentata. Panor. hic num. 13.

[4] Suā & nō tenuit hic electio nō ꝓpter postulationis publicationem, sed ꝓpter defectum potestatis in cōpromissarios translatæ. Compost. j. ti. j. c. si. Inno Ioā. And.

de con-

Vulteranus episcopus, uolens ministrorum defectũ in eadem ecclesia restaurare, canonicos quosdam elegit, & instituit in eadem: quos canonici recipere noluerunt, asserẽtes quòd talis electio fuerat in eorum præiudicium attentata: & infrà. Mandamus quatenus super primo articulo petitionis episcopi, in quo postulauit [a] a te ut canonicos ab iniuria quam ei super electione canonicorũ Vulteraneñ. ecclesiæ inferunt, prohiberes, ab impetitione ipsius dictos canonicos absoluere non postponas: quia nõ uidetur iniuriam [b] facere qui utitur iure suo: cũ per testes longè melius [c] sit probatum, quòd canonici supradicti hoc iure usi fuerint antequam episcopus memoratus. In secundo quoque articulo [d] quo idem petebat episcopus ut dicti canonici ipsum iure electionis uti liberè paterentur, absoluere studeas canonicos sæpe dictos, maximè si sit notorium [e] quòd in Tuscia generalis consuetudo seruetur, ut in cathedralibus ecclesijs solum capitulum irrequisito episcopo eligendi canonicos habeat facultatem.

Idem abbati sancti Victoris, & decano Parisiensi. & magistro R. Decortoñ. canonico Morineñ.

Compromittentes tenentur recipere electum à compromissarijs, si sit dignus, nisi contra formam compromißi eum appareat electum.

CAP. XXXII.

CVm dilectus filius archidiaconus Morineñ. nobis intimasset: & infrà. Ecclesia Morineñ. episcopi solatio destituta, canonici eiusdem de pastoris substitutione tractantes, in tres canonicos Moriñe. potestatẽ eligendi episcopum unanimiter contulerunt: promittentes ut illum reciperent in pastorem, quem de gremio [f] ipsius ecclesiæ ducerent eligendum: qui examinatis [g] uoluntatibus singulorũ, archid. eiusdem ecclesiæ in episcopum elegerunt. Metropolitanus

de conces. præben. nulla. & s. eo. cũ in cũctis. in fi. Sed hic non poterat taliter supplere: quia non erãt distinctæ præbendæ. j. de cõces. præben. ex parte. & si distinctæ essent, adhuc non posset, cũ ipse similiter negligẽs fuisset. vñ potestas trãslata erat ad superiorẽ, nec morã poterant purgare. j. de supplen. negli. præla. licet. & duobus. c. seq. & ex eo quod dicit, longo tempore.

Glo. seq. obijcit, alleg. cõtra obiect. et soluit cõtra solutionẽ. alleg. tria intra quib. respõdet.

[a] Postulauit. Et uidetur, quod bene postulauerit, quia solus episcopus debet daŕ præbẽdas. ar. xxj. di. in nouo. & xvj. q. vij. nullus arg. xxj. distin. §. j. quia Moyses ex pcepto domini Aaron in summũ pontificem, & filios eius in minores sacerdotes elegit: ut ibi dicitur. & uidetur expressum ĩ authen. ut deter. sit nu. cler. col. j. in prin. arg. cõtra j. de ijs quæ fi. a præla. sine consen. c. in vj. ca. primis. quia huiusmodi ecclesiastica debent facere de consensu capituli: ut ibi dicitur. & cum quibus est in ministerio, cũ his disponat. xciij. di. diaconi. præterea ex eo, quod dicit in fine, si consuetudo est quod canonici eligant irrequisito episcopo, patet qđ de iure cõmuni simul debeãt eligere, sicut & alia negotia simul facere debent, cũ episcopus sit caput capituli, & canonici membra, j. de ijs quæ fiunt à præla. sine conse. cap. nouit. & cap. quanto. quod simul eligere debeant, habes infra, de conces. præben. postulastis. Dico quod de iure cõmuni simul ad episcopum & capitulũ pertinet collatio beneficiorũ per iura proxime dicta. j. de iure pat. nobis. & hic in fin. satis patet ita esse, sed consuetudo in pluribus ecclesijs derogat huic iuri: vt hic in fi. huius decr. & j. de cau. poss. cum ecclesia. & j. de ver. sig. abbate. & s. de consue. cum dilectus. & xxiiij. q. j. pudenda. & infra de ijs quæ fiunt a præla. sine cõ. c. ea noscitur. & consuetudo reddit aliquem inhabilem ad eligẽdum. infra, de cle. coniu. cum olim. & xij. dist. nos consuetudinem. & ff. de decu. non tantum. Arg. contra s. e. tit. cum terra. & ca. cum causam. & supra de consuetu. cum venerabilis. & c. cum inter. Sed illa consuetudo non est rationabilis: imo est contra decus ecclesiæ: & ideo non est præscriptibilis. s. de consue. c. vlt.

Collatio beneficiorum, ad quos spectat.

[b] Iniuriam. Si. ff. de iniur. iniuriarum. §. j. & ff. de peti. hære. illud. j. respon. in fi. & j. de ap. bonę. & xiiij. q. j. quod debetur. & q. v. non sane. quia & si noceat [1] alij, ita ut auferat ei consueta cõmoda: dum tamen nõ faciat animo nocẽdi, nõ dicitur facere iniuriã. ff. de aqua plu. arcen. si in meo. & ff. de dam. infect. proculus. & xv. q. j. illud. ff. de ser. urb. præd. cum eo. & xxiij. q. ij. ca. ult. secus si faceret animo nocendi. ff. de re. iu. domũ. ff. de damn. infec. qui uias. ff. si ser. ven. sicut. §. Aristo.

[1] Secus in prædio rustico, qñ nõ licet mihi ita rigare quod noceat uicino præd. ff. de aqua plu. arc. l. j. secundũ Vinc. Ioã. And.

[c] Melius. Et ideo præualere debet j. de probat. licet. sed si equaliter probatum sit communiter conferat, cũ de iure communi hoc sit faciendũ: ut dictum est in notula, & uidetur: quia res ad suum statum sic reuertitur. arg. s. đ consuet. cum dilectus. & ff. de pact. si unus. §. quod si in totum. alias esset sententiandum pro possessore. j. đ probat. ex literis. j. de fide instr. inter dilectos. in fin. & insti. de interdi. §. commodum. nisi in tribus casibus, infra de probat. ca. ex literis.

[d] Articulo. Eadem uidetur petitio cum prima. Sed dic quod prima erat, ne repellerent canonicos ab episcopo institutos. secũda erat ut in posterum nõ impedirent eum eligere. & licet obtineret in primo, non obtineret propter hoc in secundo. argum. supra eodem. querelam. sed in secũdo articulo agebatur petitorio: ut patet ex ipsa litera.

[e] Notorium. Idest, manifestum rei euidentia, uel alijs duobus modis [2] de quibus tribus modis habes infra, de coha. cle. & mu. cap. ult. & de legi. si de interpretatione.

[2] Adde meliorem gl. de iure in l. ciues. in gl. pen. C. de app.

CVm dilectus. Tres habet partes. In prima ponitur allegatio pro electo. In secunda ibi, uerum. allegatio contra electum. In tertia ibi, nos uero. diffinitionis commissio. Abb. Sic.

[f] De gremio. Sed si hoc in illa translatione potestatis non fuisset expressum, poterant eligere undecunque vellẽt. supra eo. in causis. Quid iuris sit super hoc dictum est. supra eo. cum inter canonicos.

Compromissarius, potest eligeŕ extra gremiũ,

[g] Examinatis. Ad hoc non tenebatur, secundum hanc formam, nec fuerũt ista uota redacta in scriptis.

Glossa

Glossa sequens primo probat iudicem qui in ætate non dispensat, de illa iudicare posse. Secundo quærit an episcopi in ea dispensent. arguit quod non ponit opi. contrariam. soluit negatiue.

quoq; tã electionẽ, quàm electi personã examinans, quàm etiam super ipsius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquib. dubitatum) inquirens solicitè ueritatem, per sententiam declarando electum ipsum minimè sustinere in ætate [a] defectum electionem factam de ipso solenniter cõfirmauit: & infrà. Verùm B. qui contra electum uenerat memoratum proposuit ex aduerso, quòd cum supradictis tribus sub hac forma fuerat eligendi concessa potestas. ut capitulũ eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus uel maiori & saniori parte de gremio ipsius ecclesiæ nominatum eligerent in pastorem, electores ipsi terminos [b] potestatis sibi traditæ non seruantes prædictum archi. eligere præsumpserunt, quem pauci de capitulo nominarant, unde canonici Morin. postmodum admirantes, qualiter archi. idem memoratus est electus, cum plures essent in eadem ecclesia digniores [c], cœperunt ferè omnes publicè profiteri quòd nullatenus arch. nominarant, & reputãtes se in hac parte delusos, ꝙ super hoc factum fuerat nostro curauerunt apostolatui reserare [d]: & infrà. Nos uerò attendẽtes quia res perniciosa esset exemplo, si per surreptionis [e] astutiã quis ascenderet ad apicem dignitatis, ita duximus prouidendum, ut præstito à contradictoribus iuramento [f], quod ipsi malitiosè contra præfatum electum non moueant quæstionem huiusmodi prædicti tres electores iuramenti uinculo adstringantur dicere ueritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum archi. conuenerunt. Et si tres [g] simul aut duo saltem ex ipsis iurati duxerint maiorem canonicorum partem in ipsum archi. conuenisse: uos contradictoribus silentium imponatis, cùm contra hoc eorum esset probatio [h] insufficiens, eo quòd singuli essent in

[a] In ætate. Potest enim minor iudex examinare de ætate, an sit dignus uenia ætatis: & docere poterit sup hoc principem. C. de ijs qui ue. æta. impe. l. ij. non tamen in ætate dispensare potest. C. eod. tit. l. iij. [1] sed bene potuit iudicare ipsum non pati defectũ: & si minor fuisset, debuit cassare electionem. s. eo. dudum. sed dispensare non potest nisi solus papa. Sed nunquid episcopi possunt dispensare ut minor promoueat ad honores? Videtur ꝙ non, per id ꝙ habes. s. eo. cũ in cunctis. § inferiora. & j. de æta. & qualit. eam te. ubi præcipit papa, ꝙ nullus promoueatur, nisi sit ętatis legitimę. j. eod. nihil est. ubi punitur grauiter. qui hoc facit. Et sic huiusmodi dispensatio illis prohibet. Dicunt quidam, qd' episcopi possunt dispensare in ætate. ar. ad hoc j. de æta. & qualit. præterea. & c. indecorum. Credo ꝙ non [2] possunt dispensare in hoc cõtra cõcilium, licet de facto hoc faciãt quandoque. Et est simile: quia cum illegitimo dispensare non possunt ut promoueatur ad honores. j. de fi. presby. c. ult. & pen. ubi dicitur ꝙ cum illegitime natis solus papa dispensat: ꝙ illi prohibeantur ab honoribus. dicitur in concilio Picta. j. de fi. presby. c. j. Qua enim ratione episcopi nõ possunt contra illud conciliũ dispensare, eadem ratione dico, qd' non possunt dispensare contra concilium Lateran. & contra concilium generale. j. e. nihil. ubi puniuntur, qui hoc faciunt: ꝙ est magis celebre concilium: in quo prohibetur ne minores ad dignitates promoueantur. s. eo. cum in cunctis. in prin. §. inferiora. & ideo stabimus illis concilijs, & legibus prædictis, ex quo nõ inuenio concessum per canones, ꝙ minores iudices posint dare ueniã ætatis. j. de noui ope. nun. intelleximus. ubi enim iura canonica non contradicunt legibus, imo concordant, illis stabo.

[1] Sic inferior iudex cognoscit & priuilegio sedis apostolicæ: licet de illo non iudicet. j. de fide instr. accipim⁹. secundum Ioann. & Vin.

Episcopi ĩ ætate nõ possunt dispensare.

[2] Quod non, nisi hodie in nõ curatis post annũ uicesimũ. ca. unico. de æta. & qualita. in vj.

[b] Terminos. Si hoc uerũ fuisset, nihil ualuisset eorũ electio. s. de rescri. cum dilecta. & ff. manda. diligẽter.

Digniores sunt p̃ferendi.

[c] Digniores. Quibus dignior locus debetur. viij. q. j. illud. & lxiij. di metropolitano. & lxj. di. miramur. ad fi. Et is gradus cæteros antecedit, quẽ labor prolixior uel stipendia, meliora fecerint anteire. C. de offi. ma. offi. l. nemo.

[d] Referare. s. denuntiando per se uel per alios.

[e] Surreptionis. Sic. j. de re iudica. cum olim.

[f] Iuramento. Sic ergo in causa spirituali præstat excipiens iuramentum calumniæ, siue qd' malitiose hoc non proponit. sic. j. de testi. constitutis. & c. præsentium. & j. de rest. spol. literas & j. de excep. pastoralis. licet directe agens non præstet huiusmodi iuramentum: ut j. de iur. cal. literas. Et hoc fuit rõne præsumptionis. præsumitur enim ꝙ malitiose excipiãt ex quo tot præsumptiones sunt pro electo: quia secundũ leges præstatur iuramẽtum quãdoq; in exceptionibus, licet à principio p̃stetur super tota lite. in auth. de testi. §. si uero. co. vij. j. de testib. ultra tertiam. Vel dic, ꝙ licet causa sit super re spirituali, ꝙ etiã directe agens præstabit iuramentum calumniæ: ut si agatur ad restitutionẽ rei spiritualis. j. de rest. spo. literas. qa sic non agitur spiritualiter. [3] Itẽ si agatur spiritualiter, iuramentũ de ueritate dicẽda pręstatur infra, eo. dudum. & infra, de iureiuran. ex literis. Sed ibi in causa ecclesiastica iuratur de ueritate dicenda.

[3] Gl. sing. Pan. hic.

[g] Et si tres. Istis enim creditur, quasi duobus testib. Sed nunquid fuerunt isti testes in propria causa uel quasi? Non: sed super eo ꝙ factum est coram ipsis de facto alieno. arg. C. de fideicom. l. ult. & insti. de testa. ordi. §. legatarijs. nam iudici creditur, de his quæ corã ipso aguntur. xviij. di. de concilijs. arg. multo fortius istis qui toti negotio interfuerunt. arg. C. de adul. l. in adulteri. C. ad legem Corne. de sica. l. fi. Sed non est uerum, quod iudicibus credatur, nisi quatenus &c. j. de proba. quoniam contra. Vnde melius uidetur, ꝙ licet isti suspecti essent & de facto suo quodammodo dicãt, admittitur eorum testimonium in defectum probationis. arg. C. de hære. l. ult. in fi. & iiij. q. iij. ca. si testes. uer. item secundum. ij. respon. & ad hoc facit quòd dicit. suprà ita duximus prouidendum &c.

[h] Probatio. Sed uidetur quòd isti canonici debuerunt audiri ad hoc probandũ, quia talis negatiua, nos

non consensimus, potest probari. j. de proba. tertio. & negatiua indirecte probari potest. j. de testi. ex tenore. y De hac materia dictū est. s. e. bonæ. Sed hic ideo non sunt admissi ad probandum, quia examinatio illa facta fuit secrete & sigillatim. unde quilibet eorum esset singularis, q a non posset directe nisi de se. sic. j. de accusa. cū dilecti. i fin. quia singularis testis non probat. sed si publice facta fuisset illa examinatio siue nominatio, tunc probari posset saltem indirecte: ut j. de proba. c. iij.

y Cōcor. l. j. §. hoc interdictū cum gl. j. & ibi Bar. ff. de itin. act. priua. & in l. errores. cū glo. intercessisse. C. de erro. aduoc.

a Tunc. Audiatis quid utraque pars proposuerit ad probandum formam, secundum quā eligendi potestas tribus dicitur cōmissa fuisse siue cōcessa & sic. &c. Hæc litera est in antiqua decretali. Ber.

b Ostensum. Qualiter compelluntur canonici probare formam traditam illis electoribus, & nō archidiaconis? Hoc pōt esse duabus de causis. Quarum prima est pręsumptio, quæ multum faciebat pro eo, uidelicet quod iam erat electus. & confirmatus. Secūda est: quia ad hoc se obligauit ille, sicut patet in fi decre. ubi dicit quod ad hanc pœnam se obligauit.

c Cassetis. i. nullam pronuntietis.

suis testimonijs singulares. Si uerò per eorum depositiones constiterit sępe dictū archi. extitisse à paucioribus nominatū, tūc a si fuerit sufficienter ostensum b ꝙ illum de gremio ecclesiæ secundū formam sibi traditā debeant eligere, in quem omnes uel maior & sanior pars capituli conuenerit, uos electionē ipsius arch. omnino cassetis c: alioqui quod de ipso factum est, ratum habentes contradictores ab eius impetitione per cen. eccl. compescatis præfatum B. præbenda Morin. ecclesię spoliantes qui se ad hanc pœnā (si forsan in probatiōe deficeret) obligauit d. Nō obstante, ꝙ super ætatis defectu obiectū est contra illū, cùm idē canonicus huic obiectioni non multū institerit, & super hoc à metropolitano fuerit iudicatum e, cuius sententia in rem transit iudicatam, cū intra decēdium f non fuerit legitima prouocatione suspensa.

Idem episcopo Baiocen.

Si ex septem compromissarijs, tres eligunt quartum, et ille consentit, et est idoneus: confirmabitur electio.

CAP. XXXIII.

Cvm in iure peritus existas: & infrâ. Primus tuæ consul. articulus continebat, quòd cuiusdam ecclesiæ decano defuncto, eiusdem loci capitulum sub hac forma in vij. ex ipsis canonicis compromisit, ut illum, quem ex se uel alijs g de gremio ipsius ecclesiæ omnes pariter uel maior eorum pars nominaret: idem capitulum reciperet in decanum. Vnde cùm unus

non cogēdi. §. qui ita. ff. de popula. act. lege. iij. nec. n. de delicto unius hominis, sæpe est quærēdum. ff. nau. cau. stabu. l. licet. Videtur tamen quod illis solum qui præsentes fuerint, debeat præiudicari. ij. q. v. habet hoc. & cap. Mennam. j. de accu. uenjens. sicut est in ciuilibus actionibus. infra, de fide instru. inter dilectos. ibi, res inter alios acta &c. Ad hoc dicas, quod absolutio in popularibus præiudicat omnibus etiam absentibus: nisi in duobus casibus. Vnus est si quis suam iniuriā prosequit, & probet se ignorasse accusationem ab alio institutam. ff. de accusa. si cui. §. j. Secundus cum uult docere de collusione prioris accusatoris. ff. de præua. l. iij. ff. de iureiuran. l. eum qui. §. in popularibus.

f Intra decendiū. Per hoc patet, quod interlocutoria sententia transit in rē iudicatam, sicut & diffinitiua. infra de testib. significauerunt. non tamē quo ad hoc transit in rē etiam iudicatam, quin iudex etiam post decē dies possit reuocare 3 j. de appellationib. cum cessante. ff. de re iudi. quod iussit de hoc dicetur super illa constitutione, cum cessante. infra de appel.

3 nec quo ad hoc qn releuetur per appellationē interpositā; a definitiua, si parat præiudicium negotio prīcipali: ut hic aliter non. j. de appell. ca. ulti. li. vj. Ioā. And. in nouel.

Gloss. sequens ponit in principi. et fin. quæ pœna olim: et quæ hodie. In medio ad notabile inducit tria similia, & signat contrarium.

Obligatio potest fieri, sub pœna beneficij.

d Obligauit. Alioqui si se non obligasset, pœna esset in arbitrio iudicis: cum certa pœna hic statuta nō sit. ff. de iu. deli. l. j. j. de accusa. super his. & infra, de offi. dele. de causis. Sic habes hic, quod aliquis obligat se sub pœna beneficij sui. j. de fal. cau. c. ult. Item obligatur aliquis sub pœna ordinis uel anathematis. j. q. vij. quoties cordi. & de consec. distin. ij. ego Berengarius. Itē & sub alia pœna pecuniaria. xxiij. distinct. quanquam. & xxv. q. ij. quæcunque. & infra de arbi. dilecti. argu. contra 2 quod sub pœna beneficij non possit aliquis obligari. C. quæ res pign. ob. pos. spem eorum præmiorum. Hodie uero certa pœna statuta est contra illos qui se opponunt contra electos, siue impugnant electionem. infra, eod. cap. j. in concilio Lugd. Inno. iiij. libro sexto.

2 Contra. nisi cōsentiēte supeperiore. Pa.

Glossa sequens quærit et soluit, solutioni obijcit & respondet.

e Iudicatum. Sed nunquid obstabit alijs hæc sententia uolentibus agere contra electum? Sicut uidemus circa crimina & populares actiones. infra de accusa. de his. & xxiij. quæstio. iiij. sic illic. & ff. de procuratori.

Cvm in iure peritus. Hoc capi. legitur uarijs modis: sed inhærendo uerbis literæ summatur ut in summario. Vel aliter secundum intellectum intrinsecum. Si electio fit ex forma compromissi electus consentiendo electioni de se factæ à media parte eligentium, auget numerum, & electionem perficit. Et est casus singularis secundum istum intellectum. In prima ponitur decisum exordium notans quærentem. In secunda consultatio ex compromisso super duplici electione facta. In tertia consultationis responsio, cum duplici determinatione. Secunda ibi, primus tuę consultationis. Tertia ibi, super quo. Abbas.

Gloss. seq ponit opi. dicentium, quod compromissarij & c. quam reprobat. Secunda pars recitetur per q. quid si unus solus esset compromissarius, & soluit negatiue, ponit opi. contrariam quam improbat.

g Ex se uel alijs. dicunt quidam quod licet hoc non fuisset expressum. de iure tamē unum de se eligere poterāt: ut arg. viij. q. j. in scripturis. uers. ecce, mitte me &c. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. ubi absunt. Sed hoc non credo: quia à seipso uidetur electus, & hic tenuit electio propter formā compromissi: ut dicit in fin. iuxta compromissi tenorem &c. sic. j. de sorti. ca. ult. ubi de hoc. & hoc quod dico optime probat lex. ff. de contrahenda emp. & uendi. l. licet. & l. si in emptione. in fine. Sed si uni tantum collata est potestas, non posset

se

ſe eligere. infra, de iu. pat. per noſtras. infra, de inſt. cū ad noſtram. & ff. de tut. & cura. da. l. prætor. & xxiiij. quæſtione prima, didicimus. & quia nemo debet oriri a ſe ipſo. viij. quæſtione prima, in ſcripturis. Dicunt quidam, quod ſi iuraſſet eligere meliorē, & ipſe eſſet melior, tunc poſſet eligere ſe: ſed tamē inconueniens eſſet & inhoneſtū quod ſe eligeret: ſic ambitioſus uideretur, & ideo repellendus p illud. c. in ſcripturis. potius debet renunciare tali poteſtati. & fatuus eſſet qui ſic iuraret, ſi credit ſe meliorem ut ſe eligat. Vel dic quod tunc ipſe intelligitur exceptus quia ī generali ſermone perſona loquens non comprehenditur. C. de ſolu. inquiſitio. ff. de condi. & demon. l. qui hæredi. §. vlti. de hoc dicitur ī. de iureiur. petitio.

[a] Conſentiat. qa ſi uult conſentire, tūc perſona ſua cōputatur inter eligētes. arg. ff. qđ cuiuſque uni. l. plane. ar. ff. đ adop. l. ſi cōſul. & ſic quatuor intelliguntur: & ita maior pars capituli. Quid ſi conſenſit in aliū? Reſpondeo, ſi conſenſus talis facit cum alijs maiorem partem, in ſe non poteſt poſtea conſentire, nec mutare conſilium in alterius præiudicium. ff. de re iud. lege, nemo. Si uero cōſenſit in talem in quē minor pars cōſenſit, tunc poteſt mutare quia talis conſenſus illi non prodeſt. Hodie [†] non connumeratur perſona electa inter eligentes infra. e. cumana. & c. quia propter. nec dicerem ualere talem electionem: ſi modo fieret, quia eſt electus a minori parte capituli.

Venerabilem. Electus in imperatorem a minori parte illorum ad quos ſpectat electio, ſi fuerit idoneus, per papam confirmabitur: uel potius approbabitur. Ioan. And. Diuiditur. nam in prima ponit reprehenſionem legati. in ſecunda ibi, uerum. captando beneuolentiam principum ipſorum ius & poteſtatem declarat. In tertia ibi, obiectioni. reſpondet ad id quod obijciebatur contra legatum. In quarta ibi, eos igitur. monet principes ut adhæreant Ottoni & recedant a Philippo. & quod hoc facere debeant, probat quatuor rationibus. In quinta ibi, nobilitatem, hoc ſpecialiter mādat duci in ſupraſcriptione nominato. Abbas Sicu.

† Hunc tex. dicūt ſingul. Io. An. in regula. in toto de reg. iur. & Pa. hic ad hoc qđ elect⁹ cōſentiendo electioni de ſe factæ a media parte eligētium auget numerum, & electionē pficit. idē Io. An. c. ī toto. de regu. iur. in vj. mercu. & bene vide Pau. ca ſtren. cōſi. ccxxx. lib. ij. ubi limitat. fallit etiam ubi ſeruāda ē forma. ca. quia propter gloſſ. Panor. ca. cumana. ī eo.

[†] Hodie. imo cōnumerat ut not. ſuper text.

ex illis vij. a tribus ipſorum: & alius qui nō erat de numero eorundem, a tribus alijs in decanum fuerint nominati: requiſiſti vter eorū aſſumi debeat in decanum? Super quo taliter reſpondemus, quod his qui de numero vij. a tribus eorum dignoſcitur nominatus, iuxta cōpromiſsi tenorē debet in decanū aſſumi [†], dummodo electioni de ſe factæ conſentiat [a], & aliquod canonicum non obſiſtat.

Idem duci Caringiæ.

Electio imperatoris ſpectat ad principes Germanos tres prælatos, et quatuor laicos: & electio facta per eorum maiorem partem, cæteris non contēptis, tenet. Et ad papam pertinet electum examinare, approbare, & inungere, conſecrare, et coronare ſi eſt dignus, uel reijcere ſi eſt indignus, ut quia ſacrilegus, excōmunicatus, tyrannus, fatuus, hæreticus, paganus periurus, uel eccleſiæ perſecutor. Et electoribus nolētibus eligere, papa ſupplet. Et data paritate uocum eligentium, nec accedente maiori concordia, papa poteſt gratificari cui uult, hoc dicit no. iſte text.

CAP. XXXIIII.

Venerabilem: & infra. Inter cætera uerò quidā principes hac præcipuè obiectione ſunt uſi, dicentes q apoſtolicæ ſedis legatus aut electoris geſsit, aut cognitoris [b] perſonā. Si electoris, in meſſem [c] alienā miſerat falcem ſuā: & electioni ſe ingerēs, principū derogauerat dignitati. Si cognitoris, abſente altera [d] partiū, uidetur perperā proceſsiſſe, cū citata nō fuerit, & ideo nō debuit contumax iudicari: & infrà. Verū illis principibus ius & poteſtatem eligēdi re-

Vt hæc decretalis intelligatur ex fide hiſtoriæ: Sciendum quòd Fridericus primus ualentiſſimus Imperator uulgo Barbaroſſa in expeditione Syriæ aduerſus Turcas moriens anno 1189. Tres reliquit filios, Henricum, Fridericum, & Philippum, eodem anno & eadem expeditione occiſus eſt Fridericus filius Sueuiæ dux in obſidione Ptolemaidis, (quam uocant Acon,) Henricus, eius nominis imperator quintus, Germanorum vero rex vi. ſucceſſit in imperio, et nomine Conſtātiæ Rogerij Normani vtriuſq; Siciliæ regis filiæ quinquagenariæ & uetulæ monachæ, quā (Cæleſti. tertio authore.) 1186. ipſe xx annos natus uxorē duxit poſt obitum Gulielmi Conſtantiæ fratris Siciliā obtinuit, & per mortem Conradi Philippū fratrem Sueuiæ ducem fecit. filiū vero Fridericum natu triū annorū in regem & Imperatorem eligi fecit, quem paulopoſt Meſſanæ moriens cōmendat Philippo fratri, cui regnorū et imperij adminiſtrationē cōmittit, donec puer maturus ætate fieret. Quam curā ſuſcepit Philippus nomine pueri Friderici. Sed cum non ſatis eſſet authoritatis in tutore electus eſt ab aliquibus principibus in regem & coronatus Maguntiæ. Quod ægre tulit Innocent. iij. cuius impulſu ab alijs principibus in regem Romanorum eligitur & coronatur Otto ducis Saxoniæ filius, quem per legatum confirmauit, & ad querelam electorum Philippi reſpondit ut hic. Philippus tamen aduerſus crebras et duas excommunicationes & maledictiones papæ ſemper præualuit. & Ottonem ſæpius fudit. Tandem anno 1208. poſt multas Germanorum ſtrages pace facta filiam (quam Innocen. iij. pro nepote ſuo ambierat) Ottoni deſpondet, & mox cum primum incepiſſet quieſcere & curare corpus à Palatino comite proditorie occiditur, dehinc Otto ab Innocentio tertio Romæ coronatur, & ab eodem triennio poſt deponitur.

[b] Cognitoris. in reprobando Philippum, & approbando Ottonem.

[c] Meſſem. vj. quæſtione tertia. cap. ij. de paroc. cap. nullus. Bernardus.

[d] Abſente altera. Quod nō debuit fieri. ī. de teſt. in

gem in imperatorē, postmodum promouendum recognoſcimus (ut debemus) ad quos de iure ac antiqua cōſuetudine, noſcitur ptinere, præſertim cùm ad eos ius, & poteſtas huiuſmodi ab apoſtolica ſede peruenit, quæ Romanū imperiū in perſonā magnifici Caroli [a] à Græcis tranſtulit [b] in Germanos [c †]. Sed & principes recognoſcere debēt & utiq; recognoſcūt, ſicut ijdem in noſtra recognouere præſentia quòd ius & authoritas examinādi perſonam electam in regem, & promouendū ad imperiū, ad nos ſpectat qui eum inungimus, conſecramus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſeruatū, ut ad eum examinatio [d] perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat. Nunquid enim ſi principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiā in cōcordia ſacrilegum [e] quencunque, uel excōmunicatū in regem tirannū, uel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum: nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem huiuſmodi deberemus? abſit omnino. Obiectioni ergo principum reſpondentes aſſerimus, quòd legatus noſter approbando regem, [1] & reprobando ducem [†], nec electoris geſſit perſonam, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit, nec cognitoris, cum neutrius electionem quo ad factum eligentium [f] confirman-

nomine domini. & iij. quæſt. ix. quaſi per totum.

[a] Caroli. Cui etiam ius patriciatus ſiue dignitas collata eſt. lxiij. diſt. Adrianus.

[b] Tranſtulit. Legitur in Chronicis quod cum eccleſia Romana opprimeretur ab Aſtulpho rege Lombardorum, petijt auxilium à Conſtantino, & a Leone filio eius imperatorib⁹ Conſtantinopolitanis. & cum nollent patrocinari eccleſiæ Romanæ, Stephanus papa ſecundus natione Romanus, tranſtulit imperium ad Carolū magnum qui fuit filius Pipini, quem Zacharias prædeceſſor eius ſubſtituerat Ludouico regi Francorū quē depoſuerat: de quo legitur xv. quæ. vj. alius. Et translatio illa facta eſt anno domini 776. qui Carolus coronatus eſt à Leone papa tertio, elapſis poſt hoc quindecim annis.

ADDITIO.

Hanc gloſſ. ſequitur Iacob. Bergomē. in ſupplem. Chro. & Auguſti. de enco. putidus adulator de poteſt. eccleſ. q. xxxvj. Sed eam reprehendit Aluarot. in tit. Quis dicatur dux, comes, uel Marchio. col. iij. in vſib. feu. Sed ipſe deterius errauit ī deſignatione pſonarū & temporum. Vera hiſtoria eſt (ut Platina quoque ſcribit) Luithprando longobardorum rege Romam obſidente Greg. iij. non ad ſolitū auxiliū Imperatoris Conſtantinopolitani (quem ob templis eiectas imagines communione & imperio priuauerat) cōfugit, ſed ad principes Galliæ, ubi Carolus Martellus francus è Frācia Germaniæ pallatij magiſter erat, cuius rogatu Luithprandus obſidionem ſoluit. Pipinus Martelli filius Childerico domino ſuo ignauo monaſterio incluſo anno 753. curat ſe eligi & ad Zachariā dicti Gregorij ſucceſſorē mittit, qui accepti beneficij memor mox annuit, et omnes Childerico iuramēto & fide obſtrictos, abſoluit. c. alius. xv. q. vi. dehinc Carolus magnus Pipini filius, rogatus ab Adriano. j. (cap. hortatu. xxiij. q. viij) Deſideriū longobardorum regem deuicit, regnumq; illud ſuppreſſit ann. 776. Deinde poſt xxiiij. annos inuocatus a Lerue. iij. Roma (quod illic dominatum vſurpare uellet) expulſo, Leonem abſolutum reſtituit, a quo uiciſſim Imperator declaratus eſt, & coronatus Romæ die natalis Domini anno 801. tunc incipiente, hæc & talis fuit translatio, quam Stephanus. ij. moliri quidem cœperat, ſed à Lerue. iij. executa eſt. Fuit autem imperium hæreditarium in ſtirpe Caroli magni. cxx. annis uſq; ad Conradum primum incluſiue, qui moriēs anno 920. vltro detulit imperium ad Henricum aucupem Saxonum ducem, cū quo bellum iniuſtè gerebat. In familia huius Henrici primi (de quo loquitur tex. in cap. cōſtitutio lxiij. di.) hæreditarium fuit imperium uſq; ad Othonem iij. pronepotem ſuum qui carēs filijs in comitijs imp[eri]alibus principū, ſeptē electores inſtituit, utque francofordiæ electio fieret approbante Greg. v. papa Saxone. & anno 1003. Henricus Bauariæ dux iuxta dictam conſtitutionem primus & huius nominis. ij. electus fuit.

[c] Tranſtulit in Germanos. Sic ergo regnum mundi translatum eſt ad Theutonicos. nam ipſi habent regnum Romanæ eccleſiæ [1]. de conſecratione, diſt. v. in die. Et ſic patet quod imperium non eſt apud Græcos, licet largo nomine appelletur imperator. infrà, de maio. & obed. ſolitæ. ſicut & rex Schacorum dicitur rex. quoniam extra [2] eccleſiā non eſt imperium. xxiiij. quæſt. j. cap. ſchiſma. §. ſed nec illud Eſt autem imperator ille ſuper omnes reges. vij. q. j. in apibus. & omnes nationes ſunt ſub eo. xj. quæſt. j. §. ſed ſi quis. in verſic. uolumus [3]. Ipſe enim eſt princeps mundi & dominus. ff. ad leg. Rho. de iac. deprecatio. Et etiam iudæi ſub eo ſunt. C. de iudæis. lege, iudæi. & omnes prouinciæ. lxiij. diſtinctione. Adrianus, & omnia ſunt in poteſtate imperatoris. viij. diſtin. quo iure. & xxiij. q. viii. conuenior. C. de quad. præſcript. bene a Zenone.

[d] Examinatio. lxxviij. diſtinct. quid eſt.

[e] Sacrilegium. Nota, quod ſacrilegium impedit promouendum, nam & familia ſacrilegi, repellitur a ſacramentis eccleſiæ. decimaſeptima. quæſtione quarta, miror. & ab alijs legitimis actibus. tertia quæſtione quarta, nulli. & ſacrilegium inter magna crimina connumeratur. decimaſexta. quæſtione tertia, quod autem.

[f] Eligentium. Quia de meritis ſiue ſtudijs eligentium, non cognouit, ſed de qualitate electorum pronunciauit.

† Carolus enim germanus erat è Francia orientali, ſicut & oēs anteceſſores ſui, q Gallia (Romanis inde pulſis) occupata, peculiarē ſuū & glorioſum francorum nomen retinuerunt. Quo factū eſt ut regnum Galliæ, regnū Frāciæ uocatum ſit, etiā poſtquā Hua Capetus gallias inuaſit.

† Sic vocat Othonē ſuo impulſu a q̄buſdā electum quaſi Romanorū regē ut nondū coronatū. Scilicet Phil. ducē Suauiæ, q̄ tamē ī catalogo eſt prior Othone.

1 Eccleſia ſed ergo hæc mūdana eſt, regnum uero Chriſti nō ē hinc. Ioan. 18.

2 Extra. tamen eccleſia Chriſti non eſt de hoc mūdo prout imperium mundanū eſt. Matt. 20. Marc. 10. Lu. 22. Ioann. 18.

3 Adde opt. gl. cū tex. in l. q̄ leuādæ. ff. ad l. Rho. de iac.

Imperatoris excellentia.

Quamuis.

Quod autem cùm in electione vota principum diuiduntur post admonitionem & expectationem alteri partium fauere [c] possimus, maximè postquam à nobis unctio, consecratio, & coronatio postulantur: iure patet, pariter & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti & expectati uel non potuerunt uel noluerunt in unum propositum conuenire, sedes apostolica

dam duxerit, aut etiã infirmandã. Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam ducis eiusdem indignam, & personam regis denũciauit idoneam, quo ad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quàm propter merita electorum: quanuis [a] plures ex illis qui eligẽdi regem in imperatorem promouendum de iure ac de consuetudine obtinent potestatem: consensisse perhibeantur in ipsum regem, & ex eo quòd fautores ducis absentibus alijs & cõtemptis ipsum eligere præsumpserũt, pateat eos perperam processisse, cũ electioni plus contemptus unius, quàm contradictio [b] multorum obsistat: & infrà. Nos utique † non ducem, sed reliquum reputamus & nominamus regem, iustitia exigente: & infrà.

aduocato & defensore carebit [d]: eorumq; culpa ipsi redundabit in pœnã? Sciunt autem principes quòd cùm Lotarius [e] & Corradus in discordia fuissent electi: Roman. ponti. † Lotarium coronauit, & ipse imperium obtinuit coronatus, eodẽ Corrado, tunc demum ad eius gratiã redeunte. Eos igitur duximus commonendos [f], ut a præfato duce iusto quidem a nobis iudicio reprobato recedãt: & præfato regi nõ abnuant adhærere: nisi tunc demum contra personam uel factum legitimũ quid ab his obiectum fuerit & ostensum: & infra. Sunt enim notoria impedimenta ducis, scilicet ex communicatio publica [g], periurium [h] manifestum, & persecutio diuulgata, quã progenitores [i] eius & ipse præsumpserunt in apostolicã sed. & alias ecclesias exercere. Fuit quoque a præ. nostro excommunicationis vinculo innodatus [k], quod postmodum recognouit, cum per nuntiũ suum absolutionis beneficium postulauit [l]. unde patet, quòd ipse fuit excommunicatus electus: [m] & infra. Idem etiam contra proprium iuramẽtum [n], super quo nec consilium a sede apostolica requisiuit ambitionis vitio regnũ sibi vsurpare

---

a Quamuis Id est, quia uel proprie tenetur. & quod dicit supra, non tam propter studia eligentium, &c. id est, non propter studium eligentium: sed propter merita electorum, personã ducis denunciauit indignã. & personam regis idoneam. sic supra, de postula. capit. j. & uers. fi. unde bene sequitur, quãuis plures &c. & sic nõ gessit cognitoris personã, quia retulit se tantum ad merita electorũ non ad studia eligentium quamuis potuerunt se referre. ut infra sequit uel possunt uerba teneri proprie: & quamuis, ponitur pro quia, ut prædixi. sed superior litera scilicet cum neutrius electio &c. videtur contraria.

b Contradictio. j. eodem bonæ.

c Fauere. si fauet, ergo nõ debet esse iudex. xj. q. iij. quatuor. & capit. seq. Sed dic, quod in dubio potest fauere cui uult. ff. de legatis. ij. si quis seruũ. §. si inter duos. ff. de bon. authorita. iudicis possiden. l. in uenditione. §. ul ti. ff. ad syllanianũ, si quis in graui. §. si cum omnes. Vel potest cogere partes ad concordiã. instit. de satisdatione tutorum. sinautem. & infra, de officio delegati. capitulo suspicionis. §. ab ipso. & supra, eodem. cum inter R. tũc demum debet fauere, cum merita electorum & eligẽtium paria sunt. argumen. infra, de iure patronat. quoniã in quibusdam. & septuagesimasepti. distinct. si forte [i]. uel cum potestas eligendi deuoluta est ad ipsũ supra, eodem bonę circa finem.

d Carebit. Aduocatus ecclesiæ non potest esse patronus ecclesiæ, sed comparatur tutori, qui datur pupillo ut eum defendat a vexationibus aliorum, & appellatur honorarius, uel notitiæ gratia datus ut alios contutores instruat. ff. de solutionibus. quod si forte. §. sunt quidam. nec computatur talis tutela in numero trium tutelarum, sed est causa honoris tantum. ff. de ritu nupt. si quis tutor. §. quid ergo.

† Alias, itaque. Iudex cogit partes ad concordiam.

[i] Ad idẽ de parochia. c. j. & rescr. c. penult. li. vj. Ioã. And. in nouel.

e Lotarius. Hic est exemplum de quo præmisit scilicet, iure patet pariter & exemplo, & ita ab exẽplo principũ est argumentãdum. inst. de iure naturali. §. sed & quod princip. argumentũ cõtra. C. de sentẽtijs & interlocutionib. omnium iudicum. nemo. & j. eo. cum in cunctis.

f Commonendos s. per nũcios suos.

g Publica. Not. quod excõmunicatio debet esse publica, ad hoc ut aliquis repellatur, a prosecutione iuris sui. infra, de exceptionibus, exceptionem. & capitulo pia. libro sexto. cũ suis concordantijs, unde quicquid interim facit quousque ad ipsum p. ueniat, excommunicatio tenet & ualet. j. de cleri. excõm. mini. apostolicæ. & j. de re iud. ad probandum.

h Periurium. quãdoque periuriũ nõ repellit infra, de iureiur. sicut nostris. Sed intellige ibi p iuriũ. i. temerariũ iuramẽtũ. Periuri enim non solũ non debent promoueri ad honores, imo si promoti sunt, debẽt repelli. j. de iureiu. querelam. Infames enim sunt: ut ibi no. j. de fide ius. peruenit. in fi.

i Progenitores. in filijs enim paterni criminis exempla metuũtur. vj. quæstio. j. cap. quæro. §. uerũ. & j. l. illa, si quis cũ militibus. Vnde illud, Sæpe solet similis filius esse patri.

k Innodatus. Propter inuasionẽ & deuastationẽ patrimonij beati Petri, dum in Tuscia moraretur.

l Postulauit. Nota, hic eoipso q quis petit absolui, per consequens se cõfitetur excõmunicatum, nisi ad cautelã fiat: quia bonarũ mentiũ &c. v. dist. ad eius uero concubitum.

m Electus. uñ ipso iure nulla fuit electio. j. de app. cõstitutis. & j. e. cũ inter R. & j. de consue. cũ dilectus.

n Iuramentũ. quod fecerat Friderichо [o] Regi Siciliæ nepoti

† Scilicet Inno. ij. ut apud plat. Sed Bernardo Clareuallensi cõciliatore Conradus cessit & post obitũ Lotharij electus fuit. h. Mutius li. 17.

[o] Iste fuit ille q post ea depositus fuit p Inno. j. de re iudi. ad apostolicæ. lib. vj. Ioã. And. in nouel.

liæ nepoti suo tanquã imperatori futuro: dum adhuc Hẽricus impator frater eius dicti pueri pater uiueret.

[a] Illicitum. quoniam fuit de successione uiuẽtis. C. de pact. l. pactum. tamen hic uoluntas accessit viuentis. unde uidet tenere. C. eo. l. ult. sed illa loquit in hæreditaria successione, quæ in Imperio locum habere nõ potest, nec etiã in beneficijs ecclesiasticis locum habet infra, de cõcessione præbendæ. nulla. infra. de decim. ad hoc. & ĩ. de iure patron. cõsuluit. Bernardus.

[b] Venire. tali modo sicut fecit, scilicet usurpando regnum. nã alias cũ fuerit illicitum, ꝓpria authoritate potuit uenire contra nõ obediẽdo illi tanquam Regi, aut Imperatori. xxij. q. iiij. c. si quis præuentus. §. ecce. Ber. Nec expectari debuit superioris authoritas. ff. de cõdi. ex. l. quæ sub cõditione. §. ult. quia quod necessario destruendum est, non est necessaria superioris authoritas ĩ destructione illius. ff. de leg. iij. fideicõmissa. §. si q̃s illicite [1] Sed si esset dubium an valeret, tunc adiri debet superior: alias aũt semper seruandum est iuramentũ, dũmodo sine interitu salutis æternæ seruari possit, infra de iureiurã. si uero. si sponte sit præstitũ, & sine dolo. infra, de iureiur. cum cõtingat. Ber.

[c] Gabaonitæ. Hanc historiam habes. xxij. q. iiij. ca. inter cætera. §. sed cum his. & c. innocentes.

Illicitum infringi potest sine superioris authoritate.

[1] Valet legatum columnæ ex ædificio ex quo illud dirui necesse ẽ. Ioã. And.

ratione iuramẽti. xv. quæstio. vj. alius. & ĩ. de trãsla. quanto. circa fi. Item argum. quod destructo principali, & accessorium. & supra eo. qualiter. C. de usu. & eos & C. deposi. si deposita pecunia. & ff. de rei uend. l. & ex diuerso, & de no. ope. nunt. l. ij.

præsumpsit, cũ super illo iuramento prius Romana ecclesia consuli debuisset. Nec ualet ad plenã excusationem ipsius, si iuramẽtum illud dicatur illicitũ, [a] cùm nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quàm cõtra ipsum propria temeritate uenire [b]: præsertim illo exẽplo quòd Gabaonitæ [c] a filijs Israel per fraudem surripuerint iuramenta, ipsi tamen cognita fraude contra illud uenire temerè noluerunt. Vtrum uerò dictum iuramentum sit licitũ uel illicitũ, & ideo seruandum, an nõ seruandum extiterit, nemo sanæ mentis ignorat ad nostrũ iudicium pertinere: & infra. Insuper si prædictus dux Imperium obtineret, libertas principum in electione periret, & imperium obtinendi decætero cæteris fiducia tolleretur: nam sicut olim frater dicti ducis patri eorum, sic dux ipse fratri suo succederet, uideretur imperiũ non ex electione, sed ex successione [d] deberi, & in præiudicium principũ redundaret, si non nisi de domo [e] ducis prædicti, uideretur aliquis ad imperium assumendus: & infra. Nobilitatem ergo tuã monẽtes per apostolica scripta mãdamus, quatenus a præfato duce recedas omnino, non obstãte iuramento, si quod ei ratione regni fecisti, cũ eo quantum ad obtinẽdum imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat obseruari [f].

Idem.

Absentes ad electionem de prouincia sunt vocandi, & confirmatur electio maioris & sanioris partis.

CAP. XXXV.

Coram [†] dilect. fi. ti. sanctæ Prudentianæ præsbytero Cardin. & infra. Si uero utriusque partis fuerit cassata electio: vos (fratribus omnibus qui fuerint in prouincia [g] cõuocatis) quæ maiori & saniori parti eorũ sup prædictis uideritis complacere: p cẽsurã eccle. faciatis firmiter obseruari.

Idẽ Parmẽ. episcopo, & eius coniudicibus.

Cassatur electio partis maioris, facta contẽpta minori parte, etiã si est unus solus: non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem, hoc dicit secundum intellectum communem.

CAP. XXXVI.

ij Bonæ memoriæ S. Cremonen. episcopo in extremis agente,

[d] Et successione. tres successiones continue uidentur ius successionis inducere, imo duæ: quia binus actus inducit consuetudinem. argum. xxv. quæst. ij. ita nos. & C. de episcopa. aud. nemo.

[e] De domo. imo de alia tribu eligi debet, viij. quæstione. j. Moyses.

Glossa sequens textum fortificat, secundo arguit. allegat. iiij iura.

[f] Obseruari. Etiam si ei iam coronato iurasset post reprobationem legitimam, ei nõ teneretur in aliquo

Coram. In prima ponit decisa narratio. In secunda prouisio ibi, Si uero, Et pone casum, quod celebratis duabus electionibus in discordia, Papa cõmisit illas decidendas prout de iure fuerit: & si contingeret utrãq; cassari, Papa mandauit electionẽ celebrari de nouo. prout habetur in litera. Abb. Sic.

[g] In prouincia. hic uidetur expressum quod omnes illi & soli qui sunt in prouincia uocandi sunt ad electionem. & per hoc uidetur sic intelligẽdũ. si sunt in ꝓuincia. ĩ. eod. quia propter. De hac materia no. vij. q. j. factũ est. & qđ dicit in ꝓuincia, sic ẽ intelligẽdũ, si sunt in prouincia ita ꝓpinqui quod cõmode sint vocandi: q̃a si prouincia esset multũ lata & lõga, nõ debet uocari: q̃a periculum est in mora. supra eo. cũ inter uniuersas. & eodẽ modo si esset extra prouinciam. & propinquus tunc uocãdus esset. ĩ. eo. c. ꝓxi. ubi fuit uocatus qui extra prouinciam erat. Rhegiũ enim & Cremona diuersarũ sunt prouinciarum. Et ita nec dico uocandos omnes de prouincia, nisi qui cõmode possunt uocari nisi consuetudo sit, quod omnes uocentur. ĩ. e. in genesi. nec dico quod tantũ de ꝓuincia sunt uocandi per capitulũ sequens. In talibus eñ vocationibus potius statur consuetudini ut absentes uocẽtur iuxta consuetudinem uniuscuiusque ecclesiæ: & hæc consuetudo erat quod omnes de prouincia uocarentur: ut est infra eo. in genesi [2].

Absentes à quam remoto loco, sũt uocãdi ad electionem.

[†] Alias, cum dilectus.

[2] Et licet quidẽ (ut P. de sãct. ĩ. eod. cumana. & Aegi.) dixerint nõ valere cõsuetudinẽ quod absentes nõ vocẽtur licet ualeat de quã remoto loco. dic cõtra ut not. ĩ. de præben. cum in ecclesijs. gloss. pen. Ioãn. And.

Bonæ memoriæ. In prima ponit decisa facti narratio. In secunda diffinitio ibi, cõstitutio. In qua duo facit. primo cassat electionẽ secundã, exprimens quare. secũdo ibi, electionem. cassat etiam primam, exprimens quare, & ponens antipophoram. Abbas.

Expectare.

cùm de conualescentia ipsius desperaretur. Cremō. capitulum H. canonicum suū Regij disciplinis scholasticis insistentem, ad certum terminum in uigilia pentecostes pro futuri electione pontificis citari fecerunt: & infra. Constituto autem dicto H. pro sua electione & dilecto fratri nostro I. pro electione archipresbyteri coram nobis: electionem ab ipso H. post electionem archipresbyteri non cassatam, licet de uiro multæ literaturæ, honestæ uitæ & claræ famæ, non tamen sine multa temeritate præsumptā, cùm de priori nostrum deberet expectare [a] iudicium, antequam procederet ad secundam duximus irritandam, in pœnam interdicentes eidem contradictionis uocem, in primo consensu capitulo permanente. Electionem autem archipresbyteri (quamuis laudabile testimoniū perhibeatur de ipso) iustitia exigente, cassauimus: tum quia corpore dicti episcopi nondum tradito sepulturæ, habuerunt de ipsa electione tractatum [b] contra canonicas sanctiones: tum quia inuentus est H. fuisse cōtemptus, licet unus solus extiterit: cùm plus in talibus cōsueuerit contemptus unius obesse, quam multorum [c] contradictio in præsenti. Nec prædicta [d] debet dici citatio ualuisse, quia cum episcopi morte præuenerint, temeraria nimis extitit: & ideo non potuit arcere † citatum.

Idem.

Non monachus, in prælatum regularem eligi non potest.

CAP. XXXVII.

Cum ad nostram notitiam peruenisset, quod P. qui se pro abbate Lexomen. gerebat, non fuit ante monachus [e] quā electus: nos attendentes

[a] Expectare. Sed nonne electio quæ fit contemptis illis qui debēt interesse, ipso iure est irrita: ut supra e. q sicut. & ca. uenerabilē. & j. de arbi. cū olim. & lxiij. di. obeuntibus. ergo ea non obstante potest attentari secunda electio. j. de appel. constitutis. cum enim à iure sit reprobata talis electio, non est necesse iudicē adire pro ea cassanda. ff. de cond. instit. l. quæ sub conditione. §. ult. Præterea cū uniuersitas delinquit in eligēdo: electio debet deuolui ad eum qui nō deliquit. supra eo. bonę. & j. de postu. bonæ. Dico q electio archipresbyteri nō fuit nulla ipso iure, sed potius annullanda, & ideo debuit expectari cassatio superioris, anteq̃ processus fieret ad secundam, unde & si unus habuisset ius eligendi. deliquit in hoc q uoluit simul esse actor & iudex præmissæ electionis. j. de cōces. præbē. post electionem in parte decisa. & licet illi deliquerunt in eligendo, non tamen illud ius deuoluitur ad unum, & hoc secundum Io. qui dicit quod unus non constituit uniuersitatē, & inducit in arg. hoc c. & lxxv. dist. si forte. et. ff. d lega. j. si grege. licet ius uniuersitatis dicat stare in uno. ff. quod cuiusq; uni. sicut. in fi. p quam. l. nos dicimus contra: & si iste non elegisset: poterat post cassationē eligere si hoc postulasset: & hoc innuit litera ista cum dicit ibi, nostrum debuit expectare iudiciū anteq̃ procederet ad secūdā. Et si electio prima nulla fuisset ipso iure, qa electus esset indignus tunc ipse solus potuisset. supra. e. bonę. & supra de postula. gratū. & j. e scriptum est. sed hæc non fuit nulla, imo ipse poterat eam confirmare si consensisset. supra c. q sicut. Ioan. dicit quod non deuoluitur ius eligendi ad alios: nisi quando eligetur persona ineligibilis. j. eo. scriptum. in fi. & supra, de postula. gratum. & supra, eo. bonæ memoriæ. Sed dic quando electio nō est nulla ipso iure, uidelicet ubi aliquis est contemptus, tunc non ipso iure, sed per sententiam ius eligendi debet deuolui ad alios, uel si non seruatur forma illius constitutionis. j. eo. quia propter, tunc similiter sunt priuandi per sententiam: ut infra eodem. quia propter. & c. cumana. An ius uniuersitatis remaneat in uno, dictū fuit supra, de postu. gratū. & ibi recurrendū est. Quandoque tamen electio est irrita ipso iure: & tamen impedit secundam. supra e. auditis. nec tūc eligendi ius deuoluitur ad alios. Vnde secunda electio ibi non tenuit, ut ibi notatur in fine ultimæ notulæ: quia eligentes non sunt ipso iure priuati. Et quod dixi quod ubi aliquis est contemptus, non ipso iure sed per sententiam ius eligendi debet ad contemptū deuolui: intelligo per sententiam Papæ tantum arg. istius literæ, ibi cū de priori nostrū deberet expectari iudicium antequā procedatur ad secundam. Vbi enim certa pœna statuta est, alia non est imponenda, nisi per eum qui habet potestatis plenitudinē, quod satis innuit hæc litera, sufficit enim ut cassetur electio, ubi qs prosequitur contemptum suum. B.

[b] Tractatum. No. q cassatur electio de qua est habitus tractatus ante sepulturā mortui. lxxix. dist. nullus. ij. Sed ‡ ppter hoc solū nō fuisset cassata, sed assumit hic Papa quasi non causam ut causam, sed cōtemptus fuit causa cassationis. Nam mortuo uiro soluta est uxor à lege matrimonij: ut infra de secū. nup. c. ult. & pen. & vij. q. j. sicut alterius uxor. Ber.

[c] Multorum. Supra, eo. quod sicut. & ca. uenerabilem.

[d] Nec prædicta. Responsio tacitæ Quæstionis. Diceret aliquis domino Papæ: ille H. fuit citatus. & ille respondit: citatio nō fuit legitima. Et est argumentum quod si aliquis citetur non legitime, si aliquid fiat contra absentem non ualet. Generale enim est quod ad citationem quæ reprobatur à iure, non tenetur uenire citatus etiam ut alleget priuilegium. de hoc nota. per Ioan. tertia quæstione secunda, si episcopus. & infra, de do. & contu. dilectus. ubi de hoc.

Cum ad nostram. Primo ponit factum. Secundo illud cassat ibi, nos. Abb.

[e] Monachus. Hic habes expresse, quod clericus secularis non potest eligi in abbatem. ad idem facit supra, eod. cum causam. & infra, eodem. cum in magistrum. argumen. contra. xvj. quæst. j. presbyteros. Sed non est contra: quia illi presbyteri erant monachi, & ita poterant eligi in abbates, & ibi soluitur contrarium. Et sunt monachi melioris conditionis, quam clerici, quia clerici eos eligunt ad sua officia. lviij. di. c. j. & ij. & xviij. q. j. ca. j. ubi est hoc expressum, sed ipsi non eligunt clericos ad suas dignitates. argu. contra. xxviij. q. j. omnes. & ij. quæ. vij. sicut sacerdotes. Et hoc ideo: quia quilibet monachus clericus est, sed non conuertitur. propterea quilibet monachus in clericali officio uidetur instructus, sed clericus secularis non in monachali.

Cum tñ nemo sibi ius dicere debeat. C. ne quis in sua causa. l. una und ui. si quis in tāta. ff. qd' met. cau. extat edictū. & de ui priua. l. creditores. j. d cōces. præbē. post electionē. ad finem, quod me. cau. c. ult. ij. q. j. i primis. xvj. q. vj. placuit. q si fecerit, sine pœna esse nō debet, secundū Hosti. Ioā. And.

Electio irrita quandoq; aliā impedit.

Hoc sequitur fuit additio in qua glossator caute correxit, qd' dixerat. Io. And.

† Sed gl. sing. Pan. hic co. iiij. Et seq. In hoc. Compo. Io. an. Pan. text. i c. ij. viij. q. j. Et qd hic est de honestate, idem Bal. l. genero. ff. d his q no. infa. Gui. pap. cons. ccvj. uide Frã. Rip. de rescri. Rñ. xiij.

† Alias, arctare.

Monachi quo ad aliqua sunt meliores conditionis, quam clerici seculares.

q contra regulares traditiones illud fuerat attentatum, cum nullam spem a uel promissioné habens ut abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam curauimus irritare b.

Idem magistro Ca. presbytero cardinali sedis Apostolicæ legato.

In abbaté eligi nõ potest, nisi instructus in regula monachali.

CAP. XXXVIII.

OFficij tui: & infra. Sane nobis tuis literis intimasti, q cum monasterium quoddam positum in medio nationis peruersæ pastore careret, monachi de electione abbatis tractantes, cum non possent sui ordinis idoneam inuenire personã, in quendã uirum nobilem oculos direxerunt: per quem poterãt melius defensari, & patré adierunt ipsius humiliter postulantes, quòd filium suum induceret ut habitũ susciperet monachalem, nullam patri de ipsius promotione fiduciam tribuentes & pater ad hoc induxit filium prouidum & discretum: qui effectus monachus, fuit statim in abbaté electus, cuius electio extitit per rectorem Messan. apostolicæ sedis legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cùm auté idẽ sit paratus purgare se, quòd nulla fuit ad hoc ambitione inductus postulas edoceri utrum dictus legatus electionem confirmare uel dispésare potuit, uel quod factum est stare possit, & utrũ electione cassata, iterũ ualeat eligi in abbaté? Nos autem, consul. t.t. respondemus, q cum ex his quæ incontinenti c subsecuta sunt, ostendatur quòd talis taliter non possit eligi in abbatem, maximè p eo quod antequam esset discipulus, uoluit esse magister, electioné illam irritã esse decreuimus & inané. Verum postquam fuerit in regula competenter d instructus (si urgens necessitas. & euidens utilitas ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta, poterit in abbatem assumi, ne monasteriũ opprimatur incursibus malignorum.

Idem.

Electio alias canonica cõfirmatur, licet quidã eligentiũ essent minori excõmunicatione ligati.

CAP. XXXIX.

ILla quotidiana instantia: & infra. Quia pro certo didicimus electionem canonicã e extitisse, ipsam authoritate apo-

---

Honores sperare possumus.

a Nullam spem. Principalem. viij.q.j. sunt in ecclesia. sed secundario licitũ est alicui sperare honores ecclesiasticos. lxj. di. qd pderit. & lix. di. si officia. lxxiiij. di. cõsuluit. & uerba ista habes xvj. q. vij. per laicos.

b Irritare. i. irritam nuntiare. infra eod. ca. proxi.

OFficij tui. Cõmunis diuisio. secunda ibi, Nos autem. Ab. Si.

Glossa sequens coadiunat tex. alle. iiij. iura. secundo obijcit & soluit. tertio querit. arguit pro, et soluit contra. quarto quærit obijciendo, & soluit.

c Incontinenti. Præsumitur aliqd ex eo qd' incontinenti est subsecutum. xxxj. quæ. j. si quis. & l. di. si qua fœmina. quæ enim incontinẽti fiunt, inesse uidentur. ff. si certũ pe. lecta 1. quia ex hoc præsumitur qd' turpiter & ex conuentione sit electus. qd' esse non debet. j. q. ij. quã pio. Sed si hæc ratio est quare clericus nõ possit eligi in abbaté: quia nõ est instructus in regula monachali: sic eadem ratione monachus non debet eligi in episcopum uel prælatum alicuius ecclesiæ secularis, cũ ipse nõ nouerit regulas clericorum ut possit præfici ecclesijs. xvj. q. j. sic uiue. &c. si clericatus. q eẽt uerum, si omnino ignorarent. Sed bene eliguntur monachi & regulares ad seculares prælationes propter officiũ prædicandi, q priuilegiatũ est. j. de sta. reg. quod Dei timoré, & infra, de uo. & uo. redem. per tuas. & xviij. questio. j. statutum. & lvij. distin. c. j. & ij. Sed quid si peritus esset secularis clericus in regula monachorũ: posset ne tunc eligi in abbatem? Videtur quod sic: quia ratio constitutionis in eo cessat. lxj. dist. c. statuimus. §. his omnib. sicut monachus peritus in regula clericali, potest eligi in episcopum per prædicta capitula. Sed nõ est ita: quia & si scit regulam, non tamen est expertus in ea. Nam graue est inexpertos diuinis obsequijs applicare. xix. q. iij. monasterijs. 2 Sed quare non potuit iste postulari in abbatem, cum laicus nesciens regulas clericales possit etiam in episcopum postulari. lxj. distin. osius. postea per tres mẽses discere potest regulas clericales. in authen. de sanct. episc. §. damus. col. ix. Item eremita postulatur in abbatem. s. eo. cum monasterium. Dic quod non fuit eremita: sed de monasterio qd' erat in eremo. Et eadem est ratio qa si laicus est peritus: non est necessaria in eo probatio habitus clericalis. Sed omnia ista prosunt: quia quantũcunq; sit laicus peritus in regula monachali, & expertus & probatus in ea, nunquam põt eligi uel postulari in abbaté, propter rationem, quæ hic reddit: & quia eiusdẽ professionis debét esse qui eligũt, & qui eligũtur, ne quasi ĩ boue & asino uideret arari: qa quasi simul & semel esset laicus & abbas: & quia præsumptio ambitionis maxima est: qa alias non fieret forsan monachus: & ambitio bene repellit quẽlibet à dignitatib. viij. q. j. in scripturis. 3 qa nõ ambitione sed labore ad augmentũ honoris unũquẽq; cõuenit peruenire. C. de re mi. contra publicam utilitatem. lib. xij. & ambitus notari solet. lxj. di. miramur. in fi.

d Competenter. Per tres menses. argu. infra. de æta. & qualit. præterea & in authenti. de sanctis episco. §. damus. col. ix. Vel 4 alias competẽter. i. per annum secundum quosdã, & inducunt pro se lxxviij. dist. monachus nouitius.

ILla quotidiana. In prima ponitur electionis decisa narratio. In secunda ipsius confirmatio: ibi quia pro certo. Abb. Sicu.

Glo. sequens distinguit electioné actiuam et passiuam: & reddit causam utriusque. signat contrarium, & soluit.

e Canonicam. No. q licet aliqui sint excommunicati minori excommunicatione, tamen eligere possũt. & talis electio dicitur canonica: ut hic habes. sed talis scienter eligi non potest, pro eo quòd eligitur ad ea à quibus est ipse remotus. j. de excep. à nobis. & hoc est

---

1 Pacta in continenti facta stipulationi inesse dicũtur. Io. And.

2 Sicut dominus uoluit beatũ Petrũ in seipso experiri fragilitatem humanam ut disceret alijs misereri. l. dist. considerã dum. secundũ B. Ioã. And.

3 Cõcor. tex. in l. fi. ff. ad legé Iul. de ambi. nisi tamen in papa. no. Io. an. in c. cũ pridẽ. de pactis.

4 Vel. Io. An. censet arbitrariũ secundum conditionem personarum.

stolica duximus confirmā dam, supplentes a de plenitudine potestatis: si quis in ea ex eo fuisset defectus, quòd quidam interfuerunt electioni eiusdem qui ex sola participatione in simplicis b excōmunicationis laqueū īciderūt.

Idem magistro Maximo notario nostro.

Si postulatio cum electione concurrit, & numerus postulantium est duplo maior, & postulatus est idoneus: postulatio admittitur, reiecta electione. Si uero indignus, & hoc maior pars postulantium ignorauerit: postulatio & electio reprobantur. Si uerò sciebant: & electus est idoneus, confirmatur electio: & idem si numerus postulantium non est duplo maior. h.d. intelligēdo secundū quòd continet ius commune.

CAP. XL.

Scriptum est in Apocalypsi Ioannis, quòd in medio & in circuitu sedis erant quatuor animalia: & infrà. Sanè ad hanc ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam † duo animalia sunt uocata, utinam plena oculis, & alas habētia senas. uidelicet Fradieñ. archiepiscopus, & Plebanus sancti Pauli de Venetijs, sicut per procuratores, tam postulantiū archiepiscopum quam eligentium Plebanum fuit propositum coram nobis: & infra. Verùm quia de his quæ per assertionem partium in iudicium deducta fuerant, nobis nō potuit fieri plena fides, quāuis super ijs quæ de numero dicta sunt postulantiū per quoddam instrumentum publicum, necnon ꝑ confessionem procuratoris aduersæ partis in iudicio quidem factam, sed postea reuocatā, c pars altera d assereret suam intentionem esse fundatam, causam discretioni tuæ duximus committendam. Per apostolica scripta mādantes, quatenus super his & alijs inquiras diligentissimè veritatem de meritis electi & postulati e apud Venetias, ubi nati f fuerunt & diutius conuersati. De studijs autem eligētium & postulantiū, & omnibus generaliter quæ causam possunt instruere apud Constantinopolim, vbi huiusmodi postulatio & electio celebratæ fuerunt. Et si partes consenserint g, procedas hoc modo: vt si constiterit de mutuo h conuenisse consensu quòd ad electionē patriarchæ vij. admitterētur præpositi siue per seipsos siue per alios i & duo k alij ex parte uniuersitatis pro cæteris conuentualium ecclesiarum prælatis, totq; tunc tēporis l conuētua-

est hodie expressum infra. de cler. excōmu. mi. si celebrat nec incurrit irregularitatem si celebrat: peccant tamē tales celebrando: ut ibi dicit. sed criminosi à ꝓsecutione sui iuris nō repelluntur nisi sint excōmunicati maiori excōmunicatione, & ita isti possunt uti iure suo intelligēdo, & in alijs negotijs ecclesiæ temporalibus & spiritualibus. Ar. cōtra. s. eo. cū inter R. & s. de consuet. cum dilectus. ubi dicitur, ꝙ suspensi nec eligerē nec eligi possunt. Sol. hic. & in c. si celebrat. intelligitur de suspensione canonis, contraria de suspēsione iudicis: & mitius agitur cū lege quam cum ministro legis. ff. de arbit. l. celsus.

a Supplentes. Hæc suppletio 1 ex superabundanti non ex necessitate hic fit, ex eo qđ obiectū fuit de tali excommunicatione, quæ repellit ab electione per decre. prædi. si celebrat.

b Simplicis excōmunicationis. Hic potest sumi argu. quod utile non vitiatur ꝑ inutile. ĩ. e. c. proximo. in fi. ver. nisi forsan. &c.

Scriptū. Habet materiā subtilē & difficilem, intantum quod gl. & alij qui dixerunt extra eam hoc cap. continere potius quādā prouisionem papalem, quam ius commune: iste tamē intellectus communiter non tenet: quia secundum eū hæc decretalis esset hic superflua, cōtra id qđ habet in procemio supra. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponit ex ordium decisum. In secūda ibi, sanè. narrat factum electionis & postulationis. In tertia ibi verū quia. ponit cōmissionis causam. In quarta ibi, ꝑ apostolica. ponit commissionis formā. Et hæc ultima pars subdiuiditur: quia primo ponit processum quem faciet delegatus partibus inuitis. secundo ibi, & si partes. ponit diffinitionē quā faciet si partes consentiāt quatuor casus declarando. Secundus est ibi, quod si. Tertius ibi, si uero. Quartus ibi, nisi. Abb. Sic.

1 Si uis dicere quod necessaria fuit hæc suppletio: potes dicere qđ hic uocat minorem excōmu. verbalē, ad differētiā solemnis quę dicitur anathema. de iudicijs cū non ab homine. uel qđ ēt ipse elect⁹ participauerat: ita ꝙ erat excommunicatus minori: ut recitat Hos. sed exquisitæ sunt hæ lecturæ. Io. An.

Apoc. 4.

† Tempore quo ibi regnabāt galli ut ĩ. de maior. & obe. ca. viij. alias nunquam fuit subiecta ecclesiæ latinę, & ēt Græca primitiua est.

c Reuocatam. Sine aliquo interuallo: sicut testis qui potest corrigere dictū suum incontinenti. infra de testib. cog. præterea. an factū procuratoris præiudicet domino, dicitur infra, ut lite non contesta. cap. j. & c. accedens. & ĩ. de cau. pos. cū olim. & ĩ. de cēsi. olim.

d Altera. Scilicet postulantium archiepiscopum.

e Electi & postulati. Sic supra eod. venerabilem. Sed ibi ad studia eligētium non retulit se legatus, quamuis potuerit.

f Vbi nati. Quia ibi melius potest inquiri. s. eo. postquā. & ĩ. de pręsumpti. quōdā. & xxiij distin. illud.

g Consenserint. Scilicet ut notarius iste diffiniat secundum quod inferius cōtinetur & in isto consensu necessarius est consensus electi & postulati, alias non possunt partes recedere a iure. s. eo. cum inter canonicos.

h De mutuo. Hoc ideo dicit: qa pars eligentium hoc negabat: ideo papa mandat inquiri, cū de iure cōmuni interesse debuerit infra de cau. pos. cū ecclesia. Ber.

i Per alios. Qualiter quis per alium hoc facere possit, habes infra eo. qa propter. §. illud. sed ibi de iure communi: hic de mutuo consensu.

k Duo. Isti duo habebant uocē pro xij. prælatis singulariter pro quolibet. 2

l Temporis. Hoc ideo dicit, quia si tunc aliqua cōuentualis ecclesia vacasset, pro ea nullus potuisset admitti sede uacante: qa tunc nō est qui iura illius tueatur: uel eis possit uti. ĩ. ne se. vac. c. j. & ij. & infra, de præscript. de quarta. tunc enim dormit ius ecclesiæ, ita quod nō currit præscriptio. ĩ. de præscript. auditis. & c. j. & c. de quarta. nec ad capitulū ius illud deuoluitur. ĩ. ne se. uac. c. ij. arg. contra infra, de maio. & obe. his quæ. & cap. cum olim. quibus forte staretur in casu isto, quia diuersi sunt isti casus a præcedentibus, sed hæc litera infert contrarium.

2 Hoc intelligit In no. quādo omnes singuli singulariter habent uocē aliud si uniuersitas prælatorū unicā uocem haberet. & dicebat Compost. ꝙ tot uoces habebāt hi, quot committentes cap. nemo plus iuris. de reg. iu. in vj. Ioā. And.

Præscriptio dormit cōtra ecclesiā, ipsa uacāte.

Institutis,

les ecclesias habuisse prælatos, quòd cùm vij. præpositis & nouem canonicis quos quidē canonicos constat in postulatione præfati archiepiscopi cōuenisse, duplo maiorem facerent numerum, quam xvj. electorès plebani, tu uice nostra postulationē admittas. nisi probatum fuerit postulato aliquid obuiare de canonicis institutis [a] quod promotionē ipsius debeat impedire: ac (plebani electione cassata) ipsum archiepiscopū absoluas a uinculo quo Eradień. ecclesiæ tenetur: concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in pastorem. Quòd si ad faciendum duplo maiorē [b] numerum, simul omnes prædicti minime sufficerent: siue dignus, siue indignus fuerit postulatus, tu (postulatione repulsa) electionē plebani authoritate nostra confirmes, [c] dummodo nihil obsistat eidē, qđ ipsum tanto præsulatu reddat indignū. Si verò numerus postulantium inuentus fuerit duplo maior [d] (quemadmodú prædictū est) & psona postulata [e] reperta fuerit indigna, tu tam postulationem, quàm electionē non differas reprobare:

Nisi forsan omnes, aut maior pars postulantium, præsumptione [f] damnabili postulauerint scienter indignum, ut hac vice meritò debeant eligendi seu postulandi potestate priuari. [g] Et hoc quoque casu electionē cōfirmes [h] si eam de persona idonea constiterit celebratam.

a Institutis. Quæ habes. infra eo. tit. nihil est.

b Maiorem. Hic habes quod electio semper præualet postulationi secundum illos qui dicunt quod hæc est iuris diffinitio, nisi duæ partes sint in postulatiōe. De hac materia dictū est supra de postu. bonæ memoriæ. j. & ideo statur hic iudicio duarū partium: quia quod duæ partes faciūt, totū capitulū facere uidetur: ut ff. qđ cuiusq; uni. plane & secundum hanc decre. intelligit qđ dicit decr. supra de postula. bonæ memoriæ. quod postulatio in discordia non consueuit admitti. hoc intellige prout dicit in not. sequēti. Item not. hic quod cum in electione longe maior numerus est ex una parte quam ex alia, non habetur respectꝰ ad meritum personæ, dū tamē sit conueniēs ille, qui est electus a maiori parte: nec ad zelū eligentiū. argu. s̄. eo. dudum. & j̄. de appel. constitutus. sed si numerus in modicū excedat tūc recurritur ad merita, & ad zelum, & præferuntur numero. ar. j̄. de testib. in nostra. & ē expressū. infra eo. ecclesia vestra. vbi de hoc.

c Cōfirmes. Hic dicit papa, electionē a minori parte capituli factā cōfirmari, & tñ pars alia nō est eligendi potestate priuata: quia non postulauerat indignā personam, & de iure licite poterant postulare, sicut & eligere. & ita postulando non peccant: ergo ius eligendi non fuit deuolutum ad pauciores: quod tunc demum locum habet: cum maior pars scienter postulat uel eligit indignū, ut in fi. decre. dicitur. Et ideo contra. j̄. eo. cumana. & in c. ecclesia. & in c. in genesi. in quibus dicitur, qđ electio nō ualet nisi sit facta a maiori parte capituli. & hic confirmatur facta cum longe minori parte. Propter hæc & alia quæ hic dicuntur, dicūt quidam quod hæc decre. ius commune non continet, sed fuit quædam prouisio de consensu partium: & hoc videtur ꝑ uerba illa superius: si partes consenserint. hoc modo procedas: & ex eo quod papa admittit hic postulationem in discordia factā: cum per eam nullum ius acquiritur postulato. s̄. de postu. c. pen. & quia nō cōsueuit admittere tales postulationes in tāta discordia. s̄. de postu. bonæ memoriæ. Et ita in duobus continet gratiam. quod satis potest concedi. Et ita uidetur, quod utraque pars renuntiet iuri suo: & quod dicit de cōsensu partium taliter procedatur, ut supra dicitur in uerbis præmissis, si partes cōsenserint, &c. alias si contradicerent: non taliter processissent, sed facta inquisitione super his de quibus præmittit causam instructā remisissent ad papā. hoc probatur supra eodem. bonæ memoriæ. in parte decisa. Sed ubi duæ partes postulāt aliquem, licet ius non acquiratur postulato, ut agere possit: tamen potest petere gratiam: & iniuria, fit ei si nō fiat illi gratia. ar. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. permittitur. de hoc not. s̄. de postu. gratum. & c. pen. & ult. Et idē crederem si maior pars postulat qđ gratiā deberet habere. Et quod dicit de duabus partibus, non credo necessariū, sed quædam prouisio fuit hic, ut dictum est, quia siue maior pars, & sanior, siue duæ partes, siue omnes, totum dependet a superiore. sed quod in fine dicitur, ius est.

d Maior. Et ita videtur a contrario, quod si minor pars capituli sciuisset illum esse indignum alij non punirentur propter hoc: & ita est hic ar. quod utile non uitiatur per inutile. sic supra c. proxi. Et est notabile illud qđ culpa & dolus minoris partis nō nocet, nec ea quæ fiūt a minori parte irritātur propter hoc: & isti soli priuati essent ipso iure eligendi in proxima electione si alij nō elegissent. s̄. eo. cū in cunctis. & hic, & alij admitterētur, dum tamen probarēt ignorātiam. s̄. eo. innotuit. Et si maior pars ignorasset illū indignū, vtraque pars debet reprobari a contrario: ut dicitur supra, & quod dicit hic quod electio facta a maiori parte confirmetur quādo maior pars postulantiū sciēter elegit indignum, intelligitur quando uno cōtextu fiunt postulatio, & electio seu electiones: ut hic contingit. secus si ex interuallo. tunc em̄ illi soli qui scienter postulāt, uel eligunt indignum, sunt eligendi, seu postulandi potestate priuati: & illi qui ignorāter postulauerunt, seu elegerunt indignum, debent ab alijs ad electionē admitti, alias deberet electio cassari propter contemptum, ut dicitur supra eadem notula.

e Postulata. Id est ignoranter.

f Præsumptione. Id est ex certa sciētia. s̄. e. innotuit. Sed qualiter potuit esse dignus iste postulatus archiepiscopatu: & indignus patriarchatu: [i] & qui iudicatus fuit dignus a papa uel a suo patriarcha quando confirmauit eum, quare denuo inquiri iubet de moribus suis, contra illud. xvij. q. iiij. c. si quis suadente. §. qui autem. & C. de cri. fal. l. ij. & j̄. de æta. & quali. accepimus? Dico quod licet quis reputetur dignus ad unam dignitatem, propterea non est dignus ad maiorem. licet enim dispensetur cum aliquo in minori dignitate. non tamen dispensatur ad maiorem. xij. distinct. nos consuetudinem.

[i] Non em̄ pōt quis eē in uno loco sanctus & in alio peccator. j. q. j. sicut Christus. Ioan. An. in no.

g Priuari. Istud referas ad factum, cum sint ipso iure priuati. s̄. eo. cū in cunctis, illi scilicet qui scienter hoc fecerint. Vel dic, id est nunciati priuati.

h Confirmes. Cum sit facta a maiori parte illorum, qui habebant ius eligendi.

NE pro defectu. Primo ponit̃ constitutionis causa. Secundo ibi statuimus cõstitutio: quæ constitutio quatuor facit. Nã primo statuit tempus electioni. Secundo priuat negligentes: ibi, intra quos. Tertio ad superiorem deuoluit: ibi, ac ipsa. Quarto punit superiorem si negligit: ibi, is uero. Abbas.

b Imo respectu deuolutiõis fiendæ ad superiorẽ, & respectu ecclesiarũ regulariũ. Pan.

a Cathedralis. Quantum ad hoc nihil adit̃ b, quia idem erat secundũ antiqua iura. l. dis. postquam. & lxiij. dist. obeuntibus. & alij tres dantur ad cõsecrationem petendam. c. dist. quoniam quidem.

b Regularis. Et sic patet ex hac cõstitutione, ꝙ canõ Lateran. concilij. ĩ. de conces. præb. nulla hodie nõ extenditur ad regulares platuras, qa æquiparantur episcopatus & prælaturæ regulares. si. xvj. qõ. ult. si quis deinceps.

c Impedimento. & ita non currit præscriptio contra canonicos si iusta causa interueniente non eligant. xxviij. di. de syracusanæ. & lxj. dist. bene nouit. & ĩ. de conces. præbend. quia diuersitatem. C. de inoffi. test. l. contra maiores. ff. qui ex cau. ma. l. ꝙ quidã. & l. sequen. & l. ait prætor. Sed si Papa interdiceret electionem: non minus currit eis tempus nisi petant licentiam eligendi, intra tempus statutum. ĩ. e. c. ult. Sed nunquid est hic necessaria protestatio, quod non possint eligere intra tres menses? quod uidetur. ĩ. de offi. ord. pastoralis. in fin. & ĩ. de app. si iustus metus. Non credo ꝙ necessaria sit in casu isto protestatio, quia debent petere licentiam. & si non petant, sunt in mora, ut ibi dicit.

† Alias, hac.

d Ea uice. i. in prima electione: quæ si cassaretur: uel si nollet uenire, uel si eligeret̃ indignus, statim recuperarent ius suum. s̃. eo. cum uintonien.

e Deuoluatur. Olim non deuoluebatur ad proximũ superiorem. ĩ. de conces. præben. dilectus. sed ad Papam in episcopatibus. & sic reducitur ad ius commune aliarum dignitatum: ut sicut ibi post sex mẽses, ita hic post tres deuoluatur ad proximum superiorem. infra de conces. præben. ca. nulla.

Glos. ista quærit. arguit ꝓ & contra: & dupliciter soluit.

f Consilio. Sed nunquid tenetur semper habere consilium capituli sui, ut alias non ualeat electio nisi habito consilio capituli & assensu? Videtur quod sine illis eligere non possit, sicut nec alia negotia debet facere sine illis. ĩ. de his quæ fi. a præla. sine con. ca. nouit. & c. quanto. & quasi per totũ. infra eo. cum in ueteri. ubi cassatur electio: quia non fuit expectatum responsum eorum de quorum consilio debuit fieri electio: ut lxiij. dist. obeuntibus. & xv. q. vij. episcopus nullius. Sed contra. sufficit enim petere consilium. ĩ. de arbi. cum olim. & ex consilio nemo obligatur xiiij. quæ. j. quisquis. §. ꝙ præcipitur. Credo ꝙ hoc facere debuit consentiente capitulo uel maiori parte alias non credo ꝙ solus hoc facere possit per iura prædicta. Vel dic ꝙ sufficit tantũ requirere consiliũ capituli in isto casu, & de honestate, cum ad ipsum solũ deuoluat̃ electio, & non ad capitulum: consilium uero aliorum non inducit necessitatẽ, sed de honestate requiritur.

Consiliũ, neminem obligat.

Honestate idẽ Pano. hic Feli. c. irrefragabili. ĩprin. col. ij. de offi. ord.

Idem in concilio generali.

Si illi ad quos spectat electio, negligunt eligere prælatũ cathedralis uel regularis ecclesiæ intra tres mẽses, ꝓximus superior ecclesiam ordinabit: quòd si infra tres alios menses non fecerit, canonicè punietur.

CAP. XII.

NE pro defectu pastoris gregẽ dominicũ, lupus rapax inuadat, aut in facultatib. suis ecclesia uiduata graue dispendium patiatur: uolentes in hoc etiã occurrere periculis animarũ, & ecclesiarũ indemnitatib. prouidere: Statuimus, ut ultra tres mẽses cathedralis a ecclesia uel regularis b prælato nõ uacet. Intra quos (iusto impedimento c cessante) si electio celebrata non fuerit: qui eligere debuerant, eligendi potestate careãt ea † uice d: Ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo præesse dinoscitur, deuoluatur e. Is uerò ad quem fuerit deuoluta potestas, Deum prę oculis habens non differat ultra tres menses cum consilio f capituli sui & aliorũ uirorum prudentiũ uiduatæ ecclesiæ de ꝑsona idonea ipsius g quidẽ ecclesiæ uel alterius si digna nõ reperiatur in illa, canonicè ordinare si canonicã uoluerit effugere ultionem.

Idem in eodem.

Per aliquam de tribus formis hic cõtentis, scilicet scrutinij, cõpromissi, et inspirationis, procedi debet ad electionem in ecclesiis cathedralibus: aliter electio celebrata non ualet: & contra facientes priuandi sunt ea uice potestate eligendi. hoc dicit usque ad §. illud.

CAP. XIII.

QVia ꝓp diuersas electionũ formas, quas quidã inuenire conant̃, & multa impedimenta ꝓueniunt, & magna pericu-

Glo. seq. successiue ponit tres obiectiones, et solutiones ipsarum.

g Ipsius. s. uacantis. Hic præcipitur ut de eadem ecclesia eligat. Sed nonne ad metropolitanum deuoluitur idem ius ꝙ habuit capitulum? sed capitulum potuit eligere undecũq; uel let. s̃. eod. cũ inter canonicos. & ca. cũ nobis. & ca. in causis. ergo & Metropolitanus? Dico ꝙ primo debet inquirer̃ personas ecclesiæ uacantis, & eligere de gremio † ipsius ecclesię. & illud debuit fieri per illa iura. lxj. dist. c. obitũ. & c. nullus. & xviij. q. ij. quã sit. sed si nõ fecerit nihilominus ualebit electio. ‡ nã multa fieri non debent, facta tamẽ manent. xxvij. q. j. nuptiarũ. & xxvij. di. si uir. & nusquam inuenies, quod propter hoc cassetur electio. De hac materia tractatur. s̃. e. inter canonicos. Sed quare dicitur hic, qđ Metropolitanus eligat de eadẽ ecclesia, cũ perdiderint ius eligendi? Respon. ipsi perdiderunt ius eligẽdi actiue, id est, quia ipsi nõ possunt eligere: sed non passiue: quia bene possunt eligi, & satis puniuntur in hoc: & nõ debent propter hoc dupliciter puniri: quia pœnæ restringẽdæ sunt. de pœ. distinc. j. §. pœnæ. Hic habes quod qui eligere nõ possunt, eligi possunt. Sed contra aliqui possunt eligere, sed non eligi. infra de cleri. excommu. mi. si celebr. hic priuat negligentia eos potestate eligendi: ibi non. Et ibi ideo nõ possunt eligi, quia non habent id propter quod eliguntur, hic bene habent executionem sacramentorum.

† Gremio. Fe. deci⁹. Rep. ij. col. iiij. ĩ. đ iudi. no. in l. non plures. C. đ sac. san. eccle.

‡ Hostiẽ. contra nisi canonici ratum haberent: quia limitata ẽ forma: quod satis uidetur ĩ scholis: sed cõtrariũ seruatur. Et Compost. tenet dictum gl. dicens, qđ sic papa rñdit Ioa. An. in no.

QVia propter. Hæc decretalis est multũ famosa & principalis in titulo. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio: ibi statuimus, & hæc secunda pars subdiuiditur in tres partes. Nam tria ponit principaliter statuta. secunda pars ibi, illud. tertia ibi, electiones. Et iterum illa secunda statuimus, subdiuiditur

diuiditur in v.partes. Nam primo ponit formam scrutinij in electionibus celebrandis. Secundo cōpromissi. Tertio cassat electiones aliter factas. Quarto excipit, in qua exceptione includit formam diuinæ inspirationis. Quinto eligentes contra formas supradictas mandat priuari. secunda ibi, uel saltem. tertia ibi, aliter. quarta ibi, nisi. quinta ibi, qui uero. Abbas.

la imminent ecclesijs uiduatis [a] : Statuimus, ut cùm electio fuerit celebrāda, præsentibus omnibus qui debent [b] & uolunt [c] & possunt commodè [d] interesse, assumantur tres de collegio [e] fide digni, qui secretò [f] & sigillatim uota cunctorum diligenter exquirāt [†], & in scriptis redacta [g] mox [h] publicent [i] in communi: nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: ut is collatione [k] habita eligatur, in quem omnes uel maior & sanior [l] pars capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas

[†] Alias. inquirāt.

[a] Ecclesijs uiduatis. Per hoc uidetur ꝙ loquitur tantum de electionib. prælatorum. i. episcoporum non canonicorum. Sed nunquid extendemus istam constitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad alias dignitates quæ prælatos habēt in ecclesijs collegiatis? Nō uidetur: cū ecclesiæ ꝓpter illas dignitates nō dicantur uiduatæ, cū habeant episcopum. Satis pōt dici, ꝙ nō extenditur ad alias dignitates: sed tantū ad episcopatus & regulares prælaturas. ut s̃. e ne pro defectu. tamen de facto bene extēditur ad alias dignitates, & de iure etiam bene potest intelligi cōstitutio ista de illis prælatis qui habent iurisdictionē generalē in ecclesijs collegiatis, quia tales prælati sponsi quodam modo appellantur. xxj. q. ij. sicut in una quaq;. Sed non debet intelligi de dignitatibus seu personatibus in ecclesijs cathedralibus quia in uacatione illarum dignitatum nō dicitur uiduata, cum habeat episcopum qui solus est ibi maritus. B.

[b] Qui debent. Hoc ideo dicit, quia omnes qui habēt ius in electione, sunt uocandi. supra. e. ꝙ sicut. Et qui sunt in quieta posseßione eligendi, simul sunt uocandi. supra e quòd sicut. c. coram. & c. bonæ. & de consuetu. si qua est. infra. de cau. pos. cum ecclesia.

[c] Qui uolunt. Bene dicit qui uolunt: quia si quis nō uult interesse electioni, alij procedere [*] possunt sine illo postquam constiterit. supra eo. ꝙ sicut. & ca. cum nobis. & arg. j̃. e. ecclesia uestra. ubi de hoc dicitur. & sic oēs uocādi sunt qui commode possunt uocari. Qui sunt uocandi, dictum est. s̃. eo. corā. & j̃. eod. in genesi.

[d] Commode. Hoc ideo dicit: quia si commode & sine periculo uocari non possunt, non sunt uocandi. supra, eo. quod sicut. § j.

[e] De collegio. per hoc uidetur dari occasio discordiæ: quia facilius possent ipsi concordare in unam personam, quam assumant in prælatum quā in istos tres: & si discordant canonici in eligendo istos tres, æque inquiretur de meritis & zelo eligentium, sicut in electione episcopi. Dico quod in istis inquisitoribus non requiritur illa examinatio: quia ipsi non eligunt, sed inquirunt uota fratrum. & hoc potest fieri per quoslibet de capitulo, dum tamen sint uiri digni, & causa inquisitionis secrete fiat, qa quidā forte timore uel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominant in secreto, & libere nominant quem uolunt. Libera enim debet esse uoluntas in eligēdo [*]. viij. q. ij. dilectißimi. & s̃. eo. bonæ. & j̃. c. prox. sicut in matrimonio carnali. j̃. de spon. cum locum. & præterea ꝑ hoc obuiatur malitijs quorundam, qui statim eligebant, & appellabant ne alij eligerent. supra, eod. considerauimus. per istam constitutionem malitijs & cauillationibus talium obuiatur.

[f] Secreto. Sicut testes in secreto deponere debent, ut liberius dicant ueritatem, alias non ualet dictum testis. infra, de testib. uenerabili & C. de testib. nullum. & infra, de accusa. inquisitionis. §. tertiæ. alias non ualet nisi fiat secrete.

[*] Et eum cōpellere si intersit ecclesiæ. Pa. colu. j. not. iij. & maxime si est doctor, uel talis qui bonū consilium sit daturus.

[*] Per hoc dixit Hostien. ꝙ si eps uel aliusde collegio cuius uultus esset terribilis, assumeret inter hos scrutatores: appellari posset hic causa adiecta: maxime si intēderet etiā alijs inuitis aliquem promouere: si de hoc se iactasset. Ioā. And. in nouel.

[g] Redacta. Per ipsos scrutatores uel per tabellionē, & quod dicit secreto, capitulum tantum excluditur, & non personæ necessariæ.

[h] Mox. i. incontinenti nullo actu contrario intermedio post uota quæsita: & uno contextu, sicut testamentum. ff. de test. hæredes palam. in fine. optime ponit sensum istius dictionis mox. j̃. eodem. cum post petitam. ubi cassatur electio qa statim post collationem celebrata non fuit. argu. j̃. de test. cog. præterea. quandoq; mox aliter accipitur. id est, statim cū quodam temperamento. x. dierum. ff. de consti. pec. promissor. & mox quandoq; dicitur ad annum. xx. q. ij. si in qualibet. & c. puella. & cum quodam temperamēto sine spatio. ff. de sol. ꝙ dicimus. ff. ad legem falc. l. j. §. si ita. Item quandoque cum primum potuit. ff. ad Tertyl. l. ij. in §. item confestim. & illico. i. usque ad triduum. C. de iudi. cum specialis. & C. de erro. aduo. l. ult.

[i] Publicent. Postquam publicationem uariare nequeunt electores. j̃. eo. publicato. & ideo locum non habet appellatio: imo compellendi sunt ad electionem: ut infra. eo. publicato.

[k] Collatione. s. numeri ad numerū: ut sciatur in quē maior pars consentit: & zeli ad zelum, & meriti ad meritum, & numeri ad numerū debet fieri collatio: hoc enim est forma electionis, quando duo electi sunt, alias quando unus & sic non est necesse. & sic tria conferunt, numerus ad numerum, meritum ad meritum, & zelus ad zelum. j̃. eo. in genesi. & ca. ecclesia uestra, & ibi de hoc tractatur. & supra. eo. uenerabilem.

Glossa seq. reci. per q. scilicet quæ sint substantialia huius formæ: & nunquid uocatio absentium, numerus trium scrutatorum: & esse de collegio, sint de substantia.

[l] Sanior. Dic ut j̃. e. ecclesia uestra. Circa formā istā quædam ita sunt exacta diligentia obseruanda: ut si cōtra factū fuerit, electio aliquando est irrita j̃. e. ecclesia uestra. & c. in genesi. aliquādo est irritāda. j̃. eo. cū post petitam. & c. cumana. in utroq; tamē casu non ualet, ut hic dicitur in uer. aliter &c. Ista quidē sunt de substantia electionis siue de forma: ut; secreto & sigillatim inquisitio fiat, & publicatio in cōmuni, collatio & cōmunis electio incontinenti nullo actu cōtrario intermisso unum post aliud faciendo. & hæc probantur j̃. e. cū post petitā. & c. cumana. in fi. & c. in genesi. & uota in scriptis redacta, ut appareat per scripturam de consensu cuiuslibet, ut si uellet mutare, ei scriptū obuiet. j. q. vij. saluberrimum. & xxvij. q. j. omnes fœminæ. & xx. q. j. uidua. Et ꝙ quilibet sit uocandus qui cōmode uocari poßit. non credo esse de substantia electionis, ut propterea cassetur electio: dummodo contemptus postea cōsentiat electioni factæ. s̃. eo. ꝙ sicut. Quod tres tantū debeant esse inquisitores, non credo esse de substantia: dummodo tot sint inquisitores qd fraus fieri nō poßit. arg. supra c. cū dilecti. quia q plus facit, non uidetur facere contra. ff. de ser. ur. præ. si arborem. & superflua nō uitiant, necessaria uero prætermissa diminuūt contractum. C. de test. l. testamentum. & ff. de sup. le. l. legata. in prin. & l. Labeo. Nec credo esse de substantia, ꝙ sint de eodem collegio, quia in electionibus consilium religiosorum uirorum inquiri debet. lxiij. dist. obeuntibus & supra. c. prox. dummodo non sint laici. j̃. eo. massana. & ca. sacrosancta.

Electio. q̄dam substantialia, sine q̄bus nō ualet.

Viris

a Viris. Et isti possunt esse alij à capitulo, dummodo uiri religiosi: nec ipsi exprimuntur de capi. quia bene possunt potestatem suam dare alij. s. eo. causam quæ. & licet dicatur aliquibus: uni tantum cōmitti potest, ut in prædicta decre. causam quæ. quia nō est illud de forma. Imo melius potest expediri p unum quā per plures: scilicet duos: quia tunc res fere sine exitu est. ff. de arb. itē si unus. §. ult. argu. contra. j. de offi. deleg. prudentiam. uide ca. si compromissarius. eo. tit. lib. vj.

b Vice omnium. Sed nūquid maior pars posset sequi istam formam alijs contradicentibus? uidet q sic, q a quod maior pars facit, totum capitulum facere uidetur, & firmitatem debet sortiri, nisi rationabilis causa à paucioribus ostendatur. j. de his q fiunt à maio. parte c. cum in cunctis. Satis uidetur æquū, & sic uitatur discordia. & facilius consulitur ecclesiæ isto modo, quā per scrutinium. Sed litera ista contradicit, ubi dicit uice omnium. & q dicit aliter electio facta non ualet. & alia potest ratio esse: quia cum quilibet habeat uocem in electione, non debet priuari iure suo, nec aliquis debet compelli ius suum dare alij. C. de contrah. emp. in uitum. & l. in uendendis. ficut. & emptio uoluntaria est. ff. fam. ercis. si pignori. §. ult. Alij dicunt, quod maior pars bene potest potestatem eligendi committere minori parte contradicente: quod mihi non uidetur, quia non seruatur forma secunda, cum & illa debet seruari, sicut & aliæ duæ.

† Tantū. nō autem pro tota illa uacatione Io. An. Imol. Pa. c. cum uintoniēsis pillum tex. s. eo. cōtra Vincen. ibi.

1 Sed rationabile est, quod quis non priuet uoce sua ut sequit in gl. & sic hoc ca. cōcordat cū gl. Ioan. And.

Electio p cōpromissum fieri nequit: nisi omnes cōsentiant.

aliquib. uiris a idoneis cōmittatur, q uice b omniū ecclesiæ uiduatæ puideāt de pastore. Aliter electio facta non ualeat: nisi forte cōmuniter esset ab omnibus quasi per inspirationē absq; uitio celebrata. Qui uerò contra præscriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea uice potestate priuentur c.

Interdicit procuratorē in electionis negotio cōstitui, nisi concurrant hic contenta usq; ad §. electiones. Abbas Siculus.

Illud aūt penitus interdicimus, ne quis in electiōis negotio procuratorem cōstituat, nisi sit absens in eo loco d, de quo debeat ad uocari, iustoq; impedimēto detentus uenire e non posit: super quo si opus fuerit, fidem faciat iuramēto: & tunc si uoluerit, uni committat de ipso collegio uicem suam.

Præcipit electiones solenniter publicari, et clādestinas reprobari. h. d. usque ad finem. Abb.

Electiones quoque clandestinas f reprobamus †. statuentes ut quàm cito electio fuerit celebrata, solenniter publicetur.

Idem in eodem.

Consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis secularis, efficitur ineligibilis. ad dignitatē, et electio est nulla. Eligentes autē à beneficijs per triēnium suspenduntur, et tunc sunt priuati potestate eligendi.

CAP. XLIIII.

Q Visquis electioni

c Priuentur. Per sententiam, non ipso iure. j. eo. cumana in fin. unde signatur contra supra e. cum in cunctis. ubi ipso iure priuati sunt. De hoc dic ut dixi infra eo. cumana. in fine.

d In eo loco. De hoc dixi supra eo. coram.

Glossa seq. obijcit, et soluit. Secundo arg. ad opi. & remittit. Tertia pars recitetur per duas quæstiones, an canonicus procurator absentis habeat duas uoces, & an constituens habeat necesse iurare. In fine quærit, arg. pro. & soluit.

e Venire non possit. Si uenire non potest, quare citatur? Nō uidetur citandus. unde alij eligere possunt. sed hoc non est uerum: quia citandi sunt semper absentes, ex quo possunt commode citari, siue uenire possunt siue nō: & quia hoc ipsum dubium posset esse præsentibus. s. e. q sicut. Et intelligo illū uenire nō posse, qui propter timorē non potest uenire ad locum. s. eo. bonæ memoriæ. Sed in casu illius c. bonæ. non tenetur committere uices suas: ut not. ibi, in gl. quæ incipit, si citati. Vel propter infirmitatem. v. quæst. iij. si ægrotans. Vel si uocetur ad maius tribunal. ff. de re iudi. contra pupillū. & ideo cum iusta causa sit impeditus, iure suo priuari sine culpa sua nō debet: ut j. ut lite non contest. quoniam frequenter. §. ij. unde quod per se non potest. per alium exequatur. ff. de proc. l. j. sicut in iudice. j. de officio dele. si pro debilitate. & c. pastoralis. in fi. Et est arg. opti. cōtra illos, qui dicunt, quod si plures iudices sunt cum illa clausula, quod si non omnes &c. q ille qui non potest interesse, licet com mittere possit uices suas, socij non tenentur ipsum admittere: quia extat conditio, quod falsum est. hic non potest interesse, & tamē alij tenent pro curatorē illius admittere. De illa materia dicitur j. de offi. delega. coram. Et iste procurator cū sit in capitulo, habebit duplicem uocem 2. j. eo. congregato. & argu. j. de re iudic. cū olim arg. s. eo. scriptum. Nec credo, quod multum expediat quod iste qui dat procuratorem, debeat iuramentum præstare: sed ideo dicit: si opus est, fidem faciat iuramento, quid si præsentes nollēt ei credere super impedimento, quo detinetur, nec aliter admittere uelint procuratorē, qui non haberet uerisimilē præsumptionem: tunc debet iurare q impeditus uenire nō possit: & tunc tenētur illū admittere. Sed quid si nullus uellet de capitulo recipere uicem suā: nūquid posset alij committere qui non esset de collegio? Videtur q sic: quia per hanc literam constat, q ipse debet interesse per se uel per alium, & ita si nullus uult recipere uicē suam, potest alicui uiro religioso clerico committere uicem suam: alias non ualet electio si eligerent. & hoc non credo esse contra substantiam si alium admittāt qui non sit de collegio, quia & uiri religiosi uocandi sunt ad electionem, & de eorum consilio est facienda, ita q non ualet alias electio. lxiij. di. obeuntibus. Tamen non credo, quod hodie canonici ad hoc teneantur nisi uelint. Et illud c. obeuntibus. non tenet nisi quo ad honestatem. canonici tamen tenentur recipere illū qui cōmiserit uices suas autoritate huius canonis. arg. contra. s. de rescrip. cum contingat. & j. de app. cum speciali. Vel si nolint recipere, potest exprimere suam uoluntatem per literas suas, & uoluntas illa cum alijs publicetur: & sic extra capitulum nō committat. Ista opinio est hodie reprobata per cap. si quis iusto. §. fi. ff. eo. ti. lib. vj.

† Capit. unico. §. occulta. j. ut ecc. benefic. sine dimi. cō. & ibi. Ioā. And. Pan. idem Fran. Rip. de rescri. Rū. xiij. col. j.

2 Non tamē potest duos eligere, nisi in casu. j. e. c. pe. li. vj. in ij. glo. Ioan. Andr. in nouel.

f Clandestinas. Illa electio dicitur clandestina, quæ fit singulariter & occulte per occulta conuenticula. lxxix. di. c. ij. quandiu publicatio facta non est, dicitur clandestina: ut hic, in fi. & quam cito facta est, debet publicari, alias non ualet, ut dictum est & infra, ut eccle. bene. ut nostrum.

Electio clandestina.

Q Visquis. Sunt duæ partes In prima punit electū consentientem. In secunda punit eligentes, & electionem uitiat: ibi, qui uero. Abbas.

[a] Abusum. Vt laicus, princeps uel potestas intersit electionibus, & talis non est usus, sed abusus: ut supra eo. cū terra. & c. quod sicut. & contra ecclesiasticam libertatem: ut ibi dicitur: & hoc intellige cum clerici sponte laicos admittunt. Secus si per uim uel impressionem eligerent: quia tunc non puniuntur supra e. cū Vintonien. Ber.

[b] Libertatē. Quia si admitterent laici, siue huiusmodi potestates assumerent sibi ius in posterum, sic periret libertas ecclesiæ: quia in electionibus liberum debet esse arbitriū cuiuslibet. viij. q. ij. dilectissimi. sicut ī matrimonio carnali. j. de spon. cū locū. & ideo talis electio nulla est quæ fit cōtra libertatē ecclesiæ. infra eodem, sacrosancta. & c. massana. & supra eod. cum terra. & ita laici omnino excludēdi sunt in collegiatis ecclesijs.

de se factæ per secularis potestatis abusum [a] consentire psumpserit, contra canonicam libertatē [b], & electionis commodo careat, & ieligibilis fiat [c], nec absq; dispēsatione ad aliquam ualeat eligi dignitatem. Qui uerò electionē huiusmodi quam ipso iure irritam [d] esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officijs et beneficijs penitus suspendant [e] per triennium, eligēdi tūc [f] potestate priuati [g].

Idem in eodem.

Si prælatus per negligentiam confirmauit indignum electum ad regimē animarum, perdit potestatē confirmandi primū successorem, et à perceptione proprij beneficij suspenditur, et pro motu deycitur. Si uero p mali-

Glossa seq. recitetur per quæstionē. an ipso iure etc. argu. pro et contra. & soluit. in fine, quærit an dispenset episcopus, & soluit quod sic.

[c] Fiat. Per hoc quod dicit fiat (quod futuri temporis est) uidetur quod non ipso iure, sed per sententiam debeat suspendi. & facit ad hoc j. de iure patr. præterea. [1] Videtur tamen, quod ipso iure per id quod sequitur non absque dispensatione & c. Et est uerum ꝙ ipso iure fit ineligibilis. & ad hoc facit xvj. qō. vij. si quis deinceps. & supra eo ne pro defectu. uer. careant ea uice, sed ibi suspensio durat quousque dignitatem taliter adeptā dimiserit: & qui sic suspensus est, sicut per suum factum suspenditur, ita per actū contrariū restituitur. xv. q. vj. nos sanctorum. & lxxxj. di. si quis presbyter. & c. si quis amodo. Sed nunquid episcopus potest dispensare cū talibus? Credo quod sic. ex eo enim quod conditor canonis, hic non reseruauit sibi [2] dispensationem, alijs concessisse uidetur j. de sent. excom. nuper. & infra de præb. multa. in fin. & c. graue. in fi. & hoc minus est adulterio, in quo pōt episcopus dispensare infra de iudi. at si clerici.

[1] Adde ad hanc glo. no. & theoricā gl. fimi. in regula ī pœnis. d reg. iur. li. vj. & in ca. si diligenti. de foro compe.

[2] Sibi. & dicit posse dispensari Pan. hic.

[d] Irritam. Sic supra eo. cum in cunctis. ubi electio ipso iure irrita est, quæ fit de persona indigna.

Glossa seq. recitetur. per quæstionem an per sententiam etc. arg. pro & contra, ponit opin. & soluit quod per sententiam.

[e] Suspendantur. Per sententiam sic j. eo cumana. iu. & sic intelligitur supra, eo. quia propter. Contra. supra e. cum in cunctis. ubi ipso iure beneficijs ecclesiasticis sunt priuati: quidam dicunt, quod standum est huic & non illi, & in alio etiam corrigitur ille canon ibi, eligendi potestate priuatos, per c. proxi. quia propter. diuersitas istius uerbi, quantum ad electionem, habetur j. eo. cumana. in fine. Sed quod dicit ab officijs & beneficijs priuentur, hoc est uerū, quòd per sententiam priuandi sunt: & illud ca. cū in cunctis. non corrigitur, unde ipso iure priuati sunt beneficijs per triēnium. Et ratio diuersitatis hæc est, hic priuantur officijs & beneficijs, & sic in duobus puniuntur: quia plus peccant, & ibi priuati sunt beneficijs tātum: quia minus peccant ibi quam hic: ut sic quædam cōpensatio sit hinc inde. Vel uerius diuersi sunt isti casus: & in diuerso casu loquuntur: & iō diuersæ pœnæ. hic maior pœna imponit quam ibi: q a plus offendit q cōtra ecclesiasticā libertatē aliquid fecit. sed ibi eligitur persona indigna.

tiam hoc fecit: grauius punitur. Electi uerò immediatè subiecti Papæ, per se aut per personas instructas debent adire Papam, et petere confirmationem. Et si sunt electi in concordia et ualde remoti, uidelicet ultra Italiā constituti, interim administrāt, ita tamen quòd nil alienent: benedicuntur autem et consecrantur prout consueuerunt.

CAP. XLIIII.

NIhil est quod ecclesiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni assumantur prælati ad regimen animarum. Volētes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam irrefragabili constitutione sanximus, quatenus cùm quisquam ad regimē animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet [h] & electionis

Glossa sequens ponit duas lecturas, & primam reprobat.

[f] Tunc. i. ea uice. sic supra e. cum in cunctis Sed in illo triennio quo suspensi sunt, iterum uacaret, uidetur, per illam expositionem, quod canonici possent eligere & ita suspensi eligerent: sed hoc esse non potest supra e. cum inter R. & ideo istud tūc, respicit totum triennium. & hoc intellige quando omnes delinquunt: sed si aliqui nō deliquissent, ipsi eligerent supra e. scriptum est. in fine. & ca. cum in cunctis. Bernardus.

[g] Priuati. supra eo. ca. prox. contra ubi priuantur per sententiam. Idem est: quia plus peccant isti quam illi (ut dictum est) & ideo hic ipso iure, ibi non: & in diuerso casu loquuntur.

NIhil est. Diuidit tota decre. in duas partes. Primo ponitur cōstitutionis causa. In secūda constitutio: ibi. Volentes igitur. alias ibi, Irrefragabili. Cōstitutio uero habet tres partes. Prima prouidet circa confirmationes eorum qui eliguntur ad curam animarū. Secunda ibi, Episcopi. Prouidet circa promouēdos ad dignitates & ordines sacros. Tertia ibi, Cæterum. circa confirmationem & priuilegium exemptorum. Adhuc prima & ultima possent subdiuidi, quod per te uideas. Panor. post Io. And.

[h] Examinet. Ad illum enim pertinet examinatio, ad quem pertinet cōfirmatio, & ex officio suo debet examinare personam electi & formam electionis, etiam si non obijciatur aliquid electo. supra, eod. cum nobis olim. & c. uenerabilem uers. est enim generaliter, &c. & lxxvj. dist. j. quid est cito. & infra, de hære. cum ex iniuncto. quia eius interest ne puniatur si promoueret indignum, ut supra eod. sequitur.

processum, & personā electi, vt cùm omnia ritè cōcurrerint, munus ei cōfirmationis impēdat: quòd si secus fuerit incautè præsumptū, nō solum deijciēdus est indignè [a] promotus: uerum etiā indignè promouens puniendus. Ipsum quoque decernimus hac animaduersione puniri: ut cū de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominē insufficiētis sciētiæ [b], uel inhonestæ vitæ, uel ætatis [c] illegitimæ approbauerit: nō solū cōfirmādi primū successorem illius careat potestate [d], verū etiā (ne aliquo casu pœnam effugiat) à perceptione proprij bñficij suspēdatur [e] quousque (si æquū fuerit) indulgentiā ualeat promereri. Si uerò cōuictus fuerit in hoc per malitiā excessisse, grauiori [f] subiaceat ultioni. Episcopi quoq; tales, ad sacros ordines & ecclesiasticas dignitates ꝓmoueri procurent, qui cōmissum sibi officiū dignè ualeant adimplere, si & ipsi canonicā [g] cupiūt effugere vltionem. Ceterū qui ad Romanū [h] pertinent immediatè pontificem: ad percipiendā sui cōfirmationem officij, eius se conspectui (si commodè fieri potest) personaliter repræsentēt, aut ꝑsonas trāsmittāt idoneas per quas diligēs inquisitio super electionibus & electis possit haberi: ut sic demū [†] per ipsius circunspectionem cōsilij, sui plenitudinē officii assequātur [†], cū eis nihil obstiterit de canonicis institutis: ita ꝙ interim ualde remoti, uidelicet ultra Italiā [i] cōstituti: si electi fuerint in cōcordia, dispēsatiuè ꝓpter necessitates ecclesiarū & utilitates in spiritualibus & temporalibus administrent [k]: sic tamen, ut de rebus ecclesia-

a Indigne. sic lxxxj. distin. c. tantis.

b Scientiæ. Quæ impedit promouendum. infra eod. congregato. & deijcit iam promotum. infra, de ætat. & qualita. cap. ultimo.

c Aetatis. s. eo. cum in cunctis. Et ita expresse patet hic, quod episcopi in ætate dispensare nō possunt. de hoc hot. s. eo. cum dilectus. in gl. sed nunquid cū puniantur si hoc fecerīt: alias non deberēt puniri: quia quod legitime factum est pœnam non meretur. C. ad legem Iul. de adulte. Gracchus.

Episcopus in ætate non dispensat.

d Potestate. ipso iure. s. eo. tit. ne ꝓ defectu. & c. cū in cunctis. in fi. Laur.

Gloss. seq. præmittit quinque species pœnarū, signat cōtrariū, et soluit.

e Suspēdatur. Variæ pœnæ statuunt a canonibus circa illos qui illicite ꝓmouent indignos, & illos, qui illicite promouentur. Quādoque priuātur potestate cōferendi illum ordinem, quē illicite cōtulerūt: vt j. q. j. si qui episcopi. & j. de tēp. ord. literas. xxxvj. di. is qui ecclesiasticis. & ordinatus remouetur a clero l. dist. ex pœnitentibus. Quandoque suspenditur a celebratione missæ per annū lv. di. nullus. Quādoq; deponitur. lxiiij. dist. c. ult. ubi episcopus ordinatus præter scientiā archiepiscopi deponitur. lj. dist. c. j. & hic statuitur pœna cōtra illos qui ꝓmouēt indignos qui debēt suspendi (ut hic dicit) per sententiam a superiore cū hoc ad ipsum peruenerit. Huic assignatur cōtra. j. de præben. graue. ibi enim nō punitur, qui promouet indignos. nisi post primā & secūdā correctionem, & hoc statim sine aliqua admonitione. Item hic ordinati siue promoti remouētur, ibi nō. Dicas quod in alio casu hic, & in alio ibi: hic loquitur de ijs qui promouentur ad dignitates, & ad regimen animarum: ut dicit in prin. & quia plus peccant, plus puniuntur sine aliqua admonitione. Quia & portę dignitatis ꝑsonis vilibus patere nō debēt. j. de exces. præla. inter dilectos. & j. de iureiu. quærelā. & C. de infa. l. una. lib. x. & C. de digni. neq; famosis. lib. xij. Ibi loquitur de beneficijs simplicibus, ubi non requiritur tanta maturitas, & ideo habet ibi locū correctio: quia in promotione illorum, non est tale periculum. unde illi non remouētur, sed isti sic: & ita contra non est: quia diuersitas contradictionem impedit, sicut dicitur, diuersum tempus impedit contradictionem.

Dignitates nō sūt vilibus cōferendæ.

f Grauiori. Ad arbitrium iudicis, cum hoc non determinetur. j. de off. deleg. de causis. §. fi. de accu. sug his. & magis punienda malitia, quam negligentia. infra de fal. ad falsariorum.

g Canonicam. supra eo. cum in cunctis. in fine.

h Ad Romanum. Siue sint abbates. supra de consuet. cum venerabilis. siue episcopi.

i Vltra Italiam. Licet fines Italiæ nō ubique distent a Roma æqualiter, tamen omnes dicuntur remoti, qui vltra duas dietas extra diœcesim suā distant, supra, de rescriptis. nonnulli. Sed istud uerum est quo ad iudicia. Sed quantum ad hunc casum, qui distant per duas, & dimidiam, uel tres aut parū plus, non credo quod debeāt habere illud beneficium: quia modica distantia est: tamē consuetudini stet. Et ita aliquid statuitur, propter distantiam, qđ alias nō fieret. sic lxiij. distin. cum longe. & j. de dolo & contuma. cum olim.

† Alias, deinde.

† Alias, exequantur.

Glossa sequens præmittit duos casus speciales. Secundò quærit de illo, qui distat à Metropolitano. argum. pro, & contra. Tertio quærit, quid de gestis per ipsum si cassetur electio. argum. pro, soluit contrarium. Quartò quærit quid de acquisitis per intrusum, argument. pro, & contrarium soluit.

k Administrent. In duobus casibus ex sola electione habetur ius administrādi, in his uidelicet, qui subsunt nullo medio Romano pontifici vt hic, & in Romano pontifice. xxiij. distin. in nomine domini. Sed quid si suffraganeus est ualde remotus a suo Metropolitano, nunquid eodem modo pōt ministrare? Videtur qđ sic, cum eadem causa subsit, ergo uidetur quod idem ius [1]. supra de constitu. translato. & capit. nam concupiscentiam. & infra, de transla. inter corporalia. & infra de cōfir. uti. uel inuti. cū dilecta. & si nimia subtilitate utamur res ecclesiarum depereunt. C. de uerbo. signif. cum quidam. circa finem. & C. ad Trebell. l. penul. Sed cōtra uidetur: quia cum illud etiā dispensatiue [2] sit dictū, talis dispensatio ad similia non protenditur. infra de re iudica. in causis. & lvj. distin. Cenomanens. nec excusat hic rerum periculum infra, de maio. & obedien. illud. Sed pone quod talis præfatus tempore cōfirmationis suæ reperitur minus idoneus, & sic repellitur: nunquid ea quæ medio tempore fecit, sunt cassanda? Videtur quod sic infra de hæreticis fraternitatis.

Electus ante cōfirmationē, quandoq; licite administrat.

1 Idē ius. Pan. hic.

2 Scilicet cōtra iura q̄ nō sunt ante confirmationem administrari. & hic soluit contraria: vt j. de regu. iur. qa ipso iure. cum cōcord. li. vj. Io. An. in nouel.

fraternitatis.& xij.q.ij.alienationes.& xiiij.dist.c.ul.& §.principale cassatur. & omnia quæ secuta sunt ex eo.uel ob id.C. de leg. nõ dubium.& j̃. de fide instru. inter dilectos.Sed contrarium uerum est in hoc casu: quia fuit inquieta administratione & in quasi possessione p̃lationis de licẽtia papę, & pro prælato habitus ẽ. vnde omnia quæ fecit medio tp̃e, rata sunt quæ poterat facere: [a] argu. j.de iure pa.ex literis & c.cõsultationibus.& s̃.eo.querelã. iij. q.vij. c.in famis.§.uerũ.& ff. de procu. si procuratorem.in fi.& C. de testa.l.quæ facere poterat, ideo dicit:quia de reb. ecclesiæ alienare nõ posset:quia illud ei prohibetur: ut hic dicit,sed circa spiritualia ualet quicquid fecit,& etiam in tẽporalibus bene administrando, emẽdo, recipiẽdo, ad utilitatem ecclesiæ nõ dando. arg. ff.si cer. pet.eius q. in p̃uincia. & j. q. j.si quis a simoniacis.& hoc cõfirmat litera hic in fi. Sed si quis intrusus acquirat ecclesiæ, nũquid & illud cassabitur cũ ipso? Videtur,quod sic per iura prius dicta: & quia cõmodum cũ incommodo debet compẽsari ff.de neg.gest. si negotia.Credo ꝙ non cassabuntur, nisi ea quæ perperã facta sunt in præiudicium ecclesiæ, sed utilia remanebunt penes ecclesiam:quia cũ in fauorem ecclesiæ talia cassantur,in læsionẽ eius non debẽt retorqueri.C. de legib.quod fauore.& ff.de mino.si iudex.

[a] Adde opt. gl. in l. iusiurandũ, quod ex conuẽtione. §. pupillus. in uers.nõ competit. ff.de iuretur. & l. q. neque. ff. de re eo. qui sub tuto.uel curat.

sticis nihil penitus alienent. Munus uerò benedictionis seu cõsecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueuerunt.

Honorius tertius capitulo Constãtinopolitano.

Expensæ necessariæ quas facit capitulum pro electione prælati,de bonis prælaturæ debent fieri vel reddi.

CAP. XLV.

VT præteritæ: & infrà. Præsentium authoritate statuimus,ut expensæ necessariæ [a] quas capitulum Constantinopolitanum, uel eius nuntij vacãte sede pro electionis negotio [b] fecerint,de bonis ecclesiæ patriarchatus fiant totaliter uel reddantur. Dummodo ipsi bona decedentis patriarchæ, nõ occupẽt [c] uel usurpẽt.

VT præteritæ. Primo ponit dictum quod secundo determinat: ibi, Dummodo. Abb.Sic.

Expensæ electionũ, a quibus possint repeti.

[a] Expẽsæ necessariæ.Sic patet,ꝙ si capitulũ fecit expensas uacãte ecclesia pro negotio electionis promouendæ,aut etiã pro electione episcopi cõfirmãda uel alias,totũ possunt repetere ab episcopo, idẽ intelligo pro electione alterius prælati: quia hincinde eadẽ ratio & idem ius C.ad leg.Fal.l.ult. C. de inoffic. dona. precibus.C.de lib.præte.l.j.& istæ expẽsæ necessariæ debẽt esse & moderatæ quas fecerũt occasione istius electionis,ut hic dicit,& j̃. de dol.& contu. cum dilecti.& j̃.de eo qui mit.in pos.cum uenissent.in fin.nec debẽt excedere probabilem modum. ff. de damno infecto.inter quas.§.ult.cum l.sequẽ.nec delicatæ:quia nec delicatus debitor,nec onerosus creditor est audiẽdus.ff.de pignora.actio.si seruos. Et dicuntur expẽsæ necessariæ sine quibus negotium expediri nõ potest, uel sine quibus res efficiatur deterior.ff.de impen.in rebus dota.fa.l.j.ij.iij.& iiij.& ff.de uerb.signific.impensæ.& sufficit si credat expedire,licet nõ expediat. ff.de bonis autho.iud.pos prætor.§.ij. Et cum ipsi canonici utilitatem patriarchæ procurauerint,dignum est ut suum stipẽdium consequantur. xij.q. iiij. quicunque.quia illud de suo facere non tenebãtur: quia nemo cogitur inuitus de suo facere beneficiũ. x. q.ij. præcariæ [a] .& utiliter negotium suũ gestum est.ff.de negot.gestis.Pomponius.in fin.cum lege sequẽti. sed an ultro.Sed quid si duo in discordia electi essent? Dicunt quidam quod tunc nõ repetent expensas. Idem credo dicendum quod de uno: dummodo maior pars capituli certet pro electo,& obtineat: quia idẽ est ac si totũ capitulum. quare eodem modo nõ solueret illi cõfirmatus expensas,non uideo. eadem ratio est hic.

Expensæ necessariæ

[a] Cõcor. tex.in l.si. C. de neg. gest. & in l. filius. §. inuitus.ff. de p̃cura.

[b] Pro electionis negotio. Illas autẽ tantũ soluẽt, quas propter hoc fecerunt. j̃. de eo qui mit.in possess.cum uenissent.in fine,& j̃. de procurat. cũ pro causa. & propter hoc negotiũ iuerunt. alias si p̃ suis negotijs iuissent uel misissent, licet tractassent p̃dictum negotium: non haberent expensas.j̃. de procura.cum pro causa. nisi quatenus plus expendissent propter lõgiorem moram.ff. fam.ercisc. ex parte.in prin.ff. de negot. gest. si communes.

[c] Occupent. Tũc enim q̃ ius sibi dicunt in rebus occupatis,debẽt cadere a iure suo. ff. qđ metus cau.extat edictum.& ff. ad legem Iul. de vi priuata. creditores. & xvj.q.vj.placuit.imo tenentur bona decedentis cõseruare futuro successori. xij. q.ij. hæc huius placiti. & c.cum non liceat.j̃.de off.ord.cum uos.sed si occupent bona,tunc sufficit quod habent.

Idem electo Lugduñ.

Electio post collationem ex interuallo celebrata,non ualet. hoc dicit secundum opinionem magis communem.

CAP. XLVI.

CVm post petitam [d] instanter [†] & demũ obtentam quondam Lugdunen.archiepiscopi cessionem, uota canonicorũ Lugduñ. in te tunc ipsorum præpositum concorditer conuenissent.

[†] Alias, instantiã.

Quia tandem examinato (sicut decuit) processu electionis tuæ, inuenimus eam post publicationem consensuum, & collationis tractatum aliquandiu fuisse protractam [e], assensumq; tuũ

CVm post.Primo narrat factum electionis, quam secundo cassat ibi,Quia tandem.Abb.Sic.

CASVS. Archiepiscopus Lugduñ. postulauit licentiã cedendi,& obtinuit. post renuntiationẽ ipsius canonici Lugdu.præmisso scrutinio, publicatione & collatione secuta præpositũ suum concorditer elegerunt in archiepiscopũ.electio præsentata fuit domino papæ,examinato electionis p̃cessu inuenit pa.ꝙ post publicationem cõsensuũ & electionis tractatũ electio non fuit facta statim,sed aliquãdiu protracta,& cõsensus electi prius fuit requisitus quã electus, & ideo papa electionẽ cassauit iustitia exigente solũmodo propter inordinatum processum: quia nõ fuit forma obseruata. No.quod incontinẽti electio faciẽda est, post publicationem & consensuum collationem factã:alias cassatur electio.Item eligendus non debet requiri ante electionem, ne tanquam ambitiosus repellatur. Item forma seruari debet in electione.

[d] Petitam instanter. Peti debet instanter. antequã admittatur,sicut & palliũ.c. dis. prisca. sicut & libelli dimissorij.ij.q.vj.post appellationem. infra de appel. cordi.lib.vj.& ff.de libel.dimisso.l.una. Item & sponsa non debet statim tradi, ut charior sit dilata. xxvij. q.ij.institutum. Item remissio peccatorum. de pœn. distin.j.importuna. & ea obtenta necesse habet cedere. infra de renunt.quidam.

[e] Protractam.Sed uidetur quod per talem propagationem non debet cassari: quia non omne quod differendũ

rendi causa fit, adnumerãdum est moræ. ff. de usu. sciẽdum. & quod differtur, non aufertur. xxxij. q. ij. ancillam. imo maturiori consilio perficitur. de pœ. di. vij. c. j. ideo nõ debent differre, quia amplius deliberare. non possunt. cum etiam mutare nequeant uota sua. j. e. publicato. Et id incontinẽti electio fieri deberet, antequam ad alia diuertant. uno enim contextu totũ fieri debet. s. eo. quia propter. & ff. de testa. hæredes palam. in fin. De hoc dicitur supra e. auditis.

a Requisitũ. Sed nũquid sola requisitio sufficeret ad cassationem? Non uidetur. qa in fraudem posset ab aliquo æmulo procurari. simile. j. de simo. sicut. & ideo non uidetur impedire sola requisitio sed si cõsentiat, tũc sufficit ad cassandum propter ambitionem, & simile. s. eo. officij. & c. cum ad nostram. & j. q. vj. sicut is. & C. de epis. & cle. si quenquam. & non ambitione sed labore ad dignitatem conuenit puenire. C. de re milit. contra publicam. lib. xij. & ita utrunq; istorum reddit formã inutilẽ, hic requisitus consentit: & ista fuit causa quare cassata fuit electio. si uero dissentiat, non est eligendus.

priusquam electus fueris requisitũ [a], electionẽ eandẽ (ex ipsius dũtaxat inordinato [b] processu) iustitia cassauimus exigente.

Idem Eboracen. priori & magistro Guidoni de Canopo.

Monachus unius monasterij alterius factus abbas, in electione abbatis prioris monasterij uocẽ non habet, etiã si tale ius ab abbate et monachis prioris monasterij sibi fuit reseruatũ.

CAP. XLVII.

Constitutis in præsentia nostra procuratorib. sancti Taurini Eboracen. & sancti Leofredi de cruce abbatum: & infrà. Cum aũt procuratores ipsorum abbatũ iussi essent exprimere quo iure [c] ipsi abbates deberẽt electioni abbatis Fiscan. monasterij interesse, responderunt quod olim cùm assumerentur in suorum monasteriorum abbates, fuit specialiter indultum eis ab abbate & conuentu monasterij Fiscanen. ut haberent uocem in capitulo [d] eorundem. Nos autẽ rationem huiusmodi friuolam reputantes, super hoc perpetuum silentiũ imponimus abbatibus supradictis.

b Inordinato. quia ex ijs quæ inordinate fuerunt facta, nõ potest aliquid ordinabiliter agi. j. de ac. qualiter & quando. sic s. de rescrip. cum dilecta. Et qualiter forma seruari debeat, dictum est. s. eo. quia propter.

Constitutis. Primo ponit petitionem actoris. Secundo expressionem causæ. Tertio sententiam contra actores propter causam ineptam. Secunda ibi, cum autem. Tertia ibi, nos autem. Abb. sic.

c Quo iure. Isti abbates petebant electionem. Fiscani abbatis cassari, in qua dicebãt se fuisse contẽptos: & sic cũ dicerent se fuisse in quasi possessione eligendi, uidet quod iniq; sit actum cum illis: quia possessor non tenetur dicere titulum suæ possessionis. C. de peti. hære. cogi. & ij. q. v. §. j. non est ita, quia isti tempore petitionis suæ expulsi erant de possessione iuris quod se habere credebant [a], quia quandoque forte habuerũt uocem in capitulo Fiscan. Et ideo quia eis cõtemptis facta erat electio: petebant illã cassari. sic infra. de cau. posses. cum ecclesia. cum enim peterent illam cassari: & ad eos de iure cõmuni non pertineret electio, merito debebant exprimere quo iure hoc petebant: quia sine actione uel causa nemo experitur. C. de edicto diui Adriani tollen. l. fi. ff. de negotijs gest. si pupil. §. ult. & ff. de administra. tuto. quoties. §. item si tẽporali, quia ineptam actionem siue causam exposuerunt, imponitur eis silentium. infra de iu. examinata quia in diuersis monasterijs, nõ potest quis esse monachus: ergo nec uocẽ habere. infra de religio. domi. capitulo ultimo, in fine. Sed si allegassent solũmodo consuetudinem nomine ecclesiarum suarũ, & pbauissent se in quasi possessione fuisse, tũc cassata fuisset electio. infra de causa posses. sionis. cũ ecclesia. sed nomine suo nõ poterant allegare cõsuetudinem. Et sic nota, quod qui nõ est de collegio: si electionem petit cassari, debet assignare causam suæ petitionis & idoneam, alias repellitur: ut hic habes. Item idem est si ante electionẽ dicat se debere ĩteresse, & ab illis de collegio hoc negatur, protestatione præmissa, vt si docuerit de iure suo, ualeat uox eius: possunt procedere omnes ad electionẽ: & in hoc casu necesse est docere de iure suo: & sola possessio in hoc casu non prodest. infra eodẽ. cum mana. hic enim agitur confessoria & negatoria. De hoc dicitur infra de causa possessio. cum ecclesia.

a Solue melius, ut per Inno. quod possessor tenetur dicere tit. suæ posses. propter psum ptionẽ cõtrariã: ut C. de probat. l. siue. & cap. unico. ut ecclesi. beneficia.

Idem Rothomagensi capitulo.

Electio debet fieri uerbo, & de illo quem consenserit maior pars capituli, et non respectu aliarum partium.

CAP. XLVIII.

Ecclesia uestra destituta pastore, & uotis uestris cum de futura prælati haberetis successione tractatum, in diuersa diuisis [e], quidam in Thomam, quidam in Cancellarium, & quidam singulares in singulares personas eiusdem ecclesiæ cõsensistis. Verum cùm super his in nostra & nostrorum fratrum præsentia multa fuissent hinc inde proposita, inuenimus, quod illi qui sua in Thomam desideria dirigebant [f]: li-

d Vocem in capitulo. isti abbates erant monachi monasterij Fiscanen. quãdo assumpti fuerunt in abbates, & tũc cõuentus reseruauit illis confraternitatẽ, & quod haberent uocẽ in capitulo Fiscan. & ita hoc prætextu se credebant debere uocari ad electionem abbatis. sic consueuerũt facere multi monachi [a], ut quasi sint de collegio utriusq; monasterij, ut sic possint eligi si cõueniat, ut de collegio eodẽ fiat electio. Istud hodie reprobatur. nullus enim põt esse monachus in pluribus monasterijs, nec abbas potest pesse diuersis monasterijs. j. de religio. domi. ne nimia. §. fi. & ideo causã allegata ab istis abbatibus nulla fuit: si aptam causam etiã postquã causa illa fuit repulsa allegassent, bene debuissent audiri per prædictã decre. examinata. & j. de donatio. inter dilectos. & ff. de excep. rei iud. & an eadem. & infra de cau. posses. cum ecclesia. & j. de iud. examinata.

a Experieris quod sæpissime monachi uocati ad alia loca, te cõsulẽt super hoc casu. Ioã. And.

Ecclesia uestra. Casus huius decr. notus est, et quotidie allegatur. Primo ponitur propositio negotij. Secundo ipsius examinatio: ibi, Verum. Tertio sententia: ibi, Vide. Abb. Sic.

e Diuisis. Pone quod cũ duodecĩ canõici eẽnt, quinq; nominauerũt Thomã, quatuor cãcel. tres alij alios tres.

f Dirigebant. Contentiendo in ipsum, & nominando

cet maiorem partem facerent partiũ comparatione minorũ †, non tamen ad maiorẽ partem capituli ꝑuenerunt. Cõsiderauimus nihilominus, quòd post publicationẽ cõsensuum, & collationis tractatũ ad electionem nullus habitus est processus [a], quamuis deportationis solennitas, etiã post appellationẽ [b] legitimam fuerit subsecuta quã pro electione nec deceret, nec etiam expediret haberi. Vnde quod factum est de T. prædicto, cassauimus [c], petitione consentientium in Cancellarium non admissa [d].

Grego. ix.

Non professus, in abbatem eligi non potest.

CAP. XLIX.

Cum in magistrũ assumi nõ debeat, ꝗ formã discipuli [e] non assumpsit, nec sit præficiendus [f] qui subesse non nouit: nos intellecto per te ꝙ in quibusdam regularib. dominibus, iure tibi diœcesano subiectis: sũt quidã in abbates nõ professi ordinẽ regularẽ assumpti. Mandamus quatenus cũ tales abbates esse nõ debeant, qui per ꝓfessionem [g] monachi & regulares canonici nõ fuerint: ad amotionẽ [h] eorũ quos tales inueneris (sublato appellationis impedimento) procedas.

Idem Cuman. capitulo.

Electio facta à nõ maiori parte capituli & omissa collatione, non ualet.

CAP. L.

Cumana ecclesia pastoris solatio destituta, & congregatis die ad celebrandam electionem præfixa, qui præsentes [i] erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus [k] qui uocem in electione habere noscuntur: capellani & clerici ciuitatis electioni se debere interesse dicentes, sub huiusmodi protestatione [l] admissi fuerũt: quòd vox eorum qui non, deberent

ipsum. Sed uidetur, quod sufficiebat ex quo Thomas habebat maiorem partem quam aliquis aliorum. arg. ff. de uerbo. signi. maiorem. ubi dicitur quis possedisse maiore par e anni, & tamẽ nõ possedit nisi duobus mensibus illud uerum est, quod maiorem partem totius capituli debet habere electus, ad hoc ut sua electio confirmetur, etiam per antiqua iura. ĵ. de ijs quæ fiunt a maio. parte cap. cũ in cũctis. & lvj. distin. apostolica. & supra e. c. quia propter.

† Adde gl. ĩ l. nulli. & l. plane. ff. qđ cuiusq; vni. facit. l. qđ maior. ff. ad mu.

[a] Processus. Et ideo non ualuit, etiã si maior pars capituli consensisset in illũ. infra eodem in genesi. Et ita quod præcipuũ est hic deficit, scilicet electio, & talis deportatio non obtinet uicem electionis, & ita per alium actum fieri non potest electio, licet possessio tradita uideatur. quãuis possessio non apprehẽdatur, argumen. supra. de consue. ex literis. & ff. de acquirenda possessione. quod meo. §. si per uenditorem. sicut appellat quis ipso facto. infra, de appel. dilecti. & ca pi. ut nostrum. Ista enim prĩcipalia et præcipua necessaria sunt, sine quibus electio non ualet collatio, publicatio, inquisitio, & incõtinenti electio & scriptura supra eodem quia propter. & infra eodem. cumana. & ca. in genesi.

Electio, habet aliqua præcipua.

[b] Appellationem. Quæ locum non habet, publicato scrutinio. cum mutare nequeant uoluntatem. ĵ. eod. publicato. & supra eodem: quia propter.

[c] Cassauimus. id est cassum & irritum ostendimus. sic infrà eo. in genesi.

[d] Non admissa. Ex eadẽ causa, quia non fuit electus, & quia minorem partem habebat quam Thomas.

[e] Cum in magistrum. Discipuli. & merito, quia primo debet quis esse discipulus quam magister † lix. dist. ordinatos. & lxj. di. miserunt. & xvj. q. j. si clericatus.

† Magister. ꝗ remũ tenere nõ didicit secũdum locũ a gubernaculo nõ teneat, c. ante oĩa. in si. xl. distĩ. & multo tempore disce, quæ postmodũ doceas. 16. q. j. sic uiue. & discere debes a perit iori. xxxvij. distin. relatum. Gof. Ioã. And.

[f] Præficiendus. Simile. ĵ. de æta. & quali. in ecorum. qui enim sub tutela debet esse, sub se alium habere non debet. C. de leg. tu. l. ult. & qui sub alio est, alium sub se habere non debet. ff. de adu. sic eueniet. & ff. ad Maced. filium habeo. & j. q. j. estote.

[g] Professionem. Professio enim sola, monachum facit, & non habitus. & ĵ. de reg. porrectum. & c. ad apostolicam. & huiusmodi professionem inscriptis facere debent: ut xx. q. j. uidua. xxvij. quæ. j. omnes fœminæ, ut si reclamare uoluerint, obuiet eis ꝓpria professio per scripturam facta. j. q. vij. saluberrimum. arg. C. de non nume. pecu. generaliter. & ij. q. j. legum. & ĵ. de proba. per tuas.

[h] Ad amotionem. Quia in uno eodemq; officio dispar non debet esse professio. xvj. qõ. vij. in noua. & consuetudo non prodest in hoc. s. e. cũ causa quæ. in qua idem dicitur. & ĵ. de testa. quia ingredientibus. & in hoc casu idem iudiciũ est habendũ de monachis & canonicis regularibus: qa non differunt, nisi quia deseruiunt regulæ laxiori. ĵ. de sta. regu. quod Dei timorem. †

Cumana ecclesia. Prima ps narrat factum electionum. Secunda ibi, Cum. xviij. ipsas electiones irritat, exprimens causam quare: & electores punit. Ab. si.

† Adde pro hoc Ioã. And. in c. auaritię. ĵ. đ ꝑben. tex. j. qõ. j. nullus. ij.

[i] Præsentes. Per hoc uidetur, quod absentes nõ debeãt uocari ad electionem. argu. vij. q. j. factus. & x. qõ. ij. hoc ius porrectum. super hac uocatione statur consuetudini: ut dixi supra eo. coram.

[k] Abbatibus. de quibus constabat per speciale priuilegium, uel per cõsuetudinẽ. s. de cõsuet. cũ dilectus. s. eo. quod sicut. sed de clericis & capellanis in dubium reuocabatur, & ideo sub protestatione admissi fuerunt. Et ideo, qui de capitulo non sunt, & dicunt se interesse debere in electione, debent dicere quo iure hoc dicant. supra eo. constitutis. hic allegabatur consuetudo.

Glossa seq. arguit. pro protestatione alleg. x. iura. in contrarium alleg. iiij. & soluit.

[l] Protestatione. Cui consenserunt clerici & capellani, alias nõ præiudicaret eis protestatio. sic ergo protestatio ualet. sic ĵ. quod metus cau. perlatũ. & xxxj. q. ij. Lotharius. & ff. qui. mod. pig. uel hypo. sol. si debitor. §. j. & vij. q. j. pontifices. & xxxiij. dist. presbyteri. xxviij. di. diaconi. & ĵ. de off. ord. pastoralis. & ĵ. de ap. c. ult. & xvj. q. iij. c. placuit. §. põt. uer. is autem. & ff. de ne. gest. Nesennius †. In contrariũ uidetur ꝙ ꝓtestatio ista nõ debeat ꝓdesse. s. de const. cũ M. Ferrarien. & ĵ. de ap. solicitudinẽ. & ĵ. de cẽs. olim causam. & ff. de cond. inde. quod quis sciens. Sed ualuit hic ꝓtestatio: ut patet in fi. alias si protestatio nõ præcessisset, bene habuissent uocẽ in electione, cũ essent in quasi ꝓfessione. ĵ. de cau. pos. cum ecclesia. & c. cũ olim.

† Mater impẽdens in alimenta filij repetit si fuerit protestata qđ ab ipso uel tutoribus repetere intẽdebat: alias nõ. Ioã. And.

& infra

& j.de iure patr.cōsultationibus. & s̃. eo. querelam. & etiam si non essent in quasi possessione, ualuisset eorū uox ex quo sponte admiserunt illos. s̃. eo. scriptū. Et ideo: quia hic negabatur ab initio illos debere interesse, nec admittebāt illos sine protestatione 1 ,& totū ius eorū in iudiciū deductū fuit: vox illorū non ualuit, nec profuit, q̄ interfuerūt duab⁹ electionibus: quia præscriptionē legitimā nō probauerūt. Et est simile j. de cau. pos. cū ecclesia. ubi totū ius capellanorū deductū fuit in iudiciū, culpa tamen illorum & post factam electionem, sed isti inuiti hoc fecerunt, compulsi ab aduersarijs, qui negabāt illos ius habere, & est multum notabile hoc.

1 Hāc gl. dicit hic Abb. esse singu. ad hoc quod ubicūque ꝓtestatio uenit ad detrahendū iuri aduersarij: nō nocet aduersario, nisi expresse protestationi cōsentiat.

interesse de iure uel consuetudine a non ualeret. Tandem præmisso (iuxta formā concilij generalis) scrutinio. vij. de canonicis, unus abbatū. xj. capellani, & nouem clerici in eiusdē ecclesiæ archipræsbyterū conuenerunt: nouem canonicis, uno de abbatibus, uno capellano, & xj. clericis in ipsius ecclesiæ archidiaconum dirigētibus uota sua: & infrà. Cùm decem & octo fuerint canonici, tres abbates xx. clerici, & xiiij. capellani, neutram electionem comperimus ad maiorem b partem totius capituli peruenisse: nec probatū fuerat, q̄ clerici admitti debuerint, nec quòd capellani admissi fuerint de cōsuetudine, uel de iure. nam & si capellani duabus electionibus episcoporū interfuerint, & scrutatores dederint uoluntatum, non c tamen inquisita uota sua fuisse, uel eos aliquos elegisse ꝓbatur, sed & si inquisita fuissent vota, vel ipsi aliquos elegissent: per hoc tamen nō cōstitit id eis de iure cōpetere d ,uel ex cōsuetudine iam præscripta e . Vnde nos electiones ipsas præsumptas, etiam contra formam f concilij generalis, cùm collatio in communi omissa fuerit, quæ post publicationem scrutinij fieri debuisset, de fra. nostrorum con. sententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi potestate priuantes g .

Idem abbati Cluniacensi.

a Consuetudine. Clerici & Capellani & etiā abbates, de iure cōmuni in electione esse non debent, cū ad capitulū tantū spectet electio. xvj. q. ul. cōgregatio. & xviij. q. ij. abbatē. & s̃. e. c. j. & j. de iure patro. a nobis. sed de consuetudine possunt. infra, de causa possession. cum ecclesia.

Glossa sequens computando probat, quòd uox electi non auget numerum.

b Ad maiorē partē. Sic supra eo. ecclesia vr̃a. & j. eo. in genesi. quia cū clerici & capellani nihil ꝓbauerint, vox eorū nulla fuit, & sic remanserūt septē canonici ex una parte, & unus abbas, & ita octo: ex alia parte nouem canonici, & unus abbas, & ita decē: quia totū capitulum cum abbatibus qui ius habebant, uiginti unus erāt: quia canonici erāt xviij. & sic nulla electio peruenit ad maiorem partem illorū: qui uocē habebant, & sic cassatur utraq; electio. Vel si uis intelligere maiorē partē respectu capituli tantum, adhuc idem est. Sic patet, q̄ cōsensus electi nō cōputatur inter eligētes: quia si sic cōputaret̃, una pars fuisset maior, ēt quo ad totū capitulū, s. pars archidiaconi, quæ habuit nouem: & ipse fuit decimus, & sic extat maior pars capituli: & tñ nō ualuit electio sua. Quod persona electi non auget 2 numerū eligentium, euidenter probatur per cōstitutionem illā. supra eo. quia propter. q̄a antequā quis eligat̃, oportet q̄ scrutinio maior pars capituli cōsentiat in aliquem: ut ibi dicitur. & supra eodem, ecclesia uestra. ut hic, & infra eodē, in genesi. & ita cū nondum sit electus, nec etiam sciant in quem consenserit maior pars, nō potest fugere numerū. Sic ergo patet ex illa constitutione, quia propter. & cap. ecclesia. quod persona electi nō debet computari inter eligentes: & quod dicit supra eodē, c. cum in iure. obtinet ex forma compromissi: ut ibi dixi. & hoc dicitur in litera, nec hoc credo, quod talis electio ualeret hodie, & ita est de forma electionis, quod maior & sanior pars totius capituli consentiat in aliquem in ipso scrutinio.

2 Electi vox, non auget numerum. s. vbi seruāda est forma. c. quia propter. alias sic. Pan. hic.

c Non tamen inquisita. Et ita nō sufficit dare inquisitores, nisi uota eorum inquirantur sed alterū per se sufficeret, s. inquisitio votorum. s̃. eo. quia propter, opus ē hic facto, & ideo non sufficit alterū. j. de eo qui mit. in poss. constitutis.

d De iure competere. Quia dicit de iure uel ex consuetudine: uel ponitur pro id est: quia de consuetudine præscripta debēt interesse, sed nō de iure communi. Vel proprie potest istud teneri, uel id est, ex priuilegio sibi concesso a papa 3 . simile. j̃. de ijs quæ fiūt a præl. ea noscitur.

3 Cōcor. ut lite pēden. c. j. Ioā. And.

e Iam præscripta. sic patet, quod sola possessio non dat, nec creat ius, nisi sit præscripta. & sic cōsuetudo non ualet, nisi sit præscripta & rationabilis. supra, de consuetudi. cum dilectus, & c. ult. Sic & possessio sola non facit aliquem decurionem. ff. de dec. Herennius. & sic possessio nō facit aliquem clericum sine canonica institutione. infra, de præben. dilecto. & j̃. de insti. ex frequentibus. arg. C. de libe. cau. non idcirco. & ff. de decurio. Herennius.

f Contra formā. Et sic patet, quod forma quæ traditur. s̃. eo. quia propter. sit de substātia electionis, quo ad quædā quæ ibi ponuntur: ut ibi diximus, & est uerum secundū quod hic dicit. Ex quo enim forma ista attentatur, diligēter seruāda est. ita quod qui cōtra facit, punitur: ut hic dicit. Inquisitio publicatio, collatio, sunt de substantia, ut si omittant: cassatur electio, & incontinenti debet fieri electio: alias si protrahat̃, non ualet. supra eo. cū post petitā. & sic electiones cassatæ fuerunt duplici de causa: quia neutra facta fuit a maiore parte capituli, & quia forma seruata non fuit.

Glossa sequens signat contrarium, ponit opinionem quam reprobat, demum soluit.

g Priuātes. Et ita qui facit cōtra formā illā. supra eo. quia propter. priuari debet per sententiā ipso iure: ut dicit illa cōstitutio. ver. qui uero cōtra &c. Vñ signat̃ cōtra. s̃. eo cū in cūctis. & c. inotuit. vers. q cōtra istā formā &c. ubi sunt ipso iure priuati. Vnde quidā dicunt, q̄ illa cōstitutio, quia ꝓpter. corrigit illū canonem cū in cunctis. in hoc q̄ illi hodie nō sunt priuati ipso iure, sed priuādi per sententiā: ꝓut hic factū fuit, & dicitur in illa cōstitutione, quia propter. Istud nō credo, imo vtraq; cōstitutio locum suum obtinet, & in suo casu loquit̃. Illa decre. cū in cūctis. loquitur cū qs ex certa scientia elegit indignā personā: unde ipso iure sunt priuati potestate eligēdi. supra eo. scriptum

 est

est in fi. & beneficijs ecclesiasticis per triēnium. unde dico, quod si forma istius cōstitutionis, quia propter. per omnia seruaretur: & uenirent contra illam constitutionem, cum in cunctis. nihilominus essent priuati secundū tenorem illius canonis. j. e. cōgregato. Aliud est peccare contra formā illius cap. cū in cunctis. & aliud cōtra illā constitutionē, quia ꝑpter. q a plus peccāt eligēdo indignas personas: quā faciēdo cōtra formā istius cōstitutionis, quia propter. Ibi enim non peccāt in personam aliquam: & ideo maior pœna in uno, q̃ in alio & ipso iure in uno, & ꝑ sentētiā in alio. & sic utraq; cōstitutio remanet in uno statu: quia diuersæ formæ sunt.

† Alias, pertinēte.

SAcrosancta. Primo narrat iniustam compositionem quā secundo reuocat ibi, Attendentes. Abbas.

a Iuri contrariam. Et ideo nō tenuit. simile. supra eo. cū terra. ubi nominabantur duæ personæ auribus principis uel patriarchæ. sic infra de transa. decætero. cū sit facta de re spirituali cum laico, quā ipse obtinere non pōt. sic j. de præscript. causam quæ. & xvj. quæst. vij. capitu. j. sicut nec pactio ꝑ spiritualibus adipiscēdis ualet. infra, de pact. pactiones. & c. cum clerici. ad hoc facit infra, de collu. audiuimꝰ. & spiritualia iudicio laicorum disponi non debent. infra, de iudic. decernimus. nec laicus in spiritualibus arbiter esse potest. j. de arbitr. contingit ideoque huiusmodi compositio fuit iuri contraria. Item damnosa fuit ipsi monasterio, & ideo improbanda. infra, de in integ. restit. requisiuit. & si de iure fuit, ex quo damnosa fuit, debet reuocari: saltem per in integ. restitutio. ut dicit prædicta decreta. requisiuit.

Arbiter esse nequit laicus pro re spirituali.

† Alias, honeste.

Glossa sequens allegat contra consuetudinem Bononiensem, signat contrarium, quod dupliciter soluit, & remittit.

Per compositionem factā cū prælato & capitulo, nō pōt ius eligendi cōpetere laico, etiā patrono in ecclesia collegiata.

CAP. LI.

SAcrosancta Rom. ecclesia: & infrà. Sanè proposuisti in nostra præsentia, ꝙ super ordinatione prioris monasterij sancti Pancratij ad Cluniaceñ. ecclesiā pertinentis † cū comite de Varena, patrono ipsius, quidā prędecessor tuus, de cōsensu capituli sui compositionem quandā iniuit iuri contrariā a, & ecclesiæ ipsi dam nosam, videlicet, ut in optione sit ipsius comitis assumere ad prioratū dicti monasterij (Cluniaceñ. & de Charitate prioribus, duntaxat exceptis) unum de duobus melioribus totius Cluniaceñ. ordinis, quos abbas duxerit nominandos: & infrà. Attendētes itaque, ꝙ ius eligēdi in collegiata ecclesia nō cadit in laicum b, & ideo id esset perniciosum exemplo, & redundaret in dispendiū ecclesiasticæ libertatis c: volumus ut dictum prioratū liberè possis (non obstāte cōpositione ipsa) sicut alios prioratus tibi subditos ordinare: denunciādo ordinationem factā patrono, ut suū si uoluerit honestū † impertiatur assensum.

b In laicū. Sic patet ex hac decre. & ex illa infra eodem. massana. quod ius eligēdi nō cadit in laicos, etiā patronos in ecclesia collegiata. Et ita hic tollitur cōsuetudo Bononiensium, qui eligunt capellanos in capella, qui etiam non sunt patroni, sed parochiani: & qui patroni sunt, eligunt cū clericis prælatum in collegiata ecclesia. Arg. contra. j. de iure patro. nobis. ubi innuitur, quod patronus habet uocem eligēdi in ecclesia collegiata. Sic em̄ corrigit ✝ illa decre. & omnia alia iura quæ idē dicerē videntur: & sic stabimus huic. ut T. dicebat. Sed electio facta debet præsentari patrono (ut hic dicit) ut suū ꝑstet assensum. si supra eodem, cū terra. & capi. quod sicut. Vel intelligas illam decret. nobis cū ecclesiastica persona obtinet ius patronatus. & sic non cōtradicit: licet generaliter loquatur non distinguendo inter laicum patronum & clericū. dic ut ibi notat.

Eligendi ius non cadit in laicum.

✝ Per hāc posteriorem quæ fuit Gregoriana. j. de constit. cap. j. lib. vj. Io. And.

c Libertatis. Quæ enim in preiudiciū libertatis ecclesiasticæ tētātur, firmitatē sortiri nō debent. supra, de constitut. quæ in ecclesiarum. & supra eodem. cum terra: & xcvj. distinct. bene quidē. & supra eodem, quisquis. ubi laici prohibenē ab huiusmodi electionibus.

Idem decanis & capituli sancti Ioannis & sancti Stephani Bisuntiñ.

Si per Papam mandatur habentibus eligere quòd eligāt cū consilio aliquorū: alioqui consiliarij prouideant: eligentes debent consilium requirere in tractatu electionis, & congruo tēpore expectare responsum, alias electio non tenet.

CAP. LII.

CVm in veteri lege: & infrà. Porrò iandudum uobis dedimus in mandatis, ut intra xl dies post susceptionem literarum nostrarū, cum cōsilio sancti Benigni & Morismundi abbatum, & fratris G. de ordine prædicatorū eligeretis ꝑsonā idoneam canonicè in pastoré, alioqui dicti consiliarij, uobis de archiepo prouiderent. Verum die ad eligendum præfixa, sex ex uobis potestatem eligendi dedistis, vsq; ad consumptionē cuiusdā cādelæ, quæ ibidem accensa extitit duraturá. Tandem cū electores huiusmodi conuenissent, in prædictū abbaté sancti Benigni, & sup hoc sociorū d eius consiliū reqsissent, proponēte uno ex illis, ꝙ deliberato cōsilio responderét: & differētibus eis festināter dare respōsum, ꝓfati electores (cū cādela

CVm in veteri. Primo ponit electionis formā. Secundo causæ cōmissionem, & decisam iudicum relationem: ibi, Relato ergo. Tertio causæ diffinitionem: ibi, Cum autem. Abbas Siculus.

d Sociorum. Et sic requisiuerunt consilium duorum tantum, unde non uidentur seruare mandatum, quod quidem exacta diligētia est obseruandū. supra, de rescriptis. cum dilecta. infra, de offic. deleg. uenerabilis. Sed licet non requirerent cōsilium tertij, quem eligere uolebant: non dicuntur fecisse cōtra formam mandati, nec præter formam: quia ipsum eligendo illo cōsentiente consilium ipsius requirunt & obtinēt. argument. supra eodem. cum in iure. & ff. quod cuiusque vniuersita.

ipsa deficeret) non expectato ipsorū a cōsilio, dictū abbatē in Bisuntiñ. archiepm elegerunt: & ĩ. Relato ergo ad apost. sed. negotio. archiepo Vieñ. & abbati de firmitate iniunximus, ut si cōstaret ab eisdem electoribus de electione tractatū fuisse habitū, & in tractatu b electionis prædictorū consilium requisitū, electionem ipsi⁹ abbatis (si ꝑsona esset idonea) cōfirmarent. Quòd si in tractatu electionis non fuisset illorū cōsilium requisitū, licet postea requisitum c fuerit, nō competenti tēpore, nec etiā expectatū d responsum ipsorū, aut nō esset idoneus idē abbas, quod de ipso factū erat, tanquā inualidū irritarent: & infrà. Cùm autem compertū nō fuerit competēti tempore requisitum consiliū de persona prædicti abbatis, & quādo extitit requisitū, non fuit expectatū responsum nisi modico tempore, nec debebat alijs e imputari, ꝙ intantum illi sibi tempus arctarant f † :electionem abbatis ipsius, non personæ, sed electionis uitio, duximus irritandam.

Idem episcopo Siluanecteñ.

Si maior pars capituli scienter eligit indignum, ualet electio de digno à minori parte, etiam ex eodem scrutinio facta. hoc dicit, secundū ueriorē intellectū & intrinsecum.

CAP. LIII.

Congregato Niuerneñ. capitulo ad electionem futuri pastoris, xiij. in decanum, & xviij. (computato procuratore g cuiusdam absentis) in cātorem ipsius ecclesiæ

---

uniuersita. plane.

a Ipsorum. Scilicet duorum. & non illius qui electus fuit: quia ille non debuit requiri cum hoc ipso cassaretur: ut supra eodem. cum post petitam. De hoc dicitur supra eodem cap. cumana.

Glossa sequens not. & dat simile, quærit & solutioni obijcit & respondet.

b In tractatu. Hic patet, quod tractatus debet haberi añ electionē & collationē adinuicē: alias quomodo eligerent, nisi primo de aliquo eligendo tractarent. ṡ. eo. cū terra. & ṡ. eo. quia propter. & ĩ. de arbitris. cū olim. sicut in carnali matrimonio, tractatus præcedere debet. & ideo si isti non fuerūt requisiti in tractatu electionis cassatur electio. Sed quid si consiliarij discordarēt ab istis electoribus, nunqd ualebit electio ipo iure? Certe ex ipsa litera satis innuit quod si requiratur ipsorum consilium in ipso tractatu cō petēti tempore antequam conueniāt in aliquem, & conferāt adinuicē de persona eligēda, siue concordent, quod ualeat eorum electio: quia per hanc formā nō imponitur necessitas ut consilium eorū sequi teneantur, alias non uidentur habere potestatem eligendi, cū talis potestas pēderet ab illorum arbitrio. ad hoc facit opt. arg. ĩ. de arbi. cū olim. & ex consilio nemo ad id obligat ‡ . xiiij. q. j. quisquis. arg. iiij. di. denique. in fi. arg. Sed circa fi. ubi dicitur, quod nec expectatū fuit eorū responsum, uidetur contradicere huic dicto. Sed dic, quod non contradicit: quia responsum eorum semper est expectandum, alias delusorium uideretur tale consiliū petere.

‡ Vnde ut dicit Cōpostel. nō excusarentur ꝑ hoc eligētes ĩ dignum: quod hoc fecerint ꝺ illorū cōsilio. ff. mā. idēque. §. si quis. facit ꝺ reg. iur. nullus ex cōsilio. lib. vj. ubi scripsi ĩ fi. q̄stionis ꝺ præpositionibus cū, & de. Ioā. And.

c Requisitum. Et ideo pro non requisitis habent, sicut sero appellat, qui tēpore cōpetenti nō prouocat. ij. q. vj. biduum. versicu. siquidem. Et est simile quod dicit lex, si promisisti facere insulā intra certū tēpus & tantū tempus transierit, quod amodo intra tempus statutum fieri nō posset, licet totū tempus nō transierit possum agere contra te: quia perinde est, ac si totū tempus transierit. ff. de uerbo. obliga. si ita stipulatus essem. & l. cum stipulatus. & l. hoc iure. Arg. contra. ff. eo. insulam. Et illud dicitur tempus competens, quo deliberare congrue poterant. ĩ. de offic. deleg. consuluit. Et tarde fuerunt requisiti, sicut econuerso tempestiua citatio non tenet. supra eo. bonæ memoriæ. arg.

d Expectatum. Et sic uidetur quod non sufficit consiliū tantū petere. sed expectandū est consiliariorū responsum, & sine ipsorum consilio & responso non ualet electio. Sed contra. ĩ. de arbit. c. cum olim. ubi consilium tantū requiritur, sed assensus nō exigitur, & illud generale est, & obtinet ratione arbitrij, & sufficit licentiam petere. licet non obtineat. ĩ. de reg. & transeun. ad relig. licet ‡ . Item tutor cōsilium matris pōt omittere, licet testator hoc mandauerit. ff. de admini. tuto. quidam. §. Papinianus. Et prætor nonnunquam à uoluntate patris recedit. ff. ubi pup. edu. de. l. j. & ita uidetur, quod sufficiat requirere consilium tantū, & nō responsum attēdere. Hic non ualet, quod faciunt, nisi eorū cōsilium habitū sit in tractatu electionis: ut lxiij. distin. obeuntibus. & xv. quæstio. vij. episcopus nullus. & xij. q. ij. sine exceptione. ṡ. eo. ne ꝑ defectu. ubi de hoc. Sed si mādatū fuisset, quod cum eorū consilio & assensu obtento, tunc non ualeret electio, nisi sequeretur uoluntatē consiliariorū. & talis potestas nō est libera: quia non possūt eligere quē uolunt: & tunc nō adstringunt ad aliquam formam, sed omnibus præsentibus requirunt electores siue canonici consilium consiliariorū: ut secundum eorum consilium & responsum eligant omnes, uel unus uice omnium de ipsorum mandato. Sic fuit factum in electione per manum nepotis domini Papæ, ubi talis forma data fuit capitulo. Si capitulum Bisuntiñ. uoluisset in casu isto eligere per formam scrutinij: tunc ante scrutinium cōmuniter omnibus præsentibus tractare debebant de electione cum consiliarijs, & requirere eos, & audire cōsilium eorū, & postea procedere ad scrutinium, & eligere quem uellent, & etiam post scrutinium requirant consiliū illorum, & post modum eligant seruata forma scrutinij. Ber.

‡ Cōcor. text. in l. in sacris. & in l. hac lege. C. de proxi. sac. scrin. lib. xij.

† Cōcor. tex. in l ij. §. sed si q. ff. si quis causa.

e Alijs imputari. Imputent sibi: quia tantū se arctauerunt. Et est arg. quod negligentia unius, alij obesse non debet. Iniquum est enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoff. testa. si quis. & pœna suos debet tenere authores. ĩ. de his quæ fiunt à maio. parte cap. quæsiuit. & C. de pœnis. l. sancimus.

f Arctarant. Sic iudex cuius iurisdictio expirat. in termino, nō debet ita se arctare, sed ea hora procedat qua possit perficere quod incumbit ante noctis tenebras. & c. ĩ. de offi. delegat. cōsuluit. & ff. de ferijs. prima die. & l. more Romano.

Congregato. Electus a maiori parte capituli, si est idoneus confirmatur, alias confirmatur electio facta a minori parte de digno. h. d. & hæc summatio est multum generalis. Primo ponitur duplex electio, & super utraque partium allegationes. Secundo ibi, nos igitur. diffinitionis commissio. Abb. Sic.

g Procuratore. supra eo. quia propter. & c. scriptū. & ff. de admin. tut. ita autem. §. gessisse.

Electus.

a Electus. Seruata forma scrutinij, in utraq; electiõe.
b Postmodum. Antequã diuerterent ad alium actũ, ne sit contra supra eodem. cum post petitam[1] .
c Laterañ. concilij. supra eo. cum in cunctis.
d In literatura. Et ita defectus scientiæ facit aliquẽ ineligibilem. s. eo. cũ in cunctis. & nõ solũ impedit promouendũ, sed deijcit iã ꝓmotũ. j. de æta. & quali. c. ult. & defectus sciẽtiæ inducit renũciationẽ. j. de renũc. nisi cũ pridẽ. §. ꝓ defectu. & quia si nõ sit eminẽtis scientiæ, saltẽ sit sufficiẽtis. s. e. cũ nobis olim. Et non solũ debet habere scientiã sacrarũ literarũ, sed ẽt seculariũ negotiorũ. xxxvj. di. §. j. & c. qui ecclesiastici s. ut sit paratus omni poscẽti reddere rationẽ. ea. di. §. ecce. ad fi. quia cũ ipse debeat alios docere, non debet tũc discere. i auth. de san. episc. §. damus. coll. ix. & nos qui epi sumus, aliorum doctrina non indigemus. j. q. vij. c. conuenientibus.

1 Poterãt ex interuallo facere, repetito tñ inter eos scrutinio & tractatu, ut not. i tex. sup uer. elegerũt. Ioã. And. Sciẽtiæ defectus reddit aliquẽ ineligibilem.

Gl. seq. reci. p q. quare hæc electio est irrita, & reliqua confirmãda et ar. cõtra opinionẽ.

e Irrita. Ipso iure. s. eo. cũ in cunctis. cum indignã psonam elegerint. unde eligẽdi potestas remãsit penes alios quis numero pauciores, cũ primi eligendo talẽ reddiderint se indignos. s. de postu. c. ij. unde cõfirmatur hic electio a minori parte celebrata, nõ obstãte priore electiõe: & ita electio quæ nulla ẽ, nõ præstat impedimentũ secũdæ. si. s. eo. scriptũ est. in fin & de hoc dictum est s. eo. auditis. & per hãc decre. expresse reprobatur dictũ illorũ qui dicũt ꝙ canon ille, cũ in cunctis. non est hodie latæ sententiæ, sed ferẽdæ: ut dixi supra eo. cumana. in fi.

D Vdum. Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponuntur narrationes partiũ corã Papa. In secunda ibi, nos igitur. cõmissio & processus iudicum. In tertia ibi, licet aũt processus Papæ. Abb.

conuenerũt: qui cũ plures in eũ, & pauciores in aliũ sua desideria direxissent, à parte sua electus[a] extitit in pastorem ecclesiæ Niuerñ. Postmodũ[b] credente parte decani, ꝙ alij plurimũ deliquissent eligendo personã scientiæ literalis expertem, propter quod illis secundũ statuta Laterañ.[c] concilij ipso iure eligẽdi potestate priuatis, potestas eligẽdi ad eos extitit deuoluta, decanũ ipsum, qui in eũ sua uota direxerant, in suũ episcopum elegerunt ad sed. apost. appellantes: & infrà. Reliquis petẽtibus ut irritare decani electionẽ attentatã à paucioribus, & post aliã nõ cassatã, ac confirmare reliquã ueluti canonicè celebratã a pluribus de persona idonea dignaremur. Nos igitur mandamus, quatenus, si dictus cantor defectũ in literatura[d] non patiatur, & alias est idoneus ad regimen pastorale, ipsius electionem procures authoritate nostra (infirmata reliqua) confirmare. Alioqui (ipsius cantoris electione irrita[e] nuntiata) prænominatum decanum (si nihil ei de canonicis obstiterit statutis) eadem authoritate præficias ecclesiæ memoratæ.

Idem Siluanectẽñ. episcopo, & Io. de monte mirabili archid. & succentori Parisiensi.

Habens plures dignitates uel plura beneficia curata, sine dispensatione Papæ ineligibilis est. hoc dicit quo ad titulum.

CAP. LIIII.

ij D Vdum ecclesia Rothomagen. pastoris solatio destituta, cõtra electionem, quæ in eadem[†] ecclesia fuerat celebrata,[f] Ala. archi. & quidã alij eiusdẽ ecclesiæ canonici ad sed. apost. accesserunt. Dicto verò archidia. pro se ac parte sua, & G. archidia. procuratore illorũ,[g] qui electionem celebrauerãt in nostra præsentia cõstitutis, inter alia, quæ contra electũ[h] obiecta fuerant, archidiac. proposuit memoratus, quòd idẽ electus post generale concilium archidiaconatũ Ambiañ. adeptus, ipsum cum pluribus parochialibus ecclesijs, quas ante idẽ cõcilium obtinuerat, retinere præsumpsit, eoq; dimisso[†] retinuit ecclesias memoratas. Vnde cùm in eodẽ concilio[i] sit statutũ, ut quicunque receperit aliquod beneficiũ curã animarum habens annexam, si prius tale beneficiũ obtinebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere cõtenderit, & alio spolietur prædictus electus, contra huiusmodi ueniens statuta, transgressionis notam, necnon cupiditatis[k] vitium (quod i alijs reprobare[l] debuerat) ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quæ non spectabant ad ipsum (cum post receptionẽ alterius propria beneficia uaca-

f Celebrata. De decano eiusdem ecclesiæ, qui primo fuerat archidiaconus Ambianensis.

g Illorum. Nota quod eligẽtes possũt petere cõfirmationem suæ electionis[2], sed hoc intelligo de cõsensu electi esse faciendum, alias non. supra eodem innotuit.

h Contra electum. Not. quod qui opponit in formã electionis, & non probauerit quod opponit, condẽnari debet alteri parti in expensis. Qui uero deficit a probatione eius, quod obijcit in personã, a beneficijs ecclesiasticis per triẽniũ nouerit se suspẽsum: ad quæ si intra id tps se ingesserit, ipso iure illis perpetuo est priuatus: nullã spem de misericordia habiturus nisi probauerit cui dẽter quod probabilis & sufficiens causa ipm a calumnia excusauerit, ut hæc statuuntur in decre. Inn. iiij. eo. tit. c. j. quæ incipit, statuimus.

i In eodẽ cõcilio. j. de præb. de multa. cuius verba hic inferius ponuntur.

k Cupiditatis uitium. j. de cle. nõ resi. qa nõnulli. j. de præb. cũ iamdudũ. & c. quia intantũ. vnde contra Lateraneñ. conciliũ, & cõcilium generale beneficia huiusmodi retinebat.

l Reprobare. Sic patet ꝙ nõ debes facere id a quo alios debueras prohibere. j. de nat. ex li. vẽ. c. uno. & ff. de cõd. ide. frater a fratre. & ff. si ser. vẽ. alti⁹. & quod quis debet exigere ab alijs, multo fortius a seipso

2 Adde no. p Bar. in l. si qs. C. de dec. li. x. & gl. vlti. in c. examinata. j. de cõfir. uti. uel inutil.

† Alias, ea.

† Alias, omisso.

ipso.ff.de neg.gest.si pupilli.§.uideamus. & ff.de fide iusso.tutor datus.nec potest esse hortator uiduitatis, qui coniugia frequentauerit.xxvj. distin. una tãtum. nec potest de medio ecclesiæ malum auferre,qui in simile delictum corruerit.xxv.distin.primum. Et quod aduersus aliũ præstare debuit tutor pupillo suo, id aduersus se præstare debuit.ff. de administratio.tuto. quoties.§.ij.& xlij. distin.§.j.in prin.

a Iure. j.de præben.c.de multa.

b Alienam. sic.ff. de procur.Pomponius.& C. unde ui. l.ulti.

Glossa sequens dicit quid sit furtũ, opponit quod hic non cadit furtum, & soluit.

Furti commissio.

c Furtum. simile vij.q.j.non furem. Furtum cõmittit, qui rem alienã inuito domino contrectat. institu. de obliga. quæ ex deli.nascuntur.§. furtum autem. Et dicitur furtum contrectatio rei alienæ fraudulosa: ut instit.eo. ti.in prin. ut iste qui rem alienam scienter tenebat, & ideo nõ excusatur. Si enim quis rem contrectauerit alienã,credens esse suam non committit rapinam uel furtum.insti.ui bo.rap.§.quia tamẽ.Item nec excusat hic etiam si credat dominum permissurum cũ exigatur expressa dispensatio apostolicæ sedis: ut j.sequitur & j.de præben.de multa.Sed in furto excusatur, si credat dominũ permissurum.insti.de oblig. quæ ex quasi deli.nas.§.placuit.Sed quod dicit furtum uel rapinam,hoc non est uerum:quia furtum non committitur in re immobili.insti.de usucapio.§.qui autẽ. nec de re incorporali, qualis erat hic.ff.de acquir.re. do. seruus.§.incorporales. Sed hic ista uerba impropriæ dicuntur, & iste potius dicitur inuasor. sic exponitur vij.q.j.non furem & latronem i.inuasorem.Et hoc ẽt exponit,cum dicit quodam modo.

Furtum quid dicitur.

† Alias, uisus.

d Deceptæ.Quia cum desierit esse prelatus ipsorum nihil potestatis habebat in eis:unde non poterat illas animas soluere uel ligare.j.de pœni. & remis. omnis utriusq;.& de pœ.dist.vj.placuit.Sed nunquid ualebit illis absolutio illius talis prælati.siue pœnitentia per illum imposita?Non uidetur: quia nullam potestatem habet ligandi uel soluendi,sicut non ualet sententia à non suo iudice lata j.de iudi at si clerici.& si sic,peribant.In isto casu non credo quod perirent, non quia ille hoc posset: sed propter fidem quam habebant de sacramento,cum crederent illum adhuc esse suum prelatum,& ita in sola fide saluãtur.j.de bap. & eius effec.debitum.& j.de presbyte.non bap. apostolicam. & de conse.dist.iiij.baptismum uicem.

e Per concessionem. Ante concilium generale.j.de præben.de multa.poterãt episcopi de talib.dispensare,per illud decretũ lxx.di.sanctorum.sed postea nõ: & ideo nõ profuit huic cõcessio facta per illud conciliũ. Ber.

Glossa sequens notat tempus electionis spectandũ, & dat duo similia.

uerint ipso iure a) rẽ contrectauit per consequens alienam b,& sic furtum c commisit quodammodo uel rapinam. In suæ quoque salutis et multarũ animarum dispendium,prædictas parochiales ecclesias retinebat,cum earum cura qua iam priuatus fuerat,ipso iure ad eum nullatenus pertineret, & sic per ipsum eædem animæ damnabiliter sunt deceptæ d.

Verùm procurator eorum,qui elegerant ipsum, & si pluralitatem beneficiorum huiusmodi coram nobis profiteretur in iure,per concessionem e tamen Rothomag. archiepiscopi, nobis exhibitam, eundem electum nisus † est multipliciter excusare. Nos igitur, dictam excusationem ut potè friuolam nullatenus admittentes, uobis dedimus in mãdatis, ut si constaret quòd idem post receptũ archidiaconatum prædictũ curam animarum habentem, præfatas parochiales ecclesias electionis f tempore retineret, nec ostenderet secum per sedem apostolicam g super hoc dispensatum, electionem illius authoritate apostolica cassaretis:& j.Partibus ergo ꝓpter hoc in uestra præsentia constitutis,præstito quoque † iuramento de ueritate dicenda, & factis positionibus & responsionibus hincinde, tandem eodem decano h prætextu quorundam grauaminum ad nostram audientiam appellante, uos electionem huiusmodi irritantes, eidem ecclesiæ de Cenomanẽ.episcopo prouidistis:

demum quærit, arguit pro et contra, soluit, remittit.

f Electionis tempore. No. tempus electionis spectandum.s. eo. dudum. ubi de hoc & ita si tunc nõ habuisset, nõ imputaretur ei, cum iam purgatus esset per restitutionem. Sic & qui in crimine detinetur repellitur a testimonio. sed si iam emandatus est, admittitur. j.de test. testimonium. cum distinctione illius capituli. & ita repellitur ut indignus, quia nõ erat capax tũc.ff. de iure fisci.non intelligitur. §. si quis palam.Sic etiam cõsiderãt tempus contractus, an ecclesia decepta fuerit uel læsa ultra dimidiã iusti pretij. j. de em.& uen. cũ dilecti & ff. de euic. ex mille.§.j. C. de rescin.uen.si uolũtate.Sed si medio tẽpore i dimitteret illas parochiales ecclesias, nũquid prodesset ei ut sic reputaretur dignus? Videt̃ quod sic quia si tempore litis contestatæ non competit mihi ius contra te:quia tunc non posSides, & tempore sententiæ tu posSideas,sequitur cõdemnatio.ff. de rei uẽ. si autem §.j.ff.de pet.hære.si quo tempore.& ff.de pecu.quæsitum.respon.j.& ff.deposi.l.j.§.non solum. & merito,cum res peruenit ad eum casum a quo potuit efficax habere principium.j.de conuer.coniu. placet. Sed contra ipso sui principio inhabilis erat quia intus ortus occidit.j.q.j.quibusdam.& talis contractus non sumpsit initium ab origine æquitatis.xvj.quæstio.iij. si sacerdotes.Verum est,quod non prodesset dimittere huiusmodi beneficia, ut per hoc confirmaretur electio sua. De hac materia quando considerandum est principium uel finis.not.supra eodem capitu. dudum.

g Per sedem apostolicam.super hoc dispensatum.j. de præben.de multa. Et sic euacuatur opinio Ioãnis, qui notauit ibi quòd episcopi adhuc possunt in talib. dispensare.

h Eodem decano. Scilicet electo, qui decanus erat eiusdem ecclesiæ post dimissum archidiaconatum Ambian.

Gloss.sequens quærit an per confessionem fiat contestatio.arguit contra,& soluit pro,distinguendo tamen.

† Alias. quæ.

i St.glo. intellexit post electiõem & ante cõfirmationẽ: qò nõ habet dubiũ & ꝑ sequẽtia sic vr̃ intellexisse. sed si glo.ponit mediũ tẽpus. s.uacatiõis aũte electionem:dicit Ab.ꝙ nõ vr̃ pœnitentiã uerã egisse dicens ꝙ̃ sic fecerat magister Ia.de alb. qui sperãs uacãte ecclesia Astẽsi eligi in epm:archidiaconatum Alben. dimisit quẽ tenebat cũ quadã ecclesia parochiali & uide ꝙ dixit in tex. parte vj. sup.ṽ. electionis tempore. Ioã. And.

Respon-

& infrà. Licet autem poſitiones & reſponſiones ſuper pluribus articulis factæ fuerint corā uobis, quia tamen conteſtationem litis non inuenimus eſſe factam (cùm non per poſitiones & reſponſiones ad eas factas †, ſed per petitionem in iure propoſitā & reſponſionē [a] factam conteſtatio litis fiat) eundem proceſſum de fratrū noſtrorum conſilio irritum [b] duximus nuntiandum. Tādē archidiaconus electionē ex præmiſſa cā petijt irritari [c], electo reſpondente [d] prædicto, quod non erat eius electio irritanda. Lite uerò corā nobis legitimè conteſtata, præſtitoq; de ueritate dicēda [e] a partib. iuraméto, idem electus & ſi confiteretur [f] ſe dicta beneficia electionis tēpore tenuiſſe, tamen excuſare ſe ſup hoc nihilominus nitebat †, quia uidelicet dictum archidiaconatum non credebat curam animarum habere. Sed cùm in iure confeſſus fuerit, quòd archidiaconus Ambia. de conſuetudine ſu-

† Alias, habitas.

† Alias, uidebat.

[a] Reſponſionem. Sed pone quod reus confiteatur quod petitur ab actore, nunquid per confeſsionem fit litis cōteſtatio? Videtur quod non: quia dicit lex per narrationem propoſitam & contradictionē obiectam fit litis conteſtatio. C. de iud. rem nō nouam. §. patroni. & alibi dicitur lis conteſtata, cum iudex per narrationem cauſam audire cœperit. C. de lit. conteſt. l. una. & ita quod dixit ſimpliciter per narrationem determinatur per illam. l. rem nō nouam. quæ eſt poſterior: & ita uidetur, quod fiat conteſtatio litis tātum per contradictionē, & non per confeſsionem. Dicas [1] quod ſi libellus datus eſt aduerſario, & propoſita narratione actoris aduerſario, ipſe cōfiteatur animo conteſtandi litem: tunc lis eſt cōteſtata, & ex tali confeſsione dānatur. ff. de confeſ. Iulianus. & ita ſententia diffinitiua fertur contra reum. Sed ſi non ſit datus libellus, & reus confiteatur in iudicio, tunc non dicitur fieri litis conteſtatio, nec fertur ſententia diffinitiua. ſed iudex præcipit reo, ut ſoluat ad certum tēpus. ff. de iudi. ſi debitori. & tale præceptum nō appellatur ſententia, ſed ſimpliciter dicitur præceptum. & ita ſeruatur. Eſt ergo uerū quod oblato libello aduerſario, & poſtea propoſita petitione actoris in iudicio, ſiue reus neget ſiue confiteatur litem conteſtando, litis conteſtatio eſt facta. Et hoc ſatis habetur per hoc quod dicit: quod per narrationem & reſponſionem conteſtatio litis fiat, non diſtinguendo, confitendo, uel negando & etiā ipſa ſignificatio uerbi hoc probat ſatis. Conteſtari. i. ſimul teſtari. & ita reus qui cōfitetur, cū actore ſimul teſtatur ſuper re petita. Ber.

[1] Dicas. Idē Pano. c. j. ĩ. de lit. conteſta.

[b] Irritum duximus. Sic patet manifeſte quod litis conteſtatio eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij, & nihil ualet ſententia uel teſtis receptio illa omiſſa. ĩ. ut lit. nō conteſt. c. accedens. & c. ad hoc. & hic. & ita per poſitiones & reſpōſiones ad eas non fit litis conteſtatio. ĩ. de lit. conteſt. c. uno. & C. de iudi. rem non nouam.

[c] Irritari. Hic agebatur contra electum, ut eius electio caſſaretur ex cauſa prædicta. ſimile. ĩ. de iu. exhibita. & eadem cauſa poſſent ipſi ijdem excipere cōtra electum, ſi peteret electionem ſuam confirmari. j. de exce. de lecti. & ſic ex eadem cauſa cōpetit actio & exceptio, diuerſo tamen iudicio: quod non contingit in alijs iudicijs: cum exceptio ſit actionis excluſio. ff. de excep. l. ij. & idem eſt effectus quocunque modo procedatur. Ber.

Exceptio ē actiōis excluſio.

Litis cōteſtatio qualiter fit.

[d] Electo reſpondente. Hic ergo patet, qualiter litis cōteſtatio fiat, quia per petitionē in libello petitam, & reſpōſionem directe factam ad ipſum, ut hic patet: ſicut etiam traditur. C. de lit. conteſt. l. una. & ĩ. de lit. conteſt. c. uno. C. de iudi rem non nouam. §. patroni.

[e] De ueritate dicenda. Notat ergo ius nouum. licet ratio eſſet antiqua. & ſic etiā obſeruatur, quod in cauſis ſpiritualibus iuramentum de ueritate dicēda tantum præſtatur, & non de calumnia. ĩ. de iura. calū. literas. Sed nunquid huiuſmodi iuramentū debet exigi a prælato, quando litigatur per ſyndicum nomine collegij ex cauſis ſpiritualibus? Non uidetur, quia illud iuramentum debet præſtare ſyndicus, qui uidetur dominus litis factus per conteſtationem, ſicut præſtat iuramētum de calumnia. ĩ. de iura. calum. in pertractādis. & c. ſeq. & c. cum in cauſa. & idem dico in hoc iuramēto, quod in iuramento de calumnia, ut qui illud præſtare non uult, actor cadat ab actione īſtituta, & reus pro cōfeſſo habeatur. ĩ. de iura. calū. cum in cauſa. & C. eo. titu. l. ulti. §. quod ſi actor. Iuramentū illud de ueritate dicenda quidam exigunt a prælato licet præſtitum ſit a ſyndico, & in ſpiritualibus & in ciuilibus cauſis, ut prælatus dicat inde ueritatē de cauſa illa. ſed quo iure hoc faciāt, nō uidi ius ſuper hoc [2], ſed ex quadam æquitate hoc dicūt, quæ poſſet continere quandoq; iniquitatem: quia poſſet corrūpi prælatus. Sed nunquid crederetur confeſsioni prælati ut per talem cōfeſsionem cōdemnaretur eccleſia: & ſi iam fundaſset eccleſia intentionem ſuam: nunquid præualeret confeſsio prælati cōtra eccleſiam facta? Certe nō arg. opti. xxv. q. ij. poſtea quā. quia factum prælati, non debet eccleſiæ ſic imputari. xvj. q. v. ſi epiſcopum. & infra de exceptio. cum uenerabilis. Qui tale iuramentum exigunt, dicunt quod confeſsio prælati ſola non præiudicaret eccleſiæ, ſed cum alijs adminiculis præiudicaret, ut ſi altera pars ſemiplene probaſset: ita quod non ſufficeret ad condemnandum, tunc confeſsio prælati complet probationem. Sed non credo quod deberet talis exigi confeſsio: niſi forſan cum prælatus deberet reſpondere de eo quod ipſe fecit, ſicut ſeruus quandoq; interrogatur de facto ſuo. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. item ſerui neque. & C. de quæſtio. interrogari. nec tunc dicerem, quod cōfeſsio illa præiudicet eccleſiæ: quia delictum perſonæ &c. niſi id feciſset de mandato capituli, uel ratum poſtmodum habuiſset. & hoc probat decre. illa, præſentiū quæ hic inferius allegatur licet cōſuetudo ſe habeat in contrarium. Hodie uero habemus quādam decretalem ſuper hoc, quæ dicit quod prælatus nomine ſuo, & in animam capituli uel maioris partis præſtat hoc iuramentum de ueritate dicenda. & ſic debet reſpondere ueritatē quā ipſe ſcit, & intelligit per eos in quorū animas iurauit, & incipit præſentiū tibi autoritate. & mittitur cuidā archiepiſcopo. & ē modo ſub ti. de teſti. li. vj. Et ita cōfeſsio ſolius prælati non præiudicat eccleſiæ, & ita non debet exigi. B.

Iuramentum de ueritate nō debet prælatus præſtare.

[2] Dixit Hoſtiē. quod uidere potuit. ĩ. de iura. calū. in pertractādis. C. de procu. l. ſi. de edē. l. ij. de teſtib. l. ſeruos. ff. de procur. ſi actor. & ff. de teſt. curent. ſubueniēdum enim eſt, cū procurator eſt uilis. ff. de edend. l. ſi qs. §. j. & ij. qō. j. in primis. §. quod autem. Ioā. And.

Cōfeſsio nocet erranti.

[f] Confiteretur. & ideo pro conuicto debet haberi, cum ſua excuſatio non ualeret: quia confeſſos in iure pro iudicatis haberi placet. C. de confeſ. l. una. & ĩ. de confeſ. cum ſuper. & c. ex parte. tamen ſi quis probat ſe erraſſe, nō nocet confeſsio. c. ul. & C. de iur. & fact. igno. error facti. De hac materia tractatur plene infra de confeſ. c. ult. & ĩ. de iudic. at ſi clerici.

Gloſ. ſeq. arguit à contrario, allegat tria iura, et argu. fortificat per unam decr. ſecundo contra. allegat quatuor iura, tertio ſoluit.

spendit , excõmunicat, & absoluit præsbyteros & priores & parochiales ecclesias interdicit, necnõ archidiaconus uisitat, & inquirit, quæ uiderit inquirẽda, & procurationes ratione visitationis recipit, euidenter apparet, quòd curã habet animarũ annexam, quã si etiam nõ haberet, negare non potest, quin personatus existat cũ idem de personatibus quod & de beneficijs curam animarum habentibus iudicium sit habẽdum . Insuper indulgentiam quam super hoc asserit se habere inualidã reputauimus, cum in ea falsitatem suggesserit: & suppresserit veritatem, qua tacita uel expressa, ipsam nullatenus habuisset. Suggesit enim quòd prædictas parochiales ecclesias antequam fuisset in archidiaconũ assumptus, canonicè fuerat assecutus, cũ nullus potuerit plures parochiales ecclesias obtinere, nisi una penderet ex altera, uel unam intitulatã , & alteram commendatam haberet. vnde cum idem utranque illarum intitulatam haberet: ipsas nequiuit canonicè habuisse. Item

Suspendit innuit quod secus sit de iure communi. q.d. archidiaconus ea quæ sequũtur facere nõ debuerat de iure cõmuni, sed de cõsuetudine. ĩ. de off. archidiaco. ad hoc. ĩ. de exces. præl. ad hæc. Item quod non de iure communi hoc faciant. est arg. xvj. q. vij. nullus omnino. imo uidetur de iure communi, quod consuetudo non prosit. ĩ. de off. archidiac. cum satis. Imo cõtrariũ videtur quod de iure cõmuni hæc spectent ad archidiaconum. xxv. di. perlectis. lxiij. dist. si in plebibus. ĩ. de off. archi. ca. ad hæc. & c. ut nostrum. Quid est ergo tenendum de iure communi? Videtur quod hæc pertineãt ad archidiaconum per iura proxima. Sed consuetudo seruatur in talibus .

Idem de personatibus. ĩ. de præb. de mulcta. §. ulti. & est argu. quod de similibus, idem debet esse iudiciũ. ĩ. de transl. inter corporalia. & s̃. de rescript. inter cætera in fi. Similis enim æquitatis ratio similia iura suadere uidetur. C. ad leg. Fal. l. ulti. ff. ad legem Aqui. illud. & C. de cõsti. pec. l. ult. & ĩ. de confir. uti. uel inuti. cum dilecta. & supra, de cõstitu. nam concupiscentiam. & quoties ex una radice uitium nascitur, consequens est, ut eadem lege tollatur. C. de nupt. si libertam.

Habendum. Potest hic dici prout dicitur xvij. q. iiij. uxor felicis. uersic. sic est ad singula. &c.

Expressa. s̃. de rescri. super literis. multa exempla potes habere. ĩ. de rescri. cum adeo. & c. cõstitutus. ĩ. de off. deleg. coram. ĩ. de re iud. inter monasterium. & sic idẽ iuris est in indulgentijs siue cõfirmationibus, sicut in rescriptis: ut hic patet, & in priuilegijs. ĩ. de deci. ex multiplici. ut non ualeant ueritate tacita impetrata. Ad hoc ut confirmatio ualeat necesse est, ꝙ papa ex certa scientia confirmet omnia beneficia: alias nõ ualet: ut hic patet. & ĩ. de cõsan. & affi. c. quia circa. ĩ. de conces. præben. quia diuersitatem.

Penderet de hoc not. ĩ. de æta. & quali. eam te.

Glossa sequens ponit quinque modos, quibus dicitur titulus. secundo ponit regulam, & quinque casus exceptos. tertio quærit, & soluit.

Intitulatam. Not. ergo quod nullus potest habere duas ecclesias intitulatas. Vt hoc melius intelligas. uideas primo quid sit titulus. Titulus quandoq; dicitur signum: ut xvj. q. vj. consuetudo. Et dicitur titul. omnis causa acquirẽdi dominij, ut titulus pro emptore, pro donato, ꝓ hærede, pro suo, pro dote, ꝓ legato, pro derelicto . vnde dicitur quod in præscriptionibus ecclesiasticis, bona fides & iustus titulus exiguntur. ĩ. de præscri. si diligẽti. & qui aliquẽ talem habet titulũ, habet causam præscribẽdi. Itẽ dicitur titulus, ipsa ecclesia: ut titulus sancti Petri. vnde singuli tantũ clerici per singulos tantũ titulos sunt ponẽdi. i. ecclesias, lxxx. dist. epi. vnde in ordinationibus quando vocãtur clerici, dicit, talis ad tituiũ talis plebis. Itẽ titulus dicitur clericatus vel canonicatus in aliqua ecclesia. vnde dicit intitulari. i. inclericari uel canonicari. Et dicitur titulus quilibet ordo ecclesiasticus. & quælibet dignitas uel prælatio. vnde dicitur quis intitulari in aliqua ecclesia. i. ordinari uel præfici. lxx. di. sanctorũ. Est ergo regulariter verũ, ꝙ nulli clerico de iure cõmuni, licet habere duas ecclesias, uel quo ad tituiũ clericatus, uel quo ad titulum canonicatus, uel ordinationis, uel prælationis, uel dignitatis ut lxx. di. sanctorum. & hic ubi dicit, quod nullus potest habere plures parochiales ecclesias uel dignitates, cum idem iudicium de huiusmodi sit habendum: ut hic dicit. & ĩ. de ꝑbend. de multa. & xiij. q. j. c. j. & lxxx. di. epi. & vij. q. j. in apibus. & xxj. q. j. clericus ab instanti. Nam habere plures ecclesias est genus negotiationis: ut ĩ prædicto. c. clericus ab instãti. quia eis seruire non potest. ĩ. de præben. quia intantũ. & ĩ. de cler. nõ resid. quia nonnulli. & qui ad utrunque festinat, neutrum bene peragit. xvj. q. j. præsbyteros. Item sicut uxore uiuẽte, nullus aliam potest habere , sic nec clericus secũdã ecclesiã potest habere. vij. q. j. sicut alterius. & sic accipitur titulus in decret. prædicta & in decretis prædictis. Ista quidem sunt regulariter vera. Tamen in casibus potest quis habere plures ecclesias. Primo ubi una pendet ab altera: ut hic & ĩ. de æta. & quali. eã te. & ĩ de præben. extirpandæ. §. j. Item si habet unam intitulatam, & aliam commendatã: ut hic, & xxj. q. j. qui plures. Item propter paupertatẽ ecclesiarũ. x. q. iiij. unio & ĩ. de æta. & qual. eã te. Item olim propter penuriã clericorum. xxj. q. j. c. j. in fin. Item per dispensationẽ domini papæ. ĩ. de præben. de multa. & hodie in talibus episcopi dispẽsare non possunt, ut etiam dicit illa decre. de multa. sed in illa quã quis habet commendatam, nõ dicitur prælatus esse. Vnde versus: Paupertas pẽdẽs defectus gratia seruãs. Ecclesias retinere duas, dat quodlibet horũ. Hæc uera sunt in prælaturis, & dignitatibus. Quid dicemus de alijs clericis: nunquid possunt esse clerici in pluribus ecclesijs, & ibi habere præbẽdas? de iure communi potest dici, quod in pluribus ecclesijs intitulari nõ possunt, nisi essent tenues in substãtia, ut dictum est de prælaturis: sed per dispẽsationẽ episcoporũ bene possunt: quia episcopi dispẽsatio cũ talibus clericis non est prohibita, imo tacite uidetur cõcessa per contrariã cõsuetudinem, quã scit papa & tolerat sic, & ipso facto derogatũ est illi decr. lxx. dist. sanctorum. Sed in diuersis episcopatibus, necessaria est utriusq; episcopi dispensatio. Sed hic uidetur permitti, quod clerici possint habere titulũ in pluribus ecclesijs: quia nõ prohibet hic, nisi de parochialibus, & sic per contrarium sensum permittit clericis habere plures canonias. Sed credo, quod si primum beneficium sit sufficiens, quod secundum non possit habere nisi dispensatiue.

Personatus,

Archidiaconus, an habeat curã animarum.

Alibi nõ ita bene probatur secundum Pan. quod Archidiaconatꝰ sit dignitas, licet nõ habeat curã fori contẽtiosi uel pœnitentialis.

Talibus de hoc ĩ. de off. arch. ad hæc & eo ipso ꝙ archid. vel alius ꝑlatus hoc exercet. habet curã animarũ annexã. Ioã. And.

Pro soluto. ꝙ ꝓ translato: & de his oĩbus ponit Hosti. spãles rubricellas in summa sua de rescript. sup j. parte titu. q̃ tractat đ usucapio. Io. And.

Vnde dicebat Ab. ꝙ sicut titulus designat nomen libri: sic beneficiũ intitulatum nomẽ uel cognomen, uel denominationem clerici. Io. An.

Tex. est in l. Arethusa. & sequen. cũ vulg. ff. de statu ho.

Hi casus nota. xxij. q. j. in summa & Hostiẽ. ponit hic versus, de pendens, tenuis, rarus uel gr̃a papæ.

Vtilitas vrgẽs uel cõmendatio iusta: Diuersos titulos ꝑmittũt iure teneri. Ioã. And.

a Personatus. id est, decanatus, super quo impetrauit indulgentiam, ut ipsum cum prædictis parochialibus ecclesijs retineret. Vel forte loquitur de archidiaconatu: ut illas retineret cũ archidiaconatu. j. de cõsanguinitate, & affinitate: quia circa.

suggerens quòd redditus personatus a sui erant tenues & exiles: suppresſit quòd alios redditus in pluribus ecclesijs noscitur obtinere. Suppresſit etiã, ꝙ plures parochiales ecclesias cũ pluribus alijs beneficijs in diuersis ecclesijs obtineret: cũ intentionis nostræ non fuerit secum ĩ tot beneficijs (præsertim habentibus curam animarum) dispensare, nec intẽtionis nostræ fuerit aliquid ei de nouo concedere, sed ut per indulgentiã posset habita licitè retinere b: & infra. Tandem cùm non restaret: nisi proferenda sententia, idem tam iuri (si quod c ei competere uidebatur) quàm liti cesſit ✝ spontanea uoluntate, cuius cesſionem duximus admittendam.

Idem.

Irrita est electio quam collatio non præcesſit: uel quæ facta nõ est à maiori parte capituli, uel quæ non fuit communis.

CAP. LV.

In genesi legitur: & infra. Cum in concilio d caueatur, ut is collatione e habita eligatur, in quẽ omnes uel maior & sanior pars capituli consentit, & in Gu. maior pars totius capituli non consenserit, quanquam maiorem partem habuit, partium comparatione f minorum: Nec plenè numeri ad numerum: quia vtrum G. & H. de quibus aduersarij referunt quæstionem in electione uocem habuerint, tractatum non extitit nec discussum: nec zeli ad zelum g, nec meriti ad meritũ collatio facta fuerit: Nec etiã electio communiter h celebrata, quoniam licet in eundem Gu. singulariter singuli consensissent, non tamen debuit subsequi singularis electio, sed communis, ne vel idem repeti i uideretur, uel ex hoc sequeretur absurditas, ut tot essent electiones, quot essent numero eligentes. Nec ex singularibus k uel particularibus consensibus appareret uniuersalis electio uel cõmunis, licet quilibet singularis ueritatem exprimat suę partis: quemadmodum ex singularibus propositionibus (licet ueris) uniuersalis propositio non apparet, nisi per signum uniuersale forsitan exprimatur. Nec præmisſi duo l canonici poterant sic excludi, cùm

b Retinere. Not. ꝙ qui habet plura beneficia, quorum alterum per se sufficeret, non potest sine mortali peccato retinere aliud, sed dispensatio reddit licitum, quod erat illicitum. sicut vides simile consuetudo facit quod in absentia licite possit beneficium percipi. supra, de consti. cum omnes

Dispensatio, illicitũ reddit licitum.

c Si quod. Quia non uidebatur cõpetere: ideo cesſit spontanea uoluntate. sic j. de simon. ꝑ tuas. quasi male cõscius sibi cesſit.

In genesi. Sunt duæ partes. Prima ponit tres cassationis causas. Secũda cassat ibi, Nos his. prima causa vsque ibi, Nec plene. Secunda usque ibi, Nec etiam. & abinde tertia. Abb. Et aduerte: quia totũ legitur suspensiue usque ad fin.

✝ Collige ex hoc formã cedendi liti, &c. simil. ẽ in l. postq̃ liti. C. de pactis. Bart. ĩ l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obligat.

d Concilio. s. eo. tit. c. quia ꝑpter.

e Collatione. quæ si non fiat, non tenet electio. s. eodẽ. cumana. in fi.

f Partium comparatione. Sic supra eo. ecclesia uestra. & c. cumana.

Electio qualiter dicitur fieri a maiori & saniori parte.

g Ad zelum. Sic patet, quod in electionibus hodie cõsideratur zelus, & merita electorũ cõsiderantur. & dignitas eligentiũ, ut ex omnibus istis maior & sanior pars censeatur. infra eodẽ. ecclesia vestra. & ita nõ semper stãdum est numero: ut infra eodem. ecclesia. in fi. & j. de testi. in nostra. Illa enim maior pars & sanior cẽsetur, quæ est iustior, & maiori ratione nititur & æquitate xl. dist. multi. in fi. & ff. de pac. maiorem.

h Communiter. In communi enim & publice debet electio celebrari, & non singulariter uel clãdestine. supra eod. quia propter. in fi. & hic est expressum qualiter fieri debeat.

i Repeti. Sic uidetur idẽ repeti: quia in scrutinio publicato quilibet per se cõsentit singulariter & solus, si postea publicato scrutinio, q̃libet ꝑ se eligeret, uel si quilibet per se separatim eligeret, idẽ repeti uideretur, quod esse non debet, ut sequitur, uel tot essent electiones &cæt.

Glossa sequẽs inducit duo similia de testibus singularibus, & de actione communi pluribus. Signat cõcrarium de lege, per fundum. cum similibus. & de decre. bonæ.

k Nec ex singularibus. Consensus eligentium, omnes simul adinuicẽ cõuenire debent, & simul exprimi ꝑ unũ uel per plures ✝, uel simul omnes. supra eod. quia propter. & s. eod. bonę memoriæ. ubi non credit testibus, qui sunt ĩ suis testimonijs singulares. & c. cũ dilectus. & j. de accus. cum dilecti. Nec uoces eorũ tanquam plurium admittuntur, quos diuersitas tẽporũ simul interfuisse ꝓhibuit. iij. q. ix. nihilominus. simul enim testes in unũ concordare debẽt, sicut etiam electores in unum. cũ ius eligẽdi commune sit omnibus, ꝑ singulos diuidi nõ debet: sicut cum una actio cõmunis est omnibus ut pluribus, nõ debet diuidi per singulos, sed tota simul in iudicium uenit, uel uenire debet. ff. d iur. om. iud. si idẽ. §. si una actio, & argu. ad hoc. ff. de ser. rusti. præd. si unus ex socijs. arg. contra. ff. de ser. rust. pręd. per fundũ ubi ius cõmune eundi per fundũ communem pluribus, põt mihi separatim concedi: & cũ omnes cesserint ius habeo eũdi: ut ff. com. præd. receptum. & l. si quis duas. §. itẽ si duo. & ff. de aqua plu. ar. si aũt ✝ & diuersis temporibus possunt aliqui consentire electioni. s. de postu. bonæ. in fi. & s. eo. c. quod sicut.

✝ Imo per unum tantum & per verba singularis numeri. j. e. cũ ab uno de re iudi. c. pen. lib. vj. Io. An.

l Nec præmisſi duo. de quibus nihil discussum fuit Et ita nec papa debuit aliquid dicere eis, cũ de qua re cognouit iudex, de ea tantũ debeat iudicare. j. de cau. pos. cũ super. & ff. de iud. de qua re. Sed ipse hoc supplet ex officio suo. Quãdo iudex supplere debeat, dictum est. supra de postula. bonæ. & hoc præcipue debet inquirere an forma sit seruata, & an persona sit digna, etiam si nihil dicatur. De hoc dixi supra eod. cum nobis. & cap. uenerabilem.

✝ Si plures sũt domini illi' loci ꝑ quẽ aqua ducitur: uoluntas omniũ requirit: ultimã tamen prætor tuet. Ioã. And.

Primus.

primus existeret in canonicatus possessione uel quasi habēdo stallū in choro, locum in capitulo, legendo & cantādo ut canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatū & personatuū quæ occurrerunt pro tempore faciendæ tanquam canonicus sit uocatus: quanquam hac uice fuerit cum protestatione admissus: secundus uerò esset in tali loco de quo fuerat ad electionem uocandus: cùm de toto regno Franciæ uocent absentes de consuetudine ecclesię Gallicanæ. Nos his plenius intellectis, de cō.f.n. præmissam electionem, ut pote contra formam cōcilij attentatā decernimus irritam & inanem.

Idem capitulo Massano.

Non ualet electio pontificis per laicos et canonicos facta; etiam si hoc habeat consuetudo. h.d. et quotidie solet allegari.

CAP. LVI.

MAssana ecclesia pastore uacante: & ĩ. Edicto perpetuo prohibemus ne per laicos cum canonicis pōtificis electio præsumatr. Quæ si fortè p̄sumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem: Nō obstante contraria consuetudine, quæ dici debet potius corruptela.

Idem ca. Cathalañ.

Non sufficit ad confirmationē electionis, quòd sit facta à maiori parte capituli, nisi etiam illa pars sit sanior.

CAP. LVII.

ECclesia uestra destituta pastore cōuenieētes in unū (absente Guil. qui tūc noluit interesse) ad celebrandā electionē terminum statuistis. Veniēte uerò termino, & dicto Gu. (cùm absens existeret) nō uocato præmis-

Primus. Scilicet Guil.

Possessione uel quasi. Vnde ab electione excludi non debuit, sed uocari. ĩ. de cau. posses. cū ecclesia. & potest eligere, & ualet talis electio, etiam si ius in ueritate ꝰ haberet, dūmodo possideat quiete, quia credat habere ius. ut s̃. eo. querelā. & ĩ. de cau. pos. cum olim. & ĩ. de iure pa. consultationib. Si tamen ab initio antequam fiat electio negatum fuerit illos habere ius in electione: & admittātur sub protestatione ut uox eorū ualeat, si de iure debeat ualere, nec ualebit uox eorū nisi constiterit eos ius habere. unde talis possessio non prodest. s̃. eo. cumana. unde cōtradicit ei ꝙ hic dicit. Nō est contra, quia non fuit hic discussum an debeat interesse uel non. & ita remāsit adhuc in sua quasi possessione, & ita protestatio hic non fuit necessaria ratione præmissa. Præterea aliud est hic, quia iste ius cōe pro se habebat, quia canonicus erat, ille uero non.

Vbi habēt intentionē fundatam ut de toto regno ad electionē ecclesiæ uiduatæ debeant uocari: ita ꝙ procedentes debēt contra absentes ꝓbare consuetudinē particularem. Pan. col. iij.

De consuetudine. sic uidetur, qd' in talibus potius standum sit consuetudini quam alicui iuri. Quidam dicunt, quod omnes de prouincia uocandi sunt & soli ad electionem. argumē. illius decret. s̃. eodem, coram. quia communis debet esse electio ut ibi notatur. de hoc uerius credo ut consuetudini stetur. ut ibi dixi.

Formam. Arguitur quod forma mandati exacta diligentia est obseruanda. s̃. de rescri. cum dilecta. ĩ. de offi. deleg. uenerabilis. & qui cōtra facit, nihil fecisse putetur, ut ibi. supra e. quia propter. & c. cumana. Per hoc & per illud quod dicitur in c. illo cumana. & cum in ueteri. & ĩ. de offi. delc. uenerabilis. patet, qualiter illa constitutio, quia propter. sit intelligenda. & per hoc quod habebis. ĩ. eod. ecclesia.

Irritam. Sic intellige supra eo. ecclesia uestra. Ber.

MAssana ecclesia. Hæc decreta tria facit. Primo prohibet. Secundo decretū ponit. Tertio damnat contrariam consuetudinem. Secunda ibi, Quæ si. Tertia ibi, Non obstante. Abbas Sic.

Glos. seq. fortificat textum. secundo argu. ad pro. utile uitiari per inutile. alleg. v. iura ad hanc partem, & v. ad contrariam.

Laicus ĩ ecclesia collegiata, eligere non potest.

Per laicos. Quia ius eligendi in collegiata ecclesia, non cadit in laicum. supra e. sacrosancta. hmōi enim mere spiritualia à laicis possideri non possunt. xvj. q. vij. c. j. & ĩ. de præscrip. causam quæ. cum de ecclesiasticis dignitatibus nulla sit eis attributa disponendi facultas. xvj. q. vij. laicis. quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi, ut ea. causa. & q. ca. non placuit. & xcvj. dist. bene quidem. quod si attentare uoluerit tanquam sacrilegus iudicetur, ut ea. causa, & eadem quæst. si quis principum. & per laicos nullus ecclesiā teneat, ut ea. qō. per laicos. & talis electio nulla est supra. eo. quisquis. imo sunt excommunicandi, ut ead. quæstio. si quis deinceps. & duobus capi. seq. Item hic habes, quod utile uitiatur per inutile. sic ĩ. de offi. leg. cum super abbatia. ff. de arbi. Pedius. & ix. distin. si ad scripturas. & iij. qō. ix. pura & simplex. viij. q. j. sciendum. argu. contra. s̃. e. illa. & ĩ. de cleri. excom. mi. si celebrat. & ĩ. de præben. dilectus. xij. q. ij. si quos. & xxij. q. iiij. inter cætera.

Consuetudine. Cum talis. consuetudo sit contra ecclesiasticam libertatē. supra e. sacrosancta. & ca. cū terra. & supra e. quisqs. & de re iud. cū cā. & nulla temporis longinquitate defenditur. supra, de cōsue. c. cum inter. ca. cum uenerabilis. & capi. ad audientiam. & supra eodem, causam quæ. & j. qō. iij. si quis præbendas. & quia non est rationabilis non potest præscribi. supra, de consuetudi. capitulo ultimo.

ECclesia uestra. Non sufficit ad ualiditatē electionis, quod sit facta à maiori parte capituli. sed requiritur quod illa pars sit sanior. hoc dicit. Et est casus notabilis, semper menti tenēdus. Diuiditur. Nam primo ponitur duplex electio. Secundo allegatio pro uno electorum: ibi. Tandem. Tertio pro alio: ibi, Pars uero. Quarto diffinitio: ibi, Nos ergo. Abbas Siculus.

Interesse. Si noluit interesse: sic uidetur iuri suo renuntiasse. unde sine ipso, alij procedere potuerunt. supra eo. quod sicut. & infra, de offi. deleg. prudentiam. §. adijcimus. supra eodem, quia propter. & supra eodem, cum nobis. nec ipsius absentia electionem habuit retardare. C. de decu. nominationum. Vel dic si noluit interesse ad terminum statuendum. in quo debeat electio fieri, non renuntiauit propter hoc, quominus uellet interesse electioni. & intellige ex iuxta causa absens erat. Ber.

Vocato. Sed nunquid debuit iterum uocari? Non credo: quia dicendo se nolle interesse, per consequens dixit, quod ulterius non uocaretur. sic infra, de offic. delega. cum super. & aliquo negato omnia negantur quæ sequuntur ex illo supra, de constitu. nam concupiscentiam,

so iuxta formā concilij generalis scrutinio.xiiij.magistrum Gu. presbyterum cardinalē canonicum uestrū,& septendecim R.Remensem canonicum elegerunt,præfato Guil.postmodum electioni eiusdē R.suum præbente consensum.Tandem procuratoribus utriusq; partis in nostra præ.constitutis allegabatur pro electione dicti R.quòd cùm in iiij. excederet aliâ cōputato Gui. prædicto maiorem capituli partem habebat, & per hoc debebat pars suā sanior reputari, cùm ubi maior numerus est, zelus melior præsumatur. Pars uerò altera electionem eandem multipliciter impugnabat, proponens prænominatum R. in ætate [a] pati defectum, nec esse sufficientis [b] scientiæ ad ecclesiam supradictam, cum ætatis maturæ,& eminentis scientiæ præfatus cardinalis existat, & cùm electores cardinalis alios meritis & autoritate præcellerent: habito præsertim respectu ad personam electā:meliorē zelum eos habuisse constabat. Dicebatur [c] præterea ꝙ consensus dicti G. (quē pars eiusdē R.confitebat̄ fuisse contemptum, asserēte parte reliqua, capitulum potius contemptū ab eo fuisse) cùm non fuerit consensus præstitus in scrutinio, sed post electionē accesserit, adijcere [d] nil ualebat: [e] & infrà. Deniq; [f] statutum gene.concil.ꝙ electionē decernit inualidam, cū contra eiusdem cōcilij formam in electione peccatur, non debet ad contemptum, & alia quæ non sunt de forma referri. unde quod ibi dicitur quòd aliter electio celebrata non ualeat, ea respicit tantum quæ attentantur contra formam cōcilij memorati: non autē alia quæ ponuntur ibi-

piscentiam.& qui scit, certiorari nō debuit.ff.de act. emp.& uendi.l.j.in fi.supra eod.cum inter.Et scienti Prætor non subuenit,sed ignoranti.ff. quod cum fal. tu.l.ij.in fi.ipse enim decepit. scienti enim & uolenti non fit iniuria siue dolus.C.de transact. cum donationis. Vel dic quòd debebat uocari ut ad terminum statutum ueniret ad electionem celebrandam: & quia non fuit uocatus, contemptus uidet̄:unde cassari debebāt electiōes,nisi postea cōsensisset si ꝓsecutus fuisset contemptum. s̄. eod. ꝙ sicut. quia licet tūc noluerit interesse:non tamen renuntiauit propter hoc quominus uellet interesse, ut dicitur in fine primæ notulæ.

[a] In ætate. Si hoc esset uerū, electio nulla fuisset. s̄.eo. cum in cunctis, sed hoc non fuit uerū. ut patet j̄. in fi.ca. in uersic. non personæ.

[b] Sufficientis. Et ex hoc electio redditur nulla.unde electio alterius partis,etiam longe minoris ualet,ut s̄.eodem congregato. & cap.cum in cunctis.alias si esset sufficientis scientiæ, licet non eminentis,tolleraret̄.s̄.eodem.cum nobis.de hoc dicitur. s̄.eod. congregatio.

[c] Dicebatur. A parte electorum cardinalium.

Glossa sequens quærit,argumentatu. negatiue & affirmatiue, & soluit negatiue. iterum quærit, & soluit.

[d] Adijcere. Iste dixit se nolle interesse, ut dictum est in principio:nunquid cōsensus istius post electionem præstitus computandus est, dato quod pars sua esset æqualis alteri dignitate,& electus sit idoneus? Videtur ꝙ non:quia semel renuntiauit iuri suo, ergo ulterius ad id redire non potest. Esau enim primatus suos postmodum recipere non potuit,quia semel cessit,ut vij.quæ.j.quam periculosum. & remittentibus actiones suas non est amplius dandus regressus ad eas.ff.de ædil.edicto.quæritur.§. si uenditor. & xxiij. quæstio. iiij.si illic.& dicit lex, qui semel noluit petere bonorū possessionē,perdit ius eius.ubi enim noluit, cœpit ius eius pertinere ad alios.ff.de suc.edi.l.j. §.tutor.& quando semel potuit,noluit:& quando uoluit, adimplere non potuit.j̄.de offi.deleg.cum super. & præcipue cum res iam nō esset integra.s̄.eodem. in causis. & sic ad ius suum amplius redire non potest ex quo remisit ius suum alijs,non potest ulterius se intromittere, sicut iudex qui refert causam ad superiores.j̄.de officio delega.licet.& si tantum dicat se uelle referre, non potest se ulterius intromittere.j̄. de appella.intimasti.Sed contra uidetur, ꝙ adhuc ualeat eius consensus:quia licitum est eis pœnitere.argu.ij.quæst.vj. c.ei qui. §. si quis libellos. ne iustæ pœnitudinis humanitas auferatur, & iudex potest mutare suam interlocutoriam non obstante appellatione. j̄. de appel. cum cessante. & ff.de re iudicata quod iussit. & magnæ sapientiæ est hominē reuocare quod male locutus est. xxij.q. iiij.magnæ. Non credo [g], quod uox sua sit computanda: cum non fuerit in scrutinio, ex quo dixit se nolle interesse, & se absentauit quousque electio fuit celebrata, licet uocari debuerit, ut dicitur in fin.secundæ notulæ, & quia cōsensit electioni R.non potest ꝓsequi contemptum. Si uero ante electionem factam & scrutinium reuersus fuisset, bene admitteret̄,quia res itegra est.simile.ff.de mino.l.Scæuola. Si uero facto scrutinio, & ante electionē reuertatur, iterum debet fieri scrutinium si uellet contradicere & prosequi contemptum, si erat in loco unde uocari debebat: alias non. Itē quid si aliquis erat absens in loco de quo nō debebat uocari, & tandem post factam electionē siue scrutinium, quasi casu superuenit:nunquid si consentiat alteri electioni, ualebit cōsensus talis, ut per talē consensum præualeat electio? Non credo, quod talis cōsensus debeat computari,quia nec electionem posset impugnare, eo quod non fuit uocatus tempore electionis faciendæ publicato scrutinio, dico spectandum quis habuerit maiorem partem:sicut considera-tur an fuerit tunc electus idoneus. s̄. eodem. dudum. alias posset contingere,ut qui tempore electionis haberet ius,postea perderet illud per alios superuenientes qui uocandi non erant,& hoc per constitutionem, quia propter.

Verbum malū reuocare sapiētis est.

Credo. idem Card. Panor.

Esau, primatus suos recuperare nō potuit.

[e] Valebat. Et si R. contemptus fuisset, electionem impugnare non posset tanquam contemptus, ex quo consensit electioni: & numerum eligentium non auget [a].

[f] Denique. Allegatio pro magistro.

[a] Auget. idem Inn. Pano. hic & supra c. in Genesi.

Glossa sequens recitetur per q. an uocatio absentium sit de substantia.

Sicut

a Sicut eſt iſtud. Non credo, ꝙ iſtud ſit de forma electionis ut ſi aliqui nō uocentur qui uocandi ſunt: nec propter hoc caſſabitur electio: dum modo ipſi poſtea conſentiant. ſ. e. ꝙ ſicut. & ſ. de poſtu. bonæ. in fi. Quæ ſunt illa quæ ſunt de ſubſtantia, dicitur. ſ. e. quia propter. Quæ non ſunt de ſubſtantia, collige. ſ. eo. cumana. in fin. & capitu. in geneſi.

b Vigilijs. Quia noctes ducit inſomnes ut ſubiecti gente uiuant in authē. ut iud. ſine quo. ſuf frag. in prin. col. ij. & dicit imperator, uoluntarios labores appetimus, ut quietem alijs præparemus. in authē. ut diuinæ iuſsio. ſub. ſcript. ha. ſglo. quæſtio. in princi. col. viij. & j. de reſtit. ſpol. frequens. lib. vj.

c Verbo. C. de inoffi. teſt. ſi quando. argu. ſupra, de reſcri. cauſam quæ inter P.

d Ex Lateranenſi concilio. infra de ijs quæ ſi. à maiori parte, capit. cum in cunctis.

quia neutra facta eſt à maiori parte ca. ſ. e. cumana. & c. eccleſia ueſtra. & c. in geneſi. & ſic utraq; eſt caſſanda. In caſu iſto non crederem 2 illos priuandos, quia non uidentur facere contra formam ita directe, unde iterum eligant. arg. lxxix. di. ſi duo. Si iterum taliter eligant, tūc priuentur iure eligēdi: ſuperior 3 tamen poteſt facere gratiam cui uult. arg. infra, de paro. c. j. & ff. ad Syl. ſi quis in grauι. §. ſi cū omnes. & ff. de religio. & ſum. fune. l. ult. in prin. & ſ. e. c. uenerabilem.

dem, ſicut eſt iſtud a, ꝙ præſentibus omnibus qui debent, uolunt, & poſſunt commodè intereſſe, haberi debeat in electione proceſſus ne cætera quæ ſup hoc alibi ſtatuta noſcuntur, uno uerbo uideantur euerti. Neq; † enim credendū eſt Ro. pon. (qui iura tuetur) ꝙ alias excogitatum eſt multis uigilijs b & inuentū, uno uerbo c ſubuertere uoluiſſe: Nos ergo, quæ hincinde fuere propoſita plenius intellectis (cùm ex Lateran. d concilio in ordinationib. eccleſiarū maior & ſanior pars capituli exigatur, & ſtatutum generalis concilij contineat inter cætera ut is eligatur, in quem omnes uel maior & ſanior pars capituli conſentit) electionem dicti R. non pſonæ, ſed potius electionis uitio (cum maior & ſanior pars non cōſenſerit e in eundem) de fratrum noſtrorum cōſilio, duximus ſententialiter irritandam.

Idem.

Publicato ſcrutinio, non poſſunt electores uariare, ſed compelli debent ad collationem & electionem.

CAP. LVIII.

PVblicato ſcrutinio f uariare g nequeunt, electores. Cùm ſit facienda collatio, & electio celebranda. Ad quod per ſuperiorem, ſi oportuerit, compellantur h.

PVblicato ſcrutinio. Breue ē. Primo ponit dictum. ſecundo rationem uel potius aliud dictum: ibi, Cum ſit. tertio aliud dictum: ibi, Ad quod. Abbas.

f Scrutinio. Quid ſit ſcrutinium, habes ſupra, eo. quia propter.

g Variare. Sed quare non poſſunt uariare, cum tamen nōdum ſit electus: imo neceſſaria eſt ſubſequenter electio, alias nō ualeret electio. ſ. eo. in geneſi. & c. eccleſia ueſtra. & ita uidetur, quod poſſunt uariare, cum non uideatur adhuc ius acquiſitum: ideo non poſſunt uariare: quia iam res non eſt integra. ſ. e. in cauſis. & ca. eccleſia ueſtra. & nemo poteſt mutare conſilium in alterius præiudiciū. ff. de re iud. nemo. & talis mutatio poſſet eſſe damnoſa eccleſiæ: quia ſic protraheretur electio, & mora eſt periculoſa. ſ. e. cum inter uniuerſas. & j. ut lit. non conteſt. qm̄ frequenter. §. porro. & ſic per huiuſmodi publicationē, electio iam initiata quodammodo uidetur: ſicut per citationem negotiū eſt quaſi cœptum. j. de offi. delega. gratum. & j. de ſo. compe. propoſuiſti. Et eſt ſi. ſiquis mihi ceſſerit ſeruitutem: ipſe quidem poſtea mutare nō poteſt. licet ex toto mihi ius non ſit acquiſitum niſi cum omnes ceſſerint. ff. de ſerui. ruſti. prædi. per fundum. & ita hic licet per talem conſenſum & publicationem nō ſit ius acquiſitum plenum, uariare non poſſunt, imo per ſuperiorem eligere compelluntur: ut hic dicit. Sed contra. j. de trāsla. licet. ibi dicitur, quod in electione initiatur ſpirituale matrimonium: & per hoc uidetur, qđ antea poſsit mutari uoluntas. ſed ibi uere initiatur electione: ſed hic pro tanto uidetur initiari: quia uariare nequeunt electores ratione prædicta.

h Compellantur. Quia ex quo quaſi cœptum negocium eſt, per conſenſum præſtitum à ſcrutinio, neceſſe eſt conſummare. & eſt ſimile. qui enim mandatum ſuſcepit, neceſſe habet conſummare. ff. commo. l. in commodato. §. ſicut. & ff. manda. l. ſi quis alicui. §. qui mandatum. adiuuari enim beneficijs, non decipi nos oportet: ut in d. l. in commodato. §. ſicut. in fin. & infra, de commoda. ca. uno. & quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. xxxij. quæſtio. v. horrendus. infra, de deſpon. impub. de illis. ff. de nego. geſt. Pomponius. & quæ ſimpliciter promittūtur, ſine con-

Gloſſa ſequens tria proſequitur quæ in electionib. attenduntur. demum format unam principalem, et duas uel quatuor incidentes quæſtiones, & illas ſoluit.

e Non conſenſerit. Ex hac decre. patet ꝙ non ſemp ſtandum eſt numero in electionibus. Et ideo nota ꝙ plura conſideranda ſunt in electione: authoritas, zelus, & numerus. Authoritas conſideratur in dignitatibus & meritis uitæ. Zelus conſiſtit in animo, ut ſine carnali amore eligant, ſed ſecundum meritū uitæ perſonæ ſunt eligēdæ. viij. quæſt. j ſi ergo. & j. ut eccl. bene. ut noſtrum. De numero patet. Dicas ꝙ ſecundum iſta tria debet fieri collatio zeli ad zelū. meriti ad meritum, numeri ad numerū, habito reſpectu ad dignitatē: ut hic. & ſ. e in geneſi. Si. n. ex una parte ſit dignitas, & zelus melior tam reſpectu eligentiū quam electi, & ex alia parte maior numerus: pualebit dignitas cū zelo ipſi numero, ut hic habes arg. j. de teſti. in pſentia. qa hic erat maior numerus ab una parte: nec tñ ſtatur numero. & hoc intelligo dūmodo numerus nō excedat multū alias ſtaret numero, dum tñ electus eſſet ſufficiens. ſ. e. dudū. j. & j. de ap. conſtitutus 1. ſed hic maior & ſanior pars cenſet: licet numerus ſit maior ex alia parte. nā illa pars dicit maior & ſanior, quę maiori zelo & maiori pietate mouetur. xl. di. multi. in fi. & ix. di. ſana quippe. & argu. viij. q. j. ſi ergo. & ff. de pact. maiorem. Si uero ex utraque parte meritum par ſit: ſtandum eſt numero, licet ex alia parte ſit authoritas. arg. C. qui bo. ce. poſ. l. ult. §. ij. & ſic zelus & numerus præferuntur authoritati in hoc caſu. Sed quid eſſet ſi par zelus in meritis eligentis: numerus & authoritas hincinde? Recurrendum eſt tunc ad meritum electi. lxiij. di. ſi forte. et c. ul. ubi de hoc. Sed ſi omnia ſint hincinde æqualia, neutra electio ualebit de iure,

† Alias, nec.

Eligentes multa cōſiderare oportet.

1 Cōcor. text. in l. quod maior. ff. ad municip. & l. nominationum C. de dec. lib. x.

2 Credarē. glo. ſingu. & ſeq. Pan. hic.

3 Papa. ſ. qa nō poſſet hoc inferior cōtra formā cōcilij. ſ. eo. qa pp̄ter. qđ intellige p uiā confirmationis, ſed p uiā puiſionis ſi ad eū deuoluta eſſet, bene poſſet alterū præficere ſupra e. bonæ. j. in fi. & ſi alter canoniſta alter theologus quē præferat dicam de cōſan. & aff. c. j. ſup uer. diſcretos. Ioā. And.

ditione soluuntur.xxxij.quæst.ult.& quæ non cœpit, deliberet:quæ ingressa est perseueret.xxvij.quæ.j. nuptiarum.ideoque merito sunt compellendi perficere quod cœperunt. Idem credo in postulatione, ut postquam fuerit publicatum scrutinium, ab ea recedere non possunt, imo tenentur illam porrigere superiori:licet per postulationem ius non sit postulato acquisitum ratione pdicta. & de hoc dictum est s.de postu.c.ult. & pen. & in hoc casu ualet electio, licet non fiat incontinẽti:quia fraus & dolus eorum non debet obesse nominato, & ita non contradicunt.s.e.quia propter. & ca.cum post petitam.

Possunt. imo possunt. Bal. Pan.hic.

Idem.

Cassata electione propuer simoniam, etiam sine culpa electi non dispensat episcopus ea uice cum cassato:secus si electus libere resignauit.h.d.secundum intellectum glo.ij.in fi.

CAP. LIX.

Si alicuius electionẽ ꝑpter simoniã, eo ignorante ac ratũ a nõ habente cõmissam cõtigerit reꝓbari:cũ eo sup ꝑlatione † ad quam taliter fuerat electus illa uice b, non potest eps dispensare: Quãuis circa eũ q ignorãter recipit simplex beneficium per simoniacam prauitatẽ, post liberã resignationem epi dispensatio c toleretur.

Idem.

Electoribus impeditis, currit tempus si possunt impedimentum tollere.

CAP. LX.

His quib. † interdicit ut absq; superioris licẽtia eligere, non ꝑsumãt, tempus statutum d â canone currit e ex quo in mora

Si alicuius inhærendo uerbis literæ sũma sic. Cassata electione prælati propter simoniam sine uitio electi commissam : non dispensat episcopus ea uice cũ cassato, super illa prælatione, secus in simplici beneficio super quo dispensat si libere resignauit.h.d. & habet duo dicta secundum ibi, Quamuis. Abbas Siculus.

† Alias, postulatione.

a Ratum nõ habente. Alias si postea consentirẽt:idẽ esset ac si ab initio ꝓcurasset.j.de simoni.sicut.Sic.n. ratihabitio in maleficijs retrotrahit.ff.de ui & ui ar.l. j.§.quoties.& j.de rest.spo.cum ad sedẽ.in fi. & ij.q. j.notũ. in fi.nec refert utrũ ante uel post dederit uel promiserit.j.q.j.eos in fi.Accipere enim est, quandocunq; accipere ut ibi,& j.q.iij.si quis obiecerit. in fi. & c.si quis.& si quod meo nomine gestũ nõ est ratum habere possum.ff de neg.gest.si pupilli. §. itẽ quærit. & ix.q.ij.Lugdunẽsis.& ita habes ꝙ ignorãtia excusat ipsum ut posit cum eo postea dispensari.j.q.v.pręsentium.j.de renunti.post translationẽ. & ita habes. j.de simo.ex insinuatione ubi capitulum dispensat.

Gloss.seq.in prin.dat simile,et soluit contrarium quod sine culpa etc.secundo signat contrarium de ca. præsentium.& tripliciter soluit.tertio signat contrarium de decr.nobis et remittit. quarto format unum quare,& dupliciter soluit.

Electus ꝓpter eligẽtes punit.

b Illa uice. Vt sic per factum illorum puniatur illa uice : sicut illi qui delinquunt in forma electionis uel eligendo indignũ priuant iure eligendi ea uice,& punit electus:qa eius electio nõ ualet, & cassat:uel i persona electi puniunt electores in electione,illa uice tãtũ.s.e.cũ in cunctis.& c.quia propter.& c. cumana.Et sic aliquis punit sine culpa, causa tamẽ subest propter ꝓximitatẽ uitij:ꝙ purgabitur per intermediã personam.si.j.de fil.presby.ex transmissa. & qa ex ijs quæ incõtinẽti fiunt,præsumptio nascit.s.e.officij. & quæ incontinenti fiunt,inesse uident.ff.si cer.pet.lecta est. & ex uicinitate consortiũ trahitur.de pœ dist.j.sed & continuo.& etiam commodum.insti.de re. di.§.insula. Sed huic quòd dicit illa uice non potest episcopus dispẽsare,manifeste contradicit.j.q.v. c. præsentium. ꝙ loquit in eodẽ casu in prælatione.s.& tamen dicit, quòd episcopus post renuntiationem potest iterum ad curam regiminis illum assumere. Potest dici,ꝙ ibi mitius & benignius agit, quia ultroneus supplicauit ut deponeretur : & cum talibus mitius agit quam cũ conuictis.l.di.presbyterum.sed iste sententiam expectauit.unde notorium est,ꝙ tali modo fuit electus infra de choa.cle.& muli.c.ult.sed in c.præsentium. nõ fuit notoriũ, & ideo statim ibi dispensatur, & non hic. & iõ hic plus punitur. uel forsan standum est hodie huic propter rationes superius dictas. Vel dic qđ diuersi sunt casus, & ideo non cõtradicit. Illud c. præsentium. loquit de ipso qui inuitus ordinẽ suscepit per simoniã ab alio commissam eo ignorante : non de dignitate. capi. istud loquitur de eo qui eligitur ad dignitatem per simoniam eo ignorante, cuius electio per sentẽtiam fuit reprobata unde episcopus non potest statim cum eo dispensare ɔ ad eandem dignitatem:sed in ca.præsentium. potest dispensare episcopus ut eligatur ad curã regiminis ad quam non fuerat electus:& sic est diuersitas,non contrarietas.arg cõtra.j.de simo.nobis. ubi cum tali non potest episcopus dispensare. solu. ut ibi. Sed quare secus in beneficio simplici in quo statim episcopus potest dispẽsare post liberã resignationem, quam in prælatione:ut dicit in fine: Quia circa maiora cautius est agendũ.quia ibi,nõ das,sed accipis.xlij. di.quiescamus.& de tanta re segnius non est agẽdum vij.q.ij.c.ult.& integritas præsidentiũ, salus est subditorum.lxj.di.miramur:circa prin.& dixit lex,ubi maius periculum intenditur,magis est consulendum.ff. de carbo.edi.l.j. §. ij. unde primum locum in empta ecclesia habere nõ debet.s. administrationem:sed simplex beneficiũ potest.j.q.v.quicunque.in fi.& facilius dispẽsatur in beneficio quam in administratione uel in ordine. Alia ratio est,hic sponte renuntiauit, ibi ꝑ sententiam reprobatur electio.forte idem dici posset quòd eps posset cum isto electo dispẽsare,si statim ante motam quæstionem renuntiaret sponte, audito ꝙ taliter esset electus:& in hoc non prohibetur hic prout dicitur : & infra de renuntia. post translationem in gl.quæ incipit,quia ergo ad fi.Item arg. contra infra de simo.nobis fuit.Sol.ut ibi.

† Alias, eis quib.

ɔ Nisi eui dens utilitas ecclesiæ hoc requirat, secundum Hos.& sic põt solui contrariũ de c. ꝑsentium.secũdum Hos. Ioã. And.

Episcopus i simplici beneficio simoniace adepto dispẽsat : secus in prælatione.

c Dispensatio. Commune igitur est ambobus.s.dignitati & beneficio sic obtentis, quod necessaria est dispensatio ut posit ad eam reassumi. Io. And.

d His quibus. Tempus statutũ à canone.duob.modis intelligitur hoc.s. quia in ecclesijs cathedralibus & regularibus dantur tres menses. s.e.ne ꝓ defectu. in minoribus dignitatibus siue beneficijs dãtur sex menses.j.de concess.præben. nulla.

Glos.sequens obijcit,et soluit.solutioni obijcit: & respondet. In fine ponit duos intellectus capituli.

e Currit. Sed mirum vr dicere litera ista, ꝙ tempus currit illis qui agere non possunt.unde contraria plura signantur.j.de concess. præben. quia diuersitatem. & j.ne se.uac.per totum.& j.præscrip.placuit. & ca. de quarta. Item tempore schismatis non currit.j. de præscrip.cum nobis olim. Item filiosami. non currit tempus.sed isti,loco filijsami. habentur, quia sunt in pote-

potestate superioris: vnde non debet eis currere præscriptio. C. de an. excep. l. j. §. ult. C. de bo. mat. l. j. i fi. Ratio potest esse: q̃a licet interdicta sit eis electio, nõ debent ipsi propterea ius suum negligere & prouisionem ecclesiæ, sed diligentes debent esse, & petere licẽtiã intra tempus: quia negligẽtibus iura nõ subueniũt. ff. ex quib. cau. maio. non enim. & negligentiæ ignosci non debet. ff. de eden. l. ueluti. ĩ prĩ. nec stultis solet succurri, sed errãtibus. ff. de iu. & fac. igno. l. regula. §. si quis ius. in fi. & ei etiã qui ualetudine impeditur, tp̃s currit si nõ mãdauerit per alium actionem mouendam. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. j. §. plane. & ei q̃ appellare non potest iusta de causa, currit tẽpus appellationis nisi hoc coram publicis personis fuerit protestatus, aliter negligẽtia obesset ei, non obstãte illa clausula infra de appel. si iustus metus. si. j. & off. ord. pastoralis. Et ita in mora sunt quæ debet eis obesse. nã mora nocet. ff. de usur. mora. & non potest purgari in isto casu. j. de sup. neg. præla. licet. & c. seq. Contra, mora potest purgari: quia si promitto tibi Stichum, & offero tibi illum post moram, purgatur mora. ff. de verb. oblig. interdum. §. ult. ff. si quis cau. & si. post tres. Item si ego fui in mora agendi tecũ, & interim mortua sunt animalia mihi subtracta, mihi mora non nocet. ff. de vi. & vi ar. l. pe. Sed uerũ est, quod in hoc casu nocet mora, nec põt purgari, cum ius non habeant eligendi, quia translatum est ad superiorem. unde si eligerent, nulla esset talis electio: sicut nulla est sententia illius, qui amisit iurisdictionem. j. de off. dele. cũ super. Loquitur cap. istud cũ de cõsuetudine alicuius loci eligere non possunt, nisi primo licẽtia impetrata a superiore. ar. s. eo. cũ inter uniuersas. Vel intellige cum superior qui habet potestatẽ interdicit, ne sine ipsius speciali mandato ad electionem procedãt, sicut sæpe facit papa uel eius legatus.

† Late Feli. c. cũ inter. col. x. de p̃scrip. deci. d. c. cũ inter. col. viij.

[a] Cõcor. l. seruus. ff. qd' vi aut clam. & l. serui⁹ & s. de cõsue. c. pe. & de præben. eum qui. li. vj.

† Alias, statuta.

Mora an possit purgari.

fuerit licentiam huiusmodi postulandi. †

TITVLVS VII.

DE TRANSLAtione episcopi.

Innocentius tertius Antiocheno Patriarchæ.

Patriarcha qui confirmatũ in archiepiscopum transfert ad sedem episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur. Ioan. Andreas.

CAP. I.

Cum ex illo generali priuilegio [a] quod beato Petro & per eum ecclesiæ R. dominus noster indulsit, canonica postmodum manauerunt instituta [b] † continentia maiores ecclesiæ causas ad sed. apost. perferendas, ac per hoc translationes [c] episcoporũ & sedium mutationes, [d] adsummũ apostolicæ sedis antistitem de iure pertineãt, [e] nec super his quicquam præter eius assensum debeat immutari. Miramur quòd L. Apanieñ. electum in tripolitanam ecclesiã trãstulisti, & nouo quodã mutationis genere paruificasti maiorem, & magnũ quodammodo minorasti, episcopare archiepiscopum, imò potius dearchiepiscopare præsumens. Licet enim dictus L. nondũ fuisset in archiepiscopũ consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrauerat, sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valiñ. episcopum asseruit confirmasse. [f]

DE TRANSLATIONE episcopi.

Viso de quibusdã modis quibus prouidetur ecclesiis, restat uidere de translatione episcoporum per quam ei etiam prouidetur. De materia tituli habetur. vij q. i. per totum. De hac materia tractatur. vij. distin. & xxi. q. ij. per totum.

Cum ex illo. Continet quatuor partes. Prima probat translationes episcoporum soli papæ competere. Secundo narrat reprehensibile factum patriarchæ: ibi, Miramur. Tertia ibi, Licet. respondet tacitæ quæstioni. Quarta ibi, Ne igitur pœnã im

ponit. Ioan. And.

Glossa sequens ponit differentiam inter imperium, & papatum.

[a] Priuilegio. Quo uidelicet prætulit eam cunctis ecclesijs. xxj. dist. in nouo. & c. quamuis. & i hoc differt à papatu imperiũ: quia Imperator habet suã iurisdictionem à populo. insti. de iure natu. §. sed & quod principi. & C. de vet. iur. enucl. l. j. §. enim ĩ authen. quomodo oportet episco. colla. iiij. ubi dicitur quod ab eodẽ principio sũt, [2] sed Romana ecclesia uoce domini tm̃ prælata est: ut hic, & xxj. dist. quamuis.

[2] Dicit Host. Oĩs ptãs est a Deo: & patet ad Roma. 13. ergo largo respectu potestas principis est a Deo de maioritate verò papæ remittit. j. qui fi. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. Ioã. And.

[b] Instituta continentia. quia quæstio religionis & fidei ad Petrum tm̃ referenda est. xij. dist. præceptis. & xxiiij. q. j. quoties. & xvj. q. j. frater noster. & xxiij. q. vlt. conuenior.

[c] Translationes. & depositiones. iij. q. vj. quamuis. & c. dudum. & infra. c. proxim. & vij. q. j. mutationes.

[d] Mutationes. vij. quæstione prima. temporis qualitas.

Glossa seq. ponit versus de casibus reseruatis.

[e] Pertineãt. Quæ sint illa quæ ad solum papam pertineant, his versibus comprehende: Restituit papa solus, deponit & ipse. Diuidit, ac unit, eximit, atq; probat. Articulos soluit, synodumque facit generalem. Transfert & mutat: appellat nullus ab illo. De singulis istis, habebis conc. j. de exces. prælat. sicut unire. & j. de off. deleg. quod translationem. in gl. hæc sunt.

Glossa seq. ponit opi. quæ soluit contrariũ: contra quam textum coadiuuans signat contrarium. ponit duas opin. quarum primam repetit, deinde soluit.

[f] Confirmasse. Secundum quosdã factũ narrat, quia ante pallium receptum non potest cõfirmare quia in pallio plenitudo pontificalis officij cõfertur. infra, de vsu pal. nisi specialis. arg. s. de ele. q̃ sicut. circa fi. ar. s. de elec. suffraganeis. Dicunt quidã, quod illa nõ tenet. Alij dicunt, quod confirmare potest, & omnia alia facere, quæ sunt iurisdictionis: ut hic, & s. de ele. transmissam. & cap. nosti. quia in confirmatione consequitur omnia quæ sunt iurisdictionis: & confirmare iurisdictionis est: quia eo confirmato potest conferre beneficia. supra, de ele. nosti. ergo eadem ratione confirmare, quia capitulum uacante sede confirmat. infra, de maior. & obed. cum olim. & capit. is qui. argumen. uel comprouinciales episcopi. lxiiij. distinctione quia per ambitione s. argum. infra, de hæret. ad abolendã. §. quoniam. & arg. infra, de concess. præben. nulla. multo fortius electus cõfirmatus. sed videt

quod tunc ad papam spectet confirmatio.c.dist. quoniam.& infra,de conces.præben.quia diuersitatem. illud est uerum,quod electus in archiepiscopum cōfirmatus omnia quæ sunt iurisdictionis potest,& non q̄ sunt ordinis.vnde licet posit cōfirmare electos, illos tamē cōsecrare nō pōt ante palliū acceptū.j. de conse. eccle. uel al. aqua. & illā de electio. quod sicut infra, de concesion. eccle.decreta. suffraganeis, quidā volunt intelligere,qn̄ nō est in mora: & illā,quod sicut. qn̄ est in mora petendi pallium. Alij dicunt, quod illa decret. suffraganeis. nō tenet. Et tu dicas & credo verius, qd̄ decr.illa, suffraganeis. teneat, & quod electus in archiepiscopum confirmatus,potest cōfirmare suffraganeos suos:ut hic innuitur: a & potest mandare suffraganeis suis ut electū debeant consecrare,licet ipse hoc facere non posit. Video enim quod ipe non potest clericum ordinare, & tamen potest mandare alicui episcopo,ut ordinet. hoc idem faciunt abbates exempti de clericis suis: quia faciunt illos ordinari per episcopos: quos ipsi non ordinant sine licentia eorum prælatorum: multo fortius electus talis potest mandare hoc suffraganeis: & hæc est ratio, quia per hanc demandationem nihil committit, cum ipsi episcopi & ordine & consecratione quam habent,facere possunt nec deest illis nisi quod conferendus non est de sua iurisdictione.nec sequitur, hoc facere non potest, ergo non potest alijs mandare. instantiam habes in abbatibus exemptis, & in electis confirmatis, argum.vij. quæst.j.pontifices.

Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia [a] tribuatur, te ab episcoporum confirmatione duximus suspendendum.

Idem decano & capitulo Andegaueñ.

Electos in episcopos & confirmatos, transferre potest solus papa.

CAP. II.

INter corporalia,& spiritualia eam cognouimus esse differentiā, quod corporalia facilius [b] destruuntur quàm construantur: spiritualia [c] verò facilius construuntur, quàm destruantur. [d] Vnde iuxta canonicas sanctiones, episcopus [e] honorem dare potest,solus auferre nō potest. Episcopi quoque à metropolitanis [f] suis, munus consecrationis accipiunt, qui tamen non possunt, nisi per Roman. pont. [g] condemnari. Cū ergo fortius [h] sit spirituale uinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotēs Deus spirituale coniugium, quod est inter episcopū & ecclesiā, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluendū, qui dissolutionem etiā carnalis coniugij, quod est inter uirū,& fœminam, suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, ut quos Deus coniunxit,homo non separet. [i] Non enim [k] humana,sed potius diuina [l] potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, depositionem,aut cessionem,authoritate Rom.pon. (quē constat esse vicarium [m] Iesu Christi) episcopus ab ecclesia remouetur, & ideo tria hæc quæ præmisimus, non tam constitutione canonica,quam institutione diuina soli sunt Romano pont.reseruata.Sicut autē episcopus consecratus sine licentia Ro.pont.suam non debet ecclesiam derelinquere, sic & electus confirmatus: [n] cùm non

a Cōcor. tex. in l.si quis. cum no.p Bar. C. de dec. lib.x.& c. indemnitatibus.§. si uero. de elec. li.vj.

a Cæteris audacia.Sic infra e.quanto.arg.quod pœna unius,est metus alterius.ij.q.vij.quia propter. & j. de sta.re.ea.quæ. Item punitur quis in eo in quo delinquit.infra,de tempo.ord.literas.& infra eo.quāto.

INter corporalia. Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur exordium. In secūda facti narratio:ibi, Sane & ibi debet incipi casus in terminis.Et prima subdiuiditur in tres. Prima probat coniugium spirituale dissolui non posse,nisi per papā.Secūda ibi,Sicut autem.probat uinculū spiritualis coniugij,esse inter electum cōfirmatum,licet cōsecratus non sit,& eius ecclesiam. Tertia ibi, Sed neque, soluit cuiusdam canonis contrarietatem. Ioan. And.

b Facilius.Hoc est generale. nam & peculiū facilius reuocatur quam constituatur.ff.de pecu. non statim. & possessio facilius amittitur(quia solo animo) quam acquiratur: quia ibi necessarius est actus corporalis. ff.de acqui.poss.possideri.§.in amittenda.

c Spiritualia.Tamen spiritualia nisi legaliter cōseruentur,de facili destruuntur.xl. dist.sicut.sed illud intelligas quo ad destructionem virtutum, quod fit per peccatum. unde dicitur, qui peccat ī uno,factus est omnium reus.j. de re iudi.defleat. & qd̄ dicit hic, referas ad sacramēta huius modi,scilicet ordinationes, consecrationes & similia, &c.

d Destruantur. Vnde lex dicit qd̄ difficilior est dissolutio matrimonij. quam coniunctio. C. de repu. consen su. in princ.

e Solus.xv.q.vij. cap.ult.

f A metropolitanis.lxiiij.dist. cap. proxi.

g Roman.Pon.& iij. q. vj. quamuis dudum.& supra. c. j. ij. & iij.

h Fortius.Id est dignius. quoniā carnale ī veritate fortius est: quia dissolui non potest, etiā si interueniat consensus papæ, & iporum cōiugum,imo manēt coniuges separati,scilicet propter fornicationē. xxxij.q.iij.cap.j.& ij.& j. de iureiur. tua nos. & durat vsq; ad mortē.vij.q.j.sicut alterius.j.de sepul.de uxore.nisi in casu ante carnalem copulam. infra, de conuer.coniug.ex publico.spirituale uero coniugium in multis dissoluitur casibus,translatione, renunciatione,& depositione authoritate papæ: ut supra cap.proxi. & ideo minus est forte, sed dignius.

i Homo non separet.xxxiij. q.ij. an quod in subditis. & c.quos Deus.

k Non enim. Responsio tacitæ quæstionis. Diceret aliquis, quotidie dissoluuntur. & ipse respondet, non enim, &c.

l Diuina Et sic quod fit authoritate papæ, dicitur fieri authoritate Dei, & est uerum, si iusta causa hoc faciat. xxiiij. quæst. j. quodcunque. & quæst. iij. si quis non recto iudicio.

m Vicarium. Et tamen successorem piscatoris. xxiiij. q.j. quoniam vetus.& episcopus dicitur etiam vicarius Christi.xxxiij.quæstione v.mulierem. & successores sunt episcopi aliorum apostolorum.lxviij.distinct.quorum vices.

n Confirmatus. Ante ergo confirmationem potest: quod verum est. adhuc tamen habet tenue ius, cum posset repelli per exceptionem, infra, de accus. super his.

Cui.

debeat in dubium reuocari, quin post electionē & confirmationem canonicā inter personas eligentiū & electi coniugium sit spirituale contractum, cui a profecto episcopalis dignitas nihil addit b: cùm quis episcopali præditus dignitate nullius c tamen ecclesiæ possit esse episcopus: quemadmodum de illo contingit, qui oneri pontificali renuntiat, non honori d. Vnde cùm non sit maius uinculum episcopi ad ecclesiam, quàm electi: maxime cum fuerit cōfirmatus, imò idem penitus & non aliud: idem iuris e obtinet in utroque. Sicut ergo episcoporum translatio, depositio, & cessio, sic & electorum f post g confirmationem (spiritualis coniugij ratione) soli est Romano pontifici reseruata, licet usque ad tempora ista, qd' cautum fuerat de episcopis, expressum non fuerat de electis: propter expressam tamen similitudinē h uel indemnitatē potius nemini poterat uideri dubiū subtiliter intuenti: cùm de similibus idem iudicium sit habēdum. Sed neq; i illud quod in canone legitur de electo, ut si ultra sex menses k per suā negligentiam retinuerit ecclesiam uiduatam, nec ibi nec alibi donum consecrationis accipiat, imò metropolitani sui cedat iudicio: aliter intelligentibus poterat suffragari cùm non intelligatur ecclesia uiduata, quasi sponsum non habeat, sed quia sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quò ad quædam l quasi uiri maneat solatio destituta: sicut iuxta communem modum † loquendi illa dicitur ecclesia uiduata, quæ licet episcopum habeat, inutilem m tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam n: ut sicut metropolitani iudicio electus deijcitur, ita etiam ad aliam ecclesiam possit transferri, præsertim cum nec sine authoritate o Ro. pontificis fiat cessio uel deiectio memorata: qui ut hæc possent, ex canone illo metropolitanis indulsit. Vnde si circa translationem idem fieri uoluisset, quod de cessione dixerat, & de translatione poterat expressisse, & ꝙ nō est sanctorum patrum decreto sancitum, superstitiosis p non est adinuentionibus præsumendum: præsertim cum nonnunquam intelligatur prohibitum, quod non inuenitur q concessum. Sanè quoniam Turoñ.

† Alias usum.

a Cui. Scilicet coniugio spirituali.

b Nihil addit. Consummatur tamen in consecratione illud matrimonium. infra. eo. licet.

c Nullius tamē. Ergo non probat hoc esse, ꝙ ab hoc contingit abesse. C. de probat. neque natales. & C. unde cog. non hoc. & ĩ. de resti. spolia. cū ad sedem. in fin. arg. ĩ. de resti. cum tu. & xxxviij. dist. quæ in ipsis.

d Non honori. ĩ. de or. ab episcopo qui renun. epis. c. j.

e Idem iuris obtinet in utroq;. Quia de similibus simile debet esse iudiciū. s̃. de elec. dudum. similis enim æquitatis ratio similia iura suadere debet. C. ad le. Fal. l. ult. ĩ. de confir. utili. uel inutili. cū dilecta.

f Sic & electorū. Quod dictum erat de episcopis, prorogatur ad electos confirmatos: sicut ꝙ dicitur de uxore, prorogatur ad sponsam. ff. de iure dot. si sponsa. ff. de fun. dota. lex Iulia. C. de bo. quæ libe. non fine. in fin. ĩ. đ iure iur. quēadmodū. ar. C. qui po. in pig. ha. l. ult. in fin.

g Post. Ergo ante confirmationem potest.

h Similitudinem. Argu. ꝙ de similibus simile debet esse iudicium. Argu. contra. xxviij. q. j. sic enim. uer. perinde. & xxvij. quæsti. j. nuptiarum. circa medium.

i Neque illud. Hic respondet tacitæ quæstioni quæ posset fieri per ca. c. distin. quoniam quidem. quia ibi dicitur. ꝙ ecclesia quæ habet electum confirmatum, appellat uidua, & ille cedit iudicio metropolitani, & hic dicit, ꝙ non potest sine licentia papæ. Papa respondet huic obiectioni, quia nō uidetur uidua nisi quo ad quædam. Item nec obstat illud ꝙ de cessione subsequitur: quia illud statutum fuit ad pœnam.

k Sex menses. Melius diceret si ultra quinque: quia de quinque mensibus dicitur in canone illo, r cuius sententia hic ponitur.

r Illo. scilicet ca. j. 100. dist. qui debet intelligi de quinq; mensibus cōpletis, & hic tex. de vj. mēsibus inchoatis. Ant. Bur. Pan. hic. Alex. Ias. in le. q. ante cal. de uer. obli. in l. ij. §. fin. si certum peta.

l Ad quædam. Illa. s. quæ ministerium consecrationis desiderant. supra de elect. transmissam.

m Inutilem. In alijs etiam mortuus reputatur. ꝓbat etiam de pœ. di. j. c. facilius. §. hoc idē probatur. & ca. scindite. & qui inhabilis est ad agendum, nullus dicitur. ff. ꝙ cuiusque uni. l. j. §. pe. & ff. q satis. cog. l. iiij. & ulti. & ff. ad Velleia. quamuis. §. si conuenerit.

n Ad gratiā. Arg. ff. đ exce. rei iu. cui dēter. pœna enim non debet tribuere alicui immunitatem. ff. de interd. & releg. relegatorū. §. ulti. & l. sequen. nec cōuerso gratia debet trahi ad pœnā. C. de legi. ꝙ fauore. & ꝙ ꝓuisum est ad concordiam trahi non debet ad noxā. xlv. di. licet.

o Authoritate. Romani pōtificis. Scilicet generali.

p Superstitiosis. ij. q. v. consuluisti. & ꝙ apostolus non definit, nec nos definire debemus. xxxj. quæst. j. quod si dormierit.

Glossa seq. arg. alle. vij. iura, in contrariū alle. vj. et unam solu. interserit. In fin. soluit distinguendo.

q Non inuenitur. Arg. ꝙ non est concessum. intelligitur prohibitum. ff. de colle. illi. l. j. ī prin. ff. de don. filius. & xviij. q. ij. hoc tantum. & ix. q. iij. conquestus. xxxij. dist. de illo clerico. & lv. di. si euangelica. ff. ꝙ cuiusque uni. nulli. ff de postu. l. j. §. ait prætor. Regula ista locum habet in iudicijs stricti iuris: quia quicquid adstringendæ obligationis causa dictū est nisi id uerbis exprimatur, omissum intelligitur ff. de uer. obli. quicquid. & in arbitrijs id locum habet. ĩ. de arbi. cum dilectus ff. de arb. si cum dies. §. plenū. & l. quid tamen. in fi. & in priui. ĩ. de deci. ad audientiā. & ĩ. e. licet. & ĩ. de priu. si de terra. secus est ī iudicijs bonæ fidei. Hic sumitur contrariū arg. omnia concessa intelliguntur quæ nō sunt expresse prohibita, & habet locum in iudicijs bonæ fidei prout sequitur, quia ibi omnia intelliguntur uenire in iudicium, nisi ex-

Cōceſſum intelligiť quod expreſſe nō prohibeť.

preſſe prohibeātur. ĩ.de cau.poſ.cum eccleſia.!& ff.de iud.ſolemus.ff depoſi. Lucius. ſecus in beneficijs quę latiſsime ſunt interpretanda. ĩ.de uerb. ſig. olim. & ĩ.de do. cū dilectus.in fi.& ſecus in abſolutionibus. ĩ. de ſen.excom.nuper.Ar.contra ꝙ illa.ſ.intelliguntur cōceſſa q̄ expreſſe nō inueniunť prohibita.xxx.q.iij.illud.& q. iiij. q ſpiritualem. & xvj.q. j.ſunt nonnulli. & ff.de procu.mutus. §.j.& v.di. ad eius. & ff.de teſti. l.j. & xxviij.qō.j.iā nūc. in uerbo illo. & hoc nō uetat dominus.Super hoc conſueuit dici, ubi cōſtitutio ꝓmulgata fuit affirmatiue a, intelligitur conceſſum niſi reperiať prohibitum patet exemplū xxxj. qō. j.Deus maſculum. & c.ſeq. ꝙ ſi dormierit. Si uero negatiue fuerit expreſſe promulgata ſemper intelligitur prohibitum, maxime ubi fuerit eadē ratio niſi inueniať conceſſum. exemplum patet xxxiij. q.v.ſi non licet.nā cuncta licerēt niſi iura uetarent.

a Vt quod quis poſſit matrimoniū cōtrahere:& in ſuo ędificare: licebit ergo tertio & pluries ædificare & contrahere. Ioā. And.

† Cōcor. l.in ꝑsbyteris. C.de epiſ.& cleri.& ff.de pœ.l.mortis.§. iſte ferc.

a Tanquam maiores.xl.diſ. homo Chriſtianus. & ff. de re mi. omne.§. q manus. iuxta illud.Oē animi uitiū tanto conſpectius in ſe Crimē habet, quanto maior qui peccat habetur. Iuuenalis.

b Ex ſimplicitate. Simplicitati em̄ ꝑcendū eſt. lxxxvj. di. tanta nequitia. & ĩ. de re. permu. cum uniuerſorum. ubi plures concordātiæ ſunt ad hoc.

c Perdurante.i.ſi adhuc durāt in ſuo ſenſu. ſimile lxiij. di. quanto. & ſ̃. de elect.bonæ memoriæ. Cremonen̄. & ꝙ ibi dicit, de gratia ſolummodo dicitur, quia ille debuit utraq; priuari:ſed quia ex ſimplicitate hoc contingit, pepercit illi ſimile ĩ.de re.permu.cum uniuerſorum.& capitulum ꝙ ipſum recepit. priuari debuit ea uice eligendi poteſtate. ſi papa cum repuliſſet, uel cum eo non diſpenſaſſet. ĩ.eo.ca.proxi.

archiepiſcopus electū Abricen.per metropolitanū ſuum confirmatum, in eccleſiam ueſtram præter authoritatem ſedis apoſtolicæ transferre præſumpſit, et in epiſcopum conſecrare, quem Rothomagen. archiepiſcopus citra mandatum noſtrum abſoluit, & ei licentiam tribuit tranſeundi: prædictos archiepiſcopos à conſecratione & confirmatione pontificum, epiſcopum uerò ab executione pōtificalis officij. Bituric. archiepiſcopus iuxta mandati noſtri tenorem ſuſpendit. Et quāuis ijdem archiepiſcopi, tanquam maiores a plus exceſſerint in præmiſsis, † præfatus uero epiſcopus minus (utpote illorum tanquam maiorum errorē ſecutus) nos tamen intellecta eorum cōfeſsione ſpōtanea, & ſupplicatione deuota, ueniam errori dedimus, q͞a non ex malignitate, ſed ex ſimplicitate b peccauerunt. Et quoniam præfatus epiſcopus, qui minus peccauerat, ſæuerius fuerat caſtigatus, reatum ſuum recognoſcēs humiliter & deuote, ac miſericordiam poſtulans, & iudicium non requirens: nos intuentes, quòd licet ſibi munus conſecrationis impenſum, nec prioris eccleſiæ ipſum pontificem fecerit, nec ſecundæ, cùm ad primā non fuerit cōſecratus, & ad ſecundā (priori uinculo perdurante c) nō potuerit d canonicè conſecrari adhuc coniugaliter alteri alligatus: ei tā à uinculo prioris eccleſiæ, quā à pœna ſuſpenſionis penitus abſoluto, de benignitate ſedis apoſtolicæ duximus cōcedendum ut priori conſenſu hactenus perdurante, Andegauen. eccleſiā ſtudeat gubernare.

d Non potuerit. Et ita quòd uoluit nō potuit, & ꝙ potuit noluit infra de offi.dele.cū ſuper.& C. ſi quis ſibi uel alteri. multū.& C.de iure dot. ſi genero. & ff.de hære.inſti.quoties.Arg.contra.C. de inſti. ſub condi. fac.l.ſi teſtamentum.

Idem epiſcopo & Petro ſcholaſtico Maguntí.

Epiſcopus qui propria authoritate de ſua eccleſia ſe transfert ad aliam, carebit utraque.

CAP. III.

QVanto pſonā e Hildeſen.epi: & infrà. Ipſe uerò relicta Hildeſe.eccleſia ad Herbipolē. eccleſiā authoritate propria ſe tranſtulit. Non attendens, qđ ueritas in euāgelio proteſtatur. Quos Deus coniunxit f, homo non ſeparet.& pt͞atem trāſferendi pontifices ita ſibi retinuit dn̄s & magiſter, ꝙ ſoli beato Petro uicario ſuo, & ꝑ ipſum ſucceſſoribus ſuis, ſpeciali priuilegio tribuit & cōceſsit: ſicut teſtať antiquitas g, cui decreta patrū ſanxerunt reuerentiā h exhibendā, & euidenter aſſerunt ſacrorū canonū ſanctiones. Nō enim homo, ſed Deus ſeparat quos Ro. pont. qui non puri hominis i, ſed ueri Dei uicem k gerit in terris) eccleſiarum neceſſitate uel utilitate pen-

Matt. 19

QVanto. Primo narrat factū. Secūdo aggrauat: ibi, Nō attendens. Tertio punit: ibi, Ne autem. Ioan. And.

e Quanto perſonam. Hoc.c. & c.ſequens, & illud.c. ĩ. de ma. & obe. humilis. & đ cle.exc. mini.illud. de eadē materia loquūtur.

f Coniunxit. xxxiij.q.ij.quos Deus. & c.an ꝙ.& xxx.q. j.ad limina.

g Antiquitas. Sic xxv.q.j.contra ſtatuta.& ix.q.iij.conqueſtus.& antiquitas uenerāda eſt.ij. q.vj.anteriorū.ſ̃.illud.& ff. de iure immu.l.ſemper. mos enim retinēdus eſt fideliſsimæ uetuſtatis. C.de teſta.l. teſtamenta.

h Reuerentiam. tanquam iuri ſcripto.ix.di. eccleſiaſticarum: & ca.catholica.& ĩ.de cauſa poſ.cū eccleſia.

i Puri hominis. ueri tamē hominis qui etiā aliquid eſt ſecundū ꝙ homo. ĩ.de hæret.cū Chriſtus. & eſt uerus Deus, & uerus homo.ſ̃.de ſumma trinita.& fi.ca.capi.j.

k Veri Dei uicē. Vnde dicitur habere cæleſte arbitriū. C.de ſum.tri.l.j. in fi. & ideo etiam naturā rerum immutat, ſubſtantialia unius rei applicādo alij.ar.C. cōmunia de le.l.iij. & de nullo poteſt aliq͂d facere.de rei uxo.ac. l. una.in princi.de conſe.di.ij.reuera. & ſententiam quæ nulla eſt, facit aliquam.iij. q.vj.hæc quippe. quia in ijs quæ uult, ei eſt pro ratione uoluntas.inſti.de iure natu.§.ſed ꝙ prin. nec eſt q ei dicat cur ita facis:de pœ.!di.iij.§. ex perſona. alias eſt.c.quamuis.ipſe enim poteſt ſupra ius diſpenſare. ĩ.de conceſ.præben.propoſuit. Idem de iniuſtitia

Papa de nihilo aliquid facere poteſt.

tia poteſt facere iuſtitiã corrigẽdo iura & mutãdo. ĩ. de app ut debitus. & ĩ. de conſang. & affi. nõ debet. & plenitudinem obtinet poteſtatis. ij. q. iiij. decreto.

a Exemplum. Quia facilitas ueniæ præbet incentiuum, &c. xxiij. q. vj. eſt iniuſt. & ſi ea quæ malè uſurpantur, omittim, exceſſus viam alijs aperimus. xxxv. q. ix. loci. & xciij. diſtin. peruenit. & C. de indi. vi. l. ij. in fin. prorogatur em̃ vitium niſi per coerctionem diſciplinæ ſubſequat̃ correctio. xxj. q. ij placuit. in fin.

† Cõcor. tex. in l. capitaliũ. §. pen. ff. de pœn. & in l. ſi qs in ſuo. C. de inof. &c. teſta.

b Notorium. Notorium eſt, quod tranſiuit, ſed quod ſine licentia tranſiuit, non eſt notorium. ſi. ĩ. de cleri. excommuni. miniſtrant. illud.

c Illicite. Ipſum recipiendo ſine licentia papæ. ſic ſ. titu. proxi. bonæ. nõ poſtulando.

d In quo peccauerunt. Sic ſupra. ca. proxi. ĩ. de temp. ordi. literas. & infra, de off. delega. cum olim.

e Suſpendimus. Per ſententiam, & ſic non ipſo iure. ſic. ſ. de ele. cumana. in fi. Sic arg. cõtra ſupra tit. proxi. bonæ. vbi uidetur, quòd ipſo iure ſũt priuati. & ideo expone ſuſpẽdimus. id eſt ſuſpenſos denunciamus.

† Alias, minus ꝓuide.

f Debebat. Sua authoritate, imo ĩ ea uocatione ĩ qua vocaterat, debuit ſecũdum apoſtolũ permanere: ut xxj. q. j. clericus.

g Canonicas. vij. q. j. ſi quis eps.

h Maiorem. Maxime: quia idem ſi ad parem uel minorem. Ber.

ſata non humana ſed diuina potius authoritate diſſoluit: & infrà. Ne autẽ facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum a † (quod quidem ſi uerũ eſt, non poteſt non eſſe notorium) b ſibi præcipimus ut adminiſtrationem Herbipo. eccleſiæ penitus derelinquat: & ĩfrà. Cæterùm quoniã Herbipo. eccleſiæ canonici uota ſua in ipſum prorſus illicitè c cõtulerunt, uolentes (ſicut dignum eſt) ut in eo puniantur, in quo peccauerunt d eligẽdi eos hac uice ſuſpendimus e poteſtate: & infrà. Quia uerò Hildeſen. eccleſiã cui fuerat alligatus, unde ſecundum apoſtolũ ſolutionem quærere non debebat, f nimis improbè † dereliquit: ne ad ipſam redeat vlterius, diſtrictius prohibemus: cùm ſecundũ traditiones canonicas g qui ad maiorem h ſe plebem trãſtulerit, à cathedra repelli debeat aliena, & carere propria: ut nec illis præſideat, quos ꝑ ſupbiã ſpreuit, nec illis quos per auaritiam concupiuit.

Idem Brãbur. epiſcopo & ſcholaſtico Maguntiñ.

Solus papa transfert epiſcopos, & indulgentia per eum ſuper tali translatione conceſſa ad literam ſeruanda eſt.

i Dicit Hoſtiẽ. ꝙ Ambr. loquitur de matrimonio cõtracto, quod ſine dubio aut ſtatim tenet, aut nõ tenet. Ioã. And.

Licet in tantũ. Primo ponit dictũ. Secũdo recitat factum. Tertio reſpondet cuidam obiectioni. Secunda ibi. Hoc autem. Tertia ibi, Nec illa.

i Licet intantũ Secũdũ ꝙ uerba iſta ſonare uidẽtur, colligitur ꝙ quis poſſit habere principiũ matrimonij ſine medio & ſine fin. Sed cõtradicit Ambroſius ı dicẽs ꝙ ſacramẽtũ matrimonij aut plenũ eſt, aut nullũ: quia matrimonium res eſt indiuidua & ſimplex, ſicut & carnale matrimoniũ, qd' eſt cõiunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ retinens conſuetudinem. ĩ. de præſum. c. illud. & xxvii. q. ij. §. j. & inſt. de pa. po. §. ij. Rñ. iſta uerba poſſunt referri ad ſolẽnitatem potius, quam ad ſubſtantiã matrimonij. Vnde dicas, ꝙ ꝑ. tanto dicitur initiatũ: quia poſt electionẽ ab ea non pñt recedere electores. ſ. de ele. cũ inter canonicos. imo hodie ẽt ante electionem publicato tamẽ ſcrutinio variare non poſſunt. ſ. dẽ ele. publicato. & poſtea ꝑ cõſenſum electi ꝑficit̃, & in cõfirmatione fit ratum, ita qd' amplius per ſe renunciare nõ põt. ſ. eo. inter corporalia, & in cõſecratione cõſummatũ intelligitur, & hoc tñ quo ad illa q̃ miniſteriũ conſecrationis deſiderãt. ar. ſ. de elec. trãſmiſſã. ſed quo ad uinculum cõiugale, cõſecratio nihil operatur. ſ. eo. ĩter corporalia. ſic & in carnali matrimonio iſta poſſunt cõſiderari per ſponſalia, q̃ ſunt futurarum nuptiarũ promiſſio. xxx. q. v. noſtrates ı quodãmodo uidetur initiari, q̃a ꝑ illa ad matrimonium ꝑuenit̃. ff. de ſpõ. oratio. ꝑ cõſenſum animorum contrahitur & efficitur ratũ, ita ꝙ nũquã poſtea ſeparãtur, niſi añ carnalẽ copulã cã religionis. ĩ. de cõuer. cõiu. ex publico. per cõiunctionẽ corporũ cõſummatur. ĩ. de diuor. quanto.

CAP. IIII.

Licet intantum: i & infrà. Sicut legitimi matrimonij vinculum qd' eſt inter virũ & vxorem, homo diſſoluere nequit, domino dicente in Euangelio, Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: ſic & ſpirituale fœdus coniugij, quod eſt inter epiſcopum & eccleſiã: quod in electione nunciatur ratum, in cõfirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatũ, ſine illius authoritate ſolui non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri, & vicarius Ieſu Chriſti. Hoc aũt C. quondam Hildeſen. epiſcopus non attendens ad Herbipolen. eccleſiam propria temeritate tranſiuit: & infrà. Nec illa præde. no. indulgentia, præſumptionem excuſat ipſius, ſed ambitionem accuſat, cùm in ea ſit expreſſum, quòd ſi ad maiorem k uocaretur forſitan dignitatem, eam ſibi liceret aſſumere, dum tamen nihil ei de ſtatutis canonicis obuiaret. vnde licet forſitan, aliquibus videatur l ut indulgentiæ occaſione ipſius, ad dignitatem poſſit tranſire maiorem, ad parem m tamen ipſi tranſire non licuit: cum in maiori digni

Matt. 19

ı Cõcor. text. in l. oratio. & in l. omnino. ff. de ſponſ.

k Maiorem. Quia gradatim cõferuntur honores. ff. de mu. & ho. ut gradatim. & q. ꝓmouẽt, de minori ad mai ꝓmoueri dñt. xciij. di. legimus. ĩ fi.

Honores gradatim conferuntur.

l Videatur. Si alicui uideri poſſit ſed nulli põt uideri. ergo nec huic. ſic viij. q. j. Moyſes. & arg. xxxv. q. v. ad ſedem. verſ. hic ergo inuigilẽt & aciẽ mẽtis ſi pñt intendant. q. d. nõ poſſunt. & xxiiij. q. iij. ſi habes. verſi. ſi inuenirentur idonei, &c. Sed Aug. dicit ſe neſcire: & licet forſitan hoc uideatur aliquibus, quod poſſit tranſire: non tamen eſt uerum cum perſona prius ſit examinanda ſicut poſtulatio, prout ſequitur.

ADDITIO Tñ uerũ eſt, qd' poterit ſine licẽtia papæ trãſire, & in hoc bñ vr̃ iſtis ſecũdũ Poſt. Io. And.

m Ad parẽ. Sed nonne cõceſſo qd' maius eſt, uidet̃

cōcedi qd' minus est. j. de deci. ex parte. xvj. q. iij. visis. j. de do. pastoralis? [r] Sed dic, quod minus est trāsire ad maiorem quam ad parem uel minorem: quia minus est contra ius cōmune. unde magis est dispensabile transire ad maiorem quā ad parem uel minorē, propter maiorē utilitatem: ut hic dicit.

[a] Postulatio. Sed quare hæc verba priuilegij siue indulgētiæ nō interpretatur papa largissime. vt j. de uerbo. sign. olim? Rñ. ꝙ forma verborū hoc nō patitur. sic infra, de priui. si de terra. & s. de consue. cum dilectus. Itē quia per talem indulgentiā noluit subuertere consuetā examinationem postulationis. arg. C. de inoff. testa. si qñ. & s. de elect. ecclesia uestra. Sed quæro quā utilitatē consecutus fuit iste per illā indulgentiā, siue p istā interpretationem quam hic fecit papa cum potius interpretatio fieri debeat ut res ualeat quā ut pereat infra, de ver. sig. abbate. §. si unus eligitur. & ff. de re. dub. quoties. & infra, de priuileg. in his. argum. opt. & quod hic dicitur sine priuilegio tali hoc fieri non potuisset, & priuilegiū aliquid adijcere debet iuri communi ff. ad muni. l. j. & ff. de legi. si quando. potius enim adiuuari bñficio nos oportet, quam decipi. j. de commo. cap. unico. & ff. commo. in commodato. §. sicut. in fin. Respond. ideo attenuat vires huiusmodi priuilegij, quia per ambitionem obtentum fuit: ut j. q. j. principatus. & Cod. de senatusconsul. l. una. ex eo enim quod aliquid contra ius obtinetur, præsumitur ambitiose obtentum. ff. ad muni. l. j. in princ. Vel dic quod super examinatione non dabitur ei aliqua indulgentia, prout patet ex uerbis istius indulgentiæ. vers. dum tamē ei nihil obstaret, &c. & infra, ubi dicit, & tenor illius, &c. sed in hoc ualebat ei indulgentia: ut si uocaretur ad maiorē dignitatem, poterat consentire: ut per mutuum consensum illius & postulantium initiatum esset spirituale cōiugium: quod non esset si indulgentiam non haberet: quia cōsentire nō posset. s. eo. inter corporalia. ad fi. si enim seruasset indulgētiā, & uocatus fuisset ad maiorē dignitatē, tūc ad illā potuisset trāsire nulla alia licētia petita. qui. n. nō seruat priuilegiū, pdit illud. s. de cōsti. cū accessissent. cū suis cōc. & priuilegium siue indulgētia ista est seruāda, secundum quod in ea continetur. j. de priui. porro. sed iste uoluit ampliare indulgentiam transeundo ad parem, & sine examinatione, & ideo non profuit ei, nec etiam ad minorem sine examinatione: ut patet ex tenore indulgentiæ. Ber.

[e] Item quandoq; trāsire potest ad parē uel ad minorem, ꝓhibitus a maiori. de rescri. sedes. Ioā. And.

tate propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispēsari. Præterea cū postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius indulgētię, non solū uideatur postulationis examinationē, sed p sonæ etiā reseruare, subiungens, dummodo nihil de canonicis obuiet institutis: antequā per eū postulatio [a] examinata fuisset, cui fuerat facienda: nulla ratione debuerat transisse.

TITVLVS VIII: DE AVTHORITATE & usu pallij.

Clemens tertius.

Intra quamlibet ecclesiam prouinciæ suæ, archiepiscopus pallio uti pōt, sed extra nō pōt. CAP. I.

Vm super aliqua re: & infrà. Quæsiuisti quomodo intelligatur quod in forma traditionis pallij cōtinetur, uidelicet, tradimus tibi palliū, ut eo intra ecclesiam [b] tuā utaris. Quod ita intelligitur, uidelicet intra quamlibet [c] ecclesiā prouinciæ tibi commissæ. Si vero te sacris indutum vestibus, ecclesiā processionaliter uel alio modo exire contigerit: tunc tuo pallio [d] minime uti debes.

Celestinus tertius.

Archiepiscopus alteri archiepiscopo pallium suum accommodare non potest. CAP. II.

AD hoc quia quæsitum est à nobis ex parte tua, vtrum liceat tibi pallium tuum, metropolitano alij commodare: & infrà. Inquisi. t. tali respondemus, quòd non uidetur esse conueniens, ut pallium tuum alicui commodes, [e] cùm pallium personam nō transeat, sed quisque cum eo debeat (sic tua nouit discretio) sepeliri. [f]

Innocentius iij. C. presbytero cardi. apost. se. leg.

Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen archiepiscopale. CAP. III.

NIsi specialis dilectio illa: & infrá. Sane si

DE AVTHORITATE & usu pallij.

Visum est supra de postulatis, electis & translatis: sed quia p hos modos assumptos uti pallio decet, si ecclesijs ad quas assumūtur, dignitas pallij debeatur: ideo subijcitur hic titulus. Io. An. De hac materia tractatur. c. distin. p totū. xxv. q. ij. in Galliarum.

Vm sup. Sūt duę partes. In prima ponitur cōsultatio. In secunda responsio. Secunda ibi. Quod ita. Ioan. Andreas.

[b] Ecclesiam. Verba ista habes. c. distin. pallium.

[c] Quamlibet. Signatur contra. j. de verb. sig. cū clerici. Sol. ibi Placentina ecclesia stricte accipitur pro cathedrali tantū: hic large pro qualibet ecclesia suæ prouinciæ, ratio pōt esse, quia per hanc interpretationem nulli fit præiudicium, sed per illā posset præiudicari uasallis [a] ecclesiæ, & cito possent incurrere periurium.

[d] Pallio. Per quod significatur plenitudo pontificalis officij. [3] j. eo. cum sis. & j. eo. nisi. & eo utendum est tantum, inter missarum solennia. c. dist. contra morem. & certis diebus. infra, eo. ad honorem. qui continentur in priuilegio suo. supra eo. tit. c. fi.

[c] AD hoc. Cōmodes. & ita quia pallium personale ē, alijs cōmodari nō pōt, imo nec in alia ꝓuincia pōt uti eo, sine licētia illius cuius est parochia. et si priuilegiū habeat. j. eo. ex tuarū. ea enim q inhærēt personis cū personis extinguūtur. arg. j. de off. deleg. quoniam Abbas. & c. P. & G. ff. de regu. iur. priuilegia insti. de iure na. §. sed quod principi & vij. q. j. petisti.

Glossa sequēs signat contrarium, & soluit, &c.

[f] Sepeliri. De cōse. di. j. nemo clericus. cōtra hoc speciale est de uestimētis sacerdotalibus, & spiritualib⁹, & de pallio. & sic non obst. ff. de religios. & sumpt. fune. §.

[a] Qui iurāt obedire ēpo ecclesiæ. Io. And.

[3] Scio me audiuisse, ꝙ signat eum habere alas ligatas: & ideo super vtrunque brachium extēditur ala ij. qui hoc dicūt, non probant hoc per aliqd' ius, secundum Lau. Ioā. And.

hic est casus

fune. l. si quis. §. funeris. ubi ornamẽta & annuli prohibentur cum cadaueribus poni uel sepeliri, ne forte propterea effodiantur. & cap. nemo. loquitur de laico qui nõ debet inuolui vestibus sacris, secus ĩ clericis.

[a] Nisi specialis. Facit ad primã partem tituli, & prima decisa factum narrat. Secunda factũ aggrauat ibi. Sane. Tertia cõcludit ibi. Tu ergo. Quarta comminatur ibi, Quoniã. Ioan. And.

[a] Nominis. Et ita licet cõsecratus sit in episcopum, non est appellandus Archiepiscopus ante pallij receptionẽ.

[b] Palliare. Palliare debet quis qđ malefecit & reuocare cõgruenter si põt, ne uilescat eius authoritas. ĩ. de accu. qualiter & qñ. & ĩ. de appell. cũ cessãte. ff. de re. iur. quod iussit.

[c] Eligemus. Potius tenemur nos magis diliger, quã aliũ. nã quisq; regulam diligendi proximũ a semetipso accipit, xxiiij. q. v. si nõ licet. & agris tuis sitiẽtibus alij irrigandi non sũt. C. de ser. p̃ses. lxiiij. dist. quia per ambitiones. & C. ut nemo priuatus. l. ij. & quilibet sibi primo faciat eleemosynam, deinde proximo. de pœn. di. iij. sane cauẽdũ. vnde etiã mihi possum consulere, cũ dãno alterius. ff. ad l. Aquil. si quis sum mo. in fi. argu. contra. xxij. q. ij. primum. & xj. quæst. iij. si quis vero.

[d] AD honorem. Duo sunt dicta. Secunda ibi, Alij. Et diuersitatis causam reddit ibi. Qm̃ Ioan.

[d] Ad honorẽ. Sub hac forma verborũ tradit palliũ ad honorẽ dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis & beatorũ Petri & Pauli apostolorũ, & dñi papæ Gregorij. ecclesiæ Romanæ & ecclesiæ talis tibi cõmissæ tradimus tibi palliũ de corpore beati Petri sũptũ ĩ plenitudinẽ põtificalis dignitatis: ut utaris eo ĩtra ecclesiã tuã certis diebus, q̃ exprimũtur ĩ priuilegijs ecclesiæ tuæ cõcessis a Romana ecclesia. ĩ. eo. c. vlti. & hi sunt natiuitas domini, festiuitas sancti Ioannis & sancti Stephani, in circũcisione, ĩ epiphania, in ramis palmarũ, in cœna dñi, in sabbato sancto, tribus diebus resurrectionis, pẽtecostes, in festiuitate s. Ioãnis Baptistæ, & omniũ apostolorũ, in tribus festiuitatibus beatæ Mariæ, in commemoratione omniũ sanctorũ, in dedicatione ecclesiarum, in principalibus festiuitatibus ecclesiæ tuæ, in ordinationibus clericorũ, & in consecrationibus episcoporũ, in die anniuersarij suæ cõsecrationis. & ar. ad hoc ĩ. de fer. c. ult. & de cõse. dist. iij. pronunciandũ.

[†] Alias, Troiacẽ.

[†] Text. sing. Fe. c. qualiter & qñ. j. col. ij. de accusat.

[a] Bern. ad Eugeniũ lib. de cõsideratione. In acquisitiõe salutis tuę nemo tibi germanior, unico m̃ris tuæ. Et Socrates: amico ita prodesto ne tibi noceas. Ioã. And.

Pallium, sub qua forma ṽborũ traditur.

Pallio utẽdũ est certis dieb⁹.

postulatio Troiani [†] episcopi, ad Panormitanam ecclesiam fuisset per nos etiam approbata, non tamen deberet se archiepiscopũ appellare priusquã à nobis pallium suscepisset, in quo pontificalis officij plenitudo, cùm archiepiscopalis nominis [a] appellatione confertur. Tu ergo quod factum est, sic studeas palliare [b], ut id in cõfusionem tuam & ad sedis apostolicæ opprobrium non redundet. Quoniã si oporteat vt nos uel tu ex hoc negotio confundamur, eligemus [c] potius te cõfundi, [†] quàm lædamus sedis apostolicæ dignitatem.

Idem.

Romanus pontifex semper et vbique utitur pallio, alij in ecclesijs suis & certis diebus tantum.

CAP. IIII.

AD honorem [d] Dei: & infrà. Sanè solus Romanus pontifex in missarũ solennijs pallio semper vtitur, & ubique: quoniam assumptus est in plenitudinẽ ecclesiasticæ potestatis. quæ per pallium significatur. Alij autem eo nec semper nec ubiq;, sed in ecclesia sua [e], in qua iurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debẽt uti diebus. Quoniam uocati sunt in partẽ solicitudinis, [f] nõ in plenitudinem potestatis.

Idem Compostellano archiepiscopo.

Archiepiscopus extra suã prouinciam, pallio uti non potest, etiã si hoc habeat consuetudo.

CAP. V.

EX tuarum tenore literarum accepimus, q̃ cùm fuerit in concessione pallij tibi dictum, ut ipso intra ecclesiam [g] tuã vteris, & tibi pro ecclesiæ tuæ negotijs frequẽter extra tuã prouinciã commorãti, uerecundum sit absq; pallio [h] ministrare: (cũ consuetudo [i] sit in Hispania generalis, quòd archiepiscopi extra suas prouincias pallio indifferenter utantur) ut extra tuam prouinciã uti pallio ualeas, indulgeri tibi à sede apostolica postulasti. Licet autem talis consuetudo, dicenda sit potius corruptela, [k] nos tamen de speciali gratia indulgemus [l] tibi, ut si necessitate aliquã præpeditus,

[e] In ecclesia sua. Id est, intra quãlibet ecclesiã suæ p̃uinciæ. ś. eo. ti. c. j. sed extra ecclesiã in processione uti nõ debet. ś. eo. tit. c. j. & sic miles post finitã militiã, cum cingulo non ibit. C. de p̃xi. sac. scri. l. ult. lib. xij. proconsul non utitur insignijs suis prius quã intret prouinciã. ff. de off. procõsul. l. j. fi. est de usufructuario qui scenica ueste nõ põt uti nisi in scena. ff. de usufruct. sed & si quid. §. ij. Ar. cõtra. infra, ut lit. pẽ. a memoria.

[f] Solicitudinis. ij. quæst. vj. qui se.

[g] EX tuarũ. Sunt duæ partes. In prima gratiæ petitio petentis motiuum continens. In secunda petitionis limitata exauditio motiuum reprobans. Secunda ibi, Licet.

[g] Intra ecclesiã. Id est, intra quamlibet ecclesiã prouinciæ tuæ. supra eodem cap. j.

[h] Pallio. Rationabili tamẽ causa uti põt ubiq;. xxxvj. dist. c. qui ecclesiasticis. §. ecce. similiter uidetur, qđ infula [g] possit uti vbique. xxj. distin. cleros & clericos. uidetur qđ ubiq; ĩ. eod. cum suis.

[g] Forte, intra. in his enim non desi gnat plenitudo officij. sicut in pallio. Ioã. And.

[i] Consuetudo. Et mala: & est ratio: quia sicut palliũ fortiter postulanti datur, ut c. di. prisca. ita datũ fortiter custoditur: & si transferat se ad aliã sedem, non tamen cũ eo pallium transfertur. supra, de postu. bonæ. ij. in fi. unde p̃ parte est beneficiũ personale, quia cum persona sepelitur supra, eo. ad hoc. & pro parte locale, quia non transfertur cũ persona ad alium archiepiscopatum, sed remanet ibi supra, de postula. bonæ. ij. in fi.

[k] Corruptela. Sed uidetur, quod non sit corruptela, & quod sit tolerandum. ff. de offic. proconsul. l. j. ubi proconsul utitur suis insignijs ubique, postquam egreditur urbem.

[l] Indulgemus. Hoc ideo dicit: quia non est licitum alicui celebrare uel prædicare in alia prouincia nisi

ad hoc

ecclesiam tibi subiectam accedere forte nequiueris, pro consecrãdis suffraganeis tuis, uel clericis ordinãdis, & ad ecclesiã alienã propter hoc [a] te contigerit declinare: dummodo is ad quem ecclesia pertinet, id permittat, [b] utẽdi pallio [c] in iã dictis casibus [d] liberã habeas facultatem.

Idem.

In qualibet ecclesia suæ prouinciæ permißis diebus, archiepiscopus missam celebrans vti potest pallio.

CAP VI.

Cum sis: & infrà. Vbicunque [e] fueris in Missarũ celebrationibus constitutus, diebus solennibus usum pallij (per quod plenitudo pontificij designatur) poteris liberius exercere.

Honorius tertius archiepiscopo Triden.

Sine pallio & sandalijs, potest archiepiscopus celebrare.

CAP. VII.

Quia nos: & infra. Inquisitioni tuæ. t. rñ. quòd tã in tua quàm in aliena [f] diœcesi, potes sine pallio, & sandalijs celebrare: qui utique in tua diœcesi, non debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in ecclesiæ tuæ priuilegijs [g] sunt expreßi. Sicq; soluta est quarta [h] quæstio, qua quæsiuisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

ad hoc fuerit inuitatus. vj.q. j. episcopi uel presbyteri. & ix.q ij. nullus primas. & vj.q.iij. scriptum.

[a] Propter hoc. Scilicet pro ecclesijs consecrandis, & clericis ordinandis.

[b] Permittat. No. quod papa licet alicui det priuilegium, non uult tamẽ quod utatur eo in præiudicium alicuius. sic infra, de offi. ordi. licet. & ꝭ. de transla. licet.

[c] Pallio. Tuo. s. & non illius, ad cuius prouinciam declinas, cũ sit personale. ꝭ. eo. ad hoc.

[d] Casibus. Duobus præmissis, non alijs. quod enim in quibusdam permittitur, in alijs prohibetur. argu. ff. de iudi. cum prætor.

[e] Cum sis. Vbicunq;. Hic videtur ex eo qđ dicit vbicunque, qđ etiã extra prouinciam archiepiscopus pallio possit vti, sicut proconsul. ff. de offic. proconsul. l. j. Sed contra. ꝭ. e. c. j. & c. ex tuarum. sed quod dicit vbicunque. restringe. [1] i. intra quãlibet ecclesiã tuæ ꝓuinciæ. ꝭ. c. j. uel ubicunque si habeat priuilegiũ ad hoc & ille ad cuius prouinciã uel diœcesim trãsit, id ꝑmittat. ꝭ. eo. ex tuarũ. & sic planum est.

[f] Quia nos. In aliena. De licentia diœcesani epi, alias nõ. quia non debet ponere manũ in messem alienam. ut vj. q. iij. scriptum est. & ix. q. ij. nullus primas. priuatim tamẽ posset sine licentia. infra, de cleri peregri. tuæ. diœcesanus debet illũ inuitare. vij. q. j. episcopi, uel presbyteri.

[g] Priuilegijs. Qui præcise sint dies illi nescimus, nisi sint illi qui numerati sunt supra, eodem ad honorem. & infra, de fer. conquestus.

[h] Quarta. Satis soluta est per hanc responsionem, quia recipere debet priuilegium suum: & si ibi continetur quod posit celebrare cũ pallio pro defunctis, ita obseruet secundum quod ibi continetur. sic. ꝭ. de priuileg. si de terra. & melius in c. porro.

DE RENVNCIATIONE.

[1] Dicebat Host. hoc verbũ generale vbicũque, ad quatuor restringẽdũ ad prouinciã, ad ecclesiã, ad missarũ solẽnia, & ad certos dies: & sic uidetur ꝙ si sub papiliõe uel in castris in aliqua priuata non extra eccl. secũdum. c. de consec. distin. j. concedimus. quãuis intra suam prouinciã archiepiscopus celebret pallio nõ utetur Ioã. And.

Quia ea quæ postulatione, electione, uel translatione acquiruntur, plerunq; renuntiatione perduntur: [2] ideo ponitur hic titulus. De hac materia tractatur. vij q. j. & q ij. & xvij. q. j. & xxj. q. ij.

TITVLVS IX.

DE RENVNTIATIONE.

Alexander tertius Londo. episcopo.

Non datur licentia cedendi episcopo, qui propter senectutẽ uult cedere si necessarius uel utilis sit ecclesiæ.

CAP. I.

Literas tuas: & infra. Si tuam aut senectutem [i] aut insufficientiã [k] forte cõsiderãs, te tanquã immeritũ [†] postulas relaxari: scito nos credere, qđ tutius sit hoc tempore si commissa tibi ecclesia sub umbra tui nominis gubernetur, quàm si alteri nouæ [l] ignotæq; personæ gubernãda in tãto discrimine cõmittatur, maxime q̃a in te uigor deuotionis & fidei (etiã corpore senescẽte) nõ deficit, sed uergente deorsum cõditione corporea, feruor spiritus in sublimiora cõscendit: & infrà. Monemus te igitur, ut sup hoc diebus istis nulla te facias importunitate molestũ, q̃a indecens omnino probat, prius soluere militiæ [m] cingulũ, q̃ cedat victori aduersitas præliorum.

Literas. In prima ponitur decisa supplicatio. In secunda ibi, Si tuã. Ipsius repulsio. In tertia ibi, Monemus. cõclusio. Io.

[i] Senectutem. Nõ enĩ quælibet senectus facit ut q̃s possit petere cessionẽ, sed ea sola quæ hominem reddit prorsus ineptũ. ꝭ. eo. nisi. §. debilitas. propter quas causas possit quis renuntiare, tradit. ꝭ. eo. post translationẽ.

[k] Insufficientiã. Hæc est iusta causa ad renuntiandum, quia defectus sciẽtiæ non solum impedit promouendũ supra de elect. congregato. imo deijcit iam promotum infra de æta. & quali. c. ul. & de hoc habebis. ꝭ. eo. nisi.

[l] Nouæ. Sic enim iudex potius debet cãm differre, quam eam nouo iudici delegare. ff. de uacat. mune. prætor. §. ul. argum. xix. q. iij. monasterijs.

[m] Militiæ. Si. vij. q. j. sciscitaris. non enim solui debent milites, nisi cõpletis stipendijs. C. de ijs qui non imple. stipen. l. ij. lib. x. & nil creditur esse actum, &c. C. de ijs quib. ut indig. l. pe. in fi. & frustra velociter currit, q̃ priusquã ad metas ꝑueniat deficit. de pœnit. distinctione iij. incassum. ar. vij q. j. nihil. & magis delinquit, qui inceptam causam dimittit, quam qui nunquam ad causam venit in authen. de litig. §. omnem. col. viij. & qui ponit principium, totum supplere debet usque ad finem de consec. distin. j. nullus episcopus. Ber. [4]

ADDITIO Et cordi nobis est oĩa cœpta ad finẽ perducere. Et alibi dicit Tullius, qđ nihil est in humano genere difficilius quã inuenire ꝑfectionem. C. de emen. iusti. Co. l. una. in princ. & Deus opus imperfectum

[2] Text. est in l. q̃ro. § si uẽditor. ff. de ædil. edic. & in l. si quis cõscribẽdo. C. de pact.

[†] Alias, meritum, alias emeritum.

[3] Hieronymus ad Lucinum cœpisse multorũ est: ad culmen peruenisse paucorũ. Ioã. And.

[4] Cõcor. text. in l. quãuis. & ibi Bar. ff. de furtis.

tum non nouit. infra de bapti. maiores. uersi. sed adhuc. secundum Ho. Ioan. And.

CVm inter P.

CASVS. *Iste P. impetrauit literas, et subiecit se misericordiæ capituli, renuntiando & abiurando literas, & maior pars eum recepit, minor contradicit secundum Ho. Prima pars decise narrat factum. Secunda ibi. Ideoq;. dat iudicium. Io. And.*

Idem abb. Dolen. & priori de artig.

Qui abiurat beneficium, licitè potest illud (si denuo eligatur) obtinere.

CAP. II.

CVm inter P. Gaufredi & quosdam alios canonicos sancti Io. sup spirituali beneficio .s. stallo in choro, & loco in capitulo quæstio fuisset diutius agitata: & infrà. Ideoque uobis mandamus, quatenus si præfatum P. inueneritis de consensu maioris partis capituli fuisse de prædicto beneficio authoritate apostolica inuestitum, eum faciatis beneficium ipsum pacificè possidere. nō enim vr̄ nobis impedimentum afferre iuramentum [a] quod de eodem non petendo ulterius proponitur præstitisse, si consensus maioris [b] & sanioris partis canonicorum ecclesiæ intercessit [c].

[a] Iuramentum. Iste P. abiurauit beneficium suum, quod decætero ipsum non repeteret, sed non iurauit quod non reciperet si iterum eligeretur. infra, quod metus causa ad audientiam. iuramentum non extenditur ad ea de quib. nō fuit cogitatum in iuramento, & quæ tunc non extant. infra, de iureiurā. clericus. sicut nec rescripta extendantur ad lites quę non extabant tempore impetrati rescripti. supra de rescript. capit. ulti. & transactio non extenditur ad ea de quibus non fuit dictum uel cogitatū. C. de transac. si de certa. & C. de iudi. licet. vñ nō obst. in alijs, & sic isti P. nō obst. iuramentum, cū non agat ex prima sua receptiōe, sed ex nouo iure post iuramētū prę stitū acquisito de cōsensu maioris & sanioris partis capituli, quia alia est modo causa petendi. ff. de exceptiōe rei iudicatæ. & an eadem. ff. de Instit. act. l. habebat. & infra de causa pos. ca. ult.

[b] Maioris. Et sanioris. Et sic standum est maiori parti. lxv. di. sane. & xix. di. in canonicis. & ff. ad munici. quòd maior. Quid iuris sit seruandum de hoc nota. supra de elect. ca. ecclesia uestra. in fi.

[c] Intercessit. Supple post suam renuntiationē. Iste P. post suam renuntiationē obtinuit literas a papa, ut reciperet in ecclesia illa. sic iste inuestitus fuit de beneficio illo authoritate papæ, & de cōsensu maioris partis. & sic pars minor nō potest obijcere iuramentum.

Idem episcopo Verulano.

Qui renuntiauit beneficio suo, illud repetere non potest.

CAP. III.

EX trāsmissa relatione abbatis [d] sancti N. de Ceparano, nostris est auribus intimatū q̄ P. rubeus clericus dum infirmitate [e] laboraret, apud monasterium sancti Saluatoris, sibi petijt habitū monasticum indulgeri: qui recuperata postmodū sanitate, ad monasterium illud gratia cōplendi uotū [f] accessit, & ibidem moram aliquantulā faciēs ea quæ prædictæ ecclesiæ sancti N. contulerat, sibi fecit restitui. nunc autē mutato animo, laborat ut restituatur in ecclesia supradicta. Verùm qm̄ iā dicta ecclesia ab eo soluta dignoscit, ex quo ea q̄ sibi contulerat, ad petitionē suam resignauit [g] eidē: Mādamus quatenus (si res ita se habet) prædictū abbatem & socios eius, ad receptionem P. nulla rōne cōpellas inuitos: nec à populo † Ceparano compelli permittas: hortari tamē eos poteris, ut illū non tanquam unum de ecclesia, sed quasi de nouo recipiāt in socium & in fratrem.

EX transmissa. Prima pars opponit querelam. Secunda prouidet: ibi, Verum quoniam. Ioan. And.

[d] Abbatis. Id est, prælati quia ecclesia secularis est. & non regularis: & est nomen dignitatis & iste P. rubeus erat ibi canonicus.

[e] Infirmitate. Iuxta illud, Dum fero languorē, fero religionis amorē. Expers languoris, non sum memor huius amoris.

[f] Votum. Non quod emisisset uotum, sed qd' emittere ꝓponebat. j. de reg. consulti. Argu. contra infra de reg. super eo. Non est contra. ibi habitus fuit ad professionem, hic ad probationem tantum. uel hic nullū habitum suscepit: & si suscepisset, nō obstat: nā habitus solus sine professione non facit monachum. j. de reg. porrectum. & j. qui cle. uel uouen. cap. consuluit.

[g] Resignauit. Sed qualiter bona illa sibi restituta fuerunt? ex quo enim semel fuerunt acquisita ecclesiæ, nō debent ei amplius restitui. xij. quæst. ij. nulli. xvij. quæ. iiij. sunt qui opes? Respon. iure poli, non iure fori. xvij. quæstio. iiij. quicunque. argu. infra de donat. inter uir. & uxo. mulieris. & in authē. de mona. §. si uero. col. j. Vel de facto fuit hoc potius, quam de iure, si transiuerūt in proprietatē ecclesiæ. Vel forsan sub conditione contulerat illa bona si ibi perpetuo remanere deberet. De hac materia notatur. infra de cle. coniug. c. quod ad te.

† Alias, nec ab alio nec a te, alias huic ṽbo Ceparano adiūgitur abbate.

Idem † episcopo Tornacen.

Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renuntiare non potest.

CAP. IIII.

ADmonet: & infrà. Vniuersis personis † tui episcopatus sub districtione prohibeas, ne ecclesias tuæ diœcesis ad ordinationem tuam pertinentes absque assensu tuo intrare [h] audeat aut

† Alias, Grego. nonus.

† Alias, clericis.

ADmonet. Primo ponit prohibitionem. Secundo ipsius trāsgressionē puniri præcipit: ibi. Quod si quis. Ioan. And.

[h] Intrare. xvj. q. vij. nullus omnino. j. de iure patro. cura pastoralis. alias nisi talia beneficia dimiserint, sunt excommunicandi usque ad debitam satisfactionem. infra de insti. ex frequentibus.

Gloſſa ſeq.allega.duas concor.tractat quid de inferioribus prælatis.exponit,quod dicit finis.c.de canonica ultione. dicit quid ſi prælatus ratificet, & quid de tranſitu ad religionem.demum arg.pro opi. Vin.quam reprobat.

detinere, aut te dimittere inconſulto. a † Quòd ſi quis contra prohibitionē tuam, uenire præſumpſerit, in eum canonicam exerceas vltionem.

Clemens tertius.

Contra petentem beneficium. admittitur ſpontaneæ abiuratio nis exceptio, etiam cauſa renun tiationis non adiecta, contra quam actor replicare poterit, quod non ſponte renuntiauit:et qui melius probauerit, obtinebit.

CAP. V.

SVper hoc quòd ſciſcitaris, vtrum eccleſiaſtica beneficia repoſcentib. b obiecta ſpontaneæ abiurationis exceptio ſine cauſæ c cognitione ſit admittenda, & an actoris ꝙ ſponte nō renūtiauit, an rei de ſpōtanea renuntiatione debeant ꝓbationes admitti? Sic tuæ experiētiæ reſpōdemus, ꝙ nulla ratio hoc ueriſimile d reddit, ut quiſquàm beneficiū multis fortè expenſis & laborib. acquiſitum quo ſuſtētari debet, facilè ſine magna cauſa ſua ſpōte reſignet, ideoque ſuperuacuum eſſe nō credimus, cauſam reſignationis e diligenter inquiri: quam ſi forte pro-

a Inconſulto dimittere.ut vij.ij.q.j. epiſcopus de loco.ĩ.de priuil.cum & plantare. §.in eccleſijs. idem eſt in clericis aliorū prælatorum, ut abbatum & conſimiliū: ſine quorum conſenſu eccleſias non debent dimittere. lxiij.diſt.c.j.& ij.& liijj. di.c. j. quod ſi fecerint.poſſunt reuocari: & niſi admoniti redierint, ſunt excommunicādi.vij.q.j. ſi quis uero.& c.ſe. & hæc eſt canonica ultio ut dicit hic in fin. & ſi prælatus ſuus tranſitum ratū habere noluerit, poteſt illa eccleſia ordinari per illum ad quem ſpectat.ĩ.e.ꝙ in dubijs. & hic in fi.ad religionē tamen tranſire poſſunt.xix.q.ij.duæ ſunt.& etiam regulares petita licentia quamuis nō obtenta.ĩ.de reg. licet.Item argu.eſt ex hac litera. ꝙ unus prælatus nō poſsit ad aliam prælaturam eligi in alia eccleſia uel etiam canonicus:ſed tantum poſtulari quoniam prælatus ille uel clericus non habet facultatem recedēdi ab eccleſia ſua ſine licentia epiſcopi ſui. Vnde eius cōſenſus illegitimus eſt,ꝙ concedebat Vinc. & ſi epiſcopus malitioſe eum non uult concedere, cogendus eſt per ſuperiorem.arg.ĩ.de iure patr.nullus.& ſecūdum eum habet locum electio tantum in clericis eiuſdem eccleſiæ.nos hoc non dicimus,imo clericus alterius eccleſiæ bene poteſt eligi ad aliam eccleſiam,dūmodo alias ſit idoneus: & in eodem epiſcopatu, & in alio:& tenet electio.ſ̃.de ele.cū inter canonicos. ubi de hoc.imploranda eſt tamen licentia ſui epiſcopi: & ſi denegaret eam,cōpelleretur per ſuperiorem ſi malitioſe hoc faceret.per decre. nullus. ĩ. de iure patro.

S Vper hoc. Communis diuiſio. Secunda ibi, Sic tuæ & habet uarias lecturas.Ioan.And.

Repoſcentibus.Id eſt,petentibus.

Sine cauſæ. Id eſt, ſine adiectione iuſtæ cauſæ renuntiationis.

Veriſimile Cōtra iſtam præſentationem bene admittitur probatio in contrarium:ut infra, dicitur in reſponſione.infra de præſump.quia ueriſimile.

Gloſſ.ſeq.primo dicit ualere renuntiationem ſine cauſa.Secundo ad textum ſignat contrarium, ponit opi.& ſolutionem.

e Reſignationis. Licet non ſit allegata ab ipſo reo, forte ideo renuntiauit, quia habebat plura beneficia infra,de præben.c.referēte.uel quia ſimoniace fuerat adeptus illud .ĩ.de præſum.non eſt ueriſimile. maxime dico,quia idē eſſet ſi nullam cauſam allegaſſet, & hic non dicitur,quod reus cauſam allegauit, ſed iudex hic quæſiuit:quia ſufficit allegare ſpontaneam renuntiationem ſine aliqua cauſa,nec tenetur etiam allegare cauſam,nec iudex tenetur inquirere cauſam.& hic nota cum dicit infra, ideoque ſuperuacuum eſſe &c.q.d.ſi uult.poteſt inquirere,alias tenetur:quia ſufficit ꝙ ſponte renuntiauit.ĩ.c.prox. Quidam ſignant contra.ĩ.de reſt.ſpo.ſolicite,ibi nō recipiuntur teſtes illius qui allegabat ſpontaneam abiurationē ante reſtitutionem:& hic recipiuntur ante & poſt reſtitutionē. Ita ſoluebant quidam, hic non allegabatur ꝙ ſpoliatus renuntiauerit. ſi hoc feciſſet, non admitterentur probationes cōtra eū: ut ibi. ſed ubi ceſſit non ſpoliatus.licet præſumatur pro eo qđ inuitus hoc fecerit, auditur tamē aduerſarius uolens probare ſpontaneam abiurationem: qua probata ſi iterum actor uult replicare quod nō ſponte, bene auditur. Ad hoc ut nullum ſit cōtrarium, ita dicas, quod hic & illa ſolicite,in diuerſis caſibus loquuntur,nec ſe tangūt. qui enim per metum uel per uim renuntiat beneficio uel iuri ſuo, tenet quidē renuntiatio: quia hoc uoluit licet coactus,& ſic perditur dominium ex toto:quia coacta uoluntas,uoluntas eſt.xv.q.j.merito.& ff. ꝙ met. cau. ſi mulier.§.ſi metum.& l.metum autē.§. ſed ꝙ prætor. & ſic habet locum in hoc caſu actio, ꝙ met.cau. quæ appellatur actio prætoria.ff.e.ti.ſi mulier.§.ſi metus. & in hoc caſu loquitur hæc decreta. nec talis ꝓprie dicitur ſpoliatus unde non poteſt petere reſtitutionē cum nō fuerit ſpoliatus:imo tradidit dominium licet per metū,ut dictū eſt: ſed datur illi actio prætoria ꝙ metus cauſa, & hic agebat actione in rem ſimpliciter petendo eccleſiam ſuam:ſed opponebatur ſibi ſpontanea abiuratio.quādo res petita tradita eſt per metum: agitur actione in rem & in perſonam, & ſi promiſsio tantum per metū facta eſt,& agitur ut res tradatur,habet exceptionem ꝙ metus cauſa.ff.ꝙ met. cau. metū §.ſed qđ prætor. ſed ſpoliatus remanet dominus uel quaſi,& perdit ſolam poſſeſsionem:& in hoc caſu habet locum actio unde ui,ſiue interdictū poſſeſſorium: & in hoc caſu loquitur illa decr.ſolicite. & ibi renuntiauit ſpoliatus.& ſecundum hæc nulla exceptio pōt opponi,quæ tāgat dominiū eius qui petit reſtitui: qa quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. ĩ. de or. cog. ſuper ſpoliatione,nec poteſt referri ſpoliato quæſtio ꝓprietatis,ꝙ non habebat ius, uel ꝙ nō ſit canonice inſtitutus.ĩ.de reſti.ſpo.itē cū qs.& c in literis & ca.ex cōqueſtione.& ideo in caſu.c.ſolicite. nō auditur qui ei refert quæſtionē qui ſponte renūtiauit ſiue abiurauit:qa illa duo ſimul ſtare non poſſunt, ꝙ unus petat reſtitui,& aduerſarius agat de ꝓprietate,hoc eſſet cōtra ordinē iuris.C.de rei uē. ordinarij ſed hic petebat eccleſiā agendo reali actione ſimpliciter,unde aduerſarius poteſt obijcere exceptionem peremptoriam,& docere de iure ſuo,& actor poteſt replicare,et ſic uterque debet docere de ſua intētione ſecundum qđ hic fit.ut dicit in fi.& in fi.apparebit quis melius probauerit,& ita plana eſt,quę cōſueuit difficilis reputari.

Non

† Etiam cauſa permutationis ſed ſi iniuſte recuſat poteſt adiri ſuperior ꝑ not. ĩ. de iure patro.ca. nullus.

a In antiquo apparatu. ſed ī apparatu huius cōpilationis dixit hic cōtrariū. Ioā. And.

b Nomine ſuperioris, intellige papā, cū nullus alius poſsit rē unius alteri dare:ut no.de off. lega.dilectus. de relig.do. cōſtitut⁹. ſecūdū Abba. dic ꝙ aliud eſt licentiā dare, & aliud compellere: ut dixi in decre. nullus. Ioā. And.

c Secundum Abb. & Tan. Et idē Inno. qui dat ēt exemplū de omni læſione conſcientiæ: & de uolēte religionē ingredi. Io. And.

d Tenet. idē deciſ. Tho. 286. Sed quod ipſo iure nulla ſit tenet gl. pragm. & cle.§.iiij. ꝟb. libere fort. Grat. in rubr. de iuſt.& iu. xxij.Illat. Phi. deci. c.ij. nu.4. ubi dixi. & ibi Fr. Rip. nu. 25. Deci. conſ.219. nume. 5. Et ita in Gallia practicatur ꝑ iudices ſeculares ſine nouo titulo & noua poſſeſsione.

babilem, id est, non vi, [a] nec metu, [b] nec oppressione [c] nec interuētu pecuniæ, [d] nec promissione [e] extortam iudex inuenerit, maxime si non interuenerit iuramentũ, quod vix fieri de uoluntate propria creditur, quod ferè semper à malo [f] est (nisi replicatio canonica [g] fuerit opposita [h]) admittere [i] nō postponat. Porrò licet negantis [k] factum per rerum naturâ nulla sit probatio, eius tamē qui spontaneam renunciationem negat [l] (cum implicitè, & quodā modo replicando inficietur [m] super assertione sua, habito ad dignitatem [n] & opinionē † respectu) probationes credimus admittendas.

Idem.

Qui sponte renunciauit electioni de se factæ, super ipsa vlterius audiri non debet.

CAP. VI.

IN præsentia nostra: & infrà. Licet igitur iudex non semper ad unam speciē [o] probationis, applicet mentem suā sed ex cōfessionibus, depositionibus, allegationibus, & alijs quæ in eius præsentia ꝓponuntur, formet animi sui motũ, & tanta sit iudicialis authoritas, ut semp

[a] Non vi. Sed sponte.
[b] Metu. Et tamen metus continet in se uim. & ideo superflue quod dicitur non vi. ff. quod met. cau. l. ij.
[c] Oppresione. C. quod met. cau. per impresionem.
[d] Pecuniæ. Quæ pro expensis etiam in talibus non debet dari. j. de pac. cũ pridem. & j. de re. permu. ad quæstiones, ex eo quod dicit non interuentu pecuniæ uidetur a contrario sensu, quia si interuentu pecuniæ renunciasset, quod talis renũciatio tenuisset: & sic restituerē ei ecclesia. sed hoc falsum ē: quia licet renũciatio nō teneat [n], tamē priuari debet iste, qa simoniam commisit pecuniam recipiendo pro re spirituali. & ideo potest suppleri, maxime si restitueretur in casu isto, de gratia sola hoc fieret.
[e] Promissione. In casu isto bene restitueretur, propter dolum. aduersarij. si. j. co. sane.
[f] Malo. Scilicet non credentis. xxij. quæst. j. ita ergo. & infra, de iureiur. & si Christus.
[g] Canonica. s. ut actor neget se sponte renunciasse.
[h] Opposita. Et probata suppleːut sequitē in § porro.
[i] Admittere cum effectu, maxime si probab t reus iustam causam recusationis, obtinebit: nisi actor per replicationem repellat exceptionem, & hoc est quod sequitur, nisi replicatio.
[k] Negantis. De hac negatiua dictum est supra, de elect. bonæ. dic ut ibi.
[l] Negat. Est enim quoddam factum prægnans, quod includit in se affirmatiuam, quia hæc propositio non sponte renunciauit, includit in se hanc affirmatiuam: coactus renunciauit: & hanc probat actor in sua replicatione. si. C. de codicil. nec codicillos. & infra, de succes. ab intest. cum dilectus. & iij. q. ix. indicas.
[m] Inficietur. Id est, neget spontaneā renunciationē.

Glossa sequens notatur, & dat simile. Secundo argumenta. pro & contra. remittit, & opinio. ponit, quæ dat aliam lecturam.

[n] Ad dignitatem. Scilicet testium: & sic non semper statur numero testium, imo cōsiderari debet dignitas testium, & alia de quibus habes iiij. q. iij. si testes. cũ duobus ca. se. & j. de testi. in nostra. sic & in electionibus. s. de elect. ecclesia uestra. ubi de hoc. & sic obtinebit qui melius probabit de sua intētione. Sed qualiter ꝓnũciabit iudex? nunqd debet ꝓnũciare qđ sponte renunciauit, uel ꝙ nō sponte renũciauit? Vr̄ ꝙ sic: qa super his inducũtur testes: sed hoc nō uidetur, imo uidetur, ꝙ iudex pronunciare debeat super principali quæstione quæ est de renunciatione ecclesiæ. De hac materia an debeat iudex ꝓnunciare super incidenti uel nō, dicet. j. de ord. cog. intelligimus. Aut intelligũt hāc literā, habito respectu ad dignitatē. s. partiũ: quia si ille qui dicit, qđ metu renunciauit, esset homo præclare dignitatis & opinionis, præsumptio esset cōtra illum qui dicit quod nō sponte renunciauit. ff. qđ met. cau. non est, & ideo magis apertæ probationes requiruntur ab ipso: ut in l. illa dicitur, & nihilominus habendus est respectus ad dignitatem & opinionē testium ut dictum est. Si enim ille qui obijcit ꝙ spōte renũciauit, habeat meliores testes, ei stabitē nō obstante dignitate alterius ar. illius decr. quia verisimile. j. de præsump. & hoc vers. nulla ratio, &c. [a] & tñ recipiuntur probationes, quod sponte renũciauit. In casu isto posset dici iure nouo, ꝙ exceptio hæc abiurationis sponte factæ per iuramentũ lite cōtestata impediat super principali quæstione, cum negotium per iuramētum sit finitum. j. de lit. contest. c. uno. & j. de celeb. miss. cum Marthæ. vel hic reus de plano cōfitebatur, ꝙ beneficium illud, qđ petebat actor ad ipsum actorem pertinuit: sed sponte illud renunciauerat, & sic non fuit alia contestatio necessaria. Hæc B.

IN præsentia. Primo ponit generalē causam cōfirmationis sentētię. Secũdo specialē ibi. Quia tñ. I. A.

CASVS. *Duo electi fuerũt ad quādā abbatiā. s. R. & quidā alius. cā cōmissa fuit iudicibus, uel per ordinariũ tractabatur: fuit lata sentētia cōtra ipsum R. et alteri fuit adiudicata abbatia. et ipe R. appellauit. causa appellationis cōmissa fuit epo Dulmen. et eius cōiudici: corā quib. dicebat R. sētētiā nō ualere: quia in sentē tia nō exprimebatur quare cōtra ipm lata fuisset, et ꝓpterea pars aduersa ꝓbare debebat sētētiā iustā fuisse. In cōtrariũ respōdebatur, quòd ista nō sunt necessaria. præsumendũ enim erat ꝓ sentētia iudicis, demũ causa ista delata est ad papā, qui auditis hincinde ꝓpositis dicit quòd iudex non semper debet animum suum applicare ad unā speciem probationis: sed omnia debet considerare quæ fiunt in eius præsentia, et ex his informare motum animi sui, & pro sententia semper præsumitur donec in contrarium aliquid ostendatur, propter iudicis authoritatem, sed si nihil probatum fuisset, coram episcopo Dulmen. & suo coniudice, standũ est sententiæ. nisi iste R. eā ostenderet irritandā. tamē quia cōstitit papæ per literas quorundā episcoporũ per confessionem ipsius R. de ipsius renuntiatione spōtanea imponis ei silētiũ super dicta abbatia, et intellige quòd renũtiatio facta fuit ante electionē aduersarij ipsius R. ad hoc ut renunciatio aliquid operetur. si. supra, de elec. cũ inter R. infra de ijs quæ fi. à ma. par. c. ex ore. arg. infra, de arb. ex parte. et hoc secundũ unũ casum: secus secũdũ aliũ, puta ipe se opposuit nulla alia electiōe facta.*

[o] Ad unā speciem. Sic. ff. de test. ob carmē. §. ult. & iiij. q.

[n] Non teneat. hoc sequũtur communiter & ampliāt etiā in præiudicium simoniace resignātis Inno. c. cũ vniuersorum de rerũ ꝑmut. Rota dec. 235. In antiq. tit. de renũ. Geminia. cō. cxxv. Bertran. cōs. cxxxiij. uiso. in fin. lib. ij. inferunt alij quod rursus potest alij resignare.

† Alias, oppositionem.

[a] Cōcor. tex. in l. testiũ. cũ gl. ff. de testi. & in l. ad testiũ. §. conditionem. ff. de testa. per Barto.

iiij.q.iij.si testes.§.in criminali.& ĩ.de re iud. cũm.
a Præsumi.Sic.ĩ.de re iud.sicut. & c.cum inter vos. & ff.de re iud.res iudicata. 1
b Stãdũ.Hic est ar. cõtra Io.q̃ dicebat ꝙ in cã appellatiõis victor necesse habebat probare sentẽtiã recte latã fuisse.& hoc ꝑ aut. C.de ijs qui in gre.ad ap. §. illud. col.v.vbi dr̃, ꝙ uictores nõ aliter potientur sententijs, quã si eas recte latas monstrauerint. Sed dicendum est, qd' semper statur sentẽtiæ: nisi probetur quod iniusta sit.C.de appel. qui ad ciuilia. & C. ut causæ post pubertatẽ asit tuto.l.una argu. detegere eñ debet iniqtatẽ.sententiæ.ff. si penden. app.l.j.§.j. 2 docere debet se iniuste appellasse.ĩ. de appel. cum ecclesia. Quid ergo rñdebis auth. Dicas ꝙ hoc ipso,qd' nõ reprobat, ꝓbat eã iustã. C.qui mili.nõ pos. super seruis. li.xij. Si uero qs diceret sentẽtiã iniustã rõne processus, qa diceret litem nõ fuisse contestatam,uel ordo iudiciariꝰ nõ fuit seruatus ĩ alijs tunc necesse habet docere sentẽtiã iustã per ipsum processum. ĩ. de ꝓba. qm̃ contra. dic ut ibi not.in fin.vltim. not.

1 Supra. de electi. bonæ.j.§. porro. fallit qñ non probat id quod probandũ est c. cũ ad sedem.in fi. ĩ.de resti. spol.

2 Loquit. cũ damnatus erat aliquis de crimine cũ bonis & appellauerat:quo mortuo hæres propter bona detegere debet iniquitatem sententię. Ioã. And.

† Nisi ius adhuc pẽderet ex literis. Anto.de But. hic.

pro ipso præsumi a debeat, donec contra ipsum aliquid legitimè comprobetur: quare si tu coram Dulmeñ.episcopo & eius coniudicibus nihil penitus probauisses: standũ b tamen sentẽtiæ fuerat,nisi aduersarius eã ostenderet irritandam. Quia tamen præter ista constitit de ipsius renunciatione spontanea per quasdã episcoporum literas c & cõfessionem d ipsius, nos ei super eadem abbatia silentiũ duximus imponendũ.

Celestinus tertius.

Qui renunciauit literis beneficialibus, non ideo institutioni iam factæ renũciare uidetur. †

CAP. VII.

SAnè dilecto filio nostro I.presbytero Cardina.tunc apost. sed. lega. nos meminimus iniunxisse vt H.subdiaconũ canonicum in Pictauieñ.ecclesia instituere procuraret, qui mandatis nostris obtemperans, ibidẽ instituit e in canonicum subdiaco. memoratũ: & infrà. Postmodũ idem H. quorundã vestrum ductus consilio, f literas suas uobis reddens, g vestræ misericordiæ se subiecit: & infrà. Quia verò vnde misericordiã debuit impetrare, inde cogitur dispendium sustinere, h mandamus quatenus (hoc nõ obstante) ipsum in fratrem & canonicum admittatis. i

c Literas.Quibus standum est quandoq;. ĩ. de probat.post cessionem.& xj.q.iij.curæ.
d Confessionem.Et hoc solum sufficit, quia confessos in iure, pro conuictis haberi placet. C. de confes. l.j.& ĩ.de confes. cum super.& c. ultim.
SAne dilecto. In prima ponitur subdiaconi querela. In secunda prouisio: ibi, Quia vero.Io.And.
e Instituit.Et canonicos suspẽdit: ut patet in itegra.
f Ductus cõsilio. Dato forte in fraudem, & sui lucri causa:unde erant in dolo.ff.de dolo. quod si cũ scires. & ex consilio fraudulento obligabantur.ff. de reg.iu. consilij non fraudulenti. unde habuit contra illos actionem de dolo:tamen apud se debuit explorare,an ei expediret tale consilium.ff.mand.l.ij.in fi. quia nõ tenebatur sequi tale cõsilium.xiiij. q.j.c. quisquis.§. quod præcipitur.unde uidetur,ꝙ non teneantur, sed tenẽtur si hoc cõstaret: & si uellet allegare hoc, illud deberet ꝓbare.ff.de prob.quoties.§.qui dolo.sed hic præsumitur dolus,unde ipsum recipere cõpelluntur.

Glossa sequens per unum capitulum,& per quatuor similia probat,quòd tradendo literas uideatur renunciasse,alleg.contrarium, quod ibi remittit.

g Reddens. Et sic tradendo literas renunciauit iuri suo.sic infra,de pact.cũ pridẽ,& donatis & traditis instrumẽtis mãcipiorũ,mãcipia ipsa donata intelliguntur.C.de don.l.j.& q̃ chirographũ legauit, & actiões quæ continẽtur ibi legauit. 3 ff.de leg.iij.q chirographum.& qui obligauit instrumẽta agrorum suorũ de agris ipsis cogitasse intelligit.C. quæ res pign. oblig. pos.l.ij.& si restitui tibi cautionẽ pignoris, in pignoris remisisse videor C.de remis.pig.creditricẽ.& ff. d̃ pac. l.ij. secus ẽ si restituo tibi pignus, qa nihilominus possũ petere debitũ.ff.de pac.l. iij. ratio diuersitatis est, quia in altero utilitas, ĩ altero non. Argu. contra.infra eo. ueniens.Sol. ut ibi.

3 Ratio huius no. ĩ.de offic. deleg. coram. in fi. j.glo.Ioã. And.

Glo. seq. alleg. vnã cõcor.et coadiuuat textum. Secundo obijcit et duppliciter soluit.

h Sustinere.ĩ. de fideiu.ꝑuenit.& sic reddebãt mala pro bonis.& hæc quidẽ malorũ sunt, vñ decis not.xxiij. q.iij. sex sunt differẽtiæ. & exhibitio sue reuerẽtiæ siue honor impẽsus nõ debet ei esse dãnosus.ff.d̃ furt. l. seruus cõis. § qd̃ uero.& ff. quẽ ad.testa.aper. sed si qs. & ideo qa fuit deceptus ꝓmissionibus, ei subuenit. s.e. sup hoc.nã deceptis & non decipientibus iura subueniunt. ff. ad Velle.l.ij.§.j.& ĩ.de re.permu.cũ uniuersorũ.& ĩ.de dona.inter dilectos.& C.si mi.se ma.dixe.l.ij. Sed qualiter iste auditur cum nullum ius habeat, & nemo sine actione experitur.ff.de neg.gest.si pupilli.§.ult.Verũ est ꝙ nullum ius habet. sed quia iste implorauit officiũ iudicis admittitur contra eos qui eũ taliter deceperũt:quia cũ deficit actio,officiũ iudicis est implorãdum.ĩ.de off.iud.c.iudicis officiũ.& ff.de min. in causæ.si.habes.ĩ.de pact.cũ pridem.& ibi officiũ iudicis implorauit:alias nõ audiretur.arg.s.de elect.cũ inter R.seniorem. Sed potest dici, quod per restitutionem huiusmodi literarum non renunciauit institutioni, quã habuit à legato authoritate sed.apost. quia nõ renũciauit facto legati ꝑ talem restitutionẽ subijciẽdo se eorũ misericordiæ, & ita de iure fuit auditus. Ber.
i Admittatis. Datis executoribus super hoc: ut patet in integra.

Innocentius tertius Nidrosieñ.archiepiscopo.

Renunciatio beneficij facta in manibus laici non tenet, renuncians tamen est beneficio spoliandus.

CAP. VIII.

QVod in dubijs: & infrà. Ij præterea, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, k illud denuo

QVod in dubijs.Propter breuitatem non diuiditur. Et pars huius habetur. ĩ. de consec. eccl. vel alt.& de pœni. & re. quod in dubijs. Ioan.And.

Glo. sequens reci. per quæstio.an renunciatio ualeat argum. quod non. solu.quod valet quo ad eum, allegat unam legem in contrarium. secunda per quæstio. an sit suspensus, &c. argu. quod sic.allegat in contrarium, & illud soluit, ponit opin. Io. & contrariam quam approbat.

k In manum laicam resignantes. Non uidetur ꝙ talis renũciatio teneat,nisi fiat in manus eius à quo recipit beneficium

à laico susceperūt, eodem sunt beneficio spoliandi, licet resignatio talium facta laico, nullam obtineat firmitatem.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Papa cōcedit licentiā cedendi episcopo, qui sine mortis periculo in ecclesia sua morari nō pot.

CAP. IX.

AD supplicationē Ragusiē. archiepiscopi, eum à cura qua tenebatur ecclesiæ Ragusiē. duximus absoluendum, eo quòd ibi non poterat securè morari a :& si accesſū haberet ad illam, mortis sibi periculū imminebat, & infra. Ne uerò idem in uituperiū ministerij nostri, defectum b in rebus temporalibus patiatur: Mandamus quatenus beneficiū, quod de liberalitate regia ac cōcessione tua in episcopatu Carleoli & ecclesia de Malebron. est illi collatū, ad sustentationem c conserues ipsius: Cui concessimus ut in ipso episcopatu, absq; usu pallij d officiū episcopale ualeat exercere, tibi tanquam metropolitano reuerentiam & obedientiam impensurus.

Idem episcopo Arelatensi.

Ponit sex causas, ex quib. episcopi possunt petere, et papa consueuit concedere cedendi licentiam: quæ sex causæ his uersibus comprehendi possunt.

Debilis ignarus, male conscius, irregularis:
Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere poßit.

CAP. X.

NIsi cùm pridem: & infrà. Si in huiusmodi cessione frugē tibi melioris uitę promittis e, scire te debes, non esse sanctificato f in utero sanctiorē, & ideo non oportet te prædicationis iam susceptę deserere ministerium: g cùm h ille cuius i fieri baiulus recusabat: tandem prædicandum receperit uerbū Dei. † Quòd si forsan humilitatis causa, de culmine quæris pontificali descendere, eo ipso humilitatis uideris erigere male uerticē, ꝙ te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacē: quia tūc in te uerā humilitatē custodis, cùm & per eam locū sublimē fugies, & per obedientiā non dimittes. Intueri te itaque uolumus, ꝙ hæc sunt illa, per quæ cedendi episcopus licentiam potest postulare, conscientia criminis, debilitas corporis, defectus scientiæ, malitia plebis, graue scandalū, irregularitasq; personæ. sed in his omnibus est obseruanda cautela. Propter consciētiā enim

pit beneficium.vj.q.iij.denique.xviij. q. ij. abbas & in auth.dedefen.ciui.§.interim.coll.iij.& ff.de ori.iu. l.iij.§.& cum placuisset.& arg.xvij.q.ij.Gonsaldus.& op.ar.C.de defen.ci.l.ult.& supra eo.admonet.& hic in fi.Sol. y uerū est ꝙ quantū ad ecclesias uel quantū ad superiorem talis renuntiatio nō tenet, quoniam ecclesia uel superior potest illum repetere si uult. vij.q j. nō oportet.& ēt superior.xxxiij. q.v. mulier.Sed ipse nō potest eam repetere, & ita quo ad se, tenet pactum: quia & si inutilis sit talis renuntiatio, tamen habet in se tacitū pactum ne repetat, sicuti acceptilatio inutilis.ff. de pac.§.pen. & ff. de accepti. si acceptilatum.& vij.q.j. eos. arg. contra.ff. de accep. an inutilis.in prin. & quia postea recepit de manu laici, suspensus est.xvj.q. ult. si qs deinceps. & ca. seq.imo plus dicit conciliū gñale: qui consentit electioni de se factæ ꝑ secularis potestatis abusum ineligibilis efficit. supra de electio.qsquis.Arg.cō tra.de iure pa.præterea. sed expone uerbum illud communione priuetur, s.fidelium: cū iam sit priuatus cōmunione sacrorum recipiendo ecclesiam de manu laici. Ioā. hic dicebat, ꝙ clericus q recipit beneficium de manu laici, suspēsus erat ipso iure. per ca. si quis deinceps. qđ satis posset dici. sed decr. prædicta præterea contradicit: ut dictum est.& ca. quisquis. cōcilium generale aliam pœnam imponit: quia efficitur ineligibilis: & ideo melius uidet dicēdum ꝙ illa iura xvj.q. vij. si quis deinceps. & c.seq. quæ dicunt ꝙ clerici qui faciunt hoc, sunt suspensi, & laici sunt excommunicati qui clericos instituunt, non tenēt in hoc ut ipso iure pœnam imponat, sed hodie laici sunt excōicādi, & clerici qui recipiunt beneficia, suspendendi, & ineligibiles fiunt per iura illa. j. de iu.pa.præterea.et supra de elec.qsqs. B.

AD supplicationem. Prima recitat admissionem renuntiationis & eius causam. Secunda ibi, Ne uero. causam mandati, & ipsum mādatum. Tertia ibi, Cui cō cessionem illi factam & ipsius moderationem. Io.An.

a Morari. Forsitan ꝑpter intemperiem aeris.lxxiiij. di.quorundā.uel quia habebat capitales inimicos.§. de elect. bonæ.

b Defectum. Si. xciij.dist. diaconi. uer. mendicat infelix &c.

c Ad sustentationem, Huic prouidendum est in beneficio, quem non crimē sed causa necessitatis abducit. vij.q.j.quamuis triste, sed male meritus publica egestate laborare debet. ff. deposi. bona fides, & merito huic prouidendum est, quia deposito subuenitur in necessarijs.l.distin studeat erit autem iste tanquam plebanus ecclesiæ huiusmodi.

d Usu pallij. Arg. cōtra.C.quēadmo. ciuilia mune. ī d.l. iij.lib. x. quoniam maioribus honoribus functos, nō licet descēdere ad minores: ut dicit lex prædicta. & arg.ad idem.xciij. di. legimus. in fi. & supra, de transla. licet.

NIsi cū pridē. Sūt quatuor principales partes. Pria reprobat has duas causas cedendi, scilicet zelū melioris uitæ & humilitatē. Secunda ibi, intueri. ponit sex causas ex quibus epi possunt petere licentiam cedendi. Tertia ibi, uerum reprobat alias causas cedēdi, ut otiū, laborē, inspirationem, & his similes: probans id authoribus, & respondens ad id quod opponi posset. Quarto concludit ibi, monemus. Item secunda subdiuidit in sex. quæ facile patent. Io.And.

e Promittis. Quasi credens ꝙ cedēdo placeas Deo.

f Sanctificato. Scilicet Hieremia.

g Ministerium. Quod priuilegium est infra de stat. mona. quod Dei timorem.

h Cū ille. Scilicet Hieremias q ꝑdicatiōis recusabat officium, & tñ postea recepit. viij. q.j.in scripturis.

i Cuius. Scilicet uerbi Dei.

y Sol.idē gl.c.quod Dei timorem.j. de stat. mona.sed reprobat ꝑ Pano. ibi & ꝑ Host. hic quia non ualet etiā quo ad renunciantem, licet causa cognita priuari possit per hunc tex. Host.c.ex ore.de his quæ fiunt a maiori parte ca. Ioā. And. c.quanto. eo.tit.Stepha. Bert. consili. cxxxiij. uiso. col.iij. lib.ij.uide Gem.cōs. cxxv. Cardin.cle.ij. col.fin.de pœnis.Pa. Disput.5. colla.viij.

Hiere.2

† Idq; fere solus aduersus reges, prīcipes sacerdotū, & populū Iudæ Idolatria falsa quedoctrina corruptos.

a Dicēdo a a a. dñe puer sum ego: & nescio loq. Ioā. And.

Forsitan,

criminis cedēdi poteſt ſententia poſtulari, & forſitā [a] nō cuiuslibet, ſed duntaxat [b] illius, propter quod ipſius officij executio poſt peractam pœnitentiā impedit: cùm ſi omnes quos arguit cōſcientia cuiuslibet culpæ [c] cederent, pauci [d] uel nulli in iſto miniſterio remanerēt: & infrà. Alia uero cauſa eſt debilitas corporis quæ uel ex infirmitate uel ex ſenectute procedit: nec tamen omnis ſed illa ſolummodo ꝑ quam impotens [e] reddit ad exequendum officium paſtorale: nam ſi pro qualibet corporali debilitate ſuſceptæ ſeruitutis officium poſſet deſeri, fruſtra fateretur ſe apoſtolus in ſuis infirmitatibus gloriari: cū interdum non plus hortetur ſenilis debilitas aliquē cedere quam mortalis maturitas (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadet officio permanere. ꝓ talib. enim, de ſe dicit apoſtolus: Cùm infirmor, tūc fortior ſum: quia nonnunquam corporis infirmitas [f] fortitudinem cordis augmentat. Pro defectu quoque ſciētiæ plerunq; [g] poteſt quis petere ceſsionē: quia cū ipſa circa ſpiritualiū [h] adminiſtrationem ſit potiſsimum neceſſaria, & circa curā tēporaliū [i] oportuna, præſul qui commiſſam ſibi debet eccleſiā regere in utriſq; [k], ſalubriter ei renuntiat, ſi ſcientiā (in qua ipſam regat) ignorat. Tu enim (inquit dominus) ſcientiā repuliſti [l], & ego te repellā ne ſacerdotio fungaris mihi. quanquā et ſi đſiderāda ſit eminēs ſcientia in paſtore, in eo tñ ſit competens toleranda [m]: quia ſecundū apoſtolū, Sciētia inflat, charitas aūt ædificat, & ideo imperfectum ſcientiæ poteſt ſupplere ꝑfectio charitatis. Propter malitiam autem plebis [n], cogitur interdum prælatus ab ipſius regimine declinare, quando plebs adeo duræ ceruicis exiſtit, ut proficere nequeat apud ipſam,

[a] Forſitan. Iſtud forſitan non uidetur poni dubitatiue, ſed affirmatiue. ſi. xxxiij. q. ij. admonere. & j. de procu. tuæ. & de pœ. di. j. quamobrem. & ff. de rei uen. Item ſi. §. j. & uerba ſequentia hoc innuunt. & ſupra, de reſcrip. ſuper literis. uer. niſi forſitan.

Gloſ. ſeq. argu. et opponit, ponit ſolutionem conſonam argumēto ponit cōtrariā Io. et Tan. cui obycit & ſoluit partim approbando. Item quærit, & ſoluit.

[b] Sed duntaxat [t]. Et iſto loco colligitur, ꝙ pro nullo crimine poteſt epiſcopus renuntiare ſine licentia papæ quantuncunq; graui. Super hoc dicūt quidam, ꝙ nullus criminoſus, nullus irregularis poteſt renūtiare ſine licētia pa. arg. j. c. ꝓx. uer. unde quidē. & vj. qō. iij. deniq;. & ff. de ad. tu. l. tutores. §. qui ſe. etiā ſi talis ſit qui titulū nō habeat, ut ſimoniacus, & intruſus. in morte tamen ꝓpter neceſsitatem poſſent renūciare, arg. illius. c. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadēte. Tan. & Io. dicūt, ꝙ ſimoniacus & intruſus non habent titulū, ſed fures & inuaſores ſunt. j. q. j. ordinationes. & ix. qō. ij. ordinationes. & ideo quanto plus rē tenent, tanto plus peccant. & fur ſemper eſt in mora. ff. de condi. fur. ſi pro fure. §. penult. argum. quia non remittitur peccatum &c. xiiij. quæſt. v. ſi res aliena. unde dicunt, quod renuntiare poſſunt ſine licentia papæ, quia ipſi ad hoc tenentur canonis authoritate. j quæſt. j. ſi quis neque. In alijs qui titulum habent ſecus eſt, ibi neceſſaria eſt licentia papæ, ut hic dicit. argum. infra. cap. proxi. §. rurſus. & ſeq. Sed litera iſta contradicit. ſ. nō cuiuslibet, ſed illius duntaxat cuius executio poſt peractam pœnitentiā impedit. ſed hæc duo crimina talia ſunt & ſic vr̄, qđ hic ſit petenda licentia, quia licet titulū nō habeat ſimoniacus: tñ vr̄ habere titulum, cum per electionē habuerit eccleſiā, quo ad cōem opinionem habet titulum, cum occulta fuerit ſimonia. unde ſaltem propter hoc tenetur licentiā petere & cauſa pōt ſubeſſe: qa ſi bene adminiſtrauerit, papa de facili diſpēſabit cum eo. ar. j. e. c. §. ꝑſonæ uero. Satis poſſet hic dici, ꝙ intruſus oīno debet cedere: qa nec quantum ad opinionē nec quantum ad ueritatem titulum habet. Quæ ergo ſunt crimina quæ poſt peractam pœnitentiam impediunt executionem ordinis? Dic ꝙ ſimonia eſt unum de illis. j. q. j. erga ſimoniacos. j. de ſimo. tanta. Item homicidium. j. de temp. ord. c. ult. & l. di. minor. & de his duobus criminibus habemus expreſſe. j. de accu. inquiſitionis. in prin. Itē ſecūdū Io. omne peccatum ꝙ ipſo iure irrogat infamiam. iij. q. vij. infames. §. porro, quia licet culpa per pœnitentiam tollatur infamia tamē non aboletur. ij. q. iij. c. euphemiū. §. hinc colligitur. de hoc no. j. đ tēp. & qua. or. ex tenore [s]. in iſtis enim criminibus quæ poſt pœnitentiam impediunt executionē ordinis aut beneficij retentionē, debet eps petere licētiam cedendi: quia pœnitere non poteſt niſi renuntiet. In alijs uero criminibus de qbus poteſt pęnitere remanendo in officio ſuo non tenetur petere ceſsionem, ar. illius decret. infra, de temp. or. ca. ult.

[c] Culpæ. Hoc eſt contra illos qui dicunt omne crimen inducere irregularitatem.

[d] Pauci. Quia res pœnæ, contra naturam eſt, ꝙ quis ſit ſine peccato. xxv. diſt. §. nūc autem. & lxxxj. diſt. apoſtolus. in fine. j. de præben. ca. penul.

[e] Impotens. Talis enim morbus dicit ſonticus: quia cuique rei agēdæ ipedimēto eſt. ff. de re iu. quæſitū. & ff. de uer. ſig. l. moribus.

[f] Infirmitas. Quia feruor ſpiritus ad ſublimiora conſcendit ſupra eo. literas.

[g] Plerunque. Niſi eſſet talis ſcientia quam cito addiſcere poteſt: ad ꝙ ſemper tenet epiſcopus. xxxviij. di. c. ult. uide dicit iuriſconſultus: ſi unum pedem tenerē in ſepulchro, adhuc addiſcere uellē. ff. de fidei. lib. apud Iulianum. xxiiij. q. iij. ſi hæres. nam ab anniculo puero dicit ſe uelle addiſcere: ut ſupra eo. ca. habetur.

[h] Spiritualium. xxxviij. diſt. per totum.

[i] Temporalium. lxxxvj. diſtin. fratrem noſtrum, & xxxix. di. Petrus. xxxvj. di. §. j. & merito neceſſaria eſt ſciētia ſpiritualium & temporalium: quia in his alios docere debet epiſcopus & ideo aliorum doctrina indigere non debet. j. q. vij. conuenientibus. & authen. de ſanct. epi. §. damus. col. ix.

[k] In utriſq;. Scilicet temporalibus & ſpiritualibus.

[l] Scientiam repuliſti. xxxviij. di. omnes pſallentes.

[m] Toleranda. ſupra de elect. cum nobis olim. & infra, de præben. uenerabilis.

[n] Plebis. Si. vij. q. j. c. aduerſitas. §. hoc tunc ſeruandum. & cap. ultimo.

[t] Abbas hic formabat, quandam diſtinctionē ad inſtruēdum prælatus teneatur cedere diſtiguens an electio ſit canonica ratione ꝑſonæ & formæ: an canonica ex perſona tātum uel ex forma tantū cuius diſtinctiōis materiam uide plenius tactā ſupra de elec. qđ ſicut. infi. Ioan. An.

[†] Adde quis dicat ſenex, no. in l. ſi pr̄. §. in arrogationib. ff. de ado. & l. iuiti. ff. de teſt.

α Cor. 12

[s] Cōcor. l. j. & ult. C. de ſen. paſ. cū ibi not. & l. j. §. de qua. ff. đ posiu la.

Ozee. 4

1. Cor. 8

sed ꝓpter eius duritiã quo [a] magis satagit, eo [b] magis iusto iudicio deficere permittat: dicente dño ꝑ prophetã: Linguã [c] tuã adhærere faciã palato tuo: quia domus exasperãs est [d] & apostoli legunt dixisse Iudæis: Ecce conuertimur ad gentes: quia uerbi Dei uos indignos fecistis. Non tñ pro qualibet culpa, [e] pastor debet gregẽ deserere ne mercenario cõparet, qui uidet lupũ uenientem, & dimittit oues & fugit [f] : sed de superioris licẽtia tunc demũ põt non tã timidè fugere: quã prouidè declinare, cum oues conuertunt in lupos: & qui debuerãt humiliter obedire, iã irreuocabiliter contradicunt: cum & si tales sint grauiter pro criẽ puniẽdi: sunt tñ pro tẽpore utiliter [g] tolerandi: qa sanguinem elicit, [h] qui nimis emungit. Pro graui quoq; scandalo euitando (cũ taliter sedari non potest) licet episcopo petere cessionem: ne plus tẽporalem honorẽ, quã æternã uideatur affectare salutẽ, memor illius quod dicit apostol. Si esca [i] scandalizauerit fratrẽ meum, non manducabo carnẽ in æternũ. Sed inter scandalũ & scandalũ est subtiliter distinguẽdũ [k] sicut dñs ipse distinxit, cui cum dixissent apostoli: Scis quia Pharisæi audito hoc uerbo [l] scandalizant? respondit, sinite [m] illos, cæci sunt & duces cæcorũ. Alibi uerò dixit. Qui scandalizauerit unum de pusillis istis qui in me credũt, expedit ei ut suspendat mola asinaria in collo eius; & demergat in profundũ maris. Personæ uero irregularitas (ut si forte sit bigamus, uel uiduæ maritus) est causa ꝑꝑ quã petere potest licẽtiã aliquis resignãdi, attestãte apostolo q dixit. Oportet epm esse unius uxoris uirũ. [n] Non tamen propter quãlibet irregularitatem personæ debet ei q regulariter [o] ministrauit, cedendi licẽtia indulgeri, utpote si de legitimo mr̃imonio non sit natus: quia licet irregularitatem hmõi non potuerit [p] subticere, si tñ & culpa [q] latet [r] & causa [s], cum eo qui laudabiliter suum impleuit officiũ (iniũcta sibi pœnitẽtia cõpetenti) potest non minus utiliter q̃ misericorditer dispensari. Ego sum (inquit Deus) zelotes [t], uindicãs peccata patrum in filios, usq; in tertiam & quartã generationem, in ijs qui oderunt me, id est, in illis qui contra me paternum odium imitantur. unde patet [u] ꝙ illis qui paterna uitia non sequuntur, propriè possunt in talibus suffragari uirtutes, illo discretionis adhibito modera-

a Quo. Id est quantum.

b Eo. Id est, intantum.

c Linguã tuam adhærere faciam palato tuo, i. tacere.

d Domus exasperans est. Populus, s. Israeliticus.

e Culpa. Subditorum scilicet.

f Fugit. xxiij. qo. iiij. tres personas.

g Vtiliter. Quandoq; enim dormire debet seueritas disciplinæ. xxiij. q. iiij. ne amisso. & c. non potest. & xj. q. iij. quando.

h Elicit. Vt iiij. distĩ. deniq;. & alibi, noli esse nimis iustus: qa iustus quãdoq; in iustitia sua perit. ij. quæ. vij. c. plerũque. §. de his. & de pœn. distin. j. serpens. Vnde uersus. Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem. Et uiolenta facit correctio deteriorem. Sed moderata satis correctio gignit amorem.

i Esca. j. de noui ope. nunti. cum ex iniuncto.

Gloss. seq. circa scãdalum distinguit triplicem ueritatem, et in ultima subdistin.

k Distinguẽdum. Prout Grego. distinguit super Ezechielẽ homil. vii. utrũ scandalũ sine peccato uitare possumus an nõ [1] ?nã inquantum possumus sine peccato scandala uitare debemus, alioqui utilius scandalũ nasci permittitur quã ueritas relinquatur. j. de regu. iur. qui scandalizauerit. ueritas .n. bonæ uitæ uel iustitiæ nũquã deserenda est, ueritas disciplinæ qñque. tunc autem debet deieri ueritas disciplinæ quando multitudo peccantiũ est in causa, nõ tamẽ uolunt defendere malũ quod faciũt ar. xliii. dis. cõmessationes. ubi de hoc. & l. di. ut cõstitueret. & j. d cle. exc. mi. latores. Si uero defendere uolũt malũ qd' faciunt, & excusare illd quasi ex autoritate tũc multitudini parcendũ non est ꝑꝑ scandalũ de pœ. dis. vj. c. i. in fi. ar. lxxxii. dist. plurimos. & vij. q. j. c. aduersitas. §. cũ autem. uer. ferrũ. quippe de hoc dicitur j. de tempo. ordina. c. sane in tertia notula [2].

l Hoc uerbo. s. nõ omne quod in os intrat, sed quod ex ore procedit, coinquinat hominẽ. tũc dixerũt apostoli. scis qa Pharisæi quorũ religio est in cibis discernendis, audito hoc ṽbo & c. usq; ibi ut xj. q. iij. inter ṽba.

m Sinite. Quasi dicat nõ est curandũ de scandalo eorũ.

n Virum. i. monogamũ. & in decr. in tractatu. ordinãdorũ in plurib. locis.

o Regulariter. Alias cũ irregularis sit regulariter ministrare nõ põt. Ex his. n. quæ inordinate sunt ãcta, non potest aliquid ordinabiliter fieri j. de accu. qualiter & quando. sed dic regulariter. i. laudabiliter & utiliter.

p Non potuerit. i. non debuerit de iure tẽpore suæ examinationis. & sic ẽ ar. ꝙ illud dicimur posse, quod de iure possumus. xxii. q. ii. faciat. & arg. s. d rescrip. scis citatus. sed debuit cõfiteri saltem ĩ secreto s. de elec. c. innotuit.

q Culpa. In culpa fuit, quia manifestauit impedimentũ tp̃e suæ ꝓmotionis: vñ imponi debet sibi pnĩa cũ dispenset cũ eo: ut sequẽs litera dicit. tñ si culpa talis & cã, scilicet irregularitas, dispensat cũ ipso ꝓpter utilitatẽ ipsius ecclesiæ.

r Latet. Argu. ꝓ opi. illorũ q dicũt, ꝙ peccata latentia faciũt [3] homines irregulares. l. dist. sacerdos. & c. sacerdotes. a contrario sensu & c. de his uero. ar. xxxiii. di. habuisse. & ar. cõtra. xxxii. q. v. christiana. Solu. in foro seculari non habent uindictam, sed ĩ foro animæ sic.

s Et causa. Si ipsa irregularitas occulta est, dispẽsatur cum ipso propter utilitatem ipsius ecclesiæ. Ber.

t Zelotes. i. zelans & ulciscens peccata, uel exactor castitatis. i. q. iii. saluator. §. econtra. & xxxiiii. q. ii. §. i.

u Patet. A contrario sensu.

r Si uero dubitatur an sit peccatum, uidetur scãdalum uitandũ ar. xiiii. dist. cap. si. i. q. ulti. & si illa xxiii. q. i. quid culpatur. nam si dubitatur de peccato, & certum sit de scandalo dicemus cum Augu. Tene certum dimitte incertum. d pœ. di. vii. §. i. ad finẽ Ioã. And.

2 Concor. text. in l. aut facta. §. fin. ff. de pœn.

Posssumus, ꝙ de iure possumus.

3 Faciunt. sed ꝙ non faciãt Hostien. Ant. bu. hic nu. 15. Maria. Soci. ca. ad audientiã col. xxxviii. & ca. si. de homici. uide Richar. Pet. de Palud. in iiii sen. dist. xxv. Ant. part. iii. tit. xxviii. Zelotes.

Ezech. 5

Act. 13

Matt. 18

1. Tim. 3

Exo. 20.

1. Cor. 8

Matt. 15

mine, ut inter nothos & manzeres [a], naturales & spurios distinguat: & infra. Verū [†] si propter alias causas cessionē affectes, non est in hoc tibi postulāti fauendum: cū hmōi postulatio uideatur non esse discreta, quoniam (ut id tanquā notissimum omittamus [b] ꝙ otiositas [c] & uoluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas) propter laboris angustias, aut persecutionis incursus, non debes deserere sponsam [d] tuam, cui defigēdo manū apud extraneum de fide media postulasti, sciēs quòd beati sunt illi, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam cùm probati fuerint, accipient coronam uitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Sed dices. Spiritus ubi uult spirat [f], & nescis unde ueniat, aut quo uadat: & ideo non est qui possit uias [g] illius spiritus perscrutari, qui uerò spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege [h]: quoniam ubi spiritus Dei, ibi libertas. quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes: quia data est tibi libertas cedēdi à Deo. Certe desipis si sic sapis. nam quomodo spiritu Dei agitur, qui cōtra spiritū Dei agit? si enim uera sunt quæ præmisimus (imo quia indubitanter [i] sunt uera), ꝓculdubio contra spiritum Dei agit qui aliquid contra ueritatem attentat, quoniam ipse est spiritus ueritatis. Porrò si dicas, quòd forsan alia est causa latens propter quam cedendi uoluntas tibi cælitus inspiratur, & nos siquidem respondemus, tu quomodo scis quòd talis inspiratio sit cælestis? nonne recolis quid ille gloriosus pontifex [k] dixit cùm cœpisset uiribus corporis repente destitui: Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat uoluntas tua: illius [l] exemplum secutus qui dixerat: Cupio dissolui, & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium est propter uos: & infrà.

Quippe si quantocunque uirtutum flore [m] refulgeas: & in te non habeas charitatem, nihil [n] te comprobaris habere. Nulla siquidem maior poterit esse charitas, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Cùm autem propter [o] hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis imponere nulla occasione (dummodo proficere illis possis, et si non omnibus tamen

Manzer

a Manzeres. Sicut legitur in historijs in titulo quib. non est fas ecclesiam Dei introire. Mãzer proprie dicitur de scorto natus. Spurius de concubina. Nothus de adulterio natus. sic dicitur notha febris quæ affligit sicut quartana, & tñ non est uera quartana. sic nothus, quia uidetur uerus filius: sed nō est. Et omnes tales illegitimi ab honorib. repellunt. & s. de electio. cū in cūctis. & s. de elec. in notuit. & j. de fi. psby. c. j. & ult. [a] Naturalis dr̃ natus de cōcubina, q̄ tenet in domo quasi loco uxoris unica & talis ī bonis patris ab intestato succedit ī duas uncias paternæ substãtiæ si alij filij non extēt, nec coniunx legitima. C. de nat. li. auth. licet patri. & in bonis maternis succedit cum legitimis filijs. C. de senatusc. orfi. si qua. §. vlti. vnde de talib⁹ reperiūtur versus: Manzerib. scortū, sed mæchanothis deditortū. Vt seges à spica, spurius sic est amica. Sunt naturales, qui nobis sunt speciales.

† Alias, uerum tamen.

a Cōcor. tex. ī l. generaliter. §. pe. ff. de decur.

b Omittamus. Et tamē statim subiūgit de illo &c. & est color rethoricus q̃ dicitur preoccupatio. si. viij. quæst. j. Moyses. in fin.

Matth. 5

Ioan. 3

c Otiositas. Iuxta illud: Otia si tollas periere cupidinis arcus. & alibi: Quæritur ægistus quare sit fact⁹ adulter? In promptu cã est, desidiosus erat. Et dicit Hieron. ad monachū: Semp facito aliq̃d boni operis, ut te diabolus inueniat occupatū. d̄ cō se. dis. v. nunquam.

Otium est fugiendū.

d Sponsam. s. de trãsla. inter corporalia. & ff. so. ma. si cū dotem. §. si maritus. & expone sponsam, i. ecclesiam militantem.

a Verba. quæ hæc glo. sophisticat, expone: ut noue dixi in trac. v-sura quæ. xxxij.

Glossa sequens ponit triplicem lecturam.

e Defigendo manum. Verba [a] sunt Salomonis in parabolis loquentis de fideiussore, qui obligauit se apud extraneum, id est, apud creditorē qui est extraneus, i. alius a fideiussore & reo principali. sic episcopus defigendo manum, ideo per manualem obedientiam obligauit se pro ouibus suis apud extraneum, id est, creditorem, id est, apud Deum qui sibi credidit gregē suū mediante suo metropolitano, cui obedientiam fecit manualem episcopus enim tenetur reddere rationem Deo pro animabus sibi commissis, si male custodierit oues suas. j. de re iu. c. pen. Et expone apud extraneū, i. apud alium: quia Deus est alius ab homine in eo q̃d Deus: quia Deus est creator: & homo est creatura. Vel dic quod Deus extraneus est à quocūq; Christiano: & tamen quilibet Christianus est eius filius. filius enim dicitur esse in potestate patris quousque est emancipatus: eo emancipato dr̃ extraneus sicut quilibet alius, & tamen est eius filius ita Deus emancipauit hominē cum dedit ei liberum arbitrium faciendi quodlibet, bonum uel malum, & ita dictus est extraneus.

2. Cor. 3

f Spiritus ubi uult spirat. Vnde de eo dicitur: Tu spiras ubi uis: tua munera diuidis ut uis Scis cuides, quod uis, quantum uis, tempore quouis.

g Vias. Quia non sunt in homine uiæ eius. xlvij. dist. c. sicut. §. necesse est. in fine.

h Sub lege. xix. q. ij. duæ sunt. & j. de reg. licet.

i Indubitanter. Quia nefas est dicere, quod scriptura mentiatur. xxiij. q. v. quid ergo.

k Pontifex. Beatus Martinus.

l Illius. Scilicet beati Pauli apostoli.

m Flore. Id est, operibus uirtutum: quia uirtutem nullus potest habere sine charitate: quoniã qui habet unã uirtutem in actu, habet omnes: & qui caret una, caret [†] omnibus. xxiiij. q. j. ubi sana. xxxij. q. j. cum renūtiatur. de pœ. dist. ij. si enim inquit infra de reg. iur. defleat. peccator.

i Caret, hæc est sententia stoica. ut Cic. in ij. Tus. q. quã Theologi crebri⁹ secuti sunt, & post eos Canõistæ ut gl. hic Domin. c. disciplina xlv. disti. Pa. c. cãm matrimonij d̄ ꝓb. ubi Phili. dec. dissentit, tamen remittit ad Tho. 1 ij. q. lxv. art. primo Adde Occam in iij. sñã. q. x. & ibi Gabr. Biel. distin. 36. Scot. ī iij. dist. xiij. breuiter puto stoicum illud commentum reijciendum.

Philip. 1

n Nihil. Iuxta illud Apostoli: si tradidero corpus meū ita ut ardeam, charitatem autem non habeam: nihil [†] mihi prodest. & de conse. di. iiij. solet. & de pœni. dist. iij. si quis autem. ad fi. di.

† Quo ad uitã æternam. prodest enim quo ad minus suppliciū: ut ibi. Ioã. And.

Ioan. 15

o Propter hanc. Scilicet charitatem.

Multis.

multis a) ab eorū regimine te cōuenit excusare: qm̄ si laboris causam prætendis, exemplum te Apostoli subleuabit, qui sua det tibi laborem huiusmo di nō refugere, dum se asserit pro communi salute plus b cæteris laborasse: quia licet non semper sequatur laborem effectus, c nihilominus tamen ipse labor est meritorius apud Deum iuxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborum sanctorū suorū: & infrà. Nec putes ꝙ ideo Martha malā partē elegerit, quæ circa plurima satagebat: quia Maria d optimā partem elegit quæ non auferetur ab ea: quoniā licet illa e sit magis secura f, ista g tñ est magis fructifera: & licet illa sit magis suauis, hæc tamē magis utilis: cū in fœcūditate sobolis lippitudo Lyæ, h Rachelis pulchritudini sit prælata quāuis simul in unū & cōtemplatiuus esse ualeas & actiuus legislatoris i exēplo, qui nunc ascēdebat in mōtem, ut ibi gloriā domini cū maiori cerneret libertate: nunc vero descēdebat in castra, ut cū utilitate maiori necessitatib⁹ populi prouideret. quapropter k facilius indulgetur, ut ascendat monachus ad p̄sulatū l quā pręsul ad monachatū descendat: & j. Monemus itaq;, vt laborem pastoralis regiminis nō recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te accipere, q̄ sibi apud te diuertēti m spreuisses, cū Martha solicita ministrare: & j. Quia verò in postulando cedēdi licētiā istituisti: tibi te duximus relinquendū: ut distinctis causis, pro pter quas cedere oporteat, si propter aliquam cām vtilem & honestā in hmōi proposito p̄seueres de licētia n nostra cedas: alioqui cedēdi licentiā autoritate apostolica tibi scias esse penitus interdictam quoniā si pennas habeas, quibus satagas in solicitudinem auolare: ita tamen strictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum nō habeas (absque nostra permisione) volatum.

Idem episcopo Fauen. in archiepiscopum Rauen. elect.

Episcopus qui propter crimē renuntiauit episcopatui, & ad religionem transiuit: ad episcopatum reassumi non potest. Secus si renuntiauit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simoniam ipso ignorante commissam, uel aliā similem causam.

CAP. XI.

POst trāslationem tuā ad ecclesiā Rauennaten. cùm præpositus & canonici Fauentin. in I. eorum concanonicū liberā o eligendi authoritatem vnanimiter contulissent, ipse I. sancti Fridiani Lucan. canonicum olim episcopum Sarnaten. in Fauentin. episcopum postulandum p elegit. Porro à sancti Fridiani priore, q sup hoc requisito & obtento cōsensu præpositus, & alij postulationem eandem approbari a nobis humiliter petierunt. Verùm postulationi huiusmodi videbatur concilij Constantinopolitani r capitulum obuiare,

a Multis. vt vij. quæst. j. ibi.
b Plus. xxiij. qō. iiij. quis non.
c Effectus. iuxta illud. Nō est in medico semper releuetur ut æger. & q̄nq; est vitiū materiæ, nō artificis. j. d̄ lo. & condu. propter. ff. ad le. Aquil. si seruus. §. si calcem. & xliij. dist. ephesijs. nec euentus mortalitatis medico, qui diligens fuit, imputari debet. ff. d̄ off. præsi. illicitas. §. si cuti. & sufficit diligentiam adhibere, quam potest. xlvij. di. c. ult. & si negotiū nō habeat effectū, sufficit si sit utiliter cœptū. ff. d̄ negot. gest. sed an ultro. §. j. licet secus sit in negotijs pupilli. ff. eo. tit. si pupilli. in princ. & l. litis.

1. Cor. 15.

Sap. 10.

Luc. 10.

d Maria. de qua dicitur: Maria vile forum, vas septem dæmoniorum: Plorans immodice fit apostola, de meretrice.

Exo. 24.

e Illa. s. vita contemplatiua.
f Secura ergo potius amplectenda. nā tenere certū, & dimittere incertū debem⁹. de pœ. di. vij. c. ult. ff. de ritu nup. adoptiu⁹. §. j. sed utraq; ē certa.
g Ista. scilicet, actiua vita.
h Lyæ. Lya lippa erat oculis: quæ quatuor filios genuit ex Iacob, sed Rachel duos tantum. s. Ioseph & Beniamin.
i Legis latoris. s. Moysi. xxxvj. dist. si quis uult.
k Quapropter. id est, propter quam causam.
l Ad præsulatum. xviij. q. j. c. uno.
m Diuertenti. i. accedenti.
n De licentia. qui petit licentiam & obtinet, compelli debet vt cedat. j. eod. quidam.

POst translationé sūt tres partes. Prima ponit postulationē, & postulantium petitionem. Secunda ibi, Verum. ponit canonē postulationi & petitioni contrariū quē interpretatur ponendo casus quibus canon obsistit, & quibus non. Tertia ibi, cū ergo. cōmittit postulationē certis casib. admittēdā, & in alijs repellendā. Io. An.
o Liberā. & ideo potuit eligere vndecunq;. Et not. ꝙ qui potest eligere, potest postulare. s. de elec. in causis. r sed nō econtrario. arg. ff. de rit. nupt. gn̄ali. hic expresse habetur ꝙ uni pōt cōmitti ptās eligēdi. simi. s. de elect. causam quæ.

r Vbi de hoc vel fac uim ī eo, quod dicit liberam, secū-dū Host. Ioan. An.

p Postulandū elegit simpliciter eligi nō potuerat: qa erat d̄ alia ecclesia. lxiij. dist. literas. & lxxj. dist. fraternitatē. sed in postulandū eligi pōt. lxiij. dist. Valētinianus. quia episcopus fuerat: & ideo nō eligi, sed postulari d̄bet. & hæc fuit causa, quare fuit postulatus, & non illa quia de alia ecclesia ut not. Ioā. de hoc dicitur. s. de elect. cū inter canonicos.
q A priore. Et a capitulo: quia solus prior nō posset personā alienare. arg. xij. q. j. sine exceptione. & xix. q. iij. statuimus. cum maior sit alienatio personæ, quā rerū. xij. q. j. præcipim⁹. si autē nolet dare ipsum, cōpelli debet per superiorē. j. de iur. patro. nullus. nisi iustam habeant causam non dandi tunc compelli nō debent. lxiij. dist. literas. & lxxj. dist. c. j. & ij.
r Concilij Constantinopoli. vij. q. j. hoc nequaquam.

in quo statutum est, ut qui cunque de pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam ulterius ad pontificatum resurgat. vnde contra dictum concilium (cū sit unum ex quatuor [a] principalibus quæ sicut quatuor Euangelia, ecclesia catholica veneratur) nullatenus uidebatur eorum postulatio admittenda. Cæterum speciales quidā casus inueniuntur in quibus (prædicto concilio nō obstante) is qui uitam monachalem elegit, rursum licitè potest ad episcopatum assumi. si enim quisquam persecutionis rabie sæuiente, vel præpediente inualitudine corporis: cùm proficere nequeat in regimine pastorali, de superioris autoritate ad monasticam vitam descēdat: persecutionis uel ægritudinis impedimento cessante [b] ad episcopalem poterit resurgere dignitatem. Item si quis propter literaturæ defectū (ne tanquam cæcus cæco [c] ducatum præbeat) locum [†] regiminis autoritate apostolica deserēdo [d] ad otium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis scientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuo uocatus à domino cathedram reascendere pastoralem. Rursus si quis cupiditate parentum [e] (eo tamen penitus ignorante) fuerit episcopatum adeptus, & hoc comperto episcopatum ipsum de licentia superioris dimittens [f], obseruantiam elegerit regularem: & si ad episcopatum eundem redire postmodum nequeat [g] iuxta canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licitè reassumi. Quanquam autem in his consimilibus casibus is, qui episcopatu dimisso monasticam vitam elegit, resurgere ualeat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra præscriptum [†] intelligitur concilium attentari, quod

[a] Ex quatuor. Et sunt hæc. s. Nicenum. Constantinopol. Ephesinum primum. & Chalcedoneñ. xv. di. sicut.

Glossa sequens ponit brocar. alleg. sex iura pro, & duo contra: & tripliciter soluit.

[b] Cessante. Arg. est hic, qđ cessante causa cessat effectus: ut j. q. vj. quod ꝓ remedio. & j. q. j. quod pro necessitate. & lx. dist. priscis & lxj. dist. cap. statuimus. §. his omnibus. & ca. neophitus. j. de appel. cū cessante [1]. arg. contra. xxxij. q. j. dixit dominus. & xix. q. ij. duæ sunt. Solu. si per causam fiat dispēsatio, uel aliquid consimile: cessante causa cessat qđ factū est ex causa: ut in primis ca. si uero ius commune statuitur ex causa, licet causa cesset: tamen remanet ius ꝙ statutū fuit ex illa causa. ff. de postu. l. j. §. sexū. ut in cōtrarijs, vel sic, licet causa impulsiua cesset, remanet ius, qđ ex ea statutū ē. cōtra xxxij. q. j. dixit dominus. Si finalis ē causa: quandiu durat causa, durat qđ ex ea causa statutū est, uel qđ ex illa cā sit. ea uero cessante, cessat cōstitutū ex illa causa. cōtra. xxxij. q. vij. c. fi. uel cessat, qđ ex ea causa constitutum est, quando in cōstitutione dictum est, quod causa cessante cessat constitutio, ut in primis concor.

[c] Cæco vnde versus. Si cæcus cæcū conatur ducere secum: In foueam ductor primus cadit, inde secutor.

[d] Deserendo. supra cap. proxi. §. pro defectu.

[e] Parentum. data pecunia vel promissa. j. quæst. v. quæcunque. & c. præsentium.

[f] Dimittens. statim cum illud sciuit, primo petita & obtenta licentia a domino papa, ut hic dicit. & sic nō potest renuntiare sine licētia papæ [2] quāuis simonia cus: alias ratihabitio retro sibi præiudicat. j. de simo. sicut. uel intra breue tempus. j. q. j. cōstat. & j. de reg. c. ij. quod in maleficijs verum est. ff. de vi & vi arma. l. j. §. quoties. xxxiiij. q. ij. si virgo. C. de transact. quamuis. & C. quomo. & quando. iud. ab eo.

Glos. seq. recitat per q. an dispensari poßit cū simoniaco & simoniacè promoto. alleg. quinq; iura, quod non, & quatuor in contrarium, ponit opin. Vinc. & demum aliorum qui distinguunt simoniacū in ordine & in beneficio, & simoniacū et simoniace promotum, & sponte cedentem & litigantem.

[g] Nequeat. Quia erga simoniacos nulla misericordia est adhibenda. j. q. j. erga simoniacos. & vij. q. j. præsentiū. & s. đ elec. sup eo. & j. q. j. ꝙ quidā. & j. đ simo. nobis fuit. Sed cōtra uidetur, ꝙ possit cum simoniacis dispēsari: vt j. q. v. quicunq;. & c. præsentiū. & j. đ simo. simoniace. & s. de elect. si alicuius. Solu. Vinc. dicit ꝙ talis de iure non pōt eligi siue postulari, sed dispensatiue debet postulari. Alij dñt, qđ si cōmissa fuit simonia in ordine, nullus potest cū eo dispēsare: vt j. q. j. erga. & c. qđ quidā. nec etiā dñs papa, ut dicunt: quia characterē habet uitiosum, cui renuntiare nō pōt & ideo nō purgaē uitiū istud: vt xiiij. q. vj. si res aliena. Sed hoc non credo: imo pōt papa bene dispēsare cū simoniacis qui characterē hñt uitiosum, qui sciēter simoniā cōmiserūt j. de simo. c. pe. sed inferiores ꝑlati nō possunt dispensare cū sciēte, sed papa. & hoc ideo quia bene purgatur uitiū furti, re furtiua apud furē remanēte de volūtate dñi. ff. de vsucap. si fur. in prin. [3] & j. q. j. ꝙ quidā. vers. si forte malitiæ characterē &c. idē in uiolēto detentore. ff. de preca. certe. §. Iulianus [4]. Sed cum simonia cōmissa est ignorāte illo cui acquisitū est beneficiū, uel qa ordinem vel dignitatē adeptus est ignoranter. possunt epi dispensare post liberā resignationē. Sed in hoc distingue, si bñficiū etiā simplex eo modo est adeptus, statim post resignationē potest resumi ad illud dispēsatiue: vt s. de elec. si alicuius. in fi. & capitulum etiam tunc dispēsatur j. đ simo. ex insinuatione. In illo qui dignitatē sic est adeptus, distingue si sponte resignet petēs humiliter resignationem admitti, statim potest episcopus dispensare cum illo, & ad eandem prælaturam. arg. j. q. v. præsentiū ubi dispensatur in dignitate assumenda cū eo qui sponte renuntiauit ordini ignoranter recepto. & argum. illius capitu. quicunque circa princip. tamen illud loquitur de dispensatione papæ. Et argumen. illius decreta. si alicuius. a contrario sensu. Si uero de hoc contendit in iudicio, & electio sua reprobata fuerit: quia simoniace fuit facta, licet eo ignorāte, tunc episcopus illa vice & in sua vacatione

cum

[1] Cōcor. tex. in l. si pater. C. đ hær. insti. & in l. generaliter. C. de epis. & cler.

[2] Dicit Host. qđ statim cū hoc sciuit: uocarē debet ꝑsonas idoneas qbus reuelet ꝙ tale quid cōperit: & protestet ꝙ inuitus episcopatū tenet: cui sine papæ licētia cedere nō pōt & corā illis tūc faciat procuratorem quē in illorum præsentia mittat ad curiam. & sic nō aliter putat illū tutū. allega. de appe. c. fi. Ioā. And.

[†] Alias, baculum.

[†] Alias, præfatū.

[3] Si fur emit a domino rem furtiuā & habuit ꝓ tradita, definit ꝓ furtiua possideri & possidet pro suo. Ioan. And.

[4] Vide de simo. tanta. super gloss. ij. Ioā. And.

cum eo non poterit dispensare, sed postea sic. s. de ele. si alicuius. in prin. & ita Aeneas circa huiusmodi dispensationem simoniacorum.

a Loquitur. Hæc interpretatio tenēda est super .ca. illo vij. q. j. hoc nequaquam. exclusis opinionibus ibi notatis.

b Non ualebat. j. q. j. si quis neq;. ex hoc collegio, ꝙ simoniacus sine licētia domini papæ renuntiare non potest: de hoc nota. s. c proxi. §. j.

c Dimisit. vij. q. quam periculosum.

d Locum tantum. ī. de ord. ab episcopo, qui renuntiauit epis. c. unico.

e Ordinem. Id est, ordinis executionem: quia charactēri nemo posset renuntiare.

f Ex præmissis causis. Quatuor: de quibus dictum est supra in litera, s. propter populi persecutionem, vel corporis infirmitatem, defectum sciētiæ, uel propter simoniā ab alijs eo ignorante commissam. cum quis renūtiat propter aliquā causam talem: non prohibetur iterum postulari ad dignitatem episcopalem ut hic dicit.

g Ordini. i. ordinis executioni. sed quid si renūtiasset ordini, adhuc potest reassumi de licentia papæ. nunquid reconsecrabitur? Non, quia characterem retinuit. j. q. j. quod quidā. (f Alias, est.) uersi. si forte militis. xxxij. q. vij. licite. & ideo sola executio sibi deest: quam reassumit ex licentia papæ.

h Alioqui. i. si nō renuntiauit ex aliqua de prædictis causis quæ fiūt sine

in eo loquitur a casu, cum propter aliquod crimē episcopatum quis deserēs ad uitā monasticā pœnitētiæ causa descendit. Vnde quidā in eo casu loqui dixerūt capitulū supradictū, cùm quis pro crimine de quo conuictus fuerat uel confessus, ab episcopali dignitate depositus in monasterio extitit ad pœnitentiam agēdam inclusus, uel cum aliquis propter graue crimen pro quo episcopatum retinens pœnitentiam dignè agere non ualebat b, cedendi obtenta licentia uitā monachalē elegit. Alijs asserentibus, sic intelligendū esse capitulū antedictum ut per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum quod tali modo dimisit c quanquàm eligi possit, præsertim si locum d tantum & non ordinem e resignauit. Cùm ergo nobis constare nequiuerit, ob quam causam prædictus I. episcopatui olim cesserit: Mandamus quatenus si tibi constiterit, ꝙ propter aliquā ex præmissis causis f seu consimilib. Idē Io. episcopatui cesserit memorato, tu authoritate nostra (dūmodo necessitas uel utilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimē ecclesiæ Fauentinē. maximè si ueritate subnititur, ꝙ dictus I. loco tātummodo cesserit memorato, & non ordini g uel etiam dignitati. tunc enim esset i uehemētissimè præsumendum, ꝙ nō propter crimen aliquod ab ipso cōmissum, sed causa pœnitentiæ ad uitam migrauit regularem, præsertim cum apostolica sedes post cessionem multo minus q̃ antea permisisset eidem tali crimine irretito, in pōtificali ordine ministrare, alioqui h (cū durum i nimis extiterit contra tam solēne consilium huiusmodi postulationem admittere) præposito & canonicis memoratis iniūgas, ut aliā personam sibi idoneam eligant in pastorem.

Idem in cōcilio generali.

Qui petit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere cōpellitur.

CAP. XII.

Qvidam cedendi k licentiam cum instantia postulantes, ea obtēta, cedere prætermittunt. Sed cùm in postulatione huiusmodi aut ecclesiarum cōmoda quib. præsunt, aut salutem uideant propriam attendisse (quorū neutrū suasionibus aliquorū quærentium quæ sua sunt, seu etiam leuitate qualibet nolumus impedire) eos ad cedendum decernimus cōpellendos l.

Honorius iij. maioris ecclesiæ decano, & magistro R. cant. sancti Dionysij. Leodien.

Non renūtiat iuri suo, qui gratiæ aduersarij se submittit.

CAP. XIII.

Veniens ad ap. se. I. subdi. proposuit ꝙ cùm bonæ me. I. papa præ. no. abbati de Emenco, & maioris ecclesiæ ac sancti Pauli cantoribus Treue. suis dederit literis in mandatis, ut si nihil canonicum obuiaret, præbendam in ecclesia sancti Florentini in confluentia, quam Iacobus de

peccato, sed ex alia propter peccatum. ADDIT. Vel id est, nisi episcopus probauerit prædicta, uel alias tibi de illis constiterit: secundum Inno. Ioan. And.

Gloss. seq. reci. per quæstionem.

i Durum. non tamen impossibile, quia bene dispensat dominus papa contra quatuor cōcilia, & cōtra apostolum, dum tamē nihil statuat cōtra fidē. xxv. qō. j. sunt quidā. arg. xxxiiij. dist. lector. lxxxij. dist. presbyter. qđ autem legitur. xv. dist. sicut de articulis fidei intelligit.

Qvidā cedēdi. Prima pars ponit factum. Secūda corrigit cām reddens: ibi, Sed cum. Ioan. And.

k Cedendi cū instantia. Ex eo, qđ cum instātia perseuerādo petunt, præsumitur contra eos magis. de pœni. distinct. j. diuortiū. & C. ad Velle. si mulier. in fi. sic etiam pallium cū instantia peti debet. c. distin. prisca. & ff. de quæstio. l. j. §. diu.

l Compellendos. Not. qđ aliquis cogitur renūtiare obtenta licentia renūtiandi: tamē secundū leges re integra recuperabūtur bona quibus cessit. ff. de ces. bonorū. ijs qui. sed hoc ideo est: ne illudatur papa 1 sicut si postulatio præsentatur papæ nō potest postea recedere ab ea supra de postu. bonæ. rō quare cōpellantur, redditur in litera. In huiusmodi cōpulsione considerat papa cōmodū ecclesiæ uel propriā salutē petētis, quorū neutrū uult impediri, & ideo compellitur.

Veniēs. Prima

1 Vel alteri superiori, cū tex. đ papa nihil exprimat. Ioā. And.

pars ponit appellationẽ impetrantis, & eius cauſam. Secunda ipſius proſecutionẽ, & auditoris dati ſententiam. Tertia ipſius ſententiæ confirmationem. Secunda ibi, ad quem. Tertia ibi, Nos igitur. Ioannes And.

canus ipſius eccleſiæ reſignauit, ſublato apoſtol. obſtaculo aſsignarent eidẽ: & infrà. Cumque iudices apoſtolicum uellent adimplere mandatum: quidam ſe oppoſuerunt canonici eccleſiæ memoratæ, dicentes ſubdiaconum antedictum renũtiaſſe iuri, quod ſibi ex ipſis literis competebat. Dicto igitur ſubdiacono hoc negante a :iam dicti canonici ad hoc probandũ, teſtes aliquos produxerunt: per quos cùm uideretur probatum ipſum ſe gratiæ capituli cõmiſiſſe b :duo iudices c p̃dictorum ſentẽtialiter decreuerunt eundem nõ poſſe uti literis ſupradictis, pro eo quòd idem aduerſarij ſe gratiæ commiſiſſet, per quod uiſus eſt renuntiaſſe d iuri ſibi ex ipſis literis competenti. A qua ſententia idem appellans: in uigiliam epiphaniæ terminum ſuæ appellationis præfixit e. Ad quem cùm ueniſſet P. de Colle medio, capellanum noſtrũ ſuper hoc ſibi conceſsimus auditorẽ. Sed cùm eius aduerſarius nõ acceſſerit per duos menſes & amplius expectatus, nec ullus compareret pro eo ſufficiens reſponſalis, tandem quidã literas habens ad contradicendum & impetrandum, coram eodẽ cõparuit: qui cum ad tractãdum cauſam minus ſufficiens f crederetur, idem auditor ſententiam prædictorum iudicũ ſententialiter (iuſtitia exigẽte) caſſauit. Nos igitur ratam & firmam habemus capellani ſententiam memorati.

a Negante. & ſic per negationem factam, fuit res dubia 1. C. qui ad li. procla. non licet. l. iij. & ſic per narrationem & reſponſionem litis conteſtatio facta fuit. j. de li. cont. c. uno. & ſ. de ele. dudum.

1 Et ſic dictẽti incũbit probatio. ff. de probat. ei qui dicit. Ioã. And.

Gloſ. ſeq. fortificat textum, et dat ſimile, obijci & ſoluit. in fin. alle. pro ſimili. ca. ſane. & ponit diſſolutiones, & ipſius duas lecturas.

b Commiſiſſe. & ſic cõmiſit ſe gratiæ capituli tantũ: ſed in ueritate non erat probatum, q per hoc literis renũtiaſſet, quare ipſorum ſnĩa retractatur: quia & ſi uerum eſſet, q ſe eorum gratiæ commiſiſſet, non uidetur renuntiaſſe literis: niſi expreſſe literas ipſas reſtituiſſet. ſupra e. ſane. & j. de pac. cũ pridem. & ſi commiſit ſe illorũ gratiæ, & ipſi nullam gratiam faciebant, poterat uti iure ſuo. Et eſt ſimile, licet eamus ad arbitros in cauſa appellationis, propterea nõ renũcio appellationi, imo poſtea poſsũ proſequi appellationem, nec mihi currit tempus interim. C. de tempo. appel. auth. ſi tamen. nec inde debet damnum ſuſtinere: unde meruit gratiam reportare. ſ. eo. ſane. & j. de fideiuſſ. peruenit. & j. de pac. cum pridem. Sed contra uidetur, q tacite uidetur renuntiaſſe literis ſuis. j. de offi. dele. gratũ. & j. de teſtib. cũ ueniſſent. & j. de ijs quæ fi. a maio. par. ca. ex ordine. & j. de præben. pro illorum. & C. de iure dotium. l. ij. ff. de le. commiſ. poſt diem. & nihil refert an alterum ex æquipollentibus 2 quis faciat. ff. de re iu. in ſumma. & ff. de arbi. qd tamẽ. §. j. & j. de uerbo. ſigni. in his. Dic, q per hoc non renuntiauit per prima iura, & quia caſſata fuit illa ſententia. ſimile uidetur. ſ. e. ſane. ſed ibi plus petit tradendo literas aduerſarij, quæ iuri ſuo renuntiauit: hic non tradidit literas, licet commiſerit ſe gratiæ aduerſarij. Vnde ibi auditus fuit potius iudicis officio, quam iure actionis, hic uero ipſo iure: uel ibi auditus fuit de iure: ut dicitur ibi in fine ultimæ notulæ.

2 Iſta non ſunt æquipollentia renũtiarẽ, et ſubmitterẽ ſe gratię ut ſ. dixit glo. & facit. j. de iud. cũ ueniſsẽt. Io. And.

c Duo iudices. & propter hoc ſolum etiam debuit caſſari ſententia, cum non appareat q tertius ſe excuſaſſet, uel cõmiſiſſet eis uices ſuas. j. de offi. dele. cauſam matrimonij. & ff. de re iudi. duo ex tribus. ſed ſi ſe excuſauit, bene potuerunt procedere. j. de offi. deleg. prudentiam. quod intellige ſic, clauſula illa q ſi non omnes. &c. erat in literis, ſed ex alia cauſa fuit caſſata ſententia: & mandatur iudicibus iſtis, ut præbendam illam faciant conferri, ut dicitur in integra in fi.

d Renuntiaſſe iuri. arg. q per literas executorias, acquiretur ius alicui impetranti. alias non poſſet renuntiari iuri ex ipſis literis competenti, ſi non acquireretur ius: quia ei quod non eſt, etiam renuntiari non poteſt. Dicas q per literas monitorias, præceptorias ſiue executorias nullũ ius acquiritur, per quod eccleſia ſiue clerici contra quos impetrãtur literæ, obligati ſint impetranti, nec aliquod ius habet in eccleſia ante receptionem, ſed officium executorũ implorare poteſt ut mandatum apoſtolicũ exequantur: & ipſi mandatum teneantur adimplere. & huic officio bene poſſet renũtiare reſtituẽdo literas: & renũtiando literis impetratis, & etiã impetrandis: quo facto executores ulterius non procedent: & ſic nec officium iudicis, nec aliud per literas illas implorare poterat. huic officio nõ fuit renũciatum. ſ. eod. ſane. cum iam executor fuerit, p̃ſecutus officiũ ſuũ, ſed literas tantum reſtituit quarũ authoritate fuerat reſtitutus, & inde non obfuit renuntiatio literarum. & ideo de iure fuit auditus, ut no. in fi. ult. notulæ. Ber.

e Præfixit. Quod quidem bene potuit. & iudex idem facere poteſt & debet. j. de appel. oblatæ. & c. ſæpe cõtingit 3 & terminum præfixit, ut tunc eſſet in curia: ut ſequitur. q quãque ſtatuitur ad iter arripiendum. & tunc ſufficit arripere iter in termino. j. de ap. peruenit. & in iſtis caſib. literæ ante terminos impetratæ non ualent, ut dicit illa decre. oblatæ. & c. ſæpe. terminus uero datus a lege eſt annus, uel ex iuſta cauſa biẽnium infra de appel. cum ſit Romana. & talis terminus bene poteſt præueniri. ut in ca. oblatæ.

3 Et cap. cõſuluit. in fi. gloſ. ulti. dic q quæſt. iſta beneficialis erat: & hodie ĩ ea tene qđ habes. j. đ ele. c. j. li. vj. nec eſt uera diſtinctio gl. q ſola termini p̃fixio etiã poſt ſentẽtiam deferat cãm ad curiam ut dicet in c. interpoſita. §. j. de appel. Io. And.

f Minus ſufficiens. ſed non uidetur, quod iſte fuerit contumax ex quo miſit nuntium ad impetrãdum & contradicendum, cum ipſe non appellauerit: ſed ille Ioan. contra quem lata ſententia fuit: & ideo non debuit ſententia contra ipſum ferri: licet forſitan poſſet in expenſis condemnari. unde contra. infra, de appellationibus. Nicolao. ubi condemnatur appellans in expenſis: qui non fuerit proſecutus niſi quo ad impetrandum, & ibi nõ fuit proceſſum ſuper principali. Poteſt dici, quod in illa decre. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petijt alteram partẽ in expenſis condemnari, quia non miſerat ſufficientem procuratorem: hic uero petijt ut procederetur ad ſententiam infirmandam. Vel melius: hic fuit lis conteſtata, & ſententia diffinitiua lata. & ideo cum ſtatutus eſſet terminus ad proſequendam appella. & altera pars non fuerit ſufficienter

cienter prosecuta ad sententiam defendendam, contumax debet reputari, siue sit pars appellata, siue appellans: quia iudex appellationis, altera parte absente debet procedere ad cassandam uel confirmandam sententiam. C. de tempo. appellatio. l. ult. §. illud. ij. quæst. vj. c. ei qui. §. appellatore. & infra, de appell. per tuas. vbi hoc est expressum: quia nõ misit nuntium sufficientem, sibi imputet, nec potest dici, ꝙ tacita non fuerit: quia terminus constitutus ad appellationem prosequendam, ab appellãte uel iudice, uicẽ obtinet perẽptorij: vt eo elapso perinde procedat, ac si perẽptorie sit citatus. j. de app. sæpe contingit. Et nota quod hic appellatus teneť mittere nuncium sufficientem ad appellationem prosequendã si terminus sit præfixus a iudice uel ab appellãte, & appellãs eodẽ modo. alias finietur causa altero prosequẽte legitime: & hoc est cum lis est cõtestata, & appellatur à definitiua sentẽtia siue post litis cõtestationẽ. ut hic habes: alias in expensis puniť. ut dicit illa decr. Nicolao: quia ibi non fuit lis contestata, & appellatum fuit à grauamine. Vnde non poterat procedi ad sententiã altera parte absente. unde puniť tantũ in expẽsis: quia nõ uenit sufficiẽter instructus. Si uero appellatio ante litẽ contestatã à iudice recepta non fuit, nec ab aduersario approbata: tunc sufficit appellanti mittere procuratorẽ ad impetrandum & contradicẽdum. j. de appell. interposita. §. j. saluo eo quod dicitur infra, de appel. cordi. sed cum appellatur à sentẽtia diffinitiua, nõ refert utrum appellatio approbetur ab aduersario uel iudice, saluo quod dicetur extra, de appel. cordi. sed cõsideratur vtrũ terminus sit præfixus a iudice, uel ab appellãte: & tunc utraque pars tenetur mittere sufficientẽ procuratorem ad totam causam: ut hic patet. alias procederetur contra absentem, tanquam contumacem, ut hic patet, & infra de appel. interposita. ubi de hoc.

† Alias, qui.

Idem archiepiscopo Treuerensi.

Si prælatus ab obedientia subditos absoluit, non propter hoc prælaturæ renuntiat.

CAP. XIIII.

Lectæ coram nobis f. t. literæ continebãt, quòd Abbas sancti Petri Tulleñ. tibi humiliter est confessus, quòd cùm adeò graui ægritudine laboraret, quòd de uita desperaretur [a] ipsius: ad cuiusdã æmuli sui consilium [b]: de quo ipse (cùm non crederet eum æmulum) confidebat, monachos suos ab obedientia in qua sibi tenebantur absoluit, uocato diœcesano episcopo, ut abbatiam in eius manibus resignaret: quod † tamẽ usus consilio saniori non fecit [c]: & eidem abbati postmodum restituto sanitati uniuersi & singuli de conuentu obedientiam & reuerentiã requisiti ab eo in capitulo promiserunt: [d] & infrà. Nos autem ex tali facto eundem abbatem suo resignasse regimini non uidemus.

Lectæ coram. Communis diuisio. Secunda ibi, Nos autem. Ioan. And.

[a] Desperaretur. Sic infra, de regula. & transeunti. sicut tenor.

[b] Consilium. De quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, si fraus intercessit. ff. de reg. iur. cõsilij [1]. & contra illum potest agi de dolo, quanti eius interfuit id factum non esse. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo. & hoc verum est, si fuisset soluendo: sed hoc non esset, si uera renuntiatio fuisset: unde in eo casu debet restitui ad pristinum ius. ff. de dolo. & eleganter. §. pen. & ff. de eo per quem factum erit. l. ult. hic ista cessant: quia non fuit hic renuntiatio cum effectu.

[1] Vide de sent. excõmu. nuper in gloss. ij. Ioã. And.

Glossa sequens fortificat text. per simile. obijcit de tacita renuntiatione per unum capitulum, id coadiunans per quinque similia, & soluit.

[c] Non fecit. Et ideo uoluntas talis nõ obfuit: quia nõ processit ad factum simile: uoluntas nõ sufficit ubi opus est facto. j. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. j. & ar. j. de re iud. cum aliquibus. Sed contrarium uidetur, ꝙ tacite uidetur iuri suo renũtiasse. j. de ijs q̃ fi. a ma. par. c. ex ore. ubi ipso facto uideť renuntiasse: sicut ipso facto Deũ negamus. xj. q. iij. existimãt. ipo facto mẽtimur xxij. q. v. cauete. & ipso facto appellamus. j. de appell. dilecti. & c. v. ut nostrũ, & eo ipo ꝙ quis salutat prælatum, consentit in illum quem nõ potest reprobare. lxiij. dist. cum Adrianus. nec est opus scripto ꝙ obedientiam suam ipso uoluntarij aduentus probat officio. j. de ma. & obe. legebať. contrariũ tamen uerũ est, ꝙ propter hoc non renuntiauit.

Gregorius nonus Agatheñ. & Vticeñ. episcopis.

Abbas exemptus, sine licentia Papæ renuntiare nõ potest.

CAP. XV.

Dilecti filij conuentus monasterij sancti Victo. immediatè ad Romanam pertinẽtis ecclesiam, intimauerunt quòd abbas eorũ sentiens se insufficiẽtem [e] oneri regiminis abbatiæ, cessit in manibus [f] eorundem; ipsi quoq; G. monachũ S. Victoris elegerũt canonicè in abbatẽ: & infrà. Cum igitur di-

[d] Promiserunt. Et sic uidetur reassumpsisse obedientiam à qua illos absoluerat, tali modo non poterat, cum esset prælatus eorum sine licentia episcopi sui. xviij. q. ij. abbas. & c. proxi. & supra eo. admonet. cum sit de substantia regulæ ipsa obedientia. infra, de maio. & obed. cum in ecclesijs. Item argumen. quod re integra licitum est pœnitere, supra, de electio. in causis. & ff. de iurisdict. omnium iudic. si conuenerit.

Dilecti filij. In prima parte ponitur cõuentus petitio. In secunda ibi, Cum igitur. ipsius repulsio, & negotij commissio. Ioan. And.

[e] Insufficientem. Propter insufficientiã debet remoueri. xviij. q. ij. si quis abbas. Itẽ propter negligentiã prælatus repellitur. j. q. j. c. si qui episcopi. §. ecce cũ & iudex similiter. C. de officio præfect. orientis. l iij. & sic bene debet admitti renuntiatio, si fiat debito modo propter insufficientiam. supra eodem titulo. nisi. §. pro defectu. in fin. & cap. post translationem. §. item. & papa hic admitit illam propter negligentiam. infra, de offic. custod. c. j. & magister propter insufficientiam debet remoueri à docendo. C. de profess. & me. l. ij. lib. x.

[2] Vide ꝙ no. in cle. eo. tit. ca. vno. in gl. j. Ioã. An.

[f] In manibus. Quia ad quem pertinet confirmatio, ad ipsum pertinere debet resignatio. [2] xviij. quæst. ij. abbas. & ideo talis renuntiatio nõ tenuit. argumẽ. supra eodem, quod in dubijs. sed quantum ad se bene tenuit. [3] quia non posset repetere. de hoc dictum fuit supra eodem capitulo. quod in dubijs. tamen compellitur postea cedere, sed hoc contingit propter insufficientiam.

[3] Vñ dicebat Goff. quod superiore habẽte ratã cessionẽ & p̃bẽte licentiã eligendi, poterat electio fieri. Io. An.

a Cedere. Nec ad aliam abbatiam se transferre. supra, de consuetu. cum venerabilis.

b Electionem. Si non tenuit renuntiatio, non tenuit electio. sic si aliquis non est legitime destitutus, alius in locũ illius nõ fuit legitime institutus. iij. q. vj. hæc quippe. & ĩ. cã accusa. ad petitionẽ. si. lxxxj. di. tãtis Daniel. & vij q. j. præsentium. Item arg. quod si principale nõ tenet: nec id ꝙ ex eo secutũ est. ĩ. de fide instru. inter dilectos. & C. de legi. nõ dubium. Io. Andreas.

ctus abbas cedere [a] sine licẽtia nostra nequiuerit: nos tã electionem [b], quã cessionem prædictas decernẽtes irritas & inanes, mãdamus quatenus abbatem ipsum, loco suo restitui faciatis: quo integrè restituto, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

DE SVPPLENDA negligẽtia prælatorũ.

Viso de modis quibus prælati assumuntur: quia sæpe in prælaturis neglig ẽter res aguntur. xl. dist. ante omnia. et quod negligitur, supplendũ: et quod omittitur, instaurandũ est: ideo etc. Ioan. And. De hac materia tractatur lxxxiij. et lxxxvj. distin. & ij. q. vij. negligere.

TITVLVS X.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA prælatorum.

Alexander tertius Cisterciensibus.

Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensem abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit.

CAP. I.

STatuimus præterea, ut si episcopus tertiò † cũ humilitate ac deuotione (sicut cõuenit) requisitus substitutos [c] abbates vr̃os, bñdicere [d] fortè renuerit, eisdẽ abbatibus liceat ꝓprios monachos benedicere, & alia [e] quæ ad officium hm̃oi pertinent exercere, donec ipsi episcopi suã duritiam recogitent, & abbates benedicere non recusent.

† Quia erga superiorẽ. An. c. cũ causa. ĩ. de offic. deleg. Roma. l. cã pupillo. §. si quis ipsi prætori. de operis noui nunciat. alias regulariter, una sufficit. Ro. sing. 424. cons. 427. glos. cle. j. §. j. de hæred. vers. acquisierint. Fely. c. ex literis. col. iiij. de cõstit. Alex. cõs. lxxxj. lib. iiij. de ci. d. c. cũ causa. ubi tetigi.

c STatuimus. Substitutos. Et cõfirmatos: qa añ nihil facere uel disponere possunt. s. de elect. nostri.

Glossa sequẽs arguit: alleg. quinque iura. in contrariũ allegat sex.

d Benedicere. Argum. quod aliquis potest dare quod non habet. C. de testa. manu. cũ cõstitutio. ver. si. arg. C. de iure emph. l. ult. argu. ad hoc s. de elect. suffraganeis. & ff. de acqui. re. do. nõ est nouum. & ff. de usufruc. quod nostrum non est. Arg. contra. ĩ. de iure patro. quod aũt. in fi. & ĩ. de don. inter uirum & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. nemo. & ff. de acquir. rerum domi. traditio. & j. q. vij. Daibertum. & ff. de offic. proconf. obseruare. in fin.

e Alia. Scilicet, ut cõferant lectoratũ in proprio monasterio. ĩ. de æta. & quali. cum contingat. & arg. lxix. di. c. j. si tamen præsbyteri sint, ut ibi, cũ & illa impositio manus non sit, nisi quædã benedictio: vt j. q. j. manus. Sed qualiter possunt hoc facere ante suĩ benedictionem? Dic quod in odium episcoporum dominus Papa hoc concedit per ipsam cõstitutionem, ne propterea in spiritualibus uel alijs patiantur monasteria detrimentum propter negligentiam episcoporum. Similem indulgentiam habes supra, de electio. nihil est. §. ultimo.

f SIcut nobis. Nituntur. Quod facere nõ possunt. nam ad priuatum commodum trahi nõ debent, quæ ad cõmunem vtilitatem præfixa sunt. xxv. q. j. quæ ad perpetua. & ĩ. de off. archipresb. vt singulæ. & argu. ff. pro soc. actione. §. labeo. & ĩ. cã præben. nulla ratio.

Clemens tertius.

Regulares in suos usus conuertere non possunt ecclesias, in quibus ius obtinent patronatus, & si intra tempus Lateranen. concilij quando uacant nõ præsentent rectores ad eas, superior ordinabit easdem. †

† Etiam exẽptas. cle. j. e. ti. vbi limito.

CAP. II.

SIcut nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidã & canonici regulares ecclesias, quæ ad præsentationem eorũ ptinent, in tuo ep̃atu habẽtes ꝓprijs usibus deputare nituntur [f], nec uolunt ad eas cũ uacauerint uocare ꝑsonas: quin potius occasione cõcessionis [g] quorundã episcoporũ, vicarios in eis ꝓ sua instituũt & destituunt [h] uoluntate admissos ita pẽsionibus [i] onerantes, ꝙ nec ecclesijs cõpetenter possunt in paupertate [k] nimia deseruire, nec ep̃o in ep̃alibus [l] respondere, neque hospitalitatem [m] (sicut conuenit) transeuntibus impertiri. Nolentes autem ut status ecclesiæ debitus & antiquus, per insolertiam [n] † alicuius subuertatur: Mandamus quatenus (nisi

† Alias, insolẽtiã.

g Concessionis. Concessio episcopi sine consensu capituli, uel maioris partis non sufficit, ut possit trãsferre ecclesiã uel fructus ipsi⁹ ad regulares. ĩ. de dona. pastoralis. & ĩ. de ijs quæ fiunt à prælat. sine consensu c. cũ nos.

h Destituunt. In ecclesijs q̃ ad eos pleno iure non spectãt, instituere uel destituere non possunt presbyteros: sed illos debet episcopis præsentare, ut ipsi episcopi de cura plebis respondeant: & monachis de rebus temporalibus exhibeant rationem. ĩ. de præb. in Lateraneñ. concilio † & ĩ. cã priuile. cum & plantare. §. in ecclesijs. & c. sane. & c. statuendum. sed si pleno iure ad eos pertineãt tunc possunt instituere & destituere. xvj. q. ij. c. j. & ĩ. de præscript. cũ olim. & ĩ. de priuil. quoniã per cõfessionẽ.

† Et c. de monachis ubi satis dicam de hoc, & unde de ex cept. cum venerabilis ad fin. Ioã. And.

i Pẽsionibus. Nouis, quod nõ licet. infra, de censi. prohibemus.

k In paupertate. Magna, ꝙ non possunt honeste Deo seruire: quia cũ ad utrunque festinant, neutrum bene peragunt. xvj. quæst. j. presbyteros. & C. de assess. l. nemo.

l In episcopalibus. s. in procurationibus. x. q iij. canẽdũ. & c. relatũ. & in cathedratico: ut ea. causa. q. iij. illud. si ep̃s donet ecclesiã monachis, cathedraticũ ibi debet habere. ĩ. de don. pastoralis. & tãtũ debẽt sacerdotes monachorũ habere, unde iura episcopalia soluere ualeant, & hospitalitatem seruare, & uitã suam honeste habere: ut hic dicit, & ĩ. de præb. de monachis.

m Hospitalitatem. Tenentur enim clerici ad illam hospitalitatem, quæ continet officium pietatis. xlij. distin. §. j. non ad illam quæ fit ex debito seruitutis. C. de episcopis & cler. l. j. infra, de immu. eccle. c. j.

n Per insolertiam. Id est, incuriam siue fatuitatem, alias

e Adde gl. simi. & meliorem in l. si bñ collate. ff. de vsu.

alias insolētiā. i. superbiā. Io. And.
a Tua. Quia tunc nihil habet episcopus. j. de priuil. cū & plantare. §. in ecclesijs. & j. de præscri. c. olim. & j. de priuil. quoniam.
b Prædictos excessus. Ergo si exempti sunt: eps illorū excessus punire nō poterit. arg. xvj. q. j. frater noster. aliter inutile eēt illorū priuilegiū: quia priuilegia ita sunt seruanda, secundū quod cōtinetur in illis. j. de priuileg. porro. Quid iuris sit de hac materia, tractatur. j. de priui. tuarum. & c. cū & plantare. & vj. q. iij. placuit.
c Lateranēsis concilij. j. de concess. præben. nulla.
d In posterū. Per istam enim ordinationem, non fit eis præiudiciū in alia proxima præsentatione: nisi hac vice tm̄. argu. supra de elect. cū in cunctis. & nulla admonitio est hic necessaria: quia tempus ipsos admonet. j. de loc. & cōduc. c. ulti. & C. de iure emphy. l. ult. & C. de cō trahen. & cōmit. stipula. magnam.

a Et uide hāc & se. in præ. ca. vlti. gloss. Ioā. And.

LIcet. Prima pars decise narrat factū. Secunda dat iudices sub certa forma, per quā ius suum papa tuetur: ibi, Ne igitur. Ioan. And.
e Licet magister. De archid. isto habes. j. de cōcess. præbend. post electionem.
f Videamur. Quia ordinata charitas à seipso incipit. de pœ dist. iij. sanc. arg. xxiij. q. v. si nō licet. & supra. de usu pallij. nisi. ubi de hoc.
g A notitia. Sic ergo patet, qđ tempus istud currit à tēpore scientiæ tm̄. j. de cōcess. præb.

3 Seipso. exponevt not. i tra. vsurar. q. ij. num. 72

4 Cōcor. l. pses. C. d serui. & aqua. & l. pupillum & ibi Bar. ff. d excu. tut. glo. c. in cāticis. c. si qs. 30. dist. c. qui vult. d pœni. dist. iij. late. Arg. c. ubi sana fides. xxiiij. q. ij.

à iurisdictione tua exemptæ sint ecclesiæ supradictæ) prædictos b excessus studeas rationabiliter emendare. Et nisi prædictæ psonæ intra tempus Lateranensis concilij c constitutum ad vacātes ecclesias tibi personas idoneas præsentauerint: extunc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis præesse nouerint & prodesse, ita tamen quòd ex hoc nullū patronis præiudiciū in posterū d gñetur.

Innocentius tertius.

Supplet superior inferioris negligentiā in beneficijs cōferēdis, si tēpus Lateranensis cōcilij lapsum sit: et collatio per inferiorem postea facta non ualet.

CAP. III.

LIcet magister e H. & R. Procurator R. de sancto Cadimundo, super archidiaconatu Richemundiæ diutius litigauerint coram nobis & infrà. Ne igitur ius nostrum negligere videamur f, qui alios in sua iustitia confouemus: Mandamus quatenus, si uobis constiterit archidiaconatum Richemundiæ uacasse per annū (tēpore semestri quo uel ad archiepiscopum uel ad capitulū donatio pertinebat, non a uacatione, sed a notitia g computato) cū pro eo quòd Eboracen. archiepiscopus alium superiorem nō habet, extūc fuerat ad nos donatio deuoluta, utrique super eo silentium imponatis h.

Idem magistro P. de castro nouo, & R. monacho fontis frigidi aposto. sedis legatis.

Si quis ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateranensis concilij conferat, non valet collatio, nisi de misericordia toleretur.

CAP. IIII.

LIteras vestræ discretionis † accepimus quòd cùm in quibusdam ecclesijs legationi vestræ subiectis, quædā beneficia & dignitates tanto tempore vacauissent, ꝙ tam prælati, quàm capitula secundum tenorem Lateraneñ. concilij essent iure instituendi priuati: postquā aduentus vester innotuit in beneficijs illis personas minus idoneas instituere præsumpserunt: & infrà. Discretioni vestræ mandamus quatenus si beneficia & dignitates noueritis personis idoneis assignatas, eas † de patientia i permittatis ab ipsis pacificè possideri, alioqui personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis authoritate nostra suffulti, non differatis quantotius ordinare.

† Alias, deuotionis.

† Alias, ca.

Idem episcopo Samo. †

Is ad quem primo loco spectabat collatio beneficij lapso tempore Lateranensis concilij conferre non poterit.

CAP. V.

DIlecto filio P. titu. sancti Marcellini præsbytero Cardina. S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem apostolicam constitutis, auditore concesso: & infrà. Quia nobis constitit a Salamantino decano & eius sequacibus post elapsum sex mensium spatium, intra quod episcopus, & capitulum (prout communiter k spectabat ad eos) procedere ad electionem

† Alias, Zamoreñ. Electio ad quos spectat de iure.

quia diuersitatē. in fi. arg. tamē est, ꝙ currit ab eo tpe quo scir potuit: ut ff. quis ordo in bono. pos. ser. l. vl. ar. cōtra. ff. de pet. hæred. itē ueniunt. §. petitā. Quod prius dictum est, ualet.
h Imponatis. Hic euacuatur opinio illorū qui dicunt, quod mora in electionib. possit purgari, quæ cōsueuit notari. j. de cōcess. præb. nulla. nā hic fuit nulla electio: quia fuit facta post sex mēses. j. eo. dilecto. & c. sequens nō obst. quia illud fuit tolerātia: & sic planum est, qđ dicitur per totum titulum istum.
i LIteras. Patiētia. Ita de iure talis ordinatio nō ualebat. s. c. pxi. & j. c. proxi. Nā multa per patiētiā tolerātur, quæ si in iudiciū uenirēt, cassarētur. j. de præb. cū iandudum. & sic no. ꝙ sola patiētia dat hoc ius in talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc, sed ex nūc ex tali patiētia. sic ff. de off. proc. obseruare. in fi. fi. ij. q. j. in primis. Ber.
DIlecto. Prima pars decise narrat factum. Secunda ibi, Quia nobis. definit. Tertia sub cōditione. confirmationē cōmittit: ibi, Mādamus.
Glo. seq. recit. p q. quis eligat ad prabēdā vel beneficia ecclesiæ collegiatæ, & dicit, qđ prælatus & capitulū nisi habeat aliud cōsuetudo, cui statur. signat contrariū & soluit.
k Cōmuniter. De iure cōi electio spectat simul ad capitulū: & epm: ut pōt hic colligi. & j. de concess.

concess. præb. postulastis. & ī. de ijs quæ fi. à præl. sine cōsensu. c. ea noscitur. & ideo cū omnes simul sunt negligentes, transfertur eligendi potestas ad superiorē: ut hic, & c. postulastis. & sicut alia tractare debēt cōmuniter. ī. de his quæ fi. à præl. sine cōsen. c. per totū: ita & electio debet fieri cōiter, nisi cōsuetudo repugnet. s. de elect. cū ecclesia Vulterana. ī fi. vbi de hoc. & ita si capitulū p se confert bñficia, uel qñque eps p se, illud tm̄ fit de cōsuetudine singulari: ut c. ea noscit. sicut vides qđ in quibusdā locis eligit capitulū, & in qbusdā locis eligit eps. vñ soli cōsuetudini adscribendū est. & talis cōsuetudo rationabilis est, & ideo pōt præscribi, de tali potes intelligere & de cōsimilib⁹. s. de cōsue. c. ul. in fi. Huic qđ dixi, contradicere uidetur. xvj. q. vij. nullus oī no. Sed illud intelligas secūdū ea q̄ dicta sunt. & hāc consuetudinem approbat cōciliū Lateranen̄. ī. d̄ cōces. pb. nulla. ubi habetur, qđ qñq; ad capitulū spectat collatio præbēdarū, dignitatū, & cura animarū: quādoq; ad episcopum: & tunc unus supplet negligētiā alterius, ut ibi dicitur. & istud nō potest intelligi, nisi d̄ cōsuetudine: de iure communi non.

cantoris neglexerant electionem supradicti P. minus canonicè celebratam, eandem decernimus irritam [a] & inanem: & appellationem à decano & suis fautoribus interpositā, factum archiepi (ad quem iā erat eligēdi autoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire: & infrà.

Mādamus quatenus, nisi dicto G. aliquod canonicum obuiet electionem de ipso factā, sublato apost. obstaculo confirmetis.

TITVLVS XI.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONUM, & qualitate ordinandorū.

Alexander tertius London. episcopo.

Diebus dominicis, uel sabbato Pētecostes, sacri ordines ab alio quàm à Papa cōferri nō debēt.

CAP. I.

Subdiaconos autem nulli nisi Roma. [b] Pont. liceat diebus dominicis ordinare: Quāuis consecrandi Deo dicatas virgines [c] & minores ordines his diebus habeāt licentiam celebrandi. Sabbato quidem Pentecostes non liceat alicui sacros ordines celebrare, cùm in sequenti septimana, recepta spiritus sancti gratia celebrentur.

[a] Irritam. Et sic patet, quod mora in talibus purgari non potest: quia talis electio nulla est. ut hic dicit. de hoc dictum est supra eo. tit. licet. & in proxi. cap.

DE TEMPORIBVS ORDINATIOnum, & qualitate ordinandorum.

Viso de promotione prælatorum, tractandum est de ordinatione clericorū, & quia certis temporibus & cum scrutinio debent fieri: ideo &c. Ioan. And.

De hac materia tractatur xxi. & xxiij. et xxv. & l. & lj. distin. & in multis alijs. & ix. q. i. & ij. & xv. q. vij. per totum.

Subdiaconos. Sunt tria dicta. Secundum ibi, Quamuis. Tertium ibi, Sabbato. Ioannes Andreas.

Glossa sequens argum. ad contrarium legat octo iura, & soluit.

[b] Roma. Et ita patet, quod ab alijs attentari nō possunt quæ sibi tantū Roma. eccle. reseruauit. si. supra de transla. inter corporalia. & c. j. & s. de elec. quod sicut. §. super eo. Et est arg. qđ cōsuetudo Ro. eccle. ad consequentia trahi nō debet ab alijs. arg. contra. xij. dist. c. j. & ij. & de conse. dist. j. basilicas. C. de ædifi. priua. cum dubitatur. & quod Romæ fit [1] spectandū est. ff. de off. præsi. sed licet. & secundū q̄ papa facit, & nos facere debemus. ī. de re iudi. in causis. & eadē ratio quæ mouet ipsum, mouere debet alios iudices s. de rescri. super literis. argumentum optimum instit. de satisda. tuto. §. ult. in fin. [2] Solu. quæ Romana eccle. seruat, & doceat alios obseruare: ad illa seruanda tenentur substituti eius. quę vero in signū priuilegij sibi tantum seruauit, nullus alius sine sua speciali licentia attentare debet. quæ sint illa, dicitur infra, de off. leg. c. quod translationem.

[1] Fit. imo non quod fit: sed qđ fieri debet. Ioan. And.

[2] Ibi dicitur necesse est oēs puincias caput omnium nostrarū ciuitatū id est hāc regiam urbē eiusq; obseruantiā sequi. Ioā. And.

[c] Virgines. xx. q. j. deuotis. cōtra, ubi dicitur qđ non, nisi in die Epiphaniarum, in albis paschalibus, & natalibus apostolorum virgines sunt uelādæ. adde ibi & hoc quod dicitur hic, & hoc quod ibi, & ita alterum per alterum suppletur.

Idem episcopo Herfordensi.

Non valet consuetudo, quòd extra statuta tempora sacri ordines conferantur.

CAP. II.

SAnè super eo, quod moris esse dixisti in ecclesijs quibusdam Scotiæ & Valliæ in dedicationibus ecclesiarum uel altarium extra ieiunia quatuor [d] temporum, clericos ad sacros [e] ordines promouere. Significamus, quòd consuetudo illa (utpote institutioni ecclesiasticæ inimica) est penitus improbanda: & nisi multitudo [f] & anti-

SAne. Communis diuisio. Secunda ibi, Significamus. Ioā. And.

[d] Quatuor temporum. Supple & extra sabbatum sanctum, & in sabbato hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. infra capitulo proxim. quia tunc licet.

[e] Ad sacros. Ad minores potest diebus dominicis & alijs diebus solennibus. infra capitu. proximo. tamen si secus fiat, characterem recipiunt. infra eodem. consultationi.

Glossa seq. arg. alleg. quatuor iura. demum arg. determinat, & triplicem veritatem distinguit.

[f] Multitudo. Ar. q̄ multitudo dispēsationē inducit. l. dist. ut constitueretur. & j. q. vij. quoties. ij. & xliiij. dist. c. comessationes. & xxiij. q. iiij. nō potest. Versus: Ob populum multū crimen pertransit inultū. In multitudine tamen illis non parcitur, quos magis causam delicti esse cōstiterit. ī. de cle. excō. min. latores. & ita propter scandalum, aliquid omittitur impunitū, cum alias nō esset omittendū. quod fieri pōt, si ueritas nō offenditur, quæ triplex est, s. iustitiæ. ī. de reg. iur. qui scādalizauerit. veritas doctrinæ, siue disciplinæ. xj. q. iij. qñ ergo. veritas bonæ vitæ. xxij. q. ij. primū. ī prin. & xxxiij. q. v. ita ne. hæc nunquā dimittenda propter scandalum.

qua[a] conſuetudo terræ eſſet, taliter ordinati nō deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. nam apud nos ſic ordinati deponerentur[b], & ordinantes priuarentur authoritate ordinandi.

Idem eidem.

Minores ordines conferri poſſunt diebus feſtis. Sacri uero cōferri debent in quatuor temporibus, uel ſabbato ſancto, uel ſabbato de paßione.

CAP. III.

De eo autē quod quæſiuiſti an liceat extra ieiunia quatuor temporū aliquos in oſtiarios, lectores, exorciſtas, uel acolytos, aut etiā ſubdiaconos promouere: T.r. quòd licitum eſt epiſcopis dominicis & alijs feſtiuis diebus unum aut duos[c] ad minores[d] ordines promouere. Sed ad ſubdiaconatum, niſi in quatuor temporibus: aut ſabbato[e] ſancto, uel in ſabbato ante dominicā de paſsione, nulli epiſcoporum præterquam Rom. ponti. licet aliquos ordinare.

Idem.

Criminoſus occultus moneri poteſt, ne promoueatur ad ordines, ſed prohiberi non debet.

CAP. IIII.

Ex tenore[†] tuarum literarum accepimus, ꝙ N. clericus adeo deliquit,[f] quòd ſi peccatum eius eſſet publicum, degradaretur ab ordine quē ſuſcepit: & amplius non poſſet ad ſuperiores ordines promoueri. Verùm quoniam peccatum ipſum fore occultū dixiſti: Mandamus quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & ſuadeas ut parte pœnitentiæ peracta, ordine ſuſcepto utatur[g]: quo contentus exiſtens, ad ſuperiores amplius non aſcendat.

† Alias, ex literarū tuarum tenore.

ſcandalum.xj.q.iij. inter uerba. ſed ueritas iuſtitiæ & ueritas doctrinæ ſiue diſciplinæ quandoq; omittitur propter ſcandalum, puta quādo multitudo eſt in cauſa, ut hic dicitur. de hoc dicitur. ꝟ. de renun. ſi cū pridem. §. pro grauiquoq;. Veritas iuſtitiæ ad iudicem doctrinæ ſiue diſciplinæ ad prælatū, bonæ uitæ ad quēlibet pertinet. Vnde uerſus. Eſt uerū uitæ, doctrinæ iuſtitiæq;. Primū ſemper habe: duo ꝑꝑ ſcandala linque.

Gloſ. ſequens argumen. alle. ij. iura, et tria alleg. in contrarium: et dupliciter ſoluit. Io. and.

Cōſuetudo an excuſet peccato. gl. j. ca. cū uenerabilis. ſupra de cōſue.

a Antiqua. argu. ꝙ conſuetudo excuſat in delictis. ar. xxij. quæſtio. iiij. obijciuntur. & iiij. diſtin. denique. ar. cōtra. ꝟ. de ſimo. nō ſatis. & ꝟ. de eo. q. duxit in matrimo. quam pol. per adulterium. cum haberet. ꝟ. de conſuetu. capi. ult. j. reſpon. Sol. conſuetudo ſiue multitudo excuſat a pœna temporali, quæ propter ſcandalum imponi non poteſt, ſed a pęna æterna non excuſat, imo amplius accuſat: ut dicunt contraria: & non minus ardebūt qui cū multis ardebunt. ij. q. j. multi. in fi. Vel dic, ꝙ cōſuetudo excuſat in ijs quæ ſunt contra ius poſitiuū, dum tñ ſit rationabilis & præſcripta. ſupra de conſue. c. ul. in fi. In ijs uero quæ ſunt cōtra ius naturale, nullo mō nec illa conſuetudo excuſat, ut ibidem. j. reſpon.

b Deponerentur. ab executione, & ſuſpenſi haberentur, cum tamen recepiſſent characterem: ut infra eo cap. penultimo.

c De eo. Aut duos. nunquid plures? utique dūmodo non uideatur generalis ordinatio.

d Ad minores. & ſic uidetur, ꝙ omnes minores ordines poſsit aliquis ſimul recipere ex eo ꝙ dicit, pōt promouere unum ad minores: quia indeterminate dicit, ad minores de omnibus poteſt intelligi. xix. di. ſi Romanorū. in fin. ꝟ. de priuile. quia circa. quod ſatis poteſt concedi, & de facto obtinet: ut hic, & ꝟ. de eo q. fur. or. re cum H. niſi conſuetudo repugnet quæ ſcandalum generaret. Cōſuetudo enim ea quæ licita ſunt reddit illicita infra de cleri. coniu. cum olim. & infra de cog. ſpi. ſuper eo.

e Sabbato. ut lxxv. diſtin. ordinationes ij. non ergo die dominica infra eo. literas. Etiam continuato ieiunio, ut quidam dicebant.

f Ex tenore. Adeo deliquit. puta periurium uel adulterium commiſit: ut infra eo ti. c. ult.

Glo. ſeq. alle. iiij. concor. & in contrarium tria infra ponit opi. quam reprobat. demum ponit opi. Hu. et Tan. qui dixerunt iiij. conſideranda.

g Vtatur. Not. ergo quod dicit, hic qđ criminoſus acta pœnitentia poteſt promoueri, & in ſuſceptis ordinibus miniſtrare argu. ad hoc. xxxiiij. diſt. fraternitatis. l. di. quia tua. & c. domino. & c. pōderet. & in pluribus alijs. argu. contra. xxv. diſtin. primum. & j. q. vij. ſi quis omnē. & xlviij. di. quoniā. Sol. quidam dixerunt, ꝙ ſi promotus non eſt, nullo modo debet promoueri. per ca. proxime dicta. hæc fuit rigida opinio, quia res pene cōtra naturam eſt, ut aliquis ſit ſine peccato. xxv. diſt. c. unum. §. nunc autem. Vnde uidetur idem dicēdum circa promotos & ꝓmouendos. facilius tamen impeditur promouendus quā deijciatur iam promotus. xv. q. j. §. ul. Circa promotos Anto. & Tan. diſtinguunt, quod quatuor conſiderāda ſunt. Primum. ſ. quātitas criminis, utrum uidelicet ſit enorme uel mediocre. & in hoc conſideratur quantitas. Secundum eſt, quæ eſt qualitas criminis. utrum ſit occultum uel manifeſtum. Tertium eſt modus publicationis, an ſit uidelicet publicum per operis euidentiam, uel per iudicis ſententiam: uel per ſpontaneam confeſsionem in iudicio. Iſtis tribus modis notorium ſit crimen. infra de coha. cle. & mu. c. ult. Quartum eſt ſatisfactio pœnitentis: uidelicet an egerit ueram pœnitentiam uel ſimulatam. ſi crimen eſt enorme & manifeſtum, ut ſimul concurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec unquam reſtituitur poſt quantancunq; pœnitentiam. l. di. miror. ſi uero enorme & occultum, in eo caſu monendus eſt ut abſtineat, & non cogendus, quia ſolum Deū habet ultorē: quia latētia peccata uindictā non habēt. xxxij. q. v. Chriſtiana. & acta pœnitētia poterit officio ſuo uti: & ad maiores ordines aſcendere: ut hic, & ꝟ. de ſimo. ex tuæ præter reos homicidij. ꝟ. c. quæſitum eſt: ubi exemplificantur crimina talia. Si uero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitētia uel parte eius, poterit remanere in officio ſuo, & ad maiores ordines promoueri fortius quam in alio caſu. l. di. de his uero. Si mediocre & manifeſtum, ſi cōuictus eſt in iudicio, uel timore probationum confeſſus: in eo caſu deponitur. lxxxj. di. ſi quis clericus. Si uero publicū eſt per operis euidentiā, uel ſpontaneā confeſsionē: tunc acta pęnitentia poterit cum eo miſericorditer agi ſecundū ꝙ uiſum fuerit epiſcopo, quādoq; plus uel minus. xv. q. ul. ſi quis presbyter. l. diſt.

presby-

præsbyterum.& hoc totum intelligas cum ueram pœnitētiam egerit,& non simulatam : quia si simulatam, non restitueretur.l.dist.ut constitueretur.

a Occultum.& sic probatione cessante, uindictæ ratio conquiescit.xxxij.q.v. Christiana. & secretorum Deus iudex & cognitor est. xxxij. dist.erubescant. & ij.q.v.cōsuluisti. & solum Deū habent ultorem. C.de iure iur.iurisiurandi.

Glo seq. signat cōtrarium, & tripliciter soluit. Ioan. And.

b Prohibere. Etiam si in crimine teneantur,prohibēdi non sunt, sed cōmonendi.ĩ.e. c.ulti.ar.cōtra.ĩ.c.proxi. Sol. hic loquitur de seculari, ibi de regulari qui ꝓpriam uoluntatem non habent. xij.q.j.non dicatis.& ca.nolo.Vel illud propter scādalum prælatorum. hic nullū scandalum. Vel melius istud est cum quis petens ordines habet ius petēdi rōne tituli quē habet, uel dignitatis i :illud cum ius petēdi non habet, & ideo prælatus suus q̃ nouit secreta sua, potest eum repellere. arg.ĩ.de spon. præterea.ij.

Veruntñ quia peccatū occultum a est †:si promoueri uoluerit, eum nō debes aliqua rōne prohibere b.

Lucius iij.archiepiscopo Turon.

Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari nō debet.

CAP. V.

AD aures nostras peruenit, quòd religiosi quidam ad superiores desiderant ordines promoueri,sed,prælati c eorum desiderijs contradicunt.Tuę igitũ quæstioni taliter respon.quòd honestius & tutius est subiectis debitam præpositis obedientiam d impendendo in inferiori ministerio deseruire, quā cum ꝓpositorū scādalo e graduum appetere dignitatē.nec est in hac parte subiectorum desiderium cōfouendum, quoniam esse f potest, quòd prælati eorum commissa secreta nouerint ex quib.constat eis, quòd salua conscientia nequeunt sublimari: quia nō in sublimitate graduū, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnū Dei g.

Idem

Metropolitanus ab omnib.suffraganeis consecratur. Suffraganeus uero à tribus, metropolitano iubente.

CAP. VI.

SI archiepiscopus obierit,et alter fuerit ordinādus h :omnes episcopi eiusdem prouinciæ ad sedem metropolitanam i conueniant, ut ab omnibus k ordinetur l.Reliqui uero cōprouinciales epi (si necesse fuerit) cæteris consentientibus, à tribus iussu archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius m est,si ipsi cū oībus

c AD aures.Prælati.i.abbates uel priores regulares large sumpto uocabulo.ĩ.de uer.si.quāuis.

Glo.seq alleg.v.concor.et in contrarium quinq; iura,& soluit,distinguens excommunicationem à præcepto:& in præcepto distinguit an spectet ad eius officiū, uel non. Et primo casu subdiuidit an sit iustum uel iniustum uel dubitetur.

d Obedientiam.& ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debēt.arg.c.dist. cōtra morē.& xix.dist.in memoriam. & viij.q.j. sciēdum.ff. de re milit.l.iij.§.in bello.xj.q.iii.absit.argu.contra. q̃a non est semper obediendum.xii.dist.non liceat.xv.q.vi.iuratos.xi q.iii.non semper.C.de decur. omnes li.x.in fi.& ĩ.e.dilectus.Sol.si prælatus 2 excommunicet:siue iusta sit sententia siue iniusta, obediendū est sñiæ.vi.q.iii.sentētia pastoris.& c. si episcopus forte. nisi in duobus casibus.ĩ.de sen.excom.per tuas. Item præcepto prælati si non pertinet ad officiū suū quod præcipit,non est obediendum.ff.de regu. iu.factum à iudice.ar.vii.q.i.quia frater.Si uero pertinet ad officium suum,obediendum est,ut hic,& in similib.quando non decipitur in præcepto.Si uero præcipiat quod omnino est malum : non faciat contra conscientiam: licet iustum uideatur prælato.ĩ. de resti. spo. literas. seruato quod dicitur.ĩ.de sen.excom.inquisitioni. si uero præcipiat quod malum est, non obediendum.est ei.xi.q.iii.qui resistit.& ca.si dominus.& ca.Iulianus.& c.non semper.Si uero dubiam sit præceptum : propter bonum obedientiæ excusatur a peccato,licet in ueritate sit malum.xxiij.q.j. quid culpatur 3.

Gloss.seq.alleg.v.iura,et tria in contrarium.soluit,& remittit.

e Scandalo.ar.nihil cum scandalo faciendum esse.ar.liiij.dist.generalis. in fi.& lj. di. c.j.xj. di. illa. xxviij. q.j. uxor. & c. etiā nūc arg.contra.ĩ.de re iud. qui scandalizauerit.xj.q.iij.inter uerba. & s. de renun. nisi cum pridem. §. pro graui quoque. Solu. pro uitando scandalo, sępe cessāt rigor ecclesiasticæ sententiæ,sed malum perpetrari non debet: ar.xj.q.iij.quid ergo. de hoc dictum est supra eo. sane.& in ca. nisi cū pridē. supra pro graui.

f Esse potest.No. aliq̃d esse faciendū uel omittēdum ad cautelā eorū q̃fieri non possunt. xxxij. qō.j. dixit dñs. ff. de neg.gest. diuortio. j.respon. in fi. ff.de ijs q̃ deie. uel effu.si uero.§.prætor.ij.ff.de dam infec.qui bona.§. si quis stipulatus.

g Regnum Dei. Quia apud Deum non gradus elegantior, sed uitæ melioris actio comprobatur.xxiii. q. iiii. sicut excellentiam.& ille maior dicitur ĩ regno Dei, qui est iustior. xi.dist.non loca.& c.multi.in fi.

h SI archiepiscopus.Ordinandus.Id est consecrandus:nisi forte haberent ius in electione.xciii. di. miratus sum.& tunc dic ordinandus.i eligendus:quia de consuetudine uocandi sunt.

i Metropolitanam lxiii.di.metropoli. & li.di.ca.ult.

k Ab omnib.No.quod oēs tangit,ab omnib.cōprobari debet,quia in concedendo haustum aquæ oēs debent uenire ad quos ius aquæ spectat. ff. de aqua plu. ar.in concedēdo.& C.de aut.præstan.l.ult.& C.de cōi agro deser.quicunq;.ii.in fi.li.xi. & viii. q. i. licet ergo & ff.de adop.nā diuus. Dicas ꝙ in tali casu omnes uocandi sunt, & debent adesse si fieri potest : & tunc sufficit ꝙ maior pars consentiat 4 .ff. ad muni.quod maior.& ꝙ oēs suffraganei debeant ipsum ordinare, legitur lxiiii.di.quia per ambitiones. & hoc quod dixi ꝙ maior pars sufficit, locum habet in collegiis secus in priuatis,ut dictum est.s.de consti. cum omnes.

l Ordinetur.i.eligatur cum habent ius in electione, ut dictum est.alias expone ordinetur.i. consecretur.

m Melius est.& sic uidetur,ꝙ licet posit aliquid fieri per alium,& perinde habeatur ac si per se. ff. quod cuiusque uniuer.item eorum.§.i.ff.de admi. tuto. ita tamen.§.gessisse.melius tamen res expeditur per se, quam per alium.arg.ii.q.vii.accusatio.

† Adde quādo dicatur peccatum occultum:& quādo manifestū in l.cū fratrē.ꝑ Bal. C.de ijs q̃bus ut in dignis.

1 Dicit Vincen.ꝙ occultum peccatorē ꝑlatus ab ordine repellere nō pōt siue ordo petatur ad titulū : siue non saluo eo quod si tenet episcopus ordinare nō habētē titulum cōsulit tamē Hostiē. ꝙ eṗs habēs læsam cōscientiā alteri committat,ordinationē ff.de neg. gest.at q̃ natura.§. cū me absente. Io. An. Obediētia an sit semꝑ ꝑlatis seruanda.

2 Intellige cū Hostiē. nō ꝑcisus si.n. talis esset ut hæreticus,schismaticū rebellis, & excōicatus : tunc nō debet ei subditū in aliquo obedire. ĩ.de offi. ord.quod sedē. ꝺ ex cess.prela. tanta. Io. And.

3 Cōcor. l.iii.cūgl. §.in bello ff.ꝺ re milita.

4 Dissoluit societas si expediat socio licet nōex pediat oibus.ff. ꝓso. actiōe §. Labeo. secūdum Vin. Ioā. And.

Elegerint.

a Elegerint.cũ non habeat ius in electione, ut dictũ est,alias expone elegerit.i.electum approbauerit.

b NEc episcopi. Permissu. ita qđ ipse sit præsens. vel alius cui cõmiserit vices suas.j.de off.ord. quod sedem.sic iudex iuxta de causa potest cõmittere alij uices suas.j.de off.deleg. pastoralis.j.responso. sic &prædicationis officiũ potest ordinarius alij cõmittere,cũ id p seipsum complere non possit. infra, de offic. ord. inter cætera. simi.ff. de pcu.l.j.

c Sine tribus.Inclusiue. & sic nõ ẽ contra.lxiiij.di.cõ prouinciales.Quidam intelligebant olim literam sicut sonat,& male:quia sic uideretur, qđ archieps minorem autoritatẽ quã eps haberet, cum hoc possit fieri a trib⁹ epis iussu archiepiscopi:vt s.c.proxi. & ideo additũ fuit in litera, uel duobus, quod nõ erat in antiqua compilatione:& quod dixit tribus, est de substantia cõsecrationis: alias nõ eẽt cõsecratus, si essẽt pauciores.lxvj.di. porro.ubi traditur forma consecrationis ab apostolicis.

d Ordinare.idest consecrare.

e Consensisse. lxiiij.distin. cap.i.ij. iij.& iiij.

f Maiori.quando maiori numero sit standum uel non. supra, de elect.ecclesia vestra.ij.

CVm quidam. Primo ponit ordinantem, secundo ordinatũ. pars huius de iureiu. cũ quidam.Abb.Sic.

g Canonica. vt priuetur potestate cõferendi ordines quos illicite cõtulit.supra, eo. sane. & infra eo. literas. alias si pœna statuta non esset, pro arbitrio superioris puniretur. infra,de offic.deleg.de causis.

h Apud nos,& sic talis dispensatio soli papæ reseruatur.infra eodẽ literas. quia ex eo quod dicit, apud nos,alijs abstulit potestatem:argumen. infra, de præbend.de multa. in fine. vbi dicitur per sedẽ apostolicam,& ita nõ per alios:argumen.infra, de senten. excommuni.nuper.& infra,de præben.graue.in fine. & infra eo.dilectus in fi.& sic habes unũ casum, in quo episcopi uel archiepiscopi dispensare non possunt.tamen dic ut infra eo.consultationi.

bus eũ,qui dignus est elegerint a, & cuncti pariter pontificem consecrauerint.

Ex concilio Arelateñ.

Dicit idẽ quod in precedẽti.

CAP. VII.

NEc epĩ sine metropolitani permissu b nec metropolitanus sine trib⁹ c uel duobus episcopis comprouincialibus præsumãt episcopum ordinare, d ita ut alij episcopi comprouinciales admoneãtur epistolis,ut se suo responso significent cõsensisse. e Quòd si inter partes aliqua dubitatio fuerit: maiori f numero metropolitanus consentiat.

Vrbanus tertius archiepiscopo Pisano.

Ordinatus extra tempora suspenditur. donec dispensetur cum eo, & ordinans punitur.

CAP. VIII.

CVm quidam:& infrà. Episcopum qui die quo non debuit ordines celebrauit: canonica g disciplina corrigere,& ordinatos à susceptis ordinibus tandiu reddere debes expertes, donec apud nos h restitutionis gratiam consequantur.

Celestinus tertius Hidroñ.archiepiscopo.

Græci à Latinis ordinari nõ debent nec econtra, si in ritu ordinandi sunt diuersi.

CAP. IX.

CVm secundũ Clerici latini in partibus Calabriæ ordinabantur à græcis episcopis,secundum institutioné græcorũ, extra quatuor tempora ordines conferendo, & econuerso græci a latinis, &ita pmistim se ordinabãt adinuicẽ. Et hic prohibetur, qđ latini de cætero ritum illorũ seruẽt,sed in quatuor temporibus ordines conferant,non obstãte cõsuetudine antiquitus obtẽta: cum sit potius cõtra ecclesiasticã institutionẽ. s.eo. sane.arg.contra.j. eod. quod translationem. ubi toleratur talis mos, sed hodie talis mos reprobatur,ut decætero talis commistio eẽ nõ debeat. sed unus episcopus qui omnibus præsit. infra,de off.ordi.quoniam.in plerisque.

CVm secundum regulas ecclesiasticas: & infrà. Quia verò (sicut dicitur) in partibus Calabriæ † Latini à Græcis, & Græci à Latinis secundũ alterutrius institutionis obseruantiã ordinantur, nolumus de cætero cõmistiones & cõsuetudines rituũ in ordinib⁹ obseruari.

Innocentius tertius abbati & conuẽtui Cariloci.

Si monachus unius ordinis in secundo ordine ad quem trãsiuit recipit sacerdotium,ad primum ordinem rediens in eo libere ministrabit.

CAP. X.

EX parte vestra nostro fuit apost. reseratum, quòd quidam monachus videtur se ad nigros i monachos transferens, & habitum eorum assumens,ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus. vnde quia dubitastis, utrum in assumpto taliter ordine ministrare debeat: Mandamus quatenus (nisi canonicum aliud obuiet) ipsum monachum officium sacerdotis liberè k exequi permittatis.

Idem C. presbytero cardi.apost.sed.legati.

Si Græcus episcopo Latino subiectus ordinatur sine Latini licentia à Græco, interdicitur sibi executio. Si verò de licentia, tunc toleratur.

CAP. XI.

i Ad nigros. Sed quæ fuit dubitatio hmõi quæstionis? ideo dubitauit: qa monachus iste fuit apostata:unde non debuit admitti ad legitimos actus: vt iij.q.iiij.beatus. & ita uidetur quod abbas nõ possit dispensare cum eo, tempore quo recepit ordines,suspẽsus erat.arg. infra, de ætat. & qualita. cũ bonæ. & infra, de cler. excõmun. mi. postulastis. Argu.cõtra.supra, de electi. cum inter R.Vel dic qđ nõ est apostata, nisi qui ad seculum redit. infra, de aposta.c.j.& l.dist.c.ult. 1 quandoq; dicũtur apostatæ retro abeũtes.xxvj.quæst. ulti non obseruetis. Item is apostata dicitur, qui recedit a fide,ij.quæst.vij.non potest.

k Libere.Si monasteriũ ad quod trãsiuit fuit maioris religionis:tũc nõ peccauit.infra, de relig.licet & tunc de iure communi potest in ordine suscepto libere ministrare,& hoc ita uidetur fuisse. si uero minoris: tunc peccauit mortaliter: & tunc cum eo est dispensandum 2 ,& aliter non debet ministrare.

† Quam cũ utraq; Sicilia.Carolus Magnus, quam erat modestia tamen si victor sponte reliquit Imperatori Constantinop. vnde Græci ibi imperauerunt usq; ad inuasionẽ normanorũ, qui Duce Gulielmo ferrabatafris deĩde græcis deuictis circiter post ducentos annos Carolo magno ibi dñati sũt Plat. ĩ Sergio.4.Michael Ritius de regi. Siciliæ Apostata dicitur tripliciter.

1 Per qđ capitulũ dicit hic Inno. illũ apostatã, q sine cã dimittit pfessionẽ quã dimittere nõ licet: sed coronam dimittere licet. ãt cle. cõiug.Io. ergo patet qđ nõ est de substãtia ordinis. Ioan. And.

2 Adde j. de aposta. cap.fina.

Quod

QVod translationē. In prima parte decisa cōsultatio. In secūda ibi, Consultationi, quæ distinguit & secundum membrum prosequitur: ibi, Si uero. Ioan. And. Pars huius supra, de officio delega. quod translationem. Ioan. And.

QVod translationem pontificis: & infrà. Con. t. t. r. quòd cū clericus græcus episcopo latino subiectus à græco pontifice ordinatur [a]: nisi de mandato uel licentia sui episcopi fiat, interdicēda est ei ordinis executio sic suscepti, tanquā ab alieno pontifice sine mandato uel licentia [b] sui episcopi ordinato. Si uerò de mandato uel licentia sui præsulis, à græco pontifice secundum morem græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit episcopus latinus, qui clericos suos à græco facit antistite ordinari: quàm diu tamen talis mos ab ecclesia toleratur [c], impediri nō debet ab executione ordinū taliter susceptorum.

Idem Mutineñ. epo.

Ordinatus à papa sine licentia papæ ad superiores ordines non promouetur.

CAP. XII.

CVm in distribuēdis: & infrà. Meminimus à uobis fuisse suppliciter [†] postulatum, & clementer indultum [d], ut quia præfatus A. ecclesiæ Romanæ subdiaconus erat: mādaremus ipsum per Bononī. episcopū ꝓmoueri.

Idem eidem & magistro H. subd. nostro.

Duo sacri ordines nō possunt conferri eidem, uno die uel duobus continuato ieiunio.

CAP. XIII.

LIteras uestras recepimus super inordinata ordinatione Imolen. electi, quem Bononī. episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti die dominico (cōtinuato ieiunio) in presbyterū ordinauit. In quo quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudēter attendit. Si enim utrunque ordinem eodem die cōferre illi nō licuit, pari non licuit ratione unum ordinem una die, [e] & aliū altero (ieiunio cōtinuato) conferri, cū propter continuationem [f] ieiunij fictione [g] canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ad sabbatū, siue vespera sabbati ad diē dominicā referatur, profectò mane cum uespera, seu vespera cum mane ad eundem diem pertinere [h]:

[a] Ordinatur. extra quatuor tempora. sicut est in antiqua compilatione, & sic bene facit ad titul.

[b] Vel licentia. ix. q. ij. Lugdunensis. lxxj. di. c. j. ij. & iij.

[c] Toleratur. Hæc fuit cōparatiua ꝑmissio: ut hic innuitur. argu. infra, de præben. cū iandudum. forte propter scandalum & multitudinem talis consuetudo toleratur. argu. s. eo. sane. & xxiiij. q. iiij. nō potest. mos iste hodie non toleratur. j. de off. ordi. quoniam in plerisq;. & s. eo. cum secundum.

[d] CVm in distribuendis. Indultum. Sed nonne episcopus talē iudicat. j. de maio. & obed. ꝑ tuas. præterea videtur, ꝙ potius sit onus, quam honor. Dic qd' licet si onus in hoc, in multis tamē est honos: quia nō potest, nisi pluribus [1] testibus conuinci. ij. q. iiij. præsul. & c. nullā. Item non potest cogi ab episcopo recipeř ordines. arg. de consec. distin. ij. c. vlti. Itē quia maior honor ei debetur, quam alijs. j. de maio. & obed. per tuas. & ff. de al. scri. l. ult. Sed iste potest iudicari ab episcopo suo: ut dicit illa decre. per tuas. vnde cōtra. ix. q. ij. nullus primas. ubi dicitur, qui non potest ordinare, non potest iudicare, & econuerso. Illud ordinarium est & regulare, hoc speciale est propter excellentiam superioris, qui manum imposuit. argum. capit. illius. de consecr. distinct. ij. capit. j.

Ordinatus a papa honoratur & onerat.

[1] Pluribus. non seruatur etiā in papa. Panor. Phil. Dec. c. at si clerici. in prin. de iudici. Occā dialog. li. vj. part. j. cap. xxvj.

[†] Alias, humiliter.

LIteras vestras. Primo narrat factum, quod secundo improbat, improbationis causam inserēs. ibi, In quo. tertio punit cōtra faciētes. ibi, Præfatū itaq;.

[e] Vno die. Hoc ergo solum reprehēditur hic, quod ordinem unum uno die, & alterum altero die cōtulit eidem episcopus, unde collige, ꝙ si die sabbati nō potuit perficere ordinationem, sequēti die dominico cōtinuato ieiunio potest eam quam incepit perficere, & uno die intelliguntur ordines collati fictione iuris, & sic loquitur ca. lxv. distinct. quod a partibus.

[f] Continuationē. Continuatio de duobus facit unū & coniūgit illa. arg. xvj. q. iij. c. placuit. §. potest. vers. hinc de præscriptionibus. & vj. q. j. illud. & c. nihil. sicut cum bissextus occurrit, duo dies pro uno cōputātur. j. d. ver. sig. quæsiuit. & ff. de m. deniq;. §. minorē. Sed argu. cōtra. ff. de stat. lib. cum hæres. §. stichus.

[g] Fictione. Imo & sine fictione aliqua bene vespa & mane ad unā diem naturalem referuntur, iuxta illud: & factum est vespere & mane dies unus.

Glo. seq. reci. ꝑ q. qua die sint ordines conferēdi. sol. ponit opi. Hug. tractat demū de sabbato paschali, et ponit opi. Vinc. quam non approbat.

[h] Pertinere. Teneas incūctāter, ꝙ omnes ordines die sabbati cōferri debēt. j. e. c. j ij. & iij. & lxxv. dist. c. ulti. pręter epalem [2] dignitatem quæ die dominico tantū cōfertur. lxxv. dist. c. j. præter minores ordines, q possunt cōferri diebus dominicis & alijs solēnibus. s. e. c. ij. & iij. & subdiaconatus ordo pōt conferri die dominico a solo papa: ut s. c. de eo. licet ergo die dnico cōtinuato ieiunio conferātur, sabbato tamen cōferri intelliguntur: & ideo continuatio ieiunij necessaria est. H. uero dicit, oēs ordines die dominica cōferendos, & non die sabbati: & idem dicit de baptismo, de consec. distinct. iiij. venerabilis. & c. seq. arg. lxxv. distinc. quod a patribus. verum. sed post diē sabbati eiusdē noctis quæ lucescit in prima sabbati, exordia cōsecrandi eligantur: in quibus ijs qui consecrādi sunt ieiunis, & a ieiunantibus sacra benedictio conferatur. quod eiusdē obseruantiæ erit, si mane ipso die dominico continuato sabbati ieiunio ordinatio celebretur, a quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt. & secundum opinionem eius nō uidetur quare sit cōtinuatio ieiunij necessaria: ut una dies fingatur sabbatum & dominica: nam sicut ordo episcopalis pōt conferri die dominica sequenti, & non exigitur continuatio ieiunij, ne fingatur dies sabbati trahi ad dominicā, ita si quis ordinetur mane die dominica, posset hoc facere sine continuatione ieiunij. Nota tamen quod in sabbato

[2] Dicunt quidam ꝙ ratio quare alij ordines ī sabbato cōferuntur, & episcopalis in dominica ē, quia sicut vigilia seruit festo, ita promoti ad sacros epos, de consec. dist. j. episcopus sacrificās. & ca. sequēt. Ioā. And.

magno

magno paschali nõ celebratur ordo: quia nec missa cãtatur. de conse. dist. iij. sabbato. Dicunt quidam, quod illi ordines qui celebrantur die dominica, trahuntur ad sabbatum: & ideo fit ordinatio die sabbati, quoniã sabbatũ significat requiem: & qui ordinatur, trãsit ad requiem clericalē. requiescit enim a laboribus secularibus. Vinc. dicebat speciale de sabbato paschali: ut missa trahatur ad dominicam sequẽ. & ordines ad sabbatum. sed hodie non fit hoc in illo sabbato. & s. eo. de eo. ubi dicitur, quod in sabbato sancto ordines conferuntur, imo ita celebratur tunc missa sicut in alijs sabbatis ordinationum, & ita seruatur de facto, & bene celebrãtur ordines. s. eo. c. iij.

a Nam si quantũ. Responsio tacitæ quæstionis, diceret aliqs duo dies sunt & ita non uno die duos ordines contulit, & respondet de facto.

b Deliquit. Imo in pluribus puniuit eum, quam deliquit: quia non peccauit diaconatum conferendo: & tamen fuit punitus in eo: & ideo plus punitur ordinator quam ordinatus: qa debuit esse prudentior: & quia maior. ar. s. de translat. inter corporalia. & ut alij a similibus arceantur. & est simile j. ca. prox.

Vel nõ est. Primo narrat factũ qđ secundo puniri præcipit, ibi Discretioni. Io. an.

c Repulisse. Vnde posset ei dici: & ego repellã te ne sacerdotio fungaris mihi. xxxviij. di. omnes psallẽtes. in fi. & s. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.

dicetur. Nam si quantũ [a] ad hunc necessitatis articulũ pertinet, mane ad unum diẽ, & uespera referatur ad aliũ, cur esset continuatio ieiunij necessaria, cùm et sabbato ante cænã, & dñica ante prandium intelligãtur esse ieiuni? Præfatum itaq; Bonon. episcopum (ut puniatur in quo deliquit [b]) à collatione ordinũ diaconij. s. & presbyterij, alterum uero ab executione officij sacerdotalis tandiu uolumus manere suspensos donec de illis aliter disponamus.

Honorius iij. episcopo & archi. Legio.

Ordinans puerum xiij. annorum in diaconum, suspenditur à collatione ordinum: et ordinatus ab ipsius executione usq; ad ætatem legitimam.

CAP. XIIII.

Vel nõ est cõpos sui, ep̃s Cõuentren. uel nimis uidetur à se scientiã repulisse [c], qui M. puerũ latorẽ præsentium adhuc xiij. annorum contra sacrorum canonum instituta [d] † inordinate in diaconum dicitur ordinasse in ludibrium ordinis clericalis: & infrà. Di. v. mandamus, quatenus si rem inueneritis ita esse, prædictum episcopum à collatione ordinum suspẽdẽtes [e], ipsũ ut eidem M. quẽ ab executione officij diaco. usq; ad ætatẽ [f] legitimã in iniuriã [g] suspendimus ordinãtis, prouideat in ecclesiastico beneficio competenti [h], per censuram ecclesi. compellatis.

Idẽ Lecton. & Cala. ab.

Episcopus conferens eidem uno die plures sacros ordines etiã si de mãdato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.

CAP. XV.

Dilectus filius Gu. Humiliẽ. canonicus nr̃o dudum apostolatui reserauit, quòd Humilien. ecclesia suo uiduata pastore, canonici ipsum unanimiter elegerunt [i]: qui cùm esset citra sacros ordines constitutus archiepiscopus Cassalen. metropoli. eorum, episcopo Trecen. mandauit ut eum uno & eodem die ad tres sacros [k] ordines promoueret, quod ille nõ ausu proprio sed ipsius archiepiscopi mandato, pfecit. Cùm ergo nobis cõstiterit, supradictum ep̃m in plurib. deliquisse, tum quia sine mandato archiep̃i (ut ipse confessus extitit) ad huiusmodi ordinationẽ inordinatè pcessit: tum quia si de mãdato archiep̃i constaret, cũ illi hu-

usque ad legitimã ætatem: sic & tempus non impedit ordinis collationẽ. infra eod. consultationi. & s. eodem, sane. & capit. cum quidam.

g Iniuriam. Si. lxxj. distin. ca. j. & xvj. q vij. decernimus. sed propter factum prælati, iste non debuit in executione puniri. iniquum est enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffi. testa. si quis in suo. & peccata suos debent tenere authores. j. de ijs q̃ fi. a maio. parte capitu. quæsiuit. & C. de pœn. l. sancimus. & non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri. ff. de regu. iu. non debet. ff. quod ui aut clã. ne in potestate. sed hoc fuit qa ętas repugnat [2] Sed nunquid tenetur ad continentiã iste, qui intra annũ discretionis suscepit ordines sacros? De hoc notatur de clericis, per sal. pro. capitulo vnico.

h Competenti. Scilicet psonæ qualitate ĩspecta. ar. xlj. di. non cogatur. ff. de iu. dot. cum post diuortiũ. §. gener. & l. quæro. ff. de admi. tu. cum plures. §. cum tutor. & ff. usuf. sed & si quid. §. j. Et scientia considerarur j. de præbend. de multa. ad hoc enim tenetur si titulum non habet. j. de præbend.

† Alias, statuta.

[2] Quasi dicat: nõ est solũ odiũ ordinãtis: sed defectus ordinati. Ioã. And.

[a] Concor. tex. in l. si fugitiui cum gl. in uer. ampu tato ff. de seru. fugi.

d Instituta. Quæ dicunt, quod ãte xx. an. nullus debet in subdiaconũ promoueri. xxviij. di. de his. lxxvii. di. in singulis. & c. quicũq;. & c. subdiaconus, ergo multo minus in diaconum quis ante xxv. annum ordinari non debet. lxxvij. dis. placuit. & ca. in singulis. & ca. quicunque.

e Suspendentes. Vt puniat in quo peccauit. xxij. q. ij. qui & humanis. & c. de tiro. & xvj. q. j. reuertimini. & s. c. prox. literas, [a] & punitur hic in collatione omnium ordinum, quia in hoc tantum deliquit.

f Aetatem. Et ita licet non sit in ætate legitima, nihilominus recipit ordines: sed executio suspenditur usq; ad legitimã ætatem. si. j. de ætate & qualita. ex ratione ubi suspenditur administratio talibus cõcessa, cum secundum apostolum.

Dilectus filius. Prima pars ponit reprehẽsibilem ordinationem. Secunda punit ordinantem, ibi Cum ergo. Io. And.

i Elegerunt. In postulandum, scilicet quia si simpliciter electus fuisset, non ualuisset electio. si. supra de renun. post translationem.

k Tres sacros. Quod nullo modo debet fieri, sed unus ordo uno die debet conferri. s. eo. literas. & ideo punitur. ut in fi.

Permissa.

[a] Permiſſa. Arg. op. ꝙ epiſcopi diſpēſare non poſſunt niſi in caſibus ſibi conceſsis à iure. quod quidā concedunt. & facit pro eis ĵ. de fil. presby. c. ult. & pen. Ar. contra. ĵ. de ſen. excō. nuper. in qua opi. ſunt Lau. Io. Vin. & T. de hoc traditur. ĵ. de iud. at ſi clerici. De hac materia not. l. diſt. minor. & j. q. vij. c. requiritis. §. niſi rigor. imo prohibita. s̃. c. literas. ĵ. de eo. qui fur. or. re. c. ult. & ita colligitur argu. prædictū. Vel dic, quod non licet ep̄o diſpenſare in ijs quæ pertinēt ad generalem ſtatum eccleſiæ: ut hic, & s̃. eo. ſane. & s̃. c. literas. In criminib. diſpenſare p̄nt, niſi ſit expreſſe prohibitum.

iuſmodi diſpenſatio à canone minimè ſit permiſſa, [a] ipſi obtemperare [b] non debuit in hac parte: tum ēt q̄ a reatū periurij [c] ſæpius uariauit [d], iurando prius ꝙ archiepiſcopus id præceperat, & poſteà quòd illud non mādauerat in iudicio confitendo: ipſum tandiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram [e] meruerit gratiam obtinere.

Greg. ix. archiepiſcopo Baran.

Ordinatus ad ſacros ordines extra tempora ſtatuta ordinem recipit, et poſt pœnitētiam cum eo diſpenſat epiſcopus.

CAP. XVI.

Conſultationi t. t. r. ꝙ eos qui extra t̄pa ſtatuta ſacros ordines receperūt, characterē [f] nō eſt dubium recepiſſe: quos ꝑ transgreſsione huiuſmodi (primò eis pœnitentia impoſita competenti [g]) ſuſti

Gloſ. ſeq. alle. v. cōcor. & tria contraria, demum arg. & determinat.

[b] Obtemperare. Hic habes, ꝙ authoritas ſuperioris non excuſat. xij. q. ij. quicunq;. & c. de rebus. & xj. q. iij. ſi. dominus. & xvj. q. j. in canonib. & q. vij. decimas. Argu. contra. lxiij. di. ſalonitanæ. xiiij. q. v. dixit dominus. & xxviij. diſ. diaconi. Item eſt ar. ꝙ præceptū iniuſtum prælati nō eſt adimplēdum. xj. q. iij. Iulianus. ſi certum ſit, ꝙ eſt iniuſtum. ſecus ſi dubitaretur. xxiij. q. j. quid culpatur. in fi. & ff. de re iud. nam ad ea.

[c] Periurij. Vnde poſſet priuari eccleſia, & deponi. ĵ. de iureiu. querelā. & ĵ. eo. tit ca. ult. cum in iudicio ſit confeſſus, & confeſſus pro conuicto habetur ĵ. de confeſ. cum ſuper. & C. eo. ti. l. una. ſed ei pepercit.

[d] Variauit. Vnde non erat ei credendum. ĵ. ut eccl. beneſi. ut noſtrum. & ĵ. de præſump. literas. & iiij. q. iij. c. ſi teſtes. § item in criminali. uerſi. qui falſo. uel uarie: ſic infra de pœ. ſuper his.

[e] Noſtram. Et ſic ſolus Papa ſuper hoc diſpenſat. de hoc dixi ſupra c. cum quidam. & melius infra c. prox.

[f] Conſultationi. Characterem. & ita quocunq; tēpore ordines conferunt, character imprimitur: quia t̄ps non eſt de ſubſtantia ordinis. ſic nec ætas impedit characterē. s̃. e. uel non eſt cōpos. tn̄ quia tranſgreſſor eſt canonis, qui recipit ordines extra tempus debitū, punitur: ut hic quia ei interdicitur executio ordinis ſic ſuſcepti. s̃. eo. cū quidā. & qui cōferunt puniuntur: quia priuantur poteſtate ordinandi. ſupra eo. ſane. Sic & baptiſmus a quocunque conferatur in forma eccleſiæ, tenet, licet a Iudæo uel pagano quamuis ab eo recipi non debeat ſupra de ſum. trin. ca. j. in fin. & de conſe. diſt. iiij. a quodam. & ca. Romanus.

[g] Competenti. primo eis ſuſpenſis ab executione ordinū. ſupra c. cum quidā. & ca. uel non eſt, ad arbitriū iudicis pœna imponi, ex quo nō eſt determinatū: ĵ. de off. deleg. de cauſis. & ff. de iure delib. l. j. §. ait prætor.

Gloſſa ſequens ſignat contrarium: ſoluit. ſolutioni opponit. reſpondet, & oppoſitioni acquieſcit.

[h] Poteris. Et uidetur, ꝙ epiſcopi poſſunt cum talibus diſpenſare, ex eo quod dicit, poteris ſuſtinere. Vnde ſignatur contra. s̃. e. cum quidam. & ca. literas. ubi dicit do nec apud nos. & s̃. c. proxi. in fin. Dicas, ꝙ poſſunt authoritate iſtius ca. ſibi conceſſa. alias non uidetur iure ordinario per iura prædicta. & c. literas. Sed uidetur, ꝙ ſuo iure hoc facere poſſunt: quia hic Papa reſpondet ad conſultationē. Sed quia cōſultatio in hoc ſolo fuit, utrū tales reciperēt characterem: quod ſequitur, addit Papa præter cōſultationem. Vel dic, quod bene poteſt epiſcopo cum talibus diſpenſare, cū hic reſpōdeat de iure argu. s̃. e. cum quidā. in prin. & arg. s̃. de elect. quod ſicut. §. ſuper eo. & contraria intelligūtur cū Papa ex certa ſciētia ſibi reſeruat diſpenſationem illorum, ut magis alij terreantur, & ipſi puniantur. Quæſitū eſt.

nere poteris [h] in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

Idem.

Occultus criminoſus præter homicidam, poſt pœnitētiam in ſuſceptis miniſtrat, & ad ſuperiores aſcendit: ante pœnitentiam monetur, ut etiam in ſuſceptis non miniſtret.

CAP. XVII.

Quæſitū eſt de ſacerdotib. uel alijs clericis, q̄ ꝑ reatū adulterij, periurij, homicidij, uel falſi teſtimonij bonū cōſcientiæ rectæ perdiderūt: & ĵ. R̄nd. ꝙ ſi propoſita crimina ordine iudiciario cōprobata [i], uel alias notoria [k] nō fuerint, non debent hi (p̄ter reos homicidij [l]) poſt pœnitentiā in iā ſuſceptis uel ſuſcipiēdis ordinib. impediri: qui ſi nō pœnituerint [m], monendi [n] ſunt, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtandi, ut in teſtimonium ſuæ damnationis

[i] Comprobata. Per teſtes uel confeſsionem in iure factam.

[k] Notoria. Notorium tribus modis dicitur crimen, per ſententiam, per confeſsionem in iure factam, & ꝑ rei euidentiam. ĵ. de coha. cle. & mulie. cap. ult.

[l] Homicidij. Sic patet, ꝙ homicida, quantuncunque occultus etiam poſt peractam pœnitentiam adminiſtrare non poteſt: ſic ĵ. de accu. inquiſitionis. j. reſpō. Vnde dominus dixit Dauid prophetæ [l] poſt pœnitentiam: Non ædificabis mihi templum quia uir ſanguinis es. j. q. vij. ſi quis omnem. & de conſe. diſt. j. c. j. de hoc dictum eſt s̃. e. ex tenore. iſti uero ante actam pœnitentiam miniſtrare non debent, ut hic uidetur à cōtrario ſenſu imo poſſunt tempore pœnitentiæ peracto ſupra eo. ex tenore.

[l] Ante hanc p̄hibitionem homicidæ præsbyteri erant, quod dic ut no. xxj. diſtin. §. j. Ioā. And.

[m] Non pœnituerint. i. ſi uere nondum pœnitentiam egerint, & ideo uidetur quod non ſint permittendi in ſuis ordinibus miniſtrare.

[n] Monendi. Sed non compellendi, cum ſint occulta peccata ipſorum. s̃. e. ex tenore, ſed permittendi ſunt arbitrio ſuo ſi. infra de iureiur. mulieri.

[o] Damnationis. Si. ĵ. de ſimo. Matthæus in fi. & uere damnationis, niſi cum eis ſuus epiſcopus poſt peractam pœnitentiam duxerit diſpenſandum, quod quidem poteſt. ĵ. de iud. at ſi clerici. & ualet & neceſſaria eſt diſpenſatio in occultis, non propter depoſitionem

uitan

uitandam: quia propter occulta peccata non punitur quis quæ uindictam non habent xxxij. quæ. v. Christiana 1. sed ut licite suum officium exequatur, quod aliter non potest. xxxiiij. dist. habuisse. quia de eo super quo dispensatum est postea accusari non potest. infra de fil. pres. ex tua. & infra, de schisma. fraternitati, alioqui posset etiã post peractã pœnitentiam accusari. xxxiij. quæst. ij. admonere. xv. q. v. presbyter. Ar. cõtra de pœniten. distinct. iiij. diuinæ clementia, & xxxiij. quæ. iiij. si illic. & j. quæst. iiij. iam itaque, sed uerum est, quod accusari etiam possit Abb.

1 Cõcor. cũ fratré. cũ no. per Bal. C. de ijs, quibus ut indig.

in susceptis etiam ordinibus non ministrarent a.

TITVLVS XII.

DE SCRVTINIO IN ORDINE faciendo.

Innocentius tertius.

Episcopus interrogatus ĩ scrutinio episcopi ordinandi põt respondere illum dignum, si non nouit illum indignum.

CAP. I.

EX parte tua fuit proposi tũ: & infrà. F. t. t. r. ꝙ cũ aliquẽ ĩ diaconũ uel presbyterũ promouemus: prior diaconorũ qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta mater ecclesia hũc diaconũ uel sub diaconũ, ad onus presbyteratus uel diaconatus assumi: & nobis interrogantib. si eum cognouerit esse dignũ, idem respondet ꝙ quantũ humana fragilitas nosse sinit, et scit & testificatur b illum ad huiusmodi onus officij esse dignũ. Vñ in tali responsione aliquẽ peccare nõ credimus, dũmodo contra conscientiã c non loquatur: quia non simpliciter illũ asserit esse dignum, sed inquantũ humana fragilitas nosse sinit: cum illum quem indignũ esse non nouit dignum debeat æstimare d. Hmõi ergo rñsione securè uti poteris, nisi forte de indignitate tibi cõstiterit consecrandi. Si aũt illum indignum esse cognoscis: metropolitano (priusquã ad hmõi scrutiniũ ueniãt) secretò studeas nuntiare uel intimare: quãuis nos interrogationẽ hmõi non in cõsecratione põtificis, sed in ordinatione diaconi uel presbyteri faciamus.

a Nõ ministrẽt. Si non pœnituerint. ergo si pœnituerint, possunt ad ministrare sine periculo dãnationis. & sic vř cõtra Alanum qui dicit, licite non ministrent ẽt post pœnitentiã sine dispẽsatione: ut dixi ĩ prima notula: saltem ualet dispensatio quantum ad accusationẽ, alias sufficit pęnitẽtia ĩ occultis. ut hic patet. B.

DE SCRVTINIO in ordine faciendo.

Dicto de ordinandis: quia ordinandi examinãdi sunt: ideo etc.

De hac materia tractatur xxiij. dis. per totum. & xxiij. dis. qui eps. li. di. aui ĩ aliquo.

EX parte. Sũt duæ partes. In prima ponitur decisa cõsultatio. In secũda rñsio: ibi, fraternitatis. In qua primo ecclesiæ Roma. morẽ inducit. secũdo respõdet, responsum moderatur, & moderatum declarat. Io. And.

b Et scit & testificatur. Mirabilis est responsio ista potius enim dicere deberet se nullã habere scientiã de eius dignitate uel indignitate 2? Respõdeo, ex eo ꝙ uidet illum electum à bonis 3 quandã uidetur habere notitiam de dignitate ipsius & de tali respondet quia audiuit ab alijs. xxij. q. v. hoc uidetur.

c Contra conscientiam. Quia tunc ædificaret ad gehennam. ĩ. de resti. spo. literas. ĩ. de præscript. quoniã omne. xxviij. q. j. ca. omnes. §. ex his.

2 Item quomodo testificaĩ, de eo qđ nõ nouit contra id. iij. q. ix. testes Ioan. And.

3 Quia propheta ri uidentur illum futurũ bonũ. xciij. dist. legimus. uers. noli. ubi de hoc. Dicebat etiã Hostiẽ ꝙ huius ĩterpretatiõis authoritate talis excusaĩ. xxiij. qõ. iiij. qui peccat. & remittit ad not. de homi. postulast. Ioan. And.

Glos. seq. ponens brocardum, allega. pro, tria iura. in contrarium alleg. v. & soluit.

d Aestimare. Nota quemlibet præsumi dignum, nisi probetur indignus & de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium. infra. de præsump. dudũ. ff. de manu. testam. seruos. & ff. de lega. ij. cũ pr. §. rogo. Sed contra uidetur, quia præsumitur non idoneus, nisi probeĩ idoneus. C. de ijs qui uen. æta. impe. l. ij. & C. de probat. ex perso. ff. de mag. conue. l. j. §. si magistratus. & in dubio præsumitur quis excommunicatus. infra, de sen. excõ. cum desideres. §. secundæ quæstioni. & præsumitur potius fornicatio quam matrimonium. xxx. q. v. aliter. Solu. hoc generale est ut ubi periculũ animæ uertiĩ, præsumiĩ in deteriorem 4 partẽ. ĩ. de sponsa. iuuenis. & lxviij. di. presbyteri. sed licet uideatur deterior, tamẽ melior & tutior ẽ. simile de conse. di. iiij. paruulos. alias circa iudicia potiꝰ p̃sumitur iustũ uel bonũ quã econuerso. lxxxvj. di. si quid xj. quæ. iij. in cunctis. xxij. q iiij. innocens. ff. de proba. ab ea parte.

4 Deteriorẽ. Soc. l. si fuerit. §. plane ĩ princi. de reb. dub. Ant. Burgot. ca. ad nostram, nu. 10. ĩ. de empti. & uendit. Phil. Dec. cons. 639. col. j.

TITVLVS XIII.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, qui renuntiauit episcopatui.

Alexan. iij. Toletano Archiepiscopo.

Episcopus qui renuntiauit loco tantum ciuitatis, conferre potest ordines sicut prius. Si uero et dignitati cũ ordinato per eũ ad minores, uel ignoranter ad sacros dispensat episcopus suus, cum ordinato uerò scienter ad sacros non dispensat.

CAP. I.

REquisiuit à nobis. t. f. utrũ clerici, q̃ post renuntiationem † factã à p̃decessore tuo ordines receperunt, in ipsis

† Alias, resignationem.

DE ORDINATIS ab episcopo.

In tractatu ordinãdorum, qui præcedit & sequitur, interponitur hic titulus, de ordinatis ab episcopo &c. Gof. Ioan. And.

De hac materia tractatur. ix. q. i. per totum & i. di. i. uentum. & q. vj. Daibertum. & supra, de temp. ordi. uer. quid iuris, de ordinatis ab episcopo. & uer. utrum ordinatio.

REquisiuit. Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda ibi, respondemus. responsio distinguens. Ioan. Andr.

a Vsq; exclusiue. Vt probant sequentia. sic ponitur ff. de ijs qui no. infa, ait prætor. qnq; ponitur inclusiue. xciij. di. à subdiacono. ff. de sena. l. ul. §. senatores.

b A non episcopis. i. abbatibus. lxix. dist. quoniam. uidemus. & ti. proxi. cum contingat.

c Executionem. Ergo suspensus est, qui à suspenso recipit ordines. j. q. j. statuimus. & resignatio non abstulit illi ordinem, sed exceptionem.

d Crassa. Tunc dicitur crassa & supina ignorãtia, qñ aliquid publice fit uel coram populo: & hæc nõ excusat: ut ff. de uer. signi. lata culpa.

Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.

e Ignorantia Si. infra, de cleri. ex. mi. cap. penul. & ita si probabilis fuerit ignorantia, cum eo poterit per episcopum dispensari. j. c. prox. Sed contra probabilis facti ignorantia quẽlibet ignorantem excusat ex toto. ff. de iur. & facti igno. error. & l. regula. ergo secundum hoc nulla dispensatio est necessaria? Resp. in culpa fuit recipiendo ordines ab episcopo non suo. ix. qõ. ij. Lugdunensis. Et ideo necessaria est dispẽsatio. Vel melius dicas, qd' licet probabilis sit ignorantia necessaria tamen est dispensatio: quia cum in ta lib. ordinator non haberet executionem sui officij, eam alij conferre non potuit. ut j. q. j. statuimus. quia ꝙ non habet, dare non potest. j. q. vij. Daibertum, & pro non dato habetur, ꝙ ab illo datur qui de iure dare non potest infra de iure patro. quod autem. in fi. ergo necessaria est dispensatio ad hoc ut habeat executionem ordinis.

Alias, permanere.

Cõcor. l. scientiã. §. pe. ff. ad le. Aquil. & insti. ui bo. rap. §. quia tñ tex. cum gl. & not. in l. j. ff. de legi.

debeant remanere † : & infra. Respondemus igitur distinguendo, utrum renũtiauit loco tantũ, an loco simul & dignitati. Nam in primo casu, ordines (sicut antea) rogatus ab episcopo aliquo poterit de ratione cõferre. In secundo uerò casu distinguendũ putamus, utrũ sacros contulerit, aut minores. Si enim à tali ordines usq; a ad subdiaco. aliquis acceperit: quia & huiusmodi ordines à non episcopis b quã doq; conferunt, & in illis deseruire poterit, & ad maiores (si idoneus fuerit) promoueri. Sanè si ab eodẽ sacros ordines scienter quis receperit. quia indignum se fecit, executionẽ c officij nõ habebit. ubi aũt non scienter, poterit (nisi crassa d et supina fuerit ignorãtia e) discretus pontifex dispensare.

Gregorius nonus.

CAP. II.

CVm clericis qui ab excommunicato f episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit epos g dispensari.

Dicebãt quidã, istos suspectos ẽ sciẽtia: quia si certũ eẽt de ignorãtia: locus eẽt cõtrari°. & hoc conabaẽ defendere Innoc. sed postea se correxit. ꝙ uide d schismaticis. ca. j. ad finem magnæ glos. Alij quod hoc in uituperium ordinandorum. Ioã. And.

C Vm clericis.

Glos. seq. signat contrarium, et dupliciter soluit. Item quærit, arg. affirmatiue, soluit negatiue.

f Excõicato. Sic patet, ꝙ excõicatus cõfert ordinẽ, licet ex ecclesiã, & hæretici ẽt cõferũt ordinẽ. ix. q. j. ab excõicatis. & ca. ordinationes. Sed cõtra ea. cau. q. j. ca. j. ubi dr̃ ꝙ nullo modo dicit consecratio quæ ab excõicatis est celebrata. Dic ꝙ ibi nõ fuit seruata forma ecclesiæ. Vel dicas: non dr̃ consecratio, uerum est quantum ad executionem: quia ꝙ non habent, dare non possunt. ut j. q. j. qui perfectionem. & cap. uentum est. & c. j. & de conse. dist. iiij. quomodo. Sed nunquid potest alios excommunicare? Videtur ꝙ sic: quia confert ordines: ꝙ plus est, ut uidetur: ergo potest alium excommunicare, sed non est ita. cũ enim sit extra ecclesiã alium eijcere extra ecclesiam non potest. xxiij. q. j. audiuimus. secus in ordine: quia licet sit extra ecclesiã, characterem tñ retinet, & illum potest conferre, si ecclesiæ forma † seruetur.

g Episcopus. Et sic episcopi dispensant hic. sic. ix. q. j. ab excommunicatis. & c. ordinationes. quia ignorãtia eos excusat. si uero scienter ordines recepissent, non dispensaret cũ eis: ut c. ordinationes. sic. s. e. c. pxi. in fine.

Forma. ordinatio requiritur bum & actum. j. d sacra. non iterã. c. fi. excõmunicatione ro uerbũ tantũ Hostiẽ. fa. de cõsecrat. ecclesi. uel alta. aqua. Ioã. And.

TITVLVS XIIII.

DE AETATE ET qualitate, & ordine præficiendorum.

Ex concilio Pictauen.

CAP. I.

VT abbates, h decani & ppositi i qui p̃sbyteri non sunt presbyteri fiant k †, qui archidiaconatus tenent, diaconi: qui uerò archipresbyteratus, presbyteri: aut amittant l † honorem, Quòd si aliqua iusta causa prohibente, presbyteri aut diaconi esse non potuerint, prælationes amittant.

Alex. iij. Cantua. archiepiscopo.

Ecclesia dispensatiue minori concessa, non per laicos sed per clericos regi debet, donec ille perueniat ad ætatem.

CAP. II.

EX ratione: & infrà. Accepimus quod Conuentren. episcopus pueris m qui sunt intra decennium constituti, in

DE AETATE & qualitate.

Dicto de ordinandis, dicendum est de præficiendis. Et quia in præficiẽdis consideratur ætas, et qualitas & ordo: ideo etc. Ioannes Andreas.

h VT abbates. Supple, statuimus.

i Præpositi 4. Dignitas est per se, quamuis sit nomẽ generale ad omnes qui habent prælationem. j. de uerb. signi. quamuis.

k Fiant. Sic supra, de electio. cum in cunctis.

Aut prælationes amittant, secũdum Hostien.

Alias, dimittãt.

4 Adde qd' ueniat appellatione præpositi gl. in l. ij. C. ubi senato. uel clar & de cõsue. c. j. in gl. lib. vj.

Glossa sequens allegat quatuor iura in contrarium, & soluit.

l Amittant. s. de elect. cum in cunctis. §. hic sane. cõtra. j. de cleri. ægro. c. j. contra. ff. de stat. ho. qui furere. contra. ff. de postula. l. j. §. casum. contra hoc intellige, quando per culpam suam ad talem statum peruenit, quod promoueri non potest, contraria uero quando sine culpa, & tunc nõ debet addi afflictis afflictio. infra de cleri. ægro. c. j. & c. pe.

EX ratione. Sunt duæ partes. Prima ponit reprehensibile factũ episcopi. Secunda illud corrigit ibi, unde quoniam. quæ duo facit. Primo prouidet circa præterita. Secundo circa futura, cum pœnæ comminatione, & decreti appositione: ibi, eidem. Et facit ad primam partem tituli de ætate præficiendorum Ioannes And.

m Pueris. Puer dicitur a septennio usq; ad xiiij. annum

Puer quã do dicit.

num.j.de reg.ad nostrã.& xx.q.j.c.j. & xxij.q.v. pueri.& j.q.j.pueri.& ĩ.estote.s̃.de temp.ord.uel non est compos, & puer dicitur quantum ad beneficium obtinendum, qui seruire non potest. ĩ.de præb. super.

a In Archidiaconatu. Ar. quod instituere non pertinet ad archidiaconum.xvj.q.vij. nullus omnino. cõtra. ĩ.de præbẽ.referẽte.super hoc statur consuetudini.

b Ecclesias. Id est prælaturas ecclesiarũ qđ fieri non debet. ĩ. eo. c.j.& ij. quia pueri ad hoc non reputãtur idonei. ĩ. de præben. super inordinata. beneficia enim simplicia in tali ætate cõstitutis licite cõferuntur.lxxvij.di. in singulis.& rõne ordinis dñt habere titulũ.lxx.di.c.j. & ita rõne ordinis,& tituli beneficiũ pñt habere de hoc tñ dicas ꝑut dr̃ ĩ c. super inordinata. Al.

c Prædicti pueri. Impuberibus dignitas dari non debet. ı ff.de iure immu.l.ij. §.impuberes.& j. q. j. pueri. & c.estore.

d Ad congruam. Idẽ dicit lex in eo qui se obligat pro filio suo decurione quia tenet quousque perueniat ad ætatem congruã.ff. ad municip. l. Lucius.§. impatores. Sed pone, quod episcopus aliquem minorem facit archi. habebit ne iste vocem in capitulo sicut si esset legitimæ ætatis? Ar.quod non:quia minores.xxv.an. decuriones facti licet decurionum sportulas recipiant, nõ tamen interim suffragium ferre possunt.ff. de dec.spurij.§.minores.sicut nec minor factus miles, debet sapientum iura tractare:ut C.de testa.mili.l.ulti.

Glossa sequens primo soluit contrarium. Secundo quærit.arg.affirmatiue, soluit contrarium, solutioni obijcit, & obiect. respondet.

e Aetatem. Dispensatiue tolerantur isti pueri, alias non deberent. s̃.de ele.cũ in cunctis.& ĩ.eo.cã te. Sed nunquid talis rector potest omnia facere, tanquã maior? Videtur quod sic.ff.de re iud.quidam consulebãt quod tamen nõ est uerum. ĩ.c.proxi.& C. de test.mi. l.ult. Sed nonne iste ex quo toleratur per dispẽsationem, videtur veniã ætatis impetrasse: ut C.de ijs qui ve.æta.impe.l.eos? sed non est ita: quia licet quis veniam ætatis impetret.non tamen potest alienare sine decreto, nec habet liberam administrationem vsque ad ætatem xxv. an.ut in præd.l.eos.

e Etiam sub tali cõditione ut sit ꝑlatus, cum fuerit in ætate.ff. đ hæred. instit. hæreditas ex die. ff. de reg. iu. actus.secũdum Vin. Ioã. And.

archidiaconatu a R. archid. Cistreñ. ecclesias b plures cõcessit, quæ nõ ꝑ clericos, sed per laicos disponuntur. Vnde quoniã nõ debet hoc aliquatenus tolerari: mandamus quatenus prædictum episcopum, super his corripias, & clericis idoneis administrationes & custodiã præscriptarum ecclesiarum, donec prædicti pueri c ad congruam d veniãt ætatẽ e (laicis amotis) committas. Eidem episcopo prohibens ne decætero ecclesias, nisi personis quæ ætatem, & scientiam habeãt, regendas concedat. Quod si secus egerit: ei debitam pœnam infligens institutionem & concessionem ipsius omnino viribus carere decernas.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Regimẽ ecclesiæ minori xiiij. annis committi non debet.

CAP. III.

INdecorum est, ut hi debeant ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos: f cum ad ecclesiarum regimẽ tales personæ sint admittendæ, quæ discretione præemineant, & morum fulgeant honestate, Nolentes itaque sustinere, ut paruulis ecclesiæ regimen committatur: † Mandamus quatenus nemini intra annum quartumdecimum g constituto, personatum cuiuslibet ecclesiæ concedere præsumatis: Sciturí pro certo, quòd si contrariè præsumpseritis: quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam vestram grauiter puniemus.

Idem.

Ad regimen ecclesiarum nõ debet institui indignus sciẽtia, moribus uel ætate: & qui habet duas ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi causa subsit.

CAP. IIII.

EAm te decet: & infrà. Arctius inhibemus, ne personas quæ in ecclesijs tui episcopatus, ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipsis institutas, nec aliqua occasione uel etiam literarum h

INdecorum. Prima pars ponit exordiũ, & causam mandati. Secunda mandatum. Tertia comminationem irritationis & pœnæ. Secunda ibi, Nolentes. & tertia ibi, Sciturí. Et facit ad tit.de ætate. Ioan. And.

Glos. seq. recit. per q. an sacer ordo, etc. alleg. v. ll. pro. & vi. in cõtrariũ ꝑ quas tenebat Lau. quòd non ponit opi. contrariã, qua ꝓbat duabus rationibus per locum à minori, & hanc approbat.

f Qui seipsos. Qui enim in prælatum eligitur: & si minor sit, non debet esse sub patris potestate. ar. ff. ad treb. nã quod ad ius. & ff. đ adul. sic eueniet. & C. đ leg. tu. l. ult. instit. de excu. tut. §. minores. & ff. ad Mac. filium habeo. Argu. contra. ff. de adop. per adoptionem. & ff. de ijs, q sunt sui vel alie. iu. filiusfamilias. & ff. de mu. & ho. l. ij. & ff. de iud. cum prætor. in fin. vbi dicitur, nihil interesse, an iudices in potestate, an sui iuris sint, & presbyter, dicitur ĩ potestate patris esse. C. de epis. & cle. auth. presbyteros. instit. qui. mo. ius pa. pot. sol. §. filiusfamilias. licet adipiscatur honores: remanet tamẽ in potestate patris. per ista iura videtur qđ sacer ordo non liberet a patria potesta. Laurẽ. & alij dicunt, quod quilibet sacer ordo liberat à patria potestate. quoniam liberat à dominica quæ maior ẽ de episcopali ordine habes. liiij. di. si seruus sciẽte. de sacerdotio. ea. di. ex antiquis. & c. frequẽs. de diacono dicitur, quod præstando vicarium liberatur eo. c. ex antiquis. subdiaconus eodẽ iure utitur cum diacono. ĩ. de ser. non or. miramur. & nulla dignitas secularis. similis est sacerdotio. Arg. xcvj. di. sunt duo. ĩ. de maio. & obed. solitæ & dignitas patriciatus soluit ius patriæ potestatis: ergo multo fortius sacerdotium & quilibet sacer ordo. 2 arg. ĩ. de sent. excom. cum voluntate. §. ulti. hoc credo verius.

g Intra quartumdecimum. Ex eo quod prohibet intra xiiij. annum uidetur concedere quod post xiiij. annum statim concedat: quia quod de uno prohibetur, de alio cõceditur. argu. xxv. di. qualis. sed non est ita. quia licet prohibeatur. ĩ. xiij. annum, non tamen concedit in xv. vel xvj. imo intra xxv. annũ prohibetur. s̃. de ele. cũ in cũctis. §. inferiora. & ĩ. c. ꝓx.

h EAm te. Literarũ. Supple per ætatis taciturnitatem

† Adde quis dicat paruulus, vide in l. fi. §. ubi autem. C. de iure delib. & per gl. xxij. q. v. paruuli.

Potestas patria, an tollaẽ per sacrum ordinem.

2 Ordo. imo solus episcopatus. Host. Ant. Butr. Ioã. And. hic Imol. in rubric. de pecul. clerico. ad fi. Angel. Aret. inst. quib. mo. ius pa. po. so. §. filiusfa. num. 5. Iacob. de S. Georg. in tract. de ope. co. 4.

tem

nostrarum obtentu instituti patiaris: quæ scientia, moribus, & ætate: cōcilij a non congruant institutis. Sed etiā habentes plures ecclesias, quæ ex una nō pendeāt, b tibi liceat appellatione postposita cogere ad unam ipsarum quam maluerint dimittendam, c nisi ita fuerint tenues d in substantia, quòd proprios sacerdotes non posint cōueniēter alere.

Idem.

Is qui nondum est in sacris, si alias est idoneus, ad regimen parochialis ecclesiæ dispensatiue potest assumi.

CAP. V.

PRæterea licet ad regimen parochialis ecclesiæ non debeat aliquis, nisi subdiaconus e sit ad minus admitti. Dispensatiuè tamen in minoribus ordinibus constituti consueuerunt assumi. Dum tamē tales sint, quòd † intra breue tempus f posint in presbyteros ordinari.

Idem.

Propter necessitatem & utilitatem ecclesiæ compelluntur clerici ipsius recipere ordines suis beneficij non annexos.

CAP. VI.

QVæris a nobis quid agendum sit de clericis tuæ iurisdictioni commissis, qui cū beneficijs ecclesiasticis multis abundent, à te cōmoniti nolunt ad maiores † ordines promoueri, se tale q̄d secreto cōmisisse dicētes, quod eos salua consciētia ordinari non sinit. g Cū igitur super hoc casu uideantur sacri canones discordare (cùm quidā dicāt eos minimè cōpellendos, h alij verò contrarium i asseuerent) omnis contrarietatis vinculum præsenti pagina enodamus. Statuentes, ut si prædicti clerici perceptione maiorū ordinum propter occulta sua peccata se indignos esse fatentur, k inferiores se in ecclesia, quorum sit vita probabilis, † præferantur eisdem. Et nisi fortè illi qui ordinari pro iā dicta causa recusant, in alijs ecclesiæ seruitijs valde utiles fuerint, auferantur eis beneficia, & alijs canonicè conferantur.

tem impetratatū. si enim ex certa sciētia scriberet papa pro minori mandato eius esset obediendum: quia sacrilegij instar obtinet, dubitare an is sit dignus quē princeps elegit xvij. q. iij. §. qui autem. & C. de cri. sacri. lege secunda. Præterea contra ius & contra publicā utilitatem ē tale rescriptum, & ideo non valet. C. de preci. imp. offe. rescriptis. ar. s. de rescrip. ex parte. & j. de test. cām quę. Item est hic argu. quod non est obediendū semper mādato domini papæ. ar. s. de rescri. si qn̄ & cap. cum adeo. & j. d̄ hære. ad abolēdā. in fi. sed non dicitur mandatū. qn̄ ignorāter mandat.

a Concilij. Lateranen. s. de elec. cū in cunctis. §. inferiora.

b Pendeant. Qualiter dicitur una ecclesia pēdere ex altera. potest dici secundum quod legitur. infra de relig. do. quia monasterium. arg. ff. arbo. fur. cæ. si gemina. & si aliqua parochialis ecclesia sub sit alij, licet prælatus maioris ecclesiæ duas ecclesias habere dicatur tamen alius præsbyter erit s subiecta. Item si ecclesia parochialis in fundo suo aliā constituat, nihil impedit vicarium in ea institui, & prælatum maioris ecclesiæ prælatū esse utriusq;: non tamen per se seruiet utrique: nā dispensatione epi, unus prælatus diuersis præest ecclesijs in habendo unam commendatam, & aliam intitulatā. lxx. dist. sanctorum. Lau. hoc tamen intellige secundum determinationem illarum decr. s. de elect. dudum. & j. de præben. de multa. Item in casu quem habes. j. de præben. extirpandæ. §. qui uero. potest quis habere plures ecclesias.

c Dimittendam. Infra, de præbendis. referente. & hoc secundum illam decretalem, de multa, intelligi debet.

d Tenues. In casu isto permittit Papa propter paupertatem habere plures ecclesias. x. q. iij. unio. Item propter raritatem clericorum. xxj. q. j. c. j. in fi. Item intitulatam unam, & aliam commendatam. † xxj. q. j. qui plures. s. de ele. dudum. vbi de hoc. Vnde versus.

Paupertas, pendens, defectus, gratia, seruās,
Ecclesias retinere duas, dat quodlibet horum.

PRæterea. Prima pars ponit rigorē. Secūda dispensationē. Tertia dispēsationis terminationē. Secunda ibi, Dispensatiue. Tertia ibi, Dum tamen. Ioā. And.

e Subdiaconus. Qui hodie potest eligi in episcopū. j. eo. à multis. & eodem priuilegio gaudet quo diaconus. infra, de ser. non or. miramur.

f Breue tempus. quādoque breue tēpus dicitur, quatuor mēsium. C. de vsur. rei iud. eos. ff. de iudi. l. si debitori. quādoq; decem dierum. ff. de cōsti. pecu. promissor. §. j. quandoque duorum mēsium. C. de sec. nup. l. ij. quādo que. xxx. dierū. ff. d̄ iti. actuq; pri. l. j. §. j. sed hic appellatur breue tempus annus. In anno em̄ & dimidio, potest aliquis promoueri ad sacerdotium lxxvij. dist. monach⁹ nouitius. & hic dimittimus dimidiū annum propter minores ordines. Vin. Item arg. quod parum est, utrum aliquid fiat in præsenti, an in breui tēpore. ff. si cer. pe. l. cta est. ff. d̄ in inte. res. diuus. ff. ut in pos. leg. l si is à quo. sic ergo patet qđ episcopi posūt dispēsare cum eo qui est in minoribus ordinibus. nunquid cū eo qui est in minori ætate? Dicūt quidam quod sic. arg. huius. c. De hoc nota. s. de elec. cū dilectus. ar. quod possit. s. eo. indecorū.

QVæris à nobis. Communis diuisio. Secūda ibi, Cū igitur. quæ duo facit. Primo ponit cōtrarietatē canonum, quos secundo distinguendo concor. ibi, Statuentes. & secundum membrum distinctionis prosequitur: ibi, Quod si. Io. And.

g Non sinit. Simile de temp. ord. c. ult. & j. c. proxi. & j. de sim. ex tuæ. & c. Matthæus. & j. q. sacerdotes.

h Compellendos. lxxiiij. dist. honoratus. & c. consuluit. & cap. j. & ij.

i Contrarium. lxxiiij. distinct. si qui clerici. & c. placuit. xxiij. q. iiij. displicet. & j. q. vj. sicut. argumen. viij. q. j. in scripturis.

Gloss. seq. distinguit, signat contrariū, et soluit.

k Fatentur. Aut ipsi commiserunt ista peccata occulta ante suā promotionem, aut post. si ante. remouēdi sunt: quia tēpore suæ examinationis hoc non fuerunt confessi. xxiiij. dist. c. vlti. & l. di. ex pœnitentibus. & lxxxj. di. si qui sine. & c. seq. sed si postea cōmiserūt illa peccata, se fecerūt indignos. vnde sunt expellēdi, ex quo sua culpa se fecerūt indignos. ar. s. e. c. j. si tū utilitas ecclesiæ

Ecclesia, una qualiter dicitur depēdere ex altera.

a Vtriusq; hoc. verū, quādo ædificauit velut in adiutoriū sui: secus si ut esset bñficiū p se stās, qa haberet p̄sentationem, eps aūt institutionē. Panor. cū ecclesia Vulter. col. iiij. s. de elect.

† Alias, qui.

a Cōmendatā. Inn. dicebat unā intitulatam, & plures cōmendatas secundum Ioā. And. hic: sed abusus est, & dictū. c. q plures nūquā de hoc cogitauit etiā ✱ Grat. ad hoc male induxerit vt not. in tract. reg. cācel. reg. de publi. num. 222. cum seq.

Tempus breue, dicitur diuersimode.

† Alias, sacros.

† Alias, laudabilis

tas ecclesiæ fuerit, ꝙ non remoueantur, quia in alijs negotijs ecclesiæ sunt ualde necessarij & utiles, tolerantur in ea. & ita secundum hoc dispensatur cũ eis propter utilitatem, maxime cũ peccata sunt occulta. Sed contra uidetur de tempo. ordi. ex tenore. & capi. ulti. ubi criminosi tolerãtur, quia peccata sunt occulta, & hic priuantur. Sed illi uolunt & petunt promoueri acta pœnitentia: & isti fatentur se ĩdignos, & nolũt promoueri. si uellent ꝓmoueri acta pœnitentia, admitterentur, præter reos homicidij: ut dicitur in contrario.

Quòd si pro sola uoluntate renuerint ordinari, & suaserit utilitas a ecclesiæ aut necessitas, ipsos (dummodo idonei sint) ad maiores ordines recipiẽdos: per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem, appellatione cessante compellas.

Clemens. iij. R. Colon. canonico.

Euẽtus mortalitatis infirmi, nõ impedit promoueri eius medicum peritum, solicitum, et traditiones artis obseruantem.

CAP. VII.

AD aures nostras te significante ꝑuenit, ꝙ cùm in arte physica eruditus sis, pluribus iuxta ipsius artis traditionem exhibuisti cùm diligentia b medicinam, licet pluries in cõtrarium successerit: et quib. putabas adhibere medelam medicinis ꝓceptis, mortis periculũ incurrerunt. uerũ, quia ad sacros ordines desideras ꝓmoueri super eo nos consulere uoluisti. Tibi breuiter respon. ꝙ si super præmissis conscientia c tua te remordeat d, ad maiores ordines de nostro consilio e non ascendas.

a Vtilitas. Ergo propter utilitatem ecclesiæ compellitũ quis recipere ordines, & propter necessitatẽ, alias est etiã puniendus ꝑ subtractionem beneficiorum: ut sequitur. si. s. de ele. cum in cunctis. §. ĩferiora. & lxxiiij. dist. consuluit. ubi eodem modo compelluntur: ut sic indirecte de nolentibus fiant uolẽtes.

AD aures. Casus. diuisio. Secunda ibi, Tibi breuiter. Et meliꝰ fuisset hæc decreta posita ĩ ti. de tẽpo. ordi. & qualit. ord. Ioan. And.

b Cum diligentia. Et ideo non uidetur imputandũ, si adhibuit diligentiam quam potuit. l. di. ij. qui arborẽ. & c. sæpe. & ideo si præter culpam suã casus fortuitus cõtingit, ei nõ imputatur. j. de cõmo. ca. uno. & j. de homi. c. ult. & ff. commo. in rebus. & ff. de offi. præsi. illicitas. casus. n. fortuiti præuideri nõ possunt: ut in prędictis proximis cõcordantijs: & absit ut nobis imputetur ꝙ præter uoluntatem nostrã contingit. xxiij. q. v. de occidendis. Versus: Non est in medico semper releuetur ut æger. ut in prædicta. l. illicitas. §. sicuti.

Casus fortuitꝰ, nõ imputatur sine culpa.

c Conscientia. xxxiij. dist. habuisse. Qui enim facit contra cõscientiam, ædificat ad gehennam. j. de rest. spo. literas. & j de præscrip. quoniam omne. xxviij. q. j. omnes deinceps. §. ex his. j. de sen. exc. ĩquisitioni.

d Remordeat. Vt si forte imperite medicinã dedisset infirmis, alias euentus mortalitatis non est imputandus ei: ut ff. de offi. præsi illicitas. §. sicuti. & ff. ad legem Aquiliam. qua actione. §. ult. ff. de uar. & extraor. cog. medicus. Vel si negligens fuerit: quia dissoluta negligentia prope dolum est. ff. manda. si fideiussor. j. responso.

e Consilio. Hoc est consilium reuerentiæ, cui obediẽdum est. vj. di. testamentum. & xiiij. q. j. quisquis. & j. de simo. Matthæus. in fi. secus ĩ cõsilio perfectionis. xiiij. q. j. quisquis. quale est illud. Si uis ꝑfectus i esse, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et de tali consilio potest intelligi qđ dicitur in ca. quisquis. in uerbo illo, si consilio uti uolueris.

i Perfectus. non erat consiliũ nec ꝑfectio legis sed exemplum docens quantum desit perfectiõi legis. Adde not. ĩtra. usura. nume. 88.

Celestinus tertius.

Qui stetit per annum in suspẽsione, priuatur beneficio quod prius habebat, & quod interim acquisiuit.

CAP. VIII.

CVm bonæ memoriæ Clemens Papa prædecessor noster I. buccarũ & quosdã alios Baranen. clericos uocauisset ut ad præsentiam ipsius accederẽt, Hugo. archidiaco. suo quẽ grauiter læserant f, responsuri: quia uenire iuxta mandatum Apostolicum contẽpserunt, in eos fecit sententiam suspensionis promulgari: in qua triennio g permanentes, quidã ex ipsis suspensi h, aliud beneficium ecclesiasticum sunt adepti. Et qa utrũ beneficia sic recepta possint rõnabiliter retinere, nos cõsulere uoluisti: Rñdemus, ꝙ non licet eis illa quæ habuerunt beneficia, uel q̃ postmodũ i sunt adepti: aliquatenus retinere. Vñ Baranen. archiepo dedimus in mandatis, ut eos ꝓ tanta pertinacia & contemptu apostolico beneficijs quæ habent non

CVm bonæ. Sunt duæ partes, consultatio & responsio. Secunda ibi. Respondemus. Et facit ad partem tit. de qualitate præficiendorum. Io. And.

f Læserant. Miles qui præposito manus intulit, capite punitur, & omnis cõtumacia aduersus præsidẽ uel ducem capite punitur. ff. de re mili. omne delictum. §. j. & ij. & qui resistit castigare uolẽti. ff. eo. ti. milites. §. irruens. & iuxta diuinum oraculũ cõtumacia parentis morte luit. lxxxvj. dist. non satis. uer. cæterum. in fin. Et quod hic dicit, læserant, intellige in rebus: qa si in persona, ipso iure fuissent excommunicati.

Cõtumacia, est capite punienda.

g Triennio. Factum narrat: quia idem si per annũ. Ioan. And.

h Suspensiꝰ. Suspensi eligere non possunt: nec etiam eligi. ix. q. j. nos in hominẽ. & supra de consue. cum dilectus. s. de elec. cum inter R. & c. per inquisitionem. & j. de ap. constitutis. nec beneficia eis tẽpore suspẽsionis conferri possunt, uel literas pro beneficio obtinendo impetrare: ut hic & interim beneficia ecclesiastica sunt deneganda k. j. de ap. pastoralis.

Suspẽsus nec eligit nec eligitur.

i Postmodum sunt adepti. Talia beneficia tenere nõ possunt, etiam si postea fuerint absoluti: quia tunc tẽpore obtenti beneficij inhabiles erant & indigni: qa in talibus principium considerandum est supra, de elect. dudum ad audientiam. & j. quæstio. j. principatus xvj. quæstio. iij. si sacerdotes. Et est arg. quod tempus impetrati rescripti considerandum est, puniendi ergo sunt qui suspensi spiritualia præsumunt tractare: intantum quod episcopus cum talibus dispensare non potest. xj. q. iij. si quis episcopus. & infra de sen. excommu. cum illorum.

k Si sunt ĩ mora petẽdi absolutionẽ: aliter secus s. de ele. c. ult. ij. q. v. sup causa. secũdum Tancr. & Vinc. Io. And.

differat spoliare [a].

Innocentius tertius.

Subdiaconus, in episcopum eligi potest.

CAP. IX.

A Multis multoties an subdiaconus in episcopum eligi ualeat, hæsitatur. Si quidē Vrbanus Papa primus decreuit, ut nullus [b] in episcopum nisi in sacris ordinibus religiose uiuens inuentus fuerit, eligat̄. sacros (inquit) ordines diaconatum dicimus & presbyteratū: hos siquidē solos [c] primitiua ecclesia legit̄ habuisse. subdiaconos uerò (quia etiā ipsi ministrant altaribus) opportunitate exigente, concedimus in episcopos eligi, si tñ præclaræ sciētiæ ac religionis existant. ꝙ ipsum non sine Ro. pontificis uel metropolitani [d] licentia fieri permittimus. In quib. [e] uerbis innuitur, ꝙ Vrbanus ad statum primitiuæ ecclesię se referens (in quo subdiaconatus ordo sacer minimè dicebatur) instituit, ut de subdiacono (nisi utilitatis causa, & tunc etiam de permissione metropoli. uel Roma. ponti.) nō posset electio celebrari. Verū [f] cū hodie subdiaconatus īter sacros ordines cōputet̄, sicut Vrbanus Papa secundus sub his uerbis expressit: Erubescant [g] impij, & intelligant iudicio spiritus sancti, eos qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu, sunt positi, si castè non uixerint, excludendos ab omni eorundem graduū dignitate. Et iterum: Nemo [h] ad sacrum ordinem permittat̄ accedere, nisi aut uirgo, aut probatæ castitatis existat, & qui usque ad subdiaconatū unicam & uirginem habuit uxorem. Et ad similitudinem diaconi & presbyteri subdiaconus debet continentiam obseruare [i]: sicut & in sexta [k] synodo constitutū est: ut si quis eorum qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri [l] uoluerit copulari, hoc ante subdiaconatꝰ ordinē faciat. Et beatus Gregorius statuisse legitur, ut nullum [m] facere subdiaco. præsumant episcopi, nisi qui se castè uicturum promiserit. Nos uolentes super articulo disceptationis materiam amputare, statuimus ut subdiaconus in episcopum ualeat liberè [n] eligi sicut diaconus uel sacerdos.

Idem ti. sanctæ crucis presbytero cardinali.

Irregularis, et in minorib pōt dispensatiue in abbatē institui.

CAP. X.

T Vam in dño diligentiam cōmendantes, quā super monasterio sancti Quirici reformando dignosceris adhibere. Mādamus quatenus si nō potes eidem monasterio de persona idonea melius prouidere, tu monachum illum, quem literis de honestate ac industria commendasti, per quem status eiusdem loci creditur reformandus (nullum prorsus [o] habens respectum,

[a] Spoliare. Ex quo per annum & ultra quis stat in excōmunicatione, priuari debet beneficio suo. xj. q. iij. rursus. & excommunicatus qui tractat spiritualia, deponi debet. infra, de do. & contu.ueritatis. Idem uidetur in suspenso, ut hic. Ber.

A Multis. Primo ponit q̄stionem, secundo alleg. pro & cōtra. ibi, Si quidē. Tertio definit, uel soluit: ibi, Nos uolentes. Io. And.

[b] Nullus. Ponit tenorem illius decreti. lx. dis. nullus in episcopum. usque ibi, in quibus uerbis.

[c] Solos. Supple sacros. quia subdiaconatus bene fuit in primitiua ecclesia, sed non reputabatur sacer. xxj. distin. in fi. §. j. & xxv. dist. ca. j. & xl. distin. c. ult.

† Alias, spectatæ.

[d] Metropolitani. Sic olim dispensabat metropolitanus cum ineligibili circa episcopatū, sed cum illegitimo dispensare nō pōt. s̄. de ele. innotuit. nec in ætate. C. de ijs qui ueniā ętat imp. l. ij. & iij. sed cum ijs qui patiūtur defectum in ordine, satis uidetur, quod potest adhuc archiepiscopus dispensare in archiepiscopatu: sicut olim poterat, arg. lx. dist. nullus in episcopū. & in alijs dignitatibus inferioribus bene potest supra, eod. præterea.

[e] In quibus. Verba ista sunt Innoc. interpretantis capitulū Vrbani, qui locutus fuit secundum antiqua tempora.

[f] Verum cum hodie. nunc incipit allegare, quòd subdiaconus eligi possit.

[g] Erubescant. trigesimasecunda dist. erubescant.

[h] Nemo. xxxij. distin. nemo.

[i] Obseruare. Ex quo onerat̄, dignū est ut honoretur. xvj. q. vj. de lapsis.

[k] Sexta synodo. xxxij. dist. si quis eorum.

[l] Mulieri. xxxviij. distinctione. ut nullum.

[m] Nullum. xxxviij. dist. nullus. & xxxj. distinct. ante triennium.

[n] Libere. Et ita, quod fuit prius dispēsatio, hodie est ius commune. sic infra. de offi. lega. quod translationem. & ad subdiaconatum extenditur quod de superioribus dictum erat si. s̄. de trāsla. īter. corporalia. & supra de consue. cū uenerabilis, & eodem priuilegio gaudet subdiaconus, quo & diaconus. j. de ser. nō or di. miramur.

T Vam. Prima pars ponit exordium. Secunda mandatū: ibi, Mandamus. & facit ad duas partes tit. scilicet de qualitate & ordine. Ioan. And.

Glos. seq. circa preces an simoniā inducant, distinguit īter proprias, et alienas. In primo casu ponit opinio. Hugo. & contrariam. In secundo subdistinguit an sint spirituales, an carnales: & tunc argumen. pro indigno, aut pro digno: & tunc aut habetur respectus ad illas aut non.

Simonia an inducatur p preces.

[o] Nullum prorsus. Non enim præces carnales debet respicere, qui ē ordinator, sed tantum merita & prouidentiam ordinandi. j. quæstione j. quibusdam. & viij. quæstione. j. Moyses. & capitu. si ergo. Et ideo nota quod cum quis eligit̄, uel ordinatur: aut suis precibus interuenientibus, aut alienis. Si suis,

suis dicunt quidam, & Hugo cum eis, quod quantumcunque sit idoneus, simonia committitur, ar. viij. q. j. in scripturis. & j. q. vij. si quis omnem. & j. q. j. ordinatio nes. & ꝟ. de iure pa. per nostras. Istud credo si est indignus: secundum quod dicit T. sed si dignus est, potest et preces porrigere superiori cũ indiget: quia tunc nõ præsumitur ambitiosus sed potius pp necessitate. alias potest dici, ꝙ simonia esset ar. j. q. j. c. filiũ. §. nõ ita quorundam. Et argu. ꝟ. de simo. tua. Si preces quis ꝓ se porrigat vt in prælatum eligatur, ambitiosæ sunt & illicitæ. j. q. j. null9 itaque. Si uero precibus alienis promouetur: aut pces sũt spirituales, aut carnales. Si sũt carnales, & fiũt pro indigno, simonia committitur. j. q. j. ꝺ ordinationibus, quia succedũt tales preces loco pretij. j. q. j. sunt nonnulli. Si pro digno, dummodo superior non habeat respectum ad preces, sed ad meritum: licite possũt admitti: ut hic. & j. quæst. j. quibusdã. Si uero sunt spirituales, admitti possunt, nec inducunt simoniam. j. q. j. latorem.

a Non ascendat. Forte erat irregularis, & sic potest quis esse. Abbas in minoribus ordinibus propter necessitatẽ: alias non ua leret. nam & diaconus potest esse Abbas. l. dist. accedẽs. ar. Imo & infamis curam monasterij gerere potest: ut i bi. Infamis enim à ciuilibus muneribus nõ excluditur. C. de ijs qui nõ impleꝰ stipẽ. fa. so. sũt. l. j. lib. x. nomen ab batis potius est so licitudinis, quã ordinis uel honoris. xviij. q. ij. hoc tantum. Arg. cõtra. ꝟ. e. c. j. & laicus potest esse abbas causa necessitatis. xciij. dist. a subdiacono. & xvj. q. j. generaliter arg. tamen hoc quod dicitur hic, dispensatiue intelligitur: quia abbas debet esse sacerdos: alias remouetur. supra eo. cap. j.

b Cum instãte. Hic respondet tacitæ obiectioni quæ

x Dicit Host. qđ nõ reprobaret si ꝑlatus consanguineũ egentem non indignũ præferret magis idoneo non egenti in simplici beneficio: cũ & talibus prouideř tenea tur. lxxxvj. dist. nõ satis. ꝺ co ha. cle. c. j. de test. re latum. §. licet. Ioã. And.

Infamis potest esse Abbas. Idẽ plus quia negari non potest, q n sit honoris & dignitatis de pri mil. ut apostolicæ. li. vj. Sed pl9 laboris: quia omne quod eminet & cæt. xiij. distin. ner ui. & xl. di stin. ante omnia. Io an. And.

ad petitionem illicitã, quã quidã laici faciebant, sed ex tuæ duntaxat prouisionis officio) instituas in abbatem: ita uidelicet, ꝙ ad sacros ordines nõ ascẽdat, a cum instante b necessitatis articulo possit in abbatem assumi, etiã in minoribus ordinibus constitutus, & laici memorati non sint consanguinitate uel affinitate coniuncti monacho memorato, ut ex ipsorum petitione debeat contra eũ aliqua sinistra suspicio suboriri.

Idem Rothomageñ. archiepiscopo.

Abbas si est presbyter, et est benedictus, conferre potest ordinem clericalem.

CAP. XI.

Cum contingat interdum, quòd laici ad monasteria conuolantes, à suis abbatibus tonsurentur: requisisti an clericatus ordo, in tonsura huiusmodi conferatur. Super quo tibi t. respon. ꝙ cum in vij. synodo c sit statutũ, ut lectores per manus impositionem licentia sit vnicuiq; abbati d in proprio monasterio, solummodo faciendi, dummodo ipsis ab episcopo (secundum morem præficiendorum abbatum) manus impositio facta noscatur, & cõstet eum existere sacerdotem: per primam tonsuram iuxta formam ecclesiæ datam, à talibus clericalis ordo confertur. e

Idem.

Si canonicus regularis factus monachus, iusta de causa ad canoniam reuersus, ibi postea præficiatur, licitè tenere poterit prælaturam.

CAP. XII.

Intelleximus quòd cũ in monasterio tuo fueris laudabiliter conuersatus, ad monasterium sancti Innocentij talis ordinis accessisti: ubi cum aliquandiu in ipso ordine permansisses, demum ad cor reuersus, de metropolitani & aliorum consilio, ad primam domum redire curasti, in qua tandem sub regulari obseruantiæ disciplina, taliter Deo & hominibus placuisti, ꝙ per tuorum exigentiam meritorum, fratres tui præfecerunt te unanimiter in abbatem. Ne igitur occasione moræ quã in præscripto monasterio contraxisti (quasi conscientia tua te remordeat) in susceptæ administrationis cura tepescas, attendẽs, ꝙ cautum est in canone f ne quis canonicus regularis, nisi fortè publicè lapsus sit (qđ absit) efficiatur monachus: & si factus fuerit: ad canonicatus ordinẽ reuertatur ultimus in choro manẽdo, cu cullã ad memoriã delaturus. Discretio. t. mandamus, quatenus circa curã g tibi commissam solici-

posset ei fieri. Diceret enim aliquis: quomodo erit iste Abbas, cum nõ possit ad ordines, promoueri, nec sacerdos fieri? respon. Cum, idest, quia, &c.

Cum contingat. Communis diuisio. Secunda ibi, Super quo. Et principale dictum non facit ad titulum, sed inquantum loquitur de præficiendo. Ioan. Andreæ.

c Synodo. lxix. di stinct. quoniam videmus.

Glo. seq recitetur per duas q. an psalmistatus sit ordo, et an per presbyterum conferri possit. In prima po nit opinionem quam reprobat.

d Abbati. Hoc idẽ potest electus in abbatem & confirmatus, si episcopus eũ differat benedicere: ut ꝟ. de sup. neglig. præla. statuimus. talis ordo appellatur psalmistatus tamẽ ubi agitur de singulis ordinibus: nihil agitur de hoc. xciij. dist. illud. vnde quidam dixerunt, non esse ordinẽ, sed eorum opinio corrigitur hic in fi. vbi dicit, quod per primam tonsurã clericalis ordo cõfertur, & etiã presbytero hoc licet. xxiij. distinct. psalmista. vbi de hoc in summa. Hostien.

e Ordo confertur. Sed nunquid q tales percutiũt: incidunt in canonem latæ sentẽtiæ. Dic quod sic, quia, clerici sunt: ut hic & quicunque clerici cum percutit, excõmunicatus est: vt infra, de senten. excommu. non dubium.

f Intelleximus. In canone. xix. quæstione tertia, mandamus.

Glossa sequens signat contrarium, & quadruplicitur soluit.

g Curam. Hic uidetur, ꝙ si aliquis transit ad strictiorem religionem sine licentia prioris uel abbatis, ꝙ reuocandus sit ad priorem ecclesiã. Sed uidetur obsta- re. ꝟ. de

Religiosus trãsiẽs ad strictiorem regulam sine licentia reuocatur.

re. j. de reg. licet. Sed potest intelligi quod hic dicit quando ex leuitatis causa transit: prout intelligi consueuit ille canon. xix. q. iij. mandamus. Vel dicat qđ iste fuerat tantum in habitu probationis. Vel iste locus quem intrauerat, fuerat laxioris religionis quam prior. Vel dic, ꝙ si aliquis petita licētia licet non obtenta trāsit ad strictiorem regulā, quod tunc non potest reuerti ad priorē locum. & sic loquitur illa decre licet. sed si nullo modo petit licentiā, tunc redire cogetur prout hic fecit.

Accepimus. Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Licet. Et facit ad secundi partem tit. de qualitate præficiendorum. Ioann. Andreæ.

a Exceptionem. No. quod qui ordinauit aliquē, postea non potest ei irregularitatem aliquā uel crimen aliquod obijcere nisi ex causa superuenīēte: [1] sic nec elector contra electū. viij. quæst. ij. dilectissimi, & est si. iiij. distin. in istis. & iiij. q. iij. si quis testibus. & j. de cō cess. præbend. cum super quæst. in fin. sic. xxviij. distinct. diaconi. & infra de cleri. coniug. diuersis fallacijs.

b Eo. Id est ideo.

c Præsertim. Id est, certe.

Glossa sequens allegat unam concordantiā, & duo contraria, allegat etiam duo iura similia per casum conuersum. demum quærit. ponit opin. Ioan. & contrarium soluit.

d Reputare. Not. quod qui reputatur dignus in una dignitate: si postea eligitur ad alteram, etiam tunc dignus debet reputari. sic lxxiiij. dist. gesta. Arg. cōtra. xij. dist. nos consuetudinem. & s. de elect. scriptū est. Econtra uero qui reputatus est indignus in uno officio: debet indignus haberi in alio. ff. de suspe. tu. l. iij. §. quæri potest. ubi dicitur, quod si aliquis male se habuit in tutela, deinde detur curator: tanquā suspectus remoueri debet. C. de suscep. & arca. si aliq. lib. x. Itē quid dices si aliquis irregularis uel criminosus toleratus est in officio sacerdotali, nunquid si talis eligitur ad dignitatē, potest excipi contra eum ab illis qui eū tolerauerūt in officio sacerdotali? Videtur qđ non, quia qui eum reputauerunt dignū ad ordinem, & ad beneficium reputabūt eum dignum. ar. j. de accu. nulli. j. de sent excommu. in præsentia. & ff. de lib. causa qui sciens. sicut nec uir accusare potest mores uxoris, quos prius probauit. [2] ff. de adul. si vxor. in fi. hoc cō cedebat Ioan. sed iudex ex officio suo potest inquirere de talibus. ij. quæstione vij. quærendum. ff. de postul. quos prohibet. & ff. de peti. hære. l. j. §. vlt. & ff. de adult. l. j. §. si publico. & j. de exce. exceptionem. & qđ superior debeat de his inquirere, habes expresse supra de elect. cap. nihil est. & in cap. venerabilem. Tamē qđ dicit Ioā. quod isti qui tolerauerūt in sacerdotio ipsum, nō possunt ei postea obijcere: nō credo, quia licet tolerassent eum in tali officio, propterea non debent tolerare eum in maiori. nunquid si eligatur in episcopum vel in maiorē prælatū, nō possunt ei obijcere aliquid? imo possūt: quia licet sit dign⁹ in minori, non tamen in maiori debet idoneus reputari. xxij dist. nos consuetudinē. Et argu. s. de elec. scriptū est. accusare ipm nō possunt per cap. prædictum, nulli. Sed si promoueatur ad dignitatē, credo qđ possunt contra illum excipere.

Glossa sequens literam exponit, & notat aliquem sæpius examinari. allegat tria iura, & duo in contrarium, & soluit.

e Examinari. Intelligo tamen, quod in eo casu permittatur episcopo examinatio siue exceptio quando non per se examinauit episcopus, sed per archidiaconum. de off archid. ad hoc. sic patet quod aliquis sæpe examinatur. j. de præben. cum secundum Apostolum. & ij. q. v. mennā. & ij. q. j. notum. Arg. contra. j. de off. leg. licet. & ff. nau. cau. stabu. l. licet. Sed uidetur, quod tantummodo debeant examinari de ijs quæ postea contigerunt. arg. s. eo. cap. j. imo bene debent examinari ne indigni promoueantur, & negligentia prioris examinatoris non debet impedire quo minus quæratur, an dignus sit: & ad hoc tenetur superior. supra, de elect. nihil est. & cap. venerabilem.

f In forma communi. Infra, de præbend. cum secundum Apostolum.

g In maiori ecclesia vel alijs. Not. quod per formā cōmunem qua mandatur alicui ut prouideat alicui in aliqua

[1] Tex. est i l. si vxor §. fi. ff. de adul. & ff. sol. matri. l. cum mulier.

[2] Sed bene improbat sequētes matrimoniū. de iureiuran. quemadmodum. Ioā. And.

... tudinem exercere studeas indefessā, & taliter sequētia bona cōtinuare prioribus, quòd dignum à Deo possis meritū expectare.

Idem.

Ordinatus ad sacros sine titulo, ab ordinatore iustè petit beneficium.

CAP. XIII.

Accepimus te nostris auribus intimante, ꝙ quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiam Bracharen. super beneficijs obtinendis infestant: & infrà. Licet igitur in ordinationibus clericorum, illam tu ac prædecessores tui diligentiā debueritis adhibere, ut minus idonei non ordinarētur a uobis, ac ideo post promotionem eorum, exceptionem [a] huiusmodi non poteritis prætendere contra illos, nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos: ex superabundāti tamen, quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in literis nostris apponi, ut si ordinatus pro quo scribimus, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore uel successore ipsius competens beneficium tribuatur: cum & si tecum de iure agere vellemus, te possemus meritò ad prouisionem eorū compellere, quos à te uel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret, eò [b] præsertim, [c] quòd ad obtinendum ecclesiasticū beneficiū eos debes idoneos reputare, [d] quos ad ordines suscepisti. Vnde grauiter sustinere non debes, sed nobis potius deuotè inclinare teneris, si illos examinari [e] per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad prouisionem eorum te compellere velimus. Mandamus igitur, quatenus eos pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma cōmuni, [f] in maiori ecclesia uel alijs [g] diœcesibus Bracharen. prouidere nō tardes. Ex-

Examinatus, iterū examinat.

aliqua ecclesiarũ ciuitatis vel diœcesis, potest prouideri in ecclesia cathedrali: ut bene patet hic. & ĩ. de præben. pro illorum. & cap. cũ secundum Apostolum, sed per formã illã non possunt prouidere in aliqua prælatura. Ille præb. c. ult. quia ad prælaturas nõ extẽditur intẽtio mãdatoris. Sed quid si dicatur tantũ, prouideas tali ĩ aliqua ecclesia diœce. Bononien. nunquid põt prouidere in aliqua ecclesia ciuitatis. Vel si dicatur in aliqua ecclesia ciuitatis Bonoñ. nunq d ĩ ecclesia diœcesis? Dicas quod nõ: quia per clausulam illã, in aliqua ecclesia diœcesis. Bonoñ. non comprehendũtur ecclesiæ ciuitatis [1] vel econuerso. supra de rescri. Rodulphus.

[1] Ciuitatis. Idem Cardi. cle. ij. §. fane. in fine. de elect.

[a] Exceptiones. Quantuncunq; Papa præcise scribat, exceptiones legitimæ admittẽdę sũt. ĩ. de off. deleg. ex parte. j. nisi dicat qd nullæ debeant admitti, quod nunquam de facili dicit: ut ibidẽ. sed si enumerentur non obstante tali & talibus exceptionibus tunc illæ non sunt admittendæ. argumen. ff. si quis cautio. sed & ff. §. quæsitum.

[b] Cum sit ars artium. Ars artium. Bene dicit: quia animæ sunt pretiosiores omnibus alijs rebus, & corporibus. xij. q. j. præcipimus. & xxiiij. quæst. iij. si habes & infra, de pœnitent. & remiss. cum infirmitas. in fine.

[c] Per alios. Per clericos suos de latere suo missos. vigesimaquarta distinct. quando.

[d] Deprehendi. No. quod eo ipso quod ordinatus apparet indignus, & ordinans similiter: ut lxxxj. dist. tantis Daniel. in fi. nec em̃ potest ignorare prælatus vitium subditi. ĩ. de re iu. quãuis ar. ĩ. de ele. innotuit C. de resc. ind. vend. quisquis. & ff. loca. sed addes. §. j. [2] & ff. de ædil. edict. l. j. §. causa. sed hoc est uerum cum eos examinat per se: secus si per alios, xxiiij. dist. quã do. & infra, de off. archid. c. ad hæc.

[2] Si loca ui uasa vitiosa: & vinum efflu xerit, teneor: nec me excusat ignorãtia. Ioan. And.

[e] Malos. Simile. xxiiij. dist. tales. & dicit lex, melius est pauca idonee effundere, quã multis inutilibus homines prægrauari, C. de uete. iu. enu. tãta. §. cõtrariũ. & melius est pauca agere caute, quã multis periculo-

ceptiones [a] autem si quas contra tales proposueris, præcipimus audiendas.

Idẽ in concilio generali.

Minus idoneus in sacerdotẽ promoueri, uel ad regimen animarum assumi non debet.

CAP. XIIII.

Cum sit ars artium [b] regimen animarum, districtè præcipimus, ut episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant & informent, uel per seipsos, uel per alios [c] idoneos uiros super diuinis officijs, ecclesiasticisq; sacramẽtis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniã si decætero rudes & ignaros ordinare præsumpserint (quod quidem facilè poterit deprehẽdi) [d] & ordinatores & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere. Sanctius enim est (maximè in ordinatione sacerdotum) paucos bonos, quàm multos malos [e] habere ministros: quia si cæcus cæcũ ducit, ambo in foueam dilabuntur.

Honorius tertius capitulo Bremeñ.

Defectus scientiæ, deijcit ium promotum. †

CAP. XV.

Quamuis multa proposita fuerint contra episcopũ Calinen. quia tamen cõfessus [f] est coram nobis, se nunquam de grammatica didicisse, nec etiã legisse Donatũ, [g] & per euidentiã facti vsque adeò de illiteratura & insufficientia sua constat, quòd contra Deum esset & canonicas sanctiones tantum in episcopum tolerare defectum, [h] ipm a pontificalis officij executione, & ab administratione Calinen. ecclesię penitus duximus amouẽdũ.

se interesse. in auth. de tab. circa mediũ cõsti. col. iiij. Et est arg. cõtra illos qui multa inutilia allegãt de cõ sec. dist. v. non mediocriter. & xxiiij. q. j. odi & proieci. [3] quia multitudo onerosa nihil habet honesti. in authen. de referenda. ad fin. col.

[3] Cõcor. l. j. §. pen. ff. qđ cuiusq; uni. & l. elegãter. §. ferum. ff. de do.

[f] Quamuis. Cõfessus. Et ideo pro cõuicto debet haberi. ĩ. de cõfess. cum super. & c. ult. & C. de confess. l. una.

[g] Donatũ. Et ideo grammaticã populo exponere nõ valebat, [4] vnde ĩ hoc reprehendi nõ potuit sicut ille. lxxxvj. dist. cũ multa. vbi reprehenditur qui grammaticam populo exponit.

† xxxviij. dist. p totum, & est ĩpedimentum iuris diuini cõtra qđ nõ potest papa dispensare gel. c. si quãdo. col. pe. de rescrip. & textus est Ozeæ. c. ij vide Lud. Gomesi. c. j. nu. 113. cũ seq. de cõst. in vj. Et per arestum anti quũ curiæ Frãciæ anno 1397. cleric⁹ nesciẽs lege re priuatus fuit priuilegio clericali.

[h] Defectum. Tria enim præcipue requiruntur in epo literarũ scientia, ætatis maturitas, & grauitas morũ: adde & quartũ, q̃ sit de legitimo matrimonio natus. ĩ. de elec. cũ in cunctis. & ĩ. eo. eã te. Defectus scientiæ sufficit ad cedendũ ĩ. de renun. nisi cũ pridẽ. §. pro defectu. competens tñ sciẽtia in epo toleratur. ĩ. de elec. cũ nobis olim. & c. p̃dicto, nisi cũ pridẽ. §. p̃ defectu. Ignominiosum enim ẽ epo, cũ ipse deberet alios docere, si tũc quærat ab alijs edoceri in auth. de san. epis. §. damus. coll. ix. & j. q. vij. cõueniẽtibus. & j. q. j. vilissimus. & q. doctior est & sanctior eligẽdus est. viij. q. j. licet ergo. & talis debet eligi, cuius cõparatione cæteri grex dicantur. xxv. dist. c. unũ orarium. §. nomine autem criminis.

[4] Ouid. ij. tristium: Quod minime nouit nemo docere potest. Ioan. And.

Eps tria principaliter debet habere.

TITVLVS XV.

DE SACRA VNCTIONE.

Innocentius tertius.

Ecclesia Græcorum in ordinationibus et consecrationibus seruare debet vnctiones, quas seruat ecclesia Romana. Episcopus autem cum consecratur, inungitur chrismate in capite et manibus, quod si fuerit prætermissũ p̃ tres episcopos est supplendũ.

CAP. I

Cum uenisset ad apostolicam sedem Bracaren. episcopus, q̃

DE SACRA VNCTIONE.

Quia ex ordinãdis et præficiendis aliqui inunguntur: uiso de illis, de sacra vnctione vidẽdũ est. Io. An.

De hac materia tractatur xcvi. distinct. & xcv. per totum. De secunda parte titu. tractatur. lxiij. & lxv. distinct. per totum.

Cum venisset. Diuidit in duas partes principales. In prima instruit ecclesiã Græcorũ circa materiã vnctionum. Secũda respõdet ad q. principalẽ. Secunda ibi, Licet. Et prima potest subdiuidi in tres principales. Secunda ibi,

Scire

Scire. Tertia ibi, Monemus. Et in hac prima parte] dicit se fecisse per tres episcopos suppleri quod episcopo deerat. Ioan. And.

ab hæreticis. ergo cante supplendum est quod incaute prætermissum fuerat. ĩ. tit. prox. c. j. & ult. vnde nõ dicitur actum cum aliquid superest ad agendum. C. ad sylla. in fi. & vij. q. j. nihil.

CASVS *Quidam episcopus Græcus ad apostolicã sedem accedens* [x] *confessus fuit domino papæ, quòd in cõsecratiõe sua sacrã non acceperat vnctionem. unde papa qđ illi defuerat, in eo fecit suppleri. scribit ergo papa sup hoc Cõstantinopolitano patriarchæ, ostendẽs quod duæ sunt species unctionis: exterior, et interior. Exteriore inũgitur corpus, interiore cor. & vngitur quis oleo, & chrismate, ostendẽs quare de uno, & quare de alio. Et quare episcopus inungitur in capite, & princeps in humero: & quilibet fidelis inungitur in scapulis & pectore oleo sancto ante baptismum, & post baptismum inungitur chrismate ĩ uertice & fronte. & ostẽdit quid significant ista, & a quibus debent conferri. Dicit etiã quod consecratur altare & calix, exemplo beati Siluestri, & autoritate domini, qui præcipit Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeretur tabernaculum. Dicit etiam quòd sacramentum vnctionis aliud figurat in nouo testamento, quã in veteri vnde non iudaizat ecclesia vnctionis celebrans sacramentum sicut quidam mentiuntur qui diuinas non intelligunt scripturas. in fi. dicit quod Rom. pontifex non utitur baculo pastorali: tum propter historiã: tum propter mysticam rationem. iste tamen patriarcha poterit uti baculo ad similitudinem aliorum pontificum.*

[x] Forte in legatione patriarchæ Constantinop. quærentis an possit vti baculo pastorali: cũ Romanus Pontifex nõ utatur, ut patet in fin. Ioã. And.

in consecratione sua sacram non acceperat vnctionem, quoniam apud vos [a] non consueuerunt pontifices cùm consecrãtur inungi, nos quod illi defuerat, mandauimus in ipso suppleri [b] facientes caput eius & manus, per Albaneñ. episcopum (asistentibus ei duobus [c] episcopis, secundum morem ecclesiasticum) sacro chrismate deliniri: & infrà. Scire te uolumus, duas esse species vnctionis, exteriorem quę materialis est, & visibilis. & interiorem quæ spiritualis est, & inuisibilis. Exteriori visibiliter inungitur corpus, interiori inuisibiliter inungitur cor. [d] De prima Iacobus apostolus ait: Infirmatur [e] quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei saluabit infirmum. De secunda Ioannes apostolus ait: Vos vnctionem [f] quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. Vnctio visibilis & exterior signum est interioris & inuisibilis vnctionis. Vnctio verò inuisibilis & interior, non solum est signum, sed etiã sacramentũ: [g] quia si dignè sumitur, uel agit, [h] uel auget [i] absque dubio quod designat. Ad exhibendum autem exteriorem & visibilem vnctionem, benedicitur oleum quod dicitur cathecuminorum vel infirmorũ: & conficitur chrisma, quod ex oleo fit, & balsamo mystica [k] ratione. Per oleum enim, nitor conscientiæ designatur: iuxta qđ legitur: [l] Prudẽtes virgines acceperũt oleum in vasis suis, cum lampadibus. Per balsamum odor famæ exprimitur: propter quod dicitur. [m] Sicut balsamum aromatizans odorem dedi. Hoc ergo chrismate vngi debet episcopus, non tam in corpore quàm in corde: vt & interius nitorem conscientiæ quantum ad Deum, & exterius habeat odorem famæ quò ad proximum. [n] De nitore conscientiæ dicit Apostolus: Gloria nostra hæc est, testimonium cõscientiæ nostræ. nã omnis gloria filiæ regis ab intus. [o] De odore famæ idem Apostolus ait: Christi bonus odor [p] sumus in omni loco, &

Iacob. 5. — 1. Ioã. 2. — Matt. 25. — Eccl. 24. — 2. Cor. 1. — 2. Ad Titum. 3.

[z] Græcos. & sic ecclesia Græca plus mille ducẽtis annis hæc noua latinorum inuẽta ignorabat: ut & ĩ. de consue. c. quãto. ĩ. de temp. ordin. c. cum secundum c. literas.

[a] Apud vos. Id est apud Græcos. [z] scribit enim patriarchæ Constantinopolitan.

[b] Suppleri. Vt j. q. j. c. spiritus sanctus. §. ecce quãdo

[c] Asistentibus ei duobus. Quia in consecratione episcoporum, ad minus tres episcopi debẽt esse lxvj. di. c. Porro. & ĩ. de tẽpo. ordina. si archiepiscopus.

[d] Inungitur cor. Imo aĩa, sed hoc ideo dicit, quia anima sedem habet in corde principaliter: [y] uel poti⁹ q̃a non fructificat vnctio in anima, nisi ex corde & uoluntate procedat. Vin.

[y] Cõcor. tex. cũ gl. in l. si qui. Titio. ff. de lega. ij.

[e] Infirmatur. xcv. dis. c. presbyteros. §. sed istud.

[f] Vnctionem. Id est, vnctio figura ẽ antiptosis, cum casus ponitur pro casu. si. xxv. di. c. ult. & lxv. di. c. j. vers. omnis sãctificatio. i. oẽm sanctificatũ. & ĩ. de iud. c. j. ver. quem, id est, qui.

[g] Sacramentum. Si. de conse. di. iiij. c. j. & ĩ. de celebr. mis. cũ Marthæ. §. ex eo. in fin.

[h] Agit. Salutem.

[i] Auget. Iuxta illud. Sup ægros manus imponẽt, & bene habebũt. & vere auget sicut cõfirmatio. ĩ. e. c. ver. q̃a per eã spiritus sanctus ad augmentũ datur & robur.

[k] Mystica ratione. prout statim sequitur.

[l] Legitur. In euãgelio sancti Matthæi.

[m] Dicitur. In lib. Sapientiæ.

[n] Quo ad proximum. Ista duo necessaria sunt. xij. q. j. nolo. & vndecima. quæstione tertia. non sunt audiendi.

[o] Ab intus. Procedit supple vnctio.

[p] Bonus odor. Id est exẽplum & imitatio apostolorum. quoniã apostoli per prædicationem & famam inuitabant homines ad salutem. verba ista habes xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. & dicitur bonus odor prædicatio bonorũ, quam quidã ex charitate suscipiunt & inde isti in anima viuunt. unde dicit, alijs sumus odor vitæ in vitã, s. æternam. Alij vilipendunt & contemnunt prædicationem bonorũ, & isti de tali cõtemptu mortem incurrunt animæ. unde dicitur, alijs sumus odor mortis in mortem, scilicet æternam. & ita ex eo-

dem

dem bono odore alij saluantur, & pereunt.

a Vitæ.i. dilectio nis,& bonæ opinio nis ducentis eos in uitam.s. æternam.

2 ad Timot. 3

b Mortis.i. inuidiæ & malę opinio nis ducentis eos in mortem, scilicet æternam.

c Foris. Si. viij. quæ.j.licet ergo.& lxiij.di.plebs diotrensis.& ca.nosti. & ca.uota ciuium. & ca.ult. & de con sec.dis.j. iubemus.

Matth. 6

† Alias, designantur.

d Vt cortina cortinam trahat,id est ut fidelis trahat in fidelem. xxviij. q. j.iam nunc.

Canti. 5

† Alias, inunguntur.

e Iuxta illud, Euangelij. Vel dic iuxta illud in canticis canticorum.

Sicut non semp est sicutissimū id est non dicit omnimodam similitudinē.

f Sicut seipsum. i.ad id quod seipsum. hoc aduerbium sicut,non est sicutissimum : quia ordinata charitas prius debet īcipere à seipso xxiij.quæ. v.si non licet. unde primo debet quis facere eleemosynam sibi,deinde proximo.de pœni.di iij. sane cauendum.C. de serui. præses.

g Illius.s.Christi.

h Caput enim uiri.xxxiij.q. v. cum caput.

Psal. 132

i Consecrare inquit. Hæc benedictio dicitur ab episcopo dum consecrat manus presbyterorum: & sic cōmunis est hæc benedictio episcoporum & presbyterorum.xvj.q.j.ca. generaliter. §. ecce.

1. Corin. 31.

Luc 4

Sed liquorē de mersus, ut patet hic. Io. . . nd.

k Vbi.i. postquā.

l Vnxit. Mystica fuit & inuisibilis unctio Christi:quia nec in regem nec in sacerdotem fuit unctus:ut ij. q.vij. c.testes.§.his. ita respondetur.

m Extunc. i. ex tempore Christi.

n Personam capitis, id est, Christi,qui est caput ecclesiæ.

alijs sumus odor uitæ a in uitam,alijs odor mortis b in mortem. Debet enim episcopus,bonum habere testimonium & ab ijs qui sunt intus, & ab ijs qui sunt foris c, ut cortina d cortinā trahat, & qui audit,dicat, ueni, Hoc unguēto,caput et manus epi cōsecrentur. Per caput.n. mens intelligit, iuxta illud e: Vnge caput tuū, & faciē tuā laua. Per manus opera intelligunt † iuxta illud: Manus meæ distillauerunt myrrhā. Manus igitur † ungit oleo pietatis, ut eps operetur bonū ad oēs: maximè aūt ad domesticos fidei. Caput aūt ungitur balsamo charitatis, ut eps diligat Deū ex toto corde ex tota anima,& ex tota mente sua, & proximū suū sicut seipsum f. Caput inungit propter authoritatem & dignitatē, & manus propter ministerium & officiū. Caput.n. ungitur, ut ostendatur illius g repræsentare personā,de quo dr̄ per prophetā: Sicut unguentū in capite eius & cætera. caput enim uiri h Christus, caput Christi Deus, qui de se dicit: Spiritus domini super me, eo quòd unxit me, euangelizare pauperibus misit me. Manus episcopi inungūtur,ut ostendatur accipere potestatē benedicendi & consecrādi. Vnde cum eas consecrator inungit,consecrare (inquit i) & sanctificare digneris domine, manus istas per istam unctionem & per benedictionem nostram: ut quæcunq; consecrauerint, consecrentur: & quæcunque benedixerint, benedicantur in nomine domini.

Tractat de unctione regum, et de differētijs in unctione inter reges & pontifices. Panor.

Vnde in ueteri testamēto, non solum ungebatur sacerdos, sed etiā Rex & propheta: sicut in libro Regum dominus præcepit Heliæ, Vade & reuertere in domum tuam per desertum in Damascum: cumq; perueneris illuc unges Hazabel in regem super Syriam: & Iehu filium Nausi unges in regem super Israel. Eliseum autem filium Saphat, qui est de Abel meula unges prophetam pro te. Sed ubi k Iesus Nazarenus (quem unxit l Deus spiritu sancto, sicut habetur in actibus Apostolorum) unctus est oleo pietatis præ consortibus suis: qui secundū Apostolum est caput ecclesiæ quæ est corpus ipsius: principis unctio à capite ad brachium est translata, ut princeps extunc m non ungatur in capite, sed in brachio, siue humero, uel in armo, in quibus principatus congruè designatur: iuxta illud quod legitur: Factus est principatus super humerum eius &c. Ad quod etiam significandum, Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite, ante eos † qui fuerant inuitati. In capite uerò pontificis sacramentalis est delinitio † conseruata: quia personam capitis n in pontificali officio repræsentat. Refert autem inter pontificis & principis unctionem: quia caput pontificis chrismate consecratur, brachium uerò principis, oleo delenitur: ut ostendatur quanta sit differentia o inter authoritatem pontificis, & principis potestatem.

3 Re. 19

Act. 19

Ephes. 1

Col. 2

Esa. 9

1 Reg. 9

† Alias, omnes.

† Alias, deliberatio.

Tractat de Christianorum omnium unctione.

Quia uero Christus fecit nos in sanguine suo deo nostro regnum & sacerdotes (propter quod Petrus apostolus ait: Vos estis genus electum, regale sacerdotium.) idcirco in nouo testamento, non solum reges & sacerdotes unguntur, sed etiam omnes Christiani,bis ante baptismum, scilicet oleo benedicto primum in pectore, deinde inter scapulas: & bis post baptismum scilicet chrismate sancto, primum in uertice, demum in fronte p.In pectore q nanque baptizandus inungitur, ut per san-

Apoc. 1

1 Pet. 2

o Differentia. quæ ostēditur. xcvj. di. duo sunt. et J. de ma & obed.solitę.

p In fronte.Vt de conse.dis.v.de his. & cap. nouissimæ. & capit. manus.In quibus habetur significatio istarum unctionum.

q In pectore. De consec.

ĉti spiritus donũ, abijciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam: quia iustus ex fide uiuit. Inter scapulas ungitur ut per spiritus sancti gratiã excutiat negligentiam & torporem: & bonam operationem exerceat: quia fides sine operibus mortua est: ut per fidei sacramentum sit munditia cognitionum in pectore, & per operis exercitium, sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem (secundum Apostolum) operetur. In uertice uero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti † de fide reddere a rationẽ, quia per caput intelligitur mens: iuxta quod legitur: Oculi sapientis in capite eius, cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. vnde bene per uerticem quæ est superior pars capitis, intelligitur ratio, quæ est superior pars mentis. in fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur qđ credit: quia corde creditur ad iustitiam, ore uero fit confessio ad salutẽ: memor eius quod dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus &c. Ante baptismũ ergo ungitur oleo benedicto: & post baptismũ chrismate sancto: quia chrisma soli competit Christiano. Christus enim à chrismate dicit, uel potius à Christo dicitur chrisma: non secundum nominis formã, sed secundum fidei rationẽ. A Christo uerò Christiani dicuntur, tanquam uncti deriuentur ab uncto: ut omnes concurrant in odorem illius unguenti, cuius nomine oleum est effusum.

Tractat de unctione chrismatis post baptismum, quæ dicitur confirmatio.

Per frontis chrismationem, manus impositio designatur: quæ alio nomine dr̄ cõfirmatio: quia per eã spiritus sanctus ad augmentũ datur & robur vñ cùm cæteras unctiones simplex b sacerdos uel presbyter ualeat exhibere, hanc c nõ nisi summus sacerdos d, id est, eps̄ debet cõferre: quia de solis apostolis legit̄ (quorũ uicarij e sunt epi) ꝙ per manus impositionẽ spiritũsanctum dabant: quemadmodum actuum apostolorũ lectio manifestat. Cum audissent (inquit) apostoli qui erat Hierosolymis, quia recepisset Samaria uerbũ Dei, miserũt ad eos Petrũ & Ioannẽ: qui cũ uenissent, orauerunt pro ipsis ut acciperẽt spiritum sanctum. nondum enim in quẽquam illorum uenerat, sed baptizati tantùm erãt in nomine domini Iesu. tunc imponebãt Act. 8
manus super illos, & accipiebant spiritum Matt. 3
sanctum, cuius aduentus per unctionis mi- Mar. 1
nisterium designatur: quia columba in qua f Luc. 3
spiritus sanctus super Christum in baptisma descendit, ad uesperum in cataclysmo g reuertens h, ramum retulit uirentis oliuæ, cuius utique sacramentum Dauid propheta prænoscens, exhilarandam faciem, in oleo prædicauit. Genes. 8 Psa. 108

Tractat de consecratione altaris Abbas.

Vngitur præterea secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cũ benedicitur calix, non solũ ex mandato legis diuinæ, uerumetiam exemplo beati Siluestri, qui cũ consecrabat altare, illud chrismate perũgebat. Exod. 30
præcipit .n. dñs Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret testimonij tabernaculum, & arcam testamenti, mensamq́; cum uasis. Verum unctionis sacramentum, aliud quidem i efficit & figurat tã in nouo quã in ueteri testamento. unde non iudaizat ecclesia, cum unctionis celebrat sacramẽtum, sicut antiqui mentiuntur, qui neq; scripturas neque Dei nouere uirtutẽ. Monemus igitur, ut illum in ordinandis presbyteris, & consecrandis episcopis morem serues, & facias obseruari, quem apostolica sedes obseruat: & infrà. Licet † Romanus pontifex non utatur baculo pastorali k, tum propter historiam l, tum propter mysti- † Alias, & melius, secundum Hostien.

conse.dis.iiij. deinde. & c. p̄sbyteri.
a Reddere rationem. ut xxxvj. dis. cap. qui ecclesiasticis. §. ecce. ad fi.
b Simplex sacerdos. de conse. dist.
Hebr. 10 iiij. presbyteri.
c Hanc. s. confir-
Abac. 1 mationem in fronte, soli episcopi cõferunt. s̄. de cõsue. quãto. ubi de hoc. arg. cõtra. xcv. di.
Iacob. 2 peruenit. ubi presbyteri chrismabãt in fronte, Sol. illud concessit Greg. dispensatiue ad tempus propter scandalum, ut ibi expresse patet, alias sacerdos nihil conferret: ut in capit. quanto.
d Summus sacerdos. i. episcopus. ij.
† Alias, poscenti. q. vij. accusatio.
e Vicarij. lxviij. dis. quorum uices.
Eccle. 2 f In qua. Simplex relatio ē hic, sicut ibi, mulier saluauit, quæ damnauit. quoniam alia fuit colũba quæ detulit ramum oliuæ in arca. Noe & alia quæ descendit super Christum dum baptizaretur. Tan.
g In cataclysmo. i. generali diluuio siue t̄pe diluuij.
h Reuertens. Ad arcam Noe.
i Aliud quidem. Et sic colligit hic, ꝙ alium ordinem habuit in substantia olim leuita, & alium hodie: alias uideretur etiã ecclesia iudaizare in identitate.
Roma. 10 k Pastorali. De cõ
Matt. 10 se. dist j. nullus episcopus. & xlv. dist.
et Mar. 8 disciplina. Ber.
l Propter historiam. Martialis unus de discipulis
Martialis discipul⁹ Petri. Petri, quem posuit dominus inter discipulos cum dixit nisi efficiamini sicut puulus iste nõ intrabitis in regnũ cælorum &c. quẽ postea Petrus cum alio. s. Matthæo ad prædicandum misit in Germaniã, & cũ iret mortuus ē, & redijt collega ad Petrum, & Petrus ait, Accipe baculũ, & tãgens eũ dic ut in nomine domini surgat & prædicet. & iuit. & xl. die a tẽpore mortis tetigit eũ, & resurrexit & prædica-

Baculi episcopalis significatio.

& prædicauit, & ita Petrus remouit à se baculũ, & dedit subditis. Designantur autem per baculum ea, quæ his versibus comprehenduntur. In baculi forma præsul datur hæc ibi norma. Attrahe per primum, medio rege, punge per imum. Attrahe peccãtes: rege iustos, punge vagãtes: Attrahe, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta. Vin.

a Mysticam rationem. Quia baculus habet in summitate recuruationem, quasi ad trahendũ: quod non est necessariũ Romano pontifici: quia nullus ab illo diuertere pōt finaliter [1] qa ecclesia non potest esse nulla. xxiiij. q. j. pudenda. in fine. Vel quia per baculũ designatur coerctio siue castigatio ideo alij pōtifices recipiunt à suis superiorib. baculos: quia ab homine potestatē [2] recipiũt. Romanus pōtifex nō utitur baculo: quia potestatem a solo Deo recipit.

[1] Considera de schismate græcorũ, hæc ratio uidetur insufficiēs, secundũ Host. Ioã. And.

[2] Et recuruatio designat eum si nō bene rexerit, ab eo qui dedit baculum recuruandũ, id est remouendũ q_d in Roma. pont. locũ nō habet. Ioã. And.

† Alias, diaconatus.

mysticam [a] rationem: tu tamē ad similitudinē aliorũ pōtificũ poteris eo uti.

TITVLVS XVI.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

Innocentius tertius.

In ordinato in subdiaconũ, sine manuum impositione, & confirmato non chrismatis sed olei vnctione, non fiet iteratio, sed supplebitur prætermissum.

CAP. I.

PAstoralis: & infrà. Præterea nos cōsulere uoluisti, an permitti [b] debeat ministrare, qui sine impositione [c] manuũ fuerit ad ordinem subdiaconatus † assumptus? Et si cōfirmationis sacramentũ in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus. Ad qđ breuiter duximus respondendum, q̃ in talibus non est aliquid iterandum, [d] sed cautè supplendũ, [e] qđ incautè fuerat prætermisũ.

DE SACRAMENTIS nō iterandis.

Dicto de sacramento vnctionis, quia sunt quædam sacramēta quæ nō iterãtur, ne per iterationem fiat iniuria sacramento prius collato: ideo, &c. Qualiter autem dicatur iniuria fieri sacramēto, uide gloss. de apost. c. ij. de cons. dist. iiij. ostēditur. Vel quia in sacramentis quæ iterantur, si vnctio fiat in eis, iteratur vnctio alias non: ideo &c. De hac materia habetur lxviij. dist. ecclesijs. § quod ergo. cum seq. j. q. vij. saluberrimũ in fi. de consec. dist. iiij. qui bis, &c. Io. And.

PAstoralis. Duæ sunt partes. Secunda ibi, Ad quod. Et prima subdiuiditur. Secunda ibi, Et si. Ioan. And.

b Permitti. Ad hoc nō uidetur respondere, sed dic quod antequam suppleantur ista, ministrare nō debet. lij. dist. solicitudo. & satis uidetur respondere ex eo quod dicit litera suppleri: quia nō dicitur actum cum aliquid superest agendum [3] vij. q. illud. & cap. nihil. & C. ad syl. l. pen. in fin.

c Impositione. Quam solus episcopus facere potest diaconibus. xxiij. di. diaconus. Sed contra. xxiij. dist. subdiaconus. ubi dicitur, quod subdiaconus non recipit manus impositionem. sed illud ca. loquitur de impositione manus consecratoria, quæ non datur subdiacono, sed hæc impositio manus, est quædã benedictio. sic accipitur. lxix. dist. quoniam. & j. q. j. manus.

[3] Adde q̃ nec dicit factũ q_d diu nō durat. l. si ꝓ parte. §. versum. ff. de in rem ver. glo. j. in l. item eorum. §. quod si datus. ff. q_d cuiusque vniuers.

Prohibet sepultos a schismaticis exhumari, vestimenta cum quibus celebrarunt, iterum benedici, & altaria in quibus celebrarunt, iterum consecrari.

CAP. II.

A Nobis humiliter quæsiuisti quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tēpore schismatici & reprobi Vualdemarij à schismaticis sunt sepulti, & de indumentis sacerdotalibus cum quibus, necnon de altaribus in quibus degradati presbyteri celebrarunt? Nos autem inquisitioni vestræ breuiter respondemus q̃ non credimus ob hoc duntaxat sepultos huiusmodi exhumandos, [f] aut debere indumenta talia iterum benedici, [g] vel recōsecrari altaria [h] supradicta.

Gregorius nonus archiepiscopo. Londoneñ.

Si in ordinatione presbyteri, vel diaconi, manus impositio fuerit prætermissa, statutis temporibus supplebitur.

CAP. III.

PResbyter & diaconus cum ordinãtur, [i] manus impositionem [k] tactu corporali (ritu ab apo-

Honorius tertius archiepiscopo Londoneñ. & eius suffraganeis.

d Iterandum. Et sacramentum non debet iterari, ne sacramento fiat iniuria, de cōse. distin. iiij. ostenditur. & j. quæst. j. quod quidam.

e Supplendum. Sic supra. c. proxi. circa prin. & j. q. j. ca. Spiritussanctus. §. ecce. & infra eo. presbyter.

A Nobis. Sunt duæ partes, quarum quælibet subdiuidi potest in tres. Secunda ibi, Nos autem. Abb.

f Exhumandos. propter hoc corpora exhumari non debent: quia illis non nocet talis sepultura, dummodo alias boni fuerint [4] infra de sepu. sacris. & xiiij. quæst. ij. animæ defunctorum.

[4] Vnde dicunt Inn. & Hostiē. quod si tales fuisset in culpa, ut quia elegissent à talibus sepeliri: grauiter peccassent, & exhumãdi essent. argu. lxxviij. dist. c. fin. & ix. Ioã. And.

g Benedici indumenta. propterea iterũ benedici non debent, ex quo semel cōsecrata sũt. Et hæc fuit dubitatio: quia vestimentis ecclesiæ alij quã sacrati homines vti non debent. de consec. distinct. j. vestimenta. sed vestimēta propterea non polluuntur.

h Altaria. Iterum propter hoc reconsecrari non debent de consecratione, distin. prima. si motum. & c. ecclesijs. quia propter hoc non sunt execrata, sicut nec ecclesia licet polluatur sanguine de consec. distin. j. ecclesijs.

i PResbyter. Ordinantur. manus presbyteri & diaconi chrismatis liquore perungi non debent: vt xxiij. distinct. præterea.

Glossa sequens ponit differentiam in manus impositione presbyterali, & diaconali.

k Impositionem. Sacerdotibus & diaconibus manus imponitur. xxiij. dist. quorundam. & eorum consecratio similis est. xvj. q. j. generaliter. §. ecce euidenter. sed differentia est: quia episcopus, & omnes presbyteri qui ibi sunt, super caput ipsius presbyteri ordinandi manus imponunt xxiij. dist. presbyter cum ordinatur. diacono uero solus episcopus manus super caput illius ponit: ut dist. ea. c. diaconus.

Ab apostolis.

a Ab apostolis. Apostoli enim, cum de præcepto spiritus sancti Paulum & Barnabam mitterent ad euangelium prædicandũ Gẽtibus, manus eis imposuerũt ideo ritu introducto ab apostolis, presbyteris & diaconibus manus imponitur: ut dicitur. lxxv. dist quod die dominico. similiter ordinatio episcoporum siue consecratio, ab apostolis, scilicet Petro & Iacobo, & Ioanne introducta est dantibus formam successoribus. lxvj. distinct. porro.

b Supplendũ. ꝟ. eo. pastoralis.

c Suspẽsio. Quando episcopus incipit orationem ad benedicendum sacerdotem, tũc presbyteri omnes qui primo tangebant caput: debent eleuare manus, ita qđ non tangant caput ordinandi. quod ex ipso facto melius patet qualiter đbeat fieri quam aliquo iure exprimatᷣ: sic ꝟ. de donat. apostolicæ. quædam enim sunt quæ melius possunt intellectu percipi, quã locutione exprimi. ff. de soluti. ratum. ff. rem ratam haberi. quo eñ. §. Iulianꝰ.

DE FILIIS presbyterorum.

Vidimus de ordinãdis, qui ex uarijs causis impediũtur, inter quas est uitiũ originis: ideo &c. De ista materia habetur lvi. di. per totum. & repetitur in sext.

VT filij. Duæ sũt ꝑtes. Secũda ibi. Sed neque. non faciens ad titulum. Prima pars duas ꝓhibitiones ponit & a prima unũ casum excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.

d Vt filij. Statuimꝰ

e Ex fornicatione. si. ꝟ. de ele. cum in cunctis. ꝟ. de ser. non ord. consuluit. & xxxv. q. iij. de incestis.

f Prælationem. Sic infra eo. c. ult. sine dispensatione sedis apostolicæ. ut ibi.

g Neque serui. infra, de ser. non ord. consuluit.

AD præsentiam nostram. Prima narrat subreptitiam impetrationem, circa quam secunda dat iudicem: ibi, Ideoque.

---

stolis a introducto) recipiunt quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandũ, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos cautè supplẽdum b quod per errorem extitit prætermissum. Suspẽsio c autem manuũ debet fieri, cùm oratio super caput effunditᷣ ordinandi.

TITVLVS XVII.

DE FILIIS PRESBYTERORVM ordinandis uel non.

Ex concilio Pictauien.

Illegitimus non ordinatur, nisi ut religiosus fiat, nec tunc præficitur, id est, ad prælaturam non habilitatur.

CAP. I.

VT filij d presbyterorum & cæteri ex fornicatione e nati, ad sacros ordines † non promoueantur. Nisi autem monachi fiant, uel in congregatione canonica regulariter uiuentes: prælationem f verò nullatenus habeant. Sed neque serui, g nisi â dominis suis libertate donentur.

* Alias, gradus.

Alexander tertius Lincon. electo.

Illegitimus filius sacerdotis, qui hoc tacito per rescriptũ apostolicum paternã ecclesiam impetrauit, remouetur ab illa.

CAP. II.

AD præsentiã nostram accedens R. presbyter, tacito h quòd esset filius sacerdotis, impetrauit à nobis, ut in ecclesia in qua pater eius ministrauerat, existeret capellanꝰ. Ideoq; mãdamus, quatenus si tibi cõstiterit, quòd memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & ꝙ pater in eadem ecclesia ministrauit, i non obstantibus k prædictis literis nostris, ipsum amoueas ab eadem.

Idem.

Non potest filius sacerdotis, ecclesiæ paternæ præesse. hoc dicit. cum sequen.

CAP. III.

PRæsentium authoritate iubemus, ut filios sacerdotum in ecclesijs paternis l ministrare uel eas qualibet occasione obtinere nullatenus patiaris: m sed ipsos ab ecclesijs in quibus patres eorũ ministrasse noscuntur, studeas penitus amouere.

Idẽ Vigornien. episcopo.

Idem dicit.

CAP. IIII.

COnquerẽte nobis M. clerico: n & infrà. F. t. mandamus quatenus si publicum est & notoriũ o patrem R. clerici habuisse in prædicta † ecclesia personatũ, filium eius ibidem ministrare, aut eiusdem ecclesiæ personatum habere nullatenus patiaris: & si iam institutus est ibi, eum inde non differas amouere. p

† Alias, præscripta.

Idem Londonen. epo.

Episcopus qui scienter contulit filio sacerdotis paternam ecclesiam, exinde eum remouere non potest.

CAP. V.

---

h Tacito. Et ideo non ualuerunt literæ. ꝟ. de rescri. sup literis. i & xxv. q. ij. & si legibus.

i Ministrauit. Nullo medio: qa si media ꝑsona interuenisset, secus eẽt. ꝟ. eo. c. ex transmissa. & cap. ad extirpandas. ex tunc enim si fuisset legitimus, licite posset ibi ministrare, alias non. ꝟ. eod. c. fin.

i Maxime beneficiales. de hoc eo. ti. ad audientiã. ij. Ioã. And.

k Nõ obstãtibus. Quia ĩpetratæ sunt tacita veritate. si. ꝟ de ætate & qualit. eã te. secus si ex certa sciẽtia illũ recipi mandasset. Et sic est ar. qđ nõ ẽ semper obediendum literis siue mandato papę. ar. ꝟ. de rescr. si qñ. & c. prædicto. eã te. Itẽ est ar. hic quod literæ impetratæ tacita veritate non conferunt iurisdictionem.

l PRæsentiũ. In paternis. idem iuris est de alijs. ꝟ. eo. c. vlt. unde supple, maxime.

m Patiaris. Nisi habeãt illas per dispẽsationẽ apostolicæ sed. ꝟ. eo. c. ex tua. & c. pen. & ulti. Et idẽ est, si fuit ꝑpetuus vicarius. ꝟ. eo. constitutus. Alias expellantur, & alijs idoneis conferãtur infra. eo. cap. v. De hac materia dicetur. infra eo. c. ult.

n COnquerente M. clerico. Qui ꝑsentatus erat à patrono ecclesię, & iste R. molestabat eũ super illa ecclesia, in qua pater eius nullo medio ministrauerat.

o Notoriũ. Qualiter dicatᷣ aliqd notoriũ esse, habes. ꝟ. de coha. cle. & mulie. c. vlt. quia si ibi ministrauit, nõ potest esse non notorium. ꝟ. de transla. præla. quanto.

p Amouere. Cum nõ ostendat dispensationem apostolicæ

ftolicæ sedis: ut dictū est.s̄.c. prox. & idem hic dicas

a Veniens. Sunt duæ partes. Prima ponit querelā clerici Secunda ibi, Ideoq;. prouidet distinguēdo. Secundum membrum ibi uerum. Io. And.

a Ministrauit. Maxime. j̄.eo.ca.ult.ex quo non est legitimus.

Glossa sequens quærit, & dupliciter soluit, iterum quærit, et allegat pro & contra.

Veniens ad præsentiā nostram N. clericus nobis ꝓposuit, quòd cùm illū ad capellā Sc̄ti L. quā ei concessisti, in presbyterum ordinasses, ipsum ea postea spoliasti, eo quòd pr̄ eius ī prædicta ecclesia ministrauit [a]. Ideoq; .f.t. mādamus, quatenus si tibi innotuerit [b] quando eam sibi dedisti, quòd pr̄ eius presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas [c], & in pace dimittas, amoto alio, si quem instituisti forsitan in eadē. Verùm si hoc ignorans fecisti, ex quo ad ecclesiā ipsam eum in presbyterum ordinasti [d], eam sibi restituas donec ī alia ecclesia, sibi prouideas unde honestè ualeat sustentari.

b Innotuerit. Sed qualiter potuit ei innotescere? Resp. si ipse fuit ei cōfessus quando ipsum examinauit. xxij. qō.v. hoc uidetur. Vel dicas innotuit quoquo modo. ff. de admi.tu. quidā. decedens.§.ul.& si episcopus hæc sciebat, non tenebatur ei dicere: quia qui sciuit, certiorari nō debuit. ff. de actio emp.& uend.l. j.in fin. Sed quis probabit innotuisse episcopo? Ille qui dicit & allegat scientiam debet probare. ff. de probatio. uerius. & lxxxij. di. proposuisti. sed præsumptio est cōtra episcopū, quod ipse sciuerit qui eū examinauit uel fecit examinari. xxiij. di. quando episcopus. & præsumitur ꝙ nihil omiserit de contingentibus. xj.q. iij. absit. & s̄. de æta.& qua. accipimus. unde uidetur qd' ipse debeat probare se ignorasse. simile innotuit, ponitur supra, de rescript. cum contingat.

c Restituas. Quia quod benigne contulit, fraudis cōsilio non debuit reuocare. ff. de ædi. edi. ad res donatas. Vincen.& de pœniten. dist. j. quantūlibet. si. xxij. q.ij. non.n.& xvj.q.ij. uisis. Sed nonne potest episcopus contra factum suum uenire, si est illicitum? Ita uidetur. xxxv.q.ix. quod quis commisit.& supra, de electi. nosti.& j̄. de reb. eccl. non alie. si quis presbyterorum.& C. de euict. si tibi liberam. sed hoc præcipit. in odium episcopi, qui talem scienter eligit. si. infra, de cleri. conīu. diuersis fallacijs. & in hoc facit papa gratiam huic sacerdoti. ut ille episcopus decætero tales non promoueat: & cum ignorauerit ipsum fuisse talem, toleratur in eadem ecclesia de gratia. s. quousque prouideatur ei ī alia ecclesia. & sic in primo casu propter culpam episcopi dispensat cum eo papa, in alio casu toleratur ad tempus.

[1] Cōcor. le. uerius. cum glos. ff. de probat. & ff. de admini stra. tut. l. hoc autē.

Glossa seq. signat contrarium, & soluit. Secundo quærit, & soluit, contra sol. allegat. & respondet.

d Ordinasti. Arg. contra. l. dist. ex pœnitentibus. & lxxxj. di. si quis sine. Contra hoc fit ex dispensatione: ut dixi [2]. Nunquid iterum est prælatus? Ita, & habebit omnia. ff. de bo. pos. l. ij. Sed cōtra uidetur, ꝙ non sit prælatus. prælatura enim ad tempus dari non pōt. lv. di. præcepta. sicut nec hæreditas temporalis. ff. de adop. si tibi. & ff. de hære. insti. hæreditas. ff. d̄ re iu. actus legitimi. sicut nec libertas. ff. d̄ manumis. testa. libertas. ff. de pœ. q̄situm. §. ij. sed hoc ītelligit fieri de mādato domini papę alias nō esset prælatus.

Idem Oxon. episcopo.

Gratiam continet, et hoc dicit. Ex quo filius sacerdotis est ordinatus, non debet carere beneficio, Ioan. Andr.

CAP. VI.

Proposuit nobis R. lator præsentium, qd' cùm ad ecclesiā de Saleb. à dn̄o fundi fuerit præsentatus, tu curam animarum noluisti sibi committere, pro eo quòd esset filius sacerdotis. Cæterùm quia indignū est, ut ipse postquā est in subdiaconū ordinatus, omnino debeat ecclesiastici beneficij prouisione carere [e], mandamus quatenus aliquem honestū prsbyterū cùm assensu [f] eiusdem clerici inuenire studeas, qui ecclesiæ seruiat supradictæ ita quòd præfatus R. medietatē omnium beneficiorū prædictæ ecclesiæ, eidem in suo ordine seruiēdo, pacificè debeat obtinere. Non.n. solus [g] presbyter, missarū solennia uel alia diuina officia potest sine ministri suffragio celebrare.

Proposuit. Primo ponit clerici supplicatio. Secūdo gratiosa prouisio: ibi, Cæterū.

e Carere. Et ita est hic arg. ꝙ qui habet ordinē debeat habere beneficium lxx. di. ca. j. & ij. & j̄. de præb. episcopus. & j. quæst. iij. si quis obiecerit.

Glos. seq. obijcit, dat solutio P. secundam per supplotionem. tertiam Vincen. & Lauren. demum uacillat quis istorum sit prælatus.

Idem archiepiscopo Cantuarien.

Filius præesse potest ecclesiæ, cui pater præfuit mediatè. [†]

CAP. VII.

f Cum assensu eiusdem. Sed quare. requirit assensus illius, & nō patroni: contra illud. lxiij. di. principali. & c. seq. P. dicit ꝙ patronus elegit solū prælatum: & iste subdiaconus erit prælatus, & ideo consensus eius exigebatur. j̄. de iure pa. postulasti. uel supple: & patroni consensus principaliter. Vel dicas melius, quod sacerdos erit prælatus, ut dicebant Lauren. & Vincen. & subdiaconus toleratur ex dispēsatione. & ideo cōsensus patroni debet requiri principaliter, & patronus præsentabit presbyterū de assensu clerici. & isti æqualiter [3] habebunt bona ecclesiæ. Et hoc quod dicitur de isto R. potius credo dictum ex dispensatione quā de iure (quia ex eo quod dicit indignum est ut ipse &c.) sacerdos debet habere de iure administrationē: & secundum hoc satis uidetur quod clericus sit prælatus ex dispensatione papæ: ut dicit P. & sacerdos erit seruitor ecclesiæ. quod innuit illa litera (qui ecclesiæ seruiat &c. quod satis uidetur: sed ex litera potius colligitur ꝙ presbyter sit prælatus, quam clericus, ex eo ꝙ dicit solus presbyter, & ex eo quòd dicit sine ministri suffragio. Et est arg. quòd clerici possunt habere præbendas distinctas & diuersas.

g Solus. Arg. ꝙ ecclesia dedicari non debet, nisi tantum assignetur eidē quod duobus sufficiat. arg. vij. q. j. illud

[2] Vel erat talis ꝑsona ꝑsbyteri cuidatu rus ecclesiā data ꝙ hic sciuisset: & ideo ualuit illa donatio nō impediēte tali ignorantia. C. d̄ legat. alienā rem. secūdum Ala. Ioā. And.

† Sed cōtra pater pōt immediate. Ala, Tancred. Vincē. ca. quoniā. j̄. eo. Aegid. Bellemer. hic. nu. 4. q̄a iure nō ꝓhibetur quamuis Hos. contra.

[3] Dicebat Prohib. ī Italia hoc seruari in multis capellis quæ habēt plures clericos: nec tamen aliqs istorū habet super alios prælatura. unum autē prælatum hēbit ecclesia, & non plures. vij. q. j. in apib. xiij. q. j. c. j. xij. q. ij. sicut. Ioā. And.

j.illud.& lxxxj.di.in omnibus.de conſe. diſtin. j.hoc quoque ſtatutum.& ca.nemo.& j.q.ij.placuit.

EX transmiſſa. Primo ponit querelam. Secundo prouidet,& ſoluit obſtaculum. ſecunda pars ibi, ideoque.Ioannes Andreas.

fra,de reſtit.ſpolia.in literis.& ca. item cum quis, & c.ex conqueſtione.Sed hoc ideo fit, quod mandat papa inquiri.quia nõ agebatur ipſo poſſeſſorio, ſed petitorio, & poſſeſſorio: quod patet ex ipſa litera in principio,quia dixit ſe canonice inſtitutum, & fuiſſe poſtmodum ſpoliatum, & ideo de utroque mandat inquiri ſic.j. de reſt. ſpo.accepta. Alias ſi ſimpliciter petijſſet reſtitutionẽ reſtitutus fuiſſet ſine cauſæ pricipalis cognitione.

Gloſſa ſeq.not. nomẽ hæredis etc. alleg. ij. iura. in contrarium alleg. iiij.& ſoluit.

CAP. VII.

EX transmiſſa conqueſtione G.clerici percipimus, ꝙ ad abbatis de caſtris præſentationem,in quodam beneficio eccleſiæ de N. eum in præſenti recipere diſtuliſti, eo ꝙ pater eius in præfata eccleſia miniſtrauit, quo defuncto media [a] interceſsit perſona, cui prædictũ beneficium eſt collatũ. Ideo que mandamus quatenus ſi eſt ita, ꝑnominatum Gu. ad præfatum beneficiũ admittere non poſtponas,nõ ideo minus obſeruato [b] apoſtolici reſcripti decreto,quod, ſucceſsionem [c] in eccleſia Dei hæreditariam deteſtatur.

Idem Vigor.epiſcopo

Filius præeſſe põt eccleſiæ, in qua pater ſine tit. miniſtrauit.

CAP. VIII.

COnſtitutus in præ. n. G.clericus, ſimplici nobis inſinuatione monſtrauit, ꝙ cùm capellam de Storton. canonicè fuiſſet adeptus,& eã pluribus annis pacificè poſſediſſet: R. miles ipſum ea ſine iudicio ſpoliauit [d]. Cumq; memoratus clericus,exinde apud te depoſuiſſet querelã obiectum fuit ei, ꝙ pater ſuus in capella miniſtrauit eadem: et infra. F. tuæ mãdamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, ꝙ idem clericus à capella fuerit prædicta per potentiã laicalẽ eiectus [e]. ꝙ pater eius præfatæ capellæ perſona ſeu perpetuus [f] uicarius non fuerit (licet in eadẽ nomine [g] eiuſdẽ G.quandoq; miniſtrauerit) ipſam ſibi cum reditibus perceptis [h] reſtituere non omittas.

Idem Eboracen.archiepiſcopo.

Si is cui cõceſſum eſt à papa, ut poſſit diſpenſare cũ filijs ſacerdotũ circa eccleſias paternas immediate tenẽdas,cum aliquo diſpẽſat, ille per literas iuſtitiæ poſteà contra eum impetratas, remoueri non poterit.

CAP. IX.

EX tua nobis parte eſt propoſitũ, qđ cùm olim ad tuã conſultationẽ [i] ſuper filijs ſacerdotum tales à nobis literas receptiſſes,ut eos poſſes in eccleſijs quas patres eorum nullo mediante poſſederant,ſuſtinere, quod probatæ uitæ & ſanæ cõuerſationis cognoſceres, uel quos longo tẽpore illas tenuiſſe conſtaret: quidam ad iudices literas impetrauerunt, ut ſi conſtaret eos eſſe filios ſacerdotum uel clericorum qui in proximo ante eos [k] eccleſijs tenuerunt, ſuper his impo-

a Media. Nota quod nomen hæredis, proximũ ſignificat: non ulteriorem: ſed non ſemper [a]. ſed in quibuſdã ſpecieb. ff. de uer.ſign. ſciẽdũ uero.C.de pœni.l. honor.ar. cõtra.C. de hære.inſtit.l.ul. ubi dicitur, quod hæres hæredis, teſtatoris eſt hæres. & C.de leg. in annalibus.ff.de uerb. ſigni.hæredis ff.de libe. & poſthu.l. j. Sol.regulare eſt,ut per multas ſucceſſiones accipiat nomen hæredis:ut in prædicta.l. ſciendũ & contraria ſpecialia ſunt: & ſi iſte Gu.fuit legitimus, nulla diſpenſatio eſt neceſſaria, ex quo media intercesſit perſona: ut dicitur hic in fine, & hoc nõ dicitur qđ non fuerit legitimus.Ber.

a Cõcor. l.hæredis. ff. de uer. ſig.& l ſi. C. de ſep. uio. & gl. in leg.j.in prin.ff.de petit. hæred.

b Obſeruato. Id eſt,nõ propter hoc minus obſeruatur decretũ illud, quo prohibẽt filios ſuccedere in paternis eccleſijs: ut ſupra, eo.præſentiũ. & in eccleſia ſucceſsio eſſe nõ debet. viij. q.j.apoſtolica.

c Succeſsionem. Nota quod hæreditaria ſucceſsio ĩ filijs & etiã in hominibus eiuſdẽ loci conſideratur. infra,de iure patro.conſuluit.& infra,de inſtit. ad decorem,& infra,de decimis.ad hæc.

COnſtitutus.Prima ponit quæſtionem. Secunda prouiſionem:ibi,Fraternitati.

d Spoliauit.Quod de iure fieri nõ potuit. xvj. quæſtio.vij.laici.& c.contra ſanctorũ.nec etiam in nominibus clericorum, laici habent poteſtatem. xxiij.q. viij.ſcire & xij q.ij.eccleſiarum.

Spoliatus intentãs poſſeſſorium & petitoriũ. nõ eſt ante omnia reſtituendus.

e Eiectus.Sed cum iſte fuerit ſpoliatus, debuit reſtitui ſimpliciter ante, quã cognoſcatur de iure ſuo in-

Gloſ.ſeq. ponit duo dicta.ad ſecũdum ſignat cõtrarium et remittit.

f Perpetuus uicarius.Nota quod licet pater temporalis uicarius fuit ibi non uidetur impedimentum præſtare filio: quia cum pater nullum habuit titulũ uel ius in re, ceſſat ius ſucceſsionis. Item ſi pater fuerit prælatus, poteſt ibi eſſe canonicus filius de legitimo matrimonio natus. infra,eodem. ad hæc. contrarium uidet dicere infrà,eo ad abolendam. & ibi de hoc dicetur.

g Nomine. Si pater miniſtrauit ibi nomine filij, patet ꝙ filius erat prælatus: quia is etiam poſsidet cuius nomine poſsidet ff. de acquirẽ. poſſeſ. quod meo. inſti.de interdi. § poſsidere.j.de reſt. ſpoli. cum ueniſſet. j.de præſc. ſi diligenti.

Is etiam poſsidet, cuius nomine poſſidetur.

h Perceptis.Vel etiam qui percipi poterunt.j. de reſtit. ſpolia. grauis. ubi de hoc.

EX tua.In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi,Super quo.Ioan.

i Conſultationem.Impropriè ponitur:quia cum reſpondetur conſultationi, ius commune oſtendit per reſpõſionem.arg.j.de uot.& uot.redem. ex multa.& ideo expone conſultationem, id eſt, ſupplicationem quia indulgentiam cõtinet hæc decreta. & hoc patet ex eo quod dicit infra, diſpenſaſti [i],& diſpenſationem.& probatur hoc.j.eo.c.pe.& ulti.nam papa tantum cum talibus diſpenſat ut ibi dicitur.

i Per id non patet ſed per id ꝙ dicit,ꝑ priores literas. ergo literarũ uirtute & nõ ſuo iure potuit diſpẽſare: hoc credo,licet Hoſt. exponat, per priores.i. poſt priores uel ſubaudi maximè. Et ſi dicas, qđ quo ad ꝓuinciales, neceſſaria fuit poteſtas papalis:ſed nõ quo ad diœceſanos. Reſpõ. ꝙ decret.nõ exprimit quod hãc partem receperit in prouincia de hoc tamen opiniones uide.j. e.ti. c.j.primo rñ.in fine. lib.vj.

k Eos.Scilicet cum quibus fuerat diſpenſatum.

Ipſis

natur eis ap. cessante silentiũ, & ecc̃ias istas ipsis, [a] asſignent, quamuis in eis ſe oſtendere nequeāt [b] per epos inſtitutos. Super quo tibi t. rñ. quòd ſi per priores literas cũ aliquibus clericis diſpēſaſti, diſpenſationē tuā poſteriorũ literarũ intuitu, nolumus irritari [c]. Alios uero clericos laicæ donationis [d] intuitu, in eccleſijs ſine authoritate pontifi. ſui inſtitui, aut īſtitutos remanere, authoritate apoſtolica prohibemus.

Idē Cātuā. archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

Si manifeſtum eſt, quòd filius in eccleſia immediate ſucceſsit patri, ſine aliqua teſtium receptione, ab illa remouebitur.

CAP. X.

QVoniā eſt ſacris canonibus prohibitũ: & infra. Præcipimus, quatenus ſi manifeſtum & publicum fuerit patres in eccleſijs perſonatus geſsiſſe filios ab eiſdem (ſi etiā eas adepti ſunt) penitus excludatis [e] nec ad earum gubernationem ulterius [f] aſſumantur. Nolumus enim ut cauſa in iudiciũ deducatur, uel teſtes etiam admittantur, ſi hoc manifeſtum [g] exiſtat.

Idem Cantua. archiepiſcopo.

Filius etiam legitimus, remouetur ab eccleſia in qua immediate ſucceſsit patri uicario uel rectori.

CAP. XI.

AD extirpandas ſucceſsiones, & infra. F. tuæ mādamus quatenus ſi qui filij presbyterorum [h] prouinciæ tuæ teneant eccleſias in quibus patres eorũ tanquā perſonæ uel uicarij [i] nulla perſona media [k] miniſtrarũt: eos (ſiue geniti ſint ī ſacerdotio, ſiue non) ab eiſdem eccleſijs non differas amouere. [l]

Clemens iij. Caſſel. archiepiſcopo.

Filius epiſcopi legitime natus promoueri poteſt ad ordines, & in paterna eccleſia beneficiari.

CAP. XII.

AD hæc ex parte tua nr̃is auribus eſt intimatũ, & infra. Quòd a nobis f. tua requiſiuit an a pōtificibus gñati, ualeāt ad ſacros ordines promoueri, ſi ſcīa fuerint & morum honeſtate, ꝓbabiles. Sciat f. t. quòd ſi ex legitimo [m] ſunt matrimonio procreati, nec aliud canonicũ obuiat, licite poſſunt ad ſacros ordines aſcēdere, & in eiſdem eccleſijs, in quibus præſunt uel præfuerunt genitores eorum eccleſiaſticum poſsint beneficium obtinere. [n]

Idem.

Non poteſt filius eſſe uicarius illius eccleſiæ, in qua pater proximus fuit rector.

CAP. XIII.

MIchael p̃sbyter de ſ. Germano, trāſmiſſa nobis cōqueſtione monſtrauit, ꝙ cum eccleſiam ſc̃tī l. de corona tuæ diœce. canonice ſit adeptus: M. filius Antonij, qui pro

[a] Ipſis. Impetrantibus.

[b] Nequeant. Hoc ideo dicit, quia de gratia ipſi obtinuerũt literas pro iſtis eccleſijs obtinēdis. Et ex hoc patet, quod eccleſias licite retinere nō poterant per ſolam concesſionem epiſcoporũ, ex quo papa mādat eos remoueri: & eſt uerũ. j. e. c. ult.

[c] Irritari. Ergo diſpenſatio ſemel facta, nō eſt reuocanda amplius: ſicut nec iniuriæ remiſsio xxiij. q. iiij. ſi illic [x]. immo beneficiũ decēs eſt eſſe manſurum. in auth. cōſt. q̃ de digni. li. a pa. §. illud quoque. collat. vj. Deus. n. dona ſua multiplicat. de pę. diſt. j. quantũlibet. & īfra de ſchiſma. fraternitati.

[x] Cōcor. l. ſed ſi vnus. §. ſi filio. ff. de iniur. & in l. 6. eo. tit.

[d] Donationis. j. q. vij. ſi quis oēm. in fi. imo ſuſpendi debēt clerici & cōmunione priuari, qui eccleſias recipiunt de manibus laicorum, & laici ſunt excōicandi. infra de iurepa. præterea cũ ipſi tale ius poſsidere non pñt ſupra de elect. ſacroſancta, & c. Maſſana. niſi in capella ubi patronus habet tantum ius præſentandi. j. de iure pat. c. a nobis. & c. quod autem. & c. autem. & c. paſtoralis. & non ius conferendi. infra eod. c. ulti.

[e] QVoniā. Excludatis. ſ. e. pſentiũ. & j. eo. c. ult.

[f] Vlterius. Et ita loquitur de illegitimis, & ſic nec in paternis nec aliis inſtitui debent: ut infra eo. c. ulti.

Gloſſ. ſeq. notat, quod in manifeſtis etc. allegat iiij concord. in contrarium allega. iiij. iura.

[g] Manifeſtum. Et ita habes ꝙ in manifeſtis & notoriis ordo iudiciarius nō eſt obſeruādus ij. q. j. d̃ manifeſta. & ca. quæ Lotharius. j. de app. cũ ſit romana. in fi. C. de accuſat. ea quidē. Ar. cōtra ij. q. j. Deus omnipotēs. & īfra de diuor. porro. & ſupra de ele. bonę memorię.

Notoriũ non requirit ordinē iudiciariũ

[h] AD extirpandas. Filij præsbyterorum, uel etiā nepotes. uel inferiorũ quilibet quorũ eſt ius ſuccedendi. arg. inſti. de hær. qual. & dif. §. ſui. in collateralibus nō ꝓhibētur. ar. j. de offic. deleg. ex pte & quilibet repellit, q quaſi iure ſucceſſionis eccleſiā ſibi uēdicare intendit: quia ibi nō habet locũ ſucceſsio. ſ. e. trāſmiſſa. in fin. & viii. q. i. apoſtolica.

[i] Vicarii. Perpetui. ſ. ſupra eo. conſtitutus.

[k] Nulla perſona media. ſupra eo. ex tranſmiſſa.

[l] Amouere. Etiam ſi ſint de legitimo matrimonio nati: ne uideatur locum habere ſucceſsio. viii. q. i. apoſtolica. ſecus ſi media perſona interceſsiſſet: quia de iure cōmuni, ibi & alibi poſſent præfici, cũ ſint legitime nati.

AD hæc. Cōis diuiſio, ſecũda ibi, Sciat.

[m] Legitimo. j. e. ad abolēdam. arg. cōtra ſecundũ unā lect. ſed illud maxime, quod eſt ibi, tenetur comparatiue, alias illegitimus filius ſimul cũ patre in eadē eccleſia eſſe non debet. infra e. cũ decorē.

[n] Obtinere. Et ita pt filius legitimus, in paterna eccleſia ſimul cũ patre beneficiũ obtinere. ar. infra eodē, cum decorē. a cōtrario ſenſu in uerbo, illegitimus. ſed ī paterno beneficio ſiue dignitate ſuccedere non debet. viii. q. i. apoſtolica. & ſupra eo. conſtitutus. & ſupra eo. c. proxi. Ber.

MIchael. Diuiditur. In prima facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſsio: ibi. Fraternitati.

Gloſſ. ſeq. quærit. & ſoluit: ex ſolutione infert aliam quæſtionē

quam soluit iterum ex solutione obijcit, & respõdet.

a Constiterit. Sed quomodo poterit hoc constare, si ipse negauerit se filium fuisse illius 1 Resp si natus fuit ex illa quam tenebat secũ publice in domo 2 ꝓ concubina: præsumitur enim filius illius sicut aliquis præsumitur filius: quia natus est in matrimonio: quia pater est is, quem nuptiæ demõstrãt. ff. de in ius uoc. quia mr̃. Et ita prę sumptiue talem di cimus filiũ: quẽ ta lis cohabitatio fi lium demonstrat: quia fuit in posses sione filiatiõis. C. de suis & legi. l. iij. Sed si non fuit na tus de tali, quali ter probabit? Rñ. ex eo ꝙ ille uoca bat illũ filiũ, & ille appellabat eum pa trẽ, & cõiter habe batur & nomina batur filius. ĩ. de probat per tuas. & ex dilectione so la discernitur quis cuius filius appro bet ĩ. de præsum. afferte. Sed uidet quod talis nomina tio non probet il lum filium: quia cõ trariã admittit pro bationẽ. C. de pro batio. nõ nudis. C. de test. neq; profes sio. ff. de inoff. test. si instituta. §. j. Be ne statur nomina tioni per illam de cre. per tuas, in fin. nisi expresse con trarium ꝓbaret: ut dicũt illa ult. iura.

ximo ante ipsius ecclesiæ habuit ꝑsonatũ, ad se uicariã ipsius asserit ꝑtinere: & infra. Fraternitati tuæ mãdamus, quatenus si constiterit a tibi ipsum M. fuisse filiũ Antonij, qui eiusdẽ ecclesiæ habuit proximo b personatum, ei super eandẽ uicariã, perpetuum silentium imponere non postponas.

Idem.

2 *Illegitime genitus etiam de uxore, sine dispensatione ad ordines uel beneficia promoueri non potest.*

CAP. XIIII.

Literas: & infra. Intelleximus quod H. in sacerdotio genitus, de uxore legitima c natus & conceptus, affectauit a pueritia ministrare domino in officio clericali. Verum licet a filijs d paterna incontinentia modis omnibus propellenda noscatur: si tamen aliter † dignus inuentus fuerit, permittimus ipsum ordinari e in clericũ, & ad ecclesiasticũ bñficium (uñ

b Proximo supra eo. ad extirpandas.

Literas. In prima ponitur supplicatio. In secunda supplicationis admissio: ibi, Verum.

c Legitima. Ducta ante sacros ordines susceptos, qua postea uti non licuit. xxxj. dist. ante triennium. xxxij. dist in. placuit. quia promissa cõtinentia siue castitate, postea fuit promotus: unde postea uti uxore nõ licuit 3 lxxvij. dist. episcopus benedictionẽ. & xxxij. di. feriatim. ĩ. de cle. coniu. sane, & ĩ. de cõuer. cõiu. cõiugatus. & iõ de iure non potuit promoueri.

d Licet a filijs. Hic uult dicere, licet a filiis, &c. idest licet filij sint repellendi propter paternam incontinentiam 4 tamen si alias boni &c.

e Ordinari. Sed nunquid per hoc nõ dispensatur tantum cum eo in minoribus ordinibus? Arg. quod sic: quia promissio in genere, mediocritatẽ respicit. ff. de aur. & arg. l. qui lancẽ. & ff. de leg. j. legato. & C. communia de leg. l. ul. §. sꝫ si qs. & ff. de leg. j. apud Iulianum. §. scio. & C. de donat. si quis argentum. §. simili quoq;. a simili dispẽsatio in genere respicere deber tantum minoritatẽ. arg. ff. de leg. iij. nummis. ar. cou

1 Vide l. si mr̃. C. ne de statu d̃ fun. & l. si cũ pr̃. C. si aduer. rẽ iudicatã.

2 Domo. gl. sequit̃. Pan. c. per tuas. de ꝓba. Gulie. bñ. Rip. c. Raynutius. part. iij. uer. q̃ filiũ ex ea susci. nu. 2. de test.

Filius alicuius, qũo quis probetur.

† Alias, alias.

3 Licuit. sed cõtra riũ statuit apostol⁹. 1. Cor. 7.

4 Quasi ꝑ illã dehonestentur sicut de honestat̃ maritus ex uxoris incõtinẽtia. xxxiij. dist. si cuius & dehonestat̃ ex cõ tractu ancillæ. ea. dist. si qs uiduã. ij. Ioã. And.

tra. supra de transla. c. ul. & ff. de consti. prin. beneficiũ. & infra de uer. sig. olim. infra de don. cũ dilectus. in fi. & opti. ar. ĩfra de simo. c. ul. Sed tutius 5 est tm̃ intelligere de minorib. quia sic papa sensisse ur̃, & nos ita sentire debem⁹. arg. s̃. de rescr. sup lit[illegible]is ĩ fi. & ĩfra de ꝓb. c. ult.

Cum decorem. Primo ponit unũ dictum. Scdo causam reddit: ibi, Cum indecorum. Pars huius decre. infra de uit. & ho. cle. cum decorem.

f Illegitimus. Sed legitimi bene pñt esse in ecclesijs in quibus præsunt patres eorũ. s̃. eo. ad hæc. 6 Sed cõtra. infra e. c. ꝓxi. ubi legitimi prohiberi uidentur, secundũ unã lecturam illius aduerbij maxime. cui standum est.

g Victimatur. s̃. de summa trini. c. j. §. una uero.

cõmode sustẽtari ualeat) promoueri.

Innocen. iij.

Illegitimus, in ecclesia paterna præbendari non debet.

CAP. XV.

Cum decorem domus Dei: & infra. Filijs canonicorũ præbendas in eisdẽ ecclesijs cõferri nõ sinatis, quarum † sunt canonici patres eorũ. Cũ indecorũ sit, ut in altaris officio illegitimus f filius, impudico patri ministret, in quo unigenitus Dei filius, æterno patri pro salute humani generis uictimatur. g

Idẽ in cõcilio generali.

Si illegitimus maxime filius spurius instituatur in ecclesia, in qua institutus est pater, institutio non ualet, & instituens a suis beneficijs suspendatur.

CAP. XVI.

Ad abolendã pessimã (quæ ĩ pluribus inoleuit ecclesijs) corruptelã. Firmiter inhibemus ne canonicorũ filij h maxime i spurij, canonici fiant in secularibus k ecclesijs,

Ad abolendã. Primo ponit inhibitionis causã impulsiuam. secundo inhibet. tertio decernit. quarto contra faciẽtes puniri mandat. partes patent.

h Filii. Scilicet illegitimi.

Gl. seq. cum sequẽti prosequitur duas lecturas illius aduerbij maxime.

i Maxime. Spurij. sic istud aduerbiũ, maxime. ponitur pro tantũ, tũc 7 legitimi possunt institui: ut supra eo. ad hæc. Si intelligas proprie, tunc nec legitimi sunt instituẽdi in ecclesijs in quibus sunt instituti patres eorum, multo minus & spurij: quod satis uidetur: & ita corrigitur supra eo. ad hæc. de spuriis nulla dubitatio erat, cum illi essent prohibiti: per multa alia iura. ut supra e. c. j. & infra de ser. non or. cõsuluit. & ff. de pœ. sanctio legum. sed dic ut in seq. notula dr̃. Ber.

k In secularibus. Et hoc ideo dicit, quia in regularibus bene pñt simul esse monachi uel regulares canonici pater & filius: quia tales personæ irregulares nõ prohibentur intrare religionem, supra e. c j. & lvj. distin. ut filij. & ita in secularibus prohibent̃ tm̃ ex hoc uerbo. Sed ex eo quod dicit inferius, qui uero tales, (ut dictum est) canonicare præsumpserint, a suis beneficijs suspendantur: uidetur quod loquatur tantũ in spuriis: quia cum illis, episcopi dispensare nõ possunt: ut infra eod. capit. ultim. pro legitimis non ita punitur: & ita loquitur tantum de spuriis, & secundum hoc hæc dictio, maxime, ponitur pro tantum 8: id est, illegitimi tantum prohibentur, & non legitimi, sed gloss. præcedens contrarium uidetur

5 Tutius. idẽ Ant. Butr. hic. Pano. c. si quisquã de cohab. cle. & mulier. Ego uero firmiter teneo quod intelligit indistincte & quo ad omnia prout iste filius est uere legitimus & legitime natus ut infortioribus terminis dixi ĩ cõsue. Parisien. §. cxxij.

† Alias quorum.

6 Facit ad hoc l. assumptum §. j. & l. libertus. §. patris. ff. ad muni.

7 Tunc. idẽ Cald. consil. j. de fil. prę sbyte.

Pater & filius, pos sũt simul esse monachi.

8 Idẽ Raymũ. ĩ sum. Goffre. in sum. circa prin. dicit qđ canoniam non pñt hr̃e ut hic sed beneficiũ bene ut ĩ c. ad hoc. Ioã. And.

detur dicere. sed uerius credo ꝙ de oĩbus filijs intelligatur, alias nihil adderet ista constitutio, nisi hoc solum, qđ tantum pœnam imponit hic ordinatoribus sed contrarium est uerum: quia ponitur pro tm̃, sed a propri.. uerbi significatione nõ est recedẽdum, si res aliter salua esse potest. ff. de le. iij. nõ aliter. & ĩ. de dec. ad audientiã. & supra de trãsla. inter corporalia. & in re dubia melius ẽ uerbis edicti seruire. ff. de exerci. l. j §. si is qui. & iõ istud maxime, tenet proprie, & potest intelligi respectu eorũ qui nõ sunt spurij, sed alias illegitimi: ut sũt naturales, & sic idẽ dicit qđ supra. c. cũ decorem. & addit: quia pena hic statuitur cõtra ordinatores. & sic non tollitur. supra eo. ad hæc.

a Non ualere. arg. quod episcopi nõ possunt dispensare cum illegitimis, in simplici beneficio: & ex eo quod hic dicitur decernimus non ualere, & quod pœna imponitur ordinatoribus taliũ personarum, est argu. ĩ. e. c. ult. ubi remouentur illegitime promoti sine dispensatiõe papæ. hoc ius commune statuitur sed dispensatio nõ prohibetur in alijs ecclesijs ĩ quibus p̃res nõ sunt instituti, & ita bene possunt episcopi dispensare cum illegitimis in simplici beneficio in alijs ecclesijs, non paternis, sed in paternis non possunt. eo. n. ipso quod prohibet concilium de paternis tm̃ datur intelligi quod de alijs concedat. arg. ĩ. e. c. si & supra e. ad hæc. & c. cum decorẽ. De hoc dic ut infra eo. capi. ultimo. in notula, sic ergo. Bernard.

in quibus instituti sunt patres eorũ. Et † si fuerit cõtra præsumptum, decernimus nõ ualere a. Qui uerò tales (ut dictũ est) canonicare præsumpserint, à suis beneficijs suspẽdãtur.

Honorius tertius.

Alius quàm papa non dispensat, ut filius in ecclesia paterna immediatè succedat.

CAP. XVII.

Dilectus filius G. præpositus sanctæ Mariæ transmissa nobis petitione, mõstrauit, ꝙ cũ Vergilius presbyter quandam ecclesiã curã animarũ habentẽ, quam nullo medio b habuit pater eius obtineat, ipsum monuit ut resignaret eandẽ, sed idẽ asserens, ꝙ Hug. Remeñ. archiepiscopus: tunc apostoli. sed. lega. dispensauit cũ eo, id efficere cõtradicit.

Dilectus filius. In prima facti narratio. In secũda ibi, Quocirca. causæ commissio. Io. an.

b Nullo medio. quare merito debet expelli supra e. Michael. & c. ad extirpandas. & c. ex tua. & c. præsentium. & c. conquerente. etiam si legitimus fuisset.

Glossa sequens not. legatum &c. signat cõtrariũ, & solut. dat lecturam à qua postmodum recedit.

c Non obstante. sic patet expresse ꝙ legatus domini pa. non põt cum talibus dispensare, licet habeat generalem legationem. Sed uidetur cõtra. ĩ. de offic. leg. quod trãslationem. ubi legatus exercet ea quæ tantũ sunt sedi apostolicæ reseruata. s. excõmunicatos propter uiolentas manus in clericos absoluere, sed illud iam introductũ est ex consuetudine ex certa sciã papæ, & ita ꝑinde est ac si papa specialiter cõmitteret. & ita ꝑ generalem legationẽ nõ transferũtur ea quæ specialiter tribuunt. ff. de offi. eius cui mã. est iuri. l. j. & ĩ. de offi. leg. ꝙ traslationẽ. & ff de pig. l. obligatione. uel forsitan iste legatus erat tm̃ legatus in prouincia sua: & isti legati qui nõ mittunt de latere domini pap. ut ĩ. de offi. le. cũ non ignoretis. nõ habent tã largam legationẽ, sicut illi qui mittũtur a latere domini pa. ut ĩ. de of. leg. excõmunicatis. unde satis posset dici, ꝙ cardinales legati, q̃ quasi pars corporis domini papæ intelligũtur: ut vj. qõ. j. ca. si q̃s ex militibus possunt ultra id quod specialiter in eorũ priuilegio continetur. & ꝙ illi habeãt maiorẽ authoritatem & potestatẽ: patet q̃a ꝑsentibus legatis missis de latere dñi papæ, isti nõ debent tũc suæ legationis officiũ exercere. ĩ. de offi. leg. uolẽtes. & optime facit ad hoc. xciij. di. c. ul. & xciiij. di. c. j. imo nec illi possunt dispensare cõtra conciliũ Lateran. infra de pb. dilectus. & hic, & c. prox. & c. ad extirpandas.

d Canonicum. sed q̃d erit canonicũ? Respõ. ut ab ecclesia expellat: ut ĩ. c. ꝓxi. filius. n. patri in ecclesia succedere ñ dẽt 1 supra e. præsentiũ. & c. conquerẽte. & c. ad extirpandas. & in pluribus cap. seq. post illud capi. præsentium. & viij. q. j. apostolica.

Quocirca mãdamus, quatenus nõ obstãte c dispẽsatione aliqua quæ à sede apostolica non manauerit, qđ canonicũ d fuerit (appellatione postposita) statuatis.

Grego. ix. Turoneñ. archiepiscopo.

Illegitimus absq; dispẽsatione papæ, ad dignitatẽ uel personatum uel beneficium curatum promoueri non potest.

CAP. XVIII.

Nimis in tua prouincia ecclesiæ deformat † honestas, ex eo ꝙ filij sacerdotũ & alij nõ legitimè nati ad dignitates & ꝑsonatus & alia beneficia curã animarũ habentia sine dispẽsatione sedis apostolicæ e ꝓmouent. Quocirca mãdamus, quatenus prædictis personis à per-

Nimis. Primo ponit abusum prouinciæ, quem secundo circa præterita corrigi iubet: & infuturum prohibet: ibi, Quocirca. Io.

Glos seq. no secũdo quærit. & arg. quòd sic alleg. & in contrariũ quibus respondet. tertio iterum quærit. arg. pro & contra, & soluit.

e Sedis apostolicæ. sic ergo patet aperte per decretalem istam, quid iuris sit de filijs presbyterorũ & alijs illegitime natis: quia nõ possunt ad dignitates uel beneficia curam animarum habẽtia promoueri, nisi per dispensationẽ sedis apostolicæ. sic supra e. ex tua. & c. prox. ar. supra e. ad abolendam. & si promoti sint, debent expelli. Sed nunquid episcopi possunt dispensare cum talibus illegitime natis in simplici beneficio, & ut promoueantur ad sacros ordines sine aliqua prælatione? Videtur ꝙ sic, eo. n. ipso prohibet tm̃ illos a dignitatibus & cura animarum, intelligitur permittere de alijs inferioribus beneficijs, q̃a ꝙ de uno prohibetur, de alio permittitur. xxv. dist. qualis & ĩ. de ijs quæ fiũt a præla. sine consens. cap. cum apostolica. in fine. præterea non inuenitur eis prohibitum, ergo intelligitur permissum eis. ĩ. de rerum permuta. ad quæstiones. & xxx. q. iiij. qui spiritualem 2. sed uidetur prohibitum. supra e. c. j. & c. ad abolẽdam. & ĩ. de ser. non ord. consuluit. Sed potest dici quod ibi ius commune statuitur, sed dispensatio non prohibetur. Sed contra hoc uidetur expressum. supra eodem. literas ubi dispensat papa cum tali ad clericatum. ibi pa-

† Alias, sed.

† Alias, diffamatur.

1 Idem Goffre. & Inno. sed Hostiẽ. defendẽs ꝙ secũdum eũ dixi. ĩ. e. ex tua. in princi. dicit esse canonicũ ꝙ ab ecclesia remoueat: nisi cũ eo per episcopũ suũ ex causa necessaria fuerit dispẽsatũ. remittit ẽt aduoc. de æta. & quali. tuã fatetur tñ curiam tenere contrariũ. Io.

illegitimi an possint per legatum dispẽsari.

Beneficiũ simplex, an possũt illegitimi obtinere ex episcopi dispensatione.

2 Cõcor. l. sicut. §. j ff. ad legẽ Aql. & ff. ad mace. l. sed Iulianus. ĩ fin.

pa dispensauit per hoc tamẽ alijs nõ prohibetur:quia hoc ab ipso fuit petitũ. & sic patet quod illegitime nati, de iure cõmuni promoueri nõ possunt ad aliquem ordinẽ. Sed si in monasterijs, uel regularibus ecclesijs ministrauerint, nũquid postea possunt promoueri ad ordines, uel ad dignitates de iure cõmuni uel per dispẽsationem? Videtur quod sic de iure cõmuni. ĩ. eod. ca. j. & lxvj. di. c. j. quia ingressus religionis omnẽ tollit irregularitatem. in auth. de mona. in princ. col. j. Sed contra uidetur, ꝙ non tollatur irregularitas per ingressum religionis. ĩ de apost. ex literarũ. & ĩ. de pœ. in quibusdam. Potest dici, ꝙ postquã intrauerint religionẽ posśũt promoueri ad ordines sine aliqua dispensatiõe: ad honores uero ꝓmoueri nõ debẽt sine dispẽsatione, prout hic dicit. & ar. supra e. c. j. uers. prælationẽ uero. &c. & ita habes hic casum, in quo episcopis aufertur dispensandi potestas.

sonatibus & dignitatibus & huiusmodi beneficijs prorsus amotis, ea personis idoneis cõferri facias, per illos ad quos collationem ipsorum de iure noueris pertinere. Et ne id de cætero præsumatur districtius inhibemus.

TITVLVS XVIII.

DE SERVIS NON ordinandis, & eorum manumissione.

Ex concilio Toletano.

Seruus ante plenam manumißionem, ordinari non debet.

CAP. I.

INstruẽdi † : & infra. Fortè dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, nisi ante clericatũ ingenuitatis [a] dignitate potiatur. Reuera uerũ dicit. Et ideo, quod † infirmari uel uituperari

† Alias, instituendi.

† Alias, quia.

DE SERVIS non ordinandis, & eorũ manumissione.

Viso de impedimento originis, uidendum erit de impedimento cõditionis personæ. De hac materia habetur lx. dist. per totum. Ad hoc xj. quæst. ij. liberti. usq; ad capit. aurum. Ioan. and.

INstituẽdi. Primo ponit dictũ. Secundo eius approbationẽ. Tertio ex eo dat ĩstructionẽ. Secunda ibi, reuera. Tertia ibi, & ideo. Ioan. and.

[a] Ingenuitatis. ĩproprie tenet illud uerbum [1] : quia ingenuus est, qui statim cum nascit̃, liber est. insti. de inge. in prin. unde dic ingenuitatis. i. libertatis plenæ: quia qui ad clericatum promouetur, prius plenam libertatem consequi debet nullo a domino retento obsequio temporali, alioqui promoueri ad clericatum non debet. liiij. di. quicunque.

[1] Cõcor. tex. iũcta gl. in l. fi. C. de pla. & l. matrẽ cum glos. ij. C. de ꝓba.

[2] Melius est enim ante tempus occurrere, quã post causam uulneratã remedium quęrere. C. qñ licet uni. sine iudi. se uin. l. j. secundum Host. Ioã. And.

Glossa seq. notat futura præcauenda alle. tria infra in contrarium.

[b] Præcaueri. No. ꝙ futura sunt præcauẽda [2] . xxiij. dist. in noĩe dñi. & lxxij. dist. cũ Adrianus. & j. q. vij. conueniẽtibus. circa prin. & exẽpla præsentia nos cauere præmonent infuturũ. lxxxij. di. plurimos. in fi. & maior tristitia est de talibus cũ reuocãtur, quã nascat̃ gratia de accitis. i. uocatis. lj. dis. præterea. & ca. designata. & ecclesia ꝓ talibus infamat̃. ĩ. ti. ꝓxi. c. uno. & sic ad cautelã futurorũ aliq̃d fit. xxviij. di. de Syracusanæ. & præuidere quis debet quod contingere potest. ff. loca. §. j. Argu. contra non imputatur alicui, si non diuinauit. ff. ad legem Aquil. si putator. in fi. & ff. manda. si fideiussor. §. si cum debitor. & ĩ. ut eccle. beneficiis ne. ut nostrum.

potest: præcaueri [b] dẽt.

Ex eodem.

Seruus sine licentia domini ordinatus, deponitur, & domino restituitur.

CAP. II.

DE seruorũ ordinatione: & infra. Statutũ est, ut nullus episcoporũ deinceps ad sacros [c] ordines eos promouere præsumat, nisi prius à dominis libertatem fuerint consecuti. Et si q̃libet seruus fugiens [d] dominũ suum, qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit ecclesiasticos, decretũ est, ut deponatur [e] : & eius dominus eũ recipiat.

Ex eodem.

Seruus ab ecclesia manumissus ordinari potest: & quod acquirit, post suum obitum, erit ecclesia manumittentis, quam si accusat, uel contra eã testificatur, libertate & ordine priuatur.

DE seruorum. Duo facit cõciliũ. Primo ponit statutũ, Secũdo cõtra factũ irritat ibi, & si. Io. and.

[c] Ad sacros. Idem intelligas de inferioribus. liiij. di. c. j. & c. quicũq;. & c. si quis obligat⁹. & supra c. proxi.

[d] Fugiens. iste fugiẽs si de statu suo certat̃ uoluerit, ad priorem iudicem a quo fugit, remitti dẽt ut ibi cã status agatur. C. ubi causa status agi de l. j. si uero est in posses siõe libertatis, sub illo iudice ubi est, cõuenietur. C. e. l. iij. Hoc autẽ debes intelligere, ꝙ hæc quæstio si dubitet̃, an sit fugitiuũ ue non, tractabitur & finietur anteq̃ inchoetur causa status. ff. de lib. cau. l. liberis. §. sũt & aliæ. & l. igit̃. §. potest. si uero nõ ẽ fugitiu⁹, & uult ꝓclamare ĩ libertatẽ, seq̃t̃ forũ dñi. C. ubi cã status agi de. l. iiij.

Glossa sequẽs distinguit, aut seruus ordinatur, aut monachatur primò casu, aut id fit sciẽte domino, aut ignorante. Et cum scit, aut contradicit, aut tacet, cũ ignorat: aut ordinator uel præsẽtator scit, aut nõ. & cũ nescit, aut ordinatus est ad minores, aut ad sacros citra presbyteratũ, aut ad presbyteratum. Ioa. and.

[e] Deponatur. Quid iuris sit de seruis ordinatis, no. ꝙ si ordinatur seruus domino sciente & cõtradicẽte, seruus remanet, & restituitur domino, ẽt si sacerdos sit factus, ut quidã dicũt: ut liiij. di. ex antiquis. Alij contradicũt, ut Io. & Tã. Si uero sciẽte & nõ cõtradicente domino, tũc statim liber est [3] : ut liiij. di. si seruus sciẽte. Si autẽ domino ignorãte ordinetur, sed episcopo uel prẽsentatore sciẽte quod sit seruus: tũc ille efficitur liber, & episcopus uel præsentator tenetur dare domino duos seruos æque bonos. liiij. di. si seruus absente. Si non habeat unde soluat. restituetur domino: ut statim distinguitur. Si uero domino ignorante & episcopo & præsentatore fuit ordinatus si cõstitutus est in minoribus ordinibus, deponitur & remanet seruus. liiij. di. ex antiquis & c. frequens. Diaconus uero det uicariũ pro se, aut si nõ hẽt, ipse reddatur [4] . liiij. di. ex antiquis. Eodẽ priuilegio subdiaconus gaudet. ĩ. eo. miramur. arg. ad id supra de æta. & qualit. a multis. Si uero est sacerdos, statim liber est, sed amissione peculij sui mulctatur: ut in cap. illo ex antiquis. Vel si

non

Serui ordinati, an sint dominis restituendi.

[3] Non distinguẽdo ad quẽ ordinem fuerit ordinatus secundum Gof. licet Pet. hic cõtra. Io. And.

[4] Tamen secundum Hugo. dominus nõ posset eũ uẽdere. de hoc. j. q. j. q̃ studet. in gl. nun q̃d Iudas. Io. And.

non habet peculium, seruiat domino in diuinis officijs. quinquagesimaquarta distinctione, frequens. Si uero quis monachus factus est, usq; ad triennium tantum pōt eum repetere, ultra uero remanet monachus & liber quinquagesimaquarta distinctione, si seruus sciēte T.

[a] Cōcor. tex. in authent. de mona. in princip. & §. j. col. j.

De famulis. Tria sunt dicta. Secundum ibi. quicquid. Tertium ibi, quibus Io. An.

Glo. seq. signat contrariū de duobus canonibus, & sol. Item signat contrarium de. l. & quadrupliciter soluit.

CAP. III.

De famulis ecclesiæ constituere presbyteros & diaconos per parochias liceat, ita tamen ut antea manumissi statum recipiant libertatis. Quicquid autem talibus extiterit debitū, aut quolibet modo collatum: eis in personas extraneas, transmittere nō licebit [a] sed omnia ad ius ecclesiæ a qua manumissi sunt, post eorum obitum debeant pertinere. Quibus (sicut cæteris ecclesiæ libertis) accusandi uel testificandi aduersus ecclesiam, [b] aditus præcluditur, ad quod si aspirauerint: non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradu, quē non dignitate naturæ, sed necessitate temporis promeruerunt. [c]

Ex cōcilio apud Alichi.

Dominus in seruo quem manumittit, potest spirituales operas retinere.

CAP. IIII.

Vllus: & infrà. Si quis de seruis suis quēquam donauerit libertati, & ipsum in presbyterum fecerit ordinari, ille autem postea in superbiam elatus, domino suo canonicas [d] horas psallere noluerit, accusatus [e] apud episcopū qui ordinauerit eum, degradet. [f]

Alex. iij. archi. Turon.

Spurij uel serui, ordinari nō debent.

CAP. V.

Consuluit: & infra. Con. t. t. respon. q; neq; spurios [g] neq; seruos [h] ordinare debes: & si memor es, in consecratione tibi dictū fuit, uide ne quēlibet seruilis cōditionis, ad ordines promouere præsumas.

Innoc. iij. Varien. episc.

Manumissus ab ecclesia ut fiat clericus, & ipsi ecclesiæ perpetuo seruiat in diuinis, ad aliam ecclesiam se transferre non pōt: secus si pure fuerit manumissus. Vel sic. secus si fuerit manumissus ut seruiat Ioan An.

[a] Non licebit. xij. q. iij. c. j. & ij. Contra hoc loquit de libertis ecclesiæ hac cōditione manumissis. illud intelligitur de ijs q. ingenui sunt. Itē contra insti. de suc ces. lib. §. sed nr̄a. Hic de rebus acq̄sitis, occasione ecclesiæ, ibi de alijs. Vel hoc de manumissis ab ecclesia, ut quicquid acquirāt ecclesijs intelligātur acquirere illud a priuatis. Vel isti non habebāt consanguineos: illi sic. xij. q. ij. eps qui filios. & rō est. xij. q. iij. pontifices. & infra de testa. cum in officijs, hoc est de ijs quæ intuitu ecclesiæ data sunt, & pro remedio animarum defunctorum, ut ibi dicitur. & in c. pontifices. Illud uerius credo, quòd hac conditione isti manumissi fuerunt. Si uero simpliciter libertati sunt donari, tunc liberum est eis facere quod uolunt. infra eo. eo libentius.

[b] Ecclesiam. Idest, prælatum: quia ei præcipue tenētur, cum sit caput ῀j. de uerb. sig. cum clerici. secus est de alijs singularibus personis xii. q. ii. qui manumittitur & c. octaua discussio. & c. episcopus qui mancipium. sed contra ecclesiam testificari non pōt: cum sit patrona: nisi ipsius edicti uenia impetrata. C. de in ius uoc. l. ii. & c. prædi. qui manumittitur. alias in seruitutē rediguntur: ut dicit hic. & c. qui manumittit.

[a] Præsertim si hoc fiat de authoritate epi, secundum Phil. qui hoc dicit: quia quidā dicebant ipsius consensum necessariū. Tanc. hoc nō credit. Ioan. An.

[c] Promeruerunt. Id est, acceperunt. uel intellige proprie: quia ipsi libertatē meritis suis acceperunt. xii. q. ii. si quos de seruis.

[d] Nullus. Canonicas. Ar. qd̄ dn̄s posset retinere operas spirituales in eo quē manumittit ad clericatum arg. contra. liiii dist. quicunq;. illud intelligitur de obsequio tp̄ali, quod retinetur in eo qui manumittitur nō ad ordines: sed ut laicus remaneat. & istud de obsequio spirituali: quod non prohibetur: imo licitum est [a] liiii. distinct. frequens. in fin.

[e] Accusatus. Sed qualiter contra istum agitur ciuiliter an criminaliter? Si criminaliter, & dn̄s non probet: qualiter punietur dn̄s? Potest dici, quod accusatus non punitur proprie: quia dn̄s non accusat, sed potius agit ut in seruitutem redigatur. arg C. de edē. qui accusare. uel si uis ut proprie teneatur, accusator, punietur pro motu iudicis si defecerit in probando: & obligabit se ad extraordinariā pœnam infra de accusat. super his. [a]

[a] Cōcor. l qui crimē. C. qui ac. nō possunt gl. in l. fi. C. de accusā.

Glo. seq. signat cōtrariū, circa quod ponit sex opin. & tertiam approbat.

[f] Degradet. liiii. distinctio. ex antiquis. & c. freques. contra: ubi dicitur quod sacerdos factus remanet liber. super hoc uarij uarie dixerunt. Quidam dicunt, quod istud corrigitur per illa. Vel dic quòd illa continent ius commune: hæc specialia sunt in odium illorum qui promoti sunt, ut seruiant in diuinis officijs. ar. infra eod. eo libentius. Melendus dixit, quod hoc dominus dixit, in pacto ut redigeretur in seruitutē, nisi ministraret dominis suis diuina. B. dicit quod intelligitur de seruo prælati. Vel posset dici: ut quidam dicunt quod libertas est res spiritualis: & ideo potest uenire in cōmutatione cum alia re spirituali infra, de re. permut. ad quæstiones. Hu. dicit quod hoc c. non tenet. uerior uidetur opin. Melendi qui dicit quod eo pacto uel conditione liber factus fuit & ordinatus, ut seruiret dominis suis in diuinis, alias in seruitutem [a] redigatur, & facit pro hoc infra eodem, eo libentius. & est arg. quod si domino ignorante, seruus sacerdos factus fuerit, debet reddi domino ut seruiat ei in diuinis. liiii. distin. frequens. ergo multo fortius debet ei seruire, ubi eo pacto promotus est ut dixi: quia maior contumacia præsumitur illius: & sic propter contumaciam, & quia fidem promissam non seruat, deponitur & redditur domino, & nullo priuilegio clericali gaudebit ulterius quo ad dominum.

[a] Et sic hoc spāle, secūdum Ioā. quia de licētia epi hoc factū fuit: alias xxviij. distī. diaconi. Gof. dixit quòd sine aliqua im positione debet hoc seruitium dño: alias degradabitur, sed in seruitutē non redigetur. Ioā. And.

[g] Consuluit. Spurios. spurius est cui pater est uulgus, & sic non potest ōndere patrem: uel si ostendit uerecundum ōndit, quem hr̄e non licet. ff. de sta. ho. uulgo. & isti illegitime nati promoueri non debent. supra de fil. presbyterorum c. j. & ultim.

[h] Seruos. liiii. dist. capitulo primo, & supra eod. titu. per totum.

a E O libentius. Dominorũ.liiii.dist.c.i. ii. & iii. b Eo tenore. Ar. contra.i.q.ii.quam pio.& supra c.instruẽdi.& ĩ.de pact.c ult.eo intuitu uel modo.nõ enim fuit conditio sed modus ad quẽ seruãdum tene tur.supra eo.instruendi. & infra de pact.c.fi.ar.quòd non fuit conditio. ff.de tut. muto. §. sub conditione & ĩ.de præb. signifi. de ma.test.liber tas.§.hæc scriptu ra . uel aliter sicut spiritualia pñt con trahi sub conditio ne ut q̃s fidẽ chri stianam recipiat. xxviii.q.i.nõ opor tet,uel ut corrigat uitã. ĩ. de spõ. iter opera. Itẽ põt ali quẽ manumittere ut ordinẽ recipiat: ut hic, & ĩ.de cõd. app . c. ii. libertas enim res spiritua lis est,& iõ põt ue nire in commuta tione cũ alio spiri tuali:ut hic, & su pra eo.nullius . & infra de re pmut. ad quæstiones.

c Impẽdere Imo si non impendunt, rediguntin serui tutẽ xii.q.ii. diaco ni. & ca. octaua di scussio.& illud ex audias secundum hoc:& secundũ di stin. illius intelli gas.& s̃.e.nullius. ut ibi dictum est.

d Ad aliam. De li centia tñ episcopi alias non esset quẽ stio. Ex quo enim intitulati sunt in aliqua ecclesia, de bent in ea perpe tuo pmanere. lxx. dist . sanctorũ.xxi. q.i.c.i.s̃.de renun. admonet. & infra de pac.c.ul.

† Alias autum.

M Iramur. Pri mo decise narrat factum. Secundo diffiuit & soluit. Ioan.And.

e Antiquorum. liiii.dist. ex antiquis. c.frequens .& c.quis autem .

f Mentio. ut patet in prædictis canonibus. liiii. dist. ex antiquis.ubi nulla fit mẽtio de subdiacono expres se,s; de presbytero & diacono fit mẽtio expresse, de subdiacono & inferioribus officiis fit mentio non expresse,sed generaliter fit de subiacono in c.ex an tiquis uer.reliqua uero officia. Illa clausula respicit omnes post diaconum , quia secundum antiqua iura subdiaconalis ordo non erat sacer . & ideo cõi iure censebatur cũ inferioribus ordinibus in primitiua ec clesia.lx.di.nullus in episcopum. & c.præced.in qui bus ad honores prouehi prohibentur, omnes inferio res post diaconum,& ideo olim subdiaconus si pro motus fuerat domino suo ignorante,reuocabatur in seruitutem,hodie uero cum diacono eodem priuile gio gaudet:ut siquis ignorante domino subdiaconus fiat uicarium pro se præstet:aut si non habet,ipse red datur.hic cauetur de diacono , & idem iuris est de subdiaco.per hanc decre.

CAP. VI.

E O libẽtius: & infra. Adiecisti aliam quæ stionem, an illorum filii qui ecclesiæ seruili cõdi tione tenent traditi a pa rẽtibus militiæ clericali cũ suorũ cõniuentia domi norũ a , ut in eadẽ eccle sia debeant deseruire,asse quẽtes propterea liberta tem,post tẽpus ea relicta, possint ad aliam se trans ferre ? In quo credimus distinguendum, utrũ eorũ tenore b fuerint manu missi & oblati ordini cle ricali , quòd manumittẽtĩ ecclesiæ dũ uixerint debe rent impẽdere c famula tum in obsequiis diuino rum : & tunc transferendi se ad aliam , est eis licẽtia deneganda uel manumissi extiterint absolute , sicq; libertatem habeant ad a liam d transeundi.

Idem.

Ius quod est de seruo facto diacono, etiam de subdiacono debet intelligi.

CAP. VII.

M Iramur nõ modicũ cum certũ † sit in cõstitutionibus antiquo rum, e quando serui in gradus ecclesiasticos ordi nati, debeant in seruitutẽ, uel nõ debeant reuocari, & infra. De subdiaconali ordine (quia de eo nõ fit mentio f in patrũ statu tis) expresse uidetur no bis q & is cum diaconali gradu priuilegio gaudet eodẽ . Nã licet sacer ordo nõ reputaretur in ecclesia primitiua,tñ a cõstitutio ne Gregorij g atq; Vr bani h secũdum moder na tempora , sacer gradus esse minime dubitatur.

Greg.ix.archie.Neapo.

Natus ex patre seruo & li bera matre , liber est , & lici te promouetur.

CAP. VIII.

D Ilectus filius G.dia conus proposuit q I.miles ea occasione , q prem ipsius hoiem suum esse proponit(licet mr̃ i sua cuius debet imitari cõ ditionẽ,libera esse noscatur) ne promoueatur in presbyterum , impedire præsumit.Quocirca man damus:quatenus si tibi cõ stiterit de præmissis † eundem militẽ ab huius modi impedimento cessa re compescas.

g Gregorii. consti tutionem Grego rii habes xxxi. di. ante triennium. & xxviii.di.nullum.

h Vrbani . Secũdi. scilicet ut xxxii . dist.erubescãt.& il la iura . lxi.di . ho die correcta sunt: quia bene pt sub diaconus hodie eli gi i epm s̃. de æta. & qualit. multis.

D Ilectus. Prio ponit quære lam . Secundo sup ea dat iudicem.Se cunda ibi,quo cir ca.Io.and.

Glo.seq. obijcit per locum a diui sione , & sol.du pliciter.

i Mater sua . Si iste natus est de le gitimo matrimo nio, contradicit il lud decr . xxxij. q. iiii.liberi dicti sũt. ubi dr̃, quòd natus de legitimo matri monio deteriorem partem sequitur semper:& hic dici tur,partus seq ma trẽ.Si aũt dicis , q non fuit natus de matrimonio, tunc sequitur conditio nem etiã matris, ut ibi, & hic uidet idẽ. sed secundum hoc nõ põt stare qd̃ hic dicit : quia si iste non natus de matrimonio legiti mo promoueri nõ pt ad sacros ordi nes supra de fil.presb c.i.& hic dicit. quod in presby terũ ordinet. Dic ergo q iste erat natus de legitimo mr̃imonio , & tñ sequit cõditionẽ liberæ mr̃s. C.de rei.uen.partũ.& ff.de li.cau.placuit. & etiã ancillæ,si ibi nõ est matrimoniũ : ut ff.de sta.ho.lex naturæ . & c.illud intelligitur scd̃m Lombardã consuetudinem, quæ adhuc obseruat in multis regionibus : ut partus sequat deteriorem conditionem natus de mr̃imonio legitimo. S; lex Romana aliud tenet.ut partus sequa tur conditionem mr̃is natus de legitimo mr̃imonio: ut dicunt leges pdictæ. Vel c.illud,liberi.potest redu ci ad ll.pdi.ut dicas ibi deteriorẽ partẽ sequat.i.debi liorẽ,s.fœmineã.nã sexus fœmineus debilis est : & iõ iste cũ sit nat⁹ liber de libera mr̃e,pt pmoueri nõ ob stãte cõtradictiõe militis.pterea cũ iste iã esset diaco nus poterat in libertate remanere dato uicario,& sic dñs ipsum impedire non poterat.liiii.di. ex antiquis.

† Et q consuetu do loci nõ refragẽt.

Partus se cundũ le gem Lom bardã. se quitur de teriorem conditio nem.

De obli

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ordinandis, uel non.

Viso de obnoxijs conditione seruili, uidendum est de obligatis ad ratiocinia, secūdum Goffr. & secūdū eū ratiocinia, redditiones sūt rationū, & sunt rōnum redditiones, quibus est quis obligatus ex administratione reipublicæ. De hac materia habetur li. & lij. et lvi. di. per totū. & supra de temp. ordin. uers. an obligati. Io. And.

Magnus episcopus. Sūt tres partes, quæstio, & quæstionis respōsio, & respōsionis approbatio. Secunda ibi, Gratus. Tertia ibi Vniuersi. Io.

Istæ primæ duæ glos. seq. exponūt quid sit pcurator, actor & executor.

TITVLVS XIX.

DE OBLIGATIS ad ratiocinia ordinandis, uel non.

Ex concilio Chartag.

Obligatus ratiocinijs, deposito onere, & reddita ratione, ordinari potest: prius uero non.

CAP. I.

Magnus episcopus Augusten. dixit procuratores [a], actores, executores [b] seu curatores [c] pupillorū debeāt ordinari. Gratus episcopus dixit: Si post deposita onera, & reddita rōcinia [d], actus uitæ ipsorū fuerint cōprobati ī oībus, debēt cū laude Dei (si postulati fuerint) honore munerari [†]. si. n. ante libertatē [e] negotiorū uel officiorū fuerint ordinati, ecclesia infamatur [f]. Vniuersi dixerunt: Rectè statuit sanctitas uestra, iōq; ita est nostra [g] sententia.

[a] Procuratores. Procurator dicitur, qui mandato domini aliena negotia in iudicio administrat. ff. de procur. l. j. alius dicitur procurator ad negotia datus. ff. mand. si remunerādi. §. j. & specialis titulus est iste ad negotia: quia iste ad causas, ille ad negotia actor constituitur à corpore uel uniuersitate. ff. qđ cuiusq; uniuersit. l. j. & dēt constitui ēt cum decreto, & ad lites præsentes, non ad futuras. ff. e. itē eorum. §. sed si ita.

[b] Executores. Qui mādata iudicum exequunt, sicut sunt hmōi officiales, dum tñ sæua præcepta non exercuerint: quia illi promoueri non possunt. lj. distin. aliquantos. ita quod irregularitatem non contraxerunt.

[c] Curatores. Melius dixisset tutores. p hoc qđ sequitur pupillorū: tutor. n. dat pupillo intra decimūquartum annū, curator post decimūquartum usq; ad xxv.

Glossa sequens distinguit, aut retinet officiū, aut deponit. Primò casu, aut obligatus ē seculari psonæ, aut ecclesiasticæ cùm deponit, aut rōcinia sunt publica, aut priuata: & si priuata, aut mouetur quæstio, aut non, & si mouetur, aut de dolo, aut de culpa.

[d] Ratiocinia. Ratiocinijs obligatus alicuius secularis personæ, nisi fuerit miserabilis, cui obligatus est. & si in officio suo uoluerit [r] remanere: promoueri non dēt. ar. xxj. q. iij c. j. & ij. j. ne cler. uel mo. c. j. & ij & c. sed nec procurationes. si uero ecclesiasticæ personæ uel miserabili fuerit obligatus, etiā in officio suo perseuerans poterit promoueri, si aliud nō obsistat. arg. lxxxvj. di. peruenit. ar. xvi. q. vij. in noua. lxxxix. dist. iudicatum. Si uero administrationē deposuerit, cuiuscunq; negotia gessit, si ex ea obligatione remanet obligatus, si publica sint ratiocinia promoueri non dēt ante redditam rōnem. C. de episc. & cler. officiales. Si uero priuata, aut in ipsa promotione mouet sibi quæstio, aut non si mouetur, aut prius mota est, distinguitur, aut conuenitur de dolo, uel de culpa tm̄, si de dolo uel perfidia, nō dēt ante finem litis promoueri. ar. lxxxj. di. tātis Daniel. & xxiij. dis. illud. & C. de procu. reū. ī hoc casu pōt intelligi hoc. c. & tñ dēt taxari infra qđ tēpus decidat cā. ar. j. de clād. despons. inhibitio. & j. qui fil. sint legit. lator. & v. q. j. quidam. C. de inge. manu diffamari. ff. de accus. cum Titia. Si de culpa tm̄ conuenit, pmoueri pōt, nō obstante reclamatiōe creditoris, cum lis suo marte currere possit, ut prius, & ēt sub eo. iudice. ff. de iuris. om. iud. cum quædam. & j. de foro comp. proposuisti si uero nec lis sibi mouetur nec mota est, nō obstante obligatione pmouet, nisi manifestū sit ipsū de dolo teneri. tūc. n. eṗs ipsū ex officio suo repellere potest, sicut quemlibet criminosum. vj. q. j. infames. Ala.

[r] Supple uel necesse hēt si. n. ad gerendā administrationē perpetuo est adstrictꝰ: & ab ordinibus perpetuo repellit. sic loquitur. liij. disti. legē. & liiij, disti. quicunq;. Io. And.

[†] Alias, numerari.

TITVLVS XX.

DE CORPORE uitiatis ordinandis, uel non.

Alexander tertius.

Presbyter qui in duello digiti partem amisit, ex dispensatione sui episcopi, potest in suo ordine ministrare.

CAP. I.

De presbytero Campaniæ, qui duellum sponte obtulit, & oblatum suscepit [h], &

[e] Ante libertatem. i. ante redditam rationem.

[f] Infamatur. Quid si prohibēte creditore fuerit promotus ad clericatum? Respō. non deponetur propter hoc, sed bona sua cedent ei in solutum: quæ si nō sufficiant, eṗs ei tenetur, qui abstulit ei occasionem negotiandi. lxxxviij. di. fornicari. & expone infamatur, i. inde puniatur. Vel dicas, quod non teneatur ultra id quod facere potest episcopus. j. de sol Odoardus.

[g] Nostra. Nam omnia nostra facimus, quibus aut hoöritatem impertimur. C. de uete. iur enu. l. j. §. sed neq; arg. infra de sent. excom. mulieres.

DE CORPORE VITIATIS ordinandis, uel non.

Viso de impedimēto obligationis ad ratiocinia, de impedimento corporis uidendum est. Io. And.

De hac materia habetur lv. distin. per totum. & lxix. dist. per totum.

De presbytero. Ponit factū de quo respōdet illud aggrauans, ibi, respondemus. Io. And.

Glossa sequen signat contrarium, & dupliciter soluit.

[h] Suscepit. lj. di. si quis post acceptum. contra. So. qui duellum suscepit, licet impune possit occidere: nō tñ hēt affectum uel propositū occidēdi, sed ius suū defendendi non repellitur ab officio suo. uel ꝙ hic dicitur est dispensatio, per illud uerbū misericorditer. ita tñ qđ homicidium uel mēbrorum truncatio non fuerit subsecuta: qa tunc dispēsare non posset. j. de cle. pu. in duel. c. j. sed de rigore iuris tales deponēdi sunt: ut ibi

in eo partem digiti amisit: Respondemus, quòd cum ipse non perdiderit tãtùm de digito, quin sine scandalo possit soléniter celebrare, satis potes post peractã pœnitentiam, cũ eo misericorditer agere †, & permittere ipsum in suo ordine ministrare a, licet eius excessus, grauis admodum extitisset.

Idem Cistercien. electo.

Habẽs in oculo maculam, quæ nõ inducit magnam deformitatem, etiam ad episcopatum poterit promoueri.

CAP. II.

Cum de tua † electione quæstio mota fuisset: & infrà. Tibi quòd in oculo maculam habeas, & filius canonici b fueris, est obiectum. Vnde Cantua. archiepiscopo dedimus in mãdatis, ut pro eo quod canonici filius diceris, in promotione tua ex multa dispensatione procedat. De macula uerò archiepiscopo prædicto mãdauimus, ut cum consilio c suffraganeorum suorũ, quod exinde sibi uisũ fuerit d exequatur †, in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus puidere.

Clemens tertius Varien. episcopo.

Sectus in cunabilis, licitè promouetur.

CAP. III.

Ex parte B. monachi petitoriũ fuit nostro apostolatui præsentatum, quòd cũ ipse in cunabulis sectus fuerit, postmodum sub regula & abbate deuotè Deo militans, in diaconatus ordinem est promotus: & infrà. Sanè cùm secundum statuta Niceni e concilij: illi ad clericatus ordinem prohibeantur accedere, & si etiã in clero fuerint, debeant cessare, q seipsos sani absciderint f uel affectauerint, ut ab alijs abscindantur: non credimus ei impedimentum afferre: quominus possit prouehi qui in cunabulis sectus fuit quia non uidetur hoc eo tempore affectasse, quo iudicium g animi nõ habebat: præsertim cum in canonibus Apostolorum h sit manifeste sancitum quòd eunuchus, si per insidias hominum factus, uel ita natus sit: aut etiam in persecutione sint ei amputata uirilia, & dignus est, possit in episcopum promoueri.

Idem Rauenna. archiepiscopo.

Sacerdos qui sine causa uirilia sibi fecit abscindi, credens inde mereri, de dispẽsatione epi, suũ officium (præter altaris ministerium) poterit exercere.

CAP. IIII.

Significauit nobis R. archipresbyter sancti Stephani, ꝙ B. presbyter (credens se obsequiũ i præstare Deo) fecit sibi uirilia k amputari: & infra. Quocirca mandamus (quatenus si iam dictum presbyterum alias Deo dignum inueneris, ei sacerdotale officium l absque altaris ministerio) authoritate nostra m fretus & tua prout uideris expedire concedas.

Innocentius tertius.

Sacerdos qui ex iusta causa facit sibi uirilia abscindi, potest ut prius sacerdotale officium exercere.

---

† Facit. l. obseruandum. ff. de offi. præsi. & l. distin. pôderet.

† Alias, cũ in tua.

† Sanus videtur, qui habet oculos eminẽtes. Ioan. And.

† Adde qd imponent hæc uerba, ꝑ ut tibi uidebitur iu stũ. l. quædam. ff. de lega. ij. & le. fideiussor. §. si fit. ff. de lega. iij.

a Ministrare. ĩ. de cleri. ægro. præsbyterũ. cõtra. hic nõ fuit debilitas uel deformitas: ibi fuit sic infra eo. c. ult.

Cum de tua. Primo ponit duos obiectus contra electũ: secundo ibi, vñ circa utrunque ꝓuidet. secũda ibi, de macula. Io.

b Canonici. De cõcubinatu, & ideo cõtra ius cõmune. ŝ. de elec. cũ in cunctis. unde sequit ex multa dispẽsatione

c Cum consilio. Ergo isti suffraganei delegati cẽsentur. ar. l. di. studeat. sine quorũ cõsilio sup macula illa nihil deponere dẽt. alias non ualeret. ŝ. de elec. cũ ĩ ueteri.

d Visum fuerit. Ita ꝙ idoneum sit & iustum, quod eis uidebitur. ŝ. de elect. causam. & ff. loca. si ĩ lege. et ff. de ope. lib. si libertus. Itẽ pone quod habeat unum oculũ maiorem alio, nunquid remouebitur propter hoc? videt ꝙ non. ff. de ædi. edic. qui clauũ. §. j. † . & hic nõ determinat qd facere debeant. unde arbitrio istorum relinquitur. ĩ. de offic. iudi. dele. de causis. & ff. de iu re delib. l. j. §. j.

Ex parte. Primo ponit monachi petitio. secũdo ibi, sane. responsio arguẽdo à prohibitis. secundo, à permissis: ibi, præsertim. Io. And.

e Niceni concilij. lv. di. si quis p ęgritudinem. & cap. si quis à medicis.

f Absciderint. Ex indignatione. scilicet, nulla causa superueniente. xxxiij. distin. maritum. quia si ex causa superueniente hoc fecit, puta timore lepræ, non imputatur. infra eodẽ, ex parte. & ideo isti ordinari prohibẽtur qui sani se abscindunt: quia quasi homicidæ sui ipsius iudicantur, & Dei conditioni inimici. lv. dis. si quis absciderit. & quia ꝑsumitur quod omne turpe in aliũ faceret, qui hoc in se ipso ausus est attẽtare. ff. de ædil. edi. cum aũt. §. excipit. sed quare aliqs inijcit sibi manus, cum membrorũ suorum nemo sit dominus. ff. ad leg. Aquil. liber homo religioneenim & nõ ferro quærenda est castitas xxxiij. q. v. tũc saluabitur. ad fi. ar. ĩ. c. proxi. & quod dicit, affectauerint: ut ab alijs &c. intelligas cũ effectu: qa cogitationis pœnã nemo meretur. de pœni. distin. j. cogitationis.

g Iudicium. Quia ætas illa nescit, qd uideat. C. de falsa mon. l. j. & iij. q. vij. c. infamis. §. tria.

h Apostolorum. lv. dist. eunuchus.

Significauit. In prima factũ. in secunda conditionale mandatũ. secũda ibi, quocirca.

i Obsequium. Sed in hoc displicuit: quia non ferro, sed religione quærẽda est castitas. xxxiij. q. v. tũc saluabitur. in fi. supra. c. proxi.

k Virilia. Talem appellat lex morbosum. ff. de ædilit. edicto. si autem. argu. lv. distin. si quis absciderit. & etiam homicida reputatur. lv. di. qui partẽ.

l Officium. Sicut baptizare, pœnitentiam dare, & alia officia præter officium missæ. & alia similia, quæ solis sacerdotib. sunt cõcessa. xvj. q. j. adijcimus. de conse. dist. iiij. constat.

m Nostra & tua. Et ita dispensatio est: quia deponi debet, qui iniusto errore separatus seipsum

ipſum abſciderit.lv.diſt. ſi quis abſciderit, & c. q̄ partem.xxxij.di. maritum. non enim licet alicui ſæuire in corpus ſuum, cũ nemo ſit dominus membrorũ ſuorum.ff.ad leg.Aqui.liber homo.j.reſp.& ſic in hoc caſu poteſt diſpenſare epiſcopus, cum dicat authoritate ſua: quod credo ẽt ſine authoritate domini Papæ in alijs admiſſa.

ij Ex pte M. In prima querela presbyteri. in ſecunda prouiſio: ibi, quoniam.

a Lepræ. Quæ expellit hominẽ à cohabitatiõe aliorũ. xxxiij.q.ij. hoc ipſum.& j.de ec. ædific.cum dicat Apoſtolus. & infra. de cleri.ęgro.tua nos.

b Infirmitatis. Secus ſi ex indignatione. lv.di. ſi quis abſciderit c q. partem.& ca.ij.qui ſe. uel obtẽtu religionis. ſupra.ca. proxim. Et eſt ratio: q̃a eunuchos uolũtarios diligit Deꝰ, & nõ ex neceſsitate factos.xxxiij.q.v.tunc ſaluabĩt.lv.di.ſi q̃s ꝑ ægritudinẽ. quia nemo eſt dominus membrorum ſuorũ.ff.ad legem Aqui.liber homo. & ff. de pecul. depoſui §. ſtichũ. argumen.cõtra. ff. de pecu. ſed & ſi damnũ.§. ſi ipſe. hoc tantũ ei liceret, ꝙ dominus ſerui propter hoc damnum nihil d̃ peculio ſerui deducit. Vinc.

c Hunc.ſ. qui à dominis uel à medicis, uel à Barbaris ſectus fuerit.lv. diſtin.ſiquis à medicis.

d Exequatur. Et ad ſuperiores promoueat̃ ordines. lv.diſt.ſi quis à medicis. & de iure communi ſine aliqua diſpenſatione per iura prædicta.

e Expoſuiſti. Manu. idem eſſet ſi amiſiſſet digitos, propter quos impediretur ad frangendũ euchariſtiam.infra de cleri.ægro.præsbyterum. & ff. de ædil. edi. idem Offilius. Secus ſi impediretur per amiſsionem digiti.ſupra eodem,cap.j. ſed propter carentiam dentis non impediretur, nec dicitur morboſus.ff.de ædil.ædi.cui dens 1

f Enormi. Secus ſi pro minori.ſupra eodem,cap. primo & ſecundo.

g Defectu. Id eſt, irregularitate.

h Promoueri. Quia abbas debet eſſe ſacerdos. ut ſupra de æta.& qua. c.j.

Gloſſa ſequens alleg.iij.concor.quærit, & quæſtionis dubium aperit.ponit opin. Ioan. & ſol. contrarijs reſpondendo.

i Tacuerit. Ordinandus enim, impedimentum ſuum tenetur prodere.l.diſt.ex pœnitentibus.& lvj. diſtin. quia ſimpliciter.& liiij. diſtin.ſi ſeruus. Sed quare iſte remouetur ab abbatia: ſi dicis propter irregularitatẽ. contradicit.ſupra de æta.& quali.cuam.& xvj.q.j.l.& l.diſt.accedẽs.ar. dicit Io. quod potius remouet propter ſcandalũ, quã propter irregularitatẽ: quod non credo. imo irregularitas ſufficit ad remotionem, & quia hoc tacuit fraudulẽter. Et abbates de iure debẽt ad ordines promoueri. alias ſi culpa ſua impediunt, repellunt. ſupra de ęta.& quali.c j. Et c. illud accedẽs. non dicit q̃d ille ſit abbas, ſed ſolicitudinem in monaſterio dẽt habere: puta ſindicus uel cellarius potius ad laborẽ quã ad honorẽ. Decret. illa, tuã. quæ uidet contraria, loquitur de diſpẽſatione ꝓpter neceſsitatẽ, ꝙ abbas talis debeat eſſe ſacerdos, eſt ar gu.ſupra de electione, pro defectu. ibi æquiparatur regularis & cathedralis eccleſia. unde uidetur quod ſit nomẽ honoris & nihilominus oneris & laboris. unde dicit Greg. Omne enim ꝙ hic eminet, plus afficit mœroribus quam honoribus gaudet.xiij. diſtin. nerui.

CAP. V.

ij Ex parte M. presbyteri fuit ꝓpoſitũ, ꝙ cũ ſibi ſentiret lepræ a periculũ imminere, de cõſilio medici uirilia fecit ſibi abſcindi, ut poſſet à tã graui infirmitatis b uitio liberari: & infrà. Quoniam igitur canones ſanctorum patrum, hunc c à ſacri altaris adminiſtratione non prohibent. Mãdamus quatenus ſi eſt ita, & memoratus M. eſt aliàs idoneus: ut ſui miniſterij officium exequatur d, liberam ei tribuas facultatem.

Idẽ Militeñ. epiſcopo.

Mutilatus manu, ſi promotus fuerit in abbatem, ab abbatia deponitur.

CAP. VI.

Expoſuiſti nobis, ꝙ prædeceſſor tuus H. in abbatem promouit, neſciens quòd ipſe eſſet manu e altera mutilatus: & infrà. Nos igitur f.t.t. reſpond. quòd cùm pro tam enormi f defectu g, ad ſacros non poſsit ordines promoueri h, & in promotione ſua id tacuerit i fraudulenter, ab abbatiæ officio eſt non immerito amouendus.

Hono.iij. epiſcopo Engoliſmenſi.

Carens ungula pollicis, dummodo ſit fortis in pollice, licitè ad ſacerdotium promouetur.

CAP. VII.

Thomas monachus ꝓpoſuit, quòd cùm in annis puerilibus eẽt cõſtitutus, quædam barra ferrea ſuper dextræ ſuæ pollicem fortuito caſu cadẽs, ungulá auulſit ab eo. Quocirca mãdamus, quatenus ſi ad frangendum euchariſtiam ſit in pollice ipſo potens, & aliud canonicum nõ obſiſtat, propter deformitatẽ k huiuſmodi, non dimittas quin eũ ad ordinẽ promoueas ſacerdotis.

TITVLVS XXI.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

Thomas. Primo ponit monachi caſum. Secũdo conditionale mandatum: ibi, quocirca. Ioannes Andreas.

k Deformitatem. Modica enim deformitas non impedit, qualis hic fuit.ſupra.eo.c.j. ſi enim magna eſſet deformitas: ut totũ digitũ uel pollicẽ perdidiſſet, nõ promoueretur.infra de cleri.ęgro.præsbyterũ. De huiuſmodi deformitatibus not. ad intelligẽtiã huiuſmodi tituli, ꝙ quidã ſunt corpore uitiati ſponte, quidam caſu. Si ſpõte diſtinguo, aut nulla iuſta cauſa interueniente 2 & tũc ordinãdus repellitur, & iã ordinatus deijcĩt lv.di.qui partẽ.& c.ſi quis à medicis.& xxxiij. di.maritũ. aut iuſta cauſa interueniẽte: tũc nõ prohibeĩ ab ordine, puta timore lepræ uel aliqua conſimili cauſa ſupra.e.ex parte.ij niſi generet deformitatẽ: q̃a tũc ĩ oĩ caſu repellĩt.ar.lv.diſt.lator.& c.ſi euãgelica. & ſupra.c.ꝓxi. ſi caſu in magnis mẽbris, ſiue corpulẽtia, ſiue dignitate repellĩt, & deijcĩt, ſi deformitatẽ generet.lv.di ſi euãgelica.ĩ paruis uero mẽbris nõ impeditur, ſi deformitas modica ſit, & ſine culpa ſua: ut hic 3 ſi uero culpa ſua in talem modicã deformitatem incidit, de miſericordia ẽt toleratur.ſupra. e.c. j.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

1 Adde q̃s dicat morboſus l.j.§. j. gl. morbi. ff. de ædil. edicto. & l. q̄ſtũ. §. j. ff. de re iudicata.

2 Et tunc ſubdiſtingue quia aut ptẽ amiſit, aut totũ. ſi totum: tunc idiſtincte repellĩt. ſi partem: tũc ſubdiſtĩgue q̃a aut deformitatẽ inducit, aut nõ. in primo repellĩt. lv. diſtinct. qui partẽ. ĩ ſecũdo ſub diſtingue q̃a aut eſt notorium quod ipſe ſponte ex idignatione ſe abſcidit: aut eſt occultũ. primo caſu ſine diſpẽſatione non poteſt ꝓmoueri. ſecũdo poteſt, ſecundum Hoſtienſ. Ioã. And.

3 Cõcor. l. ſi mora. cum gloſ. ff. ſol. ma. & l. quæ actiõe. §. ſi. ff. ad legẽ Aquil.

Quia

Quia inter ceteras irregularitates bigamia nō modica reputatur: ideo &c. Ioan. Andr. De hac materia habetur xxvi. dist. & xxxiiij. c. si quis de laicis §. quid ergo. usque ad finem, dist. & lxxvi. distinct. quicunq;. et xxviij. q. ul. per totū. & repetitur in vi. Ant. de bu.

Ex cōcilio Aurelianēsi.

CAP. I.

VT bigami [a] pœnitentes, [b] uel repudiatarū mariti, ad sacerdotium non accedant [c].

Lucius tertius Spal. archiepiscopo.

Cū bigamo, qui ordinatus est ad sacros, nō dispensatur: & ordinator priuabitur potestate ordinandi, nisi cum eo fuerit dispensatum.

CAP. II.

SVper eo, quòd tua fraternitas de bigamis [d] requisiuit, Respondemus, quòd ordinatores eorum potestate & officio [e] ordinandi, & ordinati (si ad sacros ordines fuerint promoti) eis ideo sunt priuandi: quia in bigamis [f] contra Apostolū dispēsare [g] non licet, ut debeant ad sacros [h] ordines promoueri, uel in eis, si promoti fuerint remanere. In ordinatore [i] aūt pōt dispensatio adhiberi, ut ordinandi ptāte & officio nō priuet̄.

Celestinus tertius.

Bigamus uxore uiuente uel mortua, non ordinatur.

CAP. III.

DE bigamis presbyteris, & uiduarum maritis, idem sancimus omnino, ut necdum uiuentibus uxoribus, nec

[a] VT bigami Supple statuimus, propter istud uerbum bigami, & repudiatarum mariti, solum facit ad titulum.

[b] Pœnitentes. Solenniter. l. disti. ex pœnitentibus.

[c] Non ascendent. Propter defectū sacramēti. j. e c. debitum. ubi de hoc sacramēto traditur.

SVper eo. Primo recitat̄ cōsultatio. Secundo datur respōsio: ibi, respondemus. Io. Andreas.

[d] Bigamis. s. ordinatis.

[e] Potestate & officio ordinādi, i. priuandi sunt potestate & officio conferendi similes ordines. sic supra de temp. ordi. literas. & c. dilectus.

Glossa sequens ponit quinque modos, quibus quis dicitur bigamus.

Bigamus, quinq; modis quis dicitur. adde Petrū de palu. in 4. Sent. dist. xxvii. qō. iiii. & ibi Richard. artic. iiii. quæst. i.

[f] In bigamis. Vere uel interpretatiue. unde dicitur bigamus, qui castitatem promissam uiolat. xxvij. q. j. quotquot. Itē qui contraxit cum uidua uel corrupta. xxxiij. di. maritū. & j. e. debitū. & c. à nobis. Itē q unā de facto, & alterā de iure habuit diuersis tēporibus. j. e. nuper. Itē qui sciēter cognouit uxorē adulterā. xxxiiij. di. si cuius. & c. si laici. isti omnes bigami reputantur interpretatiue, quātū ad legē promotionis. Quidā uero propter defectū sacramenti, ut mariti uiduarū & corruptarum, & qui scienter cognouit uxorē adulteram. Alii uero nō propter defectū sacramēti, sed propter affectū intētionis cū opere subsecuto: ut c. nuper & c. à nobis. Itē ille uere dicitur bigamus, qui diuersis temporibus successiue habuit uxores duas. xxvi. dist. deinde. & c. acutius. & isti non promouētur propter sacramenti defectum: de quo dicet̄. j. eo. debitū.

Glossa sequens signat contrarium decr. lector. ponit quatuor opin. demum soluit.

Bigami, an dispensatiue possint promoueri.

[g] Dispensare. Sed contra. xxxiiij. di. lector. ibi dispensatur ut bigamus subdiaconus fiat. sed ibi ostendit M. quod liceat Papæ, aut aliis episcopis, s. dispēsare cū bigamo usq; ad subdiaconatū, & nō supra, q nō est cōtra Apostolū per hoc cap. prohibitio Apostoli est de diacono, presbytero, & epō, & non de aliis: quia subdiaconatus nō erat adhuc sacer ordo. R. dixit q Marcel. papa retulit se ad statū primitiuæ ecclesiæ, in quo subdiaconatus nō erat sacer ordo lx. di. nullus. Quidā dicebāt, q episcopi olim poterant dispensare cū bigamis in ordinibus maioribus hac ratione: quia episcopi dispēsant cū criminosis. j. de iudi. at si clerici. & tñ Apostolus prohibuit criminosum ordinari. xxv. dist. c. unū oratoriū. §. nunc aūt. nec tamē dicuntur facere contra Apostolū. & sic eadē ratione cū bigamo quorū op. reprobatur. j. e. nuper. & c. à nobis. H. dixit. q episcopi dispensare non poterant cum bigamo uel uiduarū marito. ar. l. di. nō confidat. cuius opin. cōfirmatur p illa. c. nup. & à nobis. Io. uoluit dicere, q Papa nō posset. Quod dixit R. & H. uerissimū uidetur: quia licet dispensetur cū criminosis: nō tamen sequitur q cum bigamo: & illa est ratio. qa criminosus post peractā pœnitētiā restitutus uidet̄ in pristinū statū, & incipit ēe q nō fuit. l. di. ferrū. & c. ponderet. & c. dño sancto. Et iō cū talib⁹ dispēsatur: sed bigamus non prohibet̄ pmoueri propter crimē: sed propter sacramēti defectū j. e. debitum. & xxvj. di. acutius. quia carnem suā diuisit in plures, ab unitate recedendo, sed illud sacramētū amplius restitui non pōt per aliquā satisfactionē, cum nō sit crimē, & hoc cōsiderauit Apostolus cum dixit, nō bigamū. & aliud considerauit cum dixit: nō criminosum: quia in criminoso cōsiderauit indignitatē personæ, per crimen ēt quo purgato nō prohibuit dispēsationē. Sed ille defectus sacramēti non pōt purgari. nec baptismus tollit illam irregularitatem. xxvi di. acutius. propter quod uidetur, quod papa non possit dispēsare cum bigamo propter eandem rōnem: quia propter dispensationē papæ non restituitur sacramentum unitatis, cum nec posset. nam cum Deus cetera possit, uirginem tñ post ruinam suscitare non pōt. xxxii. q. v. si Paulus. & idem dicit Imperator. C. de ra. uirg. l. una. circa princ. item dispensare non pōt cum monacho ut proprium habeat, uel continentiam abiciat. j. de stat. mo. cum ad monasteriū. multominus uidetur dispēsare posse cum bigamo. Vnde opi. R. bona est, & licet ipse H. dubitet: uidetur tñ consentire ne uideatur diminui potentia papæ, qđ possit dispensare cum bigamo. Tamen hoc quod dicitur bigamus in quocunq; ordine ordinetur, recipit ordinem. ar. l. di. quicunq; pœnitēs. per quod. c. uidetur quod cum bigamo dispensare possit. Sed illud tantum intelligitur de minoribus ordinibus.

Duo tantum ordines antiquitus sacri erant,

[h] Sacros. Diaconatum & presbyteratum, qui duo tātum sacri fuerunt, secundum antiqua tēpora. lx. dist. nullus. hodie idē est de subdiaconatu. supra de æta. & qualita. à multis. & supra de ser. non or. miramur. ubi dicitur q eodem priuilegio gaudet cum diacono.

[i] Cōcor. l. ex eo. ff. de restitu. & l. quæsitum. §. idē respon. ff. de fun. instruc.

[i] In ordinatore. Cum quo potest dispensari. per hoc patet quod cum bigamo ordinato, ut remaneat in ordine, uel ut promoueatur: quia quod de uno conceditur, de altero denegatur. xxv. di. qualis. & infra de presump. nonne [r].

DE bigamis presbyteris. De facto post bigamiā ordinatis.

Nec

e Nec defunctis. Et ita illud impedimentum nō pōt purgari per mortem uxoris: quia nō matrimonii uinculum, sed irregularitas cōtracta ex carnis diuisione est impedimento: & illa non tollit p morte uel pœnitentiā. xxxiii. di. una. & c. acutius. nec per baptismum ut in c. prædicto.

bus. & supra de elect. querelā. Sed contra. viii. dist. ueritate. lxxxi. distin. quicunq;. & infra qui fi. sint legi. per tuas. C. plus ua. quod agi. l. i. ii. & iii. Solu. uerum est, quod ueritas præfertur opinioni. i alia casualia sunt: ut. s. opinioni potius stetur, quā ueritati, ut in fauorem contrahentium: & odium decipientiū. ff. ad Maced. l. iii. uel in fauorem prolis. infra, qui fi. sint legiti c. cū inter. l. uel fauorem testamentorum. C. de test. l. j. uel sniarum iii. q. vii. c. infamis. §. tria. uers. uerumtā si seruus. Vnde uersus. Testamenta, fauor, odium, snia, proles: Ex istis causis præfertur opinio ueris.

i Conc. l. doli. §. i. ff. de ser. cor. & l. idē. §. i gl. Sempronius. & l. si pupilli. §. Titii. i gl. Sempronium. ff. de neg. gest.

Nvp a nobis. Primo ad casum propositum allegat pro una parte. Secundo pro cōtraria. Tertio soluit. Secunda ibi, licet. Tertia ibi, nos autem. Ioan. And.

b Tertius. Alij duo soluūtur. j. de sen. excom. nuper.

c Matrimoniis cōtrahendis. Illicitis & prohibitis.

Glos. seq. allega. conc. quibus quandoque plus affectus consideratur: quandoque plus factum.

d Iuris effectus ut C. de adul. eū qui. ubi sunt hæc uerba: si enim aliquis contrahat nuptias cum ea, cum qua non pōt de iure contrahere, infamis est: licet nuptiæ nō habeāt effectum. ff. de iis qui notā. infa. quid ergo. §. iii. qnq; magis cōsideratur effectus, quam affectus uel quā factū ipsum de pœnit. di. i. §. hæc aūt uerba.

a Cōcor. l. eū qui. §. si mulier. cum uulg. ff. de iniu. & l. quamuis. ff. de i ius uoc.

i quia uerba ipsa sunt cū effectu accipienda. supra de cle. non resi. relatū ff. de cond. & dem. hæc conditio. i. & j. de spon c. ul. Qñ que magis conside raī factū quā ius. j. de concel. præben. literas. & c. cum nr̄is. qnq; consideratur plus iuris effectus. ff. de cond. insti. mulier. §. i. j. de spon. iuuenis.

e Duas. simul uxores habet. C. de adul. eum qui.

f Ad factum. Quasi diceret, de facto contraxit cum secunda: quia iure non potuit. Duas. n. uxores simul habere non licuit, nisi cui ex reuelatione diuina concessum fuit infra de diuor. gaudemus.

g Non legalibus nuptiis. xxvii. dist. presbyterum.

h Tales. Clerici scilicet, de qbus primo quæsitū est.

Gl. seq alleg. vij. concor. & sex contraria, & soluit.

i Videntur inter bigamos. Hic collige, quod opinio præfert ueritati, simile infra, de spon. iuuenis. & iii. q. vii. c. infamis. §. tria. uers. uerumtā si seruus. & C. de test. l. i. & xxii. q. ii hoies. ff. ad mace. l. iii. infra de offic. deleg. corā. & infra de iure patro. consultationi

defunctis, a ad diuinorum debeat celebrationē admitti: maxime cū a doctrina sit Apostoli, & institutionib. ecclesiæ alienū.

Inno. iij. Ratispa. episco.

Qui mortua uxore promotus ad sacros, cum secunda de facto contraxit & cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet non sit bigamus.

CAP. IIII.

NVper à nobis: & infra. Tertius b articulus uidebať habere non modicū quæstionis, quoniam cum in matrimoniis cōtrahendis c non iuris effectus d, sed animi destinatio attendatur, unde illū comitatur infamia qui duas e simul uxores habet: quod partim ad factū f conuenit retorqueri: sicut in canone legitur de presbytero qui non legalibus g nuptijs detinetur: eadem cēsura tales, h uidentur i inter bigamos reputādi: Licet obuiet ex aduerso, ꝙ opinioni sit ueritas præferenda: & ꝙ iuxta præmissa, qui nullā uxorē habuit, foret bigamus reputandus, quòd cōtingeret si quis de facto contra herent cū diuersis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari. Nos aūt in hac qōne t. rñ. quòd cū huiuscemodi clericis qui quantū in ipsis k fuit secundas mulieres sibi matrimonialiter coniunxerunt, tanquā cum bigamis l nō liceat dispēsare m, licet in ueritate bigami nō existāt, nō propter sacramēti defectū n, sed pp affectum † intentionis cū opere subsecuto.

Idem Meteñ. episcopo.

Qui contraxit cum uirgine, licet prius ab alio fuerit desponsata, bigamus non censetur.

CAP. V.

DEbitū pastoralis officij: & infra. F. t. duximus rñdendum, quòd cū duo sint in cōiugio o, uidelicet cōsensus animorū, & cōmistio † corporum, quorum alterū p significat charitatem q, quæ cōsistit in spiritu inter Deū & iustam animam, ad quod pertinet illud, quod dicit Apostolus: Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo. Reliquum r uero designat cōformitatem s, quæ consi

k Quantum in ipsis fuit. in maleficiis. n. uoluntas nō exitus spectať. argum. xlix. distinctione, cap ultim. & ff. ad l. Cornel. de sica. diuus. C. de ser. corrup. siquis seruo.

† Conc. l. si in emptionē. ff. de mi. & l. si equo. ff. de lega. i.

l Tanquam. Hoc tanquam, non est expressiuum ueritatis, sed similitudinarium: iuxta illud existis, tāquam ad latronem &c.

l Cum bigamis. Nota. arg. propter similitudinem facti aliquem numerari inter eos de quorū numero ipse non est, xxvii. quæst. i. quotquot. & quinquagesima distinctione, si ille. ff. man. l. ult. in fin.

† Alias, coniūctio. 1. Cor. 6.

m Dispensari. Argu. contra infra, de cler. coniug. sane. Illa loquitur de eo qui nunquā habuit uxorem, sed in sacro ordine contraxit, & ideo cum tali dispensari pt: hic loqui uideť de eo, qui primo in laicali habitu contraxit, & postea factus sacerdos iterum contraxit. uñ bigamus reputať quantum ad affectum, licet in ueritate nō sit, & sic punitur propterea affectum tm̄ cum opere subsecuto, & nō propter defectum sacramenti. Defectus enim sacramenti unitatis, non est in isto: quia in ueritate carnem suam non diuisit in plures.

n Sacramenti defectum. De quo infra, eod. debitum.

DEbitum. Primo ponit rationes. ult. respon. ibi, uñ is. Pars huius habetur. infra de ba. debitum.

o In coniugio. scilicet carnali copula consumato.

p Alterum. s. consensus animorum.

q Charitatem. i. dilectionem & coniunctionem.

r Reliquum. i. commistio corporum.

s Conformitatem. i. coniunctionem & unitatem.

Proto

a Protoplastus. i. Adam primo plasmatus.
b Cató. xxxv. quæstione. x. fraternitatis. & infra, de diuor.
c In carne una. i. in carnali operatione, ad unam carnem procreandam.

1. Ioā. 1. stit in carne inter Christū & ecclesiā, ad quod pertinet illud quod euāgelista testatur: Verbū caro factū est, & habitauit in nobis: profectò cōiugium illud, quòd nō est ex commistione corporum consumatū, non pertinet ad illud cōiugiū designandū, quod inter Christū & ecclesiam, per incarnationis mysterium est contractum: iuxta quod Paulus exponens illud quod prędixerat protoplastus [a]: Hoc nūc os ex ossibus meis, & caro [b] de carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una [c], statim subiungit, hoc autem dico magnum sacramentum [d] in Christo & ecclesia. Cum ergo propter sacraméti defectū inhibitū sit, ne bigamus aut maritus uiduæ [e] præsumat ad sacros ordines promoueri, qm̄ nec illa est unica unici, nec iste unus unius, profectò ubi deficit inter huiusmodi coniuges commistio corporum, nō deest huiusmodi † signaculum sacraméti. Vnde is qui mulierem ab eo alio uiro ductam sed minime cognitam [f] duxit uxorem: quia nec illa nec ipse carnem suam diuisit [g] in plures: propter hoc impediri nō debet, q̄n possit ad sacerdotiū promoueri.

Genes. 2. Esdræ. 4. Ephes. 5.

† alias, istiusmodi.

Idem Lugdu. archiepiscopo apo. se. leg.

Qui plures habuit cōcubinas, ex eo bigamus non est.

CAP. VI.

Gloss. seq. tractat de tripici significato matrimonij. Secundo quærit de tertio in quo cōsistat, ponit opi. quā reprobat, et soluit.

d Sacramentum. Triplex sacramentum designatur in matrimonio, carnali copula cōsūmato. Primum est unio fidelis animæ ad Deum per dilectionem & charitatem. & hæc designat̄ p coniunctionem animorum in ipsa prima desponsatione dū alter p mutuū consensum cōsentit in alterū: & de hoc sacramento fit mētio ibi: alterum signat charitatē, quæ cōsistit in spiritu inter deū & iustā animā. Secundū est unio humanæ naturę ad Deū quæ facta est in utero uirginali [1] per incarnationē uerbi Dei, & hoc designatur per carnalē commistionem uiri & uxoris: & de hoc ibi fit mētio. reliquū uero designat cōformitatē quæ consistit in carne inter Christū & sctām ecclesiā. Primum est unio uoluntatis. Secundū est naturæ cōformitas: ut xxvj. dist. acutius de conse. di. ij in Christo pater. ubi habes de cōformitate naturæ diuinæ & humanæ, & nō intelligas q̄ ipse actus corporalis designet hoc sacramentū, sed propter actū cōsumatū sacramētum designatur. Tertiū sacramentū est unitas ecclesiæ ex oībus gentibus collecta, & uni uiro Christo subiecta. hoc sacramentum designatur per illum coniugatum. qui unicum tm̄ matrimonium seruauit sed ubi secundum matrimoniū cōtrahit, hoc tertium sacramentū non habet locū, quia recedit ab illa unitate quæ primo signabat̄ per unicū [2] matrimonium: quia in secundo matrimonio diuidit carnē suā in plures: unde unitatē ammodo signare non pōt. Christus. n. signat unitatem ex oībus gentibus Christo subiectam: ut c. acutius. sed ex quo ecclesia Christo se coniunxit, ab eo nūquam discessit, nec ipse ab ea. ergo bigamus talem unitatem signare nō potest, & ideo promoueri non potest p̄p defectū istius tertij sacramenti. duo prima sacramēta hic exprimunt̄: ut dictū est: sed hoc tertium non expressit in litera nisi loquendo de ipso non imponēdo aliqua uerba per quæ illud significet: nisi forsitā per illa uerba, nec illa est unica unici, nec ille unus unius. per hoc tm̄ notatur recessus ab unitate, & melius. j. ubi dicitur nec illa nec ipse diuisit carnē suā in plures, & sic in unitate remāsit uterq;. & ibi ubi deficit inter huiusmodi cōiuges cōmistio carnalis, non deest signaculum huiusmodi sacramēti, scilicet unitatis: uel per illa uerba, hoc autem dico magnum sacramētum inter Christum & ecclesiam. sed de isto tertio sacramēto legit̄ xxvj. di. acutius. Sed in quo consistit signatio illius tertij sacramēti? Quidam dicūt, q̄ in ipso cōiugio: sed hoc est falsum: quia mortua uxore cōiugiū desinit: & sic nulla eēt signatio. Itē matrimonium nō consumatum non signat hoc sacramētū, ut hic in fi. Est ergo dicendū q̄ in eo qui matrimoniū unicum seruauit clerico facto & ordīe suscepto, est signatio istius tertij sacramenti. nec est necesse, q̄ talis clericus sit: uel fuerit cōiugatus: quia authoritas apostoli, oportet ordinandum esse unius uxoris uirū, intelligitur per negationē, sic. unius uxoris uirum: idest nō pluriū: imo qui nunquā habuit uxorē, liberius promouetur: quia ab unitate non recessit, sed in unitate permansit.

e Viduæ. i. corruptæ: quia licet fuisset uidua, dūmodo nō corrupta nō p̄hibet̄: ut hic dicit.

[1] Cū Christus adhāc unionē faciēdam sibi matrē uirginem elegerit merito uxor ordinandi sit uirgo. Ioan. And.

[2] Quasi ut dicebat Inn. secūdum coniugium potius hr̄et designare duas ecclesias, uni uiro Chr̄o subiectas: fatetur tamen qd mysteriū incarnationis bñ p̄t in secūdo matrimonio significari. Ioā. And.

Gl. seq. q̄rit, et ponit duas opi. et secūdā approbat.

f Cognitā. Sic patet quod uxor ordinandi ad hoc ut ille posset promoueri, uirgo debuit esse. j. eod. c. ult. Sed quare exigitur maior castitas in uxore quā in uiro? R̄n. quia maritus corruptę si cū ea una caro efficiatur, promoueri nō pōt. xxxiiij. di. præcipimus curandum. si cuius. si quis. & c. si laici. sed ille qui habuit concubinam post uxorē uel ante promoueri pōt: ut xxxiiij. di. fraternitatis. H. dixit q̄ uir signat ecclesiā, quæ in parte recessit a Christo adulterādo, recedēdo a fide, & si in parte uirgo fuit, & ideo nō deest signatio sacramēti in uiro, quāuis non sit uirgo. uxor uero signat Christū [3] qui nunq̄ ecclesiā diuisit: qm̄ ipse est fons uiuus, cui nō cōicat alienus. j. de re. licet. in fi. & de pœ. d j. § itē ut Chr̄s ait. Alij dicunt (& uidet̄ melius) q̄ uir signat Christum qui primo copulauit sibi synagogam, & postea copulauit sibi ecclesiam de gētibus. s. militantē, in qua sunt boni & mali, & ideo nō nocet si uir nō fuerit uirgo. Vxor uero signat ecclesiam triumphantem, in qua nō est macula neq; ruga, quæ semper uirgo permansit, saltem mente. Vnde Apostolus: Despondi. n. uos uni uiro &c. xxvij. q. j. nuptiarum. & ideo exigitur, quod uxor carnē suam non diuiserit in plures. quod si fecerit, deest in coniuge signatio tertij sacramenti unitatis, & ita, illud tertium sacramētum exigitur tam ex parte uiri, quam ex parte uxoris, unde episcopus unius uxoris signat unitatem ex omnibus gentibus uni uiro: id est, Christo subiectam. xxvj. dist in. acutius.

Castitas maior exigit in uxore, quā in uiro.

[3] Contra hoc inducitur ad Ephe. 5. uiri diligite uxores uestras sicut & christus ecclesiam. ergo dici nō p̄t q̄ christ' designet uxorē uel ecōuerso uxor Christum. Ioā. And.

g Diuisit. Sic. xxxiiij di. Valentino. per quod soluebat̄ hæc quæstio. sic ergo cōsideramus potius rationem

Bigamus nō est, qui a se corruptam duxit uxorē.

nem,& causam quare hæc fiant,quã factum ipsum. & ita is qui duxit uxorẽ a se primo corruptã, potest promoueri:quia ratio & causa non inuenitur in eo quare non diuisit carnẽ suã in plures.Dicunt quidã,quod ita lis promoueri non dẽt: quia uerum est,ꝙ est maritus corruptæ. arg. op. pro eis. xxx. qõ.v. qualis.& H. in hac opinione fuit,suffi cit ꝙ ita scriptũ ẽ. ff.qui & a qui. manu.li.nõ si.prospexit.& vj.q.iij. scriptum est in lege ꝙ nõ credo:eadem ratiõe, & iste de quo qsitũ fuit, nõ posset ꝓmoueri: quia uerũ est quod fuit maritus uiduæ & corruptæ,quare intelligo ꝙ dicit ca. qualis. quando ab alio corrupta ẽ, & capitula plura,quę ad idem possunt induci.lxxvij. distin. quicũq; & xxxiiij. dis.curandum.& c. præcipimus.

† Successiue.Host.

Q Via circa. Diuiditur: quia primo ponit cõsultatio, secũdo responsio.Secunda ibi,ad qđ. Et pars huius hr.ĩ.depriui. quia circa.Io. and.

Glossa sequens signat contrarium & soluit. secundo notat quòd luxuria plus &c.signat contrarium & remittit.

a Bigami. supra e. nuper.argu. cõtra. sed ibi loquitur,qñ utraq; fuit solenniter ducta tanquam uxor, hic uero nõ. & ibi prima fuit vxor: secũda uero esse nõ potuit. Nota mirabile,ꝙ plus habet hic luxuria, q̃ castitas.ar.xxxiiij. dist. fraternitatis. Sed cõtradicit ĩ authẽ.de resti & ea q̃ parit.in fi.coll iiij. & stulti non debent esse melioris conditionis, quam periti.xvj.q.j.legi epistolam. & ff. quod ui aut clam. seruus.& ff.de fur.itaque fullo.§.j. ratio huius redditur.supra capit.proximo.

Luxuria plus habet,quam castitas.

b A Nobis.Viduã.Quia cũ eẽt in sacro ordine cõstitutus, cũ ea matrimoniũ cõtrahere nõ potuit.xxviij.di.presbyterũ.&supra.e.nuper.tamẽ licet non fuerit matrimonium:quia tamen quãtum in ipso fuit.cum uidua cõtraxit, cũ eo dispẽsari nõ põt cõtra

Q Via circa minima: & infra. Sanè postulasti per sedem apostolicã edoceri, si presbyteri plures † concubinas habentes,bigami a censeantur. Ad quod duximus respondendum quòd cùm irregularitatem non incurrerint bigamiæ:cũ eis tãquã simplici fornicatiõe notatis, quo ad executionẽ sacerdotalis officij,poteris dispensare.

Idem.

Subdiaconus qui cum uidua contraxit, & eam cognouit: bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit.

CAP. VII.

A Nobis fuit: & infra. Ille autẽ, qui in subdiaconatus ordine constitutus de facto tãtùm (quia de iure non potuit) duxit uiduam b in uxorẽ,profectò bigamus non existit: sed nec uiduæ potest in ueritate dici maritus, cùm inter ipsum & illã nõ fuerit uinculum maritale contractum: cum eo tamẽ cõtra doctrinã Apostoli, tanquã cum marito uiduæ dispensare non licet, non propter sacramenti defectũ,sed ꝑpter affectũ intẽtiõis cũ ope c subsecuto.

TITVLVS XXII.

DE CLERICIS peregrinis.

doctrinã Apostolicã.supra eo.super eo.nõ propter sacramẽti defectũ, sed ꝑpter uolũtatẽ quã habuit contrahẽdi,cũ uidua, nõ cõtẽta suis terminis cũ ꝓcessit ad actũ,l; nõ habuisset effectũ sic.ſ.e.nup.& est hic & ibi ar.expssum, ꝙ uolũtas nõ cõtẽta suis terminis punitur,& ea quæ ibi etiã dicta sunt, hic possent repeti;cũ similis causa sit, quare hoc fiat causa dicta est.ſ.eo.debitũ.

c Cum opere.s.carnali.arg.supra. eo. debitum.& xxxiiij. dist. Valentino.

Alexander quartus Seno.episcopo.

Vltramarini & ualde remoti,ordinationem suam probare debent per quinq; episcoporum sigilla.

CAP. I.

T Va nos duxit f.cõsulẽdos, quid sit agẽdũ de clericis, qui in remotis regionibus ordinati,literas eorũ ostẽdunt, à quibus sibi proponunt manus impositas: & utrũ episcoporũ sigilla sint quæ representant, incertum existit † . Tuæ igit consul.r. tutius esse,ut in his statuta patrũ ueterũ obseruẽtur, quã nouum aliquid statuatur:statutum d aũt est de transmarinis, ut ad minus quinq; e episcoporũ, super ordinatione sua testimonio muniantur, qđ in alijs (si similiter sunt incogniti f) credimus obseruandum, ita tamen ut in suspẽsione g aliquanto tpe habeantur, in quo plenius de actibus h instruantur ipsorum: sed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet:quia posset cõtingere, ut aliquibus prætermissis saltũ fecissent. His autem peractis, si digni inuenti fuerint,circa eos poterit dispensari i .

DE CLERICIS peregrinis.

Quia inter eos, qui ab ordinibus prohibentur, arcẽtur & peregrini, ideo &c. De hac materia hẽtur ex xcviij.et lxxi.et lxxij.dist.per totum. & vij.q.1. in multis capitulis.

T V A nos. sunt duę ꝑtes cõsultatio & responsio.Secũda ibi, tuæ igitur. Ioan. and.

d Statutũ. xcviij. dist.per totum.

e Quinque. Ideo enim quinque exiguntur: quia dubitari consueuit de sigillo unius episcopi.si.n.de illo constaret,id solũ 1 sufficeret.ĩ.de proba. post cessionẽ, uel ꝑ testes ĩ.eo.tuę 2

f Incogniti. Ex quo enim incogniti sũt, explorãdũ ẽ, cuius fidei & inocẽtiæ sint.xlij.di.q.ẽ camus.ff.nau. cau. sta.l.ult.§.seruorũ.

g In suspensione Quod hic dicitur, intelligẽde ijs qui, in ecclesijs recipi postulant, tãquam clerici: cæterum si tanquam uiatores uoluerint celebrare secreto permittendi sunt.ĩ.e.tuæ.& arg.de consec.dist.ij nõ prohibeat.& vij.q.j.episcopi.

h Actibus. Nam per actus sequentes, præsumitur de præteritis & econuerso.xxxiiij. q. ij.cum per bellicã, & vj.q.j.qui crimen.ff.de re mili.non omnes.§. a Barbaris.& ij.q.j.in primis.l.di. si quis diaconus. & lxxvij.dist.quicunque.

i Poterit dispẽsari.i.ex benignitate recipi poterunt.

† Adde qualiter & quãdo credẽdum sit sigillo ĩ l. Lucius. & ibi.Bar.ff. de fide instru. & ĩ l. ad testiũ. ff. de test.

1 Hoc credo de sigillo ordinatoris, secus uidet de alio testimoniali per no. in ca. statim ali.Io.An.

2 Cõcor. l.si procuratorẽ. ff. de procurat.& l.ne satisdatio. ff. rem ra. ha.

Addit

ADDITIO. Vel secundum Inno. hoc dictũ: q̃a si clericus sit ignotus, & literæ ignotæ: non est sine dispensatione epi admittendus. ĩ. c. fi. uel secũdum Ho. dispensari ad literam est, si in aliquo egent dispensatione. de ordi. ab epi. c. j. & ij. Io. an.

INter quatuor. Cõis diuisio. secũda ibi, inquisitioni. Io. and. Pars huius scd̃m. Io. an. habet. ĩ. de ma. & ob. inter iiii. de cle. nõ resi. inter iiii. & de reli. do. inter iiii.

a Literis. Quas habere debet semper lxxi. dist. c. primatus. ĩ. e c. prox.

b Per argumenta. Non dicit p testes uel instrumẽta, sed per argumẽta esse probandũ: quia per argumẽta siue per indicia probat æque sicut p testes. ii. q. vi. c. ei qui. §. definitiua. ver. nullus homicidarũ. & xxxii. q. i. dixit dominus. & xxvii. q. i. nec aliqua. & C. de rei uen. iudicia. & ĩ. de presum. literis. Vel idonea argumẽta uocat sigilla episcoporũ. xcviii. di. trãsmarinos. & supra. c. proximo. uel sigillum episcopi sufficit, si notum sit. lxxi. dist. extraneo. & C. de episcop. & cleric. si qua per calumniam. in fi. Sed si perdiderit instrumẽtũ. probet amissionem & tenorẽ ipsius, & quod sine uitio fuerit. ĩ. de priui. cum olim. in fi. uel per testes. infra c. prox.

c Suscipere. Nisi ut hospites. vii. q. i. epi uel presbyteri. & de conse. di. ii. nõ prohibeat & xlii. di. quiescamus.

d TVæ fraternitatis. Cõmendatitiis. Vel ẽt dimissoriis. xxi. distinct. ca. pe. & xix. q. i. duæ sunt.

Innoc. tertius Constantino. patriarchæ.

Clericus peregrinus qui iurat se ordinatũ, nisi aliter probet, in illo ordine nõ suscipiatur, nec ad superiores promouebitur.

CAP. II.

INter quatuor: & infra. Consuluit nos iterum tua fraternitas, utrũ clericos ad te sine suorum ordinatorũ literis a uenientes & offerentes iuramentum, q̃ sint in quouis ecclesiasticorũ ordinũ cõstituti, debeas ad superiores ordines promouere. Inquisitioni. t. r. quòd nisi de ipsorũ ordinatione canonica, per idonea tibi cõstiterit argumẽta b, eos nec in illis suscipere c, nec ad maiores debes ordines promouere præsertim antequã conuersatio eorum fuerit approbata.

Idẽ patriarchæ Hierosol.

Peregrinus de cuius ordinatione non constat, non permittitur celebrare in publico, sed in occulto sic.

CAP. III.

TVæ fraternitatis: & infra. Vtrũ clericis, qui ad partes Hier. sine cõmendatitijs d literis ueniũt, permittere debeas celebrare diuina: & ĩ. Respõdemus, q̃ nisi legitimè tibi cõstiterit, siue p literas siue per testes e de illorũ ordinatiõe canonica f, qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos pmittere in tuis plebibus celebrare: sed si forsitan eorũ aliq̃ secreto g ex deuotiõe celebrare uoluerint: poteris sustinere.

e Per testes. Vel per alia legitima ar. supra c. proxi. ar. de præsum. c. literas. & de conuersatione ipsius primo debet constare. supra cap. proxi.

f Canonica. i. secundum ordinem ecclesiæ facta. infra de summa tri. c. similiter. in fi.

g Secreto. Quia tunc nullum periculum fit alicui, nisi sibi: sed si publice celebraret populo: tunc periculũ esset: ut si non esset sacerdos, populum deciperet. xlij. dist. quiescamus. & infra de cele miss. de homine.

TE nobis. Communis diuisio. & secunda pars est ibi, attendentes. Io. and.

Honorius tertius Regiñ. episcopo.

Inferiores prælati sine diœcesanorũ consensu in ecclesiis suis peregrinos nõ possũt instituere.

CAP. IIII.

TE nobis proponẽte didicimus, qđ quidã plati ecclesiarũ, tuæ iurisdictiõis, in ecclesijs sibi cõmissis sine scia † tua clericos de alienis episcopatibus † instituere nõ uerẽtur. Attẽdentes igit, id eis nulla rõne licere, cũ sit honestati contrariũ, & à sanctorũ patrũ institutiõibus h alienũ: & ĩ. Inquisi. t. t. respon. quòd tibi licet eos exinde remouere, nisi aliquos ex dispensatione i, in eisdem ecclesijs duxeris dimittendos.

h Institutionib⁹. lxxi. di. c. i. & ii. per totam di. & iii. di. p totũ. & C. de epi. & cler. in ecclesiis. sic de aliena ecclesia non est assumẽdus prælatus, dum reperitur idoneus in eadem. lxi. disti. nullus.

i Ex dispensatione. Not. argu. quod nullus potest eligi de aliena diœcesi. sed tãtũ debet postulari: quia instituti absq; sciẽtia episcopi remouentur, nisi cum eis uoluerit dispẽsare: & sic per solam dispensationẽ de aliis episcopatibus ĩstituũtur. & est hic bonũ argu. pro opinione illorum qui dicũt, quod semper præualet electio de gremio ecclesiæ, alii electioni factæ de alia ẽt si sit facta a minori parte. de hoc dixi supra de elect. cum inter canonicos.

† Alias, conscientia.

† Alias, partibus.

TITVLVS XXIII.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Ex libro Romani ordinis.

Ponit quæ spectant ad officium archidiaconi.

CAP. I.

VT archidiaconus k post episcopum sciat se uicarium l eius in omnibus, & omnem

DE OFFICIO archidiaconi.

Explicito tractatu ordinandorum, de dignitatũ officijs est uidendum & quia archid. post episcopũ maior est: ideo etc. Io. an. De hac materia habetur xxv. di. perlectis. lxxiij. di. honoratus. xciij. dist. c. fina. Ant. de bu.

VT archidiaconus. Dicit hoc c. & seq. quę ad officium archidiaconi pertinere noscantur: & quia tota hæc decreta cadit sub uno constructu: ideo commode diuidi non potest. Anto. de Butrio.

k Vt archidiaconus. s. statuimus, uel uolumus.

l Vicarium. & ita habet cognitionem & iurisdictionem: ex quo uicarius est. C. de offi. uic. l. ii. & ĩ. de offi. uica.

nica.cap.pen. & xxv.distin.perlectis, ar. in auth. de defen..ciui.circa prin.col.iij.

Glossa sequens signat contrarium, & soluit.

a In hoc.ar.contra xxv.di. perlectis. Sol. licet quædam pertineāt ad officium archidiaconi, primicerij, & thesaurarij, ut ibi dicitur tamen præordinator est ī cunctis, & loco episcopi, & tanquam uicarius eius.

b Siue. Subaudi tractemus. Host.

† Alias onere.

c Et ut. Repete iterum statuimus.

d De tertio. Episcopus uero singulis annis debet uisitare parochiam suā.x.q.j. epum decernimus. placuit nisi dimittat hoc ne propter eius accessum grauentur ecclesiæ. tūc mittat archidiaconū. uel quia eps ire nō pōt, ut hic dicitur. Itē contra infra e. mādamus. ubi dr, quod archidiaconus debet uisitare singulis annis aut etiam pluries si expedit. ibi loquitur de uisitatione suæ propriæ parochiæ, hic quādo uisitat uniuersam parochiam ad mandatum episcopi.

† Scot.in 4.Senten. dist. xxv. q.ij. Et ibi Pet.de palude.q. iij.

e Parochiam. Id est diœcesim.

f Corrigat. Si ergo archidiaconus habet coerctionē ex quo habet iurisdictionem, quia iurisdictio sine coerctione nulla esset, ut infra de offi.de leg.ex literis.ff.de offic. eius cui mā. est iur.l.ult. Quid de iure cōi pertineat ad archidiaconum, habes infra eo.ad hæc.& c. ad nostrum. & ca. proxi.secus de consuetudine.infra c.ult.ubi de hoc.

Iurisdictio sine coerctiōe nulla est.

curam in clero (tā in urbe a positorū, quàm eorum qui per parochias habitare noscunt) ad se pertinere, siue de eorum cōuersatione, siue b honore † & restauratione ecclesiarū, siue doctrina ecclesiasticorū, uel cæterarū rerum studio & delinquentiū rationē coram Deo redditurus est. Et ut c de tertio d in tertiū annū, si eps non potest parochiam e uniuersam circumeat, & cuncta quæ emēdatione indigēt, ad uicē sui episcopi corrigat f, & emendet.

Ex concilio toleta.

Non summatur, sed ponit quædam, quæ spectant ad officium archidiaconi.

CAP. II.

OFficiū uero archidiaconi est euāgelium quando uoluerit legere, uel alicui de diaconis præcipere: & quādo eps missam canit, ad iusionē illius, induant se leuitæ uestimētis sacris, qualiter g cum pontifice ad missam procedant h & ifra. Omne ecclesiasticū beneficiū officium prouidendo, lectiones aut responsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare, intantum ut nullus euangelium aut epistolā, responsoria, uel quamlibet in ecclesia lectionē legat uel cantet, donec auscultetur i ab ipso. Acolythos quoq; ipse ordinet k quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quisue minorum in ecclesia aliqua officia agere debeat.

g OFficium. Qualiter. Officium archidiaconi est ordinare de clericis, qualiter &c. Hostien.

h Procedant in processione, s. bini honeste demisso uultu Hostien.

i Auscultetur. Ab ipso. Videtur hoc potius spectare ad officium magistri scholarum: sed potius ex consuetudine fit hoc sicut & multa alia quæ cōsiderantur & attenduntur in huiusmodi officijs potius quam ius commune. infra de exces. præ, ad hæc. & ifra e.c.ult.

k Ordinet. Id est disponat.

EA quæ. De isto arch. habetur lxx iiii di. gesta.& c.honoratus.& c.ubi ista didicisti.

l Ciminilia. Per hoc intellige oīa uasa ecclesiæ.arg. xii.q.ii.apostolicos † & custodia horū potius pertinet ad custodē siue thesaurarium, sed ut dixi in proxi. c.consuetudo attēditur, ubi non est thesaurarius, hoc forte pertinet ad archidiaconum, ut hic uidetur.

Ciminilia quid sit.

† Et ponitur continēs pro contento uñ Ciminiarcha, id est, sacrista uel thesaurarius custodiēs quæ in ecclesia deponuntur C. de bo. autho. iudi. pos. l. fi. ibi, nec uiros idoneos iconomos uel cimiliarchas &c. Ioan. And.

Greg. iij. archid. Salonitano.

Custodia uasorum ecclesiæ spectat ad archidiaconum.

CAP. III.

EA quæ contra: & ĩ. Scire uero te uolumus quod à te districtè quæsituri sumus, quia uel propriæ ecclesiæ, uel ea quæ de diuersis ecclijs ciminilia l † sunt collecta m non sub omni solicitudine & fide seruantur. Quòd si quid ex eis uel negligētia n uel cuiusquam fraude deperierit: tu hoc reatu o adstringeris, qui p archidiaconatus ordinē custodiæ p eiusdē ecclesiæ arctius deputaris.

Alexand. iij. Elien. archidiacon.

Archidiaconus sine mandato episcopi non committit curam animarum: idest, non habet institutionem authorizabilem.

CAP. IIII.

CVm satis sit absurdum: & infra. Quoniam igitur obtentu alicuius consuetudinis, q non debes cōtra sanctoru

m Collecta. Forte ad custodiam: quia ecclesia istius archidiaconi, securiorē sacristā habebat, & aliæ ecclesię suū thesaurū ibi dposuerāt. Hos.

n Negligētia. Prælatus.n. nō solū tenet de dolo culpa lata & leui ad instar tutoris. C.de peri. tu. uel cu. si res pupilli. & C.arbit.tut. qcquid. s3 ēr de negligētia, ut hic p3, cū etiā pp negligentiā remoueat. infra de offi. cust.c.j. & j.q.j. & ifra.c.si qui epi.§. ecce cū honoris.& lxxxj. dist. dictū.& ar. xviii. q.ii. si qs abbas. sic & iudex pp negligentiā remouet. C.de offic. pref. ori. si quos. & ff.de cust. & exhi.re. carceri. & l. nō est φ pt intelligi cū negligētia crassa est. ar.j.q.j. quicquid. & ff. de uerb.si.magnā Et ar.ĩ.de or. ab epis. qui re. epi.c.i. ī fi.

† Barbarismus est dicendum erat Cimelia Græca .n.uox est τὰ κειμήλια. Id est thesauri, res pciosæ sepositæ & κειμηλιάρχος, seu Cimeliarchos Thesaurarius similis Barbarismus. ĩ.de uerb. sig. c. cum inter.ubi dicam.

o Reatu. Arg.qđ negligentia plati, mortale peccatum est lxxxi. di. dictū. ifra de re.iur.c.pē.

p Custodiæ. Ad ipsum etiā pertinet cura & solicitudo totius ecclesiæ. xxv. dist. perlectis & infra e.ad hæc,

CVm satis. Prima ponit causam decisiuam & expressam. Secūda mandatū: ibi mādamus. Io.and.

Glossa sequens rec. per quæstionem an archidiaconus habeat curam animarum. al. duo iura quod non, & duo quod sic, & ponit opi. Hugo. & opi contrariā & soluit.

q Consuetudinis. Vtrum archidiaconus habeat curam animarum. xvi.q.vii.nullus omnino. & hic non potest etiam de iure cōi excōmunicare. infra cap. proxi.

Archidiaconus, an habeat curam animarum.

patrũ constitutionem [a] † uenire, & quòd ad tuũ nõ spectat officiũ uẽdicare: Mãdamus quatenus ut nemini sine licẽtia & mãdato ẽpi curã præsumas cõmittere animarum.

Idem vigor. episcopo.

Archidiaconus de iure cõmuni non potest excommunicare An. de but.

CAP. V.

ARchidiaconis nõ uidetur de ecclesiastica institutione licere (nisi authoritas episcoporũ accesserit) in aliquos sententiam promulgare. [b]

Idem episcopo Conuentren. & abbati Cestren.

Archiadiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plus) uisitat suam prouinciam, id est parochiam. hoc dicit.

CAP. VI.

MAndamus quatenus prohibeatis Cestren. archidia. ne ad ecclesias sui archidiaconatus uisitandas, [c] nisi semel in anno accedat. Nisi forte talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat præfatas ecclesias sæpius [d] uisitare.

Innocentius iij.

Dicit primo quod sit officium archidiaconi: & in quo per illud releuetur episcopus. Et secũdo dicit decanos rurales per episcopum & archidiaconum eligendos & amouendos, si illorũ uices communiter gerãt.

CAP. VII.

AD hæc nos dominus & infra. Sane consuluit nos tuæ fraternitatis deuotio, quid ad officium archi. debeat pertinere: & in quibus per ipsum cura episcopalis solicitudinis, debeat releuari: & nos prout possumus: respondemus. Archidiaconus (secundum statuta beati [e] Isidori) imperat subdiaconibus & leuitis: parochiarum solicitudo & earum ordinatio, ad ipsum pertinet: & audire debet iurgia [f] singulorum. archipresbyteri autem, qui a pluribus decani nuncupantur, eius iurisdictioni se nouerint subiacere. secundum uero romani [g] ordinis constitutionẽ, maior post ẽpm, & ipsius episcopi uicarius reperitur omnem solicitudinem & curam tã in clericis quàm in ecclesijs eorum (prout melius secũdũ Deum po-

proxi. Arg. contra ĩ. de eo qui fur. or. rece. c. j. cũ suis concor. & supra eo. c. j. Hu. dixit quod archidia. de iure cõi non habet curã animarum: nisi sibi specialiter ab episcopo demãdetur: nec alij potest committere, per c. prædictum, nullus. & per hoc. c. & omnia illa iura quæ uidẽtur cõtrariũ innuere intelligit ex delegatione episcopi, sic & illud. c. lxiij. dist. si ĩ plebibus. Alij dicũt contrarium, scilicet, quod habet curam animarum & iurisdictionẽ, & ex eo quod episcopus eum instituit, siue quia ꝑ collegiũ eligitur, & per episcopũ cõfirmatur. generalẽ administrationem cum iurisdictione adipiscitur. & facit ad hoc ĩ. de præb. referente. & ĩ. de eo qui fur. or. rece. c. j. cũ suis concor. & infra. c. mandamus Quæ aũt sunt illa, quæ de iure cõi pertinẽt ad archidiaconũ, collige ꝑ c. infra eo. ad hæc. & c. ut nr̃m. Alia uero potius hñt archidiaconi de consuetudine, quam de iure cõi: quia uisitãt & corrigunt de cõsuetudine. infra eod. c. ult. & supra de electio. dudũ. & sic de cõsuetudine oĩa alia iura consimilia intelligũtur. infra de exces. præla. ad hæc. & ꝙ dicit hic, obtẽtu consuetudinis ĩtellige nõ præscriptæ. ĩfra c. proxi. qđ archidiaconus nõ põt excommunicare, intellige ꝙ non excommunicabat de consuetudine: & sic retulit se ad ius commune. sic ergo iura quę loquũtur diuersimode de iurisdictione archidiaconi intelligenda sunt secundum diuersas consuetudines diuersorũ locorũ. sic supra de cõsu. cũ olim. [1]

† Alias institutiões

[a] Constitutiones. xvj. q. vij. nullus omnino. & qõ. j. cunctis fidelibus. & sic de iure communi archidiaconis non pertinet committere curam animarum. hoc iam patet per notulam præcedentem.

[b] ARchidiaconis. Promulgare. Hoc uerũ est de ecclesiastica institutione. i. de iure cõi: ut hic dicit xvj. q. ij. uisis. & q. vij. nullus. & xxiiij. q. iij. corripiant. secus de cõsuetudine: ut supra de ele. dudũ. ij. prout dictũ est in c. prox. Dicunt tñ quidam, ꝙ eo ipso ꝙ eligit ab uniuersitate, habet iurisdictionem in subditos, & põt excõicare: ar. cxiij. di. legimus. & de offic. iud. ordin. cum ab ecclesiarum: & quod hic dicitur in fi. non uidetur licere, uerum est quo ad uerba canonis ex antiqua institutione ecclesiastica. arg. xvj. q. j. cunctis fidelibus. sed quo ad iura decretaliũ secus. sed credo uerius ꝙ dr̃ supra eo. c. ꝓxi. [ii] pertinet ad curã animarũ supra de cle. dudũ. ij. & hic est arg. ꝙ archidi. hẽt curã animarũ, & ꝙ possit alij cõmittere, sed intellige hic loqui de consuetudine, ut dixi s̄. e. cũ satis.

[1] Cõcor. l. fi. & ibi per Per. & Cyn. in fi. C. quæ sit lon. consu. Archidiacono, an liceat excõicare

[c] MAndamus. Visitãdas. hoc

Gloss. seq. signat contrarium, soluit & remittit.

[d] Sæpius uisitare. & ita sufficit semel tantum in anno uisitare ex eo quod ꝓhibet pluries uisitare nisi noua causa emerserit. Sed cõtra infra de censi. cum uenerabilis. ubi uidetur, quod pñt ꝑter aliquã necessitatem bis in anno uisitare, & procurationẽ habere. intellige illud cum determinatione istius, prout ibi dr̃, si est opus [2], quia nõ solum bis in anno. sȝ etiã pluries in anno si causa subsit, põt prælatus uisitare. xviij. quæs. ij. uisitandi, & capit. non semel. Si uero alia de causa pro suis necessitatibus accedat ad ecclesias proprijs sumptibus procuretur. C. de sta. & imag. l. ult. de hoc dic ut infra de censi. cum uenerabilis.

[2] Vel illud intellige ex cõuentione, uel ex cõsuetudine speciali infra de censi. quãto. Io. And.

AD hæc. Diuiditur in duas partes prĩcipales. Secunda ibi, subsequenter. & quælibet subdiuiditur in consultationem & responsionem. And. de bu.

[e] Beati Isidori. Vt xxv. dist. perlectis.

[f] Iurgia. Et sic est arg. quod archidiaconus habeat iurisdictionem, per capitu. perlectis. & argumen. lxiij. distinctio. si in plebibus, & infra, de pœnis. licet. dixit Ioan. quod habet ordinariam iurisdictionem de iure communi: & uerum est in omnibus: quæ continẽtur in hoc capitu. & infra, eodem ut nostrum. & ita per consequens coerctionem: licet non possit cognoscere nisi de modicis causis per hoc qđ dicit iurgia: quia talis iurisdictio sine coerctione nulla esset, ut dixi supra. eod. capitu. primo. In aliis autem, quæ hic non enumerantur, stabimus consuetudini præscriptæ, ut dictum est supra, cum satis.

[g] Romani ordinis supra e. c. j.

terit) impendendo, cum super his sit redditurus rationē in districti examinis iudicio. Item in epistola beati Clemētis [a] pa. præ. enim oculus episcopi, archidiaconus appellatur, ut loco episcopi per episcopatū prospiciens: quæ corrigenda uiderit, corrigat & emendet: nisi adeo fuerint ardua negotia, quòd absq; maioris sui præsentia nequeant terminari: in quadam uero nostra constitutione [b] iam alia uice nos meminimus expressisse, quòd īstitutio corporalis, tā super beneficijs, quam etiam dignitatibus, ad ipsum debeat pertinere, examinatio etiam clericorū, si fuerint ad sacros ordines promouendi: & hoc idem in collationibus beneficiorū credimus obseruādū, ut qui beneficijs ecclesiasticis pficiēdi fuerint a suo prius examinentur [c] archidiacono, & p ipsum postmodū epo præsentētur. Subsequēter postea quæsiuisti, utrū decani rurales qui pro tēpore statuuntur, ad mandatum tuum solū uel archidiaconi, uel etiā utriusq; institui debeant uel destitui si fuerint amouēdi. Ad hoc breuiter respondemus ꝙ cum ab omnibus quod omnes tangit [d], approbari debeat: & commune eorum decanus officium exerceat, communiter [e] est eligendus uel etiam amouendus.

Idem.

Archidiaconus non dat commendatitias ad ordines.

CAP. VIII.

Significasti: & infra. Interdicas archidiacono tuo, ne sine cōscientia tua & authoritate [f] literas [g] suas promouēdis cōcedat clericis. Et eis ēt districte [†] prohibeas, ne ad ordines audeant taliter conuolare. Qui si contra prohibitionē suā uenire præsumpserint, executionem eis ordinū susceptorum, totaliter interdicas.

Idem.

Archidiaconus examinat & præsentat ordinandos, & ponit prælatos in sede.

CAP. IX.

Ut nostrū: & infra. Nec fuit sufficienter probatum quòd cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata, cū ea potius de iure [h] cōi ad archidiaconi spectent officium, repræsentare uidelicet ordinandos episcopo, & illos examinare [i] ponere abbates & abbatissas in sede.

Hono. iij. abbati Arimineñ. Trecē. dioec. & arch. & decano sancti Stephani Treceñ.

[a] Beati Clemētis. xciij. di. diacon. j. & in epistola Euaristi. ea. distinctio. diaconi. ij.

[b] Nostra constitutione. Credo ꝙ sit illa j. eo. ut nostrū. quæ debuit præcedere istam in ordine, secundū ordinationem illarum decretalium. unde per hoc uidettur, ꝙ loquatur de alia constitutione, sed forsitā non seruatur ille ordo, nisi in ordinatione decretalium diuersorum authorum, secundum ꝙ patet etiam ī aliis locis.

[c] Examinētur archidiacono. j. eo. ut nostrum sed alibi dicitur. ꝙ istud est officium sacerdotum. xxiiij. dist. quando. hoc uerū est de iure, sed illud ubi episcopus eligit specialiter sacerdotes ad hoc. uel si nō est ibi archidiaconus ut in multis ecclesijs: uidetur ergo ꝙ eps non sit puniendus si promouet indignum: sed potius archidiaconus qui examinat & psentat episcopo argu. liiij. dist. si seruus sed nō est ita: quia eps tenetur de facto illius qui examinat cum de mādato illius [1] illud fiat: sicut exercitor nauis de facto magistri tenetur. ff. de exerc. l. j. §. magistrū. nisi forte examinator talis fuisset, ut non sit uerisimile ipsum mentiri. arg. j. de pig. significante. secundum hoc si talis ordinatur sine titulo episcopo ignorante, examinator qui præsentauit eū tenebitur ei prouidere. sed si ille nō sit soluēdo, habebit regressum cōtra episcopū, & hoc ideo quia adhuc reseruatū est epo ius examinādi [2] illum. ar. s. de eta. & qua. accepimus. & ī subsidium ne ille ordinatus in opprobrium clericorum mēdicet. s. de ren. ad supplicationē. xciij. di. diaconi.

[d] Tangit. C. de autho. præstan. l. ult. & ff. de aqua. plu. arcen. in concedendo. & ff. de adopt. nam ita diuus. & s. de temp. ord. & archiepiscopus. ubi de hoc.

[e] Communiter secundum consuetudinem loci.

[f] Significasti. Authoritate. Hoc ideo dicit, qa sine authoritate & conscientia sui epi, nullus debet promoueri ad ordines, & alius eps talem ordinare non debet, ꝙ si factum fuerit, talis ordinatio rata non est, quo ad suum episcopum qui eis interdicit executionem. ix. q. ij. c. j. & c. seq. & j. de par. nullus. & interdicēda est talibus executio ordinis sic suscepti. s. de tēp. ord. quòd translationem. episcopus tamen potest cum talibus dispensare & recipere eos in illis ordinibus nona qōne. ij. Lugd.

Gloss. seq. signat contrarium, & sol. reliquum reci. per q. an absente episcopo &c.

[g] Literas. Et ita patet, quòd archidiaconus non pōt dare literas cōmendatitias ad ordines suscipiēdos, sed solus eps. lxxj. di. extraneo. & de cōse. di. v. non oportet. & lxviij. di. quis. arg. tamen contra quod hoc possit. s. c. proxi. uersic. in quadam. ad fi. non contradicit: quia licet illos examinet & præsentet suo episcopo, non tamē pōt illos alij epo præsentare. hoc intellige cum eps est presens. Si uero episcopus absens esset extra parochiā suam & necessitas uel utilitas ordinādorū immineret, tūc posset illos præsentare alijs epis p quos ordinentur, qa absente episcopo, supplet uices illius. arg. s. e. c. j. & c. ad hæc. sic & archipresbyter. j. e. c. j. uel uacante ecclesia. j. de maio. & obed. cum olim. & hoc intelligo si archidiaconus habet hoc de consuetudine, alias nō nisi haberet spāle mādatū ab episcopo. [3]

Ut nostrū. Hæc est pars illius. j. ut eccl benefi. ut nostrum. & j. de appel. ut nostrum.

[h] De iure cōi. Ex eo quòd hic dicit. & s. eo. ad hoc collige quæ pertineant ad archidiaconum de iure communi. de hoc dictum est s. eo. cum satis. & c. seq.

[i] Examinare. Ut s. eo. ad hoc. in fin. arg. contra xxiij. dist. quando. sed solutum est in capitulo, ad hæc.

[1] Episcopus tenet de facto examinatoris.

[1] Illius. hoc uerū quando erant administrationes: Sed postquam conuersæ sunt in titulos, quisque ius suū ad fastum & lucrum trahit, & administrationē negligit.

[2] Examinatus. i. examinat in his præcipue in q bus uertit periculū animæ. de prob. causam. Ioā. And.

[†] Alias, discrete.

[3] Infero, ꝙ speciale mādatum potest derogare cōsuetudini. nota. in l. diuturna. & l. cū de cōsuetudine. ff. de le.

Dilecto. F. In prima generalis causæ commissio. In secunda ibi, corā. actoris petitio. In tertia ibi, ideoq; secūda determinata cōmissio. Ioan. And.

[a] Sit situm. Per hoc forte credebat archidiaconus intentionem suam fundatam esse quasi de iure communi. xvj. q. vij. omnes basilicæ. & xviij. q. ij. monasteria. sed hoc est ius episcoporum.

[b] Et eius mādata. Ista pertinent ad correctionem, sed ea quæ præcedunt ad iurisdictionem.

[c] Qui archidiaconi solent. Et ita uidebatur in hoc respicere cōsuetudinem. & j. de exces. prela. ad hæc. & s. de cōsue. cū olim. quæ tribuit iurisdictionē ar. de offic. ord. duo simul & C. de emā. l. ult. quæ in his præcipue cōsiderant: ut dixi s. eo. cū satis.

[d] Salua sua regula. Correctio. n. monachorum. primo loco pertinet ad abbatē. j. de off. or. quāto. & j. de sta. mona. in singulis.

[e] Sub ipso Per hoc multum præiudicabatur archiepiscopo, si hoc esset uerum, sed forsan cō suetudo est illius archidiaconi.

[f] Exceptis. Lite uero contestata sup præmissis, de consensu utriusq; partis causam remiserant [1] iudices ad apostolicā sedem. quia papa nesciebat consuetudinē, qua utit archid. Seno. in abbatijs. Seno. diœce. præfati monasterij sniām pferre nō potuit. unū cām cōmittit sicut sequitur, hoc est ī antiqua decr.

[g] Maiores ecclesiæ Senoñ. canonicos. No. ergo q testes illi requirendi sunt ad testimoniū de qbus magis est uerisimile, q ueritatem sciant, & illi sunt potius præferendi. sic xxxv. q. vj. consanguineos. & j. qui ma. ac. pos. c. uidetur. & ab antiquioribus. ut ibi dicitur ad quorū dicta recurrēdum est in antiquis factis. ff. de leg. iij. si chorus. §. j. & xx. di. de qbus. ab illis enim requirēda est ueritas qbus lux ueritatis potius assistit. iiij. q. iij. si testes [2] sic ergo canonici præferentur hic, quia melius ueritatem scire debēt, quia forte cū ipso archidiacono prædictis quandoq; interfuerunt. Sic & illa quæ in capitulo fiunt per canonicos melius probātur j. de testi. ueniens. & quæ domi gerunt, facilius probant p domesticos quam p alios. C. de repu. cōsen. §. seruis pu. & C. de quæstio. interrogari.

[h] Pacifica. Nota quod consuetudo siue possessio debet esse pacifica, nō uiolenta [3] ad hoc ut pscriptio locū habeat, & sine interruptione. j. de prescr. sāctorū. & c. illud. & xvj. q. iiij. uolumus. & C. de præscript. xxx. uel xl. ann. si quis & l. ultima. & ita patet, quod iurisdictio siue officium archidiaconorū potius colligit ex cō suetudine quā ex iure cōmuni. quia huiusmodi uisitatio & correctio potius ex consuetudiī ne babentur. arg. s. de ele. dudum ij. Dic ergo sup hoc ut dixi supra eod. cum satis.

[i] Abbatijs. Argu. quod ad consuetudinem aliarum ecclesiarū siue iurisdictionē recurrendum est, si dubitet quid aliqua ecclesia facere debeat. j. de censi. ecclesijs. & capitulo sopitæ. & capitulo super eodem. & c. distinct. contra morem [4] nisi diuersa esset cōsuetudo, uniuscuiusq; ecclesiæ. argumen. s. de consue. cum olim. & ita si archidiaconus probaret consuetudinē huiusmodi ī alijs monasteriis sui archidiaconatus, obtineret in isto: quia non debent diuerso iure censeri. xij. q. ij. cognouimus. & j. de deci. cú in tua.

[1] Per cōsultatione putat Ho. q per appellatione iō, quia causa nō fuit ad eos remissa sed alijs commissa. Io. And.

[2] Testes antiquiores sunt cæteris præferendi.

[s] Conc. tex. in l. præsbyteri. C de epis. & cle. & ibi Bal.

[3] Itē nō gratiosa de hoc s. de postu. bonæ. ij. Ioá. And.

[4] Cócor. gl. in l. cúctos populos. C. de sum. tri. & fide cath.

Archidiaconi in monasterijs iurisdictionem non habent, nisi quantum tribuit eis generalis uel specialis consuetudo.

CAP. X.

Dilecto. F. & infrà. Ad petitionem archidiaco. Seno. conquerentis q abbas & cōuētus monasterij sctī P. Seno. procurationē annuā, & quędā alia ratione sui archidiaconatus ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra iustitiam denegabant, abbati sancti Crispini & collegis eius dedimus in mandatis, ut audirēt causam & fine debito terminarent. Corā quibus petiit prædictus archi. ut cum monasteriū intra metas sui archidiaconatus sit sitū [a], abbas & monachi sibi obedirent in ijs quæ pertinent ad iurisdictionem, correctionem, & uisitationem ad ius (ut dicebat) archidiaconale spectantes, uidelicet ut corā se cōquerentibus responderent, citati etiam uenirent ad eius præsentiam: & eius mandata [b] honesta & sctā secundū Deū de correctione excessuum, & alijs quæ archidiaconi [c] solent & possunt rōnabiliter iniungere audituri, & (salua [d] sua regula, & abbatis sui debita obediētia) seruaturi. Petijt insuper ne de cætero facerent aliquos de Senō. balliuia, eo prætermisso, corā officiali Senon. archiepiscopi conueniri, asserēs illos prius debere cōueniri, sub ipso [e] quàm corā officiali prædicto: specialibus ipsius archiepī & hoīum suorum ac familiæ suæ causis [f] dūtaxat exceptis: & j. Ideoq; di. v. māda. quate. per maiores ecclesiæ Seno. [g] canonicos qui hrē debēt de hmōi consuetudine notitiā pleniorē, sup his solicite ueritatē inquiratis: & nisi uobis constiterit, pfatū archi. uel prædecessores ipsius de pacifica [h] sic obtenta consuetudine iurisdictionē aliquā in ipso monasterio, uel in huiusmodi abbatijs [i] hactenus habuisse, præfatū monasteriū ab eius impetitione penitus absoluatis, ppetuū sup hoc ipsi archi. silentiū imponētes. Si uero de præmissis cōstiterit per eosdē eandem iurisdictionē dūtaxat adiudicantes eidem in monasterio pdicto quā ipsum uel prædecessores suos in monasterio ipso, uel in eisdē abbatijs habuisse cōstiterit, super aliis perpetuum ei silentium imponatis.

TITVLVS XXIIII.

DE OFFICIO archipresbyteri.

Ex concilio Toletano.

DE OFFICIO ARCHIpresbyteri.

Quia post archidiaconū, archipresbyter facit gradum, ideo &c. De materia ista habetur uigesimaquinta distinctione, perlectis. uer. archipresbyter.

Vt arch.

Archipresbyter ciuitatis, ſub eſt archidiacono, & principaliter præeſt presbyteris, & perpetualibus officijs.

CAP. I.

VT archipreſbyter a ſciat ſe ſubeſſe b archidiacono, & eius præceptis ſicut ſui epiſcopi obedire. Et ꝙ ſpecialiter ad eius pertinet miniſterium ſuper omnes presbyteros in ordine presbyterali poſitos, curam agere animarũ, & aſsiduè in eccleſia ſtare, & in epiſcopi ſui abſentia, ad uicem eius miſſarum ſolennia c celebret, & collectã d dicat, aut cui ipſe iiũxerit e

Leo papa.

CAP. II.

MIniſteriũ archipreſbyteri in eo conſtituitur, ut diligenti cura prouideat miniſterium ſacerdotum cardinaliũ, f qui ſolenne debent agere officiũ in communicatione corporis & ſanguinis domini nr̃i Ieſu Chriſti: à ſacroſancto die dominico g incipiendo per omnes horas canonicas indeclinabiliter h perſeuerẽt, ut opus Dei dignè & ſanctè perficiatur ab eo cui cõmittitur. & ĩ. prouideat etiam archipresbyter uitam ſacerdotum cardinalium p̃ceptis ſui obtemperando epiſcopi, ne aliquãdo cedãt, i aut ſcurrilitate k torpeant: l & infrà. Si epiſcopus defuerit (exceptis ijs, quæ prohibita m ſunt) archipresbyter prouideat cuncta quæ in ſacerdotum miniſterio perſici debeant, fontes benedicere, infirmum oleo perungere, pœnitẽtem infirmum (conſulto epiſcopo n) reconciliare, pœnitentiam cunctis o alijs ſacerdotibus iniungere. In præcipuis feſtiuitatibus, aut ipſe celebrationẽ miſſę ſolẽniter impleat, p aut ad ſui iuſsionẽ q cui committit peragat uenerãter.

Idem.

Declarat quid ſit officiũ archipresbyteri ciuitatenſis. Ant. de Butr.

CAP. III.

OFficium archipreſbyteri de urbe, conſtat, quando ibi præſul defuerit, uice eius officiũ inchoare, benedictiones r presbyterales in eccleſia dare, miſſam quando uoluerit cantare, uel cui de ſacerdotibus iuſſerit. Quãdo uerò epiſcopus miſſam canit, debet præcipere ſacerdotibus, ut induãt ſe ueſtimentis ſacris, & qualiter ad miſſam procedant. debet enim præcipere cuſtodi eccleſiæ: ut in ſacrario eucharistia Chriſti ꝓpter infirmos ſ non deſit, debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere ſacerdotibus, ne fortè ſine cõfeſsione t uel cõfirmatione corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti moriantur: cõfeſſiones peccatorũ † eorũ qui à foris ueniunt u recipere cum oĩbus ſacerdotibus & exinde per prouiſionem pontificis, magnã

VT archipresbyter. Hæc prima tria ca. non ſummantur nec diuiduntur propter multiplicitatẽ dictorum. Io. And.

a Vt archipresbyter. Supple ſtatuimus.

b Subeſſe. Sic uidetur, qđ qui maior eſt in ordine, ſub ſit minori. unde ſ. extra. ĩ. de maior. & obed. ſtatuimus. & capi. j. Sed dicas qđ archid. præeſt archipresbyt. quo ad dignitatem, non quo ad ordinẽ. ij. q. vij. puto & capi. quæritur. C. de off. uic. l. j. & ſic nõ cõtradicunt. xxxiij. q. v. eſt ordo naturalis. ſic & in angelis, & in poteſtate, & in ordine differt alter ab altero. lxxxix. di. ad hoc.

c Miſſarum ſolennia. Id eſt, miſſam ſolennem.

d Collectã. Id eſt miſſam matutinalem ſeu ferialẽ. ſi. lxix. diſt. quoniam uidemus.

e Iniunxerit. Sic xxv. diſt. perlectis. ad fi. unde ſumptũ fuit hoc. c. de uerbo ad uerbum.

f MInisteriũ. Cardinaliũ. i. principaliũ. ſi. vij. q. j. paſtoralis. & dicunt cardinales à cardine: quia ſicut in cardine regit oſtiũ ita ꝑ iſtos debet ĩ eccleſia regi officiũ. unde ẽt dicti ſunt cardinales: quia per eos regitur uniuerſalis eccleſia. ſic xxiiij. diſti. presbyteri. & lxxj. diſtin. fraternitatis. ibi exponitur cardinalis, id eſt proprius. & xxj. q. j. relatio.

g A ſacroſancto die dominico id eſt à ueſpere ſabbati, quoniã tũc incipit dies ſecundũ canonicam computationem x ſine quo ad officiũ. ĩ. de ferijs. quoniam. & lxxv. diſt. ꝙ à patribus.

h Indeclinabiliter. i. horis ſtatutis, & iuſto impedimẽto ceſſante. ĩ. de celeb. miſſ. ꝓsbyter. & uerens illã ſententiam maledictus qui negligenter facit opera Dei.

i Cedant. Id eſt, ceſſent, quando officium facere debent.

k Scurrilitate. i. ruſticitate uiuendi, ſicut ſcurra facit.

l Torpeant. Id eſt pigri reperiantur. Io. An.

m Prohibita. De quibus habes lxviij. di. quamuis. ſed ad ea facienda debẽt uicinos epiſcopos inuitare cũ cautela & ſtudio. vij. q. j. pontifices.

n Cõſulto epiſcopo reconciliare. ergo eo inconſulto, non debet, niſi eo abſente maxima neceſsitas cogat. xvj. q. ul. c. ult. & loquitur de ſolẽni pęnitente, qui publicum crimen commiſit, quod uniuerſam commouet urbem, ut ibi dicitur: in quo etiam caſu quilibet ſacerdos poſſet eum recõciliare. ar. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. & etiam laicus de cõſecr. diſ. iiij. ſanctũ eſt baptiſma.

o Cunctis Archipresbyter poſt epiſcopum, curam debet habere animarum in eccleſia cathedrali.

p Solenniter impleat. Abſente epiſcopo.

q Iuſsionem. Sic ſupra capit. proxi. & xxv. diſtinct. perlectis.

r OfficiumBenedictiones. in matutinis quando debẽt legi lectiones.

ſ Infirmos. De cõſe. di. ij. in tribus. contra ubi ſubaudiẽdum eſt, niſi ad opus infirmorum; ut hic, de conſe. diſtinct. ij. presbyter euchariſtiam.

t Sine confeſsione. ſi culpa uel negligẽtia presbyteri moriatur infirmus ſine confeſsione, reus erit animę illius. xxvj. quæſt. vj. capit. ſi presbyter. & c. cognouimus.

u A foris ueniunt, Id eſt, extra ciuitatem: tamen qui

Dominica dies, qñ incipit.

x Adde qualiter accipiatur dies in l. aut facta. §. tempus. & ibi Bart. ff. de pœn. & l. hæc uerba. in fi. ff. de uerb. ſig.

ſ Alias tãta. ibi dicit, qđ nõ debent in craſtinum reſeruari. Io. An.

† Alias, delictorũ.

sint de diœcesi. Et est arg. quod quilibet de episcopatu potest sacramenta recipere in maiori ecclesia: qđ uerum est ar. l. di. in capite ar. contra. de pœ. di. vj. placuit. & infra, de paro. nullus. non cōtradicunt, episcopus non debet recipere parochianum alterius episcopi. hic nullum parochianū alterius recipit: qa omnes possunt recurrere ad archipresbyterum maioris ecclesiæ, ut hic dicit. B.

VT singulæ. Hoc c. loquitur de archipresbytero rurali, pcedēs de archipresbytero ciuitatensi. Ala.

† Alias, prouisionem.

Gloss. seq. ponit quinq; modos quibus dicitur titulus, & remittit.

a Titulos. Titulus appellatur ecclesia. septuagesima distinctiōe, capitulo secūdo, & octuagesima distin. episcopi. & hic etiam dicitur titulus canō. l. distin. si quis diaconus. itē dicitur titulus tractatus. ff. de postula. l. j. argumen. xxvj. quæstion. v. nec mirū. uersic. fin. uersicul. his duobus titulis. Item dicitur actio titulus. C. familiæ erciscundæ. nō est ambiguum. Itē dicitur titulus dignitas. unde Ouidius: Gratulor œchaliā titulis accedere nostris. De hoc dictū est. s. de electio. dudum. ij.

Titulus uariis modis sumitur.

b Renuntiet. Ar. quod solus episcopus sit iudex ordinarius in sua diœcesi. xi. q. j. de persona. xxx. di. nō debere. ar. cōtra. x. q. iij. c. j. & c. null⁹. & ij. q. j. nemo. j. respō.

c Valeat. Quia ipse sufficere omnibus non pōt: & iō p alios hoc facere dēt. arg. cōtra. j. de offi. ord. inter cætera, nec ipsemet eā sibi assumere dēt: qa & ptor se tutorē dare nō pōt. ff. de tut. & cura. præter. sic prælatus à seipso prælaturam accipere non potest. j. de instit. cap. ult. & j. de iure patro. per tuas. & j. de baptis. & eius effect. debitum. quia differētia dēt esse inter dantem & accipientem, ut ibi dicitur.

d Sua onera. Debet enim sua onera partiri cū alijs. j. de præsump. mandata. ubi de hoc.

e Ita archipresbyteri. Istud ita, non notat omnimodam similitudinē: quia aliter præest episcopus, quam archipresbyteri præsint.

f Referant. Præter minora, quæ ipsi archipresbyteri determinare possunt, † cum habeant ordinariam iurisdictionem. j. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum. & j. de consan. & affi. ex literis.

† Alias, ista litera esset sibi contraria secūdum Host. Vnde dicebat Inno. q terminabit minora secūdum ordinationes episcopi. Io. And.

debet illis adhibere curā, ad Christianos quoq; faciēdos & baptizandos infantes: & ad succurrendū, oīa à sacerdotibus per iussionem † illius fiant.

Idem ex syno. Rauennæ habita.

Archipresbiter ruralis presbyterorum & laicorū plebaniæ suæ curam gerit: contrà decretum tamen episcopi nihil ordinare potest.

CAP. IIII.

VT singulæ plebes archipresbyterum habeāt propter assiduā erga populū Dei curā, qui non solùm imperiti uulgi solicitudinem gerant, uerum etiam presbyterorum qui per minores titulos a habitant, uitam iugi circunspectione custodiant, & qua unusquisque industria diuinum opus exerceat, episcopo suo renuntiet: b Nec cōtendat episcopus, non egere plebem archipresbytero, quasi ipse eam gubernare ualeat: c quia & si ualde idoneus sit, decet tamen ut sua onera d patiatur: & sicut ipse matrici ecclesiæ præest, ita archipresbyteri e præsint plebibus, ut in nullo titubet ecclesiastica solicitudo. cuncta tamen referant f ad episcopum, nec aliquid cōtra eius decretū ordinare præsumāt.

TITVLVS XXV.

DE OFFICIO primicerij.

Idem in libro Romani ordinis.

Ponit ea quæ spectant ad officium primicerij. Anto. de But.

CAP. I.

VT primicerius g sciat se esse sub archidiaco. sicut & archipresbyter, & ad eius curā specialiter pertinere ut præsit in docendo diaconis, h uel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positis, ut ipse i disciplinæ & custodiæ insistat, sicut pro animabus eorū, corā Deo rationē est redditurus, & ut ipse diaconibus donet k lectiones quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studiū habeat, ut in quacunque re capacem sensum habuerit: absque ulla uacet negligentia, aut à quo ipse iusserit, instruantur.

TITVLVS XXVI.

DE OFFICIO Sacristæ.

DE OFFICIO primicerij.

Visum est de officio archipresbyteri. Sed quia in choro primicerius est primus, absente archipresbytero: ideo ponit de eo. An. de Butr. Et accipitur hic primicerius & cantore. De officio primicerij, sacristæ, et custodis, et quid ad quodlibet spectet, uel ad officiū cuiusque ordinis, tractatur xxi. distinct. cleros. xxv. di. perlectis. nonagesimaquarta di. per totū. suprà, in titu. de offic. archidiaco. uersic. quod sit officium cuiuslibet. & seq. & supra in prox. tit.

g VT primicerius. Supple, statuimus.

† Alias, det.

Glos. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.

h Diaconis. s. de offi. archi. officiū. cōtra c. ista loquūtur secundū diuersas cōsuetudines diuersarum ecclesiarū: uel primicerius hoc facit ad mādatū archidiacōi, uel tanq̄ uicarius eius & ita platus q subest episcopo, pōt alij demādare uices suas: & merito quia ordinarij iudices sunt. Laur.

i Vt ipse. Scilicet archidiaconus: uel ipse, scilicet primicerius, quod est melius.

k Donet lectiones. Sed hoc uī pertinere ad officiū archidiaconi. s. de offi. archid. officiū. Diuersa consuetudo diuersarū ecclesiarū impedit contradictionē, quæ circa huiusmodi officia consideratur potius. a Ber.

a Tex. est in l. si ex plagijs. §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil.

DE OFFICIO SACRISTAE.

Viso de officio primicerij, uidendū erit de officio sacri

sacristæ, id est, thesaurarij.

De hac materia habetur xxv. distin. per lectis, in fine, Anto. de butri.

a V T sciat. supple statuimus.
b Vasorum. Secundo post archiad. & sic non est contra, supra de offic. archid. ea quæ.
c Luminaria. lampadum: ut differat ab eo quòd sequit̃.
d Siue in cera. q̃a in his illuminatur ecclesia, & secũdũ hoc ẽt uidet̃ ptinere ad officium custodis. ĩfra tit. proxi. & c. proxi. sed hoc referas ad diuersam consuetudinẽ. ut sæpius dictum est. Io.

Ex concilio Toletano.
CAP. I.

T sciat a se sacrista subiectũ archi. & ad eius curã pertinere custodiã sacrorũ uasorũ b, uestimentorũ ecclesiasticorũ, seu totius thesauri ecclesiastici necnon quæ ad luminaria c pertinẽt, siue in cera d siue in oleo.

DE OFFICIO custodis.

Quia custos est quasi minister sacristæ, ideo subsequẽter ponitur de eo. Ant. de butr.

TITVLVS XXVII.
DE OFFICIO custodis.
Ex libro Romani ordinis.

Ponit quæ spectant ad officium custodis, hoc dicit.

CAP. I.

Vstos ecclesiæ cui ea quę ecclesiæ competunt, custodienda cõmittunt̃, oportet ut sui archidiaconi iussioni in cũctis obediat: in canonicis horis signa tintinabulorũ e pulsando ipso archi. iubente ab eo pulsent̃, pallia uel linteamina altaris, seu cuncta utẽsilia f ecclesiæ indesinẽter custodiat. Lãpadas & laternas in accẽdendo seu extinguendo peruigil existat: ne aut supra modum g lucendo oleũ deperea t, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia: sed oĩa cũ discretione h agant̃, quæ noscit̃ oĩum uirtutũ esse mr̃. Si uero is minus idoneus i ad hoc peragẽdum extiterit, ab archid. coerceatur ut se emendet k. Si aũt indomitus pmanserit, archid. epõ denuntiãdo l prouideat ut indecente eiecto, aptus domui Dei constituatur minister, ut omnia in laudem domini fiant.

e C Vstos. Tintinabulorum. supra de elec. in causis. & infra. c. prox. & j. distin. ius militare.
f Vtensilia. supra. de offi. archi. ea q̃ contra. sol. supple sub archid. & sacrista diuersa est consuetudo.

Gloss. seq. argu. alleg. vi. iura ponẽs tres uersus.

g Modum. Sic xxiiii. q. i. manet. argu. ꝙ ita excedit̃ modus in eo ꝙ est amplius, sicut ĩ eo quod est minus. lj. di. qui in aliquo xlv. di. disciplina. xlj. dist. quisquis. & ff. de pœni. respiciendum. C. de custo. reo. si quis. in fi. & infra, de ui. & honest. cleri. clericus. & sic media uia tenenda est. unde uersus. Cũ media semper gaudebã ludere forma. Maior. n. mediis, gratia rebus inest. Et illud: Inter utrunq; uola: medio tutissimus ibis.

Media uia est eligenda.

h Cum discretione. Discretio enim mater est omnium uirtutum. j. q. v. præsentium.
i Minus idoneus. Sic ergo remouet̃ ab officio suo minus idoneus, sic magister minus idoneus remoueatur qui primum moribus, deinde scientia & facundia alios præcellere debet. C. de profes. & medi. l. ii. li. x. & iudex & prælatus remouentur propter negligentiam. supra de officio archid. ea quæ.
k Emendet. Argu. ꝙ p̃ denuntiationẽ offensa proxima ueniã meretur. xxxv. di. eps. C. de epis. audiẽ. nemo. & sic quodlibet peccatum non inducit depositionẽ. v. quæstio iiij. in loco.
l Denuntiando. arg. ꝙ per denuntiationem quis remouẽdus sit q ar. ii. qõ. vii. quapropter. infra de iure iu. querelã. j. de fideiu. puenit, s; nõ loquunt̃ in denuntiatione. & argu. ad hoc. xxiij. q. iij. ecce. uer. uñcũq;.

q Quod nõ credo, nisi conueniatur criminaliter uel per inquisitionem. j. de simo. licet secundũ Vin.

Ex concilio Toletano.
CAP. II.

C Vstos solicitus debet esse, de omni ornamẽto ecclesiæ, & luminariis siue incenso: necnon & panem & uinum omni tempore præparatum ad missam habere debet, & per singulas horas canonicas signum ex consensu archi. sonare, & omnes oblationes seu eleemosynas seu decimas (cum eiusdem tamen consensu absente m episcopo) inter fratres diuidat. In his tribus n ecclesiæ columnis (ut sancta sanxit synodus) consistere debet alma mater ecclesia: ut ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & sanctiores o esse uiderint: ut nulla negligentia in sancta Dei ecclesia uideatur, hi tres, archidiaconus, archipresbyter, custos, simul iuncti uno animo prouide peragant & perfecte: & non sit inuidia, neque zelus p inter illos

m C Vstos. Absente episcopo. Arg. ꝙ res canonicorum per epm dispensari debẽt. xii. q. ii. ulterañç. & p ipsum debet constitui œconomus. C. de epis. & cler. oẽs. § hoc nihilominus. & ix. quæst. iii. cum simus.
n His tribus. Quæ enumerantur inferius archidiaconus archipresbyter. & custos.

Gloss. seq. no. alleg. vi. iura. ad contra. alleg. vij. & sol.

o Sanctiores. Et ita uidetur ꝙ semper melior & iustior sit eligẽdus. viii. q. i. licet. & c. si ergo. lxiii. di. metropolitão. & xxv. dist. c. unum oratorium. §. nunc autẽ. i. q. i. u'lissimus. in auth. de monachis. §. ordinatiõe. col. i. ar. contra. xvi. q. vij monasteriũ. & s̃. de elec. cũ nobis olim. & s̃. de renũ. nisi cũ pridẽ. §. pro defectu. & j. de prę. c. pe. lxi. di. cathinensis. & lxxxv. di. Florentinũ. ar. ff. de le. ii. cum pater. §. rogo. Sol. melior iustior & sanctior debet eligi: tamen si alius eligatur, licet non sit melior: sufficit ꝙ sit sufficiens: quia conueniens scientia sufficit in prælato. s̃. de renũ. nisi cum pridẽ. §. pro defectu. & s̃. de elec. cũ nobis olim.
p Neque zelus. i. odium: quia est & bonus zelus & malus

malus zelus: de malo hic intelligitur: sicut est bonus dolus, & malus dolus. ff. de dolo. l. j. §. non fuit.

Dolus est duplex.

DE OFFICIO VICARII.

Viso de ijs qui seruiunt ecclesiæ nomine proprio, uidendum est de ijs qui seruiunt nomine alieno, ideo etc. Et communiter in isto titu. tractatur de uicario, qui seruit in diuinis: quãuis in c. pe. tractetur de uicario iurisdictionis. Et de hoc secundo in sexto, & de primo, titu. in clemen.

De hac materia tractatur. xvi. qõ. vij. in noua xciij. di. c. fi. xciiij. di. c. i.

TITVLVS XXVIII.

DE OFFICIO VICARII.

Alexand. iij. episcopo Noruiceñ. & G. archidiacono.

Vicarius si beneficium curatum postea sit adeptus, uicaria priuabitur.

CAP. I.

AD audientiã nostram peruenit, ꝙ G. p̃sbyter monachos de Ramesi a petendo uicariã ecclesiæ de Burnel. a qua xx. annis retrocessit, in diuersis [a] postea ecclesijs personatũ adeptus, fatigare præsumit. Quia igitur, non est canonicum ut qui curam animarum in diuersis habet ecclesijs, uicarius in alienis existat: mandamus (si est ita) prædictum presbyterum a petitione supradictæ uicariæ desistere compellatis.

Idem Elieñ. episcopo.

Plures uicarias quis habere non potest.

CAP. II.

PRouideas attentius, ne in episcopatu tuo patiaris aliquem plures [b] uicarias hr̃e: Quia cũ uicarij teneant p̃sonis & ecclesijs deseruire, alienum est ab ordine iuris, ut uicariã quis hẽat præter unã.

Idem Vintoñ. episcopo.

Perpetuus uicarius per episcopum institutus, per rectorem remoueri uel portione sua fraudari non potest.

CAP. III.

AD hæc si persona alicuius ecclesiæ, uicario quem in eadem ecclesia instituit, de assensu & authoritate diœcesani episcopi [c] certã assignauerit portionẽ: is qui p̃sona illa defuncta in personatũ illius substituitur, nõ põt eundẽ ab ecclesia remouere [d]: uel assignatam sibi minuere [e] portionẽ, Nisi aliquid committat, propter ꝙ per iudicem in uicaria sit, uel beneficio cõdemnandus.

Idem Noruiceñ. episcopo.

Vicarius non potest substituere uicarium.

CAP. IIII.

CLericos in presbyteratu uel in alijs inferioribus ordinibus constitutos in uicarijs ecclesiarũ, quas adepti sunt, alios sibi substituere nõ permittas, cũ id satis sit absonum & absurdum.

Inno. iij. abbati sc̃ti Euge. & plebano sc̃ti Petri.

AD audientiam. Pria narrat factũ. secunda prouidet: ibi: quia igitur. Ant. de Butr.

[a] In diuersis. Qd' esse non debuit: cum pluribus seruire non possit: quia dũ ad utrunq; festinat, neutrum bene peragit. xvj. q. j. presbyteros. & C. de asses. nemo. & eo ipso ꝙ permisit se intitulari in secunda, uel postquã trãslatus est ad eã: perdit ius qd' habuit in uicaria. j. de conces. præben. literas. xxj. q. ij. si quis iam trãslatus. & qui beneficiatus est in una ecclesia, nõ est idoneus ad aliã. j. de præb. super iordinata. imo nõ solũ uicariũ petere non poterat, sed utrunq; beneficium perdere debet, si utrunque retinere cõtendit secundũ moderna iura. j. de præben. de multa. qui n. habet uicariã perpetuam, beneficiatus [f] intelligitur s̃. de rescrip. postulasti. & qui curã animarum uel prelationẽ & consimilem recipit, prima ipso iure uacat. j. de præben. de multa & idem [g] est si quis habet perpetuam uicariam sicut si haberet ecclesiam intitulatam. j. eod. cap. ult. & s̃. de fil. præsby. constitutus.

Vicaria perpetua est beneficium.

[f] Beneficiatus. Oldra. q. ccxxxij. i fi. uide Ant. But. cõsil. iij.

[g] Idẽ seq. An. Butr. hic.

Ecclesiæ deseruire per uicariũ an sit licitum.

PRouideas. Primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem. ibi, quia Ant. de Butri.

[b] Plures. Ex eo ꝙ dicit plures, uidet quod possit habere unam uicariam, sed hoc uidetur falsum: quia qui libet in propria persona & non per uicariũ debet in ecclesia deseruire. j. de cle. nõ resi. quia nõ nulli. & c. seq. & s̃. de ele. cũ in cunctis. & melius in iure nouo j. de pręben. extipandæ. §. qui uero. Et hoc est uerum nisi in casibus qui ponunt in dicta d. s. re. extirpãdæ. §. qui uero. s. cũ parochialis ecclesia sit annexa dignitati uel præbẽdæ maioris ecclesiæ: ut ibi. alias hodie uicarij cõstitui non possunt, & talis uicarius debet esse sacerdos, cũ habeat curã aĩarum. j. e c. ul. & debet esse p̃petuus, ut in prædicto. §. qui uero. & canonice institutus cũ certa portione per episcopum. infra, capit. proxi.

AD hæc. Primo ponit duplex dictum. Secundo excipit licet improprie: ibi.

[c] Episcopi. Quidam [h] supplent, & patroni si nõ sit collegiata ecclesia quia patroni cõsensus desiderat, ubicũq; ius perpetuũ percipiẽdi aliquid confertur alicui. arg. xvj. q. vij. decernimus. & q. v. si quis ep̃orum. C. de autho. præst. l. ult. & lxiij. dist. principali. hoc nõ credo, ꝙ consensus patroni sit requirendus, cũ patronus tantummodo debeat præsentare uacante ecclesia, ut dicũt iura prædicta, sed ecclesia nõ intelligit uacare in institutione uicarij. & hoc uidetur hic innui.

[h] Ala. & Inno. qui dicunt ꝙ si non interuenit cõsensus patroni, p̃uisio nõ durat post morté p̃sonæ remittit de fi. p̃sbyte. proposuit Ioan. An.

[d] Remouere. Ergo habet ius in re, uerũ est, ꝙ habet ius uicariæ, sed nõ dicitur habere ecclesiam quo ad titulum, solus enim prælatus habet eã intitulatam: tamen expelli non potest, acsi haberet eam intitulatã sine iusta causa, & tunc per iudicem & non per prælatum ipsius ecclesiæ, ut hic in fin. dicit.

[e] Minuere. Cum sit perpetuo cõstituta. argu. infra. de censi. prohibemus.

Glossa sequens ponit duas lecturas. circa secundam opponit, & soluit.

CLericos. Sic pone casum. Prælati ecclesiarum in quibus habent curam animarum uel aliã dignitatem in propria persona deseruire debẽt ecclesiæ, & non

non substituere sibi uicarios:quia hoc est cōtra rationem.& iste casus probatur.ꝫ.de præben. extirpandæ. §.qui uero.& sic ordinabis literā.Non permittas clericos i.prælatos in presbyteratu , uel alios in inferioribus ordinibus cōstitutos substituere alios ī uicarijs ecclesiarū , quas.s. ecclesiasadepti sūt tanquam plati . & quod ita accipiat hoc nomen clericos,probatur . ap. pellatione. n.clericorum omnes superiores cōtinent. ī auth.de san. epis. §. ꝑsbyteros . col. ix.& vj.q.j. de persona. secundū aliū casum qui poni cō sueuit:expone clericos . i. uicarios substitutos alios . s.uicarios.in uicariis quas adepti sunt.q. d. uicarius non potest aliū uicarium sibi constituere.sediste casus nō est bonus: quia per hoc innuitur quod licitū sit constituere uicarium. quod nō est uerū , ut dictum est secūdum ius nouum.nisi tu uelis restrīgere hāc decre. ad casum illius.§. q uero.sed in nullo casu licet uicario alium sibi uicarium substituere.

T Va nobis.Ponit dictum,& ipsius rationem : ibi, quoniam.quam fortificat ibi,præsertim. Ex quibus infert ibi,mandamus. An. de Bu.

Vicarius papæ in urbe iurisdictionem habet,nō extra urbē.

CAP. V.

TVa nobis: & infra. Nos igitur uicarij , literas æstimantes per surreptionem obtentas: Quoniam iurisdictio uicarij a quem Ro.pon. in urbe reliquit , non extenditur b extra illam,nisi ei specialiter sit concessum: Præsertim cùm ipse moratur in sua prouincia speciali, uidelicet inter Capuanā ꝓuinciam & Pisanam: Mandamus quatenus,quicquid occasiōe literarū illarū actū ē i irritū c reuocetis.

Hono. iij. Vigor. episcopo.

Compelluntur uicarij ordinarij, ecclesiis deseruire per subtractionem prouentuum & uicariarum.

CAP. VI.

EX parte tua fuit propositum coram nobis: & infra. Mandamus quatenus perpetuos d uicarios, ut in ecclesijs in quibus uicarias obtinēt resideāt, & se in presbyteros(ut eorū cura exigit) faciant promoueri, subtractionem e prouentuum uel ipsarum uicariarum compellas.

TITVLVS XXIX.

DE OFFICIO & potestate iudicis delegati.

Alex.iij.Londoñ.episcopo.

Delegatus papæ potestatem habet non solum in partes, sed

CASVS. *clerici cuiusdam plebis episcopi Vulterani iurauerunt sibi eligere prælatum ad uoluntatem laicorum & sic elegerunt sibi prælatum, & electionem suam episcopo præsentauerunt . episcopus cassauit illā electionem & excōmunicauit laicos illos, qui clericos compulerant, & ipsos etiā clericos pro isto & alijs excessibus excōmunicauit , & impetrauit literas ad archiepiscopum Pisanum & suos coniudices , ut eos tanquam excōmunicatos faceret euitari usque ad debitā satisfactionem . post hoc pars aduersa literas impetrauit ab episcopo Portuen.uicario domini papæ ad episcopum Lucanū & suos coniudices qui authoritate illarū laicos & clericos absoluerunt , excommunicantes episcopū Vulteranum episcopus Vulteranus significauit hoc totū domino papæ , prius tamen ex abundanti appellauit , licet sententia illa non teneret . super hoc scribit pa.iudicibus dicens literas uicarij per surreptionē obtentas:quia iurisdictio uicarij quē Ro. pon. reliquit in urbe,non extenditur extra urbē, nisi ei specialiter sit concessum : præcipue cùm ipse moratur in sua prouincia speciali , uidelicet inter Capuanā prouinciā & Pisanā . Vnde mādat quatenus quicquid occasione illarū literarū factū est,denuntietur irritū & inane .*

a Vicarij . Vicarius potest quæ pertinent ad iurisdictionem illius cuius uices gerit.ff. de offi.eius qui uices alt.ge.l.j.xciij.dist.c.ult.& xciij.dist.c.j. quædam tamen sunt quæ sine speciali mandato attentare non debet.ꝫ.de offi.lega. quod translationem .

b Non ostenditur . Nisi forte intra centesimū miliare 1 ad instar pręfecti urbis.ff. de offi. ꝑfe.urb.l.j.§.j.ī initio.& ff.de offi. ꝓcō.si ī aliā. §.ul.

c Irritum.Not.ꝙ factū est per surreptionē nō ualet tā quā à non suo iudice.xj.q.j.c. pen.& C.si.à nō cōpe.iu. l. ul. & retractari pōt altera parte absēte. ꝫ. de re iu. cū olim. & ꝓcipue decr.ista.hæ em literæ nullā cōferebant iurisdictionē: qa iurisdictio uicarij nō extēdit extra urbē: ut hic dicit:ergo si cōcedat lras extra eft nulla iurisdictio. ff. de iur. om.iu l.ul.C.q ꝓ sua iurisd.l.una. & ita quicq̄d factū est hic p lras uicarij,ipso iure 2 nō tenuit.De hac mā dictū ē.ꝫ.de rescri. ad audientiam . ij.

EX parte. In prima facti deci sa narratio .In scđa ibi,mādamus.mādatū.An.de Bu.

d Perpetuos uicarios. Perpetuus uicarius dicitur , q canonice à persona ecclesiæ & authoritate epi est institutus,& certā debet ꝑcipere portionē. ꝫ.eo.tit. ad hæc.& ꝫ.de pben.extirpādæ.§.qui uero. nec pōt quis habere plures uicarias , cū habeat curā animarū tanquā uicarius,& debet residere in loco, ut hic dicit, sicut nec quis pōt habere plures ecclesias ꝫ.de cler.nō resi.qa nōnulli.& capi.seq.& ꝫ.de præb.de multa. In qbus casibus possit quis cōstituere uicariū. dr in pdicta decr.extirpādę.§.quiuero.Beneficia.n.ecclesiarū propter officia diuina constituta fuerunt . 3 xij.q. ij.concessio.xvj.q.j.generaliter.& j.q.ij.c.ult. arg.C. de mili.testamen.l.pe.& xxj.q.iij.c Cyprianus.

e Per subtractionē . Et sic et cōpellunt alij clerici qñ necessitas uel utilitas ut ordinent expościt.ꝫ.de æta. & quali.quæris.nec hēt locū distinctio quæ consueuit notari.lxxxiiij.di.in prin. maxime ubi quis recipit beneficiū animarū curam habens annexā ibi indistincte debet ꝓmoueri,uel priuari illo officio.ꝫ de elec.cum in cunctis.& ꝫ.de æta.& qua.ca.j.& lx.di. per totum.

DE OFFICIO ET POTESTA. &c.

Visum est supra, de ijs qui gerūt uices alienas in diuinis officijs,& in iurisdictione uoluntaria:restabat uidere de ijs,qui gerunt uices alienas in iudicijs & in iurisdictione cōtetiosa. Verū quia delegatus papæ est maior quolibet ordinario,infra.e.tit.sane ij. & de offi.le. studuisti , ideo ponitur hic titulus ante titulos sequētes secundū Ioan. And. De cuius materia non habetur ita specifice in decretis , sed in aliquibus capitu. & præcipue in cap. quia sunt.xxviij.disti & reperitur. in vi. & in cle. Bene.capra. Habetur ēt.xxviij di.quia sunt

1 Militare.idē An. Butr. hic Bald. in rub.de offi. delega. in fin.

2 Iure qa surgit uitiū a causa funditus annullāte . Ant. But. hic.

Vicarius perpetuus quis dicatur.

3 Vnde,secundum Apostolū. 2.ad Thes. 3. Qui nō laborat , non manducet.

lxxiij.dist.quorundam.xciij.di.cap.i.& ij.xxv.q.ij. igitur.

Via quæsitum. Cōmunis diuisio ponitur in hac decre. Secūda ibi, sic tibi. Ab. Sic.

a Compellunt. Vnde iactura causę affici debēt, qui patrociniū potentiorū aduocāt. C. ne liceat potē. l. j. & infra de ali. iudi. mu. cau. fac. ij. & iudex propter prohibitionem illorū, non dimittat suam iustitiā exercere. J. de iudi. decernimus. in fi. arg. xj. q. iij. quatuor cap. in iustum. & C. quod metus caus. l. ul.

Glos. seq. alleg. duas concordātias & duo contraria, & soluit distinguēdo quadruplicem consensum.

b Pari pœna. Sic patet, quod facientes & cōsentientes pari pœna cōstringuntur. sic. ij. q. j. notum. lxxxvj. dis. facientes argu. cōtra quod magis puniuntur consentiētes quam agentes. xxiiij. q. iij. qui aliorum. & xj. q. iij. qui consentiat. Ad hoc not. quod quadruplex est cōsensus. s. negligentiæ consilij: cooperatiōis. & authoritatis, seu defensionis. In primo casu. s. negligentiæ minus peccat consentiens quam faciens, nisi forte negligentia nimis crassa fuerit, ut in prælato, ut j. qō. j. quicquid inuisibilis. & lxxxiii. di. consentire. & c. nihil. In secundo casu. s. consilii, minus punitur, plus tamen quam negligens. lxxxvi. di. tanta. In tertio casu cooperationis, æqualiter peccant facientes & consentientes & secundum hoc intelliguntur oēs authoritates quæ dicunt quod æqualiter puniuntur. In quarto casu authoritatis siue defensionis, magis peccat consentiens defendendo & authoritatem præstando quam faciens: & magis puniēdus est. xxiiij. q. ii. qui aliorum. & xi. q. iii. qui consentit. Vnde uersus Consensus spernit, suadet, iuuat, atq; tuetur. Hic minus, hicq; minus luit, hic æqualiter, hic plus. Consentis operans, defendens non reprehendens.

† Idē ubicunque surgit dubium probabile super potioritate literarū, nō decidibile per legatos uel arbitros. Pan.

1 Cōcor. §. oportet cū gl. iurisdictione & ibi Bal. in authē. de defē. ciui. colla. ij. & Bar. in l. j. §. cū igit. ff. de ui. & ui arma.

c Impedire. Vide qualiter iurisdictio extenditur ad illos de quibus in rescripto mentio nō habetur, 1 si excommunicatio extenditur ad illos in quo lata non fuit. infra, de sent. excom. nuper. & c. si concubinæ, & hoc contingit, quia impedit ipsam iurisdictionem & iudex omnia potest quæ ad ipsam iurisdictionem pertinent, & sine quibus causa expediri non potest. infra eodem. præterea. & capi. significasti. & c. prudentiam. in fin. & ca. suspicionis. i. respon. & infra, de testi. tam literis.

etiam in alios qui suam iurisdictionem impediunt.

CAP. I.

Via quæsitū est quid faciendū sit de potestatibus, quæ cū præcipimus alicui iustitiā exhiberi, minis ac terrorib⁹ conquerētes silere cōpellunt a, & sic mandatū nostrū eluditur: sic tibi respōdemus, ꝙ sicut agentes & cōsentientes pari pœna b (scripturæ testimonio) puniuntur: sic tā eos qui trahūtur in causam, quā principales eorum fautores (si eos manifestè cognoueris iustitiam impedire c) districtione ecclesiastica poteris coërcere.

Idem Bonon. episcopo.

Cùm diuersæ literæ sub eadē data et forma cōtraria impetrātur & præsentantur à diuersis ad eosdem iudices, supersedetur utrisq; donec cōsulatur papa. †

S Ane si à nobis.

Gloss. seq. signat contrarium & solu. dupliciter, & secundam reprobat.

d Priorū literarū. Cōtra supra de rescri. cæterum. ubi ualent primæ literæ, si secundę non faciāt mētionē de primis. Sed illud intellige, quādo ad diuersos iudices primæ & secundæ literæ impetrantur, hic quando ad eosdē iudices primę & secūdæ lrę īpetrāt & forma diuersa ē unde uī dicere, ꝙ supersedere debēt donec consulāt superiorem qualiter debeāt se habere ī causa ipsa, secundū quas literas procedant, ne pro tali uarietate negotiū ex toto impediatur, si uellent sequi utrāque formā sed secūdū hoc uideī negotiū impediri. nō impeditur 2 finaliter, sed ad tempus, uel quousq; papa rescribat sup illo. S; hodie nō uī hīc locum, ꝙ hic dicit qa ꝓcedere debēt: ꝑ formā primo sibi datā, ex quo secundæ literæ nō faciūt mentionem de primis infra, de ap. ut debitus. & supra de rescrip. c. capitulū sanctæ crucis. & qa tacita ueritate impetratæ sunt, cum non fecerint mentionem de prima forma. Alii uolunt intelligere hoc. c. ut concordet cum illo, cæterū. & dicunt quòd procedēdum est per primas, & supersedere debent executioni secundarum donec consulant papam super pœna imponenda illi impetranti tacita ueritate, s; hæc litera utrarūq; cōtradicit eis, & est prius dictū uerius per decre. ut debitus. sed super expensis potest puniri. supra de rescrip. cæterum in fi. De hac materia dixi. supra de rescrip. c. i.

† Quoad hoc ut possit cogere subdelegatū. c. pastoralis. J. e. alias libere potest. Pan. Phi. dec.

2 Secundum Lau. & Vincē. Io. And.

CAP. II.

S Anè si a nobis super aliqua cā literæ impetrātur, & alię postea (nō facta mētione priorū literarū d) literæ opponunī si iudicibus īnotuerit e donec Romanū pō. consulāt, & suā exinde cognoscant plenius uolūtatē, executioni supsedeāt utrarūq;: Ne pro uarietate literarū, causarū fines ualeāt impediri.

Idem episcopo Lōdeñ.

Delegatus papæ impeditus † *subdelegare, potest causam cōmittere quæ sine ipso commodè terminari potest.*

CAP. III.

S I pro debilitate f uel pro qualibet alia g graui causa uel necessitate tractandis causis quæ tibi à se. apo. committuntur, interesse non poteris, liberū h tibi sit personis discretis i & idoneis uices tuas committere. Ita tamē, quòd si res tanti est,

e Innotuerit. Scilicet quod non reuocent primas.

S I pro debilitate. Diuiditur in tres partes. Primo ponit dictum. Secundo ibi, ita tamen. ipsius determinationem. Tertio generalem exceptionem: ibi, nisi forte. Abb. Sic.

f Pro debilitate. Id est infirmitate.

g Alia. Vt si oporteat eum ire ad regem.

h Liberum. Etiam partibus inuitis, cum potestas sit talis à lege concessa. C. de iudi. à iudice, & infra eodem. quoniam apostolica. nisi in casu eiusdem decre. §. is autem. & infra eodem. pastoralis in principio. & compellere etiam potest renuentem, nisi maliciose exonera·e se uellet, ut ibi dicit. & sic semper iusta causa debet subesse quando causam committit: ut hic habes.

i Personis discretis. Infra, de consanguini. & affinitate. ex literis. & infra, de præb. super inordinata.

Te

cōsulere te [a] debeāt: nisi fortè causæ [b] ita graues [c] sint, quòd sine præsentia tua non posſint commodè terminari.

Idē V. Carnoteñ. electo.

Si causa committitur intra certum diem decidēda: nisi partes prorogent, per lapsum diei expirat iurisdictio.

CAP. IIII.

De causis quæ intra certū [d] terminū † decidēdæ cōmittunt̄, hoc tuā uolumus cognitionē tenere: ꝙ nisi dies † p̄fixus de communi consensu partium [e] prorogetur, † eo transacto [g] mandatum expirat.

Vbi certa pœna per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrariam. h.d.

Illis etiam qui pro causis tibi commisſis ad citationem tuā uenire, [h] aut tuo sup̱ his parere iudicio neglexerint: si tale fuerit negotiū, ꝙ certa [i] exinde pœna in canonibus exprimat̄ eādem insligas, [k] alioq̱ ipsos ꝓ delicti qualitate & cāæ secūdū tuū arbitriū [l] punire ꝓcures.

Idem archiepiscopo Senoneñ.

Per simplicem commisſionē causæ pōt delegatus citare, contumacē punire, et reliqua facere quæ spectant ad causam.

CAP. V.

PRæterea super hoc, quòd nos cōsulere uoluisti, utrum liceat iudici delegato nō ordinario [m] cogere cōtumacem ut ueniat, aut damnare, si non uenerit? Hoc tibi authoritate præsentium innotescat, quòd postquàm ei causa licet simpliciter [n] delegatur, satis pōt nostra au-

[a] Te consulere. Tanquam uirum discretum: & non tanquam iudicem: si uices suas in totum commisit. j. eo. super quæstionum. §. porro. [†] alias si cum eo postea uellet iudicare, non ualeret. j. e. cum super. [b] Causæ ita graues. Puta inquisitio excesſuum, prouisio ecclesiæ. arg. j. e. quoniam apostolica. § ij. secūdum formam illius. §. alioqui bene posset cōmittere magis perito.

[c] Graues. Sic etiā grauia negotia debet quis per se tractare, & nō per ꝓcuratorē. C. de ꝓcura. l. ulti. nec tamē potest cogi cōstituere procuratorem. infra, de proc. querelam.

DE causis. Diuidit in duas ꝑtes principales, sicut sunt duo dicta. primū ut in titu. secundum uero hoc intendit: Vbi certa pœna per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrariā. Secūda ibi, illis etiam.

Glos. seq. primo dicit quādo currat. secundo quærit. argu. pro & contra: & soluit.

[d] Certū terminū. tempus id currit postq̄ literæ iudicibus præsentant̄. j. de appell. super eo. ii. Quid si intra. xx. dies causa cōmittatur terminā da. [2] nunq̱d induciæ. xx. dierū dandæ sunt. ij. q. iij. offeratur? Videtur q̄d sic: quia beneficiū iuris nemini est auferēdū. xviij. dis. de his. in fi. ff. de re iud. l. iiij. §. si quis ex testamēto. & restitutio quæ intra quadrienniū determinari dēt, reo dilationē petente prorogat̄ ultra quadrienniū. & tunc prodest tam reo quā actori C. de temp. in integ. resti. petendæ. sed contradicit in fi. quia tempus prorogari nō pōt nisi consensu partium Sol. propter temporis angustiam puto arctādas [3] inducias, & non ampliandas interdum. n. licet iudici arctare tēpus à lege statutum. ff. de re iu. l. ij. & j. de re iu. quod ad consultationem nam & causa criminalis intra biennium terminanda est. C. de iudi. properandū in p̄in. & C. ut intra certum temp. crimi. q. ter. l. ulti. quandoq; tamen intra quinquaginta dies. C. ut omnes tam ciui. quam mi. iudi. l. j. Lau.

Glos. seq. alleg. ij. iura. & vi. alleg. in contrarium soluit distinguendo.

[e] Consensu partiū Ar. ꝙ de consensu partiū solēnitates iuris posſunt remitti. arg. j. de rest. spo. licet & ff. d̄ fer. l. j. ar. j. d̄ fer. c. ult. & iij. q. v. accusatoribꝰ. xxiij. di. quorundam. C. de li. cā, nec si uolens. C. de arb. authen. decernimus. C. de iur. cal. l. ul. §. sed quia. Sol. illæ solennitates iuris, quæ sunt introductæ in fauorem partium, posſunt committi de cōsensu partiū: ut ff. de fer. l. j. & j. de test. tuis. & j. de rest. spo. l3. sed illis solēnitatibus q̄ sunt introductæ propter reuerentiā dierum, partes renuntiare non posſunt. j. de fer. ca. ult. & illis quæ pro communi utilitate sunt publica, ut in præalleg. §. sed q̄a & cæteris quę sunt de substantia iudiciorum, ut est libelli oblatio, & litis contestatio, & quod sententia feratur in scriptis.

[f] Prorogetur. Et ita patet, quod iurisdictio quæ certo tēpore finitur, potest ꝓrogari [4] ad maius tempus. De prorogatione iurisdictionis dicet̄. j. e. P. & G. Et si compromisſum fiat ad certum tempus, finitur compromisſum, nisi de cōsensu partiū prorogetur. ff. de arbi. diem proferre.

[g] Eo trāsacto. posset quæri in c. isto Pone q̄d iudex ultima die iurisdictionis suæ tulit sentētiā, quis mandabit ipsam executioni, nunq̱d idē ipse iudex? Dico quod sic: q̄m potestas cognoscendi expirauit: non potestas exequendi. ar. j. e. ex literis. Ber.

[h] Venire. Dum tñ citatio teneat. alias nō tenet̄ de electi. bonæ memoriæ. & j. de fer. c. ult. Ber.

[i] Certa sic ē in usurarijs. j. de usur. q̄a in omnibus. & si illi perseuerauerint, excommunicentur. j. de usur. præterea. sed certa pœna statuta est: quia si est contumax, si talis est res debet mitti in posſesſionem causa rei seruandæ. si non est talis. excommunicetur. j. ut lit. non conte. tuæ. & c. quoniam. Quid si diuersę sunt pœnæ? Minor imponatur. de pœ. di. j. pœnæ. l. di. si quis uoluntate. & c. si qua fœmina. uel locus erit gratificationi. j. de iu. pa. cum autem aduocatus. uel illa quæ magis timetur. ut in c. quoniam frequenter. in fi.

Gl seq. distinguit inter delegatum, & ordinariū.

[k] Eandem insligas. Cum sis delegatus: quo casu dispēsare non potes, sed iure communi procedere: cum fines mandati exacta diligentia sint seruandi. s̄. de rescrip. cum dilecta. secus in ordinario qui dispensare potest. infra, de iudi. at si clerici.

[l] Arbitriū. Ar. ff. de iure deli. l. j. §. j. qualitate delicti, & causæ & personæ inspecta. j. de homi. sicut dignum.

PRæterea. Ponit casum, ipsius r̄nsionē, & r̄nsionis rōnem. Secunda ibi, hoc tibi. Tertia ibi, q̄a Abb.

[m] Non ordinario. Vt puta alicui scholari.

[n] Similiter. Sine aliqua forma expresſa: quia si certa forma esset data, illa esset seruanda supra, de rescrip. cum dilecta. sed cum simpliciter mandat, quod iustū fuerit exequaris. supra de fil. presbyt. c. pe. tunc habet locum quod hic dicitur quod omnia potest sine quibus causa expediri non potest. j. e. prudentiam. in fin. & ca. suspicionis. Et sic est arg. quod uerbum simpliciter positum, generaliter intelligitur. xix. di. si Romanorum. & infra de priuil. quia circa.

Coer-

[1] Cōcor. l. nō ualet cum no. ꝑ Bar. C. ad legē Flau. de plag. & de offi. de lega. sup quęstionū cū gl. simpliciter. libro sexto.

† Alias, tempus.

† Alias, sequit̄ ab apostolico.

[2] Nunq̱d tūc per tēporis breuitatē procedi posſit die feriato no. xv. q. iiij. placita & in Spe. de fer. §. ij. uers. pe. & nūq̱d reū quem ꝑꝑ contumaciam excommunicauit, uenientē post termini posſit absoluere dicam post Hosti. de re iud. q̄d ad consultationē super uersi. ꝓrogari. Io. An.

[3] Arctandas. intellige moderate & late. Pan. cap. super eod. ij. j. d̄ appella.

[4] Idest, restrigi, unde si mandet ꝙ lapsis sex mēsibus iudex remittat causā instructā: de cōsensu ꝑtiū remitti poterit & ante tēpus. Innoc. C. de tēp. appel. l. pen. in fi. ff. de nou. ope. nūc. l. j. §. & post operis. & adde ꝙ no. de appella. intimasti, secundum. Hosti. Io. Andr.

Simpliciter positū, est generaliter intelligēdū.

a Coercere. Secundum tenorem illius decre. ȷ. ut li. non contest. tuæ. si lis est contestata secundum tenorem illius decre. ȷ. de do. & contu. prout.
b Mandatum secundum quod habetur. ȷ. de restit. spo. conquerente.

Gloss. seq. ar. alleg. vi. iura quòd principali cõcesso, &c. In contrarium allegat vij. & soluit. Secundo argu. quòd aliquo prohibito, &c. alleg. ij. iura, & in contrariũ unam. l. quam soluit. Tertio ar. in cõnexis, &c. alleg. v. iura. & iij. in contrarium. & soluit. Io. An. in nouel.

thoritate partes compellere, & etiam contumaces seueritate ecclesiastica coërcere: a etiam si literæ commissionis id non contineant, aut partes mandatum b nostrum non habeant ut accedant: Quia ex eo c quòd causa sibi cõmittitur, super omnibus quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariã recipit potestatem.

Principali cõcesso, an sit accessorium concedendum?

c Ex eo quod causa. argu. quod concesso principali cõceditur accessoriũ. viij. di. quo iure. & xvj. q. j. si monach⁹ & ff. de iurisd. om. iud. l. ij. & ff. de re iud. quidã. C. ubi & apud quos. l. ult. & ȷ. de in integrũ rest. cã. arg. contra xx. q. iij. cõstituit. ff. depo. le. j. §. quæ depositis. & ȷ. de testa. ad hoc. ff. de usufru. itẽ si fundi. §. sed si insula. ij. q. vj. quisquis. & C. de epi. audi. auth. si liberi. & C. de lib. præ. uel exh. auth. ex causa. & C. de leg. seruis. Sol. prima pars uera est. & c. constituit. nõ est cõtra: quia ibi intẽtio principalis fuit circa res, alia nõ tãgunt contrariũ. Itẽ est ar. q aliquo prohibito, prohibetur omne id per quod peruenit ad illud. ff. de spõ. oratio. ȷ. de procu. tuæ. uerũ tñ licet aliqua sint annexa, & alicui concessa. licet unũ adimat, non tñ aliud, imo nec illud. ff. de liber. & posthu. si ita. §. regula. f sed illud speciale fauore libertatis. Item ar. q idẽ iuris est in utroq; cõnexorũ. s. de cõsti. trãslato. & j. q. iij. si quis obiecerit. & viij. di. quo iure. & ȷ. de ap. l. una. ff. de app. si qs. & §. si qs. & §. seq. ar. cõtra. ȷ. de eo qui dux. in mat. quã pol. per adult. ꝓpositũ. C. de fide instru. l. ij. & ȷ. de despõ. imp. de illis. & ii. q. v. interrogatũ. Sol. idem iuris est in utroq; connexorũ, ubi alterũ sine altero esse nõ cõtingit g ut hic: & ubi eadem rõ est in utroq; casu: ut s. de cõsti. translato. secus ubi diuersa est rõ, ut patet per contraria.

e Quid dicat uide supra, & ẽ simile. ȷ. de præbẽ. c. antepe. li. vj. Ioã. And.

g Cõcor. l. ẽt. ff. de mino. & l. cũ actum. ff. de nego. gest.

Idẽ Vintonieñ episcopo.

Si causa pluribus etiã simpliciter est cõmissa, quilibet subdelegare potest. h. d. et quotidie allegatur.

CAP. VI.

Quamuis simus: & ȷ. Si uerò duobus d causa cõmittitur, etiam si non apponatur ut unus sine altero procedat, in ea nihilominus unus ex ipsis siue suo coniudici, siue alij uices suas p̃t cõmittere in hac p̃te.

Idem Norui. episcopo.

Delegatus papæ exequitur sententiam suam, quam exequi nõ potest, aut non uult is cui eã commiserat exequendam.

CAP. VII.

Quamuis. CASUS
Glossa sequens soluit quæstionem, quæ fuerit dubitatio.

d Duobus. Hæc fuit dubitatio: quia causa commissa fuit duobus sub hac forma: Mandamus ut procedatis in causa, quod iustũ fuerit facientes, nulla clausula adiecta. quod si ambo non poteritis, &c. credebat, q̃d si unus nõ posset interesse, q̃d nõ posset cõmittere ideo quæsiuit episcopus Vintoniẽsis, an possit cõmittere uices suas: & dicit q̃d bene p̃ot: quia clausula illa nihil facit quantũ ad potestatem cõmittendi, cum habeat illã à lege. ȷ. eo. pastoralis j. respõ. & c. quoniã. & C. de iudi. à iudice.

Vel credebatur q ambo simul deberẽt cognoscere. ȷ. c. cãm matrimonij.

Significasti nobis: & infrà. Consultationi t. t. r. q si iudex ordinarius e ad mandatum iudicis delegati à nobis nõ uult f aut non potest, alijs resistentibus, g sententiam ab eo latam suo effectui mancipare, delegatus iudex causam, authoritate nostra sibi commissam potest executioni mãdare. & si qui sibi restiterint, h eos sentẽtia ecclesiastica coercere.

Significasti. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, consultationi. Abbas. Sic.

e Ordinarius. Dubitatio fuit: quia iste credebat quod delegatus iudex nõ posset suã sentẽtiã mandare executioni. ar. ij. questio. vj. quisquis. ij. & ff. de re iudi. à diuo pio. sed potest, ut hic patet.

f Non uult. Si non uult, p̃ot compelli à delegato qui maior est illo ẽt episcopo quãtũ ad causam illã. ȷ. eo. sane. & ȷ. c. pastoralis. j. rñ. ẽt si sciat eã iniustã. ȷ. eo. pastoralis. §. quia uero, dum tamẽ faciat ei fidẽ de iurisdictiõe sua. ȷ. e. cum in iure. & C. de man. princ. l. una.

Delegatus, est maior episcopo.

g Resistentibus. quos potest excõmunicare, cum habeat coerctionem. alias talis executio delusoria uidereť. ȷ. e. ex literis. & ar. ff de offic. eius cui mand. est iuri. l. ult. in fi. & s. e. c. j.

Idem.

Si ordinarius scit eum non canonicè institutum quem delegatus papæ mandat in possessionẽ induci non resistet uiolenter, sed precibus instabit ut differat, donec papa consulatur.

CAP. VIII.

Si quando clerici corã iudice delegato, prælatos ecclesiarũ super ecclesijs quas tenent, in causam traxerint, & coram eodem iudice transactione i uel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit, eos institutionem k canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem: Ordinarius iudex

h Restiterint. Et sic uideť fieri de sua iurisdictione, præstando impedimentum: unde illos potest excõmunicare. s. eo. quia quæsitum. & ȷ. de testi. tam literis.

Si quando. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi ordinarius. Abb.

Glossa seq. recitetur per obiectionem.

i Transactione. Transactio in spiritualibus interuenire non potest proprie sumpto uocabulo. ȷ. de trãs. super eod. amicabilis autem compositio posset. ȷ. de transa. statuimus. ar. ad hoc. ȷ. de præbend. nisi. & infra de re. permu. c. fi. Unde expone, trãsactione id est, amicabili compositione.

Institutionem. Unde titulũ nõ habet uel cãm possidendi. titulus. n. non acquiritur per transactionem in spiritualibus, sed canonica institutione. ȷ. de institu. ex frequẽtibus. ff. de decu. Herennius Modestinus. ubi diciť, q̃d sola ꝑceptio salarij non facit decurionẽ.

Mau-

a Mandato. De mittēdo in poſſeſsionem illum tranſigentem.

b Reſiſtere. ſed precibus inſtet, alias appellet ſi non admittat preces,& tenebit appellatio.ſ.eo.ſuper eo. arg.ꝭ.de re iudi.cum ſuper controuerſia.

non debet iudicis delegati mandato [a] reſiſtere [b] uiolenter, ſed apud ipſum inſtare ut differat eos in poſſeſsionem mittere:donec nobis rei ueritas innoteſcat.

Idē Brixieñ.epiſcopo.

Poſt diffinitiuā executioni mandatam, expirat delegati iuriſdictio.

CAP. IX.

IN literis:& infrà . Cō.t.t.r.ꝙ ex quo iudex delegatus ꝑ ſe uel per aliū ſententiā executioni mandauit, uel mādari præcepit [c], eius authoritas & iuriſdictio ceſſat:Quia ſemel ē officio ſuo fūctus. [d]

Idem Ab.ſancti Albi.

Reo abſente non per contumaciam, delegatus datus etiam ad diem, non reſtituet actorē: licet poſſeſsionem & deiectionē probare uolentem.

CAP. X.

c IN literis. Præcepit. Cum effectu.ſ.nam ſi mandauit [a], & nō eſt paritū, ipſemet poſtea exequatur : ut ſ.e.ſignificaſti.uerba.n. cum effectu ſunt accipienda.ꝭ.de cler. nō reſi.relatū.& de pœ.di.j. hæc aūt uerba. ff. quod quiſq; iur.l.j.§ hæc aūt uerba. & ꝭ.de ſpon.c.ult. hæc pōt facere uſque ad annū a die latæ ſententiæ . ꝭ. eod. tit. quærenti.

Gloſſ.ſeq.alleg. duas concor.et ponit x. alios caſus quibus expirat iuriſdictio delegati.

d Officio ſuo functus.Sic.ff.de re iu.iudex. & ꝭ.e.ca. uenerabilis.Et ita expirat delegati iuriſdictio,ſententia lata & executioni mādata:ut hic . Itē finitur mortuo iudice cui proprio noīe ſcribitur [a] ꝭ.e.qm̄ abbas a cōtrario ſenſu . Item per mortem illius cōtra quem [b] literę imperrantur re integra.ſ.de reſcri.ſignificauit. Itē reuocato mandato.ff.de iudicijs,iudicium ſoluitur.& per ſecundas literas quæ expreſſam faciunt mentionem de primis ſupra,de reſcriptis,cæterum. Item ſi iudex remittit cauſam ſuperiori.ꝭ.de officio leg. licet traneñ. Item elapſo termino commiſsionis . ſ.e.de cauſis . Item ſi re integra moriatur delegans. ꝭ.e.gratum . & c.licet.Item per legitimam recuſationem.ꝭ.de foro cōpetenti , licet. & ꝭ.de appellatio . ſecundo requiris. Item per appellationem legitimā.ꝭ.de appellation. ut debitus . Item per delationē appellationis.arg.ꝭ. de appell.ſæpe.& capi.interpoſita.

a Mandauit. dic ſtatim ut cōmiſit totā executionem uel totam iuriſdictionem functus eſt officio.ca.ſuper quæſtionū. §. porro.ꝭ.e. quā reuocare pōt re ītegra. quāuis. e. titu . in vj. Pa.

a Vel qui ſimpliciter cū alio uel alijs datus eſt.ꝭ.e. ut not.de legato. Ioā. And.

b Quē.falſum dic ut in d.c. ſignificatur.

COnſultationibus . Communis diuiſio . Secunda ibi,ſuper quo.Abbas Siculus.

e Antequam.Alias ſi fraudulenter receſsiſſet , ſecus eſſet.ꝭ.de app.ſuggeſtum, uel poſt citationem.ꝭ.de eo qui mit.in poſ.cauſ.rei ſer.c.ult. ſed ibi ſuppletur maxime,& hic eodem modo.

Gloſſa ſequens recitetur per q.allegat iiij.ll.quòd non & iiij. ad contrarium , & ſoluit diſtinguendo tres ſpecies poſſeſsionum .

f Reſtitutionem. Sic uidetur. ꝙ ſi quis ſit abſens iuſta de cauſa,& non animo fraudandi : non debet fieri miſsio in poſſeſsionem bonorum ipſius.ff.quibus ex cauſis in poſ.ca.Fulcinius. §.quid ſit latitare ar.ff de iudi.l non uidetur.ff.de pec.eo.tempore.reſp.j.Arg. contra. C.de reſti.mi.ignorare.& ff.de priuileg.credi.l.ult.& ff.qui ex cau.in poſ.ea. Fulcinius .§.ſi fundum.qnia in iſtis contradicitur quòd etiam iuſta de cauſa abſens ſi non defenditur, fiet miſsio in poſſeſsionem.Sol.aliud eſt bona alicuius poſsideri, & aliud in poſſeſsionem mitti,& aliud reſtituere poſſeſsionē: quia ſi aliquis uocatus latitat cauſa fraudandi creditores:ſi non defendatur boni uiri arbitratu [4] bona eius poſsideri iubētur, & etiam uendunt ff.ex quibus cau.in poſ.eat. Fulcinius. circa princip.& §. quid ſit latitare.& C.de bo . autho . iud. poſ. cum proponas . & ſecundū quòd dicitur in authen . ibi poſita,& qui iurat. ſi autem uocatus non latitat ut fraudet creditores, ſed abſens eſt ex quacunque cauſa ꝓbabili uel non probabili, neceſſaria,uel nō neceſſaria, ſi non defendatur , mittunt creditores in bonorum poſſeſsionem cauſa cuſtodię,nec ea uēdere poſſunt, nec poſsident . ff. quibus ex cau.ma. in integ. reſt.item ait. §.hic aūt. ff.de acqui.poſ. poſsideri.§.ult.& ꝭ.ut lit. non conteſta. qm̄. in fi. & hoc in perſonali actione,ſed ſi quis abſens ſit contra quem agatur actione reali,citari debet ad domum , & interrogandi ſunt amici [5] ,an ipſum defendere uelint.ff.ex quibus.cau.ma.l.ergo.& ſi nō ſit qui eum defendat, ſit miſsio in poſſeſsionem petitam cauſa rei ſeruandæ.ꝭ.ut l.nō conteſta.quoniam . §.in alijs.& ſic intelligitur contrarium illud.§.ſi fundum. Aliud eſt poſſeſsionem reſtituere , ut hic dicit : quia tunc eſt poſſeſſor quouſque euincatur proprietas , & habet commodum poſſeſsionis , & hoc denegatur in caſu præſenti, ſi daretur reſtitutio : quia definitiue procederetur contra abſentem li.non conteſt. quod eſſe non debet.ꝭ.ut lit.non conte.per totum . & idem eſt ſeruandum in hac cauſa , ſicut eſſet ſi tractaretur cauſa proprietatis.ꝭ ut li.non conte.c ij . Quid ergo faciet iſte ſpoliatus?fiet denūtiatio ad domū legitime : & ſi non ſit qui eum defendat mittatur in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ. Reo poſtea ueniente iuſta probata cauſa abſentiæ reſtituit in integrū uel ad appellandum.& hæc miſsio non prohibetur hic ſed reſtitutio tantum.de reſtitutione abſentis dicitur.ij. quæ vj.c. biduum. §.ſi aduerſus abſentem . & etiam ſine iuſta cauſa reſtituitur ei poſſeſsio quandocunque intra annum:prout dicitur in decre.quoniam. §.in alijs.

Poſſeſsionem & deiectionē . Nota quod hic duo tenetur probare qui petit reſtitui.ſ.ſe poſſediſſe: & ſpoliatū fuiſſe.ꝭ. de reſti.ſpol. olim cauſam. & ꝭ. qui fil. ſint legi.cauſam quæ.& idē eſt ſi aliquis ſpoliauit uel mādauit:uel ratam habuit ſpoliationem.ꝭ.de reſtitu. ſpolia.

COnſultationibus: & ꝭ.Quæſitū eſt,utrū ſi aliqs ecclia uel poſſeſsione qualibet ſe aſſeuerans abſq; iudicio & cauſa rōnabili ſpoliatū, a nobis ad iudices literas obtinuerit, ut intra certū tp̄s reſtituat ſibi poſſeſsio , ſi cōſtiterit iudici eū eſſe taliter ſpoliatū , ꝙ poſſeſsio debeat ei reſtitui, cū is qui tenet eccleſiā uel poſſeſsionem quā ipſe requirit,antequā [e] de literis ipſis aliqua mētio fieret,ſtudiorū,peregrinationis, uel alia hmōi cauſa ſe abſentauerit, nec intra tp̄s præfixū [†] , iudici poſsit ſuā pn̄tiā exhibere . Super quo rn̄demus ꝙ nec pōt nec debet reſtitutionem [f] hr̄e,q̄uis paratus ſit coram iudice delegato teſtibus idoneis poſſeſsionem [g] & deiectionem ſuā probare , ni-

4 Poſsideri bona , in poſſeſsionem mitti,& reſtituere poſſeſsionem differunt, Glo eſt ſimil. in l. cū proponas . C de bonis author.iudi. poſsi.tex. in l.ſi. finita . §.non autem ſtatim . ff. de dān.infec.

† Alias, præmiſsū.

5 Non eſt neceſſe amicos uocari & dicta iura loquūtur in caſibus particularibus . Pan . Fel.

ſpo.cum ad ſedē.ad ſi.ff.de ui & ui ar.l.i. §. deieciſſe.

x Niſi is. Per hanc literam uidetur, quod ſi iſte contumaciter fuiſſet abſens, quòd eſſet reſtitutio facienda, ꝙ non eſt uerum: niſi poſt lit.conteſta. quia tunc ſi eſſet contumax, reciperentur teſtes, & reſtitueret ſi probaſſet ſuam poſſeſsionē & ſpoliationē, & ſic ītellige uerſiculum ultimum: alias teſtes ante lit.conte. propter contumaciam non ſunt recipiendi in cauſa reſtitutionis. j. ut lit.non conteſta. c.ij. & ſic mutat caſum r ſimilis mutatio eſt de cauſa poſ.c.pe. quia s. dixit de eo qui erat abſēs probabili cauſa, & antequam ſciret literas contra ſe impetratas: & hic loquitur cum li.conteſ. contumax inuenitur: & in eo caſu (ſi liquet de cauſa) reſtituit poſſeſsio. j. de do.& contuma. prout.uel mittitur tantū in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ propter cōtumaciam lit.non conteſt. j.l. ut lit. nō cōte.quoniā.§. in aliis. uel poteſt intelligi ſecūdum opinionē illorum qui dicebant s ꝙ lit. non conteſtata poſſunt recipi teſtes contra contumacem, & ſententia ferri. hæc fuit opinio Hugo. & ſic proprie tenet iſtud niſi Bernar.

r Intendit gl.qđ ſit mutatio in qualitate perſonæ ipſius rei: & in ſtatu cauſæ. Ioā. And.

s Dicebāt. & male: quia in omni poſſeſſorio ſeruandus eſt ordo iuris. Pan. Fel.

ſi is a qui poſsidet, ſe per cōtumaciam abſentaſſet.

Idem Carno. epiſcopo.

Delegatus papæ in cauſa ſibi cōmiſſa, iuriſdictionem habet ſuper ordinarium & quemcunque maiorem.

CAP. XI.

SAne quia nos: & infra. Tuæ quæſtioni duximus reſpondendum, ꝙ iudex a nobis delegatus, uices b noſtras gerit: unde in cauſa illa ſuperior eſt, & maior illis quorum cauſam ſuſcepit terminandam c. Ideoq; ſi eps d uel alia perſona, e quæ non ſit de iuriſdictione f illius, in cauſa quā ei delegamus rebellis aut contumax fuerit: ſecundum qualitatem facti uel interdicti uel ſuſpēſionis ſententia a iudice delegato poterit compelli g: Ita ꝙ iudex ſecūdum negotij qualitatem temperate procedens, epiſcopo uel ingreſſum eccleſiæ uel ſacerdotale officiū h interdicat, aut etiā terram illius quæ ad iuriſdictionem ſuā pertinet, ſpecialiter i interdicto ſupponat.

SAne. Primo ponit deciſa conſultatio. Secundo reſponſio ibi. tuæ. In qua tria facit. Primo premittit reſponſionis cauſam. Secundo ibi, ideoq; reſpondet. Tertio ibi, ita quod. reſponſum declarat. Ben. cap.

b Vices noſtras. Nota quòd delegatus uicem gerit delegantis. xciij. di. c. ul. & xciiij. di. c. j. & ff. de offi. eius cui manda. eſt iuriſ. & ſi prætor.

c Terminandam. arg. xxj. di. cap. inferior. & cap. denique. item maior eſt ordinatio quantum ad cauſam illam. infra de officio ordi. paſtoralis. Item arg. ꝙ papa poteſt ligari ab illo cui peccata ſua confitetur ſecunda quæſtio. v. mandaſtis.

d Si epiſcopus. Cuius cauſa cōmiſſa eſt delegato: & ita eſt de iuriſdictiōe delegati quantū ad illā cauſam.

e Perſona. Cuius cauſa non eſt delegato commiſſa: tamē ſi iurisdictionem delegati impediat, delegatus poteſt illum punire: ut hic dicitur. & s. eo. c. j.

f De iuriſdictione. Quia ex tali delegatione, fit de ſua iuriſdictione, cuius cauſa eſt delegato commiſſa.

g Compelli. Cum habeat iuriſdictionem in illum: alias nulla eſſet delegatio talis. j. e. ex literis. & ff. de officio eius cui mād. eſt iuriſdictio. l. ult. in fin. et eſt notabile, quia deferrur maioribus, in pœnis inferendis propter dignitatem. contra. habes. j. de ſta. reg. ea quæ. j. reſp. ſed ꝙ uerum eſt, ab initio eſt deſ[...]dum.

h Officium. Quando ſic ſpecialia interdicuntur, alia non ſpecialia pōt exercerē. s. de cor. uit. capit. ſignificauit. ſecus ſi eſſet ſimpliciter ab officio ſuſpēſus. Ber.

i Specialiter. Hoc fit cum epiſcopus ſuo nomine conuenitur, & eſt argu. quod alius pro delicto alterius punitur. Item argumentum pro delicto unius, totam terrā ſupponi interdicto ſupra, de poſtulatione, ad hæc. & infra. de ſponſa. non eſt uobis.

Idem Eboracen. archiepiſcopo, & epiſcopo Conuentren.

Si primus impetrauit primam dignitatem in eccleſia uacaturam. ſecundus impetrauit certā dignitatem ipſius eccleſiæ cum uacaret, & illa poſtmodum uacat, & debetur primo, & nō ſecūdo. h. d. et ē notabilis deciſio.

CAP. XII.

j EX parte N. nobis innotuit ꝙ cum ad te frater Conuentrē. noſtras literas impetrauerit, † ut ei archidiaconatum quem in eccleſia tua primo uacare contingeret aſsignares: R. † Aduerſarius eius † alias ad te frater Eboracen. literas impetrauit, nulla de prioribus habita mentione, ut ſi auunculus ſuus archidiaconatum quē habebat in eccleſia eadē, uellet oīno k dimittere l ipſum ei faceres aſsignari. Quoniā igit ſi memores fuiſſemus nos pro ṗdicto N. literas direxiſſe, pro aduerſario nullatenus ſcripſiſſemus. Mandamus quatenus præfato N. archidiaconatum ipſius eccleſiæ (ſi uacet) non

† Alias, impetraſſet.

† Alias, deſūt hęc.

EX parte. Diuiditur: quia primo ponitur partis conqueſtio. Secūdo prouiſio: ibi, qm̄ igitur. Abb.

k Omnino. i. ſine aliqua pactione, cō ditione uel modo.

Glo. ſequens obijcit, obiectioni ſignat contrariū, & ſol. obie. ſecundo quærit, arguit, pro, & ſolu.

l Dimittere. Videt quod talis renuntiatio ſimoniaca fuerit: quia qui remittit. dat. viij. qō iij. talia. & j. de teſtib. ueniēs. & ff. de calum. quinetiam. & ff. quæ in frau. cred. in fraudem. 3 Argumen. contra. ff. quæ in fraud. cred. ſi pignus. 4 Reſpon. hæc dictio omnino, ſoluit contra, ideſt, ſine aliqua conditione. Item pone ꝙ ſimpliciter renūtiet: ſed in animo habet ut ei detur, alias non renuntiaturus, uidetur quod ſimonia committatur. ſola enim uoluntate committitur: ſicut uſura, quæ ſola uoluntate committitur. infra de uſur. conſuluit. & j. q. j. qui ſtudet. ſed ſecus in ſimoniacis quia prohibita: ſecus in prohibitis quia ſimoniaca. Prohibita quia ſimoniaca ſunt illa, quæ in ueteri teſtamento nouoque ſimoniaca erant in ſui natura, ut uendere ſacramenta: ut prædicto. c. qui ſtudet. & c. ſicut eunuchus. Simoniaca: quia prohibita ſunt illa quæ per conſtitutionem eccleſiæ facta ſunt ſimoniaca quale eſt hoc & etiam paſtum dare poſt receptionem in canonicum. & in iſtis non ſufficit ſola uoluntas, nec in aliis, dum tamē ſit contenta ſuis terminis. Quod de uſuris dicitur, non promouet: quia uſuræ in utroque teſtamento prohibitæ ſunt. Vin.

3 Facere uidetur in fraudē, ꝙ non facit ꝙ facere debet, uel nō utitur ſeruitutibus. Ioan. And.

4 Si coniux coniugi pignus remittit: non uidet donaſſe. Io. And.

Non

a Non obstantibus. Arg. contra. s. de rescrip. c. j. ibi special. derogat generali: sed hic primę uidētur generales, & secundæ speciales, quæ de uno speciali beneficio faciunt mentionem: & tamen non ualent hic secūdæ, sed hic ueritate inspecta, speciales sunt tam primæ. quā secūdę. 1 quia primæ tantū ad unū beneficiū restringunt. sed hodie ī literis pro beneficijs obtinēdis illæ solæ præualēt quæ primo præsentantur. s. de rescri. ca. capitulū sanctæ crucis. & secundū hoc concordat cū illa: quia primę primo fuerūt præsentatæ, & episcopo loci hoc mandabatur. j. de app. ut debitus. de hac materia dictum fuit. s. de rescrip. ca. j. dic ut ibi.

1 Idem Inn. & Hostien. uel potest dici, quod utrūque fuit priuilegiū secundum Iac. de are. & sic reprobatur opinio Mel. ut dixi s. de except. ca. j. Io. And.

obstantibus a posterioribus literis assignetis.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Vbi cōtraria uoluntas papæ non apparet, delegatus iuris formam seruare debet & rationabiles exceptiones admittere. Io. Andr.

CAP. XIII.

ij EX parte tua: & infra. Quæstioni t. t. r. quòd si quandocunq; iudici delegato expediat formam sibi statutā seruare: debet tamen rationabiles b exceptiones † admittere: & in cā, iuxta iuris æquitatē procedere: Nisi exprimatī ī literis nostris, quod nullæ c debeant exceptiōes admitti. Quod nec

† Albe. j. statu. quæstio. lxv. Rescripti forma, an semper sit sequenda.

2 Pe. dicit distinguēdū, an fiat contra formā: & tūc non ualet an præter formā. & tunc ualet alle. quod not. de re. iud. causā in j. glo. & intellige: ut ibi dicam. Ioā. And.

3 Secūdū Iason. satis cōstat quādo scribit, quod nullę exceptiōes admittantur uel dici pōt secundū Hosti. quod tūc moratorię nō admittuntur sed peremptoriæ sic. C. de preci. imper. offer. quoties. Idem Gof. alternatiuæ. Io. An.

EX parte tua. Si simpliciter scribitur delegato certa forma expssa: dēt nihilomin9 exceptiones rationabiles admittere, quanquā de his nihil dicatur ī rescripto. hoc dicit. Et diuidit. nā primo ponitur decisa quæstio. Secundo solutio: ibi. q. Tertio exceptio: ibi, nisi. Quarto quædam protestatio: ibi, quod nec. Abb.

Glossa seq. arg. alleg. unam concor. & unum contrarium, & soluit, in fine iterum arguit.

b Rationabiles. Argu. quod magis est procedendum secundum iuris ordinem, quam secundum formam rescripti. sic. s. de rescri. causam quæ inter. Sed cōtra. s. de rescrip. cum dilecta. Solu. semper sequenda est forma rescripti, si non contradicat iuri. si uero contradicat, secus est, supra, de æta. & quali. eā te. & hoc uerū est: nisi papa ex certa scientia contrarium mādet, tūc est ei obediendum, & si durum sit mandatum. c. disti. contra morem. & xix. dis. in memoriam. & ille qui recipit legitimas exceptiones, secundum ius facere intelligitur: ad quod etiam tenetur. s. de ætate & quali. accepimus. 2 in fi. Item arg. quod si cōpromsisti in aliquem ut stares mandato suo, intelligendum est de honesto. j. de iureiur. ueniens. & c. quintauallis.

c Nullæ. Supple & constet 3 intentionem papæ talē fuisse & uoluntatem, alias enim non obstante tali generalitate: rationabiles exceptiones recipi debēt. ar. j. de restitut. spoliat. audita. arg. ff. de pignor. obligatione. C. quæ res pigno. oblig. poss. l. j. & ff. de pecul. l. qui peculij. Sed cum specialiter enumerantur, & dicit non obstante tali generalitate uel tali exceptione, illas non recipiet iudex. ar. ff. si quis caut. sed & si. §. quæsitum.

Glos. seq. alle. tres canones in contrarium, et solu. iterum alleg. in contrarium unam legem.

d Credimus unquam. ar. contra ij. q. vij. lator. & xxj. q. ij. placuit. cōtra xxvij. q. j. si homo esses. Solu. in cōtrarijs notum erat papæ factum ipsum: & quia illa talia sunt, ubi locum nō habet exceptio uel excusatio. Item ar. contra. C. de decur. exemplo. lib. x. sed ibi similiter causa fuit notoria.

QVoniam abbas. Diuiditur: quia prima pars narrat factum. Secunda illud approbat. ibi, nos. & pone casum literalem. ut in gl. Abb.

nos, nec antecessores nostros credimus d unquam expressisse.

Idem abbati & conuentui maioris monasterij.

Delegatio facta dignitati, nō expresso nomine proprio trāsit ad successorem.

CAP. XIIII.

QVoniā abbas Leicestriæ, qui suscepto mādato nostro partibus diē ad agendū præfixit, e abbatē Vincestriæ de nouo substitutū f iudici pmortuo illi mādato nostro porrecto: quia sub expressis nominibus locorū, & non psonarū cōmissio emanauit, sibi socium in causæ cognitione adiunxit. Nos sententiam il

CASVS.

Causa fuit cōmissa duobus abbatibus. s. abbati Leicestriæ et abbati Vincestriæ, non expressis proprijs nominibus, & ambo citauerunt partes. Abbate. Vincestriæ tādem mortuo, & altero substituto, abbas Leicestriæ processit postea cū abbate Vincestriæ substituto: & tulerunt sententiam, & dominus papa confirmauit illā. Vel potest poni casus, qd abbas Leicestriæ solus citauit mortuo coniudice suo: quia sub illa forma qd si ambo nō poteritis, etc. et postea altero substituto cū eo processit, quod bene potuit, & hoc potius concordat literæ: ut patet in principio. Abb.

e Præfixit. Et etiam solus potuit præfigere altero mortuo, si continebatur in literis, quod si ambo non poteritis, &c. quia tunc extitit conditio, nec propterea expirauit mandatum, quantum ad illum defunctum, sed statim altero substituto & confirmato, ambo procedere debent: quia temporale fuit impedimētum. C. de cur. fur. l. pen.

Glossa seq. primo inducit rationem & unā l. secūdò obycit dupliciter, scilicet quòd sine nominis expreßione iurisdictio expiret p mortē. Secundò quòd expreßione non obstante, transeat ad successorem, et soluit. Tertiò quærit, arg. negatiue & affirmatiue, et soluit distinguendo.

f Substitutum. Ecce quod successor potest cognoscere unde poterit cognoscere prædecessor & delegatus, & hoc uerum est, quando proprium nomen in literis nō sit expressum: quia pro una persona intelligūtur: quia dignitas non moritur, sed si proprium nomē in literis fuerit expressum: quia tunc cōmissio facta fuit personæ, successor non cognoscet, & hæc est rō: quia (ut dixi) dignitas nūquam perit, indiuidua uero quotidie pereūt. ff. de leg. j. l. iiij. si quis in fundi. Sed uidetur quod idē sit, & si non exprimatī pprium nomē: qa hoc nomē, abbas talis loci, loco proprij nominis est. ff. de lib. & posth. nominatim. ar. sed nō est propriū nomē: sed singulare ut Phœnix, & appellatiuū, similiter & si electus sit loco præmortui, idem est: quia idē debet cognoscere ut prædecessor. ff. de iud. mortuo iudice. 4 in auth. ut nulli iud. §. & hoc iubemus. col. ix. Sed uidetur quod etiam si expressum nō sit nomē dignitatis, quod successor adhuc cognoscere possit. ar. ff. de con-

4 Sequitur quod eū indicare oportuerat: idē eū qui sub ditus est, seq. oportet. Ioan. And.

ff. de cōdi. & demō. l. filiæ. §. titia. & ff. de li. & posth. l. placet. & l. seq. & ar. ff. de an. leg. l. annua. §. j. sed illđ testator uoluit. Sed pone, ꝙ plures archidiaconi, sunt in aliqua ecclesia, 1 sicut sunt in ecclesia Parisieñ. & papa mandat archid. Parisieñ. sine adiectione proprij nominis uel cognominis ita, qđ nō apparet de quo senserit, cū plures sint archidiaconi: quis ergo erit iudex? Videt qđ nullus: quia si duo dati sunt tutores eiusdē nominis, nec apparet de quo senserit testator, neuter erit tutor. ff. de testa. tute. duo sunt titij. & si testator dicat: exhæredo filiū meū cū plures habeat, nomine ꝓprio non expresso, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posthu. l. nominatim. & si non apparet quis hæres institutus sit, 2 institutio nō ualet. ff. de hære. insti. l. in tempꝰ §. quoties. & ff. de reb. du. si ita fuerit. §. item si ex pluribus. & ff. de manu. test. cū ex pluribus. Sed uidetur, ꝙ ille sit iudex quem imperator elegerit sicut si inter duos dubitetur de eodem legato, cui potius dari debeat, hæres eligere debet cui soluat. ff. de lega. ij. si qs seruum. §. si inter duos. & si quis intentione ambigua usus est, quod ei utilius est, debet accipere. ff. de iud. si quis intentione. & ff de iudi. solemus. & C. de condi. inde. si quis seruum. hoc uidi de facto. Hic satis patet, qđ ille quē elegerit actor, erit iudex: quia de illo sensit cum impetrauit literas, ff. de uer. oblig. inter stipulantem. Sed si cōi consensu partiū, partes concordassent & consensissent, non distinguendo de quo; quid erit cū modo dicat actor de uno, & reus de altero, nec pōt concordare de quo intellexerunt: quia nō concordant? Hic dicere possum, qđ ille sit iudex cui primo sunt literæ præsentatæ. s. de rescrip. c. capitulū sanctæ crucis. & j. de appe. ut debitus. sed si esset simul præsentatio facta: tunc qui dignior est. sed si essent æqualiter digni, sorte dirimat. ff. de iudi. sed cum ambo. & xxxvj. q. ij. sors non est.

1 Videtur quod hoc nō possit vij. q. j. in apibus. in fin. ibi singula archidia. Ioan. Andr.

2 Vt si testator plures habet amicos eiusdē nominis, & nomē solū exprimit: nec apparet de quo senserit. hoc uult. §. quoties Ioan. An. Adde qđ quoties emergit æquiuocatio recurrendū, est ad superiorem. s. eo. sane. Pa. hic in fin.

lorū (sicut est iusta a) ratam & firmam habemus.

Idem.

Si quæstionem de iure præsentandi, papa delegat appellatione remota, & sub ea forma ut delegatus ad præsentationē eius ad quem uiderit pertinere, ordinet ecclesiam, per hoc nō habet instituere, sed pronuntiare: & is ad quē pertinet, instituet: & si iuri suo detrahitur, licitè appellat.

CAP. XV.

Super eo uerò, quod subiungere uoluisti, si de præsentatione presbyteri inter aliquos b quæstione suborta, cām contigerit delegari alicui sub hac forma, ut si constiterit ius c de quo agit, ad partē alterutrā pertinere, ad præsentationē eiusdē de ꝑsona idonea ordinet d ecclesiā ap. re. an liceat e de legato iudici, inscio diœc. episcopo, archidiacono uel archipresbytero reclamante, præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & an si archipresbyter f uel archidiaconus g uel eps ad quē institutio pertinet, appellauerit: eorū sit appellationibus deferendū. Hoc tuā uolumus discretionē tenere, ꝙ licet quæstionē quæ de præsentatiōe uertitur, ap. re. cōmittamus alicui terminandā: non tamē est nostræ intentionis h diœce. episcopo uel archipresbytero uel archidiacono præiudiciū generare: iōq; præsentandus est illi, qui instituendus fuerit, & tenebit i eorū ap. si uidētes iuri suo detrahi duxerint appellandum: quia non illis, k † sed partibus l inter quas causa commissa est, appellationis remedium est sublatum.

Idem.

Si causa simpliciter est delegata duobus, sententia unius non tenet.

CAP. XVI.

a Sicut est iusta. Hæc uerba cum ponuntur in confirmationibus conditionaliter intelliguntur. j. de cōfir. vti. vel inuti. examinata. & j. de concess. præb. quia diuersitatem. secus si ponantur in priuilegio: quia priuilegiū est lex priuata. iij. dist. priuilegia. & priuilegiū semper debet aliquid ponere. j. de verb. sig. abbate. & j. de priuil. in his. & sic ponuntur in sententijs quas papa ex certa scientia confirmat: vt hic.

Super eo. Hæc decre. habet casum notabilē, & multum allegatur. Communis est diuisio. Secūda ibi. hoc tuam. Abb.

b Inter aliquos. Qui se dicunt patronos.

c Ius. Scilicet præsentationem: ut dixi s.

Gloss. seq. ponit quæ fuerit dubitatio.

d Ordinet ecclesiā. Hæc uerba ambiguitatem continere uidētur, unde iudex credebat, ꝙ ipse instituere posset clericū præsentandum, quod non est uerum. unde expone ordinet. idē pronuntiet ordinādā ecclesiā ad præsentationem illius qui obtinet iuspatronatus ad se pertinere. tñ si episcopus, archidiaconꝰ, uel archipresbyter consentiret delegato, ualeret eius institutio.

e An liceat. Prima quæstio.

f An si archipresbyter. Secunda qō.

g Archidiaconus. Arg. quod archidiaconus uel ēt archipresbyter pōt cōmittere curam animarum, sed hoc est quando ab episcopo est eis specialiter cōcessum. s. de offi. archi. cū suis. uel cum alijs hoc obtinent de cōsuetudine ar. s. de ele. dudū. ij. & s. de offi. archid dilecto. & j. de excess. prælato. ad hæc.

h Intentionis. Ar. priuilegia rescripta & alia consimilia ad ea tantum extendi, de quibus cogitatum est. ff. de pact. tres fratres. ff. de transact. cum aquiliana. & ita intentio mandantis, consideranda est. j. de re. spo. audita. & j. de præb. cum causam. & c. ult. Item ar. quod iuri nullius intendit papa derogare. xxij. q. ij. primum. j. de offic. ordina. licet. & infra, de deci ex multiplici. & s. de rescrip. ad aures.

i Tenebit. Et ita debet differri executio sententiæ si per eam alicui præiudiciū generatur. j. de re iud. cum super controuersia. & uerum est, nisi præsumptio sit in contrarium quod malitiose 3 appelletur, sicut cō tingit in restitutione. j. de in inte. resti. suspicata.

k Illis. Scilicet episcopo, archidiacono, uel archipresbytero.

l Sed partibus inter quas. Et ita licet appellatio sit remota in literis, nihilominus possunt appellare oēs quorum interest. ij. q. vj. nō solent. Item no. quod oēs possunt se opponere quos negotiū tāgit, licet de illis non fiat mentio, & sunt admittēdi: 4 alias non teneret appellatio interposita per eos. Item arg. ꝙ iurisdictio extenditur ad eos de quibus non est cogitatum. de hoc dixi s. c. quia quæsitum. Item arg. quod res inter alios acta nō nocet alijs. j. de re iud. quāuis. ubi de hoc tractatur, & competentius ibi ponitur quam hic.

† Alias illi.

Papa nullius iuri ītendit derogare.

3 Malitiose. idē Pa. hic Fel. in c. ueniēs. ij. col. iiij. j. de testi.

4 Dicit Hostié. ꝙ hæc sunt bona argumenta qđ quis in audientia curiæ admittatur ad contrahēdum. Ioā. Andr.

Cau-

Causam matrimonij quæ inter I. mulierē & blanchacium agitari dignoscit, Furoiulieñ. & Vapicen. episcopis nos meminimus cōmisisse: quibus eam uiro restitui mandantibus, uir mulierem cruciatibus & flagellis adeo affecit, ꝙ inuita [a] & coacta inter se & uirū suum cōfessa [b] est parētelam, sicq; factum est, quòd ad iudicium [c] unius eorum dimisit eandem: & infra. Dis. v. mādamus quatenus si inueneritis quòd præfatus B. dictam I. ad iudiciū solummodo [d] alterius prædictorum, a se separasset (quia cū causa duobus committitur, sententia unius [e] non tenet) ipsum ut eandem mulierem sicut uxorem suam benigne recipiat [f], maritali affectione pertractet, monitione præmissa cogatis. Si qui tamen apparuerint qui (postquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipsorum uelint & legitime posint impetere, causam audiatis, & fine cano-

Causam matrimonij. In prima parte ponitur consultatio. In scda respōsio: ibi. discretioni. Ab.

[a] Inuita. Et ideo talis confessio præiudicare non debet. xxiiij. q. ij. Lotharius. & xv. q. vj. c. j. & si etiā sponte id cōfiteret, ꝓpter unius cōfessionem uel etiam amborum matrimonium separari non debet, quia sępe adinuicem colluderent. j. de eo qui cog. consang. uxo. suæ. super eo. & xxxv. q. vj. §. ult. sed si ambo confiteātur, & fama publica cōsentit, tūc possunt separari. xxxv. q. vj. si duo. quidam tamen aliter intelligunt illum canonem.

[b] Confessa est. Coram uno iudice tātum, cum talis cōfessio hodie non teneret.

[c] Ad iudicium unius. Et male, quia non erat ibi posita illa clausula, quod si non omnes &c. uel alter se literatorie nō excusauit.

Glos. seq. ponit brocar. ad primā partem allegat ix. iura. ad secundam iiij. & sol.

[d] Solummodo. Ar. ꝙ ubi aliquorum præsentia desideratur: quia in eorum absentia agit, non tenet: ut lxiij. dist. obeūtibus. & s. de ele. cū in ueteri. & C. de test. si unus. & lxvj. di. porro. & lxviij. dist. cor epi. ff. de transa. cū hi. §. si prętor. & ff. de re iud. duo ex tribus. & C. de aduo. fis. ult. & ff. de iu. fis. si fiscus. Arg. cōtra. lxiij. di. c. j. & ij. C. de postu uelamento. & xv. q. vij. felix. Sol. duobus modis desideratur præsentia alicuius: quantum ad necessitatē, [g] & sic uerus est primus titu. ut hic, & s. de elec. ꝙ sicut. & c. uenerabilem. Item quantum ad honestatem uel utilitatem, & talis absentia non uitiat quod actum est ut in contrarijs. & xxxij. q. ij. honorantur.

[e] Vnius. Quid iuris si quādo iudices ordinarij uel delegati uel arbitri ferunt diuersas sentētias, dicitur j de re. iud. c. ul. & ibi dicetur de hoc [2] Si uero sunt duo iudices, & alter sine altero procedat, non tenet sententia: ut hic, siue etiam plures, & aliquo absente pronuntiant. ff. de re iud. duo ex tribus.

Gloss. seq. alle. concor. signat contrarium, et soluit.

[f] Recipiat. Sic j. de re. spo. ex conquestione. Argu. cōtra. j. de or. cog. intelleximus. Hic & in illa cōquestione, possessorio agitur, & ideo cum causa spoliationis sit priuilegiata, illa semper primo est tractanda, & conuentus super spoliatione, reconuenire spoliatum non pōt: nisi de alia spoliatione. j. de or. cog. super spoliatione. facta uero restitutione postea cognoscatur de proprietate. s. de causa mrīmonij Illa intelleximus loquit in petitorio. sed si incōtinēti iste uellet ꝓbare cōsanguinitatē maxime ī gradu indispēsabili, restitutio differt secūdū tenorē illius decr. j. de rest. spo. literas. alias semꝑ faciēda est restitutio incontinenti.

[g] Et tūc aut in fauorē reipubli. uel ex forma mādati: & tunc irritū est qd agit: nec ꝑ cōtemptū ratificatur ut hic & similibus. Aut ob fauorē priuatum & tūc nisi contemptus ratificauerit, irritatur: ut in c. quod sicut. secū dum Ioā. And.

[2] Cōcor. l. j. §. si plures. ff. de exerci. gl. & Bar. ī l. unica ff. d of. cōsul.

nico terminetis.

Idem Exonē. & Vinto. episcopis, & abbati Herfor.

Delegatus qui est dominus impetrantis, recusari potest.

CAP. XVII.

Causam quæ inter F. & R. de natiuitate Agathæ uertit, uobis fratres episcopi, & Londonē. episcopo commisimus terminādam. Verum quoniam idem F. præfatum London. episcopum habebat suspectum, pro eo ꝙ dominus [g] est prædicti R. ipsum amouendum, & te fili abbas loco ipsius duximus subrogandum.

Idem.

A subdelegato delegati papæ qui subdelegauit nō in totum, non ad papam sed ad ipsum delegatum appellari debet.

CAP. XVIII.

Cum te consulente: & infra. Si super causa quæ tibi ex nostra delegatione committitur a personis [h] ecclesiasticis una uel pluribus

Causam q. Cōis diuisio. scda ibi, uerū. Abb. sic. Pars huius īfra de do. & cont causam quæ. & j. qui fil. sint legit. causam quæ. j. & ij.

Gloss. seq. ponit sex casus recusandi iudicem.

[g] Dominus. Arg. est hic euidēs, ꝙ rationabilis est causa suspicionis, si iudex est dn̄s aduersarij. ar. iij. q. accusatores. xj. qō. iij. quatuor. & j. eo. insinuante. & idē esset si iudex esset uasallus impetrantis. ar. xxij. q. v. de forma. Itē si sit suffraganeus impetrantis. j. ut lit. nō contesta. accedens. Itē si esset consanguineus [3] uel aduocatus extitit in eadem causa pro ipso j. de appella. postremo. idem uidet si habet cōsimilem causam. j. de iud. causam quę inter. arg. op. ad hoc j. de test. personas. De causa suspicionis tractabitur infra c. suspicionis. & j. de appellation. cum speciali, Vnde uersus: Quatuor ista timor, odium dilectio, census, Sępe solēt hominum rectos peruertere sensus.

Cum te. Si delegatus papæ committit causam nō in totū & a subdelegato appellatur ad papam. ꝑ hoc non impeditur processus delegati papæ hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, si super. Abb.

[h] A personis ecclesiasticis. Id est, ab audiētia ꝑsonarū, quibus causa cōmissa est Et est ar. quod delegatus causam commissam sibi subdelegare debet personis ecclesiasticis, & non laicis. cum laici de talibus causis ecclesiasticis iudicare non debeāt. j. de iudi. decernimus. & decre. istā habebis. j. e. super quęstionū. circa prin. & ibi exponitur. Sed hodie est prouisum in ca. statutum. in §. nullo. de rescrip. lib. vj. ubi dicitur, quod illis personis debet committere delegatus papæ quibus committit ipse papa. & quæ sunt illæ personæ, habetur ibi in prin.

Delegatus, certis ex causis recusat.

[3] Vel heres institutus in totū uel in partē. ff. de iud. Iulianus. ij. eius. n. dr̄ eē res cuius est ꝑparte. ff. d ritu. nup. illud. licet autē non possit esse iudex ī sua causa uel rei, potest tñ esse arbitrator. ff. de ope. li. libertus secūdū Vin. Ioā. And.

Delegatus sibi delegās, quibus personis hoc cōmittet.

Relatum

quibus ut parcas laboribus partium & expensis) cognitionem ipsius causæ & testium examinationẽ (sententia tibi reseruata) committas, appellatio fuerit interposita, huiusmodi appellationis intuitu, causam ipsam indefinitã relinquere nõ teneris.

Lucius iij. Cant. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Morte delegantis, non expirat iurisdictio delegati, coram quo lis erat contestata.

CAP. XIX

RElatum est: & infra. Nos itaq; consul. uestræ. r. ꝙ si lis fuerit ante præde. nostri obitum contestata [a], mandatum mortе mandatoris nullatenus expirauit. Si uero ante litis contestationem decessit, nõ est a iudicibus quos delegauerat, ex delegatione huiusmodi procedendum.

Vrbanus iij.

Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata est eius iurisdictio. Et appellationi renũtiat, qui corã iudice a quo appellauit, litem prosequitur.

CAP. XX.

GRatum gerimus, & infra. Sane consuluit nos deuotio uestra an ante obitum delegantis proposito citationis edicto, lite uero post mortem contest. nihilominus debeat in causa procedere delegatus. Et utrum is intelligatur appellationi renũtiasse, qui ea interposita ad producẽdos testes inducias postulauit: & demum productioni & allegationi renuntians, attestationes petijt solenniter publicari. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd cum in casu priori citatione facta negotium sit quasi cœptũ [b], & maxime [c] si delegatu non sit certus de obitu delegantis, potest, & debet in causa procedi, tenebitq; quod iustitia fuerit pręuia definitum. In secundo uero casu, uidetur ab appellatione recessum [d], si secundum ea quæ præmissa sunt, eũ qui appellauerit, constiterit processisse.

Celestinus iij.

Si causa committitur tribus delegatis cum clausula, quod si non omnes &c. priusquam appareat de impotentia tertij, duo procedere non possunt. Et si procedunt, nihil agunt. h.d. usque ad § adijcimus.

CAP. XXI.

PRudentiam [e] tuam: & infra. Quinto loco [f] supplicas informari, utrum cum tribus cau-

RElatum. Per litis contest. perpetuat̃ iurisdictio. hoc dicit. In prima ponitur decisa cõsultatio. In secunda ibi, nos itaque. respõsio. CASVS. Hæc decre. correcta est: quæritur si mortuo mãdatore possit procedi per literas ab eodẽ impetratas ante mortem eius? & resp. ꝙ si lis est contes. potest procedi, alias non. hodie põt si ante citantur [1] j. de offi. leg. c. ulti. [a] Cõtestata. Qđ dicit hic, secundũ leges locũ habet, quod si ante lit. conte. moriatur mandator [2] expirat mandatum ut hic dicit̃., quia lis non dr̃ cœpta nisi per litis contestationem in authẽ. de lit. §. oẽm. coll. viij. ff. rem rat. habe. amplius. secundum canones non considerat̃ tm̃ litis cõtestatio, sed sufficit sola citatio ante mortẽ mandatoris ad perpetuandum rescriptũ: unde citatione præmissa non finitur mandatũ per mortem mandantis. j. c. proxi. & c. licet. sed si citatio non præcedat mortem, statim expirat mãdatũ. j. de of. leg. c. ult. §. j. & de iur. om. iud. & qa qualiter fiat contestatio litis habet̃. j. de lit. cõte. c. uno. Itẽ sicut per libelli oblationem perpetuatur actio. C. qñ li. prin. da. li. contest. facit. l. j. & ij. q. vj. anteriorũ. & sicut res litigiosa efficitur per libelli oblationem ut in auth. de litig. in prin col. viij. & C. de li. auth. litigiosa. codẽ modo perpetuatur iurisdictio delegati per solam citationem: ut dicunt iura prædicta.

[1] Citant̃ & requiritur citatio executa: nec sat est cõmissio. Phi. Dec. hic nu. 5. quãuis aliter dicat deci. in c. sequen. & distiguat in l. more. nu. 48. de iuris. om. iud.

[2] Dicunt quidã legistæ quod in delegato a principe morte principis nõ expirat mandatum ẽt re integra colligẽtes hoc ex l. & quia. ff. de iurisd. om. iudic. exponentes quod ibi dicit̃, principaliter, i. ad principẽ, secundũ Gof. ac ibi cõtra. Ioan. An.

GRatũ. Cõis diuisio. Secũda ibi, nos aũt. Et quælibet pars subdiuidit̃: ut patet in tex. Abb. Sicu.

[b] Quasi cœptum Ideo dicit quasi cœptũ, quia quantum ad perpetuandam iurisdictionem, cœptum est negotium, sed quantum ad lit. contesta. non est cœptum. unde legitimas exceptiones potest opponere. unde successor impetrantis poterit conuenire reum mortuo impetrante. argumentum supra. de rescript. significauit. ubi de hoc. & argumen. ff. de inofficio. testa. posthumus. §. ult. C. de noua. si delegatio. ff. de iurisd. omnium iudicũ. & quia ibi expone ag' cœperit per citationem, ad hoc ut faciat ad propositum. & infra, eod. licet. & infra de offi. leg. c. ult.

[c] Maxime. Hic bene dicit, quia idem esset si esset certus præmissa citatione: quia põt procedere etiam si eẽt certus de morte delegãtis, & negotium non esset quasi cœptum nõ procederet. & ideo põt procedere cũ nondum sit certus ꝙ negotiũ sit quasi cœptum. Argumen. contra. instit. manda. §. recte. ibi innuitur, quod si ignorãs post mortem citauit, licet post ea sciat đ morte, procedere põt. ff. de acquir. poss. fundi uenditor. §. j. & ff. si cer. pet. l. eius qui in prouincia [3]. & in eadem. l. contrarium dicitur. aliud in iudicio. si enim procurator haberet actionem mandati. officium suũ uideret̃ ei damnosum.

[d] Recessum. Nota præsumptionẽ iuris, qđ iuri suo renũtiare p̃sumit̃, qui iuri suo cõtrarium facit j. de testa. cum uenisset [4] quę loquit̃ de hoc eodem negotio & est eiusdem Vrbani, & j. de app. solicitudinẽ. & j. de ijs quæ fi. a maior. par. cap. ex ore. ubi de hoc multa ar. inuenies. & j. de ui. & ho. cle. c. ult. & C. de iure domi. imp. l. ij. ff. de min. si filius. ff. de inof. test. si exhæredatus. & l. fi. proponas. §. j. & lxix. di. cum Adrianus.

[3] Vide dẽ cle. excõ. minis. apostolicæ. super glo. & qđ sequitur de p̃bẽ. dudũ. ad fi. l. vj. Ioã. aud.

[4] Cõcor. l. profectitia. §. j. C. de iur̃ do. & in l. originem. C. de muril. lib. xj.

PRudentiam. Diuidit̃ istud prin. in duas. q. Secundo simul illas soluit ponendo rationem decidendi. Secunda ibi, in hoc casu Abbas.

[e] Prudentiam. Per hanc decre. not. cautelam si quis est excõmunicatus, & ab excõicatore absolui nõ potest uel nõ uult, faciat literas impetrari super aliquo negotio contra alium suum aduersarium ad amicos iudicis, & sic poterit ab eis absolui: ut hic dicit.

[f] Quinto loco. Primam q. habes. j de mu. peti. c. prudentiam. secundam & tertiam j. de appel. secundo requiris. quartam habes. j. de transact c. præterea. ij.

Glossa sequens tractat q. tex. arguens primo ad neg.

sa committitur, ita quòd si omnes interesse nequiuerint, duo eam nihilominus exequantur: si reus à duobus tantum fuerit conuocatus †, venire necessario teneatur a. Et si citatus à pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec ueniēte per se nec per literas (ut solet fieri) excusante, an duo præsentes in causa posint procedere, & eam sententiæ calculo b terminare? In hoc casu taliter respondemus, ꝙ cùm aliquis delegatorum iudicum, per certum c nuntium vel excusatorem literatoriè destinatum non ostenderit d se interesse non posse: uel

negatiuam. Secundo ad affirmatiuam. Tertio ponit distinctionem Ioan. quam approbat. In fin. format duas quæst. quas soluit.

a Tenetur. Ad hanc q. non uidetur pa. respondere, sed uidet ꝙ non teneatur uenire ~~s~~.e. causam matrimonij. & ~~j~~.de eo qui mitt. in pos cā rei ser. cū sicut. & ij. qō.vj.c. ei qui. §. definitiua. uers. itē si plures. & ff. de re iu. duo ex tribus. & ff. de arbit. si in tres. & l. seq. preterea si ueniret illi duo nō possent ꝓcedere, & iō nō esset contumax si nō ueniret: ut. ff. de iud. non uidet. & ff. de pec. eo tēpore: & ff de arbi. si cū dies. §. si arbiter. præterea non uidet esse in mora qui se potest tueri per exceptionē. ff. si cer. pet. lecta est. ff. de usu. sciendum. & ~~j~~. ut lit. non conte. quoniam frequēter. §. si uero aliter. ad si. & ff. iud. sol. uir bonus. Contra uidetur, ꝙ teneatur uenire, quoniam quilibet illorū est iudex insolidum, cum res sit indiuisibilis. xxiiij. q. j. loquitur ~~j~~. de iure pat. c. j. & ff. de bo. lib. si libertus. in fi. & ff. de ser. uiæ. & C. de relig. si sepulchrum. & ff. de relig. uel quod. & ff. ad l. fal. l j. §. si usufructus. Item unus solus consul procedere potest altero absente. & ff. de off. consul. l. una ar. C. de auth. præst. l. ult. §. sancimus. & ff. de exer. l. j. §. si plures. tamen ille. §. pro utraque parte facit. & est arg. bo. ff. de fideicom. lib. si legatario. §. j. & quilibet tenetur saltē uenire allegaturus priuilegium suum. ~~j~~. de ap. cū parati. ff. de iud. si quis aliena. & ff. si quis in ius uo. non ier. l. ij. j. respon. Ad hoc distinxit Io. 1 & bene utrū iudices sint ordinarij uel delegati. si iudices sunt ordinarij: uno absente, reliqui possunt ꝓcedere per iura quæ ad hoc sunt inducta, cū quilibet per se insolidum habeat iurisdictionem. in delegatis uel arbitris secus est: quia uno absente, reliqui nihil possunt facere, nec tenet ꝙ fit ab eis. ~~s~~.e. causam matrimonij. & ~~j~~.e. uno delegatorū. & ~~j~~.c. proxi. & ff. de re iud. duo ex tribus. licet enim quilibet eorum habeat iurisdictionē insolidum, eam per se nō potest exercere: quia loco unius intelliguntur, sicut si plures furantur unā trabē, ita ꝙ nullus eam furatur: & tamen quilibet tenetur. ff. ad l. aquil. ita uulneratus. in fi. si. ~~s~~. de rescrip. pastoralis. in fi. & sic patet, ꝙ iste de quo quæritur: ad talem citationem non tenetur uenire. Et si dicis, ꝙ papa nō respōdet ad q. imo bene respondet: quia respondet ad secūdam. quæ est utrū duo præsentes absente tertio, & se nullo modo excusante procedere posint, ꝙ non debent procedere: & si processerint, ꝙ nihil putabuntur egisse. bene respondet ad primam q. quia secunda soluta intelligitur prima soluta, quia si nihil facere possunt, sequitur ꝙ nō tenetur uenire, & sic quasi superflua relinquitur q. prima. ~~s~~. de rescript. pastoralis. sic ~~j~~. de iure pat. postulasti. ubi per solutionē ultimę quęstionis soluuntur præcedentes. sæpe sic inuenies. Et sic dico, ꝙ quādo duo citant tantū, & hoc constat. citatus nō tenetur uenire 2: in quo casu loquitur hæc decret. quia hic ponitur pro quæstione, ꝙ tantū duo citant, & est quæstio iuris: & ego respondeo, ꝙ nō tenetur Sed si tu ponas ꝙ tres sunt dati iudices contra te, & duo citant te per literas suas uel nuntiū, & nulla fit mētio de tertio 3, hic nō ē certus de facto, imo potest dubitare an tertius se excusauerit uel cōmiserit uices suas illis, & ideo licet minus caute faciāt q.a non faciunt mentionē de tertio in literis suis, tutius tamen est ire, & uidere, an habeāt authoritatem à cōsocio: & si habent, bene possunt procedere. si uero nō habeant delegationem uel excusationem à suo cōsocio, non possunt procedere: ut ~~j~~. c. prox. & potes agere contra illos, ad interesse, eo꞉ qđ te calumniose citauerūt, nec in hoc possunt prætēdere errorem, cum in hoc sint certi. & quod teneanť ad interesse, patet de sen. ex com. sacro. Sed pone, ꝙ duo procedant cōtra istū absentem citatum, & tertius postmodū habeat ratū quod illi fecerint, nūqd ualet sentētia sicut ualet in electione. ~~s~~. de elec. ꝙ sicut: Dico 4 ꝙ nō ualet sententia talis per ratihabitionē tertij, cum ab initio nulla fuerit, unde postea ratificari nō potest. ff. de reg. iur. ꝙ ab initio. in fi. Itē quid si partes cōsentiant ut duo procedant: nunquid ualeret talis processus tertio non ueniente, nec se excusante? Non credo ꝙ partes posint illis dare illam iurisdictionē. de iuris. om. iud. l. priuatorum consensus. & ~~j~~. e. P. & G.

b Sententiæ calculo. i. finali uel definitiua sententia. unde calculus multipliciter sumitur: ut patet in his uersibus. Calculus est ratio, numerus, sententia, carbo. Calculus est pondus, nummus, lapis, ensis acutus.

Glo. seq. quærit, & soluit, iterum quærit, & soluit.

c Per certum nuntium. Qui sit certæ & approbatæ fidei. xcvij. dist. nobilissimus. Sed cui debet. fieri fides ꝙ sit certus nuntius? Dico quod iudicibus consocijs. ar. ff. rē ra. ha. nec satisdatio. & fides faciēda est iudici, cum secundum ea quæ coram eo probātur, debeat iudicare. ~~s~~. de renun. in præsentia. & iij. q. vij. iudicet. & partibus etiā de hac delegatione uel excusatione debet fieri fides: quia per hoc constat an habeāt iurisdictionem de qua facere fidē debent. ~~j~~. e. cū in iure. Sed nunquid isti nuntio uel excusatori credit sine literis? Nō credo, quantuncunq; honestus sit uel fidelis. ~~j~~. de proba. quoniam contra falsam. & uni testi non creditur quātuncunq; honestus sit. iiij. q. iij. c. si testes. uer. unius testimonio. & ideo sequitur literatorie destinatum, & ita potius creditur literis, quam nuntio. hæc enim est idonea probatio quæ fit per literas. ff. de pigno. contrahitur. xviij. di. placuit. & quod dicit literatorie destinatum, respicit utrunq; diuisum. & uel est expositiuum. sed nuntio iurato creditur. ~~j~~. de appel. cum parati. ubi de hoc.

d Non ostenderit. Videtur ꝙ non debeant eos certificare, quia ipsi certi sunt: si non interest, hoc contingit uel quia nō potest, uel quia nō uult, sed in utroq; casu procedere debent: ut hic dicit. §. adijcimus. ergo cum certi sint, certificari nō debēt: ut ff. de act. empt. & uen. l. j. in fi. Respon. 5 licet sciant, hoc eis denuntiandum est. semper enim debet constare de hoc, antequam procedat: quia posset esse quod bene uult interesse, nec per eum stat, sed per partes quæ ipsum ducere debent suis expensis: quia cum suis expensis uenire nō tenetur, ut bene colligitur ~~j~~. de ui. & honest. cler. cum ab omni specie. De hoc ibi not. & est simile si mulier sciat libellum accusationis esse porrectum, recte tamen nubet, dum ei nondum est denuntiatum. ff. de adul. denuntiasse. circa prin. arg. ff. quan. di. leg. ced. huiusmodi legati.

† Alias, aduocatus.

Delegatus tertius a duobus conuocatus, an uenire debeat. Mari. Soci. trac. de citat. arti. iiij. nu. 6.

1 Io. idē Panor.

Iudicibus pluribus datis, an uno absente alij posint ꝓcedere.

2 Hoc tenet Laur. Alij dicūt quod duo posūt ꝓcedere in his q̄ non capiūt dilationē. arg. ff. de admi. tut. tutor q re pertoriū. qđ nō placet. Vinc. Io. And.

3 Tertio. nec tūc tenetur cōparere. Panor. Fely. hic.

4 Dico. idem Pa. Fel. hic.

Calculus quot modis sumat.

5 Respō. idem Pa.

alias de eodē canonicè [a] cōstare nō poterit, residui procedere ad causæ cognitionē nō debent † ꝙ si ꝓcesserint, nihil [b] reputabūtur egisse. Illa quippe [c] fuit antiqua se. apo. prouisio: ut hmōi causarum recognitiones, duob. [d] quā uni, trib. quā duob. libentius delegaret, cū (sicut canones attestant) in integrum sit iudiciū, qđ plurimorū [e] snījs confirmatur. † Mādati siquidē excedere fines probaretur, si quis citra formā [f] rescripti accepti p̄sumeret iudicare.

Clausula, si non oēs poteritis, sub impotētia includit uoluntatē, quo ad purificandā iurisdictionē coniudicū. Idē in duobus datis cum clausula. quòd si ambo. h. dicit usque ad § sexta.

Adijcimus etiam, ꝙ ubi fuerit in commissione appositum, ut si omnes interesse nequiuerint duo eā nihilominus exequantur: si aliquis ex ipsis cùm possit, [g] noluerit [h] interesse, duo nihilominus in causa procedant [i], licet ille tertius † grauissimè sit arguēdus [k] pro eo ꝙ mandatū apostolicū exequi subterfugiat [l] aut contēnat [m]. Idē quoq; per omnia dicimus obseruandū, in causa quæ cōmittitur duob. eo apposito, ut si ambo interesse nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

Si reus coram delegato obijcit excōicationem actori, quā non probat intra tempus debitum. auditur actor. si uero probat, delegatus absoluet actorē si excōicatus est propter causam sibi cōmissam si propter aliā, ad excōicatorem suū illum remittet: qui si nō uult eū absoluere, delegatus papæ eū absoluet, nisi sit đ casib. papæ reseruatis. h. d.

Sexta nobis proposita ex parte tua quæstio † continebat, quòd cùm aliquibus iudicibus causa committitur, & quandoque contingit ꝙ reus actori obijcit ꝙ stare non pōt in iudicio, utpote uinculo [n] excommunicationis adstrictus, & si reus

[a] Canonice. Puta per testes: ut probet̄ absens longe ut haberi nō possit, uel īfirmus. ar. s̄. de cle. ęg. tuæ.

[b] Nihil egisse. Per hoc noueris esse solutam primo loco propositam quæstionem, hæc solutio includit in se illius solutionem: ut dictum est in prima notula. sic j̄. de fri. & ma. & im. coen. fraternitatis. & s̄. e. super.

[c] Illa quippe. Interpositio est ob hoc, quia fecerat mentionem de pluribus iudicibus, q̄a nihil facit ad qō. & ille uers. mandati si quidem &c. continuatur præcedēti solutioni. & illa clausula, illa quippe &c. competentius poneret post illam clausulā, mādati siquidem. & sic esset tota cōtinua & planior, uel satis potest legi tota continua.

[d] Duobus quam uni. Secus in arbitris: quia propter naturalē hominū facilitatem ad dissentiēdum, melius cōpromittitur in unū, quā in duos: q̄a res fere sine exitu est. ff. đ arbitris. itē si unus. §. principaliter. & j̄. de arbi. innotuit. tamen si compromittitur in duobus, tenet compromissum, & Prætor cogere debet illos ut si dissētiant, tertiam eligant personam, cuius authoritati stetur: ut dicit. §. principaliter. & j̄. e. suspitionis. §. j.

[e] Plurimorum. Quod enim a pluribus quæritur sapientibus, facilius inuenitur xx. di. de quibus. & per ampliores homines perfectissima ueritas reuelatur. C de fideicom. l. ult. ad fi. & lxiiij. dist. extra conscientiam.

[f] Citra formam. Ver. iste probat, ꝙ duo tantum procedere non debent, & citatio est de processu. j̄. eo. pastoralis. §. j. & j̄. de probat. quoniam contra falsam. & si procedant, nihil egisse reputabuntur: ergo si citant, nihil faciunt: quia de toto ad partem, negando ualet argumentum, & sic per hoc probantur quæ dicta sunt in prima notula, & sic forma rescripti seruanda est. s̄. de rescrip. cum dilecta. & quia omnibus iurisdictio demandatur ab omnibus debet citari.

Adijcimus. Primo decidit unum casum. Secundo alium consimilem: ibi, idem quoque. Abb. Sic.

[g] Cum possit. Et hoc absque periculo † rei familiaris: quia tunc non tenetur negligere sua. ff. de iudic. si longius. j. respon.

[h] Noluerit. Hoc est quod additur ei quod s̄. dixi si omnes interesse nequiuerint: & ibi potes hoc uerbum supplere, uel interesse nequiuerit, aut noluerint &c.

[i] Procedant. Postquam constiterit, quòd interesse non uult: ut s̄. dixi in alio casu quando interesse non possint supra, de rescript. sciscitatus.

[k] Arguendus. Imo & puniendus, pro eo ꝙ mandatum apostolicum exequi nō uult: ut s̄. de rescri. sciscitatus. sed q̄s arguet eum aut puniet? Coniudices? non: quia par in parem non habet imperiū. s̄. de ele. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. Ordinarius? non: quia delegatus maior ē eo, quantum ad illam causam. arg. s̄. e. sane. ij. & j̄. de offi. ord. pastoralis. §. j. superior ergo eum puniet, cuius mandatum exequi non curat. C. de temp. appella. l. ultima. §. illud. Et cōiudices debent superiori denūtiare negligentiam ipsius ar. j̄. de præb. graue. ad fi. ij. q. vij. ea ꝓpter. sufficit sola redargutio, cum ꝑ hoc non præiudicetur partib. q̄a alij ꝓcedere possunt.

[l] Subterfugiat. Quando se excusat frustratorie.

[m] Contemnat. Quando non uult.

Sexta. Supra uisum est de ijs, quæ opponuntur in personā iudicis: nunc subijcit de ijs, quæ opponuntur in personam actoris. Et. h. d. usque ad §. si uerò. primo ponit principalem quæst. quam secundo soluit ibi, hanc dubitationem. Abb. Sic.

[n] Vinculo excommunicationis. Sic uidetur, ꝙ si excommunicatus impetret rescriptum tacito de sua excommunicatione, quod ualeat postquam fuerit absolutus. ar. C. de preci. impe. off. uniuersis. Item ar. quod per absolutionem quis in pristinum statū. reducat. argu. iiij quæs. j ca. j. & ij. & quia cū sit pœna, nō debet extendi sed potius restringi. infra, de ijs. quæ fi. a ma io. par. capit. quæsiuit. & de pœ. distinctione prima, capitulo pœnæ † . Sed contra supra, de æta. & qualit. cum bonæ. & supra de rescrip. dilectus. & infra, de appella. pastoralis. Verum est quod literæ ab excommunicato impetratæ hoc tacito non ualent ad agendum uel ad beneficium obtinendum: ut dicunt contraria: sed ad sui defensionem obtentæ. puto quia appellauit, tunc bene ualent literæ: licet non faciant mētionem de excommunicatione. infra de exce. cum inter.

† Facit ad hoc textus cū gl. ī l. magistros. C. de ꝓfes. & me. libr. x.

† Alias, roborat.

† Graui. j̄. de don. ad apostolice. uersi. unde cum graue. cū concor. alias uix cessaret excusatio, cum uix inueniat aliq̄s qui non sit circa singularia negotia aliquā tulum: occupatus secūdum Host. Io. And.

† Alias, adde merito. Hos.

† Alias, petitio.

Literæ per excōmunicatū impetratæ an ualeant.

† Cōcor. text. in l. non dubiū. cum concor. ff. de pœ.

non uelit statim [a] eũ probare excommunicatum, siue non posſit, an actor nihilominus audiri debeat, donec [b] super eo ꝙ obijcitur, rei veritas fuerit patefacta? Hanc dubitationem taliter remouemus, ꝙ si ille qui tale quid obijcit, statim uel intra terminum [c] competentẽ [d] non probauerit legitimè quod intendit, actor permitti debet, ut sine offendiculo [e] quolibet audiatur. Cæterùm si vel ex cõfessione [f] actoris, uel alio quolibet modo [g] legitimè cõstiterit esse actorem vinculo excõmunicationis [h] adstrictũ, à iudicibus delegatis secundũ formã [i] ecclesiæ, ualet absolui, ita ut si propter aliam [k] iustã causam & euidentem, ab ordinario iudice uel delegato excõmunicatus fuerit, ad excõmunicatorem [l] debet absoluendus remitti, qui si malitiã adhibuerit, delegati iudices id ritu ecclesiastico liberè exequantur, dummodo non sit tale genus excõmunicationis illius cuius absolutio sanctæ sedi apostolicæ reseruetur. [m] Explorati [n] quidem iuris extitit, ut delegatis iudicibus quibus principale committitur, & accessorium committatur.

Absolutus a delegato super causa pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit seu respondebit super illa causa, nisi sit alteri delegata: & si excommunicator malitiosè distulerit, delegatus qui absoluit, cognoscet. hoc dicit.

inter. ... c. dilectæ. & c. significauerũt. & c. ult. & quod hic dic... s. absoluãt eum, & postmodum procedãt, locum habet, quãdo post literas impetratas fuerit excõmunicatus ab homine uel a iure: & ideo eo absoluto valent literæ, q...d patet ex eo quod dicit, non potest stare i iudicio: nec dicitur, qđ literæ non ualent, sed dic super hoc secundũ quod notatur. ĩ. de except. pia. in glo. quæ incipit, sed mirum.

[a] Statim. idest intra octo dies. ĩ. de except. pia.

[b] Donec. Hic fuit dubitatio, utrum esset procedendũ super principali non obstante exceptione opposita, donec de ipsa excõmunicatione constaret, ut sic simul super principali & exceptione ꝓcederet, ꝙ non debet esse: imo supersedendũ est super principali q. donec termino competenti probetur exceptio. ĩ. de iud. exhibita.

[c] Terminum. Et ita probatur infra de appell. secundo requiris, & c. cum speciali.

[d] Competentem. hodie termin⁹ iste non est ad arbitrium iudicis: sed intra octo dies exceptio excõmunicationis probari debet: die in quo proponitur non cõputato, ꝙ si probata non fuerit, iudex in causa procedat: eum in expẽsis actori quas propter hoc fecisse docuerit, cõdemnãdo taxatione præmissa, & ultra duas uices hæc exceptio nõ proponatur seruato tenore decr. & qui excõmunicationẽ opponit, speciẽ ipsius & nomen excommunicatoris exprimere debet: ut in decre. Inno. iiij. in qua omnia hæc statuũtur, & incipit, pia consideratione. ĩ. de except. lib. vj.

[e] Offendiculo. i. impedimento.

Gloss. seq. recit. per q. an in executionibus contestanda sit lis. & arg. quod sic. in contrariũ alleg. unũ cap. ponit quorundam obseruantiam, quam in antiqua gloss. reprobat. in additione approbat.

[f] Ex cõfessione. Et loco isto satis colligitur, quod super exceptione debet lis cõtestari [1] inter partes. & iurari etiã de calũnia in ciuilibus. sed nõ in spiritualibus, sed de ueritate dicẽda: quia deceptiones debent dari in scriptis. ĩ. de proba. quoniã contra. sicut etiã datur libellus. ĩ. de lib. ob. ignarus episcopus. & ad exceptionem debet ille cõtra quem proponitur respondere, ut hic dicit. & sic lis contestat si negauerit actor exceptionẽ: tunc iurabitur de calumnia. ĩ. de fideiuss. cõstitutus. & est opt. ar. C. de iu. cal. l. j. [2] & si postea per confesſionem nõ cõstiterit de exceptione probabit illam per testes vel alio modo quo poterit: ut per instrumenta: alias processus non ualeret lite non contesta. infra, ut lite non contesta. per totũ. Arg. contra ĩ. de iudi. c. ij. & super hac exceptione uel alia cõsimili. ubi crimina opponuntur, testes cõpelli nõ debent. ĩ. de testi. cog. dilectorũ. quidam tamẽ non obseruant hoc in exceptionibus, & male sicut credo: quia ordo iuris, ubiq; est seruandus, cum proceditur iure ordinario. & hoc probatur. ĩ. de app. interposita. §. ult. tamẽ iura illa quæ dicũt, quod lite non contest. non tenet processus, loquũtur in negotijs principalibus. vnde satis potest dici, ꝙ nihilominus ualet ꝓcessus in exceptionibus dilatorijs & emergentibus, licet lis nõ fuerit in his cõtestata. & nullo iure cauetur quod in his processus nõ teneat contestatione omissa: iuxta illam regulam, multa fieri non debent &c. & ĩ. đ reg. c. ad apostolicam. Ber.

[g] Quolibet modo. Puta testibus, vel instrumento. ĩ. de test. c. veniens. & infra, ut lit. non contesta. quoniam frequenter.

[h] Excommunicationis. Maioris, scilicet: quia minor non repellit ab agẽdo, nec a consortio fidelium. infra, de excep. à nobis. nec ab electione. infra, de cleric. excommu. min. si celebrat.

[i] Formam. Quæ duplex est. infra de verb. signific. ex parte.

Glossa sequens no. & argu. allegat quinque iura. in contrarium allegat tria, soluit & bene, sed in additione ab illa solutione recedit.

[k] Aliam iustã causam. Secus esset si propter eãdem causam quæ nunc delegatur. quoniã non teneret iurisdictio, si se excõmunicatũ suppresſit, uel si expressit a delegatis istis absolueretur, nec remitteret ad primos, imo tacita veritate de alia cõmisſione non ualerẽt literæ, uel de ꝓcessu ordinarij. ar. ĩ. de ap. ut debitus. L. sed hic nõ dicebatur actor excõmunicatus, ante impetrationẽ literarũ, quod patet ex ipsa litera. & not. in gloss. quæ incipit, sic uidetur. Hoc quod dicitur in ista notula, olim seruabatur, hodie [3] vero literæ impetratæ ab excommunicato, bene valent, & eo absoluto proceditur per eas. ĩ. de except. pia. lib. vj.

[l] Ad excõmunicatorẽ. qa isti delegati alias non habent potestatẽ illã absoluendi, nisi primo illũ excommunicatorẽ requirant, ꝙ si nõ fecerit, primus ordinarius uel delegatus tũc illũ absoluere possunt, præstito iuramẽto prius ꝙ stabit mãdatis ecclesiæ sup eo, pro quo prius fuit excõicatus. alias si statim illũ absoluerent, nõ credo ipsum esse absolutum. xj. q. j. c. pe. & C. si a nõ cõpe. iud. l. ult. & ff. de reg. iu. factũ a iudice. qa sub conditione hoc mandatur: & ita ante conditionẽ existentem, etiam absoluere ipsum non possunt [4].

[m] Reseruet. xvij. q. iiij. si qs suad. ĩ. đ sen. exc. tua nos

[n] Explorati. q. d. hoc nõ videtur eis cõmissum & papa respondet, quod cõmissum intelligitur tanquã accessorium,

Litis cõtestatio an debeat fieri sup exceptione. [1] Contestari. Dic indistincte qđ super exceptione nõ est necesſe litem cõtestari nec libellũ offerri, nec de calumnia iurari. Pan. Fely.

[2] Non cogitur pars ꝓbarẽ: nisi qui ꝓbationẽ exposcit, iuret de calumnia. Ioã. And.

[3] Hodie. falsum est per c. j. de rescrip. in vj. & in c. pia. procedebat coram ordinario. Panor. Fely.

[4] Cõcor. tex. cũ gl. in l. si qs locuples. ff. de ma. testa. & totam hanc glo. sequitur. Pan.

cessorium, & est respōsio tacitæ quæstionis: & sic absolutio est accessorium: quia sine illa causa principalis procedere non potest: quia non auditur, nisi absoluatur actor. s̄. eo. præterea. ff. de iu. om. iud. l. ij. Et expone explorati. i. discutiendo declarati, enucleati, manifesti & clari.

Si uerò. Continuatur iste. §. ad præcedētem hoc ordine: Suprà fuit dictum, quòd si excōmunicator nō uult absoluere actorem ad requisitionē delegati, qđ ipse delegatus poterit absoluere ne impediatur cognitio causæ sibi commissæ, sed quia excōmunicatus absoluitur, p̄stita cautiōe de parēdo iuri, in illa cā pro qua fuit excōmunicatus, dubitatur corā quo iudice iste deberet parere iuri in illa cā ex quo iste delegatus istum excommunicatum absoluit? & respondetur ut patet ī litera. Et primò ponitur q̄stio incidēs. Secūdò solutio. ibi. in quo.

Si uerò ab his [a] fuerit præstito iuramento, quòd stabit mādato ecclesiæ absolutus, rursus interrogatus, an coram eisdem delegatis uel ordinario, à quo excommunicatus extitit, teneatur super eadem causa pro qua excommunicatus fuerat respondere, & quorū debeat iudicio uel mandato stare? In quo casu taliter respondemus, ꝙ coram ipsis excommunicatoribus [b] super illa causa pro qua fuerat excommunicatus stare debet, & eorum seruare mandatum, nisi specialiter fuerit illud negotium alijs iudicibus à sede apostolica delegatum. Quòd si excommunicatores malitiosè distulerint [c] tunc delegati eandem iurisdictionē, quam in principali [d], & in accessorio [e] exercebunt.

Inno. tertius Rhegino archiepiscopo, & episcopo Cephaduleñ.

Si causa simpliciter delegatur tribus, duo sine subdelegatione tertij, procedere non possunt.

Quod si fecerint, ab eis poterit appellari. Idē si sunt dati cū clausula, qđ si nō oēs. nō ualebit pcessus duorū, tertio incōsulto. h. d. cōphēdēdo utrūq; ītellectū.

CAP. XXII.

Cum causa quæ uertitur inter Montis regalis & Resañ. archiepiscopos, super quibusdam decimis, Panormitano & capuano archiepiscopis, & tibi frater Rhegiñ. commissa fuisset à nobis, sine debito termināda, prædictus archiepiscopus Mōtis regalis (sicut accepimus) ad primā Panormitani & Capuani archiepiscoporū citationē uenit, in quorū præsentia excipiendo proposuit, ꝙ pro duabus causis eorum non deberet stare iudicio: tum quia ipsa causa tribus fuerat iudicibus delegata & idem ab illis [f] duobus tantum (te fratre Rhegin. inconsulto, nec uices tuas eis super hoc committente) ad iudicium fuerat euocatus, tum quia

[a] Ab his. scilicet, delegatis.

[b] Excommunicatoribus. Nisi ab ipsis fuisset legitime appellatum, uel nisi aliam legitimam exceptionē opponere posset contra illos. j̄. eo. insinuante.

[c] Distulerint. s. procedere in causa illa, pro qua fuit excommunicatus. Et sic uidetur, quod actor. & reus eodem tempore possunt litigare coram diuersis iudicibus. & sic est contra. C. de sen. & interlo. om. iudi in auth. & consequenter. de hoc dixi. s̄. de rescript. c. ult. hodie standum est decre. inno. iiij. de rescrip. quæ incipit, dispendia. libr. vj.

[d] In principali. Sic econuerso idem iuris in accessorio & in principali. ff. de accep. & per iusiurandum. §. & si fideiussori.

Glos. seq quærit, & soluit. & notat, & dat simile.

[e] Accessorio. Accessorium uocat causam illam, pro qua fuit excōmunicatus actor huiusmodi causæ, & sic respondebit reo in hac causa sub iudicibus delegatis, quos ipse impetrauit si reus uoluerit ipsum recōuenire. j̄. de mu. pet. c. j. & ij. & si pro. causa alterius tertij ab isto reo fuit excōicatus, qđ erit? nihilominus absoluet cum præstito iuramento, quod stabit mandatis ecclesiæ, & procedēt in negotio sibi cōmisso principali, sed in alio pcedere, nō possent, ēt si ille reus & ille actor consentirēt: quia iurisdictio istorū prorogari ad istū tertiū [1] nō posset, cū de illo in literis mētio nō fiat, cum talis iurisdictio sit delegata. j̄. e. p. & g. in fi. Et not. ꝙ isti excōicatores p negligētiā pdūt suā iurisdictionē, tam circa absolutionē, quam sup principali negotio, sic. j̄. de foro cōpet. licet. & c. sequē. [2]. Et ita delegatus supplet negligētiā alterius delegati, uel ordinarij, sicut ordinari⁹ supplet desidiā delegati. j̄. de offi. ordi. significauit.

[1] Tertiū. imo etiā in inuitos & respectu tertij. procedēt in cā ob negligentiam excōmunicatorum quatenus tangit articulū satisfactionis. Io. an. Panor. Geminia. cōsil. iiij. colum. j.

[2] Cōcor. §. si uero. in auth. de q̄sto. collat. vj. & in auth. ut diffe. iudi. §. si tamē colla. ix.

Cum causa. Diuidit hæc decre. in duas partes. nam primo recitat actum super quo & pro quo fuerat appellatū. secūdo cōmittit appellationis causam: ibi, fraternitati. Ab. sicu.

Glossa sequens signat contrarium & soluit. secundò quærit, arg. pro & contra. demum obijcit & soluit.

[f] Ab illis duobus tantum. Vnde non tenebatur corā eis respondere, nec ēt uenire tenebatur, si certū erat, ꝙ a duobus tātū fuerat uocatus. de hoc dictū est. s̄. eo. c. proxi. nisi uelit quis uenire suū priuilegiū allegaturus: ne de facto saltē uexetur, secundū qđ hic contingit: quia non obstāte tali exceptione, isti duo processerunt de facto solūmodo: quia de iure non potuerunt. Sed contra uidetur. j̄. de app. si duobus [3]. ubi tenet sententia excōmunicationis ab eo lata, qui iudex nō erat propter cōtumaciā illius qui appellauerat ad papā: quia citatus coram metropolitano nō cōparuit. Sed hoc ideo est: quia ille qui excōmunicauit: credebat se iudicem propter appellationē ad ipsum factā, ignorans, quod alter ad sed. apostol. appellasset: unde tenuit sentētia: quia ille debuit ei significare, qđ appellauerat ad papam, & per illā probo quod iste citatus tantum a duobus ire nō tenetur, cum illi sciant [4] se sine tertio procedere non posse: & si procedant, nihil ualet. sic in decre. si duobus, si ille sciuisset quod ad papam appellasset, & eo nō obstante ipsum excōmunicasset, non ualuisset, ut ibi colligitur euidenter. Sed ponamus, quod tres sunt iudices sub illa forma, quod si non oēs &c. Tertius malitiose nō uenit, nec se excusat: uel non cōmittit, & sic alij non possunt procedere: quid fiet de illa causa? Argumen. quod duo possunt procedere. lxv. dist.

[3] Ibi unus ordinarius: hic plures delegati. uel melius ut sequitur. Host. Ioā. And.

[4] Si ergo adiungeretur delegatus per nouum rescriptum, teneret pcessus primi delegati hoc ignorātis. arg. decreta. si duobus. Ioan. And.

ante ipsorū citationem & notitiam literarū, pro eadem causa nuntium a suū ad ap. se. transmiserat, in quo decretalē Alexan. papæ præ. nost. sibi affirmabat apertius suffragari. At uero ijdem archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere contra eum ut responderet, interlocutoriā sententiam protulerunt b: propter quod ad se. ap. appellauit: & infrà. Fraternitati uestræ mandamus quatenus, si uobis cōstiterit c prædictos archiepiscopos exceptiones prędictas nullatenus admisisse d: nō obstante eo quod per ipsos factum est, decimas ipsas quibus prædictus Mōtis regalis archiepiscopus se postquā nuntius suus propter hoc ad se. ap. accesserat, asserit spoliatū e præcipuè cùm easdem tā sibi, quā ecclesiæ suæ ad se. apo. asserit confirmatas, siue per laicalem potentiā, siue per eosdem iudices factum sit, cū fructibus f inde perceptis restitui faciatis, audientes postmodum quantum de iure poteritis, quicquid fuerit quæstionis.

Idē conuētui de Cōchis.

Si duo sunt delegati cum clausula, quòd si ambo &c. uno recusato alter solus ꝓcedere pōt, nec tenet processus si cum recusato procedat.

CAP. XXIII.

Cum sup abbatia monasterij uestri, inter uos & S. quondam abbatem uestrum, fuisset quæstio agitata: demum super ea ad Lesion. episcopum & abbatem de Becco nostræ fuerint literæ destinatæ: & infrà. Quamuis solus abbas antequam appel

dist. si forte. ad instar electionis: ut s. de ele. qđ sicut. In contrarium uidetur, quod nō possunt, quia primo constare debet eis de impotētia uel uoluntate tertij. s. eo. c. prox. & s. de rescri. sciscitatus, uel potest esse ꝙ habeat iustā causam absentiæ. Quid enim si postea probaret se nō potuisse uenire iusta de causa: Cassabitur quod factū est ad instar rei absentis. j. de re iud. cū Bertoldus. Itē qualiter possunt duo citare tertium, cum sit par illis, & par in parem nō habet imperiū. s. de ele. innotuit. & ff. ad Treb. ille a quo. §. tēpestiuum. si. n. teneret ad eorū citationē uenire, ergo si non ueniret possent eū excōicare, ꝙ non est uerū. Ad hoc dicas, ꝙ citare nō possunt eum ut ueniat sed admonere posſunt ut ueniat, & rogare: & si non uenerit usque ad tertiā 1 monitionē uel rogationē, nec aliquid rescripserit, uel si dixerit se uelle interesse, & nō uenerit tūc possunt alij ꝓcedere, quia præsumit nolle uenire, uel non posse interesse 2. & talis præsumptio habebitur pro responsione illius: scilicet quod non uelit uel non posſit uenire. argu. iij. q. ix. decernimus. & ff. de re iud. contumacia. & op. arg. lxv. dist. si forte. & sic statim remanet iurisdictio apud alios. s. eo. ca. prox. & nec obstat si dicat se tunc non potuisse uenire, quia potuit alij committere uices suas uel se excusare. j. eo. pastoralis. §. ul. nec est inconueniens qđ unus delegatus suppleat negligentiam alterius delegati: ut s. cap. prox. §. sexta. sic etiā ordinarius supplet desidiam delegati. j. de offic. ordin. significauit Item talis iudex qui negligit iustitiam facere, facit litē suam. xxiij. quæst. ij. dñs. & propter negligentiā iudex remouetur. C. de offic. praf. Orien. si quos. sic & prælatus. j. quæst. j. capitulo, si qui episcopi. §. ecce cum honoris: merito ergo si constet de negligentia tertij, duo procedere possunt.

a Nuntium. j. de appel. meminimus. & c. ad hæc sicut. Arg contra. ij. q. vj. c. non solent. §. eius uero. hodie hæc allegatio locum non habet. infra, de appel. ut debitus. in fi.

b Protulerunt. Et male ex certa scientia, quia appellauit. unde non ualuit quod postea fecerunt.

c Constiterit. Et in absentia partis aduersæ contumacis potest constare lit. non contest. j. de appel. interposita. §. ult. & hic est casus, in quo potest procedi lite non cont. ut patet per decre. prædictam.

d Admisisse. Et ita uidetur, quod in causa appellationis sufficit ostendere se appellasse ex causa probabili 3. est tñ necesse 4, quod probet causam appellationis uerā fuisse. simil. j. de appel. dilecto. unde signatur contrariū. j. de appel. interposita. ubi appellās debet probare causam appellationis fuisse uerā. & j. de testi. ex parte ade. de hoc dicet. j. de ap. c. interposita. Quādo debeat probari uerā fuisse, uel sufficiat ostēdere se appellasse ex cā ꝓbabili, dic ut ī c. ex parte ade.

e Spoliatum. Ab illis duobus iudicibus, qui mandauerant eum spoliari.

f Cum fructibus inde perceptis. Vel qui percipi potuerunt. j. de rest. spo. grauis. & xij. q. ij. non liceat.

Cum super abbatia. Prima pars decise narrat factū. Secunda diffinit: ibi, quamuis. Ab. Sicu.

CASVS. *Ita colligitur ex integra. Causa uertebatur inter conuentum de Conchis & S. quondā abbatem ipsorum super ipsa abbatia, qua dicebat se fuisse spoliatū iniuste post multas et uarias cōmissiones, obtinuit iste S. causam cōmitti ēpo Lesionen. et abbati de Becco siue uallis Richeriæ sub hac forma ut alter solus altero nolente interesse aut etiā non ualente mandatum apostolicum adimpleret partib. in præsentia iudicū constitutis. pars R qui dicebatur intrusus, in præiudicium istius S. prædictum episcopum recusauit trib. de causis: tū quia idē ēps causam habebat cum monasterio suo super quadā ecclesia sua, tum etiam quia ipsum R. redeūtem à Romana curia nō admisit ad osculum pacis, & quia dicto R. dixerat, quod si posset noceret ei in causa illa & hoc probare uolebat corā dicto abbbate coniudice, uel coram arbitris electis a partibus, dicto episcopo admittere hoc nolente, ante ingressum causæ fuit ab ipso episcopo postmodum appellatum. sed duo nihilominus interloquentes appellationem non tenuisse dictū S. decreuerūt restituendū, prædicto R. super abbatia perpetuū silentium imponentes prius appellatione interposita ab ipso abbate, ne cum eo procederet. unde causa demū peruenit ad papā. dicitur hic, quod talis sentētia nulla fuit, quia licet abbas antequā appellaretur ab eo, solus procedere potuisset, quia tamen interlocutus est cū episcopo, qui iam legitime recusatus est appellationē propter hoc interpositam non tenuisse, per consequentiam cōfessus est se nō posse in causa procedere, nec erat suæ intentionis 5 ut solus aliquid diffiniret, & ideo cū eo qui iā iudex desierat esse, disponere aliud nō ualebat*

1 Tertiam dic ꝙ sufficit unica monitio. glo. cle. j. §. j. uer. requisierint. de hęret. Card. Pan. Fely. Phil. Dec. hic Ludo. Rom. sin. ccccxxiiij. ego dixi. & cō. cccc xxvij. Alexā. consi. lxxxj. nu. 2. ubi tetigi lib. iiij. Gemin. c. si cōtra. e. in vj. Fel. ca. ex lr̄is. col. iiij. de cōstit. Dec cius. c. ex parte. col. j. d appel.

2 Cōcor. l. ea. cū gl. fi. C. si mā. ita fue. ali & in auth. si omnes. C. si ut se ab hæredi. absti.

3 Cōcor. l. j. §. j. & ibi B. ff. quis & à quo app. doct. in authen. ad hæc. C. de iudi.

4 Alias, nec est necesse.

5 Intētionis. & hoc ex cōiecturis apparebat, alias secus, maxime si esset ꝓtestatus ꝙ intēdebat solus procedere, ī quā tū solus habebat potestatē, qa tunc nulla est pugna uolūtatis, & potestatis. Pano. Fel. Phil. Dec. nu. 8. Alex. I. si seruus plurium. §. fi. đ lega. iij. consi. lv. nu. 8. li. v. Fran. cur. cōs. lxxiij. col. ix.

potestate ac uoluntate mutuo sibi aduersantib. quòd à duobus factum est de iure nō ualet. Not. *quod si iudex recusationem legitimam non admittit, desinit esse iudex appellatione propter hoc interposita*. Item *tacite ipso facto amittit quis iurisdictionē, & ipso facto aliquis confitetur*. Itē *utile uitiatur per inutile*. Itē *iudex: nihil facere debet contra potestatem suæ iurisdictiōis*. B.

laretur ab eo iuxta formā a literarū nostrarum procedere potuisset, quia tamen pro eo ꝙ cum ipso episcopo interlocutus est appellationem b prius ab eodem episcopo interpositam non tenuisse: de iure sine ipso cùm posset & nollet negotio interesse, per consequentiam confessus est c se nō posse mādatum apostolicum adimplere, nec suæ intentionis extitit ut sine coniudice suo aliquid diffiniret, & cū eo qui iā iudex esse desierat d aliquid super prædicto negotio ritè disponere non ualebat, uoluntate ac potestate sibi mutuo aduersantibus, cùm noluerit e quod potuerit, & qđ uoluerit adimplere nequiuerit, quod duobus factū fuerat f, effectum non potuit de iure obtinere.

Idem archiepiscopo Toleta.

Si iurisdictio delegati expirat in termino perēptorio, quē partib. aßignauit, post congruā horā perēptorij, iudex non expectabit contumacē: si non expirat, potest expectare in diem alteram & iterum citare si uult.

CAP. XXIIII.

Consuluit nos.t.f. utrū cùm ad recipiendos testes depositiones g publicandas eorū, uel sententiā pferendam peremptorie citatas partes, & earū altera se absentat, cōtumaciter die data, an circa ultimā saltem partem diei tibi sit in negotio pcedendū, uel in diē expectandū potius subsequentem, & si expectaueris, utrum contumax iterum sit citādus, h cùm non fuerit die partib. assignata, processum? Nos aūt credimus distinguēdū utrū iurisdictio duret post terminum peremptoriū, an expiret in illo. Si durat, in diē alterā æquitate i suadēte, poteris expectare: nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam k

a Iuxta formam. Quæ fuit ut alter solus ī cā pcederet altero non ualente aut nolēte interesse ut dictū ē ī casu.

b Appellationem interpositā. Quia non admisit recusationes ppositas cōtra ipsum, & p̄t dici, ꝙ ipso facto interlocutus fuit restituendo eū ipso episcopo: ut dictū est s̄. & imponēdo silentiū aduersario post illā appellatio nē: q̄a ī integra nō inuenitur ꝙ ambo super hoc īterlocuti fuissēt, sed facto.

Gloss. seq. ponit quinque similia, et arguit.

c Confessus est. Ipso.n. facto confessus est: sicut ipso facto negamus Christum. xj.q.iij. æstimant. & ipso facto. mentimur. xxij.q. v. cauete. ipso facto appellamus. j̄. de ap. ut nostrum. & c. dilecti ipso facto habemus ratam. ff. de inof. test. si pponas. & l. ult. ff. rē. ra. ha. l. iij. §. falsus. & ipso facto renuntiat quis iuri suo: ut s̄. e. ti. gratū. & j̄. de ijs quæ fi. a ma. par. ca. ex ore. ubi plura arg. inuenies de hoc. Item arg. ꝙ qui unum dicit uel facit, plura facit uel dicit. ff. de arbi. Celsus. §. j. & xi.q.iij. æstimāt. et c. seq. ar. de do. & cōtu. cum dilecti. & ff. ꝙ met. cau l. j.

d Desierat. Propter recusationes prædictas & appellationes.

Glos. seq. notat posse et uelle etc. alle. v. iura in contrarium. alle. primo. iiij. iura demum. v. demum decretum Vinton. et ibi remittit. Item. l. j. ff. quod cum fal. tut. quam dupliciter soluit. alle. postmodum duas contor. in fi. ar. quod utile &c.

e Cū noluerit. Not. ꝙ posse & uelle contraria sunt ut hic: nec ualet ꝙ ualere pōt, q̄a illud nō uult: nec ualet illud ꝙ uult q̄a illud nō pōt ualere. C. si q̄s alte. uel sibi. multū interest. C. de iur. do. si genero. sic s̄. de transla. īter corporalia. uer. fi. ff. de mi. test. l. si miles. ff. de re. du. in ambiguo. ff. de hære. insti. quoties. Ar. cōtra. j̄. de p̄bē. inter cætera. & c. dilect⁹. ij. & potius īterpretanda est res ut ualeat, quā ut pereat. j̄. de uer[bo]. sig. abbate. & j̄. de pri. in his. Itē ar. cōtra. xij. q ij. [si] quos. ff. de contrah. emp. qui tabernas. ff. de li. cau. l. j. & l. non solū. §. j. & facit ad hoc insti. de ado. §. [illegible]. Ar. [c]ōtra. s̄. de elec. cū Vinton. sed ibi soluitur. [It]ē ar. cōt[ra]. ff. qđ cū fal. tut. l. j. §. j. ubi dr̄, ꝙ licet uerus tutor autoritatem præstet cū falso tutore: tamen tenet ꝙ factū est. Sed illud ideo est, quia licet plures sint tutores: tn̄ solus p̄tadministrare. C. đ auto. p̄stan. l. ult. Vel cū uerus tutor scit se 1 solū esse tutorē. simile huic ē. ff. de arbit. parui. in fi. & j̄. de senten. & re iud. ad probandū. Io. Item ar. qđ utile uitiat̄ per inutile. j̄. eo. super q̄stionem. §. si uero. ubi de hoc.

1 Et sic nō cōtra dicebat uoluntas potestati. uel hic uerus iudex & falsus tulerūt sētentiā: ibi separatim authoritatem præstarunt uerus tutor, & falsus dicit qđ ibi errat ī facto, hic uero in iure. ff. de iuris & facti ignorantia. leg. regula. Ioā. And.

f Factum fuerat. Pro illo. s. cōtra ipsius aduersariū secūdum Pe. Io. An.

Consuluit. Cōmunis diuisio Secunda ibi, nos autē. Quæ subdiuiditur. Nam primo distinguit, & distinctionē psequitur. Secunda ibi, ne uero. determinat congruā horā iudicij. Tertia ibi, Porro. instruit iudicē. Ab.

g Depositiones. i. dicta ipsorū testiū.

h Citandus. Videbatur ꝙ peremptoriū fuisset circūductum, ut iterū esset citandus. ff. de iud. & post peremptorium.

i Aequitate. Et quidē æquū est & honestū, in diē alterum expectare, nec statim debet dici cōtumax, potuit quidē habere iustā causam absentiæ, & sic reuocabit̄ sententia. j̄. de re iudi. cum Bertholdus. nec prætor festinare debet ad decernendum, ut iubeat posidere. ff. de dam. infec. si finita. §. forte. non tamen est necessarium nisi uelit in diem alterum expectare.

Glo. seq. primo ponit unum, quod iudex potest, cui signat contrarium: & aliud quod non potest. demum obijcit & obiectionis signat contrarium: quod dupliciter soluit.

k Gratiā fecerit. ecce quanta potestas datur iudici circa iudicia, ut posit parcere contumaci in præiudiciū alterius. C. quomodo & quādo iud. l. j. ff. de arb. si cū dies. §. si quis litigatoribus. non enim quicquid iudicis potestati permittit̄, iuris necesitati subijcitur. ff. de iu. nō enim quicquid. & est cōtra id. iij. quæstio. ix. ca. ult. Item licet iudex posit parcere in ferendo sententiā termino constituto, non tamē potest ei parcere in expensis & sumptibus 2, alioqui ipse de suo restituet expensas. C. de iud. sancimus. Sed uidetur, quod

2 Sumptibus. idem Panor. & omnes.

Illud in obligatione, hic secus, ꝓpter iudicis cōtemptū. ff.de arbi. l. Celsus. Ioā.And. Itē in citatione semper subintelligitur hora solita & congrua. Pan.

quod [illegible] iure mero teneatur expectare vsq; in diem sequent[illegible]. ff.de verb.obl.l.qui hoc anno. vel ꝙ saltē in suprema hora diei possit iudicare ij.q.vj.biduū. & hoc id[illegible]o: qa iudex matutino vespere & mane & meridie iudicare po[illegible]. in auth.de iud.§.sedebunt. col vj. Sed cōtra uidetur. ff.de ori.iur.l.ij.§.& qa. ubi dicit, ꝙ incongruum est, ꝙ iudices vespere sedeant. statur potius authentico. Vel dicas ꝙ non est contra: quia ibi dicitur quod incongruum erat magistratibus hora vespertina in publico esse, & ideo inuēti fuerūt quinque viri, qui eorū vice illa hora fungerent, & sic poti⁹ cōcordat, & sic vsq; ad supremā horam ante noctis tenebras iudex procedere potest, ut hic in fi. dicit. honestū tamen esset iterum ipsum citare ad superādum malitiam eius. simile. ȷ. de dolo.& cōtu. prout argu. ff. de iud. & post edictum.

fecerit ei benignitas iudicantis. Si autem expiret, nisi partes cū id nouerint, se tibi præsentauerint ea hora qua congruè possis ꝓcedere ad exequendū id propter quod eis legitimè terminum [a] peremptorium assignasti: extunc [b] exequi poteris quod intēdis: ne frustrà iudicialis instātia [c] euanescat. Ne uerò iudiciū ecclesiasticū exerceatur in tenebris: qa iuxta testimonium veritatis, qui male agit, [d] odit lucem [e] licet enim secundum cōsuetudinem & cōstitutiones legitimas, more Romano dies à medietate noctis incipiat [f] præcedentis, & in medio noctis desinat subsequentis (vnde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde sanxit habendum legalis authoritas, [g] ac si qualibet parte lucis agatur) nos tamen eam procedendi horā congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras [h] ꝑficere, quod incumbit.

Gl. seq. quærit et soluit. ponit opinionē contrariā.

Porrò discretus iudex in assignatione peremptorij, [i] non debet iurisdictionem suam (nisi necessitas exigat) adeò coarctare. [k]

Idem abbati de Bordellis, & priori sancti Sepulchri.

Ex noua causa remouetur delegatus etiam post litem cōtestatam, & alius subrogatur.

CAP. XXV.

INsinuante R. Rectore sancti Saldati, ad audientiam nostram peruenit, quòd cum causam quæ super iure parochiali inter ipsum & T. vertebatur Vigori. episcopo & cōiudicibus suis à nobis obtinuerit delegari, postmodum (licet fuerit in eadē quæstione processum) tractu temporis, ante diffinitiuæ sententiæ calculum idem episcopus dictū R. in familiarem [l] admisit: sine quo [m] alij cōiudices (secundū ꝙ in nostris literis mādabatur) in causa procedere non valebant, & alter ipsorum coniu—

[a] Terminū peremptoriū. Nisi terminus perēptorius sit statutus ad sententiam audiendā, nō valet sentētia in absentia partis alterius, ff. quæ senten. sine appel rescin. l. j. §. item cū ex edicto. Arg. contra. C. quomodo & quando iud. l. ij. sed lex ista cōtra loquitur, cum iudex partes ī præsentia sua monuit: ut certo termino cōparerent ad sententiā audiendā: & tunc si qua pars nō ueniat: reuera cōtumax est, & sentētia tenet: licet perēptorie per edictū non fuerit monita. alia lex loquitur cum absens citatur per edictum in absentia.

[b] Extunc exequi. Imo uidetur, ꝙ in ultima die qua futurus priuatus uel priuādus est, iudicare nō possit. ff. de fer. pridie. ff. de iurisdict. omn. iud. eum qui. Arg. contra. ff. de pœn. l. ult. sed hic ultima die suæ iurisdictionis tenetur iudicare: ut hic patet.

[c] Instantia. Id est, potestas.

[d] Qui male agit. Vnde Horatius: Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones.

[e] Odit lucem. Sic xviij. q. ij. perniciosam. unde præsumitur contra illum qui occulte confert bñficia. ȷ. ut eccle. benefi. ut nostrum. xix. dist. Anastasius. & lxxxj. di. clericus. ff. de ritu nupt. palā. & melius. l. vlt. ff. de admi. tu. nō existimo. Et tenebræ aptæ sunt ad fabricandum falsum. ff. de ven. inspi. l. j. §. tria luminaria. tamen transactio potest fieri de nocte. C. de transact. non minorem. & testamentum. ff. de testamen. ad testium. §. ultimo.

Falsum apte fabricatur in tenebris.

[f] Incipiat. Quantum ad contractus, qui possunt fieri qualibet hora.

[g] Legalis authoritas. ff. de fer. more Romano.

[h] Tenebras. Quid si iudex processit in tenebras ad lumen cādelæ, uel ad contestationem litis: uel sententiam protulit: nunquid valet quod agitur? credo ꝙ ualeat [2] processus, licet procedi non debuerit: dūmodo aliud non impediat, & præcipue si iudex honestus sit. cū hic non dicatur qđ si processū fuerit non ualeat: quia multa fieri non debent: facta tamen ualent. Alij forte contra.

[2] Valeat. s. si pars cōparuit, & non appellauit. Panor.

[i] Peremptorij. ff. de iudic. nonnunquam. infra, de in integ. resti. tum ex literis.

[k] Coarctare. Infra de appella. irreprehensibilis. & ij. quæst. vj. c. ei qui. §. appellatore, ff. de excusat. tuto. non tantum.

INsinuāte. In prima parte ponit actoris gratiosa petitio. In secūda sub duplici conditione ipsius exauditio. secunda ibi, quocirca. Abbas. Sic.

Glossa sequens ponit paritatem et imparitatem inter iudicem et testem.

Iudex & testis, propter familiaritatē repelluntur.

[l] Familiarem. Familiaritas repellit iudicem, sicut & testem. infra de testibus in literis. Nam familiaritatis affectio veritatem impedire solet. iij. quæstio. v. accusatores. imo tota [3] familia recusatur propter dominum. C. si qua. prædi. pot. l. una. sed modica familiaritas non nocet. ff. de verb. signif. latæ. §. amicos. & est si. infra de appellat. ex insinuatione. & infra, ut lit. non contesta. accedens. & supra, de rescript. ad hæc. & ff. de procur. aut affinitate. hic tamen aduertas, quod minor causa repellit iudicem, quam testem: quia quælibet consanguinitas repellit iudicem. infra de appellat. postremo. sed non testem: quia frater testatur pro fratre. infra, de præsumptio. literas [4] propterea non inuenitur prohibitum: quia edictum de testibus prohibitorium est. ff. de testib. lege prima. & hoc ideo: quia facilius inueniuntur plures iudices, quam unus testis.

[3] Tota. idem Panor. Fely.

[4] Et canonicus pro canonico. s̃. de off. archi. c ulti. qui tamen a iudicio recusatur. ȷ. eo. cū R. Ioā. And.

[m] Sine quo. Quia mandabatur quod si non omnes tu frater episcope cum altero ipsorum in causa procedas. tunc enim alij non possunt procedere sine ipso uel suo subdelegato. infra eo. quoniam. §. j.

dicum officialis [a] est episcopi supradicti: propter quod aduersæ parti poterat suspectus haberi. vnde cum tam episcopus, quam officialis prædictus (utpote quos idẽ R. in iudices postularat, & ipse familiaris eorum postmodum [b] ẽ effectus) ab aduersa parte possent meritò [c] recusari, decisionem ipsius causæ, uestræ petijt discretioni committi. Quocirca mandamus, quatenus si est ita (nisi postquam familiaris eius est effectus, litigare consenserit [d] corã illo) in causa secundũ priorum continentiam literarum (ratione præuia) procedatis, alioqui [e] partes ad priorum iudicum reuertantur [f] examen.

Idem priori sancti Fridiani.

Delegatus Papæ sententiam suam exequi potest, usque ad integrum annum. hoc dicit, & est casus singularis.

CAP. XXVI.

Quæreti quid per censuram ecclesiasticã: & infrà. [g] Si uerò delegatus à nobis excommunicet illum, qui rei iudicatæ parere contemnit: licet aliquibus videatur, quòd suo sit functus officio [h] ut ulterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum: alij autem dicãt, quòd iurisdictio eius duret, donec sententiæ pareatur [i] ut interim absoluere possit parere uolentem. Nos tamen per æquitatis [k] semitam incedentes, præsentium authoritate statuimus, ut delegatus à nobis, non solum vsque ad quadrimestre [l] tempus (quod ad soluendum debitum à lege reo cõcedit) sed usque ad integrum [m] annũ iu-

[a] Officialis. Et ita teneri potest ne trahatur in partem episcopi, & sic in partem R. argum. infra, de eo qui mitt. in possess. causa rei seru. cum sicut. & infra, ut lit. non contest. accedens. ij.

[b] Postmodũ est effectus. Sic patet, quod exceptio dilatoria potest proponi post li. cõtest. si de nouo incipiat cõpetere. sic ff. de arbit. non distinguemus. §. cum quidã. & ff. de interro. act. de ætate. §. ex causa. & infra, de in integr. resti. c. ult.

[c] Merito. Hæc causa mouit istũ R. ut cãm faceret alijs cõmitti, ne pars aduersa ꝓpter huiusmodi suspectionẽ recusaret illos iudices, & impetraret causam alijs cõmitti coram quibus oportuisset ipm R. postmodum litigare, & ita est arg. qđ quis debet ꝓuidere ea quæ possũt facere contra ipsum, sicut pro ipso. arg. xj. q. j. de persona. Vs. ne obijciat &c. ff. [1] ca. si quis do-r 1. §. j. & j. de procura. cap. j.

[d] Consenserit. Scilicet pars aduersa, nã ipse R. cogit litigare coram eis, cũ in eos semel cõsenserit, & ipsos impetrauit. j. codẽ. sup quæstionum. & iij. q. iij. offeratur. & iiij. q. iij. c. si testes. §. věturis. videtur tñ ꝙ ipse R. eos possit recusare ꝑꝑ nouã cãm, sicut eius aduersarius. absurdum enim esset, iudicium in unam partem declinare, & non in alteram. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. in fi. ar. ff. quod quisq;. in l. j. & merito poterant recusari propter familiaritatem. ff. de auth. tut. quod dicimus. in fi. & C. de ijs qui ad eccle. confu. l. ult. §. sicubi. & iij. quæst v. constituimus.

[e] Alioqui. i. si consenserit litigare coram illo, postquã sciuit illum effectum fuisse familiarem. s. eo. gratum. & j. de testi. cum uenissent. s. de elect. cum inter canonicos. & ff. de iurisd. omn. iud. est receptum. & si non consenserit, dummodo consentire velit, non valent istæ literæ. ut supra eo. cum inter. Ber.

[f] Reuertantur. Hoc iustum est ut reuertatur ad eum quem ininste dimisit. infra de appell. cum in ecclesia. & in expensis aduersario condemnabitur insuper. infra, de appellat. ut debitus. & supra, de rescript. cæterum. Et ita nota, quod ex noua causa superueniente, iudex potest recusari.

Quærenti. Diuiditur: quia in proposita quæstione primo ponitur prima opin. vsq; ibi, alij. Secunda vsq; ibi, nos tñ. ubi ponit solutionem, interserendo quartam opin. ibi, non solum. Abb.

[g] Et infra. Per hoc infra continetur pars istius. infra in tit. de verb. sign. c. quærenti. & ibi dicitur, quid contineatur per censuram ecclesiasticam.

[h] Officio. supra eo. in literis. ff. de re iudi. [...] iudex infra, de iudi. at si clerici. in fi.

[i] Pareatur. Cum effectu. supra eo. in literis & infra, de cleric. non resid. relatum.

[k] Per æquitatis semitam. Placet ergo media uia dño papæ. arg. ff. de acquir. re. do. adeo. §. cum quis. vnde versus: Cũ media semper gaudebam ludere forma. Maior enim medijs gratia rebus inest. & illud, Medium tenuere beati.

Glo. seq. distinguit ꝑsonales, reales, & criminales actiones: in primo mẽbro signat contrariũ, & soluit,

[l] Quadrimestre tẽpus. In personali actione datur quatuor mẽses reo ad soluendũ. C. đ usu. rei iud. l. ij. & iij. & si minus tẽpus daretur, supplet a lege. ff. đ re iud. l. iiij §. si quis. Arg. contra. j. đ re iud. ꝙ ad consultationem. & ff. de re iud. l. ij. ubi dicitur, quod tempus illud potest arctari & elongari a iudice. Sed illud intelligitur fieri cũ causę cognitione & iusta de cã, alias nõ debet arctari. & in illa, quo ad consultationẽ. sponte recepit terminũ breuiorẽ. In reali vero actione, statim si dixerit reus se uelle parere sententiæ: alias post x. dies, si nõ fuerit appellatũ, debet sententia mãdari executioni. arg. insti. de off. iudi. §. j. [1] Et in criminali statim [2] mandanda est executioni. ar. de pœ. dist. j. defleãt. alias incipit. Adã. C. de pœ. l. cum reis. sed hoc ẽ verũ generaliter: nisi in casibus qui notantur. xj. q. iij. cum apud. Et tẽpus illud quadrimestre, datur à die latæ sententiæ, si nõ est appellatũ, uel si est appellatum à die cõfirmationis sententiæ. C. de vsur. rei iudic. l. ij. & confessus habet hic tempus a die confessionis. ff. de confess. certum. §. vlt. sed si confessus fuerit de crimine, non statim mandabitur sententia executioni: donec pronunciet crimẽ contra ipm: sed in uinculis teneri debet. ff. de custo. & exhib. re. si confessus. & ij. q. j. nos in quemquam. Et ista supradicta clare habentur, per hos versus: In personali post menses quatuor: in re, Protinus est omnis sententia ꝑficienda. Sic in criminibus: sed casus excipe quinq;: Confessus, prægnans; iratus, & insula, seruus. Horũ declarationem habes xj. q. iij. cum apud. in glo.

[1] Fit aũt tunc executio ĩ re si restitui possit, alias cauebit condẽnatus de re restituẽda, intra certũ tps re vel æstimatione, vt ibi Nõ obst. ff. de vsur. in fideicõ. & ff. qđ met. causa, itẽ si cũ exceptione. §. qđ si homo. qa in prima. l. agebat actiõe ex testamẽto, in secũda actione qđ metus causa, q̃ ꝑsonales sũt, secundum Innocẽ. & Host. Ioã. And.

[2] Statim. imo de iure expectãtur decem dies. Bart. l. qui ultimo. de pœnis. Pano. Fely. hic. & c. ij. j. đ re iud.

Delegat9 an possit cognoscere, si post suã sententiã victus inquietat victorem.

Glossa sequens obijcit, & soluit. Secundo quærit argum. pro & contra. & soluit.

[m] Ad integrum annũ. Sed quare non potest exequi sententiam suã post annum. cum iudex semper teneatur sententiã suã tueri. ff. ne vis fiat ei qui in possess. mit. l. j.

risdictionem sibi cõmissam, ad exequendũ sententiã valeat exercere: sicut obseruatur in illo, qui ante litis [a] contestationem contumax inuenitur.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Delegatus Papæ potest principium, medium, & finem causæ coniunctim & diuisim, subdelegare, h.d. vsque ad §. verum.

CAP. XXVII.

SVper quæstionum articulis de quibus nos consulere uoluisti. t. respond. quòd per constitutionem nostram [b] consultationi [c] Alexand. papæ nullatenus derogatur, [d] sed illa per istam exponitur: imo in ista verius quæ in illa fuerant prætermissa, supplentur. Ipse namque respondit, quòd si super causa, quæ alicui ex apostolica delegatione committitur, a personis ecclesiasticis vna vel pluribus, quibus delegatus (ut parcat laboribus partium & expensis) causæ cognitionem ipsius, & testium examinationes, sententia sibi reseruata cõmittit [e], appellatio fuerit interposita [f] huiusmodi appellationis intuitu, causam indefinitam relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quòd licet is cui causa committitur remota appel. non possit [g] eam alijs sine prouocationis [h] obstaculo delegare: si tamẽ delegatus a nobis uel iudex quicunque [i] non tam cognitorem, quàm executorem [k] ad aliquem certũ articu-

mit. l. j. [...]m iudex quantum ad futurum tẽpus prospicit part[...]us. ff. si ser. ven. egi. & l. harũ. sed illa lex loquitur de [o]rdinarijs, ne vis fiat ei &c. aliæ duæ leges loquunt[ur] [...] [...]tibus, quæ debent in futurũ, sed hic loquitur de del[eg]ato cuius iurisdictio non est perpetua, sed ĩtra certas metas tẽporis finit secundum ꝙ hic dicit. Sed pone quod post sententiam uictus ĩquietat victorem, nũquid prior delegatus debet ad huc cognoscere? Videtur ꝑ hãc decre. ꝙ sic, cũ iurisdictio duret vsq; ad annum: quia nõ uidetur possessionẽ adeptus, qui eã statim amisit. ff. de acquir. poss. nõ uidetur. arg. ff. de hære. vel actio. ven. l. ij. § peruenisse. & §. illud. quia cum effectu peruenisse dicitur, ut ibi, sed contra [1] videtur: quia functus est officio suo. ĩ. eo. in literis. & ff. de re iudic. iudex. & quia istud ad ordinarium spectat. ĩ. de appell. cũ teneamur. Itẽ quia hic noua iniuria est & ideo noua interpellatione opus ẽ. ff. de except. rei iudi. l. si mater. §. ij. põt dici, ꝙ licet sit noua iniuria: tamen sequela est præcedentis facti: unde ad ipsum spectat. ar. ff. de insti. cuicunq;. §. pe. aliter delusoria uiderẽtur edicta iudicũ. ff. ne quid in lo. pu. l. ult. & ĩ. de ma. cõtra. cõtra interd. eccl. c. j. & satis uidetur, quod saltem vsque ad annum possit cõpescere contradictores, & qui non patiuntur illũ quiete possidere, excõmunicãdo illos etiã generaliter, sed nõ assumendo aliquam cognitionem vlterius. Ad iudicem enim delegatum spectant, quæ accidunt ante sententiam, sed post sententiam nullam cognitionem assumere debet, cum iam non habeat, nisi merã executionem: unde non ualet si cognoscere uellet ut iudex. C. de execut. rei iud. si ut proponis. ea uero quæ accidũt post sententiam, spectant ad ordinarium: quia non agitur ex prima causa, sed ex noua.

[1] Sed contra. & bene nisi sententia nõ eẽt executa, uel victus nõ paruit executioni uel illico turbet. Panor. Fely. hic Pau. l. sed si possessori. in princ. de iureiurando.

Gl. seq. recit. per q. an excõmunicatũ pro contumacia iudex post annum absoluat? primò & tertiò argum. quòd non. secundò quòd sic. vltimo soluit.

Delegat⁹ an possit post annũ absoluere illũ, quem pro contumacia ante litem contestatam excõmunicauit.

[a] Ante litis contestationem. Videtur ꝙ si iudex delegatus ante lit. conte. excõmunicet aliquẽ pro cõtumacia, ꝙ post annũ ipsum absoluere non possit. Sed contra. ĩ. de off. ord. pastoralis. ubi successor in honore & onere absoluit. Itẽ iudex cæpit exercere iurisdictionẽ suã: unde perpetuata est. ĩ. eo. licet. & ĩ. eo. gratum. & ita post annũ potest absoluere & quãdocũq;: quia ecclesia nulli claudit gremium suũ. C. de sum. tri. l. ult. Arg. cõtra ꝙ post annũ absoluere nõ possit. xj. q. iij. rursus. & c. quicunq;. Sol. dico ꝙ post annũ potest illũ absoluere quãdoq;, & procedere in causa quãdocunq; ille fuit absolutus. & quod dicitur hic, ꝙ post annum non potest illũ absoluere, intelligitur de eo qui excõmunicatus fuit post diffinitiuã sententiã cui nõ parebat. vnde fuit excõmunicatus iste & talis post annũ absolui nõ potest ab eodẽ: quia iurisdictio expirauit in totum, & quo ad executionẽ omnino: sed ubi quis excõmunicatur ante litis cõte. vel post litis cõte. añ sentẽtiã diffinitiuã semper potest absolui: quia iurisdictio durat vsq; ad sententiã latam & executioni mandatã, & intra annũ post sententiã [a]: & ista litera sic intelligĩt, si aliquis contumax est qui conuenitur actione reali. actor debet mitti in possessionẽ rei petitæ causa rei seruandę: & si cõtumax venerit intra annũ a tẽpore ĩterlocutoriæ latæ, recuperat possessionem: post annum nõ recuperat possessionem, sed auditur de proprietate. eodẽ modo delegatus vsq; ad annum, suã sententiã executioni mandare potest: postea vero nõ potest, & in hoc attenditur ista similitudo.

[a] Cõcor. not. in §. si nõ præcepta. in gl. præcipiente. in authen. ut nul. iudi. col. ix. gl. in l. si ut proponis. C. quomodo & quãdo iudex.

SVper quæstionum. Diuiditur istud principiũ vsq; ad §. verum. Primo ponit tenorem constitutionũ, quæ contrariæ uidebantur, usque ad §. intentionis. & ibi declarat intentionem suam vsque ad §. verum. Abbas Siculus.

[b] Nostram. Quæ. ĩ. sequitur, & incipit, licet is cui &c. & protenditur usque ad §. intentionis.

[c] Consultationi. Quæ est supra eo. cum te consulente. & ista ponitur statim, scilicet ibi, super causa & c. usque ibi, nos autem statuimus.

[d] Derogatur. Imo corrigit, qui interpretatur. ff. ad Ter. l. j. §. qui operas.

[e] Committit. lit. contest. ut probatur. infra. §. porro. vers. vnde forsitan.

[f] Interposita. Ad Papam scilicet.

[g] Non possit. Argu. contra. infra eo. tit. proxi. in fin. Sol. ut ibi. infra eo. cum R. ad fi.

[h] Prouocationis. Hoc ideo dicit, quoniam nullus potest cõmittere causam, appellatione remota, nisi princeps: quia priuilegium est principis. ff. a qui. appell. non licet. l. j. in fine.

Appellationem remouet solus princeps.

[i] Quicunq;. Ergo si ordinarius delegat aliquẽ articulum causæ alicui ab eo appellari nõ potest, nisi modũ excedat prout sequitur in litera, nec etiã recusari potest pro eo ꝙ sit suspectus. quod verũ est, si de consensu partium datus sit. ff. de appell. ex consensu.

[k] Executorẽ. Executor dicĩt proprie qui rem iudicatã ducit ad effectũ. C. de exe. rei iu. executorẽ. & talis executor partes iudicis sibi vẽdicare nõ debet: qa nõ habet aliquã cognitionẽ. C. eo. tit. si ut ꝓponis. Hic ãt improprie dicit executor, q aliquẽ certũ arti. examinat,

Executor quis dicitur.

1 Admittẽdus. malum exemplũ, quia hic habet iterloqui. Sed exemplifica in cõmissione nudæ receptionis testiũ uel calculandæ rationis. Pa.

2 Habet. sed respectu exequẽdi sibi cõmissum tantũ. Panor.

† Cõcor. tex. in l. a iudice. C. de iudi. & gloss. in l. sæpe audiui. ff. de offic. præsi.

Exordiũ litis, tripliciter dicitur.

3 Proprie idẽ Pan. hic legistæ. in l. causas. C. de trãsac. l. properãdum. in princ. C. de iudi.

4 Delegatur. imo iure canonico omnia indistincte delegantur. Pan. Fely. in c. quod sedem. ĩ. de off. or.

nat & de eo cognoscit: & ideo præmisit, nõ tã cognitorẽ, quã executorẽ puta de aliqua exceptione, vtrũ testis sit admittẽdus 1, uel de aliquo consimili, ita ꝙ nullã iurisdictionẽ habeat, sed tantũ exequať mandatum, & faciat quod iniunctũ est etsi quid dubij fuerit, debet referre delegato, & à tali nõ appellatur, nisi modũ excedat, ut hic dicitur. Et posset forsitan dici, ꝙ talis auditor habet 2 iurisdictionẽ & coertionẽ. arg. ĩ. e. ex literis. & tñ nõ põt ab eo appellare nisi modũ excedat. Hodie vero null⁹ põt appellare ip̃o iure, nisi ipse grauetur qualiscunq; sit iudex, & in quocũq; arti. potest appellari ab eo cui cõmissa est iurisdictio cũ cognitione, si aliquã partẽ grauauerit. ĩ. de appell. ut debitus. & ideo nihil operatur quod dicit appellatione remota.

a Modum excedat. quod si fecerit, appellatur ad delegatũ, nõ ad delegãtem. ĩ. eo. §. porro.

b Dũmodo. Supple nec potest recusari dummodo &c. ꝙ patet ĩ §. verũ. ubi papa ostẽdit qualiter constitutio sua sit intelligenda.

c Recipiatur assensu. hoc uidebatur obuiare decretal. Alexand. à contrario sensu.

d Litis exordium. Exordiũ litis põt appellari quo ad perpetuandũ rescriptũ citatio. s̃. eo. gratũ. & ĩ. eo. licet. & ĩ. de off. leg. c. ult. & ĩ. de fo. cõpe. ꝓposuisti. & C. de præscript. xxx. vel xl an. sicut in rẽ. uel quo ad faciendã rem litigiosam oblatio libelli reo insinuata. C. de liti. auth. litigiosa. proprie 3 vero exordiũ litis est lit. cõtest. tũc enim præstať sacramentũ de calũnia. ĩ. de iura. cal. cum causam. ꝙ debet fieri in exordio litis. C. de iur. cal. cum iudices. & tũc. i. post lit. cõte. tenetur de fructibus etiã bonæ fi. poss. C. de rei vẽ. certũ.

e Causæ finem. Id est, cognitionem cum calculo sententiæ, quæ imponit finem causæ. ff. de arbit. diem autem. ff. de re iudi. l. j.

f Prouocetur. Si grauatur. alias hodie ante sententiam non appellatur. infra, de appellat. ut debitus. & cap. interposita.

g Per iudicem. Ex hoc probat, quod is cui committitur litis contestatio & causæ decisio iudex est, & ab eo potest appellari.

h Diuisim. i. unam partem uni, & aliam alij.

i Alij delegare. Nisi causa sit criminalis, quæ nõ delegatur. 4 ar. ix. q. iij. saluo. ubi dicitur in conspectu omniũ &c. licet à principe possit delegari. xxiij. q. iiij. illud. & ff. de testi. l. iij. §. item diuus. uel nisi sit iudex appellationis: qui secũdũ leges nihil põt delegare. C. de iudi. auth. ad hæc. secundũ canones secus ẽ. de quo aũt hic fit mẽtio, cui derogať ꝑ hãc decr. fal[...] ꝙ delegatus quicũq; sit uel causæ principalis sine [ap]pellatione põt cõmittere uices suas, secũdũ tenorẽ [c]ui⁹ decr.

Glo. seq. differẽtiã ponit inter [l]eges et [c]anones.

k In principio. Istud obtinet secũdum leges ut iudex coram eo in principio faciat litẽ cõtestari, & per se ferat sententiam, media vero committat cõsiliarijs suis, sed semel & audiat negotiũ in medio. in authen. ut defunc. seu fu. eo. §. illud. & §. seq. col. v. in authẽ. de exhi. re. §. uero. col. v. & C. de iudi. auth. ad hæc. secundum cano. aliter, ut hic dicitur. itẽ secũdum. l. tantum suis cõsiliarijs committit iudex examinationem, ut in dicta authent. ad hæc. & in auth. de iud. §. si quis autem. collat. vj. secundum canones committit cuicunque uult. ĩ. eo. pastoralis.

l Inuestigare. Hoc non habet locum, quando committit finem.

lum quempiam deputauerit, ab eo (nisi modũ a excedat) nõ liceat appellari, dummodo b de partium deputetur uel recipiať c assensu. Quia si delegatus à nobis vel litis d exordium uel causæ finem e, aut totũ negotiũ ei duxerit committendũ, ab ipso tanquã à iudice licitè prouocetur f cum & lis ante iudicẽ debeat cõtestari, & causa ꝑ iudicẽ g diffiniri. Intẽtionis igiť nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis præmissæ potest liquidè deprehendi) ꝙ (iudicialis authoritas liberi⁹ ualeat exerceri) delegatus à nobis licitè possit & principiũ & finem, & mediũ causæ sibi cõmissæ, nõ solũ coniunctim, sed etiã diuisim h alij delegare i † non obstante ꝙ dicitur, ꝙ iudex debet cognoscere per scriptum in principio, k in medio, & in fine, cum antequã ferat sententiã, uniuersa quæ acta sunt in iudicio inuestigare l debeat diligenter.

A subdelegato cum iurisdictione appellari potest: secus si sine iurisdictione, nisi modum excedat: tunc enim potest recusari, nisi datus sit de partiũ consensu, Abbas.

Verùm cũ totã causam mittit alicui, uel principiũ aut finem ipsius: ab eo m tanquã a iudice potest licitè prouocari. Cum aũt alicui mediũ tantũ committit, ab ipso tanquam ab auditore prouocari nõ potest, nisi mãdati fines excedat vel merito n sit suspectus. vnde ne valeat recusari, prouidè statuimus, o vt de partium detur uel recipiatur assensu. p

A subdelegato non in totum appellatur ad subdelegantem, non autem ad primum delegantem: secus si in totum. hoc dicit, usque ad §. quem verò.

Verùm. Continuatur iste. §. ad præcedentia. nam suprà dixit Papa, quod per suam cõstitutionem non intendebat derogare constitutioni Alexand. quia principalis intentio sua fuit, prout habetur in versic. intentionis. Sed quia posset dubitari an & quando posset appellari à subdelegato, subycit istum §.

m Ab eo. Cui principium uel finem cõmittit, secundum quod determinať. ĩ. §. proxi. quandoq; ad papã, quandoque ad ipsum delegatum potest appellari.

n Vel merito. Supple uel recusari, nisi merito &c.

o Statuimus. Nõ statuit, sed cõsulendo dixit, dummodo de partiũ deputetur assensu, ne possit recusari. B.

Gloss. sequens ponit dictum, cui signat duo contraria successiue, & soluit demum arg. & q. soluit.

p Assensu. Et ideo postea recusari non potest: semel enim iudex electus recusari nõ põt. s̃. eo. insinuãte. & iij. q. iij. offeratur. & xxxij. q. v. horrẽdus. appellare tñ possum ab eo: nõ tamen eũ recusare. ff. de ap. ex cõsensu. ff. qui sat. cog. arbitro. licet sit cõtrariũ. ar. ĩ. de re iudi. causam quæ. nõ est contrariũ: quia ibi fuit appellatũ. & quod dicit ibi in cõfirmatione sentẽtiæ, ꝙ de communi consensu fuit causa commissa, illa non fuit causa quare sententia fuit confirmata, sed quia appellans non probauit, quod sentẽtia fuisset iniqua. Item cõtra. ij. q. vj. à iudicibus. sed illud loquiť de arbitris.

compro-

a Quod uolũtate non iuris neceſsitate adeunt ĩ.e. ab arbitris. lib. vj. Io. An. Secus ſi ex neceſſitate iuris, quia tũc ab eis appellaẽ. l.fi. C. de iud. Idem ſi ex neceſſitate ſtatuti Bart. Bal. Salic. Iaſ. dicta. l.fin. nu. 6. Are. l.j. C. de arbit.

2 Dandi. unde tenet Fel. hic Pan. ĩ.e. ca. §. ſi uero. qđ nullus delegatus dare poteſt poteſtatẽ ſubdelegãdi. idẽ Alexã. in rub. col. iij. de officio ei⁹ cui mandа. eſt iuriſdi.

Delegatus poteſt ſubdelegare, retenta ſola executione ſententię.

3 Hoc uerũ, quãdo mera executio, cõmittit ubi ex ui commiſsionis non habeẽ cauſæ cognitio: aliud ubi retinetur, ut hic ubi ex ui retẽtionis, & ex ui appellationis factæ: & ex ui huius ĩterpretationis recuperatur iuriſdictio. ar. ff.

compr[illegible]hiſſarijs ¹ a quib. non appellatur. C. de arbi. l.j. Itẽ a[illegible] ꝙ aſſeſſor qui participat examinationi cauſæ & fin[illegible]bus. ff. de off. aſ. l.j. de cõſenſu partium eſt eligen[illegible]c, & ij. q. vj. placuit. & xj. q. j. c. iij. ſed ſi partes non co[illegible]eniant, eligat iudex nõ ſuſpectũ. ar. ĩ. de ap. cũ ſpeciali. & ĩ. c. ꝓx. in fin. & illum recipiant partes etiam inuitæ, quia iudiciũ in inuitũ redditur. ff. de uer. oblig. inter ſtipulantẽ. §. j. uer. non forſan. & præcedẽtibus uerbis. §. ſi uero. & §. quãdo uero. Tan.

Porro continuatur ad præcedẽtia. Supra uiſum eſt an et quando à ſubdelegato poßit appellari: nunc ſubycit ad quẽ ſit appellandum. Abb. Sic.

Porro. §. iſte reſpicit. §. nos. & proxi. & §. uerum.

Gloſſ. ſeq. primo recitatur per q. & ſol. ſecundo obycit et ſoluit. tertio quærit et ſoluit. ponit opinionem ſolutioni contrariam cui reſpondet.

Porrò ² cùm delegatus à nobis iuriſdictionẽ ſuã in alium transfert ᵇ totã, ſi fuerit appellandũ, nõ ad eũ ᶜ ſed ad nos appellari debebit. Cùm aũt ſibi aliquid de iuriſdictione reſeruat: ſi cauſa ᵈ ſit ei ap. re. cõmiſſa, nõ ad nos, ſed ad eum poterit de iure appellari. Vnde ſi forſan appellaretur ᵉ ab eo, cui mediũ cauſæ cõmittitur, ſiue cognitor aut executor dicaẽ, uel (quod melius eſt) auditor ᶠ pro eo ꝙ uel mãdati fines excedat, uel merito ᵍ ſit ſuſpectus: nihilominus tamen delegatus à nobis iuxta conſultationẽ ʰ præmiſſam cãm poterit definire: ut parcaẽ laborib. partium & expenſis.

Auditor datus ſine partiũ conſenſu, recuſari põt ut ſuſpectus, non tamen ſine cauſa. Abb.

Quem uerò delegatus à nobis deputauerit auditorem, neutra partium poterit recuſare, niſi coram eo ⁱ iuſtam recuſationis cauſam oſtendat.

Si unus ex duob. delegatis prĩcipis cũ clauſula ap. re. ſubdelegat alteri acceptanti, nõ põt acceptans ſubdelegare, nec ap. re. procedere, quod tamẽ ante acceptationẽ poterat, et ſi ab iſto fuerit appellandum, appellabitur ad papã, etiam ſi fuerit ſubdelegatus non in totum. h. d. ſecundum intellectum ueriorem.

ᵇ Transfert totam. Non tñ iudicis dandi ³ licentiam committere poteſt: licet illud ſit de iuriſdictione. ff. de iur. om. iu. l iij. in fi. nec põt cõmittere remota appellatione, & hoc ideo, quia illã non habet ex commiſsione, ſed a lege. C. de iud. a iudice. & ĩ. eo. paſtoralis. j. reſp. & c. qm̃. unde in alium eã transferre nequit: & ſic hoc ſaltem nõ trãsfert in aliũ, quia ſi hoc poſſet ſubdelegatus, poſſet alium delegare: qđ eſſe non põt. ĩ. de ap. cum cãm. præterea qualiter põt abdicare a ſe iuriſdictionẽ, ſaltem ſine licẽtia eius a quo habet eã: ut ff. de offi. procon. l. ſolẽt. j. reſp. cum teneaẽ exequi mandatũ ipſius, ẽt ſi ſit per quã durum. xix. di. in memoriã. & c. di. contra morem. Licet. n. iudex cõmittat totã cauſam alicui nihilominus retinet iuriſdictionẽ, licet alius hẽat exercitiũ illius cauſæ. ff. de off. eius cui mã. eſt iu. l. j. §. ul. ff. de iur. om. iu. more. & l. & qa. & reuocare põt qñ uult. ff. de iud. iudiciũ ſoluitur. Dicas, quod leges illæ omnes quæ dicunt ꝙ non poteſt abdicare a ſe iuriſdictionẽ, & proxime ad hoc inductæ intelliguntur de iudicib. ordinarijs, niſi renuntient in totum, & illi poſſunt quandoq; reuocare etiam ſi totam cauſam committant, ſed in delegato ſecus eſt, cum proprium nihil habeat, ſed eius qui mãdauit. ff. de offi. eius cui man. eſt iu. l. quandoq;. §. qui mandatã. & ideo nihil reſeruat, ſi totam iuriſdictionẽ committit. Sed nunquid delegatus poteſt committere totam cauſam, retenta ſibi executione ſententiæ? Satis uideẽ ꝙ poſsit: quia illud eſt de iuriſdictione ſua, ſed tunc ad eum appellari nõ poſſet, quia nihil habet iuriſdictionis quantũ ad cognitionem cauſæ ³, ſed ſolã executionem: unde ulterius partes iudicis aſsumere non poteſt. C. de execu. rei. iu. ſi ut proponis. T. dicit quòd nõ poteſt: quia ſententiãdo deſinit eſſe iudex. ſed illa non uidetur ratio, quia ille non ſententiat, & quantum ad executionem durat iuriſdictio. ĩ. eo. paſtoralis & ſecundum dictum T. delegatus non poſſet exequi ſententiam ſuam, quod falſum eſt. ſ. e. ſignificaſti. Ber. uide. c. ſi delegatus. eo. tit. lib. vj.

Gloſ. ſeq. ſignat ſucceſsiue duo contraria, et ſoluit.

ᶜ Non ad eum cõtrarium dicitur in lege, lex indiſtincte dicit, quod ſi delegatus cõmittit alij cauſam ad eum eſt appellandum. C. qui pro ſua iuriſd. l. una. & illa intelligitur ſecundum iſtam, quando non committit totum, uel aliter ſecũdum leges. Item aliud contrarium uidetur. ff. qs & a quo appel. l. j. in fi. ubi dicitur, quod ſi iudex delegatus delegat alij cauſam, ſi ab illo ultimo appelleẽ, nõ appellabitur ad ipſum, qui eum dedit, ſed ad iudicẽ illius qui dedit illum a quo appellatur: & ita cõtradicit huic qđ dicit, non ad eum, ſed ad nos, & intelligas illã ſecundũ iſtam ⁴, ut dictum eſt de alia: quia ibi totum commiſit: & ita concordat huic quando totum commiſit. C. qui. pro ſua iur. l. una. uel aliter ſecundum leges, & aliter ſecundum canones.

Gloſ. ſeq. ponit duas opi. & primam approbat.

ᵈ Si cauſa ſit ei. maxime: quia idem eſt ſi nõ ſit remota, quia utroq; caſu appellatur ad eum ⁵, & non ad papam, & quia ipſo iure hodie remota eſt ante ſententiam. ĩ. de ap. ut debitus. Alij contradicunt, ꝙ ſi non eſt remota appellatio in literis, appellatur ad papam omiſſo delegato ipſius: ſic poteſt appellari ad papam ab alijs iudicibus, quolibet medio omiſſo, quod prius dixi, uerius credo. arg. ſupra eo. c. in prin. uer. ꝙ ſi ſuper. & ca. cum te conſulente &c.

ᵉ Appellaretur. ad papam.

ᶠ Auditor. talis potius dicitur habere notionẽ, quam iuriſdictionem. ff. de re iud. prætor ait. in prin. & dic notionem. i. cognitionem & iuriſdictionem. ff. de uerbo. ſignificatio. notionem.

ᵍ Merito. ſupple uel recuſetur pro eo quod merito & cætera.

Conſultationem præmiſſam. ſ. Alex. quæ ponitur in prin. uer. quod ſi ſuper cauſa. & hic interpretatur in quo caſu illa intelligatur.

Quæ uerò. Continuatur potius ad §. uerum, quam ad §. præcedentem nam ibi fuit dictum, quod ad hoc ut non poßit recuſari ſubdelegatus ſeu auditor, deputandus eſt cum partium conſenſu. ſed ne crederet aliquis quod de neceßitate eßet requirendus partiũ conſenſus ſubycit papa iſtum. §. Abb. Sic.

Gloſſa ſeq. tangit coram quo cauſa ſuſpicionis tractari debet.

ⁱ Coram eo. i. coram delegato a papa: & ideo in iſto caſu, cauſa ſuſpicionis nõ probatur corã arbitris: cũ alias

ad turp. l. j. i fi. & ĩ. de appe. ut debit⁹ ſecundum Hoſ. Ioã. And.

4 Iſtam. idem Pan.

5 Eum & ẽ ſpeciale in delegato papæ, qui ſubdelegat non in totũ ut nõ poſsit mediũ omitti & recta appellari ad papam. Pan. ca. cũ Bertholdus ĩ fin. ĩ. de re iudi. Fely. hic.

alias generale fit, quod causa suspicionis probari debet coram arbitris. j̃. de appel. secundo requiris. & c. cum speciali. idẽ credo si ordinarius delegat causam.

Si uero. Continuatur *iste. §. ad. §. porro nã ibi prosecutus fuit author quando appellatur ab uno delegato: hic quãdo fuerunt duo delegati, & unus cõmisit alteri uices suas. Diuiditur. quia primo ponit unũ dictũ. Secũdo ibi, quia: illi⁹ rationẽ assignat, Tertio ibi, unde: ponit quandam illationem. Abb.*

Si uerò sunt duo à principe delegati, & unus cõmittit uices suas [a] alteri, ille † nec potest [b] nec debet ap. re. procedere, nec causam alij delegare [c], quamuis in commissione facta duobus contineatur expressum, ut ap. re. alter possit procedere sine reliquo, si nõ possũt [d] ambo pariter interesse. Quia quod potest ex sola iurisdictione sibi à principe d̃legata, non potest tamẽ cũ iurisdictione sibi a condelegato commissa. Vnde si ab eo fuerit appellatũ,

[a] Vices suas. simpliciter committens uices suas, totum cõmisisse ṽr. j̃. de iur. pa. ex literis. & j̃. de do. pastoralis. & ar. op. ff. d̃ tute. l. iij. ĩ fi. & C. d̃ excu. tu. l. ij. & op. ar. j̃. e. uenerabilis. ubi de hoc expressũ, q̃a functus ẽ officio suo uices suas cõmittendo, ut ibi dicit.

[b] Nec potest. ap. re. ꝓcedere. hodie [1] nõ habetur cũ hoc quod dicit, non potest appellatione remota procedere: quia ipso iure appellatio remota est. j̃. de app. ut debitus. & ita ꝓpter hoc nõ uitiat̃ iurisdictio istius qui recipit cõmissionẽ a socio: quia & si uitiat̃ sua iurisdictio per alterius commissionem, releuatur ipso iure ut ab illo nõ appelletur nisi grauetur, per illã decre. ut debitus. Alij contra dicũt, ꝙ si non est remota appellatio in literis, appellet̃ ad papã omisso delegato ipsius, sicut põt appellari ad papam ab alijs iudicibus quolibet medio omisso. qđ prius dixi uerius credo arg. s̃. e. in prin. uer. ꝙ si super &c. & ca. cum te.

Gloss. seq. ponit dictum, cui signat contrarium & soluit. ponit secundum, alleg. duo iura contra, in contrarium alleg. v. ponit tert. um. alleg. unum capitulum. in contrarium alleg. duo iura, & alia duo ad similia per conuersum.

[c] Delegare. hoc. n. non põt, cũ sit delegatus ab alio quã a principe. j̃. de ap. cũ cãm quæ. ff. de offi. procon. legatus. & C. de iud. a iudico. nisi delegatus sit ad uniuersitatẽ cãrum. ff. de iu. cũ p̃tor. §. j. ff. qs & a quo ap. l. j. §. j. ar. cõtra. j̃. de re iud. cũ bertoldus [2] sed illa nõ tenet ĩ hoc per decre. prædictã. j̃. de app. cũ cãm quæ. Itẽ hic habes: ꝙ minus dignũ trahit ad se magis dignũ [3] ar. s̃. de temp. ord. literas [4]. & s̃. e. cũ super. ar. cõtra. j̃. de conse. eccle. uel alta. ꝙ in dubijs. & j̃. d̃ cele. mis. cũ marthæ. §. præterea põt dici. & C. de peti. hære. hr̃ditas. & xiij. q. ij. non æstimemus. & ff. de sol. si alieni. & C. de ap. p̃cepimus. §. ult. Itẽ habes, ꝙ cum res transit de una p̃sona ad aliã, nõ trãsit cũ suo priuilegio uel sua cã uel honore uel onere. sic. xij. q. ij. qui manumittit̃. Arg. contra [5]. xvj. q. j. si quis laicus. & j̃. de pig. ex literis. sic quandoq; aliquod ius inefficax ẽ apud unum: & si ille mandet illud ius alij, efficax est apud illũ. s̃. de ele. suffraganeis. ff. de noua. doli mali.

Gloss. seq. ponit unam paritatem, circa quam querit & remittit. secundo querit, & soluit. tertio querit. alle. pro. soluit, ponit opi. solutioni contrariam. quarto querit. alleg. pro & contra ponit opi. quam reprobat tenens contrarium Io. And.

[d] Si nõ possunt ambo. hic patet ex isto. §. ꝙ quãdo dicitur in commissione, ꝙ si ambo in causa procedere nõ potestis, alter nihilominus procedat, ꝙ ille qui nõ põt interesse, põt cõmittere uices suas. Nũc ergo apponatur clausula illa ꝙ si ambo, uel ꝙ si nõ omnes &c. siue nõ apponatur iudex semper potest cõmittere uices suas, cũ habeat illud a lege. c. [illegible] & j̃. de app. cum causam quæ. & C. de iu. a iud. [illegible] conuenit illud q̃ri, utrũ coniudices teneant̃ admittere subdelegatũ a cõiudice suo qui ĩteresse non potest? Et uidetur ꝙ non: quia iam extat cõditio. j̃. eo. coram. & ibi istam. q explicabimus. Sed illud quæritur, an ĩuitis partibus iudex possit causam alij delegare? Vtique: cũ hoc habeat à lege ut dicũt iura prædicta, & j̃. e. quoniam. j. rñ. & ita nulli facit iniuriã, qui utitur iure suo. s̃ de ele. cũ ecclesia Vulterana. Sed quærit̃ utrũ delegatus postquam cõmisit uices suas in totum, an possit postea reuocare? Videt̃ quod sic. nã iudicium soluitur uetante eo qui iudicare iussit. ff. de iu. iudiciũ. dicas [6] ꝙ si ille cui cõmisit, suscepit subdelegationẽ, & ea uti cœperit postea eam reuocare non põt. j̃. eo. uenerabili. si uero non uult suscipere, tunc posset nihilominus postea procedere: alioqui poterit eã bene re integra reuocare: quia uerba intelligenda sunt cũ effectu. j̃. de cler. nõ resi. relatũ. ff. qđ quisq; iur. l. j. §. hæc aũt uerba. & ita notauerũt in hac decre. Inn. iiij. & Gof. s̃. eo. §. porro. in uer. illo, totũ. & idem dicit Inn. pa. j̃. e. uenerabili. sed sola cõmissio nõ sufficit, etiã si subdelegatus eam receperit: nisi sequat̃ citatio, quominus eam reuocare possit, & ita sententiauit Inn. ut no. in decr. uenerabili. quod patet ex eo ꝙ mortuo delegato re integra subdelegatus postea procedere non potest. j̃. eo. licet. & eadẽ ratione mortuo subdelegato re integra delegatus resumit iurisdictionẽ hac rõne, quia iurisdictio delegati re integra existẽte apud subdelegatũ non est plene trãslata, nec legatus plene dicitur functus officio suo, nisi citatione secuta per subdelegatũ: ut patet in decr. uenerabili. T. dixit, quod si subdelegatus recipit subdelegationem postea reuocari nõ potest, & idem dixit B. sed postea mutauit: ut s̃. dicitur. ordinarius quandocunque põt reuocare iurisdictionem: in quo casu intelligitur illa lex, iudicium. & ff. de offi. procon. solent. §. j. sed si partem iurisdictionis delegatus sibi retinuit, potest reuocare. s̃. eo. §. porro. & per. l. prædictam iudicium soluitur. Sed pone, quod unus delegatorum committit con socio partem iurisdictionis, si ille grauauerit partem, ad quem appellabitur? ad condelegatũ, non: quia par est illi, & a pari ad parem non appellatur. ff. de ap. l. j. & ij. q. vj. anteriorum. §. illo uidelicet. j̃. de ap. dilecti. ij. nec consocius a quo appellatum est, posset cognoscere, imo si hoc uellet, hoc ipso perderet iurisdictionem. supra eodem. cum super. Ar. contra. ff. quando ap. sit. l. j. §. sed & si præses. & §. prece. ibi appellatur ab ordine & præside ad ipsum præsidem tantum. ar. xvij. di. multis. ibi enim appellatur a metropolitano ad concilium in quo ipse habet interesse: & ita in hoc casu appellabitur ab isto ad eum & condelegatum. Quidam dicunt, quod bene[!] ualet appellatio ad ipsum & condelegatum, & idem est si unus committit alij a suo iudice: quia si tunc appellatur ab illis appellari debet ad ipsum & condelegatũ. ar. huius. §. per cõtrarium sensum. Credo quod in nullo istorum casuum taliter sit appellatum. Si enim unus uellet confirmare illud quod fecit, & alter cessaret, nihil esset. Dic ergo quod ad superiorem in talibus est appellandum. supra eodem. §. porro. & quod dicit supra, non ad nos, sed ad eum est appellandum, intelligẽdum est

quando

† Doct. ualde se ĩtricãt ego uero totũ hunc. §. ĩtelligo qñ iste uult ꝓcedere ex utraq; qualitate simul, s. delegata & subdelegata, & hoc cõstat ad hoc põdero relatiuũ ille, quod implicat qualitates p̃dictas. Secus si ex una qualitate uellet procedere uidelicet sua ꝓpria, q̃a dico qđ põt quatenus extendit̃ uirtus rescripti. non .n. potest prohiberi iure suo proprio uti siue alius siue idẽ sit subdelegatus a collega & in dubio nõ præsumit̃ uelle se arctare ut dixi. s̃. eo. c. cum super.

1 Hodie. dic ꝙ hæc clausula operat̃ respectu cuiuslibet appellationis, q̃ a iure nõ approbatur. Pan. ut j̃. de app. c. pastoralis.

2 Cũ Bertholdus. ibi delegatus inferioris subdelegauit articulum nõ iurisdictionalẽ qđ põt. Panor.

3 Dignũ. & ecõtra prout minus præiudicatur iuri communi. Pã.

4 Vbi dominica trahit̃ ad sabbatũ, sed illud facit necessitas, & continuatio ieiunij posset etiã dici ꝙ quo ad ordines sabbatum dignius est dominica. Ioan. And.

5 Cõtra. ibi d̃ onere annexo rei: hic de priuilegio & honore personæ. Io. And. Pan.

Delegatis duob. datis cum clausula qđ si ambo ille q̃ non põt interesse, potest uices suas committere. uide Bart. in l. Paulus. ff. de re iud.

6 Dicas, c. quãuis. j̃. e. in vj.

Vnus si partẽ iurisdictionis cũ socio committit, & ab eo appellat̃, ad quẽ appellari debet.

quando unus solus est iudex, uel si plures essent, oẽs commiserint alij uel uni soli retenta sibi parte iurisdictionis uices suas: alias qualitercunq; permisceas, semper est operandũ ad papã [1] :quicquid alij dicant:& hoc idem dicit Hu. propter rõnes præmissas, & idem sequeretur, ꝙ unus solus posset procedere: qđ non est uerum, præcipue quã do causa committitur simpliciter sine clausula illa, quod si ambo &c. sed dicunt si esset in literis illa clausula, ꝙ si ambo, uel quod si non omnes &c. tũc potest procedere delegatus: quia reseruauit sibi aliquid de iurisdictione: quia tunc extat conditio: quia ille a quo fuit appellatum, non debet cognoscere de appellatione, sed hoc nõ credo: quia non intendit pa. delegare istis cãm prĩcipalẽ & appellationẽ. B.

[a] Aliquibus. scilicet, Alex. in antiqua compilatione. de appe. nos in eminenti.

[b] Ad primũ. quia in totũ cõmisit: ergo a cõtrario, si reseruauit sibi iurisdictionẽ, ad ipsum delegatũ debuit appellari, & hoc potest respicere quod sequitur, eius ergo & cætera.

[c] Superius. supra eo. ca. §. porro [2]. quia scilicet, nihil remansit de iurisdictione penes subdelegantẽ uices suas simpliciter: & ideo ad ipsum appellari non potest.

[1] Idem si duo sint delegati & unus đleget totum & alter eidem uel alteri partem secũdũ. Ioã. alleg. C. de appel. præcipimus ad fi. Io. And.

[2] §. porro. imo in hoc. §. ga ut censet subdelegata tota quo ad impediendum subdelegationẽ: ita delegata tota quo ad appellationem interponendam. Pa.

licet aliquibus [a] uisum fuerit, ꝙ ad cõdelegatum ualeat appellari, nobis tamen uidet̃, quòd ad primũ [b] dũtaxat appellandũ est delegantẽ propter rõnem superius [c] assignatam.

Si delegatus papæ subdelegat non in totum, pars à subdelegato non poterit appellare ex eo quod datus sit sine suo consensu, potest tamen recusari in ostendendo causam iustam coram delegato: & tunc delegatus definiet: à quo etiam si noluerit recusationem admittere appellatur ad papam. h. d.

Eius ergo [d] appellatio de quo tua fraternitas nobis scripsit, si nostræ constitutionis occasione ad nostram audientiam appellauit, pro eo, quòd delegatus à nobis reseruata sibi definitiua sententia, audiẽtiam causæ cõmisit [e] quibusdã, qui de partiũ assensu, nec dati sunt, nec recepti [f], nisi cõtra eos iustã recusationis causam ostenderit, uel paratus fuerit ostendere corã iudice delegato: nõ debuit impedire, quominus procederẽt auditores. Qui etiam si tanquam suspecti fuissent meritò recusati: delegatus tamen à nobis nihilominus potuisset sublato appellationis diffugio, causam iudicialiter expedire.

Quòd si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus: sed coram suspectis eum litigare cogebat, à tali grauamine [g] licitè potuit ad nostram audientiã appellare: quod que post appella. huiusmodi est præsumptum, iudicari debet irritum & inane.

Idem episcopo Helieñ.

Delegatus papæ nisi malitiosè se exoneret subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationẽ, in coactione tamẽ deferet suæ dignitati & psonæ. h. d. usq; ad. §. item cum totum.

CAP. XXVIII.

PAstoralis [h] officij: & infra. Consultationi. t. ducimus respondendum, quòd cùm delegato à principe iurisdictio dandi iudicem, sit à lege concessa [i] (dummodo ipse exonerare [k] seipsũ malitiosè non quærat) potest compellere renitẽtem [l] eo quòd iurisdictio illa

Eius ergo. Iste. §. decidit quæstionẽ principaliter propositam. Et sic decidit tres casus. Secũdus ibi, qui etiam. Tertius ibi, quòd si Abb. sic.

[d] Eius ergo. cõcludit ex præmissis tribus. §. porro. §. quem uero. & §. si uero. & est ar. a toto in quantitate. sic. j. c. prox. § j. & ix. q. iij. cum simus. & hic respõdet secundo articulo quæstionum.

[e] Commisit. lite coram se prius contestata. & idem est ante litis contest.

[f] Receptionem nec poterat recusari, nisi &c.

[g] A tali grauamine & reuera a grauamine: quia periculosum est sub iudice litigare suspecto. iij. q. v. ꝙ suspecti. & j. de app. cũ speciali [3] unde q̃cquid fit post appellationem legitimam debet in irritum reuocari. s. eo. cum causam. & hoc in fi.

[3] Cõcor. tex. in l. apertissimi. C. de iudi.

PAstoralis. Hæc prima pars diuidi potest ĩ tres partes. Nã in prima ponitur decisa consultatio. In secunda ibi. consultationi ponitur responsio. In tertia ibi, delegatus, quædam instructio. Beñ. cap.

[h] Pastoralis. delegatus a papa causam sibi commissam alij cõmittere uoluit. ille noluit eã recipere: quæritur utrum delegatus possit eum cõpellere.

[i] Concessa. C. de iud. a iudice. & j. đ appel. cum causam quæ. & j. eodem. c. quoniam.

Glo. seq. recitetur per q. an nõ impeditus subdeleget. arg. negatiue. solui. contrarium. secũdò quærit. ar. pro, & contra, & soluit.

[k] Exonerare. non uidetur quod iudex possit committere cãm, nisi cum iusta causa impeditus interesse nõ potest. s. e. si pro debilitate. & s. de rescri. sciscitatus. C. de peda. iud. l ij. ff. de iudi. l. ulti. arg. j. de testi. in nomine domini. qđ non est uerũ. imo cũ de iuris beneficio hoc habeat, potest committere uices suas. ff. de offic. eius cui mãd. est iuris. l. j. & s. c. prox. & j. eod. quoniam. Sed nunquid statim credendũ ẽ iudici, cũ scribit se nõ posse interesse? Non uidet̃ nisi de hoc cõstet: ut s. e. prudentiã. j. respõ. si. n. crederet passim cuilibet iudici, q̃libet se posset malitiose exonerare, cũ uellet ar. ff. de ua. mu. l. j. & l. prior. ar. cõtra. j. de re iud. cũ super in parte decisa. Solut. non est præsumendum, quod iudex malitiose causam committat. dubia. n. in meliorẽ partem debemus interpretari. j. de reg. iur. estote. & ff. de reg. iur. semper in dubijs. & de quolibet præsumendum est bonũ, nisi contrariũ appareat. ut s. de seru. c. uno. & j. de præsump. dudũ. & si q̃s dicat hoc factum in fraudem, illud debet probare. ff. de prob. quoties. §. qui dolo.

[l] Renitentẽ. sic patet, ꝙ aliquis cõpellendus est inuitus suscipere iudiciũ ẽt homo alterius fori. C. qui pro sua iuris. l. una. circa. fi. ff. de mu. & ho. munerũ. §. indicandi necessitas, nisi aduocatus qui non põt cogi alibi, quã in suo foro suscipere iudiciũ. C. de aduo. diuer. iu. sancimus. in fi. & hoc in delegatis a principe. sed ordinarius non põt cogere hominem alterius fori. ff. de iuris. om. iu. l. ult. de tut. & cu. da. ab his. l. j. & ij. & infra de offic. ordi. pastoralis. sed nemo potest cogi ut arbi-

arbitrium suscipiat.ff.de arbit.l.iij.§.j. sed postquam suscepit,debet compelli : ut in d.§.

a Si ergo coerctionē.Iurisdictio sine coerctione,nulla est.ff.de off.eius cui mā. est iur. l.ult. & j̃. c. proxi. veruntamē verbū coercēdi,maiorem cōtinet animaduersionē. ff. de off. procōs.meminisse. in fin.imo.qui delegat præcipit. C. q ꝓ sua iur. l.una. in princ. & præceptū necessitatē habet. xiiij.q.j.quod debetur.& inuitus quis delegatur.arg. ff.đ mu.& ho. munerū. §.iudicandi. C.de aduo.diuer.iud.sancimus. in fin.

nullius videretur esse momenti, si coerctionem a aliquā nō haberet. Delegatus tamē debet solicitè prouidere, ut si personis superioribus b (exigēte necessitate)negotium duxerit delegādū: in coactionibus inferendis dignitati deferat & personæ. †

Delegatus papæ sicut potest committere totam causam, ita potest citationem, & punire cōtemnentem acceptare. Abb.

Item cum totum negotium alij possit committere delegatus, sicut superius est expressum : citationis c officium potest cuilibet (discretione d præuia) demandare, ac punire e meritò contemptorem.

Si papa scienter commisit appellationem interpositam à suo delegato dato cum clausula, appellatione remota. iurisdictio primi delegati est interim suspēsa quo ad executionem.h.d. secundum verum intellectum.

Præthereà postulasti, si cùm à sententia lata authoritate literarum nostrarum in quibus appellatio est prohibita, fuerit appellatum, & literæ post appellationem ad iu-

† Cōcor. lex capitaliū. & ibi Bart.ff.de pœn.fa.ꝙ not.in l.j. ff.eodem.

b Superioribus. puta in dignitate constitutis.s̃.eo.sane.l.dist.contumaces.xlv.dist.cū beatus.& j̃.de maio.& obe.per tuas & ij. q.viij.quisquis. Et hodie delegatus papæ non potest subdelegare, nisi illis personis quibus papa delegat 1 ,de quibus in c.statutum. in princ. de rescriptis.lib.vj.Abb.

1 Delegat nisi sit nudum ministeriū deci. Tholo. xij.

c Citationis officium.arg. a toto in quantitate. arg. s̃. eo.c.proxi.§ eis ergo.& ix. quæst. iij. cum simus. 2

2 Cōcor. tex.in l. q̄ de tota. ff. de rei vend.

d Discretione.quæ est mater omnium virtutum.s̃. de off. cu.cap.j. & j.q. v. præsentium.

e Punire.s̃.§.proxi.& s̃.eo. sane.

Præterea. Primo ponitur consultatio. secundò ibi, nos autem.respon. Abbas Siculus.

f Ex certa sciētia. certam intelligo si in literis appellationis fit mentio de processu causæ, & de appellatione interposita, & de exceptione proposita 3 :& hoc est uerū, qn̄ appellatur a grauamine ante sententiā.j̃.de appel.ut debitus.sed si appellatur a diffinitiua sentētia.ibi nō est necesse dicere, nisi appello ab iniqua sententia a tali iudice lata. & de tali appellatione hic fit mentio.ff.de appel.sed & si apud.

3 Proposita. & de clausula appellatione remota, licet nō ex primat ꝙ ex certa sciētia.Panor.

Glossa sequens quærit, duas opiniones ponit, & secundam approbat.

g Discussa.sub cōfirmatione uel cassatione. Sed pone quod iudices appellationis pronuntiauerunt male appellatū,& sic confirmauerunt sententiā latam.quæro quis mādabit sententiam executioni, utrum primi iudices uel secundi? Quidam dicunt,ꝙ primi, arg. sumentes ex litera,interim executio sententiæ suspēda tur.sed uidetur, ꝙ eorū iurisdictio sit reuo[ca]ta ex eo quod dicit iurisdictionē priorū iudicū uide[m]ur reuocare.arg.C.de episc.aud. in auth. si quis lit[i]gantiū. & ideo melius videtur,quod secundi iu[di]ces de[b]eant eā mandare executioni, ut dicit T. & ꝙ secund[i] hoc facere debeāt, videt quia si iudices appellationis confirmarent sententiam vltima die anni, a tēpore appellationis, patet ꝙ primi iudices nō possunt eam mādare executioni, cum iurisdictio sua quo ad omnia expirauerit. s̃. eodē.quærēti.sed illud est uerū, vbi nō est appellatū, sicut videmus 4 qđ iudices appellatiōis ante diffinitiuā sententiā si ꝓnuntiēt appellationē legitimā, procedunt postea ī principali.j̃. de ap.ut debitus.& c. cū in ecclesia. & etiā idem est in deffinitiua qn̄que. C. de re.cred.generaliter.§.si iudex. sic dicendū est, ꝙ illi qui cōfirmāt diffinitā sententiā debēt facere quod superest ad faciendū, sed siue primi siue secūdi hoc faciāt, nō refert quantum ad effectū sentētiæ. Si prim⁹ iudex fuit ordinarius,satis potest dici,quod exequetur ipse suā sententiā,cū sua iurisdictio sit perpetua. sed uidetur qđ secundus iudex debeat potius eā exequi: quia ex secunda sentētia agitur per actionem in factum,& non ex prima: ut not. j̃. eo. corā. & ff. de ijs q not. infa.l. furti. & ideo iudex appellationis eā debet exequi, non primus : & ideo potius secundus quam primus debet exequi.argu.a toto in quantitate.

dices alios emanauerint : an ad mandatū posteriorū iudicū, executio sentētiæ à prioribus delegata debeat retardari, ut priores iudices ipsam neque ꝑ se neque per alios exequantur. Nos aūt inquisitioni.t.t.r. quòd cū appellationis causam ex certa scientia f iudicibus alijs committimus cognoscendā,appellationem uidemur recipere,ac iurisdictionē priorū iudicū reuocare,ut interim executio sententiæ a prioribus delegata suspendatur,donec appellationis merita plenius sint discussa g : & infrà.

Ordinarius ad mandatū delegati exequitur sententiā,etiā si sciat eam iniustam. Abbas.

Quia verò sæpe cōtingit, ꝙ executio sententiæ ordinario demandatur, quæsiuisti an si ipsam iniustā esse cognouerit debeat eā executioni mādare? an sit ei potius subsistendum? Attendētes itaque,ꝙ non cognitio,sed executio tantum demandatur eidem, respondemus, quòd cùm ordinarius teneatur obsequi delegato, & si sciat h sentētiam illam iniustam,

4 Istud ꝙ sequit potius cōcludit cōtrariū ei⁹ ad qđ inducit,quia si procedū, ubi ꝓnuntiāt legitimā appellationē,& vbi illegitimā remittunt : ergo si cōfirmāt sententiā,& sic pronūtiant appellationem iniustam : remittere debēt executionem Ioā. And.

5 Vel altera contumaciter absente : seruato tamē in omnibus iudiciario ordine, secundum Host.Ioā. And.

6 De causa. & etiā de executione facienda ut nil restet nisi exeq. Pan.Fely.

Quia verò. Primo ponitur consultatio. secundò ibi attendentes. respond. Abbas.

Glossa sequens distinguit merum executorem et mistum,dicens quid sit uterque. & an coram eis excipiatur,uel ab eis appelletur, & in mero subdiuidit inter sententiam iniustam & nullam. Finis reci.per obiect. de iniusto præcepto cui non est parendum &c.

h Et si sciat.Ad intelligentiā eius quod hic dicitur, not.ꝙ est executio mera : & est executio mista. Mera executio dicitur, qn̄ partibus præsentibus 5 cognitū est de causa 6 ab aliquo,& ille mādat alicui ꝙ sentētiā

suam

suā exeq[illegible]t.C.de execu.rei iu.executorem.talis executor nō [illegible]ebet audire exceptiones, & de tali executione hi[illegible].& C.de execu.rei iud. si ut ꝓponis. & j.de [illegible]iu.de[illegible]tero.& ff.de iud.si prætor.j.respon. ubi sententiatum [illegible]it cōtra absentē.& expone si sciat illam sententiā latā iniustā,i.contra ius litigatoris latam, qa super hoc nullā habet cognitionē:iō dicit, & si non cognitio sed executio &c. unde illā debet.tm simpliciter mandare executioni.secus [1] si sciat illā nullā,ut si esset lata authoritate falsarū literarum.j.de fal. super eo.vñ iudex d legatus nō habuit iurisdictionem uel per falsa instrā,uel per dolū aduersarij.etsi ista obijciātur coram executore isto supersedere debet executioni, dummodo malitiose uel calumniose huiusmodi nō proponant: & tunc refert negotiū superiori. j. de re iu. decætero.& s.eo.si qn.& C.si ex fal.instr. iudicati. & ff.de iud.si prætor.§.Marcellus.si executor talis esset ordinarius & deputatus executionib. sententiarum, debet admittere talem [2] exceptionē:ut dicit l.si prætor.§.Marcellus.Calumniose ideo dixi, quia si hoc esset,non deberet differri executio. C. ad l. Cor.de fal. l.ij.ubi crimē falsi obijciebatur cā morandæ solutionis,& iō executio non differtur cū salua sit ei postea quæstio falsi,ut ibi.Mista dr executio, quæ habet cognitionem annexā, ut cū papa mandat alicui restitui rem suam, uel mandat alicui dari beneficiū corā tali executore,admittunt legitimæ exceptiones quantuncunq; absolute scribat.s.eo.ex parte.ij.& xxv.q.ij.& si non cognitio.& s.de rescrip.si quando. & c.cum adeo.& s.de æta.& quali.accepimus. Et no. ꝙ a mero executore non appellatur,nisi excedat modicum executionis.C.quo.ap.non reci.ab executione. & j.de re iud.quod ad consultationē.in fi.& ij.q.vj. sub illo ca. ei qui.§.sunt quorum.uer.ab executore. & s.c.prox. §.uerū.& §. seq. sed ille nō dicitur proprie executor: sed auditur.ut ibi dicitur.sed à misto executore bene appellatur, si non admittat legitimam exceptionem uel alias partes grauauerit.j.de app.dilecto. & ca.ut debitus s.de æta.& quali.c.accepimus.Item no.quod non semper obediendum est iudici, si euidenter iniquum est mandatum ipsius siue contra ius. xxiij.q.j. quid culpatur.& xj.q.iij.nō semper. & duobus c.seq. & l.di.si quis præpostera.secus si alias fuerit iniustū. xxiij.q.v.lex æterna.c.cum minister.licet nō sit obediendum initio præcepto iudicis, ut dicunt iura hic proxi.signata.hoc præceptum iā non dicitur iniquū, imo iustum est.i.de rigore iuris inductum, & ideo est exequendum. nam ex quo sententia lata est licet iniusta,contra ius litigatoris, a qua non est appellatū, elapso decennio de iuris rigore mandanda est executioni.ar.C.ut lit.penden.l.ult.spontanea enim appellationis omissio turpitudinem purgat, quæ sentētiæ inerat.ar ff.de condi.ob tur.cau.l.si ob turpem.uel si appellauit secūdo & succubuit. & hoc etiam de rigore iuris introductum est.nec litem debet refricare sententia lata,ut aliquis sit litium finis.j.de do. & cont. finem.& c.uenerabilis.si per iniuriam iudicis sit damnatus,conqueratē de ipso.j.de emp.&uen. si uenditori.C.de euic.l.emptor fundi.ff.de euic. si per imprudentiam.& insti.de ob.quæ ex quasi delicto. in prin.

[1] Et sic papa non solū subijcit alios episcopos sibi & quibusuis delegatis suis:sed ēt subijcit ad ministerium & seruitutē iniquitatis.

[2] Secus. idē Pan. Fely.

[2] Talem sed nō cognoscere, nisi esset par uel superior. Panor. Fely.

exequi nihilominus teneat [a] eandem, [1] nisi apud eū efficere possit ut ab hoc onere, ipm absoluat: & j.

Delegatus qui impeditur die statuta procedere, partem hanc procurantem puniet:et quantū ad diem illam causam comittet appellatione remota in odium procurantis nisi partes negotium prorogent. Abb. Sic.

Cùm autem sæpe contingat, ad diē quam iudex delegatus à nobis partib. assignauit: earum altera procurante, ut negotium prorogetur, iudicē ipsum à rege [b] uel archiepiscopo euocari: Nos peruersorū uolentes malignitatib. obuiare, decernimus, ut si delegato constiterit hoc fuisse alicuius partis malitia procuratū, ipsā puniat [c] animaduersione condigna: & (ne aliquod lucrū ex hmōi fraude reportet) personæ neutri [d] parti suspectæ quantum ad diem illum committat ipsum negotium audiendum: quæ in ipso, appellatione [e] remota procedat: nisi forte partes consenserint negotium prorogari.

[a] Tenetur eandē. Argument. contra Hug. & eius sequaces,qui dicūt ꝙ iudex nō debet ferre sententiam secundum allegata, si habeat cōscientiā læsam in cōtrarium, sed debet causam alij delegare.sed si non posset alij delegare,cū sit subdelegatus à delegato quid fiet secundū eum? trepidauerūt timore ubi nō erat timor. pronuntiet ergo in nomine domini secundū alle. & deponat cōscientiam læsam.iij.qō. vij. iudicet. & iudex q contra conscientiā aliqd facit in grauamē partis punitur:ut ī decr. Inno.quarti.j.de sent.& re iud. cū æterni.li. vj.Ber.

Cum aūt. Cōmunis diuisio. Secunda ibi, nos. Ab. Gloss. seq. obycit, & soluit.

[b] A rege.Simile.xviij.di.si episcopus. per hoc patet ꝙ hæc clausula,si nō omnes &c.nō spectat ad tēporales impotentias,quia secundum hoc iudex qui quandoq; nō posset interesse,nō posset alij committere uices suas,sed vr ꝙ iudex iste potius teneatur obedire mandato papæ,quam archiepiscopo uel regi, ut xj.q. iij.qui resistit.ff.de re iudic.contra pupillum. sed cū utriq; possit obedire diuersis temporibus uel etiam eodem,utriq; obedire tenetur.ff.de oper.lib.duorum libertus.imo propter propria commoda potest deserere iudicium.ff.de iudi.l.si longius.

[c] Puniat.Forte ad interesse.uel pōt ei imponere multā, i.pœnā pecuniariā.C.de spor.l.ij. uel ad arbitriū iudicis,ex quo pœna statuta certa super hoc non est. s.e.de causis.in fi.uel excommunicet illum, quia impedit iurisdictionē iudicis:ut s.eo.c.j. & ca.præterea.

[d] Neutri parti suspectæ. Hoc semper est faciendum.infra de ap. cum speciali.

[e] Appellatione remota.Contra.s.cap prox. §.si uero.& §.nos aūt.ff.a qui.ap.non licet.l.j.in fi. Dic qd speciale est hoc,ut iudex delegatus possit committere causam remota appellatione in odiū illius qui procurauit absentiam iudicis, sed hodie hoc locum non habet,quia appellatio ipso iure remota est, unde nullus potest appellare ab aliquo iudice nisi grauet.j. de app.ut debitus. Vel dic,ꝙ non cōmittit appellatione remota:sed authoritate huius decre. subdelegatus procedit appe. re. & statutum fuit hoc in casu isto ꝙ subdelegatus procedit ap.re.in odiū illius qui procurauit absentiam delegati. ita non est contra:quod satis patet per hanc decr. & eodem modo intelligitur. j.eo.cū R. ubi dicitur, ꝙ delegatus causam cōmittit ap.re.sed illud fit ex præcepto papæ, nō per commissionem delegati,quia delegatus nihil committit,ubi iudex electus procedit ap. re. authoritate istius decr. cum R.secundum tenorem primarum literarum Ber.

Delegatus quandoq; causam committit, appellatione remota.

Ex literis.

EX literis. Primo ponitur decisa facti narratio. Secundo causæ cōmissio: ibi, mādamus. quæ distinguit, & secundū membrū prosequitur: ibi, si uero. Ab.

CASVS Inter A. presbyterum & canonicos sanctæ Iustinæ controuersia uertebatur super canonicatu sanctæ Iustinæ. Primo fuit causa cōmissa ad petitionē canonicorū sctē Iustinæ primicerio Grāden. et plebano sctē Sophiæ sup eo quod idē presbyter se clericū ipsius ecclesiæ asserebat. Secundo ad petitionem A. presbyteri impetratæ fuerunt aliæ literæ archipresbytero Paduano, in quibus de prioribus, ut dicebatur, mentio non fiebat, tandē archipresbyter Paduanus quia clerici sanctæ Iustinæ non recipiebant illum præsbyterū in socium & in fratrem, illos excommunicatos fecit publice denuntiari, postea primicerius & plebanus mandauerunt patriarchæ Grāden. ut dictos clericos denuntiaret nō esse excōmunicatos cum in secundis literis de prioribus mentio non fiebat. sed cum patriarcha exequi uellet mandatum sibi iniunctum, archidiaconus Castellanus ipsum impediuit. unde patriarcha archidiaconum illum supposuit ecclesiastico interdicto propter hoc fuit orta inter ipsos controuersia, & sic quæstio delata est ad Papam, sed quia non potuit Papa de facto ipso plene constare, mādat quibusdam iudicibus, ut super literis ipsis ueritatē inquirant: & si constiterit euidenter quod secundæ literæ non reuocent primas: sententiā latā in archidiaconū castellanū usq; ad debitā satisfactionem faciat obseruari. si autem constiterit euidenter quod secundæ literæ expresse reuocent primas sententiam patriarchæ denuntient irritam & inanem, cum nullam receperit a primis iudicibus, qui iā reuocati fuerant iurisdictionem. Abbas Sic.

Idem abbati sancti Hylarij, & magistro G. cap. Teruisi.

Subdelegatus a delegato Papæ iurisdictionem habente potest coercere impedientem. h. d. cōprehendēdo utrūq; itellectū.

CAP. XXIX.

EX literis Patriarchæ Granden. & infra. Mandamus quatenus nisi uobis cōstiterit quòd literæ quæ secundo loco ad archipresbyterum Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus literis ad primiceriū Grandeñ. & plebanū sctē Sophiæ obtētis expressā a fecerit mētionē, ut per secundas primæ appareāt reuocatæ: cū primos iudices authoritate literarū nostrarū iurisdictionem non sit dubiū habuisse, quam potuerunt postmodū patriarchæ quo ad executionem sententiæ demādare, ex qua coërctionem etiam idem patriarcha receperat: cum huiusmodi demādata iurisdictio delusoria uideretur, si subdelegatus b huiusmodi coërctionem aliquam nō haberet: interdicti sententiā ab eodē patriarcha in Castellañ. archid. promulgatā pro eo quòd eiusdem patriarchæ executionē impediens, eius literas quibus mandatum prædictorum iudicū nūtiabat, legi in publicum non permisit: tandiu faciatis inuiolabiliter obseruari, donec eidē patriarchæ de iniurijs irrogatis, sufficienter fuerit satisfactū c. Si uero constiterit primas literas per secundas legitime reuocatas, cum appareat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per consequentiam, patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem uel coërctionem aliquam ab eisdem prædictam interdicti sententiam denuntietis d irritā & inanem.

tionem de ecclesia illa, tacito de aliis literis [illegible] de dos & cont. cap. ij.

Glo. seq. no. subdelegatum coercer[illegible]it tria similia ponit opin. cui obijcit, & sol[illegible]t. Io. An.

b Si subdelegat⁹. Scilicet patriarcha. hic euidenter apparet, ꝙ iudex subdelegatus & ēt merus executor qualis erat patriarcha, hn̄t coërctionē. j. de re iu. cum bertholdus. vers. alioqui. & s̄. c. proxi. j. rñ. & etiam iudex delegatus ab epō. xj. q. j. peruenit. imo & subdelegatus secundū leges hēt iurisdictionē, s. modicam coërctionē. C. d̄ spor. l. ij. & ff. de offi. eius cui mā. est iuris. l. vlti. & C. d̄ defen. ci. defensores. & ff. si quis ius di. nō obtē. l. j. imo & arbiter habet coërctionē. ff. de arb. nō ex omnibus. & ff. de iud. l. ij. in fi. Dicūt tamē quidā, ꝙ delegatus ab ordinario non habet aliquā coërctionē. ij. q. vj. quisquis. & ff. de reiud. a diuo Pio. & j. de fo. cōpet. si quis cōtra clericū. nisi lis sit contestata corā ipso. auth. de litig. §. omnē colū. viij. & sic nō pōt mittere ī possessionē. ff. de iur. om. iu. iubere. sed ꝙ possit in possessionē mittere. dicit l. ff. de offi. eius cui man. est iur. cognitio. §. vlt. sed illa l. iubere. loquit̄ d̄ possessione, quæ ius nō tribuit. illa. cognitio. de alia possessione loquitur: quę ius nō tribuit quæ fit causa custodię.

Glossa sequens distinguit inter excommunicatum pro offensa dubia, & manifesta, cui signat contrarium. ponit ops. & soluit.

c Fuerit satisfactum. Hoc attinet, ubi quis excōmunicat̄ ꝑ crimine siue pro manifesta offensa, ut prius satisfaciat, quam absoluatur. j. de ver. sign. ex parte. si uero pro cōtumacia vel occulto delicto, statim debet absolui præstito iuramento, ꝙ stabit mandato ecclesiæ. ut ibi dicit̄. Sed contradicit j. de app. qua fronte. §. sane. sed illa nō cōtradicit, imo cōcordat: ibi excōmunicatus fuit pro cōtumacia vel alia causa quæ nō fuit manifesta, ut dicit T. Sed obstat quod ibi dicitur vel qualibet alia causa. Laur. dicit, quod ideo statim recepta cautione absoluitur, ne in excōmunicatione decedat 2 Sed dic cū T. ꝙ non cōtradicit, & ꝙ dicit pro qualibet alia causa quæ non sit manifesta, quia si causa illa nō est manifesta, statim debet absolui ante satisfactionē, nec tenetur satisfacere, nec debet cōpelli nisi primo constet de illa iniuria vel offensa.

2 Vnde secundum cū loquitur in ægroto, vel loquitur ī eo qui nō potest statim satisfacere. ff. de iudic. si se non obtulerit. §. ait prætor. Io ann. And.

d Denuntietis irritā. Ex hoc patet, ꝙ sententia quæ nulla

a Expressam fecerint mentionem 1 puta quia non continet seriem rei suæ, siue facti. j. de coha. cler. & mu. super eo. & ff. de app. si expressum. & j. de re iud. inter monasterium. Vel quia simpliciter fecit men-

1 Mentionem. etiā expssissimā ut inquit Inn. quē Pan. Fel. sequūtur.

a Ex quo est notoriũ. secus si dubium uel nõ sit ueritas patefacta: & sic soluit cõtrariũ, quod gl. signat. pro simili s.e. si quãdo. & s. eo.c. prox.§.qa uero. secũ dum Hos. Ioã. And. Pan. Fely.

nulla e[illegible] non est executioni mandanda, imo exequenti imp[illegible]e non paretur. ar. s.e. si quando. imo & uiolẽter resi[illegible] potest ei, ut hic, sicut resisti potest 1 officiali uen[illegible] ad [illegible]cipiendũ bona alicuius: nisi prius ab impetratore fo[illegible]a fuerit data. C. de iure fis. prohibitum est. lib. x. licet ita sit, non tamen patriarcha iste tenet iniuriarum, cũ hoc ignoraret, q̃a putabat sententiã aliquam fuisse, ar. ff. ui bon. rap. l. ij. §. si publican⁹ ar. j de sen. excõ. sacro.

2 Et inanem. Vt puta latam a iudice non suo: Et potest notari arg. qđ patriarcha siue archiepiscopus non est iudex ordinarius in prouincia. arg. ix. qõ. iij. conquestus. sed hic nõ procedebat patriarcha ordinaria potestate: imo delegata tantũ, & sic non colligitur illud argumen. hic.

L Icet undiq;. Clausula illa, ꝙ non omnes duo &c. pacificatur in uno uicem alterius habente etiam duobus impeditis h.d.

b Omnes. s. eod. prudentiam.

nem 2.

Idem episcopo Picta.

Iurisdictio delegati, re integra morte mandantis expirat.

CAP. XXX.

LIcet undique: & infrà. Cùm igitur duxeris requirẽdũ, si causam trib. iudicibus delegamus apponi in literis nostris illã clausulam facientes, ꝙ si non oẽs b his exequendis poteritis ĩteresse, duo uestrum nihilominus eam exequantur: & unus postquam commiserit cuidam ex alijs uices suas, de medio sit sublatus, tertius ut suspectus c merito recusetur an collega superstes suo nomine ac defuncti possit negotium definire? Inquisitioni. t.t.r. ꝙ si iurisdictione à suo sibi collega delegata eo uiuẽte uti nõ cœperit d, quia mandatũ huiusmodi reintegra e morte mãdatoris expirauit: non habet solus officiũ iudicandi. si uerò ante mortẽ illius iurisdictiõe uti cœperit, taliter demãdata: uices suas & illius poterit adimplere.

Idem episcopo Baiocen.

Non creditur quis delegatus nisi delegationem probet.

CAP. XXXI.

CVm in iure f peritus: & infrà. Præterea quæsiuisti cùm tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: authoritate qua fungor iniungo g ut talem denunties excommunicationis sententiæ subiacere, ac tibi super

c Suspectus. Vt s. eo. causam quæ. & s. eo. insinuante.

d Vti non cœperit. Saltem per citationẽ. s. eod. gratum. j. de offic. lega. c. ult. ff. de iud. si quis postea de polli. l. j. ff. de neg. gest. nam & seruius. §. si uiuo.

Glo seq. ponit dictum, cui signat contraria, & ponit casum exceptũ: demum quærit. arg. pro & contra, et soluit, Iterum subdit tres quæstiones, & soluit, & ultimæ solutioni signat contrarium.

e Re integra. Sic soluitur mandatum re integra morte alterius tam mandatoris quam mandatarij. & idẽ est si reuocet expresse re integra. insti. mã. §. recte. & §. seq. soluitur etiã morte litigatoris re integra s. de rescrip. significauit. arg. ff. qui satisd. cog. si decesserit. arg. contra. ff. fami. ercis. si uni. §. neratius. Item ar. cõtra ꝙ non soluat morte litigatoris. j. de iudi. quia V. & ff. de fideicom. li. l. cum quasi. Quod autem dicitur morte mandatoris finiri mandatũ: illud uerũ est, nisi sit tale mandatum ꝙ post mortẽ necesse sit adimpleri. ff. man. si uero non remunerandi. §. ult. sed pone ꝙ plures causæ committantur per unũ rescriptũ, citatio fit in una causa, & non in alia, nunquid perpetuat iurisdictio super alijs? Arg. ꝙ nõ. ij q. iij. c. si quem. §. notandum. uer. abolitio. & ij. q. vj. c. ei qui. §. definitiua. & §. quandoq;. ar. ff. de ap. cũ in una. & ff. de neg. gest. nam & seruius. §. si uiuo. ff. de mi. etiam. §. ex causa. arg. contra. quãtum ad omnes sit perpetuata iurisdictio. C. de duo. re. l. ult. uerum est, ꝙ non perpetuata est iurisdictio nisi in causa illa ꝓ qua citatio facta est unde mortuo mandatore, expirat iurisdictio quantum ad alias. Sed quid si moriatur ante declarationẽ rerũ facta citatione? Arg. ꝙ non potest 2 ꝓcedere. s. de rescrip. pastoralis, in fi. quia plures causæ intelligũtur,

2 Non potest. quod uerum est quãdo citatio ẽ restricta ad unã rẽ uel cãm alijs non cõnexam, quia tũc respectu illius tantum fit perpetuatio citatio uero generalis ad omnia perpetuat. Panor.

licet contra unũ tantũ. arg. j. tit. prox. nouit. Itẽ quid si delegans non moritur, sed deponitur? 3 non procedet. Quid si excommunicatur? tunc procedet delegatus, q̃a morte naturali confirmatur donatio, & non ciuili. ff. de do. inter uir. & uxor. cũ hic status. §. donatur. & infr. de cele. mis. cũ marthæ. §. cæterum. arg. contra in decr. Innoc. quarti. de offi. uic. romana. lib. vj.

3 Deponitur. s. re integra alias procedet & idẽ de excommunicato publice. Panor.

C Vm ĩ iure peritus. Non tenet q̃a parere mãdatis, asserentis se delegatum: nisi mãdatũ ꝓbet. Cõis diuisio, secũda ibi, super quo. Abbas.

f Cum in iure. Hæc est pars decr. quã habes. s. đ ele. cum in iure. Ber.

Glo. seq. not. sententiam delegati sine cõmißione, nõ probare. dat simile. dicit secus ĩ ordinario. instruit partẽ, instruit etiam absolutum.

g Iniungo. Vt s. de rescrip. cũ contingat. B. Sed hoc ualde notabile est, ꝙ licet exhibeatur sentẽtia delegati, ei tamẽ non creditur, nec præsumitur pro sententia nisi ostendatur cõmissio: nec creditur iudici si se delegatum dicat. ar. j. de testi. cũ a nobis. & idem dicit. l. in arbitro: quia nõ statur uerbo eius si dicit iuramentũ a partib. interpositum. C. de arb. l. iiij. §. sinautẽ. C. de man. prin. l. una.

Delegati sententię, non creditur nisi cõmissio ostẽdatur.

4 Caueat ergo, quicunq; impetrat a principe causam committi alicui uel delegari, ut si sententia lata fuerit pro eo a delegato, ita bene custodiat cõmissionẽ sicut ipsam sententiam. lapsu enim temporis si conueniretur & ostenderet sententiã sine cõmissione, non ualeret, ei nisi 5 probaret de commissione. Sentẽtiæ uero ordinarij semper statur: & ꝓ ea præsumitur: q̃a ibi cõstat de iurisdictione. j. de re iud. sicut. & ij. q. vj. hoc etiã. Lauren. Si tamen publicatum fuisset rescriptum in iudicio: uidetur ꝙ sufficiat si de hoc constat, licet postea sit amissum. j. de priui. cũ olim. C. de test. publicati. & j. de fide instru. c. fi. item si sententia redacta est in publicam chartã, uidetur qđ sufficiat. j. de testi. significauit. & in auth. ut fratrũ filij. §. j. col. ix. licet sit arg. contra. j. de re iud. cũ inter uos. Itẽ sufficit si hẽt subscriptionẽ testiũ. xvj. q. iij. ca. dilectio. §. potest. Sed uidetur ꝙ hodie sufficiat solus tabellio ad imponendum fidẽ sententiæ. j. de prob. quoniam contra falsam. Vt nulla sit dubitatio, ita debet fieri ꝙ authoritate iudicis rescriptum domini pa. solenniter in publicam formã redactum inferatur in ipsa sententia iudicis authoritate, & alia instrumenta procuratoria: quia idem iuris est de illis. ut si ostenderetur sententia lata in personã procuratoris uel sindici, uel in contrarium si non constaret de mãdato ꝓcuratorio, sñia non ualeret, nec staretur ei si negaretur illum fuisse procuratorem, sed postquam in ipsa sententia inferuntur huiusmodi instrumẽta & rescriptum, iudicis authoritate

4 Idem in officialib. Cæsariẽsibus, uolẽtibus capere alicuius bona tanquã fiscalia, quibus nõ creditur, sine literis. C. de iure fisci. l. prohibitum. li. x. secundum Gof. Ioã. And.

5 Nisi. uel nisi lata esset sententia partibus presẽtibus & non appellantib. Inno. Pano. Fel.

authoritate stabitur postea sententiæ etiam si originalia rescripta nõ appareant C.de test.publicati. Item caueat [1] in sententia excõicationis: ut qui absolutus est, custodiat instrumentum, siue literas absolutionis: per quas tutus existat si ei obijceretur excõmunicatio: alias posset ei periculũ generari: ut s. de ele. uenerabilem. & j. de cler excom.mi. proposuit.ar. optimum, ꝙ ita sit faciendum.

a Hæsitanti. Id est dubitanti.

Iulianus.circa fi.& talia dicta non ualent, cu[m] iurent super alio articulo infra.de test.de testibus.

Gloss. sequens reci. per q. an taciturn[...] [do]mini sibi noceat, cum scit procuratorem e[xce]ßisse mandatum. secunda pars reci. per q. an prorogatio temporis iurisdictionis fiat per ꝓcura. Finis reci. per obiectionẽ.

hoc mandato apostolico hæsitãti [a], ab aliquo non sit facta fides: an mãdatum huiusmodi exequi tenearis. Super quo tibi huiusmodi damus responsum, ꝙ nisi de mandato se.apo. cert[9] extiteris, exequi nõ cogeris quod mandatur.

Idem Pari. & Trecẽ. Episcopis, & abbati sanctæ Genouefæ.

Per procuratorem nõ habentem mandatum de re ad rem iurisdictio prorogari non potest.

CAP. XXXII.

CVm olim abbas & conuentus Vergiliacen. sua nobis conquestione monstrassent quod Comes altissiodoren. quoddã stagnũ, molendinũ & domum in terra eorum construere nitebatur in ipsorum præiudiciũ & grauamẽ, episcopo & thesaurario Niuernen. cõmisimus causam ipsam. † Per quorum literas accepimus, ꝙ lite super petitionibus ecclesiæ cõtestata, receptis utrinq; testibus, & attestationibus publicatis, cum super dictis testium inter partes fuisset postmodum disputatum. Tandem pars Comitis proposuit ꝙ de damnis in nemorib. & rebus alijs datis, super quib. testes deponere uidebantur, cognoscere non debebant, cùm in rescripto [b] nostro, nulla de damnis mentio haberetur: & infrà. Iudices autem interlocuti sunt, quòd super damnis datis à comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo audito, comes ad appellationis beneficium cõuolauit. Vnde ipsum iudices euocatum, & nec per se, nec per responsalem idoneum, comparentem: excommunicationis uinculo adstrinxerunt: & infrà. Quia uerò super dãnis datis antequam [c] lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nulla de illis mẽtio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdictio ꝓrogari, cùm procurator [d] ad illa solummodo intelligatur constitutus quæ in commissionis literis inueniuntur expressa, & postquam comes publicatis attestationibus, intellexit super his fuisse depositũ, protinus contradixit [e]: nos eosdem iudices pronuntiauimus minus iustè interlocutos fuisse, ac sæpe dictum comitẽ qui ob hoc ad app. beneficium cõuolauit, excommunicationis sententia nõ fuisse

CVm olim abbas. Excõmunicatio lata post appellationem legitimam, est nulla. hoc dicit, secundũ literam. Diuiditur in duas partes principales. secũda ibi, quia uero. Et prima pars sex facit. Nam primo ponit causæ commissionem. Secundo ibi, per quorũ processum. Tertio ibi, tãdem pars comitis. exceptionẽ. Quarto ibi, iudices. iudicum interlocutionem. Quinto ibi, quo audito. comitis appellationem. Sexto ibi, unde ipsius. excommunicationem. Abbas.

b In rescripto. Et ideo non ualuit ꝙ factũ est, si formã mãdati transgressi sunt. s. de rescri. cum dilecta.

c Antequam. Maxime: quia nec post litem contest. quia dominus non habuit ratũ factum procuratoris, imo postquã sciuit, statim cõtradixit. B.

d Cum procurator. Qui simpliciter cõstitutus fuit ad causam, prædictis iudicibus delegatam. Et nota ꝙ licet per principales personas posset fieri prorogatio iurisdictionis. ff. de iudi. l. ij. §. sed & si iudex. & l. de qua re. §. j. per procuratorem tamen fieri nõ potest, cum de hoc nõ fuit cogitatum [2], quando cõstitutus fuit ꝓcurator. arg. ff. de aur. & arg. leg. si ita. ff. de transac. cũ Aquiliana. ff. de contrahen. emp. Rutilia polla. & C. de transact. transactionis. si. ff. de iureiur. l. iusiurandum. §. procurator. & xxij. q. ij. ne quis arbitretur. Qualiter fiet prorogatio, dicitur. j. e. P. & G. prætextu enim unius articuli, non debent super alio probationes admitti. C. qui legi. perso. l. ulti. & ff. de iureiur. si duo patroni. §.

e Protinus contradixit. Et hoc uidet, ꝙ si ꝓcurator fines mãdati excedit domino sciente, qđ præiudicet domino, nisi statim cõtradicat [3]. ar. liiij. di. si seruus sciẽte. ar. j. de his. quæ fi. a præla. sine consen. cap. c. ij. ff. qđ cum eo qui in alie. po. l. ult. ff. de instito. sed & si. in prin. ff. ad Maced. si filius. ij. C. đ nup. si ut proponis. & si iudex scientibus partibus, excessit fines etiam mandati, eis præiudicat. arg. C. communia utriusq; in l. ij. alias non præiudicat factum procuratoris domino ignorãti. C. de procur. si procurator. ff. de procu. si ignorantis. Item not. ꝙ licet ꝓcurator nõ possit prorogare causam de re ad rẽ, tamen uidetur qđ posset ꝓrogare de tempore ad tempus [4]: q[uia] qui dat procuratorem, ut confestim agat, intelligendũ est permittere procuratori, & postea litem peragere. ff. de procura. qui procuratorem. Item ꝓcurator mãdatũ prorogare potest, ad id quod est prope mandatum. s. de elec. in causis. & s. de renuntia. post translationem. & ff. iudi. solu. iam tamen. §. ult. & prorogat ad ea quæ sunt præparatoria mandato. ff. de procura. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & accessorium ipsius siue sequelam. ff. de instito. l. cuicunque. §. si ei quem. in fi. Prorogatio de re ad rem inuito reo non ualet deficiente iurisdictione: quia imperator inuito reo non potest extendere rescriptum ad alias res, quas in rescripto non expressit: ut in ca. isto contingit. sed per reconuentionem bene extenditur ad res alias inuito actore de quibus nulla mentio habita est in

1 Caueat. Idem Pa. hic.

Absolutus, absolutionis literas custodire debet.

† Circa an. 1200. Sed post 120. alios annos Phili. ualesius Fran. rex orante doctissimo uiro do. Pe. de cognerijs aduocato suo tẽporaliũ iurisdictionẽ ab ecclesiasticis vsurpatã ad se reduxit: unde ĩ regno Frãciæ huiusmodi cõmissiones ex tũc fuerunt & sunt abusiuæ.

2 Quærit Aeg. an ꝓcurator datus ad cãm mrĩmonij sufficiens sit ad tractandam cãm dotis. alle. ꝙ sic de don. inter uir. & ux. c. iij. tenet cõtrariũ: q[uia] sunt diuersæ species. C. de procur. si procurator.

Ad decr. præal. respondet ꝙ de iure iurisdictio extendit, ad cãm dotis ꝓpter connexitatem: sed in ꝓcuratorio simpliciter inspicit con

stitutionis forma ut hic. Io. And.

3 Hostiẽ. cõtra quod ad hũc casum: cum nullũ ẽẽt iudiciũ ipso iure. ff. de iudi. licet. quod puto propter iurisdictionis defectum. sit ergo uera gl. in ꝓcessu habito per procuratorẽ, ultra formã mãdati corã ordinario uel delegato in eo q[uod] iudex erat Ioã. And. Pan. Fel. hic limitatũ Phil. Dec. consi. ccccxxxvij. consi. cccccclxxij. dixi ad Alex. cõs. lxxxiiij. li br. v.

4 Tẽpus. si sit cum libera. Pã. hic.

in resc[...]pto si actor persistere uelit in sua petitione. supra e[...] prudentiam. in fin. & est ratio infra, de mu. peti. ca. iij. Ber.

a Lig[...]: Quia non habebant iurisdictionem super damnis. sic [...]eo. ex literis. Vnde posset agere contra iudices ad interesse, qui eū iniuste excōmunicauerūt. infra, de sentēt. excomm. sacro & hic error eos excusare non potest.

Cum olim magister. Prima pars decise ponit factū principale. Secūda ibi, verū. narrat culpam illius. B. Tertia ibi, qui postmodum. ponit ipsius cōfessionem & excusationem. Quarta ibi, sane. excusationis reprobationem. Quinta ibi, sed ut. culpæ punitionem. Abb. Siculus.

b Cum olim. Hæc decre. & illam quā habes. ĩ. de rer. per muta. cum olim. loquuntur de eadem materia.

c Deleganti. Cuius vicem gerebāt. s̃. eod. sane. iniuria enim iudicum ad eū pertinet, cuius legatione funguntur. ij. q. vij. accusatio. in fi. & iij. q. j. nulli. imo ipsos tanquam delegantem honorare debent partes. xciij. distin. c. ul. & xciiij. di. c. j.

d Sigilla uiolauit. Et ideo est puniendus tanquam falsarius, † & ob hoc solū priuari debuit beneficio. s̃. de rescrip. olim. & ĩ. de falsa. ad audientiā.

e Vriæ. Tangit illud quod legitur in lib. Regū. cū Vrias rogatus à rege Dauid nollet accedere ad Bersabē uxorem suā, quā Dauid rex cognouerat, timens ne concepisset ex eo sicut & fecerat: quod cū ipse facere nollet, rex remisit Vriam ad Ioab principem militiæ cū literis continentibus ut poneret eum inter fortissimos hostes, ut occideretur ab eis, quod factum est. sed iste stultus fuit: quia recepit literas illas, & habebat eas suspectas: quia primo debuit eas uidere diligenter, & si quid inesset iniquum, debuit contradicere relationi iudicum si contra veritatem referebāt. iudices enim debent ostendere partibus relationem quam faciunt superiori. ij. q. vj. biduum. in fin. & C. de rela. l. j. & ij. alias posset appellare: ut ibi. & quoties iudex se relaturum pollicetur, illico litigatoribus acta ædere tenetur. infrà, de appellat. intimasti.

ligatum. a

Idem Senoñ. archiepõ.

Qui acta causæ relationis iudicum delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa.

CAP. XXXIII.

Cum olim b magister S. & B. archidiaconatū & præpositurā adinuicē cōmutassent: & ĩ. Verum dictus B. delegatis nostris nō deferēs, imò verius delegāti, c sigilla uiolauit d illorum, † & scripta quæ nobis fuerāt præsentāda, nō erubuit aperire. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus, aduersario præsente in excusationem suā proposuit, ꝙ iudices perperā processerant contra ipsum, cùm acta in scriptis minus fideliter redegissent: unde timens ne literas portaret Vriæ, e illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinuenit. Sanè si quod expediret melius notauisset: vel non recepisset scripta suspecta, † vel recepta nobis fideliter præsentasset, & ostendisset causam suspicionis propositæ coram nobis: præterea cùm non cōquereretur de iudice quem ei

† Adde quod talis incurrit pœnā falsi. gloss. & ibi Bal. de pa. constāti. in vers. sigillo.

† Alias supposita.

r Falsarius. dic. ꝙ ob solam aperturā non punitur ut falsarius: Secus de eo qui ostendit aduersario. Pa.

Glossa sequens notat & allegat tria iura in contrarium.

f Proprio motu. Sic ergo uidetur, quod iudex maxime quem princeps concedit, possit recusari. [...] Argu. contra infra, de appell. nouit. & ff. de offic. præfe. præto. l. j. [...] credit enim princeps, non aliter fore iudicaturum, quam ipse esset iudicaturus: ut ibi dicitur. arg. contra instit. de satisda. tuto. in prin.

g Peccauerat. Sic s̃. de transla. c. quāto. & c. inter corporalia. & infra de iure patr. pastoralis. in fi. & s̃. de temp. ordi. literas.

h Ne videretur dolus. Quia fraus & dolus, nemini debent patrocinari. s̃. de rescript. sedes apostolica. infra, de test. c. officij.

Coram dilecto. Sunt quinq; partes. In prima petitio & allegatio appellati. In secunda ibi, nuntius. petitio, & responsio appellantis. In tertia ibi, sed econtra. replicatio appellati. In quarta ibi, idem igitur pronunciatio auditoris. In quinta ibi, nos ergo. pronunciationis confirmatio. Abb.

proprio, f motu concessimus, sed de illo potius quem ipse duxerat eligendum, & iudices suas nobis per eū literas destinassent, de ipso pariter conquerentes: verbis ipsius fidem nō duximus adhibēdam. Sed ut in eo saltem puniretur in quo peccauerat: g contra acta iudicū quæ temerè violarat, † ipsum (sicut nec debuimus) noluimus exaudire † ne videret h dolus suus ei patrociniū attulisse.

Idem abbati & capellano sanctæ Mariæ Boñ.

Delegatus non tenetur admittere collegā sibi adiunctum per literas subreptitias, nec ipsius subdelegatum. h. d. secundū vnum intellectum. vel sic: Delegatus subdelegatum collegæ impediti non tenetur admittere, si in rescripto est clausula, quod si ambo, &c. hoc dicit, secundum alium intellectum.

CAP. XXXIIII.

Coram dilecto filio M. diacono cardinali, quem tibi & H. nuntio, & clerico sanctæ Agathæ aduersario tuo, qui cum instrumētis eiusdem ecclesiæ, sed absque literis i de ratihabitione, ad apost. sed. accesserat: sed

Glossa sequens obycit, quod admitti non debuerit: & soluit dupliciter. secundo obycit de fragilitate cautionis: quod etiam dupliciter soluit. tertio arguit. quarto obycit, quod etiā sine cautione debuerit admitti, & soluit.

i Absque literis de ratihabitione. Et ideo audiri non debuit. infra, de proc. c. j. nisi cauisset de rato. Sed qualiter admittitur iste H. ad agendū 4 contra sentētiā, cum non haberet mandatū? Ad hoc dici potest, quod ideo admissus fuit, quia erat coniuncta persona: quia clericus illius 5 ecclesiæ & canonicus plebis d̃ Pastino, cui subest ecclesia sanctæ Agathæ, & coniuncta persona licet admittatur ad agendum: cauere tamen debet de rato. ff. de procura. sed & hæ personæ. & lege, pomponius, in fine. & ideo caueat de rato: quia potest contingere, ꝙ illi de plebe nō habebunt ratū.

[...] Cōcor. l. apertissimi. C. de iudi.

[...] Ibi speciale propter dignitatis honorem & tamē supplicatur, quamuis nō appelletur. Ioã. And.

† Alias, violauit.

† Alias, expedire.

4 Licet enim esset originalis reus: in causa tamē appellationis erat actor: & per hoc secundum Pe. & Ab. & Aeg. dicimus, ꝙ præstitit cautionē de rato: q̃ alias debuisset cauere de iudicato soluendo. prima placet Ioã. And.

5 Clerici hoc non sufficit. Panor.

vnde eis res iudicata non obesset. [illegible] qui.res iudi. non nocet. l. j. & ideo ille H.cauit de rato sub fideiussoria cautione. Vel potest dici, quod ideo cauit de rato: quia de mandato dubitabatur: quia tunc habet locum cautio rati: vt C.de procur.l.j. Sed uidetur, quod cautio ista fragilis sit: quia ex ea non potest agi ad interesse: cũ res talis sit quæ nõ potest æstimari: vnde non videtur admittenda propter fragilitatem ipsius. ff. ad Trebel. l. quæ ita. §. j. & infra, ut lit. non contest. accedens.ij. sed agi potest ad impensas factas in lite. ff. rẽ ra. ha. si sine. §. cũ aũt. procurator. & hoc magis expedit reo: vt dicit Io. quod ei caueatur de rato, quã probetur mandatum: quia per hoc consequitur sumptus: ut hic dicit, sed credo, quod in tali casu cũ res talis sit, quæ æstimari non possit, tutius esset reo si illi probet mãdatum: quia dominus postea contra sententiam venire non potest. sed forte ex ista cautione posset agi contra fideiussores ad interesse si dominus rẽ ratam non habuerit, & æstimabitur inquantum læsa sit ecclesia, quod non statur sentẽtiæ: ne quotidie litiget. argu. ĩ.de arbi.per tuas.ubi agitur ad interesse in consimili causa. Item ex hoc uidetur, quod quando dubitatur de mandato, simpliciter sit cauendũ de rato, etiã si ille diceret se uelle probare mandatum, & hoc uidetur per legem. C.de procu.l. j. quod per fideiussoriam cautionem. & non nudam. ff. de procura. seruum quoque. §. ait prætor. Sed uidetur, quod iste sine cautione debuit audiri, ex eo quod habet instrumenta ecclesię, ar. ff. de leg. iij. l. qui chirographum? Rñ. ista non erãt talia instrumenta, sed instrumenta causæ per quæ intendebant probare de iure ecclesiæ, & illa lex loquitur de instrumento cautionis legato, & hoc cõstabat. vnde eo ipso quod legatur instrumentum, intelligitur esse legatum illud, quod continetur in instrumento alias inutile esset legatum: alias instrumentum alterius nõ prodest: cum uerba instrumenti non adiuuant recitãtem. C.de prob. ad probationem. qualiter sit intelligendum quod dicitur in literis, de rato, dicitur. ĩ.de reli.do.cum dilectus.in prima gloss.

sset episcopus procedere sine adiuncto, vel sub[delega]to ipsius: ut dicitur in illã gl.magna. sic. s. eo[dem c.] insinuante. & infra, de iudi.c.pen.

c Sententiam. Latam per abbatem s[anct]i Stephani, & priorem sancti Victoris.

de rato cauerat, sub fideiussoria cautione cõcessimus auditorem: proponere curauisti, quòd cũ quidam in parochia sanctæ Mariæ, in honorem beatæ Agathæ ecclesiã cõstruxisset, Alex. Papa præde.no. causam super hoc abbati sancti Stephani, & priori sancti Victoris commisit terminandã: qui pro ecclesia sanctæ Mariæ diffinitiuam sententiã protulerunt: verum capellanus sanctæ Agathæ sententiæ parere cõtempsit. Cumq; super eadem causa coram Ferrarien. episcopo per annum disceptatum fuisset pars ecclesiæ Sanctæ Agathæ horum veritate suppressa, [a] magistrum L. Bon. canonicum, obtinuit eidem episcopo in causæ decisione [b] adiungi: qui cum causæ interesse non posset, prædictus episcopus, cui per sequentes literas mãdabatur, vt si ambo interesse non possent, mandatis apostolicis exequendis, ea ipse nihilo minus adimpleret: sententiam [c] prædictã cõfirmauit: & infrà. Nuntius verò ecclesiæ sanctæ Agathæ inter alia proposuit, quòd cum dictus magister L. vices suas alij delegasset, episcopus admittere noluit [d] subdelegatum, sed post appel. ad nos interpositam, solus in causæ cognitione processit: & infrà. Sed econtra fuit responsum, quod Ferrarien. episcopus, solus procedere potuit, cùm in ultimæ cõmissionis literis, fuisset insertum, quòd si ambo interesse non possent, prædictus episcopus nihilominus exequi procuraret: quod non intelligitur, [e] vt si per se uel per alios interesse non possent: quia id rarò uel nunquam con-

d Admittere noluit. Sed uidetur, quod Ferrarien. malefecerit, quia illũ subdelegatum non admisit: quia delegatus a principe potest alij cãm delegare, cum id sit ei a lege cõcessũ. C. de iud. a iudice. & s. e. pastoralis. in prin. & ĩ. eo. quoniã apostolica, & ĩ. de appella. cum causam quæ. sic ergo male fecit Ferrarien. cõtra iura prædicta: quia debuit ipm subdelegatũ recipere, sed contra hoc quod dixit facit, quia sẽtẽtia Ferrariẽ. postea confirmatur. Dicunt quidam, quod ideo noluit ipsum admittere: quia sub hac forma scriptũ fuerat, quod si ambo, &c. tu frater episcope solus procedas: quia tũc extat conditio: ut uidetur hic circa fi. secũdum hoc uidet, quod aliquis non possit committere uices suas quãdo clausula illa apponitur. quod si non omnes, &c. si ipse non possit interesse. Dicas ergo quod Ferrarien. ideo istum subdelegatũ non admisit, quia literæ impetratæ fuerũt tacita ueritate, nulla facta mentione de processu coram Ferrariẽ. corã quo lis fuit cõtestata, & testes producti: ut patet in integra. ĩ. de re iudi. inter monasterium. vnde non ualebant, & ita nec subdelegatum nec delegatum admittere tenebatur, & solus episcopus iurisdictionem habebat, & hæc fuit causa quare sentẽtia ipsius cõfirmabatur. vnde non ualuit appellatio propter hoc facta: ut hic dicit.

a Suppressa. Et ideo literæ [a] nõ ualuerunt, cũ consenserint in Ferrarien. litem contestando, & producẽdo testes coram eo. sic. ĩ. de re iudi. inter monasteriũ.

a Literæ. vide Fely. c. cæterũ. col. iiij. de rescript.

b Decisione. i. cognitione, sicut est in antiqua, & bene. & hoc probatur, per hoc quod dicitur: horũ veritate suppressa. si de huiusmodi processu mentionẽ fecisset: tunc bene diceret decisionem, & tunc non pos-

Glossa sequens quærit, arg. pro & contra, & opponit, & distinguendo soluit.

c Quod non intelligitur. Pone quod plures sint iudices dati, cum illa clausula, quod si non omnes, &c. quæro an ille qui non potest interesse, possit committere vices suas, & an socij teneantur illius subdelegatum admittere? Quod possit committere planũ est: quia hoc habet a lege concessum. C. de iudi. a iudice. & ĩ. eo. quoniam. & supra. c. pastoralis. & ĩ. de app cũ causam quæ. & etiam si interesse non potest. s. eo. super quæstionẽ. §. si uero. & s. eo. si pro debilitate. & c. pastoralis. §. ult. imo alias committere non debet, nisi quãdo est impeditus. s. eo. pastoralis. in prin. & in c. si pro debilitate. Sic patet per iura ista, quod delegatus põt committere vices, & quãdo etiam impeditus est, ergo alij tenentur admittere subdelegatum ipsius, alias talis com

tingeret, sed si non posset personaliter interesse.

Idem igitur cardinalis latā ab eodem Ferrarien. episcopo sententiā confirmauit a ,& aduersæ parti super hoc perpetuum silētium duxit imponendum. Nos ergo quod ab eo factum, est authoritate apostolica confirmamus.

Idem præposito sancti dominici subdia. nostro.

Locus ad quem reus secure accedere non potest, & canonicus in causa concanonici delegatus recusari poterit.

CAP. XXXV.

Cum R. canonicus Ianu. cām quæ inter ipsum ex una parte ac P. ciuem b Ianue. uertiť, tibi obtinuerit delegari, & idē ciuis propter multas & graues inimicitias ciuitatis suæ, in tua nequeat præsentia comparere. Mandamus quate. supradicto R. huiusmodi optionem relinquas, ut (exceptis canonicis Ianuē. quos cū sint c eius socij, meritò habet pars aduersa suspectos) in ciuitate uel diœce. Ian. in qua sunt multi

lis com[...]ssio delusoria esset, & sic fierent ludibrio leges: q e[...] nō debet. C. de bo. quæ lib. l. ult. §. ubi aūt. & cum [...] uerba sunt intelligenda. j. de cler. non resi. rel[...] quòd quisq; iuris. l. j. §. hæc autem uerba. præterea [o]ptime hoc probatur. s. de elect. quia propter §. illud. ubi habes, quod ille qui non potest interesse, potest alij committere uices suas, & illi tenentur recipere illum: alias nōualeret electio: & qd' per nos facere non possumus, per alios facere debemus. ff. de procur. l. j. & ff. de admi. tu. ita tamē. §. gessisse. Sed contra uidetur expresse per hanc allegationem: quia secundū eam cōfirmata fuit sententia. Præterea non tenētur illum recipere ad mandatum illius: quia par est illis, & par in parē non habet imperiū. s. de elec. innotuit. ff. ad Treb. ille a quo. §. tempestiuum. nec illud uidetur sequi q si ille potest cōmittere, q alij ipsum admittere teneantur: Quia ex alieno facto, nullus obligatur. ff. de uerb. ob. stipulatio ista. ar. Dicunt quidā, q licet ille qui non potest interesse, possit committere uices suas alij, coniudices nō teneń eum admittere nisi uelint: quia iam extat cōditio, & sic remansit iurisdictio penes illos. unde ipsi ꝓcedere possunt soli si uolūt, & cessante impotentia poterit postea cum ipsis procedere. C. de cura. furio. cum alijs. ubi curator tempore furoris administrat, cessante furore cessat: sic delegatus iste cum interesse non potest, non cōmittit uices suas. Sed hoc non credo: imo dico, q ille ubi interesse non potest per impotentiam facti tēporalis 1 , potest cōmittere uices suas, & consocij teneń admittere illum subdelegatum, & allegatio quæ hic ponitur, non cōtinet ius. Et circa huiusmodi subdelegationes, ita distingue. aliud est cū ab initio delegantur plures iudices cū illa clausula, q si nō omnes &c. & nullus postea adiungitur: & aliud cum ab initio delegatus est unus uel plures, & postea alius adiungitur cū illa clausula q si ambo. uel q si non omnes &c. In primo casu, delegatus potest alium subdelegare, & consocij teneń illū admittere. In secundo casu, refert an res sit integra uel non. Si res sit integra, idem est ac si ab initio oēs dati essent, & adiunctus potest committere uices suas, & alij teneń ipsum admittere in causæ cognitione. Si uero res nō est integra: quia iā ꝓcessum erat ad li. conte. & horum ueritate suppressa aliquis est adiunctus, huiusmodi adiūctus uel subdelegatus ipsius, non est admittēdus, tanquam per ueri suppresionem adiunctus siue obtētus: sicut cōtingit in præsenti negotio. & hoc bene colligitur ex hac decr. & hoc probať, in auth. de exhib. re. §. illud. unde sump. fuit auth. offeratur. ubi idem dicitur colla. v. ubi dicitur, q post litem contest. alius peritus adiungi non potest, nec primus refutari: & ideo sentētia Ferrarien. episcopi cōfirmata fuit. Et quod dicit hic, q non intelligiť ut si per se uel per alios &c. nō est uerum: quia clausula illa, q si nō omnes &c. potest locum habere in multis casibus de iure & de facto, in quibus casib. duo uel alius procedere possunt: puta de iure, ut si est excommunicatus. j. de re iud. ad probandum. uel suspectus recusatus. s. e. cum super. & c. licet. uel infamis uel seruus: ut s. de rescrip. sciscitatus. de facto interesse non potest, puta si mortuus fuit, uel alias perpetuo impedimento detentus, puta furiosus, ut in prædi. decr. sciscitatus. & in talibus casibus locum habet clausula illa, q si non omnes &c. Sed qñ impeditus est temporali impotentia. bene potest cōmittere uices suas: & consocii tenentur admittere subdelegatum. sed in casu istius decr. admitti non debuit rationibus præmissis. Ergo debet intelligi clausula illa, q si non omnes &c. puta si non potest iteresse de iure uel d facto, ut dixi, tūc non potest cōmittere, cum nullam habeat iurisdictionem, alias bene habet iurisdictionem, quamuis impediatur ad tempus. & ideo nunc potest committere, & cum effectu, & q dicit, impeditus ad tempus, nō intelligas, q omnino sit impeditus ut nullo modo tūc possit interesse, sed si uellet omnia alia dimittere, bene posset interesse: sed non uult contemnere sua, tunc propter causam illam nec tenetur. ff. de iudi. l. si longius. Ber.

1 Temporalis. & euitabilis, secus si ꝑpetuū impedimentū uel ineuitabile, quia esset purificata clausula. Pā. Fel.

a Sententiam confirmauit. Ex hac secunda sententia, datur actio in factum quæ hic confirmatur, & non ex prima: ut ff. de his qui no. infa. furti. arg. ff. ad Trebel. si quis priorem. hac tamen confirmata confirmatur & prima. Lau.

Executio sñiæ petitur uigore sñiæ cōfirmātis.

Cum R. canonicus. Si reus ad locum iudicis delegati ire non potest, debet remoueri, & dari sibi iudex in alio loco. h. d. Et primo ponit prouisionis & mandati causam. secundo mandatum: ibi, mandamus. Abbas.

b P. ciuem. Sed quomodo committit Papa hic causā contra laicum? intelligo, q causa spectabat ad forum ecclesiæ, puta causa usurarum 1 uel decimarum. uel ipse laicus noluit excipere, uel est consuetudo ibi, q laici conueniantur per literas Papæ.

1 Vsurarum. imo hęc est de foro seculari ut dixi in trac. usura. nu. 155. & in annotatio. ad Phi. Dec. ī l rogasti. §. si tibi. si cer. petat. & cons. c. lxx.

Glos. seq. ponit differentiam inter iudicem & eius causam, quam conuertit, ponit etiam paritatem. in fin. quærit & soluit.

c Cum sint eius socij. Hic habes, q canonicus non potest esse iudex concanonici sui propter familiaritatem quæ ueritatem aliquando impedire solet. iij. q. v. accusatores testis enim potest esse canonicus pro canonico, cū etiā frater pro fratre possit testificari. j. de præsum. literas. cū edictum de testib. sit prohibitoriū. ff. de test. l. j. ea ratione quia facilius habentur iudices, quam testes. Vnde facilius repellitur iudex, quam testis. iudex enim recusatur pro modica causa, ut si esset oriundus de terra impetrātis. j. ut lit. non cont. accedens. ij. & ar. j. de ap. ex insinuatione. Itē si iudex est suffraganeus eius. j. ut li. nō cont. accedens. ij. Itē cōsanguinitas. j. de app. postremo. sed in teste secus. iiij. q. iii. c. si testes. §. lex Iulia. Quandoque tamen aliquis potest esse iudex, qui non potest esse testis: ut pa

Frater, ꝓ fratre testificatur.

Iudex facili9 repellitur, quā testis.

ter in causa filij.iij.q.vij.§.tria. circa fi. Et criminosi possunt esse iudices, sed nō testes.iij.q.vij.c.infames. §.ult.Itē iudex recusatur uel alius ei adiungitur, si habet consimilem causam.j.de iudi.causam quæ. sic & testis repellitur qui habet consimilē causam.j.de testi.personas. Sed si daretur iudex contra aliū canonicū, quid dices? Non poterit recusari ex hac causa, quia par effectionis causa, omnem suspicionē remouet.ff.de ritu nup.solum.§.de uno.Istā causam recusandi cum multis alijs cōprehēde his uersibus: Subiectus, dominus, & commensalis, amicus, Incola, canonicus, ac attingēs, inimicus, Si causam similem delegatus tueatur, Vel si patronus fuit olim, tunc moueatur.

Locus si est reo suspectus: ubi & aquo eligeē iudex.

Glo.seq. signat contrarium, ad id quod actor eligit. Soluit tripliciter secundo arg. et id reprobat, & respondet. In fi. signat cōtrarium et soluit.

[a] Iudicem. Eligat. Nota ex hac litera, ꝙ quando reus ad iudicem ire nō potest secure, ꝙ actor potest & debet eligere iudicē in loco non suspecto, & non aduersarius. Contra habes: quia reus eligit iudices.xj.q.j.iudices.& xv.q.vij.si autem.& iij.q.vj.peregrina.& iiij.q.v.quisquis.& ij.q.vj placuit. Itē uidetur cum ordinarius recusatur, ꝙ reus eligat.j.de app.cum speciali. Contrarium dicit lex, ꝙ iudex petitus dari non debet nisi ob reuerentiam petiti iudicis. ff.de iud.obseruandum. Decre.prædictæ loquuntur in causa criminali, & præterea non statur hodie illis [?]. Quod dicit hic, quod iste eligat, ītelligo si altera pars cum eo noluerit concordare, uel cum altera pars est absens. Vel dic [?], quod de speciali gratia dabat ei Papa hanc electionem, cum de cōsensu utriusq; esset eligendus: ut s.e. super quæstionum. Itē arg. quod si iudex non potest de causa cognoscere, potest alij committere uices suas. Sed contrarium est uerū.j.de app. secundo requiris.§ tertio.& hic non loquitur de iudice suspecto, sed quia reus non potest ire ad iudicem: unde iudex tenetur locum prouidere securum. infra, de appella.ex parte.& xxxiij. quæ.ij.siue. uel committere causam in loco non suspecto. ut hic, uel potius procedit iudex iste authoritate illius rescripti. Et est hic arg. qđ iudex incertus darī possit: contra s.de rescriptis: ad hæc. sed hoc de gratia fuit: ut dictū est.

[?] Imo stat si loquatur in causa criminali episcopi: uel diaconi: ut in prædi. ca. xv.q.vij.si autē. Ioā. An. Pan.

[?] Dic.idē Inn. Pan.

uiri prouidi iudicē eligat [a] coram quo, quæstio terminetur: cui authoritate nr̄a districtè præcipias, ut eandem causam iuxta rescripti à te obtenti tenorē app.re. fine debito terminare procuret.

Idem Rothomageñ. archiepiscopo.

Si mandatur iudici delegato ut illum absoluat, qui dicit se iniuste excōmunicatum, ante probationem illū absoluere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam: probationem nullitatis ante pronuntiationem admittet.

CAP. XXXVI.

Cum contingat interdum, ꝙ laici: & j. Insuper requisiti sumus, cum quis cōqueritur in se à suo episcopo post ap. ad nos legitime interpositam uel alias iniustè excommunicationis sentētiam ꝓmulgatam, & nos iudicib. damus ī mādatis, ut si est ita, iuxta formā ecclesiæ absolutionis beneficiū illi impendant, uel eandem sententiam denūtient esse nullam, ac eps̄ paratus sit probare, se in illū antequam uocē appellationis emitteret, uel alias iustè huiusmodi sententiam protulisse, an probationib. non admissis, liceat iudicib. excōicatum absoluere, uel denūtiare huiusmodi sententiam esse nullam [†]: Ad quod.t.r.ꝙ cū quis cōqueritur se post appel. ad nos legitimè interpositam excōicatione fuisse innodatū, semper utriusq; [†] partis [b] probationes sunt admittēdæ, antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur, per quas deniq; apparebit, an absolutiones indigeat cōquerens, uel denuntiandus sit potius non ligatus. In eo uerò casu, cū excōicatum quis se asserit iniustè, uix uel nunquā [c] est eius (antequam absolutus fuerit) probatio admittenda, nisi

Cum contingat. Communis diuisio. secu[?]da ibi. ad ꝙ. quæ subdistinguitur in effectu in [?]uo mēbra principalia. Primum est, quando quis c[?]querit se excōicatum post appellationem leg[?] Secundum est, quando quis conqueritur [?] iniuste excommunicatū: & istud membrum subdiuiditur: quia primo loquitur quādo excōicatus uolebat probare se iniuste excōmunicatum, antequam absolueretur. Secundo loquitur quando excommunicator uolebat probare se iuste excommunicasse antequam excōicatus absolueretur, licet peteret se absolui. Primū membrum principale est in uer. ad quod. Secundum membrū est ī uer. in eo. & secundum membrum secundi membri est in uer. uerum. Io. de Imo.

[b] Vtriusque partis [?]. Et si testes episcopi dicerent excommunicationem præcessisse appellationē, testes autem alterius dicerent appellationē præcessisse, sententiare debet iudex, & ꝙ ante sententiā & post fuit appellatū.j. de testi.cum tu.& ita uř superfluū. qa semper iudicatur pro appellante: quia si testes episcopi dicerent, ꝙ tm̄ post sententiam appellasset, illis non crederetur: quia probarent negatiuā, quod esse non debet.s.de elec.bonæ memoriæ.& j.de cau.pos.cum ecclesia. Dico quod ꝓbationes ep̄i audiri debent si uult probare se illum excōicauisse ante quam uocem appellationis emitteret: secundū quod ponitur in quæstione. in principio, uel etiam si uellet probare appellationem iniustā: quia, illa non impediret excommunicationem sequentem.j.de appellatio, ut debitus. ubi dicitur, quod qui appellat. rationabilē causam debet proponere, & si probata fuerit iniusta appellatio, remitteretur ad episcopum.j.de appel.ut debitus. & c. cum in ecclesia. Nec est uerum, quod dicitur, quod semper pronuntiabitur pro appellante, quia potest esse quod episcopus melius probet, & per plures & meliores testes quibus stabitur. infra, de probationibus. licet. infra de testibus in nostra præsentia. Et potest dici, quod illa decreta. cum tu. loquitur [?] cum testes utriusq; partis erant æquales. ut sic fiat interpretatio pro utrisque partibus, ne de periurij reatu notentur.

[c] Vix uel nunquam. Scilicet in casu sequenti tantū. si. infra, de senten. excom. per tuas.

[†] Hunc tex. dicit Abb. esse sin. hic ad hoc ꝙ appellatio iniustæ snīæ ueniat nulla.

[†] Alias, utrius libet.

[?] Istā gl. dn̄t Inno. & Abbas esse singu. in suo esse ctu.

[?] Cū hæc glo. reprobatur per Pan. Feli. in dicto c. cum tu. & per domi. & Fel. hic.

Intolera-

tunc tantum cum asserit in excõmunicationis sententiam intolerabilem errorem [a] fuisse patenter expressum: ad quod probandum admittitur, antequã absolutionis gratiam consequatur. Verũ si proponat, se simpliciter excõmunicatum iniustè, ac episcopus ad probandũ quòd iustè ipsum excõmunicauit, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus, † cùm & si pro certo constaret rationabiliter, in illum excommunicationis sententiam promulgatam, nihilominus [b] esset ei absolutio impendenda humiliter postulãti: & ideo in hoc casu illũ credimus iuxta formã ecclesiæ protinus absoluendum: ut sic demum probationibus [c] vtriusque partis admissis, vtrum iustè vel iniustè ligatus fuerit, decernatur.

Honorius iij. Messañ. & Regiñ. archiepiscopis.

Si subdelegatus delegati papæ iurisdictione vti cœperit, à delegato remoueri non potest: & si fecerit contra mandatum, siue excesserit formam rescripti, processus est nullus.

CAP. XXXVII.

VEnerabili f. n. archiepiscopo Cusentieñ. dedimus in mandatis, ut Cephaludeñ. episcopum restitui faceret ad episcopatũ & ad alia quibus fuerat spoliatus: [d] quo restituto plenariè, [e] & corporalem ac pacificã posses sionem adepto, si eps meritò esset de dilapidatione suspectus, [f] virum pro-

[a] Intolerabilem errorem. xij. q. ij. quia diuinis. ix. q. iij. episcopus. de hære. si quis.

[b] Nihilominus. Not. quod non debet quis admitti ad probandum illud, quod probatum non prodest. [1] C. de proba. ad probationem. & j. de simo. c. per tuas. in fin. vers. quoniã & si probata, &c. & valet ad exceptiones opponendas, quas quidã admittunt indifferenter. & in fi. pronuntiãt. secundum illas: si de iure ualẽt alias nõ prodest illa probatio. Illud fieri nõ debet. Primo cum proponũtur debet prouidere iudex an sint admittẽdæ vel non. si sunt admittendæ, [2] tunc demum audiat probationes super illis, qui aliter faciunt, non bene faciunt: quia si quis bñ probaret exceptionẽ suã, & non admitteretur. potest esse causa appellãdi: [3] quia audiendo probationes super illa iudex uidetur eam admittere cũ effectu, & ideo illud nõ est faciendum, nisi iudex sub illa protestatione [4] illũ ad probandum admittat, ut si de iure debeãt ualere quæ valeant, alias non. supra de elect. cumana.

[c] Probationibus. Sed cum iste iam sit absolutus, quare audiuntur probationes sup hoc? Dico quod duplici de causa potest fieri: quia si probabit quod iniuste fuit excõmunicatus, non iniungitur ei aliquid per iuramentum. & ideo præceptum differtur, quousq; constet utrum iuste uel iniuste sit excommunicatus. j. de off. ord. ad reprimendam. Si iuste fuit excommunicatus, tunc præcipiet ei per iuramentum, quod super eo pro quo fuit excõmunicatus satisfaciat: ut in dicta decret. ad reprimendã. Item si probaret, quod admonitione legitima non præmissa ipsum excõmunicasset, excõmunicator per mensem erit priuatus ingressu ecclesiæ. j. de sen. excõ. sacro. Itẽ si iniuste excõmunicatus fuerit, excõmunicator tenetur illi ad interesse: ut d. c. sacro. & in tantum tempus abstineat quantũ visum fuerit superiori ij. q. j. nemo. & xxiiij. q. iij. de illicita. Et econuerso, si sententia iusta probata fuerit, excõmunicatus tenebitur ad interesse excõmunicatori, vt in decre. sacro. nisi vtrunq; probabilis error excuset: ut ibi, & ita patet quare admittantur probationes post absolutionẽ. Pone [5] quod excõmunicatus pro contumacia petat se absolui à iudice, offerendo cautionem de stando iuri, nunquid absente aduersario & non uocato potest absolui? Videtur sic. s. de rescript. olim. Præterea ubi lex non distinguit, etiam nec nos distinguere debemus. ij. q. v. cõsuluisti. & s. de trãslat. inter corporalia. & j. de deci. ad audientiam. j. de ma. & obe. solite. nec sibi præiudicium fieri uidetur: quia si esset præsens & appellaret uel interdiceret, nihil ei prodesset: ut in hoc. c. cũ contingat. Sed contra dici potest. j. de sent. excõm. venerabili. j. de eo qui mit. in posses. cap. j. & c. cum venissent. xj. q. iij. excommunicatos. ubi dicit excõmunicatos à sacerdotibus nullus recipiat, ante utriusque partis examinationem iustam. dic ut ibi.

Venerabili fratri. Primo ponit formam delegationis. Secũdo subdelegationis delegati: ibi, porro. Tertio reuocat processus subdelegatorũ causam exprimens: ibi quorum. Abb.

[d] Fuerat spoliatus. Per Fridericum [6] imperatorem.

[e] Restituto plenarie. Hoc ideo dicit: quia spoliati ad omnia iura sua tã corporalia quã incorporalia, debent restitui ante, quam aliquid sibi objiciatur uel ante, quam inquisitio fiat contra ipsos. [7] vt ij. q. ij. per totum. & c. nullus. vbi dicitur, quod omnia iura sunt restituẽda. iij. q. iij. per totum. & j. de resti. spol. in literis & c. item quis. & c. ex cõquestione. & c. Pisanis. vnde dicit plenarie.

[f] Suspectus. Sed videtur, quod isti non sit dandus coadiutor ex quo erat de dilapidatione suspectus: imo potius deberet destitui. iij. q. ij. qa ea. C. de suspec. tu. eum quem. & dolum facere videbatur petendo restitutionem cũ destitui debeat propter hoc. ff. de do. exce. dolo. Dic quod olim obtinebat secundum antiqua iura quod accusatus seu denuntiatus suspectus de dilapidatione remouebatur pendente lite ab administratione: ut iij. q. ij. quia ea. ubi de hoc. & C. de suspe. tut. eum quem. hodie vero secus: quia nõ remouetur ab administratione, nisi primo probetur suspectus de dilapidatione male administrãdo. & hoc probato præsumitur quod decætero male administrabit. ff. de administ. tuto. si cui. §. ijsdem. & ff. de suspe. tut. l. tutor. §. quæri potest. & C. de suscepto. & arca si aliquid. lib. x. Et ita accusatus siue denuntiatus de dilapidatione, & probatus suspectus secundum iura nostra remouetur ab administratione: ut hic, & j. de simo. licet heli. Et etiam iudex sine accusatore potest aliquem remouere, si apertissimis argumẽtis liqueat eum esse suspectum. ff. de suspec. tuto. l. iij. §. præterea. Nec admittendus est si uellet satisdare: quia satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris. instit. de suspec. tut. §. nouissime. & ff. de suspe. tut. quia satisdatio. Et qui ecclesiam suam pro alienis debitis aggrauat siue obligat ipso iure suspensus est ab administratione temporaliũ & spiritualium. infra de solut. si quorundam. Ad hanc autem denuntiationem, quilibet [8] videtur admittendus. in auth. de nõ alie. aut permu. §. hic nobis. in fi. col. ij. & C. de suspe. tut. pietatis. probabilius tamẽ videtur, quod hi tantũ admittãtur quorũ interest: vt xvj. q. vij. filijs uel nepotibus. & ij. q. vij.

[1] Prodest. Bal. c. deiecti. j. de except. & ibi Phil. Dec. nu. 4 Sed solet admitti saluo iure impertinentiũ. Ioã. And. Pan. hic. Phil. Dec. c. in præsentia. nu. 34. de pb.

[2] Istã gl. dicit hic Abb. sing. in suo effectu.

Alias, admittendus.

[3] Nõ video, qs sit effectus appellationis. Pone exemplũ: excepi actorem ab agẽdo repellendũ, quia excõmunicatus minori: iudex admisit exceptionem: & ego probaui: ea probata nõ repellit actorem. diceret ne grauare? certe nõ. & si cõqueratur quare admisit me ad probãdum? rñdebit, quare me ingessi & cõpẽsabit culpa culpæ: & certum est, quod iudex appellatiõis per hoc illũ actorẽ non repellet. Itẽ reuocat iudex suam iniustã interlocutoriã. de hoc de app. cũ cessãte. Ioan. And.

[4] Protestatione. idẽ Pan. hic. Alex. cõs. clxvj. nu. 7. li. vj vbi tetigi. & ad Phil. Dec. cons. clxij.

[5] Pone. hæc additio vetus est.

[6] Fridericum. s. secundũ nepotẽ barbarossę. ut not. in cõsuet. Pari. tit. j. in ru. nu. 41. cũ seq.

[7] Ipsos. idẽ Pan.

Suspectus de dilapidatione, an sit remouẽdus ab administratione.

[8] Quilibet. Idem Panor. ca. ex parte. Alexã. de testibus.

quapropter.uel saltem soli clerici admittantur. xij.q. ij.non liceat. Ad denuntiandum admitterem quemlibet de illa parochia: quia eorum interest ut ecclesia non perueniat ad malum statum. arg.xvj. q.j. quoniã quicquid. & xij. q. ij. aurum habet.

uidum & honestum prouideret coadiutorem [a] eidem adiungere, sine cuius consilio, [b] nihil eorũ faceret quæ ad administrationem pertinent temporalem, quoadusq; veritate cõperta, duceremus aliter prouidendũ, interim omne alienationis [c] genus eorum vtriq; authoritate nostra districtius interdicas. Porrò idem archiepiscopus corporis infirmitate grauatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas primò abbati Sancti Spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentien. Quorum processus nobis exhibitos, de fratrum nostrorum consilio, cassauimus [d] iustitia exigente: quia uidelicet abbas, contra mandati [e] nostri tenorem, ad inquirendum vtrum de dilapidatione suspectus esset episcopus, eo non restituto processit, & archiepiscopus ipse (cùm iam suo functus esset officio: dicto abbati cõmittendo in integrum vices suas [f]) huiusmodi negotium, dicto thesaurario nõ potuit demandare. [g]

Coadiutor datur duplici de causa.

[a] Coadiutorem. Et ita hic datur coadiutor, propter suspicionem dilapidationis. alibi datur propter infirmitatem seu senectutẽ. vij.q.j. scripsit. & c.quãuis. arg. ff. de tutel.solet [1] & ĩ.de cle.ægro.cap. vlt.& penult.

[1] Datur curator habẽti tutorem propter tutoris infirmitatem, uel senium. Ioã. And.

[b] Consilio. Hoc intelligo ex cõsensu, alias nõ ualeret multum talis coadiutor.arg.ad idem. s̃.de elec. cũ in ueteri.& c.ne pro defectu. Arg.cõtra.ĩ. de arbit.cum olim. Sed illud uidetur dictum propter formam arbitrij.

[c] Omne alienationis genus. Quid cõtineatur per hoc ꝙ dicit, omne genus alienationis, habes ĩ.de reb.eccle.non alie.c.nulli.& C.de reb.alie. sancimus. Largissime [2] sumit hic hoc verbũ alienationis, alibi stricte sumitur pro eo tantum contractu quo dominium transfertur. C. de fun.dota.l.j.

[2] Idẽ Panor.hic.

[d] Cassauimus. Id est, cassos & irritos denuntiauimus. s̃. de rescript.cum dilecta.

[e] Mandati. Et merito: quia fines mãdati diligenter seruandi sunt.ff.manda.diligenter.& C. de procu. si procurator.& supra de rescript.cum dilecta. vbi quasi idem quod hic dicitur. ubi de hoc.

[f] Vices suas. Hic soluitur quod dubitatur, an delegatus simpliciter committens vices suas possit eas reuocare? & patet quod non, postquam ille uti cœperit [3] sua iurisdictione: ut hic patet: & ut not. s̃.eo. sup quæstionum. Inno. patet, &c. quia cõmittendo uices suas simpliciter, omnia commisit quæ poterat super illo negotio. sic s̃.eo. super quæstionum. §. si uero. sic qui causam simpliciter committit, omnia videtur committere quæ ad causam pertinere noscũtur. s̃.eo. præterea.& ĩ.eo. suspicionis. & est argu. quod indefinita æquipollet uniuersali. ff. de serui. vrba. prædi. si seruitus.& ff. de tutel.l.iij.§.vlt. & infra, de priuileg. quia circa.& infra, de iure patro. ex literis.

[3] Cœperit. idem Panor.

[g] Non potuit demandare. Cum abbas iam processisset in negotio: antea uero potuit reuocare. Ber.

Gregorius nonus S. præcentori & magistro N. canonicis Ambian.

Si delegatus pronuntiauerit se iurisdictionem non habere, ipsam etiam de consensu partium non reassumit.

CAP. XXXIII.

Significantibus. Hic est casus satis notabilis. Primo appellans narrat factum. Secundo [...] dat iudices: ibi, ideoque. Abb.

Significantibus M. muliere, & I. nato eius, nos noueritis accepisse, quòd cum nobilis mulier Iuliana, vidua mẽtiens se pauperem cõtra eos super terris & rebus alijs ad iudices nostras literas impetrasset, ijdem coram eis [†] excipiendo proponere curauerunt, quòd cum dictæ literæ suggesto mendacio impetratæ fuissent, cùm prædicta Iu. (quæ nobilis est & diues) pauperem [h] se dixisset in eis coram ipsis (nisi requisito prius domino sub cuius iurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iustitiæ complementum) non debebant de iure per tales literas conueniri. vnde dicti iudices, interloquendo pronuntiarunt se per easdem literas procedere [i] nõ debere: & infrà. Demum fuit à partibus in quosdam tanquam in arbitros taliter compro-

[†] Alias, ipsis.

[h] Pauperem se dixisset. Et si pauper esset, adhuc debet corã iudice agere: & sequi forũ rei: quia causa uiduarum, nõ spectat principaliter ad ecclesiam. nisi quo ad protestationem & defensionem. ĩ. de verb.sig.super quibusdã. lxxxvij. dist. c.j.& ij. Imo ad iudicium regis siue domini illius loci causa uiduarum, pupillorũ, & orphanorum spectare videtur. xxiij. quæst. v. regum. & q. iij. ab imperatoribus. & C. quando impera. inter pu. l. una. secundario ad ecclesiã spectat. xxiij. q. v. administratores. uel si iudex secularis negligens esset. ĩ. de foro compet. ex tenore. arg. contra. ĩ. de foro compe. ex parte R. Sed ibi in possessorio: in quo casu potest implorare iudiciũ ecclesiæ.

Viduarum causæ ad quos spectant.

Glo. sequens recit. per q. an bene pronũtiauerint iudices: & dicit q̃d non quo ad unam executionem: quo ad aliam distinguit.

[i] Procedere non debere. Non videtur, quod bene pronuntiarent quantũ ad secundam exceptionem: sed supersedere debuerunt quousque procederetur coram iudice seculari. Et si ille fuisset negligẽs in iustitia exibenda, ipsi postea procedere potuissent. ĩ. de foro compet. ex trãsmissa. & c. licet. & c. ex tenore. Et ita sic pronuntiando amiserunt iurisdictionem: quia iudex siue bene siue male pronuntiando functus est officio suo. ff. de re iudi. iudex. Sic etiam ipso facto sine pronuntiatione amittit quis iurisdictionẽ alium sibi associando qui iurisdictionem non habet. s̃. eod. cum super. Et si referat negotiũ ad superiorem. ĩ. de offi.leg.licet. Vel si dicat tãtum se referre velle negotium. ĩ. de appel. intimasti. & C. de rela. l. j. Et ideo nõ potuerunt illam postmodum resumere: quia siue bene siue male functi sunt officio suo. s̃. eo. in literis. ff. de re iudi. l. iudex. etiam de consensu partiũ: quia [4] ex quo expirauit iurisdictio, partes non poterant eis dare

[4] Quia. idem Pan. Fely.

dare iurisdictionem: quia consensus priuatorum, iudicem non facit eum, qui nulli præest iudicio. ff. de iuris. omnium iudi. priuatorū. vnde ulterius non poterant se intromittere: unde cassatur quicquid fecerunt, tanquam a non suo iudice factum: ut dicit in fi. Sed in eo quod dicit se pauperem cum esset diues & nobilis, in fraudem ut citius haberet literas, videtur quod bene pronuntiassent, ne de fraude commodū reportaret. arg. s̄. de rescript. super literis. & c. sedes. si constitit eis, quod dolo siue fraude dicit se pauperem, bene pronuntiarunt. secus si per simplicitatē: ut in decre. prædic. super literis. quia tunc siue sit pauper siue diues, debet requiri prius dominus secularis: ut not. in princ. notulæ.

missum, quòd si intra terminum [a] in cōpromisso expressum, causam nō deciderent, partes ad eorundem iudicū redirent examen. Verum arbitris causam intra terminū negligētibus [b] terminare, dicti iudices iurisdictionem ꝑ formā compromissi [c] huiusmodi resumpserunt: à quibus ijdem se sentiētes grauari, quod super his super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem, ad nostram audientiam appellarunt. Ideoq; mandamus quatenus si est ita, reuocetis in irritum &c.

a Si intra terminum. Quod fieri potest. ff. de arbi. si cū dies. in princ. sicut & iurisdictio ad terminum committitur. s̄. eod. de causis. & etiam intra terminum posset quis redire ad iudicem, [1] si uellet. ff. de arb. sed si in seruū. in fi. sed pœna committeret.

[1] Nō expirat iurisdictio per cōpromissum, licet expiret primū cōpromissū ꝑ secūdū & de hoc quæ sit diuersitatis ratio, not. in spec. de ar. §. finit. in fi. & dicā c̄ arbi. innotuit. super prima gl. Io. And.

b Negligentibus. Poterant compelli ad procedendum, ex quo erant negligentes. ff. de arbitr. l. iij. §. j. imo & si partes finito termino uellent iterum in eos compromittere, cōpellendi sunt suscipere arbitrium ex quo fuerunt in mora. ff. de arbit. si cum dies rñ. j.

c Per formam compromissi. Si pœna fuisset apposita in isto compromisso, nunquid mulier ista quæ noluit redire ad iudices: posset conueniri ad pœnam? Credo [2] quod nō: quia per huiusmodi compromissum partes non poterāt eis dare iurisdictionem, cum priuatorum consensus eum iudicem non faciat, qui nulli præest iurisdictioni: ut dictum est in glo. non uidetur. & ideo cum principale nō teneat, nec pœna super hoc adiecta: ut j̄. de precar. cap. ij. in glo. quæ incipit, promissa. & j̄. de censi. grauis. in glo. quæ incipit, hæc fideiussio. Si autem isti iudices essent ordinarij alias, & ex certa scientia compromisissent subijcere se eorum iurisdictioni, tunc posset peti pœna si nollent se subijcere ipsorum iurisdictioni. Ber.

[2] Credo idem Panor. Fely.

S Vspicionis causa. Vt sunt duo dicta, duæ sunt partes secunda ibi, ab ipso quoque.

d Suspicionis causa. Quæ debet esse rationabilis ad recusandum, talis quæ si esset probata, deberet legitima reputari. infra, de appellat. cum speciali. sic & in appellatione: ut in decre. cum speciali. & c. ut debitus. & si est dubia, arbitri definiant.

e Forsan. Quia non debet iudex propterea moueri: quia non facit ei iniuriam: cum utatur iure suo. s̄. de elect. cum ecclesia Vulterana. ff. de iniur. iniuriarū. §. j. & hoc est ei à iure concessum: ut hic, & j̄. de appel. secundo requiris. §. j. & cap. cum speciali. Sed refert se ad id quod contingere solet, licet non debeant moueri, tamē indignātur pro maiori parte: & ideo quod forsan prouocatus est contra illum, non debet terminum ad hoc cognoscendum assignare, ne sibi obesset in arctando ipsum: & licet sit prouocatus, non tamen propterea poterunt ipsum declinare quasi offensum: cum habeat iurisdictionem cessante probatione suspicionis. ff. apud eum a quo appellatur l. una.

Gl. seq. dat simile, quærit et soluit. Iterū quærit, arg. negatiue, soluit contrariū. not. demū hic speciale, tractans qualis sit iurisdictio arbitrorum, in fine notat tria tempora.

Idem.

Arbitri electi ad causam recusationis, assignant partibus terminum ad probandam causam suspicionis, & iudex recusatus compellit arbitros ad causam finiendam.

CAP. XXXIX.

S Vspicionis causa [d] contra iudicem assignata, non ipse (qui forsan [e] ꝓuocatus obesset) sed arbitri potius coram quibus probatio est faciēda, & ad quos omnia [f] quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur, possunt ad hoc terminum

f Ad quos omnia. Sicut enim iudici omnia cōmissa intelliguntur, quæ ad causam ipsam pertinēt. s̄. eo. ꝑterea. & hic. §. seq. ff. de iurisd. omn. iud. cui iurisdictiō. sic & his arbitris: & habent iurisdictionem & coerctionē, & possunt compellere testes, & impediētes punire: ut patet hic expresse, & potest appellari ab eis. Sed ad quem appellabitur? Ad Papā appellabitur. Sed quid dices, si isti qui eliguntur arbitri à partibus, nolunt suscipere arbitrium: quid erit, sunt ne compellendi? Videtur quod non: quia nemo compellitur arbitrium inuitus suscipere. ff. de arbi. l. iij. §. j [3] quia hæc res libera est: ut ibi dicitur. Dico quod tenentur accipere tale arbitriū, imo in uirtute obedientiæ districto præcepto à domino papa iniuncto tenentur. j̄. de appel. cum speciali. & si huic præcepto non obediant, sunt compellendi. Si iudex ordinarius recusatur, ordinarius cōpellat illos. si delegatus de quo hic loquitur, eos compellat, non obstante eo quod recusatus est: alias iudicium non procederet. Itē hic est aliud speciale. quia consensus priuatorum, eū facit iudicem qui nulli præest iudicio, nec isti ueri arbitri dicuntur, nisi pro tanto quia eliguntur sicut arbitri, alij eliguntur de consensu partium. & hic patet quod alij arbitri nullam coerctionem habent, sed tantum metu pœnæ eorum sententiæ statur. C. de arbitr. l. j. vel per homologationem, id est, confirmationem, vel approbationem, uel taciturnitatem decem dierū. C. de arbit. cum antea. & isti iudices sunt, licet arbitri appellentur. sic xj. q. j. peruenit. & ff. qui satisda. cogā. l. arbitro. & ff. quod met. cau. si cū exceptione. §. hæc autem actio. C. de sentent. ex breui. re. l. j & ff. de probatio. si arbiter. Et iurisdictio illorum, quasi ordinaria est per electionem, sicut quando exercitus sibi eligit imperatorē. xiij. distin. legimus. & constitutio cōfirmat talem iurisdictionem. j̄. de appel. cum speciali. sicut & lex mandata, cōfirmat talem iurisdictionem. ff. de iuris. om. iud. & quia. Et ex eo quod dicit, omnia quæ ad hunc articulum, &c. iudex recusatus nil poterat facere citra articulum recusationis, & sic non poterat præfigere terminū arbitris ad finiendā causam recusationis, sed ante istam decr. iudex recusatus præfigebat terminum arbitris ad finiendā causam suspicionis, sed hodie iudex recusatus debet statuere terminum arbitris, secundum quod olim fiebat ante istam decre. j̄. de appel. legitima. lib. vj. & in hoc solo corrigitur hæc decr. per illam alijs non mutatis. Ber.

[3] Ibi loquitur de compromisso uoluntario hic de necessario, sine quo nō potest expediri iurisdictio delegati. Ioā. And.

Terminum.

minum a assignare. Ab ipso quoque iudice (cui sicut iurisdictio, sic & cætera sine quibus explicari causa non potest, intelliguntur esse cōmissa) ijdē ut conueniát b (si discordes fuerint) in unam sententiam, uel tertium concorditer aduocent, c cū quo duo vel alter eorum id faciat sunt cogendi, d ne huiusmodi occasione, principale negotium plus debito prorogetur.

Idem ab. s. Genouefæ.

Delegata iurisdictio ad personas non expressas in rescripto, etiam de ipsarum consensu prorogari non potest.

CAP. XL.

PEtro & G. per literas apostolicas cōquerentibus coram te de episcopo Londoñ. quòd concessum ab eis mutuum promisso loco & termino e non persoluit: pendente iudicio I. laicus qui in quātitate quadam eisdem mercatoribus tenebatur, se in tuam iurisdictionem f (sicut asserit) uoluit prorogare: g ut si intra terminum constitutū prædictam non solueret quantitatem, excommunicationis & interdicti sententias in personam & terrā eius promulgares. h Quas huiusmodi occasione a te latas, decernimus non ualere: cùm & si alias iurisdictioni praeesse i dicaris: quia in dictum I. nullam iurisdictionem habebas, iurisdictionis prorogatio k nulla noscitur extitisse, cùm huiusmodi delegata iurisdictio ad alias personas nequeat prorogari.

Idem.

Maior xx. annis potest à quocūque dari delegatus. Idem in maiori xviij. dummodo interueniat consensus partium. Minor verò xviij. non potest dari nisi à principe.

a Terminum. Scilicet ad probationem faciendam possunt arbitri terminū partibus assignare, & omnia alia quæ pertinent ad hanc suspicionem probandam arbitri facere debent, & non iudices. Et per hanc decre. non uidetur prohiberi iudici, quin possit præfigere terminum competentem arbitris, intra quem causam suspicionis debeāt terminare: sicut olim fiebat. Contra tamen dici consueuit, & hodie redactum est ad ius cōmune: ut j. de app. legitima. in concilio Lugdu. lib. vj.

b Vt conueniant. scilicet arbitri. ff. d arbi. l. itē si unus. §. principaliter.

c Aduocent. Scilicet arbitri & non partes. cōtra. de rescript. c. pastoralis. & uerum est, quod primi duo eligi debent à partibus, sed tertius ab arbitris: ut hic.

Glossa sequens obijcit & soluit, quærit & soluit.

d Sunt cogendi. Simile dicit lex in veris arbitris. ff. de arbit. item si unus. §. principaliter. ne res sine exitu esset. Sed uidetur, quod iste iudex super principali non possit se intromittere, cum sua iurisdictio interim sit suspensa. sic s. eo. pastoralis. §. præterea. & pendēte dilatione, iudicis officium conquiescit. C. de dilat. siue pars. & j. de app. significante. arg. s. de rescrip. pastoralis. in fi. Sed hoc permittitur iudici in pœnam illorum qui nolunt concordare, & ne culpa eorum contingat negotium prorogari, & ita malitia eorū coercenda est. alias se iudex intromittere non potest circa principale, cum sit iurisdictio suspensa, ut dixi. Sed quid erit si arbitri nō conueniant simul malitiose vt negotium ipsorum prorogetur? Idem credo, quod iudex possit eos compellere ut procedant, ne diutius contingat negotium differri, alias contineret iniquitatem ista constitutio: quia per hoc daretur causa malitijs hominum, quibus est potius obuiandum. j. de rescript. sedes apostolica. & ff. de rei ven. in fundo.

PEtro & G. Hoc c. est multū famosum, cōtinēs materiam prorogationis satis difficilem & prolixā. & communis in eo est diuisio. Secunda ibi, quas. Abb.

e Loco & termino. Hoc ideo dicit: quia si promittis pecuniam mutuatā mihi soluere certo loco & termino, & non soluis eo loco, teneris mihi inquantū mea intererat mihi solutā fuisse in eo loco, & ideo per officium iudicis condemnaberis ad interesse: quia abstulisti mihi utilitatem loci. Idem est si ego peto in alio loco, quam conueni: quia aufero tibi vtilitatem loci: vnde & tibi in hoc teneor. j. de plus pe. c. vno. hæc etiā actio utriusque utilitatem cōtinet actoris & rei. ff. de eo quod cer. lo. l. ij. & C. eo. titu. l. una. Et dicitur hæc actio certi condictio, sed appellatur arbitraria propter locum: quia per officiū iudicis petitur hoc interesse. cum enim petitur principale debitū principali actione puta ex testamēto, uel certi condictione, tunc debet implorare iudicis officium: ut habeat rationem utilitatis actoris uel rei in cōdemnatione facienda. ff. de eo quod cer. lo. l. ij. j. respō. so. & §. j. & l. si hæres. & l. aut si mutua. & l. in bonæ. Sed in bonæ fidei contractu, si promisisti mihi soluere certo loco, īteresse venit tūc iure actionis, & ē in obligatione ad īteresse.

f Iurisdictionem. scilicet delegatam. secus de ordinaria.

g Voluit prorogare. Sed non potuit: ut in fine dicit, sed prorogauit de facto.

h Promulgares. Sic ergo uolebat se obligare sub pœna excōmunicationis. quod quidē potest. de conse. dist. ij. ego Berēgarius. Itē sub pœna bñficij sui. de elect. cum dilectus. & j. de falsa. cap. ult. sed deficit iurisdictio.

i Iurisdictioni præesse. Vnde videtur, quod potuit in eū consentire, & illum constituere sibi iudicem. ff. de iud. l. j. & ij. ff. de iurisd. omn. iud. l. si conuenerit. sed hic prorogare uolebat delegatam iurisdictionem. in se: quod esse non potest: ut hic dicit, & non ordinariam.

Glo. seq. distinguit triplicem prorogationē tēporis rei & personæ. demū quærit. arg. pro & contra, & soluit. in fin. subdit de prorogatione clericorum.

k Prorogatio nulla. Nota ergo, quando possit fieri prorogatio iurisdictionis. fit enim prorogatio de tempore ad tempus: ut si papa mādat causam terminari intra certum tempus, illo elapso, expirat iurisdictio: nisi partes intra tempus de cōmuni 1 consensu prorogarint tempus. s. eo. de causis. & hoc faciendum est de consensu iudicis. ff. de iudi. l. ij. §. sed si iudex. & ita triplex consensus requiritur. sic arbitrium prorogatur ff. de arbit. diem proferre. & l. arbiter ex compromisso. & si arbiter fuit in mora, compellitur iterum finito tempore arbitrium suscipere. ff. de arbit. si cū dies. j. respon. Item de re ad rem, puta datus est super una re tantum, super alia re si consentiāt omnes. s. partes & iudex. potest iurisdictio prorogari. ff. de iudi. de qua re. §. j. & s. eo. cū olim. j. Item de persona ad personam fit prorogatio. j. de alie. iud. mu. causa fac. c. j. & tunc prorogatur iurisdictio altera parte inuita. 4

Item

Actionis. lex. qui pro collusionem. §. fina. de acti. empt. vnde sublato principali extinguit. l. centū capuæ. de eo quod cer. lo. l. iiij. C. depos. cur aūt in stricti iuris dicitur arbitraria dixi in tra. vsurar. q. lxxiiij. num. 514.

1 Beneficij sui. erga superiorem, quod potest destituere. Ioā. And. Felyn.

In quibusdā exē. sic legitur excōmunicationis ī psonā, & interdicti ī terrā sententias promulgaras.

3 Satis est vtrāq; partem cōsensisse, licet diuersis tēporibus. de hoc in Spe. de arbi. §. excipitur. ver. autē nunquid. Ioā. And.

4 Inuita ergo nō ē prorogatio hoīs sed legis. imo verius nō est prorogatio, sed tacite inest. Idē de psonis eidem negotio connexis. Pan. Fely. hic. Cyn. Bal. l. si q ex consensu. C. de epis. audi.

Actionis imo adhuc officio iudicis. tamen secundum naturā a-

Item prorogatur iurisdictio iudicis, ad eos qui non sunt de [illegible] iurisdictione, de consensu ipsorum. C. de iuris.om.iud.l.j.& hæc prorogatio in alienum iudicem ex [illegible] tia & nō per errorem fieri debet.ff. de iuris.om.iu. [illegible] per errorem.& ff.de re iud.l.j.& ij.in princ.& hoc intellige quando ille in quē partes prorogant iurisdictionē habeat ordinariā: alias non:quia consensus priuatorum eum iudicē nō facit qui nulli preest iudicio.C.de iuris. om. iu. priuatorū. Ordinariam iurisdictionem ideo dixi: quia in delegatū non potest prorogatio fieri, nec iurisdictio delegati potest extēdi ad alias personas,quę in rescripto non continentur, ut dicitur expresse: & sic sola ordinaria iurisdictio, potest prorogari ad eos qui sibi subiecti non sunt,& hoc satis potest intelligi ex eo ꝙ dicit lex priuatorum consensus eum iudicem non facit, qui nulli præest iurisdictioni.i.iudicio, sed delegatus nulli iudicio siue iurisdictioni præest,& idō in eū nulla potest fieri ꝓrogatio. solæ enim illæ personæ quæ in rescripto continentur iurisdictionē delegati possunt prorogare ad res alias tantū.Sed pone ꝙ partes prorogēt iurisdictionē delegati ad res alias quā in rescripto contineatur, cuiusmodi erit illa iurisdictio: erit ne delegata uel ordinaria? Videt̃ ꝙ sit ordinaria:quia habet ā.l [1] .ff.de iur. om.iud. & quia ecōuerso uī ꝙ sit delegata: quia sortitur naturā, prioris iurisdictionis:ut sicut non appellatur a prima, nec ab ista.ff.de arbi.l.Labeo.& C.de iudi.cum speciali.imo uidetur ꝙ eadē sit cum priori, sicut idem est precariū cum priori quando precariū prorogatur [2] .ff.de preca.sed si manente.ar.ff.de offi.proc.meminisse. & est uerum,ꝙ talis iurisdictio delegata est.prima enim iurisdictio extenditur ad res alias per consensum partium.Item illud scias, qđ clerici non possunt in se ꝓrogare iurisdictionem in iudicem secularem quantuncunque consentiant,nec etiam alterius iudicis ecclesiastici,nisi de licentia sui episcopi.infra de foro com pe.significasti.& ca. si diligenti.

[1] Si dicas quiā confirmatiōis uel approbationis: non obstabit ei, qđ tenet glo. Ioā. And.

[2] Idem in locatione & cōpromisso.prorogatis.ff. loca. item quæritur. §. qui cōpleto. & ff.de arbi. le. non ex omnibus. §.ult.secūdum Gof. Ioā. Andr.

CAP. XLI.

Cum uigesimū annū peregeris [a] ,dari potuisti ætate huiusmodi delegatus. Ceterū cōstituto intra ætatē eādem [b] (nisi partes scienter cōsentirēt in eum qui annum xviij. transcendisset)facta delegatio ab alio quàm à principe, non teneret.

Idem.

Cum uigesimum annum.Continetiij. partes, ut sunt tria dicta quæ patent in tex.

[a] Peregeris.Et sic uidetur ꝙ non sufficit annus inceptus:sic s̄.de ele.cū in cunctis. & ĩ.de reg. ad nostrā. & c.significatum.& xx.q.j.c.j.& c.illud.Arg.cōtra ff. de mu.& ho.ad rē publicā.ubi annus inceptus pro cōpleto habetur sed illud loquit̃ de his qui rē publicam administrant,& de decurionib. qui fauoris causa admittuntur post inceptum.xxv.annū.fi.s̄.de ele. cū in cunctis.§.inferiora sed hic loquitur de iudice delegato qui dari pōt post xx.annū ubi tantus fauor non cōsiderat̃:& quia in minori ætate est,minoris discretionis esse præsumit̃:uñ annus xx.debet esse completus.

Glos.seq.ponit triplex impedimentum iudicum.s.natura,lege,et moribus. de primo quo ad impuberem.argu.à contrario. & illud determinat finis arg.obijciendo, & dupliciter soluit.

[b] Eandem ætatem. No. ergo ꝙ quidam sunt qui impediunt ut iudices esse nō possint, natura:ut surdus, mutus,perpetuo furiosus,& impubes: quia huiusmodi personæ iudicio.i.discretione carent.iij.q.vij.c.in famis.§.tria.& ff.de iudi.cum prætor.§. non autem. Item lege impeditur qui a senatu remotus est ꝑpter infamiam.Item moribus:ut fœminæ: & ut serui, non quia non habent discretionem, sed quia ciuilibus nō funguntur officijs:ut in d.§.non autem.Ex eo ꝙ dicit ꝙ impubes iudex esse non pōt:uidetur à contrario ꝙ statim postquā est pubes, possit esse iudex.ꝙ tamen nō est uerū īdistinctè. Tamē dicas, quòd adultus ordinarius & delegatus a principe constitui potest:quia princeps qui eum cōstituit. omnia ab eo facta ualere decreuit ff. de re iu.qdam con sulebāt.unde sumpta est hæc decr.Si uero adultus maior. xx. annis delegatus sit ab alio quā a principe,tenet delegatio:ut hic in prin.si uero sit minor xx. annis,non tenet delegatio nisi partibus consentientib. in eum qui sit maior xviij.ut hic in fi. & ff. de arb.cū lege,nisi esset datus à principe. minor uero. xviij.an. ab alio quā a principe dari nō potest iudex etiam con sentientibus partibus,ut hic innuitur. sed lex illa,qui dā consulebant.uī dicere ꝙ ex consensu partium minor.xviij.an.dari possit delegatus, sed dic ibi minor, dūmodo nō sit minor xviij. ann. arbiter enim minor xx.an. [1] esse non pōt.ff.de arb.cū lege.Præterea cō sentientib.partib.ut uidet̃, iurisdictio datur in xviij. an.ut dicit lex quidā.arbitriū uero non:nisi in xx.an. ff.de arbi.cū lege.sed cū iurisdictio maior & dignior sit quā arbitriū,uī ꝙ maior ætas esset requirēda,& in famis arbiter esse potest.iij.q.vij.c.infames.§.tria.& §.cognitores ff.de arbi.pedius.sed infamis iudex esse non potest.ca causa.& q.vij.infames. & s̄.de rescrip. sciscitatus. quæ est ergo ratio diuersitatis? Resp.pōt esse duplex: quia iurisdictio datur a principe: siue a magistratibus: arbitrium uero a priuatis: uel ideo qa multa remedia sunt in iudicio,puta supplicatio,appellatio.recusatio, ĩ arbitrio uero sola pœnæ solutio, ideo ætas maior reqrit̃,ne partes in promptum incidant periculū ꝑpter ignorantiā abitrorū. unde arbitri iurare nō debent:ne propter ignorantiā in periurium incidant.in auth.de iud.§.quia uero. col.vj.

Iudicem aliquē esse multa īpediunt.

[1] Ab ipso principio nec.n.sufficit ꝙ pēdete compromisso, factus sit maior. de hoc ĩ Spe. de arbi §. ij.uers.qđ si penden te.Io.An.

Potestas plurium delegatorū uel arbitrorū simpliciter datorum, expirat per mortē unius.

CAP. XLII.

Uno delegatorum [c] uel arbitrorū (sicut proponis) reb. humanis exempto, eorum officium expirauit. Nisi aliud [†] in delegatione aut compromisso fuisset expressum.

Idem.

[†] Alias, illud.

Uno delegatorū.Breue est.Prima pars ponit dictū.Secūda exceptionē a dicto:ibi,nisi. Ab. Sic.

Glos.seq.reci.postea repetendo.iij.quæstio.quæ patent secundum ordinem.

[c] Delegatorum.No.ꝙ si plures sunt iudices delegati, & clausula illa,ꝙ si non omnes &c. non fuit apposita,uno mortuo alter procedere in causa non potest, quia cū alter sine altero ꝓcedere nō possit,per mortem unius finitur iurisdictio alterius. Idem esset si alter efficiatur infamis.s̄.de rescrip.sciscitatus. Item si remoueatur ut suspectus.s̄.e.licet.quia neuter illorū iudex erat insolidum, ut iudicare posset: quia loco unius tantū sunt, & omnes quidē iudicare iussi sunt. ff.de re iud.duo ex tribus.tamē unus potest committere uices suas alteri.s̄.e.quamuis.& si eo uiuente alter cœpit uti iurisdictione:sibi cōmissa, solus poterit postea procedere.s̄.e.licet.alias non,ut hic licet. Idē enim est in arbitris: ut uno mortuo eorum officium expiraret,cum in eos compromissum est,ut omnes iudicent.ff.de arbit.item unus.§. item plures. & l.si in tres.& l.sicuti.& hic.& hoc uerum est,nisi in compromisso expresse sit actum.ut si alter interesse nō possit alter,

Delegatus Pape subdelegare pōt, licet datus sit ex officio uel de partiū cōsensu, uel cū clausula prælectionis, uidelicet quòd si non oēs, tu cum alio exequaris etc. h.d. usq; ad §. is autem.

CAP. XLIII.

QVoniam apostolica sedes intēdit prouidere negotijs a & non personis quib. eadem cōmittuntur, si iudex tertius licet ex officio nostro, uel de consensu partium pro cōmuni utilitate à nobis datus eisdem, alij delegauerit uices suas (cū delegato a principe id cō cedat a iure) 1 ipsius delegatio ualebit. Idem quoq; dicendum est, cùm mandatur b episcopo, ut cùm altero suorū coniudicū mādatum apostolicū exequatur: & tūc sine subdelegato ab ipso epo, reliqui duo procedere non ualebunt.

Is cui committitur negotiū ut personaliter exequatur, pōt si partes consentiunt, alteri subdelegare. Fallit in casib. hic expressis. h.d. usque ad §. cæterum.

Is aūt cui iniūgit, ut personaliter c negotiū exequat, pōt (dūmodo partes cōsentiant d) hoc alijs delegare. Præterquā si inquisitionē e fieri, uel ecclesijs de prælatis uel alijs ministris prouideri mādaremus: cùm in his omnib. casibus, industriā & fidē personæ cui talia committimus, eligere uideamus.

Is cui committitur nudum ministerium exequendum, non pōt uices suas alteri committere, fallit in legato sedis apostolicæ. Et est tex. notabilis, et multum allegatur. Abb. Sic.

Cæterùm (salua legatorum se. apo. authoritate) nulli cui cōmissum f fuerit prædicare crucem, uel

alter arbitrium possit proferre. ff. de arbi. non distinguemus. §. cum in plures. & ĩ. de testa. Raynaldus. in prin. sicut seruatur quandoq; in delegatis iudicibus, ubi ponitur clausula illa, ꝙ si non omnes &c. & hoc est quod sequitur in fine, nisi aliud in delegatione aut cōpromisso sit expressum, & sic idē in arbitrio ꝙ in iudicio quantum ad hoc seruatur, & eodem modo cōpromissum finitū per mortē litigatoris alterutrius, nisi in cōpromisso fiat mētio hæredis utriusque litigatoris. ff. de arbi. diem proferre. §. j. & l. sed si interpellatur. §. si ab altera. & l. si cōpromissum. & ĩ. de arbi. c. ul. sed secus est in iudicio: quia ibi non finitur iurisdictio re non integra, de hoc dictū fuit. s̃. de rescrip. significauit. arg. ad idē. ĩ. de iud. qa. V.

Compromissum finiri per mortē litigatoris alterutrius.

QVoniā. Istud principium diuiditur in duas partes principales. secunda ibi, idem quoq;. Ab. si.

† Concor. l. a iudice. & ibi Pet. de bel. perti. & Cy. C. de iudi. & Bar. ĩ l. & quia. ff. de iurisdi. om. iud.

a Negotijs Si. dicit lex. rebus enim & non uerbis legē imponimus. C. cō. munia. de le. l. ij. in fi. & hoc ideo dicit ne credat aliquis Papam ita elegisse illum, uel partes in eum taliter consensisse ꝙ abstulerit ei potestatē delegandi uices suas cum ei uisum fuerit expedire, nisi Papa hoc expresse uetaret, cū hēat hoc a lege. C. de iud. a iudice. & s̃. e. pastora. et ita licet communiter a partibus sit electus nihilominus eis inuitis 1 poterit committere uices suas, ut hic manifeste colligitur. de hoc dictum fuit. s̃. eo. super quæstionum. & hæc fuit dubitatio. alias non prouideret Papa negotijs suis, sed personis. B.

1 Inuitis. hoc uerū extraneo, sed nō alteri collegæ parte inuita. Panor.

b Cum mandatur episcopo. Sic ergo soluta est quæstio qua quærebatur olim, an episcopus posset cōmittere uices suas, cum sic scribebatur: tu frater episcope cum eorum altero &c. & ita potest cōmittere, & alij non possunt procedere sine ipso uel subdelegato ipsius. unde si moreret episcopus antequam committat 2 uices suas, expirat aliorum officium quousq; alter substituatur 3 . s̃. eo. quoniam quia sine ipso alij nullo modo potuerunt procedere supra. ca. prox.

2 Vel post quā cōmisit, si subdelegatus eo uiuēte uti nō cępit. s̃. eo. licet. Ioan. And.

3 Hoc si proprium nomen nō erat expssum, alias expiraret, in totum, ut ibi secū dū Hosti. Ioā. And.

Is autem. primo ponitur dictum. Secundo exceptio ibi, præterquam. Tertiò exceptionis ratio ibi, cum in his. Abbas Siculus.

c Vt personaliter. Sic patet, quòd si iniungit alicui ut personaliter aliquid faciat, non potest id per alium facere nisi de consensu illius seu illorum quorum est negotium illud: quia eorum interest. Potest etiam de ipsorum consensu committere alij istud exequendum alias non potest. ff. de solu. l. inter artifices. Et si testator iusserit aliquem suis manibus, domum construere uel pingere, per alium id facere non potest: quia hoc in personam illius conclusisse uidetur. C. de caducis tollendis. l. j. §. fin. uero talis. Sic econuerso, quod quis in persona sua facere prohibetur, per subiectam personam exercere non debet. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. ij. §. j. qđ nomine meo facere non debeo, nec nomine alieno. xlvj. distin. sicut non suo. & xxiij. quæst. ult. his à quibus. & hoc ideo, ne alia uia cōtingat quod fieri prohibet. ff. de tutorib. & cura. scire 4 . §. si mater. & ff. de condi. insti. quæ sub cōditione. §. si quis. & ff. de bon. lib. quæritur. & ĩ. de procurato. tuæ. & C. si manci. ita ve. l. ulti. In casibus enim sequentibus, non potest iudex committere uices suas etiam consentientibus illis quorum negotium cōmittitur in causa inquisitionis. & cum debent ordinare ecclesiam de prælato uel de alijs inferioribus ministris: qa in his Papa eligit industriam illorū, & quia in istis maius periculum uertitur, & ideo non uult Papa ea per alios fieri: quia circa maiora, cautius est agendum. xlij. dist. quiescamus. vij. q. ij. c. ul. & ff. đ car. edi. l. j. §. ij. & lxj. di. miramur.

4 Hāc & tres sequētes, uide ĩ decr. tuæ. super glo. pen. Ioan. And.

d Consentiant. Alias non possunt.

e Inquisitionem. Hoc intelligunt quidam. cum Papa committit inquisitionem uel prouisionem de prælatis aut alijs ministris ex officio suo: ubi non sunt partes, tunc non potest delegatus committere uices suas, si mandatur ut personaliter intersit. secus ubi sunt partes: quia partes possunt renuntiare iuri suo. Ego credo, quod siue ista fiant per partes siue ex officio, quod non posit alij delegare ille cui hoc mandatur ut personaliter intersit: quia Papa considerat in his casibus publicam utilitatem, ne crimina remaneant impunita, & ut potius prouideatur ecclesijs, quam personis, ut dicit in princip. de alijs negotijs, & ideo eligit industriam illorum quibus hoc mandat, ut hic dicit. Bernard.

Gloss. sequens recita. per q. an isti ministri poßint coercere. tenet quòd sic. huic signat contrarium, et soluit.

f Commissum. Isti enim quibus hæc quæ sequuntur expedienda committuntur, meri executores sunt, ad certos articulos expediendos, & nullā habent iurisdictionem, ut dicit in fin. ideoque uices suas alij committere non possunt, coerctionē tamē uidentur habere, ut saltem excommunicare posint 5 impedientes eos exercere suū ministeriū sibi iniunctū, alioqui delusoria & sine exitu esset talis cōmisio. s̃. e. ex literis ꝙ satis

5 Dicas hoc uerū si ĩ literis apponat, hæc clausula, uel si miles contradictores &c. Si uero talis clausula, non apponitur, potestas excommunicandi concessa non uidet, qa nō sibi iurisdi. &c. ut dicit in fine. Nec ob. s̃. c. ex literis. qa ibi ille q iurisdictionem habebat circa executionem, commisit simpliciter uices suas: unde trāsiuit iurisdictio. s̃. e. c. significasti. & c. uenerabili. Nec obst. s̃. c. pręterea. quia ibi non ministerium sed iurisdictio est cōmissa. secūdū Hosti. plenius de hac materia uideas hic p Ioā. An. in no. Panor.

ſatis cr[ilqlo].ar.illius.c ex literis.Contradicere tamen videtur [n]ſ[l]tera,quæ dicit, non ſibi iuriſdictio, &c. Sed dic non[..] [..]iſdictio, verum eſt quantum ad hoc vt committere p[..]ſint, vel quia nullam habent iuriſdictionem inter an[t]quas partes, ſed tantum officium.

Glo. ſeq. ar. reſpōdet, et remittit.

a Cum irregularibus. Argu. quod epiſcopi authoritate propria, cū irregularibus diſpēſare non poſſunt, ex eo quod hoc ex cōmiſsione conceditur, & verum eſt, quod epiſcopi cū quibuſdā irregularibus diſpēſare nō pñt. ſ. de fil. presb. c. ſi. an epiſcopi poſſint diſpenſare vbicunque non prohibentur, dicetur. ȷ̃. d iud. at ſi clerici.

excommunicare, vel abſoluere aliquos, diſpenſare cum irregularibus, a vel iniungere pœnitentias, liceat hæc decætero alijs demandare: quia nō ſibi iuriſdictio, ſed certū miniſterium potius committitur in hac parte.

TITVLVS XXX.

DE OFFICIO LEGATI.

Alexander tertius vniuerſis ſuffraganeis Cantuarien. eccleſiæ.

Legatus papæ etiam per ſimplicem querelam adiri poteſt.

CAP. I.

Cum nō ignoretis Cantu. archiepiſcopum vobis nō ſolū metropoli. ſed etiā legationis iure præeſſe: & infra. Sanè licet idem archieps metropolitico iure audire non debeat cauſas de epatibus veſtris, niſi per appellationem b deferātur ad eum, legationis c tamen obtentu uniuerſas d quæ per appella. uel querimoniā perueniūt ad ſuā audientiā, audire poteſt & debet, ſicut qui in prouincia ſua vices noſtras gerere comprobatur.

Cæleſtinus tertius.

De cauſa ſpecialiter delegata à papa, legatus ſe intromittere non poteſt.

CAP. II.

Studuiſti à nobis quærere vtrum de cauſa quam alicui delegamus, alius qui ſit generalis in prouincia legatus, ante cognitionē e uel poſteà cognoſcere f valeat, vel cōmiſsionis noſtræ proceſſum quem iudici delegato tranſmittimus, taliter impedire. Reſpondemus, quòd cùm mandatū g ſpeciale deroget generali, legatus commiſsionem alij factam ſpecialiter impedire nō poteſt. h & ſi ſm formā mādati noſtri, ſentētia iā fuerit promulgata, non poterit ipſe

DE OFFIcio legati.

Quia officium legati in quibuſdā ſimile eſt officio delegati, cū uterque gerat vices ſuperioris, ideo poſt rubri. præcedentem ſubijcit iſtam. Abb. De hac materia habetur xciij. & xcvj. diſt. per totū. lxiij. diſt. quanto. ij. qō. quanto. & c. fin. j. diſt. ius gentiū. xj. quæſt. j. peruenit ij. quæſt. j. in primis. xxj. diſtin. in nouo. ij quæſt. vj. hoc quippe. xxv. quæſt. j. ſatagendum.

1 Not. Io. ij. q. vj. c. iij. & ix. q. iij. cōque ſtº. & xxv q. ij. c. iij. q legatus nō poteſt adiri per ſimplicē querelam ut xj. q. j. p̄uenit & hic poterat p querelā adiri: quia alias inutile fuiſſet officiū legati, qa metropolitanus erat, ſed Bart. brix. cōtra Phi. & Goffre. hic ī ſum. huius tit. §. itē officium. & Hoſt. hic & c. peruenit, intelligit in defenſore, nō ī legato, uel in legato q compellebat actorē coram ſe agere, & de hoc in ſpec. de legato. §. ſi ipe. in prī cip. Ioan. And.

Cum non ignoretis. Primo ponit cauſam in genere, ex qua ſecundo poſtea concluſit ibi, ſane. Abbas.

b Per appellationē. Sunt tñ alij caſus, quibus archiepiſcopus poteſt iudicare de ſubditis ſuffraganeorum: qui notantur. ȷ̃. titu. proxi. paſtoralis.

Glo. ſeq. quærit & ſoluit. Iterum quærit et ſoluit. De abſolutionibus & indulgentijs remittit.

c Legationis tamē obtentu. Ex hoc loco patet, quā poteſtatem habeat legatus: quia de omnibus cauſis tā per appellationem quam per querimoniā 1 pōt cognoſcere. Sed nunquid poſſet deponere epiſcopū? Eſt dicendum quod non: cum hoc papa ſibi ſpecialiter reſeruauerit. ſ. de trāſla. c. j. & ij. imo legatus miſſus de latere papæ puta cardinalis hoc facere non poſſet, niſi expreſſe cōtineretur in legatione ſua. infra. c. j. & ij. illa enim quæ ſpecialiter reſeruauit papa, mandata iuriſdictione generali non transferuntur. ff. de off. eius cui man. eſt iuriſ. l. j. §. ult. multa enim ſunt quæ in generali mandato non intelliguntur, niſi exprimantur. ff. de procu. Pomponius. in prin. & l. prece. in fin. & ff. de mino. illud. §. ſi talis. ff. de iureiur. iuſiurādū. §. procurator. Sed presbyterum poſſet deponere adiunctis ſibi alijs epiſcopis. xv. q. vij. felix & c. ſi autē. An poſſit abſoluere illos qui in canonem inciderunt, habes ȷ̃. eo. excōmunicatis. Item ſi quis appellaret ad papā poſſet ne illum cōpellere coram ſe litigare? nō arg. ȷ̃. de app. ſi duobus. quia quolibet omiſſo, ad eū pōt appellari. 2 ij. q. vj. ideo. An indulgentiā poſſit facere, dicitur infra, eo. c. ult.

2 Idem Panor.

Glo. ſeq. infert ex verbo generali ſignat contrarium de duobus iuribus, & ſoluit.

d Vniuerſas. Et ita poſſunt audire cauſas, quæ mouentur contra exēptos ſui archiepiſcopatus. Sed contra. ſ. de ſup. negl prælа. ſicut. Item argum. contra xxv. quæſtione ij. ſeruatis. ubi dicit, quod priuilegia ppetua ſūt. Sed hoc uidetur derogare illis priuilegijs. Dicas quod iſti legati per ſuam legationē nō poſſunt punire exemptos, uel audir̄ cauſas quæ mouentur contra eos, niſi velint reſpōdere ſub eis, 3 & hoc d his quæ in eorum priuilegijs continentur, & tota ſua poteſtas conſiderāda eſt ex forma priuilegij. Alij uero legati cardinales, uel alij qui mittunt̄ de latere 4 domini papæ. habēt maiorem iuriſdictionem tam contra exemptos, 5 quam contra omnes alios, ſaluis his tantum quæ ſedi apoſt. ſpecialiter reſeruantur. ſed iſte epiſcopus Cantuarien. & conſimiles non habent talem poteſtatem. Argum. infra eo. c. excommunicatis. hoc intellige ſecundum illam decreta. infra, de appellat. ut debitus. ut not. in glo. ſed nunquid. de foro compet. c. propoſuiſti.

3 Eis. vide Fely. c. cum olim. de præſcriptio.

4 Latere. Imo ſoli Cardin. dicunt̄ mitti de latere, alij ſūt legati miſſi. Panor.

e Studuiſti. Ante cognitionem. i. ante cauſam cognitam & per ſententiam diffinitiuam: & hoc intellige ſecundum illam decret. ut debitus. infra, de appella. ut not. in glo. ſed infra, de appel. propoſuit.

5 Exemptos. ca. ſi abbatē. de ele. in vj. c. j. de ṽb. ſign. in vj. Panor.

f Cognoſcere. Id eſt poſt latam ſententiam.

g Mandatum. Sic ſupra, de reſcript. c. j. & c. paſtoralis. Quid iuris ſit ſuper iſtis mandatis, dictum eſt ſupra, de reſcript. c. j. & de offic. deleg. ex parte. contra, & illud ſoluitur. ſupra de reſcript. c. j.

h Non poteſt. Non enim expirat iuriſdictio minoris iudicis in p̄ſentia maioris. xj. q. j. peruenit. & xcv. diſt. ecce. C. de do. in hac ſacratiſsima. imo ſpecialis de legatus, quantum ad cauſam illam maiorem generali delegato habet poteſtatem. ar. xciij. diſtinctio. præcipimus

pimus.arg.j̃.de off.ord.pastoralis.uel saltē par est ei. a Mandatum speciale. Quia in parem non habet potestatem, nec reuocare potest sententiā alterius. C. si aduer.rem iud.aduersus sententiā. 1 & ff.ad Treb.ille à quo.§.tempestiuū. & ff. de arbi.nam & magistratus. & s̃.de electio. innotuit.

1 Contra illius sententiā qui vice principis iudicauit, nō preses uel prætor: sed solus princeps restituit. Ioā. And.

legatus (nisi super hoc mādatum a speciale receperit) eam quomodolibet irritare: ipsam tamen (si rationabiliter lata fuerit) confirmare b ualebit, & executioni mandare.

Innoc. iij. tit. sancti Laurentij in Lucina presbytero card. sedis apost. legat.

Legatus etiam de latere, ex generali legatione non potest transferre episcopos, uel unam ecclesiā cathedralem alteri subijcere, & alteri concedere ius primatiæ, uel duos episcopatus unire, vel unū diuidere: excommunicatos tamen propter manuum iniectionem in clericos, absoluere potest. h.d. cū ca. seq.

CAP. III.

NIsi specialis c illa dilectio quam ad personā tuā habuimus & habemus, iustum motum animi nostri temperaret, pœna docente d cognosceres quantū excesseris qui spretis canonicis sanctionibus e & consuetudine generali, motu proprio præsumpsisti Troianū episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto transferre. f

Idem eidem.

CAP. IIII.

QVod translationem: & infrâ. Licet in regno Siciliæ generalis sit tibi cōmissa legatio, ad eā tamē sine speciali mandato nostro nō debuisti manus extendere, quæ in signū priuilegij singularis, sunt tantū summo pontifici reseruata: g & si quædā ex his de speciali concessione sæpe fuere legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio qui

Glo. seq. quærit opponēdo ponit opin. Ala. et soluit. Ad hanc literā dupliciter respondet, & secundā reprobat. In fi. quærit. argu. negatiue, et soluit.

b Cōfirmare ualebit. Sed qualiter cōfirmabit istā sententiam, nisi de ea cognoscat an sit iusta uel iniusta? Sed de illa cognoscere nō pōt, nisi specialiter ei cōmittatur, ut superius dicit: ergo illā confirmare nō potest. Dicunt quidā, ut Ala. & Goffr. quod de ea cognoscet: & si eā inuenerit iustā, cōfirmabit eā. si uero iniustā, remittet illā ad superiorē. ff. C. vbi sena. vel cla. l. ult. Verius esse credo, quod nullā habeat super hac sententia cognitionem, nec debeat super hoc se intromittere, tamen ad mandatum illius qui tulit sententiam, posset illam mandare executioni: alias nullo modo se intromittat, & quod dicit, confirmare ualebit, refert se potius ad factum, 2 quā ad ius: quia talis cōfirmatio nihil operatur: uel in cōmuni forma posset confirmare, quæ parum ualet. sed nec sic potest cum sit quantū ad hoc inferior. Sed nūquid legatus tenetur ei obedire, ut ipsam sententiam mādet executioni? nō videtur: 3 quia cū sit generalis legatus, & ab eodem datus, maior est illo cui causa delegata est, & ille ei subest. in alijs satis crederem, quod deberet illam mādare executioni: quia quantū ad istā causam maior videtur ipso legato: ut superius dixi, & debet super hoc supplicare, nec ipsum compellere ut ipsam sententiā exequatur: quia forsitan per alium non ita bene potest executioni mandari ex sententia illius canonis.

2 Factum. Idē approbare seu cōmendare extra ius. Pan.

3 Secūdū A. & Phi. hoc dictū placuit Vicē. si legatus alias nō est ibi ordinarius: tūc enī ratione illius ordinarie eū cogerē posset. Ioan. And.

c NIsi specialis. Specialis illa dilectio. Not. quod iudex ratione amicitiæ pōt remittere pœnā. dist. clerico. & xxv. q. ix. veniam licet pretio nō possit eam remittere. j̃. de simo. nemo. & j. q. j. nullus arg. 4

d Pœna docente. Quia, qui stultus est in culpa, sapiens fit in pœna. xxxviij. distinct. qui eo. si. xxvij. quæst. j. si homo esses.

e Sanctionibus. lxxix. dist. c ult. vij. q. j. mutationes. s̃. de transla. inter corporalia. & cap. j.

f Transferre. Hæc enim generali mandato nō transferuntur: quia sunt meri imperij, & specialiter sedi apostolicæ reseruata. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. l. j. & supra, de transla. c. j. & c. licet. & c. Inter corporalia. & infra, c. proxi.

4 Hoc uerū de pœna quam posset imbursare: uel cū ex arbitrio suo pēdet sine graui detrimento aduersarij. ad hoc s̃. tit. j. cōsuluit secundum Hostien. Ioā. And.

QVod translationem. *Glossa sequens ponit xviij. casus reseruatos. Finis addit. xix. & coadiunat per quæ [...], quod ista transire non debeant. demum quærit. arg. pro & contra. ponit opin. Io. & soluit.*

g Reseruata. Quædā sunt quæ sedes apo. sibi spāliter reseruauit: ut ē questio fidei. xxiiij. q. j. quoties. & infra, de bap. & eius effe. maiores. Itē maiores ecclesię causas, trāslationes episcoporū, sedium mutationes. vij. q. j. mutationes. s̃. de transac. c. j. Item depositiones epōrum 5 cessiones eorūdē, & trāslationes electorum. s̃. de trans. inter corporalia. Item congregatio cōcilij gñalis. xvij. dist. c. j. depositio & restitutio episcoporum, & summa negotia ecclesię. ij. q. vj. ideo. Itē exēptio. episcoporum. xvj. q. j. frater noster. Item quædam vota solus papa cōmutat. infra de voto & vo. redem. ex multa. Item solus papa dispensat in maioribus criminibus, & cū filijs presbyterorū, & cæteris illegitime natis ut promoueātur ad dignitates. j̃. de iud. at si clerici. & s̃. de fi. presby. c. ult. Itē ad ipsum solū omissis medijs 6 appellat. ij. q. vj. c. iij. & iiij. ar. ij. q. vij. metropolitanū. Et est argu. expressum, qd' appellatio omisso medio non tenet. j̃. de app. dilecti. iij. Itē subdiaconos facere pōt diebus dominicis. s̃. de temp. ord. c. j. & c. de eo. Item primā vacantem dare nō potest legatus. j̃. de præben. dilectus. j. Item non potest absoluere excōmunicatos à delegato. s̃. eo. studuisti. multo minus excōmunicatos a papa. Ista omnia quæ ibi specialiter se. apo. reseruauit, gñali demandatione non transferuntur, nisi specialiter de his contineatur ibidem: ut hic dicit. Ista enim sunt quasi meri imperij. ff. de iurisd. om. iud. imperiū. & ideo generali commissione non transferuntur. ff. de off. eius cui man. est iur. l. j. & est si. quia licet paterf. liberā cōcedat filio administrationem, non potest tamen alienare. ff. de his quæ in frau. cre. si pater. ff. de pac. cōtra iuris ciuilis. §. ult. Item nec potest donare. ff. de dona. filiusfamilias. & in generali permissione, ea non ueniunt, quæ specialiter quis nō concederet. ff. de pecu. qui peculij. Item maiora nō committuntur, sine speciali mandato. ff. de procura. Pomponius. & l. mandato. Sic eodem modo prætor misionē in possessionem ex secūdo decreto sibi specialiter reseruat. ff. de dam. infe. dies cautionū. §. j. ff. de iurisd. om. iud. iubere cauere. Quæ autem sibi specialiter non reseruat, alijs indulgere videtur infra, de senten. excom. nuper. ar. Sed nunquid legatus talis missus à latere papæ potest iudicare de exemptis qui subsunt tantum domino papæ?

Argu.

Papæ multa sunt reseruata.

5 No. Io. ix. q. iij. per principalem quod papa omnes episcopos nō posset deponere: quia hoc esset mutare generale statutum ecclesiæ. Ioan. And.

6 Medijs. imo etiā ad legatū. s̃. eo. ca. j. Panor.

Legatus an possit de causis exemptorū cognoscere.

Arg.ꝙ [illegible]on.xvij.di.huic. Arg.ꝙ poteſt.xvj. q.j. frater noſter.[illegible].dicit ꝙ non poteſt, & melius facit ſi abſtineat.ar[illegible]ducit.ff.de off.procõ.nec quicquã.Ego credo, ꝙ [illegible]gnoſcere de cauſis quæ contra ipſos mouẽtur,non o[illegible]tantib. priuilegijs ſuis [f] :quia per priuilegia illa eximuntur ſolum a iuriſdictione epiſcoporum in quorum territorio commorãtur.ſed a iuriſdictione ipſius Papæ uel legatorum non eximuntur, & ita etiam uidemus de facto ſeruari:& qa Papa eorum iudicia ſibi ſpecialiter tantũ non reſeruauit, excommunicatos qui in canonẽ incidunt, abſoluere poſsũt legati ex officio legationis. ut hic.& j.de ſent. excom. ad eminentiam.& j.eo. c.pe. Itẽ ſolus princeps poteſt cõmittere cauſam, appellatione remota.ff.a qui. appel.non li.l.j.in fin.& ſ.ti. prox.ſuper quæſtionũ. §. nos autem. Vñ uerſus: Reſtituit Papa ſolus, deponit & ipſe. Articulos ſoluit, ſynodumq; facit generalẽ: Trãſfert & mutat,appellat nullus ab ipſo: Diuidit ac unit,eximit atque probat.

Licet. Primo recitat factũ electionis,& pceſſum legati. Secũdo ſuper proceſſu diffinit: ibi,de conſilio. Abbas.

[a] Tranſtulerat. In hoc enim deliquit: quia translato negotio ad Papã, cognoſcere quis non poſſet: ut ij.q.j.nomen presbyteri. & iij.q.vj.multum ſtupeo. nam eo ipſo ꝙ iudex dicit ſe uelle referre negotiũ ad ſuperiorẽ,nõ põt amodo cognoſcere.C.de rela.l.j.& C.de ap. ex illo [2] .& illico. relationis exẽplũ litigatorib.edere tenetur. j. de ap. intimaſti.ꝙ intelligit ſi partes approbauerũt relationem.ſed ſi cõſentirẽt,ut iterum cognoſceret,ante factam relationẽ poſſet procedere. C. de rela.l. ij.& iij.

[b] Examinare. Videtur tamẽ,ꝙ poſſet examinare negotiũ non ut pronunciaret, ſed ut cauſam magis inſtructã remitteret ad Papã. j.de app.cõſtitutus. & ij. q.j.nomẽ.& j.de ſta.re.ea quæ.uerſi.hic eadem.ꝙ nõ credo. ex quo enim ſemel examinauerat,& examinationem direxerat ad ſuperiorem.iam iudex eſſe deſierat [3] :ut infra,ſequitur.& eſt ſi.ſ. de poſtu.præla.bonæ. & quia de facto unius ſæpe quærendum non eſt

[g] Statis.uerum eſt in legato de latere. ſ. e.c.j.Pan.

† Alias, abbatem.

[2] A tẽpore quo iudex ſe promiſit conſultaturũ,uel relaturum: nil aliud procedit, niſi ut referat.Ioã. And.

[3] Hoc ſoluit cõtraria ad decre. cõſtitutus. dic ut ibi no. Ioã. And.

propter ſacrilegas manuũ iniectiones in clericos, incidũt in canonem promulgatæ ſententiæ, uideantur ex ipſo legationis officio iã licere legatis: An exiſtimas, ꝙ uices noſtras tanquam legato tibi commiſimus exequẽdas, ꝙ Panormi. eccleſiã poſſes ſubijcere Meſſan. ut illam præficeres iſti, conceſſo ſibi priuilegio primatiæ? An putas ex eadem cauſa tibi licere, duos epiſcopatus unire, uel unum diuidere ſine licentia ſpeciali?

Idem Bonon. epiſcopo & M. capellano ſubdi. noſtro.

Ex quo legatus retulit causã Papæ, illius deſinit eſſe iudex.

CAP. V.

Licet Tranẽ. canonici ab initio diſſenſiſſent, tandem unanimiter conſenſerunt, G. fratrem Caſsin. abbatis † in archiepiſcopum eligentes: cuius electionem Portuen. epiſcopus tũc legatus examinari præcepit: & infrà. Nuntius præfati abbatis nobis literas præſentauit, grauem contra iam dictũ legatum quærimoniam cõtinentes, ꝙ poſtquam † electionem examinauerat & eam ad noſtræ deliberationis examẽ tranſtulerat [a], nuntijs iam directis dilectionem eandem malitioſè nimis examinare [b] præſumpſit: & infrà. De conſilio fratrum noſtrorũ examinationem ſecundã tanquã à nõ ſuo iudice [c] factam, poſtquã negotiũ ad noſtrum fuerat tranſlatum examen, cenſuimus irritam & inanem.

Idẽ ſancti P. & ſancti Leonis abbatibus, & R. archi. Tullen.

Legatus de latere confert beneficiũ uacãs, licet illud ſpectet ad præſentationem alicuius clerici. h. d. et eſt caſus notabilis.

CAP. VI.

Dilectus filius R. Methenſis, canonicus intimauit, ꝙ cũm Præneſtinus eps apo. ſe. legatus eccleſiã ſancti Trudonis cõtuliſſet eidem Methen. archi. ad quem illius eccleſiæ præſẽtatio pertinebat, aſſerens, ꝙ eodem inconſulto [d] cõferri nõ potuit à legato, canonicum ipſum ſuper eadem eccleſia moleſtare præſumpſit. Cũm igitur plus iuris [e]

ff.nau.can.ſta.licet.in fine.

[c] A nõ ſuo iudice. C. ſi a non compe.iu.l.ult.& ſ.de conſue.ad audientiam.& j.de iudi.at ſi clerici.& ſ.de offi.deleg.cum ſuper.& xj.q j. ca.pen.

[d] Dilectus filius. Inconſulto. ſic. j.de iure pa.cum dilectus. Sed illud de laico intelligit. †

Gloſ. ſeq. exponit literã, et ponit opi. Ioan. & Lau. quam reprobat.

[e] Plus iuris. Hoc ita intellige, plus iuris. i. plenius eſt ius inſtitutionis ſiue cõceſsionis prælati. quam ius præſentationis patroni. vñ ex ſola præſentatione laici patroni, non conſequitur quis plenũ ius. j.de iure pa.paſtoralis. & c. quòd aũt.& c.cũ autem. quia poteſt patronus mutare uoluntatem ſuam anteq̃ epiſcopus confirmet præſentatũ, & alium præſentare: ut dicunt iura prædicta, & ita non habet plenũ ius, ſed ex ſola iſtitutione ſeu cõceſsione prælati, quandoq; plenum ius acquirit inſtituto per prælatũ ceſſante præſentatione patroni: & intra quatuor menſes tunc epiſcopus põt inſtituere: & ille hẽt plenum ius j.de iu.pat. cũ propter,& ca. quoniã. Ecõuerſo, nunquã per ſolã pſentationẽ patroni laici i[9] plenũ cõſequit: niſi accedat cõfirmatio plati. laici patroni ideo dixi: quia ſi collegiũ uel eccleſiaſtica perſona aliquẽ idoneũ præſentat, ius ei acquirit plenũ, ut poſsit petere cõfirmationẽ tanquã ſi eſſet electus: qa poſtea uariare nõ poſſunt. j.de iu.pa.cũ aũt. & c.paſto. Io. dixit & L. ꝙ per præſentationẽ ius non acquirit [4] præſentato. Sed eſt falſum: imo ius acquirit præſentato intantũ ut ſi præſentatur a collegio uel a perſona eccleſiaſtica, quòd poſtea uariare non pñt: ut dictũ eſt: & ſi a laico patrono præſentetur, ius acquiritur intantum ꝙ ſi non mutet uoluntatẽ. poteſt petere confirmationem ab epiſcopo. j.de ſen.& re iud. cũ bertholdus.& ſi eps nõ admittat, ille poteſt agere ad intereſſe cõtra epiſcopum, ſi poſtea alius præſentetur & admittatur ab epiſcopo. j.de iu.pa. paſtoralis. & ita ſemper ius acquiritur præſentato per factũ patroni: quia poteſt petere cõfirmationem. & ſic eſt intelligendum ꝙ dicit,

† Adde eiuſdẽ fratris.

Inſtitutio pleni[9] ius tribuit, quam præſentatio.

[4] Credo qđ intellexerunt de iure in re: nõ ad rẽ: unde dicebat Inno. quod prouiſus hẽt ius in re: præſentatus uero habet ius ad rem & perſonalẽ actionem cõtra epiſcopum. Ioã. And.

cit, plus iuris, uterq; habet ius, sed alter plus: quia plus confertur per prælatum, quam per patronum.

Gl. seq. opponit, et ponit opi. Io. et soluit distiguēdo.

a In cōfessione. Sed certe hæc ratio nō uidetur sufficiens: quia secundum hoc episcopus posset dare ecclesiam irrequisito patrono: quod esse nō debet. xvj. q. vij. decernimus. Ad hoc dixit Ioā. ꝙ hæc decre. continet gratiā specialem, quia legatus non potest concedere præbēdas uel ecclesias in præiudicium aliorum. ̃j. de app. ca. j. & ̃j. de præb. dilectus. ij. sicut illud continet gratiam, ꝙ legatus facit. ̃j. de concess. præb. constitutus. qa solus princeps pōt aliquē priuare re sua. ix. q. iij. cuncta. & c. p principalem. & C. de quad. præscri. bene à Zenone. Hic cōsueuit distingui, utrum iuspatronatus pertinet alicui iure patrimonij sui & tunc legatus nō potest conferre ecclesiam eo inuito: cum ei in hoc non subsit 3 :quia tanquam laicus præsentat. ̃j. de iure pa. cum dilectus arg. xvj. q. vij. decernimus. Si uero pertinet patronatus ius alicui ratione ecclesiæ 2, tūc legatus pōt conferre ecclesiā ēt inuito illo prælato siue patrono, ad quem ratione ecclesiæ pertinet ius patronatus: siue inuito collegio ad qd' pertinet illud: quia subsunt legato: & ita loquitur ꝙ dicit hic, ꝙ archidiaconus iste ratione archidiaconatus præsentabat. Vnde legatus iste poterat ei præiudicare, & eo incōsulto ecclesiam conferre: sicut pōt beneficiū uacās in ecclesia inuitis canonicis & irrequisitis. Et hoc intellige, de legato misso à latere domini pa. Alij 3 uero legati sicut Eboracen. & Cantuarien. & consimiles qui hoc hñt ex priuilegio, hoc nō possunt. ̃j. eo. officij. li. vj. Vñ tenet appellatio, si hoc facere uellēt. ̃j. đ ap. c. j. Etꝙ dixit Io. nō ē uerū simpliciter đ quolibet legato

b Nec præiudicet̄ plato, uel patrono clerico. s. tenere dispensationē, & uerum est in sequenti uacatione.

habeat in concessione a prælatus, quàm in præsentatione patronus: nec præiudicetur prælato † b si qñ per aposto. se. legatum eo incōsulto eccřia concedat. Mandamus quatenus dictū archi. ut ab eius sup hoc molestatione desistat, appella. remota cogatis.

Idem illustri regi Francorum.

Legatus in plurib. locis pōt in quolibet dictorū locorum iurisdictionem suam exercere: ita quòd facta unius loci, potest in alio explicare. hoc dicit. Panor.

CAP. VII.

Nouit ille, qui nihil ignorat: & infrà. Ex parte tua, querimoniā accepimus ꝙ cùm tibi legatus esset certa rōne suspectus, extra fines regni Francorum in terram interdicti sñiam promulgauit: & infra. Tuæ magnificentiæ respondemus ꝙ & si fines regni Francorum exierat, nondum tñ fuerat terminos c suæ legationis egressus: cū nō solùm in regno francorū, sed in Vien. Lugdu. & Bisunti. prouincijs iniunctam sibi à nobis legationis sollicitudinem suscepisset.

Grego. ix. patriarchæ Hierosolymitano.

Præsente legato de latere minor legatus executionem officij sui dimittere debet. hoc cogn.

CAP. VIII.

Volentes: & infra. Fraternitati. t. legationis officium in prouincia tua duximus committendum, ita tamen, ꝙ si legatum ad partes illas de latere nostro d contigerit destinari, executionem ipsius officij, quandiu legatus ipse ibi fuerit: pro sedis apost. reuerentia omnino dimittas.

Idem.

Legatus non de latere sed ratione personæ extra prouinciā sibi decretam absoluere nequit excōmunicatos, pro iniectione manuum in clericos, nec etiam in prouincia, si tales excommunicati aliunde ueniāt. Legatus

Nouit ille. Legatus ī quacunq; parte legationis existat, iurisdictionem suā exercere pōt. Ioan. And. Prima pars ponit regis querelam cui respondet. Secunda ibi, tuæ. De materia huius tex. habetur in c. j. de postu. præla. & in c. nouit. infra de appel.

Glo. seq. notat, obijcit. soluit, et opi. ponit, subdens duo, quæ potest extra diœcesim. in fi. quærit et soluit.

c Terminos. Ex hoc uidetur, ꝙ si legatus exiuit ꝓuinciā ad quā destinatus est. quodāmodo nec excommunicare, nec absoluere, nec causas delegare possit in illa prouincia. & idē de alijs iudicib. ordinarijs uidetur. ff. de offi. præsi. l. iij. & ff. de iur. om. iud. l. ult. Videtur tamen, ꝙ possit absoluere aliquos dum est extra prouinciā: quia ea quæ spectant ad uoluntariā iurisdictionem, exequit extra ꝓuinciā. ff. de offi. procō. l. ij. Ad hoc dicas, ꝙ nullus iudex pōt excōmunicare uel absoluere extra 4 suam prouinciam. nam excōmunicatio fit cū causæ cognitione. ij. q. j. nemo. sed ea quæ causæ cognitionē desiderant, debēt fieri iudice sedente pro tribunali. ij. q. iij. c. si quē. §. si quis. iij. q. iij. c. induciæ. §. à iudice. sed ī aliena diœcesi non pōt sedere ꝓ tribunali, nec aliqd disponere. lx. q. ij. episcopū. Itē nec absoluere potest: qa si posset absoluere, p consequēs & excōicare. xxj. di. deniq;. arg. ff. de re iudi. l. ij. & ꝙ tantum in sua diœcesi habeat iurisdictionem, est arg. xj. q. j. si qsquā. & xcij. dist. si quis episcopus 5 .& ̃j. e. c. pe. s. de rescrip. pastoralis. in fi. argu. de bo. autho. iu. pos. cū unus. §. pe. Dicunt quidam, ꝙ possit extra suā diœce. excōicare. ar. xj. q. iij. si eps. forte sicut Paulus excōicauit Corinthiū absentē. ix. q. iij. §. ult. hoc tñ concedo, ꝙ extra prouinciā existens possit delegare causas in ꝓuincia. ff. de of. præfec. vrb. l. ult. maxime si habet causam necessariā absentiæ. ff. de off. procon. aliqñ. Talis enim delegatio fit sine causæ cognitione: licet qui delegat imperet. ar. s̄. ti. ꝓxi. pastoralis. Sed si ille nollet eā recipere, nō posset excōicare. arg. ̃j. tit. ꝓx. pastora. Itē extra diœce. potest conferre beneficia. ̃j. de conces. præb. post electionē. in parte decisa ̃j. de ap. qua fronte. Io. Item potest quæri, si excommunicauit aliquem dum erat in prouincia, utrum possit eum absoluere postquam egressus est prouinciam? Dicendum est quod non 6 .quia exeundo prouinciam, priuatus est dignitate sua. ff. de off. præsi. l. iij. & statim expirat iurisdictio infra eo. c. ul.

d Volētes. De latere nostro. cū legatus de latere domini Papæ sit maior eo p̄sente, nō exerceat minor officium suum, sed deferat illi tanquā maiori. xxj. di. deniq;. & ̃j. de priuile. antiqua. §. dominicæ. & ff. de officio procon. l. ult. & maior. potestas ad obediendum præponitur minori. viij. di. quæ contra mores.

† In quodā excēp. sic legit, nec p̄iudicet p̄lato uel patrono, si quādo &c.

1 Dicit hic & in decr. cum dilectus. Hostiē. se uidisse & legisse literā papalem directā prælatis Angliæ in qua cōtinebat, quod quādo papa, scribit ꝓ aliquo beneficiādo, nō ē suæ intentionis ꝙ ei conferat ecclesia ī qua laic⁹ obtinet ius p̄rōnatus: cōtrarium tñ huius arguēdo dicebat Vi. ̃j. de p̄b. dilectus. iij. Io. An.

2 Ecclesiæ absolute, Secus sira tiōe castri ꝙ ecclesia teneti feudū siue a laico siue ab alia ecclesia, qa tunc reputat̄ laicū, nec pōt papa præuenire p ea q̄ dixi ī cōsue. Paris. § xlvj. nu. 20. cū seq.

3 Alij. idē Panormi.

4 Extra, hoc uerū si uelit cōtētiose ꝓcedere: secus si sine causæ cognitione, qa tenet licet male faciat. Et quæ expediunt sine cāç cognitione possunt exerceri extra territoriū alias non Pa.

5 Forte non ꝓbat ad quod ī ducit, nisi per hunc modum: qa iubet pēdēte cognitiōe de iniusta ex communicatione ex communicatum uitari: nec ualet qd' de Paulo sequitur, qa aliud est epm intra Diœcesim suā excōicare absentē: & aliud: eū absentē hoc facere: cū ex territoriū &c. de cōsti. c. ij. lib. vj. Io. And.

6 Quod nō. hoc uerū si sit reuocat⁹ uel si uelit de cā cognoscere alias secus. Pa.

Non. l. nihil. C. đ Palati. sacra. largi. li. xij. Co.

mores.in fi.& xj.q.iij.qui resistit. & interim suspensum est officium eius,eo uero recedēte resumit illud, arg.con[illegible].xcv.distinct.ecce.& xj.q.j.peruenit. & C. de dona[illegible]

Excommunicatis. Primo ponit unū dictum. Secūdo aliud : ibi & qui. Tertio excipit ab utroque. ibi,nisi. Abb.

uero ratione dignitatis : nullos tales absoluit.h.d.secundum cōmunem intellectum.

CAP. IX.

Excommunicatis pro iniectione manuū uiolenta,ecclesiæ Romanæ legati qui de ipsius latere nō mittuntur [a] extra prouinciā sibi commissam [b] uel ibidem si huiusmodi manuū iniectores, † illuc contingat aliunde accedere. Et qui ecclesiarū suarū prætextu legationis sibi uendicant dignitatē, etiā subditis (quāuis in prouincia sua existentes) beneficium absolutionis impertiri non possunt. Nisi de speciali gratia illis & istis amplius à sede apostolica concedatur.

† Non subditos. Panormi.

[a] Mittuntur. Ergo a contrario sensu,si missus sit a latere domini Papę, pōt absoluere oēs: siue de sua legatione siue non : quod uerum est, & in eundo & in redeundo secundū quosdam. ex officio enim legationis licet legatis de latere domini Papæ missis excommunicatos pro uiolenta manuum iniectione in ecclesiasticas ꝑsonas absoluere.s.e. ꝙ trāslationē.& J.đ sen. excommu. ad eminentiā. Tales enim legati, postquam egrediūtur urbem quousque in urbem reuertantur, beneficium absolutionis impendunt,& ita obseruāt de facto : & hoc introductum est in fauorem animarum : ut periculum moræ uitetur. Arg.J.de sent.excom.sacro. & sic proconsul ubique insignia proconsularia habet, licet potestatem suam egressus urbem nō exerceat nisi in ea prouincia quæ ei directa est.ff.de offic. proconsul.l.j. & habent iurisdictionem,licet non contentiosam.ff. eod.l.ij. Bernardus.

Glo.seq.tractat de triplici genere legatorum. Secundo quærit.arguit pro et contra.soluit.In fine subdit ius nouum.

[b] Commissam. Per hoc ꝙ dicit hic patet,ꝙ maior est potestas legatorū qui de latere domini Papæ mittuntur,quam aliorum.isti enim de quibus præmittit,nō possunt absoluere excommunicatos propter sacrilegam manuum iniectionem in ecclesiasticas personas: uel aliunde ueniētes:uel extra suam prouinciam existentes : quia nulla potestas est eis concessa extra illam prouinciam.arg.ff.de iuris.om.iud.l. ult. & ff. de offi.præsi.l.iij.nisi eis amplius concedatur:ut dicit in fin.sed illos de sua prouincia absoluere possunt [1] ,dū sunt in prouincia.arg.a contrario sensu. De duplici genere legatorum fit mentio,& primo de his quibus ad tempus committitur officium legationis ratione personæ,& non dignitatis:ut s.e.ti.c.prox.& J.de accu.cum dilecti.& J.de præsum.mandata. Secundo de his qui ratione dignitatis habent huiusmodi legationis officium in sua prouincia.s.e.c.j.& J. de app.c j. isti non mittuntur de latere Papæ:unde minor est potestas eorum.& isti non possunt absoluere excommunicatos etiam subditos:nisi specialiter eis cōcedatur: ut dicit hic in fin. Illi uero qui mittūtur de latere domini Papæ:quia & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur:ut j.q.j.in c.si quis cū militibus. C. ad l.Iuli. maie.quisquis. ex officio legationis omnia possunt, nisi illa quæ specialiter sibi sedes apostol.reseruauit. s.e.quod translationem. Sed quos dicemus de latere domini.Pa. missos? an cardinales tantum, an alios etiam existentes in curia:ut puta capellanos,archiepiscopos,episcopos, pro suis negotijs in curia existentes?Sed uidetur quod proprie dicantur de latere Papæ cardinales:quia ad latus eius semper assistunt:sed idem uidetur de capellanis & alijs curialibus : quia & ipsi assistunt ei: licet non in secretis cōsilijs:satis posset dici, quod illi dicūtur missi de latere Papæ, quos inuenit existentes ī curia sua, etiam si nō sunt cardinales, & illos trāsmittit specialiter ad alienam prouinciam concedendo eis generalem legationē. Itē qui potest ex officio suo absoluere, potest cōmittere uices suas alij cum uiderit expedire. ti.prox.ca.ult. Proprie dicūtur missi de latere dñi Papæ cardinales tātum. arg. J. de sent. excommu.ad eminētiam.quia ipsi pars corporis dñi papæ dicunt,ut dictū est.s.& ideo istorū potestas latior est,quam aliorū,quia ēt de sua & aliena [2] prouincia absoluere possunt in eundo, alij uero absoluere non possunt aliunde ueniētes:nisi amplius illis sit concessum,ut dicit in fi. Ad hoc no. quod ecclesiæ Romanæ legati, quantuncunq; plenā habeant legationem,non possunt ex officio legationis conferre beneficia,nisi specialiter eis fuerit concessum : uel nisi sint legati cardinales,qui ampliori debent prærogatiua gaudere.hoc totum statuitur in decr.Inn.iiij. quæ incipit,officij nostri debitum.

[c] No.Io. xciiij. dis. c.ij. ꝙ capiēs legatum,abeo potest absolui:ꝙ intelligas saluo eo ꝙ habes de pœnis. felicis. li. vj.& e. ti. si quis suadente in clem. & de hoc in spe. tit.ij. §. nūc dicamus.V̄sic. sed q̄rit utrum. Ioā. And.

Idem.

Durant legati statuta, etiam legatione finita, finitur tamen sui delegati iurisdictio, si citatio non precessit.

CAP. X.

Nemini dubium esse uolumus, quin legatorum sedis apo. statuta [c] edita in ꝓuincia sibi commissa,durent tanquā perpetua,licet eandem postmodū sint egressi. Secus aūt, si causas duxerint delegandas aliquib. † cùm iurisdictio istorum expiret [d] ,si ante illorū discessum ho-

† Cōcor. l. unica. C.qui pro sua iurisd. & l.ij.C.đ offic. pto.

[2] Quid si sibi resistat læsus; uide ī spe. e.ti.§.nūc dicamus. uers. quid sit læsus. Ioā. And.

[3] Absoluentur tñ ꝑ ordinarios suos si statutū absolutionē maiori nō reseruat.J.đ in sti. ex frequentib. Ioā. And.

Nemini dubiū. Habet duo dicta multum notabilia. Secundum ibi, secus autem Abb.

Glos seq.fortificat textum : secundo quærit,arg.negatiue,contrarium soluit.

[c] Statuta. Sic patet quod statuta quæ faciunt legati in prouincia sibi concessa perpetuo sunt seruanda : & si lata sunt sub anathemate.qui contra faciunt sūt excōicati [3] .J.de lo.& cōdu.ca.ex rescriptis.nā episcopi qui sunt minoris authoritatis,statuta in sua diœcesi.facere possunt.J.de maio.& obe.si quis uenerit. Item de remissionib. quas faciūt locis religiosis siue pontib.quid dices?nunquid & illæ sunt perpetuæ?Videtur quod non:quia præses prouinciæ non pōt interdicere alicui ultra tēpus suū uti arte sua.ff. de pe.l.ulti.ff.de postu.puto.§.ult. sed uerum est, quod ualent perpetuo sicut statuta [4] .licet enim administratio sit tēporalis,illud quod factum est per eum,perpetuū est.unde qui facit cōtra,incidit in pœnā si aliqua pœna apposita est: & præfectus prætorio ad tempus & in perpetuum potest prohibere alicui ne utatur aduocatione.ff.de offi.præfec.urb.l.j.§.ult.

[d] Expiret. Et ita patet, quod recedendo a prouincia sua,expirat iurisdictio, sicut per mortē expirat.s. de offi.deleg.licet.& c.gratum.quia pro mortuo quantum ad hoc reputatur. Multis modis dicitur iurisdictio expirare : ut not.s.de offic.deleg. in literis.

[4] Statuta idem Pā. dic ꝙ statuta semꝑ perpetuo durāt. Idē in snījs q̄ iā iniecerunt uinculū perfectū, secus si momentaneū.l.fi. ff. de pœnis.nisi ad sit cāæ cognitio.Ad de Panor. c.a nobis. j.in fi.J.đ sent. exc. Spe. in ti. de lega.§. iiij.nu.41. Matth.afflict⁹ decisio. Neap. cxxvij.

a Citatio non præcessit. Ergo si citatio præcessit, ualebit commissio post recessum. sic per citationẽ perpetuatur iurisdictio. sic s. delega. gratum. & c. licet. & j. de fo. cõp. proposuisti. sic j. de ap. ut debitus. & sic s. de rescrip. capitulũ sanctæ crucis. in quibus dicitur, quod sola citatione 3 siue cõuentione præuenitur iurisdictio aliorum, presse dicit xj. q. iij. summopere. & iij. q. vij. iudicet. & vj. q. ij. si tantum. & c. placuit. & j. e. c. pro[...]. & C. de iud. rem non nouam. & in authen. de iud[...] uero. col. vj. & in auth. de defen. ciui. §. ius[...]dum. col. iij. & ff. de offi. præsi. illicitas. §. j. contra j. quòd potest iudicare secundũ qđ putat 3. ff. q. s & à quo app. sit. l. appellari. & ff. đ arbit. qualẽ. & xj. q̃stio. iij. tũc uera ẽ. & arg. viij. dist. qui contempta ueritate. In hoc casu q̃n iudex aliud habet in cõscientia, & aliter constat per ꝓbatiões legitimas: dicũt quidã, quod debet alij causam delegare. ff. de iuris. om. iud. prætor. Alij dicunt & melius, quod licet iudex aliud habeat in conscientia sua, quam cõstet per allegata, debet 4 iudicare secundũ qđ facta est fides sibi ĩ iudicio ꝑ iura primo dicta: & non debet sequi cõsciẽtiam: quia non scit illa tãquam iudex, sed tãquã Deus. 5 j. ca. prox. & vj. q. ij. si tantũ. & c. placuit. nec peccat, nec dr̃ facere contra conscientiã 6. & ita nec in condemnando nec in absoluendo sequatur conscientiã. Et quod ita sit procedendum patet, nam dominus omnia sciebat: & tamen nullum uoluit condemnare nisi probationibus conuinceretur. ij. q. j. Deus omnipotens. Aduerte tamen, quod qui contra conscientiam iudicat, punitur secundum tenorem constitutionis Inn. iiij. infra de re iu. cum æterni. lib. vj.

3 Citatione execu tor. Pan.

3 Si dicas ĩformatꝰ ex actis cessat cõtrarium. Ioã. And.

4 Debet. idẽ Card. Flo. Pan. c. pastoralis. §. pẽ. s. de offi. deleg.

Matt. 26 *Marc. 14* *Lucæ 22* *Ioan. 13*

5 Vel tanquam priuatus. Io. And.

6 Supple & contra iustitiam. Ioã. And. Panormi.

rum citatio a non præcessit.

DE OFFICIO iudicis ordinarij.

Visum est de officio ordinarij speciali, ut est delegatus: nunc subijcitur ĩ genere de officio cuiuslibet ordinarij. Ab. Sic. De hac materia tractatur iij. q. vij. et ix. q. iij. x. q. j. ij. et iij. xviij. q. ij. p totũ. et xxx. q. ult. in certa. usq; ad fin. q. quæstione v. quia suspecti.

P Ernicio sam. Primo ponit decisum exordium. Secundo dispositionem: ibi, habeant igitur. Ber.

TITVLVS XXXI.

DE OFFICIO iudicis ordinarij.

Ex synodo Ioãnis Papæ.

Episcopi in suis diæcesib. possunt crimina inquirere et punire, et cùm opus fuerit inuocare brachium seculare.

CAP. I.

Erniciosam: & infrâ. Habeant igitur epi, singularũ urbium, in suis diœcesib. liberã potestatẽ adulteria & scelera inquirere b, ulcisci, & iudicare c secundũ ꝙ canones censent d, absque impedimento alicuius. Et cùm opus fuerit publicũ e conuocent auxiliũ, nõ ad præiudicandũ f, sed potius ad ea quæ Deo sunt placita prosequendum.

Euge. Pa.

Ordinarius qui scit non ut iudex uel homo, sed ut Deus subditum esse criminis reum, indeterminatè poterit, sed non nominatim eum arguere uel punire.

CAP. II.

SI sacerdos sciat, ꝓ certo g aliquẽ esse reũ alicuius criminis, uel si cõfessus fuerit, & emendare noluerit: nisi iudiciario ordine q̃s ꝓbare possit. Nõ debet eũ arguere nominatim h, sed indeterminatè. Sicut dixit Christus: Vnꝰ uestrum me traditurus est. Sed si ille cui damnũ illatũ est, petierit iustitiã, potest excommunicare auto[...]

b Inquirere. Tunc scilicet cum frequens & clamosa 2 fama est contra subditum, quæ obtinet uicem accusatoris. j. de accu. qualiter & quando. & j. de simo. licet heli & tũc possunt testes introducere contra illos. xj. q. iij. præcipue. etiam lit. non contest. j. ut lit. non contest. quoniam frequenter. §. sunt & alij.

2 Clamosa. & sic secũdũ ius Bald. hic. Aret. c. cũ oporteat. ca. qualiter. & quãdo. đ accusa. Andr. Alcia. hic nume. 34. re ꝓbans. An. peru. ĩ l. si uacãtia. de bonis uacan. lib. x. Co. ubi dicebat (& male) ꝑ hunc tex. ꝙ ordinarij in districte inquirunt sine fama licet secus ĩ delegatis. q. a imo idem de ordinarijs.

Episcopi quas causas debeãt ĩquirere.

c Iudicare. Vndecunq; illi sint. præses enim prouinciæ purgare debet prouinciã suam malis hominibus, nec distinguitur undecunq; sint ff. de offi. præsi. præses prouinciæ. & vj. q. iij. placuit. & C. ubi de cri. agi. opor. authen. qua in prouincia.

Glos. seq. dicit de quibus criminibus inquirant episcopi secundo arg. quod iudex secundum allegata etc. allegat ix. iura. & iiij. alleg. in contrarium, ponit ij. opi. & secundam approbat.

d Secundum quod canones censent. Dicũt canones, quod episcopi causas synodales inquirere debent: & testes maturiores in parochia cõstituere, ut causam synodalem ad episcopum deferant. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. ad episcopos enim pertinet inquirere de huiusmodi criminibus ecclesiasticis: de adulterijs, de cõsanguinitate inter ui. & ux. ut xxxv. q. vj. episcopus in synodo. & c. ab isto die. & duobus cap. seq. Itẽ de hæresi. j. de hæreti. excõmunicamus. §. adijcimus. Item crimen usurarum, sacrilegij, simoniæ, & similia proprie spectant ad ecclesiasticum iudicem: & de his principalibus inquirere debent episcopi & punire, & etiam de quocunq; mortali peccato. j. de iudi. nouit. Item ex eo quod dixit hic inquirere, ulcisci, & punire secundum quod canones censent, est arg. quod iudex debet iudicare secundum allegata, & secundum canones & leges, & non secundũ conscientiam, ut ex-

e Publicum conuocent auxilium. Scilicet iudicium seculare. sic xxiij. q. v. principes. & xvj. dist. cũ ad uerum uentum est. utraq; potestas per alteram adiuuatur: ut ibi dicitur, & infra eo. quoniam. & posset compelli ad hoc infra. de maledic. ca. ij.

f Præiudicandum. Quia per hoc non acquiritur ius in præiudicium ecclesiæ ut sua authoritate posset in posterum attentare nisi de mandato ecclesiæ: imo tenetur auxilium præstare ecclesiæ, & posset compelli ad hoc. xxiiij. q. v. administratores. & j. de maled. c. ij. & est ar. ꝙ protestatio necessaria est, quando aliqui aduocantur ad ea in quibus ius non habent. vij. q. j. pontifices. & xxiiij. di. presbyteri. ar. contra. supra de elec. cum Vinton. ibi sol.

SI sacerdos. Diuidi põt in duas ꝑtes principales, sicut sunt duo dicta. scđm ibi, sed si ille. Prima sub diuidit. Primo ponit thema ex quo q̃stio. Secũdo decisio ibi, non debet. Tertio rõ ibi, sicut dixit. Ant. Bu.

g Pro certo. Quia forte uidit eum delinquentem, uel quia ipse idẽ ei cõfessus 7 fuit. xxij. q. v. hoc uidet.

7 Confessus. hoc vl timũ maledicit. Pan.

Gloss. seq. ponit brocar. inducit quatuor iura pro & quatuor contra. & soluit.

h Nominatim. ar. est hic, quod aliquid licet in genere, quod in specie nõ licet, si. viij. q. j. quid autem. ff. de quæst.

rem damni, licet etiam ei confessus [a] sit, sed tamen non nominatim [b] potest eum remouere [c] à communione, licet sciat eum esse reum: quia non ut iudex scit, sed ut Deus: sed debet eum admonere, [d] ne se ingerat: quia nec Christus Iudam à communione remouit.

Alexand. Floren. epo.

Si ordinarius subiectus episcopo profert in sibi subiectum iustam censuram ecclesiasticam episcopus illam seruare debet, & illam sine satisfactione & conscientia proferentis relaxare non debet.

CAP. III.

Cum ab ecclesiarum prælatis ecclesiastica [e] sententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma cõsistere: & usque ad condignã satisfactionẽ inuiolabiliter obseruari. Quapropter mãdamus quatenus, si plebanus S. Pancra. in clericos uel laicos parochianos suos interdicti, uel excõmunicationis sententiã rationabiliter [f] tulerit, ipsam facias inuiolabiliter obseruari, & eã sine congrua satisfactione, & absq; eiusdem plebani conscientia non relaxes. [g]

Idem Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Si ordinatio uacantis ecclesiæ etiam patronatæ ex iusta causa differtur, est ibi per episcopum æconomus ponendus.

CAP. IIII.

Cum vos plerunque oporteat ordinationem ecclesiarũ differre, ꝓ eo, quòd quãdoq; personæ [h] verbis minus idoneæ [i] præsentantur, aut inter uos & præsentatores alia

quęst. l. j. §. qui quæstionẽ. ar. s̃. de off. dele. quoniã abbas. ff. de pe. l. moris. §. sunt aũt. ad fi. arg. cõtra. xxiiij. dist. qu[illegible] ff. si quis caut. sed & si qui. §. quæsitum. & j̃. de app. in[illegible] cætera. & C. d̃ iure do imp. l. j. [1] Solu. quod licitũ est in genere, licet in specie, & ecõuerso nisi descensus ad specialia uel gñalitas occasionẽ mali inducant, ut patet per exempla in primo titu. & C. quæ res pig. obl. pos. l. j. & ff. de pig. l. obligatiõe. sed singula exẽpla tã de prima regula, quã secũda suum casum obtinẽt, ut patet in quacunq; cõcordãtia.

[a] Confessus. licet eñ confessus sit in pœnitentia: nunq̃ tñ excõicabit eum ipsum exprimẽdo: q̃a sic ꝓderet peccatorẽ: ꝙ esse nõ debet de pœ. di. vj. placuit. & j̃. de pœn. & remissio. omnis vtriusque.

[b] Nominatim. i. ꝓprio nomine expresso nõ debet eũ arguere uel excõicare, sed in gñe sic dicendo. Quicunq; fecit tale factũ. sit excõicatus. & pinde habetur, ac si ꝓprio nomine expsso eẽt excõicatus, quantũ ad Deum, sed quãtũ ad ecclesiã nõ: quia nõ uitabitur ab ecclesia, & est simile. xj. quæst. iij. eccellentissimus. & insti. de exhær. lib. §. masculos. & §. nominatim. & ff. de lib. & posthum nominatim.

[c] Remouere a cõmunione. simile. vj. q. ij. si tantũ. & c. placuit. Sed quid si eps dicat, excõico unum [2] de illis qui tale factũ fecerunt? Videtur ꝙ nullus sit excõicatus: q̃a cũ ex pluribus seruis eiusdẽ nominis unus liber esse iussus est neuter liber erit. ff. de manumi. testa. cũ ex pluribus. de testa. tut. duo sunt Titij. & nominatim quis est excõicandus. xxiiij. q. ij. sane. arg. contra ꝙ vterq; sit excõicatus. ff. de adi. lega. l. iij. §. si duobus. [3] & ff. de reb. dub. qui duos. Sol. Sed verũ est, ꝙ neuter [4] est excõicatus, quia sententia incerta est. & ideo rei iudicatæ authoritatem nõ continet, sicut sententia quæ certã quantitatem non continet, nulla est. C. de sent. quæ sine cer. quan. l. pen. & ult.

[d] Admonere. in secreto, ne ingerat se communioni suæ. simile. j̃. de sen. excõ. cum nõ ad homine. j. responso. sed publice non debet eũ remouere, sicut nec Christus Iudam remouit: imo ei eucharistiam dedit. de consec. dist. ij. cum omne. & c. si illud. & cum alijs ad prædicandum misit. j. q. j. sicut Christus.

Cum ab ecclesiarũ. Primo ponitur exordiũ, ex quo secundo infert mandatũ ibi, Quapropter. Abb.

Glossa sequens recit. per quæst. an prælati inferiores episcopo &c. arg. ponit opin. & soluit.

[e] Ecclesiastica sentẽtia sic ergo prælati isti possunt excõicare. xvj. q. j. alia causa est, & sic sunt iudices ordinarij. ar. j̃. d̃ exces. præl. ad hæc. & habẽt curã animarum. s̃. de elec. cũ in cũctis. §. inferiora. sic & abbas potest excõicare. & habet iurisdictionẽ. j̃. de simo. sicut. s̃. de off. dele. P. & G. & j̃. de fo. cõp. significasti. & hoc omnes concedunt, nisi cõsuetudo faceret cõtra tales, sed anathematizare nõ possunt, ut dicunt quidam. xvj. q. ij. visis. & xxiiij. qõ. iij. corripiantur. Et tu dicas, ꝙ nõ possũt anathematizare, siue excõicare cũ illa ẽt solẽnitate, de qua traditur xj. q. iij. debẽt. & de illa excõicatione intelligunt prædicta capitula. xvj. q. ij. visis. xxiiij. q. iij. corripiantur. & ꝙ hoc facere possunt isti inferiores prælati. habes. j̃. de eo, qui fur. or. c. j. & quia hoc nõ est ordinis, sed potius iurisdictionis. s̃. de elect. transmissam. & illud generaliter tradit, quod quilibet prælatus collegiatę ecclesię, licet subsit epo: est tñ iudex ordinarius in plebe sua: & habet iurisdictionem cognoscẽdi & excõicandi, ut hic dicit, & in auth. de defen. ciuit. §. ij. col. iij. & xv. q. iiij. c. j. & j̃. de iudi. decernimus. ar. C. de iur. om. iud. l. ult. & illum dico prælatum hoc facere posse, & talem iurisdictionem habere, qui ẽ electus a collegio, siue uniuersitate. s̃. de ele. c. j. & xciij. dist. legimus & idem intelligo, si præficiatur [5] collegio uel uniuersitati ab eo qui habet administrationem cum iurisdictione, puta episcopo.

[f] Rationabiliter. Quod semper præsumitur donec probetur [6] contrarium. arg. s̃. de renun. in præsentia. & infra, de re iud. sicut. & seruanda est a subditis, siue sit iusta, siue non. xj. q. iij. sententia pastoris.

[g] Non relaxes. Sed pone, ꝙ episcopus relaxet talẽ sententiã plebano irrequisito, nec aliqua satisfactione præmissa, nunquid tenet absolutio? Vtiq;, cũ sit superior [7] & ordinarius suæ [8] diœcesis. xj. q. j. de persona. sed male facit: imo & si subditus conqueratur epo, debet illum remittere ad suũ excõmunicatorem absoluendũ. infra eo. ad reprimendã. secundũ tenorẽ illius decre. nisi periculũ esset in mora. infra, de sent. excom. sacro. & tunc recepto primo iuramento, secundum formam ecclesiæ, ut traditur in decre. sacro.

[h] Cum uos. Personæ. Hoc ideo dicit: quia persona ecclesiastica facilius cogit, puta per suspensionem uel subtractionem beneficij. lxxiij. distinct. consuluit. ut sic fiant concordes.

Glossa sequens recitat per quæstionem an patronus &c. soluit quod non, rationem inducens, quam fortificat. In fine ponit contrariam opin. quam reprobat.

[i] Minus idoneæ. Sic patet ꝙ patronus laicus licet p-

[1] Creditor habẽs omnia bona debitoris obligata, non impetrat illorum dominium. secus si certas res habet obligatas. Ioãnes And.

[2] Non dicit illum: sed unum ex illis. Ioã. And.

[3] Adde ꝙ hæc. l. si duobus. facit ꝓ opinio. gl. nõ pro cõtrario ad qđ inducit.

[4] Neuter. idẽ Goffr. ex quo nõ constat de intẽtione excõicantis. Pan.

[5] Vnde dicit Inn. ꝙ archidiacõi habẽt iurisdictionem a canone, etiã si non eligantur ab vniuersitate, & etiã sine cõfirmatione epi. de off. archidia. c. j. & c. ad hæc. & remittit. j̃. eo. quãto. inducit ẽt rõnem uicariæ quæ no. in palle. c. j. in j. gl. Io. An. Pan.

[6] Probetur nisi esset appellatũ. Pan.

[7] Dicit Vincẽt. ꝙ vbi causæ sũt cõmunes minori & maiori iudici: vt in epo & archidiacono p̄fertur maior si citat ff. de iudi. iudicium. viij. dist. q̃ contra maiores. secꝰ ubi nõ habẽt causas cõmunes, ut monachus qui plus obediet abbati quã episcopo: & clericus plus epo quam metropolitano. secundũ fateor: de quo. j̃. eo. pastoralis. d̃ primo dic ut j̃. eo. quãto. Io. An.

[8] Suæ. & sic concurrit accumulatiue alias secus Pan. hic. Gem. Phi. Fran. c. Romana. §. sentẽtias. de appell. in vj.

1 Priuandus. Pan. hic reprobat hanc glo. & tenet ipo iure priuari & deuolui sicut in ecclesiastico sed gl. verior ē, qa iure nō cauetur, igiť ꝑ no. in c. fi. de iure patr. imo nō posset solus papa statuere in ꝑiudicium patronorum laicorū ꝑ ca quæ dixi in trac. reg. cācel. reg. đ īfir. resi. nu. 34 cū sequē.

sentet indignū, non est priuatus nec priuādus 1 potestate præsentādi, sed in collegio seu ecclesiastica ꝑsona aliud est: quia si collegium eligat uel præsentet indignū, est ipso iure priuatus. ĩ. de elec. cū in cūctis. Idē credo de clerico patrono. quod, nō parciť ei, si præsentet īdignū. imo priuatus est eodē mō, uel saltē priuandus est, sicut uides in alio art. clericus patronus variare nō pōt, laicus pōt añquā præsētatus sit cōfirmatus. ĩ. de iure pa. cū aūt. & hæc pōt eē ratio, quare laico patrono dantur tantū quatuor menses a tēpore uacationis. ĩ. đ iu. patro. cū ꝑpter. collegio uero siue clericis dātur sex mēses per illā constitutionē. ĩ. de cōcess. præben. nulla. quia laicus nō priuatur potestate præsentādi, licet indignū præsentet. clerici vero sic. vnde hic fit quędam compensatio hincinde: quia laici grauātur in tempore, & releuantur in alio: quia nō puniunť: & quia clerici puniuntur eligēdo uel præsentādo indignū, releuātur in maiori tēpore: & qa clerici magis debēt esse discreti, & scire iura, ideo puniuntur si peccāt in electionibus seu præsentationibus, & clerici patroni eodē iure utuntur in præsentando, quantū ad pœnā si delinquāt, sicut clerici eligēdo, ar. præd. c. cū autē. Quidā tamen dicunt, ꝙ ad superiorem deuoluitur prouisio ecclesiæ, cū laicus patronus præsentat indignū. in auth. de san. epis. §. si quis oratorij. domū. coll. ix. tamē iure nostro nō cauetur hoc expresse: & ideo standum est canoni, & non legi. Ber.

† Hæc origo custodiarū. Galli deportus vocāt apdᵗ quos (ut carnoti) grādis abusus est quod Archidiacōi non reseruāt, sed in suū lucrū fructus rapiunt, qđ abusiuū ē & omnino corrigēdum, ut tango. ĩ. de insti. c. cum uenissent.

de causa radix dissentionis emergit: & infrà. Fraternitati vestrę mādamus, quatenus si quādo in vacātibus ecclesijs in quibus ecclesiastica persona præsentationem nō habet, uel quia personæ minus idoneæ præsentantur, uel alia de causa a de iure personas non potueritis in eis instituere, appellatione remota, ponatis œconomos, b qui debeant fructus ꝑcipere, & eos aut in ecclesiarū utilitatem expēdere, aut c futuris ꝑsonis fideliter reseruare. †

Idem Cantuarień. archiepiscopo.

Si constat ordinario, quòd absolutus a papa suppreßit verā causam quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad papam, Si uerò sibi non constat, est tamen sibi vrgens suspicio contra eum, debet cogere eum se purgare.

CAP. V.

EX parte tua, & infra. Quia nos cōsulere voluisti, vtrum illorū absolutio teneat, qui (occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant) absolutionis beneficium per sedem apostolicā meruerunt, suæ excommunicationis causam aliam prætendentes. Taliter r. quòd si ita tibi cōstiterit, debes eos ecclesiastica censura compellere cum literis tuis, rei ueritatem cōtinētibus ad sedem apostolicam redire. d Si verò id tibi non constiterit, & eos suspectos habueris, quòd confessi non fue-

a Causa. Puta scandalū magnū. argu. ĩ. de iure patro. c j. & ij. sed pro modico scandalo, non dimittit episcopus ecclesiam ordinare. infra, de iure patr. quoniam. uel quia de iure patronatus vertitur quæstio inter episcopos & præsentatores.

b Oeconomos. Hic cōstituitur œconomus ad conseruandū, non ad agendū. lxxv. di. quoniā quandoque etiam ad agendū cōstituitur. C. de epis. & cle. omnis. §. nihilominus. & ĩ. đ iur. cal. imperatorū. & ĩ. de cap. mona. dilectus. & c. cōstitutus. & hoc intellige, cū de iure patronatus quæstio est inter patronos & episcopum, uel quando patroni non concordāt de præsentādā persona, uel malū præsentāt: tunc debet eps statim ponere œconomū qui cōseruet bona ecclesiæ. Si quæstio ē de iure patronatus inter patronos, usq; ad quatuor mēses expectabit episcopus, illis elapsis ordinabit ecclesiā saluo iure in posterū illi qui obtinebit. ĩ. de iure pa. quoniā in quibusdam. & c. cum propter discordiam. Et ex hac litera notare debes, quod patronus 2 se intromittere nō debet đ rebus ecclesiæ, nisi ad defensionē. xvj. q. vij. decernimus. & c. filijs. Sed episcopus uel alius prælatus ad quem pertinet institutio, debet habere custodiam illius ecclesiæ vacātis. 3

2 Pronus nisi sit ecclesiastic⁹ quia tunc ipse patronus habet īterim custodiā nō autem habens instituere, ut hic a contrario sensu. Panor.

3 Vacātis. glo. singu. laris. Pan. hic. & ca. bonæ. col. iiij. de ap.

c Futuris personis. Not. bona ecclesiæ cōseruāda in tēpore successori. xij. q. ij. hoc ius. placiti. & c. charitatem. & lxxv. dist. quoniam quidam. & [illegible]. si quis episcopus. nisi sint talia. quæ seruand[illegible] seruari nō possunt. C. de admini. tut. l lex quæ tutores. in fin. & ff. de peti hære. diuus. in fi. j. respon. & x. q. ij. si qs episcopus.

EX parte tua. Communis diuisio. Secunda ibi, taliter respōdem⁹. in qua subdistinguit. & secundum membrum ibi, si uero. Abbas.

Gl. seq. arguit. ponit opin. quā reprobat, demū quærit, & dupliciter soluit, et solutioni signat cōtrarium.

d Redire. Ex eo, quod isti cōpelluntur redire ad curiā, patet, ꝙ non sunt absoluti: quia talis absolutio per suppressionē ueritatis obtenta: non prodest. ĩ. de sentēt. ex com. cum pro causa. & c. officij. in fi. & literæ super hoc īpetratæ nō tenēt. Quidam dicunt, ꝙ si pro pluribus criminibus, una tantum sententia aliquis sit excommunicatus, dum tamen aliquod eorum expresserit in absolutione, absolutus est si de alijs postea conteratur. argumen. de consecratione distinct. iiij. tunc ualere. quod non credo 4 verum nisi de illo quod expresserit. Sed illa absolutio non prodest, cum adhuc sit ligatus pro alio crimine, & etiam extra ecclesiam. infra, de sentent. excommunicat. cum pro causa. sed tunc demum ualebit absolutio cū ab alia excōmunicatione fuerit absolutus, sicut si quis de uno peccato pœnitentiā agat, & non de alio, talis pœnitentia non prodest, quo ad uitam æternam, nisi cum alterius criminis pœnitentiam egerit. de pœnitent. dist. iiij. §. ultimo. in fin. Sed si pluribus sententijs ligatus est, oportet ut à qualibet absoluatur, & ultima cōfirmabit omnes præcedentes: quia tunc incipient ualere. argum. ff. ad Trebel. leg. j. §. sed & quoties. sicut dicitur de pœnit. distinct. iij. §. ultim. in fin. infra, de pœniten. & re. quod quidam. & ff. de seruitu. rust. præd. per fundum. Et tot sunt necessariæ absolutiones. quot fuerunt excōmunicationes. Sic. ff. de noui operis nunciatione. de pupillo. §. si in pluribus. & secunda quæstione tertia. cap. si quem. §. si præuaricator. versicu. si plura crimina. Et talis semper est vitandus, quousque sit absolutus ab omnibus: uel si esset excommunicatus a pluribus, & omnes excommunicatores committerent uices suas uni, & ille absoluatur ab omnibus una sententia expressa cuiuslibet excommunicationis causa absolutus erit: & idem erit ac si singulariter absolueretur a qualibet. Et est simile de acceptilatione, quæ capit plures obligationes. ff. de acceptilatio. si pluribus. sed Innocentius non uidetur uelle soluere hanc quæstionem. infra, de sententia excommu-

4 Idem Lau. Tāc. Vincen. & Goffr. Panor. ad ca. tūc ualeť. responde, secundum Ioā. And. hic ꝙ ibi sola fictio baptizati impediebat remissionē peccatorum: qua cessāte, & aduenīete charitate fit remissio. sed in excōmunicatione tollenda non sufficit cōtritio ex quo ergo a principio non fuit absolutus, nunquam cōtritio illū absoluet: sicut nec satisfactio de sen. ex cō. desideres. in fin. nec iurat⁹ tum de parendo. co. titu. quod in dubijs.

rint ueritatem, ipsos compellere debes exinde corã te, ꝙ ueritatẽ confessi fuerint purgationẽ a pstare.

Cælestinus tertius.

Si ex desidia uel malitia delegati papæ quis perseuerat ĩ peccato, ordinarius loci, potest supplere, nõ obstãte quòd causa fuerit delegato commissa. hoc dicit, et est casus notabilis et singularis.

CAP. VI.

SIgnificauit nobis t. f. quòd quidam de parochianis tuis cũ pro illicita consanguinitatis & affinitatis copula excommunicatione notantur b, ad iudices remotiores, ab ap. se. literas impetrãt: per quas cũ ab excõicatione fuerĩt absoluti: quia dicti delegati, ad locũ ubi testes pduci ualeãt non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione c transmittunt, in pnominata nefariæ coniunctionis copula remanent & causa debitum nõ sortitur effectum d: & infra. Cùm itaq; pro malitia uel desidia e iudicis delegati, nõ debeat quis ad remanẽdum in copula coniunctionis iniquæ suffragiũ inuenire: tale damus. t. f. responsum, ꝙ quoties ea quæ prædiximus in tua diœcesi euenire, contigerit, licitè potes taliter absolutos in pristinam excõicationis sententiam reuocare f, ipsosq; tandiu eadem sententia tenere ligatos donec causa in receptione g testium, & in alijs legitimum incipiat habere progressum.

Inno. iij. Ausitano archiepiscopo.

Ordinarius supplet negligentiam abbatis, non reuocãtis monachum uagabundum.

CAP. VII.

QVanto deuotio religiosorum: & infrà. Ad audientiam nostram noueris preuenisse ꝙ monachi, canonici & alij regulares tuæ puinciæ cũ deberent potius in claustro h iuxta regularia cõ-

communication. officij. Sed quærit quare absolutus pro falsa causa nõ habetur pro absoluto, sicut pro falsa caus[illegible] excõmunicatus habetur pro excommunicato salt[illegible] quo ad 1 ecclesiam: ut undecima quæstione tertia capitulo primo & secundo? Respond. utrobique consulitur animæ: quia excommunicatio & si sit iniusta non est contemnẽda, ne ex ipso contemptu ligetur. undecima quæstione tertia capitulo, si is qui. §. cũ ergo. in fine, & excommunicatio est medicina animæ. ĩfra de sentent. excommunicatio. cũ medicinalis. libro sexto si nõ contẽnatur. xxiiij. quæstio iij. notandum & potius ei obest qui iniuste excommunicat, quam excõmunicato si contemnit. xj. q. iij. illud. Alia ratio põt assignari, quare nõ psit absolutio ex falsa cã, quia excõicatus fuit p certa causa, & omnis res per quascunq; causas nascit, per easdẽ debet dissolui. ĩ. de reg. iur. oĩs res. sed de illa cã nulla est facta mentio. & ita illa remanet, ergo & eius effectus. & sic remanet excõicatio prima. Pręterea durante priore causa, ex alia cã ex qua excõicatus non fuit, absolui nõ potuit: quia ab illo quod n[illegible] fuit, absolui non potuit & sic talis absolutio nulla, ab illa uero non intendebat 2 illum absoluere, & ab alia nõ potuit absolui. argumen. supra de transla. inter corporalia. & supra de officio delega. cum super. & ff. de hæred. instit. quoties. argumen. contra quod absolutio ex falsa causa teneat. infra de consangu. & affini. quia circa.

a Purgationem. Et ita quos episcopus habet suspectos: potest compellere ad purgationem præstandam. ut hic dicit, dummodo publica laborent infamia. ĩ. de pur. cano. nos inter alios. & si sint infamati apud bonos & graues. ĩ. de purg. ca. cum in iuuentute. & non sit orta ab inimicis. xj. q. iij. in cunctis.

SIgnificatur. Propter periculum animæ supplet ordinarius desidiam uel malitiam delegati. Communis diuisio. Secunda ibi, cum itaque.

b Notantur. Quia noluerunt parere sententiæ diuortij latæ propter cõsanguinitatem uel affinitatem, sed si excommunicati impetrarunt, literas super reuocatione sententiæ quæ non transit in rẽ iudicatam quã dicebant per falsos testes: ut habetur. ĩ. de re iu. lator. & c. consanguinei. secundum unum casum, sed glossæ intelliguntur ante sententiam cum fuit appellatũ. Secundum alium casum fuerunt excommunicati ante sententiam.

c Pro eorum receptione. Hoc intelligendũ est quãdo testes ad iudicem uenire non possunt: quia sunt ualetudinarij, uel alio impedimento detenti, uel etiam sunt in honore cõstituti. ĩ. de testi. c. si qui testium. qui alias compellendi sunt uenire. C. de testi. si quando. dũmodo non per longum iter. ff. de test. l. iij. §. ult.

d Effectum. Vnde postulasti, quid sit faciendum.

e Desidia iudicis delegati. Et ita iudex ordinarius, supplet desidiam delegati, sicut delegatus supplet ordinarij. s. de offi. deleg. prudentiam §. sexta. & ĩ. de fo. compe. licet. & c. ex tenore. sed quod dicitur hic, scilicet ꝙ recidunt in iurisdictionẽ ordinariam, ex eo contingit, qđ non prosequuntur appellationẽ, suã, & ne propter hoc remaneant in incestuosa coniunctione.

Glossa sequens quærit, et soluit dupliciter.

f Reuocare. Post admonitionem ipsis delegatis factã, ut procedant, & ipsis cõiugatis ut causam suã prosequantur: & si postea malitiose uersant̃ ne procedant, tunc reducat illos ordinarius in pristinam excommunicationis sententiam. argumen. s. de offi. delega. prudentiam. §. sexta. Sed quantum expectabit? certe modicum tempus dabitur, intra quod possit componere sarcinulas, & se parare ad causam. ff. ex quib. caus. maio. in integ. restitu. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. Vel hoc intellige, ad arbitrium boni uiri, id est, iudicis. ff. de uerb. obli. continuus. §. cum ita.

g In receptione. Per procuratorẽ, scilicet cum sint illi excommunicati. Arg. ĩ. de iud. intelleximus. Vel ẽt per seipsos possunt causam incipere: quia quodammodo rei sunt 3. & reus bene potest stare in iudicio excommunicatus. ĩ. de excep. significauerunt. & ca. ulti. & prosequi appellationem suam ibi: sed post quam inceperunt habere delegati legitimum progressum, ut hic dicit, poterunt absolui. est simile. ĩ. de uer. sig. ex parte. ubi non absoluitur, nisi quis primo satis aciat, sed hic non statim absoluitur propter maximam suspicionem: alias regulare est quod quilibet primo absoluatur. ĩ. de senten. excommuni. per tuas.

h QVanto deuotio. In claustro. xvj. q. j. si cupis. & sine quo uiuere non potest. xvj. q. j. placuit.

1 Quo ad. dic ꝙ non est differẽtia iter excõicationẽ & absolutionem: quia utraque ob eã causam facta si illa causa proxima & ĩmediata est falsa nulla est. Cardi. Flor. in repet. c. per pendimus de sen. excõ. sequit Fel. ca. ꝙ super his. de fide instru.

2 Nec incedere poterat. ar. ff. de contrah. emp. in l. inspicitur ergo intentio absoluentis sicut baptizandi. de conse. dist. iiij. solet. Ioan. And.

3 Dicit Hostien. hunc esse casum specialem, in quo excõicatꝰ agit: quãdo. s. semel absolutus ĩ eo dẽ crimine & in eadem cõtumacia perseuerat, ut hic & ĩ. de appel. quæstioni. hoc aũt fit in pœnã ipsorum. & sic nõ obstãt contraria. Ioã. And. Panor.

a Principum. Et si ibi in aliqua administratione caperentur. indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari ỹ. ne clerí.uel mona.sacerdotibus.

b Inueneris. Per inquisitionem.ỹ.de simo. de regularibus. uel euidētia rei.ỹ.de coha. cle. & mulie.c.ult.& c. uestra.

c Propriū. Quod nisi in morte resignauerit, in signū perditionis in sterquilinio cū eo subterrēt.ỹ. de sta.regu.monachi.& ca. cum ad monasterium.

d Abbatis.xviij.q. ij.abbates. Not. ꝙ ut testatur Inn. debet esse in textu. secundum arbitrij tui consilium, ubi est secundum abbatis consilium.

Glos.seq.no.allegat duo iura. ponit opinio Hug. quam reprobat.

† Scilicet regulares īmediati si in diœcesi archiepī si uero extra diœcesim, & ī ꝓuincia debent simul cū eis moneri diœcesani ꝓpter. ca. Romana. de foro cō pet. in vj. Pan. Monachi correctio, ad quē spectat.

e Si prælati. Sic patet, ꝙ coerctio & correctio monachi primo loco spectat ad abbatem.ỹ. de ap.reprehēsibilis.in fin. & xxiiij. q.corripiātur.Hugo dicit quod si agatur in figura iudicij, solus episcopus cognoscere debet de eius causa, secus si agatur secundū regulā claustralem.xj.qō.j.de persona. C. de patria potest. l iij. & C.de emenda.propin.l.una. Sed probabilius uidet̄ dicendum, ꝙ prælatus ecclesiæ collegiatæ habet iurisdictionē:ut xvj.q.v.c.j.ut dictum est.ŝ.eo. cum ecclesiarum.& ꝙ abbas siue prior possit excommunicare monachos suos, est expressum.ỹ.de ma.& obe.cum in ecclesijs.& ỹ.de simo.sicut. In omnibus his potissime consideranda est consuetudo cuiuscunque ecclesiæ, q̄ dat iurisdictionē.ix.q.iij conquestus.C. de eman. l.j. & ult.hodie reuocatio taliū ꝑtinet primo loco præsidentibus capitulis abbatum & priorum.ỹ. de regu.c. ult.& ibi adijcitur pœna.s.excommunicationis.

stituta diuinis obsequijs uigilare: de obediētijs & reditib. quorum curā gesserunt pecunia congregata, claustrum abhorrētes, per curias principū [a] & potentum, discurrere non uerentur: & ỹ. Mandamus quatenus, quoscunq; tales inueneris [b] :nisi ad cōmonitionem tuā resipuerint, ut proprium [c] in manib. prælatorum suorū, sine difficultate resignēt, conuertendum in utilitatem domus secūdum abbatis [d] consilium, & regularem uitam obseruent. si prælati [e] † eorum post tuam cōmonitionem id exequi negligenter omiserint: ꝑ suspensionem officij [f] & beneficij appellatione remota compellas.

Idē Rothomag. archiepiscopo & eius suffraganeis.

Ab uno episcopo excommunicatus, ab alijs est uitandus. Et archiepiscopus per querelā aditus, non absoluet nisi primo remittat.

CAP. VIII.

A D reprimendā malitiam [g] peruersorū pœnæ certæ sunt in canonibus [h] constitutæ: quas sicut latas à uobis interdū in subditos uultis inuiolabiliter obseruari: ita latas ab alijs [i] debetis inuiolabiliter obseruare. Ideoq; mandamus quate. sententias quas Lexonen. episcopus duxerit in subditos suos canonicè promulgandas: & uos ipsi [k] seruetis, & à uestris subditis faciatis inuiolabiliter obseruari. Tu uerò [l] frater archiepiscope (cùm excommunicationis sententia, ꝑ appellationis non suspendatur [m] obiectū) si quis excommunicatus ab episcopo, de iniusta tibi fuerit excommunicatione cō questus [n] :ad ipsum (ei quasi coepiscopo deferēs) absoluendum secundum ecclesiæ formā remittas, qui si noluerit ipsum absoluere: tu (recepta cautione iuratoria) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen, ꝙ nisi

f Officij. Sic supra de æta.& quali.quæris. & lxxiiij. di.consuluit.

3 Cōcor. tex. in l. si cui. §.j. ff. de accu & in authē. ut iud. si ne quo. suf. §. cōsiderauim⁹. cū gl. illicito. col. ij.

A D reprimendam. Duo facit. Primo præmittit generale exordium: ex quo postea infert speciale mandatum ibi, ideoque. Abb. sic.

g Malitiam. Sic distin.iiij. factæ sunt. Nam per leges nemo bene facere cogitur, sed male facere prohibet̄ xxiij.q.v.ad finem.ut boni inter malos uiuāt quiete. xxiij.q.v.non frustra [1] .& hoc solum bene agitur, ut uita hominum corrigatur. xxiij. quæstione quinta. prodest.

Glos.seq.ponit decem species pœnarum.

Pœnæ uariæ canonum, quæ sint.

h In canonibus. uariæ sunt pœnæ in canonibus constitutæ. Quædam inducunt degradationem, & curiæ seculari traditionem.ỹ.de fal.ad falsariorum. Quædā degradationem & detrusionē in monasterium: ut l.di stinc. si episcopus. Quædam depositionem tātummodo [2] .l.dis. si quis uiduam. Quædam suspensionē solummodo [3] ij.q.v. si mala fama. & c.ꝑsbyter. & xxxij.di. nullus.& c. presbyter. Quædam excommunicationē. xvij.quæstio. iiij.si quis suadēte. Quædam priuationem officij & beneficij. perpetuo. lxxxj.distin. si quis ammodo. Quædam officij ad tēpus. lxxxij.dis.presbyter.si. xxj.qō. ij. placuit. Quædam priuationem officij tātum ad tempus. xxvij. dist. presbyterum. Quædam priuationem beneficij tantum.vij.q.j. si quis de ordine. & ŝ.de elect. cum in cunctis. Quædam priuationem tm̄ communionis. xxxv. dis. ante omnia.lv. dist.nullus.& alias pœnas habes. lxviij. distin. sicut & xviij. distinct. placuit.

2 In homicida postmodū promoto.

3 In ꝑsbytero infamato, donec se purget: & in cōcubinario. Ioan. And.

i Ab alijs. ij.q.vj. qui se scit.

k Vos ipsi. xj. q. iij.curæ.

l Tu uero. supra allocutus est communiter metropolitanum & suffraganeos, & hic specialiter alloquitur metropolitanum. Ioan. And.

m Suspendatur. hoc ideo dicit, quia sententia illa secum trahit [4] executionem. ỹ. de ap. pastoralis. §.j. hinc est ꝙ post.x.dies non transit in rē iudicatā: quia quādocunq; potest peti absolutio. unde si taceat quis per x.dies, non intelligit̄ acquieuisse sententiæ. Vnde concedo: ꝙ post decem dies, uel quandocunq; possit appellari a sententia excommunicationis ad metropolitanum quantum ad hoc quod metropolitanus potest ipsum absoluere præstita cautione quod parebit mandato super eo pro quo fuit excommunicatus coram excommunicatore. Sed hoc non uidetur: quia ex quo non appellauit intra.x.dies, postea non possit appellare. Vnde per appellationem non transfert querelam ad metropolitanum, sed per simplicem querelam posset conqueri etiam post.x.dies [5] .

n Conquestus. sicut potest conqueri de iniusta excōicatione, sic potest appellare qui est iniuste excommunicatus, & prosequi appellationem, & literas impetrare

4 Trahit. hæc ratio nō ualet: sed rō est, quia sponte in śnijs cēsuræ ecclesiasticæ. Pan. c. pastoralis de app.

5 Dies. idē Pan. Fely. c. lator. j. de re iud. & coram iudice qui possit adiri per uiā q̄relæ. Pā. hic.

Excōmunicat⁹ potest appellare, & literas impetrare.

trare

legitime tibi constiterit eum contra iustitiam excommunicatum fuisse [a] ex debito sibi iuramenti præcipias, ut super eo de quo fuerit excommunicatione innodatus, eidem episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit: eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota reducere non omittas.

Idem Tyronensi archiepiscopo.

De causis subditorum archiepiscoporum & episcoporũ suorum, patriarcha non cognoscit: nisi per appellationem legitimam, aut uigore consuetudinis, seu priuilegij.

CAP. IX.

DVo simul: & infra. Consultationi. t. t. r. quòd cũ sit in canonib⁹ [b] definitũ, primates uel patriarchas [c] nihil iuris præ cæteris habere, nisi quantũ sacri canones cõcedũt, uel prisca illis consuetudo [d] contulit ab antiquo: ita ut secundum Nicenas [e] regulas, sua priuilegia [f] seruentur ecclesijs, præterquã si apost. sed. aliquã ecclesiam [g] uel rectorem ipsius quolibet speciali priuilegio [h] decreuerit honorare: quãdiu clerici tui corã te uoluerint [i] stare iuri, cõpelli nõ debent iudiciũ patriarchæ [k] subire, nisi causa per ap. ad eius [l] audientiam præferatur, aut ei aliquid super hoc à sed. apost. sit indultum.

Idem Turonen. archiepiscopo.

Archiepiscopus impeditus [†] *potest cõsecrationem sui suffraganei alteri committere, et consecrandus tenetur ab illo commissario munus consecrationis recipere.*

CAP. X.

QVod sedem apost. & infrà. Nos si quidem consuluisti, vtrum si aliqua infirmitate, uel alia iusta causa detentus, aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui coepiscoporum tuorum vices tuas committere [m] licitum tibi esset: & infrà. Consultationi. t. t. r. quòd

trare super hoc. j. de exce. cũ inter. & c. ult. sed ppter hoc excõicatio nõ suspenditur, sed causa ad superiorẽ transfe[...] si intra decem dies appellet: & si cõuenia tur super alia [...], põt se defendere: ut dicit decr. prædicta. Et no. ꝙ dicit, cõquestus: quia si quis appellat excõicatus, nõ debet remitti ad excõicatorem, nisi uelit ei facere gratiã. j. de sen. ex. p tuas. Sed cõtra uidetur: quia ipso facto uidetur appellasse, eo qd iuit ad metropolitanũ. j. de ap. dilecti. & c. vt nrm. Sol. iter arreptũ nõ habetur pro appellatione post sententiã: imo uiua uoce est statim appellandum, postmodũ uero in scriptis. ij. q. vj. c. post appellationẽ. §. forma. ĩ fi. ff. de ap. l. ij. Sed ante sentẽtiã uidetur appellare, q ad curiã super hoc proficiscitur, ut dicunt contraria, sed illa non habẽt locũ iudicio cœpto: quia q appellat, causam rationabilẽ corã iudice exprimere debet, & propter illã appellare. j. de ap. dilecto. in fi. & c. dilectus. & c. ut debitus. ĩ fi. Hodie quicunq; appellat in iudicio uel ex̃ ab interlocutoria, uel grauamine in scriptis appellet. & causam appellationis exprimat. j. de ap. c. cordi. lib. vj.

Fuisse. Hoc ideo dicit: quia semper præsumitur p sententia [1] iudicis ordinarij. j. de probat. post cessionẽ. j. de re iudic. sicut. & s. de renun. in præsentia. Sed si obijciatur cõtra sententiam ratione processus, oportet qd probetur processus ad hoc ut stetur sentẽtiæ. j. de probat. quoniam cõtra [2] & ita stabitur sententiæ, & præsumitur pro ea, nisi infringatur ratione processus. Hic etiã patet quod nõ præcipitur aliquid absolute, nisi primo constet an iuste uel iniuste fuerit excommunicatus. j. de resti. spol. literas. in fi. & j. de sen. excom. sacro. & hoc constabit partium assertione : & recipientur probationes ab utraque parte. supra, de offi. deleg. cum contingat. Absolutio fieri debet secundum distinctionem decret. j. de ver. sig. ex parte. item per tales probationes constabit, an alter alteri teneatur ad interesse, secundum quod traditur. infra, de sen. excom. sacro. pro ut not. supra, de off. deleg. cum contingat. Ber.

DVo simul. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, consultationi. Abb.

b Canonibus. ix. quæst. iij. conquestus. xviij. quæst. ij. cap. j. & ultimo.

c Patriarchas. Diuersitas in nomine est, dignitas eadem. xcix. dist. §. j. & c. j. & ij.

d Consuetudo. Rationabilis & pscripta, alias cõsuetudo nõ prodest. s. de cõsue. c. vlt. Et est ar. tpis diuturnitatẽ, & solutionẽ & obligationẽ ĩducere [3] in futurũ. ar. xvj. q. ij. statuendũ. & j. de censib. ex parte. & c. olim cãm. & C. de agri. & cẽ. litibus. li. xj. ar. cõtra. j. đ ex cess. prael. cũ ad quorundam. & x. q. iij. quia cognouimus. & j. de cẽsi. peruenit. Solu. qui est in possessione alicuius rei ĩ ea defendi debet. j. ut lit. pẽd. quasi p totũ. ar. s. de elec. querelã. in fi. & j. de cau. poss. cũ ecclesia. & ff. si ser. vẽ. l. harũ. & ff. đ aqua quo. & æst. l. pe. & est defendẽdus, nisi liqueat eũ vi vel clam uel præcario possidere. & sic intelligũtur cõtraria. de hoc dixi s. de consue. c. ult.

e Nicenas. lxv. distinctio. mos antiquus. & cap. seq.

f Priuilegia. Priuilegia ecclesiarũ ppetuo sunt seruanda. xxv. q. ij c. j. ij. & iij. Sed psonalia priuilegia cũ psonis extinguuntur. vij. q. j. petisti. & ff. de cens. ætatem. in fi. & j. đ præsump. mãdata. & s. đ off. leg. volentes.

g Ecclesiã. Sic ix. q. iij. conquestus.

h Speciali priuilegio. ar. ꝙ dominus papa pt detrahere vni ecclesiæ, & alij conferre, quod quidem nullus dubitat [4] xvj. q. j. frater noster. ix. q. iij. nunc uero. & c. per principalem.

i Voluerint. Maxime: & si nollent, compelli debent ab archiepiscopo, nisi ipse consentiret. infra, de fo. compet. significasti.

k Patriarchæ. Hierosolymitani. [5]

l Ab eius. A grauamine uel à sententia. infra de appellat. cum in ecclesia.

QVod sedem.

Gloss. seq. repetens textum addit, quomodo archiepiscopus cogere potest eũ cui cõmittit. & ad quid tenetur cõsecratus. distinguit demũ iter ea, quæ sunt iurisdictionis & ordinis, et causam reddit. In fine dicit merum Imperium secundum canones delegari.

m Committere. Certum est enim, quod archiepiscopus potest mãdare vices suas, & ille tenet recipere. & potest illum compellere. infra, c. proxi. & iussu archiepi suffraganei illum consecrare debẽt. s. de tẽp. ord. si archiepi-

1 Sententia. Nisi post appellationem uel infra tẽpus appellandi. Panor.

2 Per quã decr. dixit hic. Ioã. & male qd præsumit. Ioã. And.

3 Dic ꝙ tẽpus non ĩducit sed ex tẽpore causat cõsuetudo & pscriptio ex quibus ius acquiritur. Panor.

† Imo etiam non impeditus Host. Anton. Butr. Imol. Pa. hic glo. & Pan. in c. aqua. j. de consec. ecclesiæ uel altaris, & ita practicant quãuis. Alcia. hic nu. 12. contrariũ teneat qđ nõ possit nisi impeditus. Priuilegia sunt duplicia.

4 De episcopo vero dubitatur: & de eo not. de reli. do. cõstitutus. Ioã. And.

5 Ergo in suprascriptione bñ reposui Tironensi archiepõ, vbi oẽs libri impressi perperã habebant Turonẽsi. similẽ errorem correxi. j. de verb. sig. c. dilecte.

si archiepi-

Iurisdictio & merum imperium, an possint delegari.

si archiepiscopus alias sine sui pſentia episcopus non debet consecrare.lxv.di.nõ debet. & c. episcopus nõ est.& episcopus sic consecratus,debet uisitare archiepiscopũ intra duos mẽses,& si non posit impeditus iusta de causa,hoc ei significet.lxv.di.si quis in metro politana. Itẽ & ordinãdus tenetur recipere consecrationem ab eo, cui mãdauerit, licet ĩ hoc grauetur, ꝙ iudex superior hoc facit iure suo. suffraganei uero ad mandatum illius. sic ŝ. de offic.delega. super quæstionũ.§.si vero duo. Archiepiscopus p test committere ea quæ sũt iurisdictionis etiã illis, qui eã nõ habent.j.c.proxi.sed ea quæ sũt ordinis uel cõsecrationis, committere nõ potest his qui eã non habent, puta illis qui nõ sunt episcopi vel archiepiscopi.vel maiores.j.đ cõse.eccl. uel alta. aqua. Nec ẽt talia dicuntur cõmitti, sed mandat archiepiscopus suffraganeis, ut hoc faciãt: sola authoritas ei deest,& nihil cõmittit eis archiepiscopus nisi quia dat authoritatẽ propter prælationem quam habet super illis, & hoc patet ex eo ꝙ quandoque episcopi inuitãtur ad hæc facienda ab illis qui ea facere non possunt,utputa capitulum quandoq; inuitat alium episcopum ad consecrandum ecclesiam vel altare,uel ad clericos ordinandos. vij.q. j. pontifices. Item satis potest dici secundum canones [1] ꝙ ea quæ sunt meri imperij possunt delegari, ut depositio.xxiij q.iiij.illud.& ij.q.vij.sicut. licet secundum leges non posint,nisi cum delegans non potest adesse.ff.de off. eius cui man.est iurisdi ct. l.j.

[1] Canones. Idem Pan.Fely.

in tali articulo constituto, & tuas uices (ut dictum est) tibi committere licet, & consecrãdus munus debet ab eo consecrationis accipere: cui eas duxeris committendas,dummodo catholicus habeatur: & impedimentum ei ex subtractione gratiæ [a] apostol. sed. non obsistat.

Idem episcopo Helieñ.

Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam, subditis suffraganei committere potest, non tamen ad ipsam suscipiendam compellere potest, h. d. usque ad §. præterea.

CAP. XI.

Pastoralis officij: & infrà. Ex parte tua fuit insuper quæsitũ, utrum si aliqua causa fuerit ad archiepiscopũ per appella. delata,posit eandem iure ordinariæ potestatis, suffraganei sui subdito delegare, uel animaduertere in eundem, si causam renuerit suscipere delegatam? Ad quod respondemus,quòd archiepiscopus ipsum ad suscipiendã delegationem huiusmodi cõpellere nequit inuitum: [b] cùm in eum (exceptis [c] quibusdam articulis) nullam habeat potestatem, [d] licet episcopus suus, eidem sit metropolitana lege subiectus: & infrà.

Mortuo delegato Papæ, qui

[a] Gratiæ.Id est, si non sit excommunicatus uel suspensus uel schismaticus, talis non potest ordinare uel ordinari: u; ŝ.de elect. quia diligentia. supra, de æta.& quali.cum bonæ.& j.de schismat. qđ à prædecessore.& supra,de episcopo qui renun.episc.c.ult. & hæreticus non sit.ix.q.j.c.j.& ij. huiusmodi enim personæ non conferunt executionem.

Pastoralis.

Glossa sequens quærit, ponit opin. Hug. & se.demum opin. Ioan. quam approbat.

[b] Inuitũ. No. ꝙ pinguius ius hẽt archiep̃s ĩ ep̃is,q̃ in eorũ subditis,ut hic patet:& ŝ.eo.ti.quãto.ar.Sed nunqd idẽ iuris ẽ in ep̃o circa subditos suorũ subditorũ? Certe nõ:qa ep̃s eis præponeret,si uoluerit per se cognoscere de causis subditorũ,cũ sit iudex ordinarius, omniũ de sua diœcesi [2] xj.q.j.de pſona & ar. ad hoc ff.de iud.iudicũ.& xj.q.iij.q resistit.& viij.di. quæ cõtra mores.in fi.& ij.q.j.nomẽ.sed archiep̃s non est iudex ordinarius totius ꝓuinciæ,nisi ep̃orũ tm̃, nisi ĩ casibus supius no.ut dicit in fi.& ita nõ est simile hoc secũdũ H.& T. & Vin.Io.dixit ꝙ si tales prælati subditi ep̃orũ uel ex electiõe uel ex lõga cõsuetudine habẽt ordinariã iurisdictionẽ,ep̃s nõ põt cognoscere de cãis subditorũ taliũ prælatorũ nisi per appellationẽ deferant [3] ad eũ:vt j.de exces.præl.c.ij & j.de fo.cõp.cũ cõtingat.& j.e.irrefragabili.§.j.ar.ad hoc xj. q.ij. cognouimus.& j.de appel.dilecti.gradũ enĩ debet ꝓcedere ĩ cã:ut ij.q.vj.c.anteriorũ. §.illo ꝓculdubio.& j.de sta.re in singulis. nisi in principe.ij. q.vj. arguta.& c.ideo.& j.đ ap.si duob.Verius credo qđ dicit Ioan. ꝙ ep̃i non pñt cognoscere de causis subditorũ prælatorum suorũ eis inuitis.sic.n.posset eos priuare omni sua iurisdictione,ꝙ nõ ẽ verũ: quia nimis esset iniquũ.j.đ excess.pl. ad hæc imo debet seruare sẽtẽtias subditorũ suorũ. ŝ. e.cũ ab ecclesiarum. ubi notaẽ de iurisdictiõe episcoporũ. Nã si sua vnicuiq; iurisdictio non seruaretur, ecclesiastic⁹ ordo cõfundit.xj.q.j. puenit.&tñ ep̃s nihilo minus est iudex ordinarius diœcesis suæ, quo ad multa alia quæ patent p se.ep̃s tñ posset bene cõpellere subditos subditorũ suorũ suscipere delegationẽ sibi ab ipso factam: secus in archiep̃o, ut hic.

[2] Diœcesi & concurrit accumulatiõe nisi in regularibus

[3] Dicit Hostiẽ. ꝙ secundum hanc opinionem sequeretur, qđ de archipresbytero subiecto archidiacono nõ posset ad episcopũ, appellari propter rationem quæ sequitur in gl. Ioã. And.

Glossa sequẽs recitetur per quæst. an archiepiscopus sit ordinarius prouinciæ. ponit primo duas opin. ultim. opin.Tanc quæ dicit eum non ordinarium, nisi in certis casibus: & enumerat xy.

[c] Exceptis quibusdã articulis. Est tñ iudex ordinarius totius ꝓuinciæ: quia eius gerit solicitudinẽ. ix. q.iij.c.j.& ij.nec ideo sequit ꝙ cuiuslibet de ꝓuincia. Vel põt dici ꝙ habet iurisdictionẽ super quẽlibet: sed impeditã & ligatã, ex quo nõ habet, nisi in articulis. ar.ŝ.de refcr.c.pastoralis.§.ult.in fi.& ŝ. de cle. peregrinatuæ.&hoc secundũ Lau.T.dicit ꝙ nõ est iudex ordinarius,nisi in casibus spãlibus. Primo cũ deuiat in diuinis officijs [4] à cõsuetudine metropolitanæ ecclesiæ. xij.di.đ his.Itẽ si deliqt in eius diœcesi:vt vj.q.iij.placuit.in hoc casu efficit aliqs de iurisdictiõe cuiuslibet alterius.Itẽ si habet ṗdiũ in diœcesi sua:ut j.de fo.cõ. c.ul.& iste casus ptinet ẽt ad quẽcunq; aliũ. Itẽ si causa deferaẽ ad eũ p appellationẽ.ŝ.de off.le.c.j.& ŝ.eo. duo.& xj.q.j.puenit.Itẽ cũ absolutus ẽ ab archiep̃o, nõ uult parere ep̃o.ŝ.e.ad reprimẽdã.Itẽ si criminalis ẽ cã inter ep̃m & clericũ suũ:tũc illa cã debet deduci ad synodũ ĩ qua præest archiep̃s.vj.q ij.c.j. Itẽ si clericus habet ciuilẽ cãm cõtra ep̃m suũ.xj.q.j.si clericus. & si ep̃s cõtra clericũ,corã arbitris [5] terminet:ut in c.clericus.Itẽ in alio casu.j.e.irrefragabili. sed ibi dr̃ ꝙ tanq̃ delegatus à papa.Itẽ qñ ep̃s negligẽs [6] est in eo ꝙ ipe facere debet.ix.q.iij.cũ simus.& j.de sen.ex. p tuas.& j.de app.qua frõte.Itẽ mortuo ep̃o, & si ecclesia idoneos clericos nõ habet.xij.q.ij.nõ liceat.Itẽ cum euidens est sententiam ep̃i esse iniustã.j.de ap.solicitudinem.Item cum uisitat prouinciã.j. de præscr. cum ex officio.& j.de cen.sopitæ. & c.cum nuper.

[d] Nullã habeat ptãtem.Si nullã habet iurisdictionem vel po-

[4] Quod est verũ, nisi cõtraria cõsuetudo & rõnabilis obuiet ex aduerso. xij. dist. illud breuiter. vel secundũ Host. ab illa generalitate excipe casum hunc de diuinis ff. de leg. nõ est nouum. & l. seq. Ioan. And. Pan.

[5] Arbitris idẽ Pan.

[6] Negligens. hoc falsum.Panor.hic.& in c. cũ simus. est casus specialis. Idẽ Io.an. Pa. in c. nullus.j.đ iure patron. Vide glos. in prag. ti tu. de concub. §. ij. verb. illos.

vel potestatē in eū, ergo talis delegatio non uidetur valere. & sic sentētia eius nulla est. ar. C. qui pro sua iur. l. vna? F,^ - licet in clericū illum cui cōmittit cām nō habēt ptāt tñ in cā q̄ ad eū p app. delata est, habet ptātē, & ita cām ad suā iurisdictionē ptinentē delegat, & ille bñ recipit iurisdictionē, si uult illā recipere sed si nō uult illā recipe, pōt partes cōpeller, ut cōsentiāt in aliquem uel aliquos, & pōt mādare epo ut cōpellat illū recipe cōmissionē, q facere potest, [2] licet sit appellatū ab eo. ar. j. de fo. cōp. si q contra clericū. & s. de off. deleg. suspicionis. §. ult. & j. de app. cum speciali.

a Præterea. Alicui, s. ordinario.

b Maior. s. de off. deleg. sane.

c Sine mandato. C. si aduers. rē iudi. aduersus. ff. de mi. minor magistratus & xxj. distinct. inferior.

Glo. seq. tractat, an in periculo mortis laicus possit absoluere: tenuit quod sic, ponebat opi. contrariam quā improbat: & hoc in additione correxit. Interserit quæstionem an obsessum uel transfretantem &c. ponit opin. Vincent. quam determinat.

excommunicauit reum, uel actorem in possessionem induxit: si eius successor ī delegatione succedit, absoluere et restituere possessionem poterit, aliàs solus Papa restituet & absoluet, præterquam in mortis articulo: ne tamen currat annalis præscriptio, reus coram ordinario uel publicis personis de stando iuri, cautionem præstabit. hoc dicit.

Præterea postulasti an alicui [a] ordinario [1] liceat, sine speciali mādato apost. sed. (delegato qui reum propter cōtumaciā manifestā excōmunicationis vinculo innodauit: ut uel petitorē causa rei seruādæ in possessionē petitorū induxit, rebus humanis exempto) eidē uolēti iuri parere, absolutionis beneficiū impertiri, & possessionem restituere intra annum sufficienti recepta primitus cautione. Ad qd' dicimus, quòd cū delegatus quantū ad illud sit maior [b] ordinario: siue mādato [c] summi pontifi. excōmunicatus ab hmōi delegato nō potest per aliū (præterquam in mortis [d] articulo) absolutionis gratiam obtinere: nisi forsan delegatus talis extiterit, cui alius succedat [e] in onere & honore. Nec per alium, quàm per summum pontificem [f] recuperare poterit possessionē amissam. veruntamen, ne alius post annum uerus efficiatur possessor [g] coram ordinario, uel si eius copiā habere nequiuerit, coram publicis [h] & honestis psonis (ut quasi præscriptionem interrumpat annalem [i]) offerre ac præstare [k] quòd iuri parebit,

d Præterquā in mortis articulo. Quo casu de quolibet genere excōicationis, & à quolibet ecclesiastico pōt absolui. ar. xvij. q iiij. si quis suadente. & j. de sen. excō. q de his. ar. ad hoc de cōsec. di. iiij. sanctū est baptisma Sed nūquid in obsidione positū, uel trāsfretare volentē licet absoluere? Vinc. dixit q sic: quia iā imminet periculū [3] mortis. Sed hic uidendū est, an immineat naufragiū uel periculū mortis. nō em̄ intrādo mare semper imminet periculū siue naufragiū, q si esset: nullus trāsfretaret, sed cū sint in naufragio in piculo mortis: tūc satis pōt dici, q liceat, uel si intret bellū cāpestre cōtra sarracenos uel alias iustū: & manifeste appareat periculū mortis. licet absoluere etiā laico. ar. præd. c. sanctū est. Quidā dicunt contrariū, q nunq̄ licet laico absoluere à tali excōicatione: qa pōt succurri post mortē, cū cōstet per aliquē de cōfessiōe per euidētia signa. j. d sen. exc. cū à nobis. Sed hoc nō posset ita locū habere in naufragio, si omnes submergerent: quia tunc cōmune est periculū omniū de naue. Et sic prima opi. benignior & securior est. & sicut potest laicus in necessitate iniungere pœnitentiā, uel absoluere ab alijs peccatis mortalibus cū recipit cōfessionem, quare non eodē modo ab excōmunicatione? Non uidetur ratio, quare potius in uno, quam in alio. Vel dic, q laico potest quis confiteri in necessitate, sed laicus nō potest istū absoluere uel ligare: quia non habet claues ecclesiæ. s. de sum. tri. c. j. §. una.

e Succedat. s. de off. deleg. quoniā abbas. & j. de immu. eccle. aduersus. quia cum in locū & ius eius succedat, partibus eius fungi debet. ff. de iudic. mortuo iudice. ff. de eden. quædam. §. nil interest.

f Pontificem. Vel per eius delegatum, specialiter ad illā causam destinatā. j. de eo q mitt. in poss. cum sicut.

g Poss/or. Ex hoc uidetur q quis sit uerus possessor post annum, & non ante. ff. de acquirē. pos. l. iij. §. ult. Itē videtur q ad hoc vt aliqs dicatur verus possessor, nō sit necessarium secundum decre. j. ut lite nō contesta. qm̄ frequenter. §. in alijs. ar. cōtra. j. de eo qui mit. in poss. causa rei ser. c. j. & ff. de acqu. posses. l. iij. §. ult. in fi. & ff. de dam. infe. si finita. §. si quis aūt. §. seq. & §. Iulianus. quæ concordantiæ loquunt in actione personali. & hoc dicitur. j. de do. & cōtuma. contingit.

h Publicis. C. de anna. exce. ut pfectius. & xvj. q. iij. c. placuit. §. is autem & C. de episc. aud. sancimus. & j. de appel. c. ult.

i Annalem. Sed vsq; ad qd' tempus poterit postea petere rē sibi restitui siue recipere possessionē. Dico q vsq; ad xl. [4] ann. secundū iura canonica, uel secundum leges vsq; ad xxx. ann. quia sola litis cōte. ppetuat actiones vsq; ad xl. an. vt C. de præs. xxx. ann. cum notissimi. & xvj. q. iij. c. placuit. §. pōt. Sed nunquid secundū iura canonica poterit talis præscribere ex quo habet iam uel debet habere conscientiam rei alienæ: secundum iura ciuilia talis bene usucapit, licet sciat rem alienā. ff. de noxa. actio. & generaliter. Credo tamē, q si aliter nō habeat conscientiā læsam, nisi quod res fuit deducta in iudicium, cum habeat titulum. i. authoritatē iudicis, bene præscribit. ex hoc enim q res fuit deducta in iudiciū per ipsum eam petendo, præsumitur habere bonā fidem, & præcipue quia quādo fuit ei tradita possessio, debuit iurare de calumnia: [5] quia aliter non datur possessio, etiā causa rei seruandæ, nisi negotio summatim examinato. j. ut lit. non contest. quoniam frequēter. §. quod si. & ita bene potest præscriberet. De hac materia tractatur. j. de præscript. qm̄ omne. & sicut interrumpit annalis præscriptio, in possessione ut post annum recuperet possessionem, sic & in excommunicatione: ut si non potest inuenire suū excōmunicatorem intra annum: post annum non perdet causam. xj. q. iij. rursus.

Glossa sequens dat tria similia in principio, & unum in fi. mediū tractat quid si ille nolit recipere.

k Ac præstare. Ecce consiliū iuris & utile. simile consiliū [6] dat tibi lex. ff. de rei uend. is qui destinauerit. sic & in stipulatione illa, quanti ea res est, cōmodius est certam

Respon. Idē Pan.

2 Secūdū Vin. Sed si eps potest cogere, ergo & archieps: cū iurisdictio ipsius sit d uoluta ad eū pappellationem: sed dic q deuoluta est sed nō est tā efficax. sic s. de offi. delegat. sup quęstionū Vnde dicebat Vinc. q appellatio nō dabat iurisdictionē nisi inter psonas inter quas agit. Ioā. And.

1 Hæc dictio ī scriptis nō repetitur.

3 Periculum. atqui si frustra quærit in creaturis: quam uanius quæritur in casu & circūstātijs, quod in solo verbo dei quærēdum est.

Laicus an possit absoluere in necessitate.

Laicus in necessitate pōt cōfessionem audire.

4 xl. scilicet ecclesia sed priuatus usq; ad xxx. annos. Pan.

5 Si deierauit, non pscribet nec periuriū & male cōsciū, autoritas iudicis excusabit. d præsc. c. si. secūdum Host. Ioā. And.

6 Scilicet ut q uult rem petere. si pōt intētet & possessorium. Ioā. And.

est certam summã adijcere: quia difficile est probare quanti ea res est. ff. de præto. sti. l. ult. simile cõsiliũ. ĩ. de app. c. ult. Et no. ꝙ dicit offerre ac præstare: qa oblatio sola nõ sufficit, nisi factũ sequat. ĩ. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c j. & hoc intellige si illi uolũt recipere: alias nõ noceret. ĩ. de eo qui mitt. in poss. causa rei ser. c. ij. sicut nõ sufficit offerre [f] pecuniã ad interrumpendũ cursum usurarũ, nisi deponatur in æde sacra. C. de usu. acceptã.

Licet in corrigẽdis. Diuiditur quia primo ponit formam rescripti, quã secundo declarat ibi, quia tñ. Ab.

a Interclusum. ĩ. dẽ app. ad nostram. & c. reprehẽsibilis. in fi. & c. cũ speciali. ĩ fi. nec ob. ĩ. de pur. c. nos inter alia. qa nõ loquitur de correctione, sed de expurgatione. & hæc vera sunt, nisi corrigẽs modũ excedat. ij. q. vj. & c. ei qui. §. ab executor. sub illo. §. sũt quorũ. ĩ. dẽ sen. excõ. vniuersitatis. & hoc intellige de notorijs excessibus, in quibus non admittitur appel. ĩ. de app. cũ sit romana. in fi.

b Seculares. Clerici ideo dicuntur seculares: quia ad modũ etiam laicorum, [z] qui uere seculares dicunt, possunt propriũ habere, & inde facere ꝓ sua uoluntate. secũdum quod habes. infra, de testa. quasi per totum.

c Nec esse debuit. Ne inde nascãtur iniuriæ vnde iura nascuntur. C. vnde vi. meminerint. & ĩ. de accu. qualiter & quando. & s̃. de consuet. cũ olim. & infra, de censi. cum olim. Item per hoc non intendebat alij præiudicare. si s̃. de usu pallij. ex tuarum. & infra, de ma. & obed. cum inferior. & sic videtur, ꝙ semper sit recurrendũ ad intentionem scribentis. sic infra, de præb. c. ult. & antepen. & s̃. de off. deleg. super eo. & ff. ne quid in loc. publ. l. ij. §. si quis à principe. & c. de emanc. lib. l. nec auus.

d Tanquã delegato. Si eñ tanquã delegatus cognosceret uel inquireret, ad dominũ papã tñ deberet appellari. s̃. de off. delegat. super quæstionum. §. porro.

Glossa sequens ponit quatuor exempla.

e Appellare. Puta: quia uolebat inquirere super quo non præcesserat infamatio. ĩ. de accu. cũ oporteat. uel quia admittit testes cõspiratores. ĩ. de [illegible] l. & A. ĩ. de simo. licet Heli. & c. ꝑ tuas. uel [illegible]non citat illum contra quem inquirit. ĩ. de accus. qualiter & quando. §. debet. uel in aliquo excederet formã inquisitiõis. ĩ. c. ꝓxi. circa prin. ĩ. de acc. inqsitionis.

f Mandati. Quo nõ ut delegatũ cõstituit, sed ut ordinarium instruxit: quia per tale mandatum non posset procedere ut delegatus, cũ ex eo nõ habeat delegatã iurisdictionem. ĩ. eo. tit. graue. ubi simile fuit mandatum.

g Appellari ualeat. Et ita potest appellari in inquisitione sicut ĩ correctione à grauamine, s. cum modus exceditur. ĩ. de sent. excom. uniuersitatis. ĩ. de app. de priore. & c. proxi. circa princ.

Irrefragabili.

h Ne sanguis eorum. Durum verbum est istud, pro prælatis negligentibus subditos corrigere. si. ĩ. dẽ reg. c. vlt. & ĩ. dẽ sta. re. cũ ad monasteriũ. §. vlt. & ĩ. de accusa. qualiter & quãdo. §. pe. Nec admittitur pastoris excusatio, si lupꝰ oues comedit, & pastor nescit. ĩ. de reg. iuris. quamuis. Et eoipso quod prælatus tacet, consentit. xliij. distin. sit rector, & ex eo permittitur securitas delinquẽdi. lxxxiij. distinct. error. Et facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. xxiij. quæst. iiij. est iniusta. Ne ergo subditorũ sanguis, de prælatorum manibus requiratur: sequantur Paulum dicentem, mundæ sunt manus meæ à sanguine omnium uestrum. xliij. distinct. Ephesijs.

i Nulla consuetudo. Quia non præscribitur contra episcopum in talibus. infra, de præscriptio. cum ex officij & contra obedientiam [z] similiter non currit præscriptio. infra, de præscriptio. cum non liceat. tamen in præiudicium archidiaconi iurisdictionem exercere non debet. infra, de excess. prælat. capitu. secundo, nisi ille esset negligens: ut hic dicit de capitulo, tunc enim posset.

k Vel appellatio. Quia à correctione nõ appellatur. ĩ. de

[f] Offerre. imo sufficit realiter offerre ut noue docui in tract. vsurar. q. xxxix. q. xl.

† Sed excitat Ias. l. ius ciuile. iusti. & iure. Alber. Bru. cons. xv.

† Hæc clausula secũdum ius ĩtelligitur pro materia subiecta. Pan. hic. & ca. pastoralis de appel.

[z] Et ideo quia genꝰ istud mistum est: inquantũ religioni participãt dicuntur clerici: inquantum laici, dñr seculares. de hoc s̃. de summa trin. c. j. super versi. comunem secundum Hostien. Ioã. And.

poterit cautionem, ut sic post annũ recuperare possessionem per sed. aposto. mereatur.

Idem archiepõ Senoñ.

Papa per rescriptũ quo mandat ordinario, ut subditos suos corrigat, non facit ex hoc ipsum delegatum: † ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem: sicut si Papa nullum mandatum fecisset. hoc dicit.

CAP. XII.

Licet in corrigendis excessibus, iuxta canonicas sanctiones appellationis sit diffugium interclusum, a & ideo Parisiensis episcopus a nobis receperit in mãdatis, ut tã circa viros religiosos, quã etiã clericos seculares b suæ iurisdictioni subiectos, qui multa & grauia crimina committere proponunt, inquirat & corrigat ap. re. † quæ uiderit corrigenda, statuens ad reformationem eorũ, quòd regulare fuerit & honestum. Quia tamen intentionis nostræ nec fuit, nec esse debuit c iurisdictioni tuæ per mandatum huiusmodi derogare, præsentium authoritate duximus declarandum, quòd si in inquisitionibus ab eodem episcopo non tanquã delegato, d sed tanquã ordinario faciẽdis, aliquis casus emerserit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanam appellare, e prædicti occasione mandati, f authoritati tue, quominus ad te tanquam ad metropolitanum appellari g ualeat, nolumus aliquatenus derogare.

Idem in Concilio generali.

Prælati subditos corrigunt et reformãt, appellatione remota, vel consuetudine non obstante. Si tamen capitulum consueuit corrigere excessus canonicorũ, si intra terminum ab episcopo præfigedum non facit, ipse episcopus hoc faciet † hoc dicit usque ad §. cæterum.

CAP. XIII.

Irrefragabili constitutione sancimus, ut ecclesiarum prælati ad corrigendos subditorum excessus, maximè clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant, ne sanguis eorum, h de suis manibus requiratur. Vt autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere. Decreuimus ut executionum ipsorum nulla consuetudo i vel appellatio k valeat impedire, nisi formam in talibus excesserint obser-

† Adde no. ĩ. de iudi. c. cæterum. Pan. rep. cap. si quis cõtra clericum. col. xv. & quæ not. in consue. Paris. §. ij. gloss. iij. nu. 10. cũ seq. adde Phil. Dec. dẽ c. cæterũ. no. iiij.

[z] Obediẽtiã. s. actiue ꝙ non corrigat, uel nõ obediat: sed bene passiue ꝙ ab alio, quia tũc ẽ potestatis trãslatio. Pan. hic fa. quæ not. in cõsue. Paris. §. vij. nu. 10.

¶.de appel.reprehensibilis.in fi.& c.cum speciali.in fi.& c.ad nostram.nisi modum excedat, ut hic dicit. de hoc dictum est.supra ca.proximo.

Gloss.seq.soluit obiect. decre.de persona. Secundo querit an quilibet canonicus sit iudex. ar. negatiue, et soluit. Tertio obycit contra deuolutionē iudicandi p tres rōnes, quas repetit cōtra deuolutionē eligēdi. ponit opi. Io. et sol. Fi.reci per q.an episcopus post terminū requirat capitulū ī corrigēdo.

uandā. Excessus tamen canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueuerunt corrigi per capitulū [a], p ipsum in illis ecclesijs qui talem hactenus consuetudinē habuerūt, ad commonitionem uel iussionē episcopi corrigant, intra terminū cōpetentē ab eo prę figendū: alioquin ex tunc eps Deū habens præ oculis, ipsos (ut animarum cura requirit) per cē.ec.corrigere non postponat.

Si canonici sine manifesta & rationabili causa (maxime ī cōtēptum episcopi) cessant a diuinis, episcopus cessationem nō seruabit, et metropolitanus uice papæ cognoscet.h.d.

Ceterū si canonici absq; manifesta & rōnabili causa (maximè in contemptū episcopi) cessauerint [b] à diuinis eps si uoluerit nihilominus celebret in ecclesia cathedrali, & metropolitanus ad querelam ipsius tanquam super hoc delegatus [c] à nobis taliter eos per cen.ec.cognita ue

[a] Per capitulum. uel per decanum, uel per alium prælatū de capitulo, si cōsuetudo est ar. ¶.de ap. dilectus. de iure communi de causa criminali cognoscere debet eps, qui solus ordinarius est.xj.q.j. de persona. & hoc quod dicit hic, de cō suetudine est unde dicit, consueuerunt. Sed nunquid in illo casu, quilibet de capitulo erit iudex canonici illius cōtra quem inquiritur? Nō uidetur, cum quilibet eorum sit par ei, uel forte minor illo. Dicas quod non, sed quilibet est iudex [1], sicut est in pluribus delegatis.§.de offi.dele.uno delegatorum, sicut est in electionibus.§.de elec. quia propter. Sed quomodo deuoluitur potestas iudicandi, de capitulo ad episcopum, cū episcopus sit de ipso capitulo tanquam caput.¶.de ijs quæ fi.a.præla. sine consen.ca.nouit.& c.seq.& ¶.de uer.sig.cum clerici. Præterea cum episcopus sit de ca.tāquam caput ut dictū est, si omnes negligentes sunt, ergo ad ipsum episcopū non deuoluit potestas, imo ad metropolitanum. si non omnes sunt negligentes: ergo apud illos tantū remanebit illa potestas, sicut in paucis remanet ius eligendi, propter uitium aliorum.§.de elec. bonæ. & c. cōgregato. præterea si deuoluitur potestas ad episcopū: ergo uidet, q̄ ille solus possit cognoscere de causis criminalib. aliorū: quod est contra illud.xv.q.viij. eps nullius.& lxxxvj.di.si quid uero.& ¶.de accu.qualiter & qñ.eadē est qō, qualiter deuoluat electio a capitulo ad epm. Ioan.dicebat q̄ ubicunq; est eps de capitulo, & ipse cū alijs est negligens, deuoluitur ius eligendi uel corrigendi ad metropolitanū. qñq; non est de capitulo, & tunc deuoluit potestas de capitulo ad epm.¶.de conces.præben.postulastis. Ego dico, quod episcopus semper est in capitulo tanquā caput, & alij tanquam membra. Et dico quod de iure communi ius eligendi simul pertinet ad capitulum & episcopū. De hoc dixi §.de electio.cum ecclesia uulterana. nisi consuetudo sit in contrarium: uidelicet q̄ solus episcopus quandoque conferat beneficia, quandoq; capitulum in ecclesia sua & secundum hoc transfertur ius eligendi de uno ad alium. Si uerò ius commune in ecclesia seruatur: tunc transfertur ius illorum ad archiepiscopum. & sic intelliguntur omnia iura quæ faciūt mentionem de translatione. Nec uidetur rationē habere quod dicit Io q̄ episcopus sit quandoque de capitulo, quandoque non, quandoq; tamen episcopus interest electionibus non tanquam episcopus, sed tāquam canonicus: & est specialis cōsuetudo in quibusdā ecclesijs, in quibus episcopus retinet ius canoniæ: & præter reditus suos percipit aliquid de capitulo, & tunc est in electionibus tanquam canonicus, & sic intelligitur illa decre.postulastis.& tunc similiter trāsfertur potestas ad ipsum episcopū nisi malitiam adhibeat: ut dicit ibi. Hoc est uerum circa collationem beneficiorum, sed cū episcopus est negligēs in correctione subditorum, non deuoluitur ius corrigendi uel puniēdi ad capitulū, sed potius ad archiepiscopum.ix.q.iij.cū simus. quia iurisdictio talis principaliter spectat ad episcopum, licet de cōsilio eorum, & in eorū præsentia debeat hoc facere [2] xv.qō.vij. episcopus nullius. & lxxxvj.di.si quid uero. Sed cū ius corrigendi pertinet ad capitulū in ecclesia cathedrali de consuetudine: ut hic dicit: cum ipsi de capitulo sunt negligentes, ius trāsfert ad episcopum. ut hic habes expresse, & episcopus postea nihilominus de cōsilio eorundē debet corrigere: quia licet [3] perdiderint ius corrigendi, non perdiderūt ius cōe quo debent cū episcopo in talibus interesse si.§.de ele.ne pro defectu. quia licet perdant per negligētiam ius eligendi actiue, non tamen perdunt passiue.§.de electio.ne pro defectu, & si omnes in causa correctionis sunt, tunc nō procederet episcopus cum eis.

Prælati negligentia est periculosa.

[1] Dicit hic Inno. q̄ de nullo canonico dici potest quod sit iudex uel coniudex: cū penes capitulū, non penes singulos sit iurisdictio: sed de eis dici possunt ῦba psonātia factum sicut is canonic⁹ cō iudicat: sicut electio est penes capi. & nō singulos: & tñ singuli coeligūt. Io. And. Pan. Fely.

[2] Nisi cōtra hoc pscripserit. de cōsue. c.ij. li. vj. Ioā. And.

[3] Licet. Idē Pan. Fel. qa nō est pprię trāslatio potestatis sed recuperatio remoto obstaculo cōsuetudinis.

Ceterum, Iste, §. loquitur de cessatione à diuinis, pro qua uide cap.si canonici, & cap.quamuis, eodem tit.lib.vi. Abbas.

[b] Cessauerint a diuinis. Vr quod soli canonici possūt subijcere ecclesiam interdicto cum subest causa, cum etiam solus decanus hoc possit.¶.de ap.dilectis.& sic est contra ¶.de ijs quæ fi.a ma.par.ca.quæsiuit. ubi dicitur quod requiritur consensus episcopi & canonicorum. Itē vr, q̄ capitulū non possit suspendere ecclesiam, quia sic seipsos supponerēt interdicto: quod esse non pōt quod quis suspendat seipsum: quia in pprio facto iudices esse non pñt, nec possunt sibi dicere legē: nec sibi possunt imperare.xxj.dist.nec aūt.& ff.de arb l.pe. q̄ concedit Io. sed contra credo si capitulū de consuetudine hoc habet, bene pōt ecclesiā supponere interdicto nec dicunt se ipsos suspendere uel interdicere, sed ecclesiam interdicunt ut diuinū officiū nō fiat in ecclesia ppter delictū alicuius seu aliquorū, et in alia ecclesia ipsi celebrāt: qa seipsos nō interdicunt, nec eps eadē ratione posset interdicere ecclesiā suam cathedralē: quia interdiceret seipsum, sed potest sicut hoc sæpe contingit de facto, sæpe.n. propter factum ciuium interdicit ecclesiam, & episcopus cessat ibi a diuinis, sed in alijs ecclesijs non cessat.

Capitulū potest ecclesiā supponere in terdicto.

Glos.seq primo reci.per q qualis sit iurisdictio. Secūdo querit, obycit & sol. & ponit opi. Io.quā reprobat. Tertio obycit decre.si clericus. & sol. et circa hoc interserit incidentem quæstionem, quam soluit.

[c] Super hoc delegatus. Sic.¶.de hær.ad abolendā.in fi. Et dic delegatus datus [4] non.n.posset dici illa iurisdictio

[4] Datus imo est uere delegat⁹ datus a lege. Pan.

risdictio delegata, cum non expirat morte delegantis re integra, nec etiã expirat tẽpore: est ergo ordinaria uel quasi authoritate huius canonis, archiepiscopo concessa a se. ap. simi. s̃. de transla. inter corporalia uer. qui ut hoc possent ex canone &c. & est specialis casus in quo metropolitanus habet iurisdictionẽ in subditos suorũ suffraganeorum. Sed quare eps nõ corrigit excessus istorum in casu isto sicut in alijs: ut supra dicitur. Ratio reddi potest: quia cũ iste excessus sit in persona episcopi commissus [1] : siue in odium suum ei facta est iniuria: & nemo iniuriam propriã uindicare debet authoritate propria. xxiij. q. iiij. inter q̃relas. & v. q. đ occidendis. & iudex de facto suo esse non debet. iiij. q iiij. c. j. Ioan. assignauit aliam rationem, scilicet quod episcopus solus non possit punire aliquos, sed cum canonicis ecclesiæ. xv. q. vij. episcopus nullius. & lxxxvj. distin. si quid uero. & sic sequeretur quod ipsi canonici essent rei & iudices. hæc non uidetur ratio sufficiens: quia si canonici alias excederent omnes, episcopus bene põt per se corrigere & punire illos, & sibi imputent: quia per delictum suum priuati sunt illo iure tunc. si. j̃. de uer. sig. abbate in fin. si episcopus solus nõ posset corrigere illos cum omnes excedunt, iam uiderent habere priuilegiũ delinquendi, & sic remanerent in delicto suo: quod absurdum esset. Sed quare non tractat̃ causa ista coram arbitris: cũ canon dicat: quod si episcopus habeat causam cũ clerico suo, coram arbitris debet tractari. xj. q. j. si clericus aduersus. sed illud ca. loquitur de ciuilibus causis. [2] Sed in casu illius. ca. si clericus nollet eligere communiter arbitros, quis cõpellet ipsum. episcopus, nõ: quia non est iudex in causa sua, archiepiscopus, non: quia nõ habet iurisdictionẽ in eũ, nisi in certis casibus s̃. eo. pastoralis. & iste nõ est de illis: quid erit? Credo quod licet causa sit episcopi, ipse episcopus potest illum cõpellere ut arbitros eligat cum eo. j̃. de ap. secũdo requiris. §. j. & c. cũ speciali. & s̃. de off. dele. suspicionis. §. j. sed in casu istius ca. ideo non eliguntur arbitri, quia sic placuit papæ, ut dixit Io. imo ratio alia melior potest assignari. hic enim in iniuriam & contẽptum episcopi suspendetur ecclesia, & sic est causa criminalis, quia hic agit episcopus de iniuria sibi irrogata: & de causa criminali, arbitri cognoscere non possunt, nec de liberali uel matrimoniali. j̃. de in integ. resti. causa. §. ult. ff. de arbi. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

[1] Textus dixit maxime ĩ cõtẽptũ epi. vñ dicit Inn. ꝙ sic placuit papę: & suffi cit sic scriptũ eẽ potuit eẽ motiuũ, quia causa capitularis ardua. unde ĩsurget ꝑplexitas & ꝙ propter arduitatẽ requirẽdum esset consilium capi. ꝓpter suspicionem cõsilij nõ deberet. Itẽ secundũ Host. ut auferat̃ scãdalum. de ꝑscr. c. ij. Io. And.

[2] Causis. seu ciuiliter intẽtatis: secus de intentatis criminaliter ut hic, q̃ a tũc debet eps subditũ cõuenire coram papa, uel concilio prouinciali extra hũc casum specialem ubi archiepiscopus est delegatus. Pano.

ritate castiget, quòd pœnæ metu [a] talia de cæterò non præsumant.

Prælatus ĩ impositione pœnæ cauere debet a quæstu pecuniæ, et ab omni alio grauamine. h. d. usque ad finem.

Prouideant itaq; diligenter ecclesiarum prælati, ut hoc salutare statutũ ad quęstum [b] pecuniæ uel grauamen aliud non conuertant, sed istud studiosè ac fideliter exequant̃, si canonicam uelint effugere ultionem. quoniã super his sedes apo. authore domino attentissimè uigilabit.

Idem in eodem.

Cum in ciuitate uel diœcesi, sunt populi diuersarum linguarũ, episcopus debet prouidere eis per uiros idoneos, qui secũdum uarietatem linguarum officia eis celebrent, et sacramenta ministrent. Et si urgens est necessitas, constituet sibi uicarium põtificem illius linguæ. non tamẽ propter hoc eadem diœcesis debet habere duos episcopos.

CAP. XIIII.

Q Voniã in plerisque partib. intra eandẽ ciuitatem atq; diœcesim permixti sunt populi diuersarum linguarũ, habentes sub una fide, uarios ritus & mores, districtè præcipimus ut pontifices [c] huiusmodi ciuitatum siue diœcesum sibi prouideãt [d] uiros idoneos, qui secũdum diuersitates rituũ & linguarũ † diuina illis officia celebrent et ecclesiastica sacramẽta ministrẽt, instruendo eos uerbo pariter & exemplo. Prohibemus autẽ omnino, ne una eademq; ciuitas siue diœcesis diuersos põtifices habeat tanquam unum corpus diuersa capita quasi monstrũ [e]. Sed si propter prædictas cãs, urgens necessitas [f] postulauerit, põtifex loci catholicũ præsulẽ nationib. illis cõforme, prouida deliberatione cõstituat sibi uicarium [g] in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excõmunica-

[a] Pœnæ metu. Sic enim ferro abscindenda sunt uulnera, quæ fomentorum non sentiunt disciplinam, octuagesima secũda distinctione. plurimos. in fin. xvj. q. j. in canonibus. & supra de elec. cum in cunctis. §. ult. & ut alij etiam pœnam similẽ pertimescãt, & terreantur. ff. de pœ. capitalium. §. famosos. & secunda quæstione septima, quapropter. & infra, de statut. regu. ea quæ. §. primo, iuxta illud Horatij in epistolis: Oderunt peccare boni, uirtutis amore: Oderunt peccare mali, formidine pœnæ. Bernard.

[b] Ad quæstionem de hoc tractatur infra de pœ. capitulo licet. an ideo exigere licet pecuniã pro crimine simoniæ, infra de ui. & ho. cle. ut clericorum mores. circa finem.

[c] Q Voniã. Pontifices. Nisi ex dispensatione, septima q. j. non autem.

[d] Prouideant. Suis expensis infra, capitulo prox.

[e] Mõstrũ. ff. de sta. ho. nõ sunt liberi. si. C. đ postu. hęre. insti. q̃ certa. ĩ fi. & ff. de uer. sig. quęrit aliquis. quia unus tantũ debet esse imperator. & singuli episcopi per suas diœceses. vij. q. j. in apibus.

[f] Necessitas. dispensatiue dictum est hoc propter necessitatem. ut hæc litera probat. & vij. q. j. non autẽ. s̃. de renun. ad supplicationem. & iste põtifex subiectus est diœcesano, ratione officij [3] quod exercet in eius diœcesi, tanquam uicarius, ut sequens litera dicit. secus in illa decr. ad supplicationem.

Glos. seq. quærit. arg. & soluit.

[g] Vicarium. Et tamen habebit iste uicarius ordinariam [4] iurisdictionem, siue potestatem. supra de offi. archi. ad hoc & xxv. dist. perlectis. ubi archidiaconus est uicarius episcopi, & tamen iurisdictio sua ordinaria est perpetua, sic vr̃, ꝙ aliquis qui non est archiepiscopus, põt habere suffraganeũ. sic ẽt archieps q̃nque est subditus episcopo. s̃. de renũ. ad supplicationem. Sed a quo consecrabit̃ iste eps? Responde. a suo episcopo, non a metropolitano, cum ei non subsit s̃. eo. pastoralis. adiunctis sibi duob. uicinis episcopis, quia aliter consecrari non debet. lxvj. di. porro. & supra de tempo. or. si archiepiscopus. & c. nec epi. & illi teuentur

[3] Dicit Innocẽtius debeat subesse diœcesano, secus si alias uocat̃ ad supplẽdum defectũ suum vij. q. j. põtifices. Io. And.

[4] Dicit Hos. inter illos q̃ sũt suæ liguæ. Ioã. And.

nentur uenire ad uocationem illius: quia sibi inuicē mutuum consilium & auxilium exhibere tenētur. infra, de t[illegible] & pace. c. j. & xj. q. iij. curæ.

a Mucrone p[illegible]cussum. Et ita est canon latæ sentētiæ: sicut ille. xvij. q. iiij. si qs suadēte. sicut & ille. s. de electio. cū in cunctis. & c. q̃squis. vbi ipso iure sūt suspēsi.

b Brachio seculari. sic. s. eo. c. j. & xvij. dist. nec licuit. & xxiij. quæst. v. princeps. alias autē nisi clericus sit incorrigibilis, non est implorādum brachiū seculare: & etiā depositū nō potest laicus punire, nisi sit incorrigibilis. j. de iud. cū nō ab homine. & lxxxj. dist. dictum. nisi in crimine falsi. j. de cri. fal. ad falsariorū. & ita vbicūq; deficit ecclesiastica potestas recurrēdum est ad auxiliū seculare. xj q. j. petimus. & xxiij. q. v. de liguribus. & sic una potestas per aliam iuuatur. xcvj. dist. cum ad verum. & c. ventum est. j. q. j.

Inter cætera. In prima, exordiū. In secunda, constitutio: ibi, vnde. In tertia, pœna: ibi, si quis aūt. Abb. Sic.

c Per seipsos non sufficiunt. Et ideo cū alijs onera sua partiri debēt. j. de præsumpt. mādata. & s. de off. archipresby. ut singulæ.

d Prædicationis officium. Quod priuilegiatū est. j. de sta. re. q̧ Dei timorē. nec tamē pōt aliquis prædicare, nisi mittatur authoritate epōrū uel apost. sedis. j. de hæret. excōicamus. §. qa vero. Contrariū signauerunt quidam huic. s. de off dele. c. ult. sed nō est cōtra: quia ibi loquitur in delegato qui officiū prædicationis sibi iiunctū cōmittere nō potest. hic loquitur in ordinario cuius officium latius patet.

e Necessaria subministrent. Sicut le-

† Ad hoc pulchra & sancta constitutio Caroli magni quam nuper edidi sub stilo parlamēti. par. iij. titu. l. §. ij.

Matth. 4. Lucæ. 4. Deuter. 8

Prædicandi officiū, est priuilegiatum.

tionis se nouerit mucrone percussum, a & si nec sic resipuerit ab omni ministerio ecclesiastico deponendum, adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari, b ad tantam insolentiam repellendam.

Idem in eodem.

Episcopi qui per se non possunt tenētur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, uisitationes, & confessionum auditiones: et ut possint episcopi recipere tales, præcipit in ecclesijs cathedralibus & collegiatis tales institui.

CAP. XV.

INter cætera, quæ ad salutem spectant populi christiani, pabulum † uerbi Dei permaximè sibi noscitur esse necessariū: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur, eo q̧ non in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo, q̧ procedit de ore Dei. Vnde cū sæpe cōtingat, q̧ episcopi ꝓpter suas occupationes multiplices, uel inualitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectū sciētiæ, q̧ in eis reprobandum est omnino, nec decætero tolerandū) per seipsos c nō sufficiunt ministrare verbum Dei populo, maximè per amplas dioeceses & effusas generali cōstitutione sancim⁹, ut episcopi uiros idoneos ad sanctæ prædicationis d officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas uice ipsorum (cùm per se ijdem nequiuerint) solicitè visitātes, eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi cùm indiguerint, congruè necessaria e subministrent, ne pro necessariorum defectu, compellantur desistere ab incepto. Vnde præcipimus, tam in cathedralibus, quàm in alijs conuentualibus ecclesijs, viros idoneos ordinari, & quos episcopi possint coadiutores & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verumetiam in audiendis confessionibus & pœnitentijs iniungendis, ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit districtè subiaceat vltioni.

Honorius tertius episcopo Assisinatiū.

Episcopus in ecclesijs diœcesis suæ debet esse contentus iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia declarat.

CAP. XVI.

COnquerente œconomo monasterij sancti Benedicti montis Subasij nobis innotuit, qđ tu iuribus epalibus non contentus, quæ in ecclesijs seu capellis eiusdem monasterij debes habere, à quibusdā earum procurationem exigis, quas ad dandā procurationem minimè sufficere proponebat, petens, ut specificares f quæ tibi ratione iuris episcopalis competerent in eisdem:

gatus principis, cū mittitur in prouinciā, de rebus fisci uel imperatoris viuere debet. in auth. ut nulli iud. §. nulli. col. ix. & in auth. de mād. prin. §. illud tamen. coll. iij. licet secus faciāt legati domini papæ. de præscript. accedentes. & j. de cēsib. cum instātia. & c. procurationes.

COnquerēte. In prima parte petitio & cōtestatio. In secūda snia. ibi, nos aūt. Abb.

Gl. seq. recit. ꝑ quæst. ad quid ualet specificatio. Secundo obijcit, qđ sine specificatione procedat petitio, & soluit.

f Specificares. per talem specificationē præcluditur uia in posterū litigādi, & lites diminuuntur: q̧ debet facere iudex. C. de iudi. l. properandum. ff. si cer. pe. quidā. j. de dol. & cōtu. finem. & c. venerabilis. ut sciat quid debeat præstare reus & actor, ac recipere si obtineat, ne post sentētiā alia cōtentio oriatur. ar. j. de ṽb. sig. cū olim. & melius. c. cū inter vos. Et iudex debet materiā discordiæ amputare. in auth. de mād. prin. §. demū. & §. si tibi quoq; coll. iij. imo & iudex primo loco, si potest partes ad concordiā reuocabit. xc. di. studendum. & q. v. ij. si primates. & xxiij. q. vlti. c. si quis mēbrorū. & j. de trāsact. c. ult. & ff. de noui ope. nū. l. j. §. cū potest. Sed uidetur q̧ sufficeret dixisse, peto iura epalia in capellis: quia uniuersalis petitio est illa, g & in talibus nō reqrit specificatio, sicut peto rationē administratiōis. j. de rest. spo. cum ad sedem. & j. de do. inter dilectos. & j. de religi do. constitutus. Satis posset admitti talis libellus, cum ꝓponat pro uniuersitate,

Discordiæ materia ē amputanda.

Libellus vniuersaliter an possit admitti?

g Illa. imo generalis. Inno. [Pa.

quorum quibusdam speci ficatis, lis fuit legitimè contestata. Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab vtraque parte fuere proposita intellectis: decreuimus: ut in ecclesijs seu capellis tuæ diœcesis ad monasteriū ipsum spectātibus habeas canonicā a obedientiā subiectionē & reuerentiā, institutionē & destitutionem, correctionem & reformationē, ac censurā eccl. iurisdictionem b quoq; causarū omnium ad forum ecclesiasticum de iure spectantiū † pœnitētias, c & sacramētorū omnium, quæ ab episcopo sunt recipiēda collationem, synodū & synodatici seu cathedratici nomine: duos solidos, d quartā decimationum e & mortuariorū, f visitationem quoque annuā: g ita quòd cū ad eas visitandas h accesseris, non amplius procurationis † nomine requiras ab eis, nisi quantū (pensatis facultatibus i earundem) moderatè poterunt exhibere, ne plus cæteris k capellis eiusdem diœcesis in procurationibus onerentur: & infrà. Tu aūt his iurib⁹ in præfatis ecclesijs contentus existēs, nō amplius ab eis exigas, præter moderatū auxilium, ꝙ iuxta formā Laterañ. cōcilij, l si manifesta & rationabilis † causa extiterit: cum charitate postulandum, sicut ab alijs ecclesijs eiusdem diœcesis pro necessitate tēporis sustinemus.

Idem abbati & conuentui sancti Remigij.

Episcopus uisitans monasterium, non introducat seculares, sed duos aut tres canonicos suos, cum aliquibus religiosis.

CAP. XVII.

VT iuxta: & infrà. Attendentes igitur quod indecens est, ut Remeñ. Archiepiscopo in monasterio vestro visitationis officium exercentē, seculares m intersint, per quos possit in claustro dissolutionis materia prouenire. Firmiter inhibemus ut nullos de cætero singulares in capitulum (nisi duos uel tres de canonicis ecclesiæ n

uersitate, nec cōpellitur quis specificare, nisi quis uelit ad cautelam, cū certum sit, quæ sint iura episcopalia, sed ualet ēt actori ut sentētia magis sit certa. imo per hanc decre. credo, quod specificanda sunt iura episcopalia, & si non specificētur in libello, intelligitur de his quæ hic enumerātur † per dominum papā, & de his nō poterit quæstio referri, cū sint expressa in iure. In alijs autem singularibus iudicijs specificatio fieri debet. ĩ. de lib. obla. c. pe. & ult. vbi de hoc.

a Canonicam. Hic bene specificantur iura episcopalia, & est utile, quod in sententia apponatur, ne aliqua postea dubitatio oriatur. arg. ĩ. de uerb. sign. cum inter.

b Iurisdictionem. Nam iudex ordinarius est episcopus in sua diœcesi, tam monachorū, quam aliorum. xj. quæst. j. de persona.

c Pœnitētias. Publicas & aliorū maiorum criminum. ĩ. de excess. prælat. accedentibus.

d Duos solidos. Duos solidos petere pōt episcopus a qualibet ecclesia suæ diœcesis nomine cathedratici, pterquā a monasterijs. x. q. iij. iter cætera. Et appellatur cathedraticū: quia pro honore cathedræ datur. x. q. iij. placuit. quandoq; appellatur synodaticū: quia in synodo datur. ĩ. de cēsi. olim. & isti duo solidi dabuntur secūdū æstimationem illius monetæ, quæ antiquitus & ab initio solui consueuit, nisi circa solutionē minoris monetæ, quæ modo est in usu, sit præscriptum: ut in prædicta decret. olim siue sit maior moneta in usu, siue minor. infra, de cens. cum canonicis. & c. prædicto. olim.

e Decimationum. Sed videtur quod perceptio decimarū de iure cōmuni pertineat ad parochiales ecclesias tantum. ‡ infra, de deci. cum in tua. & c. præced. Sed cōtra uidetur. infra, de deci. dudum. ubi eps decimas petebat iure communi debitas sibi solui & obtinuit. & de hac quarta habes. x. q. iij. unio. & xij. q. ij. Vulteranæ. & c. nobis. & c. concesso. Quid iuris sit de hoc, dicetur. infra, de deci. cum contingat. hanc quartam de consuetudine § episcopus percipiebat.

f Mortuariorū. quandoq; tamē est tertia, quandoq; quarta, quādoq; medietas. ĩ. de sepul. certificari. & c. j. & ij. & dicitur mortuariū, ꝙ quis relinquit ꝓ anima sua in morte. de istis habes. ĩ. de test. officij. & c. requisitis. & hāc quartā pcipiebat eps ex consuetudine, & ideo super his duabus quartis necessaria fuit probatio, licet nō sup iuribus episcopalibus, quæ ipso iure debebātur, sed ista quarta mortuariorum potius ptinet ad ius episcopale: vt in præd. l. officij & c. requisisti.

Glossa sequens reci. per obiectionē & solutionem.

g Annuam. sic semel tantū in anno potest eps visitare ecclesias. x. q. j. decernimus. & c. epm & c. placuit. alibi dicitur, quod bis in anno. ĩ. de cens. cū venerabilis. & ĩ. de hære. excōmunicamus. §. adijcimus. alibi etiā dicitur, quod visitabit quoties necessitas fuerit. x. q. j. regenda: xviij. q. ij. nō semel

h Visitandas. ad hoc est ordinarium ut semel tantum in anno uisitet: si tñ fuerit necessitas, pōt pluries uisitarē. s. de off. archi. mādamus. q̃a necessitas legē nō habet. đ cōse. dist. j. sicut. & sibi imputēt clerici qui tales se reddunt, ut toties debeant uisitari.

i Facultatibus. Iuxta facultates faciēdi sūt sumptus. ĩ. de cēs. c. cum nuper. & c. sponte. ne longi temporis victum, breuis hora cōsumat. ĩ. de censi. cum apostolus. & ne ad exterminationē * extremæ virtutis ecclesiæ pducanē. x. q. iij. inter cæte. & c. illud.

k Cæteris. Quia cū ipsi episcopo eodem cōmuni iure cum alijs capellis subsint, eodē debēt iure cēseri. xij. q. ij. cognouimus. & infra, de deci. cū in tua. & dignū est, ut qui similem cum alijs suscipiunt uitā, similem sentiant in legibus disciplinam. infra, de sta. reg. recolentes. quia nec debet alijs fieri remissio, alijs autem tribulatio. xxv. q. j. c. ideo. §. is ita. circa fin.

l Lateraneñ. concilij. infra, de censi. cum Apostolus.

m VT iuxta. Seculares. Quia etiā cohabitare & cōiungi non possunt. quibus studia sunt diuersa. xvj. q. vij. in noua. & oppido laici infesti sunt clericis. ij. q. vij. laicos. & sine strepitu iudiciorū talia fieri debēt. ĩ. de acc. olim. ‡ ad clericos seculares tm̃ refert. & dicit seculares: quia de laicis nō est dubiū: quia in talibus interesse nō debēt, uel de facto ducebat laicos.

n Ecclesiæ. Cū quibus facere debet. lxxxvj. dist. si q̃d vero. xv. q. vij. eps nullus. ĩ. de acc. qualiter & quādo.

Habit.

‡ Aliter no. gl. ponendo dictū Inno. ĩ. đ relig. do. cōstitutus. in fine. pe. gl. & salua vtrāque. glo. ut ibi dicam. & ad materiam uide quod dicā de restitu. spol. cum ad sedem. super ver. pertinentijs. Ioan. And.

† Alias, pertinentium.

† Alias, visitationis.

‡ Tantū. Idē Pan.

Imo de iure: non em̄ dicit hic, ꝙ perceptio decimarum, spectet ad episcopū: sed ꝙ de decimis pceptis ab ecclesia, recipit quartam partem: ꝙ de iure ē. ĩ. de pscr. đ quarta. secundum Abb. Ioā. And.

Mortuarium quid sit.

† Alias, probabilis.

* Alias, extenuationem, alias exinanitionē

‡ Et quia visitator inquirit đ his quæ secreto nuntiantur: & sic sūt corrigēda secreto ij. q. ij. si peccauerit. Ioā. And.

suæ in deceti habitu [a] & alijs quos expedire uiderit religiosos adiūctis [b]) secum uisitationis tempore introducat [†].

Idem episcopo Briocē. & archidia. Rotomag.

Lex diœcesana et lex iurisdictionis, sunt diuersæ, unde res iudicata in una, non obstat agenti in alia.

CAP. XVIII.

Dilectus filius abbas monasterij Rotomagen. nobis exposuit quòd tertia pars emendarum, quas homines quinq; parochiarū pro suis excessibus soluere compellūtur, ad suū spectat monasteriū ab antiquo: & infrà: Cùmque. I. pa. præ.n. [†] uobis dederit in mandatis, ut auditis hincinde propositis, causam remitteretis ad eū sufficienter instructam, dictus episcopus, ꝓcessum uestrū diutius impediuit occasione cuiusdam sentētiæ, quæ super quibusdam ecclesijs quo ad legē diœcesanam promulgata extitit pro eodē. Vnde præfatus abbas nobis humiliter supplicauit, ut cùm citatio, causarū [c] examinatio & decisio ac emēdæ ad legē iurisdictionis pertinere noscantur, non sineremus sn̄iæ memoratæ prætextu negotij processum ulterius īpediri Cùm igitur prædicta de lege iurisdictionis [d] existant: Mandamus quatenus hm̄oi sententia nō obstante, procedatis in negotio iuxta traditam uobis formam.

Gregorius ix. episcopo Suañ.

Per rescriptum quo Papa mādat ordinario ut corrigat clericos suæ diœcesis, non datur ei iurisdictio super exemptos [†].

CAP. XIX.

Graue gerimus, quod cùm in sanctæ Mariæ de Orbicello, et quasdam alias ecclesias in tua diœce. [†] existētes ad monasterium sancti Anastasij de urbe spectantes, nullā iurisdictionem habeas ordinariam, aut etiā delegatam, occasione literarū [e]

[a] Habitu. ĩ. de vi. & ho. cle. clerici. xxj. q. iiij. per totū

[b] Adiunctis. Qui sunt in huiusmodi officijs exercitatì. infra de sta. re. quod in singulis.

Dilectus. In prima ponit partis conquestio. In secunda papæ prouisio: ibi, cum igitur. Abb. Sic.

[c] Causarum. Dicebat abbas, ꝙ orta ecclesiastica q̄stione inter homines ipsarum parochiarū, citatio pertinebat ad ipsum. sed examinatio & decisio quæstionis ad episcopum. Veneten. & ad ipsum communiter pertinebant. sed episcopus super his inquietabat abbatē, & super emendis: unde de communi consensu partium, literæ fuerunt impetratæ ad istos iudices.

Glos. seq. distinguit legē diœcesanā et iurisdictionis, et quid spectet ad utranq; distinguit ēt inter monasteria et seculares ecclesias monasteriorum capellas.

[d] De lege iurisdictionis. Nota hic differentiam inter legē iurisdictionis, & legem diœcesanam: in quibus legibus consistit totum ius & potestas episcoporū. Ad legem enim iurisdictionis ꝑtinēt ista, de quibus hic contendebatur, datio curæ animarum, delictorū coerctio [1] : ordinatio ecclesiarum, siue consecratio altarium & uirginum, confectio chrismatis, & gn̄aliter omnium sacramentorum & ordinum collatio [2] quæ consistunt in dando: & alia plura & similia quæ enumerantur s̄. e. c. iij. & c. conquerente. & incipiunt ibi, habeas canonicam obedientiam &c. usque ad uerbū synodū. in quo uerbo īcipit enumerare quędam, quæ pertinent ad legem diœcesanam. Ad legem uero diœcesanam spectat, uocatio ad synodū & ad sepulturas mortuorum, cathedraticum: tertia uel quarta mortuariorum: quarta decimarū [3] . De istis duab. quartis, dic ut no. s̄. eo. tit. conquerente. in no. quādoque hospitium. & cōsimilia quæ cōsistunt in recipiendo. qn̄q; tamen lex diœcesana comprehendit legem iurisdictionis. ĩ. de præscr. auditis. & s̄. e. cōquerente. Dicas [4] ergo, quod omnia monasteria ipso iure in fauorem religionis exempta sunt a lege diœcesana. x. q. j. c. j. & q. iij. inter cætera. & xvj. q. j. c. cum pro utilitate. & xviij. q. ij. quā sit. & c. ul. & xvj. q. j placuit. ab huiusmodi superius enumeratis. & cap. prox. ad legem diœcesanam spectantibus, libera sunt omnia monasteria, nec ad talia facienda cogi possunt xviij. q. ij. quā sit. a lege uero iurisdictionis nō sunt exempta: nisi speciali priuilegio sint munita: sed oīa monasteria sua in diœcesi constituta, subsunt episcopo quo ad legem iurisdictionis. xviij. q. ij. hæc tantum monasteria. & c. cognouimus. xvj. q. j īterdicimus. seculares uero ecclesiæ subsunt episcopo quantum ad utranq; legem. x. q. j. de his. & ca. antiquis pręstāt tamē monasteria episcopo seruitiū ex prima constitutione. xviij. q. ij. Eleuterius & etiam ratione uisitationis. ĩ. d̄ pręscri. cū ex officij. Vel ꝙ debetur ex cōsuetudine. xvij. q. ij. seruitiū. & j. q. iij. quæsitū. in fi. capellæ uero monasteriorū seu regularum subsunt epō: quantum ad utranq; legem. s̄. e. conquerēte. xvj. qō. ij. sane. & ĩ. de priuile. cū & plantare. §. in ecclesijs. nisi pleno iure subsint monasterijs. ĩ. de priuile. quoniā per confessionem. Capellæ uero monasteriorum exemptorum subsunt episcopo, sicut & aliorum capellæ: nisi exempta sint monasteria cum capellis suis. ĩ. de priuil. ex ore. in fin. unde ratione capellarū, ad synodum uenire tenentur. ut ibi. nā & abbas ad synodū uenire tenetur. ĩ. de maio. & obe. ꝙ super. & xviij. q. ij. abbas. & hoc intelligas de his qui populū habent. & sic nō cōtradicit illa palea. xviij. di. episcopus. & xviij. q. ij. §. ult. Quare nō contra dicunt: quia illa intelliguntur de his qui populum nō habent. Sic ergo ex hac litera patet quod sententia lata super his quæ spectant ad legem diœcesanam: sentētia non tangit ea quæ pertinent ad legem iurisdictionis. & sic sententia lata pro uno non obstat in alio, cum sint penitus diuersa.

[e] Graue gerimus Literarū. Arg. hic habes, ꝙ per gn̄ale mandatū posterius cōcessum priori speciali. s. priuilegio exemptionis nō derogat: quia de illo in generali mētio non habetur. Itē arg. ꝙ commune ius non tollit priuilegium. Itē ecclesiæ sunt exemptæ a iurisdi. episcopi, & literæ super correctione clericorū scd̄m ius cōe obtentæ non derogant priuilegio exēptionis. si. s̄. de rescri. cum ordinē. arg. ꝙ Papa per literas suas iuri aliorum ꝑiudicare non intendit. s̄. de of. dele. super eo. & s̄. de author. & usu pal. ex tuarum. si. habes supra c. licet. per has literas debebat ꝓcedere, tanquam ordinarius, non tāquam delegatus.

Transmisimus.

[†] Adde ꝙ tales introducēs: debet illorū uti consil. l. qd tn̄ & ibi Bar. §. si arbiter. ff. d̄ arbitr.

[†] Scilicet Innoc. iij. Lex iurisdictionis, quid comprehēdit.

[*] Itē causas audire & oīa quæ circa iudicium agūtur, expedire, uisitare corrigere suspēdere, īterdicere, statuta facere, īquirere tā de uita clericorū, quā de officijs & statu ecclesiarū, secundū. Io. And.

[1] Inn. hic dicit hoc uideri mirabile dictū, ꝙ collatio sacramētorum sit de lege iurisdictionis. ꝓbat tamē id. c. interdicimus. & xvj. q. j. ꝙid arctat monachos. Ioā. And.

[3] Decimarum. ī his duob. ultimis gl. falsa ē, quia sunt de lege iurisdictionis & tenentur monasteria per ca. reqsisti. ĩ. de test. ca. ex parte. ĩ. de dec. Pan.

[4] Dicas. dic quod a quibus monasteria sūt de iure communi exēpta, sunt de le. diœcesana reliqua omnia sunt d̄ lege iurisdictionis. & ꝓprie una ē hic diœcesana sub qua cōprehendit lex iurisdictionis. Pan. Vide Ant. But. cons. xix.

[†] Hic tanquā ordinario rescriptū erat sec⁹ si tanq̄ delegato. Pan. Fel.

[†] Aliud esset ī diœcesi uel d̄ diœcesi. Fely. hic Phil. Frā. ca. unico. de statu regu. ī vj. Bonifa. de uita cleri. ij. colla. v. de priuil. dic ut gl. pra. tit. de annatis. uer. ī diœcesi.

a Transmisimus. Si habuisti mandatum. s. eo. licet.

b Corrigere sit paratus. Maxime, quoniam si ille nõ corrigeret illos, propter negligentiam abbatis uel prælati, non transfertur potestas corrigendi ad episcopum 1, cũ non sit ordinarius illorum, nec in eos aliquã habet iurisdictionẽ. arg. supra de sup. negli. prela. sicut. sed habet locum istud, cum abbas subest episcopo: quia tunc si abbas negligẽs esset: tunc demũ episcopus põt illos corrigere. s. e. ti. quãto. & ca. irrefragabili. & ix. qõ. iij. cum simus. & j. de cõces. præben. nulla. & j. de appel. ca. j.

1 Episcopum. Imo indistĩcte ut s. eo. c. irrefragabili nisi essent exempti. Pan.

nostrarũ, quas super correctione clericorũ tibi trãsmisimus a : in eas interdicti, ac in clericos earundẽ suspensionis sentẽtias promulgasti: quãquam abbas eiusdẽ monasterij, eos corrigere b sit paratus: & infrà. Mandamus quatenus si est ita c, prudenter corrigens, per teipsum d quæ minus prouide attentasti prædictas sententias sine difficultate relaxes e.

Idem.

Ordinarius cui competit absoluere ab excommunicatione, põt alijs absolutionẽ demãdare.

CAP. XX.

His quibus ex officio, in certis casib. f cõpetit illos absoluere, qui pro uiolenta manuum iniectione, incidunt in canonem sententiæ promulgatæ, licet alijs huiusmodi absolutionẽ committere, cùm uiderint expedire.

c Si est ita. Per hanc clausulam, si est ita: huic cognitio non demandatur: quia de facto suo certus esse debebat. s. de rescri. ab excõmunicato.

Glo. seq. alle. iij. concord. & unum contrarium.

d Per te ipsũ. Sic ergo debet aliquis emẽdare quod perperã gessit, & palliare quod fecit s. de author. & usupal. nisi specialis. & j. de accusa. qualiter & quando. & xxv. q. ij. quod qs commisit. & idem dicit ĩperator, non enim erubescimus corrigere, q̃ prius diximus: nec ab alijs corrigi expectare uolumus: ut in auth. de nup. in fin. 2 j. col. col. iiij. Arg. contra. j. de cler. coniu. ca. diuersis fallacijs.

2 Dic ut ibi & s. de elec. nosti. & lv. dist. pœnitẽtes. Ioã. And.

Gloss. seq. obijcit, & dupliciter soluit, & primam approbat.

e Relaxes. Et sic uidetur, quod sententiæ latæ tenuerunt, sed contradicit litera superior ubi dicit, nullam habes iurisdictionẽ ordinariam uel delegatam. & sic uidetur, quod sententia nulla fuerit, & sic debuit dicere denunties non tenere: ut s. de offi. deleg. cum contingat. unde dicas, quod ista sentẽtia absolutionis potius ad factum refertur. si. j. de testi. dilecto. quia forte illi abstinuerunt timore talis sententiæ, sed ꝓpter obseruationem talis sententiæ nullũ ius acquirit episcopo. j. de resti. spol. olim inter. Et expone relaxes, i. relaxatas esse ostendas. sic j. ut lit. non conte. accedẽs j. si ecclesiæ illæ ei non subsunt sententia non tenet. j. de reli. do. cũ dilectus. Vel posset dici, quod si ecclesiæ illæ non sunt exemptæ: tamen episcopus non habet primo loco correctionem: sed abbas cui subsunt nullo medio, ad quẽ pertinet correctio principaliter illorũ clericorum: nec episcopus potest ei auferre iurisdictionem illam: nisi cum abbas fuerit negligens. arg. s. eo. irrefragabili & c. quãto. prout nota. s. eod. pastoralis. & secundum hoc ponitur proprie hoc uerbum relaxes: quia non debuit episcopus illos corrigere, quandiu abbas illos corrigere sit paratus: & ideo dicit minus prouide attentasti: sed potius de facto relaxantur, ut dictum est.

H Is qbus ex officio. s. ordinariæ 5 potestatis.

Glos. seq. ponit v. exempla, et ad secundum opponit & soluit.

f Casibus. Primo ex officio legationis. s. de offi. lega. quod trãslationẽ. & ca. excommunicatis. & c. nemini. Item si cui cõmittatur hoc ex priuilegio: ut archidiacono Bonon. qui ex priuilegio absoluit excõmunicatos in studio Boñ. commorantes, uel delinquẽtes ibidẽ. Sed contra hoc est manifestum argu. quod committere non posit. s. de officio deleg. ca. ult. §. ult. cum ei non cõpetat hoc ex officio, sed ex priuilegio, & sic certum ministeriũ sibi committitur ĩ hac parte: 3 & huic forte standum est quod potest: quia non dicitur illud certum ministerium, cum illud sibi competat ratione dignitatis cui concessum fuit priuilegiũ perpetuum. Item episcopi in certis casibus possunt tales absoluere. j. de senten. excom. mulieres. & c. de monialib. & c. quod de his. & ca. ult. Itẽ abbas absoluit tales. j. de sent. excom. cum illorum. Item in articulo mortis possunt episcopi & sacerdotes tales absoluere. xvij. qõ. iiij. si quis suadente. & j. de sepul. c. ult. Et in omnib. istis casibus personæ superius nominatæ cũ uiderint expedire possunt super his iure ordinario committere uices suas authoritate huius canonis. Idem intelligo in omnibus alijs excommunicationibus, quod illi qui ordinario iure uel delegato à principe possunt absoluere, possunt committere uices suas cum uiderint expedire, dummodo delegatus habeat iurisdictionem, & sic nõ contradicit. s. de offi. deleg. c. ult. in fin. 4 Ber.

3 Et hoc tenet hic Hos. q̃ inducit hãc literã ex officio quasi sec⁹ si ex ministerio Ad contrariũ dic, quòd illud com ministeriũ absoluendi cõpetit ꝑ de legationẽ, secus si per officium: ut hic.

4 Adde quid ĩportet hic clausula per Bar. in l. Titiæ amicę. quæ ẽ singularis. ff. d au ro & argẽ to legato. Quia cui nudũ ministeriũ sine iurisdictiõe committitur nõ pt subdelegare. Pã. hic uide Ant. Corset. in repet. ṽb. delegati. Patronus laic⁹ & patronus clericus, differunt in multis.

TITVLVS XXXII.

DE OFFICIO iudicis.

Honorius iij. archiepiscopo sancti Leonardi & abbati Salernitano.

Ad officium iudicis etiam de legati, spectat ꝓuidere aduocatum parti quæ non potest habere, et poterit dare domesticum.

CAP. I.

Ex literis uestris accepimus, ꝙ cùm causam quæ inter abbatẽ & cõuentũ Fossæ nouæ ex parte una, & abbatẽ & cõuentũ monasterij g Caueñ. ex altera sup quibusdã possessionib. monasterij S. Petri de Almaphia uertebat: & j. Quia pars ꝑdicti monasterij ꝓposuit, ꝙ habere nõ poterat aduocatũ, uestrum sup hoc implorando h officiũ † tu frater archiepiscope eidẽ de

DE OFFICIO IVDICIS.

Supra uisum est de officio singularũ dignitatum & singulorum iudicum, nunc congruo ordine subijcit indeterminate de quodam officio, quod est ordinario & delegato commune. Abb. De hac materia habetur iij. q. vij. c. infames. §. si uero in uno.

g Ex literis. Monasterij. s. nouæ fossæ.

h Implorando. Et sic patet, ꝙ ad officiũ iudicis pertinet ꝓuidere partib. de aduocatis, si alias habere nõ posint. ff. de of. proc. l. necquicquã. §. aduocatos. & ff. de

ff.de post.l.j.§.ait prætor.debet etiã attendere iudex ut æqua distributio aduocatorum fiat [1] .C.de postu. prouidendum. & iij.q.vij.infames.uer. si uero in uno. hoc olim obtinuit quando salaria de publico dabantur, hodie uero quilibet debet sibi prouidere secundũ quòd melius potest. C. de iud.properandum. §. illo proculdubio. pauperibus tamen & huiusmodi personis debilibus, qui sibi prouidere non possunt debet prætor de aduocatis cõsulere & prouidere.ff. de postu. l.j. §.ait prætor.

[1] Et quod quis sit ordo postulãtiũ ne si honori postulãtiũlo c⁹ deẽ, mediocres ꝗ fideria sua non proferãt. ff. de off.pcon. nec quicquã.§. obseruare. Ioã. And.

magistro R.clerico tuo ad exhibendum in causa ipsa patrocinium prouidisti. Verùm frater S. Caueñ. monachus proposuit in p̃iudicium eiusdem monasterij factum esse, eo quòd dictus R.clericus domesticus tuus erat: & infrà. Mandamus quatenus hoc non obstãte [a], in negotio ipso (rõne præuia) procedatis.

a Obstante. Ex hoc patet, ꝙ hæc exceptio non est admittẽda : habeo te suspectum, quia aduocatus alterius partis est clericus tuus, uel commensalis, uel familiaris. arg. contra. ĩ.de ap.ex insinuatione. Sed [2] non est contra: qa ibi non dicitur, ꝙ propter hoc iudex recusari potest ut suspectus, ꝙ aduocatus sit commensalis iudicis, sed dicitur, quòd iudex uidebatur fouere latenter partem sui clerici commensalis qui erat aduocatus, unde ex eo sumitur.arg.contrarium.

[2] Sed.Idẽ Panor.

Iudicis officium. Breue est, & per alia uerba potest sic summari: in officio iudicis, ꝙ principaliter loco actionis proponitur, fit litis contestatio, secus si non principaliter.h.d.Primo ponit unum dictum cũ exemplo.Secundo aliud ibi, alias.Abb. Sicu.

b Iudicis officiũ.Officium latissime patet [3].ff.de iu. om.iud.l.j.Quædam ergo sunt in quibus officium iudicis implorat.potest .n. iudex supplere de iure q̃ aduocatis desunt : ut C.ut quæ desunt aduoca.iud.sup.l. una.de hoc dixi.s̃.de postu.bonæ.Itẽ interrogare debet, quoties æquitas mouet iudicẽ.ff.de iterro.ac.ubicunq;.& xxx.q.v.iudicantem. ẽt postquã est in cã conclusum.ĩ.de fi.instr.cum Io.Itẽ locum habet officium iudicis in oĩbus, quæ contingũt post li.conte. circa rẽ petitã : ut in fructib.perceptis post li.contest.siue dãnum det in causa.ea.n.quæ post lit.cont.accedunt, ualde pertinent ad officiũ iudicis.ff.de rei uen.non solũ. & l.item.§.j.C.de rei uendi.certum. & ff.de edil.edi. ædiles.§.item sciendum.omnia talia quæ contingunt post li.cont.petuntur officio iudicis, & non iure actionis. illa quæ contingunt ante lit. contest. specialiter debent peti in libello.& nisi fuerint expetita, iudex de illis non pronuntiabit: ut in prædi.§.item sciendũ. Item de dolo, culpa, & negligentia, post litẽ contest. admissam. ff.de rei uen.qui petitorio.§.j.& in multis alijs locum habet iudicis officiũ, sed hoc officium cõpetit maiori & minori.& multa possent poni exempla in his & alijs incidentibus ante lit. conte.& post, in quibus proceditur sine lit.conte.& supra c.prox.

[3] Vnde dicebat Vin. tantũ ualere iudicis officiũ ĩ bonæ fidei cõtractib. quantum stipulationẽ in contractibus stricti iuris.ff.de post.l. 1 u ci⁹.et ubi deficit lex cõtractus: iudex facit qđ ex bono & æquo sibi ui detur ĩst. de loca.§. pen.Ioan. And.

c Vbicunque.i.ubi deficit actio.

d Pro actionis.i.loco iuris communis.

Gloss.seq.primo literam exponit, & rationem reddit. Secundo signat contrarium, ponit opi.& soluit. solutioni obijcit, obiectioni & contrario respondet: demum arg. signat cõtrarium, remittit, et sol. Fin. reci. per tres.q. an etiam delegato competat, et an detur maiori, & an sit personalis uel realis actio.

e Proponitur. Hoc ideo dicit : quia iudicis officium nemini datur, nisi tunc demum cum alia actio non superest.nam si communi auxilio quis munitus est, non debet ei tribui extraordinarium.ff.de mino.in causæ. in prin. [4] & loco actionis habere, & quia quasi ordinarium est iudicium, cum principaliter postulatur sicut in alijs iudicijs debet lis contestari.ff.de mino.Papinianus.§.ult.& istud officiũ iudicis non perpetuatur per lit.contest. ut ibi dicitur, imo intra certum tempus debet terminari, puta si ecclesia esset læsa in aliquo contractu celebrato solenniter, tunc debet petere directe restitutionẽ cõtra illũ cõtractum. Idem est de minore si directe petit restitui. Sed cõtra uidetur, ꝙ possit expediri causa restitutionis lit. non cont. Dicit enim lex, ꝙ causa cognita & præsentib.aduersarijs, uel si per contumaciã desunt, causæ in integ. restit.perpẽdẽdæ sunt.ff.de mino.in causæ.§. causa cognita. Et sic uidetur, quòd si altera pars sit contumax, quòd possit causa expediri. Quid ergo fiet si est contumax? Istud de facto uidi : & uario modo dicebant sapientes. Quidam dicebant, quòd danda est restitutio alij quòd non satis uidetur expediri per hanc decre. Dicas [5] ergo, quòd altera parte absente per contumaciam lite non cont.non est facienda restitutio, nec sñia super hoc proferenda est, sed debet actor in possessionem mitti causa rei seruãdæ de illa re super qua petitur restitutio.sic.s̃.de offi. delega. consultationibus.Si uero lis esset contestata. tũc daretur restitutio læsione probata. Sed per authen.uidetur ꝙ altera parte absente possit restitutio indulgeri circa litis contestationem: in auth.ut sponsa. largi §. hoc autẽ. col.ix. & C.ut hæres ab hære se abstineat.l.j.& auth ibi posita intelligitur in casu suo speciali tantum. s. cum minor uult abstinere se ab hæreditate : & tunc uocandi sunt creditores, quorum interest præsentes esse, cum minor se abstinet: ut uideant bona hæreditaria mobilia, & immobilia ubi debent custodiri : & si intra tres menses non uenerint, licitum est minori absque periculo abstinere authoritate iudicis corã quo illa petit restitutio.& est ratio quare procedatur in casu illo lite non contest. quia minor non petit restitui contra aliquem, sed contra factum suum: ut ei liceat abstinere ab hæreditate quam adiuit: quia aliter ei cõsuli nõ potest, nisi ꝙ abstineat: & si creditores essent præsentes, non fieret contestatio cum eis [6]: quia contra eos non petitur restitutio. Sed cũ petitur contra aliquem & ipse est contumax, lite nõ cont. proceditur per missionem in possessionem.ut dixi, & lex illa in causæ.§. causa.intelligitur lite contestata, cum minor petit restitui contra factum suum, & non contra aliquem. Et quod sic intelligatur, satis uidetur per legem quæ dicit, quod litis contestatio in huiusmodi restitutionib. est facienda, per quam etiam litis contestationem non perpetuatur iudicis officium.ff. de mino.papinianus.§.ult.Item est hic arg.quod actio secundum canones sit proponenda.arg. contra. infra. de iud. dilecti. ubi de hoc responde expone pro actione.i. loco iuris communis. & quia ei qui nullo iure communi iuuat, datur restitutio in integrum per officium iudicis, & hoc officium quod loco actionis proponitur, competit ordinario principaliter & incidenter, sed incidenter delegato uel principaliter si hoc ei principaliter cõmittatur. arg.de in integ.resti. ca.pen. ubi de hoc. Et idem intelligitur cum maior restituitur principaliter, quando alia actio non superest. uerbi gratia,

[4] Hæc.l. intelligiẽ ꝗ extraordinario, ꝙ cõpetit ecclesiæ per beneficiũ restitui. uel minori. alias multis casib. datur iudicis officium ubi cõpetit actio secundũ G. in Spe.eo.ti. §.j. ℣.sed opponiẽ. Ioã. And.

[5] Dicas. Idem Pã.

Minor, si se ab hæreditate abstinet, uocãdi sunt creditores.

[6] Eis. imo si controuerterent esset faciẽda Bal.ibi Pan. hic.

Gregorius nonus.

Cùm imploratur iudicis officium nob.le, fit litis contestatio, secus in mercenario.

CAP. II.

IVdicis [b] officium, ubicunque [c] pro actione [d] proponitur [e], uelu-

aliquis absens fuit causa reipublicæ, præscriptum est contra ipsum propter eius absentiam debet restitui officio iudicis. C. ex quibus causis ma. in integ. resti. l. j. & ij. ff. eo. tit. per totum. & officium istud datur fauore rei siue personæ, & non propter ipsam rem. un de pôt cõputari in ter ꝑsonales actiones, & nõ inter reales cũ imploratur a minore uel ecclesia, & etiã cum postulatur a maiore.

1 Prima loquit ĩ illo q̃ erat in legatione. secũda in illo qui de ꝑsidiis mãdato retinebatur sub custodia militari. Io. An.

a Principaliter. i. non incidenter.

Glos. seq. primo exemplificat, Secũdo arg. super exceptione etc. signat contrariũ et ibi remittit. Itẽ signat aliud contrarium, et ibi remittit.

b Ante. i. si petatur restitutio non principaliter, sed incidenter. quãdoque post lit. conte. super principali q̃stione puta apertis attestationib. aut etiam postquã sit in causa conclusum, al legat pars altera ecclesia uel minor ꝙ omisit necessariã probationẽ. unde petit se admitti ad probationem omissam officio iudicis. ĵ. de in inte. rest. auditis. & hoc fieri potest citra litis conte. & ante ingressum litis: ut si omisit aliquã exceptionẽ quã nõ proposuit intra tẽpus sibi statutum. ĵ. de excep. pastoralis. aut si omisit super exceptione ipsa ꝓbanda, probationẽ necessariã. Itẽ officio iudicis admittit, quia interest eius litibus & sumptib. non uexari. ff. de mino. minor xxv. an. & si omisit allegationem. ff. de mino. minor xxv. an. Itẽ est arg. hic, ꝙ super exceptionibus quæ ꝓponunt ante ingressum litis uel ẽt litis cont. non sit necessaria litis cont. ar. cõtra. ſ. de off. dele. prudentiã. §. sexta uer. de hoc. ĵ. de ap. interposita. §. fi. in quib. procedit iure ordinario. & hoc officiũ cõpetit ẽt maiori ante litis conte. & post. Item ar. contra. ĵ. de ap. significante. ubi soluitur 2.

2 Expone ante, id est, anteq̃ sit in causa conclusum, uel expõe ante lit. contesta. exhibito tñ libello post

c Post ingressum. i. post exhi. uel post li. contest. uel postquam est in causa conclusum.

ti cùm restitutio in integrum principaliter a postulat, litis cõtestationẽ exposcit: alias ante b & post ingressum c causæ potest ad hoc fine litis contestatione haberi recursus.

TITVLVS XXXIII.

DE MAIORITATE & obedientia.

Greg. Augustino Anglorum episcopo.

Prius ordinatus, cæteris paribus prior et maior habẽdus est.

CAP. I.

Vm certum: et ĵ. Sit honoris ita distinctio ut ipse prior & maior d habeat, qui prius communitatis consilio, & concordi fuerit e actione f ordinatus †.

Idem.

Veniens contra decretum uel constitutionem episcopi debet excommunicari.

CAP. II.

SI quis uenerit contra decretũ g epi, ab ecclesia abijciat. h In libro regũ legit: qui non obedierit pricipi i morte k moriatur. Et in concilio Agathen. ꝙ anathematizetur.

Leo Papa.

Clericus administratione carens non tenetur ad iuramentũ obedientiæ, uel ad faciendam scripturam super ea.

CAP. III.

LEgebatur in literis

DE MAIO. ET OBEDIENTIA.

Quia ministrorum, & iudicum, de quibus suprà uisum est, alij sunt maiores alij minores, nec aliter posset ecclesia seu status uniuersalis consistere (de quo ui de pulchrum tex. in c. ad hæc. lxxxix. dist.) ideo cõpetenti ordine hic sumitur de ipsorũ maioritate et obedientia impẽdenda. De hac materia tractatur xxi. et xxij. et xciij. et xcvi. et xcix. dist. per totũ. xxxiij. q. v. c. qui sitit. §. fi. usq; ad fin. q. vij. q. iij. et ix. q. iij. c. epo. §. sola. usq; ad fin. xi. q. iij. et si. ut dictũ est ad §. cũ ergo. et e. si aũt nobis. et trib. c. seq. xxij. q. iij. et iij. q. vij. admonendi di. xxiij. q. iiij. duo. xxij. q. ult. defor ma. lxxxi. di. c. ult. xxiij. di. quanquã. de cõse. di. v. in omnibus. lxxiij. dist. episcoporum.

Vm certum. Breue, est. Vel per alia uerba potest sic summari. In omnibus reuerẽtialibus impendendis ponderat cæteris paribus maioritas ex prioritate ordinationis. Abbas.

d Maior. Nisi posterior ordinatus fuerit a maiori ĵ. e. per tuas. & ff. de albo scri. l. j. & ult. & xciij. di. c. ult.

Glos. seq. ponit brocar. de priori tẽpore inducens vij. iura pro. & vij. contra. & sol.

e Fuerit. Arg. qui prior est tempore potior ẽ iure. lxxv. dist. cap. ult. vij. q. j. factus est. xxvij. q. ij. duobus xvij. di. cap. concilia. §. hinc etiam. & c. ult. & C. qui po. in pig. hab. diuersis. & l si in fundũ. arg. contra lxxiiij. dist. episcoporũ. & ff. q. po. in pig. ha. interdũ. & ff. si cer. pe. crcditor. arg. cõtra. ĵ. de iure pat illud. ff. de reli. & sump. fu. l. pen. viij. q. j. licet. ff. qui. & a qui ma. libe. non fiunt. si quis habens. quæ etiam facit pro contraria parte 3. Solu. j. resp. si est uera, contraria sunt & casualia. ut patet per singula contraria.

f Actione. i. tractatu. sic xvj. q. vij. in non actione. i. tractatu nouo die habito. & xvj. q. iij. prima actione Vel dic de concordi actione. i. concordi consensu, uel saltem maioris partis. lxv. di. c. j. ij. & iij.

SI quis uenerit. Primo dictum. Secũdo corroborat per unam authoritatem: ibi in libro regum. Tertio per aliam: ibi, & in conci. Abbas Siculus.

g Decretũ. Iustum. s. & sic habes, ꝙ episcopus potest facere decretũ siue constitutionem in sua diœcesi. de cõse. di. iij. c. j. episcopi. n. possunt cõdere canones episcopales, quia quilibet populus & quælibet ecclesia, sibi potest cõstituere aliquod ius. di. j. ius ciuile. & viij. di. quæ contra. & xj. di. catholica. & xij. di. illa. sed de maioribus negotijs non possunt aliquid statuere.

h Abijciatur. xj. q. iij. si autem uobis. & c. sequenti.

i Principi. i. papæ. de conse. di. j. corpora. sicut ecõuerso 4 imperator uocatur pontifex. x. dist. de capitulis. Sed nunquid laici debent obedire papæ? potest dici, ꝙ sic quo ad spiritualia. ĵ. eo. omnes principes. & ĵ. de iud. nouit. Sic econuerso principi seculari. i. imperatori omnes subditi obediant & clerici quia ab eo recipiunt temporalia. infra eo. solicitæ.

k Morte. Sed nunquid ecclesia punit taliter? Nõ, sed ostendit ꝙ iudex secularis facere debeat. Vel morte. s. æterna: quia peribit propter delictum contumaciæ: nisi pœnituerit. Vel dic qui non obedierit iusto præcepto. xj. q. iij. si dominus, Si est iniustum, quòd hoc est manifestum non obediat. ut ibi. & ca. Iulianus. Si dubium esset præceptum principis, propter bonum obedientiæ quòd sibi præcipit faciat. xxiij. q. j. quid culpatur. in fi.

LEgebat. Potest tex. iste intelligi dupliciter. Primo ꝙ iste frater Atticus scripturã de obediẽtia præstanda

† Concor. tex. in l. honores. ff. d decu. 1 Reg. 13 Deut. 17

3 Scilicet qñ habẽs creditores manumisit plures seruos. & primo nominatus est maioris ꝓ tij secũdo nominat⁹ non sufficit ita: qđ reuocãdo, secundum necesse est utrunque reuocari. sed sufficit ad credirũ reuocatio primi. Ioan. And.

4 Idest põtifex pro. Imperatore. Sed q̃ritur quis eximit clericum de iurisdictione Imperatoris: cũ prius esset illi subiectus? Dicit lau. qđ pap. de cõsensu principis. xj. q. j. c. iiij. i auth. de san. epi. §. si q̃s contra. co. ix. & in auth. ut cl. apud proprios epos. §. si uero ecclesiasticum. Tan. dicit eos iure diuino exemptos xcvj. di. si Imperator. plenĩ de hac materia vi de hic per Ioã. And. in nouel.

præstanda episcopo nomine proprio scripsit. Secundo potest intelligi, quod scripsit nomine alterius. Et nō ē uis quis intellectus teneatur. sensus enim literæ est quod clericus non habens curam animarum, non tenetur promittere episcopo obedientiā per scripturæ cōfessionem uel per iuramenti præstationem, sed satis est uerbo obedientiam promittere, & hoc intendit litera iuncta glo. Abb.

† Alias, Henricus.

a Iniuriæ. Si. infra de simo. ex diligenti. & infra, de regu. iur. indignum. sufficiebat enim manualem facere obedientiam, infra eod. his qui. arg. contra vigesimatertia distin. quanquam. & infra de iure, nullus episcopus. Et pro & contra sol. quod dicunt contraria intelligitur de illis quibus animarum cura cōmittit. Quod hic dicit, & in similibus, debet intelligi de clericis inferioribus, qui non sunt cōpellendi ad iuramentum uel scripturam faciendam. sed solum sufficit si obedientiam simpliciter repromittant suis prælatis: ut dicit in fine. & decreta. prædicta, nullus episcopus.

1. Petr. 2

tuis quòd frater Atticus † chartulam de obedientiæ sponsione conscripserat, in qua signū prodebatur iniuriæ. a Non enim necessariū fuerat, ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam uoluntarij aduentus b officio comprobabat.

Clemens papa tertius.

Ab omnibus de diœcesi, obediendum est episcopo.

CAP. IIII.

Omnes principes c terræ & cæteros homines epis obedire beatus Petrus præcipiebat.

Innocentius tertius capitulo Herbipolen.

Non obediens canonicis institutis, incurrit inobedientiæ notam id est infamiam.

b Aduentus officio. Si. de pœ. dist. j. quē pœnitet. ubi dicitur q mundati sunt leprosi dum irent corā sacerdotibus se ostendere. i Et est hic arg. pro superfluis resecandis. j. de exces. præla. cum ad quorundam. x. q. tertia. quia cognouimus. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. Trebatius. ff. ut leg. seu fideicom. hæc stipulatio.

c Sic nec est necessaria pmissio cōtinētiæ: cū ad eam obligetur ordinem sumēdo. xxviij. dist. diaconi. f. Ioā. And.

c Omnes principes. Ergo principes subsunt epis: quod verum est, ut hic. & j. eod. solitæ. & xcvj. distin. duo sunt. Quid si rex habet multos epos in regno suo, coram quo tractabit spirituales causas suas, vel cui dabit decimas? Causas spūales tractabit corā illo epo, in cuius territorio habet larē principalē. C. ubi sena. uel claris. l. ij. decimas pdiales dabit illi epo in cuius territorio sita sunt pdia. j. de paroch. c. significauit. alias decimas dabit, ubi audit diuinū officiū pportionabiliter diuidēdo si audit ī pluribus. ff. ad municipales. assumptio. Ar. cōtra. j. de test. relatū. in fi. B.

Illud dominus. CASVS. *Episcopus Hildesemen. vocatus ad aliam sedem episcopalem, propria authoritate se ad illam transtulit. Et redargutus dicebat, quod fecerat pro commodo illius ecclesiæ, quia nisi forte transisset, ecclesia illa fuisset passa damnum graue in temporalibus. papa uero illum hic redarguit, quia propter commodum temporale non debuit venire contra canones disponentes, quod citra licentiam papæ non debet episcopus episcopatum suum dimittere. ut in c. ij. de transla. præla. forte iste episcopus pro suo commodo proprio se transtulit. Abb.*

d Digniora. Quo ad qd: qm spūalia sine tpalibus nō pficiūt, sicut nec oīa sine corpore. j. q. iij. si qs obiece.

e Victima. lxxxj. di. si qui sunt presbyteri. xxxij. dist. c. præter hoc. §. verum. & viij. q. j. sciendum.

f Auscultare. i. attēdere & audire mādatū cū effectu.

g Cōmodo. Occasione siue prætextu pietatis: non est facienda impietas: ut j. q. j. nō est putāda. xiiij. q. v. forte. argu. & xxx. quæst. nosse. 2

CAP. V.

Illud dominus in beato Petro: & j. Cùm spiritualia sint temporalibus digniora, d & obedientia melior sit quā victima e † & auscultare f magis q adipem arietū offerre: nō debuerat Hildesemen. eps pro temporali cōmodo g inobedientiæ notā incurrere, & apostolicis iussionibus cōtraire.

Idem illustrissimo Cōstantino † Imperat.

Imperiū non præest sacerdoti, sed subest: et ei obedire tenetur. Vel sic: Episcopus nō debet subesse principibus, sed præesse. h. d. et ē multū allegabile.

CAP. VI.

Solitæ benignitatis affectu: & infrà. Mi-

Solitæ benignitatis. Primo ponit admirationem imperatoris, & authoritatem qua mouebatur. Secundo: ibi, verum. exponit illā. Tertio ibi, potuisses. ad declarandam prerogatiuā sacerdotij inducit authoritatem Hieremiæ. Quarto ibi, præterea. authoritatem Gen. Quinto, ibi, hæc autem. concludit cōtra imparorē. Sexto ibi, nos autē. se excusat, q nō icrepauit. dicēs q increpare poterat. & hæc authoritatibus cōprobat. Septimo ibi, vtrū. relinquit impatorē suo iudicio. Abb.

2 Cōcor. l. actiōe. §. Labeo. in glo. in vsf. eo tēpore. ff. p socio & l. j. cum glo. & ibi Bar. ff. sol. matrim.

† 1. Reg. 15. Scilicet de præcepto Dei nō hominū, ut patet de sacrificio soli Deo debito.

† Nō pōt esse magnus ille & œconomicus qui Innoc. iij. nongentis annis præcessit, nec vltimus cōstanti. Ducas qui fere centum quinquaginta annis p cessit Inn. iij. & sic error est, & legendum Balduino, vel Henrico eius fratri. ut per Raphael. Volatera. li. xxiij. & Bap. Egn. de Cæsaribus & alios.

CASVS. *Imper. Constanti. faciebat patriarchā Constā. iuxta pedes suos in parte sinistra sedere. Papa hoc intelligens scripsit ei qd non decebat eū taliter se habere erga suū patriarchā: cū alij reges, et principes suis prælatis (ut debēt) reuereter assurgāt, et eis iuxta se sedē venerabilē asignēt. Imperator rescripsit ei dicens qd multū mirabatur qd eū super hoc uisus fuerat increpare, dicens qd sacerdotiū suberat imperio authoritate Petri dicētis: Subditi esto te omni humanæ creaturæ ppter Deū, siue regi tanquā præcellēti, siue ducibus tanquā ab eo missis ad vindictā malorū, laudem uero bonorū. Rescribit aūt papa sibi, respōdēdo authoritati Petri illam exponēs, quod si personā loquentis et illorum ad quos loquebatur, diligēter cōsiderasset, nō expressisset taliter itellectū illius authoritatis. scribebat. n. subditis suis, quos ad humilitatem inducebat: nec per hoc uoluit subesse sacerdotiū, quia secundū intellectū illius, sequeretur qd quilibet etiam seruus imperiū in sacerdotes accepisset: ex eo qd ibi dicitur omni humanæ creaturæ: sed nō negat quin Impe rator presit suis & illis qui ab eo tēporalia receperūt. Tandē exposita præmissa authoritate Petri ostēdit exēplo Christi sacerdotiū præminere regibus, dicto Hieremiæ: Ecce cōstitui te sup Gentes & regna, &c. et p authoritatē Gen. Fecit Deus duo magna luminaria, &c. Dicit enim, quod si ista bene cōsiderasset, nō fecisset taliter patriarcham suū sedere ad pedes suos. et licet nō increpasset eū, poterat tamē rōnabiliter increpare, cum ipse super oēs acceperit ptātem in persona Petri, cui dictum fuit à domino, quæcunque ligaueris super, etc.*

In fin. dicit quod imperialis celsitudo discernat utrum ad bonũ & utile inuitauerit imperatoriã excellentiã, cũ ipse solummodo ad utilitatem ecclesiæ et terræ Hierosolymitanæ subsidium ipsum duxerit inuitandum.

appel. romana. §. debet. lib. vj. 2
f In spiritualibus. Decima, distin. susceptis. xcvj. dist. cum ad uerum.
g Præfertur. xij. q. j. præcipimus. & xxiiij. quæst. iij. si habes. & xxxviij. distinct. sedulo.

2 De hoc de deleg. pue. ca. ij. Ioã. And.

a Nisi fuimus increpare. Sed hoc nõ fecit animo increpandi, sed animo admonendi ex affectu dilectionis. v. q. v. non omnis. & c. non osculatur. & C. de sentent. & interlo. om. iud. ex stipulatione. simile. xxiij. quæst. v. non putes.

b Subditi. j. de cẽs. omnis anima & xj. quæstione j. quam magnum.

c Verum si. Hic papa respondet authoritati Petri inductæ ab imperatore.

d Si personam. Consideranda est persona loquentis, & cui quis loquitur. xxvj. dist. deinde opponitur. & j. de consan. & affin. de infidelibus. & aliquid probatur ratione personarum colloquentium. ar. j. q. vij. didici.

Glossa sequens quærit, arguit, soluit, contra solutionem opponit. In additione dat ueram solutionem.

e Suscipiunt. Nunquid ergo appellabitur ab episcopo, ad Imperatorẽ? Videtur quod sic. j. de foro compe. verum tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex. arg. j. de appel. si duobus. Dico q sic, nisi consuetudo sit cõtraria. arg. ad hoc. xviij. distinct. si episcopus. Videtur tamen, qd' illa temporalia penitus essent à iurisdictione imperatoris separata. x. q. j. nouerint. Ioã. 1 dicas quod appellandum est ad archiepiscopũ, nisi de cõsuetudine uel priuilegio uel alio iure ad alium sit appellandum. j. de

† Alias, recipiunt
1 Et j. de iura pa. c. uno. li. vj. Ioã. And.
† Cõcor. text. in l. sancimus. cum uulg. C. de epis. & cleri.

rata imperialis sublimitas q te nisi fuimus a in nostris literis increpare. Huic aũt tuæ admirationi nõ causam sed occasionẽ præbuit, q legisti beatũ Petrũ Apostolorũ principem sic scripsisse: Subditi b estote omni humanæ creaturæ ꝓpter Deũ, siue regi tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictã malefactorum, laudem verò bonorum, & infrà. Verùm si c personam d loquentis, & eorum ad quos loquebatur ac uim locutionis diligẽtius attendisses, scribentis non expressisses taliter intellectum. Scribebat enim Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat. nam si per hoc quòd dixit, subditi estote, sacerdotibus uoluit imponere iugum subiectionis, & eis prælationis authoritatem auferre quibus eos subiectos esse monebat: sequeretur ex hoc etiam, quòd seruus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cùm dicatur omni humanæ creaturæ: Quod autem sequitur, regi tanquam præcellenti: non negamus quãdo præcellat imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt e † temporalia, sed pontifex in spiritualibus f antecellit: quæ tãto sunt temporalibus digniora, quantò anima præfertur g corpori: † & licet non simpliciter dictum fuerit, subditi estote, sed additum fuit propter Deum: h nec purè sit subscriptũ regi præcellenti, sed interpositum forsitan fuit non sine causa tanquam. i Quòd autem sequitur, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, intelligendum non est, quòd rex vel imperator super bonos & malos gladij acceperit potestatem, sed in eos solummodo qui utentes gladio, eius sunt iurisdictioni cõmissi: & infrà. Potuisses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum est, non a quolibet, sed à Deo, non regi, sed sacerdoti, non de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti de sacerdotibus videlicet qui erant in Anathot: Ecce cõstitui te k super gentes & regna, ut euellas l dissipes, & ædifices, & plantes, m & infrà.

Præterea nosse debueras, q fecit Deus duo magna luminaria in firmamẽto cæli, luminare maius, n ut præesset diei & luminare minus, ut præesset nocti: utrũq; magnũ, sed alterũ † maius. Ad firmamentũ igitur cæli hoc est uniuersalis ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria. i. duas instituit dignitates: quæ sunt pontificalis authoritas & regalis ptãs. Sed illa quæ præest diebus, id est, spiritualibus, maior est: quæ uerò carnalibus, minor: ut quãta est inter o solem &

h Propter Deum. per q uidetur esse consilium perfectionis: in quo liberum est arbitrium. xiiij. quæst. j. c. ult.

Glo. seq. ar. alle. ij iura in contrarium unam legem.

i Tanquam. Quod quãdoque similitudinem potius quã veritatem notat: & illud euangelij tanquã ad latronẽ, &c. nihil enim est simile sibi, ut sit similitudinariũ, non expressiuum veritatis. si. ff. de pecu. l. iij §. si filiusfamilias. 3 Et est hic arg. quod nulla dictio debet vacare in rescripto, alioqui frustra membranas occupat. xix dist. si romanorum. arg. ad hoc. xxviij. q. j. sic enim. & ff. de viu. l. iiij. argum. contra. C de fideiusso. non recte.

k Cõstitui te. Hic loquitur dominus Hieremiæ prophetæ dans ei potestatem super Gentes & Regna.

l Euellas. Vitia, scilicet.

m Plantes. Virtutes.

n Maius. xcvj. distinct. duo.

o Inter Solem & Lunam. Igitur cũ terra sit septies maior luna, Sol autem octies est maior terra: restat ergo ut põtificalis dignitas qnquagesies septies 4 sit maior regali dignitate. Laurẽtius hic adducit dictũ Ptolomæi. Manifestum est, quod magnitudo solis cõtinet magnitudinẽ terræ cẽties & quadragesies septies, & duas medietates eius. Item palam est, quod magnitudo solis continet magnitudinem lunæ se-

3 Si igitur quasi iter c stor seruus interuenerit non rem peculiarẽ agẽs non obligatur dñs de peculio. Ioã. And.

4 Alias, quatuordecies alias quadragesies neutra litera secũdum positionẽ gloss. procedit. nã si terra est septies maior Luna & Sol octies maior terra: ergo Sol maior luna octies septies. & sic quinquaginta sex vicib⁹ nam octo vicibus, septem ualent lvj. Ioã. And.

† Adde q in iure alter dicitũ ã duobus ut p grammaticos. cõcor. C. ã fur. l. ancillæ. i gl. & ibi Cy,

næ septies millies & septingesies & quadragesies quater,& insuper eius medietatem. Itē dicit, quod terra continet magnitudinem lunæ trigesies nouies. Ioan. And. dicit: ꝙ ratione non capio, astrologis relinquo.

a Assurgant. Et inclinent eis ut lxiij. di. Valētinianus.

b Venerabilem. Ex sede enim uenerabili præsumitur: ut supra. de cōsue. cum olim.

c Non distinguēs. Nec nos ergo distiguere debemus. ij. q. v. consuluisti. xxxj. q. j. qđr si dormierit. & xxxiij. q. ij. quos Deus. & s. de trāsla. inter corporalia. arg. xxij q. v. hoc vī. Argu. contra. ff. de test. quæsitum.

d Omittamus. Dicit se omissurū. qđr statim inducit: & ē quidā color rhetoricus qui dicit̄ præ occupatio. viij. q. j. Moyses. in fin.

e Quodcūque. Qui dicit omnia, nihil excipit. xix. dist. si romanorum. ff. de of. præsi. l. iij.

f Per tuas. Subdiaconatus. Eis. n. qui in maiori ordine sunt cōstituti, nō præferunt. ff. de albo scrib. l. j. & xvj. di. ca. placuit. §. Isidorus. & merito est illis deferēdū. cæteris. n. nō concurrentibus, ratio priuilegij habēda est. ff. ꝙ cū eo q in alien. po. l. iij. & est hic arg. pro exēptis epis, ut in synodo sedeāt in meliori loco: quia lex dicit ꝙ primo scribēda sunt nomina eorū q dignitates iudicio pricipis sunt consecuti. ff. de albo. scribe. l. ult. & si isti eligantur ad plationem, ad onus intelligūtur eligi, priuilegio suo non obstante: quia recipiendo honorē, & onus recepisse itelliguntur. s. de præb. significatum. C. de test. nullum. s de renun. ad supplicationem. C. de postu. quisquis. Sed nunquid potest episcopus talem subdiaconum deponere propter crimen? Argu est hic ꝙ sic, ex eo ꝙ dicit ab obedientia etiam minime absoluunt, sed nō credo tamē causam instructam debet remittere ad papā. arg. iij. q. vj. quamuis. C. ubi sena. uel claris. l. iij. §. ij & j. de sta. reg. ea quæ. op. arg. iste. etiam non conuincit

a Cōcor. l. pses. ff. de offi. psi. l. de ptio. ff. ā publ.

Ioan. 21

Matt. 16

a Vbi non apparet cōsue. municipij, attendit̄ in subscriptionibus decurionū dignitatis honor. Io. And.

a Quod sic: & hoc uerius. Panor. Fely. hic decisi. Tho. 293. & ita obseruat̄ dixi post tract. meū ī reg. cācel. §. ij. uerbo interdict.

lunam tanta inter pontifices & reges differentia cognoscatur. Hæc autem si prudenter atenderet imperatoria celsitudo, non faceret aut permitteret Cōstātinopolitanum patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum ecclesiæ, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere: cū alij reges & principes archiepiscopis & episcopis suis (sicut debent) reuerenter assurgāt, a & eis iuxta se uenerabilē b sedem assignent: & infrà. Nos tamen & si non increpando scripserimus, potuissemus tamē rationabiliter increpare: & infrà. Nobis enim in beato Petro sunt oues Christi commissæ: dicēte domino: Pasce oues meas. non distinguens c inter has oues & alias ut alienū à suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius magistros non recognosceret & pastores: ut illud tanquam notissimum omittamus d quod dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius: Quodcunque e ligaueris super terrā, erit ligatum & ī cœlis &c. nihil excipiēs q dixit, quodcunque. & j.

Vtrum autem imperatoriam excellentiam, ad bonum & utile per literas nostras duxerimus inuitādam, utrū tibi iusta suggesserimus & honesta: tua solicitudo discernat: cùm nō nisi ad utilitatē ecclesiæ & terræ Hierosolymitanæ subsidium nos te meminerimus inuitasse.

Idem episcopo Floren.

Ordinatus per papam, non per hoc eximitur à iurisdictione sui episcopi.

CAP. VII.

Per tuas nobis literas: & infrà. Postulasti per sedis apo. oraculum edoceri, utrum quis per ordinem subdiaconatus f à Roma. pon. susceptum, à debita tibi reuerentia subtrahatur. Ad quod breuiter respondemus, ꝙ si decens sit ut illis quantum cōuenit à te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas apostolica collatione ipsius ordinis honorauit, per eam tamen ab obedientia quam alias tibi debent, minimè absoluuntur g.

Idem Constan. patriarchæ.

Quando de obedientia uel subiectione agitur, nihil attentari debet, in præiudicium rei uel possessoris non citati.

CAP. VIII.

Inter quatuor: & infrà. Petitioné contra ecclesias, quas tibi subij-

nisi septem a. testibus. ij. q. iiij. præsul. Quidam dicunt, quod episcopus deponere potest.

g Absoluunt. Si. est. C. de iuris. om. iud. l. ult. a & quāuis absoluti non sint ab obedientia, quam alias debēt prælatis suis, tamen ad superiores etiā ordines sine licentia papæ pmoueri non pnt. s. de tēp. or. cū in distribuēdis. & hoc fit p pter reuerentiā maioris, qui manus eis imposuit, de cō se. di. ij. c. ult.

Inter quatuor. Primo decisum. exordium ponitur. Secūdo duplex petitio, quæ reijcitur ibi, petitionē. Tertio protestatur ibi, iustitiā. Scđa pars a subdiuiditur. Nam primo ponit unam petitionem. Secundo aliam ibi, super.

CASVS. *Ista quæ petebantur per istum patriarchā. fuerāt olim subiecta ecclesia Constātinopolitanæ. sed cū ista ecclesia laberetur in hæresim seu in schisma, subtraxerunt se ab obediētia patriarchæ & adhæserunt Romanæ ecclesiæ. demum capta ciuit. Constātinopolitana per fideles populos, et patriarcha ibidē constituto per Romæ. ecclesi. petyt idē patriarcha illas ecclesias compelli ad obediendum sibi, papa autem petitionem suam duplici ratione non duxit admittēdam, primo quia ipsi non obediebant patriarchæ antequam ciuitas Constantinopolitana caperetur, & sic ecclesia Constantinopolitana non erat in possessione subiectionis. Secunda ratio, quia in præiudicium illorum quibus illæ ecclesiæ illi obediebant, cum non fuissent citati uel conuicti, non debebat aliquid attentari. Nam patriarcha petebat extra iudicium illas ecclesias sibi subici. Et hoc quo ad primam petitionem, secundo petebat*

Septem id procedebat illis tēporibus quādo clericis soluebant̄ multæ isidiæ, hodie secus qa ēt papa duobus testibus cōuincit̄. Pano. hic Phil. Dec. c. at si clerici in princ. col. j. j. de iudicijs.

a Vbi ex prогatiua militiæ uel dignitatis non eximitur, qs ab ordinarij potestate. Io And.

 patriarcha,

patriarcha, ut dominus pa. faceret sibi impendi obedientiam ab archiepiscopo, & episcopis regni Cypri. & pa. fere idem respondet cum & ipsi ante promotionem patriarchæ exempti extiterant quando Constantinopolitana. ecclesia erat inobediens & rebellis, & in eorum absentia circa statum illorum nihil debeat immutari. si uero iustitiam de illis postulauerit: audiet ipsum, Nota quod contra absentem non citatum non conuictum uel confessum non est procedendum.

ei postulabas, quæ prius quàm Cõstantinopolis ciuitas caperetur a. Constanti. patriarchæ minimè respondebant: duplici ratione non duximus admittendam. Iuris nanq; b ratio postulat, ut in eorum præiudicium c quibus eædẽ ecclesiæ sunt subiectæ nihil ordinemus de ipsis, cũ nec citati d sint, nec conuicti nec per contumaciã se absentent e: & infrà. super obedientia uero, quã ut tibi impendi faceremus ab archiepiscopo et episcopis regni Cypri similiter postulasti, ferè idem duximus respondendum: cùm & ipsi f ante tuam promotionem fuerint exẽpti, quando uidelicet Constanti. ecclesia erat inobediens g & rebellis, & in eorum absentia h contra statutum eorũ: non debuerimus aliquid immutare. Iustitiam tamen non negabimus tibi, cùm eam duxeris postulandam.

Idem.

Abbates et sacerdotes: qui sũt diœcesani epi: ad eius synodũ uenire, et sibi obedire cõpelli possunt per cẽsuram ecclesiasticã.

CAP. IX.

QVòd super his: & j. Abbates & sacerdotes diœcesani i tibi lege subditos, qui ad tuam synodum uenire contemnunt (Dummodo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod canonicis obuiet institutis) per cen. ecc. ad synodum illam uenire compellas: & debitã tibi obedientiã k & reuerentiam exhibere.

Idem sancti Stephani & sancti proculi abbatibus Boñ.

Canonici regulares inobedientes priori suo: per episcopum excõmunicari possunt: et si fuerint incorrigibiles: de fratrum consortio expelli debent.

CAP. X.

CVm in ecclesijs sancti uictoris & sancti Io. de mõte: & infrà. Nos igitur ad reformationem earundẽ ecclesiarũ, diligẽti solicitudine intẽdentes, uniuersis canonicis dedimus in mandatis, ut priori suo in his quæ ad eundem pertinent, obedirent. Cumque oẽs (quatuor dũtaxat exceptis) se obedire uelle concorditer respondisset, prædicti quatuor, se contra priorem in superbiam erigentes, licet de obediẽtia suo priori præstanda præstitissent iuramentum l corporaliter tamen exhibiti iuramenti immemores suo priori per omnia restiterunt: & cùm pro contumacia sua nequiuissent ad debitam obedientiam reuocari di-

---

Venetis. Imo a Frãcis Baldui no comite Flandrẽsi, cũ auxilio exnauigio Venetorũ ad hoc cõduct. Ann. 1202. Balduino uero in Constãtinopolitanũ Imperatorẽ electo & coronato, ueneti laboris participes insulas Aegei maris obtinuerũt. Et thomas Maurocenus. patricius Venetus (ad quem hęc decretalis dirigitur) in patriarcham Constantinopolitanũ electus est, quam electionẽ Inn. iij. ob merã formulã more suo, eo quod laici interfuissent cassauit, & tñ eundẽ elegit & confirmauit, & tãdiu eã ecclesiã sibi subiectã habuit, quandiu Franci ibi regnauerũt, quipartim ob id a Græcis fuerũt expulsi. uide Platĩ. Ant. floren. tit. xviij. c. ij. § iij. Sabelli. ueñ. Enn. ad ix. lib. v.

a Caperetur. a Venetis r.

b Iuris nanque. Prima ratio.

c Præiudicium. Nulli enim auferenda est possessio ante causæ cognitionem. ut xij. q. v. c. j. in fi. arg. xvj. q. vj. placuit. j. qõ. iij. uolumus. & infrà, ut lit. pend. per totum. C. unde ui. si quis in tantam. C. si per uim uel alio modo. l. ij.

d Citati. Vnde sententia nõ tenet, cum citatio non peruenit ad eum: nec fuit publice proposita. ff. quæ sentẽ. si. ap. rescin. l. j. §. item ex eo dicto. Et not. quod ille qui est in possessione obedientiæ conueniendus est, & non subditus qui præstat obediẽtiam & agit pro ecclesijs, & defendit eas sibi subiectas. infra, de relig. do. constitutus. & capitu. cum uenerabilis, Item nota quòd omnes quos negotium tangit uocandi sunt: ut hic patet: quod si non fiat, non præiudicatur absenti: nisi forte sciuerit causam suam agi & taceat. infra de re iudi. quamuis. ubi de hoc.

e Se absentent. Si. iij. q. ix. c. ij. & per totum. & s. de rescrip. ex parte. j. & supra, de constit. ecclesia. nec tenet rescriptum, quod præcipit aliquid fieri absente altera parte: & non per contumaciam. C. unde ui. meminerint. & C. si per uim uel alio modo pos. l. ult.

f Cum & ipsi. Prima ratio.

g Inobediens. Videtur. quod hoc licite potuisset petere. arg. supra de elec. quia diligentia. & ff. de bo. lib. etiam z §. si deportatus.

h Et in eorum absentia contra. alias circa. secunda ratio.

QVod super. Primo ponit decisũ exordium. Secũdo dictum cum inclusa limitatione dictũ est, ibi abbates. limitatio ibi dummodo. Abbas.

i Diœcesana. Sed quare uocantur abbates ad synodum contra illud quod legitur. xviij. dist. episcopus. & xviij. quæ. ult. §. fin.? Respond abbates habẽtes populum z. tenentur uenire ad synodum: de quibus loquitur. xviij. quæ. ij. abbates. sed nõ habentes populum non tenentur uenire, nisi causa rationabilis subsit ut dicitur in illa palea xviij. dist. episcopus. unde Cistercienses etiam si non essent exempti cum non habeant populum, non tenentur uenire. exempti enim qui populum non habẽt, non tenentur uenire. xviij. quæst. ij. quam sit necessarium. in fin. de hoc dictum est. s. de officio ordina. dilectus.

k Obedientiam. quia iudex siue p̃latus, iurisdictionẽ suam defendere potest pœnali iudicio ff. si quis ius di. non obtempe. lege prima.

CVm in ecclesijs. Primo narrat factum. secundo dat iudices, ibi, ideoq;. Prima pars facit tria. Nam primo ponitur papæ mandatum: secundo rebellio. quarto canonicorum, & ipsorum excommunicatio. ibi, cunque. Tertio ipsorum absolutio, & præceptum: ibi, igitur.

l Iuramentum. Nota quod regularis suspectus de inobedientia, cogi potest iurare obedientiam. arg. ff. de iudi. in omnibus. Argumen. contra. supra, eodem, legabatur.

z Inn. alle. hãc. l. p contraria. Dicit Abba. q̃ bene cõcordat huic fini, in quo reseruat iustitia: & dicit q̃ in decr. quia diligẽtia. null9 erat in possessione iuris spectantis ad patriarchã sedhic sec'. facit de præbẽ. licet. ij. li. vj. Io. An.

z Populũ. s. nõ exemptũ, & adhuc si eius curã p capellanum exerceant sufficit capellanũ uenire. Pan.

Excom-

a Excommunicationis. Et ita prior propter inobedientiam, poteſt excommunicare ſubditum ſuum. ſic & electus in abbatem. infra, de ſimo. ſicut.

ramentũ: ut c. nullus. niſi eſſent ſuſpecti: ut ſ. tit. pxi.

g Pro ſcrutinio. Sic infra, de capel. monac. dilectus. vbi de hoc in gloſſ. quæ incipit, ſic ſupra.

Glo. ſeq. ponit duo argum. & primum reprobat.

b Authenticas. Videtur, quod per ſcripturas probetur crimen alicuius & ita per chartam poteſt probari periurium alicuius. ar. v. q. ult. epiphaniũ. quod non eſt verũ. Item eſt argu. hic, quod literis prælatorum credit † in præiudicium aliorum cum uiuæ uoci non credatur. ĩ. de probat. quoniã contra. Item habes hic qđ literæ prælatorum ſcripturæ dicuntur authenticæ. ſic. ĩ. de fide inſtru. c. ij. & cap. cũ dilectus. & ĩ. de probat. poſt ceſsionẽ.

c Certiores. Non reputat probatum, quantum ad depoſitionem: ſed quantum ad abſolutionem. Itẽ non agebatur criminaliter ſecũdũ Inno. Io. And.

d Iuramento. Not. quod à periuro, & ſuſpecto recipitur de nouo cautio iuratoria, qđ eſt contra illud. xxij. q. v. paruuli. & cõtra illud. ĩ. de præſump. literas. & ĩ. de cohabit. cle. & mu. clericos. ſed illud fit in maiorem confuſionem & maius opprobrium, & quia aliã cautionem præſtare non poſſunt, cũ nil habẽt: ut xij. q. j. non dicatis.

e Excludatis. Ecce pœna inobedientium, & nihilominus excõmunicandi ſunt, & ab omnibus euitandi uſque ad ſatisfactionem. ĩ. de reg. & tranſeũ. c. ult. in fin.

His quæ. Duo ſunt dicta. ſecundum ibi, quando. Abb.

f Obedientiam. Hic eñ patet, qualiter ſubditi obedientiam facere debeãt ſuo prælato ſine ſcriptura. ſ. eo. legebat. & ſine iuramẽto. ĩ. eo. tit. nullus. ſic. ĩ. de reſtit. ſpo. olim. & quãdoq; per iu

† Credit. non eſt uerũ niſi ut in ca. poſt ceſsionẽ. ĩ. de probat. Pan. hic & ibi.

† Alias, Damaſco, & infra.

† Scilicet manualẽ. & hoc in clericis, ſimplicib. & ſacerdotibus non curatis, & cõtra hãc nõ currit præſcript. de præſcr. cũ non liceat. Alij cõtra dicẽtes, hoc ſpeciale i cardinalibus, ut eis talis obediẽtia præſtetur uel de cõſuetudine ſic obtinebat ſecundum Innoc. ſed Hoſt. prius dictum uerius putat Ioã. And.

ctus prior, in eos excommunicationis a ſententiam promulgauit. Cùm igitur præfati canonici, ad apoſtolicam ſedem acceſsiſſent, per ſcripturas authenticas b ex multorum teſtimonio prælatorum effecti de ipſorũ cõtumacia certiores, c recepto ſecundũ formã eccleſiæ ab eiſdem corporaliter iuramẽto, d ipſis fecimus abſolutionis beneficium impẽdi præcipientes eis ſub debito iuramẽti, ut ad ſuum clauſtrũ de quo exierant redeuntes, priori ſuo ſecũdũ Deum deuotè ac humiliter obedirent. Ideoq; mãdamus quatenus præfatos canonicos ut ad prioris ſui obedientiã reuertãtur per cenſurã eccl. cõpellatis: & ne de ſua poſsint contumacia uel malitia gloriari, cogatis eos, (ſi uideritis expedire) ut iuramẽtum, quod de parendo mandatis prioris pro abſolutionis beneficio impetrando, ſuperbè negauerunt, humiliter præſtare procurent: alioqui eos de fratrum conſortio, penitus excludatis. e

Honor. iij. G. presbyt. cardiñ. & capitulo ſancti Laurentij in Damaſo. †

Presbyteri & clerici capellarum ſubditarum titulo cardinalatus, debent cardinali obedientiã et reliqua de quibus hic. Et vacante titulo ſuccedit capitulum illius eccleſiæ, niſi pro bono pacis aliquid ſit exceptum.

Glo. ſeq. arg. vacãte ſede, &c. ſignat contr. et ſol.

CAP. XI.

His quæ pro eccleſia ſancti Laurentij in Damaſo ex parte una, & capellis ſibi ſubiectis ex altera, ſuper ſcrutinio alijsq; articulis fuere propoſita, diligẽter auditis, ſententiãdo decreuimus ut earundem capellarum presbyteri & clerici, cardinali qui nunc eſt in ipſa eccleſia, & qui fuerint † p tempora, manualem obedientiã f & reuerentiã & honorificentiã omnem exhibeãt, & ad eccleſiam ipſam pro ſcrutinio, g baptiſmo & capitulo celebrãdis conueniãt temporibus conſuetis, correctionem ipſius cardinalis recipientes humiliter & excommunicationis, interdicti, uel ſuſpenſionis ſententias, quas tulerit in eos & eccleſias eorũdem inuiolabiliter obſeruantes. Quando autem eccleſia ipſa, cardinali uacabit, capellani & clerici memorati eidem eccleſiæ reuerenter exhibeant omnia ſupradicta. excepto quod de correctione & excommunicatione & ſuſpenſione ipſorum, pro bono pacis h noſtræ prouidentiæ reſeruamus.

Idem abbati ſancti Michaelis Abrad. diœceſis.

Licet abbatiſſa ſubditos excommunicare non poſsit, ipſi tamen ſibi obedire tenentur.

CAP. XII.

Dilecta filia in Chriſto Abbatiſſa de

h Pro bono pacis. Ergo videtur. quod de iure † communi, uacante eccleſia prælato, transferatur poteſtas ad capitulum ſed pro bono pacis, papa hoc ſibi reſeruat, cum omnia alia libere capitulo reſeruauerit. Et ita uacante eccleſia, capitulum poteſt iudicare, abſoluere, & excommunicare. ĩ. de hære. ad abolendam. j. reſpõ. ĩ. c. cũ olim. arg. lxv. di. c. ulti. & vij. q. j. pontifices. & xxiij. diſt. in noĩe dñi. Ea uero quæ miniſteriũ cõſecrationis deſiderant facere non poſſunt: imo uocabunt uicinos epiſcopos cum cautelæ ſtudio: ut in d. ca. pontifices. Præbendas tamen vel dignitates, uel curã animarũ, quæ pertinent tantũ ad prælatum, capitulũ vacãte eccleſia conferre non põt, quia nuſquã inuenit qđ vacãte ſede ptãs cõferendi bñficia trãsferat ad c. ĩ. ne ſed. va. illa. arg. cõtra illud ꝙ dictum eſt ꝙ cap. poſsit abſoluere. xj. q. iij. ſi qs eps dãnatur. Illud uerũ eſt, ꝙ ſi excõicatus à prædeceſſore non ſit abſolutus, ꝙ ſucceſſor illũ abſoluere põt, cum ei ſuccedat in onere ac in honore. ſ. eo. off. or. paſtoralis. Sed non negatur, quin capi. poſsit † illũ abſoluer neceſsitate exigẽte: & ita propter periculum animarũ hoc permittitur. Et ſatis põt cõcedi argu. huius c. quod capitulũ uacãte eccleſia (cum cauſa rationabilis ſubeſt) poteſt excommunicare ſubditos ſi fuerint contumaces & inobedientes.

† Iure. de Panorm.

† In pluribus excẽ. ſcriptis ſic legitur, ut earundem capellarũ presbyteri & clerici Cardinali, qui nũc in ipſa eccleſia, & qui p tempora fuerint, manualẽ &c.

† Poſsit. cap. j. eo. in vj.

Dilecta filia. Prima pars ponit querelam. Secunda ibi, quocirca. dat iudices. Abb.

Bubrigeñ. [†] transmissa nobis petitione monstrauit ꝙ cùm ipsa plerunque canonicas suas & clericos suæ iurisdictioni [a] subiectos propter inobedientias & culpas eorũ ab officio beneficioq; suspendat. ijdem confisi ex eo qđ eadem abbatissa excõmunicare eos nõ potest, suspensionem huiusmodi nõ obseruant, propter qđ ipsorũ excessus remanẽt incorrecti. Quocirca mãdamus quatenus dictas canonicas [b] & clericos ut abbatissæ præfatæ obedientiam & reuerentiam debitã impẽdentes eius salubria [c] monita & mãdata obseruẽt, ecclesiastica censura compellas.

Gregorius nonus patriarchæ Grand.

Si metropolitanus a suffraganeo iuramentum exigit ultra formam statutam a canone: in eo qđ est ultra, suffraganeus non tenetur.

CAP. XIII.

Dilecti filij archi. & capitulũ Castellañ. suã ad nos querimoniam detulerunt, quòd cũ à Castella. episcopo exigeres iuramentũ præter formã canonicam, quam cæteri suffraganei metropolitanis suis consueuere præstare, ijdem conspiciẽtes ex hoc ecclesię suæ præiudiciũ generari, ad sed.ap. appellarunt: [d] & infrà. Cùm igitur non deceat alij te fecisse, qđ ab alio fieri tibi nolles: [e] Mandamus quatenus contẽtus forma [f] canonica quam nos à coepiscopis nostris nobis immediate subiectis recipimus, nil amplius à Castellañ. episcopo obtentu alicuius cõsuetudinis [g] exigas prætextu pstiti iuramẽti, [h] sciens

Glossa sequens allegat unam concordantiam, in contrarium allegat tria iura. & soluit.

[a] Iurisdictioni. Sic ergo mulier habet iurisdictioné. j.de arbi.dilecti. Sed cõtra uidetur, quod mulier iudicare non potest. xxxiij. q. v. mulierem. nec ciuilibus fungit officijs. C. de procu. alienam. ff.de reg. iu.l.ij. Dicas, quod abbatissa habet iurisdictionẽ talem qualem: non ita plenam sicut uir habet. Dicas ergo, ꝙ potest suspendere ab officio & beneficio monachas suas, & clericos suæ iurisdictioni subiectos, secundum quod hic satis innuitur si inobediẽtes fuerint. habet enim administrationem temporalium & spiritualium.arg.j. de confir.cum dilecta.j.de his quæ fi. a prælat. sine cõsen.cap. c.ij. Itẽ ratione suæ administratiõis, post suam confirmationem potest conferre ecclesias & beneficia, & instituere clericos in ecclesijs sui monasterij, sicut faciunt confirmati. s. de elect. nosti. & sicut abbates.infra, de his quæ fi.à præl. sine consensu. ca.ea noscitur. Sicut enim abbas de cõsensu capituli repræsentat: ut dicit illa decr. ea noscitur. eodem modo abbatissa. Excommunicare autem non potest uel absoluere.j.de sen.excom.de monialibus. Et potest dici, [1] quod nec ab officio potest suspẽdere, nec interdicere, quia & hoc pertinet ad claues. j.de excef.præl.tãta.& non dicit hic papa, qđ nõ posit, quia sexui fœmineo, sed uirili traditæ sunt claues regni cœlorũ. licet enim beatissima virgo Maria excellẽtior sit apostolis uniuersis: nõ tamen illi, sed illis tradidit claues regni cœlorum. j.de pœ. & re.noua. nec potest uelare moniales.xx.q.ij.statuimus. Præterea mulier non debet habere talem potestatem, quia nõ est facta ad imaginem Dei sed vir, qui est imago & gloria Dei: & mulier debet subesse viro, & quasi famula uiri cum uir caput sit mulieris, & non econuerso. xxxiij.q.v.hæc imago. & c.cum caput. Et ideo quia excommunicare non potest, præcipit papa, quod clerici & moniales qui contemnũt suspẽsionẽ ipsius, compellãtur per cẽs. eccl.ad secundam eius suspensionem & salubria mãdata eius.

[b] Canonicas. Non dicit monachas. loquitur secundum consuetudinem Theutonicorum ubi sunt canonicæ seculares quæ nullam faciunt professionem nec renuntiant proprijs, imo quandoque contrahunt matrimoniũ [2] : de talibus potest intelligi.cxij. quæstione ultima.cap.ult. in fine.

[c] Salubria, si certum est, quod sint salubria, uel etiã si sit dubium.xj. quæst.iij. quid ergo.& xxiij. quæst.j. quid culpatur. in fine. si certum est quod esset mala, non est obediendum. xj. quæst. iij. non semper. c. si dominus. & cap. Iulianus.

Dilecti filij. In prima parte ponitur, quærela. In secunda prouisio. ibi, cum igitur. Abb.

[d] Appellarunt. quia eorum intererat. p tale enim iuramentum, præiudicabant ecclesiæ saltem de facto, quare admissa fuit appellatio.ij.q.vj.non solent.& s.de electio. cum inter R. Et sic episcopus per iuramentum suum non poterat ecclesiam obligare, cum non tenuerit quo ad illa quæ præter formã canonicam continebãtur in eo. si.j. de relig. do. cum dilectus. nam delictum personæ &c. xvj.q. vj. si episcopũ. nec conditionem ecclesiæ in hoc potuit facere deteriorem. infra, de do. fraternitatem. si. infra, de instit. cũ venissent. ubi dicitur, ꝙ iuramentum à prælato. in præiudicium suæ dignitatis præstitũ, non præiudicat ecclesiæ. & inuito prælato & contradicente, ecclesia posset pro defensione ecclesiæ cõtradicere, & repetere quod præstitum esset occasione talis iuramenti.xij.quæst.ij. non liceat papæ. & infra, de iureiur. sicut.ij.

[e] Nolles. Sic.dist. j. in princ. [3] Vnde versus:
Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non, mihi noli.
Sic potes in terris viuere iure poli.

[f] Forma. Quam habes.j.de iureiu.ego N.qua forma papa contentus est: ut ibi dicit, ergo multo fortius & alij debent esse illa contẽti. si. xxij. q. v.de forma. In qua forma debet specialiter inseri iuramentum de fidelitate & obedientia.infra, de priuil.antiqua.

[g] Consuetudinis sic patet, quod consuetudo non habet locum in hoc casu: cum talis consuetudo sit contra generalem ecclesiæ cõsuetudinem. c.distin. cõtra morem. seruare enim debet morem aliorũ etiam metropolitanorum: ut ibi dicit: & quia per usurpationẽ hoc faciebat, non prodest consuetudo.x q.iij. quia cognouimus.& xciij.dist. illud. & xxiiij. q.j. schisma. & j.q j.nullus episcopus. Item est arg. ex eo quod dicit, nil amplius exigas quod sua authoritate potest denegare, quod contra generalem consuetudinem aliorũ metropolitanorum præstitit. x. q. iij. quia cognouimus. licet illud diu præstiterit. C.de agric.& censi.l.litibus.lib.xj.& infra, de censi. peruenit. arg. tempus enim non inducit obligationem, sicut nec tollit. ff.de actio.& oblig. obligationum. §. placet.

[h] Iuramenti. Not. quòd iuramentum non extenditur ad ea, quæ de iure præstanda non sunt, licet super his iuretur. [4] Iuramentum enim non fuit inuentũ, ut esset

[†] Alias, Lumburgeñ.

Abbatissa an possit habere iurisdictionem.

[1] Dici.idẽ Io.An.Hẽric.bohic. Panor. Fely.hic. Sed imo quædã hoc habẽt ex priuilegio.

Mulier nõ est facta ad Dei imaginẽ.

[2] Dicunt hic Ioã.& Vin.idem de quolibet cõuerso uel cõuersa ecclesiæ secularis. s. quod contraherẽ potest nec gaudet immunitate canonis si q̄s suadente. secus ĩ conuersis religiosorũ. de sen. excõ. non dubiũ. ubi de hoc. Ioan. Aud.

[3] Cõcor. l. iustitia. ff.de iusti. & iure & inst.eo. §. iuris præcepta. & ibi gl. no. in vers. alterũ nõ lædere.

[4] Cõcor. l. non dubiũ. C. de legib.& l. non uidetur. §. qui iussu.ff.de reg. iur.

vt esset iniquitatis vinculum. j̃.de iureiur. quanto. & xxij.q.iiij.inter cætera.imo ipso iure non tenet iuramentum quo ad alios articulos qui in forma iuraméti non continentur: ut dicitur hic in fi. & iuramenta contra statuta canonũ præstita,nõ tenent.j̃. de fo.cõpetenti.si diligenti. in fin. & quia iuramentum illud præstitũ fuit in damnũ ecclesię: ¹ vnde nõ tenuit.j̃.de iureiur. sicut.Itẽ habes hic, quod iuramentum tenet pro parte, & pro parte non tenet. sic. xxij. q.iiij. inter cætera. Item argu. quod utile nõ vitiatur ꝑ inutile.

¹ Id autẽ solũ quod post appellationem uel ante pręstitum fuerit: nõ impedit quo minus obliget: dum modo sine interitu salutis seruari posſit. j̃. de iureiu. si vero. Io an. And.

Cvm olim. Primo prouidet circa electionem faciendam. Secundo circa confirmationem: ibi, mandantes. Abb.Sic.

a Priuati. Quia elegerunt indignum. s̃.de electio. cum in cunctis. & cap.cum vinto. & c. congregato. & sic de gratia tantum restituitur eis electio, uel quia non elegerunt intra tempus. supra de elect. ꝓ defectu.

² Fructus. Panor.hic & ca. cum olim. col. j. de iure pat. gl. fi. in ca.cum Bertoldus de re iud. vides ut sensim ratio quæstus irrepsit. ecclesia enĩ primitiua nõ minꝰ hoc quã Simonem magnũ execrata fuisset. hos autẽ fructus Panor. in c. consultationibus. de iure patro.censet esse industriales, idẽ Franc. Ripa.in c. cum ecclesia sutrina nume. 93. de causa poss.& ꝓprieta. de hoc dubitat.

nos eundem episcopum ab huiusmodi iuramẽto, quo ad alios articulos absoluisse, uel denuntiasse potius non teneri.

Idem priori fratrũ prædica. & archi. Rheginẽ.

Vacante episcopatu, capitulum confirmat & infirmat electionem.

CAP. XIIII.

Cvm olim causa: & j̃. Quocirca mãdamus quatenus, licet cõuentus monasterij S. Saluatoris Messañ. sint ipso iure hac vice eligẽdi seu postulandi ꝑtãte priuati: a de gratia tamen eligẽdi seu postulandi detis ipsis authoritate nostra liberã facultatem: Mandãtes eisdem ut cum ecclesia Messañ. vacet ad præsens, electionem suã cõfirmandã, prout de iure fuerit, uel etiã infirmandã, præsentent capitulo b Messañ.

Glossa sequens alleg. duas concor. in contrarium allegat iij. iura. & soluit, respondet ad contraria, & remittit. Finis recit. per quæst. quam soluit, et remittit. Io. An.

b Capitulo. Sic patet hic manifeste, quod vacante ecclesia, potestas siue iurisdictio episcopi deuoluitur ad capitulũ. sic. j̃.de hære.ad abolendam.in prin. & s̃. eod.his quæ. arg. contra multa habes quod potestas episcopi non deuoluitur ad capitulum uacante ecclesia. j̃.ne sed.vacã.illa.& xxiiij.dis.presbyteri secundũ Io.ut ibi no.lxxj.di. fraternitatem. ubi dicitur quod vac.eccle.collatio beneficiorum nõ deuoluitur ad capitulum,& quod capitulum nõ potest dare licentiam alicui transeundi ad aliam ecclesiã si illic eligatur, & hic dicitur, quod capitulum, potest confirmare electũ in abbatem vacante ecclesia. Quæ est ratio diuersitatis hincinde? Ratio illa põt esse, capitulum ideo non potest alicui dare licentiam transeundi ad aliam ecclesiam. quia ibi est quædam alienatio personæ, sed capitulum sine consensu prælati, alienare non potest sede vacãte.xij.q.ij.si qua de rebus. sed maior est alienatio personæ quam rerũ.xij.quæst.j. præcipimus. & ideo non potest dare licentiam transeundi, sed per cõfirmationem de qua fit hic mẽtio, nulla fit alienatio, nec præiudicatur episcopo futuro, & sic loquuntur cap.prædicta, quæ signantur pro contrarijs. Ad illam decre. illa. dicas quod capitulum non potest conferre beneficia, quæ pertinent ad episcopum uacante ecclesia: quia omnes fructus & iura episcopatus, debent fideliter custodiri & reseruari successori. xij. q. ij. hæc huius placiti. & c.non liceat.& s̃.de off.ord.cum uos. Sed collatio beneficiorum inter bona episcopalia, & fructus ² computantur,& magnũ fieret præiudicium episcopo successori, per talem collationẽ, & ideo non potest conferre nec distrahere tales fructus sicut nec alios,& de hoc dictũ est. s̃.eod. titu his quæ. Et quod ibi minus dicitur, supple hic. Et coram capitulo poterit obijci electo quicquid posset corã episcopo: & capitulum cognoscet tanquam episcopus de his quæ obijcientur contra electum, & cassabit electionem si cassanda fuerit. alias non assumet capitulũ iurisdictionẽ episcopi. de hoc not. s̃.de offic.ordi. irrefragabili. Alij dicunt, quod continet gratiã per illam decretalem. j̃. ne sed.vac. illa. ubi dicitur quod non inuenitur in iure, quod collatio beneficij spectet ad capitulum.

Idem archipresbyter. sanctæ Mariæ maioris de Vrbe.

Qui maior est ordine, licet in ecclesia posterius receptus, in loco & portione præfertur. h.d. secundũ uerã lecturã †

† Vide Ias. cons. cxc.ij.lib. ij.

CAP. XV.

Statuimus ut presbyteri primũ locum, c diaconi secundũ, subdiaconi tertium. Et sic de reliquis obtineant ordinatim, etiã si posterius admittantur. Et qui maior est ordine: etiã si postea sit receptus, et in portione percipiẽda, potioré d esse volumus, ac minores

Statuimus. Tria sunt dicta. Secundum ibi,& sic. Tertium ibi,& qui. Abbas Sic.

c Primum locum. quia secundum dignitatem cuiuscunque, quilibet honorãdus est in sede. s̃. de consue. cũ olim. & qui prior est in eodem ordine, uel dignitate ordinatus, in loco & in subscriptionibus præmitti debet.xvij.dist. c.ulti. & ff.de albo scri.l.j.& lxxiiij.dist. episcoporum. sic. s̃. c. j. & lxxv. dist.c. ult. minores enim maioribus obsequium præstare debent.xciij.di. à subdiacono.C.de offi.rect. l.j.arg.contra.xxij.q.iiij.sicut excellentior, ubi dicitur: non gradus excellentior uel elegantior, sed uitæ &c. & xl. dist. non loca uel ordines. Sed ibi loquitur quo ad uirtutes, siue de merito uitæ. xl.dist. c.ult.

Glossa sequens dicit ad partem, quod habenda sit ratio personarum, &c. allegat ix. canones, unam decre. & iij leges, in contrarium allegat duos canones. quinque decre. & unam legem & soluit.

Personarũ ratio an sit habenda in beneficiorũ ꝑceptiõe.

d Potiorem. Sic videtur, ꝙ in ꝑceptione beneficiorũ habenda sit ratio personatuũ siue dignitatum, ut plus percipiãt, qui in potioribus sunt ordinibus cõstituti: & meliora stipẽdia conferantur secundũ dignitatem cuiuscunq;: ut xij.q.ij. nobis.c.vulteranæ.& c.concesso.& di.j.ius militare.& j.q.ij.c.ult.& lxxiij.dist.consuluit.& lxj.dist.miramur. in fi. Et is gradus cæteros antecedat, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerint anteire.C.de off. mag. offi. l.nemo. Et ratio stipendiorũ habenda est.ff.de re milita.non omnes.in prin.& in auth.de defen.ciui.in prin. col.iij. vbi nobilitatis ratio habetur. & de pœ.di.iiij.in domo. & j̃.de præben.de multa.§.ult. & xlj. dist. nõ cogantur. Sed contra videtur, ꝙ omnes qui in una ecclesia famulantur æqualiter percipere debent. s̃. de cõsti.cũ omnes. & c.cũ M.nec uni dandũ est, unde alij scrupuloso corde moueãtur.xvj.q.vij.c.j.& dicit apostolus. ³ Non enim uolumus ut alijs sit remisſio, nobis aũt tribulatio.xxv.q.j.§.his ita ad fi.ff.pro socio. verũ. §. si cum tres.ubi dicitur, ꝙ ex eadẽ societate non debet unus plus

³ Secũdæ ad Cor. 8. Casſiodorus episcopi.vij. Iniquũ est ut ex una substãtia quibus cõpetit æqua succesſio, alij abundanter affluant: alij pauptatis incommodis ingemiscant.

plus ꝑcipere,quā alter: nec nobilis ꝑponitur ignobili.ar.j̃.de ap.cōstitutus.nec refert vndecūq; sint.j̃.de insti.ad decorē. & dū q̧s laudabiliter officiū suū exequitur:ex abūdāti requirit suæ notio nationis.j̃.de iudi.cū deputati.Quid ergo est dicēdū? Dico,qđ ab initio cōsideranda est nobilitas siue scientia:ut etiam maioribus & pluribus beneficijs honorēt ab illis, q̧ eos promouēt.j̃.de ꝑb. de multa.& circa eos qui simul sunt in ecclesia honestū esset,ut qui maiores sunt, plus percipiāt & digniores: secundū qđ dicūt iura priora. Sed circa hoc plus cōsiderat uniuscuiusq; ecclesiæ cōsuetudo.s̃.de cōsti.cū oēs. & c. cū M. Sed si nulla sit cōsuetudo,puta quia ecclesia fundatur de nouo: tunc videtur,quod secundum locum & meritum cuiuscunque sint danda stipendia. Sed videtur quod recurrendum sit tunc ad consuetudinem uicinarū ecclesiarū siue prouinciç.j̃.de cēsi. super eos.Iure communi non plus credo dandum maioribus,quam minoribus: nisi consuetudo contrariū inducat: & secundum hoc potest exponi, potiorē id est priorem: ut primo percipiant qui in maiori ordine sunt cōstituti: & hoc seruari potest in ecclesijs ubi nō sunt distinctæ præben.ubi uero distinctæ sunt, qui libet percipit per se suos reditus: & hic nō credo præbendas esse distinctas:sed fructibus collectis,quotidie forte percipiunt quilibet portionem suam.

facere seruitia cōsueta.[a]

Idem archiepiscopo Coloceñ.

Si ecclesia sita in aliquo archidiaconatu,erigitur in cathedralem, à iurisdictione archidiaconatus eximitur.

CAP. XVI.

CVm inferior superiorem soluere nequeat uel ligare, [b] sed superior inferiorem liget,regulariter, & absoluat,& satis absonum videatur,ut filius potestatem habeat in parētem: [c] miramur quòd cùm tu monasteriū de Cheur. constitutum in Firmieñ. archidiaconatu tuæ diœcesis, ecclesiā erexeris cathedralem: [d] archid. Firmieñ. in tantam prorupit temeritatis audaciā,ut in eꝑm ibi cōsecratū & ecclesiā suā iurisdictionem exercere præsumat: & j̃. Mandamus quatenus præfato archidiacono à cuius iurisdictione dictū eꝑm denuntiamus exemptū, [e] id districtè studeas inhibere: Prouiso ut si ex hoc archidiaco. Firmieñ. iura lędunt, in diœcesi tua (ubi expedire videris) absque alieni iuris præiudicio, [f] recompensationem illi

Glossa sequens distinguit duplex seruitium diuinorum,&c. Item reuerentiam & obedientiam.

[a] Seruitia consueta. Nota,quod minores seruitia facere debent maioribus [1] hoc intelligo circa seruitia exhibenda in obsequijs diuinorum: ut secundū quod quilibet minorē in ordine, maiora seruitia faciat,secundum suū ordinem debita: prout dicitur. xxiij.dis. subdiaconus.& c.seq.in quibus ostenditur quid pertinet ad officium cuiuslibet. Alia uero seruitia extra diuinorum celebrationem facere nō tenentur, si quæ non pertinent ad obsequia ecclesiæ. Reuerentiā tamē minores maioribus exhibere tenētur:ut minor assurgat maiori:& cedat ei primū locū in sedēdo & in eundo.xciij. dist.a subdiacono, nisi minori in ordine maior administratio sit concessa.unde archipresbyter archidiacono debet reuerentiā ratione administrationis & officij sibi commissi.xxv.di. perlectis. s̃.de off. archi.ad hæc.in mādato siue iudicio nemo tenetur alteri: nisi ei qui habet administrationem uel iurisdictionem super eū, cui obedire tenetur in his quæ spectant ad officium suum: & eius honesta & salubria mandata obseruent.s̃.eo.dilecta.& s̃.de off.archid.ad hæc. [2] s̃.de off.archipresby.c.j.ij.& iij.& j̃.c.proxi.

[1] Cōcor. tex. in l. potiores. cū ibi not. C.de off. re.pro.

[2] Vel cū minor gerit locū maioris xciij. dist.c.vlt. Ioā. And.

CVm inferior. Primo narrat factum. Secundo prouidet episcopo: ibi,mādamus. Tertio prouidere mandat archidiacono: ibi, prouisio. Abb.

Gloss. seq. ponit tres regulas: & à qualibet illarū excipit, secundo arg. & illud determinat.

[b] Ligare.xxj.dist. inferior sedes. Not. ex hoc loco, quod inferior superiorem non potest ligare uel soluere. Item qui potest ligare,potest & absoluere.Et econuerso qui potest absoluere,potest ligare.sic.ff.de re iudi.l.iij.Primū recipit exceptionem,cum maior subijcit se etiam minori ij.q. vij. nos si incōpetenter.& ff. de iurisdi.om.iud.est receptum. Secundum recipit exceptionē s̃.de off.deleg. quærēti.ubi aliquis potest ligare. sed post annum non potest absoluere. Tertium similiter habet exceptionem,de conse.dist. iiij. sanctum est. ubi ponit quis potest absoluere tēpore periculi, qui tamen, non potest ligare. Item est hic arg.qđ si papa mādat alicui ut excommunicet aliquem, quod potest absoluere illum quia excommunicatio & absolutio pari conditione censentur, vt cui unum committitur,& reliquū. de pœnit distinct.j.verbum. Sed [3] hoc non credo si hoc sibi tantum quasi executori committatur, cum ad certum articulum datus sit executor.argum. s̃. de offic.deleg.super quæstionem. §. j. & c.fin. § fin.

Excōmunicare valēs ex mādato papæ an possit absoluere.

[3] Sed. idē Panormi.

[c] Parentem. Imo ecōuerso filius debet esse in patris potestate.j̃.de conuer.in fi.c.ult. & insti.de pat.pote. §.ius autem.arg.contra.s̃.de renun.ad supplicationē. ubi minor præest maiori, & iurisdictionem habet in ipsum,imo pater debet regere prolem suam. xxiij.q. iiij.duo ista nomina.& C.de emenda. propin. l.una.j̃. de sen.excom.cum uoluntate.§.ult. & filius etiā dum est in potestate patris, agere pro rebus suis non potest, C.de anna.except.l.j.§ j.in fine.

Glossa sequens in princ. & in fin. fortificat textum, in medio signat contrarium.

[d] Cathedralem. De licētia domini papæ.xvj.q.j.præcipimus.& xxij.di.c.j.& j̃.de exces.præla.sicut unire. & j̃.ne sed.vac.c.j.alias authoritate ꝓpria nō potuisset.quia hmōi mutationes,trāslationes, & consimilia debēt fieri de authoritate papæ.vij. q. j. mutationes. arg.cōtra.s̃.de off.ord.qm̄ in plerisq;.§.prohibemus, &c. hoc factū fuit propter longā & latam prouinciā: uel propter diuersitatem linguarū. s̃. de off.ord. qm̄. & c.inter cætera. quod licet ex authoritate illius canonis,quoniam.& s̃.de transla.inter corporalia.

Glossa sequens recit. per obiectionem. & solut. & solutioni signat contrarium cui respondet.

[e] Exemptū. Nam solus papa, eximit episcopos. xvj. q.frater noster.sed per hanc exceptionem,quæ fit ab archid.non intelligitur exemptus a iurisdictione episcopi.& sic uidetur,ꝙ nisi fuisset exēptus [4] a iurisdictione archid.iurisdictionem haberet in eum,sed quia hoc erat inhonestum,ut maior subesset minori,& cōtra iura. xxj. dist. inferior. & xciij. dist.à subdiacono. ideo exemptus fuit omnino à iurisdictione ipsius.

[4] Nō eximit: imo denunciauit exemptum. Io. And. Pan.

[f] Præiudicio. Et sic papa nō intēdit alij per suas literas præiudiciū irrogare.sic.s̃.de consuet.cum olim. in fi.

in fin. & s. de offi. ordi. licet. cum concord. & s. de usu palij ex tuarum. ff. ne quid in loco publi. l. ij. §. merito. & §. si quis a principe. & supra, de offi. delega super eo. & ix. q. iij. nunc. uero.

Humilis doctrina. In compositione super iure primatiæ facienda, debent omnes prælati prouinciæ & capitula ecclesiarum cathedraliũ consentire. Et duo facit, nam primo mandat cõpositionẽ publicari si prælati consentiãt. Secundo ibi, si qui uero, dissentientes mãdat citari, & publicationem non fieri. Abbas.

facias congruentem.

Idem Lemouicen. archi. & priori sanctæ Radegundis Pictauen.

Compositionem super iure primatiæ, unus solus cuius interest, poterit impedire.

CAP. XVII.

Humilis doctrina a magistri: & infra. Mandamus quatenus prælatorum b Burdegalen. prouinciæ ĩ ea præsentiũ, c & cathedralium capitulorum eiusdem, necnon & Bitur. capituli d super ℘uisione quã ĩ ter Bituricẽ. & Burdegalẽ. archiepiscopos in cã primatiæ † duximus faciendam, requiratis assensum: quo habito ℘uidentiam nostrã solenniter publicetis. Si qui uerò cõsensum præstare noluerint e uos supersedentes publicationi prædictæ districtè præcipiatis eisdẽ, ut personaliter f si prælati fuerint: uel si alij g, per procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, prosecuturi corã nobis ius si quod habere contendunt: & satisfacturi parti alteri si succubuerint, in expensis h.

a Humilis doctrina. Bene dicit humilis, nã magister debet esse humilis & benignus auditoribus, & humiliter docere, nõ cum austeritate & potentia: ut xlvj. dist. hoc habet. austeritatis autem nimiæ increpatio nec correptionem recipit, nec salutem. xlv. di. cum beatus. & nimia sæuitia præceptoris, culpæ comparatur. ff. ad l. aquil. præceptoris. modica tñ & leuis coerctio conceditur magistro, ita ut excommunicationem nõ incurrat. j. de sen. excom. cum uoluntate. & c. ex tenore. & xxiij. q. v. circoncelliones. ad fi. nec sæuienda audacia debet concedi, nec paterna diligentia omitti, ut ibi dicitur. & cap. circuncelliones. in fi. quia dum nimium seruatur humilitas, regendi frangitur authoritas 1. lxxxvj. di. quando necessitas.

Glos. seq. quærit, obijcit quare ex parte Burdegal. nõ sufficit consensus capituli sicut econuerso: cum prælatus cum capitulo litiget donec componat. Solu. quod propter interesse.

b Prælatorum. Sed quare requiritur consensus istorũ prælatorũ? Videtur ꝙ consensus capituli Burde. sufficit in tali prouisione. sicut ex alia parte sufficit cõsensus capituli Bituricen. quia prælatus de consensu capituli sui litigare potest. j. de procu. alia quidẽ. põt etiã donare. j. de do. pastoralis. in fi. & j. de his q̃ fi. a præla. sine cõ. ca. cũ nos. potest etiã compositionẽ facere. j. de transa. cõtingit. & j. de deci. ex multiplici. Dicas ꝙ ideo requirit consensus prælatorum, & capitulorũ cathedralium ecclesiarum Burde. prouinciæ, quia per illam prouisionem reseruabatur ius Bituric. archiepiscopo in Burd. prouĩcia ut possit uisitare. Vnde hoc respiciebat prælatos & capitula, quia tunc eũ procurare tenerentur cum accedit ad eorũ ecclesias. 2 j. de præscri. cum ex officij. j. de sen. sopite. & alia eorum intererat consentire uel cõtradicere, quia ꝙ omnes tangit, ab omnibus est approbãdum s. de offi. archi. ad hoc. in fi. & j. de temp. ord. si archiepiscopus. & lxvj. di. archiepiscopus. & liij. di. c. j. in concedendo haustum aquæ omnes uocandi sunt qui ius habent. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & ideo requiruntur ut consentiant uel dissentiant. Ex alia parte sufficit consensus capituli Bituricen. quia per illam prouisionem consulebatur Bituricen. archiepiscopo, nec intererat aliquid prælatorum Bituricen. prouinciæ de illa prouisione.

c Præsentium. Arg. ꝙ præsentes tantũ requirẽdi sunt ad componendum, & eodem modo ad litigandum, sicut in alienationibus faciendis. x. q. ij. hoc ius. uer. si autem. ar. vij. q. j. factus. Sed quid esset si modica pars prælatorum esset præsens, & lõge maior esset absens, & eodem modo de capitulis nunquid sufficit consensus illorum paucorum ad consentiendum huic prouisioni, uel ad mouendam litẽ? Videtur ꝙ sic 3 arg. huius. c. x. quæ. ij. hoc ius. Sed quos dicemus præsentes: an illos tantũ qui sunt in ecclesijs suis, an etiã illos qui sunt in prouincia: ꝙ uidetur. C. de præsc. lon. tẽp. l. ulti. Vnde credo. ꝙ requirendi sunt: dũmodo sint in ℘uincia: quia pro præsente ibi habentur. Item credo si minor pars capituli sit præsens quod debeat uocare alios qui sunt in prouincia, si commode uocari possunt, quousq; saltem sit ibi maior pars capituli. Si autem sint extra prouinciam, aut ita remoti ꝙ commode uocari non possunt, præsentes disponant de reb. eccle. quia tota potestas & ius uniuersitatis remanet penes illos quotcunque sint. ff. quod cuiusque uni. l. sicut.

d Capituli. Per hanc decreta. probatur, ꝙ prælatus sine consensu capituli non põt agere nec componere, secundum ꝙ no. s. de rescrip. edoceri. & j. de proc. ca. j. Arg. ad hoc. supra eo. dilecti. Ber.

e Noluerint. Nota quod ille cuius interest, impedit prouisionem papæ sicut aliquis retardat executionẽ sententiæ. infra de testi. ueniens. ij. & infra de re iud. cum super cõtrouersia. arg. quod nõ intendit papa alicui præiudicare per suas literas.

f Personaliter si prælati. Cum. n. quis citat̃ ut personaliter ueniat ad cãm, non sufficit tunc mittere ℘curatorẽ: ut hic vr̃. Si uero simpliciter citetur, tunc põt mittere procuratorẽ. C. de ℘cu. l. ult. in prin. uel ipse debet ire infra de do. & contu. cum dilecti. & C. de proc. l. ult. Sed cũ personaliter quis citatur, & ipse ire non põt, uel etiã in alio casu cũ simpliciter citatur si causa sua ardua sit: nõ compellitur mittere procuratorẽ. C. de procu. l. ult. sed debet in utroq; casu nuntiũ destinare, ad allegandas cãs quare uenire non possit. j de ℘cu. querelam. & ibi dr̃ de hoc. Et illud scire debes, ꝙ legatus a sede apostolica non potest iubere alterutram partem corã se personaliter cõparere, si de hoc nõ habeat speciale mandatũ: nisi causa sit criminalis, uel ℘ ueritate dicẽda, uel pro iuramento calumniæ faciendo iuris necessitas hoc exigat. in dec. In. iiij. j. de iud. iuris esse ambiguũ, sed papa hoc facere põt, quia non adstringitur legib. uel canonibus 4, ut hic patet. B.

g Vel si alij. Vt capitula quæ non nisi per procuratorem uenire possunt.

h In expensis. Sic uidetur per literam istã, quod uictus uictori cõdemnandus est semper in expensis. arg. j. de pe. calumniam. de hac materia tractatur plene infra de do. & contu. finem. Sed hoc ideo, quia iam quasi intentio actoris fundata erat per compositionem: & ideo si succumbant, quasi calumniose uideantur hoc fecisse.

1 Vnde non patiatur se contẽni. ff. de off. præsi. obseruandum tenẽdũ ẽ ergo mediũ. de offi. cust. c. j. Ioan.

3 Idẽ ex iure primatiæ ipsorũ causæ ad ipsũ deferri poterũt pap pellationem gradatim, itẽ per negligentiã de uoluerĩt ad ipsos beneficiorũ collatio & his similia.

† Infra dẽ dila. c. ult. j. de dol. & cõtu. c. ul. & secũdũ Alb. in rub. de statu. hominũ col. ulti. archiepiscop' Bituricẽsis, ẽ primas in Burdegalensi ℘uincia. & Card. Alexã. in ca. diffinim'. xxij. dist. ponit Bituricensẽ primũ pr̃iarcham, post quatuor antiquos pr̃iarches. Nic. Boeri. late in additio. ad trac. dẽ authoritate & pemĩnẽtia magni cõcilij ubi dicit in consessu Turonẽsi. tẽpore Lud. xij. factã iniuriã Bituric. post magnã cõtẽtionem in sessiõe post posito Lugdunensi, qui etiã exinde dẽ facto est in possessiõe primatiæ.

3 Quod sic. idẽ Pa.

Citatus an possit mittere ℘curatorẽ?

4 Vnde ex plenitudine ptãtis cogit. eos hic personaliter uenire: uel ℘pter psonarũ legalitatẽ. ff. dẽ procura. si actor uel ℘pter magnitudinẽ causę. j. dẽ procu. c. ij alias prælatus etiã ante li. cõtest. dat ℘curatorẽ. j. de iu. calum. cum causam. secũdum G. Ioã. And,

fecisse, quia tunc demum consueuit dici, q̃ uictus in prima causa uictori sit condemnandus. & quasi ad terrorem hoc dixit papa: ut si dubitarēt de iure suo non litigarent. Et est arg. op. quod uictus uictori semper sit condemnandus in expensis.

& multo minus isto tempore. Sed quod dicit hic hodie non tenet: & episcopi qui non seruant hanc constitutionem, non dicuntur transgressores: quia non fuit moribus[x] utentium approbata huiusmodi treuga.iiij.di.c.in istis.§.leges.Vin.

DE TREVGA & pace.

Quia iudicum est ad pacem discordãtes reducere.xc. dist.per totũ, ideo quia est tractatum de officio iudicum, merito annectitur hic titu. Vel aliter sic: quia maiorum & superiorum est treugas & pacem inire, subditorũ uero obedirẽ. ergo etc. De hac materia tractatur xc.di.per totum xxiij. q. iij si quis romipetas. & ca.illi.

TITVLVS XXXIIII.

DE TREVGA & pace.

Alexander iij.in concilio Lateran.

Statuit tempora treugarum & pœnas uiolantium.

CAP. I.

Treugas[a] a quarta feria post occasũ solis, usq; ad secũdã feriã in ortu solis, ab aduentu dñi usq; ad octauas Epiphaniæ, & à lxx. usq; ad octauas paschæ, ab omnib. inuiolabiliter obseruari p̃cipimus. Si quis aũt treugas frangere[b] præsumpserit, post tertiã admonitionẽ, si non satisfecerit, suus eṗs sententiam excommunicationis dictet in eum, & scriptam uicinis[c] eṗis annuntiet, quorum nullus excõicatum in communione recipiat, imo scriptã sententiã quisq; cõfirmet[d]. Si quis aũt hoc uiolare prę sumpserit ordinis sui periculo[e] subiaceat. Et quoniã funiculus[f] triplex difficile rũpitur, præcipimus ut episcopi ad solum Deũ & ad salutem populi habẽtes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacẽ firmiter tenendam mutuũ sibi consilium[g] & auxiliũ præbeant, neq; hoc alicuius amore[†] uel odio prætermittant. Quod si quis in hoc opere trepidus inuentus fuerit, damnũ propriæ dignitatis incurrat.

Idem.

Personæ hic enumeratæ plena securitate gaudẽt tẽpore guerræ

CAP. II.

Nnouamus[h] ut p̃sbyteri, monachi, cõuersi, peregrini, mercatores, rustici, eũtes uel redeũtes,[†] uel in agricultura existentes[i], & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur.

Treugas. in prima parte determinat tp̃s feriarũ in actu bellãdi. In secũda ponit pœnã rumpẽtiũ treugam. In tertia instruit omnes quid facere debẽt ut treugæ & paces seruentur, & ponit pœnam eorum ratione negligẽtiæ. Anto. de but.

Treugæ definitio.

[a] Treugas. Treuga est securitas præstita reb. & personis discordia nondum finita[z].

Glos. seq notabiliter obijcit, per locũ à diuisione, & dupliciter soluit.

[b] Frangere. No. q̃ hæc treuga canonica est[a], & non conuentionalis. si enim esset conuentionalis, semper seruaretur. nam fides hosti seruanda est. xxiij.q.j. noli æstimare. Sed qualiter intelligitur quod dicitur de ista treuga? Si intelligitur de iusto bello, à tali nullo die cessandum est etiam dominico die. xxiij.q.ult. si nulla. ĩ. de re.iu. quod non est citatum. Si uero de bello iniusto, hoc nullo tempore faciendum est. Solut. potest intelligi de iusto bello. & licet nunquã sit cessandum a tali minus tamẽ uacandũ est ei in hoc tempore quam in alio. unde capitulũ illud, si nulla intelligit quando ineuitabilis urget necessitas. Vel potest intelligi de iniustis bellis, uel papa respexit ipsum factum ut non semper darent operam bellis: & ideo ob reuerentiam dierum tunc cessarent: & nullo tempore debent fieri.

[a] Pax uero ē finis discordię, quę debet haberi in uoluntate guerra in necessitate vñ bellamus. ut pacem habeamus. [b] xxiij q. j. nisi bella. ca. noli æstimare. Ioã. And.

[z] Quæ dissidera iuř seruanda nõ est: ut scripsi de homi. pro humani. li.vj. super uerbo perpetuo. Io. And.

[c] Vicinis. xj.q.iij. ca.curæ.

[d] Cõfirmet. Id est obseruet. & ita ipso facto confirmat eã. alias nec ĩfirmare põt, cum nõ habet imperium par in parem. xxj di. in ferior. & c. deniq;. & melius. s̃. đ ele. ĩnotuit. & ff. đ arb. l. nã magistratus.

[e] Periculo. Id est excommunicationi subijciatur. xxiiij.q.iij. illi q. ubi hoc idem dicitur.

[f] Funiculus. Primus est excommunicatio proprij episcopi. Secundus est uicinorum episcoporum obseruatio seu confirmatio. Tertius consilium[†] & auxilium eorundẽ: & ideo q̃n fortior est, difficilius rumpit. C. cõia. de suc. auth. itaq;. ff. đ lib. leg. l. iij. in fi.

[g] Consiliũ. Nota, quod prælati tenẽtur sibi mutuũ prę stare consiliũ. & auxiliũ. xciij. di. p̃cipimus. & ca. per atũ.

[h] Nnouamus. Quia iam statutum est xxiiij q. iiij. si quis romipetas. & capit. paternarum.

[i] Existens ergo dũ uacant agriculturæ tantum habent priuilegium[4]: sicut militi non currunt tempora dum est in militia. C. q. nõ obest lõgo tẽp. præscrip. l. ult. sed[4] animalia semper habent: unde pignori dari non possunt. C. quæ res pig. ob. non possunt. l. pignorum.

[x] Moribus. idem Pan. Feli. hic Ange. Cla. ĩ uerbo, cõsuetudo. §. x. Iaso. l. si filius qui in ptãte. col. iiij. đ lib. et posth. Præpos. c. leges. iiij. dist. Ioan. Gerson in reg. mora. colla. iiij. Alex. cõs. cxxxij. li. j. ubi tetigi.

[†] Alias, timore.

[†] Infero quod securitas data ad eundũ, intelligit etiã data ad redeundũ. l. sicut. ff. ex quibus cau. maio. & in l. utimur. & ibi Bar. ff. đ sepul. uio. Phil. Frãc. c. cũ nõ deceat. de elec. in vj. Phil. Dec. cons. xlviij. col. ij. ubi tetigi. Hierõ. Grat. cõs. xcij. num. 13. cũ seq. lib. ij.

[4] Idem in pegrinis. s. quandiu peregrinãtur secundum Hos. sicut & legati priuilegiũ habent, quãdiu ĩ legatione sunt ff. de iud. l. ij. §. legatis. Ioan. And.

TITVLVS XXXV.

DE PACTIS.

Ex concilio Aphricano.

Pacta quantumcunque nuda, seruanda sint.

CAP. I.

Ntigon⁹ eṗs dixit: et ĩ. Aut unita pacta suã obtineãt firmitatem, aut conuẽtus (si se nõ cohibuerit) eccłasticam sẽtiat disciplinã. Dixerunt uniuersi, pax

DE PACTIS.

Supra uisum est de pace: sed quia pacta et transactiones sunt quędam conuentiones ex pace factæ, ideo &c. Abb. Sicu.

De hac materia habetur xxij.q.iiij. in multis capi.

Ntigonus episcopus. Iudex ecclesiasticus prouidet seruanti pactum contra nõ seruantem. h.d. Diuiditur. Nam primo ponitur dictum Antigoni epi. Secũdo ap̃probatio concilij. ibi, dixerunt. Ab.

Glossa

Glossa sequens notat pacta seruanda. allegat tres canones. & unam legem, ponit quatuor casus quibus non ualet pactum. In fin. argu. ex nudo pacto, etc. rationem reddit & remittit.

a Pax seruetur. Reformata per pacta inita inter episcopos, qui contendebant ad inuicem de iure parochiali. Et ita est arg. quod pacta legitima custodiantur. xx. q. j. puellæ. in fi. xxij. q. quarta. Innocens. & xviij. q. ij. Eleutherius. Pacta enim legitima, quæ neque dolo malo, neque aduersus leges, neque quibus fraus alicui fiat, facta sunt, seruabo, ait prætor. ff. de pact. l. iurisgétium. §. ait prætor. Pactum uero quod dolo initum est, nō valet. j. de rerū per mu. cum uniuersorum. C. de except. & præscript. aduersus. Item si alteri sit captiosum. ff. de rescin. ven. si id quod pure. in fin. Item si sit contra bonos mores. C. de inutil. stip. ex eo. Item quod obseruatum uergit ad dispendium salutis æternæ, non tenet. j. eod. pactiones. ubi de hoc. Itē habes hic arg. quod ex nudo pacto oritur actio. 1 xij. q. ij. quicunq; suffragio. & q. v. quia Ioā. licet sit cōtra, secundum leges. ff. de pact. l. iurisgētium. §. quinimo. igitur nuda pactio obligationem non parit. sed parit exceptionem: quia mortaliter peccat recedēdo à pacto. argu. xxij. q. j. prædicandum. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiā. xxij. q. v. iuramēti. De hoc dic ut habes. xxij. q. ij. c. quicunque suffragio.

1 Actio. falsum: quia hic debet itelligi quod seruentur pacta secūdum eorū vim ut simile in l. iurisgentiū. §. prætor ait. ff. eo.

seruetur: a & pacta custodiantur.

Gregorius.

Conuentio inualida, per cōsensum superioris validatur.

CAP. II.

QVoties in cōuentionibus noster expectatur assensus, ne in dubium ueniāt quæ geruntur, ratihabitio b eas debet pro securitate partium solidare. c

Idem.

Iudex debet studiose agere, ut promissa adimpleantur.

CAP. III.

QValiter in Sardinia: & infra. Studiosè agendū est, ut ea quæ promittuntur, opere compleantur. d

Alexander tertius Exonen. & Vigor. episcopo.

Non ualet pactū, per quod beneficium ecclesiast. cum debet pecunia resignari.

CAP. IIII.

CVm pridem S. clericus procurator prioris & monachorum de Acra, & P. clericus pro causa quæ inter eos & prædictum P. ac fratrem eius cuius vicem se gerere dicebat e super ecclesia & capella de L. vertebatur ad nostram præsentiam accessissent, inter se (nō tamen nobis mediantibus) conuenerunt quod eidem P. pro expensis quas fecerat, tres marchæ argēti soluerentur, et idem P. liti cederet, f & à monachorum infestatione cessaret. Cumq; cōpositionem istā authoritate apo. peterent confirmari nos eam non duximus g admittendam, pro eo quòd videbatur prauam illicitæ h pactionis speciem continere: & infrà. Ille igitur nostris monitis acquiescens, & eidem liti pro se ac fratre suo renuncians, authentica instrumenta quæ super hoc habebat, in nostris manibus

Q quicunque suffragio. Voties.

b Ratihabitio. Id est cōfirmatio: & ita si pactū ab initio etiā non teneat, per ratihabitionem superioris fit validum j. tit. proxi. c. j. Arg. est ergo quod ratihabitio retrotrahitur. & mandato comparatur. argu. j. de clan. despon. c. ij. Sed contra uidetur. ff. de ijs. qui not. infa. quid ergo. Sed distingue utrum tale sit, quod ab initio mandare uel cōcedere potuit qui ratum habet, & tunc mandato cōparatur: aliàs non, ut potes colligere ex fi. illius. l. ff. de offi. procon. obseruare. & ff. de ser. rust. præd. per fundum. & j. de reg. significatum. & c. cū virum. sed quasi regulare uidetur ut ratihabitio retrotrahatur, & confirmet præcedētia. ff. de pign. si fundus. §. si nesciente. j. de his quæ fi. à præla sine cōsen. c. cum nos. Ratihabitio tamē habet exceptiones in filia quæ nubit tempore luctus, postea patre ratum habente. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. fallit in pupillo ubi non ualet ratihabitio tutoris, nisi præsens sit in ipso negotio. insti. de auth. tuto. §. tutor. & ff. de autho. tuto. l. obligari. §. pupillus. fallit in seruo. ff. de acquir. hæred. l. si quis mihi. §. iussum. vbi debet præcedere iussus domini.

c Solidare. Id est cōfirmare. & intellige cū causæ cognitione. j. de cōfir. vtil. uel inutil c. j. & ij. vbi de hoc alias parum ualeret confirmatio in forma communi.

Q Valiter.

d Compleantur. Si. xxiij. dist. psalmi sta. & illud, 3 & quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita. Et est argumē. quod uerba cum effectu sunt intelligē da. j. de cler. non resi. relatū. Item nec sufficit uolūtas, nisi sequatur effectus. j. de eo qui mit. in pos. cau. rei. ser. c. j. fi. j. de re iud. cum aliquibus. arg. contra. s. de biga. nup. & c. a nobis.

C Vm pridem. Primo ponitur factum, sub quo cōtinetur processus causæ, partium transactio, ipsius reprobatio, papalis ordinatio & intercessio. secundo dat iudices: ibi, cæterum. Abbas.

e Dicebat. Iste enim cum esset coniuncta 3 persona, etiam sine mandato audiretur, agens pro fratre. ff. de procu. sed hæ personæ. & l. Pomponius. §. ulti. & C. eo. tit. exigendi. & s. de rescript. nonulli. tamē cauere debet de rato: alias nō obesset. C. qui. res iudi. nō nocet. l. j.

f Liti cederet. Hæc renuntiatio fratri non noceret, licet esset procurator eius, & generalem administrationem haberet. ff. de procu. mandato generali. & C. eo. titu. si procurator. & C. de transact. transactionis.

g Non duximus admittendam. j. titu. proxi. statuimus. contra. sol. ibi compositio super decimis facta licita est: vt j. de deci. ex multiplici. & c. nup. hic uero simonia expresse cōmittebatur recipiendo pecuniam pro re spirituali quam renuntiauit. 4 Itē arg. cōtra j. de præben. nisi essent. Ibi nulla compositio uel pactio turpis inter partes interuenit, sed iudices pro bono pacis, in quos cōpromissum fuit, statuerunt ut ad tēpus certa pecunia solueretur: & ideo papa illam cōstitutionem ex causa prædicta tolerauit. sed hic pactio turpis inter partes interuenit.

Gloss. seq. recit. per q. an authoritas papæ purget simoniam, ponit duas oppo. contra secundam alleg. & soluit demum opin. distinguendo concord.

h Illicitæ pactionis. Quia ius spirituale pro pecunia remissum fuit. Quidam dicunt quod pactum ualuisset si authoritas papæ interuenisset. arg. ff. de ijs qui not. infa. furti. §. qui iussu. T. dixit, quod propter authoritatem

3 Psalm. lxxxviij. Misericordias domini &c. Io. And.

3 Cōiuncta. hoc esset falsum hic: quia causa spiritualis ē requirens speciale mādatum Pan. hic & bene quāuis gl. sequat. Fel. in c. corā. col. ij. de off. deleg.

4 Replicat & declarat cōtrariū nō soluit. vnde dic secundū Tā. Vincen. & Inn. quod hic erat suspicio turpis pacti: quæ semper præsumit nisi per aliā suspicionē tollat. ibi vero superioris authoritas illam tollit. vel ibi amicabilis cōpositio hic. transactio, secundū Goffr. vel secundū Host. ibi cōpositio super fructibus, hic super iure spūali. Ioā. An.

tatem ſuperioris ſimonia nō purgatur ex quo aliquis eſt ſimoniacus. ſi uero cum ius habeo, dedero tibi pecuniam redimendo uexationem meā, non pecco. arg. j.q.iij. quæſitū. & ͞j. de ſimo. c. dilectus. iuxta illud apoſtoli, Redimentes tempus, quoniā dies mali ſunt. arg. eſt tamen contra. ͞j. de ſimo. Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia ijs qui ius habebant in electione. Sed videi quod ſi cōpoſitio eſſet cōfirmata per papam, quod excuſati fuiſſēt iſti fratres quia papa habet plenitudinem poteſtatis, & poteſt ſupra ius diſpenſare. infra, de conceſ. præb. propoſuit. & de eo quod nō eſt ius, facit ius. iij. q. vj. hoc quippe. Item ipſe naturam rei immutare poteſt. C. de rei uxo. act. l.j. in princ. Poteſt dici, quod in ijs quæ in ſui natura ſimoniaca ſūt in veteri teſtamento, ut uendere ſacramenta, & huiuſmodi ſpiritualia, ibi nō excuſat authoritas papæ, & ſecundum hoc intellige quod dixit Tanc. in ijs uero quæ per cōſtitutionē eccleſiæ ſimoniā inducunt, excuſaret authoritas papæ, quia poteſt diſpēſare in talibus. Et de hoc dicitur. ͞s. de offic. deleg. ex parte ij.

a Reſignauit. Ad cautelā & ex ſuperfluo, quoniam facta renunciatione ipſo iure irrita ſunt, inſtrumenta. C. de cōdi. ex le. diſſolute. & ͞j. titu. proxi. c.j. & aduerſarius poteſt illa petere. C. ad exhi. l. ulti.

bus reſignauit, a quæ nos priori & monachis deſtinantes, mādauimus ut eidem P. & fratri eius in aliquo ſtuderent beneficio prouidere, de quo maius lucrum ualeāt apoſtolica interceſſione percipere, quàm eis deberet ex illa pacti[illegible] illicite prouenire. Cæterū quia prior & fratres acquieſcere noluerāt: mandamus quatenus moneatis eoſdem, ut præfato P. & fratri eius competens beneficiū cōferāt & aſsignent: alioqui ſi uobis cōſtiterit, dictos clericos à prænominata eccleſia & capella abſq; ordine iudiciario uiolēter eiectos, ipſas eidem reſtitui faciatis: b nō obſtātibus literis noſtræ confirmationis, quas prędicti prior & monachi à nobis impetraſſe noſcuntur.

r Simoniaca. Panor. hic & ī repet. §. qui uero. c. extirpādæ. col. penul. & fin. de præbē. Hēr. Boy. in c. j. ne p̄latiuices ſuas. Cōr. ſummans tract. d̄ cōtrac. q. xlix. oppoſ. iij. Philip. Deci. c ſignificaſti. num. 15. de elect. ubi in annotat. ad Deciū dixi.

Simonia an excuſetur ꝓpter papæ authoritatē.

Idem archiepiſcopo Eboracen̄.

Non ualet pactum de ſuccedendo. poſt mortem prælati in ipſius eccleſia.

CAP. V.

ACcepimus quòd quædam ſunt eccleſiæ clericis tali tenore cōceſſæ, ꝙ poſt eorū obitū alij nominatim c ſuccedāt. Verum qm̄ hoc iniquū eſt, & ſacris canonibus d inimicū, & ideo non debet aliquatenus tolerari: Mādamus quatenus huiuſmodi ſucceſsiones tā deteſtabiles & iniquas, appellatione ceſſante prohibeas, & omnino friuolas. & inanes eſſe decernas.

Glossa sequens signat contrarium. ponit opin. demum soluit. in fine quærit, argum. negatiue contrarium soluit.

b Reſtitui faciatis. Arg. contra. vij. q. j. quā periculoſum. ubi habes quod Eſau recipere poſtea non potuit quod ſemel ceſsit. Poteſt dici, quod nō tenuit renunciatio, cū eſſent eo tēpore ſpoliati arg. ͞j. de reſt. ſpol. ſolicite. Dicas melius quod iſti implorauerūt beneficiū principis, & de gratia reſtituuntur, & illa renūciatio tacitam habebat conditionē annexā. ſ. ſi monachi adimpleuent quod mandauit papa. ſic. ͞s. de renū. ſane. de hoc dictū fuit. ͞s. de electi. cū inter R. Sed pone qđ ſi monachi iā cōtuliſſent eccleſias alijs: quid fieret? Arg. quod non remoueantur inſtituti. vij. q. j. eos. imo remouendi ſunt, & monachi tenentur prouidere illis. vij. q. j. præſentium. infra, de præb. inter cætera.

ACcepimus. Pone caſum in eccleſia debitis onerata, quam ſenex & diues clericus nolebat acceptare ad exonerandum niſi fieret ſibi pactū ut ipſius conſanguineus forte nepos in ea ſuccederet poſt mortem ipſius. Diuiditur. Prima pars narrat factū, quod ſecunda præcipit corrigi: ibi, verum. Abbas Sic.

c Nominatim. Hoc etiam improbatur à iure ciuili, quia non poſſumus paciſci de hæreditate alterius: niſi eius uolūtate. 1 C. de pactis. l. ulti.

d Canonibus. Qui prohibent ſucceſſiones in eccleſia Dei fieri. viij. q. j. apoſtolica. ſupra de filijs presby. ad extirpandas. cap. præſentium. & cap. ex tranſmiſſa. & quaſi per totum.

1 Sed nec hoc ſufficit in bñficijs, d̄ hoc de cōceſ. præb. c. ij. in iij. glo. Ioā. And.

Idē Cantuarien̄ archiepō & eius ſuffraganeis.

Qui per pactum augendæ penſionis conſecutus eſt eccleſiam, debet ea priuari, & alias canonicè puniri.

CAP. VI.

CVm clerici veſtræ iuriſdictionis (ſicut accepimus) decedētibus eccleſiarū pſonis: paciſcantur e ex ipſis eccleſijs maiores ſolitò ſoluere pēſiones f ut facilius poſsint eaſdē eccleſias adipiſci, Nos † ad tā deteſtabile vitiū extirpandū. f. v. mandamus quatenus ne id attentare præſumant. diſtrictius prohibentes ſi contra prohibitionem veſtrā venire præſumpſerint, ap. ceſſante eos taliter adeptis eccleſijs ſpolietis, alias pro tātæ præſumptionis exceſſu, ſeueritate eccleſiaſtica g punientes eoſdem.

Innocentius tertius in concilio generali.

CVm clerici. Diuiditur. Prima narrat factum. Secunda corrigit: ibi, nos. Abb. Sic.

e Paciſcantur. Pactum iſtud non valet, quia eſt contra canones. ͞j. de cenſ. prohibemus. infra, de præb. auaritię. 3 & pactum turpe nō ualet. infra eodem. pactiones. & iuramentum ſuper hoc præſtitum non tenet. infra, de cenſ. grauis. infra de iureiurando. tua nos. argumen.

f Penſiones. Sed pone quod facultates eccleſię ſint augmentatæ, nunquid penſio debet augmentari? 4 Argumen. eſt quod non, infra de cen. prohibemus. Sed contra argumen. infra de cenſ. quāto. & ſupra, de cōſtit. cum M. poteſt dici, quod ſi diligentia clericorum bona ſunt augumētata, non debet augeri penſio, ne diligentia ſua ſit illis damnoſa. C. de allu. leg. ult. Si uero aliunde bona eccleſiæ augmentata fuerint: tunc poteſt & debet augeri penſio: quia iuſta cauſa ſubeſt ut augmentetur. argum. infra, de cenſi. quanto. De hoc dic. ut infra, de cenſi. prohibemus.

† Alias, additur intendētes.

3 Cōcor. tex. cū gl. in l. pacta. quæ cōtra C. de pact. & l. iuriſgētium. §. ſed & ſi quis. ff. e.

4 Augmētari. dic ꝙ ſi ab initio ſuit cōſtituta pēſio habito reſpectu ad facultates eccleſiæ tūc au ctis facultatib⁹ pōt augeri, ſicut econtra minui: ſi vero ob aliam cauſam, ut recognitionis uel ꝓtectionis, non debet augeri. Panormi.

g Eccleſiaſtica. Quæ erit depoſitio, cum ſimoniaci ſint. quæſtione prima. reperiuntur. & capitulo erga ſimoniacos.

Plerique

Plerique. Primo narrat factum. ſecundo corrigi præcipit. ibi, cum autem. Abbas.

a Reprobamus. Pactum enim tale non nocet eccleſiæ quin a quolibet poſſeſſore poſsit petere decimã. ff. de pactis. inter debitores. ff. de inſtitoria, ſi cũ uillico.

Si eccleſia rem ſuam locando uel in feudũ concedẽdo apponit pactũ in præiudiciũ iuris parochialis alterius eccleſiæ, nõ tenet et quicquid hac occaſione perceperit, redere cogitur illi eccleſiæ.

CAP. VII.

Leriq; (ſicut accepimus) regulares clerici & ſeculares, interdum cùm uel domos locãt, uel feuda concedunt, in præiudiciũ parochialiũ eccleſiarum pactũ adijciunt, ut cõductores et feudatarij, decimas eis ſoluant: & apud eoſdẽ eligant ſepulturam. Cùm autem id, de auaritiæ radice procedat, pactũ huiuſmodi penitus reprobamus a ſtatuentes ut quicquid fuerit occaſione huiuſmodi pacti perceptũ, ecclĩæ parochiali reddatĩ.

Gregorius nonus.

Non ualet pactio in ſpirituali uel quæ pactum inducit, uel turpis ſeu de re turpi, uel impoſsibilis de iure uel de facto.

CAP. VIII.

Actiones factæ à uobis (ut audiuimus) pro quibuſdam ſpiritualib. obtinendis: cùm in huiuſmodi omnis pactio omniſq; conuentio debeat omnino ceſſare c, nullius penitus ſunt momenti. Quod ẽt de alijs eſt dicendum, quæ obſeruatæ uergunt in animæ detrimentũ. Nam etiã iuxta legitimas d ſanctiones, pactũ turpe uel rei turpis e aut impoſsibilis de iure uel de facto, nullam obligationem inducit †.

TITVLVS XXXVI.

DE TRANSActionibus.

Grego. iij. A. ſubdi. & domi. Abba.

Inſtrumẽta et alia iura partiũ cõtraria trãſactione tolluntur.

CAP. I.

Icut grauè: & infrà. Poſt ſalubrẽ deciſionẽ de cõtrouerſia ueſtra factũ, decernimus † ut oĩa inſtrumenta uel quicquid eſt, quod partibus quoquo modo, aut ex temporis præſcriptione ſeu aliter opem de lege aut quocunque priuilegio ferre poterat, ſit uacuum f &

Et argu. ad hoc xvj. q. j. ſi quis laicus. & hoc patet ex eo ꝙ dicit in fin. eccleſiæ parochiali reddatĩ, arg. contra. ff. de pactis. epiſtola. §. pactũ. ubi dr̃: ꝙ tale pactũ iuſtũ eſt. Sol. tale pactum iuſtum eſt ut creditor qui poſsidet pignus tributum ſoluat. ut dicit §. pactũ. quia & ſine tali pacto poſſeſſor conueniendus eſt. Si uero in contrariũ fieret pactum quantũ ad ipſos paciſcentes ualet pactum: ſed non quantum ad dominum tributorum: quia pactũ priuatorũ formã iuris fiſcalis non tollit, ut dicit lex prædicta, inter debitorem. & infra de foro cõp. ſi diligenti.

b Reddatur. Et ita eccleſia poteſt agere contra regulares uel ſeculares clericos ut ei reddant quod perceperunt occaſione talis pacti. poſſet etiã agere cõtra poſſeſſores ſi uellẽt. arg. duodecima queſtione ſecũda. apoſtolicos. & C. ſi tutor. uel cura. l. iij.

Actiones. Primo ponit dictũ & eius rationẽ. Secũdo ampliat illam, & probat ibi, quod etiam. Abbas

c Ceſſare. In ſpiritualibus enim omnis pactio illicita ſeu conuentio ceſſare debet, ut prima quæſtione prima, quam pio. & infra de ſimonia. capitulo, tua, & infra titulo proximo, præterea. & capitulo ſuper eodem. & infra ut eccle. benefi. ut noſtrum. quia huiuſmodi pactiones ſimoniam inducunt: ut ſupra cum pridem. tacite etiã uel expreſſe. xvj. q. vij. per laicos. Itẽ ſi huiuſmodi pactum ſiue promiſsio aut etiam iuramentum uergat in animæ detrimentum ut hic dicit. ſi ſolus hominẽ ſpoliare non poſsit, inueniat ſocium cũ quo paciſcatur, ut ſimul id faciant, & diuidant ſpolia. xxij. q. iiij. ſi ad peccatum. & ca. mulier. non enim fert opem, qui adiuuat ad peccandum. xxiiij. q. vj. ſi res. de iuramento habes multa exempla. xxij. q. iiij. ſi aliquid. & c. nõ eſt obſeruandum. & in pluribus alijs. cap. ibidem.

d Legitimas ſanctiones. Sẽcundum leges turpe pactum non tenet. ff. de uerborum obl. generaliter. Turpe pactum dicitur ſiue turpis rei puta ſi quis promittat ſe facturum homicidiũ uel ſacrilegiũ. ff. de uerb. obli. ueluti. & inſti. de inuti. ſtipu. §. quod tur. Item pactum quod continet turpem cauſam, non tenet. puta ſi paciſcar ne furti agam uel iniuriarũ. ff. de pact. ſi unus. §. pacta ſecundum canones etiã turpes promiſsiones nõ tenent. xxij. q. iiij. unuſquiſque. & ca. in malis promiſsis. & c. non ſemper promiſſa. & cap. diffinitio. & c. ſi ad peccatum. & c. mulier. & hoc eſt pactum turpis rei. Pactum turpe dici poteſt, quod fit de turpi re: ut ca. ſi ad peccatũ. Et pactũ dr̃, turpe, quod fit etiã de re ſacra ſiue ſpirituali: ut hic & in omnibus quæ in ſua natura bona & licita ſunt: ſed per pactum fiunt illicita. Item pactũ de re cuius cõmercium per rerũ naturã haberi non põt, nullius eſt momẽti. ff. de regulis iu. impoſsibiliũ. & ff. de uerb. obli. ſi ſtipuler. & inſt. de inuti. ſtipu. circa prin. Et generaliter pactũ qđ contra leges & conſtitutiones uel contra bonos mores fit, nullius eſt momẽti. C. de pac. pacta quæ. ff. ſolu. matr. alia. §. j. Vel cõtra ſenatuſc. plebiſcita, decreta, edicta prĩcipum. ff. de pact. iuriſgentium. §. prætor. Sic & impoſsibile præceptũ nullum eſt, ſiue ſententia. ff. q̃ ſñiæ ſine. ap. reſcin. Paulus.

e Rei turpis. Rei turpis nulla eſt obligatio. ff. man. ſi remunerandi. §. rei turpis.

DE TRANSACTIONIBVS.

Continua hanc rubricam, ut dictum fuit in præcedenti titulo, Eſt autem tranſactio de re dubia et lite incerta pactio non gratuita. Et unam differentiam inter tranſactionem & pactum habere potes in his uerſib. Incerta de re tranſactio dicitur eſſe: Sed fiunt certa pacta fauore rei.

De hac mã tractatur. v. q. ij. ſi primates.

Icut graue. Diuiditur. nã prima pars diſcernit. ſecunda ſupplet: ibi, cui ſi quid. Abbas Siculus.

f Sit uacuum. Ergo licet poſtea reperiantur inſtrumẽta, non tamen lis reſtaurabitur. C. de tubtran acſſ. prætextu,

Si cũ uillico meo cõtraxiſti in me nõ datĩ actio: quia non ꝑpõſitum, ſed ad fructus colligendos ꝑpoſitus erat: ſecus ſi ẽt diſtrahendis rebus illum ꝑpoſuiſſet. Ioan. And.

Pactũ turpe & rei turpis.

† Cõcor. l. inter ſtipulãtẽ. §. ſacrã. & l. impoſsibilis. ff. de uerb. obl.

† Alias, decreuimus.

textu,& j̃.de re iudi.inter monasterium.& c.sequen. arg.contra.ff.de iudi.licet.& insti. de inuti. stip.circa prin.Super hoc ita notabis, est petitio specialis generalis,& indefinita.Specialis. Hic transactio specialis non obest in alijs specialibus.C.e. age. cū geminiano. Hic transactio generaliter restringitur ad hoc de quo specialiter actū ē. ff.eod. qui cum tu. §.j.& C.e. tit.si de re certa.Hic generalis transactio nō restringitur. C.eo. sub prætextu. hic specialis transactio in uno ca. non impedit processum aliorum. C.e.l.pen. Indefinita: hic generalis trāsactio de rigore iuris tenet, sed replicatione doli rescinditur. ff.de pac.tres fratres.ff. de admi. tu.lucius. §.tutor. Hic indefinita, ut specialis transactio in alijs non obest, quæ in iudicium deducta non sunt C. de iudi.licet.R.

Petitio potest eē triplex.

† Vel etiā sine eo qū ius antiquū ecclesię recuperatur. c.j. de pact.in vj.Panor. c. ueniēs. de præsc.

omni uirtute cassatum, & sola pactorum inter uos nūc habitorum a pagina ualidum perpetuumq; robur obtineat b. Cui si q̃d fortè ex incuria uel imperitia minus firmitatis īsertū est, uires plenissimè notionis c ex hac nostra authoritate d suscipiat.

Alexander tertius.

Tenet cōpositio super decimis facta, cùm assensu superioris. †

CAP. II.

STatuimus, ut si super decimis e inter uos & aliquam personā ecclesiasticam f de assensu episcopi uel archiepiscopi sui, cōpositio facta fuerit: rata & incōcussa persistat.

a Habitorum.arg. nouissima pacta duntaxat ualere. C.de pac. pacta. & ff.eodem.si unus §.pactus. & supra, de rescrip. cæterum. in fine.

b Obtineat Nisi dolo transactio talis sit extorta, quia tunc non ualeret. C. eo. sub prætextu. ff. de pact.emptor.§.lucius.

c Notionis. Factæ cum causæ cognitione, ut dicitur supra tit.prox.c.ij.& ca.proxi.

d Authoritate.Nota ꝙ si transactio uel pactum ab initio inualidum sit, per confirmationem papæ sumit uigorem,ut hic.arg.s̃.ti. prox. quoties. sic & sententia quæ non tenet,per confirmationem papæ efficitur ualida.iij.q.vj.hæc quippe.& omnia nostra facimus(dicit imperator)quibus authoritatem nostram impartimur.C.de uet. iure enucl.l.j.§.sed neque.sic testamētum omnium testamentorum solennitatem superare uidetur,quod conscientiam 1 principis tenet. C. de testa.omnium.

1 Vt præsētii, secūdū Tāc.& Vinc. qui pro hoc dicebāt sententiam uel transactionem factā p̄sente papa oī solēnitate munitam. Io. And.

Glo. seq.arg.alleg.v.iura.in contrarium alleg.x. sol.respondens ad iij iura.de primis.

e Super decimis.Hic est arg.quod in spiritualibus potest interuenire transactio.liiij.dist.generalis.& ca.ex antiquis.& x.q.ij.casellas.in fin.& xxiij. quæ.iiij.si illic.& infra, de rerum permutatione, ad quæstiones. Sed contra.j quæst.ij.quam pio. & s̃.de pac.cumpridem.& c.pactiones.& j.eod.constitutus.&infra.de rerum permuta.ad quæstiones & c.ul.& xvj.quæ.vij.de cimas quas.&xiij.quæst.ij.in ecclesiastico.&j.q.j.placuit.& j̃.eod.super eod. Solutio.in spiritualibus transactio propriesumpto uocabulo, interuenire non potest, ut aliquod temporale detur pro spirituali,quia simoniacum esset. & sic intelliguntur contraria hic signata. Quod dicunt duæ primæ concordantiæ de seruo ordinato, quod ibi potest interuenire transactio, non est uerum, quia ibi non datur temporale pro spirituali: quia licet detur ne reuocetur in seruitutem,nihil datur pro ordine,nec aliquod spirituale emitur,sed emitur libertas & seruitium corporale redimitur ut libere posit ministrare, quod licet. xxvj.q.j.de raptoribus.sicut enim emitur terra ut ibi ædificetur ecclesia: quod licet: quia non debet propterea emi ecclesia,uel simonia cōmitti. Capitulum, casellas nō obstat, nec dicit hoc, sed dicit, quod res ecclesiæ alienari non debēt excepta causa captiuorum: ut ibi dicitur, sed non dicitur transactio. sed proprie captiuorum redemptio. & datur pecunia recepta de rebus & uasis ecclesiæ,& redimuntur captiui. Et amicabilis compositio, potest interuenire in spiritualibus: ut hic dicit,& j̃. de deci. ex multiplici. & c.nuper.& ca. dilecti.& j̃.eod. decætero.& c.super eo.in fin.& j̃.eo.ueniens.

Idē Dulmē. episcopo.

Si capitulum consensit translationi quam fecit prælatus nomine ecclesiæ,ulterius dissentire non potest.

CAP. III.

COntingit interdum ꝙ licet abbas uel prior alicuius conuentualis ecclesiæ cum ecclesiastica uel seculari persona, super his de quib. īter eos controuersia uertit,coram delegato uel ordinario iudice transigat, capitulū tñ eandem transactionē nititur reuocare. Vnde quia nos consulere uoluisti. t. r.ꝙ si abbas uel prior à capitulo suo de ratihabitione literas g habuerit, transactionem quam fecit

f Personam ecclesiasticam. Quasi dicat cum laicis non possent taliter componere: ut ex illo spirituali quod ecclesijs debent,aliquid retinere possent.cum laicis spiritualia possidere sine periculo animarum non liceat.j̃.de deci.prohibemus.& xvj.q.vij. decimas.& j̃.de præscrip.causam.quæ. Et sic uidetur, quod cum laicis non posit fieri compositio ut minus soluant,nisi papa authoritatem præstaret.infra de cō fir.uti.ca. ult.tamen propter utilitatem ecclesiarum, uidetur licere saltem de authoritate episcopi 2, quia sic multum consulitur ecclesiæ.argu.infra de ijs quæ fiunt a præla. sine consen. cap. cum apostolica.

2 Episcopi.hāc gl. sequit Hosti.Io. an. hic Anto. in ij.part. sūmæ.tit. iiij.ca.iij. §. fi. Phi. Dec.c.pē. col. ij nu. 5.de confir.uti.uel inutil.

C Ioan.Andreas.
Ontingit.

Glos.seq primo notat,secundo ponit opinio. Vin. contra quam alleg.et remittit,tertio ponit differentiam quam improbat.

g Literas. Nota ꝙ abbas 3 simpliciter ad agendum cōstitutus sine licentia capituli transigere nō potest. C.de transact.transactionis.unde procurator transigere non potest, etiam si haberet generale mandatum ad agendum.ff.de procu.mandato. Vin.dicit quod licet abbas uel alius prælatus non posit transigere sine speciali mandato,ad hoc tamen potest exercere actionem.ff.quod cuiusque uniuer.l.ult Arg.contra expressum.ff.de iur.deli.ait prætor.ubi dicitur,quod ille qui non potest alienare.non potest rem in iudiciū deducere.de hoc dicitur. j̃. de procu. ca.j. Si tamen abbas præter mandatum procuratorium habeat literas de rato à capitulo suo,cōtinentes simpliciter ꝙ quicquid super tali negotio fecerit,ratum habebit potest transigere:ut sic notentur differentiæ 4 inter literas procuratorias,& literas de rato.j̃.de reli. do. cū dilectus,ubi de hoc,& hic idem uidetur. Quod dicit literas de rato:expone ut ibi dixi.i. mandatum procuratorium continens quod etiam abbas transigere posset super quæstionem de qua coram delegato agebatur

3 Abbas. dic ꝙ pōt p̄lat⁹ sine cōsensu capituli agere sed nō trāsigere nisi eo modo quo potest alienare.Pan. facit Frā. Rip de rescrip. Rñ. vij. col.v.

4 Differētia inonō est differētia. Bar.l. j.de off. p cur. Cæsaris. Pan. hic.

cum

cum illa clausula, & quicquid super his per abbatem factum fuerit, capitulum ratum habere promisit: alias non ualeret talis transactio: ut dictum est. Vel abbas habuit simplex mandatum transigendi tantum coram delegato, & ita capitulum non poterat reuocare trãsactionẽ ex eo quòd non cõsenserat. Vel dic ut in no. seq.

Trãsactio ecclesiæ, an posit rescindi?

(si fuerit aliquot annis [a] seruata) capitulũ ac si [b] non consenserit † in eam, non poterit reuocare.

† Alias, litera hẽt ac si cõsenserit. Hos.]

Idem abb. de Stra. & priori S. Euse.

Super ecclesiastico beneficio, transigi non potest etiam cum iuramenti interpositione.

CAP. IIII.

CONstitutus in nostra præsentia G. cleric⁹ sua nobis assertione monstrauit, quòd cum inter ipsum, & A. clericum super capella de Stratis controuersia emersisset, tandem per transactionem sopita fuit: & licet hincinde fide præstita [c] firmata fuisset: eam tamen præfatus A. seruare recusat. Quia igitur huiusmodi transactiones, speciem continent simoniæ mandamus, quatenus reuocata transactione in irritum, causam audiatis [d] &c.

[a] Aliquot annis. Hoc ideo dicit, quia si transactio fiat secundum formã iuris, post quadriennium rescindi non potest, ante uero potest, si ecclesia probaret se læsam. j. de in integ. resti. requisiuit. alias nõ potest uenire contra transactionem etiam statim. C. de transac. quamuis & secundum hoc supple maxime: quia idem esset si non fuisset seruata. & hoc innuit litera quæ dicit capitulũ, ac si non consenserit in eam non potest reuocare, quasi diceret, non poterit eam reuocare, tanquam non consenserit: quia consensit concedendo literas de rato, uel potius consensit eã obseruãdo. Si enim abbas non habebat mandatum de transigendo, statim debebant contradicere monachi, & ideo cum impugnare nõ põt, quasi nõ consenserint. Et quod dicit aliquot annis supple maxime: quia idẽ est ac si semel consenserint. j. de arb per tuas. vñ de iure cõi, non põt reuocari, sed per in integ. restitutionẽ si non fuit aliquot annis, i. quatuor seruata. & hæc expositio probaẽ. C. de temp. in integ. resti. l. ult. ubi habes, quod omnis restitutio tã maioris quã minoris intra quadriennium debet fieri. & hoc est contra opinionem illorum qui dicunt, quod restitutio semper est danda & ante quadriẽnium & post, & quandocunq; arg. illius aduerbij semper. & infra de in integ. rest. ca. j. Ber.

Restitutio, intra quadriennium, debet fieri.

[b] Ac si. Idem tanquam si non consenserit: quia re uera consensit dando literas de rato.

COnstitutus. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, quia. Abb. Sic.

Glos. seq. ponit duas lecturas. deinde arg. alleg. duo iura, unum allegans in contrarium.

[c] Fide præstita. Id est iuramento, quod nõ fuit obligatorium, quia super re illicita & contra leges & canones. C. de leg. non dubium. & xxij. q. iiij. inter cætera. & j. de iurem. tua. & s. tit. prox. c. ult. & ff. de pact. iurisgentium. §. sed & si quis. uer. & generaliter quoties pactum a iure communi &c. Vel proprie intelligitur: quia æque punitur transgressor fidei, ut iuramẽti, ut infra de fideius. peruenit. & j. quòd me. cau. ad aures. Itẽ arg. quòd si non tenet principale, nec accessoriũ. si. j. de fo. comp. si diligenti & j. de fi. instr. inter dilectos. arg. contra, quod accessorium tenet, sed non principale infra de iureiur. debitores.

[d] Audiatis. Sed cum sit transactio simoniaca, quare non deponitur, imo contra iuramentũ siue fidẽ suam audiẽ? Dicas [g] quòd de gratia tñ audiẽ ad pristinã causam, quia de iure deponi debuit, cũ ipse cõfiteretẽ peccatũ suum & turpitudinẽ suã: imo audiri non debuit contra factum suum & turpitudinem suã. j. de concess. præbẽ. cum super. & j. de dona. inter dilectos. Sed vr̃ obstare huic exceptio doli, cũ utraq; in culpa fuerit uolendo seruare trãsactionẽ. ff. de dol. exceptio. apud celsũ. §. marcel. pterea in pari cã turpitudinis, potior est condi. possidẽtis. ff. de cond. ob tur. l. si ob tur. §. porro. Sol. uterque de iure cõi puniri debet, sed de iure poli auditur: ut quod prauũ est corrigatur. j. de re iu. lator. & cap. consanguinei. infra de collu. c. j. & causam præstitit dispensationi, ne alter dẽ dolo suo damnum alter uero commodũ sentiret, & ideo nõ admitteretur hæc exceptio doli: quia alius remaneret in dolo & simonia: & propter hanc rationem contra exceptionem doli non datur replicatio: ut in §. Marcellus.

[g] Secundum Pan. hic quod ob transactionẽ super beneficio factã non debet clericus deponi: quia nõ est mera simonia, sed species simoniæ.

Idem Carnoteñ. epõ.

Per transactionem factam sine authoritate episcopi, põt prælatus, sed non ecclesia constitui censualis.

CAP. V.

DEcætero noueris, quòd cum aliquis ad extraordinarium [e] iudicem literis impetratis cum aduersario suo cõponit, postmodum in ecclesia de qua agitur, ius aliquod habiturus: Si compositio non est iuri cõtraria [f], non est à loci episcopo reprobãda. Sed census absq; episcopali authoritate cui præest ecclesiæ sub hoc prætextu solutus, uitam eius qui soluerit non excedit.

Idem Eborac. archiepiscopo, & Vigoren. episcopo.

Si beneficium quod per trãsactionem habetur, impetratur ut uacãs, ab eo qui fuit transactionis mediator: non ualet impetratio. h. d. quo ad titulum.

DE cætero. Transactio facta sine authoritate episcopi, super ecclesia si non est iuri contraria, nõ est per epm reprobanda: sed si per eum census ecclesiæ imponitur, non excedit uitam transigentis. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio ibi, Si compositio. Et ibi duo dicta: secundum ibi, sed census. Abb.

Thema secundum intellectum glos. hic in fi. quæ est uerus et necessarius, reiectis alijs secũdũ Egi. bellemerã hic, q. i. col. iij. Prior uel rector ecclesiæ prætẽdebat decimas uel aliud intra fines, uel super prædijs alterius ecclesiæ, cuius parochiã traxit, in ius coram delegato Papæ, pendente lite componit reus cũ actore pro certo annuo censu ei rõne eius ecclesiæ soluẽdo. Cumque aliquot annos solutũ fuisset, cepit cessari et dubitari, quia non authoritas epi, & Papa respon. ut hic. & sic superfluunt glo. Inno. & Hostien.

[e] Extraordinarium. Id est delegatum. sic iij. q. iij. c. induciæ. §. spatium. uer. ei autem.

[f] Cõtraria. Quia si esset cõtraria iuri, nõ toleraretur.

ĩ.delec.ſacroſancta.& ſ.de offi.deleg.ſi quando.ar. ſ.ti.prox.accepimus.& c.cum clerici.& j.de collu.audiuimus.& ſ de maior.& obe.dilecti. ſi autem conſona ſit iuri,tenet.ſ.eod. ſtatuimus.& j.eo.in fi.Et poteſt intelligi, quod dicitur hic quando de prouiſione ipſius iudicis ex officio ſuo ſine aliqua pactione partium ſtatutum fuit factum,& iuſta cauſa interueniente,alias ſimoniaca eſſet. j. de præb. niſi & talis compoſitio perſonalis erit,nec tranſit ad ſucceſſorem illius qui ſoluit j.eod. ueniens. & c. prædicto, niſi eſſent.quia cenſualem eccleſiam conſtituere non potuit j.de cenſi. prohibemus. niſi facta fuerit de authoritate epiſcopi,ut dicit in fin. Vel dic, quod hoc.cap. locum habet cum una eccleſia agit contra aliã de ſubiectiõe, uel pro aliquibus iuribus coram delegato, & compoſitio inde fiet coram delegato. & quod dixit j.cui præeſt.ſcilicet imperator.

CAP. VI.

Ex literis ueſtris accepimus quòd cum olim inter R.& A. clericos ſuper eccleſia de Vult. corã te frater epiſcope iudex fueras delegatus authoritate G. qui tũc eidẽ A.patrocinabatur [a] in cauſa & teſtis [b] inſcriptus † fuerat,tranſactio [c] facta fuiſſet,poſtmodũ idem G. ſe mentiens clericum, cùm nondum eſſet in clericũ tõſuratus, ſuper eadẽ eccleſia, tacito de tranſactione literas noſtras impetrauit. [d] Cùm autem idem G.nõ inficiaretur [e] ſe tranſactioni iterfuiſſe,& nondũ fuiſſe tonſuratum, [f] cum literas iſtas obtinuit †,ei ſuper prædicta eccleſia ſilentiũ duximus imponẽdum.

EX literis. Qui fuit tranſactionis mediator,contra eam non auditur.Prima pars narrat factum.Secunda definit:ibi,cum autem.

[a] Patrocinabatur.Per hoc iuri ſuo [1] tacite renuntiare uidebatur. qui. n. ſcienter patrocinatur petenti rem ſuam,ſibi præiudicat:ut hic,& ff.de inoff.teſt.l.ult.ſecus ſi ignoranter.ff.de rei uẽ. inter officium. & C.de rei uen.re tua.& C.de præſcrip.lon. tẽp. nec petentẽ.

[b] Teſtis inſcriptus. In inſtrumento tranſactionis, & non in cauſa in qua patrocinabatur: quia & teſtis & aduocatus,in eadem cauſa eſſe non debet.ij.q.vj. ſtatuẽdum.Sed quæritur an ob hoc ſolum ꝙ teſtis inſcriptus fuit poſsit à petitione repelli? Videtur quòd nõ: quia non ob hoc iuri ſuo renuntiare intelligitur.ff.de pig. act. Caius. ſed ibi ignorabat quid continebatur in teſtamento, quod ſignauit Caius cum annulo ſuo. ſecus ſi authoritatem præſtitit.ff.de pig. fideiuſſ.§.pater Seij.& hic.

[c] Tranſactio.Id eſt amicabilis cõpoſitio. ſ.c.prox.in fi.& c.ſtatuimus & j.c.prox.in fi.alias tranſactio proprie de re ſpirituali fieri non poteſt ſupra eo. conſtituimus.& j.c.proxi.quia quid ſimoniacum eſſet.

[d] Impetrauit. Contra ipſum R.contra quem fuerat aduocatus.

[e] Non inficiaretur. Et ita ex confeſsione conuincitur: quia confeſſus in iure pro conuicto habetur j. de confeſ.c.j.& ult & C.eo.tit.l.una. Ex duobus enim debet iſte ſuccumbere: quia præſtando authoritatem tranſactioni,iuri ſuo renuntiauit, & quia mendacium dicit impetrando,& ueritatem occultando, merito ergo ſilentium ei imponitur.

[f] Tonſuratũ.Ergo licet poſtmodũ tõſurã acceperit nõ ꝓfuiſſet ei ar. ſ.de reſc.cũ adeo. principiũ.n.in talib. cõſiderãdũ eſt.ſ.de ele.dudũ.ubi de hoc. & j.q.j.princ.

† Singulare eſt ſecũdum Pan. Quod Aduocatus põt eſſe teſtis ĩ inſtrumẽto trãſactionis factæ ſuper re litigioſa in qua fuit aduocatus.

[1] Subiectione. ſcilicet feudali cenſuali uel alias tẽporali prę diorũ non aũt de ſubiectiõe ſpirituali, qa falſus eſſet ĩtellectus & cõtra.c. ꝓterea. j. eod.

† Alias, ĩpetrauit.

[2] Sed quia ſe ius habere poterat q clericus non erat? unde non placet hæc lectura. Ioann. And.

Super eo.

Gloſ. ſeq. diſtinguit an eccleſia ueniat ut proprietas,an ut beneficium.

[g] Super re ſacra. Hic euidenter patet, quod de re ſacra ſiue ſpirituali tranſactio interuenire non poteſt. ſ. eod. conſtitutus.& j.eod.præterea. & c.ex parte.neq; pactio. ſ. de pact. pactiones.& c.cũ pridẽ. & duob.ſeq.ca. ut dictum eſt.& ſupra eo. ſtatuimus. ut det tẽporale pro ſpiritualibus. j. de re.permu.c ult.ſed ſi ſpirituale detur pro ſpirituali, bene tenet,& ualet talis permutatio ſeu tranſactio. j.de re. permu.ad quæſtiones. & ſic tantum detur ſpirituale uel remittatur pro alio ſpirituali. Sed diſtingue utrum agatur de re etiam ſpirituali quæ petatur tanq̃ beneficiũ, an tanquã proprietas ſi agatur ſuper beneficio ut aliqs recipiat ad beneficium eccleſiæ uel quantũ ad prælationẽ,tunc nulla põt interuenire trãſactio ꝓprie,& hoc notauit dũ dicit eccleſiaſtico bñficio in litigiũ deducto:qa ſimoniacũ eſſet,& qa talis titulus non habetur ex tranſactione,ſed per canonicam inſtitutionẽ.infra de inſti. ex frequentib. & ſ.de renun.admonet.& xvj.q.vj.nullus omnino.arg.ff. de decu.Herennius.Si uero res ſacra ſiue ſpiritualis in litigiũ deducatur,tanquã proprietas [3] :tunc bene poteſt interuenire tranſactio:puta duæ eccleſiæ ſiue duo epiſcopi litigant ſuper aliqua eccleſia uel aliquibus: quia alter dicit illas ſibi ſubiectas, alter negat qui poſſidet.ibi poteſt interuenire trãſactio:quia & permutatio.j. de rer.permu.ad quæſtiones ut ſi unus haberet unam eccleſiã, & alter aliã per tranſactionẽ, uel quia unus epiſcopus aliqua ſpiritualia in eccleſia perciperet,& alius alia,hoc totum poteſt fieri per tranſactionem,ſic etiam poteſt intelligi ſ. eo. ſtatuimus.potuit fieri diuiſio decimarum inter partes. Quædam tamen ſunt in quibus non admittitur tranſactio ſeu compoſitio.ut infra eo.ca.ult.ubi de hoc.Ber.

Idem.

Super eccleſiaſtico beneficio nõ poteſt tranſigi,ſed amicabiliter componi.h.d.et quotidie allegatur.

CAP. VII.

SVper eo quod quæſiuiſti,utrum de eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto,poſsit fieri tranſactio.Tale damus reſponſum, quod tranſigi ſuper re ſacra [g] & litigioſa non poteſt. etenim res ſacræ, ut poſsideantur aliquo dato [h] uel retento ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habere ſimoniæ [i]. Alias ſi gratis & amicabiliter [k] inter ſe litigãtes cõponãt: ſacris canonibus [l] nequaquam dicimus obuiare.

Idem Abb.de Strapho.

[h] Dato.Tranſactio non procedit uel nõ fit, niſi aliquo dato uel retento uel promiſſo:ut hic dicit, & C. eod. titu. tranſactio. qui enim tranſigit, quaſi de re dubia & lite incerta,neq; finita,trãſigit.ff.eo.l.j. Et ideo dixi,dubia & ẽt lite incerta, quia credit ſe habere bonã cauſam,alioqui ſi euidẽs eſſet calũnia [4],nõ tenet trãſactio.ff.de cond.inde.l.indebi.l.in ſumma.j.reſp.Neque finita ideo dixi,qa ſi finita eſſet cauſa per ſñiam a qua non eſſet appellatũ,poſtea non teneret tranſactio ff.de condi.inde.eleganter.§.ſi poſt rem iudicatam.

[i] Simoniæ.ſ.eo.cõſtitutus.& j.eo. præterea.& c.ſeq.

[k] Amicabiliter.ſ.eo.ſtatuimus.& ca. decætero.& j.eo.ca.prox.& j.de deci.ex multiplici. & ca.nuper.

[l] Canonibus.Qui ꝓhibent illicitas pactiones in ſpiritualibus:

Trãſactio an ſupre ſacra fieri poſsit.

[3] Idem Panorm.

[4] Calumnia Et qc quid dicat Ioã. And. hic nõ eſt differẽtia inter actorem & reũ ut tenet. Bartol. in dicta. l. in ſũma.Iaſ. Alc. Phil. dec. ĩ l.ij. (ubi in annot. ad deciũ dixi) C.de trãſactio.

ritualibus: ut j. q.ij. quam pio. & q. j. eos. & quæſt. iij. ſi quis præbendas. cum ſuis concor. & ſupra titu. proxi.cap. fin.

V Eniens. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices: ibi, mandamus. Abbas.

Gloſſa ſequens declarat, quæ ſint ſacramenta neceſſaria, quæ uoluntaria, & quare ſic uocantur.

& priori de Phebi.

Tranſactio facta de rebus eccleſiæ per prælatum, ſine ſuperioris conſenſu, non obligat ſucceſſorem. †

CAP. VIII.

V Eniens ad apoſt. ſed. clementiã magiſter G. de Fauil. ſua nobis inſinuatione monſtrauit, ꝙ monachi maioris monaſterij terras in parochia ſancti M. de Marchia excolunt, & ab eadem eccleſia coloni eorũ omnia eccleſiaſtica, tam neceſſaria,[a] quam voluntaria ſuſcipiunt ſacramẽta, & tamen eidem eccleſiæ decimas ſoluere contradicunt: & infrà. Arbitrantur autem ſe poſſe tueri cuiuſdam tranſactionis prætextu inter præfatos monachos & quendã ſacerdotem memorati Gu. prædeceſſorem factæ, ut đ duabus carruatis terræ, quas in dominio ſuo monachi tenent, tertiam tantùm decimarum partem exoluant: & infrà. Mãdamus quatenus, niſi præfati monachi trãſactionem[b] præſcriptã authoritate apoſtolica confirmatã[c] eſſe docuerint: cùm aliàs inter perſonas facta potius, quã inter eccleſias videatur, ne pacta inter alios[d] acta, alijs obeſſe patiamur: ipſos[e] & agricolas decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro,[f] & illarum quas illicitè detinuerant iuſtam æſtimationem reſtituere eidem eccleſiæ compellatis.

Lucius. iiij. Ormeñ. epõ.

Sicut ſuper iure præſentandi, ita ſuper annexo nõ poteſt trãſigi ut recedatur à lite interueniẽte aliqua tẽporalitate.

CAP. IX.

P Ræterea, quãdo inter laicos & viros religioſos de præſentatione alicuius eccleſiæ quæſtione ſuborta tranſigit,[g] ita ꝙ præſentationẽ laicus obtineat: religioſi uerò nouã uel maiorẽ ꝑcipiãt in eccleſia in qua prius nullam[h] uel minorẽ habere cõſueuerant portionem, an hmõi tranſactio teneat, quæſiuiſti. Cũ igitur ipſa pactio ſimoniaca[i] merito uideatur. † Reſpond. ꝙ de iure non tenet, nec ex ea religioſi vllum debẽt commodũ obtinere.

Celeſtinus tertius.

Super ſpirituali ſubiectione, licet tranſigi.

[a] Neceſſaria. quædã ſacramẽta ſunt neceſſaria, quædã uoluntaria. hæc diſtinct. ponitur. j. q. j. §. notandũ eſt. Sacramẽta neceſſaria ſunt iſta, baptiſmꝰ cõfirmatio, pœnitẽtia, ultima vnctio, corpus Chriſti. & ideo dicũtur ſacramẽta neceſſaria uel neceſsitatis: quia ſine iſtis homo ſaluari non poteſt, ſi ex contemptu omittũtur & haberi poſſunt. ſacramẽtũ uero baptiſmi in neceſsitate a quocunque poteſt recipi. dũmodo in forma eccleſiæ cõferatur. ſ. de ſum. tri. c. j. in fi. & de conſec. diſt. iiij. a quodam. Et etiã pœnitẽtia. nam cõfiteri poſſunt cuicunq; in neceſsitate: iuxta illud. Confitemini alterutrũ peccata veſtra. Sacramenta uero voluntaria ſunt illa, quæ omittere non eſt peccatum, quæ dignitatis ſacramẽta dicuntur. ut in §. ſed notandum. vt ſunt ordines, qui a dignioribus conferuntur. i. epis. Vel quia non niſi digni ad ordines aſſumendi ſunt. Item matrimonium, & ſine huiuſmodi ſacramentis poſſumus ſaluari. xxij. q. iiij. §. ult. ad fin.

[b] Tranſactionem. i. compoſitionem. infra eo. ſtatuimus. & infra, de deci. ex multiplici. ubi ſimilis eſt compoſitio. uel proprie tenetur.

[c] Confirmatã. Sed nunquid cõfirmatio papæ tranſactionẽ perſonalem facit realem, ut ſic immutet eius ſubſtantiam? videtur quod ſic: quia authoritas principis facit quandoque ex nudo pacto actionem dari, & authoritas legis hoc facit. argu. ff. de pactis. legitima. & ꝙ confirmatur, datur. ff. de verb. ſign. l. lege obuenire. & princeps unit duas res in unã naturam. C. communia de leg. l. ij. arg. contra. xij. diſtinct. præceptis. & j. de confir. cum dilecta. & c. ulti. Dic quod hæc trãſactio ab initio quantum ad intentionem tranſigentiũ, fuit realis, ſed ſacerdos ille hoc facere nõ poterat ſua authoritate, nec ſucceſſorem poterat obligare ſine authoritate ſuperioris. ar. ſ. eo. de cætero. & c. cõtingit. ſi. habes. j. de cõfir. util. c. pe. & ita cõfirmatio papę facit realem trãſactionem, quæ quantum ad ipſas perſonas ꝑſonalis erat ſi ex certa ſciẽtia hoc facit: quia poteſt facere, ꝙ illa quæ nulla eſt ſit aliqua. argu. xvj. q. j. c. vlt. & j. de his quę fi. a pręl. cum apoſtolica. & plus eſt de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud. ar. de conſe. di. ij. reuera. arg. C. de rei vx. actio. l. unica. circa princ.

[d] Inter alios. ſi. ff. de pac. ſi unus. §. itẽ ne experiar. in fi. & ita pactũ prædeceſſoris, non obligat ſucceſſorẽ. arg. j. de preca. c. ij. ſic & cõfeſsio inter alias ꝑſonas nõ nocet alij. ij. q v. interrogatũ. j. de adul. ſignificaſti. Sed nũquid ille ſacerdos poſſet reuocare talẽ tranſactionẽ anteq̃ cõfirmet a pa. cum ſit ꝑſonalis? Argumẽt. quod ſic. xlv. q. ix. quod quis. & cap. quiſquis. & j. de rebus eccleſ. nõ alie. ſi quis presbyterorum. credo, qđ licet ſit perſonalis tranſactio, ipſe tamen quandiu vixetit. nõ poterit reuocare, ſicut nec monaſteriũ eam poſſet reuocare. infra, de deci. ex multiplici, niſi per in integrũ reſtitutionem, ſi eccleſia eſſet læſa. infra, de in integ. reſtitu. cap. j

[e] Ipſos. Scilicet, monachos de parte ſua. infra, de deci. tua nobis. & colonus de ſua: ut ibi. Ber.

[f] Ex integro. Sic infra, de deci. cum homines. & c. tua nobis.

P Ræterea. Non valet tranſactio ſuper iure præſentandi, per quam nouus cenſus imponitur eccleſiæ uel antiquus augetur. hoc dicit. Communis diuiſio. ſecunda ibi, cum igitur. Abbas.

[g] Tranſigitur. propria authoritate.

[h] Nullam. Imo etiam authoritate ſuperioris, non poſſet de nouo conſtitui cenſualis iſta eccleſia, nec vetus cenſus augeri. infra de cenſibus. prohibemus. & capitu. ſcientes.

[i] Simoniaca. cũ non liceat trãſigere de re ſpirituali,

† Fely. c. præſenta. i prin. đ teſti. gl. c. cũ veniſſent. verſ. probatũ. de teſtib. Conrad. đ Summeh. tracta. de contract. qõ. xviij. conclu. v.

* Hoc ca. & ꝓcedẽs loquũtur, de alienatione quæ nõ tenet: iſta vero tẽporalis pactio tenebat ad tẽpus. Io. And. & gl. ſeq. Pan. hic.

† Adde ꝙ hoc verbũ uideatur, eſt fictum. nec denotat ꝓciſam veritatẽ. ſi. eſt in l. j. §. de ieciſſe. ff. de vi & vi arma.

interuentu pecuniæ, ut dictũ est. s̃. cod. super eo. & c. statuimus. fi. s̃. de pact. cum clerici. ĩ. c. proxi. quia ius patronatus est spirituale.

a Præterea. Quarto loco. Primus habetur. ĩ. de mu. peti. c. prudentiã. secũdus & tertius. ĩ. de ap. secũdo requiris. & quartus hic. quintus & sextus. s̃. de off. delega. c. prudẽtiam.

b Eximi. Contendendo in iure, ꝙ nõ debeat subesse: non priuilegium allegãdo. Lau.

c Confitentes. similem cõfessionem habes. ĩ. de except. cũ uenerabilis. sed illa eis non obfuit: qa excipiendo hoc fecerũt. per hãc cõfessionem fundata fuit intẽtio alterius partis, poterant sic rñdere, olim fuit quæstio de subiectione, sed illa fuit transactione. i. amicabili compositione terminata.

d Censum. Qui. s. census licet esset cognitio debitæ subiectionis: ut ĩ. de cen. omnis anima. argu. xviij. q. ij. Eleutherius. non tamen debuit sic trãsigi. Imo videtur, quod non possit eximi, sicut nec eps pleno iure eximit etiam ecclesiam. ĩ. de dona. pastoralis. sed si gratis uellet quis ecclesiã sibi subiectam non per transactionem eximere, bene posset remittere quicquid iuris habeat in ea retinendo etiã pensionem annuatim soluendã maiori ecclesiæ, nec esset simonia. ĩ. de reli. do. cõstitutus. ita tamẽ, ꝙ illi de Cella deberent obedientiã & reuerentiã matrici domui. ĩ. de cen. cũ uenerabili. quia sine capite esse non debet: quia in hoc non posset maior ecclesia illos eximere. xciij. dist. nulla ratione.

e Subiectione. Nõ poterat hic allegari præscriptio: quia contra subiectionem nõ currit præscriptio. ĩ. de præscript. cum non liceat. & quia malam fidem præsumebantur habere propter confessionem propriam.

f Cõfessione. in iure facta, & coram iudice suo. ĩ. de iudi. at si clerici. & ff. de interrog. act. voluit. & ita cõfessio cõtra se præiudicat. infra, de confess. cum super & c. ult. vbi de hoc. & intellige, quod per syndicum confessi sunt quamuis dicat hic fratrum confessione, nec reuocauerunt confessionem.

g Simoniacam. supra c. proxi. & c. constitutus. & supra, de pact. cum pridem. & c. pactiones.

Ex parte tua. Super matrimonio transigi non potest. Diuiditur, nam primo hortatur legatum, ut componat etiam in casibus expressis a iure. In fine dicit quid de casibus non expressis: ibi, in his. Abb. Sic.

CASUS. *Quidã Græci furtiue recipiebãt sacros ordines à non suis episcopis. Quidã etiã celebrabãt in ecclesijs interdictis, nec volebãt obedire latinis. Et quidã alij Græci & latini episcopi consecrationes celebrabant in episcopatu aliorum: & decimas percipiebant ibidem in eorũ præiudiciũ & grauamen Item quidam laici et græci proprias uxores authoritate sua dimittebãt, alias illis viuentibus recipientes. Et quidam alij abbatias & ecclesias cum hominibus ecclesiarum detinebant, & in alijs pluribus excedebant, ut dicitur in integra. super his excessibus, Cardinalis cõsuluit papam qualiter esset cõtra istos agendũ, & ipse hic respondet prout sequitur.*

† Eo tempore galli tenebant imperiũ Constãtinop. ut di xi s̃. d̃ maiori. & obed. c. inter quatuor.

CAP. X.

Præterea a quarto loco quæstio talis accessit, ꝙ quædã Cella eximi b voluit à subiectione qua matrici domui tenebatur: & ĩ. Fratres illius Cellæ se cõfitentes c in iure illi domui quondam fuisse subiectos referebãt quæstionem olim de hac subiectione fuisse motã, & trãsactione sopitã, eatenus ut quendam annuũ censum d ecclesiæ matrici reddendo essent a subiectione e principalis domus exempti: & infra. Prior consequenter pro maiori ecclesia, proponebat, quòd de spirituali subiectione trãsigere non liceret. Respondemus igitur, quòd ex prædicta fratrũ confessione f cõtra eos sententia procedere debeat, præsertim cũ illa transactio (licet nobis de illo ꝙ Cella determinatè reddere tenebatur, constare nequiuerit) iniquitatem simoniacam g continuisse putetur.

Honorius tertius I. tituli sanctæ Praxedis præsbytero cardinali. †

Iudex potest & debet se interponere pro trãsactione inter partes facienda præterquã in casibus in quibus iura hoc non admittunt, ut super matrimonio. hoc dicit.

CAP. XI.

Ex parte tua: & infrà. Poteris ad componendum h interponere partes tuas, interdum aliqd seueritati i detrahere. prout (statu Imperij, & excedentium multitudine k prouida deliberatione pensatis) videris expedire, exceptis nimirum casibus, qui compositionis seu dispositionis remedium non admittunt, ut pote coniugij sacramẽtum, l quòd

h Ad componendũ. Sic enim iudex prius debet concordare partes, quã ad iudicium venire, ĩ. si põt. v. q. ij. si primates. & xc. di. studendũ. xxiij. q. ulti. si quis membrorũ. & q. iiij. si illic. & de simo. querelam.

i Et sic ꝑ partiũ cõcordiã remanebũt crimina ĩpunita. solue ut not. xc. distin. cap. j. Ioã. And. Alias, dispensationis.

i Seueritati. Quãdoq; enim detrahẽdũ est seueritati, ut maioribus malis sanãdis charitas syncera subueniat. l. di. cõstitueretur. & ubi saluti nil detrahebatur, humilitati. posteriores doctores aliquid addiderunt, ut ibidem dicitur.

k Multitudine. quia quod peccatur a pluribus transire solet inultum. j. q. vj. quoties a pluribus. & xxiij. q. iiij. non potest. supra, de tempo. ordin. sane. & cum multitudine peccantium magis docendo, quam iubẽdo agendum est. seueritas autem exercenda est in peccata paucorum. xliiij. distinct. comessationes. infra, de cler. excommu. min. latores.

Glossa sequens rationem reddit, & dat simile. obijcit, & soluit.

l Sacramentum. Sic patet, quod in matrimonio non habet transactio seu cõpositio locum, ut cõtra matrimoniũ aliquid statuatur. i. cũ sit statutũ a domino in paradiso: Quia quos Deus cõiunxit, homo non separet: ut xxvj. di. deinde opponitur. & s̃. de trãslat. inter corporalia. & xxxiij. q. ij. an quod. & c. quos Deus. & causa matrimonialis per arbitros tractari nõ potest. ĩ. de in integ. rest. causa. in fi. sed ꝑ iudices discretos, qui potestatẽ habeant iudicãdi. ĩ. de consang. & aff. ex literis. in fi. nec dispẽsatio locũ habet, ut dicit hic. Sed contra uidetur: quia circa matrimonium dispensatur. xxxv. quæstio. iij. quædã. l. & c. quod scripsi. & q. viij. de gradibus. Dicas in matrimonio, circa gradus constitutione canonica interdictos, dispẽsatio adhibetur

Trãsactio non fit super matrimonium.

cùm non solùm apud Latinos & Græcos: sed ēt apud fideles & infideles a existat, à sæueritate canonica circa illud recedere nō licebit. In his uero sup quib. ius non inuenit exp̄ssum, ꝑcedas (æquitate b seruata) semper in humaniorē c partē declinādo, secundum quod personas & causas d loca & tempora postulare uideris.

ex iusta cā. ut simul remaneāt, in quo casu loquuntur cōtraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, uel ut matrimonia legitime cōtracta i separētur, nulla dispēsatio adhibet ab ecclesia. & de tali dispēsatione hic intelligit. Nam ut patet in integra. quidā uxores legitimas dimittebāt, & alias ducebāt, cū talib. nulla dispēsatio adhibetur ut sic remaneant cum secundis. De gradib. diuina lege prohibitis, habes. infra de rest. spo. literas. Hodie uero de facili nō dispēsaret ecclesia, circa consanguinitatē: cū usq; ad quartū gradū restricta sit copula cōiugalis. j. d̄ cōsan. & affi. nō debet.

i Carnali copula cō summata. qd̄ dic ut no. j. d̄ cō uer. cōiu. expublic. lib. vj. Io. And.

a Et infideles. xxvj. di. deinde opponitur. & xxviij. q. j. per totum. sed apud infideles non est ratum, quin possit separari altero ueniente ad fidem catholicam. in infidelitate reliquo remanente infra de diuor. quanto. & cap. gaudemus.

b Aequitate. Quam iudex præ oculis semper debet habere. ff. de eo ꝙ cer. lo. ꝙ si Ephesi. in fine. Et ita vr̄ ex eo quod dicit: in quibus ius non inuenitur expressum, procedas æquitate &c. quod ius semper sit præferendum æquitati. arg. contra. C. de iud. placuit. sed potes intelligere illud de æquitate scripta, quæ debet præferri rigori iuris. hic de æquitate non scripta, quæ tunc solum seruanda est, cum ius deficit. hoc uerbum sumptum fuit de lege illa. ff. de aqua plu. arcen. in summa. §. item uarus. in fine. sic dicitur de consuetudine, quæ seruatur cum deficit lex. j. dist. consuetudo. & ubi ius scriptum non est, de similibus ad similia est procedendum. ff. de leg. nō possunt. & infra de re iud. in causis. & j. de sta. reg. super quodam. in fine. & ca. recolentes & supra de rescri. inter cæteros. & supra de transla. inter corporalia.

c In humaniorem. Quia semper debemus proniores esse ad absoluendum, quam ad condemnandum. ff. de actionibus, & obligationibus. Arrianus. & ff. de pœ. respiciendum. & infra de probationibus, ex literis. xxvj. q. vij tempora pœnitudinis. & promptiores ad misericordiam, quam ad rigorē: quia melius est præstare causas pro misericordia. quam prætendere inclementiam lxxxvj. di. non satis. ad finem. post me. colum. & melius est pro ueritate pati supplicium. quam pro adulatione beneficium. xj. quæs. iij. nemo. per totum. & sententia quæ misericordiam uetat, fugienda est l. di ponderet. & xxvj. quæs. ultima. alligant. ubi dicit, quod si dominus est largus, dispensator eius famulus non debet esse tenax. & ix. di. sana. & prima, quæstione septima, cap. exigunt.

Glossa sequens prosequitur quatuor in pœnis consideranda.

d Causas. In omnibus pœnis inferendis considerantur ista quatuor principaliter. Persona primo consideranda est, quæ sit, quia aliter proceditur cum maioribus quam cum minoribus. supra, de officio delegati. sane. & cap. pastoralis. & xlv. dist. cum beatus. & uigesimaquarta quæstione prima, qui contra pacem, & infra de symo. per tuas. Causa etiam consideranda est infra de uo. & uo. redemp. magnæ. in fine. & infra de accusationib. cū dilectus. & xxiij. q. ult. occidit. & ff. de fur. uerum. & xvj. q. vj. cap. j. in fi. Et op. arg. vj. dist. testamentum. Et locus consideratur in iudicijs. arg. s̄. de rescriptis. nonnulli quia cōsuetudo loci attēdi debet. iij. dist. erit aūt lex. & xxxj. dist. ante trienniū. & c. aliter. et j. de clericis coniu. cum olim. Et tempus etiam consideraī, quia est tempus tacendi, & tp̄s loquendi. xxxvj. dist. c. qui ecclesiasticus. §. ecce. In quo statu sit princeps loci, ut hic dicit, prout status imperij & c. qa in turbatiōe regni, rigor iuris seruari nō potest. Et propter nouitatem gētis tempus consideraī: ut xxxv. q. iij. qd̄ scripsi. & j. de pœnis & remi. Deus qui ecclesiam. propter nouitatem fidei, multa ibi attenduntur, & hoc totum habes xxix. dist. sciendum. j. de homi. sicut dignum. j. respō. ubi ista quatuor considerantur, & quædam alia. Vnde uersus. Causa, locus, tempus, personaq; perspicietur, In pœnis dandis, ut eas iudex moderetur.

TITVLVS XXXVII.

DE POSTVlando.

Ex concilio Laterañ.

Clericus in sacris uel minoribus beneficiatus, in seculari foro postulare non debet, nisi ꝑ se uel sua ecclesia, uel miserabilib. personis.

CAP. I.

Lerici in subdiaconatu, et suprà ī ordinib. quoq; minorib. si stipēdijs e ecclesiasticis sustentētur, † corā seculari iudice, aduocati in negotijs secularib. f fieri non præsumant: Nisi propriam cau-

† Alias secus. Cep. cau. ciuil. consil. xx. consi. xxj. Postulādi officium, est multis īterdictū.

DE POSTVLANDO.

Si uocati ad iudicia non paciscuntur neque transigunt, solēt sibi quærere aduocatos & procuratores. ideo post duos titulos præcedentes subijcitur ista & sequens quæ præmittitur ante tractatum de iudicijs: quia hæc sunt præparatoria iudiciorum. Quid autem sit postulare, habes tex. in l. i. ff. eo. et per gl. in c. ul infrà. eod. Et aduerte quòd multæ sunt personæ quæ postulare prohibentur: ut patet in his uersib. Non cuicunq; datur quod postulet, imo negatur. Addictus pœnæ, seruus, puer actor arenæ, Luminibus carēs, mulier, muliebria passus.

De hac *materia tractatur iij. q. vij. xv. q. ij. de pœni. di. i nemo xiij q. v. denique.*

Lerici Diuiditur, quia prima pars ponit ꝓhibitionem, a qua secunda excipit ibi, nisi. & adde etiam de personis sibi coniunctis: ut probatur infra eo. cap si. Abb.

Glos. seq. arg. à contrario quod approbat distinguendo inter criminales et ciuiles causas: constitutos in minoribus in sacris, et professos.

e Stipendijs. Videtur ergo a sensu contrario, si stipendia non habeant ꝙ possint aduocare 2, ꝙ uerum credo de minoribus in causis ciuilibus, quia in criminalibus causis uel ubi de pœna sanguinis agitur, interesse non debent infra ne cle. uel mona. sentētiam. & xxiij. q. ult. his a quib. De ijs qui sunt in maioribus ordinib. aliud 3 est dicendum, quia illi coram seculari iudice aduocare nō debent: & si sine titulo sunt promoti, episcopus eis debet prouidere infra de præben. non liceat. & cap. episcopus si aliquem. & ca. cum secundū. de regularibus planum est, quod aduocare non debent infra ca. proxi. quia & negotijs secularibus se immiscere non debent infra ne cle. uel mona. nō magno. et xvj. q. j. alia est causa. ca. placuit. & ca. mona. de sacerdote habes infra ca. ult.

2 An debeat maternis uerbis loqui, sic qd' aduersarius intelligat no. xxviij. q. j. sic. n. ad finē. & ē quæstio dominicalis clericꝰ quidā. in Spe. de aduo. §. nūc de exordijs. in fi. Ioā. And.

3 Alind. imo idem Pan. hic.

f Secularibus. Imo opprobriū est clericis si se peri-

 tes so-

tos forensium disceptationum ostendere uoluerunt. C.de episcopis & clericis, repetita. & C.de testa. consulta. pro miserabilibus tamen personis possunt postulare infra eo.c.ulti.

sam uel ecclesiæ suæ fuerint prosecuti, aut pro miserabilib. fortè personis quæ proprias causas administrare non possunt.

Innocentius iij. Compo. archiepiscopo.

Canonici regulares postulare non possunt, sicut monachi, nisi pro utilitate ecclesiæ uel sui monastery et præcepto abbatis.

CAP. II.

EX parte, tua nobis fuit propositum quod quidā canonici regulares non solum in ecclesiasticis uerumetiam in forensibus causis præsumunt aduocati officium exercere. Cum que obijcitur eis quòd nō debent esse forensis uel ecclesiastici [a] negotij susceptores uel executores, nisi fortè id monasterij exposcat utilitas abbate nihilo minus imperante [b], ad suam proponunt insolertiā [c] excusandam, ꝙ capitulū illud, per quod prædicta prohiberi uidentur: de monachis, non de canonicis regularib. loquitur manifestè. Vnde con.t.t.r. ꝙ idē [d] iudiciū de canonicis regularib. quod & de monachis quantū ad supradicta credimus obseruandū, licet de monachis in canone specialiter sit expressū.

Gregorius nonus.

CAP. III.

CVm sacerdotis sit officiū, nulli nocere, [e] omnib. aūt uelle prodesse. Non nisi pro seipso [f] uel ecclesia sua, uel (si necessitas immineat) pro personis coniunctis aut miserabilib. sibi licitum est postulare [g] :& infra. Clericus aūt qui contra [h] ecclesiā, a qua beneficium obtinet,

[a] EX parte tua. Ecclesiastici. ut xvj.q.j.c. mona.& c.de præsentium. & ĩ. ne cle. uel mona. non magno. opprobrium est talibus, si uelint uideri periti forēsium disceptationum. C.de test. consulta. & C.de epi.& cle. repetita.

[b] Imperante. xvj. q.j. monachi ij. non sufficit utilitas monasterij: nisi hoc faciat de mandato abbatis, propter bonū obedientiæ. ar. ff de re mil.l.iij.§. in bello. nec auditur eo prætextu, ꝙ est coniuncta persona: nisi habeat speciale mādatum. leges enim de hoc loquentes intelligūtur de factis priuatorum. ff.de procura. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. in fi.

[c] Insolertiā. Idem uerbum habes. s. de sup. negli. præla. c. ij.& ibi exponitur.

Glossa seq. dat v. similia.

[d] Idem iudicium. Similis habetur extensio, per interpretationem. xxviij.q.j. idolatria. sic nomen uenditionis ad alias alienationes extenditur. [1] ff.quib.mod.pig. uel hypo.solu. sicut. §.uēditionis. & uerbum alienationis, ad alios contractus extēditur, per quos etiam dñium non transfertur. ĩ. de reb.eccle. non alie. nulli liceat. sic & id quod dicit de simo. extenditur ad alios. xvj.q.vij.& hoc scripsimus. uer. & arbitror conuenire uerbum &c. sic & prohibitio de legibus audiendis, de monachis & regularibus, extenditur ad prælatos seculares ĩ. ne cle. uel mona. super specula [2] .& regulares canonici æquiparantur monachis: nisi quia regulæ inseruiunt laxiori infra de sta. reg. quod Dei timorem.

CVm sacerdotis sit. Primo ponitur ratio, secundo dictum cum clausula exceptiua, ibi: non nisi. tertio pœna ibi, clericus. Abb.

[e] Nulli nocere. Ista uerba sumpta fuerunt ex illo canone. xiiij.q.v. denique. Ad hoc autem tenetur quilibet christianus: sed magis sacerdos, qui debet uelle prodesse omnib. ut ibi dr̄, & hoc qa quisq; ꝓhibetur alij inferre quod sibi nolit fieri. j. dist. in princ.& s.de maiorit.& obe. dilecti filij. Et est arg. quod nulli consulendum est cum alterius iniuria. xxij.q.ij. primum. ff.de cond. inde. nam natura.& xj.q.iij. si quis uero nō obediat. xcix. dist. nullus.& non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri. ff.de regu.iur. non debet. & cauendum est, ne prætextu nocentis innocentes puniantur. C.de his qui latro. occultauerūt l.ij. & sanctius est nocentem impunitum relinqui, quam innocētem damnari. ff.de pœ. absentem. & pœna debet suos authores tenere. ĩ. de ijs quæ fi. a maio. part. cap. quæsiuit. & C.de pœn. sancimus. Et sic patet, quod sacerdos aduocare nō debet, nec se negotijs secularibꝰ immiscere, nisi pro cura miserabiliū personarū. lxxxviij. dist. ca.j.& per totam dist.

[1] Infero ꝙ prohibitus. uēdere ꝓhibetur donare & ꝑmutare. concor.l. statui liberis cæteris. ff. de sta. lib. no. in l. sancimꝰ. C. de re. ecc. non alien.

[2] Quod dic ut eo. ti.c.j.lib. vj. sic & ex iij. capite l. Aquil. Vbi rupti, extendit ad scissū, collisū, effusum uel aliquo mō pereptū, uel deterioratū. in sti. ad le. Aquil. §. item in oībus. secundum. Ioā. And.

[f] Pro seipso. Sic quædam sunt personæ quæ pro se tātum & pro quibusdam personis possunt postulare. iij. q.vij.§. sunt autem ubi habes, quæ personæ possunt postulare & quæ non, & pro quibus. sic & sacerdos pro se et ꝓ quibusdā alijs personis hic enumeratis postulare potest: ꝓ ecclesia sua, & pro personis cōiunctis: sed non indistincte, nisi necessitate instāte, puta quia sunt minꝰ potentes, uel quia nō possunt habere ita bonum aduocatū. & sic restringitur quodam modo ad necessitatem, quantum ad coniunctas personas. Quę sunt cōiunctæ personæ, dicitur. ff.de proc. sed & hæ personæ. & iij. q.vij. c. infames. §. sunt autem. uer. alij enim. inter quas personas satis credo intelligēdos confratres suos eiusdem ecclesiæ [3] .& pro coniūctis personis posset etiam literas impetrare sine mādato. s.de rescr. nonnulli. & agere. & ff.de procu. Pomp. in fi. dum tñ non appareat contraria uoluntas: ut ibi dicit, & pro personis miserabilib. de quibus habes lxxxvij. dist. per totum. lxxxviij. dist. c.j.& c. episcopus gubernatione. & in pluribus alijs. ca. ibidem.

[g] Postulare. Postulare est desiderium suum uel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest exponere, uel alterius desiderio contradicere. iij.q.vij.c. infamis. §. sunt autem. & ff.de postu.l.j.§. postulare.

[h] Contra ecclesiā clericus ergo qui cōtra ecclesiam a qua beneficiū habet, aduocat, uel est procurator, tanquā ingratus beneficium ipsius perdere debet. argū. bonum. j.q.vij. cap.j.& xcvj. distin. si imperator. iij.q.j. nulli. sicut uasallus tenetur domino. xxij. q.v. de forma. alias perdit feudum: ut in libro feudorum, quemadmodum feudum amittitur. & milites rempublicā de qua aluntur, ab omni necessitate bellorum defendant. C. loca. milites. Sed si habet clericus beneficia in pluribus ecclesijs, nunquid pōt præstare patrocinium uni contra aliā? Non uidetur, in eo casu neutrā iuuet uel offendat, ar. huius. c. et xiiij.q.v. denique. sed si esset ꝑlatus in una ecclesia, & in alia habuisset simplex beneficiū, uī, ꝙ ratione prælationis posset contra aliā postulare. ar. ff. de in ius uoc. quæsitum. & iij.q.vij.§. item si contra patrem, sic & libertus ecclesiæ si cōtra ipsam agat uel testificatur, tanquam ingratus in seruitutē redigat supra de ser. nō or. de famulis ecclesiæ.& xij.

Sacerdos pro quib. postulare potest.

[3] Ecclesiæ. hoc falsū, quia debet intelligi de coniūctis, coniūctione carnali. Pa.

Postulare quid est.

Clericus habēs duo beneficia, an posit pro uno cōtra alterum postulare.

xij.q.ij.octaua discutio. sic & donatio propter ingratitudinē reuocatur. ĩ.de dona. propter eius ingratitudinem. C.de reuo.do.l.j.& ult.& in aut.de nupt. in §. si mater.col.iiij.& in auth.ut liber.decætero aureo nō indigeant annulo.§.istud.col.vj.Et iustū est,ut ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorē quem suscepit extraneum. xij.q.iiij. sacerdotes. & ecclesia sua mater eius est.ij.q.vj.ad Romanam. quæ ipsum domino sociauit. ĩ.de pœ.c. ij. sic propter ingratitudinem pater pōt filiū exhæredare in totum. xix. q.ult. & in auth. ut cū de ap. cognoscitur.§.causas. colla. viij. sed si cōtra aliquem de ecclesia in propria causa quæ non tangit ecclesiā postulauerit uel ꝓcurator fuerit, non puniretur. xij. q.ij. qui manumittitur. sed si ecclesia eēt ei ingrata: [1] tunc cōtra ipsam aduocare posset,nec succederet ei ab intestato, etiam ,si non haberet propinquos. C. de inoffi. testa. liberi.ubi mater excluditur a filij successione propter ingratitudinem commissam erga filium.

[1] Ingrata. Ioan. Imol. reprobat. Sed vide Ant. Corset. i sing. ver. ingratitudo. Fr. Ripa. in l. fi.q. xlvij. C.de reuo cand. do.

pro extraneis aduocatus vel procurator esse præsumit: tanquā ingratus potest (maximè si clericus sit eiusdem ecclesiæ) bñficio huiusmodi spoliari.

TITVLVS XXXVIII.

DE PROCVRATORIBVS.

Grego. Maximo Saloneñ. episcopo.

Non auditur quis tanquam alterius procurator, nisi habeat mandatum legitimè factum.

CAP. I.

Lia quidem: & ĩ. Scripsisse te quibusdā comperimus, ꝗ prædictos viros, tunc [2] ad causam nō miseris: & ideo quæ cum ipsis facta sunt subsistere non debere: sed & Thomas sibi hoc [a] te dictum præbuit, ex qua re, nec præsentium portitoribus [a] iudicauimus esse credendum, ne de ipsis similiter diceretur. Quia ergo hoc cautiores nos esse præmonuit, [b] instructam personam cum mandato [c] legaliter [d] facto, & presbyterorum seu diaconorum, testiumque subscriptionibus roborato, gestisque ex

[2] Alias, nunc.

DE PROCVRATORIBVS.

Dic ut suprà in præcedenti titulo pro continuatione tituli. Et quid sit procurator. in l.1.ff.eod. Abb.Sic.

De hac materia tractatur v.quæst. iij. per totum. lxxxix. distinct. per totum. ix. quæst. iij. cum simus. ij. quæst. vij. infamis.

Lia quidem. Primo præmittit motiuum. Secundo submittit mandatum: ibi, quia ergo. Abbas Siculus.

Glossa sequens distinguit tria membra, & in tertio tres opiniones ponit.

[a] Portitoribus. Quia constabat istos non habere mādatum ad agendum, non fuerunt admissi. Vnde circa procuratorem actoris distingue, utrū certū sit procuratorem habere mādatū: ut quia reus hoc cōfitetur, uel ipse ostendit mandatū sufficiens, uel si neget, probet hoc procurator per testes uel instrumentū: & secundū hoc procurator nō tenet satisdare dominū ratū habiturū, sicut nec debet satisdare procurator præsentis & confirmatis, uel apud acta procurator factus. C.de satisd.l.una. An certū sit eum non habere mādatum, aut dubitatur utrum habeat uel nō habeat mandatum, si certū est eū non habere mādatum, repellit: ut hic, & si uelit satisdare, nō est audiēdus: nisi sit cōiuncta persona quæ admittit cū satisdatione, nisi appareat de contraria uolūtate domini. ff. de proc. Pomponius.§.ult.& l.sed & hæ personæ. in casibus tamen admittit cōtra uoluntatē pro libertate. ff.de lib. cau. l.j.ij & iij.& pro defensione condēnati. ff.de app.non tantum.ubi aūt dubitatur de mādato, dicebat P. semper esse in electione rei, an uelit exigere probationē mandati, an satisdationē. B. dicebat distinguēdo utrū reus diceret procuratori, nō habes mandatum: & tūc procurator tenebatur probare mādatū. an diceret dubito an habeas mandatū: & tūc est in optione procuratoris, quod facere uelit. Azo dicebat ꝙ in arbitrio ꝓcuratoris est, an velit probare mandatū, aut cauere de rato: quia cū quis tenetur ad alterū duorū, s. probare uel cauere qđ uoluerit præstando liberatur. ff.de iure do.plerunq;. §. ult. & C.de condit. ind. si quis seruum. Hæc satisdatio dāda est, quando de mādato dubitatur. C.eo.l.j. & ff. ut in poss. leg. si is à quo. §.j. [3] idē in actore uniuersitatis. ff.qđ cuiusq; uniuer. itē eorū. §. actor. itē clerici [4] inter cōiunctas personas numerantur. arg.xij.q.ij. non liceat. Item no. quod licet procurator actoris nō caueat de rato, quando constat de mandato, cauere debet de defendendo. C. de satisd. l.una. alias denegatur ei actio. ff.eo.ti. mutus & surdus. §. pœna. & de omnibus etiam quæ contra ipsam mouentur, defendere debet. ff.de procu.omnium. & duabus legib.seq.

[3] Procuratori de cuius mādato cōstat, & petit satisdationē legatorū, cauēdum est. sed si dubitetur de mādato: cauet de rato. Ioan. And.

[4] Clerici. falsum est Panor. hic & s. tit. j. cap. ult.

[b] Præmonuit. Arg ad cautelam futurorum habendā xxiij.dist.in nomine. & exempla præsentia nos cauere præmonent in futurum. lxxxiij. dist. plurimos. in fi.& arg.ff.loc.si quis domū.§.j.& j.q.vij. conuenientibus. hic præsumitur ex præteritis circa futura. sic infra, de præsumpt.mandata.& c.scribam.

[c] Mandato. Tria debet continere mandatū, s.nomen eius, qui procuratorē eū constituit, & causam ad quā constituitur, & ꝙ ratū habebit. quod cum eo factum fuerit: ut ff.eo.ti.si procuratorem. Sed pone ꝙ de mādato dubitetur: quia sigillū incognitū est: quid erit? De eo fieri debet fides.argu.ff. quod cuiusq; uniuer.l. item.§.actor.& ff.de admi.tu.uulgo. & C. de fi. instr. quidam.& arg. ff. de publi.quicunque.

Glossa sequens notat. prælatum sine capitulo uel econtra litigare non posse. ad contrarium inducit quatuor leges, unum canonem & duos decret. ponit opin. & soluit, respondens ad contraria.

[d] Legaliter. Litera sequens exponit hoc uerbum, legaliter. Ex eo ꝙ hic dicit & legitur. ĩ. de iud. causam quæ colligitur euidenter, ꝙ nec prælatus sine cōsensu ca. nec capitulū sine cōsensu prælati, potest iudiciū exercere, nec cōueniri: q̃a nec alienare pōt alter sine aliquo. xij.q.ij.sine exceptione.nec cōmutare, nec donare, ut ibi dicit: & ĩ.de do.pastoralis. & ĩ.de ijs, quæ fi. à præla.sine cōs.cap.per totū.& eodē modo nec capitulū sine cōsensu prælati, cū omnes unū corpus intelligant. ĩ.de ijs, quæ fi.à præla.nouit. Et præterea dicit lex, quod qui nō potest alienare, nō potest rem in iudicium deducere. ff.de iure deli.ait prætor.& per iudicium quædam alienatio fit. in iudicio enim contrahit, sic in stipulatione. ff.de pecul.licet. §.sed si filius. in fi. præterea si prælatus sine cōsensu capituli posset agere uel cōueniri, & præiudicaret ecclesiæ factū prælati, fraus posset fieri ecclesiæ & præiudiciū: quia permitteret, imo procuraret quādoq; prælati se cōueniri,

more indicto a transmittere: ut quicqd cū ea actū fuerit, iure subsistat.

Alexander tertius.

Non ualet sententia etiā expensarū condemnatoria, lata contra absentem ex probabili causa legitimè per nuntium excusatum, hoc dicit. quantum ad verum intellectum.

CAP. II.

Querelam b A. clerici accepimus: & infrà. Mādamus quatenus, si uobis cōstiterit, quòd Vigoreñ. episcopus præfatum A. in restitutione expensarum, c pro nulla alia rationabili causa d condemnauerit, nisi pro eo tantū, quòd in termino constituto ad eius præsentiam non accessit infirmitate detentus, e cū non possit quis cogi, nisi velit in graui-

Prælatus sine cōsensu capituli, aut ecōuerso, nec conuenit, nec conuenitur.

& facerent collusionem. Sed contra uidetur, quod solus prælatus cōuenire & cōueniri possit. ff. quod cuiusq; uniuer. l. ult. ubi dicit, utilis actio administratori ciuitatis debetur. & ff. de cond. & demon. municipibus. & ff. ad muni. municipes. & C. de iu. cal. l. ij. §. hoc etiam. in fi. & xij. q. ij. non liceat. & j̃. de reb. eccle. nō alie. si quis presbyterorū. & s̃. de præscri. edoceri. ubi de hoc. Dicunt quidam, quod prælatus potest cōuenire & cōueniri sine cōsensu capit. per iura prædicta. Ego dico contra, quod nec prælatus sine consensu capi. nec capitulum sine consensu prælati agere uel conueniri potest per priora iura: tamen concedo, ꝙ si prælatus uel collegium agat sine cōsensu alterutrius, & uellet cauere de rato, debet audiri, cum sit administrator. & teneatur negotia ecclesiæ procurare: ut s̃. de rescri. edoceri. si uero conueniatur, non debet audiri sine consensu cap. nisi caueat de iudicato soluēdo, cū quilibet alter se possit offerre defensioni, si uelit cauere de iudicato soluendo, & periculo suo litē suscipere. & illa cap. si quis presbyterorū. & nō liceat. in speciali casu loquuntur. s. cū agitur de reuocatione rei alienatæ indebite & male: quia per hoc cōsulitur ecclesię, nec potest lædi: quod cōtingere posset in alijs casibus, ubi nō agitur specialiter de reuocatione rei alienatæ indebite, nō obstantibus legibus pro contrarijs signatis: qa intelligi possunt, s. ut cōpetat actio administrāti, non quantū ad hoc ut agere possit solus, nisi caueat de rato, uel nisi habeat speciale mandatū ad hoc, nec in rebus ecclesiasticis stamus legibus illis, sed canonibus. Et quo iure non potest cōponere seu transigere, sine consensu cap. s̃. de maio. & obe. c. si. s̃. de transact. contingit. eodem iure non potest agere uel respōdere sine consensu. cap. ar. ad hoc. s̃. de maio. & obed. c. ult.

a Indicto. Idest, instituto uel redacto, vel habente superioris authoritatem.

Querelam. Reuocatur sententia, qua condemnatus fuit in expēsis ex iusta causa absentis legitime excusatus: quia in ardua causa procuratorem constituere noluit. ita communiter summatur. Prima pars decise ponit partis querelam. Secunda dat iudicem: ibi, mandamus. Abbas Sic.

b Querelam. Et ita non per appellationem, ut notatur in fine.

c Expensarum. Quas fecerat aduersarius veniendo ad terminum coram Vigoreñ. delegato à papa ad petitionem Salubri. episcopi super ecclesia ipsius.

Glossa seq. alleg. concor. ponit opin. ad quam inducit vnum capitulum, eam reprobat &c. respondet, demum obijcit de duabus leg. bus et soluit. Item obijcit de duabus decre. & soluit. Notat à contrario, querit, argu. proponit opin. & soluit.

Reus ad citationē ēt primā nō veniēs, est in expēsis condemnandus.

d Rationabili causa. Si em̄ nō fuisset infirmitate detentus, uel alia iusta causa rationabilis fuisset, quare ꝓcessit cōtra eū, s. cōtumacia, bn̄ tenuisset statim cōdemnatio expēsarū. j̃. de dolo. cū dilecti. & C. de iudi. sancimus. & j̃. de ap. reprehensibilis. Sed nūquid reus, si nō venerit in prima citatione, cōdēnari debet in expēsis? Hic uidetur ꝙ sic: quia propter infirmitatē tantum excusatur: & nisi cōstiterit hoc, nō reuocabit̄ sententia. & ita pōt quis cōdemnari in expēsis pro prima cōtumacia. ar. ff. si qs in ius vo. nō ier. l. ij. §. j. & actor cōdēnaretur, si nō ueniret. ff. de iud. eū quē temere & in cōci. Lug. idē dicit̄. j̃. de do. & contu. actor. li. vj. & actoris & rei est æqua conditio. ff. de reg. iur. nō debet. 1 Dicunt quidā, ꝙ si reus non ueniat in prima citatione uel in secunda etiā non debet cōdemnari: quia nō dicitur adhuc contumax, nisi post perēptoriū. Dico 2 ꝙ ēt pro prima & pro secunda citatione puniri debet in expēsis, si ad trinā citationē veniat. si uero nō veniat ad citationem peremptoriā: tunc alias punitur: quia mittit̄ actor in possessionē rei petitæ, uel excōicatur, si missio fieri non pōt. j̃. ut lit. nō cont. tuæ. Et si postmodū reuertitur, intra annū restituit omnes expēsas factas ab eo tēpore quo fuit contumax. & si nō uenit ad aliquā citationē, ad omnes expēsas cōdemnabitur, quas fecit aduersarius veniēdo ad primā citationē & ad secundā & tertiā. & sic punitur prima cōtumacia. & eodem modo dico ꝙ debet puniri prima cōtumacia, licet veniret ad secūdam: alias deberes dicere, ꝙ quando nullo modo uenit, non debet condemnari in expensis, nisi factis ad terminum peremptorium.

1 De materia huiꝰ gl. uide ꝑ Bar. in l. j. ff. d̄ diuer. & tempo. præscrip.

2 Idē not. lxxiij. distin. Honoratus. & iiij. q. v. in summa. & hanc opinionē sic itellige ꝙ vna citatio maneat gratuita, sit prima uel ultima. Ioā. And.

e Infirmitate detētus. Iusta fuit causa nō veniēdi, vnde probata causa debet reuocari quicqd fuit actū cōtra absentē. ff. de iud. si ꝑtor. & j̃. de re iud. cū Bertoldus. & ff. de re iud. q̄ sitū. §. j. quartana tn̄ nō excusat. ut ibi dicit. & ar. v. q. iij. si ægrotās. xviij. di. placuit. & xciiij. di. iusta. Dicūt tn̄ quidā, ꝙ tenet̄ mittere procuratorem ex quo uenire nō pōt, si ita fuerit citatus ut ueniat uel responsalem trāsmittat. j̃. de do. & cōtu. cū dilecti. sed hoc nō credo, ꝙ propter citationē iudicis teneatur mittere procuratorē, si uenire nō pōt. maxime q̄ in grauibus causis qs cogi ad hoc non possit, ut hic dicit, & iudex hoc ei auferre nō potuit: quia bn̄ficiū iuris nemini est auferendū. xxvij. dist. de his. & in auth. de nup. §. sed hoc quidē. col. iiij & ff. de re iudic. l. iiij. §. si quis condēnatus. Iudex delegatus nō potest iubere alterutrā partem cōputare coram se personaliter, nisi in delegatione hoc contineat: nisi in certis casibus in cōcil. Lug. j̃. de iudi. iuris esse ambiguū. li. vj. & illa decre. cum dilecti. nō cōtradicit: quia papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Et alia ratio est: quia ille nō allegauit, nec ostendebat, nec probauit iustam excusationē, unde uel debuit ire, uel sufficientem mittere: quia neutrum fecit de contumacia fuit condēnatus. Et illud scire debes, ꝙ qui ad iudicium uocatur, pōt indistincte in pecuniarijs causis cōstituere procuratorem, licet in citatione hoc non dicat: nisi in duobus casibus, puta si dominus iustior est, quam procurator, & si causa sit vehemētior administratione. C. de procur. l. ult. Et ideo non cōpellitur constituere procuratorem: quia nec reciperetur si ueniret: puta si ageret de administratione sua uel tutela: uel etiā si alias esset ardua, nec ita cōfidit de alio. ad hoc enim ostēdendum, debet mittere excusatorē, ne procedatur contra eum, quæ sententia non reuocabit̄, nisi causa probata, & cum maiori difficultate. Sed videtur, ꝙ quis compellatur cōstituere procuratorem etiam in infirmitate detentus, ff. de diuer. & temp. præscript. l. j. & ff. de mino.

bus a † causis procuratorem cōstituere, & ipse ad probandum infirmitatem suā presbyterū & diaconum destinauerit eum ab soluere b ab eadem sententia minimè differatis.

Clemens tertius.

Sententia lata cum procuratore reuocato, & de hoc certificato, non præiudicat domino. hoc dicit secundum communem intellectum.

CAP. III.

EX insinuatione archidiaco. Sagieñ. accepimus, quòd cū inter ipsum & magistrū G. super quadam præbēda Lexo. ecclesiæ cōtrouersia mota fuisset: & infrà. Licet ab eodem archid. procuratori suo, duobus clericis præsentibus expresse fuisset inhibitū, c ne causæ cognitionem susciperet, d ipse nihilominus in causa procedens, sententiā contrariā reportauit. Cæterū quia alter deprædictis clericis dicitur obijsse. Mandamus quatenus, si per ipsius archid. & superstitis clerici e iuramentū constiterit de præmissis, sententia contra eum lata f nequaquā obstante prædictæ præbendæ possessionem cum fructibus inde perceptis (si eius restitutioni aliquid canonicū g non obsistat) authoritate nostra restitui faciatis eidem. Restitutione uero facta archidiac. ipse suam canonicam institutionem probare h potuerit, ipsam ratam permanere appe. postposita decernatis.

Innocentius tertius Cabiloñ. & Cathalañ. episcopis.

Rescriptum super consecutiuis iudicijs impetratum à procuratore reuocato et de hoc certificato, non ualet, nec processus uel sentētia lata per ipsum, si reuocati peruenit ad aduersarium. hoc dicit secundum glos.

CAP. IIII.

mino. Papinianus. vbi cōpellitur q̄s agere indirecte, ne currat ei p̄scriptio. Sed à iudice nō cōpellitur: sed ille qui nō potest agere ad hoc ut nō currat ei præscriptio, constituet procuratorem ad agendū: ut litē contestetur, sed reus nō cōpellitur dare procuratorem: & ita nō cōtradicunt leges illæ. Itē signatur aliud contrariū s. de elect. bonæ. & j. de ap. cōstitutus. ubi dicit: sicut misit nuntium, ita potuit mittere procuratorē, sed ibi non suberat iusta causa: q̄a semp̄ tenet̄ quis ire uel mittere, nisi sit iuste impeditus: & tunc debet mittere excusatorē ad allegandum impedimentum: ut hic contingit. Ser.

† Matth. afflic. dec. Neap. 50.

a In grauibus. Qualis erat ista: quia super ecclesia ipsius.

b Absoluere. Videtur, ꝙ non fuerit absoluēdus: quia q̄ non appellat à sententia iudicā=is, acquieuisse videt̄: & sentētia ēt interlocutoria à qua nō appellatur, transit in rē iudicatā. j. de testi. significauerunt. & j. de re iud. ad cōsultationē. sibi ergo imputandū uidebatur: quia non appellauit. potest dici quod iste fuit auditus beneficio restitutionis: quia iustā causam habuit absentiæ, 1 qua ꝓbata absoluitur: quia & diffinitiua sententia reuocatur iusta causa absentiæ probata. j. de sen. & re iudic. cum Bertoldus. imo uidetur ꝙ sententia non teneat. ff. de re iudica. quæsitum. & interlocutoria licet transeat in rem iudicatam à qua non appellatur quantum ad litigantes: non tamen quo ad iudicē quin possit eam reuocare, cum uiderit eam iniustam. ff. de re iudic. quod iussit. prout notatur infra, de appella. cum cessante. & ideo auditur iste. Bern.

1 Absentiæ. quod ꝓcedit q̄ñ iudex non fuit certificatus de īpedimento, sed q̄ñ fuit certificatus ipso iure nō tenet Panorm. hic gloss. Bar. Pau. & omnes in l. quęsitum. de re iudi. Bart. in l. ij. in fin. & ibi Ias. nu. 10. de in ius uocā. in l. ij. §. q̄ ī iudicio. vbi Paul. Ang. Ro. Alex. si q̄s cautio. Bart. Bal. Saly. Pau. l. pen. C. quomodo & q̄ñ iudex. Matt. afflict. decis. Neap. 182. nu. 7.

c EX insinuatione. Inhibitū. Vnde eoipso procurator literas reuocauit. j. eo. c. proxi. quod indistincte potuit cum lis non fuerit cōtest. & res sit integra. ff. eo. l. ante litem. arg. s. de elect. in causis. nam depositum quandocunque potest repeti. ff. depositi. l. j. §. pen. & sciente aduersario hoc fecit. de hoc dicetur infra eod. mandato. & ita sententia nulla fuit lata cum falso procuratore. infra c. proxi.

d Susciperet. Id est, ne ad suscipiendum iudicium in iure, suis literis uteretur: prout in antiqua decretali continetur.

e Clerici. Ar. ꝙ dicto unius testis sit credēdū. ar. j. d̄ testi. in omni negotio. si. viij q. iij. talia. & xxviij. di. de Syracusanæ. & arg. op. ꝙ uni iurato testi credit̄. ff. de dot. præle. Theopōpus. & ff. quēadmo. te. a p. l. j. §. ult. ar. ff. de iureiu. si duo patroni. j. Ar. cōtra. iiij. q. iij. c. si testes. §. itē unus uero. & ver. itē ubi numerus. & j. de testi. licet. & c. veniēs. Item arg. ꝙ dictū archid. istius ꝓ teste uno recipiat̄. & sic erunt duo testes. j. de test. in omni negotio. sed dictum illius non debet sibi prodesse: q̄a nullus idoneus testis in re sua intelligit̄. iiij. q. iiij. ver. nullus in re. Potest dici 1 ꝙ hic erat p̄sumptio pro archid. & erat reus. unde fauorabilior. ideo delatum ei fuit iuramētum, quod fieri potest & debet. C. de re. cred. & iureiu. in bonæ fidei. & ff. de iureiur. admonēdi. & quia per hoc modicum præiudicatur actori cum salua sit ei actio sua. & in talibus nō requirit̄ ita plena ꝓbatio. ar. j. de re iud. cū Bertoldus. vers. licet aūt. & j. de in inte. rest. ex literis. & iniquū esset, ut per talem fraudē puniret̄. vnde merito debuit ei deferre sacramentū cū uno teste: quia inspectis circunstātijs personarum & causæ iudex quandoq; debet deferre sacramētum actori quandoq; reo. j. de iureiu. c. ult. in fi. & hic talis cā est, & talis persona: & op. facit ad hoc. ff. de legit. tut. legitimos.

1 Secūdū Lau. Bart. dicit hoc fuisse, q̄a præmortuus clericus in alio iudicio fuerat introductus: & sic faciebat fidem in secūdo. C. de test. l. fin. Ioā. And.

f Sententia contra eum lata. Cū sit lata cum falso procuratore, & ideo nulla. C. de procur. licet. & infra cap. proxi. in fin. & supra, de rescript. ex parte decani.

g Aliud canonicum. Puta excommunicatio uel pactum de non petendo restitutionem post sententiam, uel res iudicata. uel si ratam habuit sententiam, latam cum fals procuratore. Ber.

Glossa sequens obijcit, ponit opinionem quam reprobat & soluit. & iterum duas solutiones, subdit, quas non approbat.

h Probare potuerit. Sed quare iste cōpellitur probare titulū, suæ possessiōis, cōtra illud. ij. q. v. §. j. & actore nō probante reus debet absolui vj. q. vlt. §. accusator. j ut eccl. bñfi. ut nostrū. & j. de cau. pos. cū ecclesia. ff. d̄ prob. l. ij. & C. de edē. qui accusare. & C. de rei ven. res alienas? Dicūt quidā, ꝙ iste archi. cōfidens de iure suo, sibi onus probādi assumpsit. sic. j. de rest. spo. licet. & xxix. q. ij. cuius rei gratia. & ita mos probare uolenti, gerendus est. ff. de proba. circa eum. §. fi. Hāc non credo uerā solutionem, propterea dicas, ꝙ ideo iste tenetur probare canonicā institutionem: quia cū esset archid. in illa ecclesia, de iure cōmuni illam præbendā cū archidiaconatu habere nō poterat, nisi probaret secū dispensatū fuisse. ar. op. c. di. cōtra morem. ar. op. j. de deci. dudū. & ꝑ eū qui potuit dispēsare. j. de schisma.

Possessor bñficij tenetur, q̄ñque suā canonicā institutionē probare.

de schisma.fraternitati.& j.de præb.præterea.& c.cū non ignores.& j.de conces.præb. litera. & c.cum nostris. & quia in pluribus ecclesijs intitulatus esse non pōt.s.de elect.dudū.ij.lxx.dist. sanctorū. vnde ꝓpter huiusmodi præsumptionē debet ostendere suam canonicam institutionē. Præsumptio enim transfert onus probandi ad reū quandoque.C.de proba. siue possideris.& j. ut eccle.benefic. ut nostrum. sola enim possessio non sufficit in beneficijs ecclesiasticis, nisi adsit canonica institutio.j.de insti.ex frequētibus. uñ debet habere literas suæ institutionis. ij. q. j.legū. [a] sicut nec sola possessio facit aliquē decurionē, sed iusta electio. ff. de decur.Herēnius. & præscriptio hæc non prodest, cū habeat malā fidem ex quo non fuit legitime institutus: quia bona fides exigit.j. de præsc.si diligentia. & cap. quoniā omne. sed hoc non prodesset aduersario, nisi ius haberet [a] s.de rescrip. olim. Alij dicunt,s. Papa. ꝙ ex quo est in possessione, non cōpellitur probare suā canonicā institutionē. nemo eñ cogitur probare titulū suæ possessionis.C.de peti.hære. cogi. Sed litera ista contradicit: sed posset suppleri, maxime secundum hoc,uel dic eoipso quod aduersarius non probat contra archid. satis intelligitur probare suam canonicam institutionem.C.qui milita.nō poss. super seruis. lib. xij. litera tamen contradicit. quod prius dixi, verius credo.

Possessio sola non sufficit in bñficijs.

[a] Adde ꝙ quis non compellit ostendere aduersario titulū sui beneficij.l. finali.C. đ rei vendi.

[a] Vel nisi ita coram papa conuenisset secundum Host.Ioā. And.

CAP. IIII.

IN nostra præsentia [a] Tulleñ. episcopus est cōquestus, ꝙ cùm ad causam quæ inter episcopū & decanum Tulleñ. super dilapidatione,excōmunicatione, & periurio, ac quibusdā alijs criminibus vertebatur,T.& G. presbyteros procuratores [b] instituens, ipsos ad sed. apost.duxerit destinādos, cùm de ipsorum fide post modum titubasset, [c] mādatum quod eis dederat, intra modicum temporis spatiū reuocauit: [d] sed ipsi licet mandati literas reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerunt, & pro procuratoribus se gerentes,cum aduersario ingressi iudicium cū eo ad Parisiensem archidiac. & collegas suos in eiusdem præiudicium nostras literas impetrarunt: & infrà. Cumq; prædictus episcopus ad probādum ꝙ falsi [e] procuratores fuerāt,ab ipsis iudicibus inducias postulasset,ipsi exceptionem oppositam inutilem [f] & superuacuam reputantes, ad probationem ipsius dilationem cōcedere noluerunt: propter qđ ad appellationis beneficiū cōuolauit. Sed ijdem nihilominus,lite nō contestata, & iuris ordine prætermisso,testes contra eum recipere præsumpserunt,ipsum à Tulleñ. ecclesia per sententiā remouēdo. Nos uerò licet vix fidem [g] adhibere potuerimus, ꝙ dicti iudices utpote viri literati, prouidi & honesti taliter processissent, maximè cùm in sua relatione quam ad nostram præsentiā transmittere, de huiusmodi exceptione nullam fecerint mentionē: [h] quia tamen

IN nostra. Prima pars narrat factum. Secunda definit ibi. nos vero. Abb.

[a] Præsentia.Per inquisitionem quā iste decanus prosequebatur, uel denuntiationem eiusdē decani uel exceptionē: alias procurator interuenire non posset in criminali.v.q.iij.in criminali.& j. de accu.ueniens.

[b] Procuratores. Simul. & tunc occupantis melior est conditio.j.eo.non iniuste.ubi de hoc.

[c] Titubasset. Titubare dicitur is, qui suspitionē habet super eo de quo contenditur.ar.C.de acquir.poss. l.nemo.in fi.& C.de condi.inde. l.ult. & potest suspectus remoueri indistinctè ante lit.cōtest. siue sit suspectus,siue non.arg.s.eo.c.proxi.ff.eo.tit.ante lit.contesta.de hoc dixi s.de rescript.ex parte decani.nisi sit procurator constitutus in rem suam, & nisi uelit uti aliqua retentione, & hoc post lit.contesta. quia tunc de facili non transferretur ab eo causa. ff. eo. tit.quæ omnia ad fi.versic.plane.

[d] Reuocauit. Et ideo non valuit, quod cū eo factum fuit.Arg.contra.C.de satisda. l.una.& ff. eo. si procuratorē.ubi dicit,quod licet procurator reuocetur,iudicium tamen quod cum eo factum est,ratum esse debet.illæ leges intelligunt cū vetitus est procurator agere ignorante aduersario uel iudice: quo casu nihilominus ualet,quod idē quasi procurator postea fecit. j.eo. mandato. ubi de hoc. & s. de rescrip. ex parte decani. Si uero aduersario sciente reuocatum est mādatum, nō ualet [3] iudiciū post reuocationē, in quo casu intelligo quod hic dicit, & s c.proxi.

[3] Accur. l.in l.una. C. de satisda.no.ꝙ si iudex sciuit reuocationē: tunc nulla est sententia, cū eā tulerit in nō legitimā ꝑsonam.Si uero aduersarius tm̄: tunc quia iudex nil de contingentibus omisit,tenet sentētia, sed ꝓpter suam scientiam repellitur ille a commodo sententiæ ope replicationis. Ioan. And. Pan.

[e] Falsi procuratores.Si.j. đ in integ. resti.ex literis.s.de off. deleg. cū olim.

Glossæ sequentis princip.recitetur ꝑ obiectio. & solut. secundò obijcit de decret. super literis.& soluit.

[f] Inutilem. Cum in literis cōmissionis cōtineretur ipsos fuisse procuratores. patet ꝙ procuratio fuit præsentata domino papæ, & ꝙ reuocatio non peruenit ad ipsum. quæ ad ipsum uel ad aduersarium peruenire debet.j. eo. mandato. potius ꝗ̃ litera de rato, quæ semꝑ iudici uel aduersario exhibenda est.ff.rem rat.habe. ne satisdatio. & ff. eod.si procuratorē. quare uidebatur iudicibus, quod calumniose proponeret huiusmodi exceptionem. sed per hāc rationem repellit: quia ipse probare uolebat, quod essent falsi procuratores: quia poterat esse quod reuocatio peruenit ad aduersarium: & hoc uult probare quod sufficit.infra eodem,mādato.unde appellatio eius tenuit. Sed uidetur quod literæ istæ deberent ualere saltem quo ad hoc ut procederēt secundum veritatem negotij: quia hoc fuit tale falsum quod si fuisset dictum,nihilominus obtinuisset literas decanus.supra,de rescr. super literis.Sed isti falsi procuratores, reuocato mādato iudicium sunt ingressi cū aduersario, & de consecutiuis [4] literas cū aduersario impetrauerūt. & ideo nihil ualuit quod fecerūt: quia si nō ualuit ingressus iudicij, nec commissio super futuro processu. & quia in fraudem hoc fecerunt,& unus alterius odio nō debet prægrauari.C.de inoffic.testa. si quis in suo.si. infra, de simo.nobis.& dignus est misericordia,qui alieno uitio laborauit. C. de nat. lib. l. legem Anastasij. sic xvj. q.j. frater noster. in princip.

[4] Exponit abbas, idest đ cōsequentibus partibus iudicij.Io.An.

[g] Fidem. Simil. supra,de renuntiat.in præsentia. & capitu. super hoc. argum. & infra, de præbend. nisi essent argument.

[h] Mentionem. Hoc faciebat præsumptionem pro eis, cum nil dixerunt & hanc præsumptionem elidet probatio in contrarium.& est notabile, quod iudices

in sua

in sua relatione debēt facere mentionem de exceptionibus propositis & alijs quæ rationabiliter proponuntur arg. infra de re iudi. inter monasterium.

a Religiosos. Imo per seipsum & unum testem posset hoc probare. s̃. e. c. prox. & j̃. de iureiur. c. ult. in fi. C. de re. cre. in bonæ fidei.

b Obliti. De nemine præsumendū est, quod sit immemor suæ salutis. j. q. vij. sancimus. qa quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus. s̃. de scru. c. uno. & j̃. de præsum. dudum.

episcopus, per uiros religiosos, a prouidos & honestos de quibus non est uerisimile, quòd suæ salutis obliti b ac iuramenti religione contempta, falsum testimoniū tulerint, nobis fecit super ijs quæ proposita sunt plenam fidem attendentes etiam quòd falsi procuratoris exceptio c non solùm ante sententiam, uerum etiam postea potest obijci, utpote qua probata, iudicium nullum d & nullius momenti e controuersiæ reputantur, processum supradictorum iudicū sententialiter duximus irritandum f.

Glos. seq. tractat de duplici exceptione procuratoria.

c Exceptio. Quando dicatur falsus p̄curator, dixi s̃. de rescrip. ex parte decani. & illa ē exceptio falsi p̄curatoris. Est & alia exceptio procuratoria. s. cū quis non potest esse procurator, ueluti miles: 1 & non potest opponi post lit. cont. cū sit dilatoria. ff. eo. filiusfam. §. ueterani. & C. eo. ti. ita demum. & hāc potest omitteř fideiussor. ff. mā. si fideiussor. §. quædam. Est & alia exceptio procuratoria, scilicet non habere mandatum: de qua hic dicitur, quia plus est mandatum fuisse reuocatum quam non habuisse mandatum. supra. de rescrip, ex parte decani. in fi. & hæc exceptio post litem contestatam potest opponi. & hanc exceptionem non debet omittere fideiussor. ff. manda. inter causas. §. mandato. & talis exceptio non potest opponi post 2 sententiam: ut hic. & C. eo. ti. licet. Ber.

d Nullum. Ex eo tamen iudicio quod nullum est, solutum non repetitur. ff. de iudi. de qua re. §. ij.

e Momenti. Non est hoc speciale in hoc casu, sed idē est in omni exceptione per quam probatur retro nihil actū esse, ut puta a non suo iudice. xj. q. j. c. j. & pen. C. si a non compe. iudi. l. ult. fi. j̃. de re iud. ad probandum. j̃. de excep. exceptionem. & si quid donetur ab eo qui non potest dare, non ualet. j̃. de iure pat. quod autem. & si donetur ei qui capax non est infra de ele. excom. mi. postulasti. & s̃. de æta. & quali. cum bonæ fi. C. de inoffi. testa. fratres.

f Irritandum. Irritat hic Papa factum iudicis altera parte absente, ut uidetur: quia non apparet quod altera pars fuerit præsens, & lit. non contest. & hoc facere potest iudex appellationis. j̃. de app. sæpe. sed ibi peremptorij loco est terminus statutus, & ad prosequendum appellationem. C. de temp. ap. l. ult. §. illud. & illud obtinet cum iam est lata diffinitiua sentētia. & ij. q. vj. ei. qui appellat. & op. arg. s̃. de renuntia. ueniens. sic ubi agitur de surreptione j̃. de re iudi. cū olim. Sed credo, quod altera pars fuerit præsens, quia nunquam proceditur contra absentem nisi citetur tacite uel expresse, & præsumitur ex hoc quod iudices retulerunt negotium ad Papam & sic pars altera fuit præsens in alijs quæ acta sunt coram Papa uel contumaciter absens, quæ forte procurauit relationem fieri domino papæ. & quod dixit, duximus irritandum i. irritum esse ostendimus. j̃. ut lit. non cont. accedens. ad hoc probat litera ista, qua probata. &c.

1 Hoc nō hēt locū in militibus nostri temporis, licet cingantense, secundum G. ī Spe. đ p̄cu. §. i. uers. item q̄ est miles. & sex q̄ sunt necessaria in ueris militibus, not. ff. ex quib. cau. ma. l. pe. uide q̄ dixi post Hostiē. de sen. excō. cū desyderet. ī prin. Ioā. And.

2 Post. Imo qa ē falsus p̄curator. Pan.

Idem Brixien. episcopo.

Si agitur de adulterio coram iudice seculari ad pœnam legalem non interuenit procurator. secus si coram ecclesiastico ad separationem thori.

CAP. V.

TVæ. f. & infrà. Consulta. tuæ. t. r. q̄ si uir accuset uxorē de crimine adulterij corā iudice seculari ad pœnam legitimā g infligendā, quia tūc inscriptionis uinculum debet arripere †, seq; ad pœnā talionis h adstringere, non per procuratorem, sed per seipsum præsentem oportet † præsentialiter accusare. Si uerò uir accusare uelit uxorem de adulterio coram ecclesiastico iudice, ut ab eius cohabitatione discedat, quia tunc & si forsan i oporteat eum inscribere, ut designet inscriptis, nomen k, locum l & tempus m & omnia quæ comprehenduntur in lege n ciuili: ad talionē tamē nō debet se aliquatenus obligare: ne fortè cùm ī probatione defecerit, intentionis suæ consequatur effectum o: sustineri po-

† Alias, accipere.

† Alias, decet.

TVæ fraternitatis. In prima decisa consultatio. In secūda respōsio, ibi, consultationi. quæ distinguit & secundū membrū prosequitur: ibi, Si uero.

g Legitimam. Per leges ueteres puniebat mulier cōuicta de adulterio, ad pœnam sanguinis. C. đ adul. castitati. & etiam secundum legem Mosaicam lapidabatur. xxxiij. qō. v. hæc imago. Hodie uero detruditur in monasterium. C. de adul. authen. sed hodie. & j̃. de conuer. coniuga. gaudemus. Et potest uir uxorem conuictam de adulterio & condemnatam retinere 3 si uult, & uxor uirū: ut dicitur in prædicta authen.

h Ad pœnam talionis. Olim intra lx. dies utiles a tempore diuortij uir accusare poterat uxorem iure mariti 4 sine metu calumniæ. C. de adul. quamuis adulterij. & l. iure mariti. & ff. de adul. is cuius. §. ult. & l. mariti §. præterea. Hodie uero cōstante matrimonio potest eam accusare, & tenetur inscribere ad pœnam talionis obligando se. in authen. ut lice. ma. et auiæ. §. causas. & §. quia uero plurimas. colla. viij. & hic.

i Si forsan. Hic non notat dubitationem, sed expressiuum ueritatis. sic. xxxiij. quæs. ij. admonere. circa medium. & de pœni. dist. j. quamobrem. & ff. de rei uen. item si. §. j.

k Nomen. Adulterij.

l Locum. In quo commissum fuit adulterium.

m Tempus. scilicet annum & mensem admissi criminis 5.

n In lege ciuili. Quam habes. ij. q. viij. libellorum. & ff. de accu. & inscrip. l. iij. Quid contineri debeat in libello accusationis, notatur his uersibus: Consul, mense, die coram prætore professus. Te deferre reum crimen, loca, pone sodalem. Et licet hora, dies, non mensis prætereatur.

Glos. seq. sol. dubium, ponit brocar. alle. iiij. iura ad primam partem, & unum in contrarium.

o Effectū. Quod esset, si separentur: pōt tamen teneri ad

3 Retinere nisi ipse nolet meliorē uitam ducere, qa tūc incideret ī crimē lenocinij tex. in l. castitati. l. sine metu. C. đ adul. Augu. de arimino ī addi. ad ang. Aret. trac male fi. perche mi hai adulterato collu. xxj.

4 In quibus consistat hoc ius: no. iiij. q. iiij. cap. nullus. §. aliquādo. Ioā. And.

5 Adde gl. in l. ī causis. C. đ accusa.

ad aliam pœnam ut perpetuo ei adhæreat qua carere uoluit.xxxij q.v.hæc imago.uel ad pœnam extraordinariam se alligabit.j.de accu. super his. Item habes hic, quod si quid prohibetur una uia, altera uia non debet admitti. C.si manci. ita uen.l.ult. & ff.de tu. & cu.scire.ff.de cōdi. insti. quæ sub conditione.§.si quis.& ff.de bo. lib.l.quæritur.argu. contra. iiij.q.iij.c.si testes. §.serui.

Via una si denegetur alia nō cōcedatur.

a Mista. sicut soler dici de querela inoffi.testa.quæ est mista inter ciuilem & criminalem. Ciuilis est: quia qui eam proponit, proponit hæreditatis petitionem. ff. de inoffi. testa. qui de inofficioso. & in eo accedit ad criminalem,quia si nōuenit die statuta, postea non auditur.ff. de inoffi.test.Papinianus.§. j. arg.C. qui accu.non poss. si ea.& j. de accus. licet.

Cum pro causa. Prima pars ponit decisam partis querelam. Secunda dat iudices, ibi discretionis Et incipe casum literalē, quod inter istū G.qui erat procurator capituli, & archidiaconum erat contentio super expēsis factis per istū archidiaconum in causa quam susceperat promouendam de mandato capituli, & Papa pronuntiauit ut habetur in litera:potest tamen casus figurari alijs modis.Abb.sic.

test, si necessitas id postulauerit, ut per procuratorē accuset, quoniā huiusmodi accusatio & si de crimine fiat, nō est tamen criminalis, sed quasi mista [a] inter ciuilem & criminalē, quanquā in præsentia principalium personarum, securius procedatur.

Idem.

Qui de mādato domini causam procurauit, ab eo repetit expensas propter hoc factas.

CAP. VI.

Cum pro causa quę inter G.& F.Cabilon. ecclesiæ archidia. uertebatur: et j.Disc.v.mādamus, quate. expensas archidiacono restitui faciatis, si legitimè ꝓbare potuerit se de mādato [b] capituli suscepisse prædicta negotia promouenda, & propter hoc [c] ad se.ap.accessisse.

Idem scholaribus Parisi.

Vniuersitas etiam scholariū, potest ad agendum et defendendum procuratorem constituere.

CAP. VII

Quia in causis, quę cōtra uos & ꝓ uobis mouent, uestra uniuersitas ad agendū & respondendū commodè interesse nō potest, postulastis à nobis ut procuratorē instituere super hoc uobis de nostra ꝑmissione liceret. Licet igitur de iure cōi [d], hoc facere ualeatis, instituendi tamen procuratorem super his authoritate præsentiū uobis concedimus [e] facultatem.

Hono. iij. epo Egitañ.

Si citatus ad totā causam † constituit procuratorē, quem postea reuocat, potest nihilominus contra eū procedi inquantum status causa patitur sine alia citatione. h.d. quo ad intellectum.

CAP. VIII.

Auditis et intellectis quæ super delegatorū nostrorū processib. fuere ꝓposita, processus † ipsos & quæcūq; secuta sūt ex eis uel ob eos [f] noueris nos irrita iudicasse, non obstantibus literis, quas de reuocatione mandati procuratori suo Colubriensis episcopus destinauit: cùm antequam ad

b De mandato. Imo & si non interuenisset mandatum, posset tamen ea petere quæ utiliter expendit in negotijs ecclesiæ.xij.q.iiij. quicunque. de neg. gest. Pomponius.& infra de fideiusso.quod quibusdam.infra de depo.cap.j.

c Propter hoc.Si.s.de elec.ut præteritæ. quia si alias fuisset iturus ad curiam, non posset petere expensas factas nisi quatenus plus expendisset propter longiorē moram.ff.fam.ercis.ex parte in prin.& ff.de neg.gest. si communes. distinguitur tamen: quia si egit de mādato, siue succubuit siue non, potest petere expensas. ut C. man.l.etiam. sed si egit sine mandato, & succubuit, non petet expensas. ff. iud. sol. iam tamen.§.in hac.istæ autem expensæ non excedent probabilē modum.ff.de dam.infe.inter quos.§.ult.& l.seq.in prin. sic infra de eo qui mit.in pos.cum uenissent. in fin.& infra de sequestra.c.j.in fi.

Quia in causis. In prima ponitur petitio. In secunda ipsius admissio, ibi: licet igitur.

Gloss.seq.notat differentiam inter legem & canonem. secundo reddit duplicem constitutionis causam.

d De iure communi. No. quod uniuersitas potest constituere ꝓcuratorē non obstāte quod dicitur: procurator est qui mandato domini negotia administrat. ff. eod. l.j. sed uniuersitas loco domini habetur. Secundum leges procurator constituitur tantum a uero domino. ff. e.l.j. secundū canones non est differētia in uocabulis, dummodo constet, quod habet potestatem agendi & defendēdi infra eo. petitio.& quilibet administrator procurator dicitur.j. quæstio.iij. saluator., Sed illa fuit dubitatio, quia scholares nō uidentur constituere uniuersitatem, cū ius uniuersitatis non sint a principe consecuti. ff. quod cuiusque uni.l.j.ff.de colle.illi. l.j. Item quia si esset uniuersitas, syndicum uel actorē deberet constituere authoritate episcopi. C de episc.& cle. omnes. §.nihilominus. sed pa.respōdet, quod de iure communi hoc licet. & est uerum quod uniuersitas constituit procuratorem, & per ipsum procuratorē iurat. j. de iura. cal.cū causam. sed procurator a uero domino constitutus nō iurat de calumnia, sed dominus † .C.de iur.cal.l.ij.§.finautem. & scholares possunt habere rectores siue consules suos.C.de iurisf.om.iu l.ult.

Procurator a quo potest cōstitui.

† Decis. thol.427. Mari. Soci.de citatio. articu.xvij.in fi. articu. xx.per to. † Iurat et procurator, si hēt speciale mandatū. ꝺ iur. cal. c. ult. lib. vj.et dicit hic Hos.ꝙ ideo iurat syndicus, procurator, non quia qui melius ꝑsumit scire ueritatē hoc iuramētum præstare debet C. eo. l. fi.j. de iu. cal. ca.iij. Sed negotium uniuersitatis melius ꝑsumitsci re syndicus:c[illegible] uniuersitas sē su careat et negligi solet ꝗ cō muniter possidet. C. qui & q. quar. pars l.j.li. x.ne gotiū ait priuatim e lius ipse scire ꝑsumitquam procurator. ergo &c. Ioan. And.

e Concedimus. i. concessum esse ostendimus a iure communi.

Auditis. Si post conclusionem causæ apparet procuratorem reuocatū, nihilominus fertur sententia. Diuiditur, nam primo fert sententiam super processibus, & soluit obstaculum. Secundo ibi, cæterum. in expensis condemnat. Abb. Sic.

f Processus. qualiter processerunt. non habemus hic: sed potest poni diuersitas processiuum per illam decr. supra de rescri.cum dilecta.supra, de offi.delega.uenerabili.

g Ob eos. & ita cassato principali, cassatur & accessorium. C.de legi. lege, non dubium. infrà, de fide instru.inter dilectos.& supra, de elect. qualiter.& xvj.quæstio. vij.& hoc diximus. & infra, de schisma. capitulo primo.

Ad il-

illum [a] literæ huiuſmodi peruenirēt, fuiſſet ſuper eiſdem proceſsibus hinc inde concluſum. Cæterum memoratum Colubrieñ. epiſcopū, qui procurauerat totum negotium ad examen ſedis apoſtolicæ aduocari, & poſtmodum mandatum factū procuratori non ſine noſtro [b] cōtemptu, & tuo diſpendio reuocauit: eū condemnandum tibi duximus in expenſis, quas feciſti à tempore quo ad procuratorem ipſius reuocatoriæ literæ peruenerunt, [c] & facies etiā [d] vſquequo per ſe, idem epiſcopus, uel per procuratorem idoneum ſe noſtro conſpectui præſentabit, in principali negotio legitimè proceſſurus.

Idem M. & K. canonicis Mutineñ.

Procurator epiſcopi, cauſas epiſcopatus agit & defendit, licet non fuerit datus ſub nomine ſyndici vel actoris.

CAP. IX.

PEtitio ueſtra nobis exhibita continebat, quòd cùm Mutineñ. epiſcopus in Liuoniam profectur' uos vicarios ſuos & procuratores conſtituit generales [e] vobis uolentibus agere contra detentores bonorum epiſcopi Mutineñ. vel contra illum agētibus reſpondere, frequenter opponitur, quòd hoc facere non poteſtis, pro eo quod in inſtrumento vicariæ ſuæ, ſiue procurationis hmōi non exprimitur, ꝙ epiſcopus ipſe conſtituerit uos ſyndicos uel actores: [f] & infrà. Nos igitur ex tenore ipſius inſtrumenti, liquido cognoſcentes, ꝙ intentio [g] fuit ipſius epiſcopi dare uobis agendi & reſpondendi pro ipſo liberā poteſtatem: exceptionem huiuſmodi penitus reprobamus.

Gregorius nonus nobili viro Vbaldo ciui Piſa.

Prouidere debet iudex, maximè in cauſa matrimoniali, quòd conſtituens procuratorem gaudeat plena libertate.

CAP. X.

---

[a] Ad illum. ſ. procuratorem, uel aduerſarium, uel iudicē. ĵ. eo. mādato. & ſic reuocatio iſta peruenit ad iudicem. & cū iam eſſet ſuper proceſsibus cōcluſum, [1] non obſtāte tali reuocatione potuit ſuper his ſententia ferri. cū ꝓcurator nihil poterat facere poſtea. vñ talis reuocatio non impedit ſentētiam ferri ſup his in quibus eſt cōcluſum, & ita quodāmodo fertur ſententia cōtra abſentem. ſed pro præſente reputat̃: quia & ſi præſens eſſet nihil poſſet obijcere: & ſi tēpeſtiue reuocatio fuiſſet facta, nō oſtenſa iudici vel aduerſario nihilominus ualuiſſet quicqd feciſſet uſq; ad oſtenſionē reuocationis ĵ. eo. mādato. & C. de ſatiſd. l. una. & ff. eo. ſi procurator. in fi. Sic in iudice tenet, ꝙ facit donec intelligit reuocatā iuriſdictionem. ĵ. de ap. ſi duobus. arg. ꝙ quandiu ſeruus habetur pro libero, ualet ſententia illius. iij. q. vij. c. infamis. §. veruntamen. & ar. ix. q. j. ordinationes. & ff. de offi. præſi. ſi forte. & ff. mand. ſi mandaſſem. ar. ff. ſi cert. pe. eius qui in prouincia. Si uero reuocatio tempeſtiue fuiſſet oſtenſa aduerſario uel iudici: quicquid fieret, poſtea non ualeret. & ſic poſſunt intelligi. s̃. eo. ex inſinuatione. & cap. in noſtra. ut ibi dicitur.

[1] Concluſum. Vnde reuocatio ꝓcuratoris ſupueniēs poſt cōcluſum in cā, non annullat actus qui tunc fient cum eo. Lancel. & ci. l. liberto. §. largius. in fi. de annuis legat.

[b] Noſtro cōtemptu. ſic. s̃. de poſtul. bonæ. & ſupra de off. deleg. licet. & infra, de appellat. intimaſti. & C. de rela. l. j. quia ſic illuderetur ſuperiori. & arg. ff. de ſucceſſ. edic. l. j. §. decretalis.

Gloſſa ſequens reddit rationem & dat ſimile.

[c] Peruenerunt: quia tunc quaſi contumax fuit: & tūc expectare incepit. ſimile. ĵ. de ſequeſt. c. j. de dolo & contum. cum dilecti. in fi. & hoc in culpa illius epi, qui negotium ad curiam procurauit deſtinari. ſi. ĵ. de appel. Nicolao. & c. interpoſita. & c. reprehenſibilis. & ſupra, de reſtit. ſpol. cum cauſam. §. ij.

[d] Facies etiā. & ſic ſententia condēnationis profertur, antequā conſtet de futuris expēſis. unde ſignatur contra. ff. de uſu. l. j. §. j. [2] vbi dicit, qđ tractus futuri tēporis non ſpectat ad iudicem. hic iā conſtabat ꝙ facturus eſſet expēſas. Sed uidetur, ꝙ ſententia quantum ad futuras expenſas nō teneat: quia nō continet certam quātitatem, & incerta ſententia nulla eſt. C. de ſenté. quæ ſine certa quanti. profer. l. hæc ſentētia. ſed illud habet locum ubi certa quantitas petita eſt in re actionis uel ſpecies: quia ſi ibi ſententia incerta eſt' non parit actionem rei iudicatæ. Sed iſtæ expenſæ petuntur officio iudicis pro intereſſe propter cōtumaciā alterius partis. & ideo pōt condēnari etiā ad expēſas factas & faciēdas, quas declarabit poſtea ſuo ſacramento, & ſit hic condēnatio expēſarum nulla taxatione præmiſſa, quod eſt contra id. iij. q. iij. c. induciæ. §. qđ fieri. ſic & ĵ. eo. conſtitutus. & ĵ quod metus cau. c. fin. ſed illa taxatio poteſt fieri poſtea quando iurabitur ſuper expenſis: ut dicit. §. quod fieri.

[2] §. j. ibi obligatio nō erat ore ta de præſenti: hic ſic ratione contumaciæ. Io. And. Pan.

PEtitio veſtra. Diuiditur. nam primo ponitur petitio. Secundo reſponſio: ibi, nos igitur. Abbas Sic.

[e] Generales. Licet fuerint generales procuratores, non tamen poterāt tranſigere. ff. eo. mādato generali. nec poſſunt alienare, niſi fructus, aut alia quæ de facili corrūpi poſſunt. ff. eo. ꝓcurator totorum. Sed nunquid alter iſtorum poſsit agere uel adminiſtrare ſine reliquo? Videtur quod ſic: quia in tutoribus & actoribus id ſeruatur, ut alter ſine altero adminiſtrare poſſit. ff. de neg. geſt. cū alicui. & ff. de adminiſtr. tuto. decreto. verſ. j. & l. Lucius. §. j. & l. ſi plures. §. quamuis. ff. manda. creditor. §. duobus. Credo quod ſi inſolidum conſtituti ſunt, unus poteſt agere ſine altero, & alia facere prout negotia occupauerint: alias nō poteſt unus agere ſine alio: licet in tutoribus aliud ſit benigne receptum: ut dicunt illæ leges, decreto. & Lucius. & lex illa, creditor. §. duobus [3] intelligitur in eo caſu cum inſolidum utrique mandauit. de hoc not. infra cap. pen. in notula, ſic ergo.

Procuratorib. pluribus conſtitutis, an poſsit un' ſine altero agere.

[3] §. duobus. ſed ibi ideo, quia mandatū erat uniuerſale, ſecundum Bart. & docto. ibi.

[f] Actores. ſecundum canones nō videbatur iſta dubitatio: quia canon omnes adminiſtratores, nomine procuratoris intelligit. j. q. iij. ſaluator. eſt enim nomen generale: ut ſupra eo. quia in cauſis. ubi uniuerſitas de iure communi conſtituit procuratores.

[g] Intentio fuit. Sic patet, quod quādo verba generalia ſiue dubia ponuntur in huiuſmodi inſtrumentis procurationis: recurrendū eſt ad intentionem conſtituētis. ſic etiam de priuilegijs. ĵ. de deci. ex multiplici s̃. de off. ordi. licet. & in reſcript. ĵ. de arbi. expoſita. & ĵ. de reſti. ſpo. audita. s̃. de off. deleg. ſuper eo. & in beneficijs conferēdis. ĵ. de præbend. ſuperinordinata. & c. ulti. Et illa eſt cauſa: quia uerba debēt deſeruire intentio

Intentio conſtituētis eſt attēdenda in dubijs.

tentioni:nõ intentio verbis.per uerba enim exprimitur intẽtio.xxij. q.v.humanæ aures. & xxxviij. di.sedulo.& j.q.j.marchion.& ȷ̃.de ver.sig. intelligẽtia. & c.præterea.& de cõse.di.iiij.retulerũt.& facit ad hoc. ff.de iud.si quis intentione ambigua.arg.contra. ff.de pactis.ueteribus. & ff. de contrahenda empt. Labeo. & l. cum in lege.sed illa locũ habet in contractibus. ubi uenditor debet aperte omnia exprimere : alias fit interpretatio contra ipsum,& ita manifestum est, quod non est semper consideranda uerborum forma in huiusmodi cõstitutionibus : sed quid est eis commissum, & in quo officio: quia hoc nomẽ procurator,est generale nomen ad quamlibet administrationem : & per sequentia, quæ ponuntur in cõstitutione restringitur ad id de quo agitur:ut patet hic. Vnde si diceretur : ego do Titio potestatem agẽdi & defendendi in causa, vel in causis, quam vel quas habeo cũ tali, sufficiens est mandatũ,non obstãte subtilitate legali,quæ in hoc casu solũmodo uidetur legem imponere verbis,& non rebus,cum sit potius contrarium faciendum.C.communia de leg.l.ij.in fine.

Accedens ad apost.se. & infrà. Mandamus quatenus D. nobilem mulierem, quæ sub tua potestate tenetur,plenè restituas libertati, faciens ipsam ad castrum de Massa Lucanæ diœcesis securè perduci, ut existens ibi libera, [a] procuratorem liberè ordinare valeat, qui suam coram nobis iustitiam prosequatur. Tu ergo super sponsalibus, quæ inter natam tuam & filiũ eiusdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad præsentiam nostram mittas, qui ad agendum & respondendum [b] plenam habeat potestatem.

Accedens. Primo prouidet libertati mulieris. Secundo citat ad causam, ibi, tu ergo. Abb.

[a] Libera.Qui enim agit, libertatem debet habere, [1] ut libere confiteatur,& posit esse in iudicio:quia cõfessio per metum siue timorem extorta,non præiudicat.xxxj.quæstio.ij Lotharius.& xv.quæstio.vj.cap.j. & xxij. q. iiij. inter cætera. in fin. & præcipue in matrimonio in quo libertas omnimodo restituẽda est,& locus prouidendus est in quo nulla posit esse formido. xxxiij.q.ij.siue de coniugij.& plena debet gaudere securitate cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit. infra,de sponsal. cum locum. & quod quis non diligit, facile contemnit.xx. q.iij. præsens clericus. & coactiones difficiles consueuerunt exitus habere.infra, de sponsali. requisiuit. Sed qualiter agit pro filio,cũ mater filium in potestate nõ habeat.infra,de conuer.in fin.cap.ulr. Hic agebatur de facto illius mulieris : quia cõtraxerat cũ illo nobili spõsalia nomine filij sui cum arris promissis hincinde si staret per alterũ. quo minus matrimonium perficeretur,quod licet. C. de sponsal.l.ulti. sed pœna apponi non potest, & si apponatur, peti non potest. ut prædicta l.ult.in fi.& ȷ̃.de sponsa.gemma mulier.ff.de uerb.oblig.Titia.j.responso.

[1] Secũdũ hoc ergo nullus captiuus uel obses, procuratorẽ cõstituere põt, sicut nec testamẽtum facere. ff.de testa. obsides.arg.ff. de iure fis. diuus. nec qui detinetur inuitus : hic. Ioã. And.

Glossa sequens, primò docet formam constituendi procuratorem. secundò quærit, & soluit distinguendo.

[b] Respondendum. Sic ergo debet constitui procurator ad agendum datus,ut posit etiam defendere & respõdere aduersario,si eum reconueniat : alias si nõ defenderet denegabit ei actio [2] ff.eo.Mutius. §. pœna.& in expensis alteri parti tanqua contumax condemnatur. ȷ̃.eod.constitutis.arg. in qua cõstitutione debet satisdationem exponere per quã ipse fideiussor sui ꝓcuratoris existat iudicatum solui sub hypotheca rerum suarum.instit.de satisdat. §. si vero. & quod tempore sententiæ erit in iudico. alias omnia dabit, quæ in condemnatione veniunt, ut ibidem dicitur. & ita plenam habet potestatem. Et est notabile : qa procurator quandoque nõ posset cauere iudicatum solui:quia forsitan nõ habet ibi amicos, qui ꝓ eo uelint fideiubere, & ita cõtumax reputaretur ex quo sic citatus est,ut hic dicit, sed si hoc fiat sufficiẽs erit procurator. Et hoc habet locũ cũ ꝓcuratore rei, qui debet cauere semper iudicatum solui,quod est dicere, soluere id, in quo condemnatur, & quod defendat reum.& quod non committat dolum. ff.iudicatum solui.l.iudicatũ. & in procuratore actoris idem est seruandũ,si reconueniatur. Sed nunquid possunt isti parentes litigare de matrimonio filiorũ, ut fieret præiudicium ei cõtra quẽ sententiaretur pro matrimonio? Dico quod sic, dũmodo filij consentiãt ad hoc,& rata habeant facta parentum : quia perinde habetur,ac si ipsi hoc facerent per alios, & præcipue per parentes cõtrahitur matrimoniũ. xxxij. q.ij. honorantur.& infra,de cõuer.coniu.ex parte. Si uero filij non consentirent factis parentum : tunc nõ noceret sententia contra aliquem lata.ibi enim non potest pater uel mater litigare filio inuito, cum ibi solus cõsensus illorum de quorum coniunctione agitur sit necessarius.xxvij. q. ij. sufficiat. & inuitis etiam parentibus contrahere posint : quia quantum ad hoc non dicuntur in potestate parentum esse. infra,de despon sa.impub.cap.j.

[2] Hoc nõ habet locum in ꝓcuratore necessitate dato in rem suã ff. eo. seruũ. in fin. & l. seq. & uide in Specu. eo.tit. §. j. versi. item excipitur.Ioã. And. Cautio iudicatũ solui,tria cõtinet.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Si procuratori generali denegantur induciæ ad consulendum dominum, ex causa probabili absentem, poterit procurator appellare.

CAP. XI.

Dilectus filius, magister L.rector ecclesiæ de Auna trãsmissa nobis petitione monstrauit, ꝙ cũ K. presbyter contra ipsum causa studij Bononiæ cõmorãtem super eadem ecclesia ad iudices nostras literas impetrasset,ea authoritate à iudicibus ipsis eodem rectore citato, [c] procurator ipsius generalis [d] ad omnia eius tractanda negotia,

Dilectus filius.Prima pars narrat grauamẽ appellãtis. Secũda dat iudicem : ibi, quocirca. Ab.Si.

[c] Citato.ad ecclesiam suam per suũ procuratorem. ibi enim debet citari. infra, de dolo & contu. causam quæ. & cap.ultim. nam ipsæ fuit Bononiæ : ut infra, de eo qui mit.in possess.cap.ult.

[d] Generalis. Potest ergo quis constituere generalem procuratorem, ad omnia, tam ad iudicia, [3] quã ad negotia, ut hic dicit, & s̃. eo. petitio.tamẽn talis procurator trãsigere nõ potest, nec alienare. de hoc dixi.s̃.eo.petitio.imo quilibet tenetur dimittere procuratorem,alias procederetur contra absentem, si nõ defenderetur.ff.qui. ex caus.ma. item ait. & l. seq. de hoc dixi.s̃.de off.deleg.consultationibus.

[3] Vult ergo glos.ꝙ iste fuerit ꝓcurator etiã ad iudicia : sed idẽ si fuisset ad negotia : qđ dic ut ȷ̃. eo. qui generaliter. j. respons. lib.vj. Io. And.

Glossa sequens reddit causam, & docet certas inducias arbitrarias, certas non.

Cedere.

a Cedere. Ad hoc enim dantur induciæ deliberatoriæ ut intra illa deliberet an cedat uel contendat.iij.q.ij. c.induciæ.§.offeratur.sed iste procurator per se deliberare nõ poterat,utrum deberet cedere uel cõtendere super facto alterius.vñ debebat consulere dominũ principalem 1.ergo induciæ tales esse debebant quod posset illum requirere.unde cum hoc non faceret, iusta fuit appellatio.terminus enim semp constituendus est, secundum distantiam locorum, & negotij, & personarum qualitatem ʒ.de appell.cum sit Romana. & ff. de iudi.nonnunquam. Et ex hoc patet, ꝙ huiusmodi induciæ deliberatoriæ arbitrariæ sunt:qa debent moderari secundum locorum distantiam, & personarum & negotij qualitatem,licet dicatur xx. dierum gaudeat inducijs, imo plus uel minus, secundum ꝙ uisum fuerit iudici expedire. ʒ. ut lite non contesta.quoniam frequẽter. §. si uero. aliæ uero induciæ, puta quæ dantur ad appellandum, non sunt arbitrariæ. ibi iudex nihil habet officij. ʒ.de re iudic. quod ad cõsultationem. & ij.q.vj. biduum. quæ sunt decem dierum:ut ca.causa.& q.ea. ca. anteriorum.& induciæ quæ dantur condemnatis in causa pecuniaria,non sunt arbitrariæ.ff de re iudi.l.iiij. §.si quis nisi in causa cognita, & iusta de causa. ff.eodem. l.ij.tamen quidam illas dant ad arbitrium secundum consuetudinem loci.

1 Qui nõ fuerat in culpa non instruẽdo ꝓcuratorẽ cum lis tunc non fuisset mota nec forsitã cogitata: & uide quod not. in spe. de dilat. §.fi. uer.sed q̃ro ecce. & ꝙ dicam. ʒ.d iur.calũ. in per tractãdis. super uer. omnino. Ioã. And.

pro eo quòd competentẽ terminum intra quem rectorem ipsum consuleret, utrum deberet contendere uel cedere 2 quæstioni,sibi concedere, denegabant, pro eodem nostram audientiam appellauit. Quocirca mandamus quatenus (si est ita) reuocato in irritum &c.

Idem episcopo Lexon.

Si reus recedit à iudicio dimisso procuratore solũmodo ad agẽdum,contumax est,et condemnatur in expensis.

CAP. XII.

Constitutis in præ.n. H. priore Saginen. & T.laico,dilectũ filiũ O. subdia. nostrũ super causa quæ inter ipsos,super quadã summa pecuniæ uertitur, concessimus auditorem: & infra. Quia prior super ipsa pecunia in qua dictus T.eum sibi suæ uxoris b nomine teneri dicebat,recepto libello illicentiatus c recessit,quendam procuratorem dimittens,solummodo ad agendum d,quem cùm auditor ipse per mãdatum procuratorium sibi datũ ad defendendũ priorẽ sufficientẽ nõ uiderit, eũ ex hoc reputans contumacẽ, ipsum præfato T. in unã marchã sterlingorum condemnauit taxatione e præhabita in expensis: & infrà. Nos autem finem litibus f imponere cupientes,& quod ab auditore præfato factũ esse dignoscitur, approbantes: Mandamus quatenus partibus conuocatis &c.

Idem.

Tenet iudiciũ agitatũ cũ procuratore reuocato, si reuocationẽ iudex et aduersarius ignorauerunt.h.d. secundum communem intellectum & uerum.

CAP. XIII.

Mandato procuratorio g post litẽ contestatam, à domino reuo-

Constitutis. Prima pars narrat contumaciam & condemnationẽ actoris.Secunda ibi, nos autem. condemnationem approbat,& causam cõmittit.Abb.

b Suæ uxoris nomine.Forte nomine uxoris suæ recepit iste obligationẽ à priore mutuãdo ei pecuniã uxoris nomine illius aut pro alio contractu: pro qua etiã sine mandato agere posset in reb. ipsius præstita cautione 2 de rato.C.eo.tit.maritus. Sed si maritus habeat mandatum,non potest agere nisi quatenus in mãdato continetur,ut ibi dicitur in fi.l.prætalle.sic etiam nomine alterius quis recipit institutionem sine inuestituram.ʒ.de præbend.accedens. & nomine alterius quis recipit usuras: quod esse non debet.xlvj.di.sicut nõ suo.sic & nomine uxoris sibi potuit obligare priorem per stipulationem,sed uxori simpliciter non potuit dicendo:promittis uxori meæ soluere tantam pecuniam? quia alteri per alterum stipulari uel pacisci nemo potest.insti.de inuti.stipu.§.alteri.ff.de uerbo. obliga.stipulatio ista.§.alteri.nec factum alterius potest quis promittere insti.de inuti.stip. §.si quis aliũ, & in prædi.l.stipulatio ista in princ. sed si uxor agere uelit pro tali obligatione.nunquid est præferẽda illa uiro:& an uir posset agere inuita uxore? Non,quia utilis actio acquisita uxori præfertur directæ acquisitæ marito.nec potest agere ea inuita.ff.de proc.si procurator. ubi dicitur, quod si procurator meus stipulatus fuerit satisdationẽ iudicatum solui, utilis actio mihi datur: nec potest agere procurator me inuito.

2 Et dicunt quidã hoc ꝓcedere iure coniunctiõis. sed planũ est eum nec cõsanguineum nec affinẽ: sed quia est affinitatis cã iudicat de ipso ut de affinita.ut no.ff.e.ti. sed hæc.in princ. Io. And.

c Illicentiatus.xj. q. iij. certum.ideo contumax reputatur,quia nullum responsalem sufficientem dimisit.

d Ad agendum. Ideo nõ ualuit mãdatum, quia cum prior esset reus,debuit dimittere procuratorem ad defendendum, & non ad agendum, nisi uellet reconueniri actorem. & ideo cõtumax reputatur, quia non dimisit idoneum. Qualiter autem debet dimittere quis procuratorem idoneum & sufficientem, dictũ est supra eodem,accedens. & iste procurator noluit eum defendere: quod si fecisset, non fuisset condemnatus prior in expensis, sicut credo.

e Taxatione. Quæ semper debet præmitti ante condemnationem.iij.q.iij.§.offerat.& etiã iuramento præmisso.ij.q.j. in primis. & ʒ. quod met. cau.c.fin.quod debuit hic præmitti. Et sic nota,quod sententia super expensis pro contumacia potest ferri in absentem.& hoc est quod dixi s.e. querelam.de expensis scilicet quia non uenit, uel si uenit & recedit sine licentia,condemnatur in expensis.

f Finem litibus infra de dolo & contu.finem.& cap. uenerabilis.

Mandato procuratoris.

Glos.seq.facit quinq; , dicit primo quid continere debeat procuratoriũ. secundo quomodo de procuratorio rei oĩno constare debeat. tertio quod procurator rei cauet de iudicato soluẽdo,nõ de rato,nisi in casib. et septem enumerat.quarto quando cautiones præstẽtur. quinto de syndico et tutore quod non cauent de iudicato soluendo,et causam reddit.

g Mandato procuratoris. De mandato procuratoris actoris dictum est s. eodem cap. j. in mandato enim procuratorio, debet contineri præcipue nomen eius qui constituit procuratorem,& nomẽ procuratoris, & in qua causa, & ꝙ ratum habebit quod cum eo actum erit, — In mandato procuratoris,qd contineri debeat.

erit sicut in literis de rato, & coram quibus iudicib. maxime si sunt delegati:coram ordinario non est necesse multum quod fiat de eo mẽtio.ff.de procu.si procurationem . & istæ literæ mitti debent aduersario ut certus sit: quibus releuat procurator a satisfactione de rato cum de mãdato dubitatur, ut ibi dicitur. De mãdato procuratoris rei, omnino constare debet: & si non ostendatur mandatum, repellitur:nec admittitur tanquã procurator etiam si

cato a :si hoc ignorãte iudice uel b aduersario factũ fuerit: iudiciũ qđ idẽ quasi procurator postmodum expertus est, ratum esse debebit.

1 Cõcor. gl. solen. in l.nõ solũ.§. quæ alieno.ff. eo.&Pet. de bel. p-ti. & Cynus in l.j. C.eod.

dubitaretur,nisi uellet se offerre defensioni 1 ,& siue quis habeat mandatum siue non:& quantuncunq; sit idoneus procurator rei,debet præstare aliquam aliam cautionem,s.iudicatum solui.C.de satisda.l.una.& ff. e.qui proprio.§.qui alium.& l.minor.in fin.& inst.de satisd.§.si uero.quæ clausula .s.iudicatum soluit: tria continet.s.quod defendat reum in causa,& quod dolũ non committat,& quod soluat iudicatum, & hoc ipsũ quod uerbum sonat.ff.iudica solui.l.iudicatum solui. & hæc satisdatio debet interponi ab ipso domino quãdo præsens constituit procuratorem dum cõuenitur: & si absens extra iudicium constituitur.cautionem interponat pro suo procuratore,per quam fideiussor existat sub hypotheca rerum suarum.instit. de satisd.§.si uero.alias ipsemet procurator exponere debet prædictam cautionem 2 ,quantumcũq; locuples sit & idoneus,ut dictum est.Cautionem uero de rato non præstat procurator rei,scilicet rem ratam dominum habiturum,cum & si ille scilicet,dominus ratum non habeat,ipse soluat de bursa sua, quia reuocare non potest dominus. Porro ubi reuocare posset uel retractare,quod actum est,debet procurator præstare cautionem rẽ ratam dominum habiturum, ut cum quasi defensor conuenitur rei uendicatione,uel communi diuidundo,uel famil.ercis.uel finium regundorum,& ecclesia uel minor,& restitutionem in integrum postulando: & causa status cum seruus clamat in libertatẽ contra procuratorem domini duplicem cautionem præstat procurator rei:iudicatum solui, & rem ratam dominum habiturum.ff.eo.Pomponius.§.sed his.& l. si defunctus.§.ult.quia in hoc iudicio utraque persona sustinet uicem duarũ personarũ.j.de prob.ex literis.& ff.eo.non solum.§.si status & §. est & casus. & cum tutor postulatur suspectus,& ipse per procuratorem defenditur.ff.e.non solũ.§.ult.& huiusmodi cautiones ante lit.contest.peti debent.ff.eo.Pompo.§.ratihabitionis. Procurator uniuersitatis siue collegij, cautionem de iudicato soluendo non præstat,quia sustinet uicem uniuersitatis,& iurat de calumnia in animam propriã.j.de iur.cal.in pertractandis.& c.seq.& C.de iur.cal.l.ij.§.sin autem. quia quasi dñs intelligit sicut & tutor.ff.pro emp.l.qui fundũ §.si tutor.ar.ff. rem ra.habe.actor.nec tutor cauet de iudicato soluendo.C.de admi.tu.l ult.§.defensionem.sicut nec uerus dñs illam præstaret.insti.de satisd.§.sed hodie.& ideo de necessitate est istud officiũ supra eo.quia. sed officium procuratoris est uoluntarium, quia nemo compellitur constituere procuratorem 3 s.eo.querelam, alias non esset differentia inter procuratorem priuatæ personæ, & syndicum uniuersitatis. Abb.Sic.

2 Et ante quamhoc faciat põt iudicẽ recusare, excipere, & alia facere quæ pcedũt lit. cont. de hoc ĩ spec. de satisd. §.pe.uer. sed pone. Ioã. And.

3 Nec recipere pcuratiõis officiũ. & hoc plus facit ad ppositũ. j. c.prox.in glo.ij.Io. And.

Glo.seq. sic reci.scilicet primo finis qui signat contrarium,& sol. secundo principium quod distinguit, an ad solum procuratorem peruenerit reuocatio, an etiam ad aduersarium uel iudicem medium argum. à contrario, & illud reprobat, contra quod inducit legem quam soluit.

Idem.

Filiusfamilias potest esse procurator in iudicio,etiam ad futuras lites: et procurator datus cum pluribus simul insolidum, præfertur, si præoccupauit nego

a Reuocato. Circa huiusmodi reuocationem notabis. Cum aliquis reuocat mandatum factum procuratori ad agendum uel defendendum constituto, aut reuocatio peruenit ad procuratorem tantũ,aut etiã ad aduersarium uel iudicem. Si tantum ad procuratorem, non præiudicat aduersario: quia iudiciũ quod idem quasi procurator postmodum est expertus: ratum esse debet:ut hic, & supra de rescrip.ex parte decani. & ff.eod. si pro tutore. in fin. C.de satisd.l.una.etiam ante iudicium cœptum.ff.iud. solui.si ante.ad idẽ.ff.de solu. qui hominem. §. si Titium.& l.si quis seruo.& l.cũ quis.§.j. Et si pater iusserit filio credi:postmodum ignorãte creditore mutauerit uoluntatem,cessat senatusconsultum: quoniam initium spectandum est.ff.ad maced.si tamen. Et si dicam,qui uoluerit cum seruo meo cõtrahere,periculo meo contrahat: possum mutare uoluntatem si certificauero creditorem.ff.quod iuss.l.j.j.resp.in fi. Si uero reuocatio perueniat ad iudicem uel ad aduersarium: quicquid fit cũ eo tanquam cũ falso procuratore,non ualet:ut hic a cõtrario sensu.s.de rescri.ex parte decani: postea non procedat iudex cum illo procuratore. s.e.auditis.& sic intelligit quod dicit.s.e. ex insinuatione.& c.in nostra.qui enim uult reuocare procuratorem,certificare debet aduersarium uel iudicem. ut hic dicit. Sicut literæ de rato mittuntur iudici & aduersario ff.eo.si procuratorem.ff.rem ra.ha.ne satisdatio.sic multo fortius literæ reuocatoriæ. Sed quare dicit post lit.contestatam? Innuitur à contrario sensu, quod ante lit.cont.posset reuocatio fieri etiam ignorante iudice uel aduersario: & quod necesse nõ sit significari iudici uel aduersario.sic uidet loqui decret. s.e.insinuatione.& c.i nostra. Ex litera illarũ nunquã colligitur,quod reuocatio peruenerit ad iudicem uel aduersariũ: & tamen reuocatur quod factum fuit per illos procuratores. Sed ibi suppletur quòd reuocatio uenit ad aduersarium. Sic ergo supplet hic, maxime: quia idẽ est ante litẽ contestatã & post litẽ.sic.n.multi possent decipi,si sola reuocatio procuratoris sufficeret,si non denuntietur aduersario uel iudici: quandocunq; fiat reuocatio, certificandus est aduersarius, alias imputet sibi qui hoc tacuit.arg. cõtra.ff.man. si mandassem. 4 Illud in negotijs,ubi nõ decipit uenditor.hic decipitur aduersarius:& ideo secus. Sed si reuocatio sit missa procuratori ante lit.cont.& ipse occultat hoc,uideretur quod procuratori sit imputandum qđ eam non ostendit:& sententia quantum ad eũ ualeat, sed non quantum ad dominum: quia se liti obtulit alienæ.ff.rem ra.habe.l.iij.§.falsus.& ff.de iudi.de quare.§.ij.& ff.de rei uen.is qui se obtulit.& l. prædicta,si quis seruo.in fi. Sed hoc forsitam posset habere locũ, cum procurator est soluendo:alias non, arg.prædictarum decr.ex insinuatione.& c.in nostra. Vel dic quod tenet sententia,& imputet sibi dominus qui hoc non insinuauit iudici uel aduersario, ut probat hic litera. Itẽ ex hac litera vr̃,quod ẽt post litem cont. indifferenter reuocari posit absq; causæ cognitione:& ideo cõtra. ff.e.post lit.aũt cont. Non est contra:quia hoc non habet locum quando procurator consentit. Si uero pcurator nollet 5 debet hoc fieri cã cognita, tñ non procedetur in causa post reuocationem: nisi post causam cognitã:& tñ non debet audiri procurator qui sibi assumpsit procurationem uel se asserit procuratorem: quia hoc ipso suspectus est. & ita semper remoueret. ff.eo.quæ omnia.si hoc.d.procurator ut sine nota suspicionis remoueatur: ut l.prædicta, quæ omnia.

4 Si mandassé. ibi ĩ simplici pcuratere non destinato ad certam psonã.Pan. ca. ex parte decani. s.de resc.

5 Noller. uel etiam aduersarius.

b Vel.Pro &.alias sequeretur a contrario,quod si reuoca-

uocatio ad alterum peruenisset, ualeret quod cum eod. factum eſſet: quod non eſt uerum.

1 Verum. idem Pã.

N On iniuſte. Sex ſunt dicta principalia iſtius textus. Secundum ibi, quãuis. Tertium ibi, qui licet. Quartũ ibi, quod fieri. Quintũ ibi, potuit. Sextum ibi, licet. Abb.

tium: ſecus ſi diuerſo tempore fuit datus. Item procurator appellare debet à ſententia niſi ex cauſa excuſetur, quo caſu debet domino nuntiare de ſententia: appellationem tamen proſequi non tenetur.

CAP. XIIII.

NOn iniuſtè iudex proceſsit, qui filiũfami. [a] ĩ ꝓcuratorẽ admiſit. Quãuis ad futuras [b] controuerſias cõſtitutum. Qui licet ſimul cũ alijs [c] datus fuerit, prius tñ procurationis officium occupauit.

a Filiusfamilias. Filiusfa. etiam ſine mandato pro parte admittitur ad agendum & defendendum præſtita ſatiſdatione. Imo & ſi eſſet minor, quia iuſtius eſt talem admittere, quam abſentem indefenſum condemnare. C. eo. tit. Exigendi. Item poteſt cõſtitui procurator ad agẽdum & defendendum. ut hic dicit. & ff. eod. filiusfamilias. §. ipſe quoque. unde iudex iuſte fecit, qui illum admiſit niſi eſſet minor, quem non debuit admittere: quia ſi decipiatur poteſt reſtitui ipſe & fideiuſſores eius. ff. eo. minor. niſi forte pro parte ad defendendum ex benignitate. & non de rigore: ut in lege exigendi. in fine.

b Ad futuras. Ad præſentes & futuras lites, bene dat̃ procurator in diem & ſub conditione. & in perpetuũ, & ad tempus. ff. eo. l. iij. & iiij. ad unã cauſam. & in plures, & ad omnes. ut ff. e. l. j. & l. mandato. & s̃. eo. dilectus. & præſens & abſens dari poteſt. ff. e. l. j. in fi. nec datur inuitus. C. e. inuitus. & debet expreſſe [2] conſentire: alias inuitus uidetur datus. ff. e. filiusfamilias. §. inuitus. & quilibet qui non prohibetur, dari poteſt: quia prohibitorium eſt hoc edictum. ff. eo. inuitus. §. j. & certus debet eſſe procurator. ff. eo. l. ij.

2 Expſſe Caſſador. de reſcri. deciſ. iij.

Gloſſa ſequens arg. negatiue, ſoluit diſtinguendo.

c Cum alijs. Sic ergo patet, ꝙ plures procuratores ſimul dari poſſunt. ij. q. vj. c. poſt appellationem. §. forma. in fi. & ĩ. de teſt. inſuper. & ff. eo. plurib. & ff. de admi. tut. decreto. §. j. Sed nunquid ambo, uel etiã ſi ſunt plures, ſimul agere debent: uel unus ſine altero? Videtur ꝙ unus ſine altero agere non poſsit. ar. s̃. de of. de leg. cauſam. & ff. de re iud. duo. Dicas, ſi plures dati ſunt ſimul inſolidum, potior eſt conditio occupantis: ut hic, unde ſupple hic, inſolidum. ſimile. ff. eo. plurib. & ff. de leg. j. ſi pluribus. in fi. & ĩ. de app. ut debitus. & s̃. de reſcrip. c. capitulum ſanctæ crucis. ſic ff. de admi. tu. decreto. in fi & ff. de uer. obli. ſi Titius. arg. ff. de duo reis. ex duobus. quandoque tamen ille dicitur occupare, qui primo ad ſententiam uenit. ff. de pecu. ſi uero. & ff. de noxa. ſi quis. ſed ſi ſimul occurrerent ad litem conteſtatam: iudex tunc poteſt eligere magis idoneum, ne repugnantia inde contingat, & ſi unus negaret, & alter concederet. ff. de accu. ſi plures. & ff. de admi. tu. decreto. in fi. ſi uero non ſint dati inſolidum, ſed ſimpliciter: tunc neuter agere poteſt uel defendere ſine reliquo, & ſunt ſimul admittendi. ſicut iudices qui dantur ſine clauſula illa, quod ſi non omnes &c. ſed idem uidetur dicendum ſiue addatur inſolidũ, ſiue non: cum ratio illius l. ſi plures. §. quamuis & l. decreto. nihilominus remaneat [3], & ideo forte non ponitur hic in textu inſolidum, quia aduerſarius ab initio prouiderat ſibi ut iudex magis idoneum admitteret. Ber.

3 Remaneat. Imo non remanet, q̃a ibi non eſt dominus qui prouidere poſsit: hic ſic. Pan.

4 Imo eſt cõtrariũ ĩ iudicibus: quia ſecũdũ reſcriptum non tollit primum ſi de illo nõ faciat mẽtionẽ: ut ibi, & de offi. dele. ex literis. ſed ĩ ſecũdo ꝓcuratore, non eſt neceſſe ꝙ fiat mẽtio primi, & hæc ſit ratio ſecundũ Hoſtiẽ. quare ĩ r̃ſcriptis nõ eſt melior cõditio occupantis. eſt & alia ratio: non ſit tale præiudicium in ꝓcuratore ſicut in iudice. iudex enim iudicat & cõmunis, pſona eſt, & grauare põt: quæ omnia ceſſant in ꝓcuratore ſecundum cum: licet uerum dicat Hoſt. bonũ ĩtellectum habuit glo. Ioã. And.

d Temporibus. Ponit tenorem illius. l. ff. de procu. ſi qui cum procuratore. §. ſi.

Glo. ſeq. ponit caſum exemptum, & inducit ſimile.

e Procuratio. In quo caſu non eſt melior occcupantis conditio, quia dando ſecundum, priorẽ reuocare uidetur, ut hic dicit, & l. prædicta, ſiquis cum procuratore. §. ult. niſi dando ſecundum, exprimat quod priorem uult durare in procuratorem. ff. de leg. j. ſi pluribus. ſicut eſt in iudicibus, quia ſecũdum reſcriptũ derogat primo. s̃. de reſcri. cæterum [4]. & quandoq; ſecundus priori adiungi tur. s̃. de offi. deleg. coram. Ad unã autem litem plurium perſonarũ & unus & plures procuratores dari poſſunt. ff. eod. ſi quis cum. §. unus. Quandoq; tñ pluresperſonæ non poſſunt agere uel experiri, niſi per unum defenſorẽ, ſeu defendere: ut vbi plures fideiuſſores ſunt & uolunt defendere eum pro quo fideiuſſerunt iudicatum ſolui. ff. de iudi ſol. iam tamen. §. ſi tamen. Et plures hæredes neceſſe habent dare procuratorem. ne actor incommodo afficiatur ſi defenſor in plures perſonas diuidatur: ut in l. prædicta, iã tamen. §. ſi tamen. & ff. de exerci. ne in plures. Idem eſt in redhibitoria. ff. de ædil. edic. ꝙ ſi nolit. §. ſi plures. Idem eſt ubi ille qui agebat iudicio fam. erciſ. communi di. ſi. re. deceſſit plurib. hæredibus relictis: quia omnes unum procuratorem dare debent. ff. fam. erciſ. ſi familiæ erciſ. & ff. de procura. licet in ſi.

Qđ fieri nequiuiſſet in procuratoribus diuerſis tẽporibus [d] conſtitutis, qm̃ dato poſteriori, prioris eſſet procuratio [e] reuocata. Potuit quoq; is & debuit à ſñia in eo ꝙ lata extitit cõtra ipſum [f], noſtram audientiam appellare [g], uel (ſi iuſta [h] cauſa excuſabat eundẽ) ſaltẽ domino conteſtari [i], ut ad appellationis beneficium conuolaret: Licet appellationem proſequi non teneretur inuitus.

f Contra ipſum. Benedicit cõtra ipſum, quia in perſona procuratoris, ſemper formanda eſt ſententia, alias non tenet. C. de ſen. & interlo. om. l. j. ſiue ab initio ſiue poſt litẽ conteſtatam procurator interuenit. C. eo. nihil de hoc dixi. s̃. de elect. querelam. Et nota quòd iſte §. ponit tenorem iſtius l. C. eo. inuitus.

g Appellare. Procurator ergo appellare tenetur, ſed proſequi non cogitur. C. eo. inuitus. ꝙ ſi non fecerit, imputat̃ ei ff. de neg. geſt. liberto. §. ult. in fi. Vel ſaltẽ denuntiare tenetur domino, ſententiã latam contra ipſum: ut dominus appellet, ſi uoluerit: quia culpa ipſius amiſit cauſam, & ipſe non poterat diuinare: unde imputat̃ ſibi. ſimile ff. manda. ſi fideiuſſor. §. ſi cũ debitor. & hoc eſt uerũ, cũ dominus neſciuit, ſi uero ſciuiſſet, certiorari non debuit. ff. de ac. emp. & uen. l. j. in fi. & s̃. de reſcri. ab excommunicato. unde tunc ſibi imputet dominus, ꝙ non appellauit. Vel poteſt dici [5] ꝙ appellare tenetur ꝓcurator, uel domino denũtiare quia hic non diſtinguitur utrum dñs hoc ſciat uel ignoret, contra ſe iudicatũ: alias mãdati tenebitur niſi alterum faciat, niſi iuſta cã eum excuſet: ut dicit litera ſequẽs, puta iuſtus metus. tunc denuntiet domino. ĩ. de ap. c. ult. uel inopia, ſicut dicitur de fideiuſſore condemnato ultra uerum debitum. Qui non poteſt propter inopiã appellare, debet hoc denuntiare principali perſonæ [6]. ff. mã. ſi procuratorem §. ſi ignorantes.

5 Dici. idem Pã. hic uide Ia ſo. l. vnica. §. ſi ꝓcurator. col. iiij. ſi quis ius dic. non obtẽpe. Ant. Rub. rep. §. morte ĩ l. nõ ſo. ũ. nu. 703. đ op. noui nun.

6 Et huius dicti ẽ efficax ratio, quia licet dominus ſciat contra ſe ſententiã: ꝓbabiliter credere potuit, ꝙ procurator ſolicitus appellaret. Ioã. And.

h Iuſta cauſa. Puta infirmitas, paupertas, uel metus. Hoſtien.

i Conteſtari. Id eſt, denuntiare coram teſtibus: ut ff. mand. l. ſi procuratorem §. ſi ignorantes.

Idem.

Procurator uniuerſitatis cuius maiores et iurati ſunt excõicati, nõ repellitur ab impetrãdo, niſi illi in ꝓcuratorio ſint expreßi, uel eorũ authoritate factum ſit, uel ad id ſciẽter ſint admißi. h. d. et ẽ deciſio notabilis et ſubtilis.

CAP. XV.

Conſulti ſumus, an cõſtitutus ad impetrandũ a cõitate aliqua procurator, ab impetrando deberet excludi, pro eo ꝙ maiores & iurati [a] per quos eadẽ cõitas regebat̃ tẽpore quo iniunctũ fuit procurationis officiũ, erant excõicationis ſententia innodati. T. r. ꝙ niſi eſſent illi in literis procurationis expreſsi [b], uel alias eorũ authoritate ꝓcuratoris [c] inſtitutio facta fuiſſet, aut ſciẽs eos eſſe tales [d] ipſa cõitas una cũ eis cõſtituiſſet eundem, non eſt procurator hmõi repellendus.

TITVLVS XXXIX.

DE SYNDICO.

Greg. Papa ſubdiacono defenſori Siciliæ.

[a] Conſulti ſumus. Iurati. Per hoc uidebat, quod ꝓcuratio non ualebat: quia maior & iurati per quos communitas regebatur erant excommunicati: ipſi quaſi caput uniuerſitatis cenſentur, & ipſi iurant pro cauſis uniuerſitatis. C. de iura. calum. l. ij. §. hoc ẽt in fine. ff. de condi. & demonſt. municipibus. ff. ad muni. municipes. huiuſmodi maioribus cura totius reipublicæ commiſſa eſt, ut dicit lex illa, municipes. unde uidetur, quòd inſtitutio procuratoris nõ ualeat, & ſic ille procurator debet repelli cum authores illius non reciperentur infra de teſt. licet. Sed quid dices: imperator eſt excommunicatus, impetrauit literas pro non excommunicatis etiã credentibus illum nõ eſſe excommunicatum uel etiam credentibus, nunquid ualent literæ ut per eas procedat̃? Videtur ꝙ ſic: [1] quia non refert per quemcunq; præces oblatæ ſint. C. de p̃ci. impe. offe. uniuerſis. & mulier ẽt admittitur ad impetrandum, quæ alias ad iudiciũ pro alio non admittitur. ff. de reg. iu. l. ij. C. de procu alienã. Sup hoc dicas, ꝙ tales literæ bene ualent & tenent: licet impetrator qui eas impetrauit repulſus fuiſſet ab impetrando, ſi uice cancellarius illum excommunicatum ſciuiſſet: cũ ẽt ſi principalis dominus eas impetraſſet, ualerent eo abſoluto. j. de excep. pia. lib. vj. de hoc teneas ſecundũ ꝙ ibi no. in glo. ſed mirum. Sed uidetur, ꝙ literæ impetratæ ab excõicato non ualeant, per hoc ꝙ dicit. ſi maior & iurati excõicati eſſent expreſsi in literis procurationis, procurator eorum deberet ab impetrãdo repelli, & ipſi ijdem repellerentur. Ergo multo fortius literæ impetratæ ab excommunicato nõ ualẽt: quia ſi excõicatus repellitur ab impetrando, & literæ impetratæ ab ipſo repellendæ ſunt. Hoc ita intelligendum eſt cũ uicecancellarius & alius qui literas concedit, ſcit illos .ſ. maiorem & iuratos excõicatos: tunc debet procurator eorũ repelli ab impetrando, quia & ipſi repellerentur: & ita nõ licet eis per alium ꝙ per ſe non liceret. j. de teſti. licet. Excommunicati publice nec per ſe nec per alium ad agendum uel ad impetrãdum ut agant admitti debent. j. de excep. exceptionẽ. in fi. Si uero uicecancellarius ignorat impetrantem excommunicatũ, nec contra ipſum excipiat̃ & literas obtinuerit, ualebunt, & poterit agere per eas cũ fuerit abſolutus. j. de exceptioni. pia. Bern. Quidam [2] dicunt, ꝙ ualent literæ, ego credo ꝙ non ualent: quia ſunt imptratæ ab excommunicato cuius procuratio nõ tenet. j. de prob. poſt ceſsionẽ. licet ille ad litẽ eſſet datus, & indignũ eſt ſcripturam illius admitti, cuius auctor damnatur. j. đ hære. fraternitatis. nam ſi ſciuiſſet illum talem qui tales literas cõcedit, fuiſſet repulſus. ergo & tu debes repellere ipſum cũ ſuis inſtrumentis. j. de hær. excommunicamus. §. credentes. uer. tabellio. quia eadẽ ratio &c. de reſcrip. ſuper literas.

[b] Expreſsi. expreſsio ergo nocet hic [3], quia per hoc apparet, ꝙ eorũ mandato fuit conſtitutio facta tanquã maiorũ: unde non ualet: quia ſi maior de uniuerſitate, puta adminiſtrator, conſules, prælatus, excommunicati ſint uniuerſitas agere nõ poteſt, [4] quia quaſi mortua tunc habetur. xj. q. iij. nemo epiſcoporum, & ita quaſi uacare intelligitur, vñ agere nõ poteſt. j. ne ſe. uac. c. j. ij. & iij. Idem eſt ſi in procuratione nõ ſint expreſsi, dum tamen conſtat, ꝙ eorum authoritate conſtitutio ſit facta, ut hic dicit. ſed cũ expreſsi ſunt, tũc conſtat. et ſic exp̃ſſa nocẽt, nõ expreſſa nõ nocẽt. ff. de reg. iu. exp̃ſſa. & q̃a eorum authoritate factum eſt propriũ factum cenſetur: quia omnia noſtra facimus quibus authoritatẽ impertimur. C. de ve. iu. enu. l. j. §. ſed neque. in fi.

[c] Procuratoris. puta quia dicebat̃ in ꝓcuratione: taliſcõmunitas fecit Titiũ ſuũ ꝓcuratorem ad interpretandum, & maior & iurati interpoſuerunt ſuam authoritatem.

Gloſſa ſeq. arg. ad brocar. quòd uitiatur. utile &c. allegat vj. iura & v. alleg. in contrarium, demum quærit. arg. pro & contra. & ſoluit.

[d] Tales. Et ideo imputatur: quia non debet illos ad hoc aſſociare. ſi. s̃. de elec. ſcriptum eſt. in fi. Et eſt ar. ꝙ utile uitiatur hic per inutile. arg. ad hoc. ix. di. ſi ad ſacras. & s̃. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi uero & iiij. q. ix. pura. & ff. de ædil. edi. cum eiuſdem. Sic & una ouis morbida, totum gregem inficit. xxiiij. q. iij. reſecãdæ. & j. de ſta. reg. ea quæ. j. reſp. ĩ fi. & s̃. de off. deleg. cum ſuper. arg. contra. ꝙ nõ noceat factum illorum. s̃. de elect. illa. & j. de cle. excõ. mi. ſi celebrat. & s̃. de ele. cum uinton. & C. de tranſa. ſi ex falſis. & j. de re iud. cum I. & A. Sed dato, ꝙ ualeat cõſtitutio, & impetratio literarũ, quia non ſunt expreſsi in cõſtitutione, uel ignorabant illos eſſe tales, ſed communi uoluntate omniũ hoc factũ eſt, nunquid poterit agere uniuerſitas uel collegium, per ſyndicum authoritate illarum literarum conſtitutum ab illis & ab alijs communiter ſi obijcitur ꝙ maior. ſ. adminiſtrator, prælatus, & aliqui đ maioribus ſint excõicati, & paratus ſit hoc probare excipiens? Et uidetur [5] ꝙ potuerit agere: quia ſicut ualet conſtitutio ad impetrandũ, ita debet ualere conſtitutio ſyndici ad agendum, dummodo cõſtitutio ſyndici ſimilis ſit conſtitutioni procuratoris. Sed uidetur quod hoc eſſe non poſsit, quia in ſyndicatu debent exprimi maiores perſonæ & alij etiã, & præcipue prælatus, adminiſtrator, ut appareat an ſint duæ partes uel maior pars uniuerſitatis. ff. quod cuiuſque uniuer. plane. & collegium ſine prælato non conuenit uel conuenitur infra de iud. cauſam. ſed hoc non poteſt conſtare. niſi exprimantur nomina in ipſa conſtitutione. Vel ſatis poteſt dici, quod literæ. ualeant prædicto modo interpretatæ, conſtitutio tamen ſyndicatus non ualeat [6] niſi illi abſoluantur. nec eſt hoc inconueniens, quia unus ſolus uel pauci de capitulo poſſent impetrare literas pro eccleſia, uel conſtituere procuratorem ad hoc cum ſint coniunctæ [7] perſonæ: ut arg. ſupra de reſcrip. nonnulli. & xij. quæſt. ij. non liceat. Ber.

[1] Sic. & bene. Archi. lap. Phil. Franc. c. j. de reſcri. in vj. Pet. Anch. c. acceſſoriũ. col. xij. de reg. iur. in vj. quãuis alterdicat rota. de ꝓcurator. in antiqui. & Pano. hic & Fely. c. fin. de excep. & male q̃a act⁹ ĩpetrationis fundat̃ in dño.

[2] Quidã. uetus additio.

[3] Hæc gl. fuit additio tẽpore Inno. qui dicit reſpectu illius niſi ꝙ ponit tex. q̃a in inſtrumento nõ dicit̃, ꝙ illorum authoritate feciſſet: uel nõ dr̃ tale cõmune facit tale actorẽ: & tanquã iudices & iurati decretorũ interpoſuerunt alle. ff. qđ cuiuſ. uni. l. itẽ eorũ. & hoc iõ q̃a conſtitutio actoris uim capit ex authoritate decreti. Scias qđ corruptione ſcriptoris uel aliter difficile fuit habere ſẽſũ. Inn. ſed oppõit hoc ſtare non poſſe: q̃a uniuerſitas (cum ſit domina. ff. đ rerum diui. in tãtum) non facit actorẽ ſed ſyndicũ. ff. quod quiſq; iuris. l. j. ubi nõ ẽ neceſſarium decretũ: ſed tñ contrariũ eſt in ea. l. ubi dicitur ꝙ licitũ ẽ uniuerſitati habere actorem. de hac materia uide hic in nouella, per Ioã. And.

[4] Nõ poteſt. hoc uerum qñ ius uniuerſitatis eẽt perpetuo tranſlatũ in præſidẽtes alias ſecus Pã.

[5] Et uidetur aut agit̃ nomine uniuerſitatis, & nil obſtat: aut noĩe excõicatorũ & obſtat exceptio. Inn. Pan.

[6] Valeat. Imo ualet. Pan.

[7] Coniunctę falſum Pã. c. ij. s̃. đ poſtula.

Viso de ꝓcuratore, qui gerit negotia domini, merito subijcitur de syndico, qui gerit negotia uniuersitatis.

Sicut studij. Diuiditur. Nã primo ꝓmittit exordiũ ponẽs duas causas mãdati. Secũdo in medio ponit mandatũ: ibi, pro qua re. Abbates.

a Submouere. xvj. quæst.j. monachi.

Glo. seq. tractat de syndico, quid sonat hoc nomen, ad quas causas detur, a quo, an caueat de rato uel de iudicato soluendo, an iuret de calumnia, an posit esse laicus. subdit hoc cap. de honestate loqui.

b Generaliter debeas negotia commẽdare. Et proprie talis uocatur syndicus. Vnde nota, ꝙ hoc nomen, syndicus, nomen Græcũ est, Latine defensor appellat̃, & ad certã causam agendã uel defendendã eligitur. ff. de mun. & hon. munerũ. §. defensores. & generaliter ad oẽs causas præsentes & futuras: ut hic, & ĩ. de iura. calum. imperatorum. constituitur ab uniuersitate seu collegio uel corpore. 1 ff. qđ cuiusque vniuer. l.j. & l. item earum. §. si decuriones. & syndicus iste si dubitatur de mandato: debet cauere de rato si agat. & partibus procuratoris fungitur, & ex eisdẽ causis mutari potest, ex quibus procurator, ut l. prædicta, item eorũ. §. pen. & ult. Sed nõ cauet de iudicato soluendo, ut cum defendit, ut dictum est ſ. tit. prox. mandato. quia talis syndicus personam sustinet uniuersitatis siue collegij. sic & tutor nõ cauet de iudicato soluendo, sed de iudicio sisti. C. ad. tur. sancimus. §. defensionẽ. & iurat de calũnia iste syndicus, in animã propriã. ĩ. de iur. calũ. in pertractãdis. & c. imperatorũ. & tutor & curator iurãt de calũnia, ut C. de iura. calũ. l. ij. Itẽ posset esse laicus, ut uidet̃ hic in fine, quia seruos Dei litigare nõ oportet. ij. q. vij. sicut sacerdotes. & xj. q. j. te quidẽ. & c. clericũ. §. ex his omnibus. vers. secularia iudicia si habueritis cõtẽptibiles. & c. in auth. de sanc. epis. §. aliũ aũt. coll. ix. & ĩ. de iura. calum. c. j. in fi. Quod dictũ est satis esset honestũ, quia quælibet persona ecclesiastica debet habere procuratorẽ bonæ famæ 2 ꝓ quolibet ecclesiastico negotio. v. q. iij. qui episcopi. tñ cõtrariũ fit quotidie, quia clerici & monachi possunt esse syndici, & tractare utilitates ecclesiarum. xvj. q. j. qui vere. & c. monachi. & iura prædicta loquuntur solũmodo de honestate. sic uidemus seruari de facto, & debet constitui quãdoque ab ep̃o, quãdoque à capitulo, 3 prout notatur ſ. de resc. c. edoceri.

c Incommodo. Id est, potius deberẽt modicũ incommodum siue damnum sustinere in eo ꝙ dabũt syndico, & cessare à litibus, & alios litigia exercere.

1 Collegialiter, & nõ ut a singu. de hoc in Spe. eo. ti. vers. qđ si unus. de ętate uero cõstituentium & an admittant̃ serui & an mulieres: in vers. ibi sequẽtib. dicã. ĩ. de noui ope. nunt. c. ij. in gl. magna. Ioã. And.

2 Et bonę cõscientię nõ sit incola syndicus Marsiliensiũ, ꝗ cuiq; positiõi comitis prouinciæ licet patẽter uere rñdet, negat incola secundũ Host. & adde ꝙ post eñ dicã. ĩ. đ iura. calũ. in pertractãdis. Ioan. And.

3 Capitulo. scilicet quãdo cõstituitur ĩ bonis ecclesiæ cathedralis. Panor. hic & c. edoceri. de resc.

Religiosi debẽt habere syndicũ, qui causas monasterij agat & defendat, etiã (si oportuerit) constituto illi salario.

CAP. I.

Sicut studij nostri esse debet, à litigijs forensibus monachos submouere, a ita necesse est, nostra prouisione quemadmodũ negotia eorũ disponi debeant ordinare. Pro qua re, tibi præcipimus quatenus cũ Fausto loqui debeas, cui (si uoluerit) constituto ei salario, monasterij generaliter b debeas negotia commendare. Expedit enim pro paruo incõmodo c à strepitu causarum seruos Dei esse quietos.

TITVLVS XL.

DE IIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

Alexander iij. Exoñ. episcopo & priori Sanctæ Mariæ Cæsarra.

Si quis timore mortis posteà ratum non habens religionem profitetur: exire, & matrimonium contrahere potest: secus si à principio vel ex postfacto liberè consensisset.

CAP. I.

Perlatum est ad audiẽtiã nostrã, † ꝙ cum quidã nobilis & potens M. vxorem suã suspectã d haberet, milites sui, eius præcepto eam ad quandã siluã ducẽtes, euaginato gladio occidere uoluerunt: sed tandẽ pietate ducti, sub tali conditione pepercerũt eidem, ꝙ in monasterio de Colobeis habitũ susciperet monachalem: & infrà. Episcopi verò missi à viro, ut ei velũ imponerẽt: quia iuuenis erat & filiũ paruulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectã habentes, seorsum conuenerunt eãdem, quæ rem patefaciens, ꝙ mortis timore monasterium intrabat proposuit, e & quòd inde quandocunque posset, exiret: sed alter ep̃orum (ut uiri tyrannidi satisfacere uideretur) mulieri velum f imponere

† Alias, aurib⁹ nostris.

DE IIS QVAE vi metusve causa fiunt.

Supra in præcedentibus titulis, visum est de ijs quæ sponte egimus in iudicio uel extra, merito subijcitur de ijs quæ agimus coacti & inuiti. nam iura dant remedium rescissorium, aduersus ea quæ fiunt per metum, & appellatur actio quod metus causa. Et scias quòd regulariter gesta per metum tenent, sed veniũt rescindenda per actionem qđ metus causa, fallit in quibusdam casibus in quibus metus viciat ipso facto: ut plenè not. infrà eod. c. Abbas. Et cõpetit hæc actio ad interesse, ut colligitur in l. si cum exceptione. in princ. ff. eo. Abbas.

De hac materia tractatur. xv. q. vj. xx. q. iij. & xxiij. q. vj. & quæst. v. per totum. & q. iij. in multis. & vj. q. j. §. hoc tunc. j. q. j. cõstat. xv. q. j merito.

Perlatum. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudices: ibi, ideoque. Abb.

d Suspectam. Scilicet de adulterio.

Glo. seq. ar. pro protestatione. alle. iiij. iura et unũ in contrariũ, & ibi remittit, secũdo quærit, et soluit.

e Proposuisti. Hic ergo ualet protestatio. ut xxxj. q. ij. Lotharius. xxviij. dist. diaconi. & vij. q. j. põtifices. & ſ. de elect. cumana. cõtra. ſ. de cõsti. cum M. in quibus de hoc. Sed quid si nõ audet ꝓtestari? Nõ obest. C. de reb. cred. generaliter. §. ipse. arg. xxxiiij. q. ij. non satis. in prin. quod intelligitur, si constet in iudicio.

f Velum. Scilicet conuersionis, quoniam uelum consecrationis, quod tantum virginibus datur, imponere non debet. xx. q. j. de uotis. & infra, de reg. uidua.

Gloſſa ſequens notat ad brocar. ſimulationis. allegat ad primam partem ſeptem iura, & ad ſecundam alia ſeptem, & ſoluit.

a Simulauit. Nota ꝙ utilis 1 ſimulatio ꝑmittitur. xxij.q.ij. utilem.ff. de noua. doli exceptio. in fin. xxiij.q. ij.dominus. ff.de do. l.prima.§.non fuit. & xliij.diſt.in mandatis.inſtit. de acti. §.aliæ. & xxiij. qō. vlti.ut pridē. Argu. contra. xxvij. diſt. quod interrogaſti. ff.de iuſti. & iur.l.j. §.j.& xij. q.j. certe ego. ff.de offi. præſi.congruit. §. ulti. C.de iur. do. in rebus.in fine. xxij. q. v.cauete.& C. de ince. nupt.l. ultim.in fin. Si dolus, fraus, & ſimulatio, ſunt nomina reatus, qui nunquam permittitur à canone: quia qui peccat, non peccat legis authoritate. xxiij. q. iiij. qui peccat. aliquando vulgari conſuetudine denominat actus legitimos: & tunc permittuntur: ut in primis concor.xxxvj.q.ij.c.nullus. §.his authoritatibus. & ſic ſimulatio boni quādoque bona eſt: ut hic, & permittitur, & quādoque mala, ut hypocriſis: ut c. quod interrogaſti.& c.certe.& c.cauete. ſimulatio mali quādoque bona eſt, ut fuit ſimulatio Dauid qui ſimulabat furorem: ut c.utilem.& c.dñs. & de cōſe.di. ij. acceſſerunt, ubi dicitur, ferebatur Dauid manibus ſuis, ſed manibus ſuis nemo portatur, Chriſtus enim manibus ferebatur. de conſec.diſt.ij. acceſſerunt.

1 Vtilis. Tho. 2.2. q.iij. arti. j. Scot. & Gabriel biel. li.iij. Senten. diſtin. xxxviij. q.unica. art.iij.

simulauit. a tandem uiro de medio ſublato, prædicta mulier de monaſterio exiens, alium maritū accepit, quos Galagoritañ. eps ad inſtantiā ſororum vinculo excōmunicationis adſtrinxit: & infra. Ideoq; mādamus quatenus prædictam mulierem & virū (recepto ſacramēto ꝙ veſtro b debeāt ſtare mandato) ab excōmunicationis vinculo abſoluatis, deinde tam mulierem, quàm prioriſſam & moniales præſcripti monaſterij, ante ueſtrā præſentiam conuocantes, ſi legitimè probatum fuerit, non timore c mortis prædictā mulierem religionem intraſſe, aut quod fecit poſtmodum d ratū habuiſſe, ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitum reaſſumere cenſura eccleſiaſtica compellatis.

Idem epo Vigornien.

Qui per metum amißionis patrimonij ſuo beneficio renuntiat, illud repetere poteſt.

CAP. II.

ABbas ſancti Cadimundi à quo R. præſentium lator patrimonium ſuum tenere dignoſcitur, milites & burgenſes ad domum eius (ſicut accepimus) deſtinauit, qui eum à domo & uniuerſa poſſeſſione expellerent, niſi eccleſiam ſuam peni-

b Quod veſtro. ſic ĩ.de ſenten.excom.ex tenore. ſed communis fama eſt, ꝙ iuret qui abſoluitur, ſtare mandatis eccleſiæ. ĩ.de ap.ad hoc. & ĩ.de ſent. excōm. cū deſideres. ſed non refert quocunque iſtorū modorum iuret, quia licet iuret ſtare mandato iudicis, per illam formā non intelligitur aliud quam per aliam, nec magis aſtringitur, quia mādatum ſuū debet eſſe ſecundū ius, nec ad aliud extenditur, quia nec de alio intēdūt.

Glo. ſeq. obijcit de negatiua & ſoluit. Iterum obijcit & quadrupliciter ſoluit, & primam reprobat.

Negatiua quādo ꝓbari pōt.

c Non timore mortis. Sed qualiter poteſt hoc probari, cū ſit negatiua? Rñ. iſta negatiua includit in ſe affirmatiuam hanc, ſ. ſponte religionem intrauit. ſi. ſ̃. de renun. ſuper hoc. de hac negatiua dictum eſt ſ̃. de elect.bonæ. Et hanc negatiuam, debent probare moniales quæ mulierem illam repetebāt. Sed videtur, ꝙ potius mulier illa debuit probare ꝙ timore mortis intraſſet, quia moniales fuerunt in quaſi poſſeſſione illius ſiue monaſterium & quaſi fundata erat intētio monacharum per talem poſſeſsionem & cohabitationem & veli ſuſceptionem, & mulier allegare uidetur metum mortis. ſed qui hoc allegat, illud debet probare. ff.quod met.cau.non eſt. Rñ. ꝙ verum eſt hoc. ſed quia conſtabat de proteſtatione uoluntatis ab initio facta, adhuc præſumitur nolle. xxj.q.ij. Lotharius. ff. de leg.iij. ſi quis. in princ. & qui uoluntatem mutatā allegat hoc probare debet: ut hic.& ff. de probat. eū qui. C.de teſta. ſancimus.& C.de appell. præcipimus. in fi.& ff.de leg.iij. fideicōmiſſa. §.ſi rem.& ff.de leg. j.ſi mihi. §.interdum. Sed hoc non habetur ex hac litera, ꝙ conſtaret de proteſtatione, niſi per narrationē præmiſſam. Ideo aliter dicitur eoipſo, ꝙ mulier hæc non probat, intelliguntur moniales probaſſe ſuā intentionem præſumptiue, cum de facto cōſtaret, licet non de forma facti. C.qui mil. nō poſſ. ſup ſeruis. lib.xij. Vel moniales ſponte onus ꝓbandi ſubire volebant: unde mos eis gerēdus fuit. ĩ. de reſti.ſpo.licet.in fi. ff.de prob.circa eū. & talis metus bene excuſat, ſiue timor & metus ſtupri, & timor ſeruitutis, & metus verberū. ff. eo. iſti quidem. & C.de tranſact. interpoſitas. & infra ca. proxi. & quæ fiunt iuſto timore, reuocantur. C.de rebus crediti. l. generaliter. Vel dic quòd vtraque pars debet docere de iure ſuo. ſimile ſ̃. de renun. ſuper hoc Ber.

d Poſtmodum quaſi dicat. ſi conſtaret de metu ab initio & poſtea ſponte ratum habuit, uotum ſuum tenuit. ſi. ĩ.de regula. ſignificatum.& c.cū virum. ubi habes, ꝙ iſtud quod ab initio non tenebat, per ratihabitionem roboratur. ſic enim in matrimonio carnali. ĩ. de ſpon.ad id quod.& ĩ.de deſpon.impu.duellis.in fi. no.& aliud colligitur hic manifeſte quod aliquis uxoratus uel uxor alicuius etiam iuuenis ſi uiuēte altero ſciente & conſentiente intret religionē, profitēdo de timore aliquo etiam iuſto ut hic erat & poſtea ratum habeat ſponte, uel interim etiā mortuo marito, quod in tantum teneat uotum, quod nō poſsit ulterius ad ſecundū redire. & ſi redierit, cōpelli debet reuerti ad monaſterium, & tamen uiuente marito, non tenebat votum uſquequaq; quantum ad maritum quin poſsit eā reuocare. arg. ad idem. ĩ.de cōuer.coniug.ex parte conſuluit. contra. ĩ. eo.tit. placet & c. quidā intrauit. vbi de hoc. Et dic poſtmodū, id eſt poſt mortē viri 2 & ita planum eſt, quia uiuente uiro, metus mortis durare 3 intelligitur, quod ex eo colligitur, quia ante mortem mariti non fuit auſa exire. Vel dic ꝙ mulier iſta habuit uiri aſſenſum. quod patet in antiqua decr. quia maritus duxit epiſcopos ad monaſterium: ut illi mulieri velum imponerent, ſiue miſit illos, ut dicitur. ſ̃. verſ. epiſcopi uero. & ita cōſenſit, ſed caſtitatē non promiſit, & ita ſolennizauit uotum ſuum, ſi ſponte hoc fecit, ſi uero timore mortis hoc fecit, & poſtmodū tractu tēporis ratū habuit: tenuit uotum ratihabitione ſequenti: cum utroque caſu habuerit uiri aſſenſum. Sed ſtandum uidetur illis iuribus. ĩ.de conuer.coniug. cum ſis. & c.ad apoſtolicam. Sed intellige illas ſecundum quod notatur in cap. vxoratus. ĩ.de conuer.coniug.in no. ſed pone.

2 Ratificat eñ manendo ibi poſt eā ꝑ integrum menſem, ſecundum quoſdam ar. j. qō.j. conſtat. Alij dicūt de duobus menſibus. arg. de cō uer. cōiu. ex publico. ſecundum Inn. Ioā. And.

3 Durare. Alex. cōſ. j.colū.iiij. cō. xcviij. cū ſequēt. (vbi tetigi) lib.iij. Phil. Cor. conſil.xlj. lib.ij. Phi. Dec. l pactanouiſſima.nu.12. C. de pac. cō. ccxix. colum. ij.

ABbas. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudices: ibi, unde quia. Abb.

Gloſſa

[a] Loquit de illa q̃ se uult excusare de ad ulterio ꝓpter metum. Ioã. And.

[2] De hoc xij. q̃ .§. monem⁹. dabat hic Host. talẽ doctrinã, quod quã docunque mihi plures obligati sunt ex eodem facto: & peto ꝙ mihi abest, & eis adest, ꝙ uno soluente liberant cæteri:&q̃n pœna pro priuato commodo introducit: secus quã do peto id quod mihi abest,& tibi nõ adest, & quã do pœna pro bono publico ẽ itroducta. ff.de iurisd. om. iud.l. si qs id.§. fi.Vel quã do est pura pœna. ff. si quis ius di.non ob.l. una. §.fi.hic.n. uno soluẽte nõ liberant alij. per. §. si plures.Io. And.

[3] Culpa. & cũ hoc alter iuste & per modum licitũ metum inferat alias subuenit. l. nec minorẽ in fine.d.eo.

[4] Matrimonij.idẽ in oĩbus spirituali-

Glos.seq.notat:signat contrariũ et soluit.secundo notat per metum facta ualere,dummodo &c. reddit causam.dat modum rescindendi, & contra quem agatur cui signat contrarium & soluit, circa modum rescindendi dat casum exceptum, cui signat contrarium quod soluit dando regulam,& sex casus exceptos, ponit opinio. contrariam quam reprobat.

tus abiuraret: quod cum idẽ R.tali mõ coactus [a] fecisset,abbas alij cõcessit supradictã ecclesiã. Vnde quia quæ metu & ui fiunt, de iure debẽt in irritũ reuocari: Mandamus quatenus ꝑdicto Ro.cũ integritate restituas uniuersa.

Clemens iij.

Qui terrore laicorum electioni de se factæ renuntiat.si renũtiatio iuramento uel fide firmata non sit:regimini ad quod electus erat,præfici poterit.

CAP. III.

AD aures nostras te significante peruenit, ꝙ electus quidã in plebanum cuiusdam ecclesiæ ad terrorẽ laicorũ [b] renũtiauit electioni, quæ de ipso fuerat à clericis uno excepto unanimiter celebrata: & infrà. Tuæ igitur discretioni præsentibus literis innotescat, quòd renuntiatio facta ad terrorem laicorum (nisi fortè iuramento [c] uel fide interposita

[a] Coactus. Nota, ꝙ si quis per metũ amissionis rerum suarum aliquid faciat uel iuret se facturũ, & illud adimplet iuramentũ: potest repetere qđ tali modo fecit uel abiurauit. arg.l.di. presbyteros.Et intellige de talibus rebus, sine quibus uita corporis amittitur, uel patitur grauem iacturam xxij.q.iiij.c.innocens.uer.quisquis ergo. arg.contra. xxxij.q.vij.omnes causationes [1] .sed non tangit hoc. No.ergo circa hanc materiam,ꝙ ea quæ per timorem uel metum fiũt, qui possit cadere in constantem uirũ, & obligatur quis per hoc licet coactus:& iuramentũ super hoc factũ tenet,dum tamen tale sit factum super quo iuratur,uel ꝙ promittitur siue etiam traditur,ꝙ seruari possit sine interitu salutis æternæ,alias non tenet iuramentum.xxij.q.iiij.si aliquid.ar.s̃.de pac.pactiones.quia pro nullo metu debet quis peccatũ operari mortale.j̃.e.sacris. & potius quælibet mala pati, quam malo consentire.xxij.q.v.ita ne.& ita tenent ea quæ per metum fiunt & iuramentum.j̃.e.audientiam. Et hoc ideo quia coacta uoluntas, est uoluntas.xvj.q. j.merito quæritur.Sed cõtra hoc datur actio ꝙ metus causa. & probato metu restituitur per officium iudicis ei ꝙ dedit uel tradidit, aut absoluetur si promisit. ff eo.l.metum.§.sed ꝙ prætor.Nec refert in hoc casu quis metũ fecit,an is qui possidet,an alius,dummodo probet se per metum rem perdidisse: quia metus iustam in se habet ignorãtiæ causam.ff.eo.si cum exceptione.§.in hac. Et potest agere tam contra possidentem,quam contra illum qui metum intulit. ff. eo. tit.l.Pedius.j.resp. sed si ab uno consequitur ius suũ: contra alium agere nõ potest,ut in prædicta l.Pedius. §.ult.in fi sic.ff.de dolo.l.si plures. & ff.de eo per quẽ fac.erit.l.j.§.si plures [2] .C.de condi.fur.l.j.arg.contra.ff.ad leg.Aquil.item mela.§.sed si plures. Sed illud est pœna, hoc interesse, & pœna unius non liberat alium,ut in l.item mela.§.sed si plures. Et est uerum,quòd subuenitur metum passo,nisi culpa [3] sua inciderit in metum.ff.eo.si mulier.& xxij.q.iiij.super cætera.arg.contra.j̃.de spon.ueniens.& ibi culpa sua incidit in metum, & tamen non tenet matrimonium contractum per metum.Solue hoc contrarium per distinctionem talem.Tenent ergo quæ per metum fiunt & subuenitur metum passis, nisi culpa sua incidant in metum. Ab ista doctrina siue generalitate excipiũtur casus in quibus fallit etiam si culpa sua incidisset in metum. Et primo in causa matrimonij [4] .qualiscũque metus interueniat culpa sua uel sine culpa: matrimonium contractum per metum nõ tenet, nec obligatur qui hoc facit etiam si iurat, quia matrimonia libera debent esse,quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere.j̃.de spon.requisiuit.& ca.gemma.& C.de spon.l. ult. in fi.& ubi metus uel coactio intercedit,consensus liber dici non potest.j̃.de spon. cum locum.& matrimonium solo consensu contrahitur.xxvij.q.ij.sufficit. Sed ca.prædictum, inter cætera uidetur dicere contrarium. Sed non contradicit, q̃a ibi non interuenit iustus metus, q̃ possit cadere in cõstantem uirum qui solus excusat. ff.eod. metum. Vel dicas prout cõsueuit exponi, matrimoniũ sit firmum & stabile,quia illud uerbũ sit, nõ ponitur præceptiue,sed cõsultatiue. & sic. c.illud. inter cætera.loquitur de consilio tantum, uel metus nõ fuit probatus. Itẽ & dos promissa per metum uel soluta, non tenet, quia est accessoria ad matrimonium.ff.e.si mulier.§.si dos.ubi dicitur.ꝙ si dos per metum promittatur, nõ nascitur obligatio.Item in rebus ecclesiæ est speciale, ꝙ non tenet traditio uel promissio uel iuramentum factum per metum de rebus ecclesi.xv.q.vj.ca.j.j̃.de iureiur. peruenit. quia etiã si spõte prælatus res ecclesiæ traderet,non tenet traditio sine solennitate de qua cauetur.xij.q.ij.sine exceptione. multo fortius non tenet traditio de rebus ecclesiæ facta per metũ, nec iuramẽtum super hoc factum,quia si nõ tenet principale,nec accessorium.C.de leg.non dubium.& j̃.de fo.comp.si diligenti.Item & in uoto: quia uotũ per metũ factũ, non tenet.s̃.eo.per latum. quia uotum res est consilij & non præcepti,& liberum est arbitrium in uouẽdo, alias nõ est uotum.xxxij.q.j.integritas. & j̃.de uoto. licet.& uolũtarium militem sibi eligit Christus,coactum autem sibi auctionatur diabolus. xv.q.j.non est. Item non tenet iurisdictio per metum extorta.ff. de iud.l.ij.j.resp. Item authoritas tutoris per metũ extorta nulla est.ff.de autho. tut.l.j. §. ult. In omnibus alijs [5] casibus tenent,quæ per metum fiunt:ut dictũ est: dum tamen alia sint,quæ sine interitu salutis æternæ seruari possint. Alibi dicunt contra, ꝙ ea quæ per metum fiunt non tenent ipso iure arg.ff.eo.l.j.ubi dicitur, quod per metum factum est ratum non habebo dicit prætor. Sed illud non est uerum, imo potius cõtra innuitur ex uerbis illis, quia ꝙ nõ est ratũ haberi non potest. B. Et hæc supradicta patent in his uersibus. Tutor,iudicium,dos sacrum, copula uotum,Hæc sex ui facta de iure scias fore nulla. Cætera ius patitur, sed postea restituentur.

[b] AD aures. Laicorum. Talis renũtiatio nõ tenet, etiam si sponte fieret:quia non est facta in manu prælati:ut s̃.de renun.admonet. & j̃.eo.c.prox. & c.ꝙ in dubijs.ubi de hoc.arg.xvij.q.ij.Gonsaldus. tamen si sponte renuntiasset,quo ad se [6] bene teneret: sed quo ad superiorem.non,ut no.in illa decr.dubijs. & arg.supra de renun. super hoc.

Glos seq.arg.à contrario allegat ij.iura in contrarium.ponit opi. demum soluit.

[c] Iuramento. Ergo si iuramentũ interuenisset, uel fides interposita fuisset quod ulterius non repeteret, non potest eam repetere iuramento uel fide obstante, qđ põt seruari sine interitu salutis æternæ. infra eod.

[1] bus tenet fort. Gar. in rub. de iusti. & iure. in xxj. illat. dixi in annot. ad Phili. Dec.ca.ij. nu.4.qđ rescri.& cõ. ccxix. nume.5.

[5] Alijs imo etiã alij excipiũtur: ut hic ꝑ Pã.

[6] Quo ad se.imonec quo ad renuntiantẽ tenet donec superior re integra adprobauerit & admiserit. Pã. hic nume.7.& dixi in trac. Reg.Cancell. Reg. de infir.resignã. nu. 2. cũ seq.

cum dilectus. j. de iureiur. si uero. & xxij. q. iiij. si aliquid. sic. j. de restitu. spoli. accepta. arg. contra j. de restitu spolia. c. ij. s. de renun. cum inter P. & s. eod. abbas. Solu. quidam dicunt, ꝙ hoc quod hic dicitur, & in similibus signatis, ius commune est. qđ dicitur in contrarijs, dispensatio est, sed ex litera nō colligitur dispensatio. illa decr. j. de restit. spol. c. ij. non contradicit qa in alio casu loquitur: quia aliud est repetere ꝙ per metum tradidit uel renuntiauit: ut hic, & s. c. prox. & j. cap. proximo. Aliud est petere restitutionē eius, quo fuit spoliatus [1], ut dictum est. s. de renunt. super hoc. Et illa decreta. cum inter P. non contradicit: qa ibi agit ex prima sua institutione. Illa decr. abbas. non cōtradicit, quia ibi iurauit solummodo abrenuntiare & renuntiauit, sed non iurauit quod non repeteret. Sed hic dicit Papa, si iuramētum interuenisset in renuntiatione. s. quod non reciperet illam prælationem, tunc non posset præfici illi ecclesiæ propter iuramentum quod potest seruari sine interitu animæ, sed non negatur, quin præfici posit probato metu superioris officio implorato, secundum quod fecit in illa decre. abbas & similibus. & sic non contradicunt contraria signata.

[1] Et fit ratio, qa primo casu nō est res affecta, qn̄ tradit & i teruenit uoluntas tradentiū: licet coacta. In secundo res effecta & uitiosa qn̄ iurat nec iteruenit uoluntas spoliati in traditione rei secūdū Host. Ioā. And.

fit confirmata) non impedit, quominus is qui renūtiauit ecclesiæ ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eidem.

In iij. deca. & subd. Lim.

Qui per metum qui cadere potuit in constantem uirum, beneficio suo renūtiare iurauit, et renuntiauit, illud repetere poterit.

CAP. IIII.

AD audientiā nostram magistro G. de Cheuell. significante peruenit, ꝙ cū ecclesiā de Cheuell. canonicè fuisset adeptus, & aliquādiu pacificè possedisset, grauissimo tandem metu Regis, ꝙ eā resignaret iurare coactus, eā in eorū ad quos [a] ptinebat manib. resignauit. Quia uerò quæ vi metusve cā [b] fiūt, carere debēt [c] robore firmitatis, Mādamus quatenus si eundem ad resignationem [d] constiterit Vobis p talē metū fuisse coactū, qui potuerit et debuerit cadere in uirū constantem, non obstante iuramento prædicto, quo non ad repetendū [e], sed ad resignādum [f] solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei restitui faciatis.

Idem Vidronen. archiepiscopo.

Excommunicatus non est, qui absolute coactus excommunicato communicat: secus est, si coactio fuit conditionalis.

CAP. V.

SAcris est canonib. & j. Distinguimus autē, utrū is qui cōicat excōmunicatis inuitus, sit per coactionem [g] adstrictus aut

AD audientiam. Diuiditur, quia primo ponitur partis conquestio. Secundo dat iudices: ibi, mandamus. Abbas.

[a] Ad quos pertinebat. Alias non tenet resignatio. s. de renun. admonet & c. ꝙ in dubijs. & s. ca. uxori. arg. vj. q. iij. denique.

Glo seq. ponit antiquum edictum prætorium, et dicit quid sit uis. et in fin. quid sit metus. interserit quinque modos quibus dicitur uis.

[b] Causa. Olim ita dicebatur, ꝙ ui metusve causa gestum est, ratum non habebo. uis enim fiebat mentio propter necessitatem contrariam spontaneæ uoluntati. Sed hodie detracta est uis mentio, ideo scilicet, quia quod fit ui atroci, id metu quoque fieri uidetur. quia uis includit in se metum, & est superius ad metum. ff. eo. l. j. & ij. Et dicitur uis, impetus maioris rei cui resisti non potest. ff. eodem. l. j. & ij. Vbi dico compulsiua, quæ inducit actionem quod metus causa, ut ll. prædictis. & non expulsiua, quia illa inducit interdictum unde ui, de rebus immobilibus tantum, & de ijs quæ immobilibus cohærent. Nec ablatiua in rebus mobilibus quæ inducit actionem ui bonorum raptorum circa mobilia tantum. ff. de ui & ui arma. l. j. §. si fundus. & §. ij. & institu. ui bonorum raptorum §. sed nedum. Nec etiam turbatiua, quæ inducit interdictum uti posidetis in rebus immobilibus, & in rebus mobilibus interdictum ut robi, cum duo se possidere contendunt. Nec inquietatiua quæ inducit interdictum ꝙ ui aut clam: ut cum quis non sinit alium uti re sua gete, uel curare, uel alia facere, uel quādo aliter eo inuito uult aliquid ædificare in suo, uel etiam forte edificauit: nec distinguitur in hoc interdicto iuste uel iniuste fecerit. ff. ꝙ ui aut clam. l. j. Metus autē est instantis uel futuri periculi causa mentis trepidatio. ff. eo. l. j. Et nota, quod licet non sit necessarium periculū presens esse, tamē exigitur esse metū presentem, saltem pro futuro periculo. nō enim sufficit suspicari eū inferendum ff. e. metum. j. resp. Et dicitur metus. quia mētem tenet.

Vis quid sit.

Metus qd sit.

[c] Debent. Qualiter hoc intelligatur. dicitur. s. eodē. Abbas.

[d] Ad resignationem. Nota quod licet metus interuenisset in præstatione iuramenti uel alicuius promissionis: si postmodum in resignatione uel solutione non intercessit metus, quia sponte postea renūtiauit uel soluit, non potest [2] repetere. proxima enim uiolentiæ turpitudinis causa sublata est. C. eod. tit. l. ij. ff. de condi. ob tur. cau. si ob turpem cau & supra e. perlatum. in fi.

[2] Nō pōt imo pōt per hunc tex. quia durat metus iuramenti. Io. And Pan. hic.

[e] Repetendum. s. eo. ad aures. argu. contra ubi obstat iuramentum. Non est contra: quia ibi iurauit: quòd nō repeteret, ut ibi dictum est. hic iurauit tantum renuntiare, sed non iurauit quòd non repeteret.

[f] Resignandum. Sed quid si iurasset nō repetere? Respondeo, tūc nō repeteret. C. si aduer. uen. l. j. [3] & j. de iureiur. si uero. & s. eo. abbas. Papa uero ex officio suo mandabat illum restitui ob denuntiationem sibi factam. j. de iureiur. ad nostram. & ille idem nō obstāte iuramento posset hoc denuntiare Papæ infra de iureiuran. quemadmodum. posset etiam impetrare absolutionem iuramenti, sicut fit in usuris infra de iureiur. ex administrationis. & in hoc dolum facere non uidetur, qui fraudem & dolum excludit. ff. de leg. ij. cum pater §. Titio.

[3] Vide de procura. i presentia. super glo. pen. Ioan. And.

SAcris. In prima parte ponitur decisa consultatio. In secūda distinguens respōsio: ibi, distinguemus. Et primum membrum prosequitur ibi, in primo. Secundum ibi, in secundo. Abbas. pars huius decr. de sepul. & de sen. excom. sacris.

[g] Per coactionem. Absolutam. xlv. di. de Iudæis. & l. dist. presbyteros. j. quæ. j constat. cum magis pati, quā agere uideatur. vj. disti. act. testamentum. Sicut nec ualet testamentum ubi testes inuiti detinentur. ff. qui testamenta facere possunt. qui testamento. §. ulti. Et tutor si per uim detentus sit, non ualet quod agitur, imo dormienti comparatur. ff. de authoritate tutorum. l. j. in fi.

Atten-

[a] Attenuet. Hic metus attenuat peccatum. ij.q.j. in primis. quandoque nullo modo excusat de consecr. distinct. iiij. eos. [†] & xj.q.iij. quisquis metu.

[b] Excludit. Minor tamen causa excludit eam. arg. xj.q.iij. quod prædecessor. antecessor. sed illud est indultum a iure, & eis possumus participare in his quæ ad salutem animarum illorum pertinent: nec incurrit quis excommunicationem, licet alia incidenter proponantur, ut magis proficiant. j. de senten. excom. cum voluntate. & c. nr̃o.

[c] Incurrere. Sim. xxxij.q.v. ita ne.

[d] Ecclesiæ. Non tamen potuerunt ecclesiã suam subijcere ordini Cisterciẽ. uel etiam alijs inconsulto diœcesano episcopo. j. de excess. præla. sicut vnire, sed est verũ, quod quantum ad episcopum hoc non potuerunt: & nullum præiudiciũ fit episcopo: sed quantum ad se bene tenuit talis translatio. j. de do. inter dilectos. & episcopus habebit iura episcopalia sua sicut consueuit. infra, de religio. domi. quia monasterium. sed non uidetur, quod ipsi subiecerint ecclesiam ordini Cisterciẽ. sed seipsos personaliter obligauerunt seruare regulam [2] illorũ. & bene potuerunt promittere nõ impedire translationem ecclesiæ suæ ad ordinem Cisterciẽ. faciendam per illos ad quos pertinet. sed ipsi per se hoc facere non possent, sed per episcopum de consensu capituli.

per metum inductus. In primo casu talẽ nõ credimus excommunicatione teneri, cùm magis pati, quàm agere videatur. In secundo licet metus attenuet [a] culpã quia tamen non eam prorsus excludit, [b] cùm pro nullo metu [†] debeat quis mortale peccatũ incurrere, [c] excõmunicationis labe credimus inquinari.

Idem Marsi. & Agath. episcopis.

Metum passo non subuenitur si non fuit talis qui cadere potuit in constantem virum.

CAP. VI.

CVm dilectus filius: & j. Quia constitit nobis de voto emisso & de præstito iuraméto a canonicis insularum q̃ regulã Cisterciẽ. obseruarent, uel trãslationem ipsius ecclesiæ [d] ad ordinẽ illorũ nullatenus impedirent: cũ utrunque seruatum, nõ uergat in dispendiũ salutis æternæ, [e] nolentes uiã periurijs aperire: [f] Nõ obstãte violentia, [g] quæ proponebatur illata, cũ neq; metum mortis, [h] neq; cruciatũ corporis cõtineret, & ideo non debuerat cadere in cõstãtes uiros. Nec obstante etiam dolo, quo se proponebant fuisse seductos: cùm talis dolus nõ tam ad circumuentionem prædictorum Cisterciẽ. quàm ad fatuitatem [i] eorum debeat retorqueri: [†] Super restitutione petita silentium eis duximus sententialiter imponendum.

Gregorius nonus.

Probata uiolẽtia per testes, res amissæ probantur per iuramentum. Et super valore rerũ amissarum, taxatione iudicis præmissa, & secuto petentis iuramento fit condemnatio.

[e] Salutis æternæ. Et ideo bene seruari debet. j. de iureiur. si uero. & xxij. q. iiij. si aliquid. idem si salutis corporalis. xij. q. iiij. c. ult. vers. quisquis ergo. & infra, de iureiur. verum.

[f] Aperire. Vt C. de indict. vidui. l.j. in fin. C. si aduersus ven. l.j. & infra, de iureiuran. si uero.

[g] Violentia. Quæ fuerit illa uiolentia, ignoramus. forte aliqua uerba incusserant eis timorem, quæ non semper sufficiunt ad iustum timorem. ff. quod metus causa. metum. & j. qui cle. uel vo. insinuante. uel forte etiam minabatur eis excommunicationem, sed ille timor non excusat, [3] cum excommunicatio sit medicinalis. ij.q.j. multi.

Glossa sequens tractat multiplicem speciem metus, & diuersa circa ipsum auxilia.

[h] Metum mortis, &c. Non solum in duobus istis, sed etiam in pluribus alijs casibus excusat metus: quãdoque metus uerborum. argumen. vij. distin. fuerunt & xxiij. quæstione viij. conuenior. & ff. de acquirend. hæredita. qui in aliena. §. ultim. quandoque metus rerum. l. distin. presbyteros. & s̃. eod. abbas. & propter metum libertatis, exigere non possum quæ onerandæ libertatis causa stipulatus sum. ff. quarum rerum actio non datur. l.j. §. quæ onerandæ. quandoque metus iudicis. ij.q.j. in primis uel alicuius potentis. C. eo. titu. l. pen. & ulti. quandoque metus status, uel honoris, uel suiipsius uel filiorum, & metus stupri ff. eod. isti quidem. Item quandoque non tantũ metus sed suspicio metus [4] excusa. ff. loca. habitatores. §. vlti. & ff. ad legem Aquil. item si quis fumo. §. ulti. quandoque metus mortis, aut cruciatus corporis tantum, excusare videtur: ut hic. & C. de transac. interpositas. Vnde videtur relinquẽdum arbitrio iudicis, an uerba uel minæ, uel potentia hominis sit iusta causa metus: ut ff. ex quibus cau. ma. l. iij. & argu. ff. eod. non est verisimile. Itẽ subuenitur metum passo, per hoc edictum quod metus causa. tunc tantum, quando metus cadit in constantem virum. ff. eo. metus. & j. de spon. veniens. Sed vbi quis minorem metũ passus est, [5] videlicet p̃ impressionem siue potentiam iudicis, uel dolo alterius, qui vendit res suas, tunc subuenitur ei iudicis officio. ff. eo. nõ est verisimile. §. fi. uel per constitutionem principum. C. eod. l. penult. & ult. & ff. de offic. præsi. illicitas. uel per responsa prudentum, siue interpretationem prudentum. ff. de var. & extraordinar. cogni. medicus. iudex vero, alicui non dicitur inferre metum. ff. eo. l. ij. sed iniuriã facere potius. vt ibi. ff. ad legem Aquil. quemadmodum. §. magistratus. & j. de empt. & vend. c. ult. ubi de hoc. Et not. quod secundum canones siue vi, siue metu siue dolo aliquis renuntiat rei suæ: subuenitur ei cõtra omnem possessorem. iij. q.j. redintegranda. & q.ij. c.ij. & ff. de inoffic. testa. cum qui. j. rñ. & per episcopum suum potest quis implorare hanc restitutionem. Quis aũt metus excusare possit, patet p̃ hũc versum Hos. Excusat carcer, status, & mors, verbera, stuprum. Excusare metus, hos posse puta, quia nescis. Stupri siue status, verberis atque necis. ff. eo. ego puto. & l. nec timorẽ. & l. isti quidẽ. §. j. & ij. & iij. Item metus substantiæ suæ. s̃. c. proxi. Ber.

Glossa sequens elicit tria notabilia, & cuique signat unum contrarium.

[i] Ad fatuitatem. Sic patet, quod licet dolus interueniat in huiusmodi spiritualibus, non tamen subuenitur dolum passo, licet dolus det causam contractui. simile. xx.q.iij. cõstitui [6] Idem in matrimonio. j. de cor-

[a] Alias, hos quos. ibi parificat rebaptizatos spõte uel per metũ. Ioã. And.

[†] Vide Guillelmũ Ockaz in Dialogo, lib. vij. primæ par. c. lxvij. Thomas in iiij dist. xviij. Iacob. Almain in moral. ca. iij. Hiero. de Hangest. ĩ moral. c. vj. Ange. Clauas. ĩ vers. excõicatio. viij. §. xviij. Et sic reprobo Alber. in Rubri. C eo.

[2] Dicit Innoc. q̃ cõfiteri potuerũt hũc Cisterciẽsem ordinẽ arctiorem, de regula. licet Ioã. And.

[3] Nõ excusat. idẽ Goffre q̃a nec est iusta & ĩpuntandũ est excõicato aut ĩ iniusta & non est timenda, q̃a non ligat apud Deũ idem Alc. in l. interpositas. ver. cõtineat. C. de trãsac. Pano. hic. col. ij. sequtur quoad actionẽ q̃ metus causa. Sed admittit iudicis officiũ causa cognita si suberat periculũ perdẽdæ promotionis. Metus, in multis casibus excusat.

[4] Imo suspicabit ibi periculum. Ioã. And.

[†] Aegid. bellemer̃ hic nu. 3. no. iij. no. ex hoc textu, quod vbi dolus ex parte vnius & fatuitas ex parte alterius simul cõcurrũt, fatuitas p̃ponderat dolo.

[5] Cõcor. gl. in l. interpositas C. de transact. & ibi Bart. & l. metũ. ff. quod metus causa. Pan. hic.

[6] Mr̃imonio. imo si tollit consensum. Pano. hic Ias. instit. de actio. § oĩum. col. v. Idem dico si facit cõsensum min⁹ liberũ quia requirit spõtaneus & liber c. cũ locum. de sponsalibus.

conuer.coniu.ex parte.& c.veniens.in fi.& c.dudum. quod est contra id.ff.de do.& eleganter.in prin. Item habes hic, quod dolus non præponderat culpæ, quod est contra id.ff.ad leg.Aquil.item mela.in prin. Item not. quod in spiritualibus non habet locum in integ. restitutio: quia non videntur decepti, qui meliorem uitã elegerunt. 1 Arg. contra. ĩ. titu.proximo.ex literis.

1 Ibi non super matrimonio: sed sup absentia restituit, qui p alterius fraudẽ abfuit. Ioan. And.

CAP. VII.

Super eo, q adversari[9] vester se cõquerebatur à uobis per uiolentiã spoliatũ, arbitramini contra uos fuisse iniustè processum, cum non nisi proprio iuramento probauerit singula, quæ amisit. Verùm postquã de uiolentia per testes, a & de amissis b rebus per ipsius constiterit sacramentum, potuit iudex taxatione c ab ipso facta, pro personarum d ac negotij qualitate, uos in æstimatione rerũ amissarũ iuramento aduersarij declarata, rationabiliter cõdemnare.

Super eo. In prima parte ponitur partis conquæstio. In secunda papæ responsio ibi, Verum. & est notabilis casus. Abb.

Glos. seq. ponit differẽtiã circa interesse, &c. secũdo cui parti tituli adaptetur cap. iij. quærit opponẽdo, et dupliciter respondet.

a Per testes. Sufficit enim probare p testes in iudicio violentiam sibi illatam, & super rebus amissis stabitur iuramẽto ipsius sicut hoc totum habes. C. unde vi. si quando. totum tenorem illius. l. hic habes. Et sic interesse qđ surgit ex maleficio, probatur per iusiurãdum. sic. ij. q. j. in primis. secus est si surgit ex contractu: quia tunc per testes probandum est. instit. de verbo. obligat. §. non solum. ff. de mino. si in emptionem. & ff. de eden. argentarius. §. fin. Et quod hic dicit, non pertinet proprie ad actionem. quod metus 2 causa, sed ad interdictũ, unde vi. siue vi bonor. raptorum. unde lex illa, vnde hoc sumptum est ponitur. C. vnde vi. si quando. Et ita facit ad illam partem tituli, ubi dicit de ijs quæ vi. præcedentes decretales pertinent ad illam partem quæ dicit, metusve causa. Et sic in actione quod metus causa, sufficit probare metum fuisse sibi illatum, quamuis non ab eo qui cõuenitur, metus illatus sit. ff. eo. si cũ exceptione. §. in hac. Sed quæ fuit causa quare statur in casu isto iuramento illius qui vim passus est, cum iuramentum non sit deferendum nisi adsit bona præsumptio, puta quia habet vnum testem, &c. vt s̃. de procur. ex insinuatione. & ĩ. de iureiur. c. ult. & C. de re. credi. in bonæ. Ratio illa prima est, propter difficultatem probãdi singula vtensilia, & huiusmodi minuta, quæ de facili probari non possent: & ideo indultum est in fauorem spoliati, & in odium uiolenti. & hoc idem dicitur. ij. q. j. in primis. Et præterea ideo statur iuramento actoris, quia habet optimam præsumptionem, scilicet uiolentiam illatam sibi ab illo qui conuenitur: quam debet per testes probare, ut hic dicit, & in prædicta. l. si quã do. Et sic iuramento statur in expensis restituendis: quia & ibi similiter difficile esset hoc probare. C. de iudi. l. sancimus.

Interesse, qualiter probatur.

2 Metus. Imo generaliter locus ẽ huic ca. ubi cõcurrit difficultas p bationis cum dolo conuenti. Inno. Panor. hic. Barto. l. in actionib[9]. de in lit. iuran. Secus si agatur cõtra tertiũ. Alberi. ij. parte statut. q. lxiiij. & part. j. qõ. iij.

b Amissis. Tempore violentiæ: uel damno dato: ut in prædicta. l. si quando. & c. in primis.

c Taxatione. Vltra quam scilicet, taxationem non durabit: ut pradicta. l. si quando. sic. s̃. de procur. constitutis. & iij. q. iij. c. induciæ. §. quod fieri non debet. & illũ. §. habes. C. de dila. auth. quod fieri. & in authẽ. de exhib. & introd. reis. §. quoniam mox. coll. v. & secundum quod iuratum est, debet condemnare: ut l. si quando. & non minus. in authen. de iudic. §. oportet. colla. vj.

d Pro personarũ. Persona ergo respicienda est, an honesta fuerit, utrum sit pauper, vel diues. arg. op. ff. de legib. tut. legitimos. arg. s̃. de offic. deleg. sane. & c. pastoralis. j. respon. & ij q. ult. quisquis. qualitas etiam negotij consideranda est. simile. ĩ. de appell. cum sit romana. & ff. de iudic. nonnunquã. & ĩ. de iureiuran. c. vlt. in fin. & C. vnde vi. l. si quando.

TITVLVS XLI.

DE IN INTEGRVM RESTIT.

Alexander tertius Alphanẽ. episcopo.

Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter læsa, potest aduersus talem contractum petere restitutionem in integrum: emptor tamen siue conductor nõ debet fraudari in pretio suo uel in sumptibus per eum factis.

CAP. I.

Requisiuit à nobis t. f. qđ agendũ sit de possessionibus laicis sub modico censu e concessis. Noueris itaque, q si ecclesia læsa est, & manifestè appareat detrimentum f ipsius (cum episcopo eius cõditionẽ facere deteriorem nõ liceat, g & ecclesia iure

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

Supra visum est, de quadam restitutione speciali, quæ scilicet, datur occasione metus: sed quia quædam est restitutio generalis p quam subuenitur ecclesijs, & minoribus iure speciali: maioribus uero ex clausula generali, iusta scilicet causa suggerente: merito post titulum præcedentem subijcitur iste in quo tractatur generaliter de restitutione in integrum. Et dic quod restituere in integrum est idem quod in pristinum statum reponere. iij. q. ij. in fin. & in l. i. C. de sen. pas. Abb. Siculus. De hac materia tractatur. xxxv. q. ix. & vij. q. i. & ij. per totum.

Requisiuit. Contra contractum alias legitime celebratum restituitur ecclesia si manifeste apparet ipsius detrimentum, hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, Noueris. Abb.

e Sub modico censu. Id est, pro modica pecunia distracta, & sic non contradicit litera sequens, ubi dicit, ad ius & proprietatẽ cõuenit redire, &c. & quod dicit in fin. coloni. id est emptores colentes ipsas possessiones. vel potest intelligi, quod uerba proprie ponãtur, vt de utroque contractu intelligatur: ut si ecclesia læ datur in contractu locationis: puta quia ad longum tempus locauit rem aliquã pro certa pensione in qua læsa est 3 ecclesia, siue in contractu venditionis.

3 Nec tenet exprimere, an dolo aduersarij: an sui facilitate sit læsa. de hoc, & an plures causas posit exprimeŕ uel vna expressa alterã ꝓsequi vide ĩ Specu. ij. parte. eo. tit. §. qualiter. in pri. Ioã. And.

f Detrimentum. Magnum scilicet, nam pro modica causa, non datur restitutio. ff. de mino. si ex causa iudicati. j. respon. in fin. & ff. de in integrum restit. scio illud. ĩ de re. eccle. non alie. c pen.

g Non liceat. ĩ. de do. fraternitatẽ. melius est ẽm iura ecclesiæ intacta seruari, quã post uulneratã causam remedium quærere. C. in quib. cau. in integ. rest. l. vlt.

Glossa sequens recitetur per quæstionem, an post quadriennium restituatur ecclesia, & ponit opinionem quam approbat, ponit etiam contrariam.

Iure

minoris[a] debeat semper illæsa seruari) quæ in dānum eius data constiterit [b] ad ipsius cōuenit ius [c] & proprietatē redire. [d] Prouidendū est tamen, ne si fortè coloni possessiones illas expēsis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus quos bona fide fecerunt. debeant defraudari. [e]

Inno.iij.S.Georgij, & S. Sergij abbatibus.

Restituitur ecclesia læsa propter negligentiā procuratoris, qui iura ecclesiæ non produxit.

CAP. II.

CVm venissent ad ap. sed. electus & monachi Rothoñ. pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro epo Veneteñ. eis S. Georgij diac. card. dedimus auditorem: Corā quo idem magister pro episcopi parte proposuit quòd cùm monasterium Rothoñ. esset situm in diœce. Veneteñ. & ecclesiæ Veneteñ. subiectum, prædictus episcopus possessione[f] subiectionis[g] vsus est hactenus incōcussè: sed cùm occasione cuiusdam electionis quę ibidem facta fuerat, [h] partes de cōmuni assensu ad Nateñ. episcopū & eius collegas commissionis literas impetrassent, duo eorum [i] ad monasteriū accesserunt, quorum aduentum intrusus præsentiens, renuntiauit[k] huiusmodi electioni, & se à monasterio absentauit. Sed iudices authoritate apostolicæ monachis iniunxerunt vt syndicum vel procuratorem [l] eligerent, qui in causis monasterij & consultè ageret, & utiliter responderet: districtius inhibentes[m] eidem, ne aliquem eligerent in abbatem donec plenius cognoscere-

[a] Iure minoris. Sic est. j. eo. auditis. ubi de hoc & fungitur iure reipublicæ. xxiij. q. iiij. quid ergo. & dic iure minoris factæ maioris. & comparatur minori in hoc: quia sicut minor postquam excessit xxv. annum petit restitui vsque ad quadriennium de ijs, in quibus læsus fuit intra xxv. annos, sic & ecclesia tantū usq; ad quadriennium petit restitui ubicūque læditur, à tempore [1] læsionis cō putandū. Et quod dicit semper debet illæsa seruari, illud semper, non notat tempus circa eundem cōtractum uel circa eandem læsionem, ut de eodem contractu, uel de eadem læsione semper in perpetuum possit ecclesia restitui. absurdum istud videtur & est contra id, quod legitur. C. de tempo. in integ. rest. l. ult. ubi dicitur, qđ omnis restitutio intra quadriennium debet terminari. sed sic debet intelligit illud semper, id est, quotiescunque læditur illa ecclesia, debet petere restitutionē super illa læsione vsque ad quadriennium. & ita si milies læderetur, milies potest restitui, & ita semper est minor: quia semper restituitur, & restituetur quandiu durabit in his in quibus lædetur: & sic re uera fungitur iure minoris. & hæc est communis opinio. Alij dixerunt ut Alanus & G. Naso cum eo quod in infinitum possit ecclesia restitui super eo contractu in quo læsa est, nec currit ei illud quadriennium, arg. j. eo. tum ex literis. & inhærent superficiei istius verbi semper, & male. & dic semper, id est in omni contractu, siue quādocunque læditur, ut dictum est.

[1 Tempore. idem Panor.]

[b] Constiterit. In iudicio præsentibus partibus. j. e. tum ex literis uel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causæ. §. causa. & l. etiam. §. ulti. & j. de reb. eccle. nō alie. c. pen. & C. si aduersus dotem. l. una. & ff. de adopt. nam ita. & in auth vt spon. lar. §. ad hoc. col. ix. de hoc dictum est. s. de off. iud. c. ult.

[c] Ad ius. Id est ad proprietatem.

[d] Redire. Et sic patet, quod contractus fuit alienationis, non locationis vt dixi in princ. & alienatio tenuit. Vnde auxilium restitutionis necessarium fuit: quia tunc demum datur. cum alia actio non superest. ff. de mino. in causæ. in prin. & s. de offi. iud. c. ij. Vnde no. quod si alienatio rei ecclesiasticæ facta est in casu licito sicut debet, & traditur x. q. ij. hoc ius. & xij. q. ij. sine exceptione. bene tenet contractus, & si læsa sit in contractu illo, non subuenitur ei nisi per beneficium restitutionis: nisi esset decepta vltra dimidium iusti. pretij: quia tunc iure cōmuni iuuatur. j. de emp. & ven. cum dilectus. & ca. cum causa. & C. de rescind. ven. l. ij. Si uero alienatio nō sit facta prædicto modo, scilicet cum consensu capituli. & meliorationibus inspectis, nullus est contractus ipso iure. xij. q. ij. sine exceptione. & c. apostolicas. & c. alienationes. & prædicta decre. cum dilecti. & agitur tunc iure communi contra possessorem. ar. C. de sacrosanc. eccles. l. iubemus. & C. si aduer do. l. ij.

[Circa alienationē distinguit, an teneat uel non.]

[e] Defraudari. Sicut enī ecclesia in damno morari non debet: ita nec in lucro. ex utraque [2] parte fieri debet restitutio. C. de reputatio. l. una. ff. de mino. quod si minor. §. restitutio. & l. intra utile. in fi.

CVm venissent. Prima pars ponit cōparitionem partium. & dationem auditorum. Secunda ibi, Coram. allegationem epi. Tertia ibi, Ad hoc. allegationē monasterij. Quarta ibi, Nos igitur interloquitur. Abb. Sic.

[f] Possessione. Vel quasi possessione: quia incorporalia non possidentur, sed quasi possidentur. ff. de usucap. sequitur. §. si uiam.

[g] Subiectionis. Et possessione iuris eligendi abbatem.

[h] Fuerat, per monachos, & ita spoliauerunt episcopum possessione eligendi.

[i] Duo eorum. Tertio eis cōmittente uices suas, uel se excusante, [3] alias nihil fecissent. s. de off. deleg. prudentiā. j. respon. & c. cum causam. & c. causam matrimonij. in antiqua tamen contrariū allegabatur.

[k] Renuntiauit. Ante confirmationem, sufficit renuntiatio facta eis qui elegerunt.

[l] Procuratorem. Et sic uidetur, quod collegiū possit constituere procuratorem sine consensu prælati etiam uacante ecclesia pro causis monasterij cōtra id quod est. j. de iudi. causam quæ & j. ne sed. vac. per totum. Sic intellige, quod dicit hic, eligunt procuratorem uel syndicum vacāte ecclesia, ut de facto sine electione ipsa prælati agatur, de qua erat contentio inter episcopum & conuentum, quæ aliter tractari non poterat, & ad hanc causam tantum constituit, non ad alias quæ tractari non possent [4] vacante ecclesia per iura prædicta.

[m] Inhibentes. Non uidetur, quod ipsi potuerint inhibere, cum monachi essent in quasi possessione eligēdi alium eligendo qui renuntiauit, & sic vsque ad sententiam tuendi erant in possessione. xvj. q. iiij. uolumus. & xij. quæst. v. c. j. & j. ut lit. penden. per totum. Vnde pa. hic in fin. non cassat electionem factam post inhibitionem illam. arg. ad hoc. xj. q. j. quia res in litigio. & C. de proba. l. ij. Argu. contra. ff. de peti. hær. l. diuus

[2 Ex utraque. adde l. cū autē. §. Iulian⁹ ait. de edilit. edicto. Bart. l. fin. col. iij. C. de sen. passis. Philip. Decius. l. in condemnatione §. cū verbum de regulis iur.]

[3 Et hoc vbi in rescripto erat clausula, si non omnes ꝑ iura hic alleg. Ioan. And.]

[4 Ad hoc s. de consue. cū dilectus sed videtur, ꝙ hoc casu constituendus ē actor đ cōsensu archiepi. ar. insti. đ autho. tut. §. fin. sed his subtilitatibus secundum canones, non est locus. arg. j. de iudi. dilecti. secundū Host. Ioā. And. Dic secundum Pan. hic & s. đ rescript. c. edoceri. bñ procedere ī his in quibus c. non potest agere sine authoritate prælat.]

tur de iure, quod episcopus se habere in abbatis electione dicebat. Monachi verò etsi procuratorē ad mandatū iudicū elegissent, abbatē tñ contra inhibitionem † eorū eligere præsumpserunt: [a] cuius electionem eps petijt infirmari, & se ad possessionem restitui, qua eum monachi spoliarāt. [b] Deinde iudices diffinitiuam sententiā protulerunt, electionē cassantes eandem: quam sententiā dictus magister petijt confirmari. Ad hoc fuit responsum, ꝙ licet per procuratorem ex parte monachorū fuisset propositū, ꝙ monasterium ipsum ad Ro. eccle. nullo medio pertineret, dicti tamē iudices contra eos procedere nimis animosè cœperunt: & infrà. Nos igitur inspectis priuilegijs [c] præd. no. Leonis, Gregor. & Cle. quæ monasterium illud ad ius & proprietatem indicant sed. apost. ꝑtinere, intelligentes quòd monasterij procurator etsi eadē priuilegia coram prædictis iudicibus exhibere omiserit negligenter, ius tamen non tam suum, quam nostrum fuerit protestatus, [d] videlicet ꝙ monasteriū ipsum ad Ro. eccl. nullo medio pertineret, ne ipsius negligētia [e] in damnum [f] tam nostrum, quàm monasterij redundaret, ad audientiā restituimus [g] monachos Rotho. & ī. Electionem [h] aūt à monachis (sicut dicitur) concorditer factam, pendente controuersia ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

Idem Elieñ. & Floreñ. episcopis.

Ecclesia læsa in probatione necessaria omissa potest petere restitutionem in integrum nō obstante termino iuris probationis exclusiuo. Et restitutionem petere potest, non solùm contra priuatum sed etiā contra ecclesiam, hoc dicit.

diuus. ubi prohibetur possessori aliquid detrahere de bonis hæreditatis, nisi præstita satisdatione de restitutione, sed hoc soluitur in fine notulæ, quæ incipit, sed nonne. [1]

[a] Præsumpserunt. Ex hoc verbo uidetur, quod non debuerant eligere post prohibitionē. sed licet non debuerant, facta semel electio non cassabitur quousque cognoscatur de iure eligēdi. ut dicit in fin.

[b] Spoliarant. Vt ius eligendi abbatē ad episcopum decætero pertineret: qa ad ipsum pertinebat ius eligendi.

[c] Priuilegijs. Huiusmodi inspecto iure debuit suspendere confirmationem sententiæ latæ pro episcopo. argu. ī. de testi. veniēs. & ī. de re iudi. cum super.

Glo. seq. de protestatione. alleg. iiij iura. alleg. unum in contrarium, & remittit & soluit.

[d] Protestatus. Et sic protestatio prodest. s̄. đ elec. cumana. & s̄. de off. ordi. pastoralis. in fin. & s̄. de ijs quæ ui metusve cau. fiūt ꝑ latum. & vij. q. j. pontifices. Arg. contra. s̄. de cōstit. cum M. Ferrariens. de hoc dictum est in c. cumana. & sine ista ꝓtestatione admissi fuissent monachi ꝑ beneficium restitutionis. unde supple maxime.

[e] Negligentia. De qua negligentia tenetur monasterio, si proprium habet. argu. ff. manda. diligenter. cum omiserit exceptionem monasterio competentem. ff. manda. si fideiussor. j. responso.

[f] In damnum. Cum ad defensionem uocari debuerimus. ī. de confir. util. cum dilecta. & dominus semper in iudicio nominandus est. ī. ut lit. non contesta. quoniam §. pen. & C. ubi in rem act. l. ij.

Glo. seq. reci. per q. an hæc restitutio detur, cùm procurator est soluendo ponit opi. quòd nō. subdit differentiam inter restitutionem minoris & maioris, quā partim reprobat. In fin. ponit priuilegium ecclesiæ.

[g] Restituimus. Hæc restitutio (ut quidam dicunt) datur qñ procurator non est soluendo, ut tunc fiat restitutio contra ecclesiā: vt ff. mand. si procuratorem. [2] in prin. & ff. de do. & eleganter. §. si dolo. hic procurator non est soluendo, etiam si alias sit locuples: quia libertas & status monasterij, æstimari nō posset. ff. de re. diui. sacra. §. ulti. Ex hac enim causa, quilibet erit restituēdus: quia ex quacūq; causa iusta dicit prætor, in integrū restituā. ff. ex qui. cau. ma. l. j. alias nunquā rescinderetur sentētia propter dolum, uel propter negligentiā procuratoris: sed dominus agat contra procuratorem si dolū cōmisit. C. de procur. si procurator. in fin. & ipse de omni dolo & culpa tenetur domino. C. manda. procu. quia nec procurator omittere debet exceptionem competentem ex persona rei. ff. mand. idēque. & l. fideiussor. j. rñ. & ita hic uidetur loqui: non tantum de restitutione minoris, sed etiam de restitutione maioris ex clausula generali. si qua iusta &c. ut dictum est. Et est differentia inter restitutionem quæ fit iure minoris: quia illa datur officio iudicis deficiente actione. ff. de mino. ꝙ si minor. §. ult. & s̄. de offic. iudic. ca ij. & illam quæ fit iure maioris: quia tunc habet actionem suo iure, scilicet utilem accedentem iudicis officio. ff. quod met. cau. l. metum. §. ex hoc edicto. & §. præce. & argu. C. quod met. causa. si vi vel metu. sed certe. l. illa. ff. de do. & elegāter. §. fin. & illa. ff. man. si procuratorem. non restituit actionē, cum per negligentiā [3] procurator succubuerit: sed cum per dolum. vnde si negligens fuit procurator, imputet sibi qui tali negotiū suum commisit. ff. de mino. cū mandato. Arg. ad hoc s̄. de offi. deleg. cum olim. ff. de tribu. procuratoris. veruntamē si procurator esset soluendo satis videtur, quod fauore ecclesiæ in optione [4] habet, an velit conuenire procuratorem, uel uelit restitui ad rem. C. si tutor, uel cura. l. etiam.

Gloss. seq. obycit & soluit, solutioni opponit, & ponit opin. cui signat contrariū, & ibi remittit. demum perfectius recitat opin. Io. cui coaptat hoc c.

[h] Electionem. Sed nonne fuit facta hic electio post inhibitionem iudicis: ergo cassanda erat. ī. đ matrim. con. contra inter ecc. c. j. & c. ult. & ff. ne quid in loco pub. l. ult. ī. de no. ope. nun. c. ij. & ī. đ despō. impu. ad dissoluendū. [5] in fi. sed certe ex eo ꝙ isti erāt in possessione alium eligendi, lite pendente priuari nō debent. viij. q. iiij. nonne. & xvj. q. iiij. uolumus. sed hæc so. nō uidetur posse stare. nā mota cōtrouersia patronus ꝑsentare nō debet. ar. ī. de iure pa. ex literis. ergo eodē modo mota controuersia eligere nō debent. Ex hoc em̄ sequeretur incōueniēs: qa si postea probarēt illos nō habuisse ius eligēdi, cassanda esset electio: qa omnes fructus percepti restituēdi sunt. C. de rei ven. certum. & sic sequeretur, quod electio facta ab eo qui

credebat

1 Hic em̄ præceptū, seu inhibitio facta sine causæ cognitiōe quæ non transit in rem iudicatam nec partem astringit. Panor.

† Alias, prohibitionem.

2 Contra ꝓcuratorem meū per cuius collusionē absolutus est aduersarius ago mādati: & si non est soluendo, ago cōtra aduersariū de dolo. Ioan. And.

3 Hic nō restituit ecclesiā læsam ꝑ negligentiā, ergo loquitur đ restitutione, q̄ fit iure minoris.

4 Optiōe quæ ꝓcedit in administratore necessario ut tutore uel ꝑlato secus in ꝓcuratore uolūtario. l. cū mādato. í fine. & ibi gl in ỹb. audiri. quā Bart. ibi & oēs sequūtur. de mino.

5 Soluit Innoc. hic contraria, ꝙ hoc interdictum nō fuit instū: nō em̄ debuit ꝓhiberi eligēr q erat in possessione. uel nulla potius est ꝓhibitio. de iure patr. cōsultationibus. plenius đ hac materia uide hic per Ioā. And. in nouel.

credebat habere ius, eſſet caſſanda, quod eſſe non debet. ſ. de ele. querelam. ĩ. de iure pat. cõſultationibus. Ad hoc dicit Ioan. quod licite poteſt eligere qui eſt in quieta poſſeſsione, licet fiat ei cõtrouerſia. ff. de aqua quot. & æſti. l. ult. & uti omni iure ſuo uſque ad fi. cauſæ. xviij. q. iiij. nonne. Contra tamen uidetur in hoc caſu quod dicitur. infra de iure pat. ex literis. Tu tene prout ibi notatur, ſcilicet quod non debet eligere, ſed ſi eligat, iudex tamen ſiue ſuperior ad quẽ pertinet inſtitutio, non confirmabit electionem, nec caſſabit pendẽte controuerſia ex qua pendet, prout dicit decre. in fine. Sed Io. dicit, quod ſi de hoc fiat ei controuerſia an poſsideat tale ius, tunc non debet eligere. Argu. ſ. de conſtit. cum M. in fin. & ita uidetur hic. epiſcopus enim petebat reſtitui ad poſſeſſionem iuris eligendi. & ſic non poſſidebant monachi quiete, & ideo caute dixit papa electionem nec cõfirmari &c i. donec cognoſcatur ad quos pertinet ius eligendi. & præcipue quantum ad poſſeſsionem, ut ſicut prima electio non eſſet caſſanda niſi prius conſtitiſſet an epiſcopus poſsideret ius eligendi tempore electionis, ita nec alia quæ facta fuit poſt iſtam. ſic infra de cauſa poſſeſ. cum eccleſia. ubi agebatur poſſeſſorio & petitorio, etiam & hic ſimiliter: quia de iure eligendi: ut patet ex litera ſupra uerſus princ. & ideo quandiu pendet quæſtio iuris ſeu poſſeſsionis, electio confirmari uel infirmari non debet.

[a] Debet. de hoc late Roch[9] Curtius in trac. de iure patron. uerb. cõpetens alicui: q. iij. Dic quod obtinet ille electio uel pſentatio, q̃ reperit fuiſſe ĩ poſſeſsione bona fide. Si autẽ nõ cõſtat uter fuerit in poſſeſsiõe, ualet facta ꝑ eũ qui reperitur uerus ꝓprietarius. Si autẽ apparet eũ, qui nõ erat ꝓprietarius fuiſſe ĩ poſſeſsione. ſed mala fide neutra ualet. Henricus bohic. hic Pan. Frã. Ripa. c. cũ eccleſia ſutrina. ĩ fi. de cauſa poſſ. & ꝓprieta.

CAP. III.

AVditis & intellectis cauſæ meritis, in quæſtione quæ uertitur inter Vigorień. epiſcopum & abbatem de Eueſcam ſuper eccleſijs in ualle de Eueſcam, quas epiſcopus aſſeruit ad ſe diœceſana lege ſpectare, abbas autem eas ab eius iuriſdictione prorſus eſſe exemptas, cognouimus euidenter, eccleſias illas per priuilegia illa Rom. pon. non eſſe ab epiſcopali iuriſdictione ſubtractas: niſi fortè uallis de Eueſcam ſit ille locus, qui fuit à duobus regibus Roe uidelicet & Offa libertati [a] donatus, & quem bonæ memoriæ Cæle. papa libertati donauit, ſicut ĩ ipſius priuilegijs cõtinetur [b]. Verum tanto tẽpore probant̃ per teſtes ab abbatib de Eueſcã pleno iure poſſeſſæ, ut uideatur in eis ius epiſcopale legitimè præſcripſiſſe, niſi forte per tantum temporis ſpatium Vigorien. eccleſia interim uacauiſſet, ut tẽpore uacationis ſubducto, [c] præſcriptio minimè ſit cõpleta: & infrà. Licet autẽ utrinque ſit in cauſa concluſum: quia tñ utraq; pars neceſſariam (ut aſſerit) probationem omiſit nos attendentes, ꝙ utraque eccleſia [d] fungatur iure mi-

AVditis. Etiã cõtra eccleſiam reſtituitur eccleſia, quæ grauiter fuit læſa propter probationem omiſſam. Primo recitat factum. ſecundo interloquitur: ibi, Licet. Abbas.

[a] Libertati donatus. Arg. ꝙ reges poſſunt dare priuilegia libertatis. lxiij. di. in ſynodo.

[b] Continetur. In priuilegijs Cæleſti. continebatur, quod ipſe exemerat a iuriſdictione epiſcopi locum illum quem prædicti reges libertati donauerant: & de ualle de Eueſcam in priuilegio mentio non fiebat, & ita per priuilegium Cæle. non probatur quod eccleſiæ de Eueſcam ſint exemptæ a iuriſdictione epiſcopi. & ſic recurrendum eſt ad priuilegium illorum regum: & ſi ſibi contineatur quod illi reges uallem de Eueſcã donauerunt libertati, tunc erit probata exemptio, & ſic dubia probatio non prodeſt. Reges enim donauerunt locum illum libertati quo ad temporalem iuriſdictionem. papa uero quo ad ſpiritualem.

[c] Tempore uacationis ſubducto. Deducendum eſt ergo tempus uacationis in præſcriptione. infra, de præſcriptio. c. j. & c. de quarta. & ca auditis. & c. cũ nobis. & illud tempus deducendum eſt, quo ſolet ſuccurri cuilibet qui læditur, primum ſit medium, ultimũ ue. C. de reſtitu. mili. quod tempore. & C. quibus non ob. long. temp. præſcript. præſcriptione. ff. quib. ex cau. ma. necnon. §. ſi quis.

Gloſ. ſeq. ponit tria, quibus fungitur eccleſia. & quartum quo non fungitur. demũ quærit ponit duas opi. ſoluit, & ſubdit alias duas.

[d] Eccleſia fungatur iure minoris. Eccleſia enim fungitur iure minoris: ut hic & ſ. eodem. c. j. Item fungitur iure reipublicę. xxiij. q. iiij. quid ergo. & j. di. ius publicum. & C. de ſacroſan. eccle. ut inter diuinum. Hinc eſt, ꝙ prælati eccleſiarum comparantur tutoribus & curatoribus, in auth. de eccle. titu. §. ulti. coll. ix. arg. ad hoc iij. q. ij. quia ca. Itẽ fungitur iure imperij. in authẽ. de non alie. uel permu. §. ſancimus. collat. ij. imo maior eſt imperio. xcvj. di. duo. & ſ. de ma. & ob. ſolitæ. ſed non fungit̃ iure pupilli: quia contra pupillarem ætatem non currit præſcriptio. C. de præſcrip. xxx. ann. ſicut in rem. ſed in quibus caſibus cõparatur eccleſia minori dubitari poſſet. Dicunt quidã ꝙ in omnibus eccleſia comparatur minori. quoniam eccleſia poteſt reſtitui contra præſcriptionem ſicut minor. C. ſi aduer. uſuc. l. una. & ff. de min. etiam ei. & C. ſi tutor uel curat. interuenit l. minoribus. & C. de in integ. reſti. mi. l. minoribus. & in auth. de hære. & falc. §. pupillus. col. j. ꝙ bene uidetur expreſſa ratione. ubicunque enim eccleſia læditur, debet reſtitui. ſed ante completam præſcriptionem non eſt læſa, imo iure cõmuni agere poteſt, ſed tunc demũ finita præſcriptione dicitur læſa: quia iure communi ſi agat repellitur præſcriptione probata: ſed a tempore læſionis. i. tempore præſcriptionis finito uſque ad quadrienniũ põt petere reſtitutionem, ut dicit lex illa. C. de temp. reſt. in inte. l. ult. & ita poteſt peti reſtitutio cõtra præſcriptionem uſq; ad quadriennium. Quidam dicunt, quòd contra præſcriptionem nõ datur reſtitutio: quia canones uolunt præiudicare eccleſijs per præſcriptionem. xvj. q. iij. placuit. & q. iiij. uolumus. imo ſecundum illos qui dicunt, ꝙ contra præſcriptionem datur reſtitutio, ſequeretur ꝙ nunquam præſcriptio curreret cõtra eccleſiam. Sed huic facile eſt reſpondere: quia bene currit præſcriptio eccleſiæ. ſed ſi petit reſtitui contra, bene auditur: ſicut minori currit, ſed reſtituitur. Non uideo quod aliud ſit in eccleſia, quam in minori: niſi quia non inueni ſcriptum in iure canonico, quod eccleſia reſtituatur contra præſcriptionem, ſed eadem ratione qua minores reſtituuntur fauore imperfectæ ætatis, ſic fauore eccleſiæ fuit, quod uteretur eccleſia iure minoris: ſed ubi eadem eſt ratio, ibi debet eſſe idem ius. ſupra, de conſtitu. non concupiſcentiam. & capitu. tranſlato. & ſupra, de tranſla. inter corporalia. ſed uerius uidetur, quod dicitur quod contra præſcriptionem non datur reſtitutio, ne fruſtra iura loquentia de præſcriptione ſint ſtatuta, & poteſt etiam dici, quod poſt quadriennium audiretur ſi probaret ſe illo quadriennio iuſta de cau-

ſa impeditum fuiſſe.arg.iiij.q. v.c.j. & ĩ. de appel.ex ratione.ff.de mino.ait prætor.& l.ſi ſine. §. ult. & C. de temp.ap.l.ult.§.illud. Quidam ponunt eccleſiam in primo anno minoris, reſtituentes eam uſque ad xxix.an.ſicut minor. Alij reſtituunt eam uſque ad xv. ponentes eam in xiiij.an.ſed hoc nil eſt, nec debet poni in aliquo anno, ſed ad ſimilitudinem minoris facti maioris reſtituitur eccleſia,uſq; ad quadriennium ſicut minor [1] : ut dictum eſt ſupra eo. c.j.

[1] Minor hæc uera. Ant.Butr. Pano. hic Ro.conſi. cxxiij.

a Reſtituimus. In his enim præſcriptionib. q̃ ſpectãt ad ſtatum iudiciorum,ubicunque læditur eccleſia reſtituitur, ut ſi contumax condemnata eſt.ff.de min. minorem. ſic arg.ſupra cap.proxi.Vel ſi nõ appellauit, uel etiã ſi dum agit uel conuenitur, in aliquo capta eſt ut minor. ff.de mino.ait prætor.§. ſed in iudicijs.& l.& ſi ſine.§. item ſi non prouocatur. & infra eod. c.ult. Vel ſi omiſit allegationẽ [2], uel ea quæ faciunt ad inſtructionem cauſæ: ut hic, & ff.de mino. minor xxv. ann.& ĩ.eod. corã. Itẽ quicquid omiſit nõ ſolum in damno, ſed etiam in lucro.ff de min. ait prætor. §. ult. & l. non omnia. Item in confeſsione. ff. de confeſ. certum. §.penul.& propter nouas defenſiones tunc apparentes uel nouiter contingentes.arg.C.ſi ſæpius in integ.reſti. poſtu.l.ult.& infra eo.ca.ult. Sed in contractibus, certum eſt quod eccleſiæ ſubuenitur.ſ.eo.ca.j.ubi de hoc.

[2] Dicit G. obtinuiſſe qđ eccleſia excluſa ꝑ perẽptoriũ datum ad ꝓponendas exceptiones, reſtituit ad ꝓponẽdum crimina uel defectus cõtra eum, cum quo litigat ſuper beneficio. hoc no.in Spe. e.tit. §.ij.uerſi. ſed pone, eccleſia. Ioã. And.

noris, æquitate penſata, Vtranq; reſtituimus [a] cõtra [b] reliquã, ad probandam rationem omiſſam: [c] ne alterutra pars propter huiuſmodi negligentiam, graui iactura lædatur.

Idem priori ſanctæ M.ad carceres, & L. canonico ſanctæ M.de Mandria.

Reſtitutio ex iuſta cauſa, etiã minori eſt concedẽda,dummodo iuſta cauſa petendi probetur. Si autem non probatur plenè uel ſemiplenè,conceditur reſtitutio in cauſa fauorabili,hoc dicit.

CAP. IIII.

EX literis abbatis de Caluen̄. didicimus, quòd cum Ramiſane & Grimol. archipresbyteri inter.I.Virum & L.mulierem ex delegatione noſtra ſententiam diuortij protuliſſent,& app. interpoſita cognitionem ſententiæ ipſi abbati & archipresbytero Paduano duxerimus committẽdam: quia pars mulieris ad peremptorium terminum nõ acceſſerat, abbas ipſe cui alter coniudex commiſerat uices ſuas [d] allegationibus diligenter inſpectis, latam à iudicibus prædictis confirmauit [e] ſententiam: ſed poſt octo dies pater puellæ accedens ad ipſum, intellecto quod ſententiam protuliſſet,confirmauit proprio iuramẽto, ꝙ quidam ad eum [f] & filiam eius accedens,fraudulenter ſub ipſius † abbatis nomine, falſas eis literas præſentauit,quibus mandabatur eidem ut quia iudex ad diem quam aſsignauerat uenire nõ poterat,poſt octo dies à termino conſtituto †,ipſius ſe conſpectui præſentaret, & poſtmodũ appellauit ad ſedẽ apo.& etiã ſupplicauit. [g] Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiuſmodi iuramentum,nõ conſtet ad plenũ [h],in fauorẽ tamen matrimonij de benignitate canonica contra fraudẽ propoſitam ſupplicationem mulieris admiſimus, & ad audien-

† Alias, eius.

† Alias, ſtatuto.

b Contra reliquam. Sicut minor contra minorem,niſi cum pecuniam amiſit.ff.de mino.uerum.§.ult.ff.ex qui.cau.ma.l.ult.Et not.ꝙ reſtituere in integrũ eſt reducere in eum ſtatum in quo erat ante læſionem.ſ.e. c.j.& C.de repu.l.una.C.de in integ.reſtitu. poſtulata.& ff.de mino.ꝙ ſi minor.§. reſtitutio. & generaliter reſtituitur non ſolum cum de bonis diminuitur, ſed etiam cum intereſt eccleſiæ litibus & ſumptibus non uexari.ff.de mino.minoribus.

c Omiſſam. Admiſſus fuit epiſcopus ad probandũ uacationẽ Vigorien.eccleſiæ contra præſcriptionem abbatis:quia dicebat epiſcopus,ꝙ in illo medio uacauerat eccleſia Vigorien̄. paſtore. unde illud tempus uacans ſubduci debebat de medio. Abbas uero admiſſus fuit ad probandum,quod locus ille in quo eccleſiæ illæ, de quibus erat contentio erant poſitæ fuit locus qui dicebatur uallis de Eueſcam.

EX literis. Contra ſententiam latam in cauſa matrimoniali reſtituitur ex iuſta cauſa etiã maior beneficio ſupplicationis. Prima pars ponit mulieris ſupplicationem,& iudicis relationem. Secunda dat iudicem: ibi, Licet autem. Abbas.

d Vices ſuas. Alias non tenuiſſet ſententia. ſupra de officio delega. cauſa matrimonij. &c.cũ cauſa.

e Cõfirmauit. Hoc eſt ſpeciale priuilegium in cauſa appellationis, quod iudex altera parte abſente procedere poſsit etiam lite non conteſt. C. de tempo. appel.l.fin. §.illud.& ij.quæſt. vj.c.ei qui.§.appellatore. & infra, de appel. per tuas. & ca.interpoſita.

f Quidam ad eum. Si iſte fuiſſet ſoluẽdo, contra ipſum duntaxat daretur actio mulieri, ſed quia in caſu iſto ſoluendo eſſe non poterat, ideo fauore matrimonij reſtituitur mulier.ff. de eo per quem fac.erit. l.ulti. & ff. de dolo. & eleganter. §. ſi dolo. & ſi de hac falſitate conſtitiſſet,iure communi audiretur [3] .argu.ff.ſi menſor.fal. mo.dixe.l.iij.§.j.

[3] Adde ꝙ no. xviij. diſt. quoniãqdem, in gl.pen. & ĩ. de pſcri.auditis.in glo. ult. Ioan. And.

Gloſ. ſeq. ponit duas differentias, inter ſupplicationem & appellationem.

g Supplicauit. Supplicare poteſt quilibet quantũcunq; remota [4] ſit appellatio.arg.ij.q.vj.§.anteriorum.& §.illud.C.de preci.impe.of.ſi quis aduerſus. nam & ſeruus ſupplicare poteſt ꝓ domino,ſi dominus nolit appellare.ff.de ap. ſerui. Sed in hoc differt appellatio a ſupplicatione:qa appellatione interpoſita nil eſt innouandum:ſed pendente ſupplicatione mandatur ſententia executioni: præſtita cautione quod omnia reſtituat ſi ſentẽtia fuerit retractata.C.de preci.impe.offe.auth. quæ ſupplicatio.ſic in reſtitutione in integrum, quando ſuſpectus eſt qui petit reſtitui,mãdetur ſententia executioni ſub conſimili cautione.ĩ.e.ſuſcitata. Item in hoc differt appellatio a ſupplicatione:quia appellatur uſque ad decem dies:ſupplicari autem poteſt uſq; ad biẽnium.quod uerum eſt cum ſupplicatio porrigitur ſuperiori.C.de ſen.præfe.præto.l.una. Si uero ſupplicatio porrigitur iudici,tunc uſque ad decem [5] dies: ut in auth. præallegata, quæ ſupplicatio.

[4] Hinc eſt ꝙ a iudicibus ſupplicatur a qb.non ap pellat. Itẽ appellat ſcdo: ſed nõ ſupplicatur.Ioã. And.

[5] Decem. dic quod ſemp ſupplicat infra bienniũ ſed ſi quidẽ ĩ. decẽ dies euitat executio data cautiõe alias exeqtur ſentẽtia. Hoſti. Panor.

h Ad plenũ. Hoc ideo dicit:qa ſi plene probaſſet hãc fraudem & cauſam abſentiæ, iure cõi fieret reſtitutio infra de re iudi.cum bertholdus. ubi minus ſufficiens

probatio

probatio sufficit, ne præiudicaret opinio ueritati: ut s. de procur. ex insinuatione. & c. in præsentia. & hoc ideo, quia absens legitime citatus præsumitur contumax si nō uenerit. iij. q. ix. decernimus. lxv. dist. si forte. ff. de re iud. cōtumacia. sed talis præsumptio potest elidi per aliam præsumptionem. ff. de in integ. rest. diuus. & inde est quod per præsumptiuā probationem & minus plenā eliditur præsumptio contumaciæ. Vnde per sacramentum unius potest probare se non contumacem. nam uiolenta præsumptio eliditur per iuramentum. xxxv. q. iij. extraordinaria. & op. arg. j. qui ma. ac. pos. cum in tua. & sic potest intelligi. iiij. q. v. quisquis. in fin. Tamen hoc iuramentū non facit plenam probationem, sed fauore matrimonij, admissa fuit mulier ad agendum, nec auditur mulier ꝑtextu appellationis suæ: quia cōtumax præsumitur, sed ꝑ fraudem semiplene probatā, & in fauorem matrimonij restituitur.

a Restituimus. Ar. quod nullo tractu temporis trāsit sententia contra matrimonium in rem iudicatam. j. de re iudic. lator. & c. consanguinei. Sed ex hoc sumunt quidā contrarium arg. & male, ex hoc quod dicit restituimus, probant quod transit in rem iudicatam.

b Infirmetis. Hoc tantum habet facere iudex appellationis. ij. q. vj. in fi. Et hoc habet locum, quando in causa appellationis nil noui proponitur, & unicus tātū est articulus, ut hic erat. alias iudex appellationis pro parte potest confirmare sententiam, & pro parte infirmare: ut j. de test. Rainutius. & c. Raynaldus. Item ex eo quod dicit confirmetis, uidetur quod executio non spectet ad ipsos. de hoc dictum est supra, de offi. deleg. pastoralis. §. præterea.

Cum ex literis. Diuiditur in tres partes. Primo ponit petitionem ecclesiæ Ilerdeñ. Secūdo examinationē, deliberationē, & interlocutionem papæ, ibi, Nos igitur. Tertio citationem partis aduersæ cū comminatione processus: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

c Ipsius. Scilicet Anastasij.

d Sententia non obstante. Per hoc uidetur, quod Cælestinus restituerit ecclesiam Ilerdeñ. sed cum multa tempora sint elapsa a tempore Eugenij qui tulit sententiam ipsam, usque ad tempus Cælestini, scilicet xlv. anni: quomodo auditur ecclesia Ilerdeñ. super restitutione? & Inno. similiter uidetur eā admittere ad restitutionem petendam. j. ubi dicit an data uel danda. Sed est contra alia iura. nam ultra quadriennium dari non debet. C. de tem. in integ. restitut. l. ulti. nec etiam perpetuatur per contestationem litis. ff. de mino. Papinianus. in fi. Potest dici, quòd restitutio data fuit tempore Anastasij, qui commisit negotium Cælestino in minori officio constituto: quia Anastasius fuit proximus successor Eugenij: & quod causa terminata non fuit, stetit per iudices: unde non est imputandum actori. ij. q. vj. anteriorum. & C. de in integ. resti. l. pendēte. sicut satis patet, per multas cōmissiones. vnde etiam dicit. j. an data sit vel danda. Si uero data, postea dari non debet. C. si sæpius. in integ. resti. postu. l. ultim. uel si eēt denegata. j. eo. c. ult. nisi ex causa ut ibi dicitur. Sed obijcit, Eugenius tulit sententiā primo mense sui apostolatus: ut j. dicitur, & vixit viij. annis, & mensibus iiij. & xxj. diebus sed Anastasius successit Eugenio, qui causam super hoc commisit Cælestino tunc in minori officio constituto, & ita uidetur, quod restitutio danda sit post quadrieniū. unde ex hoc trahunt quidam arg. quod restitutio semper sit dāda: ut dictum est. s. eo. c. j. quia hæc uidetur dari post quadriennium. Sed tu potes respondere, quod ex eo quod dicit hic, non constat quod Anastasius dederit restitutionem: sed cōmisit causam super restitutione an esset danda uel non. Sed obstat fortius factum Cælestini, qui mandauit non obstante sententia Eugenij diffinitiuam sentētiam proferri super ecclesijs prædictis. sed hoc fecit Cælestinus potius de gratia, quam de iure: quod patet: quia restitutio dāda est causa cognita præsentibus partibus: ut dicit j. & ff. de mino. in causis. §. in causa. Vnde pa. uoluit inniti facto ipsius, sed deliberauit decernere præsentibus partibus utrum sit data uel danda, & ideo non plene probatur per hanc decre. quod dari debeat restitutio post quadriennium quia nec papa hic determinat hoc.

e Extitit. Post recessum prædicti cardinalis.

f Testes. Qui producti fuerunt ad probandum, quod dari debeat restitutio, & quod potius per iudicem & non per ecclesiam Ilerdeñ. steterat, quod non fuerat processum: ut hic dicit. Ber.

[Margin:] † Alias, sunt.

[Margin:] † Dicebat Goffr. per illas decr. patere, qđ etiā qnq; adiudicationes facit. alleg. etiā. ff. iudi. solui. cū apud. Ioā. And.

tiam restituimus a eam pro matrimonio postulātem. Ideoq; mandamus quatenus, de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes, confirmetis vel infirmetis, b sicut iustum fuerit, sententiam à primis iudicibus promulgatam.

Idem episcopo & capitulo Osceñ.

Etiam contra sententiā papæ restituitur ecclesia. hoc primò. Et causa restitutionis in integrum debet præsentibus partibus tractari, hoc secundò. hæc duo dicit quo ad titulum.

CAP. V.

Cum ex literis C. papæ præ. no. tum ex ijs quæ ipsius temporibus gesta fuerunt, † grauem Ilerdeñ. ecclesiæ intellexi mus quæstionem per sententiam Eugenij papæ super ecclesijs quibusdam prolatam, sed læsam enormiter, & olim & nunc ēt conquerentis. vnde cum idem Cælest. tēpore Anastasij papę proximi successoris eiusdem Eugenij in minori adhuc officio cōstitutus, in partibus Hispaniæ legationis officio fungeretur, & ex delegatione ipsius c cognoscere cœpit de cōtrouersia memorata, cui etiam Alex. successor ipsius Anastasij, officio legationis denuo in partibus eisdem fungenti, causam cōmisit eandem: idem quoq; Cælest. ad apicē summi pontificatus promotus G. sancti Angeli diaco. Card. tunc apost. sed. legato dictam controuersiā sub eo tenore commisit, ut inspectis Ilerdeñ. ecclesiæ priuilegijs, auditis etiam partium rationibus, memorata sententia d non obstante diffinitiuā proferret sententiam: eamq; faceret obseruari: Verū quoniam per ipsum legatum, aut per alios quibus sub eodem tenore causa eadem cōmissa extitit e (licet producti in testes f ex parte Ilerdeñ. episcopi recepti fuerint) mandatum appel. non extitit

[Margin:] ε Maxime cū id stetit per principē: ut & j. de appell. ex īsinuatione & videri posset, cum tempus istud sit cōtinuum quod erat. sed detur restitutio si cut cū iudex non vult ius dicere. ff. ex quib. cau. ma. sed & si per ꝑto rē. ī prin. Sed ut dixerūt Io. & Philip. hoc nō ē verū, ꝙ secūdū hoc peteretur restitutio tpe restitutionis: & sic iterū secundi tēporis posset peti restitutio: & sic in infinitū. Si uero denegetur: quid iuris. j. c. fi. Io. An. ; Post. & est verum impedito facto partis uel iudic. Pan. col. v. Guliel. Cassad. de in integrum rest. decis. ij.

adimpletum magister [a] A. canonicus Ilerdeñ. postulauit per officiũ [b] nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui [c] ecclesiam Ilerdeñ. Nos igitur cum fratribus nostris & alijs deliberauimus diligenter: nonnullis asserentibus, quòd cum prædictus C. præ. no. contra iam dictã sententiã uisus fuerit Ilerdeñ. ecclesiæ restitutionis beneficium indulsisse, cũ ea nõ obstãte duxerit negotium cõmittendum, [d] & nos supplicationem eiusdem ecclesiç admittere debebamus, præsertim quia sententia [e] Ro. se. non negatur posse in melius cõmutari, cũ aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum & temporum seu grauium necessitatum dispensatiuè quicquam ordinare decreuit. Et secundum iura ciuilia, principes etiam cõtra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt. [f] Perspeximus quoque ex data sententiæ in registro dicti Eugenij papæ repertè, quod primo mẽse sui pontificatus fuerit promulgata, quãdo non plenè de meritis ipsius causæ uidebatur instructus, [g] illa nitẽs præcipuè ratione, quòd priuilegium Vrbani secũdi ex parte uestra [h] productũ, subiectum fuerat falsitati, cuius tenorem nos in registro ipsius inuenimus incorruptum. Tandem deliberatio nostra in hoc resedit: ut an data sit restitutio an danda, [i] contra præmissam sententiã, partibus præsentibus decernatur, quarum assertione [k] merita causarum panduntur. Quocirca, mandamus quatenus vsq; ad festum beati Lucæ, uel in proprijs personis, uel per idoneum responsalem nostro uos cõspectui præsentetis, quòd dicta sententia retractari non debeat (si poteritis) ostensuri: [l] uel si forte exigente iustitia fuerit retractanda, uel per uos uel per responsalem idoneum appareatis sufficienter instructi: ut in principali negotio canonice procedatur: pro certo sciturí, quòd cum propter multam locorum

[a] Magister. Habens ad hoc speciale mandatum: ut ff. de mino. illud. §. si talis. & infra cap. coram.

[b] Officium nostrum. Hoc ideo dicit: quia tantum iudicis officio, & non iure actionis petitur restitutio. ff. de mino. l. quod si minor. §. ult. & s̃. de off. iudi. c. ij. B.

[c] Restitui. Ergo non fuit restituta per Cælestinum.

[d] Committendũ. Eo enim ipso, q^d^ commisit negotiũ principale, videtur concessisse beneficium restitutionis sicut committendo causam, uidetur cõmisisse appellationem. s̃. de off. dele. pastoralis. §. præterea. sed hic ignoratur quæ causa cõmissa fuisset, an causa restitutionis, an causa illa, scilicet an danda esset, an non: ut patet per sequentia. sed uidetur quod danda esset restitutio ut dicitur in prædicta notula, & hoc probatur per hoc quod ecclesia Ilerdeñ. petebat restitui corã Innoc. papa.

[e] Sententia. Ro. se. Ponit tenorem c. xxxv. q. ix. sententiam. & c. ueniam.

[f] Permiserũt. Sed illud perraro fit. ff. de mino. minor autem magistratus. & C. si sæpius resti. in inte. postu. l. j. & ij.

[g] Instructus. Argu. quod in modico tẽpore nõ potest quis multũ addiscere. [a] arg. xlviij. dist. §. j. quia nemo repente fit summus. de pœ. distin. ij. §. hæc quæ de charitate. Argu. contra quandoque enim ingenium supplet tempus in bene studentibus: sicut industria supplet tempus. lxxvij. dist. monachus. nec sufficit diu in scholis fuisse, sed laudabiliter uixisse inquirendum est. xij. q. ij. gloria episcopi. in fi. & ar. C. de ijs qui ve. æta. impetra. l. ij.

[h] Ex parte uestra. Per hanc literam uidetur, quod pars Osceñ. ecclesiæ priuilegium suum falsauerat addendo aliquid uel diminuendo ut magis faceret pro se: propter quod Eugenius tulit sententiam contra Ilerdeñ. ecclesiam. Sed eoipso, ꝙ quis falsat literas iudicum, debet amittere causam, sicut dicit illa decr. s̃. de rescript. olim quod hic non fecit Eugenius credẽs priuilegium uerum, cum non esset, ut dicit litera ista, illa nitens præcipue, &c. & hic patet, quod falsauerat priuilegium, quod postea repertum est integrum & incorruptum in registro. Similis falsitas habetur. j. de except. cum uenerabilis. & ideo tale delictum non debet obesse Ilerdeñ. ecclesiæ quo minus saltẽ restituatur in isto beneficio. Vel forte pars Ilerdeñ. ecclesiæ falsauerat priuilegium Osceñ. ecclesiæ, & hoc constitit in iudicio. vnde papa sententiauit contra Ilerdeñ. ecclesiam, & ideo dicit, illa nitẽs &c. & hoc uidetur uerius secundum hãc literam. In antiqua compilatione, dicebatur ab altera parte productum, & secundum illam literam planior est sensus, & secundũ hoc pars Ilerdeñ. ecclesiæ falsauit priuilegium suum, & ideo contra ipsam fuit sententiatum, quod melius uidetur secundum illam regulã, delictum personæ. &c. & ita concordat cum illa decre. cum uenerabilis. unde non debet obesse Ilerdeñ. ecclesiæ delictum illius qui priuilegiũ falsauit, quin saltẽ restituatur isto beneficio, cum ecclesia Ilerdeñ. non fuerit in culpa. Bernardus.

[i] An danda. Ideo iubet inquiri: quia non constabat an fuisset admissa ecclesia Ilerdensis ad restitutionem. & præsentibus partibus hoc est faciendum, uel per contumaciam absentibus. ff. de minorib. in causæ. §. primo. & in authentica. ut spon. lar. §. ad hæc. collat. ix. C. si minor ab hæreditate abstineat. authentica, si omnes. de hoc dictum est supra eodem, capitu. primo, & supra de officio iudicis. capitulo secundo, melius. Et per hanc literam non constat, quod restitutio data fuerit, sed modo apparebit, an fuerit data an danda, licet papa Cælestinus, non obstante sententia Eugenij negotiũ commiserit.

[k] Assertione. C. si per uim uel alio modo. l. ultima. argumento, supra de maioritate & obedientia inter quatuor.

[l] Ostensuri. Sed quare compelluntur isti hoc probare, cum ille qui petit restitui, non admittatur nisi doceat se læsum: ut ff. de iureiurando. nam & postea. §. si minor. Item est contra id, quod actore non probante reus debet absolui, sexta quæstione quinta. capitulo accusator. & infra, ut ecclesi. benefi. ut nostrum? Forte præsumptio erat contra eos, & ideo

[a] Vnde dicit canon: Multo tẽpore disce quæ postmodũ doceas. xvj. q. j. sic viue. ut dicit Goff. l. dicit ĩ quinque annis quem imbui legali scientia in cõstitutione digestorum. pen. col. Ioan. And.

papa

papa uoluit hoc:ut dicit prædicta decre. ut noſtrum ſed non compelluntur hoc probare niſi uoluerint. ſed ſi altera pars noluerit probare quod ſit retractanda, ipſi probent contrarium ſi potuerint. & hæc facienda ſunt utraque parte præſente.

Gloſ.ſeq.not.propter diſtantiam etc.alleg.in contrarium,ponit et exponit uerſus.

diſtantiā a non poſsit ad nos ſine magnis laborib.et expenſis ſæpius haberi recurſus, ſi ad p̄miſſum terminū quem uobis peremptoriū aſsignamus, iniūcta uobis contēpſeritis adimplere, nos nihilominus ī ipſo negotio, quantum de iure poterimus procedemus.

a Locorum diſtātiam. Propter locorum diſtantiam, & ut parcatur laboribus & expenſis, prima uice poteſt poni peremptoriū. 1 xxiiij.q.iij.de illicita. & ff. de iud. nonnunquam. necesſitate ingruente.ī.de dila.c.j.Argu.cōtra. ff.de iud. ad peremptorium. multa enim ꝓpter diſtantiam permittuntur, quæ alias prohiberētur.unde uerſus: Non facit ergo parum, diſtantia longa uiarum: Prorogat inducias, aufert onus impedimentum: Cogit adire forum, conſeruat ius dominorum. Pone exemplum: Prorogat inducias appellatori. ī.de ap. cum ſit romana. Aufert onus electo, & electoribus. lxiij. diſt. cum longe. Impedimentum aufert domino, uolenti repetere ſeruum ſuum factum monachum.xvij.q.ij.ſi quis incognitus. Cogit adire forum: quia ſine licētia partis abſentis filius cauſam agere pōt.ff.de iud.ſi longius. Cōſeruat ius dominorum, in poſſeſsione turbata domino abſente.C.ſi ꝑ uim uel alio modo.l.j.ubi admittitur ad poſſeſsionem turbatam recuperandam ſeruus uel amicus, qui alias non admitteretur de iure. Sed qualiter procederēt in hoc caſu reſtitutionis, dato ꝙ pars citata non ueniat, nunquid poteſt procedi ad teſtiū receptionem, uel diffinitiuam ſententiam ſuper iſta reſtitutione. Videtur ꝙ non 2 :quia litis conteſtatio in hoc caſu facienda eſt.ſ.de offi.iudi.c.ij.ff.de mino.Papinianus.§.ult.ſed lite non conteſtata teſtes non ſunt recipiendi.ī.ut li. non conteſt.per totum. Et hoc innuitur hic ex eo ꝙ dicitur, quantum de iure &c. cum alias li. conteſt.citari debeat: ut ſi non uenerit, ad ſententiam procedatur.qualiter hoc fieri debeat,dictum eſt ſupra de offi.iud.c.ij.Sed contra uidetur,quod ad ſentētiam procedi non poſsit.ff.de mino.in cauſæ.§.j.& C.ſi minor ab hære.abſti.auth. ſi omnes. Solu. hæc contrarietas habetur ſupra de offi.iud.ca.ij.

1 Dicit hoſtiē. prima uice non mittiī peremptoriū, ſine iuſta cauſa expreſſa: ut quia citatio nō eſt facilis: ut hic. alias poſſet appellari. remittit de dila.c.j.& prout dicit,ubi ſit hoc ex cā, ſolent termini in una citatione exprimi.d̄ teſt. cog. ca.ij. Ioā. And. hic gl.ca. cōſtitutione.d̄ ſent. excom. in vj. Panor. hic.

2 Nō.Idē Panormi.

Idem.

Petitio reſtitutionis in integrum contra ſententiam, ſuſpendit regulariter executionem ſententiæ in euentu iſtius cauſæ reſtitutionis.fallit ſi contra petentem reſtitutionem, eſt præſumptio malitiæ quòd cauſa differēdi executionem hoc petat:quo caſu executio ſit præſtita cautione de reſtituendo,ſi petens reſtitutionem obtinebit in cauſa.h.d.ſecundum mentem,iuncta gl.pe.& in hoc ultimo eſt iſte tex.ualde ſingularis reſpectu utriuſque iuris.

CAP. VI.

S Vſcitata. Si reſtituatur in integrum cōtra ſententiam, is contra quem eſt præſumptio: mandatur ſententia executioni præſtita cautione de reſtituēda re, ſi prius condemnatus in hoc iudicio præualeat. Diuiditur in quatuor partes. Nam prima ponit deciſam facti narrationem.Secunda ibi,Nos intellectis.ipſius diffinitionem.Tertia ibi, Sententia. reſtitutionis petitionem.Quarta ibi.Ne uero.ipſius conceſsionem cum certa prouiſione. Abb.

S Vſcitata ſuper diuerſis articulis,inter Burgen. epiſcopum & Ouienſe monaſterium, quæſtione: & infrà. Nos intellectis quæ vtraque pars propoſuit coram nobis ſuper quatuor articulis prænotatis: monaſterium Ouień. b iuſtitia condemnauimus exigente. Sententia uerò lata procurator monaſterij ad probandam præſcriptionē factam tam ſuper quatuor articulis prænotatis,quàm etiam ſuper quibuſdam decimis c per tranſactionem d acquiſitis,reſtitutionē in integrum nomine monaſterij poſtulauit e ,quàm eidem duximus indulgendā: & infrà. Ne uerò per ex cogitatā malitiam (ſicut præſumptionib.plurib.uidebatur) effectum ſententiæ in damnum epiſcopi contingeret impediri, neve monaſterium per executio-

b Monaſterium Ouien.Hic fertur ſententia contra monaſterium.ſi.infra de cenſi.ſopitæ. alibi in perſonam procuratoris ſiue ſyndici.ſ. de elect. querelam. ubi de hoc. & infrà de capel.mona.dilectus. Sed 3 eccleſia non multum curat de illa ſolennitate, ſicut nec facit differentiam inter procuratorem & ſyndicum,ex quo conſtat d̄ poteſtate tradita.ſupra, de procurat.petitio. Vel dic condemnari monaſterium in perſonā procuratoris. Ber.

3 Sed.idē Pan.

c Decimis. Super quibus iam concluſum erat in cauſa.ſi.ſupra, eodem. auditis.

d Per tranſactionem. Ideſt, amicabilem compoſitionem.ſupra,de tranſactio. cap. ij.& infra,de deci.ex multiplici.

e Poſtulauit. Iſte fuit procurator cōſtitutus ad cauſam, & ſententia lata cōtra monaſterium poſtulauit in integrum reſtitutionē, & obtinuit. Sed contra uidetur dicere lex: quia ſine ſpeciali mandato ad hoc procurator, non admittitur. ff.de minori.illud.§.ſi talis. & infra, capitulo,proximo. Poteſt dici, quod lex illa locum habet cum reſtitutio principaliter poſtulatur: ut ſupra, eodem. tum ex literis non tamen per illum contra quem lata fuit ſententia, ut tunc exigatur ſpeciale mandatū ad hoc, ſed quando incidenter poſtulatur reſtitutio, ſicut hic, licet poſt ſententiam ſuper quibuſdam: quia incontinenti poſt ſententiam ante factam executionem, & per eum qui factus erat dominus litis per conteſtationem, intelligitur incidenter factum 4 & ſuper quibuſdam quæ petebantur ante ſententiam, unde procurator ad cauſam conſtitutus, bene poteſt petere reſtitutionem ſuper articulo incidenti. ſupra, eodem.auditi, quia omnia quæ ad cauſam inſtruendam faciunt, ſibi conceſſa intelliguntur.argumentum. ff. de procuratoribus. ad rem mobilem. & lege, ad legatum. & argumentum ad hoc ff. eodem titulo. qui proprio. §. item quæritur. argumentum ad hoc ſupra, eodem. auditis. & ſimilia C. eodem. ita demum. & ff.an per alium cauſæ appellatio. exerceri.poſsint. lege prima.argumentum contra C.de appellatio. ſi actor.& quia hic locum non habebat appellatio, neceſſe habuit recurrere ad beneficiū reſtitutionis,ſi potuiſſet appellare, iure communi poterat præſcriptionē probare ſiue aliam exceptionē perem-

Reſtitutio,an poſſit peti ꝑ procuratorem.

4 Factū. hoc ſequitur.Pan.

nem sententiæ [a] propter diuersas suspiciones incurreret detrimentum [b], Nos æquitate pensata [c], iure duximus prouidendum, ut ante omnia supradicta sententia executioni mandetur: & infrà. Volumus nihilominus & mandamus ut ab ipso episcopo recipiatis idoneam cautionem [d] :q̧ si monasterium in causa ipsa præualuerit, uniuersa quæ medio tempore sententiæ ipsius occasione episcopus perceperit, monasterio restituat memorato.

Hono. in archiepiscopo & capitulo Brachar.

Post peremptorium non auditur ecclesia de iure communi, auditur tamen per beneficium restitutionis in integrum.

CAP. VII.

Coram felicis me. I. papa præ. n. lite ĩter archiepiscopum Toletañ. & te frater archiepiscope super primatia [e] solenniter contestata, fuit peremptorius terminus assignatus, & infrà. Verum elapso termino constituto, post expectationem non modicam, comparuerunt procuratores [f] uestri: sed quia non attulerãt depositiones testium & alia munimenta [g], dilationẽ cum instantia postularunt. Postquam uerò contra eos [1] interlocuti fuimus, super dilatione petita [h], tandem indulgeri ecclesiæ Brachareñ. dilationem propter instructionem causæ per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibentes super hoc ex parte uestra speciale mandatum [i]. Nos autem usque ad octauas pentecostes per restitutionis beneficium, id uobis duximus [k] indulgendum.

Gregorius nonus.

Restituitur minor in eo quod contraxit uel omisit, si probat exinde se læsum, & sit intra tempora restitutionis petendæ.

CAP. VIII.

Constitutus in præsentia nostra magister Guil. pro se ac fratre suo [l] I. canonico Parosineñ. exhibita nobis petitione monstrauit, quòd cùm eis in minori constitutis ætate, ac eorum

Peremptorium infra de fide instru. c. cum Ioannes. & C. sen. rescin. non pos. l. ij.

a Sententiæ. Hoc regulare est, ut sententia mãdetur executioni non obstante aliqua exceptione: ut ij. q. j. sicut. nisi incõtinenti probetur exceptio. j. de testi. ueniens. & j. de resti. spo. literas. in fi. & in quibusdam casibus qui notantur xj. q. iij. cum apud. Item licet incontinenti uelit q̧s probare exceptionem suam. si tamẽ [1] est præsumptio contra ipsum, q̧ malitiose excipiat, primo mãdabitur sententia executioni: ut hic, deinde si quid uelit ꝓponere, non in modũ exceptionis, sed in modum actionis audietur. j. de app. constitutus. in fi. & j. de accusa. accedens. sed & hoc ibi non dicitur, imo defecerat in quibusdam exceptionibus, nec dicebat, q̧ alias uellet proponere: ut C. ad le. cor. de fal. satis aperte. & C. de edi. diui. Adria. tollen. l. ij.

1 Tamen Pano. hic Bal. l. j. C: ĩ integ. resti. postu. ne q̧d no. fi l. si causa cognita. C. de transac.

b Detrimentum. Quia delictum personæ &c. xvj. q. vj. si episcopum.

c Pensata. Hic præfertur æquitas iuri. C. de iud. placuit. sed hoc contingit propter præsumptionem, cũ alias [2] de iure cõmuni postulata restitutione in integrum omnia in statu suo esse debeant, donec restitutio finita sit. C. de in integ. restitu. postulata. l. una. sicut appellatione interposita nil est innouandum. ff. nil no. appel. pend. interposita. l. una. & ij. q. vj. c. ei qui. §. appellatione interposita. Sed contra. s. de transact. ca. ult. ubi dicitur, quòd ius seruandum est. ubi uero ius deficit, æquitas seruanda est. Sed præsumptio soluit contrarium.

2 Alias, Pano. hic Barto. d. l. una & l. si prætor. in fi. de iudi. l. de auth. tut.

d Cautionem. Hoc generale est, ubicunq; in dubio aliquis admittitur, quod semper ille qui admittit, præstabit cautionem [3] C. de leg. si in fraudẽ. C. đ pet. hære l. ult. j. resp. ff. de rei uend. is à quo. & l. seq. ff. ut legatorum uel fideicõmis. seruan. causa caueatur. l. postquam §. j. ff. de dã infe. prætor. in princ. arg. j. ne lit. penden. ecclesia sanctæ Mariæ. Item arg. est hic quod cautio sit præstanda ab eo qui mittitur in pos. causa rei seruan. de fructibus restituendis si suspectus est infra de sequestra. ca. ij.

3 Cautionem. fa. l. pe. C. de posi. Bart. l. nam & si fur. si cer. peta.

Primatia & Patriarchatus, idem.

e Coram felicis. Super primatia. Primatia & patriarchatus una tantum dignitas est, licet nomina sint diuersa. xcix. di. cap. j. & ij.

f Procuratores uestri. Et ita ad unam causam, plures procuratores dari possunt. de hoc dictum est supra de procu. non iniuste. & j. de testibus. insuper.

Munimenta.

g Munimenta. Munimenta dicuntur, quibus causa munitur & instruitur: ut testes, instrumenta, confessiones, & quicquid aliud quod adiuuet causam.

h Petita. Denegando ipsam eis: ut infra patet.

Glossa sequens, ponit octo casus, ĩ quibus requiritur speciale mandatum.

1 Alias, inter eos.

i Mandatum. In hoc casu non uidetur generale [4] sufficere mandatum procuratoris simpliciter constituti ad causam. ff. de minori. illud. §. si talis. Et quidam alij casus sunt, in quibus non sufficit generale mandatũ, ut in cã suspecti tutoris. ff. de procurat. non solum. §. ulti. Alius quando aliquis reliquit duos procuratores omnium rerũ suarum, tunc alter ab altero non potest exigere sine speciali mandato. ff. de procu. qui duos. Alius est in interdicto de liberis exhibendis. ff. de lib. exhi. l. iij. ff. de procu. Pomponius. in princip. Quintus est in trãsactione [5]. ff de ꝓcu. mandato. & in alio casu procurator non potest deferre iuramentum sine speciali mandato uel recipere. ff. de iureiuran iusiurandum. §. procurator. & in acceptilatione. ff. de accep. l. iij. de hoc dixi supra, cap. prox. qualiter locum habeat in alio casu, exigitur speciale mandatum supra de rescrip. nonnulli.

4 Gñale. imo sufficit ex quo petit incidenter. Pano. hic Fely. ca. non nulli. §. j. col. ij. đ re scr. Adde Cassador. de ꝓcur. decisio. j. & q̃ dixi in annota. ad Philip. Deciũ. ca. cum Martinus. nu. 13. de constitutio.

5 Guid. pap. cõsi. cxviij. co. vij. doc. in l. trãsactionis placitum. C. de trãsactio.

k Duximus. Et aliquid conceditur hic una uia, quod alia uia denegatur. contra supra de procurato. tuæ. cũ suis concor. ibi positis, sed illa intelliguntur de iure communi: ut si in iure communi aliquid una uia prohibetur, & alia uia eodem iure debet prohiberi. hic uero secus.

Via una concedit, q̃ð alia denegatur.

Constitutus. In prima ponitur partis petitio, super qua. secundo dat iudices: ibi, Quocirca manda. Abb. Siculus.

l Fratre suo. Et merito, cum sit coniuncta persona. s. de rescr. nonnulli. & etiam ad agendum admittitur, dum tamen cõtraria uoluntas nõ appareat. ff. de procu. sed & hæ personæ. & l. Pomp. §. ult. & in causa restitutionis non admitteretur ad agendum. nisi constaret de uolũtate ipsius. ff. de mino. patri primo responso

Succes-

a Successores. Quia filius succedit etiā matri ab intestato i siue ex testamento. C. de bo. ma. l. j. pater uero habet usumfructum in cuius potestate est: qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere: alienare tamen rem filij uel donare non potest. C. eo. tit. l. j. & ij.

i Ex senatuscōsulto Orficia no ēt si alieno iuri sit subiectus: & prefertur consanguineis matris: & eadē rōne succedit nepos & pronepos auiæ & ꝓ auiæ maternæ: nec oino ꝑpellunt: licet sint uulgo q̄siti: uel passi mini mā capitis diminutionem insti. ad senatuscō. orfi. j. rñso. §. j. & ij. & C. e. l. j. secūdū Phi. Ioā. And.

† Alias, vtriusq;.

†Vide plenissime ꝑ domi. Andr. Tiraq. Curiæ Parisiēsis senatorē amplissimum in suo doctiss. tract. de retractu proximitatis.

b Vtriq; communes. Scilicet patri & matri, quas possessiones de communi pecunia emerunt. ff. j. de donat. inter uir. & uxo. significauit. Sed contra uidetur: quia quicquid habet uxor, totum præsumitur esse de bonis mariti. C de dona. inter uir. & uxo. si uxoris. & ff. de dona. inter ui. & uxo. quintus mutius. Illud uerum est, quando non constat unde res illæ processerunt, sed hic constat, ut dixi, de pecunia cōmuni emptæ uel utrique cōmuniter legatę fuerant, & hoc certum erat.

c Emancipauit eosdem. Hoc ideo dicit: quia dum filius est in potestate patris, alienare uel alias disponere de rebus suis nō potest. nec agere pro his, nec ei tunc temporis currit præscriptio: ut C. de bon. ma. l. j. & C. de anna. excep. l. j. § ult. Ideoque emancipauit eos: ut consentirent & ratam haberent uēditionem eandem, quo ad partem maternam in qua debebant succedere matri.

d Vt uel uenditionē. Quatenus cōtingebat eos de bonis maternis: in alia parte quo ad partem patris petebant restitui ad ius offerendi pretium: & si uenditio de bonis maternis teneret, petebant restitui similiter contra eam.

e Nullam. Quasi factam à minore xxv. ann. si iuris solennitas non fuit seruata.

f Vel cum. Supple si iuris solennitas fuit seruata in uenditione.

g Tempus. s. quatuor annorum. C. de temp. in integ. rest. l. ult. est & hic arg. quod ultra quadriennium non detur restitutio. Ber.

Consuetudo, per quā cōsanguinei retrahūt res extraneis alienatas.

h Consuetudinem. Consuetudo erat approbata illius loci, quod si quis rem communem cum alio uel rem suam uenderet extraneo uel alicui magis remoto: qui proximior est illi alienanti a tempore contractus usq; ad annum & diem, & post, potest offerre pretium emptori quod soluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium & restituere rem, & isti fratres omiserant offerre pretium intra annum & diem pro re patris alienata, cum ipsi essent proximiores, & ad hoc offerendum petebant restitui ut rem patris rehaberent.

i Debita iuris solennitas. Quia si habebant curatorem, & eius authoritas non interuenit, ipso iure nulla fuit uenditio. C. de in integ. resti. minorum. si curatorē. & si decretum non interuenit siue authoritas prætoris, non tenet uenditio seu consensus subsequens: quia tutor & curator alienare rem minoris sine authoritate prætoria non potest. C. de præd. mino. si. decr. non alienan. l. j. & ij. & l. minorum. & l. si quidem. & in plurib. legibus ibidem. Si uero isti nullum habebant curatorem, & contraxerunt uel consenserunt authoritate prætoris uenditioni factæ à patre, obligantur. sed si læsi sunt 2, restituuntur: ut l. prædi. si curatorem. in fin. & ita si solennitas iuris est omissa, nulla fuit uenditio. & sic etiā nulla pro nuntiabitur. si solennitas seruata fuit, & probauerint se læsos, restituentur tam contra uenditionem contingentem ipsos ex successione materna, quam etiam ad ius offerendi in uenditione paterna.

2 Lædit minorautin iudicio aut in cō tractu, de hoc lxxxvij. dist. ir religiosū. Ioā. And.

k Cōstiterit probabunt ergo isti se minores & læsos, alias non audirentur. ff. de iureiuran. nam postea. § si minor. quo probato restituentur tam contra uenditionem quam ad ius offerendi.

mater (cuius successores a existunt) reb. humanis exempta: quondā G. pater ipsorū quasdā possessiones utriq; b † communes, quibusdā uendidit ꝓ quadā pecuniæ quātitate, ac (ut huiusmodi uēditio robur firmitatis haberet) emancipauit eosdem c, & fecit eos contractui cō sentire. Quare supplicauit, ut uel uenditionem d eandem mandaremus nūtiari nullam e, uel cum f adhuc existant intra tēpus g ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, & intra annū & diem à tempore contractus ipsis tanquam proximioribus conpeteret super illa portione ius offerendi emptoribus pretium: iuxta municipij Parosineñ. consuetudinem h † approbatam, quod hactenus omiserunt, dignaremur eis super utroque (cùm in hoc non modicum læsi noscantur, & emptoribus portionis eiusdem, uel eorū successoribus pretium sint offerre parati) per idem beneficium subuenire.

Quocirca mandamus, quatenus si præmissa inueneritis ueritate subnixa, uel uenditionem prædictam quo ad partē ex successione materna ipsos contingentem, nullam nuntiare curetis: si in ea debita i iuris solennitas est omissa: uel si forsitan interuenerit, & eos læsos esse cōstiterit k, tā super ea, quā super residua portione, dum tñ quod offerunt, duxerint faciēdum, authoritate nostra in integrum restituere studeatis.

Idem.

Restitutio in integrū postulanda est ab ordinario, administrationē habēte, uel a delegato ab eo: siue hæc causa sit specialiter delegata, siue incidat in causa generaliter sibi commissa. Ab ordinario uerò administrationem non habente, uel à delegato peti nō debet, nisi ueniat incidenter in causa. Arbiter autē de causa restitutionis non cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis.

CAP. IX.

Causa restitutionis in integrum coram iudicib. ordinarijs administrationē habentib. l,

Causa restitutionis. Tria sunt dicta principalia. Secundum ibi, Delegati. Tertium ibi, In matrimoniali. Abbas.

l Habentibus. Sicut est episcopus, potestas. & huiusmodi. & alij etiam minores ordinarij, contentiosam iurisdictionem habentes qui præsunt alicui uniuersitati, qui habent administrationem cum iurisdictione. ff. de postu. l. j. §. ult. & C. ubi & apud quos. l. ult. xj. q. j. de persona. ff. quod cuiusque uniuer. l. ulti. & alij etiam minores ordinarij contentiosam iurisdictionem habentes.

Gloss. seq. obijcit, & soluit, solutioni opponit & tripliciter respondet.

uel delegatis, ab eis tractari poterit & finiri, siue hoc ipsis delegatis a specialiter demādatū fuerit, siue i cōmisso eis negotio contingat incidere hmōi quæstionem. Delegati uerò ab ordinarijs, qui administrationē non habent b, sed tantummodo facultatē iudicandi, seu arbitri de hac cā cognoscere nequeunt, nisi corā eis mota fuerit incidenter c. In matrimoniali d quoq; causa, liberali uel criminali, cùm maiores iudices exigant, arbiter nequit assumi.

Idem.

Restitutio denegata ecclesiæ ulterius sibi non cōceditur, nisi ex noua causa: restituitur tamē ad appellandum à sententia denegationis.

CAP. X.

Beneficio restitutionis in integrum, ecclesiæ tuæ in alio iudicio denegato e restitutio (pterquā ad appellationē omissā) vr̄ eidem ecclesiæ posse denegari, nisi nouis f defensionib. ad hmōi sit beneficium admittenda.

Restitutio in integrum. an possit examinari p delegatū.

a Delegatis. Et sic delegati ab ordinarijs hoc edicto possunt cognoscere de causa restitutionis, siue principaliter mandetur eis, siue incidēter eis contingat quæstio restitutionis, & multo fortius delegatus a principe sicut hoc totum traditur. C. ubi & apud quos resti. in integ. postu. l. ul. quæ ponit totum tenorem huius decre. Sed uidetur, quod esse non possit, s. quod ordinarius possit alij demādare cognitionem istam, cum in integrum restitutio causæ cognitionem desiderat. ff. de in integ. rest. l. iij. & supra eodem. tum ex literis. & ff. de minor. in causæ. §. causa. sed quę officio iudicis causa cognita expediuntur, alteri demandari non possunt ff. de offi. procon. nec quicquam. §. ubi decretum 1. Solut. restitutio in integrum competit iure magistratus, & transit cognitio restitutionis siue specialiter siue generaliter committatur. C. ubi & apud quos. l. ult. sed ea, quæ competunt iure magistratus, delegātur. ff. de off. eius cui man. est iurisd. l. j. j. resp. Sed contradicit lex: quia ea quæ magis sunt imperij quam iurisdictionis, magistratus facere non potest, sed restituere est magis imperij quam iurisdictionis, ergo non permittitur magistratibus. ff. ad muni. ea quæ. ergo multo minus possunt delegare. Potest sic responderi. Omnia quæ competunt iure magistratus, delegari possunt, sed non omnia quæ delegantur specialiter, competunt iure magistratus, ut in hoc exemplo, & in mero imperio cuius cognitio specialiter demandatur, si contingit præsidem abesse: ut in l. prædicta. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. j. Vel dic, potest delegari non cuilibet, sed magistratui municipali. Verius est quòd hodie huiusmodi cognitio possit delegari. ut C. ubi & apud quos. l. ult. & l. ea quæ corrigitur.

1 Dicit Goffre. illud gnāle. fallit in restitutione minorum propter ipsius fauorem: uel licet regrat cognitionem: non tamen decreti ĩter positionem. Ioā. And.

Gloss. seq. recitetur per quæstionem.

b Administrationem non habent. Vt illi qui dantur a principe ad aliqua officia exercenda, puta ut cognoscant de appellationibus uel de sententijs, uel etiā de alijs quæstionibus, si qui uolunt se subijcere eorum iurisdictioni possunt cognoscere de in integ. restit. & de alijs causis, sed neminem cōpellere possunt coram se litigare, & de talibus possunt intelligi ff. de iudi. l. j. uer. uel aliam iurisdictionem & c. C. de iud. rem non nouam. uel ut possint dare tutores & curatores, uel emancipare. isti dicūtur ordinarij sine administratione à talibus delegati, & arbitri de restitutione cognoscere non possunt principaliter si directe agatur de restitutione: quia nec talis iudex sine administratione etiam si esset ad hoc electus a partibus posset committere causam restitutionis, sed maiores tantum.

c Incidenter. Principaliter enim isti cognoscere non possunt de restitutione, cum causa ista requirat maiores iudices qui hoc ex officio suo faciant. si autem inciderit quæstio restitutionis, in negotio de quo cōpromissum est, uel qđ est alijs delegatis commissum, pñt tūc de restitutione cognoscere. sic C. de iud. quoties. & c. de ord. iu. l. j. ibi. n. iudex cognoscit de causa stat⁹ incidenter, qui alias cognoscere nō ualet. Nec dicitur arbiter tunc facere extra cōpromissum: quia hmōi restitutio 2 non est alia causa siue negotium ab eo de quo compromissum est, sed oritur ex illo, & ei cohæret de quo compromissum est, utputa si omisit probationem, arbiter pōt de hoc cognoscere, uel de similib. quæ incidunt in causa.

2 Restitutio quę sapiet potiꝰ factū quā iuris ministeriū. Pi.

d In matrimoniali. Causæ enim matrimoniales per iudices discretos debent tractari, qui potestatem habeant iudicandi. infra de consangui. & affini. ex literis. & est expressum supra, de transac. ca. ult. ubi de hoc. Itē causa liberalis & criminalis maiores iudices requirūt. ff. de arb. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali. unde sumptum est hoc. Argumentum contra. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. §. ex cōpromisso. ubi dicitur, quod sententia arbitri non infamat, unde uidetur, quod possit compromitti de crimine. quod dicit lex illa, quid ergo. §. ex compromisso. 3 non intelligitur de famoso delicto, sed de tali quod nullo modo infamat, & quia non per omnia sententia est ut ibi dicitur, hic uero & in l. non distinguemus. intelligitur de famoso delicto, de quo arbiter assumi nō potest. Item arg. contra infra de præsump. literas. sed ibi non fuit simpliciter arbiter: quia retinuit sibi delegatam potestatem.

3 Ibi ciuiliter agebatur.

e Beneficio. Denegato. Si aliquis petat restitutionem in integrum, & contra ipsum lata fuit sententia, denegando restitutionem, si iterum petat restitutionem, denegari debet, tamen potest restitui ad appellandum contra sententiam, a qua non appellauit: quia denegata fuit restitutio: ut hic dicit, & C. si sæpiꝰ in integrum restitutio. post. l. j.

f Nouis defensionibus. Tunc enim propter nouas defensiones, iterum auditur. C. si sæpius in integrum restitutio. postu. l. j. l. ij. & l. iij. ex illis tribus ll. sumptū est, quod hic dicitur. Sed qualiter intelligas, ꝙ dicit nouis defensionibus? Nouæ 4 dicuntur defensiones, siue quæ tunc erant. sed allegatæ non fuerunt: quia occultæ erant: siue quæ postea emerserunt. Sed quidā intelligunt de omissis primis tantum, quasi non possint de nouo aliæ superuenire, quod credo uerius: & ita propter nouas defensiones quæ tunc erant, admittitur iterum ad beneficium restitutionis, non obstante, quod in alio iudicio fuit denegatum. Sed contra uidetur: quia ex noua causa recusatur iudex post litem contestatam. supra de off. deleg. insinuante. si. infra de excep. pastoralis. quarta quæstione tertia. capitulo, si testes. §. si quis testibus. & quæ de nouo emergunt, auxilio nouo indigent. ff. de interroga. actio. de ætate. §. ex causa. princeps uero ēt contra res bis iudicatas restitutionem in suo auditorio admittit. ff. de minoribꝰ minor autem magistratus. §. si autem princeps. argumentum supra eodem, tum ex literis. Item uidetur, quod pluries possint dari. ff. de minoribus. & si fine. §. restitutus. ubi sæpius restitutus fuit minor. Solutio. Potest dici, quod illud speciale ē in hæreditate, uel etiam ibi non fuit denegata, sed sæpe concessa, puta

4 Nouæ dic ex mẽte Pa. hic quoddicitur nouę quæ tunc erant, sed omissę uel supuenerũt sed et consequenti læsione antiquę.

puta petij restitui in integrū, quæ contra sententiā cō cessa fuit mihi: iterū lata fuit sentētia cōtra me ī principali, iterū dabitur mihi in integrū restitutio nō cōtra primā sententiā, sed contra secundā, quod potest fieri, nisi in casu. C. de bo. quæ lib. l. ult. §. ubi aūt. hic vero fuit denegata. vnde ammodo non auditur, nisi nouæ defensionis &c. & est speciale quod dicitur in §. ubi aūt. propter paternam verecundiam, & ne leges ludibrio fiāt.

DE ALIENA. iudi. mu. cau. fac.

Supra visum est de beneficio seu remedio restitutionis per quod prouidetur læsis, tam minoribus, quàm ecclesiis & maioribus ex causa. Nunc competenti ordine annectit aliud remediū, per quod prouidetur illis in quorū præiudicium est facta rei alienatio cū futuri iudicij mutandi. Abb. siculus.

†Alias a iudicibus.

De hac materia *tractatur xj. quæst. j. c. vlt. & in multis capitulis.*

TITVLVS XLII.

DE ALIENATIONE IVDICII MVTANdi causa facta.

Alexander tertius.

Is in quē facta est alienatio rei, causa mutādi iudicij, conuenitur per rescriptum impetratum contra alienantem.

CAP. I.

EX quorundā relatione audiuimus, quod cū aliqui literas a nobis cōmissionis impetrauerint: aduersarij eorū (ut mandatum nostrum eludant) antequam literæ ad iudicem perueniant, uel etiam postea priusquā citentur ab eis, † in uocem appellationis prorūpunt: [a] & ī. Nos igitur contra prædictā calliditatem & versutiā, prouidere uolētes, [b] Mandamus quatenus, si aduersarij eorum pro euacuādo nostro mādato taliter appellauerint, [c] aut de possessione de qua cōtrouersia uertitur, [d] cōmutationem fecerint, [e] uel se malitiosè duxerint absentandos: [f] eos qui in possessionem se ingesserint, ap. cess. cogatis sub vrō examine iuris æqtati pareř. †

EX quorundā. Prima pars narrat factum cōtra quod secundo prouidet: ibi, Nos igitur. & est casus singularis. Abbas Sicu.

[a] Prorumpūt. Supple uel possessiones super quibus cōtrouersia verti speratur, in alias personas transferūt uel malitiose absentāt ut patet inferius in textu.

[b] Volentes. quia malitijs hominum est obuiandum. si. supra, de rescript. sedes. cum suis concordantijs. & ff. de rei vendica. in fundo.

[c] Taliter appellauerint. Tali appellationi nullatenus est deferendum, cum non nisi a manifesto grauamine sit appellandum. infra, de appellat. ut debitus.

[d] Vertitur. i. uerti speratur alias pertinet ad tit. de lit.

Glo. seq. ponit contra quem detur hoc edictum. item quod ad translationem possessionis pertinet. Itē tria, quæ in eo requiruntur. s. quòd sit iudicium futurum, quòd dolo fiat. & quòd intersit. Item duos casus, quibus cessat signat contrarium, & soluit.

[e] Commutationem fecerint. in trāsferēdo seu alienādo rē in aliam personā causa mutādi iudicij. Et ex hoc edicto datur actio tā cōtra alienantem, quā cōtra emptorē, ut quē nolueris, poteris cōuenire. C. eo. ti. l. vna. cōtra alienantē daī actio in factū ad interesse. ff. e. l. j. & l. iij. §. opus. vers. ex quib. contra emptorē datur rei vendic. ut hic in fi. C. e. l. una. Itē non solū ad translationē dominij pertinet hoc edictū, sed etiā possessionis. ff. e. l. nō solū. Itē no. quod tria necessaria sunt, ad hoc vt ex hoc edicto actio competat, quod sit alienatio facta causa mutādi iudicij futuri, & nō eius quod iā sit. ff. e. tit. ex hoc edicto. §. ait prætor. Futuri iudicij, ideo dicitur: quia si fiat alienatio rei litigiosæ, incidit in edictum de litigiosis. C. de liti. l. ult. & hoc dbet fieri libello principi dato, & per eū reo insinuato. in auth. ibi posita. C. de liti. tūc res alienari non potest sine pœna litigiosi: vt C. de liti. l. ult. ī. vt lit. pē. ecclesia sāctæ Mariæ. Item quod dolo fiat alienatio ratione loci & personæ: quia potētioribus pares esse nō possumus &c. vt duriorē aduersariū cōstituat etiā alterius prouinciæ, & quod mea intersit. ff. e. l. j. ij. & iij. in prin. & l. non solū. §. hæc actio. & daī ad interesse: ut dixi de offi. iud. quanti interest actoris. & si quas fortè fecerit expensas, uel aliā incōmoditatē passus sit. ff. eo. l. iij. §. opus. ī fi. & l. non solū. in fin. Itē qui ex necessitate alienat, hoc edicto nō tenetur. ff. e. nō solū. §. si quis. † Item si paratus sit subire iudiciū ac si possideret. ff. eo. quia etiā. in fin. Item notandum quod hic fit prorogatio iurisdictionis delegatæ de persona ad personam, etiā inuita altera parte & est contra id quod habes. s. de offi. deleg. p. & g. ubi dicitur quod delegata iurisdictio nō potest prorogari ad psonas alias, quā in rescripto cōtineatur: sed hoc est speciale in odium illorū: quia eis inuitis hoc fit, cū alias prorogatio fiat de cōsensu partiū. s. de off. deleg. de causis. & ff. de iud. l. ij. §. si iudex. de hoc dictū est supra, de off. deleg. p. & g. & est prorogatio iuris beneficio huius decre. cum alias rescripta non possunt prorogari ad personas, quæ ibi non continentur: ut in c. p. & g.

[f] Absentandos. Qualiter contra tales sit procedendum, dicitur supra, de off. deleg. consultationibus. & infra, ut lit. non contest. quoniam. §. in alijs.

Gregorius. ix. abbati sancti Nicolai & decano Furnen. Morinē. diœces.

Clericus causa mutandi iudicium non debet recipere cessionem à laico.

CAP. II.

EX parte scabinorum Hipretis † fuit propositum, quòd inter laicos eiusdē loci quæstionibus emergentibus dirimendis per iudicium seculare, quidam clerici sibi dono uel pretio ab aliquibus laicorū ipsorum, cedi faciunt actiones: ut aduersarios ad ecclesiasticum forum [g] trahant, & prædam ex huiusmodi

EX parte. Duæ sunt partes. Prima ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, Cum igitur. Abb.

[g] Ecclesiasticū forū. In hoc facit ad titulū: quia per hoc mutaī iudiciū. per ea enī quæ sequūtur, spectaret ad tit. ne li. po. & ad ti. mādati. & sic materiæ legū diuersorū ti. hic cōprehēdunī. Itē est hic ar. quod clerici alias possunt laicos cōuenire in foro ecclesiastico. Item arg. ex hac decre. quod clerici maiores † reputātur, quā laici, & est de consuetudine illius loci: quod clerici trahere possunt ad ecclesiasticum forum laicos, alias de iure nō.

† Franc. cur. senior cōs. lxxij. col. v. not. in c. bonæ memoriæ. infra, de appel.

† Hipreti.

† Ponit casum in eo, qui propter inualetudinem uel ætatē, uel occupationem aliquā litem in alium transtulit. Ioā. And.

† Maiores. cōtra Rom. consil. ccccxviij.

Glossa sequēs de cessione actionis distinguit, aut sit in ultima uoluntate, aut inter uiuos ex pacto. secundo casu, aut sit potentiori, aut non potentiori, & hoc casu, aut est dubitata, aut indubitata: & secundo casu aut est vera, aut simulata, aut dubitatur.

[a] Sanctiones. C. mand. l. pe. & ult. Et nota. ꝙ huiusmodi cessiones quādoq; tenent, quandoque non tenent. Si cessio actionis fit in ultima uoluntate, tenet cessio. ff. de leg. iij. nomen. & in casibus. C. mā. per diuersas. & l. ab Anastasio. nisi res uel actio legata sit litigiosa. C. de litigio. quicunq;. & in authen. nūc. si hæres. sed legatarius pōt adesse liti ne colludatur, ut ibi dicit. Si vero ex pacto siue inter uiuos fiat cessio uel donatio potētiori, nulla est: nec agere potest ille ex ea cessione: imo iactura causæ afficiuntur q hoc faciunt: ut hic dicit. & C. ne lic. pot. l. j. & ij. & l. fi. Si uero fiat cessio non potentiori, si actio sit dubitata. i. in iudicium deducta, nō tenet cessio: nō tamē admittitur actio, si agit ille qui cessit, in casibus nō tenet. C. de liti. l. ij. & l. ult. Si uero actio sit indubitata. i. nōdum in iudicium deducta, tenet. C. de hære. uel act. ven. per totū. Itē distingue, uerum etiā si sit simulata: quia tunc nulla est. C. plus va. quod agi. per totū. Et dicitur simulata, si id actū est inter cedentē & illū cui fit cessio. Si uero dubiū sit, an sit simulata uel uera prę sumitur ꝙ sit simulata ex eo ꝙ actio pro parte donata pro parte vēdita uidetur. C. mād. l. ult. & in tali casu. nō agit is cui ceditur, nisi ad id ꝙ dedit in superfluo, nec is cui cessit, nec is cui ceditur: ut ibi dicitur. §. si quis. Itē præsumitur, si modicū pretiū datur, & hic nō agitur nisi ad id quod dedit: & ex quātitate pretij simulata præsumitur. Itē si dubitatur an sit uera uel simulata præsumitur simulata: in quo casu loquitur. C. mand. l. penult. exceptis quibusdā casibus ibi positis.

commercio assequantur: & j. Cū igitur cessiones & emptiones litium legitimè prohibeāt sanctiones, [a] ita ꝙ iactura causę afficiāt [b] illos, qui sibi potentiorū patrociniū taliter aduocare præsumūt, & ex eo sint etiā odiosæ, qđ ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mādamus quatenus clericos memoratos à pręsumptione [c] huiusmodi per censurā eccle. compescatis.

TITVLVS XLIII.

DE ARBITRIS.

Ex concilio Aphricano.

Arbitri sunt in dispari numero assumēdi, et eis discordātib. statur sentētiæ maioris partis.

CAP. I.

Anè: & infrà. Si autē ex communi placito episcoporū inter quos causa versat, arbitros elegerint, aut unus eligatur, aut tres: [d] vt si tres elegerint: aut omnium sequantur sententiam, aut [e] duorum.

Glossa sequens recitetur per duas quæstiones, an ipso iure, & de quibus potentioribus &c.

[b] Afficiant. C. ne lic. po. l. j. & ij. & dicas afficiant. per sententiā, nō ipso iure: ut patet per l. prædictā. C. ne lic. po. ubi dicit iactura causæ mulctētur. i. afficiantur per sententiam intelligendū est, huiusmodi cessiones odiosæ sunt: quia de uitio cupiditatis ꝓcedūt: ut hic. & C. ne lic. po. l. ult. Et no. ꝙ titulus iste de alie. iudic. &c. intelligitur de potētioribus, qui nō sunt in aliqua dignitate, siue administratiōe: sed tit. ille, ne lic. potē. patrociniū litigatoribus impertiri, intelligitur de potētioribus qui sunt in dignitate siue administratione cōstituti, [f] & eodē modo intelligitur lex illa. C. qđ me. cau. si per impressionē. & tamē sub isto titu. interserit breuiter naturā huius ti. ne liceat. & de natura illius tit. mandati. ut dicit in primo no.

[c] A præsumptione. sic patet, ꝙ clerici nō debent recipere hmōi cessionem: quia si simulata sit cessio, non ualet. C. mand. l. pe. & si esset vera cessio, vel datio præsumitur nihilominus in fraudē facta & auaritiæ causa. clerici enim ab illicita negotiatione prohibentur. xiiij. q. iiij. clerici. & cap. canonum. quia sic negotiari iam facto clerico non licet. lxxxviij. dist. fornicari.

[f] Ita ꝙ ratione officij, terribilem & minacē uultū inferāt, ī his ergo quæ alias sed non ratione officij potentiores sūt & terribiliores forte non habet id locum: cū & aduocans possit habere iustitiam: nec sit verisimile quē in terra iustitiæ uiolentiā pati. ff. quod met. cau. nō est maxime ꝗa si ille ita uellet terrere posset sine ꝓcuratione sicut cū illa, secūdū Innocē. & Host. Ioā. And.

Alexander tertius Eboracen. archiepiscopo.

Nullum est arbitrium seu arbitramentum continens peccatum per partes nō remissibile.

CAP. II.

NOn sine multa necessitate, A. presbyter nobis proposuit, quòd cùm in ecclesia sancti Alphridi per manum R. archidiaconi de Suella personæ illius ecclesiæ capellanus institutus fuisset, eodem R. mortuo M. nepos eius, qui sibi in ecclesia iā dicta successit, eundem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinauit: [f] & infrà. Cùm autem idem presbyter extra prouinciam

DE ARBITRIS.

Suprà visum est de præparatorijs iudiciorum, meritò de ipsis iudicijs erat uidendum. Sed quia arbitria sunt redacta ad istar iudiciorū: ut l. i. ff. de arb. præmisit compilator istum titulum. Ita cōmuniter continuatur. et in C. et ff. seruatur iste ordo. nam præmittitur ibi de arbitris, & postea sequitur de iudicijs. Et quid sit arbitrium, dic ut not. per Innoc. & alios in c. quintaualłis. de iureiur. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur, ij. quæst. vi. c. si quis episcopus § arbitrari. & c. à iudicibus. & §. seq. iij. q. vij. c. infamis. §. tria prope fin.

[d]

Ane. Vnus eligatur, aut tres. Vnus vero aut tres sunt eligendi, & nō duo: quia res fere sine exitu futura est, ꝓpter naturalem hominū facilitatem ad dissentiendū. ff. de arbi. l. itē si unus. §. si principaliter. tamen, si cōpromittatur in duos, tenet arbitrium. & si nō cōcordauerint, cogendi sunt, ut uel cōcordent. uel tertiam personam assumant, ut ibidem dicitur, & supra, de offic. deleg. suspicionis. §. ulti.

[e] Aut duorū. sufficit duorū sentētia, præsente tertio, licet ille dissentiat. eo uero absente nō ualet. ff. e. l. si ī tres. nisi in cōpromisso expressum sit, in duo sine tertio procedant. ff. eo. non distinguemus. §. cum in plures. sic obtinet in iudicibus. supra, de off. deleg. prudentiam. & de utrisque hic cauetur. s̃. de offic. deleg. uno delegatorum seu arbitrorum.

NOn sine. Non valet arbitriū simoniacum uel dolosum. In prima parte ponit̄ facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi. Quoniā igitur. Abb. Si.

[f] Ordinauit. i. institutionem prædictā cōfirmauit ad

caute

e Tenuit. Imo etiā tūc tenet sed dat̄ exceptio doli, quia est stricti iuris Pan.

† Alias, obseruationem.

2 Ibi obstabat testium periuriū: hic non. dicebat Host. cū de intētione iniq̄tatis q̄ritur, ad ipsos recurri in defectū probationū: ut sequit̄ in gl. Si uero de corruptione q̄ritur, nō est eis credēdū, cū per alios probari possit. adde ꝙ dixi ī tex. Io. An. & decis. tho. q. cxlij.

3 Restituas. imo ad restituendū agat. Inn. Pan.

cautelam supple, & illum fecit postea prædicta ecclesia spoliari.

a Dolum. dantem causam contractui, unde non tenuit e .ff. de dolo. & eleganter. secus esset si incidit in contractum. ff. de act. emp. & uen. Iulianus. §. si uenditor. & si. s̄. de renū. sane. ubi dolose ille inductus fuit, ut eorū misericordiæ se subijceret.

b Sacramentum. quod interuenire in arbitrio siue in compromisso prohibetur. C. e. tit. auth. decernimus. ex quo tamē interuenit seruandum est dummodo arbitriū sit licitū uel æquum, ut hic in fi. j. e. cū tēpore.

c Fauentes. & ita per gratiam arbitrati sunt. unde cōpetebat huic exceptio doli, si ageret ex illo arbitrio. C. eo. arbitrorum, non obstante ipsorum iuramento: quia iuramē tum ad hoc non extenditur nisi ad ea quæ legitimæ arbitrarentur. alias illicitum esset & non seruandum. j. de iureiu. quanto. & cap. quintauallis.

d Quinque marchas. & sic continebat simoniacam prauitatem. s̄. de pactis cum pridem. & s̄. de transac. præterea. j. & ij. & ca. constitutus. & ideo arbitrium non ualuit, nec etiam pœna si esset apposita committeretur si nō staretur tali iniquo arbitrio. ff. eo. non distinguemus. §. cum quidam.

e Cognouerint, id est, confessi fuerint coram archiepiscopo. & ita creditur istis in iure eo quod male fecerunt arg. s̄ de elec. cum dilecti. Argu. tamen contra. j. de test. sicut 2 . sed hoc uidetur admitti propter inopiam probationum, quoniam forte per alios constare non potest, ut in decre. cum dilecti. & ar. ad hoc. C. de hær. l. pe.

f Absoluas. supple & ipsum absolutum restituas, 3 & potest exponi absoluas, id est absolutum ostendas: quia iuramentum non extenditur ad istum casum, ut dictū est. & ita retractatur arbitriū superioris authoritate: ut j. c. prox. sed non fuerunt isti ueri arbitri, sed mali compositores & arbitratores, & ideo dictum eorum boni uiri arbitrio potest corrigi. ff. pro soc. societatem. alias iniquæ sententiæ arbitri statur. ff. eodem. diem. §. stari. sed in hoc casu non ualeret sententia talis propter simoniam.

exulans, de suo beneficio non posset iustitiā obtinere, nec suam ulterius inopiam substinere, per dolum a & fraudē ipsius M. ab eo est sacramentū b extortū, ut arbitrium clericorum duorū exinde susciperet & seruaret: qui iā dicto M. fauentes c præsbytero præceperunt, ut quinq; d marchas ab eodē susciperet, & toti cederet quęstioni. Quoniā igit̄ nō decet aliquatenus sustinere, ut quod perperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinqui, Mandamus quate. si cognouerint e præfati clerici tam nequiter arbitratos fuisse, dictū presbyterum ab obseruātia iuramenti authoritate nr̄a prorsus absoluas f : uel si arbitrium ipsū noueris æquitate subnixū, ad obseruātiam † ipsius utranq; partem appel. cessante compellas.

Idem.

Arbiter assumptus in patrimoniali causa clerici non potest adiudicare rem ecclesiæ possidendam, etiam ad uitam clerici. h. d. et est casus notabilis.

CAP. III.

PEruenit ad nos ꝙ cū G. de Cal. sororē G. clerici duxisset in uxorē, idē G. fidei interpositione firmauit ꝙ v. solidos sterlinguorū annuatim daret eidē. vnde cū super eidē v. sol. inter ipsos controuersia mota fuisset, in qua tuor cōpromisere personas: quæ taliter arbitratæ fuerunt, ꝙ idem G. decimas g ī parochia de Cal. præfatus G. habere digno scitur pro v. prætaxatis solidis ꝑciperet annuatim. Vnde quoniā huiusmodi arbitrium ecclesiæ posset in posterū perniciosū existere h : Mandamus quatenus si ita inueneris, prænominatum G. diligenter cō moneas, & ecc̄ia. distric. cōpellas ut prælibatas decimas liberas omnino dimittat, nec sibi occasione hmōi aliquid ulterius uendicare i præsumat. Clericum uerò moneas, ut cùm eodem G. amicabiliter studeat conuenire.

Inno. iij. cancellario & magistro Loth. canonico Parisien.

In mulierem singularem, tanquam in arbitratricem compromitti non potest. secus si mulier habet alias iurisdictionē de iure cōi uel consuetudine. Nam tunc etiam super reb. temporalib. ecclesiæ potest in eam ualide compromitti. h. d. clare.

CAP. IIII.

DIlecti filij abbas & conuentus de Scarduna Cisterciensis ordinis sua nobis querela mō strarunt, quòd cùm inter eos ex una parte ac hospitalarios ex altera super usuario k cuiusdam

PEruenit. Arbiter sua authoritate spiritualia laico adiudicare non potest. ita cōmuniter summatur. Primo ponit factum. Secundo corrigendum cōmittit: ibi, Vnde. Abb.

g Decimas, id est fructus decimarum.

h Existere. in hoc arbitriū posset esse in posterum damnosum ecclesiæ: q̄a occasione illius arbitrij iste G. uellet decimas illas post decessum illius clerici retinere, & ita ecclesiæ præiudicaret: quia & si non de iure, de facto tamen damnū substineret & compelleretur litigare cum illo, & expensas facere: q̄a interest ecclesiæ ne sumptibus uexetur ff. de mino. minor uigintiquinque annis.

i Vendicare. occasione huiusmodi arbitrij, nil potest uendicare ab ecclesia, uel decimas illas retinere: quia non licuit illi clerico conditionem ecclesiæ facere deteriorem. j. de dona. fraternitatem. nec alienare potuit rem ecclesiæ in damnum ipsius ecclesiæ. xij. quæ. ij. sine exceptione. & ita ipso iure non tenuit arbitrium. sic ergo ad factum tantum respicit reuocatio huius arbitrij.

DIlecti filij. Clerici de temporalibus compromittere possunt in mulierem, alias de consuetudine iudicantem. Ioan. Andr. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, Quamuis. Abbas siculus.

k Vsuario, id est usu. Quid sit usus, habes institu. de usu & habi. in prin.

nemoris quæstio uerteretur, in reginá [a] Francorū † fuit cōpromissū utrinq;: quæ causæ meritis intellectis, arbitriū duxit per diffinitiuam sententiam promulgandum: & infrà.

Quamuis autem secundum regulam iuris ciuilis, fœminæ a publicis officijs sint remotæ [b], & alibi dicatur quòd licet summæ opinionis existant, si arbitrū in se susceperint, uel si patronæ inter libertos suos interposuerint audientiam, ab omni sint iudiciali examine separándæ ut ex earū prolatione nulla pœna [c] aduersus earum contemptores, nullaque pacti exceptio habeatur: quia tamen iuxta consuetudinem [d] approbatam, quæ pro lege seruatur in partibus Gallicanis, fœminæ præcellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscuntur, mandamus quate. hospitalarios, ut arbitrium ipsum (præsertim cum episcoporum fuerit pſentia & consilio roboratum) sicut prouide latum est, & ab utraq; parte spōte receptum obseruent, per pœnam [e] in compromisso statutam app. postpo. compellatis.

Idē abbati & conuentui de Pigrauia.

Ecclesia exempta non potest in præiudicium exemptionis compromittere. h.d. et clarè.

CAP. V.

Cum tēpore C. papæ præ. n. & infrà. Super controuersijs quæ inter te & Mersburgeń. episcopum & quosdam tuos monachos uertebant, te ꝓmisisti arbitriū Magdeburgeń. [f] † archiepi seruaturū: & j. Quia legitimè constitit, ꝙ fide [g] hincinde data cōpromissum est in archiepiscopum memoratū, nos arbitrium ab ipso prolatum, decernimus obseruandū [h], illis duntaxat capitulis [i] exceptis, quæ contra libertatem

[a] Reginam. ar. quod de rebus [1] ecclesiasticis, possit compromitti in laicū. arg. j. e. per tuas. arg. contra infra eo. contingit. ubi dicitur de hac materia.

Glos. seq. ponit regulam, & tres casus excipit.

[b] Sint remotæ. uerū est, quod fœminæ a ciuilibus officijs sint remotæ. iij. qō. vij c. īfamis. §. tria & xxxiij. q. v. mulierē. & ff. de re iu. l. ij. nisi princeps sciente eis delegauerit causam. ij. qō. v. Mennam. & xxiij. q. iij. si quis xij. qō. ij. cum deuotissimā. [2] & argu. ff. de re iu. quidam tamē in ueteri lege populum iudicabant xv. q. iij. §. j. Item tutelam gerere potest, si renuntiat Velleiano, & secundis nuptijs. ī auth. de hære. quæ ab intestato deferūtur. §. ex his. co. ix. item constituitur procuratrix a dño papa j. de confir. cum dilecta.

[c] Nulla pœna. simile. C. eo. l. ult.

[d] Consuetudinem. quæ pro lege seruatur. Et ita est arg. quòd consuetudo dat iurisdictionē, & derogat iuri scripto. arg. supra, de consue. ex literis. C. de emanci. l. j. & ult. & C. quæ sit lon. consue. l. ij. & xj. di. in his.

Glossa seq. ar. alleg. iij. iura in contrarium alleg. ij. primo dat unam solutionem, secundo distinguit triplicem pœnam. In fine querit, arg. negatiue, & soluit.

[e] Per pœnā. sic ergo religiosi uiri possunt petere pœnam conuentionalem [3]. xxv. q. ij. quæcunq;. & xij. q. ij. episcopus qui mancipium. & xxiij. di. quanquā. & xxj. q. v. si quis cuiuslibet. arg. contra. j. de dolo & contumac. ca. j. & ij. & j. de pœ. suam. & xij. q. ij. fraternitas. Dic ꝙ pœnam a iure permissam petere possunt, ut xvj. q. j. statuimus & j. q. ult. quoties. & c. sancimus. in fi. x. q. ult. c. ult. & satis uidetur, quod possunt petere pœnam per iura priora, nisi auaritiæ causa extorqueāt ut j. de simo. nemo. ar. Vel melius dicas, ꝙ si pœna apponitur loco interesse, secundum hoc potest petere pœnā quāti sua interest [4]. ff. de emp. & uen. prædia. sed si pœna apponitur loco contumaciæ, tunc potest peti pœna. & res. ff. de col. bonorum. l. ij. §. si cum duobus. & ff. de tab. exhib. locum. §. condemnatio. si autem apponitur in fraudem usurarum, peti non potest. j. de emp. & uen. ad nostram. & ff. de act. emp. & uen. Iulianus. §. idē Papinianus. Et ita isti per pœnam compellendi sunt stare arbitio, uel etiam per res depositas ut eas darent uictori. ff. e. litigatores. §. quid ergo. siue ergo pœna promissa fuit a parte parti siue ꝓmissa ipsi arbitrio quia tunc compellitur mihi cedere actionem, quia quod causa mei fit, meū est. ff. de eden. prætor. §. j. & si contēplatione alicuius aliquid fit: eius est periculum. ff. de præscri. uer. si gratuitam. §. ultimo. Sed nunquid pœna recepta potest peti ut stetur sententiæ? Argu. quod non. ff. eo. l. ij. & C. e. l. j. & ij. quia contrarias actiones intendit, & ideo nec auditur. arg. s. de ele. cum inter r. & b. & C. de fur. l. j. & j. de app. solicitudinem. & in auth. de iud. §. quia uero. col. vj. ubi de hoc dicitur expresse. & hoc est uerum nisi in compromisso dictum sit ut pœna soluta stetur arbitrio. ff. de transa. l. penulti. & C. de transact. cum proponas. & xxv. q. ij. quæcunque. ubi de hoc. & prædicto ca. qui mancipium.

Cum tempore. Minor ecclesia in præiudiciū papæ de libertate cōpromittere non potest. Et diuiditur: nam in prima recitat factum compromissi. In secunda laudū latum: quod pro parte approbat, & pro parte reprobat: ibi, Quia legitime. In tertia rōnem reprobationis: ibi, Cū & si. Abb.

[f] Magdeburgen. archiepiscopi. ex hoc uidetur, ꝙ ordinarius possit esse arbiter [5]. ar. s. de elec. causam quæ. & in auth. ut differentes iudices. §. si uero contingit. col. ix. item & delegatus. j. de presump. literas. de præben. nisi. & j. e. cum olim. lex tamen uidetur contradicere. ff. e. sed & si inseruum. §. ij. & iiij. q vij. c. infamis. §. tria. uersi. si quis uero. sed hic solum prohibet quod ordinarius non potest iubere ut partes in se compromittant. ff. de tu. & cu. l. iiij. §. prætor.

[g] Fide hincinde data. sic. j. eo. ex parte. & C eo. ne in arbitris. sed iurare arbiter non debet. C. e. auth. decernimus. secundum quosdam. sed uerius est, quod nec etiam partes. j. eo. c. ij. ubi de hoc.

[h] Obseruandum. metu pœnæ si apposita fuit. s. eo. ca. proxi. uel metu iuramenti. xxij. q. j. omne quod. & vj. q. iiij. quod bene semel. idem esset si neutrum prædictorum interuenisset, si partes arbitrio consensissent uel uerbis intra x. dies non contradixissent. C. e. cum antea.

Glos. seq. not. pro parte &c. alleg. tria iura: signat unum contrarium, & soluit.

[i] Capitulis exceptis. No. ꝙ arbitriū pro parte tenet, & pro

[1] Rebus. scilicet tēporalib.

† Facit tex. ī l. certi. C. de iudi. & ī l. j. & ibi Bar. C. de mu. & in quo lo. mu. ex. lib. x.

[2] Per ꝙ capi. dicit Inno. hic, quod etiā d iure fœminæ iudicare pos. sunt si habēt regnū uel comitatū. idē Hos. de alijs q pñibus in magna terra succedūt ex testamento uel ab intesta to. & ꝓ horum dicto bene facit depriuile. ex pte. iij. d maio. & obed. dilecta. Ioan. And.

[3] Ad hoc facit stil⁹ curiæ, qui semper sic scribit cō tra nō seruantē arbitriū factū sub pœna. ad idē. j. e. ꝑ tuas Ioā. And.

[4] Dicit. Inno. j de pœnis. suā in fi. quod licite petitur tota pœna etiā si excedat interesse. Ioā. And. Sed dicendū ut nonne scripsi ī extra labyrinth. de eo qd' īterest, q.

† Magdebur. in Saxonia ad Albin fluuiū, factus est epatus anno 780. per Carolū magnū, deinde totius Saxoniæ metropolis dicta est ēt parthenopolis. ut per Frā. Ireni cum Germaniæ exegeseos li. iij. c. xxviij. & lib. ij. lra. M. Hanc Carol. 5. arte magis quā armis subacta Germania. captiuosq; tenēs Fridericū Saxoniæ ducē (a cuius patre elect⁹ fuerat) & Phil. Landranium hessum sū mos toti⁹ Germaniæ pricipes, nec arte nec armis ēt S. Mauritio duce fere quatuor annis obsessam subigere potuit, nec ad fœdus secū ineūdū pellicere. ī ea stetit & hoc ann. 1551. stat uetus libertas statutū imperij toti⁹que Germaniæ.

[5] Arbiter hoc uerū iure canonico: secus iure ciuili Hēr. bohi. hic Bart. l. sed & si in seruum. ff. eo.

& pro parte nō tenet. sic ĵ. de præbē. dilectus. & c. nisi & ij. q. vj. c. post appellationem. §. si quis ex pluribus. licet uideatur quod arbitri sententia non debeat pro parte ualere, pro parte non. ff. de arbit. quid tamen. in princ. Sed illud obtinet, ubi simul de pluribus debuit ferre sententiam, & non tulit de omnibus, sed in uno capitulo non potest tenere pro parte. ff. famil. ercisc. in hoc iudicio. Sic & sentētia pro parte tenet, & pro parte non, imo corrigitur. ĵ. đ testa. Raynutius. & c. Raynaldus.

ipsius monasterij & duarū capellarū, eiusdem in arbitrio sunt expressa. Cū & si sponte uolueris, de iure tamen nequiueris [a] sine licentia Ro. pont. renuntiare priuilegijs uel indulgentijs libertatis, [b] quæ monasterium illud indicant ad ius & proprietatem Ro. eccl. pertinere.

Idem epo S. Andreæ, & abbati de Bechor.

Arbiter non habet potestatem iudicādi ultra comprehensa in compromisso. ideo coram eo non fit reconuentio.

CAP. VI.

CVm dilectus filius: & ĵ. Vtrum corā arbitris, reconuentioni sit locus, postulasti per sedem Apostolicam explicari. Nos igitur respōdemus, ꝙ licet in iudicio conuenientem recōuenire valeat is, qui corā iudice cōuenitur, corā arbitris tñ recōuenire nō potest: [c] cum arbitri iudicare non valeant, nisi [d] de his tantum super quibus in eos extiterit compromissum.

Idem rectori & fratribus hospitalis Sancti Barto. Lucani.

Qui per arbitrium tenetur eligere cū aliquorū consilio tenetur illorum consilium in tractatu electionis requirere, sed sequi non adstringitur.

CAP. VII.

CVm olim super eligendo in hospitali vestro rectore, & fratribus inter uos & priorem sancti Barto. Lucañ. coram iudicibus delegatis quæstio verteretur, & vtraque pars in eos compromittens, [e] ipsorum arbitrium se promiserit seruaturam super prolato ab ipsis arbitrio, utrinque dubitatio est exorta quam petistis per sedem apost. declarari. Nos igitur, publico instrumento arbitrium continente diligenter inspecto, cognouimus, quòd secun-

[f] Quia q̃ nō potest alienare ñ potest cōpromittere. Io. An. Ant. Butr. Pano. hic. Card. cōs. lxxv. col. pe. Philip. Dec. cōsil. xxxix. nu. 4. vbi teti gi. & late do. An. Tiraq. de legib. connub. gl. iij. q. xix.

[a] Nequiueris. argumen. ff. de lib. causa. si vsumfructum. & l. j. & ij.

[b] Libertatis. Nec etiam poterat arbiter in hoc īteruenire: quia in causa liberali arbiter interuenire non potest. ff. eo. nō distinguemus. §. de liberali. & supra, de in integrum resti. causa restitutionis. in fine. Sed contra. infra, de præscripti. cum olim. Sed quantum ad se potuit renuntiare. & non quantum ad papā [z] priuilegijs libertatis: ut infra, de re iudi. suborta. & infra, de donatio. inter dilectos. alijs autem priuilegijs bene posset renuntiare. infra, de priuileg. si de terra. & c. accedentibus.

[z] Papam. imo ibi nō agebaẗ de iure papę, quia non erat immediate subiecta pape Henricus Bohic. Panor. hic.

CVm dilectus.

Glossa sequens ponit quatuor uel quinque casus in quibus non procedit reconuentio.

Reconuētio cessat in multis.

[c] Non potest. Cessat reconuentio coram arbitro. ut hic dicit. Item in criminibus non habet locum reconuentio. iij. q. xj. c. j. quia non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. ff. de publi. iudic. is qui Item in causa spoliationis. ĵ. de restit. spol. ex cōquestione. & melius. infra, de ord. cog. super spoliatione. nisi de alia spoliatione ubi est hoc expressum. Item in omni momentanea possessione. C qui legiti. person. l. ulti. Item in spoliatione facta ecclesijs & ecclesiasticis viris. arg. infra, de iure patr. relatum. §. ad hoc. & est expressum. ff. de iudi. l. ij. §. item si agatur.

Glossa sequens potuisset apertius recitari, distinguendo cū Io. et Vinc. quod arbitraria & iudiciaria conueniunt in principio, medio, & fine causæ.

[d] Nisi de his. Vel eis cohærentibus sine quibus causa cōmode expediri nō potest. unde potest statuere diē solutioni faciēdæ. ff. eo. si cū dies. §. ult. & l. quid tamē. §. solutioni. & l. Celsus. Itē potest cognoscere de causa in integrū restitutionis, quæ incidit in negotio de quo cōpromissum ē. s. de in inte. rest. causa restitutionis. Sed nūquid potest cognoscere super petitione dupli. vt ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. pen. Videtur ꝙ sic: [3] quia sequiẗ ex delicto in arbitrio cōmisso. Sed cōtra ar. est ꝙ non cognoscit super pœna cōtumacis. ff. eo. quid tñ. §. ult. arbitria tamen redacta sunt ad similitudinē iudiciorū: ff. e. l. i. Circa istā materiā no. ꝙ arbitria stricta via incedūt. nil enim extra compromissū facere potest arbiter. ff. e. nō distinguemus. §. ul. nam solum id venit in arbitriū de quo dictū est, ut ueniat. ff. eo. si cum dies. §. plenum. saluo eo ꝙ dicitur in princ. notulæ. sed in iudicio veniunt omnia quæ expresse non prohibētur. ĵ. de cau. possess. cum ecclesia. & ff. de iudi. solemus. Itē arbiter non potest punire cōtumaciā litigatoris nec testes potest cogere. ff. eo. quid tamē. §. j. nisi in casu quē habes s. de off. dele. suspicionis. & hoc est verū, ꝙ non potest punire cōtumaciam, nisi in cōpromisso hoc actū sit. ff. de iudi. l. ij. §. ult. & ff. e. nō ex omnibus. [4] quæ intelligitur secundū illam de iud. quia arbiter nullam habet iurisdictionē. ff. de re iudi. prætor. Itē arbiter nō pôt pronuntiare, nisi utraq; parte pñte, nisi hoc inter litigatores conuenerit. ff. eo. diē. §. si quis litigatorū. Item nō potest citare partes, nisi ad locū ī quo cōpromissū factū est. ff. e. si cū dies. §. si arbiter. Itē arbiter nō pt delegare arbitriū. ff. e. in cōpromissis. & l. nō distinguemus. §. quæsitum. Itē satisdatio nō præstatur corā arbitro: quia sufficit pœnæ promissio. in authen. de liti. §. ad excludēdas. in fi. col. viij. Itē in arbitrio nō pôt mora purgari, ubi dies præfixus est ab homine. ff. eo. Celsus. secus in iudicijs. C. de fi. instr. sancimus. & ff. si qs cau. & si post tres. Itē sentētia arbitri nō infamat. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. §. ex cōpromisso. & hoc ideo quia nō pôt cognoscere de crimine quod infamet. ff. eo. nō distinguem⁹. §. Iulianus. & s. đ in inte. rest. causa. in fi. in his oībus discrepāt arbitria à iudicijs. Item & in alio si partes renuntiāt appellationi, & pactū faciūt de nō recedēdo ab arbitrio, nihilominus recedere possunt. C. eo. l. pe. secus circa iudicia. C. de tēp. ap. l. ult. in fi. & in quibusdā conueniūt: quia per utrunq; interrumpiẗ præscriptio. C. e. l. ul. in fi. & quantū ad iuramentum calumniæ. C. de iur. cal. l. j. & ij. §. sed quia.

[3] Sic. Idē Hos. Pan.

Arbitria in multis differunt a iudicijs.

Arbitro multa sūt interdicta

[4] Dic per l. istā qd' contumaciā punire nō potest mulctādo, sed in expēsis condemnādo bene: nā de interesse cognoscit. ff. eo. l. nō distinguemus. § item non est cogendus. in fi. secundum Inno. ĵ. e. ex parte. & Hostiē. dicebat Ioā. & Vincen. l. non ex omnib. intelligendā đ actione arbitraria: in quā arbiter cōtra contumacem facit in litē iurari. Io. And.

CVm olim. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Nos igitur.

[e] Compromittens. Sic s. eo. cum tēpore. vbi de hoc.

a Discordet, per interpretationem huiusmodi arbitrij possumus illud decretū interpretari.lxiij.dist.obeuntibus.Plerūq; enim tenetur quis quærere cōsiliū: sed non tenetur sequi illud.j.de regu.licet. C.de iure emphy.l.ult.ff.de admi.tut.quidam decedens.§.Papinianus. ff. ubi pup. edu.deb.l.j.Item & secundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decre.s̄.de elec. cum in veteri. vbi de hoc. Sed uidetur quod superfluum sit petere cōsilium quod quis sequi non tenetur. argu. C. de prob. ad probationem. Sed certe potest esse, quod tale cōsilium sit utile: quia potest mouere priorem ad aliquid faciendum, ꝙ forsitan per se non fecisset. argu. xxxj. dist.Nicena. & ff.e. item si unus.§.ulti. alias est lex.& incipit, si in tres. Et ꝙ à pluribus queritur facilius inuenitur. xx.di. de quibus. & C.de fideic.l.ult.ad fin. & argu. ad hoc lxiiij.distinct. extra conscientiam. Et diligens inquisitio facienda est in electionibus. s̄.de ele. cum terra. Et habito consilio deliberet, an expediat ei sequi consilium. ff. mand.l.ij. in fin. Et præterea sufficit, ꝙ ita scriptum est. ff. qui & à quib. prospexit. & vj. qō iij. scriptū est in lege. & j.de præscrip. ad audientiā. Et quia istud arbitrium approbatū fuit à partibus, ideo seruandum est.

1 Et est simile quod dicitur in regula beati Bñdicti. cap.ij.ubi sic dicit, Conuocet Abb. oēm congregationem:& audiēs cōsilium fratrum, tractet apud se:& quod vtilius iudicauerit: id faciat. Seneca li. de quatuor virtutib⁹. Prudentis est, ꝓpriū examinare cōsiliū. Ioā. And.

† Alij libri nō habēt super hoc.sed loco eius habēt de inueniendo rectore: secundum Hostien.

dū formam arbitrij prior sancti Bartholom. Luca. tenetur habere consilium cū familia hospitalis eiusdem, & tractare cū ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, ꝙ nisi prior super inueniēdo rectore tractauerit cū familia hospitalis: & ipsius cōsilium requisierit, nō habet potestatē eligēdi rectorem: & si alio modo eum elegerit, eius electio haberi debet irrita & inanis. Verū habito cū familia super hoc † cōsilio & tractatu, prior liberè pōt rectorē eligere duntaxat idoneū siue cōcordet, siue discordet a familia cum ipso super inuentione rectoris.

Idē in cōcilio generali.

De rebus spiritualibus, in laicum compromitti potest.

CAP. VIII.

Contingit interdū, ꝙ cum actori: & j. Ad hoc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus b compromittatur in laicum: quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur.

C Ontingit.

Glossa sequens fortificat textum per tria iura alleg. quinque iura in contrarium, soluit distinguendo ciuiles & spirituales causas, laicos solos & mistos clericis authoritate papæ & inferiorum.

b Spiritualibus. Sic enim patet quod de rebus spiritualibus, in laicum compromitti non potest etiā incidenter quia laicus de talibus cognoscere nō potest. j. qui fil. sint legi. lator. Et ecclesiastica negotia tractare nō debent laici. j. de iudi. decernimus. Et de vniuersa ecclesia male iudicat, qui quærit iudiciū laicorū. xj.q. j. placuit. Sed cōtra. ij.q.vij.nos si.& xvj. qō.j. plures. xxxij.dist.c.præter hoc.§.verū.& ij.q. v.mennā. nā & in infamē cōpromittit.iij.q.vij.c.infamis. §.tria in fi. Dicas ꝙ de rebus mere ciuilibus quibus nullū spirituale est annexum, bene potest compromitti in laicū arg. huius c. cū tm̄ tantū prohibeat de spiritualibus, de tēporalibus permittit.arg. quia quod de vno prohibetur, de altero concedit.xxv di.qualis. j.eo.exposita.Si uero compromittatur in laicum de rebus etiā spiritualibus, non tenet arbitriū, ut hic. Sed si cōpromittatur in clericum & laicū, authoritate tamen superioris uidetur ꝙ ualeat: tum quia non simpliciter i laicū, tum quia au.horitate superioris. j.e.c. proxi. alias authoritate propria hoc facere non possent, & magis dignū trahit ad se minus dignum: ut sic potius res ualeat, quā pereat. j. de cōse. eccl. vel alta. quod in dubijs.& j.de verbor. sign. Abbate. sed in laicum tantū cōpromitti ēt authoritate epi non pōt sicut credo 2 nisi authoritate papæ: ut xxxij.di c. præter hoc. §.verū.ij.q v.men nam. & c. nos si.eo. c. quæst.vij.quia episcopus etiam causam spiritualem laico committere non posset, cū ius spirituale nō cadat i laicum.xcvj.dist.bene quidem.& arg.s̄.de elec. sacrosancta. & c.messana. 3 Vnde dico, ꝙ laicus de rebus spūalibus nullo modo iudicare potest nec principaliter nec incidēter. Et quod ecclesiasticis personis tātum causa spiritualis sit committēda, est argu.s̄.de offi. deleg. cum te consulente. & c. super quæstionū.§.fi.ver.quod si.

2 Credo sed bene i arbitratorem Host. Ioā. And. c.fi.d'reru pmu. Roma. cōsil. ccxc. Pet. Ancha. cō si.xxiij.cō sil. xcvj. Alexan.in l. quoties. C.de iudi. consi. cxj. col.ij.li.ij. & ē cōmunis. Phil. Deci.c.ij. colū. ij.de iudic. Hierony. Gratus consil. lxxxvij.nume. 10. li. br.j.

Idē Pisano archiepō.

Authoritate iudicis causæ etiam delegati, potest de causa spirituali in clericū & laicum compromitti: & si arbitrium est a partibus receptū, debet à partibus executioni mandari, licet per generalem procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, & pœna fuit apposita, agitur ad pœnā, alias ad interesse, hoc dicit, generaliter inhærendo literæ.

CAP. IX.

PEr tuas literas intimasti, ꝙ cū super executione arbitrij, qđ inter hospitalarios S. Ioannis & plebanū de Piscia, super hospitali S. Allucij latum erat à nobis literas accepisses: & infrà. Plebanus proposuit, quod ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum, c non tamen ei mandauit, ut sine speciali mandato compromittere posset, vel transigere super eo. Et præterea procurator iam dictus, de assensu canonicorū d suorum non fuerat institutus: & ideo dicebat arbi-

P Er tuas. In prima parte ponitur consultatio. In secunda diffinitio, alias distinguēs responsio: ibi, Super quo. Abb.

c Generale mādatum. Bene allegabat: quia licet haberet generale mandatū, transigere tamē nō poterat seu componere. ff. de procu, mādato. & C. de transact. transactionis. Sed si clausula de rato fuit apposita: tunc 4 videtur, quod transigere posset, aliter nō: quia adiectio illius clausulæ aliquid operat. arg. ff. de usur. si stipulatus. & j. de relig. do. cum dilectus. & videtur expressum s̄. de transact. contingit. Sed obstare uidetur. ff. mand. creditor.§.ulti. Dic de hoc ut notatur in prædicto c. dilectus. & ut dixi s̄. de transact. contingit. in gloss. quæ incipit, not. in fine.

Glossa sequens cum sequenti ordinatim iustificat primam, secundam & tertiam allegat. plebani.

d Canonicorum. Vnde non ualuit quod per eum factum fuit: si consensum eorū non habuit 5 s̄. de procura. c.j. & capitulum sine consensu prælati agere nō potest

3 Per quæ iura patet, quod etiā super electionē priuati uel clerici nō possent in laicū compromitti, secundum Inno. Ioā. And.

4 Tunc, imo nisi, data sit libera. Pan.

5 Habuit. quia erat causa ardua. Pan.

potest.j.de iud.causam quæ.De hac materia dictũ est s.de rescript.edoceri.& supra,de procur. c.j.

a Fines mandati excesserit.unde non valuit quod ultra fecit.s.de offi.deleg.cũ olim.& C.de procu. si procurator.& ff.mãd.si diligẽter.& s.de rescript.cũ dilecta.

Glo. sequẽs iustificat mãdatũ papæ dicens id sumi ex tribus legib. in fi.quærit opponendo,& soluit.

b Ratum haberi debet.Licet procurator non habuisset mandatum ad hoc, ex quo tamen clerici ratum habuerũt arbitrium est obseruandũ: & ualet. ff. de procur. mãdato. & s.de transac. contingit.Idem esset si egressus fuisset fines mãdati, ex quo ratũ habuit dominus factũ procuratoris.s. de off.lega. cum olim.Idem esset,& si nullũ mandatũ habuisset postquam ratum habuerunt, quod eorum nomine fecit. ff.de iud.licet verũ. ideoque debet arbitriũ executioni mandari,ut hic dicit. Et quod dicitur hic colligitur de tribus legib. Si enim arbitrium à partibus approbatur,uel etiam silentio x.dierum, ex eo datur actio & exceptio.C.eo. cum antea.Si uero arbitriũ non fuit receptũ,& pœna fuit apposita: tunc agitur ad pœnam.C.eo.l.j. & ita per pœnam ad seruandum arbitrium quis cõpellitur. s. eo. dilecti. Si nulla fuit pœna statuta, sed simpliciter compromiserãt stare arbitrio agi potest ad interesse ex stipulatu. & hoc vltimum colligitur. ff.e. diẽ. §. ulti. ff. si quis in ius voca. non ierit. l.ulti. unde iste procurator tenetur secundũ istam di. ad pœnam uel ad interesse, cum ipse seipsum etiã suo iuramento personaliter obligauit, si non habebat ad hoc mandatum.Sed qualiter agitur cõtra procuratorem,cum ipse non intenderit se obligare, nec aduersarij intendebant eũ sibi obligare? Sed ideo conuenitur: quia se obtulit defensioni alienæ,cum nõ haberet mandatum sufficiens ad hoc. ff.de procu. Plautius. &

† Iuramẽtũ nil addit: qa intelligit se cundũ materiã subiectã.l. diẽ proferre.§. fi.ff. eo secundũ Innoc.hic & bene quãuis Host. hic eũ reprobet per tex.i c. ij. c. cũ tempore. iuncta gl.j.e. quem late sequit Roma.in l.stipulationes nõ diuiduntur. nu. 69. de verb.obli. & male.

trium non valere: præsertim cùm procurator fines mãdati a excesserit, & arbitriũ fuerit per unum clericum & duos laicos promulgatũ, licet ipsi de assensu Genu.archiepiscopi cui causa cõmissa fuerat arbitriũ protulissent: & infrà. Super quo f.t.t.r. quòd si ex parte plebani arbitrium receptũ fuerit, indistinctè ratũ b haberi debet, ac per hoc iuxta tenorem mãdati app. executioni mãdari.Si uerò receptũ non fuerit,refert utrum fuerit uel nõ, de obseruãdo ipsum pœna statuta. Et quidẽ si pœna apposita fuit, agi põt ad pœnã. at si nulla statuta fuerit sed simpliciter fuit, quod staretur sententiæ compromissum: procurator ad interesse poterit cõueniri: quia iuramẽto † suo seipm personaliter, non ecclesiã poterat obligare. Quod aũt à duobus laicis & uno clerico dicitur esse prolatũ, nequaquã obuiare videtur: cũ authoritate c dicti archiepiscopi factũ sit,cui causa de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

Hono.iij.archiepiscopo Coloñ.

Si per duos electos ad eandem prælaturã, in discordia cõpromittitur in ordinariũ, morte alterius compromittentium, expirat compromissũ: ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem, hoc dicit.

licet pars aduersa nõ intenderat eum sibi obligare: tamen obligabat, ut dicit lex. quia sæpe extra id quod agitur,nascitur obligatio.ff.de commod.si is.in fi.

c Authoritate.Et ita authoritate superioris põt cõpromitti in laicũ & clericum simul de rebus spiritualibus. de hoc dictũ est supra, c. proxi. Item videtur hic, quod si delegatus mandauit sententiã arbitri executioni, & ipse nollet procedere, quod delegatus possit arbitrum compellere, & non ordinarius. argu. C. de iudi.l.ulti.arg.contra.j. de for.comp. si quis contra. Sed hoc uerum est,quãdo delegatus datur vel ad exequẽdum arbitrium † vel ad compellendum arbitrum, alias ordinarius debet compellere arbitrum ut procedat.ff.eodem, lege.iiij. §. ait prætor. Ber.

† Vel cũ arbiter assumptus sit ad cognoscendũ.de recusatione legati. s.de offic. deleg. suspicionis. Ioã. And. & cũ glo. Panor.

CAP. X.

EX parte tua, nostris est auribus intimatũ quòd vacante præpositura S.Cuneberti in Colonia,canonici eiusdem ecclesiæ vota sua diuiserunt d in duos,videlicet H.de Iuliaco:& C. de Lombardia: & infrà. Cumq; postmodum tractaretur super electione huiusmodi, & partes essent in tua præsentia cõstitutæ,in te demũ super hoc fide e præstita cõpromittere curauerunt,qui causæ meritis diligẽter inspectis ad proferendã diffinitiuã sententiam diem ipsis consentiẽtibus præfixisti. Interim verò præfato H. ab una parte electo sublato de medio, supradictis canonicis inhibere curasti, f ne tua pendente sentẽtia procederetur ad electionem aliã faciendã: quorum quidam nihilominus B. Colonieñ. canonicum elegerũt. Die igitur quo sententia proferri debuit in tua præsentia partibus cõstitutis, dictus B. allegauit, g quòd procedere vlterius non deberes.

EX parte. Morte alterius compromittẽtium, expirat compromissum. Primo ponitur cõsultatio. Secundo responsio: ibi, Breuiter.Bern. Abb. Sic.

d Diuiserunt. quod non est nouum nec reprehẽsibile. viij. quæst.j. non est nouum.& lxiij. distin. c. ultim.

e Fide præstita.De qua habes. s. eo.cũ tempore. secũdum leges nõ debent iurare, sed pœnã possunt partes apponere. in auth. de iudi. §.quia uero. collat. vj.& C. eo. authen. decernimus.

f Curasti. Et bene: quia pendente electione illius superstitis, non est alia electio celebrãda.s.de elect considerauimus. & ista electio primo debuit reprobari,quã fieret trãsitus ad secundam. infra,de concess.præben.post electionem.ad fi. & supra,de elect.auditis.ubi de hoc.

Glossa sequens ponit duo, quæ fortificant allegata per Ber. & eis respondet.

g Allegauit. & male, ut declarant sequẽtia: quia primo constare debuit de hac electione: ut dictum est in prima notula.sed mouit eũ forte:quia dicit lex, quod mortuo

mortuo altero ex litigatoribus qui dederat fideiussorem iudicio sistẽdi causa, prætor non debet eũ iubere ammodo exhibere.ff.qui sat.cog. si decesserit. & sententia lata post mortẽ litigatoris, nõ ualet.ff.de re iudic.in summa.§.ult.& l.seq.Sed hoc nõ est uerũ generaliter, imo sentẽtia d̃bet ferri post mortẽ, saltẽ ꝑꝑ accessoria. ff. de rei vend. vtiq;. & mortuo eo qui appellauit, necesse est hæredibus causam finiri. C. si pen. ap. mors int.l. j. quasi per totum. Ita & hic necessaria est sentẽtia quantũ ad canonicos, qui quasi hæredes sunt, quo ad ius eligẽdi, si alterius electio cassetur, & quantũ ad alium electũ ut sciat an sua electio sit canonica, ꝑ mortem alterius nõ perdit iste ius suũ, nec acquirit, si ius non habebat: ideoq; debuit iudex causam finire anteq̃ sic tertius eligeret ut de omnibus cõstaret. Sed illa uidebatur melior allegatio, ꝙ vlterius nõ procederet: quia cũ ipse cognosceret tanq̃ ss arbiter ex compromisso, & cõpromissum finiatur morte litigatoris: ut hic dicit, & ff.eo. diem ꝓferre. §.j.& l. sed interpellat. vlteri⁹ cognoscere non debebat. Sed licet sit finitũ cõpromissũ per mortẽ alterius: tñ procedere põt, cũ sit iudex ordinarius suo iure ꝓpter rõnẽ quæ reddit̃ s̃. & in ipsa litera inferius: nec ut verus arbiter cognoscebat.ar. j̃.de præb. nisi quia de matrimonio carnali in arbitrũ compromitti non potest.s̃.de transac.c.ult.& s̃.de in inte.rest.c.pe.in fi.& hic de matrimonio spirituali agitur, alias arbiter post mortem alterius litigatorum, non procederet nisi iterum cõpromittatur in ipsum a successoribus per leges prædictas proxime.

Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter postulanti, breuiter respondemus, quòd licet arbitriũ [a] sit finitũ per mortem ipsius H. prius tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere, [b] quã ꝓcessus fieret ad secundam. nã si dictus C. superstes in electione ius habet secundam constat penitus non valere.

Idem electo & abbati sancti Zenoñ. & C. canonico Veroñ.

Arbiter post rem iudicatã super discordijs nouis aßũptus non potest per suum arbitrium sententiã immutare, etiã si de componendo inter partes mandatum acceperit à papa.

CAP. XI.

Expòsita nobis Feltreñ. & Belueñ. electi petitio cõtinebat, ꝙ cum causa quæ inter antecessorem suũ ex parte una, & ciues Teruisinos ex altera, super districtu & rebus alijs, uertebatur: ꝑ sententiã Hos. epi tunc apost. sed. lega. fuerit terminata: & infrà. Tandẽ super quibusdã discordijs, quæ hincinde videbãtur exortæ, [c] in ducem Venetorum, tanquã in arbitrum cũ parte altera cõpromisit: [d] & infrà. Licet aũt eidẽ duci, literas nostras miserimus, ut ad cõponẽdum inter partes laborare deberet cũ tamen intẽtionis [e] nostræ non fuerit, immutare sententiam ipsam, uel sopitas per eã querimonias suscitare, mãdamus quatenus (præfatis literis nõ obstãtibus) quicquid per prænominati ducis arbitrium, contra ipsius legati sententiã inueneritis esse factum, in irritum reuocetis, [f] ei districtius inhibentes, ne vlterius in compromisso procedat eundem ad restitutionem obsidum [g] occasione illius compromissi sibi datorum, ut ipsius arbitrium seruaretur, per censuram ecclesiasticam compellentes.

Gregorius nonus decano & magistro P. canonico sancti Petri Atrebateñ. diœcesano.

Nõ ualet compromissum factũ in duos siue plures, hoc adiecto ut ĩ casu discordiæ eligatur tertius per eosdẽ uel alios. h.d.

iniquũ arbitriũ promulgauit. & sic potest cõpromitti in laicũ de rebus ciuilibus, ut hic dicit, sed nõ de spiritualibus: ut s̃.eo.cõtingit. ubi de hoc. Sed qualiter potuit cõpromitti in ducẽ de his super q̃bus sententia lata erat? Nã trãsactio siue cõpositio fieri debet de re dubia, & lite incerta.ff. de transac. l.j. sed cũ res hic certæ erãt per sententiã a qua nõ fuit appellatum, nec supplicatũ: ideo trãsigi siue cõpromitti non potuit. [d] C. de trãsa. si cã.ff.de trãsa. etiã post rẽ.& ff.de condi.ind.eleganter.§. si post. Ad quid cõpromissum fuit hic de certa re: hæc dubitatio soluitur in litera: quia nõ fuit compromissum ad hoc ut sentẽtia mutaretur, sed ut illi duo, duce mediãte desisterent ab iniurijs quas faciebant episcopatibus illis: vt j̃.sequitur.

[e] Intẽtionis. Semper recurrendũ est ad intẽtionem scribentis.ut hic dicit, & s̃.de procur. petitio.& s̃.de off. ord. licet.& s̃.d̃ usu pal. ex tuarũ.& j̃.d̃ præbẽ. cũ causam. & c. vlt. Quia eius est interpretari, cuius est cõdere. j̃.de sen. ex cõ. inter alia. & xj. q.j.c.sicut.§.ex his.

[f] Reuocetis. Sed videtur, ꝙ arbitriũ tale nõ sit reuocandum, siue sit æquũ, siue iniquũ. ff.de arbit.diem.§.stari. Dicas ergo, ꝙ siue q̃s fuerit arbitrator, siue amicabilis cõpositor, nõ est standũ iniquo arbitrio, [a] sed reducẽdum est ad arbitriũ boni uiri.ff.pro so. l.societatẽ. §. arbitrorum.imo & si iurasset, debet reuocari.j̃. de iureiuran. quintauallis.& ff.de rit.nupt.quanquã.ff. de ope. lib. si libertus.siue etiam arbiter fuerit. & eodẽ modo nõ est standum iniquo arbitrio.s̃.eo.c.j.& ij.& præterea ideo reuocatur: quia iam latum erat contra sententiã directe, sed super hoc non fuerat cõpromissum ut sentẽtia reuocaretur per arbitrium secundũ quod in litera dicitur: & arbitrium non extenditur, nisi ad ea tantum, de quibus cogitatum est & expressum in compromisso. supra eo.cum dilecti.ubi de hoc. Ber.

[a] Arbitrium. Id est, compromissum.ff.eo. diem.§.j.

[b] Debuisti cognoscere. Vt ordinarius, ut dixi. alias si ordinarius non fuisset, nõ posset cognoscere: ut dictum est. Et sic habes, quod in ordinariũ potest compromitti.s̃.eo. cum tempore. vbi de hoc.

Expòsita. Communis est diuisio. Secunda ibi. Licet autem. Abb.

[c] Exortæ. Ex hoc patet, quod compromissum non fuit factum super ijs quæ in sententia continebantur, sed super discordijs quæ postea ortæ sunt.

[d] Compromisit. Supple qui cõtra sentẽtiã veniens,

Glossa sequens allegat tres concordantias, & duo iura in contrarium, & soluit.

[g] Obsidum. Sic j̃.de iureiurã. ex rescripto. & xxiij. q.ult.ut pridem.& ff.qui testa.face. poss. obsides. Sed contradi

Host. stabat huic obiectioni dicẽs propter hoc cõpromissum nõ ualuisse. Ioã. An. quod Pan. co.ij. admittit, si in arbitratorem: secus dicẽs si ut in arbitrum, quia arbitria iudicijs æquiparantur, & ualet sẽtentia cõtra sententiam, si nõ opponat. Sed hec ratio frigida est, q̃a pri⁹ oportet pacisci de cõpromisso, qđ pactũ non æquiparatur iudicijs.

[a] Arbitrio. Imo nisi sit euidẽs seu notoria iniq̃tas. Pan. hic & c.ij. s̃.eo Lanfrã. de Oria.tract.d̃ arbi.col.j. cũ sequẽt. Vide Alc. cõs. cxxxix.lib.vij. Phil. Decium cõs. xj. nu.6. ubi in annota.dixi.

contradicunt leges:quia liberi homines obligari non possunt.C.quæ res pig.obliga.pos.qui filios.& ꝫ.de pigno. lator. Solu. obsides bene dari possunt ut dicunt iura primo inducta:nec dicuntur obligari ioco pignoris,sed tenentur obsides ut fiat quod inter partes conuenit:& ita cum sublatũ sit arbitriũ & reuocatum, debent obsides restitui ¹ quia sublato principali, & accessoriũ.ꝫ. de fide instr. inter dilectos. ꝫ.de fo.cõp.si diligenti.

¹ Non uidetur hęc solu.sufficiens.Ho. secundum quã idẽ esset de pignore: remittit aũt ad not.in c.exrescripto.& qđ no.depig. c.ij. secundum Gof. Ioã. And.

Nnotuit. Non ualet cõpromissum de incerta persona, in arbitrium assumẽda. h. d. quo ad titulum. Primo ponit factum.Secundo dat iudices: ibi, Ideoque.Abb.

Glossa.seq.dat simile de iudice.secũda pars reci. per q. an potuerint delegati sibi retinere executionem arbitrij.

a Potestate. sic etiã compromittitur in iudicem, retenta de legata potestate. ꝫ. de præben.nisi.& ꝫ. de præsump.literas. & tunc iudex potest uti delegata iurisdictione si expedierit, & arbitraria potestate,ut in dec. nisi,sed hic non poterant retinere huiusmodi arbitrij executionem nisi per ꝓrogationem iurisdictionis,de consensu partiũ quæ hic interuenit.sed hic nõ ualuit prorogatio: quia nõ ualuit compromissum de incerta persona assumenda, & sic non poterat fieri executio,licet intenderẽt ꝓrogare iurisdictionem delegatam de uno negotio ad aliud. Ber.

Glo.se.dat simile de iudice,procuratore,et tutore signat cõtrariũ decr.ꝓxi.et ibi remittit, elicit tria ar. signat contrariũ decr.cum speciali dupliciter soluit.

b Legali.ut ff.e.item si unus.§.si in duos. quia compromissum de incerta persona non ualet, ut ibi dicit: quia in assumenda illa tertia persona,isti iudices poterant dissentire,& sic res sine exitu futura est.arg.contra ꝫ.c.prox.Sed ibi soluit.Et sic iudex certus esse debet.alias non ualet cõmissio.s̃.de rescri. ad hæc.& sic procurator certus esse debet.ff.de procur.l.ij.sic & tutor incertus dari non potest.ff.de test.tut.tutor incertus. & l.duo sunt Titij.& insti.de leg.§.tutor. & ideo cum a principio nõ tenuerit cõpromissum,licet ² fuerint postmodum concordes in assumenda tertia persona,non tamen tenuit arbitriũ,& sic nec sententia etiã

² Licet. idẽ Pan.

CAP. XII.

Innotuit nobis Guilelmo laico cõquerente, quòd cùm O.laicus ipsum super quadã summa pecuniæ corã iudicib.authoritate apostolica conuenisset, tandem fuit à partib. in duos arbitros compromissum, sic tamen quòd si illi duo adinuicem discordarent, tertium adderent, iudices nominati, retenta penes se cõpellendi partes,ad obseruandum arbitriũ, per dictos arbitros, promulgandum nihilominus potestate. a Cùmq; tertius arbiter à iudicibus prædictis electus,cum altero duorum ipsum parti alteri condemnasset:idem ex eo sentiens à sæpedictis iudicibus se grauari, ꝙ ipsum ad obseruantiam huiusmodi arbitrij compellebant,nostram appellauit audientiam : sed ipsi appellatione contempta excommunicationis tulerunt sententiã in eundem. Ideo q; mandamus quatẽ. si est ita,cum legali b sit prouisione statutum, ut compromissum de incerta persona in arbitrũ assumẽda non teneat,dictã excõicationis sententiam,denũtietis penitus nullam esse.

excõicationis propter hoc lata.Et sic est ar.ꝙ si principale nõ tenet,nec accessoriũ.ꝫ. de fo.comp.si diligẽti.& ꝫ.de fi.instru.inter dilectos.& C. de legi.non dubium.Item est ar.ꝙ ab initio nõ tenet, postea nõ conualescit.ff.de re.iur.qđ in initio.& xvj.q.iij.c.placuit §.pôt. uersi.quod si priuatus. Itẽ est ar. hic, qđ licet res ad eũ casum perueniat a quo potest habere initiũ,tñ non ualet. hic non ualuit cõpromissum : quia tertius arbiter incertus erat.Sed manifestecõtradicit.ꝫ. de appe.cũ spãli.ubi dicitur, qđ duo arbitri sunt eligendi. & si concordare nõ pñt,assumãt tertiũ, & si tertius arbiter incertus est, qualiter respondebis? Potest dici ꝙ illud est spãle in causa recusationis:quia illi arbitri nõ dicuntur arbitri,imo qua si naturam iudicum sapiunt : quia iurisdictionem uidentur habere,ar. s̃.de off. delega. suspicionis. Vel dicas, ꝙ non est cõtra, ibi enim statuit ius, ꝙ duo arbitri eligantur a partibus, qui de suspicionis causa cognoscãt:& si illi duo nõ cõcordant, ipsi arbitri eligant tertium. s̃.de offi.dele.suspicionis.sed partes nõ eligant illos, ut si discordes fuerint, eligant tertium,sed simpliciter eligant duos, nulla mentione habita de tertio & ius ostendit ibi quid facere debeãt partes, & quid postea ipsi arbitri,cum in fine non potuerũt cõcordare. & etiã quod dicit hic,respicit ipsum factũ ut si tertius eligatur incertus,non teneat cõpromissum : ut hic factũ fuit.Si dictũ fuisset hic, ꝙ certã personã eligerent si discordassent tũc ualeret.ff.e.itẽ si unus.§.si ĩ duos.

Idem abbatissæ & conuentui Iotren.

Valet compromissum factum in unũ uel in plures, ut ipsi per se cũm definiant, uel per alios quos ipsi elegerint † h.d.secundum intellectum quem sensit gl. hic et inno. in ca. præcedenti. qui placet mihi Panor.

† Scilicet ab initio. Panor.

CAP. XIII.

Cum a nobis petitur: & infra.Ex parte uestra fuit propositũ,ꝙ olim inter uos & Senonen. archiepiscopum quæstione suborta super eo, ꝙ idem archiepiscopus asserens monasterium uestrum metropolico iure sibi subesse,procurationes & res alias exigebat à uobis.Tãdem in R. sancti Angeli diaco.cardina. tũc apostolicæ sedis lega. a partibus concorditer c compromisso,& promisso sub certa d pœna ꝙ arbitrio seu ordinationi eiusdem uel duorũ mediatorũ e,quos idẽ super hoc deputaret,

Cum a nobis.Primo ponitur factum.Secundo confirmatio,ibi,Nos igitur.Abb.

c Cõcorditer.cõꝓmisso.et sic de re spũali pôt ĩ ecclesiasticã personã cõpromitti:ꝙ uerũ est.s̃.e.contingit.

d Sub certa pœna.s̃.e.dilecti cui tantum metu pœnæ stabitur:ut ibi, & C. eo. l.j. & sic religiosi pñt exigere pœnam.qualiter & qñ hoc liceat, dicitur.s̃.e.dilecti.

e Mediatorũ.sic vr̃, ꝙ arbiter incertus possit assumi: quia hic non fuit expressum de mediatoribus istis unde signatur contra s̃.c.prox.ff.eo. item si unus.§.si in duos.Sed dicas, ꝙ cardinalis nõ fuit assumptus ut uerus arbiter.nec illi mediatores sed potius fuerunt amicabiles ³ cõpositores,qui deplano & sine ordine iudiciario & sine antiqua cognitione ꝑtes cõcordauerunt

³ Amicabiles.hæc uera in se & allegat Ro.singu. clxiij.

&hoc

& hoc patet ex uerbis illis, arbitrio seu ordinationi, & ex eo ꝙ dicit inferius ordinando & definiendo. unde quod factum fuit per legatum, siue per illos quos ad hoc mediatores elegit, tenet. Vel si fuerunt arbitri, adhuc cessant contraria: quia hic fuit compromissum factum de incerta persona, sed partes dederunt potestatē legato, ut ipse eligeret arbitros seu mediatores, & ipse elegit certos. & hoc non est contra iura superius signata, & ideo pa. confirmat ordinationem illorum: quia nec cardinalis poterat discordare: sed in superiori decr. potuerūt discordare: & ita non contradicit. Ber.

praecisè parerent: magister P. capellanus noster, & I. archidiaconus Senoneń. mediatores ab eodē super hoc deputati legato, ordinando & definiendo causam huiusmodi terminauerunt. Nos igitur, quod per praedictos mediatores super hoc actum est, authoritate apostolica confirmamus.

Compromissum.

Gl. seq. facit quinque, Primo dicit unde sumi potuit ca. Secundo ponit differentiam inter iudicia et compromissa: et causā reddit. Tertio dat simile in pacto. Quarto dicit quid si alter compromittens solum expreßit hæredem. Quinto notat & dat simile de morte arbitri.

Idem.

Compromissum ante sententiam latam, finitur morte alterius cōpromittentium, unde nō transit in hæredes compromittētium, nisi de eis sit cautum in compromisso. h. d. cōprehendēdo mentem capituli.

CAP. XIIII.

Compromissum non extendit in cōpromittentis hæredes [a], si de ipsis non caueatur ibidē.

Finis Libri primi.

[1] Dicebat Host. naturā arbitrij mediā, inter naturā societatis & iudicij. in societate .n. non succedit hæres ēt ex speciali pacto quāuis in actiōe succedat per quam tenetur rōnē reddere, & reliqua ꝑstare. ff. ꝓ so. l. nemo potest. in iudicio uero semper succedit etiam si nihil sit dictum ff. de prẹto. sti. l. ij. ī arbitrio succedit si hoc dictum sit alias non succedit: ut in concord. Ioā. And.

[a] Hæredes. hoc sumptum est de legibus illis. ff. eod. diem proferre. §. j. & l. sed interpellatur. §. si ab altera parte. secus est in iudicijs. iudicium [1] enim trāsfert ad hẹredes, quamuis de hæredibus mentio non fiat. C. de iur. cal. auth. principales. & hoc ideo quia arbitria stricti iuris sunt. compromissum uero non extenditur nisi ad ea tantum de quibus expresse in compromisso cauetur. s̄. eod. cum dilecti. & ff. eod. non distinguemus. §. de officio. nec ad alias ꝑsonas: ut in legib. praedictis. sic pactum personale non extenditur ad hæredes quandoque. ff. de pact. idem in duobus. §. personale. & l. iurisgentium. §. pactorum. si alterius partis tantum hæredis mētio etiam fiat, morte nihilominus soluitur compromissum. unde ex utraq; parte debet fieri mentio hæredum, alias non transit ad hæredes, ut dicit lex praedicta, sed interpellatur. §. si ab altera. unde melius diceretur in compromittētium hæredes, & ita soluitur compromissum per mortem alterius compromittentis. s̄. eo. ex parte. & per mortem alterius arbitrorum supra de offi. deleg. uno. Bern.

DE IVDICIIS.

Supra dictum est, de preparatorijs iudiciorum, nūc de ipsis iudicijs est uidendū. Vel sic: In proximo praecedenti tit. dictum est de arbitris, uerū quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū. l. i ff. de arbi. ideo de his subdit. De hac materia titulus habetur. ij. q i. & v. q. iij. xiij q i. xv. q. vij. xvi. q. vi. xxx. q. ult. §.

his ita. usq; ad finem et habetur in vi. & in clemen. Abbas sicu.

De Quouultdeo. Potest multipliciter summari secundū uarios intellectus. Et primo sic: qui promisit non declinare iudicem, pœnitere non pōt. Vel ad eundem intellectū sic & clarius: Pactum de nō declinando iudice alias suo, qui exceptione legitima repelli poterat est irreuocabile. Diuiditur in tres partes secundū Ant. In prima ponit̄ facti narratio. In secunda iuris dispositio. In tertia incidentis quaestionis decisio. Secunda ibi, Placuit. Tertia ibi, Nam. Abb. sicu.

Liber Secundus.

TITVLVS I.

DE IVDICIIS.

Ex concilio Aphricano.

Contumax in non comparendo uel non respondendo, excommunicari potest: beneficio autem priuari non debet. hoc. d. Abbas siculus.

CAP. I.

De Quouultdeo [b] cantuariensi epō, quē [c] cum aduersarius ipsius eū petijsset ad cōcilium introduci, interrogatus [d] an cū eo uellet in iudicio experiri [e], primò id ꝑmiserat, et altera die respōdit hoc sibi nō placere [f] atq; contumaciter discessit. Placuit ut nullus eidem cōicet, donec [g]

[b] De quouultdeo. Proprium nomen est.

[c] Quem. id est, qui casus pro casu. & est antiptosis figura. sic lxxv. distin. ordinationes. & xviij. qō. ij. quidam. ubi eos, ponitur pro hi. Ber.

Gl. seq. obijcit dupliciter soluit. et secundam reprobat.

[d] Interrogatus Ex superabundanti interrogatur: quoniā alias ex necessitate tenebatur sub eis respondere: quia iudicium redditur in inuitum. ff. de uerb. obliga. inter stipulantem. §. j. quia omnes causæ tunc in synodo tractabantur. uel forsitan ne posset postea iudicem recusare iij. q. iij. §. offeratur. supra de offi. delega. super quaestionum. §. nos. & §. uerum. nisi aliquid postea de nouo emergat supra de offi. delega. insinuante. & ff. de inter act. de ætate. §. ex causa. & ff. de procura. si post datum procuratorem. & de pœ. di. vj. placuit. sed illa non fuit causa: quia synodum totam non potuit recusare.

† Infero ꝙ ad ualorē citationis oportet q̄ fiat authoritate iudicis ad instantiam partis. l. ad peremptoriū. & ibi Bar. ff. eo.

[e] Experiri. Experiri ponitur hic, pro defendere aliquā do tamen ponitur pro agere. j̄. de causa. pos. & proprie pastoralis. & not. j̄. de sen. & re iudi. c. penul.

[f] Nō placere. Sed nō ne fuit locus pœnitentiæ [2]. Vr̄ ꝙ sic. ff. de iur. om. iudi. si conuenerit. Rñ. locus est pœnitētiæ. j̄ de iurepa. cum lai. sed non hic: quia non pōt pœnitere in alterius praeiudiciū. ff. de reg. iur. nemo. & quia contumaciter recessit, fuit excōicatus. xj. q. iij. certum imo cōpellitur respōdere, ut dictum est. Ber.

[2] Pœnitētiæ. dic ꝙ non: quia hic non de iurisdictione danda. sed de nō declināda agit̄. Pan. Fely. Phi. Dec.

[g] Donec. Loquitur secundū antiqua tēpora, quando causa excommunicati tractabatur antequam absolueretur. xj. q. iij. si episcopus forte. intellige secundum antiquam literam quæ olim in antiqua compilatione talis erat, hic nullus eidem communicet donec causa eius qualem potuit terminum sumat. & secundum istam literam bene loquitur secūdum hodierna iura: quia cum pro contumacia fuerit excommunicatus, nullus debet ei communicare, donec satisfactione praemis-

præmissa.i.satisdatiõe præstita iudicio sisti,fuerit absolutus.j̃.de ver.sig.ex parte.hodie vero [1] statim debet absolui,& postea cognosci de causa excõicatiõis, nisi in casibus:ut j̃.de sen.excom.per tuas. & nisi quis excõmunicatus sit pro manifesta offensa.j̃.de ver.sig. ex parte. & xxiij.q. vlti.pessimam.& j̃. de senté.excom.solet.lib.vj.Ber.

[a] Nam adimi. Respondet tacitæ quæstioni.Ber.

[b] Episcopatum. imo debet expectare per annum antequã adimat. [2] xj.q.iij.rursus.& c.sequẽt. maxime cum lis nõ fuit cõtest.de hac materia tractatur iij.q.ix. in summa.& cap. decernimus.& xj.q. iij.rursus.& j̃.de do. & cõtu.c.veritatis.

satisfactione pmissa fuerit absolutus. Nam adimi [a] sibi episcopatum [b] ante causæ eius exitum [†] nulli põt de iure uideri.

Ex synodo Eugenij Papæ.

Laici ecclesiastica negotia tractare nõ debẽt, sed prælatorũ iudicio disponũtur. h.d.Ab.

CAP. II.

DEcernimus,ut laici [c] ecclesiastica tractare negotia non præsumant. [d] Sed episcopi, abbates, archiepiscopi, [e] & alij ecclesiarum [f] prælati,de negotijs ecclesiasticis (maximè de illis, quæ spiritualia esse noscuntur) laicorum iudicio non disponant. Nec propter eorum prohibitionem, ecclesiasticam dimittant iustitiam exercere.

Alexander tertius illustri Regi Angliæ.

Causa iurispatronatus,spectat ad iudicium ecclesiæ.h.d. specificè & ad literam,

CAP. III.

DEcernimus ut laici. Tres sũt partes. Secũda ibi, Sed episcopi. Tertia ibi, Nec propter.Abb.Sic.

[c] Laici.laici enim de ecclesiasticis negotijs intromittere se non debent. j̃.de reb.eccle. non alie. cũ laicis. s̃. de arb. contingit. & s̃.de constitu. ecclesia & xcv.j.distinct. bene quidem.

[d] Non præsumãt. authoritate sua:delegari tñ possunt [3] saltem causæ pecuniariæ siue huiusmodi meræ ciuiles, ut hic colligitur. & in laicos etiam de talibus potest cõpromitti. s̃. de arbit.exposita. papa uero ciuiles & criminales, & spirituales causas potest laico [4] delegare.ar.xxxij.dist.c.præter. §.uerũ.& ij.q.v.mẽnam.& lxiij. dist.in synodo. & c.Adrianus. & x.q.iij.illud uidetur etiam,quod eas teneatur delegare.xj.q.j.te quidem.& c.clericum.§.ex his omnibus. ij.de hoc dictum est.supra titu.proxi.contingit.

[e] Archiepiscopi.Alias est archidiaconi.& melius.

[f] Ecclesiarum prælati. Ar.omnes ecclesiarum prælatos esse iudices ordinarios.ar.s̃.de offi.ord.cum ab ecclesiarum.xxv.dist perlectis.ij.q.j.nemo.xj. q.j.experientiæ.& c.si qui ex fratribus. & infra, de appell.reprehensibilis.& infra,de eo qui fur.or. susce.c.j.

QVanto.Laici causas connexas spiritualibus tractare non possunt. hoc dicit.

[g] Cõnexa spũalibus causis.Ius uero patronatus nõ dicitur proprie spirituale: sed spirituali annexũ. [5] s̃.de iure pa. de iure. & ideo dicit hic Hug. ꝙ eius causa annexa est spiritualibus causis: unde spirituale censetur propter cõnexitatẽ: quia quæ religiosis adhærent,religiosa sunt.ff.de rei vẽ.quę religiosis. & ex tali cohærẽtia sumit suã naturã.sic.j̃.de par.sup eod.& ideo talis causa per iudicem ecclesiasticũ tantum tractari debet:vt hic,& arg.s̃.c.proxi. vnde vendi non potest.j̃.de iure pa.de iure.Et laicus tale ius põt possidere,cũ nõ sit mere spirituale,sed ei annexũ: sed alia iura mere spiritualia possidere nõ potest: ut j̃.de præscrip.causam quæ.& xvj.q.vij.c.j.s̃.de elec.sacrosancta.& c.messana. Et ius funerãdi põt laicus possidere.ff.d̃ mor. inferen.l.j. & tamen dominium sepulturæ non habet instit.de rer.diuisi.§.nullius Ber.

[1] Melius diceret ergo: sed aduersat̃ ad gl. Ala. q̃ finitur ibi post principium, si eps forte. Ioã. And.
[†] Alias, ingressũ.
[2] Nisi crimen esset notorium de accusa. euid. secũdũ Hosti. uel nisi ageretur d̃ fœder̃ matrimonij: vt lit. non cõtes.quoniam propter suspicionem tamẽ dilapidationis, qñq; interdicit̃ administratio. de offi. de leg. uenerabli secũdum Gof. Ioã. And.
[3] Non est contrariũ qd̃ no. j̃. tit.xxj.significasti. vt ibi dicã.Frã.dicebat hoc verũ cum non reperiũtur clerici idonei alias nõ statur de relig. domi. ĩter quatuor. ne clerici uel mona. relatum. Ioã. And.
[4] Laico. idẽ Pan. hic Ias.in rubr.ff.de offic. eius cui mãda. est iurisd. nu.8.&ita vidi serua ri.
[5] Annexũ idem Pa. decius hic Roch. cu. in rub. de iure patr. versi. ius.

QVãto diuina gratia, & infrà.Causa uerò iurispatronatus ita coniuncta est & cõnexa [g] spiritualibus causis, ꝙ nõ nisi ecclesiastico iudicio ualeat definiri.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Clericũ conuictum uel confessum de crimine corã iudice seculari,ex eo non punit episcopus, sed coram se conuictũ uel confessum punit pœna debita, nisi cum illo dispenset, quod potest in adulterio et minoribus, depositum uerò non statim tradit curiæ seculari. h. d. vsque ad finem.Abbas Siculus.

CAP. IIII.

AT si clerici coram seculari iudice conuicti fuerint, vel confessi de crimine,non sunt propter hoc à suo episcopo aliquatenus condemnandi. [h] Sicut enim sententia à non suo iudice lata non tenet, [i] ita nec facta confessio coram ipso. Si verò coram epi-

AT si clerici. Diuiditur in quatuor partes, secundum quòd quatuor sunt dicta. Secunda ibi, Si uero. Tertia ibi, De adulterijs. Quarta ibi, sed non debet.Abb.Sic.

[h] Condemnandi. Nisi ex hoc grauata sit multũ eorum opinio.arg.op.j̃.de test. testimoniũ. & j̃. de sent. excõ. cũ desideres.§.j. in eo casu propter infamiam debet se purgare:ut dicit illa decre. cum desideres. alias, si se purgare nõ potest,debet puniri quasi cõuictus interpretatiue.j̃. d̃ pur.ca.c.cũ P. & j̃. de simon. insinuatum. [6] de hoc arg. contra.ij.q.j.multi. Sed ibi exponitur circa princ.

Glossa sequens allegat tres concordantias, & soluit contrarium decre. si diligenti. Secundò quærit sub nube de sententia contra clericum lata, per laicum in causa reconuentionis. Tertiò quærit si de condemnato de crimine, quod infamet, an &c.

[i] Non tenet.Vt ij.q j.in primis.vers.de persona.& s̃. de cõsue.ad audientiã.C.si a nõ compe.iud. l.ulti. Ex eo enim,ꝙ isti ex tali confessione non puniuntur,sententia contra eos lata nõ tenet, colligitur ꝙ isti inuiti [7] tracti fuerunt ad iudiciũ seculare. nam si uoluntarij hoc fecissent,etiam si pro eis esset lata sententia, locum suũ amitterent in criminali, & in ciuili perderent causam.xj.q.j.solita.& c.placuit.& j̃.de fo.compe.si diligẽti.unde non præiudicat eis. Sed si clericus conueniat laicum coram iudice laico,& ille laicus recõueniat clericum ciuiliter de crimine, si feratur sententia contra clericũ, bene tenet:quia suus iudex est per reconuentionẽ.j̃.de mu.pe.c.j. & ij.& iij.q.viij.c. accusatores.§.cuius in agẽdo & C. de sent. & interlo. om.iud.cum Papinianus.& auth.& cõsequenter.Criminaliter vero ipsum conuenire nõ posset coram iudice seculari.xj.q.j.c.j.& ij.nec recõuenire:quia in crimine non admittitur reconuentio. iij.q. xj.neganda. quia non relatione criminum, sed innocẽtia reus purgatur.ff.de publi. iud. is qui. Sed pone clericũ conde-

[6] Sed hoc non videt̃ sic oĩno tenẽdũ.laici enim sunt nobis infesti ij.q.vij laici. ꝙ dic.ut no. j̃.de pur. c. cũ in iuuẽtute. §. j. secundũ Hostien. Ioã. And.
[7] Inuiti. & sic confessio nil valet. Sed si spõte facta fuisset, valeret ut ex̃ iudicialis. Imo. Pan.hic & est cõmunis. Deci. hic nu.17. Idem Ias. l.seruus.d̃ iureiurã. Fran. Ripa.l.j.§.si qs ita. nu. 20. de verbo. oblig. Nic.boer. decis. Burdegal. 90.

mnatū ciuiliter de furto vel de alio crimine quod infamet a iudice seculari per recōuentionē, 1 nūquid eps suus pro tali sentētia ex qua infamis uidetur: seu confessione condēnabit illum, ꝙ talis sit infamis? Dicit lex, ꝙ non potest facere præses prouinciæ quin cōdemnatum de furto sequatur īfamia. ff. de fur. non potest? Rñ. ex tali sentētia nō deponitur: quia cum ciuiliter actū sit, non debet dici infamis. Si uero ex tali sentētia uel cōfessione grauata est eius opinio, ab officio debet suspendi, vsque ad debitam purgationem. arg. ij. q.v. presbyter si a plebe. & j. de sim. accusatū. & c. seq. ar. ff. de suspe. tut. l. tutor. §. preterea. & C. de testi. nulla. ar. ꝙ deponi uel beneficio priuari nō debet, donec aliud cōtra ipsum ꝓbaretur. ar. s. eo. c. j. & xv. q. ult. c. ult. in fi. & præterea nō debet puniri: quia nondū fuit actum ad hoc, & ideo pœna ordinaria sibi imponi nō debet. j. de ord. cogni. cum dilectus. & j. de excep. c. j. in fi. & iuxta iudicij formam, sentētia debet formari. j. de simo. licet Hely. Quando confessio præiudicet uel quando non dicetur. j. de confess. c. ult.

1 Reconuentionē. dic, ꝙ clericus nō potest de crimine recōuenīri coram laico etiam ciuiliter: sed et ciuiliter dānatus a suo iudice uel confessus quum sit infamis infamia iuris pōt deponi. Pan. dec.

scopo de criminibus in iure cōfessi sunt, a seu legitima ꝓbatione b cōuicti: dūmodo sint talia crimina, propter quæ suspēdi debeāt uel deponi, non immeritò suspēdēdi sunt a suis ordinibus, uel ab altaris ministerio perpetuò remouendi.

Summatus est iste. §. supra in princ. c. tamen, quia habet materiam separatam. & notabilem, ideo dic aliter: In adulterio et minoribus potest cum clericis peracta pœnitentia episcopus dispensare: depositum aūt pro suis excessibus nō tradit indifferenter curiæ seculari. hoc dicit. Abbas Sicu.

De adulterijs verò & alijs criminibus quæ sunt minora, c potest episcopus cū clericis post peractam pœnitentiam d dispensare. e Sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus

a In iure confessi sunt. Confessus in iure, pro conuicto habetur. C. de confess. l. una. & infra, de confess. c. pen. & ult. ff. eo. certum.

b Legitima probatione. Puta per legitimos testes & omni exceptione maiores: 2 ut ij. q. j. in primis. in fi. in criminalibus enim apertæ debēt esse probationes & luce clariores. C. de proba. sciāt cuncti. ij. q. ult. sciāt cuncti. & v. q. vj. epiphaniam. & in absentia iudicis, testes tales non sunt recipiēdi, sed tantū in præsentia iudicis: 3 ut si res exegerit, tormētis subijciātur, C. de fide instr. auth. apud eloquentissimū. & v. q. v. illi qui. & ita demū sunt puniēdi, secundū qualitatem & quantitatem criminis infra, de homic. sicut dignum. ut iuxta iudicij formam sententia dictetur. infra, de simo. licet Hely. infra, de ord. cog. cum dilectus. in fi.

2 Adde gl. simi. & no. inst. de inuti. stip. §. itē uerborū. & de cōsang. & affinit. c. j.

3 Saluo eo qd' de mulierib. dicitur. j. eo. c. ij. li. vj. Io. An.

Glossa sequens primò signat contra decr. quid in omnibus. & dat duas solutiones. Secundò argu. à contrario, quòd episcopi nō dispēsent in maioribus adulterio nec ubi non sunt expreßè permißi, dicēs, quòd hoc est quorundam opi. ad quā inducit duas decreta. deinde recitat opin. contrariam, ad quam inducit quinque exempla maiorum criminū, subdens genus, ad quòd inducit duas decre. & unam legem exprimit, quorū fuit opin. & illā una ratione coadiuuat.

c Minora. Ar. contra. xxxij. q. vij. quid in omnibus adulterio grauius? Sol. illa interrogatio nō implicat, quod adulteriū sit grauius alijs criminibus, sed quasi raritatem denotat, & est si. de pœ. di. i. si sacerdos. Vel dic, grauius. i. cōmunius. & illud dictū fuit in detestationē criminis: ut magis uitaretur: qa multa alia peccata grauiora sunt adulterio, ut puta incest⁹. xxxij. q. vij. adulterij malū. Ex verbis istis colligunt quidā, ꝙ eps de adulterio tm̄ & inferioribus criminibus pōt dispēsare, & non in maioribus quasi a cōtrario sensu, cū dicat de adulterio, 4 & alijs quæ sunt minora. ergo nō de maioribus qa hoc ꝙ de quibusdā concedit, de alijs negare uidet̄. ar. xxv. di. qualis. & C. de procu. maritus. & j. de præsum. nōne. & arg. j. de ijs. quæ fi. a præla. sine cōs. ca. cū apostolica. ad fi. & dicūt ꝙ tantū dispēsare possunt in casibus expressis a iure. ar. huius c. ubi de quibusdā cōceditur. vnde in alijs videt̄ prohibitū per iura prædicta. & est ad hoc arg. s. de tēp. or. dilectus. ex eo ꝙ ibi dicitur, cū illi huius modi dispensatio a canone minime sit permissa & ar. ex eo ꝙ intelligitur prohibita esse, & sic qlibet dispēsatio prohibita epis intelligit̄, nisi eis sit expresse cōcessa: quia nonnunq̄ intelligitur esse prohibitū, quod nō est expresse concessum. s. de transa. inter corporalia. Alia est magis cōmunis opi. ꝙ eps vbicunq; potest dispēsare, 5 ubi nō inuenitur prohibitū, & uocat hoc ar. a cōtrario sensu: qa in multis grauioribus criminibus quā de adulterio dispensatio est ꝑmissa epis: puta in hæresi. l. di. presbyteros. Itē cū sacrilegio. l. di. si qs presbyter. & in criminib⁹ occultis. l. dist. de his uero. Item cū simoniaco quandoque in beneficio, quādoq; in ordine. j. q. v. c. j. & ult. & s. de elec. si alicuius. Item cū schismatico. l. dist. ut cōstitueretur. Et generaliter vbicunq; non prohibetur dispēsatio, intelligitur esse permissa. ar. j. de sen. excom. nuper. & c. a nobis. & lex hoc optime probat. ff. ex q. cau. ma. necnō. §. j. Edictū de dispēsatione ꝓhibitoriū est secundū hanc opin. & in hac opinione fuit Hug. ut inuenies. l. di. si quis presbyter. & Io. 6 q notauit de hac materia. l. di. miror & j. q. vij. §. nisi. & Lau. Vinc. & Tan. hoc idem dicunt. Quandoq; inuenies, ꝙ prohibetur dispēsatio, ut in casibus quos distinxit Io. in c. miror. quādoq; inuenies, quod permittitur. ut in casibus notatis in prædicto. §. nisi. Imo eps & quilibet sacerdos potest dispensare & mitigare canones pœnitētiales, qui satisfactionē iniungunt pro peccato cōfesso in pœnitētia. ar. de pœ. di. j. mēsura. & l. di. de his clericis. & c. ij qui. & xxvj. q. vij. tēpora pœnitudinis. sed canones illos qui inducunt pœnā depositionis vel suspēsionis in enormibus criminibus mitigare uel dispēsare nō possunt. l. di. minor. & xij. q. ij. de uiro. & j. de accu. inquisitionis. j. rñ.

4 Quod in veteri testamēto puniebat̄ morte leui. 20. Deuter. 22. ergo nil grauius quo ad pœnā. Ioā. And.

5 Dispensare. claus ver. dispēsatio firm. trac. de episcopo. ij. part. iiij. libri. quæst. xlix. num. 75.

6 Vinc. dixit episcopum, posse dispēsare, ubi nō inuenitur prohibitū & inuenit aliquādo dispensatū. si enim nouū inopinatū cōtingeret cōsuletur superior. & in illis intelligit prohibitū secundum eum. Ioā. And.

d Pœnitentiam. Hoc ideo dicit: quia uenia nō conceditur, nisi pœnitenti. xxiiij. q. ij. legatur & quomodo gaudebis & c. xxiij. q. vij. c. ult. Et nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi sperauerit indulgentiam. de pœn. dist. j. nemo. uel saltem partem pœnitentiæ egerit. lxxxij. dist. presbiter. in fi.

e Dispēsare. quia de potestate epi qn̄ ualeat dispensare, & qn̄ nō uarij uaria referūt & aduersa, nōnullis asserentibus epm dispēsare posse, ubicunq; nō inuenitur prohibitū. ar. eius quod legitur. j. de sen. exc. nup. & ff. q. ex cau. ma. l. nec nō. §. j. in qua sentētia fuerūt Tanc. & Lau. & est magister B. & not. per eū in isto c. Alijs in cōtrariū sentientibus, ut G. & Naso q scripserūt ꝙ eps dispēsare nō pōt, nisi ubi inuenitur concessum. pro qbus facit s. de tēp or. dilectus. & s. de trasla. inter corporalia. Vincētio concedente dispēsationē epis, ubicūq; eis nō inuenitur prohibitū, & inuenitur aliqn̄ per eos fuisse dispēsatū, & in alijs nouis casibus dispēsationē epis nullatenus concedendā, ꝑ præallegatā decr. dilectus. & c. inter corporalia. Sed ut omnis

Quæstio. Irregularitas, per quosdā canones inducitur.

opinionis

opinionis diuersitas euitetur: ita est distinguendum: Refert an episcopus uelit dispensare contra canones, qui non inducunt irregularitatem, an contra illos qui irregularitatem inducunt. In primo casu non potest, uerbi gratia. Canones prohibent, ne ordinetur quis ad plures sacros ordines uno die, hoc non est propter irregularitatem, sed ut mysteria uel interstitia temporum obseruentur. non .n. irregularis præsumitur, qui statim est ordinatus. In hoc casu episcopus dispensare non potest, cum huiusmodi dispensatio ei a canone non sit permissa. s. de tempo. or. dilectus. itē prohibitum est, ne episcopus sine licentia papæ de ecclesia ad ecclesiam transferatur. hoc non est propter irregularitatem: sed quia papa hoc sibi in signum specialis priuilegij reseruauit: ut s. de offi. leg. quod translationē. & in hoc casu archiepiscopus cū suffraganeo dispensare nō potest. s. de transla. inter corporalia. Si uero eps uelit dispensare contra canones qui irregularitatē inducunt, distingue utrum irregularitas proueniat ex defectu aut ex delicto. Si ex defectu. aut ex defectu natalium, aut ex defectu sacramenti. Si ex defectu natalium, in hoc casu potest eps dispensare in minorib. ordinib. & beneficijs. s. de fil. præsby. c. ueniens. & ca. fi. Si ex defectu sacramenti, puta contraxit aliquis cum uidua corrupta, uel habuit duas uxores, uel alias est factus bigamus, tunc episcopus dispensare nō potest: ut s. de big. super eo. & c. nuper. Si autem proueniat ex delicto, iterū distingue aut ex proprio aut ex alieno. Si ex proprio, potest dispensare episcopus: ut in adulterio & in alijs inferioribus: ut hic dr: non autē in maioribus: quia ex quo conceditur de minoribus, de maioribus per consequens denegatr. xxv. di. qualis. cum suis concor. Si uero procedat irregularitas ex alieno delicto, tūc pōt dispensare eps in maiori crimine, quā sit adulterium. da exemplū: Simonia est maius peccatū adulterio. j. de simo. per tuas. & tamē ibi dispēsat eps, cū procedat ex alieno delicto, puta dedit aliquis amicus tuus pecuniam te ignorāte alicui, ut tibi daret prębendam, uel te ad ordines præsentaret: potest tecum dispensare episcopus, post tuam liberam resignationem, quamuis in dignitate taliter acquisita dispensare non posset: ut j. q. v. c. j. & ult. & s. de ele. si alicuius. Sed quæritur quare episcopus potest dispensare contra canones, qui irregularitatem inducunt & non contra illos qui non inducunt irregularitatem: ut dictum est s. cum uideretur contrarium potius esse dicendū? Rñ. diuersitatis huiusmodi potest ista ratio assignari. in canonibus qui inducunt irregularitatem, dispensat episcopus: quia causa constitutionis cessat tempore dispēsationis: ut potes uidere in quolibet criminoso. criminosus. n. non prohibetur promoueri nisi propter crimen quod commisit. Sed causa huiusmodi constitutionis cessat post pœnitentiā a criminoso peractam: quia scriptū est, memor esto unde cecideris & age pœnitentiā, & prima opera fac. l. dist. domino sancto. & c. ferrū. cum igitur causa cesset, merito potest episcopus dispensare: quia cessante causa cessat effectus. j. de ap. cū cessante. Sed in canonib. qui nō inducūt irregularitatē, nunquā pōt ratio cōstitutionis cessare, & iō nec effectus ex quo causa non cessat. Nunquā. n. pōt cessare cā constitutionis, quæ prohibet epm transferri de ecclesia ad ecclesiam sine licentia papæ: quia cū causa illius cōstitutionis sit (ut dictū est s.) signum specialis priuilegij eccle. ro. nunquā pōt cessare ratio illa, cum priuilegia semper sint obseruanda. xxv. q. ij. c. j. & ij. & l. canonizata, quæcunque. sub. c. decessorum. non obstat ijs quæ dicta sunt de dispensatione, nec ca. presbyterū. l. di. licet uideatur contra j. c. j. de præscr. ubi eps dispensat in maiori crimine, quam sit adulterium scilicet in hæresi: quia illud hodie non habet locū, cū hæretici debeāt imurari siue incarcerari. j. de hær. c. pe. Item nec obst. illud c. si qs psbyter. e. d. ubi dispēsat cum sacrilego: qa illdr sacrilegiū nō ē tm peccatū, quātū est adulteriū. & sic br de similibus dici pōt. P. de sampsone.

Irregularitas, puenit dupliciter.

Quæstio. Eps dispēsat contra canones q irregularitatem inducunt.

(cum suo sit functus [a] officio, nec duplici [b] debeat ipsū cōtritione cōterere) iudici tradere [c] seculari.

Idem.

Vasallus corā domino feudi conueniendus est, etiam si dominus feudi sit ecclesiastica persona. dūmodo ibi actor possit suā iustitiam consequi: alias ordinarius poterit adiri. & secundum hoc est casus notabilis.

CAP. V.

Caeterū quia in eos quos ab ecclesia tua cōstat possessiones tenere in feudū, occasione ipsarū excōicationis seu interdicti sentētia promulgatur. Nos id districti' prohibemus. Quādiu parati [d] fuerint super his in tua præsētia iustitiam exhibere.

Idem Exoneñ episcopo, & capitulo Londoneñ.

Nomen actionis in libello exprimere, pars nō cogitur, debet tamen factū ita clarè proponere, ut ex eo ius agendi colligatur. h. d. quo ad intellectū. Abb.

[a] Functus officio. Sic supra de offi. delega. in literis. & ca. uenerabili. ff. de re iudi. iudex.

[b] Duplici. lxxxj. di. presbyter aut diaconus. & de pœ. di. iij. c. scelerator. §. his authoritatib. & c. sunt plures. §. authoritas. nō debet duplici pœna conteri, ita q utraq; per se sufficiat. Alias bene posset inferre duas pœnas. xxj. q. v. si quis cuiuslibet. & xvij. q. iiij. attendēdū. & c. si quis deinceps. & j. de rap. in archiepiscopatu. & v. q. vj. quia iuxta. & j. de cal. cum fortius. & j. ut lit. non conte. quoniam. §. ult. & crescente cōtumacia, crescere debet & pœna. ff. de pœ. relegati [1].

[c] Iudici tradere seculari. Nisi post depositionē fuerit incorrigibilis: tunc potest excommunicari, & postmodū crescente contumacia, tradi curiæ seculari. j. eo. cū non ab homine. & sic intelligitur iij. q. iiij. clericus. xj. q. j. si quis sacerdotum. Qualiter debeat tradi curiæ seculari [2], habes infra de uerb. signi. nouimus.

Caeterū. Vasallus paratus corā dño rñdere, corā alio super feudo conueniri nō debet. h. d. Vel sic: Cognitio feudi inter uasallos, spectat ad dñm feudi.

CASUS. *Quidā habebant possessiones in feudum ab ecclesia Bon. & trahebātur in cām super illis coram delegatis, à quibusdā alijs qui dicebāt se potiores feudo illo. isti excipiebant, quod parati erāt respondere corā domino feudi iudices hoc nō obstāte sentētiam excōicationis seu etiam interdicti promulgabant in ipsos epos: dominus feudi significauit hoc papæ, qui hoc prohibet, quamdiu illi parati fuerint sup possessionib. illis i psentia epi domini feudi stare iuri.*

[d] Quandiu parati fuerint. Quandiu ergo dominus feudi est paratus facere iustitiā inter uasallos, & ipsi etiam parati sunt respondere sub eo, nullus alius debet se intromittere de illa iurisdictione alias si negligens esset dñs transferret iurisdictio ad aliū [3]. ar. si. j. de fo. cōp. licet ex suscepto. &c. ex tenore & si alter de uasallis nollet respondere sub dño, pōt illū punire: & ipsi tenentur litigare de feudo sub domino feudi. ī fra tit. proximo. ca. ex transmissa. & cap. uerum. Sed in iudicio possessorio [4], pōt agere uasallus coram ordinario.

[1] Relegatus nō parēs deportatur in pétuum & deportat' nō parens capite punitur. Io. And.

[2] Et qualiter debeat degradari habes j. de pœn. c. ij. li. vj. Ioā. And.

[3] Alium. scilicet iudicē rei seu ordinarium. Pā. Fely. hic. Adde quæ dixi in cō suc. Paris. §. ij. gl. iij. nu. 8.

[4] Possessorio. imo adhuc coram domino feudi. Pano. hic Iaco. tra. feud. Vs. & dicti uasalli pro dic. reb. feud. cōs. Cur. iunior. eo. trac. par. vij. qō. vj. Sed ī Gallia feudū nō tribuit iurisdictionem.

dinario.j.ti.prox.ex parte B. quia exceptio talis locū habet in petitorio:ut ibi dicitur. Et no.super hoc,ꝙ si quæstio feudi uertitur inter dominum & uasallum, utrum uasallus debeat ipsum habere uel non, tunc per alios uasallos causa illa debet tractari. si uero inter duos uasallos tractatur causa, scilicet quis illorum sit potior in feudo, tunc dominus feudi debet cognoscere ut hic, & in constitut. Frideri. hac edictali.§. præterea. & j. eod.nouit. Si uero inter uasallos & alios, qui non sunt uasalli agatur de illa rei uendicatione, tunc dominus non cognoscet: qa esset iudex in causa sua:quod esse non debet. C. ne quis in sua causa.l.una. sed ordinarius tunc cognoscet, uel delegatus. j. titulo proxi. cum sit generale.& xj q. j. experientiæ. Bernard.

Dilecti filij.Sufficit actori factū proponere, nec cogitur nomen actionis exprimere. h.d.Et duæ sūt partes. In prima quærela.In secunda prouisio:ibi,prouideatis.Abbas Sic.

CAP. VI.

Dilecti filij prior & clerici de Guiseburneñ.contra Eboracen.archiepiscopum apo. sed.' leg. grauem querimoniā transmiserunt: & infrà.

Prouideatis attētius, ne ita subtiliter a (sicut à multis fieri solet) cuiusmodi actio intentet b inquiratis, sed simpliciter c & purè factū ipm & rei ueritatē ſm formā canonū, & sanctorū patrum instituta, inuestigare curetis.

Idē Paduano episcopo.

Excommunicatus in iudicio, nisi tanquā reus stare non pōt.

CAP. VII.

Intelleximus:& infrà. Quia postulasti à nobis utrum excōicatus in iudicio stare posit. Respondemus, ꝙ conueniri d potest:& debet per alium respondere in iudicio: Ne uideatur de sua malitia cōmodum reportare.

a Subtiliter. No. subtilitates in causis ecclesiasticis reprobandas si.de iura.cal.literas.& j.de dolo & contu.c.j.& j.de rest.spo.sepæ.quia huiusmodi subtilitates ad perniciem reuertuntur. C. ad Treb.l.pe.& stricta ratio,quandoq; omitti solet.ff.de reli. & sump. fu. l.sunt personæ.& ff.ad l. Aquil.ita uulneratus.§.ult.& ff.quib.mo pig.uel hypo sol.sicut te.§. si debitori.cū enim de bona fide agitur,de apicibus iuris non est disputandum.ff.man. si fideiussor.§.quædam.

Glos.seq.alleg in contrarium.vij. iura soluit,subdit deinde opin.Lau.et postea materiā prosequitur.

b Actio intentetur. Sic patet,ꝙ non tenemur actionē proponere,secūdum canones arg.contra.j.de mu. pe.c.j.& xij.q.ij.c.octaua.& xj.q.j.experiētiæ.& c.seq. & j.eo.examinata.& C.si per uim uel ali.mo.l.j.& j. deposi.grauis.Sol dicas,ꝙ nullus compellitur ut proponat actionem,nec tenetur si non uult proponere in iudicio ecclesiastico,si autē quis uult ꝓponere in iudicio ecclesiastico,& proponat,admittitur. si aūt ineptam proponat,succumbit,sed potest proponere aptā & congruentē postea, & admittitur. j.eo examinata Lau. tamen dixit ꝙ tenetur quandoq; aliquis proponere actionē:qa cum ex una cā plures actiones oriuntur,nō sufficit proponere causam simpliciter.ff.de iureiu.duobus.§.colonus.& ff.de insti.ac. habebat.& ff. arb.fur.cæsarum.l.j.& l.si colonus. & ff. de le.ij. cum filius.§.uarijs.quia aliter fit condemnatio in una,quā in alia & tunc satis uidetur ꝙ eligere debeat ex qua uia procedere debeat. 1 cā uero petendi semper exprimenda est,alias non audietur.infra,de lib.ob.c.ult. & j.de censi. peruenit. & C.de edict. di.Ad.tol.l.ulti. uer.fina.item aliquis contradictorē.& cā petendi semper præcedere debet 2 .ff.quando dies leg.cedat huiusmodi legatū,& hoc in personali, in reali secus ubi nō tenetur quis specificare,nisi uelit : ut not.j.de lib. obl.c.ij.& illa iura canonica quæ uidētur dicere de actione,expone actio,i.petitio.secūdū leges uerò actio ꝓponenda est:quia nemo sine actione experit.ff. de nego. gest.si pupilli. §.ul. & ff.de eden.l.j. ff. de admi. tuto. quoties.§.item si.insti. de act.in princip.actio enim est ius ꝓsequēdi in iudicio, quod sibi debetur. sed secundum canones exponimus actionem id est, causam.

1 Dicit Frā. quod licet, tūc cogat obscuritatē declarare, tñ id fiet aliter q̃ ꝑ ꝓpositionem actionis. Ioan. And.

2 Sed & qñq; ex eadē causa, duæ obligationes insurgunt. nec tollit una per aliam. ff. de tu.& ratio. di.l.j. §.ī tutela, secundum Hos. Ioā. And.

Lucius tertius Strigoneñ.archiepiscopo.

Clericus de omni crimine debet corā ecclesiastico iudice conueniri,nec ualet consuetudo contraria.

CAP. VIII.

Clerici. & j.Cū Imperator dicat, quòd leges non dedignantur e sacros canones imitari,in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine f clericus debeat coram ecclesiastico iudice conueniri : Non debet in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine g præiudicium generari.

c Simpliciter.Sic j. eo.pastoralis.

Intelleximus.Excommunicatus potest conueniri, sed non conuenire: sic cōmuniter summatur.Primo ponitur quæstio. Secundo responsio:ibi,respondemus. Tertio responsionis ratio: ibi, Ne uideatur. Abb.Sicu.

d Conueniri potest. Excommunicati enim conueniri possunt, sed non conuenire. j.de hæ. excommunicamus §.credētes.j.de sent.excō.si uere. ne ex suo dolo commodum habeant:ut ibi dicitur, & per procuratorem:ut hic dicit,debēt in iudicio respōdere. Sed quid si noluerit constituere procuratorē, cū nemo ad hoc sit cōpellendus. s̄.de procu.querelam.& præterea principalis persona de calūnia debet iurare quomodo ergo per ꝓcuratorē hoc facere debet?Sol.si non uult constituere procuratorem, non credo 3 illū compellendum : quia forsitan non inuenit qui ita fideliter tractet causam suam, & participantes ei in eadē causa,non sunt excommunicati.j.de sen. excom.si uere.cum talis participatio sit tantum ad damnum illorum.Sed nunquid potest reconuenire?non.j.de exce. cum inter. excipere uero potest & appellare, & alia omnia quæ ad sui defensionem pertinent. j.de excep. cum inter.& c.seq.per totum.quia cui principale permittitur,& accessorium conceditur.arg.s̄.de off.dele. præterea.& c.prudentiam.§.sexta.& c.suspicionis. & ff.de iur.om.iud.l.ij.

Excōicatus nō cōpellit ꝓcuratorē cōstituere. Excōicatus,nō potest reconuenire.

3 Credo. idem Pā. & est uerius, licet Cal.Imol. Fel. Deci. & cōis cōtra. opinio gl.uerior est ꝓpter abusū frequentiū excōicationū : Sed si est excōicatio solēnis uel ex cā notoria scādalum inducēte, tūc uera ē cōis opinio.

Clerici.Duo facit.Primo legem probat. Secundo consuetudinem improbat:ibi.Nō debet. Et pone sic casum.Consuetudo erat,ꝙ omnes fures puniret iudex laicus,& hanc cōsuetudinem papa hic damnat, & in ratione decidendi arguit hic papa, per locum à maiori.& ideo facit hic mentionem de lege,alias non faceret ad propositum. q. d. secundum Ioan.And. si canon hoc casu uincit legem scriptam & communem,fortius legem non scriptam, & particularem uel localem.Abb.Sic.

e Non dedignantur.j.de iur. cal.c.j.& j.de no.ope. nun.intelleximus.& in auth.ut cle. apud proprios episcopos.§.pe.col.vj.Ber.

f Crimine.xj.q.j.c.j.& ij.& in pluribus ca.seq.

g Consuetudine. Arg. ꝙ consuetudo iuriscripto nō

præiu-

præiudicat.arg.xj.di. consuetudinis. Arg. contra dist. eo.c.in his. Sed uerum est, ubi consuetudo non est rationabilis nec præscripta. ſ. de consue. ca.ult. ubi de hoc. & ita in casu isto non potest habere locum consuetudo, quantumcunq; tempore obtenta esset, quia esset contra ecclesiasticam libertatē. & statutum ecclesiæ.sic.ſ. de consue. ad audientiam. & c. cum inter. & ſ. de ele. causam quæ. & melius. c. cū terra.

Causam quæ. Iudex prouidere debet, ne collegium litiget corā eo sine authoritate prælati. sic communiter summat. Primo causam cōmittit. Secundo delegatū instituit: ibi, Prouideas. Tertio causam instructiōis ponit: ibi. Ne si.

a Assensu episcopi. Quia sine assensu prælati, collegium nec conuenit nec conuenitur. C. de episc.et cler. omnes. §. nihilominus & ar.xij.q. ij. si qua de rebus. sic & prælatus sine assensu capituli conuenire uel conueniri non potest. supra, de procu.c.j.ff. de iure delibe. ait prætor. De hac materia dicitur.ſ.de rescri. edoceri.& supra.de procu.c.j.

Cum nō ab homine. Clericus depositus incorrigibilis comprimitur per curiam secularem. sic communiter summatur. Communis diuisio. Secūda ibi, Consultationi.

b Deprehensus legitime. Ita quod aliqui clerici interfint deprehensioni & detentioni per spatium. xx. horarum.argumentum.ff.ad legem Iuliam, de adulte. capite.sed etiam per laicos potest comprehendi clericus in ipso facinore.ut ita notorium fiat crimen, & detineri sine nota excommunicationis, dum tamen hoc faciant de prælatorum suorum authoritate infra de sent.excom.ca.ut famæ.

c Deponendus.ſ.eo.at si clerici.& supra eo.clerici.C. de spor.l.ij.C.ubi sena.uel clar.l.ult.

d Excommunicari. Id est, suspendi †, ut differat a sequenti, qui dicit anathematis. alias uerbo excommunicationis, maior excommunicatio intelligitur, infra de sen.excom.si quem.

† Alias, ipse.

1 Sed secundū Io. An. hic in crimine ual de enormi pōtetiā sacerdos nō expectata incorrigibilitate degradari. Idem Petr. de Ancha. Rep. c. causæ. quæ. xix colla. xxvij. de reg. iur.in vj. consil. cliiij. Gemin.c.j.in fin. de homic. in vj. Hyp.marsil. cōs.ix. num.17 & pluries ui di practicari Parisijs: tetigi super stil. parla. part.v.

2 Quomodo suspendetur iam depositus. nisi dicas cum Petr. ꝙ suspendat ab ingressu ecclesiæ uel similibus tanquam laicus. & idem Ab. Ioā. And.

Clemens tertius.

Iudex ex officio prouidere debet, ut debitæ solennitates seruetur in iudicijs, quib. omißis iudicium redditur frustratorium. h. d. Abbas Siculus.

CAP. IX.

Causamquæ uertitur inter fratres Dulmen. monasterij & monachos sancti Albani: & ĩ. Prouideas inter cætera, ut fratres Dulmeñ. monasterij cùm authoritate & assensu episcopi a sui ingrediantur negotium: Ne si fratres sancti Albani obtineant, episcopus idem † abbatem monasterij se proponens, litem sopitā ualeat suscitare.

Clemens tertius.

Clericus depositus, incorrigibilis excōicandus est, et succeßiue anathematizandus: et is, si non resipuerit, per iudicem secularem comprimendus est. h. d. Abbas Siculus †.

CAP. X.

Cum non ab homine: & infrà. A nobis fuit ex parte tua quæsitum, utrum liceat regi, uel alicui seculari personæ iudicare clericos cuiuscunq; ordinis siue in furto, siue in homicidio, uel periurio, seu quibuscunque fuerint criminibus deprehensi. Consultationi tuæ taliter resp. quòd si clericus. in quocunq; ordine constitutus, in furto uel homicidio, uel periurio seu alio crimine fuerit deprehensus b legitime, atque conuictus ab ecclesiastico iudice deponendus c est. Qui si depositus incorrigibilis fuerit, excōicari d debet, deinde cōtumacia crescēte, anathematis mucrone feriri postmodū e uero si in profundū malorum ueniens cōtempserit, cùm ecclesia non habeat ultra quid faciat ne possit esse ultra perditio plurimorum, per secularem cō primendus est potestatē, ita quòd ei deputetur exilium uel alia legitima pœna inferatur †.

Idem.

Per rescriptū impetratum cōtra uiolentū, cōuenitur qui scienter succedit in uitium. h. d. secundum communem modum qui mihi placet. Pan.

CAP. XI.

Quia G. qui uiolenter dicebat ecclesiā P. clerici occupasse, defunctus est, ut accepimus et R. eā postmodum est ingressus: Præcipimus ut secundum formam † priorū literarum inter ipsos R. & P. sub eisdē iudicibus mediante

Glossa seq. ponit iiij. concor. secundo tria contraria, tertio solutionem distinguentem.

e Postmodum. Nota qualiter in criminibus sit procedendum, ut primo deponatur: postea excommunicetur. si.lxxxj.dist. dictum.& iij. q̄ō.iiij. clericus.& xj.q.j. si quis sacerdotum. & ſ.e.at si clerici. Ar. cōtra.xxiij. q̄ō. iiij. forte. & xxxiiij. di. quorundam. lxxiiij. di. honoratus. Sol. quandoq; proceditur contra aliquem pro crimine, quandoq; pro contumacia. ubi pro crimine primo loco proceditur contra aliquem si crimen tale est, ꝙ inducat suspensionem, primo debet suspendi. uel si inducat depositionem, debet deponi. etsi corrigibilis apparuerit, non ꝓceditur amplius contra ipsum, sic intelligitur. ſ. eod. at si clerici. Si uero incorrigibilis fuerit, seruatꝰ ꝙ hic dicitur, ut tunc demum tradatur curiæ seculari, cū ecclesia non habeat ultra quid faciat, & sic intelliguntur illa.c.iij.q.iiij. clericus.& xj. quæst j. si quis sacerdotum.licet quidam intelligant illa specialiter in causa episcoporum, propter enormitatem delicti, & excellentiam personarum. & sic etiam illa.c.intelliguntur de incorrigibilibus. xvij. dist. nec licuit. xj.q.j.petimus.xxiij. q.v. de liguribus 2 .sic ergo procedēdum est, quando pœna incipit à crimine. Excepto falsario literarū ap.se.ille in exaggeratione & odio criminis ipso iure excōmunicatus est & depositus omni priuilegio clericali, & incontinenti traditur curiæ seculari.ĩ.de falsa. ad falsariorum.& in crimine hæresis.ĩ.de hær.excommunicamus.& c.ad abolēdam.§.j.qui uero falsat literas aliorum puniri debet ut tradit.ĩ.de falsa.ad audiētiam.Vbi uero pœna incipit a contumacia, primo debet suspendi, postmodum crescente contumacia excōmunicari, deinde deponi, ut dicit cap. forte.& alia.ca. contraria.ultimo debet tradi curiæ seculari.

Quia G. Primo narrat factum. Secundo prouidet, ibi, Præcipimus. Abbas.

† Alias, feriatur.

† Alias, tenorem.

1 Et sic nō ponit iste canon causam specialē in schismatico: licet hoc di xerit. Bona. sed generalē in incorrigibili. si tantum esset schismacō tra Romanam ecclesiam, tunc ĩcludi potest sub casu hæresis: secus si cō tra episcopum, ut di cam. ĩ. de schisma, sup rubr. Ioā. And.

Glos. seq. arg. quòd successor etc. alleg. primo quatuor, pro secundo tria contra. tertio sol. quarto ad hanc decr. respondet. quinto dat aliam responsionem.

ratione sicut inter [a] eundē P. & p̄fatū G. si uiueret negotium terminetur.

Innocentius iij. sancti Sergij & Sancti Georgij abbatibus.

Solus papa cognoscit de dubijs priuilegiorum apostolicæ sedis, et non inferior.

CAP. XII.

CVm uenissent: & j. Cùm super priuilegijs sedis apostolicæ causa uertatē, nolumus de ipsis per alios iudicari [b].

[a] Sicut inter eundem P. & præfatum G. Sic ergo uidetur, ꝙ singularis successor posit conueniri per rescriptum impetratū cōtra antecessorē etiā reintegra. arg. j. de cōces. præben. proposuit. & vr̄ expressum ꝙ quicunq; succedit posit conueniri. s̄. de alie. iu. mu. cā. c. j. & decretalis epistola [1] .uim constitutionis habet. xix. dist. in memoriam. & c. si romanorum. ergo ad similia oia illa trahere possumus. ff. de le. nō possunt. ergo tā singularis quā uniuersalis successor conueniri potest. & decretum factum in persona antecessoris iam defuncti, in personam hæredis transfert. ff. de fideicom. li. l. cum quai. Sed contra vr̄, ꝙ non sit conueniendus successor: quia rescripta ad alias personas uel res non extenduntur, nisi quæ continentur ibidem: ut s̄. de offi. dele. P. & G. in fi. & c. cum olim. ad fi. & est expressum etiam de successore uniuersali. s. de rescri significauit. & iudicis datio non transit ad hæredem illius qui non erat in reb. humanis contra quem datus fuit iudex. ff. quæ sen. sine ap. rescin. eum qui. Verum est, ꝙ rescrip. re integra nō trāsit ad successorē, nec successor illius contra quē impetratur potest conueniri: ut s̄. de rescrip. significauit. ubi de hoc. ꝙ hic dicitur, intelligitur de illo successore qui scienter occupauit rem alterius quam sciebat ad se nō pertinere unde quasi in uitium succesit, sicut ille qui scienter [2] recipit rē a delectore. j. de resti. spo. sæpe contingit. & sicut ille qui recipit rem ab alio causa mutādi iudicij. s̄. de ali. iu. mu. c. j. isti enim quasi similes sunt in uitio: unde possunt conueniri coram eisdem iudicibus, & per easdem literas sicut antecessor: ut hic dicit, & in illo tit. de alie. iu. mu. cau. fac. ca. j. & eo ipso, quòd R. occupauit rem qua iste P. spoliatus fuit, per illum Gui. uidetur habere ratum factum illius. si. infra, de immu. eccl. ca. aduersus. alias quare apposita fuisset hæc decr. in hoc titulo? Alij dicunt, quod iudices illi procedunt tantum ex ui istarū literarum, nec alias poterant procedere per primas: quòd non credo. B.

CVm uenissent. Hæc est pars illius quam habes supra de in integrum rest. cum uenissent.

Glos. seq. reddit rationem dicti. secundo ponit quæstionem in qua alleg. pro & contra. & soluit. tertio format obiec. quam soluit.

[b] Iudicari. Et hoc ideo, qa eius est interpretari. cuius est cōdere: ut j. de sen. exc. inter alia. & xj. q. j. c. sicut. §. ex his [3] . & C. de leg. l. ult. & ff. de præt. sti. in prætorijs: Sed nunquid incidenter potest alius cognoscere quam papa? Videtur ꝙ sic. C. de iud. quoties. & s̄. de in integ. resti. causa in fi. inspiciēdo priuilegium. & si uerba sunt manifesta, iudex potest dicere non ob. priuilegium. arg. infra, de fi. instr. accepimus. arg. contra. ff. de post. quos prohibet. & j. de excep. exceptionem. in fi. j. qui fil. sint le. lator. Dicas, ꝙ hoc habet locum cū uerba obscura sunt & ambigua: quia tunc eius est interpretari, cuius est condere. ubi uero aperta sunt & clara: potest iudex dicere, obstat priuilegium uel non obstat. arg. prædictæ decr. accepimus [4] . Sed qualiter potest papa esse iudex in causa sua cum alius debeat esse iudex quam actor: ut iiij. q. iiij. c. j. & ij. C. ne quis in re sua ius sibi di. l. una. Papa .n. in tali casu litigat per p̄curatorem. j. de cō fir. uti. cum dilecta. Item quia lites sine omni suspicione p̄cedere debēt. ij. q. v. ꝙ suspecti. Item quia res ec. Ro. proprie sunt papę. sicut res fisci sunt imperatoris quasi patrimonium. ff. ne quid in lo. pub. l. ij. § hoc interdictum. Item de causa fiscali cognoscere debet procurator Cæsaris. ff. de offic. procon. nec quicquam. Sed dic ꝙ papa pōt esse iudex in sua causa: sicut imperator in causa fiscali. ff. de ijs quæ in test. delen. l. proxime. & xxj. di. nunc autē. & prælatus potest esse testis in causa ecclesiæ suæ. xiiij. q. ij. sup prudētia. sic eps iudex est in causa ecclesiæ suæ. xxiij. q. iiij. Guilisarius. & vij. q. j. sicut. Consultius tamen & honestius faciet, si alij hoc commiserit, arg. ij. q. vij. nos si incompetenter. & ff. de offi procon. l. nec quicquam. & intelligitur de priuilegijs, quæ pa. concedit alijs ecclesijs, & non de illis priuilegijs quæ a domino collata sunt Ro. ec. s̄. de transla. ca. j. & xxj. di. in nouo. & c. quāuis. de alijs priuilegijs bene iudicat per alios. Vel pōt exponi, nolumus iudicari per alios, nisi per delegatos a nobis. & sic est planum: quia ex quo papa dat priuilegium uel indulgentiam uel etiam confirmationem, nullus de illis cognoscit ammodo sine eius mandato. infra de confir. uti. uel inuti. ca. j. & ij. Ber.

Idem prælatis per Franciam constitutis.

Iudex ecclesiasticus potest per uiam denuntiationis euangelicæ seu iudicialis, procedere contra quemlibet peccatorum etiā laicum, maximè ratione periurij uel pacis fractæ.

CAP. XIII.

NOuit ille qui nihil ignorat, & j. Nō putet aliquis, ꝙ iurisdictionem illustris regis Frācorū p̄turbare aut minuere

NOuit ille. Quilibet laicus ratione peccati & maxime periurij uel pacis fractæ corā iudice ecclesiastico conuenit. ita cōiter summatur. Diuidit in tres partes principales. In prima excusat se papa, dicens ꝙ non intendit iudicare de feudo, sed de peccato. In secunda ibi, Non igit. ostenditur, ꝙ rex non debet p̄cessum suum ad iniuriam reuocare. & hoc probat diuersis exemplis & testimonijs scripturarū. In tertia ibi, Ne ergo. concludit, ꝙ ipse papa hoc dissimulare non debet, & concludit sub triplici forma. Abbas.

Thema ex fide historiæ Anno. 1200. pax ista et solenni iuramento firmata inter Philippum Augustum Francorum, & Ioannem Angliæ Reges. deinde post biennium morte Leonoræ matris, successit Ioannes, in Ducatu Guyennæ & Comitatu Pictauiensi et Andegauen. Cumque requisitus non faceret homagium. Rex Philippus iure feudi manum iniecit, hinc bellum redintegratur. Ioannes prætextu dictæ pacis iuratæ recurrit ad Papam, qui partes suas interposuit & uisus est cognoscere, ut in hac decre. quæ effectum non habuit. Quia Philippus à legato appellauit, Et tandem dictus Ioannes cognomine sine terra ultimus filiorum Henrici, qui Thomam Cantuariensem occidi fecerat, de quo infra, de homici. c. sicut dignum

[1] Rescriptū autē datū ad alterius consultatione cēsetur decreta. epistol. Sicut ergo reliq̄ iura trahuntur ad similia, sic & hæc rescripta ad hoc inducit. Sed dic, ꝙ licet trahat ad similia quo ad iurisdif finitionē: non tamē quo ad iurisdictionē deleg. Ioā. And.

[2] Sciēter diuinatio est & occasio fraudū ideo text. p̄cedit in distictè & cōtra successorē bonæ fidei & ita seruāt iudices sæculares in Gallia in omni possessorio siue recuperandæ siue retinēdæ, & bene.

[3] Vbi de multiplici īterpretatiōe no. & s̄. d̄ postu. c. j. Io. An.

[4] Vide di cebat Go. si expresse apparet, ꝙ priuilegiū eximit uel quod non eximit: sed tā tū sub p̄tectiōe recipit: tunc tam ordinarius, q̄ delegatus poterit iudicare. de priui. recepimus. & cognoscet hoc per ea quæ dicuntur eo. tit. si papa. libro sexto. Dicit ergo quidā qd̄ hoc dubiū est de priuilegio aut de priuilegiato. Primo casu locus est huic decret. in secūdo nō. bene. n. inferior cognosceret an ille sit priuilegiatus ut est dictum. Ioā. And.

gnum. regnandi cupidus Arturium nepotem ex Gofredo primogenito fratre, ducem Britanniæ verumque Regem Angliæ occidit: de fratricidio & crimine læsæ maiestatis accusatus coram Philippo per arestum curiæ parium Franciæ anno. 1203. per contumaciam conuictus & damnatus, terris quæ tenebat in regno Franciæ confiscatis, & coronæ unitis, Rex ipse Philip. eas occupauit nequicquam reclamante legato papæ. Ioann. autem sese ulturus concitauit Othonem Imperatorem, Ferrandũ Flandriæ comitem, et alios contra Philipp. qui eos vicit. desperatus Ioan. & a suis odio habitus Innoc. iij. adijt eiq; pro satisfactione criminum in feudum, subiecit Angliam et Iberniam, homagiumq; præstitit, tributumq; annuũ mille marcarum argenti imposuit videlicet. 700. regno Angliæ. & 300. Iberniæ, male tamen perijt extorris, Regno quoq; nequicquam reclamante legato papæ priuatus per Lodouicum Philippi filium anno 1216. in regem Angliæ coronatum, qui tamen mortuo Ioanne filio eius Henrico regnum restituit.

† Hostiẽ. hic & veteres sciẽtes historiam illius temporis scribunt hãc protestationem esse contrariã facto.

Matt. 18

intendamus, † cũ ipse iurisdictionẽ nostrã a nec velit nec debeat impedire. Sed cũ dominus dicat in euãgelio: Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eũ inter te & ipsum solũ, si te audierit, lucratus eris fratrem tuũ: si te nõ audierit: adhibe tecũ unũ uel duos, ut in ore duorũ uel trium testium stet omne verbũ. ꝙ si nõ audierit, dic ecclesiæ. si aũt ecclesiã non audierit, sit tibi sicut ethnicus b & publicanus. Et rex Angliæ sit paratus, sufficienter ostendere, ꝙ rex Francorum peccat c in ipsum, & ipse circa eũ in correptione processit d secundum regulã euangelicam, & tandem quia nullo modo profecit, dixit ecclesiæ: quomodo nos qui sumus ad regimẽ vniuersalis ecclesiæ superna dispositione uocati mandatũ diuinum possumus nõ exaudire, ut non procedamus secundũ formã ipsius? nisi forsitan ipse coram nobis uel legato nostro, sufficientem in contrariũ rationem ostendat. Non enim intendimus e iudicare f de feudo, cuius ad ipsum g spectat iudicium, nisi fortè iuri communi per speciale priuilegium uel cõtrariam consuetudinem h aliquid sit detractum: sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censuræ: quã in quemlibet exercere possumus † & debemus.

Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc apostolico iudicio se cômittat, cùm Valentinianus inclytus imperator, suffraganeis Mediolaneñ. ecclesiæ dixisse legatur: talem in pontificali sede constituere procuretis, cui & nos qui gubernamus imperium, syncere nostra capita submittamus, & eius monita (cùm tanquàm homines deliquerimus) suscipiamus necessariò uelut medicamenta curãtis. †

Nec sic illud humillimum omittamus quod Theodosius statuit imperator: & Carolus innouauit, de cuius genere rex ipse noscitur descẽdisse, quicunque uideli-

Papa de temporali non se intromittat nisi in subsidium.

Glossa sequens per hoc probat papam non habere utrunque gladium. allegat sex iura. secundo tenet contrarium. tertio remittit.

a Iurisdictionem nostram. Per hoc quod dicitur hic, patet, quod ecclesia uel papa non habet utrunque gladium. xcvj. dist. cum ad uerum. & j. de appella. si duobus. & j. qui fi. sint legi. causam quæ. Imperium enim & sacerdotium ab eodem principio nõ processerunt. in auth. quomodo opor. epos in prin. col. j. non ergo de temporali iurisdictione debet intromittere se papa, nisi in subsidiũ, scilicet cum iudex secularis negligens est, uel cum vacat imperium. infra titu. proxim. licet. & c. sequen. Sed videtur quod papa maior sit imperatore. xcvj. distinct. duo sunt. & supra de maior. & obedien. solite. nam iura cælestis imperij & terreni Petro commissa à Deo sunt. xxij. distinct. cap. j. ipse enim utrunque gladium habuit, ut dicit euangelista. † Ecce duo gladij sunt hic. quam potestatem suis successoribus transmisit. xl. distinc. cap. j. verũ executionem gladij temporalis Imperatoribus, & Regibus commisit ecclesia, & tamen iurisdictionem causarum ciuilium aliquando per sacerdotes exercuit. xj. quæstione j. relatũ. quædam enim possumus alijs committere quæ nobis non possumus retinere. argumen. j. de institu. cap. ulti. nec debet episcopus sibi retinere quod debet alijs dare. xij. quæstione secunda quatuor. & melius. xj. quæstione. j. te quidem. De hac materia habes infra, qui filij sint legit. causam.

Papa est maior Imperatore.

† Luc. 22. & plene exponuntur hæc uerba in extra. Bon. Vnã sanctã. ꝟs. in hac. ubi ẽt ad hoc probandũ inducit illud. Io. 18 Conuerte gladiũ tuum in vaginã. Bernar. ad Euge. de consy. lib. x. Aggredere subditos sed ꝟbo nõ ferro. quid usurpare gladiũ tẽtas quem semel iussus es mittere in uaginã? & 1. ad Tim. 3. oportet episcopum esse nõ percussorem. Ioã. And.

† Sed in foro pœnitẽtiali dũtaxat ideo nec theologi quidem scholastici hãc decretalẽ probãt ut Gabriel biel super cano. missæ lectu. lxxv.

† Cõcor. §. hinc ante nobis in authẽt. de mona. colla. ij.

b Ethnicus. xlv. dist. sed illud. xxiij. q. j. omnibus. j. de iureiuran. quemadmodum.

c Peccat in ipsum. Id est, offendit uel lædit eum. aliter accipitur peccare in aliquem in authoritate illa, si peccauerit, &c.

d Processit. Illum admonendo, ut seruaret fœdera pacis. alias denuntiãs nõ auditur nisi admonitione præmissa. j. de accusa. cum dilectus. cum suis cõcordantijs.

e Non enim intendimus. Responsio tacitæ quæstio.

f Iudicare de feudo. Directe. s. tantum ratione peccati, & inducẽdo ad pœnitentiã. vj. q. j. illi qui. & xxij. q. j. prædicandum. & xxiij. q. iiij. ecce. & sic per consequentiã cogit restituere feudum. arg. xiiij. q. vj. si res aliena. Qualiter quæstio feudi tractari debeat, dicitur. s. eo. cæterum.

g Ad ipsum. Scilicet quando quæstio est de feudo inter vasallos, tunc iudicium pertinet ad dominium feudi. De hac materia not. s. eo. cæterum.

h Consuetudinem. Nota ꝙ consuetudo parificatur priuilegio. ix. q. iij. conquestus. & lxiij dist. quia sancta. & lxiij. dist. quia per ambitiones. Item patet hic, ꝙ consuetudo dat iurisdictionem. s. de arbi. dilecti. & C. de eman. l. j. & ultima. & lxiij. distinct. quia sancta. Et quod consuetudo iuri communi præiudicet. habes hic.

cet [a] litem habēs, siue petitor fuerit, siue reus, siue in initio litis, uel decursis temporum curriculis, siue cum negotiũ peroratur, siue cùm iam cœperit promi sententia: si iudicium elegerit sacrosanctę sedis antistitis, ilico sine aliqua dubitatione (etiã si pars alia refragetur) ad episcoporũ iudiciũ cum sermone [b] litigantiũ dirigatur. Cũ enim nõ humanæ constitutioni, sed diuinæ potius innitamur quia potestas nostra non est ex hoĩe, sed ex Deo, [c] nullus qui sit sanæ mentis, ignorat quin ad officium nostrum spectet, de quocũque mortali peccato corripere [d] quẽlibet Christianum: & si correctionem cõtempserit, per districtionem ecclesiasticam coercere. Sed forsan dicetur, ꝙ aliter cũ regibus, [e] & aliter cum alijs est agendũ. Cæterum scriptum nouimus in lege diuina, Ita magnum [f] iudicabis vt paruum, nec erit apud te acceptio personarum, & infrà. Licet autẽ hoc modo procedere ualeamus, super quolibet criminali peccato, ut peccatorem reuocemus à vitio ad virtutẽ, ab errore ad veritatem, præcipuè cum contra pacem [g] peccatur, quæ est uinculum charitatis. Postremò cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis fœdera, & utrinque præstito proprio iuraméto firmata: quæ tamen vsque ad tempus prætaxatum seruata nõ fuerint: nunquid nõ poterimus de iuramẽti religione cognoscere, quod ad iudiciũ ecclesiæ nõ est dubium [h] pertinere, ut rupta pacis fœdera reformentur? Ne ergo tantã discordiã uideamur sub dissimulatione fouere, prædicto legato dedimus in præceptis ut (nisi rex ipse uel solidã pacem cum prædicto rege reformet, uel treugas ineat cõpetentes, uel saltem humiliter patiatur ut idem abbas & archiepiscopus Bituriceñ. de plano [i] cognoscant utrum iusta sit querimonia, quam contra eum proponit coram ecclesia rex Anglorum, uel eius exceptio [k] sit legitima, quã cõtra eũ per suas nobis literas duxit exprimendã) iuxta formã sibi datam a nobis, procedere non omittat. †

Idem episcopo Helieñ.

Principalis persona, per se non per aduocatum debet factum proponere in iudicio, nisi sit indiscreta.

CAP. XIIII.

PAstoralis: & infra. Statuimus prætereà ut principales personæ non per aduocatos, sed per seipsas factum [l] proponant. Nisi fortè sint adeò indiscretæ ut earum defectus de iudicis licentia per alios suppleatur.

Lex abrogata an possit allegari.

[a] Quicunque videlicet. Sed cũ hæc lex sit abrogata, pœnam sustineret recitator & auditor. C. de vete. iure enuc. l. ulti. §. hæc omnia. igitur ut quid membranam occupat. xix. di. si Romanorum. Respon. licet sit etiã sublata, notitia tamen ipsius necessaria est: ut vij. dist. fuerunt. ut ostẽdat quantam dilectionẽ habuit promulgator legis erga sacerdotium: & ratio eius durat, licet ius ciuile destruatur. ff. de capit. di. eas. Itẽ est argu. ꝙ ecclesia potest inducere legem, cum pro ipsa facit, sed eam cõtra se recipere non tenetur. x. dist. lege. legem istam habes xj. q. j. quicunque.

[b] Cum sermone. s. de in integ. resti. c. cum ex literis.

[c] Ex Deo. Similiter imperium a solo Deo est. xxiij. q. iiij. quæsitum. & xliij. dist. sit rector.

[d] Corripere quem libet. Saltem indire ctè. ij. q. j. multi. versi. si quis frater &c. Argu. contra. ff. de peti. hæred. hæreditas. in fine. Quãdoque tamen aliquis malum facit, nõ tamen punitur. imo remuneratur: ut ille qui colligit oliuam maturã [1] animo non dandi damnũ, & nõ tenetur aquilia. ff. ad leg. Aquil. si seruus seruum. §. si oliuam.

Malum faciens aliquãdo nõ punitur.

[1] Maturã et utiliter et notificando domino cui non damnũ sed officium impendit, secus si immaturam uel alias non tuto, sed dat occasionem damni.

[e] Cum regibus. s. de offi. deleg. sane. & c. pastoralis. & xij. q. ij. si qua de rebus. & xviij. dist. si episcopus. & xxiiij. quæst. j. qui contra pacem.

Deut. 1

[f] Ita magnum. ut iij. q. ix. c. ulti.

[g] Pacem. Ad ecclesiam enim spectat, pacem seruare, & obseruari facere. s. de treug. & pa. c. j. & xxiiij. qõ. iij. si quis romipetas. & c. paternarum.

[h] Non est dubiũ. xxij. quæstione. j. omne quod. & ca. prædicandum. argument. xciij. dist. diaconi.

[i] De plano. Non in forma iudicij, sed in modum denuntiationis. sic. ij. q. iij. c. si quem. §. abolitio. uel de plano, id est sine strepitu iudiciorum. infra, de accusa. olim. & c. sicut.

[k] Eius exceptio. Sic ergo contra denunciationem, admittitur exceptio. j. de despon. impub. ad dissoluendum. quod uerũ est: si obijciatur, ꝙ sit criminosus. & hoc siue prosequatur iniuriam suam siue non: cũ in modum denuntiationis agitur, repellitur prætextu criminis: quia tunc agit quasi quilibet extraneus. qualiter enim moueret bono zelo ad correctionẽ alterius, qui nondum est correctus. iij. q. vij. qui sine. & ea. qõ. ca. infames. §. porro. in fi. & c. iudicet. & j. qõ. j. multi. & xxv. dist. c. ulti. & xxv. qõe vj. episcopus in synodo. & j. de testi. cogen. prætereà. & infra. de spon. cum in tua. De hac materia dicitur. ij. q. j. si peccauerit.

PAstoralis. Primo statuit, secũdo à statuto unũ casum excipit: ibi. Nisi. Abb. Sic.

Gl. seq. inducens duas leges, ad coad iuuandũ textũ ponit x. casus, quibus quis per alium respondet: qui per se patent.

[l] Factum proponant. Quando iuratur de calumnia, uel etiam quando fiunt confessiones in iudicio: proponant, & per seipsos respondeant, et nõ per alios. ff. de interrog. act. qui seruum. §. ult. et C. de iura. calumnię. aut. principales. nisi ubi tenẽtur ratione officij. ff. de procu. nõ solum. Item uniuersitas per alium respõdet. xij. q. ij. qui manumittitur. et ff. quod cuiusque uniuer. l. j. §. quibus. et l. item eorũ. §. actor. Item excommunicatus per alium debet respondere. s. eo. intelleximus. Itẽ et episcopus. v. q. iij. quia episcopi. Itẽ Illustres. C. de procur. l. pe. et indiscretæ personæ

† Epis autem et plætis Fráciæ mãdat, ut sentẽtiã q̃ ferri contigerit ob seruent: aliãs cõminatur qd' illos de inobediẽtia puniet, ut patet ĩ antiqua seu decisa Io. Andr. Sed frustra.

perſonæ:ut hic,& minores.ſ. de ætate & quali.ex ratione.C. de auth.præſtan.clarum . Itẽ furioſi prodigi, & mulier luxurioſa.ff.de cur. furioſi.l. & mulieri. T.

EXaminata.Si actor ineptã actionẽ proponit . reus abſoluitur ab inſtantia iudicij . Si poſtea aptam proponit , reus reſpondere cogitur. ita cõmuniter ſummatur . Diuiditur in quatuor partes. In prima pronunciationis ratio . In ſecunda ipſius rationis declaratio : ibi, Quia in tertia pronunciatio:ibi,Vnde. In quarta proteſtatio: ibi , Ita tamen. Abbas Sicul.

Idem nobili uiro Matthæo de Riparia.

Si actio et intentio ſunt ineptæ,uel ſola intentio,debet reus abſolui ab inſtãtia iudicij , iterũ tamen actor audietur,ſi aptè gerit.h. d. quo ad intellectum.

CAP. XV.

EXaminata cauſa quæ uertitur inter te & milites Cãpaniæ: & infrà. Actionem quàm ſuper iure patronat⁹ eiuſdẽ eccleſiæ cõtra præfatos milites intẽtabas,incongruentem cognouimus & ineptam: Quia cùm teſtes induxeris ad probandum , quòd quando præfatus A. uicedominus eccleſiam eandẽ tanquã ſequeſtratam [a] accepit,tu iuſpatronatus ipſius eccleſiæ poſsidebas: [b] profectò nec rei uendicationẽ intentare,nec ipſius reſtitutionem poteras poſtulare . Vnde intentionẽ tuam in hac parte pronunciauimus non tenere [c] , abſoluentes eoſdem milites ab eadem . Ita tamen, quòd ſi congruentem & aptam intentare uolueris actionem,reſpondere tibi nihilominus teneantur.

[a] Tanquam ſequeſtratam . Sequeſter appellaẽ ille , apud quem res in litigiũ deducta cõmuniter a litigatoribus deponitur:& huiuſmodi depoſitio nõ põt fieri niſi a plurib. [x] quamuis alias & unus & plures deponere poſsint. ff. depo.licet.

[x] Hoc uerũ eſt regulariter, quia iterdum ſit ab uno puta a iudice q̃ mãdat ex officio q̃n que res ſeq̃ſtrari. ſ. de reſcri. c.olim.de ſeque. poſ. & fruc.ca.j. H. remittit ad ſummã de depo.§.in q̃bus.Ioan. And.

Gloſ.ſeq. dat duplicẽ lecturam, quarum utraque concludit contra actorem . ponit deinde duplex remedium, quo uti poterat actor ,ſcilicet depoſiti contra ſequeſtrũ, uel negatoria contra eos .

[b] Poſsidebas.Si ita intelligit lr̃a iſta, ꝙ iſte dicebat ſe poſſe diſſe antequã deponeretur apud ſequeſtrum & cũ ſequeſtrata fuit,tũc planũ eſt, ꝙ hic dicit: quia tunc habetur pro poſſeſſore, niſi ea mente depoſuiſſet eccleſiã apud ſequeſtrũ ut ipſum ſequeſtrũ conſtitueret poſſeſſorẽ,poti⁹ quam cuſtodẽ. ff.de acq.poſ. intereſſe puto.ff.depo.l.licet.§.j.vñ nõ poterat intentare rei uẽ.cõtra illos milites,nec interdictũ poſſeſſoriũ,cũ ipſe poſsideret.poſſeſſori enim nõ daẽ rei uen. inſti.de act.§.j.& C.de alie.iu.mu. cau.fa.l.una.Si uero dicebat ſe poſsidere poſtquã depoſuerat rẽ apud ſequeſtrũ,ſed ipſum poſuit cuſtodem : tunc adhuc dicitur poſſeſſor , alias non:ut ff. depo. l.licet.§.j. [z] & iõ nullo modo agere poterat rei uen.nec interdicto poſſeſſorio contra milites,ſed contra ſequeſtrum poterat agere depoſiti.ff.depoſi.ei apud.§.j.arg.ff.de pec.l.depoſiti.j.reſp.& ff.de priuile.credi.ſi uentri.§.ij.in fi.& C.de uſur.acceptam.in fi.Quandoq; tamen rei uendicatio datur poſsidenti,nã a depoſitario uel a commodatario poſſum rem uendicare,licet ergo rem illã poſſideam, & hoc dicitur fieri ratione detẽtionis.ff.de rei uen.officium ad fi.Et confeſſoria ſimiliter datur poſſidẽti,ne inquietetur.ff.ſi ſerui.uend. ſi forte. §.j.& l. ſicuti.§.ſed ſi quæritur.& hoc cum eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis:ne uicinus altius tollat domum ſuam ſi ille uult altius ædificare , tunc per confeſſoriam ille poteſt prohibere uicinum ædificare : ut dicitur in l.ſi forte.& l.ſicuti.§.ſed ſi quæritur. Et cõfeſſoria datur & ei qui non poſsidet,& contendit ſibi ſeruitutem deberi.ff.ſi ſer.uend.l.ij. Negatoria datur dñomino , qui negat aliũ habere ſeruitutẽ : ut in l.prædicta. Iſto modo debuit agere miles iſte,negando milites illos habere ius in eccleſia , petendo ne inquietarent eũ ſuper iure patronatus . & de iſtis duabus habes.j.de cauſa poſ. cum eccleſia .

[z] Ibi dr̃ quod deponẽs poſſidet , niſi deponaẽ apud ſeq̃ſtrũ,id.n. tũc agitur ut neutrius poſſeſsionis tẽpus procedat. Io. And.

Actio confeſſoria cui datur.

Actio negatoria , cui daẽ.

Idem magiſtro & fratribus militiæ templi in Italia conſtitutis.

Præceptores templi pro domibus ſuis agere et defendere poſſunt,nec obſtat eis religio , uel quòd ignota ſit eorum origo .

CAP. XVI.

CVm deputati : & j. Accepimus , quòd quidam tã ſeculares quàm eccleſiaſtici iudices, illos quos habetis in domib.ueſtris præceptores in cauſis ad proſequendã ſuam iuſtitiã non admittunt , tanquam licitũ non ſit eis ſuper litigioſis negotijs curam gerere , qui pacificis decreuerunt ſtudijs inhærere,illud allegantes in repulſionem ipſorum,quod eorum ipſis generatio nõ eſt nota, qui undecunque uenerint gratia diuina uocati,dũ laudabiliter [d] exequantur officium ſui ordinis,ex ſuperabundanti requiritur ſuæ notio nationis [e] .Ne quis igitur

Gloſ.ſeq. hẽt duo dicta. Primũ diſtinguit:et ſecundũ facit tria argumẽta: duas opiniones ponit,& remittit .

[c] Non tenere.Cum enim inepta proponitur actio , iudex non debet ſtatim illam corrigere ſi eſt dubia : quia licet debeat ſupplere de iure , de facto tamen ſupplere nõ debet, [3] ſed debet abſoluere reum , cum poſtea perpenderit eã ineptam ex probationibus : ut hic & ff.ſi menſ. fal. mo. dix.l.j. §.j & infra de do.inter dilectos. & infra de reſti.ſpo. cum ad ſedem.Si uero manifeſte cognoſcit , quod ſit inepta,ſtatim eam reijciat iudex uel aſſeſſor.ſ.eo.cãm.ff. de aſſeſ.l.j.& j.de deſpon.impu.ad diſſoluendum.ſ.de elec.conſtitutis.Itẽ ex hoc loco vr̃ ꝙ actio ſecundũ canones ſit proponẽda.ar.j.de mu.pec.c.j.contra ſ.e.dilecti.ubi de hoc.Dñt tamẽ quidã ꝙ in ſpiritualib.cauſis actor non teneẽ proponere actionem, ut ſic intelligantur iura quæ dñt actionẽ non eſſe proponendam, in ciuilib. uero teneẽ.Io.dixit ꝙ ſecundũ canones nõ tenetur quis proponere actionẽ, quæ magnam requirit ſubtilitatem,ſed leuem,ſicut eſt rei uendicatio,locati,depoſiti.utrum huiuſmodi leues teneatur nominare,dicas ut dictum eſt ſupra eod.dilecti.

[3] De hoc ſ.ẽpoſtu. c. iij. in j. glo. Dicit Hoſt. & Abb. ꝙ iſtud ẽ ſupplere de iure,non de facto uidere an apta ſit petitio & licet conentur reprædendere gloſſã, q̃a nõ uiderũt additionẽ illã ſi ẽ dubia: nec illã uidit ẽt G. ĩ Spec. j. pte de off. iudi. § de ſerui. uer.in ſententiæ. in intellectu tñ concordãt:cũ gl. hoc intelligat cum eſt dubiũ, quod eſſe poteſt in facto.Ioã. And.

CVm deputati.Duo facit.Primo ponit iniuriã quæ inferebatur præceptorib. templi . Secundo eam deinceps inhibet fieri:ibi,Ne quis. Abbas .

[d] Laudabiliter exequatur. Et ſic propter induſtriam & probitatem luebant pœnam. C. depoſiti.l.ult.

Gloſſa ſequens ponit duas cauſas dubitandi , & tres decidendi .

[e] Nationis . Forte ideo quærebant iſti de natione

 iſtorum

istorum : ut sciretur de fama ipsorū.nam infames cōsueuerunt fugere loca nationis suæ.xix. quæst.ij. duæ sunt.arg.ad hoc.s̄.de cle. peregri. tuæ. & infamis non potest esse procurator uel iudex. iij.q.vij.c.j.& c.infames.§.sunt autē.uel ideo quærebatur, ut sciretur an essent serui : qa seruus in iudicio stare non potest. a .C. de iudi.seruus. nisi in casibus. ff. de iu. uix certis ex causis. Sed spretis his, præsumit ius quemlibet esse dignum : nisi probetur contrarium. s̄. de seru. ca.uno.& j̄.de præsump.dudū. & præsumitur quilibet liber, ex quo apparet in possessione libertatis.iij.q. vij. cap.infamis. §.tria. uer. ueruntamen si seruus.in fi.& ff. de off. præ. barbarius. si.j̄.de instit.ad decorē. Vel dic, quòd eo ipso quòd deputauerūt se obsequio Iesu Christi, omnis tollitur irregularitas, si qua fuit, argumen. xix. quæst. ulti.non licet. in authen.de mo. in principio collat. j. ideoq; non sunt repellendi : quia legitimæ personæ præsumuntur. xj. quæstio. iij. eorum. ff. de proba. uerius. & lege prima.

a Nisi puteē liber. iij. q. vij. §. tria. ff. de offic.p̄to.barbarius.C. de test.l.j. vñ & sniā lata contra talē mādaretur executionicō tra ecclesiam ff. si qs cau. l. fi.ff. de euic. illud. quāuis durante causa fieretab solutio, si de seruitute apparet ff. eo. non idcirco de hoc. s̄. de ser.nō ordi.c.j.secūdū Host. Ioã. And.

in prosecutione causarū, præceptores eosdē ab agēdo uel respondendo occasione huiusmodi repellat authoritate præsentium inhibemus.

Idem Vercelleñ. episcopo,& abbati de Toleto.

Prælati debent laicis de clericis (appellatione frustratoria nō obstante) iustitiā facere: ad secularē tamē forū, clerici à laicis trahi nō debent : etiam data ipsorum prælatorum negligētia.

CAP. XVII.

QValiter & quādo:& j̄. Præcipiatis ex parte nostra p̄latis, ut laicis, q̄d clericis cōquerentib. faciāt iustitiā exhiberi: Nō obstantib. appellationib. a frustratorijs, quas in eorū grauamē clerici frequēter opponunt: Ne p̄ defectu iustitiæ clerici trahant a laicis ad iudicium seculare: q̄ omnino fieri prohibemus b.

Idem.

Iudex habens ut priuatus, pœnæ consimilem causam, quam habet ut iudex à iudicando remouetur.hoc dicit.

CAP. XVIII.

QValiter & quando. Iudices ecclesiastici debēt de clericis laicis iustitiam facere. sic communiter summatur. & secundum hanc summationem ista decr. est in dubio. ff. ad muni.l.j.Et tria facit primo p̄cipit.Secūdo impedimētū remouet:ibi,Non obstantib. Tertio grauamen suspicat,& prohibetur ibi,Ne pro defectu. Abb.Sic.

a Appellationibus. Quæ ipso iure non tenent. j̄. de appel.pastoralis.j.respon.& ca.ut debitus.

Glos.seq fortificat textum,quo dicitur, quòd inuiti non trahuntur : nec mirum:quia etiam uolentes etc. de consensu episcopi, & remittit : dicit ultimo contrarium esse in casu conuerso.

b Prohibemus. Imo & si uelint : non possunt laicum suum iudicem constituere.infra,tit.prox. si diligenti. & cap.significasti.xj.qō.j.inolita.& ca. placuit.Et uidetur quod etiam de consensu episcopi non possunt. & puto illud uerum.j̄.tit.prox.significasti. licet iura antiqua contrarium innuere uideantur,ut dicitur ibi. Sed econuerso laici trahuntur ad forum ecclesiasticum,propter desidiam iudicis secularis.j̄.tit.prox.li

cet.& c.seq.& ca.ex transmissa.

CAusam quæ.Iudex habens cōsimilem causam, a iudicio remouetur.Primo recitat delegationem causæ.Secundo causam remotionis unius delegati, & alium subrogat : ibi,Quia uero.Abb.Sicu.

CAusam quæ inter abbatem & conuentū Vinto. & archidiaconum Carnoteñ.super quibusdā procurationib. uertit:uobis & archidiacono Parisieñ.meminimus cōmisisse : & infrà.Quia uerò cū eundē archidiaconum similis pœnæ c causa contingat,nimis fauorabilis alteri parti uideretur, nos te fili decane loco ipsius arch.subrogātes d :Mandamus quatenus (nō obstantibus prioribus literis) in causa, ratione præuia procedatis.

Hon.iij.archi.Remensi, & decano Brinensi, Coloñ.diœce.

Si iudices de principali et exceptionib. præiudicialib. simul cognoscunt,uel super principali lite nō contestata, testes recipiunt, licitè ab eis appellatur.

CAP. XIX.

EXhibita nobis R.Virdimēsis electi petitio declarauit,q̄ cùm sup̄ facto electiōis suæ, H.arch. ad quorūdā canoñ.Virdi. aduersariorū suorū p̄curatores ad nostram audien-

Glos.seq.repetens textum illum fortificat per duo similia : quia.s.similitudo causæ uel morbi repellit testem et excipientem.Dicit deinde similitudinem non extendendam. præterea ponit lecturam Io. quam fortificat.

c Similis pœnæ causa. Et ita uidetur, q̄ iudex qui habet consimilem causam causæ sibi cōmissæ, possit recusari, ex eo q̄ dicit, nimis fauorabilis &c. q̄ est mirabile: ut ex eo nascatur suspicio. Vnde si aliquis ageret de iure exemptionis corā aliquo iudice qui insimili causa laborat,iudex ille de facili sententiaret pro illo. Simile est in teste qui habet consimilem causam quia ille non debet admitti in testē propter huiusmodi suspicionē,ne de facili testificaretur p̄ illo.j̄.de test. personas.& qui consimili morbo laborant.nō sunt admittendi in testimoniū:ut iiij.q. ij.c.si testes.§.liberi.& c.testes.si.j̄.de excep.cū ecclesiasticæ a .Non tñ extēdas hanc similitudinē ad oēs cās.nam si iudex habeat cām decimarū & alia cā, puta iurispatronat⁹ uel electionis ei committat,illud ei nō nocet. Vel ēt ut dicit Io.bene possum petere ecclesiā uel aliud corā iudice qui hēt consimilē cām. Vel hæc cā nō vr̄ sufficiens ad recusandū iudicē,licet sit sufficiens ad subrogandum. nec dr̄ q̄ causa ista sufficiat ad recusandum iudicē, licet sit sufficiens ad subrogandū.cum.n.plures iudices dati sunt,ad petitionem alterius partis, sine qualibet tali suspicione uel consimili remouetur aliquis illorum,& alter subrogat:ut cā sine suspicione procedat frequēter hoc contingit.uel dic q̄ prius dictum est.

d Subrogantes.Sic propter suspicionem dominationis alius subrogatur. s̄. de offi. delega. causam quæ. Item si necessarius sit iudex in testem remouetur, & alter subrogatur.j̄.de tes. dilecto.

EXhibita In prima po tur appellantis petitio.In secunda appellationis commissio. Secunda ibi, Quia uero.Abbas.

Iudex recusatur ex similitudine causæ.

a In hoc est simile, quia ibi similimor- bo laborans repellitur & ab excipiendo. Ioan. And.

Euo-

e Euocandi. Omnes enim illi euocandi sunt, quos negotiū tangit. s̃. de temp. ord. si archieps. & lxvj. di. archieps. & viij. q. j. licet ergo. & ff. de adop. nā diuus. & ff. de mino. in causæ. §. causa. C. de aut. præstan. l. ulti.

b Negotium contingentibus. i. quæ sunt contingētia ipsam electionē, puta de meritis electi, & studijs eligentium, & de zelo, & an aliquid simoniacæ prauitatis intercesserit. s̃. de electi. scriptum est. & c. super eod. & j̃. de except. deniq;. in fi.

c Inquirerēt. Ex hoc verbo visum fuit iudicibus, ꝙ in modū inquisitionis deberēt procedere, & non in forma iudicij, & ita lit. non cōtest. poterāt procedere propter contumaciam alterius partis. j̃. ut lit. non cōtest. qm̄ frequenter. §. sunt & alij. & j̃. de accu. qualiter. & qn̄. §. debet. sed errauerunt, cū forma ista non fuisset in modū inquisitionis cōmissa: sed in modū iudicij i me ra inquisitio non committitur in tali casu: quia inquisitio fit super excessibus: & inquisitor debet accedere ad locum ij. q. j. Deus omnipotēs. & j̃. de simo. licet Hely.

d Conspirationē. Quod si uerū fuisset repellēdi erant, nec audiendi cōtra electum, quia quasi inimici, & ex odio hoc facere præsumūtur: unde ab agēdo sunt repellendi, sicut à denuntiatione seu inquisitione. j̃. de accu. cū oporteat. & s̃. eo. nouit. in fi. nec tales ad testimonium sunt admittendi. j̃. de simo. licet Hely. & c. per tuas. cōspiratio enim grauissimum crimen est, ita ut accusatum à proprio gradu repellat. xj. quæst. j. coniurationum. & c. seq.

e Excōicationem. Exceptio excōicationis repellit ab agendo: & quia isti agebant cōtra electū, talis exceptio admittenda fuit: quia excōicati audiendi non sunt. 2 j̃. de sen. excō. p tuas. & c. si uero. j̃. de hære. excōmunicam⁹. §. credētes. Sed cū electus petit cōfirmationē agēdo cōtra ipsos q se sibi opponūt, si opponāt aliquid electo in modū exceptionis ad defensionē ecclesiæ suæ, cōtra illos nō admittit replicatio excōicationis: qa & si cōstet illos esse excōicatos: nō repellerētur à defensione. j̃. de exce. dilecti. qa a defensiōe nullus excōicatus repellitur. j̃. de except. in tribus ul. c.

† Alias, presentiā.

a Quod colligitur secundum Phi. & Io. ex eo ꝙ dicit uocatis q fuerunt euocandi. & semper in dubio: ex quo patēter nō cōstat, quod in modū inquisitionis præsumitur, ꝙ in modu iudicialis cōmissionis secundū Vincē. & de hoc in Spec. de inquisiti. §. j. versi. quid si in litera. Ioan. And.

2 Et not. Abbas ex hoc quod excommunicat⁹ nō potest ꝑ sequi populares actiones. Ioā. And. Et totam hanc glo. sequuntur Pan. Fely. hic.

tiam † accessissent; Parisieñ. episcopo & coniudicibus suis, sub certa forma literas nostras direximus inter alia continentes, ut uocatis qui forent euocandi, a super propositis & alijs negotium cōtingentibus b inquirerēt c ueritatē: & j̃. Cùm autem idē electus quibusdā ex ijs qui cōtra eū agebāt cōspirationem, d & quibusdā excōmunicationē e in modum exceptionis objiceret, se id offerens probaturū, præfati iudices, interlocuti fuerūt, ꝙ de his & principali negotio simul inquirerēt ueritatem, nolentes, quasi nō iudices, sed inquisitores existerēt super dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere: sed peruertendo f iuris ordinem, de præmissis exceptionibus & principali negotio, pariter per se inquirere intēdētes, & procedentes etiā ad receptionem testium lite nondum super eodem negotio cōtestata: g quare præfatus electus nostram audientiā appellauit: & j̃. Quia verò non in modū inquisitionis sed cōmissionis negotiū extitit delegatum: Mādamus quatenus si ex dictis grauaminibus h uel aliquo ipsorū appellatū cōstiterit, reuocato in irritum quicquid post appella. huiusmodi inueneritis attentatū in causa ipsa, iuxta priorū continentiam literarum ratione præuia procedatis.

Idem magistro Tancredo canonico Bonoñ.

Lapsu triennij non obstante, potest delegatus in causa sibi commissa procedere.

CAP. XX.

VEnerabilis frater noster archieps Rauennas, proposuit corā nobis ꝙ cū decisio causæ quæ inter ipsum & cōmunitatē Ceruiæ super iurisdictione ciuitatis Ceruiæ & q̄busdā alijs articulis vertitur, sit per subterfugia & cauillationes eorū per trienniū prorogata: dicti Ceruien. asserentes instātiā iudicij per decursum triennij perijsse, respondere sub tuo examine recusauerunt: & infra. Mandamus quatenus exceptione huiusmodi non obstāte, i in negotio isto

f Peruertendo iuris ordinē. Vnde non ualuit quod fecerūt, quia fines mādati seruādi sunt. s̃. de rescrip. cū dilecta. & s̃. de off. delegat. venerabili, imo & si verba rescripti uiderentur esse contra ordinem iuris, tamen nō debet recedi a iure 3 s̃. de rescript. causam quæ.

g Lite nondum super eodem negotio cōtestata. Quod fieri nō debet. j̃ ut lit. nō cōtest per totū. nisi electus esset cōtumax. tunc enim ne patiatur ecclesia detrimentū ex mora, possunt recipi testes lit. nō contest. j̃. ut lit. nō contest. quoniam. §. porro.

h Dictis grauaminibus. s. quia simul super exceptione & principali negotio procedebāt: & lit. nō contest. Et colligitur ex hac litera ꝙ si plura grauamina assignētur in appellatione sufficit alterū probare, dummodo quodlibet per se sit sufficiēs. si. j̃. de ap. significauit. & j̃. de præbē. cū iandudum. & s̃. de rescript. ex parte. Vbi de hoc. Si autem plura proponūtur quæ habent diuersos effectus, nō sufficit alterum ꝓbari quo ad utrūque effectum, sed sufficit quo ad alterum. exemplum habes. s̃. de rescript. olim. sed omnia quæ hic dicta fuerunt, habent eundē effectum, scilicet, ut appellatio legitima fuerit. ergo sufficit quodcunque probetur, quia utrunque per se sufficit.

3 Quia papa uno vbo nō intēdit iuris ordinem tollere. de elect. ecclesi. ij. secūdū Vin. nō ualuit ēt iste processus, qa factus est contra intētionem delega. de præb. c. si. secundum Host. Ioā. And.

VEnerabilis. Instātia iudicij nō perit per lapsum triēnij: sic cōmuniter summatur. Et sunt duæ partes. In prima partis. q. In secunda papæ prouisio: ibi, Mandamus. Abb.

Glo. seq. notat. l. properandū. in ecclesiastico foro, &c. dicens, quòd etiā secundū legē licet pereat instātia, nō perit iurisdictio delegati. dicit deinde, quòd hoc nō uidetur per hoc c. corrigi. quia, etc. ad quod respondet Io. An. Et procedit multū intricate, et in effectu sentit iij. lectu. quas uide per Panormitanum.

i Non obstante. Sic ergo patet, ꝙ hodie non habet locum lex illa. C. de iudi. properandum. j. responso. §. ulti. & §. plerunque. ubi dicit, ꝙ instantia iudicij perit nisi causa finita sit intra triennium à tpe litis cōtestatæ cōnumerandū, ut iterū incipiat de nouo procedere,

dere, ac si nunquam fuisset processum. Si enim isti respondere nolebant: quia instantia iudicij perierat, nõ erant audiendi: quia licet secundum legem prædictam instantia iudicij perierit decursu triennij, literæ siue iurisdictio iudicis non perierat: quia iurisdictio iudicis est perpetua, & rescripta perpetua sunt. C. de diuer. rescript. falso. & arg. C. de consti. pec. l. ij. & C. de præscrip. xxx. uel xl. an. l. ulti. Poterant tamen dicere, nõ tenemur respondere, nisi nouus libellus detur de nouo, & omnia iterum procedant ab initio per legem prædictam. properandũ 1 quæ modo habent locũ quantum ad hunc articulum per decre. istam. & sic obuiandum est malitijs eorum qui causas malitiose uolũt prorogare. Sed ex hac decret. non uidetur, quod lex illa properandum. corrigatur, quia non colligitur hic, ꝙ lis fuit contestata, sed per subterfugia & cauillationes causa sit prorogata, & hoc potuit esse totum ante lit. contesta. imo lis contestata fuit, quia decisio etiam causæ prorogata fuit, ut dicit, & sic fuit lis contest. & ita habetur expressum in antiqua, quod lis erat contestata, & ex eo quod dicit instantiam iudicij perijsse, apparet, quod processum erat in principali negotio, quod dicitur fieri per litis contestationem, quæ est principium causæ.

1 Et hoc tenet Pil. dicẽs. l. nõ correctam uel secundum eum ideo non perijt hic instantia ne crem. quorũ subterfugia fuerat causa ꝑrogata, de suo dolo reportẽt cõmodũ: qđ esse nõ debet. ꝟ. de rescrip. sedes. de dolo contingit. Ioan. An. Rom. cõsi. ccxx. col. fin. & hoc uerius quãuis absolute qđ dicta l. corrigatur in foro ecclesiastico teneãt. Pan. Felyn. hic Alex. cõsi. xxiij. in prin. li. iij.

procedas iuxta traditam tibi formam.

Idem episcopo & magistris T. & B. Prateñ. Bononiæ cõmorantibus.

Actor obtinens in possessorio coram iudice rei, non tenetur coram eo iudice super proprietate respondere: si est prorsus alterius fori. hoc dicit. Et est casus notabilis.

CAP. XXI.

Significauerunt nobis olim abbas & cõuentus S. Mariæ de Florẽtia, ꝙ Florentina potestas ꝑ eis contra cõmunitatem castri de Signa, super possessione vel quasi iuris ibidem eligẽdi rectorem (quod ad se pertinere dicebãt) definitiuã sententiã promulgauit. a Sed postmodũ abbatem & cõuentũ præfatos, ipsa potestas coegit communitati prædictæ super proprietate uel quasi memorati iuris, in seculari iudicio respondere. Vnde vobis iniunximus, vt (si ita esset) cogeretis cõmunitatem eandem electũ ab eisdem monachis in rectorem admittere, audituri postea, quæ partes super proprietate b uel quasi prædicti iuris ducerent proponẽda: & infrà. Verum pars altera inter alia excipiendo proposuit se tunc corã uobis respondere de iure nõ teneri, cũ tempus propter vindemias c existeret feriatũ: respondẽte syndico monasterij hoc malitiosè ꝑponi, vt uidelicet causa protracta tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur: & infrà. Mãdamus quatenus hoc nõ obstãte, in negotio ratione præuia procedatis.

Significauerunt. Non obstante exceptione temporis feriati propter vindemias, mandãda est sententia executioni. hoc dicit secundum unum intellectum uel secundum alium ita communiter summatur: Cum actor & reus sunt diuersi fori: causa proprietatis & possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari. sed hoc non uidetur indistincte verum, secundum Panor. Sunt duæ partes. In prima partis conquestio. In secunda papæ prouisio: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

a Promulgauit. Et hoc bene fieri potuit cum causa ista non fuit spiritualis, sed super iurisdictione temporali, & abbas & conuentus fuerint actores: unde debuerant sequi forum rei. ꝟ. tit. proxi. cum sit generale. & xj. q. j. experientiæ. & c. seq. & C. de iurisdi. om. iud. iuris ordinem & à sententia lata super possessione diffinitiua appellatur. ꝟ. ut lit. non contest. c. ij. & hic.

b Super proprietate. Sed uidetur quod isti monachi tenebantur respondere aduersæ parti super proprietate coram iudice qui cognouit de possessione, quia iudex ille qui cognouit de possessione, cognoscere debet de proprietate. ꝟ. de cau. pos. c. j. & est illi audiẽtia deneganda, qui continentiam causæ nititur diuidere, ut coram uno agat de possessione, & in alio iudicio de proprietate. C. de iudi. nulli. præterea causæ conuentionis & reconuentionis coram eodem iudice fieri debent. C. de senten. & interlocu. om. iudi. cum Papinianus. & iij. q. viij. cuius. ubi dicitur, Cuius in agẽdo quis obseruat iudicium, ipsum in eodem negotio habere contra se iudicem non dedignetur: ut in l. cum Papinianus. & iij. q. viij. c. accusatores. §. cuius agẽdo. & illud quasi uidetur idem negotium. ꝟ. de mu. pe. c. j. Sol. verum est, ꝙ continentia causæ diuidi non debet, & ille qui cognouit de possessione, debet cognoscere de proprietate siue sit ordinarius siue delegatus, cui causa simpliciter quo ad vtrunque fuit commissa. ꝟ. de sequestra. ad hæc. & hoc locum habet cum actor & reus sunt eiusdem fori. sed in casu præsenti non sunt eiusdem fori. 2 vnde monachi ꝙ primo egerunt de possessione debebant sequi forũ rei: quod fecerũt & obtinuerunt. & si aduersarij volebãt postea conuenire monachos super proprietate, debebant sequi forum monachorum. Et causa possessionis & proprietatis bene possunt tractari coram diuersis, maxime ubi causa talis subest: quia nihil commune habet causa possessionis cum causa proprietatis. ff. de acquiren. possess. naturaliter. §. nihil. Et si aliquis postulauerit alium iudicem super proprietate, & alium super possessione, non est audiendus. & sic loquitur. ꝟ. de cau. pos. c. j. & C. de iudic. nulli. & ita non contradicũt huic decre. quia hoc isti monachi non fecerunt. Alia iura cuius in agendo, &c. nõ tangunt causam istam: quia illa loquuntur in reconuentione, quæ debet fieri simul cum cõuentione. ꝟ. de mu. pe. c. j. & ꝟ. de ord. cog. cum dilectus. & tunc etiam si uellent reconuenire de alia re non poterant, cum quæstio spoliationis de qua agebant monachi priuilegiata sit. infra, de ord. cog. super spoliatione. nec de proprietate simul tunc cum possessione poterat agi. C. de rei vendi. ordinarij.

2 Sed obijcit. istud castrũ dicit esse de feudo cõmunitatis Florẽtiæ, ergo i hoc cõitas castri & monachi erãt eiusdẽ fori. ꝟ. tit. j. ex trãsmissa. & c. verum. Solu. licet ponamus quod sit castrũ feudale: electio tñ nõ est feudalis. uel dic ut dixi sup verb. rñdere lo an. And. & gloss. seq. Pan. Fely. & omnes hic.

Glo. seq. tractat de ferijs, fauore hominum introductis, & quomodo illis renuntiatur, alijs non. & quomodo ex causa quis tunc cogitur litigare.

c Propter uindemias. Tempore enim vindemiarũ & tempore messium, non compellitur quis in iudicio respondere, ita quod sententia lata contra absentem non tenet. Tamen si consentiunt partes: bene ualet iudicium. ff. de fer. l. j. & de feriatis. & de illis ferijs habes. C. de fer. omnes die. in prin. sed illis ferijs quæ inductæ sunt ob reuerentiam dei & aliorum sanctorum. nullus potest renuntiare, etiam si partes uellent. Alijs vero inductis in fauorem hominum, bene renuntiatur hoc

Ferijs an posſit renuntiari.

hoc eſt expreſſum. j. de fer. c. ult. & de conſec. diſt. iij. c. j. Et arg. ad hoc. ff. de arbit. ſi feriatis. xv. q. iiij. c. j. & ij. poteſt tamē tali die (ut uidetur) libellus offerri. ff. de adult. l. miles. §. ſexaginta. & §. illius. ſed ex cauſa tali tempore aliquis compellitur litigare: ut hic dicit in fi. ne tēpus illius electi, ad regimen illius loci elabatur.

1 Et idem credo ſi finiretur iuriſdictio iudicis tempore illo: qđ tunc poſſet ꝓcedi, ne iudicialis inſtantia euaneſcat. 2 arg. s. đ off. deleg. conſuluit.

1 Idem Hoſt. uel ſecundum Guill. na. qui dicit ſe fuiſſe ad uocatū in hac cauſa, ideo fuerunt compulſi, quia tota communitas circa vindemias, non poterat occupari, & ꝑ vnū ſyndicū litigauit. ff. ꝗcu iuſq; uni. l. j. Io. An.

2 Euaneſcat. niſi eſſent feriæ in honorē Dei. Pan. Fely. hic.

DE FORO competenti.

Quia rei ad iudicia vocati frequēter excipiunt de foro, & plerunque dubitatur quòd forum ſic excipientes ſequi debeant: ideo &c. ſecundum Goffre. Sed ego continuo ſic: Tractaturus author de ſingulis actibus et partibus iudicij. Quia ante omnem alium actum iudicialem debet diſcuti de cōpetentia fori, iuxta not. in cap. inter monaſterium. de re iudic. & in c. pen. de exceptione. ideo præmittit iſtum titulum quia poſito fundamento ponitur ædificium. i. quæſt. i. cum Paulus. Et forum proprie neutri generis, prout hic ponitur, ſignificat territorium cuiusq; iudicis, intra quod poteſt in facinoroſos animaduertere. ff. de verb. ſigni. l. pupillus. §. territorium. Vnde tota diœceſis dicitur territorium epiſcopi. xvi. quæſt. vij. omnes baſilicæ. extra quod territorium impune non paretur de conſec. c. ij. lib. vi. De hac materia habetur xcvi. diſtin. iij. quæſt. vi. & vi. quæſt. iij. xi. quæſt. i. xxi. q. v. per totum reperitur in vi. & clemen. Abb. Sic.

TITVLVS II.

DE FORO compet.

Ex concilio Chalcedon.

Clericus coram ſuo epiſcopo conueniri debet.

CAP. I.

I quis clericus aduerſus clericū negotiū habeat, epiſcopum propriū nō deſerat, [a] ſed prius apud ipſum actio [b] vētiletur: uel ex cōſilio eiuſdē [c] apud alios, [d] quos utraque [e] pars uoluerit, iudicium obtinebunt.

Ex concilio Pariſienſi.

Iudex ſecularis ſi clericum per ſe diſtringit uel condemnat, excommunicari debet.

CAP. II.

NVllus iudicū [f] ſecularīu, neque presbyterū, neque diaconū, aut clericū vllum, aut minores, [g] eccleſiæ ſine ꝑmiſſu [h] pōtificis ꝑ ſe diſtringere aut condemnare [i] præſumat. Quod ſi fecerit, ab eccleſia Dei cui iniuriā [k] irrogare dignoſcitur, tandiu ſit ſequeſtratus, [l] quouſque reatum ſuū cognoſcēs emendet.

Ex concilio Aphric.

Ratione rei de qua agitur, ſortitur quis forum ibi ubi res eſt. Sic cōmuniter ſummatur.

CAP. III.

SAnè ſi epiſcopi inter quos cauſa verſat̄, ſint diuerſarū prouinciarū: ille primas [m] det iudices, in cuius prouincia [n] eſt locus de quo contēditur.

Gregor. Bonifacio defenſori Corſi.

Epiſcopus ut ſuſpectus recuſatus, de cuius ſuſpicione notoriè conſtat, poteſt dare delegatum partibus non ſuſpectum: cuius ſententiam poterit per ſe executioni mandare.

CAP. IIII.

SI quis clericus.

a Non deſerat. Quod ſi fecerit puniri debet prout dicitur xj. q. j. inolita. & c. placuit. & infra eo. ſi diligenti.

b Actio. Id eſt petitio, quia ſecundum canones, actionem proponere non tenetur ſupra c. proxi. dilecti. ubi de hoc. & c. examinata. 3

c Conſilio eiuſdem. Aliter enim nullo modo poſſunt eligere in præiudicium aliorum, imo de licentia epiſcopi iudicium ſeculare non poſſunt eligere, ſed eccleſiaſticā perſonam bene de licentia epiſcopi. j. e. ſignificaſti. alias nec uolentes nec inuiti poſſunt deſerere epm, etiā ſi iuramētū interueniret. j. eo. ſi diligēti

3 Cōcor. l. ſi pupilli. §. uideamus. & ibi gl. & doc. ff. de neg. geſt. & l. ſi Titius. ff. de verbo. obliga.

d Alios. Id eſt, eccleſiaſticos. infra eo. ſignificaſti. uel epiſcopus committat alicui.

e Vtraq; pars. Honeſtū & iuſtum eſt iſtud, ut ambæ partes ſi præſentes ſint, eligant iudicem cōmuniter: ut hic, & ij. q. vj. placuit. ar. cōtra. s. de off. deleg. cū R. ſed illam intelligo, quando altera pars eſt abſens uel cum non uult concordare reus, ut ibi dicitur: alias iniquum eſſet illud quod daretur ad uoluntatē alterius altero præſente: & ſic obſeruatur in curia Romana. cōtra. xj. q. j. c. iudices. & xv. q. vij. c. ſi autem. ſed illa intelliguntur in criminali, & non tenet hodie.

NVllus iudicū. Duo facit. Primo prohibet. Secūdo adijcit pœnam: ibi, Quod ſi. Abb.

f Iudicum. ſcilicet ſecularium.

g Minores. Quos appellat hic minores? Poteſt dici, ꝙ ſcholares ſiue ſeruientes eccleſiæ deputatos ad eius obſequium, quia illi eodē priuilegio cēſentur. arg. xij. q. ij. eccleſiarum ſeruos.

h Sine permiſſu pontificis. Hic vocat arg. a contrario ſenſu, ut probatur. infra eo. ſignificaſti. vbi de hoc.

i Aut condemnare. Niſi forte in cauſa reconuentionis, quia bene reſpondere tenentur de ciuili, ſed non de ſpirituali, ut dictū eſt. s. c. proxi. & s. de iu. at ſi clerici. c. ult. Argu. j. de mu. pe. c. j. ij. & iij. q. viij. c. accuſatores. §. cuius in agēdo. C. de ſenten. & interlo. om. iud. cū Papinianus. in auth. & conſequenter. ſed in criminali non habet locum reconuentio coram iudice ſeculari. nec etiam coram quocunque: ut dictum eſt. ſupra titu. proxi. at ſi clerici.

k Cui iniuriā. Qui iniuriā facit eccleſiæ, debet priuari communione ipſius xvij. q. iiij. ſicut antiquitus. nec ad ſupplicandū debet admitti ubi ſacrilegium cōmittere nō dubitauit. ea. cau. q. iiij. frater et coepiſcopus xij. q. ij. de uiro nefando. ut ſic puniatur in quo peccauit. ſic. j. de iur. pa. paſtoralis. in fi. et s. de off. delega. cum olim. & s. de transla. quanto. & s. de tēp. or. literas. & j. de iude. ad liberādum. & j. de immu. eccl. c. fi.

l Sequeſtratus. Per ſentētiā ſi. xxx. di. quaſi ꝑ totum.

SAne ſi. Epiſcopus ratione rei conuenitur coram archiepiſcopo, in cuius prouincia res ſita eſt. hoc dicit magis ſpecifice. Abb. Sic.

m Ille primas. & hoc intellige cum ipſe non poteſt 4 ſiue non uult per ſe cognoſcere.

n Prouincia ſic patet, quod ſub illo iudice agere debet actor, in cuius ꝓuincia res eſt litigioſa: ut ex ipſa re ſortiatur forum. ff. de cēſi. forma. §. ſi uero. & j. eo. ult. & xj. q. j. experientiæ. & C. ubi in rem actio. actor. & C.

4 Vel remotus eſt a partibus ultra duas dietas tūc dabit iudices ꝓpinquiores: niſi impediat̄, ex iuſta. cauſa: puta quia ſubditi ſuffraganeorū, nolunt recipere. s. đ off. ordi c. paſtoralis. ſecū. dum Vin. Ioā. And.

& C.de præd.mino. si prædium. & C. de præscriptio. longi temp. l.ultima.

Delegat⁹ ab ordinario an possit suā sententiā exequi.

SI quis contra. Coram suo episcopo, conueniendus est clericus: qui si recusatur, dabit delegatū partibus non suspectum. sic solet communiter summari. Sed Panormi. summat aliter, considerata potius mente legis quam cortice. Episcopus si recusatione contra eum proposita, ad arbitros venire nō uult potest etiam partiū non requisito consensu, causam principalem alicui non suspecto cōmittere, cuius sententiā executioni mandabit. Et secundum intellectū meliorem diuiditur: quia primo prouidet quando iudex ut suspectus recusatē a reo. Secundo quando delegatus in locum recusati recusatur ab actore: ibi. Aut si. Tertio prouidet circa executionem ibi, a quibus. Abb.

SI quis contra clericū causam habuerit, epm ipsius adeat: q si ut suspectus a fuerit recusatus, executor b ab eo deputetur. Aut si hoc actor c refugerit, ab eodem episcopo est deputādus qui partes sibi mutuo consensu iudices compellat eligere. A quibus quicquid fuerit definitum: ipsius episcopi solicitudine d (seruata lege) e modis omnibus compleatur.

Alexander tertius.

Super re ecclesiæ uel clerici potest laicus corā ecclesiastico iudice conueniri. sed si probabiliter negat rem esse ecclesiæ vel clerici ad iurisdictionem ecclesiasticam declinandam conuenitur coram suo iudice.

CAP. V.

SI clericus laicū de rebus suis uel ecclīæ impetierit: & laic⁹ res ipsas nō ecclīæ esse aut clerici, sed suas proprias asseuerat: debet laicus de rigore iuris ad forensem iudicē trahi. Cum actor forū rei f sequi debeat: Licet in plerisque partibus aliter de cōsuetudine g habeat.

Idem.

Si quæstio feudalis est inter clericū & laicum cognoscet dominus feudi. sed eo negligente cognoscet delegatus papæ † et ante negligentiā datus. hoc dicit secundum lecturam glo.

CAP. VI.

EX transmissa nobis insinuatione B. C. & Vu. militum ecclesiæ tuæ intelleximus, quòd cum R. h de Cassauillæ eos

1 Episcopū. idem Pan. Sed falsum est quia non potest inferior sibi multiplicare gradus iurisdictionis ut not. in cōsue. Paris. §.x.nu.25 ideo ad superiorem epi appellandū est, nisi non causæ cognitionē sed nudū ministerium cōmisisset, & ita practicat ut etiā not. in ca. fina. super tex. ne clerici. uel monac. in vj.

2 Ipsemet etiā partibus inuitis. Pan.

3 Exequi. ipse delegatus, & hoc verū de iure canonico & eo modo quo delegans pōt exequi: secus de iure ciuili ī inferiori a principe. Ianor.

a Vt suspectus. Quid tenendum sit cum iudex ordinarius recusatur ut suspectus. plene dicitur. j.de appel. cum speciali. quæ uidetur hanc decret. interpretari. & illi standum est.

b Executor. Id est delegatus: quia ordinarius, cum fuerit recusatus, debet causam committere personæ neutri parti suspectæ: ut dicit constitutio illa. j.de appel. cū speciali. & ij.q.vj.placuit.ij. & xj.q.j peruenit. Sed si appellatur à tali delegato ad quem appellabitur? Potest dici quod ad papam, cum ad ordinarium recusatum non uideatur appellandum. nec ad metropol. omisso medio: quia talis appellatio non tenet. j. de app. dilecti. sed satis posset appellari ad episcopū, 1 nō obstante tali recusatione, non quod ipse cognoscat, sed ut alij personæ non suspectæ committat. arg. contra c. prædicto. placuit. ij.

c Aut si hoc actor. Supra dixit, ꝙ reus potest recusare ordinarium, & actor similiter: ut hic dicit. & tunc episcopus committit alicui, ꝙ cōpellat partes eligere iudices super causa illa: quibus episcopus committet causam. hoc ipsemet 2 facere posset, sed causa vitādæ suspicionis hoc dictū est. & idem iuris credo esse siue reus siue actor recusauerit ordinarium & est simile huic. xj.q j. peruenit. Vel sic potest intelligi, quod dicit si hoc actor, &c. i. si actor recusauerit istū executorem ab episcopo datū, tunc eps debet aliquem eligere qui compellat partes ut in aliquē conueniāt, ne postea ipsum ualeāt recusare. s. de off. dele. super quæstionū. §. j idē esset si reus recusaret istū executorem.

d Ipsius solicitudine. Hoc ideo dicit: quia delegatus ab ordinario non potest suā sententiā executioni demandare, sed ille ordinarius Illam debet exequi. ff. de re iudi. a diuo pio. j. responso. nec potest possessionem dare. ff. de iurisd. om. iud. iubere. Sed non credo illam subtilitatem seruandam, quin possit exequi 3 suam sententiam: quia ex quo causa sibi committitur, intelliguntur sibi omnia esse commissa, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur: & sine quibus causa expediri non potest. s. de offic. deleg. præterea. & c. suspicionis. & lex illa, a diuo pio. & hæ decret. non prohibent hoc. licet dicatur in eis quod ordinarius hanc sententiam exequatur. & hoc etiam notauit Ioannes. ij. q. vj. quisquis. Sed si uelles hoc seruare, posset dici, quod hoc habet locum cum ordinarius est præsens, sed eo absente delegatur uel officialis eius exequatur sententias suas, alias perniciosum esset hanc subtilitatē seruare. B.

e Seruata lege. quæ loquit̄ de tempore executionis sententiæ, quæ facienda est in personali actione post quatuor menses. C. de usur. rei iudi. l. ulti. & ff. de re iudi. l. ij. & iij. § si quis. supra, de offi. delegat. quærenti. ubi de hoc.

SI clericus laicū. Laicus à quo clericus uel ecclesia rem uendicat: debet coram iudice laico conueniri. sic cōmuniter summatur. Primo ponit dictum. Secundo rationem dicti: ibi, Cum actor. Tertio localem contrariam consuetudinem: ibi, Licet. Abb. Sicu.

† Sed hoc ante ducētos annos desijt tolerari in regno Franciæ ut teti gi. s. de offic. & pōt. iud. deleg. c. cū olim.

f Actor forum rei, &c. Hæc regula generalis est infra eo. cum sit. & xj. quæst. j. experientiæ. & c. seq. & iij. quæstione vj. cap. ij. & c. neminē. & C. de iurisdic. omnium iudic. in criminali. & C. ubi in rem act. l. ultim. & ff. de alie. iud. mu. causa fa. quia etiam. in auth. ut cler. apud proprios episcopos. collat. vj. fallit hæc regula in casibus notatis infra, eodem cum sit. & c. licet. & c. ex tenore. 4

g De consuetudine. Talis consuetudo contra omnia iura prædicta est, sed introducta est propter negligentiam laicorum 4 in exhibenda clericis iustitia. infra eodem cum sit generale. & c. licet. & capitu. ex tenore. sed papa siue sint negligentes siue non, quotidie concedit literas clericis contra laicos, super quacunque quæstione. & ita assumit sibi iurisdictionem aliorum contra id quod dicit. supra titulo proximo. nouit. in princip.

EX trasmissa. Quæstio feudi debet per dominum terminari: qui si negligit, ecclesiasticus iudex alias superior eius hoc faciet. ita cōmuniter summat̄. Vel summa sic secundū alium intellectū. Quæstio feudi debet terminari per dominum feudi immediatum. & hæc lectu. incidit cum prima, sed est magis clara & no. Et primo ponitur partis conquestio. Secūdo ibi, Per dominum papæ prouisio. Abb. Sicu.

h R. forte clericus erat iste R. quia alias papa non dedisset ei literas: quia licet concedat clerico cōtra laicum, non tñ concedit laico cōtra laicū, dum tamē habeant alium superiorem, cum consuetudo curiæ sic se habeat, nisi de consuetudine & sponte se subijciant

ciant iurisdictioni ecclesiæ. sic potest intelligi. ꝯ. de arbit. innotuit. & consimilia. & s. ca. prox. in fin.
a Dominus. Quo ad feudum illud, alias uidetur, quòd erant milites ecclesiæ, ut supra dicitur in litera.
b Ne in iudicio ecclesiastico. Quod quidem facere potuit, cum papa talem prohibitionem admittat, qualiter causa feudi debeat tractari, dicitur. s. ti. prox. cæterum.
c Distulerit. Et sic per negligentiam iudicis secularis: iurisdictio quæ prius erat inefficax apud delegatum, modo est efficax. sic. ꝯ. e. licet. & ca. ex tenore. sic etiam delegatus per negligentiam perdit iurisdictionem: & transfertur ad ordinariũ. s. de off. or. significauit. s. de of. dele. prudentiam. §. sexto. in fi.

super quadã possessione corã Trecensi epo traxisset in causam, nobilis uir de campis, eorum dominus [a] sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de seculari feudo in iudicio [b] ecclesiastico respõderent: & infrà. Per dominũ feudi, causam iubeas terminari. † Et si ipse malitiosè distulerit [c] : tu ei debitum finem imponas.

Idem.

Per dominum feudi seculare sine ecclesiasticum: quæstio feudalis terminari debet etiam si uasalli sint clerici: et si plures ꝑtenduntur domini, nõ potest unus cognoscere maximè alio absente an feudum ad eum pertineat. h. d. secundum lecturam magis notabilem.

V Erum. Dominus feudi siue sit ecclesiasticus siue secularis, causam feudalẽ cognoscit, sic cõmuniter summatur. Primo ponitur factũ. Secundo statutum: ibi, Statuimus.
d Quæstio mota fuit. Vacante ecclesia, unde non erat qui de illa quæstione posset cognoscere, nec tũc aliqd fieri potest in præiudiciũ uacantis ecclesiæ. ꝯ. ne se uac. per totum. Vnde præpositus non tenebatur nec debebat respondere de feudo ecclesiæ coram alio iudice. s. c. prox. & s. ti. prox. cæterum. Et ideo papa mandat. ꝙ differatur quæstio illa, quousque ecclesia prælatum habuerit.

CAP. VII.

V Erùm quoniam de quibusdam feudis aduersus præpositum quæstio mota [d] fuit: Statuimus ut ex quo episcopus fuerit in ecclesia cõsecratus [e] : de feudis [f] ipsis sub suo iudicio cognosca

e Consecratus. Idẽ esset si electus esset & cõfirmatus: quia tunc habet plenam administrationem quantum ad ea quæ pertinẽt ad iurisdictionem. s. de elect. transmissam. ar. ad idem. s. de transla. inter corporalia.
f De feudis. supple cognitio de feudis.

Glos. seq. reci. per q. quid scilicet si episcopus feudi dominus negligit &c.

g Cognitionem. Quia forte dicebatur ab aduersarijs, quod non erat feudum ecclesiæ sed potius imperatoris: unde dicit hic sub cõditione, & si episcopus esset negligens in quæstione feudi procedere, secularis iudex postea procederet: sicut econuerso. s. eo. c. prox. non enim cognitio feudi ecclesiastici semper ad iudicium ecclesiæ spectat: ut not. s. tit. prox. cæterum [1]. Sed contra uidetur potius, quod secularis iudex non possit supplere negligentiam episcopi, sed per papã tunc supplenda est illa negligentia: quia non ad iudicem secularem de hac causa pertinet, etiam si laici sint. arg. supra, de iudi. cæterum.

† Not. in l. j. §. post opis. ff. de noui ope. nũciat. et Cy. in l. si qui ex cõsensu. C. de epis. aud.

[1] Secũdũ Tancr. & Vincẽ. idẽ Hosti. nec obst. s. tit. j. qualiter ꝙ intelligit in actionibus personalib. non feudalib. sicut de re spũali cõꝑmittinõ põt in laicum: de tẽporali sic. de arbi. cõtingit. & cap. exposita.

h Alioqui. Id est, si ad ecclesiam non pertineat.
C Vm sit generale. Primo ponit regulam. Secundo casum exceptum & triplicem ipsius causam. Ab.
i Forum rei. Supra, eod. si clericus. & in concor. ibi positis. & C. de iurisd. om. iud. iuris ordinem.

tur, si ad ecclesiasticam cognitionem [g] pertineant: alioqui [h] imperiali beneplacito (sicut iustum fuerit) ralinquatur.

Lucius tertius.

Malefactores ecclesiarum, in utroq; foro cõueniri possũt †.

CAP. VIII.

C Vm sit generale, ut actor forum rei [i] sequatur: & infrà. Verùm qm̃ seculares iudices in exhibenda iustitia personis eccl'iasticis, sæpe ĩ iudicio sunt remissi [k], in fauorẽ ecclesiæ est introductum, ut malefactores [l] suos, qui sacrilegi sunt cẽsendi, uenerabiliũ locorũ rectores possint sub quo maluerĩt iudice cõuenire.

Cœlestinus tertius.

Causæ clericorum secundũ iura, non secundũ consuetudines laicorum terminantur. Vel sic: In loco temporalis iurisdictionis ecclesiæ, causæ clericorũ sũt secundum ius canonicum terminandæ. h. d. secundum glos. & utranque summarium recipit determinationem.

k Remissi. In quo casu possunt ꝑ excõmunicationem compelli iustitiam exercere. xxiij. q. v. administratores. imo iudex qui negligit facere iustitiã, litẽ facit suã. xxiij. q. ij. dominus noster. & iij. q. vij. qui sine peccato. Argu. in auth. ut diffe. iu. §. hoc autem. col. ix. & C. de app. si appellationẽ. Et si per dolum uel gratiam uel inimicitiam iudicauerit, in ueram litis æstimationem condemnari debet. ff. de iudi. si filiusfamilias. & in decre. noua. infra de sent. & re iudi. cap. cum æterni. lib. vj. Bern.

Glossa sequens tractat de pœna & foro sacrilegiorum. Secundo ponit quinque crimina ecclesiastica. tertio arguit à contrario.

l Malefactores. i. raptores rerum ecclesiasticarum & inuasores. xij. quæsti. ij. de uiro. Et isti qui sic bona ecclesiarum arripiunt, tanquam sacrilegi iudicantur, & possunt excommunicari usque ad condignam satisfactionem. xij. quæstio. ij. nulli liceat ignorare. & cap. quicunque. & cap. prædia. & est expressum infra, eodem, conquestus. & quasi homicidæ reputantur. xij. quæst. ij. qui abstulerit. & quia isti sacrilegium committunt, ut dicũt iura prædicta. coram ecclesiastico iudice sunt trahendi: cum istud crimen sit ecclesiasticum, ut hic dicitur & hoc sacrilegium quandoque per iudicem secularem punitur. C. de episcopis & clericis. si quis in hoc genus. Item crimen usurarum. infra, de usur. cum tu. hæresis, simoniæ, periurij, & adulterij, hæc pertinent ad ecclesiam, & consimilia, & de quocunque peccato. supra, de iudi nouit. & hoc quod hic dicit, introductum est in fauorem ecclesiæ. Et quia hoc dicit specialiter de malefactoribus, quod possint conueniri sub quo iudice uelint: secus uidetur intelligendum de alijs, quod coram suo iudice sint trahendi, dummodo ibi possint suam iustitiam consequi, ut dicitur supra eodem, ex transmissa. quia quod de uno conceditur, de alio prohiberi uidetur. uigesimaquinta distinctione, qualis cum suis concordantijs, nisi cõsuetudo contrarium inducat: ut dicitur supra, eod. si clericus in fin.

† In regno Franciæ forum rei adhuc ad indicẽ secularem ibi spectat prima cognitio ꝑrehensio interrogatio & prouisionis necessariæ adiudicatio etiam ĩ clericos ut deinde (nisi in casibus exceptis) remittat ad forum ecclesiæ.

Crimina quædam sunt ecclesiastica.

Quod

a Parisius imo ibi nō habet eps iurisdictione tempo ralem nisi in certo li mitato loco q forū epi uocāt ubi duos habet gradus iurisdictiōis de īde ad parlamētum regium appellatur. Iudex ecclesiastic'. iter laicos cognoscit in multis casibus.

Imo q a habent ne dum iurisdictionē sed etiā regalia p pacem Constātiæ quæ (quicquid ibi Bal. & post eū omnes Italici feudistæ in ca. unico de natura feudi scripserint eam tēporalē esse) ppetua est: ut primus nouereq; in consuetud. paris. ti.j.nu.38 Et īter urbes Lombardiæ in dicta pace cōprehensæ Vercelle p cæteris oībus primo nominat, ut est tex.d. pacis. §. noīa uero ciuitatū. Sed postmodū contra tam salutaris pacis & libertatis pñæ fœderamilites Gre.

a Quod clericis. Aliquos. Etiam laicos & est speciale Parisius, a ubi eps hēt tēporalem iurisdictionem, & gerit uicem comitis: unde & præco bannum ibi nuntiat nomine episcopi & regis. alias laici debent in causis pecuniarijs coram suo iudice cōueniri, nec tractaretur ibi causa iure canonico, sed ciuili, siue iure gentium, uel iure municipali. & sic causæ tractantur inter clericos & laicos q conueniunt, uel si conueniantur iure canonico non obstante consuetudine.

Licet ex suscepto. Diuiditur. Primo ponit dictū cū sua modificatione. Secundo ibi Liceat. ꝓuidet contra grauamina consulum. Tertio ibi, Si uero prouidet cōtra recusationes ipsorum. Abbas.

b Iustitiæ complementum. Ergo quousq; ad sniam peruenitur semper est in pendenti, an ualeat rescriptū. j.c.prox. & s.eo. ex transmissa. quandoque.n. rescriptum est in pendenti supra de resc. si autem.

Glos. seq. ad casum quē ponit litera, addit quinq; casus quibus etc.

c Vacante imperio. Iste ē ergo unus casus, in quo iudex ecclesiasticus pt se immiscere seculari iurisdictioni. s. cū superior non inuenit. Alius est cū iudex secularis negligit facere iustitiā: ut hic, uers. dummodo &c. & j.c.prox. & ca.ij. arg. xxiij.q.v. administratores. Tertius est, cum aliquid ambiguū fuerit & difficile, & inter iudices uariatur. j. qui fil. sint leg. ca per uenerabilem. circa medium. Quartus est in omni crimine ecclesiastico, puta usura, sacrilegio, & similibus, ut vj.q.ij.c.j. & xij.q.ij. nulli liceat. & infra, de usur. quoniam. Quintus est, cum per denuntiationem criminis causa defertur ad iudicem ecclesiasticum. supra tit. prox. nouit. Item ratione connexitatis, ut in dote. infra, de dona. inter uirum & uxor. de prudentia. Istos casus cum multis alijs comprehendit Host. his uersibus: Hæreticus, simon, seuus, periurus, adulter: Pax priuilegium, uiolentus sacrilegusque. Si uacat imperium, si negligit, ambigit an sit. Suspectus iudex, si subdita terra, uel usus. Rusticus, & seruus peregrinus, feuda, uiator. Si quis pœniteat, miser aut sit, causaque mista. Si denuntiat ecclesiæ, quis iudicat ipsa.

CAP. IX.

Quod clericis: & j. Mādamus quate. si quas causas pecuniarias clerici Parisius cōmorantes habuerint contra aliquos a, uel aliqui contra eos, ipsas iure canonico decidatis.

Innocentius iij. Vercellen. episcopo.

Laicus à laico super re ciuili corā iudice ecclesiastico, conueniri nō potest, nisi in defectu iustitiæ secularis, uel nisi consuetudo id exposcat.

CAP. X.

Licet ex suscepto: & infra. Mādamus quatenus si qñ à laicis Vercellen. literas super reb. præcipuè quæ forum seculare contingunt, à se. apo. contigerit impetrari sublato appellationis obstaculo decernas authoritate nostra irritas & inanes: dummodo consules et commune de se conquerentibus in iudicio seculari exhibeant iustitiæ complemētum b. Liceat tamē ipsis, qui sub eisdē consulib. taliter duxerint contendendum, si se in aliquo sensefarint prægrauari: ad tuam (sicut hactenus seruatum est) uel ad nostram si maluerint audientiam appellare, hoc præsertim tempore, quo uacante c imperio ad iudicem secularem recurrere nequeunt, † qui à superiorib. in sua iustitia opprimūtur. Si uero consules iustitiæ tanquā meritò suspecti fuerint recusati, corā arbitris cōiter electis, de causa suspicionis agat: quæ si probata fuerit esse iusta, ad te uel ad nos d pro iustitia recurratur: sicut superius est expressum.

Idem archiepiscopo & thesaurario Turonen.

Vidua laicū coram iudice ecclesiastico conuenire non potest nisi super causa ecclesiastica, uel in defectum iudicis secularis.

CAP. XI.

Ex tenore literarum comitis † Britāniæ, nostris est aurib. intimatū, qcū causam quæ inter mulierem nobilē F. & I. de Meduano, super hæreditate sua noscitur agitari, uobis commiserimus terminandam, ipse comes, eidē mulieri cum tam ipsa, quam prædictus I. essent de foro ipsius, mandauit ut causam deferret ad ipsum, promittens eidem, quòd faceret ei iustitiæ plenitudinem exhiberi: e & infrà. Nos igitur attendentes, quòd sic sumus uiduis in iustitia f debitores, q alijs iniustitiam facere non debemus, Mādamus quate. nisi sit talis cā,

d Ad te uel ad nos. contra infra de app. cū speciali. & supra eodem. si quis cōtra clericum. ubi ordinarius recusatus committit causam. Sol. illa continent ius commune. & q hic dicit, locale est. De recusatione iudicis ordinarij & de legati: de illis habes j. de ap. secundo requiris. & capi. cum speciali.

Ex tenore. Diuiditur. nā in prima ponitur comitis cōquestio. In secunda Papæ prouisio. Secunda ibi, Nos igitur quæ tria facit. reddit causam supersederi mādat, duos casus excipit. Abbas Sicu.

e Exhiberi. Et quia iudices nihilominus procedebāt in causa comes significauit hōc domino Papæ.

f Iustitia infra de dona. inter uirum & uxor. nuper. Per hoc patet, quòd causa uiduarum nō pertinet principaliter ad ecclesiasticum iudicem, licet pertineat ad ecclesiam quantum ad protectionem. ut lxxxvij. dist. cap.j. & ij. imo ad iudicium seculare spectant primo causæ uiduarum, pupillorum, & orphanorum. xxiij. quæstio. v. regum. & quæstione tertia, ab imperatoribus. & C. quando impe. inter pupil. lege una. secundario quātum ad defensionē, ad ecclesiā spectant. xxiij. q. v. administratores. & infra, de censi. licet. & causa uiduarum & aliarum miserabilium personarum, spectat ad ecclesiam ubi agitur de iniuria, siue de uiolentia eis illata. uigesimaquarta quæstione tertia, si quis de potentibus. Et sic intellige infra, eodem. ex parte. ubi Papa committit causam uiduæ super uiolentia irrogata. & sic potest intelligi infra, de uerborum significationibus. super. §. ultimo, & præcipue circa dotes, ut in prædicta decreta. nuper, causa pœniten-

rr. hāc urbem cum xl. castris a Galeatio (qui postea dux primus Mediolani factus est) & Barnabone, quitūc Mediolano dñabātur ui eripuerūt de inde Robert' Gregorij xj. legatus (qui postea in papatu successit uocatus Cle. vij. quem Rom. Vrbano suo fauentes antipapā uocāt) eādem urbē dictis Galeatio & Barnaboni uēdidit quia ciuiū spolijs ꝑtium solue runt ut refert Theodori. anie. d schisma te li.ij.ca. iij.

† Idem. j. ut lit. non cont. c. accedens. ij. Quod mirum est cū ab inuasione Normanorum & Danorum anno 900. semp fuerint duces cum prius fuerint Reges in hac Britannia minore seu Armorica ut Alanus bouchard. annal. Britā. lib. iij.

pœnitentium ad eccleſiam pertinet.xj.q.j.aliud.hære ſis,ſimoniæ,adulterij,cũ agitur ad ſeparationem matrimonij.j̃.ut lit.nõ conteſt.c.j.& s̃.de procu. tuæ.& aliæ de quibus dicetur in ſeq. notula. & indirecte ratione peccati omnes cauſæ pertinent ad eccleſiam: ut s̃.tit.proxi.nouit.

[a] Eccleſiaſticum iudicem. Sicut ſunt cauſæ matrimoniales.s̃.de offi. deleg. cauſam matrimonij. & j̃.de cõſang. & affinit.ex literis. Item cauſa natiuitatis alicuius. j̃.qui fi.ſint legi. lator. & c.cauſam. Item ius patronatus. s̃.de iudi.quanto.Item decimarum.j̃.de deci. per totũ. Item cauſa uſurarum . infra, de uſur. quoniam. & per totum.& alia plura, ut dictum eſt ſuprà eo. cum ſit.& cap.licet.

quæ ad eccleſiaſticũ [a] iudicem pertinere noſcãt, ei ſuperſedere curetis : dummodo per iudicem ſecularem,ſuã poſsit iuſtitiã obtinere : alioqui non obſtãte ipſius cõtradictione, cauſam ipſam ratione præuia terminetis. [b]

Idem Piſano archiepiſcopo.

Clericus non poteſt conſtituere ſibi iudicem laicum, etiã ſi proprium iuramentum & aduerſarij conſenſus accedat.

CAP. XII.

Glo.ſeq.reci.per quaſtio.an comite negligente,procedant iſti delegati virtute primarum uel ſecundarum, &c.

[b] Terminetis.Per literas prius impetratas , ut incipiant ualere ex tunc,quo ad effectum. s̃.de off.deleg. c.iij.§.j.ff.de leg.iij l.j.§.j.C. de don.inter vir.& uxo. donationes.& s̃.de reſcrip.eam te.Interim enim iuriſ dictio dormit.ſic.s̃.de reſcrip.paſtoralis. in fi.Videtur enim committi cauſa ſub conditione , ſi iuſtitia corã ſeculari haberi non poſsit.argu.j̃.de iureiu. quemadmodum.ſicut cognitio principalis cauſæ ſub cõditione committitur in cauſa appellationis.j̃.de appell. ut debitus.ſic.s̃.de off.deleg.inſinuante. & ff.de iure do. ſtipulationem. Quod autem literæ quæ ab initio non valent,poſtea conualeſcant eſt argu.s̃.de reſcrip.ſi autem.j̃.de conuer.cõiug.placet.ff.de iniuſto rup.& irrito teſt.cum in ſecundo.ff.de liber.& poſthu. ſi quis poſthumos.in princ.& ff.de pig.act.ſi in rem. §.ult. & s̃.de elec.quod ſicut.arg.cõtra.s̃.de elect. dudum.ubi de hoc,& j̃.de proba.poſt ceſsionem.Item hic habes, quod iuriſdictio perditur per negligentiam. ſic. s̃. de offi.deleg.prudentiam in fi.& s̃.de offi.ord. ſignificauit.& c.licet.& ſic literæ iſtæ ſunt in pendenti quouſque appareat de negligentia iudicis ſecularis.s̃. eo. c. proxi.ſicut in pendenti eſt an in ſenatuſcon. macedo. commiſſum ſit.ff.ad maced.l.j.§.ſi pendeat.

SI diligenti. Pars huius. infra,de præſcript. ſi diligenti. Diuiditur in tres partes.In prima ponitur falſa opinio archiepiſcopi Piſani . In ſecunda ipſius impugnatio : ibi, Immemor. In tertia concluſio : ibi, Manifeſte . Abbas. Sicu.

Gloſſa ſequens ad id quod dicitur hic. ius publicum non tollitur pacto priuatorum allega.xij.iura pro concor. In contrarium allegat xi.iura. Sol. Diſtinguendo inter ius publicum fauorabile tantum , & fauorabile & odioſum . & ponit exempla . Subdit etiam quatuor rationes , quare clericus non conſentit in non ſuũ iudicem , dicens ſecus de laico in ciuilibus , dicit deinde aliud in arbitris .

[a] Et melius. ff. de regu. iu.l. neque pignus. §.priuatorem . Ioã. And.

[c] Pacto priuatorum.Sic ergo patet, quod priuatorũ pacto iuri publico non derogatur.ff.de pact. ius publicum.& l.inter debitorem. [†] s̃.de arbi.cũ tempore.& j̃.de ſen.excom.contingit.j.nemo enim ius publicum remittere poteſt aliquibus pactionibus : nec mutare formam antiquitus conſtitutam.ff. de admi.tut. quidam decedens.j̃.de teſta.requiſiſti. & nemo poteſt facere,quod leges in teſtamento ſuo locum nõ habeãt. ff.de leg.j.nemo. & ff.ad leg.falci.quod de bonis. §. j. & C. de condi. inſer. l.ij. & C.de iura.calum. l.ult. §. ſed quia. & x.q.j. ſi quidam. ff. de poſtu. quos prohibet. j̃. de except. c. exceptionem. ar. contra. ff.de pactis. paciſci.& l.pactum. inter hæredes. ff. a quibus appel. nõn licet l.j.in fi. & §.j. & C.de temp.appe. l.ult. in fin. & ff. de fer. l.j. & ff. de mino.ſi iudex. & j̃. de regu.ad apoſtolicã. & j̃. de priuileg. ſi de terra. & c. accedentibus . & C. de pact.ſi quis in conſcribendo.ubi uidetur expreſſum.& j̃. eo. dilecti. Super hac contrarietate dicas,quod illi iuri quod eſt tãtum introductum in fauorem aliquorum,bene poteſt quis renuntiare. ſed ſi aliquod ius introductum eſt in fauorem quorundam,pro publica utilitate ipſorum , & odio aliorũ, nullus poteſt tali iuri renuntiare . tale eſt hoc de quo hic agitur : quod introductum eſt non tam in fauorem clericorum, quam in odium laicorũ . ipſi enim clericis oppido ſunt infeſti.vt ij.q.vij.laicos & c.laici.& tale eſt illud.xvij.qõ.iiij.ſi quis ſuadente. quia ei renuntiare non poteſt.j̃.de ſen.excom.contingit. Sicut potes videre in ſimili.mulier poteſt renuntiare Velleiano, quia in fauorem ipſius tantum introductũ eſt.ff.ad Velleia.l.ult.§.pe.& C.e. tit. iubemus. propter infirmitatem ſexus.C.ad Velleia.ſi ſine. & ff. e.l.ij.§.uerba.ſed macedoniano nõ poteſt renuntiari. quia illud in fauorem quorundam introductum eſt , & in odium creditorum. ff.ad macedo. ſed & ſi pater. in fin. Similiter beneficio reſtitutionis,nõ poteſt renuntiari: quia tam in fauorem quam in odium introductum eſt : licet ſit argu.cõtra.ff.de mino.ſi iudex. [z] Item & alia ratio conſueuit aſsignari, quare non poſsit clericus in aliũ iudicem conſentire: quia præiudicatur epiſcopo ſuo,ſine cuius conſenſu iurare non poteſt,nec aliũ iudicẽ habere. xj.q.j. clericũ. & iij.q.vj. non liceat.j̃.de iura.calũ.c.j.in fi. Item ab alio nõ poteſt recipere ordinẽ,niſi ab epiſcopo ſuo:ergo nec iudicium , quod eſt maius. Sic argumentatur canon.ix. q.ij.nullus primas.& j̃.de paro.c.iij.Item non poteſt ab alio prælato petere animæ iudicium quod eſt occultum, multo fortius non poteſt petere iudiciũ perſonæ.j̃.de pœni.& re.omnis utriuſq;. & de pœn.di. vj. placuit.ſic poſſet contingere,quod omnes ſubditi epiſcopi alium ſibi iudicem eligerent. Laicus uero bene poteſt alium iudicem ſibi eligere in ciuili negotio.ff. de iudi.l.j. & ij.ſed in criminali non.xj. q.j. ſi quis cũ clerico.& C.de iuriſdi.om.iud.in criminali. clerici tamen arbitros bene poſſunt eligere præter conſenſum epiſcopi.s̃.de arbi.c.j.& ij.& c.dilecti. & per totum titu.Idem dixi, quod illi priuilegio , ſi quis ſuadente , renuntiare non poteſt : tamen clericus verberatus à laico , uel ab alio poteſt ei remittere iniuriam quantum ad ſe, ſed nõ quantum ad eccleſiam. xxiij.quæſt. iiij. ſi is qui. lxiij.diſt.ſolennitate.

SI diligẽti: & j̃. Aſſeruiſti te vſque ad hæc tẽpora tenuiſſe, quod licitum ſit clerico renuntiare ſaltem in temporalibus iuri ſuo,& ſibi laicũ iudicem cõſtituere, præſertim ubi aduerſarij uoluntas accedit, ac tenere iuramentũ ſuper hoc interpoſitũ reſpondiſti. Immemor cõſtitutionis , qua cauetur pacto priuatorum [c] iuri publico minimè derogari. [†] Cùm ergo hoc ius in Mileuitaneñ. & Ca-

[†] Cõcor. l.iuriſgentiũ.§.ſi paciſcar.& l. paciſci.ff. de pactis. Iuri ſuo , an poſsit quis renũtiare.

Velleiano renuntiari poteſt,ſed non Macedoniano.

[z] Ibi renuntiat ipſo facto , nolendo uti reſtitutione ſibi cõceſſa.& uide ibi glo. hoc & in Spe.ij.parte.de reſt. in integ. §.qualiter circa finẽ. Ioã. And.

Concilijs.

thaginensi concilijs a sit specialiter promulgatū, ne clerici b clericos relicto suo pontifice ad iudicia publica protrahāt, c alioqui cām perdāt d & a cōmunione e habeant extranei: & tam epi, f q̃ diacones seu quilibet clerici in criminali seu in ciuili negotio, si derelicto ecclesiastico iudicio publicis iudicijs se purgare g voluerint, etiā si ꝓ eis sit lata h sententia, locum suum amittāt, & hoc in criminali actione: in ciuili verò perdāt i quod euicerint, si locū k suum maluerint obtinere. Manifestè patet, l ꝗ nō solum inuiti, sed etiā uoluntarij pacisci non possunt, ut secularia iudicia subeant, cùm non sit beneficium hoc personale, cui renuntiari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico sit publicè indultum: cui priuatorum pactio derogare non potest. Nec iuramentum

a Concilijs. Quæ concilia tu habes. xj. q. j. inolita. & c. placuit. quorum verba hic ponuntur.

b Ne clerici. Hic ponit tenorem. c. inolita. & cap. placuit. quorum uerba hic ponuntur.

c Pertrahant. Et sic trahuntur inuiti, & ideo punitur ille qui eos trahit, & sic loquitur c. inolita. in actore.

d Causam perdāt. Sed nunquid per sententiam, an ipso iure? H. dicebat quod ipso iure perdit causam, sed videtur potius, ꝙ per sententiam, ar. prædicti. ca. inolita. ubi dicit, conuentus, & causam perdat. & C. de iurisd. om. iud. in criminali ubi dicit, actor actione causæ mulctetur, reus pro condemnato habeatur. & arg. prædict. cap. placuit. ubi dixit, locum suum amittat reus. quod verius uidetur opp. ad hoc arg. ꝟ. de exces. præla. grauem. hoc dicit Io. H. cōtra. Sed nunquid intelligimus hanc pœnam imponendam statim uel post conuētionem, uel post litis contestationem, uel tantum si perseuerat vsque ad finem causæ? Et uidetur certe quod postquam vocatus est ad iudicium. xj. q. j. inolita. ubi dicit, ad iudicia publica non pertrahant: si contra fecerint, causam perdant. & ca. placuit. ubi dicit, qui de seculari iudice posit auxilium, &c. & C. de iurisd. om. iud. in criminali. ubi dicit, qui inuocauerit in vetito examine. Sed uidetur quod ante litis contestationem possit pœnitere, nec incidit in pœnā. ff. rem ra. ha. amplius. & ff. de in ius voc. l. quamuis. ff. de iuris. om. iud. si conuenerit. Et arg. illius. c. placuit. ubi dicit, si crimen fuit intentatum, uel ciuilis causa cōmota: per quæ uerba innuitur, quod lis fuit contestata. imo etiā videtur quod quādocunque ante sententiā licitū sit pœnitere. ar. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. meminisse. & C. de ijs. quibus. ut indig. alia causa. & ff. quod met. cau. si cū exceptione. §. hæc actio. & §. satis. Hu. dicebat quod hic nō est locus pœnitentiæ, benignius tamen est & tutius dicere, quod ante litis contestationē sine pœna desistere potest: ar. illius. c. placuit. quia promptiores esse debemus ad misericordiam, quam ad rigorem. ff. de act. & obli. l. Arrianus. Post litē vero contesta. non potest uitare pœnam. arg. prædictarū legum, amplius. & l. quamuis. & l. si conuenerit. Sed in causa spirituali sola depositio quærimoniæ sufficit, ut ab ecclesia tanquam membrum putridum abscindatur, & beneficia alijs conferantur. ꝟ. de exces. præla. grauem. Sed potest dici, quod illud est propter excessum nimium, eo quod in suum episcopum tantum facinus attentare præsumpsit, ut merito augeri debeat pœna. ff. de re milit. omne delictum. §. j. sed de rigore debent puniri qui in vetitum examen alios trahunt.

Potius. Idē Pan.

Arg. ad hoc. C. de asser. toll. l. j. in fi. & de hære. c. quicunque. ante fin. Ioan. And.

Possit. idem Bal. Saly. Ioā. Fab. in dicta l. in criminali.

e A cōmunione. Sacramentorū, quia in pœnam remouebuntur à sacramentis ad tempus. arg. ij. q. vj. catholicus. uel potius a communione, id est, officio & beneficio si clericus est priuetur: ut dicit H. sed nimis rigida esset hæc pœna, nec etiam talis expositio cōsonat literæ: & ita dicit quod nō perdit locum suum, si perdere uult quod euicit. Et hucusq; loquitur in actore. sequentia verba, & tam episcopi, &c. in reo.

f Tam episcopi. Hic ponit tenorem illius. c. placuit.

g Purgare. Et sic loquitur in reo. ca. placuit. & ideo quia sponte eligit uetitum iudiciū punitur: & expone purgare, id est examinare causam suā. Et dic quod uoluerint cum effectu, id est fecerint, quod examinaretur ibi causa. nā si inuiti traherētur nō punirētur. ar. cōtra. s̃. de iudic. at si clerici. & xj. q. j. in clericorū. Vnde versus: Clerice si quæris examen q̃d prohiberis: & deponeris, & causa destitueris.

h Pro eis sit lata. Sed quid si contra eos lata sit? Videtur quod nō teneat quia sentētia à non suo iudice lata non tenet. s̃. de iudi. at si clerici. xj. q. j. clericorum. satis patet quid dicendum sit. nā si obtineret sententia non ualeret. Sed si contra eos lata est, de iure tenere non deberet: tamen quantum ad se, & in odium illorum seruabitur talis sententia, & compelletur ad hoc propter culpam suam, imo multo fortius pro condemnato debet haberi. argumen. supra, de renuntiat. quod in dubijs.

Glossa sequens tria dicit. finis de qua causa, princip. cui applicetur. medium quid cum uterque fuit in culpa.

i Perdāt quod euicerint. Id est, rem quæ ab eis petebatur, de qua fuerunt absoluti, & habebuntur pro condemnatis: & res illa dabitur actori cui facta est iniuria: quia reus aliter se cōueniri nō patiebatur: quia forte potens erat, & actor ipsum timebat, unde non audebat illum conuenire corā suo iudice, & sic actor inuitus & coactus conuenit illum. Sic in præsenti casu, actor perdit quod euicit, & datur reo qui inuitus tractus fuit ad iudicem alienum. Sed si vterque fuerit in culpa, tunc debet dari illi ecclesiæ cui facta est iniuria, & iurisdictio eius spreta. Et quod dicit, perdant quod euicerint, intellige cum causa est propria clerici: secus si negotium sit ecclesiæ: quia delictum personæ, &c. xvj. q. vj. si episcopum.

k Si locum. Ecce reus habet electionem, ut uel perdat causam, uel amittat locum. Si potius uult perdere locum, nunquid habebit quod euicit? Sic, si actor fuit in culpa, alias nō: quia factum istius, non debet obesse actori innocenti, & sic est casus in quo tenet sententia à non suo iudice lata.

Culpa, imo indistincte locū habet hęc opīo Panor.

l Manifeste patet. Hic ergo patet. ar. ex præcedētibus cōcilijs, q̃d nec inuiti, & hoc ex cōcilio Mileuita. xj. q. j. inolita. nec uolētes, & hoc ex cōcilio Cartha. placuit. pacisci possunt ut iudicia secularia subeant. Sed nūquid tacite possunt renūtiare suo foro? Videtur q̃d sic, respondēdo corā laico. arg. iij. q. vj. pulsatus. nā & Papa renūtiauit suo foro. ij. q. vij. nos si incōpetenter & q. v. mādastis. multa enim possumus tacite, ad quæ nō possumus nos pacto adstringere. ff. de procu. filiusfami. §. veterani. & C. de pact. l. ult. & C. de iur. cal. l. ij. in fi. Dicas, q̃d neq; tacite neq; expresse pōt clericus aliū iudicē cōstituere, imo in ecclesiasticā p̄sonā sine licentia speciali epi sui cōsentire non pōt, nec illū in iudicē eligere, ut iij. q. vj. non liceat. ꝟ. eo. significasti. ubi determinatur ista dubitatio, ut ibi dicit.

Dicas. idem Pan. Clerici, nec que tacite neq; expresse possunt suo foro renūtiare.

Glossa

Glos.seq. notat, & dupliciter probat. argu. quod si principale &c. alleg. in contra. deinde ad casum conuersum pro & contra. in fi. ubi dicitur, quod ubi factũ lege prohibente non tenet, non tenebat stipulatio, mandatum uel iuramentum adiectum.

a Iuramentum sic ergo patet, quòd si contractus non tenet siue pactum: iuramentum de obseruando ipsum contractum uel pactum non tenet nec obligat. C. de legi. non dubium. & quia iuramentum contra bonos mores, & uim legum & authoritatem iuris, nullius est momenti. ff. de leg. j. si quis inquilinos. §. si quis. & quia iuramentũ non debet esse uinculum iniquitatis. xxij. q. iiij. inter cætera. & j. de iureiu. quanto. Itē arg. quod si principale non tenet, nec accessoriũ, ut C. de usur. eos. & C. depositi. l. si deposita pecunia. & l. prædicta, non dubium. & j. de fid. instr. inter dilectos. & quia idem iuris est in principali & accessorio. s. de off. deleg. prudentiam. in fin. arg. contra. j. de iureiur. debitores. & ca. cum contingat. Similiter quod iuris est in accessorio, & in principali: arg. xxiij. q. j. paratus. uersus fi. uer. nam si Christiana. in fi. alias est. c. arg. contra. quod aliud est in accessorio quam in principali. ff. de pact. l. iij. arg. contra. quod sublato accessorio tollitur principale. ff. de pact. l. ij. arg. contra. C. de remis. pig. creditricem. Item signatur cōtra. infra de iureiu. cum contingat. ubi iuramentum super contractu contra legem facto præstitum seruatur, & ibi de hoc. Ber.

a licitè seruari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur.

Idem. Beluacen. episcopo.

Clerici super excessib. coram suo episcopo conueniri debent, non coram ijs quibus seruiunt, nisi consuetudo uel priuilegiũ aliud inducat.

CAP. XIII.

Cum contingat interdum: & j. Insuper postulasti an cũ aliqui clerici deputati seruitio capituli Beluacen. aut aliorũ clericorum tuæ diœcesis super excessib. impetuntur, sint cogendi corā te, uel potius coram illis quibus seruiunt, querelantib. respondere: cum illi sibi iurisdictionem huiusmodi uendicare contendāt, licet illos excommunicare non ualeant, uel alias etiā coercere. Super quo fra. tuæ taliter respondemus, quod ad te (utpote tanquam ordinariũ) de talib. debēt conquerentes habere recursum: maximè b si super his impetunt, quæ i tua noscunt diœcesi commisisse. Nisi fortè ij quib. delinquentes ipsi deseruiunt, ex indulgentia uel consuetudine c speciali, iurisdictionē huiusmodi ualeant sibi uendicare.

Cum contingat. Sunt duæ partes, consultatio, & responsio. Secunda ibi, Super quo. Abb.

b Maxime. Id est, tantum. sic. xvj. q. iij. si quis episcopus damnatus. nam tantum ab illo puniendus est ubi deliquit. vj. quæstio. iij. placuit. infra de rapt. capitu. j. ubi de hoc. Vel dic, quod licet alibi possit excommunicari, non tamē ab alio potest deponi quàm a suo a diœcesano. secus si ciuiliter ageretur de beneficio. infra, eodem. postulasti. Quando reus sit remittēdus ad suũ iudicē, dr iij. q. vj. cap. j. & j. de rap. cap. j.

a Suo. imo pōt. Panor.

Glos. sequens notat, allegat v. iura. secundo obijcit & soluit per tria similia.

c Vel consuetudine. Nota quod consuetudo dat iurisdictionem. ix. quæ. iij. conquestus. supra, de arbi. dilecti. C. de eman. l. j. & ult. & supra, de offi. ord. irrefragabili. Sed qualiter potest in hoc casu priuilegium uel cōsuetudo dare iurisdictionem, cum nemo sibi uel suis ius dicere possit. ff. de iur. qui iurisdictioni pęest & C. ne quis in sua causa ius sibi dicat. l. unica? Sed dic, quòd dominus familiæ potest habere ordinariam iurisdictionem super familiam suam sicut magister super discipulos suos, ut in constitut. Frideri. C. ne fil. pro pa. authen. habita. sicut episcopus in suos canonicos, & sicut pater super filium suum: ut iij. q. vij. cap. infamis. §. tria. circa fi. & xxiij. quæ. iiij. duo ista nomina. & si suspectus fuerit domin9, petat actor ei aliquem associari. iij. quæstio. iij. cap. induciæ. §. offeratur. uel eligat arbitros. supra, eodē. si quis contra clericum. & xj. quæ. j. peruenit. infra, de appella. cum speciali.

Consuetudo dat iurisdictionem.

Idem.

Episcopus delicti condemnat clericum de delicto, sed non priuat beneficio alibi existēte: sed episcopus beneficij priuabit quasi exequendo condemnationem iudicis delicti. h. d. secundum unũ intellectum. Secundũ aliũ intellectum. h. d. Eps delicti cōdemnat clericum de delicto priuando beneficio alibi sito, sed executio realis fit ab episcopo beneficij.

CAP. XIIII.

Postulasti per sedem apost. edoceri, utrum sacerdos habēs ecclesiā in una diœcesi, et residēs in eadē, domiciliũ uerò patrimonij rōne in alia, ibidē delinquēs ab eo in cuius diœcesi hēt patrimoniũ, pro delicto ibidē cōmissio debeat iudicari, præsertim i causis quæ officij sui seu beneficij priuationem exposcunt? Ad quod breuiter rñdemus, quòd per episcopũ in cuius diœcesi deliquit a, sentētia pro

Postulasti. Hoc capitu. legitur principaliter duobus modis. Primo quòd episcopus delicti fert sententiā tantum super crimine, sed episcopus beneficij fert sententiam priuatoriā beneficij. Secundo legitur, quod episcopus delicti fert sententiam etiam super beneficio. Sed realis executio, ut possessionis subtractio debet ferj per iudicem beneficij. Diuiditur in duas partes. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

Respon. quod per episcopum in cuius diœce. deliquit sententiam in eundē clericum debet promulgari: sed per illum episcopum in cuius diœce. habet ecclesiam, sententia debet executioni mandari.

Nota quod ratione delicti, efficitur quis de foro alterius. Item per alium fertur sententia, & per alium executioni mandatur. Ber.

a Deliquit. Et ita delictum dat iurisdictionem infra eo. c. ult. & vj. q. iij. placuit. & episcopus iste in cuius diœcesi deliquit, debet ferre sentētiam contra ipsum super crimine, & nō super ecclesia a: & hæc sententia lata sub uno, facit fidem & in alio iudicio. simile uigesima-

a Ecclesia. imo ēt sup ecclesia uel beneficio. panor. hic & Petr. Ancha. i rep. huius ca. glo. prag. in ti. decō cubi. §. j. uer. omnibus.

mulgari poterit in eundē. Sed ab eo in cuius dioecesi beneficium obtinet, erit quo ad illud executio facienda a.

Honorius iij. archiepiscopo, decano, & archidiacono, Turoñ.

Miserabilis persona potest laicum interdicto unde ui, corā iudice eclesiastico conuenire, et si res subtracta dicatur feudalis.

CAP. XV.

EX parte .B. quondam Angliæ reginæ fuit propositum, quòd cum nobilem uirum G. detentorem castri Segriæ, ratione dotalitij b pertinentis ad ipsam, quo per eū uel eius complices c contra iustitiā fuerat spoliatam authoritate bonæ memoriæ Io. Papæ præ.n. coram uobis traxisset in causam. Dictus nobilis excipiēdo proposuit, ꝙ literę apostolicæ non ualebant, pro eo ꝙ castrū Guargiæ ubi est ei⁹ domiciliū principale, consistit in dioec. Rodoñ. quę ultra duas dietas a Turonis est remota. Verum replicatū fuit ex parte reginæ ꝙ idem nobilis Turonis satis poterat conueniri, cū non solùm in Rodoñ. dioece. sed & in Andegauensi d dioecesi existat, eo ꝙ & castra & redditus plures habet in ipsa, & castrū de quo quæstio uertitur, in eadē est dioecesi e, q̃ à Turoñ. nequa q̃ ultra xij. leucas distat.

Idem quoq; adiecit, ꝙ cùm dicta regina ius suū corā dño feudi prosequi debuisset †, literæ apostolicæ non ualebant, cū non faciebant mentionem, ꝙ dñs feudi fuerit requisitus, & ipse in exhibenda iustitia, extiterit negligēs uel remissus subijciens ꝙ eædē literæ falsitate expl-sa fuerant impetratæ, eo ꝙ suggestū fuerat castrum illud ad eandem reginam ratione dotalitij pertinere, cùm nec ab initio, nec durante matrimonio, a uiro sibi fuerat in donationem propter nuptias assignatum. Ad hoc autē, fuit ex parte ipsius reginæ responsum, quod uidua spoliata irrequisito feudi domino, spoliatorem seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice poterat conuenire, cuius interest uiduas defensare: & infrà. Mandamus quatenus si uobis constiterit dictum nobilem terram & mansionem habere in Andegauen. dioecesi, in qua interdum consueuit commorari, & ipsam dioece. ultra duas a Turonen. non distare dietas, & in eadem litigiosam rem esse: non obstantibus exceptionibus alijs f, quæ in petitorio potius, quàm in possessorio quod regina contra eundem nobi-

gesimaquarta quæstione prima, subdiaconatus. & xj. quæ. j. statuimus. ff. de iureiuran. si duo patroni. C. de lib. cau. iubemus.

a Executio facienda. Iste enim iudex in cuius dioecesi est res, in qua fieri debet executio, debet sententiam mandare executioni: & sic ille episcopus cui subest illa ecclesia istius clerici, priuabit illum per sententiam ab alio episcopo latā. argum. ff. de re iud. a diuo pio. § in criminalibus. si crimen magnum est, ille iudex exequatur sententiam, ubi delictum est perpetratū. j. de rap. cap. j. & ff. de re milit. desertorem. in princip. & in authen. ut nulli iudi. §. si uero quis comprehensorum. collatio. ix.

EX parte. Sunt duæ partes. In prima partis conquestio. In secunda iudicum instructio ibi, Mandamus. Prima subdiuiditur. Primo ponit causæ cōmissionem, & rei uocationem. Secundo ibi, Dictus. rei exceptionem, & actoris replicationem ad illam. Abbas Sicu.

b Dotalitij. Id est, donationis propter nuptias. mulier enim dicitur dotem dare uiro, uir autem dicitur dare uxori, donationē propter nuptias 1. infra, de dona. inter uirum & uxo. nuper in fine.

c Complices. Nota quod tenetur q̧s hoc interdicto, siue quis fecit, siue complices eius ipsius mandato, siue etiam ratum habuerit. j. de restitu. spo. cum ad sedem. & ff. de ui & ui ar. cum a te. & l. iij. §. cum procurator. quia facientes & consentientes, pari pœna puniuntur. s. de offic. delega. c. j. & ij. quæ. j. notum. in fin. & tenentur etiam alia ratione, si rem illam scienter recepit à deiectore infra de resti. spo. sæpe contingit & supra t it. prox. quia.

d Andegauensi. potest enim quis habere domiciliū in diuersis locis. ff. ad muni. assumptio. §. iuris prudentibus & l. filij. §. senatores. & ff. de sent. senatores 2 ueruntamen sola possessio domus, quæ comparatur in alia ciuitate, non facit domicilium. ff. ad muni. libertus. §. sola domus. nisi eam inhabitauerit. unde dicit. j. in qua interdum consueuerat habitare, sed desinit esse municeps adeptus senatoriam dignitatem. ff. ad mun. municeps. Sed hoc uerum est, quantum ad munera, non quantum ad dignitatem: ut ibi dicit.

e In eadē est dioecesi. i. Andegauen. hoc enim sufficeret solū si coram ordinario Andegauen. qō ista mo[t]a fuisset: quia ratione rei de qua q̧s conuenitur sortitur quis forum. s. eodē. sane. j. e. c. ult. & C. ubi in rem ac. l. actor. etiam si res sit mobilis, ff. de iudi. quod legatur. & de hoc dicitur infra, eodem. c. ult.

Glos. seq. not. ex tex. huius glos. literas impetratas contra laicum &c. signat contraria & soluit. Secundo not. quod causa uiduarū &c. remittit. Tertio declarat quare non fuit recipienda ultima exceptio. Vltimo obicit ad denominationem istius reginæ. Ioan. And. diuidit. Sed Panor. expedit hāc gloss. per quatuor oppositiones.

f Exceptionibus alijs. ꝙ castrum illud assignatum non fuit ipsi in donationem propter nuptias a uiro. Item & alia, quod dominus feudi non fuit requisitus antequam literas impetraret. istæ exceptiones locum non habent in possessorio, sed in petitorio locum habent: ut hic dicit. Et sic uidetur, quod literæ impetratæ cōtra laicum non ualeant: nisi primo iudex secularis fuerit requisitus & negligens, siue fuerit dominus feudi, siue alius iudex: nisi de hoc in literis fiat mentio: cū hæc exceptio in petitorio locum uideatur habere. unde signatur contrarium. s. e. ex tenore. & c. licet. & c. ex transmissa. & s. tit. proxi. cæterum

1 Et tunc ĩtelligas, quod pacto uel cō suetudine fuerat illud lucrata. j. ť donа. ĩter uirū & uxo. c. ult. Ioā. And.

2 Dicit Innoc. Idē si hēret ibi magnā partem bonorū suorū: uel larem, id est familiā. uel nihil hēt, ibi tñ assidue cōuersat. C. ubi senat. uel cla. l. ij. in hac. l. cōiter in ult. mēbro nō est disiūcti ua: ut ponit gl. ij. ĩ decr. c. dilectus. de rescr. Ioā. And.

† Cōcor. tex. in §. j. cū not. de phi. feu. alie. p Fride. col. x. & in auth. de qō. §. si uero. col. vij.

Literæ cōtra laicū papa ipetratę an ualeant?

lem intentabat, locum habere uidentur in ipso negotio, iuxta priorum continentiam literarum ratione præuia procedatis.

Grego. ix. fratri Palmerio canonico sanctæ Trinitatis.

Laici usurpantes iura ecclesiastica, uelut sacrilegi per iudicē ecclesiasticum compelluntur.

CAP. XVI.

Conquestus est nobis Bononiē. eps, ꝙ Potestas et cōe Bononieñ. tēporalē iurisdictionē quæ in quibusdā castris & uillis ecclesiæ Bononieñ. cōpetit pleno iure [a] :& in cuius quasi possessionē [b] fuisse ac esse dignoscitur, per uiolētiā usurpare præsumunt: & j. Cùm aūt ualde sit iniquū, ut ea quę collata sunt pro remedio peccatorum uenerabilib. ecclesijs, uel relicta, aut eis iustis modis alijs acquisita, alijs usibus applicari: propter quod meritò inuasores [c] ipsarum rerum tanquam sacrilegi sunt anathemati usq; ad satisfactionem congruā supponendi: & infrà. Mādamus quaten. si tibi constiterit de præmissis monitione præmissa per cens. eccle. cessare ipsos ab huiusmodi uiolentia, & satisfacere de præteritis damnis & iniurijs appellatione remota compellas.

Idem episcopo Dulmeñ. †

Priuilegiatus ut nō teneatur respōdere, nisi in certo loco: si in alio loco respondere, uel soluere ꝓmittit, ibi poterit cōueniri, et etiam ubi habet domicilium secundum. Ioan. And.

CAP. XVII.

Dilecti filij I. & A. ciues Romani sua nobis petitione mostrarūt ꝙ cū abbati sanctæ Genouefæ Parisien. super quadam pecuniæ summa. contra [d] R. ꝓdecessorē tuū literas impetrassēt, tu ꝓponi fecisti, ꝙ omnibus Anglicis est à sede apostol. indultum, ut super causis pecuniarijs citra mare conuenire ...

rum. ubi expresse uidetur, quod non sit necesse de hoc facere mētionem: sed sufficit quod supersedeat literis dummodo dominus feudi uel alius secularis uelit & paratus sit iustitiam exhibere: & postquā constiterit de negligentia, procedāt alij. Sic ergo intellige, quod hic dicit: quæ potius in petitorio locum habere uidentur: ut scilicet non procedat delegatus per literas impetratas super proprietatis iudicio, si dominus feudi, uel etiam alius secularis paratus sit iustitiam exhibere. & ita literæ ab initio suspensæ manēt. Postquam uero apparuerit de negligētia iudicis [1] secularis siue domini feudi, extunc incipiunt habere effectum, sed ex toto non eliduntur, secundum quod hic iste nobilis intendebat. De hoc dictum supra de offi. delega. significantibus. Item est argum. ex hac decret. quod causa uiduarum pertinet ad ecclesiā: quia hic dominus pa. audit uiduam istā, non obstantibus exceptionibus ꝓdictis. Dic de hoc ut dixi. s. eo. ex tenore. Item hęc exceptio, quod castrum non fuerit in donationem propter nuptias assignatum, merito debuit reprobari: quia erat quæstio principalis, si regina ageret de proprietate. unde non debebat proponi in modū exceptionis. hic enim debebat probare regina, si principaliter ageret petitorio iudicio. Illud scias, quod illud quod uenit in principali quæstione, siue ipsam contingat, aut exceptio peremptoria nō debet proponi in exceptione dilatoria: quia talis exceptio non impedit litis contestationē: ut hoc traditur in quadam decr. Inno. iiij. in concilio Lugd. de lit. contest. quæ incipit, exceptionis peremptoriæ. lib. vj. nisi in casibus ibidem contentis. Quia exceptio est actionis exclusio ut peremptoria. ff. de except. l. ij. siue iudicis siue actoris repulsio, sicut sunt dilatoriæ. j. de except. pastoralis. & j. de appel. secundo requiris. Sed quare appellatur mulier ista in principio, & hic regina, cum rex qui fuit maritus ipsius, mortuus sit? Potest & debet sic appellari, quousque nupta fuerit uiro inferioris dignitatis. ff. de sena. fœminæ. & C. de nuptijs. cum te. & ff. ad munici. filij. §. uidua.

Conquestus. Primo ponitur querela episcopi. Secundo iudicum datio, quā primo iustificat: ibi, Cum autem. Abbas Sicu.

[a] Pleno iure. Id est quod ad spiritualem & temporalem iurisdictionem [2].

[b] Quasi possessionē. Hoc ideo dicit: quia iurisdictio & omnia iura incorporalia & seruitutes non possidētur, sed quasi possidentur [3], sic j. de cau. pos. cum ecclesia. & habes hoc ff. de usucapio. sequitur. §. si uiam. Quia incorporalia corporaliter apprehendi non possunt. Possessio uero corporalis dicta est quasi pedū positio. ff. de acqui. pos. l. j. Ber.

[c] Inuasores ipsarum rerum. Sic patet, quod inuasores rerum ecclesiasticarum, tanquam sacrilegi sunt usque ad satisfactionem excōmunicandi [4]. quicquid enim datū est ecclesiæ pro remedio peccatorum, ad humanos usus non debet amplius applicari, ut hic dicit. & j. de rerum permu. iniustū uidetur. sic xij. q. ij. nulli liceat. quicunque prædia. qui abstulerit. & cap. j. de illis capitulis hic fit mētio, & de hoc quòd dictum est supra eodem cum sit. Istos inuasores potest ecclesia sub quo maluerit iudice conuenire: ut supra eodem cum sit generale. & isti nō sunt excommunicati ipso iure, sed sunt excommunicandi, quousque satisfecerint tā de iniurijs, quam de damnis, ut hic patet. imo iniuriam ecclesiæ factam, prælatus remittere non potest. xxiij. q. iiij. si is qui. & lxiij. distinctio. Salonitanæ.

Dilecti filij. Priuilegium alicui cōcessum, ut non teneatur nisi certo loco respondere, non extenditur ad locum, ubi ex aliqua causa de iure communi conueniri potest. & est casus notabilis. Diuiditur. Primo ponitur querela actoris, quæ continet causæ commissionem, & rei exceptionem. Secundo ponitur mandatum factum reo, cum comminatione & prouisione si non pareat: ibi, Verum. Abb.

[d] Contra. Licet proprium nomen antecessoris [5] sit expressum, ad successorē tamen extendit rescriptum. & hoc ideo, quia nomine ecclesiæ & pro ipsius ecclesiæ utilitate mutuū contractū hic fuit [6], & ideo successor conuenit per rescriptū impetratū cōtra antecessorē. nec obstat expressio noīs, quia una persona intelligitur. de hoc not. supra, de rescri. significauit.

Glo. seq. primo ponit dictum de quo remittit. secundo soluit cōtrariū de decr. si diligenti. et ibi remittit.

[1] Etiā ex postfacto: puta quia icepit cognoscere secularis, & postea tepescit, secūdum Vin. & facit ꝙ not. s. c. licet. i j. gl. Ioā. And.

Exceptionis diffinitio.

Regis uxor, etiā mortuo rege dicitur Regina.

[2] Mala expositio. Pan.

† In Anglia.

[3] Et ideo īterdictū unde ui, uel uti possideris nō competit in eis, sed quasi uti possidetis. ff. de ser. l. quoties. uel cō petitā ctio ex canone iij. q. j. redītegrāda. secūdum Gof. Ioā. And.

[4] Cōcor. l. inuasor. & l. meminerint. C. unde ui.

[5] Qui forte hic citatus fuerat secūdum Phil. Ioā. And.

[6] Vnde tenetur successor sicut filius & hæres. de sol. ca. j. hoc dictum glo. q̄ fuit additio placuit o. na. Inn. & Host. & ꝙ lis non fuisset hic cōtestata patet: q̄a nunc proponebat dilatoria: q̄ nō ꝓponitur post li. j. de re iud. l. iter. Nō enim semp expressio facit rescriptum personale. sicut de pacto. no. j. de insti. c. cū uenissent. Ioā. And.

a Qui se certo loco. Qui certo loco soluere promittit, & non soluit: tenetur aduersario ad interesse, pro eo ꝙ nō soluit loco promisso si sua interest, ꝙ ibi non fuit satisfactum. ff. de eo ꝙ cer. lo. l. ij. de hoc dictū est s. de offi. dele. P. & G. Per hoc enim, ꝙ certo loco soluere promisit, renū tiasse intelligit indulgentiæ concessæ Anglicis. quod facere potuit, cum tantum in fauorem cuiuslibet & singulariter cōcessa fuerit, cum non sit tale priuilegiū, quod sit publicum utilitate & authoritate. vñ quilibet eius iuri quatenus tangit personam suā, pōt renūtiare. C. de pac. l. si quis in cōscribēdo. j. de regu. ad apostolicā. De hac materia dictum est satis. s. eo. si diligenti.

b Vbi domicilium. Et sic duobus locis poterat conueniri, s. ubi ꝓmisit & ubi habet domicilium. j. eod. c. ult. & s. eo. ca. ex parte. sic est ī electiōe creditoris, ubi malit ipsum cōuenire. simile supra eod. cum sit

Gloss. seq. tractat quales expensæ ueniant, & remittit. secundo quærit quo modo probentur expensæ et damna, & soluit.

niri non posſint: propter quod idem abbas in negotio non processit. Verū, quia & si fuisset priuilegiū tale concessum, nō tamen prodesset illis, qui se certo loco [a] respondere uel soluere aduersarijs promiserunt, cū ibi & ubi domiciliū [b] habent, ualeant conueniri: Mandamus quatenus eisdem de pecunia ipsa cū iustis & moderatis expensis [c], & congrua satisfactione dānorū (usuris omnino cessantibus) satisfacias, ut teneris. alioquin eidē abbati nostris damus literis in mandatis, ut in commisso sibi negotio (proposita ex parte tua indulgentia non obstante) iuxta prioris mandati nostri tenorem, sine dispendio moræ, procedat.

Idem abb. Trecen.

Quanquam laici possunt iurisdictionem nō sui iudicis prorogare, clerici tamē non possunt, nisi epi diœcesani consensus [†] *accedat, et iudex cuius iurisdictionem prorogare uolunt, sit ecclesiasticus.*

CAP. XVIII.

SIgnificasti nobis ꝙ P. clericus ad petitionē C. mercatoris, se tuę iurisdictioni subiecit, si ī termino nūc elapso de pecunia mutuata nō satisfecisset eidē: & j. inquisitioni tuæ taliter rñdemus: ꝙ licet priuatorū cōsensus, [d] eū qui iurisdictioni p̄esse dignoscit, suū posit iudicē constituere, clerici [e] tñ in iudicem non suū (nisi fortè sit persona ecclesiastica, & epi diœcesani uoluntas accedat) consentire non possunt.

Idem.

Legitimè citatus, tenetur coram iudice citante causam prosequi, non obstante quòd post citationem mutauerit forum.

CAP. XIX.

c Cum iustis & moderatis expensis. Expensæ istæ moderatæ debēt esse infra de sequestra. ad hoc. & infra de do. & contu. finem. & c. cum dilecti. & j. ut lit. non contest. quoniam. §. in alijs. & non superfluæ siue delicatæ. ff. de pig. act. si seruos. in fi. & ff. de dam. infec. inter quos. §. ult. & l. seq. de hac materia dicitur j. de dol. & contu. finem. & c. cum dilecti. & damna quæ sustinuit reficere debet. j. de fideiu. peruenit. Sed qualiter probabuntur expensæ & damna illata propter hoc? Expēsæ probabuntur per iuramentum illius qui eas fecit, præmissa taxatione a iudice, sicut hic bene probatur. C. de iud. sancimus. & s. de procu. constitutus. & s. qd' ui metusve cau. c. ult. & C. unde ui. si quando. & ij. q. j. in primis. ubi statur iuramento præmissa taxatione: licet illa loquat̄ in alio casu. De damnis siue interesse dico ꝙ debent probari per testes. institu. de uer. ob. §. non solum. & ideo utile esset certam summam adijcere: quia difficile est probare interesse. ff. de præto. stip. l. ult. §. nō solum. & iudex hoc interesse inquirere debet per suam subtilitatem. C. de sen. quæ pro eo quod interest profer. l. una. Et ita hoc est no. dignum, ꝙ expensæ & damnum datum per dolum siue per uiolentiā uel rapinam postquam constiterit de uiolentia per testes, probatur per iuramentum, ut dicunt iura prædicta supra quod met. cau. c. ult. & l. si quando. C. unde ui. & capit. in primis. & l. sancimus. Interesse uero aliunde ueniens per testes probandum est.

Expensæ per quid probātur.

SIgnificasti. Clericus sine diœcesani episcopi licentia iurisdictioni nō sui iudicis se submittere non pōt. Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Ab.

d Priuatorum consensus. Vt C. de iurisdict. om. iud. priuatorum. & l. j. dum tamen ex certa scientia, & non per errorem. ff. de iud. l. j. & iij. ff. de iurisdict. om. iudic. si per errorem.

e Clerici tamen in iudicem non suum. hic expresse patet, ꝙ clericus in non suum iudicem etiā ecclesiasticum sine consensu expresso sui episcopi, consentire non potest. sic iij. qō. vj. non liceat. & ix. qō. ij. c. j. & ij. quod si fecerit sententia non tenet, ut in proximis cap. ix. qō. ij. cap. j. & ij. & vj. qō. iij. denique. Sed nunquid clerici, qui consentiunt in iudicem ecclesiasticū non suū, cadunt propterea a iure suo, sicut cum trahunt uel trahuntur ad seculare iudicium. s. eod. si diligenti. & xj. qō. j. inolita. & cap. placuit? Non credo ꝙ in casu isto debet perdere causam, licet sententia lata sit pro ipso uel contra ipsum: quia non tm̄ deliquit, quantum cum iudicem laicū sibi constituit: nisi uelis dicere, quod in odium ipsius, episcopus habeat eam ratam [1] qui eum dimisit, siue cuius licentia hoc facere non potuit: & hanc ignominiam uel contumeliam irrogauit. ff. de arbit. litigatores. C. de iureiuran. si quis. alias punietur prout dicit iij. q. vj. non liceat. Clericus enim non potest uenire contra sententiam: quia uidetur habere tacitum pactum [2] in se: ne ulterius petat: sicut acceptilatio inutilis [3]. ff. de pac. si unus. §. pe. ff. de accep. si accepto latum. Episcopus uero, si uult, potest talem sententiā ratam habere. arg. s. de renun. ꝙ in dubijs. Sed contra hoc ꝙ hic dicit, vr̄ contra. iij. q. vj. pulsatus. ubi uidetur dari optio clerico pulsato coram non suo iudice an uelit ibi respondere uel nō. Ibi dicit, pulsatus si uoluerit taceat. Sed ibi non habet locū arg. a contrario sensu, cum alia iura contradicant. iij. q. vj. non liceat. & hic. & ita tollitur hoc arg. à contrario sensu. Vel intellige illud cap. pulsatus. cum iste habet consensum episcopi: quia & tunc adhuc habet optionem, nec potest compelli. Sed nunquid potest clericus consentire in laicum iudicem de consensu episcopi? Videtur ꝙ sic. xj. quæstio. j. clericum nullus. ubi dicit, nullus præsumat clericum apud secularem iudicem episcopo non permittente pulsare. ergo de cōsensu episcopi uidetur ꝙ posit. Sed non credo [4]: quia nec consensus epi sufficit, hic supple in c. clericum. maxime: quia nec de con-

† Vel nisi iudex pronuntiet se cōpetentē Alex. cōs. lxxxix. nume. 7. lib. vij.

1 Ratam, sed nō p̄t habere. ratam. Pan.

2 Pactum hoc esset uerū, si ex post facto approbassent, alias non. Pan.

3 Ratione rei: puta q̄a is q nō uerbis, sed re obligatus ē, liberari intendit, secus ubi inutilis ē rōne conceptionis: puta factā iter absētes. illa nempe nec tacitū pactum habet. sic intellige. l. alleg. hic, & ff. d̄ acce. an inutilis. Ioā. And.

4 Non est contrariū ei ꝙ not. s. tit. ꝓxi. ca. ij. quia aliudē delegare, aliud iurisdictionem ꝓrogare: unde i delegata, appellat̄ ad delegātē: in ordinaria prorogat̄ ad superiorem. Ioā. And.

de consensu episcopi potest. Sicut enim clericus huic priuilegio quod introductum est in fauorẽ totius ordinis clericalis renũtiare nõ potest, ita nec eps potest huic priuilegio renũtiare, uel cõsentire ut clerici hoc possint, nec potest eos cõpellere ad hoc, cũ eadem ratio sit hincinde: qa eps priuilegiũ clericorum minuere nõ potest, sicut nec posset facere, ꝙ aliquis clericus verberaretur sine sentẽtia excõmunicationis. ar. ꝭ. de sent. excõ. con tingit. De hac materia dictum est satis supra eod. si diligẽti. Ber.

PRopossuisti. Si citatus ad causam, postea mutat forum, in causa illa corã primo iudice respondere coget. h.d. Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Porro. Abb.

PRoposuisti nobis, ꝙ quidam subditus tuus ad petitionem cuiusdam aduersarij sui, à te legitimè citatus ad causam: quia postmodum iurisdictionis alterius esse cœperit, tuum intendit iudicium declinare. Porrò tuæ prudentiæ dubium esse non credimus, quòd is in prædicta causa ius reuocandi forum non habet, quasi ab altero iam præuentus. a

Idem.

Quisque clericus potest in curia Romana conueniri, licet alias specificè forum ibi nõ sortiatur, habet tamen ex causa ius reuocandi domum.

a Præuentus. ff. de iud. si quis postea. vnde hæc sumpta est. & l. ubi cœptum est. ff. de iuris. om. iud. cum quædam. sic ergo patet, quod per solam citationẽ ꝑpetuatur iurisdictio, tam ordinarij, quam delegati: ut hic, & in prædictis iuribus: ut ꝭ. de off. deleg. c. gratũ. & c. licet. & ꝭ. de off. lega. c. fin. & per solam citationem seu cõuentionem præuenitur iurisdictio. ꝭ. de appel. ut debitus. & ꝭ. de rescri. c. capitulũ sanctæ crucis. in quibus habes, ꝙ qui primo literas præsentauit facta citatione, obtinere debet iudices suos, nõ obstante ꝙ alter prius literas impetrauit, qui literas suas nõ præsentauit. Qui ergo cõuenitur corã aliquo iudice competenti, necesse habet usque ad finem persistere, etiã si mutauerit forum: quia præuentus est per hanc conuentionẽ: ut hic dicit, 1 & patet hoc per iura prædicta.

1 Intelligẽ ut maior sit dubitatio de illo qui alias nõ te nebat ratione rei uel alteri⁹ fori corã primo iudice rñde re sed solũ rõne domicilij. Io an. And.

LIcet. Clerico in curiam Romanam conuẽto non competit declinatoria fori, posset tamen sibi ex causa cõpetere ius reuocandi domum. h.d. Et primo ponit quatuor modos sortiendi forũ. Secundo addit quintum cum modificatione. ibi, Quia tamen. Abb.

b Ratione delicti. Not. ꝙ ratione delicti 2 efficitur quis de iurisdictione alterius. sic. ꝭ. de rapt. c. j. & iij. q. vj. ibi, causa. & ij. q. j. si peccauerit. & vj. q. iij. placuit. & C. vbi de cri. agi opor. authẽ. qua in prouincia. & C. ubi sena. uel cla. l. j. & ꝭ. eo. ti. postulasti. & ff. de accu. l. ult. & l. si cui. §. Imperator. & ita delictum dat iurisdictioné ei, qui alias eã non habet. Item delictum tollit priuilegium: 3 ut in prædicta authen. qua in prouincia. & xj. q. iij. priuilegium. Quid iuris sit de priuilegiatis, dicitur. infra, de priuileg. ex tuarum. & pro delicto conuenitur quis, ubi domicilium habet, uel ubi inuenitur. C. ubi de crim. agi opor. l. j. & si crimen graue sit, remittitur puniendus ad iudicem, ubi deliquit. in authent. ut nulli iudic. §. si uero quis compre hensorum. collat. ix. & ff. de re milita. desertorem. & ff. de custo. & exhib. re. solent.

2 Delicti. & hæc iurisdictio ñ est natura lis nec ꝓpria sed positiua & accidenta lis, ut sentit. Pan.

3 Cõcor. l. sancim⁹. C. de pœ. & Alb. de Rosa. ĩ ru bric. C. ne fil. pro pa.

c Seu contractus. hoc nomen contractus, largissime sumitur, siue sit uerus contractus, uel quasi contractus, uel aliud unde obligatio oritur. ff. de iudi. hæres absens. §. j. & l. oẽm obligationem. & l. interdũ. §. ult. & hoc intellige siue inueniatur, siue non. debet eñ il luc remitti: sicut in criminibus dicitur. cũ in hoc pari ficentur in authẽ. ut oẽs obe. iud. in ij. col. §. hæc cõsiderantes. col. v. In delictis eñ hoc seruatur. in auth. vt nul. iud. §. si uero quis cõprehensorũ. & §. seq. col. ix. Quidam tamen dicunt illũ esse conueniẽdum, si ibi inueniatur 4 ubi cõ traxit, per l. hæres. ĩ prin. Itẽ ubi quis soluere promisit, potest conueniri. ꝭ. de off. delegat. P. & G. & ꝭ. eod. dilecti. ꝙ dicit litera ista ratione cõtractus, intellige secũdum ꝙ traditur expresse. ꝭ. eo. ti. in vj. romana. §. cõtrahẽtes. c. ul. in decr. Innoc. iiij. ꝭ. de priuileg. violẽtes. & cap. ult.

CAP. XX.

LIcet ratione b delicti, seu cõtractus c aut domicilij d siue rei de qua contra possessorẽ e causa mouetur: qui bus forũ regulariter quis sortitur, episcopus uester apud sedem apostolicam conuentus non fuerit.

Quia tamen omnium ecclesiarum mater est, eadem & magistra, ritè compelli potuit, f ut ibidem suis aduersarijs responderet: nisi pro alia iusta & necessaria causa uenisset, quam si tunc allegasset, ius reuocandi domum saluum fuisset eidem.

4 Inueniatur alias ñ nisi quo ad missionem, faciẽ dã in bonis loci cõtractus. c. j. §. con trahẽtes. eo. in vj. Pan.

d Aut domicilij. ratione domicilij, sortitur quis forũ: & ibi conueniri potest. ꝭ. eod. dilecti. & ff. de iudi. hæres absens. §. proinde. Et potest quis habere domicilium in pluribus locis 5 ꝭ. eo. ex parte. & ff. ad muni. assumptio. §. iuris prudentibus. De hoc dictum est supra, de rescript. dilectus filius. Ber.

5 Habet eñ sacerdos domiciliũ bene ficij & pa trimonij ꝭ. eo. l. postulasti. in hoc tamẽ casu regu lariter spe ctatur domiciliũ beneficij. re gulariter dixi: quia si de pri monio uel delicto ibi commisso quæratur, tunc illud domiciliũ patrimonij specta tur: ut ibi, quid ꝗ ua gabundo? sol. locum habet ubi te inuene ro &c. C. vbi de cri. agi opor. l. j. Io. An. Mobilis si sit remã sura in loco, alias se cus. Pan. hic. dxi ĩ cẽsue. P. rif. §. lxx. vij.

e Contra possessorẽ. ratione possessionis, de qua quis cõuenitur, sortitur quis forũ, & corã illo iudice cõueniri debet, in cuius iurisdictione res est. ꝭ. eo. sana. & C. ubi in rẽ act. l. fi. & ꝭ. eo. ex parte B. etiã si res sit mobilis arg. C. ubi in rem actio. l. ult. & ff. de iud. quod legatur. §. finautem. Quidã tamen dicunt hoc habere locum tantum in rebus immobilibus. Bernar.

f Compelli potuit. cũ dñs Papa sit iudex ordinarius singulorũ nullũ fori priuilegiũ poterat allegare. ix. q. iij. cuncta. & Roma cõmunis patria est omnium. ff. ad munici. Roma. ergo nullus declinare potest forũ eius, vnde ille cõpellitur ibi suis aduersarijs respondere, nec ius reuocãdi domũ haberet, nisi pro alia iusta causa & necessaria venisset, ut dicit litera ista, puta si fuisset uocatus a principe pro publica utilitate. in authẽti. de sanct. episc. §. si uero episcopi. colla. ix. Vel clerici legati, aut episcopi: tunc nõ tenẽtur respondere nisi tunc ibi contraxissent, uel si in delegatione deliquissent, uel rem aliquam tunc emissent, respõdere te nebuntur alias daretur eis occasio res alienas deferẽdi domũ. ff. de iud. nõ alias. j. respõ. & §. j. & l. seq. Itẽ qui causa dicendi testimoniũ ibidem uocatus est, uel qui iudicãdi causa ibi accersiti sunt, uel qui causa exercendæ appellationis illuc uenerũt, uel causa reddendæ tutelæ: istæ personæ in his casibus hãbẽt ius reuocandi domũ: si nõ ibi contraxerunt ubi conueniuntur. & hoc totũ dicitur. ff. de iud. l. ij. §. legatis. & §. sequen. Sed legati nõ tenẽtur respondere nisi de his tantum quæ tempore legationis suæ contraxerunt: ut ibi dicitur. Itẽ si legati agãt, tunc tenẽtur se defendere si reconueniãtur, nisi agant pro iniuria sibi illata: ut ea. l. §. sed si agãt. si quis allegauerit talẽ causam non cõpellitur respondere: ut hic patet, & hoc est expressũ ꝭ. de dilat. exposuit. ubi qui vocat a principe pro utilitate Romanæ ecclesiæ habet ius reuocandi domum.

DE LIBELLI OBLATIONE.

Suprà uisum est de foro compet. & an & quando forus poßit declinari. Verùm, quia rei ad iudicia uocati, si non declināt forum, petunt sibi edi libellū, ut sciāt quid, & qualiter petatur, & super quo debeant respondere, ideo competenti ordine subijcit istum titulum.

De hac materia habetur. ij. q. viij. per totum. lxxxi. distinctio. Maximianus. Abbas.

TITVLVS III.

DE LIBELLI OBLATIONE.

Ex cōcil. apud S. Medar.

Actor tenetur in scriptis libellum porrigere, Vel sic, iudex nō debet admittere actorem ad litigandū, nisi prius libellum in scriptis offerat. hoc dicit per alia uerba.

CAP. I.

IGnarus eps dixit: Habetis libellum reclamationis, [a] uel postulationis? Illi responderūt se præ manib⁹ nullum habere libellum. Ignarus eps dixit, oportet uos ſm ecclesiasticam authoritatem reclamationem uestram libelli serie declarare, eāq; uestris manibus robolatam synodo porrigere, ut tunc uobis canonicè ualeat responderi. Et tunc ipsi fratres libellum conscribentes synodo porrexerunt.

IGnarus episcop⁹. [a] Libellum reclamationis. No. quod duplex est libellus. Est autem libellus cōuentionalis, seu postulationis, qui datur in ciuilibus quæstionibus. ĩ.eo. c.vlti. de quo hic intelligiĩ. Et est libellus accusationis, qui datur in criminalibus actionibus: ut ij.qō. viij.c.descripta.§.libellorū.& ĩ.de acc. per totū.& ij.q. j.libellū. Est ergo libellus, scriptura ĩ qua continetur res quæ petitur, & cā petendi, & nomē actoris & rei, & corā quo iudice. ut ĩ.eo. ꝑ totum. & sic patet, ꝙ semper offerēdus est libellus iudici, & per ipsum reo, ut ipse reus posit deliberare: ut iij. q. iij. c. induciæ. §. offeratur. & in scriptis debet dari: ut hic patet, & in auth. offeratur. C. de lit. cōte. & ĩ. de probat. quoniam contra. & in principio litis per prædictam authen. offeratur No tamen ar. cōtra. xj. q. j. si quis cum clerico. Sed illud obtinet in modicis & uilibus causis, ubi scriptura non requiritur. Itē contra ĩ. de dol. & cōtu. prout. & illud intelligo, ꝙ libellus antea datus fuerat: & per talē libellū sic oblatū iudici, & postea reo, actio annalis perpetuatur. C. qñ lib. prin. da. lit. contestati. l. ij & rem litigiosam facit subsecuta per executorem conuentione. ut C. de liti. auth. litigiosa. & interrūpit præscriptionem. C. de præscrip. xxx. uel xl. ann. sicut. Sed nunquid libelli oblatio est de substātia ordinis iudiciarij? Videtur quod sic: quia cōciliū istos fratres noluit audire, nisi primo libellū scriberent, & optimū arg ĩ. de proba. quoniam contra. & per libellum apparet de modo agendi secundū quem semper debet formari sentētia. ĩ. de simo. licet Hely. ĩ. de acc. qualiter & quando. & ꝑ auth. prædictā offeratur. optime uidetur probari, ubi dicit: Litis autem contestatio cōtra hoc indultum habita, pro nihilo est. & sic uidetur, ꝙ sit de substantia sicut & litis contestatio. ĩ. de lit. contesta. c. unico. & s̃. de elect. dudū. ij. Dicunt tamen quidam, quod nō est de substantia iudiciarij ordinis oblatio libelli. & sic potest omitti tacite: sicut consueuit dici de iuramēto calumniæ. Alij contra, quod non ualet quicquid factum est, & hoc per iura prædicta. nisi sit uilis causa, ut dictum est: quod melius uidetur iure canonico. [1] ista eñ principalia sunt, libellus qui est principium & fundamentū causæ, litis contestatio, & quod sententia feratur in scriptis. Quæ debeant in libello comprehendi, habes his uersibus: Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, & a quo: Recte cōpositos, quisque libellus habet. Vel sic & clarius: Conuenti nomen, & nomen conuenientis. Iudicijs & nomen scribet, causamque petendi. Et quascūque petet res, istas scribere debet.

Libellus ē duplex.

Libelli diffinitio.

[1] Idem hic Inno. & Hostiē. All. Host. authen. de exhibend.

Innocentius tertius.

Cùm agitur reali, non sufficit rem generaliter peti, sed debet ita specificari, ut euitetur obscuritas & æquiuocatio.

CAP. II.

SIgnificantibus [b] T. & R. fratribus nostro fuit apostolatui declaratū, ꝙ cū inter ipsos ex una parte, & V. ex altera sup quadā terra corā iudicib⁹ delegatis tracti fuissent in causam, oblato eis libello: illi (cū plures terras haberent) ut terra illa super qua quæstio uertebatur ostēderetur eisdē, à iudicibus postularunt, quòd cùm ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocarunt.

Quo circa mandamus quatenus, si est ita reuocato in irritum, & in statum debitum, si quid post appellationem huiusmodi noueritis attentatum, & cætera.

SIgnificantibus. Diuiditur. Nam in prima ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis cōmissio. Secunda ibi, Quocirca. Abb.

Glo. seq. duo facit. Primò tractat qualis declaratio libelli fiat in iudicijs singularibus, uniuersalibus, et generalibus. Secundò an libellus poßit mutari. Io. And. Pan. diuidit istam glossam in quinque partes. In prima ponit practicam libellandi, in actionibus singularibus. Secūdò in uniuersalibus. Tertiò in generalibus. Quarto quærit an libellus poßit mutari, corrigi, seu emēdari, uel aliquid de nouo accumulari. Quintò quærit, an eo casu quo mutatur, sint dādæ nouæ induciæ.

[b] Significantibus. Nota ad intelligentiam istius cap. & sequētis, & eorum quæ circa hanc materiam dicuntur. Aut enim conuenitur quis actione reali. puta rei uēdicatione, ut hic: & tūc exprimēda est res quæ petitur, & utrum petatur tota, aut pars. ut peto talē fundum. de rei ven. si in rem. alias eñ reus deliberare nō posset, ut hic dicit: nec iudex sententiā ferre debet super incerto. ar. instit. de actio. §. curare. & xxxiij dist. habuisse. & xj. quæstio. iij. graue. Itē duos proximos uicinos illius fundi ad minus designare debet. ff. de censibus forma cēsualis. quia generalitas parit obscuritatē. ff. de iure fisci. Argumen. contra. ff. de rei uendicatio. quæ de tota. §. incerta. & ff. cōmuni. diuidundo. & si non omnes. §. si incertum. Sed contraria ista specialia sunt circa defalcationem legatorum. Et licet in casu isto debeat quis specificare rem, & ipsam designare, ut est dictum: causam tamē exprimere non tenetur in libello: causa enim expressa est, eoipso quod proponit

& introd. reis. §. illud. col. v. per quam dicit, qđ nec expsse, nec tacite remitti pt. erāt enim qdā qui aduersarios simplices uocabant ad iudiciū: & eis negantibus dicebāt litem cōtesta, ꝙ ibi reprobat Imperator. i §. vtrum. in Spe. de li. conte. statuens ꝙ libell⁹ offeratur. & ꝙ li. cōtesta. hac oblatiōe omissa habeat pro nulla. tamē Vin. & Phi. dicebāt ꝙ secundū leges erat đ substātia: secūdū canones nō. inducebāt c. si qs cū clerico. & decr. ꝑut quibus respōsum ē in gloss. & hoc dicebā per authē. oneratur. quæ ē canonizata. Io. An. Dic ꝙ necessarius ē in scriptis si petatur alias suffi cit petitio Ant. Butr. hic Petr. Bal. auth. offeratur. C. de liti. cōtestat. Rei uendicationē ꝑponēs, an eam exprimere teneatur.

nit rei uendicationem, causa enim nõ est alia, nisi ipsum dominium, cum dicit rem ad se pertinere iure dominij uel quasi. ff. de excep. rei iud. si mater. §. eandẽ. & §. j. & ij. & melius. l. & an eadem. §. actiones. Item & hoc not. cum agitur rei uendicatione, quòd si aliquis subijciat unam causam in libello, & succumbat, potest adhuc eandem rem petere ex alia causa, non obstante exceptione rei iudicatæ. ff. de excep. rei iu. si mater. §. j. & ij. & l. & an eadem. & C. de peti. hære. hæreditas. ff. ad exhi. de eo. §. sæpius. & s. de iudi. examinata. Idem est in possessorio. j. de dona. inter dilectos, & hoc tutius est actori. Arg. contra. ff. de iureiur. duob. §. colonus. ubi dr̃, ꝙ qui proponit unã actionẽ, non põt aliã proponere pro eadẽ re. Sed illud est, quia illæ actiones surgũt ex eadẽ cã. Si uero nullam cãm expressit, tunc totum ius suũ in iudiciũ deduxisse vr̃: vñ obstabit ei exceptio rei iudicatæ si absoluit re⁹: quia actor non probauit ff. de exce. rei iudi. l. & an eadẽ. §. actiones. & j. đ cau. pos. cum ecclesia. Item si fuit absolutus reus, quia ipse non possidebat, si postea incipiat possidere, non obstat exceptio iterum petenti. ff. de excep rei iud. si a te j. resp. & l. si rem meam. & j. de excep. ca. pen. Si autẽ agatur personali actione, ut si petas x. dari tibi. causa petendi exprimenda est in libello, aliter enim non tenetur respõdere, j. c. prox. & C. de edict. diui Adri. tol. l. ult. & j. de censi. peruenit. quia causa semper præcedere debet, ex qua aliquid debetur. ff. quando di. leg. ce. huiusmodi legatum. Et si absoluitur reus, non obstat exceptio si idem postea petatur ex alia causa. ff. de excep. rei iudi. l. & an eadem. §. actiones. & infra de cau. pos c. ult. & idem est quantum ad hoc quod in rei uend. Assignata enim una causa petendi in libello siue actio sit personalis siue realis, non obstat rei iud. exceptio si agat ex alia causa, ut dicunt iura prædicta. In uniuersalibus iudicijs, non est necesse exprimere siue designare singulares res, sed sufficit dicere, peto talem hæreditatem, quia sum hæres. ff. de peti. hær. l. iiij. & l. si quo tempore. ff. si pars hæred. pe. l. j. §. ult. & sic potest sententia proferri, condemno te ut restituas hæreditatem quæ fuit talis. Item peto ecclesiam cũ pertinentijs suis. j. de resti. spo. cum ad sedem. & infra de proba. licet. & j. de dona. inter dilectos. In generalibus uero iudicijs. s. tutelis, neg. gest. pro socio, & consimilibus, sufficit exprimere causam uel factum, sic: peto rationem de administratione quã gessisti, nec exigitur expressio aliquarum rerum. C. de iud. licet. Itẽ no. ꝙ libellus potest mutari & emendari & corrigi sicut placet, usq; ad litis cont. ij. q. viij. libellorũ & C. de eden. l. iij. & post litis cont. non põt mutare, nec aliqd addere uel minuere. ff. de iud. non potest. & ff. de exce. rei iud. egi. & l. cum quæritur. & sic noua interpellatione opus est, ut dicit lex illa nõ potest [1]. Et si mutauerit actionem uel addiderit, habere debet nouas inducias ad deliberandũ, nisi ex primo libello potuit esse instructus, & hoc licet sine præiudicio aduersarij, ut scilicet ei teneaẽ ad interesse [2] toties uariando. ff. de interro. act. de ætate §. ult. argu. ff. de eden. ubi. §. is autem. & ff. de iud. eum quẽ temere. propter leuem & minimã additionem non debet habere nouas inducias. j. de dilat. literæ. Illud præter ea scias, quod si reus sit iam conuentus edita sibi actione per iudicem uel executorem, reo postulante necesse habet perficere litem actor. C. quomodo & qñ iudi. auth. qui semel. si uero nõ sit reus prædicto modo conuentus, licitum est ei desistere, qu a nemo inuitus agere compellitur. C. ut nemo iui. age. leg. una. Quod autẽ dictum est, quod actio potest mutari, hoc locũ habet ĩ his ĩ quib. una nõ tollit per electionem alterius. Sed si una tollit per electionẽ alterius, tunc non potest mutari, quod obtinet in casibus. s. in seq. concor. C. de furt. leg. j. & C. si ser. exte. se emi mand. l. j. & C. de codi. l. ult. & ff. de trib. quod in hæredem. §. eligere. & C. de pact. inter emp. l. cõmissoriæ. ff. de lega. ij. cum filius. §. uarijs [3]. Et quod dixi, quod actio potest mutari, non intelligas, quod ab ea in totum recedi possit, sed necesse habet accusator eam cum noua actione usq; ad finem perducere. C. quomodo & quando iud. auth. qui semel. sic intelligunt doc. legum, illam authenticam.

[1] Cõcor. l. fin. C. de ann. exce. l. j. ff. de eden. & ibi Barto.

Agẽs personaliter, causam exprimere debet.

Actionem uniuersalẽ proponens, quid exprimere debeat.

Actio generalis q d continere debet.

Libellus an possit mutari.

[1] Cõcor. tex. in l. ꝙ ĩ hæredẽ. §. eligere ff. de trib.

[2] Quid. n. si aduocatũ reus duxit de longinquo: & cũ debet rñderemutaẽ libellus, secundum Vin. Ioã. And.

[3] Et j. de post. c. v. no. de ele. ut qs duas lib. vj. ubi đ hoc. Io. And.

Greg. ix. archi. ciuitatis Nouæ, & M. cañ. Culmẽ.

Non tenetur reus respõdere libello, in actione personali, si nõ exprimitur causa petendi.

CAP. III.

Dilecti filij fratres ecclesiæ sanctæ Mariæ de Hispida, sua nobis petitione mõstrarũt, ꝙ cùm prior & cõuentus sanctæ Mariæ ad Carceres ipsos super quadã pecuniæ summa coram priore sanctæ trinitatis Veroñ. authoritate apostolica conuenissent, ex parte ipsorũ fuit excipiẽdo propositum, ꝙ cùm dicti prior & conuẽtus nollent exprimere in porrecto libello conuẽtionali [a], quare [b] sibi dicta pecunia deberet, sup hoc minimè rñdere tenebanẽ: & quia dictus iudex exceptionem huiusmodi admittere denegabat: nostrã audientiã appellauerunt. Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum &c.

[a] Dilecti filij. Conuentionali. Quid sit libellus conuentionalis, dictum est. s. eo. ca. prox.

[b] Quare sibi. Hinc manifeste patet, quòd in personali actione tenetur quis exprimere causam petitionis. De hoc dictum est supra c. prox.

TITVLVS IIII.

DE MVTVIS PETITIONIBUS.

Alexan. iij. episcopo & abb. de Spong.

Iudex ẽt delegatus compellit actorẽ ad respõdendũ reo in cã reconuentionis, et utranq; cãm ordine successiuo simul audiet: et una sñia terminabit. h. d.

CAP. I.

Ex lr̃is: & j. Quoniã rõnis ordo exigit, ut plebanus & clerici Matureñ. abbati & fra-

DE MVTVIS PETITIONIBVS.

Supra tit. prox. uisum est de libelli oblat. Sed quia pleriq; libelli porriguntur ab utraque parte, et fiunt hincinde mutuæ petitiones, & dubitatur de modo & practica procedendi, ideo compilator annectit hunc titu. De hac materia habetur ij. q. viij. cuius in agendo. Abb.

Ex literis. Reus reconuenire potest actorem etiam corã iudice delegato, qui simul audiet & finiet causam utranque. Primo iustificationem mãdati ponit. Secundo ipsum

mandatum subiungit ibi, mandamus. Abb. sic.

Glo. seq. facit tria. Primo ponit modum in recōuentione tenendum. Secundo tractat an post litem cont. procedat reconuentio. Tertio arg. ex textu, quod frustra petit etc. alleg. viij. concor. demum alleg. v. contraria: et ultimum soluit.

trib. Maturé. monasterij, de ijs q̄ aduersus eos ꝓponunt, debeant in uestra p̄sentia respōdere [a], cùm sibi ex ipsis, corá uobis à se. apo. delegatis iustitiā postulant exhiberi. Mādamus quate. actione [b] plebani & clericorū proposita, & responsione facta: [c] monitione præmissa compellatis eosdem memoratis abbati & fratrib. incontinenti [d] coram uobis, super [e] suis quæstionibus respondere, & uicissim postmodum rationes partium audientes, concordia [f] ue iudicio utriusq; negotium terminetis.

[a] Respōdere. No. qualiter debeat fieri recōuentio corá iudice delegato, ꝓut hic satis colligitur. Proposita enim petitione actoris, reus actorem si uult reconuenire ante litis conte. suam porrigat ei petitioné: & ita deliberatione super utraque. petitione hincinde habita, debet fieri contestatio litis super petitione actoris primo, & incontinenti sup petitione ei respondere debet actor. & postmodum iudex uicissim audiat utranq; causam, & una sententia terminare debet causas, ut hoc totum patet hic, & infra de or. cog. cum dilectus. & si actor nollet reo respondere, iudex debet ei iustitiam denegare, nec audire ipsum super causa sua: ut. infra, de iur. cal. imperatorum. & capitu. ulti. §. pœna. & ff. de proc. mutus. §. pœna. & C. de compen. neque scriptura. & ff. de ua. & extraor. cogn. l. j. §. ult. in fin. & si iudex hoc negligeret, & procederet in proposita quæstione, non tenet factum eius, uel est potius appellandum ab ipso. ff. quæ sen. si. ap. re. l. j. §. ult. in fin. Si uero reus differat suam petitionem porrigere, post litis contest. non uidetur ꝙ sit audiendus. C. de sen. & interlo. om. iu. auth. & consequenter. ubi dicit, & consequenter ego pulsatus ab aliquo si uicissim ipsum lite pulsare uelim, statim quidem hoc non licet nisi apud eūdem iudicē. Et sic uidetur, quod statim [1] debeat ipsum reconuenire. & idem uidetur expressū in authenticorum corpore de executoribus. §. sancimus. col. vij. ubi dicitur, si reus uult reconuenire actorem, mox ab initio [2] apud eundem iudicem reconueniat ipsum, sed non apud alium, nisi lite finita [3] poterit illum conuenire. Et quidam domini legum, intelligunt istud statim usque ad sententiam. quidam tamen usque ad aperturam testium. Hodie ista diuersitas determinatur per decr. Inn. iiij. in conci. Lugd. de rescr. dispendia. §. reus quoque. lib. vj. ubi dicitur expresse, ꝙ reus potest actorem suum reconuenire corā eodem iudice durantę iudicio: & si tunc coram alio ipsum traheret, processus nullus esset, & in expensis condemnabitur. & ꝙ dicit, durante iudicio, intelligo quousque renuntiatum est & conclusum in causa, quia tunc tantum dicitur iudicium, dum negotium discutit. infra, de uer. signi. forus. arg. ad hoc. C. de compen. l. ult. Itē est arg. ex hoc loco, ꝙ frustra petit debitum, qui quod debet, non impendit. iij. quæst. viij. cuius in agendo. & xxxij. q. vj. nil iniquius. xcv. distinc. esto subiectus. & j. de iureiuran. peruenit. ij. C. j. de usur. quia frustra. & eadem lege conuenitur quis, qua ius sibi tribui postulat. C. de rei uend. ratas. & in authen. de san. episco. §. reuerendissimi. col. ix. [4] & j. de app. an sit. Argum. cōtra. xxiij. quæstio. v. non uos. & xvj. quæstio. vij. si quis deinceps. & xxiij. dist. in nomine domini. circa fin. & infra de hæret. excommunicamus. §. credentes. & C. de compen. l. ult. [5] sed istud ultimum, est speciale in deposito.

[1] Statim. & sic ut sit uera recōuentio ad effectū simultanei processus uel iurisdictionis ꝓrogationē debet fieri āte litē contestatā uel statim post. Ioā. And. Pan.

[2] Exponit Vin. i. post initiū. Io. And.

[3] Ad hoc facit ordo istorū titulorū: quia post libelli oblationē, & ante litē contestatā, ponit tit. de reconuentione. secundum Hos. Ioā. And.

[4] Conueniens pro ecclesia recōuenitur pro illa. Ioā. And.

[5] Præcedētia etiam sunt spālia ī schismaticis itrusis & excōmunicatis q non conueniūt: & conueniri possūt. s. de iud. intellexim'. Ioā. And.

Cælesti. iij. Rothoma. decano.

Modus procedendi datus per rescriptū in causa conuētionis intelligitur repetitus in causa reconuentionis.

CAP. II.

PRudentiam: & j. Sanè cōsuluisti nos, utrū quum cā appellatione remota cōmittitur, & reus coram eodem iudice actorem recōuenerit, & actor super reconuentione appellationis, obstaculū interponit, an sit huiusmodi appellationi deferēdum. Nos uerò ita sentimus,

[b] Actione. i. petitione: quia secundum canones nemo tenetur proponere actionem. de hoc dictum est. s. de iudi. dilecti.

[c] Responsione facta. hic patet, qualiter litis contestatio fiat: de qua dicetur. infra, titul. prox. Ber.

[d] Incontinenti. Istud incontinenti, intelligēdum est nullo actu medio interposito, & est simile illi, mox, quod habes. s. de electio. quia propter. ubi habes multas interpretationes, de huiusmodi dictionibus. istud incontinenti, intellige durante iudicio, ut dicitur in prima notula in fi.

Glossa sequens docet duo. s. quid si mutuæ petitiones sunt possessoriæ, uel una possessoria, et altera petitoria. secundo quòd uirtus reconuentionis est, & cætera.

[e] Super suis quæstionibus. Idem est, ac si actor ageret super possessorio, & reus uellet reconuenire actorem super alia spoliatione. secus si actor ageret possessorio, & re⁹ uellet conuenire eum petitorio, quia quæstio spoliationis priuilegiata est ut primo expediatur. infra, de or. cog. super spoliatione. Sed si prima sit petitoria, re⁹ super spoliatione bene potest reconuenire actorem in modum actionis. j. de or. cog. cum dilectus. Sic no. q͛d per reconuentionem fit iudex, qui alias iurisdictionē non habet in reconuenientem quantum ad illam causam reconuentionis: siue sit ordinarius, siue delegatus cum causa reconuentionis delegato non est commissa ut hic habes. & supra, de offi. deleg. prudentiam. in fin. & iudex laicus ordinarius habet iurisdictionem per reconuentionem, puta cum clericus conuenit laicum coram laico iudice, tunc clericus tenetur respondere laico [6] coram eodem iudice, nisi sit causa quæ coram iudice ecclesiastico sit tractanda. de quibus dictum est. supra, de fo. comp. ex tenore. & ca. præcedenti. neque in criminibus locum habet reconuentio. de hoc dixi. supra, de iudi. at si clerici.

[6] Laico. idē Guido pap. cons. clxxxiij. Matth. afflict. decis. Neapoli. clxxiij. ste pha. aufr. repet. cle. j. de offi. ordi. l. ij. Fallē. iij. Sed hmōi reconuentiones nō seruantī in Galliaī foro seculari ut not. in cōsue. pari. §. lxxv. & ī anno. ad Philip. Dec. c. at si clerici. in princ. nu. 25. s. de iudic.

[f] Concordia. Est hic arg. ꝙ iudex primo si potest, debet partes reducere ad concordiam. arg. ad idem v. q. ij. si primates. ubi de hoc. & xxiij. qō. iiij. si quis membrorum. Et est si. ff. de usufruc. æquissimum. & infra, de simo. querelam. & supra, de transact. ca. ulti. ubi de hoc. Bernard.

PRudētiam. Actor qui impetrat rescriptum appellatione remota: in causa reconuentionis appellatione remota respondere tenetur. Communis diuisio. Secunda ibi, nos uero. Abb. sic.

Eadem

quòd cū actoris & rei eadem† sit conditio,a & uno eodēq; iure circa appellationis remediū debeat uterque censeri, sicut desiderat actor: ut sibi iuxta mādatoris rescriptū iustitia fiat appellatione remota: eodem modo b reconuenienti debet in sua iustitia respondere.

TITVLVS V.

DE LITIS CONTESTATIONE.

Gregor. nonus abbati sancti Ioan. de Vineis.

Nō per positiones et responsiones, sed per petitionem in iure propositā, et responsionem secutam, fit litis contestatio. qua omissa nullus est processus.

CAP. I.

Olim inter episcopū† Nouień. ex parte una, & capitulū ecclesiæ Sancti Quintini ex altera super quibusdam iniurijs, & excommunicationum sententijs quibusdam alijs articulis orta fuit materia quæstionis: & infrà. Iudices factis quibusdam positionibus & responsionibus ad easdem: auditis etiam quæ partes uoluerunt proponere coram eis: causam eandem ad examen apostolicum remiserunt. Procuratoribus igitur partium, propter hoc in nostra præsentia constitutis, quamuis positiones & responsiones c hincinde super pluribus articulis factæ fuerint, coram iudicibus memoratis: quia tamen litis contestationem non inuenimus esse factam, cùm non † per positiones & responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam litis contestatio fiat: † processum ipsorum de fratrum nostrorū consilio, irritum duximus nuntiandum.

a Eadem sit conditio. Quia in iudicijs nō debet esse personarum acceptio. s. de iud. nouit. & iiij. q. iiij. c. ij. & non debet actori licere quod reo nō permittitur. ff. de reg. iur. non debet. & ita si remota est appellatio, quo ad agentem, & eodem modo quo ad recōuenientem: quia eodem iure qd' quis in alterum statuit, ipso debet uti. ff. ꝙ quisq; iur. in alterum. l. j. ij. & iij. & s. de constit. cum omnis. Et hodie non uidetur habere locū, quod dicitur de appellatione: quia ipso iure remota est appellatio in qualibet quæstione. infra, de appella. ut debitus. & cap. pastoralis. in princip.

† Alias, uita.

b Eodem modo. Id est secūdū eandē formam qua procedit iudex in principali, & in reconuentione: & parem potestatem habet iudex quo ad omnia in utraq; quæstione. Et sic est arg. ꝙ iudex eādem habet authoritatē in prorogata iurisdictione, sicut & in delegata. de hoc dictum est s. de off. dele. P. & G. Remotio enī appellationis repetita intelligitur in reconuētione. sim. xxxij. quæstio. vij. Apostolus. sicut cū aliquid relinquitur ab hærede, intelligitur repetitum & à substituto. C. ad Treb. l. non iustam. & ff. de leg. ij. debitor. §. j. & ff. de uerb. oblig. Titia. §. j. Sed pone ꝙ actor super una re tantum literas impetrauit, nunquid reus potest illum conuenire super pluribus? Videtur ꝙ nō arg. ff. de iurisd. om. iud. si idem. §. quod & si. & argu. huius literæ. Sed contra credo. argu. s. c. proxi. ibi, suis quæstionibus. Item retēta hac eadem positione, reus reconuenit actorem super pluribus, uel super uno tantum, & sic actor efficitur. Nunquid actor quasi reus reconueniens potest agere contra reum super alia re, quæ in literis expressa non fuit. arg. ff. de except. l. ij. §. illud? Non credo quod hoc possit: quia reconuentio non intelligitur nisi quantum ad illum qui primo conuenitur. Item arg. contra. C. de legi. quod fauore. non est contra: quia illud intelligitur, cum princeps suo motu in fauorem aliquod ius concedit: puta minoribus vel ecclesijs. Quod dicit hic, intelligitur quādo aliquis impetrauit t illud ius, & papa ad instantiam petentis illud concessit: unde ipse debet uti eodem. ff. quod quisque iur. l. j. & supra, de cōstitutioni. cum omnes. Sed hodie ut dixi, ius commune est quantum ad omnes. j. de appella. cap. ut debitus.

† Alias, cum inter episcopū.

t Impetrauit. imo nō est necesse, quia ratio æqualitatis & natura correlatiuorum hoc operatur. Pan. Fely.

DE LITIS CONTESTATIONE.

Quia post libelli oblationem & mutuam petitionem sequi debet litis contestatio, ideo subycit istam.

De hac materia habetur ij. quæst. ij. offeratur. & repetitur in sexto. Abbas Siculus.

Olim inter episcopum. Primo ponit processum iudicū, & ipsorū relationem. Secundo ipsum processum decernit irritū, & dicit quare. Secunda ibi, procuratoribus. Abbas Siculus.

Glo. seq. opponit, & duas solutiones dat. Vnam in principio. Aliā circa fi. glo. In medio dicens, quid sit contestatio, & quomodo fiat, et quod protestatio proponentis uel respondentis impedit contestationem. Vltimò ponit quæstionem.

c Responsiones. Sic. s. de electio. dudū. ij. Sed uidetur, ꝙ istud sufficeret: quia positiones super ipso facto satisfiunt. unde satis intelligitur litis contestatio fieri per positiones & respōsiones. sed non est uerum: quia litis contestatio est exordiū litis, siue principiū causæ appellatur. s. de off. delega. super quæstionum. §. primo, & secundo. Et res deducta in iudicium non videtur per simplicem petitionem, uel per editionem actionis. C. eodem titu. l. una & ubi principium deest, nihil superædificari potest. j. q. j. cum Paulus. & infra, de presby. nō bap. veniens. & cuiusque rei principiū potissima pars est. ff. de orig. iuris. l. j. & licet cōtestatio litis sit principium: tamen necesse est libellū præcedere uel porrigere, super quo litis contesta. fiat: ut dictum est supra, de libel. oblat. c. j. Est autem litis contestatio, negotij principalis hincinde apud iudicē facta narratio, & subsecuta respōsio, ut hic, siue negādo siue confitendo. de hoc no. s. de elect. dudum. quod est ita intelligendū, ut fiat animo procedēdi in causa, & ea intentione directe ex proposito. Vnde si aliquis proponat factum coram iudice, non ea mente, ut litem contestetur, uel respondeat, saluo iure suo, & sine præiudicio: non erit propterea litis cōtestatio facta, cum hoc fiat non ad iudicis interrogationem, sed motu proprio. Litis contestatio fieri debet interrogante iudice, actore proponente suam actionem, & reo respondente ad interrogationem iudicis, ut mos est fieri. argu. C. eod. l. una. in fi. infra, de dolo & cōtu.

† Alias, nec.

† Cōcor. text. in l. unica. C. eo. & l. Aurelius. §. idcirco. ff. de liber. lega.

Litis contestatio quid.

1 Nō erat. idē Pan. vide Phil. Cor. cōsi. cccxxxij. lib.j.

prout. sic patet, ꝙ nō erat [1] facta litis cōteſtatio, cū factum proponitur cū proteſtatione, & ſine præiudicio. ar. op. ff. qui. mo. pig. uel hyp. ſol. ſi debitor. §. ſi in venditione. Et ar. ſ. de elec. cumana. ubi dicit d̃ proteſtatione. ubi ergo litis conteſtatio nō procedit: nil ualet ꝙ agit: ut hic, & j. tit. proxi. p totū. Et poteſt ratio aſsignari, quare per poſitiones & reſpōſiones ad eas nō fit litis cōteſtatio: qui em̄ ponit aliquod dictū uel factū, nihil petit ab aduerſario: nec etiā oſtēdit ſe per hoc velle agere, & ita non poſſet per hoc fieri ſentētia cōdemnationis uel abſolutionis, cū nil petitū ſit per poſitionē, ſed oſtendit aliquid eſſe factum vel dictū ſeu pmiſſum: & ſentētia ſemper ferēda eſt ſecūdum modū agendi. j. d̃ acc. qualiter & qñ. ad fin. & j. de ſimo. licet Hely. & cōdēnatio nō eſt faciēda, niſi ad hoc ſit actum. j. de ord cog. cū dilectus. ad fi. [2] & hoc etiā probatur quia interrogationes & reſponſiones aliqñ fiunt ante li. cōte. ff. de interr. act. quaſi per totū. de quibus quidem no. j. de iu. cal. c. pe. in gl. quæ incipit, omnia quæ. & p illas interrogationes & rñſiones nulla fieret condēnatio uel abſolutio, niſi fieret poſtea lit. cōteſt. ſuper petitione actoris: & ita patet, ꝙ ibi fiunt tm̄ poſitiones & rñſiones nulla petitione præmiſſa: uel nulla litis cōteſt. facta nullus eſt proceſſus: ut ſ. de elec. dudum. & hic. Sed quid ſi petitio oblata fuit: & in actis redacta: ſed cōteſtatio litis nō fuit facta: ſed poſitiones & rñſiones factæ fuerūt? Idem credo, ſ. qd̃ proceſſus nō ualeat: quia litis conteſtatio non eſt facta. Ber.

2 Hæc uera. niſi agatur coram papa tunc ēt ſine petitiōe por recta narratio actoris & reſpōſio rei litis cōteſtationem facit arg. j. de inſti. l. cū uenis ſent. ut pſentia ei⁹ ſuppleat oēm ſolennitatē. argum. C. de teſt. l. omniū. & ſ. de trāſact. c. j. ſecundū Innoc. & hoc tenet curia, maxime qñ agitur: de electionibus uel puiſionibus eccleſiarum, ſecundū Hoſti. in qb⁹ etiā hodie pcedi poteſt ſine litis cōteſt. p clemēt. de iudi. diſpēdioſā. de verb. ſigni. l. ſæpe Ioā. And.

3 Cōgruit tit. de iniur. olim. ubi pa. receptionē

TITVLVS VI.

VT LITE NON CONTESTATA non procedatur ad teſtium receptionem, uel ad ſententiā diffinitiuam.

Innocentius tertius abbati ſancti Proculi, & L. canonico Bononienſi.

Si agatur de adulterio ad ſeparationem thori, & ante litis conteſtationem reus eſt contumax, poteſt excommunicari, ſed teſtes recipi non poſſunt, nec cauſa diffiniri.

CAP. I.

AD hæc Deus: & infrà. Cū cauſa quæ inter R. & B. uxorem ei⁹ vertitur, authoritate apoſtolica uobis commiſſa fuiſſet, tandem procurator eiuſdem R. libello vxoris, quo virum ad ſeparationem thori, & ut dotem reciperet, [a] de adulterio accuſabat, noluit reſpōdere, [b] donec aduocatus [c] eius veniret, inducias poſtulando. Qui cùm huiuſmodi inducias ſæpe petendo, vobis illudere videretur, tandem ad præſentiam ueſtram accedēs dixit ſe reſpondere paratum: ſed die ſtatuto, cùm crederetur reſponſurus libello, reſtitutionem uxoris primò fieri poſtulauit, ne ſecus fieret appellando. Verùm: quia dicebat mulier ſe virum habere ſuſpectum, [d] & idem procurator, nec de mulieris impunitate cauere, nec ueſtro ſe curaſſet poſtmodum conſpectui præſentare, uos teſtes mu-

VT LITE NON CONTESTATA non procedatur ad teſtium receptionem, uel ad ſententiam diffinitiuam.

Suprà uiſum eſt de litis conteſtat. qualiter fiat. Verùm quia plerunque lite non conteſtata petuntur teſtes recipi, uel de facto recipiuntur: & dubitatur quid iuris, ideo ſubijcit iſtam rubricam. [3] *Et nota ex rubro negatiuè poſito, quòd regulariter lite non conteſtata non debent teſtes recipi, nec ad diffinitiuam ſententiam procedi.* Abbas Siculus.

AD hæc. In prima ponitur delegatorum cōſultatio. In ſecunda diffinitio ſeu reſponſio: ibi, conſultationi. Abb.

a Reciperet. Et ēt donationē propter nuptias: nam ſicut propter adulterium uxoris uir lucratur dotē, ita mulier propter adulterium viri lucrat̄ donationē propter nuptias. C. d̃ repu. cōſenſu. §. ſi uero. quia uir & mulier nō ad imparia iudicant. xxxij. qō. j. ſi quis uxorem. ſi tamen filij extent ex eorum matrimonio: tunc dos ſiue donatio ſpectat ad filios. in authen. ut lic. ma. & auiæ. §. ſi de adulterio col. viij.

b Noluit reſpondere. Licet agatur hic de crimine: quia tñ nō agitur criminaliter poteſt īteruenire procurator, & rñdere & agere. ſ. de procura. tuæ.

Glo. ſeq. dicit, quomodo in principio cauſæ et in medio ex cauſa, & ſi doloſe non petitur, dantur induciæ pro aduocato habendo, non tamen nocet ſententia, ſi aduocatus abſuit. fallit in fiſco.

c Aduocatus. Si aliquis uocatur ad iudiciū, & dicat ſe nō habere aduocatū, dandæ ſunt ſibi induciæ ad quærendū aduocatum. ff. ex qui. cau. ma. l. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimpliciter. & l. ait prætor. §. ult. & arg. ad idē. C. de iud. ppērandū. §. pe. & ff. de poſtu. l. j. §. ait prætor. & ex cā etiā medio tempore dandæ ſunt induciæ propter [4] abſentiā aduocati, ſi iuſta de cā eſſet impeditus: cū nimis eſſet dificile & graue, aliū quærere aduocatum qui merita cauſæ non nouit. & ſic eodē modo pro alio inducias obtineret, ut inſtrueretur, ſed ſi malitioſe petant̄, non ſunt dandæ. ar. j. de do. & contu. prout. poſt ſententiā non habet locum, ſi diceret, non habui aduocatū tempore ſententiæ. C. de poſtula. velamento. & ideo propter hoc non retractabitur ſententia. eſt tamen ſpeciale in cauſa fiſci, ut nō ualeat ſententia lata contra fiſcum aduocato eius abſente. ff. de iure fiſci. ſi fiſcus. C de aduo. fiſc. l. ultim.

Gloſſa ſequens ponit quinque caſus, quibus non fit reſtitutio.

d Suſpectum. Hic eſt unus caſus, ubi ſpoliato uiro uxor nō reſtituit̄, ſ. cū timetur de ſæuitia uiri. [5] j. d̃ reſti. ſpo. ex trāſmiſſa. & c. literas. in fi. & xxxij. q. j. de beneficio. Itē ſi incontinenti probet̄ impedimentū ſaltem in gradu indiſpēſabili: in quo caſu nō debet fieri reſtitutio. j. de reſt. ſpo. literas. Itē ſi publice fornicat̄ j. de diuor. ſignificaſti. Item ſi uirgo fuerit. & timeat̄ corrūpi. j. de ſpō. cū locū. & arg. j. de reſti. ſpo. ex trāſmiſſa. & c. ex parte. Itē & ſi nō uult habitare cū viro ſine cōtumelia creatoris, denegat̄ ei reſtitutio, quāuis iniuſte fuerit ſpoliata. j. de diuor. gaudemus. §. q aūt. alias viro faciēda eſt reſtitutio ante principalis cauſæ ingreſsū. j. de reſt. ſpo. ex cōqueſtiōe. præſtita primo ſufficiēti, & idonea cautione de impunitate perſonæ. j. de reſt. ſpo. ex trāſmiſſa. & c. literas. & xxxij. q. j. de benedicto. niſi tanta eſſet uiri auſteritas ꝙ nō auderet ſe uiro cōmittere: quia tūc nullo modo debet reſtitui. ut in c. literas. in fi. etiā ſi uellet ſatiſdare. Vnde V̄ſus.

1 teſtiū facta lite nō cōteſtata, reuocauit in irritū. de ſententia habes ſ. de elec. l. dudū. ij. verſi. licet autē. Itē fallit in caſu decret. l. eum qui mit. in poſſeſſ. lib vj. Ioā. And.

4 Maxime quādo ex hoc nō multū lædit aduerſarius, ſecūdū Inn. & Hoſtiē. & maxime ſi pars id præuidere nō potuit. & vide in Spe. de dila. §. j. V̄ſ. præparatoriæ. i fi. Ioā. And.

5 Nam & dñs nimis ſeuerus in ſeruū, cogit eū vendere. ff. de ijs qui ſui uel alie. iu l. ij. ſecundū Ioā. & not. xxv. di. §. nunc autem. ad fin. Ioan. And.

Si non

Si non continuit: si mox probat impedimentũ: Sitq; vir austerus: Moysi si lege relictus: Si uirgo fuerit: & corrũpi timeatur. Si uir posſideat iniuste uel uiolenter: Casibus his septem dominus nõ restituet. Vel sic & breuius: Blasphemoq; Deum, sæuo, mecho, manifeste, Stirpe parente saro, neque uirgo redditur uxor.

& cõt. ueritatis. Et no. ꝙ dñs papa ꝑ totũ tit. istũ. fuit in opi. Io. qui dixit, ꝙ lite nõ contest. nõ sunt recipiẽdi testes. Mar. cõtra cũ Hug. & dñs papa qñq; sequitur opi. Mar. j. de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. 2 ubi tractatur de duabus quartis deducendis.

lieris recipere studuistis: & j. Cõsultationi vestræ taliter respondemus, ꝙ licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs sit seruandus, & in matrimonialibus causis, nõ usquequaque seruetur: [a] quia tamen in præsenti negotio, non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterij (per quod ad separationem cõiugij, [b] nõ ad coniunctionem intenditur) quia lite nõ cõtestata, testes fuerunt recepti, & attestationes etiam publicatæ, siue deferendum, siue non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuãm sententiam [c] procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter suam contumaciam, uel etiam procuratoris [d] sui (si sciens nõ purgauerit eandem) excõmunicationis sententia innodari.

Idem Hierosolymitano patriarchæ, & archiepiscopo Casseñ.

In causa restitutionis cõtra contumacem, lite non contestata, sententia proferri non potest. hoc dicit, comprehendendo omnem modum summandi.

CAP. II.

Matrimonialis causa multa habet specialia.

[a] Seruetur. Nota ꝙ plura sunt specialia in causis matrimonialibus: quia ubi agitur de fœdere matrimoniali, põt agi cõtra cõtumacẽ lite nõ cõtes. ad diffinitiuã sentẽtiam. j. eod. quoniã. §. porro. Itẽ qa minor potest esse in cã etiã per procuratorẽ. j. de resti. spo. ex parte. Itẽ confesſio cõtra matrimoniũ nõ præiudicat. j. de eo qui cog. cõsang. vxo. suæ. super eod. Itẽ qa pater & mater possunt testificari tã in cõiungẽdo, quã in disiungendo matrimonio. j. qui ma. ac. poss. videt. 1 Itẽ quia sentẽtia lata contra matrimoniũ ad separationem eorũ, qui iam coniuncti erant nõ transit in rem iudicatã. j. de sen. & re iud. lator. & c. consanguinei. Itẽ nec transactio siue cõpositio, põt in matrimonio interuenire. s. de trasa. c. ult. itẽ nec arbitriũ. s. de resti. in inte. causa. in fi. Itẽ nec pœna locũ habet. ff. de uerb. obliga. Titia. & C. de spon. l. ult. & j. de spon. gẽma. Item licet in alijs causis posſit remitti iuramentũ testibus: vt j. de testi. c. tuis. non tamẽ in causa matrimoniali. Vnde versus: Coniugij uera sunt hic spãlia plura. Non cõtestata, ꝙ stat sentẽtia lata. Procuratores tali dãt lite minores. Hæc non cessat, homo cõtra si fateat̃. Et non iurati testes, sunt hic reprobati. Hic si procedit cõcordia quæque recedit. Hic non transigitur: nõ arbitriumq; subitur. Non confirmatur sententia, si qua feratur. Hinc speciale tene, cessat stipulatio pœnæ. Item breuius: Non contestata fertur sententia lite. Et mandat pubes: nõ fit sententia perpes. Arbitrium, pœna, pactum, transactio cessat. Et non iurati testes: confesſio contra.

1 Quod dic. j. de testi. sup eo. l. ij. Io. And.

[b] Coniugij. Verbum istud, coniugij, improprie ponitur: quia propter adulteriũ ipsum coniugiũ nõ dissoluitur, imo manent coniuges etiã separati. xxxij. q. vij. c. j. & ij. Et ideo expone coniugij. i. coniugiũ, qui propter adulterium separantur ab inuicẽ. quo ad mutuam seruitutẽ tantũ, vinculo matrimonij nihilominus perdurãte: & hoc patet: quia licet sic absoluatur ille qui non peccauit à seruitute alterius qui adulterium commisit. contrahere tamen non potest. xxxiij. q. j. dicit dominus. & si contraheret, compelleretur redire ad primam. infra, de diuor. ex literis.

[c] Ad diffinitiuã sententiam. Hic patet, quod in ciuilibus causis nunquã est ferẽda sentẽtia lite nõ cõt. ar. j. de do. & cõtu. prout. & C. quomodo & quãdo iud. l. consentaneũ. in fi. & j. eo. tit. ꝑ totũ. & in auth. de exhib. reis. §. si uero. col. v. siue in criminali ciuiliter mota. ut hic. Hu. cõtradicit, ꝙ testes pñt recipi, & sententia ferri & in criminali: dũmodo de cã liqueat, vel liquere posſit, siue cã sit criminalis siue ciuilis. De hac tamẽ materia traditur. iij. q. ix. in summa. & j. de dolo

2 Et quãdoque distinguit ad opiniones saluãdas de rescri. super literis. de resti. spol. l. literas. & fimo. c. ꝑ tuas. secũdũ Host. Ioã. And.

Glo. seq. primò probat contumaciæ factũ, nisi excedat confesſionẽ, et dolũ procuratoris noceret domino: & duplicem cãm reddit. secũdo alleg. pro et contrarium: tertiò soluit. Deinde format quæst. in qua alleg. pro et cõtra. & postea soluit.

[d] Procuratoris. Ex hoc loco euidenter apparet, qñ dñs puniẽdus sit. Est ergo dñs puniendus, qñ ipse contumax fuit. Itẽ propter cõtumaciã sui procuratoris eo sciẽte, & eã nõ purgãte: quia tunc intelligit̃ ratã habere contumaciã sui procuratoris, unde põt excõmunicari, aut alias puniri: quia alienã culpã fecit propriam per consensum. Et ita punit̃ dominus propter factũ procuratoris, siue eius contumaciã. ar. j. de app. sæpe cõtingit. & ij. q. vj. §. biduũ. vers. si aduersus. 3 nã factũ procuratoris nocet dño. s. de in integ. rest. cũ uenissent. & cõfesſio procuratoris nocet dño. j. de re iud suborta. etiã ignorãti, ut ibi: & dolus procuratoris nocet dño. ff. de tribu. procuratoris. & C. de exact. & transla. mi. an. l. in exactione. lib. xij. & quod factũ procuratoris dño præiudicet, habes. j. de cau poss. & proprie. cũ olim. & generaliter factũ ꝓcuratoris dño præiudicat, nisi excedat fines mandati. s. de off. deleg. cum olim. & C. de procu. si ꝓcurator. & sibi imputet qui malũ procuratorẽ eligit. ff. de mino. cũ mandato. Nam cum prosit dño factũ procuratoris, etiã si iniuste obtinuit. ff. de procu. q. proprio. §. ut in cæteris. sic & ei debet nocere. Sed cõtra uidetur, qđ cõtumacia procuratoris nõ debet nocere dño. ff. si quis ius di. nõ ob. l. j. §. si ꝓcurator. & expresse tradit̃ ꝙ tantũ procurator conueniendus est, non dñs. ff. man. si mãdato. nisi expresſisset in prin. Itẽ ignorantis dñi conditio per procuratorẽ deterior fieri non debet. ff. de proc. ignorantia. nec tamẽ sciẽtia eius domino ignorãti nocet. ff. de lib. cau. in seruo. nec delictũ ei9. in auth. de ec. ti. §. si quis in sua domo. col. ix. nec alienus dolus alteri nocere debet. ff. de excep. do. si procurator. Sol. dicas, ꝙ procuratoris contumacia ipsi domino præiudicat in eo casu in quo loquitur hic, puta quia scit eius contumaciã, & ratam habet eã, eoipso, ꝙ non purgat ipsam. unde in eo casu potest dñs excõicari. Si uero dñs ignorat eius contumaciã, nec eã ratã habet, ipse procurator punitur de dolo suo, 4 & non dñs. & sic loquitur. ff. si quis ius d. l. unica. §. si procurator. & alia iura ad hoc inducta: quia iniquũ est aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoff. testa. si quis in suo versicu. fin. & peccata suos debent tenere auctores. j. de ijs quæ fi. à maiori parte. c. quæsiuit. & C. de pœn. sancimus. alias ergo dominus non est excõicandus ignorans

3 Cõcor. l. si procurator. §. si tutores. ff. mãda. & ibi Bar. ff. de procu.

4 Non tamen excõmunicat̃: sed sufficit stipulationem cõmitti ob rẽ nõ defensam. & hoc verũ. ubi ipse ꝓcurator ꝓ se cauit, uel dñs ꝓ eo absente. Si uero cauit pro eo apud acta procurator cogit̃ præcise defendere. nec sufficit stipulationẽ committi. ff. de ꝓcu. l. filius. §. fi. & l. non cogendũ. §. j. secundum Ioã. & Vinc. & Phil. & ad de ꝙ habetur in cle. de procu. cap. j. Ioã. And.

rans culpam & dolũ ſui procuratoris, uel cũ eam ſcit ſtatim eã purgat. Et eſt hoc notabile, circa ea quæ facit in iudicio ſecundum formã mãdati. bene fit præiudicium domino per confeſsionẽ procuratoris, ſeu per factum illius, ut dicunt iura primo inducta, dũmodo non egrediatur formam mandati. alias non obeſſet domino, ſi cum primum ſcit, contradicat. ſ. de offi. delega. cum olim. Sed quid ſi propter contumaciam procuratoris tantũ dominus excõmunicetur à iudice, domino ignorãte cõtumaciã ꝓcuratoris, nec eam ratã habẽte, nunquid erit excõicatꝰ? hoc ſæpe contingit. Vr ꝙ non teneat: quia hic dicit, poterit excõmunicari ꝓpter ſuã contumaciã uel procuratoris, & illud dicitur poſſe fieri, ꝙ de iure fit. xxij qõ. ij. facit homo. Sed videtur, ꝙ excõmunicatio teneat, cũ ſit lata à ſuo iudice ſiue iuſte ſiue iniuſte. xj. q. iij. ſentẽtia paſtoris. & ĩ culpa quodãmodo videtur, qui talem ꝓcuratorẽ conſtituit qui nõ obtemperat iuri, & aliquis pro facto alterius etiã ſine culpa punitur. j. de ſpon. non eſt. Credo ꝙ tutius ſit dicere qd' ſit excõmunicatus, licet nõ debuerit excommunicari, & debet abſolui ſine aliqua ſatisfactione & abſq; grauamine, & credo quod iudex tenetur ei ad intereſſe. infra, de ſent. excõm. ſacro. quia illum excommunicauit iniuſte etiam non citatum.

† Alias, malitia ꝑ maneret.

Credo hoc verũ niſi in ſentẽtia eſſet expreſſius error iuris puta, quia ꝓcurator fuit cõtumax. Panor.

A Ccedens. Duo facit. Primo ponit ordinem proceſſus. Secundo ipſius retractationem: ibi, cum igitur. Abbas Siculus.

Appellatio nõ expreſſa cauſa, an valeat?

a Appellauit. Hic nullam cauſam appellãdi, ſeu grauaminis expreſsit: unde non ualet ſecundũ hodierna iura appel. j. de app. ut debitus. quia cauſa ſemper debet exprimi coram iudice, & propter illam appellari. j. de app. dilecto filio G. alias admitti nõ debet. quare talis appellatio non ualet hodie. hic eñ appellauit propter ſuſpicionẽ, & appellare nõ debet hoc modo. debuit enim cauſam ſuſpicionis coram iudicibus allegare probabilem. & ſi non admiſiſſent legitimã ſuſpicionem: tunc debuit demum appellare. j. de appel. cũ ſpeciali. tamen infra uidetur quod legitima fuerit appellatio. verſi. ex his plebanum legitime &c. Et ita ſecundum antiqua iura ſufficiebat appellare, licet cauſam non exprimeret, ut hic uidetur: quia Papa talem appellationẽ uidetur admittere: quia illi iudices fuerunt ſuffraganei archiepiſcopi, ſed hodie nõ teneret. Vel dic, quod cauſa ſuſpicionis fuit allegata, nec admiſſa. unde tenuit appellatio, & ita nullũ contrariũ. Vel qa ſuſpicionis cauſa notoria erat, ualuit appellatio plebani, quãuis cauſam nõ expreſſerit: ut infra ſequitur in ipſa litera: ſecus cũ cauſa ſuſpicionis, aut etiam appellationis latens eſt: quia tunc debet exprimi ſecundum quod traditur infra, de appel. ut debitus: & c. cum ſpeciali. & c. interpoſita.

Notoria. hæc ſolutio falſa eſt, tene ꝑ cedentes. Panor. Geminia. Marian. Soci. hic col. iij. Card. Flo. clem. quia cõtingit. de religi. do. not. in cle. appellãti. de appellat.

Licet

causa ſit notoria, nõ credo eũ releuari ab exceptione recuſatiõis proponenda: ſed in hoc prodeſt notoriũ iuris, ꝙ cauſa rationabilis & facti quã vera qa releuabit ab ea probanda, nec erit neceſſe ad arbitros recurri. Ioan. And.

b Teſtes receperunt. Lite non conteſt. & male j. eo. c. proxi. & j. eo. per totum.

j A Ccedens: & infrà. Cùm in iudicum de legatorum præſentia archiepiſcopus Cirenenſis reſtitutionis beneficium poſtularet, plebanus ſancti Marci de Venetijs (cõtra quem agebat) nihil ad obiecta reſpondit, ſed ad noſtram audientiã appellauit:[a] & licet ſæpe fuiſſet admonitus, ut iuri pareret (quia eius appellatio non tenebat) noluit tamen reſpondere amplius, uel coram eis etiam comparere. Ipſi verò iudices (cùm plebanus in ſua contumacia perduraret) teſtes receperunt[b] ab aduerſa parte productos, & depoſitionibus redactis in ſcriptis, mandauerunt eidem, ut ad eos accederet, in perſonas uel in dicta teſtium obiecturus. Quòd cùm facere noluiſſet, in ipſum excõicationis ſententiam protulerunt,[c] poſſeſsionem iuris[d] parochialis adiudicãtes archiepiſcopo memorato: & eum reſtituentes in integrũ, diſtrictius vetuerunt, ne quis poſſeſsionẽ Cireneñ. eccleſiæ reſtitutam præſumeret perturbare.[e] Cùm igitur lis coram eiſdem iudicibus non eſſet conteſtata, & manifeſtè pateret literas ipſas per uiri ſuppreſsionem obtentas (cum manifeſtum eſſet duos prædictorũ iudicum, Achonieñ. videlicet & Cireñ. epiſcopos: eidẽ archiepiſcopo tanquam ſuffraganeos, ſuo metropolitano ſubeſſe[f]) ac ex his[g] plebanum legitimè appellaſſe conſtaret, in quem (etiam ſi minus legitimè appellaſſet) licet iudices ipſi propter contuma

c Protulerunt. Et male: quia nemo cõpellitur obijcere in perſona teſtium.

d Poſſeſsionem iuris. Non autem poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ: quia forte facere potuerũt: imo ſine forte ſi cõtumax fuiſſet. j. eo. c. proxi. & ca. quoniam. §. in alijs. ſed appellatio præmiſſa uidetur defendere ipſum plebanum à contumacia. vnde non tenuit ſentẽtia excõmunicationis ut inferius ſequitur. Quidam intelligunt hanc decret. loqui in cauſa reſtitutionis in integrũ iure minoris.

e Perturbare. Argu. quod iudex debet defendere inductum in poſſeſsionem. infra de ſimo. querelam.

Glo. ſeq. not. iiij. ĩ cauſam recuſationis. & addit iiij. dicens non ſic in teſte.

f Subeſſe. Hæc eſt[†] iuſta cã recuſationis, qd' iudex ſit ſuffraganeus aduerſarij, ſicut & illa quod iudex ſit dominus aduerſarij. ſ. de off. deleg. cauſam quæ inter R. ubi plures caſus notantur de recuſatione. Idẽ uidetur, ſi eſſet affinis. iij. q. ix. abſens. & ff. de iureiur. lex cornelia. in prin. & iiij. q. iij. §. item lege Iulia. Item ſi eſt comes. ff. de offi. præſi. ſenatuſcõſulto. & ſ. de offi. deleg. cũ R. propter dominum tota familia poteſt recuſari. C. ſi qua præd. poteſta. l. una. & licet ex iſtis cauſis repellatur iudex à iudicãdo: nõ tamen repellitur teſtis a teſtificando, & hæc eſt cauſa: quia facilius poſſet habere multos iudices, quam unũ teſtem: unde repellitur iudex a iudicio propter defectum teſtis: ut ſic ferat teſtimoniũ in cauſa. j. de teſt. dilecto. ſupra, de offic. deleg. c. inſinuante.

g Ac ex his. Quare dicit ex his? quia non appellauit ex pluribus cauſis, ſed tantũ: quia erãt ſuffraganei, poſt appellationem unica uidebatur cauſa appellationis eo tempore quo appellauit, licet tamen non expreſſerit, ſcilicet, quia iudices duo erãt ſuffraganei. ſed poſt appellationem, alia cauſa grauaminis ſuperuenit, ſcilicet: quia receperunt teſtes lite nõ cõteſtata, & propter hoc dicit ex his, quia ex ſuperueniẽti[†] grauamine ſumpſit appellatio maiorem firmitatẽ, & ſic ex his quæ poſtea fiunt, intelligitur fortius ualere, ſed ab initio unica uidetur, & ſic legitimam uocat appellationem: & tamen nulla cauſa fuit expreſſa, ut dictum eſt, & ita ex poſtfacto apparet legitima. infra, de frig. & malefic. cap. fraternitatis. Vel dic, quod duo iudic.

† Idẽ Io. & Vincẽt. non eſt uerum, ſecũdũ Hoſt. & hoc teneas, quia ſi grauamen etiã præcedẽs non facit ualidã appellationẽ niſi & illud appellatione ſit expreſſum multo minus ſubſequens. primum probat de ap. dilecto. & patet hoc hodie ĩ cõſtit. cle. de app. c. appellãti. Ioan. And.

iudices recuſati fuerant,& quia non admiſerunt recuſationem,appellatum fuit.& ſic eſt planum quod dicitur,ut ſupra dictum eſt. Bernard.

a Propter contumaciam. Si appellatio non fuiſſet legitima,propter contumaciam,debuit & potuit excõmunicari, uel aduerſarium in quaſi poſſionem iuris mittere cauſa rei ſeruandæ:ut j.ca. prox.ſed diffinitiuã nunquã potuit proferre ſententiam ſuper poſſeſsione, quæ erat quæſtio ſpoliationis,cum lis nõ eſſet conteſtata. j. e.per totũ. & quod dicit, forte, non notat dubitationem,ſed potius affirmationem.

b Caſſauimus. id eſt,caſſam denuntiauimus.Hoc ideo ita exponit, quia proprie dicitur caſſari ſentẽtia, ubi tenet. ſed cum ſententia nulla eſt,ut hic.ſentẽtia non debet caſſari, quia quod non eſt, caſſari non debet. ſed debet denuntiari nulla, ſicut fit in ſententia excõmunicationis. j. de ſent. excõmu. per tuas.& ſupra de offic. delega. cum contingat. & hic duæ fuerunt ſententiæ. ſcilicet excommunicationis ĩ plebanum, & alia ſuper reſtitutione poſſeſsionis iuris parochialis.

ciam a excommunicationis forte potuerunt ꝓferre ſententiam, non tñ debuerunt ſuper principali negotio diffinitiuam ſententiam lite non conteſtata proferre:prædictas caſſauimus b ſententias,imò caſſas denuntiauimus & inanes. Vñ Cireñ.archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut eccleſiæ ſancti Marci inſtrumenta reſtituat,& etiam uniuerſa c, quę huiuſmodi occaſione ſententiæ per ſe uel per alios occupauit.

Idem epiſcopo Brixieñ.

Si lite non conteſtata reus eſt contumax, ſi fieri poteſt, mittitur actor in poſſeſsionem cauſa cuſtodiæ: alias reus excommunicabitur.

CAP. III.

TVę fraternitatis de uotio:& j. Cõſultationi tuæ taliter duximus reſpondendũ,ꝙ ſi reꝰ lite non conteſtata abſentauerit ſe contumaciter: d † taliſq; ſit cauſa,quòd actor poſsit in petitarum rerum poſſeſsionẽ e induci,eſt in eandem cauſa cuſtodiæ inducendus f. Quòd ſi cauſa talis fuerit, quod idẽ in poſſeſsionem nequeat g intromitti.ut iuri pareat per cenſuram eccleſiaſticam eſt contumax compellendus.

† Alias, contumaciter ſe abſentet.

c Vniuerſa.Quia ſi principale non tenuit,nec illud quod ex eo noſcit eſſe ſecutum.infra,de fi.inſtru.inter dilectos.§. cum igitur. in fi.& C.de legi.non dubium.cum ſuis concor. Omnia ergo reſtituenda ſunt, quæ occaſione ipſius ſententiæ habuit, ſicut cum reſtituitur minor aduerſus ſententiam,pignora ‡ præſtita debent reſtitui.ff. de mino.ſi ex cauſa.§. j. & cum retractatur ſententia, omnia debent reſtitui in priſtinum ſtatum,ut hic,& ex utraque parte fieri debet reſtitutio.C. de repu. l.una. ff.de mino. quod ſi minor.§.reſtitutio.& ſupra, de in integ.reſti.ca.j.

‡ Capta ex cã iudicati:& tũc reſtituuntur, cum grande dãnũ eſt minoris carere pignoribus ẽtſi haberet pecuniã ex illis receptã. Ioan. And.

TVæ fraternitatis.In prima ponitur deciſa conſultatio.In ſecunda diſtinguens reſponſio.Et ſecundum membrum ibi,quod ſi.Ab.ſic.

d Contumaciter.Pluribus modis dicitur quis contumax.infra,eo.quoniam.§.j.& xj.q. iij.certum.& ff.de re iud.contumacia.§.j.

e Poſſeſsionem.uel quaſi poſſeſsionem. infra,de cau. poſſ.cum eccleſia.j.

Gloſſ ſeq.in duobus inſtruit iudicem,de tertio remittit. Secundo ponit quinque auxilia &c.

f Inducendus.Non tamen iudex multum debet feſtinare ad decernendam huiuſmodi miſsionem in poſſeſsionem,alias fieret reſtitutio contra eam.arg.ff.de dam.infe.ſi finita.§.ſi forte.quia etiam ſententia diffinitiua reuocatur iuſta de cauſa. j.de re iud.cũ bertholdus. & debet ſummatim negotiũ perſcrutari ante miſsionem. arg. C. ubi in rem act.l.ij.& j. eod.quoniã. §.pen. an iſte ſic miſſus ſit cuſtos tantum uel uerus poſſeſſor, dicitur. j. de dolo & contu. contingit. Not.tamen ꝙ quinque auxilia prodita ſunt cõtra illos qui non admittunt actorem in poſſeſsionẽ ſecundũ mandatum iudicis.Primũ,‡quia puniuntur in expenſis j. eo. quoniam. §.in alijs. & j. de ſeque.ad hoc. Secundum eſt,quia eo nõ obſtante ꝙ non poſſidet,uerus efficitur poſſeſſor anno elapſo. j.de do.& contu. contingit. ff. de bo. autho.iud. poſſiden.quamuis.Tertium eſt, quia poteſt excommunicari ‡ :ut hic, & j.e. quoniam. §. ulti. Quartum, quia poteſt conuenire aduerſarium, quanti ſua intereſt poſſeſsionem non habuiſſe.ff.uti.poſſ. leg. ſi duo.§.ulti. & ff. ne uis fi. ei qui in poſ. miſ. l. j. in princip. Quintum, quia manu militari eijci poteſt. ff. ne uis fi. ei qui in poſſ.miſſus eſt.ſi quis miſſus.ff. de rei uen. qui reſtituere. Vnde uerſus: Anno uerus eris poſſeſſor ſi prohiberis. Expenſas reddent, quem militis arma repellent. Vtilitatis opem reddet, feret ac anathema.

Idem de decima & Helemoſio † abbatibus Aurel.& Carnot.dioc.

† Alias de curia Dei & de eleemoſina abbatib.&c.

Receptio teſtium facta cõtra non contumacem, lite non conteſtata, in cauſa matrimoniali eſt nulla.

CAP. IIII.

ACcedens ad ſedem apoſtolicam,nobilis uir Guiliel. uicecomes nobis expoſuit,ꝙ cũ Coriſopiteñ.eṗs comitẽ Britãniæ proxima linea h conſanguinitatis attingat: & archidiaconus eius i ſit clericus cõmenſalis (qui k eidem uicecomiti eſt aduerſarius principalis,ut potè qui uxorẽ ſuã, & terrã publicè detinere præſumit) et magiſter P.de terra uxoris ſuæ oriũdus l,

‡ Ita tñ ꝙ deferatẽ dignitati & pſonæ. de offi. dele. c.ij.lib.vj. Ioã. And.

g In poſſeſsionem nequeat. Puta ſi cauſa eſſet criminalis,ſiue ciuiliter ‡ ſiue criminaliter agatur uel matrimonialiter,ſ.quando agitur ad ſeparationem matrimonij.contumax eſt excommunicandus.s.eod.ca.j.in fin.& xj.q.iij.rurſus.& ca.quicunque.Ber.

‡ Ciuiliter imo tũc ṗt fieri miſsio. Anto.but. Pan.

ACcedens.Sunt duæ partes.Prima ponit appellantis querelam, Secunda commiſsionis cauſam: ibi,mandamus.Ab.ſic.

h Linea conſanguinitatis.Quæ eſt ſufficiens cauſa recuſationis. j.de app.poſtremo. idem eſſet ſi eſſet affinis.iij.q.ix.abſens.de hoc dixi ſupra eo.accedens & ſupra de of.dele.cauſam.q.

i Eius.ſ.comitis.Britanniæ, ideoque erat ſuſpectus illi.ſupra,de offi.dele.inſinuante.

k Qui. ſcilicet comes.

l Oriundus. Vnde quis oriundus fuit, ibi domicilium retinere dicitur.ff.de ſena.l.pen.Et eſt iſta admirabi-

existat nimis fauens [a] eidem, & omnes sub districtu [b] existāt comitis memorati, nec nisi per districtum ipsius ei pateat accessꝰ ad eos, & ipsi (quib. cā inter ipsum & uxorem suā commissa fuerat) nunquam ei uoluerint (nisi in terra inimicorū [c] suorū) locū & terminū assignare, ubi sine mortis periculo accedere non audebat. & licet literas nō habuit de conductu, si tñ missæ ei fuissent: nō debebat se credere suis capitalib. inimicis [d] :& infra. Mādamus quatenus (cū propinquiores sitis terræ nobilis iam dictæ, quā suæ: & cā ipsa per uos cōmodius ualeat terminari: cū ad uos securus pateat accessus) utrinque partib. conuocatis (si uobis constiterit, ꝙ ante litem legitimè contestatam, uel post appellationē ex præmissis causis [e] interpositam testes super consanguinitate contra matrimonium absq; culpa contumaciæ recepti fuissent) uos attestationes huiusmodi decernatis irritas & inanes cōpellentes dictā nobilem, ut reuertatur ad uirum suum (quem inconsultè dimisit) ita ꝙ postquam ipse uir plenariā restitutionem habuerit tam uxoris, quam terræ [f], causam super matrimonio audiatis: eamque fine canonico terminetis.

Idem.

Lite non contestata, non recipiuntur testes regulariter super principali. Fallit in casibus hic annotatis: † *.s. cum timetur de morte, uel absentia diuturna testium: tunc .n. seruata solennitate hic posita, possunt etiam lite non contest. testes examinari. h.d. usque ad §. porrò.*

CAP. V.

Quoniam frequenter in dubium reuocatur à multis an lite non contestata testes recipi ualeant, authoritate præsentium duximus declarandū regulariter uerum esse [g] quod lite non contestata non est ad receptionem testiū

rabilis suspicio, quam sufficere non credo [1]. sed quæ non prosunt singula, multa iuuant, ut no. j. de proba. cum causam. Vel dic oriundus de terra sua. i. de terra quæ pertinebat ad iurisdictioné illius comitis, & ad proprietatem ipsius dominæ, & ita est sufficiens causa recusationis qđ isti iudices erant de districtu ipsius comitis Britanniæ.

[a] Nimis fauens. Sed nunquid tenetur quilibet diligere proximum suum: de pœniten. dist. j. omnis qui non diligit? Respon. non omnis amicitia repellit iudicem, sed maxima. ff. de uer. sig. late. §. amicos. sicut nec oēs inimicitiæ repellunt testem, nisi maximæ. j. de simo. licet hely. & c. per tuas [2]. & causa cognita illud disquiri debet ff. de quæstio. l. j. §. per quæstioné. nam propter leues inimicitias, non extinguitur legatum. ff. de adi. leg. l. iij. in fi. Sed uidetur, quod modica causa iudicem repellit, ut dictum est supra eod. accedens. & supra de offic. deleg. causam q̄. qa lites sine suspicione procedere debent. iij. quæst. v. quia suspecti. & C. de iudic. apertissimi. Sed quod dicit nimis fauens, soluit [3] quod dictum est.

[b] Sub districtu. hæc exceptio omnes tangit.

[c] Inimicorū. hæc [4] fuit sufficiens causa appellandi. iij. quæstio. ix. hortamur. & infra de appel. ex parte. ff. de iudi. si longius. ff. de arbi. si cū dies. §. si arbiter.

[d] Inimicis. simile. infra, de sen. excom. decætero. & cap. quamuis. nec in hoc casu sufficiens potuit cautio præstari. arg. infra de restitutio. spolia. ca. literas. in fi. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Trebel. qui ita. §. j.

[e] Ex præmissis causis. s. quia episcopus erat consanguineus comitis, & archidiaconus commensalis eiusdem, & alter oriundus de terra uxoris, & locum assignabant per terram inimicorum: quia huiusmodi exceptiones non admittebant, legitima fuit appellatio. & quælibet etiam per se sufficeret ad appellandū præter illā, quod oriundus fuit alter iudicū de terra uxoris illam solam non putarem sufficientem ad recusandū iudicem uel iudices sed præstat adminiculum alijs ut dixi supra quæ non prosunt singula, multa iuuant. sic. ff. quib. ex cau. ma. necnon. §. si quis sæpius. nisi uelis dicere de terra quæ pertinet ad iurisdictionem uxoris: tunc bona est exceptio: quia omnes erant de districtu ipsius comitis. ar. j. de præsum. tertio. & ita siue testes recepti fuerunt ante litem conte. siue post appellationem præmissam ex præmissis causis nō ualet receptio testium super consanguinitate, nisi ille fuisset contumax: tūc enim in causa matrimoniali ante litem cōtest. recipiuntur testes non obstante absentia illius. infra, eod. capi. proxi. §. j. & hoc est quod sequitur, absque culpa contumaciæ.

[f] Terræ scilicet dotalis. eius enim cognitio pertinet ad Papam, ratione connexitatis: quia est accessoria ipsi matrimonio infra, de dona. inter uir. & uxor. cap. j. ij. & iij. & sic non est contra. j. qui fil. sint legit. causam quæ. ij. Vin.

Quoniam frequēter. Quia ista decret. est ualde prolixa, & habet materiam satis separabilem, ideo Panō. eam legit per partes. Et diuiditur hoc principium usque ad §. porro. in quatuor partes. Nam primo ponit regulam. Secundo duos casus excipit: ibi, nisi. Tertio solennitatem requisitam: ibi, sed si actor. Quarto quid iuris si illa nō seruetur: ibi, attestationes. Abbas Sicu.

Glossa sequens ponit xx. casus computatis textualibus, quibus fallit regula.

[g] Regulariter uerum esse. Hæc regula fallit in casib. hic positis. s. ubi timetur de morte uel absentia testiū, & ubi agitur de electione uel matrimonio, & in causa inquisitionis & publicationis. Itē in causa denūtiationis. s̄. de iud. nouit. Item in actoris absentia, præsente reo recipiuntur testes lite nō contestata. C quomodo & quan. iudex. in authen. qui semel. j̄. de do. & contu. causam quæ. Item ubi actor non potest agere propter iuramentum, quo iurauit non repetere usuras [5]. de iureiuran. ad nr̄am. Item cum minor ab hæreditate officio iudicis se abstinet: ut in authen. ut spon. larg. §. ad hæc. col. ix. Item ubi aliquid iudicis officio expeditur. C. si minor ab hæredit. absti. in authen. ibi posita. Item cum in integ. restitutio incidenter postulatur officio iudicis. s̄. de offic. iudi. capit. ij. Item cum agitur de iniquitate iudicis, in casu quem habes. j̄. de appel. interposita. §. ult. Item in petitione legati uel fideicom-

[1] Nō credo. idē Panor. Saluo eo qđ habes. j. đ rescri. statutum. §. cū aūt. li. vj. Dixit Hosti. ꝙ ista sufficeret ī duob. cōciuibus, q essent ī remotis partibus: quia consueuerūt sesicut fratres diligere & uide ꝙ post eum dixi de app. c. legitīa. li. vj. Io. An.

[2] Vbi de hoc. & iij. q. v. accusatores. j. de accus. cum oporteat. Ioā. And.

[3] Soluit. id est, non sufficit si dicatur nimis fauēs nisi fauoris causa exprimať. Ioā. And. Pan. col. ij. num. 8.

[4] Hæc gl. prag. de cā §. si uero. uersi. merito.

† Et simi. lib. Fran. aret. cons. cxlij. collu. vij. Testes in multis casib. recipi possunt, lite non cōtesta.

[5] Vsuras. hoc falsū nec practicať: quia saltem ꝑt ageř ut relaxeť iura mētū, imo etiam nō obstātestatim habilitať a superiore etiā parte non uocata Anto Butr. c. debitores de iureiu. Oleri. qō. cxx. Alb. in rubr. in fine. C. de usur. Pet. Anch. cō. lxxxij. co. fi. cōs. cccxcij. Ale. cōs. ccxxij. colū. iij. ubi in annota. dixi. lib. ij & ita practica. Steph. aufreri. in addit. q. tholosa. lxij.

fideicōmissi. ar. C. de usu. & fruc. l. ij. sed ibi dicit post litē non contest. in fi. vnde casus iste non debet excipi de regula. Item cū agitur finium regundorū iudicio, vt C. fi. regundo. l. iij. Item in trebellianica restitutione. C. ad Trebel. l. pen. §. cum aūt. Item in causa hæresis post mortem. xxiiij. q. ij. Item ubi offenditur publicū commodum. C. de pœ. ne diu. & iij. q. ij. quia ea. Item. cū persona est incerta. v. q. j. quidam. & q. ij. c. ij. & secundum quosdam in causa libertatis. C. de inge. manu. diffamari. ar. cōtra. j̄. de testib. cum olim. Itē ubi agitur de beneficio obtinendo ecclesiastico, ut in cōci. Lug. Inno. iiij. j̄. de eo qui mitt. in poss. cau. rei seruan. eum qui. li. vj. Vnde versus: Absens, vel moriens, necnō electio, cōiunx, Nūciat, inquiens, si publicat, & fugit actor: Iurans non agere, uel si minor abstinet hæres: Restituiq; petens medio, qui prouocat absens: Post hæc trebellans, legatū qui petit errās: Ac reus incertus, libertas, publicus vsus: Non contestando possunt distinguere lites. Istis iudicium iungas de fine regundo.

procedēdum. [a] Nisi fortè de morte testium timeatur, uel absentia diuturna: in quibus casibus, cùm ciuiliter [b] est agendum (ne ueritas [c] occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur [d]) senes, & ualetudinarij, & alij testes (de quibus ex aliqua rationabili causa timetᷣ [e]) etiam lite non contestata sunt proculdubio admittendi, seu pars conuenta [f] sit cōtumax, seu sit absens absque malitia ut conueniri non possit. Sed si actor non conuenerit aduersarium, [g] intrà annum [h] ex quo conueniri poterit, uel saltem receptionem huiusmodi testium non denuntiauerit illi. Attestationes sic receptæ non valeant, [i] ne fortè hoc procuret in fraudem, [k] ut processu temporis, exceptiones legitimæ ad repellendum testes, [l] uel aliæ [m] locum habere non possint.

Cum agitur de matrimonio carnali uel spūali, possunt contra contumacem, etiam lite nō contestata testes recipi, et sententia diffinitiua ferri. Si uero reus est absens, sed non contumaciter: tunc in carnali non ꝓceditur, sed expectatur absens. In spirituali uerò si agatur de contracto stabitur iurib. antiquis, si de contrahendo, expectatur absens per sex menses. Sed de hoc ultimo quando agitur de contrahēdo, dic hodie ut in cap. cupiētes. de elect. in vj. ubi aliter est prouisum. h. d.

Porrò speciales causæ possunt occurrere, in qui-

[a] Procedendū. super principali, sed super incidēti interdū uel emergēti, [1] bñ recipiunt testes, ut ꝓbetur qđ citatio ꝑuenit ad aliquem, uel qđ contumax fuerit, in casu quem habes. j̄. de app. interposita. §. ultim.

[b] Ciuiliter. Hoc ideo dicit: quia in criminalibus nunquam recipiuntur testes lite non contestata. & ibi probationes strictissimæ requiruntur. [2] v. q. vj. epiphanium. C. de proba. l. ult. Qualiter in criminali causa procedatur. dicitur. iij. quæst. ix. in summa. & infra, de dolo & contuma. ueritatis.

[c] Ne veritas. xiiij. quæst. ij. quanquam.

[d] Subtrahatur. Tunc enim curare debet iudex, & magistratus, ut salua sit rerum probatio. ff. de testi. curent. & in authen. de testib. in ulti. colum. colla. vij. §. penult. & §. hic uero. & j̄. de testi. si quis testium. & ff. ad legem Aquil. l. j. Vel etiam si timetur quod testes propter moram [3] varient fidem suam, aut moriantur. ff. ad Carbo. l. iij. §. duæ. argu. infra eod. c. §. sunt & alij. & infra, de testi. significauit.

[e] Timetur. Tunc illi soli recipiuntur, de quibus timetur, & non alij, nisi in causa publicationis. infra, de testib. significauit. & infra eod. cap. §. sunt & alij. licet in his casibus recipiantur testes lite non contestata: veritate tamen inspecta, & quo ad effectum non intelliguntur recepti lite non contestata: quia non publicantur, nisi lite contestata & cum alijs, si alij lite contestata inducti fuerunt, nec ad sententiam procedat iudex per tales testes, sed in sequenti. §. recipiuntur lite non contestata, & fertur sententia, & sic est differentia in primo responso & secundo.

[f] Conuenta. Idem est, si nondum sit conuenta, sed conuenienda.

[g] Aduersarium. Cum fuerit absens, & non contumaciter.

[h] Intra annum. Ecce præscriptio annalis. sic. s̄. de rescript. plerūque. & s̄. de offi. ord. pastoralis. C. de hære. authen. idem. & j̄. eo. §. in alijs. & j̄. đ hæret. excommunicamus. §. j. & xj. q. iij. rursus. & c. quicunque. & iste annus vtilis est ab initio: quia nō currit nisi ab eo tempore quo potuit experiri, ut in decret. plerunq;. & ij. quæstio. vj. biduum.

[i] Non ualeant. illi qui testes produxit, sed aduersario bene ualebunt, qui dolum non adhibuit. xiiij. q. v. c. nō sane. quia pro utraque testificantur.

[k] In fraudem. Non enim arctāda est alicui probandi facultas. ff. de incen. rui. nauf. ne quid. §. de his. & iij. q. vij. §. tria. versi. siquis ex litigatoribus. & j̄. đ testi. significauit. & c. dilecto. Itē est hic præsumptio iuris & de iure, cōtra quā non admittitur probatio. liiij. dist. fraternitatem. infra, de iudi. c. ulti. & infra, de spons. ad id. & c. is qui. ubi de hoc. secus si esset etiā tm̄ de iure. ff. qđ metus causa. non est uerisimile. xxvij. q. j. nec aliqua. Ber.

[l] Ad repellendū testes. Testibus humanis rebus exēptis: per quos testes recepti reprobarētur, siue eorum dicta. j̄. de testi. ex tenore. & c. præsentiū. & C. de contrahen. stipul. optimam. versi. & si inter præsentes partes. uel quia se absentarēt, uel efficerētur inimici actoris. ff. de carbo. edict. l. iij. §. duæ. & ff. de furt. l. quidā. & ar. ff. ad leg. Aquil. in lege Aquilia. Dicta uero illorum posset quandoq; reprobare ex ipsis depositionibus, & per testes etiam post mortem ipsorum testiū, & personas, dummodo testes haberet, per quos posset hoc probare. C. de testi. l. fi. xxiiij. q. ij. sane. ij. arg. C. si penden. appel. quamuis. sed quia poterat contingere, quod illi interim morerentur, uel alias (vt dictum est) impedirentur: ideo intra annū debebat denūtiari ipi reo, receptionem talem factam esse contra eum, quod nisi fecerit, non ualebit talis receptio testium.

[m] Vel aliæ. exceptiones elidentes principale negotium ut puta præscriptio quam tunc poterat probare, uel pactū de non petendo, uel consimiles: [4] quia potest esse, quod tunc temporis probationes super his haberi non possent. argument. ff. ad legem Aquil. in l. & ff. de furt. quidam.

Porro. In isto. §. vsque ad §. sunt et alij excipiuntur alij duo casus a regula supra posita, & pinguius excipiuntur isti, quàm præcedentes, cùm in istis posit etiā ad sententiam procedi. Et diuiditur in duas partes prin-

[1] Et super exceptiōe ꝙ dic, ut no. s̄. đ offic. deleg. prudentiā §. vj. Ioā. And.

[2] Idem Goff. Inn. & Hostiē. nec enim est in eis bursale interesse, sicut in ciuilibus secū dum Abb. secundum Inn. est ratio: quia testes recipi non debent nisi præcedat accusatio, quę habet fieri ꝑ prę sentem & de præsente. ij. quæ. viij. c. ij. & c. ꝓscripta Vin. dixit alternatiue tamē ꝙ ī criminali possint recipi testes đ quorū morte timetᷣ: qa iam tenetᷣ actor ad talionem: sed hoc ē uerū post inscriptionē de acc. licet. Ioā. And. Pan.

[3] Moram idem Hostiē. Pan.

Testes mortui, an possūt reprobari.

[4] Puta Velleiani, Macedon. vel ꝙ pecunia non sit uersa ī vtilitatē ecclesię & huiusmodi, secundum Inn. Ioā. And.

tes principales. Nam primo decidit quid iuris, quando reus est absens per contumaciam. Secundo ibi, si uerò. ponit quid quãdo est absens sine cõtumacia. Et ista secunda subdiuiditur in tres. Nam primò tractat de matrimonio spirituali iam contracto. Secundo de contrahendo: ibi, quod si. Tertiò de carnali: ibi, si autem. Abb. Sicu.

bus casualiter est aliud obseruandum, ut (verbi gratia) si super alicuius [a] electione, [b] uel copula [c] maritali, quæstio moueatur: tunc enim (ne propter longam morã in spiritualibus & tẽporalibus patiatur ecclesia læsionem, uel uiro siue mulieri fornicationis occasio præbeatur, maximè cum propinquitatis gradus opponitur lege diuina prohibitus [d]) in huiusmodi [e] casibus (si cõtumax apparuerit is in quèm fuit actio dirigenda, seu peremptoria [f] citatione recepta, venire cõtemnit, seu quia malitiosè seipsum occultat, [g] seu quia impedit, [h] ne possit ad eum citatio peruenire) testes lite nõ contestata, sunt meritò admittendi, & nihilominus (si de causa liqueat) ad diffinitiuam est sententiam procedendũ. Si verò aliter [i] absens fuerit, & agatur de spirituali coniugio inter prælatum & ecclesiam iam contracto, electione maximè [k] confirmata, illud in hoc articulo uolumus obseruari, ꝙ super expectatione taliũ personarũ, in sacris est canonibus [l] diffinitum. Quòd si forsan agatur de spirituali coniugio cõtrahendo: is qui est in prælatum electus, per spatium sex mensium expectetur, nisi (pensatis negotij circunstantijs) per superioris pro-

a Alicuius. electi, non cõfirmati, qui nondũ cõsensit. [1] b Electione. Puta quod non sit canonice celebrata, uel quod electus sit criminosus. & licet uideatur loqui capitulum in prælato, potest idem dici in electiõe cuiuslibet clerici: [2] qa ibi læditur ecclesia ex lõga mora, uel etiam si uocatur ut cõsentiat, & non ueniat. s. de ele. statuimus. in concil. Lugdũ.

1 Consensit imo qñcunq; agitur de fœdere spirituali. Pan.

2 Clerici. idẽ Pan.

c Copula. Contrahenda, uel cõtracta: sed is qui abest, contumax est: & sic uariat a sequẽti. §. si autem. secundum Host. Ioan. And.

d Prohibitus. j. de restitut. spol. literas. & xxx. q. iij. pyctacium.

e In huiusmodi casibus. Superfluunt isti ablatiui: quia hoc aduerbium, tunc, quod præcessit, sufficeret.

f Peremptoria. Ergo quo ad hoc nõ sufficit prima, licet secus quo ad condẽnationem expensarum, & dicur no. s. de procu. querelã. & quo ad iurisdictionis præuentionem & perpetuationem: ut dixi. s. de fo. compet. c. pen. de offic. deleg. licet. Io. And.

g Malitiose seipsum occultat. Si. v. q. j. quidã supra de alien. iud. mut. cau. fact. c. j. & supra, de offic. delegat. consultationibus.

h Impedit. Talis habetur pro citato, denuntiatione facta publice ad domũ [3] suã. j. de cle. nõ resi. ex tuæ. & j. de do. & contu. c. ult. ff. de euict. si dictũ. §. si præsente. & l. si ideo. §. præsenti. Et ita sufficit, ꝙ publice edictum proponatur ad domum suã uel ecclesiam, ut dicũt iura prædicta, & citari potest literis uel edictis. ff. de fideicõ. l. cũ uero. §. penul. & sunt tres modi contumaciæ, & quocunq; illorũ aliquis contumax sit, habetur pro contumace. Primum modum habes hic: & alios duos modos contumaciæ habes xj q. iij. certum est. Vnde versus: Casibus in tribus quis dicitur esse rebellis. Impedit, occultat, iussis parere recusat.

3 Domũ. idẽ Pan. adde cle. j. de iudic.

i Aliter. i. non per contumaciam. supra, de offic. deleg. consultationibus. Ber.

k Maxime. proprie. sic. supra de elect. causam inter iij. versicu. ut per mutuum &c. Alij exponunt maxime. id est, tantum.

Glossa sequens ponit sex varietates temporum, de quibus loquuntur iura super absentia clericorum, distinguens, aut scitur ubi est clericus absens, aut ignoratur. Et ad hanc distinctionem opponit & soluit. subdit de expectatione electorum, & suorum aduersariorum, & de absentia accusatorum uel denuntiatorum. Ioan. And.

l Canonibus diffinitum. De hac absentia varie loquuntur canones. Quidam dicunt de duobus mensibus: vij. q. j. præsentiũ. Quidã de tribus septimanis: ut ea. causa. q. j. si quis in clero. Et quidam de quinque annis. j. de cle. nõ resi. c. ij. Quidam de tribus. Quidã de quinq; mensibus. c. dist. quoniã. & lxxv. di. quoniã. Quidam de una hora. xcj. dist. clericus. xcij. di. c. vl. sup hac expectatione dicendũ est, ꝙ si aliquis est absens in eo loco unde possit citari, uel in studio uel in aliquo loco ubi apparet manifeste: quia nõ latitat, prælatus illius ipsum legitime monere debet, ut ad suam ecclesiã reuertatur intra tps conueniens secundũ locorũ distantiã, & tẽporis [4] qualitatem ab ipso prælato præfigẽdũ. Quod si nõ uenerit, poterit postmodũ suo bñficio spoliari, nisi rationabilem cãm ostẽdat, quare uenire nõ possit. j. de cle. non resi. inter quatuor. & c. ult. j. de appel. ꝑuenit. ij. uel si alias de licẽtia prẹlati sui se absentat usq; ad certũ tps sibi statutũ intra ꝙ reuertatur: tũc si nõ reuertatur ad terminũ, eps potest illũ priuare bñficio, & officio: nisi iusta causa impediatur. & sic loquitur illud ca. vij. q. j. præsentiũ. Dico tñ ꝙ siue clericus sit absens de licentia epi ad certũ tps, siue præter licentiã, eps semper ipsum primo monere [5] debet ut redeat per iura prædicta. j. de cle. nõ resi. c. inter. & c. ult. & j. de app. ꝑuenit. ij. alias non teneret sentẽtia lata contra absentem non uocatũ neq; citatũ: & iura antiqua, q̃ hic signãtur, sic intelliguntur. Verum est, ꝙ clerici ab ecclesijs suis abesse non debent: tamẽ si hoc contingat, taliter sunt vocãdi, antequã spolientur: & ita seruandum est circa eos qui comparent, & citari possunt. Si uero nescitur vbi sint, [6] nec citari possunt personaliter, trinæ citationis edictũ apud eorũ ecclesias publice proponatur, ut reuertãtur. & si ultra sex menses uenire distulerint, suis beneficijs postea spoliẽtur. j. de cleri. non resi. ex tuæ. & sic qualitercũq; sit aliquis absens, semꝑ citari debet prædicto modo. Itẽ uidetur, ꝙ melior sit conditio illorum qui malitiose se absentãt, quã conditio illorũ qui comparent & citari possunt ꝑsonaliter: quia illi habent sex mẽses, isti citantur ad arbitrium prælati uel ad mensem, uel duos, uel plures, uel minus, secũdum ꝙ requirit & exigit distantia locorum. sed illud contingit: quia nescitur ubi sunt: quia potest esse q̃r sunt multũ remoti uel impediti, nec in breui possunt ꝑ consanguineos reuocari uel amicos. Et ideo maius tempus, & certũ datur eis ultra quod ecclesia uacare nõ debet. j. de cõces. præb. nulla. & hoc locũ hẽt in his clericis

4 Et ideo diuersa tẽpora sunt statuta ꝑ canões, ut denotetur id arbitrarium, secũdũ Hosti. Ioã. And.

5 Monere & sufficit una monitio extra iudicialis, uel etiam synodalis. Pan. adde Ias. l. unũ colu. v. si certũ pet.

6 Vnde dari non debuit tps arbitrariũ de quo de elect. c. cupientes. j. rñso. li. vj. ignorato enim loco impossibile foret illud arbitrari. Ioã.

clericis & prælatis qui iam confirmati sunt, & possessionem diutius habuerunt, uel etiam cōsenserunt. De his uero qui solummodo electi sunt, nec confirmationem uel possessionem habuerunt. teneas quod hic dicitur, quia expectatur per sex menses plus uel minus, secundum ꝙ uisum fuerit superiori, cū per contumaciā nō est absens. Si uero ille qui accusabat electionem, aut excipit contra electum, non comparet anno elapso: electus potest cōfirmari. ff. d mu. & ho. reus. Sed non credo quod tantum sit expectādus: imo superior præfigit ei certum terminum, intra quem compareat, prosecuturus intentionem suam: alioqui confirmabit eū. ȷ. de accu. licet. & ȷ. de clan. despon. cū inhibitio. & ȷ. qui matri. accu. pos. cum in tua. & hoc totum expeditum est s̃. de elec. statuimus. sed in episcopatu danť accusatori tres menses. in auth. de san. episc. §. si q̇d aūt. col. ix. sed potius ista in arbitrio superioris consistunt. ȷ. de do. & contu. cum olim. j. contra. sed ibi soluitur. si uero contra prælatum absentem agatur criminaliter uel ēt ciuiliter, per denuntiationem alicuius: tunc citetur ut ueniat ad defendendum se. si non ueniat, excommunicetur propter contumaciam, & expectabitur per annum, & post annum procedatur contra ipsum super bonis, non super crimine: secundum quod traditur xj. q. iij. rursus. & c. quicunque. & infra de do. & contu. ueritatis. ubi de hoc.

† Alias, uerisimile aliquid.

uidentiam magis uel minus fuerit expectādus [a]: Si autem de carnali coniugio sit agendum [b]: tādiu alteruter coniugū expectetur, donec de ipsius obitu uerisimiliter† præsumatur [c]: quia cū sine culpa sit absens ut si captiuitate, uel ægritudine, aut alio iusto impedimēto forsitan teneatur, aut ēt propria, sed non malitiosa [d] uoluntate, in remotis partib. morā faciat, ut de facili uel in breui citari non possit [e]: ei quidē præiudicari non debet [f]: cùm habeat forsan exceptiones legitimas ad intentionē contrariā elidendā: eo nequaquā [g] obstante, ꝙ de lapsu carnis posset opponi: quoniam in coniugio multi casus [h] occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa, continere cogunť.

Ad perpetuam rei memoriā, uel cū agitur per uiam inquisitionis, possunt testes sine litis cōtestatione recipi: et etiam publicari. h. d. usq; ad §. ī alijs uerò.

Sunt & alij [i] casus similiter spāles, in quib. absq; litis cōtestatione, legitimè possunt testes ꝓduci, ut qñ excessuum inquisitio [k], uel testiū publicatio [l] imminet facienda.

Si reus lite non contestata est contumax, et agitur reali, mittitur actor in possessionē rei petitæ causa custodiæ: quā tamen recuperat reus ueniens intra

[a] Expectandus. Postmodum proceditur contra eū, & recipientur testes, & diffinitiue procedetur: uel alius eligatur si non uult consentire, & nil ei opponitur.

[b] Sit agendum. Cum non sit absens per contumaciā.

[c] Præsumatur. Per famam. quia senex erat, uel etiam quia in acie fuit nec redijt, præsumitur ꝙ his casibus sit mortuus, & si contrahat credēs ita, excusatur ab adulterio: etiam si uiuat: propter ignorantiam. xxxiiij. q. ij. cum per bellicam. quia non committitur adulterium sine dolo. ff. de adul. l. pe. uel si receperat literas illorum cum quib. militauit. C. de repud. auth. hodie. dic tamen, quod non debet contrahere nisi primo sit certa de morte ipsius. ȷ. de secun. nupt. dn̄s. ȷ. de spon. in præsentia. sed satis certū est illi, per solas huiusmodi uiolentas præsumptiones postquam aliquanto tempore duxerit expectandum, forte per annum uel etiā quinque annis, ut in prædicta authen. hodie. [‡]

[d] Malitiosa. iiij. quæst. iij. §. item is qui non detractandi causa.

‡ Hodie Dic ꝙ ad effectū huius. c. uide l3 ut possit ꝓcedi parte absente lite non cont. sufficiūt p̄ dicta: sed si agit ad hocut possit contra hi coram alio, tunc certa & uera mortis probatio requiritur Pan.

Glos. sequens arg. quod non tenet &c. tenet contrarium, quod postea moderatur.

[e] Citari non possit. Si non potest citari contra ipsum procedi non potest. Et sic est arg. ꝙ non tenet sententia, cum peremptorium non peruenit in notitiam absentis. iij. q. ix. caueāt. ff. quæ sent. sine āp. rescin. l. j. §. item ex eo edicto. [2] C. quomodo & quando iud. ea quæ. & ff. locati. l. itē quæritur. §. exercitu. Sed uerius est, ꝙ sufficiat, si diligens sit inquisitio facta, licet non sit inuentus. ȷ. de do. & cōtu. causam. & ca. ult. & ȷ. de cler. nō resi. ex tuæ. & vij. quæst j. præsentium. & C. de iud. properandum. §. si quidem. ff. de euic. si ideo. §. præsenti. & l. si dictum. §. si præsente. & hoc uerum est, quando malitiose est absēs: alias non procedit contra eum, quantū ad causam [3] præsentis literæ.

[2] Ibi non peruenit: quia nec propositū fuit, secūdum Ioā. q̇ hoc notatum in canone statim alleg. & facit ꝙ not. s̃. d̄ postu. ca. j. i iiij. glo. Ioan. Andr.

[3] Casum. sed bene ad missionē in possessionē. c. fin. ȷ. de eo q̇ mittit. in pos. Inn. Ioan. Andr.

[f] Non debet. Argu. contra. ȷ. qui fil. sint legi. perlatum. sed ibi agebatur tātum de prole, an esset legitima uel non & non contra absentem. uel ille fuit requisitus, ut ibi innuitur. Contra. ȷ. qui ma. accu. pos. c. j. illa corrigitur per istam. Præterea ille fuit absens culpa sua propter maleficium quod commiserat, unde non præiudicat mulieri. & sic differt casus ille ab isto: & ibi soluitur.

[g] Eo nequaquā &c. Rn̄det tacitæ quæstioni. Diceret aliquis, si mulier tantū compellitur expectare, incideret forte in fornicationem, & papa rn̄det ad hoc.

[h] Multi casus. Vt si alter de fidelibus labatur in hæresim. ȷ. de diuor. quanto. uel si alter coniugum incidatur, uel si mulier impotens casu reddatur ad reddendū debitum. xxxij. q. vij. illiqui sani. uel si alter furiosus factus sit. xxxij. quæstio. vij. neque furiosus. & ca. ij. qui. uel si in captiuitate alter teneretur. infra, de spon. in præsentia, uel si uir incidat in casum lepræ. infra, de coniugi. lepro. ca. j.

Coniugū alter quādoq; etiā inuitus cogitur continere.

Sunt & alij. Hic excipiuntur duo alij casus a regula. Abbas Siculus.

[i] Sunt & alij. Alium casum habes, quando agitur de bono ecclesiastico obtinendo, in decret. noua infra de eo qui mit. in pot. causa rei seruan. eum qui. lib. vj.

[k] Inquisitio. Et hoc est, cum absens est per contumaciam ille contra quem fit inquisitio. ȷ. de accu. qualiter & quando. ij. §. debet. & infra de simo. licet heli.

[l] Publicatio. Hoc tunc fit, quando aliquis timet quòd sibi in posterum super aliquo contractu controuersia moueatur, tunc potest petere à iudice, ut testes qui interfuerunt negotio, publicentur, i. eorum dicta redigantur in publicam formam, ad æternam rei memoriam. infra, de testi. significauit. in auth. de testi. §. pen. colum. vij. & in hoc casu omnes testes recipiuntur, siue senes, siue debiles, siue iuuenes. & statim publicantur, & in hoc est differentia inter hanc receptionem, & illam de qua præmisit in principio capituli: quia ibi recipiuntur tantum senes & infirmi, uel de quorum absentia timetur, & illi non statim publicantur, ut dixi.

In alijs

In alijs. Totus iſte textus uſque ad finem, loquitur iuxta regulam ſecundum quam lite non conteſtata non debet procedi ad ſententiam uel ad receptionem teſtiũ ideo dicit, in alijs uero caſibus. quia ſupra proſecutus eſt compilator, quid faciendum quando poteſt procedi lite nõ conteſtata: diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit modũ procedendi cum agitur reali, in ſecũda cum agitur perſonali: ibi, ſi autem ſuper pſonali. Abb. Sicu.

annum, ſi offerat cautionem de ſtando iuri, et reſtituat expẽſas. poſt annũ uerò his non ſeruatis nõ auditur, niſi ſuper proprietate. Sed ſi cõuenitur reali qui noĩe alieno poßidet noĩnabit dominũ in iudicio, et ſtatuetur ei terminus ĩtra quẽ faciet dominum cõparere, qui ſi intra terminũ non uenerit, iudex illũ citabit. quo adhuc non ueniẽte, iudex mittet actorẽ in poſſeſſionẽ uerã. Si uerò reus contumax cõuenitur actione perſonali, mittetur actor ĩ poſſeßionẽ bonorũ ipſius rei, p modo debiti declarati, et primò mobiliũ, ſecũdo immobiliũ, ſi mobilia nõ exiſtant: uel excõicabitur reus. hoc dicit uſque ad finem.

In alijs uerò caſib. prudenter eſt attendendũ, utrũ contumax actione [a] reali, an perſonali conueniat. Si reali mittẽdus eſt actor in rei petitæ poſſeſſionẽ, ut tædio affectus [b], reus ueniat reſponſurus. Qui ſi uenerit intra annũ (iudicio ſiſti pſtita cautione [c], ac exhibita ſatisfactione cõgrua expenſarũ [d]) poſſeſſionẽ [e] recuperet. Quòd ſi cautionẽ offerre neglexerit [f] ĩtra annũ, actor poſt annũ, uerus [g] conſtituet [h] poſſeſſor: ſuper proprietate dũtaxat aduerſæ parti defenſione legitima reſeruata. Quòd ſi ſuper reb. immobilibus [i] quiſq; conueniatur qui eas poſsidet nomine alieno, debet ſtatim [k] in iudicio dominũ nominare,

[a] Actione reali. Duo ſunt gñа actionũ, aut ſunt in rem, aut in perſonã, qualiter hoc ſit intelligendũ, traditur bene inſti. de actio. in princip. Ber.

[b] Tædio. affectus. Tædium erit in hoc caſu, quia actor miſſus in poſſeſsionẽ, expellet reũ de poſſeſsione, & erit poſſeſſor, & percipiet fructus, & conſeruabit eos. ĩ. de ſequeſt. c. ij. & iij. & ſi reus uenerit intra annum, præſtita cautione iudicio ſiſti, recuperabit rem cum fructibus deductis expenſis, ut ĩ. ſequitur. ſed in perſonali actione tædium erit, quia cum cultura ſpectet ad contumacem, ille admiſſus erit cum eo in agro ut cuſtodiat fructus ne ille conſumat illos. ff. ut in poſ. leg. is cui. §. qui legatorum. [1] & ff. de dam. infec. ſi finita. §. ſi quis autem. de hoc dicetur plenius infra de dol. & contu. contingit.

[c] Cautione. Ex eo quod dicit ſimplici cautione, uidetur ſufficere nuda cautio. C. de uerb. ſig. ſancimus. ſed non eſt uerum, imo ſufficientem cautionem præſtare debet infra de ſeque. ad hoc. in fin. [2] & ita pignora uel fideiuſſores. ff. man. ſi mandato. §. ult. & ff. de fidei com. lib. leg. ergo. §. adijcit. Ber.

[d] Expenſarum. Primo ergo debet ſatisfacere in expẽſis, antequã audiatur uel abſoluatur. ſic. C. de bo. aut. iud. poſ. auth. qui iurat. C. de iud. ſancimus. C. quomodo & quando iud. auth. qui ſemel.

[e] Poſſeſsionem recuperet. ergo uidetur, ꝙ eam amiſerit & ſic alter erat uerus poſſeſſor [3], quod eſt contra nos. ff. de acqu. poſ poſsideri. Sed expone poſſeſsionẽ, i. detentionem poſſeſsionis recipiat, quã ille habebat, & talis poſſeſsio eſt facti, & non iuris. & imaginaria. Vel dic recuperet, i. retineat ueram poſſeſsionem, quam non amiſit. ſi. iij. qõ. v. quia ſuſpecti. xxvij. q. ij. priuſquam. in fi.

[f] Neglexerit. Nec ſufficit offerre niſi eam præſtet ĩ. de eo qui mit. in poſ. c. j. arg. ſ. de offi. ord. paſtoralis. in fi. ꝙ ſi ea non poteſt præſtare iudici, præſtet epiſcopo uel alijs publicis perſonis, ut eo. ca. paſtoralis. arg. contra. ĩ. de eo qui mit. in poſ. c. ij. ſed ubi iudex uoluerit recipere eam, in capitulo, paſtoralis. nullus fuit iudex cui poſſet uel deberet offerri.

[g] Verus. i. uere & incommutabiliter. nam & ante ſecundum quoſdam eſt uerus poſſeſſor, ſed non incommutabiliter: quia intra annum tenetur reſtituere poſſeſsionẽ, & ita ſtatim eſt uerus poſſeſſor. ar. C. de præſcrip. xxx. uel xl. ann. ſi quis emptionis. §. pen. Nos [4] tamen contrarium dicimus ſecundum iura canonica. arg. ſ. de offi. ord. paſtoralis. & ĩ. de do. & contu. contingit.

[h] Cõſtituetur. Et ita eſt argum. ex eo quod dicit conſtituetur, quod ante annum non ſit uerus poſſeſſor, ut dictum eſt in proximo not. Sed qualiter conſtituit? forte ab ipſo iudice ſi petatur, & ſine forte. ĩ. de eo qui mitti. ĩ poſſeſ. cap. j. & ff. de dam. infec. ſi finita, §. ſed & ſi quis. & §. ſeq. & argu. ſupra de offi. or. paſtoralis. in fi. Verius eſt. ꝙ in realibus actionibus [5] non habet locum ſecundũ decretum, niſi aliquis ad cautelam illud impetret, quia ſolus tranſcurſus anni, conſtituit aliquem poſſeſſorem uerum: ut ſ. de offi. ord. paſtoralis. & ĩ. de do. & contu. contingit. In perſonalibus uero ſecundum decretum locum habet, ſed non uniformiter. De hoc plenius dicitur in prædicta decr. contingit.

Gloſ. ſeq. tractat an in rebus mobilibus ſufficiat dominum nominare, & an in rebus immobilibus ius habens id poßit.

[i] Rebus immobilib. Secus. n. uidetur in rebus mobilibus, ubi non uidetur prodeſſe nominare dominum in iudicio, cum habeat facultatem reſtituendi rem. ff. de rei uen. officium. in fi. Idem iuris eſt etiam in reb. mobilibus [6]: quia poteſt & debet dominum nominare in iudicio. C. ubi de cri. agi opor. authen qua in prouincia. ſed in rebus immobilibus, quas aliquis poſsidet nomine alieno, ubi nullum ius habet, ſi conueniatur ſtatim debet in iudicio dominũ nominare: ut hic, & C. ubi in rem actio. l. ij. ſi enim ius habet in re, non prodeſt dominum nominare, quia ipſe poſſet agere pro iure ſuo. ergo tenetur ſe defendere. argumen. op. ĩ. de fi. inſtr. G. perpetuus. poſſeſſor enim ſemper conueniendus eſt. xij. q. ij. quicunque [7]. & xvj. q. j. in canonibus. arg infra de appel. ad audientiam. & ſupra de alie. iud. mu. c. j. & ff. quod met. cau. l. ſi cum exceptione. § aliquando. ff. de noxa. de illo. & ff. de admi. re. ad ci. pert. Imperatores. §. j. arg. contra. xij. q. ij. de rebus & ff. de ſer. cor. in hoc. & ff. de contrahen. emp. l. ult. §. Lucius. & ff. de ijs quæ in frau. cred. qui a debitore. argu. ĩ. de præſcrip. auditis. & xvj. q. iij. inter memoratos.

[k] Statim. Id eſt, ante libelli oblationem, uel etiam poſt, antequam reſpondeat. Tenor iſtius § ponitur quaſi de uerbo ad uerbum. C. ubi in rem actio. lege ſecunda.

1 Nec mirũ ſi aliud ĩ uno quã ĩ alio, quia in reali dico me ius habere in re, in quã ſum miſſus: quod nõ eſt in perſonali, ſecũdum Gof. de hoc ĩ Spe. de priuil. cred. §. iã dicto effectu. versi. ſed q eſt ratio. Ioã. And.

2 Quod ergo hic omittit ibi ſupplet: & ſic ceſſat contrarium. Ioã. And.

3 Poſſeſſor. hęc uera in reali ſed in perſonali pcedit ꝙ ſequitur per l. ſi quis emptionis. §. pẽ. C. de præſcri. xxx. uel xl. & ibi Bart. Pal.

4 Nos. idem Pan.

5 Vinc. dixit, quod ſi miſſus ĩ reali decimum recaui ſa cuſtodiæ: poſt annũ ſine iudice uerus eſt poſſeſſor. Si uero non detinuit: p iudicẽ efficietur poſſeſſor, alle. de reſti. ſpol. ſępe. Ioan. And.

6 Mobilibus. idem Panor.

7 Et ibi de hoc. & ibi notat. Ioã. And. quod licet conuentus rei uend. poſsit dominũ i iudicio noĩare: conuẽtus poſſeſſorio nõ. Ioã. And. in nouel.

Perdu-

certo dierum ſpatio a iudice ſtatuendo, eoque ad eius notitiam perducēdo, a ut uel ipſe ueniens uel idoneum dirigēs reſponſalem, actoris intentionē excipiat b .Si uero poſt tempus, quòd diſpoſitum eſt, noluerit adimplere: tanquam lite quæ ingeritur, ex eo die quo poſſeſſor ad iudicium uocatus eſt, ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis cōteſtata c : dominū poſſeſsionis iudex tribus edictis d legitimis euocabit: & tunc ipſo in eadem uoluntate manente, negotium ſummatim e examinans, in poſſeſsionē ipſarum rerū actorem mittere non tardabit: omni allegatione abſenti, ſuper principali quæſtione reſeruata f . Si autem ſuper perſonali actione conueniatur: uel mittēdus eſt actor in poſſeſsionem mobilium bonorum ipſius, uel immobiliū g ,ſi forte mobilia non habeat pro modo debiti declarati h :uel in contumacem eſt eccleſiaſtica ſententia proferenda: ita uidelicet, quòd alterutra pœna, quæ magis timeri i debeat, iudex a principio ſit contentus, ad alteram k nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas contumacis, qui ueniens intra annum, uel poſt annum, etiam audietur iuxta diſtinctionem l in alio ſuperius annotatam.

a Vel per iudicem ſi forte noīnās minus idone⁹ eſt ſecundum Innoc. & Hoſt. & quia periculoſū eſſet domino, quod interpellatio facta, colono cōſtitueret ipſum dominum in mora contra id.ff. dē peti.hēred. itē ueniūt. §. petitā. ideo tutū cōſiliū eſt ꝙ actor denūciet uel faciat iudicē denunciare.nam ſi colonus non nūciaret dn̄o:ſibi nō præiudicaret: per palle. §. Io. An. Miſsio in poſſeſsione, an ſtatim ſit faciēda propter cōtumaciā alteri⁹ partis.

a Perducendo. Alias producendo: per illum qui a qui in iudicio dominum nominauit.

b Excipiat.i.ſuſcipiat ſic.xxiiij.q. v.non eſt noſtrum. j.ti.prox.Imperatorem.& j.de plus peti.ca.uno.

c Cōteſtata.ſ.ne currat præſcriptio poſſeſſori:quoniā præſcriptio poſſeſſoris: interrupta eſt per hanc denuntiationem, licet uideatur lis quaſi conteſtata, non tamen actor audiretur uolens producere teſtes ſuper proprietate, ac ſi lis eſſet conteſt. quia illud locū habet quādo lis eſt uere conteſ.per narrationem & reſponſionem: ſed hic nō eſt uere conteſtata: ſed quaſi quo ad interrumpendam præſcriptionem: ut hic dicit.

d Edictis. i. citationibus ad domū eius miſsis. j.de do. & contum. cauſam quæ.& ca.ult.

e Summatim. Sic C. ubi in rem acti. l. ij. & ff.ut in poſ. leg.ſi is a quo. & ff. de carb.edi. l.iij. §. cauſæ. & C. de bo. au. iudi. poſ. auth. & qui iurat. Et dic ſummatim. i. ſemiplene.non enim ſtatim iudex propter contumaciam alterius partis conſtituet præſentem poſſeſſorem, uel etiam mittet eum in poſſeſsionem cauſa rei ſeruādæ: niſi aliquā uideat primo præſumptionē pro eo: quia poſſet eſſe, ꝙ ſic aliquis calūnioſe peteret. unde iudex primo recipiet ab actore iuramentum de calumnia.ff. de carb.edi.l.iij.§.cauſæ.& ſic obſeruatur. & iſtud iuramentum ſufficiet, ita ꝙ aliud ulterius nō præſtabit ſi reus intra annum rediret uolēs in cauſa procedere. ar.ff.ad exhib.theſaurus. unde petet ab actore iudex ut ſuper hoc.ſ.ꝙ non calumniæ cauſa petat, hoc exhibeat calumniæ iuramentum.ff.ad exhi.theſaurus.& j. de reſti.ſpo.literas.& s̃.de elect. cum dilecti.nō enim debet iudex feſtinare ad miſsionē faciendam: quia ſi reus probabit iuſtam abſentiæ cauſam reſtituetur ff. de dam.infec.ſi finita.§.item ſi forte.& j.de re iud.cū Bertholdus a & ſic obſeruatur hodie de facto:& iſtud iuramentum ſufficiet: ita ꝙ illud actor ulterius nō pręſtabit ſi reus intra annum redierit uolens procedere in cauſa: ut in §.j.ſed in caſu huius. §.iterum iurabit actor, tanquam reūs quando conuenitur: quia primo iurabit ut actor, poſtea ut reus: & idem eſt ſi poſt annum agere uelit qui primo conueniebatur, ſecundum quod eſt in caſu huius.§.

a Vel dic qđ ideo iudex ſummatim examinat: quia colonus reclamat, & dicit dn̄m ius habere ſecundum Ioā. And. in nouel.

Gloſſa ſeq. quærit quandiu, & q. ſoluit, ſolutioni opponit, oppoſitioni reſpondet, ponit deinde opinionem quam repro. ult. quærit de diuerſitatis ratione, & dupliciter ſoluit.

f Reſeruata. Sed quandiu reſeruabitur quæſtio ꝓprietatis? ſecundum canones, uidetur ꝙ perpetuo, cum res ſit facta litigioſa: & debebat per hoc dubitare de iure ſuo. Dico, ꝙ in caſu iſto bene poteſt præſcribere quia bonam fidem uidetur habere: quia credit rem ad ſe pertinere: cum etiam iurauerit ꝙ non malitioſe ſeu per calumniam petit rem illam: & ideo præſcribere poteſt: & iuſte poſsidet, q̄ authore prætore poſsidet. ff.de acqui.poſ.iuſte. Quidam dicunt, ꝙ in caſu iſto ſicut in priori ſeruatur quæſtio ſuper poſſeſsione uſq; ad annum abſenti. Sed prius dictum uerius credo a ,& abſolute dicit hoc nam ſicut reſeruatur ius ſaluum poſſeſsionis uſque ad annum. in §.proxi. ſicut ibi expreſſe hoc dicitur, ita hic diceretur ſi hoc eſſet uerum. Sed quæ eſt ratio, quare ibi auditur uſq; ad annum ſuper poſſeſſione? hic uero ſtatim eſt uerus poſſeſſor: nec auditur uſque ad annū ſuper poſſeſsione? Ratio illa conſueuit aſsignari: quia maior contumacia præſumitur in caſu iſto, quā in priori: quia per plures citationes uocatus eſt, & plus cōtempſit. primo enim uocauit colonum, & colonus denuntiauit domino: poſt quam denuntiationem citatur dominus edictis legitimis & ideo plus punitur, & ſufficit legis latorem ita uoluiſſe: ſic enim eſt in lege.ff.qui & à quibus proſpexit legislator.& vj. q.iij. ſcriptum eſt in lege.ergo ita tenendum eſt.

a Hāc gl. ſequūt legiſtæ in l. properandum.C.de iud.& in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iud.

g Vel immobilium. Hoc ordine iudices ſententiam exequentur, ultimo ad actiones decurritur.ff.de re iudi. a diuo Pio.

h Declarati. In libello ſuo. C. de bon.auth.iud.poſ. authen.& qui iurat.

i Magis timeri. Illa enim potius eſt infligenda: quia hoc ſolum bene agitur &c. xxiij.q.v.prodeſt Arg.contra ſupra, de offi.delega.ſane. & ca. paſtoralis. j.reſp. ſed ibi. ſoluitur a .

k Ad alteram. Quia creſcente contumacia, creſcere debet pœna.ff.de pœ.relegati. Sic ergo duæ pœnæ ab initio non ſunt infligendæ. s̃.de iudi at ſi clerici. Arg. contra.xvj.q.j.ſtatuimus.

a Speciale propter reuerētiā perſonarū Ioā. And. in nouel.

Gl. ſeq. obycit de.l.ſi prius ponit primo opi. Io. ſecūdo opi. Lau. tertio ſuā opi. & ſolutionem contrary.

l Diſtinctionem. Sed non uidetur, ꝙ diſtinctio facta in reali actione locū poſsit in perſonali habere, licet litera hoc innuat, quia debitor poteſt recuperare pignora ſua, quādocunq; uenerit: dūmodo nō ſint diſtracta. C.de diſtra.pig.ſi prius. Creditor enim nullo tempore præſcribit rē ſibi obligatā pignori. ff. de uſuca.nō ſolum.§.qui pignori.& l.pignori. quia creditor quantū ad hunc caſum, non poſsidet pignus. ff. qui ſatiſd. co. ſciendum.§.creditor. Et ad hoc dixit Io.& bene, quia creditor poſt annum non efficitur poſſeſſor quantum ad uſucapionem, ſed tantum poſt annum habet commodum poſſeſsionis: in hoc quod cum prius teneretur probare pecuniam quam petebat eſſe debitam, poſt annum etiam transfertur probatio ad reum: ut

1 Hoc nō pōt ꝓbari, si nunq̄ fuit debitū, nisi per confessionem. & est simile qđ de procu. dixi. s̄. de rescri.nō-nulli. & c. ex pte iij. & facit de conse. c.j. lib.vj. Io. And.

2 Vnde dicebat Vin. literā construēdam ita, ꝙ uerbum, post annum ponatur ī fi. & tūc non repetat iuxta distinctionem post annū simpliciter. & dicit similē cōstitutionē.xxxiij. di habuisse. Io.An.

tunc aduersarius teneatur probare illam debitam 1 & sic efficitur petitor de possessore. arg. bo. ad hoc. J. de solu.is qui. Lau. dixit, quod huic seruatur quæstio possessionis & proprietatis quousq; præscriptum est iuri offerendi.arg.C.de præscri.xxx.uel xl.ann.l.cum notissimi. §. sed cū illud.uer. eodem iure. nisi ex secundo decreto, res sint ei iam pro debito assignatæ,uel distractæ, alias usq; ad xxx. ann. recuperet res suas oblato debito. Dicas ꝙ debitor sēper auditur quousq; scriptum sit uolens recuperare rem suam restitutis expensis, & restituta cautione iudicio sisti:nisi pignora distracta sint uel in solutum data authoritate iudicis: uel secundum legē conuentionis distracta ut dixit lex prædicta si prius,& ita intra annum & post annum ueniens restitutis expensis, præstita cautione quòd iuri parebit : recuperabit res suas : siue confiteatur debitum siue neget. C.de bo.auth.iud.pos.authen.& qui iurat. Et ꝙ dixit, iuxta distinctionem in alio &c. sic intellige iuxta distinctionem.i,secūdum primum membrum distinctionis : in quo tantum similitudo notatur : & non iuxta secundum.q.d.sicut ibi ueniens intra annū reali actione auditur, præstita cautione : & restitutis expensis recuperat possessionem:ita in personali actione siue intra annum siue post annum ueniat, recuperat res suas duntamen caueat iudicio sisti,& restituat expensas : ut sic notetur 2 similitudo tantum in hoc casu: & in alio cum ante annum contumax inuenitur : ita ꝙ similitudo non transeat ad alium casum post annum: & ita plana est litera. Lau.

TITVLVS VII.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

Honorius tertius.

Clericus in causa ecclesiæ suæ iuramentum calumniæ pōt alteri committere:& per se iurare non cogitur, nec debet sine superioris licentia.

CAP. I.

Nhærentes uestigijs ꝑdecessorum nostrorum dicētium

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

Quia actione in iudicio ædita, & litis conte.facta succedit ex ordine iuramentū calumniæ:ideo post tit. præcedentes subijcit istum, secundum Gof.

INhærentes. Diuiditur, quia primo papa ponit,ꝙ dubia determinare spectat ad ipsum. Secūdo ponit dubiū procedēs ex contrarietate duarū legū:ibi,legib. Tertio illud diffinit:ibi,u. ergo. Quarto moderatur : ibi, uerum. Quinto comminatur : ibi,omnibus. Abbas.

Thema. *Tempore* Honor. 3. *magna.q. fuit an clerici tenerentur iuramentum calumniæ in iudicijs præstare? uidebatur quod non,quia per l.* Marciani *Imperatoris quæ habetur in l.cum clericis* C. *de episco. & cleri.§. quod si lis clerici specialiter eximuntur ab onere iurādi in iudicio. In contrarium uidebatur per l. Iustiniani quæ habetur in l.ij.C.de iureiuran. propter calumniā dando. ubi Iustinianus iubet ipsas principales personas prius iurare de calumnia . et in nouell.constitu.* 124. *addit ut iurent nihil penitus dedisse uel promisisse,nec daturos esse iudicibus uel alij cuicunque pro ea causa nisi proprijs aduocatis et alijs legibus permissis . Quanquā autem aliqui causarentur.* Marciani *de Constantinopolitanis clericis tantum promulgatam esse,prout ad illos tantum uerba.d.l.diriguntur et referuntur : tamen hoc nō tollebat* ἀντινομίαν,*nec ambiguum iuris. Tum quia lex,cum clericis,uidetur inserta.C.pro iure communi,& non pro clericis certi loci tantum . Tum quia ratio in qua.dicta l.§.d.quòd si lis fundatur generalis est ad omnes quosuis episcopos & clericos, quia (inquit text.)ecclesiasticis regulis & canone antiquo clerici iurare prohibentur,dubitabatur ergo an l. Marciani esset generalis? Et si sic, Vtra seruanda esset à clericis,an prior Marciani, an posterior Iustiniani, cum utraque in eodē* C. *de integro simul promulgata esset . Hæc. q.tanquam de grauiorib. & inter clericos tātum ad* Hon.iij. *de lata est,qui perpendens eam.q.in utroque membro pulchre & syncere decisam fuisse per* Henricum Imperatorem *germanum noluit aliter decidere, nec sibypsi legem alienam & forsan recentem attribuere, sed eam rectè secutus est,& districtè custodiri iußit .* Henricus *autem quo ad primum.l.* Marciani *generalem esse,& ad omnium ecclesiarum clericos generaliter pertinere definiuit. Quo ad secundum uerò diuinæ et humanæ legis intentione seruata.d.ll.pulchre conciliauit, statuendo quod clerici non compellantur per se iurare, sed à litigando et iurando defungantur hoc officium alijs idoneis actorib.uel defensorib.committendo. Si tamen ecclesiæ suæ commoda patiantur. Et sic duo facit. Primo admonet ecclesiasticos sui officij ne litigent,ne huiusmodi secularib.negotijs se immisceant.i.Timoth.iij.ij.Timoth.ij. Secūdo limitat seu interpretatur.l. Iustiniani, ut hoc casu non clericus, sed actor uel defensor censeatur principalis persona quæ iurare debeat. Quod si per seipsos agant uel defendant,uult ipsosmet iurare. Hæc autem decisio* Henrici *pulchre diuinam et humanam legem conciliat,& utriusque intentionem seruat, diuinæ quidem, quæ* Matth.v. *non intendit legitimum & religiosum usum iuramenti tollere, præsertim in iudicijs, & quando à superiore exigitur : sed leuitatem & frequentiam minus reuerenter & religiose iurādi. Sophistæ enim ueteris synagogæ præceptum decalogi.ix.restringebant ad periurium tātum,& interpretabantur non esse prohibitum paßim nomen dei iurando usurpare citra periuriū.* Christus *autem nominis & gloriæ patris sui uindex, eam è sensu humano profectam interpretationem damnat, & docet eo mandato etiam iuramentum esse prohibitum scilicet quatenus nomen dei uilificatur, & irreligiosè prophanatur : non autem prohibet reuerenter & religiose iurari cum res postulat, & si ad gloriam dei : ut etiam scripsi in tract. usura . Latino numero* 88. *& in* Gallico *à me edito numero* 39. *conformiter ad antiquos canones . uigesimasecunda quæstione prima,cap. primo,et per to. Cùm autem.l.Iustiniani. Iuramentum exigat ex causa iusta & ad calumnias arcendas . non est contra legem diuinam . & dictos antiquos canones ad quos.l.Marciana collimat & se refert, & sic lex Iustiniani,& l. Henrici, quæ eam interpretatur stant in uiridi* obser-

obseruantia & omnes etiam episcopos ligant ut Honor.iij.hic respondit & recognouit.

a Grauiores quæstiones. Quæ dicantur maiores causæ, dictum est supra, de offi.deleg. quod translationē.

b Legibus. C. de episcop. & clericis. cum clericis. versic. quod si lis.

c Principales. C. eodem titu. auth. principales.

Glossa sequens ponit quinque capitula iuramenti calumniæ.

d Calumniæ iuramentum. In iuramento calumniæ quinque capitula continentur scilicet. quod credat se bonam causam habere: interrogatus non negabit quod verum esse credit, nec utetur scienter falsa probatione, & quod dilationem non petat in fraudem nec dedit, nec dabit, nec promisit nec promittet aliquid pro hac causa, nisi illis personis quibus leges dare permittunt. C. eodē titu. l. ij. circa principium. & authent. principales. & in authentico, ut litigan. iurent. in princip. collat. ix. Vnde versus: Illud iuretur, quod lis sibi iusta uidetur. Et si quæretur, verum non inficietur. Nil promittetur, nec falsa probatio detur. Vt lis tardetur, dilatio nulla petetur.

e Verba hæc. Ab illo loco, a legibus itaque vsque ad illum locum, uerum cum, &c. exceptis prædictis, scilicet secundum etiam usque ibi, corroboramus.

f Diuidi. Marci. C. de episcopis & clericis, cum clericis. versic. quod si lis.

Glossa sequens arguit ad brocar. allegat quinque iura in contrarium. alleg. duos canones, & soluit.

g Ad omnium ecclesiarum. Argumentum quod vni conceditur, ad consequentiam trahi potest a cæteris. & quod uni conceditur, nulli est denegandum. decimasexta quæstione prima, prædicator. & v. distinctione. ad eius uero. in fine. de consecration. distin ctione iiij. propriè. l. disti. & purgabit. C. de fideicommissi. l. penult. Argument. contra. decimasexta quæstione prima, hinc etiam. & sexta quæstione prima, petisti. Solutio: quod uni iure communi conceditur, trahi potest ab alijs in exemplum, & nulli debet denegari, quinta distinctione. ad eius uero. quod uero per priuilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios, & sic intelligitur decimasexta quæstione prima. hinc etiam. & xxvj. quæstione secunda non exemplo. & ff. de constit. princ. l. j.

h Vim legum. In authent. de ecclesi. titu. in princ. collat. ix. & in authent. ut clerici apud proprios episcopos. §. illud. collatione vj.

i Canonibus. Vigesimasecunda quæstione, in nouo. & infra, de iureiuran. & si Christus. & secunda quæstione v. si quis presbyter. xxij. quæstione. v. capit. ultimo.

k Principis. Scilicet Henrici.

l Nos. Scilicet Henricus.

m Criminali. Hic colligitur, quod in criminali causa 4 iuramentum de calumnia sit præstandum: argumētum. C. eodem titu. l. prima. ubi dicitur, quod in omnibus causis ubi probatio requiritur, est iurandum de calumnia, vt. C. de fide instrumentorum. l. ultima. versiculo sancimus. Argumentum contra. institut. de public. iudicijs. in principio. & ff. de bonis eorum qui mor. sibi consc. l. prima. Sed contraria ista non obstant: quia magna differentia & diuersitas eorum est, in instituendis & exercendis huiusmodi causis. nam secundum hoc nec lis contestaretur, nec libellus daretur in causa criminali, sed omnino aliter quam ciuiliter debet tractari. Item non ualet causa, quam quidam assignant. quod in criminali transigere liceat, ideo iuramentum de calumnia non exigitur. nam sacramentum de calumnia transactionem non excludit, nec ab ea excluditur: quia quamuis licitum sit 5 reo transigere, nō tamen sequitur, quod liceat et falsa instantia uti. nam idem diceres secundum hoc in pecuniaria causa. Similiter soluitur illud. ff. de bonis eorū qui mor. sibi consc. l. prima. ubi dicitur, quod in causa sanguinis licitum est cuilibet aduersarium suum corrumpere, ita licitum est ei mentiri. Dominus Azo est in hac sententia: quod in causa criminali de calumnia sit iurandum, & inducebat hanc decretalem pro se. Sed qualiter clericus potest hoc iuramentum alijs delegare in causa ciuili, siue criminali, contra illa iura quæ dicunt, quod principales personæ debent hoc iuramentum præstare. & contra illa quæ dicunt quod in causa criminali non interuenit procurator? Dicas quod forte quandoque obtinuit quod hic dicit, ut clerici etiā in causa ppria

grauiores a quæstiones per summum pontificem terminari debere: & infrà. Legibus b itaque comperimus esse cautū, vt nullus clericus iurare præsumat. Alibi uerò reperitur scriptum, ut omnes principales c personæ in primo litis exordio subeant calumniæ d iuramentum: propter qđ plerisq; venit in dubium, † utrum clericus iusiurādum præstare debeat, aut alij hoc officium delegare: quia illud constitutionis edictum, ubi clerici iurare prohibentur, à Marciano † Augusto de Cōstantinopolitanis clericis promulgatum fuisse uidetur, idcirco ad alios non creditur pertinere. Vt ergo dubietas ista auferatur, secundum etiam decisionem filij dilecti nostri H. quondam imperatoris cuius sunt verba e hæc: & infra. Eius itaque interpretationem corroboramus, & diui f Marciani constitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium ecclesiarum g clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cùm imperator Iustinianus, decreuerit ut canones patrum, vim legum h habere oporteat, & in nonnullis patrum canonibus i reperiatur, ut clerici omnino iurare non audeant, dignum est, ut totus clericalis ordo à iuramento calumniæ præstando sit immunis. Prætereà statuti principis k tenor talis esse dignoscitur. Nos l itaque (diuinæ & humanæ legis intentione seruata) decernimus & imperiali authoritate irretractabiliter diffinimus, ut non episcopus, non presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, nō aliquis monachus vel sanctimonialis, in qua cunque causa siue contro uersia, seu criminali m seu ciuili, iusiurādum con

a Authē. Imo. l. ij. qa nouel. nouū iuramentū ad dunt.

1 † Ergo adhuc tēpore hon. iij. nō erat dubiū qn clerici legib⁹ imperialibus etiam de re spūali ēt in genere loquentibus ligarētur. Hic enim non fuisset dubitatū nisi pp aliam specialem Imperatorem legē ī clericos not. i præfa. edicti regni post tract. meū in reg. Cācella.

3 † Omnes libri hactenus habebant Marco sed fœdo librariorū errore, q̄a Marc⁹ fere trecētis ānis hanc pcesſit. Et nunquā Constātinopoli sed Romæ regnauit ethnicus (licet Philosophus) Imperator & ecclesiæ psecutor, quartā .n. psecutionem exercuit, unde necessario hic & in C. legēdū (ut reposui) Marciano qui anno 453. Constantinopoli & fere ī solo oriēte īperabat, ut-

pote Frācis dudū Galliā, & Vandalis Aphricā, & Gothis Italiā occupātib⁹.

2 Loco Hæc glo tum text. peruertit imo Vbi Henrici q hic omittūtur subdecisa resumuntur saltē tenor dispositionis ibi nos itaq; vsq; ad versicu lū verū exclusiue ubi Hono. iij. de suo aliqd addit q non fuit moribus utentium receptū sed ab rogatū te ste gl. vlt. hic.

3 Coll. vj. Sed prior tex. loquitur de quatuor gñalib⁹ cōcilijs tū: posterior de crimine mere ecclesiastico q secundū leges non est crimē, alias non dat eis vim legū & multominus nouis his canonibus. Iuramentum de calumnia an sit præstādū in criminali cā.

4 Causa. idē Pan.

5 Non dicitur q sit licitū, sed q dignoscitur, uñ

vitio non caret.xiij. dis. nerui. secundum Goff. Ioã. And.

hoc iuramentum possent alij delegare. Et hoc in fauorem ipsorum concessum est. Sed hodie hoc non obseruatur, imo quilibet in causa propria psonaliter iurare debet, ut ĩ eo.cæterum.& C.eo.titu.auth.principales.& sic obtinet de iure & de consuetudine, & sic nõ tenet quod hic dicit, quantũ ad proprias causas clericorum, quæcunque sit causa. & restringitur tantum quod dicit hic, ad causas ecclesiarum. Et hoc satis patet, per literam illã quæ sequitur, ubi dicitur si ecclesiæ suæ nouerit expedire, & sic non habet locum quod obijcitur, & etiam clericus & prælatus ecclesiæ si in propria persona uoluerit litigare, in causa ecclesiæ præstat hoc iuramentum.ĩ. eod.c.ulti. tamen si in causa ecclesię uoluerit deferre alij hoc iuramentũ, nõ compellitur subire hoc iuramentum, ut dicit, & ĩ.eo.imperatorum.

pellatur qualibet ratione subire, sed alijs idoneis defensoribus [a] (si expedire ecclesię sue nouerit) hmõi officiũ liceat delegare. Verũ cũ hac moderatione, ut eps incõsulto [b] Ro.pon. vel quisq; clericus incõsulto prælato suo minimè iurare audeat. Omnibus autem episcopis & uniuerso clero, hæc ita custodiri debere mandamus, ut si quis in illam constitutionem cõmiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.

Idem Ordinatori Ro. eccles. subsi. & magistro Omnibono.

In spiritualibus causis, de calumnia non iuratur.

CAP. II.

LIteras: & infrà. Sanè Ro.eccl.in his casibus in quibus de ecclesijs, decimis, & rebus spiritualibus [c] tantùm agitur: iuramentum calumniæ nec dare nec recipere consueuit: eò quòd tales causæ non legum districtione, [d] sed ex canonũ æquitate finé debitũ sortiuntur: canones aũt iuramentum calumniæ in huiusmodi causis † nulli prorsus indicunt. Vnde contentione de iuraméto calumniæ præstãdo dimissa, ad ulteriora discretio vestra procedat.

Eugenius papa.

Principalis persona nõ indistinctè releuatur ab onere iurãdi de calumnia: licet cõpareat p œconomũ, sed sibi uel œconomo est deferẽdũ, inspecta qualitate causæ & personarum.h.d.

CAP. III.

IN pertractandis causis, sacramentum † calumniæ nõ passim [e] præcipimus exhiberi: sed causæ & principalium personarum qualitate inspecta, quandoque per ipsas principales [f] personas, quandoque per œconomos [g] qui causam omnino non nesciant, [h] † in

[a] Defensoribus. Id est syndicis uel actoribus, aut pcuratoribus licet nomina sint diuersa, officiũ tamen est idem, unde sufficit siue dicatur constituimus talem syndicum, procuratoré, siue actorem ad causam talem.s̃.de procu.petitio. & istæ psonæ in causis uniuersitatis siue collegij, de calumnia iurat.ĩ. eo.in pertractandis. & cap.imperatorum & c.ulti. ut hic patet.

[b] Inconsulto Ro.pon. Istud difficile uidetur. ut episcopus propter hoc debeat requirere Ro.pon.sed hoc non seruatur. vnde si episcopus litigat in propria persona, ipsemet præstet iuramentũ de calumnia, nec est necesse requirere papam.ĩ.eo.c.ulti. clericus facilius potest requirere episcopũ: unde tenetur primo requirere ipsum. contrarium tamen sæpe contingit, sed iudicium propterea non uitiatur. Et est arg. hic ex eo, quod clericus iurare non potest, sine licentia sui episcopi, quod non potest in iudicem non suum consentire de hoc traditur.s̃.de fo. compet. si diligenti. & c. significasti. & q.j. inolita.& c.placuit.

LIteras. Primo ponit ius & cõsuetudinem curiæ. Secũdo infert processum causæ: ibi, vnde. Et hodie hoc.c.corrigitur.per c.j.eo.ti.lib.vj. ubi statuitur, quod etiam in istis causis iuretur. Abb. Sicu.

Glo.seq.distinguit causas spirituales, et quasi merè ciuiles, criminales, et mistas, et obijcit quod in spiritualibus, &c. & fatetur id honestũ, subdens in possessorio & exceptionibus etiam spiritualibus iurandum.

[c] Rebus spiritualibus. Quædam causæ dicuntur spirituales, ut hic patet, uel spiritualibus annexæ, ut causa iurispatronatus, ut s̃.de iudi.quanto. & in istis non iuratur de calumnia, ut hic patet, sed de ueritate dicenda.s̃.de elect.dudum.ij. & ĩ. de iureiur. ex literis. quia aliter iudex veritatem de facili non posset, quam tenet inquirere. xxx. quæst. v. iudicanté. xxiij.q.vij. occidit. C.de eden.l.ij.& C. de procur.l.ultima. Sed certe fortius † uideretur iurandũ de calumnia in huiusmodi spiritualibus causis, quam in ciuilibus, quia grauius est periculum, si calumniose in spiritualibus quis litiget, & ideo debet iurare quod calumniose nihil faciat, quia circa maiora maius periculũ uertitur, & ideo cautius est agendum. vij.q.ij.c.ultimo.& xvij.distin.quiescamus. & ff. ad carb. l.j.§. ij. licet seruetur quod dicitur hic, honestius esset ut de calumnia iuraretur, ratione præmissa. quædam uero causæ sunt meræ ciuiles, utputa cum agitur rei vendicatione uel pecuniaria causa. s̃.de libe. obla.ca.pen.& ulti. Alia est criminalis, ubi agitur directe de crimine, & debet se obligare ad talioné. ĩ.de accu. veniens.& cap.super his.& in istis iuratur de calumnia. s̃.eo.c.j. multo fortius iurare deberet in spiritualibus quam in criminalibus. Aliæ sunt mistæ, ut cum agitur de crimine ciuiliter.s̃.de procur.tuæ. hæc probantur xiiij.q.ij.super prudentia.xj.q.iij. placuit. & xvj.q.j. frater noster. Et not.ꝙ licet in causis spiritualibus de calumnia non iuretur, tamẽ si agatur possessorio pro re spirituali, iuratur de calumnia.arg.ĩ.de resti. spo.literas. Item licet nõ in actionibus, tamen exceptionibus positis in re spirituali, iuratur de calumnia. s̃.de elect.cum dilectus.ĩ.de testi.præsentium. & ĩ. de except.pastoralis.arg.ad hoc.ĩ.de accu. cum dilectus.

Iuramentum de calumnia, an possit pręstari i causis spiritualibus.

† Alias, casibus.

† Pro eo maxime, quia tres causæ huius sacramenti præstandi potissime secundum canones locum habent: ut dixit Host. quæ sunt illæ, videbis. ĩ. eo. cæterum. Ioã. And.

† Alias, iuramentum.

† Cõcor. l.ij.§. fin. autem uel dignitas. & seq. C. eo. arg.ff. de testi. l. curent.

[d] Districtione. s̃.de iudi.dilecti & ĩ.de do. & contu. c.j. & xxvij.q.ij.sunt qui dicunt.

IN pertractãdis. Iurari potest de calumnia per principales & per œconomos causam notam habentes. Et non recipit diuisionem congruam. Abb.Sic.

[e] Non passim. Quia non in spiritualibus. s̃.c.proxi.

[f] Principales. s̃.eo.c.j.& ĩ. eo.cæterum. Ber.

[g] Oeconomos. supra eo. c.j.

[h] Non nesciant. Id est, bene sciant. aliter enim anceps subiret periurium: quod facere non debet. ff.de in litem iuran. videamus. & ff.re. amo. Marcellus.§. qui rerum.

Gloss.

Glos. seq. parificat syndicos, tutores & curatores, & dicit secus de procu.

a In animam iurantis. Et ita syndicus 1 collegij siue uniuersitatis, iurat in propriam animã. sic tutores & curatores, cum habeant legitimam administrationem. C. eo. l. ij. §. finauté uel dignitas. secus est in procuratore 2 qui non iurat: sed dominus principalis. C. eo. ti. l. ij. §. finautem affuerit altertra pars: & in auth. ibi posita principales.

1 Generalia: secus ĩ spãli ad certã causam: secundũ Guil. in Spe. eo. titu. §. restat. uersi. sed quid dices. Io. And.

2 Procuratore. sed iste hodie iurat ĩ animã domini, si habet specialε mandatum. ĩ. eo. c. ul. in vj. & nihilominus in propriam animã ut probaẽ. ĩ. eo. ĩ vj. c. ij. Io. An.

animam iurantis a illud præcipimus præstari.

Idem Magal. & Neumaceñ. episcopis.

Vniuersitas tenetur iurare de calumnia, nisi reuelet se constituendo œconomum.

CAP. IIII.

IMperatorum: & ĩ. accepimus, ꝙ ab abbate & fratribus Clareuallis (sicut ab alijs) exigitur calumniæ iuramentum. Ad quod faciendum eos cogere non debemus b. Sed (ne aliena iura uideantur huiusmodi occasione illicitè detinere, & ipsi à causa sua decidãt c, si ex parte ipsorum prædictum iuramentum, cùm res postulauerit non fuerit præstitum) eisdem præcipimus ut in suo monasterio œconomum d statuant: qui pro eis petere, & excipere, atq; iuramentũ de calũnia (cũ necesse fuerit) ualeat exhibere: & ĩ. Tu uero frater Neumaceñ. episcope œconomum idoneum e statuas: qui in ta-

a Imperatorum. In cã collegij non singuli de collegio, sed œconomus ipsi᷒ iurat de calumnia. h. d. Et primo narrat reprehensibile factum. Secundo id prohibet: ibi, ad qđ. Tertio prouidet qd in posterum facien-dum sit: ibi, sed ne. Abbas Siculus.

b Cogere non debemus. Sed uidetur ꝙ abbas potius esset cõpellendus, uel etiã alij quibus cura monasterij commissa est. ff. ad muni. municeps. quia huiusmodi personæ intelliguntur scire ueritatem: ut ibi dicitur. ff. de cond. & demon. municipibus. C. eo. tit. l. ij. §. hoc etiam. in fin. & ideo tales instituendi sunt, qui ueritatem sciant. ſ. eo. ca. prox. sic etiam contingit in procuratoribus. C. de procu. l. ult sed aliud est in collegijs illis secularibus. uel est speciale priuilegium clericorum.

c Decidant. Qui. n. de calumnia iurare non uult: si est actor, cadit a cã: & reus habeẽ pro confesso: ut hic, & ĩ. c. ult. §. pœna. & C. e. ti. l. ij. § ꝙ si actor. & §. se.

d Oeconomum. Oeconomus est, cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. lxxxix. di. quia in quibusdam. & c. uolumus. & idem est Oeconomus quòd syndicus siue procurator uel actor 3 in causa uniuersitatis siue collegij de quo habes ix. q. iij. cũ simus. & v. q. iij. epi. & ſ. de synd. cap. uno. & iste Oeconomus authoritate episcopi ordinari debet. C. de epi. & cle. omnes. §. nihilominus. & hic, in fi. & iste iurabit de calumnia. siue sit reus siue actor: si monachi hoc non faciant: tunc episcopus hoc facere debet. ut hic dicit. & si episcopus in rebus sui ẽpatus hoc neglexerit tunc archiepiscopus sibi Oeconomum constituet 4 .ix. q. iij. cum simus.

e Idoneum. Idoneus est, dummodo causam omnino non ignoret. ſ. c. prox. & si sit bonæ famæ. alias infamis & suspectus esse non debet. v. q. iij. quia episcopi, & iij. q. vij. c. j. & ca. infames. Contrarium tamen dicit lex, ꝙ procurator propter infamiam non repellitur

3 De his oĩbus notauerat hic Ioan. ꝙ ẽt not. ij. q. vij. si quis erga. & xvj. qõ. vij. quoniam. Io. And.

4 Constituet. idem Panor.

insti. de excep. §. ult. Hic habes ꝙ de authoritate episcopi syndicus constitui debet in ecclesijs sibi subditis. Et dic statuas, id est, authoritatem præstes. Ber.

CAeterũ quia nouis morbis. In proprijs causis iurant clerici de calũnia nec obstat contraria consuetudo ita communiter summatur. & certe in litera non ponitur specialitas in causis proprijs, sed generaliter loquitur. Et diuidit, nam præmissa causa ponit mandatũ. Secundo contrariã consuetudinem damnat: ibi. consuetuine &c. Ab. Sicu.

li officio conueniens ipsi monasterio. uideatur.

Luc. iij. Heliẽ. episcopo & archiepi. Noruiceñ.

Clerici etiam in eorum causis iurant de calumnia, contraria consuetudine non obstante.

CAP. V.

CAeterum f quia nouis morbis g noua conuenit antidota præparari: mandamus quate. in causa quæ inter R. clericũ de sancto Albano, & I. † & F. canonicos Lodoñ. uertitur: ad ueritatem h eliciendam, appellatione cessante, præstari faciatis ab utraque i parte calũniæ iuramentum: consuetudine, quæ legi k contraria est, non obstante.

Innocentius tertius episcopo Placeñ.

Procurator uel syndicus uniuersitatis ecclesiasticæ uel secularis, de calũnia iurare põt. h. d.

CAP. VI.

CVm causam quæ inter Rauennateñ. archiepiscopum, & com-

f Cæterum. Hęc est pars illius infra de fideiu. peruenit.

g Nouis morbis. Nam experimenta morborum cogunt nos inuenire multas medicinas. l. di. ut constitueretur. & quæ medicamenta morbis exhibent, hæc iura negotijs. in auth. hæc consti. quæ innouat con. in prin. col. vij. & quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de interrog. ac. de ætate. §. ex causa. & ff. ut in pos. leg. plane 5 . & nouis rebus nouum remedium est adhibendum. ff. de uentre inspi. l. j. in prin.

h Ad ueritatẽ. Hæc est præcipua causa, quare iuramentum illud præstaẽ. ut ueritas eliciatur. ĩ. de iureiuran. ex literis. Secunda ut timore iuramenti contentiosa litigantium instantia compescatur. C. eo. tit. l. j.

i Ab utraque parte. Vtraque pars principalis dominus. s. istud iuramentum præstare debet. ſ. e. in pertractandis. Sed pone, ꝙ aliquis litigat per procuratorem & dominus qui constituit procuratorem, est longe remotus: puta ultra mare uel in alia peregrinatione qd erit in hoc casu, cum iste procurator de calũnia iurare nõ possit? In casu illo, debet dari curator 6 bonis, & ille iurabit de calũ. ff. de cur. bo. dan. l. j. & ij. Contra uidetur. ſ. e. c. j. ubi dicitur, ꝙ clerici hoc iuramentum debent alijs delegare: & hic dicitur ꝙ iurent. Non est contra: quia ibi loquitur de causis collegij, siue uniuersitatis, hic de causa propria singularis clerici.

k Quæ legi contraria est. Nota ꝙ consuetudo quæ cõtra legem est, non est seruanda: & hæc consuetudo est contra legem, quam habes. C. eo. ti. l. j. & ij. & contra canones qui iuramentum admittunt. ij. q. v. c. j. & ij. & contraria decretalibus huius titu. Ber.

CVm causam. Procurator ecclesiæ & uniuersitatis de calumnia iurare potest. & non diuiditur. Est enim quædam narratio processus usque ad iuramentum calumniæ. Abbas.

† Aut hic legẽdũ est C. & F. aut in ca. peruenit. ĩ. de fideiussorib. I. & F. quia idẽ est casus ĩ utroque. c.

5 Propter mortẽ uel nouã inopiã fideiussoris, exigit noua cautio. & no. đ morte đ exce. c. pastoralis in glo. pẽ. ibi. l. j. ĩ prin. ubi nouo casui de marito dicente post diuortium mulierẽ ꝑgnantẽ, & muliere negãte, ꝓuisum est nouum remediũ mulieris. s. inspiciendæ ꝑ tres obstetrices. Ioã. And.

6 Curator. Imo tunc sufficit ꝓcuratorẽ iurare. Panor. hic.

mune Fauentinum (ſuper uilla Luci, ac quibuſdã alijs) uertitur: delegatis iudicibus duxerimus committendam: & ijdē in negotio minimè proceſsiſſent: nos partib. dedimus in mandatis, ut pro ipſa cauſa, noſtro ſe cōſpectui præſentarēt: quorum procuratoribus cum inſtrumentis de rato, in noſtra præſentia conſtitutis, petitionem ipſius archiepiſcopi per procuratorē [a] eius fecimus exhibere: & ad eam partem alteram [b] reſpondere: ac interrogationibus, & reſponſionibus [c] redactis in ſcriptis & lite coram nobis pleniſsimè conteſtata: fecimus calumniæ iuramentū ab ipſis procuratoribus utrinque præſtari.

Gregorius ix. epiſcopo Beluacen.

Epiſcopus iurat de calumnia, ſi per ſeipſum elegit litigare ꝓpoſitis tantum, non tactis euangelijs. Si uerò per ſyndicum litigat: per illum poterit iurare. hoc dicit.

CAP. II.

Cum in cauſa pecuniaria (quam inter te & R. motam eſſe proponis) non per te ſed per ſyndicum uel actorem elegeris litigare, per illũ [d] quidem præſtandum erit calumniæ iuramentum. ꝙ ſi per te ipſum [e]: propoſitis tantum, ſed non tactis euangelijs ſicut in

Glo. ſeq. tria facit. primo no. etiam per uniuerſitatem uel collegium de utroque iure procuratorem conſtitui qui iurat de calumnia. ſecundo & tertio format duas quæſtiones. In utraq; arg. ad negatiuam, et ſoluit contrarium.

[a] Per procuratorem. Hic patet, qd' collegium ſiue uniuerſitas poteſt conſtituere procuratorē: & ē expreſſū. ſ. de procu. quia ĩ cauſis. & c. petitio. & canon ēt omnes adminiſtratores generali uerbo, ꝓcuratores, appellat. j. q. iij. ſaluator. & lex dicit, ꝙ monaſteriũ ſe defendere debet per procuratorem. in authen. de ſan. epi. §. ſi uero epiſcopi. in fi. col. ix. & ita tã iure canonico quam ciuili collegiũ ſiue uniuerſitas conſtituit procuratorē. de hoc dixi. ſ. de proc. petitio. & talis procurator de calumnia iurabit: ut hic dicitur. & ſ. eo. in pertractandis. & ca. Imperatorũ. Sed cum iuramentum de calumnia ſit de credulitate: ut ſecundum ꝙ credit & exiſtimat, debent reſpondere. C. eo. l. ij. §. j. nunquid pōt petere tempus ad deliberandum ſuper eo de quo interrogatur? Et uidetur quod non: quia aut non credit illud ſuper quo interrogatur: & ita ſtatim pōt & debet reſpondere: credo uel non credo [1]. nec poteſt dicere dubito: ſed in ſacramento de ueritate dicēda, poteſt dubitare: unde habebit inducias ad deliberandum ſi dicat ſe dubitare. ff. de inter. act. qui interrogatur. C. de iure delib. ſi curatoris. & ff. de iureiur. l. iuſiurandũ. j. reſp. & etiam ubi de calumnia iuratur, datur tempus ad deliberandum [2]. Sed ſi excommunicatus conueniatur, nunquid præſtabit hoc iuramentum? Videtur quod non, quia non eſt ei licitum ingredi ſacra: ergo nec tangere ea. v. di. ad eius uero. & quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodo unum genus ſacramenti eis conceditur: ut xcv. diſtin. illud. Dico quod bene debet præſtare iuramentum non obſtante excommunicatione. arg. ĩ. de ſenten. excom. a nobis. & c. cum deſideres. j. reſp. ubi iuramentum excommunicati non admittitur antequam abſoluatur. Præterea cum poſſit & debeat in iudicio reſpondere, omnia licēt ei ſine quibus cauſa expediri non poteſt [3]: arg. ſ. de offi. delega. ca. præterea. & ff. de iuriſ. om. iu. l. ij. & eſt expreſſum. arg. ĩ. de excep. cum inter. alioquin in poteſtate ſua eſſet etiam reſpondere uel non reſpondere: & ſic reportaret commodum de ſua malitia: quod eſſe non debet. ĩ. de ſenten. excom. ſi uero.

[b] Alteram. Per hæc facta eſt litis conteſtatio ſupra, de elect. dudum. ij. & ſupra de liti conteſt. c. uno.

Glo. ſeq. ponit vij. uel ix. interrogatoria quæ fiunt ante litis conteſtationem, ſubdens quòd generaliter ubicunque &c.

[c] Reſponſionibus. Omnia quæ iudicio fiunt, ſunt redigenda in ſcriptis. ĩ. de proba. quoniam contra falſam. Quædam uero interrogationes faciendæ ſunt ante litis conte. quæ non debent omitti ante litis conteſta. reus debet interrogari an poſſideat rē quæ petit ab eo: & pro qua parte: uel ſi deſijt dolo poſſidere. ff. de interroga. ac. qui ſeruum. §. ĩ iure. ff. de rei uen. qui petitorio. & ſi quis reſpondeat ſe nō poſſidere cum ipſe poſſideat: ſi actor hoc ꝓbauerit, res auferēda eſt illi: et debet dari actori: quãuis non probet rem ſuã eſſe. ff. de rei uen. l. ult. alias eſt pe. hæc interrogatio omitti non debet, ne iudicium deluſoriũ ſit. ĩ. ut lit. pend. eccleſia ſanctæ Mariæ. Et aliæ interrogatiōes plures faciendæ ſũt: puta an ſit hr̃s: uel quota ex parte ſit hæres, & an in poteſtate ſeruum habeat cuius noĩe noxali iudicio agit. Itē an quadrupes quæ dãnũ dedit, ſit eius? Item an ex teſtamēto ſi hæres. Item an ædes ſit ſua ex qua damnum timet. quę colligũtur. ff. de interrog. act. qui interrogatur. & l. ſi quis in iure. & l. ſi defenſor. §. illud quæritur. & l. non alienum. Item qd' reſpondeat cuius ætatis ſit reus, ſi de ea dubitetur. ff. eo. de ætate. Item quandocunque & ante litis conteſ. & poſt litis conteſt. ubicunq; æquitas mouet iudicem, [4] debet interrogare ff. eo. ubicunque. & xxx. q. quinta, iudicantem. pars ad interrogationem aduerſarij reſpondere non cogitur [5]: tamen ſi reſponderit, tenet reſponſio. ff. eodem. ſi ſine. & infra, de do. & contu. prout. & certum debet reſpondere. ff. eodem. de ætate. §. nihil. Ber.

Cum cauſa. Epiſcopus per alium agens cauſam ꝓpriam, per illũ iurat de calumnia: ſi per ſeipſum agit ipſe iurat propoſitis, ſed non tactis euangelijs. ita ſummat Io. An. ſed mihi non placet ꝙ tex. reſtringat ad cauſam propriam, quinimo potius innuitur contrarium. Et duæ ſunt partes: ſecunda ibi, pœna, Ab. Si.

[d] Per illum quidem. Iſtud regulare eſt ſupra, cap. prox. & cap. in pertractandis. & ca. Imperatorem. & ſupra eod ca. j.

[e] Per teipſum. Ex quo aſſumpſit officium in ſe, debet iurare de calumnia, cum ſit acceſſorium ſine quo non poteſt cauſa expediri. arg. ſ. de offi dele. præterea. & c. prudentiam. & in hoc ei defertur, quia non tangit ſacra, ſicut & in teſtamento. xj. quæſtione prima. Imperator. & C. de epiſco. & cle. authen. ſi iudex. & in auth. de ſanct. epiſc. §. nulli uero. col. ix. & ij. q. v. qua de cauſa. quandoque tamen tangit ſacra. j. q. vij. quoties. & C. de ſanc. epiſco. authen. ſed iudex. Sed contra ſupra eodem ca. j. ubi dicitur, ꝙ epiſcopus iurare non debet, ſed alijs hoc officium delegare: non eſt contra, quia nō dicitur ibi, ꝙ nō debeat iurare, ſed dicitur ꝙ nō debeat compelli: ut ibi dicitur. Hodie uero nouo iure debet iurare in animam propriam & in animã ſui capituli: ut dicit illa decr. ĩ. de teſti. præſertim. lib. vj.

Pœna

Procurator poteſt conſtitui ab uniuerſitate.

[1] Præiudicat tamen confeſsio de credulitate ſicut de ueritate: ut not. ď iureiur. ex literis. in glo. fin. Ioã. And. in nouel.

[2] Cōcor. glo. in l. ij. §. ꝙ obſeruari. ff. e. per. l. ſi debitor. ff. ď pet. hære. & l. qui interrogat. ff. de iter. actio.

[3] Et per hoc uidetur, quod pupillus. & minor his caſib. quibus in iudicio eſſe poſſũt: pſtent hoc iuramētũ: de hoc in Spec. e. ti. §. reſtat. uerſi. ſed cũ pupillus. & uerſi. ſed nunquid minor. de Iudeo. & ſub qua forma iuret. eo. §. uerſic. ſed nũquid Iudæus. Ioã. And.

[4] Vel aſſeſſorē: quia & ipſe participat interrogationib. ff. de offi. aſſeſſ. l. j. idē nota uel alio cui iudex hoc officiũ delegaret. ſ. de offi. deleg. ſuper qōnum. ſecũdũ Phi. Ioã. And. in nouel.

[5] Ad poſitionem bene. & eſt ratio: q a interrogatio nō fit per iuramētũ, ſed poſitio ſic: ſecũdũ Goffr. qui ſmittebat ad ea q̃ notauerat, ď ele. dudũ. Ioã. And. in nouel.

a Pœna uero. Sic. ꝟ. eo. imperatorum. & C. eod. titu. l. ij. in authē. ut lit. iu. in exor. lit. §. si autem. in fi. col. ix. vnde sumptus est. §. iste. Sic actor qui non uult iurare cadit a causa. Sed nunquid ipso iure, an per sententiā? 1 Dicas quod per sententiā iudicis: quia iudex procedit contra illum ac si nihil probasset, reum absoluendo. & eodem modo de reo. C. eo. authen. principales in fin. & finis illius authen. non legitur super C.

1 Dicit Host. quosdam tenere, qđ per iura quæ alleg. hic gloss. & p l. properandum. C. de iud. §. & si quidē. sed secundum eū alij dicūt, quod punitur ipso iure & p sententiā nam & ipso iure cadit ab actiōe qđ per sentētiā iudicis declarat: qui reū absoluit re⁹ ipso iure habet pro cōfesso & in petitis sine pbatione ulla per iudicē cōdemnatur: ut in legib⁹ unde sumpt⁹ fuit. §. iste quas alle. gl. & auth. de litig. §. edita. i fi. col. viij. x. q. ij. §. qui res iam dictas. versi. emphy. & secundum hoc dicit Host. itelligēdum. ꝙ not. in sūma eo. tit. §. fina. Ioā. And.

DE DILATIONIBUS.

Quia iudicio cœpto, solēt litigātes inducias petere quādoque ad probationes faciendas, ideo, &c. Et aduerte secundum gloss. quòd licet titul. sit generalis, tamen decre. huius tit. loquūtur de dilationibus quæ dātur ante litis contestati. tantum. De hac materia habetur iij. quæstione. ij. & iij. & vij. quæstione ij. per totū. Abbas Sicu.

Ilecti filij. Si detur nimis breuis terminus perēptorius ubi nō subest necessitas, licite appellatur. Et sunt duæ partes. In prima appellantis prosecutio. In secunda ipsius appellationis commissio. Secunda ibi, quia vero Abb. Sic.

b Nimis breuem. Sed quem terminū dicis nimis breuē, cum hic non exprimatur quot dierum terminum iudices statuerunt? hoc relinquo arbitrio iudicis, inspecta qualitate negotij, & locorum distantia. ꝟ. de appel. cū sit Romana. circa medium. vers. quicunque. & in authen. de litig. §. si uero causam col. viij.

c Peremptorium. Quod esse non debet, imo tribus edictis uel uno peremptorio quod continere debet tātum tempus, quantum tria edicta. xxiiij. q. iij. de illicita. circa mediū. vers. quicunq; & in authen. de litig. §. si uero casu. col. viij. & ff. de re iudi. contumacia. & ff. de iudi. ad peremptorium. & l. nonnunquā. unde quia nimis breuem terminū statuerunt, iusta fuit causa appellandi, ex causa tamen peremptorium istud potest moderari, sicut iudex uiderit expedire. 2 ff. de iud. nunquam. & ꝟ. de offi. dele. cōsuluit. circa fi. & hic: uersi. nisi forte. sicut tempus quod datur cōdēnatis, arbitrariū est. ꝟ. de re iud. qđ ad cōsultationē. ff. de re iud. l. ij. sic & tempus appellationis potest moderare iudex. ꝟ. de appel. cum sit romana. & c. cum speciali. Et qui ex causa nimis breuem terminum peremptoriū statuerit exprimere debet causam in citatione, ut pars illa causam non habeat appellandi. ꝟ. de in integ. rest. cū ex literis in fin.

2 Secūdū conditionem causæ personarū temporis. Ioā. And.

dicēdo testimonio (a te uidetur huiusmodi iuramentum exhibendū: & infrà.

Actor refutando iuramentum calumniæ sine causa, cadere debet ab instituta actione, reus autem debet haberi pro confesso. hoc dicit.

Pœna a vero recusantis hoc iuramentum, cùm præstandum fuerit, est ut actor ab instituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confesso.

TITVLVS VIII.

DE DILATIONIBVS.

Alexand. iij. Cantu. & Vigorieñ. episcopis.

Summa sic: (ne uideatur conuenire titu. de appellationib.) Citatio uocatoria cum peremptoria, non debet esse nimis breuis, maximè ubi de rebus ecclesiasticis agitur, nisi necessitas aliud suggerat.

CAP. I.

Ilecti filij abbas & monachi de H. nobis insinuare curarūt, ꝙ cū causam quæ uertitur inter ipsos: & moniales de Ledeñ. super ecclesia de Alteñ. decano & archidia. Linconñ. commiserimus terminandā: ipsi timētes se à iudicibus aggrauari, eò ꝙ ad primam citationem terminū sibi nimis b breuem & peremptoriū statuerunt, ad nostrā audientiā duxerūt appellandum: & infrà. Quod uerò nō spectat ad iuris ordinem, diem peremptorium, c maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur (nisi fortè necessitate urgente) taliter maturare: d Mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritum, si quid inueneritis post appellationem huiusmodi attentatū: in causa iuxta priorum tenorem literarum procedatis.

Cælestinus tertius.

Induciæ deliberatoriæ denegantur reo, si per literas citatorias plenè potuit instrui, & deliberare super eo de quo quæritur.

CAP. II.

PRæterea adiecisti ꝙ cū causæ tibi ad sed. apo. delegātur, & in literis citatorijs rescriptum apostolicū inseris, ut eo ipso uiso, deliberare e ualeat qui ab altero conuenitur: & ꝟ. Quia igitur quid agendū sit in hoc casu, desideras edoceri, taliter tibi respondemus, ꝙ reo ad iudicium legitimè cōuocato, si ex rescripto sibi transmisso, plenè f deliberare possit: & si tunc per literas uel libellum plene instrui potuit, non debet alias inducias deliberatorias hr̄e, 3 quia potuit plene esse instructus, nisi forte ad quærendum aduocatum, & consilia amicorum. iij. q. iij. de inducijs. & ff. qui ex cau. ma. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. sed in hoc casu cum ad libellum debeat respondere de ipso facto, non dabuntur induciæ ad quærendum aduocatum. argumen. supra de iudi. pastoralis. quia per factum ipsum de quo agitur debet scire utrum verū sit quod ab eo petitur uel non, alias enim dilatio semper danda est ei qui vocatur

d Maturare. Id est festinare.

e Deliberare valeat. Si. iij. q. iij. offeratur. & in authen. de liti. §. omnem. colla. viij. Ber.

Glo. seq. tractat quomodo litera plene instruat, & de dilationibus testiū, & quomodo dentur & qualiter.

f Plene potuit instrui. Quia in literis continetur quid uelit petere, & causa petendi, & qualiter agere uelit, & res aperte specificātur. qđ facere debet qui aliquid petit, supra de libel. obla. c. ij. & iij. ubi de hoc. & ff. de rei vendi. si in rem. sed raro contingit, qđ per literas papæ omnia sic specificentur. sic & in criminali debet opponi in literis citatorijs quicquid reo obijcitur, ut paratus veniat. v. q. vij. si primates. Quidam vero ad cautelam in fine citationis apponunt libellum actoris, ut sic plene

3 Alias habebit saltē ad deliberādum sup conceptione libelli, imo secundum Host. licet oblatio libelli ex̄ iudicium facta sufficiat ad denegandas deliberatorias: nō tñ ad ferēdā sententiā secundum Inn. imo erit necesse ꝙ libellus iterū in iudicio offerat part. C. de litis contest. l. una. & authē. offeratur. & præsente aduersario. iij. qō. ix. chartæ. qa nec datur dilatio a iudice procedēte. ad hoc. C. de adult. iure mariti. ibi quibus in publico eius facultas &cæt. Ioā. And.

uocatur ad iudicium.iij.quæſ.iij.offeratur. ſed actori dilatio ab initio dari non debet,quia inſtructus venire potuit.iij.q.iij. ſpatium.verſi.ei autem.Item dãtur dilationes gratia teſtium uel inſtrumentorum, quandoque ſecundũ diſtinctionem illius.l.C.eod. l.j. & iij. q.iij.§.ſpatium.dilationes iſtæ hodie uidentur arbitrariæ, ut iudex conſiderata locorum diſtantia,& temporis qualitate, inducias concedat. arg.j̃. de appel.cum ſit romana.& c.cum ſpeciali.ultra medium. & j̃.de re iudic. quod ad conſultationem, niſi forte illis, de quibus dicitur. iij. qõ.iij.§.ſpatium.& C.eo.l j. In illis inducijs nõ debet iudex maiorem dilationem dare: ſed illas bene poteſt abbreuiare ut ex illa litera patet. In pecuniarijs cauſis unã dilatio debet dari. & illa ſine cauſæ cognitione, ſecũda uel tertia danda non eſt, niſi cauſa cognita. ff.eo.l.ult. & l.oratione. In criminali dantur duæ actori.tres reo. ff.e. l.ultima. Et dilatio dari debet iudice ſedente pro tribunali: & utraque parte præſente: & cauſa cognita de plano, uel ſemiplene.iij.q.iij. §. ſpatiũ.verſ. a iudice. Et data dilatione iudicis officiũ conquieſcit donec tempus dilationis effluxerit.C.eo. ſiue pars.& j̃.de appel.ſignificante.Itẽ iudex debet dare dilationem quandoq; ad malitiam rei cõuincendã. j̃. de do. & contu. prout. & c. cum olim.verſ. uolentes. Item poteſt facere gratiam etiam poſt peremptorium. s̃. de offic.deleg.conſuluit. ultra medium.

Literæ tuæ. Per declarationem libelli per quem natura negotij non mutatur,nouæ dilatoriæ non dabuntur. hoc dicit. Ioan.And.Diuiditur. nam in prima ponitur iudicis conſultatio, & appellantis petitio. In ſecunda ibi, Nos igitur. reſponſio, & appellationis repulſio.

Gloſſa ſequens tractat de emphyteuta eccleſiæ: priuati, conductore ad tempus longum, & rei fiſcalis. Secundo oſtendit, quòd ſi declaratio aliquid addidiſſet, ut ſi peteretur pẽſio, d̄liberatoria dari d̄buiſſet

potuit inſtrui ſuper eo de quo in iudicio cõuenit,induciæ deliberatoriæ non ſunt ulterius indulgẽdæ, ſed procedendum potius eſt ad examinationẽ cauſæ, & finem ei debitum imponendum.

Hono.iij.Fernetino epo

Ex declaratione verbi generalis uel ambigui, poſiti in libello, nouæ induciæ deliberatoriæ dandæ non ſunt, ſi per expreſſa potuit reus deliberare ſuper ambiguitate illa uel generalitate. hoc dicit.

CAP. III.

Literæ tuæ, ac petitio presbyteri † ſanctarum Priſcæ, & Aquilæ de vrbe,nobis exhibitæ continebant: & infra. Idem Ro.presbyter contra nobiles viros A. & G. libellum eccleſiæ ſuæ nomine obtulit, cõtinentem quòd penſio de poſſeſsionibus ſoluta nõ fuerat ipſi eccleſiæ elapſis iã tribus [a] annis & ultra. Nobilibus uerò ipſis petentibus,ut explicaret ipſis ſpatium, qđ per hanc adiectionem & vltra ſignificari uolebat: & ipſo presbytero exprimente, ꝙ vij. annis fuerat in dictæ penſionis ſolutione ceſſatum, ijdem dicentes libellũ eſſe hm̃oi expreſsione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias: quas quia denegaſti eiſdem ad noſtram audientiam appellauerunt. Nos igitur ap. huiuſmodi friuolam reputantes, Mandamus quatenus ea nequaquam obſtante in negotio ipſo ratione præuia procedas [b] iuxta priorum continentiam literarum.

Greg.ix. Abbati Aquæuiuæ Turoñ. diœceſ. & archid. Turoneñ.

Si citatus in cauſa ardua, de longinquo uocatur pro publica vtilitate, etiam ad locum iudicij, ita quod intra terminum citationis deliberare, et alia ſibi neceſſaria ad comparendum explicare non potuit, in termino reſpondere non cogitur, ſi reperiatur in loco iudicij, ſed habebit nouas inducias hoc dicit notabiliter.

CAP. IIII.

EXpoſuit nobis Bituricen. archiepiſcopus: & infra. Burdega. archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut ſuper iure primatiæ, † quam in

[a] Tribus annis & ultra. Si quis nõ ſoluit penſionem rei eccleſiaſticæ in emphyteuſim datæ per biennium cadit a iure ſuo.x.q.ij.§. hoc ius porrectum.uerſ. qui rem huiuſmodi.& j̃.de loca.cap.pen.& ult. hodie uero poteſt emphyteuta purgare moram, ſi celeri reſtitutione ſibi proſpexerit:ut in dictis decretis. In re priuati, requiritur trienniũ C. de iure emphyt. l ij. Idem eſt ſi colonus ceſſauerit in ſolutione penſionis ꝑ biennium in re ſibi locata. [1] ff. locat. quæro.§.inter locatorem. & hoc cum ad longum tempus fuit locatio facta. Pro re autem fiſci ſimiliter cadit a iure ſuo.ff. de pub. & vect.l. vectigalia.§. nondum ſolutis.tamen ſine authoritate prĩcipis agri publici reuocari à curatore fiſci non poſſunt qui perpetuo locati ſunt. ff. de pub. & vect. cotem ferro.§. agri. Hæc autem adiectio, & ultra, niſi aliter exprimeretur,ad modicũ tempus refertur.ff.de verb. ſign. hæc adiectio. & licet per hanc adiectionem, & ultra. non conſtet de certa quantitate temporis: [2] nil nocet quantũ ad iudicem & reum: quia certi ſunt ſuper hoc qđ dixit per trienniũ: qđ tp̃s ſufficit ad condemnationem quod patet per iura prædicta: unde ſuꝑflue additum fuit & ultra, & pro nihilo petebatur determinatio illius quantum ad rei reſtitutionem: unde non debuit eis dare tempus ulterius ad deliberandũ, quia plene potuit inſtrui per libellũ primum ſine ulla adiectione. s̃.c.proxi, Si uero penſio tantum ſubtracta peteretur: quæ diceretur non ſoluta tribus annis, & ultra: tũc bene peteretur ut determinaretur illud, ultra: quia quantum ad illud tempus nõ potuit [3] deliberare reus per primum libellum: & ideo facta expreſsione illius tẽporis, debet habere inducias. ad deliberandum.ff.de teſti.hæredes palã.§.qđ uero quis. ſi ꝑ primum libellũ deliberare nõ potuiſſet: ſed hoc ſatis potuit deliberare iij.q.iij. offeratur đ hoc dixi.s̃.de lib. obla.c.pe.& ſic patet, ꝙ ubi quis plene põt inſtrui per primũ libellum, licet aliquid addatur, quod non mutet naturã negotij: nõ habebit nouas inducias. Ber.

[b] Procedas. Et ita quando appellatio fruſtratoria eſt,re

† Eccleſiæ ſancti Pauli in vrbe Ro. præeſt Abbas unus: & huic eccleſiæ deſeruiũt vij presbyteri Cardinal.quorũ unus eſt presbyter Cardi. ſanctę Priſcę. ergo hic archipresbyteri nõ eſt legendum, ſed presbyteri.

Penſionis ſolutio omiſſa, facit quem priuari re ſua.

[1] Idem not.x.q.ij qui rem.ĩ fin.j. gloſ. Ioã. And.

[2] Cõcor. l. cũ furti. ff. de in li. iurãd.& l. ab hoſtib. §. ſed qđ ſimpliciter. & ibi gloſſ.ff.ex quib. cau. maio.

† Dixi s̃. de maio. & obed.c. fin.

[3] Vnde alternatiue dixit Inn. uel dic qđ nec tunc eſſet dãda dilatio quia & ſup poſſeſsionib. conueniebantur & ſuper toto negotio inducias habuerũt: & ideo ſuper eo debuerunt deliberare. Ioan. And.

est, remittitur ad eũ a quo appellauit. ✝. de appell. cũ in ecclesia & cap. ut debitus. & in expensis debet cōdemnari: ut ibi dicitur.

Exposuit nobis. Si post citationẽ ad causam reus pro publica utilitate vocetur, circunducitur peremptorium, & habebit nouas inducias. Ita communiter summatur, sed ista summatio est nimis generalis. quid enim si causa non est ardua, & reperitur citatus in loco iudicij post expeditionem publicæ utilitatis: uel fuit uocatus eo tempore quo iam deliberauerat: uel potuisset iam deliberare si uoluisset? Certe teneretur respondere: ut satis innuitur ex ratione literæ. Diuiditur: quia prima pars narrat factum. secunda, ibi, nos igitur. interloquitur. & prima continet plura: ut in ea patet. Abbas Siculus.

Nota quòd qui ad curiam Romanã uocatus est propter publicam utilitatem ecclesiæ Romanæ, non tenetur tunc suis aduersarijs respondere: licet papa sit ordinarius omnium: sed habet ius reuocandi domum.

eo & in prouincia sua dictus Bituriceñ. archiepiscopus se habere proposuit, ad initium proximè præteritæ quadragesimæ (quod ei terminum peremptorium [a] assignauimus) per se, aut per procuratorem idoneum, se conspectui nostro præsentaret. Cumq; postmodũ personaliter [b] uocatus pro ecclesiæ Romanæ subsidio, ad no. audi. accessisset, dictus Bituric. archiepiscopus apud sed. ap. constitutus, postulauit instanter, ut in eodem negotio procedere deberemus. Idem verò Burdega. archiepiscopus ad propria rediens, cōstituit pro se procuratorem in ipso negotio, qui (saluis [c] exceptionibus sibi competentibus in respondendo & defendendo, ac alijs) omnia faceret, quæ in propria erat persona facturus. Petente ergo archiepiscopo supradicto, ut præfatus procurator responderet eidẽ, ille excipiendo proposuit, se ad hoc non teneri, cùm pro alia maiori causa, pro publica honestate, scilicet & utilitate, [d] dictus Burdeg. uocatus pro absente reputari debuerat, & reuocandi domum priuilegium [e] habuisset. Nondum etiã super hoc deliberauerat cum suffraganeis [f] suis, & alijs quorum consilium tam ardua causa requirit: nec tempus [g] habuerat in quoad utrunque negotiũ ualuerit (sicut expediret) esse paratus. Sed pars altera econtra respondit, quòd cùm super quæstione prædicta prius fuerat euocatus, nostræ intentionis non fuerat primũ mandatum per posterius reuocare: temporis quoque spatiũ habuerat tam prolixum, ut potuisset si uoluisset super causa deliberare prædicta, sicut fecerat cum quibusdam: & cōmodè utrique

a Peremptorium. Sic enim iudex propter distantiam uiarum ex causa prima uice potest peremptorie citare. supra de in integrum restit. tum ex literis. in fi. ✝. eod. c. j. Ber.

b Personaliter. Cum quis personaliter uocatur per papam non sufficit mittere procuratorem. supra, de maio. & obed. c. ult. & ✝. de dolo & contu. cum dilect. argu. sic cum alicui aliquod negotium personaliter committitur: alij committere non potest. supra, de offi. delegat. quoniam apostolica. §. is autem. & supra de rescript. cum dilecta. tamen delegatus non potest iubere partes coram se personaliter comparere: nisi id in rescripto contineatur: nisi in casibus quos habes. infra, de iudicijs. lib. vj. iuris esse ambiguum. quæ est Innocentij quarti, in concilio Lugdunensi.

Glossa sequens recitetur per quæstionem, an procurator rei simpliciter constitutus domum reuocet, uel declinet forum: & tenet quòd sic: quia, &c.

c Saluis exceptionibus. Et ita protestatio valet. ✝. de elect. cumana. ubi de hoc. & ✝. quod met. cau. perlatum, alias si hoc non dixisset, uideretur consentire, ut responderet aduersario, nec haberet ius reuocandi domum: ut uidetur. Sed certe contrarium credo. [1] si enim simpliciter constituisset illum procuratorem, posset opponere exceptiones domino competentes: imo ad hoc tenet, exceptio enim quæ cōpetit reo, cōpetit fideiussori. ff. man. quia de mutua. alias est. l. idemque. §. generaliter. & si scienter illam omittat, imputatur ei. ff. de except. omnes exceptiones. & ff. de fideiussor. ex persona. & procurator ad ea omnia intelligitur constitutus, quæ ad causam spectare uidentur. argumẽ. supra, de offic. deleg. præterea. capit. cum olim. j. & ff. de procurat. ad legatum. & l. ad rem mobilem. & ita ad cautelam quãdoque talia dicuntur: utilior tamen est protestatio: ut cum aliquid proponitur, protestetur sic, saluo iure meo: uel saluis alijs exceptionibus mihi competentibus. ff. quibus modis pignus uel hypo. sol. si debitor. §. j.

[1] Dixit Vin. ꝙ valet in hoc ꝙ confessio facta omissa exceptione dilatoria, valet. ff. mãda. diligenter. arctatur eñ & limitatr ꝓcuratio uel mãdatum: cum alias confessio pro curatoris noceat domino. ✝. ti tu. ij. ca. j. non tamẽ tenetr mẽtiri. ff. mãda. quint[9]. uel secundũ eũ est utilis clausula ne uideatr simpliciter cōstitutus: & sic cogatr illũ defendere, uel expone secundũ eũ saluis. i. si exceptiones, quas saluat, nõ fuerũt recipiẽdæ: faciat quod ipse facturus erat: plenius de hoc, vide Ioã. And. in nouel.

d Vtilitate. Cum enim burdega. pro publica tantum utilitate uocatus fuisset ad illum terminum non debebat tunc cōueniri: imo ius reuocandi domum habebat. in authentica. de sanctis. episcop. §. si uero episcopi. collat. ix. Item pro alia causa iusta ius habet reuocandi domum. supra, de foro competenti. capit. ultim. ubi de hoc. Et plures aliæ causæ sunt, ex quibus ius reuocandi domum quis habet. ff. de iudicijs. l. secunda. §. legatis. & v. quæstione secunda, capitulo primo. & ideo induciæ prorogantur huic: ut dicit in fine. alias officium suum esse damnosum ei: quod esse non debet. ff. de furtis. si seruus communis. §. quod uero. & ff. quemadmodum testamenta aperiantur. sed & si quis. & ff. ex quibus causis maiores. l. uidelicet. & quarta quæstione tertia. §. uenturis, nec debet damnum consequi, unde præmium meretur. infra, de fideiussor. peruenit. & supra, de renuntiat. sane. Bernar.

e Priuilegium. Quasi diceret, conueniri debet in terra sua: ut in §. illo, legatis.

f Cum suffraganeis. Cum quibus & etiam cum capitulis cathedralium ecclesiarum debet deliberare, cum eorum intersit. supra, de maioritate & obedientia. cap. ultimo.

g Nec tempus. Scilicet sufficiens: & ideo amplian tur ei induciæ super hoc, ut sequitur.

Imminere

negotio imminere: a & infrà. Nos igitur de cōsilio fratrum nostrorū usq; ad proximum uenturū festum natiuitatis dominicæ dilationem adhuc sibi duximus indulgēdam. b

a Imminere. Id est, intendere & deliberare. sic exponitur lxxxviij. dist. consequens.
b Indulgendam. Scilicet suffraganeorum nomine: & ita intelligitur. s. de resti. in integ. coram. in fine.

DE FERIIS.

Viso supra de dila. quæ dantur a iudice: uidendum est de dilatione quæ datur a iure: ideo, etc. ita continuat Gof. et alij. Vel dic quòd feriæ largo modo sunt dilationes: ideo, &c. De ferijs causarum & alijs colēdis habetur xv. q. iiij. de cōse. dist. iij. c. i. de ferijs autem nuptiarum habetur. xxxiij. quæst. iiij. Abbas.

TITVLVS IX.

DE FERIIS.

Ex concilio apud compendium.

Diebus dominicis mercari, litigari, iudicari, uel iurari, nō debet, sed de uespera in uesperam debent celebrari.

CAP. I.

Omnes dies dominicos c a uespera in uesperam cū omni ueneratione decernimus obseruari, & ab omni illicito opere abstinere: vt in eis mercatū minimè fiat, neque placitū: neque aliquis ad mortē d uel pœnā iudicetur, nec sacramēta (nisi e pro pace uel alia necessitate f) præstētur.

Alexander tertius.

Festorum principium, et finis fieri debet, secundum ipsorum magnitudinem, et consuetudinem regionis, hoc primò. In præcipuis festis, et intra Pascha & Pentecosten, non fit solennis genuum flexio. Si tamen tunc clerici uel episcopi ordinentur, secundum ordinationis modū, genua flectuntur, hoc secundò. Rom. eccle. speciale festum de Trinitate non facit: seruatur tamen de hoc cuiusque ecclesiæ consuetudo hoc tertiò.

Omnes dies dominicos. c Omnes dies dominicos sic. j. eo. c. vlt. C. eo. tit. omnes. quod dicit de vespera sabbati, non seruatur quantū ad causas: imo potest iudex procedere usque ad illam horā qua posset perficere qđ incumbit ante noctis tenebras. s. de offi. delega. cōsuluit. 1 Sed quantū ad celebrationē officiorū, hoc dicit. j. c. prox.

1 Idē Ho. dicebat Petrus & Aegid. ꝙ i vigilia sancti uel die Sabb. post vespas nō debēt causæ audiri. Nec obst. decre. consuluit. que intelligenda est de diebus ꝓ festis. Ioā. And.

d Ad mortē. Maxime, quia nec aliqua causa tunc tractari debet nisi pietas hoc suadet. infra eodem. c. ultim.
e Nisi pro pace. Pro pace quidem, omni die iurari potest, cum sit opus pietatis. xxij. qōe. j. omne quod. argum. j. eo. c. fin.
f Necessitate. Puta pro fide: pro obedientia, pro fama supra, de electio. significasti. ubi de hoc. Et isti casus cum quibusdam alijs, patent in his versibus. Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni. Defectus ueri, sibi poscunt magna caueri.

Quoniā. Tria sunt dicta. secundum ibi, diebus, tertium ibi, præterea. Abb. Sic.
g Scriptum sit. Ergo ita seruandum est. vj. q. iij. scriptum est. ff. qui & a quibus ma. prospexit.

Glossa sequens ponit quinque diuersos modos, quibus dies incipitur & finitur.

CAP. II.

Quoniā in parte & infrà. Licet scriptū g sit, de uespera, in vesperā celebrabitis sabbata uestra: festorum tamen principiū & finis iuxta eorum qualitatem, & diuersarum regionū consuetudinem debet attēdi: & sicut magnitudo dierū exigit, prius h incipere, & tardius terminari: & j. Diebus autem dominicis & alijs præcipuis i festiuitatibus, siue inter pascha & penthecosten, genuum flexio nequaquam debet fieri: nisi aliquis ex deuotione id uelit facere in secreto. k In cōsecrationibus autem episcoporum, & clericorum ordinationibus, consecrans, & consecratus tantū genua flectere possunt: secundum quod consecrationis modus requirit. Præterea festiuitas sanctæ Trinitatis secundum consuetudines diuersarum l regionum, a quibusdā consueuit in octauis m pētecostes: ab alijs in dominica prima ante aduentum Domini celebrari. Ecclesia n si quidē Romana in usu non habet, quòd in aliquo tempore huiusmodi celebret specialiter festiuitatem: cū singulis diebus gloria

h Prius incipere. Dies incipit & terminatur diuersis horis, diuerso respectu, incipit in uesperis quantū ad officij celebrationem: ut hic, & canonicam computationem 2 fictione iuris. lxxv. di. quod à patribus, quo ad iudicium incipit in mane & terminatur in fine diei ante noctis tenebras. s. de offic. delega. consuluit. & in authen. de iud. §. sedebunt. colla. vj. quo ad cōtractus media nocte terminatur & incipit. ut in decreta. consuluit. & ff. eo. titulo, more. quo ad esum carnium, post cœnam. de consec. distinctione tertia. de esu. quantum ad obseruationē treugæ in ortu solis. s. de treug. c. j. & secū dum consuetudinē locorum considera tur hoc lxxvj. dist. utinam.

2 Quaquo ad ordinādū mane coniungit vesperi. đ temp. ord. literas. Io. And.

Exod. 16 & 20. Leuit. 23. Num. 28. Deut. 5.

i Præcipuis. Quæ enumerātur de consec. dist. iij. cap. j. & infra eo. c. ult.
k In secreto. Ex deuotione. Argument. contra. xxx. dist. c. ult. & lxxvj. scire. 3 sed illa cōtraria intelliguntur cum determinatione istius.

3 Et ibi ratio redditur, quare his diebus nō fit genuū flexio. Ioan. And.

l Consuetudines diuersarum. Si. xij. dist. illud. & c. illa. & lxxvj. distin. utinam. & j. de sepul. certificari. & sic cōsuetudo cuiuslibet loci seruabitur.
m In octauis. Argument. contra. j. eo. capellanus. ubi dicitur, quod pentecostes caret octauis.
n Ecclesia siquidem romana. Et sic est arg. ꝙ consuetudo romanæ ecclesiæ non est ab alijs obseruanda. argu. xj. dist. quis nesciat. argum. contra xij. dist. noluit. & c. non decet.

Licet veteris. Propter necessitatem, diebus festis piscari licet: seu licet intendere rei tempore perituræ. Et primo ponit diuinum præceptum. Secundo propter necessitatem dat indulgentiam contra illud cum determinatione ibi, indulgemus. Abb. Sic.

a Septimum diem. Vetus testamentum ad literam præcipiebat, sabbatum custodiri. Nouum uero spiritualiter illud seruat, primum diem pro septimana celebrando, sicut enim carnalia sacramenta ad literã seruare non possumus: ita nec sabbatum ad literam licet seruare. de cons. di. iij. peruenit ad me.

† Seuerior erat lex uetus, quæ Exo. 34. ait, septimo die feriat idq; seu a ratio seu messis erit.

b Maiestati. j. eo. c. fi. & C. eo. oẽs dies.

c Martyrum. j. eo. ca. fina. & de conse. di. iij. ca. j.

d Maioribus. Vtputa natiuitatis domini, diei epiphaniarum, paschatis, ascẽsionis domini, & pẽtecostes.

e Alecia. Genus piscis est, & raro & certis diebus apparet: ideoq; propter necessitatẽ facilius indulgetur dominicis diebus ut captioni intendant sic enim propter necessitatem uel pietatem posset eodem die iudicium exerceri. j. e. c. ul. & ff. e. ti. l. solet. & l. pe.

f Ecclesijs circum positis. Quibus propter eandem necessitatem congruam faciant portionem, & præcipue illis in quarum territorio captio facta est: quia quasi decimæ prædiales 2 esse cẽsentur: unde fallentem pro decima partem eis soluant. infra, de deci. ad apostolicæ.

a Sequit ẽt messis & uindemiarũ tẽpore, ius dici de rebus quę tẽpore uel morte periturę sũt. Ioã. And.

2 Prædiales. imo cẽsentur decimæ psonales sicut uenatio & hic tex. loquitur de eleemosyna. Pan.

g Appellanus. Statuta. Canonica. xxxiij. quæst. iiij. non oportet. ij.

h Continuandas. ipsi festo beati Io.

i Alij uero. In his uero quæ ad solennitatem spectant, diuersa tenere nõ est peccatum: quia unaquæque prouincia, abundat in suo sensu. lxxvj. dis. utinam. & xij. dist. illud: & c. illa. & j. de sepultu. certificari.

pa. & filio, & spiri. sanc. &c. similia dicant ad laudẽ pertinentia trinitatis.

Idẽ Tribuniẽ. archiepo.

Propter necessitatem alimentorum, licet dieb. feriatis ĩ honorem Dei operi seruili intẽdere: maxime circa rem tempore perituram. h. dicit †.

CAP. III.

Licet tã ueteris: quã noui testamenti pagina septimum a diẽ ad humanã quietẽ specialiter deputauerit, & tã eũ: quàm alios dies maiestati b altissimę deputatos nec non natalitia sanctorum martyrum c ecclesia decreuerit obseruanda: & in his ab omni opere seruili cessandum: & j. Indulgemus, ut liceat parochianis uestris diebus dominicis, & alijs festis (præterquam in maioribus d anni solennitatibus) si alecia e terræ se inclinauerint eorum captioni ingruente necessitate intendere: ita ꝙ post factam capturã ecclesijs circum positis f & Christi pauperibus cõgruam faciant portionẽ.

Clemens iij. alias Cæle.

Tres septimanæ quibus canon ꝓhibet fieri nuptias ante festũ Ioannis baptistæ, non cõtinuantur festo: sed intelligitur de septimana ascensionis cum duab. sequentibus.

CAP. IIII.

Capellanus tuus frater episcope, coram nobis ex parte tua proposuit, ꝙ cùm statuta g canonica declarent, nuptias tribus septimanis ante festum nati. beati Io. baptistæ minime celebrari debere, quidam hebdomadas illas absq; interpretatione continuandas h intelligunt. Alij i uerò inter festum & ipsas uolentes facere interuallum, illud dicunt ob reuerentiã festiuitatis pentecostes fuisse statutum: quæ in septimanis istis solet interuenire quandoq;: & sic a tribus diebus rogationũ ante ascensionem domini inchoantes, usque ad octauum diem post pentecostem (illis hebdomadis † computatis) illo tantum spatio temporis celebrari nuptias non permittũt, earum celebrationẽ abinde nullatenus inhibentes. Quia ergo consulti fuimus, utra istarum opinionum potior uideatur: nobis & fratrib. nr̃is apparuit, ꝙ licet ea sit Rom. ec. cõsuetudo ut quocunq; k tẽpore matrimoniũ cõtrahatur, consensu l interueniente legitimo de præsẽti: quia tñ a septuagesima usq; ad vij. diẽ post pentecostẽ celebrari nuptiæ nõ sinunt, & postea ẽt trib. septimanis uel pluribus ante festiuitatem sancti Ioãnis sine differentia celebrant, posterior snia meliori & subtiliori m nititur rõne: & siue secũdũ canones à septuagesima usque post octa. paschæ: siue iuxta consuetudinẽ ecclesiæ R. usq; post vij. diẽ festi pẽtecostes (qd' caret octauis) nuptiæ suspẽdant: in dominica quæ sequit, † & deinceps possunt licitè celebrari.

Gregorius nonus.

In ferijs introductis in honorẽ Dei et sanctorum nisi ob necessitatem uel pietatẽ iudiciũ exerceri non põt, etiã de consensu partium: ferijs tamen introductis fauore hominum, partes renuntiare possunt.

CAP. V.

Conquestus est nobis: & infrà. Quamuis non prorogari n, sed expediri deceat quæstiones: debet tamen

xij. dist. nouit.

k Quocunque tempore. Et ita quolibet tẽpore potest 3 matrimonium contrahi, sed nuptiarũ solennitas tantum his diebus (ne carnaliter coniũgant) prohibetur. s. j. de mat. contract. contra inter. ecc. c. j. & secundum hoc intelligitur. xxxiij. q. iiij. non oportet. j. & ij. & c. seq. unde uersus: Ecclesiæ uetitũ, necnon tempus feriatum impediunt fieri: permittunt facta teneri.

3 Potest idem Pã. & Angel. Clauas. ỹ bo, matrimoniũ impedi. nume. 2.

l Consensu legitimo. s. mutuo: quia solus consensus facit matrimonium. xxvij. quæ. ij. sufficiat. & j. de spon. si inter uirum.

† Alias, hebdomadibus.

m Subtiliori. Subtilitas hic commendatur: sed alibi non excusat errantes in fide. xxiiij. quæstio. j. schisma. Alibi etiã subtilitas perniciosa est. C. ad Treb. sancimus. & s. de iudi. dilecti. & cap. examinata. nec de apicibus iuris est disputandum. ff. manda. si fideiussor. §. quædam.

Conquestus. Diuiditur: quia duo continet dicta. secundum ibi, licet diebus. Abb. Sicu.

Nota quod ferijs introductis ob reuerentiã Dei nullus potest renuntiare: nisi necessitas uel pietas aliud inducat. Item necessitas, uel pietas non est sub lege. Item alijs ferijs potest renuntiari.

n Non prorogari.

† Supple octauã: qa in dñica octauę nõ licet, sed deinceps sic. Pan.

ri infra, de dolo & contum. finem. & cap. uenerabilis. & C. de iud. properandum. circa principium, & boni prætoris est lites diminuere. ff. si cer. pe. quidam. & ꝭ. de re iudi. iurisgentium. nec permittere debet prætor partes ad arma uel rixam uenire, quas potest sua iurisdictione compescere. ff. de usufr. lega. si cuius. §. æquissimum.

Glos. seq. tractat de triplici feria solenni, subdens, quòd feriæ introductæ fauore hominum renũtiari possunt: et ex causa eo tempore procedi.

a Quibus utiq; solẽnib. ferijs. Nota ꝙ feriæ dierum præcedentium introductę sunt ob reuerẽtiam Dei, ut hic dicit in prin. & C. eo. tit. omnes dies. & l. dies festos: & solennes feriæ appellãtur. Aliæ etiam feriæ dicũtur solennes, ob reuerentiam principis & honorem: ut dies natiuitatis suæ: uel dies principij de imperio C. eo. omnes. Item & aliæ feriæ dicuntur solennes, ut tempus messium & tempus uindemiarum. de quibus hic inferius sequitur. & ff. eo. titu. l. j. & istæ feriæ inducuntur ad requiem laboris, ut quiescant tunc homines a causis, & istæ feriæ inducuntur uarijs temporibus secundum diuersitatem locorum: quia quidam tardius colligunt messes siue uindemiam: quidã citius. ff. eo. l. præsides. Ferijs introductis ob reuerentiam Dei partes renuntiare non possunt, ut hic dicit expresse: alijs autem ferijs introductis ob fauorem hominum, bene possunt partes renuntiare: ut hic in fi. compelli tamen non possunt nisi in casibus. ꝭ. de iud. significauerunt. & ff. eod. l. j. §. ult. & l. seq. alias non ualet sententia. ut ff. eod. l. j. & iste feriæ omnes continuæ sunt & computantur in anno uel biennio appellationis prosequendæ: & quolibet die feriato potest quis appellare: sed non prosequi appellationem. C. eod. l. j. Tempore messium uel uindemiarum quandoq; compelluntur aliqui ad iudicium uenire. supra. de iudi. ca. ult. saltem ut litem contestentur: puta si actio uel res sit tẽpore peritura: puta actio furti, iniuriæ, damni, & aliæ: ut ꝭ. de iudi. significauerunt. & ff. eo. ti. l. fi. §. sed excipiuntur. & l. ij. & iij. Ea uero quæ pertinent ad pacem uel concordiam, quolibet die feriato possunt expediri. C. eod. l. ult. puta transactiones, pacta, ut ibi.

1 Alias cãs habes in text. & in glo. xv. q. iij. placita. ĩ fin. Ioã. And.

2 Etiam extra iudicium puta in instrumento cõtractus & etiã tacite puta scienter recipiendo talem terminũ. de his in Spe. eo. ti. §. fi. & licet ualeat hæc renunciatio quo ad partes: non tamẽ tũc cogentur testes: ut ibi & no. C. eo. l. omnes. in gloss. ult. Ioan. An.

iudicialis strepitus, dieb. conquiescere feriatis, qui ob reuerentiam Dei noscũtur esse statuti: scilicet Natalis dñi, sancti Stephani, Io. euangelistæ, Innocentium, sancti Siluestri, Circũcisionis, Epiphaniæ, vij. diebus dominicæ passionis, Resurrectiõis, cum vij. sequẽtibus, Ascẽsionis, Pentecostes cum duobus qui sequũtur, Natiuitatis Io. Baptistæ, Festiuitatum omnium uirginis gloriosæ. xij. apostolorum, & præcipuè Petri & Pauli, beati Laurentij, Dedicationis beati Michaelis, Solẽnitatis oĩum sanctorum, ac dieb. dominicis, cæterisq; solennitatibus, quas singuli episcopi ĩ sui diœcesib. cum clero & populo duxerint solenniter uenerandas: quibus a utique solennibus ferijs (nisi necessitas b urgeat, uel pietas c suadeat) usq; adeò conuenit ab huiusmodi abstinere, ut consentientib. ẽt partibus nec processus habitus teneat, nec sententia quam cõtingit diebus huiusmodi promulgari. Licet dieb. feriatis, qui gratia uindemiarũ uel messiũ ob necessitates hominum indulgentur: procedi ualeat, si de partium processerit uoluntate.

b Necessitas. Puta si esset res tempore peritura, exempla plura habes. ff. e. l. j. ij. & iij. & ubi res celeritatem desiderat. ff. de damno infecto. l. j.

c Pietas. Puta causa debilium uel miserabilium personarum: quia in operibus misericordiæ dierum distinctio 3 non est habenda. argum. lxxvj. distin. utinam. & de conse. di. v. nunquam. & sũma est ratio quæ ꝓ religione facit. ff. de reli. sunt personæ in fi. Ber. unde uersus: Hæc faciunt causas festis tractare dieb. Pax, scelus, admissum, manumissio. res peritura: Terminus expirãs, mora testis abesse uolentis: Cumque potestatis patriæ filius exit.

3 Prosper. li. epigrãmatũ. Nõ recto seruat legalia sabbata cultu. Qui pietatis opus, credit in his uetitum. Ioã. And.

TITVLVS X.

DE ORDINE cognitionum.

Clemens iij. Alatrino episcopo.

Contra mulierẽ uendicantẽ aliquem in maritum admittitur exceptio consanguinitatis: quæ prius discutienda est, quam super matrimonio pronũtiet: et sufficit super ipso principali pronuntiare. h. d.

CAP. I.

Ntelleximꝰ quod cùm quædã mulier peteret quendam in uirũ, testes ad suæ intẽtionis assertionẽ induxit: per quos pars uiri futurũ sibi præiudicium metuens, exceptionem consanguinitatis obiecit, ex qua intẽdit petitionem mulieris elidi: & infra. Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, ꝙ cùm consanguinitatis exceptione probata quæstio principalis perimatur, antè est cognoscendum d de

DE ORDINE cognitionum.

Quia lite cõtestata, præstito iuramento, datis dilationibus ab homine & à iure, solent rei suas quæstiones proponere: de quibus quo ordine sit cognoscendum, posset merito dubitari: ideo &c.

De hac materia habetur secũda quæstione secunda. & tertia quæstione secunda. & quæstio. i. Abbas Siculus.

Nteleximus. De perẽptoria exceptione ante sententiã iudex cognoscit sed sufficit super principali pronuntiare. Cõmunis diuisio. secunda ibi, inquisitioni. Abbas.

Glos. seq. super quæstione an in ijs quæ occurrunt inter litem, sit pronuntiandum: primo ponit opinio. B quod non, & inducit tres leges. Mediam Io. & Azo. distinguentium: & hanc approbat respondendo. l. Pla. & M. Contra solu. alleg. decre. cum Io. cui dupliciter respondet.

d Cognoscendum. Ex hac decr. colligitur manifeste, quòd cum reus in modum exceptionis aliquam exceptionem obijcit actori, de illa incidenti tm̃ cognosci debeat

Exceptio si objiciat an super illa sit pronunciandum.

ipsa, quàm ad definitionis articulū procedatur: quo facto virum ab impetitione mulieris (prout exposcit ratio iuris) absoluas.

Innocētius tertius episcopo Narmarineñ.

Si reus contra actorem spoliatorem spoliationē opponit: aut excipiēdo, et tunc prius auditur, et ea probata respondere non cogitur: sed per hoc non restituitur: aut agendo, et tunc simul vtraque quaestio terminatur, & ea probata restituetur.

CAP. II.

CVm dilectus filius Abbas de Ferentino, de nobilibus viris dominis de Artone, nobis deposuerit quaestio-

debeat fundata intentione actoris primo. C. de prob. exceptionem. & C. de excep. si quidem. & non sententiare super ea, sed tm̄ sup principali pronunciandū sit. Super hoc fuit diuersitas inter doct. B. dicebat ꝙ sup incidēti quaestione siue exceptione pronunciari non debet, sed tantū cognosci de ipsa: sed super principali solummodo quia eo ipso qđ pronunciat sup principali quaestione, satis intelligitur esse pronunciatū super incidenti, [2] per quandā cōsequentiā. & hoc dicebat per leges illas. C. de ordi. iud. l. j. & l. ij. & quia ibi dicitur, ad officium iudicis pertinet uniuersam incidentē quaestionem examinare: qm̄ nō de ea pronunciat, sed de haereditate. C. de ord. cog. l. ij. ij. respō. & C. ad leg. Iul. de adul. qm̄ Alexandrū. & C. ad legē Fla. de pla. l. praeses prouinciae. M. & P. dicebāt, quod super hac semper debet ꝓnunciari. ff. de iudi. de qua re. & j. de cau. pos. cū super. & ff. de minor. intra utile. & ff. de priua. l. iij. & ff. de lib. cau. lib. §. ult. nisi impediatur propter conditionem suae ꝑsonae: quia est pedaneus iudex: ut C. de iu. quoties. uel conditionem rei: uel quia pupillus est, cui mouetur quaestio status incidēter, tunc nō pronunciatur super causa status, sed super haereditate. C. de ord. iud. l. j. Dominus Ioā. & Azo. [2] cū eo distinguit, & bene inter quaestiones siue exceptiones incidētes, & emergētes. Incidens quaestio dicitur, quę cōpetit reo etiā ante litis cōtestationem: puta pactū de non petendo res iudicatas, delatio iuramēti, cōsanguinitas, quae obstat matrimonio: uel aliud quodcūq; impedimētū ꝑpetuū, & cōsimilia. In his enim obtinet sentētia B. quia nō pronūciatur in his, sed super principali, ut hic expresse apparet: & in his non pronunciatur nisi quando ciuilis incidit in criminali: uel econtra. iij. q. xj. §. aliquando. versic. qui confitetur. & C. ad leg. Iul. de adul. quoniā Alexandrum. C. ad leg. Fla. de plag. praeses prouinciae. & econtra: cum ciuilis ciuili praeiudicat. j. eo. tuam. & iij. q. xj. §. si de haereditate. j. qui fi. sint leg. lator. Emergētes dicuntur illae, quae competunt & emergunt in lite: puta an dilatio sit danda an non: an talis testis sit recipiēdus uel nō: an talis positio uel interrogatio facienda sit uel non: uel utrum aliquis sit in possessione libertatis uel nō: & in istis emergentibus obtinet sententia M. & P. & sic intelligitur lex illa. ff. de lib. cau. liberis. §. ult. & in istis pronunciari debet: alias nō posset procedere iudex in principali, nisi in his pronunciaretur: & sic intelligitur. l. de qua re. ff. de iud. & decret. cum super. Vel dic: de qua re cognouit verū est principaliter. Ad illam. l. intra utile. respondetur, ꝙ ibi non fuit pronūciatum super incidēti, sed super aetate. & est speciale. uel ut restitueretur in integrū: ratione aetatis fuit pronunciatum: & ita per consequētiam super aetate pronunciatur. Ad l. illam, ff. de praeua. dicunt ꝙ speciale est ibi. Vel dicas, ꝙ necessariū est, ut ibi pronuncietur de praeuaricatione antequā admittatur ad accusationem: & in modū replicationis illud obijcitur: & quia illud competit ante lit. conte. tantū, ideo pronunciādum est: & in hoc est simile exceptioni dilatoriae, qa in hoc ante lit. contestat. debet opponi: & ideo debet pronunciari super illa: sicut in dilatorijs ante lit. contest. pronūciatur: & postea est perēptoria. [3] Ar. cōtra. j. de fid. instru. cum Ioannes. ibi pronunciat Papa super exceptione incidenter proposita in causa appellationis. Ratio ibi potest assignari: quia cū nō pronuncietur in causa appellationis directe super principali quaestione, sed tm̄ cōfirmatur uel infirmatur sentētia: pronunciari debet super incidenti quaestione opposita in causa app. uel si pronunciatur super talibus, non est cōtra substantiā ordinis iudiciorū: & super incidēti, siue peremptoria exceptione pronūciatur. s. de elec. cū dilectus. ad fi. illa exceptio uidetur potius incidens quā emergens. & idem ēt potest dici in l. intra utile. ꝙ pronunciatū fuit sup incidēti quaestio. s. sup aetate: nec propterea ius offenditur, nec est cōtra ordinē iuris, qđ ibi pronuntietur super aetate, quae fuit incidēs quaestio: nec dicitur in iure, quod talis sententia nō teneat. Differentia euidens inter quaestionem incidentem & emergentem potest haberi per hunc uersum: Incidens perimit: emergens quaestio differt.

CVm dilectus. Sunt duae partes. In prima facti & ꝓcessus narratio. In secunda iudicis interlocutio: ibi, nos aūt. Itē prima subdiuiditur in tres. Prima proponit actoris petitionē. Secunda ibi, & citra. rei exceptionem. Tertia ibi, verū. actoris replicationem. Item secunda principalis facit duo: quia primo interloquitur distinguēdo duo membra. primū ibi, cū ea. secundum ibi, sed qm̄, secundo ibi verum declarat interlocutoriam: probans id per duo similia. primum ibi, quemadmodum. secundū ibi, testes etiam. Abb. Sicu.

CASVS. *Abbas de Ferentillo accedēs ad praesentiā domini papae, conquestus fuit nomine monasterij sui, de quibusdā nobilib. dominis de Arrone, qđ ipsi manu armata et cū exercitu ad castrum monasterij venientes, monasteriū ipsum dānificauerunt in praedijs animaliū et rebus alijs: de quibus iustitiam sibi fieri postulauit. ex parte dictorū nobilium in modū exceptionis citra litis cōtest. fuit respōsum, qđ milites ipsi per dolū et uiolentiā ipsius abbatis amiserant castrum suū, quòd ipsi et progenitores ipsorum tenuerāt et possederāt in quiete. petentes illud sibi restitui priusquā petitionibus abbatis responderēt: cum testes haberent praesentes per quos incontinenti intentionē suā probare uolebāt. ex parte abbatis fuit taliter replicatū qđ ab ipso restitutio peti non poterat qui nō fuerat spoliator: praesertim cū castrum illud ad proprietatē monasterij pertineret: qđ non diffitebatur pars aduersa. unde cum ad ipsum monasterium res sua redierit ab alio possessa, debet retētionis commodum obtinere. etiam post tempora longiora, et iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competit. dominus papa his, et alijs intellectis. distinguit hoc modo: utrum spoliationis quaestio ab illis nobilibus obiecta sit in modū actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem aduersarij repellendam. Si enim sit proposita in modū actionis, tunc intelliguntur mutuae petitiones se tan-*

quam

[1] Incidēti Incidēs q. est concernēs factū principale seu merita cāae emergēs ipsum ꝓcessum. Pano. hic. Pau. l. j. C. eod.

[2] Hoc sequitur Inno. nō hic sed ī decr. cū inter. R. de elec. Ioā. And. Et sic orit ex circunstantijs negotijs secūdū Gof. & habent causam. s. ante iudiciū cœptū ꝙ verū est cōiter. nā & post iudiciū cœptū posset fieri pactū đ nō petēdo: quae ē incidēs & prius potuisset excōmunicari actor uel testis: uel reus spoliari. j. c. prox. quae est emergens.

[3] Intelligas hoc spāliter dictū de exceptione praeuaricationis: qa pronuntiato qđ ille fuerit praeuaricator: nō audiet ampli⁹ cōtra illū: ut ff. de pua. l. iij. nō autē hoc intelligas ī oībus dilatorijs, secūdū Ab. Ioā. And.

quam diuersæ minimè contingentes: et secundũ regulam illã, qui prior appellat, prior agat, illa quæstio quæ primo proponitur, prima debet tractari: et uicißim tractatæ eadẽ debẽt sentẽtia terminari. Sed quia illa quæstio fuit à prædictis nobilibus ĩ modũ exceptionis ꝓposita, interloquẽdo ꝓnũciat ut probationes eorũ sup ipsa exceptione primitus audiãtur, & ea probata abbati respondere nõ cõpellantur donec restituãtur ab ipso: quia spoliatus ante restitutionem suo spoliatori respondere non cogitur, sed spoliatione in modum exceptionis tantum probata, non est propter hoc restitutio facienda: sicut si in modũ exceptionis crimẽ testi opponitur, ut à testimonio repellatur: et si crimen contra testem probatũ fuerit ciuiliter, non ideo sibi pœna ordinaria debet infligi, sed testimonio eius credi non debet. & hoc contingit: quia in ipsum accusatio nõ procedit. et inter ĩfames quasi ex falso testimonio non habẽtur quorũ testimonium reprobatur. Not. quòd quæstio spoliationis, duobus modis potest opponi contra suum spoliatorem: in modũ actionis, & sic sunt duæ petitiones, & simul tractãdæ, & in hoc est priuilegiata quando ambæ sunt restitutoriæ. Item in modum exceptionis, & secundum hoc non tenetur aduersario respõdere, spoliatione probata, quocunque modo agat spoliator. Item nota regulam, qui prior appellat. prior agat. Item spoliatus, suo spoliatori ante restitutionem non cogitur respondere. Item cum crimen ciuiliter probatur, testis non punitur pœna ordinaria, sed solummodo à testimonio repellitur. Item ex modo agendi formari debet sententia. Ber.

nem, ꝙ manu armata. [a] & cũ exercitu ad castrum monasterij venientes, in prædis animaliũ & alijs damnificare dictum cœnobium præsumpserunt de quibus iustitiam sibi fieri postulabat. Et citra litis contestationem, sub forma exceptionis [b] fuit ex aduerso responsum, ꝙ per ipsius dolũ [c] & uiolentiam, castrum Sirati amiserant, quòd & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete: sibi petentes prius restitui, quàm petitionibus ipsius responderent, præsertim cùm testes haberent præsentes, per quos intẽtionem suã incontinenti [d] probare uolebãt. Verùm ex parte abbatis, fuit taliter replicatũ, quòd ab eo restitutio peti non poterat, qui nõ fuerat spoliator, præsertim cùm dictũ castrum ad ius & proprietatem sui monasterij pertineret, ꝙ etiam pars aduersa, nullatenus denegabat. Vnde ut uerus dominus (ad quem ab alio res sua possessa reuertitur, etiã post tempora longiora) retentionis [e] debebat commodum obtinere: & iudiciũ restitutorium contra spoliatorem [f] tantùm competere dignoscatur: & infra. Nos autem distinguendum esse credimus, utrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit obiecta in modũ actionis ad restitutionem petendã, an in forma exceptionis ad intẽtionem aduersarij repellendã: cùm ea in modũ actionis proposita, intelligantur mutuæ petitiones læsæ tanquam diuersæ minimè cõtingẽtes per hoc iuxta [g] regulam iuris (qua dicitur: Qui prior appellat prior agat) quæ prius esset præposita, prius foret tractanda: quanquam in idem iudicium ambæ deductæ, vicissimque tractatæ, simul essent eadem [h] sententia terminandæ. Sed qm̃ quæstio illa fuit ab eisdem nobilibus tantũ in modũ exce-

[a] Armata. Illa uis quæ fit cum armis, publica est: quæ vero sine armis, priuata dicitur. institu. de publi. iudi. circa fi. §. item lex Iulia. de vi publica. & ff. de vi publi. l. j. vnde isti plus peccauerunt. Vnde versus;
Vis priuata reum deponit ab ordine rerum,
Sed deportatur, si uis armata probatur.

[b] Exceptionis. Ergo qui excipit, non contestatur litem, & sic patet, quod qui negat, nõ excipit, ergo qui excipit, non confitetur. ff. de except. non utique. & ĩ. de except. cum venerabilis.

[c] Ipsius dolum. Sed quare debuit nocere ecclesiæ dolus abbatis siue uiolentia: cum delictũ personæ, & c. xvj. q. vj. si episcopum? [1] Sed hic totus conuentus consenserat abbati uel ab initio, uel ex post facto. argu. ĩ. de resti. spol. cum ad sedem in fin. sed ratihabitio, in maleficio [2] retrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. j. §. sed si cum quis.

[d] Incontinenti. hoc multum faciebat, ad hoc ut restituerẽtur. ĩ. de resti. spol. literas. & ĩ. de testi. veniens. ij.

[e] Retẽtionis. xvj. quæst. iij. c. placuit. versi. quod si mala. & C. de præscr. xxx. vel xl. ann. si quis emptionis. §. quod si quis.

[f] Contra spoliatorem. tantum uel contra eum qui mãdauit uel ratam habuit spoliationem. sic. ĩ. de restit. spol. cum ad sedem. in fi. & ff. de vi & vi arm. eum à te. nisi scienter rem recipiat à deiectore, cum per hoc ei succedat in vitium. ĩ. de restit. spol. sæpe contingit. & s̃. de iudic. quia V. & hic: quia per dolum abbatis spoliati sunt. Et latius patet restitutorium iudicium secundum canones, quam secundum leges, etiam ubi quis dolo uel metu perdit rem. iij. q. j. reintegranda. Secus est in actione quod metus causa, quæ datur contra illum qui metum non adhibuit. ff. quod metus causa. si cum exceptione. §. in hac. & §. Pedius.

[g] Iuxta regulam iuris. ff. de iudi. qui prior. Ber. [3]

[h] Eadem sententia terminandæ. Nam si isti nobiles proposuissent spoliationem suam in modum actionis directæ, essent duæ principales quæstiones, conuentio scilicet, & reconuentio, & tunc simul sunt tractandæ: ut supra, de mutuis petitionibus, capitulo primo, & non ualet sententia super una, nisi quod super alia in eadem instãtia feratur. ff. quæ sentẽtiæ, sine appellatione. lege prima. §. ultimo. & C. de compensationibus. neque scriptura. uel saltem appellandum est, ut ibi dicitur in lege primo inducta. & unam vocat hic sententiam pro tanto, quia continue una post aliam fertur, sed reuera duæ etiam sentẽtiæ sunt: infra, de causa possession. cum ecclesia. & capit. cum super

[1] Cõcor. text. in l. sancimus. cũ uulga. C. de pœ.

[2] Violentiæ uel deiectionis, ut patet in l. seq. Ioã. And.

Iudicium restitutorium, est secundum canones ualde latum.

[3] Quãdo locum habeat hæc regula, & qñ fallit, ibi nota. & in Spe. de incidẽ. qõ. versic. vidimus. Ioã. And.

Præscriptio nō interrumpit per exceptionem spoliationis. Spoliatiōis exceptio, an obstet petēti depositum.

[g] Et hoc est cōtem platiōe rei familiaris, secūdū Inno. q ēt hic querit quid si abbas succubuit ī exceptione: postea mi litib. contra ipsum agentibus obtinuit ī iterdicto: & absolutus est ab ipsorū impetitione: demū abbas reincipit eadem qōne. nunquid obstabit exceptio p̄dictæ spoliationis uel sniā? Dic ꝙ nō pp æqtatē superueniētis sniē ff. cōmo. l. ī comodato. §. si. pp quā æquitatē is qui tulit interlocutoriā, ipsam reuocare debet. ff. de re iud. l. ꝙ iussit. et qa reo ab soluto ī interdicto darēt exceptio si iterum cōueniret, multo fortius danda est replicatio si reus explicat de spoliatione de qua uictus est iterdicto, secundum Inn. Ioan. And.

super. nam quot sunt articuli, tot sunt sententiæ. ff. de mino. etiam. §. ex causa. & sic intelliguntur canones isti. ij. q. ij. per totum. & tertia quæstio. ij. per totum.

Glossa sequens quinque quærit, duæ patent.

Glossa sequens allegat iiij. concor. signat contrarium de quatuor capitulis, & unam. l. & antequam respondeat format q. & soluit. demum respondet ad tria c. & ad l.

ptionis [a] obiecta: interloquendo pronuntiamus, ut probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur: & ea probata legitimè, abbati non cogerentur [b] respondere super petitionibus memoratis, donec restituerent ab ipso: cum spoliatori spoliatus ante restitutionem non cogatur ullatenus respondere.

Verùm spoliatione in modum exceptionis tantum probata, non est per hoc restitutio [c] faciēda.

Quemadmodum si in modum exceptionis, aliquod crimen testi objicitur, ut a testimonio repellatur, & si crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo sibi pœna infligitur ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non creditur: quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit.

[a] In modum exceptionis. Hic patet, ꝙ quæstio spoliationis non præiudicat ciuili quæstioni, nisi proponatur in modū exceptionis siue in modū actionis proponatꝰ, & sic loquūtur iura, quarta quæstione prima & quæstione secunda, per totum. & secunda quæstione secunda per totum. Quidam intelligunt hanc decre. cum ambæ quæstiones sunt possessoriæ. Sed hoc non est uerum: quia abbas non agebat hic possessorio iudicio, imo hic petebat sibi iustitiam fieri. super damnis sibi datis in prædijs animalium], & in alijs, ut patet in antiqua decre. De hoc dicetur. j. e. super spoliatione. Illud potest hic quæri, utrum exceptio spoliationis interrūpat præscriptionem. Et est dicendum ꝙ non: quia præscriptio in odium non petentium inducta est. j. de præscrip. uigilanti. & xvj. q. iij. §. potest. sed qui excipit, non petit: sed petentē repellit: ut hic, & ff. de excep. l. ij. ergo non interrumpit. Licet sit arg. contra. ff. quod metus causa. l. metum. §. sed quod prætor. in fin. ubi dicitur, quod excipiendo uidetur experiri. & ff. rem ra. habe. quo enim tutore, in fi. & ff. de excep. l. j. & ff. de prob. in exceptionibus. Item quæritur. utrum exceptio spoliationis posit opponi in qualibet causa? Et potest dici quod non, quia non opponitur actioni depositi. quia ibi non admittitur compensatio. C. de cōpe. l. ult. & C. depositi. si quis uel pecunias. & infra, de deposit. bona fides. §. sane. Alij dicunt, quod petenti depositum bene obstat exceptio spoliationis, quoniam obijcitur petenti restitutionem saltem in modū reconuentionis & etiam exceptionis, & quæstio spoliationis est priuilegiata. infra eodem super. Et ideo satis uidetur quod opponi posit actioni depositi: quia fauorabilior uidetur spoliatio. quam actio depositi, licet illa sit bonæ fidei. Sed quid si in modum exceptionis probaui spoliationem: nunquid eædem probationes ualebunt, si uolo directe petere possessionem? Dico quòd non, nisi aduersarius consentiret. infra, de testi. ueniens. ij. Sed pone quòd succubui in exceptione: nunquid possum postea directe agere possessorio? Videtur quod non quia eandem quæstionem uolo refricare, licet alio genere iudicij quòd non licet. ff. de excep. rei iu. si quis cum totum. §. & generaliter. Sed tamen dico, quòd possum, nec impedit si succubui: quia possessorium directe etiam potest intentari ex dissimilibus causis. infra, de donatio. inter dilectos. Et si primo agatur criminaliter, & non obtinuit, postea agi potest ciuiliter [g] C. quando cri. ac. præiu. ci. l. una.

[b] Non cogerentur. Quia nec nudi contendere, nec inimicis inermes debemus nos opponere. iij. quæst. ij. oportet. Sed si conueniatur ab alio, quā a spoliatore, non obstat ei exceptio spoliationis. sed si criminaliter accusetur, potest excipere quod spoliatus est ab alio quam à suo accusatore, si tota sua substantia uel maiori parte sit spoliatus: ut in quadam constitutione Innocentij quarti. infra, de restitu. spolia. frequens

[c] Restitutio facienda. quia ad hoc non agebatur. Semper enim uidendum est, ad quid agaꝰ, quia secundum modum agēdi, formaꝰ snīa. j. de simo. licet hely. & j. de accus. super his. & melius c. qualiter & quando. nec enim potestas iudicandi ultra id extenditur, quam in libello est deductum. ff. communi diui. ut fundus. Arg. contra. j. de conces. præbē. ex parte. & xxiiij. qō. iij. ecce. & infra, de confes. cum super. & s̄. de elect. per inquisitionem. & ff. de adul. l. j. §. si publico. ubi accusator conuictus in modum exceptionis punitur. sed testis non punitur: licet crimen ei in modum exceptionis probetur, ut dicitur infra, de excep. denique. nec infamis reputatur: ut hic, licet eius testimonium reprobetur. ff. de ijs qui not. infam. Lucius. Item quid dices si probetur excommunicatio in modum exceptionis contra aliquem, ut repellatur a testimonio uel ab electione, nunquid debet uitari? Potest dici, quod si ex tali facto publica fama laborat, nō est ei communicandum infra, de sententia excommuni. cum desideres. §. secundæ. arg. ij. quæs. j. multi. uer. si quis frater nominatur &c. Idem dico, si in modum exceptionis crimen probetur testi. quod impedit promouendum. argumen. s̄. de elect. super eo. ut si grauata sit eius opinio. j. de test. testimonium. nec sufficit, quod ex tali facto nō irrogetur infamia, sed quod eius opinio in nullo uacillet. xxxiij. dis. laici sicut dicit lex de eo qui fustibus cæsus est: licet non sit infamis, tamen ad honores nō debet admitti. ff. de decur. eos. sic C. de adult. & si libidine. lxxxj. distinct. tantis Daniel. infra, de accusa. omnipotens. & C. de procurato. reū. & sic propter talem infamiam facti potest indici purgatio. argumen. infra, de senten. excom. cum desideres. § secundæ. ij. q. j. multi. uersi. si quis frater nominatur. Ad contraria signata superius dicas, quòd illud ca. ecce. intelligitur cum de crimine constat, siue accusando siue denuntiando, aut inquirendo: & quocunque tali modo constet, punitur. & ideo dicit, ecce crimina undecunque claruerint &c.] Ad illam decr. cum super. sic respondeas: quia ibi testis in iure confessus est, & crimen illud continebat causam de qua agebaꝰ, unde punitus fuit. j. de exce. denique. in fi. & ei obiectum fuit, ꝙ esset particeps simoniæ unde interrogatꝰ & confessus punitur. In illa per inquisitionem agebatur, ibi, tam in capite quam in membris. Ad l. illā. ff. de adul. l. j. §. si publi. potest dici, ꝙ iudex qui cognoscit de adulterio, ex officio suo punit maritum de lenocinio sine accusatore: quia cum exceptio lenocinij non prosit uxori, obesse debet marito: alias maritus non puniretur de crimine ꝙ esse non debet: quia publicæ utilitatis est, ne crimina remaneant impunita. j. de sententia excommu. ut famæ. & ff. ad legē Aquiliam ita uulneratus. uersus finem.

Repro-

a Reprobatur. Arg. contra. j. de testi. cum tu. ubi dicitur ne periurij reatu notentur. sed intelligitur, quo ad factũ & opinionem. & quod hic dicit referas ad ius: quia de iure non censetur infamis, sed infamiam facti forsitan nõ euitat r, ut ibi dicitur, & hoc dicitur expresse. ff. de obse. a li. & liber. parentibus & patronis p̃stan. l. ij. Ber.

r Nõ euitat. si apud bonos & graues sit grauatus. Pau.

Testes ẽt quorũ testimoniũ reprobatur a, inter infames quasi ex falso testimonio non habentur.

Hono. iij. Ludouico regi Francorum.

Petenti hæreditatem obstat exceptio natiuitatis, q̃ prius debet corã ecclesiastico iudice terminari. h. d. secundum glos. intelligendo quòd hic erat prius coram iudice seculari petita hæreditas, et exceptum fuit de illegitimitate.

T Vam non credimus. pendẽte causa natalium, coram ecclesiastico iudice quæstio hereditatis ex illa dependens per secularem iudicem inchoari non debet. h. d. extra gl. intelligendo q̃ hæc causa legitimitatis fuit mota prius corã iudice ecclesiastico & ca pendente petebatur hæreditas corã seculari. Primo narrat factũ de præterito. Secundo prouidet circa futurũ: ibi, quia uero. Abb.

a Rege. s. Phil. Augusto.

3 Ludouicus. s. viij. Sed cũ ex hypothesi ageret de successione comitatus siti in Regno Franciæ & in feudũ a Rege mouentis, hic papa contra protestationem decessoris sui in c. nouit. s. d. iudici. usurpabat iurisdictionẽ Regis Frãciæ ad quẽ oĩno ẽt incidentis. q. quũ esset q. facti spectabat cognitio, ẽt secũdum Pan. hic & i c. lator. j. q. filij sint legi. & alios canõistas, ego uero dico quod ẽt si erat. q. iuris, tñ cognitio spectabat ad Regem ad finẽ uẽdicationis comitatus & poterit tanquã ab abusu appellari ad Regẽ eius que Parlamentum a p̃cessũ facto Romę.

CAP. III.

T Vam non credimus latere prudentiam, causã nataliũ reginæ Cypri, ad examen nostrũ (ut pote quæ ad forũ ecclesiasticum b pertinet) esse delatam: & j. Quòd uero ante, quàm natalium causa terminata esset dependentẽ ex illa c, successionis d causam incipere, nihil aliud esset, quam diuersis processibus intricare negotium, & cõfusione quadã, iudicij ordinem perturbare. Mandamus quatenus si forte ab ipsa regina fueris super hoc requisitus, donec iam dicta causa natalium apostolico iudicio finem acceperit, patiẽter expectes e.

CASVS. *Mortuo comite Campaniæ sine prole, regina Cypri dicebat, quod debebat illi succedere in comitatu tanquã proximior. Quidã alius hoc intelligens: accessit ad dominũ pa. proponens, quòd cũ ipsa regina non fuisset de legitimo matrimonio nata, dicto comiti succedere nõ debebat, sed ipse: quòd paratus erat p̃bare in p̃sentia domini papæ, petẽs ab ipso ut mandaret regi Frãciæ ut si forsan dicta regina super successione comitatus prædicti corã ipso p̃poneret q̃õnem, non audiret eandẽ, donec cã nataliũ (ex qua illa depẽdebat) fuerit terminata. q̃d papa non distulit adimplere. mortuo aũt ipso rege* a *cui pa. p̃dicta mãdauerat, successit ei Ludouicus* 3 *filius eius. Vnde pa. scribit eidem super eodem negotio, ut sequitur.* Ber.

b Ad forum ecclesiasticum. Et ita causa natalium ad ecclesiam pertinet. Quæ sint illæ causæ quæ spectant ad ecclesiasticum forum, dictum fuit supra de fo. compe. cum sit. & c. licet. j. & ca. ex tenore.

Glo. seq. distinguit, aut duæ quæstiones ciuiles sunt principales, aut altera incidens, & tunc quandoque ciuilis incidit, &c.

c Dependentẽ ex illa. Ex hoc loco satis patet, q̃ si q̃õ præiudicialis incidat in cã, de ea sola, primo est cognoscendũ antequã de principali: quia ea probata, principalis quæstio est perẽpta, ut hic dicit. Et nota q̃ si duæ sint principales quæstiones, & sunt ambæ ciuiles: quæ primo ponit, primo tractat, & una sñia terminantur. s. e. c. prox. & ff. de iud. qui prior. Sed q̃nque quæstio ciuilis incidit & præiudicat ciuili, & tunc de incidenti est antea cognoscendũ & pronuntiandũ: ut si quis agit de hæreditate directe, & alter incidẽter proponat, q̃ non sit legitime natus. de hac est antea pronuntiandum: ut hic, & j. qui fi. sint. legi. lator. uel si proponat quæstio seruitutis, & hæc primo expedienda est. iij. q. xj. §. si de hæreditate. & C. de ord. co. l. ij. q̃nque quæstio ciuilis p̃iudicat criminali, & est primo tractãda, ut si aliquis qui credat se liberũ, accusetur de crimine, & postea moueatur ei q̃stio status, primo tractabitur incidens quæstio de statu. iij. q. xj. §. si crimen. & C. de ord. cog. l. iij. & C. ad leg. Iul. de adul. quoniam Alexandrum. & C. ad le. fla. de pla. præses p̃uinciæ. Quandoq; criminalis præiudicat ciuili 4 : ut iij. q. xj. §. aliquando. uer. ciuili. Quandoque criminalis præiudicat criminali. iij. q. xj. d. §. aliq̃n. ca. prius est. ubi de hac materia habes satis. & sic quãdoq; una quæstio dependet ab altera: & tũc non sunt simul tractandæ: q̃a sic esset diuersos intricare processus, & sine vtilitate. si. j. de iudi. exhibita. ubi simul de principali & exceptionibus cognoscere uoluerunt iudices: quod esse non debet. s. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. & supra. de foro competenti. ex parte. & ca. ex tenore.

Quæstiones p̃iudiciales sũt in quadruplici differentia.

4 Vt C. si quis ali. te sta. p̃hi. l. j. ubi petens hæreditatẽ, accusat q̃ testatorẽ cõpulit ut eũ hæredẽ institueret. & ibi habetur satis in Spe. de incidẽti quæst. i prin. Ioã. And.

d Successionis. Super comitatu Campanię, in quo dicebat regina ista se debere succedere.

e Patienter expectes. Et ita patet, q̃ iudex ciuilis etiã incidenter & per reconuentionem de causa spirituali cognoscere non potest. j. qui fil. sint le. causam. j. & c. lator. & hic. De hac materia dictum est. s. de iudi. at si clerici. Sed contra uidetur q̃ saltem incidenter, de tali quæstione cognoscere possit. C. de iudi. quoties. C. de or. iud. adire. ff. de iuris. om. iu. si idem. & ff. de iud. qui non cogitur, sed est uerum quod prius dicitur, licet secus sit in contrarijs causis ciuilibus.

Gregorius ix.

Agẽs possessorio recuperãdæ, nõ tenetur ante restitutionem suis spoliatorib. (nisi super quæstiõe spoliationis) respõdere potest tamen ab agendo repelli p̃ exceptionem spoliationis. h. d.

CAP. IIII.

S Vper spoliatione conuentus, aduersus restitutionem petentem f.

S Vper spoliatione. Agens interdicto unde ui, nõ reconuenitur nisi de alia spoliatione: de qua etiam excipi potest cõtra eum. Diuiditur. Nam primo dicit, quid iuris cum agens possessorio reconuenitur. Secundo quid iuris cum contra eum excipitur: ibi quanquam. Prima subdiuiditur. Nam primo ponit dictum, exceptionem interserens. Secundo submittit rationẽ dicti: ibi, cum restitutioni. Abb.

Glo. seq. not. quòd licet agenti possessorio non referatur q̃õ dominij: tamen agenti petitorio uel possessorio, refertur quæstio spoliationis, et tunc aut in modum actionis aut exceptionis etc. Secundo instruit reum spoliatorem qui ẽt est spoliatus, ut uideat quod sibi magis etc. Vltimo format duas q. & illas soluit.

f Petentem. Qui enim petit restitui ab aduersario reconueniri nõ potest petitorio, sed super alia spoliatione bene potest: ut hic dicitur. nec potest ei referri quæstio proprietatis ab eo, super eo, de quo conuenitur

tur. ff.de iud.si de ui,& possessione. & C.de rei. uen. ordinarij.& j.de rest.spo.c.in literis. c.item cū quis. & c.ex conquestione.nisi primo fuerit restitutus: ut hic & j.de rest.spol.solicite. Vnde not.quòd ubi due qōnes possessoriæ proponuntur a diuersis, illæ pñt simul tractari, ut hic secūdum illam regulam, qui prior appellat, prior agat. ff.de iud. qui prior. & tunc una sñia debēt terminari.s.e.cū dilectus. quia utraq; spoliatio priuilegiata ē. Si uero unus agit petitorio & alter possessorio: distingue qualiter reus obijciat spoliationem. Si.n.petat directe restitui, duæ sunt petitiones:q͠a in modū actionis fit reconuentio de spoliatione, & tūc simul tractādæ sūt: ut s.eod. cū dilectus. Si in modum exceptionis proponatur spoliatio, tunc primo tractat exceptio spoliationis secūdum ꝙ dicitur in illa decret. cū dilectus. Si uero quis agat de spoliatione contra suum spoliatorem, uel etiam de re alia, tunc spoliator pōt opponere exceptionem de sua spoliatione, & in modum actionis,& in modū exceptionis ut hic [e] dicit. Sit ergo cautus, ꝙ sibi magis expediat. utrum agere directe uel excipere. Si magis expediat reo possidere rem aduersarij, quam suam recuperare, excipiat: quia probata exceptione sua, nō compellitur respondere nisi primo fuerit restitutus: ut in c.cū dilectus. Si magis expediat recuperare rem, qua est spoliatus, proponat spoliationem suam directe, & ea probata restituetur, ut colligit hic.& c.cum dilectus. Et idem si petitorio agatur: quia reus dupliciter potest proponere suam spoliationē: ut s.e.ti.cum dilectus Et hoc cum super diuersis rebus fit cōuentio & oppositio spoliationis. Secus uidetur, quando super eadem re fit conuentio & reconuentio, quia tunc utilius est proponere spoliationem in modum actionis. j. de resti. spol. ex cōquestione, quia restituet in eo casu ante ingressum principalis causæ. Si uero in modū exceptionis, non restituetur, sed repellit agentem: & sic utroq; casu præiudicat quæstio spoliationis in hoc casu. Item recompensatio non potest opponi petenti restitutionem: quia sic indirecte admitteretur reconuentio. C. de cōpen.l.ul.arg.j.de excep.cum inter.in fin. Item in momentanea possessione, cessat recōuentio. C.qui leg.perso.habet standi in iudi.uel nō.l.ult. Sed si ago contra te possessorio, & tu recōuenis me possessorio, & ego excipio contra te in modū exceptionis de spoliatione eadē: de qua conuenio te, nunquid debeo admitti? Dico [s] quod sic: quia ad aliud proponitur, ut actio, ad aliud, ut exceptio. arg. ff.de inof.test.contra ueterani.alias est l.Papinianus.§.sed nec impuberis.& j.de test.ueniens.ij.& c. cum in tua. Sed quid si ille excipiat de sua spoliatione? Dico quod potest, & elidit actionē meā, & ita remanet cōuentio & recōuentio inefficax. Si aūt expediret ei magis agere, quā excipere: proponat de sua spoliatione in modū replicatiōis, [f] & sic p replicationē elidit exceptionē meā & sic remanet conuentio & reconuentio efficax.

[e] Hic idē Pan. hic. Alex. cōs. xciiij. in 6.lib.v.

[s] Dico. idē Pan.

[f] Replicationis, hoc nō potest. Ioā. And. Pan.

TITVLVS XI.

DE PLVS PETITIONIBVS.

Gregorius nonus.

Ponit quatuor modos plus petendi, et pœnas plus petentium.

CAP. I.

Consiliū prouidentiæ dici non pōt, qđ pecuniam tibi debitam ante terminum ab aduersario repetisti. punitur enim importunitas plus petentium, si super petitione sua duxerint in iudicio [a] persistendum: ita quòd qui repetunt amplius sine causa, in expensis aduersario condemnantur. Qui autem plus loco [b], ad interesse tenentur: pro eo quod utilitas adimitur debitoribus quam haberent, si statuto loco soluissent. Ei uero a quo amplius [c] † tempore petitur: induciæ duplicantur: nec litem excipiet nisi ei soluantur expensæ. Te quoque dubitare non credimus, ꝙ causa plus petitur, [d] cum aliquid in

† Alias, plus.

DE PLVS PETITIONIBVS.

Continuatur secundū Gof. et Io. And. quia plerūq; in iudicijs plus petitur, & ideo &c. Vel sic. supra in proxima rubri. dictū est de ordine cognitionū, uerum quia interdū excipitur actorē plus petere, et dubitari posset de ordine & modo procedendi, ideo subijcitur. &c. Abb. Sic.

Consilium. Diuidit in duas partes. Scda ibi, te quoq;. Abb. Sicu.

[a] In iudicio persistendū. Et ita si uolūt desistere a petitione, licitū est, nec puniunt.& hoc pñt facere usq; ad lit.contest. [4] postea uero non possunt desistere sine pœna. C.eo.ti. l.una. sic licitum est ei pœnitere ante lit.contest ff.rē ra.ha.amplius non. Sed uidet quod licitū sit pœnitere qñcunq; ante sñiam: ut.ff.de inof.test. contra ueterani.alias est l.Papinianus. §.meminisse. & C.de his quibus ut indig.alia.& C.ad l.Cor. de fal. qui falsas. & C.loca.conductores. in quibus potest pęnitere ante sententiam. Sed prius dictū uerius est, ꝙ ante lit. contest. pœnitere debent, alias puniunt in expensis. C.eod.l.una.& hic. Et hoc etiā cum re aut causa plus petitur. sed lex illa loquitur cum aliquis per dolum super maiori quantitate exigit cautionē, & ille si psistat, a toto debito punit, exceptis duobus casibus, scilicet trāsactionis, & secūdæ cōfessionis, q exclpiunt in l.illa.& ita de alijs plus petitionibus loquit hic.

[4] Vel donec aduersarius refecerit expēsas. iniquū enim esset, si nō restituerentur expensæ quas fecit etiam ante lit.cōtest. Vñ dicit Host. ꝙ licet ante li.cont. desistere posit: tenet tamē ad interesse aduersario si qđ sit. Ioan. And.

[b] Plus loco. Qui petit alio loco quā ubi conuenit, ad interesse per officium iudicis potest conueniri in eo in quo damnificatur, quod in alio loco conuenitur. ff. de eo quod cer. lo.l.ij.§.si. De hoc interesse dictum est.s.de of.deleg.P.& G.

[c] Amplius tempore. In istis quatuor modis plus petendi, olim puniebatur in tota causa. instit.de act.§.si quis agens & insti.de excep.§.appellātur. Sed hodie non ita puniuntur. quando enim quis ante tēpus petit, induciæ duplicantur, & nihilominus in expensis punitur. insti.de excep. §. hodie autem. & hic. [5] Si autem re, causa, loco plus petat, & reus aliquod damnum sustinuit circa sportulas, actor triplicem pœnā patit. instit.de act.§.triplici.&.§. sed hoc quidē antea. & in alijs expensis condemnabitur: ut dictum est in litera.

[5] Et per hoc patet pœnā locū hr̄e, ēt si petat ꝙ est uilius: ut dixit hic Frā. & patet inst. de act. §. præter ea Io. An.

[d] Causa plus petitur. Hic exēplificat prædictos quatuor modos plus petendi: quia causa plus petitur, ut puta promisi tibi x. uel Stichum, in optione mea est

soluere quæ uolo.C.de condi.inde.si quis seruum.ff. de iure do.plerunq;. §.si.uel promisi hominem in genere, nō istum uel illū:si tu petis a me præcise x. uel Stichum,auferre uis mihi electioné [i] : esse nō debet.unde puniri debes in damnis quæ sustinui, ut dictum est:ut inst. de act.§. huic autē.& §.præterea. Loco, & re, patet in ipsa litera.Tempore,ut si promisi tibi x. soluere usque annum , & tu antea petas . uel promisi tibi si impator intraret Italiā, & tu petas ante conditionem extantem. Exemplum de his habes instí.de act. §.plus autem quatuor modis . Vnde isti quatuor modi plus petendi compræhenduntur in hoc uersu.Plus petitur causa, uel tēpore, req;, locoq;.

[i] Et per hoc patet penam locū hēre , ēt si petat est uilius : ut dixit hic Frāc. & patet in stit.de act. §. ꝑterea. Ioā. And.

genere, uel sub alternatione debetur, & rem in specie, uel unū præcise peti contingit . Re autem,si x. sint debita, & xx.petātur. Loco uero, cum quis non ubi conuenio soluere , sed alibi cōuenitur.Tempore quoque , cum ante diem uel conditionem petitur quod debetur.

gnoscere de pprietate.Et ita expone in uno eodēq; iudicio,i.coram eodem iudice, ut dicunt iura prædicta:quia facilius cognoscit de proprietate qui cognouit de possesione. Argu.contra s̃.de iudi.significauerunt.& hoc est propter diuersitatem fori.

iudice debere cognosci. † Nec nos contra inauditam partē , aliquid possumus diffinire [c].

[c] Diffinire. No. dicit diffinire.q.d. diffinitiuam sniam cōtra absentē non possumus proferre ante litem contestatam.s̃.ut lit.nō cōtest. per totum. uel dic non possumus diffinire etiā lite cōtestata, contra inauditā [i] partē : quia nō liquet de causa. & iō præcise diffinire non posumus, quin salua sit ad minus quæstio proprietatis absēti.j̃. de do. & cōt. prout. & s̃. ut lite nō contest. qm̄. §.pē.& C.qūo & quādo iud.l.consentaneum . Et ita duobus modis pōt intelligi particula ista:ut lite nō contesta . ut sic nō fiat diffinitio, sed propter contumaciā in possesionē missio, uel lit.etiā cōte.quoniam non liquet de causa . Vel tertio modo : quia cōtra absentes nō citatos,nō cōuentos , non cōfessos, nihil possumus diffinire. s̃. de maio. & obed.inter quatuor . & sic plana est litera.Bernar.

† Cōcor. text. in l. j.& p totū titul.ff.de quib . re . ad eū iud. ea.

[i] Inauditam. Hieron .d tor tis in cōs. impresso post consilia Anto. Butrij n. 21. Alexā. ex ca.ca.j. nu.246.de cōsti. limitat . Alex. cōs. lxxxvij.co.vij. lib.ij.uide j̃. de re iudi. c. cum olim.

TITVLVS XII.

DE CAVSA POSsesionis & proprietatis.

Gregorius Felici de Sicilia. †

† Exemplaria impressa habebāt Duci Siciliæ. Sed exemplaria uetera manu scripta & casus. Be. ostēdūt errorē & corrigendum ut reposui.

DE CAVSA possesionis & pprietatis.

Dictū est supra de ordin . cognit. uerum quia dubitari posset, de ordine adhibendo quum causa possesionis & proprietatis ab eodem uel diuersis deducuntur in iudiciū, merito hic subijcitur Abbas Siculus.

Causa possesionis & proprietatis sub eodem iudice terminari debet : nec contra absentem est pronuntiandum.

CAP. I.

Vsceptis: & infra.Legali prouisione decretū est, tā momēti [a] , quàm proprietatis causam, sub uno [b] eodēque

Vsceptis. Doctores nri nō summāt,sed ponūt casum , forte qa actor pñs petebat reū absentē condēnari in utroq;,s.in causa possesionis & proprietatis:aut qd' papa causam possesionis cōmitteret uni,& causam proprietatis alteri,Papa uero rñdit ut in litera. Vel primo petijt unū,ut utrunq; iudiciū diuersis iudicibus cōmitteret,& ab hoc repulsus petijt secundū,ut saltem Papa pronūciaret:& iterato fuit repulsus. ratio repulsionis habetur in litera. & potest hæc decre.summari ut in rubro. Et secunda pars ibi, nec nos. Abbas.

[a] Momēti. Id est possesionis. Et dr̃ possesio momentum, nō quia durat p momentū,sed quia [a] parū duratura est apud possessorē:cū actor docuerit de proprietate:Et a snia momētaneæ possesionis secundū . l.nō appellat. C.si de momē. pos.l.una.& ij.q.vj.c.ei qui.ad fin.§.de possesione. secus secundū canones. supra de iud.c.fin.

[a] Dicebat Tan. quia apta est tātum p momentū durare.idem G. & Hosti. Est ergo momētanea aptitudine & nō actu:& lex aqlia dr̃ pœnalis,quia apta est ad pœnā:non tñ semper est pœnalis. instit. ad l. Aql. §. his aūt. secundum Host. Ioā. And.

[b] Sub uno.Sed quare dicit,cum alia sit causa possesionis,& alia proprietatis , nec habeāt aliquid commune. ff.de excep. rei iudi. & an eadē. §.ult. & ff.de acqui.pos.naturaliter.§.nil cōe.& l. permisceri. Hoc ideo dicit, quia cōtinentia causæ diuidi non debet. j̃.de sequestr.c.j. §.Papa.& C.de iud.nulli. hoc est dicere,iudex qui cognouit de possesione , debet co-

Celestinus iij.

Si actum est possessorio & petitorio , potest iudex receptis probationibus super utroque prius discutere probationes super possessorio , & illud terminare.h.d.

CAP. II.

Ad ultimum interrogati fuimus , si iudices deputati [d] ut de possesione & proprietate cognoscant,grauibus partiū sumptibus parcere cupiētes de utraq; cōmistim audiant allegatiões , pariter & testes admittant, deinde prius audiāt [e] attestationes de possesione , & pronuncient [f] secundum tenoré illarū, utrum licite hoc agatur. Nos autē (cū hoc sit in iure ciuili expressum [g]) quòd licitè fieri posit,respondemus.

Ad ultimum.Si possessorio & petitorio simul est actum ,potest iudex prius possessoriū terminare.Cōis diuisio. Secunda,ibi,nos autem. Abbas Sicu.

Possessorio & petitorio , simul agi potest.

[d] Deputati.Quia causa est eis utraque commissa , & idem est si simpliciter causa indefinite committitur: quia utraque causa intelligitur esse commissa.j̃.de sequestr.ad hoc . quia diuidi non debet continentia causarum.s̃.c.proxi. C.de iudi.nulli.sic & causa proprietatis & usufructus apud eundem iudicem sunt tractandæ.ff.de lib.cau.si pariter . sic & in alijs. ff.de quibus rebus ad eundem iudicem eatur.l.j.Bernar.

[e] Audiant.Id est publicent.

[f] Pronuncient.Scilicet super possesione.

Gloss.sequens alle.iiij.concor.subdens de iure canonico , simul petitorio , & possessorio ab eodem agi posse : quam dicit fuisse opi. M . Sed Io.contra & remittit , demum dupliciter exponit hoc prius hic positum .

[g] Expressum.s.quod prius audiant attestationes de possesione,& pronūcient super illa:illud est expressum in iure ciuili.C.de rei uen.ordinarij.C.de interdi.incerti iuris est.ff.de acquirend.pos.exitus cōtrouersiæ.ff.de iud.si de ui & possesione . Tñ secundum iura

iura canonica, simul potest procedi super vtraq; quæstione. & vna debent sentẽtia terminari. ĩ. e. c. proxi. & c. cum dilectus. ita quod primo pronũtietur super possessione, & incõtinẽti super proprietate: vt ibi dicitur. & c. cum super. & ita causa possessionis & proprietatis ab eadem psona intẽtari potest simul: & vno iudicio tractari & terminari: quia non sunt ista contraria. de hoc dicet. ĩ. eo. pastoralis. & c. cũ dilectus. & in hac opi. fuit dñs M. & eius sequaces [1]. dominus Io. & eius sequaces volũt stare ll. prædictis [2], sed illa diuersitas determinabitur. ĩ. e. pastoralis. & c. cũ dilectus. & qđ dicit hic ꝙ primo pnũcient super possessione, nihilominus de proprietate pronunciare debent in continenti: ex quo simul est actũ, & publicatio simul facta de utraq; liquet: alias differtur quæstio pprietatis. ĩ. de test. significauerunt. alias si uolũt differre iudices, iudiciũ proprietatis, nec testes publicare cum aliis, etiam possunt procedere sup possessione tãtũ. & sic intellige, qđ hic dicit: ut cõcordet iuri ciuili, put dicit in fi. alias cõtradicerent iura ciuilia tñ secũdum canones, si aliquis uult agere simul utroq; iudicio, iudex simul expedire debet vtrũque. ĩ. c. pxi. [3]. & c. cum super. & c. cũ dilectus. alias cõtradicerẽt. l. hic iudices ex officio suo hoc fecerũt, ut commistim audirent, sed prius, uolebant procedere super possessione, quod licitum est secundum iura ciuilia, nec canonica contradicunt.

[1] Sequaces. Pano. hic Paul. cons. xcv. lib. ij.

[2] Adde p Ioã. opti. text. in l. ordinarij. C. de rei vend & l. incerti. C. de inter.

[3] Sic ex uno processu cõsequitur qs duplex cõmodũ, secũdũ Lau. Vincen. & Tanc. qui inducũt iura quæ no. ĩ. eo. cũ super. Ioan. And.

Cum ecclesia. Duæ sunt partes principales. In prima ponitur facti & processus narratio. In secũda diffinitio: ibi, nos igitur. Prima subdiuiditur in quinque. Primo enim ponit petitionẽ actionis. Secũdo reconuentionem reorum: ibi, uerum. Tertio modũ processus: ibi. partibus ergo. Quarto allegationẽ actoris: ibi, pars canonicorũ. Quinto allegationem reorum: ibi, parte clericorum. Secunda principalis subdiuiditur in duas. Nam prima definit possessorium. Secunda petitorium: ibi, uerum. Abb.

Multa notabilia hic notãtur: primo quod testis qui uarius est ĩ dicto suo, nõ ualet. Itẽ qui uacillat, reiicitur. Itẽ qui negatiuã directe probare nititur, non ualet. Itẽ possessorium & petitoriũ simul possunt intentari. Itẽ qui pbat spoliationẽ restituitur: & si deficit in proprietate statim destituitur. Itẽ cũ simul agitur possessorio & petitorio: primo pronũtiatur super possessorio. Itẽ de iure cõmuni, electio episcoporũ pertinet ad canonicos, nisi cõsuetudo pscripta aliud inducat. Item ius eligendi potest prescribi, sed hic nõ præscripserat: & ideo succubuerunt. Item actore nõ probante, reus debet absolui. Bern.

Inno. iij. archiepiscopo & canonicis Sutrinis.

Si spoliatus possessorio & petitorio simul agens possessionẽ & spoliationem probat, sed nõ dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio: sed succumbet in petitorio.

CAP. III.

Cum ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuenientes in vnum [a], & (sicut moris est) spiritus sancti gratia inuocata, pastorẽ vnanimiter elegistis, petẽtes ipsius electionem à sede apostolic. cõfirmari. Verùm clerici cõuentualium ecclesiarũ, ciuitatis eiusdẽ cõsequẽter suã proposuere querelã, ꝙ cũ in episcoporum electionibus, ipsi ac pdecessores eorum, cõsueuerint interesse, vos eis renitentibus & exclusis ad electionẽ procedere præsumpsistis: quam ob hoc nõ confirmari, sed infirmari postulabant. Partibus ergo apud sedem apostolicam cõstitutis, in auditorũ præsentia, testes vtrinq; producti fuerant †, & eorum depositionibus publicatis pars canonicorum per testes à se introductos intentionem suã (quòd ad eos tantum spectaret [b] electio) sufficienter dicebant esse probatam: Parte clericorum nihilominus asserẽte, quòd per dicta testiũ (quos produxerãt) & ipsi assertionem suam (quòd electioni pontificum interesse deberẽt) plenius probauissent, per quæ constare dicebant, eos electionibus trium episcoporum (qui ecclesiæ Sutrinæ vltimò [c] & immediatè præfuerant) cùm canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse, vocemq; habuisse [d] cùm aliis eligendi. Nos igitur (quoniam depre-

† Matthæi 18.

† In quibusdã exem. sic legitur testes vtriusque partis producti fuerũt.

[a] In unũ. quia spũssanctus nõ uenit, nisi super cõgregatos in vnũ. xxiiij. q. j. c. audiuimus. §. vnde. & ubicũque duo uel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorũ † . j. q. j. cũ scriptura. & xxiij. q. j. alienus. & xx. dist. c. vl. in fi.

[b] Spectaret. Sed qualiter fuerũt admissi canonici ad aliquam probationem, cũ pars aduersa diceret se spoliatã, cũ nil obiici possit spoliato ante restitutionẽ, nec sup eo q̃stio pprietatis referri. ĩ. đ res. spo. in liter. & c. itẽ cũ quis. & c. ex quæstione. s̃. de ord. co. super spoliatione? Sed dicas ꝙ isti clerici cõuentualiũ ecclesiarũ, non tãtum possessoriũ intẽtarunt, sed petitoriũ simul cum possessorio: vnde licitũ fuit alteri parti de iure suo docere. Et in hoc minus caute [4] fecerũt isti clerici: q̃a quãdiu põt aliquis intẽtare aliqđ possessoriũ, nõ debet agere de pprietate. ff. de rei uẽd. is qui destinauit.

[c] Vltimo. bene dicit ultimo: quia licet qñq; fuissent in eligendi possessione hoc nõ prodesset ad hoc ut possent petere restitutionẽ: licet secus sit in dominio. C. de prob. siue. Itẽ bene sequitur & immediate: quia si nõ cõtinuassent tẽpora, nõ præscripsissent. ff. de diuer. & tẽp. præscr. in usucapione. §. j. & de ulti. tpe caute dixit: quia in prescriptione ultima tempora spectanda sunt. C. ne de sta. defunct. si mater. & C. de apo. pub. l. quicũq; li. [5]. x. ar. xxv. di. ab exordio. & xxviij. dist. quia sunt.

[d] Vocemque habuisse. Caute etiam dicit uocemq; habuisse: quia posset esse quod interfuissent causa consilij dandi, & tamẽ nõ elegissent, nec scrutatores uoluntatẽ dedissent, aut uota sua inquisita nõ fuissent. s̃. de elect. cumana ecclesia. & lxiij. di. obeũtibus. uel forte essent inuitati. lxiij. di cũ Adrianus. sed per talẽ inuitationẽ ius nõ acquiritur. ix. q. iij. nunc uero & c. seq. & ar. ad hoc. ĩ. de postu. bonę. ij. Hoc. n. non sufficit, quod aliquis possideat. sed qđ intẽdat ius sibi acquirere. ff. de iti. actuq; pri. l. ult. ff. quẽadmo. ser. ami. l. si. in dubio præsumẽdum est istos potius nõ habere ius. ar. xxiiij. di. præsbyteri. & vij. q. j. põtifices. quia non uerisimile est, ꝙ quis iactet res suas. ff. de prob. cũ de indebito. ver. qui enim soluit. & s̃. de elect. quia diligẽtie, nec. n. sequitur ꝙ si fuerint electi, quod ideo possederint. ff. de acq. poss. si quis antea ĩ. de resti. spol. olim. & ff. de vi & vi ar. l. j. §. vim vi.

[4] Caute. & incautius corã papa cupiente ad paucos redigere, ut iam cõtra antiquos canones & normã primitiuæ ecclesiæ & cõstõnes. Impiales. c. sacrorũ. lxiij. dist. populo excluso: deinde reliquo clero, ut hic facilius (re ad paucos redacta) sibi reseruare, & quos uellet suis affectibus addictos pficere posset ut euẽtus docuit.

[5] In matre q̃ quãdoque se gessit pro libera: qñque p ancilla, tempus mortis inspicitur. Ioan. And.

hēdimus teſtes ueſtros in perhibēdis teſtimonijs uarios extitiſſe, atq; aduerſus finē atteſtationis ſuæ corā auditoribus uacillaſſe a, & quod negatiuā b quodā modo aſtruere ſatagebant, ꝓbare uolētes ius electionis ita ad uos ſpectare, quòd ad aduerſarios minimè pertineret: per teſtes uerò partis aduerſæ fuit ſufficienter oſtenſum, quòd in trium epiſcoporū c electionibus de quibus permiſſum eſt, clerici præſentes affuerint, & uocem habuerint eligendi) præmiſſam electionem factā eis cōtradicentibus & excluſis decreuimus irritandam clericos ſæpedictos in eam quaſi poſſeſsionē d (quam ante controuerſiam motam habuerant) reducentes e.

Verùm quoniam in quæſtione, prædicta, quicquid iuris f utraq; pars in electione habebat, deductum in iudicium uidebatur, cùm iure ciuili ſit cautum id uenire in iudicium g, non ſo--

poſſeſſoriū deduxerunt in iudicium. Sol. hæc oppoſitio habet locū in actionibus in rem, quæ cōpetūt pro rebus corporalibus: ut in §. iſte quoq;. ſed in actionibus in rē, quæ cōpetunt pro rebus incorporalibus, ut in ſeruitutibus datur actio poſſeſſori pro tuēdo iure ſuo. & hæc dicitur negatoria. quæ cōpetit domino, qui negat aliū ſeruitutē habere in re ſua, & hanc negatoriā deduxerunt canonici in iudiciū, dum negabant clericos habere ius ī electione: quia aliud non poterat in iudiciū deducere. Confeſſoria uero dat ei qui ſibi deberi ſeruitutē contendit: ſecundū quod iſti clerici faciebant, qui dicebāt ſe habere ius ī electione, & hoc deduxerunt in iudiciū loco ꝓprietatis & poſſeſſorij, hoc ꝓbat. ff. ſi ſerui. uen. l. ij. j. reſp. & l. ſi forte. §. j. & l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. & inſti. de act. §. æque ſi quis. & ſic intelligitur quod hic dicit: utraq; pars deduxerit in iudicium quicquid iuris habebat in electione.

a Vacillaſſe. Hoc ſolum ſufficeret ad repellendos teſtes, & quod dixit uarios extitiſſe: ut iij. q. ix. pura. & iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. itē qui falſo. & j. de pœn. ſuper his. & j. ut eccl. benefi. ut noſtrum. §. omnibus ergo. & xxv. q. vj. de parentela. ij. in fi. & ff. de quæſtio. de minore. §. tormenta. in fi. & l. ex libero. §. j in fi. tamē qñq; uerbis & non re aliqui diſſentiūt. j. de uerbo. ſigni. nihil obſtat. & j. de teſti. cum tu fili. & ff. de re iu. actorū. 1 viij. q. j. in ſcripturis. §. quies. in gl. opere. de pœ. diſt. j. periculoſæ in gloſſ. hora ſexta.

1 Verba mutare tenore ſnīæ perſeuerāte nō eſt prohibitū, ad idē j. de conuer. coniug. dudū Ioā. And.

b Negatiuā. forte dicentes, quod illi conuentuales clerici nūquam interfuerunt electioni, uel uocem habuerunt. arg. ſ. de elec. cum dilecti. quod tamen fieri non poteſt. ſ. de ele. bonę. j. & ſ. de renun. ſuper hoc. & vj. quæſtio. ult. cap. accuſator.

Gloſſa ſequens quærit & ſoluit, & reſpondet ſolutionis obſtaculo.

c Trium epiſcoporum. ex hoc uidetur, quod ſi aliquis ter utitur aliquo iure, per hoc eſt in quaſi poſſeſsione illius. arg. C. de fideicōmiſſ. l. j. & ff. de uſu. cum de in rem uerſo. ff. de ſerui. quoties. ij. Sed quid ſi ſemel eligit in xl. annis: quia epiſcopus ille tanto tempore uixit? Dico 2 quod ꝑ hoc eſt in quaſi poſſeſsione illius iuris. arg. ſ. de cōſtit. cum acceſsiſſent. & j. de præbē. pro illorum. a contrario ſenſu. nam aqua dicitur quotidiana, quæ tamen ſemel in anno ducitur. ff. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. ij. & iij. & ſi immiſi tignū in parietem tuum, ſtatim poſsideo ſeruitutē. ff. de ſer. urban. præd. ſeruitutes quæ in ſuperficie. in princ. unde tuendus ſum in illa quaſi poſſeſsione. j. ut lit. pen. c. j. & ij. & vj. q. iiij. uolumus. niſi conſtet, quod ui uel clam uel precario poſſederim. arg. j. de exceſ. prælat. c. cum ad quorundam. & tunc qui dedit authoritate ſua poterit reuocare: ut ibi, & x. q. iij. quia cognouimus. nec obſtat ꝙ dicitur de xxx. diebus 3 quibus ad minus uti debet in anno ad hoc ut habeat interdictū de itinere actuq; priuato. ff. de itine. actuq; priua. l. iij. § hoc interdum a ſuperiori. quia hoc intelligitur de eo interdicto, quod habet miſtam cauſam: quia duo debet probare: & hoc anno ſe fuiſſe uſum, & ſeruitutem ſibi cōpetere, & conſtitutam fuiſſe, ut ibi dicitur.

2 Dico. idem Pā. Frā. Rip. hic. nu. 52

3 Diebus. ibi d̄ actu qui ſolet ſæpe gratia familiaritatis permitti. Pa.

d Quaſi poſſeſsionem. hoc ideo dicit: quia incorporalia non poſsidentur: ſed quaſi poſsidentur. ff. de uſuca. ſequitur. §. ſi uiam. ff. de ſerui. uerba. præd. ſi ædes. §. libertas. Arg. contra. iij. q. j. reintegranda.

e Reducentes. uerbo tantum, & non re, cum iam cōſtet de proprietate: ut ſequitur in litera, & infra capi. proximo.

f Quicquid iuris. Sic. ff. de exce. rei iud. & an eadem. §. actiones. & C. de ann. excep. l. ult. Sed quid deduxit in iudicium pars canonicorum: cum ipſi eſſent rei, & poſsiderent? Non uidetur quod aliquid deducerent in iudicium, imo de iure cōmuni ad eos ſpectat electio: & poſsidenti non eſt prodita actio. inſtit. de act §. iſte quoq;. & ſ. de iu. examinata. & ita nec petitorium nec

Gloſſa ſequēs dupliciter exponit literam. primò de ſingularibus iudicijs quo ad acceſſoria, nō quo ad alia, & ſoluit contrarium de lege fina. C. de anna. excep. ſecundò de generalibus & uniuerſalibus, dicēs ſecus in actionibus ſtricti iuris, & perſonalibus & arbitrias. ultimò argu. quod tantum &c. ſignat contrarium de quatuor legib. & ſoluit.

g Id uenire in iudiciū. hoc ſumptum eſt ex alia. l. ſolemus. ff de iud. illa. n. ueniunt quæ includi poſſunt in actione propoſita, ut loquatur in ſpirituali iudicio: ut in rei uendicatione: ut fructus & expēſæ & uſuræ quæ acceſſoria ſunt, & ad eandem rem ſpectantia. ff. de aqua plu. arc. Atteius. in fi. & ff. de ædili. ædic. ædiles. §. item ſciendum. non aūt ueniunt omnia alia. Nec eſt contra. C. de anna. excep. l. ult. ibi ſpōte receptus fuit libellus generalis, unde fatuus fuit. Sed regula iſta melius intelligitur de generalibus iudicijs, ut de negotijs geſtis tutela, petitione hæreditatis, actione pro ſocio, cōi diuidundo, finium regundorum, familiæ erciſcundæ: ubi omnia ueniunt in iudicium, niſi fiat ſpecificatio in libello uel in ꝓſecutione cauſæ tunc. n. non obſtat exceptio in nō ſpecificatis. C. de iud. licet. ff. de ex. rei iu. ſi ex teſtamento. & ff. de inſt. ac habebat. & ff cōmu. di. in iudiciū. ff. fa. erc. hæredes. §. pe. & ff. de peti. hæred. ſi hæreditatem. & l. ſi quo tempore. & hæc uera ſunt in bonæ fidei iudicijs: ſecus in iudicijs ſtricti iuris: quia ibi non ueniunt, niſi illa tātū de quibus nominatim actum eſt ut uenirent: ut ff. de dolo. & eleganter. §. non ſolum. ff. de uerb. obl. quicquid. in prin. Simile eſt etiam in perſonali actione, ut ſi unā cauſā ſum proſecutus, & ſuccumbo, nō obſtat, ſi peto idem ex alia cauſa. & hoc dictum eſt ſupra, de lib obla. c. ij. ſic etiam in arbitrio, ubi tātum ueniunt ea de quibus dictum eſt in compromiſſo: ut ſupra, de arbitr. cum dilecti. ubi de hoc. argu. ex hoc loco illud tantum uenire in condemnatione, quod in libello continetur ſuper quo litis conteſtatio facta fuit. argu. ff. de iudic. non poteſt

Indicis gñalia q̄ ſunt, & qd in illis uenīat.

lum [a] de quo actū est ut ueniret, sed id nō uenire, de quo nominatim actum est ne ueniret [b]: & secundum statuta canonica lectiones episcoporū ad cathedralium [c] ecclesiarū clericos regulariter ptinere noscantur, nisi alibi secus obtineat de cōsuetudine [d] speciali, nec ex eo quòd clerici antedicti se inter eligētes Sutrinos episcopos probauerūt tertio [e] extitisse, ius eligēdi propter breuitatē temporis [f] usq; ad præscriptionem [g] legitimā non producti, sibi acquirere potuerūt, & actore non probāte [h] qui cōuenitur & si nihil præstiterit, obtinebit: ab eorū impetitione super electionibus faciēdis uos duximus absoluēdos, sæpe dictis ecclesiarū clericis sup hoc perpetuum silentiū imponētes.

Idem canonicis de Bethlehem.

Idem dicit, quo ad intellectū, quod decretalis supra proxima.

CAP. IIII.

Cum super electione Bethlehemitañ. ecclesiæ inter R. subdiaconū nostrū & P. canonicum sepulchri dominici quæstio uerteretur, utroque se pro electo gerente: cum præfatus subdiaconus a patriarcha Hieroso. [i] fuerit confirmatus [l]: & infra [m]. Eum qui se probauerat per secularem potentiam spoliatum, restituendum [k] de-

potest. & l. de qua re. Arg. contra. de ap. l. ul. ad fin. & instit. de act. §. si minus. ff. de peti. hær. l. iiij. ff. de rei uē. si autē. §. possidere. In istis omnibus ll. dicitur, quod plus ueniet in condemnatione, quam in petitione. So. istarum. ll. patet in prin. glos. an sint extranea aut cōiuncta & accessoria. sic aliqñ minus uenit in cōdēnatione, quā in petitiōe. ff. de cōd. furti. si seruus furtiuus. ff. de rei uē. si autē a titio. §. possidere. ff. de pe. hær. de quo tēpore. §. ex diuerso. No. ꝙ hæc clausula, id uenire in iudicium &c. sub alijs uerbis hoc habet. Non solum illud uidetur esse deductum in iudiciū qď expressum est: sed totū illud qď non est exceptum.

[a] Non solum. argumentatur papa ex hac lege per locum a minori: si id de quo minus uidetur inesse, inest: & id de quo magis, siue e contrario.

[b] Ne ueniret. ar. omnia esse concessa, quę nō sunt prohibita.

[c] Cathedralium. lxiij. dist. c. j. c. ij. & c. sacrorum. §. ex his. & se & s̄. de electio. cum terra.

[d] De consuetudine. introducta de uoluntate eius cui præiudicat. ff. communia præd. uenditor. §. j. & ita necesse est, quod sit præscripta. ut hic innuitur. & s̄. de consue. cū dilectus. & c. ulti. ubi de hoc. & ĩ. de uerb. sign. abbate.

[e] Tertio. non ergo tres uices inducunt cōsuetudinē nisi in criminibus. xxv. q. ij. ita nos. in prin. & in glo. usum. & C. de epi. audien. l. iij. in fi. & in gl. fin. de pœ. dist. ij. c. si sermo. §. e contrario. si. n. consuetudo esset ex tribus uicibus iuuaretur, ut hic, sed non prodest nisi legitime sit præscripta, ut dicit hic, licet tueatur aliquem in possessione quousque constet an sit debitum. xviij. q. ij. seruitium. & ĩ. ut lit. pen. c. j. & ij.

Glossa sequens no. a contrario literæ quod præscribitur ex unico actu cum temporis cursu, & soluit contrarium. secundo obijcit, & dupliciter soluit & solutioni signat contrarium, & ibi remittit.

[f] Breuitatē temporis. & ita patet, quod si breuitas tēporis nō obstaret, isti clerici prescripsissent [r] ius eligēdi ēt si semel elegissent. arg. C. de ser. l. ult. licet uideatur contra quia seruitutes quæ non habent continuam causam, duplicatum tempus requirunt. ff. quēadmodum serui. ami. si sit constituta. sed secus est secundum canones. arg. ĩ. de præscrip. c. de querela. & hic. Sed contrarium uidetur hoc loco, quod dici consueuit, quod in præscriptione ecclesiastica requirit bona fides, & iustus titulus: alias non præscribitur. ĩ. de præscrip. si diligēti, & ĩ. de deci. dudū. sic & in consuetudine causa allegari debet. ar. ĩ. de cēsi. peruenit. Et ita dici consueuit, quod in consuetudine allegari debet causa, & in præscriptione titulus. De hac materia inuenies, s̄. de cōsue. c. ult. sed hic nulla causa siue titulus fuit allegatus, & tñ prescripsissent si peruenissent ad legitimū tēpus, [s] ut hic patet. Ad hoc pt dici, quod in huiusmodi incorporalibus sola patiētia habetur pro titulo. Nā patientia loco traditionis habetˀ ī seruitutibus. ff. de public. in rē act. si ego §. j. & ff. de serui. quoties. ij. Vel dicas qđ speciale est circa ista incorporalia iura, quod non est necesse allegare ibi titulum sed hoc solū sufficit qď nec ui, nec clam, nec precario usus sit tali iure. ff. si serui. uendi. si qs diuturno, & ex eo quod erāt in quieta possessione, pręsumebat quod nec ui, nec clā, nec precario possiderent. Ar. cōtra. ĩ. de pręscript. si diligenti. Sol. qui enim facit gratiam, illud debet pstari. vij. q. j. pōtifices. & s̄. de electio. cumana. & hoc forsitan uoluerunt probare isti canonici, quod illi clerici non fuerāt in electione iure proprio, sed de gratia quasi negatiue.

[g] Præscriptionem. uidetur ꝙ hoc ius (quia quasi seruitus est) præscribi nō possit: quia seruitus nec in bonis alicuius, nec extra bona est. ff. de usuf. le. l. j.

[h] Probante. C. de eden. qui accusare. vj. q. ult. ca. accusato. C de proba. actor. & ĩ. ut eccle. benefi. ut nostrum. §. cum enim. B.

Cum super. Diuiditur, nā primo decise narrat factum. Secundo diffinit: ibi, eum qui. Pars huius. ĩ. de cofes. cū super Et primo possessorium. Secundo petitorium: & ibi, uerum. Abb

[i] Confirmatus. ex hoc principio & ex fine ca. colligitur, quod confirmatio nil iuris cōfert ubi electio canonica nō fuit, supra de elec. cum inter canonicos. & c. cū dilecti. tamen si possessionem fuerit adeptus, & postmodum spolietur, debet restitui, quamuis nō fuerit electio canonica: ut hic patet.

[k] Restituendum. Solo uerbo restituit eum: quia in eadem sententia restituit eum sic s̄. c prox. Quid ergo prodest talis restitutio? quantum ad hunc casum nil prodest, nisi quia satisfit iuri & petitioni actoris. ff. de iu. de qua re. & hoc posset quandoque prodesse, quo ad fructus restituendos, ut spoliator restituat fructus perceptos, & qui percipi potuerunt a tempore deiectionis usq; ad tempus lit. conte. super proprietate. & ita licet obtineat, in proprietate tñ propter ea quia ius sibi dixit quantum ad possessionem restituere debet fructus [t] perceptos. Sed nūquid ille qui est in possessione, utetur fructibus? Videtur quod sic: quia alimentorum causa ueritati nō præiudicat. ff. de his qui sui uel alie. iu. sunt. si iudex. Et pupillus propter inopiam, quandoque percipit alimēta a scripto hęrede qui appellauerat, usq; ad finē litis. ff. de inoffi.

[a] Dicebāt hic Ioā. & Vinc. hoc ius pscriptibile. ñ. n. erat tale, ꝙ non posset cōpetere nisi ex priuilegio. Illud. n. nō pscribere tur. xiij. q. j. in sum. Ioā. And.

[f] Tēpus. Pā. hic dicit hoc uerum si ēt alia requisita interuenissent, quia ex quo secundum eum deficit titulus & resistit ius cōe, requiritur tempus immemoriale. c. j. de psc. in vj. Sed Pan. multum errat: qa ut inqt hic. Io. an. co. si. p scriberē cōtra canonicos ipsius ecclesiæ uacātis ne eligāt hoc bñ est contra ius cōe & ibi necessariˀ esset titulˀ. Sed pscribere ut cū ipsis eligā istud est pter ius, iō sufficiunt xl. anni sine titulo, & ita sentit Frā. Ripa hic nu. 122. Ego uero dico ꝙ ut religiosi uiri & reliquˀ clerus admittatˀ nō est contra ius, sed secundū ius saltem re-

ditus ad iura ātiqua ēt cōciliaria. ca. obeuntibus. lxiij. dist. ca. ordinatiōes j. q. j. c. factus vij. q. j. & hmōi reditus fauorabilis est. c. statutum. de pb. ī vj. Vñ cū hic nō eēt pscriptio s3 cōsuetudo & tres insignes actus interuenissent: uīmale & ambitiose contra clericos iudicatum.

Quanq̄. n. nuper Saladinus ann. 1187. hierosolymas occupasset, ut dixi in cōsuet. Pari. ti. j. nu. 37 non tamē Christianos regno cōtentus expulerat ut & Plat. in Vrb. 3.

Et ī possessionem missus, alias nō potuisset agere interdicto recuperan. pos. secundū Ioan. And.

[l] Alias, cūq; se pbauerat. alias, & qa se probauerat.

[t] Fructus. idē Pa. hic deci. thol. q. cccc xc iiij. Alex. consi. xlv. nu. r. ubi tetigi. lib. iij.

test. si instituta. §. de inofficioso. Sed contrarium uerum est: quia cum canonicum non habuit ingressum debet restituere fructus quos inde percepit. & est expressum arg. ĩ. de præben. dilecto. & melius. ĩ. de iure pa cum dilectus. in fi. quia quasi intrusus est: unde nil debet inde cõmodi habere. ne de improbitate sua commodum consequatur. & est ar. ad hoc quasi expressum. ĩ. de re. spo. grauis. & fructus illi restituendi sunt ecclesiæ unde illos percepit.

cernimus iustitia mediante. Verũ quoniã tam possessorium, quàm petitoriũ [a] deductũ fuerat in iudicium, & tam restitutionis quàm electionis quæstio plenius agitata, & cõstitit nobis electionẽ utriusq; minus canonicã extitisse (cum iudex de qua re [b] cognouerit, pronũciare debeat) utrãq; duximus sententialiter irritandam.

Idem episcopo Nouionen.

Qui agit de proprietate ante conclusionem causæ possessorio adipiscendæ uel recuperandæ agere potest: post conclusionem uero et ante sententiam hoc nõ potest, nisi iusta causa subsit.

[a] Tam possessoriũ quam petitorium. Et sic duæ petitiones eodem iudicio expediuntur argu. C. de offic. rec. prouin. l. j. & ĩ. codẽ. libello. & sic uno processu duplex cõmodum quis cõsequitur. argu. ff. pro socio si fratres. §. si plures. & ff. famil. ercíscun. hæredes. §. si de pluribus. ff. de act. emp. & uendit. non est nouum. & ff. quorum leg. l. j. §. ꝙ autẽ. & ĩ. eo. cũ dilectus. & s̃. eo. c. ij. & ĩ. de capel. mona. dilectus. Sed qualiter possessorium & petitorium deductum fuit in iudicium ab utraque parte: de hoc dixi. s̃. eod. c. proxi. Quidã dicunt, quod neuter posidebat: alias non potuit intentari, sed ab utraque parte hoc nõ posset fieri, nisi uterq; fuerit spoliatus: sed alter tantũ fuit spoliatus. unde potest dici, ꝙ in rebus incorporalibus datur actio possessori pro tuendo iure suo: ut in proxi. c. dictum est. Vel uerius dicas, ꝙ hic alter tãtum fuit spoliatus: qui intentauit simul petitorium & possessorium: reus uero qui posidebat, defendebat se super utroque. & sic quodammodo utraq; pars deduxit utrunque in iudicium. ĩ. eo. cum dilectus. quia non debet actori licere, quod reo non licet. ff. de reg. iur. nõ debet. sed uerius est, quòd alter tantum petitorium intentauit, qui dicebat se canonice electum: quia & hic nõ dicitur, ꝙ utraq; pars deduxit in iudicium in utrunq; possessorium & petitorium.

Petitoriũ & possessorium simul intentari pñt.

[b] De qua re. ff. de iudi. de qua re. hæc regula fallit in causa criminali episcopi. iij. q. vj. quãuis. & c. dudum. fallit in sententia lata a superiori. ĩ. de re iudi. de cætero fallit ubi sola cognitio demãdata est. ĩ. de testi. cum olim. §. uerum. & s̃. de offic. ord. dilectus. Itẽ fallit in incidentibus quæstionibus: ut dictũ est. s̃. de ordi. cog. c. j. & C. de ord. iudi. aditæ. unde ita intelligit de qua re cognouerit, principaliter scilicet de ea pronunciare debet: ut hic: quia petitorio & possessorio principaliter agebatur ab altera parte.

Pastoralis. Duæ sunt partes. In prima ponitur cõsultatio. In secũda respõsio: ibi consultationi. Secunda subdiuiditur in duas partes. Nam primo respondendo distinguit an sit uel non sit in causa conclusum. Et secundum membrum: ibi, si uero. Prima secundæ tria facit. Primo respondet ad primum membrum distinctionis. Secundo ibi, cum legali. responsionem probat lege. Tertio ibi, alijs protestatur. Secunda secundæ etiam facit tria: quia primo respõdet secundo membro, responsionis causam inferẽdo ibi, ne litis. Secundo in uer. nisi. unum casum excipit quẽ statim exemplificat ibi, puta, Tertio ibi, his igitur. dat generalem doctrinam. Abba. Sicu.

[a] Sol. illud potest ĩtelligi qñ delegans

[c] Auspicia. i. exordia litis. C. de exce. l. pe. & C. de cod. l. ult. j. rñ.

CAP. V.

Pastoralis officij: & ĩ. Sane (sicut intimasti) contingit aliquãdo, ut cũ is, qui se asserit spoliatũ, suũ trahit spoliatorem in causam, inter ipsa iuris auspicia [c] requisitus [d], quo malit experiri [e] iudicio, litẽ proprietatis ingreditur, de illata sibi uiolentia nullam faciẽs mentionem: cum aũt fuerit in causa processum, nouũ iudicium super possessorio nititur inchoare: & infra. Cõsultationi tuæ taliter respondemus: quòd possessorio quidem iudicio, quod [f] de recuperanda seu adipiscenda pos-

[d] Requisitus. A iudice, s. & hoc cũ utraque causa commissa est iudici, ut s̃. e. c. j. Idem uidetur si causa proprietatis est ei cõmissa. C. de rei uẽ. ordinarij. Idem est etiã ubi causa est simpliciter cõmissa ĩ. de sequestr. c. j. licet sit cõtra. ar. C. si a non comp. in. si de proprietate. [1] quia continẽtia causę diuidi nõ debet. C. de iudic. nulli. & s̃. eo. c. j.

[e] Experiri. i. agere alibi ponitur ꝓ defendere. s̃. de iudic. c. j. nemo enim sine actione experitur. s̃. de iudi. examinata. ff. de admi. tu. quoties. §. item si temporali. ff. de neg. gest. si pupilli. §. fi. Itẽ est hic argum. ꝙ cum plures actiones nomine eiusdẽ rei competunt: ut ff. de mino. uerum. una illarum est eligẽda. ff. de trib. quod in hæredem. §. eligere. ff. de reg. iur. nemo ij. §. quoties.

Glossa sequens prosequitur triplex possessorium, scilicet adipiscendæ, recuperandæ, & retinendæ & ponit tria interdicta primi, duo secundi & duo tertij. demũ ponit quadruplicem lecturã illius uer. Alys possessorys. prima, quod loquitur de possessorys retinendæ, & soluit contrarium de. §. nihil. secunda loquitur de interdictis quæ habent mistam causam. tertia de præparatory. quarta secũdum ca sum. l. i. C. de appel & in fin. primam approbat.

[f] Quod de recuperanda. Ad intelligentiam huiusmodi nota, ꝙ triplex est iudicium possessorium, uel pro adipiscenda possessione, uel recuperanda, uel retinenda. Pro adipiscenda possessione, proponitur interdictum quorum bonorum, & interdictum quorum legatorum, & Saluianum interdictum. ff. quo. bo. l. j. & ff. quorum lega. l. j. & ff. de saluia. interd. l. j. Interdictũ pro adipiscenda possessione datur bonorum possessori et hæredibus hæreditarijs. inst. de interd. § adipiscendæ. Bonorum possessor nomen est iuris, sicut et bonorum possessio. ff. de uerbo. sig. hæreditatis. j. & bonorum possessor dr̃ ille qui succedit de iure prætorio [1] insti. de inter. §. restitutoria. in gl. bonorum. Et dicitur ideo adipiscẽdæ possessionis: quia licet hæres hoc ipso ꝙ est institutus & hæreditatem adiit, efficiatur dñs rerũ hæreditariarum, tñ possessionem earum non adipiscitur nisi apprehendat possessionẽ. ff. de acqui. pos. cum hæredes. in princip. & si ab alio possideantur, potest adipisci earum possessionem per istud interdictum. Pro recuperanda possessione datur interdictum unde ui, & quod ui aut clam. Pro retinenda possessione datur interdictum uti possidetis, pro

expresse ꝓhibuit ne cognosceret, de possessione: uel ubi petitoriũ tm̃ fuit ꝓpositũ, & super possessorio ꝓnunciatũ. s̃. de ord. cogni. cũ dilectus. ad fin. uel uerius ibi dr̃ ꝙ ꝑ sententiã latã sup possessione, nõ præiudicat uolẽti agere sup proprietate, secundum Host. Ioã. And.

[1] Nam cũ ius ciuile non recognosceret filiũ emãcipatũ ad successionem pr̃is; petebat ipse a prætore ut posset agnoscere & adire paterna bona; & postea cõtradetẽtores bonorum illorum dabatur hoc interdictũ ac si diceret ago ut assignes mihi possessionem talis rei cum sit de illis bonis quorũ bonorum de authoritate iudicis possessionem agnoui. et dr̃ adipiscendæ, quia adipiscit possessionẽ quã prius nõ habuit. Ioã. And.

sessione proponitur ante quā renūciatum sit, aut cō clusum [a] in proprietatis iudicio primitus instituto agi pōt [b] ab eo qui rem cepit vēdicare: Cū legali sit prouisione statutū, eum qui fundum vēdicauerit, ab eo, cum quo interdicto vnde vi potuit experiri, pendente [c] iudicio, interdictum [d] posse nihilominus intentare [e]. Aliis possessoriis iudiciis in suo robore duraturis, quæ vēdicationem dominij, sui natura præcedunt. Si verò renunciatū fuerit vel conclusum, vt iam possit causa proprietatis diffinitiuæ sententiæ calculo terminari. Ne lites litibus inculcētur, quòd via possit fraudibus aperiri proprietatis causa [f] non decisa, possessorio non erit vtendum: nisi iudex, qui de causa cognoscit, hoc ip-

tis, pro re immobili: uel utrobi. pro re mobili. hoc habes insti. de interd. §. adipiscendæ. & §. seq. & ī. de ꝓba. c. licet. Si ergo aliquis cepit agere rei uēdicatione potest redire ad iudicium possessoriū, quod proponitur pro recuperanda possessione, uel adipiscenda pēdente iudicio proprietatis: ut hic dicit. & ī. de testib. significauerunt. in princ. & ff. de vi & vi ar. cum fundum §. vlt. & econuerso de possessorio potest redire ad iudicium proprietatis, sed ad interdictū de retinēda possessione nō potest redire pendēte iudicio ꝓprietatis primitus instituto, s. vti possidetis, vel vtrobi, quæ proponuntur pro retinenda possessione: nec econuerso pōt redire ad iudiciū proprietatis postquā cepit agere vti possidetis: quia sibimet esset cōtrarius [e]. qui. n. proponit rei vendicationē, dicit aliū possidere: ut s̄. de iud. examinata: quia possidēti non datur actio. insti. de act. §. iste quoq;. & q agit uti pos. dicit se possidere, unde pendente iudicio proprietatis, nō potest redire ad aliud. Nec obstat quod legitur. ff. de acq. pos. naturaliter. §. nihil. in fin. vbi dicitur, ꝙ nō negat ei interdictum vti possidetis, qui cepit rem uendicare: quia illud intelligitur de eo, qui ignorabat se possidere [2]. Vel potest dici, ꝙ ibi renunciauit primæ actioni antequā inchoaret secūdam. Et de his interdictis, s. vti possideris, & utrobi potest intelligi quod sequit in litera. aliis possessoriis iudiciis in suo robore duraturis &c. qa in his interdictis prius oportet scire quis sit possessor, quā quis sit petitor: vt instit. de interdict. §. retinendæ. & ideo dicit hic, ꝙ iudiciū possessionis de sui natura præcedit vendicationem dominij. Io. Alij uolunt intelligere, ꝙ dicit alijs possessoriis iudiciis in suo robore &c. de iis interdictis, quæ mistā habēt causam, in quibus debet qs probare dominiū seruituris, & possessionem suā, scilicet se iuisse xxx. diebus illo anno, sicut est interdictum de itinere actuq; priuato, qđ datur volēti reficere iter. ff. de iti. actuq; pri l. iij. §. hoc autē interdicto. & l. j. §. ij. sic ī. de rest. spo. ex trāsmissa. & idem in interdicto. quod dat de aqua ex castello ducēda. ff. de aqua quo. & æsti. l. j. §. ait prætor. In talibus enim interdictis nō redit quis ad causam possessionis omissa causa dominij. Sed certe de istis non uidet ꝙ possit intelligi: qa illa interdicta de sui natura nō præcedūt quæstionem dominij: quia ibi simul agitur de possessione, & de iure dominij: vt dicit. ff. de iti. actuq; pri. l. iij. §. hoc autem interdicto Vel intellige illud de alijs interdictis, quæ sunt quasi præparatoria ad rei vendicationē: vt sunt interdicta de liberis exhibēdis, & de tabulis exhibēdis, ut prius appareat quis possideat, & tunc det alteri rei vēdicatio. ar. C. de rei vē. ordinarij. Vel pōt intelligi: quia cum agitur de possessione & violentia, prius agi debet de possessione, vt appareat quis possideat, ut postea qui possidebat, de uiolētia sibi illata experiatur, & sic nunquam econuerso. C. de ap. l. j. & illa uerba, quæ uendicationē &c. non faciunt implicationem, sed demonstrationem notant. q. d. possessoria interdicta uolunt prius tractari, quam rei uendicatio. ff. de rei uen. ij qui destinauerunt. licet quandoq; secus fiat. prior tamen intellectus uerior est.

[a] Conclusum. Hoc sumptum est ab authē. de testib. §. quia vero multi. col. vij. sic ī. de fide instrumē. cum dilectus. & si mandatum [3] reuocetur post conclusionem, nihilominus fertur sententia nō obstāte tali reuocatione. s̄. de procu. auditis. in glo. ad illum.

[b] Agi potest. Nouo tamen iudicio, & renūtiato priori [4], & sic saluabis opinionem Ioan. & Bernardin. quæ hic reprobari videtur. & infra capitu. proximo. qui dixit quod nunquam simul agēdū est possessorio & petitorio etiam ab eodē C. de rei vendicatione. ordinarij. & C. quorum bonorum. lege vltim. & C. de interdict. incerti. sic intelligitur illa lex. ff. de acquirend. possessio. naturaliter. §. nihil quia ibi renunciauit primæ qui inchoauit secundam.

[c] Pendente. Id est, renunciato, secundum Iacobum Butr. sed expositio multum est extranea & contraria huic literæ. nec probatur aliquo iure, secundum canonicam æquitatem plane stat verbum in sua significatione: ut infrà, de testib. significauerunt. uel pendente quousque constet de possessorio: ut si succūbat in possessorio, reuertatur ad petitorium. Sed si obtineat in possessorio, quid erit de priori iudicio? Fiat quod dicitur in prædicta dec. significauerunt.

[d] Interdictum. Interdictum dicitur: quia inter duos redditur. non ab interdicendo. institu. de interdict. §. sunt tamen. Interdictum olim erat, quædam formata & solennis conceptio uerborum quibus prætor aliquid fieri iubebat uel prohibebat. instit. de interdi. in prin. hodie non seruatur solennitas interdictorum: sed loco cuiuslibet interdicti, datur utilis actio in factum insti. de interd. §. ult. Bern.

Glossa sequens querit argumen affirmatiue soluit contrarium. Vel ponit tres effectus sententiæ latæ super possessorio, secundum Panormitanum, qui eam sequitur.

[e] Intentare. Sed nunquid si probauerit uiolentiam, debet ei adiudicari proprietas? Videtur sic. xvj. q. vj. placuit. C. unde ui si quis in tantam. sed hoc nō est uerum, quod quis amittat dominium rei: ideo quia commisit uiolentiā: & hoc nō est ex natura interdicti, sed ex pœna illius constitutionis, si quis in tantā, unde si vult sibi rem adiudicari, proponat cōdictionē ex illa lege, si quis in tantam. quia per interdictum unde vi, non cōsequitur hoc, sed possessionem cum fructibus.

[f] Causa non decisa. Ergo si aliquis succubuit in iudicio proprietatis, adhuc post sentētiam potest redire ad possessorium: sicut ecōuerso. arg. supra, de electio. querelam. & infra eodē titu. c. iij. quia alius est modus agēdi, & aliud petitur, quam prius. ff. de exce. rei iud. cum quæritur. & l. seq. Arg. contra. ī. eod. c. prox. ubi ille qui obtinet in proprietate, obtinet in possessorio. Possessio enim uidet esse pars proprietatis: sicut usus fructus pars dominij. ff. de vsufruct. l. iiij. unde obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de exceptione rei iudicatæ. si quis totum. in fine. Ad hoc dicas, quod si nuda proprietas deducta est in iudicium, post sentētiam potest

[1] Contra eius. imo etiā in interdicto retinēdæ potest eodē modo suspendere uel accumulare ab initio uel ante conclusionē in causa dummodo non resultet cōtrarietas vt est uniuersaliter in incorporalibus: & in corporalibus respectu diuersarum speierū possessionis. Pan.

[2] Idē Inn. & si dicas quomodo potuit ignorare se possidere? Rñ. Host. qđ is cui successit ꝓ aliū possidebat, et hoc potuit heres ꝓbabiliter ignorare. ff. de reg. iu. qui in alterius & sic debet probabili ignorātiæ subueniri secūdum ea quæ nota. de cle. excō. mi. apostolicæ. Ioan. And.

[3] Procuratoris nō iudicis, ne sit contra. ī. ti. j. audita. Io. An.

[4] Priori. hoc uerū si uelit: sed non tenet qa potest cumulare vtrunque Panor.

Interdictū unde dicitur.

1 Possessione. nisi iam cōstiterit de non iure volentis agere. Panor.

agi de possessione : quia nil habet cōmune proprietas cũ possessione. ff. de acq. pos. naturaliter. §. nihil. secus si vtrũq; deductum est in iudicium. s. e. c. j. iij. & iiij & j. c. proxi. Iudex tamē qui cōdēnat de proprietate, per consequēs cōdēnabit de possessione: nisi reus excipiat de possessione, s. pactum vel vsucapionē, & hoc faciat ante sentētiã ff. de rei vend. officiũ. vers. vbi enim. Io. Si n. aliqs probauit de possessione, & nō de ꝓprietate: & ĩdeterminate de vtraq; actum est: succumbit in vtroq;. s. e. c. j. & ij. & j. proxi. Verum est ergo, ꝙ qui succũbit in ꝓprietate: & in possessorio. adeo enim præualet proprietas possessioni, ꝙ qui obtinet in proprietate: erit potior in possessione, cũ de vtraq; simul actũ est: licet solo verbo perdiderit cōmodũ possessionis. arg. xvj. q. iij. c. placuit. §. quod si mala fide & possessio semp sequitur proprietatē. ff. de rei vē. officium. in fi. arg. ff. depos. l. bona fides. veruntamen iudex, qui de proprietate tantum datus est: non potest cognoscere de possessione. C. si à non compe. iud. si de proprietate.

sum ex iusta causa viderit expedire. Puta cùm ex pspicuis [a] indiciis facilè arguit iniquitas inuasoris, & spoliato casu seu malitia, probandi dominiũ subtraxerit facultatē [b]. His igitur & aliis causis inspectis (quæ continent æquitatem [c], aut iustè mouerint animum iudicantis) postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio nō negamus.

Idem episcopo & officiali sancti Andreæ.

Si petitorio & possessorio simul est actum, vna sententia terminatur: & præmittitur possessorium in terminando, sed in exequendo præualet petitoriũ.

CAP. VI.

Cum dilectus: & ĩfrà. Ad quartũ breuiter respōdemus, quòd cũ sup possessorio [d] & petitorio simul est actum: utrunque vna sententia debet terminari [†]. Sed licet in pronunciatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietas præualere [e].

Idem Veroñ. epõ.

Adiudicatur illi beneficium, qui probauit collatorē suũ fuisse in possessione conferendi, collationis tempore: per hoc tamen non prohibetur succumbēs agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore, hoc vult tota litera.

CAP. VII.

Cum olim quæstio quæ inter archidia-

a Ex perspicuis. Id est manifestis.

b Facultatem. Si non potuit probare dominium (vt hic dicit) quid valet redire ad possessoriũ, cũ videatur condēnatus: quia sentētia super proprietate trahit ad se sententiã super possessione. j. c. proxi. Resp. potest valere quo ad fructus quos recuperat à tempore deiectionis. Itē quia ex quo habuit possessionē, habebat commodũ retentionis, nisi aduersarius proprietatem probauerit. C. de rei vē. res alienas. Et quia si spoliator rē petat, potest ei obiici, ꝙ amisit ius, si quod habebat per condictionem ex l. prædicta, si quis in tãtam.

c Aequitatem. Quã iudex debet semper habere præ oculis. ff. de eo qđ certo loco. ꝙ si ephesi. in fi. & vbi proditum non est ius, procedere debet iudex æquitate pensata. s. de transact. c. vlt. Ber.

Cum dilectus. In procedēdi facultate possunt concurrere potitoriũ & possessoriũ. in terminãdi modo possessoriũ petitorio præfert. in exequendo vero petitoriũ possessorio præualet. h. d. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo respōsio: ibi, ad quartũ. quæ facit tria. Primo præsupponit modũ procedendi. Secundo declarat ordinem terminandi. Tertio effectum exequendi. Abb. Sicul. Pars huius habetur. supra de arbitr. cum dilectus. & s. de fide instr. cum dilectus.

Glossa sequens ponit vnam lecturam cui signat contrarium. ponit aliam, cui signat etiam contraria: ex quibus concluditur contra conclusionem. allegat de §. quia autem. & soluit. reuertitur ad secundam opinionem, quam dicit fuisse M. & respondet ad ipsius contraria.

d Possessorio & petitorio. Quidã intelligunt, quod hic dicit, quando vnus agebat iudicio vti possidetis, & aduersarius agebat contra eum rei vēdicatione: & sic intelligunt s. e. ad vlti. & ita planus est casus. Sed cōtra est qđ legitˉ ff. vti poss. l. j. §. inter litigatores. qa vti possidetis dicitur dari inter duos qui dicunt se possidere [‡]: vt ibi. Vnde verius est, ꝙ idē homo proponebat simul de recuperãda possessione & ꝓprietate contra aduersarium suũ. & secundũ hoc signantur contraria. C. de rei vē. ordinarij. & ff. de iud. si de vi. C. de interd. l. incerti. C. quo. bo. l. vl. Per ll. istas dicebãt I. & B. ꝙ nun quã poterat simul agi iudicio possessionis & proprietatis. Arg. contra. ff. quo. lega. l. j. §. qa autē. Sed illud est, ꝙ reus nō certificabat [4] actorē: & ideo simul proponitur petitio hæreditatis, & quorũ legatorũ. M. in cōtraria fuit opin. ꝙ possit agi simul de illis, & nos sumus in eadē opinione, s. quod simul possit agi de possessione recuperanda, & de proprietate ab eadē persona. nec est istud cōtra ordinem iuris, nec contrarietas vel repugnantia hic inuenitur: quia non sunt cōtraria: vt hic patet. & s. eo. cum ecclesia. & c. cũ super. & j. de capel. mo. dilectus. & ll. prædictæ ordinarij, incerti. & C. quo. bo. l. fi. non intelliguntur de tali possessorio, pro recuperanda possessione: sed interdicto vti possidetis. ibi enim ordinarium est, quod possessoriũ primo tractetur: quia propter euidentem contrarietatem, simul agi non pōt de proprietate & vti possidetis ab eadem parte, vt dr̃ ctum est s. c. proxi. Si vero vnus vult agere possessorio, & alter petitorio, illud nullo modo est admittendum. j. tit. prox. solicite. in literis. itē cũ quis. & c. ex cōquæstione. quia q̃stio spoliationis priuilegiata est. s. de ord. cog. super spoliatione. & iij. qõ. j. & ij. per totum. & cum actor agit vtroque iudicio: reus potest se defendere super vtroq;. supra eod. cum ecclesia. & c. cum super. & C. de off. rect. prouinc. l. j. Bernar.

e Præualere. Semper enim proprietas, tanquam dignior, trahit ad se possessionem, vt sequatur dominiũ quia iustior est petitio proprietatis. ff. depo. bona fides. versi. & hanc probo. & ibi per glo. arg. ff. de pign. act. si rem alienam. argu. xvj. qõ. iij. c. placuit. §. quod si mala. arg. infra de sequestra. c. j. Arg. contra. infra de re iudic. suborta. & quod dicit præualere, intellige quod simul est actum: vt hic dicit Ber.

Cum olim. Potest summari principaliter duobus modis. Vno modo vt faciat ad primã partem tituli, scilicet: de causa possessionis, vt faciat largo modo, videlicet respectu commodi possessionis, & hoc intendit. Sufficit ei cui beneficiũ seu dignitas est collata

2 Quasi secus sit, quasi duobus modis agendi ab eodē agebatur: & de possessione per se: & de ꝓprietate p se. infrà titu. j. cum ad sedem. & de elec. querelã. Ioã. And.

† Cōcor. tex. in l. etiã. & ibi Bar. ff. de min.

‡ Imo datur etiam possidenti contra eum qui non possidet sed inquietat. j. de proba. vbi licet. de hoc. Io.

4 An scilicet pro hærede vel possessore an pro legatario. Ioã. And.

conum ex vna parte, & archipresbyterum & canonicos Vincentinæ ecclesiæ ex altera: & infrà.

Quoniā per attestationes nobis cōstitit euidenter, qđ ab episcopis Vincētinæ archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorū, duobus a archidiaco. continuè (qui ante ipsum extiterāt) fuerat assignatus: & quia canonici prædicti iudices b recusare minimè debuerunt, cùm causa prædictis iudicibus delegata fuisset, de vtriusque partis procucuratorū assensu, c prædictum archidiaconatum eidem per diffinitiuam sententiam adiudicare curamus, canonicis Vincentinæ perpetuum silentium imponentes d :Reseruata e tamen eis quæstione proprietatis, super collatione archidiaconatus ipsius, si fortè super hoc cōtendere voluerint aduersus episcopum Vincent. Cùm res inter alios acta f non debeat eis præiudicium generare.

fata, si probat ꝙ conferens erat in possessione conferendi, collationis tēpore. Secūdo modo pōt summari magis proprie & ad titulum, & ad secundam partē tituli sic: Succūbens in possessorio, de ꝓprietate potest agere. Et certe hæc lectura licet sit vera in se: nō tamē colligitur ex litera. Et primo decise narrat processum. Secundo, ibi quoniā. reddit diffinitionis causam, soluit obstaculū, & diffinit. Tertio ibi, reseruata. protestatur, & causam subdit. Abbas.

a Duobus. Sed q̄liter potuit iste archidiaconus ex bino actu epi consequi ius: cū nec trinus tribuat. s̄. e. cū ecclesia. sed quadruplex actus necessarius videtur. C. de ser. l. vlt. §. aliis autem? Sed hoc ideo contingit: qa qui est in quieta possessione eligendi vel præsentādi, potest eligere & p̄sentare: & ille cōsequit̄ ius ex hoc s. de elect. querelam. j̄. de iure pa. consultationibus, qui. n. est in q̄eta possessione, debet vti iure suo 1 quousque euincatur ab eo. j̄. vt lit. pē. c. j. & ij. & xvj. q. iiij. volumus. & sic consequitur aliquis dominium ab eo, qui non est dominus: & sufficit hoc electo vel præsentato tantum in possessorio obtinere, idest. qđ elector sit in quasi possessione eligendi ad hoc vt confirmetur electio vel præsentatio per iura prædicta.

Glossa sequens obycit & soluit distinguendo, & ad instructionem casus iterum distinguit. Secundo obycit quòd lite non contest. &c. dat tres solutiones: quarum prima plus placet.

b Iudices recusare. Sic patet ex hoc loco, ꝙ si procurator tuus impetrauit tibi iudicem, qđ nō potest eū postea recusare, ac si tuipse eū impetrasses. s. de offi. deleg. super quæstionum. §. verū. Sed mirum videtur quod factum procuratoris in hoc casu præiudicet domino, cum hic non posset habere dominus recursum cōtra procuratorem: quia in casu isto procurator est non soluendo, vnde nō debet nocere domino. ff. de dolo. & eleganter. §. pe. & ff. de eo per quē fact. erit. l. vl. in prin. Sed illa iura intelligūtur, cū procurator dolū commisit: secus esset, si negligēter versatus esset, & sibi imputet, qui minus diligentē procuratorē constituit. ff. de mino. cum mandato. in fi. potest tamē pars læsa propter negligētiam procuratoris nomine ecclesiæ petere 2 in integrū restitutionē. s̄. de in inte. rest. cū venissent. In casu isto dico ꝙ si dominus dedit certā formā de certis personis pro iudicibus obtinēdis, & ipse egressus est illam formā petēdo alios iudices, tūc nō fit præiudiciū domino, quin possit illos recusare si voluerit. ar. s̄. de offi. delegat. cum olim. & C. de procu. si procurator. & hoc est expressum. j̄. de app. significāte. circa mediū: ibi, contra inhibitionē. & per gloss. ibi. Sed si simpliciter fuit cōstitutus procurator ad impetrandum iudices nō dando certū mandatum de certis personis, tūc nō potest iudicē recusare 3 .ar. l. prædictæ. si procurator. Quando præiudicet factum curatoris domino: & quādo nō, dicitur s̄. vt lite non contest. c. j. 4 . Sed qualiter fuerūt hic recepti testes lit. non contest. post recusationē, si non consentiebāt in iudices, licet de consensu procuratoris eorū fuerūt obtenti: Respon. quod ideo recepti sunt non obstāte recusatione: quia in præsentia papæ lis fuerat p illos procuratores cōtestata: vt patet in antiqua decre. 5 . alias nō fuissent recepti, si nō cōsensissent: vel nō valuisset receptio testiū lit. nō contest. s̄. vt lit. non contest. p totum. Vel dic ꝙ bene valuissent attestationes, etiā lite non cōtest. cum isti canonici fuissent actores, si fuerūt cōtumaces: vt j̄. de dol. & contu. causam quę. vbi de hoc not. & s̄. vt lite nō contes. quoniā frequēter. in prin. vel si erāt rei: quod verius uidetur per ipsam literam: & si contumaces 6 fuerunt, bene possunt testes recipi lite nō contesta. s̄. vt lite non contestata quoniam frequenter. quia agebatur de electione: sed verum est, quod lis erat contestata.

c Assensu. Et ab eis esset rescriptum impetratū: nec induciæ deliberatoriæ dandæ sunt impetranti. iij. qō. iij. c. induciæ. §. ei autē. nec dilationis inducias petere debent, cum apud sedem apostolicam per procuratores res vtriusque partis lis erat contestata: & hæc litera probat, quod canonici erant actores: quando impetrauerunt rescriptum.

d Imponentes. Et hæc litera probat, quod canonici erant actores. quia reo non imponitur silentium, sed absoluitur actore non probante. Bern.

e Reseruata tn̄ &c. Sic s̄. de elec. querelā. Sed nūquid ep̄s pōt repellere istos per exceptionē rei iud. nā cū ille obtinuit qui habuit cām ab ep̄o: illud debet ep̄o prodesse sicut pactū factū à debitoribus hæreditariis (ne ab ipsis petatur) cum emptore hæreditatis: nocet venditori ipsius hæreditatis. ff. de pac. si cū emptore 7 Sed nō est verū 8 : q̄a exceptio rei iudicatæ trāsit ab authore suo ad aliū, s. emptorē, sed nō reuertit̄ ad auctorē suū. ff. de exce. rei iu. si à te. §. vl. sic. s̄. de ele. querelā. Est etiā alia ratio, quia hæc sentētia lata est ratione possessionis inter capitulū & archidiaconū: sed si capitulum postea noluerit agere contra ep̄m, illa erit quæstio proprietatis: & sic erit omnino alia causa: qa sententia lata super possessione nō obstat agere volēti de proprietate: sed hic res inter alios acta fuit. vt j̄. dicit. vnde nō obstat super proprietate etiā inter easdem personas (Hactenus procedit gl. Ber. quod sequitur, est additio.) Ista decre. cōpetentius deberet poni in ti. de ele. sicut decret. querelā. quia tit. iste loquit̄ quando inter easdem personas vertitur quæstio possessionis & proprietatis: vt patet s̄. eo. per to. ti. quod hic non fit. nec dicitur hic proprie quæstio possessionis: quia nō est actum possessorio iudicio, in quo casu loquit̄ iste tit. sed archi. obtinuit: quia episcopus erat in possessione vel quasi iuris eligendi. Vel dic quod ista decre. respicit tantum secundam partem tit. Ber.

f Res inter alios acta. j̄. de re iud. c. pe. j̄. de præb. dilecto. in fi. & j̄. de do. inter dilectos. in fi. & s̄. de offi. dele. super eo. & j̄. de fide instr. inter dilectos.

1 Vnde secūdū Hosti. etiā si vacāte archidiaconatu canonici appellassent ne ep̄s cōferret, & ep̄s nihilominus cōtulisset: tenet colla. episcopi: cui appellatio possessionem suam non aufert. ad hoc de suplē. neg. præla. c. si. vbi dixi de hoc & de maio. & obed. c. dilecti. In gl. sed qd Ioā. And. Panor.

2 Petere. attēta grauitate causæ Panor.

3 Recusare. idē Pā.

4 Adde per. l. si pr̄ ff. de his q̄ infra. cre. & l. 1. §. dictum. ff. ne vis fiat ei.

5 Et in registro secundum Inn. qui dicit ibi patere, ꝙ post litem contest. de cōsensu ꝓcuratoris dati fuerīt tres iudices quorū alterū recusabant canonici, quia consanguineus archidiaconi.

6 Dato ēt ꝙ appellauerint ex p̄dicta causa frustratoria secū dum Inn. ad hoc. j̄. de dolo & cōtu. cum qui. lib. vj.

7 Quia emptor hæreditatis habet utilē: vēditor directam. Io ann. And.

8 Verum. imo sed hic nō est simile, qa possessio episcopi non fuit hic de ducta principaliter sed incidēter per modū causæ unde non nocet nec ꝓdest. Pan.

In cau-

IN cauſa. In prima deciſa diffinitio. In ſecunda proteſtatio: ibi, ad hæc. Abbas Sic.

a Ad ſubiectionis iudiciū. Petebat patriarcha ſubiectionem, in monaſterio ſancti Gregorij. & quinqua. ſolid. ad iudicium ſubiectionis ab iſto abbate, vt probaret per hoc qđ ei ſubeſſet. j. de cēſi. oīs anima. x. q. iij. illud. & C. de epiſc. & cle. nulli. & in his actū fuit † à patriarcha poſſeſſorio & petitorio. in poſſeſſorio obtinuit. in petitorio ſuccubuit: & ſic facit ad titulū: alias non videtur facere ad titulū. & ſic patet, ꝙ male fuit deciſa, & melius fuiſſet poſita ī ti. de re iud. ſiue de excep. Quādoq; vero cenſus talis eſt ſignum exceptionis: quandoque ſolummodo ſignū protectionis j. de priuile. recepimus. & tūc nō eximitur à iuriſdictione diœceſani. vt d. c. recepimus. in fi. & ī gl. fi. ſed hic petebatur in ſignum ſubiectionis, ſicut etiā. j. de cenſi. cū venerabilis. ſed q̃a monaſteriū liberū erat, & exemptū ꝑ priui. Ro. pō. ſuccubuit in illo caſu: & in aliis: quia non percepit illa tanto tempore, ꝙ renunciatum vel præſcriptū fuerit priuilegium libertatis: vt patet in integra.

† Fuit. dic ꝙ hic fuit actum petitorio ſolo rōne ſubiectionis & ſuccubuit, q̃a non probauit niſi poſſeſſionē, ad quā nō fuit reſtitut⁹ q̃a ad hoc nō erat actū. Pan.

b Iure. Sic patet ꝙ qui rē petit, & præcipue in perſonali actione ex vna cauſa, ſi ſuccumbat ꝙ nō obſtat ei exceptio rei iudicatæ, ſi poſtea petat eandē rē ex alia cauſa. ff. de excep. re iud. cū quæritur. & l. & an eadem. §. actiones. Idem eſt in rei vendicatione, ſi exprimatur tantum vna cauſa. ff. de excep. rei iudic. ſi mater. §. eandem. Idem eſt etiam in poſſeſſorio. j. de do. inter dilectos. & ff. de acqui. poſſ. poſſideri. §. ex pluribus [2] .ar. de hoc dictum eſt ſ. de libel. obla. c. ij. ubi de hoc.

2 Emptor qui vſucepit, poſſidet ꝓ ſuo & pro emptore. Io. And.

Hono. iij. abbati ſancti Cypriani Torce. diœceſis, & ſanctæ Mariæ nouæ de Venetijs.

Si petens rem ex una cauſa ſuccumbit: ex alia cauſa petere poterit, h. d. quo ad literam. Vel ſic: Petenti rem iure dominij, poſſeſſionem probare non ſufficit. h. d. quo ad titulum.

CAP. VIII.

IN cauſa quæ inter patriarcham Grandeñ. ex vna parte, & abbatem & conuētum monaſterij ſancti Georgij de Venetiis, & ſuꝑ ſubiectione ipſius monaſterij, ex altera vertebatur: inuenimus pro eodē patriarcha probatum, qđ inter alia abbas quandoq; iuit ad eius ſynodū quinquaginta ſolidos Venetorum ei per plures annos exoluens: & īfrà. Ad hæc cū de ꝑmiſſis quinquag. ſolid. quos petiit ad ſubiectionis iudicium [a], a patriarcha ſit actum per ſententiā diffinitiuā quam ſuꝑ hoc cōtrariam reportauit: ei non adimimus (ſi alio iure [b] de ipſis experiri voluerit) poteſtatem.

TITVLVS XIII.

DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM.

DE RESTITVTIONE ſpoliatorum.

Viſum eſt ſupra, de libel. oblat. cauſa poſſeſſionis: ſed quia cauſa reſtitutionis poſſeſſoria eſt: ideo de illa ſubmittit ſecundum Goffred. vel ſic: Viſo qualiter poſſeſſio perdatur: quia perdita reſtituenda eſt: ideo &c. ſecundum Hoſt. vel ſic. Vidimus ſuprà quo ordine cauſæ poſſeſſionis et proprietatis tractandæ ſunt, ſed quia dubitari poſſet, an ſpoliatus ſit indiſtincte reſtituēdus: ideo ſubiecit hanc rubricam. Abb. *De hac materia tractatur iij. quæſt. i. & ij. quæſtio. ij. per totum.*

Gregor. ix. epiſcopo Conſtan.

Aduerſus reſtitutionem petentem, non eſt audiendus reus de proprietate opponens, niſi actore conſentiente.

CAP. I.

LIcet multum: & infrà. Cōqueſtus eſt nobis Philaſius cæcus eius campū ab eccleſiæ hominibus irrationabiliter occupatū. Quod ſi ita eſt, quāquā ante omnē contētionē [c], poſſeſſio ei debuerat violēter ablata reſtitui [d] tamē quia Euētius diaconus ipſius eccleſiæ, cōſentiente † illo, conſtituit ſe legitimè probaturū dictū campū eiuſdem eccleſię iuris eſſe, veritatē inquirere: & ſi hoc probatum fuerit, huic dicendum eſt, vt à ſua intentione diſcedat: Alioquin res ei ablata reddatur.

† Idem ſi tacente Matth. afflictus de ciſi. Neapo. 193.

LIcet multum. Si cōſētiſ is q reſtitutionem petit, pōt ſibi q̃ſtio ꝓprietatis referri. h. d. In prima ſpoliati cōqueſtio. In ſecūda ibi, qđ ſi ita cauſę cōmiſſio bimembris. Et ſecunda ibi, alioqui. Ab.

c Contentionem. Si hoc petiuiſſet. j. eo. c. proxi. & c. in literis. & c. itē cum quis. ſupra, de ord. cog. ſuper ſpoliatione. & ij. q. ij. per totū. & iij. q. j. & ij. ꝑ totū. & ſibi imputet iſte cæcus, q renuntiauit iudicio poſſeſſorio. xxix. q. ij. cuius rei cauſa. in glo. probare. Sed videtur, quod non eſt reſtituendus, ſi aduerſarius incontinenti vellet probare dominium. ff. ad exhibend. lege iij. §. ibidem. & ff. ad Trebellia. ille à quo. §. prim. & melius. ff. vt in poſſeſſionem legat. ſi is à quo. primo reſponſo. & infra eodem, literas. ad finē. ſed non obſtant leges illæ: quia non loquuntur in interdicto unde vi. imo in interdicto de adipiſcenda poſſeſſione & quod dicit decr. literas. illud ſpeciale eſt propter periculum animæ in caſibus ubi eccleſia diſpenſare non poteſt, ut ibi patet.

d Reſtitui. Cū fructibus perceptis: & qui ꝑcipi potuerunt à tempore deiectionis. infra eodem ca. proxi. & capit. grauis. Sed quid ſi ſumptus aliquos fecit ille diaconus in rem illam § ? Reſpon. nec petitionem habet inuaſor, nec retentionem: quia donare uidetur tanquam malæ fidei poſſeſſor. inſtit. de rerum diuiſio. §. ex diuerſo. & quicquid plantatur, ſeritur uel ædificatur, omne ſolo cedit ſi radices prius egit. inſtit. de rerum diuiſio. §. ſi Titius. imo tenetur etiā de eo quod caſu periit. ff. de legatis primo. cum res. in fine. tamen ſumptus neceſſarios ſine q̃bus res facta eſſet deterior non debet reſtituere. C. de rei vendi. domum. & ff. de peti.

§ Vide de hac materia ꝑ Bar. ī l. fundo. cum gl. ff. de rei vēd. & tex. no. cū gl. in l. plane. ff. d peti. hær.

Alexander iij. Vigornieñ. epiſcopo.

Petenti reſtitutionem beneficij non obſtat renuntiatio facta poſt ſpoliationem † quia præſumitur nō ſpontanea. Et ſerioſe addidit: quia præſumitur non ſpontanea, deberet obſtare talis exceptio vel renuntiatio in beneficialibus.

† In manu nō ſuperioris. Pan. hic.

peti.hære.si a domino.§.ulti.

Olicite. Petenti restitutionem, non obstat exceptio abiurationis factæ post spoliationē. h.d. secundum gl. Io. an. Diuiditur. Primo ponit causæ commissionē in qua prius prouidet replicationi, qua probata repellit exceptionē, subbmittēs rōnē ibi, qa nō est. Secūdo ponit finalē determinationē ibi, sī testes. Ab. si.

a Eum spoliatum. Ergo a contrario sensu, si non esset spoliatus, bene reciperētur testes cōtra eū.ī.ca.proxi. Ex eo.n.q̄ spoliatus renuntiauit, p̄sumitur q̄ inuitus & coactus renuntiauit: unde contra talem præsumptionem nō admittūtur testes (ut hic innuitur) nisi facta restitutione. Sed quare mādat papa inquiri, quo tp̄e renuntiauit, cum spoliatus ante causæ ingressum debeat restitui. s̄. c. p̄xi. & infra eod. in literis. & c. item cū quis? Ideo de hoc inquiritur: quia si renuntiasset eo tēpore quo possidebat, & ipse postea peteret ecclesiam dicēs se spoliatū, tunc reciperentur testes contra eum quod sponte renuntiauit: quia tunc non posset restitui, cum nō sit spoliatus: & ideo reus uolens docere de iure suo, auditur contra istum petentem restitutionem: ut sequitur in glo. ad fi. & s̄. de renun. super hoc. quæ consueuit signari contraria huic: sed non cōtradicit: quia in alio casu loquitur, ut ibi dictum est. Sed si aliquis spoliatus petit restitutionem beneficij sui: & obijciatur ei q̄ non fuerit canonice institutus, uel q̄ sponte renuntiauit, uel abiurauit: non est audiendus: quia ei nō pōt referri quæstio proprietatis, nisi postquā fuerit restitutus, quod esset si audiretur obijciens in iure minus canonicā institutionem, uel abiurationem spontaneam: ut ī eo. in literis. c. item cum quis, & ca. ex cōquestione. quia quæstio spoliationis priuilegiata est s̄ de or. cog. sup spoliatione. Hic ergo tātum agitur possessorio: unde aduersarius non est audiendus, mouens ei quæstionē proprietatis: quia nihil habet commune quæstio proprietatis cum possessione. ff. de acqui. pos. naturaliter §. nihil. quare non obstat iuramentum restitutionem petenti, cum in ea non agatur de iure proprietatis, sed iuramentū & renuntiatio spontanea tangunt ius proprietatis: cui abiurando renūtiauit spoliatus, sed possessioni non renuntiauit uel abiurauit: quia iam amiserat eam per spoliationem, & ei quod non possidebat, renuntiare non poterat, quare petit restitutionem. Si uero constaret, quod non spoliatus renūtiasset, bene reciperentur testes aduersarij b quod sponte renūciauerit dum quiete possidebat: ut in c. seq. Et sic est arg. q̄ lata sententia super proprietate, non obstat agere uolenti de possessione: ut no. s̄ de causa pos. c. pastoralis. & etiā arg. cōtra colligitur ibi. quod obstat in gloss. ergo si aliquis &c.

Glossa sequens ad rationem titu. addit aliam. secundo signat cōtrarium de decre. seq. ponit opinionem, & dupliciter soluit.

b Quia nō est uerisimile. Cōtra hāc præsumptionē, nō admittunt testes ex quo constat, q̄d spoliatus sic renunciauit: & hoc non tantum ex ui præsumptionis. sed potius ex natura & priuilegio spoliationis: quia eam intentans, non est reconueniendus nisi de alia spoliatione conueniretur, uel ei in modum exceptionis alia spoliatio obijceretur. s̄. de or. cogni. super spoliatione. Sed manifeste ur̄ contraria decr. sequēs, ubi obijciens spōtaneam abiurationem agēti possessorio, audit̄. Quidā sic soluunt contrarietatem, quod hic metu renuntiauit, & non coram suo iudice: & in sequē. capitulo renuntiauit sponte, & corā suo iudice. Verior est solutio, quia hic agebatur possessorio tantum: in sequēti possessorio & petitorio: ut patet in antiqua. Vel dic c quod hic constabat eum spoliatum fuisse cum renuntiauit: quia hoc primo quæsitum fuit, ut dicit in principio. sed in sequenti non constabat eum fuisse spoliatum: imo dicebatur quod nulla spoliatione facta, sponte dum possidebat renuntiauit: & sic admittitur ad probandum, quod non spoliauit indirecte. sic. ī. eodem, cum ad sedem. & ī. de testib. significauerunt. & ī. eo. olim. j. arg. quod sicut admittitur actor ad probandum quod fuerit spoliatus: sic reus potest & debet admitti ad probandum contrarium, quod erit dū probauerit q̄ sponte renuntiauerit cum possidebat, & coram suo iudice: & si hoc probauerit patet q̄ ipsum non spoliauit. & sic nulla contrarietas & ibi præcessit renunciatio spoliationem. sed econuerso hic: & ideo secus: & ita non fuit spoliatus.

c Spoliatus. Quid si spoliatus stetit per annum, q̄ nō petijt restitui: nūquid postea auditur? Videtur q̄ nō: quia interdictum, actio est prætoria, quę anno expirat. insti de perpe. & tēp. ac. in prin. Rn̄deo. prætoriæ actiones, temporales sunt quo ad pœnam: perpetuæ, quo ad prosecutionem ipsius rei. ff. de act. & ob. in honorarijs. ff. de ui & ui arm. l. j. in prin. imo secundum canones uidetur quòd etiam ad damnū siue ad pœnā perpetuo d agi possit: quia nulla conditio temporis opponi potest: ut iij. q. j. redintegranda.

Ccepta quæstione. Petenti restitutionē ecclesiæ, obstat exceptio spōtaneè abiurationis. h. d. In prima parte ponitur consultatio continens cōmissionis formam & exceptionem. in secunda respōsio: ibi, mandamus. Abb.

d Abiurauerit. Cōtra s̄. c. proxi. ubi nō admittuntur testes

CAP. II.

Olicitè procures diligenter inquirere, quò tempore H. renuntiauit ecclesiæ: & si tibi constiterit eū fuisse spoliatū a cùm eidem ecclesiæ renunciauit: contra eum testes alterius partis: de iuramēto, & renūciatione spōte facta (antequam restitutus fuerit) non admittas: quia non est uerisimile, b q̄ spōte iuri suo renuntiauerit †, qui renunciat spoliatus. Sed testes eiusdem H. quibus intendit se probare q̄ uiolēter prædicta ecclesia fuerit spoliatus c (dūmodo idonei sint) recipere non postponas.

Idem.

Petens restitutionem beneficij non auditur, etiam si spoliationem probat, si probatur eum sponte illud beneficium prius resignasse. †

CAP. III.

Ccepta quæstione P. clerici (q̄ uiolenter fuerat ecclesia spoliatus) uobis dedimus in mandatis, ut si hoc constaret: eā sibi restitui faceretis. Quo cognito, responsum est ab aduersario, id non debere proficere: eo quòd spōtanea uolūtate coram Eboraceñ. archiepiscopo ap. se. le. præscriptā ecclesiā abiurasset: & infra. Mādamus quatenus si uobis cōstiterit, quòd præfatus P. nullo metu uel ui coactus, spōtaneè prælibatā ecclesiam taliter abiurauerit d: ei super hoc per-

1 In quodā excep. scripto habet renūciet & qui renunciat spoliatus.

2 Vel q.a ueniēs nō fuit admissus uel q.a fuit electus cū renūtiando possessionē amiserit, secundū Inn. al le decr. su per hoc.. Ioā. And.

Proprietas & possessio, nihil habēt cōmune.

3 Quasi istud non sit excipere contra petitionē, sed reprobare, p̄bationem, ecūdū Pe. & Iaco. & Abb. Ioā. And.

1 Vel dic. Idē Pan. Spoliatus an possit post annū petere restitutionem.

† Ca. ecce. vij. q. j. dcis. Tho. 492. Secus in nō beneficialibus. Alex. cōs. ccviij in fi. lib. j. cōs. xciij. lib. iij.

4 Perpetuo. Anto. But. & Panor. hic. col. pe. saluant glo. qn̄ agitur condi. ex cap. redintegranda. Cæterū tenent anno prescribi eo prætextu q̄d nō sit statuē-

da differentia inter ius canonicū & ciuile & sequit Soc. in l. rē q̄ nobis. co. xv. de acqui. uel admitt. pos. Sed quod iure canonico p̄petua sit actio ad reparationē dāni ex delicto et cōtra hæredes, idem quod hæc glos. tenet gl. in c. si. ī. de sepultu. c. in literis. ī. de rapto. gl. Io. An. in c. peccatū. de reg. iur. in vj. & ibi Pe. Anch. Idē Bal. Sali. ī l. j. C. ne ex delictis defūc. Are. in ru. de acquir. hæ. Rom. ī l. pretor. §. hoc interdictū. & noui oper. nūci. Ias. in l. v. in princ. col. fi. de uer. obli in l. si eū. §. qui iniuriarū. col. j. in fi. siquis cautioni. Phi. Deci. in l. pupillū. § fin. ubi in anno dixi de reg. iu. Et hæc ueritas etiā de iure ciuili ut no ue dixi in tract. diuidui & in diuidui q̄ uis Pano. in c. fi. de sepultu. & ī rep. c. ecclesia. col.

viij. de cõstitutio.& ubiq; contrariũ teneat & male.

testes ibi soluitur. Item ar.contra.j.de instit. cum ueniſſent.ſed ibi poſſeſſorio actum fuit:& ibi etiam abiuratio uel renunciatio perſonalis fuit:ſed conceſsio fuit realis. Item arg.aliud contra.j.de conceſ.præb. poſt electionem.ibi non fuit abiuratio probata:unde ibi reſtituitur: & poſt reſtitutionem poteſt opponi abiuratio: ut ibi dicitur in fi. Quidã dicunt, ꝙ illa decre. ſolicite. cõtinet diſpẽſationem ex eo ꝙ ibi auditur contra iuramentũ. hic uero ius continet: ex eo ꝙ hic nõ auditur contra iuramentum:argumentum.j.de iureiurã. ſi uero Ber.

AVdita querela. Per ſecundas literas faciẽtes etiã expreſſam mẽtionem de primis, non reuocatur ſententia lata per primas. h. d. ſecundũ Io.an. ſed adde ad iſtud ſummarium. etiam ſi in ſecũdis literis dicaĩ, ꝙ debeat reuocari quicquid immutatũ erit in cauſa a certo tpe. Diuiditur nã primo ponit tres commiſsiones. Primo primam & proceſſum ipſius uſq; ibi, licet. Secunda uſque ibi, quia tamen. ibi incipit tertia: ubi præmittit cauſam mandati. ſecundo mandatum bimembre, quod per ſe patet. Abb.

[a] Alterius eccleſiæ perſonatum haberet. Sed etiã qđ cunq; iſtorum probaret, ſufficiebat. infra de præben. referẽte. & c.de multa. & ſupra de electio.dudum. ſecundo. & ſupra c.proxi. & s.quod met. cauſa.ad audiẽtiã. & infra de iureiurand.ſi uero.& xxij. quæſt.iiij.ſi aliquid.

[b] Moleſtaret. Et ſic patet, quod T.poſsidebat, & H.illum impediebat & moleſtabat eum ſuper ipſa eccleſia unde agebat T.uti poſsidetis [i], ſcilicet ne inquietaretur. unde ſecundum formam petitionis formatur hic ſententia. infra de ſimo. licet heli.§.nam iuxta iudicij &c.

[c] Non intelleximus. Nota ꝙ nõ uult papa per ſuum reſcriptum bene ſtatuta reſcindi.s.de ætat. & quali. cã te.nec uult derogare iuri alicuius.xcix.diſ.nullus.

petuum ſilentium imponatis.

Idem Vigoreñ epiſcopo & Helieñ. archidiac.

In interdicto de retinenda, ſuccumbit reus ipſius abiuratione probata. h.d.quo ad titulũ.

CAP. IIII.

AVdita querela T.clerici quòd H.perſona eccleſiæ de Sãder. ipſum ſuper eccleſia ſua de Peleñ. indebite moleſtaret: Londoñ.epiſcopo, & tibi fili archidia.dedimus in mãdatis, ut ſi uobis conſtaret, quòd prædictus H. alterius eccleſiæ [a] perſonatũ haberet, uel iuramento ſpontaneè præſtito firmauerit ſe memorato T. ſuper eadem eccleſia quæſtionem de cætero nõ moturum: ab eius moleſtia ſuper hoc cõpeſceretis eundẽ.&j. Cum uero uobis plenius conſtitiſſet dictũ H.non ſolum alterius perſonatum habere, ſed etiã ſpontanea uoluntate eccleſiam de Peleñ.in perpetuum abiuraſſe: prohibuiſtis eidem, ne dictum T. ſuper hoc de cætero moleſtaret [b]. Licet autem nuntius eiuſdem H. poſteriores literas impetrauerit formã aliam cõtinentes, quòd nõ obſtãtibus literis a parte altera impetratis, reuocari deberet, ſi quid immutatum eſſet in cauſa, poſtquã idẽ nuncius iter ad nos arripuerit ueniendi. Quia tamen non intelleximus [c] nec intelligi debuit, ut reuocareĩ, quod per uos factum eſſet authoritate literarum noſtrarũ:ſed ſi quid præſumptione uel uiolentia immutatũ eſſet: Mandamus quatenus ſententiam quã protuliſtis ante poſteriorum literarũ receptionem [d], occaſione ipſarũ [e] nullatenus reuocare tẽtetis:& ſi cõtra ſententiã ipſam aliquid ſtatuiſtis, ſtudeatis id ſublato appel.obſtaculo [f] reuocare. Si uero poſt ſequentiũ receptionẽ literarũ, ſentẽtia lata fuerit: ea non obſtante [f] iuxta tenorẽ ipſarum appell. poſtpoſita procedatis.

Idem Brixieñ.epiſcopo.

Petenti reſtitutionem beneficij, quæſtio inſtitutionis non canonice referri non poteſt.

CAP. V.

IN literis tuis:& infra. Super illa quæſtione, uidelicet cum quis dicit ſe de poſſeſsione uiolenter eiectum: & aduerſarius dicit, eum non fuiſſe canonice inſtitutum: reſpondemus prius de uiolenta eiectione [g], quam

& c.ecce.ibi, ſubtrahitur.& in gl.ſubtrahitur.& s.de offi.ord.licet.§.quia tamen.& j.de uſu.pal.ex tuarũ. & C.de emanc.nec auus.& ea quæ cauſa cognita ſtatuunĩ, reſcriptis reuocari non poſſunt. ut C.cõminatio.uel epiſtolas.programmata.& c.l.iij.ad hoc facit.C.ſniam reſcindi nõ poſ.l.ĩpetrata. & C.de teſta.& quẽadmodum teſt. l. ſi teſtamentum.

[d] Receptionem. Nota tempus receptionis [a] literarũ cõſiderandũ. & nõ datæ ſic j.de pbẽ. dilectus ij. ubi hoc in gloſ.receperũt.

[e] Occaſione ipſarum. Not. ꝙ hic fit in ſecundis literis mentio de primis etiam expreſſa, nõ tamen reuocantur primæ. unde ſignatur contra s.de reſcri.cæterum.& c. ex parte.ij.ſed hoc ideo eſt. quia ſentẽtia iã erat lata p primas quę ualidæ fuerũt:alias ſecundæ reuocãt illas, ut hic patet: a qua ſententia nõ fuit appellatũ:ut C. ut li. pẽ.l.j.C. de trãſac. cãs.& C.ſẽ.reſc.nõ poſſeſ l. ĩpetrata.

[f] Non obſtante. Hoc ideo, quia iuriſdictio p primas literas attributa, reuocata erat. vñ nulla fuit ſnĩa lata poſt receptionẽ ſecũdarũ.ſic. s.đ of. dele. ex lr̃is.Ber.

IN literis Primo poniĩ quæſtio. Secundo ipſius reſponſio. Tertio reſpõſionis rõ:& partes patent.Ab.Sic.

[g] De uiolenta eiectione. Cum enim agitur de uiolẽtia & poſſeſsiõe, prius agendũ eſt de poſſeſsione, quis poſſideat, ſ.ut per hoc appareat quis fecerit uiolentiam. C. de ap.l.j.ſi uero agaĩ de poſſeſsione & proprietate: de poſſeſsione prius agi debet: ut hic. Et expone de uiolenta eiectione.i.de poſſeſsione uiolenter ablata: ut ff.de iu.ſi de ui.& ff.ad l.iul.de ui publi. qui cœtu. §.ſi de ui. [i] cum quæſtio ſpoliationis ſit priuilegiata.s.de or.cog.ſuper. & hoc cum unum intẽtatur ab una parte,& alterum ab altera:ſecus ſi utrunq; ab eo dẽ:quia tunc põt utrunq; ſimul proponi.s titu. proxi.cum eccleſia,& c.ſeq.& c.cum dilectus. & interdicto uti poſsidetis, naturaliter prius de poſſeſsiõe agitur.C.de interdi.incerti iuris.cum ſuis cõcor. quia & ciuilis

[a] Receptionis. Cal. cõſi. iiij. de offic. dele. bal. l. eñ. q. ĩ prin. re i iſd. pom iudi. text. in c. ſuper eo. ii. in fi.& ibi Phi. De. n.12. ubi dixi de appel.

[f] Alias, ſub Apoſt. obed.legitur in antiquis exẽplaribus.

[i] Et poſſeſsione uel dñio quæratur prius cognoſcẽdũ de ui q̃ de proprietate rei. Io. And.

[f] In quo iterdicto uterq; agit & uterque impetrare põt: ſicut ĩ cõi diuidũdo & finiũ regund.iudicijs ſecũdum Inn. ut j. de pba. c.ex literis. Io. And.

ciuilis & naturalis ratio suadet, ut alter possideat, & altera possidente petat. insti. de interdic. §. retinēdæ.

a Canonica institutione. Et sic patet, quod spoliato non possit referri quæstio dominij: nisi primo fuerit restitutus. s. eo. solicite. ubi de hoc.

b Prædo. ff. de ui & ui arma. l. j. §. q a me. ar. cōtra: quia dolo facit q petit quod statim restituere debet. ff. de doli except. dolo. Sed illud potest in telligi in petitorio iudicio: & hoc uerū est, nisi sit talis prædo, cuius uitæ nullus parcere debet 1 . C. quādo li. unicui. si. iu. se uin. leg. j.

1 Debet. Idem Bal. hic.

de canonica a institutione agi debere: quia prædo b etiam est secundum rigorē c iuris restituēdus.

Idem Exoñ. episcopo.

Nō obstat exceptio criminis, agenti interdicto unde ui, uel quod ui aut clam.

CAP. VI.

Item cùm quis dicit se de possessione uiolenter eiectum, uel aduersarium clam d possessionē intrasse: & aduersarius ei crimen obijcit e, ut eū à sua intentione repellat: non occurrit nobis, quod illius obiectio admitti debeat, uel principalis causæ f propter hoc executio retardari quoniam criminaliter g aduersus eū ante restitutionē agere non potest, cum præsumatur eius existere inimicus.

Idem Cantua. archiepiscopo.

Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prætermisso, ante omnia restituatur. †

CAP. VII.

Conquerente nobis Renardo clerico accepimus, q ipsum ecclesia de Vuefor siue iudicio

Glossa sequens casum excipit.

c Rigorē. nisi dominus rē petat eodem tempore cū fure 2 . ff. depos. bona fides. §. exēplilo co. tamen æquitas quandoque præfertur rigori. C. de iudi. placuit.

d Item cū quis Clā possessionē intrasse. In hoc casu nō eget restitutione: quia possessionem nō amisit, nisi in duobus casibus: puta si ueniēs nō fuerit admissus. Itē cū non accedit: quia suspicatur se posse repelli. ff. de acqui. poss. clā. possidere. §. qui ad nūdinas. & l. si id. §. ulti. consequitur tñ, ut quod iam ædificatū est, tollatur, & cōseruetur inde mnis, prout iuratū fuit in litis taxatione a iudice facta. ff. quod ui aut clam. semper. §. in hoc interdicto. & l. j. §. deniq;. ubi dicitur, q nulla iusta exceptione se tueri potest quis aduersus factum quod ui aut clam fecit. seu contra interdicto isto agentem.

2 Sed illud iure authētico rū, uidet correctū ī auth. de pos. ī pri. col. vj. & signat. C. depo. & īcipit, sed cautā iā. ibi dicit q nullus extrinsecus. i. ali9 a deponēte interdicere pōt rei depositæ restitutionē. Sed certeuerū est q simpliciter īterdicere non pōt sed uendicando & probando rem suam esse, auocat rē: & sic īpedit ne fiat furi restō secūdū Gof. idem ibi no. Arch. Io. And.

† Ioā. de plat. l. si coloni. de agric. & cēs. lib. xj. C. Phil. Dec. c. cau sam matrimonij. in fi. de offi. delega. c. referente. in ij. no. de præb. consil. cc. consil. ccc cxlix. numer. 16.

e Crimen obijcit. Et male quia separata est causa criminis a causa possessionis. C. de do. inter uir. & uxo. si maritus. in fi.

f Principalis. s. causa restitutionis: quia principalis est, & primo expedienda. s. eo. c. j.

g Criminaliter. Vt iij. q. j. & ij. per totum. & infra eo. c. frequens. lib. vj.

Conquerente. Primo ponitur querela. Secundo ibi, quia uero præceptum. Tertio ibi, restitutione. iudicis datio.

h Rationabili. lvj. dist. satis peruersum. & xvj. q. ult. inuentum.

i Paterna. xvj. q. j. prædicator. & viij quæ. j. clemens.

& j de præben. c. ij. & C. cū secundum apostolū. & j. de censi. cum Apostolus.

k Si est ita. Sed quare dicit, si est ita? nunquid debet ipse cognoscere de facto suo? Respond. non quia cum de facto suo debeat esse certus, super hoc nullā habet cognitionem, sed ille cui causa cōmittitur: sed in hoc ut quod iniuste fecit, emendet, defertur eidem. supra, de rescrip. ca. ab excommunicato.

spoliasti. Quia uerò iam nō decet honestatem tuā, clericos tuæ iurisdictionis sine manifesta causa, & rationabili h suis beneficijs spoliare, quibus teneris paterna i prouisione consulere: Mādamus quatenus (si est ita k) prædicto clerico præfatā ecclesiam cum reditibus inde perceptis l restituas: & in pace eam possidere permittas. Restitutione autē facta, si quid aduersus eum super præscripta ecclesia proponere uolueris m: coram. Exoñ. episcopo delegato à nobis per te, uel per sufficientem responsalem tuum, cum eodē R. ordine iudiciario poteris experiri n.

Idem.

Restituitur coniunx uiro, probanti desponsationē & copulam & de ipsius impunitate cauenti, nisi magna sit uiri sæuitia.

CAP. VIII.

Ex transmissa nobis: & infrà. Mandamus quatenus si uobis constiterit, quòd præfata mulier prædicto militi legitimè o desponsata fuisset, & ab eo p cognita: ipsā ei restitui faciatis, rece-

l Perceptis. & qui percipi potuerunt. j. eo. grauis.

m Volueris. Ex quo enim aduersarium se sibi constituit, nō debet esse iudex in facto suo. C. ne quis in sua cā ius sibi dicat. l. una & iiij. q. iiij. c. j.

n Experiri. Et sic uidetur, q ecclesia sibi retinuerit, & non alij dederit: alias ēt ille cui dedisset, deberet experiri: & iudex de his, quæ coram eo acta essent, si interrogaretur, scriberet deleg. xviij. dis. de cōcilijs. & archiepiscopus eū non restitueri ut mādatur: tunc delegatus cognoscet, an taliter fuerit spoliatus: q a 3 hoc illi mandat, ex eo quod dicit si est ita, ut dictū est. semper enim presumitur pro sententia 4 iudicis quousque probetur contrarium. s. de renū. in præsentia. & infra, de re iudica. sicut. & supra de electio. bone. & infra, de probat. post cessionem. ff. de iustitia & iure. leg. penul. §. prætor.

3 Quia idem Pā.

4 Sed hic nō fuit sententia uel iudicialis priuatio: sed extra iudicialis spoliatio. Io. And.

Ex transmissa. Primo. mandat restitutionem cum cautione. Secundo prouidet quid agendum sit cum fragilis est cautio: ibi, si autem. Abb.

o Legitime. i. per legitimum consensum de præsenti utriusq; 5 per uerba idonea expressum. j. de spō. si inter. & c. tuæ. & in facie ecclesiæ: & ideo nō obstaret restitutioni licet obijceretur cōsanguinitas. j. eo. ex cōquestione. nisi obijceretur gradus indispensabilis, uel ēt quodcunq; aliud impedimentū perpetuū: & probationes essent incontinēti paratæ. j. eo. literas. secus si ageretur petitorio. s. de ordi. cog. intelleximus.

p Et ab eo cognita. Et ita per hoc habuit possessionē. Et sic patet, quod duo debet probare qui petit restitutionē uidelicet, legitimā dispensationē uere uel præsumptiue, & carnalem copulam. & est simile in seruitutibus: ubi quis debet probare duas res. s. seruitutem

5 Ita q tēnuerit ratione consensus: dato q aliter sit nullum. simile. j. de spons. c. j. lib. vj. Io. And. Pan. Restitutionem cōiugis petēs duo pbare debet.

sem cōstitutā fuisse:& se vsum fuisse.ff. de iti. actuq; priua.l.ij.§. hoc autem interdicto. & hic seruitus est hincinde. nec est simile hoc possessoriū aliis possessoriis de recuperāda possessione:quia ibi nō est necesse ꝓbare de iure.s. de off.deleg. consultationibus. Hic nō sufficit sola possessio: quia possessio hic haberi non potest sine iure: vt j.e.ex parte. Quare non sufficit sola possessio? quia liber homo possideri non potest. hic est talis possessio, quod qui possidet, possidetur. j. eod. literas.in fi.& c.ex parte. & infra, de rapto.cum causa.

a Sufficienti cautione. j.e. literas. in fi. Sufficiēs cautio dicitur, si pignora vel fideiussores dentur.ff.manda.si mādato Titij. §.vl. ff.de fideic.lib.l.ergo.§.adijci. sed nomine cautiōis simpliciter posito cautio nuda intelligit. C.de verb. sig. sancimus.& iudex recipiat cautionē ꝑ quam magis possit mulier esse secura. s.vt lit. non cōte. quoniam.§.vlti. & hoc solū bene agit &c.xxiij.q.v. prodest.& in glo.fi. sic xxxij.q.j. de benedicto, in tex.& glo. sub cautela. si vero non posset secure caueri, non est restitutio faciēda. j. eo literas.& s.vt lite non contesta.accedens.ij.versic.& licet literas non & c. & hoc propter fragilitatē cautionis ff. ad Trebell. qui ita. §. j. & hic idem dicitur. — Cautio sufficiens, quæ dicat.

b Violentiam. Ad extorquendam forte aliquam confessionē.xxj.qō.ij. lotharius.§.præterea.& versicu. & ecōtra ad fin. vel aliud iniquum in ipsam committat.Bern.

pta tamē sufficienti a cautione, quòd illi nō debeat aliquod malum inferre. Si autē capitali odio ita mulierē vir ꝑsequitur, quòd meritò de ipso diffidat: alicui probæ & honestæ mulieri vsq; ad causæ decisionem custodienda studiosius cōmittatur, in loco vbi vir vel parentes eius, mulieri nulla possint violentiam b inferre.

Idem.

Per solutionē pensionis rei donatæ factam donatario, cum authoritate donatoris, acquiritur illi donatario rei donatæ possessio: adeò quòd si ab illa expellitur, per interdictum recuperandæ agere poterit.

CAP. IX.

CVm venisset ad nos B. canonicus sanctæ trinitatis de Hasul. à suo priore & capitulo destinatus, in audiētia nostra proposuit, ꝙ cùm Eboraceñ. archiepiscopus ecclesiam de N. eis concessisset, & ꝑ rescriptum proprium confirmasset, ita quòd post decessum G. clerici (qui præfatam ecclesiam tunc tenebat c) vsibus eorum omnibus modis proficeret, & interim authoritate ipsius archiepiscopi, idē G. ipsis canonicis annuam solueret pensionē: & infrà. Respōdemus, ꝙ si præfati canonici, de prædicta ecclesia authoritate eiusdē archiepiscopi viuēte clerico perceperūt annuā pensionē d: eo mortuo, quamuis authoritate eiusdē archiepiscopi non quæsierint, vitiosè tamē nō sunt possessionem ingressi: cū (sicut cautum est) is possideat, cuius nomine e possidetur.

Lucius tertius G. archid. & I. archipresbytero Turoneñ.

Si actore agente petitorio, reus super eadem re deducit possessorium: proceditur in solo possessorio, suspenso petitorio.

CAP. X.

EX conquestione B. mulieris ad nos noueritis peruenisse, quòd cùm C. miles eam sibi matrimonio copulasset, & maritali affectione pertractans, ex ipsa filiam suscepisset: sine iudicio f ecclesiæ à se remouit eandem, & de accusando super consanguinitate matrimonio, remoto appellationis obstaculo, lite-

CVm venisset ad. Si is qui per alium possidet, illo mortuo possessionem ingressus expellitur: restitutionē per interdictum petere poterit. ita communiter summāt docto. sed secundum hanc summationem, forte de nihilo prouidet hoc capitu. & ideo summa sic, & nota vt in titulo. Et secundum hoc est casus notabilis. & probat nota. per gloss. & Barto. in lege, qui vniuersalis. & in lege quamuis. ff. de acquirenda possessione. Diuiditur. nam in prima parte ponitur consultatio partium decisa. in secunda responsio: ibi, respondemus. Abbas sic.

c Tenebat. sic colligitur ex hoc, ꝙ beneficium non vacans fuit illis cōcessum, vnde eo ipso debent perdere illud. j. de cōces. præb. qui in viuorum. & c. post electionem. licet donator aliud donare illis teneatur. j. de præbē. inter cæt. & vij.q.j. præsentium. sed hoc nō habet locum in hoc casu: quia ꝙ collegio datur nemini datur. arg. xij.q.ij.ca. episcopus.§. qui manumittitur. & nullus suo nomine inde capit emolumentum. ij.q.vj. §. biduum. versi. palā. & sic nullus desiderat mortē uiuentis 1. j. de cōces. ꝑben. nulla. & talis donatio licite fieri potest de consensu epi, etiā a patrono, sine preiudicio possidentis. j. de dona. consultationibus. quæ ponit istum casum. & j. de iure patrona. quod autem. Bernard.

1 Maximè quia naturale vitiū est, negligi quod communiter possidetur: ut se nil habere qui totum nō habeat arbitreī. C. quando & qui, iiij. pars. l. ij. li br. x. Ioā. And.

d Annuam possessionem. per hoc intelligūtur canonici accepisse possessionē, & archieps sic eam amisit: & receptio pensionis fuit signū traditæ possessionis. ar. s. de cōsue. ex lit. sicut & donando vel vēdēdo rē aliquā, si vsumfructū sibi retinuerit, eā tradidisse videtur. C. de donatio. quisquis rē, & l. si quis argentū §. sed quidem. ff. de rei uen. quædā mulier. & est argu. ad hoc. ff. de acquirē. possess. meo. §. & si venditorē. & l. qui bona. & l. si aliquā. nec mortuo clerico statim canonici amiserunt possessionem quā prius habebāt, sed tunc demū si neglexissent. ff. de aquir. poss. si de eo. §. j. Bern.

e Cuius nomine possidetur. j. de præscri. si diligenti. & s. vt lit. nō cōtest. quoniam. §. ꝙ si super. inst. de interdict. §. possidere. ff. de acquir. poss. quod meo. & l. generaliter. Supple (ut intelligas quare faciat ad titulū) ꝙ mortuo clerico illo, canonici statim intrauerūt possessionem sine requisitione archiepi: unde ipse spoliauit eos ꝑdicta ecclesia, & omnia bona ecclesiæ fecit asportari: vñ petebant canonici restitui 2 ut pater in integra. & sic per respōsionē patet, ꝙ sunt restituendi, quia possidebant, & iniuste spoliauit eos.

2 Archiepiscopus dicebat eos nō restituēdos, qa nō possidebant. Ioā. And.

EX conquestione. Si altero coniugum matrimoniū accusante alter petat restitui, ante omnia restituitur. Primo ponitur appellantis querela. Secūdo iudicum datio: ibi, Mandamus. Abb. sicu.

f Sine iudicio ecclesiæ. Et ideo male: etiā si consan-

guini-

guinitas notoria esset.infra de diuor.porro, quia talis separatio pœna est:quæ nō debet imponi nisi per iudicem.xxxiij.quæstio.ij.feculares. & melius in c.si ue §.in hoc.

a Per procuratorem.Quod bene licet, etiam si esset minor xxv. annis. j.eo.ex parte.etiā si ageretur ad thori separationē tantum.s. de procur. tuæ, sed si criminaliter ageret, non: ut in c.tuæ.& j.de accu. ueniēs.in crimine enim non interuenit procurator.v.quæstio. iij. in criminalib⁹.An autem comparendo per se uideatur reuocare procuratorem, uide bonū textū, in c. si quē. de ꝓcuratoribus. lib.vj.

ras ad iudices impetrauit cum autem priusquā a iudicibus mulier citaretur per diœcesanum episcopum, uirum sibi restitui petijsset,& ob hoc ad nos proprium nuncium destinasset:demum corá præfatis iudicibus cōstituta, modo per se, modo per procuratorem [a], ante ipsius causæ ingressum [b], & post,uirum sibi restitui postulabat. Iudices uerò restitutione denegata(qđ fieri nō debuit,) [c] in principali negotio procedere uoluerūt: unde ipsa ad nostram audientiā appellauit, & infrà. Mandamus quatenus(si est ita) mulieri uirū restitui [d] faciatis: quæ post appellationē [e]

b Ante ipsius causæ īgressū & post. Per hoc uidetur,ꝙ quæstio spoliationis in modū actionis proposita præiudicet [1] principali: & ante litem,& post litis contesta. arg.s.de causa pos. pastoralis. Sed uidetur,ꝙ non sit audienda mulier ista petēs restitutionem litis cont.super principali:sicut in mutuis petitionibus quæ ante ingressum principalis proponendæ sunt. s.de mutu.peti.c.j. & C.de sententen.& interlo.om.iu.authen.& consequenter.& quia dilatoria est qualitercunq; proponatur: & dilatoriæ quæstiones omnes siue exceptiones ante lit.contest. debent proponi, postea uero non.j.de re iudi. inter monasterium. Satis uidetur dicendum,ꝙ si aliquis cōtestetur litem cum actore intentante quæstionē proprietatis(sicut faciebat uir iste,qui agebat de consanguinitate)si nihil reus dicat de spoliatione ante lit. contest.non sit postea audiendus, siue in modū actionis uel exceptionis uelit obijcere spoliationē super eadem re:& sibi imputet,qui hoc omisit:sed super diuersis bene posset peti restitutio in modum actionis reconueniendo lit.conte. durante iudicio. s.de ord. cog.cum dilect. & j.de rescrip. lib.vj.ca.dispēdia.§. reus quoq; sed non in modum exceptionis. Et in casu huius decret.quæstio spoliationis proposita in modum actionis,prius, debet determinari:& facta restitutione procedetur super petitorio. Sed hic ideo mulier auditur:quia & ante ingressum litis & corā ordinario & corā delegato mulier hoc instāter petebat,& post ingressum:& nihilominus compulsa per iudices ingredi iudicium, petiit restitui:& cum nihil proficeret,appellauit:& quod dicitur in decre. pastoralis. intelligitur quando primo quis intentat petitorium:ille idem ante conclusionem potest redire ad possessorium:unde non est simile.

1 Præiudicet.dic qđ hic fit reconuētio possessorij super eadē re: iō bñ hēt priuilegiū suspēsiuum secus si sup rebus diuersis. Panor.

Gloss.seq.ponit quatuor casus in quibus non fit restitutio coniugis.

c Non debuit. Nisi in casibus: puta si esset, publice adulterata,j.de diuor. significasti uel nisi timeretur sæuitia uiri:ita quod non posset ei caueri.infra eodē.

2 Melius dixisset, ubi proponit spolia

literas.& s.eodem,ex transmissa.& in casu quem habes infra de diuor.gaudemus.in fine. Item ubi petit restitutio [2] in modum exceptionis.ibi non datur restitutio:quia non agitur ad hoc supra de ordi.cogni. cum dilectus.

ipsius facta sunt, in irritū reuocantes, postmodum sup matrimonio causam audiatis: & fine canonico [f] terminetis.

Celestinus iij.

Violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent restituere,damna resarcire,& de iniurijs satisfacere cōpellitur.

CAP. XI.

GRauis ad nos querela: & j. Mandamus quatenus,si uobis cōstiterit de ꝑmissis [g] : prædictum archidiaconum ablata prænominati monasterij [f] fratribus cū integritate restituere dāna plenarie resarcire, & de illatis iniuriis [h] cōpetenter satisfacere cōpellatis : ꝑuisuri ut nō tantū fructus [i]

d Restitui faciatis. Argumentum contra supra de ordi. cog. intelleximus. ibi petitorio, & hic possessorio. sic non est contra.

e Post appellationem. Et ita tenuit appellatio. licet esset inhibita in literis : quia remotio appellationis non impedit appellationem, ubi manifeste quis grauat. j.de appellatio. ut debitus. & iō oīa reuocant quę post appell. legitimam facta sunt. j.eod.literas. Bar.

f Fine canonico. Verbum istud fere semper ponitur in causis spiritualibus:& præcipue in matrimonialibus, quæ per canones terminari debent. j.de consang. & affi. capitulo primo. in fin. In ciuilibus causis ponitur debito fine:sed in hoc nō est uis: quia in spiritualibus ponitur quandoq; debito fine. infra eodem.cum ad sedem.circa prin.infra de testib.ex tenore. Bernardus.

GRauis. Prima pars decise ponit querelam super qua secunda dat iudicem: ibi mandamus. cui quatuor tantum mandat, quæ per se patent. Abb.

g De præmissis. De uiolentia per testes constare debet,si aduersarius ipsam negauerit. De rebus amissis per proprium iuramentum qualitate personarum ac negotij inspecta:& sic taxatione iudicis præmissa pot seq cōdemnatio. s.ꝙ met.cau.c.ult.ubi de hoc. & C. unde ui. si qñ.& ij.q.j.in primis.& de iure.iur. olim.

h De illatis iniurijs. Quas specificare debet, qui agit iniuriarum. ff.de iniur.prætor.j.respon.

i Fructus.Not.ꝙ fructus [3] dicunt,qui supersunt deductis expēsis quæ fiūt gratia quærendorū, colligendorū,& cōseruandorū fructuū.qđ locū hēt tam in bonæ fidei possessoribus quā in male fidei ēt prædonibus.ff.de pet.hær. si a dño. §. fructus.& l.plebe.in fi. & C.de fru.& li.expen.l.j.nā nullus casus interuenire potest qui hoc genus deductionis īpediat.ff.fam.er. fundus qui.j.resp.in fi.& ff.sol.mat.fructus,nisi ī uno casu.j.de deci.tua nobis. fructus.n.intelliguntur deductis necessarijs impēsis.ff.de ope.ser. fructus.ff.de usur.quod in fructus.&.ff.mā.qui mutuā.§.fin.argu. xij.q.ij.uobis cum hac distinctione, bonæ fidei possessor tenetur restituere tantum extantes ante lit.contest.& non cōsumptos.post litem uero conte.uniuersos.C.de rei uen. certū. Malæ fidei [4] autē possessor non tñ uiolentus tenetur reddere omnes,qui probantur ad eum peruenisse ante lit.cōtest.& post.C.de rei uendi.si fundum. Si uero fuerit uiolentus,tunc tenet restituere perceptos & eos qui percipi poterunt per ueteres possessores:ut hic dicit,& supra eod.conquerente

tio. Ioan. And.

2 Dolensis.Ber.

3 Fructus. dic noue quod oīs bo.fid possessor facit oēs fructus suos l.bonefid. de acq.re. do.l.si sic. §. porro. de usur.sj non lucratur nisi industriales consumptos qa naturales quilibet restituit. l. fructus. de usu. Verus autē malæfidei possessor ī distincte de percipiēdis tenet.l.gñaliter. de reg. iur.

4 Nota. Vinc.j.de spō. imp. ad dissoluēdū,ꝙ sola denūtiatio nō facit aliquē malæfidei possessorē ff. qđ fal. tut.per totum. sed ī sola petitione hæreditatis efficit per denunciationē malæ fidei possessor, ita ꝙ postea nihil alienare pōt. ff. de peti. hær. item ueniunt. §. quod aūt. lex autē ī fundū. j. alle. loquitur in eo qui habebat cōsciētiā rei alienæ:secundum eū. Ioan. An.

rente. & s. de offi. deleg. cum causa. & xij. q. ij. non liceat in gl. fi. quod tamē loquitur in re male alienata. fi. j. de ap. bonę. & ff. de petit hæredi. sed & si lege. §. quòd autē ait. & ff. de rei uen. si nauis. §. ult. & C. un de ui. si de possessione. & ff. de ui. ar. l. j. §. qui aūt ui deiectus est. & §. nō solū. sicut in pignoratitia actiōe. C. de pign. act. l. ij. & hoc pōt intelligi de fructibus industrialibus, ut frumento, uino, & cō similibus. secus uidetur de aliis, scilicet de naturalibus, ut pomis, ficubus, & cōsimilibus qm̄ istos non facit suos possessor etiā bonæ fidei. unde reddere tenet̄ uniuersos, & consumptos & extantes: ut ff. de usur. l. fructus percipiendo. Et d̄ fructib⁹ istis, qualiter restituendi sūt, habes insti. de offi. iud. §. j. & in gl. cū fructibus. ff. de rei uendic. ex diuerso. ibi not. Et in uerbo restitutio nis, omnis utilitas actoris cōtinetur. ff. de uerbo. signifi catio. cum prætor. & iij. quæstio. j. per totum. & ij. quæst. ij. per totum.

Olim causam. Ei q̄ nō possidet, denegatur restitutio. Ita cōiter summatur. In prima ponitur cōmissionis & facti narratio. In secunda causæ diffinitio. ibi, intelligentes. Abb.

a nouo & uiolento possessore perceptos, sed quos (si eis possidere fuisset licitū) possessores ueteres percepissent, reddi faciatis eisdem.

Inn. iij. episcopo & ca. Tridoñ.

Ingressus possessionem ignorante domino, ad quē pertinet potest per ipsum dominum statim cū sciuerit, repelli etiā uiolenter, nec ex tali repulsione cō petit repulso contra dominum interdictum possessorium. h. d.

CAP. XII.

Olim causam quæ inter uos nomine Tridoñ. ecclesiæ, & magistrū & fratres militiæ templi in Lombardia super domo Caluētiæ uertebatur, de Locedio & de Columba abbatibus, meminimus commisisse: & infra. Episcopus Tridoñ. possessiones quasdam humiliatis [a] sub ea conditione [b] concessit, quòd nomine Tridoñ. episcopi oratorium ibidem & hospitale construerent, & tres sol. cēsuales Tridoñ. episcopo annis singulis exhiberent, a quo etiam persona quæ loco præficeretur eidē, inuestiturā pciperet & pro se, & aljis fratribus ei & successoribus eius obedientiā faceret manualem [c] episcopo sibi loci dominiū nihilominus retinente. Dictus uero magister ad eandem domū aspirans, ipsos adeo circumuenit, quòd præter conscientiam uestram se & sua in eius manibus tradiderūt: ea tamen conditione [d] apposita, si uobis quod facerent, complaceret: sine quorum consensu se nihil posse facere asserebāt [e] & infra. Intelligētes autem prædictam domum eidem magistro traditam [f] sub cōditione fuisse: & q̄ nullū iuri uestro præiudiciū [g] fuerat irrogatū, ex eo q̄ idē magister iustitiæ uestræ nō inscius, uobis ignorātibus posessionem

[a] Humiliatis. Olim isti humiliati condemnati fuerunt ab ecclesia, per Lucium papam: secundum quod continebatur in decre. j. de hęre. ad abolendā. in particula quæ modo est decisa in prin. illius c. sed postea tempore Clementis recepti sunt ab ecclesia: quia in nullo errabant, nisi quia condemnabant iurantes, sed ipsi in hoc se correxerunt, & iurant quando expedit, & ecclesia eos modo approbat.

[b] Sub ea conditione. i. sub ea forma. xviij. quæstio. ij. Eleutherius. & j. de preb. significatū. ifra de cen. quāto. vel in traditione terræ pōt apponi conditio. infra de condit. appo. uerum. & ita non est hæc conditio simoniaca, [*] cum etiā alias ad huiusmodi illa ecclesia teneatur, ex quo surgit in territorio Tridon. epi: sicut nō est simoniacum cū eps ecclesias concedit aliquas pijs locis, si in eis aliquid sibi reseruet nomine pensionis. j. de reli. domi. constitutus. uer. cum autem. Et census etiam soluitur, ad iudicium subiectionis. s. de causa. pos. c. ult. & j. de censi. omnis anima. in fine. Ista quidem de iure communi conceduntur: unde expresse possunt cōstitui census in fundatione ecclesiarum quātum ad inferiores, non quantū ad prælatos.

[*] Simoniaca. s. de ele. c. significasti. glo. ij. Et ibi Phili. Dec. nu. 37. ubi tetigi.

[c] Manualem. s. de ma. & obed. his qui. ad quam subditi tenentur: ut ibi, & etiam per iuramentum quandoque. infra de iureiurand. nullus. & infra de no. op. nuntia. cum ex iniuncto. xxiij. distin. quamquam. ubi de hoc in glo. penult.

[d] Ea tamen conditione apposita. Nisi hæc conditio fuisset apposita ualeret contra humiliatos: si simplex fuisset huiusmodi traditio: sed non præiudicaret episcopo uel alteri, qui ius haberet. j. de donat. inter dilectos. argu. s. q̄ met. cau. cum dilecti. & s. de arbit. cū tempore. arg. j. de re iud. cum super controuersia.

[e] Asserebāt. Et. j. Sub isto. j. continet̄, quòd ille magister sub ea conditione recepit domum, & episcopus superueniens cum magno posse, expulit magistrum & suos: unde magister dicens se esse spoliatū. petiit restitutionem: sed denegatur ei: quia non possedit.

[f] Traditam sub cōditione. Qua non existente, traditio non ualebat. argu. j. de cond. app. de illis & c. uerum. & instit. de uerb. obl. §. ex conditionali. & ideo dictus magister, non possidebat. Nam tunc demum dicitur quis possidere, cum conditio extat. ff. de acquiren. poss. qui absenti. §. si quis. & eodem modo non amittit possessionē qui sub cōditione recedit. ff. de acq. poss. si me. j. respōso. in gl. & ideo cū non possederit, non poterat spoliari: & ideo non restituitur iste magister: quia non fuit spoliatus.

[g] Præiudicium fuerat. Vt scias quando alicui præiudicium fiat, circa possessionē: uel quandiu eam possidere intelligatur, notabis: quia aut possideo rem aliquam per me, uel per alium, puta per seruum uel colonū Si per me: licet sponte recedam, non animo deserendi possessionem: adhuc eam retineo: nisi scienter negligam. ff. de acquir. pos. si de eo. §. j. & si alter intret talem possessionē quā solo animo retineo: adhuc retineo possessionem nisi ille me uenientem nō admittat: uel si non audeo accedere ad possessionem: & etiam suspicor me posse repelli. ff. de acquir. pos. si id quod. §. ult. & l. clam possidere. §. qui ad nundinas. Et quam cito sciuero alium esse in possessione, possum expellere ipsum: ut hic patet, & ff. de acquiren. pos. quod meo nomine. §. ul. ff. de ui & ui ar. idē est. §. eum igitur. sed si alius est in possessione nomine meo, tūc si ille expellitur, uel alij tradat possessionē, statim perdā eam [*] ff. de acqu. pos. l. possideri. §. q̄ si seruus. & hæc uera sunt in rebus immobilibus, sed si quis

[*] Eam. secus si animo deserendi recederet, uel alij p̄deret, l. fi. C. de acq. pos. & ibi Bar. Ioan. Fab. Aeg. belleme. Dec. ciiij. Clau. de seisello in l. pegre. ff. acqu. pos. Possessor qualiter intelligit̄ p̄dere possessioné.

quis rem tuam mobilem occupat. statim perdis possessionem: ut. ff. de acqui. pos. si rem mobilem.
a Cum statim. Id est quam cito potuerint. ff. ad Tertul. l. ij. §. & confestim.
b Suspicari debuerat, Vt ff. quòd ui aut clã. seruus. ff. de acquir. pos. l. posside ri. §. si quis nuntiet.
c Restitutionem. Et sic patet, ꝙ nõ sufficit probare ꝙ aliquis fuerit spoliatus, nisi probet se possedisse. duo enim probare debet qui petit restitui: possedisse, & spoliatum fuisse. s. de offi. dele. consultationibus. in fine. sed hic nõ posside bat ut dixi, quia sub cõditione possessionem accepit. Item si quis posse dit precario uel ex gratia non potest peter restitutionẽ, xj. q. iij. quia. uel si obijciatur ꝙ incõtinenti deiecit. ff. de ui & ui ar. l. j. §. uim ui. & ff. ad l. aquil. sciam. §. qui cũ aliter. & j. de se. excõ. c. si uero. §. si uero. aliud est possidere: aliud i possessiõe fuisse. ff. de acq. pos. si quis au tem. §. idẽ Pomp.
d Excessistis. Debuerunt hoc facere cum moderamine inculpatæ tutelæ. C. unde ui. l. j. Sed nunquid isti sunt excommunicati, qui expulerũt illum magistrũ & alios religiosos de domo illa? Videtur ꝙ sic. j. de sen. excom. nõ dubium. & ex pluribus alijs capitulis ibidem. Sed contra uidetur, quia licitum est cuilibet se defendere. j. de sen. excõ. si uero alicuius. §. si uero. & q̃a isti admissi sunt ad agẽdum: ꝙ nõ esset si papa eos excõmunicatos reputaret. j. de prob. post cessionẽ. Dicas, qđ hæc ratio nõ uidet bona: quia non agebat, sed defendebãt se contra illum magistrũ qui petebat restitutionẽ. Dicas ꝙ si isti scienter & ex proposito excesserunt modũ in expeliendo eos de domo illa, inciderunt in sententiam excommunicationis [2] quia uim ui repellere licet: sed cũ moderamine inculpatæ tutelæ. ar. xxiij. q. iij. nõ inferenda. & ff. ad l. aquil. si ex plagis. §. tabernarius. & j. de sen. exc. ut fa mæ. in fi. Sed si nõ aliter possent se defendere nisi modum excederent: nec tunc credo illos incidisse in sententiam. ar. ff. ad l. aquil. sed & si. j. resp. Si uero casu & ignorãter excesserunt modũ: tũc non essent excõicati. arg. j. de ho. sicut dignum. §. illis præterea. Ber. [2]

Iteras. Sunt duæ partes principales. Prima ponit thema & consultationẽ. Secunda respondet: ibi, sane. Et hæc secũda subdiuiditur. Primo ponit & prosequitur triplicem opinionẽ, usq; ibi nos autem. ibi contraria soluens, contra alteram opinionẽ allegat, usq; ibi, propterea. ibi subdistinguendo: soluit: & secundum membrum prosequitur ibi, ꝙ si nõ habeat. a qua solutione unum casum excipit: ibi, si uero. Ab.
e In tua. Arg. archidiaconum habere iurisdictionem causarum matrimonialium, sic & Abbas. j. de exces. præla. accedentibus in fin. sic. & archipræsbyter. j. de consang. & affi. ex literis. Arg. contra xxxv. q. vj. episcopus in synodo. & in decre. prædicta, accedẽtibus. in his enim consuetudo seruat, quæ dat iurisdictionem. ix. q. iij. cõquestus. ĩ tex. & in gl. consuetudo. C. de emaci. l. j. & ult. s. de arbi. di lecti. in fin. & ita potius cognoscunt ex cõsuetudine, q̃ ex iure arg. prædictæ decre. accedentibus. & ar. ad hoc supra de offic. archi. c. ulti. ad fin.
f Coniunctam. Et hoc incontinenti probare uolebat.
g Diuertit. Alias si eam a se repulisset, non posset petere restitutionem cum seipsum expoliasset: argu. xxvij. quæ. ij. Agathosa. Sed cõtra credo [3] ꝙ hoc non obstaret si uelit ipsam habere qui eam ex pulit: quia eo ipso ꝙ repetit ipsam, & ipsa non uult ad eum redire, intelligitur eum spoliasse. Sed nunquid haberet locum pactũ de non petendo? Videtur ꝙ sic. xxxiij. q. v. ꝙ Deo pari. in talibus non ualet pactum uel compositio. s. de transact. c. ult. ita ꝙ uterq; remaneat in seculo, nullum pactum ibi ualet: nec absoluere se possunt, etiam si iurarent. j. de iureiur. tua. & etiam si uouerent. arg. j. de conuer. cõiu. ex parte. ij. in fi. quia cõfessio etiã ibi locum nõ haberet contra matrimoniũ. ut xxxv. q. vj. si duo. & j. de eo qui cogno. consangui. uxo. suæ. super eo. nec etiam exceptio rei iudicatæ locũ habet ibi [4], unde uoluntas ibi deambulatoria est. j. de re iudi. lator. & c. consanguinei.
h Et infra. Sub isto. j. continetur, quod pars mulieris ecõtra uiri sæuitiam allegabat [5]: propter quod non erat restituenda marito.

Glossa sequens reci. per obiec. & dupliciter soluit, primo uiolando literam, secundo plane legendo, ut sit casus spẽalis. sicut & alÿ quinque, quos enumerat.
i Dispensare non potest. i. non uult: uel non expedit. sic xxxij. q. si Paulus. in glo. suscitare. quoniam papa in omnibus dispensare potest: quæ non sunt contra articulos fidei, uel generalem statum ecclesiæ. xv. di. sicut. in glo. fi. & xxv. q. j. sunt quidam. cum gloss. nec in ijs quæ sunt contra substantiam monachatus. infra, de sta. monacho. cum ad monasterium. in fi. nec in ijs quæ in sui natura sunt mala, ut quod sine peccato posset

Excõicatio an incurrat ꝑ eũ, qui ui expellit clericum.

[1] Idẽ dicit Inn. de pœna tẽporali & irregularitatis: q̃d sic intelligit Hos. ꝙ sit excõicatus primo loco: si celebret fit irregularis: sed nõ hoc ipso ꝙ modum excessit, pœnã ẽt tpalem ut dicit nõ incurrit ipso facto: s; ex iusta cã ad ipsam infligẽdam ego credo ꝙ Inn. intellexit de irregularitate quæ contrahit ꝑ mutilationẽ, uel mortẽ, q̃ ex proposito modũ excedens statim incurrit si alterũ illorũ sequatur. Ioan. And.

[2] Ber. idẽ Panor.

Consuetudinem iurisdictionẽ dare.

[3] Credo. idẽ Pan. hic Geminianus cõ sil. xxviij.

[4] Ibi. nisi ad impediendã restitutionẽ in possessorio. Pã.

[5] Et incestus picuiũ: & ꝙ ꝓbationes ipedimenti paratas habebat. & quia in uita & ex pulsa a uiro recesserat, hæc patent in ant. Ioan. And.

accepit, præsertim cum statim [a] ex quo id uobis innotuit, uim ui duxeritis repellẽdam: & quòd idem sua temeritate possessionem præter conscientiam uestrã (ad quos ipsam possessionẽ nouerat pertinere, & quos quæstionem si bi moturos suspicari debuerat [b]) est ingressus procuratorẽ uestrũ & uestro nomine ab impetitione ipsius magistri, nomine domus militiæ templi quo ad faciendam restitutionem [c] quã petebat, reddimus absolutum: decernẽtes uos magistro satisfactionem debitam exhibere, si defendendo ius uestrum, in offensam ipsius uel domus militiæ tẽpli modum forsitan excessistis [d].

Idem Bituricen. archidiaco.

Si contra petentem restitutionem cõiugis, opponitur consanguinitas in gradu prohibito, et offeruntur probationes paratæ recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quo ad thorũ, & fiet quo ad reliqua. si uero probationes prõptæ non sint, fiet plena restitutio: nisi sit magna uiri sæuitia.

CAP. XIII.

Literas tuas recepimus, quòd cũ quædam matrimonialis causa (Bituricẽ. archiepiscopo in remotis agente) in tua [e] præsentia tractaret. Guilelma mulier separari a B. uiro suo instantissime postulabat, cui se quarto gradu consanguinitatis proponebat esse coniunctam [f]: & infra. Vir autem sibi uxorem postulabat restitui, quæ ab eo, sua temeritate diuertit [g] & infra [h]. Rescripto petebas apostolico edoceri, utrum quãdo aliquis consanguinitatis gradus obijcitur in quo sedes apostolica dispensare non potest [i]: nec etiã cõsueuit,

posset

& probationes promptæ sint & paratæ: indulgenda restitutio sit, an negāda: & infra. [a] Sane circa solutionē propositæ quæstionis diuersæ sunt sententię diuersorum: alijs asserentibus restitutionē faciēdā, alijs sentientibus in contrarium: nonnullis uiā [b] mediam eligentibus, ac dicentibus, eam faciendam interdum: quandoq; penitus denegandam. Primi per decretalem [c] epistolam Lucij papæ iuuari uidentur arguentis quosdā iudices delegatos qui restitutionem uiri qui sine iudicio ecclesiæ uxorem dimiserat, & ei consanguinitatem postmodum opponebat, spoliatæ, ac repetenti, coniugem denegabant: & mandātis sibi prius restitui taliter spoliatam, & postea matrimoniali causa cognosci. Horum autē assertionem incestus uidetur periculum oppugnari: sed ipsi timorem incestus, inanem esse respondent, cum etiam beneficio restitutionis obtēto, qui cōsanguinitatis habet notitiam nec exigere debitum contra conscientiam, nec soluere teneatur: quoniam si secus egerit, edificat ad gehennam sicut nec consanguinitatis cōscius: super cuius coniugio quæstio nō mouet. [d] Secūda uero assertio ꝑ oraculū [e] Clementis [f] papæ fulcitur: a quo cum fuisset quæsitū utrum muliere quadam, quendam uirum petēte, qui ut eam repelleret, exceptionem cōsanguinitatis obiecit, prius esset de impedimēto consanguinitatis agendum, quàm super matrimonio sententia proferretur: sic inquisitioni factæ respondit, quòd cum exceptione probata, principalis quæstio perimatur, prius est cognoscendum de ipsa, quàm ad definitionis articulum procedatur: cum etiam in multis casibus [g] restitutio differatur secundū canonicas sanctiones. Opinioni aūt ultimæ uidetur nō incōgrue adaptari ut in gradibus cōsanguinitatis, diuina [h] lege prohibitis restitutioni aditus præcludat: sed cōstitutione interdictis, humana restitutio locū habeat cū effectu: cū in illis dispensari nō possit: [†] & in istis ualeat dispēsari: sicut beatus Gregorius [i] & multi alij dispensarunt. unde non peccat [k] qui in hoc articulo ad mandatum ecclesiæ reddit debitum coniugale. Nos aūt ad præsens, nullā de prædictis sententijs reprobamus: nec cuiquā [l] earū, aliquod præiudicium ex nostra responsione uolumus [m] generari: quamuis præscriptum

possit quis adulterari. arg. j. de iureiur. & si Christus. §. quædam etiam. nec potest dispēsare ut simul quis habeat plures uxores. s. de transact. c. ul. Idem credo de gradibus diuina lege prohibitis, ut hic dicit. unde proprie ponitur hoc uerbum, non potest. & ideo hæc expositio nō uult, uel non expedit, non habet locum hic.

[a] Et infra. Sub isto. j. continet ꝙ quæsiuit etiam an idē esset si gradus dispēsabilis uel aliud impedimentū dispensabile allegetur, & probationes essent incontinenti paratæ. Ber.

[b] Viam mediam. Arg. de medio spectando. sic. s. de offi. deleg. quærenti. gl. æquitatis. Vnde Ouidius: Inter utrūq; uola, medio tutissimus ibis.

[c] Primi per Decretalem. Istorum opinio. s. ꝙ restitutio sit faciēda, multis iuribus iuuatur & primo per decr. s. eodē. ex conquestione. & cap in literis. & c. item cū quis. & s. ut li. non contest. accedens. ij. C. de app. l. j. C. de do. inter uirum & uxo. si maritus. nec obstat illa decre. s. de ordi. cog ca. j. quia loquitur in petitorio: ut hic & j. dicet. nec obstant leges illæ. ff. ut in possessio. l si is a quo. ff. ad exhibendum. l. iij. §. ibidem. ff. ad carb. l. iij. §. causæ. quia loquūtur in possessione adipiscenda etiam in exhibitione rei, ubi differt missio in possessionem si incontinenti probetur de proprietate [†] & fallit in casibus notatis. supra, eodem. ex conquestione. & in casibus qui notantur in quæstione prima, in summa & supra capitul. proxim.

[d] Mouetur. Resume: nec exigere nec reddere debet debitum.

[e] Oraculum. i. responsum.

[f] Clementis. s. de ordine cog. c. j. Ber.

[g] Casibus. De quibus aliqui notantur supra, eodem. ex conquestione.

[h] Diuina lege. In Leuitico, scilicet decimooctauo capitu. quondam propter hominum raritatem tantum duæ personæ excludebantur a coniugio, ut nec filius matrem, nec filia patrem duceret. Sub lege excepit fere duodecim, matrem nouercam, sororem, neptem, amitam materteram, uxorem patrui, uxorem fratris: sed hoc recepit determinationem: vi. j. quæstione prima, olim. priuignam, filiam priuigni uel priuignę sororē uxoris, paucas tamen exclusit ut multiplicarent homines. Sub gratia uero, scilicet tēpore Christi plurimæ personæ excluduntur: ut locum haberet cōtinentia: & est illa prohibitio coniugij: nam a fornicatione quilibet & quælibet excludūtur. Et ita cum ecclesia in istis gradibus diuina lege prohibitis, non cōsueuit dispensare, eis oppositis non est restitutio faciēda: & hoc uidetur sonare litera ista. Tredecim, personas diuina lege ꝓhibitas habes his uersibus: Nata, soror, neptis, matertera, fratris, & uxor. Et patrui coniunx, mater, priuigna, nouerca, Vxorisq; soror priuigni nata, nurusque, Atque soror patris coniungi lege uetantur.

[i] Beatus Gregorius. xxxv. quæstione. iiij. quædā lex.

[k] Non peccat. Allegatio est.

[l] Nec cuiquam earum. Omnibus enim iuris authoribus æqua prærogatiua [2] seruanda est. C. de uet. iur. enucl. lege prima. §. si is ita. argumentum, decimanona, distinctione, sic omnes. & xx. distinct. de libellis. in fin.

[m] Volumus generari. Et tamen generatur. Iudices enim secundum suam opinionem sententiant. unde cima distinctione nolite. & infra, de celeb. mis. de homine. argumentum, de conse distinctio. j. præcepta. & papa hic loqui uidetur ut magister.

Ouid. metamo. l. ij.

Vide ꝙ dicam de spon. c. ueniens. j. in gl. nisi aliquis. Ioā. And.

Coniugalis prohibitio īter quas ꝑsonas fuit ī l. diuina.

† Idē Richardus & Scot. in iiij. sentē. dis. xl. ubi tenēt qđ sunt de iure diuino morali, q̄ quis Tho. Aqui. 12. q. xcv. ar. reponat ī ter iudicialia, alij inter ceremonialia uñ Tostatus. j. re. viij. q. cxlix. cum seq. usque ad quæst. clviij. tenet non posse dispensari ꝑ honestatē sed bene (sola directa linea excepta) ꝑ ꝑtātem ꝙ est nimis audax & temerariū dictū, q̄uis papa de facto dispēset, ut uidi nō solū inter principes ut in filio Io. Regis Portugaliæ qui duxit sororē

cōsanguineā ex alia mre s; etiā inter simplices nobiles uidi apud Sorbonā ann. 1530 mense Iunio in q. Regis Angliæ scindi theologos, uidelicet 42. ꝓ affirmatiua, sed 53. pro negatiua quæ uero cēsentes remittendū ecclesiæ. & sic tacite ꝓ negatiua concludebant quā prius tenuit Aegidius belleme. consil. xxviij. Cōrad. de suman-- har. de cōtrac. q. lxxxiij. Io. lupi. de matrim. & legiti. col. xix. & in specie, d. q. Lud. de Gozadi. cōs. j. quāuis Pau. paris. consil. lxv-- iij. lib. iij. post effusam disputationem dubitet.

[2] Hiero. sup Dañ. periculosum ē de magistrorū ecclesiæ iudicare sententijs &c. Ipse tñ dixit ad Alexan. non doctoris opinio, sj doctrinæ ratio ponderāda est Ioan. An.

Porro

Lucij papæ mandatum ad poſſeſſoriũ, reſponſum verò Clementis ad petitoriũ referatur. Porrò a cùm mulier quæ conſanguinitatis habet notitiá, præſertim in gradibus quos lex diuina prohibuit, nõ poſſit huiuſmodi viro ſine mortali peccato carnaliter cõmiſceri: quoniã omne qđ non b eſt ex fide, peccatum eſt: & quicquid fit cõtra conſcientiam, ædificat ad gehennam: fruſtrà in tali caſu adiudicaretur reſtitutio ſpoliato. cum illa contra Deum non debeat in hoc iudici obedire, ſed potius excommunicationem c humiliter ſuſtinere: ſicque difficultas occurreret, quaſi perplexa: quia propter ſententiam oporteret eam reddere debitum, & propter conſcientiam reddere non deberet: vnde contingeret eos grauiter impediri: & vtrique laqueus d pararetur: cùm inter ſe carnaliter coniungi nõ poſſent: nec alter alteri matrimonialiter copulari. Propterea melius videtur, quòd cùm opponitur conſanguinitas (præſertim in gradibus diuina e lege prohibitis) & probationes offeruntur incontinenti f paratæ, in cæteris adiudicanda ſit reſtitutio: ſed ad maiorem cautelam, iuramento recepto, g quod talis obiectio malitioſè nõ fiat, ſola quo ad commiſtionem carnalem (maximè ſi fama conſentit) eſt reſtitutio differenda, donec auditis probationibus & diſcuſsis, cauſa ſine diffugio terminetur cum vtrique ſit melius taliter expediri, quàm ſic manere taliter impeditos. Quòd ſi non habeat probationes incontinenti paratas, ſed dilationes expectat longiores (quia præſumitur contra eam, quæ ſine iudicio eccleſiæ ſua tantum temeritate receſsit à viro) ad reſtitutionem plenariam, eccleſiaſtica debet cenſura compelli: quã tamen ipſa thori negando conſortium, debet humiliter tolerare h donec probationes offerat præparatas: & tunc abſolu-

a Porro. Hæc allegatio Gregorij eſt.

b Non eſt. xxviij. q. j. omnes. §. & his. ĩ. de præſcrip. quoniam omne. & ĩ. de ſimo. per tuas.

c Excommunicationem. Hoc ſecundum diſtinctionẽ illius decret. ĩ. de ſenten. excommu. inquiſitioni.

d Laqueus. Eccleſia enim nulli debet laqueũ inijcere. xxv. quæſt. ĩ. de viduis. ij.

e Diuina. Ergo uidetur, quod in ſecũdo gradu eccleſia diſpenſare nõ poſſit, cum iſtud fuerit diuina lege ꝓhibitum. xxx. qõ. iij. pyctacium. in glo. ij. & in Leuitico prohibetur ſecũdus gradus in conſanguinitate & affinitate: vbi dicitur: Turpitudinem ſororis vxoris tuæ & filiæ eius non reuelabis: filiã filij eius, & filiam filiæ non aſſumes. Sed cõtra videt. ĩ. de diuor. gaudemus vbi dicitur quod ſi pagani contraxerũt in ſecundo gradu, poſt fidem receptam debẽt in ſimul remanere. Dicas, quod in leuitico ꝓhibetur ſecundus gradus in deſcendẽtibus, non in collateralibus. i vnde in ſecundo collaterali diſpẽſare poteſt eccleſia. & expone præſertim, id ẽ maxime: quia ſi probationes incontinenti ſunt paratæ, non eſt facienda reſtitutio quantum ad carnalem copulam in quocunque gradu, ſed multo fortius in gradibus diuina lege prohibitis: alias fiat reſtitutio quo ad omnia. ut ĩ. ſequitur.

Matt. 41

i Collateralib᷒. dic quod etiã in collateralibus ꝓhibetur in ſecundo gradu lineæ inæqualis de iure diuino excepto auunculo & filia ſororis.

f Incontinenti. Hic patet, quod licet ſpoliator uelit probare incontinenti exceptionem conſanguinitatis tamen ſpoliatus prius eſt reſtituendus, ſi periculum animæ non immineat, quia hic mulier reſtituitur in cæteris prẹterquam ad copulam, & tamen probationes incontinenti offeruntur. unde tollitur diſtinctio quorundam qui dicunt, quod ſi ſpoliator uelit ſtatim probare exceptionem, reſtitutio differtur per id qđ legitur. ff. ad exhibendum. l. iij. §. ibidẽ. & ff. ut in poſ. leg. is à quo. Sed ille leges in alio caſu loquuntur: ut dictum eſt ſ.

g Iuramento recepto. Hoc eſt notabile, quod licet in cauſa matrimonij & aliis cauſis ſpiritualibus de calumnia ſiue malitia non iuretur: ut ſ. de iuramẽ. calũ. literas. iuratur tamẽ de calũnia ſuper exceptionibus poſt emergẽtibus. ſi tamẽ per eas alterius ius aliqualiter impugnetur. ſ de elec. c. cũ dilectus. §. nos uero in glo. iuramento. & ĩ. qui ma. accu. poſ. c. fi. & ĩ. de teſti. præſentium. ff. de dã. infec. qui bona. §. ſi quis ſtipulaturus. arg. ff. qui ſatiſda. cog. de die. §. iubet. Dicas quod vbi in principio ſemel lite conteſt. iuratum eſt de calumnia. poſtea non iuratur quia iuramẽtum illud extenditur ad oẽs exceptiones ꝑemptorias, quæ poſtea occurrunt, ſiue ſint emergẽtes, ſiue incidentes. C. de iura. calũ. auth. hoc ſacramentum. Olim aliter obſeruabatur, quia iurabatur ſuper quolibet capitulo. vnde hodie nõ ualẽt iura, quæ hoc dicebant, & ſic nõ contradicũt leges prædictæ. quandoque etiam iuratur ob aliud, puta quod non didicit teſtificata. ĩ. de teſt. c. penul. Ante lit. cõte. bene iuratur ſuper exceptionibus propoſitis, & præcipue ubi arguitur malitia excipientis: ut hic. & ſ. de elec. cũ dilectus. & ĩ. de excep. paſtoralis. ſiue ſit cauſa ſpiritualis ſiue ciuilis. Et nihilominus iuratur poſtea de calũnia ſuꝑ principali quæſtione, quia aliud eſt iurare ſuper exceptionibus ante litem conteſt. propoſitis, quia ibi declinat iudicium, nec tangunt principalem quæſtionẽ, nec ex ea oriuntur: & aliud eſt iurare ſuper exceptionibus poſt litẽ conteſta. quia illa tangunt principale negotium, & oriuntur ex eo: unde iuramẽtum de calumnia, ad omnia extenditur quæ emergũt poſt lit. conteſt. & quæ incidunt: & ideo poſt lit. conteſt. præſtito iuramento ſuper principali quæſtione, non iuratur poſtea, quia ſic quaſi bis iuraretur.

Iuramẽtũ calumniæ an poſſit in eadẽ cã reiterari?

h Tolerare. Hoc intellige ſecundum diſtinctionem illius decret. ĩ. de ſenten. excõmunic. inquiſitioni. Sed pone quod talis excõmunicata iniuſte moriatur, nũquid debet ſepeliri in cœmiterio eccleſiæ, cum apud Deum non ſit ligata. xxiiij. quæſtio. iij. ſi quis non recte? Dicas quod non, quia quantum ad eccleſiam ligata eſt, quæ non iudicat de occultis. infrà. ut eccleſ. benefi. ſine dimi. confe. ut noſtrum. §. porro. & ſic eccleſia pro ipſa non debet orare. Quo ad Deum ſoluta eſt, nec nocet ei vilis ſepultura. infra, de ſepultu. ſacris. in fine potius enim conſulendum eſt animæ quam corpori. & in tali caſu ubi mulier certa eſt, po-

tius debet Deo obedire quam iudici, secundum consilium papæ, & xj.q.iij.non semper. & xxiij. q.j.quid culpatur, ne contra conscientiam suam ædificet ad gehennam.

a Sufficiens securitas.xxxij.q.j.de benedicto. in glo. sub cautela: ex quo enim propter sæuitiam, vnus reliquũ dimittere potest, secundũ legem in authẽ.de nup.§.si igitur mulier tale aliquid. col. iij. ergo multo minus est restitutio faciẽda: qa turpius eijcitur q̃ non admittitur hospes j.de iureiurã. quemadmodum.§. alioqui. & in hoc casu alicui honestę mulieri, cõmittenda est, vbi secure moretur.s.eod.ex transmissa. & j. de spon. cum locum. arg.s. de procu.accedens.& præterea satisdatio non immutat maleuolum propositum.instit. de suspec. tuto. §. nouissime.

† Bal.cõsil.ccxl.libro tertio

tione petita secũdũ formã ecclesiæ absoluet: sed nunquã fiat ei mãdatũ sub debito iuraméti receptis probationibus procedat quẽ admodũ est præmissum. Si verò tanta sit viri sæuitia, vt mulieri trepidanti non possit sufficiens a securitas prouideri, non solum non debet ei restitui, sed ab eo potius amoueri, † alioqui sufficienti (si fieri potest) securitate prouisa, profecto videtur coniunx ante causæ cognitionem restituenda marito.

Idem Vulterano episcopo.

Per solam traductionem mulieris ad domum viri factam, non præcedentibus sponsalibus, vel inualidis, non acquiritur possessio: vnde ea recedente propria authoritate non competit restitutio.

Glo.seq.primo ponit decem casus, quibus minor censetur maior. Secundo quærit an in spiritualibus restituatur minor, & soluit. Tertio quærit de renunti ante beneficio & c.alleg.ij. iura ad negatiuam. & ij. ad affirmatiuam, & soluit.

CAP. XIIII.

Ex parte M. mulieris fuit propositũ q̃ cùm eam intra pubertatis tẽpora constitutã, patruus suus filio H.Seneñ. ciuis, nõdũ b septẽ annorum matrimonio voluerit copulare c ac eadem traducta fuerit in domum eiusdẽ, ipsa ex quo ad nubiles annos peruenit, ratũ nolẽs habere, quod à patruo suo circa hoc procuratum fuerat à Seneñ.episcopo nubendi licentiam postulauit: d & infrà. Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipsa mulier (quamuis e minor) causam possit matrimonij per procuratorem tractare, ac pars alia (quæ mulieris restitutionem sibi fieri impetrauit veniã ætatis.C.de ijs q̃ ve. æta. impet.l.j.

Ex parte M. Petẽs restitutio nem coniugis, habet probare coniugium legitimũ ex consensu. Ita communiter summat. Sed ex hac summatione infertur, vt sufficiat probare solum coniugium: licet non probet carnalis copula, de quo tamen sunt opiniones. In prima parte ponitur mulieris querela partim decisa. In secunda dat iudicem ibi, quia igitur. Ab.Sic.

b Nondum septem annorum. Et ita nihil egit, cum ætas impediret. j.de despon.impu.literas.& c.accessit. Itẽ arg. q̃ vbi quis vult contrahere matrimoniũ, nec potest, ætate prohibente, nec sponsalia cõtrahit, quia non vult: nec matrimonium, quia nõ potest, nec illud intelligitur contrahere.ff.de dona. inter virũ & vxo.cum hic status.§.pe.& s.de offi.delega.cũ super. & C.si quis alteri vel sibi.multum interest.Ar.cõtra. j.de despon.impu.de illis.j.in fi.& cap.tuæ.Sed videt quod illa licet fuerit minor, tamẽ authoritate sua nõ debuit recedere.j.de despon.impu.de illis.j.in princ. Sed in hoc distingue, vbi sponsalia non tenuerũt ætate prohibente, nec postea cursu temporis placuerunt vt hic.vel si per vim contracta fuerant: vt j.de despõ. impu.ex literis.authoritate sua † potest mulier recedere, quia nulla obligatio fuit hincinde contracta: vt in prædictis decret.literas.& c.accessit. Vbi ergo spõsalia tenent, non debet recedere alter sine licentia ecclesiæ.j.de despon.impu.de illis.j.

† Sua idẽ Panor.

c Copulare. Hoc quod dicit, voluerit matrimonio copulare, tollit omnia contraria: & hoc quia voluntas patrui ad nullum actum processit: nec quo ad sponsalia, nec quo ad matrimonium, & ita nulla obligatio fuit contracta: vt j.sequitur.

a De iure & de facto j. d dona. inter virũ & vxo. & si necesse Ioã. And.

d Postulauit. Et etiã res si quas dedit ei in dotẽ. nam semper subintelligitur talis conditio, si matrimoniũ fuerit subsecutum. a ff.de iure dot.stipulationẽ.& l. dotis promissio.& fructus & partus.ff.de cõdi.causa data causa non secu.qui se debere.§.fundus.

e Quamuis minor. Sic patet, q̃ in causa matrimoniali minor xxv. annorum censetur maior. Similiter in voto. xx. q.j.c.j.§. j.& ij. Itẽ & in alio casu, cũ minor mortem patris exequitur: vel cum agit de testamento patris. xv.q.iij. certis. in glo.pupillis. Item cũ agit de recuperanda possessione. C. qui leg. perso.l. vlti. Item cum agit de thoro violato. ff.de adult.si maritus.§.lex Iulia. Itẽ cum agit de libero homine exhibendo.ff.de lib. homi. exhib.l.iij.§.sed si mulier. Item cum Itẽ cũ agit negotia alterius ff.de mino.cũ mãdato. Et generaliter videt, q̃d secũdũ canones etiã contra patrem suum minor agere possit: vt ij.qõe vij.quæritur. Sed nunquid minor potest petere restitutionem in integrum in huiusmodi spiritualibus, siue ecclesiasticis negotiis, si doceat se læsum: vt si contraxit cum paupere: cum poterat contrahere cum diuite? Dico quod non: quia error diuitiarum nõ impedit matrimoniũ. xxix.q.j.§.j.ergo nec sponsalia: quia in hoc censetur maior. Et vbi minor mutat statum, non restituitur.ff. de mino.l.si ex causa.§.Papinianus ait.arg.xx.q.ij.c. j.& ij.& si maior est xx.annis, potest se permittere venundari ad participãdum pretium: vt institu.de iure persona.circa fi. Sed minor xxv.an.renuntiat beneficio suo, nunquid potest implorare restitutionem? Videtur quod nõ: quia in talibus loco maioris habetur, quia in rebus ecclesiasticis sententia lata cõtra minorem absentem & indefensum, tenet.s. de elect.dudũ. j.§.cum autem. Sed in rebus immobilibus sententia lata contra minorem absentem, nulla est.ff.de re iud. contra pupillum. Item ex hoc sequeretur incõueniẽs quia si minor renuntiasset ecclesiæ, si postea illa cõferatur alicui, demum minor petat restitui, quod ei adiudicabit ecclesia qui legitime est eã adeptus & sine culpa: quod esse non debet. j.de appel.bonę.lvj.dist. satis peruersum.xvj.q.vlt.inuentum est. Item quia in rebus ecclesiasticis cẽsendus est sui iuris, sicut & filius familias in castrensi peculio.ff.ad maced.l.ij.& iij. in fi. Et cõtra videt, quod possit: quia & maiori competit restitutio in integrũ.s.de rest.in integ.c.ex literis Item

Minor in certis casibus, censetur maior.

Minor læsus circa mtrimonia & beneficia, an possit restitui

Item in rebus ecclesiasticis, maius periculum est quã in alijs: ergo in eis cautius est agẽdum. xlij. dist. quiescamus. vij. q. ij. c. ul. ff. ad carb. l. j. §. sed si quis. incongruum enim esset, ꝙ per assumptionẽ rei ecclesiasticæ perderet beneficiũ restitutionis: quia utilitas debet augeri, nõ minui per dignitatẽ. ff. de iud. si lõgius. in fi. & arg. ad hoc ff. commo. in commodato. §. sicut. in fi. ibi, adiuuari. & ĩ. de cõmo. c. uno. & C. de indi. uidui. l. ij. in fin. Ad hoc dicas, ꝙ minor potest petere in integrum restitutionẽ si omisit probationem necessariã, uel alias captus sit in iudicio & beneficio, sicut & ecclesia, quæ comparatur min. s. de in integ. resti. c. j. & c. auditis. & quasi per totũ. & ff. de min. ꝙ si minor. §. j. & l. minor xxv. an. Sed si renuntiauit beneficio ecclesiastico, & illud iã sit alij collatũ, non subuenit ei [r]. ff. de mino. ꝙ si minor. §. Scæuola. In matrimonio uero, puta cum sentẽtia lata contra matrimoniũ est, ubi ecclesia decepta est, ipso iure seruatur illæsus. ĩ. de re iud. lator. & c. consanguinei.

prius postulabat) restitui nequaquã debeat, utpote nullo iuris seu possessionis cõmodo [a] destituta, cum per solã traductionem (quam nõ præcesserunt sponsalia, uel consensus legitimus, nec fuerunt etiam subsecuta [b]) nullum inter eos obligatorium uinculũ sit contractum: Mandamus quatenus, si est ita (nõ obstantibus exceptionibus [c] supradictis) audias, quæ hincinde partes duxerint proponenda, & quod canonicum fuerit, ap. re. decernas.

Idem.

Interdictum, unde ui, non competit contra illum qui non spoliauit, nec spoliari mãdauit, nec spoliationẽ ratam habuit.

Glossa seq. recitatur per q. quare non sufficit hoc casu traductio? Respon. quia per &c. subdit tres casus ubi petitur restitutio, nec habetur possessio.

[a] Commodo destituta. sic. ff. de spon. quæsitum. quia per solam traditionem nihil egit. ubi enim nulla præcedunt sponsalia uel matrimoniũ, nulla habetur possessio, quia liber homo possideri non potest, & possessio illa talis est, quod qui possidet, possidetur. unde ex sola possessione facti, nulla seruitus uel obligatio hincinde contrahitur, nec restitutio peti potest, cũ nulla possessio iuris hic fuerit. unde hæreticus nõ põt in iure petere rerũ ecclesiasticarũ restitutionem. xxiij. q. vij. c. j. & ij. nec laicus restitutionẽ decimarum, licet de facto possideat, quia aliud est possidere, & aliud detinere. ĩ. de pscr. causam quæ. nec enim sufficit probare spoliationem nisi probet quod possederit. s. de of. dele. consultationibus. & s. e. olim. ut ibi dictũ est. Qñque tñ petiẽ restitutio, ubi nulla põt esse possessio: ut cũ petiẽ restitutio consanguineæ. s. cap. proxi. Sed illud est quia possessio iuris præcessit, de qua constat. sic. ĩ. de præb. referẽte. arg. s. de proc. ex insinuatione. Itẽ seruus petit restitutionẽ rerũ dñi absentis. quas de iure non põt possidere. C. si p uim uel alio modo. l. j. Similiter uxor restituiẽ ad res datas sibi a uiro quas de iure possidere non põt. ff. de ui & ui arma. l. j. § deijcitur. De hoc, s. an possit repeti quod non licet possidere, traditur xiiij. quæstio. j. cap. j. in tex. & glo. ij. Et nota quod licet aliqua appareat traducta, non tamen præsumendum est statim pro sponsalibus uel matrimonio: ut hic patet: & l. prædicta. quæsitum. ff. de spon. sed ubi sponsalia præcedunt intra pubertatem, si sponsa compleuit xij. annum apud sponsum, præsumitur matrimonium. ĩ. de spon. ad id. ff. de ritu nup. mulierum.

[r] Et imo etiã quandoq; post quam alij collatũ ẽ subueniẽ, ut p Nic. Boer. decisio. Burdegal. 350. ubi refert arestũ. Et habeo aliud arestum latũ in cõsilio regis quo resignatarius uel mediator condẽnatus fuit dare cũ effectu mãdatum ualidum ad retrocedendum. Pan. hic. num. 5. pulchre distinguit quem sequitur gl. prag. de pacifi. possess. ĩ uerb. ĩpedimenti, in fi. Ludoui. Gomes ĩ reg. de triẽnali possess. q. xv. dixi in tracta. reg. Cancel. ĩ reg. de publi. qõ. x. nu. 185. cũ se.

CAP. XV.

Cum ad se. apo. accessissent Cumañ. episcopi & fratrum hospitalis Hierosol. procuratores: & infra. Abbati de Accoñ. causam (quæ super ecclesia & hospitali de monte Citano, inter eos uertebatur) taliter duximus committendam, ut audiret omnia tam ad possessorium, quàm [d] ad petitorium iudicium pertinẽtia: quæ utraq; pars duceret proponenda, & causam ipsam fine debito terminaret. Corã quo procurator hospitalis, prædicta cum possessionibus & pertinentijs [e] suis quę tenebat episcopus sibi restitui postulauit, asserens illa de iure ad hospitale Hierosol. spectare, & ꝙ

[b] Subsecuta. quia nũquam sponsalibus puella consensit, uel antequam puer septimum annum cõpleuerat: ab eo recessit.

[c] Exceptionibus supradictis, s. quod petebat fieri primo sibi restitutionẽ, & ꝙ illa nõ poterat agere p procuratorẽ: quæ non habent locum hic.

Cum ad sedẽ. Diuidiẽ ꝓprincipaliter in duas partes. In prima ꝓcessus narratio. In secunda causæ definitio. Secunda ibi, nos prioris. Abbas Siculus.

[d] Quam ad petitorium. Siue simul siue separatim poterat agere procurator hospitalis. de hoc dictum est. s. de causa possessionis. cum ecclesia. & c. cum super. & c. cum dilectus.

[e] Et pertinentijs. hic ergo datur libellus gñalis. sic. ĩ. de don. inter dilectos. & sñia fert ibi generaliter. & infra, de proba. licet. ad fi. Arg. contra s. de libel. obla. c. ij. & c. iij. ubi plene no. de hoc. Argu. contra. ff. de rei uen. si in rem. j. & insti. de act. §. curare. Solu. contraria ista locũ habent in rei uendicatione, & in singularibus iudicijs ubi oĩa debẽt specificari quæ petuntur. Sed hic & ĩ. de dona. inter dilectos. cum omnibus consimilibus locum habent in iudicijs uniuersalibus. Nam si quis petit ecclesiam cum suis pertinentijs, uniuersalis est petitio, & in hoc casu ad id quod non extat tempore petitionis apud eũ qui conuenitur, si tempore sententiæ possideat, condemnatur, ac si tempore litis contestatæ possideret. ff. de petitio. hæredita. si quo tempore. & ff. de procuratorib. quæsitum. Sed qualiter procedetur circa pertinentias. cum reus neget eas pertinere ad ecclesiam uel ad hospitale? Respondeo, ubi obscure & indeterminate aliquid proponitur, circa [2] initium iudicij, accipimus, id quod vtilius est actori. ff. de iud. si quis intentione. & ff. de uerborum obligationibus. inter stipulãtem. §. primo. & id quod nocet reo. ff. de interrogato. actio. de ætate. §. nihil. In medio litis qualiter præsumitur pro utroque. argumentum xxx. quæstione quinta, iudicantem. & infra, de testib. cum tu. In fine magis præsumo pro reo. infra, de probatio. ex literis, et infra, de fide instrum. inter dilectos. in fine. debet enim actor declarare in processu [3] de pertinẽtijs, alias non fieret executio ad uoluntatem suam. argumentum infra, de præscriptio. auditis, & infra, de spon. ex literis.

Libellus generalis an sit admittẽdus.

[2] Circa uide Ias. l. nõ est nouũ. C. de eden. l. de die. in fin. princ. qui satisda. cogan. Ale. de præsc. Reg. 3. pręsump. 44.

[3] Id est tẽpore executiõis: & fiet hæc ꝓbatio sine libelli oblatione uel lite cont. secũ dũ Inn. & Host. qui hoc notãt hic. & s. de libell. obla. ca. j. & facit qđ not. đnb. conce. §. nũc dicẽdũ. uersi. xxv. Ioã. And.

Glossa sequens quærit, & soluit.

ipſa diutius poſſediſſet. [a] Ad quæ reſpondit procurator epiſcopi, ſe nec ſcire, nec credere [b] ſupradicta ab hoſpitali poſſeſſa uel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumañ. epiſcopus, utpote in ſua diœceſi cōſtituta, rōnabiliter detinebat. Cum igit̄ ad fundandā intentionem ſuam, pars utraq; teſtes [c] produceret, dictus abbas procuratorē epiſcopi, cō demnauit ad reſtitutionē omnium prædictorū: & infra. Nuper autē utriuſque partis procuratoribus comparentibus coram nobis, cauſam ipſam examinauimus diligēter: & quidem per teſtes uidebatur eſſe probatum quod Cumañ. epiſcopi nūtius, cruces hoſpitalarijs abſtulit, inhibendo ipſis ne ad ſupradictam eccleſiam uel hoſpitale redirent, & quòd epiſcopus ſupradicta omnia poſſidebat, unde ꝓcurator hoſpitalariorum petijt dictā reſtitutionis ſententiam confirmari: & infrà. Nos prioris acta iudicij recenſentes, quia nec per dicta teſtium [d], uel confeſſiones partium (cum nullæ penitus in iudicio factæ fuerint) uel etiam inſtrumenta (quæ nullatenus de ſpoliatione tractabāt) nec per euidentiam facti nobis conſtare potuerit, quòd Cumanen. epiſcopus hoſpitalarios ſpoliauerit, uel mandauerit ſpoliari, uel ſpoliationem factam ſaltem ratam habuerit: pronuntiauimus in quæſtione prædicta interdictum [e] unde ui, locum nullatenus habuiſſe, reſtitutionis ſententiam a prædicto abbate prolatam (licet pars aduerſa proponeret, quòd præſumendum eſſet pro-

[x] Poſſidebat. tamē probās de antiqua poſſeſſiōe & allegās ſe poſſidere præſumitur poſſeſſor. Panorm. hic collu. vij. Bar. d.l. ſi ue Frā. Ripa. c. ſępe. infra eo.

[a] Diutius poſſediſſet. Nunquid hoc ſolum ſufficit probare, ꝙ aliquando poſſedit, ad hoc ut poſſit reſtitui? nō. niſi probet ꝙ tunc poſſidebat [x] ff. e. ſ. de ui & ui ar. l. j. §. interdictum autē. & ſpoliationem. ſ. de offi. deleg. cōſultationibus. & ſ. e. c. olim. ubi de hoc. Secus eſt in dominio, quia ibi ſufficit ꝓbare, qđ ille a quo hēt cauſam fuit dñs, ad hoc ut habeatur pro domino. C. de proba. ſiue. & eſt ratio, quia dñium nō ita de facili perditur, ſicut poſſeſſio. ff. de acq. poſ. ſi quis vi. §. differentia.

[b] Nec credere. Per hoc enim fuit facta li. conteſ. per narrationem & reſponſionē. ſ. de lit. conteſt. c. uno arg. C. de excep. ſi quidem. & ff. de petit. hære. ſi debitor.

[c] Teſtes. Sed cum agatur hic poſſeſſorio tantum, nunquid debet probare pars altera, contra quā agebatur tantum de poſſeſſorio? Videtur qđ non: quia & quæſtio ſpoliatiōis primo tractāda eſt. ſ. e. ī literis. & c. Itē cum quis. & ca. ex conqueſtione. Dicas, ꝙ ſuper eodē poſſeſſorio poteſt ſe defendere, puta quia incontinenti deiecit [z], uel qa aduerſarij poſſidebāt ſub conditione, ſ. e. olim. Item quia inuenit uacuam poſſeſſionem & ſic poterit probare de iure ſuo. uel dum quiete poſſidebat, ſponte renūtiauit, & ſic nō cōpetit reſtitutio: ut ſ. eo. c. iij.

[z] Vel ꝙ ipſe poſſidebat eo tpe, quo aduerſarij dicebant ſe eiectos, ſecundum Gof. Ioā. And.

[d] Dicta teſtium. Nota quatuor modos cōuincēdi uel probandi. & quintus poteſt addi. ſ. uiolenta præſumptio. xxxij. q. j. dixit dominus. Ber.

Gloſſa ſequens primo reci. prin. & fi. gloſ. Io. ſ. de interdicto unde ui: ſcilicet cui detur: quia ſpoliato & ipſius uniuerſali ſucceſſori cōtra quem: quia contra eum qui ſpoliauit &c. Item contra uniuerſalem ſucceſſorem, non contra ſingulos: & in hoc differt a cōditione ex canone & officio iudicis, & condictione decre. ſæpe. & actione quod metus cauſa, & interdicto quod ui aut clam, & edicto noui operis. Secundo reci. medium quod obijcit, & ſoluit. Tertio finis q fuit B. qui obijcit, et dupliciter ſoluit.

Interdictū uñ ui, cōtra quē debet dari.

[e] Interdictum unde ui. Sic patet, ꝙ iſte procurator ineptam propoſuit petitionem. nam interdictum unde ui, nō datur niſi contra illum qui deiecit, uel mandauit, uel ratū habuit: ut hic dicitur, & ff. de ui & ui arma. cū a te. & l. iij. § procurator. & ij. quæſtione. j. notū. uel niſi cōtra illū qui rem ſcienter a deiectore recepit. j. e. ſępe. Itē dat̄ cōtra uniuerſalē ſucceſſorē. ff. de ui & ui arma. l. j. in fi. & l. iij. §. ult. & dat̄ ſucceſſori ſpoliati. ff. e. l. j. §. interdictū hoc ī fi. & ff. de teſt. ſignificauerūt. §. uñ. & in gl. ea rōne. ſed non dat̄ contra ſucceſſorē rei. ſed cōtra emptorē uel donatarium (ſecūdū leges.) ff. de ui & ui arm. cū a te. Dixerunt tñ quidā, ꝙ actione in factum pōt agi cōtra quēlibet poſſeſſorē. ff. e. l. j. §. ult. Sed illud nō eſt uerū: quia illud intelligēdum eſt de ſucceſſore uniuerſali. Vel pōt intelligi qđ tūc agi poſſet cōtra poſſeſſorem rei quando poſſidēs cauſam habet a deiectore ſuccedēdo in uitium. j. e. ſæpe. Videt̄ tamē ꝙ in rebus eccleſiaſticis poſſet agi cōtra quēlibet poſſeſſorē iij. qō. j. red integranda. & q. ij. c. ij. quaſi ꝑ totū. & ſ. de iu. quia G. & j. c. ſæpe. ar. xij. q. ij. quicunque. & xvj. q. vj. ſi epiſcopum. hoc uerū eſt, ſed non per interdictū unde ui. ſed condictione ex illo canone. iij. qō. j. reintegrāda, & iij. quæ. ij. c. ij. Itē cōueniri poteſt quilibet poſſeſſor, iudicis officio. ar. j. de ap. bonæ. uel condictione ex illa decre. j. eo. ſæpe. Sed nōne ex eo ꝙ familia iſtius fecerat uiolentiam. & ad dominū res illa peruenit, præſumendum eſt ex hoc de uoluntate domini factam fuiſſe. j. q. iiij. quia præſulatus. & j. de teſti. cōſtitutis. j. & ff. de mino. l. iiij. Sed hoc non eſt uerū: quia pōt eſſe, ꝙ dñs uacuam poſſeſſionē inuenit, & ſic intrādo uiolentiam non fecit: uñ talē rem uſucapere poterat. inſtit. de uſuca. §. quod autem. & ff. de uſuca. ſequitur. §. ſi tu me expuliſti. nec enim de facto familiæ ſuæ tenetur dominus, niſi mandauerit, uel ratum habuerit. ſed ſi ſeruus eius deiecerat, tunc tenetur inquantum ad ipſum peruenit: uel ſi nil ad ipſum peruenit, tenetur noxaliter nomine ipſius ſerui. ff. de ui & ui arma. l. j. §. ſed & ſi quis. & §. ſeq. Item ſi familia alicuius deiecit aliquem non tamen nomine domini, dominus illud non poteſt ratum habere. ff. de ui & ui arma. ſi ui me. a contrario ſenſu. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. ſed & ſi ego niſi uelis dicere, ꝙ ſecundum canones ratum poſſum habere quod meo noīe non eſt geſtum. ix. q. ij. Lugduneñ. & xvj. q. j. c. ult. & j. de ijs quæ fiunt a præla. ſine cōſenſu capituli. c. iij. & ſupra de elect. quod ſicut. Itē nota quod licet interdictum unde ui, non uidetur niſi contra deiectorem, (ut dictū eſt) tamen actio quod metus cauſa, datur cōtra quemlibet poſſidentem: ut ſupra de ijs quæ ui metusve cauſa fiunt. c. abbas. & c. ad audientiam. & xvj. quæ. vj. c. j. & ff. ꝙ me. cau. ſi cum exceptione. §. aliquādo. &c.

Interdictū uñ ui, & actio ꝙ met' cauſa, differunt.

& C.eo.tit.nō interest. similiter interdictū qđ ui aut clam.ff.qđ ui aut clam.semper.in princ. similiter interdictū de noui oper.nun.ff.de no.ope.nun.l.vlt.Et no.ꝑ hāc decre.qđ à sentētia lata suꝑ possessione momētanea, appellatur cōtra illud.ij.q.vj.c. ei qui.§. de possessione.& C.de momēta.pos.l.vna & C.quo.ap.nō re. q̄squis. vnde aliud secūdū canones, & aliud secūdū leges.

f Vel dic, ꝙ leges illæ intelligūtur in possessione adipiscēda, vt in legatario, & in creditore, & scripto hærede. sed in interdicto, vnde ui bene pōt appellari: qa per talē sententiā pōt fieri p̄iudicium proprietati. C. vnde ui. si quis in tātam. & talis sententia diffinitiua appellatur supra ut lite nō cōtest. accedens.j. & s̄.de iudi. significauerunt.

f Leges. idē Pan.

sententia iudicis, qui motum a animi sui potuit ex causis aliis informare) iustitia exigēte cassantes.

Idem.

Exceptio inopiæ, de qua constat, a clerico opposita, impedit executionem sententiæ latæ in possessorio, hoc dicit comprehendendo mentem literæ, & verā lecturam.

CAP. XVI.

ij O Lim vobis dedisse meminimus in mādatis, Oueteñ. episcopū, ad debitā partis restitutionē Zamoreñ. dioece. quā tenebat, cū inde perceptis fructibus cogeretis restituere: & infrà. Verum qm̄ inanis b est actio, quam inopia debitoris excludit, Mandamus quatenus, non prius episcopū ad restitutionem fructuum compellatis, quā ipse fuerit taliter restitutus, c vt restituere possit qđ percepit prouentibus alienis.

a Motū.iiij.q.iij si testes.j̄.de testi.in nr̄a præsentia.& s̄. de renunc.in p̄sentia.& s̄.de elec. bonæ.j.& j̄. de re iudi.sicut.

O Lim vobis. violētus qui nō est soluendo, ad restitutionem fructuū non vrgetur. h.d.secundum Ioā. Andr. & licet hæc summatio sit vera in se, tamen nimis restringit terminos literę. Primo ponit querelā. Secūdo prouidet: ibi verū. Ab. Sic.

Idem abbati sanctæ Genouefæ Parisieñ.

Per excommunicationis probationem: non probatur quasi possessio iurisdictionis, licet aliquibus diebus fuerit obseruata: ideo petens restitutionem, hoc solo probato succūbit. h.d. quo ad intellectum. Io. And.

Thema. Episcopatus Oueten. & Zamoren. in Hispaniæ in archiepiscopatu Compostellano, sed exēpti secundum Alber. in rub.colu.tertia.de statu homi. Episcopus Ouetē. cū occupasset partem diœcesis Zamorens. spoliatus est à Rege legionis, & castellæ episcopatu suo: Tamē conuentus fuit ab episcopo Zamoren. ad restituendū occupata cum fructibus? Respond. papa quod nihil habens frustra conuenitur, ideo supersedendum donec reus sit restitutus. Non ergo agebatur de violenta spoliatione per reum facta nec de eius dolo: alioquin nihilominus puniri potuisset.

b Inanis.ff. de dolo. nam is, qui nihil habet, eius periculo nil est. g ff. de fur. itaque fullo. & infra de vsur.cum tu.

g Seneca. xiiij. ad Lucillum Etiam in obsessa via paupi pax est. Ouid. de nuce Cur. timeā? tutū carpit inanis iter. Ioan. And.

c Restitutus. Quia alius ipsum priuauerat eadem parte. unde super ea non poterat conueniri quousq; ipse fuerit restitutus: ut iij.q. j.episcopi. hoc tamē inconueniens uidetur, ut spoliatus repellatur per talē exceptionem: quia spoliator est ab alio spoliatus: unde signat contrarium ff. de ui & ui ar. cū à te. ubi dicitur, ꝙ contra primum deiectorē agi potest & non contra secūdū, h licet ipse ab alio sit deiectus, sed dic qđ tūc agi potest contra eū. cū ipse est soluendo, vel in illo, uel in æquiualentiā. j̄. ut lit.pē.ecclesia ij. nā nullus casus excusat latronem. C.đ fur. subtracto. & ita patet, quod spoliator habet interdictum unde ui, si ipse ab alio spolietur. s̄. eod. in literis.ff.de ui & ui ar. l.j. §. quia me. & hic. Itē ecclesia illius, non debet puniri propter delictū istius. xvj.q.vj. si episcopū. Et ideo cum alias non sit soluendo, non potest agere Zamoreñ. contra Oueteñ. qa cū spoliatus fuerit à rege episcopatu suo, non pt̄ restituere quod de fructibus alienis p̄ceperat, donec restituat. ideo dicit inanis est actio. ideo etiā dicit non compellatis ipsū restituere priusquā ipse taliter fuerit restitutus. Ber.

h Et hæc rōne p̄do dep̄datus, agit cōtra prædonē. & hæc est ratio quare sibi cōpetit īterdictum & non actiō furti, secūdū Host. q̄ hic no. ꝙ dixi. s̄. ca. in literis super versi. p̄do. Io. And.

CAP. XVII.

iij O Lim inter te pro abbatia tua: & Parisieñ. episcopum nomine Parisieñ. ecclesiæ, super possessione iuris parochialis d in parochia de monte, quæstione suborta: & infrà. Nos attendentes, quòd (ex eo solo, quòd populus prædictæ parochiæ, timore e sententiæ suæ per aliquot dies abstinuit à diuinis) nullam in eos iuris parochialis possessionem idem episcopus fuerit assecutus, nec fuerit aliquo modo probatum, quòd (eo tempore quo sententiam ipse protulerit) possessionem in ipsis iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuisset, restitutionem ei adiudicare de iure nequiuimus, cùm ipsum non constiterit spoliatum.

Idem in concilio generali.

Recipiens scienter rem inuasam à spoliatore, tenetur eam spoliato restituere, licet nō probet dominium.

O Lim inter. Per excōmunicationē aliquibus diebus obseruatā, in obseruantes non acquiritur iuris parochialis possessio. h.d. secundum Io. And. Prima pars decise ponit factum & processum. Secunda diffinit ibi, nos attendentes Ab.

d Parochialis. Et ita possessorium potest intentari, circa res incorporales. sic supra de causa possess. cum ecclesia.

e Timore sententiæ. Sed nunquid perdit possessionem qui timore deuictus abstinet se ab illa. ff. de acq. poss. possideri. §. si quis nunciet. & l. clam possidere. §. qui ad nundinas? Item nonne ex eo quod quis paret mandato alicuius gerit se pro subdito eius? ut infra de cap. mona. dilectus. §. cumque pars. ibi, se uocatum fuisse. & in glo. & infra de iis quæ fiunt à ma. par. cap. ex ore. §. quia vero. quia facit ea quæ alij subditi faciunt. xx. q. j. quem progenitus? Sed dic quod

CAP. XVIII.

SAepe cõtingit, quòd spoliatus p spoliatorẽ in aliũ re translata, (dũ aduersus possessorẽ nõ subuenitur [a] per restitutionis beneficiũ spoliato) cõmodo possessionis amisso propter difficultatẽ probationũ, iuris † ꝓprietatis amittit effectũ. Vñ non obstãte iur. ciuilis rigore, [b] sancimus vt si quis de cætero scienter [c] rẽ talẽ receperit, cùm spoliatori quasi succedat in vitium, [d] (eò quòd non multum intersit quò ad periculũ animæ, iniustè detinere, [e] ac inuadere alienũ) contra possessorẽ huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

Gregorius ix. episcopo Lucañ.

Occupans certum locum, in quo quis iura liberè poßidebat, si per ipsius occupationem non potest possessor suæ iura liberè poßidere sicut prius, conueniri potest possessorio pro libertate poßidendi: & restitutio fieri non potest, nisi dimittat locum in pristina libertate. hoc dicit valde singulariter.

CAP. XIX.

PIsanis ac Lucanis ciuibus per grauem discordiam (quandiu inter se habuerant) afflictis grauiter & attritis: & infrà. P. subdiacono nostro dedimus in mandatis, vt possessionem (quã in quibusdam castris constat [f] Lucanã ecclesiam habuisse) sibi prius plenè ac liberè sicut tẽpore motæ discordiæ habuerat restituta, [g] & super ea de qua dubietas oriretur, sufficienti [h] cautione recepta, quod iuri coram nobis prædicti Pisani parerent, prolatas pro occupatione castrorum ipsorum, in eos sententias relaxaret: & infrà. Pisanis igitur asserentibus, quòd per te stabat quo minus tibi iuxta mandatum nostrum fieret restitutio, & instanter petentibus vt dictas sententias præfatus sub-

talis timor non priuat ipsum possessione, quia nõ facit hoc animo obediendi, sed potius deliberãdi, quod sibi expediat. non enim gerit se quis pro obediente, si hoc non faciat animo obediendi. ff. de acqui. hær. pro hærede. Item ea ratione, qua quis ex timore facit, iam non dicitur facere. ſ. de reg. iur. qui ex timore. Nota timorem excommunicationis æquiparari metui qui cadit in constantem virum vnde non præiudicat. Item in tali dubio tutius [1] est abstinere. Item excõmunicatio nõ dat iurisdictionem, nec per hoc acquirit possessionẽ, qui sic excommunicat. B. cũ ipse tunc nõ possideat: vt hic dicit.

SAepe cõtingit. Spoliatus restitutionem petit ab illo qui scienter rẽ à spoliatore recepit. Primo ponit factum corrigẽdum. Secundo corrigit: ibi, vnde. Abb.

Gloss. sequens repetit iã dicta suprà eod. cum ad sedem. in glos. pen.

[a] Non subuenit. Verum est, qđ spoliato non subuenitur per interdictũ vnde ui secundum canones. nisi contra illum qui deiecit. uel mandauit, uel ratum habuit. ſ. eod. cum ad sedem. in fin. [2] ff. de ui & ui ar. cũ à te. & l. j. §. deiecisse. & §. sequẽ. sed subuenitur iudicis officio contra quemlibet possessorem. ar. ſ. de iudi. quia G. & ſ. de appel. bonæ. [3] & de condictione ex canone redintegranda. iij. q. j. semper subuenitur, siue dolo, siue ui, siue metu, siue alio modo rẽ perdidisset: licet actio de dolo detur tantum contra dolum facientem. [4] quod met. cauſ. si cum exceptione. §. aliquando. similiter actio. quod ui aut clam. l. sẽper. j. responso.

[b] Rigore. Illius legis. ff. de ui & ui ar. cum à te. & ita secundum canones rigor iuris ciuilis, non est seruandus. ſ. titu. proxi. c. j. & nimia subtilitas iuris quandoque perniciosa est. C. ad Trebel. l. pe. & ſ. de iudi. dilecti. & xlix. distin. hinc etenim. §. paruo. in uer. sæpe.

[c] Scienter. Sic ergo solus ille potest conueniri condictione ex canone isto, qui sciẽter recipit rẽ alienã. sic. ſ. de iudi. quia G. sed si ignorãter recipit, cõueniatur condictione ex illo canone. iij. q. j. redintegrãda. sed non intelligas quod hic dicitur. cũ quis alienat rẽ litigiosam, vel de qua timetur fieri controuersia, quia si alienat res litigiosa, nulla est alienatio. C. de liti. l. ij. & ſ. vt lit. pen. c. iij. si aũt alienat rẽ non litigiosam sed de qua speratur litigium, tenetur ad interesse, id est, quanti interest illius rem alienatam nõ esse. ff. de alie. iudi. mu. causa fac. l. j. De hoc tractatur. ſ. de alie. iud. mu. causa fa. c. j. vbi de hoc.

[d] In uitium. Quia uitium rei, sequitur omnem possessorẽ. C. de acq. pos. vitia. & facto auctoris successio dãnat hæredis. j. qõ. j. cito turpem. & ſ. de pe. in quibusdã. & ſ. de immu. ec. aduersus. in fi.

[e] Detinere iniuste. Not. q iura pro eodem reputãt auferre & detinere iniuste vt hic, & xlvij. disti. sicut. versi. proprium. in glos. etiam violenter. & xlij. dist. §. quomodo etiam. in gl. aliena. similiter auferre & nõ dare. xvj. q. j. decimæ. versi. decimæ. in gl. inuadunt. [5] Ar. cõtra. xij. qõe ij. & si illi i prin. sed illud intelligitur tempore necessitatis: in quo omnia dicuntur esse communia. Ber.

PIsanis. Si mandat restitutionem fieri sub certo modo, necesse est non solum in facto sed etiam in modo pareri, aliter nõ valet quod agitur. Ita communiter summatur. Sed ego sũmo sic: Mandatum factum de non restituẽda libera possessione alcui⁹ rei, si non potest adimpleri respectu possessionis rei, quia nõ cõstat de ipsius spoliatione: debet adimpleri respectu libertatis possidẽdi, si de ipsa spoliatione libertatis constat. & est casus valde no. Primo ponit querelam episcopi Lucani. Secundo expressa causa diffinit: ibi porro. Et secundũ Hosti. decre. ista continet commissionem processuũ, iniustam appellationem, primi mandati interpretationem, & iniusti processus retractationem. Casus literalis ponitur varijs modis. Ab. Sic.

[f] Constat. Scilicet per euidentiam facti, cum esset notorium episcopum ibi possessionem habuisse. sic. ſ. eo. cum ad sedem. ad fi. nec poterat aliqua tergiuersatione celari, & sic notorium erat. infra. de coha. cle. & mu. c. vlt. super illa possessione de qua dubietas esset, cautio præstatur.

[g] Restituta. Quia hæc offensa erat notoria per confessionẽ partis aduersæ, & ideo satisfactio debuit præcedere. c. ex parte. ad fi. ibi in secundo. de verb. sign.

[h] Sufficienti cautione. Simile. ſ. de seque. pos. c. j. in fi. ſ. de verb. sig. c. ex parte. sufficiens cautio erit, si pignora, vel fideiussores dentur. [6] ff. man. si mandato. §. vlt. & ff. de fideicom. liber. l. ergo. §. addici.

[1] Quia bonarũ mentiũ &c. v. dist. ad eius. & de obse. ieiu. c. ij. hac cõsideratiõe dicũt Inn. & Host. q si ex deuotione & in reuerẽtiã ecclesiastici neruio obediuissẽt licet non animo deliberandi: nõ habuisset episcopus possessionẽ. xxiiij. q. v. ex cõmunicatorũ. no. autem hic Host. q titubans nõ haberetur pro cõsentiẽte. C. de cond. ind. l. fin. Ioan. And.

† Alias, ius ꝓprietatis amittit effectũ.

[2] Hoc teneas, licet ibi videat notasse cõtrarium in gl. penul. Ioã. And.

[3] Bonæ. ibi in innouatis appellatione pendente. Panor.

[4] Vnde dixit Inn. c. redintegranda intelligi, cũ ille cõtra quẽ agitur

dolum vel violẽtiam commisit circa rem illam arg. de ordina. cog. ca. ij. vel cũ datur libellus contra possessorẽ sub quo pot cõprehẽdi actio quo. met. cau. vt si dicat, peto restitutionẽ talis rei, q mihi p metum ablata est: vel petorẽ talẽ mihi restitui, qua fui p violentiã spoliatus, arg. C. de ann. exc. l. fi. Ioan. And.

[5] Cõcor. exc. in l. iij. §. non solũ cum glo. ff. de incẽd. rui. naufr.

[6] Dicit Phi. q sufficit illo casu iuratoria, nisi illi ualde suspecti essent q piuriũ nõ timerent. de ver. sig. ex parte, & de præsump. literas. intelligo hoc vbi de sufficienti non fuisset expressum. Ioã. And. Panor.

diaconus relaxaret, ipse receptis cautionibus de parendo iustitiæ coram nobis, sentētias relaxauit easdē: propter quod tu reputans te grauatū, ad nostrā præsentiā accessisti, impugnaturus processum subdiaconi sæpedicti: & infrà. Porrò duo in nostro continebantur mādato, vt videlicet possessio quā constabat Lucañ. ecclesiam habuisse tempore motæ discordiæ, prius restitueretur eidē: vt eiusdem possessionis restitutio, fieret plenè ac liberè, sicut eam habuerat tempore supradicto, quorum primum ad factū, alterum verò referatur ad modum. [a] vnde licet (prout pars Pisanorum dicebat) in facto mandati formam subdiaconus ipse adimplere nequiuerit, qa non poterat facere tibi restitui possessionem [b] castrorum, [c] de qua non constabat eidem quòd ecclesia fuisset in possessionem, nec etiam (secūdum quòd tuipse dicebas) affictuum & pensionum possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus: fuit [d] tamen in modo peccatum: quia debuit facere vt Pisani possessionē pensionū & affictuum (quā per eorum cōfessionē constabat te in castris prædictis habere) tibi dimitterent plenè ac liberè, sicut ecclesia tua illam habuerat tempore motæ discordiæ: quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterent: quia illis detinentibus castra, & munitiones castrorum, in quibus dictas pensiones recipis & affictus: ea plenè ac liberè [e] habere nō posses, sicut habebas quādo ipsi castra eadem minimè detinebant, eò qđ quandiu ea detinent, in eorum potestate relinquitur, te non admittere vel repellere quando velint. † His ergo diligenter auditis, processum huiusmodi de fratrum nostrorum consilio irritum [f] iudicamus.

TITVLVS XIIII.

DE DOLO ET contumacia.

Alexander iij. Herforden. episcopo.

Reus qui mittendum in possessionem ad mandatum iudicis non admisit, non mulctabitur de canonica æquitate, si intra annum caueat stare iuri. hoc dicit.

[a] Ad modum. Nota, quod cum duo mandantur principaliter, non sufficit alterum sine altero adimpleri vt hic patet. Primum fuit, ut possessio castrorum restitueretur episcopo. istud in facto consistit, hic facto opus est. Secundū vt possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut habebat eam tempore motæ discordiæ. & istud consistit in modo. & hęc duo sub uno includebantur, vt patet in prin. uer. ut possessionē quā, &c. sub illa forma duo mandantur. sic j. tit. prox. c. cum dilecti. & ff. de arbi. celsus. Et ita patet hic, quod si quis peccat ta in facto, quam in modo, vel in altero tātum, nō ualet quod agitur. sic. j. vt eccle. beneficia. vt nostrum. sicut etiā si quis peccat tam in personā electi, quam in modum electionis, nō valet quod agitur. supra de elect. sup eo. & ca. quia propter. Et ita est optimum arg. quod forma mandati diligēter seruanda est. supra de rescrip. cum dilecta. & s. de offi. delega. uenerabili.

[b] Possessionem. quod dicit possessionem hic cōprehendit possessionē castrorum, & possessionem iurium, quæ Lucanus episcopus habebat in castris de quibus contenditur: & sic comprehendit possessionem affictuū, & pensionum: qua possessione episcopus non fuerat spoliatus: vt j. sequitur. vnde debuit facere subdiaconus iste, quod episcopus plene ac libere posset ꝑcipere pēsiones & affictus. quod cum non fecerit, non seruauit formam sibi datam, & ideo processus nullus fuit, vt dicit in fin.

[c] Castrorum. Id est iurium quæ episcopus habebat in castris illis.

[d] Fuit tamen in modo peccatū. Hic expresse patet, qualiter peccauit in modo: quia cum ipsi Pisani confiterentur episcopum habere pensionem & affictus in castris prædictis, & ipsi ea possiderent, episcopus non habebat plenam libertatem percipiendi hic pēsionē & affictus, imo in eorū potestate erat ipsum admittere vel repellere: ut j. sequitur. ergo episcopus nō habebat plenam libertatē, quia hæc potestas pendebat ex potestate illorū. supra de procu. accedēs. vnde subdiaconus debebat cast. ista episcopo restituere: [!] qđ si non fecerit, peccauit in modo: qa & si dubitabatur de possessione castrorum, tamen de pēsionibus, & affictibus nō dubitabatur: & ita qđ consistebat in modo, certificabat id, quod respiciebat in factum & ita siue dubitabatur de possessione siue non, ex quo constabat de pensionibus & affictibus, plena ac libera debuit fieri restitutio castrorum, in quibus habebat pensiones. Ber.

[!] Dicunt Pe. & Ab. ꝙ hæc gl. turbat intellectum: quia non erat locus restitutioni sed dimissioni: quo verbo, papa hic utitur ut dixi in text. Ioā. And.

[e] Ea plene ac libere. Nota quod qui restituitur, plenam habet restitutionē in pristinam causam. ff. de vi & vi arm. l. j. §. qui autē ui deiectus. §. non solum. sic & uacua possessio non traditur emptori, si alius in ea sit causa legatorum, uel fideicommissorum. ff. de act. em. & uend. l. ij. §. vacua. quādo que fit restitutio, sed non plena. s. e. literas sed illud ꝓpter periculū animæ.

Vel dic impugnatus fuit ꝓcessus: qa post appellationē habitus. appellauit enim eṗs ne fieret absolutio, nisi præcederet libera restitutio, secundū Innoc. sed hoc est diuinare. Ioā. And.

[f] Irritum. Nota quod dicit, irritū. Et ita patet, quod iudex quando non seruat formam mādati, ipso iure irritum est quod facit sicut supra de præscrip. cum dilecta. vbi de hoc. Et per hoc apparet Pisanos absolutos non esse. sic supra de lit. contesta. cap. j. in fin.

† Hunc textum dicunt. Ab. & Felyn. hic esse singula.

DE DOLO & contumacia.

Viso de spoliatis & eiectis aduersariorum potentia videndum est nunc de fatigatis in iudicio aduersariorum dolo & contumacia, secundum G. vel continua sic secundum Host. quia spoliatus quandoque dolo vel contumacia rei restitutionem consequi non potest, ideo merito subycitur hic titu. Et vtraque cōtinuatio est satis bona. De hac materia habetur iy. quæstio. y. & iy. per totum. xi. quæstio. iy. certū. reperitur in vi. & clemen. Abbas.

Ad hæc

CAP. I.

AD hæc cũ cõtingat actorẽ multoties a mittẽdũ esse in possessionem causa rei b seruandæ propter absentiam partis aduersæ, & per eius dolum, siue potentiam, non possit rẽ custodiendã c nancisci, d ac imminẽte fine anni, reus (ne possessionẽ amittat) debitam offerat cautionẽ: cuiusmodi sit pœna mulctãdus, q̃a iussioni nõ paruit iudicis, à nobis tua fraternitas requisiuit. Ad quod respõdemus, quòd in ecclesiasticis personis & negotiis rigor e & districtio iuris nõ requiritur, sed cũ iustitia ꝓpter hoc nõ periclitatur, f patiẽter admitti debet, cùm reus per cautionem stãdi iudicio se adstringit.

Idem abbati de Ramese, & archidiacono Helien.

Propter contumaciam rei, potest iudex rem petitam sequestrare, & ipsum contumacem in expensis condemnare, quas propter ipsius contumaciam vel dolosam exceptionem actor fecit, hoc dicit Panor.

CAP. II.

EX literis vestris accepimus, quòd cùm vobis causam quæ inter monachos de Etoll. & canonicos Lincoñ. super ecclesiis de V. & M. vertitur, duxerimus committendam, & canonici citati legitimè, se contumaciter g absentauerint vos, licet monachi essent, ob contumaciam aduersæ partis in possessionem rerum petitarum mittendi, intuitu tamen religionis, h cùm eis mitius agere volentes, possessionem sequestrari i fecistis: vt sic saltem canonici affecti tædio, stare iudicio cogerentur, tandem monachis ecclesias sibi restitui postulantibus, canonici responderunt authoritatem vestram penitus expirasse, eò quòd ad alios iudices literas à nobis impetrarunt. quæ præiudicare prioribus videbantur. k Verum quo-

---

a AD hæc. Multoties. non ergo semper, quia aliquando contumax excommunicatur: vt s. vt lit. non contest. tuæ. & c. quoniã. §. vlt. Quibus autẽ remediis ꝓcedatur contra contumacem & rebellẽ, no. s. vt lit. non cõtest. tuæ. Et etiã potest haberi per hos versus: Iudicis officio mulctat, pignus capietur. Diruit ac retinet, ius denegat, intereritque. Seruat: anathema, punitur quisq; rebellis.

b Causa rei seruandæ. In qua iudex eũ tueri debet. ff. ne vis fia. ei qui in pos. mit. l. j. §. j. ar. j. de simo. q̃relã in fi. & ff. de ori. iur. l. ij. §. post originẽ.

c Custodiendam. qui enim in possessionem mittitur ex primo decreto, tantũ custos efficitur, & non possessor. j. tit. prox. ca. vlti. de hoc pleni⁹ dicet. j. eo contingit. ff. de acq. pos. possideri. §. vlt. Bern.

d Nancisci. Licet impediatur ab aduersario, ne possessionẽ nanciscatur, semper tamen intelligitur possidere. arg. ff. de bo. author. iud. pos. quãuis. & est expressũ. j. eo. contingit. Si vero impediatur ꝑ alium, ille tenetur ei ad interesse. ff. ex quib. cau. in pos. eatur. si quis creditorem. hoc intelligo, si fuerit soluendo, alias obtinet quod dictum est. 1 arg. ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo. & ff. de eo per quem factum est. l. vlt. j. respon.

Gloss. seq arg. quòd. l. si quis in tantam, &c. & tripliciter soluit. Respondet. ad c. placuit.

e Rigor. Arg. ꝙ subtilitas iuris siue rigor secundum canones non est seruandus: vt s. tit. prox. sæpe. vbi de hoc. & ita videt, ꝙ rigor ille inst. vi bo. rap. §. ij. versi. sed nedũ talia. & xxvij. q. ij. priusquam. & C. vnde vi. si quis in tantam. & xvj. q. vj. placuit. nõ debeat secũdũ canones seruari. ar. s. ti. proxi. sæpe. & s. de iur. calũ. literas. & j. de rap. cũ causam. & c. vlt. & ij. q. vij. lator. & xvj. q. frater noster. xij. q. ij. nulli. Rigor talis nõ seruatur in causis ecclesiarũ & minorũ, quibus consulit beneficio restitutionis, 2 sed in causis priuatorũ bene seruatur: vt C. vnde vi. meminerint. & l. si q̃s. & ꝙ dicitur in c. placuit. causæ suæ detrimentum patiatur, hoc verũ est, quo ad iudiciũ possessoriũ, secũdũ quosdam: sed à proprietate non repellitur: vt ibi in fi. dicitur. Vel ipse non stabit in causa pro re illa, sed clerici illius ecclesiæ. Vel potest intelligi, detrimentum patietur in rebus propriis. xij. q. iiij. quicunque.

f Non periclitatur. Cum enim nullũ fiat ei præiudiciũ ex hoc, non expedit, ꝙ rigor seruetur. sed si iustitia periclitaretur, ex hoc, puniretur ad interesse. ff. ne vis fiat ei q̃ in po. mit. l. j. j. respõso. §. hęc verba. & ff. vti possi. si duo. §. vlt. ad expensas tñ punitur. j. c. prox. & s. vt lite nõ contest. quoniam. §. in aliis. & j. de pen. calumniam. & supra, de arbitris. dilecti. sed hoc ideo dicit, quia iudex ecclesiasticus non imponit pœnã siue mulctã quam imponeret secularis. ff. si quis in ius voc. nõ ierit l. ij. §. si quis. ibi, extraordinariam pœnam imponit. 3 ad idem. ff. de iudi. l. ij. §. vlt. Ber.

EX literis. Summat Io. An. tribus modis. Et demum tenet primũ summarium, videlicet: Reus cõdẽnat ad expensas, quas propter eius cõtumaciam, vel dolosam exceptionem actorem fecisse cõstabit. Communis diuisio. Secũda ibi, verum. Abb.

Gloss. seq. ponit sex modos contumaciæ.

g Contumaciter. Multis modis committit cõtumacia, q̃nq; attenditur respectu nõ veniẽtis: vt hic, & j. e. cũ dilecti. ad fi. q̃nq; respectu nõ restituẽtis. ff. de rei vẽ. q̃ restituere. q̃nq; respectu nõ respõdẽtis, vel obscure respõdẽtis, q̃d idẽ est, ac si nõ r̃nderet ff. de interrog. act. de ætate. §. q̃ tacuit. & §. nihil. q̃nq; respectu nõ iurãtis: vt ff. de iureiu. manifeste. q̃nq; respectu recedẽtis infecto negotio. j. e. ꝑut. & xj. q. iij. certũ. & s. de ꝓcu. cõstitutis. xviij. dis. si q̃s aũt. & s. d iud. c. j. & q̃nq; respectu nõ exhibẽtis. ff. de ap. creditor. §. iussus. Vñ versus. Nõ veniẽs, nõ restituẽs, cuiusque recedẽs. Nil dicens, pignusque, tenens iurareq; nolens, Obscureque loquens isti sunt iure rebelles.

h Religionis. Arg. ꝙ cum religiosis mitius agendum est. xij. q. ij. religiosam. & ff. de relig. sunt ꝑsonæ. in fi.

i Sequestrari. Hoc de iure fieri nõ debet, nisi 4 in casibus. j. d̃ seq̃stra. c. j. §. papa. & c. vlt. vbi de hoc. sed de gratia hoc fecerũt, cũ debuissent monachos misisse in possessionẽ causa rei seruãdæ. s. vt lit. nõ cõtest. tuæ. & c. q̃m. §. iij. aliis. sed hic noluerũt seruare talẽ rigorẽ

k Videbãt. Quo ad opi. illorũ canonicorũ, sed nõ ita.

Inde si

---

1 Scilicet ꝙ intelligo possidere. Ita ponit glo. iiij. in decre. contingit. Ioan. And.

2 De hoc not. in predicta. l. si quis in tãtam. in iij. & vij. q̃õ. vbi. tenet gl. ꝙ adultus hoc casu nõ restituit: & ꝙ lex locum habet in ecclesia, quando ꝑlatus communicato consilio vim intulit. vide remis. hic in fin. gl. Io. An. Anto. Butrius.

3 Subaudi hic, bene ei imponit iudex ecclesiasticus mulctã: q̃d dic vt no. j. de pœ. licet. & de hoc & de differẽtijs inter pœnã & mulctã vide in Specu. de sen. pro. §. j. ver. est & iiij. & ver. seq. & de mulcta ponit Hosti. specialẽ titu. in summa de sentẽ. & re iudi. Io. An. Contumaciã multipliciter cõmitti.

4 Nisi dic ꝙ hic loquitur in sequestratione loco missionis relaxanda reo veniẽte & cauente & quæ nõ est prohibita: ibi uero d̃ uera sequestratione tota lite mansura vel non sic resolubili. Pan.

a Indefinite. Propter talem mentionem generalem seu indefinitam, priores literæ nō reuocantur per posteriores, sed expressam debent facere mētionem de prioribus 1 s.de of.del.ex literis. in prin.& j.de re su.inter monasteriū.& j.de coha.cle.& mu.super eo.

1 Prioribus. dic q sufficit de prioribus literis mē tionē facere gñalem nisi esset aliquid in primis quo expsso nō sic fuissent cōcessæ secundę. Pā.

b Expensas. Sic s. de rescrip. cæterū. in fi.& ca. ex parte. & c.ulti.ubi de hoc.& j.de app.ut debitus. Ber.

C Ausam quæ. Si actor est cōtumax, reo instāte diffinitiua sententia ferri pōt. h d. Prima pars ponit petitionem rei, cōtra quē actor impetrauerat. Secunda ipam petitionē exaudit: ibi.certū. A.

c Aduersarius, s. R. filius Agathæ qui fuerat actor, ut patet. j.qui fil.sint legit. causam quę.

d Citatus legitime. Trinis edictis, uel uno peremptorio pro omnibus. xxiiij. q.iij.de illicita. & ff.de iu. ad peremptorium, & l.nonnunquam.

niam in posterioribus literis non fuit mentio facta priorū, nec in eis nomina cōtinebantur ecclesiarum, quæ ī prioribus posita fuerāt, sed indefinite a dicebatur super quibusdam ecclesijs: nos attēdentes malitiam & dolū, nulli patrocinari debere, Mādamus quatenus prædictā causam secundum formā priorum literarum (non obstātibus posterioribus) terminetis: expensas b quas propter hoc monachi fecisse noscant eis a canonicis restitui faciētes.

Idem Exoneñ. & Vintonieñ. episcopis, & abbati Herfordē.

Actore contumace testes recipi, & sentētia ferri debēt, etiā lite nō contestata. reo instante. h.d. secundum cōem intellectū.

CAP. III.

C Ausam quæ inter F. & R. filiū Agathæ de natiuitate ipsius A. uertitur, uobis fratres episcopi, & Londo. episcopo cō misimus terminandam: & infra. Cæterum si aduersarius c suus legitime citatus d, ad præsentiam uestram accedere, uel iudicio uestro parere contempserit, aut etiam se absentauerit (cū de Anglia recessisse dicat) procuratorem eius, si quem reliquerit, conuocetis: qui siue uenerit, siue non, aut si procuratorem non dimisit, denuntiationibus ad domum e eius missis, receptis testibus alterius partis, iuxta dictā formā f ad proferēdam sententiam procedatis.

Vrban. iij. de nouo loco & de Viger. prioribus.

Si reus post litem contestatā est contumax, si alias liquet de causa, fertur diffinitiua sententia, si non liquet, actor in uerā possessionem inducitur.

CAP. IIII.

P Rout nobis: & infra. Reum quia contumaciter g a præsentia

Gloss. seq. prin. tractat de citatione ad domū: quod sit eum non apparet citandus nec eius procurator secundo signat contrariū de decr. si. infra, ti. i. & de decr. quoniam & tuæ soluit quòd illa in reo, hæc in actore contumace: & subdit diuersitatis rationem. Interserit etiam opin. quòd hic fuerit lis contestata: quod reprobat.

e Ad domum. Nota q citandus est semper aliquis si inuenitur. iiij.q.v.quisquis. & j. qui ma.accu. pos.c. j.& j.e.uenerabilis. in fi.& j.tit.proxi.c.ult.demum citari debet procurator, si quem dimisit quē tenetur dimittere quilibet, & maxime postquam est citatus: alias procederetur cōtra eū tanquam contra contumacem, denuntiationibus ad domum uel ad ecclesiā absentis factis: ut hic. & j.e.uenerabilis. & j.ti.proxi.c ult. & ff.ex qui.cau.ma item ait.§.hæc autem.& amici sunt requirendi 2 ut.ff.e.s.ex qui.cau.ma.l.ergo.& ff de dam.infec.l.iiij.§.prætor.xvj.q.iij.c. placuit.§.si aūt præsidē. & ff.de lib.ag.l.j.j.resp.& ff.qui ex cau.in pos.ea l.hæc autē. Præterea dicitur hic. receptis testibus alterius partis ad sententiā ꝓcedatis. & ideo contradicit expresse. j.tit.prox.c.fi. ubi dicit, q si citatus procuratorem dimisit, denuntiatione ad domum facta causa custodiæ in possessionem mittatur actor, uel excommunicetur, si missio fieri non potest: ut supra, ut lite nō contest. quoniam.§.in alijs. & cap.tuæ. qualiter ergo intelligitur hæc decretalis: Dicas q hæc non contradicit illis: quia in alio casu loquitur: contraria locū habent quando reus est contumaciter absens 3, nec admisit procuratorē. tūc lit. non contest. mittitur actor in possessionem causa custodiæ. hæc decr. loquitur qñ actor est absens, & reus præsens. tunc. n. contra actorem absentem recipiūtur testes lite cōt. & sententia pōt ferri, ut dicit in fin.& sic loquitur etiā aut. C. qūo & quando iudex. aut. qui semel. & in auth.de litig. §.omnē. co. viij. & R. filius Agathæ contra quē proceditur, erat actor, & F. reus: ut patet. j.qui fi.sint. leg.causam quæ.& ille R. impetrauit literas istas & illas s.de offi.dele.causam quæ.ij. & iste F. impetrauit remotionē unius iudicis. & fecit addi illud qđ hic dicit, scilicet in uers. cæterū. Quidam dixerunt q lis fuit hic contest. sed nō est uerū. de hoc dicet plenius. j.c.proxi. Rō est, quare ī absentia actoris recipiuntur testes lite non contesta. & nō in absentia rei contumaciter absentis, quia maior est cōtumacia actoris, quam rei: & si actor nō uenit qui alium ad iudicium prouocauit, præsumitur potius contra ipsum, quam contra reum absentem. unde rei fugientes appellantur: ut in l.properandum §.ea si quidem.& in glo. fugiente C.de iudi. & actor debet uti intentione ad implendam suam causam: reus debet extenuare causam iiij.q.iiij c.j.& aut.de litig. §.omnē.col.viij.ubi redditur hæc ratio. Et ideo potius parcitur reo, quia fecit id a quo denominatur. Actor uero cōtrarium eius q debet, & eo absente possunt recipi testes & sententia ferri: & quia fauor consideratur ex parte rei: quia rei fauorabiliores sunt, quam actores: & ideo iura uoluerūt eis potius subuenire, quā actoribus, cū prima facie sit præsumptio pro eis. j.de proba.ex literis. & ne sit in potestate actoris, cum uoluerit reum uexare, & ideo necesse habet litem usque ad finem perducere: si reus uoluerit: ut in auth. præmissa, qui semel.

2 Requirendi. hoc uerū si de iure speciali contra aliquē procedat, secus si de iure commun. Pan. & est cōis Alex. in l. si finita.§ Iulia. col. xvij. de dāno infect. Maria. Sozi. de citatio. artic. v. nu. 18. Nicol. Boer. in rep. l. consentaneū. C. qūo & qñ iudex. Tñ hāc glo. sequit indistincte Card. Fl. ī cle. j. q. vj. de iud.

3 Idem Vin. & Hosti. & hoc tenet Ioā. xj. q. ix. quicunq;. licet alibi dixerit, s. iij. q. ix. in summa, istam decr. esse correctā per decret. qm frequēter Ioan. An.

f Formam. j. qui si. sint legi. causam quæ. j. Ber.

g P Rout nobis cōtumaciter. Contumax est qui cū debet parere, non paret. ff. de re iudic. contumacia. alias latitare non uidetur, qui si præsens esset, non compelleretur respondere. ff. de iudicijs non uidetur. & ff. de peculio. eo tempore. in principio, & ff. si quis in ius uocatus non ierit. lege secūda.

alios

alios modos contumaciæ habes. s̄. ut lite nō contest. quoniam. §.j. & alios modos notaui. s̄. eod. ex literis.

[a] Cautionem. Nota ꝙ sola promissio sufficit pro cautione ista, ubi nō fuit excommunicatus uel data possessio. ff. de iud. l.ij. §. sed si dubitetur. & nō obstante iuratoria cautione ex iusta causa poterit appellare. ff. qui satisda. cog. l. ult. nec etiam pœna cōmitteretur, si esset apposita. ff. rem ratam ha. l.iij. §. falsus. & ff. iudi. solui. cū apud. sed hic non appellauit ex iusta causa, & ideo dicit iuramento contempto. unde incidit in periurium.

[b] Aduocati. Quando induciæ dandæ sint prętextu aduocati, dictū est. s̄. ut lite nō contest. c.j.

[c] Instante. Perinde est, ac si a iudice interrogaretur. ff. de interrog. act. si sine. §.j. & per talē interrogationē & responsionem fuit lit. contest. facta: ut dicitur. in fi. nec distinguitur ꝑ quē fiat interrogatio. s̄. de lit. conte. c. unico. in gloss. & intelligo libellum super decimis illis porrectum. in quo decimæ petebantur. & hoc satis colligitur ex ipsa litera, ubi dicit (decimas de quibus contentio erat) licet quidam dixerunt, quod libellus nō fuerit hic porrectus. & per hoc uolunt probare, ꝙ sine libello possit iudicē exerceri. Vel potest intelligi instante actore, idest, ad instantiam actoris iudex ipsum interrogauit, & reus respondit quod xl. ann. possedit, sed ueritas fuit, quod actor interrogauit: ut patet in antiqua. & satis potest ualere talis contestatio, sicut ualet responsio ad interrogationes aduersarij facta. ff. de interrog. act. si sine.

uestra recesserat, iuratoriam coegistis exponere cautionē, [a] ꝙ corā uobis iuri pareret. Cūq; die præfixa uestro se conspectui præsentasset, prętextu aduocati [b] quem non habebat, respondere solita malitia recusauit, Tandem actore instante [c] respondit ꝙ xl. annis decimas de quibus erat cōtentio, percepisset: uarijsq; postmodū excusationibus utēs, in uocem app. prorupit, & contumaciter iuramento cōtēpto recessit. Ideoque mandamus quatenus ad cōuincendā [d] eius malitiā, semel eum ad præsen. uestram conuocetis: & si uenerit, finem imponatis negotio competentem: quòd si uenire cōtempserit, causam (ut pote [e] lite quæ ingeritur cōtestata) diffinitiua [f] sentētia terminetis, uel præsenti saltem adiudicetis possessionem, reseruata duntaxat quæstione proprietatis absenti.

[d] Ad cōuincendam. Nota dilationem dari, ad cōuincendam malitiam. si. in auth. ut cū de appel. cog. §. sed hoc. col. viij. & C. de iu. auth. iubemus. & j̄. eod. cum olim. immo etiā iudex ei facere gratiam potest, post peremptorium edictum, ut iterum citet ipsum. supra de officio. deleg. consuluit. §. nos autem.

[e] Vtpote expressiuum ueritatis est, sicut illud, uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti &c. & patet hoc ex eo, ꝙ pōt ferri sententia. ut infra, sequit.

Gloss. sequens distinguit. aut agitur reali aut personali, & aut reus est contumax aut actor: & si reus, aut lis est contestata, aut quasi contestata, aut nullo modo contestata. & primo casu, aut liquet de causa, aut non.

Sētentia, an possit contra absentē ferri.

[f] Diffinitiua sententia terminetis. Si liquet de causa, uel liquere potest, quia possunt recipi testes uel si non liquet, uel liquere nō potest, adiudicabitur tantū ei possessio. Ideo nota, cum aliquis conuenitur actione reali, & fuerit absens per contumaciam, ita distingue: aut lis est contestata: aut nullo modo cōtestata, Si lis est contestata, ut hic: aut liquet de causa, uel potest liquere, aut non. Si liquet de causa, uel potest liquere, quia recepti sunt testes, & instrumenta producta, & confessiones factæ uel possunt recipi, tunc procedatur ad sententiam diffinitiuam secūdum merita causæ, absoluendo uel condemnando, secundum tenorem illius. l. C. de iudi. properandum. §. si autem. & hic. & iij. q. ō. ix. decernimus. Si aūt non liquet [g] nec liquere pōt, quia actor nullos testes inducit uel instrumēta, per quæ possit probare de iure suo, tūc adiudicanda est possessio tātum actori, salua q̄ōne proprietatis absenti: ut hic dr̄. & C. quomodo & quando iudex, consentaneum, & erit statim uerus possessor. Si uero lis est quasi contest. saltē ad interrumpendā præscriptionem puta cū quis cōuenitur qui possidet nomine alieno domino in iudicio nominato, & facta denūtiatione & ipso legitime citato, si nō uenerit: tunc adiudicat̄ possessio ipsi actori, salua quæstione proprietatis absenti. s̄. ut li. non contest. quoniam frequenter. §. ꝙ si super rebus. & C. ubi in rē act. l.ij. & ita idem est, quando lis est contest. & non liquet de causa: sicut quando est quasi contesta. Si uero nullo modo lis est contest. reo contumaciter absente: tunc mittendus est actor in possessionem rei petitæ causa custodiæ. s̄. ut lit. nō cqntest. quoniam. §. in alijs & C. de præscrip. xxx. uel xl. an. si quis emptionis. §. sed & si quis & j̄. ti. prox. c. ult. & tunc reus usq; ad annum poterit recuperare possessionem restitutis expensis, & præstita cautione iudicio sisti. anno elapso nō audietur, nisi super proprietate, ut in prædictis concordantijs quoniam frequenter. §. in alijs. & l. si quis emptionis. Et hæc uera sunt, reo absente, & actore præsente: Si uero actor fuerit absens contumaciter reo præsente, & petente ut in causa procedatur, tūc si lis sit contestata, locum habet quod dicitur. C. de iudic. properandum. §. & si quidam. Si uero lis non sit contestata, locū habet. C. quomodo, & quando iud. aut qui semel. & s̄. e. ca. proxi. quia in casu isto possunt recipi testes li. nō contes. si reus petierit: secundum ꝙ dicit prædicta, aut, qui semel. & s̄. e. c. proxi. Et hæc uera sunt i actione reali. In personali uero actione, reo absente locum habet ꝙ dicitur. s̄. ut lit. non contest. quoniam §. ult. & C. de bo. auth. iud. pos. auth. & qui iurat. tunc enim mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei, pro modo debiti declarati in libello, ut ibi dicitur. Si uero est talis causa, quòd actor non possit mitti in possessionem, debet reus excommunicari. supra ut lit. non contest. tuæ. Et siue sit actio personalis siue realis: iudex illam pœnam potest imponere quæ magis timeatur, ad alterā postea processurus: vt in decret. quoniam. in fin. quia hoc solum bene agitur, ut uita hominum corrigatur. xxiij. quæst. v. prodest in fine.

[g] Videtur ꝙ semper liqueat: quia aut actor fundat intentionem: & condēnat̄ reus aut non: & absoluit̄. C. de rei uē. l. fi. de causa poss. cū ecclesia. dicit Inn. hāc decr. locū hr̄e. quādo reus cōtumax est lite cōtest. ꝑ cuius forte confessionē uel aliter si præsens esset probaret actor intētionē suā. & iō dat̄ actori uera possessio, obiectio autē esset uera actore cōtumace lite conte. & vtroque casu est fauor præsentis, & odium cōtumacis. Io. And.

Innocentius tertius.

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obijcit, quam non probat incontinenti, sed accipit inducias: si defecerit in probando, condemnatur incontinenti, diffinitiua non expectata in expensis, ac soluere cogitur, quod si non potest punietur in corpus secundum arbitrium iudicis. hoc dicit, nota. iste text secundum lecturam quæ placet Panor.

FInē litibus. Quaſi fundata intētione actoris, peremptoriā obijcit, & acceptis inducijs deficit in probando, punitur in expenſis: quia doloſus præſumitur. h.d. ſecundum Ioā. And. poſſet tamen latius ſummari ſecūdum eum ſic: Qui fundata intentione actoris, exceptionem obijcit &c. vt ſic includaſ quaſi peremptoria exceptio & dilatoria, eo caſu, quo probatur vel ꝓponitur poſt lit. cōteſt. vt patet ſ. de offi. delega. c. inſinuante. hoc tamen indiſtinctè Panormitano nō placet vt hæc decreta. per omnia habeat locum in quaſi peremptoria vel dilatoria. Et primum ſummarium Ioan. And. eſt nimis generale. in fi. Item non facit mentionē de aliquo requiſito per text. ad hoc vt fiat hæc condemnatio, ſcilicet quando incontinenti non vult, vel non poteſt probare. Vñ ſcias ꝙ caſus huius c. eſt ſingularis & nouus. ꝓ hoc facit uerbum ſtatuimus. in tex. poſitum, quod ius nouum inducit, iuxta not. in c. decernimus. ſ. de iud. Diuiditur. Nam primo præmittit cōſtitutionis duas cauſas generales. Secundo conſtitutionem ſubmittit ibi præſenti. adijciendo alias duas cauſas conſtitutionis ſpeciales. quarum vnam interſerit in ipſa conſtitutione: ibi, quia frequenter. Abb.

CAP. V.

FInem a litibus imponi cupiētes, ne partes vltra modum grauenſ laboribus & expenſis, præſertim cùm de beneficiis eccleſiaſticis litigaſ, quæ ſine diſpendio b diu vacare nō poſſunt: c Præſenti decreto ſtatuimus, vt poſtquā intentionē ſuā altera pars fundauerit, d ſi reliqua fortè voluerit legitimā exceptionē e opponere, quā nolit aut nequeat incōtinēti probare: Quia frequēter ad impediēdū vel differendum proceſſum, exceptiones huiuſmodi per excogitatā malitiam opponuntur ad ſoluendas alteri parti, moderatas expenſas f ex tunc in iudicio faciendas, cùm

a Publicatis. hoc verum qñ ē compatibilis cum facto principali, alias ſecus Pan.

2 Dilatorijs. dic ꝙ in omnibus dilatoriis & alijs ſeparatis a meritis cãæ in quibus ꝓnunciatur deficiēs in probando in expēſis damnatur ſed in peremptorijs ꝓprie ſeu negotium principale tangentibus in q. bus non pronūciatur, reſeruantur expenſæ in diffinitiua fallit vt hoc c. quādo proponunt poſt publicatas atteſtatiões, nec prompta probatio offertur. Panor.

a Finem litibus. Si. ĵ. eod. c. venerabilis. C. de agric. & cenſi. litibus. lib. xj. & C. de iudi. properandum. in prin. & ĵ. de re. iud. c. ij.

b Sine diſpendio. ſ. de elect. cum inter vniuerſas. §. quia vero. & ſ. vt lit. non conteſt. quoniam. §. j.

c Diu vacare nō poſſunt. ĵ. de cōceſ. pben. nulla. §. cū vero. & ſ. de elect ne pro defectu. & l. diſt. poſtquam.

d Fundauerit. Vel ꝑ teſtes vel ꝑ inſtrumenta, vel per cōfeſſionem, vel per euidentiā facti: vt ſ. de reſt. ſpo. cū ad ſedē. in fi. & C. de excep. ſiquidem. vel etiā præſumptiue. C. de proba. ſiue. vel ipſo cōmuni iure. xvj. q. vij. omnes baſilicæ. & xviij. quæſt. ij. monaſteria.

e Exceptionem. Hic patet, ꝙ exceptio peremptoria poteſt obiici publicatis 1 atteſtationibus, ex eo qđ dicit fundata intentione alterius partis. ſic. ĵ. de teſt. c. de teſtibus. vbi de hoc. ĵ. de cog. ſpirituali. c. vlt.

Gloſſ. ſeq. diuiditur in ſex partes (licet Panorm. diuidat in octo.) Primo tractat de expenſis factis in dilatorijs. & hæc facit tria: quærit, ponit opin. & ſoluit. diſtinguendo. Secundo tractat de expenſis contumaciæ: ibi, ſed expenſæ, dicens duo, quòd etiam iuſte litigans illas ſoluit, & quòd ſtatim ſoluit. Tertio ibi, item tractat de expenſis principalis cauſæ. & præmittit regulam quam poſtea determinat diſtinguendo, an ſit iuratum vel non. ponit opin. quæ nō diſtinguit: quam glo. fatetur verā in criminali. Quarto ibi, ſcilicet in cauſa tractat de factis in cauſa appellationis. Quinto ibi, & not. tractat quæ expenſæ ſint reſtituendæ. Sexto ibi, nota quòd expenſæ, tractat de petitione, & condemnatione ipſarum.

f Expenſas. Sed nunquid habet locum quod hic dicitur in expenſis. in exceptionibus dilatatoriis, 2 quæ proponuntur an lit. cōteſt. vt deficiēs in probatione, puniatur in expenſis ſicut poſt lit. cōteſt. Quidā dicūt ꝙ, ſic, arg. ſ. de reſcri. cæterū. & ſ. e. ex literis. Ego credo, ꝙ hic diſtinguēdū eſt, ꝙ ſi calumnioſe proponat aliquis exceptionē dilatoriā añ lit. cōte. & de hoc cōſtat euidenter, tūc debet condemnari ar. ſ. de reſcr. cæterū. & c. vlt. & ſ. eo ex literis. quia ibi euidenter apparet de malitia ipſius, alias nō credo excipientē condemnandū in expenſis ante lit. cōte. niſi conſtet de malitia ipſius (& præcipue ſi ſuper hoc iuratum eſſet de calumnia) ar. huius literæ à cōtrario ſenſu, ex eo qđ dicit poſtquā altera pars intētionē ſuā fundauerit, ergo ante lit. conte. non videſ condēnāda pars excipiēs, cū hoc habeat à iure ꝙ poſſit proponere exceptionē. ĵ. de exce. paſtoralis. & ꝑcipue vbi habet veriſimilē cauſam excipiēdi. Sed expēſæ quæ præſtantur propter contumaciā partis alterius, illę indiſtinctè præſtātur, qualēcunq; cauſam litigādi habuerit ille cui præſtantur. ĵ. e. cū dilecti. in fi. & ĵ. de ſeq- ſtra. ad hoc. in fi. ſ. vt lit. non conte. quoniā. §. in aliis. C. de iudi. ſancimus. & C. quo. & quā. iud. auth. q ſemel. & ff. de iud. cū quē temere. & ĵ. e. tit. actor. lib. vj. & tales expēſæ ſtatim ſunt ꝑſtādæ antequā audiatur. ſ. vt lit. non conte. quoniā. §. in aliis. & C. de iud. ſancimus. Itē illud regulare conſueuit eſſe, ut in fin. litis, uictus victori 3 in expēſis litis 4 cōdēneſ. ĵ. de pœ. calumniā. & ſ. de ma. & obe. c. vlt. & in auth. de iudic §. oportet. col. vj. & C. de epi. & cle. auth. generaliter. §. etſi. ſed in caſu iſto, differētia eſt à ꝓximo caſu. vnde hic diſtinguitur ſicut in priori, vtrū habuerit probabilem cauſam litigādi vel non, & vtrū ſit iuratū de calum. vel non, ſi eſt iuratū de calū. puta qa talis cauſa eſt vbi iuratur, tunc non debēt condēnari in expēſis: qa non eſt veriſimile, ꝙ aliquis ſit immemor ſuæ ſalutis: vt j. q. vij. ſancimus. ver. & licet. quia iuramentum de calum. ad omnia quæ emergunt & incidunt in cauſa poſt lit. conte. extenditur. C. de iureiu. propter calū. dā. auth. hoc ſacramentum, & tūc non debet condemnari etiā ſi deficiat in exceptione oppoſita. & ita non debet condemnari victus victori in expenſis cum probabilem cauſam habere præſumat litigādi. ar. ĵ. de ſen. exc. ſacro. §. cūq; aduerſus. & ff. deleg. ij. qui ſolidum. §. etiam. alioquin metu expēſarum, dimitteret quis ius ſuum indefenſum ff. de pet. hær. illud. & hoc intelligo niſi conſtet de calumnia ſeu malitia: quia cōdemnabitur in expenſis: quia prima præſumptio tollitur per ſequentem. Si uero non eſt iuratum de calū. puta quia cauſa eſt ſpiritualis, tunc debet condēnari in expenſis, qui deficit in probatione exceptionis ꝓpoſitæ fundata intētione actoris: vt hic dicit: quia eo ipſo ꝙ non probat præſumitur malitioſe excepiſſe. in quo caſu poteſt intelligi hæc decre. & hic poſſet requiri iuramentū: ꝙ malitioſe non opponat exceptionem arg. ſ. de elect. cū dilectus. §. nos vero. in gl. iuramēto. & ſ. de reſti. ſpo. literas. §. præterea. cū iā ſit probata intentio & præſumptio pro ipſo contra excipiētem. & ſic intelligo etiā de expēſis totius cauſæ. Alij dicūt, ꝙ nulla diſtinctio eſt facienda. & eo ipſo quod ſuccūbit, malam cauſam præſumitur habuiſſe. ar. C. de epiſ. & cle. auth. generaliter. ex eo ꝙ ibi dicitur, & ſi victus fuerit, præſumitur iniuſte mouiſſe litem. Dñs Pla. & dominus

Expenſæ an ſemper ſint ſoluēdæ ꝑ illū, qui in probatione deficit.

3 Victori. & hoc indiſtinctè, qa victus præſumiſ calūniari, niſi documētis manifeſtis appareat de contrario vel de iuſta cauſa. Pan.

4 Quod ĩtellige de ductis his quas ſoluit ꝓpter contumaciā uel qa non probauit exceptionē: vt hic. illas. n. ſoluit ex culpa ſua vnde ſibi imputet. de reg. iur. damnū. li. vj. Io. An. Matth. afflict. deci. neap. 177.

acceptis a induciis: si forsitã in probatione defecerit, cõdẽnet̃. Et si soluẽdo b nõ fuerit, alias secundũ arbitrium discreti iudicis puniat̃: vt hoc saltẽ timore perterritus, nõ facilè quis in grauamẽ alterius falsas exceptiones opponat.

Idem præstineñ. episcopo apo. se. le. & decano Brineñ.

Citatus ad totã causam, certo termino ad comparendũ assignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimẽto in termino, debet cõparere quàm citius potest post terminũ alias condemnabitur in expensis à tẽpore citationis emissæ.

CAP. VI.

CVm dilecti filij Leodicensis electi nuntij pro eo ad sedem apo. accessissent, archidia. & H. canonicus Leodiceñ. ecclesiæ, nomine suo & quorundam canonicorum c suorum (quorum literas exhibuere de rato) contra eundem electum, quædam crimina d proponebant, per quæ nitebantur eum ab electione repellere vt indignum: & infrà. Quamuis autem ex eo, quòd idem electus à grauamine e aduersæ partis appellauerit, & appellationem non fuerit per sufficientes procuratores cum possit (illis prosequentibus) prosecutus, f non leuis exorta esset suspicio contra eum. Volentes tamen iuris ordinem obseruare, ipsi mandamus, quatenus vsque ad dominicam, qua cantatur (ego sum pastor bonus) per se vel per procuratorem sufficientem g

dñs Iac. dicebãt, ꝙ eo ipso ꝙ succũbit victus, præsumitur iniuste mouisse litẽ. Benignius exponunt alij illud verbũ victus. s. ab aduersario: vt C. de epis. & cler. omnes. in fi. sed in criminali causa eo ipso ꝙ succũbit, præsumitur calũniari. ij. q. iij. qui nõ probat. C. de ad uo. diuer. iud. l. j. sic dicebant prædicti dñs Pla. & Iac. idẽ esse ĩ ciuilibus. sed in causa appellationis nulla distinctio est faciẽda an iustã habuerit cãm appellandi an non, 1 siue appellet̃ ante sententiã: siue à sẽtẽtia. ĩ. de ap. sæpe c. reprehensibilis. c. & significauerũt. & c. vt debit⁹. & c. nicolao. & ĩ. de eo q. mit. in pos. causa rei seruãdæ. cũ venissent. & ij. qõ. vj. omnimodo. & C. đ appel. eos. §. ne temere. & C. quorũ ap. nõ reci. ab executore. Et no. q tãtũ necessariæ expẽsæ & moderatæ restituendæ sunt & utiles ĩ. e. c. proxi. & ĩ. tit. proxi. cum venissent. in fi. & ĩ. de sequestra. c. j. in fin. & quæ propter hoc factæ sunt: vt dicitur hic, & c proxi. in aduocatis 2 & in aliis. C đ iud. sancimus. & si quas fecit casu vel facto, illas non peteret. ff. man. inter causas. §. non omnia. & erunt mediocres, non delicatæ. ff. de dam. infec. inter quos. §. vlt. & l. seq. ar. ff. de pig. act. si seruos. in fin. nec obstat, ꝙ minores facere potuissent. ff. man. si quis alicui. §. impendia. Nota ꝙ expensæ quæ factæ sunt post lit. contest. peti debent officio iudicis. sed quæ fiunt ante lit. contest. petuntur iure actionis, & nominatim debẽt peti in libello. ff. de edi. edic. ediles. §. item sciẽdum. & l. item si serui. §. j. & nisi tẽpore sentẽtiæ iudex condemnet ad illas expẽsas quæ veniunt iudicis officio, postea peti non possunt. C. de fru. & li. expen. terminato. nisi in causa app. C. quando prouo. non est necesse. l. vlti. iudex autẽ prius taxabit expensas, postea iurabit: prout tradit. iij. q. iij. §. qđ fieri nõ debet. & in auth. de iu. §. oportet. col. vj. & s̃. qđ met. cau. c. vl. 3 & ĩ. de iniu. & dã. da. c. olim. & s̃. de ꝓc. cõstitutis.

a Cum acceptis induciis. Id est, postquam inducias receperit ad probandam exceptionem. Et istud, cum determinat illud, tunc.

b Et si soluendo. Hoc semper regulare est, ut qui non est soluẽdo, alio modo puniatur. xiiij. q. vj. si res. §. j. & in glo. cruciatus. & ff. de pœ. l. j. ad fi. & ff. de iurisd. om. iud. si quis id. §. in seruos. & ff. de in ius voc. l. vlt. & C. de sepul. vio. l. vlt. in fi & ĩ. de maledi. c. vlt. & C. de serui. fug. quicunque. hoc generale est quod iudicis arbitrium locum habeat, vbi certa pœna statuta non est supra de offi. deleg. de causis. & infra, de accusa. super his. §. pen. ff. de iure delibe. l. j. §. ait prætor. & omnia quæ iure scripto taxata non sunt iudicis arbitrio 4 relinquuntur, vt æquitate pensata procedat

supra de transact. c. vlt. in fi. Ber.

CVm dilecti. Contumax condemnatur in expensis factis à tẽpore citationis emissæ. h. d. Diuiditur, Nam in prima ponit formã processus. In secũda interloquitur: ibi, quapropter. Prima facit quinq;. Nã primo ponit comparationẽ nuntiorũ electi & aduersariorũ ipsi⁹ & decisã causæ commissionem. Secundo ibi, quamuis. ipsius electi cõtumaciam. Tertio ibi, volentes. ipsius electi citationem. Quarto ibi, expectantibus ipsius absentiam & excusationẽ. Quinto ibi, sed cõtra ipsius excusationis impugnantiam. Ab. Sic.

Glos. seq. no. tria specialia in cõsortibus: quorũ alterum determinat.

c Canonicorum suorum. Not. quod in causa communi eiusdem litis, vnus admittitur pro alio post litem contest. uolens agere pro ipso (licet constet eum nõ habere mãdatũ) præstita cautione de rato C. de consor. eiusdem litis. l. ij arg. s̃. de cõstit. cum M. vbi de hoc. Item illud speciale. quod post litem contest. cauetur de rato: vt in l. prædicta. Contra illud. ff. de procu. Pomponius. §. ratihabitio. Itẽ aliud speciale est hic, quod in causa criminali 5 admittitur vnus pro se & pro aliis. ij. q. v. statuit. versi. si duo. & iij. q. vj. hoc quippe. Sed non credo, quod in tali casu audiretur vnus pro alio sine mandato, quia talis causa non proprie dicitur communis, imo vnus solus posset agere insolidum excipiendo contra electum, & tantum facit vnus quantum plures, & isti habebant mandatum ab aliis. vt hic dicitur. Ber.

d Quædã crimina. Scilicet dilapidationẽ, excõmunicationẽ & periuriũ, & qđ administrauerat cõfirmatione nõ habita, itẽ quod erat in minoribus ordinibus cõstitutus. hæc omnia obiiciebantur in modum exceptionis: vt patet in integra. de hoc. ĩ. de accu. super his.

e A grauamine. Quod inferebat ei altera pars extra iudicium: vt videtur, vel etiam in iudicio: quia plures commissiones emanarunt super hoc negotio.

f Prosecutus. Et ideo condemnetur in expẽsis: vt ĩ. sequitur. sic. ĩ. de app. reprehensibilis. & c. sæpe. & c. nicolao, vel etiam sic: Si statuisset terminum suæ appellationis, debent condemnari ad oẽs expẽsas, quas aduersarij fecerũt postquam iuerũt ad curiã: quia non misit sufficientẽ procuratorem ad curiã. ĩ. de ap. Nicolao. & c. reprehensibilis. & c. sæpe. & etiam si terminũ non statuisset. vt in d. c. reprehensibilis. & ca. sæpe. & hoc verum est, quando in iudicio appella.

g Sufficientem. Legitime constitutum ad agendum & respondendum. s̃. de procur. c. j. & cap. accedens. & xxiij. q. v. de liguribus. & ff. de procu. mutus. §. pœna.

Quantum

Appellãs qui succũbit, indistinctè expensas dabit.

1 An nõ. dic tam ĩ causa principali, quã appellationis condẽnationem expensarũ faciendã nisi probabilis cã excuset. Panor. Vide decisio. Thol. 223. & dixi in annota. ad Ale. cõs. clxxxij. nu. 16. li. vj. cõs. clxxix. in fi. lib. vij.

2 Etiã si habuit illos gratis sub spe. remunerationis secus si dono puro, secũdũ G. in Spe. de expẽ. §. si. ver. ubi, ꝙ si victor. Ioan. An.

3 Vide ꝙ ibi dixi post Inn. in gl. ante pe. circa reuocandã taxationẽ si erratũ esset ĩ ca. Ioã. And.

4 Arbitrio de reseruatis huic arbitrio. Spec. de off. iudi. §. pe. ad finem.

5 Hoc intelligũt q̃dã, vt Go. cũ agit ciuiliter: vt hic agebatur. Ioan. And.

ad præſentiam nr̃am accederet, ſuper prædictis omnibus reſpõſurus, alioquin cum aſsignaremus ei pro peremptorio terminũ ſupradictum, ſcilicet quod quantum [a] de iure poſſumus) procederemus ex tunc in negotio memorato. Expectantibus igitur aduerſarijs, ipſũ diu ultra terminũ duximus expectãdum, ſed ipſe direxit ſimplicem ſolummodo nuntium [b] excuſationis literas afferentem: ſcribebat enim, ꝙ nuntiũ (cui cum a nobis recederet, iniunximus uiua uoce, ut citaret eũdem) ſero receperat, unde nõ poterat, tũ propter termini breuitatem tum propter uiarum diſcrimina, noſtro ſe conſpectui præſentare. Sed cõtra hoc faciebat, quòd ſicut excuſatorẽ direxerat, ſic dirigere potuerat [c] reſponſalem, cũ ei non fuiſſet iniunctum ut ad cauſam in propria perſona dũtaxat ueniret, ſed uel ipſe accederet, uel procuratorem idoneũ deſtinaret. Præterea cum mandatur alicui, ut ad certũ terminũ ſe iudici repræſentet, duo † ſub hac [d] forma mãdant̃ ſcilicet ut ad iudicem ueniat, & ad diem ſibi præfixã accedat. unde ſi uenire nõ poſsit ad diẽ aſsignatũ, tenetur nihilominus ſe iudici præſentare. Si enim mãdatur alicui, ut alij ad certum diem, certam rem exſoluat: nõ ideo erit a mandato ſolutus, ſi ſoluere nequiuerit die data: imo ad ſolutionẽ (elapſo etiã die ſolutioni præfixo) tenet̃. Quapropter quia dictus electus nec uenerat, nec ſufficientem miſerat reſponſalem [e], ad diem ſibi ſtatutum, uel poſt etiã diutius expectatus [f], nec de uicino eius aduẽtu ſpes erat, utpote qui per literas utcunque excuſauerit moram ſuam, & calores [g] æſtiuos, & inſidias ſibi poſitas formidabat, eum reputauimus contuma--

[a] Quantum de iure. In peremptorio iudex debet ſic comminari, ſupra de in integ. reſt. tum ex literis. & ff. de iudi. in peremptorio.

[b] Nuntium. Nota per nuntium [1] fieri citationem

[c] Potuerat. Sic. s̃. de elect. bonæ. j. § ad ipſum. & j̃. de ap. cõſtitutus. §. ij.

[d] Sub hac. Hoc fuit ſumptũ de lege. ff. de arb. celſus §. ſed ipſe. & eſt ſi. s̃. de reſt. ſpo. c. ul. §. porro. & viij. diſtin. quo iure. & s̃. de offic. delega. cũ ſuper. ar. contra. j̃. de ſpõ. ſicut. §. poſtulationi. & in gl. ad ſtatutũ. & ff. de cond. & demõ. hæc ſcriptura. & ff. de lega. iij. ea tamen adiectio. & inſt. de uer. oblig §. oĩs ſtipulatio. & ff. de cõdi. inſtitu. ſi quis ita inſtitutus.

Gloſſ. ſeq. not. quòd impeditus, tenetur procuratorẽ mittere. alleg. vi. concor. alleg. in cõtrarium vy. iura: inter quæ interſerit rationẽ, ponit opi. Vin. & demũ ſoluit diſtinguẽdo inter actorem & reum, et in reo cauſam arduam, impedimentum temporale & perpetuũ.

[e] Reſponſalem. Ex hoc uidetur, ꝙ licet aliquis iuſto impedimẽto ſit detẽtus ut uenire nõ poſsit, quòd teneatur mittere [2] procuratorẽ. v. q. iij. ſi ægrotans ubi de hoc. xviij. di. epiſcopus. & c. placuit. & lxv. diſt. ſi quis in metropolitana uer. & ſi forte. ſi. j̃. de appel. conſtitutus. & s̃. de elec. bonæ. j. §. ad ipſum. In cõtrarium uidetur, quòd non teneatur mittere procuratorem, dummodo mittat excuſatorem. s̃. de procu. querelam. ubi de hoc, quia reuocatur ſententia. ſi probetur iuſta abſentia, ut ibi. & j̃. de re iud. cum bertholdus. § poſtmodum. in gl. iuſtam cauſam. & ff. de dam. infec. ſi finita. §. ſi forte. & vij q. j. præſentium. Nam ægritudo prorogat diem, & ſi tunc iudicauerit iudicatum non uidetur. ff. de re iudi. quæſitũ. & ſi ex cauſa probabili abſens eſt, non proceditur contra eum diffinitiue. s̃. de offi. deleg. conſultationibus. Item ſecundum hoc non eſſet melioris conditionis qui abeſt ex iuſta cauſa, quã qui ex iniuſta [3] ſi enim non uult intereſſe uel non poteſt ſufficit ei ſi mittat procuratorem. ff. de proc. l. j. & delegatus non poteſt compellere partes, ut perſonaliter quis ad cauſam ueniat, niſi in caſibus in decreta. Innocentij iiij. de iudi. c. iuris eſſe. & generaliter ab initio ante libelli oblationem, quoties quis abeſt ex neceſsitate, ſubuenitur ei. ff. ex quibus cauſis ma. ſed & ſi. §. j. Ad hoc dixit Vincen. quod reus ad cauſam citatus, ſi ardua eſt cauſa, & uenire non poteſt, non tenetur mittere procuratorem, ſed excuſatorem argu. illius decre. ſupra, de procura. querelam. niſi ſpecialiter hoc in citatione dicatur, ſecundum quòd hic dictum fuit. ſed actor ſemper tenetur mittere. ff. de diuer. & tem. præ. l. j. in gloſſ. poteſtatem. Dicas quod actor ab initio ante libelli oblationem aut etiã citationem, non compellitur agere, ſed ne fiat ei præiudicium in præſcriptione circa rem ſuam, etiam infirmus & impeditus cõpellitur conſtituere procuratorẽ qui ſaltem litem conteſtetur: ut ſic interrumpat præſcriptionem. & ſic indirecte compellitur, ſed per iudicem non compellitur. & ſic intelligitur lex prima. ff. de diuerſ. & tempor. præſcription. Reus non compellitur uenire iuſta de cauſa impeditus, & præcipue ſi cauſa eſt ardua: ut dixi in decreta. querelam. ſupra, de procurato. ſed ſufficit mittere excuſatorem, qui de hoc fidem faciat: ut ibi. Sed in caſu preſenti iſte electus ſimpliciter miſit nuntiũ cũ literis. allegando quaſdam friuolas excuſationes ſcilicet calores æſtiuos, & quod tarde receperat nuntium: & inſidias allegabat: ſed nõ probabat. ideo cõdemnabatur in expenſis tanquam contumax. & ſecus eſt in papa, quam in alijs iudicibus, & tamen circa principale non procedit papa. Si tamen aliquis eſt longo impedimento detentus, ita quod non eſt ſpes quod poſſit uenire ad cauſam, & negotium tale ſit, quod non poſsit aliquo modo expediri per procuratorem, tenetur mittere, ſaltem ut litem conteſtetur: ut ſic non currat præſcriptio actori. ſed ſi perpetuo ſit impeditus, tunc tenetur omnino mittere procuratorem ad cauſam: alias proceditur contra illum abſentem.

[f] Expectatus. Et ſic uidetur, quod in crimine purgari poſsit mora. argumen. ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. argumen. contra. infra qui ma. accu. poſſ. cum in tua.

[g] Calores. Iuxta illud: Nos genus ignauum, tecto gaudemus & umbra. & ita eſt argumentum, quod non excuſat Auguſtus, quin teneatur quis proſequi appellationem ad curiam [4] Argum. contra lxxiiij. diſtin. quorundam.

[1] Etiam proprium citati, ſecundum Abb. ſed hoc non colligitur hic Ioan. And.

[2] Mitteñ. qđ eſt uerũ niſi impedimentum ſit neceſſariũ & probabile & ueriſimiliter breue. Pã. alias tenetur mittere. Fran. Ripa. l. qđ te. nu. 47. ſi cer. pe.

[3] Quod eẽt abſurdũ ſequeretẽt alia abſurditas ꝙ cum nullus cogat̃ fieri ꝓcurator inſt. mãd. §. ſicut. & §. recte. imputaretur forſan ei qui procuratorẽ inuenire nõ potuit cũ nullus obligetur ad impoſſibile. de app. c. ſi. ꝙ ar. eſt neceſſariũ niſi fraudulenter aliquid allegaretur, ſecũdũ Hoſtien. Ioã. And.

† Inno. c. bonę. ij. in prin. de elect. And. Iſernia, de cõtrouerſia iter ua ſalum & a liũ de beneficio: colla. iij. in uſibus feud. Fel. c. ij. col. xij. de reſcrip.

[4] Maxime, quia ſanum nõ uidet̃ morari Romæ. ar. vij q. j. qualiter. ubi de hoc in ſi j. glo. Ioan. And.

cem [a], & ad legitimas & moderatas expensas [b] quas aduersarii eius fecerant a tempore citationis emissæ, quem ex tunc expectare inceperat, ipsum curauimus condemnare.

Idem Armachano & Gaseleñ. archiepiscopis.

Sententia in causa beneficiali, non transit in rem iudicatã respectu superioris, quominus possit de iuribus partium inquirere maxime quando sentẽtia fuit lata contra absentem, sed contumaciter & indefensum.

CAP. VII.

CVm olim D. Clericus (Cælestino pa. præ.n. diuersis prælatorũ Hyberniæ literis præsentatis) se assereret i episcopũ Rosceñ. fuisse electũ, nullusq; appareret, qui aliquid contra eũ proponeret [c], dictus præ.n.ei munus fecit cõsecrationis impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eiusdem præ.n. præsentiam accedentes, uterq; se asseruit a canonicis Rosceñ. ecclesiæ fuisse electũ, & quòd prædictus D. per falsas literas fuerat consecratus, propter quod idẽ præ.n. causam uobis sub ea forma commisit, ut de forma & processu electionis memorati D. solicitè quæreretis: & si eum electum canonice fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere. alioquin [d] inter prædictos F. & G. audiretis causam: & cuius electionẽ canonicã, & magis rõnabiliter factam inueniretis, alterius curaretis electioni præferre: & infra. Cumq; a uobis dictus D. tertio citatus [e], uestro se nollet conspectui præsentare: procedentes in causa, tá ex testimonio cleri & populi Rosceñ. ecclesiæ, quam assertione regis Coarcayæ & prælatorum prouinciæ, de prædicto F. electionem fuisse celebratam canonice didicistis, & eam curastis auctoritate apo. confirmare [f], præsertim cum capitulum Roscen. ecclesiæ dictum D. se nõ elegisse constanter assereret, nec de prædicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim memoratus D. ad apo. sed. accedẽs, su per quibusdam alijs grauaminibus & iniurijs contra dictũ F. & quosdam alios literas impetrauit: dictus F. postmodum ex parte uestra nobis literas pręsentauit, quæ qualiter a uobis in cõmisione prædicta processum fuerat continebant: & infra. Volentes igitur adhuc misericorditer [g] agere cũ absente, ut eius malitia conuincatur [h] dictũ F. ad uos duximus remittendum, mãdantes quatenus non obstãte, quod eiusdẽ F. fuit electio confirmata, sæpe dictum D. si in Hybernia [i] poterit inueniri, legitime citetis ad causam, & (facultate sibi defensionis indulta) in causa ipsa, canonice procedatis. Qui si inuentus, intra tres menses uestro se conspectui contempserit præsentare, ad conse-

a Contumacem. Vnde poterat contra eũ procedi ad diffinitiuã sententiam, cũ ageretur de electione. s. ut li non contest. quoniã. §. j. sed qui appellauit, amplius expectat. j. c. prox.

Gloss. seq. quod etiam in criminalibus &c. et remittit. Finita obijcit, & remittit.

b Expensas. Argu. quod in causa criminali, siue denũtiationis, uel inquisitionis seu exceptiõis locũ habet petitio expẽsarum. C. qui accusa. non pos. q. crimen. & sic lex il la. C. de iudi. sancimus. & s. e l. prox. locum habent siue causa sit ciuilis, siue criminalis. De expẽsis dictum est satis supra. c. proxi. & fit hic condemnatio non pręmissa taxatione. Dic super hoc prout notatur. s. de procu. auditis.

CVm olim. Ioã. And. nõ summat dicẽs gratiosam esse sed quatenus ius ponit, potest sic summari In causa electiõis: proceditur contra contumacẽ etiam ad diffinitiuã: & cõtumax de misericordia citari põt & audiri. Diuidit. Nam primo ponit factũ plura continens. Scdo cõmissio cũ mãdato: ibi, uolẽtes. Abbas Si.

c Proponeret nõ ideo statim debuit ei credi, quia sępe huiusmodi eulogia ex mala fide fiunt. ff. de custo. & exhib. re. diuus Adrianus. nemini enim cito manus impones. xxiiij. di stin. §. j. & lxxviij. di. quid est. & s. de elect cum nobis olim. §. his igitur. sed ideo credidit ei papa: quia ei soli fiebat præiudicium: sicut clerico qui celebrat in secreto [i] s. de clericis peregri. in fi.

i Vel fuit deceptus secundũ Gof. ex multitudine sigillorũ: quia non erat credendũ tot sigilla falsata. de cle. pe. c. j. Sed Ho. per hoc confirmat quod ibi dixi secundũ eũ. & est ex hoc arg. quod decretũ electionis non sit de substãtia. de hoc. lvj disti. eps. & s. de elect. innotuit. Ioan. And.

d Alioquin. i. si fuisset electio cassanda ordine iudiciario. sed indices nõ intellexerunt, quoniam nimis festinanter cõfirmauerunt: unde dicit inferius, non obstante, quod eius electio sit cõfirmata.

e Citatus. Et ideo contumax fuit: unde potuit procedi cõtra ipsum ad sententiam. s. ut li. nõ contest. quoniã. §. j. & ideo postea audiri nõ debuit, nec sententia retractari cõtra eũ lata, sed de gratia auditus est postea: ut sequitur inferius.

f Confirmare. Nimis subito. unde papa uult iterum inquirere de electione ipsa, nõ obstante tali confirmatione.

g Misericorditer. sic ergo ex misericordia tantum (ut eius malitia cõuincatur) auditur iste D. unde mãdat papa, inquiri de electione ipsius, non obstante confirmatione de prædicto F. quæ de iure non debet retractari, cũ ordine iuris facta fuerit, nec ab ea appellatũ fuit, licet dicat appellasse: quia non impetrauit super facto electionis. sed super iniuria: & ideo nõ ponit ius hæc decre. sed est quædã prouisio ex misericordia.

h Conuincatur. si v. qõ. ij. præsenti. C. de iud. auth. iubemus. & sic iudex potest parcere contumaci. s. de offic. dele. consuluit. §. nos autẽ. & in glo. gratiam. & s. eod. prout. & j. c. prox. & C. quomodo & quando iudex. lege prima. Ber.

i In Hybernia. Argum. citationes extra prouinciam nõ esse faciendas. supra, de elect. coram. & supra, de maio. & obe. c. ulti. sed si non potest inuenire: ad domum illius qui citatur, mitti debet supra, eo. causam. & infra, eod. uenerabilis. & citandus est quis edictis uel literis. ff. de fideic.

fideic.lib.cum uero. §.ult.uer.deinde denuntiationibus.uel si non habet domicilium, ubi habitare cõsueuit.ff.de dam.infect.l.iiij.§.prætor. uel apud ecclesiã suam.j.de cleri.non resi.ex tuæ.j.eod.c.fi.

a Anni.Sed quare expectauit ultra sex menses, contra id s.ut lite nõ contes. quoniã. §. j. Forsan hoc ideo quia appellauerat: ut sequit . Sed per alia etiam iura non uidetur quod fuerit expectandus.s. de elect. dudum.& j.de re iud.cum olim. sed forte ideo expectabatur, quia erat cõsecratus, & cum eo tractabitur causa: sed ibi non tractabatur nisi inter eligentes. Item quare hic assignatur tempus appellanti, contra id quod legitur j. de app. ex insinuatione? Respon.quia præfigitur ab eo ad quem appellatur, & qui potest. sed omnia ista ex misericordia intelliguntur facta.

b Facto. Sic j.de appel.dilecti.& ca. ut nostrum. Ber

crationem dicti F. (omni occasione postposita) procedatis. Si autem in Hybernia inuentus non fuerit, indulto sibi unius anni [a] spatio, ex quo ad nos, et si non uerbo, facto [b] tamẽ intelligitur prouocasse, (arrepto itinere ad sedem ap. ueniẽdi) dicto F. administrationẽ Roscen. ecclesiæ ĩ spiritualibus & temporalibus cõmittatis: quo elapso eũ nõ differatis in epm consecrare.

Idem.

Si proceditur per uiam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite nõ contestata, testes recipi possunt, & sententia diffinitiua ferri, etiam per uiam depositionis, si hoc meretur delictum.

CAP. VIII.

Veritatis est uerbum organo dominicæ uocis emissum: & infra. Sicut canonici Curien. in nostro auditorio [c] retulerunt [d], H. Curien. episcopus ecclesiã suã, non solũ dilapidando depræssit, sicut publica prædicabat infamia, sed etiã homicidio, incestu, alijsq; criminibus polluit: & infra. Super his cõmisimus primo causam Tridon. episcopo, & abbati montis sanctæ Mariæ, & præposito de insula: secũdo quoque Brixiensi episcopo & ipsis abbati & præposito: & infra. Verum cũ episcopus ipse priorum iudicum præsentiam adire per contumaciã [e] contẽpsisset, authoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio beneficioq; suspẽsus: & j. Tandem uero corã iudicibus [f] canonica citatione uocatus, pñtiam suã difficulter exhibuit: sed friuolam tũc excusationẽ, malitia cõcepta prætendẽs, experiri [g] cum canonicis in iure neglexit [h]: qua de causa, nos de consi. fra. no. suspẽdentes episcopũ ipsum, uel potius suspensionẽ a iudicibus factã authoritate apo. cõfirmãtes, tertio super his Cumano epo & abbati scti A. causam ad superandã malitiã [i] ipsius episcopi commisimus audiendã: qui partibus citatis cũ nec per se, nec per responsalem idoneum cõparuerit in eundem propter inobedientiam excommunicationis [k] sententiam protulerũt, testes ex parte uestra (quẽadmodũ in mãdatis a nobis acceperant) admittentes scilicet abbates, priores præpositos, & alios religiosos uiros: per quos quemlibet articulum criminum prædictorum † cõstat fuisse probatum [l]: & infra. Nos igitur ui-

Verit‍atis est uerbum. Legitur quo ad rationem decidẽdi pluribus modis. sed cõiter sumat sic: Si agit de crimine in modũ denũtiationis cõtra reum cõtumacẽ, possunt recipi testes: & ferri diffinitiua sententia.h.d. Diuiditur. Nã primo posuit denuntiationẽ criminum episcopi Curien. & tres delegationes super ea successiue factas & delegatorũ processus. Secũdo eũ deponit, & per ipsum alienata reuocat. secunda ibi, nos igitur. Abb.

c Auditorio Si.ff. si certum pet. lecta est. Nam auditorium est locus ubi causæ tractantur.

d Retulerunt. In modum denuntiationis. ij.q. vij. quapropter. sicut patet in inte ra.

e Per contumaciam. Not. quod per solam contumaciã potest etiam quis suspendi ab officio & beneficio, cũ papa confirmat eam, quia corã primis non cõparuit.

f Iudicibus. Secundi scilicet.

g Experiri. Id est, defendere. sic s.de iudi.c.j.

h Neglexit. Et sic nec coram primis, nec coram secundis fuit lis contest. & tamẽ lata fuit sententia diffinitiua, ut j. sequitur.

i Malitiam. s.c.prox. ubi de hoc. & c. prout Ber.

k Excommunicationis sententiam. cum iam esset suspensus. & ita crescente cõtumacia crescere debet & pœna. s.ut lit. non contest. quoniã. in fi. & ff. de pœn. l. relegati.

Glossa seq. esset coniungenda gl. decret. prout. supra eo. illa procedit in ciuili, ista in criminali. Et recitari potest per modũ quæstionis, qualiter in criminalibus procedatur contra contumaces. & dicit gl. quod secũdũ l. aut lis non est contestata aut est, primo casu & c. Io. an. Secundum canonistas ponit opinio. Hug. qui nõ curabat contest. sed solum an liqueret, necne. demum opinio modernorum qui distinguũt an sit lis contest. necne. contra quos opponitur de hac decre. in qua procedit super crimine lite nõ cõtest. Finis gl. dat tres solutiones, sed primã reprobat: ex principio tolle quartã. Illa quæ est in fi. glo. habet quod propter irregularitatẽ iste fuit depositus, & nõ propter delicta præterita.

l Probatum. Hic patet, quod lite nõ contesta. recipiuntur testes, & ita nõ solum recipiũtur, ubi agitur de electione prælati: ut s.ut lite nõ conte. quoniam. §. porro. sed etiã ubi agit de destitutione [2] ad id facit j. de cler. nõ resi. ex tuæ. & iij.q. iij. decernimus. & hoc ideo est, quia periculosa est mora utrinq;, quia utilitas ecclesiæ utroq; casu impeditur. Secundũ leges de crimine nunquã [3] procedit contra absentẽ lit. non conte. nisi in casu cõtra apparitorẽ. C. de pœ. ne diu. Pro contumacia uero annotãtur bona, & expectatur

C per

[1] Dicit Inn. quod in contrario agitur de electione nõ confirmata & electo non consecrato. sed iste consecratus erat & appellasset uel nõ pessimũ erat quod alius intraret locum eius, si de iure erat eps. j. de cõce. pre. c. j. & arguit per hoc Inno. sniã latã in matrimonio spirituali, nõ transire in rem iudicatã sicut nec in carnali. de re iud. lator. Ioan. And.

Auditorium quid sit.

† Nil dicit de articulo dilapidationis, unde cum non cõstet eũ fuisse notorie pdigum, non est mirũ si alienata per eũ ante inhibitionem teneant.

[2] Destitutione. & hoc uerũ ubi principaliter agitur ad destitutionem, quia accusatio intentat ciuiliter. Pan.

[3] Nunq. idẽ Pan. cõtra bar. uide Cepolã causa crimin. cõsil. xlj. cons. xlvj. cum seq. Hier. Gratum, cõsi. xcviij. li. j. cõs. lxxj. lib. ij. dixi ad Alex. cõsi. li vj. Lite non cõtestata, an possit de crimine procedi contra absentẽ.

per annū, & postea deuoluuntur ad fiscum:nec super bonis auditur, sed super crimine:ut C.de requi.reis.l. ij.Si autem lis contest.& † liquet de causa, in maioribus criminibus nunquā proceditur contra absentē, imo audit quandoq; uenerit. ff.de requir.reis annus. sed ibi de contest. litis nihil dicitur, sed ita intelligunt doctores. Sed i minoribus quæ pœnā relegationis, uel damnū æstimationis continent: bene proceditur contra absentem.ff.de pœ.absentē. §.potest quis. & in glo. ad relegationē. sed accusator semper debet esse presens. fallit in hoc casu. C.de adult.quāuis. ubi proceditur cōtra reū, absente accusatore.H.distinguebat an liqueat de causa, uel nō, si liquet de crimine uel pōt liquere, cōdemnatur absens. & sic itellexit iiij. q.v.quisquis.& xxiiij. quæst.iij.de illicita.§.de conuentione.& secundum hoc posses intelligere, quod hic dicitur,& j.qui fi.sint legit.perlatum. hic bene liquebat de crimine absentis per contumaciam, & ita nō esset aliquod cōtrarium secundum canones.Et si nō liquet de crimine,tūc excōicatur reus. & sic intellexit xj.q. iij.rursus.& c.quicūq;.nec distinguebat an sit lis contestata uel non. Verum moderni doctores dicunt, ꝙ nunquam est procedendum cōtra absentē lite non conte.& intelligūt illud c.decernimus. cū lis erat cōtest.sed si lis non est contest. uel si est conte.& nō liquet de causa,tūc locū habet.xj.q.iij.rursus. & c.quicunq;.& ita contradicūt huic decr. quia hic lis non fuit contest.& tñ fert sñīa cōtra absentē de crimine, nec expectatur per annum, & testes recepti fuerant. Qualiter ergo intelligitur quod hic dicit, ita ꝙ non cōtradicāt causa prædicta? Potest dici, ꝙ recepti sunt testes de speciali mādato dñi papæ, qui habet potestatem ēt s.ius. j.de concess.præben. proposuit. §.licet aūt.& ipse idē tulit sñīam depositionis. Vñ factū suū ad consequentiam trahi non debet:imo secundum ꝙ ipse iudicat,& alij debēt iudicare.j. de rei iud.in causis.Vel melius † dicas, ꝙ c.decernimus, & c.rursus. & c.quicunq;. loquuntur ubi directe agitur de crimine in modum actionis:& ideo intelliguntur lit.cont. licet ex litera non colligatur. sed ca.istud loquitur in alio casu,cum agitur de crimine in modū denuntiationis seu inquisitionis. Nā canonici Curieñ.denunciauerunt hæc crimina domino papæ, de quibus publica infamia laborabat episcopus iste, ut dicitur in princ.ut bene colligitur ex antiqua decre.& ita bene possunt testes recipi, & ferri sententia contra contumacem.s.ut lit.non conte.quoniā.§.sunt & alij.& j. de accu.qualiter & quādo.ij.§.debet. & plus est etiā hic, quia deponitur in modum inquisitionis propter homicidium, cum alias in modum inquisitionis non debeat quis deponi.j de accu inquisitionis.j.responso. & quia celebrauerat excommunicatus, pp quod solum potuit deponi.xj.q.iij.si quis presbyter.

† Alias, nec.

† Melius. hæc uera in se & cōmunis. Panorm.

dentes ordinē iudiciariū, in hoc facto fuisse seruatū considerato præte ea ꝙ post sententias in se datas celebrare præsumpserit: cū multi prælati ecclesiarum, contra eundē episcopum scripserint, nec unus pro eo defendēdo [a] uel aliquatenus excusando:in nomine domini cum apostolo omnem inobedientiam ulcisci uolētes, licet absentes corpore [b] præsentes tamē spiritu, iuxta uerbum eiusdem apostoli, tulimus sententiā perpetuæ depositionis in ipsum: & eum tam a pontificali, quam ab omni officio sacerdotali priuātes, sine spe restitutionis aliqua duximus condēnandū ea nihilominus in irritū reuocantes, quæcūq; post inhibitionē [c] se.ap. seu factā suspēsionē & excōicationē, de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit.

Idē in cōcilio generali.

Actor non admissus in possessionem sibi decretam, per iudicem causa rei seruandæ, uel ab ea expulsus per lapsum anni uerus efficitur possessor.

CAP. IX.

Contingit interdum, quòd cum actori ob cōtumaciā aduersæ partis adiudicatur (causa rei seruandę [d]) possessio, propter rei potentiā siue dolum, actor intra annum rem custodiendā nancisci

[a] Defendendo. quilibet enim admissus fuisset ad defensionē ipsius.ff.de procur. seruum quoq;. §.publice.sed hoc uerū est ad allegādas causas absentiæ, sed nō ad causam:quia in criminibus nō † interuenit ꝓcurator, si agat directe. j. de acc. ueniens.ff.de public. iudi.l.pe. §.ad crimen. sed cum hic nō ageret directe, potuit ꝓcurator interuenire † j. de accu. super his. & s.de procu.tuæ. s.eod. cum dilecti.

[b] Absentes corpore. sic ij. quæstio.j. de manifesta.

[c] Inhibitionē. Sic j.de despō.imp.ad dissoluēdum. j.de nou. oper. nun.cū ex iniūcto. si. s.de offi.deleg.uenerabilis. & j.de accu. cap.ultim.

† Goffre. cōtra, cū ad depositionē ageret: licet per inquisitionem. Idē Host. j. de acc. inquisitionis: ut ibi dicam super gl.ij. Ioā. And.

Contingit. Primo ponit casum qnq; cōtingentem. Secundo prouidet: ibi, ne igitur. Abb.

Gloss. seq. reci. per q.an.missus in possessionem prædialē possideat? & distinguit realem a personali, et in reali differt lex a canone, in personali In fi. instruit iudicē ne festinet, & ut summatim examinet.

[d] Causa rei seruandæ. Secundum legistas improprie dicitur, causa rei seruādæ, ubi quis conuenit actione reali, in quo casu est statim uerus possessor secūdum eos. C.de præscrip.xxx.uel xl.an. si quis emptionis. §.pe.& in gl.possessor. sed commutabiliter:quia reus ueniēs intra annū eā recuperat secundū formā iuris. s.ut lite non cōtest.qm. §.in alijs.& ibi est ar.pro hac opinione i uerbo, recuperet, sed illud exponit ibi. Secundum iura canonum proprie dicitur causa rei seruādæ, quia ante annū nō est uerus possessor, sȝ custos potius. j.rit.proxi.capitu.ult. & s.de offi.ord.pastoralis.uersic.ueruntamē. In personali uero actione secundum oēs, proprie dicitur causa rei seruandæ, siue causa custodiæ. talis.n.custos est, & non possessor.ff. de acqui.poss.possideri. §.ult.& l.si quis ante. §.deniq;.nec tūc eiicit primus possessor de possessione.ff. de dam.infe.si finita.§.si quis aūt.& ff.ut in pos.le.is cui.j. respon. sed tantummodo secundum decretum eiicit primū possessorem. ff.de dam.infec.si finita.§. ubi autem.& ita uterq; erit in possessione, diuerso tamen respectu possessor ergo colet agrum, & colliget fructus:sed alter eos custodiet ne disipentur ab isto. ff.ut in pos.le.is cui. §.qui legatorū. In reali actione secus:ut dicitur in ult.notula huius ca. Tamen iudex non multum festinabit ad missionem in possessionē, quia si reus probauit iustam causam absentiæ, restituet.ff de dam.infe.si finita. §.si forte.uel forte ipso iure.ff.de priuil.credi.imperatores. & j.de re iudic. cum Bertholdus. Summatim examinabit ergo iudex negotiū, antequā mittat alterā partium in possessionem.s.ut lit.non cōtest.quoniā frequēter. §.si uero. & C.de bo.autho.iudi.pos authen.& qui iurat.

Possessor uer' an efficiatur, ꝙ ex primo decreto i possessionem mittitur.

nō pōt [a], vel acquisitá amittit: & sic (cú secúdum multorū assertioné verus non efficeret post lapsum anni possessor) reportet cōmodum de sua malitia reus. Ne igitur contumax melioris [b], quá obediés conditionis existat: de canonica æqtate sancimus, vt in casu præmisso actor [c] verus constituatur [d] (elapso anno) possessor.

Grego. ix. archiepiscopo Burdeg.

Si reus non inuenitur, sufficit publicè citationem ad ecclesiam suam proponi.

CAP. X.

[a] Non potest. contra istū qui non admittit alium in possessionem, plura remedia sunt prodita, quæ enumerantur. s. vt lit. non contest. tuæ. & dicit Io. [1] ꝙ si per annum steterit in excōmunicatione, perdit possessionem. ar. xj. q. iij. rursus. & c. quicunq; sed hoc nō credo, ꝙ ex vi excōmunicationis ꝑdat possessionem, sed ex eo ꝙ non admittit illū ad possessionem beneficio huius constitutionis: & c. illa non loquuntur in causa ciuili, sed c. rursus. loquitur in criminali. & c. quicunq; loquitur cū de crimine [2] agitur, siue ciuiliter, siue criminaliter. & sic non tangūt istū casum, sed secūdū hoc contingeret, ꝙ efficeret possessor ille, qui non fuit missus in possessioné, nec pronunciatus mitti. duæ. n. sunt pœnæ procedendi contra contumaces, vna per missioné in possessionem, alia per excommunicationé, vbi vna tantum imponitur, alia nō inducitur, nisi expresse imponatur: imo cū una non timetur: tunc demum alia imponatur. vt s. vt lit. nō cōtest. quoniam frequenter. in fi.

[1] Hic. sed in præd. decre. no. ꝙ perdit causam. & vide qđ ibi dixi. Ioā. And.

[2] Crimine. idē Pa.

[b] Melioris. non enim melior debet esse conditio illorum qui delinquūt, quam eorum qui obediunt. ff. de do. inter vir. & vxo. l. iij. § j & s. de postu. præ ad hæc. versi. nos &c. & stulti nō debēt esse melioris conditionis, quam periti. ff. quod vi aut clam l. seruus. & xvj. q. j. legi epistolam. in prin. & ff. de noxa. l non solum.

[c] Actor verus. Idē videtur fuisse statutū per leges, in personali actione: vt si per aduersariú impedior possidere, ꝙ nihilominus ꝓ possessore debeor haberi, ac si possideré. ff de bo. autho. iud. poss. quamuis. Sed si per alium impedior. ille tenetur mihi ad interesse. ff. quibus ex cau. in poss. ea. l. pe. Et hoc si soluendo fuerit, alias intelligor possidere. ff. de eo per quem fac. erit. l. vl. j. resp. & ff. de do l. & eleganter. §. si dolo.

Glossa sequens habet quatuor partes. prima recit. per quæstioné per lapsum anni ipso iure, an per sententiam quis fiat possessor? & quòd ipso iure, alleg. duo iura: & duo similia. In contrarium alleg. decre. & l. qui statim respondet Demum soluit distinguendo reales à personalibus. Secundò quærit quid de spiritualibus, vt si petatur ecclesia. Respondet distinguendo. Tertiò tractat an missus in poss. vtatur fructibus. & dicit quòd sic post secundum decretū. post primum non, excepit tres casus. Quartò quærit an missus in possessionem &c. soluit quod secundum canones &c. aliter secundum leges in real.

[d] Constituat, non determinatur hic, an ipso iure per lapsum anni constituatur verus possessor: an per senté tiā iudicis. & videtur expressum ꝙ ipso iure anno elapso sit verus possessor. s. de off. ord. pastoralis. versi. veruntamen. & j. ti. prox. c. j. & est simile: quia transcursus anni priuát aliqué stipēdio suo, si tanto tépore steterit excōmunicatus. xj. q. iij. rursus. & trāscursus anni constituit aliqué hæreticum. j. de hæret. excōmunicamus. §. qui aūt. Sed contra videtur: quia post annū impetratur secundū decre. j. ti. prox. c. j. in glo. habeatis. & ff. de dā. infect. si finita. §. Iulianus. Sed illud loquitur in personali actione. Ad hoc dicas, ꝙ in realibus actionibus non habet locū secūdū decretum, nec est necesse, sed solū trāscursus anni facit aliqué possessoré: vt in decr. pastoralis. nisi quis ad cautelá [3] impetret illud: sed in personalibus actionibus necesse habet impetrare secundū decretū: qa alias intelligiť nō possidere. j. de proba. ex literis. & sic non pscriberet. Sed hoc nō obtineret, vniformiter in omnibus: quia in causa noxali & in causa dāni infecti secūdū decretū cōstituit aliqué dnm, si reus erat dñs: sed si nō erat dñs, cōstituit verū possessoré, & dat ei cām pscribēdi. siue vsucapiēdi. ff. de dā. inf. si finita. §. Iul. & ff. de acq. poss. possideri. in fi. & ff. đ noxa. & generaliter. sed in aliis personalibus secundum decretū constituit aliqué possessoré: vt s. vt li. non cōtesta. quonia. in fi. secundu intellectū qué posuit ibi Io. in hoc. i. vt exoneret ab onere ꝓbādi debitum: sed non pscribit: qa qñcūq; dñs offert debitū, restituet ei res sua: nisi directa sit authorita e iudicis: vt C. de distrac. pig. si prius quā. Alium intellectum diximus ibi. Sed nunquid idē iuris est in spiritualibus causis (vt petať ecclesia vel præbēda ab aliquo, & reus intra annum non compareat) vt post annum actor verus sit possessor, & sic præscribat ecclesiā vel pbēdā cū actor nunquā institutus fuit forte in ecclesia? Dico [4] ꝙ si petať ecclesia tanquā ꝓprietas vel aliud spirituale, elapso anno verus est possessor, & præscribere pôt. j. ti. ꝓxi. c. si vero petat ecclesia tanquā beneficiū, siue pbenda, non habet ibi locū pscriptio: qa titulus nō pscribiť. sola. n. possessio non facit aliqué decurioné, sed canonica electio. ff. de decu. Herēnius. arg. j. de insti. ex frequētibus. Qui. n. dicit se prælatum ecclesiæ vel canonicum, non prodest probare pscriptioné, nisi ostendat titulum, siue libellum suæ ordinationis. ij. q. j. legum. & j. de pbend. dilecto. & s. de procura. ex insinuatione. nec obstat. j. de iu. patr. cura. qa pscribiť ibi ecclesia tāquā ꝓprietas, vt dixi, non tāquā platura. nunquā. n. secundum iura canonica ꝑ secundum decre. datur ius præscribendi, nisi adsit bona fides: vt j. de præscrip. vigilanti. & c. fi. sed cum aliquis mittitur in possessioné beneficij, q nullum titulum habet, nunquam pôt habere bona fidé: & ideo non præscribit: qa in huiusmodi spiritualibus bona fides & iustus titulus requiruntur. j. de præscrip. si diligēti. Quid ergo operatur secundum decre. in huiusmodi spiritualibus? Forte ut possit uti fructibus. & ut possit præscribere contra omné agenté, si haberet boná fidé, & aliquem titulum: non tamé præscribit ius prælature vel præbendæ, sed præscribit cōtra agēté tantum [5]. Hodie uero ille, qui agit cōtra alium possessoré super dignitate, personatu, uel beneficio ecclesiastico obtinēdo, non debet mitti in possessioné caus. rei seruādæ ꝑꝑ contumaciá partis aduersæ: ne ꝑ hoc ad eam ingressus pateat vitiosus, sed in eo casu lite non conte. liceat iudici negotium terminare: vt j. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. eum qui. lib. vj. Et illud scias: qa missus in possessionem ex primo decreto, non vtiť fructibus: imo eos conseruare debet, vt ipse restituat eos cū ipsa re, si intra annū reus recuperat possessioné. j. de sequest. c. ij. si non recuperat ré suá intra annū in actione reali, habebit omnes fructus vsq; ad li. conte. postea sup ꝓprietate auditur, si postea agere voluerit, qui per possessionem amisit Et quod ex primo decreto non vtatur fructibus, probať. ff. q. ex cau. in poss. ea. Fulcinius. in prin.

[3] Dicunt quidā & male hāc cautelā esse damnosā: de quo vide in Spe. de secund. decre. §. vidēt. versi. hoc quoque. Ioan.

[4] Dico. idē Pan.

[5] Tantū. decem annis, licet beneficiū non acquirat. Pan. hic Phil. Dec. consi. cxxj. ad fin. vbi dixi.

Possessor verus an efficiať ꝑ lapsum anni missus in possessionem.

sed post secūdū decretū vtitur fructibus.ff. vt in possess.l.is cui.§.qui legatorū.in fi.secus tñ est in petitione hæreditatis:vbi quis propter nimiā contumaciā cōsequitur fructus.ff.qui.ex cau.in pos.ea. Fulcinius.§.vlt.Similiter cū venter mittitur in possessionē,vtitur fructibus. ff.de ven.in poss.mit.l.j.§.j.& ff. si mulier vē.no.in pos. calū. causa esse di. l.i.§. interesse.Similiter cū impubes ex carboniāo edicto mittit in possessionē. ff.de carbo.edicto. sed si is.§.ij.Itē qd dices, si missus in possessionē ex primo decreto,eiiciat an possit petere restitutionē?Videtur ꝙ nō,ꝑcipue secūdū iura canonica,cū nō possideat sed tātum custodiā habeat:vt s̃.dictum est:quia non sufficit ꝓbare deiectionē:nisi probet possessionē,vt s̃.de offic.dele.cōsultationibus.& s̃.de resti.spol.olim.vnde nō posset agere vti possidetis. ff. vti pos.si duo.§. creditores.Sed dicas, ꝙ pōt petere restitutionē cōditionaliter ex illa.l.C.de p̄to.pigno.l.vlti.secūdū illos q dicūt, ꝙ statim est verus possessor,saltem in actione reali : quia non uidetur quæstio. cum habeat veram possessionem, licet commutabilem.

[a] Vt quia dixit se nō venturum vt ibi nota.ad ꝙ facit de sen. excōmu. c. venerabilibus.§.secus. lib. vj. Ioan. And.

[a] De hoc in Spe. de pri. decreto.§.iā de effectu. vers.ʒ qd si nullus. Quid si iudex tractat de misso contra nō legitime citatum, de misso aūt contra reū cui cō petebat exceptio, vide post Inno. s̃.de dilat. c.ij. in magna glo.versi. vel dic melius. Ioan. And.

Venerabilis frater N. & infrà. Volētes finē [a] imponi litibus, ne immortales existāt: Mādamꝰ quatenus ad initiū proximè [b] venturæ quadragesimæ (quod tibi peremptoriū terminū duximus assignādū) super iure primatiæ, qd Bituriceñ. archiepiscopus in te ac in prouincia tua se habere proponit per te vel ꝑ procuratorē [c] idoneū sufficienter [d] instructum ad litem contestandā, & ad alia omnia negotia peragenda, quæ necessaria decisioni negotij videbuntur, nostro te conspectui repræsentes. Nos verò nihilominus archidiacono Transuigen. & magistro M. canonico Turonensi, dedimus in mandatis, vt & ipsi ad eundem terminum authoritate nostra, iuxta præmissam formam te peremptorie citare procurent: & si non poteris inueniri, faciant vt citationis edictū, per ipsos vel alios [e] apud ecclesiam [f] tuā publicè proponatur.

Venerabilis. Diuiditur. nā primo ponit duplicē citandi formā. Primam quā facit iudex per literas. Secundā quam cōmittit alteri faciendā. Et de facto huius decre. habetur in c.fi.de maio. & obe. & latius in c.fi.de dilationibus. Abb.Sic.

[a] Finem imponi litibus.sic.s̃.eo.finem.& s̃.de ꝓcura.constitutis.& C.de agri.& cen.lib.xj.& C. de iud. properandū.in prin.& ideo vsq; ad triennium restringuntur lites secūdum leges: ut in prædicta.l. properādum.ne immortales existant,ut ibi dicitur.Secūdum iura canonica non finitur instātia iudicij elapso triennio.s̃.de iudi.venerabilis.

[b] Proxime. & si hoc non fuisset appositum, de proxima intelligeretur.ff.de verbo.oblig.eum qui calendis.in prin.Bern.

Procurator an possit interuenire,ī causa status.

[c] Procuratorē.melius dixisset actorem:quia hæc erat causa vniuersitatis.s̃.de syndi.c.j.ff.de mu. & ho.munerū.§.defensores.in glo.eliguntur.ff.ꝙ cuiusq; vniuer.itē eorū.§.actor.Et mirū est,ꝙ interuenit procurator in hoc casu, cū agatur causa status:contra id ꝙ habes.ij.q.vj.si qñ.Dic ꝙ si aliquis petit aliquē in seruum,potest agere per procuratorē.liiij.dist.frequens in glos.actores.Is autem de cuius statu agitur,si est in possessione libertatis, potest se defendere ꝑ procuratorē.C.de asser.tol.l.j.in prin.si aūt sit in possessione. seruitutis,& proclamet etiam ad libertatem,nō aget per procuratorē:vt in l.prædicta. Nec obstat huic distinctioni.ff.de proc.non solū.§.si statur.quæ dicit,ꝙ in causa status potest interuenire procurator,siue ex seruitute proclamet in libertatē,siue ex libertate petatur in seruitutē.loquitur.n. in procuratore procuratoris ad peculiaria negotia.ff.de procu.l.seruū quoque.in prin. Bern.

[d] Sufficienter instructū. Sufficiens dicitur, qui ad agēdum & defendēdū & respondēdū constitutus est legitime. de hoc dictum est s̃.de procu.c.j. & c.accedens.& c. mandato.

Citationes ꝑquos fiant.

[e] Alias. ex forma rescripti hic defert alijs, cum tantū factum demandetur. s̃.de off.dele.c vlt. in fi. Vel dic,quod possunt citare per se vel per nuntios suos. fiunt enim citationes vel per nūcios,vel per epistolam,vel per edicta, quæ in publico ꝓponūtur.intelligūtur enim citare ipsi quādo per alios citant.arg.ff.de cōst. pe l.& licet.

[f] Ecclesiā.sic ergo debet citari,qui ꝑsonaliter nō inuenit.s̃.e.causā quæ. vbi satis dicitur de hac materia. Sed qd fiet,si reus non veniat, & iudices impediti etiā si venissent, procedere nō potuissent:nūquid tenebitur saltē ad expēsas? Videtur ꝙ sic:quia cōtumax est.aduocati.n.non est contēnere authoritatē prætoris. ff. de iu. si qs ex aliena. & ff.de re iud.cōtumacia.nec prodesse videtur,si casu processus iudicis impeditur,sicuti si facto fecerit,non videtur obtēperare uolūtati.ff.de cōdi.& demon.l.ij. in fi.certus enim casus debet esse,ad hoc ut nō veniat arg.ff.de bo.pos.secū: ū tab.l.j.ver. scientiam aūt. & licet mea non intersit: teneor tñ uenire.ff. si qs cau.si eum.in prin.arg.contra.ff.si quis cau.l.ij.§.si quis in iudicio [g] .in fi.& ff.si quis in ius vo.non ie.l.ij.in fi. quia nihil interest actoris reū non venisse:vt ibi.ff.de iu.non uidetur.& ff.de pecu.eo tempore.& ff.de arb. si cum dies.§.si arbiter.versi.sed si in aliquem.Et hoc verum est,quod non tenetur uenire.

Cōtumax non punitur,quādo iudex impeditur.

[g] Judice vel altero ex litigatoribus impedito,dies iudicij differtur, Io.And,

TITVLVS XV.

DE EO QVI MITTITVR IN POSSESSIONEM CAVSA REI SERVANDÆ.

Alexand. tertius priori & fratribus de Guiseburch.

Missus in possessionē ex primò decreto in reali, per lapsum anni ueram & incommutabilem illius rei possessionem acquirit: licet passus missionem, habuerit intra annum uoluntatem cautionem præstandi, quā tamen nō deduxit ad effectum suo defectu.h.d. secundum uerum intellectum.

DE EO QVI MITTITVR &c.

Quia per contumaciam sæpe peruenitur ad missionem in possessionē:ideo congrue post præcedentē,ista annectitur.Et quamuis in rubro fiat duntaxat mentio de eo qui mittitur in possessionē causa rei seruādæ,tamen in nigro tractat etiam de interpositione secundi decreti, per quod transfertur vera possessio vt in c.i.Ex quo collige,quod nigrum quandoque est generalius rubro.concordat de offi.deleg.c.i.lib.vi. referendo rubrum ad.c.fi.eo.ti.Abb.Sicu.

Nigrum quādoque est generaliꝰ rubro.

Cou-

COnstitutis. Actor missus in possessionem post annum efficitur uerus possessor, licet reus intra annum cautionem præstare uoluerit. h.d. Primo narrat factum. Secundo interloquitur: ibi, ideoque. Abbas Sicul.

Glossa sequens in princip. format duas quæstiones: prima quid si passus missionem non ualet propter impotentiam præstare cautionem? Respon. quòd ei non imputabitur. Secundo cui sit præstanda hæc cautio? Respon. quod parti. hoc uerum in districtu iudicij, & gloss. sequens. Panor.

CAP. I.

COnstitutis in præsentia nostra R. canonico uestro, & responsalibus præpositi de Beril. super possessione ecclesiæ de Lamēto (in quam causa rei seruādæ [a] fueratis inducti) hincinde fuit corā nobis aliquandiu disputatū: tandē ex utriusq; partis assertione [b] tenuimus, quòd licet causa rei seruādæ tantum in eiusdē ecclesiæ possessionem inducti fueritis, intra annum tamē altera pars standi iuri nō prestitit cautionē, licet uoluntatē [c] præstandi habuerit, & uos eam parati [d] recipere fuissetis. Ideoque decernimus, ut ammodo possessionem præscriptæ ecclesiæ (saluo iure [e] quod idem præpositus in petenda ecclesia habere dignoscitur) absque contradictione qualibet habeatis [f] Vt autem nostræ diffinitionis sententia inuiolabiliter obseruetur, eam apostolico duximus patrocinio roborandam.

Cle. iij. episcopo & archi. Eboracen.

Tempus annale non currit, missionem passo, si intra illud cautionem iudicibus, uel alteri eorum alijs absentibus obtulit: licet per eos, seu per eum, recepta non fuerit. Et est casus notabilis secundū hunc intellectū.

CAP. II.

CVm accepimus sicut inter P. subdecanū, & abbatissam & cōuentū sanctæ Trinitatis super ecclesia de Capit. quæstio uerteretē: de Taurino & de Corinth. abbates, ac archid. Chima. a se. ap. delegati, moniales ipsas rei seruandæ causa in possessionē rei petitæ [g] miserunt. unde cū hoc ad subdecani notitiā peruenisset: ad archid. prædictū accessit: & offerens ei sistendi iudicio cautionē (quoniam abbas de Corinth. profectus erat in Angliā, & Abbas Taurineñ. uiam fuerat uniuersæ carnis ingressus) possessionē intra annum sibi resignari cum instātia postulauit, sed nō [h] potuit obtinere: & īfra.

[a] Seruandæ. Super possessionē super qua agebatur tanquam super proprietate, secus si agatur super beneficio uel dignitate. j in concil. Lugd. eo. titu. eum qui. libro vj.

[b] Assertione. C. si per uim uel alio modo. l. ij. & ita p confessiones partiū cōstitit de meritis causæ: & ideo ex confessione proceditur ad sententiam. supra de trās. præterea. ij. §. respondemus. & s. de restit. spol. cū ad sedē. ad fi. [1] qa confessas in iure, pro iudicato habetur, j. de confes. cū super. & c. sequen. & C. de confess. l. una.

[1] Cōcor. l. certū. §. sed an ipsos. & ibi Bart. ff. de confes.

[c] Voluntatem. Nō tamen studiosam seu cum effectu, quia per eum stetit, & non per iudicem, uel per aduersarium: alias si stetisset per iudicem uel partem aduersam, non imputaretur ei. j. e. c. proximo & si iudicē habere nō potest, coram publicis & honestis personis debet cautionē offerre ac præstare, ut postea non currat annalis præscriptio: ut s. de offic. or. pastoralis. in fi. & infra e. cum uenissent. Item est arg. hic, q uoluntas sola non sufficit sine effectu. j. de re iudi. cum aliquibus. & ff. de constitu. pecu. promissor. §. constituto. ff. de re iudic. l. iiij. §. ait prætor. & lxxxvj. dist. nō satis. & ff. quib. mo. pig. uel hypo. sol. l. sicut. §. si uoluntate argu. contra. xxxij. q. v. nec solo. & c. qui uiderit. de pœ. distin. j. c. quisquis. §. si quis cum telo. xiiij. q. v. si quid inuenisti. Sol. ubi de necessitate opus est facto, non sufficit uoluntas, si factum adimpleri potest, alias uoluntas reputatur pro facto: ut in capi. non satis. Vel aliter ubi quis habet uoluntatem faciendi bonū: sufficit sola uoluntas si non potest facere illud [2] sed uoluntatem habet malefaciendi, & per eum non stat, puta quia procedatur ad actum exteriorem, ei imputatur [3] de pœ. distin. j. si quis cum telo, & in pluribus. ll. ibidem. alias sola uoluntas nō imputatur, quia cogitationis pœnam nemo meretur. de pœ. distin. j. capitu. cogitatio.

Voluntas an reputetur pro facto.

[2] Xlv. distin. duæ sunt. Seneca. xxxiiij. ad lucil. Magna pars bonitatis est uelle fieri bonū Ioā. And.

[3] Hiero. ad Cellantiā dicit: quantū ad prædicti rōnem ptinet: nocuit qui nocere disposuit. Ioan. An.

[d] Parati. si uero nō fuissent parati, eā recipere nō noceret preposito argu. ff. de lege. commisso. si fundus. in fin. §. in commissoria. uel si eam præstare nō posset, nō imputareē ei: qa inanis est actio & cætera. ff. de dolo, nam is. & supra de resti. spoli. olim ij. & infra de sol. Odoardus. præstat ergo quā potest. scilicet, iuratoriam [4] j. de don. inter uirum & uxo. & de do. post di. rest. per uestras. §. fin. & C. de epis. & cler. authen. generaliter. & in auth. ut nulli iudi. §. si uero col. ix. sed illud protestetē. j. de ap. c ult. Itē habes hic, qd parti præstanda est cautio ista, qd est uerū: & ideo si nō potest iudex haberi, præstetur parti. Et iudici etiam potest præstari parte absente. j eo c. ij. & iij. & s. de offic. ord. pastoralis. Si autē neuter pōt inueniri, præstabitē alicui honestæ personæ, quæ recipiat cautionē noīe aduersarij. sic. j. de cōuer. coniu. c. ult.

[4] Obliget etiam ipsam rē quā recuperat, qd pōt. posset ēt obligare se ad pœnā pecuniariā. de psump. literas. uersi. quo circa. uel priuationis beneficij. de ele. cū dilecti. ad fi. secū dum Hos. Ioan. An.

[e] Saluo iure. Super proprietate. sic s. ut li. non conte. quoniam. §. quod si. in fi. & supra de do. & contu. prout in fin.

[f] Habeatis. hic sumitur argu. quod secundum decretum necessarium sit in reali actione. sed ideo datum fuit secūdum decretum, quia dubitabatur super cautione, an intra annum præstita fuisset, & ideo reuocabatur in dubium inter partes. & de hoc satis dictum est. supra titu. proxi. contingit.

CVm sicut. Si non stetit per reum quo minus caueret intra annum, actor per lapsum anni non efficiē uerus possessor. Diuidiē, nā in prima facti narratio. In secūda, causæ cōmissio: ibi, discretioni. Abb.

[g] Rei petitæ. sic. s. ut lit. non contest. quoniam. §. in alijs. & j. eo. c. ult. C de ijs qui ad eccle. confu. præsenti. §. cum autem,

[h] Sed nō potuit, sed nec debuit, cum plures fuissent

 iudi.

Discre. uestræ mandamus quatenus si est ita, sistendi iudicio ab eo cautione re cepta [2], ei possessioné restitui faciatis: nec obstare uolumus, quod annus elapsus esse proponitur, si per eum non steterit [b], quo minus intra annũ & possessioné receperit, & dederit cautionem.

Inno. iij. Vrb. & Senago señ. episcopis.

Si passus mißionem, repetens poßeßionem, allegat se cõtumacem non fuisse, restituitur in pristinum statum præstita cautione, & dilata condemnatione expensarum, quam euitat, si postea constiterit eũ non fuisse contumacem.

CAP. III.

CVm uenissent ad ap. se. abbas sancti Angeli, & P. gal. idẽ P. proposuit, quòd prædictus abbas eũ super quadã posses sione coram Ioan. ap. sed legato traxit iu causam: & infra. Verum legatus ipse, causam cõmisit iudicibus, secundũ ius & bonam terræ cõsuetudinẽ [†] terminandam: qui cum secundum ius tantum uellent procedere, præfatus P. nostram audiẽtiam appel lauit: sed iudices nihilominus partem aduersam, in possessionem rerum petitarum inducendam causa custodiæ [c] decreuerunt, ita quòd si usque ad annũ & diẽ præstaret sistẽdi iudicio cautionẽ, & parti alteri xxx. libras restitueret [d] pro expensis, reciperet possessionẽ eandẽ. Cũq; G. se. apo. le. intra annum fuisset terrã illã ingressus, ipse cautionẽ standi iuri obtulit [e] coram eo, & possessionem sibi restitui postulauit, paratus expensas restituere factas in lite: quæ vj. librarum summam (sicut asserit non excedunt: sed abbas xxx. librarum sibi restitui petijt quantitatẽ: & infra. Nos igitur ipsum P. cautione [f] præstita, in possessionẽ credimus reducendũ: hoc etiam decernentes, ut si cõsuetudinem quàm allegat, laudabilem esse cõstiterit (quia ex hoc sequitur eum rationabiliter [g] appellasse) ad restituendas expensas, nullatenus cõpellatur: alioqui (cum ex hoc appareat eum frustratoriè appellasse) ad re-

iudices, ipse solus restitutionẽ dare nõ poterat, quia solus non habebat iurisdictionem. s. de offi. dele. causam matrimonij. & c. vno delegatorum. & ij. q. vj. c. ei qui. §. item si plures. ar. cõtra: quia cum res esset tempore peritura, archid. poterat se intromittere. sic apparet in tutoribus ff. de admin. tu. tutor qui §. j. [1] Sꝫ non est uerum, ut dictum est, cũ non haberet iurisdictionem: poterat tamẽ cautionẽ recipere ab ipso, nomine aduersarij, nõ tanquã iudex: sed tanquã honesta [2] persona, & sic non curreret tẽpus supra de offi. ord. pastoralis. §. uerũtamẽ. de hac cautione dictũ est i ,px. c. s. eo.

[2] Recepta. & ita quod nõ potuit facere primo, modo facere debet, ut possessionem recuperet. si. j. c. j. sic etiam si ad terminũ uenire, aut etiã soluere no potuisti, non tñ post terminum eris a solutione absolutus. s. de do. & contu. cũ dilecti. §. preterea. uer. si enim. ff. de arbi celsus. §. j.

[b] Non steterit. Not. ꝙ si per me non stat, quo minus faciam quod debeo, non est mihi imputãdum. sic s. de rescrip. si aũt. & ca. plerunq; §. j. ibi, postquam copiam. & s. ut li. nõ conte. quoniã. circa. prin. & j. de ap. ex isinuatiõe, ibi, absq; damno. & ij. q. vj. anteriorũ. §. ad hoc. & j. de ap. ex ratione. argu. contra. s. c. proxi. sed ibi uoluit solũ modo, sed non cum effectu, & uoluntas ibi stetit in suis terminis. hic uero uoluit & obtulit, sed defuit qui reciperet, & absente illo qui fuit causa custodiæ in possessionem missus ex causa necessaria possessio restitui non debet. j. de uerbo. signi. dilecto.

CVm uenissent. Si reus contra quem facta est missio in possessionem, doceat se contumacem nõ fuisse, non condemnabitur ad expensas. Primo ponit factum coram Papa narratum querelæ uel appellationis remedio. Secundo dat iudices: ibi, nos igitur. Abbas Sicu.

[c] Causa custodiæ Ar. quod non sit possessor, sed tantum custos. sic j. eo. c. proxi.

[d] Restitueret. Hic male pronunciauerunt, quia primo debuit de expẽsis constare, saltem per iuramentum. C. de iudi. sancimus [4] prætermissa taxatione. s. de procu. constitutis. & hic in fine dicit, quas abbatem cõstiterit propter hoc fecisse. unde perperã processit, quia non debuit condẽnare eum ad uoluntatẽ abbatis. unde Papa nõ stat illi condẽnationi. Præterea condemnatio expensarum debet fieri tempore præstandæ cautionis quo recuperat possessionẽ. s. ut lit. nõ contes quoniã. §. in alijs. & j. de sequestra. cap. j. & hic in fin.

[e] Obtulit. per hãc obligationem cautionis interrũpit præscriptionẽ annalẽ. s. de offi. ordi. pastoralis. in fi. & s. c. prox. Et per hoc uidetur renunciasse appellationi, & ratã habuisse sententiã iudicum illorum, ex quo acquieuit illi. arg. s. de offi. deleg. gratum. & j. de testi. cum uenissent. & arg. ff. de iud. l. uerum. & ff. rẽ ra. ha. l. iij. §. falsus. sed contra innuit, l. ꝙ Papa mãdat inquiri de appellatione, quare ꝑ hoc nõ intelligit renuntiasse. Dicas, [4] ex quo aduersarius noluit recipere cautionẽ, & restituere posses sionẽ, statim licuit ei prosequi appellationem: & ita cũ per eum non steterit quin dedisset cautionẽ, & recepisset possessionẽ, sed potius per aduersarium & per iudicem, ei circa possessionem recuperandã obesse nõ debet: ut supra ca. proxi. Quid ergo profuit ei appellatio? Multum profuit, quia si appellatio sua fuit legitima: non condemnabitur in expensis. si non fuit legitima, condemnabitur in expensis tantum necessarius quas propter hoc constiterit abbatem fecisse, ut dicit in fin. si tamen non appellasset, simpliciter restituisset expensas.

[f] Cautione. sufficienti. infra, de sequestra. capitu. j. in fin.

[g] Rationabiliter. Cum hic Papa iubeat inquiri de appellatione: patet quod non recessit ab ea per oblationem cautionis: sed hoc fuit culpa aduersarij, qui eam noluit recipere quod profuit huic appellanti in hoc, quia non condemnabitur in expensis, si legitime appellauit: & sic tutius fuisset illi, accepisse moderatas expensas.

[1] In tutoribus loquntur: quorũ officiũ q-libet exercet insolidũ: ne utilitas ꝑsonæ cui dati sunt impediat. ff. de admin. tu. l. si plures. delegati uero simpliciter dati unus sine reliquo nihil potest s. de offi. deleg. prudẽtiã. Io. And.

[2] Honesta. idem Panor.

[†] Infero ꝙ consuetudo terræ liget clericos, [?] cõis ex ꝑmiscua. Bal. col. ij Pan. not. ij. hic.

[3] Ibi iudex æstimat expẽsas, & de illis diffinit post iuramentum. Ioã. And.

Præscriptio annalis interrũpitur per oblationẽ cautionis

[4] Dicas, idem Pã. hic Rom. sing. cl. Pely. c. capitulũ. col. xiij. de rescrip. Phi. Dec. cap. gratũ. col. iij. ubi in annot. dixi. de offi. deleg.

Illarum. Et etiam ad eas quas fecit in rebus, quarũ possessionem tenebat conseruandis: etiã si non expediebat facere illas: dum tamen credebat expedire ff. de bo. aut. iud. pos. prætor ait. §. qđ ait prætor. alias generale est, vt nõ sufficiat credere & expedire, nisi in veritate expediat. ff. de nego. gest. sed an vltro. §. j. in fi. vtiliter enim debet cœptum esse negotiũ, licet non spectemus euẽtũ: vt hic dicit.

Sufficit enim hoc casu, ꝙ nõ sit in dolo & de hoc in Spe. de secũdo decreto. §. iuxta versi. quid si actor. Ioan. And.

stitutionẽ cogat expensarũ illarũ, quas abbatẽ cõstiterit propter hoc necessarias in lite fecisse.

Gregorius nonus.

Contra absentẽ qui non dimisit ꝓcuratorem, facta citatione domi nullo defendẽte, fit missio. h. d. supplendo ad literã, maximè, vt dicitur in glossa. Et est verus & notabilis intellectus.

CAP. IIII.

SI aduersarius tuus post citationis edictum, ad remota loca se transferens, procuratorẽ legitimum non dimisit, & denunciatione publicè facta domi, non apparet, qui defendat eundem: Iure petere potes, vt in possessionem earum terrarum, de quibus quæstio vertitur, causa custodiæ inducaris.

Necessarias. Necessariæ expẽsæ dicuntur impensæ sine quibus deterior eẽt res, si nõ fierẽt aut etiã periret. ff. de verbo. sign. impensæ. & ff. de pig. actio. si necessarias & ff. de impen. in re. do. fa. impensæ. & duabus legibus seq. de hoc dictum est s̃. titu. prox. ca. finem litibus.

SI aduersarius. Si reus citatus se absentat, nec ꝓcurator nec alius eũ defendit: mittitᷣ actor in possessionẽ rei petitæ causa custodię. hoc dicit inhærendo literæ, ꝙ reus fuit prius ꝑsonaliter citatus, & postea se absentauit. Primo ponit thema ex quo quæstio. Secundo solutio: ibi, iure petere Abbas Siculus.

TITVLVS XVI.

VT LITE PENDENTE, NIHIL innouetur.

Glossa sequens dat duos intellectus ad textum.

Citationis. Hoc ideo dicit: quia si ante citationẽ, & non in fraudem se absentaret, nõ daretur restitutio possessionis contra ipsum: licet præsens vellet: probare spoliationem possessionem. s̃. de offi. deleg. consultationibus. sed missio in possessionem causa custodiæ, nihilominus fieri debet. & ita quod dixit post citationis edictum idem intelligo etiam ante citationẽ quia debet dimittere procuratorem, quia ad loca remota se trãstulerit. De hoc dictũ fuit s̃ de offi. deleg. consultationibus. vnde supple hic maxime.

Supple. idem Pan.

Domi. Sic s̃. de dolo & contu. causam quæ. vbi de hoc. & c. venerabili. & ff. ex qui. cau. maio. item ait. §. hoc autem. & l. seq. & infra, de cleric. nõ resid. ex tuæ. Bernard.

Qui defendat eundem. Ergo si apparet qui defendat eundẽ, audiẽdus est. ff. de procur. seruum quoq; §. publice. & l. absens. & C. eodẽ. exigẽdi. præstita satisdatione: vt in l. exigendi. & ff. de in ius voc. neq;. §. qui in ius. & ille qui defendit, id facere debet, quod dominus in lite faceret, & caueret idoneæ, i. iudicatũ solui. ff. de procura. sed & hæ personæ. §. defendere & appellare tenetur, si contra ipsum pronuntiabitur. supra, de procurato. non iniuste. & infra, de appellatio. si iustus. ff. de negotiis gestis. liberto. §. vltimo. & ita quilibet tenetur mittere procuratorẽ, qualitercunq; sit absens, & alias requisitis amicis & facta denunciatione, si non defenditur, proceditur contra ipsum: vt hic dicit, & ff. ex quib. cau. maio item ait prætor. §. vl. & l. seq. & s̃. de do. & contu. causam quæ.

VT LITE PENDENTE. nihil innouetur.

Alexan. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

Priuilegium etiam à principe impetratum, per quod priuatur quis sine causa cognitione, lite pendente vsu possessionis, tanquam subreptitium non ualet seu tanquam rationi obuiũ est reuocandum.

CAP. I.

Memoria nostra nõ excidit: & infrà. Statuimus, vt literæ ꝓhibitionis nr̃æ quas ad petitionẽ archiepiscopi Cantuarieñ. t. f. direxim⁹, nullũ ꝑiudiciũ faciũt, quo minus tibi & successoribus tuis liberũ sit (quemadmodum vobis est beneficio priuilegiorũ apo. se. indultum, & tu & ꝑdecessores tui consueuistis facere) ante vos per totã

Visum est suprà de quadã innouatione, q̃ fit cõtra absentes contumaces: quia fit mißio in poßeßionẽ quãdocunq; ꝓceditur ad excõmunicationẽ, vel ad sententiam diffinitiuã. Sed ne crederet aliquis, qđ eodem modo circa statum causæ ꝓcedẽtis posset aliquid innouari, vt mutatio fiat circa statum eorũ: ideo ãnectitur hic titulus. Et nota, qđ hic titulus formatur negatiue, ex quo infertur, quòd regulariter lite pẽdente nihil est innouandum. Quando autem dicatur lis pẽdere, quo ad materiam huius tituli, vide textum notab. in clemẽ. j. eodem titulo. & ibi gloss. & xi. q. i. cap. vlt. & xvi. qõ. iij. volumus. Abbas Siculus.

Scilicet Thomæ. Illius qui gratissim⁹ erat Alex. iij. quia cõtra principem suum sollicitabat abolitionem regaliorũ vt tetigi. j. đ instit. c. ex frequentibus.

Memoria nostra. Lite pendente, reus commodo possessionis suæ priuari non debet. Primo decise ponit querelam. Secundo prouidet: ibi, statuimus. Abbas Siculus.

Literæ prohibitionis. Eboracensis archiepiscopus ex priuilegio apost. sed. faciebat crucem portare ante se per totam Angliam. Papa ad petitionem Cantuarieñ. archiepiscopi prohibuit ei per literas suas, ne hoc faceret donec cognosceretur, an hoc faceret de iure, sed quia papa priuauerat illum sine causæ cognitione, dicebat archiepiscopus Eboracensis, quod non debuit prohiberi ante causæ cognitionem. Vnde papa statuit, quod non obstante illa vel aliqua prohibitione faciat ante se portare crucem per totam Angliam quousque constiterit, an de iure hoc facere debeat. Abbas Siculus.

Nota, quod lite pendente, non est alicui auferenda possessio. Bernard.

Præiudicium. Et ita quod illicite factũ est, potest licite reuocari. xxv. q. ix. quod quis commisit. & cap. sententiam Romanæ sedis. & sapientis est reuocare, quod praue fecit xxij q. iiij. magnę. ff. de re iudicata. quod iussit etiam errorem suum quilibet emẽdare tenetur. infrà, de ac. qualiter & quando. j. J. de sen. excõ.

facro.§.si vero.& de ap.cū cessant.& in auth.de nup. circa prin.p vnā colūnā.col.iiij.Ex quo papa reuocat ꝙ iniuste fecit:multo fortius & alij hoc facere debēt: imo & quod bene factū est,si incipiat esse occasio mali,destruēdū est.lxiij.di.c. qa sancta.§.verum.& xij.q.j. certe ego sum.

Angliā deferre crucē, a quousque diffinitiua sententia decernatur, an ecclesia tua de iure b hoc debeat habere.

a Crucē deferre. No.quod incorporalia possidēt, vel quasi possident, vt hic: & lxxxiij.dist. qsquis.& in gl.possidere.& s. de cau. poss.& ,pprie.cum ecclesia.§.nos igit in fi.& j.de pscrip. si diligēti.circa mediū.ff.d vsuc.l.iiij. §.si viā.ff.de acqui rē.re.domi. seruus §.j.Itē patet, qd lite pēdēte nō debet qs priuari sua possessione.xvj.q.ij.j. volumus.& j.d priui.dudū. & C.de pbat.l.ij.& C. de rei vē.l.vlt.& in auth. in medio litis sacras iussiones non fieri.§.illud quoq; col.viij.& ff.d pet. hæred. diuus Pius. & viij.q.iiij. nōne. & j. tit.prox.c.ij.& per totum.nisi alias suspectus esset de dilapidatione iij.q.ij.quia ea.& j.de simon. licet Heli.& ff.qui satisd.cog.si fideiussor.§.vlti.& j.titu.proxi.c.ij.& iij.& ij.q.vj.quoties.ij.

† Alias, Cęlestinus iij.

Clemens † tertius.

Accusatus de adulterio ad separationem thori, non debet lite pendente priuari † possessione coniugali.

† Io. Fabr.l.appellatione. col.j.C.de appella. Floria. l.alienationes.nu.4. fam.ercis. Philip. Frāc.c.Romana. §. quod si obijciant. de appell. in vj. Alexan. cōsi. xcix.nu.5. ubi dixi, lib.v.limitat Alexā. cōs.cl.col. fin.lib.iij.

CAP. II.

LAudabilē: & infrà. Quæris qñ matrimoniū accusare contingit, an statim sit carnale commercium suspendendum: & infrà. Ad quod breuiter respondemus, quòd cōiugū alteruter accusatus, ante probatam c † accusationem, iure quod habet in altero, priuari non possit.

b De iure. No. ꝙ quatuor patriarchales sedes, vbiq; possunt crucē ante se portare præterquā in vrbe Romana, vel in psentia papę, vel ipsius, s. papę legati. j.d priuil.antiqua.alij vero nō, nisi in ,puincia sua:& nisi hoc alicui p priuilegiū speciale sit cōcessum:vt hic dicit.& ita ꝙ dicit, d iure.i.de priuilegio speciali:& hoc iure cognoscitur qualiter fuerit cōcessum, verum per surreptionē & in præiudiciū alterius vel non.quia sic nō debet valere.arg.supra de vsu pallij.ex tuarum. & supra, de off.ordin.licet.& ff.ne quid in loco publico. leg.ij.§.si quis à principe. quia in præiudicium alterius, dari non debet priuilegiū:vt in dicto.§. si quis à principe.& supra, de consuetudin.cum olim.

Patriarchæ quatuor crucē ante se vbique ferre possūt.

LAudabilem. Lite pendente super coniugio, non interdicitur coniugibus carnale commercium. h.d. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, ad quod. Abbas Sic.

Gloss. sequens alleg. xij. concord. s. v. decre. iiij. cā. et ij. ll. demū signat contraria, remittit, & soluit.

c Probatam. s.de off.deleg.causam matrimonij.j.de diuor.porro.& s.de rest.spo.ex conquestione.& viij.q.iiij.nōne.& xvij.dist.§.hinc etiam. & xvj.q.iiij.volumus.& xv.q.vlt.c.vlt.& s.de in integ.rest. cum venissent.& s.c.proxi.& C.de rei ven. res alienas.& C. de prob.l.ij.C.delib.cau.nō ideo ar.contra.j.de re iudi.tenor.Sol.ibi,& j.de reg.veniens. Itē arg.cōtra s.de rest.spo.literas.ad fi.Vnde non fuit plena restitutio, sed id, ideo est:quia habebat incontinenti probationes, nec sunt cōtraria : quia ibi agitur possessorio, hic non. vnde non debet alteruter priuari &c.ille tamen qui conscius est impedimēti, non debet exigere, nec reddere:vt in decre.literas. Bern.

† Quæ ,p uocat in libertatem: si non probat, possessor in possessione tuebitur. Ioā. And.

ECclesia.Hæc decre.& sequēs de eodē facto loquūtur:& aliqua ponunt ibi, quæ præcesserunt tempore aliqua posita hic. Et de hoc eodem facto loquit c.ecclesia sanctæ Marię.de consti.& male potest intelligi vna sine aliis. Et ideo gl.hic ponit casum & seriē facti ad omnes tres decreta. Et si vis habere seriē facti prout contingit, ordo est, ut primo legatur ista decr. vsq; ad versic.prohibemus. secundo decr.seq.vsq; ad fi. tertio illa, s.de cōstitu. quarto iste ver.,phibemus. Et hoc ideo:qa principium huius ca. ponit principiū & originē huius negotij vsque ad versi. prohibemus.& sub illa dictione,& infra, quæ præcedit vers.prohibemus. deciditur qualiter facta alienatiōe rei litigiosæ in monasteriū, monasteriū fuit de facto spoliatum per senatorem occasiōe statuti de quo in glos.& tradita fuit possessio ecclesię sanctæ Marię.quæ etiam fuit postmodū de facto spoliata, per quendam consiliarium capitolij:& restituta fuit illa possessio de facto monasterio:qua restitutione facta, monasterium illam possessionem titulo locationis trāstulit in quendam potentem, ita ꝙ de facto haberi non poterat. Primo incepit iuridice coram papa ecclesia sanctæ Mariæ petere restitutionē contra factū illius cōsiliarij:sed quia illa possessio haberi nō poterat de facto, vt s.dixi,& multa de facto fuerūt innouata : Papa prouidit prout habetur in decr.seq.& restituit ecclesiæ sanctæ Mariæ possessiones subrogatas in locū illius seu illarum quæ haberi non poterant:post quæ petiit secundo monasteriū restitutionē illarū possessionū occasione spoliationis factæ per senatorem: & papa monasteriū restituit:ut dicitur in decr.ecclesia de cōsti.qua restitutione facta, papa timēs ne monasteriū illas possessiones subrogatas alienaret, sicut fecit de principalibus: mādauit monasterio prout dicitur in versi.prohibemus. Et ex his iuncta glo.j.habes clarissime seriem & ordinem negotij.Et hæc decre. non potest commode diuidi propter misturam facti:de qua s.Abb.

† Et sentētiā.Pa.

Inno.iij.abb.& conuentui sancti Siluestri.

Qui rē litigiosam alienauit, ita quòd rehaberi nō potest, debet æquiualētem substituere in locum illius, quam alienare non poterit. h.d. cum seq.

CAP. III.

ECclesia sanctæ Mariæ in via lata cōtra Ioā. de Ateia (qui quasdā possessiones ipsius dicebatur contra iustitiam detinere) mouit sub L. iudice q̄stionem: & infrà. Prohibemus: ne possessiones

CASVS *Ecclesia sanctæ Mariæ in via lata mouit quæstionē contra Ioannē de Ateia super quibusdā possessionibus coram L. iudice. Lite contest. idem Ioā. possessiones illas trāstulit in monasteriū sancti Siluestri. demū senator Romanus occasione cuiusdā statuti (in quo cōtinebatur, quòd si quis rē litigiosam trāsferret in aliū lite pēd. possessio auferatur possessori, & daretur petitori) spoliauit monasteriū possessionibus illis, et eas restituit ecclesiæ sanctæ Mar. postea sententia senatoris fuit reuocata : & spoliata fuit ecclesia sanctæ Mariæ, et monasterium restitutum, Lite illa pēdēte Cælestinus reuocauit causā ad præsentiā suam, nō obstante illa reuocatione, diuersæ sententiæ latæ fuerunt per senatores, quandoque*

que pro ecclesia: quandoque pro monasterio.

[a] Successerũt. hoc ideo dicit: quia possessiones super quibus contra Ioan. de Ateia mouit ecclesia quæstionẽ, monasteriũ sancti Siluestri locauerat alij locationis tit. quas monasteriũ receperat à Ioã. de Ateia lite pẽ. vt ĩ. c. proxi. & hic dicit. vnde monasteriũ: qa nõ potuit illas possessiones ruocare, alias possessiones æquales prioribus substituit in locũ illarũ. & est hic arg. ꝙ res quæ succedit in locũ alterius, eodẽ iure censet cũ illa. ar. ĩ. de vsu. cũ tu. in fi. & in gl. fin. & xciij. dist. c. vlti. & xciiij. di. c. j. & ff. de le. iij. l. fideicõmissa. §. j. si rem suã. ff. de le. ij. Imperator in fin. & l. seq. & ff. de do. inter vir. & vxo l. vxor marito.

[1] Ar. contra. ff. de furt. qui uas. §. vlt.

Glo. sequẽs tractat quæ sit pœna litigiosi contractus, quod sit vitiũ litigiosi, casus quibus cessat in speciali & vniuersali iudicio.

quæ successerunt [a] in locũ & ius illarum, & quas ab Ioan. de Ateia ecclesia sanctæ Mariæ petierat, in monasteriũ vestrum ab eodem Ioan. lite pendente trãslatas, alienare interim præsumatis, vt si ecclesia sanctæ Mariæ de vitio litigiosi [b] contractus, vel de proprietate voluerit experiri ne (si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret [c] monasterio vestro minimè possidente) sit quod euincere valeat & habere.

Idem.

Idem dicit, quod in præcedẽti.

CAP. IIII.

ij Ecclesia sanctæ Mariæ: & infrà. Possessionem qua fuerat, prætermisso iuris ordine, prædicta ecclesia spoliata sibi restitui postulabat: & infrà. Nos quicquid ab aliis factũ fuit (postquã præd. N. ad curiã suã idẽ negotium reuocauit [d]) irritum decernimus & inane: & infrà, Verũ quoniã p̃fatã possessionẽ post restitutionẽ vobis factã ab Ioã. de Ateia, alij locationis titulo assignastis [e], neq; restituere poteratis [f] ecclesiæ spoliatæ: loco ipsius tantũdẽ possessionum æquiualentium, ad arbitrium bonorum virorum, ipsi ecclesiæ fecimus assignari [g], quas cùm alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus qui nobis instrumentum pignoris resigna--

Ecclesia. CASVS. *Coram Innoc. petebat ecclesia sanctæ Mariæ restitutionẽ illarũ possessionum quibus iniustè fuerat spoliata per quendã consiliariũ capitolij. pa. reuocauit in irritũ quicquid factum fuit ab alijs postquam Cælestinus reuocauit negotium ad curiã suã, & restituit ecclesiã sanctæ Mariæ. et quia possessiones illæ fuerant alij titulo locationis obligatæ post restitutionẽ à Ioanne de Ateia, nec monasterium poterat recuperare illas, vt ecclesiã restitueret præcipit papa quod monachi possessiones alias æquiualẽtes prioribus substituerent loco priorũ quod & factũ fuit arbitrio bonorũ uirorum, & illæ substitutæ erant pignori obligatæ. pa. fecit illas liberari à creditoribus, qui domino pa. instrumenta pignoris reddiderunt. Demum petijt monasterium restitutionem illarum possessionum contra sententiam senatoris, & Inno. ipsum restituit circa sententiam illam, præcipiens, vt possessiones illæ substitutæ non debeant alienari, ut si ecclesia illa uoluerit agere de proprietate uel de uitio litigiosi contractus, sit quod euincere ualeat & habere.*

[b] Litigiosi. Pœna litigiosi contractus est, ꝙ emptor sciens rẽ litigiosam, pretiũ amittat, & rẽ restituat, non vt cedat lucro alienatori, sed pretiũ & alia tanta quãtitas ab eo qui alienauit dabit fisco. Ignorans, pretiũ recuperat à vẽditore, & tertiã partẽ pretij: quia ei nõ manifestauit rẽ litigiosam fuisse. Et eodẽ modo punitur dator & donatarius sciens vel ignorans, secundũ quod traditur. C. de litig. l. vlt. Vitium litigij dicitur, cũ quis rẽ litigiosam in iudiciũ deductã, de cuius dominio mouetur quæstio inter actorẽ, & reũ transfert in aliũ lite pẽ. siue sint res, siue actiones [2]. C. de liti. l. ult. in prin. & in auth. ibi posita. Tamẽ in aliquibus casibus qui ponunt in ipsa lege, põt res litigiosa alienari, s. nomine dotis, donationis ante nup. transactionis, & diuisionis rerũ hæreditariarũ factæ, uel per legati, uel per fideicõmissi causam: & hæc locũ habẽt in specialibus iudiciis. In uniuersalibus uero cũ agit de hæreditate, prætor permittit qñq; fieri alienationẽ, s. pro impensis funeris, pro solutione debiti pro cibariis familiæ. ff. de pet. hę. diuus. Et ita ecclesia sanctæ Mariæ poterat agere de uitio litigiosi cõtractus, contra Io. de Ateia, qui transtulit possessiones illas in monasterium lite pen. ad pœnam, & ad ipsam rem contra monasterium: ut in l. prædicta. C. de litig. l. vlt.

[c] Laboret. Sed qualiter potest hoc esse, ꝙ in uanũ sit talis actio, cũ si monasteriũ offerat se liti, condemnabitur in expensis ac si possideret. ff. de rei ven. is qui se. & ff. de pe. hę. qui se liti. & cũ dolus pro possessione habeat ff de re. iu. parẽ. Dic ꝙ cessant illę leges in ecclesiasticis negotiis, ne delictũ ꝑsonæ &c. xvj. q. vj. si episcopum. Laur.

[d] Reuocauit. Tanquam à non suo iudice factũ: quia senatores non debuerunt postea se intromittere. s̃. de offi. dele. licet. & ij. q. j. nomen. iij. q. vj. multum stupeo. ar. cõtra. s̃. de offi. ord. significauit. sed illud ideo fuit: quia delegatus non procedebat, & altera pars remanebat in manifesto delicto.

[e] Assignastis. Et sic monasterium incidit in vitiũ litigiosi contractus: vt s̃. proxi. vt Io. fecit. unde ne monasterium conueniretur de uitio litigiosi contractus, Papa æquiualentes possessiones fecit illis substitui: & ita non præiudicatur ecclesiæ sanctæ Mariæ: cum monasterium paratum sit suscipere iudiciũ in re æquiualenti. si. ff. de alie iudi. mu. causa fact. quia etiam. in fine. & officio suo inflixit eis hanc pœnam: & merito quia dolo desiit possidere monasteriũ. dolus enim facit eum haberi pro possessore. ff. de rei uend. qui in petitorio [3]. & ff. ad exhib. Iulianus. j. respon.

[f] Poteratis. Quia forte conductores potentes erant.

[g] Assignari. A monasterio: & cauere etiã debeãt, qđ non essent alij obligatæ. arg. ff. de pignoratitia actione creditor. ff. de rei vendicatione. si post acceptum.

Glossa sequens allegat concord. signat contraria & soluit.

Loquitur de re empta p maritum, ex pecunia sibi donata p cõiugẽ: ad quã cõiũx habet utilem in rem. Ioã. And.

Hostiẽ. dicit, qđ hoc habet locũ in rebus corporalibus tãtũ mobilibus & immobilib9 sed nõ in incorporalibus, nec hipothecaria actiõe. in auth. de litig. §. ad hoc. Sed nec simpliciter interdictum rei fecit rẽ litigiosam. C. & ff. de litig. l. j. Ioã. And.

[3] Vendicãs ne frustra agat, debet inquirere, an reus possideat uel dolo desierit possidere. Ioã. And.

Resi-

a Resignarunt. Eo enim ipso videtur res libera. arg. s. de pac. cũ pridẽ. §. ille ff. de le. iij. q chirographũ. ff. quæ res pi. obl. pos. l. ij. ff. de pact. l. ij. in fine. C. de solutio. pecuniæ C. de dona. l. j. C. de remis. pig. creditricẽ. ar. cõtra. s. de renun. sane. & ca. veniẽs. & ff. de pact. l. iij. vbi dicitur, quod licet pignus restituatur, non videtur remitti debitũ: sed secus est, si restituatur chirographũ, vt in primis cõcor. quia ille cui fit restitutio vtilitatẽ debet inde habere, ex chirographo nullã vtilitatẽ cõseqt, si debitũ non intelligatur remissum: sed ex pignore sic: quia põt vti pignore: unde pign⁹ sepe restituitur precario propter vtilitatẽ, sed chirographũ nunquã: & ideo debitũ quod ibi continetur, intelligit esse remissum.

b Dilectus filius. Indulgẽtia. sic ergo patet, quod lit. pẽ. priuilegiũ siue indulgẽtia super re litigiosa veritate tacita impetrata nõ tenet, nec valet sic. j. de test. causã. ij. & j. de priu. dudũ & s. e. à memoria. ar. & in auth. ĩ medio li. sacras ius. nõ fieri. §. si vero f. & §. illud quoq;. coll. viij. sic & priuilegium nõ valet tacita cõpositiõe obtẽtũ. j. de deci. ex multiplici. & priuilegiũ post sentẽtiã impetratũ super re iudicata non tenet, vel rescriptũ ad eã retractandã. C. vt lite pẽ. l. j. Itẽ nec confirmatio de re litigiosa. j. de cõsi. vti. vel inuti. ca. j. sic & res ipsa litigiosa in nullã debet trãsferri personã. xj. q. j. c. fi. qđ tamẽ fallit in casibus qui notantur. s. eo. ecclesia. & C. de lit. l. vlti.

f Si dum dicit causa impetrat pragmatica sãctio. vel qd simile: iudex illud respicere non debet: sed debet eo nõ obstante causã diffinire. Ioan. An.

runt a.

Hono. iij. Cancellario, cantori, A. canonico Parisiensi.

Lis decidenda est secundum iura existentia tempore controuersiæ, non autem secundum priuilegium impetratum lite pendente, nisi de litis pendentia mentionem faciat.

CAP. V.

Dilectus filius magister A. persona ecclesiæ de Basseuilla exposuit corã nobis, quod cũ inter predecessorẽ suũ ex parte vna, & priorẽ ac monachos de Basseuilla ex altera, super decimis noualiũ intra fines parochiæ suæ consistenciũ, quæstio emersisset lite ea pendente corã iudicibus delegatis abbas & conuentus maioris monasterij Turoñ. quibus subsunt prior & monachi supradicti, pro se ac mẽbris suis obtinuerunt à sede apost. indulgentiam super perceptione huiusmodi decimarum, cuius prætextu prior & monachi, supradictas decimas sibi vendicare contendunt, licet in indulgentia de dicta quæstione facta mentio non fuisset. Ideoq; mandamus quatenus eisdem iudicibus iniungatis, vt (indulgẽtia b nõ obstante prædicta) in negotio ipso procedant, iuxta traditam sibi formam.

TITVLVS XVII.

DE SEQVESTRATIONE POSSESSIONum & fructuum.

Inno. iij. Mediolaneñ. archiepiscopo.

Res in quã facta est missio, non debet sequestrari, etiam si missus inde fuerit violenter eiectus. Vel notabilius sic: Sequestrum factũ loco missionis propter scandalum euitandum, reuocari debet oblata cautione, et restitutis expensis.

CAP. I.

Ad hoc vnxit nos Deus & infrà. Abbas de regula, nobis exposuit, quòd cum M. præ. tuus super causa, quæ inter ipsum & monasteriũ suum fuerat agitata obtinuisset Veroneñ. episcopo literas destinari, & ipse super iudicio possessorio partim pro monasterio partim pro archiepiscopo, sententiã protulisset, procuratore ipsius monasterij, quæstionẽ de proprietate postmodum intẽtare volente, archiepiscopus iurisdictionẽ episcopi opposuit expirasse: asserẽs causam possessionis tantũ & non proprietatis fuisse commissam: & quia super possessione pronuntiauerat: semel functus officio c suo super qõne proprietatis, deinceps cognoscere non valebat: & infrà. Sed iudex actorem in possessionem (quæ fuerant per ipsum archiepiscopo adiudicata) propter eiusdem contumaciam mitti decreuit, à qua tamen archiepiscopus violenter monasterium eiecit d: & infrà.

C. pa. præ. no. sic suũ interpretatus fuerit rescriptũ, qđ tã causa possessionis, quã proprietatis fuerat iudici delegata, cũ absolutẽ & indistinctẽ e cõmissa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet prælibatam quoque pos-

DE SEQVESTRATIONE poss. & fruct.

Viso qđ lite pẽdẽte nil sit innouãdum: quia per hoc dubitari poterit, nũquid propterea seqstratiõis actus sit prohibitus: ideo &c. Et de hac materia vide plene p Ioan. And. in regula, locupletari. đ regu. iu. li. vi. Abbas Sicu. De hac materia habetur ij. qõ. vj. quoties. lxxvj. dist. episcopus.

Ad hoc vnxit. Propter cõtumaciã rei, res ab eodẽ petita seqstrari nõ debet. sic summat Io. An. & cõmuniter oẽs: q sũmatio nõ placet Panor. Diuidit principaliter ĩ duas ptes. In prima ponit pcessus narrationẽ. In secũda pronuntiationẽ: ibi, in eum. In qua duo facit. primo reuocat sequestrationẽ. secũdo iubet expensas restitui, & caueri: ibi, ne autẽ. Abb.

c Officio. Allegabat legẽ illã. ff. đ re iudi. iudex. & s. de off. deleg. in literis & male: quia illud locũ habet, cũ pronuntiat super proprietate, & non super possessiõe: vel si hoc tãtum esset ei commissum.

d Eiecit. Sed nũqd anno elapso erit possessor? Dictũ est đ hoc s. de dolo & cõtu. cõtingit. Itẽ nũqd abbas posset petere restitutionẽ tanquã spoliatus? & ibidem de hoc dicitur.

e Indistinctẽ. Nota quod si committit causa simpliciter: puta cõmittimus tibi cãm, quæ inter ta-

ter tales uertitur super talibus rebus, tunc tam causa possessionis quã proprietatis cõmissa intelligitur: ut hic dicitur. & argu. C. de rei uen. ordinarij [1]. & s. de cau. pos. pastoralis. & j. de test. significauerũt. sed si causa [2] possessionis tantum commissa est, nõ possunt cognoscere de proprietate: quia cui cõmissa est causa uiolentiæ tantũ, de proprietate cognoscere non potest: & uno & eodem tempore causa possessionis & proprietatis, diuersis iudicibus committi non debet, quia continentia causæ diuidi nõ debet: ut hic dicit. & C. de iudi. nulli. & s. de causa poss. c. j. sicut causa proprietatis & ususfructus apud eundẽ iudicẽ sunt tractandæ ff. de lib. caus. si pariter. & ff. de qui. re. ad eundem iudicem eatur. l. j & ij.

[1] Orta q̃stiõe mãcipiorũ, idẽ iudex prius de possessione iudicat: & postea de proprietate. Io. An.

[2] Causa. uel ecõtra etiã sine dictiõe taxatiua. Panorm.

sessionem pro suo arbitrio [a] sequestrari [b] præcepit, iniungens Reg. & Mutiñ. episcopis, ut de causa possessionis & proprietatis plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent, & possessionẽ ei parti postmodum resignarẽt, quæ obtineret de proprietate triumphum, & infra. In eum statũ cõtinẽtiam causæ reducimus, in quo fuerat cũ prædictus C. præno. causam proprietatis & possessionis Regiñ. & Mutineñ. episcopis commisit: mãdato sequestrationis penitus reuocato: & infra. Ne autẽ monasterio uideamur in suo iure deesse, moderatas expensas [c] (ex quo episcopus Veroñ. ipsum in possessionẽ induci decreuit. usq; ad satisfactionis tẽpus oblatæ [d]) propter hoc [e] factas sibi restituẽdas esse cẽsemus: & a te sufficiẽtẽ [f] præberi standi iudicio cautionem.

a Arbitrio. In hoc ipso Cęlestinus peccauit: quia non debuit facere sequestrationem, nisi in casibus qui notantur. j. eo. c. prox. & & ult. unde reuocauit sequestrationẽ ut j. patet.

b Sequestrari. hoc ideo fecit: quia cũ res apud sequestrũ deponitur. neuter [3] litigantium possidet illam rem. ff. de po. l. licet. §. rei depositæ. nisi hoc dictũ sit in sequestratione, ut tantũ causa custodiæ deponat apud sequestrum. ff. de acqui. pos. interesse puto. & sic possessio postea restituitur illi, qui obtinet in proprietate ut sequitur, quia proprietas trahit ad se possessionem. s. de causa. pos. cũ dilectus. Et sequestratio ista facta fuit apud Vercellẽ. & Nouarien. episcopos.

[3] Neuter. imo qñ ẽ necessaria nisi aliud appareat de mente iudicis. Panor.

c Expensas. sic. s. de eo qui mit. in poss. cũ uenissent. in fi. & s. de dolo, cum dilecti, in fi. & ca. finem. ubi satis de hac materia.

d Oblatæ. Corã Regiñ. & Mutiñ. episcopis. nam archiepiscopus Mediolaneñ. obtulit cautionem standi iuri, intra annum super possessionibus illis de quibus abbas fuit missus in possessionem causa rei seruãdæ per episcopum Veroñ. sed archiepiscopus abbatem expulit de possessione: ut dictum est.

e Propter hoc. Id est, propter uitium contumaciæ. C. de iudi. sancimus.

f Sufficientem. No. q in casu isto sufficiens cautio est præstanda, s. pignora uel fideiussores. ff. man. si mãdato. §. ult. & non nuda. i. sola promissio: ut dixi. s. ut lite non contest. quoniam. §. in alijs. & C. de uerbo. signi. §. sancimus.

Honorius iij. priori De beñ. & decano de Caliñ.

Si missus in possessionem causa custodiæ fructus dissipat, dissipati reuocantur, & cum alijs sequestrantur.

CAP. II.

Dilectus. f. R. rector ecclesiæ de Bethusia, sua nobis petitione monstrauit, q inter ipsum ex parte una, & abbatẽ & conuentũ de Cisteria ex altera, super eadẽ ecclesia corã abbate de Sibitoñ. & eius collegis quæstio uerteret, iudices ipsi prædictos abbatẽ & conuentum in possessionẽ ipsius ecclesiæ causa custodiæ induxerunt: qui fructus medio tẽpore perceptos pro suæ distrahunt [g] libito uoluntatis. Quocirca mãdamus quatenus si est ita. facientes fructus sequestrari [h] prædictos, si quid de ipsis per eos distractum inueneritis, in statũ pristinum reuocetis.

Gregorius nonus.

Si reus possessor appellat a sententia contra eum lata, licitæ rei petitæ fructus sequestrantur si dissipantur ab eo.

Dilectus. Primo ponit querelam rei, passi missionem, secundo dat ei iudices.

g Distrahũt. No. q ille qui mittitur in possessionem causa custodiæ, siue agatur reali actione siue etiam personali, intra annum non facit fructus suos, sed custodire eos debet, non distrahere: ut si intra annum reus recuperare uoluerit possessionẽ, restituantur ei fructus: expensæ tñ necessariæ pro fructibus percipiẽdis factæ, primo debẽt deduci: quia illæ in nullo casu prohibent. ff. fa. ercis. fundus. j. resp. in fi. Si uero nõ ueniat intra annum, tunc primo anno elapso lucratur omnes fructus. de hoc dictum est supra, de don. contingit. & hoc in reali.

Missus in possessionem cã custodiæ nõ facit fructus suos, intra annum.

Gloss. seq. ponit regulam. & xi. casus exceptos.

h Sequestrari. Nota q possessor lite pendẽte nõ debet remoueri de possessione, nec ab ea sequestrari: ut s. c. p xi. & xvj. q. iiij. uolumus. & vij. quę. iiij. nonne. & C. de proba. l. ij. & s. tit. proxi: per totum. & C. de prohi. sequestrat. l. una. Qñque tamen fit sequestratio in casibus: ut cum quis dilapidat fructus, quos seruare debet ut hic. & in capit. seq. Item cum appellatur ab executore mero, tunc sequestratio fit rei immobilis, & fructus etiã rei immobilis sequestrãtur apud possessorem, remanente iure possessionis. C. quorum app. nõ reci ab executore. Item cum persona a qua res mobilis petitur. suspecta est. ff. qui satisda. cog. l. si fideiussor. §. ulti. [4] Item si timetur de dilapidatione. ff. de app. imperatores. in fin. Item si quis proclamat in libertatem. sequestrantur res eius. C. de assertio. tollenda. lege secunda. §. primo. & C. quibus ad libertatem proclamare non licet. lege secunda & tertia. & C. de ordin. cognition. legẽ ultima. Item si colonus uelit possessiones conductas deserere. [5] C. de agricol. & censi. lege ultima. libro xj. Item si maritus uergat ad inopiam, sequestratur dos. ff. solu matrim. si cum dotem. §. si uero. & C. de iure do. in rebus. in fin. in auth. de æqua. do. §. illud quoque. col. vij. Item si timetur de sæuitia uiri, nec potest ei caueri supra de rest. spo. literas. ad fi. aut etiã cum timetur sponsam corrũpi. j. de spõ. cũ locũ. Item cũ aliquid est ablatũ illi, qui est de familia iudicis. ff.

[4] Et quæ faciũt p. sonã suspectã ibi no. in gl. scilicet. qa nõ possidet i mobilia uel pauca mali mores: uel qa prius male administrauit. Io. And.

[5] Debebet dicere si colonus negat pẽsionẽ in cuius solutione diu cessauit: & allegare debebat. l. litibus. qa l. ult. non facit. Ioã. And.

cis.ff.de offi.præsi.senatusconsultũ.in fi. Itẽ propter cõtumaciam.s.de do.& contu.ex literis. & hoc fit ut mitius agatur cum contumace:ut ibi dicitur.

a Ab eo. Si dissipẽtur. Sic C.quorũ ap. nõ reci. ab executore & ff.de app. imperatores,in fi. unde hæc decre. sumpta est 1 de hoc satis dr̃. s. c.proxi. & secundũ hãc decre. intellige qd̃ dicit ij. q.vj. quoties.ij. & hoc ideo quia si confirmabitur sentẽtia, debet fructus perceptos post litem contes. restituere cum ipsa re. C.de rei uẽd. certum.

1 Vñ reprehendit Ho.Vinc. qui hic dixerat hoc lege, nisi cũ appellat ab executore. Ioan. An.

Titulũ dupliciter cõtinuat.

CAP. III.

Ab eo qui a sententia prouocauit, fructus possessionis (si dissipentur a ab ipso) possunt lite pendente rationabiliter sequestrari.

TITVLVS XVIII.

DE CONFESSIS.

Clemens tertius.

Ad solum dictum confitentis crimen propriũ, nõ est alteri infligẽda pœna aliqua: infamato tamen est indicenda purgatio.

DE CONfessis.

Supra uisum est de modis, quibus ordinatur iudiciũ: restat uidere de modis quibus causa instruitur, & sic de meritis causæ, ut de probationibus in genere et in specie. & quia per confessionẽ aduersæ partis releuatur litigans ab onere probandi, cum confessio non sit proprie probatio, sed probationis releuatio: ideo tractaturus autor de probationibus, præmisit de cõfessis quia ubi adest cõfessio, nõ est necessaria probatio. Vel cõtinua magis ad ꝓxima sic.

CAP. I.

Cum monasteriũ & j. Eos quorũ suggestiõe, scelus homicidij se presbyter perpetrasse proponit nisi alijs modis b uerum esse constiterit, nulli censemus pœnæ subdendos: cum secundum utriusq; iuris statuta de se confessi, c super aliorũ conscientijs interrogari non debẽt, & (criminæ læsæ maiestatis excepto) de reatu proprio cõfitẽtis periculosa confessio non est aduersus quẽlibet admittenda. Si tñ eos infamia d hmõi laborare cognoueris, singulis eis (adiunctis tribus socijs sui ordinis) purgationem iniungas.

Inno. iij. canonicis de Bethlehem.

Si de crimine cõtingente causam † principalem cõstat contra aliquem per eius confessionem, punitur † pœna ordinaria etiam si directe contra eum non agatur. hoc dicit secundum glo. Et est casus no. & uerus in se. Vel summa sic: secũdum aliũ intellectum non minus notabilem, quem etiam sentit glo. licet nõ perfecte explicet. Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, post iudex ordinarius nouum inchoãdo † processum, illum punire pœna ordinaria, hoc dicit singulariter. Abb.

CAP. II.

Cum super electione Bethlehemitanæ ecclesiæ inter R. P. quæstio uerteretur: & infra. Quoniam V. canonicus Bethlehemit. fuit in iure cõfessus e quòd pro præstãdo alterius electi consensu, quingẽtorũ saracenorum ...

Supra uisum est de modis procedendi contra contumacem, uerumtamen quia quandoque & ut plurimum partes sunt in iudicio, & aliqua confitentur quæ non subijciuntur oneri probandi, aliqua uero negant quæ subijciuntur probationi: ideo author prius præmisit de confessis. secundo de probationibus: cum ad probationes recurratur deficiente confessione. Ab. De hac *materia tractatur xv.q.iij. & q.vi. & q.viij. per totum. & ij.q.i.nos in quenquam. & in alijs capitulis.*

Cum monasterium. Ei qui crimẽ propriũ confitetur, non creditur cõtra eos quos dicit fuisse criminis suggestores. h.d. Duo facit, nam primo instruit iudicem in absoluendo non infamatos, & reddit causam. secundo instruit de purgatione infamiæ: ibi si tamen. Abb. Sicu.

b Alijs modis, s. legitimis & euidentissimis probationibus & luce clarioribus. C.de prob.l.ult.ij.q.ultim. sciant.& v.q.vj.epiphanium. uel per propriam confessionẽ in iure factã. j.c.proxi.ij.q.j.nos in quẽquã. uel per euidentiam facti. j.de coha.cle.& mu. c.ulti. & supra de resti.spo.cum ad sedem.§.fin.

c Confessi. Nulli ergo de se confesso, super crimine aliorum creditur. sic j. de testi. ueniens.j. & xv.q.iij. nemini & iij.q.xj. negãda. & C.de accu. & inscri.l.fi.& hoc gñale est, præterquã in crimine læsæ maiestatis: ut hic, & in prædicto c.nemini. & c. ueniens. Item audit confessio unius latronis contra aliũ. C.de fer. ꝓuinciarũ.& C.de fal.mone.l.j.in gl.immunitatẽ. & ff.de custod. & exhib.reorum.l.diuus.Adrianus.§ j. 2 & ff.de quæst.l.j.§.si quis. Istis qui de se cõfitẽtur, creditur nõ quantum ad cõuincendũ, sed quantũ ad ꝓræsumptionẽ. 3 unde si adsunt aliæ præsumptiones ualent: alias per se non sufficerent.

d Infamia. De qua debẽt se purgare, cũ tertia manu sui ordinis qui sint honesti, & conuersationẽ ipsius agnoscãt: alias si defecerint, tanquam conuicti puniantur in fra de pur. c.cũ P. & c.cũ dilectus. & j.de sim. insinuatũ. alias si infamati non essent, non indiceret eis purgatio ꝑꝑ talem confessionem ij.q.v.si legitimi. De hac materia plenius tractat. j.de purg. cano.cum P.& capitu.cum dilectus.& ij.quæst.v.presbyter si a plebe.

† Criminalem secus si tantum ciuiliter agatur.

† Eadem instantia.

2 Ibi latrones interrogant de socijs & receptatoribus. Ioan.An.

† Matth. afflict.decis. neap. clxxvj.

3 Præsumptioné. et in casibus non exceptis: sed in exceptis faciũt sufficienté ad torturã. Pan. hic. Bald. cons. xcv. li.j. Alex. cons.cxxviij. in fi. lib.iiij.cõ si lxxxix. nu.3. nu. 10.lib.iij. cons.cxx. n.3.li.vij. ubi tetigi

Cum super. Qui in iure confessus est se simoniacum, ab officio & beneficio deponitur. ita summat Io.And. sed hæc summatio est nimis generalis diuiditur. nam primo ponitur depositionis causa. Secundo deponit: ibi, nos. Ab.

e Confessus. Et corã iudice suo. s.de iud at si clerici. alias ergo cõfessio nõ ꝑiudicat, quantũ ad pœnã uel condẽnationẽ: ꝑiudicat tñ quantũ ad suspicionẽ. j.de excef.præl.quã sit graue. Sed nõne iste fuit testis qualiter ergo punit pœna ordinaria, cõtra illud. s.de ordi.cog.cũ dilectus.ad fi. j.de excep.deniq; in fi præterea sine accusatore nõ debet quis puniri. j.ut ecc.benefi. ut nr̃m.in princ. ff.de mu. & ho. rescripto. §.si quis. põt dici, q iste uel fuit denũtiatus, uel inquisitio cõtra cũ facta fuit. sic. s.de elec. ꝑ inquisitionem. uel hic ex officio suo processit dñs pa. & i odiũ criminis. argu.iij.q.ix.nihilominus. & C.de proba. iubemus. & C.

norum [a] obligationē receperat, & mediator extitit ſimoniacæ prauitatis: Nos (quoniā vitium huiuſmodi perſequi volumus, vt debemus) ipſum ꝑ diffinitiuam ſententiam, duximus ab omni beneficio & officio eccleſiaſtico deponendum.

Greg.ix.B.iudici Viterbieñ.

Cōfeſsio facta in iure ꝑ œconomum eccleſiæ, nocet ipſi eccleſiæ: poteſt tamen reuocari, ſi ante finitum negotium doceatur ꝑ errorem facti emanaſſe. h.d.

CAP. III.

Ex parte abbatis & cōuentus monaſterij ſancti M. fuit propoſitū, quòd cùm inter ipſos ex parte vna, & V. nomine ſuæ vxoris ex altera, coram te queſtio verteretur œconomus monaſterij memorati quædam per errorē facti fuit in iure confeſſus [b], ex quibus timet ſibi præiudicium generari. Cùm igitur negotio nondum finito, nemini noceat error [c] facti, Mandamus quatenus ſi de huiuſmodi potuerit errore docere, prouideas vt nullum ſibi ſuper hoc præiudicium generetur.

TITVLVS XIX.

DE PROBATIONIBVS.

& C.de teſti.nullū.etenim crimina vndecunq; claruerint, puniēda ſunt.xxiiij.q.iij.ecce.Vel ideo punitur: quia crimē iſtud contingit principale negotiū. ſic.j. de excep.c.j.in fi.& hoc videtur verius [1]: quia dicebatur ab aduerſario, quod ſimoniacè facta fuit electio & qui electionē examinat, de omnibus inquirere debet, videlicet, de meritis perſonę, ꝺ modo electionis, ꝺ ſtudio eligentiū, & ſi crimē illud contingit factū principale.ſ. de elect. cū terra.& c.ſuꝑ eo.& c.ſcriptū eſt. & ca. nihil eſt. de his omnibus inquirit iudex ex officio ſuo, de meritis electi, & eligentium. & iſte fuit vnus de electoribus, & ideo merito puniri debuit, ſi cōmiſit in ipſo negotio vitiū ſimoniæ, ſiue de hoc actum fuiſſet [2] ſiue nō, cum ex officio hoc etiam fieri debeat.ſ.de elect. cū nobis olim.§.his igitur.vbi de hoc, & ſic ponitur aliquis ſuꝑ eo, de quo non agitur contra eum directe in odiū criminis: vt innuit litera ſequens.ſ.nos quoniā vitiū huiuſmodi proſeq &c.& eſt arg.j.de teſt.tam literis.ſic & maritus punitur de lenocinio, licet contra eum directe non ſit actū ff.de adul l.j.§.ſi publico.

[a] Saracenorū. Exponunt quidam dandorum regi: vt electioni præſtaret aſſenſum, vel potius pro ſeipſo recepit illā obligationē, vt ipſe cōſentiret. ſic ſola talis obligatio ſimoniā inducit, licet.nō receperit id quod venit in obligatione: quia in talibus nulla pactio uel conuentio debet interuenire.j.q.ij.quāpio.§.fin.& ſ. de pactis.pactione.& j.de ſimo.c.pen. & eſt moneta quę ſic vocatur.

Ex parte. Cōfeſsio ꝑ errorē facta nō nocet, ſi ante finitū negotiū de errore facti emanaſſe doceatur.h.d.Io.An.Prima pars narrat factum.ſecundo ꝓuidet iudicem inſtruendo: ibi, cum igitur.Abb.

Gloſſa ſequens ponit differentiam huius tituli, ad titul.de interrog. actio. Secundò ponit nouem quæ requiruntur ut confeßio noceat. Tertiò quæ ſint partes iudicis in confeſſum. In fine addit decem caſus, in quo non perſiſtit.

[b] Cōfeſſus. Notaquod titu.iſte [3] de confeſsis locū habet poſt litis conteſtatio.ſed edictū de interrogatorijs actionibus, locū habet & ante lit.conteſt. & poſt: quia iudex quoties & quādocunq; æquitas mouet ipſum, debet interrogare partes.ff.de interroga.act.vbicūq; & xxx.q.v. iudicantem. & in caſibus qui notati ſunt.ſ.de iura.calū.cauſam.in gloſſ.fin.& poſtquā eſt concluſum in cauſa.j.de fid.inſtr.cum Ioan.§. verū. Ad hoc.n.vt confeſsio præiudicet alicui, exigūtur plura, ꝙ ſit maior xxv.an.quia minor pōt reſtitui contra confeſsionē.ff.de min.non omnia.& ff.de confeſſ.certū.§.in pupillo.Itē ꝙ ſpōte & non coactus.xv.q.vj.c.j.& xxxj.q.ij. Lotharius §.præterea. & ff.de quæ.l.j.j.reſpon.& §.diuus.ij.Item ꝙ ex certa ſcientia: quia ſi errat in confitēdo.& poteſt probare ſe erraſſe, non nocet: vt hic, & ſ.de iur.& fact.igno.error fa. & ff. de cōfeſ.nō fatetur.Item ꝙ contra ſe confiteatur: quia confeſsio ꝓ ſe non prodeſt.xiiij.q.ij.§.j.& ff.de inter act. de ætate.j.rñ.Itē in iudicio & corā ſuo iudice, alias non ꝑiudicat: vt ſ.ꝺ iud. at ſi clerici.& C.e.l.vna. Quādoq; tñ confeſsio extra ius facta valet [4] .vt ſi qs confiteat̄ debere ſe ex certa cā, puta emptionis, vel locationis, uel alia cā cōſimili, ſi ꝓbetur confeſsio iſta ꝑ teſtes q fuerint ꝑſentes in confeſsione, condēnabit̄ ex ea.C.de non numera.pe.l.generaliter & l.aduerſus. & ff. de proc.cū de indebito.§.vl.& j.de fide inſt. ſi cautio.& iij.q.ix.§.ſi debitū. Itē ꝙ aduerſarius ſit pſens: aliàs non nocet.ff.ꝺ interro.act.l.vl.& ff.eo.certū.§.ſi quis. Itē requiritur ꝙ non ſit contra rerū naturā vt ſi confiteor me interfeciſſe hominē q viuit.ff.ad legem Aquil.inde Neratius.§.vl. & hoc ſi probo eū uiuere, q mortuos eſt, vel ſi cōfiteor illū eſſe filiū meū, qui eſt maioris ætatis, quā ego: vel ſi quis confiteatur factū cuius nomine actio cū alio eſſe non pt.ff.de inter.act.ſi is cuius.& l.confeſsionibus.Itē ꝙ non ſit cōtra ius.ſ. de libero homine [5] . alias non nocet.ff.de pac.iuriſgentium.§.& ſi ſtipulatio.& §.prece.& ſ.de pac.pactiones.& j.de condi. appo. ſi conditiones. & xxxij.q ij ſolet quæri.Itē ꝙ de re litigioſa: ut ff.de inter.act.confeſsionibus.Itē in confeſſo nullæ ſunt partes iudicis in cognoſcēdo, ſed in ſentētiādo ſic: qa debet ferre ſentētiā ex illa confeſsione ff.ad.l.Aquil. ꝓ inde.& ſ.de trāſ.ꝑterea.Itē ſi quis confiteatur ſe ſeruum, talis confeſsio nocet ei: ut C.de lib.cau.interrogata.lex iſta fauore libertatis intelligit̄ de confeſsione facta apud iudicē, ſed non in iudicio liberalis cāæ: alias contraria eſſet lex illa, iubemus.eo.ti.in fi.B.Vñ verſus. Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, vbi ius fit.& hoſtis. Certū, liſq; fauor, ius nec natura repugnet.

[c] Error facti. Error facti excuſat, ſi probetur nondū finito negotio [6] , vt hic, & in l.ꝑdicta, error. & j. de ſentē excōmu.ſacro. Error vero iuris, nō excuſat.C. de iuris & facti igno.l.ij.& l.cum quis.& ſic patet, ꝙ confeſsio ſyndici poteſt reuocari.Itē & confeſsio aduocati reuocatur.j.de cenſi.olim.vbi de hoc.

DE PROBATIONIBVS.

Continuata fuit ſuprà in præceden.tit.ſed magis ſpecifice dic. Suprà viſum eſt prox.titu.de confeßionibus per quas aduerſarius releuatur ab onere probandi, veruntamen: quia parte negante habet aſſeuerās probare, ſexta quæſt.vlt.actor.merito ſubijcit de probatio.& præmittit primo genus, vt poſtea facilius deſcen-

[9] Verius. ſed etiā ꝑſupponendum eſſet, ꝙ de delicto hic criminaliter ageretur. Pan.

[2] Hoc verum ſecūdum Inn. vbi de crimine conſtat per ipſius confeſsionē. dicit enim ꝙ non putat verū ꝙ quidam dicunt quod etiam ſi ꝑ teſtes alios conuincat̄ electus de ſimonia, ꝙ ſit condēnandus canonicus ꝓpter cōnexitatē: qa īpoſsibile eſſet, vnū probari ſimoniacū quin alius cōuincat̄. De hac materia uide hic plenius ꝑ Ioā.An. in nouel. Quæ requirant̄ ad hoc, ut cōfeſsio alicui præiudicet.

[3] Iſte ad deciſoria, ſed tit. de interroga. ad ordinatoria.Pan.

[4] Cōcor. l. gñaliter & ibi glo. & Cyn.C. de nō nu. pecu. & l. non ſolū. §.ſi liberationis. & ibi Bar.ff. de lib.leg.

[5] Vt ſi Chriſtianus confiteat̄ ſe ſeruū Iudæi. j.de Iudæ. ca.vlti.uel maritū Iudeæ. xxviij.q.j.caue.Io.An.

[6] Finito vero negotio a quo appellatū non eſt, finitur reuocatio erroris.C. de tranſactio. ſub ꝑtextu.j.de re iudi.inter. ſecundum Hoſt.ſi vero appellatum eſt adhuc locus eſt correctioni ſecūdum Aeg. ſic dicit G. obtinuiſſe. in Spec.tit.j. §.fi. verſi. pe.Io.An.

descendat ad species, sicut etiã fecit cõpilator. ff. et. C.
De hac materia habetur sexta quæst. vlti. §. his ita respõdetur. vsque ad fi. q. xxiiij. q. iij. de illicita. xliiij. distin. multis.

X epistolę. In prima pte ponit petitio. In secũda ipsius repulsio: [1] ibi, sed ad hoc.

[1] Repulsio. sed mala, vñ. doc. oẽs text. isto dissimulato tenent in simili edendum actori in negotio cõmuni vel cũ predecessoribus gesto ut hic dixi in anno. ad Philip. Deci. hic ĩ princip.

Chartophylaciũ quid dicitur.

a In chartophylacio. Chartophylacium dicitur locus seu armarium, vbi chartæ vel instrumẽta ponuntur & conseruantur.

b Nulli. Reo scilicet, nisi sit vsurus eis. ff. de eden. l. j. §. edenda. vel nisi sint cõmunia. ĩ. de fide instr. G perpetuus. Nã argentarius & publicus exactor rationes cõtra se tenet edere. ff. de iure fisc. in fraudẽ. §. ex his bonis. & §. seq. hic. n. reus Imperator erat, & in possessiõe obsequorum præstandorũ a rege. Arg. contra. xlv. dist. qui syncera. vbi dicit, q̃ conuincere debemus iudeos ex codicibus suis, & illi nr̃i sunt: quia cõtinent vetus testamentũ.

c Contra te. Si. C. de testi. nimis graue. & C. de edẽ. qui accusare. & iiij. qõ. iij. qui intenditur. Argu. contra. C. de eden. non est nouũ & l. iustum est. Sol. verum est illud, q̃ nullus sua propria instrumenta tenet dare aduersario, vt ipse vtatur eis, & præcipue q̃ faciunt contra ipsum. cõtraria hic signata nõ sunt cõtraria leges illæ, nõ est nouum. & iustum est. loquũtur de rationibus cõmunibus. lex illa de edẽ. qui accusare loquitur de instrumentis propriis. vt probatur. C. de eden. ea quæ. secundum vnum casum. Intelligunt alij aliter leges illas, prout ibi consueuit notari.

† Fa. l. in contractibus. §. illo videlicet. C. de non num. pec. Matth. afflict. decis. Nea. xcj. col. iij. Sed certe non est iustum vt patet. ŝ. & C. de iuram. ca.

[2] Nec allegare iura tenetur quæ pro aduersario faciũt: vt no. iiij. qõ. j. Ioã. And.

Sicut consuetudo. Non valet consuetudo vltra p̃bationem plenam exigens iuramentum. h. d. Primo narrat consuetudinem, quam secundo improbat: ibi, nos cum. Abb.

d Cum aliæ legitimæ. C. de iureiur. in bonæ fidei. ff. de iureiur. admonẽdi. ŝ. de procur. ex insinuatione. & C. de fide instr. l. vlti. habito tamẽ respectu ad qualitatem personarum, & quantitatem causæ. C. vnde vi. si quando. & infra, de iureiurand. c. vlt. & ff. de legi. tute. legitimos.

e Consuetudinẽ. Et est ar. q̃ consuetudo nõ præiudicat scripto iuri. ŝ. de consue. cũ venerabilis. & c. vlt. & xj. di. consuetudinis. hoc est verum vbi cõsuetudo obuiat rationi: vt hic. & in præced. c. hęc n. consuetudo est contra ordinẽ iudiciorũ, vel vbi consuetudo introducta est per errorem. ŝ. de leg. q̃ non ratione. aliter si consuetudo rationabilis esset & p̃scripta, bene præiudicaret iuri scripto: vt ŝ. de consue. c. vl. in fin. vbi de hoc ff. de le. de quibus. & xj. di. catholica & cap. in his. & talis consuetudo præcipue reprobat: q̃a ex quo semel iuratum est de calũnia, a principio saltẽ in causa ciuili, non fuit amplius iurandũ [3] C. de iuramen. calum. authen. hoc sacramentũ. & in authen. de iis qui ingr. ad ap. §. ij.

Consuetudo obuiãs rõni: non præiudicat iur scripto.

[3] De calũnia: secus in iuramẽto de malitia. ĩ. d iuramẽ. cal. c. ij. in fin. Ioã. And.

Grego. ix. Tancre. regi Vincestr æ.

Reus actori, sua propria instrumenta edere nõ tenetur, ita communiter summatur.

CAP. I.

X epistolæ verbis: & infrà. Tua excellentia postulauit, vt imperatori scriberẽ quatenus pacta in chartophylacio [a] requireret, quæ dudum inter Iustinianũ principem & prædecessores tuos fuerunt emissa, vt ex his colligeret, quid tibi seruare deberet. Sed ad hoc faciendum vehementer obstitit: quia nulli [b] dicendum est, ea quæ contra [c] te sunt, apud temetipsum debes documenta requirere, in mediumque proferre.

Alexander tertius.

Actor qui plenè probauit, nõ debet compelli iurare [1].

CAP. II.

Sicut cõsuetudo laudabilis: & infrà. Sanè quoniã apud vos cõsuetũ esse didicimus, vt cũ aliq̃s intentionẽ suã fundauerit instrumẽtis, aut testibus, ei sacramẽtum nihilominus deferatur, quod si subire noluerit, fides probationibus nõ habetur. Nos (cũ tunc demum ad huiusmodi sit suffragiũ recurrẽdũ, cùm aliæ [d] legitimæ probationes deesse noscũtur) talem consuetudinem [e] reprobamus.

Lucius tertius Cisteren. episcopo.

In communi iudicio probant actor & reus: & si pariter probãt, reus absoluitur, nisi fauorabilem causam foueat actor.

CAP. III.

EX literis tuis intelleximus te & archidiaconũ confines habere præbendas in villis, quas singuli singulas possidetis, & prætextu terminorum inter vos controuersiam agitari, eo q̃ dicas eum antiquos fines egressum, partemq; tui fundi occupasse illo in contrariũ asserẽte, se partẽ eandem fundi possedisse quadraginta annorum spatio inconcussè, tu autẽ quòd per idem tempus quietè illam possederis asseueras: quare vtrum incumbat petitori vel possessori probatio, quæsiuisti. Ad quòd scire debes, quod iudicium finium regundorum [f] tale est, vt in eo vtraque persona vices duorum [g] habeat, videlicet actoris & rei.

f EX literis. Finiũ regũdorum. Licet prædia ecclesiæ, p̃pria nõ sint clericorũ, agere tñ possunt finiũ regundorũ [4], cũ habent ius in illis. s. vsumfructum. ff. finium regũd. l. iij. §. finium.

[4] Hoc verum quando inter se agunt, ita q̃ nihil deperire põt ecclesię: si uero contra extraneum necessariũ esset p̃curatoriũ ecclesiæ: cui per id poterat deperire: vt dixit in tex. Ioan. And.

Glossa sequens declarat quomodo intelligatur in cõmunibus iudicijs, &c. secundo ponit brocard. an vnus fungi poßit uiceduorum. alleg. pro vij. iura. & ix. contra. & dat duas solutiones.

g Vices duorũ. hoc iudiciũ duplex est: quia vterq; actor & vterq; reus hic censetur. vnda vterq; duplex sacramentũ calũniæ præstabit sicut reus & actor: nõ tamẽ iurabit, nisi semel. ff. famil. erciscun. inter cohæredes. §. qui familiæ. ille tamen principaliter dicitur, q̃ primo ad iudicium prouocauerit. ff. de iudi. in tribus. Si nõ apparet quis primo prouocauerit, forte dirimatur quis actor dici debeat. ff. de iudiciis. sed cũ ambo, & pro tanto dicitur actor: quia primo iurat, & postea iurant sui testes. sic obseruatur in conuentione & reconuen

Persona una, an duarũ uicẽ sustinere posſit.

conuentione. Item argu. eſt hic, quod una perſona uicem duarum ſuſtinet. ff. quod cuiuſq; uniuer. item eorum. §. ſi decuriones. xxj. q. j. relatio de conſec. diſtin. ij. nec Moyſes. ff. de adop. ſi conſul. xxx. q. j. ad limit. ff. de ſtip. ſer. l. j. §. ſeruus communis. x. q. iij. unio. ff. de actio. & oblig. actionis uerbo. §. miſtæ. Ar. contra. xvj quæſtio. j. presbyteros. & C. de aſſeſſori. nemo. lxxxix. diſtin. ſingul. & ff. de regul. iur. in pari. j. de præb. quia in tantum, & cap. de multa. ff. de pa. ſi plures. & ff. ad Trebel. ille a quo. §. tempeſtiuum. & lxxxix. diſtin. ad hoc. Solu. prima rñſio caſualis eſt, & obtinet cauſa neceſsitatis & utilitatis. ſecus de iure regulari, ut dicitur in contrarijs. uel refert utrum iuriſdictio ſit gratuita uel cõtentioſa. ſi gratuita, poteſt uti uice duorũ. ff. de adopt. ſi conſul. & ff. de offic. præſi. l. ij. ſi contentioſa, non poteſt. iiij. quæſtione iiij. c. j. & ij. quæſt. j. in primis.

a Vnde. Id eſt quia uterque eſt actor & reus. uel unde, id eſt quia uterq; affirmat ſe poſsidere, & ad ſe ptinerẽ.

Gloſ. ſeq. dat v. concor. textui. allegat quatuor iura, & ſoluit.

b Promptiora. Sic j. de fide inſtrum. inter dilectos. i fi. ff. de actio. & obli. Arrianus. & ff. de pœ. reſpiciendum. & arg. l. di. ponderet. in fin. & xxvj. quæſt. vij. tempora pœnitudinis. Argumen. contra. ff. de offic. præſid. obſeruandum in fi & xxviij. diſt. quia ſunt. lxxj. diſtin. tantis Daniel. & l. di. poſtquam. Sol. quod hic dicitur & in ſimilibus, locum habet in dubijs & in obſcuris. ſed ubi notum eſt factum, fit condẽnatio, niſi ex cauſa fiat diſpenſatio.

c In liberali cauſa. Et in querela inofficioſi teſta. ff. de inoffi. teſt. ſi pars iudicantium, & in cauſa matrimoniali. xxxiij. q. ij. ſi quis acceperit. & in dote. Vnde uerſus. Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos. Si ſunt æquales qui producuntur utrinque. Et iſtos quatuor caſus habes. j. de re iudic. cap. ult.

d Pro libertate. ff. de manumiſ. l. antep. ff. de re iud. inter pares. & ff. de reg. iu. libertas. xij. q. ij. cũ redẽptor

e Nam poſſeſſori. Rñſio ad tacitã qõnem, ſi quæreret aliquis, quare debet probare acrchid. cũ ſit in poſſeſſione? rñ. quia qui excipit de præſcriptionibus, ipſe ꝓbare debet. ff. de probat. ĩ exceptionibus. Simile. C. de pſcr. xxx. uel xl. an. male agit. xvj. q. iiij. uolumus.

Vnde a hincinde teſtes produci poſſunt, ad cognitionẽ iudicis inſtruendã: quibus examinatis iudex quos præcellere ĩtellexerit ad fidẽ ſibi faciendã admittat. Quòd ſi ambarum partium teſtes ſint æquæ idonei, poſſeſſoris teſtes præferentur: cũ prõptiora b ſint iura ad abſoluendũ quam ad condemnandũ, præterquã in liberali c cauſa, in qua ſi utriuſque partis teſtes, æquales fuerint, pro libertate d ſententia proferetur. Nã poſſeſſori e probationẽ aliquando dari iuris manifeſti eſt, cum iure cautũ ſit quòd qui obiecerit præſcriptionẽ longiſsimi temporis) quam nemo recte objicit niſi qui poſsidet) & eam probauerit, in cauſa debeat obtinere.

Greg. viij. præpoſito ſancti Cataldi.

Non creditur marito aſſerẽti etiam cum iuramento uxorem ſe cognouiſſe, ſi uxor per matronas atteſtantes per ipſius corporis aſpectũ probat cõtrariũ.

CAP. IIII.

PRopoſuiſti quod cauſa matrimonij quæ inter O. de Caſa noua & S. mulierem uertitur, tibi fuit de mandato apoſtolico delegata, cumq; partes eſſent in tua præſentia cõſtitutæ, mulier propoſuit ſe nec a uiro cognitã, nec potuiſſe f cognoſci: qđ tam proprio iuramento, quàm teſtimonio ſeptem mulierum probauit, quæ per aſpectum g corporis eam eſſe uirginem aſſeuerãt, uiro per iuramentum ſuum contrariũ aſſerente: & infra. Videtur igitur nobis, quòd iuramento puellę h & teſtimonio illarũ ſeptem mulierũ fides eſt potius adhibenda.

PRopoſuiſti. In uirginitate ꝓbanda, atteſtatio matronarum. aſſertioni uiri præfertur. Communis diuiſio. ſecunda ibi, uidetur. Abb. Sic.

f Potuiſſe. Propter uiri frigiditatẽ. xxxiij. q. j. requiſiſti. uel ꝓpter maleficiũ uiri. ea. cauſa, & ea. q. ſi ꝑ ſortiarias. & j. de frigi. & male. laudabilẽ. & c. ult. & in authẽ. de nup. §. ꝑ occaſionẽ. i col. iiij.

f Propter impotẽtiã coit', mulier repudiat uirũ etiã inuitum. Ioã. And.

g Per aſpectũ. Qñque tamẽ ꝓbatio iſta fallit, quia oculus & manus obſtetricũ, ſæpe fallitur. xxvij. q. j. nec aliqua. & j. đ frig. fraternitatis. & j. eo. cãm mrĩmonij.

h Puellæ. Arg. cõtra. xxxiij. q. j. ſi quis acceperit. ibi, creditur iuramẽto uiri. & j. de deſpõ. impu. continebaẽ. & in auth. de nup. §. ꝑ occaſionẽ. col. iiij. ſed illa locũ habẽt, cũ mulier non probat contrariũ per aſpectũ corporis. hæc probatio præfertur iuramento uiri, ut hic dicitur in fine. Argumen. inſtit. de gra. cogna. §. item conſobrini & argu. xxxv. q. v. ad ſedẽ iij. q. ix. teſtes.

Clemens tertius.

Singulares de uniuerſitate poſſunt ad commodum uniuerſitatis, reprobare inſtrumentum falſo confectum nomine uniuerſitatis.

CAP. V.

TErtio loco fuit a nobis ita quæſitum: Ecce quidãm regularis ſigillo capituli, quoddam inſtrumentum cuidam amico ſuo ſignauit, in quo facta ei alienatio quarundam rerum eccleſiæ immobilium continetur. Quo exhibito in iudicio procurator uniuerſitatis, illud aſſeruit de aſſenſu conuentus non fuiſſe confectum i, & adulterinũ uel furtiuũ eſſe ſigillũ. Cumq; fratres ad perhi-

TErtio loco. Probatio teſtiũ præfertur inſtrumẽto: ſic communiter ſumaẽ. Primo poniẽ quæſtio. Secundo reſponſio: ibi, ſed quoniam. Abb. Sic.

i Confectũ. Ad hãc negatiuã probandã, admittunẽ fratres indirecte prout ſequiẽ in litera. ſic j. de teſti. ex tenore. & C. de contrahẽ. ſtip. optimã. alias negatiua directe non poſſet probari 2. de hoc dr ſ. de ele. bonæ. j. & quia hic arguebatur de falſo inſtrumento, edendus dies eſt. & conſul. ar. C. de contrahen. ſtip. optimam. & j. de fid. inſtr. inter dilectos.

Alias incipit, agnationis

2 Dicit Inn. alternatiue tñ, ꝙ hic non probaẽ negatiua: ſʒ probationes iſtæ ĩducunt iuris præſũptionẽ, ꝙ fratres nõ conſenſerunt: cui ſtaẽ donec probeẽ cõtrariũ. j. de ſpon. is qui. tu. dicas, ꝙ ſi iſti fratres recordarenẽ de die & loco contractus, poſſent directe probare negatiuã ꝑ ea, quæ plene ſcripſi de ele. bonæ. ij. in j. gl. Io. An.

Iurati.

a Iurati. Bene dicitur iurati, quia nulli creditur niſi iurato. ĩ. de teſti. fraternitatis. & c. nuper. & c. tuis. & iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. iuriſiurandi. niſi a partibus fuerit ei remiſſum, ut in c. tuis. & merito in tali caſu admittuntur fratres illius monaſterij, quia ea quæ in c. aguntur, per alios probari non poſſunt, quia extranei ad capitula nõ conſueuerũt admitti. ĩ. de teſtib. ueniẽs. ij. in fin. C. de rep. & cõſenſu. §. ſuper plagis. & C. de qſt. interrogari. ff. ad ſylla. ſi quis in graui. §. ſi pupill⁹ & §. ſeq. & l. ij. §. ſi uir.

Gloſſ. ſequẽs. no. teſtes inſtrumento præferri. allega. l. & decre. Secundo alleg. duas ll. quod æquãtur. Tertio alle. iiij. ll. quod præferũtur inſtrumẽta teſtibus. Soluit diſtinguẽdo, primo modum procedẽdi. ſecundo qualitatẽ negotij. tertio eius uetuſtatẽ uel nouitatẽ. quarto numerum teſtium quinto an iſtrumẽtũ ſit priuilegiatũ.

bendum teſtimonium produxiſſet, iurati a dixerũt ꝙ quoties de hoc inter fratres aliqua erat mẽtio, cõſiliũ totius conuentus & uox fuit unanimis, ꝙ nolebãt alienationẽ rerũ illarũ, ſed res domus integras conſeruari uolebant. Sed quoniam cõtra hoc, nihil pars aduerſa ꝓbauit, reſpõdemus ſecundum aſſertionem teſtium b tantũmodo iudicandum.

Idem.

Vbi agitur de matrimonio cõtrahendo: probato impedimẽto, & publicatis atteſtationibus, alij teſtes ſuper defectum impedimenti admittendi nõ ſunt.

CAP. VI.

Iurauit quidã (ut aſſeris) ſe quãdam in uxorem legitimam accepturum: quam cum uellet tra-

b Teſtium. Sic ergo teſtes præferuntur inſtrumẽto, & merito, quia potius credendum eſt uiuę uoci, quã mortuæ, in auth. de fi. inſtru. cum Ioannes §. porro. Sed contra uidetur. ꝙ æqualem uim habent in exercendis cauſis teſtes, & inſtrumẽta: & indicia cum inſtrumentis. C. de fi. inſtru. in exercẽdis. C. de rei uen. indicia. & C. qui pot. in pig. ha. ſcripturas. Itẽ cõtra: qa fides inſtrumentorũ præualet teſtibus. ff. de prob. Celſus. & l. cũ de indebito. §. ult. & C. ſi minor ſe ma. dixerit. ſi alterius. in fi. §. j. & C. arbi. tu. l. ul. Sup hoc põt dici, ꝙ ſi in modum exceptionis obijciatur falſitas inſtrumẽto, uel ꝙ ſub cõditione debuit fieri: uel defectus uel ꝙ plus contineatur ibi quam dictum fuerit, uel conſimile, uel ẽt falſitas, bene põt hoc probari per teſtes, & præualebunt teſtes. ĩ. de teſt. ex tenore. & C. de contrahen. ſtip. optimã. ĩ. de fid. inſtrum. cũ Ioannes. arg. C. de prob. cum precibus. & hic. Et illud quod dr̃ æqualẽ uim habent in cauſis teſtes & inſtrumenta, illud uerum eſt, quando ab eadem parte inducuntur: quia tam per teſtes quam per inſtrumenta probat quis ſuam intentionem. ſed ſi ex una parte inducuntur teſtes, & ex alia parte inſtrumenta contra teſtes, tunc conſiderabit iudex naturã negotij & qualitatem. Nam quædam ſunt quæ melius probãtur per teſtes quam per inſtrumenta, quædam ecõtrario melius per inſtrumẽta quam per teſtes ut arbitria & ſententia, & proceſſus aliquis arg. ĩ. e. quoniã cõtra falſam. Item conſiderabit iudex, utrum factum ſit antiquum uel propinquũ. in antiquis enim magis credendum eſt inſtrumẽtis, quia memoria hominum labilis eſt. ĩ. ut ec. benefi. ut noſtrum. ſi ſit nouum, potius teſtibus credit. arg. ad hoc. ff. de prob. ſi arbiter. & l. Celſus. ff. de arb. & ĩ. e. cũ cauſam. quia teſtes cõſueuerũt fidẽ ſuã uariare ex tꝑis diuturnitate. ff. ad carb. l. iij. §. duo. & ff. de dam. infec. qui bona. §. ult. alias eſt lex, & incipit in cauſæ. & ꝙ dixi. ꝙ contra inſtrumẽta teſtes recipiunt: illud intelligendũ eſt, ꝙ ꝑ bonos teſtes & idoneos ſine ſuſpicione: nec uidetur, ꝙ tũc ſufficiant duo uel tres teſtes, imo plures ad minus quatuor 1 tabellio enim æquiualet uni teſti, & plus: & iſtrumẽtũ duobus ad minus. ar. ĩ. de fi. inſtr. cũ Ioãnes. quia duo teſtes ad minus in inſtrumẽto ſcripti eſſe debent. quia in ore duorũ uel triũ, &c. ĩ. de teſt. in oĩ. & c. licet. & iiij. q. iiij. c. ſi teſtes. §. ubi numerus. & ſic ꝑ plures & honeſtiores debet fieri talis reprobatio. ar. ĩ. de teſt. in nr̃a, qñque tñ cõtra inſtrumẽtum non admittuntur teſtes: ut cõtra inuẽtariũ publice factum: ut in l. ꝑdicta. C. arb. tu. l. ult. & in alio caſu fallit in cõfeſ. quæ fit a muliere, & in inſtrumẽto quo cõfitetur 2 ſe recepiſſe pecuniam pro interceſsione. C. ad Velleia. antiquæ.

1 Quatuor. imo duo ſufficiunt. Panor.

ducere, quidam iuramentis ſecũdum morẽ exhibitis, legitime probauerunt ipſos in quinto cõſanguinitatis gradu ſibi inuicẽ attingere. Quia uero requiſiſti a nobis quid agendum ſit, cum quidam alius probare uelit contra prædictam probationem iuramentis canonicis factam, & partibus c publicatã nullo eos ſeſe conſanguinitatis gradu contingere: reſpõdemus quòd ſtandũ eſt probationi priori.

Innocen. iij. archid. Pariſieñ.

Si per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, a procuratione repellitur. h. d. et hæc ſummatio conuenit textui & tit. & nullam patitur calumniam, & ideo eam tene.

CAP. VII.

Iurauit.

Gloſſ. ſequens not. ſignat contrarium, ponit opin. Vin. dat tres ſol. contra ſecundam opponit, & opi. ponit, & ad contrarium remittit.

c Partibus ſic patet. ꝙ publicatis atteſtationibus ſuper eo. ar. non ſunt teſtes ulterius in contrarium admittendi, nec etiam alij teſtes ad idem probãdum. ĩ. de teſti. fraternitatis. nã ante aperturã teſtiũ, utraq; pars ſuos teſtes debet inducere ſuper eodem articulo, ſecus ſi ſuper alio uel ſuper nouo pẽdente ex priori, tũc bene admittunt: ut in d. c. fraternitatis. & j. de fi. inſtr. cũ Ioãnes. Itẽ ſignat contra. ĩ. de teſti. ſeries. & c. cũ in tua. in fi. & ĩ. eo. cauſam matrimonij. ubi publicatis atteſtationibus, recipiunt teſtes ad reprobandã conſanguinitatẽ, & hic non recipiunt. Audiui Vin. dicentẽ, quod illa nõ tenebat. dicit. n. quod teſtibus publicatis, nunquam ſunt ſuper eodem articulo ſiue ab eo qui illos induxit ſiue ab alia parte teſtes ulterius inducendi. Et idẽ mihi uidet. Põt dici ſup iſto cõtrario, quod illa decr. 3 ſeries loquitur in matrimonio iã cõtracto: uñ admittunt ibi teſtes in fauorẽ matrimonij ad oſtendendũ quod nõ ſit ibi conſanguinitas. uñ ſtricti⁹ eſt ibi agẽdũ, qđ tolerabilius ibi eſt aliquos cõtra ſtatuta hoĩum. & c. ĩ. de teſti. licet ex quadam. Hæc decre. loquitur in cõtrahẽdo. unde hic nullum periculũ eſt ſuper prohibitione iſtorũ ne cõiungantur. unde ante aperturam priorum debuit probari in contrariũ, ſed in ſeparatione matrimonij iam

contra

2 Et eſt ratio, qa mulier ꝑ confeſſionẽ amittit priuilegiũ Velleiani: ꝙ facilius ꝑdi tur: q̃ ius cõe: ut in confeſſione numeratæ pecuniæ. C. de nõ nu. pe. aduerſus. & l. in cõtractibus. Ioan. An.

Teſtibus publicatis ſuper eod. arti. nulli inducuntur.

3 Decre. hæc uera. Pau. Fely.

contra dicti, potest esse periculū, quare ibi admittuntur etiam post sententiam: quia sententia contra matrimonium lata nō transit in rem iudicatam, & reuocatur falsitate probata. ĵ. de re iud. lator. & c. consanguinei. multo fortius debet audiri ante sentētiā. Assignare potes aliam rationem, ut non sit contra illud quod dictum est, ꝙ testibus publicatis, nō sunt alij inducēdi. in decr. series. ideo admittūtur testes. post publicationē: quia ante publicationem ignorabat pars illa quæ petijt hoc, quæ personæ positæ fuissent in primo gradu, & iō post publicationē admittuntur, alias non deberent admitti, sed certe ad huc non uidetur ratio ista sufficiens. quia pars illa quæ accusabat matrimonium, dixit illos consanguineos sed hoc potuit scire altera pars, & sic cessat ratio illa. Propter hoc dicūt quidam [1], ꝙ speciale est in causa mrimonij. ad hoc prestat optimum. argu. ĵ. eo. causam matrimonij, sed contrarium illius decr. series soluitur ibi. Vel dic, ꝙ unus tantum hoc iurare uolebat, & probatio unius insufficiens est: & ideo non auditur, contra plures maxime, & sic nō cōtradicit illa decre. series. & hoc colligitur aperte ex antiqua decret. sed compositores huiusmodi compilationis uoluerunt hoc mutare, quod de iuramēto unius dicebatur: quia illud nullam habet dubitationem.

Post cessionē: & infra. Cum igitur per literas [a] iudicis ordinarij (quibus standum est donec probetur cōtrarium) nobis constiterit, ꝙ V. excōmunicatus [b] erat, cū procurationis officium assumpsit. Ipsum tanquam procuratorem non duximus admittendum.

Idem abbati & conuentui Cassen.

Si rogatus restituere totam hæreditatē, eo sine liberis decedente intret monasterium, euanescit fideicōmissum, & hæreditas applicatur monasterio: nec ad inualidandū ingressum sufficit probare minorē ætatē tempore ingressus, si ex aduerso geminatus probetur ingressus. h.d. intelligēdo quòd substitutio fuit fideicōmissaria. Si uero fuit directa, summa sic. Substitutio facta filio, eo decedēte sine liberis euanescit per ingressum monasterij: † & tunc adde id quod est in primo summario ibi, nec ad inualidādū &c. usq; ad fi. & uterq; intellectus est uerus in se. dico tamē quod primus est uerior, quod hic fuit substitutio fideicommissaria. licet dominus Ant. hic dicat, quòd fuit compendiosa.

Post cessionē. Per literas ordinarij probatꝰ quis excōmunicatus nisi cōtrariū doceatur. ita summat Io. And. ueruntamen hæc summatio nimis generalis est. Do. Anto. summat aliter, & eius summatio nec cōgruit ti. nec attingit principalē materiā. c. dicit enim sic, Procurator excōicatus tempore assumptionis mandati, ab agēdo iudicialiter repellitꝰ. hæc summatio potius cōgruit ti. de sen. excō. uel ti. de iudi. cū nullā mentionē faciat de probatione. maxime quæ fit per literas super quarū effectu pēdet principaliter prolixa & subtilis materia huius c. Diuiditur cōpendiose in duas partes. In prima ponit repulsionis causam. In secunda repulsionem: ibi, ipsum.

[a] Literas iudicis ordinarij. Ex hoc uidetꝰ ꝙ literis episcopi [2] creditur tanquā publico instrumēto, & ꝙ sigillo episcopi creditꝰ, licet nō adsit sigillū capituli. xix. q. iij. statuimus. & xj. q. ij. curę. xviij. di. de concilijs. ĵ. de fideiuss. peruenit. & ĵ. de fi. instr. c. ij. & xx. q. j. uidua. nam creditur literis epi sigillatis sigillo ecclesiæ. lxxiij. di. in nomine patris & fi. & sigillū alieni iudicis fidem facit. xcviij. d. c. j. & ij. & alieno annulo signari pōt testamētum, insti. de test. §. possunt. & C. de test. si unus. & īstrumētis regis siue principis fides adhibetꝰ. ĵ. de fi. instr. cū dilectus. Sed cōtra uidetur quia uiua uox potior est quā mortua, in authen. de instru. cau. §. si uero. col. vj. sed uerbo episcopi nō creditur. vj. q. ij. si tantum. & c. placuit. & ĵ. eo. quoniam contra. ergo multo minus literis eius, nec Papa ei credit si dixit se excōmunicasse aliū. ĵ. de test. cū tu. quandoq; enim eulogia ex mala fide scribūtur. ff. de cust. & exhi. re. diuus. nec scripturæ tabellionis creditꝰ nisi habeat testiū subscriptioné [†] ut in authen. de hære. & fal. § hinc nobis. co. j. & s. de proc. c. j. & ĵ. de fi. instr. c. ij. & in authē. de instr. cau. § sed & si instrumēta. & §. si quis igitur. col. vj. h. d. ꝙ semper statur sigillo epi, quia uicē habet publici instrumenti per ia prædicta. Alij dicūt, ꝙ non creditꝰ chartæ uel instrumēto epi nisi sit redactum in publicā formā. in authen. ut nulli iudi. §. si quis uero. col. ix. & C. de do. in donatiōibus. ĵ. de fi. instr. inter dilectos. uel saltem non est credendū nisi habeat subscriptioné testium, si nō sit ibi usus tabellionū. xvj. q. iij. c. placuit. §. pōt. uersi. is aūt. in fin. Dicas ꝙ hodie circa iudicia non creditur uerbo epi, siue alterius iudicis, siue literis suis, nisi habeat testiū subscriptionē, uel quatenus cōstat legitimis documentis. ĵ. e. quoniam cōtra. & ĵ. de test. cum a nobis. Circa alia uero quæ in figura iudicij ordinarij nō facit episcopus, bene creditur literis eius secundum ꝙ dicit hic, & xj. q. 3. curæ, Præcipue in sententia excōmunicationis standum est literis episcopi: quia excōicationis sententia lata a iudice suo, siue sit iusta siue iniusta tenet. xj. q. iij. c. j. & ij. & ideo literis cuiuslibet prælati creditur: & alij tenentur illum uitare: ut in c. curæ. quia in hoc consulitur animæ. cum sit medicinalis ij. q. j. multi. & ĵ. de senten. excom. cum medicinalis. lib. vj.

[b] Excommunicatus erat. Et ita tempus procurationis factæ attendendum est, sicut tempus electionis [4] s. de ele. dudum. ubi plura sunt ar. de tempore inspiciendo & est, ar. ꝙ excōmunicatus ad impetrandū non est admittendus: & si impetraret, non ualerent literæ si postea probaretur excommunicatus. Ber.

CAP. VIII.

In præsentia G. scti Hadriani diacon. card. G. & B. fratres, uestro syndico constituto corā ipso fecere proponi, quòd cum quondā A. frater ipsorum conderet testamētum, M. filium suū sibi hæredē instituit, & pcepit ut si absque liberis [c] decederet, ad eos bona deuoluerentur...

In præsentia. Dubia probatio non releuat probantem. sic sumatꝰ cōiter. Diuiditꝰ principaliter ī tres partes. In prima processus narratio. In secunda ibi, dilectus. auditoris definitio. In tertia ibi, nos igitꝰ. definitionis cōfirmatio. Prima subdiuiditur in quatuor. Nā primo ponitꝰ actoris petitio. Secūda ibi, uerum. rei respōsio & reconuentio. Tertia ibi, ad hæc. actoris replicatio. Quarta ibi, uerum. rei replicatio. Abb.

[c] Si absq; liberis decederet. Similis substitutio habetur. ĵ. de test. Raynutius. & c. Raynaldus. unde no. ꝙ cum talis cōditio apponitur si sine liberis decedat, uolo ut hæreditas perueniat ad talem etiā si naturales [5] habeat filios, euanescit substitutio. ff. ad Treb. ex facto. §. si qs rogatus. & ff. de leg. ij. cū pater. §. uolo. l. Lucius. §. ul. Itē si filius fuerit natus, & ille præ-

[1] Hoc placet Host. de iur. scripto pp animarum periculū, propter ꝙ nec facta sit hæc sētētia in rē iudicatā & auditur allegans turpitudinē suā: & si post publicatas attestatiōes & post sentētiam hoc licet multo fortius post publicationem ante sentētiā secundum eū. Ioan. An.

[2] Epi. hoc uerum de spectantibus ad officium suū & cū subscriptione testiū manu ppria. Pan. Fely. hic uide Alex. cōs. lix. li. vij. Ia. repet. l. admonē di. col. xxxviij. de iureiurā.

[3] Dicitꝰ hic Host. ꝙ speciale est in actis iudiciorū, ꝙ credatꝰ tabellioni sine subscriptione. de hoc. ĵ. eo. quoniam. Ioā. And.

[†] Nisi cōstet de mēte ꝙ testator uoluit monasterium excludere. Phil. Dec. hic. n. 58. & cōsi. cclix. Iau. Calc. cōs. xx. col. iij. cōs. lxix. colla. j. cū seq. Cor. cōsi. xviij. cōsil. ccliiij. li. iiij. Vide quæ dixi ad Alex. cōsil. cxxj. li. ij. Excōicatio ēt iniusta tenet.

[4] Et tempus quo accusator libellum obtulit. ff. de publi. iud. is qui. secundum Vin. Ioan. And. Substitutionis utilis declaratio.

[5] Naturales. sed in regno Frāciæ soli naturales & legitimi faciūt deficere conditionem, quia naturales pro spurijs habentur ut dixi in cōsuet. Parisiē. §. 122.

moriatur, uidet̃ sine liberis decessisse. j.de test. Raynutius. & ff. ad Treb. ex facto. §.pe. Si autem dicatur: si sine hærede decesseris, substituo talem nomine hæredis. soli filij intelliguntur. ff. eo. ex facto. §. ulti. Itẽ si non habeat filium, sed habeat nepotem ex filio, substitutio euanescit. ff. de cond. inser. l. ij. & C. de instit. & substit. generaliter. Et hic scias ꝙ qui rogatur restituere hæreditatẽ alij, nil põt alienare. C. cõia de lega. l. ult. nisi in casibus qui notant̃ in authen. ibi posita. quartã tñ ꝑ treb. põt retinere sibi. & si filius sit rogatus etiam falcidiã cum quarta potest retinere. j. de test. Raynutius. & cap. Raynaldus. ubi utraque quarta retinetur. Si uero rogatus est restituere quicquid superest de hæreditate, tũc ad minus quartam reseruabit substituto. C. ad Treb. auth. nisi rogati. alias contra cũ rogatus. Itẽ licet pure quis rogatus sit alicui restituere hereditatẽ, nulla facta mentione de filijs, si tamẽ postea habuerit filios uel nepotes, substitutio euanescit. C. de fideic. cum acutissimi. C. de insti. & substi. generaliter. ff. de condict. & demonstratio. cum auus. Io.

a Se & sua. Ista duo requirebant̃, 1 quia sua sine seipso donare nõ poterat, quia illa restituere tenebatur & licet dominus sit. tamen cõmode inde testari nõ potest. C. communia deleg. l. ulti. ff. ad Treb. quidam. §. si quis filium.

1 Incipiẽdo ab ultimo. Ioan. And.

2 Maior. imo allegans ętatẽ maiorẽ uel minorem debet ꝓbare qđ est fundamentum suæ intentionis. Panor. Fely.

3 Hic uterq; reus & actor, dic tñ de hoc ut no. Spe. de restit. spol. cum ad sedem. Ioã. And.

tur ipsius unde illa quæ de bonis ipsius uestrum monasterium detinebat, sibi restitui postulabant & petebãt uos super hoc a sua molestatione cõpesci. Verum syndicus ipse proposuit ex aduerso, ꝙ prædictus M. monasterio uestro obtulit se & sua. Vñ uniuersa quæ habuerat, erant ad monasterium deuoluta. quare uniuersa quæ ipsi de bonis eius inuaserant: restitui monasterio uestro petebat, & sup cæteris silentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicauit quòd dictus M. oblationis suæ tẽpore minor annis fuerat, & quòd uoti facti poenitens quod feruore infirmitatis fecerat, post conualescentiam reuocauit: & infra. Vnde cũ sine liberis decessisset, ex testamento patris, ad ipsos erat ipsius hæreditas deuoluta. Verũ syndicus respondere curauit, quòd licet dictus M. de monasterio fuisset egressus, eidem postmodũ se & sua a obtulit humiliter & deuote, & quòd nec contra oblationẽ suã ueniret iuramento firmauit. Quare cum constet quòd idẽ M. bis monasterio uestro obtulerit se & sua, nec ex aduerso probetur, quod utriusque oblationis tempore fuerit minor annis, probationẽ uestrã huiusmodi exceptionis probatio non elidit: cum & si primæ oblationis tempore fuerit minor annis, secundæ b tamen potuit maior extitisse. Præterea cum uerbum illud, minor annis, duobus potuerit modis intelligi, cũ & qui minor est xiiij. an. & qui xxv. dici soleat minor an. intentioni uestræ uerbũ dubium c nõ nocebat, cu intra xxv. an. teneret donatio iuramento firmata d Sed & si teneret, quod factum fuerat a dicto A. quia tamẽ intelligendum non erat sine hærede † decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit e, hoc monasterio non nocebat: & infra. Dilectus filius H. sancti Eustachi cardinalis, attendens quod syndicus uester intentionem suam plene fundasset: & quòd nihil fuisset ex aduerso, sufficienter probatum, cum & si ostensum esset per testes quòd M. suæ oblationis tempore fuerit minor annis, utrum tamen primæ uel secundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuisset expressum, de mandato nostro sententiam protulit: &

b Secũdæ. Nota quòd præsumitur maior 2 nisi probetur minor. C. de in integ. rest. mino. si minorem. ff. de iureiur. nam postea. §. si minor. Ber.

c Dubium. Sed nonne uerbum dubium in iudicio interpretandum est contra reũ 3 ff. de uerb. obl. inter stipulantem. §. j. ff. de iudi. si quis intẽtione ff. de reg. iur. l. in ambiguis. & s̃. de rescrip. cum adeo? sed istud est hodie propter religionem. pro qua multa contra rationem statuta sunt. ff. de reli. & sum. fu. sunt personæ. sicut quandoque propter dotẽ. ff. de iure dot. in ambiguis. uel istud non fuit uerbum actoris, sed testium. & est arg. ꝙ uerbum testis ambiguum, pro reo sit interpretãdum: ut hic, & s̃. e. ex literis. & j. de fide instru. inter dilectos. in fi. Et est notabile, ꝙ dictum testis dubium semper contra eum qui produxit est interpretandũ: & est ratio, quia qui probat, clare & aperte debet probare. ꝙ si non faciat, non ꝓdest talis obscura probatio. infra, de test. cum tu. unde reus absoluitur ut ibi, & hic, sed quare nõ quæritur secundo de ætate a teste: ut certificet̃ iudex saltem. sed certe iudex qui testem ipsum examinauerat, debuit q̃rere ab ipso: & etiã post aperturam testiũ ex officio suo potest quærere interpretationẽ a teste sui dicti, cũ ipse debeat interrogare quotiescũq; necesse fuerit. ff. de inter. acu. ubicũq;. & cuncta rimari. xxx. q. v. iudicantẽ. & j. de fi. instru. cũ Io. & est expressũ ꝙ testis qui cõfuse dixit testimonium iterũ sit examinandus. j. de test. cum clamor. sed ad petitionẽ partis nõ debet hoc facere, & hoc ꝓꝑ periculum subornationis. 4

d Firmata. Vnde contra propriũ iuramentum etiã nõ debet audiri. C. si aduer. uẽ. l. j. & C. si aduer. dona. l. j. & in cõst. Imperatoris, sacramenta puberum. Ber.

Glo. seq. in uersi. instituit, distinguit, quod rogatur quis restituere priuato uel ecclesiæ, & primo casu aut monasteriũ ingreditur, aut fit clericus. ultimo quærit, & soluit.

e Instituit. Ingressus monasterium fingitur habere hæredem, cum rogatus est restituere priuato, uel cũ ei priuatus est substitutus. Si autem rogatus est restituere loco religioso uel ecclesiæ uel expẽdere in pias cãs, non euanescit substitutio per ingressum monasterj. in auth. de san. epi. §. sed hæc præsenti. col. ix. unde sumptum fuit illud auth. C. ad Treb. auth. nisi rogati. Si uero ille qui rogatus est restituer̃ hæreditatem

Testis depositio ambigua cõtra quẽ est interpretãda.

† Alias, sine liberis non tamẽ quod monasterium sit loco filij, quia nullo iure probatur. Barto. authẽ. si qua mulier. C. de sa. san. eccl. Pan. hic. colla. xviij. Feli. collat. xx. Phil. Dec. nu. 51.

4 Cõcor. tex. in l. ꝓduci: & ibi Bart. ff. de testi. nisi sint imperfecte examinati. Pan.

5 Pias. idẽ Pan. Fely. quia concurrit hĩc inde eadẽ causa & ratio fauoris & sic priuilegia tanq̃ concurrentia cõfunduntur. Alex. consil. lv. nu. 18. lib. v. idem dico si erat restituendũ filio testatoris. Bal. auth. nisi rogati. coll. ij. C. ad Tre. cõs. cxcvj. li. j. Soci. l. j. collu. iij. de reb. dub. & in rep. l. cum auus. col. xxj. de cõdit. & demon. dixi ad Philip. Deciũ in ru. col. ij. C de secũ. nupt.

sem vel legatum, fiat clericus, exiguntur duo, scilicet vt substitutio euanescat: vt perpetuo etiã maneat in ecclesia, & relictum expendatur in pias causas: vt in prædict. authẽ. dicitur, per ingressum monasterij substitutio euanescit, ita quod teneat monachatus, alias non euanescit substitutio nisi fiat monachus. Sed quid si tradit se & sua alicui ecclesiæ seculari, nunquid euanescit substitutio? Ar. prędi. authẽ. videẽ quod sic fauore ecclesiæ, nec credo ꝙ euanescat, nisi in casu prędic. auth. nec extendo ad aliũ casum: r licet quidam dicant contra. Ber.

Licet. Interdicto vti possidetis obtinet, q iustiorẽ titulum probat. ita cõmuniter summaẽ, sed certe hæc summatio est nimis generalis: & videẽ requirere tituli. in hoc interdicto: contra id quod habetur institu. de interd. §. retinẽdæ. Diuiditur decret. ista in quinq; partes. In prima processus decisa narratio. In secunda ibi, porro. Fauentinorum exceptio contra testes ecclesię. ipsius respõsio, papæ interlocutio, & interlocutionis ratio. In tertia ibi, post hoc, corruptionis & falsitatis noua exceptio, ipsius probationis, & reprobationis commissio. In quarta ibi, quanquam, testes Fauentinorũ impugnat. Primo probatorios. secundo reprobatorios. In quinta ibi, ex præmissis. allegando concludit pro ecclesia. Abb. Sic.

prædictis G. & B. silentiũ imponens, super ijs quæ a monasterio postulabant: eos ad restitutionem illorum quæ de bonis prædicti M. propria temeritate inuaserant, condemnauit. Nos igitur sententiam ipsam authoritate apostolica confirmamus.

Idem.

Si actor & reus in interdicto retinendæ possessionis probant, obtinet is qui antiquiorem possessionem probat titulo maximè iustificatam, vel meliores ꝓbationes respectu possessiõis adduxit. hoc dicit not. & probatur satis hoc summarium, in versic. ex præmissis. ponderato versi. maximè.

CAP. XIX.

Licet causã quæ vertitur inter ecclesiã Raueñ. & commune Fauentiæ super iurisdictione, honore ac districtu, in villa sancti P. & castro Arioli, quod de iure ad se spectare dicta ecclesia proponebat: & infra. a Porrò attestationibus publicatis syndicus Fauentinorum proposuit se velle in personas testium ex parte altera productorum, quædam obijcere ac probare, œconomo ecclesiæ asserente id fieri non debere. super quo interloquendo decreuimus, ipsum nullatenus audiendũ, cum intra trium mensium b spatium in nostris literis comprehensum, testes huiusmodi producere nõ curauerit, intra quem terminum pars vtraque testes inducere potuit, tam in personas testium, quam super negotio principali. Post hoc idem obiecit in testes prædictos, quòd corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio, non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi, c licet nonnulli crederent Fauentinorũ partem exceptionem huiusmodi per excogitatam malitiam d ad impediendum processum negotij

a Et. ĩ. Sub isto. ĩ. fuit lis contest. coram domino papa: vt s̃. de iur. calum. cum causam. cuius pars hæc est, & commissa fuit receptio testium iudicibus, & testibus receptis remiserunt ad papam depositiones eorũ ĩ. de testi. cum causam.

b Trium mensium. Nota quod iudex ex officio suo potest præfigere terminum productioni testiũ. ĩ. de testi. in nomine domini. Item ad exceptiones. ĩ. de excep. pastoralis. Item ad accusationem matrimonij. ĩ. de clande. despon. cum inhibitio. Item ad accusandum. ĩ. de accusa. licet. & C. qui accus. non pos. si ea quæ. & ĩ. de fide instr. accepimus. Item vbi impeditur status alicuius. z C. de inge. diffamari. Io.

Glossa seq. primo alleg. duas cõcor. & distinguit an fuerit vel non mota quæstio falsi. Secundo ponit opin. quod falsitatem testium sine corruptione probare non sufficit. demum ponit contrariam, quam approbat. Tertio tractat an corruptio sine falsitate sufficiat, & argu. pro, & contra. Vltimo not. quod sententia per falsas probationes lata tenet, & ponit tres modos retractandi.

c Opponi. Sic. s̃. & procu. in nostra. & C. de fal. querelã. Distinguiẽ tñ quia aut quæstio de falso mota fuit in iudicio, aut nõ. Si fuerit mota nunquam postea ꝑtextu falsi retractatur sententia. f C. si ex falso. instr. l. j. & ij. in fi. nisi appellatum sit. tunc enim põt opponi in causa appellationis. C. đ fi. instru. l. vlt. in fin. & testes possunt ꝓduci. C. de temp. app. per hanc. in fi. Sed si nunquã fuit quæstio falsi mota, licet tunc nõ sit appellatum. non tñ transit in rem iudicatã vsque ad xxx. annos. C. đ fal. querelam. & ĩ. de excep. cum uenerabilis. Et nota quod secundum quosdam. non sufficit probare testes esse falsos nisi probentur corrupti. ar. ff. de re iudi. diuus. quæ loquitur in eodẽ casu cũ hac decretali. Alij probabilius dicũt, vt Io. & B. quod sicut sufficit probare instrumẽtum esse falsum. C. si ex fal. instr. l. pe. & vl. sic & testes s cũ habeant hinc inde parem vim. C. de fide instru. in exercendis. & facit ad hoc. ff. de excep. qui agnitis. & C. de transac. si ex falsis. Sed nũquid sufficit probare testes esse corruptos? Ar. ꝙ sic. s ij. q. vj. c. ei qui. §. definitiua. versi. venales. C. qñ prouo. non est neces. venales. & ĩ. de testi. sicut. E contra uidetur quod non: quia non sufficit probare corruptionem, nisi & iudex secutus fuerit dicta corruptorum testium. ĩ. de re iud. cum I. & A. C. si ex fal. instru. falsam. Similiter non sufficit probare falsitatem, nisi probetur iudicem secutum fuisse illam, vt patet per prædicta iura. Item nota, quod sententia q̃ lata est per falsos testes, vel per falsa instrumenta, bene tenet. sed retractanda est. ff. de re iudi. diuus. & põt retractari per in integrum restitut. vsque ad quadriẽnium implorato iudicis officio, vel per actionem in factum vsque ad triginta annos. vel si criminaliter agatur, vsque ad viginti annos. C. de fal. querelam. & ĩ. de exce. cum venerabilis. Vnde versus: Accusas, agis in factum: per i, o, reuocabis Falsum, viginti, triginta, quatuor annis.

d Malitiam. Si de hoc constaret, condemnari deberent ad expensas. s̃. de dolo & contu. finẽ. vbi de hoc.

Substitutio, an euanescat per ingressum monasterij?

g Nec ad alios terminos secundum dom. Mar. fil. q tenebat ꝙ cũ auth. illa ponat terminos, qñ alius est cõditionẽ apponens: & alius in cuius persona apponitur, puta hæres vel legatarius si vnus de se loquens apponeret cõditionẽ legãdo vel donãdo, si decedat sine filiis: intelligeẽ id de ueris: nec erit locus authẽ. Hoc declaraui ĩ Spe. de sta. mo. super ver. xv. Ioan. And. Pan. col. xv.

a Sup. datur terminus impetenti, postquam recipiuntur ꝓbationes impetiti, & fertur pro ipso sentẽtia.

f De hoc in Spe. de rescr. præsen. §. j. igitur. in fine vbi etiam tractaẽ, an sit idem in falsitate rescripti & instrumenti procuratorij. & de rescripto plene dixi post Inn. de rescri. super literis. Ioan. And.

a Et testes, nõ est simile ob suspitionẽ subornatiõis: ideo dic ꝙ nunquã ꝓdest ꝓbare solam falsitatẽ directã nisi in illis casibus vbi post dicita testificata super eisdẽ vel contrariis admittentur testes. Pan. Fely.

r Quod sic. & bene Panor. hic colũ. xix. & sic dabiẽ restitutio cõtra sententiam prætextu eorũ latã aliter nõ ꝓbato đ falsitate quãuis Phil. Dec. hic co. xij. cõtra teneat & male.

obiecisse, quia tamē noluimus à iuris tramite declinare, magistris G. & T. pcipimus, vt testes quos super hac exceptione procurator Fauentinorū duceret producēdos intra mensem, recipere & examinare curarent, de singulis circunstātijs [a] subtiliter inquirentes, indulto ex tūc altero mense procuratori ecclesiæ supradictæ, infra quem si vellet ad reprobationem [b] testium illorū produceret corā eis, & infrà. Quanquam autē pars Fauentinorum testes multos produxerit super negotio principali, vix tamen ex illis sex remanserunt concordes, cùm alij sibimet in serie sui testimonij contradicant, [c] & quidam alij sint in dicto sui testimonij singulares. [d] Ad reprobandum vero quosdam testium ecclesiæ Rauen̄. & si ex parte Fauentinorum quidam sint testes inducti, plures tamen illorū reprobantur, quia sibi inuicem euidentissimè contradicunt. quidam vero alij pauci numero, quamuis non reprobentur expresse [e], vsq; adeo tamen malę famæ sunt & leuis opinionis [f], quòd eorum dictis nulla vel modica [g] est fides adhibenda. Ibidem quoque testes [h] Fauentinorum generaliter repelluntur, qa non probant illud, ad qd̄ probandum eorū syndicus se adstrinxit, [i] videlicet quod corrupti falsa dixissent: quoniam & si de corruptione videantur aliqd dicere, de falsitate penitus nihil dicunt: & infrà. Ex præmissis igitur, euidenter apparet, quod ecclesia per testes numero plures quibus potius lux veritatis assistit, qui etiā aptiora negotio & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt, sufficienter ostendit, quod à sexaginta annis & citra, cum omni iurisdictione, honore, atq; districtu loca supradicta possedit: per quod patet, ꝙ si commune Fauent. à quinquaginta annis citra (sicut videntur testes eorum deponere) aliqua seruitia in locis perceperint supradictis, illa proculdubio sine iusto titulo percipere inceperunt, cū duo insimul eandem rem & eodem modo [k] insolidum possidere non possint, maximè cùm ijdem Fauentini iustum possessionis titulum [l] non ostendant, & ex priuilegijs Imperatorum & Roma. pon. ecclesiæ Rauennati concessis euidentissimè colligatur possessionem ipsius ecclesiæ in prædictis locis iustam fuisse. Cùm ergo constet Fauentin̄. ab eo tempo-

[a] Circunstantiis. Sic. j. de testi. cum causam. & iij. q. ix. nihilominus arg. iiij. q. iij. testes.

[b] Reprobationem. Not. quod possum reprobare testes aduersarij mei. & tres reprobationes possunt fieri, & non vltra. j. de testi. licet dilectus.

[c] Contradicant. Vnde non valent. iij. qō. ix. nihilominus. & iiij. q. iij. c. si testes. §. itē qui falsa. & j. de appel. sollicitudinem. xxiij. qō. vij. quod autē. & C. de liber. cau. cum precum.

[d] Singulares. Sic s. de elec. bonæ. & j. de accus. cum dilectus.

[e] Expresse. Criminibus expresse non probatis.

[f] Opiniōis. Quod constitit ꝑ attestationes ex parte archiepiscopi exhibitas contra illos: vt supra dixi. & ille etiam qui examinat testes, debet significare iudici, quanta fides sit testibus adhibenda. ff. de test. l. iij. & j. de fideiu. constitutus.

[g] Modica. Non tamen ex toto nulla. j. de simo. ꝑ tuas quæ tamen in alio casu loquitur.

[h] Testes. Qui inducti sunt ad falsitatē probandam.

[i] Se adstrinxit. Sic videtur, quòd si aliquis se adstringat ad duo probanda, quorum alterū per se sufficeret, quod tūc non sufficit ꝓbare vnum, nisi impleuerit intentionē suam ad quā se obligauit. C. de rei vend. l. vlt. ar. s. de cau. pos. cum ecclesia. & ff. de exc. tut. qui testamento. Argu. contra. j. de appel. significauit. in fi. j. de præbē. cum iamdudum. & arg. ad hoc. ff. de cond. & demon. falsa. & ex eo quod dicit, adstringit, videtur expressum qd' sufficeret alterum probare, nisi specialiter se obligasset. quod verum est: vt s. dictum est. Pla. fuit in contraria opinione. Sed quomodo potest probare testes falsum dixisse? [1] Respondeo, indirectè exemplū patet. j. de testi. ex tenore. & c. series. & C. de contrah. stipu. optimā. Vel potest probare ꝑ alios testes, quod corrupti fuerunt prætium inde recipiēdo. Sed ponamus quod probatum à parte fuit alterum istorū tantum, nūquid iudex sententiabit ad dictū ipsorum qui falsum testimonium obtulerunt: nec alij testes sint quorum testimoniū sequatur iudex? Satis videtur quod sic: ex eo quod dicit, & sibi imputet, quod ad vtrunque se obligauit, qa per hoc voluit fidem adhibere falsis, vel corruptis obligando se ad vtrunque: secus crederem, si alicui obiicerent plura crimina vt ab ecclesia repellat sub hac forma: quia iudex sibi officio suo posset illum repellere, cui probatum esset furtum vel homicidiū, licet aliud crimen non probetur: dū tamen vtrūque per se sufficiat ad priuationē, quia crimina vndecunque claruerint puniēda sūt [2] xxiiij. quæstio. iij. ecce. & hoc dixi. s. de rescrip. ex parte.

Glossa sequēs signat contrarium & soluit.

[k] Eodem modo. Bene dicit eodem modo. ff. de acqui. poss. possideri. §. ex contrario. nā vnus potest habere ciuilem, & alius naturalem possessionem. ff. de precar. & habet. §. eum qui. sic ff. commoda. si vt certo. §. vlt. Sed cōtra. ff. vti pos. l iij. in princ. vbi dicit, quod vnus iustam habet possessionē, & alius iniustam: vt ff. qui satis. cog. sciendum. §. si fundus. & ff. de iure dot. quamuis. & C. de iure dot. in rebus. Ex quibus colligitur, ꝙ maritus est dominus rerum dotalium, & vxor similiter. hoc verbum eodem modo soluit contrarietatem.

[l] Titulū. Sed quare tenentur isti ostēdere titulū, cum probent se possedisse & possessor non cōpellitur dicere titulū suæ possessionis. ij. q. v. §. j. & vj. q. vl. accusator? Propter hoc dicunt quidā, quod vbi possessor petit se nō inquietari, debet probare titulū. ar. j. de præscrip. si diligēti. & j. de deci. dudum. & C. de præscrip. long.

[1] Cum publicatis attestationibus, non possunt testes super principali induci, ꝓpter quod dicit Vin. hoc fieri posse ꝑ dicta aliorū testiū productorum ante publicationē: vel per sua ꝓpria dicta si sibi contradicāt, vel per instrumēta. Io. And.

[2] Sūt. vnde in causa publica nō potest quis se astringere in præiudiciū publicum. Pan. colū. xiiij.

longi tempo. diutina. ſed hoc non eſt uerum . ad hoc enim ualet aſsignare titulum cũ agitur interdicto uti poſsidet. ut per hoc uideať habere potiora iura . quia qui potiora iura habet, obtinet in hoc interdicto . cũ enim habeat titulum, patet, quod nec ui: nec clã, nec precario poſsidet . unde obtinebit. in ſti. de interdic. §. retinendæ . ueruntamen in hoc interdicto non eſt neceſſe probare quod quis iuſte poſsideat. ſed ſufficit quod nec ui nec clã, nec precario ab aduerſario poſsideat. ff. uti poſside. ſi duo. in prin. & l. ij. hoc autem qđ nec ui nec clam nec precario &c. ad tempus litis conteſt. referendũ eſt. inſti. de interdi. §. hodie.

re quo ſe poſſediſſe probare contendunt, minus iuſtè ac ſine titulo aliquo in prædictis locis temeritate propria occupaſſe a & œconomus eiuſdẽ eccleſiæ petierit à ui turbatiua b ſeu inquietatiua ſuper præmiſsis commune Faueñ. prohiberi: nos cognoſcẽtes in hoc caſu nõ ſic locum eſſe interdicto uti poſsidetis. c † ut dicere debeamus d, uti poſſidetis ita poſsideatis: cum probationes eccleſiæ longè ſint potiores e, & iõ ſit in interdicto ſuperior, commune Fauentiæ f ſibi cõdemnamus, ſuper iuriſdictiõe, & honore, atq; diſtrictu, & alijs ad hoc generaliter pertinentibus in locis p̄dictis, quo ad poſſeſſoriũ iudiciũ de quo tãtummodo actũ eſt, perpetuum ſilentiũ imponẽtes, & prohibentes eidẽ, ut neque per ſe, neq; per alios, ſuper his præſumat Rauẽneñ. eccleſiam aut habitatores prædictorũ locorũ aliquatenus moleſtare.

a Occupaſſe. Et iõ præſcribere nõ potuerunt, quia in occupatis & inuaſis, non currit præſcriptio. xciij. diſt. illud. & xvj. quæſt. iij licet. & ĩ. de prę ſcriptio. quoniam.

b A ui turbatiua. Not. ꝙ multiplex eſt uis de quibus dicitur s̃. ꝙ metus cauſa ad audientiã. & ibi uideas ‡. Dicitur tamen uis turbatiua quãdo turbatur poſſeſsio, & in dubiũ reuocatur uter poſsideat: & illa ſpectat ad interdictum uti poſsidetis, & in rebus immobilibus, uel ad interdictũ utrobi in rebus mobilibus tantum.

c Vti poſsidetis. Quandoq; tamen locus eſt huic interdicto, in caſu ubi unus poſsidet, & alter inquietat eum in poſſeſsione, non tamen iudex debet pronũtiare uti poſsidetis ita poſsideatis, ſed ne inquietet poſſeſſorem. ff. uti poſ. l. j. §. ult. & C. eo. tit. l. una. Redditur. n. hoc interdictum inter eum qui poſsidet: & eum qui non poſsidet, ſed inquietat. ff. uti poſsid. ſi duo §. ij. in caſibus uero uincit uterq;. ſ. ubi redditur inter duos poſsidẽtes, unum ciuiliter, alterum naturaliter, ut fructuarius & proprietarius, & neuter poſsidet ab alio ui uel clam uel precario: & tunc debet iudex pronuntiare uti poſsidetis, ita poſsideatis, non tñ ita confuſe ab illis uerbis uti poſsidetis &c. quia ſic daret gladium utriq; parti, ſed debet examinare qualitates poſſeſsionum & probationum, diſtinguere eas in ſententia ſua ſic, ꝓbaſti te habere poſſeſsionẽ ꝓprietatis ciuilẽ, & ego ꝓnuntio te ita poſsidere uti poſsides. & tu ꝓbaſti te eſſe in poſſeſsiõe uſusfructus naturalis, & ego ꝓnuntio te poſsidere uti uſufructuarium. i. uti poſsides. & ita poſsideas. arg. inſti. de act. §. curare. Si aũt non liqueat ei de qualitatibus poſſeſsionum, non ferat ſentẽtiã. unde ſi uterq; dicit ſe inſolidum poſsidere naturaliter & ciuiliter, & uterq; probat, ſi etiam unus probat melius: iudex proferat pro eo ſententiã. arg. hic. Si uero probationes pares ſint. uideť innuere litera iſta, ꝙ iudex ita debeat ꝓbare uti poſsidetis ita poſsideatis: uti dicunt quidã, ſed non uidetur hoc habere rationem, quia ſic, ꝙ impoſsibile eſt probauerunt. ſ. utrunque inſolidum poſsidere: ut hic, & ff. de preca. duo. ff. de acq. poſ. poſsideri. §. econtrario. ergo cum nõ ſit maior ratio quare unus poſsideat magis, quam alter nõ conſtat ei quis poſsideat: ſuperſedeat itaq;: quia de re incerta nõ poteſt certa ſentẽtia ferri. xxxiij. di. habuiſſe. & xj. q. iij. graue. & ff. de re iudi. ſi unus ex pluribus. qa nõ liquet ei de cauſa ne eius ſentẽtia cõtineat impoſſibilitatem, per ſententiã enim debet ius declarari. ff. ſi ſeru. uẽ. l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. ſed per talẽ ſententiã nulla ſit declaratio. & hoc uerũ eſt, niſi unus oſtendat titulũ, ſicut hic dicitur: qa ſentẽtiandum eſt pro eo, qui habet titulũ. Itẽ ſi cõſtat quis primũ ad iudicium prouocauit, contra eũ debet ſententiari ubi probationes omnino sũt pares 2. s̃. e. ex literis. & ĩ. de fi. inſtr. c. inter dilectos. in fi. Vbi nullus oſtendit titulũ. uel uterq; & omnino ſunt æquales probatiões, nec appareat quis ad iudicium prouocauit, ſorte 3 dirimatur. ff. de iud. ſed cũ ambo. ff. fa. erc. ſi quę. §. j. C. communia de leg. ſi duobus. in prin. & xxvj. q. ij. ſors. Item no ꝙ interdictũ uti poſsidetis datur, & eum tuetur. datur ẽt ad excipiẽdum, alias actio non datur poſſeſſori. ff. uti poſ. l. j. §. reſtituẽdæ. & §. interdictum. Itẽ interdictũ hoc uti poſsidetis, locum habet tantũ de poſſeſsione ſoli retinẽda. ff. uti poſ. l. j. §. ij. & inſti. de interdi. §. retinẽdæ. & §. ſed interdicto. Sed interdictum utrobi de rebus mobilibus tñ locũ habet, & proponitur pro retinenda poſſeſsione rei mobilis, cum poſsidens inquietatur ff. utrobi. l. una. inſti. de interdi. §. retinendæ. & §. ſed interdicto. Et cõponitur utrobi ex utrum & ubi. & ubi ponit pro apud, & utrũ pro quem. q. d. apud quẽ eſt res mobilis. Itẽ licet dictum ſit, ꝙ poſſeſſori ſoli detur hoc interdictum uti poſsidetis, datur ẽt pro iuribus incorporalibus & uſufru. ff. uti poſ. l. ult. ff. ſi ſer. uen. ſicuti. §. ariſto. ff. de ſerui. quoties uia. & hic. Lau.

d Debeamus. Imo debemus dicere eccleſia Rauennas poſsideat & commune Fauen. nõ inquietet prout ſequitur. & uerba edicti pluralia uti poſsidetis &c. hoc caſu reſoluuntur in ſingulari. Ber.

e Potiores, qui potiora iura habet, obtinere debet. C. de edict. diui. Adria. tol. l. ult. B.

f Commune Fauentiæ. Hic concipitur ſententia nomine communis Fauentiæ & nõ procuratoris unde ſignatur contra. ĩ. de relig. do. conſtitutus & ĩ. de capel. mo. dilectus. C. de ſenten. & interlo. l. j. & s̃. de elect. querelam. Dic ut ibi dictum eſt. Vel poteſt dici, quod eccleſia non multum curat de hac ſolennitate, quia inuenio, ꝙ quãdoq; condemnatur monaſterium, & non procurator ipſius. s̃. de in integ. reſt. ſuſcitata. & ĩ. de cenſi. ſopitæ. & s̃. de ſepul. in noſtra.

P Er tuas.

Idem.

Si qui nominent aliquem filium: & ita communiter, non creditur poſtea alteri eorum iuranti contrarium.

CAP. X.

PEr tuas nobis literas intimaſti, quòd cũ T. Tibertinus ciuis quandã per ſeptenniũ habuerit cõcubinã, nec prolẽ ſuſceperit interim ex eadẽ, ac ipſa poſtmodũ diuertẽs ab eo, ad ipſum non poſt mul-

† Alias, uetuſtiſſimis exẽplaribus deſũt hęc.

‡ Hoc dixit, qa Io. hic notauerat. Io. And.

Vti poſsidetis ſi fuerit intẽtatum: qualiter erit ſentẽtia proferenda?

2 Cautelam aduocat in hoc caſu circa poſſeſsionẽ. apprehẽdendã: & aduerſariũ ea priuãdũ quã recitat hic Pe. & Ab. uide in Spe. de peti. & poſ. §. j. uer. nota tamẽ. Io. Andr.

3 Sorte cõiter reprobãt & tenẽt utrique mediam aſsignãdam, poſt Bart. in l. ſi duo uti poſſid. & in l. unica. in fi C. e. Panor. hic & Philip. Deci. col. xviij. & in l. precibus. col. xj. ubi in annota. di xi. C. de ĩpube. & alijs ſubſti.

Et tñ ꝓcurator fuerat cõteſtatus litem ut patet. s̃. de iura. cal. cum cauſam. Ioã. Andr.

tum tempus redijsset, filium quē reuersa in domū ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse: et infra. Quia uero mulier illa de dicto T. se suscepisse R. de quo agitur, primitus constanter asseruit, & idē T. præfatæ mulieris præcipue, deuictus instantia, ipsum suū filiū publice recognouit, & filius eius nominatus a cōiter fuit, & habitus ab ambobus, eiusdem mulieris postmodum iuramento in contrarium præstito, non est standum: cum nimis indignum sit (iuxta legitimas sanctiones) ut quod sua quisq; uoce dilucide protestatus est, in eundem casum proprio ualeat testimonio infirmare b. Vnde apparet per cōsequēs, ꝙ prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cuius prima facie præsumitur cōsobrinus c: non potest habere aliquatenus in uxorem.

Idem in concilio generali.

Iudex debet habere notariū uel duos † uiros idoneos, qui scribant acta iudicij: alias si quid difficultatis emerserit, per superiorem punietur: nec credetur ei super processu: nisi inquantū per acta uel alias per legitima documenta constabit.

CAP. XI.

Voniā cōtra falsam assertionē iniqui iudicis, innocens litigator qñq; non pōt ueram negationē probare: cum negātis factū per rerum naturā nulla sit directa d probatio: ne falsitas ueritati præiudicet: aut iniquitas præualeat æquitati: Statuimus ut tā in ordinario iudicio, quā in extraordinario e iudex semper adhibeat aut publicam (si pōt habere) personā, aut duos uiros f idoneos, qui fideliter uniuersa iudicij acta conscribant: uidelicet citationes g dilationes h: re

Dicit H. certe nec habitio facit filium. faciunt tñ hic præsumptionem siue pro siue cōtra. ff. eo. l. etiā mřis. cui statī donec probetī cōtrariū: sed nō præiudicat ueritati: ut in cōcor. gl. & ff. eo. l. fin. Ioan. And.

a Nominatus. Bene dicit, nominatus & habitus. nam sola nominatio 1, non facit eum filium. C. de proba. non epistolis. & C. de testa. neque. & C. de hæred. instit. si pater & C. de proba. non nudis. & argumen. infra de præsump. illud.

b Infirmare. Verba ista sumpta fuerunt ex illa l. C. de non nu pecu. generaliter. cū enim assertioni coniugum credatī, ꝙ aliquis nō sit eorū filius. ī. qui fil. sint legit. transmissæ. multo fortius creditī eis ꝙ aliquis eorū sit filius. ī. qui fil. sint legi. per tuas. & ff. de proba. etiā. Sed nonne potius præsumendum est pro primo dicto patris qui primo negauit illum esse filiū suū, ut patet in integra quam pro secundo cum non sit uerisimile, ꝙ in filium suum tam graue qd dixisset? Arg. ī. de præsum. literas. ubi nō statī secundo iuramento. qd si fuisset filius illius, nō potuissent uiscera eius non fuisse mota sup eo. ī. de præsum. afferte. & xxiij. q. iiij. ea uindicta. sic & primo dicto testis credi debet, & nō secundo in contrarium prolato. ī. de testib. cum in tua. ar. Præterea paternus affectus oēm uincit affectum. C. de cura. fur. l. ult. Sed uidetur ꝙ potius secūdo dicto matris standum est, quam primo, quia potius iuramēto, quam simplici uerbo creditur, maxime cum alia præsumptio præcessit quod de alio sit genitus: sed fauore filiationis potius statur communi opinioni & nominationi utriusque parentis.

c Consobrinus. Sic patet, ꝙ consanguinitas præsumptiue probata, dissoluit matrimonium. Item propter connexitatem causę sententia lata pro uno, præiudicat alijs. iii. q. vj. hoc quippe. & ī. de accu. ad petitionem. & xxxj. di. tantis. Ber.

Voniam cōtra falsam. Istud capitulum est ualde famosum, & diuiditur in tres partes. In prima ponitī cōstitutionis causa. In scda cōstitutio: ibi, statuimus. In tertia pœna: ibi, iudex aūt. Ab.

d Directa probatio. Directa ideo dicit, quia indirecte bene probatur negatiua. ī. de test. ex tenore. De hac tamen materia plene dictum est supra, de elect. bonæ. & quę ibi dicta sunt. hæc possunt notari, & ideo hic non dicimus. Ber.

Iudicium extraordinariū qd est.

e E extraordinario. i. delegato. iij. q. iij. c. induciæ. §. spatium. uer. ei aūt. & etiam extraordinarium uocat, quando non proceditur in figura iudicij, sed iudex procedit ex officio suo in modum inquisitionis uel denuntiationis, infra de acc. inquisitionis. & c. super his. & c. qualiter & quando. & cap. olim. quia ex tunc omnia conscribenda sunt.

f Duos uiros. Sic ergo uidetur, quòd tabellio æquiualeat duobus ex quo loco tabellionis adhibentur duo idonei. alibi uidetur qđ æquiualeat tribus. xvj. q. iij. c. placuit. § potest. uersi. is autem. Et sic uidetur ꝙ plus credatur scripturæ tabellionis, q̃ scripturæ episcopi uel alterius iudicis quia scripturę iudicis nō creditur nisi habeat testiū subscriptionem. ī. de test. cū a nobis. & hoc ideo est, qa cum tabellio iuratus est, credendum est istrumēto suo. ī. de præscr. ad audientiam. & ī. de præsumpt. illud. in fin. Sic etiam consuetudo regiōis habet ut credatur instrumento principis, infra, de fide instrum. cum dilectus. Et licet circa iudicia credatī scripturæ tabellionis, tamē circa contractus nō creditur ei nisi habeat testiū subscriptionem. in authen. de hære. & fal. §. sancimus. collat. j. ex quo enim scriptura inuenitī in actis publicis, licet non habeat testium subscriptionē, creditur ei, ar. xxx. q. j. §. j. & C. de fide instru. in authen. ad hoc, & in authē. de ijs qui ingre. ad ap. §. illud etiam. col. v. & hoc idem colligitur ex hac litera, quia uidetur sufficere tabellio: uel si tabellio haberi non potest, duo idonei uiri ualēt. nec hic dicitur, ꝙ in pręsentia testiū illud fiat, sed tutius est ut adhibeantur si adhiberi possunt.

Tabellio an æquiualeat duobus.

† Ang. l. gesta. C. de re iud. Fr. Cur. iunior tract. feud. par. vij. q. iiij.

Scripturæ tabelliōis an sit semper credēdum.

Citatio: quare scribenda est.

g Citationes. Vt per hoc apparet: quod perpetua sit iurisdictio si hoc negaretur, uel reuocaretur in dubium. š. de offi. deleg. gratum. & c. licet. & sic reus ꝓ conuentionem solam, non posset postea declinare forum transferendo se ad alium locū. š. de foro competen. proposuisti. & ff. de iudi. si quis postea. Sed uidetur quod de hoc credendum esset iudici, cum nuntio credatur. ī. de appella. cum parati. ff. de reb. e. qui sub tuto. & curato. sunt l. magis. §. illud. & lxv. dist. si forte. in fi. Sed forte 2 hodie non creditur soli nuntio, nisi esset publicus nuntius & iuratus, & talibus nuntijs creditur in foro ciuili: secundum consuetudinem lombardorum. Iure isto uidetur, quod nō sit ei credendum, nisi constet alias legitime.

2 Hoc dicebat Io. sub dubio forte uel secūdū eū saltē quo ad hoc creditur nuncio, ut negans cogatur iurare nō citatū. š. de rest. in integ. ex literis. Ioā. And. dic ut dixi ad Alex. cōsil. lxxv. nu. 18. lib. v. & ad Philip. Dec. hic. n. 11.

h Dilationes quæ continere debent quantum spatium contineat unaquæq; dilatio consideratis circunstantijs uiarum & temporum. argumen. ī. de app. cū sit romana. ff. de iudi. nōnunquam, nec prima dilatio debet

debet peremptoria esse, nisi fieret hoc ex causa. s. de dila. dilecti. & vt sciatur quando, quia posset puniri vt contumax, quia excõmunicari vel etiam in possessionem mitti non debet, nisi post trinam citationẽ, vel vnam peremptoriam xxiiij.q.iij.de illicita.& j.de sẽtent.excom. sacro. & ff.de re iudicata contumacia. tamẽ si ad primam non veniat citationem condemnabitur alteri parti in expensis in secunda citatione cum venerit C. de indic. sancimus.& s. de procurat. querelam. vbi de hoc.

cusationes, [a] exceptiones, [b] petitiones, [c] rñsiones [d] interrogationes, [e] confessiones, [f] testium depositiones, instrumentorum [g] productiones, interlocutiones [h] appellationes, [i] renũciationes, [k] conclusiones, & cætera quæ occurrerint competẽti ordine cõscribenda, loca designando, tempora, [l] & personas. Et omnia sic conscripta partibus tribuantur. ita quod originalia penes scriptores remaneant vt si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hoc possit veritas declarari: quatenus hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur iudicibus, quod per improuidos & iniquos: innocentium iustitia non lædatur. Iudex autem qui

[a] Recusationes.& sic patet, quod iudicis recusatio redigenda est in scriptis. argu. j.de appel. secundo requiris.& c. cum speciali.& recusatione iudicis proposita, non debet postea super principali ꝓcedere donec de ipsa constiterit.& si iudex nõ admittat iustam recusationem, cassabitur quicquid postea fecerit, si appellatum [1] fuerit contra hoc. s.de offi. delega.super quæstionum.in fi.quid iuris sit in recusatione, dicitur. s.de off.deleg.suspicionis.& j.de appella.cum speciali.

[b] Exceptiones. Exceptio enim dãda est in scriptis, [2] & redigenda in actis:& hic proprie appellat exceptiones, quæ proponuntur contra aduersarium vel cõtra rescriptũ:quia specialiter præmisit de recusatione iudicis, proposita exceptione probabili iudex non debet procedere in quæstione principali, donec de ipso constiterit. s.de offic.deleg.prudẽtiam.§.sexta.nec simul de exceptione & principali quæstione cognoscẽdum est, quia ordo iuris peruerteretur. s.de iudi.exhibita. Et ex ordine istorum uerborum notatur, qualiter exceptiones proponantur. Recusatio enim iudicis naturaliter præcedit, & ideo primo proponenda est & expedienda:& si illa non probetur, proponantur exceptiones postea, & illæ coram delegato probari debent & per ipsum examinari. s.de rescrip.super literis. & s.de foro competen. ex parte B. Si uero iudex statuat terminum ad omnes exceptiones dilatorias proponendas:quod & facere potest & debet. j.de excep.pastoralis. proponere debes omnes, tam contra iudicem quam contra alios,& eis propositis procedetur statim primo loco super iudicis recusatione, pendentibus aliis quousque expedita sit quæstio recusationis, cum illa sit præiudicialis: quia ea probata, aliæ postea locum non habent. B.

[c] Petitiones. Ideo petitio siue libellus dari debet in scriptis : quia secundum formam petitionis formari debet sententia. j.de simo.licet Heli.& si inepta fuerit, succumbit. s.de iudi.examinata.& ut sciat reus an uelit cedere uel contendere, deliberatione habita.iij. qõe iij.offeratur.ar. s.de dila.preterea. Itẽ nisi certa sit petitio, non citabit iudex reum:ut v.q.ij.si primates.& iij.q.ix.indicas.& sic est opp.arg. quod oblatio libelli sit de substantia [3] iudicij.arg.oppo. s.de libel. obla.c.j.vbi de hoc.

[d] Responsiones. Quæ debent fieri ad petionẽ actoris, iudice interrogante uel etiam actore ut apparet lit. contest. quæ fit tantum per petitionẽ & directam responsionem ad eam. s.de lit.contest.c.j. & s.de elect. dudum.ij.qua omissa licet positiones factę fuissent,& responsiones:non tamen ualebit iudicium ut ibi.

[e] Interrogationes. Id est positiões:quia actor ponere [4] debet id super quo intẽdit habere cõfessionẽ rei,& sic ponit talis syndicus hoc duntamẽ faciat ad instructionem causæ & reus debet respondere, credo uel nõ credo, si iuratum est de calumnia. si iuratum est solũ modo de ueritate dicenda, debet simpliciter respondere sic uel non.cõcedo uel nego, & per positiones has & responsiones, non fit litis contestatio, vt dictũ est:& sic differentia est inter responsionem, quę fit per li.cõtest.& quę fit postea per positionẽ actoris:vt hic patet. Vel ponũtur propriæ interrogationes quæ fiunt à iudice ex officio: quia quoties æquitas ipsum mouet, potest interrogare partes.ff.de inter.act.ubicunq;.& xxx.q.vlt. iudicantẽ.& etiam postquam cõclusum est in causa. j. de fid. instr.cum Ioã.& etiam pars põt interrogare, & valet responsio. s.de dolo & cont.prout.ff.de interro: act.si fine.§.j.& aduocatus potest interrogare.ff.de adult si postulauerit.§.quæstioni.

[f] Confessiones. Et taciturnitas etiam scribi debet, puta interrogatus noluit respondere. talis taciturnitas pro confessione habetur.ff.de interrog. act.de ętate. §.nihil interest & est arg.lxv dis. si forte & liiij.dist. si seruus. & huiusmodi confessiones factæ ad petitionem actoris uel iudicis & etiam partis, possunt reuocari quæ fiunt post lit.cont.si quis probauerit se errasse. s.de conces.c.vlt.ubi de hoc.

[g] Instrumentorum productiones. Scilicet vt sciatur vtrum exhibitum sit, tempore competenti. nam postquam [5] conclusum fuerit in causa, produci non poterit. j.de fi.instr.cum dilectus. B.

[h] Interlocutiones. Licet sit scribenda sententia interlocutoria, non tamen dicitur, ꝙ proferẽda sit in scriptis:sed sufficit ꝙ scripta sit in actis. Aliud consueuit dici de sentẽtia difinitiua:quæ nisi sit lata in scriptis, nec nomẽ sententiæ habere meretur.ij.qõ.j.in primis ver.sed & de personis. An transeat interlocutoria in rem iudicatam.dicitur. j.de app.cum cessante.

[i] Appellationes. Vt sciatur an intra x. dies sit appellatum:quia postea non ualeret appellatio.ij.q.vj. anteriorum.§.biduum.

[k] Renũciationes. Postquam renunciatum est, & conclusum in causa, nulla admittitur [6] exceptio, vel allegatio instrumentorum. C.de compensa.l.vlt.arg.ad hoc. j de testi.c.de testi.& j.de fi.instru.cum dilectus & s.de cau.pos. pastoralis. nisi euidens ratio moueat iudicem:vt in decre.pastoralis.

[l] Tpa. In quo loco facta sint, & quo die & mense,& quo anno dñi oĩa ista debẽt scribi in omnibus supradictis,& huiusmodi instrã siue ꝓcessus cõia sunt, & vtriq; parti cũ die & consule integraliter sunt edẽda: vt j.dicit, alioquin si nõ edãtur ea quæ cõia sunt, licite appellat. j.de fi.instr.G.perpetuus.& C.vt lit.pẽ.l.j.C.de edẽ.is apud quẽ.& rescriptum papæ integrum debet edi.arg. s.de dila.præterea.& s.de rescrip.ea te.& c.cõstitutus.& j.de instr.ex literis.idẽ est in omnibus communibus instrumẽtis, secus in proprius priuilegiis. j.de fi.inst.cõtigit.ff.de edẽ.l.j.§.editiões, nisi aduersarius illud uellet probare falsum. j.de fi.instru. inter dilectos.C.de contrah.& cõmit. stipu. optimã.

[1] Appellatum. idẽ si non fuit appellatũ: sed recusans amplius non cõparuit. Pan.ca.cũ speciali, de appella. & ibi Phili. Deci. ubi in annota. dixi.

[2] Dicit H. qđ exceptio de necessitate nõ est porrigenda in scriptis sꝫ redigenda tantũ. Ioã. And. Pan.

[3] Et ĩ hoc interest iudicis, qđ ipsa petitio deẽ interfit actoris & rei not. ĩ cle. đ ver. sig. sæpe.vers. verũ quia in gloss.ij. Ioã. And.

[4] Interrogare non: quia calũniose posset interrogare : sed nõ calumniose ponere: cum id habeat necesse ꝓbare:fateor tamen, qđ pars a parte post quã posuit interrogare posset secundum Ioan. & Vincen. Ioã. And.

[5] Postquã nisi parte ꝑsente nec contradicente, vel ex iusta cã & cognita. Panor. Fel. hic & ita intelligitur Rota in nouis decisio. v.

[6] Ante sẽtentiam in causa appellatiõis: secus. j.de fide instr. cũ Ioãnes. Ioã. And.

constitutionē ipsam neglexerint obseruare, si ꝓpter eius negligentiā [a] quid difficultatis emerserit, per superiorē iudicē animaduersione debita castigetur nec pro ipsius præsumatur [b] processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis.

Honorius iij. archiepiscopo Londe. & eius suffraganeis.

Si probari potest reum deliquisse, eius probatio quod nō deliquerit non est admittenda.

CAP. XII.

AD nostram noueritis audientiam peruenisse, quod sacerdotes & clerici, Daciæ legi regni (per quam negatiua probatur) temere innitentes, à criminibus quæ probari testibus fide dignis possunt legitime contra eos, reputātur insontes, si se super his purgare valeant quoquo modo [c]: & infra. Volentes igitur, vt hæc pestis contraria omni iuri [d] penitus extirpetᷓ à clero: Mandamus quatenus in huiusmodi probatione negatiue (duntamé posit affirmatiua [e] ex aduerso probari) neminé audiatis.

Idem Aure. & Lameteñ. episcopis.

Fines diœcesum, probantur per libros antiquos, adminicula, testes, & famam.

CAP. XIII.

CVm causam quæ inter Colubrieñ. & Egitan. episcopos super suarum limitatione diœcesum vertitur, vobis duximus committendam: Mandamus quatenus, secundum diuisionem quæ per libros [f] antiquos vel alio modo melius probabunt, nec nō per testes, [g] famam, & quæcunq; alia

[a] Negligentiam. Id est culpa vel negligētia iudicis, pars aliqua damnum incurrat, iudex totū resarciet. ĩ. de sent. excō. sacro. C. de testi. si quando. in fi. C. de iudi. sancimus. in fi. & iudex qui negligit iustitiā facere, litem facit suā. xxiij. q. ij. dominus noster. Itē & si per iniuriam iudicis facta est infra, đ emp. & vend. c. vlt. & C. de euic. emptor fundi.

[b] Præsumatur. Sed nūquid correcta sunt iura quæ dicunt, ꝙ semꝑ ꝑsumitur pro iis q̃ à iudice facta sunt. s̃. de elect. bonæ. & s̃. de renunt. in ꝑsentia. & s̃. e. post cessionē. & ĩ. de re iudic. sicut. & insti. đ fideius. §. vlti. & ij. q. vj. hoc etiā placuit. arg. Dixit Io. super hoc ꝙ semꝑ creditur sententiæ iudicis. vbi constat de processu causæ, sed vbi reuocatᷓ in dubium de processu iudicis, non est præsumendum pro iusto ordine nisi ꝓbetur per acta. nā & victores non aliter potientur sentētiis, nisi eas ostenderint recte latas. in authē. de his qui ingre. ad ap. §. si illud. col. v. si acta sūt perdita, probetur perditio, & sufficit vel etiā processus per testes arg. ĩ. đ priuile. cum olim. & ĩ. de testi. Alber. & ĩ. de re iudic. sicut. & C. de testa. publicati. tamen si episcopus denūtiet aliquem excommunicatū, standum est sententiæ suæ licet non adsit subscriptio testium. xj. q. iij. curiæ & s̃. eo. post cessionem ubi de hoc. Si tamen dicat se inordinate vel iniuste excōmunicatū, iudex aut etiā aduersarius debet ostendere, quod debito modo excōmunicatus est. ĩ. de sen. excō. sacro. in prin. Sed pone ꝙ personæ illæ quæ debent acta conscribere, appareant subscripsisse omnibus actis, nūquid præsumitᷓ intantū pro eis ut in contrariū probari non posit? Dic ꝙ admittitur probatio in contrarium. s̃. eod. post cessionē. & ĩ. de testi. cum à nobis. quia etiam contra instrumentum quantuncunq; publicū sit, recipiūtur testes. C. de prob. cum præcibus. & ĩ. de fide instru. cum Ioan. nam & partes possunt contradicere actis. C. de tela. l. j. & ij. q. vj. §. alias. c. biduum. ver. verendū est, &c. & bene contradicere possunt: quia qñq; cōpertum est eulogia ex mala fide scribi: vt ff. de cust. & exhi. re. l. diuus. ar. ĩ. de acc. cum dilectus. & hoc verum est dūmodo per plures & meliores probetur contrariū. de hoc dictū est. s̃. e. Tertio ex ordine verborum istius decre. debes colligere, qualiter iudex debeat procedere in negotio alicuius causæ à principio vsque ad finem quia primo loco debet citare, & ita per ordinem, vt litera dicit procedere debet. Inn. iiij. dicit, ꝙ si sentētia lata est vtraq; parte præsente vel procuratoribus partiū, à quo nō est appellatū, & sententia in scriptura appareat, intantum præsumitur pro ipsa, ꝙ si aliqua partium uellet eam impugnare, ratione ꝓcessus non debet audiri, quia præsumēdum est, quod omnia sint legitime acta, ex quo tēpore sententiæ nihil dixit nec appellauit, tamen credo si sententia detur, ꝙ taciturnitas partiū nō posit facere sentētiam aliquam, quæ nulla est: vt si lis cōtest. non sit, aut si die feriata esset lis contesta. Ber.

[c] AD nostrā. Quoquomodo, id est per viles & criminosos & sibi similes: [1] qđ esse non debet, imo debēt esse bonæ famæ & opinionis. infra de pur. c. constitutus.

[d] Omni iuri. Et vere, quia accusatoribus & testibus comparentibus audienda est accusatio: vt ĩ. de accu. licet. & c. veniens. & quasi per totum. ergo cōtrarium erat iuri, ꝙ purgatio admittebatur suꝑ iis quæ legitime probari poterant contra illos, quæ tunc demum admitti debet cum aliquis infamatus est, & nullus apparet accusator. ĩ. de simo. de hoc. & ĩ. đ purg. c. nos inter alia. & c. ex tuarum: & c. cū dilectus. & xv. q. v. c. j. & ij. qō. v. omnibus. & ĩ. de accus. accedens. Et qa lex illa est contraria omni iuri, est quam citius extirpanda. viij. dist. mala consuetudo. lex autem debet esse honesta. iiij. dist. erit autem. Item contraria erat iuri, quia negantis factū nulla est directa probatio. s̃. c. prox. & s̃. de elec. bonæ. C. de prob. actor. & vj. q. vlti. c. actor. De hac negatiua dictū est. s̃. de elec. bonæ. ij.

[e] Affirmatiua. Illa enim primo probari debet: quia ei qui dicit, incumbit probatio. ff. de prob. l. ij. tamen si postea, probato crimine, vellet reus probare negatiuam indirecte, audiretur. ĩ. de testib. ex tenore. & c. series. sed contra probationem testium, non admittitur purgatio: vt hic patet. Ber.

[f] CVm causam. Per libros antiquos. Not. ergo ꝙ scriptura antiquorū librorū, facit fidē. [2] ĩ. de præsc. ad audientiā. Itē creditur instrumento ꝓducto ex archiuo publico, etiā si subscriptionē non habeat. xxx. q. j. peruenit. & in auth. de iis qui ingre. ad appel. §. illud. col. v. & C. de fide instr. auth. ad hoc. & s̃. de in integ. resti. tum ex literis. & ff. de prob. cēsus. & C. arb. tutelæ. l. vlt. & C. qui pot. in pig. ha. scripturas. Itē si reperiatur scriptura in aliqua colūna vel lapide. [3] ei statur. xxiiij q. ij. sane. Itē scripturæ q̃ olim fiebat in albo prætoris fides adhibebatur. ff. de iurisd. om. iud. si quis id. & ff. de albo scri. l. j. & ij. Ber.

[g] Testes. Per testes. n. antiquos utriusque parochiæ ꝓbatur huiusmodi diuisio. xvj. q j. plures. & rusticis senibus præcipue in antiquis creditur. ff. de leg. iij. si chorus

[1] Vt potet ī antiin qua ēē dicitur, ꝙ tales vicissim se purgabant, ꝓpter ꝙ dicebat Vin. cōpurgatorem nō habere naturaliter obligatū eum, quē purgauit vt etiam eū purget contra. de test. cū in officiis. dicit tamen ꝙ teneof te purgare in causa iusta, si cuttu me, vel secus dum illa naturalis obligatio est talis q̃ lis quę oritur ex pacto. illa. n. fortior ē: & veniti cōpēsatio nem. ff. de compēsa. etiam. & si soluit, nō dicitur donatio. ff. đ cōpē. hoc iure. §. pe. Ioā. And.

[2] Fidem, vbi agitur de modico præiudicio. Pā. Fel. hic dixi in consue. Paris. §. v. nu. 17 cum seq.

[3] Lapide. Bal. 310. an patronus. lib. v. & verum est in non tēdētibus ad alicuiᵘˢ præiudiciū, alias solum adminiculatur. Pan. Fel.

chorus.& fama in talibus præcipue valet, quorũ memoria non habetur.ff.de probat.si arbiter. ff. de acq. plu.arcẽ.in summa.§.item Labeo.per se tamen,si alia adminicula nõ adsint,non probat.iij.q.iij.c. si testes §.sæpe etiam sine.& ff.de testib.l.iij.§.quæ ar.& ĩ.de præsumptio.illud. xxxv.q.vj.si duo.

a Adminicula. Adminicula ergo,& si per se non probãt tamen adiuuant.ĩ. de simo.per tuas.& ĩ.de suc. ab intest. cũ dilectus.ĩ.de resti. ꝓterea. & infra de ꝓsump. literis. & c.iij.Et sic est argu.ꝙ quæ non probant singula,multa iuuant.C. de testa. sancimus. & ff. ex quib.caus. ma.nec non.§. si qs sæpius & indicia etiã probãt.C.de rei.vend. indicia.B.

C Ausam matrimonij.

b Ponatis.Sed quare non restituitur mulier viro suo si habuit possessionẽ illius.s. de rest. spo.ex conquestione.& c.ex trãsmissa. & c. literas. & ĩ.de rap.cũ causas? Hoc ideo fuit: quia illa dicebat se virginem esse.& super hoc ĩduxit mulieres ad probandã virginitatem:quod si verum esset tenebat monachatus: vnde non debuit sibi restitui,ne ab eo corrumperetur, argu.ĩ.de spon. cum locum.Et est casus iste,qui impedit restitutionẽ,vnde ponenda est in eodẽ m onasterio,quousque plene constet de causa, ne posset pati aliquã violentiam:quia iudex hoc prouidere debet.xxxiij.q.ij. siue de coniugij fœdere. & iij.q. ix. hortamur. ff. de reb.dub.vbi.& s̃.de resti.spo.ex transmissa. & c. literas.& ĩ.de appel.ex parte.

c Mulieres. Vir volebat reprobare mulieres illas, q̃ illam inspexerant:ꝙ erant malæ famæ, & criminosæ, cum ille debeant esse prouidæ & honestæ,ac peritæ in facto illo.ĩ.de frigi.& malefi.fraternitatis. & ff.de ven.inspi.l.j.hæc enim probatio confessioni uiri præfertur.s̃.eo.proposuisti.alias enim statur confessioni viri dicentis se cognouisse vxorem. ĩ. de despon.impu.continebatur.& xxxiij.q.j.si quis acceperit.quandoq; tamen oculus obstetricum fallitur, vt hic dicit. & xxvij.q.j.nec aliqua.Ber.

d Pars. No. quod omnia quæ contingunt causam & per quæ possit melius instrui,sunt inquirẽda. sic.s̃.de iudi.exhibita.& s̃.de elect.scriptum.& s̃.c. prox. Et not.hic argu. ꝙ in causa matrimonij apertis attestationibus adhuc alij testes sunt inducẽdi,quia inductæ hic fuerunt mulieres,& adhuc aliæ inducuntur.vt sequitur ad idem inducuntur.ĩ. de spons. sicut. & ĩ.de consang.& affi.ex literis.& ĩ.de testi.series. q̃a sentẽtia contra matrimoniũ lata,non trãsit in rem iudicatam.ĩ. de re iud.lator.& c.consanguinei.Arg. contra.s̃. eo.iurauit.

e Vt ibi patet,non habet hoc casu possessio sine copula. & adde ꝙ dixi de conuer. coiu. dudum.in prin. Ioã. And.

a Vel corruptæ secundum Inno. vel uolebat cõtra illas producere alias matronas honestiores, & plures asserẽtes contrarium quibus standũ est. ĩ. tit.j.in nostra.Ioan. And.

adminicula a in negotio procedatis.

Idem episcopo & archidia. Seneñ.

Possunt reprobari matronæ per quas virginitas probatur.

CAP. XIIII.

CAusam matrimonij quæ inter V.iuuenẽ & G.puellã Seneñ.quæ se virginẽ & monachã profitetur, noscitur agitari: & infrà. Mãdamus quatenus eandẽ puellam ponatis b interim in illo monasterio quod intrauit, vt ibi secure valeat commorari, donec iudiciali sententia,q̃d agi debeat decernat:recepturi postmodum non solũ probationes viri quas inducere uoluerit contra mulieres c illas quæ ad inuestigandum signa virginitatis ex parte puellæ fuerint introductæ,verum etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars d vtralibet duxerit producendas. Et quia (vt dixit canon) sæpe manus fallitur & oculus obstetricum, volumus & mandamus, vt adhuc honestas matronas ꝓuidas ac prudẽtes deputare curetis,ad inquirẽdũ vtrũ dicta puella virginitatis e priuilegio sit munita.

Gregor. ix. præposito sanctæ M. Magde. Burgen.& decano Misneñ.

Acta etiã litis ordinatoria, facta corã primis iudicibus, fidem faciunt coram secundis.

CAP. XV.

CVm bonæ memorię:& infra.Cũ acta originalia dicantur apud priores iudices f remansisse, mandamus quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipsa si potuerint inueniri, & si qua partes duxerint legitimè proponenda, g in scriptis redacta ad nostram præ. remittatis. Alioqui h cùm nõ reuocetur in dubiũ de contestatione litis,sup statu Pigameñ. monasterij, & quibusdam spoliationibus contra Abbatem eius factis, à Mesburgeñ. episcopo recipiatis partium probationes de nouo, audientes si partes audire voluerint de compo-

Gloss. seq. ponit sex ad cõmẽdationem virginitatis.

e Virginitatis priuilegio.Priuilegiũ uirginitatis maximũ est,quia replet paradisum. xxxij. q.j.nuptiæ. quæ sola est potens Deo animas hominum præsentare. in authẽ. de lenonibus. §. sancimus. cola. iij.& est illa principium aliarum virtutũ,in auth. quomodo oporteat episcopos & alios ꝓlatos & religiosos ad ordinẽ religionis adduci. §. neq; autẽ secundas. col. j.& virgo sola quæ ad legem promotionis reputatur,& inter virgines corrupta inuita etiam consecrari non potest xxxij.qõ.v. de pudicitia. & solæ virgines,aureolam habebunt.xxxij.q. v.si paulus. pauci tñ habebunt hoc priuilegium: vt dicit Greg.l. di.quia tua. Vnde versus: Aureolam virgo, martyr,fideiq; magister, Præter communem dicuntur habere coronam. Bernardus.

f CVm bonę memoriæ. Iudices. Originalia acta semper apud iudicem i siue scriptorem remanere debent.s. eodẽ. quoniam. & si causa ad alios iudices manauerit,postea illis tradere tenetur:vt hic dicit.ĩ.tit.prox.causam quæ.& sic patet,ꝙ attestationes in uno iudicio receptæ valent in alio.in authẽ.de testi.§.quoniam multæ.col. vij. & C.de arbi.l. pe. in fin.& C.de test.l.ulti.

g Proponenda. Nam si testes corã prioribus iudicibus recepti & publicati fuerant,alij non recipientur vlterius.ĩ.tit.prox.cõstitutus.ad fi. instrumenta,vel confessiones poterunt recipere:vel si aliqua fuissent capitula,super quibus testes non fuissent recepti sup illis poterunt testes recipere.ĩ.tit.prox.causam quæ.

h Alioqui.Id est,si non poterũt acta inueniri, 4 tũc recipiantur probationes de nouo,super statu monasterij,& spoliatione abbatis: super quibus de litis cõtest.facta non reuocabitur in dubiũ, imo illud confitebuntur partes.& si testes aliqui recepti fuissent, & clausę

i Iudicẽ imo semp apud notariũ causæ. Pan. Feli.

4 Vel inueniũtur: sed nõ authentica ꝑ sigillũ vel manũ publicã: unde fidẽ nõ faciũt.s̃.e. quoniã. secũdũ Hos. Ioã. And.

clausæ attestationes essent coram primis iudicibus si voluerint partes computabuntur in numero aliorũ. j.de testib.cum causam.in fi.

[a] De compositione. Ad quam iudices primo dare debent operã.sic.s̃.de mu.peti.c.j. vbi de hoc. & est ar. quod super re spirituali,scilicet super statumonasterij potest compositio interuenire.s̃.ď arb. cũ tẽpore. & c.cõtingit. vbi de hoc. tamen hic compositionẽ perficere nõ possent, sicut nec causam ďfinire, q̃a papa vtrunq; sibi reseruat.

sitione [a] tractatum, tam quod super hoc inueneritis,quam causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis.

TITVLVS XX.

DE TESTIBVS ET ATTESTAtionibus.

Ex concilio Matecen̄.

CAP. I.

Lacuit [b] sancto conuentui, vt testes non conducantur prætio: [c] & vt q̃cũq; idonei [d] & fideles [e] in testimoniũ assumantur: ac nullus testimonium dicat nisi ieiunus. [f]

Gregorius † Ioanni defensori eunti in Hispaniam.

Nulla est receptio testium,facta contra non citatum.

CAP. II.

IN nomine dñi: & infrà. Quòd aũt dicit episcopus, q̃a se absente etiã vilissimi [g] sunt testes exhibiti: nullius momẽti legi nocẽdũ est cõstitutionis nouellæ: q̃ de testibus loquit̃,in hæc verba: Ne postea [h] obijciat̃ eis, ꝙ ꝓ vnam partẽ gesta & cõfecta sunt,oportet vt testimonia dentur illo admonito à iudice aut defensore venire & audire [i] testes. Si verò noluerit venire [k] & non ex ineuitabili [l] quadam necessitate,venire non possit: sancimus, huiusmodi testimonia ita valere, tanquam si non ex vna parte consisterent, sed etiam ipso præsente facta fuissent. Ecce admonendus [m] est semper aduersarius, vt ad audiendos testes veniat; qď quia hic omissum est, necesse est vt quod contra legem [n] actum est, non habeat firmitatem.

Idem Sabino defensori Sar.

Mulier testificatur contra clericum, cũ de crimine agitur.

CAP. III.

DE TEstibus.

Tituli huius continuatio patet ex cõtinuatione facta in præcedẽti titulo. Vel magis specifice sic: Supra visum est de probatiõibus in genere: merito vt materia magis clausceret, subijcit de speciebus, quia quãdoq; probatur per testes, quandoque per instrumẽta, ꝑ præsumptiones, & per iusiurandum: ideo de his omnibus tractat in sequentibus. & quia probatio quæ fit per testes, est efficacior alijs, cùm fiat viua voce. infrà de fide instrumẽ. cum Ioannes. cum ibi no. ideò præmittit tractatũ de testibus, & postea subnectit de alijs speciebus. Abbas. De hac materia tractatur iiij.q.iij. & secunda quæstione iij. & iij.q.v. & q.ix. & xiiij. quæstio. ij. xxxv.q.vi.per totum. & ij.q.i.in primis.vi.q.i.infames.ix.q.iij quisquis.

[†] Iste est Greg. magnus aut saltem tertius & per errorẽ in oĩbus libris impssis dicebatur Gre.ix qui plus. 400.annis secutus ẽ Paschalẽ. j.authorẽ. c.iiij. j.c. & debuisset locari. j.cap.iiij. Quare numerũ erroneum expunxi.

PLacuit. Continet tria dicta,q̃ patent. Abb.

[b] Placuit. Hoc.c.habent quidam pro palea.iiij.q.iij.placuit.

[c] Pretio. Quorũ testimoniũ non valet,q̃a pretio sunt corrupti.iiij.q.iij.placuit.§. itẽ in criminali.& s̃.de prob.licet.& j.e.sicut.xiiij.q.v. nõ sane. & j.eo.quoties.& xxxv.q.vj.episcopus. & synodo.

[d] Idonei. Idoneus reputabitur,ex quo per aliquã exceptionem non repellitur, quia quilibet præsumitur idoneus,nisi probetur contrariũ. j. de præsump. dudũ. [a] & edictum de testibus prohibitoriũ est, vt quilibet admittatur,q̃ non repellit̃.ff.de testi.l.j.j. rñ.

[e] Fideles. Quia infideles non admittũtur.ff.eo.l.j. & ij.q.vij.nõ potest.& c.si hæreticus.sic nec ad accusandum.c.causa.& ea.q.alicui pagani. [a] & c.querendũ. Excipe casum.c.contra christianos. de hæreti.lib.vj.

[e] Cõcor. l. nõ omẽ. §.a barbaris.ff.de re milit.

[a] Ibi no. Ioã.paganos & Iudæos non posse testificari,ẽt in exceptis. Ioã. And.

vbi bonus tex.cum glos.

[f] Ieiunus. Hoc de honestate dictum est,non est de necessitate.sic.xxij.q.v.honestum.B.

IN nomine dñi. Diuidit in tres partes. Nam primo ponit dictũ. Secũdo ꝓbat per legẽ. Tertio concludit. Secunda ibi,ne postea. Tertia ibi, ecce. Abb. Sic.

In nomine dñi. Hæc est pars illius c.ij.q.j. in primis.

[g] Vilissimi. Quibus nõ est credendũ.ij.q.j.in primis quædam considerãtur in testibus,quę his versibus notantur: Cõditio, sexus, ætas, Discretio, fama, Et fortuna, fides in testibus ista petuntur.

[h] Ne postea. Ista verba sunt in auth. de test.§. & hic vero.col.vij.

[i] Audire. Non est ita intelligendũ vt audiant testes, cũ deponũt dictũ suũ, cum in secreto & sigillatim sint recipiẽdi. j.e.venerabili.C. de testib. nullũ. j.de accus.inquisitionis.§.j. sed audire debẽt testes i. videre & audire eos iurãtes [j] & post publicationem videre & audire dicta ipsorum poterunt. & hoc seruat̃ exẽplo Danielis,qui secreto examinauit illos falsos testes sacerdotes q̃ falsũ testimonium tulerunt contra Susannam. Et hoc regulare est,cũ agitur in forma iudicij. sed auth.vnde verba ista sumpta dicuntur, dicunt doctores loqui in causa publicationis.s̃.vt lit.nõ cõtest. quoniã.§.sunt & alij.j.e.significauit,& tunc videtur ꝙ aduersarius possit interesse receptioni testium, & ipsos testes audire,per iura ista. [4] Sed tu expone testes,id est attestationes in auth.prædicta de testi.§.& hoc uero.ubi dicit audire attestatiões & depositiões.

[j] Iurãtes idem Pan. Fely.

[4] Et hoc tenet hic Vin. oĩno vide ꝙ nota. in Spe. eo.titu.§. nunc tractandũ. in princip. Ioã. And.

[k] Noluerit venire. Tũc.n.recipient & ualebũt, ac si præsens esset.C.de testi.si qñ.& hoc intelligit lit.non contest.aliter non.vt s̃.ut lit,non contest.per totum.

[l] Ineuitabili. Si.n.non põt uenire iusta de cã deẽtus nõ reputat̃ cõtumax:& si tũc recipiant̃,non ualent si causam absentiæ ostenderit,quia etiã sentẽtia reuocaretur. j.de re iudi.cum bertoldus. & ff. de dã.infec.si finita.§.si forte.& ff.de iudi.si prætor iusserit.in fin.

[m] Admonendus est. Alias enim nõ ualet,nisi admonitus ꝑsens fuerit.iij.q.ix.chartæ.& ij.q j. in primis. C.de fide inst.iudices.idẽ est in accusatiõe. iij.q.ix.c.j.& in sñia eadẽ causa & quæstiõe caueat. & pluribus c.seq.& generaliter oĩa quæ aduersus absentes nõ ꝑ contumaciam statuuntur,non ualent.iij.q.ix. omnia.

Absentia impedit actus validitatem.

[n] Legem. Prædictã quæ dicit,ꝙ aduersario præsente recipi debent. C. de fi.instr. iudices.in auth.eo.§. & hoc

QVoniã aliqua nobis de psona Epiphanij psbiteri sunt facinora nũtiata, necesse ẽ, ut cuncta diligentius perscruteris: & seu mulieres a cùm quibus peregisse b dicitur, seu alios quos de causa scire aliquid senseris, huc festines adducere: quatenus ecclesiastica districtione liquidè posʃint quæ uera sunt aperiri.

Pascalis pap.

Vbi agitur ad correctionem de peccato impediẽdo, principalis persona admittitur ĩ testẽ.

CAP. IIII.

IN omni negotio c, principalis persona dicens ueritatem de re sibi nota rectisʃimè, habenda est pro teste, cui adhibito uno, efficiuntur duo testes: adhibitis duobus efficiũtur tres. Quod patenter ostendit dominus cùm dicit: Si peccauerit d in te frater tuus; corripe eum inter te & ipsum solum: ꝙ si te non audierit, adhibe tecum unum uel duos testes: ut in ore duorũ uel trium e stet omne uerbum. Idem alibi affirmat dicens: Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me pater. nam in lege uestra scriptum est, quòd duorum hominum testimonium uerum est.

Eugenius iij.

Dicit quales esse & qualiter iurare debeant, qui super consanguinitate deponunt.

CAP. V.

QVoties aliqui pp cognationem propinquitatis f separari petuntur: duobus vel tribus testibus adhibitis, qui de eadem consanguinitate g supersint, uel totidem senioribus & melioribus loci eiusdem id debet legitime comprobari. Probatio autem testium, debet fieri duplici iuramento h, ut iurent se non priuato odio, neq; amicitia i, neq; p aliquo cõmodo qđ habuerint, uł qđ hñt, uł habituri sint, ad hoc iurandũ inductos: & sicut ipsi dicũt, rei ueritaté accepisse à maiorib. suis, & credere k ita esse.

Idem priori & fratribus sanctæ Trinita.

Prælatus & clerici qui causam ecclesiæ nõ curãt, testificari possunt in ea †. CAP. VI.

hoc uero. C. de legi. non dubium. & x. distin. uides. & xxv. q. ij. Imperiali. Ber.

a QVoniam. Mulieres. Sic mulier admittitur in testimoniũ cõtra ecclesiasticam personam: ut ĩ. eo. tam literis. & mulier bene admittiť in testimoniũ. xv. qõ. iij. ex eo ar. cõtra xxxiij. q. v. mulierẽ. Illud sic ĩtelligi debet, ubi agiť criminaliter, non recipiť mulier ad testimonium contra aliquem. cũ uero agitur ciuiliter aut in modum inquisitionis seu exceptionis, tunc admittitur mulier 1 in quo casu loquiť hoc c. & infra, eod. tam literis.

b Peregisse. Et sic uideť, ꝙ socij criminis admittantur sic lxxix. distin. si quis papa. vj. qõ j. c. si quis cum militibus. & cõtra. ĩ. eo. ueniens. & ŝ. de confes. c. j. & xv. q. iij. nemini. hic nõ recipiunť socij ad plenam probationẽ, sed ad præsumptionem tm̃, sicut serui quandoq; ad præsumptionẽ recipiuntur. iiij. qõ. iij. c. si testes. §. itẽ serui.

IN omni negocio. Is qui denuntiat per dictum suum, & alterius, probat se præmonuisse. ita summat Io. An. & cõiter doctores: sed certe hæc summatio nimis restringit literã, cum id ꝙ hic dicitur de denuntiatione, hic sit positũ causa exẽpli, & exẽpla non restringunt dicta: ut in c. j. ne cler. uel mona. facit. l. cũ pater. in §. dulcisʃimis. ff. de leg. ij. & maxime quia in secunda authoritate hic posita nulla sit de monitione mentio. Diuiditur. Nã primo poniť dictũ. Secundo illud pbat duabus authoritatibus. Prima ibi. quod patenter. Secunda ibi, idem alibi. Abbas Siculus.

c In omni negotio. Quod dicit, in omni negotio, generalitas ista restringitur in causa denuntiationis, ubi debet præcedere fraterna monitio, ad hoc ut admittantur ad denuntiandũ. ŝ. de iudi. nouit. & infra, de accu. c. ij. & c. cum dilectus. ij. & ĩ. de simo. licet heli. & arg. ad hoc. ij. q. vij. accusatio. & c. si quis erga. in eodem casu loquitur hoc, c. & hoc patet ex ipsa litera. & hoc idem dicitur ij. q. j. si peccauerit. alias in causa sua nemo idoneus testis intelligitur. iiij. qõ. iij. si testes. §. item nullus. & ff. eo. nullus. & ĩ. eod. de cætero. Item consueuit dubitari utrum criminosi & infames admittantur ad denuntiandum aliorum crimina? & est dicendum ꝙ nõ. iij. q. vij. qui sine. & c. postulatus. §. porro. in fi. & j. q. j. multi. in princ. quia tales debẽt esse bonæ famæ. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. & ĩ. de testi. cogen. præterea. & ĩ. de spon. cũ in tua. ubi de hoc.

Glossa seq. circa authoritatẽ, si peccauerit. ponit tres opin. & remittit.

d Si peccauerit. H. dixit quod hęc authoritas extenditur ad omnes sine distinctione personarum. arg. pro eo. ij. quæ vij. quapropter. & xxiiij. q. iij. tam sacerdotes. Alij dicunt, ꝙ tantũ ad prælatos. argu. xxiij. q. iiij ita plane. Alij dicunt, & uidetur melius, quod extẽditur ad eos tantum, qui aliquam habent administrationem super aliquibus. xxiij. q. iiij. duo ista nomina, de hoc dicitur. ij. q. j. si peccauerit. & infra, de hæret. cum ex iniuncto.

e Duorũ uel triũ. id est, non paucorum, tamen quædam causæ requirũt plures, sed nulla causa contenta est uno. infra, eodem licet.

QVoties. Duo sunt dicta. Secundum ibi: probatio aũt. Abbas Siculus.

f Propinquitatis. Intrãsitiue est hoc idest, propter cognationẽ quæ est propinquitas 2 uigesimaquinta quæstione quarta. cap. primo & secundo.

g De eadem consanguinitate, xxxv. quæst. vj. c. j. & ij. & infra qui ma. accusa. pos. uidetur. Argumen. contra infra eod. super eo. Sol. ut ibi.

h Duplici iuramento. In iuramento illo, duo articuli continentur ut infra sequitur.

i Amicitia. Testes enim iurare debẽt remoto odio, amore, commodo, amicitia. iiij. quæstione iij. capit. si testes. §. item testium. & xj. quæ. iij. quatuor. xxxv q. vj de parentela. 3

k Credere ita esse. Hodie non uidetur locum habere ex toto ꝙ hic dicitur, quod non ualet testimoniũ de auditu siue de credulitate, imo necesse habẽt dicere ꝙ uiderint psonas oẽs in consanguinitate designando gradus ab utroq; latere, uel saltem aliquas personas in gradibus: aliter non ualet. infra. e licet. & ita parũ ualet testmoniũ de auditu. unde adhuc debent addere

1 De crimine emẽdata: qualis erat ista q̃ pœnitẽtiam egerat secũdũ Inn. uel scđm eũ fuerũt hic admissæ cũ qõnib. propter infamiã q̃ contra psbyterũ & contra ipsã pcesserat. iij. q. iij. §. item. uer. item serui respõ. quę dã alia q̃ de socijs cõtractuũ uel his quorũ secũdario intereſt, an admittanť in testes not. hic Inn. dicã. ĩ. eo. insuper. ĩ j. gl. Ioã. And. Deut. 17. Ioan. 8.

2 Ho. exponit cognationẽ, quasi dicat cõsanguinitas nota est, ꝙ de facili non potest eẽ nisi sint in primo uel secundo gradu. ĩ. de diuor. c. porro. Io. And.

† Limitat Phil. Cor. cons. cclxj. li. j. Steph auf frer. tract. de repro. test. uersi. abb. uerb. administrator.

3 Per qđ ca. intelligit hic Inno. de amicitia carnali, quæ corruptionem inducat: charitatiua. n. non impedit testem secũdum Hostie. de hoc ĩ Spe. eo. titu. in prin. Ioã. And.

addere quantum ad hoc, & ita credere a suis maioribus audiuisse, ut ibi dicitur. Tan.

INsuper. Diuiditur quia primo ponit dictũ, quod postea determinat ibi, dummodo. Abbas Siculus.

CAP. VI.

INsuper statuimus, ut liceat uobis in causis ecclesiæ a uestræ ferre testimonium: Dummodo unus uel duo b ex uobis ad agendũ & respondendum instituantur: quorum testimonium in causis in quibus actores uel responsales sunt instituti, non debet admitti. c

a Ecclesiæ. Et ita clerici possunt ferre testimoniũ in causa ecclesiæ suæ. xiiij.q.ij. sup prudentia. & ĩ.e. cum nũtius. & c.tuis. & ĩ.de iureiurã. & si Christus. in fi. Ber.

b Vel duo. Et sic patet, ꝙ duo possunt constitui pro curatores. hic tamẽ aget qui prius litẽ occupauit. ff. de procura. pluribus. & s̃.de procu. non iniuste. ubi de hoc.

c Admitti. Quia nemo debet habere duplex officium in causa. iiij. q. iiij. c.j. & ij. & singula officia, singulis personis sunt cõmittenda. lxxxix. dis. singula. & xvj.q.j. presbyteros. & ff. ad Treb. ille a quo. §. tempestiuũ. & ff. de pac. si plures. C. de asses. l. nemo. B.

Idem R. Herfordeñ. episcopo, & abbati Sardi.

Si probatio exceptionis opposita cõtra testẽ productũ nõ admittitur ante, quàm dictum testis recipiatur in casu in quo admitti debuit: licite appellatur. h.d. secundum lecturam quàm ponit. Panor.

CAP. VII.

EX parte A. presbyteri ad nos est querela perlata: quòd cum ecclesiam de Clunod. † canonice fuisset adeptus: & eam xxx. annis & amplius pacifice possedisset. Miles quidam H. nomine tacito d quòd laicus esset, ad iudices literas impetrauit e quod si dictus presbyter filius esset illius, qui proximo f in eadem ecclesia ministrarat. uel publice fornicariã haberet, ipsum a prædicta ecclesia amoueret. Tandẽ, cũ miles prædictus per interpositam g personam eũ coram præfatis iudicibus traxisset in causam, quosdam laicos infames & notabiles h ad testimoniũ dicitur produxisse. Licet autem presbyter assereret illos nõ esse recipiendos: pro eo ꝙ quidam eorũ latrones & raptores manifesti essent, quidam uero in alia causa fuissent con-

† Alias, de cliuo. alias, de culmo.

EX parte. Hæc decr. reputat̃ difficilis, secũdum Ioã. And. & dicit, ꝙ quidã glossatores eam transiuerunt cũ eius dubia nõ uiderẽt, alij nõ glossauerũt in ea, ut Bonaguida, Aretinus. D. Ant. dicit quòd nec ipse Io. An. intellectũ decre penitus dilucidauit. quicquid sit, decr. hæc habet aliquos no. articulos. Ioan. An. sumat sic: Probatio exceptionis propositæ cõtra testes differri põt post publicationẽ attestationũ. Ego multum miror de hac summatione Io. An. quæ licet sit uera in se, in nullo summat literam, cum in summario de contẽtis in textu nulla fiat mentio, & ipse Io. An. lõge melius alijs solitus sit cõpendiose & eleganter summare tex. adeo ut cõiter doctores eum sequentes soleant cum suis summarijs trãsire. sed nemo põt esse Iob. ut non erret in dictis suis: ut ipsemet Io. An. dicit in procemio nouellæ. in vj. D. Ant. secundũ intellectũ qui sibi uidetur uerus, summat sic: Appellatio quo ad finem exceptionis consequendæ nõ iustificat̃ solo exceptionis obiectu, uel probationis oblatione quo ad finẽ aũt deuoluẽdi sic. Hæc summatio uera est in se, & melius probatur ex ijs quæ no. in c. interposita. ĩ. de appel. cui melius cõgruit quã hic. nã nil attingit de materia huius ti. nec discutit principaliter hic uirtus appellationis, sed exceptionis cõtra testes propositæ, ideo summo sic breuiter: Si exceptio legitima opposita, cõtra personas testiũ nõ admittit, licite appellat̃. h.d. secundũ lect. Io. An. quæ hodie cõiter approbat̃. Diuidit decreta. principaliter ĩ duas partes. In prima ponit querela. In secũda mandatũ: ibi, mandamus. Prima facit quinque. Prima namque causam iustificat. Secunda ibi, miles. ponit formam impetrati rescripti uitia notanter exprimendo. Tertia ibi, tandem. ponit processum postea & ex eo secutum. Quarta ibi, nihilominus. narrat sententiam. Quinta ibi, quam nunc. ponit euentum post sententiam. Secũda principalis subdiuiditur in tres, Primo instruit iudices si narrata per presbyterum sunt uera. Secundo si non sunt uera ibi, si uero. Tertio ponit clausulam consuetã cõtra personas testium ibi, testes. Abbas Sicu.

d Tacito. Ex eo ꝙ dicit, tacito &c. uidetur quod literæ istæ nõ ualebant: ar. ĩ. eo, de cætero. & s̃. de trans. ex literis. Sed contrarium uidetur, quia de publica fornicatione agebat̃: quo casu: licet laico uitare i uel accusare tales clericos, xxxij. di. præter hoc. §. uerum. & c. nullus. & sic debet admitti miles ad agẽdũ. cõtra sacerdotem fornicariũ: quod quidã concedunt. & ideo dicit, tacito, quia de facto sic accidit: quia & si dixisset se laicum, nihilominus literas habuisset. Vel dicas, quod iõ dicit, tacito, quia de facto sic accidit, quia non intererat eius: quia nõ erat parochianus uel patronus illius ecclesiæ, & ideo tacita ueritate impetrauit. unde nõ ualebant, si hoc ab initio fuisset oppositũ, bene fuisset auditus, s̃. de rescrip. super literis. & quia hãc exceptionem dilatoriã omisit, ualuerũt literæ per consensum illius presbyteri, quare iudicio cepto illam opponere nõ ualebat. ĩ. de re iudi. inter monasteriũ. C. de excep. l. pen. & ulti. si enim interfuisset illius, puta si esset patronus uel parochianus, bene admitteretur saltem ad denuntiandum, licet ipsum accusare non posset. xvj. quæstione vij. filijs ac nepotibus.

i Non sequitur si licet uitare: ergo licet accusare secũdũ Tãc. Goff. Inn. & Hostiẽ. Exemplum aũt de hoc uide in excõicato, ꝙ licet cõcubinarium peccatorẽ excõicatũ uel alium possit & debeat uitare: nõ tamẽ potest accusare. Io. And.

e Impetrauit. Supple sub hac forma, ꝙ si dictus &c.

f Qui proximo. Et ideo ecclesiam non potuit retinere sine dispẽsatione apostolicæ sedis. s̃. de fi. presby. præsentium. & c. pe. & ulti. viij. q. j. apostolica.

g Per interpositam personam. Scilicet per procuratorem. & sic patet, quod ciuiliter agebat ut remoueretur solummodo ab ecclesia. infra, de simo. cum essent. alias si criminaliter ageret, nõ admitteretur, etiam si per seipsum nisi suam uel suorum iniuriam prosequeretur. infra, eodẽ. de cætero. & iiij. quæstio. ult. oibus. Sed nec tunc per procuratorem, quia criminali nõ interuenit procurator. ĩ. de accusa. ueniẽs. & ij. q. vj. si quando. & §. præcedenti ubi de hoc, & melius. v. q iij. in criminalibus causis.

h Infames & notabiles. Huiusmodi exceptiones in tempus disputationis debẽt reseruari, nec expedit testes reprobari tali modo, donec constet an cõtra eum deposuerint, cum possint reprobari testes post aperturas testium protestatione præmissa ante aperturã. ĩ. eo. præsentium. & ĩ. de excep. deniq;. & ĩ. de simo. licet heli. & c. per tuas. Sed hoc nõ seruauit sacerdos iste

victi de periurio a, qđ se diceret hoc probaturũ: Nihilominus iudices, testibus talibus receptis eidẽ absenti post appellationẽ præscriptam † abiudicauerũt ecclesiam. Quã nunc militis dapiferi filius detinet occupatam: & infrà. Mandamus quatenus si vobis constiterit, b quod prædictus presbyter non fuerit legitimè p testes c idoneos prædicta ecclesia spoliatus, eorundem iudicum cassata sententia: literis etiam confirmationis (si quæ sunt super eadem ecclesia impetratæ) non obstantibus, ecclesiã illam presbytero restituatis eidẽ ipsumq; non permittatis d exinde molestari. Si verò res e aliter se haberet, cãm audiatis, & fine debito terminetis. Testes autẽ si quos idẽ A. in suæ assertionis testimonium inuocauerit, monere f curetis, vt coram vobis super his perhibeant testimoniũ veritati.

Idem Exoñ. & Vigor. episcopis.

Iudex mittere debet examinatorem discretum, ad testes recipiendos qui ad eum commodè venire non possunt.

CAP. VIII.

SI qui testium valetudinarij g sunt, &

iste, 1 vnde valuit receptio testium, & lata sentẽtia quousq; testes fuerint reprobati, non obstante appellatione. Quãdoq; tamen statim admittitur exceptio, antequam deponat si causam criminalem habet cum ipso. in auth. de testib. §. si vero. col. vij. quandoq; recipiuntur ante aperturam aliorum, ne prorogetur negotium. s. de proba. licet. alias debet recipi statim, vt in tẽpus disputationis quæstio reseruet. C. eo. auth. si testis odiosus. Sed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, videtur quod audiri debeat volens statim hoc probare. tamẽ quod prius dixi, ordinarium est, licet de facto hic aliter contingat. Vel dicas, quod hæc exceptio fuit opposita post receptionẽ testium, 2 vt annullaretur dictum eorum, sed nõ fuit admissa, vnde rectè appellauit.

a De periurio. Vnde vlterius ad testimonium non deberet admitti, si de hoc constaret. vj. quæst. j. quicunque xxij. qõ. v. paruuli. & c. si quis conuictus. & j. eodem testimonium.

b Si vobis constiterit. Arg. contra. infra de iureiurã. venientes. ibi reuocatur executio sententiæ antequã cognoscatur de appellatione, hic non: sed ibi fuit appellatum à definitiua sententia, hic non fuit, & sic super certo articulo appellatum fuit hic, ibi simpliciter à sententia.

c Testes idoneos. Ad hanc probationem admittitur post sententiam, quia ante sententiam hoc facere noluit, & non fuit admissus, & etiam appellauit propter hoc. sic. j. de sentẽ. & re iudica. cum I. & A. Si verò nõ dixisset hoc ante sententiam, post sententiam non videtur audiendus. infra de excep. denique. ubi de hoc, nisi de falso agere uellet: quod posset vsq; ad viginti annos. infra de exceptio. cum uenerabilis. & C. de fal. querela. & supra de probationibus. licet. Præterea ex hoc videtur, quod appellans tenetur probare causam appellationis esse veram. sic infra de exceptio. olim. Sed contra videtur, quod sufficit illud probare quod appellãs proposuit probabilem exceptionem coram iudice à quo appellauit, illam se offerens probaturũ, & quod non fuisset admissus, vt probatur, infra de appellationib. interposita. 3 primo respon. & capitulo dilecto. & capitulo, vt debitus. & s. de officio delegat. cum causa. & hoc idẽ fecit sacerdos iste, qui legitimã opposuit exceptionem quam se obtulit probaturum. Solutio. illa contraria loquitur in exceptionibus dilatoriis, 4 per quas non eliditur principale propositũ vnde cũ iudex nollet admittere probationem super exceptione probabili, grauauit ipsum, & reddidit se suspectum, & ideo sufficit hoc solum probare coram iudice appellationis. qui procedet postea sup principali, alioquin causa remitteretur ad priorem iudicẽ, vt dicit capitulũ, vt debitus. sed hæc exceptio quasi peremptoria est, & si nõ directe, saltem per obliquũ, vt si vult releuare causam suam necesse habet eã probare esse verã, alioquin staretur sententiæ latæ authoritate illorum testium quia præsumitur pro sentẽtia iudicis quandiu non probatur contrarium, quia per hoc apparet eum frustratorie appellasse infra de sententia & re iudica. cum I. & A. & hoc idem probare debet coram primis iudicibus ne sentẽtiarent contra ipsũ, si fuisset admissus. & sic contraria se non tangunt, vnde non sunt contraria. Præterea licet probet se causam probabilem allegasse, ac eam se probaturum obtulisse, non tamen debet propter hoc sẽtentia reuocari, nisi pbet testes fuisse tales, vt ille allegabat: quia si cassaretur eius sententia, & postea non pbaret testes fuisse tales prout dicebat, & offerebat se probaturum, iterũ condemnaretur, & sic rediret in pristinum statum. quare non debet cassari sententia nisi probet primo quod ante sententiam pbare tenebatur. si enim iudices isti non tulissent sententiam tunc sufficeret probare, quod causam probabilem allegauit, & quod etiam obtulit se probaturũ quo facto postea pbabit testes fuisse tales, si poterit. Bernardus.

d Non permittatis exinde molestari. Ex hoc videtur, quod iudex delegatus non tantum debet mittere in possessionem, sed missum tueri. j. de simo. querelã. in fine. Dicit Lau. quod hoc potest facere delegatus vbi hæc exprimit in literis, cum sententia lata functus sit officio suo. s. de offi. deleg. in literis. quia hoc videtur spectare ad ordinarium. ff. ne vis fiat ei. qui in pos. mitten. l. j. §. j. T. dicit quod potest hoc delegatus vsq; ad annum. s. de offi. deleg. querenti, sed ante sententiam quia semper durat iurisdictio, videtur quod semper possit defendere eum in possessione quam assignauerit, cum scilicet fuerit contumax ante litis cõtestationem.

e Si vero res aliter se haberet. Id est, si falsum suggessit, quia non fuit priuatus ecclesia sua per tales testes nec iudices processerunt contra illum. Sed videtur esse contra ius, quia secundum hoc debuit remitti ad priores iudices, & condemnari in expensis. j. de app. vt debitus & c. cum in ecclesia. vnde dicas: quod fecit ei in hoc gratiam 5 dominus papa, quia non remisit illum ad priores iudices. Si vis expone. i. non potuit probare testes tales fuisse, vt dicebat p quos lata fuit sententia. licet quod sequitur, contrarium uideatur, & ideo expone ut prius. Vel dic quod si testes fuerint boni, saluum remaneat ei ius, si aliter probare possit dictam sententiam fuisse iniustam.

f Monere. Arg. quod in crimine non sunt cogendi testes, etiam in excipiendo.

g SI qui testiũ. Valetudinarij. Ad istos impeditos tali infirmitate vel senectute, & egregias personas debet mittere iudex. ff. de iureiu. ad egregias. vel ad iudic.

1 Iste. Panor. Fely. & doc. hic dicũt esse in arbitrio iudicis an prius admittat testes, an vero pbationes reprobationũ sed nõ est ita, quia stilus est assuetus, vt testes prius examinẽtur, quem stilum iudex tenet seq. Bald. l. de quibus. colũ. viij. de legibus. in l. illud vsitatissimũ. ꝺ exc. tu. Phil. Dec. ca. literis. num. 6. de constitutio.

† Alias, prædictã.

2 Hæc lectura est contra textum, vbi dicit illos nõ esse recipiendos & vbi dicit testib⁹ talibus receptis nisi dicas ꝙ ibi rescriptio inspicit effectũ vt tũc videatur recipe quando ad dicta eorum pronũciat ad hoc. s. ti. j. ex literis. de renun. super hoc. Ioan. And.

3 Interposita. cõtrarium procedit nisi qs vellet cõsequi finalem effectũ exceptionis vt hic Pano. Fel.

Appellãs an debeat probare causã appellationis, esse veram?

4 Si enim peremptoria haberetur, pro pbata hoc ipso ꝙ iudex illam non admisit nec pbationes illius recepit de facili posset iudex in fauorẽ excipientis perimere ius appellati. & facit ꝙ not. s. in Spe. de appell. §. qualiter versi. tunc quoq;. Io. And.

5 Fugiendæ sunt lecturæ quę contra naturã suam iura deducũt ad gratias: sed poterat dicere gl. hoc fuisse de iure ex viribus delationis. vt dicit hic tex. Ioan. And.

ad iudicem loci vt eos recipiat,& dicta eorum sigillata sibi remittat.ĩ auth.eo.§.& quoniã sancimus. ver. multe.col.vij.C.de fide instr.auth.apud eloquentissimum.& ff.eo.l.iij.§.itẽ diuus.j.d fideius.constitutus & isti possunt recipi,lite non contest.s.vt lit. non cõtest.quoniã.j.rñso. & j.eo. cum olim. Sed nunquid senes sunt compellendi ferre testimoniũ inuiti? Videtur quod nõ.iiij.q.iij.c. si testes.§. item inuiti. & ff.eo.titu inuiti. & ff.de ex. mu.l.ij. §.numerus.& ff.de iure immu.l.maiores. Dic qđ cõpelluntur secũdum canones,propter peccatum. [f] xi.q.iij. q.squis. & j.de fal. c.j.& s.de iudi.nouit.& op.ar.ad hoc ff.d vac.mu.l.ij.§. corporis debilitas. Bernardus.

[a] Paupertate. Sed quare remittit ad istos? qa licet sint pauperes,bene possunt venire. [b] Potest dici, qđ ideo, quia tales sunt qđ nõ decet eos venire ad iudicem,forsitan quia nobilis, & ita verecũdatur venire propter nimiam paupertatẽ, licet tamẽ iste pauper alias honesta p sona esset: nec est suspectus propter suam paupertatem & sic non est contra.ij.q.j.in primis ver.quia igitur. & iiij.qõ.iij.cap.si testes.ver.item testium.cum ibi loquit de suspectis.

[f] Peccatũ idem in casu necessitatis & dicunt senes.s.70. annos.Pã.

[g] Cũ producẽs eis pcuret expensas: vt j. de resc. statutũ.§. pẽ. lib.vj. Ioã. And.

senes, Vel debilitate cõfecti,aut paupertate [a] depressi, ita quòd non possint ad vestram præsentiã adduci, ad ipsos recipiendos mittatis personas idoneas & discretas.

Alexander iij. Belua. episcopo.

Retractanda est sentẽtia, si constat eam fuisse latam ad dictum corruptorum testium hoc dicit, secundum lecturam quã tenet Panor.

CAP. IX.

SIcut nobis est intimatum,quidam accepta pecunia de parentela, inter virum & vxorẽ exhibent iuramenta: per quæ ĩter ipsos diuortij sententia promulgatã. posteà verò priuatim nullam inter eos cõsanguinitatis lineam asserentes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitati. Super quo.t.r. φ si vir & vxor, aut alter eorum ad secunda vota transiuit: testibus de periurio [b] & adulterio [c] vno pluribusve, quibus causam dederũt, [d] pęnitentia indicatur. Si vero ad secũda vota idem vir & vxor non migrauerint, [e] diligenter inquirendi sunt coram quibus corruptio intercessit. & si tales exhibeantur p quos possit prædictæ corruptionis veritas comprobari,recepto eorum testimonio, est sententia reuocanda. non enim testimoniũ prædictorum (cùm periuri [f] sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum.

Idem.

Socius criminis & muneris, non testificatur etiam in crimine simoniæ. Et vnius testimonium non sufficit ad condemnationem.

CAP. X.

VEniens ad nos L. presbyter sua nobis relatione monstrauit, quòd ei obiectum fuit, qđ in ecclesia Deouen.canonicum nõ habuisset ingressum, quia promisisset vnicuique parochianorũ quinque barillos vini remittere, [g] qui sacerdoti ibi pro tempore seruienti [†] consueuerãt pro beneficio dari,verũ cum duo apparuissent, qui iurati

SIcut nobis.Corrupti & piuri, ad testimonium non debent admitti. ita communiter summant docto.sed hæc summatio nil noui affert, cũ totum corpus iuris de hoc plenum sit, & maxime in ca.testimoniũ.j.eo. & xxij.q.v.paruuli.vbi probatur quod semel periurus nõ debet amplius ad iuramẽtũ admitti:nisi veniat in suum præiudicium,vt in c.cum in ecclesia.de maio & obed. Primo ponitur consultatio.Secundo distinguens responsio,ibi,super quo. Et secundum membrum distinctionis ibi:si uero.Ber.

[h] De periurio. De periurio quod statim fuit cõmissum,debent agere pœnitentiam vij.annorum. vj. qõ. j.quicunque.

[c] Et adulterio.Arg.quod si aliquid imputatur alicui, vel puniatur de aliquo oĩa quæ sequuntur ex illo imputantur eidem.argu.s.de consti. nam concupiscentiam.& aliquo prohibito,omnia quæ sequuntur ex illo,prohibentur.Itẽ arg. φ malũ præcedens aggrauatur per consequens ex illo arg.j.q.j.placuit.iij. & 50. dist.si qua fœmina.& c.si quis voluntate. arg. contra. xv.q.j inebriauerunt. Sol. ibi primum non aggrauat per consequens ex illo,sed de vtroq; punitur.

Glos.seq.dicit in brocar.quod qui occasionẽ, &c. arg.pro.inducit ij.cano.iij ll. & vnam decre. in contrarium duos can. & vnam.l.soluit distinguendo.

[d] Dederunt. Arg. quod qui occasionem damni dat dãnum dedisse videt, [†] & ideo tenetur. argu.octuagesimasexta distinctione pasce.& octuagesimaseptima di. si expositus.ff ad le. Cor.de sica. nihil interest.ff.de offi. præsi.illicitas.§.sicuti. & j. q. j. placuit.iij. ff. ad legẽ Aquil. qui occidit. §.pen.50. dist.ij q arborẽ.j.de iniur. c.vlt.in fi.ar.cõtra. xxiij.qõ.v. de occidendis.ff.de fur.verum.xxiij.q.iiij.nabuchodonosor. circa princ. Sol.Quidat occasionẽ damni, si dat operã rei licitæ,& adhibet diligẽtiam quam potest, nõ tenetur de ijs quæ inde sequũtur: vt in c.de occidendis. si non adhibet, tenet.50.dist. sæpe.& in l.qui occidit.§. pen. si dat operam illicitæ rei semper imputatur ei quod inde sequitur.50 dist.quamũ dicit. & ff. ad legẽ Aquil. itẽ mela.j. de iniuriis.c.vlt.

[e] Migrauerint.Ar. qđ si isti vel alter eorum ad secunda vota transierint,quod non possint separari,nec debẽt inquiri de corruptione tali: & hoc quidam cõcedunt. Sed hoc falsissimum est: & ideo supple maxime quandocunque legitime constiterit de falsitate [†] separabuntur secunda coniugia,& propria restaurabuntur. j.de re iud.lator.& c.consanguinei.& j.de fri.& malefi. laudabilem. & c. fraternitatis.xxxv. q.ix.§.quia vero.& c.seq.Tanc.

[f] Periuri. Eis aut credi nõ debet tanquã periuris qa ad testimoniũ vlterius admitti nõ debẽt.j.e.testimoniũ.vj.q.j.quicunq; & xxij.qõ. v. si quis conuictus & c.paruuli.& ij.q.vij.non potest.in pręsentia enim creditur,vt iniungatur eis pœnitentia. in iudicio .n. eis credi non dicitur contrarium in eundem casum.s.de proba.per tuas.& C.de non nu.pec.l.generaliter.B.

[g] VEniens ad nos.Remittere. qui debitum remittit,dare intelligitur.viij.quæstione iij.talia.& ff.de calum.quinetiam.& ff.de condict.causa data.si mulier.

[†] Cõcor. text.in l.si quis ad se. C. ad legẽ Iulia.d vi publi.

[†] Et sic nec psumptionẽ qui dẽ faciunt ad ingrediẽdũ Carolus Ruin cõs.cxlvj. nu.5.li.vj. fa. Philip. Dec.in ca. ij.not.iiij. de fide instrum.

[†] Alias, moranti.

[†] Hoc fateor:sed litera non d falsitate sed corruptione loquitur: vt dixi in textu. Sed quãdo migrauerunt ad secũda vota cum maiori discutiõe recipient testes: & difficilius retractabit sententia, secundum Innoc.sed Hos.dicit, quãdo nõ migrauerũt imponet illi pœnitẽtia tãtũ d periurio sed vtroq; casu si & inquisitio. Ioã. And.

Illorum

depoſuerunt prædictum presbyterum talem feciſſe promiſsionem, & cum altero illorum a pactum illud factum fuiſſe, tu de presbytero prout ordo rationis exiſtit iudicaſti. b Nos tuam ſententiam commendamus, eo quòd ille qui eodem erat infectus crimine, inde contra eum teſtificari nõ poſſet, nullique de ſe confeſſo c aduerſus aliũ in eodẽ crimine ſit credendum, nec unius teſtimoniũ d, ad condemnationem ſufficiat alicuius.

Idem abbati.ſ.I.& priori.ſ.C.

Atteſtationes in uno iudicio receptæ fidem faciunt in eadem cauſa & inter eaſdẽ perſonas coram alio iudice. †

CAP. XI.

Cauſam quæ: & infra. Diſcre.v.mãdamus, quatenus ſuſceptis atteſtationibus utriuſque partis, quæ ab alijs iudicibus e ſunt receptæ, cauſam ipſam ſine debito terminetis.

Idem Cantua. archid. & Vigor. epſcopo.

Clerici non ſunt a ferendo teſtimonio in cauſa eccleſiæ ſuæ ſine rõnabili cauſa repellẽdi.

CAP. XII.

Cum nũtius: & ĩ. Nõ lateat prudentiã ueſtram, ꝙ clerici nõ ſunt a ferendo teſtimonio ſuper negotio eccleſiæ ſuæ (niſi alia rationabilis cauſa impediat) repellendi. f

Idem Cantua. archiepõ.

Crimen nunc probatum repellit teſtem, alias de illo crimine non damnatum.

CAP. XIII.

Super eo quòd quęſiuiſti utrum teſtes ſint reprobãdi in oĩ cauſa criminali uel ciuili quibus ab aduerſa parte crimina opponũtur. Rñdemus quod ſi etiam ante non ſunt cõuicti uel cõfeſsi g de criminibus illis, dummodo

a Illorum. ſed cum crimen ſimoniæ ſit crimen exceptum: quare non admittitur quilibet etiã particeps criminis, ſecundum quòd ſit. lxxix.di.ſi quis papa xv.q.iij.nemini. ſ̃.de cõfeſ.c.j. Dicas quòd tales perſonæ uiles, nullo modo ſunt admittendæ in accuſationem clericorũ, aut in teſtimonia, niſi accuſatus malæ famæ & opinionis antea extitiſſet: ut ij.q.j. in primis. in fi.& ĩ.de ſimo. per tuas. Præterea hic erat unus teſtis idoneus, nũquid ꝑ eũ & per famã poſſet cõdemnari de tali criminali? Vr̃ ꝙ ſic. quia fama cũ alijs probat. iiij.q.iij.ſi teſtes.§.item ſæpe. Sed non eſt uerum, quia in crimine apertiſsimæ debent eſſe probationes. C.de ꝓba. l.ult.& v.q.ult.epiphaniũ. quia ubi contra ſalutẽ hoĩs agitur, ſtrictius & cautius procedit̃. C.de app.addictos. Secus in ciuili cauſa, in qua ſufficit præſumptio unius teſtis cum iuramẽto. arg. C.de reb. cre. in bonæ fidei. ſ̃.de prob. ſicut cõſuetudo. penſatis negotijs cũ circunſtantijs perſonarũ & cãæ. ĩ.de iureiu. c.ul.in fin. & ff. de legi.tu.legitimos.

b Indicaſti. Abſoluendo illum.

c Confeſſo. Sic ergo patet, quòd ſocius criminis non admittitur in teſtimoniũ in eodẽ crimine. iiij.q.iij.c.ſi teſtes. §.item liberi. ſic ſupra de confeſ.c.j. ubi de hoc. & teſtis qui non ſolum in eodẽ crimine fuit, ſed ſi conſimili morbo laboret. non eſt admittendus. ĩ.e. perſonas. fallit tamen, quia quandoq; admittitur ſocius: ut vj.q.j.§.uerum.uerſi.ſi quis.& lxxix.d.ſi quis papa. Solui cõſueuit, quòd ſocij criminis & muneris nõ admittuntur: ut hic. ſed criminis tãtum admittunt̃ in exceptis criminibus ²: ut ibi. ſic & quandoque ad detegendam conſpirationem ſocij & iurati ad teſtimonium admittunt̃. ĩ.de teſti. cogen.c.ulti. unde uerſus. Per teſtem ſocium ſceleris, ſimonia probat̃, Muneris & ſceleris ſocius teſtis reprobatur. uide c.j. eodem titu.lib.vj.

d Nec unius teſtimoniũ. ſic patet, ꝙ unius teſtimonium non ualet. ĩ.eo.licet.& iiij. q.iij.c.ſi teſtes. §.itẽ unius. xxxiij.q.ij.admonere. ff.de quæſt. maritus. arg.contra viij.q.iij.talia. ff.de do.præleg. Theopompus. lxxxvj.di.tãta.& xxviij.di.de ſyracuſanę.& xcvj. di.nobiliſsimus. Solu. ſæpe adhibetur fides uni extra iudicium. xxij.q.iiij.innocens. dictum unius in iudicio, præſumptionem inducit. Lex illa, Theopompus. intelligitur cum teſtator uoluit ei fidem adhiberi.

e Cauſam quæ. Iudicibus. ſic ſupra, de ꝓba.c.ul. ſic atteſtationes & acta in uno iudicio recepta ualẽt in alio. in auth.de teſt. quoniam multæ. col.vij. & atteſtationes corã arbitris receptæ ualent coram alijs iudicibus. ĩ.eod.præſentata. & C.de teſt.l.ult.& C.de arbi.l.pe.in fi. Iudex ad quem cauſa defertur, debet habere acta omnia prioris iudicis. ſ̃.tit.prox. quoniam. & c.ult. & ſi teſtes apud primũ iudicem non ſunt publicati, adhuc alij poſſunt induci. ĩ. eodem. cum cauſam.j.

f Cum nũtius. Repellendi. Imo ſunt admittẽdi. xiiij. q.ij. ſuper prudẽtia. & ſ̃. eo. inſuꝑ. ubi de hoc. & inſt. de re. di. §.uniuerſitatis. & §.nullius autẽ. ff. de re di. In tãtum. §.j. arg. cõtra inſt. de teſ.§.licet.& C. de teſtibus oĩbus. & iiij. q.iij.ca.ſi teſtes.§.nullus. quia cauſa eccleſię ſatis uidet̃ ſua. ſolutio. in cauſa eccleſiæ uel uniuerſitatis qui dicit teſtimonium, pro nullo de uniuerſitate hoc facit, ergo nec pro ſe argu. xij.q.ij.qui manumittunt̃. Sed pone, ꝙ aduerſarius petat clericos ĩ teſtimoniũ de eccleſia pro ſe induci contra ipſam eccleſiam nunquid debent compelli? Videtur quod nõ. ſ̃. de poſt. c.ult.in fi. & filius contra patrem nõ cõpellit̃ contra alios inferiores ſibi coniunctos. iiij.queſt.iij.§.item lege Iulia.ij. Sed iſte eſt filius ³ eccleſiæ quę ipſum domino ſociauit. ĩ.de pœnis presbyteri. ergo non compellitur ferre teſtimonium contra ipſam. Item nemo debet petere ab aduerſario ſuo inſtrumẽta propria. ſ̃.de prob.c.j.& C. de teſti.nimis.& iiij.q.iij.§.qui intendit. Sed contra uidetur, ꝙ poſsit, quia eccleſia poteſt ipſum inducere pro ſe. ergo tenetur illum recipere contra ſe. iiij. q.iij.ca.ſi teſtes, §.ſi teſtib. xix.diſ.ſi Romanorum. & actoris & rei æqua debet eſſe condi. ſ̃.de mu. pe.c.ij. & teſtis pro utraque parte debet ferre teſtimonium. xiiij.q.v.non ſane.& nihil debet licere actori, quod reo non liceat ff.de regu.iu.non debet. Quidam dicunt, quod non debet compelli clericus ferre teſtimonium contra eccleſiam ſuam: tamen ſi eccleſia ipſum inducit pro ſe, tunc tenetur & compellitur dicere pro aduerſario. ff.de eden.l.j.§.edẽda.& ſic intelligitur quod dicitur. teſtis pro utraq; parte debet ferre teſtimoniũ. Alij dicũt, quòd uerius ⁴ uidetur: qđ bene debeat compelli ad hoc, non obſtantibus contrarijs ſignatis, quia non tangunt hunc caſum, quia cauſa eccleſiæ non eſt proprie clerici, & tacere ueritatem eſt peccatum. xj.q.tertia quiſquis. nec ob. arg. infra eod. ueniens. ubi de hoc.

g Super eo. Cõfeſsi. ſi ante accuſationẽ inſtitutã.

contra

¹ Dicit hic Goffr. ꝙ ibi concurrebant duo crimina ſimoniæ & læſæ maieſtatis. Nam ibi loquit̃ de illo papa qui in mente de papatu cõuenticulas faciebat alias, licet ĩ crimine læſę maieſtatis admittatur: in ſimonia ñ: uel ſecundum eum admittit̃ ſocius accuſans, ſʒ non teſtificans. Io. And.

† Etiã ſi ad aliũ finem. Pan. hic. co. iiij & ĩ. eo.c. ueniẽs ij. nu.6.& bene ut dixi in annot. ad Alexã. cõſ. ccxij. nu. 15. li. vj.

² De crimine ſimoniæ dic ut ĩ.eo. ca.j. li. vj. Io. And.

Clerici poſſunt cõpelli ad teſtificandũ contra eccleſiam ſuam.

³ De carnali eſt ꝓhibitio, & edictũ de teſtibus prohibitorium. ff. đ teſt.leg.j. Ioã. And.

⁴ Verius. idem Pã. Fely. quãdo alij nõ ſubſunt.

contra eos, conuicti uel confeſsi fuerunt, ſi adhuc in crimine perſeuerant repelluntur. ĩ.e.teſtimoniũ ubi hæc materia plenius expedit. cõtrariũ ſignatur.iiij. q.iij.§.item lege Iulia.j.& ff.de ijs qui no.infa. athletas. §.calũniator.ſecundũ leges dãnatus tãtũ repellitur a teſtimonio: ſed ſecũdum canones repellitur ſiue iam condemnatus ſit, ſiue ei probari poſsit & probet.[1]

[1] Probet. idem Pã. Fely. & intellige dũ modo ſtatim ꝓbet, ne ſit occaſio cauſæ principalis retardãdæ.

D E cætero. Primo ponit regulam, a qua ſecundo excipit ibi niſi. exceptioné determinat ibi, nec túc. Abbas.

a Canonum. quos habes ij. q.vij. c.j. ij. & iij. & vj qõ.j. beatus. & xj.q.j.c. ij.& ĩ.de acc. cum P. manconella.

† Panor. limitat niſi in defectum clericorum. ſ; iſte textus ut ambitioſus ꝓrſus abrogatus eſt ſicut & illi canones et ſi eps uel papa accuſetur ut dixi. ſ. de maioritate & o. bed.c. per tuas gloſ. ĩn fin.

b Suam. & in exceptis criminibus ubi admittunt laici contra clericos etiam uiles, quandoq;. ĩ.de ſimo.tãta. Quãdo & qualiter laici admittantur in accuſationé uel teſtificationé clericorum, dicitur infra de accuſa.cum P.

I N cauſis. *Gloſſ. ſequens ponit duas lecturas circa productioné de qua hic loquitur et primam approbat.*

c Productionem. ideſt, dilationé,[2] quia in una dilatione plures producere teſtes, quolibet die dilationis poſſet producere, hodie unum, cras alium, & ſic uſque ad ultimam diem dilationis. Finita prima dilatione, iuſta cauſa allegata, iudex ſecundam dilationem dabit, & iterum tertiam quartam non dabit, niſi cum iuris ſolennitate: prout traditur. ĩ.e.ultra tertiã. & in auth.e.ti. §.quia uero. col.vij.uer.ſi uero. Et hoc intellige antequam renunciauerit productioni teſtium, quoniã non poſſet poſtea audiri. ĩ.e.de teſti. in fin.nec dãda eſt ſemper quarta productio, ſi iudex uiderit eam denegandam, ut effrenatam multitudiné teſtium cõpeſcat. ĩ.e.ſignificauerunt. Imo ex eadem cauſa poſſet denegare tertiam & ſecundã dummodo in prima dilatione ſufficientes teſtes produxerit. ĩ.de teſt. Et niſi quarta productio ideſt dilatio det ceſſante cauſa prædicta, ſ. effrenata multitudine appellatio ꝑꝑ hoc emiſſa tenet, ut ĩ prædi.decre. ſignificauerũt. Vel dic, ꝙ tertia[3] ꝓductio

[2] Dilationé. ita etiã docet & ſeruat praxis.

Teſtes plures in qua dilatione produci poſſunt.

[3] Tertia. idé Pau. Felyn.

inde conuincantur, in teſtimoniũ nõ debét admitti.

Idem Salernitano archiepiſcopo.

Laicus in criminali non teſtificatur contra clericum accuſat tamẽ pro ſua uel ſuorũ iniuria.

CAP. XIIII.

D E cætero laicos in accuſationem uel teſtimonium contra clericũ in criminali † cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum canonũ [a] manifeſtius edocet: Niſi fortè ſuam [b] uel ſuorum iniuriam proſequantur. Nec tunc etiam ad teſtimoniũ, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

Idem eidem.

In cauſis eccleſiaſticis & ciuilibus, poſſunt fieri tres productiones teſtium. quarta autem non admittitur abſque ſolennitate legali. Et ſuper dictis teſtiũ, poſt ipſorũ publicationẽ poteſt publicè diſputari. h.d. ſecundum lect. communem. & uerbis textus congruentem.

CAP. XV.

I N cauſis eccleſiaſticis uel ciuilibus, ultra tertiam productionem [c] nõ debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolennitate quæ in legibus inuenitur expreſſa. Et ſuper dictis teſtiũ, cùm fuerint publicata, publicè poteſt diſputari.

fieri debet ſub una dilatione: tamen, ut prius dixi ſeruatur de facto, & ita conſuetudo interpretatur primã expoſitionem, quæ eſt optima legum interpres. ſ. de conſue. cum dilectus. & hoc notat dominus Azo ſecundum la.C.eo.ti.l.ulti. Ber.

Idem præpoſito & canonicis Embrudeñ. eccleſiæ.

Si quis probat actum geſtũ poſt appellationem, & aduerſarius probat quod ante, præfertur prima probatio: & actus iudicatur non tenere, niſi ſecundus probet quòd ante omnem appellationem.

CAP. XVI.

C Vm tu fili præpoſite, cum quibuſdã canonicis tuis & archiepiſcopus ueſter eſſetis in prę ſentia noſtra conſtituti: & ĩ. Cùm conſtet teſtes ueſtros iuraſſe, ꝙ poſt appellationẽ excõicationis ſententiã tulerit, & archiepiſcopi teſtes ſimiliter iuraſſe, ꝙ ante appellationem: nos dicta teſtium benignè [d] interpretari uolentes, periurij reatu notent: quia utrunq; eſſe potuit, & ꝙ poſt primam ap. & ante ſecundam ſententia lata fuerit, eandem ſententiam decernimus non tenere.

Idem epiſcopo pla.

In cauſa appellationis ſuper nouis capitulis tãtũ teſtes noui & ueteres, producũtur, iuramẽto ſecundũ morẽ prius recepto.

C Vm tu fili. Si fieri põt, cõcordanda ſunt dicta teſtium quæ uidentur contraria. Primo deciſe narrat factum. Secundo diffinit ibi, cũ conſtet. Abbas.

d Benigne interpretari uolentes. No. ꝙ teſtes ſi poteſt fieri ad cõcordiam[4] ſunt reducendi, ne de periurij reatu notétur, & ſi non ad literam, ſaltem quo ad ſpiritualem intellectum. xj.q.iij. ante ceſſor. & c.ꝙ prædeceſſor. & viij.q. j.in ſcripturis. ſic & euãgeliſtæ reducuntur ad concordiam. de pen.diſ.j. periculoſæ. xxxij. q. vij. ꝙ autem & oĩa teſtimonia ſequenda ſunt, ſi poteſt fieri. iiij.q.iij. ſi teſtes. Itẽ eſt hic ar. ꝙ dubia probatio non prodeſt ei, qui eã inducit. ſic ſ. de prob. in præſentia. Item arg. ꝙ in dubijs pro reo iudicari conſueuit ĩ. de fi.inſtr. inter dilectos. in fi.& ſ. de prob. ex literis. ff.de re.iu. ſemper in dubijs. Sed uidetur, ꝙ in tali dubio potius debuit papa interpretari: ꝙ eſſent excõicati: quia hoc eſſet ſecurius ꝑꝑ periculum animæ: nam excõmunicatio eſt medicinalis. ij. quæ.j. multi. & ideo traditur quis Sathanæ ut ſpiritus eius ſaluus fiat in die domini. xj.q.iij audi deniq;. & ad cautelam ſaltem abſoluatur: alias debuiſſet ſaltem mãdaſſe illos abſolui. ĩ.de ap.ad præſentiã. & ĩ. de ſen.excom.per tuas. Sed hoc dictũ fuit propter teſtes, ne de periurio notarentur ſaltem de facto: quia licet teſtimonium reprobetur. teſtes tamen inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habentur. ſ. de ordi.cog.cum dilectus & ff.de ijs qui no.infa. Lucius. ſed tamẽ re ipſa & opinione hominum non fugiunt infamiæ notam. ff.de obſe.a lib.& libertis pa.præſtan.l.ij.& ĩ.eo.teſtimonium & ſic prouidit tam in teſtibus quam in canonicis, cum ipſi potuerunt poſtea ad cautelã facere ſe abſolui [5] ſi. ĩ.de ap.præſentiã. Et quia potuit eſſe, quòd

Teſtes diſcordes ſũt ad concordiã reducendi.

[4] Cõcordiã. quod prius faciédũ eſt, quam ad qualitates teſtiũ recurratur ſecundum Panor. & Felyn. hic ſ; ego puto hoc arbitrarium uide deciſ. Thol. xj. Alexã. cõſ. clxxvij. in fin. lib. vij.

[5] Et forte hic mãdauit papa licet hoc nõ dicat ſecundum Tan. Vincen & Philip. Ioan. An.

quod pluries fuerit appellatum: ut sequitur. & hæc sententia fuit prior, & benignior.

F Raternitatis. In prima parte ponitur cõsultatio. In secũda respõsio: ibi, Duximus. Cõsultatio est bimembris. Et secundum membrum ibi, Et an. Abb.

a Maxime.idẽ Panor. Fely.

a Renunciatum. Maxime, quia si non esset renunciatũ expresse, ex quo publicatæ fuerunt attestationes, non possunt postea alij testes super eisdẽ capitulis induci. ꝟ. eod. de test. & c. in timauit.

b Receptos. Et sic patet, quod idem testis pluries põt recipi contra aliquẽ. Sed cõtra uidetur iiij. q. iij. ca. placuit. §. item in criminali. ff. e produci. Cõtraria loquuntur in criminali: & ibi q. semel tulerit testimoniũ contra aliquẽ, præsumitur inimicus eius si iterum uelit contra ipsum testificari ꝟ. de accu. meminimus.

Datur & alia solutio, q contraria loquantur super eo. c. ista sup diuersis, secundum Host. Ioã. And. uel ibi in eo qui malũ testimoniũ dixit Pã. hic nu me. 2.

Gloss. seq. signat contrariũ de duabus ll. in conco. alleg. auth. & ponit responsionem legi starũ ad illam, quã respõsionem reprobat, et ll. prædictis respondet.

CAP. XVII.

F Raternitatis tuæ literis nos consulere uoluisti, utrum recipiendi sunt noui testes sup quæstione iudicata, in qua testibus renunciatũ a constet utrinque. Et an testibus in prima causa receptis, propter causam app. liceat sup quæstionibus iudicatis aliquid noui proponere: & infra. Duximus tibi respondendum, quòd in appellationis causa, si noua cõtigerit emergere capitula super quibus aliqua partium uoluerit nouos testes inducere, uel per iam receptos b aliquid comprobare, eos credimus posse recipi, super nouis c dũtaxat capitulis, receptis prius ab ipsis secundũ formã recipiẽdorũ testiũ iuramẽtis. d

Idem Exoñ. episcopo.

Qui iurauit testimonium nõ dicere testificari compellitur, si testificationes publicatæ nõ sũt.

c Nouis. Pendentibus ex ueteribus, & quę ex illis oriantꝰ. ꝟ. de fi. instr. cũ Ioãnes. & C. de tẽp. ap. per hanc. & in principali cã apertis attestationibus super nouo cap. orienti ex primis, recipiunt testes. ꝟ. e. series. & c. ex tenore Sed cõtrarium uidentꝰ dicere leges: quia ẽt super eisdẽ capitulis in cã appellationis, noui testes recipi pñt. C. de ap. eos. §. j. & ij C. de tẽp. ap. per hanc & sic etiã obseruatur in iudicio seculari. Sed authen. dicit contrariũ, & cõcordat huic c. qđ postquam aliquis didicit testificata, non põt ulterius testes producere super his, super quibus introducti sunt. ꝟ. in auth. e. §. quia uero. col. vij. sed doct. legũ, satis friuolã adhibẽt solutionẽ. Intelligunt. n. in auth. in eadẽ causa ante sententiam diffinitiuã ll. istas in causa appellationis, sed ratio ꝓhibitionis remanet in eadẽ causa appellationis, quæ fuit in principali, s. periculum subornationis: & ideo quia causa remanet eadem utrobique, eadem debet esse prohibitio utrobique. Et ubi est eadem ratio, idẽ iudicium habendũ est. s. de translat. inter corporalia. ff. ad legem aquil. illud. & alibi quoties uitium ex una radice nascitur, cõsequens est, ut eadem lege tollatur. C. de nup. si libertam. Vnde dicendum est, quod apertis attestationibus ulterius nõ recipiant, super eisdẽ articulis alij testes, & leges prædictæ recte possunt intelligi ut habeant locum super nouis articulis pendentibus ex prioribus, & sic concordabunt iuri canonico, & authen. prædicto. §. quia uero in quo nõ distinguitur utrum in causa principali, uel in causa appellationis.

Iuramentum, per testes præstandum.

Gl. seq. recitetur per quæstionẽ, scilicet quæ sit forma iuramẽti testis de qua finis hic loquitur, & quæ capitula contineat.

CAP. XVIII.

I Ntimauit R. præsbyter quòd V. clericus capellanum eius & alios quàm plures de testibus suis iuramento constrinxit, quòd testimonium, consilium & auxilium cõtra ipsum non præberent eidem. Ideoq; iniungimus, ut si testimoniũ eorum c publicatum non est: nec est abrenũciatum testibus, eos qui sunt iuramento f adstricti, & alios (si necesse fuerit) idoneos in testimonium recipere non postponas.

Idem abbati & fratribus de Martura.

Publicatio uel renunciatio testium in certis capitulis non præiudicat uolenti testes producere in aliis. h. d. quo ad titulũ.

d Iuramentis. Aliter. n. non admitterentur, nisi a partibus remissium fuerit. ꝟ. e. tutis. Forma uero secundũ quã iurare debet talis est, Iurabunt enim quod dicent totam ueritatẽ iudici, uel cui cõmiserit quã nouerint de illa re sup qua iurant. iij. q. ix. hortamur 3 & in authẽ. eo. ti. §. j. Item q nullam interserant falsitatẽ. ij. q. iiij. nullã. & iij. q. ix. pura. Itẽ quod pro utraque parte dicẽt ueritatẽ quã sciunt. xiiij. q. v. nõ sane. Item quod dicent omnem ueritatem, siue interrogati siue non. ar. ꝟ. de accus. cum dilectus. j. Item quod non pretio nec amore nec timore uel odio seu pro alio cõmodo testimoniũ dicẽt. s. e. quoties. ꝟ. eo. licet. j. §. testes. Tan.

Forma iuramẽti testium.

3 Vbi patet q iurare debent tactis Euãgelijs, an uero præsumat teti gisse, uide quod satis scripsi in §. sequit. ꝟ. alle. sup uer. & no. Io. And.

CAP. XIX.

C Ausam quæ uertitur inter uos & plebanum, & clericos sanctæ Mariæ de martu. cõmisi-

e I Ntimauit. Eorũ, s. testium, qui iam erant inducti & recepti. nam si dicta illorũ publicata fuissent, nec isti nec alij reciperentur ulterius: ut s. c. proxi. dictum est.

Gloss. seq. ponit duplicem lecturam. Prima quod isti iurati deponũt. Secunda quod super subtractione. & primam approbat.

f Iuramento. Eo. n. ipso, q noluit subtrahere copiam probationis aduersario suo, præsumitur iniquã cãm fouere, & expiri debet in se iudicis authoritatẽ elusam. iij. q. vij. c. infames. uer. si quis aũt. & ꝟ. ti. ꝓx. peruenit. Ioq; nõ obstãte iuramẽto tali, qđ inique fuit extortũ. iurabũt dicere ueritatẽ super negotio principali, cũ illud iuramẽtum illicitũ fuerit, & sine peccato seruari non posset 4, cũ celare ueritatẽ, sit peccatũ mortale. xj. q. iij. quisquis. ꝟ. de cri. fal. c. j. & denũciandi sunt illo iuramẽto nõ teneri. ꝟ. e. cõstitutus. & est expssium. ꝟ. đ accu. olim. Temerariũ, n. iuramẽtũ nõ repellit a ꝓmotione. ꝟ. de iureiu. sicut. j. ergo nec a testimonio: ut hic dicit. Aliter tñ alij intelligunt q isti non dñt iurare sup principali. sed solũmodo ad detegẽdũ tãtæ caliditatis cõmẽtũ. ꝟ. tit. ꝓx. peruenit. j. sj illud ibi exponitur. Credo ei standũ, qđ primo dixi.

4 De hoc in Spe. e. titu. §. pẽ. uers. quid sigs. imo iurãdo peccauit mortaliter si ĩtẽdebat celare: dato q p alias ueritas nõ posset haberi: alias nõ secundum Gof. Ioã. And.

C Ausam. Quæ.

Gl. seq. ponit duas lecturas, & secundam approbat

mus iudicibus terminandam. cumq; utraq; pars in eorum esset præsentia cōstituta, & testes essēt hinc inde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & attestationes etiam publicatæ, quoddā priuilegiū nuper a nobis impetratū, In mediū protulistis: & infra. Iudicibus ipsis mandauimus ut super alijs capitulis [a] (si qua alia fuerint) ab his super quibus testes recepti sunt, & eorum attestationes publicatæ, testes (si qui idonei producti fuerint) recipiāt: & (nullis capitulis nouiter [b] a nobis per uestros nuncios impetratis, quæ contineantur in priuilegio uestro, uel in alijs literis, quas uobis indulsimus postquam causam ipsam eisdē commisimus [c] prædictæ plebi in hac causa impedimētū præstātibus) concordia uel iusticia mediante decidant. Quia uero Florentinus episcopus intimauit, quædam capitula eidē priuilegio esse inserta, quæ obuia rationi [d] uident, illud ad nostrā præsentiam cū uestro nuncio transmittatis.

[a] Alijs capitulis. Nouis, s. pendentibus tamen ex antiquis. & est arg. quod pariter in causa consultationis sicut in causa appellationis, possunt testes induci super nouis capitulis, quāuis attestationes sint publicatæ. Vel intellige super capitulis antiquis, sup quibus nondū fuerant aliqui testes recepti. & hoc uerius uidetur. Cū n. plura capitula siue negotia penitus diuersa committuntur, bene possunt testes recipi, & publicari super uno, & non super alio. postea possunt recipi super alio, & possunt etiam tractari diuersis temporibus. ff. de arbitris. quod tamen. primo responso.

[b] Nouiter. Nota quod lite pendēte, priuilegium seu indulgentia impetrata [†] super re litigiosa in præiudicium alterius partis nō ualet: ut hic patet. & s. ut lite pen. c. ult. ubi hoc & in auth. in me. lit. sa. ius. non fieri. §. si uero. col. viij. & j. de priuileg. dudum.

[c] Commisimus. Arg. quod postquā causa commissa est iudicibus res præsumitur esse litigiosa, ita ut indulgentia siue priuilegiū super ea impetratū nō ualeat. ff. de excu. tut. tutor petitus. in prin.

[d] Rationi. Sed quare dicit obuia rationi, cum priuilegia indulgeātur contra ius commune, & ita contra rationem. iij. dist. priuilegia. & vij. q. j. petisti. & xxvj. qō. ij. non statim. &c. non exemplo. decimasexta quæstione prima hinc est. & c. distin. contra morē. & C. de leg. l. iij. ī fi. ff. ad mun. l. j. C. de thesau. l. una. li. x. unde sic debet exponi, obuia rationi, i. consuetudo & rationabili cursui priuilegiorum obuiare uidebātur, quod esse nō debet: nec ualent priuilegia quæ nimium ledunt argumen. de deci. suggestum. & j. de uerb. sig. quid per nouale. & ar. C. de pr. imper. offeren. quoties. & l. nec damnosa.

[†] Idē uidet Host. si motu ꝓprio principis sit concessa. Ioā. And.

[†] Contra facit. Ioā. An. ī mer curia. sine possessiōe de reg. iu. in vj. quē sequitur Alex. cōsi. lxxviij. colū. j. libr. j cō. clxxij. col. 2. ubi dixi li. ij. fa. Are. cō sil. lxxxij. nu. 1. Sed pro regu. Alex. cōsi. cvij. nu. 3. lib. j. cons. xlv. nu. 2. libro ij.

Idē Nouiceñ. episcopo.

A testimonio repellitur, simili morbo laborans. †

CAP. XX.

PErsonas ecclesiarum: & infra. Verum si coram te uel alio quolibet negotia uentilentur: nolumus ut aliqui consimili [e] morbo laborātes, si certum sit aut legitime super hoc posint cōuinci †, si ab alterutra parte testes abducti fuerint, in testimoniū admittant.

Idem in concilio Lat.

Christianus contra Iudæum, in testem admittitur.

CAP. XXI.

IVdæi siue Sarraceni: & infra. Testimonium quoque Christianorū aduersus Iudæos ī omnibus causis (cum illi aduersus Christianos testibus suis uti præsumāt [f]) recipiēdum esse censemus †. Et anathemate decernimus feriendos, quicunque Iudæos Christianis uoluerint ī hac parte præferre. Cum eos Christianis subiacere [g] oporteat & ab eis pro sola humanitate foueri. [h]

Idem Matthæo cardi.

Testimonium matris est suspectum, ubi filia petit in uirum aliquem se maiorem. Et ad dictum solius matris de impedimento deponētis, impeditur matrimonium, sed contractum nō dissoluitur.

CAP. XXII.

SVper eo, quòd a nobis tua deuotio postulauit utrum uiro negante se mulierem affidasse ipsius mater mulieris, & altera mulier possint ad testimonium recipi. Con. t. t. r. quòd cum [i]

Bernardus.

[e] PErsonas. Consimili morbo. Sic iiij. quæst. iij. c. si testes. & §. liberi testes. & s. eod. ueniēs. & s. de confes. c. j. ubi de hoc. Sic & iudex, qui habet consimilem causam, pōt recusari [†] s. de iud. causam quę. ij. sic & qui in crimine detinet, non pōt aliū denūciare uel accusare: ut iij. q. vij. qui sine. & cap. postulatus. §. porro. in fi. j qō. j. multi circa princ. & j. de despon. cū in tua. nec pōt aliū corripere qui in simile delictum corruerit. xv. dist. cæ. ult. & xxvj. dis. una tantum. si. xlij. dis. §. j. & lxj. distin. in sacerdotibus.

[f] IVdæi. Præsumāt. De facto quoniam de iure nullus infidelis cō tra fidelē debet admitti ī testimoniū ij, quæstione, vij. si hæreticus. & capit. non potest. & xxiij. quæstione iiij. ipsa pietas.

[g] Subiacere. Vigesimatertia quęstione ultima. dispar. & melius infra de iudæ. cū sit. & quinquagesima quarta distinctione nulla. & xvij. quæstione constituit.

[h] Foueri. lxxxvij. dist. pasce.

SVper eo. Duo sunt dicta, & quodlibet subdiuiditur: ut per se patet Abb.

[i] Cum mater. Et ita uidetur, ꝙ pater & mr̄ non pñt ferre testimonium in causa filij. iiij. q. iij. c. si testis idoneus. Et quia causa filij, causa patris esse uidet: quia damnum & emolumētū ad eū pertinere uidet. argu. ij. q. vj. ca. biduū. uer. palā. & in cā sua nullus idoneus testis est. iiij. q. iij. §. nullus. & ar. iij. q. v. c. j. & pater & filius pro una persona reputant. xxxv. q. iij. c. cōtradicimus. §. hac authoritate. & C. de imp. & alijs subst. l. ult. in fi. instit. de inuti. stip. §. ei q. Ar. cōtra xxxv. q. vj. cōsanguineos. & j. q. ma. ac. pos. uidetur. Sol. Pater & mater & cæteri cōsanguinei bñ admittunt ad coniungēdū matrimoniū siue ēt ad dis-

[†] Sed an talis similitudo causæ repellet testē? uidet Go. uelle qđ sic ī Spe. eo. ti. §. j. uers. itē ꝙ habet. sed Hosti. hic putat hoc absurdum nisi esset solus uel uehementer suspectus. esset enim absurdū, ꝙ unus emptor alteri emptori nō posset ferre testimoniū. & dicit decre. intelligendam de socio & participe secūdum legem, quoniam liberi. C. eo. ti. tu. dic ut teste ut dixit in iudice. in dec. c. causam. Ioā. And.

[†] Infero non omne probabile esse certū cōcor. l. si pater. ff. de solu.

[†] Alias, concedimus

Pater & mater, an posint testificari in causa filij.

ad disiungendũ propter consanguinitatẽ fauore matrimonij, vt dicũt duo vltima cõtraria. illi etiam sunt cæteris præferẽdi, vt ibi dicitur. Sed ꝙ hic dicitur, intelligitur de his parentibus qui suspecti sunt, vt litera dicit: vt si alter superior est potẽtia, diuitiis, vel honore, pater & mater alterius nõ est admittẽdus, alias vbi æqualitas est, vel modica ẽt excellentia [f] :admittunt: vt dicũt vltima cõtraria. & hoc ĩ matrimoniali causa. in aliis vero causis pater pro filio, vel e-cõuerso nõ recipit vt dicunt iura prædicta, & illa decre. videt. in fi. quæ tñ loquitur in coniũgendo vel disiungendo propter cõsanguinitatem: vt ibi dicitur.

[f] Quia tũc cessat suspicio, & idẽ si ipsi parẽtes essent valde honesti secundum Tan. Ioã. And.

† Alias, alia.

† Alias, fateatur.

a Firmatum. i. contractum per cõsensum mutuũ de præsenti: tunc enim separari nõ posset ad dictũ unius testis. qa in nulla causa dictum unius sufficit. ĩ. c. ꝓx. & s̃. c. veniẽs. & iij. q. iij. c. si testes. §. itẽ vni⁹ verbo. alias cõtrahere nõ debent: quia ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahẽdum. ĩ. de spon. pręterea. ij. Itẽ & sola fama impedit. de cõsan. super eo. multa enim impediunt contrahẽdũ quæ non dirimunt iam cõtractũ. ĩ. de iureiu. queadmodũ & sic non omnia q̃ impediunt ordinãdum, deiiciunt iam promotũ. xv. q. j. §. vlt. & ĩ. de regu. ad apostolicã. & ĩ. de accusa. super his.

mater filiæ incremẽtum & honorem videatur diligere, vbi vir superior est diuitiis & nobilitate potentia vel honore, testimoniũ eius videtur esse suspectum: & ideo non esse aliquatenus admittendũ. Super illa † verò quæstione quam fecisti, an mulier coniungenda non sit viro, pro eo quòd sola mater alterius eos esse consanguineos confitetur † Respõdemus, quòd si non est firmatum matrimonium inter eos, matre asseuerante ipsos esse consanguineos non debent coniungi: quia præsumptio non est modica, quòd se linea consanguinitatis attingant. Si verò matrimonium est firmatum a, non debet sine plurium iuramento dissolui.

Idem.

Ad decisionem causæ maximè pro parte Iudæi non sufficit regulariter minus testimonium quam duorum probatæ vitæ & laudabilis conuersationis.

CAP. XXIII.

Licet vniuersis: & infrà. Quia non est licitum alicui Christiano, & multo minus b crucis Christi inimico, vt causæ suæ vnius tantum testimonio quasi legitimo finem imponat. Mandamus quatenus, si inter vos & quoscunque Iudæos emerserit quæstio in qualibet causa Christiani, & maximè clerici: non minus quam duorum vel trium virorum, qui sint probatæ vitæ, & fidelis conuersationis, c testimonium admittatis. Iuxta illud dominicum: In ore duorum d vel trium testium stat omne verbum. Quia licet quædam sint causæ quæ plures quã duos exigant testes, nulla est tamen causa quæ vnius e tantum testimonio (quamuis legitimo) terminetur.

Idem firmañ. episcopo.

Non sunt idonei testes, quos actor de familia sua produxit.

CAP. XXIIII.

In literis: & infrà. Quidam nobilis tui episcopatus quandam sibi legitimè copulans, cùm eam in domo ferè per septennium tenuisset, consobrinam f patris eius antequam eã duceret se asseruit cognouisse: ad ꝙ probandũ, testes de familia g

Licet vniuersis. Iudæus nil potest probare minus quã per duos testes fideles & honestos. Et facit quatuor. præmittit causam dicti, ponit dictum ibi, Mãdamus, ꝙ probat authoritate: ibi, iuxta. soluit obstaculum: ibi, Quia licet Abb.

b Multo minus. Arg. a maiori. sic xliij. di. dispensatio. & xj. q. j. magnum. sic xxxij. q. v. si Paulus.

c Conuersationis. Et ita Iudæus de iure non admittitur cõtra Christianũ ad testimonium. ar. ij. q. vii. si hæreticus. & c. non potest. & c. pagani. & xxiij q. iiij. ipsa pietas. Argu. contra. s̃. eod. Iudæi. non est contra. quia ibi factum recitatur, scilicet, quod illi vti præsumunt, sed illud de iure fieri non debet.

Glossa sequens exponit affirmatiuam negatiue. & dat simile per contrarium subdens quatuor casus, in quibus non sufficiunt duo testes.

d Duorũ vel triũ. i. non paucorũ, prout sequitur. & sic affirmatiua exponitur per negatiuã. xxxv. q. iij. æqualiter. ff. de manumis. l. iiij. in pri. ff. de do. non debet. in fi. ff. d̃ le. ij. cũ pater. §. rogo. & l. cũ quidã. ij. & ecõtrario, negatiua exponitur per affirmatiuam non suũ. i. alienũ. C. vnde vi. conquerebatur. sic exponũt quidã dist. j. omnes leges. naturale est trãsire per agrum alienũ. i. nõ suum. Quædã sunt causæ, quæ plures testes reqrũt, sicut testamentũ, vbi requirũtur vij. testes C. qui test. fac. pos. l. hac cõsultissima. & C. de tes. si vnus. & puberes debent esse testes. C. d̃ tes. hac consultissima. In codicillis v. reqruntur. C. de codi. l. vl. Itẽ in dona. cã mortis v. testes requirunt. C. de do. cau. mor. l. vl. Et in casu quẽ habes ij. q. iiij. ꝓsul. & c. nullam. Itẽ v. requirũtur, cũ quis debitũ in scriptis vult probare se soluisse. C. eo. ti. l. testium.

Matt. 18
Lucæ. 17.
Testes plures quam duo, in multis causis reqruntur.

e Vnius. Hoc verũ est in alterius præiudicium. Et sic nõ obst. de conse. distin. iiij. cum itaq; §. paruulos, vel vbi quis non habet ius petendi. s̃. c. proxi. & infra, de sponsa. præterea. ij. tamen vnus testis pręsumptionem inducit, sed non facit probationem. xx. qõ. iij. præsens. ff. quẽadmod. test. aper. l. j. in fin. & ff. de dote pręleg. Theopompus. sed ibi testator hoc voluit. Tancr.

f In literis. Consobrinam. Allegabat primum genus affinitatis in tertio gradu, quod habet prohibitionem vsq; ad quartum, olim vsque ad septimum. xxxv. q. iij. cap. j.

g De familia. Testes quos accusator de familia sua producit, non valẽt. ff. eod. l. penul. & domesticus siue familiaris nõ est admittendus. C. eo. titu. l. ij. Dicuntur familiares de quibus legitur. C. de iis qui ad eccl. confug. l. vl. §. sane. & iij. q. v. c. j. & iij. & c. accusator & iiij. q. iij. c. placuit. §. itẽ in criminali. versi. itẽ etiã in iure ciuili. & in alio versi. item testes. Arg. contra. xiiij. q. iij. super prudẽtia. & s̃. c. insuper. & c. cum nuntius cũ suis similibus. Solu. domestici appellãtur proprie q̃bus imperari potest rõne patriæ vel dominicæ

potestatis:vt in l.præsenti quales credo hic fuisse. Cōtraria nō obstant:quia in alio casu loquūtur, & illud est a iure pmissum fauore ecclesiæ:quia nō ferunt testimonium pro aliquo singulari.Familiares appellant cōsanguinei,colonus,ascriptitius, mercenarius.filius in potestate,libertus & seruus,& omnes habitantes in domo.Sed illi quibus imperari pōt, nullo modo admittuntur, alij cū distinctione affectionis:vt propter hoc contra eos præsumatur vel nō,vt dicit Hugo.iij.q.v.ī summa & c.j.

† Quia erant inhonestæ psonæ & dicebant se interfuisse illicito actui secus si fuissent psonæ honestæ Innoc. Fely. Ego vero dico ꝙ in istis humana tantum lege prohibitis nō debēt huiusmodi accusationes admitti ad dissoluendū vel conturbādum matrimoniū con summatū, & bona fide saltem ab altera parte contractum.

a Probatæ essent vitæ No. in matrimonio separando præcipue testes eē admittendos, qui sunt probatæ vitæ & opinionis ĵ. de consang.ex literis. quia tolerabilius est aliquos contra statuta hominū dimittere copulatos quā coniunctos legitime cōtra statuta domini separare ĵ.eod.licet.in fine. Bernard.

Cum venisset. Istud capitulū habet vnū dictū in principio, ꝙ nō facit ad materiā,& potuisset hoc omitti. Et sunt duæ partes. In prima partis cōquestio.In secunda dat iudices: ibi.Mādamus, qbus tria mandat.Secunda:ibi, Quęstiōes. Tertia ibi, Si quæ vero.Ab.

b Confirmetis. Hæc confirmatio habetur perinde, ac si per papam facta fuisset.arg.de vet.iur.enu.l.j.§.sed neq;. in fin.

sua tres produxit. Respōdemus igitur vt (si res ita se habet) pro illarū † testimonio, ipsum ab vxore nulla ratiōe diuidi patiaris, nec contra ipsos aliquos audias, nisi probatæ essent vitæ a & opinionis, de quibus verisimile non esset, quod deberent pro aliquo deierare,

Vrbanus tertius.

Donec attestationes fuerint publicatæ, & eis renuntiatum, produci possunt testes:postea verò non super eodē capitulo, sed super alio sic h.d.quo ad titu.

CAP. XXV.

CVm venisset ad apostolicā sedē magister M. nobis exposuit ꝙ Luc. pa. præ.n. causam q̄ inter ipsum & abbatē de Sicolañ.vertebatur, cōmisit iudicibus fine debito terminandam:& infrà. Mandamus quatenus,si sententiā illorū noueritis canonicè promulgatā,eā authoritate ap.confirmetis b, nec appellatio illā impediat, quæ hac interposita dicit occasione mortis præ. n. cùm postea egerit c & responderit, testesq; duxerit producendos. Quæstiones quoque alias super quibus testes fuere producti, & depositiones publicatæ eorum, vel renuntiatum fuit testibus hinc & inde nullis aliis ab alterutra parte super eodem receptis secundum tenorem ipsarum mediante iustitia d terminetis.

Si quæ e vero fuerint quæstiones, super quibus vel testes non fuerint producti: vel renuntiatum f eisdem: audiatis si qua hincinde proposita fuerint, finem illis debitum imponentes.

Clemens tertius.

Potest reus pducere testes ad probandum cōtraria eius quod actor pbauit: si publicatio attestationum nō est facta consuetudine non obstante.h.d. secundū notabiliorem intellectum.

CAP. XXVI.

SEries tui rescripti nobis aperuit, quòd cū nuper inter filios quorundam nobilium tuæ ciuitatis coniugalis quæstio tractaretur: & infrà. Pars quæ matrimonium accusabat, testes produ

si cer.pe.eius qui in pūincia.versi.nā & si tibi in hoc nūmos &c.& ꝙ dicit postea egerit,s. post appellationē.s̄.de off.dele.gratū.& intellige ꝙ citatio facta fuit ante mortē delegātis,ut dicit illa decr.gratū.& sic ppetuata fuit iurisdictio,vt ibi dicitur.hæc decre. loqtur đ eodē facto cū illa dicit magister G. ꝙ ipso iure non expirat mandatum morte mandatoris sed p exceptionē: vnde quæ per exceptionem expirant: possunt a partibus relaxari: ideo pōt iudex procedere.& valet si nihil opponatur.ar.ff.de bon. poss.l.vj.& l. pē.ĵ. de re iudi.inter.ar. de hoc plura inuenies.s̄. de rescri.in c.ad audientiam.in vlt.glo.

d Iustitia.Quæ tribuit vnicuiq; qđ suū est.inst.de iust. & iur.j.rñ.& xij.q. ij. cū deuotissimā.

e Si quæ. Cum dicat primo quæ sententia cōfirmetur, q̄re ſ dicit hoc? Dicas ꝙ plura cap.& penitus diuersa erant. & super quibusdā fuit lata sententia sup quibusdam non. sic.s̄.eo. causam quæ.

f Renūtiatum. Si renuntiatū fuisset, licet nullos testes pduxerit pars illa, quæ renuntiauit, non est vlterius ad hoc admittenda quia licitū est cuilibet renuntiare iuri suo. vij.q.j. quā periculosum. & C. de pact. si quis in conscribendo. Ar. ad hoc ꝙ non est licitū redire ad hoc, ꝙ semel renūtiauerit.C. de re.cre. si quis iusiurandum. & remittentibus actiones suas, nō est amplius recursus dandus ad eas.ff.de edi. edic. quæritur.§.si venditor.vel etiam si aliqui recepti fuerint,& renuntiant productioni,alios postea inducere non possunt.infra,de testibus.

Glossa sequens alleg.vi.concor. Secundò argu.quòd mortuo delegante &c.dicens quosdam hoc tenere:sed gloss.tenet & probat contrarium: & ad hanc decret. respondet.

c Postea egerit.s̄.de off.deleg.gratū.ff. de pact. tale. §.j.ff.ad Mace.& si filius.C. de re iu. ꝙ ad solutionē. & ĵ.de re iud.ꝙ ad cōsultationē.& ff. de min.si filius. Arg.ex hoc loco,ꝙ mortuo etiā mādatore re integra possunt procedere iudices de consensu partiū.& hoc concedūt quidā.Cōtradico ꝙ partes nō possūt amodo eis dare iurisdictionē ex literis illis,cū iurisdictio iam sit finita per mortē mandantis.arg. opt.s̄.de off.dele.significantibus.quia actio semel extincta,amplius nō reuiuiscit,de cōse.di.iiij.quæris. & ff.de sol. qui res.§.aream.C.de remis.pi.cū ex causa.& priuatorū cōsensus, cū nō facit iudicē,qui nulli præest iudicio.C.de iurisd.om.iu. priuatorū. & hoc probatur.ff.

a Dico idem Pan. Fely.

SEries.Legitur variis modis, sed duobus modis sūmari potest per docto. secūdum duos intellectus communiores. Et primo sic: Publicatis attestationibus: potest falsitas primorum testium comprobari. hæc tamen lectura simpliciter non est vera,vt probat Panor.Secundo sic,In causa matrimoniali publicatis attestationibus potest falsitas primorum testium etiam directe probari, si super attestationibus directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationē instrui. Panormitanus autem summat, & tertio modo, non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimoniali,temperādo primum summarium sic, Publicatis attestationibus, potest falsitas primorum

a Nisi eēt talis, cui cōpeteret restitutionis beneficiū:vt minor uel ecclesia.s. đ resti. in integ. auditis.secundū Tanc. Io.An.adhuc in causa appellationis semper admittatur nisi obstet timor subornationis. Pan.Fely.

Instrui. imo etiā si potuit nō attenditur siue pro siue contra mrīmoniū producat: qa ratio peccati vitandi præponderat timori subornatiōis. Pan.Fely.

rum teſtium etiã directe probari: ſi ſuper directa uel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem inſtrui. communis diuiſio. Secunda ibi, præſenti Abb.

a In primo gradu. Sufficit enim in cõputatione con ſanguinitatis, incipere a primo gradu, licet de ſtipite nihil dicãt. j. de cõ ſan. tua. & xxxv. q. v. c. j de diuor. por ro. & j. e. licet.

duxit legitimos, qui conſanguinitatem inter prædictos eſſe firmiter aſſerebat, in primo gradu a ponendo duas perſonas B. uidelicet & I. dicentes illos eſſe fratrẽ & ſororẽ. pars autẽ oppoſita id falſum eſſe dicebat, B. ſcilicet eſſe ſororẽ I. ad corroborãdam aſſertionẽ ſuã, tã teſtes offerẽs, quã publicũ inſtrumentum b. Vnde quia pars accuſantium teſtes illos nõ eſſe recipiendos proponit, & tu nõ eſſe cõſuetudinem eccleſiæ affirmas, ut poſt receptos teſtes qui cõſanguinitatẽ ſecundum formam canonum computant, alij ex oppoſito admittantur.

Præſenti pagina reſpondemus, quòd ſi nõ eſt illud canonicum quòd obſiſtat, nõ obſtante illa conſuetudine ut pote iuri cõtraria c, teſtes recipere non omittas.

Cæle. iij.

Carnalis copula probatur per conueniens teſtimonium de uiſu: idem in teſtimonio auditus

b Inſtrumentum. Sed qualiter per inſtrumentum poterat probari ꝙ B. & I. nõ fuiſſent frater & ſoror: quia de cõſanguinitate nõ põt inſtrumentum fieri ut uidetur? Credo qđ inſtrumentum illud non inducebatur directe ſuper conſanguinitate ſ; in directe: forte in inſtrumento continebatur ſic ſuper aliquo cõtractu B. & I. eius filia aliquid promiſerunt facere: & ſic dicebãtur pater & filia, uel appellabãtur in inſtrumẽto patruus & neptis: & ſic inducebaẽ 1 & inſtrumentum bene poterat produci poſt aperturam teſtiũ ſemper, antequã renũtiatũ ſit uel concluſum in cauſa. j. de fi. inſtr. cum dilectus Ber.

c Iuri contraria. Bene dicit iuri cõtraria, quia huic obijciebatur, quod teſtes alterius partis falſum dixerant, ut s. dixi. & ad falſum probandũ, non ſolum poſt publicationẽ teſtium, imo etiam poſt ſententiã teſtes ſunt admittendi. s. de prob. licet etiã uſque ad xx. an. j. de excep. cum uenerabilis. & j. eo. ex tenore. & s. eodem ſicut. & j. de re iudi lator. & c. conſanguinei. ſic etiam inſtrumentum poteſt probari falſum. C. de contrah. ſti. optimam. Vin. & alij dicunt, quod hæc conſuetudo conſonat iuri, quia poſt publicationem teſtium, non ſunt alij teſtes in contrarium uel ad idem inducendi ar. s. eo. fraternitatis. Et Vin. dixit, quod hæc nõ erat decr. ſed ſalua pace ipſius in hoc bene dixit, quia in alio caſu loquitur hic, quia agitur de falſo, ut dictum eſt, nec propter hanc decr. offenditur regula illa, qua ipſe dixit quod poſt publicationẽ teſtiũ nõ ſunt ulterius teſtes admittẽdi, quia illud locũ habet qñ ſuper eodẽ capitulo inducuntur ſuper quo alij inducti fuerunt, quia illud non licet nec ei qui eos inducit, nec aduerſario. s. eodẽ. fraternitatis, & in authen. de teſtib. §. quia uero. colla. vij. & illa regula generaliter uera eſt. Quidam 2 tamen dicunt, quod non obſeruatur in cauſa matrimoniali. & ibi non poſſunt recipi etiam ſuper eodem capitulo. & dicunt illud eſſe ſpeciale in fauorẽ matrimonij. Arg. ad hoc. j. de ſpon. ſicut. in fi. j. de conſan. & affi. ex literis. ſed ibi teſtes nondum fuerant recepti. s. de proba. cauſam matrimonij. & quia poſt ſententiam audiretur, ergo multo fortius ante ſententiam. ſñia. n. cõtra matrimoniũ, non tranſit in rem iudicatã. De hoc dr̃ ẽt ſupra de prob. iurauit. Hic non poterat omitti iſta probatio, ſine periculo aïæ, ibi poterat omitti ſine periculo, quia nullũ peccatũ in nõ contrahendo, ſed in ſeparãdo periculum eſt ſi non ſunt conſanguinei.

1 Vel forte de nata lib. illius Ioã. factũ. fuerat inſtrumẽtũ, in quo cõtinebatur quis & ex qua illam ſuſcepat: & quo anno & quo die nata fuerat ſecũdũ Hoſ. alle. C. de inge. l. pe. ff. ꝙ metus cau. iſti quidẽ. §. j. Io. an.

2 Hoſtiẽ. hic dicit, quòd quicquid alij ſcribãt & quicquid ſeruet de quo iuſto iudici nõ eſt curandũ. de ele. cum cãm: de mente iuris hoc eſt, ꝙ in cauſa matrimoniali publicatis atteſtationibus ſuper eiſdẽ in eadẽ inſtãtia, licet teſtes producere per rõnem quæ ſequiẽ in gloſſ. quia hoc licet poſt publicationẽ & poſt ſentẽtiã. Ioan. And.

quod adminicula et fama coadiuuant.

CAP. XXVII.

PRæterea cum quis accuſatur aliquã cognouiſſe: an ſint teſtes interrogãdi de uiſu, aut ſola uiciniæ fama ſufficiat, uel ſi iuratis teſtibus ſit credendũ qui ſe carnalis copulæ cõſcios d eſſe fatentur, ſed de uiſu e nihil affirmãt? Reſpõdemus quod ſi teſtimoniũ conueniens de uiſu reddatur uel etiã de auditu f, & præſumptionem uiolentam fama conſentiens ſubminiſtret, ac alia legitima adminicula ſuffragentur, ſtandũ eſt teſtimonio iuratorum. Et enim circũſpectus iudex atque diſcretus motum animi ſui ex argumentis & teſtimonijs quæ rei aptiora eſſe comperit, confirmabit.

Inno. iij. cõſulibus & populo Beneuentano.

Vnius iudicis uerbo nõ creditur: ſcripturæ uero eius ꝑ teſtes reprobari poſſunt, fallit hoc in papa. ita cõiter ſummatur.

Glo. ſeq. quærit, an fama cum auditu &c. alleg. ad negatiuam & ad affirmatiuam ſoluit dando tres lecturas huic cap.

d PRæterea. Cõſcios. Sed quo modo ſunt cõſcij niſi uidet, quia forte ab eo audierunt: quia illud dicimur ſcire, quod ab alijs audiuimus. xxij. q. v. hoc uidetur. Vel quia uiderunt ſolum cum ſola in lecto, uel nudum cũ nuda. ſed non uiderunt eos carnaliter commiſceri. j. de prẽſum. tertio. & iõ dicit. ſed de uiſu nihil affirmant.

e De uiſu. Hoc eſt ſi uidiſſent illos carnaliter commiſceri.

f De auditu. Quia forſitan teſtes diſtabant tenui pariete a commiſcentibus audiendo eos ſimul commiſceri, ſed non uidebant. Sed nunquid fama in tali teſtimonio de auditu ſufficit ut debeant ſeparari? Non uidetur: quia teſtimonium de auditu nõ habet locũ in hoc caſu, quia fama per ſe nihil probat, licet præſumptionẽ inducat. ar. j. de eo qui cog. cõſ. xv ſuæ. ſuper eo. ad fi. nec dicitur firmare ſed potius infirmare. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. itẽ ſępe. Contra uidetur, quia uiolẽta præſumptio, loco probationis habetur, præcipue in hoc caſu. xxxij. q. j. dixit dominus. Et ar. ad hoc. j. de accu. repellãtur. Sol. 3 intelligũt quidã hãc decre. cũ agitur ad matrimonium impediẽdum, puta aliquis uolebat contrahere, obijciebaẽ ꝙ non poterat: quia ille cognouerat conſanguineam illius cum qua cõtrahere uolebat: & in tali caſu leuis probatio ſufficit unius teſtis, uel etiam ſola fama impedit. j. de ſpõ. pręterea. & j. de cõſan. ſuꝑ eo. & s. e. ſuꝑ eo in fi. & improprie poniẽ uerbũ illud accuſatur. in prin. & ſic exponitur, accuſatur, id eſt denunciatur 4: quia quod non eſt, non poteſt accuſari, ſed denunciari po

3 Sol. imo ꝓbatio huius. c. ſufficit ad quẽcunq; effectum agaẽ etiã ſi ad diſſoluendum matrimoniũ. Ioã. And. Pan. Feli.

4 Vel. i. ꝑ accuſationẽ impetitur, ſecũdum Vin. Ioã. And.

CAP. XXVIII.

CVm a nobis: & infra. Et canonica [a] & ciuil. [b] iura sequentes districtius inhibemus ne unius [c] iudicis, quãtæcunque fuerit authoritatis uerbo credat in causis: siue super testamẽtis siue quibuslibet alijs cõtractibus quæstio agitetur. Nec scriptũ [d] eorũ (nisi testiũ adminiculo fulciatur) eã obtineat firmitatẽ, quin ei posfint & debeãt duorũ uel triũ testiũ bonorũ testimonia [e] præualere: Salua ĩ oĩbus sedis † apostolicæ authoritate. [f]

Idem Tyronensi archiepiscopo.

Testi super dilatoria inducto non creditur super principali, nec cogitur deponere: secus si super peremptoria: tunc enim cogi pt ut iuret deponere sup toto.

CAP. XXIX.

DE testibus [g] : & infra. Consul. t. t. r. ꝙ si testes sint inducti ad exceptionem dilatoriam solummodo probandã, cum super ea tãtum iurauerint dicere ueritatẽ, su p principali nec debent audiri, nec cogi testimoniũ perhibere, utpote, super quo deponerent non iurati [h] †. Si uerò cũ ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars super principali negotio etiam eos deponere forte petierit, & ut cogantur super toto negotio dicere ueritatem, sacramento eos postulauerit obligari: ad id sunt sine dubitatione cogen--

test ad impediendum matrimonium. j. de despon. impu. ad dissoluendum. & secundũ hoc planum satis est. Vel põt intelligi cum maritus accusat uxorẽ de adulterio ad thori separationem, & ipsa excipiendo accusat eum aliquam cognouisse: ut eum a sua intentione repellat. j. de adulte. c. pe. & ult. xxxij. q. vj. nihil iniquius. Vel simpliciter põt intelligi, cum uxor accusat maritũ de adulterio ad thori separationẽ dicẽs eũ aliquã cognouisse & hoc uĩ uerius [1], & utroq; istorũ casuum, uidetur satis probari adulterium per huiusmodi testimonium de auditu: quia audiebãt eos commisceri iuxta tenuem parietem. Et si fama publica consentiat & alia adminicula suffragẽtur, prout sequitur in litera satis intelligiĩ esse probatum: quia omnia ista faciunt probationem sufficientem infra de præsumpt. literis. & c. tertio. Ex his autẽ omnibus, iudex cõfirmabit motum animi sui supra de ren. in præsentia. & iiij. quæs. iij. si testes. & ff. de test. ob carmen. §. si testes. Et est hic arg. quod quãdo nõ prosunt singula, multa collecta simul iuuant. ut in prædictis decre. literis & c. tertio. & s. de proba. c. cum causam. ubi de hoc. B.

CVm a nobis. Sunt tres partes. Secunda ibi, Nec scriptum. Tertia ibi. Salua. Ab. Si.

[a] Canonica. ut vij. q. ij. c. si tantum. & c. placuit. & s. de proba. quoniam contra.

[b] Ciuilia. C. de arbi. ne in arbitris. §. sinautem [2]. & iiij. q. iij. c. si testes. §. itẽ unius. & C. de testib. iurisiurandi.

[c] Vnius. Sed quid si essent plures, nunquid crederetur eis? Arg. quod sic. s. de elec. cũ dilecti. & j. de accu cum dilectus. In iudicio si dicant se aliquid fecisse in præiudicium alterius partis negantis nõ creditur eis: nisi quatenus constiterit legitimis documẽtis. s. de proba. quoniam. in causa uero appellationis, in defectum probationis si super ijs quæ corã [3] eis acta sunt inducerentur tanquam testes & iurati, ut si dubitaret de processu: satis possent admitti. argu. prædictarum decre. cum dilecti. & cum dilectus ibi creditur eis, sed super principali non. ij. q. vj. statuendum.

[d] Scriptum. hic dicitur, quod non statur scripturæ episcopi uel iudicis, quin posfit probari contrarium nisi habeat testium subscriptionem. cõtraria signantur. s. de proba. post cesfionem. & xj. q. iij. curæ. & j. de fide instrumen. c. ij. super. hoc dicas ut dictum est s. de proba. post cesfionem. Ber.

[d] Scriptum. Factũ non per manum tabellionis: quia potest reprobari p duos uel per tres testes, quãuis adminiculo testiũ fulciatur: ut hic patet. secus esset de instrumẽto p manũ publicã fctõ, ubi ad minus q̃tuor. [4] essent necessarij, prout no. s. de prob. tertio. in gl. quę incipit, sic ergo. Vel dic nisi testium adminiculo &c. quia si testium adminiculo fulciatur, tunc nõ poterit per duos uel p tres testes reprobari, sed p quatuor uel plures, & sic æquiparatur instrumẽto tabellionis manu publica facto. argu. j. de fi. instrum. c. j.

[e] Testimonia. Sic scriptura iudicis, põt reprobari per testes, sed si publica est æqualẽ uim habet cũ testibus. C. de fide instru. in exercendis. Et sic uideĩ ex eo quod dicit, nisi testium adminiculo fulciatur, quod si scriptũ iudicis habet testium subscriptionem, ꝙ non ualet reprobari per testes. sed nõ est uerum: quia quantumcunq; authenticũ sit instrumẽtũ, põt reprobari: ut j. de fi. instru. cum Ioãnes. & C. de prob. cũ precibus. & s. de prob. tertio. ubi plene de hoc not. argu. contra. j. de præscrip. ad audiẽtiã. ubi potius statĩ priuilegio, quam testibus: sed ibi ab eadem parte introducuntur priuilegia & testes. & expone, nisi. i. quamuis.

[f] Authoritate. Et ita uidetur, quod non requiratur subscriptio in literis domini papæ, & quod cõtra eas non admittaĩ probatio. argu. C. de testa. omnium. nisi essent falsæ. Sed contra uideĩ, quod in literis domini papæ subscribunt cardinales. xij. q. ij. cum redemptor. & xxxv. q. ix. quod quis. In priuilegio subscribunt cardinales, in alijs literis non subscribunt.

DE testibus. In prima decisa ponitur cõsultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi, & responsio est bimembris. secundum membrum prosequitur ibi, Si uero. Ab.

[g] De testibus. Inducti & iurati.

[h] Non iurati. Hoc ideo dicit: quia cum producebantur ad probandam dilatoriam, iurauerunt super illa tantum. unde si postea petebatur quod deponant super principali, non debent cogi ad idem, nec etiam sponte si uellent: quia nõ iurauerunt super hoc. unde non ualent dicta eorũ super illo. ff. de pe. hære. si quis libertatem. § ulti. C. qui le. perso. l. ult. & facit ad hoc ff. de iureiu. si duo patroni. §. idem Iulianus. in fi. uñ si testes inducti super possesione, deponãt super proprietate, non prodest [5] per iura prædicta. Et est ar. ad hoc. s. de causa pos. pastoralis. sed si peteret ut deponerent super principali, cũ inducebanĩ ad probandum dilatoriam: nũquid sint cõpellendi? Ad hoc dicas ꝙ si inducuntur super exceptione dilatoria quæ proponitur ante lit. cont. tunc non debent adstringi iurare super principali. quia lite non cõtest. testes recipi non debent. s. ut lit. nõ contes. quoniã. & per totum. si uero post exceptionem dilatoriam quæ proponitur post litem contestatam. tunc recipi debent.

Cogendi

† Quia eius uelle statur. idẽ de summo principe, sed si tanquã testis producereĩ papa uel Impator nõ magis eis, q̃ uni testi credereĩ Ang. l. iurisiurãdi. C. de test. Et ꝙ assertio eius ñ faciat plenam fidẽ in præiudiciũ partis tenet Frã. Aret. hic. col. ij. Andr. Isernia qui successores teneantur. col. vj. in usib'. feu. Car. Ruinus. cons. iij. li. v.

1 Secundum Tan. Philip. & Hosti. habes ergo tres lecturas ex gl. Prima dicit capitulum loqui cũ probaĩ copula ad impediendũ matrimoniũ. Secunda qñ probaĩ ad probandã exceptionem adulterij. Tertia quãdo probaĩ ad probandã accusationẽ adulterij quo ad thorũ. Io. And.

2 Nõ crediĩ uerbo arbitri, qui dicit iuratum. Ioã. And.

3 Coram. non autẽ de his quę ipsimet gesserũt. Pa. Fel hic decis. tho. q. cxlij.

4 Quatuor. imo sufficiunt duo. Pan. Instrumẽtum quantumcunq; authẽticũ potest reprobari.

† Sed in connexis censentur iurati. Fr. Are. hic. & consil. cxl. Io. Fa. l. fi. C. qui legitimã psonã stãdi in iudicio hẽant. Bal. consi. ccccl vij. l. iiij. Bonif. de uitali. cle. ij. col. v. de testi. Ias. l. ij. colũ ij. de iurisdi. om. iu. l. j. col. vj. & ibi Philip. Decius, colũ. iij. si certum peta.

5 Sicut sñia uel pactũ inter certas personas & sup certis rebus, alijs personis, uel super alijs rebus non nocet. j. de re iud. c. pen. de offi. ordi. c. dilectus ff. de pact. l. si unus. §. añ oĩa. sic dicendum est dẽ testimonio: ut hic & j. c. proxi. & c. ueniẽs. Ioã. And.

di a: nisi forsitan sufficiens b productio testiũ super principali cã facta fuerit, vel renuntiatũ testibus, vel depositiones testiũ fuerint publicatæ c.

Idē Elieñ. & Cistreñ. episcopis, & archiep. de Norbaneñ.

Dicta testium nō sunt ad petitionem tertij † publicanda. Et is qui produxit testes coram certis iudicibus †, non potest ad eundem effectum coram iudicibus alijs, illos producere. sed illorum attestationibus debet esse contentus.

CAP. XXX.

Constitutus d in præn. procurator magistri R. proposuit, ꝙ cũ decanus & capitulũ Eboraceñ. ei tum authoritate Lateraň. concilij, tum priuilegij e proprij ratione archidiaconatum Richimundiæ canonicè contulissent magistri H. qui archidiaconus Richimundiæ nominat, ipsum eo post ap. ad nos interpositam spoliauit. Cumque prædictus R. ad iudices super restitutione sua commissionis literas impetrasset, memoratus H. literas reuocatorias f impetrauit: & infrà. Inter alia postulabat prædictus g H. vt facere mus depositiones quorundã testiũ aperiri: sed procurator prædictus aperiēdas eas non esse dicebat: cùm non in hac causa fuissent inducti, sed in ea quæ inter Ebora. archiepiscopũ h & eundem R. vertebatur: & infrà. Nos eas aperire noluimus, sed causam duximus vestro examini committendam, ita quòd si vobis constiterit præfatum H. testes pro se coram episcopo & decano Lincon. & te fili archi. delegatis i iudicib[9] produxisse k attestationibus apud eũ depositis l sit cōtentus: alioquin m eo non obstante, quòd testes illi coram iudicibus ipsis, & te fili arch. fuere producti n pro dicto H. si producti fuerint, ad testimonium admittantur.

a Cogendi. Quia ex quo pars aduersa approbat illos pro se & contra se, tenetur recipere illos. iiij. q. iij. c. si testes. §. si qui testibus. & propter connexitatē causæ j. de do. post diuor. resti. de prudentia.

b Sufficiens. Ex quo sufficiens productio testium facta est, non sunt alij admittendi: vt hic patet, vnde & quarta dilatio tũc denegaret. j. de testi. significauerũt. Bernardus.

c Publicatæ. Sic patet quod attestationibus publicatis pōt obiici exceptio peremptoria, & probari. C. d̄ excep. si quidē, & C. de proba. exceptionē. nouus enim articulus ē exceptio perēptoria: & ideo probari pōt apertis attestationibus principalis causæ, & etiã in causa appellationis. j. e. ex tenore. & s̄. de dol. & contu. finē. s̄. eo. fraternitatis. j. de fi. instr. cũ Ioannes & C. de tēp. ap. per hanc. vt si obiiciat ꝓscriptio vel pactũ de non petēdo vel res iudicata: pōt etiã probari ante apertas attestatiões vt hic patet. Istud tñ stultũ reputo, ꝙ aliquis probet per emptoriã exceptionē antequã sciat si aduersarius probauit intentionē suã: quia si aduersarius non probauit, non indiget aliqua exceptione, si ꝓbat: tũc demũ pōt & d̄bet vti sua exceptione, cũ sit alius articulus. C. de exceptio. si quidē. sicut vides in teste, qui reprobari debet, & potest post publicationem: & illa est exceptio peremptoria. infra eodem, præsentium. & supra eo. ex parte. A. Idē est, & si uolo probare testes falsum dixisse 1: quia hoc possum post aperturam testiũ. supra, de probation. licet. & supra eodem, series. & infra eodem. ex tenore. Et nota hic tres casus, in quibus testes publicatis attestationibus non recipiuntur super eod. capitulo, si renũtiatum est, si sufficiens productio 2 facta est, si publicatio sit facta. Et hoc intellige, cum idem est modus agendi: quia secus est, si alio modo agatur. infra, eodē titulo, veniēs. & infra, eodem. cum in tua. Item in alio si inter alias personas agatur. infra capit. proxi. In tribus tñ casibus, exceptio peremptoria litis contestationem impedit, si quis eam opponere voluerit & ꝓbare: videlicet, si de ipso negotio sit iudicatum, transactum, vel sit finitum: vt in concilio Lugdunensi. de lite contestata cap. exceptionis.

† Roma. sing. 572.

† Et testimonia habuit penes se. Panor.

Exceptio peremptoria potest obijci & ꝓbari publicatis attestationibus.

1 Dixisse indirecte vel adiuncta corruptiōe. Panor. d. c. licet. de proba.

2 Sic intelligas. i. dilatio. Ad de quartũ s. effrenata multitudo secundum Go. j. c. cũ causam. & c. significauerũt. Io. And.

d Constitutus. Constitutus. Decret. ista loquitur de materia illa de qua loquitur de concess. præb. post electionē. & ex illa potest colligi casus: Archiepiscopus Eboracensis absens cōcesserat archidiaconatum Richimundiæ magistro Honor. capitulum Eboracē. magistro Rogerio.

e Priuilegij. j. de concess. præb. post electionem.

f Reuocatorias. Non tamen recessit de curia.

g Prædictus. Ho. qui litigabat cum procuratore magistri Rogerij in curia, vt sequitur statim in litera. Bern.

h Archiepiscopũ. Inter archiepiscopum, & magistrum R. causa super hoc eodem negotio agitata erat, coram aliis iudicibus: & testes fuerunt ibi recepti, archiepiscopus dicebat ad se pertinere collationem archidiaconatus. R. dicebat, quòd pertinebat ad capitulum à quo fuerat institutus, attestationes istas petebat H. aperiri. & ideo Papa noluit eas aperire: vt sequitur in versic. nos eas aperire. Et sic patet per hoc, quod testes recepti in uno iudicio non faciunt fidem in alio 3, nisi inter easdem personas. quandoque tamen testes recepti coram arbitro valent coram iudice. argument. C. de arbitris. lege penulti. sed illud inter easdem partes secundum distinctionem illius leg. C. de testi. l. vltim.

3 Siue sit aliud ratione personæ siue rei siue causæ secundum Host. Ioã.

i Delegatis. A legato apostol. sed. qui causam illis commisit.

k Produxisse. Super causa, quæ inter ipsum Honorium & archiepiscopum & magistrum Rogerium vertebatur. Ex hoc probatur, quod si duo litigant super aliquo. & tertius veniat dicens se habere ius in illa re, & petat se admitti, audiendus est, cum sua intersit.

l Depositis. Eo ipso ꝙ attestationes fuerunt apud ipsum depositæ, non pōt vlterius alios producere. quia præsumitur didicisse testificata 4. Si vero apud iudices remansissent: tũc posset alios testes producere, cũ illorum attestationes non fuerunt publicatæ. j. eo. cũ causam. §. vlt. nec renũtiauerat productioni testium. quidam supplent hic, apud eum depositis & publicatis: & sic planum est, quod verius videtur.

4 Quod est uerum nisi attestationes clausæ & sigillatæ apud ipsum fuissent depositæ, & ipse sic eas restitueret, secundum Host. Ioã. And. Pan. Fel. hic.

m Alioquin. Id est, si non fuerint ab ipso producti & depositi apud ipsum & publicati.

n Producti. non ab Honorio in hac causa, sed ab archiepiscopo: quorũ supra petiit Honorius publicatio-

nem, sed non obtinuit. Et est arg. quod res inter alios acta, non nocet aliis. ĩ. de fide instru. inter. & ĩ. de re iudica. c. penult.

Idem.

Publicatis attestationibus nō opponitur in p̄sonas testiū. tres casus excipit, & ad secundā determinationem subdit.

CAP. XXXI.

PRæsentium authoritate statuimus, vt si quis [a] post depositiones testium publicatas obiicere voluerit in p̄sonas [b] eorum, ei tunc tandem id liceat cum iuramēto [c] firmauerit, quòd ad hoc ex malitia non p̄cedat: Nisi forsan ante publicationē id fuerit protestatus [†]: Vel ostendere poterit, quòd post public. didicerit [d], quòd obiicit in p̄sonas. Cæterùm cùm quis personas testium se velle post publicationē depositionum repellere, fuerit protestatus [e], si quid p̄ ipso dixerint, de facili nō credatur.

Idem Londo. & Helien. episcopo.

Si actoris & rei testes contraria deponunt fidem sibi non derogant, sed præualent digniores, & verisimiliora deponentes: & si in cæteris est disparitas, præfertur numerus.

CAP. XXXII.

[a] PRæsentium. Si quis. s. contra quem producunt testes. qui enim producit testes, cōtra p̄sonas eorū dicere non potest, nec in sua causa, nec in alia, nisi ex noua causa, sed in dicta eorum bene pōt dicere: q̄a sibi ipsis ī serie sui testimonij cōtradicunt, siue pro se inducti sunt in causa, siue cōtra se in alia iiij. qō. iij. si testes. §. si quis testibus. Et est ratio: q̄a cū produco testē, personam eius approbo: & ideo contra p̄sonam eius dicere non possum: & ideo si approbo illum pro me, & teneor recipere contra me. xix. dist. si Romanorū. sed q̄d sit dicturus ignoro & ideo in dicta dicere possum, si video, ꝙ contradicit sibi ipsi, vel etiā aliis testibus meis vel si facit pro aduersario meo [1]: est tamē arg. cōtra hoc in fi. Sed quid si produxit instrumenta? Non pōt aliq̄d dicere contra illa: quia diligēter debuit præuidere instrumentū, an faceret pro se vel cōtra se anteq̄ produceret illud: sed in teste istud præuideri non pōt quia frequēter mutant ex eo quod dicunt se scire q̄d nesciunt, & quādoq; dicunt se nescire ꝙ sciunt. & ecōuerso, & hæc est causa quare diuersæ scripturæ ab eadem parte prolatæ inuicem sibi derogent. C. de fide instr. scripturæ. & hoc habes ĩ. de fide inst. imputari. pōt tamen quis dicere se nolle uti instrumento producto, si arguitur falsitatis. C. de fide instr. l. iij.

[b] In personas. Obiicere potest quis in personam testis, quod sit periurus, infamis, conspirator, inimicus, quod sit corruptus, quod sit seruus, & multa alia posses super hoc inuenire exempla. de hoc melius dicitur ĩ. eo. testimonium. Bern.

Glossa sequens coadiuuat textum in hoc, quod dicit probationem fieri per iuramentum, per rationē, & tria similia. Dicit demum huic locum esse, cùm de calumnia non est iuratum, ponit opin. contrariam, tamen primam approbat & probat.

[c] Iuramento. Iuramētum est hic legitima probatio: quia quilibet præsumitur bonus, nisi probet̄ malus. s̃. de seru. c. vno. & ĩ. de præsump. dudū. & C. qui mili. non poss. super seruis. li. xij. sic etiam conscientia vel fides probatur per iuramentū. ĩ. de sentē. excō. si vero aliquis. sic ĩ. de excep. pastoralis. Itē per solū iuramētum probat̄ amissio rerū s̃. quod me. cau. c. vlti. Et ꝙ hic dicit de iuramento isto præstādo, locum habet in causis vbi de calūnia nō iuratur, sed de veritate dicēda. Quod in his causis præstari debet, habes s̃. de elec. dudum. & s̃. de iureiur. ex literis. & ita iuramētum de veritate dicenda nō excludit sacramentū de calūnia super emergēti exceptione: vt hic patet. & s̃. de elec. cū dilectus. & s̃. de res. spo. literas. Si vero iuratū esset de calūnia, non est aliud iuramentū postea præstādū. C. de iu. ca. auth. in hoc sacramēto. & in auth. d̄ iis qui ingre. ad ap. §. vl. vbi hoc expressum est ad fi. col. v. vnde sumpta fuit auth. Quidā dicūt [2] ꝙ ī qualibet causa hoc iuramentū est præstādū, siue iuratū sit de calūnia, siue de ueritate dicenda, & est speciale: & surgit hoc ex quadā præsumptione: quia cū nihil dixerit cōtra testes cū producebantur: & postea cū publicātur: quodāmodo videbatur approbare testes: vnde postea per sacramentū tollit̄ illa p̄sumptio. sic ĩ. eo. c. vlt. & ĩ. de excep. pastoralis. sed ibi nō credo, ꝙ sufficeret præmittere protestationē, licet sufficiebat hic, sed ꝙ prius dixi verius credo: vt dixerunt T. & G. & Vinc. olim: sed modo mutat̄, vt dicit̄. & q̄r locum habeat tantū hæc decr. vbi de calūnia non iurat̄, arg. op. probat. ff. d̄ pœ. sanctio legu. vbi dicitur: cū noua lex statuitur, ad eas species pertinere non videt̄, quibus ipsa lege pœna specialiter addita est. nec verisimile est delictum vnum, eadem lege uariis æstimationibus coerceri, & ex præsumptione prædicta statutum fuit, vt post publicationē iuretur, ꝙ ex malitia non procedat, cum protestatio non præcesserit. & hoc vbi de calumnia non fuit iuratum.

[d] Didicerit. Hoc difficile est probare, nisi per iuramentum. sic ĩ. de excep. pastoralis. & sufficit hoc iuramentum. sicut in proxi. casu. Bernardus.

[e] Protestatus. Per hanc protestationem videtur, ꝙ noluit fidē adhibere dictis illorū testiū contra se. non ergo debet habere pro se. [3] xix. di. si Romanorū. & iij. q. viij. cuius in agēdo. ĩ. de cē. cū olim. C. de sol. l. pe. sic. C. ad l. Cor. de fal. qui falsas. & ff. de inof. test. Papinianus. §. meminisse. & C. de iis q̄b. vt indi. alia. & est absurdū redire ad hoc, cui renūtiatū est. C. de reb. cre. si q̄s iusiurādū. Sic econuerso, semel probatū rep̄bare non possum. vij. q. ij. dilectissimi. ff. de ne ge. Pōponius. ff. de adu. si vxor. ĩ. de iureiu. queadmodū. Sed non videt̄, ꝙ intellectus talis probabilis sit: quia licet reprobē personā, nō ideo videor rep̄bare dictū sicut econuerso, licet approbē personā non tñ approbo dicta iiij. q. iij. c. si testes. §. si quis testib. & propterea sola p̄testatio. si amplius nō fit p̄cessum, non obest: q̄a licitū est desistere quandoq; ante sentētiā, vt dicūt iura p̄dicta, s. l. q falsas. & §. meminisse. & l. alia. Et ita sola p̄testatio non nocet, si nō fuit processum ad actū quin credat̄, si pro ipso dixerint: & si p̄cessum fuit ad reprobationē, & nō obtinuit, si dixit pro ipso non p̄dest. Et expone de facili nō credat̄, i. nullo modo credat̄. si. ij. q. vj. biduū. ver. si aduersarius. vbi habes. difficile est vt hoc audiat̄, i. nullo modo audiatur. C. ad l. Cor. de fal. Imperator. & xlvij di. quātūlibet. & j. q. j. principatus. Vel intellige, ꝙ dicit de facili non credatur. q̄n ab initio antequā deponeret protestatus fuit quod licitu esset in personas obiicere. tunc. n. præsumptio est contra testem, ꝙ criminum timore aliq̄d dixerit pro ipso, ne postea obiiceretur ei crimen: & tūc si dicit aliquid pro ipso, de facili non credatur, nisi habito respectu ad qualitatē personæ ipsius testis, vt puta si est talis & ita honestus, quòd propter hoc nulla suspi-

† Dūmodo p̄testatio sit specifica. bal. sing. c. pastoralis. colum. ij. ĩ. d̄ exceptio.

1 Sic rep̄bo sententiam iudicis in quā cōsensi: cuius non reprobo personam. de hoc de offic. deleg. super qōnū. §. verū in vlt. glo. Ioā. And.

Iuramētū quādoque est probatio legitima.

2 Inno. & Hos. Nec obstabat, secundum ipsos authē. pall. ꝙ fallit in casibus in q̄bus a iure exprimit̄ ꝙ iuret̄ de malitia: tu dic idē in non exp̄ssis, vbi iudici videbat̄ illud exigēdū d̄ iura. cal. c. ij. in fi. lib. vj. Io. An. Panor.

3 Pro se. dic reiectis intricationib⁹ & distinctionibus gloss. Aut. Butr. Pan. & aliorū hic, indistincte q̄d æque prosunt reprobāti sicut p̄ducenti: q̄a producens eo ipso satis approbat ēt contra se, nec curandum de reprobatiōe non verificata nec acceptata iuxta not. in c. cū venissent. s̃. de eo qui mittit̄ in possess. cā rei seruā. in gl. obtulit. nec curādum de cauda huius. c. p̄sun ctoria. & q̄ cōtrarium potius infert & ita practicat̄.

ſuſpicio eſt cōtra ipſum quod aliquid diceret timore alicuius criminis:tunc credit̄ ei.ſi vero ſit ſuſpecta ꝑſona,vt timore illo pręſumptio ſit cōtra illum : tunc non creditur ei,vel de facili nō credat̄ ſine aliis adminiculis:ſed cū illis bene creditur,& ſic dupliciter pōt intelligi, quod dicit,de facili nō credatur. Ber.

IN noſtra. Si teſtes à diuerſis ꝓducti, deponentes cōtraria ſint æqualis honeſtatis, ſtat̄ maiori numero, alias pręualere poterit paucorū authoritas. Præmittit factum,& diffinitionis cauſam. Secūda ibi, Mādamus. dat mandatū bimēbre. Secundum ibi, Si vero. Ab. Sic.

IN noſtra pſentia:& infrà. Cùm igitur. hinc plures, inde verò ſint teſtes numero pauciores ꝓducti, quos non ſolū diuerſa, ſed aduerſa [a] penitus in q̄buſdā cōſtat teſtimonia reddidiſſe: quia etiam ad multitudinem tantū reſpicere nō oportet, ſed ad teſtium qualitatem, & ad ipſorum depoſita quibus potius lux † veritatis aſſiſtit, ex quibus motum [b] animi ſui conuenit iudicem informare: Mandamus quatenus, ſi teſtes vtrinq; producti eiuſdē honeſtatis & exiſtimationis extiterint, cùm cōſtet teſtes monachorum eſſe teſtibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono [c] ſententiam ꝓferatis. Si verò teſtes ex parte monachorum producti, tantæ præminentiæ fuerint, ꝙ eorum authoritas aliorum ſit merito multitudini præferenda, [d] ab impetitione archidia. abſoluatis eoſdem.

† Veriſimilitudo præſtat numero. Alex.cōſi. xxvij. col. fina.lib.ij. Phil.Cor. cō. cxxiij. li.iiij.Phi. Deci.s̃.de proba.c.licet cauſā. nume. 9.

Teſtes ſi contradicant, quid iuris.

Idem priori S. Fridiani Lucañ. & magiſtro G. canonico Piſano.

Ad probanda impedimenta electi, laici & fœminæ admittuntur (adde) & teſtes de auditu & fama ſufficienter non probant.

CAP. XXXIII.

TAm literis veſtris, quàm depoſitionibus teſtium intellexi--

[a] Sed aduerſa. Sup contrarietate teſtium ita diſtingue. Si vnus teſtis contradicit ſibi expſſe, non valet. iij. qō. ix. pura. xxiij. quæ. vij. quod autē. j̃. de appell. ſolicitudinē. C. de lib. cau. l. cū pcū. & s̃. de proba. licet. niſi incōtinenti hoc fecerit corrigēdo dictum ſuū. j̃. tit. ꝓx. pter-ea. idem uidetur, ſi teſtis pro parte dicit falſum, vt in nullo ualeat dictū ſuum ix. di. ſi ad ſcripturas. & iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. q falſo vel uarie. & s̃. de cau. poſ. cū eccleſia. & iij. q. ix. pura. Si uero unus teſtis contradicit pluribus, talis cōtrarietas non obſtat: quia dictū unius teſtis nō probat aliquid. xxxiij. q. ij. admonere. & s̃. eo. veniēs. & ca. licet. niſi forte cōtradicat pluribus teſtibus, cū quibus eſt ſcriptus in aliquo inſtrumēto. ff. quemadmo. teſt. ape. l. j. in fi. Si vero plures teſtes cōtradicāt pluribus ſi ſunt omnes ex eadem parte, dicunt quidā, ꝙ nō ualēt. ar. s̃. de ꝓb. licet. ſicut cōtingit in diuerſis ſcripturis. j̃. de fi. inſt. imputari. C. de fide inſtr. diuerſæ ſcripturæ. Si aūt contradicant teſtibus alterius partis. ualet teſtimoniū pluriū, ſed hoc non placet, licet enim teſtes inducti ex eadē parte, contradicāt ſibi, non tñ ſuccūbunt talia teſtimonia, licet ita ſit in inſtrumētis quia teſtes non potuerunt præuidere: vt dixi s̃. e. præſentiū. Dicas ꝙ ſi teſtes contradicāt teſtibus, ſiue ex eadē parte ſiue ex aduerſa, primo concordabit iudex contrarietatē illā, ſi poteſt. ar. s̃. eo. cum tu. & de pœn. di. j. periculoſe. j̃. de ver. ſig. nihil obſtat. & xj. q. iij. anteceſſor. & ſupra, de cōſue. cū dilectus. niſi manifeſta ſit cōtrarietas. iij. q. ix. nihilominus. xxv. qō. v. de parentela. & ſi manifeſta ſit contrarietas, valet teſtimonium pluriū, niſi ex altera parte tanta ſit dignitas, vt merito debeat præiudicare numero. vt hic inferius dicitur, uel niſi uerisimiliora [1] loquantur, & plura probent. iiij. q. iij. ſi teſtes. & s̃. de proba. licet. uerſi. fin. Si uero teſtes ex utraq; parte omnino ſint pares, pro reo fertur ſentētia ſupra, de probatio. ex literis. & infra, de fide inſtrumen. inter dilectos. in fine. niſi in quatuor caſibus, in cauſa matrimoniali, liberali, & dote, & teſtamento. ff. de re iudic. inter pares. & infra, de re iud. cap. vlti. vbi habes illos quatuor caſus ſupra, de probatio. ex literis. & xxxiij. qō. j. ſi q̄s acceperit. & ff. de inof. teſt. ſi quis. Si autem neuter poſſideret, ſed vterque petit rē ab alio, ſ. à tertio, ſi ꝓbationes ſint hincinde omnino pares res diuidatur ſi poteſt. ar. infra, de præſump. afferte. ſi res eſt indiuiſibilis [2], iudex pōt gratificari cui vult arg. infra, de paro. ſi epiſcopus. & infra, de iure pa. cum autem. & lxiij. diſt. ſi forte. vel diuidatur res ſorte. xxvj. q. ij ſors. & ff. de iudic. ſed cum ambo. Si vero teſtes contradicunt inſtrumēto: Aut contradicūt inſtrumento in quo ſcripti ſunt, aut alij in quo ſcripti non ſunt. Si cōtradicunt inſtrumēto, in quo ſcripti ſunt, præualent teſtes inſtrumēto. ſupra de proba. tertio. Et arg. ad hoc. ff. quemadmod. teſta. ape. l. j. in fin. & auth. de fide inſtru. §. ſi vero aliqd. Si vero contradicant inſtrumēto in quo nō ſunt ſcripti. dic vt s̃. de proba. tertio. Sed quid vbi duo petūt eandem vxorem, & æqualiter probant? Videtur. quod detur ei, cui conſentit [3]. C. de nup. viduæ. & j. quæſtio. vlt. ſancimus. ſi autem non vult conſentire in aliquē, detur ditiori & meliori, ſi æque ſint per omnia pares, ſorte alteri detur per iura prædicta. xx. diſt. cleros. Si vero teſtes inducti ſunt iam ad probandum aliquem articulum, & alij poſtmodum inducunt in contrarium indirecte, ſtatur ſecundis. infra, eodem ex tenore. & ſupra eodem, ſeries. & arg. C. de contrahen. ſtip. optimam. ſed hoc intelligo uerum, quādo ſecundi ſunt plures & meliores. & ſi æquales numero, recurratur ad dignitatem, vt hic, alias ſtaret̄ potius primis: quia potius præſumitur ſubornatio in ſecundis, quam in primis. Bernard.

Teſtium contrarietas eſt cōcordāda ſi poſſit.

[1] Puta iuri communi conſona: & vide quod dicā de præſcr. auditis. ſuper verſic. exceptionem. Ioā. And.

[2] Naturaliter vt æquus vel iure prohibente, vt duo ſerui qui ſunt vir & vxor. C. cōmun. vtr. iu. poſſeſſionū. ſecūdum Vin. qui dicebat quod niſi talis ſit caſus quo iudex habeat gratificari, ad iudicaretrem vel coniuges vni, & in medietate pretij condēnaret illum, alteri inſti. de actio. §. quędam. Ioā. And.

[3] Conſentit. imo differetur ſentētia & interim cōtinebit mulier. Pan.

[b] Motum animi. s̃. de renun. in præſentia. & iiij. qō. iij. ſi teſtes. & s̃. eo. præterea.

[c] Pro archidiacono. Supra eo. cum tu. Argu. contra, ibi præſumitur, quod utraq; pars uerum dixit: quia illa dicta ſimul poterant eſſe uera, hic uero non, ideoq; recte ſtatur maiori parti.

[d] Præferenda. Vel ſaltem coæquanda: quia tunc iudicabit̄ pro reo: vt dictum eſt in prima notula. Quod hic dicitur recurrendū eſt ad dignitatē perſonarū, ut authoritas præferat̄ multitudini, ex altera parte intelligitur qñ numerus modicum excedit̄. s̃. de elect. eccleſia ueſtra. ſi. n. multum excederet: tunc præfertur numerus. Ar. contra. s̃. de elect. dudū. ſi. xix. di. in canonicis. Sed in qua quātitate pferimus authoritatē vel numerū? Iſtud erit in arbitrio iudicis diſcreti æquitate inſpecta: quia declarari uel regula de facili dari non poſſet. ff. de diuer. & temp. præſcr. de acceſsionibus.

Teſtiū authoritas, an præferatur multitudini.

TAm literis. Primo ponit, ꝙ probauerunt teſtes cōtra electū. Secūdo proſequitur articulū bigamiæ: ibi, Quia uero. Tertio ponit pœnam archipreſbyteri & ſacriſtæ: ibi, archipreſbyterum. Ab. Sic.

mus nihil esse cōtra Lucanū electū sufficiēter ostensum, nisi de auditu [a] tantū & fama: cū super aliis, si qua fortè videant esse probata [b], testes sint vel soli [c], vel tales [d], qui nō potuerūt illa legitimè cōprobare. Quia verò super matrimonio, quod idē electus dicitur contraxisse cū vidua [e], testes fuerūt recepti propter appellatiōis obstaculū, ne laici vel fœminæ in tali reciperentur articulo cōtra ipsum: nos vt tantæ irregularitatis obiectio, nō remaneat indiscussa, Mandamus quatenus testes, siue laicos, siue fœminas [f] (dūtaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter: excōmunicantes [g] solenniter, si quis eos impedire præsumpserit, quominus testimonium perhibeant veritati. Demum attestationibus publicatis, si fortè constiterit irregularitatē huiusmodi non esse probatam, indicatis eidē electo purgationem [h] canonicam de obiectis per septem canonicos maioris ecclesiæ, vel priores ecclesiarum ciuitatis Lucanæ presbyteros seu diaconos bonæ famæ præstandā qua recepta prefigatis ei terminum quo consecrandus nostro se conspectui repræsentet. Si verò vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel intra terminum constitutum, nō præstiterit purgationem indictam, vos eū à prælatione Lucañ. ecclesiæ amouentes: mandetis ex parte nostra capitulo vt electionē de alio non differat canonicè celebrare. Archipresbyterum autem Luca. & G. sacristam, qui contra prædictum electum, literas nobis sub nomine maioris partis capituli destinauerunt (cū constet per attestationes prædictas, longè maiorē partem capituli non fuisse [i] consciam huiusmodi literarum) ab officio & beneficio denuntietis esse suspensos, donec mereantur nostram indulgentiam obtinere.

Idem Dulmeñ. episcopo & decano & priori sanctæ Trinitatis Eboracensis.

In causa liberali contra contumacem, etiam lite non contestata testes recipi possunt. h.d. notab. secundū lect. communē.

CAP. XXXIIII.

Cum olim archidia.

[f] Auditu. hic loquit̄ de alieno. Panor.

[a] De auditu. Sic ergo testimonium de auditu [1] tātum, cum fama non facit fidē. ĩ. de accu. inquisitionis §. quæsiuisti. & ĩ. de eo qui cog. cōsan. vxo. suæ. super eo. ar. contra. s̃. eo. preterea, vbi creditur testimonio de auditu cū fama. & xxxij. q. j. dixit. sed loquitur ibi de præsumptione violenta, & ibi speciale est in eo casu alias nō sufficit, sꝫ hæc fama purgationem inducit, vt in decr. inquisitionis. & hic, vt patet inferius. Ber.

Glo. sequens ponit differentiā inter criminales, ciuiliter motas & mere ciuiles.

[b] Probata. Nota ꝙ in causa criminali, etiā ciuiliter mota, licet actor habeat presumptionē ꝓ se: non tñ defertur ei iuramentū: imo locū habet regula, actore non probante reus absoluitur. C. de eden. qui accusare. tū si infamatus est ex hoc debet inde se purgare, in ciuili aliud: q̄a si actor habet bonā p̄sumptionē ꝓ se, habito respectu ad qualitatē personæ & causę deferť ei iuramẽtū [2]. ĩ. d̄ iureiur. ca. vlt. & C. eo. in bonæ.

Iuramẽtū an possit deferri actori.

[c] Soli. i. singulares & ideo non ualent s̃. de probat. licet. & s̃. de elect. bonę. & c. cum dilectus.

[d] Tales. Forte criminosi uel malæ opinionis. vnde eis non creditur. ij. q̄stio. vij. testes.

[e] Cum vidua. Corrupta. alias non obesset. xxxiiij. di. Valētino. & ꝙ cognouisset eam si corrupta esset. s̃. de biga. debitum. & intellige, ꝙ cōtraxit in sacris, alias notam criminis non contraxisset: quia tunc non esset crimen contrahere cum vidua: sed irregularitas quædā quæ repellit à promotione: vt s̃. de biga. c. j. ij. & iij. quod videtur potius hic fuisse.

[2] Pōt dici idem in vtroq; casu nā in ciuili defertur iuramẽtū ei, q̄ melius creditur veritatem scire, ita hic cum alius melius eo scire nō d̄beat, an ipse contraxerit. purgatores vero adiūgātur ꝓꝑ infamiam secundum Abb. Ioā. And.

[f] Fœminas. No. ꝙ cum opponitur crimē siue irregularitas in modum exceptionis cōtra clericum ciuiliter, indifferenter admittuntur laici & fœminæ, vt hic patet, sicut in denuntiatione. supra eod. tit. quoniam. quia licet agatur de crimine, non agitur criminaliter vt in c. quoniam. supra eodem. vnde procurator potest interuenire. infra, de accusa. super his. in fin. alias mulier non admittitur in crimine. xxxiiij. q. v. mulierem. & ĩ. de verbo. sign. forus. §. vlt. & xv. q. iij. ex eo. nec in testamēto admittitur. inst. de test. ord. §. testes versi. sed neq; mulier Item aliud cōtra. s̃. eo. de cætero. infra, de accus. meminimus. & c. cū P. manconella. ij. q. vij. laicos. & c. ipsi apostoli. & ca. testes [3]. & hæc oĩa contraria loquūtur cum criminaliter agitur.

Mulier an admittať in crimine.

[3] Vnde dixit Io. laicos & fœminas admittendos ad probandam famā. vide quod dicam de accusa. cū P. super fi. vlt. gloss. Ioā And.

[g] Excommunicātes. Videtur quod testes cōpelli possunt, vbi odiosa ꝓponitur exceptio. arg. supra, de elect. cum dilecti. vel electores compelluntur detegere fraudē. sed hic nihil dicit de testibus, sed de impedientibus testes. & ideo dicas, q̄d nō debent cōpelli. super hoc dic vt no. infra tit. proxi. dilectorum. vbi de hoc in fine notulæ. & dixi infra, de accusa. super his. in quadam notula quæ incipit, & tamen. vbi de hoc.

[h] Purgationem. Argu. pro illis, qui dicūt semper accusato indicendā purgationē, quod non est verum, nisi ex hoc infamatus fuisset. vj. q̃. vlt. quod autem. & ij. quæst. v. presbyter.

[i] Non fuisse conscìam. Sed qualiter hoc potuit constare, cū singuli essēt in suis testimonijs singulares. supra, de elect. cū dilectꝰ. & ca. bonæ. j. & infra, de accusat. cū dilectus. in fine. Solu. Bene potuit cōstare probando absentiam fratrum tēpore contēto in literis. ĩ. de ijs quæ fi. à præla. quanto. & infra eo. tit. ex tenore. vel quoties fiebat mētio in capitulo de hoc facto, nulla fuit habita mentio de talibus literis. s̃. de proba. tertio. arg. C. ad l. Cornel. de fals. qui ueluti. No. ergo qualiter puniendi sunt, qui præter conscientiam capituli huiusmodi literas nomine capituli scribunt: quia tanquā falsarij puniuntur. infra, de iis quæ fiunt à prçlatis. cap. quanto.

Cum olim archid. Prima pars narrat factum. Secunda ibi, Mandamus. dat iudices quibus committit receptionem testium, & prouidet quid ꝑ eos agendum sit, reo contumace. Abb.

Meneñ. [a] aduersus Cantua. archiepiscopū super statu Meneñ. ecclesiæ proposuerit quæstionem: & infra. Mādamus quatenus nisi pars aduersa prædictū archidiaconum per exceptionem [b] legitimā repellere ualeat ab agendo partibus (si poterit fieri) uel procuratoribus earū ad locū securū & idoneū conuocatis, & lite legitime cōtestata, testes quos archiepiscopus in Anglia & quos archi. duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. Verum si archiepiscopus citatus legitime, uel per se uel ꝑ procuratorem idoneū noluerit comparere, aut litem etiam contestari, uos testes maxime senes & ualetudinarios [c], quos archid. duxerit producendos sublato ap. obstaculo. admittatis, & depositiones eorum conscriptas ad sed. curetis apo. destinare: statuentes partibus terminū peremptorium, quo per se uel per responsales idoneos nostro se conspectui repræsentent sententiam recepturæ [d].

[a] Meneñ. Ista ecclesia Meneñ. quæ alias dicitur sancti Dauid, olim fuit archiepiscopalis, sicut apparet ꝑ priuilegium ipsius ecclesiæ: quā Cantuarieñ. archiepiscopus tenet pro suffraganea ecclesiæ suæ. archi. ipsius ecclesiæ super statu seu libertate illius, mouit questionē archiepiscopo Cantuarieñ. dicens eam liberā esse, & per cōsequens debet esse metropolis super cunctis ecclesijs Vualliæ. hoc dicit Tan. ꝙ factū nouit.

[b] Per exceptionē. Forte obiiciebatur ei, quod non habebat mandatum, & sine literis sui capituli & episcopi non erat audiēdus: ut s. de procu. c. j. sed non est uerum in hoc casu: quia quilibet alius etiā minor potest prosequi iniuriā ecclesiæ suę ne trahatur in peiorem statū. xij. q. ij. non liceat. etiam alijs contra dicentibus. ff de libe. cau. l. j. ij. & iij. licet alias coniuncta persona repellatur si agat contra uoluntatē aliorum ff. de proc. pomponius. §. ult. sed hic non est ita. nā quilibet agere tenet pro ecclesia [g] ij. q. vij. quapropter. & v. q. v. nō uos. & sic unus iuste resistit omnibus. xxxj. di. Nicena. & j. de ijs quę fi. a ma. par. ca. c. cū ī cūctis. argu. contra. ff. qui & a qui. ma. lib. nō fi. si quis hac lege. §. quoties. [a] Et ita intellige de alia exceptione, puta rei iudicatæ, uel quia esset excōmunicatus uel aliam consimilem. Io. Itē ar. est hic, ꝙ exceptio peremptoria ante lit. conte. potest obiici & probari. & sic repellitur actor ab agendo, quod uerū est in tribus casibus supra de lit. contest. c. exceptionis. in concil. Lug. libr. vj.

[g] Ecclesia. data negligentia prælati uel capituli quilibet de ecclesia pt agere sine mandato, noīe ecclesiæ. Panor. Fely. Lapus allega. lj.

[a] Secundū Ioā. solue, quod ibi fauore libertatis in ea reuocanda requirit cōsensum omniū patronorū, qui sunt eiusdē gradus. hic fauore ecclesiæ in cuius libertate defendenda admittit alterū. Io. And.

[c] Valetudinarios. sic supra ut lit. non contes. quoniā. j. respons.

Gloss. seq. ad decre. quoniam dat duas solutiones. primam reprobat: contra secundam opponit, & oppositioni respondet. finaliter approbat primam.

[d] Sententiam recepturæ. Sic uidetur, quod contra contumacem possit procedi usq; ad sententiam etiā lite non contes. Si hæc est uera litera, & loquitur de diffinitiua, sic non solum senes sed omnes indifferenter sunt recipiendi. & hoc uidetur dicere satis litera testes maxime senes, & sic illud maxime proprie ponitur. Et sic est iste unus casus, in quo fauore libertatis recipiunt testes lit. non conte. & sententia profertur: sicut cōtingit in electione prælati uel matrimonio carnali. s. ut lit. non cont. quoniam. §. porro. Et est arg. ad hoc. C. de inge. ma. l. diffamari. Et sic intelligebat Tan. [a] Alij exponūt istam literā, sententiam, i. interlocutoriā. s. de missione in possessionem si altera pars non uenerit. uel si partes uenerint, litem primo contestabunt. Sed prima lectura ex ipsa patet litera nam si papa uellet intellexisse de interlocutoria, de ea mentionē fecisset infra de deci. ad audientiam. & s. de trāsla. inter corporalia. Sed multum uidet obstare huic cum dicit, senes & ualetudinarij, cū illi consueuerunt recipi. lit. nō cont. ut in c. quoniam. Vnde si papa intelligebat, quod in casu isto possint recipi lit. non contest. ex parte actoris, simpliciter dicere debuit, recipiatis testes quos archid. duxerit ꝓducēdos: secūdum quod præcepit ī casu cōsimili cum actor absens est contumaciter, & reus præsens. s. de do. & contu. causam quæ. ideoq; uidet, quod loquat hic de sententia interlocutoria, & testes senes & ualetudinarij recipiantur, ne copia subtrahatur probationum, ex eorū defectu, ut s. ut lit. non cont. quoniā. & secundū hoc dixit, maxime id est tantum. Vel dic ut dixit Tan. & hoc potest intelligi ex eo, quod dicit maxime, quod uerbum non fuit in antiqua compilatione, & quia non recipiuntur testes lit. non contest. cum fit missio in possessionem propter contumaciam, sed summatim examinato negotio, fit missio. s. ut lit. non contest. quoniam frequentes. §. in alijs. & §. seq. Bernard.

[a] Et Gof. & Hos. ad dentes aliā rōnē, s. periculū aiarū. Dicebat In. quosdā dicere, qđ hic archieps diffamabat statum ecclesiæ Me. & ideo præfigit ei terminus intra quem procedat alioquin diffinitiue præcipiet ei ne ulterius inquietet ecclesiam C. de ing. diffamari. sed ut dicit, cōtra hanc lecturā est ꝙ archiepspos sidebat: quare nō est uerisimile, qđ diffamauerit ecclesiam. Ioā. And.

Idem priori de Bolonic. & I. rectori ecclesiæ de Borel.

Publicatis attestationibus, admittitur aduersarius ad probandum contrarium si ante publicationem super hac publicatione contraria instrui non potuit. h. d. et est casus singularis.

CAP. XXXV.

Ex tenore literarū uestrarum accepimus ꝙ cū uobis causam quæ uertitur inter R. militē, & M. mulierem, commiserimus fine debito terminandā: & infra. Pars mulieris proposuit, ꝙ dictus miles prius corporale præstitit iuramētum, quòd ipsam duceret in uxorē, & postmodum carnaliter cognitam [e] traduxit in domū. Miles uero hoc inficiabatur [f] oīno, adiiciēs [g] qđ & si hæc uera essent, eam tñ de iure habere non potuit: eo quòd aliā tūc [h] uiuentem prius duxerat in

[e] Ex tenore. Cognitā. Et sic inductum fuit matrimonium præsumptum. j. de condi. appo. de illis. contra quam præsumptionem nō admittitur probatio in contrarium, infra de spon. is qui fidem.

[f] Inficiabatur. Et ita per narrationem & responsionem, facta est contest. litis. s. de elect. dudum. ij. & s. de lit. conte. c. uno. & C. de lite contes. l. una.

[g] Adiiciens. In modum exceptionis. sic. s. de ordin. cogn. capitulo primo. & ex istis uerbis debes instrui, qualiter debeas respondere, & sub qua forma, quia sic excipiendo non. confiteris. j. de excep. cum uenerabilis. ubi de hoc. & ff. de excep. non utiq;. & j. de exceptio. uenerabilem.

[h] Tunc uiuentem. Ille allegabat turpitudinem suā, unde non debuit audiri. j. de dona. inter dilectos. & j.

& ꝫ.de excef.præla.cum fuper quæftione.& ꝫ.de con fef.cum fuper. fed in cafu ifto, & in quolibet ubi uer titur periculum animæ a auditur allegans turpitudinem fuam.ꝫ.eo.ficut.& ꝫ de re iudi.lator.& c.confanguinei.& in caufa liberali auditur aliquis confités turpitudiné fuam, f.fe uédidiffe filiū ingenuū. C.de lib. caufa.l.j.Vin.Item ex eo quod dicit, tunc uiuentem,patet, quod hæc non poterat effe uxor: fed fi prima effet defuncta, & hæc fciebat illum aliā habere antequam contraxit cum eo, eam poftea habere non poffet.ꝫ.de eo qui dux. in matri. fuper hoc.& c.ex tuarum.& c. cum haberet.fi uero credebat eum effe folutum quando contraxit cum eo, bene poffet eum habere.infra de eo qui duxit in matr. c.j.& c.ueniés.B.

a Animæ idem Pā.

b Ergo. quia articulus per aduerfarij teftes probatus non fuerat debite fpecificatus. Vñ nō poteft alij imputari cur antea fuper eodē teftes nō produxit, & iō nunc pōt producere Io. An. addi. fpecu. eod.§. fæpe.Pan. Fely.hic.

c Secundū Tanc. idē Hoft. qui dicit, quod mulieri non licebit ꝓducere tertios cōtra hos fecundos: ar.ꝫ. eo.licet.ij bonus tamē iudex difcrete d bet examinare teftes iftos, ut fi qua latet falfitas ipfam penitus cōprehēdat. ꝫ.eo. cum cām. Ioan. An.

a Admittendos. hic habes expreffe,quod poft publicationem teftium etiam in eadem inftantia iudicis teftes recipiuntur fuper nouo articulo uel exceptione.ꝫ. eo.de tefti. ubi de hoc.& ꝫ.eo.feries. & C.de exceptio.fi quidam.C.de proba. exceptioné. & ꝫ.de excep.deniq;. fuper ueteri uero non funt recipiendi.ꝫ.eo. fraternitatis.ubi de hoc. Sed certe licitū eft mulieri, probare abfentiam uiri, ergo b & eodem modo licitū eft uiro probare præfentiam. c quia mos utriq; gerendus eft. ff.de proba.circa eum. quia non debet actori licere, quod reo non licet.ff.de reg.iur.non debet. Et ita eft ar. quod poftquam didici teftificata, nō poffum inducere teftes fuper eodé articulo:fed alius eft modus inducendi, & ad aliud nunc, quam primo.ꝫ.eo. ueniens.& c.cum in tua. Vin.tamen dixit, quod ifta decre.non habet locum, nifi incontinenti poft publicationem uoluerit probare contrarium.

uxorem. Cum per teftes militis uideretur effe probatum, quòd ipfe ante feftum purificationis beatæ Mariæ uirginis B. mulierem folenniter accepit in uxorem, & teftes M.mulieris dicerent, quòd in feptimana pafchali fequente feftū prædictū,de ea ducenda præftitit iuramentum, prædictus miles ab impetitiōe ipfius abfolui cū inftātia poftulabat. Verum ex parte fæpe dictæ mulieris extitit replicatū quòd eo tempore,necnon & ante quo teftes dicti militis dixerāt eū cū alia matrimonium contraxiffe, fuerat femper in Ebor. prouincia commoratus, cum teftes ipfi dicerent hoc longe extra dictam prouinciam actum effe, determinantes tempus & locū:quòd per teftes idoneos erat probare parata. Sed contra fuit ex aduerfo refponfum,quòd (cum atteftationes iam effent hincinde folenniter publicatæ) locus productioni teftium iam nō erat.Quia igitur dubitatis, utrū poft publicationem & atteftationem fuper illo articulo deberent teftes admitti: nos inquifitioni ueftræ authoritate præfentium refpondemus, teftes mulieris ad probandum illū articulum admittendos. a

Idem priori fancti Victoris.

Indulgenda eft in caufa quarta productio teftium, petita cum folennitate legali, caufa legitima non refragante,alias legitime appellatur.

CAP. XXXVI.

Significauerunt nobis & infra. Cum caufa quæ uertitur inter abbatem & monachos fancti Dionyfij ex una parte, ac abbatiffam & moniales Forcellis ex altera, tam fuper proprietate, quam fuper poffefsione priora tus de Argentolio,iudicibus a nobis commiffa fuiffet,& moniales fuper caufa proprietatis prius litē ingreffæ, teftes produxiffent in illa,poftmodū poffefsionis iudicium fufpenfo petitorio intentarunt b :& infra. Vnde in caufa poffefsionis quam moniales petebant ea ratione c ,quod illæ quibus ipfe fucceflerant,inde fuerant uiolenter eiectæ, tefte fuerunt ab utraque parte producti,& eoufq; pro ceffum,ut publicatio fieri iā deberet d :& ꝫ. Mādamus quatenus fi uobis conftiterit, abbatem & monachos quartam productioné teftium cum iuris folennitate e fuper poffefforio petiuiffe, & propter hoc intra decem dies f poft interlocutoriam fententiam appellaffe(nifi forte iudices quartam productionem negauerint pro eo quòd uoluerint effrenatā multitudinē teftiū refrenare)uos ad quartāproductioné(ad hibita folénitaté legali)

b Significauerūt.Intentarunt. Qđ eis licuit. ꝫ.de cau.pof.paftoralis.& ff.de ui & ui ar.cū fundū. §.ult.& ff.de acq.poff.naturaliter.§.nihil.Ber.

c Ea ratione. Hæc ratio bona erat,q̃a interdictū unde ui, datur hæredi & bonorum poffeffori. ff.de ui & ui ar.l.j. §. interdictū hoc. in fi & datur in hæredem, in id quod ad eū peruenit. ff. de ui & ui ar.l.j.§. pe.& l.fe. & xvj.q. vj.fi epm. Et intellige q̃d datr contra hæredem iuris. C. fi ex delic.defunc. l.una.non autē cōtra hæredem rei: quia non omnis ad quem res peruenit tenetur interdicto unde ui. ꝫ.de refti. fpolia. cum ad fedem. & ff.de ui & ui ar.cum a te fit tamen fcienter rem illam recepit a deiectore,fupra de refti.fpol. fæpe contingit.

d Deberet. Monachis petentibus quartā productionem teftium cum folennitate legali fuper iudicio poffefforio: quam cū iudices denegarūt monachi appellarunt ab interlocutoria, contra eos lata: ut ifra patet.

e Solénitate. quā habes. ifra e.c.pe. & in aut. eod.titu. §.quia uero. col. vij.Ber.

f Dies.Idem tempus datur ad appellandum a diffinitiua.ij. q.vj. anteriorum. Et fic patet, quod intra x. dies debet appellari ab interlocutoria fupra de ele.cum dilecti. alias trāfit in rē iudicatā 4, ut ibi dicitur idē etiā tempus datur ad fupplicandum. C. de preci. impe.offe. aut. quæ fupplicatio.Vin.

4 Quo ad partē, nō quo ad iudicē. qđ dic ut no. de app.cū ceffante. Ioan. An.

g Effrenatam. Nota nouitatē iuris. fed ratio eft antiqua.fic.ꝫ.c.proxi.& ff.de tefti.l.j.in fin. & ex eadem

cau.

causa posset iudex denegare tertiã & etiam secũdam. si.ff.de iudi.nõnunquam 1 xxiiij.q.iij.c. illicita. & s. de do.& contu.cum dilecti. ex quo eadem subest causa in secũda, siue in tertia, vt in quarta: idẽ seruandum est hincinde. s.de trãsact.inter corporalia. Vel si intra certum tẽpus causa deberet terminari. s.de off.dele. de causis.Vin.

1 Ad hoc inducit ꝙ qñque dat iudex tres dilationes quandoq; vnã pro omnibus. Ioã. And.

a In probatione. s.quod non probẽt se appellasse intra decem dies ex causa præmissa.

b Condẽnantes.& sic patet, ꝙ appellans iniuste condẽnandus est in expẽsis alteri parti, & istud generale est. ij.q.vj.omnimodo & j.de ap.vt debitus.& quod remitti debet ad eundẽ iudicẽ a quo appellauit, vt dicit illa đ cret.ut debitus. & eo.tit. cũ in ecclesia. Sed quare secũdum iura prædicta nõ remittũtur partes ad priores iudices, si apparuerit monachos frustratorie appellasse? Hoc ideo cõtingit: 2 quia priores iudices retulerunt negotium dño papæ, & ita desierunt esse iudices p relationẽ: vt s.de off.lega.licet in prin.& C.de rela.l.j.& ij.& vt patet ex prí. ca. 3 Quid iuris sit de huiusmodi expensis, dictum est plene. s.de do.& contu.finem.Bern.

Appellans iniuste in expensis ẽ condemnãdus.

admittatis eosdẽ: ipsos (si in probatione a defecerint) in expensis legitimis condẽnantes b. Et nisi adeo sit in petitorio iam processum, vt plenè possit de proprietate liquere, c vos causam possessionis, ad quã de iuris beneficio abbatissa & moniales habuere recursum d, primitus terminetis, in causa proprietatis postmodum processuri: alioquin quæstionem terminetis simul vtranque.

Idem episcopo Placentino.

Diligenter examinãdi sunt testes, & puniendi qui eos impediũt et ipsorum testium multitudo est per iudicem refrenanda.

CAP. XXXVII.

CVm causam, quæ vertitur inter archiepiscopum Raueñ. ac cõmune Faueñ. & ĩfra. Quia verò vtriq; parti nimis existeret onerosum, vt testes producerẽt coram nobis: Mãdamùs quatenus, recipias testes quos vtraque pars, tã sup principali negotio, q̃ in personas e testium duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures f: & de singulis circunstantiis g prudenter inquirens, de causis h vide-

2 Vel detulerũt appellationi j. đ appellationibus lib.vj. Io. And.

c Liquere. Non videtur quod plene liqueat, nisi postquam renuntiatum fuerit & conclusum 3, cum ante renuntiationem possint partes adhuc producere testes super nouo articulo & instrumenta. ar. s. de elect.dudum.& j.de fide instr.cum dilectus.

3 Conclusum. idem Imol. hic Anto.burgos ca. ad nostrã.col l. vij. nu. 31.de emptio. & vẽditio. Bal. l.properãdũ.§.j.circa prin.C. de iudic. Matth. afflic.decisi. Neapolit. clxxvj. nume.3.

d Recursum. sed esto ꝙ moniales obtineant in possessione, ergo habebunt rem cum fructibus, a tempore đ iectionis. s.de rest.spo.grauis.& ff.de vi & vi arma.l. j.§.qui vi deiectus est. sed pone quod monachi obtineant postea in petitorio, ergo habebũt rẽ cum fructibus a tempore litis contes.super proprietate: & imputent 4 sibi moniales, quod primo intentarũt iudiciũ proprietatis: quia litis contestatio exæquat oẽs possessores. & per litis contest. fiunt malæfidei possessores: & ideo fructus post lit. contesta. oẽs restituendi sunt cũ ipsa re. C.de rei vẽ.certũ est.& ff.de peti.hęr. sed & in lege.§.si ante litẽ. Sed forte inspicitur lit. cõtest.de nouo facta super proprietate: & quia moniales primo conueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verũ est secũdũ legistas, qui dicunt quod ex totorenuntiatur iudicio proprietatis antequam admittãtur ad possessoriũ. Secundũ iura canonica nõ renuntiatur iudicio proprietatis, ut hic dicit: quia postea debẽt procedere in iudicio proprietatis. Sed secundum hoc videtur ꝙ fecerunt sibi piudiciũ circa fructus pceptos, & post lit.contest.super proprietate, si monachi postea obtineant in iudicio proprietatis. Io.And.

4 Imputẽt idem deci. tho.q. cccxciiij.& Pan. Fely. hic Pan.c. cũ super. c.pastoralis s.đ causa possessio.& proprieta.

CVm causam. Habet tria dicta, ut patet ex summatione. Secundum ibi, Quod si. Tertium ibi, Volentes. Abbas Sic.

e In personas, sed cum exceptio quæ opponitur in personas testium, debeat reseruari in tempus disputationis, post publicationes testiũ, vt s.eo.præsentium. quare papa dicit, quod statim hoc faciant? Ideo fecit, ne differatur negotium: quia præsumptio erat contra Fauentinos, ne causa protrahẽdi negotium obiicerẽt in personas testium post publicationẽ. Vnde papa voluit super hoc prouidere: & ideo non fuerunt admissi. ad hoc. s.de probat.licet. in casu tñ statim admittitur ad probandum. vnde cum dicitur, quod ille sit odiosus ex criminali causa statim debet hoc probare. C.de testi. authẽ. si dicatur. si ex leui causa vel pecuniaria odiosus dicitur, recipiatur eius dictum, & in tempus disputatiõis reseruetur huiusmodi quæstio: vt ibidẽ dicitur, & in authẽ. eo.ti.§.si vero.col. vij. 5 Itẽ & in alio casu cum obiicitur testi qđ sit seruus. si dicat se liberum, non debet admitti, nisi prius ostendat chartã suæ manumissionis. C. eo.tit. authẽ. si testis seruilis. ar. contra quod statim debeat audiri, qui obijcit crimen testi. s.eo.ex parte ade.

5 Et eo casu dicit Go. loqui hanc literam cũ exceptio talis est quæ non repellit testem sed reddit testimonium eius suspectũ propter ꝙ reseruet excep. & idẽ notauit. j. de excep. c.j.Io.An.

f Procures. sigillatim perse, alias non valerent eorũ dicta. j.eo.venerabilis.& infra, de accusa. inquisitionis.§.j.& supra, & de electio.quia propter.ar.C.de testib.nullum.Bernard.

g Circunstantiis. alias non puenitur ad veritatem. xxiij.q.viij.occidit.an.s.lucri gratia vel inimicitiarũ testificentur, de aliis circunstantiis, de quibus tradit. ff.eo.l.iij.& iiij.q.iij.c.si testes.Ber.

Glossa sequens tractat primo de teste, qui nõ reddit causam scientiæ interrogatus, vel non. secundo quærit, alleg. pro & contra. & soluit. tertiò tractat quomodo testis cognoscere debet illos, de quibus deponit.

h De causis. causam enim scientiæ debet quærere iudex: quam si non reddiderit, nõ valebit dictum testis. iiij.q.iij.c.si testes.§.solã.& xxiiij.q.iij.si habes. & in auth.de testi.§.& licet dudum.co. vij. Si vero iudex non quæsierit, & testes simpliciter dixerint se scire, valebit. j.de re.iu.sicut.vbi de hoc. & ff.de no. oper. nun.de pupillo.§.qui nunciat.in fi. Et de personis ipsorum testium, an sint honesti.iiij.q.iij.§.ij. Sed nunquid testis tenetur respondere 6, an sit criminosus periurus, vel talis qui non possit testificari? Et videt ꝙ sic: quia istæ sunt circunstantię de quibus quærit. ff.eo.l.iij.& iiij.q.iij.si testes. & quia testis in causa criminali, & ordinandus æquiparantur.ij.q. vij.ipsi apostoli.& c.testes: sed ordinandus tenetur dicere crimen suum.l.di.ex pœnitentibus.& xxiiij.di ca.vl.op. ar. j.de excep.deniq;. Sed cõtrariũ non inuenitur, ergo stabimus legibus prædictis ꝙ.n.non mutatur, quare stare prohibetur. C.de testa.sancimus. Sed contra videtur ꝙ non teneatur respondere: quia nemo teneẽ pdere se.de pœ.di j.non tibi dico. Hęc authoritas loquitur de eo, qui in iudicio animę confitetur: & ille non tenetur crimẽ suũ occultũ publice cõfiteri. Quid ergo

Testis an teneat prodere vitiũ suum.

6 Rñdere. dic ꝙ non tenetur respõdere đ tangentibus turpitudinem suam, de aliis sic. Pan.Fely. hic.decisi. tho. q. lxix.qõ.ccclxxij. tetigi ad Phil. Decium.l. si num.6. C. de edẽ.

ergo dicemus? Satis potest dici, ꝙ debet respōdere saltē ad ea de quibus traditur iiij.q.iij.§.si testes.& ff.e.ti.l.iij. Et op.ar.ĩ.de accu.inquisitiōis.§.j.& si đ aliis interrogētur, nō tenentur respōdere. sed de consuetudine nō interrogātur 1. Et satis videtur honestū, ꝙ nō interrogētur, nisi de his de quibus fit mētio in ll. ṗdictis: quia talia non sunt ampliāda, sed restringenda. Præterea testes debēt cognoscere litigātiū ṗsonas, a q̃bus & cōtra quos inducūtur quando agitur de contractibus, aliter nō videtur, ꝙ posśint congrue testificari. ar. in authē. e. tit.§.j. col.viij. & in auth. de instru.cau.circa prin.§.si qs igitur. col.vj.C.de iure de lib.sancimus.§ sin autē dubius.in fin. & si dubitet, an testes cognoscāt contrahētes vel litigātes, exhibēdi sunt ipsis testib⁹, vt eos cognoscant, & in eadē forma in qua esse consueuerunt: qa mutata forma, & substantia quasi mutata videtur.ff. ad exhib. Iulianus. §.sed & si qs. Istud frequenter fit præcipue vbi factū suspectum præsumitur. Bern.

1 Not. Io. ij.q.vij.q̃rendum ꝙ iudex pōt in genere q̃rere a teste, an possit esse testis ad hoc viij. qō. iij. Artald. Ioā. And. Cognoscere. etiā si sint descripti in instrumēto. Guido papæ hic. nu.7.

licet personis, loco a, tēpore b, visu, auditu, sciētia, credulitate, fama, & certitudine, cuncta plenè conscribas: & infrà. Testes c aūt &c. Quòd si fortè Fauētini vel alij eos quos dictus archiepiscopus ad perhibendum testimoniū veritati duxerit producendos, præsumpserint impedire: tu ipsos ab huiusmodi ṗsumptiōe, cessare cōpellas d. Volentes autē effrenatam e multitudinem testium refrenari: volumus vt hinc inde quadragenarium numerum testium excedere non permittas, ita videlicet, vt si Fauentin. testium depositiones ratas habere voluerint f, quæ a Ferrarieñ. episcopo & abbate Pompo. receptæ fuerint: testes ipsi computentur in numero prælibato: alioquin (cùm attestationes ipsæ sint clausæ) iidem testes (si necesse fuerit) iterato producantur.

a Loco. exemplo Danielis. xiij. de duobus præsbyteris, qui concupierunt Susannam.

b Tempore. quia si diuersi sunt, siue in loco, siue in tempore non valet eorū dictum.iij.q.ix.nihilominus nec intellige de tempore.i.de qualitate tēporis. nisi eēt suspectus testis, vel ex tēpore.i.ex mora.& ex hoc etiā redditur testimoniū suspectum.iiij.q.iij.ca. si testes.§.item in testibus considerandū est. Cū enim testis præsumitur suspectus, quibuscunq; modis potest, inquirenda est veritas.arg. xxx.qō.v. iudicantem. & xxxv.q.ix graue.& C.de eden.is apud quē. in fine. Iudex ergo discretus in omnibus istis & aliis per quæ posśit veritas melius perscrutari, debet interrogare. aliter.n.ad veritatē non possumus peruenire.xxiij q. viij.occidit. Vnde versus: Auditus, visus, persona, scientia, causa, Fama, locus, tempus, ac certū. credulitasq;: Dum testes recipit, iudex hæc cuncta notabit.

Testes examinās multa inq̃rere đbet.

c Testes autem. &c. Clausula ista nō respicit omnia superiora: quia testes illi qui inducūtur super criminibus, nō compelluntur.ĩ.ti.proxi.dilectorum. vbi đ hoc. Et ibi habes hanc clausulam integraliter.

d Compellas. per excōicationem.s̃.eo.tam literis.& hoc bene pōt: quia præstat impedimentum causæ: & quia iurisdictio ad omnia extēditur sine quibus causa expediri non pōt.s̃.de offi.deleg.præterea.& ca.prudentiam.§.sexta.ad fi.& c.j.& c.suspicionis. & s̃.eod. tam literis & ff.de iurisd.om.iu.l.ij. Et si nullo modo potest cōpelli, & ita testes nō possunt inde dicere veritatē: quid erit? Videt ꝙ debet haberi pro ṗducto, ac si deposuisset cōtra 3 illū qui facit illū impediri, vel cōsentit, quia si vellet ṗhibere ne taliter impediret, bene posset. 4 ĩ.eo.cōstitutus.ar. iij.q.vij.c.infames. versi. si quis adeo. ar.contra.j.qō.iiij. quia præsulatus. Bernard.

3 Contra idem Pā. Fel. in causa ciuili.

4 Dicebat Host. ꝙ si pricipalis vel alius eo mādante hoc faciat: habet testis pro producto. argu.ff. si quis caut. l.j.§.ij. simili modo. Idem si hoc fiat per alium amicum principalis ipso tacente & dissimulāte. argu.ĩ. de simo. sicut nobis. & c. nobis secus si hoc fiat ab inimico vel etiā amico ipso sine fraude cōtradicēte vt ibi. & ff. ex quib. cau. i pos. Ioā. And.

e Effrenatā multitudinē. sic.s̃.eo.ca. proxi.& ff. de test. l.j.in fi. Et sic vltra xl. dicit esse effrenata multitudo sic ĩ.đ cle.excō.mi.la tores. Sed hoc potius cōsideratur secundum magnitudinē causæ, & ṗsonarum qualitatem nā quandoq; xxiij. milia dicunt pauci xlv.dist.disciplina.

f Voluerint hæc litera potest intelligi secundum dist.illius.l.C.eo.ti.l.vlt. ĩ.eo.præsentata. 5 Vel dic vt dicebat Ioā. & Laur. quod quandiu attestationes sunt clausę, possunt adhuc iidē testes iterato induci vt addant: quia forte tūc nō habebāt omnia in memoria in auth.e.tit.§. qa vero multi. & arg. ff. de quęst.repeti. vel vt corrigāt errorem suum. Sed illud non credo: qa hoc debent facere incōtinēti, & nō ex interuallo.ĩ.ti.proxi.præterea.in fin. Et argu.ad hoc xxxv.q.vj.de parētela.in ver.discordasse. Sed si quis testis secūdo inductus dicat contrarium eius qđ primo dicit. tunc dictum suum nō valet. nec creditur ei: ar.ĩ.eo.cum in tua.ĩ.de ap.solicitudinē. in fi. nisi forte ita esset, ꝙ primæ attestationes non valuissent: puta ab eo receptæ qui nullam habebat iurisdictionem. vel potius quia pro non scriptis debent haberi, nec debent publicari, sed potius incidi. Bernardus.

5 Et forte ist eṗs & abbas fuerant arbitri, vel forte delegati: sed processerāt sine tertio collega vel alter eorū fuerat recusatus secundum Vin. Ioā. And.

Idem de nouo fonte & Casędei abbatibus.

Attestationes receptæ in summario, fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione non obstante, iidem vel alij testes super eisdem capitulis recipi possunt.

CAP. XXXVIII.

ij VEniens g ad apostolicam se. G. archiepisc. Claremōt. humiliter supplicauit, vt sententiam super decanatu Claremont. ecclesiæ pro eo latam, quæ iam fuerat in parte executioni mandata: cùm autem procuratores capituli Claremontensis in nostra præsentia proposuerint, sententiam illam contra iustitiam & post appellationem h ad nos interpositam promulgatam: & infrà. Et idem archiepisc. ipsos tanquam procuratores admittere noluerit i

VEniens ad apostolicam sedem. Vbi variatur modus agendi, publicatis attestationibus, super eodem capitulo testes producere licet. Et tres sunt partes. In prima ponit ordinem processus, & disputationes partium super receptione testium. In secunda papa interloquitur: ibi, Nos igitur. In tertia causam cōmittit, ibi, Quocirca. Abbas Sic.

g Veniens. de hac materia loquitur.ĩ. de appellatio constitutus.

h Appellationem. bene allegabāt isti procuratores, si hoc probare possent.s. quod contra iustitiam: quia executio per hoc suspenditur: sic si obiiciatur quęstio falsi 6 .C.si ex fal.instr.l.vlt.Lau.

6 Hoc induceret quia vtrūq; istorū reddet sentētiam nulli. Ioā. And.

i Noluerit quia dicebat ꝙ erāt cōstituti ṗcuratores ab excōicatis, vt patet in integra.in fi. Vel ꝙ ipsi procura-

curatores erant excõicati.c.post cessionem.s.de probat.& hic melior: cum excommunicatis non sit denegata defensio uel per se uel per procuratores.c.cũ inter.j.de except.& s.de iudi.c.intelleximus.

a Audiendus. Sententia lata inter me & te, non est executioni mãdanda, si ius alterius partis læditur.j.de re iudi.cũ super.& s.de offi. dele. sup eo.& ff.de ap.a sententia.Lau.

b Incontinenti. Nota sententiã executioni mandandã, nisi statim probetur exceptio. s. de rest.spo.literas. C.de compen.l.ul. in fin.& C.de ord. cog.l.fi.§.ult.fi.j. de re iudic.cum super.Bernar.

c Fundaret.Quod debet audiri,cõtra illã sententiã quæ lata erat pro archi.

d In articulo. Ad quem probandum fuit admissus scilicet quod sua intererat.

e Vellet. Quia ad hoc cogi non poterat, cũ ob aliud 1 probandũ fuissent inducti.j.eo. cum causam quæ.& ar. s.eo. cõstitutus.j. e.cũ in tua. ex consensu tamẽ partiũ ualuisset. 2 ar.C. eo.ti.leg.ult. Ber.

f Vtraque pars.S; quare necesse habet iste P. contra sententiam illam inducere testes,cũ illa sententia ei nõ debeat obesse:quia res inter alios acta aliis obesse non debet.j.de fi.inst.inter dilectos.& j.de re iudic. ca.pen.in pri. Respõde quia de hoc agebat antequã sententiã ei præiudicasset, qui sciebat rẽ ad se pertinentẽ tractari:q a si primo sibi actio eius rei cõpetebat & permisit sequentem agere,præiudicium sibi fecit. j.de re iudi.c.pe.ff.de re iudi.sæpe. quia hoc ipso tacite renuntiare uidetur iuri suo.j.de ijs quæ fiunt a maio.pa.c.ex ore.quia quam cito sciuit causam illam tractari,statim debuit cõtradicere,& se opponere,qđ cũ non fecerit,præsumitur cõsentire. ar.s.de offi.dele.cum olim. & liiij dist.si seruus. & j. qui ma.accu. pos insup.secus si nesciuisset causam agi ar.ff.de acc. si cui.§.ibidẽ. Præterea adhuc idẽ uel alij testes sup hoc sunt admittendi:& ita super eodem articulo & inter easdem personas testibus publicatis ijdem uel alij testes iterum recipiuntur. Vnde contra s.eo. fraternitatis 3 cum suis concordantijs. Sed iam solutũ est quia illud cõtingit propter diuersum modũ agendi.j.e.cum in tua.& c.cum causa quæ. Sed si illi ẽt q primo inducti fuerunt,contrariũ dicũt in secundo iudicio:qd erit?Non credo 4 ualere dictũ eorum:licet aliud sit iudiciũ, & alius modus agendi.j.e.cum in tua. & j. de præsum.literas. s.de prob.p tuas.Bernardus.

uel dictis eorum aliquatenus respõdere. P.subdia. noster se ipsi opposuit ex aduerso asserens se canonice in decanũ Claremonteñ. electũ, propter quod dictus archidia.in sua petitione non erat aliquatenus audiendus a, quia decanatus ipse non ad illum,sed ad se potius pertinebat:& infra. Cũ igitur super his aliquãdiu disceptassent: interlocuti fuimus ut dictus P.(si posset incontinenti b suam intentionem fundaret c: qui cum super hoc testes & instrumẽta produxerit interloquẽdo pronũtiamus,quòd sua intererat, ut se posset opponere arch. memorato. Lite igitur inter eos tam super electione,quã super sñia contestata, quæsitum fuit ab ipso archi.utrum attestationes prius exhibitas in articulo d supradicto in hoc iudicio uellet e admittere:qui respondit,quòd uellet, dũmodo posset obijcere tam in personas testiũ,quã in dicta.Quo audito pars aduersa respondit, quòd attestationibus illis in hoc iudicio uti nolebat: cum non super principali negotio: sed super articulo incidẽti fuissent lite non contestata receptæ unde super toto negotio alios uolebat testes p ducere, uel eosdem.Pars autem respondit aduersa, quòd cum testes illi tam super sententia, quàm super electione dixissent, & eorum attestationes fuissent in iudicio publicatæ: non licebat eisdem(postquã testificata didicerat) super eisdẽ articulis, alios testes producere, præsertim cum in hoc iudicio attestationibus illius usus fuisset subdia. prælibatus. Nos igit iustitia pronuntiauimus exigente, quòd testes essent recipiendi super toto negotio, quos utraque pars f duceret producendos. Quocirca mãdamus quatenus receptis testibus,&rationibus partiũ intellectis, causam ipsam tam super principali,quã etiam incidẽti fine canonico terminetis. Quia uero quæ in capitulo aguntur, non facile possunt nisi per canonicos g ipsos probari: uolumus ut ad cautelam absoluatis eosdem, ut uocati ad testimonium, libere ualeant pro utraque parte testari.

Idem Bisuntino archiepiscopo.

Religiosi etiam ad testificandum non admittuntur, absque iuramento nisi à partibus remittatur.

g Canonicos.Quę enim in capitulo fiunt:per alios probari non possunt. cum alij ad capitulum non uocentur sic & q̃ domi fiũt, per alios non de facili explorãtur. C. de repu. consensu. §.super plagis. C. de quæstion.interrogari. ff.ad Silla. si quis in graui. si pupillus. & §.seq. & l.j.§.si uir aut uxor. licet alias.apud domesticos facile quid confingatur.C.de dona.datam.argu. contra. s.eo.in literis. Itẽ est hoc argu.quod excõicatus post absolutionem suam, restituit pristino statui.iiij.quæstio. j.c.j. Item ea quæ in capitulo agunt per alios probari debent, ut hic dicit. Et hæc est causa quare compellitur canonicus ferre testimonium cõtra ecclesiam suã, super cõtractu inito cũ capitulo suo nec debeat ideo p dere beneficiũ suũ 5 quia hoc faciat compulsus. ff.de bonis lib. qui cum maior.§.penul.secus esset si assumeretur ad officium, ut in aduocatione uel procuratione 6 quia tunc perdere debet beneficium suum supra,de postula. capitulo ultimo.hic ideo absoluuntur ad cautelam,ut possint testificari:quia dicebatur, quod erãt excommunicati post appellationẽ 7 : alias nullus absoluitur ad cautelam.Nec intelligas quod quilibet excommunicatus uocatus ad testimonium debeat absolui. & hic ideo absoluuntur ad cautelam : quia non poterat probari per alios,quam per illos de capitulo. ut litera dicit.

1 Aliud. imo quia non fuerãt plene examinati nec pleno ordine alias secus p no. Pan s.eo. ca. causã quæ.

3 Hosti. dicit qđ partes minus sufficientibus probationibus se submitterẽ põt. ad hoc j.ca. px.& qđ ibi no.Io. And.

3 Hic Hosti. ad timorẽ subornatiõis addit illã rõnem de qua ibi dixi ĩ fi viij. quæstiõis Ioã. And.

4 Credo. idem Pã. Fely.

5 Summ. Frã.Ripa. rep.l.fi.C. de reuocã do. q.viij.

6 Quorũ officiũ est uolũtariũ & hoc uerum secũdum Hos. nisi ex causa cogeretur.& remittit ad summã de postu. Io. And.

7 Et ideo nõ fuerũt remissi ad excõmunicatorẽ. Et sic nõ ob. s. de offi. dele. prudentiã §.vj. secũdum Inn. per quem dicũt hic G. & Phi. qđ iudex absoluit testes excõicatos, si p alios ueritas haberi non põt : nisi sit tale genus excõmunicationis cuius absolutio reseruetur papæ. Ioan. And.

Tuis.

a Tuis quæstionibus. Iuramenti.sed cũ iuramento bene, alias quãtuncunq; religiosus sit aliquis in præiudiciũ alterius non est ei credendũ.ĩ.e. nuper. & sic tam monachi quã alij clerici possunt ferre pro ecclesia sua testimonium supra eodem, insuper. & capitulo cũ nũtius. & infra de iureiurando. & si Christus.in fine.& decimaquarta quæstione secunda, super prudentia.

b Remittatur. Et sic patet, ꝙ iuramentum testis põt remitti [1] & hoc iõ quia uerbo aduersarij, possum totum ius meum relinquere: ut C.de fideic.l.ult.Sed uidetur, quod nõ possit remitti [2]: qa introductum est ut ueritas detegatur, & ut religio iudicãtis non circumueniatur: & sic uidet quod in fauoré iudicantis: ergo partes non possunt illud sibi remittere. Solu. iuramentum illud iudicis authoritate remittitur, & istud iuramentũ principaliter in fauorem partis præstat. unde possunt illud sibi remittere partes. Sed nunquid iuramentum istud potest remitti in causa matrimoniali, de consensu partium? Dico quod non, quia nec eorum cõfessioni statur in causa matrimoniali: etiam si fama consentiat siue rumor. & hoc ideo ne colluderent adinuicem cõtra matrimonium. ĩ.de eo qui cogn. consang. uxo. super eo. sed in coniungendo, uidetur quod possit remitti: quia ibi creditur confitenti, dummodo nõ sit in alterius matrimonij præiudicium. ĩ.de clan.de spon.c.ij. Sed quid dices de iuramento calumniæ, an posit remitti a parte parti? Videt quod non, quia nec consuetudo ualet de ipso non præstando. s̃.de iura.calum.cæterũ.& uidetur expressum. C.de iura.calum.l.ij.§.sed quia uerenur. sed eadem ratione qua iuramentum testi remittitur: quia in fauoré partium præstat ut ueritas eliciat, & nõ occultetur. xiiij.q.ij. quãquam. potest iuramẽtum calumniæ remitti: quia illud præstatur in fauoré partium ne calumniose aliquid fiat, & ut ueritatem uel saltem secundum quod æstimat confiteatur. C.de iura.cal.l.ij.§.siautem.ad finem. Dicunt quidam, ut Ioan.& B.& alij sequaces, quod iuramentum istud de calumnia expresse remitti nõ potest: sed tacite bene remitti põt: nec sententia propter hoc cassaret. arg.de procu.filiusfamilias. læditur.§.ueterani. & C.eo.titu.ita demum.ubi exceptio procuratoria contra milité, expresse remitti nõ põt. tacite uero bene põt. ff.de iureiur. l.iusiurandũ. §.qui iusiurandum. sicut aliquando tacita probatio plus operat, quã expressa.ar.ff.de solu.uero procuratori.§.alia.& l.si quis stipulatus in melle.§.j. Alij dicunt ut M.& eius sequaces [3] quod nõ põt nec tacite nec expresse, cum nõ tantum in fauoré partiũ, sed pro communi utilitate introductum est, ut dicit lex: ꝙ ex dissimulatione remitti non potest. C.de iura.ca

[1] Remitti. Ias.l.j. col. ij. de ferijs.

[2] Vide l. Theopompus. & ibi Bart ff.de do. præle. in l. iurisiurãdi.C. de testi.

Iuramentum ĩ causa matrimoniali remitti non põt.

[3] Hostiẽ. hic & s̃.d̃ cal cæterũ.& reddebat rõnẽ diuersitatis: qa sine periculo aĩæ nõ p̃t cõmitti calũnia in quo deus offenditur respu. lędit, & ecclesia scãdalizat sed sine teste d̃ meo tibi dare posse cessantibus p̃dictis. Io. And.

CAP. XXXIX.

Tuis quæstionibus: & infra. Monachi uero de suis fratribus ac conuersis testes in causis proprijs producere absq; iuramẽti [a] exhibitiõe nõ possunt: Nisi forte a parte remittatur [b] aduersa.

Idẽ Attrebateñ. episcopo, & Dedimeñ. & Vrsicampi abbatibus.

Delegatus necessarius in testem, remouetur a iudicando, & alius subrogatur.

CAP. XL.

Dilecto filio Arieñ. præposito nobis innotuit exponente, quod cum causa quæ inter ipsam & comitissam Flandreñ. super donatione vj. præbendarum sacerdotalium agitatur, uobis episcope ac abbas Dedimeñ. & Attrebateñ. decano duxerimus committendam: idem præpositus citra litis contestationem [c] proposuit, quòd testimonium decani sibi necessarium erat in causa prædicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & alium unicum [d] tantum testem, facere fidem posset. unde postulauit, ut in causa ipsa eo procederetur excluso [e] uel supersederetur negotio, quousq; substitueremus aliũ loco eius. uos aũt petitioné eius admittere recusastis [f] quin imo post ap.a præbẽdarũ ipsarum donatione suspẽdistis eundem. Ne igitur

lum.l.ij.§.sed quia ueremur. B. Tu dic ut hodie habetur in c.j.de iu.calum.lib.vj.ubi dicitur, ꝙ tacite potest remitti, sed non expresse. & sic approbatur opinio Io.& Ber.

c Dilecto filio. Citra litis contestationem protestando, quod per illa uerba nõ intendebat litem contestari. s̃.de or.cogn. cum dilectus.

d Vnicum. Sed nũ quid esset idem, si haberet duos præter istum? uidetur quod nõ, quia duo testes sufficiũt s̃. eod. licet. & ĩ. de test. relatũ. & iiij. q. iij. c.si testes.§. itẽ ubi numerus.& ij.q.iij. §.j.adhuc credo ꝙ remoueri debeat a iudicio, & præcipue si illi duo sint uiles, quia testes non habent oĩa ĩ memoria semper, & sic ueritas occultaretur, & probationis copia totaliter deperiret ar. op. s̃.ut lit non contest. quoniã.j. respõ.& curare debent magistratus, ut etiam salua sit rerũ probatio. ff. eo.ti.curent. & ar. in auth.eo. tit.ult. colla.vij.& ff.ad le.aquil.in lege. Si autem plures haberet, nõ deberẽt remoueri: qa ubi aliquis habet sufficientes testes, alij non compelluntur. s̃.eo.tit.c. de testibus.in fi. Sed nunquid esset idem in causa criminali? Videtur quod non, quia in criminali non compelluntur testes. ĩ.§. tit. proxi. dilectorum. Adhuc credo [4], ꝙ sit remouendus non ob. eo quod nõ põt compelli: quia precibus induci posset, ut testificaret. sed si omnino nollet testificari, non debet remoueri etiã in causa ciuili. Si iudex uellet iurare, quod nil scit de causa illa, non debet remoueri. Idem credo tenendum, si aliquis in fraudem procuret, ut causa talibus committatur, licet haberet alios plures: quia fraus [5] ei prodesse non debet. arg op. ĩ.de sim. nobis.& c.sicut.& s̃.de rescrip.super literis.

[4] Credo. idem Pa.

[5] Fraus. idẽ Pan.

e Excluso. Hoc habet locum, quando clausula illa, quod si non omnes & c. ponitur in rescripto.

Gloss. seq. adiuuat textum, Secundo quærit de aduocato, & soluit distinguendo. Tertio fortificat quæstionem & soluit. Quarto quærit de delegante &c. ponit opinionem Io. soluit, & contrario respondet. ulti. quærit & soluit.

f Recusastis. Et male, qa ẽt p̃tor testimoniũ dicere debet. iiij.q.iij c.si testes, uers. si res exigit. nec.n. arctanda est copia ,pbationũ. ff.de incẽ.rui.nau. l.ne qd.§. de his. S; qd si impetres illũ in iudicẽ, q uolebar esse aduocatus meus ĩ illa causa? Ob hoc nõ remouet: cũ aliũ posim habere aduocatũ: nisi hoc dolo feceris, ut mihi subtraheres copiã aduocati periti. ar. ĩ.e. cõstitutis.j.& iij.q.vij.c.infames.§.si quis aũt. S; si ei reuelaui secreta [6] cãę meę, nõ sufficit ad remouẽdũ eũ: qa nõ debet iudicare secundũ conscientiã, sed secundũ allega

[6] Secreta. idẽ Pan. hic Steph. Auffr. in ẽta. de recus.n. 68. Iudex, an debeat remoueri, si alterius p̃tis uult aduocatus fieri?

allegata.iij.q.vij.iudicet. Sȝ quid erit si iudex iste de quo quærit, cōmittat statim uices suas alij, nihil ibi retinendo, nūquid tenet talis commissio, & si tenet, nunquid potest iste esse testis coram illo? Dicit Io. ꝙ nō potest coram eo ferre testimonium quia fungitur uice eius, qui delegauit [1], & idem est iudicare per alium, ꝙ per se. arg. s̃. de offi. dele. corā & licet modo non sit iudex, sufficit qd' fuit ut nō possit esse testis ij.q.vj. statuendū est. Satis honestum putarem, & ꝙ possit cō mittere, & ꝙ possit esse testis corā illo. & c. illud statuendū [2] loquit de iudice qui cognouit de causa. & hoc pōt dici per d̃ cre. istam: quia iste iudex fuit, & tamē admittitur ad testimonium imo propter hoc remouet. Et si ordinarius peteretur in testē coram officiali suo, nūquid deberet testificari? Credo ꝙ sic, si necessitas immineret.

a Testis defectum. Et sic eo remoto, poterit ferre testimonium in causa.

[1] Hoc uerum si delegans esset ordinarius, uel delegatus qui delegasset partem non totū. Ioā. And.

[2] Hoc ca. loquit de iudice, q petitur in testē sup principali ut not. s̃. cum a nobis. in fin. iij. gl. Io. And.

ob testis [a] defectum eius iustitia ualeat deperire te abbas Vrsicampi, loco ipsius duximus subrogandū [b], Mandantes quatenus si est ita (suspēsione præpositi relaxata [c]) in causa iuxta prioris mandati tenorem ratione præuia procedatis.

Idem iudici Sabineñ.

Ne probationis copia pereat citato aduersario recipiūtur et publicātur testes quos reus īduxit.

CAP. XLI.

Significauit nobis presbyter sancti N. Sabi. diœce. quòd fundatores eiusdē ecclesiæ, liberam eam esse uolētes, fundationis tempore se in ea nihil iuris retinere dixerunt. unde timens ne processu tēporis, probationis copia ualeat deperire [d] prouideri super hoc idem p̃sbyter postulauit. Quocirca mādamus quatenus testes idoneos [e] quos ipse super hoc duxerit producendos [†], examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta [f], denuntiando [g] fundatoribus antedictis, uel eorū hæredibus, ut receptioni testium si uelint, intersint: & super denūtiatione sic facta, confici facias publicum instrumentum.

Idem episcopo & archidia. Beneueñ.

Si materia antiqui capituli repetitur, aliquo addito quod subijcitur necessitati probādi, possunt testes etiam antiqui, publicatis attestationibus p̄duci.

CAP. XLII.

Sed nunquid aduersarius poterit obijcere in personā istius decani, ut a testimonio ipsum repellat? Non, cū ipsum approbauerit in iudicem eum eligendo, sed in dicta bene poterit hoc obijcere. iiij.q.iij.c. si testes. §. si quis testibus. iij.q.iij. §. offeratur. & xxxij. quæst. v. horrendus. Bernar.

b Subrogandum. Cū unus iudex alij subrogatur, totum tempus habet, ꝙ alij concessum fuerat. ff. de iudi. si iudex. & hoc cum res est integra. Si uero non est integra, tūc si est delegatus habet residuum temporis, si ordinarius, non minus anno. ff. de iud. edictū. C. de iudi. properandū. §. finautē. in medio. Ioan. And.

c Relaxata. De facto, quatenus de facto processit. ij. q.vj. arguta arg. j̃. de ap. ad præsentiā. & j̃. de officio ordi. c. pe. quia excōicatio uel appellatio fuit legitima, & suspensio nulla [3]. j̃. de senten. excōmu. per tuas. s̃. de offi. ord. capi. pe. Ber.

d Significauit. Deperire. argu. ꝙ futuris casibus prudenter debemus occurrere. sic. s̃. ut lite nō cōte. quoniam. j. resp & s̃. si qui testium. & j̃. e. Albericus. & j̃. de cōfirma. uti. uel inuti. cum dilecta. & ff. loca. si quis domū. ad fi. ff. ad leg. aquil. in lege aquilia. ff. de usufruct. l. j. in fi. & C. de usur. pup. l. ult. ff. de fur. qui tabulas. & l. qui uas. & xxxiij. di. in nomine domini. & s̃. de elect. licet. & instrumenta omnia propter hoc fiunt. j q.vij. saluberrimum.

Glossa sequens ponit v. differentias, inter hanc receptionem. & illam quæ fit cum timetur mors &c. tamen quartam reprobat. secundo gloss. tractat, quod etiam ex parte actoris locus est huic publi.

e Testes idoneos. Inter hāc receptionem testium, & illam quæ fit cum timetur de morte testiū uel de absentia diuturna. s̃. ut lite nō contest. quoniam. j. resp. multiplex est differentia. Hic enim recipiuntur oēs testes indifferenter, tam iuuenes quam senes. sed in casu illo nō recipiuntur nisi illi tantum de quorum morte timetur, puta quia sunt senes uel infirmi. & de quorum absentia diuturna timetur, ut ibi dicitur. Itē hic statim publicā tur ad perpetuam rei memoriam. ibi nō publicant, sed cōsignant. Illi non ualēt post annū. [4] nisi intra annū uel agat uel denuntiet illi personæ cōtra quam inducti sunt ut ibi dicitur. isti perpetuo ualebūt tanquam authenticum instrumentū. quorum dicta sunt redacta in publica monumenta. C. de re iud. gesta. Item contra illos pōt obijci in personas, sed cōtra istos nō, [5] si appareat Instrumentū denuntiationis: ut dicit Vinc. sed hoc non est uerū. Item hic producuntur, ubi nō mouetur nec timet lis in præsenti: ibi secus. Et no. ꝙ hæc publicatio uidet habere locū etiam tantum in defensione siue exceptione, non autem in actione. nec est contrariū. ff. ad leg. Aquil. l. in lege aquilia. quia isti testes cōsignantur. sic intelligit dominus Azo legem illam: imo dico idem in actione [6] quandoq; per eandem. l ff. ad l. aquil. in lege aquilia ubi publicantur, & sententia fertur, sed cōdemnationis exactio competit tantum, cum extiterit conditio: ut ibi dicit. s̃. ut li. nō conte. quoniam. j. resp. in auth. e. ti. §. & hoc uerū est. col. vij. sed in his duobus concordantijs consignantur, & in auth. prædicta, ubi dicit publicantur. i. publica manu transcribuntur: ut loquatur ante litem contestatam, cum illa decre. quoniam. secundum unum modum legendi. Si uis intelligere authē. loqui in casu decre. huiusmodi, tunc proprie sedet: publicantur, id est, in publica monumenta reducuntur: ut ibi dicitur. Vinc.

f Monumenta. Hæc est bona prouisio ad cautelam futurorum, ut si redigantur testes in publicā formā: & aliud consiliū poterat habere ecclesia ista, contra patronos, ut faciāt ei chartā libertatis, sicut agitur pro apocha facienda. C. de fi. instr. plures. Apocha fit dantis, antapocha recipiētis. sic & libertus agit cōtra patronum, ut faciat ei chartā manumissionis. C. de li. cau. sicut datā. aget ergo ecclesia officio iudicis: secūdum leges ageret condictione ex illa leg. C. de libera. causa. sicut datam. & ff. de condi. ex leg. l. una. Vin.

g Denuntiādo. Arg. ꝙ nō ualet receptio testiū, nisi denuntiatio de hoc etiam facta sit parti aduersæ. s̃. e. in nomine domini. j̃. de fideius. constitutus. & s̃. ut lite non contest. quoniā. & iij. q. ix. chartæ. ꝙ est uerū. Item ar. ꝙ facta denuntiatione [7] siue ueniat ad uidēdum testes siue nō, ualet receptio testiū. s̃. e. ti. in nomine domini. & de hac denuntiatione fieri debet publicum

[3] Vel secundum Host. p̄prie poni tur respectu appellatiōis: q̄a antequā decreta. hæc emanasset casus iste nō erat in iure exp̄ssius & scribebat iudicibus app. remota uñ p̄cessus tenuit mero iure: sȝ debuit retractari p̄ sup̄ioris officiū de appel. pastoralis. Ioan. An.

[†] Alias. præsentādos.

[4] Annū. nisi denūciatio ab initio p̄cessisset, quia tunc nō est necesse īfra annū agere. Pa.

[5] Istos. nō hoc uerū secuta publicatione nisi in casibus c. præsentium. s̃. e.

[6] Actiōe. qñ actor nō p̄t agere de præsenti. Pa.

[7] Ad domū, si absens est. ar. j̃. d̃ cle. nō resi. ex tuæ. s̃. de eo q mit. in pos. c. fin. secundum Host. Inn. putat, quod si absens est: si pōt hoc fieri sine periculo expectabit, donec p̄sonaliter sibi denunciet. ar. ff. quæ sniæ sine app. re. l. j. §. cū ex eo. & dicit ꝙ iura quæ dicūt sufficere citationē ad domū ponūt casus sp̄ales. remittit tñ s̃. de eo q. mit. i pos. c. fi. superius alias. Ioā. And.

blicum inſtrumentú, ut ſi dubitaretur de denútiatione forſitan quia ſi negaretur ab aduerſario probaretur per inſtrumentum. Ber.

CVm cauſa. Poſt publicatas atteſtationes, nouum capitulum probari poteſt per teſtes antiquos.

CVm cauſa quæ inter œconomum monaſterij ſãcti M. de monte & infra. Cũ igitur abbas & fratres eiuſdem loci probare intendant quanti pretij uenditionis tempore a poſſeſsiones prædictæ fuere: Mandamus quatenus recipiatis teſtes quos alterutra partium ſuper hoc duxerit producẽdos: & infra. Si uero pars monaſterij ad hunc articulum eoſdem teſtes pro duxerit, quos ad alium b probandum produxit, uos nihilominus eos recipere procuretis: quoniã aliud eſt ꝓbaſſe deceptionis c exceſsũ, & aliud ꝓbare quantitatẽ ualoris.

ita cõmuniter ſummatur, & ſecundũ hoc nihil inducit de nouo hoc capit. cum hoc habeatur in capitulo fraternitatis. & in capitulo, cũ ueniſſent. cum multis ſimilibus. s̃. eod. In prima parte ponitur deciſa petitio. In ſecunda commiſſio: ibi. Cum igitur Et pone caſum literalem, ut colligit ex glo. ij. Monaſterium ſancti Martini de monte, uendidit quædam caſamẽta ciuibus Viterbieñ. poſtmodũ ſentiens ſe læſum ultra dimidiã iuſti pretij, egit contra dictos ciues emptores condictione c. cũ dilecti. de emptio. & uẽd. ſeu l. ij. C. de reſcin. uend. ut reſcinderet uenditio, uel alias ſupplerent iuſtũ prætium, probauit monaſterium in hoc iudicio ſe fuiſſe deceptum ultra dimidiam iuſti pretij. Sed non determinauerunt teſtes, quanta fuerit illa læſio. Et hæc probatio ſufficiebat ſi emptores uoluiſſent emptionẽ reſcindere. ſed quia dicebãt ſe uelle iuſtum pretium ſupplere, fuit dubitatum nunquid monaſterium poſſet de nouo probare quantitatem exceſſus, cum dicta teſtium fuiſſent publicata ſuper deceptione? Et reſpõdetur ꝙ ſic: quia iſta eſt noua materia: licet habeat partẽ incluſam, de antiqua non oportebit iterũ probare monaſteriũ fuiſſe deceptum ſed de nouo nũc determinabit quãtitas deceptionis. & ſic ceſſat timor ſubornationis, cũ rõne adiũcti uideatur nouũ capit. ſicut in ſimili uides cum auditur, quod teſtes ſubornati falſum dixerunt, iuxta not. in c. licet, de probationib. & ꝑ gl. in cle. ij. de teſt. hæc colliguntur ex hoc, & c. cum cauſa. j̃. de emptionibus, & uenditionibus. quæ in eodem facto loquuntur. Abb.

a Tempore. Tempus enim contractus inſpiciendum eſt. infra, de emptionibus & uenditionibus, cum dilecti. C. de reſcindenda uendi. ſi uoluntate. in fine. & ff. de euictionibus. ex mille. §. primo. ff. de minoribus: denique. §. ſcio. 1 & s̃. de euictionibus dudum.

1 Ponderato, initio, reſtituitur is qui minor ſe immiſcuit hæreditati paternæ, licet maior factus aliquid a debitoribus exegerit. Ioan. An.

Gloſſ. ſeq. opponit, reſpondet, ex reſponſione aliam obiecti. infert, cui reſpõdet, ſecũdo quærit & ſoluit.

b Ad alium. Alium articulum habes. j̃. de emptio. & uen. cum cauſa quæ. & eſt pars iſtius, & olim erat tota integra, & ibi probatum fuit quod monaſterium deceptum fuit ultra dimidiam iuſti pretij, non determinando quantum ultra. unde probari modo debet, quantum ualebat res ultra dimidiam iuſti pretij. Sed qualiter debuit probari exceſſus deceptiõis ſine quãtitate ualentiæ? Reſpondeo, hoc modo potuit eſſe quia cum res eſſet uendita pro x. teſtes dicebãt ꝙ res ualebat multo plus de xx. ſed non taxabant quanto plus de xx. & illud plus debet probari. Sed illi teſtes qui fuerunt inducti ad probandum primum articulũ, quomodo admittuntur ad probandum ſecundum: quia ſi tunc fuit interrogatus quantũ ualebat res ultra xx. & ipſe reſpõdit ꝙ neſciebat nõ uidetur ulterius admittendus. Sed intellige ꝙ ſimpliciter dixerunt, nec fuerunt interrogati de quãtitate exceſſus. uel hoc non nocet, quia poſtea potuit ſcire ꝙ tũc etiã neſciebat, & informare ſuã ſciam ex alijs argumẽtis nec ꝑꝑ hoc eſt cõtrarius ſibi nec dicuntur teſtes produci ſuper eodẽ articulo, q͞a ad aliud inducuntur modo quam prius. ſic. s̃. e. ueniens. & j̃. e. cum in tua. primo enim dixerunt teſtes, ꝙ res ualebat ultra xx. modo dicunt præciſe ꝙ res ualet ultra xxiij. uel xxv. uel aliam certã quantitatem declarant ultra xx. Sed qualiter hoc probatur? Dico quod ex qualitate rei, & quantitate redituum probatur pretium rei. C. de reſc. uẽ. ſi quos. ff. de re. eo. qui ſub tu. uel cur. ſi fundus. in prin. quandoq; res æſtimat quãtum põt colligi in l. annis. in authen. de alien. & emphy. cõtracti. §. ſanctiſsimas. col. ix. quandoq; etiam conſideratur quantum in xx. annis poſsit colligi. in authẽ. de rebus eccle. non alie. §. quia uero leonis. col. ij. uel etiam æſtimatur ſecundũ quod uendi poterat tunc: quia res tantum ualet quantum uendi poteſt. ff. ad Treb. l. j. §. ſi hæres. nec ex affectu debet ęſtimari, ſed communi æſtimatione. ff. ad legem Falci. prætia. in prin. Io. And.

Pretiũ rei ꝑ quid ꝓbatur.

2 Vltra. & adhuc ſine dolo, & ꝓcedit ẽt in foro conſciẽtiæ niſi alter ſit ſciẽs. Pa. dic ut dixi in trac. uſura. q. xiiij.

Idem.

Recipiuntur & publicantur teſtes, qui interfuerunt ſententiæ, ubi per ſcripturam de ſententia non apparet.

CAP. XLIII.

ALbericus miles nobis inſinuare curauit ꝙ cũ olim inter ipſum & C. mulierẽ Rauennateñ. coram capitulo Rauennate matrimonij qõ uerteretur, tandem lata fuit diuortij ſententia inter eos: poſtea uero dictus miles timens ſibi & filijs, quos de legitima uxore ſuſcepit, ex eo poſſe præiudicium generari, quòd in reſcriptis d redacta non fuit ſententia memorata, ſupplicauit ut teſtes qui ſententiæ interfuere prædictæ, recipi faceremus. Ideoque mandamus quatenus teſtes curretis reci-

c Deceptionis. Licitum eſt contrahentibus adinuicem ſe decipere. ff. de min. in cauſæ. ij. §. in pretio uerum eſt uſq; ad dimidiam, ſed non ultra 2: ut hic, & C. de reſcind. uend. l. ij. & j̃. de empt. & uend. cum dilecti. Sed quare admittitur iſta ſecunda probatio rei, & quantum ualeat, nonne ualet probatio ſuperioris, quod ultra medium fuerunt decepti ad hoc ut reſcindatur contractus? Certe ſic. C. de reſcin. uend. l. ij. Sed reſpondeo, quantum ad reſciſsionem contractus ualet prima probatio. ſed quia emptor habet electionẽ rem reſtituere, & pretiũ recipere, uel ſupplere quod deeſt de iuſto pretio: & ideo admittitur probatio ſecunda: ut in d. l. ij. Ber.

d ALbericus. In ſcriptis. Nota ꝙ ſententia lata in cauſa matrimoniali tenet, licet nõ ſit lata in ſcriptis 3, in alio caſu quẽ habes. xj. q. j. ſi q̃s cũ clerico. & C de ſen. ex breui. reci auth breuiſsimas 4, cõtrariũ habes. ij. q. j. in primis. in fin. ubi de hoc. & l. ſtatutis. illa generalia ſunt, hoc ſpeciale fauore filiorum, ſicut in cauſis matrimonialibus multa alia ſpecialia ſunt, ut dictum eſt s̃. ut lite non conte. c. j. Ber.

3 Scriptis falsũ eſt, ſ; hic fuit deſcriptis priuatis iudicis recitata nõ redacta in ſcriptis publicis. Panor. Fely.

4 Alias, incipit niſi breues. ponit caſum cum cauſa eſt minima & maxime uilium ꝑſonarũ & cũ eps iudicat iter ſuos clericos. Ioan. An.

Publicam.

a Publicam. Ad hanc publicationem faciendam, vocandi sunt quos negotium tangit, & etiam heredes eorũ. s̃.eo.significauit.sic etiam recipiuntur testes ad cautelam futurorum, quia timetur de testibus, ꝙ possunt non esse tẽpore litis. s̃.vt lit.non contest.quoniã tamẽ differẽtia est inter istos testes, & illos vt dictum est. s̃.e.significauit.sic etiam recipiuntur. ff.ad leg.Aqui.l.in lege Aquilia. Ioã. Andr.

CVm in tua. Potest dupliciter summari. Primo quod cõtineat id quod.c.veniens. s̃.eo. Et secundum hunc intellectum. h.d.Variato fine agẽdi, publicatis attestationibus licet producere testes. Aduerte, qđ hæc lectura procedit si habetur respectus ad secundã productionem, vel ad tertiam respectu primæ, quia prima ꝓductio fuit facta extra iudiciũ dum ꝓcederetur secundũ formam. cap.fi.de clande. despon. vt matrimonium posset contrahi nõ obstante forte infamia in contrariũ. Sed secunda & tertia fiunt in iudicio dum directe agitur ad matrimonium separandum propter consanguinitatem. Sed quo ad tertiam productionem nouissime fiendam respectu secundę iam in iudicio factæ nõ ꝓcedit hic intellectus, quia in eodẽ iudicio agitur: & tertia probatio est directe contraria secundę. & sic nõ deberet admitti publicatis attestationibus, per cle.ij. j̃.eo.tit. Ideo legitur aliter & cõmunius sic: Publicatis attestationibus in causa matrimoniali super eodẽ articulo, vel directe contrario, testes produci possunt. Et hanc specialitatem 1 in causa matrimoniali probat hæc litera melius quolibet alio iure. Communis diuisio. Secunda ibi, quanquam. Abb.

1 Specialicatẽ. idem Ias. consi. xv. lib. iij.

CASVS. *Titius & Meuia volebant contrahere matrimoniũ, posito banno in ecclesia publice apparuit aliquis denuntians parentelã inter eosdem. demũ viri bonæ opinio. & famæ iurati dixerunt eos posse adinuicem copulari: & sic etiam matrimoniũ est contractũ. postea vero in casu accusationis probatũ est eos esse in gradu prohibito. modo quæritur, qui istorum debeant præferri? Papa respondet, quod quãuis primi testes dixerunt pro matrimonio, & secundi in contrariũ, s. pro matrimonio dirimẽdo, valebit dictũ secũdorũ. tamẽ si illi primi xi. vel xij. iterũ velint iurare ac dicere illud idẽ quod primo dixerũt ꝓualebit dictũ eorũ, nec obstabit exceptio, quod didicerint testificata: quia prius fuit quæst. denuntiationis, & nunc est q. accusationis.*

pere antedictos, depositiones ipsorũ in scripturã publicã a redigi faciẽtes.

Idem Beluaceñ. episc.

Publicatis attestationibus, possunt produci testes super eodem articulo, vel directè contrario, qui prius fuerunt producti in iudicio summario, seu extra iudicium hoc dicit secundum notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimoniali. Et tũc expone textum in fi. ibi, in hoc casu, scilicet cũ testes alias producti reproducantur.

CAP. XLIIII.

CVm in tua diœcesi, & infrà. Vtrum autem si accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes, inter iam coniunctos parentela probetur, per depositiones eorundem posteriorum testium derogetur fidei xj. vel xij. propinquorum qui antiquiores tempore ac præstantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium iurauerant, distinguendo personas & gradus à quibus directè ij de quorum copula agitur, descenderunt an primi posterioribus præferantur, non immerito quæri posset. Quamquam autem ad aliud b & ob aliud c iurauerint tam illi quàm isti: tamen si in secundo iudicio priores personæ iuratæ deponerent illa eadem quæ primò dixerunt, absque dubio eorum testimonia præualerent, nec eo possent prætextu repelli, qđ partes testificata didicerant: cùm talis exceptio locum non habeat in hoc casu. d

b Ad aliud. i. quãuis primi testes dixerũt pro matrimonio, & secũdi contrariũ, & primi in causa denũtiationis: & secũdi in causa accusationis, valet dictũ secũdorum, quamuis contra matrimonium deponant.

c Ob aliud. Cum. n. in modũ denũtiationis probatum esset, qđ fama erat illos esse cõsanguineos, & quod esset scãdalũ si contraherẽt inducti fuerunt ad improbandum consanguinitatẽ testes de illa consanguinitate, vt oĩs suspicio toleretur, & sic contraxerũt. vt j̃. despõ. cũ in tua. quæ est pars istius. Postea vero cõtracto matrimonio accusatore idoneo cõparẽte, tres vel quatuor alij testes idonei iurarũt illos esse consanguineos, cum directe accusabatur matrimoniũ. Et ita propter diuersum modũ agẽdi, possunt iidẽ, & alij testes publicatis attestationibus induci super eodẽ articulo. sic. s̃. eod. veniens. ij. & ar. s̃. cũ causa quæ inter œconomũ. Sed hic nõ videtur papa respondere ad q̃stionẽ propositã. Sed dic quod eo ipso qđ dixit, si in secũdo iudicio illo eædẽ personæ iuratæ dicãt, id. quod dixerunt in primo, valet dictũ eorũ, daĩ intelligi quod ualet dictũ istorũ qui secundo sunt recepti, si primi iterũ in secundo iudicio nõ introducanĩ aut alij, & ita secundũ hoc separentur. Sed non uidetur quod isti tres vel quatuor ꝑferantur prioribus xj. vel xij. licet ad aliud sint illi inducti, & ob aliud isti, nisi in secundo iudicio tales inducerentur vel tot, quod merito præferrẽtur prioribus. s̃. eo. tit. de testi. & c. in nostra. Sed dicas quod stabitur istis secundis, si alij in contrarium non inducãtur, cum sit alia causa, & alius modus agendi. B.

Testes & publicatis attestationibus, possunt induci, si varietur modus agendi.

Gloss. seq. tripliciter exponit finem, & primam reprobat.

d In hoc casu. Id est, ĩ matrimoniali. sic exponit Io. 2 Et secundum hoc patet, quod si aliqua pars probauit cõsanguinitatẽ, pars alia publicatis attestationibus, potest improbare consanguinitatem: vt hic videtur, & s̃. eo. series. nam in causa matrimoniali etiam post sententiam illud põt fieri, cum sententia lata contra matrimonium, non transeat in rem iudicatam. s̃. eo. sicut. & j̃. de sententia & re iudicata. lator. & ca. cõsanguinei. & xxxv. q. ix. c. loci nostri §. his ita respondetur. in fi. Sed Ioã. dicit, quod tales testes tunc demum sunt recipiẽdi. cum pars aduersa protestatur se velle incontinenti probare cõsanguinitatem ne postea sit præsumptio contra ipsam ꝙ vellet subornare testes. Sed hoc non credo, quia siue protestetur, siue non bene possunt probare cõtrariũ, cũ sit alius articulus in quo agitur de falsitate 3 priorum dictorũ testium.

2 Ioann. idem Pan. Fely.

Consanguinitas probata, põt etiam publicatis attestationibus improbari.

3 Nõ potest negari quin directa probatio falsitatis fiat super eodem articulo: vt di xi. s̃. tit. j. licet. & patet in cle. eo. ti. testibus. Ioan. And.

Idem.

Excommunicari poſſunt, qui partem impediunt in teſtibus ꝑducendis. Et denuntiandi ſunt teſtes, non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et ſi conſanguinei impediunt teſtes actoris de veritate non dicenda, punitur reus de cuius voluntate hoc fieri præſumitur.

CAP. XLV.

j CONſtitutis in præſẽtia noſtra archiepiſcopo & M. canonico Surrenti. dũ ipſe illũ de ſimoniæ crimine deferret: † & infrà. Cæterũ quoniã à principio proteſtatus eſt præfatus M. ipſius archiepiſcopi cõſanguineos multa impedimenta ei per ſuã potẽtiã præſtitiſſe, quo minus probationũ copiã in noſtra præſentia ſecũ haberet, cũ quoſdam induxerint ad iurãdum, ne aduerſus archiepiſcopum aliq̃d dicerent, & alios minis & terroribus à teſtimonio ꝑhibendo arcere nitantur: nos ex officio noſtro ſuꝑ hoc prouidere volentes: Mandamus vt generalem feras excommunicationis ſententiam in omnes qui impedimentũ aliquod ipſi M. præſtare ꝓſumpſerint in teſtibus producendis. Illos aũt quos (vt dictum eſt) iuraſſe conſtiterit, ꝙ contra archiepiſcopum nihil dicerent denunties iuramento huiuſmodi non teneri. a Si quis autem de conſanguineis dicti archiepiſcopi, aliquem de teſtibus præſumpſerit impedire (quia veriſimile b † non videtur, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret ſcrupulo c ſocietatis occultæ, eò quòd ſi voluerit, potuerit ꝓhibere: cũ ſecundum legitimas ſanctiones d iniquã oſtendat ſe cauſam fouere & experiri debeat iudicis authoritatem eluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit aduerſario) eundem archiepiſcopum ab officio pontificali ſuſpendas, & facias manere ſuſpenſum, donec illum fecerit à tali præſumptiõe ceſſare.

Idem Magdeburgeñ. archiepiſcopo, & præpoſi. Seburgeñ.

Qui teſtificata non didicit, nec renuntiauit teſtibus producendis ſuper antiquis articulis ſeu capitulis, teſtes etiam aliàs productos producere poteſt.

CAP. XLVI.

ij CONſtitutis in præſentia noſtra procuratore A. ſororis nobilis viri marchionis Miſineñ. & nuntio illuſtris principis Bohemorum: & infrà. Prageñ. epiſcopus ad petitionem eiuſdem principis, ipſa volente ad ipſũ accedere, vt ſuas coram eo proponeret actiones, e ſed à ſatellitibus eiuſdem prohibita, qui ei bis vel ter prohibuerint ingreſſum, poſt appellationem ad nos interpoſitam, diuortij ſententiam promulgauit: à qua ipſa fecit ad noſtram præſentiam prouocari: & infrà. Mandamus quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis, recipiatis teſtes, quos vel nobilis ipſa pro ſe, vel princeps pro parte ſua (cùm nondum teſtificata didicerint f) ſuper proceſſu Prageñ. epiſcopi vel poſteriorum iudicum, duxerint producẽdos, & nobilis ipſa pro ſe,

De hoc dictum eſt ſ. eo. ſeries. & c. ex tenore. Et verbum iſtud quod dicit in hoc caſu. non ſimpliciter ſic expone id eſt, in cauſa matrimoniali indirecte: quia nec ibi publicatis atteſtationibus ab eadẽ parte de iuris rigore debent teſtes ſuꝑ eodem articulo & eodem modo induci, nec etiam in cauſa appellatiõis. ſ. eo. fraternitatis. & ſupra de probat. iurauit. vbi de hoc. ſed ſic debet exponi in hoc caſu, id eſt, cũ probata eſt conſanguinitas cõtra matrimonium, poteſt altera pars publicatis atteſtationibus improbare conſanguinitatem, vt in caſu huius ca. cum agitur de falſitate priorũ teſtium, vt dictum eſt. idem eſſet in alio impedimento. ſ. eo. ex tenore. Vel ſic poteſt exponi in hoc caſu id eſt, cũ aliter agitur in vno iudicio, & aliter in alio. ſ. eo. veniens. & c. cũ cauſa quæ inter œconomum. Tamen ſi teſtis dicat cõtrarium in ſecundo iudicio ei quod dixit in principio, non valet dictum eius, vt hic colligitur. ſ. de probationib. ꝑ tuas. arg. ad hoc. j. de præſump. literas alia tamen expoſitio melior eſt.

CONſtitutis. Tria ſunt dicta. Secundum ibi. Illos. Tertium ibi, Si quis. Abbas Siculus.

a Nõ teneri. Et ita iuramentũ tale ẽt nullũ eſt ipſo iure q̃uis videat, poſſe ſeruari ſine interitu ſalutis eternę, & iõ ſeruãdũ uĩ, ſed in veritate nõ eſt ſeruãdũ: quia expedit peccata nocentum nota eſſe. ff. de iniu. cũ qui. quia & in iudicio veritatẽ occultare mortale peccatũ eſt, ꝓterq̃ in criminibus xj. q. iij. q̃ſquis. j. de crim. fal. c. j & iõ tale iuramẽtũ illicitũ eſt. ſic habes. ſ. eo. intimauit. vbi de hoc. Et ſic patet hic, & ca. intimauit. quod temerariũ iuramentum, non repellit aliquem à teſtimonio, ſicut nõ repellit ab electione. j. de iureiu. Io. an.

b Veriſimile. Licet præſumatur, ꝙ iſtud fiat, de voluntate archiepiſcopi, tamen hanc præſumptionem põt archiepiſcopus elidere. j. q. iiij. quia præſulatus. 2 & j. de homi. Petrus. Ioan. And.

c Scrupulo. lxxxvj. diſtin. culpam. & lxxxiij. diſtinct. error. & xxiij. q. iij. qui poteſt.

d Sanctiones. Vt C. de poſtu. prouidendum. in fi. & j. titu. proxi. peruenit. & iij. q. õ. vij. ca. infamibus. verſi. ſi quis autem. Bernardus. 3

CONſtitutis. Prima pars ponit formã proceſſus, & grauamẽ appellantis. Secunda dat iudicẽ. ibi, Mandamus.

e Actiones. Id eſt petitiones: quia ſ nõ eſt inquirẽdum cuiuſmodi actio intẽtetur. ſ. de iudi. dilecti. vbi de hoc. & c. examinata. vel defenſiones: quod melius eſt.

f Didicerint. Et ita ſi didicerint teſtificata, vlterius non reciperentur teſtes ſuꝑ iſto proceſſu cauſæ matrimonialis. ſecus videretur, ſi ageretur de cõſanguinitate probanda, vel improbanda, vel alio impedimẽto: vt ſupra, de probationibus. cauſam matrimonij. & ſupra, eodem ſeries. vbi de hoc.

1 Sed dic ꝙ eſſet in odiũ archiepiſcopi qui credit hoc procuraſſe, vel ſaltem in eius fauorem fuit procuratum: alias ſecus eſſet xj. q. iij. quiſquis metu. & ff. de iureiur. eũ q. ſecũdũ Inno. Ioã. And.

2 Quia ꝓſulat⁹. dic ꝙ hic erat actus ſucceſſiuus & fauorabilis: ibi vero momẽtaneus. Pan.

3 Ber. ca. qui plerique. de offic. ordi. & ibi glo. iij. in vj.

† Alias, accuſaret.

† Franc. cur. ſenior conſi. xlj. Ia. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi ꝓtori. col. viij. de op. noui. nun.

Induxit

a Induxit. Sed nunquid ijdem testes possunt sæpius induci, quousque fuerint publicatæ attestationes? Ita uidetur: ut hic, & s. eodem. cum causam. ubi de hoc in glo. quæ incipit, hæc litera. & hoc secundum tenorem illius legis. C. de testibus. l. ult. etiam post publicationem, & tamen ante quã didicerit quis testificata, potest producere testes 1 nisi renuntiauerit productioni. in authen. eo. tit. §. quia uero. collatio. vij. quãuis altera pars uiderit attestationes: ut ibi dicitur.

L Icet ex quadã. Primo ponit sex quæ respiciunt psonas. Scdo alia sex. quæ respiciunt dicta. Secunda ibi, Testes aũt. Ab. Si.

b Institutũ. xxxv. quæst. vj. de parentela.

c Valerẽt. Vt ff. de gradi. non facile.

d De auditu. Nisi sint graues personæ, & aliquos uidissent in aliquo gradu pro consanguineis se habere. ut j. eod. sequitur.

e Personæ. Non intelligas graues appellari illos qui in dignitate sunt constituti: quia aliud est dignitas, quam grauitas: ut quarta quæstione tertia, placuit. §. item in criminali. uersiculo in secunda lege. Sed graues dicuntur hic, qui nõ sunt leues, puta homo bonæ famæ & opinionis: & antiquus homo. sicut bene meritus dicitur qui nondum demeruit. ff. de legatis secundo, cũ pater. §. rogo. & lege, cum quidam. & supra de scru. capitulo uno. uel seniores hic appellãtur graues, ad quos recurritur, deficientibus testibus de parentela trigesimaquinta quæstione sexta. capi. j. & senibus in dubijs & antiquis factis maior fides adhibetur. ff. de fide instrumentorum. leg. ulti. & ff. fami. ercis. si quæ sunt. & ff. de leg. iij. si chorus. §. j.

f Motam. Secus esset si post motam: tunc enim non admitterentur.

g Suis. Qui etiam alijs præferuntur in consanguinitate computanda: quia ipsi melius sciunt suam genealogiam. j. qui ma. accu. pos. uidetur. & xxxv. quæstione sexta. capitulo primo. & ij. & non ab extraneis sciunt: quia illi non sciunt ita.

uel testes quos prius induxit a, uel alios si uoluerit inducere, non uetetur, cùm non renuntiauerit testibus producendis.

Idem in cõcilio generali.

Ponit concilium xij. sine quibus † ad probandum consanguinitatẽ in causa matrimoniali non ualet testimonium de auditu h. d. summãdo generaliter.

CAP. XLVII.

ij L Icet ex quadã necessitate, præter cõmunem formã olim fuerit institutũ b in cõsanguinitatis & affinitatis gradibus computandis, ualere testimonium de auditu, cùm propter breuem hominũ uitam testes de usu deponere non ualerent c usq; ad gradum septimum computando: quia tamen pluribus exemplis & certis experimẽtis, didicimus ex hoc multa pericula contra legitima prouenisse cõiugia. Statuimus ne super hoc recipiantur decætero testes de auditu d †: cũ iam quartum gradum prohibitio non excedat, Nisi fortè personæ e graues extiterint, quibus fides sit meritò adhibenda, & ante litem motam f testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis g non utique ab uno h: cùm non sufficeret ille si uiueret: sed duobus ad minus nec ab infamibus & suspectis, sed à fide dignis & omni exceptione maioribus: cum satis uideretur absurdum illos admitti, quorum repellerentur authores. i Nec tamen si unus à pluribus uel infames ab hominibus bonæ famæ acceperũt quod testantur, tanquam plures & idonei testes debent admitti, cùm secundum ordinem solitum iudiciorum non sufficiat unius testis assertio, etiam si præsidali refulgeat dignitate, & actus legitimi k sint infamibus interdicti. Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes, quod ad ferendum testimonium in causa ipsa, odio, amore, timore, uel commodo non procedant, personas expressis nominibus, uel demonstratione l, uel circumlocutione sufficiẽti designent, & ab utroque latere, singulos gradus m clara cõputatione distinguant: & in suo nihilominus iuramẽto cõcludãt se accepis-

Glossa sequens primo reddit rationem textus. Secundo quærit, arguit, et soluit, secunda soluit aliud dubiũ. Tertio argum. inducit, allegat simile: allegat contrarium & soluit.

h Ab uno. Quia ille non sufficeret: & omnes illi qui causam habẽt ab uno, pro uno solo reputãtur. ar. j. q. j. cito. & ff. de cõdi. & demonstr. cui fundus in fin. sed à duobus ad minus debent audiuisse. Sed quid si illi duo audiuissẽt ab uno? Non uidetur quod ualeat, secundum hoc iudex ascenderet in infinitũ. hæc quæstio non procederet, sufficit ergo, quod audiuerint à senioribus suis de illa consanguinitate, & si uellẽt testificari de eo quod audiuerunt à quibuscunq; alijs, locũ haberet obiectio 2. Item & si plures essẽt testes, & quilibet eorũ audiuisset ab alio quã alter 3, non ualebit testimoniũ nisi quilibet illorũ audiuisset à pluribus, à duobus ad minus uel nisi omnes ipsi coniũctim audiuissent à duob. & ita est hic argumentũ quod ille nõ debet admitti, cuius author repellitur: sicut scripta illa nõ debẽt recipi cuius author reprobatur infra, de hære. fraternitatis. Argum. j. q ma. accu. pos. cum in tua. sed illud locũ habet in accusatore. hoc in teste. Io. And.

i Authores. Argu. quod infamia non inducit purgationem, quæ ab inimico authore uel à leuibus personis processit. xj. q. j. in cunctis. & infra, de accu. qualiter & quando. ij. Io.

K Legitimi. Quia personis uilibus & indignis, portæ dignitatis non debent patẽre. j. de exces. præla. inter dilectos. & C. de dig. neque famosi. lib. xij. & C. de infa. l. una lib. x. & arg. xxxij. q. v. præceptum. Ber.

l Demonstratione. Sic supra, eod. quoties. & infrà, de consanguinitate & affinita. tua nos. & supra, eod. cum in tua.

m Gradus. Sed nunquid tenetur probare de stipite? Non: quia de illo non reperitur cautum, sed tantum de lateribus: ut s. eo. series. & canon ponit fratres pro stipite. xxxv. q. v. c. j. & c. parentelæ. sufficit ergo incipere a fratribus. j. de consangui. & affin. tua. Sed quid

1 Idem Gui. in Spec. de testibus. §. satis utiliter uersic. quid si publicatæ dicitur tamen quod Clemens defendebat contrariũ. ad hoc. s. eo. causam. ij. & ca. cum uenisset. & c. de testibus. & Hos. in sũma. e. tit. §. uerum uersi. dicas igitur etiam tenet contrariũ quod credo. dictum autẽ Go. posset esse uerũ quando iudex me inscio uel inuito faceret publicationẽ. Io. Andr. Panor. hic & s. eo. c. fraternitatis.

† Philip. Cor. cõsi. cxlvj. lib. iij. Philip. Dec. cõsi. 24. 595.

† Cõcor. l. testium. C. eo. & l. in summa. ff. de aqua pluuia. arcẽ. Graues, qui dicantur.

2 Hos. cõtra maxime cũ non de facili scire possit testis a quo uel à quib. habuerũt illi qui sibi detulerunt nec hoc p textu est probatio angustianda: dũmodo honesti sint testes Ioã. And.

3 Alter. dic quod sufficit. Pano. cõsanguinitas qualiter probetur.

se a suis maioribus quod deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi iurati deponant se uidisse personas uel a saltem in uno b prædictorum graduum constitutas pro cõsanguineis se habere. Tolerabilius est.n. aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quã coniunctos legitime contra statuta domini separare.

Honorius iij. Præposito sancti Molisij Firma. diœce.

Post publicationem ad petitionem producentis, interrogari non debẽt testes, nisi quando dolo uel negligentia examinatorum super omnibus capitulis interrogati non fuerunt.

CAP. XLVIII.

Per tuas nobis literas intimasti, ꝙ cũ causa quæ sup quibusdam terris uertit inter canonicos sancti Petri ex una parte, & G.sancti Simonis ex altera tibi fuisset ab apostolica sede commissa, dictus G.tribus mensibus post testium publicationẽ elapsis testes suos interrogari postulat iterato: & infra. Nos igitur respondemus illum non esse super hoc decætero audiendum c nisi forsan a principio illos interrogari super certis capitulis postulasset, idque malitiose uel negligẽter fuerit prætermissum.

Idem Vell. Oleti & Sacramenìæ abbatibus Palentiæ & Segobieñ.diœce.

Testes probatorios & reprobatorios, probatoriorũ reprobare licet, sed reprobatorios reprobatoriorum non licet. †

CAP. XLIX.

iij Licet dilectus F. n.L.tituli sanctę Crucis presbyter cardinalis quem procuratoribus Burgeñ. episcopi & clericorum sanctæ Mariæ de Castrosoret, dedimus auditorem, ea quæ procuratores ipsi proponere uoluerunt, audierit diligenter: quia tamen procurator dicti episcopi, contra personas testium productorum in principali adhuc se uelle dicere proponebat d: & infra. Mãdamus quatenus, recipiatis testes quos contra ꝑsonas productorũ super principali negotio partes duxerint producendos: quos e si rursus pars altera uel utraque uoluerit repro-

dices si quidam testes probant de uno latere, & alij probant de alio latere tantum nunquid probata est hæc consanguinitas? Ioannes dixit, quod talis probatio sufficit. & hoc probat taliter, si probatur de Martino quod sit filius Ioannis: per consequens probatur qđ Ioãnes est pater Martini. Item si alij testes probãt quod Berta est filia Ioãnis: per consequens probatur quod Ioannes est pater Bertæ: cũ ergo iudici constat, quod Ioannes est pater martini, itẽ cõstat ei quod est pater Bertæ. ergo constat ei ꝙ Martinus & Berta sunt frater & soror, & sic probata est consanguinitas illorũ. hoc cõcedebat Ioãnes. & ita non semper requiritur, qđ testes ab utroque latere notam habeant consanguinitatẽ. Itẽ si quis uult improbare cõsanguinitatẽ, sufficit, ꝙ interrumpat primũ gradum. s. eod. series. sed hoc nõ credo 1, nec discedo ab hac litera & ab illis iuribus quæ dicunt, ꝙ ab utroque latere testes debent computare consanguinitatem. ar. xxxv. q. vj. de parentela. & s. eo. quoties. & infra, de cõsanguinitate & affinitate tua. & supra, eod. cum in tua. Ber.

1 Credo. opinio gl. ꝓceditqñ deponunt de auditu opĩo Io. qñ deponunt de sciẽtia Io. And. Pan. Fel.

a Vel. Pro saltem accipitur.

b Vno. Siue propinquo, siue remoto.

c Per tuas. Audiendũ. Cũ attestationes sunt publicatæ, nõ sunt testes amplius interrogandi: quia timeretur subornatio testium. in authen. eod. tit. §. quia uero. col. vij. & s. eo. fraternitatis. & ideo cum non possint testes noui induci, nec interrogationes aliquæ sunt faciendæ: ut s. eo. capit. cõstitutis. ij. Ante aperturã testium bene põt testis iterum dicere, & etiam corrigere dictum suum: duntamen incontinenti 2 j. tit. proxi. præterea. & iudex ex officio suo etiam post aperturam testium, si testis obscure protulit testimoniũ suum, potest interrogare iterum testem j. eo. cum clamor & ff. de inter. act. ubicunque. sed hic loquitur, cum pars plura capitula dedit super quibus petijt ab initio testes interrogari & si negligenter uel malitiose iudex omisit, non debet illi obesse malitia nec negligẽtia iudicis. uñ iterũ debent deponere super illo articulo & interrogari, imo uidetur, quod de iure mero iterum sunt examinandi non obstante publicatione, cum sit aliud capitulum ab illis super quibus publicatio facta est 3, supra eo. causam quæ. & capi. cum uenissent: super illo uero articulo super quo testes recepti sunt nullæ interrogationes eis publicatis sunt faciendæ: nisi iudex ex officio suo (ut dixi) illas uiderit faciendas 4 Quidam hoc faciũt de consuetudine, etiã ad petitionem partiũ. sʒ illa cõsuetudo cõtra ius est. B.

Testis an & quando possit corrigere dictum suũ.

2 Inconti nẽti. imo etiam ex interuallo ante aperturam tamẽ minuitur fides si potuit loqui cũ parte. Ant. Bu. Pan. Fely.

3 Forte facta erat publicatio, quia aliq fuerant interrogati: aliqui nõ. Ioã. And.

4 De hoc s. tit. j. in pñtia in iiij. glo. in auth. eod. ti. §. illud. in gl. imo uidet. Io. And.

Licet dilectus. Nouũ est, qđ inducit hæc decre. prius nullo iure aperte prouisum. & h.d. in summa: Testes super principali productos, reprobare licet, & reprobatorios iterũ reprobare, & ulterius non est reprobationi locus. Diuiditur. In prima ꝓcessus narratio: in secunda causæ commissio. Secunda ibi. Mandamus quatenus. Abbas.

† Scilicet. ꝑ nouos testes sed bene ꝑ instrumẽta.

d Proponebat. Quod ei licebat secundum tenorem illius decr. s. eodẽ. pręsentium. & secundum ea quę ibi dicũtur: nisi ei terminus statutus fuisset, intra quẽ hoc facere debuit. s. de proba. licet.

Testiũ reprobationes, qualiter fieri debẽt.

e Quos. s. illos qui inducti fuerunt ab utraq; parte ad reprobãdos testes super principali productos. Ista litera sic intelligit, utraque pars produxerat testes suꝑ principali: dicitur si utraque pars uult improbare testes inductos contra se super principali, illud facere potest, & hæc est secunda productio testium, facta contra principales ab utraque parte. Item si pars altera uel utraque uult reprobare testes istos, secundo inductos ad reprobationem principalium, illud potest. & sic est tertia productio ad reprobationem testium secũdo loco inductorum. ultra uero ad quartam reprobationem adspirare non licet propter infinitatem uitandam: sicut ultra tertiam productionem, quarta dilatio non est danda, infra, eod ultra. Infinitas enim est uitãda: ut C. de sacrosan. eccl. ut inter diuinum. & ut sit litium finis. ff. pro suo. l. ult. ff. de arbi. non distinguemus. § quæsitum. & supra, de do. finem. ff. de lega. iij. l. fidei commissa

1 Cōcor. l.si quis.secūdū Cy. & ibi Bar. C.eodem.

2 Idem in actore, vbi solus reus probauit per testes in principali. Ioā. And.

† Scilicet superstites quia ď positionibus defunctorū stat. idem seruāt in gallia etiam quādo testes sunt authoritate iudicis examinati ad futurā memoriā ante litē cōtestatā. Sed error est, q̃a ex quo pars vocata est & solēniter factum articulis etiā cōicatis ď bet valere depositio sine repetitione: quā uis aliud ĩ arbitro, q̃ priuatus ē ut suo loco dixi.

3 Si vero actor solū ꝓbauit in principali q̃libet habebit vnā tantum. & sic semper in numero erit æqualitas. Ioā. And.

4 Dicit P. quod ibi laicus per receptionem sacerdotij mutauerat forum & sic per iudicē laicum compelli non

missa.§.si quis decē.& C.ď iudi.apertissimi. Alias nō videtur, ꝙ posit intelligi. quin alteri videretur fieri iniuria, puta si actor tantum induxerit testes, & reus velit eos reprobare, cōtra reū debet audiri: & ista est secunda productio. Item & si actor vult reprobare testes rei, audiri debet. 1 & hæc est tertia productio, & sic nō licet reo vlterius ꝓducere. & sic remanet reus inferior. 2 in reprobatiōe, & imputet sibi ꝙ nō produxit testes ĩ principali, Et hoc bene colligitur per quandam decre. extra cōpilationem missam archiepiscopo Rothomag. super quadam causa quæ vertebatur inter abbatem & conuētum sancti Nicolai Andegaueñ. ex vna parte, & priorē & conuentū de Spaldi. Linconñ. diœce. ex altera: abbas q̃ fuit actor, ꝓduxit testes super principali negotio: prior & cōuentus admittuntur ad reprobādos testes abbatis ꝓductos sup̱ principali negotio, & abbas admittitur ad reprobandos testes partis aduersæ inductos ad reprobationem testium abbatis, & vltra nō proceditur ad aliquam productionē quæ decret. incipit præsentium. & ponitur in isto tit. li. vj. Vterq; .n. actor & reus duas tantū debet habere reꝓbatiōes, 3 & hoc cū vterque produxit testes sup̱ principali negotio: in quo casu loquitur hæc decr. Ber.

PRæsentata. Diuiditur. nā in prima ponitur partis petitio. In secūda causæ commissio: ibi, Discretioni. Abb. Sic.

a In archiepiscopum. Vnde non debebat compelli sē tentiam dicere. ff. de arbi. non distinguemus. §. sacerdotio. 4 & l.licet. ff. de vaca. mu. l. prætor. j. respon. in fin.

b Solo. Nec etiam cum altero nisi ex forma compromissi, hoc facere possent. Nam cum in tres cōpromittitur, non possent duo, tertio mortuo vel absente, iudicare, nisi hoc incontinenti in compromisso sit actū. ff. de arbitr. Pædius. in fi. & l. item si vnus. §. item si plures & §. vlt. & l. sicuti. & l. non distinguemus. §. cū in plures. & supra de offi. delega. uno delegatorum. & infra de testam. Raynutius. & c. Raynaldus. sic etiam in delegatis. s̃. de offic. deleg. causam matrimonij. & ca. vno & ff. de re iudica. duo. Bernardus.

bare, contra illos probationes admittere procuretis, ita quòd vltra non liceat partibus ad reprobationem testium adspirare: ne si producendi quartos cōtra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat.

Idem præposito & magistro G. & R. Lauduñ. canonicis.

Attestationes receptæ per arbitrum, fidem faciunt in iudicio si testes mortui sunt: si viuunt, est in optione illius contra quē testes producti sunt, an velit attestationes recipere, an testes de nouo deponere. † *Et adde etiam si attestationes publicatæ sunt: & hoc vltimum non est in l. fin. C. eodem. vbi ponitur casus huius decreta.*

CAP. L.

PRæsentata nobis. Suessio. archidiacono. petitio continebat, quòd cùm inter quondam R. prædecessorem suum ex vna parte, & capitulum sancti Pet. Suessioñ. ex altera: super iurisdictione quam idem archidia. se in dicta ecclesia ratione archidiaconatus habere proponebat quæstio verteretur, tandem cancellariū Parisieñ. & magistros R. Remeñ. & Pet. Britoñ, canonicos super hoc arbitros elegerūt qui cum suscepto arbitrio adeò in negotio processissent, quòd productis testibus, & depositionibus publicatis, receptisque allegationibus vtrorumq;, & actis omnibus redactis in scriptis, sigillorum suorum impressione signatis arbitrium proferre deberent, vnus ipsorum viam fuit vniuersæ carnis ingressus, & alius in archiepiscopum a Ebreduñ. assumptus, qui distat per xij. dietas & amplius ab eisdem. Vnde cū prædicto R. solo b minimè arbitrari valente videatur arbitriū c expirasse. Disc. vestræ mandamus, quatenus causam iuxta huiusmodi acta d fine debito terminetis: optione capitulo reseruata vt vel recipiant depositiones eorum, qui supersunt productorum testium contra eos, vel eas respuentes consentiant vt ijdem testes admittantur iterum, saluo iure, quod in vtroque casu e eidem capitulo competit tam in personas testium, quàm in dicta.

Idem Peñ. episcopo.

Non creditur testi etiam religioso, qui sine iuramento deponit.

CAP. LI.

NVper nobis A. presbytero supplicante innotuit: vt cū ipse ordinē fratrū minorum causa probationis intrasset, custos ad probandum, quòd idem presbyter professionem fecisset, quosdam ordinis f sui testes induxit, qui deposuerunt super

c Arbitrium. Id ē compromissum. compromissum. n. per mortem alterutrius arbitrorū, expirat. s̃. de offic. deleg. uno. 5 arbitrū non posset expirare: quia non latum erat.

d Acta. Sic patet, qđ testes recepti coram arbitro ualent in iudicio. hoc est simpliciter uerum de iis qui iam sunt mortui. de aliis qui uiuunt est in optiōe illius cōtra quem inducuntur: vt depositiōes eorum admittat, uel eis repulsis iidem testes iterū producantur: ut hic dicit. & C. de testi. l. vlt. saluo iure obiiciendi tam in personas testiū quam in dicta: uel in utroq; casu vt in d. l. vñ sumptū est quod hic dicitur. & idem. C. de arbit l. pen. in fin. & s̃. eo. causam quæ inter archiepiscopū. argu. sed ibi alius articulus est. B.

e Casu. Scilicet cū vult attestationes illorum qui supersunt, ratas habere: vel si vult, quòd iterū producantur: vtroq; istorum casuum potest obiicere in personas eorū vel in dicta. Sed nunquid in personas eorū qui mortui sunt? Credo ꝙ posit 6 obiicere. vt dixi s̃. vt lit. non contest. quoniam, & est uerum sicut in dicta eorum.

f NVper nobis. Ordinis sui. Qđ facere potuit. s̃ e. C. eo. tit. l. vlt. Ber.

poterat: ꝙ rō hic cessat. sit ergo rō de qua dixi super uerbo, solo. Ioā. And.

5 Cōcor. l. item si vnus. §. itē si plures. & l. si in tres. & l. sicut. ff. de arbit.

6 Posit. idem Pā.

cum nuncius.& c.insuper.& infra de iureiurand.& si Christus.in fi. xiiij.qō.ij.super prudentiam,& illi pręcipue sunt admittendi:cū talis professio in eorū præsentia fiat: quæ etiā per alios non posset ita bene probari qui ad talia non vocantur.s̃.e.veniens.in fi.

hoc (contradicente a dicto presbytero) non iurati:& infrà. Respondemus, quòd nullius testimonio quantumcunq; religiosus existat (nisi iuratus b deposuerit) in alterius præiudicium debet credi.

Idem Corisopiteñ. & Trecoreñ. episcopis.

Diligẽter & sigillatim examinandi sunt testes, supple etiã si agitur de vita & miraculis alicuius canonizandi. Abb.

CAP. LII.

VEnerabili. f. n. episcopo & capitulo Corisopit. ac vniuersis abbatibus, apud Cister. in generali capitulo congregatis: & infrà. Disc. vestræ mãdamus, quatenus testes quos Abbas & monachi sancti Martini Cister. ordinis super vita & miraculis c piæ memoriæ M. Abbatis monasterij supradicti duxerint producendos, examinare sigillatim d curetis, cum ea diligentia, e quæ solet & debet in receptione testium adhiberi.

a Contradicente. Secus si volente,& consentiente: quia tunc bene valet testimonium. s̃. eod. tuis.

b Nisi iurat⁹. Sic. iiij. quæst. iij. c. si testes. § item iusiurãdi. & C. eo tit. iusiurandi. & iij. quæst. ix. hortamur. & vni testi non creditur. supra eodẽ. veniẽs. & c. licet vniuersis. siue sit iuratus siue nõ, in alterius præiudicium, vt hic in fi. & xxxiij. qō. ij. admonere. Arg. contra qđ vni creditur etiam non iurato. xxvij. distin. de Syracusanæ. lxxxvj. dist. tanta viij. qō. iij. talia. & xcvij. distin. ca. nobilissimus. & xxiij. qōe iiij. inter querelas. & xx. q. iij. p̃sens clericus. Sed in his non creditur, nisi quo ad p̃sumptionem, sed ad plenam probationem non. Quandoque tamen bene creditur vni, quando non fit præiudicium alicui, puta vtrum aliqs sit baptizatus, vel vtrũ esset ecclesia consecrata. de cõsecr. distinctiõe iiij. paruulos. & c. cum ita que. & vbi qs vult ꝓbare se egisse pœnitentiam per cõfessorem suum. 1 & infra de simo. & arg. j̃. de pœ. & remis. omnis vtriusque. 2

c VEnerabili. Miraculis. Non solum de miraculis sed etiam de vita est inquirẽdum: quia etiam miracula fiunt quandoque per malos. nam Petrus faciebat miracula. & Simon magus faciebat multa: & magi similia Moysi: vt j. q. j. teneamus. & ante necesse est, vt sciamus illa impetrasse de Deo quæ martyres mandant. l. distinctio. si quis præpostera. & infra đ hæret. cum ex iniuncto. & ad hoc vt aliquis pro sancto habeatur, prius ab ecclesia debet approbari. infra de reliq. & venera. san. c. j. ne aliquis vanis figmentis decipi valeat: vt eo. tit. c. ij.

d Sigillatim. Secreto enim siue sigillatim testes examinandi sunt. arg. C. de testi. nullũ. & infra de actio. inquisitionis. sic etiam vota canonicorũ in electionibus faciendis, inquirẽda sunt secrete. supra đ electio. quia propter. sicut Daniel secreto separatim examinauit illos sacerdotes, qui accusabant Susannam. Et ideo examinandi sunt secreto & separatim: quia vnus instrueret alium,& sequeretur dictum alterius: & ita non posset falsitas eorum facile deprehendi. sic etiam in præsentia quis debet solus suo sacerdoti confiteri peccata infra de pœn. & remis. omnis vtriusque.

1 De hoc j̃. eo. testimonium.

2 Itẽ contra. xj. q. j. quicunq. alias incipit, omnes. dic q illud non tenet. vel dic quod ponit priuilegiũ episcoporũ q eis concessit Imperator in causis quę vertuntur in iudicio seculari. Nam de ecclesiastico vel de ecclesiasticis, nullũ priuilegiũ dare posset secundum Inn. ad q alle. Hostiẽ. de rebus eccle. nõ ali. ca. fina. de decre. tua Ioã. And. Testes secrete & separati sũt examinandi, exẽplo Daniel. 13 cap.

Gregorius ix.

Iterum examinandus est testis, qui obscurè deposuit supple tu ex iudicis officio. †

CAP. LIII.

CVm clamor validus contra Acheron. f archiepiscopum super simonia & aliis criminibus ascendisset, Melfiteñ. & Rubeñ. episcopis đdimus in mãdatis, vt super his diligenter veritatem inquirerent:& infrà. Verum qa apertis attestationibus L. & G. super simonia ita deposuere confusè g quòd ex dictis eorum non potest veritas declarari: Mãdamus quatenus, examinetis eos iterum diligenter, & tam eorum, quàm aliorum quos receperitis testificata sub sigillis vestris, nobis fideliter referatis.

Idem.

Perseuerans in crimine etiã in ciuili, repellitur à testimonio emendatus verò non infamis, admittitur in ciuili, & etiam criminali mota ciuiliter. fallit in periuro, qui in criminali repellitur.

e Diligentia. Quæ solet adhiberi: imo etiã cum maiori: quia circa maiora, maius periculũ vertitur, & ideo cautius est agẽdũ. xlij. distin. quiescamus. & lxj. distinct. miramur. & vij. qō ij. c. vlt. & ff. ad carbo. l. j. §. ij. ne aliq vanis & falsis decipiantur figmentis: vt j̃. de reliq. & vene. sanc. c. ij. B.

f CVm clamor. Archerõtiñ. De isto archiepiscopo habes. j̃. de collu. c. vlt.

g Confuse. Sed quare hic præcipit papa, apertis attestationibus illos iterũ examinari, cũ đberet fieri interp̃tatio contra illum qui testes ipsos ꝓduxit. s̃. de probat. in præsentia. & obscuritas ei obesse potius debet, q potuit eã apertius declarare. ff. de contrahẽ. emp. Labeo. & l. cũ in lege. ff. de pactis veteribus. & verba interpretanda sunt cõtra stipulatorem. s̃. de ver. obliga l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & præterea timeri põt subornatio testiũ: & apertis attestationibus non sunt vlterius testes iidẽ vel alij recipiẽdi super eodem capitulo: vt s̃. e. fraternitatis. in tex. & in glo. & c. cõstitutis. ij. argu. contra q obscuritas non nocet ei, imo q vtile est ei accipiẽdũ est. ff. de iudi. si quis intentione. Dicas 3 q iudex ex officio suo hoc facere debet, & præcipue hic vbi agebatur ex officio iudicis per inquisitionẽ, non ad petitionẽ alicuius, sed ad clamorem & famam. j̃. de colu. dete. c. vlt. quod est pars istius, & maxime in crimine simoniæ de quo fiebat inquisitio. Et ideo si obscure dixit, iterum examinetur testis, & declaret si ue interpretetur dictum suũ: quia in ambigua oratione spectatur sententia eius, qui eã protulit. ff. de reg. iuris in ambiguis orationibus. & qualitercunque potest iudex inquirere veritatem, inquirere debet. xxx. q. v. iudicantem. & ante publicationem & post, quandocunque visum fuerit iudici potest interrogare. ff. de interroga. act. vbicunque. & j̃. de fide instrum. cum Ioannes. versi. fina. & quia publicæ vtilitatis interest ne crimina maneant impunita, infra de sentẽ. excom. vt famæ. circa fi. ne ad malitiam quisquã prosiliat. C. de pœnis. si opis. & magna ratio suadet ob maleficia pœnas

† Quãdo sunt attestationes publicatæ alias mero iure licitũ est tã antiquos, quã nouos testes sup antiquis vel nouis factis producere ante conclusionẽ in causa. Panor. Testis semel examinatus, q obscure deposuit iterum examinari potest.

3 Dicas. idem Pan. Felyn. hic Alex. consi. ccxxviij. (vbi in annot. dixi.) lib. vj. Ias. Frã. Purpur. l. ij. §. fin. si cer. peta.

pœnas solui.ff. de fideiuſ. ſi à reo.§. illud quod. vnde talis confuſio debuit declarari.ff.de teſta.hæredes palam.§.qui vero.B.

TEſtimonium.Sunt duæ partes. Prima tractat de criminoſo,perſeuerante. Secunda vero de emendato: ibi, Si vero. Secūda ſubdiuidit. In prima tractat d emendato,qui producitur in ciuili, vel in criminali mota ciuiliter. In ſecunda de illo q producitur in criminali mota criminaliter: ibi. In criminali. Abb.

CAP. LIIII.

TEſtimoniū eius cui ab aduerſa parte opponitur crimen,meritò reprobatur in criminali cauſa ſiue ciuili,ſi in ipſo crimine pſeueret a. Si verò ſit de crimine emendatus, b & eum non comitet infamia, non eſt in cauſa ciuili, vel etiā cùm de crimine ciuiliter agitur(pterquā pro reatu piurij c) repellēdus. In criminali autem,ſi in alio iudicio inſtituta accuſatione contra ipſum, de crimine conuictus extitit,vel confeſſus: d vel ſi nūc per exceptionem exinde conuincatur, aut grauata ſit eius opinio e, pꝛo eo quòd quandoque fuit tali modo repulſus, quamuis in hoc caſu f nō excluderetur in cauſa ciuili, g poteſt à teſtimonio (licet egerit pœnitentiā) remoueri.

a Crimine perſeueret. Nota quod teſtis qui in crimine detinet, ſiue in ciuili cauſa,ſiue in criminali repellit vt hic patet: quia non eſt credēdum cōtra alios eis qui criminibus implicātur.iij.quæſt.xj. neganda.& ca.non eſt.& q.vij.qui ſine peccato.& c. poſtulatus. & quādiu in culpa fuerit teſtimonium ferre non poteſt. xxxij. q. v.præceptum. Nec criminoſus criminoſum accuſare poteſt:vt in prædictis iuribus : quia de quo minus videtur,& c.iij.quæſt.vij.c.infames.§.porro.in fin.& j. q.j.multi circa princ.

Furti condemnatus eſt īfamia notatus.

1 Ciuilē: licet ſecus ſit de canonica, ſecundum Inno. qui dicit prī. c. intelligendū de crimine d quo teſtis non eſt cōdemnatus nec ipſo iure infamis. quodcunq; horum eſſet, repelleret etiā poſt ſentētiam etiam in ciuili.fatetur tñ, ꝙ alij dicūt aliter.& d hoc vj. q. j.c.ij.Ioā. And.

b Emendatus . Vnde admitti debet, quia iam incipit eſſe quod non fuit.l.diſt.ferrum.& dicitur in canone, age pœnitentiam, & prima opera fac.l.diſ. quia tua. & c.domino ſancto.& j̃.d ſimo.per tuas.& ff.de ædil. edic.quod ita.& hoc in caſu ciuili & criminali cū ciuiliter agitur:vt hic.& c.per tuas. & ita quod ex illo nō remanſit ſub nota infamiæ acta pœnitentia, quia repellitur tunc propter infamiam. 1 j̃.tit.proxi. prætereа.puta ſi eſſet condemnatus de furto ſuo nomine quia non poteſt facere iudex,quin cōdemnatū de furto ſuo nomine non ſequatur infamia.ff.de fur. nō poteſt.Et aliis modis poteſt notari:vt iij.q.vij.cap. infames.§.porro.in fi. Quia licet per pœnitētiam animas ſaluare poſſumus, infamiā tñ abolere non poſſumus. ij.q.iij.euthemium.§ hinc colligitur.& ſic pœnitentia non prodeſt eis quantum ad hoc ꝙ actus legitimi ſunt infamibus interdicti.s̃.eod. licet ex quadam.niſi prius fuerint in integrū reſt.iiij.q.iij.c. ſi teſtes.§.itē lege Iulia.ij.q.iij.c.ſi quē.§.præuaricator. in fi.& infamibus portę dignitatis nō debēt patere.j̃. d exceſ. præla.inter dilectos.C.de infa.l.vna.lib.x. & C.de digni.neque famoſis.lib.xij.& ferre teſtimonium dignitas eſt.xxxij.q.v. præceptum. Item poteſt aſsignare contrarium.j̃.de ſimo.per tuas. vbi dicitur, quod in crimine cum ciuiliter agitur, viles teſtes & non emēdati recipiuntur.hic videtur à contrario ſenſu, quod non recipiantur.Sol.vt ibi dicitur.

Teſtimoniū ferre, eſt dignitas.

c Periurij.Periurus enim poſt quātācūque pœnitentiam,ad teſtimonium amplius nō recipitur: vt hic patet.& vj.q.j.quicunq;.& xxij.q.v.paruuli.& cap.ſi qs & arg.ij.qō.vij.non poteſt. & j̃. de pręſump. literas. 2 & qui ſcienter venit contra iuratam tranſactionē. infamis eſt.C.de tranſac.ſi quis maior.B.

2 Adde rationē quia efficit infamis. l. ſi quis maior. C. de tranſac. & l.quoties. C.de dig. li.xij.

d Confeſſus.Qui enim in iudicio condemnatus fuit d crimine, ſufficit ad hoc vt a teſtimonio repellatur in cauſa criminali,licet egerit pœnitentiam,nec neceſſe eſt vt amplius conuincatur:vt hic patet. nec talis admittitur ad purgationem alicuius.j̃.de pur.c. conſtitutus.ſic.& j̃.de excep.deniq;. §.j.vbi repellitur a teſtimonio,qui cōuictus fuerit de crimine vel cōfeſſus. Et intellige.§.illum ſecūdum iſtam decre.vt repellatur ī criminali cauſa ſi egit pœnitentiam.ſi non egit repellatur etiā in ciuili,ſi in crimine pſeuerat : vt s̃.diximus. B.

e Opinio. Sic patet, quod ſi opinio alicuius grauata ē ad teſtimonium admitti non debet in cauſa criminali,cū ſine omni infamia debet eſſe teſtis.j̃. de excep.denique. & ij.qō.vij. teſtes. & pcipue in cauſa criminali : vt hic. nec etiam tales admittēdi ſunt ad honores.lxxxj.diſtin. tantis. & j̃. de accu omnipotens. & j̃.eo.c.vlt.in nullo enim debet uacillare opinio ordinandi.xxxiij.diſti.laici.& ar.ad hoc.C.de procur.reū criminis.& ff.de decu.eos.Et eſt argum.ex hac litera, ꝙ res ſiue ſententia inter alios acta, facit fidem in alio iudicio.ſic.xxiij.q.j.ſubdiaconus. Sed hoc ſolum qd in alio iudicio repulſus fuit , non ſufficit vt in alio repellatur, ſed infamia inde orta ipſum repellit,alias iterū oporteret crimē pbari ad hoc ut repelleretur.

Idem.

Quarta productio non eſt danda ſine ſolennitate legali, de qua hic.

CAP. LV.

VLtra tertiam productionem h non debent teſtes produci in

f In hoc caſu. Scilicet quando grauata eſt eius opinio. 3 tunc enim propter hoc, non repellitur in cauſa ciuili,& idem in duobus caſibus præmiſsis.& idem eſt ſi de crimine ciuiliter agitur dummodo emendatus ſit de crimine:ut ſuperius patet.Sed qualiter probabitur,quod ſit emendatus de crimine? Satis poteſt probari per ſacerdotem ſuum, qui de ipſo debet teſtimonium perhibere.l.diſt.in capite. & ij.q.j. ſi peccauerit.in fi.& j̃.de ſimo.nemo. Sed nunquid teſtis cui obijcitur crimen,poteſt obiicere,ꝙ obiiciens ſit criminoſus?Arg.ꝙ ſic.ij.q.vij.ſi hæreticus.quia tales litigatores digni ſunt talibus teſtibus.C.de hære.l. pen. Dico 4 ꝙ non pōt: quia iſte cām ſuam proſequitur, & nemo prohibetur à proſecutione iuris ſui, licet ſit criminoſus.vt iiij.q.vj.omnibus . Niſi eſſet excōicatus,uel talis cui eſſet forum interdictum,uel infamis cui actus legitimi ſunt interdicti.s̃.e.licet.imo excōicatus vel infamis non repellitur,cum ſit reus:qa quælibet legitima defenſio ſibi reſeruatur.j̃.de excep.cū inter.& qa contra teſtem directe nō agitur ſed potius contra aduerſariū:quia in teſtē actio nō dirigitur.s̃.d ord. cog. cū dilectus. in fi. pari rōne nec aduerſarius meus pōt mihi obiicere crimē ppter hoc.Vnde ſi ſeruus vult pbare ſe cōtraxiſſe cū aliqua libera ſciente eū ſeruū eſſe,cū in hoc caſu habeat perſonā ſtādi in iudicio,pōt excipere contra teſtes aduerſarij, quod ipſi ſūt ſerui,licet ipſe laboret ſimili impedimēto. Ar.cōtra.s̃.e.pſonas.& iij.q.vij.iudicet. & xxv. diſ.primū. nā ſi ſeruus accuſat,eadē ſibi cōpetit defenſio,q̃ & libero.ff. de accuſ.hos accuſare.§.ſi ſeruus. Quādo crimina obiiciēda ſunt teſtibus,dicit.s̃.e.præſentium.B.

3 Alij exponunt in hoc caſu. ſcilicet. quādo per exceptionē fuit pbatum, in alio iudicio, & eſt de crimine emendatus:nec infamis ē de iure. Ioā. And.

4 Dico. idem Pā. Seruum, a teſtimonio pōt repellere.

g Ciuili. Idem eſt ſi de crimine ciuiliter agatur.

h VLtra tertiam productionem. Id eſt,dilationē. de hoc dictū eſt. s̃.eo.in cauſis.& ibi recurre.

Iuramento.

causa. Nisi præstito ab eo, q hoc postulat iuramento a ꝙ neq; per se, neq; per aliú testificata b subtraxerit, vel fuerit percunctatus: c nec per dolum, d aut artem aliquá quartam productionem exposcat: sed quia quos desyderat de nouo producere, prius habere nequiuit. e

Idem.

Accusatus criminaliter, non admittitur in testem contra alium in causa criminali, sua accusatione pendente, nisi in exceptis criminibus.

CAP. LVI.

NOn debet quis in criminibus. (Nisi forsan in exceptis) ad testificandú admitti, pendente accusatione f de crimine cõtra ipsum: cú etiá accusati (nisi prius se probauerint innocentes) ab accusatione ac susceptione ordinum repellantur.

a Iuramento. Hoc quod hic dicitur, sumptum est de authé. de testi. §. quia vero. col. vij. Sed quare iuratur iterum maxime vbi iuratum est de calumnia, cum iuramentum illud extendatur ad omnia quæ postea occurrunt in causa. C. de iura. calum. auth. hoc sacramentum. & in authé. de iis qui ingre. ad appel. §. vlt. col. v. q̃a sæpius non est iurádum, vt ibi dicitur. Dicas 1 qđ illud iuramétú est aliud iuramétum quam sit iuramentum de calumnia: & ideo vnum, aliud non excludit. Istud iuramétú est de veritate dicenda quod patet ex ipsa litera s. quod debet iurare quod neque per se neq; per alios di dicit testificata, nec p̃ aliqué dolú hoc facit. Iuramentú de calumnia est de eo, quod credit & existimat. C. de iura. cal. l. ij. §. j. & ideo istud iuramentum præstatur. idé etiá est, si causa talis sit vbi iuratur tantum de veritate dicenda: quia istud iuramentum de veritate dicenda, non extenditur ad hoc, sed ad principale negotium tantum, Vnde quarta dilatio 2 dari non debet sine isto iuramento, qualiscunque sit etiam causa, & præsumptio est contra eum, ex eo qđ tertio producit. & propterea speciale est, vt exigatur hoc iuramentum in hoc casu.

1 Dicas. dic ꝙ est iuramento malitiæ q̃ncunque exigibile. Pá. Fely.

2 Adde quãdo debet peti & intra quæ tépora. p̃ l. j. C. de dila. & iij. q. iij. c. inducię. §. spatiú. authé. qui semel. C. đ ꝓba.

b Testificata. Siue sua, siue alterius partis.

c Percunctatus. Id est perfecte scrutatus.

d Per dolum, &c. Puta expectat quod aliquis interim moriatur vel se absentet.

e Nequiuit. Simile. ȷ. de except. pastoralis. & s̃. eod. præsentiú. sed si habere nequiuerit illos, ei obesse nõ debet, si per eum non steterit. ar. s̃. de rescrip. si auté. & c. plerúq;. & s̃. vt lit. non cõtest. quoniam. j. respon. & ij. qõ. vj. anteriorum. §. ad hoc. & ita videtur quod etiam sine iuramento deberet admitti, quod non est verum: quia sine iuraméto hoc ei credi nõ debet, maxime cum ante tertiam productionem hoc non fuerit protestatus, vnde iurare tenetur prout hic cõtinetur. Præterea hæc quarta productio dari non debet, vbi sufficiens productio testium facta fuisset. s̃. eo. significauerút. imo nec secúda dilatio, nec tertia dilatio danda esset, si sufficiés productio facta sit. 3 ná in pecuniariis causis, vltra vnam dilationem dari non debet secúda dilatio. ff. de fer. l. vlt. nisi causa cognita. vt ibi.

3 Denegaretur etiá secunda & tertia, ei qui post primá percunctatus esset dicta testiú. qđ innuit finis. §. q̃a vero. secúdú Innoc. & Hostié. Ioá. And.

NOn debet. Primo ponitur regula & exceptio: ibi. Nisi forsan. Secundo probatur regula per duo similia: ibi, Cum etiam. Abb.

Gloss. seq not. quod hæc tria, &c. & addit quartú reliqua pars reci. per tres quæstiones. prima quid in ciuili. secunda quid de exceptis criminibus. tertia quid de condemnato qui appellauit.

f Pendente accusatione. Nota ergo, ꝙ cú aliquis accusatus est de crimine, statim grauata est eius opinio. vnde non potest in criminibus ad testimonium admitti: vt hic patet. & s̃. eo. testimonium. quia testes sine omni suspicione esse debent, & infamia. ij. q. vij. testes & ȷ. de excep. deniq;. Nec etiam põt promoueri ad ordines: vt hic dicitur in fi. & lxxxj. dis. tantis Daniel. & ȷ. de acc. omnipotés. & xxxiij. dist. laici. & ff. de decu. eos. Item nec potest alium accusare: quia non relatione criminis, sed innocentia reus purgatur. ff. de publ. iud. is qui. & hic in fi. Item nec potest constitui procurator. C. de procura. l. reum. Item nec accusare. Ex hac. n. decret. patet, quod testimonium in criminali actione, accusatio & ordinú susceptio pari passu incedunt, ex eo quod accusatus pédente sua accusatione repellitur à testimonio, ab accusatione, & ordinum susceptione. Præterea 4 ex eo qđ dicit. in princ. in criminibus, patet qđ secus est in ciuili: quia tunc nõ obstante accusatione, videtur ꝙ interim possit admitti in testem in causa ciuili. s̃. eod. testimonium. & est verum si sit emendatus de crimine, & eum non comitetur infamia: vt ibi. arg. ȷ. de simo. per tuas quia licet accusetur, non statim reus est xv. q. vlt. c. vlt. quia pendente accusatione remanet in officio suo, & interim subditi eius, ei obedire tenentur. ȷ. de accus. olim. & viij. qõ. iiij. nonne. Ité patet hic, quod minus idonei testes quorum opinio vacillare videtur, admittuntur in exceptis criminibus ex eo quod dicit, nisi forsan in exceptis criminibus. sed hoc forte est intelligendum secundum distinctionem illius c. ij queſt. j. in primis. vtrú, 5 scilicet malæ famæ vel malæ opiniõis: & túc cú est malæ opinionis, admittatur: licet. c. illud. loquatur in accusatione, aliter admitti non debent: cú etiá si ciuiliter ageretur, non essent admittendi, nisi essent emendati, & cum aliis adminiculis. ȷ. de simo. p̃ tuas. sed licet accusetur, non tñ statim reus est: vt s̃. dicitur & ideo potest admitti in crimine excepto, cum adhuc remaneat in statu suo. Ité ex hoc. c. & s̃. eo. testimonium. patet solutio quæstionis quæ fieri consueuit, si aliquis condénatus sit de crimine & appellet. vtrú recipiendus sit í testé si pendéte appellatione inducatur? Et satis patet ex his duobus c. quid iuris sit, ꝙ in criminali nequaquá: in ciuili vero bene põt admitti: q̃a pendente appellatione non dicitur condemnatus. ff. de pœ. l. ij. §. vlt. & integer est status eius ut interim fungatur honoribus. ff. nihil nou. app. interpo l. vna. §. integer. & melius. in §. si q̃s deportatus. quia licet sit dánatus, 6 adhuc nõ habetur infamis, ex quo appellationé suá prosequitur. ff. de iis qui no. infa. fur.

4 Præterea. hãc gl. vsq; ad fi. sequit Roma. l. j. colú. fi. num. 23. de re iudic.

Testes minus idonei possút í exceptis criminib⁹ admitti.

5 Silicet sit ille accusatus de crimine excep. Io. And.

Testificari an possit, qui de crimine condemnatus appellauit.

6 Etiá de crimine famoso: vt in l. alle. in princ. Ioá. And.

TITVLVS XXI.

DE TESTIBVS cogendis, vel non.

Alexander ix. Papień. electo.

In causa ciuili monendi, & inducendi testes sunt, ad testificandum: & si se subtrahant odio, gratia: &c. compelluntur.

DE TESTIBVS COGENDIS.

Quia officium testium quasi publicum est, & ad illud interdum inuiti coguntur, ideo post tractatum de testibus, &c. sic continuat Ioann. Andr. Ego continuo sic: Visum est suprà de testibus, sed quia posset dubitari vtrum ad testificandum poßint compelli, meritò subditur ista. Abbas. De hac materia habetur ij. quæst. vi. statuendum.

Causam

Causam matrimonij. In causa matrimoniali cogēdi sunt testes ferre testimoniū. ita communiter summatur, sed non placet inquantum ponit specialitatem in matrimonio: quia sic loqui uidentur iura in alia materia ciuili. In prima parte ponit causæ commissionē. In secunda prouidet partibus: ibi, Ideoque. Abbas.

a Occultent. Sic xiiij. q.ij. quāquā. hæc enim est causa, quare testes cōpelluntur, ne ueritas occultetur, & ne malus ut bonus æstimetur: ut in c. quanquā. & qui ueritatem occultat, peccatum committit mortale. 1 xj. q.iij. quisquis. ideoque compellitur.

b Timore. Tunc enim testes sunt cōpellēdi: alias nō uidetur, ꝙ compelli debeāt. ĩ.eo. super eo. ex eo enim quod non uult ferre testimoniū, præsumitur contra ipsum. unde dico illū statim compellendum, nisi constaret per alios 2 quod bene posit ueritas cōprobari.

c Eorum nuntio. Puta si fuerint debiles, uel infirmi, uel egregiæ personæ. s̃. titu. proxi. si qui testium. & ff. de iureiurā. ad personas. argu. cōtra. iij. q. ix. testes. ibi dicit, ꝙ præsentes debent esse testes. Illud intellige de illis personis, quæ ad iudiciū uenire possunt. Vel intellige illud in criminali, ubi testes debēt esse in præsentia iudicis: hoc in ciuili. & hoc bene distinguitur. C. de fide instrumen. authē. apud eloquentissimum. exigitur enim, ut in criminali sint coram iudice, & non solum ex dictis, sed etiam ex gestis iudex informet motum animi sui. ff. de testibus. l. iij. §. item diuus.

CAP. I.

Causam matrimonij, quę inter M. mulierē & filiū R. uertitē, cōmisimus iudicibus terminandā. Ideoq; mādamus quatenus testes, ab alterutra partiū in suæ assertionis testimonium inuocatos ne ueritatem occultent a, diligentius moneas & inducas. Si autem odio, uel gratia, uel timore b se subtrahant, eos ad ferendum testimoniū, corā præfatis iudicibus uel eorum nuntio c quem ad hoc miserint, ecclesiastica districtione cōpellas.

Idem presbyteris Pontiæ.

Vbi testimonium est necessarium, compellendi sunt testes ad illud ferendum, etiam per suspēsionis, excommunicationis, & depositionis sententiam.

CAP. II.

Cum super causa, quę uertitur inter Prænestiñ. epm & Subl. abbatem, sit testimoniū uestrū necessariū: mādamus quatenus perhibituri testimonium ueritati, apostolico uos conspectui præsentetis. Si uero non ueneritis d, sciatis uos ab officio e & beneficio ecclesiastico, apostolica authoritate suspensos. Et f si nec sic ueneritis. excommunicationis sententiā & depositionis g poteritis formidare.

d Cum super. Veneritis. In termino constituto supple, & tunc sufficit ut ueniāt ea hora, qua posint expedire officium suum. s̃. de offi. deleg. consuluit. & arg. ff. de condi. & demon. l. iiij. in fin.

e Ab officio. Idest, ordo, cum culpa incipit a contumacia, tunc debet excommunicari. uigesimatertia quæstione iiij. forte. Secus si a crimine, tunc debet deponi. lxxxj. dist. dictum. & supra, de iudi. cum non ab homine. ubi de hoc 3.

f Et si nec sic ueneritis. No. arg ꝙ in una citatione, possunt fieri plures citationes: sicut etiam fit de consuetudine propter difficultatem citationum: ut supra de do. & contuma. ueritatis. & cap. cum dilecti. & supra, de in integ. resti. tum ex literis.

g Depositionis. Et sic crescente contumacia, crescere debet & pœna. s̃. ut li. non contest. quoniā in fin. & ff. de pœ. relegati. nisi necesitas sit impedimēto. ar. ff. de arbit. Celsus. §. idē ait. nō enim in omni casu excōmunicare eum intelligitur. argumē. ff. de sol. si seruus. x. in fi. Quid si excommunicasset eū nisi uenisset in termino nulla exceptione facta, nunquid erit excōmunicatus, si non potuit uenire 4 In casu tali saltē quo ad Deum nō est ex cōmunicatus: quia imposibile præceptum non ligat. ff. quæ sen. sine ap. rescind. l. Paulus. ij. sed quia ecclesia illud ignorat, doceat de impedimento, & absoluetur sine difficultate a grauamine. argu. ĩ. de senten. excom. c. sacro. sic ex eadē causa reuocatur sentētia definitiua, nec mandanda est executioni. ff. de iudi. si ꝑtor. & ĩ. de re iudi. cum Bertholdus. & capitu. cum olim. multo fortius excōmunicationis sententia tenet, sed ꝓbato impedimēto sine grauamine (ut dixi) debent absolui. 5

Idem Genueñ. archiepiscopo.

Testis qui timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur. adde etiā in criminali secundum cōem intellectum: & sic aliquid additur ad c. i. supra eo. & c. dilectorum. infra eo.

CAP. III.

Super eo h: & infra. Cons.t.t.r. quòd si factum est notoriū: nō eget testium depositionibus declarari, cū talia probationem uel ordinem iudiciariū nō requirāt. i Verū si non est notoriū, & is qui conuenitur, factum negauerit: testes qui interfuerunt facto, monendi sunt, non cogendi k ad ferendum testimonium ueritati. Nisi forte timore l ad

Super eo. In prima ponitur decisa cōsultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. in qua distinguit, & secundum membrum prosequitur: ibi. Verum, cuius responsio moderatur: ibi, Nisi & demum quærentem instruit: ibi, Licet. Abbas.

h Super eo. Quæstio fuit talis: Aliquis cōuenitur de aliquo facto manifesto, quæritur an illi qui facto interfuerunt sint ad ferendum testimoniū compellēdi.

i Non requirant. Quantum ad examinationem uel probationem, sicut nec in cōferente, necessariæ sunt partes iudicis. ff. ad legem Aquil. proinde si occisus. sententia tamen necessaria est. ĩ. de diuor. porro.

k Non cogendi. Hoc intellige a principio, primo enim sunt monendi, & postea si noluerint sunt cogēdi: ut s̃. eo. c. proxi. clerici uero in causa laicorum cogi non debent, nisi cum aliæ probationes haberi non possunt. xiiij. q. ij. quanquam.

l Timore. Sed quis probabit hoc? Certe eoipso ꝙ monitus est, & nō uult testificari, præsumitur contra ipsum, quòd non bono animo hoc faciat: & ex hac præsumptione compellitur. ar. C. qui mili. non pos. super seruis

1 Contra quidā sūt priuilegia ti ne cogātur. iiij. q. iij. ca. si testes uersi. itē le. Iul. s3 nec prīceps nec ius aliqd nec priuilegiū excusat a peccato: ut patet. s̃. de cōsu. c. fi. nec ꝑtextu pietatis de usuris super eo.

2 Alios. imo etiā si ꝑ alios nisi in priuilegiatis ut nō testificent & ī criminali ubi nō cōpelluntur nisi ī subsidiū uel qñ maliciose per partē subtrahūtur. Panor.

3 Hoc potest iudex īcipere ab ea quę magis timet. Panor.

Excōicatio, an excusetur ꝑ imposibilitatem.

4 Hæc qō no. iiij. q. v. c. uno in glo. sed pone. & ī Spe. dicit §. pe. ad fi. & facit ꝙ no. ĩ. de so. Odoardus. & qđ dixi de offi. de le. P. & G. & uř expeditū. de sen. ex com. uenerabilibus. §. idē li. vj. Ioā. And.

5 Absolui imo non egent absolutiōe. Host. Bal. Pan. adde quæ tetigi. s̃. de offic. ordi. c. ex parte.

seruis.lib.xij. & testes inuiti cogendi sunt. C. de test. si quãdo. auth. sed hodie. & sic hodie seruat [1] & si cõstaret, q pars aduersa hoc faceret, debet excõicari. s. tit. proxi. cum causam. j. §. q si forte. & c. cõstitutis. j.

[a] Passim. s. in ciuilibus, sed in criminalibus nõ, nisi agatur ciuiliter: ut j. eod. dilectorum.

[1] Stãdum est ergo in terpretationi con suetudinis, secundũ P. Ioã. And.

† Alias, de iure humano.

P Eruenit. Compellitur testis illius fraudem detegere, qui aduersario probationis copiam subtrahit. sic communiter summatur. Communis diuisio. Secũda ibi, Nos igitur. Ab. Si.

[b] Iuramento adstrinxit. Quod fuit temerarium & illicitum: & ideo non seruandũ. unde nõ obstante tali iuramento, cõpelli debet ferre testimonium super negotio principali. s. ti. px. itimauit. & c. cõstitutis. & debet denuntiari non teneri illo iuramẽto u: in c. constitutis. & j. de accu. olim. ubi de hoc. Ber.

[c] Nemo debet. Hęc uerba habuisti. s. tit. proxi. constitutis. & iij. q. vij. ca. infames. §. sunt autem. uer. si quis aũt. & C. de postu. prouidẽdum. Ber.

[d] Instrumenta. [2] Quod qui fecerit, tenetur ad interesse. xij. q. ij. si quis de clericis.

[e] Ostendit. Præsumptiue: sicut prę sumitur contra illum qui ad pecuniæ corruptelã descẽdit. C. de pe. iudi. qui ma. iudi. l. j.

[f] Elusam. Quia in strui iudex nõ poterat super causa illo procurante. ff. de offic. proconsu. nec quicquam. §. ultim.

† Cõcor. l. j. ff. de fi. instrum.

[2] Adde hic q app. instrumẽti ut dicit textus, ue niũt testes tñ in termino dato ad productionẽ instrumẽti non pos sunt testes produci. l. testiũ. C. eod.

† Cõcor. tex. i l. eũ qui nocentem. ff. de iniur.

[3] Quasi dicat, q si haberet aliũ testẽ uinceret. ad hoc. C. de proba. l. si possessionem. q nõ credit Vi. sed forte secundum eũ, deferẽt tũc iuramentũ. s. de pcur. ex insinuatione. Io. And.

[4] Supple. idẽ Pan.

uersæ partis constiterit iudici eos a ferendo testimonio reuocari: Licet ad hoc passim [a] possint de iuris humani † rigore cõpelli.

Idem.

Compelluntur testes etiam in criminali, quos accusatus maliciose accusatori subtraxit. hoc dicit secundum uerum & communem intellectum. Abbas.

CAP. IIII.

j P Eruenit ad audientiam nostram, quod cum I. prior sancti Laurentij coram te fuisset de simoniæ & adulterij crimine accusatus, quendã qui contra eum ducẽdus erat in testimoniũ: iuramento [b] adstrinxit, ut non deponeret contra ipsum: & infra. Nos igitur attendentes, q nemo debet [c] aduersario instrumenta [d] (quorum appellatione testes continentur) † subtrahere: & q tam ille qui surripit instrumẽta, quã qui aduersario parẽ aduocationis copiã subtrahit, iniquam ostendit [e] a se litem foueri, & experiri debet in se iudicis authoritatem delusam [f] Respondemus ad detegendum tantæ fraudis & calliditatis commentum [g] ipsum testem merito esse compellendum. †

[g] Commentum. Ex hoc uidetur, q non sit cogendus dicere ueritatem super principali, sed tantummodo reuelare hanc fraudem. & hoc dicebat Lau. & debebat procedi in causa tanquã deposuisset cõtra illum, & sic habebat illũ pro producto fraude reuelata [3], & sic seruabit iste iuramentũ suũ. & hoc colligere uidebatur ex antiqua decre. Sed hoc non est uerum: ut hic dicit. & quod dictum est ad detegendum tantæ fraudis &c. supple [4] & nihilominus super principali debẽt cõpelli: u dicunt illa iura. argumentum supra, titu. proxi. intimauit. & cap. constitutis. & arg. infra eodem. c. ulti. argu. contra infra eod. dilecto-

rum. ubi soluitur. Dic quod non compellitur super principali: ut dicebat Lau. sed ad fraudem detegendam debet compelli. ut postea denuntietur non teneri illo iuramento, postea poterit iurare super principali si uoluerit, sed non debet compelli. & sic planũ est, & nullum contrarium, ut dicit Lau.

Clem. iij. Segobien. epo.

Si res aliter probari non potest, etiam in causa criminali, compellendi sunt testes. h. d. secundum lecturam notabiliorẽ.

CAP. V.

ij P Eruenit ad nos, q cum a laicis enormis & intolerabilis iniuria clerico multis astantibus & uidentibus inferatur iniuriãtes i causam tracti negant se tantum facinus cõmisisse: & cũ læsus eorũ testimonio qui præsentes extiterãt, hoc probare desideret, illi nolunt ueritati testimoniũ perhibere: & infra. Consul. t. t. resp. quòd ij qui de rebus ecclesiasticis [h] testificari recusant [i]: si aliter ueritas nequiuerit elici, ad illud sunt per censurã ecclesiasticã compellẽdi,

Idem

Super consanguinitate probanda, cogendi sunt testes. Ita communiter summatur, Sed Panor. nõ placet hoc summarium, & iõ summat sicut c. i. supra. e.

CAP. VI.

C Aeterum quòd super consanguinitate cogendus sit testis perhibere testimonium ueritati, non dubitatur a nobis, cum id tam ius scriptum [k] approbet, quàm consuetudo actibus [l]

[h] P Eruenit. Ecclesiasticis. Nomine rerum ecclesiasticarũ intelligo clericos: & ita uidentes clericum lædi, testificari cõpelluntur. xij. qõ. ij. ecclesiarum seruos. & j. de ui. & hone. cleric. c. ulti. & ita põt intelligi: quia iniuria crimẽ est. nam qui de iniuria cõdemnatur, infamis efficit. j. de reiud. cum te. ff. de ijs qui noc infa. athletas. §. ultim.

Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit, ad prima solutionẽ signat cõtrarium, & remittit.

[i] Recusant. Attende consultationem & responsionem, & sic uidebis, qd non directe respondet ad iterrogata. si. s. de testib. cum in tua. ubi ita indirecte rñdet. Sed dicas, q eoipso quod rñdet ut sup rebus ecclesiasticis compellendi sunt, a cõtrario sensu respõdet, qd sup illa in iuria nõ sunt compellendi ferre testimoniũ: quod. n. de uno confitetur, de altero negare uidet. j. de præs. nõne. & xxv. dist. qualis. & hoc iõ: quia in criminalibus testes nõ compelluntur. j. e. dilectorũ. quia iniuria crimẽ est. unde qui de iniuria cõdemnatur infamis efficit j. de re iud. cum te. ff. de ijs qui no. infa. athletas. §. ult. Arg contra. j. e. super his. & c. seq. soluitur hæc contrarietas. j. eo. dilectorum. Vel dic, q persecutio iniuriæ appellatur hic res ecclesiastica. & intellige quod ciuiliter hic agebatur pro suo interesse [5] de iniuria, alias non compelluntur testes [6] quod intelligo de iniuria facta ordini clericali Ber.

[5] Puta ad impensas factas: & operas amissas secũdũ. Pe. & Ab. Io. And.

[6] In anti. subiungebatur, q si clerici iniuriã pba re nõ possent, stare tur ipsorũ iuramẽto, sed qa cõtinebat iniquitatẽ fuit remotum p q arg. Host. de intẽtione papæ fuisse testes cogẽdos. Ioan. And.

[k] C Aeterum. Scriptum. Tam canonicũ, quam ciuile. xiiij. q. ij. quanquam. & j. eo. per totum. & C. de testi. si quando.

[l] Actibus. Est autẽ (ut hic satis apparet) consuetudo ius

ius quoddam, moribus vtentium approbatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. dis. j. consuetudo. & consuetudo est optima legum interpres. s. de consue. cum dilectus. & sic cõpellendi sunt testes tã iure scripto, quam non scripto. s. consuetudine. s. de consue. cum dilectus. vt hic patet.

a Ipsum constiterit. Et quis probabit, iam dictum est quia eo ipso q̃ monitus non vult testificari, præsumit contra ipsum: vt statim compellatur, nec est alia necessaria probatio. & hæc leuis præsumptio sufficit. argu. ff. de peti. hære. si quis libertatem. §. plane. Ber.

b Timore. Timor potest referri ad multa: siue odio personæ, vel timore hoc cõtingat, cõpelli debent. s. tit. proxi. constitutis. & ca. intimauit. & s. eo. peruenit. siue etiam odio ipsius sacramenti, quod quidem tenui religione abhorrent. C. de fi. instr. l. vlti. & j. de simo. & si quæstiones. & tunc fortius debent cõpelli. alias si nollẽt iurare, damnando iuramentum, tanquam hæretici debent condemnari. j. de hæret. excommunicamus. §. fi.

c Præterea. Synodales. De quibus habes xxxv. q. vj. episcopus in synodo. j. de acc. sicut olim.

vtentium approbata, si ipsum a constiterit odio vel gratia, veritatem supprimere, aut timore. b

Cælestinus iij.

Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur iurare super eo coram delegato, hoc primò. propter superuenientem infamiam à testimonio repellitur hoc secundo. Potest tamen, si errauerit incontinenti, non ex interuallo dictum suum corrigere. hoc tertiò.

CAP. VII.

Præterea si testes publici quos tua ciuitas nũcupat synodales, c super causa matrimonij coram te, vel tuo capitulo semel testimonium reddiderint, non debent compelli, vt in præsentia alicuius delegati iudicis, super eadem causa iterato d præbeant iuramentum, dummodo aliter e fiat fides iudici delegato: nisi forte articulus nouæ quæstionis f emergat. Huiusmodi verò testes publico iure possunt propter infamiã, à perhibendo g testimonio remoueri, h si eam postquam in communi i recepti fuerant, contigerit contraxisse. Quorum testimonia si quando que non studiosè, sed in perferendo errauerint, & se incontinenti k correxerint, reprobari non debẽt: secus autem erit, si correctioni suæ interposuerint interuallum.

d Iterato. Iuramentũ enim istorum testium, ad totũ tempus debet extendi dum durant in officio illo post quam iuramentum illud in synodo præstiterunt, siue coram ordinario, siue coram delegato causa illa tractetur: vt hic innuit: sicut iuramentum calumniæ ad omnia quæ in causa contingunt, extenditur. 1 C. de iura. calum. auth. in hoc iuramento.

e Aliter. Et si aliter non fiat fides, innuit hæc litera q̃ iterũ iurare debeant coram delegato etiã pro eadem causa. sed non videtur q̃ iterum iurare debeant. vnde satis potest suppleri maxime, sicut & testis ex quo semel iurauit ferre testimoniũ in aliqua causa, nõ dbet amplius iurare sup illa, nisi emerserit aliquid d nouo.

f Quæstionis. Tunc enim debet iurare super articulo illo nouæ quæstionis, quia primum iuramentũ non extenditur ad illum articulum nouæ quæstionis: quia cum præstitit illud in synodo, vel corã episcopo, non cogitabatur de illo. & q̃ iterum iurare debeat, probatur. s. tit. prox. fraternitatis. vbi nouus articulus probatur tam per antiquos testes, quam per nouos prius præstito ab omnibus iuramento: vt s. titu. proxi. c. de testi. & C. de tempo. appel. per hanc.

g A perhibendo. Not. ergo, q̃ testes huiusmodi synodales propter infamiam superuenientem remouent à testimonio perhibendo, non autem à perhibito: q̃a infamia, vel delictum superueniens, non vitiat quod legitime factũ est. j. de eo qui cog. cõsang. vxo. suæ discretionẽ. & c. tuæ. & c. iordane. argu. C. de testib. l. j. & iij. quæstio. vij. ca infamis. §. verũ ff. de offic. prætor. barbarius. sic rescriptum papæ nõ cassat ea quæ legitime facta sunt. s. de rest. spol. audita.

h Remoueri. Habes hic, quod infamis repellitur à denuntiatione: vt j. de spon. cũ in tua. & infra, de accu. cũ dilectus filius, & c. sicut olim. & ff. de popu. actio. popularis actio. Hugo cõtra. Ber.

i In communi. Id est ĩ synodo vel auditorio communi. xxxv. q. vj. episcopus in synodo.

k Incõtinenti. Id est, in eadem instãtia 4 iudicij, ante quã loquatur partibus, uel antequam recedat à p̃sentia iudicis: quia postea subornatus præsumitur. sed hoc posset intelligi habito respectu ad qualitatem personæ: vt sic possit corrigere, vel addere & ex interuallo. 5 Quali ter intelligat̃ incõtinenti. probatur. ff. de verb. oblig. continuus actus. ff. de adult. quod ait lex. § vlt. in fin. C. de erro. aduo. l. vlt. & xxxij. qõ. j. apud misericordem. & melius. s. de elect. quia propter. ibi inuenies multas expositiones huius verbi incontinenti, siue mox. Argu. contra xxxv. q. ix. quod quis commisit. sed illa contraria non tangunt hoc.

Inno. iij. priori sancti Fridiani & magistro P. canonico Pisano.

Cùm de fama, vel vitio falsitatis inquiritur, cogendi sunt testes. hoc dicit, secundum Ioã. An. sed secundũ Panor. nimis restringit textum.

CAP. VIII.

Super his: & infrà. Cæterũ volumus & mandamus, vt super inquisitonis articulis l tã de fama electi, quàm literis contra eum sub nomine lõge maioris, & sanioris partis capituli destinatis, cogatis m testes, qui nominati fuerint perhibere testimonium veritati.

Idem archidia. Mediolanẽ.

Super his. Hæc decret. est pars illius quã habes. j. de accu. super his. in fi. illius decisa est. Et de hac materia loquitur. s. tit. prox. tam literis. Abb. Sic.

l Articulis. Ex hoc loco potes sumere casum, tam illius decre. tam literis. s. tit. prox. quã illius, super his j. de accus. Quidam electus fuit in episcopum Lucañ. quidam se opponebant electioni illius dicentes, quod erat malæ famæ, & quod matrimonium contraxerat cum vidua. Itẽ isti q opponebãt se, literas contra eleectũ nomine capituli dño papę miserunt, quas tam electus, quã capitulũ falsas dicebãt, & capitulũ nesciuisse. de literis illis & de istis articulis mandat papa inquiri, & ad hæc probanda testes sunt compellendi.

m Cogatis. Hic compellũtur testes in criminibus, & etiam irregularitate. j. e. c. prox. & sic est cõtra. s. eo. perue-

1 Dicit Hostiens. hoc generale in oĩbus officialibus q. iurant officium exercere siue sint testes: vt hic. vel iudices. ĩ authen. iusiu ran. quod præsta. ab his. §. & æquus ero. colla. ij. j. de iureiu. venientes. vel tabelliones vel nuntij. de præsum. il lud. d præscrip. ad audientiã. de appel. cũ parati. Ioã. And.

2 Iuramẽto. dic q̃ officialis qui semel de nunciauit non cõpellitur coram alio iudice denũtiare nisi in subsidiũ. Pan. Fely.

3 Satis est qd̃ testis adhibitus testamẽto cõmuni opiniõe eo tẽpore habebat̃ pro libero. Io. And.

4 Quidam dicunt, q̃ testis. potest reuocare errorem vsque ad sententiam sicut & principalis. C. de iuris, & fac. igno. l. error. q̃ nõ placet Gof. Ioã. And.

5 Vnde dicit Hosti. quod licet multa sint scripta: ip se putat hoc arbitrariũ vt considerata qualitate personæ quantitate interualli, colloquio partium, & reliquis circunstãtijs iudex correctionem admittat vel non admittat. & facit q̃ dixi in text. Ioã. And.

peruenit.

peruenit.& j.eo.dilectorum.vbi ſoluitur.

a Cum contra. Compellere. dubitationis cauſa fuit:quia videbatur,ꝙ in criminalibus nō ſunt compellendi teſtes.in authē.de teſti.§. quoniam.col. vij.ar.C.e.ſi qñ.in prin.ex eo ꝙ dicit ibi in pecuniarijs cauſis teſtes cogēdos, videtur, ꝙ non in criminibus,ſed contra hoc mandat pa.ſ.ꝙ cōpellantur.& s.cap. prox.& in ſeq.ſ.c.dicit ꝙ in criminib⁹ non compellātur, ſed ibi habetur cōtrariorum ſolutio, 1 & quando compellantur,& quando non.

Teſtes qui ſe ſubtrahūt,etiā in criminali cogendi ſunt.

CAP. IX.

Cum contra magiſtrū R·ſuper eo quòd dicitur à ſe.apoſt.falſas literas reportaſſe,ac p ſe, vel p procuratorē fuiſſe vſum eiſdē,tibi direxerim⁹ ſcripta noſtra: poſtulaſti p ſe. apo.oraculum edoceri,vtrum ſuper præfato vitio falſitatis, teſtes cōpellere a debeas nominatos. Nos igiť reſpōdemus, ꝙ teſtes prædicti ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint,p cen.eccle.debes ap.re.cōpellere veritati teſtimonium perhibere.

Dilectorum.

Gloſſ.ſeq.habet duas partes. Prima dicit, teſtes in ciuilibus cogēdos,excipit mediatores, & certos priuilegiatos. Secunda ibi, In criminibus, tractat principaliter d ipſorum compulſione in criminibus. & facit ſeptē. Primo alleg.pro & contra. Secundo ibi.ſuper hoc.ponit opi.quæ habet illos cogi cum de crimine ciuiliter agitur. Tertio ibi, ſed huic.illam impugnat. Quarto ibi,ideoque,ponit opin.ſuam, quæ habet illos non cogi etiam cum de crimine ciuiliter agitur. Quinto ibi,qualiter.reſpondet ad contraria,opin. ſuam reaſſumens. Sexto ibi, alij.reaſſumit & coadiuuat opin.contrariam, dicens illam æquam. Septimo ibi, Inno.ponit opin. Inno.

b Super criminibus. Circa compulſionē teſtiū, nota ꝙ in cauſa ciuili vbi aliter ueritas haberi non poteſt, indiſtincte ſunt compellendi tam clerici 2 quā laici, ne veritas occultetur.xiiij.q.ij.quāquā.& quia mortaliter peccant,qui veritatē occultant.xj.q.iij quiſquis vnde monitione præmiſſa indiſtincte cōpelli debent teſtes s.e.ſuper eo.& eo ipſo ꝙ monitus nō vult teſtificari,præſumitur ꝙ etiā malitioſe hoc faciat, vt ſępius dictū eſt.s.e.cauſam. Quādoq; tñ in pecūiariis cauſis nō cōpelluntur, vt in mediatoribus qui nō cōpelluntur ferre teſtimoniū in contractibus in quibus mediatores fuerunt niſi de conſenſu partiū,in authē.eo. §.quoniā.coll.vij.Itē in aliis caſibus,qui quaſi priuilegiati ſunt. 3 iiij.q.iij.cap.ſi teſtes.§.itē in criminali. verſi.itē inuiti.& tribus.c.ſeq.In criminibus uero patet hic ꝙ cōpellēdi nō ſunt.& arg.ad hoc.C.eo. ſi qñ in prin.& s.e.peruenit. In contrariū videtur,ꝙ bene ſunt cōpellendi.s.e.ſuper his.& ca.cum cōtra.in quibus expreſſe cōpellitur.& arg.s.tit.prox. cū cauſam. ver.teſtes aūt,&c.ſed ibi.verſi.ille ſoluitur. & ad principales teſtes illud reſtringitur.& iiij.q.iij.§.itē in criminali.ver,itē lege Iulia publicorū iudiciorū . ex eo .n.ꝙ certæ perſonæ ibi nō cōpellūtur datur intelligi ꝙ aliæ compellantur: quia quod de vno negatur de alio,&c.xxv.diſt.qualis ff.e.lege Iulia.illæ enim perſonæ priuilegiatæ ſunt, propter connexitatem. vnde aliæ oēs cōpelluntur.Super hoc dicūt quidam, ꝙ ſi agatur directe in modū accuſationis,nō ſunt teſtes compellēdi.Si vero ciuiliter agiť de crimine in modū exceptionis vel denūtiationis,aut etiā inquiſitionis tūc cōpellūtur:vt s.e.tit.ſuper his.& j.de ſimo.licet Heli.Sed huic diſtinctioni cōtradicit expreſſe hæc decr. quia nō poterat agi criminaliter in hac decre.ſed ciuiliter tātū,duabus rationibus. Primo quia hic agebatur cauſa cōuentionis & reconuentionis inter ipſum & capitulum, vt patet in antiqua. & quia p procuratorē,vt litera iſta dicit,procuratoribus conſtitutis, ſed procurator non interuenit in cauſa criminali. j. de accu. veniēs.ff. de publi.iudi.l.pē. §.fi. 4 & v. q.iij. ī criminalibus. & ī crimine non fit mutua accuſatio,vel dnuntiatio: quia nō relatione criminū, ſed innocētia reus purgatur. ff. de publi iud. qui. & iij. q.xj. negāda. & ſic neceſſe eſt vt dicamus, ꝙ hic obijciebātur crimina teſtibus 5 vt à teſtimonio repellerētur.& ideo dicit,cogatis teſtes.ſ.qui nominati fuerint præterquā ſuper criminibus. Ideoq; dicendū eſt,ꝙ ſuper criminibus teſtes compellendi nō ſunt,ſiue directe agat de crimine,ſiue ciuiliter:ut hic patet.& s.e.peruenit.& hæc eſt ratio:quia in infamiā alterius,nemo debet facile proſilire: quia tales detractores dicuntur.vj.q.j.ex merito.& c.tribus ſeq.ergo multo fortius nec cōpelli. Qualiter reſpōdebis capitulis.s.pꝛx.Ad illud ſup his.dicas,ꝙ ibi cōpelluntur teſtes ad pbādū īfamiā ſiue irregularitatē cōtra electū ne īdigna pſona ad apicē dignitatis pmoueať p ſurreptionē:qa vilis pſona ad tātā dignitatē p ſurreptionē pmoueri nō debet:& iudex ex officio ſuo hoc facere debet pp publicā vtilitatē: qa ille oībus de ſua plebe pficit, & ſic eſt quaſi ſpeciale in cā inqſitionis. & j. de ſimo. Heli.& inqſitio nō fit niſi vbi īfamia pceſsit vñ ibi nō cōpelluntur teſtes in īfamiā alcuius.ſed ex tali cōpulſiōe ſi pbenť crimina, oriť īfamia.s.tit.pxi. teſtimoniū. & qa ibi agebať de falſo p inqſitionē, iō cōpelluntur teſtes ne talis falſitas remaneat īpunita ex defectu teſtiū ī quo caſu ītelligiť px.c.cū cōtra.qa dico illud ſpāle in crīe falſi, 6 & pcipue in literis papę in qbus multa ſpālia ſunt.j.de cri.ſal.ad falſariorū. & idē ī caſu ſeq c.Dico ergo,ꝙ vbicūq; agiť actiōe odioſa vel exceptiōe p q̄ ad infamiā alicuius pcedať, non ſunt cōpellēdi teſtes(vt dictū eſt)niſi ī caſibus pdictis. ſecūdū ll.cōpelluntur,niſi in caſibus ubi ſpāliter nō debēt cōpelli,vt dictū eſt.& hoc dicūt Tā.& Vin.Alij cōtrariū dicūt,put dictū eſt.Sȝ ſupradictis oībus rōnib. pōt d facili rñderi ſecūdū illos, q dicūt ꝙ ſemp cōpellēdi ſunt teſtes,niſi agať crialiter tantū.Dic qd nulla criminalis erat qſtio inter epm & capitulū, ſed ciuilis tm:vt patet in integra.in v. cōpilatiōe.ſ.conuētio & recōuētio.& ꝙ dicit teſtes q noīati fuerint cogatis veritati teſtimoniū phibere ſi gratia,odio, vel timore ſe ſubtraxerint,pterquā ſup crīnibus,ſic debet intelligi ꝙ teſtes in ciuilibus qōnibus ſunt compellēdi, ſed in criminalibus nō debēt cōpelli.& ſic papa præuidit

1 Et ibi dicam quod hic.no. Inno. & Ho. de probanda exceptione criminū contra teſtes. Ioā. And.

2 De hoc ij.q.vj. ſtatuendū. in fin. Io. An. Et dic ſecūdū Panor. hic & s.c. j. quod in cauſa ciuili primo ſunt teſtes monendi, & ſi nolūt ſunt cogēdi:niſi ſint perſonæ priuilegiatæ,tñ deficientibus alijs probatiōibus in diſtincte omnes coguntur. Idē in criminali vbi veritas aliter haberi nequit uel ſi conſtat ꝙ malitioſe reus ſubtrahit, vel ꝙ ſe ſubtrahunt timore partis. Ad iſtud c. reſponde ꝙ hic nō cōſtabat deficere alias probationes. Idem Pan.cōſil. cccxlviij. in fi.libr.j. Frāc. Are. cōſi. cxliij. num. 18.

3 De his priuilegiatis ſatis in Spe.de teſta. §. pe. in princ. Ioā. And.

Hono. iij. abba. ſancti Eugenij, & magiſtro G. cano.Señ.

Non ſummatur, propter varietatem lecturarum,nec etiam diuiditur.

CAP. X.

Dilectorum filiorum. Vulterani capituli ex parte vna, & epiſcopi Vulterani ex altera procuratoribus,in noſtra præſentia conſtitutis:& infrà. Teſtes qui fuerint nominati, præter quam ſuper criminibus b (ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint) per cenſuram eccle. cogatis veritati teſtimonium perhibere.

4 Alias.j. & vide in c. veniens prox. alle. ſup.j. glo. Ioā. And.

5 Licet Hoſtiē.teneat opin. contrariā gloſſatori iſtud tñ dictum bene ſibi placet vt j. dicā. Ioā. And. Infamia. quod pcedat inquiſitionem.

6 Quid erit de crimine hęreſis, ſimoniæ & læſæ maieſtatis, ſecūdū Hoſti. qui dicit ſe rónem huius ſpecialitatis non videre. Ioā. And.

uidit hic nouum ius, & sic contrarium nullũ contra istos: & sic non oportet dicere, ut dicunt, ꝙ hic erat cõtrouersia inter episcopum & capitulum, super pluribus articulis ciuilibus, & super criminalibus, & ꝙ isti erant procuratores ad excusationes tm̃ allegandas, uel quod dati erant lite contestata [1] ista stare non possunt: ut patet in antiqua decreta. & per iura prædicta, ciuilis enim & criminalis q̃stio non concurrunt simul, imo criminalis prę iudicat ciuili.iij.q. ulti.cap.non est.§. aliquando. Sed magis æquum [2] uideretur, quòd semp cõpellerentur qualitercunq; agatur, ne crimina remaneãt impunita, dũ tamen non criminaliter directe nec per uiles personas quis condemnetur ar.ĩ.de sen. excõ. ut famæ. cum suis concor. ibi positis. & ar.ĩ.de collu.c.j & ij.& ult.& s̃.tit. proxi. cũ causam. uer.testes aũt &c. & s̃.e.super his.& c.cum contra.& ĩ. c. proxi. Inno iiij. dicit, ꝙ ubi nõ est peccatũ tacere id super quo testes inducuntur, nõ sunt compellendi. sed si peccatum est, tacere compelluntur.

[1] Ad aliquem articulum. & in medio accusationis prosequendum uel ꝙ criminalia erant in q̃bus interuenire poterat ꝓcurator. ff. an ꝑ ali. cau. app. l. j. uel ꝙ dati erant solũ ad impetrandũ hoc rescriptũ: & hęc oĩa recitat hic Innocẽ. Ioã. And.

[2] Dicit Pe. de san. hic ꝙ per hæc uerba gl nõ recedit a superiori sua opinio. ipse uero dicit hic tenendũ, ꝙ ubi iudex procedit ex officio etiam in criminali cogit testes, si ad alterius petitionẽ non cogit Ioan. An.

Venerabilis. Diuidit. Nã in prima parte ponitur iusta petitio. In secunda ipsius exauditio: ibi, Ideoq;. Abbas Sicu.

Idem episcopo Bo. & Magistro B. episcopo.

Ad detegẽdã ueritatẽ cõiurationis cogũtur socij etiã iurati.

CAP. XI.

Venerabilis frater noster, archiepiscopus Rauennateñ. proposuit quòd ciues Ceruien. cum M. & L. quondam clericis ecclesiæ Rauẽnateñ. quandam præsumpserunt coniurationẽ [a] facere, cõtra eum, nihilominus in detrimentũ eius dantes eis quandam pecuniæ quantitatem, & ad hæc celanda se adstringentes uinculo iuramenti: unde humiliter supplicauit, ut cũ causam super his & quibusdã articulis uobis duxerimus committendam, & ipse intentionem suam probare non possit, nisi testimonio ciuiũ prædictorũ prouidere ei ne pro defectu testiũ pereat sua iustitia dignaremur. Ideoq; mandamus quatenus monitione p̃missa per cen.ec.ap.re. cogatis illos, quos uideritis cõpellendos ut ab huiusmodi iuramẽto [b] absoluãt, quos idẽ archiepiscopus ad testimoniũ duxerit producẽdos, eos [c] nihilominus (si se gratia, uel odio, uel timore subtraxerint) districtione simili cõpellẽtes ad perhibendum testimonium ueritati.

[a] Coniurationem. Clerici enim qui contra episcopũ suum faciunt coniurationẽ, uel insidias ei parauerint deponendi sunt, & tradendi curię seculari ut puniantur. xj.q.j.si quis sacerdotum. & c.coniurationum.& tribus.c.seq. laici uero qui contra episcopum suum conspirationem faciunt, sunt excommunicandi & communione priuandi.xj.q.j.conspirationem.

[b] Iuramento absoluant. Sed uideretur, quòd non debeant absolui, cũ iuramentum non tenuerit. unde potius denuntiandi sunt non teneri huiusmodi iuramẽto ligati. s̃.tit.proxi.constitutis. & c.intimauit. & ĩ. de accu olim. & ita hæc absolutio potius dicitur fieri ad cautelam siue de facto [3] sic quandoq; absoluunt aliqui, ut possint testificari. s̃.ti.prox.ueniens. in fi. præterea & alia ratione iuramentũ huiusmodi nõ tenuit quia cõiurationes huiusmodi illicitæ sunt. xj.q.j.si quis sacerdotũ. & coniurationũ. & c.seq. ergo tale iuramentum non est seruandũ, cum uergat in dispendium salutis æternæ. ĩ.de iureiu. si uero. & xxij.q iiij. si aliquid. & in multis. c. eiusdẽ. quæstio. & quia non habuit tres comites, s. ueritatẽ, iniustitiã, & iudiciũ: ut ea. causa. q. ij. animaduertendũ. uel licet sit illicitum, authoritate propria nõ debet quis uenire cõtra. arg. s̃.de ele. uenerabilem. Itẽ habes hic, quòd socius criminis admittit̃ ad detegẽdam cõspirationẽ, imo certe tenetur illam cõspirationẽ manifestare, & denuntiare. vj.q.j.c.si quis cum militibus. in fi. & lxxix.di. si quis Papa. Item in defectũ probationis, minus idonei testes admittũtur, qui alias nõ admitterent̃. C.q̃ hę. l.pe. & iiij. q. iij.c. si testes.§. item serui respõsio. & propter defectũ testiũ admittunt̃, qui alias admitti nõ debent. s̃.de elec. cũ dilecti.

[3] Facto. idem Pan. Fel. hic.

[c] Eos. Cum fuerint absoluti, & uoluerint ferre testimonium propter iusiurandum, nihilominus & c.

TITVLVS XXVII.

DE FIDE INstrumentorum.

Gregorius.

Instrumenti exemplum non solenniter sumptum, fidem non facit absque originali. h. d. secundum ipsius mentem.

CAP. I.

SI scripturã authenticã [d] nõ uidemus: ad exẽplaria [e] † nihil acere possumus.

Alexander iij.

Corruit instrumentum, si testes inscripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, uel a notario sit confectum.

DE FIDE INstrumentorum.

Continuata est hæc rubri. secundũ Ioan. An. supra, in rubri. de testi. Vel dic tu sic: Visum est supra, de una specie ꝓbationis, q̃ s. fit per testes, nũc subycitur de alia, quæ fit per instrumenta. Abb. Sic.

De hac materia habetur. iy. qõ. ix. cap. testes. §. y. de bitum.

[d] SI scripturã. Si scripturã authenticam. xxv. q. ij. dicenti. Authentica scriptura est, quæ per manũ publicã, uel per iudicẽ cũ triũ testiũ uel duorũ ad minus subscriptione uel testimonio facta est. in auth. de instru. cau. §. sed instrumenta. colla. vj. uel duorũ uirorũ. s̃.de probat. quoniam contra. uel quæ habet sigillum authenticũ. infra, capitulo proxi. & supra, de probat. post cessionem. & etiam scriptura quam facit priuatus in præsentia triũ testium uidetur authentica: in authent. de instrumen. cau. §. si tamen quisquam. col. vj. & C. qui po. in pig. ha. scripturas. Abbas.

[e] Exemplaria. C. de eden. auth. si quis in aliquo. nisi ipsa exemplaria sumpta & publicata sint iudicis authoritate. C. de test. publicati. & ĩ.ę.c.ult. ar. C. de iu. emph. l. ul. §. & si quidẽ dominus. circa fi. C. de re iu. gesta. Sed pone ꝙ ita Papa mandat, procedatis secundum tenorem priorum literarum, & primæ literæ nõ constarent, nunquid poterunt procedere? Dicas quod non [4] nisi prima forma prius appareat per iura prædicta, uel nisi probetur tenor prioris rescripti non cancellati, non uitiati. infra, de priuile. cum olim. nã per literas ultimas nõ datur iurisdictio: uel si datur, non constat per eas de priori forma, & ideo non põt ꝓcedi per ipsas sic nõ tenetur quis exequi sententiã nisi ei fiat fides de iurisdi. s̃.de offi. deleg. cũ in iure.

† Nisi facta sint a ꝑfectis archiui principis supremi ẽt parte non uocata inter subditos dicti principis, ut bal. hic in fi. dixi in consue. Paris. §. v. nu. 28. ad de Fel. c. ad audientiã col. v. de proba. Authentica scriptura, quę dr̃.

[4] Idem Hostiẽ. & Gui. ĩ Spe. de instru. edit. §. uidendum. uersic. sed quid ecce Ioan. An. Pan. Fel.

Scripta

Scripta uero. Anto. summat sic. Priuato instrumēto non creditur, publico sic. Publicum dicitur, si manu publica est confectum, uel sigillo authentico est sigillatum cum subscriptione testium. Hæc summatio non placet Panor. tum quia ex litera non colligitur, tum quia nō putat ueritatē in se cōtinere per ea quæ dixit in capit. præcedēti. Primo ponit dictum. secūdo duos casus excipit. Abbas.

Glossa sequens distinguit inter instrumenta publica et priuata, et ī priuatis subdistinguit personales actiones a realibus & præiudicium scribentium & eorum contra quos.

CAP. II

Scripta uero authentica [a] si testes inscripti decesserint, nisi p manum publicā [b] facta fuerint, ita quòd appareāt [c] publica aut authenticū sigillum [d] habuerint, per quod possunt probari: nō uidentur nobis alicuius † firmitatis robur habere.

Idem.

Rescriptum apostolicum propter rasuram † in loco non suspecto, non censetur uitiosum. h.d. secundum mentem.

CAP. III.

Ex literis uestris accepimus, quòd cum causa q̄ iter magistrū A. & R. sup capella de Ambitoria uertit, de mādato nr̄o susceperitis terminādā, pfatus R. literarum sibi copiam fieri postulauit [e]. Qui cū eas argueret falsitatis, quia in narratione facti, abrasæ [f] sunt, ubi scriptū est iura parochialia: & īfra. Dicimus quòd propter abrasionē illam, iudicari falsæ nō possunt, nec etiam haberi suspectæ præsertim cum & priuilegia in possessionibus [g] abradātur, & literæ in narratione facti (si erratū est) pñt incunctanter abradi.

Idem Eboracē. archiepi.

Redarguenti priuilegium de falso, iudex faciet illud exhiberi coram iudice & paucis: & in loco congruo & securo, & interim stabitur sententiæ latæ per illud.

CAP. IIII.

Accepimus literas, quas abbas sancti Augustini contra Cantuarieñ. archiepiscopum transmisit: & infra. Cum priuilegia non inspecta non ualeant [h] argui falsitatis, & difficile sit & periculosum, ea apud se. aposto. exhibere: præcipimus ut uel exhibeantur eidem archiepiscopo in claustro prædictorum

† Et sic nec simplicem p̄sumptionē. Philp. Dec. hic no. iiij. de ci. ī cōsu. Paris. §. v. nu. 11.

† Ias. l. si unus. C. ď testa. l. fi. colū. v. & ibi Phil. Dec. col. x cū seq. de edic. diui Adr. tollē. Instrumēta sunt duplicia.

[a] Authentica. Instrumenta publica perpetua firmitate nitunī ad dānum & cōmodū utriusque partis. ar. liiij. dist. c. ij. xij. q. ij. si quis de clericis. & s̄. de pact. cū pridē. & iiij. q. iij. c. si testes. §. itē sæpe fit. C. de fide instrum. in exercendis. Priuata uero ab aduersario scripta ita q̄ constet, uel a quocunq; dūmodo partium uel testium subscriptione fulcita sint in actione psonali robur obtinent firmitatis. in auth. de instru. cau. §. sed & si qs. col. vj. & talis scriptura dicit̄ auth. ut hic patet. in reali uero actione instrumentū manu publica cōfectum præponitur tali instrumento priuato, nisi priuatum instrumentum habeat trium uel amplius subscriptionem testium. C. qui po. in pign. ha. scripturas. priuata uero instrumenta ualent in præiudicium illorū qui ea scribunt. C. de nō nu. pe. generaliter. & ff. deposi. publia. §. ult. ad commodum uero eorum minime. C. de proba. instrumēta, rationes, exemplo. Lau.

Authenticum sigillum.

[b] Per manum publicam. i. per notarium qui seruus publicus dicitur. ff. rem pup. sal. fo. l. j.

[c] Appareant. Ratione subscriptionis. in authen. de fide instru. § ij. col. vj. Vin.

[d] Sigillum. sed quod dicimus authenticū sigillū? Authenticū dr̄ sigillum epi, & ei credit̄ quandiu cōtrarium nō ostēdat. s̄. de prob. post cessionē. & xj. q. iij. curæ. Item sigillū capituli. s̄. de prob. c. iij. lxxiij. dist. in nomine patris. in fine. Item sigillum alicuius principis secularis cui creditur de consuetudine. j̄. eod. cum dilectus. Item arg. xix. quæstione iij. statuimus. & ff. de custo & exhib. re. diuus [1] in authen. de instrumen. cau. l. fina. §. sed & si quis. & talis scriptura dicitur authentica.

[1] Illa lex probat nō credi lr̄is Irenarchę qui retulit malefacto rē: sed ex ītegro quæ rit, & si male & dolose retulit, punitur. Ioan. An.

[e] Ex literis postulauit. Quod de iure petere potuit, cum sit commune instrumentum: imo iudex tenetur illud partibus exhibere. supra, de dilatio. præterea. quod si non fecerit. appellari poterit infra, eodem. G. perpetuus. nam & propria instrumenta tenetur quis alteri parti exhibere, ex quo utitur illis in iudicio. infra, eodem capitulo proxim. & capit. contingit. & C. eodem lege ultim. cum ea uult arguere falsitatis: ut ibi dicitur.

[f] Abrasæ sunt. Vnde uidebat̄ dubitandū, quoniam rescriptū debet apparere non uitiatum, non cancellatum. C. de edi. diui Adriani tollen. lege ultima, & sine reprehensione bullæ & chartæ uel literæ. infra, de priuileg. cum olim. & hoc intelligo uerum ubi est ius quæstionis, & ubi Papa respondet de iure. sed in narratione facti possunt abradi, quia hoc ad ius non pertinet sed ad q̄onem fidei id est, facti. C. de testamentis. si unus. quia non statur tali narrationi nisi illud probetur nec dicitur propterea uitiosum rescriptum si de eadem manu rasura reposita est in loco non suspecto. si uero literæ essent clausæ, tunc non nocet. argumen. C. de fide instrumentorum comparationis. & C. de testi. si unus. Lau.

[2] Hoc in cōfirmatorijs ut dixi in text. secundum Gof. hoc ītelligit de modica mutatiōe lr̄æ uel simile, sec⁹ si totū nomē raderetur. ar. s̄. de dolo & cōtu. c. ij. nisi cōstaret rasum & rescriptū p manū eiusdē scriptoris q̄ ēt p cōparationē eiusdē lr̄æ cōstar̄ poterit. ad hoc C. eo. ti. l. cōparationes. Ioan. An.

[g] In possessionibus. Id est, in nominibus possessionum [2] sed in nominibus actoris uel rei uel iudicis ibi omnino rasura esset suspecta. Item si esset ibi falsum Latinum, suspectæ sunt literæ, supra, de præscrip. ad audientiam. Ber.

[h] Non ualeant argui. Alias enim nec redargui possunt, nec etiam sciri, quid deberet seruari per ipsas: q̄ totum ex ipsarum inspectione deprehēditur. infra, de priuileg. dilecti. & capit. porro. & infra. capitulo proxi. xcvj. distinctio. bene quidem. nec possumus iudicare de lege, nisi ea perspecta. ff. de leg. in ciuile. Et qui priuilegium uel instrumentum uult arguere falsitatis, primo iurabit quod calumniose hoc non dicat: alias non audiretur: nec daret̄ ad inspiciendum. C. de fide instrumentorum lege ultima. [3] quæ intelligit cum agitur de falso criminaliter: tunc inscribitur accusator: ut ibi dicitur. Quidam intelligunt legem istam, cum agitur ciuiliter de falso, secundum quod hæc decreta. intelligitur, & secundum hoc bene probat id, ad quod inducitur, cum quis ciuiliter uult arguere instrumentum de falso: & hoc intelligo uerū ubi de calumnia non est iuratum [4] & est ad hoc argumentum supra, de testibus. præsentium. & infra, de exceptione pastoralis.

[3] Vlt. quę limitat̄ p hoc ca. ut dixi. in cō sue. Paris. §. v. n. 36. in tra. usura. q. xvj. in fin.

[4] Idē Go. j̄. c. prox. in gl. nota tēpus. in fi. de hoc s̄. de pba. c. licet. in j. gl. Ioan. An.

Securo

fratrum, uel in alio loco congruo & securo a, usque ad natiuitatem proximam sancti Ioānis baptistæ. Si uero nec uenerit, nec sufficientē responsalē miserit, ei perpetuū silentium imponatis, ipsa ulterius arguēdi b Interim autem nolumus, illa priuilegia uacillare c sed præcipimus sentētiam, quæ eorum obtētu d sup statu monasterij lata est, inuiolabiliter obseruari: & infra. Iubemus etiam, ut archiepiscopū in inspectiōe priuilegiorū e xij. hominum numero faciatis esse contentum.

Cælestinus. iij. abbati sancti Secundi.

Instrumentum uel priuilegiū quo quis utitur coram iudice, aduersario integraliter legi nō debet: sed solum f *illud capitulum de quo agitur, edi debet.*

CAP. V.

Contingit interdum ut dicitis, quòd quādocunq; cū aliquo litē habetis, priuilegiū uestrū aduersæ parti cogimini plenius exhibere f unde accidit ꝙ occasione unius capituli sup quo conuenimini: plurima litigia suscitātur g: & infra. Cont.t.r. ut qñcunq; sup exhibendo priuilegio uel indulgētia seu instrumento fueritis requisiti: præsente iudice h aut aliquibus prudentibus uiris, deputatis ab ipso, audiente parte cōtraria tantummodo recitet, ita quòd si sup uno tantum capitulo quæstio fuerit, illud i solūmodo describat, & aduersæ parti copia eius fiat.

Inno. iij. Mediolanē. archiepiscopo.

Instrumentum publica manu non confectum, habens sigillum cuius literæ non sunt legibiles uel scripturæ deletæ, uel enormē patitur fracturā, non probat. hoc dicit, prout magis facit ad titu. Et est casus quotidianus et notabilis, pro istis sigillis antiquis. Panor.

CAP. VI.

Inter dilectos filios G. abbatem S. Donati de Scorula, & B. procuratorem tuum, super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat k siquidē abbas nomine monasterij sui a præfato procuratore l tuo nomine Mediolanē. ecclesiæ restitui monasterio memorato portum Scorulæ cū honore m districtu, & iurisdictione loci præfati dicens ad monasteriū hæc oīa pertinere, hoc ipsum dicens de hominibus qui habitant in curte Berunē. & tenent res monasterij in gralia: de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio n per sententiam episcopi

a Securo. Hoc iudex prouidere debet, utriq; parti. iij.q.ix. hortamur. xxxiij.q.ij. siue. & ~j. de appella. ex parte. & ~s. ut lit. non cont. accedens. ij.

b Vlterius arguendi. Nota tempus præfigendum, accusare uolenti, ultra quod non auditur: ut iiij. qō. v. c.j. & ~j. qui fil. sint legi. lator. ~j. de acc. licet. ~j. de clādesti. despō. cum inhibitio. & ~j. qui ma. accu. pos. cum in tua. & C. de ingen. ma. diffamari. & C. qui accu. non pos. si ea. sic & ad exceptiones proponendas. ~j. de except. pastoralis.

c Vacillare. Arg. quod pendente accusatione cōtra aliquem, interim remanet in statu & officio suo pristino. viij. q. iiij. nonne. arg. cōtra. ~s. de test. nō debet. ubi de hoc. Fortius cōtrariū. ~j. de cri. fal. super eod. Sed hic erat iam sententia executioni demandata: ibi non.

d Obtētu. Authoritate enim priuilegiorum, sententia lata fuit super statu monasterij absoluēdo monasterium a subiectione archiepiscopi, & ita patet, quod licet dicatur sententia lata per falsa instrumenta siue testes, quousque de hoc cōstet ī sua firmitate ꝑdurat, & ei stat. ff. de re iud. diuus t falsitate uero probata nullius erit momenti ipsa snīa. ~s. de ꝓcu. in nostra. in fi. C. de procur. licet.

e Priuilegiorum. Vel etiam in parte ipsorum. ~j. ca. proxi. & ff. de eden. l. j. §. ij. Bernard.

f Contigit. Exhiber. Et nōne isti erāt rei: quare ergo coguntur sua instrumēta parti alteri exhibere contra illud. ~s. de prob. c. j. & iiij. q. iij. c. si testes. §. itē in criminali. uer. qui intēdit. & C. de edē. qui accusaret? Sed nō cōtradicūt illa: quia isti usuri erāt in iudicio illis priuilegijs: & ideo aduersario illa edere tenebanē. ff. de edē. l. j. §. edenda. nam & actor reo, & reus actori tenet edere oīa quibus usurus est. C. de edē. l. ult & hoc dicitur. ~j. e. G. perpetuus. B.

g Litigia suscitantur. Quod esse non debet: imo potius iudex prospicere debet, ne lites ex litibus oriantur. ff. de arbi. non distinguemus. §. quæsitū. ff. si cer. pet. quidā. & ff. de leg. ij. fideicōmissa. §. si qs. x. & ff. de dam. infec. qui bona. §. ult. & C. de iudi. apertissimi. & C. de sacrosanc. eccle. l. ulti. unde & ille qui petit sibi fieri editionē instrumentorū, iurare debet quod per calūniam hoc nō faciat. ff. đ edē. si quis ex argentariis. §. exigitur. C. quemadmo. test. aper. l. iij. Bern.

h Pręsente iudice. alias non tenetur. nam corā iudice & præsente alia parte, hæc sunt facienda. argu. ff. de inter rog. ac. uoluit. §. ꝙ ait. & l. ult.

i Illud solummodo. ff. de eden. argē tarius. §. edi. autē. alia uero capitula non debent edi. sic & quandoque recitetur clausula testamenti, quæ alicui īgerit ignominiā. C. quemadmodum test. ape. l. iij. j ff. e. ti. l. ij. §. ij. Ber.

Inter dilectos. Reus absoluiē, cū iura actoris sūt obscura: ut quia ipsius instrumenta sunt obfuscata, uel lr̄æ uel sculpturę sigilli sunt deletæ. hoc dicit. Ioan. an. Diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur petitio & iura & allegationes actoris. In secunda responsiones rei: ibi, Sed cōtra. In tertia sententia: ibi, Cum autem Abbas Sic.

k Petebat. Abbas habens mādatum a capitulo suo: alias nō audiretur. ~s. de transactio. cap. contingit. nisi cauisset de rato 4 ~s. de offi. delega. corā. De hoc dixi ~s. de resc. edoceri.

l Procuratoē tuo. Et ita est cōcipiendus libellus in personā procurationis nomine ecclesiæ. argum. C. de episco. & cler. l. omnes. § hoc nihilominus. De hoc dictum est ~s. de elect. querelam.

m Cum honore &c. Et sic patet quod libellus generalis potest offerri. ~s. de restit. spolia. cum ad sedem ubi de hoc plenius dicitur supra de lib. obla. c. ij.

n Obtinuerat in iudicio possessorio. Sed si obtinuit in possessorio, qualiter modo petit, cū habuerit pos- sessionem

† Cy. bal. Bart. l. fin. C. de precib. Impera. offerē. Bart. ī ru. de ope. noui. nūcia. fa. lex. maritus. §. ultim. ad legem Falc. limita qñ ꝑ aliud c. debet declarari bartol. Lācel. Dec. l. qui filiabus. ī prin de lega. j.

t Vide de prob. licet super glo. ij. Ioā. an. Reus, quādoq; tenetur exhibere.

a Licet in ui exceptiōis. ad idē ~j. đ psc. ad audientiā. & c. audictis. Idē si in ui actionis. ~s. de cōsue. cum dilectus. Ioā. And.

j Lex nō ponit exēplum: sed Gostr. ibi ponit ut si dixi, lego filio quē ex monacho susce pi. Io. An.

4 Ponderat Hos. ī ꝓcuratoē rei, ꝙ hic etiam nō dr̄ ꝙ ꝓcurator archiepi ꝙ reus erat, habuit mādatum nisi ab archiepiscopo. ꝓ ꝙ probat pręlatum sine capitulo posse stare in iudicio & remittit ad illam dec. edoceri. & decret. primā. de ꝓcu. Ioan. And. Pan.

Veroñ. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: saluo in omnibus iure addendi [a] uel diminuendi, satagens comprobare omnia, quæ pmissa sunt ad suum monasteriũ pertinere. [b] Primo per priuilegium Luithardi comitis quondam episcopi Lucani qui monasterium ipsum fundauerat, & ei quæ præmissa sunt donauerat uniuersa, Secũdo per instrumentum sñiæ Asperti quondã Mediolañ. archiepiscopi quam ex delegatione Ludouici Imperatoris tulit super his pro monasterio cõtra A. præfati Luithardi nepotem qui super his monasterium molestabat. Tertio ꝑ priuilegia Romanorum Imperatorum, & præsertim Henrici, qui præmissa omnia monasterio confirmabat, uel etiã cõferebat. [c] Quarto per instrumenta locationum, quas fecerant diuersis personis abbates monasterij memorati. Testes quoq; produxerat, per quos nitebatur probare quòd monasteriũ a lx. annis & circa, & à l.an. & supra [d] possederat supradicta: & quòd fama publica erat, omnia præfato monasterio a iã dicto Luithardo fuisse donata. Sed contra priuilegium donationis a ꝓcuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primo quia ibi maxime apparebat cõsumptum [e] (uidelicet in annotatione indictionis [f]) ubi potuisset falsitas facilius deprehendi. Secũdo quia cum charta uetustissima uideretur [g], recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore facta fuisset. Tertio quia falsum sigillum uitiose uidebatur appositum, eo quòd a media parte sigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, sed cum pileo, nec induta pontificalibus, sed regalibus indumentis, tenens in manu non baculum pastoralem, sed quasi sceptrum regale cuius facies non apparebat integra sed dimidia [h] tãquam in illa medietate respiceret aliã mediã,

fessionem? [1] Dicas quod obtinuit in possessorio causa rei seruandę. s̃.de iu.examinata. sed archiepiscopus recuperauit possessionem intra annum offerendo cautionẽ coram episcopis Regi. & Mutiñ.& præterea monasteriũ non stetit in possessione, sed archiepiscopus. s̃.de sequestr. ad hoc. qđ loquitur de eodem negotio.

[a] Saluo in omnibus iure addendi &c. Dicũt quidam argumen. huius literæ quod uerba ista [2] semper sunt ponenda in libel. argum. instit. de actio. §. si minus. Sʒ non est necesse, qđ ponantur, nisi quis uelit poneř ad cautelam: quia usque ad lit. contesta. potest mutari uel addi uel diminui libellus. C. de eden. edicta actio. de hoc dictũ est supra de libel. obla. capitulo secundo.

[b] Pertinere. Verbum istud, pertinere, latissime patet. ff. de uerb. signific. uerbum istud pertinere. unde ꝑ hoc deducit in iudiciũ, quicquid iuris habebat in rebus illis ex quo nullam causam adiecit. ff. de excep. rei iu. & an eadem. §. actiones. & de hoc dixi s̃. de libel. obl. c. ij. & ij. quæstio. viij. c. per rescripta. §. libellorum.

[c] Cõferebat. Tanquã dominus, prædicti comitis qui feudũ alienare nõ posset sine licentia domini, ut in constitutione Frideri. de feudis. & C. de iure emphy. l. ult. argum. j̃. de do. post diuor. restitu. nuper. sed hæc collatio ad alia, & confirmatio ad alia refertur: ut infra sequitur eod. capitu. Vincen.

[d] Et supra. Hoc uult dicere litera ista: quidam testes dicebant, quod monasterium possederat xl. annis citra, alij dicebant quod per quinquaginta annos & supra: sed uere non probant. quia si hoc fuisset probatum, obtinuisset monasterium. & ideo dicitur, nitebatur probare.

[e] Consumptum. Consumptio uel rasio, obest, in nominibus iudicium, in data, in remotione appellationis: ut dictum est s̃. eodem ex literis.

[f] Indictionis. Indictio enim consueuit poni [3] in priuilegijs & instrumentis: ut hic, & xxiij. distinctio. in nomine domini. & lxxiij. distinctio. in nomine patris. in fi. & anni domini sunt ponendi & nomen Imperatoris, & mensis & dies. & hoc totum legitur in authentic. ut nomẽ Imperat. docu. præposi. colla. v. editio tamen instrumentorum debet fieri aduersario sine die & consule & indictione, & annis domini, quia inspectio instrumentorum præstat materiã fabricandi falsum. ff. quemadmod. testa. apc. l. lj. §. diem autem. nisi quis uellet agere de falso: ut hic, & C. de contrahen. & committen. stipulatio. optimam. Nota ergo quid sit indictio, ad hoc ut scias an instrumentum falsum ex indictione discernatur. Est enim indictio quidã numerus annorũ constans ex tribus lustris. i. xv. annis [4] & debet poni in princi. cuiuslibet instrumenti, ut dictum est incipiens a prima indictione per totum annum dicit, indictione prima. In secundo anno dicit, indictione secunda. & sic usq; ad quindecim & decimoquinto anno finito, iterum incipit a prima indictione, sic fiet perpetuo. Si ergo uis scire falsitatem instrumenti uel priuilegij per indictionem, uide quotus annus domini ponatur in instrumento, & quota indictio ibi ponatur, & illos annos domini diuidas per xv. & quicquid superest a xv. ita quòd nõ compleat xv. additis ibi tribus, talis debet esse indictio in instrumento, & si non est ibi talis indictio, falsum est instrumẽtum. & hæc est regula ad inueniendum indictionem: Tres annos domini appone [5] pro indictionibus regulariter & partire per quindenum numerum, & quotus numerus remanet intra quindecim, tanta est indictio. & si facta diuisione remaneant quindecim tantum est indictio. Versus: Si per quindenos domini diuiseris annos, Bis tribus adiunctis certa patebit. Si nihil excedit, quindena indictio currit.

[g] Videretur. Nota quod ex qualitate chartæ, falsitas deprehenditur, infra de crimin. fal. capitulo licet. §. eos. & hic fit comparatio chartæ ad literam, sicut alibi fit comparatio scripturæ ad scripturam [6] C. de fide instrumento. comparationes. Vincen.

[h] Dimidia. Ad hoc enim ut sigillum sit authenticum, debent apparere character & orbita. ff. qui testamenta facere possunt. ad testium. §. signum. & de pœnis. distinctione secunda, principium inquit.

[1] Cũ possessor nõ uendicet. de iud. ex aminata. posset tamen dici, ꝙ si in eũ sñía lata esset executio facta nõ erat. de re iudic. cũ aliquibus secũdum Innoc. & Ho. Ioan. And.

[2] Ista nihil operãtur. Pano. Fel. hic. Fely. c. ij. in fi. de libel. oblatio.

[3] Poni. uide Io. An. in fi. li. vj. in nouel. Bar. l. si librarius. de re. iu. Imo. Pan. c. j. s̃. eo. Carol. Rui. cõsil. xxiij. libr. iiij.

Indictio quid sit.

[4] Nam v. anni faciunt unũ lustrũ. ff. locati. itẽ quærit. §. quo impleto. Io. an.

Indictio qualiter cognoscit.

[5] Quia anno natiuitatis dñi, erat indictio. Ioan. And. in nouel.

[6] De hac cõparatione ex quibus instrumẽtis fiat per quem & qualiter, & đ ipsius effectu no ple ne per Hostiẽ. i summa huius titu. §. iij. iiij & v. Ioannes An. Alex cõsi. lxxvj. lib. iij. cõsi. ccxxxix. lib. vj. vbi di xi. Philip. Dec. s̃. eo. c. ij.

Versi

quæ tamen tota uacua remanebat, sed quædam imago uidebatur ex ea fuisse deleta: quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie reliquæ parti similis apparebat: unde non episcopi, sed imperatoris uidebatur fuisse sigillum, quod in una medietate Cæsaris imaginem exprimebat: & in altera medietate præsumatur, uel filij uel coniugis imaginem habuisse: nam in ipso sigillo, nullæ aliæ literæ apparebant, nisi quæ nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia, designabant. Sed cū propriū nomen ipsius episcopi fuerit Luithardus, in nomine proprio, qđ exprimebat sigillum, deletæ a fuerant duæ b literæ, secūda quæ erat inter l. & t. & sexta, quæ fuerat inter r. & v. ita quòd si secunda o. & sexta fuisset i. ꝓculdubio nō Luitardus, sed Lotharius legeretur, quod etiam inde conuinci poterat: quia secundum dispositionem aliarum literarum: inter l. & t. non erat spatium, nisi quod potuisset unam literam continere: cùm secundum integritatem huius nominis Luithardus inter l. & t. duæ literæ sint diuersæ. prætereà inter r. & v. tam modicum erat spatium, ut in eo nec hæc litera d. quæ maius occupat spatium, sed hæc litera i. quæ minimum occupat uideretur formata fuisse. Rursus, cum cera sigilli, ab interiori parte uetustissima esset, cera quæ posita erat ab exteriori parte quasi ad conseruationē sigilli, recens erat & mollis. Quod cum diligenter inuestigatum fuisset, certo certius est compertū, quòd sub uetusto sigillo, charta fuerat perforata †, & per glutinum nouæ ceræ quæ posita fuerat exterius, quasi ad cōseruationē sigilli, uitiosè fuit ipsi chartæ subiectū. Eadē falsitatis specie per uitiosam uidelicet appositionē sigilli, cætera ferè priuilegia Romanorum imperatorū præter priuilegium Hērici, uel falsa reperta sunt, uel falsata, sed & ipsum Hērici priuilegium ad fidem instruendā nō uidebatur sufficere: q̃a nec erat publica c manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eo quòd erat ex media ferè parte consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi ultima medietas, uidelicet, icus, nec de cæteris literis, nisi hæc adiectio, Dei gratia, apparebat, ita quòd ex literis ipsis non magis d poterat cōprobari fuisse sigillum Henrici, quam Lodouici. Instrumentū quoque sententiæ multis modis inueniebatur suspectum: tum quia in ipso quædam apparebāt lituræ e: tum quia subscriptio notarij uidebatur manus alterius fuisse, quā subscriptio instrumenti, cum tamen notarius in subscriptione profiteretur f se instrumentum manu propria cōscripsisse. Litera quoque recentior uidebatur, quam charta, & aqua uidebatur encaustum infectum, ut antiquius appareret. In omnibus aūt imperialibus priuilegijs, quæ posteriora fuerāt, nulla est habita mentio g de illa sn̄ia, quāuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luithardi q̃ dicebaĩ donationē fecisse. Porrò si legitimum esset instrumentū sententiæ, ꝑ illā tamen sn̄iam nullū Mediolañ. archiepãtui ꝑiudiciū poterat gñari cū ipsa sn̄ia lata fuerit inter alios h: & res inter alios acta i alijs nō ꝑiudicet. Nec attestationes q̄ cōtinebaĩ in instr̄o sententiæ, per quas legitima donatio Luithardi uidebaĩ esse probata, poterant eidē archiepãtui nocumentum k

uersi. quid namque boni &c.

a Deletæ. Non enim dicunĩ literæ signatę, ubi nomē deest. ff. qui testamēta facere pn̄t. l. ad testiū. §. si quis ex testibus. & si q̃s non habet propriū sigillū. cū alieno signare potest. C. de testamen. si unus. sed exprimendum est hoc, uel forsan non tenet hoc in contractibus, præcipue magnarū rerum, & etiam principum. infra, de appellatio. significauit. & literæ illæ deletæ fuerant de ipsa cera sigilli.

b Duæ literæ. scilicet v. & i.

Glossa sequens quærit, & soluit.

c Publica manu. sed nōne sufficeret priuata, habēs subscriptionem trium testium. C. qui pot. ĩ pigno. ha. scripturas. & xvj. q. iij. ca. placuit. §. potest. uersi. is autem? Respond. quidā quod non, nisi testes uiuant. argu. supra eodem. c. ij. Bern.

d Magis. poterat tamen alio modo probari utrum fuerit Henrici uel Ludouici, uidelicet, per chronicam imperatorum ex annis domini & indictione. Bern.

e Lituræ. i. cancellaturæ siue rasuræ. alibi dicuntur ĩterleta. C. de test. si unus.

f Profiteretur. id est, cōfitebatur per se fecisse cōpletionem instrumēti. in authē. de tabel. §. j. colla. v. & ĩ. de priuil. cum olim.

g Mentio de sententia. Not. in priuilegijs, mentionē esse faciendam sententiæ, ut hic uidetur, & etiam compositionis. ĩ. de deci. ex multiplici. sic etiam in rescriptis facienda est mētio de priuilegijs ſ. de rescrip. cū ordinē. & unū rescriptum dēt facere expſſam mentionē de alio rescripto, ad hoc ut ipsum tollat. ſ. de do. & contu. ex literis. Item unum priuilegiū de alio. infrà de præscr. ueniens.

h Inter alios. Sed nonne quia sciebat causam suā agi: imo q̃a ipse iudex i fuerat, & pro monasterio iudicauit, sibi præiudicauit. ff. de re iudica. sæpe. ff. de pign. fideiussor. ij. respōs. ĩ. de re iudic. suborta. Dic quod tunc actū fuit solum possessorio, quod non præiudicat ĩ petitorio. Vel hoc ideo fuit, delictum personæ &c. xvj. quæst. vj. si episcopum.

i Acta. sic. ſ. de testa. ueniens. ij. q. v. interrogatum. hæc regula ponitur infra, de re iudica capitu. penult. ubi de hoc.

k Nocumentum. Illas. n. posset approbare, sed cogi non

† En artes ad cōfingēdū titulos uetustos & ego sępe tales imposturas & falsitates ex fide historiæ detexi.

i Iudex. dic ꝙ officiū necessariū (ut iudicādi) nō dēt nocere. Pan.

non poterat.arg.ſ.de teſt.cum cauſam. & c.conſtitutus.& c.veniẽs.ij cũ inter alias perſonas receptæ fuiſſent,ſed ſi in alio iudicio [1] tãtũ,& inter eaſdẽ perſonas receptæ fuiſſent:tunc tenetur illas ratas habere,ſi ſint publicatæ ar.C.de lib.cau. iubemus. [2] & ſ.de ꝓba.c.vlt.& ſ.de teſta.cauſam quæ. & idem eſt,ſi corã arbitro recepti ſunt, cũ diſtinctione tamẽ illius legis. C. de teſt.l.vlt.& ſ.de teſtib.c.præſentata Bernard.

[1] Reſpectu iudicis.

[2] De foro comp. poſtulaſti. ſuper. j.glo.Ioã. And.

a Petitionis.argu. ꝙ reſponſum, conformandum eſt petitiõi.ff. de interr. act.de ætate.Itẽ argu.ꝙ ex forma petitionis formanda eſt ſentẽtia. qa ex petitione apparet qualiter & de quo ſit actũ.j. de accu. qualiter & quãdo. & j.de ſimo. licet. Heli. [3] Et eſt ar. ꝙ libellus ſit dandus,alias de prædictis conſtare non poſſet.

[3] Et ĩ cõſtit.cle.de uer. ſign. ſæpe. uer. uerũ qa. Ioã. And. in nouel.

Gloſſa ſequens ponit quinque concord.& alleg.quatuor iura.

b Valere. ſic ergo faciẽda ẽ interpretatio.vt res de qua agitur magis valeat quã pereat.j.de ver. ſig. abbate.j. de priuile. in his. xij.q.ij. ſi quos de ſeruis.& ff. de reb. dub. quoties. & ff. de verbo.obli.quoties in ſtipulationibus.arg. contra.ſ. de offi. deleg. cum ſuper.& ff. de iure codic. l. j. & ff. de reb. dub. in ambiguo.& ff.de hæredib.inſtituend.quoties.

aliquod irrogare,cũ inter alias perſonas,& in alio iudicio receptæ fuiſſent.Cæterum memorati Henrici priuilegiũ: qđ non ſolùm confirmationis, ſed etiam donationis videbatur fuiſſe,vnde rerũ dominiũ donatarũ, intelligi fortè poterat monaſterio acquiſitum:quãuis ex forma petitionis a ,quæ in ipſo priuilegio declaratur,confirmatorium videretur,vt tamen intelligatur eo modo quo magis poſſet valere b : diſtinguendũ videbatur: vt idem Henricus alia donauerit, & alia confirmauerit: cùm eadem legitimè nequiuiſſent c confirmari d pariter & donari:confirmari tanquã prius habita & poſſeſſa: donari, tanquam tunc tradita & conceſſa: ac per hoc illa non poterant intelligi, per priuilegium illud donata,ſed confirmata, cum iuxta legum ſanctiones, quod e meũ eſt, ex alia cauſa meum fieri non poſſit,niſi deſierit eſſe meum: & infrà. Cùm ergo priuilegiũ Henrici cõfirmato-

c Nequiuiſſent.& ita talia debent eſſe ſubiecta, qualia permittuntur prædicata.Lau.

d Confirmari.Videtur ꝙ idem non poſsit dare & confirmare.ff.de iuriſ.om.iud.& quia. Sed contra videtur.lxiiij.diſt.in ſynodo.& xxiij.diſt.in nomine domini.& ſ.de elect.cum inter canonicos.

e Quod meũ eſt.ſic inſt.de act.§.ſic itaq;.ff.de acqui.poſſ.poſsideri.§.ex pluribus.& inſti.dele.§. ſed ſi.C. de cõtrah.emp.cũ res.& l.ſi mater.ff.de cõtrah. emp. ſuæ rei.C.de iur.do.auia.ar. vbi dicit, ꝙ cũ patri iam prouiſum ſit per legẽ, vt habeat actionẽ ad repetendam dotẽ,ſi pactũ faciat,non naſcitur ex hoc actio,cũ iam eam habeat a lege. ea tamẽ poſſeſsio pluribus ex cauſis habetur.ff de acqui.poſſ.poſsideri.§. ex pluribus.licet enim vnum ſit genus poſſeſsionis, multæ tamẽ ſunt eius ſpecies:vt ea l.poſsideri.§.vlt.licet ergo ex pluribus cauſis poſsit fieri traditio rei.ar.ff.de ſol. cum quis.§.de peculio.ex vna tamen dominiũ acquiritur. [4] arg.ff.ad leg.Fal.fundo.& l.ſi a me.& C.loc. ad probationẽ.præterea ex hoc videtur, ꝙ ſi aliquis plures titulos ſui dominij aſsignet,cũ hoc eſſe nõ poſſit,ſuccumbat.arg.j.de cõceſſ.præb. poſt electionem & C.de cõtrah.emp.l.iiij.& l.ſi ancillam. tamen licet ratione vnius tituli,ſit effectus dominus,ratiõe alterius tituli cõpetit exceptio,licet iſte titulus nullus eſſe videatur. [5] ff.de excep.l.nemo.

[4] Facit de elec.uc quisduas. li.vj.Ioã. And.

[5] Ratio: qa nullus prohibet, uti pluribus exceptiõibus cõtrarijs. j. de reg. iur. acceſſoriũ. lib. vj.Io.An.

rium tãtũ extiterit,ſaltem quo ad illa quæ deducta ſunt in iudiciũ,principale nõ tenuit,nec acceſſorium f quod ex eo vel ob id dignoſcitur eſſe ſecutũ:& infrà. Per inſtrumẽta verò locationis, nec eſt vtique probata ꝓprietas, nec ad plenũ poſſeſſio,cùm ad ꝓbationẽ rei propriæ, ſiue ad defenſionẽ non ſufficiat facta locatio g :& infrà. Cùm autem ſuper his fuiſſet diutius litigatum: quia legitimè probata nõ fuerant quæ petebantur ad monaſterium pertinere, ab impetitione ipſius procuratorem h tuum nomine tuo, & mediolanẽ.eccleſiæ ſententialiter duximus abſoluendũ: quoniam cũ obſcura ſunt iura partium, conſueuit contra eum qui petitor i eſt, iudicari.

Gloſſa ſequens ponit quinque concord.alleg.quatuor iura in contrariũ, & ſol.alleg. etiam auth.in cõtrarium, & ſoluit.

f Nec acceſſoriũ. iſtud regulariter verũ ẽ,vt ſi principale non tenet.nec acceſſorium. C. de legi. non dubium. & j.de dote poſt diuor.re.& ſi neceſſe & ſ.đ fo.cõpo.ſi diligẽti. & ſ.de elec. qualiter. & ff. ad Macedo.creditorẽ. arg.contra.j.de iureiurã.đbitores. & C. ſi aduer. vẽ. l.j. & ff quib.mo. vſuſfru.amit.quid tñ in prin.& l.pręcedẽti & illa ſpecialia ſunt.Itẽ cõtra.C.đ ep.aud.auth.liberi furioſi. vbi tenet legatũ, & non tenet teſtamẽtũ. Sed illud fit in odium filiorum, qui negligunt patrem.

[6] Secundum hoc poteſt intelligi,qđ dicit Inn. cõductorẽ non poſſe referre q̃ſtionẽ de dñio uel poſſeſsione. Ioan. And.

Item Cantuarienſi archiepiſcopo.

Non valẽt literæ ſuper abſolutione voti per crucem ſignatos impetratæ tacita veritate, vel expreſſa falſitate.

g Locatio. Sed hoc falſum videtur quia ſi ego locaui tibi domum, tu nõ potes mihi referre quæſtionem dominij:vt ff.de pi.act.ſi pignore,& melius.C.loc.ſi quis conductionis.ff.commo.ita vt. Sed verũ eſt,ꝙ nõ refertur quæſtio dominij, ſi agatur illa actione quę oritur ex pignoratitia,vel cõmodati, vel locati [6] ,ſed ſecus ſi agatur reali actione, quia illa non proponitur tanquã contra cõmodatariũ, vel inquilinũ:ſed quaſi contra quemlibet poſſeſſorem.ff.ad exhib.de eo.§.j.& verba iſta ſunt ſumpta.C. locati.l. ad probationem.& ar.ad hoc.C.de præſcrip. xxx. vel. xl.an.male agitur.C.de donatio. cenſualis. & conductor rem conductam locare poteſt [7] ff.loca. qui inſulam.& C.eodem titulo.nemo.

[7] Per qđ uidetur,ꝙ ſcholaris recedens, poſsit in domo uel camera alium ponere loco ſui.ſed an hoc poſsit inuitis ſocijs:uide ĩ Spe. de iu dic.§.ij. uerſ.circa hoc quæritur.& not. inſti.loca. §.fi.Ioan. And.

h Procuratorem.hic ergo formatur ſententia,in perſonam procuratoris.contra.ſ.de probat.licet.De hoc no.ſ.de elect.querelam.

i Contra eũ qui petitor eſt:quia cum obſcura ſunt iura partiũ, iudicandum eſt pro reo:vt hic dicit.ſ.de ꝓbat.ex literis.& ca.in præſentia.& iij.q.ix.indicas. & ff.de act. & obli. Arrianus.ff. de pœn. reſpiciendum. inſtitu-

institit. de interdict. §.cōmodum nisi in liberali causa ff.de manumis.l.antepe. & ff.de re iudi. inter pares. Itē si agatur de inofficioso testamento, potius pro testamento iudicatur.ff.de inoffi.testa.si pars iudicantiū. Item pro matrimonio. xxxiij. q.j.si quis acceperit.& xxx.q.iij.ca. fin.& istos tres casus & quartum habes.j.de re iud.ca. ult.Ber.

a Quod super. Quod sup his. Hæc decre.est pars illius infra de uo.quod super his.

b Absolutiōe.a uoto pegrinationis.

Gloss. sequens tractat de sigillo ignoto, obfuscato & noto.

c Ignota.cum uero sigilla ignota sunt, tunc eis non est standū,nisi sint v. aut eo amplius. xcviij. distin.c.j.& ij.si uero obfuscata sunt,sunt suspecta:ut supra.c.px. ff.qui test.fac.pos. ad testiū.§.si signata,tūc enim remittūtur ad cōsignatores,ut agnoscant sigilla sua.ff. quēadmo.te.ape.si qs ex cōsignatoribus. & si quis nō agnoscit suum sigilium, nō ideo uitiatur, sed suspectū habeatur instrumentum. ff. e.l.j.i fi. cum uero sigillum notum est tunc creditur talibus literis, etiam in præiudicium alterius. s. de prob. post cessionem. & c.iij.quandiu in cōtrarium non probetur,ut ibi.

d Impedimentis. cum uotū nequeāt adimplere.

† Sigilla. si sigilla & hi quorū noīe sigillat sūt penitus ignoti nunquā credit. Si aūt aliqua lis est cognitio tūc si non agitur de alterius piudicio stat si sunt qn que alias non, secū dum Pan. Fel. hic dicendū ut plenius scripsi in consue.Paris. §.v.n. 12.cū seq. Sigillis an sit stādū.

CAP. VII.

Quod super his [a]: & infra. Quæsiuisti quid agere debeas circa cruce signatos, qui dicentes se ab ap.se.redire, super absolutione [b] sua ignota [c] cardinalium sigilla reportant: cū eis super impedimētis [d] expositis non fuisset de leui credēdum. Ad quod.t. respondemus, quòd quando literas talibus indulgemus, illis qui personas & facultates eorum plenius nouerunt,hoc modo scribemus, ut super impedimentis expositis inquisita diligentius ueritate, statuent circa illos quod animarum saluti, & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire: prouidētes attētius,ne quid i fraudem uoti fallaciter confingatur, Vnde si tales p suppressionē ueritatis,aut falsitatis expressionē,literas non solū cardinaliū,sed etiam nostras,nec solū dubias, sed etiam certas constiterit impetrasse, carere uolumus [e] impetratis, & eis non obstantibus [f] ad uoti executionem compelli.

Idem Heliensi episcopo.

Glossa seq. dat tria similia.

e Carere uoluimus.quia ueritatem debēt literæ continere quia uotum reuocant, sicut illæ quæ reuocant alias literas.ut s.de offi.deleg.ex literis. & s. de do. ex literis.& s.de rescript.cæterū. & j.de re iudic.inter monasterium. & ita seriem rei literæ cōtinere debent.j.de cohab.cleric.& mu.super eo. Et ita patet hic quod literæ generales, non absoluunt aliquem a uoto nec a sententia excōmunicationis.j.de sen.excō.cum pro causa.& ar.s.de offi.ord.ex parte. Io.an.

f Eis non obstantibus. Denegabit enim delegatus suam cognitionem,ubi delegans denegaret commissionem.s.de rescrip.super literis.

P Astoralis

Gloss.seq.distinguit in rescripto, an sit contra ius an alias iniquum.in decre.an sit præter ius,an contra consuetudinem.

g Dissona.No.quod si aliquod rescriptū sit contra ius,statim est abijciendū.xxv.q.ij.rescripta. non.n.ratione rescripti recedendū est a iure cōi [2]: ut s.de rescrip. causam quæ, & s.de æta. & qualit.eā te.imo auferendū est de manibus tenentis. & dādum est principi. C.de paga.& sacri. eo. l. sicut sacrificia. sed si nō est ex toto cōtra ius, sed alias sit iniquū,tūc expectādum est secundum mandatū. s. de offi. dele.si. quādo.& in authē. ut nulli iud.§.si uero.colla.ix Si autē aliqua decret. est præter ius, non statim eijcit, sed consulitur superior,ut hic dicit. & hoc iō quia cum inter alias decreta.allegatur,presumitur, [3] quod sit decretalis.arg.xx.q.j quē progenitores. Si aūt decretalis obuiat consuetudini,præualet consuetudo, dūmodo consuetudo sit probabilis, & legitime sit præscripta. s. de consue.c.ul.s. de consti.cū oēs. & s.de eo qui mit.in pos. cum uenissent.nisi princeps p suū statutum intēdat tollere consuetudinē ff. de sepul. uio.l. iij. § diuus. alias succumbit consuetudo. j.de re. iud. cum causam. quæ. ff.de sepul.uio.l.iij.§.diuus.

Si de extrauaganti dubitatur an decretalis sit authentica aut est iuri consona, & tunc iudicatur secundum illam: aut dissona, & tunc papa consulitur.

† Roma. cōsi. ccxl. Alex. Ias. l.cum prolatis.de re iudi.

2 Nisi in rescripto dicat non obstāte tali iure, secundum Hostiē.de quo uide q not. de rescrip. c. j. lib. vj. in glo. est contra. Ioan. And.

3 Host.dicit, q licet in aliquo uolumine Decre. rescripta sit aliqua decretalis non habebitur pro decr. nisi cōiter in aliis habeatur. Ioan. An.

CAP. VIII.

Pastoralis: & infra. Authoritate præsentium duximus statuendū, ut cum aliqua decretalis de qua iudex meritò dubitet, allegatur: si eadē iuri cōi sit cōsona, secundū eā non metuat iudicare:cum nō tam ipsius, quam iuris cōmunis authoritate procedere uideatur. Verum si iuri communi sit dissona [g]: secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat [h] super ea.

Idem episcopo Sancti Andreæ, & Abbati de Broch.

Post publicatas attestationes usq; ad cōclusionē possunt instrumenta produci. hoc primo. Consuetudo loci, facit instrumentū authenticū.h.secundo.

CAP. IX.

Cum dilectus: & infra. Ad secundam quæstionem duximus respondendū, quòd utraque pars potest instrumenta etiā post publicationē [i]

h Consulat. & interim pendente relatione,iudex supersedeat causæ. ar.s.de offi dele.licet. & C.de rela. l.j.& ij.q.j.nomen presbyteri.

C Vm dilectus. & j.Duo sunt dicta. secundum ibi, super tertio. Ab.

i Post publicationē. Dubitatio forte fuit illa: quia forte diu tacuit cū ptestari uel edere debuisset.ff.de edē.l.j.§.edere.& §.edēda. Vel illa erat dubitatio:qa post publicationē testiū non licet producere alios testes.unde uidebatur,quod nō liceret pducere instrumēta:quia noīe instrumētorū cōtinētur & testes.s. de testi.cogē.puenit.ff.de fide instr.l.j.sed nō est ita, quia in instrumētis nō timet subornatio, sicut in testibus,quia ex multis causis & facilius deprehēditur

falsitas instrumentorũ, quã testiũ: ut s̃.e.inter dilectos. & s̃. de proba. licet Vin.

a Conclusum. id est renuntiatũ allegationibus, & omnibus alijs probationibus. supra de causa posses. pastoralis. & supra de procura. auditis.

b Approbata Nota quod consuetudo facit aliquod instrumentum authẽticũ, quod alias nõ esset, & cõsuetudo dat alicui iurisdictionẽ qui alias habere potest. s̃. de arbi. dilecti. & s̃. de fo. comp. cum contingat. sic & cõsuetudo facit aliquem illegitimum qui alias est legitimus ad promotionẽ. ĩ. de cleri. coniuga. cum olim. & personas legitimas ad matrimoniũ facit illegitimas. ĩ. de cogn. spi. super eo. B.

c Honestatis. No. ꝙ ex qualitate personæ approbatur instrumẽtum ff. de edẽ. argẽtarijs. §. j. & ĩ. de præscri. ad audientiã. & ĩ. de præsum. illud.

CVm Ioannes. In prima parte ponit̃ processus causæ principalis. in secũda, ꝓcessus causę appellatiõis: ibi. Cũ igit̃. In tertia definitio ipsius causę appellationis: ibi. De cõsilio. Ab. Sicu.

d Cõpensare. Quę cõpensatio admittenda fuit, si causa ex qua postulabat̃ liquida erat: alias nõ admittit cõpensatio. ĩ. de depositio. c. bona fides in fi. ubi de hoc. & C. de cõpensa. l. ulti.

e Vacuam tradentes. Quod fieri debuit, si pura fuit uẽditio ff. de act. em. & uẽd. l. ij. & §. j. & l. seq. & argu. ff. de usu. si stipulatus 1. & sic restitutio possessionis plene ac

1 Si stipulatus sum rem dari, & uacuã possessionem tradi per actionẽ incerti ex stipulatu ueniũt fructus postea ꝑcepti: ut uerba & uacuã, &c. aliquid addãt. Ioan. an. dic ut noue scripsi inextrica. labyrin. de eo ꝙ interest num. 200. cũ sequẽ.

attestationem, usq; ad diffinitiuæ sententiæ calculũ exhibere, antequam sit in causa cõclusum. a Super tertio uero articulo, respõdemus, ꝙ si cõsuetudo illius patriæ obtineat approbata b, ut instrumentis illius regis fides adhibeatur: uos ea secure poteritis admittere: præsertim cum supradictus rex tantæ fuerit honestatis c quod ipsius instrumenta maximæ authoritatis sint in partibus Scoticanis.

Idem Petro ciui Viterbieñ.

Falsitas instrumenti, uel quod deest instrumento, probari potest per testes.

CAP. X.

CVm Ioannes eremita a te cxxx. libras Seneñ. ex causa mutui coram Donadeo & Io. iudicibus Viterbieñ. petijsset, & tu ex aduerso proponeres, quòd cũ idẽ Io. in c. & lxxx. libris pro pretio domus quã eidẽ uendideras, teneretur. cxxx. libras ex illis non immerito debebat compensare d. Tandem cũ super hoc, & quibusdam alijs articulis inter uos fuisset aliquãdiu litigatũ, iudices attestationibus publicatis, te sententialiter condemnarunt, ut eidẽ prædictæ domus possessionem uacuã e traderes, & à creditoribus liberatam: & infra. Cũ igitur ab hac snia, ad nostrã duxeris audientiã f appellandum, & nos tam tibi quã prædicto I. T. subdia. & capellanum nostrũ dedimus auditorem. Ex parte tua fuit propositũ supradictæ domus uẽditionem non puram, sed conditionalem potius extitisse, ac nullatenus te teneri ad traditionem ipsius, quatuor nihilominus testibus ad hoc probandum inductis. quod etsi nouum esset capitulum, pendebat g tamen ex ueteri, qui iurati deposuerunt se interfuisse cõtractui inter te & prædictum. I. super eadẽ domo celebrato, pro qua. clxxx. librarum pretium tibi fuerat constitutũ, tali uidelicet adiecta conditione, ut tu domum ipsam inhabitares libere in uita tua, & post obitum tuum M. & R. natis tuis eiusdẽ I. nepotibus h remaneret: cuius conditionis intuitu domum ipsam eidẽ I. pro minori pretio uendidisti, cum a G. morandi pro ipsa cc. libras potuisses habere. anni uero mensis & diei quo uenditio facta fuit, iidem testes se dixerunt minime recordari i Dictus uero I. uenditionem non conditionalem sed puram proposuit extitisse, ad hoc probandum publicum exhibens instrumentum. & infra. Tabellionem quoq; qui confecerat instrumentum & unũ ex testibus i instrumento subscriptis, ad id probandum induxit: & infra. Porrò cum dubitatio fuisset exorta, utrius deberet probatio præualere, pro tua fuit parte propositum, quia & si eãdem uim obtineant instrumentorum fides, & depositiones testium in litibus exercendis, non tamen quodlibet k instrumentum, tanti debet esse momenti, ut trium uel plurium idoneorum testium depositionibus præferatur: & infra.

libere facienda est s̃. de restit. spo. Pisanis. Ber.

f Ad nostram audiẽtiam. Hic ideo appellatur ad papã quod ciuitas Viterbiæ subest domino papæ etiã quo ad temporalem iurisdictionem, alias nõ appellaretur ad ipsum 1. ĩ. de app. si duobus.

g Pendebat. Si enim capitulũ ex toto esset nouũ, nec penderet ex ueteri iudex appellationis non cognosceret, nec testes reciperet. s̃. de testi. & attesta. fraternitatis. & C. de tẽp. ap. per hanc. & sic patet, quod in causa appellatiõis nouæ ꝓbationes possunt induci super noua exceptione. C. de senten. rescin. nõ pos. l. ij. aliã 3 causam possum ꝓsequi in causa appellatiõis, quam expresserim corã iudice a quo appellaui. ff. de appella. scio quæsitũ. ad fin. Io.

h Nepotibus. Sed quare iste Ioannes emebat domum illã pro filijs ipsius Petri nepotibus eiusdem Ioãnis, cũ ipsi filij debebant illi Petro succedere. in auth. de hær. quæ ab intesta. defer. circa prin. col. ix. & instit. de hær. quali. & diffe. circa princ. & §. sed sui. Forte ideo facit q̃a Petrus ꝓdigus erat, & consumabat bona sua. unde ne domus illa perueniret ad alios, uoluit. Ioãnes prouidere nepotibus suis.

i Recordari. Et tamẽ ualuerunt dicta eorum, quæ alias non ualuissent si de tẽpore 4 ageretur. supra de testi. ex tenore, Bernard.

k Quodlibet instrumẽtum. Et ita patet, quod contra instru-

1 Ipsum. & bñ siue iudex a quo aliũ superiorẽ recognoscat siue nõ quicq̃d delirẽt Host. Io. An. Hic & alij adulatores p̃æ.

3 Et aliã nisi in appellatiõe ab interlocutoria. c. ut debitus ĩ. de app. c. j. eo. in vj. cle. appellãti. e. dixi in an notat. ad Phil. Dec. c. consuluit. ij. n. 3 de appel.

4 Tẽpore idẽ Pan. Fel.

Ad hoc autem idem Ioan. ex aduerso respōdit, quòd cùm intentionem suā per iam dictum fundauerit instrumentū, ac tu in modū exceptionis [a] uenditionē ipsam non purè, sed cōditionaliter celebratā esse proponas, nec per testes ad hoc à te iductos de certo [b] fuerit tempore facta fides: & ideo nō appareat, quòd super illa uenditione deponant, quā constat per dictum instrumentum determinato tempore fuisse contractam, huiusmodi probatio uidebatur inefficax ad intentionem cōtrariam elidēdam. Verùm responsionē istā esse proponebas inualidam: quoniam cùm utraq; pars à nobis interrogata fuisset in iure confessa, quòd unica tantū uenditio, super domo cōtracta fuerit: & ex depositionibus testium, liqueat uenditionem conditionalem fuisse: ex utriusq; confessione colligitur euidēter eiusdem domus uenditionem conditionalem extitisse, non puram, non obstante quod ipsa interrogatio facta fuerit, post quàm [c] à partibus extitit in causa conclusum, cum iudex (qui usque ad prolationē sententiæ debet uniuersa rimari) possit interrogari de facto, quoties dubitationis aliquid occurrit: & infrà. De cō. f. n. pronuntiauimus [d] uenditionē prædictæ domus fuisse conditionaliter celebratam, & te ob hoc nullatenus obligatū ad traditionem ipsius: super hoc memorato I. silentium imponentes. Sententiam uerò iudicum prædictorum, qui aliàs iustè pronuntiasse noscuntur (cùm huiusmodi [e] exceptio coram ipsis, nec probata fuerit, nec obiecta) quoad dictum capitulū īfirmamus, eā quo ad alios articulos authoritate ap. cōfirmātes.

Honorius tertius.

Defectus literæ non uitiat rescriptum.

CAP. XI

EX parte charissimæ in Christo filiæ B. quōdā Anglicorū reginæ fuit ꝓpositū: & ī. Quia rescriptū apostolicū pro eo quòd in hac dictione spoliarūt, hęc figura o. deerat [f], asseritur uitiosum: mandamus quatenus hoc non obstante, in negotio ipso ratione præuia procedas.

Gregorius nonus priori sancti Bartholomæi, & decano de arcubus, Lugdunen.

Licitè appellatur a iudice, qui parti hoc petenti non facit edi communia instrumenta.

instrumentū quantuncūq; publicū admittunt testes, ut hic [1]. quia secundū testes productos cōtra instrumentum sententiatur. ad idē inducit ī. de præscrip. ad audientiam. & C. de prob. cū precibus. Si quæris quot [2] testes præiudicēt instrumēto: pōt dici, quòd iiij. uel v. ad minus: qa authoritas tabellionis uidetur æquiualere duobus testibus. s. de prob. qm̄ cōtra. & ipsum instrumentum ualet duos testes: qa parē uim obtinet probatio testiū uel instrumentorū. C. de fi. instr. l. in exercēdis. ut hic deciditur. & sic patet, ꝙ ad minus per quatuor meliores uel quinq; testes, īstrumētū reprobetur. De hoc dictū est s. de ꝓba. tertio. sed in casu isto testes nō reprobāt instrumentū, sed addunt instrumento, quod notarius omiserat forte per obliuionem. Bern.

[a] In modum exceptionis. Vnde non uidebatur pro ipso sententiandū. s. de ordi. cog. cum dilectus. de except. denique.

[b] De certo fuerit tēpore. propter qđ ꝓbatio insufficiēs uidebat. s. de ꝓba. in prẹsentia. arg. s. eo. inter dilectos. & ff. de eden. l. j. §. editiones. Ioā.

[c] Postquam à partibus. Et sic patet, quod iudex potest interrogare partes quādocunq; uisum fuerit. ff. de īterro. actio. ubicunq;. & xxx. q. ult. c. ult. sic etiā potest interrogare testes post publicationē, si obscure dixerint: qñcunque uisū fuerit. s. de testi. cū clamor. quia ueritas sæpius examinata, magis splēdescit in lucē. xxxv. q. ix. graue. quia officium iudicis est latissimum. ff. de iur. om. iud. l. j. sed ad petitionem partis non debet testis interrogare. arg. s. de prob. in præsentia. de hoc dicitur xxx. q. v. iudicantem.

[d] Pronuntiauimus. Arg. quod super exceptione incidenti, sit pronunciandū. arg. contra s. de ordi. cog. ca. j. ubi de hoc, s; ratio quare pronūtiat hic sup hac & nō ibi, pōt assignari. hic opposita fuit exceptio post sententiam: unde super exceptione nondū fuerat directe uel indirecte pronuntiatū: quare in causa appellatiōis debuit ei pronūtiari: quia de ea cognitū fuit: & ad hoc ut sciretur quare sentētia reuocetur, sed cum opponitur ante sententiā, super ea pronuntiatur indirecte, dū sententiatur super principali. Bernardus.

[e] Huiusmodi exceptio per hoc patet, quod exceptio peremptoria omissa ante sentētiā, potest opponi post sñiam in causa appellationis. C. sent. rescind. non poss. l. ij. alias non posset, nisi per beneficiū restitutionis, ut in l prædicta. & ī. de priuileg. cū olim. ij. s. đ in integ. res. suscitata. sic ēt in cōpensatione omissa ante sentētiam, nihilominus actio remanet salua post sententiā, citra aliquam appellationē [3], non obstāte re iudicata in prima petitione. ff. de compens. quòd in diem §. j. Arg. tamē cōtra. ī. de re iudi. inter monasteriū. Sol. ut ibi.

[f] EX parte. O. deerat. Ex hoc uidetur satis ꝙ non debuit ualere: quia in literis dñi papæ nihil dēt diminutū esse. arg. s. de rescrip. cum à Deo. & cum multa maturitate ac deliberatione tradunt xxxv. q. ix. apostolicæ. unde non est uerisimile, quod aliquod uitiū possit ibi remanere, sed propter tam modicum defectum non uitiatur, maxime si rescriptum in alijs appareat omnino legitimum, cum fuerit uitium scriptoris, siue nimia occupatio: quod nocere non debet. argum. C. de testament. lege, errore, & lege ambiguitates. & lege. quoniam indignum. & C. de leg. in legatis. secus si esset ibi falsum latinum. supra de rescriptis. capitu. ad audientiā. Et sic est notabile, quod propter defectum syllabæ uel literæ [4] non uitiatur rescriptum sicut nec testamentum uitiatur, nec libertas minus debetur, licet erratum sit in syllaba. ff. de manumissis testamen. qui habebat.

[1] Et sic reꝓbat opinio Lanfrāci Cremonē. qui dicebat ꝑ testes nō reꝓbari instrumētum, nisi eēt suspectū uel ex parte conficientis, uel ex parte producentis: & reddebat rationē, qa memoria hominum labilis, nec cōmuniter testes ita sunt intēti sicut tabellio: quare pl⁹ credit instrumēto, scđm eū. Ioā. And.

[2] Quot dic ꝙ duo. Pan. Fely. hic. Corn. cōs. ccxvj. in fi. li. iiij Car. Rui. cōs. xxxv cū duob. seq. li. iiij. Io. amic⁹ cōs. xliiij. nu. 4. Phi. Dec. c. tertio loco. nu. 11. de prob. ubi dixi. adde Nic. Boe. decis. Burdeg. cxvj. & cxviij.

[3] Multo fortius in causa appellationis, & de hoc ī Spe. de app. §. pē. uersi. sed nunquid in cā. & uide ꝙ plene dixi. de ordi. cog. ca. ult. in magna. glos. uers & idē est quandoq; cum uersi. seq. Ioā. And.

[4] Et idē forte ī defectu orationis, uel dictionis dūmō deprehēdat intellect⁹ papę. Alij dicunt, ꝙ si aliquando desit đfect⁹ tolerabilis in lr̃a uel dictione iudex tamē habebit literas suspectas, nisi uitiū sit occultū, cū multi sint officiales curiæ q examināt uitia literarum. primū dictū placet cū per bullā tollat suspicio, & oculus officialiū sæpe fallit scđm Inno. ut alias legit. s. de ꝓba. cām. uel posset distingui inter rescripta gratię & iustitiæ scđm Hostiē. đ cri. fal. ca. pe. remittit tamen ad not. s. e. ca. ex literis đ rescri. a l audiētiam. Ioā. And.

G Perpetuus. In prima parte ponitur appellantis narratio. In secunda causæ commisio: ibi, Ideo que. Abbas Siculus.

a Super decimis. Sed nonne iste vicarius [1] si conueniebatur pro decimis vicariæ suæ, debebat dominum in iudicium nominare? Ita videtur: quia ipse dominus non est. s. vt lit. nõ cõtesta. quoniam. §. penulti. & C. vbi in rẽ act. l. ij. & ipse dñs debuit conueniri. arg. j. de præscri. auditis. & xvj. q. iij. inter memoratos. arg. quod teneatur respondere cũ ipse habeat ius in re. j. de appel. ad audientiam. sicut vsufructuarius tenetur ad refectionẽ domus & ad tributũ. ff. de vsufruc. l. vsufru. legato. §. fi. & l. seq. alleg. §. hactenus. C. eo. ti. eũ. De hoc dictum est s. vt lit. non conte. quoniam. §. penul. Sed intelligo, quod iste vicarius habebat mandatum generale vel speciale ad agendum & defendendum à rectore legitime factum alias non fuisset admissus eoipso quod esset vicarius, cum non habebat administrationem, nec titulum, sicut prælatus, nec præiudicaretur ecclesiæ per factum ipsius. Ber.

1 Vicarius dic qđ vicarius ꝑpetuus in spectantibus ad suã vicariã potest sine mandato nomine vicariæ agere, & cõueniri & ꝑiudicat ecclesiæ, sed nõ pro reseruatis rectori, nisi habeat mandatũ. Temporalis aũt nõ agit sine mandato. Panor.

CAP. XII.

G Perpetuus vicarius ecclesiæ de Rechã nobis exposuit, quòd cùm prior & conuentus de Ledis eum super decimis a coram iudicibus authoritate apostolica cõuenissent, & dictus G. super b similibus coram ipsis reconuenisset eosdem: quia dicti iudices copiam quorundam instrumentorum communium c, quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem suã super principali fundare: fieri non faciebãt eidem, hoc cum instantia postulanti, nostram audientiam appellauit. Ideo que mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum &c.

Idem.

b Super similibus. Et etiam super disimilibus, poterat eos reconuenire, & ei tenebantur respondere. s. de mu. pe. c. j. vbi de hoc.

Gloss. seq. circa editionem distinguit instrumẽta communia & propria: & in his an vtatur necne. & cum vtitur eduntur sine die et consule. fallit in casu.

c Instrumentorum communium. Not. circa exhibitionem instrumentorum. Et primo scire debes, ꝙ rescriptum & omnia acta causæ, confesiones, & responsiones, & attestationes, & quæcunque acta sunt in iudicio, peti possunt exhiberi vel condictione ex lege, vel iudicis officio. C. de eden. l. ij. Vel condictione ex illa decret. s. de prob. quoniam. & integraliter sunt exhibenda: quia communia sunt. C. de eden. nõ est nouum. & l. vlt. & ff. eo. tit. prætor. §. j. & l. si quis. §. ratione. & l. argentarius. j. respon. & hic est expressum. Sed si instrumenta propria sunt, & actor petat à reo instrumenta, per quæ intentionem suam probare vult, non est audiendus: quia apud seipsum debet habere probationes suas. s. de prob. c. j. & C. de eden. qui accusare. & actore non probante, reus debet absolui: vt in l. qui accusare. & j. vt eccle. benef. vt nostrum. Et ita nec reus actori, nec actor reo, tenetur exhibere instrumentum ad fundandam intentionem aduersarij 2. Si vero actor vel reus vtitur aliquo instrumento proprio, illud aduersario edi debet, sine die & consule, ne præstetur materia fabricandi falsum. s. eod. contingit. & c. accepimus. & ff. quẽad. testa. aper. l. ij. §. diem aũt. & ff. de edẽ. l. j. §. editiones. Nisi vellet alterutra partiũ, arguere instrumentum de falso: quia tunc integrũ instrumentum debet ei edi: vt s. eo. inter dilectos. & C. de contrah. & commit. stip. l. optimam. Ber.

Instrumẽtorum editio ꝑ quas actiões fieri petitur.

2 Hodie vsurarij cũ de vsuris agitur cogi possunt edere libros rationum suarum: vt in concilio vienẽ. de vsu. ex graui. §. cæterum. Ioã. And.

Scripturæ contrariæ ab eodẽ productæ fidem non faciunt.

CAP. XIII.

I Mputari d ei potest, qui cõtrarias e inter se scripturas in iudicio ꝓtulit fidem sibi adinuicem derogantes: Cùm in ipsius fuerit potestate, quam voluerat non proferre.

I Mputari. Imputatur producenti scripturas cõtrarias in hoc: quia inuicẽ sibi derogant. h. d. Ponit primo dictum. Secũdo ipsius rationem: ibi, Cum in ipsius. Ab.

d Imputari. Hæc decr. sumpta est ex illa. l. C. de fi. instr. scripturæ.

e Contrarius inter se. Hoc verum est, siue directe cõtrarie sint, siue indirecte. Directe, vt si induco instrumẽtũ i quo promisisti mihi soluere tali die x. & aliud exhibeã. in quo continet ꝙ ego feci tibi pactũ đ nõ petẽdo. 3 Indirecte, puta si induco instrumentũ in quo cõtinet, ꝙ promisisti mihi soluere x. Bonoñ. tali die. Itẽ ꝓduco aliud in quo cõtinet ꝙ eadẽ die ꝓmisisti mihi soluere x. Romæ 4. Istæ scripturæ licet nõ contradicãt directe: tñ indirecte, siue ꝑ obliquũ cõtrarię sunt: & ideo vna derogat alij. sic quãdoq; scriptura & factũ sibi adinuicẽ derogare videnť, vel saltem alterũ alteri. s. de ele. cũ inter. R. Sic ergo patet, ꝙ qui contraria allegat, non est audiendus. j. de ap. solicitudinẽ. circa fi. xxiiij. ꝙ autẽ. & viij. di. quo iure. & hoc locũ habet. qñ ab eadẽ parte producunť: secus si à diuersis: quia tũc ei stať, quæ magis est sine suspicione, & quæ dignior est. C. de cõtrah. stip. optimã. in fi. Sed nunquid est idẽ in testibus ab eadẽ parte productis? Dico ꝙ non: quia in testibus non possunt prouidere, quid dicturi sunt: & ideo stabitur dignioribus 5: sed per instrumentũ bene potuit prouidere ꝙ magis expediret producere: vt hic dicit in fin. & sibi imputet ꝙ minus diligens fuit. Nam vigilantibus, non negligentibus iura subueniũt. ff. quibus ex caus. maio. non enim. & ff. de eden. veluti.

3 Pactum hoc exemplũ falsum Panor.

4 Et vtraque personaliter facta fuit, nõ altera per procuratores. nec obstat. ff. de verb. obl. l. fin. §. inter eos. Ioã. And.

5 Cõcor. l. si plures & ibi Bar. ff. de accu. & l. iiij. § eiusdẽ. & §. scire potes. ff. de testibus.

Idem.

Si in instrumento debiti exprimitur causa, condẽnatur debitor, nisi probet indebitũ, si nõ exprimitur, necesse est vt creditor probet id fore debitum.

CAP. XIIII.

S I cautio f quam à te indebitè g proponis expositã indeterminatè h loquatur, aduersarius tuus tenetur ostendere debitũ, quod cõtinetur in ea. Sed si causam i propter quam huiusmo-

f S I cautio. Hæc decr. sumpta est de l. illa. ff. de ꝓba. cum de indebito. §. vlti. & dic cautio, i. scriptura: siue sit priuata, siue publica. Bern.

g Indebite. Quia dicit quod non teneris ad id super quo cautio exposita fuit.

h Indeterminate. Id est, non exprimens ex qua causa debeatur.

i Sed in causam. Puta, quia cõfessus fuisti mutuo recepisse pecuniã ꝓmissam, vel ex aliquo alio cõtractu antecedẽti. tũc. n. statur tuæ cõfessioni, quæ continet in illa cautione: alioqui si causa nõ fuit inserta, nõ poteris cõueniri ex illa 6 cautione. C. de nõ nu. pe. generaliter. cũ satis sit indignũ, vt ꝙ quisq; sua voce diluci. de ꝓtestatus sit: in eundẽ casum ꝓprio infringere va leat

6 Illa. & potius ꝑsumit error, quam donatio. Alexan. cõsi. xiij. libr. j. cõsi. iij. li. ij. Cor. cõsil. cxxxv. litera n. li. ij.

Ieat testimonio.ŝ.de prob.ꝑ tuas.& in l.prædi. generaliter.in fi.ar.j.qõ.vij.saluberrimũ. & xxvij.q.j. oẽs. fœminæ.ꝙ si non promittat,sed confiteatur se debere mihi ex aliqua iusta causa p̃cedẽte. idẽ est ac si ꝓmittat vt teneatur ex illa cõfessione:vt in l.præd. generaliter.in fi. & ita patet ex hoc,qđ confessio extra iudicium facta,cã adiecta bene p̃iudicat ad probãdum.De hac materia dictũ est ŝ de cõfess.c.vlt. Itẽ quid si me absente cõfiteat̃ se mihi debere? Talis cõfessio nõ nocet ad instar stipulatiõis.vt insti.de inut.stipu. §.item verborum.

di scriptura processerit, expresseris in eadem,confessioni a tuæ statur:nisi probaueris te id indebitè b promisisse.

Idem I. tabellioni.

Authoritate ordinarij, potest notarius tabellionis mortui notas in publicã formã redigere.

CAP. XV.

CVm P.tabellio morte præuentus,quædã non perfecerit instrumenta,quæ in nota redacta fuerant ab eodem:Ad petitionem eorum ad quos pertinent,authoritate c ordinarij iudicis poteris ea fideliter in publicam formã redigere †,habitura per hoc perpetuam firmitatem d.

Idem.

Instrumentum exemplatum per tabellionem authoritate ordinarij, eandem vim habet cũ originali.

Gloss. seques notat confessioni stari: & tres casus excipit.

a Confessioni. Sic ergo statur confessioni cõtra se. fallit tñ quandoque, vt in pecunia confessata.quia tũc potest opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ intra biennium.C. de nõ nu. pec.in cõtractibus in princ.& in dote. C.de dot. cau. non nu.l.vlt.in authen. ibi posita.Item fallit vbi statur secundæ confessioni, & non primæ. C. ad Velleia.authẽ. siue à me.

† Ias.cõs. xlij. colũ. iiij. lib.j.

b Indebite promisisse. Et ita admittitur probatio cõtra talem cautionem,licet causa subiecta fuerit,s.qđ talis promissio indebita fuit,puta quia iam satis fecit ei:sicut qui dicit pecuniam indebitam se soluisse, illud probare tenetur.ĵ.de sol.c.vl.& ff. de prob. cum de indebito.j.respon.

c CVm P.tabellio.Authoritate ordinarij. Ordinarius ergo præstabit authoritatem suam huic tabellioni ad petitionem illorum,quorum sunt instrumenta, vt ea redigat in publicam formam:sic & si essent consumpta propter vetustatem, aut aliam iustã causam.ĵ.cap.proxi.

d Perpetuam firmitatẽ habitura.Vt hic dicit.sic & testamentum authoritate ordinarij, in publicam formã redigitur.C.de testa.testamenta.& l.consulta.& talis publicatio æquiualet testamento.C.eo.publicati.hoc tamen scire debes,quod tabellio dum viuit, non põt alteri committere completionem instrumenti:sed ipsemet debet complere instrumentum prout in protocollo reperitur:nihil addendo vel diminuendo,quam in protocollo continetur: vt in auth.de tabel.coll.v. post mortem uero fiat prout dicitur hic,& C.eo. titu. l.contractus. Bernard.

e SI instrumẽta.Vetustatẽ.ꝑꝑ vetustatẽ,instrumẽta & priuilegia renouanda sunt: vt hic,& infra de confir.vti.vel inutil. cum dilecta.alias si vetustate consumerentur,nulla fides eis adhiberetur.ŝ.eod.inter dilectos. & sic testes (ne probatio pereat) in publicam formam rediguntur.ŝ.de testib.c.significauit & ŝ.vt lit.non contesta.quoniam.j.respon. & §. sunt & alij.& ff.ad leg.Aqui.in lege.C.de vsur. pup. l. vlt. argu.Bernard.

f Iustã causam. Puta quia litera incipit deleri ex vitio chartæ vel incausti, quamuis instrumentum de nouo sit factũ,vel alio modo quod possit contingere de facto a :ita tñ faciẽda est hæc renouatio,si adhuc sint ita integra, quod non sit dubitatio de ipsorũ tenore: vt hic dicit. vel si essent pro parte iam consumpta,vt ex inspectione non possit deprehendi de fide ipsorum, non sunt renouãda, nisi prius ꝑ testes ꝓbaretur de integritate instrumẽtorũ.ĵ.de priuil.cum olim.& hæc innouatio debet fieri authoritate ordinarij: vt hic dicitur.sic ŝ.eo.ca. prox.Ber.

CAP. XVI.

SI instrumẽta ꝑꝑ vetustatẽ e vel ꝑꝑ aliã iustã f causam exemplari petant̃: Corã ordinario iudice vel delegato,ab eo specialiter p̃sentent̃: q̃ si ea diligẽter inspecta, in nulla sui parte vitiata repererit:per publicam personam g illa præcipiat exemplari, eandem authoritatem per hoc cum originalibus habitura.

TITVLVS XXIII.

DE PRAESVMPTIONIBVS.

Salomon in Parabolis.

Sicut manifestè nocẽs est pœnæ obnoxius, ita & occultus, licet postea dicat se ioco fecisse.

CAP. I.

SIcut noxius est qui mittit lãceas & sagittas in

g Publicam personam.Sic ŝ.c. prox. & ca.cum dilectus. Quid si publica ꝑsona non possit haberi?Satis credo a quod per aliquam personã honestam authoritate iudicis rescribi possunt arg.ŝ.de prob.quoniã cõtra. ita tamẽ quod sigillum authenticũ apponatur, quod imponat fidem instrumento.ŝ.eod.c.ij.& c.cum dilectus. alias posset deperire ius illius,quod esse non debet:imo curare debet iudex,vt salua sit rerum probatio.ff.de testib.curent.Bernard.

† Host.ponit exemplum, qñ sunt transferenda ad locum remotũ propter pericula viarũ fiet insinuatio,vel sunt scripta in papyro. de cõfir. vti. cũ dilecta. vel sunt cõmunia inter heredes uel socios, quorum quilibet eget vno. ff.fa. ercic. leg. si q̃ sunt. C.communia vtriusq. iudi. de instrumẽtis. ff.de fi.instru.l.fina. nec debet iudex denegare hoc,etiam si contra ipsum sit. in auth.de defens. ciuit.§.sed nec. col. iij. Ioan. And.

DE PRAESVMPTIONIBVS.

Quia præsumptiones quãdoque plene probant, quãdoque semplenã probationem faciunt, quandoque alias præsumptiones coadiuuant, vt patet infrà in processu tit. ideo post tractatũ de probatiõibus, de testibus & fide instrumẽtorũ, annectit hunc titulũ in quo tractatur de quadam specie probationis. Et vide ad materiam quod dicit Panor. in c. tertio loco. suprà, de probat. & no. in c. ferrum. l. distinct. Abbas.

Quid autem debet præsumi si clericus amplexetur mulierem. xi. q. iij. absit.

SIcut noxius. Ludus noxius inducit præsumptionẽ fraudis.Vel sic:In dubio ĩ delictis p̃sumit̃ dolus.& aduerte: quia verba tex.nõ sũt papæ.sed Salomonis,in parabolis : vt patet ex suprascriptione , & habent originaliter in parabolis in c.xxvj. sed q̃a tex. est hic canonizatus,facit fidem.& inducit necessitatẽ sicut si editus fuisset à papa:q̃a omnia nostra facimus quibus authoritatẽ nostrã impertimur.l.j.C.de vete. iur.

Prou. 26.

a Credo. sed Cardi. flo.& Fel. contra.

morté a, ita uir qui frau dulenter nocet amico suo, & cùm fuerit deprehensus b dicit, ludens c, feci.

Idem.

Ex uiolenta præsumptione fertur definitiua †, & est casus notabilis.

CAP. II.

AFferte mihi gladium. Cumq; attulissent, ait d: diuidite infanté uiuũ, & date dimidiã parté uni, & dimidiã partem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat uiuus, ad regem (commota e sunt quippe uiscera eius, sup filio suo) obsecro domine, date illi infanté uiuum, & non occidatur. è contrario alia dicebat: nec f mihi, nec tibi sit: sed diuidatur. Respõdit rex & ait: Date g huic infantem uiuum, & nõ occidatur. hæc h est enim mater eius.

Salomõ in parabolis †.

Conuersatio in adolescẽtia facit psumptionẽ in senectute †.

iur.enu.& in c.si apostolicæ.de præb.li.vj. ut patet s. in proœmio huius cõpilationis.& uide gl.no. ij.q.j.i primis.in uer.lex.Pone ergo casum literalé, referédo consultationé ad papam autoré huius cõpilationis.& idem debes obseruare in oĩbus capitulis, quorum autores non habebãt potestaté legis cõdendæ. Abbas Sic.

a In mortem. Id est, ut mortem inferat, licet res nõ habuerit effectũ, ex quo processit ad actum.lj.dist.si quis post acceptũ. & de pœ.di. j. si quis cũ telo.

b Deprehensus. In opere nociuo.

c Ludens. Licet hoc asserat, nõ excusatur: qa noxius ludus est in culpa. ff. ad leg. Aquil. nã ludus 1. cũ dabat operam illicitę rei. l.dist. clerico. & c. si qs uoluntate. nã oé maleficium praue psumitur actũ. C.ad leg. Cor. de sicar.l. j. C.de iniur. si nõ couicij. & oé beneficium recte p sumitur actum.

d AFferte. Ait, s. rex Salomõ, sed nõ definiẽdo 2, sed potius tentando cã inquirẽdi ueritaté, cuius filius esset. nam nõ oĩs uox iudicis, authoritaté continet rei iudicatæ. C. de senté. & iterlo.om. iud. ex stipulatione. & ij. q. vj. hoc quippe. in prin.

e Commota. Interpositio est.

f Nec mihi. Hæc non fuit audienda, quæ nocere tantum uoluit, & non prodesse, unde malitijs eius non est indulgendum. ff. de rei uend. in fundo. & s. de rescrip. sedes apostolica. & j. de priuileg. ex parte tua. ij. & j. qui ma. accu. possunt significante.

g Date huic. hæc. n. fuit sentẽtia diffinitiua lata per solam præsumptionem. sic xxij. quæstione. j. dixit dominus. hæc locum habent cum uiolenta est præsumptio.

h Hæc é enim mater, i. præsumit ex dilectione unius, & odio alterius. argum. xxiij. q. iiij. ea uindicta. circa prin 3. Sed si utraq; dixisset filiũ nolle interfici: tũc illi quæ erat in possessione adiudicaret, nisi alia probatio interuenisset. Sed pone, quod utraq; moriatur lite pendente, cui succedit iste 4? Videtur qđ utrique. arg. ff. de reb dub. qui duos. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. sed nec impuberis. ar. contra quod neutri succedat. ff. de reb. dub. si fuerit. quoniã ponit imposibile quod est contra naturã, s. se habere duas matres. unde non est audiendus. ff. de interro. actio. confessionibus. §. j. ff. quę sent. sine app. rescind. l. ult. Item altera erat in possessione, ergo alteri incumbit probatio. ff. de p ba. ei qui dicit. pro hac parte standum est uincen. Si uero de confessione neutrius cõstaret, dic ut no. s. de testib. in nostra Vincen.

† In ciuilibus nõ i criminali. Feli. hic Ang. pu. l. suo est. de furtis. Pau. l. fin. C. de probat. Phil. Dec. c. tertio loco. col. fin. de probatio. Hyp. Marsil. in rub. de pbat. & l. repet. col x. de quæst. Angel. Aret. trac. malefi. uel fama publica. & Vb. comparuerunt dicti inqsi. Ale. cõs. cxxxviij. nu. 5. ubi dixi. li. vj.

3. Reg. 3.

1 Et xxxij. q. iiij. recurrat. qs enim ludos appellet ex quibus crimina oriuntur? ut in pœmio Digestorũ. §. ante pe. & sunt hæc scđm Gof. cõtra illos q faciũt rhythmos famosos in ludis sancti Nicolai, uel similibus festis: qp propter ludũ non excusent a pœna. C. de famo. libe. l. vna. vj. q. j. ex merito. & tribus c. seq. Ioã. And.

Alias, Hierony. super parabolis, in plurib. exẽpl. scriptis.

CAP. III.

EX studijs suis intelligitur i puer. Quemcũque enim uirtutibus studere, cũ modestia cõtinẽtiæ, auditioni sapiẽtũ, obseruãtiæ mandatorũ Dei, maximè simplicitati & humilitati uideris, huius mũda & recta opera intellige k.

Bonif. papa episcopis Galliæ.

Præsumitur contra illum, qui dilationib. subterfugit iudiciũ.

CAP. IIII.

NVllus dubitat, quòd ita iudiciũ nocés subterfugit l quemadmodũ ut absoluatur, qui est innocens, quærit. confitetur m enim de oĩbus, quisqs se subterfugere iudicium dilationibus putat.

Gregorius in homilia.

Qui ex duob. illatis, alterũ negat, reliquũ affirmare psumitur.

CAP. V.

NOnne bene dicimus n: quia Samaritanus es tu, & dæmo-

EX studijs. Primo ponũtur uerba Salomonis in parabolis, cap. xx. Secundo ponuntur uerba Hieronymi illa exponẽtis: ibi, Quencunq;. Et pone casum ut in cap. præcedẽtibus referendo consultationem ad papã, an dicta Salomonis citra canonizationé sint approbata ab ecclesia, cũ sint incorporata ĩ Biblia. Dic ut dicit gl. no. in cap. j. xvj. dist. Et idé tenet Hieronymus in pfatione su per libro Prouerbiorũ, & vĩ concludere, quod sint apocrypha: quod est not. Abb. Sic.

i Intelligitur. Id est, præsumitur. & est arg. per exteriora præsumi de interioribus. xxxij. q. v. qui uiderit. & l. distinct. si quis diaconus. uersus: Intima per mores, cognoscimus exteriores. Bern.

k Intellige. Id est, prçsume. nam pro certo nõ possumus scire, qđ post illa tria quæ Salomon asserit difficilia, scilicet uiam colubri super petram, uiam aquilæ super cælũ, uiã nauis super aquas: quartũ quasi reputat imposibile, uiam uiri in adolescentia sua tanquam inuestigari non posit 5: tñ ex his argumentis bonam colligimus opinioné quousque appareat in contrarium. infra eodem, capitulo ultimo. Bernard.

NVllus. Abbas antiquus dicit casum ponédũ per decre. ueritatis. de do. & contu. Abb. Sic.

l Subterfugit. Qui enim iudicium refugit, apparet eum de iustitia diffisum. xj q. j. Christianus. & iij. q. ó. ix. decreuimus. & lxxiiij. dist. honoratus. Bern.

m Confitetur Interpretatiue. xj. q. iij. rursus 6. Tripliciter dicitur quis cõfiteri: Ore. xv. q. vj. c. j. & ij. Rei euidentia. xxviij. di. priusquam. Contumacia: ut hic. & iij. q. ix. decreuimus.

NOnne bene dicimus. Qui tacet consentire præsumitur. ita summat Ioan. sed hæc summatio est nimis generalis, & contra regulam, is qui tacet. de regũlis iuris. libro sexto. Primo ponuntur uerba Euangelij. Secundo uerba Gregorij exponentis seu inferentis ad decisionem quæstionis. Secunda ibi, Duo quippe. Abbas Sicul.

n Nonne bene dicimus. Verba sunt Iudæorum.

Duo

ptis.

† Franc. Rip. ca. eãte. co. ij. đ rescrip.

2 Quia talis res nõ recipiebat diuisioné. C. cõia utriusq; iudi. possesionum. secũdum Vin. Ioã. And. in nouel.

3 Et C. đ inoff. test. l. si mater. ff. qp met9 causa. isti quidé. Vnde & pietas paterna, p filijs capit cõsilium. ff. de adult. nec in ea lege ad fi. quia nullus est affectus q uincat paternũ. C. đ cur. fur. l. ulti. post prin. Ioã.

4 Iste. dic qp succedet ei quę erat i possesione, Et si neutra fuisset in possesione hét puerfacultatem adire hæreditatéalterutri9. & vna electa piu dicat in alia. Pa. Salomó, quatuor reputauit difficilia cognitu.

5 Glo. est simil. & ferme de uerbo ad uerbũ instit. de iustitia & iure. §. his igit in uersi. auertit.

6 Rursus & c. christianis. ij. q. j. c. decr.

Duo quippe. uerba ſunt Grægorij. Ber.
Illata. i. ignominioſe dicta ſunt uel iniurioſe.
Vnum negauit. ſ. demonium habes.
Alterum. ſ. Samaritanus es, tacendo conceſsit.
Tacendo. Nota quod qui tacet cōſentire uidetur. liiij. di. ſi ſeruus. & xxvij. diſtin. diaconus. & xxviij. di. diaconi. ff. de condi. & demon. cum ita legatum. uerſi. quæ enim Titio. Fallit hæc regula in caſibus. ff. de ſerui. urba. præd. inuitum. ff. de fur. qui uas. §. uetare. & ff. quib. mo. pig. uel hyp. ſol. ſicut. §. nō uidetur. ff. de pecu. filiusfamilias. § inuitus. alium caſum habes. lxv. diſt. ca. ult. lxxiiij. diſt. ca. j. arg. contra. ff de reg. iur. qui tacet. Dicas quod qui tacet, non conſentit ubi agiẗ de dominio rerum amittēdo. niſi affinitas aliud inducat. ff. de dona. inter ui. & uxo. ſi ſeruus communis. Vincen. Vel melius dicas quod ubi per prohibitionem meā poſſum prohibere qđ fit, & taceo: tunc taciturnitas pro cōſenſu habetur. liiij. di. ſi ſeruus. Si uero ꝑ prohibitionē meā non poſſum prohibere quod fit, tunc non obeſt mihi taciturnitas: puta me inuito poteſt uēdere rem meam. ff. de contrahē. emp. rem alienam. ſic etiam uideẗ diſtinguere lex ſæpe. ff. de re iudi. & xj. q. iij. quando. & ῑ. de re iudi. c. pen. tamen fallit hoc in caſibus prædictis. Item arg. quod de uno negatur de alio conceditur. xxv. diſt. qualis. xv. q. iij. ex eo. & ff. de iud. cum prætor. & xxiij. q. ij. lator. ff. de pact. dotalibus ob res. §. ij. & ecōuerſo. & quod de uno affirmatur de alio negatur. ff. de condi. & demon. cum ita legatum. & ff. de legi. & ſenatuſcon. cum lex. & C. de procu. l. maritus. ubi de hoc.

nium habes? Reſpōdit Ieſus: Ego dæmonium non habeo. Duo quippe ei illata fuerūt: unum negauit, alterum tacendo conceſsit.

Idē Maximo epiſcopo.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

CAP. VI.

Mandata cœleſtia efficacius gerimus ſi noſtra cū fratribus onera partiamur. Proinde, ſuper cūctas eccleſias Siciliæ te uices ſedis apoſt. miniſtrare decernimus. Quas non loco tribuimus, ſed perſonæ. Quia ex tranſacta in te uita didicimus, quid de ſubſequēti cōuerſatione tua præſumamus.

Idem.

Ex uicinitate præſumitur notitia facti loci uicini.

CAP. VII.

Quoſdam: & infra. Aphrica uerò qua liter mortalitate & languoribus uaſtetur: quanto uiciniores eſtis, credo quòd tāto ſubtilius cognouiſtis.

Idē Victori epiſcopo.

Præſumitur factum notum in uicino loco, quod eſt notum in remoto.

CAP. VIII.

Quanto: & infra. Latere te in uicino non potuit, quod ad nos in lōginquo peruenit.

Hieronymus ſuper Oſeę.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

CAP. IX.

Scribam eis multiplices leges meas, Ex prius datis & neglectis apparet ꝙ has negligent.

Alex. iij. decano Caſſineñ.

Mandata. Mandata cœleſtia. ſ. alter alterius onera portate l. diſt. ponderet. & ſ̄. de offi. archipreſ. ca. ulti.

Gloſſa ſequens arg. ad brocar. alleg. v. iura, & unum alle. in contrarium, & ſoluit.

Partiamur. No. argu de officijs partiendis. xciij. diſt. diaconi. circa mediū: ibi, ſufficit huic ordini & c. C. de aſſeſ. nemo. xvj. q. j. presbyter. ff de pa. ſi plures. lxxxix. diſt. ſingula, argu. cōtra. ff. de adop. ſi cōſul. Solu. prima regula generalis eſt contraria tamen quandoq; inueniuntur aut cauſa neceſsitatis uel utilitatis conceſſa. xxj. q. j. relatio. xxx. q. j. ad limina. ff. de contrahen. empt. fiſtulas. §. fundum & ff. de ſtip. ſer. l. j. §. communis ſeruus.

Vices apoſtolicæ ſedis. Et tamen non poterit extendere manum ad ea, quæ in ſignum uniuerſalis dominij ſunt Romano pontifici reſeruata. ſ̄. de transla. c. j. & ſ̄. de offi. leg. quo ad translationem.

Sed perſonæ. Et ideo cum perſona finitur. vij. q. j. petiſti. ff. de conſti. prin. l. j. in fi. Si uero loco cōcedatur priuilegium perpetuum eſt. xvj. qō. j. hinc etiam. & xxv. qō. ij. c. j. & ij. ff. de iure immu. l. iiij. & ῑ. de inſtit. cum ueniſſent.

Quoſdā. Viciniores. Arg. quod ex uicinitate ꝑſumiẗ ꝓ aliquo uel cōtra aliquē, & iō ſcire ꝑſumiẗ: unde facile nō crediẗ in contrarium xvj. diſtin. quod dicitis. & ῑ. quoniam. accu. poſ. cum in tua. & infra c. proxi.

Credo. i. præſumo. Et eſt arg. qđ ubi quis interrogatur an credat uel non eſt dandum tēpus ei ad deliberandum: quia ex præſumptione informat ſuam credulitatem. Ber.

Quāto. Nō potuit. i. pręſumiẗ non potuiſſe. imo cōtra ꝑſumptionē iuris bene admittitur ꝓbatio in contrariū ff. qđ met. cau. nō eſt ueriſimile. & lxxxij. diſ. propoſuiſti. & ῑ. q. ma. ac. poſ. cum in tua. ff. de proba. qui teſtamentum. Arg. contra. xj. q. j. ſi qui clericorum. Circa huiuſmodi præſumptionē dicendū eſt, quod temeraria repellatur. vj. q. j. oues. probabilis præſumptio inducit quandoque expurgationem. ῑ. de pur. ca. per totum. uiolēta præſumptio quandoque ſufficit ad condemnationem ſupra e. afferte & xxxij. q. j. dixit dominus. Vnde uerſus: Tu ſuſpenſus eris, ſi cauſa probabilis extet. Si uiolenta, rues: non te temeraria tanget. Ber.

Efficacior probatio requiritur ab eo, qui probare uult illud, quod non eſt uerisimile.

Scribam eis Ironice. q. d. non ſcribam. uel pōt legi plane. Et eſt arg. inducias eſſe concedendas malitioſe petenti ad conuincendam malitiam. de pœni. diſt. j. prædixerat. ff. de uerb. obli. ſi inſulam & l. inſulam ſupra de do. & contu. c. prout. & capitu. cum olim. & c. ueritatis.

Gloſſa ſequens ponit triplicem præſumptionem ex præſenti, & triplicem ex præterito.

Neglectis. quandoq; ex præſenti præſumitur circa præſens. vj. q. j. qui crimen. quandoque ex præſenti præſumitur circa præteritum. xxxiiij. q. ij. cū per bellicam. quandoq; ex præſenti circa futurū. l. diſt. ſi quis diaconus. uer. cū uero & c. quandoq; ex præterito circa præteritū. xxviij. diſt. q̄a ſunt culpæ quandoq; ex ꝑterito circa ꝑſens quoties de fama quæriẗ alicuius lxxvij. diſt. quicunq; & c. monachus nouitius, q̄nque ex præ

uimus. iij. q. ix. c. honorius. lxxiiij. diſti. tex. gloſſ. Alb. l. impuberibus §. ꝑterea. de ſuſpec. tutor. bal. l. ſi ea. in princi. C. qui accuſ. non poſ. Mar. Soc. trac. de citatio. act. xxxj.

Cōcor. l. in poſſeſſione. ff. ex quib. cau. ī poſ. ea. & in l. cū prætor ff. de iudi. Phil. Frā. c. ij. col. v. de cōfeſ. in vj. Frā. Rip. l. j. §. ſi quis ita. co. j. de verb. obli.

Alias, decreuimus.

Dicas. dic indiſtincte qđ in pręiudiciali tacēs nec uideẗ cōſentire ēt ſi alias poterat īpedire modo non taceat fraudulenter. Pan. & in dubio nō uidetur tacere fraudulenter. Fel.

Portate. & bene q̄uis Pa. hic gloſ. male reprehendat. Et hic no. ꝙ multo minus papa debet ordinariorum iuriſdictionem turbare.

Facit ad tex. l. j. & ibi Bar. ff. ſi cer. pet. & l. ſi ita. in fi. ff. de fund. inſt. Cor. conſ. cix. lib. ij. Phi. Dec. ca. j. col. v. de poſtul. præla. Anton. Corſ. in reper. uer. uicini.

Tēpus contrariū ſeruaẗ & bene.

Bal. hic Phil. Dec. cōſi. clxxvij. colū. j. Cur. Iun. conſil. lij. col. ij. Aymo. conſi. cxxix. in fi. Hypoli. Marſil. ſingul. cccccxxviij.

Præſumptio eſt triplex.

Præſumptio, ex uarijs tēporibus pręſumitur.

ex præterito circa futurũ:ut hic, & xxiij.q.v.si apud. & s̃.eo.mandata. Vñ uersus: Rumor de ueteri, faciet uentura timeri. Cras poterunt fieri turpia sicut heri.

Quia uerisimile. Diuiditur. Nã primo ponit causam finalem. Secũdo prouisionem. Tertio prouisionis cãm impulsiuã. Secũda ibi Prouideas. Tertia ibi, Quoniã. Abb.

CAP. X.

Quia uerisimile non est, quòd H. presbyter personatũ ecclesiæ R. capellano cõcesserit [a], & ab eo eiusdẽ ecclesiæ acceperit uicariã: Prouideas ne super hoc probationẽ recipias, nisi cõis loci fama [b] id habeat, uel tales psonæ appareant de quibus uerisimile non sit ꝙ debeãt deierare. Quoniã sæpe contingit, quòd testes corrupti facile inducant ad falsum testimonium proferendum.

Idem Genueñ. archiepiscopo.

Per cohabitationem diutinã & famam de matrimonio & contractibus matrimonialibus ac alia adminicula probatur matrimonium. Pa.

CAP. XI.

Illud quoq; nobis innotuit quòd cum libera mulier per decem annos & ultra cuidã seruo scienter [c] cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, tunc ipsum asserit suum non esse maritũ. Verum uir eam uendicans [d] in uxorẽ ostendit publicũ instrumẽtum, in quo sese coniuges nominãt [e], & per quod ipsum ei donationẽ [f] propter nuptias fecisse apparet. Mulier uero instrumentũ illud asserens uitiosum, ut seruo domino fraudaret [g] plures testes produxit, quòd ille ab amicis eius sæpe rogatus ut eã desponsaret nec despõsasse, nec despõsaturum [h] se ipsam firmiter asserebat. uir autẽ, nõ nisi prædicto instrumento & quibusdam testibus qui uiderant eã annulos [i] deferentem, ipsam probauit uxorem: sed mulier de more illarum quæ panes uendunt se annulos detulisse dicebat. Verũ quia in huiusmodi dubietate, fama uiciniæ magis debet attendi, si fama [k] loci habet, quòd uir ipsam ĩ lecto & in mẽsa sicut uxorẽ [l] tenuerit (cũ matrimonium [m] sit maris & fœminæ cõiunctio, indiuiduã uitæ consuetudinem retinens) cogenda est mulier, ut eidem uiro affectu seruiat cõiugali, præsertim [n] si præscriptũ instrumentum ab eo conditũ fuerit, qui officium [o] suũ fideliter adimpleuit.

Idem Genueñ. archi.

Per uiolentam præsumptionem probatur carnis copula.

CAP. XII.

Literis fraternitatis tuæ receptis nobis innotuit: quòd cum P. ab A. muliere, quam in uxorem acceperat, peteret separari [p], accusato-

a Cõcesserit. Quoniã de nemine prsumendũ est, ꝙ bona sua iactet. s. de renun. super hoc & s̃. de rest. spol. solicite. & ff. de proba. cum de indebito. Ber.

b Communis fama. Quæ coadiuuat ad fidẽ faciendam. iiij. q. iij. c. si testes. §. itẽ sæpe. & ff. de test. testiũ. §. eiusdem quoq;. & C. ne de stat. defunc. si mater. & j. c. proxi. Ber.

c Illud. Sciẽter. Ex quo scienter cohabitauit ei non potest opponere notam seruitutis. j. de coniug. seruo. proposuit. sed si hoc ignorasset, tunc sufficit bene: ut in eadem decre. & xxix. qõ. ij. per totum. Ber.

d Vendicãs. i. eam petens in suam uxorem.

e Nominant. Ista nominatio, psumptionẽ inducit xxxij. q. iiij. dicat aliquis. ff. de prob. l. ulti. non tamen sufficiẽtem probationem inducit. C. de proba. nõ epistolis. & C. de lib. cau. l. penulti. præterquã in casu. C. de la. liber. tol. l. una. §. simili quoq;.

e Inducit. qa uerba enunciatiua instrumenti nõ probant enunciatũ nisi ad effectũ eius quod principaliter agit: secus si de ipso enũciato ad alium effectum, uel principaliter agatur, ẽt inter easdẽ partes ꝑ l. cũ aliquis C. de iure deli. & hũc tex. quia tunc solũ semiplene uel psumptiue ꝓbant Lud. Ro. sing. cccc-xlvj. Hos. Anto. Pa. Fely. hic. Alex. cõs. xxj. uol. j. ubi in annot. dixi.

f Donationem. Dos enim constitui non potest, nisi liberis psonis. C. de la. liber tol. l. una. §. sed & si quis hominum. sic eadem ratione, donatio non potest constitui nisi in liberam mulierem, & a libero uiro, unde præsumptionem inducebat tale instrumentum. ff. de iur. dot. si mulier. §. eius nomine. sed non plene hoc probat: quia non fuit factum instrumentũ super matrimonio. C. de nup. neq; sine nuptijs. & ita non probat hoc esse quod ab hoc cõtingit abesse. s̃. de transla. inter corporalia. & C. unde cog. non hoc.

g Fraudaretur. No. casus in quibus dominus fraudatur a seruo. j. de coniug. seru. licet. & j. de na. ex lib. uen. c. uno. Item alius casus est. C. de lati. li. toll. l. una. §. sed & si quis homini. Tertius est ĩ auth. de nup. §. si uero ab initio. col. iiij. Alius casus est in auth. cõstitutio quæ dignitas liberat filium a patria potestate. in prin. col. vj.

h Desponsaturũ. hæc assertio præsumptionẽ tãtum faciebat: quia potuit postea mutare uoluntatem.

i Annulos. not. qd si annulus datur etiam mulieri in ecclesia uel ĩ domo, præsumptio [a] est pro matrimonio. xxx. q. v. fœminę. si coram parentibus, præsumũtur sponsalia. xxx. qõ. v. nostrates. hoc faciebat ad præsumptionem.

a Glo. loq̃ur qñ nõ exprimũtur, tunc uerba sapiẽtia cõsensum de quo dic ut no. j. de coniu. ser. ca. ult. in ult. gl. Io. An. in nouel.

k Fama loci. Nota quod in talibus, fama plurimũ considerartur. arg. ij. q. v. presbyter si a plebe. ff. de testib. l. iij. §. eiusdem. & iiij. q. iij. c. si testes. §. item in crimina li. uer. itẽ sæpe. & xxxv. q. vj. si duo. C. ne de sta. defun. si mr. & j. de eo q cog. consang. uxo. sup eo. Itẽ est hic ar. quod fama sufficit ad probationẽ si aliæ præsumptiones coadiuuẽt ita quod cũ fama faciant probationem, & ita quæ nõ psunt singula, multa iuuãt. j. c. prox. & c. iij. & s̃. de test. præterea.

l Vxorem tenuerit. Sed quare requiritur alia probatio cũ cohabitatio sufficiat ad matrimonium. ff. de ri. nup. in liberę? Rñ. illa est pręsumptio legis, sed canon nõ præsumit esse matrimoniũ nisi probetur propter periculum animę. xxx. quæst. v. c. j.

m Matrimonium. Hæc definitio ponitur. xxvij. q. ij. §. j & instit. de par. pote. in prin.

n Præsertim. i. maxime: quia idem esset sine ullo instrumento si sola fama cum alijs probatur.

o Officium suum fideliter. Quod semper præsumitur infra de præsump. ad audientiam. nisi cõtra præsumatur uel probetur. nam tunc de crimine falsi utriq; incumbit probatio. C. de fal. ubi. Ber.

p Literis. Separari. Quantum ad thorum, & mutuam

tuam cohabitationem.

[a] Accusatores.i.accusator,sic.ij.q.j.in primis.non enim plures accusatores admittuntur: quia posset contingere,ꝙ vnus ꝓbaret,alter nō.ergo cū sint plures, iudex eligat magis dignū.ff.de accusa.si plures.tñ qui semel apparuit inter accusatores,amplius testificari nō potest.ȷ.de accusa.cum P.

[b] Vt credebant. Non dicit vt sciebant, cum opus illud non plene pateat visui. sufficit ergo ferre testimoniū de eo,qđ inducit violentam præsumptionē [†].quæ sufficit in hoc casu vt hic patet.& xxxij.qō.j. dixit dñs.

[c] Latebris. Quæ suspectis personis interdicuntur. xxxv.q.vj.ab isto die. Adeo vt si post trinam admonitionē inueniantur consabulari, excōmunicētur.ȷ.de cohabi. cleri.& mu.si quisquam.& in auth.vt lic. matr. & auiæ. §.his quoque. collat.viij.

[d] Diuortij. quo ad mutuā seruitutē. [2]

[e] Spe coniugij. Propter incestum, quem cōmisit. xxvij.q.ij. si quis spōsam.nisi timeretur de sua incontinentia:tunc enim daretur sibi licentia cōtrahendi. xxxiij.q.ij.in adolescentia. Bernard.

[f] Tertio loco. Impediēdū id est,separandum.

Glossa sequēs inducit duas concord. alleg. v. contraria & soluit.

[g] Præcognitam. Et ita affinitas præcessit matrimoniū & sponsalia, quod si verum est,cōsanguineā illius postea habere nō poterat.xxxv.qō.iij.de incestis.& c.nec eā quam.& ȷ.de eo qui cog.consan.vxo.suæ.de illa.& in pluribus cap. eiusdem titu.præterea hic auditur allegans turpitudinem suam.ȷ.de spons. præterea. xxxv. q.iij.extraordinaria.Argu.contra.ꞩ. de testi. sicut. & ꞩ.de confess.cap.j.& xv.q.iij.nemini. & ȷ.de concess. præb.cum super quæstione. & ȷ.de do.inter dilectos. Illud [3] verum est,ꝙ allegans turpitudinem suā non est audiendus:tamē propter periculum animę [4] suæ audietur.ȷ. de re iudi. lator. & c.consanguinei. & in fauorem libertatis pater auditur.qui filium uendidit. C.de lib.cau.l.j.& ff.eo.l.j.& ij. secus est contra libertatem.ff.de adop.l.post mortem.

[†] Huius c. præsumptio sufficit ad condemnatione criminalē de adulterio, q̃a indubitata & uiolēta. Pan. Fely. hic.

[1] Quæ hic colligit ex solitudine,nuditate, loco, & sexuum diuersitate, secundum Hostiens. & de hoc ꞩ. de test. c.prerea, multa ex quibus insurgit prę sumptio uide in Spe.e. tit. §. j. Ioan. And.

[2] Seruitutē. sed secūdū theologos antiquos & alios in annotat. in Matth. in totum.

[†] In hoc tex. singula ad ꝓbādū per se non sufficiunt: sed oīa simul iuncta sic. Pan.Fely. Turpitudinē,quandoq; licet allegare.

[3] Illud. Bart Alexan.l. iusiurādum. qđ ex conuēt.de iureiur. Bal. l. si creditoribus. C. de ser. pig.da.ma nu.

res [a] matrimonij ꝓduxerūt testes firmiter asserentes,ꝙ postquā mulier cum ꝑdicto viro cōtraxerat matrimoniū:cōsanguineū viri eiusdē, solū cū sola, nudū cū nuda [†], in eodē lecto iacētem,ea (vt credebant [b]) intentione, vt eā cognosceret carnaliter viderunt multis locis secretis, & latebris, [c] ad hoc cōmodis, & horis electis:& infrà.Consul.t.t.respondemus,quòd ex huiusmodi violenta, & certa suspicione fornicationis,potest sententia diuortij [d] promulgari, ita quidem vt vir licentiam habeat mortua illa ducendi aliā, muliere sine spe [e] coniugij remanente.

Clemens tertius.

Idem dicit vt præced.c.

CAP. XIII.

Tertio loco quæstionis, huiusmodi nodum tua. f. petiit explicari, an iuuenis sponsam in qua per verba de præsenti consensit,debeat in vxorem habere, ad quorū matrimonium impediendum [f] neptis ipsius spōsæ prosiliens,se à iuuene carnaliter præcognita [g] proponebat : à qua producti testes dixerunt se pro certo credere, qđ [†] illa dicti iuuenis extiterat concubina : adiicientes,quòd eos insimul viderāt per plana & nemora, vias & inuia pluries cōuagantes: & testimoniū viciniæ sup hoc recepisse dicebant. Ad maiorē verò certitudinē [h] (quia minus sufficienter credidisti esse probatū, qđ eadem mulier asserebat)tam ipsa, quā iuuenis iuramentis adstricti se orsum cōfesi sunt, quòd se inuicē carnaliter præcognouerant: licet iuuenis nollet [i] ab ea,quā despōsauerat,separari. Nos autē quæ dicta sunt [k] intelligētes præsertim cum hoc non dicatur occultum:sed quasi prædicetur à pluribus manifestum, consultius esse credimus vt matrimonialiter non coniungantur ,sed solutis sponsalibus [l] separentur.

Innocent.iij. Niuerñ. episcopo & archidiaco. Bituriceñ.

Propter præsumptionē etiā vehementem,non debet quis de graui crimine condemnari.

CAP. XIIII.

Literas vestras recepimus continentes, ꝙ cùm causa quæ vertitur inter Altisiodoreñ. episcopum,& quosdam Burgenses de Charitate,quos idem episcopus de hæresi impetebat, vobis & abbati Colloñ. à sede apo. delegata fuisset, vtraque pars vos duos sub certa ꝑsona sibi arbitros [m]

[h] Certitudinem. Ad supplementum probationis. C. de reb.cre. in bonæ fidei.ȷ.de iureiu.ca. vl.in fi.& ꞩ.de proba.sicut consuetudo. ȷ. de despons. impube. attestationes.

[i] Nollet ab ea. Vnde pręsumebatur, qđ nō cōfiteret falso se neptem illius præcognouisse.

[k] Dicta sunt. s. ꝙ testes dixerunt, ꝙ viderant illos per plana & nemora,& quod iurauerūt,& de fama viciniæ, & alię præsumptiones, quæ in litera exprimuntur.& sic est argu.quod quæ nō prosunt singula multa simul cōsiderata iuuant.ar.ꞩ.c. proxi.& ꞩ.de testi. præterea.& ꞩ.de ꝓbat.cū causam. vbi de hoc.ff. quib. ex causis maio.necnō §.si quis sæpius. & xxxv. q. vj. si duo. ff.de test.ob carmē §.si testes.

[l] Spōsalibus. De facto. quoniam de iure nō tenuerunt, cū esset illegitimæ personę ad contrahendū propter affinitatem prius contractā. ȷ. de eo qui cogno.cōsan. vxo. suæ. discretionem. & quasi per totū.

Literas. In prima ponit iudicū cōsultatio. In secūda : respōsio:ibi, Nos vero. quę sub diuiditur.In prima ponit motiuū mandati. In secūda mādatum : ibi, Quocirca,Abb.si.

[m] Arbitros.Et sic patet,quod delegatus potest esse arbiter retenta etiam delegata iurisdictione.sic.ȷ.de præben.nisi.& supra de arbit.cum olim.& c.innotuit.Sic etiam ordinarius potest [5] esse arbiter.arg.supra,de elec.causam quæ.& ꞩ. de arbitr. cum tempore. Sed contra videtur.iij.q.vij.cap.infamis.§.tria.in fi.ff.de arbit.sed & si in seruum §.ij. Non sunt contraria, & iudex non potest iubere, vt in eum compromittatur

[4] Animę. Alex. cōs. lxiij. nu. 23. ubi di xi.lib.iiij.

[5] Potest iure canonico non ciuili ut ꞩ.de arbi. c.cum ipse . Sed in hoc ius canonicum obseruatur & bene ut nos ue dixi in annota.ad Phi. Dec. in l.& si ꝑ tor.nu. 5. de iurisdi.om.iudic.

statuerunt a, delegata uobis nihilominus potestate reseruata. G. autem lator præsentium unus ex illis hæresim suam fuerat publica uoce confessus b, & de fratre c suo similiter recognouerat d, quod eodem secum laborabat errore: & infrà. e Nos uerò prædictum Gu. suspectum f de hæresi uehementer habuimus: tum quia quòd antè dixerat, postea se dixisse negauit: tum quia uel mendacium prius dixit in fratrem, asserendo illum hæreticum, uel periurium postea commisit in Deum, purgando g illum de hæresi: quorum utrunque reddit illum ualde suspectum. quanquam uerisimilius h uideatur, quòd eo tempore quo tanquam uerè pœnitens ab hæresi reuertebatur ad fidem, tam graue i mendacium non dixisset, præsertim k in fratrem, quem tanquam charissimum non asseruisset hæreticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxæ. vnde præsumitur, quòd cùm postea purgauit l illum de hæresi, turpiter deierauit.

Quocirca mandamus quatenus cùm propter solā suspicionē (quamuis uehementem m) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tale & tātam securitatem n recipiatis ab ipso, præter o iuratoriam cautionem, quòd timore pœnę corporalis † debeat coerceri, discretā ei pœnitētiā iniūgentes, ex qua ualeat apparere utrum in tenebris ambulet, an in luce: utrumve sit uerè pœnitens, an fictè conuersus: & si eum hoc modo uerum catholicum cognoueritis, non sinatis ipsum indebitè molestari, alioqui eum tanquam hære-

tur. sicut ibi dicitur: sed si partes uolūt in ipsum compromittere, bene possunt. ar. ff. de tu. da. ab his. prætor ait. & in auth. ut diffe. iu. §. si uero contigerit. coll. ix. Item est ar. hic, quod in arbitrū possit de crimine cō promitti, unde signatur contra. ff. de arbitr. non distinguemus. §. Iulianus. & s̄. de in inte. resti. c. pe. in fi. ubi de hoc. Itē ar. quod possit. v. q. ij. si primates.

a Statuerunt. Cum agitur de crimine, aut illud īfamat, & tūc si agatur criminose nō potest cō promitti. 1 ff. de arbit. non distinguemus. §. Iulianus. si ciuiliter ad cōfiscationem bonorum, bene compromittitur: ut hic. Aut non infamat: & tūc potest cōpromitti. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. §. ex cōpromisso.

b Confessus. pœnitendo de ea, & redeundo ad ecclesiam.

c De fratre. Bene poterat testificari in hoc casu contra fratrem. si enim frater tuus, uel amicus tuus, uel uxor tua, quæ in sinu tuo dormit deprauare uoluerit ueritatē, sit manus tua sup eos. xxiij q. viij. legi. & q. v. si audieris. & dicere debes patri & matri nō noui uos. xciij. q. viij. diaconi. & j̃. titul. proxi. quemadmodum. alias in magnis criminibus nō auditur contra eum. C. qui accusa. non poss. si magnum. in leuibus bene. C. eo. tit. si sororē. & iiij. q. iij. c. si testes. §. parentes.

d Recognouerat. i. confessus fuerat.

e Et infra. Quid contineatur sub hoc. j̃. patebit statim in glo super uerbo, purgando. & ibi uide.

f Suspectum. Nā sola suspicione suspectus habetur, nisi se purget ad arbitriū sui episcopi. quod si non fecerit, excommunicari debet, infra de hæret. excōmunicamus. §. j. Bern.

g Purgando illum. s. fratrem. Nam cum frater istius Gu. corā archiepō Bituric. de fide sua conueniretur, & ei purgatio per eundem Gu. qui tunc uere pœnitēs & catholicus putabatur, fuisset indicta, ipse Gui. fratrē suū quē publice asseueras hæreticum, iuramento affirmauit, quod ipsum crederet bonum catholicū: & ideo a prædicto episcopo propter duo contraria, quæ proposuerat, periurus & hæreticus cēsebatur. Dictus uero Gu. dicebat, quod nil dixerat de suo fratre, licet de seipso cōfessus fuisset. unde bene poterat illum purgare, maxime cum à duobus capellanis audiuisset, quod bene poterat ipsum purgare qui nouerāt conscientiā ipsius: quorū literas exhibuit domino papæ. Sed eps cum super eo quod de fratre suo negauerat, p seipm & alios duos testes conuicit: & ob hoc ipsum hæreticum asserebat tanquā fautorē fratris sui hæretici: iudices aūt propter istas cōtrarietates remiserūt illū ad papā cū suis literis, bonis suis cōfiscatis, nihilominus tamē offerebat coram eis purgationem. iudices uero quia iuramētū eius sibi contrarium uidebatur, noluerūt eius purgationem recipere.

h Verisimilius. De nemine præsumitur, quod sit immemor salutis. j. q. vij. sancimus.

i Tam graue. imo in ultimo articulo non semper p̄sumitur ꝙ uerum dicat aliquis. C. de prob. rōnes. ff. de proba. qui testamentū. ff. de leg. ij. Lucius. §. quisquis mihi. ij. & ff. de leg. iij. cū qs. §. Titia. Solu. licet p̄sumatur ꝙ uerum dicat: nō tñ sit sufficiens probatio iudici. ar. ff. de pig. act. grauis. Et licet hæredes necesse habeant stare religioni defuncti: non tñ creditores. C. de p̄ba. authen. ꝙ obtinet Ioan. And.

k Præsertim in fratrem. Præsumitur aliquid rōne cōsanguinitatis uel affinitatis. s̄. e. afferte. j̃. de testa. reqsisti. & j̃. de simo. sicut. & s̄. de æta. & quali. tuā. ff. de ri. nupt. non solū. §. j. C. de rei uxo. act. l. una. §. sileat. arg. iij. q v. accusatores. uel testes.

l Purgauit. Hoc est notabile, ꝙ semper est standum primo dicto 2 alicuius, si postea contrariū dicat etiā in alio iudicio. s̄. de testi. cū in tua. & etiam extra iudiciū. s̄. de prob. per tuas. & sic periurus reputatur, qui unū in uno iudicio uel eodē dicit, & postea aliud. Itē hic una præsumptio præpōderat alteri. ff. de in integ. resti. diuus. Ar. contra. s̄ de elect. cum inter. R.

m Vehementē. Imo ex leui causa probatur quis hæreticus. arg. C. de hære. l. ij. s. quantum ad hoc ut suspectus de hæresi habeatur, & ut procedatur quasi cōtra suspectū, sed non ut cōdemnetur de hæresi. Item uehemēs præsumptio pro probatione accipitur. xxxij. q. j. dixit dominus. & j̃. eo. afferte. liij. di. fraternitatem. j̃. de iudę. cap. ult. Respond. quod nō uehemens, sed uiolenta tantū, de qua prædicta capit. loquuntur. & ff. de rebus dub. si mulier. & lege præcedenti. nec etiā omnis uiolentia, si probet contrarium. xxvij. q. j. nec aliqua. supra de probat. proposuisti. & xxxv. q. iij. extraordinaria.

n Securitatem. Puta de certa pœna soluenda. si. j̃. de sen. excom. grauem. in fi. Io. And.

o Præter iuratoriam. Hoc ideo dicit quia postquam quis semel periurus est, amplius ad iuramentū non debet admitti. 3 xxij q. v. paruuli. & c. si quis cōuictus. & ij.

a Cōpromitti. dic indistīcte ꝙ sic si ciuiliter agat: sec⁹ si criminaliter.

Compromissū, an sup crimine fieri possit.

Frater, cōtra fratrē testificat.

Heredes iuramētū defuncti seruare tenentur.

† Alias, tēporalis.

2 Iurato. ut no. s̄. de p̄ba. c. p tuas. bar. l. eos. de falsis.

Præsumptio uiolēta probat.

3 Admitti. dic tñ qđ dictio p̄ter hic stat inclusiue & tenet iurare. licet alias peierauerit: q̄a ex hoc oneratur. Pauo.

ticum condemnetis.

Idem Cenadień episcopo & abbati Deciquorum.

Non præsumitur incontinẽs in senectute, qui in iuuentute cõtinuit, maxime si ẽ literatus.

CAP. XV.

Cvm in iuuẽtute sua Quinqueecclesień. episcopus adeo se maturũ honestum [a] & prouidum exhibuerit, ut ab ecclesia Ro. meruerit pallio decorari, non est de leui credendũ, quòd postquã ad senilẽ [b] peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum domini, fœtores libidinis amplexãdo: cũ labes huiusmodi quæ nonnunquam in iuuentute contrahitur, in senectute frequẽtius [c] expietur. Quis præterea de facili crederet, quod uir præditus scia literarum, propriæ salutis oblitus, ad eam passionis ignominiam se conuerteret, ut cũ propria nepte abominabilem perpetraret incestum? cum etiã secundum sententias ethnicorũ, naturale [d] fœdus inter tales personas nihil permittat sæui criminis suspicari. Licet igitur rex Hungariæ eundem episcopum nobis per nuntios & literas de tali crimine detulisset [e], postulans ut malum huiusmodi perniciosum exemplo de Hungarica ecclesia tolleremus: Quia tamen eius suggestio non de charitatis [f] radice procedere uidebatur, nolumus aures nostras, quasi malignis [g] delationibus inclinare. Sed ut probaremus, si spiritus esset ex Deo, Auriensi episcopo dedimus in mandatis ut prudenter & caute a coepiscopis indagaret utrum præfatum episcopum crederent tali labe respersum. Qui nobis postmodũ rescripserunt [h] quòd eum uirum honestæ cõuersationis esse credebant, personam illius multipliciter commẽdantes.

Idem archi. & præposito Mediolaneń.

Is pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneũ, cum idoneus præsumatur.

CAP. XVI.

Dvdum archi. Mediolań. dedimus in mandatis: ut C. scholarem a presbytero sancti Victoris in clericum eiusdem ecclesiæ recipi faceret & in fratrem: & infra. Sed presbyter memoratus archidiaconi declinans examen asseruit, quòd nequaquam sufficiebant [i] duobus clericis facultates ecclesiæ memoratæ, adiiciens quòd prædictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiæ beneficium obtinẽdum: & infra. Causam uobis duximus committendam, ita ut ex illa clausula [k] scilicet si persona fuerit idonea, quæ nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, cum prima facie præsuma

---

& ij.q.vij.nõ potest.& vj.q.j.quicunque.& s̃.de test. testimonium.quia timor est ne incidat iterũ in periurium: arg.j̃.de cohab.cle.& mu.clericos.Ber.

Cvm in. Diuiditur in quinque partes. In prima præmittit exordium circa excusationem episcopi. In secunda ibi, Licet. ponit delationem ipsius. In tertia ibi, Quia tamen. ponit delationis repulsionem & causam. In quarta ibi. Sed ut. ponit inquisitionis commissionẽ. In quinta ibi, Qui nobis. inquisitorum relationem. Abb.

[a] Honestum. Ex quo enim adeptus est tantam dignitatem, præsumitur, ꝙ rõne suæ uirtutis adeptus sit. lxj. di.c.j.& cap.miramur, & is gradus cæteros antecellit, quẽ labor ꝓlixior & stipendia meliora fecerint anteire. C.de offi.magistri officiorum nemo.

[b] Ad senilẽ. Argu. quod ex quo quis honestus fuit, qđ & postea fuerit honestus.s̃.e. mandata. & ij.q.j. in primis. in fi. ff. de re mil.nõ oẽs.§.a barbaris. Itẽ pſumitur pro senili [1] ætate potius, quã pro iuuenili.arg. xxxiiij. dist. fraternitatis. xx.dist. de quibus. & iurisperitus ex uerbis senũ rusticorũ argumentat. ff.de leg.iij.si chorus.§.j.

[c] Frequentius expietur. Non tamen semper iuxta illud stultitia est, quæ te non finit esse senẽ [2] & illud, Quod noua testa capit, inueterata [3] sapit. Et difficilẽ cõtinentiã seruat, qui illicito se concubitu maculare nõ metuit. xxxiiij.di.§.quod uero. & peccator cũ uenerit in profundum uitiorum, cõtemnit. xvij.di. nec licuit. Vnde uersus: Militat ĩ teneris annis, amor hospes amœnus. Est in canicie ridiculosa uenus. & illud. Exultat leuitate puer, grauitate senectus. Inter utrunque manẽs stat iuuenile decus.

[d] Naturale fœdus.j̃.de coha.cle.& mu.c.penũ. & C. de episc.& cleric.eum qui.

[e] Detulisset. Denuntiando: quoniam laicus non põt clericum accusare j̃.de accu. cum P. & s̃.de testib.de cętero. nec præsens. absentem. iij.q.ix. cap.j. & ij.q.vij.ipsi apostoli.

[f] Charitatis radice. Vnde non debuit admitti. j̃.de accusat. cum oporteat. & capitu.meminimus.

[g] Malignis delationibus, idest, detractionibus. Et est arg. quod propter infamiã a maleuolis ortam, non est inquisitio faciẽda. [4] uel purgatio indicẽda. j̃.de purg. ca. cap. cum in iuuentute. quę est pars istius. & xj.q. iij. in cunctis. j̃.de accus. qualiter & quando.

[h] Rescripserunt. Bñ debuit eis credi, cũ essent ad hoc deputati a dño papa.arg. s̃.de prob. post cessionẽ.& xj. q.iij.curæ. s̃.de fi. instru.ca.ij.& præterea per has literas nulli fiebat præiudicium.T.

Dvdum. Prima pars ponit q̃relam. Secũda dat iudicẽ: ibi. Abb.Si.

[i] Sufficiebãt. Hæc exceptio legitima est, quia tot sunt ponẽdi in ecclesia, quot ex facultatibus ipsius possunt commode sustentari. j̃.de instit.c.j.& c.authoritate.& j̃. de cõcess. præben. ex parte. Sed quis probabit ecclesiã esse soluendo, uel non esse? Rñd. ille qui dicit nõ est soluendo, ostẽdendo facultates & reditus ecclesiæ: ut hic innuitur.& arg. C. de inof. testamẽ.omniũ.& ff. de lega. ij.cũ pater.§.rogo. Argu.contra. C.de proba. ex persona

[k] Ex illa clausula. Quæ & si non fuisset apposita, sub intel-

---

Periurus, ad iuramẽtum non admittit.

[1] Senili. sępetamẽ mẽtiunt antiqui. de sacra unc.c.j.in fine. Ioã. And. hic.

[2] Et alibi q̃esce mi ser senex. lxxxvj. di stin. tãta. & laqueus iuuenũ omnes suos. & maledictus puer, &c.ij. qõ. vij. Pau. secundũ. Gof. Ioã. And.

[3] Idem not.j. q.i. quibusdã. Horatius in episto. Quo semel est ĩbuta recens seruabit odorẽ Testa diu. Ioan. And.

[4] Imo ui detur hic ꝓbari cõtrariũ. sed dic ꝙ hic commissa fuit nõ solennis inquisitio ueritatis. sed occulta. ĩdagatio credulitatis & famæ. Ioan. Andr. Pan. Fel.

intelligitur. s. de rescri. cũ adeo. & s. de elec. causam & ff. de seru. si cui ff. de ritu nup. quamquam. Lau.

a Praesumat idoneus. Sic s. de scru. c. uno. & lxxxvj. di. si quid. sic praesumitur quis bonae fidei, nisi probetur contrarium. C. qui nil. non pos. super seruis. li. xij. & C. de nõ nu. pecu. authẽ. contra qui propriã. Vin. Et sic uidet, quod negatiua probari debeat ex eo quod dicit, nisi aliud in contrariũ ostẽdat, sed negatiua probari non põt. s. de elect. bonae. ubi de hac negatiua satis dicitur. Sed qualiter probabit illum non esse idoneum? si dicatur non idoneus ratione scientiae, tunc iudex illũ examinabit 2 an sit quãtum ad hoc idoneus. s. de aeta. & qual. accepim⁹. si rõne delicti uel irregularitatis, ille qui hoc obijcit, illud probet secundum illam regulã: Ei qui dicit, incũbit probatio. ff. de proba. l. ij.

1 Idoneus. idoneitate ĩtrinseca non extrinseca Pa. hic gl. c. si forte. de elec. in vj. Alciat. de p̃sum. reg. iij. p̃sumpt. iij.

2 Seruata indignitatibus forma decre. si forte. li. vj. si euidens dicatur defectus. Ioã. And.

tur a idoneus: nisi in contrariũ aliud ostendatur.

TITVLVS XXIIII.

DE IVREIVrando.

Gregorius tertius.

Agi potest ad relaxationẽ iuramenti, cuius implemẽtum turpitudinem continet ex parte suscipientis. h. d. quo ad intellectũ, & est casus notabilis. Ab.

CAP. I.

EX administrationis: & infra. Mandamus quatenus creditores ad iuramẽta b super usuris sibi soluẽdis praestita relaxãda c, ecclesiastica districtiõe d cogatis. e

Ex registro Gregorij.

Non ualet iuramentum praestitum a praelato de non repetendis rebus ecclesiae. Vel sic: A iuramẽto meticuloso fit absolutio per iudicem ecclesiasticum.

CAP. II.

j PEruenit ad nos Laudicẽ. episcopũ, ab Arnulpho comite rebus f suis spoliatum, & iurare cõpulsum, quod nõ repeteret sic ablata. Cognita igitur contumelia, ualde doluimus, asserentes ipsum episcopũ nullius iuramẽti uinculis super hoc posse g constringi: quẽ tñ absoluimus h: quia nefandissima coactiõe iurauit.

Idem regi Francorum.

Nõ deierat, qui iuramẽti implementum in melius cõmutat. Et nõ adstringitur quis iuramẽto, ad implendũ quod iurauit, si ab alia parte non impletur cuius respectu p̃buit iuramẽtum.

CAP. III.

ij PEruenit ad nos: & infra. Non enim propositum, aut promissum infringit i, qui in me

† Suspicor errorẽ in supscriptione qasi hic est Greg. magnus debebat p̃cedere, adhuc ipse Gre. iij. nõ solebant papę Romani i ponerẽ nec exigere iuramẽta. c. ego. quod nulli magis cõgruit q̃ Greg. vij.

DE IVREiurando.

Quia in defectũ probationum, recurritur ad iuramẽta infra eo. c. si. & suprà, de procu. ex insinuatione. ideo post tractatũ de probationibus, tã in specie quàm in genere, merito subditur hic titulus. Est enim iuramentum, maximum litium expediendarum remedium. l. prima. ff eo. et alibi dicitur, quod omnis cõtrouersiae finis, est iuramentũ. infra. e. & si Christus. Vide ad materiã gl. nota. xxij. qõ. prima. in summa. quae ponit quid sit iuramentum, quid iurare, quae fuit causa institutionis iuramenti, formam iurandi, & poenam periurij. Abbas Sic.

De hac materia tractatur xxij. q. i. & q. ij. & q. iij. & q. v. & xxxv. q. v. per totum. xv. q. vi. c. authoritatem. §. a fidelitatis usq; ad fi. q. & ij. q. vi. fere p totũ.

b EX administrationis. Creditores cõpellũtur relaxare 3 iuramẽtũ de usuris sibi soluẽdis. h. d. quo ad literam. Iuramẽta. Recepta a debitoribus pro persoluendis usuris creditoribus, quae in praeiudicium animarum quo ad creditores seruari non possunt, & ideo ratione peccati compelluntur creditores relaxare huiusmodi iuramenta supra de iudi. nouit. sed quantum ad iurantes non est peccatum. j. eo debitores. unde soluere tenentur: sed si iurauit nõ repetere, põt illud denuntiare ecclesiae. & sic cõpelleret creditor restituere usuras. quasi indirecte officio iudicis. j. eo. ad nostram. ij. ar. j. de cog. spi. tua. & ij. q. j. si peccauerit. Vel cõpellũt relaxare iuramẽtũ: ut hic. uel si nõdũ sunt solutae cõpellunt desistere ab exactiõe. j. de usu. tuas.

3 Relaxare. non tñ directe relaxãt: sed indirecte faciẽdo deficere tantam cõditionem iuramenti.

c Relaxanda. Ergo iuramentum praestitum huiusmodi, relaxatur ab homine. j. de spon. c. ij. ubi dicam de hoc. Ioan. And.

d Districtione. Id est, suspensione uel excommunicatione. j. de uerb. sig. quaerenti. Ber.

e Cogatis. Tanq̃ delegati authoritate huius canonis: ut s. de of ord. irrefragabili. §. ceterũ & j. de haer. ad abolẽdam. in fi. 4 uel etiã tanquam ordinarij. argum. j. de usu. post miserabilem. Bernar

4 Et de sta. reg. c. uno. §. pe. li. vj. Ioã. And. Imo tanquã ordinarij. Panor. hic.

PEruenit. Legitur duob⁹ modis. Primo qđ iuramẽtum fuit praestitum super rebus ecclesiae. Secundo modo intelligitur, quod fuit praestitũ sup rebus p̃prijs ipsius praelati. Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Cognita. Abb.

f Rebus suis. i. ecclesiae suae. nã si de rebus proprijs iurasset, tenerẽt iuramẽtum seruare. j. eo. si uero. s. quod met. ca. ad audientiam. Sed quae est ratio diuersitatis? Ratio est, quia super suis potest iurare, & facere pro uolũtate sua. C. de iu de. nemo. sed sup bonis ecclesiae non, cũ ecclesia, fiscus, & minor, pari passu ambulent. C. de sac. san. eccl. ut inter diuinum. s. de integ. resti. auditis. unde minor etiam si tutor iurauerit bona sua alienata nõ repetere, si laesus est minor, repetere potest. C. si tut. uel cur. l. etiam. ergo & ecclesia siue praelatus, cum non sit ipse dominus, sed procurator. xij. q. j. §. fin. xiiij. qõ. j. §. j. uel defensor ecclesiae 5. xvj. q. j. in canonibus.

Ecclesia, fiscus, & minor aequiparantur.

Glossa sequens ponit duas opi. secundam approbat & huic decre. dupliciter respondet.

5 Et tunc uerbũ absoluimus, stat p̃prie secundum Host. Ioã. And.

g Posse cõstringi. Arg. est hic, quod iuramentum metu extortum ipso iure non teneat, ut quidam dicunt ut Bazianus & T. Alij dicunt & melius, quod iuramentum metu extortum, est obligatorium, dummodo sine periculo animae possit seruari. & hic praestitũ fuit iuramentum de rebus ecclesiae 6, & ideo nullũ fuit hic iuramentũ de rebus ecclesiae praestitum quod seruari non posset sine salutis aeternae interitu. de hoc plene dixi s. quod met. cau. Abbas. & tenẽ quod ibi dicitur, & quod dicitur hic in fine.

6 Et a spoliato. arg. đ rest. spolia. solicite. & a cõpulso. Io. And.

h Absoluim. Intellige de facto ad cautelã. sic xxiiij. q. j. audiuimus. & xj. q. iij. excellẽtissimus. & j. de ap. ad praesentiam. Vel expone absoluimus, i. absolutum esse ostendimus. & sic concordat literae praecedenti, scilicet nullis uinculis posse constringi.

i PEruenit. Infringit. Sic nõ dicitur deierare, qui ex iusta causa iuramẽtum deserit. ff. qui satis. cogan. l. ult. & xxij. q. iiij. mulier. & q. ij. beatus. j. de uoto. scripturae. & c. licet.

Paruisse

[a] Paurisse. Argu. expressum hic, fidem non seruari ei qui contra fidem uersatur. ff. pro socio, si conuenerit. & xxvij. q. ij. si infidelis. ff. de inoffi. test. si instituta. C. de pact. cum proponas. Arg. contra xxiij. quæst. j. noli æstimare. xxxiij. q. v. ꝙ Deo. xxij. q. iiij. innocens. Sol. prima tituli, uera est generaliter. illud cōtra, noli. ubi dicitur hosti fides seruāda est, intelligitur si promittatur & eidem seruetur. & sic concordat priori, sȝ aliud est in capitu. quod Deo. quia loquitur de uoto cōiter a uiro & uxore facto, ubi nulli conuenire licet: quod postquam promissum est, omnino est seruandū: ut xxij. q. ultim. c. ulti. ad fin.

lius illud commutat.

Nec tu ei etiam, si promissum tuum iuramento uel fidei obligatione interposita cōditione firmasses, aliquatenus teneris, si constat eum conditioni minime paruisse. [a]

Idem Petro subdiaco.

Ponitur forma iuramenti septem capi. continens, secūdum quam iurant papæ episcopi: sed hodie omnes recipientes dignitatem a papa sibi iurant. hoc sit pro summario & diuisione.

CAP. IIII.

EGo N. [b] episcopus ab hac hora in antea fidelis ero, sancto Petro, sanctæq; Ro. ecclesiæ: dominoq; meo papæ C. eiusque successoribus [c] canonice [d] intrantibus. Non ero neq; in consilio neq; in facto, ut uitam [e] perdat aut mēbrum † uel capiatur mala captione. Consilium quod mihi aut per se, aut per literas aut per nuntium manifestabit: ad eius damnū, nulli [f] pādam. Papatū Ro. ecclesiæ & regulas sanctorum patrum, adiutor ero ad defendendum & retinendum (saluo [g] ordine meo) cōtra oēs homines. Vocatus ad synodū ueniā nisi præpeditus fuero canonica [h] præpeditione. Legatum apo. se. quē certū esse cognouero, in eundo & redeūdo, honorifice tractabo [i] & in suis necessitatibus adiuuabo. Limina apostolorum, singulis [k] annis: aut per me aut per certum nuntium uisitabo: nisi eorum absoluar licentia. Sic me Deus adiuuet, & hæc sctā euāgelia.

Vrbanus Papa ij. †

Non tenetur clericus episcopo suo obedientiæ iuramentum præstare, nisi ratione administrationis sibi concessæ.

CAP. V.

NVllus episcopus [l] clericos suos, (nisi forte quibus ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio) sibi iurare [m] compellat.

Alexander ij. episcopo Vigilien.

Qui se obligauit ad usuras soluendas, soluere non cogitur, nisi iurauerit: quo casu cogitur sed repetit.

CAP. VI.

DEbitores ad soluendas usuras, in quibus se obligauerant, cogi [n] non debent. Si uero de ipsarum solutione iurauerint: cogēdi [o] sunt

[b] EGo N. Nota ꝙ abbates p̄stant hoc iuramentum in benedictione: sicut episcopi in consecratione. De iuramento uero, ꝙ præstat imperator, dic ut in cle. romani. ĩ. e. ti. De iuramento ꝙ præstant inferiores clerici, habes in capi. quanquā. xxiij. di. latius per Host. & Io. And. ĩ. eo. titu. tua. De iuramento quod præstat uasallus domino feudi. est text. in c. de forma. xxij. quæ. v. Et de multiplici iuramēto, uide in Spe. e. tit. §. j. uer. illud autem. Abbas Sic.

[c] Successoribus. qui sic iurauit, non tenetur successori iurare. ĩ. eod. ueritatis.

[d] Canonice. xij. q. ij. alienationes. de cōse. di. j. hic ergo.

[e] Vitam perdat. Hoc non sufficit, imo ubicunque senserit dominum periclitantem, ad prohibendas insidias, occurrere debet. C. de ijs quibus ut indi. l. ulti. xxij. q. v. de forma. quæ hic minus dicuntur, ibi suppleantur: & econuerso.

[f] Nulli pandam. Hoc intelligo de honesto consilio, quoniam cōsilium mali, tenetur reuelare illi cui posset prodesse, & non obesse. xxij. q. v. hoc uidetur.

[g] Saluo ordine meo. i. secundum quod pertinet ad meum honorem: quia non cum armis uel hortando homines ad bellū. xxiij. qō. viij. igitur. & c. hortatu.

[h] Canonica. ut xviij. di. si episcopus.

[i] Tractabo. Si constiterit per literas suæ legationis. C. de man. prin. l. una. & xlij. di. quiescamus. argu. uel quia est honesta persona. xcvij. di. nobilissimus.

[k] Singulis annis. Vel rarius iuxta chirographum suū. xciij. di. iuxta. & hoc intellige de archiepiscopis & episcopis, qui subsunt domino papæ nullo medio. supra de maio. & obed. dilecti. Ber.

[l] NVllus episcopus. Hoc c. ponitur pro palea. xxij q. v. c. ulti.

[m] Iurare compellat. xxiij. di. quanquam. Argu. cōtra. Sed illud intelligitur secundū istud: ut illi tantum quibus cōmittitur administratio ecclesiæ, iurent: alij uero non. s̃. de ma & obe. legebatur. ar. s̃. c. proxi. Sunt & alij casus, ī quibus iuratur pro pace. xxij. q. j. omne. Itē pro fide. de cōsec. di. ij. ego Berengarius. & j. q. vij. quoties. Pro fama. ĩ. de pur. ca. quoties. & in alijs pluribus. c. ibi positis. Pro obediētia: ut hic, & c. proxi. & s̃. de ele. significasti. Pro cautela dilapidationis. xxviij. di. de Syracusanæ. Pro ueritate in defectū aliorū testiū. xiiij. q. ij. quanquā. Vnde uersus: Pax & fama, fides reuerētia, cautio damni. Defectus ueri, sibi quærunt magna caueri. T.

[n] DEbitores. Cogi nō debēt. quia nulla fuit obligatio de iure diuino, siue canonico, tamen iuramētum super hoc factum est seruandum. & sic patet, ꝙ licet non teneat principale, tenet tñ accessorium cōtra illud. s̃. de foro cōpe. si diligēti. & C. de leg. nō dubiū.

[o] Cogēdi sunt. Sed uṙ, ꝙ nō sunt cogendi: nā debitor habet actionē ad repetendū usuras iam solutas ergo multo fortius, habet exceptionē cōtra agētem [a] ff. de re iu. inuitus. §. j. & ff. de superfi. l. j. §. plane. Item si dolo petit, ꝙ statim restituere debet. ff. de do. exce. dolo. & ff. de re. iu. in cōdēnatione. §. dolo facit. Item si soluitur debitū, nō repetit. ff. de cōdi. ind. Iulianus. & l. si procurator. & l. iudex. Et si indebitū sciēter soluitur, nō repetit: quia donari uṙ. ff. de reg. iur. cuius per errorē. & ff. de cōdi. inde. l. j. & C. e. tit. indebitū. Itē a iuramēto non uideṫ liberatus, qui sic soluit ut postmodum repetat. ff. de sol. qui sic soluit. & l. qui hoīem. §. ult. Ad hoc dicas, ꝙ usuræ indebitę sunt iure canonico, & in nullo casu cōcedūtur, etiā ut captiui redimantur. ĩ. de usur. super eo. & ideo solutæ peti

† Adde quid appellatiōe mēbri ueniat. Bar. in l. ij. ff. de publi. iud. auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. & lxxxix. dis. singula Iuramēta diuersa diuersis p̄standa.

[a] Idē seruatur in alijs, si cōfirmationē, consecrationē, uel palliū a papa recipiunt. Ioā. And.

† Addidi ij. ut est necesse q̃a Vrb. iij. secūdus est post Ale. iij. sequentē. Vrb. āt j. sanctus martyr fuit anno 226. sub Alex. seuero quo tēpore ambitio nondum inuaserat ecclesiā cruci assidue subiectā nec episcopi ī clerū nec papa in epos dñationē usurpauerāt. Tū si Gre. iij. eēt author præcedentis. ca. is plus. 5co. annis post Vrb. j. martyriū sequutus est. Vsuræ solitę, an possint repeti.

[a] Dicunt quidā secūdum Gof. hoc c. habere locū, cum creditor nō agit. alij ꝙ hēt locum creditore denuntiāte ꝑ periuriū debitoris: qd' nō placet sibi pro eo, ꝙ iste rōne criminis repellaṫ a denuntiādo: & quia īfamis saltem canonica infamia: & q̃a non bono zelo denūtiat: nec charitatiue moueṫ ĩ. de simo. lice. Hel. Ioan. An.

possunt, tanquam indebitæ, non obst. eo ꝙ dicitur, indebitum scienter solutum non repetit, q̃a hoc fit metu iuramenti, unde sibi non præiudicat ꝙ per metum facit. Vel sic uno iure soluere tenetur propter iuramentum, sed alio iure repetit: quia indebite solutæ sunt: & sicut habet debitor actionē ad petendū solutum, ita habet actionem aduersus creditorem ut eum liberet a iuramento. s̃.e.c.j.& j̃.de usur. tuas. & ꝙ dicit cogēdi sūt intellige cum non petūt absolui 1 a iuramento.

nullū super possessionibus illis grauamen inferre donec creditori fuerit satisfactum, tenentur a timore iuramenti pecuniā restituere creditori: ut supra. cap. proxi. & postea repetere possunt quicquid percepit creditor ultra sortem, tanquam indebitum.

domino, reddere a iuramentum. Et cū usuræ solutæ fuerint: creditores ad eas restituendas sunt ecclesiastica seueritate (si necesse fuerit) compellendi.

Idem Rothomageñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Debitor qui iurauit creditori nullum grauamē super re pignorata inferre, donec soluerit debitum, nō auditur repetens pignus, nolendo compensare fructus in sortē: sed debet prius debitū integraliter soluere, & demū rē cū fructibus inde pceptis exposcere h.d. & est casus not.

CAP. VII.

A D nostram noueritis audientiā peruenisse, ꝙ cū P. quibusdā hoībus certam summā pecuniæ mutuasset quasdam ab eis possessiones & reditus recepit in pignore: ipsos iuramēti religione adstringens, quòd super illis donec soluerēt sibi pecuniam, nullum ei grauamē inferrent. Licet autem de possessionibus illis, & reditibus nondū sortem deductis expensis b receperit, tu tamen frater archiepiscope, eum propter hoc excōicationis uinculo adstrinxisti c: & infra: Ideoq; mādamus, quatenus recepta a præfato P. sufficienti d cautione, quòd uṙo debeat parere mādato e, absoluatis eundem. Deinde debitores eius qui prædictas possessiones & reditus cōtra iuramentū subtraxisse dicuntur, si ita est, eos eccle. cē. cogatis, ut hæc eidē Petro restituant, nec sibi molestias inferāt donec ei pecunia persoluatur f. Cū autem ei pecuniā g sicut iurauerunt persoluerint, uos ipsum ad restituendū h quicquid (deductis expēsis) ultra sortē recepisse cōstiterit inducere studeatis: & si commonitus non fecerit, in eandem excommunicationis sententiam reducatis eundem.

Idem Senoneñ. archiepiscopo.

Si iuramentum per metū extortum seruari potest sine interitu salutis æternæ seruādū est: ecclesiæ tamē Romana consueuit a tali iuramento absoluere.

CAP. VIII.

S I uero aliquis, quenquam grauissimo metu sub religione iuramenti i suum ius refutare coegerit, ipsumque sibi retinuerit, Quia nos consulere uoluisti, an alter eorū uel neuter id habere debeat: Duximus tibi respondēdū, quòd nō est tutum quemlibet cōtra iuramentum suum uenire, nisi tale sit quòd seruatum uergat in interitum salutis k mini papæ.

a Reddere iuramētum. Arg. ꝙ soluere usuras non est peccatum: alias nō cōpellerētur xxij. q.j. si peccatū. sed ille qui recipit peccat, & in eodem facto alter peccat, & alter non: sic etiā in alio casu, unus cōmittit adulteriū alter non. xxxij. q. v. proposito.

A D nostram. b Deductis expensis. Nullus casus est, qui hoc genus deductiōis impediat. ff. fa. ercisc. fundus qui. nisi in deci. j̃. de dec. cum homines. & ca. tua nobis. quando in decimis expensæ sunt deducendæ, legitur. j̃. de deci. pastoralis. hoc solum computatur ī fructu ꝙ superest deductis expensis: ut in l. prædicta. nudus. de istis dicitur s̃. de re. spo. grauis.

c Adstrinxisti. q̃a nō restituebat possessionem, sed dicit hic, quod tacuit odio usurarū.

d Sufficienti cautione. Nomine cautionis, simplex promissio ītelligitur. C. de uer. sig. sancimus. de cōsecr. di. iiij. primo. si autē dicatur idonea uel sufficiens 2, ut hic, intelligitur de pignoratitia uel de fideiussoria. ff. mād. si mādato. Titij. §. ult. & ff. de fideicommis. lib. l. iiij. §. adijci.

e Mādato. Hic remittitur ad excōmunicatorē: quia nō appellauerat, sed simpliciter denūtiauerat papę, & etiam cauet quia erat excōicatus pro cōtumacia. 3

f Pecunia persoluatur, s. sors sua quam dedit: uel donec de ipsis fructibus fuerit satisfactum: quia in sortē sunt computandi. j̃. de usur. c. j. & ij. & C. de pigno. act. l. j. & ij. sed ī casu isto propterea quod iurauerūt

g Pecuniam. Scilicet totā, partem enim recipere nō tenetur. ff. de usur. tutor. §. lucius. & de acti. empt. Iulianus. §. offerri. & hoc est uerū si debitori totum confitentur: alias secus. & sic intelligitur. ff. si certum petatur. quidam existimauerunt. Bernardus.

h Ad restituendū. Sed uidetur, quod isti debitores deberent cadere a iure suo, quia dixerunt sibi ius. ff. ꝙ metus causa. extat edictum argu. C. unde ui. si quis in tantā. xvj. placuit. Dicunt quidā, qđ in causis ecclesiasticis, rigor iuris non seruatur. s̃. de do. & contu c. j. & s̃. de iudi. dilecti. argu. uel non fuit actum ad hoc. ff. si q̃s a cau. l. j. j. resp. in fi. s̃. de ord. cog. cum dilectus. & infra de excep. c. j. & quia authoritate iudicis hoc fecerunt 5 Vel aliter nihil pertinet ad papam de possessione, nisi quantū ad prohibitionem usurarum & periurij, & ideo propter iuramentum præcipit possessiones restituēdas ratione peccati. supra, de iud. nouit. Ber.

i S I uero. Iuramēti scilicet de non repetendo ulterius ipsum beneficium, & sic plana est responsio domini papæ.

k Salutis ęternę. Idem est etiam si temporalis 6 xxij. quæ. iiij. cap. innocens. §. ulti. uer. quisquis ergo. in fi. hoc intellige si directe uergat in interitū: quoniam si occasionaliter, seruandum est, puta si aliquis ultramontanus, siue Gallicus iurat se moraturū Romæ in Augusto, occasione talis iuramenti posset uita temporalis adimi, si tunc Romæ moraretur, idem est si in deteriorē exitum uergat. xxij. quæstio. iiij. si aliquid. j̃. eo. cum quidam. Ala.

1 Absolui. sat est qđ petant relaxari Fede. cōs. cclxxij. q̃uis. Pa. Fely. hic distinguāt. nec ī istis opus est aliqua dispēsatiōe iuramēti ut not. in trac. usura. q. x. ad fin.

Cautio, quid comprehēdat. 2 Sufficiens Oldr. qō. lxviij. Io. An. in addi. Spe. rub. de pigno. pau. cō. ccclix. libr. j. Sed ꝙ imo secundū materiā subiectā. Ale. cons. lvij. col. ult. li. iij. consil. xxxv. nu. 11. ubi tetigi. li. iiij Phil. Dec. ca. j. lect. j. col. v. col. viij. de iudic. c. qua frōte. ī fi. de appell. 3 Idē Inn. Pano. hic.

4 Dicebat Tāc. ꝙ potuissent cōpensationē fructuū facere, si de ipsorū quātitate liqueret: s; quia non poterat liquere de facili: nō fuit locus cōpen. C. de cōpē. l. ult. Io. an. Et ꝙ iuramentū nō īpediat cōpēsari, tenent Bar. Ange. Cuma. Pan. l. amplius. rē ratā habe. Bald. hic. Io. Fa. §. in bonæ fidei. inst. de actio. uide Bal. in repe. Florē. l. ij. col. iiij. de iureiu. not. in cōsue. Paris. §. lxij. q. v.

5 Hæc opi. glo. reprobatur, quia authoritas iniuste impensa non excusat. l. iuste possidet. & ibi Bar. ff. de acqui. pos. Pan.

6 Tēporalis. Io an. Pan. Fely. hic. gemi. cōsi. cliij.

Prop-

æternæ: nec nos alicui dare materiam uolumus ueniendi contra iuramentũ proprium [a] : ne authores periurij [b] uideamur. uerum aliquando in Ro. ec. à pluribus præ. n. factũ esse recolitur, quòd clerici qui coacti ministerium ecclesiæ abiurarunt, de iuramento absolutionis beneficium meruerunt [c], & ad coercendam iniquitatem eorum, qui ecclesiasticos uiros ad præstandum illud compulerunt, permissi [d] sunt in eadem ecclesia ministrare.

Idem Sardineñ. episcopo.

Monachi qui pro debito monasterij iurãt stare in obstagio, & fideiussores qui iurauerũt creditorem indemnẽ seruare, iuramẽta seruare coguntur.

CAP. IX.

EX rescripto quod nobis est præsentatum, innotuit abbatẽ Tremeñ. cum Petro super summa viij. milium solidorum taliter conuenisse: & infrà. Super hæc prædictus abbas quosdam ex monachis obsides [e] dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt, ut si ipsi deficerent, alij monachi loco eorum in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non seruarent, abbas dedit eidem V. & eius uxorem fideiussores: qui similiter fidem præstitisse dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam abbatem, quàm monachos [f] quam V. & uxorem [g] ipsius monere curetis: ut sicut iurarunt eandem conuentionem faciant adimpleri, alioqui abbati & monachis ingressum interdicatis ecclesiæ. & in terra præfati V. & uxoris eiusdem, usque ad dignam satisfactionem inhibeatis [h] diuina officia celebrari. †

EX rescripto. Communis diuisio. Secunda ibi, Ideoque.

CASVS. *Quidã abbas pro utilitate monasterij certã quantitatẽ pecuniæ accepit mutuo à quodã P. & cõuẽtum fuit inter eos, ut certis loco & tẽpore solueretur dicta pecunia per abbatẽ dicto P. & pro hac conuentione obseruãda quosdã ex suis monachis obsides dedit, qui de obseruãda cõuẽtione iurauerũt. Itẽ promisit dictus abbas, quod si illi monachi dati pro obsidibus aliquo casu deficerent, alios in eorum loco surrogaret. insuper si fidem monachi non obseruarent, abbas dedit fideiussores quendam nobilem uirum & eius uxorem, qui sub iureiurando etiam se obligauerunt. denique omnibus deficientibus in dicta conuentione obseruanda, iste P. creditor cõquæstus est papæ qui mãdauit ut habetur ĩ litera ĩuer. ideoq; mandamus. Ab. Not. monachos obsides dari posse.*

Iuramentum metu extortum, an sit seruandum?

[a] Proprium iuramentum. arg. ex hoc loco quod iuramentum metu extortum seruandũ est & obligat & qui illud nõ seruat periurus est, dũmodo seruari possit sine periculo animæ. s̃. quod met. cau. ad audiẽtiã. & xxij. q. iiij. si aliquid. Ar. cõtra. s̃. qđ met. cau. platũ & c. abbas. xv. q. vj. authoritatẽ. Bazianus. & Tã. dicũt qđ iuramẽtũ metu extortũ, neminem obligat ex eo qđ dicit lex: Qđ metus cã factũ ẽ, ratũ non habeo. ff. qđ metus cau. l. j. Ala. & alij quidã dicũt hic, ꝙ si is q iurat habet animũ obligãdi se siue adimplẽdi, obligat. si nõ hẽt, non obligat ar. ĩ. de ba. & eius effect. maiores. §. itẽ quæritur. Cõmunior est opi. & uerior, quod iuramẽtum metu extortum, est obligatoriũ, quia uoluntariũ. xv. q. j. merito. dũmodo sit tale iuramẽtũ qđ sine interitu salutis æternæ seruari possit. ut hic dicit expresse: qđ si esset, nullus propter quemcunq; metũ iurare debet, quia potius debet quelibet mala pati, quã malocõsentire xxxij. q. v. ita ne. & s̃. qđ met. cau. sacris & tale iuramentũ qdã appellat assertoriũ [1]. Alia dicunt ꝓmissoria, q̃ ẽt nõ obligãt ut dicũt, si talis sit met⁹ q possit cadeř ĩ cõstãtẽ uirũ. de hoc plenius dictũ ẽ. s̃. de ijs, q̃ ui met. cau. l. fi. Abb.

[b] Ne authores piurij. simile dicitim pator. C. si aduer. uẽ. l. j. imo & si negligẽter ei q̃ male usurpant ommittimus, excessus uiñ alijs aperim⁹. xciij. di. pueni. & xxv. q. ix. loci. ff. de pact. do. cõuenire. & ff. de pact. si unus. §. pacta. & arg. C. de indict. uid. tol. l. ij. in fi. Vinc.

[c] Meruerũt. De facto ad maiorẽ cautelã, secundũ illos qui dicunt quod tale iuramentum non obligat. Secundum nostram opi. dicas meruerunt in ueritate, cum essẽt obligati. & possent sine periculo animæ seruare.

[d] Permissi sunt. Arg. est hic in alterius odium cum altero dispẽsandum. arg. iij. q. v. de accusatoribus. & vj. q. ij denique. & lxxix. distin. si quis papa. & vj. q. j. si quis cum militibus. in fi. & hoc facit expresse pro nostra opi. B.

[1] Credo ꝙ Tãc. intellexit illud assertoriũ, iuramentũ qđ est de præsenti uel de preterito, & ideo dicebat ꝙ opinio sua non habebat locum in assertorijs: ad q̃ falso faciẽda nulla cõditiõe. qs debet induci. allegat iura quę alleg. glo. Ioan. And.

[e] Obsides dedit. Voluntate illorum alias detineri non possunt. Sed qualiter liberi homines obsides [2] erũt, cõtra illa iura. C. quæ res pig. obli. pos. q filios. & ĩ. de pig. c. ij. C. de acti. & obliga. ob æs alienũ. & in auth. ut nulli iudic. §. quia uero. col. ix. ubi dicitur, quod creditores q filios debitorũ in pignore recipiunt cadũt à credito, & aliam tantam quãtitatẽ debitori persoluere debent, & uerberibus subijci. Sed cõtra canon docet obsides dãdos. xxiiij. q. viij. ut pridem. & ff. qui test. face. pos. obsides. & ff. de iure fis. diuus? Rñ. nõ tenet obligatio in libero hoĩe, ut ius cõstituat in eo tãq̃ in pignore. nec tenet alienatio nisi in casu. C. de pa. q fi. di. ij. nã. cũ teneat ibi uẽditio multo fortius pignoris oblatio, sed detinet liber homo qualitercunq;, ut fiat qđ conuenit, ut hic factum narrat. Vel nõ põt obligari pro pecunia sed pro pacto ineundæ pacis uel cõsimili. s̃. de arbi. c. exposita. dic ut ibi in glo. Lau.

[f] Monachos. Noĩe monasterij, cuius nomine contracta fuit obligatio, & ideo compelli debent, ut eam seruẽt sicut iurauerunt. s̃. e. ad nostram. cum in ipsius utilitatem pecunia processerit. B.

[g] Et uxorẽ. Sed quare mãdat papa mulierẽ istã puniri, cũ iuuet auxilio Vel. ff. ad Vel. l. j. & ij. C. ad uel. l. j. & l. quãuis [3]? Põt dici qđ nõ puniret, si excipiat qđ nõ potuit fideiubere. uel ipa forsitã renũtiauit bñficio dictarũ legũ: uel põt aliter dici, ẽt si nõ renũtiauit qđ punit ꝓpter iuramentũ qđ seruari põt sine periculo animæ. s̃. c. proxi. & ĩ. eo. tit. c. cum contingat. Bernar.

[h] Inhibeatis. Cum ipsi iurauerint eandem conuentionem facere obseruari, compellendi sunt ad hoc si per eos steterit quo minus obseruetur, alioqui si darent operam quam possent ad ipsam obseruandam, non inciderẽt in periurium, quia hoc solum uidentur

[2] Obsides dic dare obsidẽ ut ius retentionis cõpetat salua etiam libertate spectat ad solũ principem. Homo liber, an possit esse obses. & obligatus.

† Sed hęc applicatio gladij spiritualis ad defensionẽ tpaliũ maximam confusionem, illaqueationẽ & uilipendium induxit ut testat. Ioan. Gerson in trac. de potesta. ecclesiastica cõ side. iiij. & in tract. de uita spirituali animæ lectura. iiij. in fine.

Mulier fideiubens, nõ semper iuuat Velleiano.

[3] Adde an mulier renũtiãs Velleiano. possit pro debitis in carcerari, per Bar. in l. sub cõdõne. ff. de testa. tut.

Idem London. & Vigorien. episcopis.

Periurus est & ab ecclesia remouendus, qui non necessitate, sed voluntate venit contra licitum iuramentum.

CAP. X.

QVerelam R. canonici Linconien. accepimus, quòd cũ G. clericus ei duos Bisantinos nomine ecclesiæ de statera se annuatim soluturũ interposito sacramẽto firmasset, per bienniũ [a] ab huiusmodi pensionis solutione cessauit. Quoniã igitur non merentur ecclesias regere, qui sunt crimine periurij [b] irretiti, † Mandamus quatenus, si vobis constiterit memoratũ G. contra iuramentum suum non necessitate [c], sed voluntate ab eiusdem pensionis solutione cessasse, ipsum à præscripta ecclesia remouentes [d], eam præfato R. restituere minimè differatis.

Lucius tertius Noruicen. episcopo.

Si præsentatus iurat præsentanti, de antiquo censu augendo, & postea contrarium iurat instituenti, valet secundum & non primum, tamen ab ecclesia remouetur.

CAP. XI.

j TVa nos duxit fraternitas consulendos, cui standum sit iuramento, cùm clericos religiosi † iurisiurandi religione constringunt, ad maiorem solito pensionem soluendam, vel præstandũ aliquid beneficij præter solitam pensionem, cũ autem instituuntur ab episcopis, iurant quòd antiquam pensionem & solitam non augebunt. Tuæ igitur consult. breuiter respondemus, ꝙ cum posterius iuramentum ratione & Lateran. concil. authoritate iuuetur, primo præiudicat [e] quod de cupiditate processit. Cæterum iustum est, vt clerici pro periurio [f] quod vitare non possunt, ab ecclesijs perpetuò excludantur.

Vrbanus iij. archiepiscopo Pisan.

Episcopi, de periurio grauius quàm alij sunt puniendi, h.d.

CAP. XII.

CVm quidam: & infra. Consul. t. t. r. quòd in episcopos qui suum transgressi sunt iuramentum, est tantò gra-

iurasse se facturos & curaturos: quia simpliciter factũ alterius iurare non poterant nec promittere. ff. de ver. oblig. stipulatio ista. in princ. & insti. de inut. stipu. §. si quis alium. & arg. xxxj. q. vlt. c. vlt.

[a] QVerelam Per biennium. Propter hoc solum priuari debuit, etiam si non iurasset x. qõ. ij. ca. hoc ius. & §. q rẽ. & j. de loca. ca. pe. & vltim. & ff. loca. quæro. §. inter locatorem.

[b] Crimine periurij irretiti. Sunt. n. infames. vj. q. j. infames. & c. qcũq;. & xxij. qõ. v. si qs conuictus. & argu. C. de trãsac. si quis maior. & ĩfamibus portæ dignitatis patere nõ debent. C. de digni. l. ij lib. xij. & C. de infa. l. vna. li. x. & j. de excess. prælat. inter dilectos. nec amplius ad testimoniũ admittũt. vj. qõ. j. quicũq;. & xxij. q. v. paruuli. & s. de test. testimonium.

[c] Nõ necessitate. Not. ꝙ necessitas, excusat à periurio xxiij. qõ. viij si nulla. j. e. breui. & 50. dist. presbyteros. qa necessitas [1] legem non habet. de cõse. dist. j. sicut. & s. de conse. quãto. j. de pig. significãte. & de cõse. dist. v. discipulos. & j. de furt. si quis per necessitaté. & iura subueniũt necessitate ĩpeditis. ff. ex quibus cau. ma. nõ est. ff. loc. cũ in plures. §. vestiméta. & ff. si qs cau. l. ij. §. ij. & nõ dicitur deierare, qui ex iusta causa deserit iuramentum ff. qui satis. cog. l. vlt. ergo si iste sola uoluntate cessauit, merito priuari debet, cum sit infamis secundum canones: vt dicitur in proxi. notula.

[d] Remouentes. Sed videtur, qđ iste [2] non deberet remoueri, quia ciuiliter agebatur: de pẽsione videlicet: vnde etiam probato crimine ciuiliter deponi nõ debet. j. de accu. super his. & c. inquisitionis. j. respõ. nec amittere ecclesiam. Arg. cõtra. s. de ord. cog. c. ij. sed hęc forte haberent locum si iste prælatus esset, & ageretur contra eum ciuiliter: sed ipse erat cõductor siue Vicarius qui certã debebat domino reddere pẽsioné. vnde probato qualitercunq; eum fraudem cõmisisse, res est ei auferenda. ff. de leg. cõmis. l. lege. & ĩ modum quasi denuntiationis fuit hæc querela. & de hoc agebatur vt ecclesia priuaretur: & qui debitũ nõ soluit ad quod iuramento est adstrictus, beneficio suo priuatur. j. đ fideius. peruenit. sic & iste priuari debet ecclesia, tum quia per biennium canonem non soluit tum quia periurus est voluntate, non necessitate.

[e] TVa nos. Primo pręiudicat. Neutrum tamen obseruabit, quia de ecclesia remouet: vt licet secundum non fecisset, primum seruari non debet cõtrariũ iuri. j. de cẽsi. prohibemus. & ca. graui. & c. cum clerici.

[f] Pro periurio. Id est temerario iuramẽto nõ enim habuit iustitiã secũ, & alia quę debent iuramento interuenire. xxij. quæst. ij. animaduertendũ. & quæst. iiij. in malis. sicut. n. in iuramento exceptũ debet esse ius superioris. j. eo. venientes. & c. ad nostrã. ij. & ff. ad municipa. imperatores. & in constit. Frederi. de feud. ca. vlt. multo fortius ius canonicũ intelligĩt esse saluum in ipso iuramẽto. j. eo. veniés. arg. & c. ad nostrã. ij. arg. s. de consti. quæ in ecclesiarũ. & ff. de pact. iurisgentium. §. generaliter. Si vero quis falsum iurat ignorãter, credẽs verũ esse, qđ iurat, nullum est peccatum. xxij. qõ. ij. homines falsum iurant. In primo exéplo periurium est trãsgressio iuramenti: quod si licitum est peccat mortaliter transgrediendo. supra eodẽ. si vero. & cap. querelam. si est illicitum: ita vt eius obseruatio vergat in dispendium salutis æternæ, non peccat conueniendo [3] sed peccauit iurando. vigesimasecunda quæstione quarta. cap. j. & ij. & iij. Item periurium quandoque dicitur indiscretum iuramentum: istud ex deliberatione vel proposito factum, mortale peccatum est. infra eodem. sicut ex literis. xxxij. quęstione secunda, qui sacramento. Si vero quis iurat iocosa leuitate, vel incaute, veniale est peccatum xxv. dist in. cap. vnum oratorium. §. criminis. alias ea demum. Vnde versus: Si iuramentum licitum vis dicere, cerne: Quis, cui quid, per quod, ad quid, cur, quomodo, quando. Bernardus.

CVm quidam.

Glossa seq. alleg. pro concor. vi. cano. & duas decret. pro contrarijs. iiij. cano. & duas. ll. et soluit.

† Decis. thol. xvij. Pe. rebuf. in trac. de pacifi. possess. n. 218. vide Ioã. selua tracta. de bo. par. iij. q. ij.

[1] De difficultate no. j. eo. breui. in j. gloss. Ioã. And.

[2] Iste. dic ꝙ hic tex. recte põt intelligi in vicario perpetuo ecclesiæ annexę p̃bendæ illius canonici q detulit aliũ de piurio ciuiliter vt remoueret ab administratione ecclesiæ. Pã.

† Scilicet monachi auaritiæ dediti. Albe. l. si qs. in suo. C. de inoffi. test. Soc. cõsil. xv. col. x. lib. j. Phil. Deci. consil. cccxxix. in fine.

[3] Et sic nõ est perplexus. Ioã. An.

uius uindicandum, quãto maiori præminẽt dignitate [a], & eorum exemplo facilius alij poterunt ad similia prouocari.

Illicitum est iuramentum, de non præbẽdo subsidium coniuncto. hoc dicit.

Illi uero, qui iurant non loqui patri uel matri, sorori uel fratri, aut eis humanitatis subsidiũ non exhibere: absoluendi [b] sunt ab illius obseruantia iuramenti, cum illicitum sit & contrariũ rationi: iniũcta tamen eis de hoc quod male iurauerint, pœnitentia [c] competenti.

Idem.

Non ualet iuramentum monachi claustrũ abiurãtis: & sibi de hoc grauis pœnitẽtia ĩponitur.

CAP. XIII.

SIcut ex literis tuæ discretionis cognouimus. R. prior monasterij tui iracundiæ calore succensus iuramento firmauit, quòd ĩ claustro eiusdẽ monasterij quo se uinculo professionis adstrinxit, non esset cum G. monacho ulterius moraturus [d] & infra. Respondemus, quòd non licuit monacho supradicto temerarium [e] iuramentum facere, maxime cũ fidem professionis frangeret [f], & stabilitatis suæ propositum euacuaret. Ideoq; circa eum, tua solicitudo prouideat, quòd talis ei pœnitentia iniungatur, ut alius quilibet exemplo eius deterritus, simile aliqd facere ꝑtimescat [g]: ipse uero in claustro quod licite abiurare non potuit, cũ stabilitate perpetua suam pœnitentiam [h] exequatur.

Clemens tertius.

Vasallus qui iurauit prælato, successorib. iurare nõ cogitur. †

CAP. XIIII.

VEritatis amica simplicitas [i]: & infra. Respondemus, ut hæredes tui, qui nobis uel alicui successorum nostrorum iurauerunt, alijs iurare minime compellantur [k]: catholicis tamen successoribus nostris qui pro tempore fuerint, &

VEritatis amica. In prima decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, respondemus. Abbas.

CASVS. *Clemẽs papa iij. indulsit Gulielmo regi Siciliæ. uti ipse non teneretur sibi præstare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ, ita tamen quod ex hoc non fieret sibi uel successoribus suis præiudicium, quo minus hæredes sui sibi & successoribus suis fidelitatẽ facere tenerentur. super ista indulgentia quæstio mota fuit in præsentia regis, utrũ singuli hæredes regis singulis successoribus Clementis præstare deberent fidelitatem. tunc duo cardinales qui erant ibi legati apostolicæ sedis, illam indulgentiam sic fuerunt interpretati, quòd hæredes ipsius regis tenebantur iurare fidelitatẽ domino papæ Clementi & successoribus suis: quo præstito, alijs postmodum iurare minime compelluntur. postmodum consultus fuit papa super illa interpretatione, & ipse respondet, quòd non uult recedere ab illa interpretatione, ut hæredes sui postquam sibi iurauerunt, successoribus iurare non compellantur, tamen ita tenentur reis seruare fidelitatem, ac si iurassent.* Hanc formam *iurandi habuisti supra eodem. ego N. & colligitur ex antiqua decre.* Ber.

[a] Dignitate. Sic patet, ꝙ dignitas delinquentis aggrauat peccatũ. xl. di. homo Christianus. & xj. q. iij. præcipue. & l. di. quia sanctitas tua. & ix. di. nulli fas. xxxij. q. v. qui uiderit. xxx. q. j. nulli fas & ĩ. de hære. excommunicamus. §. credentes. & ĩ. de homi. sicut dignũ. j resp. [1] Argumẽ. cõtra. C. ut ne. pri. l. ij. & xxiiij. q. j. qui contra pacẽ. & xvij. q. iiij. nullus clericorũ. & xxxv. dist. ante omnia. xlv. di. cum beatus. & ff. de pœ. aut facta. §. persona. Sol. cõtrarietas ista ita debet intelligi. nam in quantitate contemptus, metitur Deus quãtitatẽ reatus. quantum enim frangit, alias affligitur iustus, tantum amat. vij. q. j. cap. aduersitas. §. cum uero. ergo a simili quantũ cõtemnit. tantum peccat. ar. xj. q. iij. §. cum ergo. in fin. quanto uero quis maior est, siue in maiori dignitate, tanto magis præsumitur peccare & contemnere [2] unde ꝙ dicitur, dignitas delinquẽtis aggrauat peccatum, melius diceret aggrauat peccãtem. quia præsumitur, ꝙ plus cõtemnat: uñ ratione ꝓsumptionis tantũ, maior pœnitentia illi imponitur quia ecclesia nescit cõsciẽtiam illius, tamen potest esse ꝙ plus cõtemneret aliqs rusticus quam magnus prælatus. unde Oui. Peius adulterio, turpis adulter obest. & sic intellige primum titulum. In pecuniaria pœna plus puniuntur maiores, quam minores, nobiles, quam ignobiles. In pœna corporali sæpe puniuntur minores, & parcitur maioribus. xxxv. dist. ante omnia. & sic intelliguntur contraria.

[b] Absoluendi. Ad cautelam [3]: sic xxij. q. iiij. inter cætera. cum iuramentum non sit uinculum iniquitatis, ut ibi. & ĩ. eo. quanto. & c. quintauallis.

[c] Pœnitẽtia. Vnius anni. xxij. q. iiij. qui sacramento.

[d] SIcut ex literis. Moraturus. Vbi uero se deuouit semper debet manere. xvj. quæstio j. qui uero & ideo male iurauit.

[e] Temerarium. Imo nec licitum sine licentia superioris. xij. q. j. non dicatis. xx. q. iiij. monacho s̃. de iura. calũ. c. j. in fi. & s̃. de postu. ex parte. & xvj. q. j. monachi. Et clericus nõ debet adiuuare ecclesiã sine licẽtia superioris. s̃. de ren. admonet. & ĩ. de reg. licet.

[f] Frangeret. Seruando iuramentum.

[g] Pertimescat. Quia pœna unius, debet esse metus alterius. ij. q. vij. quapropter. A. ad l. Iul. rep. l. j. & ff. de pœ. l. capitolium. §. famosos. & s̃. de transl. c. j. in fin.

[h] Pœnitentiam. De illicito & temerario iuramẽto. pœnitentia debet imponi. s̃. c. proxi. & contra tale iuramentum, salubriter ueniendum est. xiij. distin. c. j. & ij. xxij. q. iiij. per totum.

[i] Simplicitas. Fides enim ueritatis. uerborum adminicula non requirit. C. ut se ab hære. absti. l. j. sic ergo commendatur simplicitas [4] s̃. de summa tri. c. j. in prin. & iij. q. ix. pura. & s̃. de iudi. pastoralis.

[k] Compellantur. Sed contra uidetur libertus ecclesiæ cuilibet successori tenetur professionẽ facere intra annum. xij. q. ij. sæpe. & c. longinquitate. & feudatarius inuestituram petere debet a domino intra annum: ut in consti. Fred. de feu. §. præterea. Potest dici quod hic fuit specialis indulgentia. Vel dicas uerius. quod

[1] Cõcor. text. in l. moris. §. iste fere. & in l. an facta. ff. de pœ. & in l. ꝓsbyteris C. de episco. & cle.

[2] Idẽ Vin. s̃. de cõsu. ca. ult. ubi ẽt ponit, si de aditione hæreditatis quæ in sola uoluntate cõsistit. s; ꝑ exteriores actus declarat: ut quia soluit creditoribus, colit ꝓdia & locat, & præsumit pro hærede agere: & animo adeũdi. ff. de acquir. hære. Iul. §. si seruus. & l. si qs. extraneus. §. interdum. Ioã. And.

[3] Cautelã idem Pã.

† Quia iuramẽtum ex parte iurãtis ꝑsonale est: sed ex parte eius cui iurat põt esse reale si hoc actũ sit ut hic: iõ nõ iterandũ ab eodem nisi per aliud obliget ut dixi in consue. Paris. §. ij. glos. iiij. q. vij.

[4] Quod intelligas ut no. xvj. q. j. si cupis. Ioã. And.

quod iurare successoribus potest si uult, sed nō debet compelli si iurauit sub hac forma : Ego iuro tibi fidelitatem & successoribus tuis catholicis. ex quo semel iuratum est sub hac forma, non debet amplius iurare, quia istud iuramētum perpetuū est, quo ad illū qui iurauit, & ita tenetur successoribus sicut illi cui iurauit.

homagij & fidelitatis puritate, nihilominus ac si iurassent a omni tempore teneantur absque tergiuersatione aliqua fideliter obseruare.

Cęlestinus iij.

A iuramento per metum extorto, ecclesia solet absoluere: et eius trāsgressores, ut peccantes mortaliter, non puniuntur.

CAP. XV.

Verum in ea quæstione, quæ quinto loco ponitur, an a sacramenti uinculo absoluantur b, qui istud inuiti c pro uita & rebus seruandis fecerūt nihil aliud arbitramur, quam quod antecessores d nostri Ro. pont. arbitrati fuisse noscuntur, qui tales a iuramēti nexibus absoluerunt e. Ceterū ut agatur consultius, & auferatur materia deierādi nō eis ita expresse dicat, ut iuramenta non seruent f sed si non ea attenderint: non ob hoc sunt tanquam pro mortali g crimine puniendi.

Inno. iij. H. & L. & M. ciuibus Venetis.

Si is cuius mandato stare iurauit, aliquid mihi præcipit contra iuramentū, per me prius licite factū, illud seruare nō teneor h. d. inhærendo uerbis literæ.

CAP. XVI.

a Ac si iurassent. Et ita iuramētum nō est substantia fidelitatis: quare si ueniant contra, puniuntur ac si iurasset uasallus.

b Verū in ea. Absoluant. i. absolutione indigeant, an ipso iure sint absoluti. B.

c Inuiti. Per talem, s. metum qui possit cadere ī cōstantem uirū. s. q̄ met cau. ad audientiam. & ff. q̄ met. cau. metus autem. alias si sponte iurassent, uel per uanum metum, nō absoluerentur a iuramento, imo illud necesse haberent seruare. s. de resti. spo. accepta. & c. solicite. & ff. quod met. cau. metum autem. quia cōtra uanum metum nō auditur aliquis.

d Antecessores. s. Gelasius, Gregorius. & Vrbanus. xv. q. vj. alius. & in c. nos sanctorū iuratos. Et Alexā. s. eo. si uero.

e Absoluerunt. Quidam exposuerunt de facto, quia ipso iure non tenebantur, si iusto metu iurarunt. Nos 4 uero proprie intelligimus ut dictum est supra, eodem. si uero. Et supra, q̄ metus causa. c. Ab.

f Non seruent. Id est, quod ad ea obseruanda non sunt adstricti, quia tenentur illa seruare dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possunt. supra, eodem. si uero. ueruntamen si illa non seruant, non sunt puniendi tanquam pro directo periurio 5 & ita metus culpam attenuat, si iuramentum non seruat. Ber.

g Mortali. Argu. est hic, q̄ iuramētum metu extortū parum obligat. s. q̄ metus cau. perlatum. & cap. abbas. ubi plene. de hoc, & s. de restitu. spo. solicite. & de hoc dicitur. s. eo. si uero.

Veniens. In prima parte ponitur querela impetrantis. In secunda prouisio: ibi, Verū. Abbas.

Si tñ successor neget sub hac forma iuratū, & qui dicit sic iuratū incumbit probatio ff. de ꝓb. ei qui dicit, secundum Hos. Ioā. And.

Substātia. dixi in consi. Parisiē. §. ij. gl. iiij. nume. 1.

Vanum imo etiā si per uanū metū adhuc poterunt absolui, q̄a alius satis turpiter recipit Host, Ioā. An. Pa.

4 Nos nisi periculū esset in mora. Philip. Dec. ī rubri. nu. 6. C. qui admi.

5 Periurio quia si nō habuerunt animū se obligandi nō sunt piuri, & hoc in dubio p̄sumitur. Pan. c. uero. s. eo.

h Mandato. Idoneo, s. sic fuit exaudiendum supra, de elect. causam quæ. & s. de rescrip. cum adeo. & ff. de ope. lib. si libertus. j. e. quintauallis. Inique tamen sententiæ arbitri standum est. ff. de arbi. l. iij. & l. diē. §. stari duntamen dolus absit. C. de arb. l. iij. ff. de arb. nō distinguemus. §. cum quidam. & institu. manda. §. illud. Quare ergo nō statur huic mādato? Respon. isti non fuerunt arbitri, sed fuerunt arbitratores siue amicabiles cōpositores ut boni uiri. unde si male arbitrētur, siue inique cōponant, eorū dictum reducendum est ad arbitriū boni uiri. ff. pro socio si societatē. T. Vel dic. q̄ isti fuerunt arbitri in re sua: q̄ eis non licuit. ff. de arbit. l. penul. sicut nec iudex. de iudi. l. Iulianus. & C. ne quis in sua cau. ius sibi dic. l. una.

Veniens ad præsentiam nostram Ro. nobis exposuit, q̄ olim cum M. Maurieñ. alternatim conuicia inferendo certauit, propter qd' cum graues inimicitias incurrisset, quidam qui partis utriusq; amatores extiterāt, suggesserunt prædicto A. ut in satisfactionē iniuriarum uestro iuraret obedire mandato. h Cūque idem non crederet se tale quid cōmisisse, propter quod ei aliquod graue deberet imponi, iuramentumque illud sub tali confidentia præstitisset, ip si sub iuramēti debito præcepistis, ut nūquam curiā ducis intraret, nisi cum omnes per edictū ipsius, generaliter ad curiam uocarentur: & infra. Verum quia idem A. qui dicti ducis est consiliarius, & in iure suo multis ecclesijs quarum est aduocatus ex pręmisso tenetur adesse, nequaquam taliter iurauisset, si mandatum illud sibi contrarium præsciuisset i noueritis nos patriarchę Grandeñ. mandasse, ut si mandatum priori iuramento licite facto repugnet k ipsum auctoritate nostra, denūtiet non seruandum.

i Pręsciuisset. Ar. iuramenta secundum intentionem iurantis fore interpretanda. xxij. q. v. humanæ aures. argu. contra. xxij. q. v. quacūque arte. & cap. ecce. de hoc dicitur infra, de spon. ex literis. Sed nunquid potuit ei pręcipere ut cederet bonis 6 uel ut ei daret bona sua? Non: q̄a iuramentum non extenditur ad illa, de quibus non est cogitatum. j. eod. quintauallis. infra, de deci. ex multiplici. ar. s. de resti. spoli. audita. xxij. q. ij. ne quis arbitretur. ff. de trans. cum aquiliana. ff. de pi. obliga. ff. de pec. peculij. & C. quę res pig. obli. pos. l. j. Et ciuili modo intelligendum fuit iuramentū ut dictum est in prima notula. ff. de ser. si cui. ff. de ri. nup. postquā. Sic & liberta si iurauit nō nubere. de illicitis nuptijs ītelligēdū est. ff. de iu. pat. adigere. §. ul.

k Repugnet. Et sic uidetur, quod si mandatum non repugnet priori iuramento iuramentum sit seruandum, cū possit seruari sine interitu salutis æternæ. s. eod. si uero. quod uerum est, tamen si enormē læsionem in rebus tēporalibus pateretur, obtinebit relaxationem 7 iuramenti. s. quod metus causa. Abbas. & xxij. quęstione. iiij. capitu. innocens. §. illicitum. ultra medium. uersi. quisquis ergo.

Arbitri snia si sit iniqua: an illi stetur.

Qui uere dux est politicus uide Contare, de rebus Venet.

6 Similis qō dñicalis. xxxvj. q̄ recitabat hic Guido de clerico q̄ iurauit stare mādato epi, qui p̄cepit ei, q̄ beneficio renunciaret, q̄ nō appellaret & soluit præcepto nō obstāte illū appellare posse. Io. And.

7 Relaxatiōe. imo non opus esset, quia gñale iuramētum ad hoc nō extendit. Pau.

Breui

a Breui. Difficultas. & ita difficultas excusat à periurio: 1 ut s.e.ego N.sic & necessitas. s. eo.quærelam.ff.qui satis.cog.l ult.ar.ff. de oper.lib si libertus.ff.qua.re.actio non da.l.j.§.quæ onerandæ.licet non excuset à pęna conuentionali.ff. de uer.obli. l.continuus actus. §.illud quoque. B.

b Requisitus. Sed nũquid tenetur ecclesiam iuuare nõ requisitus? Videtur ꝙ sic xciij.distin.si inimicus. Argu. cõtra.ff.quo.leg. l. j. §.j.& ar. huius literæ. 2 Si uero ecclesia non seruauit ei fidem in suis necessitatibus, nec ipse tenet ipsã iuuare. xxij.q.v.de forma. s.e peruenit.ij.uel si ecclesia subtraxit ei salariũ 3 suũ cõsuetum. ff. loca. quæro.§.interlocutorem.uel si remordet eum conscientia, quod habeat malam causam. xj. q.iij.ueh q dicitis. nam & tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulum suum. C. de iud. rẽ non nouam.§. patroni causarũ. Sed ipse licet teneatur sequi conscientiã suam ecclesia tamẽ habebit eum pro periuro. s. de resti. spo.literas.& j. de senten.excomm.in quisitioni.

Idem magistro Apollinari.

Qui iurauit ecclesiam defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, periurus est, nec eum defendit appellatio.

CAP. XVII.

Breui sciscitatus es quæstione, utrum ille qui iura alicuius ecclesiæ seruare, ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminẽte, super hoc sub iuramenti debito requisitus duxerit appellandum, periurij reatum incurrat. Respondemus, quòd in articulo appellantem à periurio talis ap. non excusat, imò (nisi difficultas a existat propter quàm requisitus b non possit ecclesiæ subuenire) culpa periurij potius irretitur.

Idem illustri regi Aragoniæ.

Iurans scienter illicitum, nõ indiget absolutione, sed tenetur illud non obseruare. Si uerò iurauit ignoranter, debet illud obseruare, si aliquo licito modo est obseruabile. Si autem iurauit licitum, quod putabat illicitũ debet obseruare iuramentum, sed de animo deprauato aget pœnitentiam.

CAP. XVIII.

Quanto personã tuã: & infrà. Quidam consiliarij tui (imo potius deceptores) tuum animũ induxerunt, ut iurares irrequisito assensu † populi usque ad certum tempus patris tui conseruare monetam, quæ tamen circa mortem eius, fuerat legitimo pondere defraudata. c Cùm aũt adeò sit diminuta & minoris ualoris effecta, ꝙ graue propter hoc scandalum in populo generatur, tu quod egeras indiscretè cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere ab obseruatione iuramenti prædicti postulasti suppliciter à nobis absolui. d Super quo diligens indagator potuisset facilè intueri: quòd non tam erat absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam cùm iuramentum fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentum fuisset illicitum, & nullatenus obseruandum, & pro eo esset tibi pœnitentia iniungenda, cùm iuramentum, non ut esset iniquitatis e uinculum fuerit institutum. Si uerò legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit & usquequaque seruandum. Et ut irreprehensibiliter obseruetur, consulimus & mandamus, ut reprobata moneta quæ à legitimo pondere fuerat defraudata alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, secundũ

Quanto. Princeps qui iurauit certã seruare monetã: si sciebat illam legitimo põdere fraudatam: pęnitere debet de iuramento quod fuit illicitũ: & ideo nõ seruãdum. Si uero ignorabat, tunc iuramẽtum seruat si illã facit restaurari. sic communiter summatur. Primo ponitur consultatio. Secundo respõsio: ibi, super quo. In quarta tria mẽbra distinguit. Secundum ibi, Si uero. Tertium ibi, Veruntamen. Abb.

Glos.seq. tractat de triplici falsario monetæ, & ponit circa illud crimen tria specialia.

c Defraudata. Qui enim falsat monetam principis, exuritur. C.de fal.mone. l. ij. Qui autem falsat monetam ciuitatis punitur capite. 4 C.eo.l.j. Sed ille qui nummos radit uel tingit, si liber est, datur ad bestias: si seruus, ultimo supplicio punitur. ff. ad leg. Cor. de fal.quicunq;.& sunt hæc tria specialia, quia quilibet tenetur ad accusationẽ huius criminis. Itẽ quia cõdẽnatus non appellat. Item quod punitur ille, in cuius domo falsa moneta cuditur licet illud ignoret. C. de fal.mone.l. j.

d Absolui. Absoluere potest papa quemlibet, à sacramento ex iusta causa, puta propter scãdalũ intolerabile ut si malũ exemplum prorogetur in multos, claue tamẽ discretionis ꝑcedente. H. tamen hoc negabat: & oĩa iura quæ dicũt uel innuũt papã posse absoluere à iuramẽto, intelligebat de illicito: quia in his quæ sũt de iure naturali, ut ĩ uoto & iuramẽto papa nõ dispẽsat. ar. ad hãc opi. j.e.c.& si Christus. ubi dicit: redde domino iuramẽta tua. quasi similẽ interpretationẽ habes. j.e. petitio. & j.de uoto.magnæ. ubi dicitur uouete & reddite. j.de sta. re.cũ ad monasteriũ.in fi. Lau.cõtra dicebat T. dicit ꝙ ex causa iusta põt quẽlibet absoluere xv.q.vj.authoritatẽ.& dispensare potest ĩ uoto, & illud cõmutare in aliud qđ magis sit Deo acceptum. j.de uo. magnæ.& c.j. & c. qđ super his.& ca. ex multa.& in iuramẽto ẽt ex eisdem causis potest dispẽsare. Vbi uero aliquis uouet uel iurat, & illa licite uel honeste seruari possunt, nec subest causa, papa illa immutare non potest. & sic intelligebat. H. & in hoc alij non discordant. Et sic etiam intelligũtur illa uerba, uouete & reddite domino iuramẽta uestra. & est ar. ad prædic. xxv.q.j.§.ult.uersic. ipsi nam;q; soli, &c.& ff.de uul.& pup.substi.ex facto. Hic uero non fuit necessaria absolutio sed interpretatio secundum quod sequitur in litera, & secundum interpretationẽ debet seruari quia fuit legitimum iuramentum.

e Iniquitatis uinculum.xxij.q.iiij.inter cætera. 5

† Periurio. Fran. Ripa. tra. de peste char.iij.& in l. quod te.nu. 40. cũ seq. si certũ peta. Alex. cõsi. xcij. nu.13.li.j. ubi dixi.

2 De hoc in Spe. de aduocato. §. j. uersi. sed nũqd is qui iurauit. Et qc-quid hic uel ibi dicatur tudi stinguas uerba iuramẽti.& in uersi. seq. tractat, an fundus datꝰ iurisperito ꝓ patrocinio, trãseat ad hæredem? Ioã. And.

3 Salariũ. hoc uerũ qñ tota ecclesia delinquit in subtrahendo secus si solus prælatus nisi esset iuratũ sub cõditiõe. Pa.

† Quo irreqtito nõ põt diminuere Guido pa. hic nu.2. quicquid dicat Nic.boer. decis. Burdegal. ccc xxvij. nu. 6. uideque dixi in tracta. usura. & monet. num. 695. num. 795.

4 Refert Go. & Io. defendisse quẽdã qui falsauerat monetã ciuitatis Bo nõn. cũ pęna capitalis sit multipliciter. ff.jđ publ. iud.l.ij.de quib. dicã j.đ accus. qualiter. ij. super uer. diminutionem capitis uer.& sũt. & pœnæ sunt molliendæ de pœnis. di. j.§.pœnę. Ioã. And. Sed pessime consuluerunt & crudelitas ẽ in rẽpu. istis parcere.

5 Sed æqtatis. Bal. cõ. ccxiij. punctus talis est.li.j.

eum statum, quem tempore patris a tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta quæ ab illo statu falsata non fuerat, cùm ea pariter expendatur: per ꝙ & dispendium vitari poterit, & iuramētum seruari. b Veruntamen si monetā ipsam, in præstatione iuramenti credebas à legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordet: tuum humiliter confiteri peccatū, & satisfactionem c iniunctam tibi pro illicito iuramento studeas ad implere.

Idem consulibus & populo Tuder.

Non ualet iuramentum præstitum in præiudicium iuris superioris. t

CAP. XIX.

VEnientes ad se. apo. consules vestros, super iis quæ ad nos de vobis sępius referūtur, & cōmonere curauimus & aliquantulū asperè conuenire. Cū.n.& appellationibus interpositis ad ap. se. teneamini humiliter & deuotè deferre, cùm & leges d etiam seculares, post sententiam beneficiū appellationis non denegent aggrauatis, vos sententias appellatione suspensas, executioni mādatis. Verū ijdem consules nobis exponere curauerunt, ꝙ cū aliqui vestrum uocātur ad officium cōsulatus, firmant proprio sacramēto, ꝙ super mutuis & plegiariis e secūdum vestræ ciuitatis consuetudinem iudicabūt: & intra xxviij. dies quæ iudicauerunt exequentur. Vnde saluo huiusmodi iuramēto, vos non posse super his appellationibus deferre dicebant. Quia verò non minus iudices secundum leges, quàm consules vestri secundum cōsuetudinē vestrę ciuitatis iudicare iurarunt f & ideo sicut iudices contra leges, sic & consules vestri contra consuetudinē g possent subditos aggrauare: Mādamus quate. appellationibus ad nos interpositis h deferatis, cū prædictum iuramentum, vos excusare non possit in quo debet intelligi ius i superioris k exceptum. l Cū ergo postquam S. lator. præ. ad se. ap. à sententia G. iudicis appellauit sententiam ipsam duxeritis executioni mādādā m in possessionem rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis aduersa-

a Patris. Hoc ideo quia in forma iuramenti fuit hoc expressum. Sed nonne tunc mentiretur inscriptio monetæ? imo videtur quod rex ipse falsarius esset. ff. ad legem Cor. de fal. falsi nominis. & j. de iis quæ fi. à præla. sine cons. c. quanto. In moneta enim tria exigūtur quantitas pōderis materia & publica forma. ff. de cōtrahē. emp. l. j. Respō. quod non semper inscriptioni monetæ fides adhibetur sicut nec īscriptioni sepulchri. C. de relig. & sump. fu. l. monumētorū. imo pictura est quæ largam habet licētiā. semper .n. fas fuit pictoribus & poetis nouitates īuenire. licet sit arg. contra xxiiij. q. ij. sane. in prin. Io. Item si fur ex auro vel argento monetā publicam falsam faciat, illo punito pecunia in thesauro publico conseruatur. j. q. j. quod quidam. circa mediū. versic. si. n. aliquid furtim, &c.

b Seruari. Et sic si non possit expresse seruari in omni, seruatur tñ in illa quæ fuerat de fraudata. & est argu. ad quæstionem propositam & solutā. j. de spons. ex literis. ij. in gloss. isti erant.

c Satisfactionem. Pro temerario iuramento, imponit pœnitentia unius anni. xxij. q. iiij. q sacramēto. sed pro directo periurio, imponit pœnitentia vij. anno. vj. q. j. quicūq;. & xxij. q. j. c. vlti. imo qui scienter deierat secūdum canones infamis est: vt vj. q. j. infames, & qui cōtra transactionē iuratam venerit sciēter infamis est. C. de transactio. si quis maior.

VEnientes. Iudices qui iurant intra certū tēpus sententias exe qui, hoc non obstante appellationibus ab eis interiectis deferre tenentur. h. d. Diuiditur in quatuor partes. In prima reprehensio consulū. in secunda ibi, Verum ipsorum excusatio. In tertia ibi, Quia vero, ipsorum excusationis reprobatio, & generale mandatum. In quarta ibi, Cum ergo mandatū speciale & comminatio non parentis. Abb.

d Leges. ij. q. vj. anteriorum. & c. non ita.

e Plegiarijs. i. fideiussoribus. vulgare ē illius terræ. 1

f Iurarunt. In auth. de iudi. §. quia vero. col. vj. C. de iudi. rem non nouam. & iij. q. vij. iudicet.

g Consuetudinē. Licet ergo iudicatur secundū consuetudinē loci. s. de eo q mit. ī pos. cau. rei ser. cū venissent. quia cōsuetudo p̄iudicat iuri. s. de cōsue. c. pen.

h Interpositis. Tudertina ciuitas 2 subest domino papæ quo ad iurisdictionē tēporalē, & ideo tenent appellationes ad papam factę, alias nō. j. de appel. si duobus.

i Ius. Vnde pone: aliquis ē receptus in canonicū & in fraudē, iurat se seruare laudabilē consuetudinē ecclesiæ suæ: & talis est cōsuetudo in ecclesia ꝙ q ibi habet præbendam debet residere per sex mēses sed antequā faciat quod iurauit, accedit ad se. apo. & supplicat dño papæ, vt ip̄m absoluat. Quæro vtrū iste sit periurus? Et responde tur quod non, arg. istius literæ, q a videtur ꝙ quādo iurauit, ꝙ debuit intelligi nisi dñs papa remittat ei iuramētum. Sed probo 3 qđ sit periurus. C. de transact. si q s maior vbi dicitur, quod aliquis venit contra iuramentū tribus modis: iudicē interpellādo, iudici supplicādo, ꝙ promisit non faciēdo. Vnde videt̄, qđ iste sit p̄iurus supplicādo Ro pō. vt ipsum absoluat, sꝫ si petitione nō p̄missa, ipsum absoluisset, non esset p̄iurus.

k Superioris. No. quod in iuramēto excipitur authoritas 4 maioris, vt hic patet, & j. eo. eā te. & s. de rescr. constitutus. arg. a contrario sensu. ff. ad municip. imperatores. & in consti. Frederici de feudis. §. vlt. & est ius canonicum. j. eo. ad nostram. ij.

l Exceptū. sed nonne possunt super hoc cōdere legē municipalem cōtra ius cōmune? Rñ. possunt condere legē cōtra ius cōmune, quæ tñ non sit in præiudiciū ecclesiarū alterius: vt hic dicit, & s. de consti. quæ in ecclesiarū. specialiter tñ non condendo legē bene possunt litigātes renūtiare appellationi. C. de tēp. app. l. illud. §. vlt.

m Executioni mandandam. quod fieri non debuit: tū quia beneficio appellationis extinguitur pronuntiatum

† Alberi. part. ij. statut. q. cxciiij. Lud. Rom. l. is cuius fundi. nu. 6. đ aqua pluuia arcē. & consi. pen.

1 Terræ. a Gallis profectum q dicūt pleige & applegemēt.

2 Ciuitas Tuderciuitas ē Vmbriæ mōte sita, q Volatera. geogra. li. vj. dicit. continuis seditionibus ad nihilū pene redactā. sꝫ ꝙ imo nō subsit ecclesiæ Romanæ, late probat Lap. de castell. alle. lxxxv. incip. visis oibus. sed Lapū seditione populi direpta domo Florentiæ combustū fuisse scribit Anto. part. iij. ti tu. xxij. c. ij. §. iij.

3 Probo. dic ꝙ petēdo licentiā contra ueniendi, nō est periurus vt not. in dicta. l. si q s maior. per gl. & doc.

4 Autoritas. Oldr. qōe xcvij. Fel. c. constitutus. col. v. de rescrp. Io. firmia. tractā. de gabel. colla. xxxviij. Ale. cōsi. xxxiij. li. v. vbi tetigi.

tum.ff.ad turpil.l.j.§. vlti. tum quia interposita appellatione,nihil innouari oportet.ij.q.vj.appellatione.& ff.nihil no.appel.inter.l.vna.B.

a Possessionem ipsam. Cum appellatur à sententia diffinitiua si ap.pen.fuit mandata executioni, iudex appellationis dbet reuocare in irritũ, quicquid factũ est post appellationẽ, & antequã cognoscat, an appellatio sit iuxta vel iniusta sed secus est cũ appellatur à grauamine, quia prius debet cognosci d meritis appellationis quã reuocari quod factum est post appellationẽ.s̃. de dila.c.j.in fi.quia ibi dicit si est ita reuocato & c. Iudex ordinarius non põt exequi suam sentẽtiam, ex quo altera pars appellauit. sed iudex delegatus potest, non obstante appellatione alterius partis. s̃.de offi.dele. sup eo.in fi.& c.pastoralis.§.pterea. certe istæ duæ vltimę concordantiæ contrarium dicunt.

Executio sententiæ facta appellatiõe pendente qualiter ẽ reuocanda.

b Restituatis. Ar. contra.ff.de appe. cum ex causa. vbi expectatur talis restitutio, vsq; ad euentum confirmationis, vel cassationis sententiæ. Sed nõ est contrarium quia nõ dicit ibi, quod non debeat expectari,sȝ ibi recitatur factũ prout contingit.vnde patet,ꝙ pendẽte appellatione,executio non debet fieri & si fiat,inuito possessore restitui debet in pristinũ statum,antequam appellationis causa examinetur.arg.s̃.de offi. deleg. pastoralis.§.præterea.& hoc est notabile.

a A quo forte fuit fideicommissarius testatoris vel amicus debitoris, vel ipse debitor sȝ hoc forte fuit tacitũ propter opinionẽ vulgariũ, qui per id æstimassent illum periurum.& est si.j.eo.intellecto.s̃.de arbit.puenit. Io. An.

rium inducẽtes: volumus & mandamus,vt possessionem ipsam a restituatis b eidem:alioquin noueritis,nos episcopo Nucerino mandasse vt vos ad id eccle.cen.compellat.

Idem Pisano archiepiscopo.

Iurans vsuras non repetere, põt iuramento non obstãte ex noua causa repetere.h.d. secundum intellectum notabiliorem.

CAP. XX.

ij AD nostrã noueris audiẽtiam peruenisse c, quòd cũ I. & G. Petro vsuras non modicas persoluissent, iuramẽto firmarũt, ꝙ nec per se nec per aliũ,pdictas vsuras repeterẽt, d vel apud ecclesiasticum iudicẽ seu etiã secularem super his deponerẽt quæstionẽ. Cumq; creditor condiderit testamentũ,suis præcipit hæredibus vt omnibus qui probarent e se dedisse vsuras eidẽ ipsas eis restituere procurarent. Vnde cùm prædicti I. & G. vsuras repetere non attentent propter huiusmodi iuramentum, & hæredes pdicti P. eis negligant satis facere de vsuris, Mandamus quatenus sub pœna excommunicationis publicè in ecclesia proponi facias vel proponas, vt q̃ super hoc nouerint ueritatẽ procedant ad testimoniũ f proferendum: & si per dicta testium,vel alia documenta tibi constiterit g de præmissis, hæredes illius vt vsuras quas à prædictis pater eorum accepit, restituant vniuersas, eccle.cen.compellas.

Idem Neapol. archiepiscopo.

Iuramentum generale debet ita intelligi, si fieri põt vt non obuiet iuri, aliàs tanquam temerarium, non obligat contra iuris obseruantiam.

CAP. XXI.

iij AD nostram noueris audientiam peruenisse, quod à te quasi per extorsionem h tale fuit præstitum iuramentum, quòd in omni causa deberes ordinem iudiciarium obseruare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas, manifesta crimina accusatione non indigent:nec in eis est ordo iudiciarius † obseruandus, i qui debet in aliis obseruari: nec tu quando sub præmisso tenore iurasti, habebas

A D nostram.Per iudicis officium subuenitur illi,qui pp iuramentum vsuras repetere non potest.ita summat Io.An.Et quidem procedit hoc summarium secũdum vnum intellectũ satis clarũ. Primo narrat factũ.Secũdo prouidet:ibi,Mandamus.Abb.

c Peruenisse.Non dicit per quem vel à quo. a

d Repeterent.Si iurauit non repetere,denũtiet illud ecclesiæ.Quid si iurauit non denuntiare?Rñ.iuramentum fuit illicitum, & ideo non seruandum:cum quilibet ad hoc teneatur.j̃.de cog.spi.tua nos & j̃.de hær. cum ex iniũcto.j̃.eo.quemadmod.in fi.& ij.q.j.si peccauerit.sed si iurauerit soluere,nec repetere,nec recipere:illud denuntiet ecclesiæ,vt dictum est.Vin.

e Probarent.Videtur iuramẽtũ istud remissum esse ex testamẽto: nisi velis ita interpretari hæc verba vt s.illi de iure repetere non possint,qui iurauerũt non repetere. Sed tamen largius interpretabitur vltimas volũtates.j̃. de donat.cum dilecti.ff. de triti. vi. & oleo le.l.iij.Sic ergo iure legati, possunt isti repetere vsuras quasi ex noua cã superueniẽte.Si enim aliquis abiurat beneficium,postest postea ipsũ repetere ex noua cã superueniente. s̃. de renun.cũ inter P. & ff. d succes.edic.l.j.§. quod dicimus.alias. §.sed vidẽdũ. & argu.s̃. quod met. cau. ad audientiã.Item cũ iuro soluere aliqd solutum possum repetere.s̃.eo. debitores.non.n.est cogitandum de nouo iure.ff.de transact. cũ aquiliana.Si vero ius nouum non est mihi acquisitũ possum agere vt remittatur iuramentum.s̃.e.c.j.& primo agendũ est, vt iuramẽtum remittatur,& tũc potest repetere secure.B.

Beneficiũ abiurans, põt illud repetere.

Glossa ista dicit per obie. quod lite nõ cõtest. & c. & dupliciter soluit.

f Ad testimoniũ. Not. testimonium ferri lite nõ cõtes. sed hoc ideo cõtingit. quia hic procedebatur in modũ inquisitiõis siue d nuntiationis,vt patet per prin.c. vlt. 2 vel papa hic voluit extra ordinem procedi,& sine accusatore per denũtiationẽ. Itẽ quia ad ecclesiam vel episcopũ spectat exequi voluntates defunctorũ.j̃. de testa.si hæredes. & c.pen.& C.de epis.& cle.nulli. & l.si quis ad declinandam.& ff.de pet. hęre.l.si hæreditas.§.vlti. & sic seruant isti iuramentum suum hac via.Io.And.

† Hippo. marsi.singu.511.

1 Sed hodie in causis vsurarũ sine lite contes. procedit p clemen. de iudi.di spendiosã & de ver. sig. sæpe. Ioã. And.

g Cõstiterit. Per inquisitionẽ.s̃.de test.cog.ptereà.

A D nostram. Iudex qui iurauit in omni cã iudiciarium ordinem obseruare,in notoriis subtili tatem ordinis iudiciarij non seruabit.h.d. Diuiditur. nam in prima parte,recitat tenorem iuramenti.In secunda ibi,Nos.Illud dupliciter interpretatur.Et secũda interpretatio,ibi,Quanquam.

h Per extorsionem.Vnde videbatur non teneri.

i Obseruandus.Ex toto:alias citari debet. 3 ij. q.j. Deus

3 Idẽ no. de pur.ca. cũ dilecti. in gl.quia nec & idẽ hic Inn.& in decr. sacro.i prin. j̃. de sent. excõ. vbi de monitione loqtur.Io.an. no.j̃. d re iud. ca cũ olim.

in mente, [a] ut propterea uenires contra canonicas ſanctiones alioquin nõ iuramentum, ſed periurium [b] potius extitiſſet: nec eſſet aliqua rõne ſeruandũ: Nos iuramẽtum tuum benignius [c] interpretari uolentes, ita quòd conſonet canonicis inſtitutis. f. t. authoritate præſentium intimamus, quòd in manifeſtis & notoriis ratione iuramenti præmiſſi, non credimus te teneri ſeruare [d] ſubtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non ſeruari per omnia ipſa iuris ratio poſtulat [e] & requirit: [f] unde uidebitur ſubtiliter intuenti, de ordine iudiciorum procedere, ut in præmiſſis non per omnia ordo iudiciarius obſeruetur. Quamquam & ſecundum approbatum intellectum rectè poſſit ĩtelligi, quod iuraſti, ut in omnibus cauſis ordinem iudiciarium obſeruares, in illis uidelicet, [g] in quibus eſt ordo iudiciarius obſeruandus. [h] Sic ergo faciens, & iuramenti tenorem ſeruabis, & inſtituta canonica non omittes.

Idem iudici Carolitano. †

Deus omnipotens. & ſentẽtia ferri. j. de diuor. porro. & j. de ap. cũ ſit Romana. in fi. & hæc uera ſunt in prouincia in qua ſunt notoria & iudici & alijs. Si uero nõ ſunt notoria in hac prouincia: ſunt tamen notoria in alia, uel ſunt hic notoria, & iudex neſcit, tunc poteſt duobus modis procedere ſcilicet ordine iudiciario, ac ſi eſſet occultum. ar. s. de elect. bonæ. & xxiiij. q. j. pudenda. & ij. qõ. j. Deus. uel cognoſcere an ſit notorium, & facta ſibi fide ſuper hoc procedet contra reum quaſi crimẽ eſſet notoriũ. Et i ſimilibus duas uias habet iudex, poteſt enim ſuſpẽdere ĩfamatũ, uſq; ad purgationẽ. ij. quæſ. v. præsbyter. uel inquiſitionem facere ex officio ſuo. ij. q. j. Deus omnipotens. B

[a] In mente. Argu. iuramenta & promiſſa non extendi niſi ad ea de quibꝰ cogitatum eſt. arg. xxij. q. ij. ne quis. ff. de tranſact. cum aquiliana. & ff. de pact. tres fratres.

[b] Sed periurium. s. e. tua. & j. de ijs quæ fiunt à maio. par. ca. j. & j. eo. ſicut. j.

[c] Benignius. Sic. s. de teſti. cũ tu. nã prõptum eſt, leges legibus concordare. C. de inoffi. dona. l. j.

[d] Seruare. Iuxta illud. Eſt in amore modus, non habuiſſe modum. B.

[e] Poſtulat. j. de uerb. ſig. cũ olim. & j. de uſur. cũ in tua. j. de cohabi. cleri. & mu. ueſtra.

[f] Requirit. Sed nonne ordo iudiciarius poteſt ſeruari ſine peccato in notorijs? Arg. quod ſic. s. de elec. bonæ. & Augu. probat id quod notorium eſt, ſ. eccleſiam non eſſe nullã. xxiiij. q. j. pudenda. in fin. & ita uidetur licitum ſacramẽtum, ut in notorijs ſeruetur. Sed certe hoc iurare, quod in omni notorio ſeruetur ordo iuris, eſt illicitũ & multum læderetur ius actoris, cum eis incumberet onus probandi, & diſciplina iudicialis læderetur, ſi iudex nõ poſſet punire niſi prius probaretur, [1] ſed hoc fieri non debet, quia nullæ ſunt ualidiores probationes, quam per euidentiam facti. [2] In illa decre. bonæ factum fuit ob ſcandalum ad cautelam, ut ibi dicitur, uel forſitan non erat notorium iudici. Lau.

Glo. ſeq. alle. quatuor iura pro, & quatuor cõtra.

Ordo iudiciarius, an poſsit ĩ notorijs ſine peccato ſeruari.

[1] Et ſic qñq; tráſirẽt crimina impunita cõtra id j. de sẽten. excõ. ut famæ. & ſic inducit periculum ſalutis. ar. xij. q. ij. cum deuotiſsimam.

[2] Facti. Phi. Dec. j. de app. c. cũ ſpeciali. §. Porro. nu. 2. c. an ſit. nu. 2. e. ti. Alex. cõſ. xxxv. nu. 9. lib. iiij. ubi dixi.

Si unum iuramentum uni debitum, alteri præſtatur, illicitum eſt, & eo non obſtante cui debetur præſtandum eſt.

CAP. XXII.

EA te credimus diſcretione uigere, ut intelligas per te ipſum, ꝙ onus non remittitur, ſed augetur, [i] cùm cuiquàm improuidè ſoluitur, quod alij [k] ex debito eſt præſtandum. Sanè cùm archiepiſcopus Turritanus à te nomine noſtro iuramentũ fidelitatis (ſicut à nobis mandatum acceperat) exegiſſet, illud exhibere in eius manibus diſtuliſti, aſſerens ꝙ Piſano archiepiſcopo [l] ſaluo apoſtolicæ ſe, honore, huiuſmodi præſtiteras iuramẽtum. Cùm igitur nobis & eccleſiæ Rom. fidelitatem facere tenearis, ſi præſtitũ [m] iuramentum, ei quod à te nobis tanquã debitũ eſt præſtandum contrariũ [n] reputes illud [o] illicitũ iudicabis: & illicito non obſtante, quod licitè, imò ex debito petitur exhibebis: uel ſi præſtitum præſtando contrarium

[g] In illis uidelicet. Arg. quod uerbum generale non eſt generaliter intelligẽdum: ut j. q. j. iudices. uer. omnia bona Damaſci. & ff. de ſerui. ſi cui. & ff. de pigno. obligatione & de conſe. diſt. ij. reuera. uer. de operibꝰ totius mundi circa fin. arg. contra. xix. diſt. ſi Romanorum. xxxj. q. j. ꝙ ſi dormierit. & j. q. j. ſunt nonnulli. & s. de priui. quia circa. & s. de maio. & obed. c. ſolite.

[h] Obſeruandus. hic eſt ar. ad illam q. qua quæritur: Pone, aliquis iurat, ꝙ decætero non cognoſcet cõcubinã ſuam: modo uult eam ducere in uxorem, nunquid poteſt non obſtante iuramento? Dicas ꝙ ſic, quia intelligitur iuraſſe de fornicario coitu, & nõ de licito & debito. unde poteſt cũ ea contrahere nõ obſtante iuramento. Ber.

EA te. Qui iurauit ei cui non debuit, cui debet iurare cõpellit. Primo ponit exordiũ. Secundo narrationem: ibi, Sane Tertio concluſionem: ibi, Cum igitur. De materia huius c. habetur. in c. ſi diligẽti. j. de pſcriptio. Abbas.

[i] Augetur. Quoniam grauius ſolui põt uero creditori, quod alteri eſt ſolutum: & tamen non liberatur à debito re. ff. de cõſti. pec. ſi uero mihi. ff. de ſolu. ſi uero procuratori. §. j. & j. de homicid. ſicut dignum. §. eos. in fi.

[k] Quod alij. Sic. ff. de condi. indebi. in ſumma. in fi. unde ſi alij ſolueris, qđ alij debes, nõ liberaberis, & ille furtũ cõmittit. ff. de fur. falſus. §. j. niſi ille ratum habeat. ff. eo. ſi uendidero. §. ſi Titius. unde patet, quod peius eſt [3] ſiue grauius latroni qui partitur ſpolia cũ ſocio quã ſi non partitur. xxij. q. iiij. ſi quã ad peccatum. Io. & expone quod dicit, alij tantum ſcilicet: & ſic nõ obſtat quod ſoluitur uni ex pluribus, quorum cuilibet inſolidum quid debebatur. ff. de duob. re. conſt. l. iij.

[l] Archiepiſcopo. De hac materia tractatur. j. de præſcrip ſi diligenti.

[m] Præſtitum. Piſano archiepiſcopo.

[n] Contrarium. Quia ſi unum contrariorum eſt bonum, reliquum eſt malum. viij. q. j. ſciendum. & xxxij. diſtin. hoſpitiolum. Lau.

[o] Illud. ſcilicet quod præſtiti archiepiſcopo.

† Infra de pſcrip. c. ſi diligẽti.

[3] Unde dicit Hoſ. poſt Goſ. hoc uerũ, quãdo iõ nõ parcitur: quia pœnitet de peccato: & intẽdit uero dominorẽ reſtituere. q. d. ſecus eſſet, quãdo ſimpliciter ſidẽ frangit ad ſuũ lucrũ. uide ꝙ in pœ. dixi ſuper gl. ſiue ſit Ioã. And.

Quinta-

Quintauallis. Istud est ualde famosum.c.ꝑpter materiam arbitrorum.quæ hic tractatur.Cōis diuisio.Secunda ibi,Quocirca.Abbas.

a Iuramentum. Quòd ciuili modo fuit intelligendū. ff.de serui.sicut 1 & s̄.eod.ueniens.ubi de hoc.

1 Vide in proœ. sup ulti. glos. Ioā. And.

2 Hæ. idē ex grauiori cā.Phil. Dec.ca.cū spāli. n.5. de appel. ubi dixi & ad Alexā.cōs.ccxiij. lib. ij. Frā.Ripa. in rub. n. 20. s̄. de iudic.

3 Et tunc si pr̄ pōt exhæredare,fortius pōt alimēta negare de hoc in Spe. qui filij sint legi. uers. quid si filia. & uersicu. seq. Io.an.Pe. Gerar. singul.j. Sed contra tenet Curt. authē. nō licet.C. d̄ lib præte. Viglius in stit. de in offi.testa. in fi.

non existat, illud sine difficultate præstabis.

Idē Alatrino episcopo.

Qui iurat stare mandato alicuius non tenetur parere si præcipit illicita, ut quòd filiū exhæredet,uel uxorem abiuret.

CAP. XXIII.

Quintauallis nostris auribus intimauit, quòd pro offensa, quā filiæ ipsius alijs mulieribus irrogāt,quòd earum mādato pareret præstitit iuramentum a : quæ tale illi sub debito iuramenti dedere mandatū. quòd si quādo filij aut uxor illius aliquod factum uel uerbum contumeliosum mulieribus illis obijceret, idem filias & filios exhæredaret b , & a se propriam remoueret uxorē. Quocirca mādamus, quatenus cum licitum fuerit iuramētū,sed mādatum illicitum,prædictis,ut reuocent mādatū illud iniungas,alioquin eū ad mandati obseruationem illius de nunties non teneri.

Idem archiepiscopo Terraconen.

Ex causa leui & temeraria coniuges & quo ad thorum & mutuā cohabitationem se separare non possunt, etiam cum iuramenti interpositione.

CAP. XXIIII.

Tua nos duxit fraternitas consulendos, quid tibi super hoc sit faciendum quòd B. & A. uxor eius adinuicem iurauerunt se nunquā mutuo petituros c : idem uero nunc repetit illam instanter: ea ecōtrario affirmante,quòd prius se faceret sarracenā, quā rediret ad eum:& infra. Nos igitur fraternitati tuæ respōdentes: mandamus quatenus utrunque ad continētiam seruandam, moneas & inducas: quam si promittere uoluerint & seruare, utrunque dimittas sine alio commorari d , alioquin si uir noluerit continere, tu illam ut reuertatur e ad ipsum, & tanquàm uxor cum uiro moretur, per excommunicationis sententiam ap. re.compellas: cum & temerarium fuerit, huiusmodi iuramentum, & adulterium utrinque f

Glossa seq. exponit causam iniquitatis horum mandatorum, & ponit xiiij.causas propter quas filius potest exheredari.

b Exhæredaret. Ad hunc casum iuramentum non extendebatur nec debuit extendi. Arg. s̄.eo.quanto.& melius in cap.ueniēs. xxij. qō.iiij.unusquisque.& ff.de ope.lib.si libertus. ff.de fideicom.lib. Thais ancilla. §.sorore.& ff.de manu miss.l.iiij. in fi. nisi in certis casibus, q̄ continētur in authen. ut cū de ap. cog. §.causas. col. viij. & ita turpe fuit mandatū. Itē cōtra preceptū domini fuit hoc mandatū, ut uxor separaret a uiro.xxviij. q.j.idololatria. & xxxiij. qō.ij. quos Deus. Causæ uero ingratitudinis propter quas pater potest exhæredare filium sunt hæ 2 . Prima si filius parētibus manus intulerit.Itē si grauē iniuriā eis fecerit. Si criminaliter eos accusauerit de causa quæ non sit aduersus principem uel rempublicam. Si cum maleficis uersatur. Si maleficus efficiatur. Si uitæ parentum fuerit insidiatus. Si uxori uel cōcubinæ eius se immiscuerit.Si ex dilapidatione filij,graue dispendiū parentes sustulerint. Si pro persona uel debito eius,inquantum potest fideiubere noluerit, hoc tamē quod de fideiussione dicitur ad filios masculos tantum pertinet. Item si prohibuit eos facere testamentum.Si contra uoluntatem parentum, inter arenarios & mimos perseuerauerit, cum pater nō fuerit illius professionis.Si filia uitā luxuriosam egerit 3 , cum parentes uellent eam pro posse dotari nisi neglexerint eam maritare,usque ad xxv.annos. Si parentibus furiosis debitam curam non impenderit. Si parē tem captum de carcere eripere neglexerit. hoc totū habes in prēmissa authen. Vnde uersus: Bis septem causis exhæres filius esto.Si patrem feriat,uel maledicat ei.Carcere detrusum, si negligit,ac furiosum. Criminis accuset,insidiasve paret. Si dederit grauia sibi damna:nec hoste redemit.Testari prohibet, aut dat arena iocum. Si prauos sequitur, uel amat genitoris amicam. Non orthodoxus filia quando coit.Hos uersus habes,in summula pauperum.

Tua nos Coniuges abiurare se non possunt. ita summat Io.Diuiditur in prima consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, Nos igitur abbas.

Gloss.seq.ponit opi.quā reprobat.

c Petituros.Temerarium fuit huiusmodi iuramētum, & ideo non fuit obligatorium. xxij. q.iiij.inter cetera. & C.de nup. auth. ꝙ eis permittitur. Et dicūt quidam, pœnitentiam imponendam tanquā pro ueniali. argu. s̄.eod. uerum. & xxv.di.c.unum oratorium. §. criminis. imo ad minus unius anni pœnitē tia imponitur pro temerario iuramē to.xxij. q. iiij. qui sacramento.Tan.

Gloss.seq.ponit duas opin.contrarias,quas determinat.secundo quærit & soluit.

d Commorari.Nō tamen in seculo ut quidam dicunt. arg. infra de conuer.coniu. ad apostolicam. Sed uidetur quod in seculo. xxxiij. q.v. ꝙ deo pari.sed si alter uellet intrare monasterium haberet locum ꝙ ipsi dicūt: Sed quid si iurauerunt quod nunquā diuertent abinuicem,nūquid est seruandū iuramētum tale, cū possit seruari sine interitu salutis æternæ? Non uidet, quia nec pœnalis stipulatio teneret:ut si culpa alterius diuortium factū fuerit dabis centum. ff.de uerbo.obli. si stipulatio facta fuerit. sicut enim libera debent esse matrimonia in contrahendo, ita in dissoluendo.C. de inuti.stipul.libera. & C.de nupt. neque. arg.ff.de dona.inter uir.& uxo.ea quæ ff.de uerborum obliga. Titia.& infra,de sponsa.gemma. Ioan.hoc non determinat,sed credo,si uellent intrare religionem, possent:quia nō dicitur infringere iuramentum, qui in melius illud commuttat. s̄.eod.c.iij.& j̄.de uo.& uo. redemp.c.scripturæ.& iuramentum illud benignius est interpretandum.s̄.eo.ad nostrum.& c quanto.

e Reuertat̄.Hic dicerē,ꝙ propria authoritate debet redire ad uirū, nec expectare supius authoritatem.

f Vtrinque.si.j̄.de reg.ueniens.j̄. de diuor.significasti.j̄.de adulte..c.pe.& ult.de excep.cum ecclesiasticæ.& xxxij.q.vj.nihil.& ff.de comp.si ambo.

Quemad-

sit commissum.

Idem Geneñ. archiepiscopo.

Is qui iurauit cum muliere cōtrahere, propter superuenientem fornicationem uel deformitatem, eam repellere potest, propter præcedentē nō † *h.d.*

† Nisi occultam q̄ de nouo ad notitiā peruenit.

CAP. XXV.

QVemadmodū, si uir mulieri iurasset quādo cōtraxit cum illa, quòd eam semper pro legitima uxore teneret: pro fornicatione quam mulier antea commisisset, non posset eam dimittere [a]: sed pro fornicatione quam postea perpetraret, eam dimittere posset: non obstante huiusmodi iuramento, quoniam in eo talis erat subintelligenda conditio [b], si uidelicet in legem coniugij, illa non peccaret. Ita si quis iurarit se ducturum aliquam in uxorem, non potest ei fornicationem opponere præcedentem [c], sed subsequentem: ut illam non ducat in coniugem: quia in illo iuramento talis debet conditio subintelligi, si uidelicet illa contra regulam despōsationis nō uenerit. Alioquin, si post huiusmodi iuramētum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem: quod est prorsus absurdum. Nam si post contractum coniugium, vir propter fornicationem licitè potest vxorem à sua cohabitatione dimittere, lōgè fortius [d] ante cōiugium celebratum propter eandē causam sponsus licitè potest in suam cohabitationem non admittere sponsam [e]: Quia turpius eijcitur [f], quàm non admittitur hospes. Non obstante in alterutro [g] casu uinculo iuramenti, quod quidem propter subintelligendā conditionem est tale ut is qui iurauit, ad utrunq; [h] sine transgressione se posit habere. Quod si post huiusmodi iuramentum mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, uel oculos [i], uel nasum amitteret, uel q̄cquā ei turpius eueniret: nun-

QVemadmodū. Diuiditur in tres partes principales. Secunda ibi, illud autem. Tertia ibi. Quod si. Prima subdiuidit. Nā primo inducit simile consultationi faciēdæ. Secundo soluit, ibi. Ita si quis. tertio probat solutionē per euitationem absurditatis, & per rationem: ibi, Alioquin. Quarto respondet oppositioni iuramenti: ibi, Non obstante. qđ responsum probat ꝑ euitationē absurditatis: ibi, Quod si post. Secūda pars principalis nō subdiuiditur, s₃ tertia pars sic: quia primo ponit casum. Secundo allegat ꝓ negatiua: ibi, Cum scriptura. Tertio ꝓ affirmatiua: ibi, Sed nunquid. Quarto soluit: ibi, Tutius. Abbas.

[a] Dimittere. Nec etiam accusare. ff. de adulte. si uxor. §. si quis uxorem. & §. ulti. & C. ad legem Iul. de adulterijs. propter uiolatam.

Conditiones multę sunt in iuramentis subintellectę.

Gl. sequens ponit decem generales conditiones, in iuramentis subintellectas. in fi. quærit, & soluit.

[b] Conditio. Nota ꝙ plerunque intelliguntur conditiones in iuramentis, ut hæc, si placet papæ [1]: ut s̄. eo. uenientes. Itē hæc si Deo placuerit. xxij. q. ij. beatus. §. j. Itē hæc, si res in eodē statu permanserit. xxij. q. ij. ne quis. ff. de solu. cum quis. Item si mihi seruabitur fides. s̄. eo. peruenit. & ff. loca. quęro. §. inter. Item honestæ & posibiles, ut hic dicitur. & infra, eo. sicut. Item hæc, si mihi numeraueris pecuniā. C. de non nu. pec. indubitati. Item hæc, si nuptiæ fuerint secutæ. ff. de iure dot. stipulationem. Item hæc, si non immoderatum quid præcipiatur. supra, eodē. ueniens. & cap. Quintauallis. & ff. de ope. li. si libertus. Item facultas subintelligitur. supra. eodē. breui. Item commoditas. ff. quarū re. ac. non da. l. j. §. quæ oneran dæ. Speciales autem conditiones non subintelliguntur si non exprimantur, licet mente cōcipiant. xxxij. q. ulti. c. ulti. in fi. C. de condi. ob turp. cau. si repetendi. nisi ubi lex exprimit aliquid tacite agi inter contrahentes: quia tunc illud pro expresso habetur. ff. si certum petatur. cum quid. & ff. de uerborum obliga. triticum. & hæc uera sunt in promissorijs iuramentis, sed in accessorijs, nulla conditio subintelligitur. & de tali loquitur xxxij. quæ. ult. c. ult. & C. de iure dotium. si mulier a uiro. Sed nunquid dicemus omne iuramentum conditionale, si omnes præmissæ conditiones subintelliguntur? Certe non. ff. de cōdi. & demon. conditiones. ubi dicitur: Conditiones quæ tacite inesse uidentur, nō faciunt legata conditionalia.

[1] Pape, s. materia spectante ad papam alias secus. Pan.

[c] Præcedentem. Quia ex quo semel probauit mores ipsius, non potest postea reprobare. xxxij. q. v. hortendus. nisi ex superuenienti causa: ut s̄. de ætate & qualitate accepimus. & supra, de officio de lega. insinuante. & iij. q. iij. si testes. §. si q̄s testibus. I.

[d] Fortius. Nā cui damus actionē multo fortius exceptionem. ff. de re iudi. inuitus. §. cui damus. & ff. de superfi. l. j. §. plane. & s̄. e. debitores. quandoq; tamen consequimur excipiēdo ꝙ agendo petere nō possumus. ff. de ne. ge. l. iij. §. pupillus. & ff. de cōp. si cū filiofamilias. q̄n que quædā consequimur agendo, quæ non consequimur excipiēdo. s̄. e. debitores. & s̄. ꝙ me. cau. ad audientiā. Itē pōt depositum repeti, sed nō cōpensari. C. de cōpen. l. ulti. & ī. de deposi. bona fides. § secundo. [2]

Exceptio faciliusdatur, quam actio.

[2] Licet sic sentiāt doctores: uidetur tñ ꝙ cōpensatio possit admitti de consensu deponentis cū in suū fauorem hoc sit inductū. ar. ī. de reg. statuimus cū suis cōcor Ioan. And.

[e] Sponsam. Nam & sponsus potest sponsam accusare de adulterio, quasi matrimonio iā initiato. argumen. C. de adulte. l. ꝓpter. nisi in casu. ff. de adul. l. miles. §. quærebatur. q̄a & iniuria ei facta est. ff. de iniurijs idem apud. §. sponsum. quia nec matrimoniū nec spem matrimonij uiolare permissum est. ff. de adulterijs. si uxor. §. diuus.

[f] Eijcitur. Deterior nanque dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deseruit: quam qui semel cœptam dereliquit in authentica, de litigiosis. §. omnes. in fi. col. viij. & minus malum est uiam domini non agnoscere. quam post agnitam retroire, infra, de aposta. quidam.

[g] In alterutro. Id est, in uxore dimissa, & sponsa non admissa.

[h] Ad utranq;. s. ut eam recipiat uel non recipiat.

[i] Oculos. Sic patet quod iuramentum quādoque potest seruari sine interitu salutis ęternę, & tamen non tenet illud seruare. sed hoc ideo est, quia honestas intelligitur in hoc iuramento, ut si res in eodem statu permanet. id enim tacite agit. xxij. q. ij. ne quis. sed si iuramentum non posset seruari sine interitu salutis æternæ, uel si esset cōtra leges uel bonos mores seruari nō debet. supra. c. proximo. & c. quintauallis. & ff. de

& ff.de lega.j.ſi quis inquilinos. §.vlt.ff.de lega.iij.ſi quis.in prin.& ff.de iure pa.adigere.ſecus ² eſſet, ſi mulier laberet̃ facultatibus.Sed quid ſi p̃ violentiam opprimatur ſpõſa de futuro? Videt̃ ꝙ nihilominus teneatur cum ea contrahere.argu.xxxij.q.v. re vera.ff. de adult.ſi vxor.§. ſi quis plane. ſed nõ eſt verũ. xxvij. qõ.ij.raptor.& ca. ſeq.& xxij.q.v. finge.& ca.ille. & ita punit̃ ſine culpa,ſ ² non ſine cauſa.

quid vir teneretur a eã ducere in vxorẽ? profectò ductã non poſſet dimittere. Sed nũquid non ductã admittere teneretur, b quãuis c interdũ contractũ non dirimat, quòd impedit d contrahendum?

Si vir iurauit non accuſare vxorem, temerarium eſt iuramentũ, ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc iurauit, denuntiare poterit, ſed accuſare non debet.

Illud e aũt iuramẽtũ eſt proculdubio temerarium, ſi vir iuret vxori, qđ eam ſuper nullo crimine f accuſabit: quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro abſq; contumelia creatoris, vel vt illũ traheret ad infidelitatis errorẽ: tunc inconſtanter deberet illam impetere, apud iudicem ſuum, vt eam (niſi penitus reſipiſceret) omnino dimitteret, g ſecũdum canonicas ſanctiones. Quòd ſi expreſſè iuraſſet, quòd eam ſuper adulterio non impeteret, eſſet ne ſeruandum huiuſmodi iuramentum? Cùm ſcriptura teſtetur, quòd patronus h eſt turpitudinis qui celat crimen vxoris: & ſecundum regulam euãgelij, ſi primò & ſecundò correcta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet eccleſiæ, vt tanquã ethnica i & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera p̃beret̃ ei peccandi facultas pp impunitatem peccati. Sed nũquid vir non põt dimittere vxori peccati, nõ ſolũ ſepties, ſed etiam vſque ſeptuageſies ſepties ſecundũ euangelicam veritatem? Tutius ergo in hoc k caſu videretur, vt propter iuriſiurandi religionem, vir accuſare deſiſtat l vxorem ad diuortium celebrandum: quanquam denuntiare m eã poſsit ad pœnitentiam peragendam.

a Teneretur.q.d. non, quod verum eſt in ſponſa de futuro.j̃. de coniug. leproſo.c.vlt.ſponſam vero de præſẽti ducere teneret̃, quia non reperitur caſus niſi unus, in quo poſsit eam dimittere.j̃.de conuer.coniug.ex publico.

b Teneretur.q.d. nõ tenetur eam admittere.

c Quamuis. Iſtud quãuis, non eſt aduerſatiuum, ſ cauſatiuum, & ponit̃ quamuis ꝓ quia.

d Impedit. Vt votũ ſimplex. xxvij. diſt.ſi vir.ſic.xv.q.j. §. vlti. vbi dicitur: nõ omnia quæ impediunt ordinã dum, deijciunt ordinatum.

e Illud. Aliquis iurauit, quod ſuper nullo crimine accuſaret vxorẽ ſuam. quæritur, an iſtud iuramẽtum ſit ſeruandum? Ad quod reſpondet papa: illud, &c.

f Crimine. Nam pactum illud non valet, ſi quis pacificatur ne alium accuſet de crimine nõdũ perpetrato.ff.de pact.ſi vnus. §.pacta.&.§.illud. tñ de crimine iam commiſſo paciſci poteſt, ne de eo agatur.ff.de pact.ſi vnus.§. pacta. & j̃.eo.c.ver.non ſolum ſepties &c. Nec illud pactũ tenet ne dolus prǽſtetur.ff.de reg.iur.contractus. Talia.n.pacta cõtra publicã vtilitatẽ eſſe videntur quia per ea inuitantur homines ad peccandum impune.ſi. ff.de pact.dot.conuenire ³ &.s̃.de conſue.ca.pe.& quia publicæ vtilitatis eſt, ne crimina, remaneant impunita.j̃.de ſen.excom.vt famæ.&.ff. de ſol.ſtichum. §.j.&.ff.ad leg.Aquil.ita vulneratus.in fi.Ber.

g Dimitteret. Quia frater aut ſoror, non eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi xxviij.q.j. ſi infidelis. & j̃.de diuor. quanto. iuxta illud: Spernas ſpernentem, vel blaſphemare volentem, Vel te credentem ſcelus ad mortale trahentem. Nam ſunt abſque mora, ſic vincula rupta priora. Vin.

h Patronus.xxxij.q.j.cap.j.&.ff.ad leg.Iul.de adul.l. ij.§.ij.& ff.de fur.qui vas.§.j.arg.j̃.de adul.ſi vir.

i Ethnica. Ethnos.i.gens.inde ethnica.i.gentilis.

k In hoc caſu. Vltimo, ſcilicet vbi iurauit nõ accuſare eam de adulterio, & ita poteſt ſe quis obligare pacto ad non accuſandum.j̃.de accu.veniens. ar. cõtra. ff.de pact. ſi vnus. §.illud.& §.pacta. & ff.de pac.do.cõuenire. hoc ſolutũ eſt.s̃.in notula, nã illud.

l Deſiſtat. Et ita pactum & iuramẽtũ valet, quatenus tangit rem familiarẽ. ⁴ nõ in eo qđ publicã vt dixi in notula, nam illud.

m Denũtiare. Sed quid ſi nollet corrigi, nec curare de excõmunicatione? Dicit Io. ꝙ tũc licite poteſt eam deſerere, quia iã eſt contumelioſa creatori ſuo.xxviij.q.j. ſi infidelis.& ſic qñque cui prǽcludit̃ vna via, alia via ad idẽ admittitur: vt iij.q.ij.c.ſi teſtes, §.ſerui neq;.& hic quia licet nõ poſſit eam accuſare, poterit tñ eã denũtiare arg.contra.ff.de tuto.& cura.ſcire. & ff.de condi. inſtit. quæ ſub conditione.§.ſi quis & ff.đ bon.libe.quæritur C. ſi mancip. ita ven.l.vlti. & s̃. de procur, tuæ. Tã. ⁵ dicit, quod nõ debet eã deſerere, licet ſe nõ corrigat, et̃ ſi vitæ eius inſidiaret̃. xxxij. q.v. quicquid mulier. ſed debet eã tenere ĩ vinculis, & caſtigare, cum hoc ei p̃miſſum ſit. xxxiij.q.iiij.duo iſta nomina.& vij.q.j.ſicut alterius.

Idem abb. & capitulo Caſtellionis.

Licitè ex cauſa neceſſaria, etiam per religioſos iuratur. †

CAP. XXVI.

ET ſi Chriſtus præceperit ſecundum euangelicam veritatem, Sit ſermo n veſter eſt eſt, non o non, vt affirmatio p vel negatio, ſicut proce

ET ſi. Monachi & cõuerſi iurare poſſunt, pro teſtimonio ferẽdo in cã monaſterij ſui. ita communiter ſummat̃, ſed hæc ſummatio nimis reſtringit literã. Diuidit̃ in quinq; partes. In prima reſpondet authoritati euangelicæ, qua videbatur prohibitum iuramentũ. In ſecunda ibi, Iacobus quoque reſpondet authoritati apoſtolicæ. In tertia ibi, Angelus. probat multis authoritatibus noui & veteris teſtamẽti. quod licitum eſt iurare. In quarta ibi, Quædam.n.dicit quare ſimpliciter prohibetur iuramẽtum. In quinta ibi, Licet. dat petentibus licentiam iurandi. Abb.

n Sit ſermo veſter.xxij.q.j.ita ergo.

o Non, non. Iſtę duæ negationes non faciunt hic vnam affirmationem, ſecundum quod alibi faciũt ff.de verb.ſignifi duobus negatiuis.

p Affirmatio. Ecce declaratio geminationis id eſt, vt quod os affirmat, cor affirmet: & quod os negat, & cor

¹ Secus. hoc verũ ſi modicũ ita ꝙ promiſſum ab ea in dotẽ dat̃ alias ſecus ex mente. Panor.

² Sed.idẽ Pan.

³ Vide in ea. ſtatim allc.ſuper vlti.gloſſ. Ioã. And.

⁴ Familiarẽ. hoc verum ſi de crĩe prǽterito agat̃: Secus ſi đ futuro qa nullo modo poteſt remitti nec in criminali, nec in ciuili, nec iuramentũ valet.

⁵ Vbi de hoc ſecundum regulare: vt j̃. de reg.iu. cum quid lib.vj. Io. And.

† Et bene quamuis aliter ſentire videat̃. Alcia.parer. lib.viij.c. ij.plenius dixi in tracta. vſura. latino.nu. 88. & Gallico n. 39.

dit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excrescente malitia, simplici assertioni uel negationi uix creditur, idcirco prudenter adiunxit, quod amplius est à malo est: à malo quidem non tam culpæ, quàm pœnæ, nec exhibentium sed exigentium iuramentum. nam incredulitas huiusmodi, magis est pœna quàm culpa. unde non dixit malum, sed dixit à malo. Licet enim iuramentum prohibuisse dominus uideatur, nusquam tamen per creatorem. sed per creaturam [a] iurare prohibuit: ne per huiusmodi iuramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris.

Quare cùm in euangelio præmisisset, Dico uobis nolite iurare omnino [b]; statim subiunxit: neq; per cælum quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum pedum ipsius est: neque per Hierosolymam, quia ciuitas est regis magni, neque per caput tuum, quia nō potes unum capillum facere album, aut nigrum, Et quamuis non sit per creaturam iurandum: si tamen iuretur per creaturam, seruandum [c] est quidem, dummodo sit licitū quod iuratur: quia teste ueritate, qui iurat in cœlo iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. Iacobus quoque non simpliciter prohibet iuramentum: sed uoluntatem iurandi, cùm ait: ante omnia fratres mei nolite [d] iurare: quoniam ad iurandum non debet quenquam spontanea uoluntas inducere: sed necessitas [e] trahere importuna: & tūc potest sine culpa iurare, dummodo illos tres comites [f] habeat iuramētū, de quibus propheta [g] ait: Et iurabunt [h] uiuit dominus, in ueritate [i] & iudicio [k] & iustitia [l]. Quod aūt Iacobus subdit, neq; per cælum neq; per terram, neq; per quodcunq; aliud iuramentum: iurare uetat per quālibet creaturam, quodcunq; sit illud: alioquin nō dixisset Apostolus, Homines per maiorem suum iurant, & omnis cōtrouersiæ [m] eorum ad confirmationem finis est iuramentū. in quo patenter ostendit, per quē sit iurandum: cum ait, Homines per maiorem suum iurant, id est per Deum. & cur sit iurandum, ut uidelicet omnis controuersiæ finis sit iuramentum. Angelus quoq; quem uidit in Apoca. Io. stantem super mare super terram leuauit manum suam ad cælum, & iurauit per uiuentem in sæcula sæculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in euangelio, quàm est est, non non: cùm sæpissime dixerit, amen [n] dico uobis: quod ipse secundum Lucam exponens cùm præmisisset, Amen dico uobis; quia nemo propheta acceptus est in patria sua † consequenter adiunxit, In ueritate dico uobis, quia multæ uiduæ erant in diebus Heliæ in Israel. Apostolus quoque iurabat, cum diceret: Testis [o] est mihi Deus. & iterum quotidie morior [p] per gloriam uestram fratres quæ græca exemplaria

---

[1] Istæ leges dicūt qđ tūc licet alicui iurare per salutē suā uel filiorū qñ iuramentū sic deferī & ītelligiī, respectu diuini numinis sic iurari. Ioan. And. hic Gabr. biel. in iij. Sēt. dis xxxix. q. j. sed imo dicendū φ dictę leges sunt reliquæ ueteris paganismi, qa ubi iurare licet, non licet per creaturas, sed p Deū tm̄. Exod. 23. c. Deu. 6. d. 10. d. c. clericū. 22. q. j. uel religiose, & aperte referendo ad Deum. Matth. 23. b. c. si aliq̃ xxij. q. j.

Iacob. 5.

[2] Tenet. imo nō tenet, per. l. pridie. ff. de ferijs. Fel. in ca. consuluit. ẽ. de offic. dele. Alex. in d. l. eum qui. & lex meminisse loquiī quādo successor nondū aduenerat Idē Panorm. hic.

cor neget. sic xxij. dist. psalmista. B.

Gl. se. ponit quinque modos quib⁹ iuratur p creaturas.

[a] Creaturam. sic. xxij. q. j. clericū. & in auth. ut non luxurientur cōtra naturam. col. vj. §. & quoniam. Per creaturas licitū est iurare, ubi exprimiī in iure. ut per crucē. xxij. questio. v. qui iurat per euangelium. xxij. q. j si aliqua per ordinē: ut j. q. vij. quoties per salutem principis. ff. de iureiu. qui per salutem. l. iij. §. vltimo. per altare. [1] xxij. q. j. habem⁹ aliter enim iurare nō debet. unde nō licet iurare p mēbra Dei in anth. ut nō luxuriētur contra naturam. co vj. §. & qm̄. & xxij. q. j. si quis per capillum. ubi pœna ponitur.

[b] Omnino. i. ex leui causa uel p omnia. simile omnino habetur in lege: ut si fideiussor intercedat pro maiori summa quā principalis debitor omnino non obligaī. ff. de fideius. græce. §. illud. Vin.

[c] Seruandum. qualitercunque iuratur: si licitum est quod iuratur, seruandum est iuramentum. xxij. q. j. mouet te. & ff. de iniur. l. non erit. §. j. quia multa fieri non debent, facta tamen tenēt. xxvij. dist. si uir. & xvij. q. ij nos nouimus. Sicut iudex ultima die sue iurisdictionis iudicare nō debet. ff. de iurisdict. omnium iudicū. l. eū qui. si tamē sententiam dixerit, tenet [2]. ff. de officio. procon. meminisse. in fi. Tan.

[d] Nolite. i. nō habeatis uoluntatem iurandi.

[e] Necessitas. & ita nunquam iurandū est, nisi in necessitate, sed hæc necessitas includit ēt subse utilitatem. xxij. q. j. tu malum. & c. ita ergo. Lau.

[f] Tres comites. De quibus habes xxij. q. ij. aīaduertendū. & q. j. & iurabunt.

[g] Propheta. scilicet Hieremias.

[h] Et iurabūt. hæc habes xxij. q. j. & iurabunt.

[i] In ueritate. conscientiæ. Ber.

[k] Et iudicio. i. discretione uel deliberatione.

[l] Iustitia. i. ut qđ iuratur, sit iustū & licitum. & isti sunt tres cōites, qui debēt interuenire in quolibet iuramēto & si ista defuerint, non iuramentū sed periurium est dicēdū, [3] ut in c. animaduertēdū. xxij. q. ij.

[m] Omnis controuersiæ. quia post iuramētum delatū & præstitū nihil amplius quærendū est ff. de iureiuran. nō erit. §. delatū. & parē habet authoritatem cū trāsactione & maiorē quā res iudicata. ff. de iureiur. l. ij. qđ uerū est si est delatū a parte parti. istud enim retractari nō potest ff. eo. admonendi.

[n] Amen. i. sine defectu. & est nota assertionis.

[o] Testis est mihi Deus. In ueteri testamēto iurabaī sic uiuit De⁹ [4], uiuit aīa mea. sic iurauit uidua q̃ erat in Sarepta [5] sydoniorū Heliæ prophetæ. Tēpore gratiæ in primitiua ecclesia iurabaī: testis ē mihi Deus. Deū inuoco testē. xxij. q. j si peccatū. & xxij. di. sacrosancta. Hodie iuratur per Deum, per euangelia. lxij. dist. tibi dño. & j. q. ult c. ult. Tan.

[p] Morior. hoc habes xxij. q. j. nō est.

Quædam,

Hiere. 4.
Iacob. 5.
Hebræ. 6.

[3] Dicēdū idē Pan. cōsil. viij. Frāc. Rip. de reuocat. dona. rñ. xv. col. iij. uide Tho. agnatē. 2. ij. q. lxxxix. art. iiij. & ī iij. sententia. disti. xxxix. q. ij. & ibi. sus⁹ Gab. biel. qō. j.

[4] Prima q. j. iudices. ad fi. & 1. Reg. 19. uiuit dominus, quia non occideī. dixit Saul de dauid. Ioā. And.

[5] Erat urbs modica iter Tyrum & Sydonem in de etiā nemus iuxta urbē Sarrepta diceba tur. Io. an.

Luc. 4.

† Quia maior est forma a remotis quā a ppinqs sicut uēti successiuis aeris motibus augentur. Bald. hic. Tum quia inuidia & īgratitudo maior est in propinquis gratitudo uero & honor magis ab exteris ut expertus sum.

Roma. 1.

manifestissimā iuratione ostendunt. Si enim per se malum esset iurare, profecto dominus non iurasset, cum tamen in ueteri testamento legatur, quia iurauit dominus, & non pœnitebit eum. & rursus iurauit dominus Dauid ueritatem, & non frustrabitur eum. imo & præcepit in ueteri testamento. Redde Deo iuramenta tua. Quædam a enim prohibentur quia per se mala sunt b, ut furtum, adulterium, & huiusmodi: quæ non sunt aliquatenus facienda. Quædam uero prohibetur ex causa c nō quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequēter & multum, ex his mala sequuntur d ut uinū per se malum nō est, & tamē prohibet Apostolus dicēs: Nolite inebriari uino, in quo est luxuria: quoniā ex frequenti, & immoderata uini potatione, luxuria generatur. Sic & iuramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio e ueritatis: sed tamen prohibetur ex causa f quoniā ex frequenti & incauta iuratione periurium sæpe contingit: sicut in ecclesiastico legitur, Vir multum iurans, replebitur iniquitate, & non discedet a domo eius plaga. Quemadmodū ergo Paulus indulsit propter necessitatem discipulo suo Timotheo ut utatur modico g uino, propter stomachum, & frequentes infirmitates: sic profecto cum necessitas exigit, pro re uera, licita, & honesta, potest secure iurari, qa cessante h causa, cessat effectus i †. Licet ergo debeatis esse uiri perfecti, ut quantum potestis iuramenti uinculum euitetis: uolentes tamen indemnitati uestri monasterij † prouidere, ne propter defectum testium sui iuris sustineat læsionem: præsenti uobis pagina indulgemus k, quatenus uos & monasterij uestri cōuersi, pos-

Ps. 109.

Ps. 131.

Eccl. 23.

1. Tim. 5

a Quædam. Posset aliquis quærere ex quo licite iuratur, quare prohibuit dominus iuramentum? respō. papa: quædam &c.

Glossa sequens tractat de duplici simonia.

b Mala sunt. quædam enim illicita sunt in sua natura, quædam ciuiliter, idest iure positiuo uel consuetudinario. ff. de uerb. sig. probrū. argu. ff. de adul. si adulteriū. sic quædam sunt simoniaca ipso iure. quæ in ueteri testamento erant prohibita. ut uēdere spiritualia. j. q. j. qui studet. quædā sunt prohibita per constitutionem ecclesiæ: ut dare aliqd pro benedictionibus nubentiū, pro baptismo 1. pro ponendis prælatis in sede. De his habes plura exempla infra de simo. cum in ecclesiæ corpore. & ca. sicut pro certo. & c. ad apostolicam. & hoc est qd' dici cōsueuit, quædam sunt simoniaca, quia prohibita quædā sunt ꝓhibita quia simoniaca. & de hoc dicitur. s̄. de offic. de leg. ex parte.

c Ex causa. xxij. q. j. ita ergo. C. si māci. ita uene. ne prosti. l. j. & ulti.

d Sequuntur. Nota quod aliquid ꝓhibetur, non ꝙ ipsum sit malū, sed quia inde potest sequi malum. arg. xxj. di. denique. & xxxvij. distin. ideo. xj. q. iij. nolite. ij. xlj. d. quisquis. ij. q. vij. præsumunt. xxiiij. q. iij. Deus quando maledicit. insti. ui bo. rapt. §. sed nedum. arg. contra. ff. qui & a quib. manu. li. nō fi. l. ulti. & ff. de pact. si unus. §. illud. Item arg. ꝙ uno prohibito, prohibentur omnia per quę peruenitur ad illud. ar. j̄. de cle. coniug. diuersis fallacijs. & ff. de condi. insti. l. quæ sub conditione. §. si quis eo. & ff. de spon. oratio. ar ff. de tu. & cur. da. ab his. scire. & ff. de bon. lib. quæritur. & s̄. de procu. tuæ. Item arg. quòd aliquo prohibito, omnia prohibentur quæ sequunt ex illo. s̄. de constit. nam concupiscentiam.

1 In isto & præcedēti exemplo male dicit glo. in sequēti bene. Certū est, ꝙ baptism' est sacramētum & bn̄dictio nubentiū est sacræ rei signū: & sic per illa cōferūt & augeṫ gr̄a spūs sancti. ergo ꝓhibitū quia simoniacū. Ioan. An.

e Confirmatio. Sic falsitas est immutatio ueritatis. in authen. de instru. cau. & fi. circa princip. col. vj.

f Ex causa. ar. ꝙ potius consideranda est causa facti quā ipsum factū. xv. q. vj. c. j. in fi. xxiij. q. viij. occidit. j̄. de accu. cum dilectus. & ff. de fur. l. uerum. Vin.

g Modico uino. De conse. d. v. sint tibi. ar. quòd licet habere curam corporis moderatam, ad exercitiū uirtutum. ar. xliij. dist multis. alias incipit, conuiuia. de pœ. di. ij. ca charitas. j. uer. item corpus nostrum.

h Cessante causa. Propter quam excludendam. scilicet periurium, introductū est ne iuretur. Si enim causa esset propter quam habendam aliquid fieret, licet cessaret causa illa, num ideo cessaret id quòd factū est propter illam causam 2 xxxij. qō. vij. tantum. & q. j. dixit dominus. uel cessante causa odiosa. & cōtra ius cessat & eius effectus. dixit Vin. uerum est, circa alias personas: sed circa eandem personam non cessat, nisi priuilegiū uel concessio tendat ad noxā. & tūc expone uerba illa, uerū est ab initio: sꝫ si ex post facto incipit odiū, nō cessat effectus. id est, ꝓhibitio. argu. j̄. de dec. suggestum. & lxiij. disti. c. quia sancta. §. uerum. & ff. de uulg. substi. ex facto. sic plana est glo. alias uerū est. & ita non respondet expositioni. dic uerū est circa alias personas, quæ non habēt priuilegia, sed circa eādem personā quæ habet priuilegium, non cessat priuilegium, id est, non perdit nisi priuilegiū ipsum uel concessio tenderet ad noxam, ut dicunt tres prædictæ concor. argu. j̄. de decim. c. suggestū. lxiij. dist. §. uerum. De hoc qualiter intelligatur, dictū est s̄ de renū. post translationē. & lxj. distinct. cap. statuimus. §. his authoritatibus. Vel dic cessante causa, id est, cessante periurio, cessat prohibitio, & instante necessitate pro re uera. licita, & honesta licite iuratur. & hic est sensus huius literæ quantum ad hunc casum. Vel dic cessante causa id est, frequenti, immoderata & incauta iuratione cessat periurium.

2 Idem ī Spe. de le. §. ul. ad fi. uer. ī summa.

† Cōcor. l. gn̄aliter. C. de epis. & cle. & l. si pater. C. de hær. instit.

† Alias, ecclesiæ uestræ.

Cessante causa &c. qualiter ī telligitur.

i Cessat effectus. Distingue, aut est causa finalis aut impulsiua. si est finalis, tunc cessante causa, cessat effectus. uerbi gratia, prohibetur ne presbyteri gerant tutelas aliorum hac de causa, ut melius uacent diuinis officijs. & sic ista causa finalis est. unde cessante causa, cessat effectus. unde si non uacent diuinis officijs, poterunt gerere tutelas. C. de episcopis & clericis. authenti. generaliter. Sed causa impulsiua cessante, non cessat effectus. v. g. propter Calfurniam fuit statutum ne mulieres essent aduocatrices: quia Calfurnia posteriora dorsi sui ostendebat iudici, unde Calfurnia fuit causa impulsiua ne mulieres aduocarent unde ea mortua mulieres non aduocabant, hoc tamen habetur. ff. de postu. l. j.

k Indulgemus. Idest, indultum esse ostēdimus iam

olim

sitis in causis eiusdē (deficientibus alijs testibus) pro ipso perhibere testimonium ueritati.

Idem episcopo Amehē.

Iuramentum contra utilitatem ecclesiasticam † præstitū non tenet.

CAP. XXVII.

SIcut nostris est auribus intimatum, ecclesia Tudertina uacante, ipsius canonici, & episcopus cū eis dum esset in minoribus ordinibus constitutus, iuramenta quædam in damnū episcopalis iuris fecerunt, priusquā de pontificis electione tractatus aliquis haberetur: & infra. Pro iuratione [a] in cauta imponi fecimus episcopo pœnitentiā congruentem: & infra. Quia non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quę contra utilitatem ecclesiasticam attentantur: Mandamus quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præmissis diligentius ueritatem, & si ea inueneris esse uera: quod in damnū [b] episcopalis iuris repereris taliter attentatum, in statum debitum appellatione remota, reducas [c].

Idem.

Iuramentum præstitum super acta a lege infirmata principaliter fauore iurantis, licet secundario in fauorem publicum, necessario est obseruandum si non ui nec dolo fuit præstitum. & in alterius præiudiciū principaliter nō redundat. h.d. multum singulariter, considerata medulla capituli.

CAP. XXVIII.

CVm contingat interdum, quòd constante matrimonio, mulieres alienationibus super rebus dotalibus & donationibus propter nuptias, cō sentiant: ne ulterius contraueniant proprio sacramento firmando, ac soluto processu tpis matrimonio contrauenire nitantur utrum hoc eis liceat, a nobis tua fra. requisiuit. Nos autem. f.t.t. resp. quòd etsi mulierū consensus in talibus non uideatur obligatorius secundū legitimas sanctiones [d], ne tali tamen prætextu uiā contingat periurijs aperiri: mulieres ipsæ † seruare debent [e] huiusmodi iura-

---

[1] Si de ℘ cura. q. a i causis. Io. An.

olim. [1] xiiij. q. ij. super prudētia. & supra de testibus tuis. & c. cum nuntius. & c. cum insuper.

SIcut nostris. Diuiditur ī tres partes. In prima ponit iuramētum temerarium. In secunda punit iurāt em: ibi, Pro iuratione. In tertia committit inquirenda, & retractanda ibi, Quia Abb.

Thema Canonici ecclesiæ tridentinæ uacantis, priusquā tractarent de electione, tractauerunt de commodis sui capituli, ne uidelicet deinceps episcopus qui amplos habebat reditus, quicquam ab eis exigeret iucūdi aduētus nomine, neue quicquam etiā nomine sigilli caperet de collationibus præbendarum, & omnes iurauerunt ita seruare quisquis eorum electus esset episcopus, & sic elegerunt unum ex eis qui postea uidens se confirmatū pœnitet, rescribit papa iuramentum minime seruādum esse, sed ut omnia in pristinum statū appellatiōe remota reducantur.

† Imo hic erat contra particularē utilitatem iurium epi ℘ immunitate ecclesiæ.

Promotus ī mortali, an debeat remoueri?

[a] Pro iuratione in cauta. Sic patet, ℘ aliquis in mortali peccato existens si promotus fuerit, non remouetur. s. de tempo. ordi. ex parte. & l. dist. quicunque. & episcopus qui committit mortale peccatum, non remouetur: ut qui sine causa uult renuntiare. supra, de renuntia. nisi. & est cōtra illud. lxxxj. di. quicunque [2] & c. præce. & xxiiij. dist. capi. ulti. & l. di. ex pœnitentibus. & sic huiusmodi temeraria iuramenta, non repellunt a promotione nec a testimonio. supra, de test. intimauit. & capit. constitutus. & s. de test. cog. l. ult. Vel dic, quod potius cō sulitur ecclesiæ quā personæ. s. de ordi. cog. cum dilectus. Itē in mortali peccato existēs, admittitur ad accusandum. v. q. j quidam. & hoc fuit ad declarandam innocentiam illius infamati, per libellū occulte proiectū. sed isti sic promoti nō remouentur: quia huiusmodi crimina leuia sunt. quæ non deijciunt ordinatos. lxviij. distin. c. j. pro quibus imponitur solummodo pœnitentia saltem unius anni: ut xxij. qō. iiij. qui sacramento. [3] Quæ autem crimina inducant depositionem, & quæ non, notatum inuenies supra, de temporibus ordina. ex tenore. & capitulo ultimo, & xv. quæstio. ulti. in summa.

[2] Et uide quod dixi de ele. auditis. sup ulti. gloss. uer. sed quid si. Io. An.

[3] Adde ℘ no. eo. q. definitio. & ad id ℘ ibi not. temerariū iuramentum non infamare. Ioan. An.

[b] In damnum episcopalis. Et sic patet, quod uacante ecclesia canonici nihil possunt disponere de rebus episcopatus, in ipsius prǫiudicium. xij. quæstio. ij. si qua de rebus. & infra, ne se. ua. per to. nec reditus episcopales possunt diminuere. infra de rebus eccle. nō alien. ut super. imo nec episcopus ipse ut ibi dicitur, unde quicquid factū fuerit in præiudicium episcopatus, totum debet in statum pristinum reuocari.

Glossa sequens recitetur per quæstionem.

[c] Reducas. Imo & ipse idem Tudertinus episcopus posset reuocare. xij. [4] quęstio. ij. non liceat. & xxxv. qō. ix. quod quis commisit. & si consensit tanquam canonicus, potest postea tanquam episcopus reuocare: quia quasi ante aditam hæreditatē consensit. argu. ff. quorū lega. l. j. §. quod ait prætor. nam quædam facit aliquis tanquā alius. supra, de elec. quod sicut. & capi. cum inter canonicos. & ff. de adop. si pater. §. qui duos. ff. eodem. si consul. Bernard.

CVm cōtingat. Non auditur mulier contra alienationem rei dotalis cui sponte consensit, & non contrauenire iurauit. Ita cōiter summatur. In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, non autem. Abbas

[d] Sanctiones. Vt. ff. de fun. dota. l. Iulianus. quæ prohibet alienationem fundi dotalis. ut C. ad Velleia. authent. siue a me.

[e] Debent. Contra id quod hic dicit, signantur multa contraria: quia regula utriusque iuris dicit, quod contra leges sit pro infecto habendum est. x. distinct. uitrades. nec iuramentum ualet cōtra hoc factum. s. de foro compet. si diligēti. & C. de legi. non dubium. & ubi principale non tenet nec accessorium. supra, de fide instrumentorum inter dilectos. cum suis cōcord. Itē cum talis contractus sit a iure damnatus. ff. de fund. dotali. l. lege Iulia. & C. ad Velleia. authenti. siue a me. qualiter iuramentum præstet robur contractui, cum iuramentum non sit uinculum iniquitatis. uigesimasecunda quæstione. quarta. inter cætera. & supra, eodem, quando? Nec enim illud sufficit, quod sine

[4] Hoc uerum si intuitu dignitatis uult uenire contra iuramētū secus si intuitu suæ psonæ: quia tūc necessaria ē superioris licētia. arg. de ele. uenerabilē secūdum Tanc. & Vin. Ioā. And.

† Pōdera uerbū ipse & sic hoc impedimētum psonale est, sicut & iuramētū psonale est. c. ueritatis. s. eo. nec ligat hæredes uel cām habētes. Contractus. n. nullus est nec iuramento firmatur. ita tenēt Vi. Io. an. Io. de Ligna. Ant. but. Imo. & Pan. hic, & consil. viij. li. ij. Fed. de Senis. consi. ccxxij. Alciat. hic num. 120. cū seq. & bene addo ℘ hoc iuramentū rescindēdū est. quia contra l. & rē publ. ideo sine cāæ cognitiōe statim relaxatē, & ita predicatur.

sine interitu salutis æternæ possit seruari: quia illud fallit in temerariis iuramentis. s. eod. ex literis. & fallit quandoq; licet non sit temerarium. s. eo. quemadmodum. &c. Quintavallis. Item ubi quis iurat se solu turum spe futuræ numerationis, potest uenire cõtra iuramentũ si ei nõ soluatur: & tamen potest seruari sine interitu animæ. C. de non nume. pec. indubitati. Sed illud habet tacitam conditionem, si pecunia fuerit ei numerata. Item si iurat illud quod sit turpe, uel contrarium legi, iuramentum est nullius momenti. ff. de legatis primo. si quis inquilinos. in fine. Item ubi per iuramentum indicitur alicui perpetua uiduitas, istud nõ tenetur seruare. ff. de iure patron. adire. Ad hoc dicas, ꝙ lex cõsiderauit qđ sit utile corpori, & honestũ. Nam expedit mulieribus saluas habere dotes suas, ut ĩueniãt aliquos quibus nubere possint. ff. so. luto matrimonio. l. j. Sed canon considerat utilitatẽ animæ. Vel dic, qđ tunc præiudicat ei mulieri iuramentum, quando aliud de potest consuli mulieri: ut dicitur in authentic. siue a me. Ioannes ita soluit has cõtrarietates. Aliter põt dici, qđ siue mulier possit consulere aliunde sibi, siue non. non potest uenire contra iuramentum sponte præstitum, & sine dolo uel metu. Et licet cõtractus talis non uideatur obligatorius, quantum est de sui natura, tamen sine aliqua turpitudine potest seruari iuramentum super eo præstitum. unde hic consideramus potius accessorium, quam principale propter periculum animæ, ut hic dicitur: sicut alias obligatio non tenet, tamen iuramentum super hoc præstitum debet seruari. s. eodem. debitores. Præterea prohibitio huiusmodi alienationis fundi dotalis non est perpetua: quia si secundo post biennium consentiat mulier, bene tenet. in authenti. prædicta si ue a me. Vnde multo fortius iuramentum potest confirmare quod prius non ualebat: ut quasi pro consensu secundo habeatur. Et illa contraria superius inducta intelliguntur de illis, quæ perpetuam habent causam prohibitionis, & in sua natura turpia sunt: ut patet ex contrariis. unde si iuramentum ibi interueniat non tenet, cum possit seruari sine interitu animæ. Simile huic habes infra de pignoribus. significante. ubi dicitur, quod pactum legis commissoriæ in pignoribus non tenet, quod est uerum. C. de pact. pign. l. ij. & iij. & tamen si iuramentum interueniat super pacto tenet, nec auditur uolens uenire contra: ut colligitur in decretali prædicta, significãte. argumentum a contrario sensu, & sic intelligas istam & illam.

† Sed hãc rõnẽ spreuit idẽ papa. in c. p̄cedenti & alias.

† Alias, monit.

mẽta sine ui [a] & dolo [b] sponte præstita, cum in alterius præiudiciũ [c] non redundent, nec obseruata uergant in dispendium salutis æternæ. † Idem.

Mouens bellum iniustum, compellitur restituere quæ per uiolentiam occupauit, & eos absoluere a quibus indebite iuramenta extorsit. h. d. usq; ad uersi. iuramentum.

CAP. XXIX.

SIcut: & infra. Si constiterit quod prædictus H. iniuste [d] bellum mouerit † cõtra Io. ipsum H. inducere studeatis ut uniuersa per huiusmodi uiolentiam occupata restituat [e] cõquerẽti, eũ a præstito sibi iuramento prorsus absoluentes. Quòd si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc (si p̄missa ueritate nitunt) cogatis p sñiam excõicationis, terrá eius sub interdicti sententia supponẽtes.

Non adstringitur quis iuramento, ad implendum quod iurauit si ab alia parte non impletur cuius respectu præstitum est iuramentum. h. d.

Iuramentũ autẽ quod I. se asserit præstitisse: si de assensu factũ est utriusque eum non ligat [f] qui præstitit, dũ ille cui præstitũ fuerit, seruare negligit quod promisit.

Idẽ in cõcilio generali.

Clerici non habẽtes temporalia a laicis, non tenentur eis præstare iuramenta fidelitatis.

CAP. XXX.

NImis de iure diuino quidã laici usurpare nitũtur, cũ uiros ecclesiasticos nihil tẽporale [g] obtinẽtes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis [h] iuramẽta cõpellũt. Quia uero secundũ Apostolum, seruus suo [i] dño stat aut cadit, sacri authoritate cõcilij prohibemus, ne tales clerici p̄sonis secularibus præstare cogantur huiusmodi iuramenta.

Hono. iij. A. & C. canonicis Antiocheñ.

Qui iurat non esse contra aliquem, potest ĩ causis proprijs et ecclesiæ suæ esse cõtra eum. h. d. secundum intellectum glossæ.

[a] Sine ui. Argu. ꝙ iuramentum metu uel ui p̄stitum, nõ est seruandum. Quid iuris sit, dixi supra, quod metus causa, abbas. & de hoc dicitur. xv. q̃. vj. authoritatem, & supra eodẽ per. uenit.

[b] Et dolo. Id est ꝙ non dolose nec per uim, sed sit ad hoc inducta spontanea uoluntate.

[c] Præiudicium. Scilicet creditorũ uel filiorũ [1]. Ar. a contrario sensu. s. c. uenientes. Bernardus.

SIcut: & infra. Fides etiam iurata, seruanda non est ei, qui fidẽ frangit. h. d. & sunt duę partes. Secũda ibi, iuramentum autẽ.

[d] Iniuste. Et ideo saltem indirecte ratione peccati, spectat hoc ad iudiciũ ecclesiæ. s. de iu. nouit. Quid sit iustum bellũ, habes xxiij. quæstione secunda. in summa,

[e] Restituat. Quia iniustum erat bellum. sed si iustum fuisset bellum, statim res sic occupatę essent suæ. xxiij quęstione quinta. dicat.

[f] Non ligat. Quia non seruãti fidem, fides non est seruanda. sinii. supra eodem peruenit, & c. quemadmodum. quia illa conditio subintelligenda est in hoc iuramento: ut notatur in capi. quemadmodum. Argumen. contra. trigesima tertia quęstione quinta. quod deo [2]. sed illud non tangit hoc.

[g] NImis. Temporale. Si temporalia possidẽtur a laicis, in his sunt minores illis. s. de ma. & obed. solite. & xviij. distin. si episcopus. Ber.

[h] Fidelitatis. Imo nec clericis hoc iuramentum præstandum est. j. de simo. ex diligenti. & j. de re iudica. cap. ulti. & supra eodem titu. nullus. nisi in casibus notatis ibi.

[i] Seruus suo. Vt secunda quęstio. prima multi. ad fi. si seruus stat suo domino [3], remunerandus est ab ipso si cadit puniendus. quasi dicat: si steterit, remunerabitur: si ceciderit, iudicabitur a domino suo. Et sic est argument. quod laici nullam habent iurisdictionem in clericos, nec etiam per consensum clericorum. supra de foro competen. si diligenti. & cap. significasti. ubi de hoc. Ber.

[1] Filiorũ mo gene raliter hęc ratio nugatoria ẽ, quia sem per est p̄iudicium reip. l. j. sol. ma. ut ait. Ioan. Fab. insti. qui alien. nõ licet. ĩ prin. Ioã. Igneus. l. j. §. si uir, aut uxor. num. 145. l. iij. §. eleganter. n. 172. ad fila.

[2] Et xj. q. iij. inter uerba. in fine, secundum Vin. Ioã. And.

[3] Quasi nõ ab alio & in hoc ad proposituꝫ ꝙ patet exprę. parte authoritatis qua dr̃: Tu quis es ꝗ iudicas alienũ seruũ. &c. Ioã. And.

Petitio. Habito respectu ad glo. Inno. hoc cap. sic summatur. Qui timenti cōspirationem, iurat de non essendo contra eum, potest (tali iuramento non obstante) in proprijs & ecclesiæ suæ causis stare contra eum. Communis diuisio. Secunda ibi, interpretatione. Abb.

[a] Extorsit. Iuramentum per dolū siue metum extortum, cum de hoc constiterit, non est seruandū. s. eo. cū contingat. in fine. & sic confessio ex metu. decimaquinta quæstio. sexta. capitulo primo. & trigesimaprima quæstio. secunda. Lotharius. sic & cōsensus taliter extortus non ualet. infra de priuilegijs. cum olim. Sed uidetur, quod iuramētum in eo quod non tangit negotia ecclesiæ, uel ēt propria, sit seruandum, licet sit extortum, cū possit seruari sine interitu animæ [g] supra eodem. si uero. & capitul. ad nostram ij. & capitul. cum contingat. & xxij. quæstio. quarta. si aliquid. & ita per tale iuramentū tenentur, quod nullam conspirationē uel aliquod aliud quod sit cōtra statū principis procurabunt, & ad hoc alias de honestate tenerentur etiam sine iuramento & ita seruare tenentur iuramentū illud, quantum ad hanc partem iuramenti, licet fuisset extortum. Et sic est argumentum quod pro parte tenet iuramentum, & pro parte non. & si. supra de maio. & obed. dilecti. & uigesimasecunda questio. quarta. inter cætera. sic & factum alicuius pro parte ualet, pro parte non. infra de præb. dilectus. similem declarationem habes supra eod. quanto.

† Id est tā cōiter quā diuisim ēt singulorū canonicorum.

[g] Imo in ipsius contrario apparet interitus animę. xj. q. j. coniurationum. & c. cōspirationū. tenuit ergo in his iuramētum, licet prestari non debuerit. s. c. prox. unde per id dixit Go. ꝙ poterat condici liberatio cū indebite fuerit exactum. s. c. j. Io. An.

CAP. XXXI

Petitio uestra nobis exhibita continebat ꝙ ecclesia Antiochena uacante, princeps Antiochenus timēs conspirationes aliquas fieri cōtra eū, a uobis iuramentū extorsit [a] quòd contra ipsum de cætero non essetis: & infra. Interpretatione congrua declaramus [b] uos iuramento huiusmodi nō teneri, quin pro iuribus & honoribus ipsius ecclesiæ, ac etiam spiritualibus [c] † uestris legitime defendendis cōtra ipsum principē stare libere ualeatis coercēdo uos a machinatione dūtaxat per quā idē princeps deberet læsionē personæ uel sui amißionē incurrere principatus.

Idem archidia. & magistro G. canonico Tulleñ.

[b] Declaramus. Declaratio iuramenti siue interpretatio, cum de ipso dubitatur, pertinet ad papam. supra eodem. quanto. sic infra de eccle. ædi. capitul. ultimo. supra de elec. uenerabilē. ad finē. Sic & in omni sacramento, intelligitur excepta authoritas papæ. supra eodem uenientes. & supra de rescriptis. constitutus. similiter & imperatoris. ff. ad municip. imperatores. & in consti. de feud. §. ultimo. & idem cum dubitatur, utrum sit licitum uel illicitum. supra de elect. uenerabilem.

[c] Specialibus uestris. Et not. quod licet quis aperte teneatur alicui per sacramentum, tamē contra se nō tenetur uel contra ecclesiam suam, uel etiam contra communitatem suam: ut hic patet aperte. argu. supra de postu. c. ult. in fi. nam & in generali sermone, persona loquens intelligitur excepta: ut hic, & ff de sena l. j. §. j. ff. loca. l. qui insulam. §. ulti. & C. de solu. inquisitio. C. de consti. pecu auth. sed ita. & ff. de conditio. & demonst. qui hæredi. §. Plautius. Et est argu. quod si promisi tibi dare rem meam, uel castrum contra omnem hominem, non tamen teneor dare contra me, Nam nemo tenetur aliū plus diligere, quam seipsum quia ordinata charitas a seipso incipit. xxiij. q. v. si nō licet, & primo debet facere sibi eleemosynam, deinde proximo de pœni. dist. iij. sane cauendū. Arg. contra. ff. de pact cū in eo esset. & ff. si serui. uēd. altius. & ff. de nego. gest. si pupillus. §. ulti. in authent. ut diffe. iud. §. si uero refutauerit. collat. ix. ff. de pig. Paulus. §. ul. [3] & infra de na. ex lib. uen. c. uno. contraria ista specialia sunt. Ber.

[a] Me Iacob. de sācto Geor. in tra. feudo. uer. & castro rumontis.

[3] Si seruus cōsentiente dño, obligat oīa ipsius bona ēt ipse seruus obligatus est. Ioā. And.

Cum agitur de usuris potest iudex in qualibet parte litis ex officio suo deficientibus probationibus exigere a partibus iuramētum de ueritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet causa, in qua imminet peccatum secundum Panor.

CAP. XXXII.

Ex literis uestris accepimus, quòd sup causa usurarū uobis pro G. cō tra E. ab apo. se. cōmissa, nō potuit per testes ab ipsius G. parte ꝓductos, de sortis quātitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset. unde expedire uidetis, quòd exigatur de dicenda ueritate [d] a partibus iuramētum, cū ex fama [e] quasi notoriū habeatur præfatum. E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata sortem & amplius [f] percepisse. Ne igi

Ex literis. Si iudex in principio causæ iuramentum de ueritate a partibus non exigit, in processu illud exigere poterit. Sic cōiter summaẗ: sed hoc summariū licet sit uerū in se, non tñ colligiẗ ex lr̃a, in qua non ponderaẗ qđ a principio nō fuerat exactum. Secundo modo secundū alium intellectum summaẗ sic: Cū agitur de usuris, & probationes deficiunt, si fama est pro petente, in supplementum probationis, exigitur iuramentū. Hęc lect. est notabi. & potest esse uera in se, sed non congruit huic literæ. quæ non loquitur de iuramento litis decisiuo, sed de ueritate dicēda: quæ inter se multum differunt. In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio mandatum continens: ibi, ne igitur.

Gl. seq. ponit duas differētias iuramenti de ueritate ad iuramentū de calumnia, & per quē præstētur.

[d] Veritate. Iuramentū istud de dicenda ueritate præstatur solūmodo in spūalibus causis. sic s. de elec. dudum. ij. iuramentū. n. de calumnia in talibus non pstatur. s. de iura. calū. literas. requiriẗ etiā a prælato ecclesiæ de cōsuetudine, præcipue cū de facto suo agiẗ, alias non uř ꝙ prælatus sit interrogandus de hoc dixi. s. de elec. dudū. ij. & per istud iuramentū respondetur tm̃ de eo quod scit. Vñ debet simpliciter respondere scio uel nescio. Sed per iuramentum de calumnia respondeẗ de eo quod credit uel existimat. C. de iura. calū. l. ij. Hoc iuramentū de ueritate dicenda præstat hodie prælatus in causa ecclesiæ in animam suam & capituli sui in spiritualib. causis: ut habetur in quadā decr. extra cōpilationē quæ incipit pręsentium. &c.

Iuramentum de ueritate, & de calūnia

[e] Ex fama. Et ita patet, quod qualitercunque aliquid sit diuulgatum per famam, seu quasi notorium, non sufficit ad probationem. iiij. quæstio. iij. cap. si testes. §. item fit sæpe. sed cum alijs adminiculis sufficit. ff. de testi. præterea. tamen sola fama sufficit ad matrimonium. j. de consanguinitate & affinitate. super eo. & j. de spon. cum in tua.

[f] Amplius. Omne qđ percipitur de rebus titulo pignoris

gnoris obligatis, totum debet cōputari in sortem, & ꝙ superest debet restitui. j̃. de pi. cū cōtra. & j̃. de usu capio. c. j. & ij deductis primo expensis: ut ibi dicitur Quia fructus tantū intelligūtur deductis expēsis. C. de fruct. & li. expē. l. j. & ff. sol. matr. fructus. quia nullus casus potest interuenire, q hoc gen[us] deductionis impediat. ff. famil. ercis. fundus q. imo fructus percepti ipso iure pignus liberant. C. de distract. pig. l. j. & quicquid percipit ex pignore, cōputat in sortem. C. de pig. act. l. j. & ij. & j̃. de pi. significante.

Glossa sequens ponit quatuor cās huius iuramenti.

a Occulta ueritate. Hæc est causa quare hoc iuramētū exigitur, ut scilicet ueritas reueletur timore iuramēti, sic ex eadē causa testes cōpelluntur, qui alias nō cōpellerētur. xiiij. q. ij. quanquam. & supra de testi. co. c. ulti. & per totum. & quia mortale peccatū est occultare ueritatē. xj. q. iij. qsquis. & j̃. de crimin. fal. c. j. & quia causa usurarū est quasi spiritualis cū sit ecclesiastica, iuramentum de ueritate dicenda exigitur, & non de calumnia. Nec colligitur hic, quod iuramentū de calūnia hic præstitum fuisset, ut quidam dicunt: si tamē de calumnia & ueritate simul iuraretur, non crederem esse peccatum, tam in ciuili, quam in spirituali: nec offenderetur ordo iuris: imo utile esset. & si hic iuratū fuisset de calumnia, superfluū non esset iuramētū postea de ueritate præstitum: quia ad diuersa referūtur: quia æque 1 præiudicat cōfessio de credulitate, sicut de ueritate. Dubitatio huius iuramenti fuit forte: quia non fuit præstitum debito tēpore, scilicet statim post litis contestationem, sicut iuramentum de calumnia præstatur. unde quæsitum fuit, an postea debeat præstari? & sic patet, quod tunc potest præstari iuramentum de ueritate siue de calumnia antequam sit in causa conclusum, nec est de substantia ordinis iudiciarij, quòd statim in lite contestata præstetur. Ber.

Intellecto. Si is qui præest iurauit alienare: non ualet alienatio quam postea fecit, ēt si iurat non contrauenire. Sic cōmuniter summatur. Sed hæc summatio nimis restringit literam, quæ fundat se non solum super iuramento, sed etiam super iure debito. Ponit primo factum corrigendum. Secundo corrigi mandat: ibi nos: submittens causam mandati: ibi, quia. Abbas Siculus.

1 Aeque. s. p uerbū credit, & est gl. singularis secundū Pa. hic Alex. l. qui bona fide. §. si. alieno. c. vj. de dam no infec. Cur. senior. l. ij. §. ꝙ obseruari. C. de iureiurā. pp cal. dā do. Phi. Franc. c. j. co. si. de iudic. in vj. Phi. Dec. ca. cum uenerabilis. co. ij. j̃. de exceptio. † Bal. authen. oēs peregrini

tur ex huiusmodi iuramēti defectu, iustitia (occultata ueritate a) succūbat Mandamus quatenus partes ad præstandum huiusmodi iuramentū per cen. eccle. appella. re. cogatis.

Idem Colossēn. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Si positus ī dignitate alienat bona dignitatis, non ualet alienatio, & ipsemet reuocare debet, non obstante iuramento de non reuocando: maximè si prius iurat nō alienare. h. d. secundū uerum intellectum. Panor.

CAP. XXXIII.

Intellecto iandudum, quod charissimus in Christo filius noster, Hungariæ rex illustris, alienationes quasdam fecerit in præiudicium regni b sui, & contra regis honorem, Nos eidē regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes prædictas, non obstante iuramēto (si quod fecit de non reuocandis eisdem) studeat reuocare † : Quia cùm teneatur, & in sua coronatione iurauerit, iura regni sui, & honorem coronæ illibata seruare, illicitum profectò fuit, si præstitit de non reuocandis alienationibus huiusmodi iuramentum: & propterea penitus non seruandum c .

Gregor. ix. episcopo Cenomañ.

Si mulier iurauit aliquē esse suū maritū, & succubuit: quia aliter non probauit, nō datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

CAP. XXXIIII.

Mulieri quæ in iure præstitò iuramento asseruit, uirum talem in ipsam per uerba de præsenti matrimonialiter cōsensisse, probationes alias non habenti, uiro ab eius impetitione per sententiam absoluto d , non debes licentiam dare, cum alio matrimonium contrahendi, ne author periurij e uidearis † :

b Regni sui. Sic & epi iurant in sua cōsecratione, ꝙ iura sui episcopatus nō alienabunt. j̃. de eccle. ædi. c. ult. & j̃. de reb. eccle. non alie. ut s̃. & quod de nouo non infeudabunt. j̃. de feud. c. ij. imo & si suspectus est de dilapidatione, debet cautionē præstare. xxviij. dis. de syracusanæ. Sic ergo patet, qđ iuramentum istius regis in coronatione sua licitum & honestum fuit: ergo secundum in cōtrarium præstitum fuit illicitum. s̃. e. tua. j. quia cōtra canonica statuta fuit præstitum: & iō nō seruandum. sic. s̃. de foro comp. si diligēti. & s̃. eam te. quia si unum contrariorum est bonū, reliquū est malū 2 . viij. q. j. sciēdum. & xxxij. dist. hospitiolum. quandoq; tamē utrunq; cōtrariorum bonū est, ut nubere & nō nubere. xxiij. q. j. sic. n. neq; ultra unam columnā. huiusmodi enim iuramenta quæ fiūt in damnū suæ dignitatis, nō iuramenta, sed periuria, siue temeraria sunt cēsenda supra eod. sicut nostris. ij. Vnde ille qui pstitit, sua authoritate, pōt uenire contra, & reuocare male alienatas 3 , ut ibi dictū est: imo tenetur ad hoc ex iuramento prius præstito, & ex officio sibi commisso. xxxv. qō. ix. quod quis commisit. & sic est arg. quod iuramentum factum per metum super rebus ecclesiæ non repetendis non obligat. s̃. eo. peruenit.

c Non seruandum. Quia in malis promissis rescinde fidē. xxij. q. iiij. in malis. & per totā illam quæstionē.

d Mulieri quæ. Absoluto. Quia actore non probante, reus debet absolui j̃. ut eccle. benefi. ut nostrum. & s̃. de cau. poss. cum ecclesia. & C. de eden. qui accusare. & j̃. e. c. ult. §. j. Quid si mulier ista habuisset unum bonum testem nunquid deferretur ei iuramentum? Videtur ꝙ sic. s̃. de prob. sicut consuetudo. & C. de re. cred in bonæ. & j̃. eo c. ult. in tali casu non dico iuramentum deferendum, quantumcunque honesta sit persona: quia hic agitur quasi de statu hominis, cum per hoc seruitus constituatur in ipso. nec causa dicitur modica: quia iuramentum defertur, inspectis circunstantijs causæ & personarum. j̃. eod. ca. ulti.

Periurij. sic. s̃. e. si uero. & C. si aduer. uen. l. j. nec debet ecclesia uiam periurijs aperire, quæ periuria uetat. C. de indi. vi. l. ij. in glo. s̃. eo. c. cum contingat. ne inde iniuriarum nascatur occasio unde iura nascunt. j̃. de acc. qualiter & qñ. j. & C. unde ui. meminerint. &

col. fin. C. cōmunia de succes. Pau. cōsi. lxx. colu. iij. lib. j. Fel ca. ad audiētiā. col. ij. de præscrip. Vdalr. zazius ī epitome feudor. char. vij. limita ī modico quod non multū diminuit An dr. ysernia de phibita feudi alienatiōe per Fede. col. xviij. ī usi. feud. Alb. ī pria cōsti. D. Martin. Land. de principi - b[us]. §. lxxxij. Ale. cō. j. nu. 19. li. v. vbi. tetigi.

2 Et hēt hoc locū in præceptis & pphibitionibus. in cōsilijs & demōstrationibus nō secundū Vin. Gof. Ia. & Phi. Io. And.

3 Nisi iā pp hoc depositus esset. xij q. ij. monemus. Ioā. And.

† Adde ꝙ iuramētū non debet deferri ei, quē credimus incursurū piuriū. l. ij. C. de indi. uidui. tol. Ecclesia nemini debet laqueū inijcere.

nec hoc ei dicimus prohibendum, ne fortè si falsum iurauerit matrimoniũ contingat legitimum impediri: sed suæ conscientiæ est potius relinquẽda.

Idem.

Qui iurauit seruare statuta edita, & postea per illud iuramentum aliter nõ iurando, promisit seruare edenda seu postea edita, non tenetur ex iuramẽto ad nouiter edita.h.d.secundum uerum intellectum.

CAP. XXXV.

Clericus, qui iurauit se statuta in ecclesia sua edita seruaturum, promittens per idem [a] iuramẽtum † statutum, quòd postmodum subsecutum est fideliter obseruare. Licet transgredi non debuerat quòd [b] promisit, non tenetur ad illius obseruantiam ex debito præstiti iuramenti.

ecclesia nõ debet alicui laqueũ inijcere.xxvij.q.j. de uiduis.ij.ꝙ faceret si daret ei licẽtiã cõtrahẽdi cõtra id ꝙ iurauit: imo ecclesia debet ei suadere ut contra propriũ nõ ueniat iuramentum.ar.prędi.c.de uiduis. ratione huius præsumptionis: quia de nemine præsumendum est, ꝙ sit immemor suæ salutis.j.quęs.vij.sancimus. sed nõ debet ei expresse prohibere, propter aliã pręsumptionem q̃ posset esse in cõtrariũ: quia potuit esse, ꝙ falsum iurauit, cum legitime possit cõtrahere, si falsum fuit quod iurauit: quia periuri & criminosi & Iudæi [1], qui sunt extra ecclesiã possunt contrahere matrimoniũ.xxvj.di.deinde opponitur. & ĩ.de diuor. gaudemus. & ĩ.de cõsan. & af fi.de infidelibus. & sic duæ p̃sumptiones cõtrariæ hiccõcurrunt, & neutra præpõderat alteri. Simile.s̃.de ele. cũ inter R. Quandoq; tamen una pręsumptio elidit aliam.s̃. de præsum. literas & ff.de ĩ inte. res.diuus. Quid ergo faciet ecclesia? Taceat.sic.ĩ.de cog.spi.super eo.in fi.sicut spiritualis homo tacet: quia mentiri timet. timet ẽt, ne ille qui ad mortem quærit, occidat.xxij.q.ij. ne quis arbitretur. Relinquat ergo conscientiæ suæ.ipsa.n.scit an contrahere possit, si uerum est qđ iurauit nullum põt cõtrahere m̃rimonium, quo ad Deũ, sed si falsum est, bene põt contrahere: ut est ꝓbatum. Lau.dicebat in hac q̃stione, ꝙ bene poterat contrahere, & dari licentia cõtrahendi. & hoc tali arg. Nam qui uendicat rem dicit per consequentiam aliam possidere.s̃.de iu. examinata.tñ põt redire ad interdictũ uti possidetis. ff. de acqui.pos.naturaliter.§.nihil. Sed errabat, qui.n.rem uẽdicat, hoc facit rõne dominij, [2] quod habet uel credit se habere. sic & mulier quæ petijt aliquem, hoc facit ratione seruitutis quam in eo acquisiuit per cõsensum mutuum de præsenti. & hoc notauit Laur.de clãde.matri.in antiqua compilatione.c.j. Ber.

Clericus. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi licet.

[a] Per idem iuramentum iam præstitum.

[b] Quod promisit. Iste clericus iurauit se seruaturum statuta tũc edita in ecclesia sua, & post p̃stitũ iuramẽtum promisit p̃ idẽ iuramentũ seruare statuta quæ postea statuerent.ex hoc patet, ꝙ iuramentum non extẽdit nisi ad ea tantum de q̃bus est cogitatum, ut dictũ fuit, & non ad ea q̃ postea accidũt.ar.s̃.e.quemadmodum.& c.ad n̄ram.ij.sic & transactio ad ea tantum de q̃bus actum est, & pactum extendit.ff. de transa. cum Aquiliana.& l.qui cũ tutoribus.& ff.de pact. tres fratres & C.de trãsact.si de certa re.& s̃.de testi.c. de testibus. sed licet ex debito illius iuramẽti [3], nõ teneatur seruare statuta postmodum edita, tenetur tñ seruare illa ex sua promissione: quia inter simplicem loquelã & iuramentũ non facit Deus differentiã.xxij.q.v.iuramẽti.nec refert quantũ ad obseruationẽ, an per iuramentũ, an per solã fidẽ promissam sit adstrictus. Et ęque etiã puniretur si nõ seruaret promissum.ĩ.de fideiuss. peruenit.& s̃.quod met. cau.ad aures. Credo tamẽ, ꝙ maior pœnitẽtia imponetur ei qui uenit contra iuramentũ, quã ei qui uenit cõtra fidẽ tãtũ sine iuramẽto: quia magis cõtẽnere uidetur.

[1] Et excõmunicati. ĩ. de eo qui duxit in matr. significauit. Ioan. And.

† Quia hoc nõ est de nouo iurare, nec iuramentũ extensionẽ recipit. Ias.l.scire debemus. colũ.ij.de uer. obli. Hyp.Marsilius.singula 415. Matth.afflic.decis. Neap. lxiiij. Phili. Dec.l.sẽper ĩ stip. nu.16. de reg.iuris. Alc.l.certum.in fi. si cer.pet.

[2] Cui nõ dicit contrariũ, interdictum uti possi. etiã intentando. Io. And.

Iurãs seruare statuta edita, an teneat ad edẽda. [3] Vide ꝙ ibi not. & dic hãc æquiparatione fieri. quo ad genus, nõ quo ad determinatã quantitatẽ reatus. Ioã. And. Pau.hic.

Idem H. iudici.

Iuramẽtum litis decisorium à iudice delatum: sine iusta causa recusari non potest, delatum uerò à parte, licitè recusatur & refertur: in actione tamẽ famosa, non licet reo referre.h.d.usque ad.§.sanè.

CAP. XXXVI.

Iuramentum à te [c] parti delatum, nisi [d] iusta de causa non potuit recusari: Quamuis quod in iudicio à parte parti defertur recusari possit

Iuramẽtũ. Hoc c.habet principaliter duas partes secũda est in §. sane. & primo legit istud principiũ, qđ cõiter non summatur, sed pro iuuenibus summo sic, ut in summario. Et diuiditur hoc pri. in tres partes. Prima tractat de iuramento necessario, qđ.s. deferẽ a iudice parti. Secũda de iudiciali, qđ.s.defertur a parte parti. Tertia tractat de relatione nõ fiẽda per reũ in actione famosa. secunda ibi, quãuis. tertia ibi, nec liceat. Abb.

[c] A te.loquitur iudici. No.quod iuramentũ aliud est uoluntariũ, aliud necessarium, aliud iudiciale [4]. Voluntarium est. ꝙ pars defert parti extra iudicium. & dicit uoluntarium.quod uoluntarie defertur, & uoluntarie suscipitur, nec referẽ & is cui refertur, non põt cogi subire iuramentum. sic ergo exponitur in se.concor. ff.de iureiur.iusiurandum quod. sed de hoc non dicit hic. Necessarium dr̃ quod defertur a iudice in defectum probationis, nec põt referri, nec recusari, nisi iusta de causa: ut hic in prima linea.& C.eo. l. generaliter.§.finaũt.& põt appellari, nisi recusatio admittat. ut ibi dicitur. De hoc habes.s̃.de procu. ex insinuatione.& s̃.de probat.c.ij.& C.e.in bonæ fidei. Iudiciale dicitur a iudicio, ꝙ pars defert parti in iudicio, ꝙ non est necessarium subire uel referre, ut hic. uer. quãuis quod.& l.præ.generaliter.§.finaũt. sed si reus retulerit iuramentũ actori, necesse hẽt iurare, alias prætor denegabit ei actionem.ff.eo.iusiurãdũ. §. ait prætor. imo procedetur quasi iurasset reus.C.eo.generaliter. §.omne.olim non poterat recusari [5].ff.e.ti.manifeste.& C.e.delata, sed illud põt intelligi, cũ iam susceptum est iuramentum, uel hoc nouum ius, illud uero vetus. Et not. ꝙ post iuramentum a iudice delatũ parti & præstitũ a parte parti, põt recedi ab eo propter nouas probationes: sed post iuramentum delatũ a parte parti, & præstitum ab eo non põt recedi. ff.e.admonendi. Item ꝓcurator nisi sit uniuersorum bonorum, uel nisi specialiter mandatũ sit iusiurandum deferre non potest.ff. eo.iusiurandum quod.§. procurator.

[d] Nisi iusta de causa. Puta. quia dubitat, ꝙ hoc iuramentum est de ueritate.ff.e. ti. iusiurandum & ad pecunias.j.resp.ff.rer.amo.Marcellus & sic præter iuramentum de calumnia. iuratur de ueritate ab altera parte in isto casu.si.s̃.e.de testi. ultra. Ber.

Gl.seq.exemplificat, secundo dat alium casum ad quem inducit quinque iura. tertio dicit, quod defensus iurat ad calumniam.

Iuramẽtũ triplex.

[4] Dicit Hos aliud iudiciale: aliud extraiudiciale: Iudiciale uero aliud uolũtarium: aliud necessariũ. Ioã. And.

[5] Recusari. dic qđ imo poterat ut núc sed poterit iudex nõ habentẽ iustam cãm recusandi condẽnare. l. gñaliter. §.j.C. eo. & sic p.d. l. manifeste cogit causatiue, non præcise ut hic. Adde Hypolit.Marsil.singul. 83.Guido papæ hic, Aret.c.ij. s̃. de proba. & ibi Phi. Dec. nu. 4. ubi dixi.

Famo-

Iuramentum in actione famoſa non refertur.

Ibi col legit gloſſa multos caſus, quibus locus eſt delationi iuramenti. & uide in Spe. de offi.iudic. §.ult. uerſic. vj. Io. And.

† Niſi accuſator uel actor æquæ ueritatē ſciret. Bar.l. iuſiurandum.& ad pecunias. ff.eo. Anthon. Pā. hic.

Iuramentum qñq; actori, qñque reo defertur.

Præter iuramentum proprium ꝙ ĩ cauſa præſtitit, ſecūdū Hoſ.ad ꝙ uide qđ dixi s̃.eo. c.mulieri. ſup. j. gl. & Acc. C. e.in bonæ & ff.e.admonēdi dicit hoc inſurgẽ ex domeſtica ſcriptura uel ex fuga: ꝙ ali qui reprobāt: ſ; nō iuſte. Ioā. And.

Probationē Stulta praxis canoniſtarum non intelligentium quid ſit ſtatus cāæ. & tñ officiales epiſcoporū ita ſer-

a Famoſa actione. Vt in actione furti & alijs famoſis actionibus & actione rerum amotarum non refert iuramentum: ut ff.re.amo. l.Marcellus. §.ult.& ll. ſeq. & idem eſt ubicunq; lex defert iuſiurandum. C.de fideic.l.ult.& C.de iure delib.ſancimus. §.licentia. & C.de iur.do.impe. l.ul. & C.de ijs qui ad eccle.confu.prę ſenti.§.ſicubi & C. de bo.autho.iudici.poſſ.l.fi. §.ul. niſi eadē lege permittat referēdi poteſtas. Item & illud ſcias, quod qui iuſiurandū defert, primo iurabit qđ per calumniam nō defert ut in l.præ. Marcellus. & C.de fideicom. l.ulti. ff. eodem, iuſiurandum. §. qui iurandum.

licite, ac referri. Nec liceat conuento famoſa a actione, referre huiuſmodi iuſiurandum. †

Actore nihil probāte, reus eſt abſque omni onere abſoluēdus: ſi uero præſumptio eſt pro eo, defertur reo iuramentum: uel ipſi actori conſideratis perſonarū & cauſæ circunſtantijs.h.d.

Sane ſi actor omnino in probatione b defecerit reus debet (& ſi nihil præſtiterit) obtinere. Præſumptione uero faciente pro c illo, reo deferri poteſt ad oſtēdendā ſuā innocentiam iuramentum, niſi iudex (inſpectis perſonarū & cauſæ circunſtantijs) illud actori uideat deferendum.

Sane, Quia ſupra dixerat de iuramento deferendo a iudice, & a parte, ne aliquis crederet hoc iuramentū indiſtincte poſſe deferri, ſubijcit hunc §. in quo ponit notabilem & ſolennē limitationem. Et poteſt diuidi in duas partes. in prima ponit regulam, in ſecunda ipſius determinationem: ibi, præſumptione uero. Abbas Siculus.

b Probatione defecerit. Not. quod ſi actor omnino nihil probat: nec habet præſumptionē, reus, & ſi nihil præſtiterit abſoluitur ſic. s̃. de cauſa poſ.cū ecclesia. & j̃.ut eccle.bene.ut noſtrum. & s̃.eo.mulieri.& C. de edē.qui accuſare. Si uero actor habet præſumptionem pro ſe, & contra reum, tunc cōtra talē pſumptionē deferẽ a iudice reo iuramētum ad purgandū innocentiam ſuam, ut hic dicit expreſſe.& C.de ijs qui ad eccle.confu.præſenti.§.ſicubi. C.eo.in bonæ.quæ intelligitur ſecundū iſtū.§.ut qñq; deferaẽ reo, qñque actori: quia nō diſtinguiẽ ibi, & actori qñq; deferẽ iuramentū in defectū probationis, puta cū habet unam bonam præſumptionem ſiue unum bonū & honeſtum teſtē, tunc habito reſpectu ad quantitatem cāæ & qualitatem perſonæ, ut non ſit præſumptio ꝙ pro tāto debeat deierare, defertur iuramentum ipſi actori, ad hoc præſtat optimū arg.ff.de legi.tu.legitimos. & s̃.de renun.ſuper hoc in fi.& s̃.de proc. ex inſinuatione.& ſic intelligitur. s̃.de proba.ſicut cōſuetudo.

c Pro illo. Scilicet pro actore. Ber.

DE EXCEPTIONIBVS.

Supra uiſum eſt de iure actorum, quo muniuntur ut lanceis ſeu gladijs, merito ſubijcitur ius reorum quo muniuntur ut clypeis & loricis. Sicut enim actiones ſunt arma actorum, ita exceptiones arma reorum. Vel ſic: Supra uiſum eſt de probationibus, in genere & in ſpecie, ſed quia ut plurimum fundata intentione actoris, reus opponit peremptoriam uel alias exceptiones cōtra pbationē 3 actoris: cōgrue igitur ex or*dine ſubijcitur tractatus de exceptionib. B. De hac materia habetur iij. quæſtio v. & vi.§.exceptio.*

Enique. Tria ſunt dicta. ſecundum ibi, ꝙ ſi tertium ibi, cæterum. Abbas.

TITVLVS XXV.

DE EXCEPTIONIBVS.

Celeſtinus iij.

Si teſtis de crimine contra eum excepto conuincitur: uel alias conuictus apparet: repellitur a teſtimonio: ſed de crimine non punitur, ſi non tangit negotium principale.

CAP. I.

Enique ꝙ in dicta & perſonas teſtiū: & infra. Si crimina teſtibus obijciunẽ d, de quibus nō fuerāt hactenus accuſati e, ſed tātū p exceptionē opponunẽ, probatio illorū criminū exhibēda f eſt, antequam cauſa per ſententiam g termi-

d Obiiciuntur. Hanc decre.intellige ſecundum tenorem illius decr. s̃. de teſt.teſtimoniū. & ſecundum tenorē illius decr. præſentium. s̃.de teſti.

Gloſſ. ſequens ſignat contrariū, & ſoluit.

e Accuſati. Si eñ accuſati, & confeſſi, uel conuicti fuiſſent, indiſtincte repellerentur etiam ſine alia probatione ſi hoc conſtaret ut s̃.de teſtib.teſtimonium. & c.ſuper eo. Item ar.cōtra.iiij.q.iij.c. ſi teſtes, §. Item lege Iulia. Sol. aliud ſecundum leges, ubi non repellitur ab obiectu criminis, niſi condemnatus fuiſſet & infamis effectus. ſecundum canones ſufficit ſi probetur criminoſus.

f Exhibenda. Statim uel infra terminum competentem a iudice ſtatuendū. s̃.de proba.licet. & s̃.de offi. deleg.prudentiā.§.vj.arg.ſeruata diſt.illius aut.C.de teſti.aut.ſi dicatur.Ber.

Gloſſ. ſeq. ponit opi. Tanc. *ſecundo ponit aliam quam in fine determinat.*

g Per ſententiam terminetur. Quidā dicunt, ut T. qđ hoc eſt uerū de illa exceptione quæ obijciẽ in pſonā teſtis, quæ ante ſnīam debet probari. illa uero quæ in dicta teſtiū opponitur, ſ.cum teſtis arguitur de falſo, uel actor uſus fuerit falſis teſtibus uel inſtrumentis, uſq; ad xx.annum pōt opponi. C.de fal. querelam. & j̃.e.cū uenerabilis ſed in cauſa matrimoniali in infinitū poſſet agi de falſo: quia ſnía lata cōtra matrimonium nō trāſit in rem iudicatā per tractū tpis. j̃. de re iudi.lator.& cōſanguinei. j̃.de eo qui dux. in mat. cū haberet.& xxxv.q.ix c.loci noſtri.§.his ita rñdeẽ. Sed ſi de falſo ante ſnīam fuerit obiectū, & nō probatum: poſt ſnīam opponi nō pōt, niſi appellatū fuerit. C.de fid.inſtr.l.ult. Et idē uẽ dicendum, ut alij dicunt de hac exceptione quæ opponiẽ in perſonas teſtium, ſcilicet ꝙ in cauſa appellationis iterū poſſet opponi. Nam in cauſa appellationis poteſt opponi exceptio peremptoria, quæ debuit proponi ante ſnīam. C.ſen. reſcin.nō poſ.l.ij. ſed hæc eſt exceptio peremptoria, ſaltē per obliquū ſiue indirecte: quia pbato quod teſtes ſint periuri uel alias criminoſi, nō debēt admitti, alias uideretur ꝙ hęc exceptio eſſet dilatoria: qđ nō eſt uerū, & præterea potuit eſſe, ꝙ iſta ignorabat in priori iudicio, & poſt appellationē didicit, qđ modo obijcit. unde ſaltē cum iuramēto, ſi hoc ante aperturā nō fuit proteſtatus debet admitti. s̃.de teſt. præſentium. & quod hic dicitur antequam cauſa p ſen-

uāt, ut ēt Pan. ĩ ſuo proceſſu iudiciali. ſed corrigēdus eſt ineptus ille ſtilus ut dixi in cōſue. Pariſ. tit.iij.

Exceptio in pſonas teſtiū oppoſita, qñ debet probari.

tentiam

netur cum [a] (ficut canonica inftituta declarant) teftes abfq; ulla [b] infamia, uel fufpitione, uel manifefta macula, inferendo teftimonio requirantur. Quòd fi fola crimina de quibus alio tempore cōuicti uel confefsi [c] fuerũt, teftibus objiciunt, a teftimonio repelli poffunt quia ficut Stephanus [d] papa, & alj pōtifices multi Romani teftantur non eft credẽdũ cōtra alios eorũ confefsioni, nifi prius fe probauerint innocẽtes [e] Cæterũ [f] fi de criminibus ad folã exceptionẽ obiectis, teftes cōuicti fuerint fiue cōfeffi [g] pœna [h] ordinaria mulctari nō debẽt, cũ accufatio in ipfos, fecũdũ iuris ordinem nō procedat. Sufficit ergo fi a ꝓhibẽdo teftimonio repellantur, præfertim [†] ubi crimen, quod eis objicĩt, caufam de qua agitur contingere [i] non uidetur.

Innoc. iij. archidia. Richemundiæ.

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obftat communionis replicatio.

CAP. II

A Nobis ex parte tua fuit quęfitum, utrũ is qui excommunicato in locutione uel orone fciẽter cōicat: excōmunicatũ ipfum a fua pofsit accufatione repellere, cum ille communionem huiufmodi replicet contra eum? Nos igitur inquifitioni tuæ t. r. ꝙ ipfe ab accufatione [k] illius poterit remoueri, cum primus a communione fidelium fit ex-

---

tentiam terminetur, fupple nifi fuerit appellatum, alias uerum eft, quod hic dicitur, quòd circa appellationem non audiretur. [1]

[a] Cum ficut. fupple quę fcilicet crimina obiecta fi probata fuerint teftes repelluntur, & fubdit caufam, cũ. i. qa teftes abfque ulla &c. ficut canonica &c. & fic lege hanc literam.

[b] Abfq; ulla infamia uel fufpicione. ut ij. q. vij. teftes. & q. iiij. præful [2] & illa funt canonica inftituta de quibus hic loquitur.

[c] Confefsi. Vnde repelluntur, fi hæc oftendant fine aliqua probatione. s̃. de teft. teftimoniũ idẽ erit & fi modo cōuincant: ut in ꝑdi. c. teftimonium. & intellige iftũ. §. fecundũ tenorem iftius c. teftimoniũ ut ibi dixi: ut. f. fi in crimine ꝑfeuerãt repellãtur & in ciuili & in criminali, fi funt emẽdati, admittanĩ in ciuili & criminali, cum ciuiliter agit, dũmodo ipfos non cōmittet infamia. & hoc eft qđ fequitur i fi. §. nifi prius &c. In criminali uero nullo mō, quantumcunque egerint pœnitentiam, ut ibi.

[d] Stephanus. iij. q. xj. c. j. ij. & iij.

[e] Innocentes. Si fuerint conuicti per teftes: nō uidetĩ ꝙ pofsint probare fe non effe tales: quia talis negatiua non admittitur contra teftes. s̃. de proba. ad noftram. & fi fuerint confefsi non poffunt probare contrarium. quod. n. quifquis fua uoce dilucide proteftatus eft, in eundem cafum proprio teftimonio infirmare non poteft. s̃. de proba. per tuas. & C. de non nu. pe. generaliter. quia confefsioni primę ftãdum eft. s̃. de præfump. literas, & expone innocentes, fcilicet ꝑ pœnitẽtiam. [3] s̃. de teftib. teftimonium. Litera ifta nifi prius fe probauerint innocentes, fic debet intelligi. i. nifi probauerint fe emẽdatos de crimine, & egiffe pñíam, & hoc fi fecerint, innocẽtes reputanĩ, & ita demũ admittunĩ, ut dictũ eft in notula prox. unde nō obftãte eo ꝙ confefsi uel conuicti fuerint, & hoc probare poffunt per facerdotẽ fuum. l. dift. in capit. & ij. q. j. fi peccauerit. in fi. & infra de fimo. nemo.

[f] Cęterum. Refponfio tacitæ quæftionis. poffet aliquis quærere, an teftes in quibus crimina probantur in modum exceptionis, fint propter hoc puniendi? Refpondetur ꝙ non.

Gloffa feq. arg. remittit, argumento refpondet, & iterum arguit ad alium cafum.

[g] Siue confefsi. Ex eo ꝙ dicit confefsi, eft optimum arg. ꝙ teftes tenenĩ refpõdere an fint criminofi: quia fi tenentur confiteri cum opponitur exceptio contra eos: ut innuit hæc litera, multo fortius quãdo examinanĩ. De hoc dixi. s̃. de tefti. cum caufam. & quod dicit confefsi. & hoc intellige quando examinabantur & interrogati fuerunt a iudice, fuper crimine: & ipfi funt confefsi: licet refpondere nō tenerentur, & ideo non creditur eis, cum iaceãt in crimine. Vel dic, ꝙ debẽt interrogari quãdo crimina in modum exceptionis teftibus opponuntur ut dictum eft cum litera ipfa hoc dicat. fed illud nunquam uidi fieri. Et eft argu. ꝙ fi iudex recufetur coram arbitris poteft ab eo quæri: & debet inde dicere ueritatem, & hoc uidi fieri fæpe.

[h] Pœna ordinaria. ut s̃. de or. cog. cũ dilectus. ubi de hoc. ff. de ijs qui no. infa. Lucius.

[i] Contingere. Si enim crimen quod objicitur tefti, contingit cãm de qua agitur, non folum repellitur, fed etiã punit [4]: ficut cũ uir accufat uxorẽ de adulterio, & ipfa excipit de lenocinio, qđ ipfe tradidit eã adulterandã. ff. de adult. l. ij. §. fi publico. fic & teftis qui in teftificando uacillauerit fiue falfum dixerit punit. C. de tefti. nullũ. & iiij. q. iij. c. fi teftes. §. itẽ q falfo. fi. s̃. de confef. cum fuper. & s̃. de elect. fuper eo. c. per inquifitionem. argu. alias puniri nō debet: quia non agitur de hoc: ut hic dicit fed in eo in quo agitur fcilicet quia repellitur a teftimonio.

[k] A Nobis. Accufatione. Dubitatio fuit in hoc, cũ enim prius cōmunicauerit ei, nō uidebat pofſe poftea ei objicere poffe excōmunicationem, cũ approbauerit mores illius. j̃. de accu. nulli. s̃. de iureiu. quẽ admodum. & ff. de adult. fi uxor. in fi. & ff. de neg. ge. Pōponius. j̃. viij. q. ij. dilectifsimi. xxxij. q. v. horrendus. & iiij. q. iij. c. fi teftes. §. item fi quis teftibus. & j̃. de his quę fi. a ma. par. ca. ex ore. Item non debet alij objicere, ꝙ ipfe noluit feruare. j̃. de pręb. pro illorũ. & j̃. c. prox. & j̃. de ap. an fit. & s̃. de elec. bone. j. Sed his oĩbus pōt rñderi cum Augu. Nōnullos fuftinemus, quos inuiti toleramus. xxiiij. q. j. quifquis. Prætere a alia eft folutio. prædicta locũ habent in accufationibus: ut j̃. de fen exc. in præfentia. ut fi aliquis participauerit excommunicato, non poteft ei poftea opponere excommunicationem, uel ipfum denuntiare, cũ ipfum non duxerit euitandum. fic loquitur illa decr. in præfentia. fecus in exceptionibus: ut hic, quia licet reus fit excommunicatus minori excommunicatione fiue etiam maiori poteft excipere [6] contra actorem, cum quælibet legitima defenfio fit ei referuata: ut j̃. eod. cum inter. & cap. dilecti contra innuitur hic ubi dicit, fecundus uero &c. quod fi accufatus effet maiori excommunicatione notatus, non poffet fuum accufatorem repellere a fua accufatione: quod non eft uerum ut dicũt iura proxime dicta & alia plura: ut patet. j̃. eo. dilecte. & c. fignificauerũt. quia nec [5] infa-

---

[1] Audiretur. gl. fequit. Pan.

[2] Et s̃. de tefti. licet j. & ij. & c. in literis. fecundum Hoft.

[3] Ifta. n. funt cōpaffibilia, f. quẽ deliquiffe & pœnituiffe, & hoc teneas, lʒ Tãc. Vin. Gof. Phi. & Inn. hic dixerint, ꝙ probata erat innocentia, eo ipfo ꝙ nō probaĩ cōtrariũ. alle. de ꝑfumpt. dudũ. cũ fi. Io. An. Et totã hanc glo. fequitur. Pan.

[†] Hęc dictio ꝓfertim inquãtũ refert ad probationẽ confefsionis ftat ꝓ tantũ, inquantũ uero refertur ad probationẽ quæ fit aliter ftat pro maxime. Pa. c. ij. col. xvj. s̃. de ord. cogn.

[4] Punit. pœna ordinaria fi iftãtia eft criminalis & fic cōfeffus uel aliter contra eũ probatione facta cōuictus. Pan. c. cũ dilectus. col xvj. s̃. de ord. cogni. c. ij. & confe.

[5] Sed. dic ꝙ hic approbatio non depẽdet a uolũtate approbãtis. Panor.

[6] Nec ob. replicatio cōionis. itẽ neccōtra replicationem actoris poteft duplicari de ipfius excōmunicatione. de hoc i Spe. §. j. uerfi. itẽ quæritur. Ioan. And.

infamis infamē, nec criminosus criminosum pōt accusare xxxij.q.vj.nihil iniqus.&iij.q.vij.iudicet.& ĩ.de adul.c.pe.& ult.C.de adul. quoniam Alexandrum.unde supple ibi maxime. Scđus uero à sacramentorum cōmunione maxime: quia idē esset si esset remotus à cōmunione fideliū licet Gratianus esset in cōtraria opinione, per id quod legiẗ.ij.q.vij. alieni. quod patet in hoc §.qui est contra. sed illud ē speciale. Fallit tñ ubi prosequiẗ qs iniuriā suam. iiij.q.vj. oibus. Itē fallit in episcopo: ut ĩ.de accu.nulli.& illud fuit statutū ĩ odium episcoporū: qa nō debēt habere prauos homines & uiles in familia sua. ij.q.vij cūpastoris.

a A sacramētorū. ĩ.de sen.excom.significauit.cōtra. illud uideẗ esse speciale in excōmunicatis à papa, uel potest habere locum quādo cōmunicat ei pro quo excōicatus est. ĩ.de sen. excō.nuper. & c.si concubinæ. uel ibi fuit excommunicatus cum omnibus fautoribus suis.xj.q.iij.excellentissimus.

† Alias, Laudicē.

clusus: secundus uerò tantùm à sacramentorum a participatione sit remotus.

Idem Audicen. † episcopo.

Habens plura beneficia, contra alium de pluralitate non excipit.h.d.Io.And.

CAP. III.

CVm ecclesiasticæ prouisionis officiū: & infrà. Mandamus quatenus Ia. faciatis præbendæ illius, de qua per C. præ. no. noscitur inuestitus, pacifica possessione gaudere, cùm exceptionem illam, quòd præfatus Ia. in alia ecclesia beneficium posside t, ei nō possint opponeṙ b, quos cōstat uaria beneficia in diuersis ecclesijs obtinere.

CVm ecclesiasticæ. Hoc c.aliqui summāt sic. Reus non necessarius ab exceptione repelliẗ, per replicationem paris criminis uel obiecti. Et hæc est decre.difficilis quo ad intellectum, & adhuc reddiẗ magis difficilis propter dicta doct. Diuiditur in duas partes. In prima ponit decisum exordiū. In secunda mandatum.ibi, mandamus. Abbas.

b Non possit opponere. Vin.dixit in hoc loco, ꝙ nomine collegij uel ecclesiæ poterant opponere hāc exceptionem. & illi qui non habebant plura beneficia, nomine suo & ecclesiæ, sed hoc 1 non profuit: quia papa Cælestinus scienter contulerat illi Ia.beneficiū, & ideo non poterant opponere. Arg. ŝ.de offi. deleg. pastoralis.§.præterea.& ĩ.de rel.do.constitutus. Et dic, ꝙ bene admitteretur exceptio, nisi iā fuisset missus in possessionem, & confirmatus prout hic fuit: ut patet in antiqua. & hoc ubi dicit pacifica possessione gaudere. T.& I.dicebant, ꝙ nomine ecclesię non poterant illam opponere. quod enim in suis personis æquum putabant, in alijs non poterant reprobare. ŝ. de consti.cum omnes.xix.di.si Romanorum. xxxij. q.vj.nihil iniquius.iiij.quæst.iij.si quis testibus.ff.de regu.iur.cum par.& ĩ. de adult. cap. pen. & vlt. Sed uidetur ꝙ nomine ecclesiæ poterāt obijcere: qa delictum psonæ & c.xvj.q.vj.si epm.& ĩ.e.cum uenerabilis. Sed non debent pp hoc admitti: qa sic alia uia cōsequerenẗ id, qđ uolebant. ꝙ esse nō debet. ŝ. de procu.tuæ.& qa non expedit ecclesiæ hanc exceptionem opponi: imo expedit ecclesię plures habere diuites clericos, ut eā possint melius defendere. & imperiū & fiscus abundabat utēs subiectis locupletibus. in authē. ut iud.sine quoquo suffr.§.j.col ij. Sed pone, ꝙ aliqui sint q non habēt plura beneficia, nūquid possunt opponere? Dicūt pdicti Tan.& Io. ꝙ nō sint admittēdi: quia sic alij essent cōsecuti p istos, ꝙ per se nō poterant, ꝙ eē non debet.ff.de bo.li.quærit. ar.xlvj.di. sicut nō suo.ff.de admini.re.ad ciui.perti. l. ij. in prin. Itē isti nō habētes plura bñficia, q obijciunt hāc exceptionē, aut elegerūt alios. aut electi sunt ab illis. Si alios elegerūt tali exceptiōi renūtiaſ se uideẗ: ut ŝ.de cōsti.cū accessissent. & ĩ.de præb.pro illorū. Si uero electi sunt à talibus, non possunt hoc obijcere, cū habeant cām ab illis, q hoc opponere non possunt. ar.xvj.q.iij.si sacerdotes.in fi.ff.de iu.dot.cū in fundo. & indignū est, ut illi mitanẗ ad repulsionē illorū, quorū repelleręt authores. ŝ.de testi. licet ex quadā. Et ex hoc sequiẗ, qđ si aliqs nō facit mētionē ĩ rescripto de bñficio suo, ꝙ capitulū nō pōt ei obijcere de falsitate rescripti, cū eis non cōpetat talis exceptio: & tñ rescriptū nō ualet, sed tñ ualet quātū ad hoc. ĩ. de pb. pro illorum. Plerunq;.n. daẗ actio ei, q non pōt agere iō quia reo non competit exceptio.ff.si ser.uē.loci.§. pe. & ŝ.quod met.cau.ad audientiam.& ŝ.de iureiur. debitores. Mihi vr̃, ꝙ Vin. melius dixit non obstantibus rationibus assignatis: & iō illi saltem qui non habent alia beneficia: bene possunt hanc exceptionem opponere, & defendere ecclesiam. ĩ.de concess.præb. ex parte. ĩ.e.dilecti. imo unus solus pōt se opponere: ut xij.q.ij.non liceat. qa utilitas ecclesiæ in hoc pcuratur: & iō audiendus est. ĩ.de ijs quæ fi.à ma.par.ca. cum in cūctis.& xxxj di.Nicena. qn isti q se opponūt, procurent utilitatem ecclesiæ, non dubitaẗ: qa si iste qui plura bñficia hēt, reciperet, læderet ecclesia: cum non possit continuam residētiam facere: ad quā de iure cōi teneẗ: & ita non posset ecclesiæ deseruire. fauore eñ ecclesiæ, & propter utilitatem ipsius ecclesiæ statutum fuit ut clerici debeant in ecclesia residere. Nec ob. ꝙ dr̃ ꝙ isti receperunt alios habentes plura bñficia ergo non possunt amplius hanc exceptionem opponere: hoc non est uerum. Si.n. semel fecerunt, nō sequitur ꝙ postea idem facere debeant 2. Et licet renuntiauerint exceptioni suæ contra unum, non renuntiant contra alios. quia res inter alios acta non prodest alijs nec nocet. ĩ.de re iu.c.pe. cum suis concor.ar.ad hoc. ĩ.de priui. si de terra.& c.accedētibus.

1 Sed hoc. dic qđ hic hi plurales nec pprio nec ecclesiæ noīe possunt hæc opponere, quæ personā, quia non uidentur moueri bono zelo Pa. hic & sub hac ratione in effectu pcedit opinio sequens.

Exceptio pluralitatis beneficiorū an possit indistincto opponi p eos qui plura bñficia nō habent.

Idem episcopo Heliē.

Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem nō audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

CAP. IIII.

PAstoralis: & infra. Quoniam per dilatorias exceptiones, malitiosè nonnunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuæ t. respondendo decernimus ut intra certum tēpus à iudice assignandum omnes dilatoriæ c proponātur †. Ita quòd si partes ex tunc d aliquas uoluerint opponere, quas nō fuerint protestatæ e, nullate-

† Cōcor. tex.in l.fi. C.de exce. & in l. ij. & ibi Bart.ff.de re iudica.

2 Cōcor. l.ij.ff.de senato. & l. si cui.§.fi. ff.de accusa.& Bart. in l. semel ff.de reg. iur.

3 Idem Host. & Guil. in Spe.e.tit. §.ij.uersic. sed nūquid post. sed Inno. cōtra qui tenet obstare lapsum termini huic exceptiōi pponēdæ licet ubi terminus statutus non est, possit pponi usq; ad sententiā. primū uerius hodie approbatū per clemen.e.ti.excōicationis. & uide ꝙ ibi not.in gl. pe. Ioan. And.

PAstoralis. Diuiditur. nam in prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: in qua duo facit. Primo ponit decretum, & ipsius causam. Secundo pœnam & tres casus exceptos: ibi. ita quod Abb.

c Dilatoriæ. Secus de peremptorijs, & de exceptione excommunicationis 3 quæ possunt proponi quandocunque. de his dicitur ĩ.e.exceptionem.

d Ex tunc.i.post terminū statutū à iudice & finitum.

e Protestatæ. ŝ.de testi.præsentium. & intellige pro-

nus [a] audiantur, niſi fortè aliqua de nouo [b] ſibi cõpetẽs exorta fuerit, uel is qui uoluerit eã opponere, fidẽ faciat iuramento †, ſe poſtmodum [c] ad illius notitiã perueniſſe.

Idem monachis Ferſeñ.

Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defenſionem facere poteſt: ſed reconuenire non poteſt.

CAP. V.

CVm inter priorẽ & conuentum de Argẽtolio ex parte una, & nobilem uirum S. de Malileone diœce. Pictauieñ. ex altera ſuper damnis & alijs coram uobis ex delegatio

teſtatæ nominãdo expreſſe exceptiones quæ ſcribi deberẽt. ſ. de prob. quoniã. ut ſi uelit proponere exceptionem recuſationis], illã primo debet proponere, & ſuper illa tantũ procedere, de alijs poteſt proteſtari ſic, ſaluis alijs dilatorijs quæ tales ſunt, & debẽt nominari, probandis ſuo loco, & tempore poſtq̃ cognitũ fuerit de ſuſpicione. De hoc dixi ſupra de proba. quoniã. nec [1] ſufficit dicere ĩ genere, ſaluis & alijs exceptiõibus: q̃a ꝑ hoc nulla uideret prouiſio huius decr. j. de cõfir. uti. uel inuti. bonę. ar. ſ. de do. & contu. ex literis.

[1] Nec idẽ Panor.

† Soci. cõſil. cxciiij. lib. ij.

[a] Nullatenus audiantur. Sic etiã dicit lex, ꝙ ſi aliquis propoſuit unã exceptionẽ & ſuccubuit, ſi uult aliam poſtea proponere, hoc faciat intra terminum conſtitutũ. inſti. de excu. tu. §. quod autẽ. & hoc uerum eſt, ꝙ ſimul poſſunt proponi cũ alicui cõpetũt plures exceptiões quę non ſunt cõtrariæ, ſed in cõtrarijs ſecus [2] unde ſi primo propoſuit unã, & ſuccubuit, uolens poſtea ire ad aliam, bene admittitur. C. de inoffi. teſt. cõtra maiores. & j. ti. prox. auditis. Et ita patet, quod hic perditur exceptio, ſi non proponatur intra terminũ conſtitutum, ſed actio nõ perditur. Simile in accuſatore: quia ſi non proſequitur accuſationẽ ſuam intra terminum, poſtea nõ auditur. j. de accu. ueniẽs. & C. qui accu. non poſ. l. iij. & iij. q. v. quiſquis. De hoc dictum eſt. ſ. de probat. licet. imo punitur in libra auri, qui exceptionem dilatoriam poſt litis ingreſſum proponit. C. de excep. l. ſi quis aduocatus.

[2] Secus imo idem quia potuit proponere ſubordinate. Pã. Fel.

[b] De nouo. ſ. poſt terminum ſtatutũ. idẽ eſſet, ſi etiã poſt lit. conteſt. exorta ſit. ſ. de offi. deleg. inſinuante. quia quæ de nouo emergunt, auxilio nouo indigent. ff. de interrog. act. de ætate. §. ex cauſa. & noua res, nouum conſilium & remedium exigit. ff. de uen. inſpi. l. j. in prin. Et ſi noua cauſa allegetur, puta quia fideiuſſor mortuus ſit, iterum æquũ erit præſtare cautionẽ. ff. ut in poſſ. lega. plane. & nouis morbis, noua conuenit antidota præparari. ſupra, de iuramen. calum. cæterum. l. diſtinct. ut conſtitueretur.

Gloſſ. ſequens inducit ſimile, quærit quid ſi poſt cõteſtationem innoteſcit: ponit opin. affirmatiuam, ſoluit negatiue.

[c] Poſtmodum. ſ. poſt terminum conſtitutum, intra quem omnes dilatorię proponãtur. ſic ſupra de teſta. præſentium. & ita iuramentum eſt hic, & ibi legitima probatio. Sed quid ſi poſt lit. cõte. uellet iurare, quod poſt ipſam cõteſtationem ad notitiã ipſius peruenit, quæ tamen non eſt exorta de nouo, ſed erat ab initio, puta conſanguineus erat iudex impetrantis, uel impetrãs uaſallus iudicis uel aliqua alia cõſimilis: ſed hoc rens ignorabat, nunquid debet audiri? Dicunt quidã qđ ſic [3]. Mihi uidetur, ꝙ amplius nõ audiatur: quia ab initio debet inquirere de huiuſmodi dilatorijs: q̃a

[3] Quod ſic. niſi poſsit reo negligentia imputari. Pan.

ne noſtra quæſtio uerteretur, procuratore ipſius nobilis, ueſtrum uolente declinare iudicium, eo quòd duos ex uobis habebat ſuſpectos: procurator monaſterij allegauit parti eiuſdem nobilis (cũ eſſet uinculo excommunicationis adſtrictus) exceptionis huiuſmodi beneficium interdictum: & infrà. Inquiſitioni ueſtræ duximus reſpondẽdum, quod prædicto nobili legitima defenſio [d] in iudicio reſeruatur, & maximè iudicis recuſatio, cum periculoſum ſit coram ſuſpecto [e] iudice litigare, ac ſuſpectis iudicibus ſed. apoſtolicæ cãm de certa conſcientia [f]

uigilantibus & non dormientibus iura ſubueniũt. ff. qui. ex cau. ma. nõ enim. ff. de edẽ. ueluti. & facilitati & negligentiæ ſuæ imputet. Neque enim oportet per ſingula momẽta onerari actorem. ff. ut in poſſ. l. ſi is à quo. §. ult. ſic enim nõ eſſet litium finis. & hoc ꝙ dicit hic locũ habet ĩ exceptiõibus facti & nõ iuris [4]: quia nemini licet ius ignorare. ff. de iuris & facti ign. regula.

[4] Ideſt q̃bus ignorauit factũ nõius: ac ſi diceret, ſignorabã iudicẽ conſanguineum. ſed ſi ignorabã eũ, ꝓpter hoc recuſari poſſe: mihi imputabitur. Io. And.

[d] CVm inter. Defenſio. Hic manifeſte patet, ꝙ excõicatus põt excipere & defendere ſe in iudicio: ut j. e. dilecti. & c. dilectæ. & c. ſignificauerũt. & põt appellare. & appellationẽ ꝓſequi [5]. j. e. c. ul. & eadẽ defenſio competit excõicato, q̃ cõpetit nõ excõicato, ſicut eadẽ defenſio cõpetit ſeruo. quæ libero. ff. de accuſa. ſeruos. Et libertus q̃ alias patronũ accuſare non poteſt, in ipſum patronũ retorquere põt accuſationẽ, ſi à patrono accuſetur. ff. de bo. li. qui cũ maior §. ſi libertus. quia ignoſcendũ eſt illi, qui prouocatus uoluit ſe ulciſci: ut ibi. Et ſic poteſt excipere de pacto de non petendo, & exceptionem probare, nõ obſtãte, quod lex dicit, ꝙ reus in exceptione fiat actor. ff. de probat. in exceptionibus quia quicquid facit ad ſui defenſionem facit. Item qualiter præſtabit ſacramentum calumniæ, cum ſibi non liceat ingredi ſacra, multo minus & tangere. v. diſtinct. ad eius uero. & xliiij. diſtinct. nulli clerico Et quibus cætera ſacramẽta negantur, quomodo unũ genus ſacramenti putat poſſe concedi? xcv. diſt. illud. in illo caſu cõceſſum eſt à iure in odium potius excommunicati, quod omnia poſſit facere, quæ ad cauſam pertinent, & ſic iurabit, & omnes participantes ſibi occaſione litis, non incidũt in canonem cum talis cõmunio ſit potius ad damnũ ſuum, quã ad commodũ. Sed quid ſi excommunicatus conuenitur ſuper eo pro quo fuit excommunicatus iniuſte, nunquid poterit excipere quod tenetur reſpõdere, niſi reſtituatur ei communio hominũ: quia fuit iniuſte priuatus? Dicit Io. [6]. qđ ſic, nec tenetur antea reſpondere, dummodo oſtendat, quod iniuſte fuit excommunicatus. iij. q. ij. c. j. & ij. q. v. ſuper cauſa. in fine. quia omnia iura ſunt reſtituenda corporalia & ĩcorporalia. ij. q. ij. nullus poteſt. & iij. q. ij. ca. ſi epiſcopus. Et ſic nota, quod qui remotus eſt à quolibet actu legitimo, tamen excipere poteſt.

[5] Proſeq. niſi ſit mere extraiudicialis. Panor.

[6] Et Vin. hoc uerũ, ſi agat excommunicator, uel is qui fecit illũ excõicariſſe cus ſi a-lius. ar. ſ. de reſtit. ſpolia. frequens. li. vj. Io. An. Pan. hic.

[e] Suſpecto. Vt iij. quæſt. v. quod ſuſpecti. C. de iudic. a pertiſsimi.

[f] Conſcientia. Argu. quod ſententia lata à iudice ſuſpecto, poſsit retractari, ſi detecta fuerit ſuſpicio: quia literæ ſic obtentæ, nullam uidentur conferre [7] iuriſdictionem. De hoc dictum eſt ſupra de reſcript. ad audientiam. ij. Et not. quod omne reſcriptum habetur ſuſpectum, quod de conſcientia papæ non emanauit. ſ. de reſcript. cum dilecta. & j. de confirm. uti. uel inutil. porrecta.

[7] Cõferre. imo nec hic ſola eſt cauſa ſufficiẽs retractandi. Pa.

Claudi-

[a] Claudicare. Not. æqualitatem seruari in iudicijs. s. de iudi. nouit. & iiij. q. iiij. c. ij. & iij. q. ix. c. ult. nec debet actori licere, quod reo non licet. ff. de regul. iur. non debet. ij.

[b] Remedium. Quia sicut potest excipere ut dictũ est, sic põt appellare. ut iij. q. ix. re uera. & ĩ. e. c. ulti.

[c] Legitima. Arg. ꝙ qua ratione unũ alicui cõceditur, & omnia quæ sunt eiusdẽ censuræ sunt concedẽda. ar. iiij. dist. deniq;. in fi. & v. di. ad eius uero.

[d] Reconuentione. Sic ergo patet, ꝙ licet possit excipere & appellare: nõ põt tamẽ reconuenire. ratio redditur in litera sequenti, quandoq; tamẽ admittitur reconuentio, ubi nõ admittitur conuentio. iij. q. viij. cuius in agẽdo. & ff. de iud. l. ii. §. sed si agant. Sed nunquid potest excõmunicatus compensare? Dico ꝙ non: quia qui compensat, quodammodo agit, sed si ageret, repelleretur ꝑ exceptionem ergo non potest compẽsare. ff. de cõpe. quecũq; [i]. imo, & si uellet cõpẽsare: & ab aduersario admitteretur, iudex ex officio suo ipm debet repellere. ĩ. e. exceptionẽ. in fi. quia quod una uia prohiberetur, alia consequeretur, qđ esse nõ debet. s. de procu. c. tuæ. Bern.

[e] Extendatur. Si. ĩ. de eccl. ædi. cũ dicat Apostolus. ĩ fi. j. respon.

Cum uenerabilis. Si reus à quo res petitur, excipiat de permutatione ipsius rei facta cũ actore, nõ fatetur per hoc actorem fuisse dñm. Et exceptio falsi, etiã post sententiã põt opponi. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur facti & processus narratio. In scda diffinitio: ibi, ĩtelleximus. Prima subdiuidiĩ in tres. Nã primo ponit petitionẽ actoris. Secũdo ibi, idẽ. rñsionem exceptionis & ꝓbationis reorũ. Tertio ibi, ad hæc replicationem & probationem actoris. Secunda principalis etiam subdiuiditur in tres partes. Primo ponit quoddam motiuum diffinitionis soluens obstaculum Secundo diffinit causam, quo ad spiritualia: ibi, quia uero. Tertio quo ad temporalia, ibi, uerum. Abb. Sic.

Excõmunicat⁹ cõpensaꝛ nequit.

[f] Ibi dicitur quæcũque per exceptionem perimi possũt in cõpensationẽ nõ ueniũt sed lex in per emptoria loquitur ista uero differt. Io Andr. hic: & sic si cõpensatio solum per uiam exceptiõis opponitur ad repellẽdũ actorẽ põt excommunicatus cõpensare Pano. hic. & bene q̃uis Guido papæ cõs. cviij. contra. Adde deci. thol. q. j.

nõ committat. unde in talibus, non excommunicati fauor attenditur, sed æquitas iudicantis: cùm nõ debeat claudicare [a] iudicium, ac satis uideatur absurdum, si actore impugnante reo defensionis copia denegetur: quia sic condemnaretur multoties absoluendus. Porrò cum excõmunicato quando in causa absolutionis existit, non sit iusta deneganda sententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium [b]: si contra iustitiam condemnetur, qua ratione in uno eodemq; negotio, ipsi alia legitima [c] subtrahantur suffragia non uidemus. Cæterum non sic in reconuentione [d] sentimus: ne quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur [e].

Idem monachis Fersẽ.

Excipiens nõ uidetur fateri ea quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falsi, potest etiã post sententiam opponi.

CAP. VI.

Cum uenerabilis. f. noster I. Sabin. Episcopus coram dilectis filijs nostris R. tituli sanctæ Anastasiæ præsbytero, & P. sanctæ Luciæ diaco. Card. quos sibi & R. procuratori uestro concessimus auditores, ecclesiam sancti Viti, cum suis possessionibus & pertinentijs petiuisset: asserens eandem ad se in spiritualibus & temporalibus pertinere. Idem nondum episcopi intentione fundata, perpropere sic respondit, quòd & si dicta ecclesia dudum fuerit ecclesiæ Sabin. subiecta: eam tamen non poterat episcopus uẽdicare, quam ex permutationis [f] causa Fersẽ. monasterium obtinebat, ad hoc probãdum quoddam exhibens instrumentum in quo contineri prima facie uidebatur, quòd Theodosius episcopus cùm suorum sacerdotum assensu prædictam ecclesiam sancti Viti, pro quibusdam ecclesijs & rebus alijs in cambium, uestro duxit monasterio concedendam. Ad hæc episcopus proposuit memoratus intentionem suam per huiusmodi responsionem [g] esse fundatam: cùm enim pars uestra responderit se dictam ecclesiam ex permutatione facta ꝑ Sabin. episcopum obtinere, confiteri per consequens uidebatur, se credere, quòd dicta ecclesia tempore permutationis pertinuit ad ecclesiam Sabin. cum permutatio inter contractus bonæ fidei [h] computetur, nec cum alio, quàm cum domino, uel cum eo,

[f] Et permutationis. Similẽ [1] casum habes. s. de trãsact. præterea.

[g] Responsionem. Factã per procuratorẽ monasterij, s. ubi dixit perpropere sic rñdit, sed in hoc nõ bene allegabat episcopus [i] ꝓ se: qa huiusmodi repentina litis contestatio non preiudicabat monasterio. in aut. de exhib. re. §. illud. coll. v. arg. xxxv. q. j. apud. & v. q. v. c. qui ambulat. §. sed aliud. ibi, qui autem inconsiderate loquiĩ sentiet mala. l. dist. põderet. & merito: qa litis contestatio, directe debet fieri ꝑ interrogationẽ & respõsionẽ directã affirmando uel negando simpliciter. s. de lit. contesta. c. uno. & s. de electi. dudum. ij. Sed hic procurator sub forma exceptiõis, sub cõditione respõderet, ut patet ex ipsa respõsione, & per id quod postea sequitur in litera ubi dicit, uel per procuratoris respõsionẽ.

Glo. seq. enumerat actiones bonæ fidei, dicens quare sic dicuntur, & in quo differunt.

[h] Bonæ fidei. Quæ sint actiones bonę fidei, habeĩ insti. de act. §. actionũ. & cõ numeranĩ ibi xvij. s. actio ex uendito empto, locato, conducto, negotiorum gestorũ, mãdati, depositi pro socio, tutelæ, cõmodati, pignoratitia, familiæ erciscũdæ, cõmuni diuidundo præscriptis uerbis, quæ de æstimato proponitur. ut si rẽ meã do tibi, & æstimo ut eam uẽdas pro x. aut x. reddas mihi aut rẽ. ff. de æsti. act. l. j. & ꝑmutatio de qua fit hic mẽtio, & hæreditatis petitio. Aliæ uero dicuntur actiones stricti iuris, ut actio ex mutuo, arbitrium, & consimilia. Nec dicuntur bonæ fidei: quia in eis tantũ seruari debeat bona fides: qa in cõtractibus stricti

[1] Et dissimilem, nã ibi ex tali ꝓpositione condẽnatur reus: hic absoluitur. sed ibi rñdendo cõfessus fuit hic excipiẽdo proposuit ut ibi no. Io. And.

[i] Eps. qa excipiẽdo emanauit confessio Panor.

qui habebatur loco [a] domini, legitimè ualeat celebrari, & infra. Porrò memoratus epiſcopus, ad probandum, quòd iam dicta eccleſia ad ſe in temporalibus pertinebat, quoſdam teſtes induxit, per quos nitebatur oſtendere, quòd tam dictam eccleſiam, quàm molendina, terras, & alia bona eius Sabin. epiſcopi, diutius poſſederunt, de illis pro ſuæ uoluntatis arbitrio diſponendo: & infra.

Intelleximus, ſupradictum epiſcopum intentionem ſuam minimè fundaſſe per teſtium depoſitiones, uel procuratoris ſupradicti reſponſionem: quia exceptionem obijciens, de intentione partis aduerſæ, non intelligitur fuiſſe confeſſus [b], uel per inſtrumentum ex aduerſo exhibitum, cùm in eo Theodoſius epiſcopus, à quo permutatio facta proponitur, non dicatur epiſcopus Sabi. quanquam in tranſcripto, quo procùrator utebatur, appoſitum fuerit Sabin. per uitium [c] falſitatis Licet [d] autem nimis exceſſerit, qui tranſcriptum illius inſtrumenti falſauit: quia tamen delictum perſonæ in damnum eccleſiæ redundare non debet, ac non ſolùm ante ſententiam, uerum etiam poſt, obijci poteſt exceptio falſitatis, cùm falſorum inſtrumentorum prætextu lata ſententia, uſque ad [e] uiginti annorum ſpatium ualeat retractari: ueritate comperta [f] :nolumus ut per id monaſterio ue--

ſtricti iuris ſeruari debet bona fides, & in quocũq; cõtractu bona fides interuenire debet, C.de act.& ob.bonam fidem. Ideo dicunt ſtricti iuris: qa nõ uenit ĩ eis, niſi q ſtricte exigit actionis natura. unde non ueniũt uſuræ ex mora in cõtractibus ſtricti iuris, niſi ſpecialiter ſint pmiſſæ. ff.de neg.ge.qa tãtũdẽ.& C.de uſu.l.iij. Sed in cõtractibus bonæ fidei ueniũt uſuræ ex tpe morę.ff.de ac.ẽp.& uen.Iulianus.§.ex uẽdito.&ff.de uſu.mora.§.in bonæ fidei. Item in actionibus ſtricti iuris, nõ uenit ĩtereſſe, ſi rẽ dari mihi ẽ ĩ obligatiõe, ſecus [1] ĩ rẽ tradi, uel factũ.ff.de uer.ob.ubi aũt.§.ul.& l.ſi fundũ.& ff.de re iu.ſi qs ab alio.§.ult. Sed oĩa iſta acceſſoria ueniũt ĩ bonę fidei iudicijs. ff. de actio. ẽpt.& uẽ.l.j.ĩ prin. ſed nõ ueniũt incõtractibus ſtricti iuris. Itẽ ĩ bonæ fidei actiõibus, qñq; ueniũt ea, de qbus nihil ẽ cogitatũ, utruta, cæſa, & ſimilia. ff.d act.ẽp.& uẽ.l.fundi.§.ſi ruta.& s.de cã poſ.cũ eccleſia & ibi qdã de his tãgunt. In actionibus bonæ fidei multum exuberat officium iudicis & pinguius quã in actionibus ſtricti iuris.& iſtis rõnibus dicunt bonæ fidei, & aliæ dicunt ſtricti iuris. Numerus actionum bonæ fidei quæ ſunt xvij. patet in his uerſibus: Empti, cõducti, mandati, depoſitiq;, Pignora, erciſcundæ, cõi p ſocioq;, Dotis, & hæredis, tutelæ, commoda, geſtor, Præſcriptis uerbis, ſi mutat, ſiue licet. Iſta bonæ fidei ſunt, ſtricti cætera iuris. Et aduerte, q in primo uerſu per empti, intelligitur uenditi: quia nunquàm unum eſt ſine altero: & per conducti, ſubauditur locati.

[a] Loco domini. Hoc iõ dicit: qa q dat alienam rẽ, nõ cõtrahit pmutationẽ.ff.de rerũ pmutatio.l.j. in fine.

[b] Confeſſus. Hæc regula ſumpta eſt. ff. de excep.non utiq; [2]. Sed non ex eo q confeſſus fuit permutationem factam per conſequens ẽ confeſſus q ſit factũ de meo tuum: quia illud dr permutatio.ff.de re.permu l.j.in fi.& qui confitet unum, per conſequens confitet id, quod ſequit ex illo.viij.di.quo iure.& s.de off.dele.cum ſuper.& s.de do.& contu..cum dilecti. Præterea tacita confeſsio habet pro conteſtatione. s.de do.& cont. prout [3]. Item interrogando fit confeſsio ſiue negatio.xxij.q.ij.q ait.&xxxij.q.vij.quid in oĩbus.& j.de homi.cum iuramento.ff.de uer.ob.l.j.§.ſi qs ita. Ad hoc dicas, q excipiendo de permutatione, non confitet de intentione aduerſarij, ut hic dicit qa põt eſſe, q de facto fuit permutatio, & non de iure. Similiter in exceptione pacti de non petendo debitum: quia per hoc non confitetur debitum: quia põt eſſe, quod non de iure debuit. Qui excipit, debet ita dicere: Frater non confiteor hoc q dicis: ſed ſi feciſſem, pactum factum eſt mihi de non petendo. Et ſic iſte ẽt reſpondet, dicendo, & ſi dudum fuerit &c. quia ſic non aſſeruit ſimpliciter, ſed ſub cõditiõe. & iõ nõ piudicauit talis confeſsio ipſi monaſterio: quia non fuit confeſsio, ſed exceptio: uel ſi ptinuit ad eccleſiã Sabin. permutatio interceſsit. Itẽ ſi quis dicat ſe præſcripſiſſe, & aduerſarius dicat, ego interrupi præſcriptionẽ tuã, nonne per hãc exceptionẽ dicẽdo, ego interrupi præſcriptionẽ tuam, confitetur de intentione aduerſari? quare ergo poſtea audit probatio præſcriptiõis poſt talẽ exceptionem per quam confitet de intentione aduerſarij: ut s. de teſti.ex tenore.j.tit.prox.illud? Sed dicas [4], q nõ fatet de pſcriptione, qui excipit de interruptione. nec confitetur de intentione aduerſarij: & ideo debet probare præſcriptionẽ, qui eã opponit. s. de pb. ex literis.& j.titu.proxi. illud. Et ſic debet dicere, non credo te præſcripſiſſe: ſed ſi hoc uerũ eſſet, dico quod interrupi præſcriptionem tuã. quã interruptionẽ probare debet, ut dicit decre. illud. Idem eſt dicendum, cum aliquis petit in uirum: dicat non confiteor me eſſe uirum tuum: ſed ſi eſſem, conſanguinitas eſt inter me, & te: ut s.de teſt.ex tenore. Nam ſic reſpondendo, non confitet de intentione aduerſarij, nec onerat ſe aliqua pbatione, ſed aduerſarium: niſi tum demum cũ actor fundauerit intentionẽ ſuã: quia tunc exceptio probanda eſt: ut no.j.e. exceptionem. Qualiter has exceptiones debeas proponere & probare, & quando principale negotium, habes. C.de exceptio.ſi quidem. Item habes s.de teſti.ex tenore.

[c] Per uitium. Hoc ipſo debuit ſuccumbere monaſterium. s.de reſcrip. olim.

Gl. ſe. ponit duas lec. & ſcdm alterã qrit & ſoluit.

[d] Licet aũt. Reſpõſio quaſi tacitæ quæſtionis. Poſſet quis dicere, ſi inſtrumẽtũ falſauit, ergo hoc ipſo [5] debuit ſuccũbere monaſteriũ, q exhibet inſtrumentum falſum? Reſpõdet papa, delictum ipſius, qui ipſum falſauit, non debet in damnũ monaſterij redundare. xvj. q.vj.ſi epiſcopus. Vel intellige potius q allegabatur contra monaſterium ex parte epiſcopi, ut per hoc amitteret cauſam: ut s.de reſcri.olim. Propter conſimilem falſitatem tulit Eugenius pa. ſententiam contra eccleſiam Oſen. s.de in integ.reſti. tum ex literis. Sed quare non hic papa tulit ſententiam, contra monaſterium? quia non conſtitit capitulum fuiſſe in culpa: ut bene innuit litera iſta, delictum perſonæ &c.

[e] Ad uiginti annorum. C.de fal.querelam. De hoc dictum eſt s.de proba.licet. [6]

[f] Veritate comperta. Sed utrum talis ſententia teneat ipſo iure dubitari conſueuit? Quod non uidetur, quia exceptio

Bona fides ĩ quocunq; cõtractu interuenire debet. Cõtractus ſtricti iuris quare ſic denominẽtur.

[1] Secus: hæc differẽtia falſa eſt dicendũ ut noue ſcripſi inextricabili labyrinthi, de eo qd' intereſt.nu. 194.num. 198.

[2] Et habes eã. j. de reg.iu. exceptionem.l.vj. ibi uide. Io.And.

[3] Et j.de appe.cum cauſam.& taciturnitas. s.de p ſump. nõne. Itẽ Samaritana qd dixit, ſcio: quia Propheta es: per cõſequẽs dixit ſe uirũ hẽre. xxxj.q.j. quomodo. Io, And.

Præſcriptionis interruptionem allegans, an confiteat de pręſcriptione.

[4] Dicam Idem Ium. Ant. Pan. & ſic ĩ nullo releuat actor, niſi in eo q explicite cõtinet uel neceſſario abſolute.

[5] Hoc ipſo. contrariũ tenet Pan.hic.

[6] Licet. hæc eſt falſa allegatio. Pano. hic.& d.c. licet.

exceptio non datur ex ea. ff.de excep. quæ agnitis. Sed si nulla est ipso iure qualiter incipit ualere ēt post ann.xx. quia quod ab initio non ualet, tractu tēporis nō conualescit. ff.de reg.iur. quod ab initio. & l.penul. xvj.q.iij. c.placuit. §.potest.uer. quod si priuatus.& s.de elec. auditis? Dicas, qđ talis snīa tenet, & in suo robore durabit, & seruari debet quousque falsitas reuelata fuerit. supra de fide instr. accipimus. §.interim. quāuis articulus ille dubitabilis est, durabit sententia. reuelata uero ueritate, tūc primo apparet quod nulla fuit, & ideo tunc pronuntiabit nulla. sic j.de frig. & malefi. fraternitatis in fin. & quicquid occasione talis sententiæ perceptum uel obtentū est, non cassabitur: sicut per sententiam ius non constituitur, sed si qđ erat declaratur cum sententia profertur. ff. si serui. uendi. sicuti. §.sed si quæritur. & hoc dicit litera ista ualeat retractari ueritate comperta, sicut est in sententia lata per falsum ꝓcuratorē: quia falsitate probata iudicium nullum tunc primo apparet supra de procura. in nostra.& C.eod.ti. licet.

Nulla. dic quod lata ex falsis instrumentis cōtra præsentem tenet mero iure sed dať restitutio. l. diuus. ff.đ re iud. Pa. hic sed cōtra minorem uel ecclesiā est nulla. Pa. c. licet. s. de prob.

stro præiudiciū generet. Quia uero nobis cōstitit supradictam ecclesiā sancti Viti, constitutā esse in diœcesi [a] Sabiñ. episcopale ius in omnibus eidē episcopo adiudicauimus in eadem, illis dūtaxat exceptis, quæ per authentica scripta, ei noscuntur esse subtracta, cum per priuilegium uel præscriptionem legitimam nullatenus probaretur exēpta. Verum quia dictus episcopus, qui eādem ecclesiam uendicabat, munitum se præscriptiōe legitima nō ostendit, quanquam probauerit episcopum Sabiñ. bona eiusdem ecclesiæ aliquanto tempore possedisse, uos ab impetitione episcopi, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ sententialiter duximus absoluendos.

Hono.iij. abbati sancti Huberti, & sancti Martini Leodieñ.

Si exceptio iurisdictionis exclusiua propter quam fuit appellatum, probatur uera, iudex appellationis non debet de principali cognoscere, sed supersedere. h.d. intelligendo, quod isti erant iudices appellationis. & est notabilis intellectus. Pan.

[a] In diœcesi. xvj. q.vij. oēs. & xviij. q.ij. monasteria.

Olim.& infra. Qui propter exceptionem nō admissam appellat, corā iudice appellationis probare debet exceptionem esse ueram. ita communiter summatur. Sed secundum hanc summationem, hæc decre. est in dubio per ca. interposita. j.de appellationibus. ideo potest summari aliter intelligendo, quòd hic scribitur executoribus illarū sentētiarū, & sic exceptio inferens nullitatē snīæ etiam coram executore auditur ad effectum, ut si ueram esse cognouerit supersedeat. Et iste est no. intellectus. In prima ponitur appellantis querela. In secunda prouisio: ibi, discretioni. Et ut patet ex prædictis, habet iste textus duos intellectus. Secundum primū & magis communem pone sic casum. Gu. tractus coram iudice delegato, opposuit, ꝙ trahebatur ultra duas dietas: replicabatur ut in litera. demum propter exceptionē non admissam fuit appellatū. delegatus appellatione nō obstante excōmunicauit illum Gu.& fuerunt impetratæ literæ ab aduersario super executione istius sententiæ ad istos de quibus in suprascriptione: coram quibus Gu. proposuit exceptionem suam: & quia non audiebatur, mandat eis papa; ut in litera patet. Secundū alium intellectum pone casum. quòd Gu. appellauit & impetrauit literas ad istos iudices in suprascriptione contentos quibus papa mandauit, ut patet in litera.& iste intellectus est magis planus, & literæ cōsentaneus. Abb. Sicu.

Casus literalis, quadruplicĭ ter ponit.

Vel sic, ut error quorundam conticeat. Sic pone casum. Contra quendam Gu. literæ obtētæ fuerūt ad archiepiscopum Trevereñ. coram quo iste Gu. excepit, ꝙ extram suā diœcesim ultra duas dietas contra cōstitutionem cōcilij generalis uocabatur. & quia dictus archiepiscopus suꝑ hoc eum non audiuit, ad sedem apostolicā appellauit. & sic iste Gu. obtinuit literas ad istos abbates ītitulatos, quos archiepiscopus prius subdelegauit ex causa prædicta, potēs coram eis pronuntiari appellationem suam iustam. sed aduersarius respondit, ipsum non esse audiēdum: quia licet archiepiscopus distaret ultra duas dietas, ipse tamen intra duas dietas locum & diem partibus assignauit, sed hoc non fuit probatum. papa cōsultus mandat, ut si ille Gu. poterit probare, quod uocatus esset cōtra constitutionē concilij generalis, eius appellatio pronuntiaretur legitima, & iudices nō procedant, alioquin &c.& ita supersedere. i. nō procedere. taceant ergo qui dicunt supersedere. i. procedere, qa hoc nusquam inuenitur, sed primum dictum sic. s de rescrip. dilectus filius. Io.& ita ego Anselmus, per magistrum. Ber. certioratus hæc notaui, & supra de ma. & obe. humilis.

CAP. VII.

Olim: & infra. Nuper ex parte Gu. fuit ꝓpositū, quòd literis præ.n. Treuereñ. archiepiscopo præsentatis, idē excipiendo proposuit, ꝙ authoritate ipsarum, respōdere minime tenebatur, quia ultra duas dietas extra suam diœcesim trahebatur in causam: & quia dictus archiepiscopus hanc exceptionem admittere recusabat, uocem ad nos appellationis emisit: & infra. Porro procurator partis aduersæ respondit, ꝙ idem Gu. ultra duas dietas extra suā diœcesim minime trahebať, cū ipse archiepiscopus terminū in tali loco [b] statuerit, qui remotus ab illo nō erat, ultra quā prouisum est ꝑ cōstitutionē concilij gñalis & infra. Dis.v. mādamus quatenus si ꝓcurator prædicti Gu. probare potuerit [c] exceptionem quam

[b] In tali loco statuerit. Ex eo ꝙ dicitur, patet, ꝙ si aduersarius meus impetrauit literas ultra duas dietas extra diœcesim meam, & iudices uolunt uenire usq; ad locum illum, qui non distat ultra duas dietas, non possum præterea eorum iudicium declinare: quia non trahunt me ultra quam prouisum est per concilium generale, & ita nō faciunt contra concilium ut hic litera probat.& j. ubi dicit se ī causam trahi ultra duas dietas.& hoc idem dicit constitutio illa. s. de rescrip. nonnulli. [a] Sed nunquid iste reus procurabit illos ueniendo ad locum? Non credo. De hoc dixi in constitutione illa, nonnulli.

[c] Probare potuerit. Sic uidetur, ꝙ ille qui appellat ante snīam diffinitiuam a grauamine, ꝙ in causa appella-

[a] Hæc uera secūdū illa tempora: hodie uero īspicimus non solū locū conuentionis sed ēt cōmissionis. s. de resc. statutū. §. cū uero.& §. seq. lib. vj. Io. An. Quia nec locus cōmissionis excedi debet. Pa.

coram archiepiscopo proposuit sæpedicto: uidelicet, se in causam trahi ultra duas dietas contra constitutionem concilij generalis, uos appellationem dicti Gu. legitimam decernentes negotio supersedere a curetis.

Idē arc. Translig. & officiali, & I. canonico Turo.

Pro defensione suæ ecclesiæ potest quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, uel aliam legitimam exceptionem: nec per replicationē excommunicationis, uel periurij repelli potest. †

CAP. VIII.

Dilecti filij S. & P. ac G. canonici ecclesiæ sanctæ Mariæ trāsmissa nobis petitione monstrarunt quòd cùm M. canonicus eiusdem ecclesiæ ipsos coram delegatis à nobis traxisset in causam super eò quòd se opponunt electioni à quibusdam canonicis Granden. factæ de ipso in priorem ecclesiæ supradictæ: ijdem proposuerunt, quòd dictus M. non debebat audiri, eo quòd excōmunicatus erat: & periurij crimine irretitus. Cumque dictus M. præfatis G. & P. periurium, & S. excommunicationem in modum exceptionis, & replicationis objciens, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum proposuit, ꝙ eius super hoc probatio recipi nōdebebat, quia & si obiectum p̄fatis canonicis periuriū probaretur, nō essent propter hoc, à defensione b suæ ecclesiæ repellendi. Adiecit etiā ꝙ contra excōmunicationē dicto M. in modū exceptionis obiectā, excōmunicatio supradicti S. replicari non poterat: quia exceptio ipsi M. opposita, & probata, eundē repelleret ab agēdo: replicatio uerò sæpedictum S. nequaquam à defendendo c repelleret si etiā probaretur: & infrà. Ipsi uerò iudices interlocuti d fuerunt, quòd prius probationes reciperent super replicatione præmissa, propter ꝙ ad nostram fuit audientiam appellatum: Quocirca mandamus, quatenus si res ita se habet e, reuo

pellationis necesse habeat probare corā iudice appellationis causam suæ appellationis uerā fuisse. sic. s̃. de test. ex parte ade. Sed contra uidetur, ꝙ sufficit probare coram iudice appellationis ꝙ iudex inferior exceptionē admittere noluit. s̃. de offi. dele. cum causa. & j̃. de ap. ut debitus. & melius cap. dilecto. Illud cōtrariū, ex parte ade. soluitur in illa decret. Alia uero cōtraria soluūtur per decr. j̃. de appel. interposità. j. respon. Cum enim quis ꝓbabilem causam exponit. quā dicit se ꝓbaturū, si iudex ipsum repellat, & ꝓpter hoc appellat. tūc in causa appellationis non est necesse probare causam ueram esse, sed sufficit probare, ꝙ nō fuit admissus. Si uero nō obtulit se probaturū. sed illā tm̄ allegauit, tūc in causa appellationis ꝓbabit causam illam uerā fuisse, alias ad priorē iudicē remittet, secundū tenorē illius decre. j̃. de ap. interposita. & secūdū illā hodie ꝓcedendū est, & ideo in hac decr. debet probare, quod trahebat ultra duas dietas: quia cū proposuit suam exceptionē, nō obtulit se illā probaturū, sed in decr. illa dilecto. j̃. de ap. non obtulit se probaturum, & tn̄ sufficit probare qꝺ non fuisset admissus ibi iā constabat de exceptione ꝑ confessionem presbyteri factam corā auditore. Sed dubitabatur an ꝓpter illam uel alias legitimas fuerit appellatum, & ideo sufficit probare, quod proposuerat illas eis, & quod non fuisset admissus, & eodem modo respondeas ad illam. s̃. de offic. deleg. cum causam. quia iudices ibi certi erant de exceptionibus: quia bene sciebant utrum habuissent subdelegationem iudicis uel excusationem ipsius, hodie enim seruandum est, prout dicit illa decre. interposita de appellationi.

a Supersedere curetis. Supple abbatē sancti Lau. & eius cōiudices ad quos Gu. literas impetrauerat contra ipsius aduersarium super prosecutione appellationis suæ procedere permittētes iuxta traditā sibi formam, alioquin isti procederēt iuxta traditā sibi formam: non obstantibus literis impetratis ad abbatem sancti Lau. & eius coniudices. Si uero Gu. non probauerit se trahi ultra duas dietas extra diœcesim, Abbas iste sancti Huberti & eius cōiudices procedere in negotio sibi commisso non omittant ad petitionem aduersarij, & iuxta mandatum ad ipsos directum non obstātibus literis impetratis ad abbatem sancti Lau. & eius coniudices, sicut continetur in antiqua decre. alias esset manifeste cōtrariū † j̃. de app. ut debitus. cum si. Sed isti quibus scribitur, non erāt iudices appellationis, sed dati erant ad exequendū quasdam sentētias suspensionis cōtra istum Gu. latas ab archiepiscopo Treuereñ. post appellationē ab isto Gu. interpositam, & cognoscere debēt de appellatione Gu. quia hoc eis māda tur ꝑ literas istas: & si Gu. nō probauerit exceptionē, procedēt postea ad exequēdas sententias suspēsionis latas ab archiepiscopo prædicto.

Dilecti. Per excōmunicationis & periurij exceptionem a sua uel ecclesiæ suæ defensione quis repelli non debet. Prima pars ponit petitionē appellātis. Secūda dat iudicē: ibi, quo circa. Abbas Siculus.

b A defensione. Sic patet, qꝺ quilibet admittitur ad defensionē ecclesię suę etiam periurus quia etiā ad agendum siue ad accusandum admittetur prosequēs suā uel suorū iniuriā. iij. q. xj. negāda. ij. & iiij. q. ult. omnibus. ergo multofortius ad defendē dum, cum ad defendendum admittitur qui alias ab agendo repellitur. s̃. eod. cum inter. & j̃. eo. c. dilecte.

c Defendendo. & ex hoc patet, quod excōicatus tam se, quā ecclesiā suam defendere potest: agere uero nequaquam: ut hic, & s̃. eo. cum inter. & j̃. eo. c. proxi.

d Interlocuti fuerunt. Et male: quia si hoc esset probatū: non repelleret: quia excōicato uel criminoso licitū est defendere tam se, quam ecclesiā suam. s̃. e. cū iter. Et est ar. quod nō debet quis admitti ad ꝓbādū, quo probato nō prodest. C. de ꝓba. ad probationem. s̃. de offi. dele. cum contingat. ad fin. ubi de hoc.

Glos. seq. not. alleg. unam concor. in contrarium. alleg. v. iura, & soluit.

e Si res ita se habet. hic habes, ꝙ contra exceptionē doli, non datur replicatio de dolo. ff. de do. except. apud celsum. §. Marcellus. Sed cōtra habes. s̃. eo. cū ecclesiasticæ. & infra de diuor. significasti. & infra de adul.

† Quia erat reus necessarius ꝙ patet ex uerbo traxisset, denotāte specialem citationē. Inno. Fel. Tn̄ Decius hic sequitur opinionem Hostiē. & Abbatis etiā si non sit reus necessarius & sit speciale q a interesse ecclesiæ.

† Ad eius cōtrarijs solutionē dicebat olim Host. ꝙ quia rescriptū emanauerat a pdecessore & citatio nō tenuerat quasi res integra esset, expirauerat iurisdict. ad hoc ꝗ ele. bonę. ij. in fi. de offi. deleg. gratum. & est fi. de noui ope. nūc. significantibus. ubi de hoc secundū eū, uel ut dicit hanc gratiā fecit papa reo, qui conueniri nolebat corā delegato ne uexaret, sed paratus erat corā ordinario stare iuri. demū tenuit qꝺ tenet gl. & pdicta prima solutio est cōtra ipsum Hos. pro opin. mea no. ꝗ offi. le. cū plures. li. vj. Io. An.

adult. intelleximus. & c. seque. & xxxij. q. vj. nihil iniquus. ff. sol. ma. viro. Sed ueritate inspecta, non sunt cōtraria. quo ad finē: quia unus est finis, siue effectus siue replicatio doli detur, siue negetur, scilicet ne alter de dolo suo cōmodum habeat [1]. In casu præsenti nō datur replicatio ad hoc ne alter. s. actor agere posit cū sit excōicatus, sed admitteret hic replicatio, si actor excommunicatus admitteretur ad agendum, quod esse nō debet: & ita commune delictum nocerct uni, & alteri non. unde nō obesset ei excōmunicatio. & ita intelligitur lex prædicta, apud Celsum. §. Marcellus. Ideo ibi nō datur replicatio, ne s. cōmunis malitia alteri sit lucro, alteri uero dāno, uerbi gratia. Dolo induxi te ad aliquid pro mittendum. Deinde induxisti me dolo, & ad remittendum: & sic utraque est in dolo, quo casu, si ago contra te ad id quod promisisti mihi per dolū meū, mihi poteris opponer doli exceptionem, quam ex ceptionem, nō potero remouere per meā replicationē. si enim daret hęc replicatio repelleretur reus, & actor remaneret in lucro de dolo, q̃ esse non debet. Et ideo in lege illa non dat replicatio. Et in contrarijs dat replicatio pp eandem cām, ut patet in adulterio uiri & uxoris, uerbi gratia: Mulier repetit uirum suum. ipse opponit ei adulterium excipiendo contra eā, & ipsa replicat contra eum, qđ & ipse similiter est adulteratus. hic admittitur replicatio mulieris, & ideo scilicet ne ille lucrum habeat de suo adulterio, si replicatio mulieris non admitteret, & sic remaneret maritus in lucro de dolo suo, & uxorē repelleret: & ita uni noceret adulterium, alteri uero non, quod esse nō debet. & sic intellige. s. e. cum ecclesiasticæ [2]. Et ita patet, quod idem est replicationem dare, quod denegare. Et sic eadem ratio est utrobique, & hic est ratio alia, quæ redditur in litera [3]. & melius. s. eo. cum inter.

[1] Habeat & sicquando exci- piēs de crimine tractat de lucro, audit replicans de crimine. & gñaliter quādo replicatio elidit exceptionem alias non. Pan. Fel.

[2] Cōcor. text. in l. nō debet cumulg. ff. de reg. iuris.

[3] De hoc in Spe. eo. tit. §. fin. uer. sednū quid. Ioā. And.

cato in irritum &c.

Gregor. ix. I. & M. canoñ. Pragen.

Si per exceptionem suspensionis, contra quā replicatur de nullitate ordinatio ecclesiæ retardatur, fit absolutio ad cautelam.

CAP. IX.

APostolicæ sedis. & infrà. Sanè uobis apud sedem apostolicam constitutis [a] quædam suspensionis & amotionis à beneficijs sententiæ fuerunt in modum exceptionis obiectę. Quas licet ꝓponeretis uos, posse nullas esse per testes idoneos & instrumenta probare. Ne tamen ordinationem [b] Pragen. ecclesiæ propter quam ueneratis, huiusmodi obiectionis obstaculo contingeret retardari [c]. Sententias ipsas relaxauimus ad cautelā [d].

Idem decano Lincon.

Excōmunicationis exceptione nō obstante, ualet rescriptum impetratum in causa appellationis, licet de excōmunicatione lata post appellationem à grauamine non faciat mentionē. h. d. & secundum hoc est casus no. et singularis: per quem fortè posset colligi una regula, quòd de innouato post appellationem etiam ab interlocutoria nō est necesse in rescripto facere mentionem. Panormit.

CAP. X.

DIlectæ in Christo filiæ priorissa, & conuentus de Campesia nobis significare curarunt, quòd cùm inter ipsas ex una parte, & priorem & conuentum de Burcellia ex altera, super quibusdam decimis & rebus alijs pro quibus conueniebantur ab illis coram abbate sancti Benedicti & eius collegis, authoritate apostolica quæstio uerteretur, & ipsæ ad nos ex sufficienti [e] grauamine appellassent, ac nuntium

A Postolicæ. Hæc est pars illius decre. ℑ. de cleric. excō. mi. apostolicæ. Et potest diuidi ĩ quatuor partes. Nam primo ponit exceptionem. Secundo ibi, quas. replicationem. Tertio ibi, ne tamen. relaxationis causam. Quarto ibi, sententias: relaxationem. Abbas Siculus.

[a] Constitutis. Vt cum tractaretis de electione facta, uel facienda.

[b] Ordinationem. Quæ in præsentia domini papæ fieri debebat per istos: & ne impediretur. absoluit eos ad cautelam.

[c] Contingeret retardari. Ex hoc uidetur, quod suspēsus ab officio & beneficio, non posset agere tanquam excōmunicatus esset maiori excōmunicatione. ar. supra, de consuet. cum dilectus. & s. de elect. cū inter R. ibi suspēsus non potest eligi. & sic electus non posset agere pro sua electione. arg. contra. ℑ. de cler. excom. mi. c. ul. ubi habes qđ suspēsi eligere possunt, & sic possunt agere pro sua electiōe, sic & exercere ea quę sunt iurisdictiōis. s. de electio. illa. Sol. cōtraria ista loquuntur in diuerso casu, hic eñi loquitur de suspēsione iudicis, & in concord. contraria loquūtur de suspēsiōe canonis, [4] & canon mitius agit, quam minister iuris. ff. de arb. Celsus. & l. præced. in fin. Cum ergo isti suspensi dicantur, per sententiam hominis ab officio & beneficio, iam non ĩterest ipsorū agere pro ecclesia, cū ab ipsius beneficio priuati sunt, & pręcipue cū agūt, pro re spirituali, scilicet ꝓ ordinatione ecclesiæ a qua priuati sunt ꝑ suspensionē unde cum nō possent eligere uel eligi, non possent prosequi causam electionis: quia non possent agere pro eo quod possidere non possunt pro se uel pro alio [5]. ar. ℑ. de cle. excom. mini. si celebrat. in alijs aūt negotijs proprijs uel ecclesiæ: quilibet si mā dato ecclesiæ agerent, bene admitterentur: quia non sunt priuati communione hominum. s. eod. a nobis sed quia priuati sunt communione sacramentorum, ad sacramenta spiritualia non admittuntur nisi prius fuerint restituti: & ideo fuerunt absoluti, ne contingeret ordinationem ecclesiæ impediri, quæ in præsentia domini Papæ fieri debebat per istos: & ideo ne ordinatio siue electio ecclesiæ impediretur, absoluit eos ad cautelam.

[d] Ad cautelam. sic s. de test. ueniens. in fi. & ℑ. de appel. ad præsentiā. & ℑ. de sent. excom. per tuas. xxiiij. q. j. audiuimus.

DIlectæ in Christo. Per excōicationis exceptionē a prosecutione appellationis quis repelli non debet. Sic communiter summatur, sed hæc summatio non continet aliquā dubitationem per. c. cum inter. s. ς & ℑ. e. c. fi. Diuiditur hæc decre. Nam in prima ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis commissio: ibi, quo circa. Ab. si.

[e] Ex sufficienti sic. s. ut lit. non contes. accedens. Sed dic de grauamine. s. expresso corā iudice, alias appellatio non admittitur, nisi causa probabili allegata, quæ si esset probata debeat legitima reputari. ℑ. de appel. ut debitus. & c. interposita. & c. cum speciali. & c. cum causam. & c. dilecto.

Suspēsus ab officio & beneficio. an possit agere?

[4] Canonis. & suspensione minorū tātum. Pan. quæ solū priuat participatione sacramentorū & electione passiua.

[5] Per hāc gl. dicebat hic P. qđ laicus non poterat esse ꝓcurator in causis spūalibus, nisi in mřimonialibus: qđ est falsum: ut patet de procu. ca. j. li. vj. & uide qđ ibi no. in iiij. gl. & ibi per istos. si. s. de elec. cū uintoniē. secundum Gof. & fortè ꝓcedebat hoc ex uiribus interdicti sancti ꝑ papā secundum Pe. & Ab. ad hoc. s. de elec. c. fina. Ioan. And.

Denega-

[a] Denegarunt, & bene, ut sequitur. j. in fine. quia licet excõicatæ essent etiã ab initio, & ab alijs iudicibus, nihilominus poterant appellare si grauarētur, & literas impetrare. s. e. cum inter. & j. e. proxi. & ulti. unde literæ sup hoc impetratæ ualuerũt: ut j. sequit.

[b] Reciperent. & male fecerũt: quia debēbãt illã admittere: quia ut sæpius dictũ est, excõmunicati a sua defensione repelli nõ debent: quod isti facere nolebãt: & ideo quicquid fecerunt post appellationẽ in pristinum statũ reuocatur.

[c] Si est ita. s. quod prior de Gernemoe nõ receperat exceptionem priorissæ.

[d] Prioris mandati. qđ fuit primũ respectu istius mãdati, sed fuit tertium mandatũ respectu primi directi ad abbatem sancti Benedicti. Et iste Linconieñ. decan⁹, postq̃ constiterit sibi de appellatiõe priorissæ interposita corã priore de Gernemoe ꝓ eo ꝙ exceptionẽ priorissę nõ recipiebat, debet cognoscere super eo de quo prior de Gernemoe debuit, s. an appellatio monachorũ fuerit legitima uel nõ & si iste ĩuenerit monachos legitime appellasse, ꝓcedet, si minus legitime, cõdẽnabit priorẽ & cõuentũ ad expẽsas restituẽdas priorissæ, & remittet partes ad priorẽ đ Angles, ꝓut hic dicit: q͞a ea est forma appellationis, quæ interponitur a grauamine j. de app. cũ in ecclesia. & c. ut debitus. & ille prior de Angles postea cognoscet de appellatione sibi cõmissa, ĩterposita ab abbate sancti Bñdicti. & si prior de Angles inuenit minus legitime appellasse remittet ptes ad abbatẽ sancti Benedicti. si autem appellatio fuerit legitima, procedet in negotio iuxta mandatum. j. de app. interposita.

Vel non idem Pã.

suum ad appellationem misissent prosequendam: præfati iudices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam in eas dem. Nostris ergo literis super appellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione per eundem nuntium, ad priorem de Angles & suos cõiudices impetratis, pars aduersa ex eo se appellasse proponens, quòd ipsi iudices exceptionem excõmunicationis prædictæ cõtra ipsas ab eadem parte propositam admittere denegarunt [a], ad priorem de Gernemoe, & suos coniudices nostras super hoc literas impetrauit: coram quibus, ex parte ipsarum fuit excipiendo propositum, quòd cùm post appellationem legitimam sententia lata fuerit, & cuilibet excommunicato defensionis auxilium competere dignoscatur, memorati iudices exceptionem partis contrariæ (sicut nec debebant) admittere noluerunt: sed cùm dictus prior de Gernemoe & coniudices sui talem exceptionẽ non reciperent [b] earundem, ipsæ ad nostram audientiam appellarunt.

Quocirca mandamus quatenus, si est ita, [c] reuocato in statum debitũ quicquid post huiusmodi appellationem inueneris attentatum, in eodem negotio iuxta prioris [d] mãdati nostri ad præfatũ priorem de Gernemoe & coniudices suos directi, tenorẽ, præuia rõe ꝓcedas.

Idem abbati sancti Saluatoris Papieñ. & Vercel. præposito.

Per exceptionem excõicationis, à prosecutione appellationis etiã originalis, actor repelli nõ debet. h. d. & est casus singularis, quatenus dicit đ actore.

CAP. XI.

SIgnificauit [†] nobis capitulũ de Tornac. quod cùm P. in suũ archipresbyterum elegissent, Mediolañ. archiepiscopus præsentatam sibi electionem renuens [e] confirmare, quendam Zepum clerire, quendam Zepum clericum in archipresbyterum instituit ecclesiæ supradictæ: quare ipsis ad sedem apostolicam appellantibus præposito sancti Stephani, causam super his dicimur commisisse: qui electionem ipsorum confirmans, & pronuntians ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere; partem aduersam ab impetitione ipsorum absoluit [f]: à qua sententia partes ad sedem apostolicam appellantes, causam ipsam uobis obtinuere committi. Sed à parte altera exceptione excommunicationis opposita, contra capitulum memoratum, uos minus prouidè attendẽtes, quòd prætextu excommunicationis oppositæ à prosecutione appellatiõis, nõ debeat quis excludi [g]: cùm omnis legitima defensio [h]

SIgnificauit nobis. Diuiditur in duas partes. In prima ponit querelam appellantis. In secunda instruit iudicem à quo: ibi, mandamus. Ab. sic.

[e] Renuẽs confirmare. quod facere potuit, si non erat idoneus, & illos potuit priuare [1] iure eligẽdi. unde si hoc fuit uerum tenebat archiepiscopi institutio. s. de elect nihil est, & c. quia propter ad ipsum enim pertinet examinare & confirmare dictum electũ uel reprobare, ut ibi dicitur. alias iusta fuit appellatio clericorũ: quod patuit postea per sententiã. Vel ideo hic eã noluit confirmare: quia dicebat archiepiscop⁹, ad ipsum spectare ius eligendi archipresbyterũ in plebe, & hoc apparet per sententiam iudicis delegati, qui cõfirmauit electionẽ capituli, & pronuntiauit ius eligẽdi ad ipsum capitulum pertinere.

[f] Absoluit. super quo fuit hæc absolutio? hic non dicitur, potuit esse, ꝙ capitulum petebat a parte aduersa expẽsas [3] uel forte petebat fructus perceptos ab illo instituto q̃ peti poterãt uel quod ulterius non haberet uocẽ contradictionis in electione, & super hoc appellauit capitulũ, quãtum ad confirmationẽ electionis, quãtum ad ius eligendi appellauit pars altera, & sic ab eadem sentẽtia potest utraque pars appellare. sic. j. de testa. Raynutius. & ca. Raynaldus. quia sunt in sẽtentia plura capi. alias non haberet locũ duplex appellatio ab utraq; pte.

[g] Excludi. ut s. ca. proxi. & c. cum inter. & c. ulti.

[h] Defensio. Ex hac litera uidetur ꝙ isti de capitulo erant rei, ex eo ꝙ dicit legitima defẽsio, sed apparet ipso facto quod erãt actores: quia petebant electionem suam confirmari, & ius eligẽdi ad se spe-

[1] Idest priuatos nuntiare: & tũc demũ consẽtientem, talem elegerunt. Io. And.

[†] Alias, significauerunt.

[3] An uictor pp hoc solũ appellet, ꝙ uictus nõ est sibi condemnatus in expensis ipso uicto appellãte super principali: & quid etiã si uict⁹ nõ appellauit, uide i specu. de app. §. in quibus. uersi. xxxiiij. & uer. seq. Pet. & A. hic dicunt ꝙ ꝓpter hoc appellare nõ potuit capitulũ per. l. oẽm honorem. C. quando prouo. nõ est neces. Ioã. And. Dic quòd hic absolutio erat super uno capitulo separato, non depẽdẽti: alias sufficiebat appellatio uicti in principali. d. l. oẽm. quæ seruat ẽt in Gallia in foro ecclesiastico & bene. Sed non seruat ibi in foro seculari ob stylũ quæstnariũ, & male.

se spectare dicebant: in istis duabus obtinuerunt, in tertia petitione succubuerunt, super qua appellauerunt, & ex eo etiam quod dicit partem aduersam non esse cogendam ad respondendum illis de capitulo, & sic erant actores, sed actor excommunicatus non admittitur ad agendum. ꝭ.capi.prox. Qualiter ergo isti admittűtur? Et sic est argu.quod excommunicatus ad mittitur ad agendum. Dicas ergo, quod in eo quod cődemnati fuerűt, quasi rei itelligun tur ne ergo suű ius amittant per iniquam sententiam, admittuntur ad defensioně iuris qď amiserant per sententiam:& sic quicquid faciűt, totum est ad sui defensionem,& ideo admittuntur non obstante exceptione excommunicationis: quia prætextu excommunicationis non est aliquis cődemnandus iniuste,aut etiam abso'uendus. Per talem enim sententiam iniquam. amitterent isti ius suum, si non admitterentur contra sententiã:& sic transiret in rem iudicatam:quia ex eadem ratione non possent appellare:sed quilibet condemnatus potest appellare,ut supra eod.cum inter. & prosequi appellationě suam.ꝭ.eo.c.ult. Secus uidetur,si esset lata pro eo sententia:quia tunc non uidet ualere sententia, si est ex communicatus actor [1]. sed causa propterea nő periret:quia eo absoluto,agere posset sic ergo isti sunt audiendi.Quid facient iudices si inuenerint sententiam iniquam? Debent eam cassare. Sed nűquid condemnabunt alteram partem ipsi excommunicato? [2] Videt quod sic: quia hoc ad officium eius qui cognoscit de appellatione pertinet,& sic fert sententia pro actore excommunicato ex certa scientia. Sed contra ꝭ.eod.cap.proxi.in fi. Forte posset dici,ꝙ condemnatio differtur in tempus absolutionis: ex quo iam releuatum est grauamen. In casu illius capituli, credo quod capitulum fuit excommunicatum post appellationem pro alia causa,& ab alijs iudicibus, & sic minus contineret dubitationis. Sed nő est uerum,quod feratur sententia pro excommunicato, quia non constat illum excommunicatum esse:imo repellitur excipiens,nec auditur uolens reprobare excommunicationem,& sic potest iudex ferre sententiam pro tali. sed si post sñiam latã uellet probare quod actor erat excőicatus,audiretur forte:quia exceptio excőicationis in qualibet parte litis admittit.ut ꝭ.c.proxi. Sed sententia quæ præcessit,non minus robur obtinet firmitatis,& executio sola impeditur,si post rem iudicatam excőicatio probetur [3]: ut in decr. Inno.iiij. quæ sic incipit,pia consideratione.in fi.lib.vj.

excőicato in iudicio referuetur: partẽ aduersam nő esse cogendam ad respondendű eisdẽ, perperã decreuistis: propter quod dictum capitulű nostrã audientiã appellauit: & infra. Mãdamus quate.si est ita, exceptione huiusmodi non obstante,in eodem negotio procedatis. [a]

Idem.

Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obyciens auditur: & si malitiose distulerit, in expensis cődemnatur † *& dato quod non excipiat,ipse iudex publice*

[a] Procedatis. Hic remittitur causa ad eos, a quibus fuit appellatű,sed hoc noluit appellans, alias non remitteretur.ꝭ.de appel accepta .& c.interposita. §.ij.

Exceptioně.Diuiditur. Nam prima pars ponit dictum,ꝙ dicit speciale,& exprimit causam.Secunda ibi,qui si.puniri iubet reum dolosum. Tertia ibi, excommunicatus.præcipit sine ope exceptionis publicum excommunicatum repelli.Ab.

† Sic clericus corã iudice seculari differens declinare cődemnatã a iudice seculari ĩ expensas, ꝙs practici uocãt uoluntarias, & ita obseruatĩ in regno Franciæ, & bene, ꝗcqd dicat Phi. Dec. cősi. ccxlj. ubi dixi. Idẽ ecőuerso.

[1] Actor. imo ualet sed peteti executioně obstat exceptio excőicationis donec sit ab solutus. Pa.

[2] Host.declarat hãc qőně formãdo ipsã in illo qui petit ab alio.x.& iuste reus ab soluit: & iniuste actor appellat postea excőicatipse actor an possit nő obstante excőicatione prosequi appellationě & nűquid iudex appellatiőis retractet sñiam: & an reű condenet. Io. And.

[3] Probet. idẽ Pan. Fely. hic.

Glos.seq.distinguit exceptiones dilatorias, peremptorias &c.

excommunicatum repellit.

CAP. XII.

Exceptioně excőmunicationis in dilatorijs [b] proponendis reus sciẽter omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur quod est in hac exceptione specialiter obseruandum:ne quisquam in periculum animæ suæ excommmunicato communicare cogatur.Qui si eam [c] omiserit, ut actor laboribus, & sumptibus fatigetur in expensis est legitimis † condemnandus [d].

[b] In dilatorijs,ad intelligentiam huius no. dic quod exceptionum alia est dilatoria,alia peremptoria. Itẽ dilatoriarű exceptionű,alia est declinatoria iudicij, alia est dilatoria solutionis. Declinatoria iudicij triplex est, siue proponatur contra iudicem, siue contra rescriptű, siue contra impetrantẽ:inter quas primo loco proponenda est recusatio iudicis. ar.ꝭ.de proba.quoniam cőtra falsam. ubi de hoc. Et qui illam omittit transeundo ad alias, ad illam postea nő uidetur posse reuerti:quia litigãdo corã ipso super alijs personã iudicis approbare uidetur. Itẽ aliæ dilatoriæ ante ĩgressum litis debent proponi. [4] ꝭ.de regul.iur.inter monasteriű. & C.de excep.l.ult.& ꝭ.de ap.cum causam.& C.de ꝓcur.ita demű.ad hoc etiã facit.C.de iudi.sancimus.in fi.unde post litem conte. aut etiam post terminű statutű ad dilatorias proponendas proponi nő possűnt. ꝭ.c.pastoralis.nisi de nouo orta fuerit,ut ibi dicitur. & ꝭ.de offi.dele. insinuãte. Dilatoria solutionis, ante lit.contest.proponi debet, sed probanda est, postquã actor fundauerit intẽtionem suã. C.de probat. exceptioně.& iij.q.vj.c si quis episcoporű. §.exceptioně. & quandoq; potest proponi,etiã in causa appellationis.ꝭ.de fide instru.cű Ioannes. C.de excep. si quidẽ Exceptio uero peremptoria proponi potest, quãdocunque ante sententiã siue etiã antequã sit in causa conclusum,& pőt etiã proponi ante lit.cőtest. ut hic & C.de excep.exceptioně.& ꝭ.de præscri. auditis. & ꝭ.de testi.c.de testi.in fi.& post sñiam in causa appellationis.C.sen.rescin.nő pos.l.ij. Et est alia dilatoria, quæ partim accedit ad naturã ueræ dilatoriæ: & partim ad naturã perẽptoriæ, sicut exceptio excőmunicationis:quia proponi pőt qñcűq;, & ante lit.contest.& etiã post sñiam,& etiam si non appellaret: qa quandoq; facit retro iudiciű nullum:ut hic,& ꝭ.de re iudi.ad probandum. Et uere dilatoria est:quia ea probata iudiciű siue processus est nullus, sed actio remanet salua,ut in prædic.decre.ad probandű.qñq; tñ nő facit iudiciű nullű,ut in dec.pia.ut dicit in not. ẽt si. Et est speciale in hac exceptione, propter periculum animæ,ut hic dicit. Itẽ quodãmodo similis est huic exceptio falsi procuratoris: quia & illa pőt proponi qñcűq; ẽt post sñiam. ꝭ.de ꝓc.in nrã. & C. e.ti.licet.

[c] Qui si eam omiserit. Not.quoddã spãle in hac exceptione.qď in alijs non seruat:quia si ex certa sciã illã omittat,nihilominus pőt eã opponere qñcűq; postea,sed in alijs nő est ita. ꝭ.de offi.dele.insinuãte. & ꝭ.de re iudi.inter.& iij.q.v.quod suspecti puniunt.tñ in expẽsis litis propter dolű suű. Itẽ est hic ar.manifeste quod nemo iuri publico potest derogare seu renűtiare.ꝭ.de fo.comp.si diligẽti.ubi de hoc. & ꝭ.de ser. c.ult.& arg.ꝭ.de senten.excom.c.contingit.

[d] Condemnandus. Etiam si excőmunicatio probatã fuerit,

† Nisi actor sciuisset se excőmunicatű quia se decepit. Ho. Pan. Fely. hic. Phil. Dec. cősi. ccxlj.in fi. ubi dixi.

Exceptiones sunt multiplices.

[4] Proponi. decisi. thol. 280.

fuerit & processus habitus nō ualebit. & hoc innuit litera ista, ut actor laboribus & sumptibus fatigetur: alias quare puniretur in expēsis reus, si processus teneret? Sed per decre. nouam. j. eo. pia cōsideratione. si instantia iudicij durante excōicationis exceptio proponat̄ ut probetur processus habitus ualebit sed in sequentibus actor non audit, donec fuerit absolutus. & per hoc obuiat̄ malitijs eorū qui sciēter omittunt excōmunicationis exceptionē ab initio dolosæ, & sic bona fuit prouisio illius decret. pia. Et idē intelligo etiam si per malitiam non omittat̄. secus credo de illa exceptione quę proponitur contra iudicem publice excommunicatum, in quē nulla cadit iurisdictio. Vnde dū sic est excommunicatus, nō tenet processus illius. j. de re iud. ad probandum. De hoc notaui in decre. pia. in gl. quę incipit, sed mirum. lib. vj. Ber.

Excommunicatus autem publice [a], & si huiusmodi exceptio non opponitur, nihilominus est officio [b] iudicis repellēdus.

Idem.

Non competit exceptio rei iudicatæ reo absoluto, quia non possidebat.

CAP. XIII.

ADuersario tuo per iudicem absoluto, quoniam tēpore [c] motæ litis rē petitam ab ipso sine dolo [d] desierat possidere, si eam modo possideat, tibi petenti denuo rei iudicatæ exceptio nō obsistit.

[a] Publice. No. etiam istud quod in hoc est ar. ꝙ nulli liceat ignorare quod publice factū est. xvj. di. quod dicitis. & s̄. de postu. pla. ad hæc [1]. Et ideo non prodest alicui, si dixerit se ignorasse: ut in proxi. c. simile de iudice excōmunicato publice. j. de re iudi. ad probandum. Vnde collige si occulte quis excommunicetur, quod postea non reuocaretur sñia siue processus. op. arg. de cle. excom. mi. apostolicæ. ubi de hoc: quia de occultis non cogit̄ diuinare. j. ut eccle. benefi. ut nostrum. & ff. ad l. aquil. si putator. & ff. man. si fideiussor. §. si cum debitor. quia nec tenemur ad eius obseruationem nisi post publicationē. s̄. de consti. cognoscentes. ubi dicit̄, rē quæ culpa caret. & lxxxij. di. proposuisti. Et dico [2] eam publice latā si iudex tulerit sñiam illam in loco ubi publice iudicare consueuit præsentibus officialibus suis & partibus, uel altera absente per contumaciā. C. quomodo & quando iud. si ut proponis. ij. [3] & l. j. alias si occulte nō obe quantum ad hoc multa argumenta possunt induci cōtra ea quæ occulte fiunt xix. dist. anastasius. & s̄. de offic. delega. consuluit. ff. de ritu nupt. palam. & de offic. præfec. præto. barbarius.

Gloss. seq. dat tria similia, & reddit rōnem textus.

[b] Officio iudicis. Sic prælatus ex officio suo examinare debet electum sibi præsentatū. s̄. de elec. nihil est. & c. cū nobis olim. & c. uenerabilem. & prætor quos prohibet in totum prohibet etiā si pars nō opponat ff. de proc. filiusfamilias. § ueterani. Sic etiam iudex admittit cōpensationē, licet pars hoc nō petat. ff. de peti. hære. l. ulti. & ff. de iniu apud Labeonē. §. si quis alias ius publicū offenderet̄: quod esse non debet. s̄. de fo. comp. si diligenti. C. de procu. militem. & C. loca. milites. Iudex enim qui scit actorem excommunicatum, non debet ei participare: & sic tam pro se quam pro alijs illum repellat ex officio suo. sic & quędam possunt obijci post sententiam. C. de iur. & fac. igno. l. j. & ff. ad mace. cum tamen.

[c] ADuersario. Tempore motæ litis. Not. quod ad hoc ut sequat̄ cōdemnatio reus debet possidere tempore litis contest. & quod possideat cū res iudicatur. sed si tempore litis contest. possideat cum res iudicatur sine dolo malo amisit possessionem, absoluitur. ff. de rei uendi. sinautem. §. j. Vel sufficit possidere cum res iudicatur, ut ibi dicitur.

[B] Cōcor. text. in l. nec supina. ī l. nec regula. ff. de iur. & fac. igno.
[2] Dico hoc uerū de notorietate seu publicitate iuris q̄ sufficit quo ad excōicatum: s3 quo ad alios ītelligit̄ & requiritur publicitas & notorietas facti, uidelicet qđ sit multitudini notū glo. clem. j. de sepul. Pā. Fely. hic. Adde qđ dixi. j. de appe. c. pastoralis.
[3] Hæc lex nō probat id, ad qđ inducitur ibi. n. dr̄, qđ si iudex nō in loco quē statuerat, sed alibi, per obreptionē iudicat contra absentē: nō ualet sententia: uñ uidet̄, ꝙ ualeat lata ī loco statuto. fateor enimꝙ ualeat: sed ꝑ hoc nō sequitur illā publicam melius facit. C. de don. in donatiōibus in prin. & ꝙ ibi not. & C. de testa. omniū alleg. l. pe. C. đ lega. li. x. sed ꝑsumptiue sumuntur

Idem.

Valet rescriptum impetratum ab excommunicato, super prosecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.

CAP. XIIII.

VEnerabilem. f. n. archiepiscopum Narboñ. qui a iudicibus ex sufficienti [e] grauamine ad ap. se. appellans, ad uos super appellatione sua nostras literas reportauit, & si ex causis alijs tempore impetrati rescripti [f] uinculo fuerit excommu-

[d] Sine dolo. Sed quis probabit, qđ sine dolo? Lex dicit quod idem qui desijt possidere. ff. de excep. rei iud. si rem meā. l. si a te. j. responso. de qua lege sumpta est hæc decreta. Sed contra ur̄, quod aduersarius. Nā qui dolum allegat, dolū probare debet ff. de probat. quoties. §. qui dolo. Qualiter respondemus legi prædictæ quæ dicit, quod ipse debeat probare? Respon. quod hoc ipso, quod contrarium non probat, satis probat ipse, quod sine dolo desijt possidere. C. qui mili. non pos. super seruis. lib. xij. & C. de testam. omnium. sic probatur benemeritus, eoipso quod non probatur demeritus. ff. de lega. ij. l cum pater. §. rogo. Ideo dicit sine dolo: quia si dolo desijt possidere, condemnabitur tanquā possideret: quia dolosus pro possessore habetur. ff. de reg. iu. qui dolo. & l. parem. & ff. de rei uendi. quod si dolo. & l. sinautem. §. sed & is. ff de peti. hæred. nec ullam. §. is autem. & l. etiam. §. item si quis. & l. sed & si lege. §. sinautem. & §. per inde. Vel dic, quod eo ipso ꝙ tempore lit. contestatæ possidebat, si postea dicit se non possidere ad hoc ut absoluatur præsumitur contra ipsum ꝙ dolo desijt possidere, & ideo tenetur probare quod sine dolo desijt possidere ad hoc ut absoluat̄, ut dicit l. prædicta, si rem meam. alias cōdemnaret̄ tanquam possideret. Item si quis non possideat, & offert [4] se liti actore ignorante, nam condemnabitur ac si possideret. ff de rei uen. sinautem. in prin. & l. is qui se liti. Sed si actor sciret illum nō possidere, secus esset: ut l. is qui se. Itē si agat ad exhibendum: si absoluatur reus qui nō possidebat, & interim incipiat possidere, tamen obstat exceptio rei iudicatæ. ff de excep. rei iudi. si quis ad exhibendū. Ad hoc ut exceptio rei iudicatæ obstet, oportet ad minus quod tria concurrant, scilicet ꝙ idē sit corpus siue eadē quantitas, idem ius siue causa petendi, & eadem conditio personarum. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. & l. seq. & l. cum de hoc. Item qđ ille qui absoluitur. possideat rem tempore sententiæ, ut hic dicit. ff. de excep. rei iudi. si rem meam. & ff. de re uen sinautem. §. j. Ber.

[e] VEnerabilē. Ex sufficienti. sic. s̄. eod. dilecte. Et intellige, ꝙ expressit causam grauaminis coram iudice a quo appellauit, ut ibi dixi, alias non admittitur appellatio. j. de appella. ut debitus.

[f] Tempore impetrati rescripti. Not. quod s̄. sæpius dictum est, quod reus excommunicatus siue a iudice suo, siue ab alijs tempore impetrati rescripti, nō prohibetur prosequi appellationem & appellare. tertia quæstione nona. reuera. & infra. de senten. excommunica. per tuas. & s̄. eo. cum inter. & c. dilecti. & c. significauerunt. Et literas impetrare, & omnia facere, quę pertinent ad suam defensionem, ut hic omnia patent

per iura

& tene ꝙ no. in cle. de sepul. eos qui. in gl. de hoc Ioan. An.
[4] Non citatus secus si citatus non interrogatus: ut in Spec. de interro. §. ij uer. pone ergo. Io. An. Idem si in iudicio uel extra dicat se possidere, condēnabit̄. Secus si citatus simpliciter se defendit. Pa.
Exceptio rei iudicatę nō competit, nisi tria cōcurrant.

[e] Dicit Abbas decre. huius tit. quę uidētur idē dicere, sic uariari. decre. cū inter loquit de excōicato, qui agit uel defendit nomine suo tm̄ de iure suę psonę dilecti. loquit de excōmunicato defēdente ecclesiā. dilectę de excōicato lit. pēd. & post app. significauerunt loquit in actore. ista loquit in excōicato p alia causa, & ab alijs iudicibus. Ioan. And.

† Capit. lxxxvj.

[3] Vnde dicebāt Inno. & Hosti. q ibi ponit tp̄s post quod licet populum lapsum acquirere & lucrari. hic uero ponit tēpus post qđ ep̄s populi lapsi nō pōt illum repetere. Ioan. An.

[3] Hęc capitula nō loquunt i œconomo: sed in coadiutore, qui plenā habet administrationē in temporalibus secundum Gof. Ioā. And.

per iura prædicta, licet non faciant mētionem de sua excommunicatione, & super ipsa appellatione potest literas impetrare ut dicit in fine.

DE PRAESCRIPTIOnibus.

Supra uisum est de exceptionibus in genere, sed quia frequenter obycitur præscriptionis exceptio & plerūque dubitatur, an & quādo cōpetat: merito post præcedentem sequitur ista. Abb. Sicul.

De hac materia *tractatur xvi. q. iij. & iiij. & iij. q. v. in princ. q.*

Placuit. Diuidit. Nā primo ponit dictū. Scđo determinat ibi, si tn̄ casum determinatum exponēs: ibi, si aūt. aliū addens: ibi, iterū si. Abbas.

[a] Per ipsum triennium. Signat contra. xvj. q. iij. placuit ut quicūque. ubi dicitur, q qui post sex menses [2] negligit plebes cōuertere ad catholicam unitatem: qui postea potuerit eas cōuertere, habeat ipsas. Sol. illud ca. & istud sūt eiusdē cōcilij, & illud debet intelligi p supletionem istius & ecōuerso, s. ut uicini episcopi admoneant episcopum, ut plebē suam conuertat ad fidem catholicam: & si negligens fuerit per sex menses, a tempore admonitionis computandos, qui potuerit eā postea conuertere habeat eam (computato isto triennio) post illos sex menses, & sic habet sex menses primo, & postea triennium. & sic nullum contrarium. Et ita habes hic pręscriptionē triū annorum & sex mensium contra ecclesiam, quod est contra illud infra, eodem. de quarta. & xvj. quęstione iij cap. placuit. §. quas actiones. Sed hoc introductū fuit fauore fidei catholicę.

[b] Si autem non fuerit. Et ita uacante ecclesia, non currit ei pręscriptio. Item si episcopus fuerit hęreticus, non currit ecclesię pręscriptio: ut in §. seq. quia tunc ecclesia quasi uacare intelligitur. Sed uidetur, quod debeat currere, quia ecclesia uacāte ipsius œconomus potest conuenire & conueniri: ut argum. xij. quęstione secunda, uulteranę. & cap. uobis. ergo uidetur, quod currit pręscriptio. Sed non est uerum quod œconomus possit agere uel conueniri uacante ecclesia, quia tunc caret legitimo defensore. j. ue se. ua. per totum. & ideo non currit, imo dormit [4] interim præscriptio.

[4] Dormit idem Pa.

nicationis adstrictus de quibus ibi mentio non habetur, ad prosequendam per easdem literas appellationem prædictā decreuimus admittendū. Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suā prosequi, & super ea literas impetrare.

TITVLVS XXVI.

DE PRAESCRIPtionibus.

Ex concilio Aphricano †.

Episcopus contra episcopū, locum per se conuersum ad fidē præscribit triennio: sed cum uacat ecclesia, uel est in schismate. non præscribitur contra ipsam.

CAP. I.

Placuit, ut si quisquam aliquem locum ad catholicā unitatem cōuerterit: si eum per triennium nemine repetente tenuerit, ulterius ab eo nō repetatur. Si tamen per ipsum triennium [a] fuerit episcopus, qui posset repetere, & tacuit. Si autem nō fuerit [b], nō præiudicetur matrici ecclesiæ, sed liceat cum locus acceperit episcopum, ex ipso die, intra triennium repetere. Item si fuerit episcopus, ex Donatistarum parte ad catholicam fidem conuersus, non ei piudicet præfinitū tēpus sed ex quo die conuersus est habeat per triennium potestatē repetendi locū, qui ad ipsam cathedram pertinebat.

Ex registro Grego. Italię patriciæ.

Duobus modis summatur. Primo sic: Taciturnitas prælati, non nocet ecclesiæ, donec sit præscriptum. Secūdo sic: In rebus inuasis, non currit præscriptio † *Ioannes Andreas.*

CAP. II.

Nihil prodest: & infra. Nihil cū scandalo [c], nihil cū forali [d] strepitu, uobiscum nos uel le de causis pauperum [e] definire, uobis scripsisse meminimus [f] Sed illud uos scire credimus, taciturnitatem atque patientiam nostram, futuris post me pontificibus in rebus pauperum præiudicium non facturam [g].

Nihil prodest. Hoc capit. legitur uarijs modis in glo. & extra secundum Ioan. Andre. summatur duobus modis secundum primas duas lectu. quę eliciuntur ex glo. fin. Et istę duę lecturę sunt uerę in se, & procedunt sine scrupulo. De alijs uero posset dubitari. Diuidit. Nam primo repetit, quod scripserat olim. Secundo protestatur: ibi, sed illud. Abb. Sicu.

[c] Nihil cum scandalo. argum. quod propter scādalum, desistendum est a iure suo. de temp. ordi. ad aures. ubi de hoc. & x. quęst. iij. cauendum. & ij. qō. iij. nolite. Et sic dominus cū sciret non debere soluere tributum, tamē propter scandalū soluit: & apostolus ne aliquē scandalizaret, proprijs manibus uictum sibi q̄rebat. xxviij. quęstione prima, iam nunc. uersus finem. & propter scandalum consuetudo loci seruanda est, ut fecit mater Augustini. xij. distinct. illa. in. fin. argument. infra de re. iu. qui scandalizauerit.

† Intelligo pręsupposita mala fide uel durāte impedimēto uiolentię, alias idem quod de alijs rebus respectu ecclesię, quæ hēt pscriptionem uniformē.

[d] Forali strepitu. idest, contentioso iudicio.

[e] De causis pauperum. & sic bona ecclesiæ pauperū sunt. xvj. quęstione prima, quoniam quicquid. & xxiij. quęstione vij. quod autem. & quęstione viij. conuenior. circa prin. & ideo pauperum esse dicuntur, quia tempore necessitatis omnia sunt communicanda [5] xlvij. dist. sicut hi. & decimasecunda quęstio. j. capitu. ij. & uictu & uestitu his contenti simus. x. quęstio. ij. episcopus. & xij. q. ij. aurum.

Bona ecclesiæ pauperū sunt.

[5] Nec sūt appropriāda. de pręben. c. iij. de do. c. ij Ioā. And.

[f] Vobis scripsisse meminimus. Et ideo forte creditis, quod res pauperū retinere possitis, quasi uobis uideamur fecisse pactum de non petendo, quod falsum est, ut sequitur.

[g] Facturam. Argum. quod negligētia uel taciturnitas prelati, non pręiudicat successori, quia delictum personę, & c. supra, tit. proxi. cum uenerabilis. & xvj. quęstione sexta, si episcopum. sic & tempore prelati male alienantis non currit pręscriptio. xvj. quęstio. iij. si sacerdotes. & prelatus conditionem ecclesię deteriorem

teriorem facere non potest. ℨ.de don.fraternitatem. argu.contra.s.eod.cap.proxi.& infra, eo.auditis. in fi.Sol.negligentia prælati siue taciturnitas bene præiudicat ecclesiæ:quoniam propter taciturnitatẽ currit præscriptio:ut infra,quasi per totum. & supra,eo. capi. proxi.& ideo hoc intellige,quantum ad centenariã præscriptionẽ quę sola currit ecclesię Romanæ.xvij. qõ. iiij. nemo.& ℨ.eo. cũ nobis. quia non potuit præscribere tempore suo, ꝑ centũ annos. & in authent. ut Romana ecclesia gaudeat &c.§.j.col.ij. Vel potest intelligi de re iuasa, quã ista patricia inuaserat uiolenter: in qua nõ currit præscriptio. xvj. quæ. iij.licet in regulis. & xciij. dist. illud. & hęc protestatio fuit quasi quædam interruptio, quam fecit princeps princip[i] Sed hoc nõ facit: [2] illa quã habes. xvj. quæst.iij. placuit. §. potest. uersi. his autem cuius. & C.de an.except.ut perfectius, s.de offic. ordi.pastoralis.in fi.

[1] Vñ dicebat.Inno. quod unus princeps contra alium per tales ꝓtestationes, interrũpit præscriptionẽ cũ non sit alius corã quo cõueniat. ar.l.quam ℨ. alle. gl. & facit qđ no.ℨ.c. ꝓxi. Io.an. [2] Melius diceret nõ põt facere illã: & ita ponit Vin. Ioã.

Gregorius.

Per quietam & synceram possessionem triginta annorum, præscribit ecclesia rem priuati. h.d.prout loquitur in præscriptione ecclesiæ actiuè. & iste intellectus tenendus est.

CAP. III.

Sanctorum [a] patrum sanctiones [b] statuentes cõfirmauerunt, & nos irrefragabiliter cõfirmamus, ut omnes possessiones ad singulas prouincias nostrorum fratrum pertinẽtes, a quibus per triginta annos possessæ sũt quiete [c] & syncere [d] absq; synodali [e] proclamatione, perpetuo teneantur.

Alex.iij.Salernitano archiepiscopo.

Quarta decimarum & funeralium præscribitur cõtra epm si xl.annorum spatio non soluatur, & cathedralis ecclesia interim non uacauit.

Sanctorũ. Hoc capit.prout loquitur in præscriptione ecclesiæ passiue.hoc dicit. Ecclesia contra ecclesiam præscribit spatio xxx.annorum. & hodie non procedit per c.ℨ. proximum.Abbas.

[a] Sanctorum patrum. Ad hoc ut teneat dec. sic pone casum: Rector cuiusdam ecclesię possedit per xxx. ann. quiete quasdam possessiones cuiusdam militis. quæritur si præscripsisset? Respon.ut sequitur. & sic non tollitur per c.seq. Nam ibi loquitur quando ecclesia præscribit cõtra aliã, hic quando ecclesia contra priuatum, & iste casus probatur xvj. quæstio.iij. placuit.§.potest.

[b] Sanctiones Vt xvj.quæ.iij. c.j.& ij. & capitu. quicunque.& c.placuit.

[c] Quiete.i.sine interruptione aliqua, & sine molestia:de qua no.ℨ.eo.illud.

[d] Syncere.i.bona fide [3]: ꝙ præsumitur eo ipso, qđ non probatur contrariũ.arg. C.qui mi.nõ pos. super seruis.& qui malam fidem allegat, eã probare debet. arg.xvj.q.iiij.uolumus.ff.de prob.quoties.§.qui dolo.& ꝙ dicit de xxx. an. præscriptione, quæ non tenet hodie.uerum est in rebus ecclesiæ, tenet tamẽ in rebus priuatorum.ℨ.eo.de quarta.& c.ad aures.

[e] Absq; synodali proclamatione. per istã synodalem proclamationẽ fit interruptio ꝓscriptiõis, si alias nõ posset litem contestari. C.de an.excep. ut ꝓfectius, alias non uidetur.C.de præscrip.xxx.ann. sicut in rẽ.

[3] Quæ in petitione hæreditat. non censetur in eo qui audit sibi litem mouendã. ff.de peti. hær. item ueniũt. §. a quo. secũdũ Vin. Ioã. And.

De quarta. Primo ponit dictum.Secundo casum non exemptum ibi,nisi. Tertio ius antiquum reprobat ibi,nam Romana.Abbas Siculus.

[f] Quadragenaria.Hodie uero iure cõi, sola xl.ann. præscriptio currit contra ecclesiam nulla distinctione facta inter ecclesias & monasteria,ut hic patet, & ℨ.eo. in pluribus ca.& xvj.q.iij.c.placuit. §.potest. uersi.quas actiones. prout distinxit Gratia.& male in illo. §.potest. xvj. q.iij.uersicu.si.per unã.col.uer. in canonibus uero &c.

CAP. IIII.

De quarta decimæ & oblationis defunctorum clericus ab impetitione episcopi, quadragenaria [f] præscriptione tẽporis se posse tueri [g] uidetur: Nisi forte interim pastoralis sedes caruisset [h] pastore, qui iura ecclesiæ suæ exigere debuisset. Nam Romana ecclesia tricẽnalẽ ꝓscriptionem contra ecclĩã nõ admittit.

Idem

Possessor malæ fidei,nõ ꝓ̃scribit.

CAP. V.

Vigilanti studio cauendum est, ne malæ fidei possessores [i] simus in prædijs alienis. Quoniam † nulla antiqua prædiorum possessio iuuat aliquem malæ fidei possessorem, nisi resipuerit post quã se nouerit [k] aliena posidere: cum bo-

[g] Se posse tueri. Sed uidetur, quod non posit se tueri quia illa quarta decimarum de iure communi,uidetꝛ ad episcopũ pertinere. x.q.iij. unio. uñ si clericus iste cessauit in solutione illius quartæ, fuit male fidei possessor, & ideo non ꝓscripsit.ℨ.c.prox. & ℨ.eo.qm.& c.uigilanti. & c.si diligenti. Intellige,ꝙ ab isto clerico non incepit ꝓ̃scriptio: nisi habuisset titulum talẽ, qui dedisset ei causam ꝓ̃scribendi.de quo dr ℨ. eo.c.si diligẽti.Sed ab aliquo prędecessorum fuit inchoata, & ipse inueniẽs ecclesiã in possessione, habuit bonã fidem, credens ꝙ aliqua iusta causa posideret. unde compleuit præscriptionem:quia qui in locum alterius succedit.iustam habet ignorantiæ causam.ff.de reg. iu. qui in alterius. Vel potuit habere titulum [4] sci licet concessionẽ episcopi tantum. Vnde præscripsit occasione illius tituli tantum,licet minus iustus esset ut dicitur.ℨ.eo.si diligenti.

† Alias, quia.

[4] Titulũ cum iusto errore facti, alias reqrit tẽpus immemoriale hodie.Io. an.Pa.Fely. hic. Superius ꝑ̃ to hoc ca. su ad commodũ parochi sufficere. xl. ann.cũ bona fide & sine titulo ut sentit Io.Imo.c. apostolicæ.col.iij. nu.8.cum seq. ℨ.de dona.

[h] Caruisset. Quia ecclesia tunc caret legitimo defensore.ℨ.ne se.uacan.c.j.& ulti.& hic.quare non currit præscriptio.s.e.c.j.& sic istud tempus subducitur de præscriptionibus. [5] ℨ.eo.auditis. & c. cum nobis.

Vigilãti.Primo ponit dictum. Secũdo ibi, Ephesinus.rationem legis cõtrariæ. Tertio corrigit ibi,nobis.Abbas Siculus.

[5] Secundũ Tran. qui et reprehendit eos,qui dixerãt more prælati ꝓ̃scriptionẽ interrumpi. Ioan. An.

[i] Possessores. Sic.ℨ.eod.quoniam. & c.si diligenti. & capi. ueniens. in fi.& xvj.quæstio.iij.licet. & xxxiiij. quæstio.ij.si uirgo.& xxxiij.quæst.v.quod deo.& hoc ideo etiam contingit, quia sicut tempus non tollit obligationem,sic nec inducit.ff.de act. & obli.l.obligationum. §.placet.& hoc secundum canones:secus secũdum leges.C.de præsc. xxx.uel xl.ann. si quis em, ptionis. & decimasexta quæstione tertia. c. placuit. §.potest.

Glossa sequens quærit.argu pro & contra. ponit tres opi. & mediam approbat.

Præscriptione cõpleta, si mala fides superueniat an res ꝓ̃scripta re stitui debeat.

[k] Nouerit. Quod est intelligendum, si ante impletam præscriptionem habuerit malam fidem: quoniã qui mala fide posidet,non præscribit: ut dictum est. Sed pone, ꝙ post completam præscriptionem, incipiat habere malam fidẽ: nunquid tenetur ipsam rem

restitu-

reſtituere uero domino? Videtur ꝙ ſic: quia iam ſcit, ꝙ res non eſt ſua, & non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum. xiiij.q.vj.ſi res.& ĩ.de uſur. cũ tu. Sed contra uidetur, quod completa præſcriptione iã tutus eſt ſecundum utrunq; ius. ſ.cap.proxi.& ĩ.eo. tit. c. qm̃ omne.& ĩ pluribus alijs: ergo iure poſsidet. ſi iure, ergo iuſte & bñe. ut xiiij.q.iiij. quid dicam. nec iã dicit aliena: ut ibi Præterea iura faciũt hoc meum, illud tuum. viij. diſ. quo iure. Item conditor canonis, uel legis, poteſt mihi dare rem alienam, & tutus ero. ff. de euict. Lucius. & C. de quadrien. præſcri. bene à Zenone.& per totum.& ſic multo fortiꝰ potuit inducere hanc præſcriptionem in odiũ negligentiũ. Quidam dicunt ꝙ quandocunque habet conſcientiã rei alienæ tenetur eã reſtituere, alias peccat. Alij dicũt, ꝙ uidet uerius, qđ non tenetur eam amplius reddere, quia iam non eſſet aliena, imo ſua, & iuſte eã poſsidet, quia iure. xiiij. qõe iiij. quid dicam. ſicut q authore prætore poſsidet. iuſte poſsidet. ff. de acq. poſ. iuſte Ala. [1] dixit ꝙ ſi ex cauſa lucratiua rem habuit ſemper eam reddere tenetur: ar. ff. de ijs quæ in frau cre. qui autem. §. ſi quid cũ pupillo. ſi uero ex cauſa non lucratiua, puta quod emit ab eo quem credebat dominum, non tenetur. arg. xiiij.q.j. quod debetur.

Panor. tenet iſtã. [1] Cuius diſtinctio reprobat, ſecũdum Hoſ. C. de præſcrip. long. tem po. l. pe.& ĩ.đ dona. c. apoſtolicæ. Ideo tenẽda eſt prior negatiua. p tex. & gl. l.j.§.fi. cũ l. ſeq. de iti. actuq; priua. Io. An. hic.& in c. peccatum. de reg. iur. in vj. in mercuria. Pa. Fely. hic. [2] Licet. hodie per c.j. eo. tit. lib. vj. titulus eſt neceſſarius, uel tantũ tẽpus de cuius initio nõ ſit memoria, cum ſit cõtra ius cõmune ꝙ una eccleſia percipiat decimas ĩ aliena parochia. c. ad decimas. de reſtit. ſpo. li. vj. Panor. & omnes.

næ fidei poſſeſſor dici non poſsit. Epheſinus [a] enim legislator ſolùm propter uitandam miſerorum ſegnitiem, [b] & longi temporis errorem & confuſionem, primus tricennali, uel quadragenali præſcriptione uigorem legis impoſuit. Nobis autem tam in rebus cognitis, [c] quã latentibus [d] placuit [e] non habere uigorem.

Idem Mauritano epiſcopo.

Vna eccleſia in parochia alterius xl. annorum ſpatio decimas præſcribit.

CAP. VI.

AD aures noſtras peruenit, duas eccleſias litigaſſe ſuper decimis, quas una earũ in alterius parochia ann. xl. poſſedit: & infrà. Tuæ fraternitati tenore præſentium innoteſcat, quòd de iure [f] melior eſt conditio poſsidentis. Quia quadragenalis [g] præſcriptio omnem prorſus actionem [h] excludit.

[a] Epheſinus. Imperator forſitan fuit uel iuriſperitus qui hanc legem primus edidit.

[b] Segnitiem. Vitandam. ſ. ne rerum dominia eſſent incerta. ff. de uſuca. l.j.& inſtit. de uſuca. in prin.

[c] Cognitis. Ipſi domino. quod ab alijs poſsideantur.

[d] Latentibus. Quia uerus dominus, rem illam neſcit ad ſe pertinere.

[e] Placuit nõ habere. In malæ fidei poſſeſſore qui præſcribere non poteſt, ſiue uerus dominus ſciat rem illam ad ſe pertinere, ſiue ignoret: ut xxxiiij.q.ij. ſi uirgo.& ff. de peti. hære. ſed & ſi lege. §. ſi de eo.

[f] AD aures. De iure canonico.& etiã ciuili. ſ. de proba. ex literis.& ĩ. de iure pat. quod autẽ. xiiij.q.v. non ſane.& C. de rei uend. quoties. ff. de reg. iu. cum par. ff. de condi. ob tur. cau. ſi ob turpem.

[g] Quadragenalis. Sic patet ꝙ una eccleſia põt præſcribere decimas in parochia alterius, licet [2] titulũ non oſtendat. ar. ſ. e. tit. de quarta. ĩ. eod. ueniens. Ar. contra. ĩ. de deci. dudum ubi dicitur, ꝙ titulus eſt neceſſarius. de hoc dicitur. ĩ. ſi diligenti. per c.j. e. ti. li. vj. titulus eſt neceſſarius, uel tãtum tempus de cuius initio non ſit memoria, cum ſit contra ius commune, ꝙ una eccleſia percipiat decimas in aliena parochia. c. ad decimas. de reſti. ſpo. lib. vi. Pano.

[h] Actionem. Arg. quod actio ſecundum canones, ſit proponẽda, de hoc dicitur. ſ. de iud. dilecti. & cap. examinata. & quod dicit, omnem actionem excludit, intellige quod talis ſit actio quæ poſsit præſcribi: quia quædam ſunt quæ præſcribi non poſſunt. ĩ. e. c. proxi.& c. accedentes.& c. cum non liceat. ubi notatur ĩ quibus caſibus nõ currit præſcriptio. Ber.

Idẽ Parmẽ. epiſcopo.

Laici ſpiritualia poſsidere nõ poſſunt, ergo & per conſequens nec præſcribere. hoc dicit, et quotidie allegatur.

CAP. VII.

CAuſam quæ inter Regiñ. archidia. & nobilem uirum G. ſuper decimis uertitur: & infrà. Ideoq; mandamus, quatenus cauſam ipſam fine debito decidas, non obſtante præſcriptione temporis, uel conceſsione [i] eccleſiaſticæ ſecularisve [k] perſonæ ſi idem G. eam opponere uoluerit: quia cùm laici decimas detinere [l] non poſsint, eas nulla ualent præſcribere ratione.

Idem

Si contra præſcriptionem xl. annorum quæ ſola currit cõtra eccleſiã, opponatur interruptio: uterque probabit.

CAP. VIII.

ILlud autem te ſcire uolumus & tenere, quòd aduerſus eccleſias minorem præſcriptionem quàm quadraginta [m]

CAuſam quæ. Laicus decimas nõ præſcribit. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, ideoque. Abb. Sic.

[i] Cõceſsione. Supple facta poſt Lateraũ. concil. quo cauetur, ꝙ laici ſine animarum periculo decimas detinere non poſſunt: vt ĩ. de deci. prohibemus.& melius. e. titu. quamuis ſit graue. unde hodie epiſcopi decimas laicis in feudum concedere nõ poſſunt quia ius decimarũ cum ſit ſpirituale, non cadit in laicũ: ut hic in fi. ſatis patet. De hoc dicetur in decre. ĩ. de deci. quamuis ſit graue.

[k] Seculariſve. ĩ. de deci. tua nos.& c. dudum.

[l] Detinere. Sic xvj.q. vij.c.j. Et dic detinere, ſcilicet ciuiliter [3] naturaliter autem de facto poſsident laici, & in periculum animarũ. Exigitur ergo ciuilis poſſeſsio ad præſcriptionem in huiuſmodi ſpiritualibus id eſt: ut perſona ſit talis in quam poſsit cadere huiuſmodi poſſeſsio de iure. In laicum enim, ius ſpirituale non cadit. ſ. de ele. ſacroſancta.& ca. maſſana. & xcvj. diſtin. bene quidem. Talis quidem poſſeſsio germinat prolem: id eſt, fructum parit, acquirit dominium, ſecundum Ioann. ut arg. inſti. per quas perſo. no. acqui. §. ſed bonæ fidei.& ideo quia non poſsident, non præſcribunt: quia ſine poſſeſsione præſcriptio non procedit. ff. de uſucap. l. iij.& melius. in l. ſine poſſeſsione.& præſcriptionem obiicere non poteſt, niſi quis poſsideat. ſupra, de probatio. ex literis. in fin. Ergo laici [4] non poſſunt nobis obijcere præſcriptionem, in huiuſmodi ſpiritualibus: quia non poſsident ciuiliter decimas: ſubaudi, niſi allegent alium titulum: & conceſsionem factam.

[m] ILlud autem. Quadraginta. ſ. eo. de quarta.& c. ad aures.& ĩ. c. prox.

[3] Et ſic ponit detẽtio pro poſſeſsione: ſicut ĩ terdũ ecõ uerſo. xij. q.j. cap. ij. Ioã. And. [4] Laici. Fel. hic tenet ſufficere famã in feudationis ante cõciliũ lateranenſe, ꝙ uerũ erat ante cẽtum annos, ut in q. thol. ccccxxxix. Hodie uero nec fama reqrit, ſed ſufficit probare tempus immemoriale, & allegar titulũ. & ita practicatur ẽt ĩ petitorio, de quo in regno Frãciæ ſolus iudex ſecularis titulo allegato cognoſcit.

a Canones.xvj.q.iij.c.j.& ij.& c. quicunq;. & c.placuit.quæ hodie non tenent.s̃.e.c.iij. B.

b Aduersus ecclesiam. Hoc ideo dixit:quia aduersus priuatum, bene tuetur se ecclesia spatio xxx. ann. ut s̃.eodẽ sanctorum.quæ in isto casu habet intelligi: ne quod in eius fauorem renoscit̃ indultum,ad eius læsionẽ retorqueri contingat. C. de legi. l.quod fauore.

c Inconcusse. Id est, quiete & sine aliqua interruptione.j̃.eo. auditis.& c. seq. Vel sine aliqua synodali proclamatiõe, per quã interrumpitur præscriptio.s̃. eo. sanctorum.

d Parte.super pręscriptione & interruptione:ut j̃.eod. auditis.

Glo.seq.distinguit interruptionẽ naturalem & ciuilẽ. De prima ponit duos modos: & octo de secunda.

anno.Ro.eccle.non admittit: licet quidam canones a comprobent tricennalem: & ecclesia se potest aduersus b ecclesiã quadragenaria temporis præscriptione tueri de re illa, quam inconcusè c xl. ann. noscitur possedisse. Verùm si de præscriptione & interruptione inter partes fuerit mota quæstio, ab utraq; parte d testes recipi debẽt:& si probata fuerit interruptio, e præscriptio non tenebit.

Idem.

Fines prædiorum ecclesiasticorum xl.annorum spatio præscribuntur.

CAP. IX.

Quia indicante abbate C. comperimus inter eum & abbatem sanctæ Luciæ exortã de finibus quæstionem: agrimensoris f definitione, illam prospeximus finiendã. Hortamur igitur, ut ad loca g de quibus est cõtentio accedentes eam in uestra faciatis præsentia terminari. Quadraginta h tantũ annorum præscriptione utriq; parti seruata. †

Lucius iij.

Tempore hostilitatis,nõ currit præscriptio.

Præscriptio interrũpit̃ naturaliter, & ciuiliter.

e Interruptio. Nota quod interruptio fit pluribus modis, naturaliter & ciuiliter. Naturaliter duobus modis, per inundationem maris & fluminis : ut ff. de acquiren.poss.qui uniuersas.§.item quod à mari.& l. possideri.§.Labeo.Item per deiectionem & expulsionẽ.ff.de usuca.naturaliter.§.j. Ciuiliter uero, multis modis interrumpitur præscriptio. Et primo per libellum principi oblatum, 1 in annali actione.C.quãdo li.princ.dat.li.contest.faciat.l.ij.Item per litis contestationẽ, quod habet locum in perpetuis actionibus. xvj.quæstio.iij.placuit.§.potest.uer.is autem.& §.ꝙ si ij.& coram suo iudice.C.ne de sta.defunct.l. penul. Si non potest litem contestari,sufficit iudicem adire, & libellum offerre contra absentem, uel contra eum qui conueniri non potest aliqua de causa,& in querimoniam deducere ius suum, uel coram publicis personis, uel ad domicilium rei, cum iudex haberi non potest ut proponat, & sic interrupta est præscriptio. C.de anna.excep.ut perfectius. & prædi.§.potest.uer sicu.is autẽ.Item per sacrum oraculum, oblatũ princip. Et per executionem si postea subsecuta fuit conuentio.C.de præscrip.xxx.an.sicut in rem.in fi. Item per solutionem usurarum.C.de præscript. xxx. an. si quis emptionis.in fin. Item per synodalem proclamationem.s̃.eodem,sanctorum.Item per secundam cautionem à debitore factam.C.de præscrip. xxx. anno. cum notissimi.§.sed & si quis. Item per denuntiationem factam à colono.supra ut lite non contesta.quoniam frequenter.§.quod si super. & C. ubi in rem actio.l.ij. Ber.

1 Per exceptionẽ uero nõ ĩterrumpitur ut no. de ordi. cog.c. ij.ĩ gl.hic patet. Ioan. And.

Quia indicante. Primo ponit dictum:quod secũdo exequendo committit: ibi,hortamur. Tertio circa exceptionem instruit:ibi,quadraginta tantum. Abb. Sic.

2 Vel pro & copulatiue enim loquit̃ decre.prima alleg.Ioã. And.

f Agrimensoris. Qui tenetur de modo finium actione in factum,si male renuntiauerit, dummodo dolose hoc faciat.de culpa enim uel negligentia nõ tenetur. ff.si men.fal.mo.dix.l.iij.§.j. Lau.

Præscribunt̃ quãdoq; fines

g Ad loca. Vt loca diuidenda subijciat oculis. ff. fini.reg. si irruptione.in fin.C.fini.regun.si quis.Et hic potest sumi. arg. quod iudex potest iudicare secundũ quod nouit, & non secundum allegata. Et not. ꝙ iudex qui contra conscientiam uel contra 2 iustitiã in grauamẽ alterius aliquid fecerit, per gratiam uel sordes: per unum annum nouerit se suspensum: & si durante suspensione ingesserit se diuinis irregularis efficit̃ cũ quo sol⁹ pa. dispensat, & in ueram litis æstimationem cõdemnabit̃, ut ĩ decr. In iiij.cũ æterni. de re.iudi. libro vj. Tanc.

Glos.seq.inducit quatuor cõcor. alle.iiij. iura in cõtrarium, & soluit distinguendo inter fines parochiarũ, &c.& prædiorum primo casu, aut cõstat de limite, aut non.Et si constat: aut quæritur de limite uel adhærentibus,aut de non adhærentibus.

h Quadraginta tantum annorum. Sic ergo uidetur, quod fines præscribi possunt: ut xvj.quæst.iiij.uolumus.& quæst.iij.inter memoratos.& supra eodem.ad aures.& supra de prob.ex literis.Sed contra uidetur, quod fines præscribi non possunt:ut xvj. quæstio. iij. licet in regulis.& infra, de paroch.sup eo xvj.quæst. iij.quicunque.& cap.inter memoratos. Super hoc dicas, 3 ubi fines diœcesium siue parochiarũ cõstat distinctos fuisse,uel etiam potest probari per libros antiquos,& testes,& famam,& alia adminicula:ut supra de probatio.cum causam.fines diœcesis siue parochię aut prouinciæ, non possunt præscribi. & sic loquuntur.cap.ista.xvj.quæst.iij.& licet. & cap. quicunque. & infra de paroch.super eo.& ratio est,scilicet ne prouinciarum termini confundãtur.xvj.q.iij.quicunq;. & sic limes præscribi non potest, nec ea quæ limitibus adhærent.ff.de rei uendic.quæ religiosis. & ff. de contrahenda emptio.in modicis. Vbi uero non constat nec potest probari de diuisione, limes & ea quæ sibi adhærent, bene possunt præscribi. & sic distinguit illud capit.xvj.quæstione tertia, inter memoratos. Fines uero prædiorum bene præscribuntur, in quo casu loquitur illud capit.ex literis. supra de probationibus. in quo casu potest intelligi illud capitulum xvj. quæstio. quarta, uolumus. & illud quod hic dicitur. Si uis intelligere hic de finibus parochiarũ, intellige hic,quod fines non erant distincti. unde habet locum præscriptio, ut dicit capitu. inter memoratos.Illud scias, quod licet limes præscribi non possit,tamen ea quæ sunt intra limitem, limiti non adhærentia præscribuntur 4 spiritualia & temporalia: & sic loquuntur supra eodem. cap. ad aures. & infra eodem. auditis, ubi una ecclesia præscribit decimas in parochia alterius, & tunc necessarius est titulus: ut nota.infra eodem.si diligenti.& in quadam decreta.Grego.eodem tit. uenerabilium.nunc est.cap.j. e. tit.libro vj.

diœcesis.

2 Respectu ꝓprietatis uel ẽt respectu finium ubi alitur de eorum ueritate nõ cõstat.

3 Dicas hanc glo. sequit̃ Hẽri.Boy. c. sup eo.de paroch.& dic ꝙ licet aliquo casu non possint fines ꝓscribi,hoc est uerum respectu limitatiõis & nominis territorij: Tamen ipsa ꝓprietas & ius omne põt ꝓscribi gl. uer. limites in ꝓœmio prag. uide Guido. papæ cõs. lxxxviij. in fi. Alc. repetit.l. quin quepedũ. co.iiij. C. finium regum.

4 Dixit hic Gof.& postquã fines sunt turbati:& alter incipit fines possidere, ut solũ ꝓpriũ non ut fines: tunc incipit ꝓscribere:ante turbationem autẽ, nõ ꝓscribit: quia uterq; finibus cõmunibus tũc utitur rõne suæ partis. ff. pro so.l. merito. Ioã. And.

EX trāſmiſſa. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices: ibi, diſcretioni. Abbas Siculus. Et erat hæc olim ſub titu. de ſtatu. regul.

a Eccleſia de Camenone. quæ parochialis erat eccleſia, & matrix pertinens ad monachos: & aliæ erant ſub illa, & ita iſtæ eccleſię ꝑtinebant ad monaſteriū mediante matrice eccleſia, & ita maior eccleſia poteſt agere pro iure ſubditarum eccleſiarū. ſic ĩ. e. auditis. & xvj. q. iij. inter memoratos. Lau.

b Minutatim. Fruſtatim lupus comedit agnum. xiij. q. j. ca. eccleſias. §. ius ita. ultra unam columnā. & eſt quaſi quædam ſpecies alluuionis quæ prædiorum ſtatum immutat, alij auferendo paulatim, alij dando latenter. C. de alluuio. l. j. & ij.

c Funerandi. Ius funerandi conſiſtit in ſepulturis mortuorū. & exequijs, & oblatiōibus īde prouenientibus. & iſtud ius non ſubtraxerunt matrici eccleſiæ. de hoc iure habes. ĩ. de ſepul. per totum.

d Decimas. Et ſic patet. ꝙ de iure cōmuni, matrix eccleſia debet percipere decimas intra confines ſuæ limitationis. & ſic capellæ nihil debent habere: ꝙ eſt uerū niſi per ſpecialem indulgētiā uel præſcriptionem. ĩ. de deci. cum contingat. & xvj. q. j. de decimis.

e Non currente. Tempus hoſtilitatis † non currit: imo illud ſubducit de præſcriptione. ſic & xvj. q. iij. prima actione. ff. de ca. & poſtli. reuer. poſtliminium. & C. e. ab hoſtibus. & in alijs caſibus. ſ. eo. c. j.

† Hoſtilitatis. I. auren. Calc. cōſi. xxvj. nu. 8.

CAP. X.

EX tranſmiſſa conqueſtione abbatis & monachorū de Habeñ. accepimus, ꝙ cū eccleſia a de Camenone ad ius eorum pertineat, & hoīes de Sib. & Vint. eccleſiarū parochiani ſint ipſius eccleſiæ, clerici qui prædictas habuerunt eccleſias, minutatim b omne ius parochiale præter ius funerandi c matrici eccleſiæ ſubtraxerunt: & infra. Diſ. ve. man. quatenus decimas d & oblationes, cum alijs obuentionibus, memoratæ matrici eccleſiæ (præſcriptione hoſtilitatis tēpore non e currente) reſtitui faciatis.

Inno. iij. Abbati de Cenedo.

Procurationes quæ debentur legatis & nuntijs apoſtolicæ ſedis, præſcribi non poſſunt.

CAP. XI.

ACcedentes ad præ. no. præpoſitus ſancti Nazarij, & A. canonicus ſancti Stephani ſyndici & ꝓcuratores primicerij & clerici Mediolañ. de ordinarijs maioris eccleſiæ grauiter ſunt conqueſti, quòd cum ipſi legatos & nuntios apo. ſe. deuote recipiāt & procurent, dicti ordinarij procurare ipſos renuunt, & pro curantibus ad expēſas ſubſidium impertiri: & infra. Volentes autem, ut quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur f: Mandamus quatenus niſi dicti ordinarij per ſpeciale priuilegium apo. ſe. a præſtandis procurationibus oſtenderint ſe immunes (etiā ſi longiſsimo tempore procurationis obſequium † nō impenderint cū in talibus g ꝑſcriptio ſibi locū nequeat uēdicare) ipſos ad procuratiōis ſarcinā, ordine debito ſub eundam teneri decernas.

† Alias, officium.

ACcedētes. Prima pars ponit querelam. Secūda dat iudicem, ibi uolentes. Ab. Sicu.

f Ab omnibus comprobetur. arg. quod omnes tangit, ab omnibus eſt approbandum. lxvj. diſtin. c. j. & ſupra, de tēp. ordi. ſi archiepiſcopus. & ſupra. de offi. ordi. ad hoc. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & C. de autho. præſtan. l. ult. Item ubi onus, ibi emolumentum. xij. quæ. ij. charitatem. & ca. eccleſiaſticis. & inſtit. deleg. pa. tut. §. j. & C. de fur. manifeſtiſsimi. §. ſin autem. & melius: C. de ca. tol. l. una. §. pro ſecūdo.

g Cum in talibus. In procuratione quæ debetur ratione uiſitationis, non currit præſcriptio. ĩ. eo. cū ex officij. & hic patet. ſed in illa quæ datur ratione inſtitutionis, bene currit: de qua loquit̃. c. xviij. q. ij. Eleutherius. Item in illa quæ datur ratione conſuetudinis: ut xviij. quæ. ij. ſeruitium.

Idem de coſta & de ſancto Donato prioribus.

Subditus non præſcribit obedientiam contra prælatum.

CAP. XII.

CVm non liceat a capite mēbra recedeř: h non ſufficimus admirari, ꝙ ſicut referente Brachareñ. archiepiſcopo nobis eſt intimatum, licet eccleſiæ ueſtræ in ipſius ſint diœce. conſtitutæ, uos tamen obedire ſibi tāquam epiſcopo ueſtro contumaciter recuſatis: & infra. Ideoq; mandamus quatenus præfato archiepō & eccleſiæ Brachareñ. obedientiam & reuerentiam debitā, ſicut alij clerici ſuę diœceſis i faciūt impēda

CVm nō liceat. Sunt duæ partes. prima reprehēdit factum iſtorum quibus ſcribit̃ exprimendo cauſam. Secunda illud corrigi præcipit, & exceptionem remouet: ibi, ideoque. Abbas.

h Recedere. Niſi ubi incidit in hæreſim. xxiiij. quæſt. ij. ſane ij. Vel in ſchiſma. ſ. de elect. quia diligentia. & in crimine notorio fornicationis, & in ſimoniaco in ordine ſi poſsit probari. xxxij. diſt. §. uerum. & prima quæſtione prima, ſi qs a ſimoniacis. † In alijs aũt criminibus, etiam ſi ſint notoria, expectanda eſt ſentētia. xv. quæſt. ult. ſciſcitantibus. viij. quæ. iij. nonne. & ſ. ut lit. pendē. laudabilem. & cap. a memoria. & ĩ. de diuor. porro. Et eſt ratio: qa fornicarij notorij, & ſimoniaci, ſunt ſuſpenſi ipſo iure. prima quęſtione. j. reperiuntur. Sed nonne pro alijs criminibus prohibet̃ quis a perceptione dominici corporis. de cōſe. diſt. ij. quotidie. & ab immolatione: ut vj. diſtinct. teſtamentum. Quare ergo potius circa iſta crimina hoc dicit̃? Solu. canon dicit ‡ quòd iſtos ſimoniacos & fornicarios uitare poſſumus iure mero, ſed alios non, niſi eſſent excommunicati, & ſuſpenſi uel depoſiti. Vin.

i Suæ diœceſis. Eo enim ipſo debent ſibi ſubeſſe. xvj quæſtione ſeptima, omnes baſilicæ. & decimaoctaua quæſtione. ij. monaſteria. niſi oſtēdant ſe exēptos. ĩ. de confir. cum dilecta. ad fin. & hoc ideo, quia poſſeſſor non cogitur probare titulum ſuæ poſſeſſionis. C. de rei uē. l. ult. C. de pe. hær. cogi. & ij. q. v. §. j. quia ius iſtud de communi iure, pertinet ad epiſcopū in omnibus clericis ſuæ diœceſis. ut hic patet.

† De hoc ij. q. vij. ſacerdotes. Ioā. And.

‡ Hoc eſt quod quærebā, quare canō dicit Reſp. illa eſt rō ſpecialis ĩ ſimonia-- coĩ ordine: qa ĩtus ortus occidit q̃tū-- cunq; occultus: ut nota. de ſimo. tanta fornica-- tio aũt inquinat animam & corpus: & magis frequentat̃. xxxij. q. vij. quid ĩ oibus. & ideo magis perſequēda. ff. de pœnis. aut facta. §. ſi. ſecundum Hoſ. idē Goffr. ĩ. de ſimo. tāta. Ioā. An. Et gl. hic ſequitur. Pan.

Glossa sequens ponit xxvi. casus quibus uel non præscribitur, uel præscriptio dormit. & quinque personas quæ non præscribunt. In fin. signat contrarium, & soluit. & primo recitetur finis.

tis præscriptione temporis non obstante. a †.

Idem nobili uiro Matafeloni.

In iuribus ad Romanam ecclesiam spectantibus, currit sola centenaria præscriptio.

CAP. XIII.

AD audientiam apostolatus no. peruenit: & infra. Proponebat ex parte tua. Alex. pa. præ. no. tibi in castro Palatioli cōcessisse singulis annis xl. sol. denariorū Papien. quos Ro. eccle. ibi cōsueuit recipere annuatim, insuper comestiones b banna c, placita d foris facta e, & oīa iura quæ ibi apost. se. habebat. Sed ea tibi ratione nulla debe ri, castellanus eiusdem castri constantissime asserebat. Ad quod probandum inducebas prædicti Papæ priuilegium, & librū ecclesiæ Ro. censualem. hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebāt se uidisse præscriptum censum nuntijs Ro. ponti. a quinquag. annis & infra fuisse solutum. Sed inter alia fuit ex aduerso respōsum, quod nec priuilegiū nec liber cēsualis tibi aliquid cōmodi afferebant, cum priuilegio usus non fueris spatio xxx. annorum, & liber censualis suspectus existeret, quia nō fuerat in camera nostra receptus †, ac scriniarius f alio modo scripsisset dicta testiū, quam dixissent. Nos igitur magis g authoritatem priuilegij, quā depositiones testium attendentes considerantes etiam librū censualem, h quem non suspectum habuimus, licet non in nostra sed in cardinalis sancti Adriani camera sit inuentus, qui eum quan-

a Non obstante. Nota hic casus, in quibus non currit præscriptio. Primo in obedientia, ut hic. Item in procuratione ratione uisitationis debita. s. eo. c. proxi. Item in decimis a laicis possessis. s. eo. causam quæ. Item in matrimonio. j. de cōsan. non debet. Item in tributis, siue publicis functionibus. C. de pscri. xxx. uel xl. an. competit. Et liber homo non præscribit. xvj. q. iij. c. placuit. §. pōt. uer. quod si priuatus. & se. §. itē tempore uacantis ecclesiæ nō currit pscriptio. Nec tempore schismatis. s. c. prox. & ca. de quarta. & j. e. cum nobis. Itē tpe hostilitatis nō currit. s. e. ex trāsmissa. & xvj. q. iij. prima. Item nec contra neruum ecclesiasticæ disciplinæ. s. de consue. cū inter uos. Item in re quæ de iure communi posideri nō potest. xciij. di. illud, & c. distin. contra morem. Item limes. xvj. q. iij. licet. & infra, de paro. super eod. Item nec in re spirituali, iniusto titulo acquisita. s. de trāsact. præterea. ij. Item nec uia publica. ff. de uia publica. uiam. Item nec contra ius publicum. C. de ope. publi. præscriptio. Item res sacra, & res fiscalis. instit. de usuca. §. j. & §. res fisci. Item res præsidi data contra legem Iuliam repetundarū. ff. ad legem Iuliam repetunda. quod contra legē. Item res pupillaris. ff. de acquiren. re. do. bonæ. Itē fundus dotalis. ff. de fun. do. si fundus. Item res peculiaris ut uidet. ne de sta. defun. l. vlt. Item pupillo nō currit pręscriptio. C. quibus ex cau. in integ. resti nō est ne. l ulti. Item uxori durante matrimonio, non currit pręscriptio, nisi maritus uergat ad inopiam. C. de iure dotium. in rebus. §. omnes. Item in rebus quæ sub conditione debentur non currit præscriptio, nisi a tpe conditionis extantis. C. de præscrip. xxx. an. cum notissimi. § illud autem. Item tpe suspensionis prælati non currit præscriptio. j. de conces. præbend. quia diuersitatē. Itē filiofamilias non currit præscriptio, dum est in potestate patris. C. de anna. exce. l. j. in fi. §. ul. & C. de bo. quæ lib. quæcunque. ad fi. & C. de bo. ma. l. j. in fi. & s. de postu. pręla. bonæ memoriæ. in fin. Item quidam sunt qui præscribere non possunt, ut precario tenentes. x. q. iij. quia cognouimus. Item colonus. xvj. quę. j. clerici. & cap. seq. C. de præscrip. xxx. an. male agitur. Item qui nomine alieno posidet. infra. eo. si diligenti. Item usufructuarius. institu. per quas personas nobis acqui. §. fructuarius. Nec creditor pręscribit pignus. ff. de usuca. non solum. §. qui pignori. & C. de pig. act. ne creditores. & hoc intellige de lōga 1 præscriptione secundum leges, non de longissima ar. est quod contra obedientiam pręscribitur. j. de priuile. cum olim 2. Sed ibi habuit priuilegium rōne cuius pręscripsit, & præterea suberat Ro. ecc. quæ ipsam inobedientiam contra epm potius pscripsit. sic. j. eodē. cum ex officij. Vnde uersus: Hostis, schisma, minor, cōfinia, res sacra, dotes. Ecclesię neruus, laicus, res spiritualis. Visito, cōiugium, uia publica, liber obedit. Functio, res fisci, publicū ius, de repetundis. Si uacat ecclesia, suspensio, sub patre natus. Vxor, conditio, si res nō posideant. Res pupillares. his atq; peculia iūgis. Impedimenta uetāt hæc ne pręscribere posis.

AD audientiā. In feudo Roma. eccle. contra ipsam ecclesiam & uasallum currit sola præscriptio centum annorū. Duæ sunt partes principales. In prima ponitur processus narratio. In secunda diffinitio: ibi, nos igitur. Prima subdiuiditur: quia primo ponit petitionē actoris. Secundo responsionem rei: ibi, sed ea. Tertio probationes actoris: ibi, ad quod. Quarto probationū ipsarum impugnationes: ibi, sed inter. Abbas.

b Comestiones. 3 .i. albergarias seu procurationes quas a singulis seu certis percipere poterat. Ber.

c Banna. i. ius indicendi bannum uel edictum. Ab.

d Placita. i. iurisdictionem causarum. Ber.

e Foris facta. i. pecuniarias pœnas delinquentium. arg. j. de pœ. presbyter. Ber.

f Scriniarius. Scriniarij appellantur tabelliones, & est uulgare Romanorum.

g Magis authoritatem. Argumentum contra. C. de fide instrumen. in exercendis. s. de fide instr. cum Ioānes. Solu. illud generale, & istud speciale propter antiquitatem facti. ff. de proba. census. & sunt semper specialia ista obuiantia illi generali, scilicet ubicunq; scriptura est necessaria. xcvij. distinct. nobilissimus. C. de manda. princip l. j. s. de officio deleg. cum in iure. C. si mi. se maio. dixe. si alterius. & ubicunque priuilegium allegatur. argumentum infra, de priuileg. porro. quædam enim melius probātur per instrumenta, quam per testes: ut dictum est 4. De hoc. s. de proba. tertio. ut hic sequitur, ubi dicit, considerantes etiam librum censualem &c.

h Librum censualem. Sic enim per libros antiquos, proba

Quia cū alius sup eos supioritatē contra eorum supiorem nō pscripserit ipsi p se nō potuerunt pscribere. Panor. fa. Bal. cōsil. cxxxv. li. v.

1 Lōga. imo nec mille annis pign' pręscribit Ioā. Fabr. Bar. l. cum notissimi. §. eo. tempore. C. de pscr. xxx. uel xl. anno. uideś tra. usura. q. vj.

2 Et eodē tit. cū per sonę. li. vj Ioan. An.

† Alias, repertus.

3 Comestiões. seruitus est patrimonialis ut dixi ad sti. parla. Parisi. tit. v. § iiij.

Scriniarius.

4 Vel respicit factum: quia testes solū dicebāt se uidisse cēsum solutū: priuilegiū uero asserebat illū debitū. & facit j. de priuil. l. si pa. pa. lib. vj. Ioan. An.

do camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit, nec credentes ipsum scriniarium (cùm iuratus [a] sit officium suum fideliter exequi) aliud scripsisse, quam à testibus diceretur. Respicientes insuper (quòd est longè ualidius) ipsum negotium tangere principaliter [b] Ro. ecclesiam, contra quam non nisi centenaria [c] præscriptio currit, in solutione prædicti census & aliorũ petitorum condemnauimus partem aduersam, iniungentes eidem, ut ibi nõ tãquam [d] tibi, sed tanquã eccl. Ro. (cuius authoritate debes percipere cuius etiã propter prædicta beneficia uasallus existis) sine difficultate persoluat.

Idẽ Hel. & Gu. abbatibus.

De centenaria præscriptione quæ solum currit contra Romanam ecclesiam, tempora schismatum deducantur.

CAP. XIIII.

Cum nobis: & infrà. Licet tam legali [e] quàm canonica [f] sit definitione statutum: ut contra Ro. eccle. quæ gaudet priuilegio speciali, non nisi centũ annorum [g] præscriptio locum sibi ualeat uendicare: tempora tamẽ intercidentium schismatum, [h] quæ secundum iuris ordinẽ [i] cursum præscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, sed diligenti consideratione adhibita, de ipsa computatione deduci. [k]

Idem Helieñ. & Rofseñ. episcopis.

Prælatus inferior potest præscribere in certis ecclesiis suæ diœcesis totũ ius episcopale: subducitur tamen de præscriptione tempus quo uacauit ecclesia cathedralis. CAP. XV.

Auditis & intellectis meritis causæ quæ uertitur inter Vigoreñ. episcopum, & abbatem de Heuescham, super ecclesijs in ualle de Heuescham, quas episcopus asserit ad se diœcesana [l] lege spectare: ab-

Archidiaco Paul. cõs. cccxliiij. libro j. Roma. cõsi. clxv. cõs. cccxix. gemi. cõs. lxxxij. num. 6. plene dixi in consue. Paris. §. v. num. 26. cũ sequen. Ad. de Alexã. consi. xvj. lib. v.

probatur diuisio diœcesium. s. de proba. cum causam. & instrumento producto de archiuo publico creditur. C. de fide instr. auth. ad hoc. ar. xxx. q. j. peruenit. publicum testimonium dicitur habere, ex quo magistratus cõfitetur illud de archiuo publico esse: ut hic. & si manu commẽtarieñ. ei signa imposita sunt cõsueta. ar. ff. de iure fis. in fraudem. §. quoties. & C. de fide instrum. plures. ff. de proba. census. C. arbi. tutelæ. l. ultima. & sufficit, quod in libro authẽtico scriptum est. vj. qõ. iij. scriptũ est in lege. & ff. qui & à quib. ma. li. non fiant. l. prospexit.

[a] Iuratus. Sic ergo præsumitur pro aliquo, ratione iuramẽti. j. q. vij. sancimus. s. de psum. illud. Item ratione honestatis suæ. s. de fide instru. cum dilectus.

Secus. idem Pã. Fel. Feudũ potest pscribi, respectu utilis dominij.

[b] Principaliter. Secus [a] si secundario. j. de re. iud. ca. pe. ar. j. de priui. si de terra. & c. accedentibus. Posset tamẽ iste castellanus præscribere, ut teneret terram, & esset feudatarius eccle. Ro. & non ille: qa per hoc non piudicatur ecclesię. sic xvj. q. iiij. uolumus arg. C. de præscrip. xxx. ann. competit. & l. iubemus. xvj. q. iij. ca. placuit. §. potest. & s. eo. sanctorum.

[c] Centenaria. xvj. q. iij. numo. & j. c. proxi. & C. de sac. sanct. eccle. l. ulti. & melius. in auth. ibi signata, quas actiones. in fi.

Glo. seq. ar. de uerb. tanquam, & inducit vi. cõcor.

[d] Tanquam. Arg. quod aliquis facit aliquid non tanquam ipse, sed tanquam alius. s. de elect. cũ inter canonicos. & ff. de adop. si pater. §. qui duos. ff. de inoff. testa. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. quando ap. sit. l. j. §. solent. & j. de rebus eccl. nõ alie. si quis presbyterorum. sic aliquis facit aliquid in eo quod homo. & aliud in eo quod rex. xxiij. q. iiij. si ecclesia. in fi.

[e] Cum nobis. Legali. C. de sac. san. eccle. ut inter diuinũ. & in aut. ut Roma. eccl. cen. an. gau. præ. §. quod autem. col. ij.

[f] Canonica. xvj. q. iij. nemo. & s. c. proxi. & j. eo. si diligenti. in fi.

Præscriptio cẽtenaria, an sit probabilis.

[g] Centum annorum. Hæc præscriptio obtinet in rebus & possessionibus, sed in priuilegio prælationis quo super alijs ecclesijs obtinet principatum, nulla currit ei præscriptio. xciij. dist. qui cathedram. xxiiij. q. j. quia ex sola. & c. rogamus. & c. schisma. qa hoc esset præscribere obedientiam: quod esse non potest. s. eo. cũ nõ liceat, qa nemo debet esse sinẽ capite. xciij. dist. nulla. Vin. Sed uidetur certe impossibile probari præscriptionem centum an. Idem est, ac si diceret Papa: nolo quod currat præscriptio contra Romanam ecclesiam. si. ij. q. iiij. præsul. Sed qualiter probabit se posse dixisse spatio cẽtum annorũ? per instrumenta non posset hoc probari: quia per instrumẽta nõ probatur possessio. s. de fide instru. inter dilectos. per testes nõ posset probari, nisi testes ad minus haberẽt cxiiij annos. [3] Vnde uidetur, quod sufficiat probare per tẽpus cuius nõ extat memoria, quia tanto tẽpore res aliæ præscribunt, quæ alias nõ præscriberent. ff. de aqua quoti. & æstiua. hoc iure. §. aquęductus. [4] uel quod testes dicant se semper audiuisse à suis maioribus, & nemo sit, q uiderit uel audierit aliud. sic enim probatur de antiquitate. ff. de pba. si arbiter. & ff. de aqua pluuia. arc. in summa. §. idẽ Io. Sed nõ recedẽdũ est à uerbis istis [5] & sic necesse est probare cẽtenariã præscriptionẽ: & sufficit, quod ita placuit legislatori. ff. qui & à quib. prospexit. & vj. qõ. iij. scriptũ est in lege.

[3] Quasi uelit sentire. l. cuius fuit hæc gl. quod pubes. de his quę uidit ante pubertatẽ nõ possit testificari, & hoc ẽt not. iij. q. ix. c. testes. Ioã. And.

[4] Et j. de uer. sign. super quibusdam.

[5] Istis. & sufficeret pbare psumptiue, uel per famam Bal. aut. quas actiones. C. de sac. san. eccle. Fel. hic.

[h] Schismatũ. Quãdo currat præscriptio, & quando nõ, dicitur supra. c. cũ non liceat.

[i] Iuris ordinem. Id est, secundum iuris traditionem. aliter sumitur ordo iuris. s. de iureiurando. ca. ad nostram. iij. Io. And.

[k] Deduci. Tempus enim schismatis deducitur de præscriptione, si primum sit, medium, ultimumve. C. de præscri. long. temp. auth. quod si quis quibusdam. & C. de resti. mino. quod tempore. ff. quibus ex causis maiores. necnon. §. si quis sæpius.

Auditis & intellectis. De præscriptione subducitur tempus, quo uacauit ecclesia cõtra quã præscribitur, ita summat Ioan. Andr. Sed hæc summatio de nihilo seruit, cum hoc sit expressum in multis iuribus. s. c. de quarta & ca. j. cum si. Primo ponit processum & cõclusionem negotij. Secundo indecise narrat restitutionem ab utraq; parte petitam, & concessam. Tertio committit probationes recipiẽdas super restitutione, & causam diffiniendam. Secunda ibi uerum. Tertia ibi, quocirca. Ab. Sic.

[l] Diœcesana. Hæc diœcesana lex, comprehendit etiã legem iurisdictionis. De his dicitur. s. de offi. ord. dilectus. & c. conquerente.

bas a autem eas esse ab eius iurisdictione prorsus exemptas b & infrà Verùm tanto tempore probã tur per testes ab abbatibus de Heuescham pleno iure possessæ, ut uideantur in eis episcopale ius c legitimè præscripsisse: d & infrà. Quocirca mandamus, quatenus inspectis priuilegijs The. & Of. regum quæ abbas super præmissa libertate asserit se habere, si per illa e constiterit, quòd uallis de Heuescham sit ille locus quẽ C. præ. no. libertati donauit, absoluatis abbatem ab impetitione episcopi, super ecclesijs memoratis: & adiudicantes illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis silentium imponatis. Quòd si abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes super tempore, quo intra quadraginta annos sedes episcopalis uacauit, & si per tantum temporis uacasse constiterit, ut illo subducto, f non sit quadragenaria cõpleta præscriptio uos in illis ecclesijs ius episcopale adiudicetis episcopo: & super illo perpetuũ silentium imponatis abbati. Si autem exceptionem g huiusmodi episcopus non probauerit: quia tamen interruptionem h probauit, circa processionem pentecostalem in uilla & ecclesia de Mortana, & receptionem ac procurationem archidia. necnon solutionem denariorum sancti Petri i in ualle de Heuescham, circa cognitionem quoque causarum matrimonialium, & capellani suspensionem in prædicta uilla de Mortana, & interdictum capel

1 Abbas autem. Sic ergo cum agitur de subiectione aliquorum: non illi, sed 1 ille qui dicit illos sibi subiectos esse conueniri debet. xvj. q. iij. inter memoratos. & s̃. ut lit. non contest. quoniam. §. quod si. & de libe. ho. exhiben. l. ut si. ff. de serui. l. ulti. in fi. & ff. si serui. uend. is cuius familia. 2 sic & pro illis agere põt. s̃. eo. ex transmissa. Et subditus etiam cõ uenitur. s̃. de elec. querelã. sed ibi cõuenitur subditus suo nomine. & xxij. q. ij. quicũq; militum. sed si petere uellet procurationẽ, uel censum à capellanis, eos poterit cõuenire. ar. ff. de usufru. si pẽdentes. §. pen. & l. usufructu relicto. & l. usufructu legato. §. (alias lex) hactenus. & j̃. de cen. cũ instantia.

b Exemptas. Primo per priuilegiũ Romani põtificis. s̃. de in inte. res. auditis. in illa litera ubi dicit cognouimus, &c. quæ dicit pars illius. Secũdo per præscriptionẽ, ut sequitur in uer. uerum, &c. & hoc intelligit sub hoc j̃. Vnde præ decre. fuit decisa ab isto loco: quia faciebat ad titu. de restitu. in integr. & hæc decre. cõtinuatur in integra.

c Ius episcopale. Hic manifeste patet, ꝙ iura episcopalia præscribantur: ut j̃. eo. cum olim. de hoc dicitur xvj. q. iij. quicunq;. Sed uidetur, ꝙ abbas non potuerit præscribere huiusmodi exceptionem, & contra illud. s̃. e. cum non liceat. & s̃. de consue. cum inter. sed bene potuit præscribere illas ecclesias, si legitimo tẽ pore illas possederit: ut s̃. e. de quarta. & sic abbas illas habebat pleno iure, sed abbas suã propriã libertatem præscribere non posset, sed alius cuius nomine ipsam allegaret. j̃. e. cũ ex officij. si super hoc habuit tale quale priuilegium. ar. s̃. de consue. cum dilectus. & j̃. de priui. cum olim. Item patet, quod omnia iura quæ abbas potest possidere, potest præscribere. j̃. eo. cũ olim. sed non alia 3 quæ enumerantur lxviij. dis. quamuis. unde ea quæ ad utranq; legem spectant, potest præscribere: ut hic patet. Cognitio enim causarũ matrimonialium, tantum de iure communi spectat ad iurisdictionem episcopi. j̃. de exces. prælat. accedentibus. quam præscribit abbas: ut j̃. eo. sequitur. ius episcopale genus est, & habet multas species sub se, quæ enumerantur. s̃. de offic. ordi. conquerente. & ca. dilectus. in glo. & j̃. quædam enumerãtur, ut ibi dicit circa possessionem, & cætera quæ sequuntur.

d Præscripsisse. Sic ergo abbas iste tuebatur se duplici iure, scilicet exemptionis, & iure præscriptionis quæ iura sunt cõtraria. j̃. e. ueniens. quia si tutus erat iure priuilegij, non potest præscribere: quia qđ meũ est ex una causa: ex alia meum fieri non potest. s̃. de fi de instru. inter dilectos. Sed dicas, quod simul nõ proposuit ista duo, sed de una exceptione, transiuit ad aliam: quod fieri potest. argu. xxiiij. q. j. quisquis. ff. de exce. nemo. C. de transact. interpositas. 4 s̃. de causa pos. & proprie. pastoralis. & s̃. de testi. significauerũt. & ff. de acqui. poss. naturaliter. §. nihil. & generaliter licitũ est de una defensione trãsire ad aliam. arg. bo. s̃. de proba. licet. & j̃. e. cum olim. nisi ubi ius contrariũ prohibet. ff. de reg. iu. nemo ex his. uel cũ sub disiũctione simul ꝓposita fuerant: ut si hoc uel illud ꝓbauerit abbas obtineat, & nisi forte per tãtum temporis spatiũ ecclesia uacasset. B.

e Si per illa. Cælestinus exemerat à iurisdictione episcopi loca, quæ isti reges donauerãt liberati. cum autem per priuilegia Cælestini non constaret, quod uallis de Heuescham, in qua episcopus petebat ius episcopale, eẽt de illis locis donatis libertati ab illis regibus: mãdat papa inspici priuilegia illorum regũ: & si per illa priuilegia constiterit, quod uall. de Heuescham sit de illis locis, apparet quod Cælestinus exemit locum, scilicet uallem de Heuescham. & sic abbas obtinebit: nec habet locum postea probatio uacantis ecclesiæ: & sic prius cognosci debet de hoc articulo, tanquam præiudiciali.

f Subducto. Sic. s̃ eod. cap. j. & cap de quarta. & cap. cum nobis. quia tunc defensore carebat. sic. C. quomodo & quando. si præses. sic & absenti adijciuntur tot anni, quot fuit absens C. de præscrip. long. temp. auth. quod si.

g Exceptionem. i. replicationem uel interruptionẽ.

h Interruptionem. Sed contrarium uidetur, quod interrumpit quo ad quædam: ergo quo ad omnia ex iure episcopali prouenientia. nam qui aurem hominis tetigit, totum hominem tetigisse uidetur de pœni. di stinc. j. uulgaris. argu. C. de duob. reis. l. ult. 5 hoc tamen ut sciens se habere ius episcopale, uno tantũ v titur ar. ff. de ser. rusti. prędio una est uia. & ff. quemadmo seruit. amit. stillicidij. §. ult. & ff. de ser. ut pomum. ad fi. Sed non est ita: ut hic patet. & j̃. de capel. mon. cum dilectus, licet enim pręscribatur in uno capitulo, non pręscribitur in alio: uel si fiat interruptio in uno, non prodest in alio.

i Sancti Petri. Forte percipiebantur nomine Romanę ecclesię: argumen. infra si diligenti. sed abbas allegabat ad se pertinere ministerium perceptionis. s̃. e. ad audientiam.

Impo-

1 Sed. Dic quod uterq; potest conueniri, & ad utrũq; ęque principaliter spectat, iõ sñia cõtra unũ etiã sciẽtẽ alij nõ nocet Inn. Pan. hic. Pan. Fel. ca. cũ sup. de re iudi. Pan. cõs. lxxxix. col. fi. lib. j. cõsi. iij. co. viij. cũ seq. li. ij. dixi in cõsue. Pari. §. xxxj. nume. 28.

2 Et s̃. de maio. & obe. inter quatuor. ubi de hoc. Ioan. And.

Abbas q̃ iura, põt ꝑscribere

3 Alia. scilicet quę sunt ordinis epalis. Panor.

Exceptionũ transitus, est ꝑmissus.

4 Dico transactionẽ metu factam, & cũ seruo. Io. And.

5 Si ex uno fonte unus est cõtractus pluriũ creditorũ: interpellatio unius prodest alijs: & idẽ si pluriũ debitorũ: quia uni⁹ interpellatio prodest quo ad alios. Ioã. And.

larũ in pręfata uilla de Heuescham, uos super his, ius episcopale adiudicetis eidem, si tamen circa suspẽsionem & interdictum huiusmodi, intra quadraginta annos interruptio facta fuerit, † in cæteris ei silẽtiũ imponẽtes a quę abbas præscripsisse ꝓbatur.

Idem Parisieñ. episcopo.

Non potest subditus cõtra superiorem uisitationẽ aut procurationẽ, ratione uisitationis debitã in se ipso præscribere: quãuis alius in personam alterius, præscribere posset utranque.

CAP. XVI.

CVm ex officij sui debito Senoneñ. prouinciã uisitaret archiepiscopus. Senoneñ per Parisieñ. diœce. transitum faciẽs, ad abbatis sancti Maglorij & prioris de Castres & ad quorũdam aliorum ecclesias eiusdẽ diœcesis, necesse habuit declinare: à quibus cùm procurationem sibi debitam postularet, ipsi eam inhumaniter negauerãt, b ad suæ negationis defensionem hoc solum allegãtes, ꝙ nõ meminerant se procurationem huiusmodi prædecessoribus eiusdem archiepiscopi exoluisse, nec ab eis aliquãdo fuisse petitã: c & infrà. Nos igitur præmissam allegationem d eorum nullam penitus e reputantes, cùm cõtra procurationem f quæ ratione g uisitatiõis debetur, præscribi nequiuerit quẽadmodum nec contra uisitationẽ h ipsam, põt aliquo modo præscribi, & si alius contra eum præscribere posset utrãq;. Ideoq; mandamus, quatenus sententiam quam in huiusmodi contẽptores de antiqua metropolis consuetudine i tulit archiepiscopus memoratus, usque ad satisfactionem condignam, facias obseruari, quia secundum Apostolum: Qui spiritualia seminat, nõ est magnum, si metat carnalia: cùm nemo cogatur suis stipendijs, militare. Si quid enim aliud, k quam superius fuerit allegatũ, contra intentionem archiepiscopi obijcere uoluerint & probare, nos eis faciemus iustitiam exhiberi.

a Imponentes. Sibi imputet episcopus, qui tãto tempore gesta taciturnitate firmauit. C. de ijs qui à non domino manu.l.vlt.in fi.& sic patet, quod negligentia prælati nocet ecclesiæ. Arg.contra: quia taciturnitas non uidetur nocere successori. s̃. eod. nihil ubi de hoc.ar.ad hoc.ff.đ pet.hær. si quidem possessor. §.si quid autem. Sed nũquid ei qui non potest agere, currit præscriptio? Videtur quod sic, sed restituit̃. ff. de iti. actuque priua. l. j. §.si qs p̄p̄. & ff.de serui.rusti. prædio. & attilicinus. Sed contra uidetur arg. j̃. de appel. ex ratione. & C. de anna. exce.l.j. in fi. quia ubi nulla petitio, nulla mora. ff. de uerb.oblig.si pupillus.& ff.si cer. pet. lecta. Dicas ergo, ꝙ præscriptio semper currit. sed si læditur quis, restituitur ex iusta causa. ff. ex quibus caus. maior.l.j.in fi.l.ait prætor.§.j.& ij.nisi lex impediat cursum pręscriptionis in l. j.C. de anna. excep.in fi.& in casibus qui notãtur. s̃.e.cum nõ liceat. & ff.de iudi.l. ij.§. pen.in casu tamen non fit restitutio, quando currit, præscriptio, cũ potest habere recursũ cõtra impediẽtem cuius dolo res perijt. ff.đ dolo. arbitrio. §.dolo.& hoc si soluendo est ille dolosus. alias fit restitutio contra aduersarium.ff.de dolo. & elegãter.§.si dolo. Illud tamen scias, quod ubi quis læditur in præscriptione, restitutionẽ petere debet intra quadriẽnium. 3 C.de temp.in integ.rest.l.vlt.vbi uero non currit, semper seruatur illesus, nec est aliqua restitutio ibi facienda. Lau. tamẽ super hoc dicit, ut notatur. s̃.de in integ.rest. auditis.in notula.ij illa ecclesia, &c.

Præscriptio an currat ne queũti agere.

† Et sic p̄scriptio completa non tollit̃ licet aliquid contra fiat. Panor.hic Fely.c. illud co.pe. conclu.v. s̃.eo.

3 Et fit solũ restitutio ad tẽpus læsionis: quod dic ut in cle.de restitu.in inte.c.uno. Ioã. And.

CVm ex officij. Procuratio quæ debetur ordinario uisitanti, præscribi non potest.h.d.secũdum Ioan.Andr. Prima pars narrat factum, & allegationes eorum. Secunda ibi, nos igitur. allegationẽ reprobat, & processum cõtra eos factum seruari præcipit. Tertia ibi, si quid. reseruat allegationes aliquas si quas habent legitimas. Abb. Sic.

b Negauerant. Quia tenebantur ad hospitalitatem xlij.dist.§.j.& c.quiescamus.

c Petitam. Propter quod archiepiscopus eos excommunicauit.

d Allegationem. Et male: quia tempus non est modus tollendæ obligationis.ff.de action.& obligatio.l. obligationum.§.placet. Argu.contra.C.de agrico.& censi.litibus.lib.xj.

e Penitus. Quidam notauerunt in loco isto: ꝙ licet procuratio nõ possit præscribi: tamẽ si episcopus uisitat & nullam recipiat ꝓcurationẽ: tunc põt pręscribi procuratio. arg.ad hoc. j̃.de cẽsi. sopite.cũ. n. ꝓcuratio talis possit cõmutari, vt x.q. iij.relatũ.ergo & remitti. Sed non est uerũ, quia expresse non põt episcopus procurationẽ illam remittere. j̃. de cẽsi. cũ uenerabilis. Ar. contra. j̃. de dona. pastoralis. Item rõ legis, obuiat eis, Nam quãdiu quis habet haustum: & iter debet habere. ff.de serui. rustico. prædio.l.iij.§.ultimo.& licet ager sit sterilis, ita ꝙ nihil inde percipiat, tamen retineo usum fructũ in eo. ff. de usufru.arboribus. §.ult. Io.

Procuratio præscribi nõ potest.

f Procurationem. ff.de offi.præsi.plebiscita. & ff. de offi.procon.solet. §. ult. & l.obseruare.

g Ratione uisitationis. Si. s̃.e.accedentes. ubi de hoc

h Visitationem. Istud esset præscribere obedientiam quod esse non potest. s̃.e. cũ non liceat.& s̃.de cõsue. cum inter.& sic patet quod idẽ iuris est ĩ accessorio, qđ in principali ut si principale, scilicet uisitatio nõ præscribitur, nec procuratio quæ accedit uisitationi. si. s̃, de foro compe. si diligenti.& s̃.de offi.deleg. prudentiam.ad fi.& cõtra correctionem, non licet suffragium quærere. j̃.de appel.reprehensibilis.& c.ad nostram.

i Consuetudine. Præscripta.ix.quæst.iij. conquestus imo de iure communi. j̃.de cẽsi.sopite.cũ de iure cõmuni debuerat uisitare, cũ episcopus est negligens 3 ix.q.iij.cum simus. & de iure communi debet habere tunc procurationem, ut hic patet: quia nemo suis stipendijs cogitur militare, ut hic dicit.& x.quæstione, secunda.precariæ.& xiij.quæstione.j.ecclesias. §. his itaque.& xxviij.quæst.j.iam nunc.in fi.& j̃.de simo. cum sit Romana.

k Aliud. Vt si haberent priuilegium. s̃. eodem.accedentes.uel si aliquando absoluti fuissent. argu. j̃.de cẽsi. sopite.

3 Imo & si non est negligẽs: ꝙ dic ut j̃. de censit.c.fi. li. sexto. Dicebat hic Inn. ꝙ si concurrunt archiep̃s & episcopus. p̄feratur archiepiscopus.xj. q. iij. c. qui resistit. de quo remittit Hostien. de tẽp. ordi. ad aures. de offi. ordi.c.pastoralis. de appe.cum parati. Dicunt tñ ꝙ cauere debeat, ne spoliat ep̃m tp̃alibus congruis. uide qđ plenius dicã de censit. c.j.§.j. li. vj.in gl.si concurrant. Ioã. And.

SI diligenti. Not. pro intellectu c. ꝙ titulus nō requiritur in præscriptione quadragenaria contra ecclesiam, nisi cum ius commune, uel præsumptio est contra præscribentem: ut in c. j. eod. tit. lib. vj. Diuiditur. nam primo inducit unam rationem contra archiepiscopum, & secūdo reprobat excusationē ipsius per locum à diuisione. secunda ibi, nos igitur. Abb. Sic.

a Tota Sardinia. Argu. quod eodem priuilegio censent membra & caput. ȷ̃. e. cum nō liceat. xij. distin. de ijs. & c. nō liceat. & ȷ̃. de cog. spi. super eo.

Confessionem. Quæ sibi præiudicauit in hoc. supra de cōfes. cū super. & ca. ultim. ubi de hoc. unde præscribere nō poterat, cū sciret rem ad aliū pertinere: ut ȷ̃. dicitur.

b Confessionem. De qua habuisti in parte decisa.

c In quasi. Hoc iō dicit, quia incorporalia non possidentur, sed quasi possidentur. supra de cau. pos. cum ecclesia. & ff. de usucap. sequitur. §. si uiā.

d Pro ea. Scilicet Romana ecclesia.

e Cuius nomine possidetur. Et ita ille possidere intelligitur, cuius nomine alius possidet. s̃. de res. spo. cū uenissent. & ff. de acquirend. poss. quod meo. ff. quemadmodum seruit. amit. l. ij. id est, usu retinetur.

Idem Pisano archiepiscopo.

Qui alieno nomine poßidet, non præscribit, nec etiam is qui proprio, nisi habeat bonā fidem & iustum titulū, si præsumptio est cōtra eum, hoc dicit secundū Ioan. And. addita suppletione Panormi.

CAP. XVII.

SI diligenti: & infrà. Cùm iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatē beati Petri pertineat, sicut tota [a] Sardinia, nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te uel ecclesia tua à marchione Massæ iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum: & infra. Nos igitur, quæ nuncius tuus proponere uoluit, plenius circunspectis, non intelleximus te uel ecclesiam tuam super hoc aliquo iure subnixam, cum authoritatem sedis aposto. non ostendas per quam à iudicibus Calaritanis tu, & antecessores tui fidelitatis exegeritis iuramenta: nec præscriptione aliqua muniaris, cùm secundum confessionē [b] tuam nec ecclesia Pisana uel tu fueris in quasi [c] possessione iuris, exigēdi huiusmodi iuramentum quòd per sedem apostolicam ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris, per quod constat ecclesiā Romanā, semper in quasi possessione fuisse, cum pro ea [d] ministerio tuo, & antecessorum tuorum, exactum fuerit & præstitum iuramentum: & is etiam posidere dicatur, cuius nomine [e] possidetur. Si uerò dicatur quòd nomine [f] tuo & antecessorū tuorum, & non nomine nostro & ecclesiæ Romanæ fuerit iuramentum exactū, posset inferri, quòd iuramentum præstitum de conseruando iure & honore sedis apostoli. fuerit uiolatum: unde licitè retineri non posset, quod contra iuramentum huiusmodi fuerit scienter obtentum: quia etiam secundum hoc, locum præscriptio habere non posset, cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum, bona [g] fides &

f Nomine. Hoc non potest habere locum, nisi quādo sciret, uel crederet, hoc iuramentum pertinere ad Romanam ecclesiam. & hoc ipse archiepiscopus confitebatur, quod antecessores sui nomine romanæ ecclesię receperant huiusmodi iuramentum. unde sequitur, quod si dicat quod nomine suo recepit iuramentum, sic fecit contra fidelitatem usurpando ius romanæ ecclesiæ. Et ideo dicit, quod præscribere non posset, cū non ostendat titulum, & habeat malam fidem [1] qui enim scit rem ad aliū pertinere uel credit, nō potest præscribere, nisi habeat titulū cuius nomine præscribat. sed iste nō ostendebat authoritatem sedis apostolicæ: unde non poterat præscribere. Finem huius notulæ intellige, prout no. in gl. seq. ex hoc.

g Cōcor. tex. in l. sequitur. §. si uiam. & ibi Bar. ff. de usuca. Præscribēs debet habere bonam fidē.

Glossa sequens recitetur per quæst. an præsumatur bona fides, & tenet quod sic: nisi in quatuor casibus. Ponit demum casum, quo scientia rei alienæ, & c. subdit quod mala fides tradentis non nocet. alleg. contrarium & soluit.

g Bona fides. Illud generaliter uerum est, quod secūdum canones, bona fides præscribentis necessaria est [1] siue de re spirituali, siue ciuili. ȷ̃. e. quoniam. & s̃. eo. uigilāti. & xxxiiij. q. ij. si uirgo. & bona fides intelligit cum aliquis credit tradentem esse dominum, uel habere ius distrahendi, licet erret in facto. [2] ff. de uer. sig. bonæ fidei. & hæc bona fides. semp præsumit, [3] nisi probetur contrarium. cum lex dicat præsumi ignorantiam, nisi probetur scientia. ff. de probatio. uerius. Quandoq; tamen præsumitur contrariū, propter denuntiationis uigorem. C. de rei uē di. si fundū. uel ꝗ mercatur aliquid contra leges. C. de agri. & censi. quemadmodum libro xj. uel si emit à procuratore meo per collusionem: uel quia emit à prodigo, uel luxurioso, cui bonis interdictū est. cū sciret protinus illū cōsumpturum pecuniam. ff. pro empt. qui fundum. §. qui sciens. & l. si quis. Quandoq; tamen quis habet cōscientiā rei alienæ, & tamen usucapit, ut si decretum iudicis interuenit. ff. de noxa. act. & generaliter. & xv. q. iij. placuit. & c. quicunq; & s̃. e. c. j. Illud tamen scias, quod nō obstat accipienti mala fides tradentis. ff. de diuer. & tempo. præscrip. an uitium. Arg. contra. C. de præscri. longi temp. auth. malæ fidei. Sed illud intelligitur de præscriptio. x. uel xx. anno. ubi bona fides ab utraque parte exigitur. sed in xxx. uel xl. anno. præscriptione secundum leges non nocet. xvj. q. iij. c. placuit. §. potest. & §. quod si mala fide. C. de præscrip. xxx. anno. si quis emptionis. supra eo. uigilanti. Item dicitur bona fides, licet quis erret in iure. ar. ȷ̃. de iure patro. cura. sed illud intelligitur aliter, [4] ut ibi dicit. & ff. de petitio. hæred. sed & si. §. scire. licet secus sit in usucapione. ff. de usucapio. nunquam. ij. Item & si habeat conscientiam dubiam, bona fides dicitur. [5] ff. de usuca. qui scit. §. bonæ fidei.

Gloss. seq. alleg. unam concor. & unum argu. obycit per quatuor capitula, & per rationem. soluit primo rationem: demum ponit opinio. Ioann. quam reprobat soluens postea principalem obiectionem.

1 Dynus in regula possessor. de re. iur. li. vj. circa finem tractat, an errans in facto uel in iure uel in utroq; dicat bonæ fidei. Ioā. And.

2 ...

3 Vide ꝙ no. xvj. q. iij. dilectio in gl. fi. ubi no. Ioā. super bona fide & titulo stari iuramēto. Io. And.

Sed dic ꝙ non pręsumit in nō habēte titulum. In no. in ca. fi. ȷ̃. e. Felyn. hic text. in l. fi. C. unde ui, nisi post. 30. ann. ut ibi Bart.

Subdit de illo qui errat in iure uel habet conscietiā dubiam.

4 Aliter, scilicet ad lucrandū fructus.

5 Dicit Host. illud uerum secūdum leges: secus secūdū canones. ȷ̃. c. pe. & ulti. secūdū quos sequēdū est ꝙ utilius animæ. infra, de spon. iuuenis. Ioan. And.

Iustus

iuſtus titulus [a] exigantur: & ſi iam locum poſſet habere præſcriptio, non credimus † centenariam præſcriptionem (quæ ſola currit aduerſus Romanā eccleſiam) poſſe probari.

Idem epiſcopo Lucano.

Abbas in capellis præſcribere pōt iura epiſcopalia, obtinet tamen in his ſolis, quæ præſcripſit. h.d. quo ad titulum.

CAP. XVIII.

CVm olim frater epiſcope, cum abbate & monachis ſancti Saluatoris de Ficheto ſuper plebe Salmazane † & adiacentibus capellis ipſius in noſtra præſentia litigādo inſtitutionem in eis & alia ad ius epiſcopale pertinētia uendicares ad fundandam intentionem tuā, ius cōmune principaliter allegabas, cuius authoritate dicebas uniuerſa ſpiritualia, in prædictis locis quæ ſunt in diœce. tua [b] conſtituta ad te tanquam ad diœceſanum epiſcopū pertinere: arbitrium [c] præterea ſuper hoc promulgatum a Piſtorien. epiſcopo archipresbytero ac primicerio Lucanis allegans. Ad elidendam antē intentionem tuam, abbas Grego. vij. pape præ. n. priuilegium exhibuit: quod prædictum arbitrium multo uidebatur tēpore præceſsiſſe, per quod tam monaſterium, quam plebs & capellæ prædictæ uidebantur libertati donatæ: & infra. Aliorum quoq; Roma. ponti. dictus abbas priuilegijs utebatur, poſt arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis priuilegia ſibi concedere uidebantur: & infra. Quia prædictus abbas, ſufficienter oſtendit monaſterium ſuum ſuper inſtitutionibus, deſtitutionibus, & ordinationibus, plebani & clericorum, baptiſmo & pœnitentia in leuioribus culpis, ſepultura decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prædictis, in excommunicando atque interdicendo, & etiam

[a] Iuſtus titulus. Ex hoc uidetur, ꝙ bona fides non ſufficiat ſine iuſto titulo. ſic ĩ. de deci. dudū. quia ex ſolo curſu temporis, ius non conſtituitur, ſicut nec tollitur. ff. de act. & obli. obligationū. §. placet. ſed cōtra uidetur, ꝙ bona fides tantum ſufficiat in huiuſmodi præſcriptionibus. ĩ. e. quoniā omne. & ſ̃. eo. uigilanti. & c. de quarta. & ſ̃. de cau. poſ. cū eccleſia. in quibus tātum ſufficere uidetur bona fides, cum de titulo ibi nulla fiat mentio imo uidetur, ꝙ iſta contraria ſint, ſi enim aliquis habet iuſtum titulū, puta priuilegiū ſiue conceſsionem, iam ſecurus eſt: unde poſtea non eſt neceſſaria præſcriptio. uel ſi iam prę ſcripſit. non eſt neceſſe ĩpetrare priuilegium, imo impetrando unum, alij renuntiare uidetur. ĩ. eo. ueniens. & ꝙ ſemel meū eſt ex alia cauſa meū fieri non pōt. ſ̃. de fide inſtru. inter dilectos. & inſti. de actio. §. ſic itaq;. & ff. de acquirē. poſ. poſsideri. §. ex pluribus. Ad hoc poteſt dici, ꝙ titulus pro tanto dicitur iuſtus, qa dat cauſam præſcribendi, licet ĩ ueritate nō ſit iuſtus, quia tūc nulla eſt præſcriptio neceſſaria. ff. de uſuca. l. ſequit. §. ſi ex lana. Vnde minus iuſtus titulus dat cauſam prę ſcribēdi, ſi adſit bona fides, ut ille credat talem titulum ſufficere, & credat tradētem eſſe dominum. & ſic poteſt intelligi ꝙ dicit. ſ̃. eo. de quarta. & ſupra, de cōſue. cum dilectus. & infra, de empt. & uend. peruenit. ff. pro empt. quod uulgo. & ff. pro legato. l. iiij. & ulti. ſed cum in caſu iſto, non oſtēderet aliquem titulum, & ſciret rem ad alium pertinere: ut patet per confeſsionem illius nō poterit præſcribere. ideo dicit, quod bona fides & iuſtus titulus requiruntur in præſcriptione rei eccleſiaſticæ. Ioan. dicit, quod circa corporalia non eſt neceſſe allegare titulum: ut notatur ſecundum eum ſupra, de cauſa poſſ. ſ. cum eccleſia. Sed hoc exemplum contradicit ei. Vt ergo ſcias quādo ſit neceſſarius iuſtus titulus, & quādo ſufficiat bona fides, inſpiciendum eſt, an iura illa ſuper quibus allegatur præſcriptio, iure cōmuni ualeant ab ipſo poſsideri necne. ſi enim iure communi poſsint poſsideri, ſufficit bona fides ad præſcribendum. Et ſic intelligūtur quaſi omnia iura iſtius tituli. & xvj. q. iij. & iiij. per totum. eo ſaluo ꝙ dictum eſt de limite. ſ̃. eo. quia. Si uero iure cōi poſſideri non poſſunt ab eo qui obijcit præſcriptionem. quantuncunque habeat bonam fidem non præſcribit quia præſcriptio ius creatum auocat, nouum autem ius nō creat: ut c. diſt. contra morem. xciij. diſt. illud. Sic ius decimarum non cadit in laicum, & ideo nulla ualet ibi præſcriptio. xvj. quæ. j. c. ulti. & q. iij. c. placuit. §. pōt. uerſ. ꝙ ſi priuatus. & q. vij. c. j. & ſ̃. eo. cauſam quæ. ubi non prodeſt titulus. & j. q. iij. quæſitum. ſic ius eligendi nō cadit in laicū. ſ̃. de elec. ſacroſancta. & c. Maſſiana. & ĩ. de iure patr. a nobis. & ſic ĩtellige. ĩ. de deci. dudum. quia & illi hoſpitalarij de iure communi decimas poſsidere non poſſunt: unde compelluntur titulum oſtendere ex quo habuiſſent cauſam præſcribendi. ſic & in monaſterio, ſi monachi nollent ſubeſſe epiſcopo, quia allegarēt præſcriptionē, cū de iure communi ſubiectionem euitare non poſſent: & generaliter obtinet hoc in his & alijs oībus, quę iurę communi poſsideri non poſſunt ab ijs qui ea detinēt [1] & hoc patet ex eo, ꝙ talia impetrant per priuilegium, ergo de iure cōi nō poſsident. c. diſtin. contra morem. Sic epiſcopus ĩ parochia alterius epiſcopi, non poteſt decimas & eccleſias poſsidere de iure communi: unde ſi allegaret præſcriptionem in decimis & eccleſijs in diœceſi alterius allegare debet titulum, & hunc probare. & hoc probatur in quadam decre. noua Grego. quæ incipit uenerabilium. & eſt nunc. c. j. eo. tit. lib. vj. & cauſa de hoc fuit inter archiepiſcopum Rothoma. & epiſcopum Exonieñ. & idem eſt de alijs parochijs inferioribus, ut una eccleſia in parochia alterius, non præſcribat ſine titulo. & ſic intelligitur ſupra, eodē. ad aures. niſi illa eccleſia quę præſcribit, habeat titulum. ſed uidetur, quod olim ſufficiebat bona fides. ſ̃. eo. ad aures. Ber.

CVm olim. Diuiditur in tres partes. In prima ponit petitionem actoris, & ipſius iura. In ſecūda ponit iura ipſius abbatis: ibi, ad elidendam. In tertia diffinit: ibi, quia prædictus. Abb. Sicul.

[b] In diœceſi tua. xvj. q. vij. omnes baſilicæ. & xviij. q. ij. monaſteria. & ſ̃. eo. cum non liceat.

[c] Arbitrium. Scilicet ab utraque parte approbatum ut ſupra de arbi. ex parte. Ber.

† Hoc refertur ad factū contingēs, qa tandiu nō poſſederat nō ad ius quia de iure ꝑt cētenaria ꝑſcriptio probari. Io. an. Pa.

† Alias, Salamantina.

Præſcribēs an debeat habere iuſtum titulum?

[1] Detinēt. alias ſi ius non reſiſtit poſſeſsiōi ſed titulo ſufficiet tṗs immemoriale ſine titulo. Pa.

Decimarum ius, non cadit in laicū.

Munitum

absoluēdo legitima præſcriptione munitū [a], abbatē ipſum ab impetitione tua ſuper iam dictis articulis duximus abſoluendum, ſuper illis tibi perpetuum ſilētium imponēdo, ſuper alijs omnibus, quæ ad ius epiſcopale ſpectare noſcuntur, iuxta tenorē [b] arbitrij, eundem abbatem quo ad plebē & capellas prædictas ſententialiter condemnantes.

Idem.

Qui præſcriptione completa priuilegium contrarium impetrat: & utitur illo, præſcriptioni renuntiat. Si præſcriptio nō erat completa, malam fidem habet, & ideo non præſcribit.

CAP XIX.

VEniens ad præ. N. abbas ſancti Martini, de Pannonia: & infra. Petijt a nobis poſtmodum idem abbas, ut Veſprimē. epiſcopus non impediat [c] uel faciat impediri, quo minus omnes qui in Simagień. parochia uel comitatu conſiſtunt, de omnibus quæ poſsident, decimas ſibi ſoluant, ſicut in priuilegijs Paſchalis pa. præ. n. & ſancti regis [d] Stephani cōtinetur. Præfatus uero epiſcopus poſtulauit [e] ut decimas Simagień. comitatus intra ſuæ diœce. terminos cōſtitutas, quas detinet idem abbas, ſibi reſtitui faceremus, niſi aliquo iure ſpeciali [f], ſe ipſas poſsidere monſtraret: & infra [g] Chriſma [h] uero, oleū ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu baſilicarū, ordinationes, clericorum qui ad ſacros ordines promouendi fuerint, clerici eccleſiarū uel capellarum ipſius monaſterij, quòd eſt in Veſprimen. diœce. conſtitutum. a Veſprimeń. epiſcopo poſtulabunt, ſi quidem catholicus fuerit, & gratiam [i] ſed. apoſt. habuerit, & ea gratis ſine prauitate aliqua uoluerit exhibere: alioqui ab alio quē maluerint præſule catholico ſuſcipiendi ea, liberam habeāt facultatē: ſicut in priuilegio dicti Paſchalis [k] & Alexand. papæ prædeceſſo. no. perſpeximus contineri. Non obſtan-

[a] Munitum. Et ita patet, ꝙ niſi abbas præſcripſiſſet prædicta præiudicatū ei fuiſſet per arbitriū circa priuilegia: ut dicā in ſeq. glo. & ſic Abbas poteſt præſcribere iura epiſcopalia contra epiſcopum: ut s̄. eodem. auditis. ubi de hoc. & ſic abbas quæ amiſit per arbitrium, recuperauit in præſcriptione. & intelligo quòd abbas ignorabat arbitrium, alias non præſcriberet, cum haberet malam fidem. j̄. c. proxi. ſed obedientiam non poſſet abbas præſcribere in ſua perſona, ſed alius cuius nomine allegaret præſcriptionē. s̄. e. cum ex officij.

[b] Tenorem arbitri. & ita ſentiant pro abbate, in ijs tantum in quibus præſcripſit, in alijs ſtatur arbitrio, & fertur ſnīa pro epiſcopo: nec immerito, quia per arbitriū, receſſum fuit a priuilegio Greg. ad minus ī ijs quæ faciunt pro abbate. ſed libertati nō potuit abbas renūtiare per arbitriū ſine licentia papæ. s̄. de arbi. cum tempore. alia uero non ualuerunt tanquā per mēdacium impetrata, poſt arbitrium. j̄. de deci. ex multiplici. T. intelligit quod arbitriū non tangit capitula illa, ſuper qbus fert ſententia pro abbate, & in quibus præſcripſit cō tra epiſcopum. alias non potuiſſet præſcribere prædicta: quia præſumeretur habuiſſe malam fidem propter arbitrium: quia habens malam fidem, non præſcribit. j̄. eo. capit. ult. & hoc probatur per literam ſequentem, ubi dicit, iuxta tenorem arbitrij &c. Bernard. Dicas quod habebat abbas priuilegium, poſt arbitrium impetratum loco tituli: quia ignorabat arbitriū, alias non præſcripſiſſet. s̄. cap. proxi. & quamuis non ualerent priuilegia non erant irrita ipſo iure, ſed per ſententiam, quamuis non facerent mētionem de arbitrio. s̄. de reſcrip. ſuper literis. P.

VEniens. Diuiditur. Primo ponitur cōuentio abbatis. Secundo reconuentio epiſcopi: ibi, præfatus uero. Tertio definitio: ibi, chriſma, in quo duo ſoluit obſtacula. Primum ibi, non obſtante Secundū ibi, nec obſtare. Abbas.

[c] Impediat. Intētabat abbas, uti [1] poſsidetis. Ber.

[d] Regis Stephani. Argumentum quod reges poſſunt dare priuilegium decimarum & de rebus ſpiritualibus. xcvj. di. Conſtantinus Imperator. Sed contrarium uerum eſt. j̄. de deci. nos. & c. dudum.

[e] Poſtulauit. Super libellis iſtis, non formatur ſententia: ſed ſuper ſecunda parte libelli ipſius abbatis, in qua petijt ut clerici eccleſiarū monaſterij, libere poſsint recipere ſacramenta quæ enumerātur in uer. Chriſma &c. & ibi incipit formar̄ ſentētiam. ſuper alijs libellis nihil dicit in hac decre. quia non pertinent ad hunc titulum. Ber.

[f] Speciali. Sic argumentatur. c. diſ. contra morē: ſed hic abbas oſtendebat libertatis priuilegium.

[g] Et infra. Hęc nō eſt niſi pars ſententiæ ſuper iſto. j̄. de falcata fuit pars ſentētię, ſ. ſuper decimis petitis uel ſic. & j̄. ſupple ēt. quod epiſcopus petebat quod abbas & clerici reciperēt ab eo, ſicut a diœceſano eccleſiaſtica ſacramenta, ſed ad elidēdam intentionē ſuam, abbas oſtēdit priuilegiū Paſchalis papæ & Alexand. papæ in quibus continebatur, qđ abbas reciperet eccleſiaſtica ſacramenta ab epiſcopo, ſi eēt catholicus, uel gratiam ſedis apoſtolicę haberet, & ipſe ea ſine prauitate uellet conferre. Item oſtendit aliud priuilegium Clementis papę, in quo in diſtincte fuerat monaſterio indultū, ut a quocunq; poſſent eccleſiaſtica recipere ſacramenta, qđ nō ualuit: quia de prædictis priuilegijs [2] Paſchalis & Alex. non faciebat aliquam mentionem, in ſuper pręſcriptionem legitimā allegauit, unde papa pronuntiat ut ſequitur. Sed quid de decimis petitis: quia in ſententia de ipſis mentio nō eſt facta: ſed qūo de ipſis pronuntiauit, non habemus, ſed ſi abbas probauit de iure ſuo ſuper ipſis, obtinuit: alias ſuccubuit quia actore non probante, reus abſoluitur. ſupra, de iureiuran. c. ulti. Ber.

[h] Chriſma. Hic incipit ſententia.

[i] Gratiam ſedis apoſtolicæ habuerit. i. quod non ſit excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus. c. quod ſedem ſupra, de offic. ordi.

[k] Paſchalis. Item uidetur de iure cōi, ꝙ ab alio poſſet petere, & ſi illa clauſula nō eſſet appoſita [3] quia propter malitiam ſiue deſidiam iudicis delegati, deuoluitur poteſtas ad eum, qui in cauſa illa iudex non eſt. s̄. de offic. ordi. ſignificauit. & s̄. de foro compe. ex tranſmiſſa. & c. ex tenore. & lxv. di. ſi forte.

[1] Vti. & recōuenit eps interdicto uñ ui. Panor.

[2] Priuilegijs. ſub moderamine conceſsis. Pa. Fely. hic.

[3] Idē hic Goffr. ſed Hoſ. cōtra per decre. Ro. de ſupplē. negli. pla. li. vj. & hoc credo. & facit qđ no. eo. lib. de temp. or. eos q ul. rńdet ꝙ ur̄ contra hoc ꝓbat hęc decr. ī qua fuit hoc cōceſſum ꝑ priuilegium. Io. And. Nec obſt. ca. ſignificauit. s̄. de offi. ordi. q2 ibi caſus ſpecialis. Panor.

a Clementis. Dato super prædictis articulis, ut illa sacramenta reciperent à quo uellent: quod nõ ualuit.

b Nullam. Sic patet expresse, quod secundum priuilegium debet facere mentionem de primo, ad hoc ut reuocet illud. De hoc dictum est plene. s̃. de rescrip. c. j.

te priuilegio Clementis a papæ per quod priuilegijs suorum prædeces. nõ extitit derogatum cùm de ipsis nullã b fecerit mentionem, præsertim cùm & ipse Clemẽs priuilegium illud concesserit saluis institutionibus non solum Ro. eccle. sed ipsius etiam legatorum. Nec obstare poterat præscriptio, quam idem abbas in suum subsidium opponebat: c quia si consummata erat, quando ab Alexan. papa priuilegiũ impetrauit, iuri præscriptionis renuntiasse d uidetur, præsertim cùm coram nobis priuilegio illo sit usus, quòd suæ intentioni e (quantum ad hunc articulum) contradicit. f Si uerò nondum consummata erat præscriptio sed erat in præscribendo: post impetratum huiusmodi priuilegium bonam fidem non habuit: & ideo secundum canones non præscripsit.

Idem in concilio generali.

Nec in foro canonico nec ciuili, ualet præscriptio cum mala fide.

CAP. XX.

QVoniam omne, quod non est ex fide, g peccatum est. Synodali iudicio definimus ut nulla ualeat absque bona h fide præscriptio, tã canonica quàm ciuilis: i Cùm generaliter sit omni constitutioni atq; consuetudini derogãdũ, quæ absq; mortali pec

Quidam tamen dicunt aliud esse in priuilegio, quã in rescripto, cum priuilegiũ sit lex priuata. iij. dist. priuilegia. & una lex nõ debet de alia facere mentionẽ, sed illud obtinet in legibus communibus, quas princeps habet in scrinio pectoris sui. C. de testa. omniũ. secus in legibus priuatis: quarum nõ habet memoriã. s̃. de off. delega. ex parte. sicut nec habet memoriam rescriptorum.

c Opponebat. Super p̃missis sacramẽtis recipiendis ab alio episcopo.

d Renũtiasse. No. quod priuilegiũ, & præscriptio contraria sunt, ex quo simul haberi nõ possunt: ut dixi s̃. eo. si diligenti. & c. audi tis. quia ingressus unius, alterius operatur egressum. simile. xxxij. q. j. cum renuntiatur. & c. dist. contra morem. ff. de separa. l. j. §. illud sciendũ. ff. de mino. in causæ. ij. in princ. & ff. ad municip. l. j. ff. de leg. j. si quando. C. de thesaur. l. una. lib. x. sicut econuerso, utendo iure communi, renuntiatur priuilegio. s̃. de constit. cum accessissent. & j̃. de præben. pro illorum. & j̃. de priuile. si de terra. & c. accedentibus. & C. de iure do. impetrãdo. l. ij. & ff. rem rat. ha. l. iij. §. falsus procurator. Sed uidetur, quod iure communi & priuilegio possit quis simul uti. s̃. de consue. cũ dilectus. nec renuntiat quis iuri militari, licet utatur iure cõmuni. ff. de mili. testa. l. iij. & xxiij. distinct. quamquam. in prin. 1 & ff. de priui. cre. l. antepen. sicut iuri communi & consuetudini aliquis innititur xcv. distinc. olim. & j̃. de censi. sopite. Potest dici, quod hic recessum fuit à iure communi, scilicet præscriptione: quia impetrauit abbas priuilegium donationis, & ex diuersis causis nõ potest habere dominium. s̃. de fide instru. inter dilectos. & ff. de acq. poss. l. iij. §. ex pluribus. sed si ipse impetrasset priuilegium confirmationis, illud non obstaret, quia confirmaret ius quo utebatur, scilicet præscriptione.

Priuilegio & iure cõmuni, an possit q̃s uti? 1 Vbi de hoc dic ut plene no. de reg. iu. nullus pluribus. lib. vj. scilicet ꝙ hic tenores priuilegij & præscriptiõis erãt contrarij: & ibi uidere poteris quasdam opi. quas hic recitant Pe. & Abb. & uide quod dicam de priuil. cũ personę. lib. vj. sup gl. & sic. Ioã. And. Idem Pano. hic.

e Intentioni Dicebat abbas, quod licebat clericis ecclesiarum suarum recipere sacramenta ab episcopo à quo uellent iure præscriptionis, & priuilegium Alexandri dicebat, quod primo à diœcesano suo postulare tenebantur. & ita priuilegium istud, quantum ad hunc articulum contradicit. & ita impetrãdo priuilegium contrarium, renuntiauit præscriptioni, & præcipue quia usus est in iudicio priuilegio Alex. Et idem esset si priuilegio non fuisset usus: quia eo ipso quod impetrauit priuilegium, renũtiabat præscriptioni, & ta habebat malam fidem: & ideo nõ poterat præscribere post impetratum priuilegium si nondum erat completa præscriptio: ut litera dicit. Sed si nullum priuilegium allegasset, sed solam præscriptionem, nũquid alter episcopus posset præscribere collationem istorum sacramentorum? Ex hac litera uidetur quod sic. Contra uidetur s̃. eod. si diligenti. quia ĩ talibus, quæ sunt contra ius cõmune, titulus necessarius uidet̃: ut ibi dicitur. & j̃. de deci. dudum. & de censi. c. uenerabili. quod hodie est. c. j. e. tit. lib. vj.

f Contradicit. Sic infra de cõces. præben. ex tenore. & s̃. de fide instru. imputari.

QVoniam omne Possessor malæ fidei nullo tẽpore p̃scribit. ita communiter summatur, sed per hoc summariũ, nihil induceret de nouo iste textus cũ esset prouisum. s̃. e. uigilanti. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam. In secunda cõstitutionem: ibi, synodali. In tertia infert ex causa: ibi cũ generaliter. In quarta concludit: ibi. unde. Abb.

g Ex fide. Id est, ex conscientia. sic exponitur. de pę. distinct. iij. ad fi. §. illud quasi ad medium. & s̃. de rest. spo. literas. xxviij. q. j. §. ex his.

h Bona fide. Argu. contra. j̃. de iur. pat. cura. Quando quis dicatur habere bonam fidem, dictum est. s̃. e. si diligenti. in notula, illud generaliter. & quilibet præsumitur habere bonam fidem. Sed quid si aduersarius etiã uellet probare ipsum nullo titulo possedisse, sed potius per uiolentiam: & sic mala fide incepit possidere? Videtur quod debeat audiri, ex quo uult probare originem præscriptionis uitiosam. C. de pig. acti. ne creditores. & C. de præscri. lon. temp. in auth. malæ fidei. C. de distract. pig. & qui sub imagine. & xvj. q. iij. si sacerdotes. & c. seq. & c. licet. & c. j. in fin. & xciij. distin. illud. C. de pręscrip. xxx. an. si quis emptionis. §. sed hic. ar. cõtra. s̃. e. ad aures. quia ut ibi dicitur, quadragenalis præscriptio omnem tollit actionem. & C. de præscrip. xxx. ann. l. pen. & ulti. ad hoc potest dici, quod bene debet audiri, qui uult probare malã fidem ab initio habuisse: quia postea præscribere nõ potuit s̃. cap. prox. in fi. & c. uigilanti. & c. si diligenti. & hic. Sed nunquid hic tenetur docere de titulo, cum hic tãtum dicatur de fide? De hoc dictum est. s̃. e. si diligenti. in notula, ex hoc uidetur.

i Tam canonica quã ciuilis. Ex eo quod dicit tam canonica quam ciuilis, uidetur quod papa uoluit præiudicare præscriptioni laicorum, quæ præscriptio locum habet, ubi etiam habent malam fidem in præscriptione xxx. uel xl. annorum. s̃. eo. uigilanti. & xvj. q̃. iij. c. placuit. §. potest. & §. quod si mala. Dicebat. Io. quod ratione peccati statuit hoc pa. de præscriptionibus laicorum: quia omnis causa ratione peccati saltẽ indirecte

Præscriptioni laicorum cũ mala fide, an possit papa præiudicare.

indirecte pertinet ad ecclesiam.s.de iud.noui. & secū dum hoc omnia ciuilia iura, quæ tractant de præscriptione xxx.uel xl.ann.in malæ fidei possessoribus,nō tenent hodie.Sed hoc non credo, quod per istam constitutionem papa uoluerit præiudicare legibus. Sed quo ad ius diuinū uerum est illud qđ sine peccato mortali laicus malæ fidei præscribens talem rem retinere nō pōt.xiiij.q. vj. cap.j.Et litera ista sic intelligitur, tā canonica.i.tam de re spirituali quam ciuili. Et hoc uult dicere,ille qui præscribit,bonā fidem habere debet, siue res quā præscribit spiritualis sit, uel ciuilis, secundū iura canonica & sic nihil statuit cōtra leges. Vel dicas secundum quod dixit Io.& lex aliud cōsiderauit, quam canon.lex enim considerauit negligentiam non petentis rem suam.s. e.uigilanti. sed canon considerauit peccatum præscribentis mala fide, quod non excusat negligentiam nō petentis rem suam:& ideo dicit hic,ꝙ nulla ualet præscriptio siue canonica uel ciuilis, quæ sine peccato mortali conseruari non pōt. unde potius standum est canoni,quam legi in hoc casu, quia præscribens non excusatur à peccato per rationem legis, & ideo canō uoluit propter periculum animarum in hoc leges corrigere,licet non seruetur in iudicio seculari: sicut dicitur de legibus permittentibus usuras quæ hodie nō tenent:ut not.j.de usu.quia in omnibus. Et constitutio ista tantum respicit futura, [1] cū de præteritis nihil dicat.s.de consti.c.ult.ubi de hoc. Sed quid dices, ubi ecclesia habet utranq; iurisdictionem: nūquid iudicabit super laicos secūdum canones de huiusmodi præscriptione? Videtur quod sic authoritate illius cōstitutionis: & quia nō debet impugnare quod statuit obseruandū & quod alias prohibet. j. de na. ex liber. uen.ca.uno. Et quod exigitur in alijs, multo fortius in se exigere debet.ff.de neg.gest.si pupi.§.fi.& ff.de administ.tuto.quoties.§.item si temporali. Sed certe contrarium credo. cum habeat iurisdictionem ab imperatore. [2] arg.viij.dist.quo iure.

Gloss.seq.format quatuor quæstiones, quas soluit & in ultima remittit.

[a] Nulla temporis.Scilicet ipsius præscriptionis.Si n. post completam præscriptionem sciat rem alienā, nō dicitur ideo mala fide possidere.de hoc dicit s. e.uigilāti.Sed quid si tempore præscriptionis, habuerit cōscientiam læsam, postea incipiat habere non læsam: nunquid propter hoc est interrupta [3] præscriptio? non uidetur quia erronea fuit,unde eam deponere debet.j.de simo.per tuas & xj.q.iij. cui est illata. Item quid si dubitat an res sit sua, & habet iustam causam dubitationis: [4] adhuc dicitur bonæ fidei possessor:& utitur fructibus.ff.de usur.qui scit.§.bonæ fidei. & in hoc casu præscribit,licet habeat conscientiam dubiā, non tamen læsam.quia nescit adhuc an res sit aliena, debet inquirere ab alijs de re illa, ut sic perueniat ad ueritatem.argum.xxxvij.dist.§.ulti.xxiij. q. ulti. occidit.Item quid si prælatus habeat læsam conscientiā alicuius rei quam possidet, licet ecclesia habet bonā fidem nunquid tenetur dimittere rem illam? Respon. nō.sed significabit illi cuius est,ut petat:& sic purgabit conscientiam suam, nec in hoc uidetur fraudē facere.ff.de nego.ge.at qui natura.§.cū me absente. & ff.mā.quintus. Sed si ille ueniat & petat in iudicio, & prælatus confiteatur, nunquid præiudicat ecclesiæ qui habet bonam fidem? Si enim prælatus cōstitutus à collegio ad defendendū confitetur tanquam syndicus iudicio, bene præiudicabitur ecclesiæ, quia tūc sustinet personā totius capituli. alias non credo, quod confessio prælati præiudicet ecclesiæ, nisi forte cōfiteretur de eo qđ ipsemet fecisset. argu. xxv.q. ij. postquā De hac materia di xi.s.de elect.dudū. §.ij.

[1] Idē Io. Vin. Gof. & Phi.his. n. q ante istā cōstitutionē p scripserāt cōsulet se cūdū Vin. si agāt pœnitētiā & propositū habeāt de inceps taliter nō p scribendi, sed pscripta restituere non tenet circa præscriptiōes tñ īchoatas, sed nō cōsummatas tēpore huius constitutiōis tenet Io. illas non interrūpi. Gof. contra.Io.an. Et ꝙ quātū ad hoc trahat ad pterita tenent. Ioā. And. Pan. hic quia declaratoria.

[2] Imperatore.& bene ut per Gulie. Ocrā lib. j. primi tra. iij.partis. & de pote. summi pontificis per to.Io. Gerson.in tract.de uita spirituali animæ & tracta.de potest.ecclesia.ad hoc Spe. in ti. de appell. §.iij.in fi. §.iiij. ī fi. lib.ij.nullam.n.hēt iurisdictionē tēporaliū,nisi ab hoībus. Bal.in addi.Spe.ti. de deposito. ī fine.

[3] Interrupta.scilic. ꝙ tempus malæ fidei debet deduci. Pā. hic & bene. s.de lōgissima præscriptione qa pscriptio longi temporis ob uitiosum initiū impeditur.

[4] Dubitationis.idē Pano.s. ꝙ pscribit Ia.l.iij.§. ex pluribus.co.ij. de acqui. pos.

cato, non potest obseruari: Vnde oportet, ut qui præscribit in nulla [a] temporis parte,rei habeat cōscientiam alienæ.

TITVLVS XXVII.

DE SENTENTIA ET RE iudicata.

Gregorius.

Sententia lata contra leges, uel canones, nō tenet,nec ab ea opus est appellare. Panor.

CAP. I.

Sentētia [b] cōtra leges [c] canonesve ꝑlata,licet nō sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso iure. †

Idem.

Lites debent celeriter terminari.

DE SENTENTIA, & re iudicata.

Hic titulus duobus modis secundum Ioann. Andr. post Gof.continuatur ad præcedentia. Primo sic, uiso quomodo res acquiruntur per præscriptionem, uidendum est, quomodo aliter acquiruntur ciuiliter, scilicet per sententias iudicum. Vel secūdo sic: Expedito tractatu processus iudiciorum, ad sententias quæ finem imponunt litibus ueniamus. Quia uero secundum Ioann. And.lata sententia si non appellatur ab ipsa, sumit nomen rei iudicatæ ideo de re iudicata summittit. dicit tamen, quod large potest dici res iudicata, licet possit appellari.Abb.Sic.

De hac materia habetur xxxv. q. xi. & v.quæst. iiij.& iij.quæstio.ix.per totum.& xi.q.iij.§.de ijs interquam.usque ad § hoc & si.ut dictum est.& xxx. qō. ult.§.his ita.usque in fi.

Sententia. Non ualet sentētia, quæ cōtra ius est lata expresso errore ī sentētia.ita summat dom.Ant.quia Io. An. nō summat pp breuitatē. hoc summariū est in se uerū, sed nō cōgruit literæ in qua nulla fit mentio de expressione erroris in sentētia. Abb.

[b] Sententia.Decr. ista loquitur de materia illa. xvj. quæst j.frater noster. & ex illa litera potest colligi casus huius decret.

[c] Contra leges. Quæ dicunt, quod sententia à non suo iudice lata non tenet.C.si à non compe. iu.l. j. & ij.& ul.& ij.q.i.in primis.uer.de persona.xj.q.j.c. pe. & s.de iud.at si clerici.& xvj.q.j.frater noster. ut hic patet.Item sententia lata cōtra leges.i.ius cōstitutionis,ita quod hoc in sententia exprimat, nulla est ipso iure,& citra appellationē rescinditur: ut hic patet. & j.e.cum inter uos.in fi.& j.eod.inter cæteras. & ij.q. vj.c.ei qui.§.diffinitiua.uer.item si sentētia cōtra ius scriptum.& ff.de appel.l.si expressum. Item si calculi error in sententia sit expressus, sententia nō tenet.ff. quę senten.sine app.rescin.l.j.§.j.& j.de senten.excōmu.per tuas.nec efficitur aliqua per appellationē: ut in l.prædicta si expressum. Arg. contra quod efficitur aliqua per appellationē.ff.rē rat.hab.l.iij. §. Falsus [6] & ff.de iud.licet.sed non est ita ibi enim sententia lata est in persona falsi procuratoris, unde ab initio tenet sententia quandiu constet de falso procuratore:& si dominus recurrat ad commune auxilium appellationis intelligitur approbare factum falsi procuratoris,& ideo per appellationē efficitur aliqua, quæ per excepti

† Scilicet si contra ius aliā iustitiā concernēs q merita causæ ut cōtra ius legis. Si uero contra ius ꝑtis puta concernēs merita causæ, tūc debet error expressus esse. Panor. Facit qđ ibi notat xxxiij. q. ij.si uirgo caueat tñ ꝓlatus ne aliquo casu contra conscientiā faciat,uel fieri procuret secū dū Innoc. Ioā. And. Sentētia contra leges lata ipso iure ē nulla.

[6] Falsus. ibi solum erat nulla ob dfectū cōsensus ꝑtis.Pan.

exceptionem poterat irritari. secus ubi ab initio nulla est. ubi est defectus in iurisdictione, ibi per appellationem non firmatur, ut hic, & in concord. ibi positis. Sed in §. falsus. & in l. licet uerum. non fuit defectus in iurisdictione.

CAP. II.

IVrgantium controuersias, cæleri [a] sentētia terminare & æquitati conuenit & rigori.

Idem.

Sacerdos sine iusta causa, non est deponendus.

CAP. III

NOn potest quenquā a sacerdotali gradu, nisi iustis ex causis cōcors sacerdotum [b] sententia submouere.

Leo papa.

Iuste quis petit sententiam a papa confirmari, si iuste & rationabiliter fuit lata.

CAP. IIII.

EA quæ iuxta ecclesiasticum morē [c] iuste & rationabiliter fuerint diffinita, nostra quoque sententia roborentur. [d]

Alex. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

Iudex deputatus super executione sententiæ, admittit exceptionem fraudis seu nullitatis sententiæ, non ad effectum ut super ea pronuntiet, sed ut negotium ad superiorem qui iudicauit transmittat, si illam pbabilē repererit. h. d. notabiliter.

CAP. V.

DE cætero noueris, ꝙ si sñiam a nobis latā præcipimus per aliquem executioni mandari, & fraus [e] interuenerit, nō est facultas executori de toto negotio cognoscēdi, sed deferri quæstiōes quæ inciderint, ad sedem apostoli. oportebit.

Idem Noruiceñ. epo.

Non sufficit reo damnato ad traditionem possessionis, tradere pignus pro ipsa possessione.

CAP. VI.

CVm aliquibus est adiudicata possessio, non sufficit eis dari pignora [f], nisi corporali

a Vrgantium. Cæleri. Sic ij. qō. j. sicut. & C. de iudi. properandū. in prin. & s. de dolo & contu. finem. c. uenerabilis. Arg. cōtra. xj. qō. iij. cū apud. illud intelligitur, quando sententia lata est ad mortem: & ibi differtur executio ex causa: ut ibi dicitur. nec tamē cum nimia festinatione ferenda est sententia, antequā iudex possit esse instructus. s. de in integ. rest. tum ex literis, quia ipsum oportet cuncta rimari. xxx. q. ulti. c. ulti. aliter enim ad ueritatē peruenire nō posset. xxiij. q. ult. occidit. sed moratoria cunctatione causam examinabit. ff. de admini. & peri. tut. tutor qui. §. primo.

b Non potest. Sacerdotū. Id est, episcoporū trium, in causa diaconi [1], in causa præsbyteri. vj. ad minus. xv. q. vij. si autem. & c. felix. Sz nūquid debēt oēs cōcordare: ad hoc ut teneat sententia? Videtur ꝙ sic ex eo, ꝙ dicit, cōcors. s. de trāsla intercoporalia. sed sufficit, ꝙ maior [2] pars cōcordet in unam sententiam, & satis dicit tunc concors: quia ꝙ maior facit pars, ualet. ff. ad munici. ꝙ maior. lxv. di. c. j. ij. & iij. Sed in causa episcopi, nō tenet sententia nisi omnes [3] concordauerint iudices quibus causa per papam committitur. vj. q. iiij. si quis episcopus criminaliter. & c. j. & est speciale in causa episcopi aliud speciale ubi non tenet sententia plurium nota. s. de rescriptis. pastoralis. in prin.

EA quæ. Fuit forsan, ut dicit Io. An. exordium alicuius papalis cōfirmationis, qa nō est uerisimile, ꝙ fuit specialis dispositio in his uerbis duntaxat concepta. cum non imponit necessitatem, sed potius innuit cuique esse hoc petendi facultatem cōcessam. in hoc tamen non est uis. Abbas.

c Morem. Id est, secundum canones.

d Roborentur. Si postulatum fuit ea roborari: ut xxxv. quæstio. ix. omnimodis. & ij. qō. j. sicut. & s. de pact. quoties. supra, de transact. c. j. & hæc quidem cōfirmatio si facta fuerit ex certa scientia, & cum causæ cognitione, non poterit postea inferior iudex de illa iudicare. infra, de cōfirma. uti. uel inuti. capitulo primo. & ij. ubi de hoc.

DE cætero. Merus executor sententiæ cōtra quē excipitur de fraude nō cognoscit, sed remittit. ita cōmuniter summant doct. sed iudicio Panormitani minus bene: quia iste text. non loquitur de mero executore, quia merus executor nullam exceptionē executionem impedientem admittit: ut in l. si ut proponis. & in l. executorem. C. de execu. rei iudica. Sed tex. iste admittit, ut is cui executio committitur, admittat exceptionem ad effectum ut remittat negotiū ad superiorem nō ut super principali pronuntiet. Et non diuiditur. Abbas Siculus.

c Fraus. Scilicet circa negotiū principale, quia obtinet sentētiam per fraudem, puta per falsos testes, uel p falsa instrumenta. si hæc objiciantur corā executore ut executio differat, non est ei facultas de hoc cognoscendi, ut hic dicit qa sic assumeret partes iudicis: quod esse non debet. C. de excu. rei iudi. si ut proponis. nec sententiam debet mādare executioni, sz hæc referre debet superiori: ut hic dicitur. & infra, de cri. fal. super eo. Argumen. contra hoc habes, qđ iste executor posset de huiusmodi cognoscere. xxv. quæstione ij. & si non cognitio. Solu. hoc capi. de mero executore intelligitur, qui nullam habet cognitionem annexam nisi solam executionem. sic intelligitur infra de fal. super eo. Lex prædicta intelligitur, de illo executore qui habet cognitionem. De hac materia plene tractatur. s. de officio deleg. pastoralis. §. quia uero.

CVm aliquibus. Hoc capitulum potest intelligi duobus modis. primo quod loquatur in pignore prætorio, puta quod prætor uel iudex propter contumaciam rei ponit uerbotenus actorem in possessionem rei petitæ. In actione reali, uel aliorum bonorū ipsius rei in actione personali. Et intellectus literæ est quod ad causandum pignus prętorium ad hoc ut missus possideat non sufficit iussus iudicis, sed requiritur ut actualiter mittatur in possessionē. Et secundū hunc intellectum hoc dicit in summa: Non sufficit ad prætorium pignus, ut uerbaliter detur, nisi actualiter fiat missio. Secundo potest intelligi, cum possessio aliqua uel proprietas alicuius rei seu res aliqua adiudicatur actori iure dominij. & reus pro executione uult dare aliquod pignus, & nō ipsam rem in præsenti, hoc casu non sufficit. & secundum hunc intellectū hoc intendit: Non impediret reus sententiam adiudicationis possessionis, si sit paratus dare pignora. Et non diuiditur Abbas Siculus.

f Pignora. Sic. ff. de constitu. pecu. promissor. §. constitutio. & ff. de pigno. actio. non est. ubi dicitur, pignus non aliter constituitur, nisi uentū fuerit in possessionem. si. ff. de acquir. possessio. possideri, in princip. & hoc ideo. ne lites ex litibus oriantur. ff. de re iudi. l. iiij. in §. ait prætor.

[1] Diaconi uel subdiaconi. Sed hodie nō seruat, nisi in sacerdote & iudice ordinario. Laterunculatores aūt extra ordinarij, nō curāt nec morantur has formas regradationum ꝙ etiā dicerunt ab Italis.
[2] Maior. idē Specu. in titu. de acc. §. iiij. li. ij. & bene: quāuis contrariū teneāt. Panor. Fely. hic. Rom. 512. post gl. in c. cupiētes. §. ad hæc de electio. in vj. sed ea glo. loquitur in casu diuerso & hic uerior est opinio huius gl. quę etiam de facto seruat ut uidi.
[3] Oēs. hoc nō pt ꝓcedere nunc ex quo ī epo tota decisio reseruat papæ. c. accusatus. iij. q. vj. & in de legatis papæ sufficit maior ps. Pan. Fely. hic.

Executor partes iudicis assumere non debet.

Lator

Lator. Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. in secunda iudicis datio: ibi, Nolentes igitur Abbas.

a Insinuatione. Modo collige ex hoc loco, quod in causis in quibus uertitur periculū animæ, pōt quis g uenire contra factū suū ut reuocet sententia quā ferri procurauit: & si cōstiterit ecclesiā fuisse deceptam, reuocabitur sententia. j. eo. cōsanguinei. & supra, de testib. sicut. & xxxv. qō. ix. c. loci. §. his ita. in fi. alias turpitudinem suam allegans, non auditur. j. de dona. inter dilectos. & j. de concess. præbend. cum super.

g Verū est denunciādo, sed an directe accusando, hæsito Ala. §. his ita. alia ē sub. §. qa ergo. Ioā. And.

b Renitentem. Hęc uiolentia transiuit postmodū in cōsensum, per carnalem copulā subsecutam. j. de spō. ad id.

c Aetatis. Et hoc cōtradicit ei quod præmisit de carnali copula, & sic fuit allegatio: & ex alia causa fuit mr̄imonium separatum.

d Permanere. Nō h obstāte sn̄ia pri⁹ lata: quia cōtra matrimonium nō currit præscriptio. xxxiij. quæst. v. quod Deo. etiam si ab illa sent. nō fuit appellatū: quia sentētia lata contra matrimoniū, nō transit in rem iudicatā quin reuocet sententia quandocunque error sn̄iæ detectus fuerit, ut hic patet. & j. de frigi. & malefi. fraternitatis. & xxxv. qō. ix. graue. & c. loci. §. his ita. Sed nullo tractu tp̄is matrimoniū confirmatur in gradu prohibito contractum. j. de cōsang. nō debet. Et quod dici consueuit, sententia contra matrimonium, non transit in rem iudicatam, uerum est ubi bene coniuncti indebite separantur: quia quos Deus coniunxit homo separare non potest: & ideo qn̄cunq; cōtrarium legitime cōstiterit, sn̄ia retractabitur, idem est cum in gradu prohibito aliqui sunt coniuncti, uel aliquo alio ꝑpetuo impedimento, quia nullum est ibi matrimonium, unde nullus consensus potest matrimonium inducere inter eos. Sed ubi sententia fertur pro matrimonio, ubi nullum subest impedimentum: si ab ea non fuerit appellatum, trāsit in rem iudicatam: quia iudicatis acquieuisse uidetur. j. eo. quod ad consultationē. unde postea non audietur. imo compelleretur alter alteri adhærere.

h Non. totam hanc gl. seq. Pa. Fel.

Sententia cōtra mr̄imoniū nō trāsit in rē iudicatā.

possessione lætentur.

Idem eidem, & V. archidiac.

Sententia lata contra matrimonium, nunquam transit in rem iudicatam: unde quandoque reuocatur, cum constat de errore.

CAP. VII.

Lator præsentiū sua nobis insinuatiōe a monstrauit, quòd cum quandam mulierem legitime desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione debitum ei subtraxit: consanguinei uero mulieris hoc molestū habentes, quæstionē mouerunt, proponentes quòd mulierem inuitam & renitentem b nec ætatis c aptæ matrimonio existentē duxisset uxorem: & quoniam idem uitam cupiebat agere dissolutam: demū utriusque studio interueniente, fuerunt minus rationabiliter separati. Nolentes igitur matrimonia canonice contracta leuitate quadā dissolui, Mandamus quatenus si uobis constiterit, eos per iudicium ecclesiæ non fuisse legitime separatos, ecclesiamq; deceptam, ipsos faciatis sicut uirum & uxorem insimul permanere. d

Idem T. & clericis sanctæ Anastasiæ Veroñ.

Retractatur sententia prætextu iniquæ consuetudinis lata contra ecclesiam.

CAP. VIII.

Cum causa quæ uertitur inter uos & G. & A. laicos super domo quadam eis ab archipresbytero uestro uendita: ad examen I. apost. sed. legati delata fuisset. post ap. ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniam intra terminum tibi fili T. ad eam prosequendam præfixum iter nōn arripueras e contra te sententiam proferens: memoratis G. & A. prætaxatam domum, secūdum Veroñ. ciuitatis consuetudinem adiudicare curauit: deinde cū causa fuisset ad nos per app. delata: Brixieñ. episcopus delegatus a nobis sententiam contra uos (spreta forma canonum) secundum eandem consuetudinem sicut præfatus legatus fecerat, promulgauit f. Nos autem

Cum causa. Prima pars ponit factum. secunda diffinit: ibi. Nos autem. Abbas Siculus.

CASUS *Archipresbyter cuiusdam plebis, uendidit quandam domum sine consensu capituli G. & A. laicis qui occasione huiusmodi uenditionis, coram legato apostolicæ sedis petierunt domum illam sibi adiudicari. Quidam canonicus illius plebis T. nomine apparuit pro capitulo ad defensionem domus. dum causa illa tractaretur, ille T. appellauit ad sedem apostolicam. legatus statuit terminum appellanti, ad iter arripiendum ad apostolicā sedem: sed quia ille intra terminum sibi præfixum, iter non arripuit, prædictus legatus tulit sententiam contra dictum T. adiudicans domum illam laicis prædictis secundum consuetudinem Veronē. ciuitatis. a qua sententia fuit appellatum, & appellationis causa commissa fuit episcopo Brixien. qui legati errorem secutus contra formam canonum, legati sententiam confirmauit. iterum fuit appellatum. Papa diligenter examinato negotio, licet usus uel consuetudinis non minima sit authoritas, nunquam tamen legi aut ueritati præiudicat: & ideo papa prædictam sententiam cassauit, plebem prædictam absoluens ab impetratione illorum laicorum, & domum illam eidem ecclesiæ adiudicans.*

e Arripueras. Ex quo aliquis non prosequitur appellationem intra terminum sibi præfixum, ex tunc iudex procedere potest, tanquam citatus peremptorie non uenisset. j. de ap. sæpe cōtingit. quia perinde est, ac si nō appellasset. j. de ap. cū sit Roma. unde in hoc non peccauit iudex. Ber.

f Promulgauit. Ecce hic obtinuit consuetudo bis in cōtradictorio iudicio, ergo debuit ualere. ff. de legi.

gi. cum de consuetudine. & j. de uerb. signifi. abbate Solu. hic consuetudo fuit contraria iuri & mala in præiudicium ecclesiæ, & ideo non fuit seruanda: unde ad ultimum cassatur sententia, alias si bona fuisset consuetudo seruaretur. s. de eo. qui mit. in poss. cum uenissent. Forte talis erat consuetudo illa a, quod si quis emit a prælato ecclesiæ solo: tenet uenditio, licet non probet pretium in utilitatem ecclesię uersum esse contra illud. x. qō. ij. hoc ius porrectum. xij. qō. ij. sine exceptione.

a Consuetudinis Sic xj. distinc. consuetudinis. & s. de consuet. ca. ult. ubi exponitur hæc authoritas.

b Præiudicat. Verum est, quod consuetudo non præiudicat legi, nisi sit rationabilis, & legitime sit præscripta: nam tunc bene preiudicat legi. s. de consue. c. ult. ubi plene de hac materia dicitur. & hæc cōsuetudo non fuit rationabilis nec pręscripta. Ber.

Inter cæteras. Potest intelligi uario modo, & per cōsequens uario modo summari. dominus Anto. summat sic: Sententia continens in se manifestam iniquitatem, retractatur non obstante quod causa fuerit app. re. commissa. Hæc summatio est uera in se secundum unum modum intelligendi. Sed secundum unum alium intellectum notabiliorem summatur sic: Nulla est sententia continens manifestam iniquitatem. Abbas Siculus.

c Euacuari. Cum sententia tenuerit & appellatum fuerit ab ea: uel euacuetur de facto, cum est nulla. si. j. de re. eccle. non alie. si quis presbyterorum.

d Manifestam. Puta quia lata est contra ius scriptū, scilicet contra leges uel canones. supra eodem. cap. j. ita quod in ipsa sententia continebatur error. ij. quæstio. vj. cap. ei qui. §. diffinitiua. uersi. item si sententia cōntra ius scriptum. & infra, de confir. examina. infra, de senten. excom. per tuas. & hic in fin. & ita ipso iure nulla est talis sententia: ut supra, eodem. cap. infra ubi de hoc. Aliud cum lata est contra ius litigatoris, quia tunc transit in rē iudicatam nisi fuerit appellatum. j. eo. cum inter uos. Et si per iniuriam iudicis damnatus fuit, poterit agere cōtra iudicem qui fecit litem suam ad interesse. ff. de iud. filiusfamilias. & ff. de euictio. si per imprudentiam. j. de emption. & uenditio. cap. ultimo. & infamis efficitur. C. de pœna iudi. qui male iudic. l. ij. Ber.

Consuetudo mala nō est seruanda.

a Secūdū Tanc. qui etiā dixit talem consuetudinē esse ī multis ciuitatib. Lombardiæ inductā per statuta ciuitatū. & facit quod no. de foro cōp. c. ij. li. vj. quod hic. no. Aegid Ioan. And.

† Vt sit nulla ītelligas quod sit notorietas iniquitatis uel falsæ cāæ, quia manifestū nō sufficit nisi eliciat ex actis ad quem refert expresse uel necessario Pan. Fely. hic Fely. c. qui contra: falsā col. xij. ad proba. Ad de Iaso. l. si is ad quē collu. iij. de acquir. hær. Frā. Curt. senior. cō si. lix col. vj. Io. amicus consi. cxxiiij. v. biampliat ēt si in rē iudicatam trāsiuisset: ex quo nūc liqt.

Summat dupliciter.

cōsiderantes, quod licet usus uel cōsuetudinis a nō minima sit authoritas, nunquā tñ ueritati aut legi præiudicat b, præscriptam sñiam reuocauimus, & uos ab impetitione absoluentes illorū, uobis & ecclesiæ uestræ domū, adiudicauimus supradictam.

Idem Eboracensi archiepiscopo.

Sententia iniqua retractatur per superiorem, licet cā fuerit appellatione remota cōmissa. Si aūt cōtinet manifestā † iniquitatem, est nulla. h. d. intelligendo quòd ponat duos casus.

CAP. IX.

Inter cæteras: & j. Itē cùm aliqua causa ap. re. committit & sententia fertur iniqua, eā euacuari c oportet: nec ei debet stari, si iniquitatem contineat manifestam d.

Clemens iij.

Sententia lata cōtra absentē nō contumacem in causa matrimoniali, non ualet. h. d. intelligendo quod hæc mulier nō fuit contumax. Panor.

CAP. X.

Tenor literarū tuarū ostēdit, quod cùm inter R. & M. mulierē quæstio matrimonij uerteret: & Theatino epō commissa fuisset: idē eundē R. muliere absente, ab īpetitione ipsius absoluit. Cæterūm eadē mulier a nobis ad te literas īpetrauit, ut de cā cognosceres & eam fine debito terminares: & j. Dictus uero R. a te uocatus ad cām infirmitate e ptensa † non affuit: sed qa nocte sequēti aliā sibi copulare præsumpsit, in eū excōicationis sñiam promulgasti f: à qua postmodū absolutus ad te ueniēs ostēdit literas epi memorati, quib. eum ab inquietatione absolutū fuisse patebat. Quia igit mulier, suos testes offert ad probandum quod idem R. eam desponsationis annulo publicè subarrasset g, & tu quid super his agere debeas postulas edoceri. Iōque inquisitioni tuæ taliter rñdemus, quòd (non obstante illicita absolutio

Tenor. Istud capitulum potest intelligi, quod sententia hic lata contra mulierem tenuit: quia contumaciter absuit. & tunc idem in effectu dicit quod c. lator. s. eodem. ideo summa ur ibi. Communis diuisio. Secunda ibi, ideoque. Abbas Siculus.

e Infirmitate. Quod si uerum fuisset, iusta erat excusatio. supra de procuratoribus. querelam. & v. quæstione tertia, si ægrotās. imo nec tunc res iudicata censetur ff. de re iudica. quæsitum. primo & secundo respon. nec mādanda est sententia executioni, infirmitate prætensa. ff. de iudic. si prætor. in fine ¶. sed hoc falso allegabat: ut bene declarant sequentia.

f Promulgasti. Et merito tanquam contra contumacē. cum ex facto sequēti appareat quod malitiose prætendebat infirmitatē, & ita sequens præsumptio elidit primam. sic ff. de in integrum restitutio. diuus.

Gloss. sequens dupliciter exponit subarrationem.

g Subarrasset. Id est, fidem cōsensus de præsenti dedisset. alias si loqueretur de consensu, de futuro non mandaret papa uirum separari ab illa, cū qua postea contraxit per uerba de præsenti: quia sic soluta erant priora sponsalia. j. de sponsalibus. cap. penult. & ulti. & j. de matrimo. contrahen. contra interdi. eccle. c. j. & ij. & est uulgare loci illius. sic uigesimaseptima quæst. j. si quis uxorem. Vel potest dici, quod subarratio fit per immisionem annuli, interueniente consensu tacite uel expresse: ut hic dicit. Et dic tacite: ut in muto, expresse, ut in loquēte, & stabitur huic subarrationi quamuis nihil dicat quandiu contrarium non probabitur: quia præsumitur pro matrimonio. argument. uigesimaseptima distinctio. quod interrogasti. xxx. quæstio. quinta. nostrates. & capitulo, fœminæ. nihil enim interest an facto uel uerbo quis declaret uoluntatem suam. quadragesimatertia distinctione. capitulo primo. & de pœni. distinctio. prima. in actione. & infra de pœ. & remis. omnis utriusq;. §. ultimo. & ff. de legibus. de quibus. nisi probet se animo contrahendi id fecisse. argumentum. uigesimasecunda quæstion. ij. quod ait. & ff. de actionibus & obligationib. obligationem.

Additur pęna. j. c. cū æterni. lib. vj. Io. And.

Quod si dubitatē de infirmitate an excusset, mittatur medicus ad ęgrotum. C. de re milit. l. semel. lib. xij. scdm Goffre. & Host. Ioa. And.

† Alias, detentus.

Stabit. idem Pā. hic nu. 5. facit Phil. Dec. cōsi. clxiij. sed est falsū, nisi quantū ad spōsalia de futuro dūtaxat uel nisi concurrentib. alijs certis & indubitatis signis ut apud Lapū de castello alle. lvij. incip. punctus q̄stionis.

Subarratio, per quid fit.

Ibi nihil ītereft, an suffragio populus uolūtatē suā declaret: an reb. ipsis & factis. Ioan. And.

[a] Absolutione. Facta contra mulierem absentem: ut superius patet: & ita sententia lata contra absentem non contumacem nulla est in quocunq; negotio: quia ea non obstante, citra aliquam appellationem cogno scitur de causa, & hoc probatur ix. quæstione ix. ca. caueant omnia absente. reuera. absens, & si citatus esset a liquis ad sentētiam, & iusta de causa impeditus uenire non posset, reuocatur sententia. ꝉ. eo. cum Bertholdus. alias si fuisset contumax, non reuocatur. xxiiij. q. iij. de illicita. iij. q. ix. ca. absens. §. nisi. & in authen. ut oēs obe. iudi. §. si uero neque. col. v.

ne [a] quam episcopus fecit) in causa procedas: eidem R. sub pœna excommunicationis arctius īter dicens, ne ad eam quā superduxit accedat [b] pri⁹, quam fuerit causa decisa.

Idem.

Sententia diuortij in causa matrimoniali ritè lata, ad solā coniugis confeßionem asserētis contrarium, non reuocatur: sed interim ei statur, donec legitimè de contrario doceatur. Ita summatur: ut aliquid de nouo afferat. Panor.

CAP. XI.

Consanguinei E. mulieris latricis p̄sentium, sicut tuis literis intimasti, cōpaternitatē inter ipsam & uirum suū, legitimè [c] probauerūt, ita ꝙ inter eos sniam diuortij protulisti. prædicta uero E. mulier cùm sit tibi postmodum confessa, ꝙ eius cōmater in ueritate ante sniam non fuisset, sed post separationem compaternitatē cum eo contraxit, & tandem ad secundas nuptias conuolauit: & infrà. Fraternitati tuæ respōdemus, ꝙ propter solā confessionē mulieris [d], non est recedendū a snia per iudiciū ecclesiæ rationabiliter [e] promulgata, nisi legitimè in contrarium probaretur. [f]

Coniuges an sint separādi lite pendente sup matrimonio?

[b] Accedat. Sed qualiter mulier illa secunda, priuatur iure suo ante finem causæ, contra illud. supra ut lite penden. laudabilem. & viij. q. iiij. nonne? Solut. cum aliquis cū aliqua contraxit in facie ecclesiæ approbante ecclesia, si postea matrimonium accusetur, locum habet illa decret. laudabilem. & similia alia iura. sed cum aliquis contrahit lite pendente, cum aliqua uel contra prohibitionem [1] ecclesiæ, tunc locum habet quod hic dicitur. & infra, de ma. contracto. contra inter. eccle. cap. j. & ulti. quia cum res facta est litigiosa, non debet in aliā transferri personā. xj. q. j. qui res. C. de litig. l. ult.

[1] Expressam. nā de tacita ꝓhibitione p̄misit: s. de litis pēdentia: secundū Inno. Io. an.

ADDITIO.

Sed quomodo dici potest litigiosa, quæ finita erat per sententiam a qua non fuerat appellatum, ut in princip. dicit Hostien. quod hoc inducit citatio uiri, facta antequam secundam desponsaret, & ideo dr̄ lis pēdere, & quasi litigiosa esse. de appellationibus suggestum. de officio de lega. licet. Non obstat sententia quæ hoc casu non trā sit in rem iudicatam, ut sæpius dictum est. fa. clementi na, ut lit. penden. cum lite.

Consanguinei. Idē dicit, quod decre. lator. ꝟ. e. ti. Communis diuisio. secúda ibi, fraternitati. Abb.

[c] Legitime. Quo ad ordinem iuris, non quo ad ueritatem.

[d] Mulieris. Et etiam uiri confessione non reuocatur sententia per ecclesiam lata secundum ordinem iuris sicut nec ad eorum confessionem matrimonium separatur. ꝉ. d̄ eo qui cogno. consang. uxo. suæ. super eo. Ber.

Inno. iij. archidia. & sacristæ Magaloñ.

Si papa contra pronunciationem suam confert beneficium hoc tacito: surreptitia dicitur collatio, et non tenet.

CAP. XII.

Cvm olim Magaloñ. episcopus P. de castro nouo ad uacantem archidiaconatum eiusdem ecclesiæ nominasset, I. præposito ut nullus ibi (nisi prius duplici [g] sibi uoce concessa) institueret per appellationē interpositam inhibente, episcop⁹ dictum P. de archidia. per annulum inuestiuit. Præpositus uero aliū ad eundem archidia. nominare præsumpsit. Tandem C. prædecessor noster, quòd factum fuerat ab utraque parte cassauit, pronuntians quòd aliquibus scriberet, ut tam episcopum, quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconum monerent: & eorum fortè monitis non admissis, hoc ipsi exequi non different. post hoc uerò, dictus prædecessor noster C. qui nondum ad diaconatus [h] erat promotus officiū, præter conscientiam procuratoris episcopi, apud sedem apostolicam tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronuntiationem suam cōtulit, sicut credimus circumuētus [i].

[e] Rationabiliter. Et illud referas, quo ad ordinem tantum.

[f] Probaretur. Per legitimos & idoneos testes. & non per illos, qui primum falsum tulerunt testimonium: cum periuri sint. ff. de testib. sicut. sic. ꝟ. eo. lator. ubi de hac materia.

[g] Cvm olim. Duplici uoce. Forte hoc dicebat se habere de cōsuetudine ratione dignitatis, unam ratione præpositurræ, & aliam rationæ canoniæ, sed nō uidetur, quod propter pluralitatē stipendiorum plures habeat uoces, [2] cū uox unius potior sit, quam alterius ratione dignitatis: sicut in testibus. supra, de testibus. in præsentia. uel aliquis forte commiserat ei uices suas, quod licet hodie secundum tenorem illius constitutionis. supra de elect. quia propter.

[2] Voces. et plures distributiōes. Io. And. hic. Bal. cōsi. cccxliiij. li. v. & ita crebri⁹ obseruat, licet cōtrarium quātum ad distributiones teneat Ant. Butr. hic Phil. Frá. c. unico. ī fi. de cler. non residē. in vj.

[h] Ad diaconatus. Hæc allegatio non ualebat [3], si erat subdiaconus. supra de ætat. & qualit. c. præterea. & capit. a multis. sed assumit illam non causam ut causam. ꝟ. de ele. causam quæ.

[3] Secundū antiquos canōes ualebat lx. dis. cap. ij. Ioā. And.

[i] Circunuentus. Not. ꝙ præsumitur circūuētus, qui mutat interlocutoriā suam, quam tamen cū in præiudicium alterius partis inique interloquitur, mutare debet. ꝉ. de ap. cum cessante. ubi de hoc. Item uidetur, ꝙ si aliquis impetrat occulte literas, cū aduersarius est præsens, ꝙ nō ualeāt [4] tanquā tacita ueritate impetratæ. ꝟ. de rescrip. certū. ar. cōtra: quia licitum est cuilibet uigilare pro commodo suo, licet in hoc alteri præiudicetur. ff. de ijs quæ in frau. cred. pupillus. & C. deposi. l. ulti.

[4] Idē hic Inno. qui notat illas surreptitias. Ioan. An. & bene.

Sed quare

Nos igitur inhærentes vestigijs prædecesso. no. dicentium Roma. se. sententiã, cùm aliquid fuerit surreptum, posse in melius cõmutari: ꝙ de prædicto B. factũ est, non obstãte donatione, quàm ab eodem episcopo in elusionem donationis a apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritũ reuocamus & ei (licet absenti b) cũ de surreptione c liquido cõstet. super dicto archidiaconatu perpetuum silentium imponẽtes, præcipiendo mandamus quatenus sæpe dictum archidiaconatũ (plena omniũ vestrum qui præsentes d fuerint in ecclesia interueniente concordia) ordinare curetis.

Idem abbati & conuentui S. Zenonis Veroñ.

Valet sentẽtia contra ius litigatoris lata, si ab ea intra decem dies nõ fuerit appellatum. Vel sic & aliter: Per sententiam à qua non fuit appellatũ, potest ecclesia subijci prælato inferiori episcopo, seu ad aliã ecclesiam pertinere.

CAP. XIII.

Cum inter uos pro ecclesia vestra & archipresbyterum & clericos sancti Proculi, super subiectione eiusdem ecclesiæ quæstio verteretur: ex parte uestra fuit propositum, ꝙ dicta ecclesia monasterio vestro pleno iure e debet esse subiecta, videlicet, in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri, & eiusdem fidelitate ipsius, & fratrum obediẽtia, correctione, repræsentatione ad ordines, tonsuratione susceptione chrismatis, le tan ijs, & alijs similibus, f per quæ plena subiectio declaratur: ad quòd probandũ, instrumentum publicum cõcessionis B. quondam Veronẽsis episcopi pars uestra in medium producebat: quàm concessionem successor eius G. ratam habuit, & etiam confirmauit. Super his quoq; tam Rom. pon. quã patriarcharum Aquileg. priuilegia & cõfirmationes induxit: quorum unus de subiectione plenaria in priuilegio suo euidenter expresit, ꝙ sub testimonio g R. quondã Veroñ. epi, qui eiusdẽ ecclesiæ archipresbyter extitit, factũ fuerat & completum, & in eodem a priore sancti Zenonis mandauit sua uice h subscribi. Adiecit etiam pars vestra, quòd inter B. quondã abbatem eiusdem monasterij, & sancti Proculi archipresbyterũ & fratres ipsius, procedente tempore de fidelitate & obedientia manuali, controuersia fuit exorta, ad quæ duo, illi se duntaxat teneri negabant, & super his, testes producti fuerunt, tandem præfatus G. Veroñ. episcopus quendã cardinalem i sequens a quo k idem fuerat iudicatũ, quòd uel archipres-

Sed quare tenebatur quærere aduersariũ, cum eius factum cassatum fuerit? Io. dicit, quod forte ideo, ꝙ erat constitutus procurator ad reuocandũ cassationẽ, hæc nõ est ratio, sed hæc potuit esse: quia cũ papa pronuntiasset, quod scriberet aliquibus ꝙ monerẽt epm & capitulũ ut eligerent: iã intererat episcopi & canonicorum, ne aliquæ literæ in cõtrariũ impetrarẽtur. & ideo uidebatur ꝙ procurator illorũ debuit requiri. Vel illa fuit potior causa: quia ille in impetratione literarum, tacuit de pronuntiatione dñi papæ, quã si dixisset, nõ habuisset literas quin fecissent mentionẽ de illa pronũtiatione: & sic circũuenit papã. Sed ꝙ aliquis teneatur requirere aduersariũ suũ, non est verum: imo sibi imputet ꝙ non contradixit in audiẽtia in qua debuit esse quando literæ transiuerunt. Bernardus.

a Donationis. Hæc forte potuit esse: q̃a fecit sibi cõcedi ipe G. archidiaconatũ. ab episcopo, post concessionẽ sibi factam a papa, ut sic obtineret archidiaconatũ potius per episcopũ, quam per papam: & ideo dicit, in elusionem domini papæ. 1 Tan.

b Absenti. sic. s. de elect. dudũ. j. arg. contra. s. ut lit. non contest. c. j. vbi lite nõ cõtest. non proceditur cõtra absentẽ. Sol. 2 põt dici, ꝙ hic fuit lis contestata, ut dicũt quidã, sed ex litera non colligitur, uel hic fuit citatus uel expectatus. Vinc. arg. ad hoc. s. de dol. & contu. cum olim. & si fuit citatus & noluit venire, recte potuit procedi contra eũ lite nõ contestata: quia de electione prælati agebatur. s. ut li. nõ cõtest. quoniam. §. porro. uel quia papæ constitit de surreptione: ergo ei absenti, licet non citato imponit silentium propter fraudem suam: quia decepit papam.

1 Papæ. & sic secũdũ Panor. hic nu. 18. est iusta causa priuatiõis rõne cuiusdã ingratitudinis, nisi faceret ad cautelã ut assolet.

2 Sol. dic ꝙ hic quatuor simul cõcurrũt Prĩo odiũ præuẽtionis papalis qua papa etiã vtraq; prouisione semel cassata in curia noluit ut. Secũdo uitiũ subreptionis ut hic. Tertio, q̃a de his liq̃do cõstabat. Quarto natura materiæ subiectæ q̃ momentanea est, utpote personalis & sic præstabat absenti silentiũ imponere quã eũ cũ sumptu ad literã uocare, ergo hic casus nõ ẽ i cõsequẽtiam pducendus. Processus an possit fieri in absentem.

c Surreptione, quæ per surreptionem fuerunt impetratæ ualere non debent. supra, de elect. cum dilecti. & xxxv. quæst. ix. sententiam.

d Præsentes. imo & absentes vocãdi sunt: si cõmode uocari possunt. s. de elec. ꝙ sicut. & c. quia pp̃ter. nisi cõsuetudo esset in contrariũ, quod absentes non uocarẽtur: ideo forte dicit, qui præsentes fuerint. & ꝙ dicit omniũ vestrũ, uel maioris partis supple: 3 q̃a ꝙ maior pars & sanior facit ualet, & canonicũ reputatur. s. de ele. quia propter. j. de his quæ fi. a maiori par. c. j. 4

Cum inter uos. Prima pars narrat processum & iura unius partis. Secunda diffinit, diffinitionis cãm præmittens: ibi, quamuis. Abb. Sic.

e Pleno iure. In spiritualibus & tẽporalibus. xvj. q. ij. uisis. & j. de priuil. quoniam per confessionem.

f Similibus. Et ita abbas huiusmodi iura episcopalia possidere in ecclesijs potest & præscribere. supra titu. prox. auditis. & cap. cum olim.

g Testimonio. alias nõ ualeret: quia patriarcha uel archiepiscopus ĩ diœcesi suffraganei sui nihil disponere potest, nisi quantũ canones illis cõcedũt j. de exces. præla. sicut uenire. & s. de offic. ordi. pastoralis. ubi de hoc. & c. Romana. & ix. qõ. iij. conquestus. Ber.

h Sua vice. Potest enim quis subscribere per se uel per alium. arg. ff. de admi. tut. ita autẽ. §. gessisset. argu. C. de test. hac cõsultissima. ĩ prin. sed illud est, cum ipsi sciunt scribere. sic etiam cum alieno annullo possunt signare testamẽtum. 5 C. eo. si unus.

i Cardinalem. Qui delegatus fuit ad cãm, sed forte fuit appellatũ ab ipo.

k A quo. Hic corrigitur textus dec. q̃a ista est litera registri,

3 Supple. & Ṽba hic ĩpropriantur ex quo non apparet aliter ꝙ papa voluerit ius mutare. Pan. Adde gl. & quæ not. in c. non pot. s. eo. & q̃ not. ad Alex. conf. cxxiiij. nume. 2. li. ij.

4 Cõcor. l. & suum hæredẽ. §. fin. cum l. seq. ff. de pact.

5 De hoc xcvij. dist. nobilissimus. circa mediũ magnæ gl. & in Spe. de pba. §. ui dẽdũ. Ṽs. x. ad fi. ibi etiã dicit apd' leges idẽ annulum, quod apud nos sigillũ: & d' citatio. §. iã de citatiõe uel lr̃is d' hoc vide quod scripsi. s. de fi. instr. c. ij. in gl. magn. Ṽs. eps autẽ & quod j. titu. j. ut nostrũ in fi. & c. significauit super prima glos. Ioã. And.

registri,a quo fuerat iudicatum, quod archipresbyter ecclesiam dimitteret,aut abbati obedientiā repromitteret : credēs etiā , quod testes uera deposuerant corā eo,qui de fidelitate manifestum protulerunt testimonium . idem ipse sententialiter diffiniuit.

a Donationis. quia donatio non ualebat, quæ non fuit facta secūdum formam iuris.xij. q.ij. sine exceptione . j̃. de donat. pastoralis. & ideo cōfirmationes uel priuilegia, quæ illā donationem confirmabant, nō ualebant : quia si principale non tenet,nec accessorium.s̃. de fid.instru. inter dilectos. & C.de legi. nō dubium.

b Ad litigantes.secus quo ad alios. C. de exceptio.proportione. & j̃. eo. cum super. & supra eod. de testi. ueniens. ij. & infra eodē. c. penulti. nisi in casibus in causa filiationis. ff.de liber.agnoscē. l.j.§.ulti. & duabus legibus sequen . Itē in causa testamentaria.ff.de inoff.testa. qui repudiantis . & l.posthumus. §.j.in causa liberali. ff. de sta. homi. ingenuū. Bernar.

c Iudicatam. Hoc est,post decem dies. infra eod. quod ad consultationem . & s̃.eo.cum dilecti. in fi.& ij. q. vj.ei. qui. §. diffinitiua. ff. de condit.indeb. elegāter. §.j. vnde postea retractari per appellationem uel supplicationem non potest. Laur.

d Contra ius constitutionis . Illa enim nec transit in rem iudicatam , nec est necesse appellare ab ea.ij.q.vj.diffinitiua. & sic intellige, quando in sententia error exprimitur : ut infra,de sent.excōmuni.per tuas.& ff. de appel. si expressum. & s̃. eo. inter cæteras. ubi de hoc. & c.j.& in §. diffinitiua.

e Veritate.gestorum sermonibus præualente. forte hoc ideo dicit: qa res aliter fuit narrata , quā gesta. 1 sic.ff.de re iudic.actorum.& ueritas rerum errore gestorum nō uitiatur.ff.de off. præsid. illicitas. §. j. hoc vult dicere secundū Ioan.quia uerba siue sermo donationis cōcordabat sentētiæ. Sensus huius literæ talis est.sententia hic appellatur ueritas gestorum:quia res iudicata ꝑ ueritate accipitur.ff.de sta. ho.l. ingenuū. sermones hic appellat,alia quæ allegabantur,scilicet, donationes,priuilegia, cōfirmationes super donatione,quæ nihil ualebant : & ita ueritas gestorum, id est, sententia,quæ lata fuit authoritate gestorum , quæ in prima causa probata fuerunt,quæ præsumuntur legitime acta,præualent sermonibus prædictis donationibus & confirmationibus nihil ualentibus . & ita papa sententiat secundum primam sententiam tantum in duobus articulis , q̃ cōtinebātur in sententia . 2 & hunc intellectum probat lex prædicta. ff. de offic. præsid. illicitas. §.j.Ber.

byter dimitteret ecclesiam,aut abbati obedientiam repromitteret , sententialiter diffinit : cuius sentētia (cùm nulla fuerit appellatione suspensa) in rem transijt iudicatam: & infrà. Quamuis fortè dicto instrumento donationis, a non sit plurimum innitendum, nec confirmationibus, nec priuilegijs, quæ de ipso causam & originem acceperunt: attendentes tamen, quòd quantū † ad litigātes b ipsos,ius ex sententia factum fuit , postquam in rem transijt iudicatam, c etiam si contra ius litigatoris lata fuisset: cùm contra d ius constitutionis expresse lata non fuerit, ueritate e gestorum sermonibus præualente,quę præsumitur rite per omnia celebrata: diffinimus, ut archipresbyter sancti Proculi , qui pro tempore fuerit,fidelitatem & obedientiam præstet abbati sancti Zenonis.

† Alexād. cons.xxij. lib.ij.

1 Vel donatio aliter facta q̃ scripta , quod constitit secū dū Goffr. de varia significatione gestorum uide quod not. de ꝓcura. c. j. super verb. gestisque. Ioan. And.

Idem canonicis Noualień.

Sententia cōtra actorem lata,nihil iniqui continens,uenit in causa appellationis confirmā da,licet per attestationes uideatur pro actore fuisse probatū : dummodo pro sententia concurrant præsumptiones , de quibus hic in litera, et secundum hunc intellectum est hic casus singularis valde .

CAP. XIIII.

Causam quæ inter vos & A. clericum super præbenda Nouarień. ecclesiæ vertebatur: Laudunen. episcopo de consensu partium commisimus terminandam , qui pro uobis contra dictum A.diffinitiuam sententiam promulgauit : à qua fuit ad nostram audiētiam appellatū : & infrà. Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum , ꝙ contra formā mandati f nostri , dictus episcopus sententiam promulgauit sicut per attestationes nitebat g probare : Quia tamen iudicis animus nō semper ad unam probationis speciem h inclinatur,& ipsa sententia nihil continebat iniquum , & eidem iudici de cōmuni partium consensu fuerat causa commissa , qui ut sententiam ferret , post

Causam quæ. Sufficit ad cōfirmationem sententiæ nihil continens iniquum, quod contra ipsam aliquid non probetur. Communiter sic summatur,sed hæc summatio iudicio Panormitani nō euacuat totā sententiam literæ, nec continet , seu dicidit aliqđ factū dubitabile. Diuiditur: quia in prima parte ponit delegatorum processum,sententiam , & appellationem . In secunda ibi , licet . ponit allegationem appellantis , motiuum suum , & confirmationem sententiæ.Abb.Sicu.

f Mandati. Si hoc probatū fuisset sententia non ualeret. supra de rescri. cū dilecta . & supra de off.deleg.venerabili & infra de confir. uti. c. examinata aliud esset, si præter formā . 3 s̃. de off. deleg. ex parte. & s̃.de elect.in causis. & ff.iud. sol.iam tamen. §. penulti. & ff. mandati. l. ultima.& ff.de procurato. ad rem.& l. ad legatū. & iudex cui cōmissa est inquisitio,primo debet inquirere de fama,licet hoc non dicatur in literis . s̃.de accus.non oporteat.

g Nitebatur. Et ita qui appellat , probare debet de iniquitate sententiæ. j̃.de appel.cum in ecclesijs.& C. de appel.qui ad ciuilia. Sed contra uidetur dicere authent.de ijs qui ingre.ad app. §.illud. col.v.dic ut dictum est. supra,de renunt.in præsentia .

Glossa sequens allegat quatuor concordantias , ostendens ex tribus quæ narrat textum primum solum validum .

h Speciem.sic supra de renun.in præsentia. supra de testib.in nostra.& iiij.q.iij.c. si testes. & melius.versi. item sæpe.& ff.de testi.ob carmen.§.ulti.Et not.quod plura hic uidentur facere pro ipsa sentētia. s.quod nihil cōtinebat iniquū : quia de communi consensu partium

2 Sētētia in alijs expresse absoluit secundū Abbat , uel melius uidet in reliquis absoluisse,quia ex verbis narratiuis sententiæ appareriudicem sentire quod actor non fouebat iꝰ in illis. Felynus. hic post.Frāc. Aret.

3 Ita tamen, qđ sit de coniūctis,nec vitiet formā secundū Host. & hoc probant concord.quas alleg.glo. aliter aūt idem esset præter qđ contra remittit de off. deleg. prudentia j.rńso.&facit ad hoc de elect.l. si cui.li.vj vnde iudex etiam ordinē formæ sequi debet , de rescr. cām quæ. & c̃ mētem:ut ibi & s̃.de rescri.sug lris.in fin. Ioā. And. Pan.Felj. hic.

tium,fuit cauſa commiſſa, & quod requiſitus fuit ille iudex ab utraque parte,ut ſententiam ferret:quorum quædam nihil operātur,ad hoc.ut teneat ſentētia uel non teneat ſiue de communi conſenſu cauſa fuerit cō miſſa,ſiue non,hoc nihil facit:ut ſententia magis ualeat uel non, nec etiam quod fuerit iudex requiſitus, niſi cum cauſa eſſet cōmiſſa intra certum tempus, & prorogata iuriſdictione intra tēpus & poſt tēpus requiſitus cōſenſit,ut ferret ſententiam: tunc enim uidetur prorogare iuriſdictionem.s̃.de offic.dele.de cauſis. quia iſtis non obſtātibus, poſſet appellare ſi alias ſententia eſſet iniqua. Primum ergo faciebat pro confirmatione ſententiæ,ſcilicet ꝙ non continebat iniquum & quia ille A. ſententiam illam non potuit impugnare, qđ eſſet lata cōtra formā ſtatuti uel mandati, ut allegabat: unde merito debuit cōfirmari, quia ſemper ſtatur ſentētiæ, quādiu contrarium non oſtendatur: ut in decreta. prædicta ſcilicet in præſentia.Ber.

Quod ad cōſultationē. Sentētia per lapſum decē dierū,trāſit in rem iudicatā ſi prius non fuerit appellatum.Et quadrimeſtre tempus quod datur condemnatis in perſonali ad ſoluendum, poteſt ex cauſa per iudicem arctari. Communiter ſic ſummatur: quæ ſummatio iudicio Panormit.nil noui decidit. Diuiditur principaliter in duas partes.Secunda ibi,taliter.Et ſcias, ꝙ caſus literalis ponit multis modis: quia litera nimis ſuccincte factum narrat.Ab.ſi.

Caſus literalis ſecūdū glo. ordinariā.

examinationem cauſæ ab utraque parte fuerat requiſitus:ſententiam ipſam curauimus confirmare.

Idem Conſtantino epiſcopo.

*Si ſententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decēdi ad appellandum currit à tempore ſententiæ,non autem à die finiti termini.hoc primo.Quadrimeſtre tempus,quòd à lege datur condemnatis, in pſonali pōt à iudice ex cauſa arctari,& ſpōte terminum arctatum recipiens, nō poteſt poſt decēdium appellare, licet non conſtet iudicem, ex cauſa terminū abbreuiaſſe.hoc ſecūdo. Ab executione ſn̄iæ non appellatur, niſi in executione modus excedatur. hoc tertio. h.d.euacuando medullam c. ſecundum.*Panor.

CAP. XV.

Quod ad conſultationem:& infrà. Quia poſtulaſti utrum appellationi ſit clerici deferendum, qui purgationem indictam ſibi per ſententiā, & ad ipſius receptionem terminum competentem puta.xx. dies uel amplius ſine contradictione recipiens,& ad diem ueniens conſequēter appellat,cauſam non exprimens [a] appellandi, nec ſit locus [b] niſi ſuſcipiendæ purgationi & executioni ſentētiæ [c] à cuius ꝓlatione & purgatione iniuncta ultra decendium dr̄ effluxiſſe.Taliter duximus reſpondendū ꝙ cùm poſt x.dierum ſpatiū ſn̄ia in authoritatē rei tranſeat iudicatæ: qui ad prouocationis ſubſidiū intra id tēporis non recurrit, appellādi ſibi aditum denegauit: cum per hoc uideat̃,per interpretationē iuris latæ ſn̄iæ paruiſſe,præſertim ubi cauſa nō redditur appellandi. Sed nec executionē ipſius ſententiæ ideo cōuenit retardari, licet ad hoc agendū quadrimeſtre tēpus regulariter ſit ſtatutum: quia id arctari [d] poteſt nonnūquam à ſedente in medio, & etiā prorogari, & qui ab initio ſponte recipit terminum breuiorē,imputare ſibi poteſt & debet: cùm ex hoc uideatur amplius beneficium contempſiſſe unde talis non audietur appellans: niſi fortè aduerſus eū modus executiōis canonic⁹ excedat̃. [e]

a Cauſam non exprimens.Cum appellatur a grauamine ante ſententiam,cauſa grauaminis propter quā appellatur,ſemper eſt exprimenda.j̃.de ap.ut debitus.& c.dilectus.& c.conſtitutus.Sed cum quis appellat a diffinitiua : tunc ſufficit dicere,appello ab iniqua ſententia.ff.de mi.præfecti.autem.& ij.q.vj.poſt appellationem.§.forma.& c.anteriorum.ſed in caſu præſenti nō ualebat appellatio ſiue expreſſiſſet cauſam ſiue non, cum terminus appellationis eſſet elapſus.

Appellās à grauamine. causā debet exprimere.

Elapſus & ꝗa ēt ſponte ſuſceperat.

b Locus.hoc ideo dicit:quia petēdo inducias, uidet̃ approbaſſe ſententiam ſupra de offi. deleg. gratum.& s̃.de teſti.cum ueniſſet.C.de re iudi.ad ſolutionem.ff. de pact.tale.§.j.C.de iure do.impe.l.ij.arg.ij.qō.vj.c. biduum.in fi.& hic expreſſe dicitur. arg. contra.iij.q. iij.offeratur.

c Sententiæ.non ipſius de qua mentio facta eſt, ſcilicet de purgatione præſtanda,ſed alterius latæ in pecuniaria cauſa,ſecundum quod dicitur in caſu.

d Arctari.ſic.ff.de re iudic. l.ij.ſi j̃.de ap.oblatæ. cōtra.ff. de re iud.l. iiij. §. ſi quis condemnatus. Sol. quod dicitur hic & c. oblatæ. & ff.eo. l.ij. intelligitur, quando ex iuſta cauſa prorogatur, uel etiam arctatur tempus quadrimeſtre. lex contraria quando iudex nulla cauſa aſsignata arctat tēpus : qđ facere non debet, unde tunc tempus ſuppletur a lege.

Gloſſa ſeq. alleg. iiij.concor. obijcit et ſoluit, ponens octo modos, quibus executor modum excedit, in fine ſignat contrarium.

e Excedatur. ſic ij.q.vj.ei qui.§.ſunt etiā quorum. & §. ab executore. & C. quorum appellatio non re.l. ab executione. & s̃.de offic. deleg.ſuper quæſtionum. §. nos etiam. Sed qualiter excedit modū. quia aut facit quod mandatur, & tunc non excedit : aut facit aliud, & tūc nulla eſt ſententia ſua. unde non eſt neceſſe appellare.s̃.eo. c.j.ꝗa non ſeruat formam mādati. s̃. de reſcri. cum dilecta.& j̃. de confirmat. util. uel inuti. examinata? Solu.iudex poteſt excedere mandatum, faciēdo quod mandatur & plus, aggrauando illum contra quem fit executio,& tūc tenet ſententia:unde neceſſaria eſt appellatio.Item in alio caſu,ſi uendicauerit partes iudicis.C.de execu.rei iudi.ſi ut proponis.& tunc ſententia nulla eſt, ut ibi.Item ſi obijcitur excōmunicatio. xj.q.iij.cum excommunicato.s̃.de except.cū inter. & in decr.Innocen.iiij.pia conſideratione. lib.vj. Item ſi nouatio facta eſſet, poſt rem iudicatam:tunc mutatur ordo executionis.ff.de re iudi.l.iiij.§. ſi ex conuētione.Item ſi uelit ꝓræuenire tēpus quadrimeſtre.ff. eo. l.iiij.§.ſi quis cōdemnatus. Item ſi male interpretaretur ſentētiam.ff.de ap.ab executore. Item ſi obijciatur quæſtio falſi.s̃.eod.decetero. C.ſi ex fal.inſtr. iudicari.& j̃.de cri.falſi.ſuper eo. Itē ſi fiat exceptio per quā retro nullum fiat iudicium.ſupra de procura. in noſtra.Argument.contra.ff. manda. diligenter. in prin.

Executor multipliciter pōt modū excedere.

prin.ubi dicitur.qui excessit mandatum, aliud quidē facere uidetur.

Sicut nobis. Sententia sine expressione causæ lata tenet.ita cōmuniter summatur.Cōmunis diuisio. Secunda ibi:cum autem.Ab.Sic.

a Absolutus. exceptio de re iudicata, impedit litē conte.s.ut lite nō conte.ca.ult. unde non tenebatur litem cōtestari presbyter iste,si hoc opposuisset, ut dicit decret. prædicta quæ incipit,exceptiōis.Bernardus.

Testis,an debeat assignare cām sui testimonij.

b De causis. Videtur quod testis debeat assignare causam sui testimonij, ut s.de testi.cū causam. ubi de causis mandatur inquiri. & iiij.q.iij.si testes. §.item solam.aliter enim non perueniatur ad ueritatem. xxiij.qō.ulti. occidit. nec sufficit testi dicere se scire, nisi assignet causam scientiæ suæ, cum multa sint genera sciendi. xxij.q.v. hoc uidetur.quod uerum est si testis interrogatus fuerit.si uero interrogatus non fuerit, bene ualeat dictum eius,licet fuerit nude prolatum, ut hic. argument. ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. qui opus.

Idem decano & cancel. & C.canonico Lugdu.

Sententia potest probari p testes,licet non deponant de causis, quæ solent iudicem mouere ad sententiandum.

CAP. XVI.

Sicut nobis ītimastis: cum causa quæ inter H.subdi.& B. presbyterū super v. frumenti modijs uertebatur,ipsi subdiac. p annos singulos exoluendis,uobis commissa fuisset, & restitutionem sibi fieri postularet, subdiac. supradictus aduersarius se ad hoc non teneri respondit cum alia uice super hoc conuentus fuerit, & sententialiter absolutus a :ꝙ ostēdere uoluit, duorum testimonio, ex quorum depositione constitit, quod magister A. authoritate episcopi Lundo.ipsum absoluit ab impetitione subdia. memorati.Verum quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cùm de causis b quæ iudicem mouere solent ad sententiā proferendā, nihil dixerint q̃d tenēdū sit,sedē duxistis apost.cōsulendā.Cū aût in plerisq; locis,1 quibus copia prudentiū habetur,id moris existat ꝙ oīa quæ iudicē mouent,nō exprimant c in sniјs proferendis, uobis respondemus, quòd cum ex depositionibus testium prædictorum constiterit sententiā à suo iudice prolatam propter authoritatē iudiciariā p̃sumi debet d omnia legitime, processisse.

Idē Aristocē.epis.& abbati Sācti Isidori legionē.

Ab eadem sentētia potest appellare nedū reus uictus, sed ēt tertiꝰ cuiꝰ interest:et poterit sētentia quò ad reū,nil de suo iure docentem,confirmari:respectu uerò tertij, rationabiliter appellantis,infirmari.

CAP. XVII.

Cum super cōtrouersia,quæ inter Auriē. episcopum & monasterium Cellæ nouæ super statu ipsius uertebatur, pro episcopo diuersæ sententiæ latæ fuissent, nūtius Oueteñ. episc. per eas Ouetē. ecclesiā læsam grauiter querebatur, ad quā proponebat monasteriū e pertinere: & infra.

Iudex an teneatur ī snia, causam exprimere quæ ipsum mouit.

Glo. seq. quærit, argu. alleg. vi. iura, et soluit. tractat demum, an præsumatur solennitas. ultimo quærit, & soluit.

c Exprimantur. Sed nunquid iudex tenetur assignare causam quæ ipsum mouit in sententia proferēda? Argumen.quod sic.xxj.distinctio.in tantum. ff. de his qui no.infa.ait prætor.§.ignominiæ. C. de iudic.properandum.§.illo.circa fi.ff.de cura.fur. si furioso. §.j. quia oportet ut sciatur quid mouerit iudicem ad sententiam proferendam: ad hoc ut emptor possit agere de euictione.ff.de euictio.hoc iure.& l.seq.Ad hoc potest dici,quod iudex potest apponere causam quæ ipsum mouet.si tamen non apponitur bene tenet sentētia.j.eo.cum Bertholdus.in fin.& hic ubi non fuit apposita.in causa uero appellationis bene debet apponi causa quare reuocatur prior sentētia,ut per hoc prioribus iudicibus non imputetur.sic.s.de fide instrumē. cum Ioānes.in fin.& j.de priuileg.cum olim.ij.& sufficit rem fuisse redhibitam,siue fuerit in causa redhibitionis siue nō 1 .ff.de ædil.edict.quod si nolit.§.infactum.& ita statur sentētiæ iudicis siue causa fuerit opposita siue non:similiter in instrumentis aliorum,præsumuntur omnia esse solēniter acta: ut institu.de fideiusso.§.ult.& institu.de inuti.stipu.§.si scriptum & §. præterea.& ff. d̃ uerbo. oblig. sciēdum. sed in hoc est differentia,quod si in instrumentis tabellionum non exprimitur causa nō præsumitur ꝓ ipso instrumento.s. de fide instrumen. si cautio. & ff.de proba cum de indebito.§ sin autem. alias autē qui allegat solennitatem siue circa sententiam, siue circa instrumentum. ipsam probet. xxxj. q.ij. Lotharius. in princip.ff.de probatio.l.quingenta. in fin.ubi licet per uerba instrumētorum, non appareant instrumenta solenniter acta,possunt probari per testes.C.de usuc.l.j.& supra de testib. significauit. & capi. Albericus. & sic in maleficijs præsumitur potius iniuste factū quam iuste supra de præsump.cap. j. & C.de iniur.si non conuicij. Sed nūquid contra talem præsumptionem, admittitur probatio? Dico quod sic. ff. de pact. iurisgentium. §. quod fere. ff. de probat. cum de indebito. §. ul. & s. de fid.instru.si cautio.Io.

1 Inno. uidet factū exprimere:quia facile posset mala cāex primi & bona subticeri: & sic nō ualeret snia. de hoc j. de concel. præbē. ex parte. Io. And.

d Debet. Sic supra eodem, cum inter. & supra de ele. bonæ. j.& s. de renuntia. in præsentia.Argu.contra.s.de probat.quoniam. ubi de hoc dicitur ad finem.

Cum super. Confirmatur sententia quo ad reum appellantem,si nil doceatur contra eā. differtur tamen executio,si tertius de suo interesse doceat.Diuiditur in tres partes. in prima decise narrat factū. In secunda quo ad reum principalem confirmat sententiam:ibi,cum ex parte. In tertia quo ad tertium appellantem committit causam executionis fiendæ uel non.Et hæc decr.uidetur difficilis,tum propter ipsius difficilem materiam,tum propter intricatum modum tradendi ipsam,per commentatores,maxime. Innocen.Abbas sic.

e Monasteriū.Et ita tenet sentētia,quo ad unam personam,& nō quo ad aliam, sic & ultima uoluntas defuncti destituta,solennitatem iuris tenet quo ad filios,

& non

& non quo ad extraneũ. C. fam. ercis. l. ult. & C. de testa. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. Arg. cõtra. ĵ. de do. inter dilectos. & ĵ. de cap. monach. dilectus. infra, eodem. suborta. & supra, de arbitris. cum tempore. & xlix. distinctione. cap. ultimo.

a Interpositã. Sed quare iste compellitur probare se iuste appellasse, cum nõ magis oneraretur, si cõtra eũ esset lata sentẽtia: sed si hoc probabit, nunquid cassabitur sentẽtia? Dicas ꝙ non cogitur plene probare causam appellandi, sed sufficit probare quod aliquo modo [1] sua intersit. s̃. de testi. c. veniens. ij. nec cassabitur statim sentẽtia, sed differet executio sententiæ si probabit, quod iuste appellauerit, & postea admittetur tam super principali, quam super sentẽtia. sic s̃. đ test. veniens. ij. quia per sententiã nõ fit adhuc magnũ præiudiciũ, sed per executionẽ. s̃. de offic. delegat. super eo. & ita sentẽtia inter alios lata, nõ obstat alij, tamẽ tale quale præiudiciũ fit alij. ut hic patet. arg. C. de lib. cau. iubem⁹. Sed non uidetur ꝙ a sententia lata inter alios posset appellari. ff. de appel. a sentẽ. in prin. Imo põt, ut hic patet. [2] ut per appellationẽ executio differatur. Sed pone ꝙ sententia mandetur executioni pro episcopo, nunquid episcopus præstabit cautionẽ ecclesiæ de Cella ꝙ ipsum defendat cõtra Oueten. episcopum? Videtur quòd sic: quia si duo petãt rem ab uno, uictor præstabit cautionem, quod defendat uictum contra alium. ff. de rei ven. is a quo. ff. de petit. hær. l. pe. sed hic nõ est ita: q̃a hic agit modo tm̃ ecclesia Oueten. Ioã. An.

b Non noceat. Litera ista contradicit superiori, ubi dicit, ne circa possessionẽ. & c. ꝙ dicit hic. nõ noceat, verum est quantum ad proprietatem. sed ibi loquitur de præiudicio quo ad possessionem, [3] & ita non cõtradicit, simile C. de lib. cau. iubemus.

c Canonicas. Supra, de fide instrumentorum. inter dilectos. infra eodem. cap. penul. & infra, de donatio. inter dilectos.

d Ciuiles. C. res inter alios acta. per totum. & ff. de re iudic. sæpe.

[1] Vnde dicebat Hostiẽ. ꝙ de isto interesse iudex examinabit qđ si reperiat: differetur executio: & postea tam super principali tanquã super magis pͥiudiciali. off. delega. sup e. Vnde dicit Inn. ꝙ nõ solum ĩ causa appellatiõis admittit is cuius interest, sed etiã ĩ causa principali siue ueniat lit. cõtest. uel prius. ff. đ inoff. test. l. si suspecta. Ioan. An. ĩ nou.

[2] Patet. & sufficit q̃lequale interesse gl. in dicta l. a sentẽtia Pan. Fely. hic Alex. consi. cxc. nu. 16. lib. ij. consil. clxxxv. nu. 8. li. v.

[3] Possessionẽ imo & quo ad possessionem non pͥiudicat sñia domino posidenti hic aũt episcopus Ouet. non possidebat ideo executio nõ sibi pͥiudicat, nisi in hoc qđ facilius obtinuisset in vacanti Card. Panor. Fely. hic.

Cum ex parte monasterij nihil rationabile fuerit propositũ & ostensum, quare sentẽtia pro episcopo promulgata debuerit irritari, quantũ ad monasteriũ duximus cõfirmandam: & infrà. Mãdamus quatenus si cõstiterit ap. ꝑ ecclesia Outeñ. rationabiliter interpositam, a & ad eã prosequendam nuntium eius intra tempus legitimum destinatũ fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionem Oueteñ. ecclesia detrimentum incurrat: alioqui (sicut ius postulat) executioni absque Oueteñ. ecclesiæ præiudicio demãdetur: cui quæ præmissa sunt, non præiudicent quominus suã valeat consequi rationem. Cum res inter alios acta, non noceat b regulariter alijs iuxta constitutiones canonicas c & ciuiles. d

Idem.

Si citatus ad sententiam ex legitima causa iudici ignota nõ comparuit, tenet sententia eo absente lata, sed retractatur eo probãte legitimã absentiæ causam. Si uerò impedimentũ probatur nõ plenè, non retractatur sentẽtia, nisi prius doceat de ipsius iniquitate. h. d. & est uerus & not. intellectus secundum Panor quem alij doctores non clarè dilucidarunt.

CAP. XVIII.

Cvm Bertholdus miles curiam suam P. militi pignori obligasset: eodẽ Pap. sublato de medio: A. nepos eius qui successit eidẽ, vacante ecclesia eiusdẽ loci, asserẽs, ꝙ ius patronatus cũ uniuersitate e trãsisset in eũ D. clericum eiusdem loci archidiacono ad supradictam ecclesiã pręsentauit, qui de consensu epi f ipsum instituit in eadem, in possessionem eum induci faciens corporalem. Prædictus uerò B. dominus fundi T. sacerdotem memorato episcopo præsentauit: sed ipsum episcopus nom admisit. Cùm autem dictus T. aduersus g memoratum D. super prædicta ecclesia deposuit quæstionem, Remen. episcopus † apost. sed. lega. iudicibus negotium delegauit: ad quem cũ attestationes utrinque receptas per partes postmodum remisissent, h & præfato D. cum suis attestationibus accedente: dictus T. nec per se, nec per responsalem idoneũ comparere curaret, ipse attestationibus inspectis clerici memorati, ipsum ab impetitione sæpedicti T. sententialiter reddidit absolutũ: eidem T. imponens silentiũ super ecclesia memorata. Postmodũ aũt, idem presbyter ad ar

Cvm Bertholdus. Probata iusta cã absentiæ reuocat sentẽtia lata cõtra absentẽ, maxime ubi apparet iudicẽ circunuentũ. Vel aliter, & sic: Cõtra sentẽtiam auditoris q̃ fuit absens docto de impedimẽto etiã minus sufficiẽter, si opponit de iniquitate, quã ex tenore sentẽtiæ & ex actis constare dicit: quo docto obtinebit. Diuidit principaliter in duas partes. In prima ponitur processus narratio. In secunda ibi, licet partis restitutio, auditoris datio, ipsius relatio, papæ diffinitio suũ motiuũ continens. Prima pars potest subdiuidi, sed non expedit: quia satis patẽt partes in litera. Abb.

e Cum vniuersitate. ĵ. de iure pa. ex literis. ff. de contrahen. emp. si aquæductus. & l. dolia.

f Episcopi. Aliter nõ posset. s̃. de offi. archid. cũ satis. nisi haberet hoc de præscripta consuetudine. s̃. de offi. archid. c. ult. & ĵ. de exces. præla. ad hæc.

g Aduersus. Sed qualiter potuit iste T. agere, cũ ex sola præsentatione nihil habeat iuris, imo uidetur, ꝙ cõtra epm deberet agere ad interesse. ĵ. đ iure pa. pastoralis? [4] Rñ. bene acquirit ius [5] præsentato, a uero patrono: licet episcopus eum nõ admittat, dummodo suã uoluntatem patronus non mutet: & sic potest agere, ut sua præsentatio confirmetur: vt hic patet. Sicuti electus potest agere ut sua electio cõfirmet. s̃. de ele. postq̃. & c. publicato.

h Remisissent. Assignando terminũ peremptorium ad sententiã audiendam: ut patet in antiqua, alias nõ tenuisset sentẽtia lata contra absentem. ff. quæ sentẽ. sine appel. rescind. l. j. §. ex eo edicto. & ea quæ aduersus ab

† Alias, archiepiscopus.

[4] Dicebat Io. nõ fuit obiectum: uel agebat ut procurator ĩ rem suam. Ioã. And.

[5] Ius ad rem nõ in re. Panor. hic. Roch⁹. Curt. trac. de iure pat. uel ius.

chiepiscopi præsentiã intra breue tempus [a] accedens, iustã causam [b] absentiæ allegauit. archieps uerò Argentino electo & altæ siluæ & Tudebernen. abbatibus dedit suis literis in mãdatis, ut si iustã absentiæ causam ille ostenderet coram eis, prædictã sentẽtiã nullius decernerent [c] esse valoris, & causam sine debito terminarent alioqui facerent sententiã obseruari. Verũ dicto electo & præfatis abbatibus committẽtibus [d] alijs vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt: à quibus dictus clericus uocẽ ad nos ap. emisit: & infrà. Licet autem iustã causam absentiæ minus sufficiẽter [e] p̃sbyter probauisset, ne tamen præiudicaret opinio veritati R. diaco. card. eis concessimus auditorem, qui cũ nobis omnia fideliter retulisset ex tenore sentẽtiæ archiepiscopum inuenimus circumuentũ: tamen quia continebatur in illa, ꝙ per attestationes ipsius clerici fuerat sufficienter probatum, ꝙ præfatus A. in possessione iurispatronatus extiterat, cũ eundẽ ad prædictã ecclesiã præsentauit, cum tamen per attestationes illas, nihil aliud ostẽsum fuerit, nisi ꝙ pro quodam iure, [f] quòd de illa ecclesia cõsueuit exhiberi patronis prædicti P. & A. annuatim x. sol. acceperunt: tum etiam, quia in eadem sententia dicitur, ꝙ dictus T. in probatione defecit, cùm per attestationes suas appareat ipsum suã intentionem [g] sufficienter probasse. tum etiam: quia causam non recepit sufficiẽter instructam, cùm unius tantùm partis attestationes receperit, quæ parum faciebãt ad causam. Vnde sententiam ipsam duximus

sus absentes, nõ per cõtumacem statuunt, nõ tenent. C. quomodo & quando iudex. ea quæ. sed hic tenuit sententia: ut patet per sequentia, & propter terminũ peremptoriũ statutũ [1] ad sententiã: sed quia probauit iustam causam absentiæ, reuocatur sentẽtia: ut iij. q. ix. caueant. Ber.

[a] Breue tempus. Et ita uidetur, quod mora posit purgari in iudicijs. ff. si q̃s caut. si post tres, ꝙ locũ habet ante lit. cõte. & ubi ius actoris non est factũ deterius: ut dicit illa lex. sed hic non fuit sententia retractata propter breue tempus: sed quia probauit iustam causam absentiæ fuit auditus.

[b] Iustam causam. Alioqui non fuisset auditus. arg. contra s. de in integ. resti. ex literis. Sed illud fuit in fauorem matrimonij. & quia nõ poterat habere recursum contra dolosum, cum in eo casu fuerit nõ soluendo. s. de procu. querelam. & v. q̃. iij. si ægrotans. Et ita reuocatur sententia, si iuste impeditus venire non potuit. ff. de dã. infe. l. si finita. §. si forte. Nec dicit iudicatũ, ubi iusta de causa detentus præsens esse nõ potuit. [2] ff. de re iudica. quæsitũ. nec mandari debet talis sententia executioni: ut ff. de iudic. si prætor. in fi. & est notabile istud, quod reuocatur sententia cum interesse non potuit, & sic est arg. quod iudex non debet nimium festinare ad sententiam: ut dicit lex prædicta, finita. §. si forte.

[c] Decernerent. Sed qualiter potuit iste legatus retractare sententiam suã, cum nullus iudex posit hoc facere: dummodo non sit lata contra ius cõstitutionis. C. senten. rescin. non poss. l. j. Respon. ꝙ non potest retractari, nisi per in inte. rest. ff. de mi. in causæ. ij. §. ul. & l. seq. Vel nisi ipso iure sit nulla. C. de accu. l. iij. vnde hic fuit retractata per in integ. restitutionẽ, [3] & improprie ponitur hic nullius momẽti: quia talis sententia bene tenet, quousque fuerit reuocata.

[d] Committentibus. Sed qualiter delegatus ab alio, quam a principe, committit alij uices [4] suas cõtra illud. s. de offic. deleg. super quæstionũ. §. si uero. & C. de iudi. a iudice. Quidam dicunt, quod hic erat lis contesta. coram delegatis. unde cum uideãtur facti domini litis possunt alij cõmittere suas vices, ad similitudinem procuratoris. argu. C. de procurato. l. nulla. & l. neque tutores. Vel dic, quod hic non fuit oppositum. & ideo taliter de facto processum fuit, & hodie stari debet prædictis iuribus. C. de iudic. à iudice. & supra eodem. super quæstionũ. & est expressum infra, de appellationibus cum causam. unde nõ ualet hodie quod hic dicitur.

[e] Minus sufficienter. Et tamen admissus fuit [5] per talem probationẽ, ne veritati opinio præualeret: ut sequitur. Et sic arg. colligitur hic, quod minus sufficiẽs probatio admittitur. Ex pluribus alijs causis fuit iste auditus: quia circũuentus fuit iste legatus ex pluribus causis quæ in sententia cõtinentur. Primo dicitur, quod ille erat in possesione iuris patronatus: & hoc falsum fuit. Itẽ dicebatur in sententia, quod T. defecerat in probatione, & hoc fuit falsum: vt j. dicitur. Item, quia causa non fuit sufficienter instructa ad legatũ remissa: quia attestationes illius T. nõ fuerunt remissæ ad delegatum, prout ipse mandauerat. unde manifeste apparet legatum circumuentum fuisse. Ber.

Glossa sequens obijcit, & soluit.

[f] Quodã iure. Sed uidetur quod propter hoc, quod fuit in possesione partis, quod etiam fuit in possesione totius. ff. de serui. rust. præd. una est uia. & qui minimã partem fundi posidet, totum posidere videtur. ff. de acquir. poss. posideri. Sed nõ est ita. s. de præscr. auditis. ubi de hoc. & j. de cap. mona. dilectus. quia perceptio pẽsionis, nec possessionẽ probat, nec dominiũ. s. de fi. instr. inter dilectos. in fi. & ff. de acqui. pos. quãuis §. j. quia alia est perceptio pẽsionis, & alia possesio præsentationis: & ideo errauit legatus in sentẽtia, credẽs hoc sufficere. & hæc pẽsio siue cẽsus põt cõstitui a patrono in fundatione ecclesię de authoritate epi. xviij. q. ij. Eleuterius & j. de iure pa. p̃terea. ij. & hoc añ cõsecrationẽ ecclesiæ post cõsecrationẽ nõ p̃t ei aliq̃d onus iponi. q̃a rei cõsecratæ nõ imponit seruitus. ff. d̃ serui. seruitutes. §. ul. & ꝙ humani iuris esse definit, seruitutẽ nõ recipit. ff. commu. præd. caueri. Io. & per talẽ perceptionẽ, nõ fuit in possesione iurispa. cum hoc nõ fuerit de fructibus iurispatronatus, sed præter iuspatronatus potest talis censis cõstitui à patrono, in ipsa fundatione: ut in c. præced. Eleuterius. & c. præterea. Quid intelligat noie iurispatronatus, colligit. j. de iurepa. nobis fuit. Ber.

[g] Intentionem. Scilicet, quod fuerat præsentatus à uero petitore, ut dicit in fine.

Glossa sequens recit. per quæst. an scilicet iuspatronatus transeat cum uniuersitate in creditorem. allegat pro, & contra. & quid sentiat, non apparet.

[1] Est ergo necesse, ꝙ exprimat hoc casu peremptorium, ubi vnica fit citatio. de hoc xxiiij q. iij. de illicita. ĩ fi. magnę gl. non sic in causis ĩ q̃bus sine figura p̃cedit̃ p cle. de v̄. sig. sæpe. circa fi. Ioã. An.

Sententia reuocat̃, quæ cõtra iuste impeditum fertur.

[2] Non potuit. & iudex sciuit: alias appellãdum est. l. quæsitũ. de re iudi. l. pe. & ibi Bar. Paul. C. quomodo & quando iudex Lu. Ro. consi. xv.

[3] Eo modo potest cũ sit generalis legatus, secus si eẽt spãlis delegatus, secũdũ Vin. & de hoc not. j. de accus. qualiter. j. super glos. j. Ioã. And.

[4] Vices, dic q̃ñ hic est delegatus legati papæ, qui subdelegat sicut legatus p̃ consulis. Panor. hic Alex. & Iason. Fran. purpur. in l. j. de off. ei⁹ cui mã data est iurisdictio.

[5] Fuit. dic ꝙ ex quo minus sufficienter, fuit p̃bata iusta cã absentiæ eligit media uia, ut non totaliter excludatur, nec illico sentẽtia retractetur: sed vt contra sentẽtiam audiatur. Panor.

Pensionis perceptio, neque possessionem probat, neque dominium.

a Patrono. Per hoc patet, quod patronus de obligatione quā fecit, excepit ius patronatus, alioqui transisset cū uniuersitate. ↄ. de iure pat. ex literis. arg. ff. de cōtrahē. emp. in modicis. sic & in fundo vendito accedūt seruitutes & alia iura. ff. de contrahē. empt. si aquæductus. & l. se. & l. dolia. & sic fundus dotalis transit cū uniuersitate. ff. de fund. dot. l. j. sed alia ratio est ✝ in emptore vel feudatario qui directū & vtile dominium habēt in re, & aliud in creditore: qa si ius præsentandi consistit in fructu, eo ipso quod creditor utitur tali fructu, exonerari debet quātitas debiti. C. de pignor. act. l. j. & ij. & ↄ. de usu. c. j. & ij. sed talis fructus æstimari nō potest: & ideo nō diminuit quantitatē debiti. Item nec alijs iuribus utitur creditor, nisi hoc cōuenerit. ff. de pign. act. sed an viæ. Itē quia soluto pignore, oīa iura tollunt. ff. qui. mo. pig. vel hyp. so. l. j. & C. si pig. pignori datū fuerit. l. j. & ij. & sic præsentatus soluto debito esset de ecclesia remouēdus, quod est contra illud. xvj. q. vij. inuentum. lxj. dist. satis peruersum. & ↄ. de excess. præl. c. ult. Item quia creditor peccat utēdo pignore. ff. de fur. creditor alias incipit, si pignore: licet enim creditor rē sibi obligatā possit locare, ut ff. de pig. act. creditor. tamē fructus cōputabit sibi in sorte. ↄ. de pig. cū contra. licet enim in uenditione omnia iura transeāt. arg. ff. de offic. præfecti vrb. l. j. in versi. cum urbem nostram. §. iij. non tamē in obligatione generali veniūt, quæ specialiter non obligarentur. ff. de pign. l. obligatione. & l. seq. ff. de pecu. qui peculiū. & C. quæ res pignor. obl. poss. l. j. arg. contra ista, s. quod fructus nō diminuant sortem: quia seruitus quādoque inutilis est. ff. de serui. l. ei qui fundum. sed ius patronatus, bene transit cum uniuersitate, nisi specialiter excipiatur. ↄ. de iure pat. cum secundum. & c. ex literis.

1 Hoc tenet Tanc. Vincen. & Goff. Ioā. And.

2 Idē Phi. Innocē. & Host. sed Dama. in q. sua prima de iure pat. dicit ꝙ præsentare potest creditor nomine debito ris. Io. An. Sed ordinarius nō tenet admitterē nisi cōstet d̄ potestate, & alias si admiserit dn̄s & uere patronus pōt ↄ. tēpus conqueri & ita intelligenda est cōis & negatiua opinio & quæ not. in cō sue. Paris. §. vj. gl. iij nu. 5. & §. xxxvij. gl. x. q. iij.

✝ l. apud Iulianum. in fine, ad Treb. limitat Franci schi. tract. feud. car. 26. Matt. affli. in cō stit. Neap. lib. iij. cōsti. de adiuto. ꝓ mili. fra. num. 5 Alexā. l. j. col. v. de ferijs cōs. clx. in fin. lib. vij.

irritandā, memorato T. adiudicātes ecclesiam supradictā, cū per attestationes nobis constiterit euidēter, ipsum à vero patrono a fuisse ad sæpe dictā ecclesiam præsentatum.

Idem.

Papa in sententijs quas profert, ordinem iuris seruat.

CAP. XIX.

IN causis quæ summi pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter obseruandus. Cùm in b similibus ✝ casibus cæteri teneantur similiter iudicare. Nisi fortè cùm aliquid (causa necessitatis & utilitatis inspecta) dispensatiuè duxerit statuendum.

IN causis. Inferiores tenentur iudicare secundum quod papa inter cæteras personas iudicauit, si rite & recte sententiam tulit. Primo ponitur dictum. Secundo ratio. Tertio exceptio. Secunda ibi, cum in similibus. tertia ibi, nisi. Abbas Siculus.

b In similibus. Et sic patet, quod diffinitiua sententia principis trahenda est ad consequentiam, ex quo alij similiter iudicare debent, sed interlocutoria non. C. de leg. l. iij. circa finem. & l. si imperialis. argu. contra. ꝙ interlocutoria vim legis habet. ff. ꝙ met. causa. metum. §. sed quod prætor ait. quod uerum nō est, nisi interlocutoria in corpore iuris claudatur. & est simile huic. xvj. q. iij. licet Bernardus.

INter monasterium. Tenet secunda sententia diffinitiua, lata contra primam, si de prima nō fuit exceptum, neque appellatum à secunda. hoc dicit, secundum unum intellectum. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit thema decisum. In secunda diffinitionis causam. In tertia soluit q̄ ıddam obstaculum. In quarta diffinit. Secunda ibi, cum constiterit. tertia ibi, non obstante. quarta ibi, factum. Abbas Siculus.

Idem conuentui sancti Leodij.

Secunda sententia in diuersa instantia cōtra primā lata, tenet mero iure, nec debet infringi, etiam si sit iniusta, ex quo ab ea nō fuerit appellatū, præsertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit ostēsa. hoc dicit. Panor.

CAP. XX.

INter monasterium sancti A. Rothoma. & vestrum super modo eligendi abbatem in monasterio vestro: fuit quæstio agitata: & infrà. Cum constiterit nobis primam commissionem non fuisse per ultimam reuocatam: tum quia causæ suspicionis in iure proposítæ friuolæ videbantur: quas etiam tanquam di- posuerunt

CASVS. *Vacāte monasterio sancti Leufredi: monachi elegerunt quendam de gremio sui monasterij, in abbatem: & dum peterent cōfirmationem suæ electionis, monachi sancti Antonij se opposuerūt, dicentes illam electionem esse cassandā ex eo, quòd de monasterio sancti Antonij fieri debuisset, quare diœce. eps illam distulit confirmare tandem super hoc causa fuit cōmissa quibusdā iudicibus: ad petitionem monasterij sancti Leufredi coram quibus iudicibus partes litem contestatæ fuerunt, & processum fuit in causa & testes recepti fuerunt demum monachi sancti Antonij ad alios iudices literas impetrauerunt, continentes quod primi iudices erant eis certa ratione suspecti: unde proposuerunt quasdā exceptiones friuolas cōtra illos, quas cū iudices 3 admittere nollent, ipsi appellauerunt. iudices uidētes quod primæ literæ non reuocabantur ꝑ secundas, processerunt in causa nō obstāte appellatione eorū, et cōfirmauerūt electionē factā ꝑ monachos sancti Leufredi. vnde occasione appellationis prædictæ delata est causa ad papā: corā quo obyciebatur contra sentētiā, quòd lata erat à suspectis iudicibus, et quod causa fuerat alijs iudicibus delegata: et post appellationē allegabant etiā sententiā, quæ prius lata fuerat pro eis super quæstione ipsa. papa auditis hincinde propositis: quia constitit ei, quòd secundæ literæ nō reuocabāt primas: tamē quia causæ suspicionis friuolæ fuerant, q̄ debuerāt proponi ante litis ingressū, et ideo renūtiasse uidētur eisdē, et quia nec de processu, nec de priuilegio sed. apost. fecerant mentionē, quæ si fuisset expressa, nullatenus habuissent, cōfirmauit sententiā à primis iudicibus latam, nō obstāte sententia quæ allegabatur: quia nec fuit ostensa domino papæ, nec primis iudicibus, quæ etiam si fuisset illis ostensa, nihilominus contrariū statuissent ea postposita: quia nō ualebat, si aūt ualebat, et non opposuerunt*

3 Secundi secundum Pe. de sa. qbus commissū fuerat, ꝙ si in uenirēt il las suspiciones legitimas ꝑ cederent ī causa uel loquit de primis. Io an. And.

posuerūt eā, eis imputetur, cū lites prætextu nouorum instrumentorū non debeāt instaurari, et electo saluo iure diœcesani manus benedictionis exhibuit. Ab. Si.

latorias ante litis [a] igressum opponere debuissēt, quibus corā delegatis eisdem subeundo [b] iudiciū renunciasse [c] videntur: tū etiā qm̄ de priuilegijs [d] apost. sedis & processu [e] negotij corā primis iudicibus nihil in secūdis literis dicebāt, ꝙ si fuisset expressum obtinere minimè potuissent. Non obstante [f] sentētia, quæ pro monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cùm si prædictis iudicibus fuisset ostensa, ea post habita [g] contrarium statuissent, alioquin [h] eam obijcientibus imputetur, cum sub prætextu nouorum [i] instrumētorum lites non debeant instaurari. Factum priorū iudicum ratum & firmum habemus: & eorum sententiam confirmantes, [k] electo a uobis nos ipsi munus benedictionis (saluo iure diœcesani) curauimus exhibere.

[a] Litis. s̄. de except. pastoralis. iij. q. vj. c. si quis eporū. §. excepto. & C. de iud. apertissimi. & l. cū spālis. Ber.

[b] Subeūdo iudiciū. Quicunq; habet plures exceptiones dilatorias, debet primo opponere illā d̄ iudice suspecto. illa eīm ꝑcedit naturaliter: ut patet s̄. de ꝓba. qm̄ ex ordine ꝟborū. ut ibi dictū ē. Si eīm primo opponeret exceptionē cōtra personā aduersarij: puta qd' ipse sit excōicatus post literas impetratas: qa modo nō est admittendus, & sententia pro ipso feratur, sic approbat personam iudicis. unde ipsum postea reprobare nō potest. iiij. q. iij. c. si testes. §. item si quis testibus. & iij. q. viij. cuius in agendo, qui enim alijs defensionibus usus est, nō pōt redire ad istā: ut ff. de iudi. sed & si susceperit. & præterea specialiter cauetur de hac exceptione, qd̄ usq; ad xx. dies proponatur. iij. q. iij. §. offerat. & si iudex absens sit quē uolo recusare, illud debeo ꝓtestari. C. de iud. cū specialis. Sed cōtra uidetur per hoc qd' nō consenserit in iudicem: licet eīm quis dederit fideiussorē standi iuri, adhuc pōt iudicē recusare: ut iij. q. iij. §. offeratur. Præterea uidetur, quod excōicationis exceptio vel de falsitate rescripti naturaliter præcedat: quia nisi rescriptum teneat, non potest iudex aliqua iurisdictione uti. s̄. de iudi. c. j. Item si aduersarius esset excōmunicatus, non potest eligere arbitros pro iudicis recusatione, uel etiā alios iudices eligere. unde uidetur, quod primo inquiratur de rescripto, siue de excōmunicatione aduersarij antequā ad alia procedatur. Super hoc dicunt quidā sicut Tan. quod si omissam exceptionem de iudice suspecto proposuit alias, siue succumbat, siue obtineat, nō potest postea redire ad eam de suspecto iudice: quia per hoc uidetur tacite approbare ꝑsonā iudicis, ex quo cōsentit litigare sub ipso. arg. contra. s̄. de off. deleg. insinuante. maxime nulla protestatione præmissa. quod præterea non renuntiat exceptioni de suspecto iudice. Ioan. innuebat, sed nō præcise distinguendo, si succubuit in aliqua exceptione, adhuc potest redire ad illam de suspecto: quia ad hoc intendit, ut declinet iudiciū. unde non plene consentit in iudicem. arg. C. de inoff. test. cōtra maiores. secus esset, si obtineret in aliqua exceptione: quia tūc approbauit sententiam iudicis, unde illum postea reprobare non poterit, ut dicitur in prin. notulæ. hoc satis æquum uidetur tamen credo standum opi. Tan. [1] quia litigando sub ipso, approbat personam iudicis. semel enim consentit & c. siue pro eo. siue contra eū sententiauerit, ut hic patet. Ber.

[1] Tanc. idem Innoc. Bald. Car. Pan. Fely. hic.

[c] Renuntiasse. Arg. quod tacite siue ipso facto renuntiat quis iuri suo. sic s̄. de off. deleg. gratum. & c. insinuante. & j̄. de ijs quæ fi. a maio. par. cap. ex orc. ubi argu. plura inuenies de hoc. Bernardus.

[d] De priuilegijs. Per quæ ius eligendi de suo monasterio se habere dicebatur. s̄ de consue. cū dilectus. ꝙ non debuit taceri. s̄. de rescript. cum ordinem.

[e] Et processu. Nam de processu negotij, & de exceptione (si qua proponitur) mentio fieri debet s̄. de procur. in nostra.

Idem episcopo, deca. & cancel. Parien.

Tenet sententia contra priuilegium ostensum uel non ostēsum, si ab ea non fuerit appellatum uel supplicatum.

[f] Non obstāte sententia. Quæ non tenebat forte lata à iudice non suo, uel non seruato ordine iudiciario. unde sequit̄, quæ si fuisset ostensa, cōtrarium statuissent. Ber.

[g] Posthabita. Exponitur hæc litera per Tan. ea habita. i. ea visa post. i. post ea contrariū statuissent, ꝙ statuerūt. q. d. si iudices illam vidissent, statuissent contrariū eius ꝙ fecerūt: quia nō cōfirmassent electionē, & ideo dicit alioquin, i. si nō fuisset illis ostēsa, imputēt sibi q debuerūt ostēdere. Sed hæc expositio cōtradicit notulæ Lau. proximo positæ. unde secundum notulam Lau. sic expone posthabita, i. postposita C. de sportuli. l. j. ut sit una dictio. sic exponitur xxxij. q. iiij. dicis. Sacra ibi coniugalē posthabuit thorum, i. postposuit coniugalem thorum, & accessit ad ancillā sic C. de exact. mili. annonæ. l. ij. in fi. li. xij. q. d. si sententia fuisset iudicibus ostensa, illam postposuissent, siue spreuissent, & statuissent contra ipsam, sicut statuerunt: quia non tenebat.

[h] Alioquin. Id est, si tenuissent, & non eam opposuerunt, imputetur eis. Vel alioquin, i. si nō fuisset postposita, siue spreta: quia sententia tenebat, imputat̄ eis: quia ammodo prætextu nouorum instrumētorum, i. repertorum de nouo, sententia non retractabitur. & iste est uerior intellectus. & hæc expositio probatur. j̄. c. proxi. versi. nimirum. & ff. de neg. gest. si autem. §. j. & ff. de compen. quod in diem. §. j.

[i] Nouorum. i. de nouo repertorum. j̄. c. proxi.

Glossa sequens primò ponit sex casus præter istum quem ponit hoc cap. quibus ualet hæc sententia contra rem iudicatam, demum obijcit, ponit opin. Ioā. & soluit. Finis recit. per contrarium de l. i. C. quando prouo. & opin. Ioan. illi contrario competit.

[k] Confirmantes. Et ita tenet hic sententia, cōtra res prius iudicatas: qa hic monachi eā omiserūt. post sententiā ea uti nō possunt: quia prætextu nouorū instrumentorū nō retractat̄ sentētia. ff. de re iud. imperatores. & C. de transac. sub prætextu. nec exceptio perēptoria locū habet post sententiā, nisi appellatū sit. C. sen. rescind. nō pos. l. ij. & s̄. de fide instr. cū Ioānes. Itē iure minoris subuenit̄ ecclesiæ in hac exceptione. s̄. de in integ. rest. c. j. & c. auditis. sed hoc nō fuit petitū. [2] Itē pōt opponi sentētia, si fuit ostēsa iudicibꝰ, & ipsi ea reprobauerāt, ueluti nullā. j̄. c. ꝓxi. ff. de cōpen. qd' in diē. §. j. Itē ēt in alio casu tenet sentētia cōtra res prius iudicatas, si quęstio sit, an sit iudicatū uel non & si iudex pronuntiat iudicatū nō esse, rescinditur prima sentētia. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. j. i prin. Item

[1] Qd' peti poterat ex quo lædebat̄ ecclesia: secꝰ si ipsius ꝑsonæ tm̄. de hoc nota. de rest. ĩ integ. c. fi. & ĩ cle. eod. tit. c. vno. in ij. gl. Io. An.

Item in alio casu tenet sententia contra res prius iudicatas, ut in negotio publico. ff. de re iud. imperatores. & in alio casu. ff. de iureiur. admonēdi. Item ubi uertitur periculum animæ tenet sententia contra primā, etiā si non ostendatur sententia in iudicio. s. eod. c. lator. & c. consanguinei. Vin. Sed uidetur, quod iniuria facta fuit istis monachis, qui obijciebāt sententiā, quia non fuerunt admissi. isti monachi appellauerunt à iudicibus qui tulerunt sententiam. Sed in causa appellationis (ut dictum est) potest opponi exceptio perēptoria omissa in prima causa, ergo isti debebāt audiri in sua exceptione. Ioan. dixit, quod hæc decre. loquitur in eo casu cū scit aliquis se habere exceptionem rei iudicatæ, & in fraude & dolo eā omittit uolens fatigare aduersarium suum: alias si ignorabat hanc exceptionem sibi competere, bene potest eam tunc opponere quandocunque, quia tunc non tractatur secunda sententia, imo nulla pronuntiatur. Hoc quod dicit Io. an. non colligitur aliquo modo ex ista litera, uel in decisa, nec prodest. Vnde dicas, quod non audiuntur monachi ut obijciant sentētiam, etiam si uera fuerit: quia monachi appellauerunt a iudicibus ante sententiam, occasione literarū quæ non ualebant, authoritate quarum uolebant post litem contestatā iudices recusare: secundū qd' satis patet p hanc decr. in prin. & parte decisa colligitur, ubi hoc expresse dr̄, quod monachi isti appellauerunt, quia iudices non admittebāt recusationes & quia dicebant secundas literas ualere, & ita recesserunt contumaciter non expectata sententia, & talis appellatio nulla fuit. sed a sententia diffinitiua nō fuit appellatum, nec etiā poterant: quia contumax non auditur appellans. ij. q. vj. c. ei sunt quorū. & hæc est causa quare non admittuntur & imputent sibi, qui non opposuerunt sententiam corā iudicibus si ualebat & quia beneficium restitutionis non petierunt, quia admissi fuissent, ut dictū est. s. Et quod dicit, sententia contra res prius iudicatas non tenet, locum habet quando in iudicio allegatur, & ostēditur. [1] tunc si iudices nolunt admittere sententiam, dum tamen teneat sententia, & iudicant contra primam sententiam, nulla est ipso iure, nec est appellare necesse: & sic loquit̄ ij. q. vj. §. diffinitiua. uer. item sn̄ia fuerit &c. C. quando prouo. non est necess. l. j. ibi & Ioan. intelligit aliter hāc decre. & illam. l. ut s. dixi. Sed tu intellige hanc decr. & illam. l. ut diximus. & ita plana litera erit, & ita intelligit Vin. ut in princip. istius notulæ. Et ita siue scienter, siue ignoranter eam omiserint, non potest postea opponi ex quo non est appellatum: & tunc prætextu nouorum instrumentorum, non instaurantur lites finitæ. præterea hic non fuit ostensa sententia domino papæ, sed allegata fuit tantū, nec etiam fuit ostensa primis iudicibus. Pro materia hic tacta de appellatione contumacis, uide ca. unicum de do. & contu. in cle. & ibi not.

Cōtumax non audit̄ appellās.

[1] Dicebat Inno. contrariū loq. ubi non fuit opposita nec p̄bata exceptio rei iudicatæ: & istud ubi fuit opposita: sed n̄ probata. Ioā. And.

Possūt tamē opiniones cōcordari, dicēdo q̄ regulariter nō ualet sn̄ia cōtra aliā etiā ī alia instantia, nisi ex actitatis in alia instantia sit sublata p̄sum ptio notoria primę, & tunc ualet & p̄cedit opinio Bar. et Pā. alias non ualet & p̄cedit opi. Fel. & cōmunis.

CAP. XXI.

Suborta inter Meldē. episcopum & monasterium Attrebatense, super ipsius monasterij subiectione materia quæstionis: & procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confessionē [a] partis aduersæ constitit eundem episcopum quasi possessionem [b] obedientiæ in eodem monasterio habuisse: ipsum restituendum decreuimus ad eandem. Verùm quia priuilegium Inno. papæ præ. no. libertatem monasterij plenariā exprimebat, decano Suession. & suis coniudicibus dedimus in mandatis, ut episcopo in quasi possessionē obediētiæ restituto [c], nisi cōtra priuilegiū rōnabile aliquid obijceret & p̄baret: sup subiectione monasterij sibi silentiū imponere p̄curaret: & j. Iudicib. autē causam instructā remittentibus, quia cognouimus efficatiores ep̄i rationes, subiectionē eidem adiudicauimus memorati monasterij, ut ibidem habeat tanquā diœce. episcopus potestatem: ita tamen ut nullum per hoc aposto. sedi. p̄iudiciū generetur, quominus si uoluerit, suam iustitiam prosequatur [d].

Nimirum [e] si præfati Innocen. priuilegium Alexandro [f] fuit in iudicio præsentatum, & ipse

Suborta. Diuiditur in tres partes. In prima præmittit casum & sentētiā super possessorio latam. In secunda ibi, uerū committit ipsius executionem & causam sup petitorio. In tertia ibi, iudicibus autem. petitionem diffinit, diffinitiuū moderatur, & quoddam soluit obstaculum. Abbas.

[a] Per confessionem. Not. confessionem procuratoris [2], domino præiudicare. De hoc dictum est. s. ut lit. contestata. c. j.

[b] Quasi possessionem. Hoc ideo dicit, quia incorporalia nō possidētur, [3] sed quasi argu. supra de præscr. si diligenti. & s. de causa pos. cum ecclesia. & ff. de usuca. sequitur. §. si uiam. & ff. de acqui. re. do. l. si seruus. §. incorporales.

[c] Restituto. Nota. q̄ licet causa liberalis sit præiudicialis, tamē quæstio possessionis ei præiudicat, ut hic patet. & C. de or. cog. l. ult. §. fi. agebat episcopus possessorio de quo constitit per confessionem partis aduersæ. unde pa. mādat ipsum restitui [4] petitorio, sed de hoc non probauit episcopus coram papa, sed pars aduersa per priuilegium Innoc. unde mandat papa imponi silentium episcopo, nisi cōtra priuilegium aliud probetur. & ita qui obtinet in proprietate obtinet finaliter in possessiōe: licet aliter probet de possessione. s. de cau. posses. cum dilectus. & hoc cum utroque iudicio actum est. Sed quare papa non tulit sententiā pro monasterio, cum per priuilegium Innoc. probatū esset, quod erat liberum & exemptum, & ex parte episcopi nihil ostensum esset contra priuilegium, & actū esset ab episcopo petitorio & possessorio. s. de causa poss. cū ecclesia? Respondeo, episcopus coram [5] papa prosecutus fuit tantum possessorium, petens inducias ad probandū contra priuilegium Innoc. uel ipse ex officio suo uoluit prouidere episcopo, alias non recte p̄cessisset papa. Vel si possessorio tantum actum fuit abbas petijt causam committi, quantum ad petitoriū, cum per priuilegium intentio eius probaretur quod melius uidetur.

[d] Prosequatur. arg. de protestatione præmittenda. fi. j. de dona. inter dilectos. in fi. & ix. q. iij. saluo supra de elect. cumana. §. j.

[e] Nimirum. Responsio tacitæ quæstionis, diceret aliquis, nonne priuilegium Inno. debuit tueri monasterium? Resp. papa, quòd non, secundum quod sequitur in litera.

[f] Alexandro. qui super eadem quæstione sententiauit pro episcopo, ut habetur in parte decisa: quam sententiam episcopus coram iudicibus exhibuit & corā papa, de qua hic fit mentio. Ber.

[2] Procuratoris. ītellige q̄ habeat mandatū a p̄lato. & cap. Pan.

[3] Ar. lxxxiiij. di. q. si quis. cum suis concor. Ioā. And.

[4] Et hoc est notatu dignū secūdū Inn. quod quādoq; utroque iudicio agitur dilata p̄prietate p̄nunciat̄ super possessione, de qua statī constat. & dicūt quidā hic nō habere locū: nisi de possessiōe cōstet per confessionē: ut hic sed ipse hoc reprobat dicēs, q̄ obtinet qualitercunq; constet. ad qđ alle. q̄a in suspēso petitorio pōt q̄s p̄sequi possessoriū de cā poss. c. pastoralis. Hos. ī mittit. de res. spol. ex cō q̄one. ad finem uide e. ti. sæpe. in gl. dicit Inno. & j. de conces. præb. post electionē. ī gl. sentētiam. ī fi. Ioā. And.

[5] Coram. idē Pan.

Repro-

tulit sententiam contra illud, intelligit reprobasse.

[a] Si uero non fuerit corā eo exhibitum, prætextu priuilegij de nouo reperti, prædicta non debet sententia retractari [b].

Idem sanctæ mariæ in Catag. & uallis secretæ abba.

Sententia à qua fuit appellatū retractatur, si constat testes ad quorum dicta tantùm lata fuit conspiratores fuisse, et contradicente parte receptos.

CAP. XXII.

Cum I.& A. canonici sācti Dio. Remē. ex parte quorundam canonicorum, eiusdem ecclesiæ nostro apostolatui reserarint, quòd abbas eorum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam alijs erat multipliciter infamatus [c]. Nos Cathalañ. episcopo & eius collegis dedimus in mandatis, ut ad ecclesiam personaliter [d] accedentes, tam in capite, quam in membris corrigerent corrigenda, & statuerent, quæ statuenda uiderent: & infrà. Iudices autem abbatis & canonicorum iuramēta recipientes [e], abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sñiam remouerunt, correctione membrorū dilata, [f] quā tunc non poterant expedire. A qua sententia, cùm procurator prædictus ad nostrā audientiam appellauit, ꝓposuit dictam sententiam reprobādam, tum, quia iudices lite [g] non contesta ta in ipso negotio processerunt: tum, quia iuramenta conspiratorum [h] cōtra ipsum recipientes (depositionibus coram partibus minime publicatis, † nec ostensis [i] eisdem) ad sententiam procedere præsumpserunt: & infrà. Quia uero de conspirationis articulo, nobis non potuit fieri plena fides: Mandamus quate. si uobis constiterit, quod illi conspiratores [k] fuerint quorum constat à iudicibus iuramenta [l] recepta, quod abbas probare uoluit coram eis & eorum di-

[a] Reprobasse. Not. quòd instrumentum dicitur reꝓbatum, eoipso quod cum iudici ostenditur, contrariū iudicat. sic testis reprobatur eoipso, quod iudex contra eum iudicat. arg. s̄. de or. cog. cum dilectus in fi. & ff. de his qui no. infa. Lucius. sic ex quo quæstio falsi mouetur, & iudex contrarium iudicat, eam intelligitur reprobasse. C. si ex falsi. instru. l. j. Secus est in compēsatione. quia ubi iudex non admittit cōpensationē, post sententiam potest opponi. sed si expresse eam reprobat, postea opponi non potest. ff. de cōpen. quod in diem. §. j. & ff. de nego. gest. l. si autem. §. si quocunque modo. ita hic: quia Alexander reprobauit priuilegium Inno. si fuisset ostensum in iudicio. sic supra cap. proximo. Item est argument. quod ipso facto & sine uerbo perditur priuilegium supra de officio delega. gratum. & infra de his quæ fi. à ma. par. ca. c. ex ore.

[b] Retractari. supra capitu. proxi. ff. de re iudica. imperatores. C. de transactio. sub prætextu. in fin. nisi in casu. ut in leg. prædicta, imperatores. ff. de iureiuran. admonendi [1]. Et sic tollitur priuilegiū per sententiam, sicut per conuentionem infra de deci. ex multiplici. & per arbitrium. supra titulo proximo cum olim secundo.

[1] Dicit Gof. & nisi per ī in teg. res. s̄. de resti. in ī teg. susci tata. ff. de mī. l. si ex causa. Io. An. Et sic nō iure cōmuni. Pa. hic. quam uis hoc uelit Alci. l. sub ꝑtextu. col. iij. C. de transact.

Cum I.& A. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit factum coram papa narratū, appell. remedio. In secunda dat iudices appel. quibus diffinitionem causæ sub certa forma committit. Secunda ibi, quia uero. Et quælibet pars potest subdiuidi, ut patet in textu. Sed prædicta diuisio sufficit ad intellectum. Abb.

[c] Infamatus. Post hunc textum corrigitur litera decretalis, per registrum sic, & cum super his & alijs cum procuratore ipsius abbatis aliquandiu litigassent, nos Cathalañ. &c.

† Hunc text. dicit hic Inno. eē sing. ad hoc ꝙ attestationū publicatio ꝺ iusti

[d] Personaliter. In hoc casu: non possunt isti committere uices suas. ut s̄. de offic. delegat. quoniam apostolica. §. is autem cui. & in casibus alijs qui ibi ponūtur. & in loco ipso debet fieri inquisitio, ubi morantur illi de quorum uita quæritur. xlvij. dist. de Petro. & ij. q. j. Deus omnipotens. xxiiij. q. j. pudenda. & xxiij. di. illud. & supra de ele. postquam.

[e] Recipientes. Secundū formā quā habes. j̄. de accu. qualiter & quando. §. formam. & c. cum dilectus.

[f] Dilata. Per hoc patet, quod licet inquisitor de quibusdam tulerit sententiam, de quibusdam non, non ideo expirat officium eius, quin de alijs possit cognoscere, & pronuntiare, & idem est in ordinario. ff. de doli except. apud. §. item quæritur. & ff. de neg. gest. si autem §. pen alias incipit. l. nam & si seruus. in arbitro idē est, nisi dictum sit ut de omnibus simul pronunciet, & si tūc de quibusdam pronunciauit, nihil egit, & de nouo potest pronunciare. ff. de arbi. quod tamen.

[g] Lite non contest. Hæc exceptio efficax non est: quia in inquisitione pōt ꝓcedi lite non conte. ut s̄. ut lite non cōt. quoniā frequenter. §. sunt & alij. si contumaciter se absentet, tamen citari debet, & exponenda sunt sibi omnia quæ contra ipsum obijciunt. j̄. ꝺ acc. qualiter & quando. §. debet. & hoc intelligitur, cum aliquis prosequitur inquisitionem. [2] sed cum ex officio tantum inquirit, [3] ibi proprie contestari non potest. Ber.

[h] Conspiratorum. Qui nullo modo recipiendi sunt. j̄. de simo. per tuas.

[i] Nec ostensis. Et illud ei non debuit denegari, imo omnia quæ sibi obijciūtur, & dicta testium sunt danda eidem. j̄. de accusa. qualiter & quando. ij. §. debet. & c. olim. §. si uero. & ita tam ex hac causa, quam ex præcedenti tenuit [4] appellatio. papa tamē retulit se ad illum articulum de conspiratione: quia de alijs ei constitit.

[k] Conspiratores. Qui enim malo zelo mouentur, ad testimonium admitti non debent. j̄. de accu. cum oporteat. & j̄. de simo. per tuas. j. & xj. q. j. conspirationem. & ca. coniurationum. & hic.

[l] Iuramenta. Sed non vr̃, ꝙ sufficiat, nisi ad hoc fuisset obiectū [5] corā iudicibus, & ꝙ abbas probare uoluerit: ut dicit litera ista. Item nec sufficit, ꝙ fuerit obiectū, & ꝙ obtulit se probaturū, nisi modo probētur conspiratores, & ita non cassatur sententia, nisi probetur ꝙ causa exposita fuit uera. sic. s̄. de test. ex parte ade. ubi de hoc. Sed [6] cōtra. j̄. tit. ꝓx. interposita. Sed illud soluit in ca. ex parte. Et est hic arg. ꝙ exceptio q̄ ꝓponit cōtra personā testis, obijciēda est & probāda ante sñiam nisi per iudicē steterit: ut hic satis innuit sic su-

tiæ, nō aũt de substātia. Petr9 Anch. cō. liij. decisio tholo. q. cccxcvj Alex. cōs. cxx nu. 7. li. vij. ubi tetigi & ad stil. parla. Parisi. c. xxvj. §. xxxix.

[2] Vt s̄. de procu. in nostra. j̄. de pur. c. ca. penul. Ioā. And.

[3] Dicebat Pe. & post eū Abb. ꝙ in gñali inquisitiōe, non fit cōtestatio: in spāli uero uocatis cōtra quē inquirit: qui si negat, habet id pro cōtestatione. si uero est contumax: procedi pt cōtra ipsum. ut lit. non cont. l. qñ §. sunt & alij. Ioan.

[4] Tenuit. dic ꝙ non appellauit à nō publicatiōe: sed a definitiua. Pan.

[5] Obiectū imo etiā in cā appellatiōis possunt testes reprobari seruato. c. ꝓsentiū. de testib. Pan.

[6] Sed. Ibi loquit solum ad effectū iustificādę appellatiōis a certo grauamine. Pan.

cta iudices secuti [a] tantummodo, cùm per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt, uos irritantes processum eorũ in negotio iuxta prædictam formã comprehẽsam in prioribus literis, procedatis. Si uerò eos conspiratores fuisse nequiuerit comprobare, uel licet de hoc constaret, [b] appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idẽ abbas fuit amotus, uel etiam si aliqua super his deposuerint: eà tamen per aliorũ dicta fuerant sufficienter ostensa processum ipsorum iudicum confirmetis: quia licet aduersus abbatem nòn debuerint cõspiratores admitti, iuramenta tamen ipsorum de ueritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt: [c] ut per ipsorum dicta super alijs fides possit haberi, quæ abbatẽ minimè cõtingebãt, præsertim cũ tũc probatũ nõ esset eos conspiratores fuisse.

Idem H. de castro Guarti.

Damnatus in actione iniuriarum, infamis est, et per papã potest famæ restitui. h.d. prout communiter summatur.

CAP. XXIII.

CVm te à B. iniuriarũ actione conuento, eò quòd diceres equum tuum nõ esse minoris pretij quàm capilos ipsius, iudices qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent, tu timens, ne ipsorũ sentẽtia te notaret infamia, [d] beneficium restitutionis ad famam à sede apostolica implorasti. Nos autem cõsiderantes, ꝙ nulla fuerit uel minima [e] facta iniuria: uolumus [f] te per prædictam sententiã infamia non notari.

Idem.

Reuocata sentẽtia propter defectũ iurisdictionis, ut quia unus ex iudicibus publicè excõmunicatus erat, uel propter iuris ordinem non seruatum: iterum de principali quæritur.

CAP. XXIIII.

AD probãdum, quòd procurator dominę: & infrà. Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sentẽtia, quæ lata est a iudicibus delegatis, de electione custodis, ut eam (sicut de iure

sic supra, de except. denique · ubi de hoc.

[a] Secuti. Sic patet, ꝙ non sufficit probare cõiurationem, uel conspirationẽ, uel falsitatem testis uel instrumenti, nisi probetur iudicẽ secutũ fuisse dicta falsorũ seu conspiratorũ testium seu instrumentorum. C. si ex fals. instr. falsum. argu. s. de testib. sicut

[b] Constaret. Ex hoc patet, ꝙ per appellationem nõ reuocãtur, nisi ea quæ minus legitime facta sunt: [1] ut s. de resti. spo. audita. Et est mirabile, ꝙ sentẽtia tenet lata post appellationẽ legitime interpositam, & vbi causa legitima & probabilis opposita fuit, ꝙ est contra illud. s. de offic. dele. super quæstionum. in fi. sed appellatio ista licet fuisset legitima prima facie: quia causa sufficiens erat: tamen non probauit: quia debuit probare omnes testes qui cõtra eum deposuerũt cõspiratores fuisse. ut hic patet. sic modo apparet, ꝙ appellatio non fuit legitima. unde nõ reuocatur sententia, sed confirmatur: ut supra de testibus ex parte ade.

[c] Potuerunt. Hic videtur, quod minus idonei testes admittantur in causa inquisitionis, sicut in causa compurgationis. s. de præsum. literas. & j. de purga. c. cõstitutus. sed hoc ideo est: quia & serui responso creditur, cum de facto suo interrogatur. iiij. q. ij. c. si testes. § item responsio. Sed nonne alij de ecclesia, qui forte sunt idonei, possunt illos repellere, cum sint criminosi, nec debeant cõuinci per criminosos? Potest dici qd' sic: & quod hic dicitur, quod tales admitti possunt. intelligo nõ quantum ad plenã fidem faciendã, sed ad præsumptionẽ: [2] & quia si dicta ipsorũ debilitentur in aliquo, non tamen euacuãtur in toto, & sic cum alijs adminiculis probabũt. j. de simo. per tuas. in fine. Vel potest dici, quod præiudicatur alijs qui hucusque tolerauerunt eos, nec aliquod crimen obiecerunt eis. j. de accu. nulli. [3] hoc tamẽ verũ est, qd' contra extraneum non possent induci testes de ecclesia, nisi essent idonei. xiiij. q. ij. super prudentia. & ij. q. j. Deus omnipotẽs. Io. Et præterea eo tempore quo recepti fuerint nõ constabat eos cõspiratores fuisse: ut hic in fine dicit. Vnde hæc exceptio potest opponi contra istos ab alijs: quia hoc probato, cum sint criminosi, contra alios testificari non possunt, nisi quo ad præsumptionem: ut dictum est s. de testi. c. testimonium. Ber.

CVm te. Dãnatus ꝓ nulla uel modica [†] iniuria, infamis nõ efficitur. h.d. secundũ ꝙ gl. intelligit. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur petitio. In secunda ipsius examinatio uel responsio: ibi, nos. Abb.

[d] Infamia. Actio enim iniuriarũ infamat, siue ciuiliter siue criminaliter agatur. ff. de ijs qui no. infa. athletas. §. vlti. Si quis conueniat te actione famosa. si uis uitare infamiam, cõstitue procuratorem. ff. de ijs qui no. infa. l. furti. §. si quis alieno.

[e] Minima. Quia nõ omnia talia verba sunt pro iniuria habẽda: ut si ex repentino animo hoc dixit. ij. q. iij. si quis iratus. de pœ. dist. j. c. diuortium. quoniam nec lubricum linguæ ad pœnam facile trahendũ est. ff ad legem Iul. ma. famosi. §. nec lubricum. & inconsultus calor calumniæ vitio caret. ij. q. iij. c. si quem. §. notandum. Item illud requiritur, quod sit contra bonos mores. ff. de iniurijs. Itẽ apud. §. j. & §. adijcitur. & ita habes argumen. hic, quod pro modico non datur actio iniuriarum, sicut nec actio de dolo datur pro modico. ff. de dolo. si oleum. in fine. & lege sequenti. & restitutio pro modico non datur. ff. de in integrum restitutio. scio illud. [4] sed actio furti, pro modico datur. decimaquarta. quæst. vj. c. ultim. & institu. de rerum diuisione. §. galinarum.

[f] Volumus. si isti erant clerici, planum est: sed ex litera non uidetur. unde potuit papa talem infamiã (si qua fuit) remouere. ij. quæst. iij. c. si quem. §. notandum. in fin. Sed si erant laici, non uidetur quod papa potuerit infamiam per ciuilem iudicem irrogatam remouere: quia quanquam animas &c. infamiam tamen abolere nõ possumus. secunda quæstione tertia. cap. Enthemiũ. §. hic colligitur. [5] Sed dic quod subsunt quo ad temporalem iurisdictionem domino papæ: & sic planum est.

AD probandum. De eodem facto loquitur. c. cum dilecta. de rescriptis.

Innod

[1] Sũt. imo in appellatione iudiciali iusta reuocãtur oĩa post facta. Dic ergo qd' hic nõ fuit appellatum a grauamine ꝙ conspiratores admittebãt, sed solum a diffinitiua qua abbas erat remotus. Pan.

Testes minus idonei an sint causa inquisitionis admittendi.

[3] Vel iudicis ĩformationem. & est si. de confess. c. j. Io. An.

[5] Dic illud spãle ĩ epo: ut ibi not. & ij. q. vij. c. pagani. §. in hoc. Ioan. And.

[†] Idem Innoc. hic Bal. Salic. l. decuriones. C. ex qbus cau. irrog. inf. Bal. de pace iura. firmã. §. iniuria. ĩ princi. in vsib. feu.

Iniuriarũ actio infamat.

[4] Et j. de reb[9] eccl. non alien. c. penul.

[5] Ibi not. Io. & l. distin. domino sancto, ꝙ episco. in oĩ crimine in quo possunt dispẽsare, possunt infamiã tollere. & adde qđ not. vj q. j. c. ij. & xv. q. viij. c. hi qui. & ꝙ not. hic in tex. Ioã. And.

fuerit faciendum) confirmare vel infirmare curetis, ita ut si pro eò quòd unus ex delegatis iudicibus, qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis uinculo, esset publicè innodatus, [a] quādo sentētia lata fuit, sicut per metropolitani literas [b] perhibetur, aut ex alia iusta causa, [c] eādem sentētiā cōstiterit in firmandā: ipsa cassata, [d] de ipsius electione custodis iterum cognoscatis. [e]

Gregorius nonus.

Res inter alios iudicata: alijs nō nocet. fallit in eo qui passus est illū litigare, cui secundo loco competebat actio uel defensio, uel a quo causam in iure iudicato habuit.

a Innodatus. Sic. s. de exce. exceptionē. ad fi. vbi de hoc aliud si occulte: quia tunc nec ipse, nec alij ipsum tenebātur uitare: quia diuinare nō poterāt. j. ut eccl. bene. ut nostrum. unde cū communi opinione liber & absolutus habeatur & credat. quicquid interim facit valet: vt iij. q. vij. c. infamis. §. tria vers. veruntamen si seruus. [1] & ff. de offi. prætor. Barbarius. C. de testa. l. j. & j. de iurepatr. consultationibus. & j. de cleri. excō. mi. apostolicæ. Ber.

b Per literas metropolitani. A quo dicit excōmunicatus: & ita est arg. φ literis episcopi creditur. [2] s. de pba. post cessionem. ubi de hoc.

c Ex alia iusta causa. Puta quia ipa electa, similiter esset excōmunicata, uel si per simoniā electa fuisset, aut quia inutilis & insufficiens esset. j. de appel. cōstitutis. s. de ele. per inquisitionē. & j. q. j. si qui episcopi. §. ecce cū honoris. & s. de æta. & quali. c. vlti. & s. de offi. custo. c. j. Vel quia nō fuit seruata forma. s. de elec. quia propter. & c. cū post petitā. Vel quia nō fuisset seruatus ordo iuris: quia nō fuisset lis cōtestata. s. ut lit. nō contest. c. ij. quod melius uidetur, ut per hoc non præiudicetur principali negotio, sed tantum processus cassetur. s. de elect. dudum, ij.

d Cassata. i. cassa & irrita nuntiata. Et sic patet quod retractetur sententia, si detegatur impedimētum post sententiā. arg. viij. dist. veritate. xxiij. q. ij. si quis ingenuus. & est hoc contra illa iura. iij. q. vij. c. infamis. §. tria. vers. verū. cū alijs cōcord. suis ibi positis. s. in prima notula. & j. q. j. si quis à simoniacis. Sed aliud incōueniēs uidetur: quia retractatur sentētia, quo ad alios iudices, qui legitimā personā habebāt. sic. s. de off. deleg. cum super. Ideo retractatur sentētia: quia impedimentum erat notoriū per sententiā publice latā unde nulla in eū potuit cadere iurisdictio, φ ita cum sibi & alijs communiter causa cōmissa fuisset, duo sine ipso iurisdictionē nō poterant exercere. unde propter connexitatē, reuocatio fit quo ad oēs: quia nō potuit tenere sentētia quo ad quosdā, & nō quo ad aliū, cū illi per se nō habuissent iurisdictionē. simile. ff. de arbitr. Pedius. in fi. Ar. contra. ff. quod cū falso tut. l. j. §. j. [3] & s. de ele. cū Vinton. Item arg. hic, quod utile per inutile uitiatur. supra, de off. deleg. cū super. & c. super quæstionum. §. si vero. ubi de hoc.

e Iterum cognoscatis. Et sic patet, quod licet, sentētia siue processus cassetur, actio tamen salua remanet: vnde iterum cognoscetur ex integro [4] de causa: quia pro non iudicato habetur. simile. C. quomodo & quando iudex. si ut proponis. Hæc exceptio excommunicationis in qualibet parte litis potest opponi, etiam si fuerit omissa scienter, supra, de exceptio. exceptionem. Bernardus.

Q Vamuis.

1 Contrarium ibi not. Ioā. dic tamē, ut ipe no. xxiiij. q. j. in sum. & de hoc. xj. q. iij. curæ Ioā. And.

2 Imo videtur arg. φ nō credat. ad qd enim mandaretur inquiri si crederet: sed dici pōt, φ mandat īquiri nō de excommunicatione de qua cōstabat: sed de publicatione de qua nō cōstat secundum Abb. Ioā. And. Panor.

3 Solu. ut nota. s. de off. deleg. cū super. Ioā. And.

4 An de nouo fieri debeat cōtestatio: vide ī Specu. de sen. pplata. §. iuxta propositiōis vers. sed si causa. Ioā. And.

Glo. seq. habet duas partes. Prima repetit regulam text. allegat concord. enumerans septem casus exceptos. Secunda ibi, item fallit. prosequitur et exemplificat casus: quos hic ponit tex. & princ. ponit exempla in creditore, debitore, marito, vxore, & socero, ponit etiam de emphyteuta & emptore.

CAP. XXV.

Q Vamuis regulariter, alijs non noceat res inter alios [f] iudicata: Et tamen, qui cùm sibi primùm de ea re, actio uel defensio cōpetebat, sustinuit sequētem agere: Ac illi etiā qui passus est eū, à quo causam habuit experiri, est præiudicium generatum.

Idem.

Si duo ordinarij pronuntiāt contraria, tenet sententia pro reo. fallit in quatuor casibus hic contentis & similibus. Si verò delegati discordant, delegatus est adeundus. Si arbitri, neutra tenet.

f Res inter alios. Hæc regula: res inter alios acta, alijs non nocet. habetur C. res inter alios acta. l. j. & in ipsa rubrica. s. de fi. instr. inter dilectos. & s. eodem cum super. & C. qui res iudic. nō noc. l. j. & ij. Hęc regula fallit in multis casibus. s. cū causæ sunt connexæ. lxxxj. di. tantis Daniel. & iij. q. vj. hæc quippe. & j. de accusa. ad petitionē. j. de pur. ca. c. pen. in his enim res inter alios acta, alijs nocet. Itē in causa libertatis. ff. de sta. homi. ingenuum. Item in causa filiationis. ff. de libe. agn. l. j. in fi. & l. ij. & iij. in princ. Itē res inter alios acta, alijs prodest, ut in querela inofficiosi testamēti. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. meminisse. hæc res inter alios acta prodest fisco. Itē in re indiuisibili. ff. si ser. vē. loci. §. si fundus. Item in re communi cū pupillo. ff. quemadmod. ser. amit. si cōmunē. & ij. q. vj. ei qui. §. definitiua. vers. quandoq; plures. & j. de appel. c. pe. & in his tribus concordantijs res acta inter alios pdest alij. Et ubi res cōmunis est cū fisco. C. de commu re. alie. l. ij. Item fallit in casibus hic con[5]tentis, ubi præiudicatur alij per factum alterius, puta si actio uel defensio primo loco pertineat ad aliquē, & ipse sciēter patiatur sequentem experiri de illa re, intelligitur iuri suo renuntiasse. verbi gratia, si debitor passus est creditorē experiri de pprietate pignoris. & succubuit, debitori obstabit res iudicata, si postea agere uelit, uel econuerso si creditor passus sit debitorē, vel si maritus patiatur experiri socerū uel uxorem de proprietate rei in dotem acceptæ, uel si emptor patiatur venditorem experiri de proprietate rei uenditæ, a quo causam habet, uel emphyteuta proprietarium. & hæc probātur. ff. de re iud. l. sæpe. unde sumpta est hæc decre. & in eadē. l. ubi dicit, si creditor debet esse debitor secundū literā Pisanā: & secundū Pisanam literā ponitur hoc exemplū de debitore & creditore. & secundū hoc non contradicūt leges illæ. ff. de pig. si superatus. & C. eo. tit. præses. [5] illi legi sæpe secundum aliā literā signatur pro cōtrario, sed leges illæ intelligūtur quādo debitor superatus est ignorante creditore. sic ergo ista regula est intelligenda, res inter alios acta nō nocet alijs: exemplū habes quādo nō nocet, in prin. illius le. sæpe. quādo nocet alijs, habes in ea. l. & hic. quandoq; etiam prodest. ut patet. s. Sed uerbū istud, experiri, quo ad exēpla de uxore, & socero, & vēditore, ponitur improprie. s. p defensore: sic ponitur. s. de

Res inter alios acta, quandoq; alijs præiudicat.

5 Distingue ut ibi no. s. φaut superatus ē debitor prius, quā obligaret: & hoc nocet creditori. aut post: & tunc aut creditor ignorauit & tūc sibi nō nocet. aut sciuit, & tūc nocet, nisi in duobus casibus, s. cū fuit cōclusum. uel p iniuriā cōdemnatur Ioā. And.

ſ.de iudi.cap.j.quia illis non datur rei uendicatio.C. de rei uen.doce ancillam. hoc ſecundum eos qui dicunt,quod uxor conſtante matrimonio non eſt domina rei dotalis.unde non cōpetit ei rei uendicatio: ut in l.prædic. doce. & quod experiri, ponatur pro defendere, poteſt colligi per legem prædictam, ſæpe. uerſi. cur autem &c. ſic ergo econuerſo defendere, ponitur pro agere.C. de teſtibus.l.j. ff. de alie. iudi.mutā. cauſa facta.l. penult.uel poteſt poni ꝓprie ᵃ: quia & ſi agere non poterant,tamen præiudicat mihi ſententia lata contra eos: quia potuit prohibere quominus agant: & quia ex uoluntate mea iudicatū uī de iure quod habui ex perſona agentis, ſed in perſona debitoris & creditoris uerbum experiri,ponitē proprie & improprie,

CAP. XXVI.

DVobus iudicibus,ut accepimus diuerſas ſententias proferentibus: ᵃ ſi ex iuriſdictione ordinaria † proceſſerunt, tenet pro reo non pro actore ſententia, niſi in cauſa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento, pro ipſo fuerit promulgata. Si uero ex delegata ᵇ poteſtate, utraque pendet ſententia ex arbitrio delegantis. Quòd ſi ex compromiſſo,neutra debet habere uigorem.

cum uni rei uendicatio,& alteri hypothecaria competat.argu.quod res iudicata alijs non noceat,habes.ſ. de teſti.ca.ueniens.ij.

ᵃ **D**Vobus iudicibus.Proferētibus. Hoc intellige cum omnes ſunt præſentes, alias uno abſente, alius ſententiam ferre non poſſet,imo nulla eſt,ſi feratur.ſ.de offi.deleg.cauſam matrimonij. & ij.quæſtio. vj.cap.ei qui.§.definitiua.uer.itē ſi plures. diſtinctio illa quæ habetur in §.definitiua. ſuper uerſi. item ſi plures.& in decr.prædicta cauſam matrimonij. ponitē tota in decre.præſenti.ſi ergo plures ſunt iudices,ſiue ſint ordinarij,ſiue delegati, ſiue arbitri, & omnes præſentes ſunt,tenet ſententia maioris partis.lxv.diſ. cap.j.& ij.& ff.de re iudicata. duo ex tribus.& ff.de arbitr.ſi in tres.& l.ſequen.& l.diem.§. ſi plures. fallit in caſu, ubi non ualet ſententia maioris partis ſupra de reſcrip.paſtoralis.j. reſponſo. Item fallit in cauſa criminali epiſcopi ſecundum quoſdam, quia non ualet ibi ſententia niſi omnes concordent.vj.q. iiij.ca.j. & ſi quis epiſcopus criminaliter. Cum uero iudices æquali numero diſcordant in ſententia, puta unus ex una parte,& alius ex alia: uel duo ex una, & duo ex alia,locum habet decreta.præſens. ſi ergo ſint ordinarij,& prædicto modo diſcordant,tenet ſētētia ꝓ reo, ut hic dicit: quia promptiora ſunt iura ad abſoluendum, quam ad condemnandum. ſ. de probationibus ex literis.& ſ.de fi.inſtr.inter dilectos. in fine.ff.de actio.& oblig. Arrianus.niſi in quatuor caſibus hic contentis.Primo fauore matrimonij, ut xxxiij.q.j.ſi quis acceperit.& ꝭ.de deſpon.impu.continebatur. De libertate autem habes in prædicta decr. ex literis.circa fi.& ff.de re iudic.inter pares. De teſtamento habes. ff.de inof.teſt.ſi pars iudicātium. Alius caſus de dote inducitur fauore dotis,ut hic dicit: quia mulieribus multum fauoris debetur in dotibus ſuis.ꝭ.de do.poſt diuor.reſti.nuper. ꝭ. de pig. ex literis. & ſic iſti quatuor caſus propter fauorem excipiūtur. Vnde uerſus: Stat teſtamentum,libertas coniugium, dos. Si ſint æquales qui producuntur utrinque. Ber.

ᵇ Ex delegata poteſtate. In delegata iuriſdictione, ſecus quam in ordinaria,quia utraque pendet a ſuperiore.arg.ff.de re iud.duo iudices. in compromiſſo uero neutra ualet:ut ff.de arbi.diem.§.ſi plures.Sed quę eſt ratio diuerſitatis quare ſententia ordinariorum teneat: & non delegatorum, ſed pendet à ſuperiore, & ſententia arbitrorum nulla? Dicas quod in ordinaria iuriſdictione non eſt ſuperior,ad quē recurratur ᵃ niſi lex mortua, & ideo lex uoluit ſine alio remedio quod talis ſententia teneret pro reo in fauorē ipſius. In delegatis poteſt haberi recurſus ad delegantem, ut ipſe approbet quam uiderit comprobandam. & ideo remanet in pēdenti. in ſententia arbitrorum non eſt quis ſuperior, nec habet iuriſdictionē a lege, & ideo nulla eſt.

TITVLVS XXVIII. DE APPELLATIONIBVS RECVSATIONIBVS,& relationibus.

Alex.iij.Exo.epiſcopo & decano Londo.

Collatio beneficij facta poſt appellationē,ex probabili et uériſimili cauſa interpoſitam, eſt ipſo iure nulla.

CAP. I.

DIlecti filij prior & clerici de Giſebergien. grauem ᶜ nobis querimoniam tranſ_

DE APPELLATIONIBVS &c.

Quia ſi à ſententia non appellatur, tranſit in rem iudicatam,et de hoc uidimus ſupra titulo proximo. appellatio autem impedit effectū rei iudicatæ,ideo de illa uidēdum eſt. Vel continua tu clarius.Supra uiſum eſt de ſnīa, & eius effectu.Sed quia appellatio eſt remedium contra ſententiā,merito ſubijcitur hic titulus.Et quia ſecundum Io.an.appellatio,recuſatio,et relatio æquè cōueniunt in iuriſdictione iudicis ſuſpēdēda, ne auctor haberet mām multiplicādi titulos, Annectit oīa iſta tria ſimul.Ab.Si. De hac materia tractatur.ij.q.vi ꝑ totū.

DIlecti.Collatio beneficij poſt & cōtra appellationem legitimam facta non tenet. Communiter ſic ſummatur,ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis. Diuiditur.nā primo ponit querelam appellantium.Secundo dat iudices: ibi,ſuper quibus.Et pro poſitione caſus literalis aduerte.Nā iſte prior & clerici,de quibus in principio literæ, conquerebantur de quatuor grauaminibus eis illatis per iſtum archiepiſcopū poſt appellationem ad papam interpoſitam: quorum tria exprimūtur in litera:quartum erat in antiqua, & fuit cauſa breuitatis hic deciſum,ſcilicet quod contulerat eccleſias ſpectantes ad collationem prioris, & ſolum huic deciſe reſpondetur.Ad alia uero in litera expreſſa non reſpondetur hic, & ideo dicit Ioan. and.quod fuit hæc decr.male deciſa.ſimilis deciſio habetur in c. ueniens.de præſcriptionibus.Sed dic excuſando quantum fieri poteſt compilatorem,quod ad alia hic expſſa non fuit hic ſpecifice inſerta reſponſio: quia ſatis quid iuris erat habetur in ſuis titulis,puta in ti.de ſenten.excommu.c per tuas.de offi.deleg.c.cum contingat.cum ſi.Noluit autem decidere iſta grauamina, ut comprehenderemus totum factū ſicut accidit. Voluit autem breuitatis cauſa decidere quartum grauamen, quia ſatis poteſt ex reſponſione comprehendi.nam ex reſponſione ſatis comprehenditur interrogatio,ut in capitulo,inter dilectos.§.cæterum.de fide inſtrumentorum. Abbas Siculus.

ᶜ Grauem querimoniam.Propter quā deberet deponi archi-

† Iſtud c. loquitē qn plurib. cōpetit iuriſdictio ut ſingulis, et tunc ſi cuilibet competat inſolidū procedat prima ps. Si uero cuilibet ſolū pro parte procedat ſecunda ibi,q̄a Vo. nec puto faciēdam ſubſtātialem differentiā inter ordinarios & delegatos hic.n. differētia reſpicit contingentiā, quia ordinarij ſolēt habere iuriſdictionem ſeorſum ſed đ legati ſimul utplenius dixi ī nouis intellec.

ᵃ Proprie idem Pā. adde quæ dixi in cō ſue. Pari. §.xxxj.nume.25.

ᵃ Imo ſēper eſt re periē ſuperiorē: niſi in papa.ſ. de elect.licet.eſt ergo rō, ſecūdū Hoſ. ut magis deferat iuriſdictioni ordinariæ quæ naturalis ē & fauorabilis. Io.an. Dic melius,q̄a ordinarij habent iuriſdictionem q̄libet inſolidū, iō pōt alterius ſentē tia ualere: ſed delegati regulariter habēt ſolum pro parte.

ni archiepiscopus qui non detulit appellationi. secunda q. vj. decreto. Non est uerum, quod sit deponendus qui non defert appellationi. Et decreto. nō dicit hoc: quia illa crimina obiecta fuerunt propter quæ deponendus erat.

miserunt, quòd Eboracē. archiepiscopus apo. se. legatus eundē priorē post appellationē [a] suspēdit, suas ecclesias interdixit, & canonicos si eidē [b] tanquam priori obedirēt, excommunicatos denuntiauit: & infrà. Super quib. si ueritate per idoneas [c] personas & famā [d] loci sollicitè inquisita inueneritis ecclesiarum cōcessiones taliter factas [e]: nisi prior & canonici malitiosè distulerint [f] eas (quātum ad se pertinet) ordinare, in irritum reuocetis easdem.

Idem archiepiscopo Remen.

Appellatio generalis respectu causæ non ualet.

CAP. II.

INter cætera: & infrà. Super eo quòd abbas sancti Apolinaris in claustro a te appellationem [g] interposuit generalem, super oī causa quæ aduersus eum aliquo tēpore posset moueri: ipsum exinde redarguimus: nec huiusmodi appellationem duximus admittendam.

[a] Post appellationem. Quæ si legitima fuit sententia suspensionis uel interdicti postea lata, non tenuit. j. de sent. excommu. per tuas.

[b] Si eidem. Id est si canonici appellant ante conditionem extantem. suspensa erit excommunicatio. j. eod. præterea. ij.

[c] Per idoneas. Hoc solum sufficeret sine fama loci ꝑ duos uel per tres testes. s. de testi. licet.

[d] Famam. Fama per se non sufficit. iiij. qō. iij. si testes. §. item sæpe. sed cū alijs adminiculis, puta cum teste uno aut alijs legitimis. argu. s. de probat. cum causam. & s. de præsumpt. illud. & c. iij. & s. de testi. præterea.

[e] Factas post appellationem præmissam a priore.

[f] Distulerint. Vltra sex menses, si eis elapsis cōcessiones factæ fuissent ualerent: quia potestas ad archiepiscopū [1] est translata. j. de conces. præbend. & eccle. non uac. nulla. & ita per negligētiam perdit quis ius suum. sic j. de iure patro. quoniam. & ca. cum propter discordias [2]. & ꝓpter culpam. s. de elec. cum in cunctis. & ca. cum Vinton. & ca. quia propter.

[1] Si erat proximus superior capi. Io. An.

[2] Et j. de rescr. tibi qui. de ꝓbē. si clerici⁹. lib. vj. Ioā. And.

INter cætera. Tria facit. refert appellationem, appellantem redarguit, & appellationem repellit. Abbas Siculus.

[g] Appellationem. Generalis appellatio non ualet, ut hic patet. nec etiam specialis, nisi causa probabilis sit exposita, qua non admissa, tenet appellatio. j. eod. ut debitus. Argu. contra. j. eo. consuluit. ij. ubi appellatio generalis ualet. sol. ut ibi. Et est argumen. quod non ualet in genere, ualet in specie. ff. de pact. si unus. §. pacta. & §. illud. & est argum. quod non licet in genere, licet in specie. ff. communia prædio. in tradēdis. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum. Argumen contra. s. de offi. ord. si sacerdos. & j. de præben. relatum. Item a futuro grauamine nō est appellandum: ut hic patet, nisi a grauamine cōminato uel illato. infra eodem. cum cessante. nisi apparuerint alia iudicia: ut j. eodem, consuluit.

AD nostram. A correctione non appellatur. Primo præmittit causam mandati. Secundo mandatum: ibi, mandamus. Abbas Sic.

[h] In sua nequitia. Appellatio enim non est inuenta, ut sit iniquitatis uinculum, sed oppressorum leuamē j. eo. cum speciali. §. porro. & ff. de mino. præfecti prætorio. & sic iuramentum non est iniquitatis uinculum. s. de iureiur. quanto. & xxij. quæst. iiij. inter cætera. Item nota, quod utendum est aliquo ad eum usum, ad quem istud fuit institutum [3]. xxij. q. ij. is autem & xlv. distinct. licet. ij. & s. de transla. inter corporalia. & j. eo. suggestum. in fi.

Appellatio, est oppressorū leuamen.

† Carde. cōs. iij. eodem titu.

[3] Fallit interdū: ut j. d penis quāuis. li. vj. Io. An.

Idē abbati sancti Petri.

A correctione † legitima nō appellatur, nisi modus excedatur h. d. inspecta mente literæ.

CAP. III.

AD nostrā: & j. Quia uerò remediū ap. nō ideo est inuentū, ut alicui à religionis & ordinis obseruātia exorbitāti debeat in sua nequitia [h] patrocinīū exhibere: Mand. quat. si qn̄ quilibet subditorum tuorū ad remediū appellationis conuolauerit, non ideo minus [i] eum iuxta tenorē mandati, ꝙ in prædicta regula continetur, & institutionem ordinis corrigas & castiges.

[i] Minus. A correctione enim non appellatur. j. eodē. reprehensibilis. & c. cum speciali. in fin. & s. de offic. ordin. licet. nisi excedat modum [4] in corrigendo. j. eo. de priore. & s. de offic. deleg. super quæstionum. §. nos autem. sicut appellatur ab executore cum modum excedit. s. de re iudica. quod ad consultationem. in fin. a quo alias appellari non potest. j. eod. nouit. & ij. q. vj. ca. ei qui. §. sunt quorū. uer. ab executore. & ideo non admittitur appellatio a correctione, quia fit ad pœnitentiā. & extra formam iudicij. argu. xxvij. q. j. si homo. xlv. distin. cum beatus. nec admittit recusatio. j. eod. cura speciali. in fi. & hæc locū habent in omnibus regularibus: ut in constitu. cum speciali. in fi.

[4] Modū, & tunc in appellatione & impetratione rescripti super ea debet exprimicā excessus. Pā. Feli. Dec. hic.

Idem Noruicē. epo.

Si appellans intra terminum à iudice à quo appellauit, uel à se ipso statutū, appellationē non prosequitur, sententiæ uel iudicio illius stare compellitur.

CAP. IIII.

PErsonas ecclesiarū: et j. Si quis ad nostrā audiētiā appellauerit, & appellationi suæ prolixum terminū præfixerit [k]: tu ei diem [l] intra quem apostolicam sedem conue-

PErsonas. Potest appellans suæ appellationi terminum breuiorem termino iuris statuere eo autē nimis prolixum statuente uel nullum, potest iudex statuere competentem, intra quem si non satisfaciat termino, deserta est appellatio. h. d. cum princi. c. seq. Diuiditur in duas partes, prout duo sunt dicta. Secunda ibi, si autem. Abb. Siculus.

[k] Præfixerit. Et sic appellās potest sibi statuere terminū ad appellationē ꝓsequēdā, iudex eodē modo. j. eo. oblatæ. & j. c. prox. & ca. ad hæc. & ca. peruenit. j.

Glossa seq. tractat triplici de termino appellat.

[l] Tu ei diem. Hic statuitur dies, ad præsentandum se iudici. j. c. seq. qn̄que statuitur ad iter arripiendū. [5] j. c. per

[5] De hoc ij. q. vj. appellatiōe Ioā. And.

[a] Et ȷ.de elec.c.j.& c. cupientes. de offi.ord.quã uis.lib.vj. Ioã. And.

ȷ.c.peruenit.ij.& ŝ.c.prox.cum cauſa [b] ,quandoque ſtatuitur terminus a lege annus,uel ex iuſta cauſa biẽnium.ȷ.c.prox.Terminum uero ſtatutum a parte uel a iudice neutra pars poteſt præuenire.ȷ.eo.ſæpe. & c. oblatæ.Terminum a lege poteſt utraque pars præuenire , duntamen appellatus doloſe non præueniat appellantem : ut ȷ.eo. oblatæ . & de termino dato a lege poteſt intelligi. ȷ.c.ex inſinuatione . ut dixit Io. ꝙ non eſt uerum , ut ibi dicitur.

[a] Extunc.id eſt,poſt terminum elapſum. & procedere pôt, ac ſi perẽptorie uocatus nõ ueniſſet. [2] ȷ.e.ſæpe.& ȷ.eo.cõſuluit nos.in fi.

[2] Dicit Hoſtiẽ.ex tũc,id eſt, ex quo certum eſt ꝙ cõtempſerit:quia tãtum fluxit de tempore qđ impoſsibile apparet illum ad tẽpus peruenire poſſe. argu. ff.de uerb.obli. ſtipulationes.& l.cõtinuus.Tu dic cõtra, ut dicã.ȷ. e. reprehẽſibilis. Illud autem putat uerũ Hoſti. niſi agereť de executiõe ſñiæ & tẽpus quadrimeſtre adhuc nõ eſſet elapſum. ff. de re iudic.l. iiij. §. ſi quis. Ioã. And.

Cvm ſit Romana . Diuiditur in tres partes . In prima ponit terminum appellationis proſequendæ.In ſecunda pœnam non proſequentis : ibi, intra quod. In tertia proſequitur an de crimine delatus appellet : ibi , præterea. Abbas Sicu.

[b] Indulgetur. ij. qõ.vj. ei qui appellat. & C. de temp. appel.authen.ei qui appellat . & ſi iuxta cauſa interuenerit,biennium indulgetur , ut ibi dicitur,alias non daretur.ȷ.eo. conſtitutus . imo & triennium,datur.infra,eo.ex ratione.

[c] Diſtantiã.Omnia iſta ſunt.conſideranda,ad moderãdum tps.ſ.locorum diſtantia.lxiij.diſt. cum longe . & xiij.q.ij.ubicunque.& qualitas perſonarũ , & negotij. ff.de dam.infec.qui bona.§.ult.& l.ſeq.& l.ſi finita.§. iij.& ff.de iudi.l.nonnunquam.& ff.de re iudi.l.ij.

nienter poſsit adire, aſsignes : ad quàm ſi uenire contempſerit , tum illum extunc [a] iudicio tuo ſuper ijs quæ in quæſtione uertunť:ſine contradictione aliqua ſtare cõpellas . Si aũt quiſquam app. ſuę præfigat terminũ cõgruẽtem,nec tamen cauſam ad diẽ ap. fuerit proſecutus, ipſum nihilominus ex tũc ſententiæ tuæ (ſicut de alio diximus)app.re.parere conſtringas .

Idem Remẽ archiepiſcopo.

Appellans ad proſequendũ habet annũ , et ex cauſa bienniũ, niſi iudex moderetur, et ſi intra id tempus non proſequitur, rata manet ſententia,uel redit ad primum, ſi ante ſententiam appellauit.h.d.

CAP. V.

Cvm ſit Romana : & infra. F. t. duximus reſpondendum , ꝙ ſi ante ſententiã uel poſteá fuerit appellatũ , huiuſmodi appellationib.annus ĩdulgetur [b] ,aut ex neceſſaria [1] & euidenti cauſa bienniũ,niſi forte iudex a quo appellatũ fuerit , ſecundũ locorum diſtantiam [c] & perſonarum & negotij qualitatem,reciſius [d] tempus fuerit moderatus . Intra qđ,ſi is qui appellauerit,cauſam ap. non fuerit proſecutus , tenebit ſententia , ſi poſt ſententiã appellauerit,& a cauſa ſua cecidiſſe uidetur : nec amplius ſuper eodem negotio audietur appellans . Si uerò [e] a graua-

Gloſſa ſequens arg.alleg. tria. in contrarium alleg.alia tria & iterum per alia tria.coadiuuat primam partem,& ſoluit diſtinguendo.demum quærit. ponit opinio.& ſoluit .

[d] Reciſius tempus Arg.ꝙ iudex poteſt abbreuiare inducias datas a lege ſic.ff.de re iud.l.ij.& ȷ.e.oblatæ.& ŝ.e.ti.prox.ꝙ ad conſultationem. Arg. contra ꝙ non poſsit.xxviij.diſt.de his.& ff.de re iudi.l.iij. §. ſi quis condemnatus.& iij.q.iij.de iudicijs.imo arbitrio iudicis iſta uideņt committi.arg.v.q.iij.ſi ægrotans. iij.q. ij.ſi epiſcopus.ff.de iudi.nonnunquam.Sol. [3] inducię quæ dantur a lege uel canone , ſeruandæ ſunt,niſi iuſta cauſa interuenerit quare ſint abbreuiandæ:& tunc cõmittitur arbitrio iudicis : ut hic.& ff. de uerb.obli. continuus.§.ſecundo.& magis hoc poteſt officio iudicis diſcerni , quã aliqua locutione exprimi. ff.de ſol. ratum.& ff.rem ra.hab.quo en im.§.Iulianus.& infra, de do.apoſtolicæ,& ita ex cauſa hoc faciendum eſt.ŝ. ti.proxim.ꝙ ad conſultationem. & ff.de re iud. l.ij. & ŝ.de dila.c.j.quædã tamẽ induciæ ſunt ſtatutæ in iure. quæ diminui ſiue mutari non poſſunt nec augeri : ut eſt tempus decem dierũ datum ad appellandum.Item etiam tempus intra qđ peti debet in integrum reſtitutio,& etiã terminari,ſcilicet quatuor annorum [4] ut ij.q.vj.anteriorum.& C. de temp.in integ. reſti.l.ult. De hac materia dictũ eſt ŝ.de dila.præterea. Sed nunquid eſt illud ita intelligendum ſimpliciter.ut iudex poſsit diminuere de anno appellationis, ut appellans teneat cauſam appellationis finire ĩtra minus tempus anno uel biennio? Quidam dicunt , ꝙ bene poteſt iudex imponere hanc neceſsitatẽ appellanti,ut ipſe debeat finire cauſam appellationis quantũ eſt in ſe:ſed ,ſi remaneret per iudicem uel per aliã iuſtam cauſam . non eſt ei imputandum. ȷ. eo.ex inſinuatione . & ij. qõ.vj. anteriorum. §. ad hoc . & ſic intelligunt qđ dicit, niſi iudex forte reciſius tempus fuerit moderatus , intra ꝙ finiat cauſam ſuam . Verius dicas ꝙ iudex non poteſt iſtud tempus abbreuiare quantum ad hoc ut appellans teneatur cauſam finire intra tempus ſtatutum à iudice : imo annum integrum habebit uel biennium ex iuſta cauſa ad finiendum cauſam . quo elapſo rata manebit ſentẽtia:ut hic dicit.& C.de tempo. ap.l.ulti. ſed pro tanto dicitur ꝙ iudex poſſet reciſius tẽpus moderari: quia iudex poſſet compellere appellantem ſiue terminum ſtatuere illi,ut ſe repreſentet in termino illo coram ſuperiore ad quem appellauit,uel iter arripiat ad proſequendã appellationem coram illo ad quem appellauit:quod ſi non fecerit,ſi lata eſt ſententia poteſt illam mãdare executioni:quia ſtatim tenetur ac ſi appellatum non fuiſſet:ſed ſi appellauerit ante ſententiã poſtea tunc procedat in cauſa:quia terminus talis tũc obtinet uicem peremptorij,infra.eodem.ſæpe. & ſupra,titu.proxim. cum cauſa. & ſupra. capitu.proxi.& quantum ad hoc ſolum poteſt iudex reciſius tempus moderari.ſi uero nullum terminum ſtatuit appellãti: tunc habet annum a lege . & iudex tunc per totum annum non poteſt [5] procedere ad exequendam ſententiam : uel ſuper principali anno elapſo poteſt. ſecundum quod poteſt , cum terminus ſtatuitur . & hoc ſatis colligitur infra, eodem . reprehenſibilis.§. primo & capitulo , conſuluit.j. in fine , & hoc ſtatuitur propter malitiam appellantium , qui malitioſe appellant cauſa impediendi executionem uel proceſſum iudicis . & per hoc ei conſulitur , contra quem appellatur. Ber.

[e] Si uero appellatum fuerit . Si ante litem conteſtatam a grauamine quis appellat : tunc ſi ſtatuto termino non proſequatur appellationem , iterum [6] poteſt appellare.& ſic intellige illam decre.infra, eodem.ſua & cap.directe . Si uero poſt litem conteſtatam appellet,& intra terminũ nõ eſt proſecutus,nõ auditur appellans : quia iam fuit contumax.ij. quæſtione ſexta. ca.ei.qui.§.ſunt quorum .

[3] Sol.dic ĩdiſtincte qđ iudex ex cã cognita pôt mutare omnẽ dilationẽ legalem. Bart. l.ij.ff.dđ re iudi.Pan. Fel.

[4] Dicit Go. idẽ in ſemeſtri dato ad redhibendum.ff.de ædil.edi.l. cum ſex. uel ad conferendum bñficia de ſup.neg.ꝑla.licet.de cõceſ.præbẽ.c. ij. & c. quoniã. & in lx. dieb. qui dantur ad accuſandũ uxorẽ iure mariti.iiij q.iiij.§.aliquãdo.Io. And.

[1] Quæ ꝓbanda eſt. Alex.cõſi. lxxix. nu. 2.lib.vij.

[5] Nõ pôt. niſi nõ detulerit appellatiõi & tunc ſerua.c.nõ ſolum.eo.in vj. Panor.

[6] Iterum. hæc gl.male loquiť dic ꝙ tex. in hoc uerſic.loqtur de appellãte extra iudicium, & ſi nõ proſequitur,nõ audiť uia appellationis:ſed bene per uiã q̃relæ uel actionis.c. cõcertationi. ȷ.c. in vj.Pã.

mine [a] & ante litis [b] ingreſſum fuerit appellatū: huiuſmodi audieť appellans: quoniā ſacri canones ēt extra iudiciū, paſſim [c] appellare permittunt, nec ſolent [d] huiuſmodi dici appellationes, ſed prouocationes ad cauſam. Si autē ante ſnīam [e] quis appellauerit, cogitur [f] illius ſtare iudicio, ad quē noſcitur appellaſſe.

Qui de crimine impeditur, appellare poteſt, niſi ſit notorium. hoc dicit.

Præterea ſi raptor ſit: uel uiolentus detentor alienæ rei qui appellat: huiuſmodi appellatio facta ī iudicio àpud eccleſiaſticas pſonas, ſolet audiri: [g] niſi forte manifeſtus [h] raptor uel fornicator exiſtat: ſicut ille quē abſentē & irrequiſitum [i] apoſtolus excommunicauit.

Idem eidem.

Corā iudice a quo appellaui ī una cā poſſum in alia cōueniri, niſi eum recuſem ut ſuſpectum.

CAP. VI.

AD hæc ſi in una cauſa quis appellauerit, & pendente ap. aliquod crimen cōmittat: uel prius cōmiſiſſe dicaī, uel modò ēt accuſetur aut conueniatur, de alia re ſu p qua non ſit appellatū, & illam proferri cōtingat, ad audientiā iudicis a quo ī alio negotio appellauit, eum poteſt ſi uoluerit tāquam ſuſpectum [k] uitare, alioqui debebit eius ſtare iudicio, maxime ſi ſuus ordinarius iudex exiſtat.

Idem.

Si a iudice inferiori unus appellat ad papam, alius ad inferiorem, tenetur appellās ad papam comparere ad citationem iudicis inferioris, ſaltem allegaturus appellationē ſuam: alias ualebit proceſſus à minori niſi ſciuerit appellationem interiectam ad papam.

CAP. VII.

SI duobus coram ſuo iudice litigantibus, alter ad noſtram [l], alter ad ſui iudicis [m] audientiam ſuper eodem negotio appellauerit: & ille qui ad ſuum iudicem appellauit, ad diem appella. ueniens, ſe ad eum ap-

[a] A grauamine. Cauſa grauaminis probabilis allegata quæ ſi probata eſſet, reputaretur legitima, alias nō auditur infra eo. ut debitus.

[b] Ante litis. Hoc poteſt intelligi, cum appellatur ſuper aliqua exceptione dilatoria coram iudice. j. e. ex parte. & ēt poſt j. eo. ſuper eo. & ij. q. vj. non ita. ſecus ſecundum leges ut ibi. Ber.

[c] Paſsim. i. quandocunque, etiā grauamine nō expreſſo: & ſunt illi canones. ij. qō. vj. ad Romanam. & ca. ſeq. ſi quis placuit. & ſ. ut lit. non conteſt. accedens. j. hodie neceſſe eſt allegare cauſam probabilē, quæ ſi eſſet &c. quæcunque ſit cauſa. j. eod. ut debitus. & ca. cum ſpeciali. §. porro.

Gloſſ. ſeq. ponit duas lecturas, eius quod hic de prouocatione dicitur.

[d] Nec ſolent. Proprie ſumpto uocabulo quia appellatio nō ſit niſi a iudice. ſ. de off. deleg. ſuper qōnum. §. nos aūt. uel prout dicit appellatio continet querelā iniquæ ſententiæ. ff. de mino. præfecti etiam prætorio. loquitur ergo de appellationibus, quas aliqui quandoque faciunt cum dicunt, ego appello te ad curiam, uel uenias ad iudicem ut faciat mihi iuſtitiam. ſed ille non tenetur ire: ſicut denuntiatio facta ipſi domino in foro, non tenet, ſed in re ipſa debet fieri. ff. de no. oper. nū. l. de pupillo. §. ſi qui forte. Vel dicas ꝙ loquitur de appellationibus quæ fiunt extra iudicium ab aduerſario, ne faciat aliquid in præiudiciū appellantis, ſuper eo pro quo appellat, & tales appellationes quaſi pronuntiationes ſunt ad cauſam, & talibus appellationibus eſt deferendum. j. eo. bonæ. & tales appellationes faciunt clerici frequenter inter ſe & in electionibus & pro alijs negotijs eccleſiæ. ſ. de ele. conſiderauimus. & ca. bonæ. & cap. auditis. & j. de ijs quæ fi. à ma. par. ca. c. j.

[e] Ante ſententiam. Poſt [4] litis ingreſſum: ut differat a præcedenti uerſi.

[f] Cogitur. Sed non uidetur, ꝙ ſit cōpellendus [5]. C. de appel. eos. in fin. ubi dicitur, ꝙ nemo compellitur proſequi appellationem, imo poteſt pœnitere ij. q. vj. c. ei qui. §. ſi quis libellos. ſed debet compelli alternatiue j. eo. conſuluit. j. & c. ſæpe.

[g] Audiri infra eo. peruenit.

[h] Manifeſtus. i. notorius. j. e. peruenit ad nos. in notorijs enim non admittitur appellatio, ut ibi.

[i] Irrequiſitum. Argu. ꝙ in notorijs, non eſt aliquis uocandus in ius [6]. arg. ij. q. j. de manifeſta. xj. q. j. ſtatuimus. Argu. contra. xij. q. ij. indigne. & nemo eſt excommunicandus, niſi legitima admonitione præmiſſa. j. de ſentent. excommu. ſacro. Dic quòd nō fuit requiſitus per edictum peremptoriū ad iudicium, admonuit tamen eum ad pœnitentiam. & quia crimen notorium erat, non uocauit eum: quia nec expediebat ex quo nolebat ſe corrigere, uel irrequiſitum illa uice, uel requiſiuit eum per Apollinem diſcipulum ſuum.

[k] AD hæc. Tanquam ſuſpectum. j. eod. propoſuit. [7] Sed uidetur ꝙ non poſsit eum uitare tanquam ſuſpectum: quia non poteſt hoc prætendere, quaſi habeat eum offenſum. ff. apud eum a quo ap. l. una. ſecundum leges non recuſantur iudices ita indiſtincte: tamen ſi aliquod crimen enorme interim & manifeſte cōmittat, non poterit ipſum uitare. j. eod. propoſuit. & ca. præterea. j. cum ſit eius ordinarius. Sed quid fiet tunc de cauſis illis, ſuper quibus conuenitur pendente appellatione? Epiſcopus tunc delegabit cauſam alijs, ſicut ſit cum alias tanquam ſuſpectus recuſatur. xj. q. j. peruenit. j. eod. cum ſpeciali. & ſ. de foro compet. ſi quis contra clericum. Ber.

SI duobus. Superior ad quem tuus aduerſarius appellat, ſi ignorat te ſuper eadem cauſa ad ſedem apoſtolicam appellaſſe. te nolentem comparere excōmunicare poterit. hoc primo. Duo ſunt dicta. Secundum ibi, denique. Abbas Siculus.

[l] Ad noſtram. Quod fieri poteſt, omiſſo quolibet medio. ij. q. vij. metropolitanum. arg. ſecus ſecundum leges. ff. de ap. Imperatores.

Gloſſa ſequens ponit duas lecturas.

[m] Ad ſui iudicis. Hoc poteſt intelligi dupliciter: ut litigarent coram archidiacono, & alter ad ſuum iudicem, ſcilicet epiſcopum appellauit, alter ad papā, uel coram epiſcopo, & alter appellauit ad archiepiſcopum, qui ſuus iudex eſt per appellationem: & alter ad papam, qui omnium eſt iudex ordinarius. j. de ſenten. excom-

[1] Sup. imo cū appellaī ex. 1°, ut not.

[2] Hodie ſ. ut quis arcteī ad proſequē dum & ut reuocari poſsit attentatū. Pan.

[3] Cōcor. l. j. cū glo. & doct. ff. ſi qua. pau. fec. dica. & l. fin. C. de ord. cog.

[4] Poſt. imo quandocunque ī iudicio.

[5] Hæc gl. reſpicit literam ad quē unde dicitur infra, ꝙ cōpellit alternatiue. ſ. ꝙ aut ꝓſequaī aut rdeat ad iudicē a quo appellauit. Ioā. And.

[6] Cōcor. l. qui teſtimo. §. mulier. & ibi Bal. ff. de teſt.

[7] Adde quod ibi not. quod hic ēt tenet Tanc. Inno. & Ho. & uide ꝙ no. j. e. ti. ca. paſtoralis. in gl. qui enim. Io. An. Et ſecūdum Pā. Fely. hic ex ſola pēdentia appellationis nō recuſaī, ſed iī ad arbitros, & probandum erit grauamē tale ꝙ iudex pſumaī malo animo eſſe.

[8] Idem ſi fuit cōtumax ī appellatiōe pſequenda: quia ſicut tunc nō appellat, ſic nec recuſat. ſ. c. ꝓx. j. e. ſuper c. ij. ſecūdum Tāc. Vin. & Innoc. Ioā. And.

excommu. per tuas. & supra, de offic. lega. c. j.

a Tenebit. Sed uidetur φ non teneat, quia lata est post appellationem vnde non tenet. j. de sent. excom. per tuas. & iam non erat suus iudex: vnde non potest illum excõmunicare. ix. q. ij. c. j. Item quia vocabatur ad maius tribunal. ff. de re iudi. contra pupillũ. §. j. Sol. hic tenet sententia propter contumaciam. ut hic dicit: quia debuit ire, & allegare priuilegiũ suum. j. eo. cũ parati. ff. de re iudica. si quis ex alia. ex quacunque enim causa quis vocetur, ire debet ad prætorem. ff. si quis in ius voc. nõ ierit. l. ij.

b Nisi cognouerit. Ergo si notum illi erat, quod non esset de sua iurisdictione. nõ tenet sententia: & ille non tenebatur uenire ex quo sciebat iudicẽ hoc scire. argumen. ff. si quis in ius vocа. l. ij. quia qui scit certiorari non debuit. ff. de actione empt. & vend. l. j. in fi. & s. de elect. cum inter uniuersas.

c Nostræ temporali. ut s. de iureiurando. venientes. & supra de fide instru. cum Ioannes.

d Credimus. Et ita patet, quod iurisdictio temporalis non pertinet ad ecclesiam, nec ea debet se intromittere in præiudicium iudicis secularis. s. de iudi. nouit. in princi. & j. qui filij sint legit. lator. & j. de priuileg. c. ij. nisi cũ vacat imperiũ. supra, de foro compet. licet. j. tunc enim propter defectum iudicis secularis, bene appellabitur ad papam. argum. xxiij. quæst. v. administratores. & supra, de foro competen. ex tenore. Ber.

1 Solu. & bene. Feli. Phil. Dec. hic: q a ipo iure nõ cõpetebat iurisdictio iferiori, iõ valet punitio cõtumaciæ ratiõe dubij. Sed apud gallos per cõsi. Basil. & concordata, soli immediato compe tit iurisdictio, & appellat tan quã ab abusu si me diatus ẽt papa se interponeret. Vocatus in ius, eat ad prætorem.

2 Vacat. nõ seruat extra Italiam, quia Imperiũ nõ dependet à papa.

...pellasse proponit, eò tacito, φ aduersarius eius ad audientia Rom. pont. appellaret: si legitimè citatus nec uenit, nec responsalem misit, aut etiã alias parere contemnit, tenebit a excommunicationis sententia in eum, pro contumacia promulgata, nisi iudex cognouerit b eum, ad audientiam Rom. pont. appellasse.

A ciuili iudice qui non est de tẽporali iurisdictione ecclesiæ, non appellatur ad papam. hoc dicit usque ad finem.

Deniq; quod quæris, si a ciuili iudice ante iudicium vel post, ad nostram audientiam fuerit appellatum an hmõi appellatio teneat: tenet quidem in ijs qui sunt nostræ c temporali iurisdictioni subiecti: in alijs verò & si de cõsuetudine ecclesiæ teneat, secundũ iuris rigorẽ credimus d non tenere.

Idem plebano & clericis S. Nazarij de Albia.

Lapsus bienni non præiudicat appellãti quò minus ex causa legitima audiatur, saltẽ per beneficiũ restitutionis in integrum. hoc dicit secundum vberiorem intellectum.

CAP. VIII.

EX ratione: & infrà. Verum si appellationem biennio elapso interpositã à sententia contra vos prolata prosecuti nõ estis: dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam c vos constiterit omisisse, nolumus φ iustitiæ vestræ debeat præiudicium generare.

Idem Vigorieñ epo.

Si reus post citationem, uel notitiam literarum, iuit ad curiam, delegatus in causa procedet, alias non. hoc dicit cũ cap. suggestum. infra eodem.

CAP. IX.

MEminimus: & j. Cæterùm cùm aliquam causam cõtingat tibi appel. re. cõmitti: & aduersa pars post citationẽm f iter arripuerit ad sed. apostol. venẽdi: non minus poteris in negotio ƒm iuris formam procedere. Quòd si ante g citationẽ iter arripuerit, nõ est aliquatenus procedendum.

Idem.

EX ratione. Etiam post biennium auditur appellans, qui prius appellationem prosequi non potuit. hoc dicit. Primo ponit dictum, cuius rationem interserit. Abb. Sic.

Gl. seq. recipit per duas quæst. de qua impotẽtia hoc intelligatur, et an ipso iure, uel per beneficiũ restitutionis succurratur isti. circa primã tractat quadruplicẽ impotẽtiã, s. prouenientem ex parte appellãtis, ex parte iudicis ad quẽ ex cõsensu appellati, et ex facto tertij. Circa secũdũ ponit. ij. opi. et alterã approbat.

c Impotentiam. Hæc impotentia pluribus modis potest intelligi: ut per propriam impotentiam, quia fuerũt impediti iusta de causa. uel per iudicem stetit: vnde non imputatur eis. secunda quæstione sexta. anteriorum. §. ad hoc. 3 & §. biduum. & §. si forte. & in fra eodem ex insinuatione. idem esset etiã si in medio tẽpore arbitros elegerunt partes. C. de tempo. appellatio. authenti. si tamen. & in his casibus seruatur appellans illæsus ipso iure, nec currit tempus, nec indiget restitutione. Si uero dolo alicuius priuati circũuentus appellat, & appellationem non fuit prosecutus: tũc currunt tempora appellationis, sed habet recursum cõtra dolosum, ad interesse. ff. de dolo arbitrio. §. dolo cuius quod si soluendo non fuit, restituitur appellans ad prosecutionem suæ appellationis. ff. de eo p quem factũ erit. l. ex hoc edicto. ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo. Dicunt 4 tamen quidam, quod isti adiuti fuerunt beneficio restitutionis, quia istud biennium cuilibet currit etiam impedito agere, si non poterit habere copiam iudicis, uel qa noluit procedere, vel quia potuit facere quod compelleretur iudex. C. de tempo. appel. l. ult. §. ultimo. Sed hoc ex litera non colligitur, ut hic: & hic non stetit per negligentiam iudicis. sed ex propria impotentia. unde non habet hic locum lex illa. C. de temp. appella. l. vltim. & ita not. hic illud generale, quod si per me non stat, mihi non imputatur. & ipso iure isti seruantur illæsi.

f Meminimus. Post citationem. Vel etiam post sententiam ante citationem. infra eodem. suggestum Bernardus.

g Ante citationem. Vel ante sententiam literarũ impetratarũ contra eũ. j. eo. suggestum. & c. ad hoc. Sed hodie ista non habent locum: quia non prodest allegare, φ præmiserit nuntium ante, etiã si dixerit se super hoc literas habere, quæ non sint iudici præsentatæ. j. eod. ut debitus. & ij. q. vj. c. non solent. §. eius qui. Sed quid si non misit nuntium, 5 sed in propria persona iuit nunquid procedetur contra eum, si cõuenіatur corã ordinario uel delegato super eo pro quo iuit? Credo φ si nõ sit qui defendat eum, cũ debuerit dimisisse procuratorẽ, procedetur contra eum, non obstante φ iuerit propter hoc: 6 quia & si iã cũ literis reuersus esset

3 Per quẽ §. & p c. siue. xxxiij. q. ij. p decr. accedens. ij. ut lit. nõ contest. & per istã dixit Io. d deo. li. j. q. xxj. fatalia nõ curreт qñ viæ ita sũt clausæ, φ sine periculo curia nõ potest adiri. Ioã. And.

4 Dicunt. dic φ tempus semp currit ipo iure, licet detur restitutio. fallit qñ impedimẽtũ, venit ex facto principis authẽ. sed & si quis. C. de tempo. appell. ex cõpromisso. cle. quãdiu. de appella. Pan.

5 Nõ respicit glo. text. q nõ loquit de mittente: sed de eunte. sed respicit φ dixerat d de cre. ut debitus. Ioã. And.

6 Cõcor. text. in l. ignorante & ibi Bar. C. de resti. in integ. & gl. in vers. audiatur: in cle. biduũ eo. ti.

Supersedetur propter articulum in quo appellatum est, etiã super principali causa, si sine illo articulo expediri non potest † hoc dicit inhærendo literæ.

CAP. X.

j SVper eo quod solicitudo tua quæsiuit, prudẽtiæ tuæ duximus respondendũ, ꝙ si de aliqua exceptione quæstio oriatur, & exinde appellationẽ a fieri cõtingat, eidem exceptioni erit meritò supersedendũ: & b si principalis causa sine illa c terminari d nõ poterit, ei nihilominus supsedeat.

Non obstante appellatione, ex falsa causa interposita, potest iudex ad ulteriora procedere. hoc dicit.

Si autem aduersa pars de falsi suggestione e in ap. prorupit: non est sentẽtia sup hoc differenda.

Idem.

Etiã pro minoribus, seu leuioribus casibus, appellari põt.

CAP. XI.

DE appellationibus ꝑ causis minimis f interpositis, uolumus te tenere, ꝙ eis pro quacũque leui causa fiãt, non minus est, quàm si pro maiorib9 fierent deferendum.

Idem.

Secundũ canones appellatur etiã ante sententiã, secundum leges non, nisi in quibusdã casibus. hoc primò. Et appellatio et recusatio, æquiparãtur in hoc, quia sicut in appellatione requiritur causa rationabilis, ita & in recusatione hoc secundo. Et tempus aßignatum iudici ad causam decidẽdam, incipit currere à tempore præsentationis rescripti. hoc tertiò secundum verum intellectum.

CAP. XII.

ij SVper eo: & infrà. Sacri canones ante & post litis contestationem g & in prolatione sententiæ & post, singulis facultatem tribuunt appellandi, leges aũt seculares, appellationem (nisi in casib9 h) ante sñiam, nõ admittunt. In causis quoque ecclesiasticis, ubi appellatio. remediũ tollitur, sicut i appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum. Si aũt intra certũ tempus lis decidenda committitur, ex tunc terminus † incipit currere, cùm iudices contigerit literas recepisse. k

esset, non prodesset tanquam ab aduersario iam præuentus. ꝣ. eo. cũ debitus. & s̄. de fo. compet. c. pen. Ar. cõtra. ꝣ. e. dilecti. j. & c. ut nostrum. quia plus est facto appellare, quã uerbo: ut ibi. Sed ibi ante iter arreptũ litigabant. vnde iter ibi habetur quasi pro appellatione. sed hic iuit ad curiã nulla causa mota uel comminata, pro literis impetrãdis. Vnde si aduersarius eum præuenerit, sibi imputet, qui debuit esse diligens & ipsum præuenisset. T. dixit 1 quod nõ debet procedi contra ipsum, nisi iuerit fraude, vel dolo. tunc enim propter dolum suũ non expectabitur.

a SVper eo. Appellationẽ fieri. hoc potest habere locum, tam ante lit. contestat. quam postea: ut si ante lit. contest. obijciatur aliqua exceptio rationabilis, quæ si esset probata deberet legitima reputari, &c. & iudex eam admittere nolit, si propter hoc appellatur, iudex uel non debet procedere, vel remouere grauamen. ꝣ. eod. ut debitus. & c. cum cessante. alias reuocabitur totum quod fecerit. De hoc habes multa exempla ꝣ. e. ex parte. & cap. significauit. & cap. significantibus. ubi infinita exẽpla inuenies super hoc post lit. contest. & eodẽ modo pone exemplum. supra, de ord. cog. cap. j.

b Et si principalis causa. Et ita non proceditur sup principali, & in præiudicialibus exceptionibus hoc habet locum. plura exempla ponuntur iij. quæst. xj. c. non est. §. aliquando.

c Sine illa. Puta pactum de non petendo, præscriptio, & consimiles.

d Terminari. Ergo videtur, quod si principalis causa possit expediri sine illa, quod non obstante illa appellatione procedere possit in principali. & ita uidetur, qđ teneor litigare sub illo qui etiã me grauauit, à quo appellaui iusta de causa, cõtra illud. ꝣ. e. ad hoc. & ꝣ. eo. ꝓposuit. Satis 2 crederem, quod uacat hic ar. à contrario sensu: quia cum iam certa ratione me grauauit quomodo poterit procedere postea me inuito? non videtur. iij. quæst. v. quod suspecti.

e De falsi suggestione. Hoc intelligunt quidã, cum probare nolebat, sed allegabat tantum, & ideo non valet appellatio. Vel dicas quod hæc exceptio de falsi etiam suggestione 3 non est admittẽda post lit. cõtestã. cum sit dilatoria, & sic erat lis cõtestata, quia sola sententia erat ferenda. vnde non debet diferri sententia propter talem appellationem interpositam, occasione exceptionis, quæ ab initio fuerat proponẽda. s̄. de re iud. inter monasteriũ. C. si. de fal. l. ij. & C. de legat. si in fraudem. ubi non defertur executio propter suggestionem. falsi. Ber.

f DE appellationibus. Minimis. Minima causa potest dici, duorum aureorum quia pro ea non datur actio de dolo: ut ff. de dolo si oleum. in fi. & l. sequẽ. uel etiam x. aureorum. ff. si cui plusquam per legẽ Falcidiam. l. iij. §. quamuis. uel l. solidorum. C. de defen. ciui. l. j. Vel illa dicitur minima, quæ ad sumptus iudiciales non sufficit secũda quæstione sexta anteriorum. §. illud etiã. & ita pro qualibet causa appellatur, quia ita potest quis grauari in paruo, sicut in magno. quantitas causæ nõ facit quare introducta sit appellatio, sed iniquum grauamen, supra eodem. ad nostram. & infra eodem. cum speciali. §. porro. sic etiã in minima re furtũ committitur. decima quarta quæstione ultima. capitulo ultimo quia nõ furtũm sed furantis affectus consideratur ut ibi dicitur. & est argu. quod in modicis dandus est libellus.

g SVper eo. Litis contestationem. De appellatione quæ fit ante sententiam, intellige secundum illam decre. ꝣ. eo. ut debitus. post sententiã uero indifferenter appellatur, nulla causa expressa, sed sufficit dicere ab iniqua sententia appello. ij. q. vj. c. post appellationem. §. forma. ij.

h In casibus. Vt ij. q. vj. §. ante sententiam.

i Sicut appellationi. Sicut appellatio causa probabili non expressa, non admittitur. ꝣ. eodẽ. ut debitus. sic nec recusatio admittitur causa recusationis probabili non expressa. ꝣ. eo. cũ speciali. & melius. ꝣ. eo. nouit.

k Recepisse. Die receptionis nõ numerata. ff. si quis cautionibus. l. j. 4 ff. de requi. re. l. annus. & iiij. q. v. quisquis. sic dies in quo excõmunicationis exceptio proponitur, quæ intra octo dies probari debet, non computatur in illis octo diebus. de except. pia cõsideratione. lib. vj. quæ est Inno. iiij. & c. frequẽs. de resti. spolia.

† Et non alias, quicqd dicant Io. an. Pa. & alij cõmuniter, & ita sẽtit Phil. Dec. hic ĩ prin. & consil. xxxiij. & bñ. vnde appellatio ab articulo separato puta ex pẽsarum. contumaciæ nõ ĩpedit principale. Amplio etiã si iudex à quo detulerit dictæ appellationi, uel iudex adquẽ ĩhibuerit qa hoc debeat intelligi inquãtũ ius exigit, qđ ut nouũ & in praxi u[...]sissimum nota.

1 Idẽ hic Host. qui etiã alleg. decr. unicã. de peregri. Ioã. And.

2 Satis. idem Hos. Inn. Pan. & sic appellatio ante diffinitiuam a certo articulo uel in nil suspẽdit, nisi alias iudex a quo đferat, uel in tota illa cã suspendit ĩdiffinite. videlicet si legitima ẽ qđ exit9 docebit. Iusti9 ẽ ius ciuile quo nõ suspendit nec deuoluit nisi nõ sit in diffinitiua reparabilis. l. ante sententiã. de appel. rec. stylus Frãciæ lõgius degenerauit, qa oĩ appellatiõni deferẽ nisi in casibus cõstitutionum regiarum adde quæ no. ad Ph. Deci. hic & cõs. xxxiij. num. j. cum seq.

3 Id est, ꝙ ĩ rescripto suggestũ fuit falsũ, nõ intelligas de except. falsitatis quæ posset ẽtiã post sententiã opponi. s̄. de ꝓcu. in nr̃a. de excep. cũ venerabilis. Ioã. And. Pan. Minima causa quæ dicatur.

† Scilicet tẽporis in generẽ, nõ ad certum diem limitati. Pan.

4 Dies in quo cautũ ꝓmittit, & dies quo sisti oportet, no cõnumerant in cautione iudicie sisti. Ioan. And. Sed alias tempus semp incipit & currit de momento ad momẽtũ, nisi ubi aliud iure cauet. Io. And. Pan. Phil. Dec. hic. not. in cõsue. Parisi. §. iiij. nu. 4. adde

do. Andr. Tiraq. de retrac. ꝓximi. §. j. gl. ij. numе.20.

ɩ Vide de testi.cog. ca.pterea. super ult. glos. Ioã. And.

spolia.lib.vj.Arg.contra.ff.de uerb.oblig. continuus. actus ɩ .& l.j.§.qui præsens.

a Peruenit.Notorius.Quia si esset notorius, iudex debet procedere contra ipsum.ĩ.de iureiurã. ad nostram.& nullam appellationem admittat.ĩ.eodem. cum sit romana. §. ultimo.

b Compellas. Alternatiue scilicet, ut uel prosequantur appellationem in termino constituto a iudice uel eo elapso coram eo respondeant. sic.ĩ.ca. proxi. & ĩ. eodem. ad hoc. ij. & sic intellige.s.eo.cum sit romana. uersi. si uero ante. alias nemo potest compelli ꝓsequi appellationē ut C e.ti.eos. in fin.

c Notorius. supra, eo.cum sit romana. & ĩ.ca.proxi. & habes ex hac decr. ar. ꝙ excommunicatus appellare potest.ij. q.ix. reuera. & supra de excep. cum inter.

d Prætermittas.supra,de testi.co.peruenit.ubi uidetur,ꝙ iudex potest compellere testes super hoc. Solu. & dic ꝙ non uidetur prodesse talis iurisdictio, nisi haberet coërtionem. supra de offi.deleg. ex literis. unde dic, qđ bene potest hic cōpellere testes. nomine enim rerum ecclesiasticarum intelliguntur clerici. nã ut hic, uidetur qđ possit ex hoc sententiare: ergo idem cognoscere: q̃a qui potest de causa cognoscere: potest in de sententiare, & econuerso supra de offi.deleg.ca. j.& c. præterea.

e Donec passis. in hoc casu cũ iniuria est manifesta, primo debet satisfacere quam absoluatur ᵃ .infra, de uerborum significatio. ex parte.j. & capit. cum olim. simile. infra de sententia excommunicatio.parochianos.

ᵃ Et sic intellige qđ notat eo. ti.de sent. excom.ad hoc in gl. ult. Ioan. And.

f Consuluit.Nō est aliquatenus.Sic supra eo.cap. prox.& c.cum sit romana.in fin.

Idem.

Conuentus super iniuria clerici,uel super adulterio appellare potest,nisi sit notorius. h.d. cum cap.seq.

CAP. XIII.

j Peruenit ad nos, ꝙ cum clerici se conquerantur ab aliquib.uulneratos, uel alias esse lesos,qui impetunt,ad apo.se.appellant: & ĩ. F.t.mãdamus,quat.si eorũ excessus publicus non sit & notorius ᵃ ,eos ecclesiastică compellas ᵇ ut intra conueniens tēpus app.interpositam prosequantur. Si uerò publicus est & notorius ᶜ ,appellatiōis obtentu, non prætermittas ᵈ quin eos excommunicatos denũties, ipsosq; facias sicut excommunicatos cautius euitari,donec ᵉ passis iniuriam satisfaciant, & cum literis tuis apostolico se conspectui repræsentent.

Idem archiepiscopo Toletano.

CAP. XIIII.

Consuluit nos f.t. & infra. Consul. t.t. duximus rñdendum, ꝙ si aliqui quos manifestũ sit & notoriũ,uxorē alterius detinere,aut iniecisse manus uiolētas in clericum, appellauerint:eorũ appellationi nō est aliquatenus ᶠ deferēdũ.Sed cùm multa dicãtur notoria ᵍ quæ nō sunt,prouidere debes, ne ꝙ dubiũ est,pro notorio uidearis habere. Illos autem qui appellant a præsentia tua cogere ʰ debes,intra tempus conueniens ap. interpositam prosequi, aut iudicio tuo app.re.parere.

Idem.

Hoc capi. summatum est supra,eo.c.meminimus.

CAP. XV.

Suggestum est aurib. nostris, ꝙ cùm oppressi ad præsidium apo.se.recurrũt,et appellatione facta iter arripiũt, aduersarij eorũ app.interpositã cognoscētes,nec præsentiã,nostram accedunt, nec rñsalem transmittunt, cùm aũt senserint illos nostras literas reportasse, in uocē appellationis ⁱ prorũpunt,& iter ad nos arripiunt ueniēdi, ut sic eorũ solicitudinē à quib. impetuntur,eludãt. Tuæ cōsul. t.r.ut si quis deprehēsus ᵏ fuerit hoc ex fraude uel malitia facere, appellationi eius nō deferas, neque ob id cãm tibi cōmissam terminare postponas,quia decretalē epistolã ˡ ,qua tales muniri uidentur,nō ad deprimendam cuiusq; iustitiam,sed ad remouendum ᵐ grauamen nos fecisse cognoscas.

Idem Eboracen.archiepiscopo.

Excōmunicatus pendente cognitione appellationis: absolui potest ad cautelam,& si apparet eum legitimè appellasse,non punitur pro eo quod interim celebrauit diuina.

g Notoria.Notorium dicitur,tribus modis.ĩ.de cohabi.cle.& mulie.c.ult.ubi de hoc.

h Cogere.Subalternatione:uel prosequantur appellationem in termino statuto,uel eo elapso respondeant coram eo : ut supra,capit.proxi.& cap. cum sit Romana.& infra, eodem. sæpe. & capitu. ad hoc.ij.

Suggestum. Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, tuæ. Abb.Siculus.

i In uocem appellationis.Arg. hic ꝙ aliquis possit appellare in absentia iudicis. ar. supra de alie.iudi.mu. cau.c. j.quia ex quo quis scit:appellandũ est. ij.q.vj. biduum. & C.quomodo & quãdo iud.ab eo, & ff. quando app. sit.l.j. §. si aduersus. unde uidetur, ꝙ si episcopus meus uellet me excommunicare & absens appellem, si ferat sententiã non tenet:tamen in hoc casu tenet,q̃a ignorat me appellasse, & ideo nō punitur per c.ij. q. vj. decreto.& xxiiij. qō. iij. de illicita. Lau. Et est hic argu.ꝙ talis appellatio ualet, dummodo non fiat malitiose, sed hodie ɩ non ualet appellatio talis. ĩ.eo. ut debitus. & capi. cum speciali.

Appellatio an possit interponi in iudicis absentia.

ɩ Hodie. idem Pan.

k Si quis deprehēsus.Sed q̃s probabit istum malitiose appellasse? aduersarius qui hoc obijcit. ff. de prob. ab ea.& l. in exceptionibus. q̃a q fraudē allegat, eã probet. ff. de probat. quoties.§.qui dolo. ipso facto uidetur ꝙ sit probata malitia.

l Epistolã.supra e. meminimus. & ĩ.e. ad hæc.sicut asseris.

m Remouendum. supra eo:ad nrãm.& ĩ.e.cum speciali. §. porro. Quod enim prouisum est ad cōcordiam,non debet uergere ad noxam. xlv.di.licet.ij.& iuris occasio, ad iniquum dispendium trahi non debet. C. de usucap.pro emptore.eum qui:& ĩ.de priuileg. quod nonnullis.in fi.de rescrip.nonnulli.Ber.

AD præsentiam. Si post appellationem, excõmunicatus celebrat diuina, non incurrit aliquam irregularitatem, nec ex eo uenit puniendus, si cõstat appellationem fuisse legitimam. Et primo ponit dationem. Secundo actum ipsorũ, ibi, qui. Tertio principalem definitionem: ibi: ideoque. Abb.

a Absolui. Ad cautelam. Sic. s. de test. ueniens. in fine. & istud sæpe fit, licet excõmunicatio de iure non teneat. infra, de sententia excommun. per tuas. & ca. uenerabili. & ca. solet a nonnullis. & supra de offi. dele. cũ contingat. xxiiij. qõ. j. audiuimus. si. ff. de remis. l. una. C. de ingenuis. l. ij. & in quadam decret. Innoc. iiij. solet. a nonnullis. lib. vj.

b Contra appellationem. s. legitimam, unde non tenuit excommunicatio: quod ex eo patet, quia de facto fuit absolutus. unde cassare a diuinis non debuit, infra, de sententia excommunicationis, per tuas. & capi. solet à nonnullis. lib. vj.

c Eum statum. Sic infra, eod. bonæ, & supra, de offi. dele. super quæstionum. in fi. & ij. quæstio. vj. appellatione interposita. & ff. nihil no. ap. interpo. l. una. & supra, de iureiuran. uenientes. & supra, de ele. cum inter canonicos.

d CVm teneamur. Reformare. Per seruum 1 etiã turbata 2 possessio, potest recuperari absente domino. C. si per uim uel alio modo. l. prima.

e Prætermisso. & sic uidetur, quod in eo tantum articulo: 3 super quo appellatur, exemptus est a iurisdictione iudicis sui ordinarij. infra, eodem proposuit. & supra, eodem ad hæc. & contrarium ex illis decre. colligitur. & ad hoc est argumentum. ff. apud eum a quo appellatur. l. una. unde potest possessionem illam reformare, nec per hoc intelligitur renuntiare appellationi, ut hic patet. In delegato secus 4, ex quo appellatur ab ipso ex legitima causa, nulla remanet ei iurisdictio. j. eo. ut debitus, unde si rediret ad delegatũ, renuntiare intelligitur appellationi. s. de offi. deleg. gratum. s. de testi. cum uenisset.

1 Seruũ. uel amicos Guid. papę hic.

2 Quia. j. dicit recuperari: uidetur loq. d̃ perdita & de hac nõ dubitatur: cũ prĩci. illius legis apte loquat de his qui sũt possessiõe priuati. Sed an agat uti possideretis ꝓ turbata, dubitatur. teneẽ ꝙ sic ꝑ rubricam, ut sup ea no. & per idẽtitatẽ rationis. j. ti. ij. cũ dilecta. cõcor. Ioã And.

3 Articulo imo quo ad totam cãm si legitima est appellatio. Pa.

4 Secus. imo idẽ, quia solũ suspẽdit. Pã. hic ui de Phili. Frã. in dis puta. perit & posses. dibi. ij. in fin.

CAP. XVI.

AD præsentiã nostrã R. presbytero ueniẽte, episcopo Tusculano, & P. sanctæ Susannæ cardi. tuam & ipsius causam commisimus audiendam. Quia ad obiectionẽ tuã, licet R. presbyter non esset excommunicatus de iure, de facto tamen fecerunt eum absolui a. Ideoque mandamus quatenus prædictum presbyterum pro eo ꝙ post excommunicationem cõtra b appellationem factam diuina cãtauit, nullatenus inquietes, sed ad eum statum c reducas omnia, ĩ quo erãt tempore app. emissæ.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

Si appellãs turbatur in possessione super qua fuit appellatũ, iudex a quo potest illam possessionem sibi reformare app. in suo statu permanente. h. d. secũdum communem intellectum.

CAP. XVII.

CVm teneamur: & infra. Quoniam nos consulere uoluisti, utrum si eorum possessio qui ad audientiam nostram appellant, turbata fuerit, tibi eã sibi liceat reformare d, eo de quo appellatio est interposita, prætermisso e. Pruden. t. t. respond. quòd si exinde ad te querela peruenerit, in ordine iudiciario tibi licebit experiri.

Idem episcopo & archidia. Bonoñ.

Generalis et uaga appellatio, respectu cuiuslibet grauaminis non ualet. sed restricta ad certam causam sic.

CAP. XVIII.

ij CONsuluit & infrà. Consulta. v. t. r. ꝙ si generaliter ap. quis interponeret ab omni grauamine quod sibi posset cõtingere, hmõi appel. tenere nõ debet. Si uerò ab aliquo iudice super omni grauamine, ꝙ in una causa sibi possit inferri, quanquam generalis f appellatio sit interposita, appellationi tñ eius, est ab eodem iudice deferendum.

Idẽ Zamoren. episcopo

Appellatio friuola, nõ excusat inferiorẽ. quominus teneatur obedire superiori. et ut de contemptu puniatur, nisi innocentiam suam aliter purget. h. d. Et est casus not. in eo quòd dicitur istum esse puniendum.

CAP. XIX.

CVm parati essemus tuas petitiones admittere. Ioan. diaconus card. olim apo. se. lega. ꝓposuit, ꝙ cum ad eius uocationẽ contẽpsisses accedere, in personã tuã, excõmunicationis sententiam promulgauit: g & infrà. Cumq; N. canonicus beati Iacobi firmiter asseuerarer, ꝙ in legatione regis h esses, & iõ nõ potuisses ad uocationem præ-

CONsuluit. Generalis appellatio si fiat in omnib. causis, non ualet: si fiat in una tãtum. bene ualet. hoc dicit, Secunda pars ibi, Si uero. Abbas Siculus.

f Generalis. Hic admittitur generalis appellatio. contra supra, eodem ca. ij. ubi non admittitur. secundum ꝙ dicit hic. in una causa soluit. contra. ibi loquitur de generali appellatione, quæ fit in qualibet causa. sed nec istud tenet 5: quia causã probabilis semper est exponenda, aliter non admittitur appellatio siue generalis sit, siue specialis, infra eodem. ut debitus. & capitu. cum speciali. §. porro.

5 Tenet. iõ hic decretalis ĩtelligat̃ secundũ antiqua tempora. Pan.

CVm parati. Prætextu appellationis non debet subditus contemnere ordinarium, ita cõmuniter summatur. Sed certe hæc summatio est nimis generalis, & de nihilo seruit per capitu. ut debitus. infra eodem. Diuiditur. Nam primo ponit, quod opponebat cardinalis contra episcopum. Secundo excusationem episcopi: ibi, cunque. Tertio respõsionem ad illam: ibi, cardinalis econtra. Quarto citationem episcopi: ibi, nos uero. Abbas Sic.

g Promulgauit. Propter contumaciam, ut xj. quæstio. iij. certum. & supra eod. si duobus.

Glossa sequens allegat iiij. iura in contrarium allega. alia quatuor, & soluit.

h In legatione regis. Argumentum quod excusaret eum authoritas regis, si in legatione regis inuentus fuisset. argumen. xviij. distinct. si episcopus. lxiij. dist. salonitanæ. & in auth. quomodo oportet episco. §. illud

Regis mãdatum, an excuset citatum?

dicti card. accedere: Cardi. ecōtra asseruit, ꝙ non in legatione regis, sed in Salamātina ecclesia te suus [a] nuntius inuenisset: & ĩ. Nos verò [f] attendētes, ꝙ te nō decuit cōtemnere obtentu [b] app. ad vocationē venire legati: præcipimus quatenus, uel in persona propria, uel per nuncios idoneos, apostolico te conspectui representes, innocentiā tuā (si poteris) ostensurus. [c]

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Si mandatū factū ei qui iurauit stare iudicio ecclesiæ, excedit limites iuramēti et licitæ promissionis, appellare poterit, alias secus. h. d. cōpēdiose. Abb.

CAP. XX.

ij AD hæc: & infrà. Prætereà de ijs qui iuramentū præstant ꝙ ecclesiæ stabunt iudicio, & postea appellant: [d] Id tua solicitudo prouideat, ut eos seruare quod iurāt vel intra [e] quadraginta dies post appellationem interpositam iter arripere [f] ad ipsam prosequēdam [g] compellas.

Idem Carnoteñ. epo.

CAP. XXI.

QVæstioni quàm facis, utrum appellationi illius sit deferendum [h] qui (sicut moris est) præstito iuramento absolui meretur, & antequam ei mandetur aliquid, uel mandato recepto causa subterfugij appellauerit. Rñd. quòd appellationi quæ iuramento eius debeat derogare, non est in aliquo deferendum, sed statim erit in eandem reducendus [i]

lud. col. j. xxiij. q. vlti. si uobis. Arg. contra quod non excusat. xxiij. qōe ulti. quo casu. & cap. reprehēsibile. xxv. q. j. omne. & xij. q. ij. quicunque militum. Sol. si mandatum regis præueniat mandatū cuiuslibet prælati, post dominum papam, tunc regi obtemperandū est, si ab ipso teneat regalia. xxiij. q. ulti. ca. si in morte. §. ecce. Quod si papa uocat eum postea, exemplo Petri relictis omnibus etiam regalibus, sequatur papā. [1] vnde iste etiam si ibi fuisset, debuit venire ad cardinalem exemplo Petri qui vicem papæ gerebat. xciij. dist. c. ult. & xciiij. dist. c. j.

[a] Suus nuntius. Arg. quod simplici nuntio credendum est, etiā in alterius præiudicium. ff. de reb. eo. qui sub tut. vel cura. l. magis. §. illud. [2] Argu. contra. s. de offi. deleg. prudentiam. quia dicitur ibi per certum nuntium literatorię destinatum: & uni testi in alterius præiudicium credi non debet. s. de testi. veniens. j. & cap. licet. nuntio tamen publico iurato fideliter exequēti officium suum, bene creditur circa citationes, aliter nō crederetur. arg. s. de præsum. illud. s. de præscript. ad audientiam. & arg. prædictæ l.

[b] Obtentu appellationis. Et sic duplici defensione defendebatur iste, authoritate regis, & per appellationem, quia nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. ff. de except. nemo. & s. de præscript. auditis. Præterea si appellatio tenuit, & cardinalis sciuit illum appellasse, sententia cardinalis non tenuit. s. eo. si duob. Quare ergo papa non admittit talem appellationem? Quia non constabat, quod appellasset, uel quia iusta fuisset appellatio, licet allegaret. & potius debuit credi cardinali & nuntio, quam illi qui hoc tantum allegabat, & præterea debuit ire & allegare priuilegium suum. ff. de iu. si quis ex aliena. & s. eo. si duobus. maxime. si in una legatione inueniebatur. ff. de iurisd. om. iudic. l. ult. arg. a contrario sensu.

[c] Ostensurus. Sed quare papa mandat, quod veniat ad curiam, cum cardinalis excipiat contra eum, ut videtur per id quod dicit in principio. quod paratus erat petitiones illius admittere. sed per exceptionem repelli tantum debuit, non puniri. supra de ordi. cogni. capit. secundo. Cardinalis non excipiebat etiam simpliciter, imo denuntiabat domino papæ contumaciam suam, & excommunicationem suam, ut inde puniretur: & repelleretur a petitionibus suis tanquam excommunicatus, quare papa ipsum non audiuit propter excommunicationem, & propter cōtumaciam, & contemptum sedis apostolicæ, uocat ipsum ad apostolicam sedem. infra, de accusationibus. c. veniens. in fin.

[1] Papam. hoc verū ceteris paribus alias secus, ut si episcopus vocatur a Rege ex causa qua ei tenetur ob fidelitatis iuramentū. Panor. Ant. Corset. de potest. Regia. q. xcij adde Aeg. Bellamer. deci. 237.

[f] Alias, igitur.

[2] Alias incipit nec tamē. Ioan. And.

Defensionibus pluribus utiliter.

[3] Et consecrationē tunc receptā, ut not. ī tex. & hoc forte pius mouit papā. Ioā. And.

AD hæc. Qui iurauit stare mandato ecclesiæ, non auditur appellans contra iuramentum, si tamen de facto grauatur, appellare poterit. hoc dicit cum sequenti. Secunda pars ibi, id tua. Abb. Sicu.

[d] Et postea appellant. Sed quare non compelluntur præcise etiam stare iudicio ecclesiæ secundum quod iurauerūt? ideo nō compelluntur, quia grauabantur, aliter non admittitur hodie appellatio. ĩ. eodem. ut debitus. & ideo non uidetur deferere iuramētū, cum ex iuxta causa dimittat illud. ff. qui satisda. cogan. l. ultima.

[e] Intra quadraginta dies. Non arctatur ad hoc, nisi secūdum quod visum fuerit iudici: ut s. eod. cum sit Romana. Ber.

[f] Iter arripere. Hic præfigitur terminus ad iter arripiēdū. sic. s. eo. personas. ubi de hoc.

[g] Prosequendam. Contra. infra eodē. c. proximo. sed soluitur ibi.

[h] QVæstioni. Deferendū. s. c. p contra ibi iusta de causa appellauit hic causa subterfugij, ut litera dicit, & litera soluit contrariū. Vel sic intellige [5] diuersitatē istarū decre. ibi iurauit stare iudicio ecclesiæ, quia propter contumaciam fuerat excommunicatus, & licet appellet ex causa probabili, iudicio stare intelligitur, quia facit quod ius sibi permittit. infra eod. ut debitus. argu. ff. iudi. sol. cum apud. & ff. rem rat. hab. l. iij. §. falsus. hic erat excommunicatus pro aliquo delicto, in quo iacebat, quia forte idem retinebat uxorem alterius. & super hoc iurauit stare mādatis ecclesiæ, sed statim ante mandatum, uel mandato facto, quod illam ulterius dimitteret, incontinenti appellauit, tali appellationi nō est aliquatenus deferendum, quia præiudicat iuramēto suo. & hoc satis potest intelligi ex ipsa litera. ubi dicit, appellationi quæ iuramento eius debeat derogare: quia sine iuramento tali appellationi non est deferendum per quam in sua iniquitate remaneat. ĩ. c. proxi. & s. eo. consuluit. & c. cum sit Romana. in fi. Ber.

[i] Reducendus. Sic. ĩ. de sentē. excommu. sacro. vers. fin. supra de offic. ordin. ad reprimendam in fin. Sed nunquid iterum recipietur iuramentum ab eo standi mandato ecclesiæ, cum iam semel deierauit? Lau. dicit, quod sic. [6] & est argumen. opti. supra de maio. & obedien. cum in ecclesijs. ar. contra. xxij. q. v. paruuli. & xj. q. j. quicunq;. & s. de præsum. literas. Sed ibi non admittitur ad iuramentū, ut possit testificari pro aliquo, in opprobrium ipsorum qui periuri sunt. sic. s. de testib. testimonium. Item argu. contra. ij. q. vij. nō potest. sed illud intelligitur antequā pœniteat. Tanc. dicebat, quod aliam cautionem debeat ab isto recipere præter iuramētum, scilicet fideiussoriā cautionem vel

[4] Dicebat Inno. siue iuret, siue non iuret sine grauamine non pōt hodie appellar̃. Ioā. And.

[5] Hoc teneas, licet Io. not. j. q. vij. si q voluerunt ꝙ s. c. proxi. mandatis ecclesiæ hic vero mandatis iudicis q̃ solutio nō est vera: ut not. ĩ. de sent. excōm. ex tenore. Ioā. And.

[6] Qd' sic. & aggrauat, ut teneat præstare cautionē sufficiētem ut fideiussores uel pignora, & hoc adhuc ubi causa excōicationis nō ē liquidata, si autē sit liqdata taliter, qd' ĩcipit esse excōicatus pro manifesta, tunc debet etiā prius integre satisfacere. c. ex parte. ĩ. de verb. sig. nisi non posset impleri satisfactio de proximo, quia sufficiet ĩcipere ꝓut potest & cauere de pficiendo. Panor.

sententiam : quæ (donec mandatum susceperit, & susceptum pro posse [a] fuerit prosecutus) debet firmiter obseruari.

Idem Vintoñ. episcopo.

Appellans ab ordinario, postea de delicto ab eo cōmisso puniri potest per ipsum ordinarium. hoc dicit, sed supple ad textum, idem esse de anteà commissis, si nūc de illis accusatur: ut cap. ad hæc. i. suprà eodem. & cap. proposuit. infra eodem.

CAP. XXII.

j Præterea de ijs qui ad sedem apost. appellāt, & postea grauia [b] cōmittentes, se dum conueniuntur : appellatione tuentur: Duximus respōdendū, ꝙ eos appellatio non debet in sua iniquitate [c] tueri, quo minus eorum excessus censura canonica † puniantur.

Idem Gradeñ. patriar. & sancti Vitalis presbytero Cardinali.

Qui non detulit appellationi sui aduersarij, de sua posteriori circa idem contra eum excipere nequit.

CAP. XXIII.

j Constitutis in presentia nostra abbate S. Felicis, & presbytero R. pro controuersia quæ de electione Corcellanæ ecclesiæ est suborta : & ĩfra. Ideoq; mandamus quatenus si archidiaco. post appell. & denunciationem excōmunicationis [d] ad nominationem [e] sæpe dicti C. processerit, & primicerius cùm canonicis, & plebanus cum assensu cleri episcopatus uel maioris [f] & sanioris partis prænominatum I. in episcopum & pastorem elegerint, nō obstante [g] appel. præfati archid. si ipse appellationi prius factæ non detulit : electionem de præfacto I. factā authoritate apost. confirmetis.

Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

Appellans ab ordinario in una causa, in alijs corā eo respondere tenetur, potest tamen eum recusare: ut suspectū, nisi conueniatur de crimine manifesto, & in quo non cadit excusatio nec suspicio: ut quia imponitur pœna iuris surgens ipso facto. hoc dicit secundum intellectum intrinsecum.

CAP. XXIIII.

Proposuit nobis M. clericus tuus, quòd sæpe contingit, ut cum aliquis super aliqua causa appellat, in alijs [h] causis in quibus non est appellatum respōdere recuset. Super quo consulta. t. t. rñ. ꝙ licet pro illa appellatione non minus teneatur in alijs super quibus appellatū non est respondere: iudex tamen à quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum nō debet [i] ad respondendum super alijs cōpellere

vel pignoratitiam. ff. man. l. si mandato. §. ult. & ff. de fideicom. lib. l. iiij. §. adijci. arg. illius decr. literas. Sed illud loquitur, cum suspectus est de hæresi : vnde ecclesia recipit fideiussoriam cautionem ad damnū illius. Et Ala. hoc idem sentiebat. arg. s. de procu. c. j. & s. de præsumpt. scribam. Dico cum Lau. ꝙ iterum isti iurabūt in cōfusionem ipsorum, & quia forma est talis, ꝙ cùm iuramento absoluatur. j. de sent. excō. ex tenore. & c. cum desideres. in fi. & c. super eo.

[a] Pro posse. alias non compellitur. xiiij. q̄ōe. vj. si res. & xxiij. q̄ō. viij. pessimam. j. de usur. cū tu. qui impossibile præceptum non obligat. ff. quæ senten. sine appella. rescind. Paulus. si s. de pact. c. ult. Ber.

[b] Præterea. Grauia. maxime: quoniam si super articulo aliquo appellatio facta est, ad ea quæ postea emergunt, non extenditur: quia in alijs remanet sub iurisdictione iudicis sui. j. eo. proposuit. & supra eo. cū teneamur. ergo multo fortius appellatio illos non defendit in enormibus : ut j. eo. proposuit.

[c] Iniquitate. Sic supra eo. c. ad nostram. & c. cum sit. in fi. & c. peruenit. & c. consuluit.

Constitutus. Prima pars decise narrat factum. Secunda dat iudices: ibi, ideoq; Ab. Siculus.

[d] Excommunicationis. idē esset si suspensus esset. Nā suspensi & excōicati, nec eligere, nec eligi possunt. s. de consue. cum dilectus. & s. de elec. cum inter R. & ix. q̄ō. j. nos in hominē. Arg. cōtra. infra, de cle. excom. min. si celebrat. sed ibi soluitur.

[e] Nominationem. Si fuit simplex nominatio, nullū ius fuit acquisitum nominato. supra, de electi. ꝙ sicut. & ij. q. vj. c. ei qui. §. nominationes. vnde nullū potuit impedimentum præstare sequenti electioni.

[f] Maioris. supra de electio. quia propter. & c. ecclesia vestra. ubi de hoc.

Gloss. sequens alleg. v. concord. & duo contraria, & soluit.

[g] Non obstante appellatione. Quia frustra implorat legis auxiliū, qui committit in legem. j. eo. an sit j. de usu. quia frustra. ff. de mino. auxilium. in fin. s. de elec. bonæ. j. de immu. eccle. c. ult. & C. de reb. cre. generaliter. §. j. arg. contra. s. de elec. considerauimus. & c. auditis. Dicas. ꝙ hic prior nominatio, siue fuerit electio, siue nominatio nulla fuit tribus de causis: quia post appellationem interpositam, & post denuntiationem excommunicationis, cum excommunicati electio, ipso iure nulla sit, & a longe minori parte, alia vero quasi à tota ecclesia vnde merito præualuit: & appellationem obijcere ille non poterat, cum ipse appellationi nō detulerit: ut supra, de elect. bonæ. & j. eod. an sit.

Proposuit. Primo ponitur cōsultatio. Secunda ibi, super quo. Abb.

[h] In alijs. Et ita patet, ꝙ appellatio non eximit appellantem a iurisdictione iudicis, nisi in eo tātum super quo appellatur. supra eod. cum teneamus. & c. ad hoc. j. eo. pastoralis. §. uerum.

[i] Non debet. Hoc verbum debet : necessitatem importat. Si. xj. q̄ō. iij. debent. unde si appellans uult eum recusare potest: quia suspectus est: ut hic dicit, & s. eod. ad hæc. alioqui si nollet eū recusare, tenetur coram illo respondere: quia suus iudex est. Sed quid si appellaui a delegato, & pendente appellatione iterum datur iudex cōtra me in alia causa : nunquid potero ipsum recusare propter ipsam appellationē? dicas, quod sic. arg. istius cap. Dicas quod hæc recusatio pendente priori appellatione, est in pēdenti. [i] Nam si pronuncietur appellationem tenuisse apparet quod eum grauauit: & sic admittitur recusatio in secunda causa: arg. j. eo. postremo. si autē pronunciatur male appellatum, apparet, quod illum non grauauit. vnde remittitur ad primū iudicem. j. eo. c. cū in ecclesia. & c. ut debitus. & sic non poterit eum recusare in alia causa.

† Alias, ecclesiastica.

Suspēsus, nec eligit nec eligitur.

Legis auxiliū frustra inuocat, qui in illam peccat.

[i] Imo statim ad arbitros: & ꝓbato corā eis grauamine, ꝓcedet recusatio aliter non: ut not. s. eo. ad hæc si. Ioā. And.

Manifesto

a Manifesto. Habes hic, quod in notorijs non est locus recusationi, sicut nec appellationi. s. eo. cum sit. & c. peruenit. Argument. contra. iij. quæst. v. quia suspecti. sed illud de manifestis non notorijs. hic vero de manifesto quod est notorium.

1 Notorium. actus permanentis & pœna à iure determinata. Pan.

Qua fronte. Appellans ab excõmunicatione, potest petere absolutionem ab excommunicatore à quo appellauit non obstante appellatione sua, uel appellatione interposita per aduersarium ne absoluatur: tamen iste intellectus non multum congruit literæ. Diuiditur. Prima pars reprehendit quærentem. Secunda ibi, sane, ipsius duplici quæstioni respondet. Abbas.

b Peruertere. Nam iure posset ei dici, peccasti, quiesce. ar. iij. q. vij. c. infamis. §. tria. & §. sunt autem. versic. idem te statur.

c Canonicum. Quia huiusmodi spiritualia in ecclesia siue capitulis ad hoc deputatis fieri debet. xxiij. dist. in nomine. & ij. q. ij. præceptũ. & xxiij. q. vltima. conuenior. & supra de electio. cũ terra. & ca. quod sicut. & J. de immu. eccles. c. j. & c. cum ecclesia. arg. cõtra.

d Contra debitum iuris. Confirmatio enim causæ cognitionem desiderat. 2 ut xxiij. di. illud. lxvij. dist. de Petro. & ideo de plano expediri nõ poteſt. iij. q. iij. c. induciæ. §. spatiũ. & §. a iudice. & ij. q. iij. c. si quẽ. §. notandũ. vers. itẽ pro tribunali. & nõ de plano. & ff. de off. proconſ. nequicquã. C. de sent. & interlocutio. om. iud. cũ sententiã. ff. de regu. iur. omnia quæcunq;. & talia fieri nõ debet, nisi præmissa diligenti examinatione tam personæ, quam de modo electionis. supra de elect. nihil est. & fieri non debent sine cõsilio capituli sui, uel maioris partis. infra de ijs quæ fi. à præla. sine consensu ca. nouit. & c. quarto.

2 Vnde requirit quod præcedat citatio secundum formã traditã de electi. ca. vj. lib. vj. Io. And.

e Qualibet. Non manifesta, quia si aliquis est excommunicatus pro manifesta offensa, non absoluitur ante satisfactionem. infra, de verb. sign. ex parte.

f Decedat. Quia propter peccatũ, homo citius etiam mori præsumitur. xj. quæstio. iij. episcopi. si sacerdotali. in fi. argum. xij. quæstione. j. c. ij. tollit Deus malos de medio, ne peccatum eorum augeatur. xxiij. q. õ. iiij. ea vindicta. versiculo magni sancti viri. sicut tollit bonos, ne malitia mutet intellectum eorum. de pœniten. dist. iiij. si ex bono. & ideo propter periculũ mortis, nõ admittitur hæc appellatio, nec in ijs quæ dilationẽ non capiunt: vt ff. de appel. reci. vel non. l. ultim. & ij. quæst. vj. cap. j. ei qui. §. definitiua. & §. sunt quorum. versiculo si quis ausus. C. de sepul. uiol. l. vltima. & ff. de fer. l. j. §. secundo. & l. solet. Præterea nihil deperit aduersario si absoluatur, & ei prodest: quo casu non est eius malitię indulgendum. ff. de rei vendic. in fund. & ff. de aqua pluuia arcenda. in summa. §. item varijs. sic propter periculum mortis citius absoluitur. infra de sentent. excommunica. sacrosan. & ca. nuper.

Mors rapit malos & bonos.

nisi pro crimine adeo graui & manifesto [a] quo ipso actu merito sit dãnandus.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

Absoluitur excõmunicatus cautione recepta: licet aduersarius vel excõicator ne absoluatur appellet. h. d. secundũ unũ intellectũ, quem tamen oportet limitare, quãdo excõmunicatio non fuit lata pro manifesta contumacia uel offensa, quia tunc non debet absolui, nisi satisfactione præcedente: ut in c. ex parte. infra de verb. sign.

CAP. XXV.

Qva fronte nos consulere valeas, non videmus: cũ dicaris ordinem iuris peruertere, [b] iam enim nõ in ecclesia, sicut est canonicum [c] & honestum, non etiam in palatio, nõ in camera tua, sed in camera regis, contra debitum [d] iuris, & pontificalis officij dignitatẽ, episcoporũ electiones diceris confirmare: & infrà. Sanè si quis pro cõtumacia, uel alia qualibet [e] causa interdicto, vel excõmunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad iustitiam de his pro quibus sententiam ipsam excipit, iudex eum (ne in excõmunicatione decedat [f]) absoluere poterit: etiã si pars aduersa ne absoluatur appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem, sufficiẽti cautione [g] recepta, ꝙ uel in præsentia Ro. pon. ad cuius audientiã appellatur, si maluerit aduersarius, vel coram iudice cui cãm delegauerit, iuris pareat æquitati. De his etiã qui cõqueruntur, [h] se irrationabiliter excõmunicationi uel interdicto suppositos, illud [i] idẽ dicimus, etiã si ij qui hmói protulerunt sententiam, ad sed. apo. duxerint appellandũ.

Idem in Concilio Lateraneñ.

Prælatus subditũ suspendere, uel excõmunicare non debet nisi monitione præmissa: nec subditus cõtra disciplinã ecclesiasticã appellare potest, maximè si est religiosus. Et iudex à quo præfigit terminũ appellãti, ad appellationẽ prosequendã: intra quem si nõ prosequatur, iudex à quo reassumit iurisdictionem. Appellans verò non prosequens appellationem suã, condemnatur in expensis appellato hoc prosequenti.

CAP. XXVI.

Reprehensibilis: & infrà. Præsenti de-

g Cautione. Ergo non iuratoria, quia nomine cautionis, simplex promissio intelligitur. C. de verborum signific. sancimus. imo iuratoria cautio præstatur in absolutione, cum illa sit forma ecclesiæ generaliter statuta. infra de sent. excommunic. ex tenore. & c. cum desideres. & c. super eo. imo in casu isto cum excommunicatur quis. quia nõ paret iuri, non debet absolui, nisi præstita cautione [3] sufficienti, quod iuri parebit: sicut cũ restituitur possessio supra, de sequestra. c. j. in fi. sed in alijs excommunicationibus, sufficit iuratoria: alias videretur fieri iniuria aduersario.

3 Cautione. Sed quod indistinctè sufficiat iuratoria, tenet Phil. Deci. hic, & c. j. lec. ij. colũ. v. s. de iudi.

h Conqueruntur. Coram superiore excommunicatoris: qui per simplicem querelam de excommunicatione cognoscere potest. supra de offic. ordi. ad reprimendam. & infra, de sentent. excom. sacro.

i Illud idem. Quod absoluatur, scilicet non obstante appellatione illius, qui ipsum excommunicauit. argum. contra. infra eo. solicitudinem. Sol. ibi.

Reprehensibilis. Quinque sunt dicta huius text. Secundum ibi, nec subiecti. Tertium ibi, si uero. Quartum ibi, si autem. Quintum ibi, præcipue uero. Abb. Siculus.

Canonica

creto statuimus, ut nec prælati (nisi canonica [a] cõmonitione † præmissa) suspensionis vel excõmunicationis sententiam proferãt [b] in subiectos, nisi fortè talis sit culpa quæ ipso [c] suo genere † suspensionis vel excõmunicationis pœnã inducat. Nec subiecti [d] cõtra disciplinã ecclesiasticam, in vocem appel. erumpant. Si verò quisquã pro sua necessitate crediderit appellandũ competẽs [e] ei ad prosequendã appellationem terminus præfigatur: intra quem si fortè prosequi neglexerit, tunc eps̃ [f] liberè sua authoritate utatur. Si autem in quocunq; negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellat venire neglexerit: si quid propriũ [g] habuerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum: ut hoc saltem timore perterritus, in grauamen alterius non facilè quis appellet. Præcipuè verò hoc in religiosis volumus obseruari, ne religiosi cũ pro aliquo excessu fuerint corrigẽdi, contra regularem [h] prælati sui & capituli disciplinã appellare præsumant, sed humiliter ac deuotè suscipiãt, quod pro salute sua fuerit eisdem iniunctum.

Idem.

Iudex à quo nõ obstante ap pel. cognoscit de causa, si appellans non prosequitur. hoc primò. Et iudex ut suspectus recusatus potest alteri causam committere. hoc secundò.

CAP. XXVII.

iij AD hæc: & infrà. Cùm à te super aliqua causa fuerit appellatũ; fas tibi sit appellantes app.re.compellere [i] ut uel appellationem interpositã prosequantur, uel corã te iuris pareant æquitati. Aut si alterutra partiũ te suspectum [k] habuerit, te insistente iudicem eligant, qui propositam inter eos valeat dirimere quæstionem.

Idem Salabrieñ. epo.

Si canonicus ad residentiã monitus, appellat: statuitur sibi terminus ad appellationẽ ꝓsequendã: et interim deseruitur beneficio per vicarium de fructibus beneficij sustentandũ et si appellationẽ non prosequitur, uel residentiam nõ facit, priuatur præbenda.

CAP. XXVIII.

ij PEruenit ad nos, ꝙ cũ G. ecclesiæ tuæ canonicũ ut in ea residentiã [l] faceret, monuisses, in appellationẽ prorupit & infrà. Cum autem frustratoriæ [m] dilationis causa videatur dictus canonicus appellasse: Mandamus quatenus cum studiose moneas, ut in eadẽ ecclesia residentiam faciat: uel intra terminum

[a] Canonica cõmonitione. Trina scilicet, illa enim dicitur canonica. xvj. q. vij. omnes decimæ. & xvij. q. iiij. de præsbyterorũ. de canonica [r] admonitione habes. s̃. de iud. nouit. & ij. q. j. si peccauerit. & si quis ea omissa aliquem excommunicauerit, per unum mensem ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictũ. j̃. de sen. excõ. sacro. & in odium prælatorum qui excõmunicabant non præmissa admonitione, contra istud concil. emanauit illa cõstitutio, sacro. & ca. cum medicinalis. quæ imponit ipso iure pœnã illam prælatis.

[b] Proferant. Tenet tamen licet cõtra hoc faciant. xj. qõ. iij. sententia pastoralis. nisi in duobus casibus. j̃. de sententent. excõ. per tuas vbi habes duos casus. tertium habes in cap. statuimus. & quartũ habes. xxiij. qõ. j. audiuimus. & sic sunt quatuor casus, in quibus nõ tenet sententia pastoralis.

[c] Ipso suo genere. Id est ipso facto. s̃. eo. proposuit. in fin. vt xviij. q. iiij. siquis suadente. lxxxj. distin. si quis sacerdotẽ, & c. si quis amodo. j. quæst. j. reperiuntur. & j̃. de sen. excom. si concubinæ. & c. nup. tũc enim possunt sine admonitione, & sine pœna illius constitutionis sacro. puniri.

[d] Nec subiecti. Quia subiecti cõstitutionem illam non seruabant, imo indifferenter appellabant non expectata aliqua admonitione. & nulla causa præmissa. Alia etiã cõstitutio edita est contra ipsos quæ illis imponit silentiũ. j̃. eo. cũ speciali. & sic patet, quod subditi contra ecclesiasticam disciplinam non appellant, nisi grauarentur iniuste secundum tenorem illius constitutionis, cum speciali.

[e] Competens. Secundum tenorem illius decr. s̃. eo. cum sit. si exposuit causam probabilem suæ appellationis ante sententiam. j̃. eo. ut debitus. post sententiam non est necesse allegare aliquam causam.

[f] Tunc episcopus. Quia perinde est, ac si non appellauerit. supra eo. cum sit. & infra eo. sæpe.

[g] Proprium habuerit. Punitur appellans, qui non prosequitur appellationẽ in expensis alteri parti ex eo quod ipsum ad iudicium prouocauit, & non uenit: & si prouocatus fuisset per procuratorẽ non ad tractandã litem, sed ad impetrãdas literas: aduersario legitime prosequente ad totam causam similiter cõdemnatur, quia non venit sufficiẽter. j̃. eodẽ. Nicolao. sed si non habeat proprium, alias punietur secundum arbitrium iudicis. xiiij. q. vj. si res. & s̃. de dolo & contumac. finem. si. ff. de iudi. eum quem temere. supra, de rescrip. cæterum. & c. ultim.

[h] Regularem. Si. s̃. eod. ad nostram. ubi de hoc.

AD hæc. Duo sunt dicta. Secundum ibi, aut si. Abb. Sicu.

[i] Compellere. Sub alternatione, ut dictum est. supra eod. consuluit. & c. peruenit. sic alternatiue cõpellitur quis ad continentiam: ut xxvij. quæst. ij. multorum.

[k] Suspectum. Et ita ordinarius potest recusari. De hac suspicione tene qđ dicitur infra eodẽ. cum speciali. & s̃. de foro competent. si quis. Ber.

PEruenit. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, cum autem. quę tria facit, quæ per se patent. Abb.

[l] Residentiam. Quam quilibet clericus de iure communi facere debet. vij quæst. j. si quis in clero. & xcj. distin. Eleutherius. j̃. de cler. non resi. ex tuæ. quia nonnulli nisi ex iusta causa excusantur, puta infirmitate. uel si abest de licentia prælati sui. infra, de cleri. non resid. relatum.

[m] Frustratoriæ. Et ita admittitur hæc frustratoria appellatio, quæ hodie non recipitur, nisi causa probabilis exponatur in appellatione. infra eo. ut debitus. & c. cum speciali. & c. interposita.

Canonica commonitio.

[r] Melius dixisset euãgelica. Ioã. And.

† Limita in suspensione uel ĩterdicto si feratur ab homine ĩ pœnã delicti, q̃a nõ requirit monitio. Inn. c. j. đ excess. pla. Pano. hic.

† Alias, ipso iure.

[s] Xxxij. casus quibus ipsoiure q̃s ĩcurrit excõicationẽ ꝑ cõstitutiones. vj. ll. no. eo. lib. de sen. excõ. eos q̃. & l. casus exp̃ssos ꝑ cõstitutiones cle. & duos tacitos not. in cle. đ sen. excõ. ca. j. quorum. xvj. sũt reseruati: ut ibi not. de suspensione uero hic exẽplificat Hos. per decre. ij. j̃. đ sol. de elec. cũ in cũctis. §. clerici. j̃. de re iudi. c. j. de sen. excõ. c. j. de ele. c. j. lib. vj. xxv. spẽs suspensionũ cũ suis subdiuisionibus plene not. in clem. de pec. cupiẽtes. in gl. nota nouam. Ioã. And.

[t] De quo necessario intelligit decr. secũdũ Abb. pro eo ꝙ delegatus recusatus non delegat. j̃. eo. secũdo requiris. Io. And.

Arrip

a Arripiat. Terminus iſte datur ad iter arripiendum, non ad præſentandum ſe iudici: De hoc dictū eſt ſ.eo. perſonas. ad hoc tamen præciſe nō poteſt compelli. C. de ap. eos. in fi. ſed ſub alternatione: ut ſæpius dictū ē.
b Aſsignes. Sed ex quo appellatio eius admittitur, quare dicit papa, quòd beneficia illi⁹ alij interim aſsignētur, cum appellatione interpoſita quæ recipitur, nihil innouari oportet. ij. q.vj. c. poſt appellationem. §. appellatione? Hoc ideo fit quia eccleſia interim non debet carere ſuffragio clerici: & ideo ne ſeruitium eccleſiæ propter appellationem illius diminuatur, ſubtrahitur illi beneficiū, & aſsignatur alij qui interim officiet eccleſiā uice ſua, quia fruſtratoria uidebatur appellatio. Ber.
c Priues. Ex hoc patet, ꝙ qui in eccleſia ſua non uult facere reſidentiam, pōt a prælato ſuo ea priuari † niſi iuſta cā fuerit impeditus, quare reſidere non poſſet. ī. de cle. non reſi. inter quatuor. & capit. ulti. De hac materia dictum eſt. ſ. ut lite non conteſta. quoniam frequenter.
d Conſuluit. Pro huiuſmodi appellationibus. Huiuſmodi appellationibus nō ē deferendum, contra canonicas ſanctiones l.iiij. diſtin. mancipia. de quo decreto fit hic mentio. & infra, de iudæ. multorum. & ca. Iudæi. ij. & capit. cum ſit nimis. & ſic patet, quod appellatio quæ fit contra leges uel canones, non eſt aliquatenus admittenda. ī. de cle. non reſi. c. relatum. Ber.
Ad hæc. Idem dicit ꝙ ca. meminimus. & ca. ſuggeſtum. ſ. Et utrum hodie miſsio nuntij aliquid operetur, dicetur plene in cap. j. ſi debitus. ī. eo. Abb. Sicul.

eam proſecuturus iter ad nos arripiat [a] ueniendi. Interim uerò alicui honeſtæ perſonæ uices eius in eccleſia prætaxata cōmittas, & ei de beneficijs illius aſsignes [b], unde poſſit cōgrue ſuſtētari. Quòd ſi pfatus G. alterum iſtorū adimplere neglexerit, tu præbenda ſua priues [c] eūdem, & eam alij idoneæ perſonæ concedas.

Idem.

A iudice iuriſdictionem exequente non appellatur.

CAP. XXIX.

iij Conſuluit nos t.f. utrum ſit appellationib. deferendū a rege Francorū † pro Iudæis interpoſitis ut mācipia detineant Chriſtiana: & ī. Nos cōuenit, ut p huiuſmodi [d] appellationibus ab obſeruatione decreti debeas abſtinere.

Idem Genuenſi archiepiſcopo.

Qui ante citationē uel notitiam literarum miſit nuntium ad papā, appellare poteſt, ne delegatus procedat, ſecus ſi poſt.

CAP. XXX.

iiij Ad hæc ſicut aſſeris: & infra. Reſp. ꝙ iudex ſi ei conſtiterit appellantē, antequā partes eſſent citatæ uel delegatio [e] cauſæ perueniſſet ad ipſum, qui appellationis interponit obſtaculum, nuntium ad ſe. apoſt. [f] deſtinaſſe, factæ

† Scilicet Phili. Auguſto, qui tādem oēs Iudęos regno ſuo expulit. Melius dixiſſet papa ꝙ a Rege ſupremo principe nullo modo poterat appellari. Sed nimis deſipiunt quidē canoniſtæ q putāt qd' Rex ipſe defendendo Iudęos appellaret ab epiſcopo ſuo ſubditoco gente eos dimittere mancipia chriſtiana quod tam ineptū & falsū quā præpoſterum eſt.

¦ Duplex ītellect⁹, huius ca.

e Delegatio. i. cognitio delegationis factæ.
f Ad ſedem apo. deſtinaſſe. hodie non admittitur talis appellatio, quia ſi haberet literas ſuper eodem negotio, non prodeſſet ſi nondum eſſent iudici præſentatæ. ī. e. ut debit⁹. Si. habes. ſ. e. meminimus, ubi đ hoc.
g De priore. Contēpſit. ex hoc patet, ꝙ ſi prælatus modum [1] excedat in correctione, quod bene admittitur appellatio a tali correctione. ſ. de off. ord. licet. alias a correctione non appellatur. ſ. e. ad noſtram. & ca. reprehenſibilis. ult. reſpon. ī. eo. cum ſpeciali. in fin.
h Exceſſu. Et ſic patet, qd' qui non defert legitimæ appellationi, debet puniri: & ſi clericus fuit: deponi debet ij. q.vj. ut decreto. ſi laicus xxx. pondo auri mulctetur. D. de ap. quoniam iudices.
i Quia nos. Ut abbates. ſupple ſtatuimus.
k Infamia. De qua purgare ſe nequeūt. ij. quæſti. v. presbyter. ſi. infra de ſimo. de hoc.
l Conuicti. De plano etiam ordine iudiciario per omnia non ſeruato [2]. ī. de acc. olim. quia regulares huiuſmodi, de facilli poſſunt à ſuis adminiſtrationibus amoueri. & ex leuibus cauſis. ī. de accu. qualiter & quando. in fin. & ī. de ſimo. per tuas. in fin.
m In communi capitulo. Quod facere debent abbates & priores, de triennio in triennium. ī. de ſtatu regula. in ſingulis. & ſi ſponte cedere noluerint tunc præſidentes capitulo denuntient epiſcopo diœceſano, qui ipſum remoueat. ī. de ſtatu regu. in ſingulis. & ca. ſeq. §. j. & in tali caſu non habet locum hæc appellatio, cōtra huiuſmodi correctionē. maxime cum publice ſint infamati, ut per talem appellationem remaneat infamia. ſi. ſ. eo. conſuluit. ſic a pœna legis appellari non poteſt. ff. de uerborum ſigni. l. antepe.
Ad aures. Aduerte quia iſtud cap. nō eſt ex toto ſuperfluum. Nam loquitur in delegato, de quo onhabebamus textum ita apertum. Abbas Sicul.
n Terminus. Hoc iam ſæpius dictum eſt. ſ. eo. perſonas

debet appellationi deferre. ſed ſi poſt citationem fuerit deſtinatus poteſt exequi quod mandatur.

Idem.

Qui non detulit appellationi interpoſitæ ad papam, mittitur cum literis ordinarij ad curiam puniendus.

CAP. XXXI.

De priore: & infrà. Cæterum ſi præfatus canonicus priorē pp ſuas enormitates manifeſtas, quæ ipſum notabilē reddūt, ad ſe. apo. appellauit: & ipſe tali ap. deferre cōtēpſit [g] eū cùm literis tuis ueritatem continētibus, de tanto exceſſu [h] ſatisfacturum ad ſed. apoſt. uenire compellas.

Idem.

Cōtra cōſtitutiones regulares appellatio religioſū nō defenditur.

CAP. XXXII.

Quia nos: & ī. Ut abbates [i] q de aliqua publica īfamia [k] publicè reſperſi ſunt aut cōuicti, [l] deinde in cōi capitulo [m] cōmoniti, plationi cedere noluerint, appellādi non habeant facultatem.

Idem.

Iudex a quo, pōt præfigere terminū appellanti, ad pſequendā appellationē, quo lapſo reaſſumit iudex iuriſdictionem.

CAP. XXXIII.

Ad aures noſtras: & infrà. Appellanti ad proſecutionem ap. terminus [n] congruus præ-

1 Modū. q a monachum carceratū & uſq; ad camiſiā nudatū ſuæ appellationi renūciare fecit. Ioā. And. hic.

2 Alias nulla eſſet dubitatio: ſecundum Inn. Ioā. And.

nas

nas.& cap.seq.& ~s.eo.sæpe.& cap.oblatæ.quia perinde est, ac si non esset appellatum.

AD audientiam. Qui se & sua protectioni papæ summittit, licet uerbum appello, non exprimat, intelligitur appellasse.h.d.Primo narrat factum. In secundo dat iudicem: ibi, licet autem. Abbas Sicu.

a Ecclesiæ. Quæ est propria Compostellanæ ecclesiæ.

b Ex simplicitate. Vnde ei parcendum fuit. lxxxvj. di.tanta. & ff.de iurisdi. omnium iud. si quis id. §.doli. & ff. si quis in ius uo. nō ierit. l.ij.§.j. C. de test.l.ult.& ~s. de præscri. sup literis.

c Nostræ protectioni. Arg. contra ~j.de priuile ex parte. ubi non eximitur, licet aliquis habeat literas protectionis domini papæ, a iurisdictione sui iudicis. Sol. ibi loquitur de generali protectione: hic specialis protectio fuit, quæ obtinuit uicem appellationis, & præterea ibi constat illos subesse suis prælatis. hic sacerdos iste non erat de iurisdictione Zamoreñ. episcopi, imo dicebat se subesse ecclesiæ sancti Iacobi Compostella. & erat in possesione libertatis & allegabat super hoc priuilegiũ Compostellanæ ecclesiæ: quare sententia Zamoreñ. non tenuit. unde sine causæ cognitione ius sibi dicere non debuit in presbyterũ illum. ipso enim facto appellauit. arg. ~j.eod.dilecti. & ca. ut nostrum.

d Cognitione. Delegata a papa: quia ipse non posset cognoscere de hoc an iusta causa fuisset huiusmodi protectio uel non, & an haberet 1 iurisdictionem in ipsum: quia nemo ius sibi dicere potest. C.ne quis in sua causa. l.una. Ber.

e Tenere. Et sic nulla fuit sententia, tanquã a non suo iudice lata pro huiusmodi ꝓtectione, ac si uerbũ appellationis expresisset. sic ~j.de sen.excom.per tuas.

f ACcepta. Ad eos. ut ij.q.vj.§.ul.& c.si quis episcopus accusatus.& C.de appell.eos qui. & infra, de sententia excom.per tuas. contra supra, de except. cum olim. in fi.

g Partes. id est, pars appellans 2: quia non obstante contradictione alterius partis, potest appellans redire ad priorem iudicem. ~j. eo. interposita. §. j. tamen. condemnabitur appellans, aduersario in expensis alteri parti si contradicente aduersario reuertitur ad eum iudicem: ut ibi dicitur.

Literæ ꝓtectiōis papæ an eximant aliquẽ a iurisdictione sui iudicis?

1 In hoc male dicit gl. nisi restringas hoc dictũ cum ꝓximo: & hoc plenius intelliges ꝑ nota. ~j.e. solicitudinẽ. in glo. sed quare. in fi. Ioã. And.

2 Et sic resoluit plurale in singulare. ~j. đ priuile. ut priuilegia. ad fi. & sic etiã debet exponi. ~j.c. j li.vj. Io. And.

figatur: intra quẽ si ap. nõ fuerit prosecutus, ex tunc compellatur stare iudicio delegati.

Idẽ Abulen. episcopo.

Si præcedẽte grauamine, quis submittit se ꝓtectioni superioris, habetur pro appellãte, dummodo seruauerit ea, quæ in appellatione sunt necessaria.

CAP. XXXIIII.

AD audientiã nostrã noueris peruenisse, ꝙ cùm Zamoren. eps̃ G. presbyterum ecclesiæ a sancti Iacobi Zamoren. multipliciter molestaret, tandem idem presbyter se & ecclesiã suã, nostræ protectioni subiecit: & infra. Licet aũt prædictus p̃sbyter ex simplicitate b fortè uerbum app. non expresserit· quia tamen postquã se & sua nostræ c ꝓtectioni subiecerat, nõ debuit sine causæ cognitione d aliqua sententia condemnari: mandamus quatenus (si ita tibi cõstiterit) sñiam quam præfatus episcopus in eundem presbyterum tulit, denunties non tenere e.

Idem archi. Terracon.

Causa nõ est ad iudicẽ à quo remittẽda appellatiõe adhucnõ iustificata nisi đ partiũ cõsẽsu.

CAP. XXXV.

ACcepta conquestione cãonicorũ Paphillon. & infrà. Nõ debet ad eos f causa remitti, nisi partes g consenserint a quibus noscitur appellatum.

Lucius iij. [illegible] Linco. canto.

Delegatus etiam datus cum clausula, appellatione remota, recusari põt, si est cõsanguineus impetrantis, uel si fuit aduocatus eius in illa causa.

CAP. XXXVI.

POstremo fraternitati tuæ literis præsentib. intimamus qđ si causa alicui fuerit delegata, qui cõsanguineus h sit illius qui literas impetrauit, aut in eodem negotio aduocati i officio functus, uel ex alia iusta cã suspectus, huiusmodi delegatus non immeritò poterit recusari, quãuis ap.re. fuerit ei negotium delegatum.

Idẽ Noruic. episcopo.

Sentẽtia interdicti nõ suspẽditur, per appellationẽ sequẽtem.

CAP. XXXVII.

v AD hæc quoniam sub interdicto aliqui constituti appellãt, & deinde illud seruare contemnunt: quid in hoc casu seruandum sit, consulere uoluisti. Noueris igitur, ꝙ sicut post app. excommunicari non possunt, sic interdictum k

h POstremo. Cõsanguineus. Sed usque ad quem gradum intelligimus istam consanguinitatem? Videtur ꝙ usq; ad septimũ 3 : quia usq; ad illum gradum succederet illi, alijs deficiẽtib. xxxv. q.v.ad sedem. in j. col. unde cũ remaneat affectio, potest recusari usque ad illum gradũ in quo posset ei succedere. ar. contra. quia hodie consanguinitas ultra quartum gradũ non extendit. infra, de consang. & affi. non debet. ar. illius constitutionis, non debet posse dici, ꝙ ultra quartũ non posset recusari ut suspectus, sed certe honestius reputo, quod in superioribus adhuc repellatur qa semper affectio & dilectio prima remanet: & succederet ei, ut dictũ est. modica .n. causa repellit iudicem puta familiaritas. ~s. de offi. dele. insinuante. & periculosum est sub iudice litigare suspecto. iij. q. v. quia suspecti. & C. de iudi. apertissimi. Quid si iudex æqualiter esset consanguineus utriusque? Tunc par affectionis causa suspicionem remouet 4. ff. de ritu. nup. non solum. §. de uno. Item remoueretur iudex si esset dominus impetrantis. ~s. de offi. delega. causam quæ. ubi plures casus notantur. Item de hoc plures casus inuenies. ~s. ut lite non contesta. accedens. Item si ab ipso appellatur in alia causa. ~s. eo. ad hæc. & c. proposuit. de eo quod hic dicitur: & supra de off. delega. causam quæ. & in decre. prædicta. accedens. plene inuenies de hoc. Ber.

i Aduocati. Qui .n. fuit aduocatus in causa, postea in ea iudex esse nõ debet, aut assessor, ne affectionis suæ uel aduocationis memor incorrupti iudicis nõ posit nomẽ præferre. C. de of. asses. memo. ĩ fi. & qui similẽ. causam habet, remouẽ. ~s. de iu. causam quæ. B.

k AD hæc. Interdictũ. No. ꝙ excõicatio & interdictum

3 Septimũ imo usq; ad decimũ succedũt. inst. đ succes. cog. ĩ fi. sed accusatio admittit quatenus durat affectio ĩ quo inspiciet consuetudo. Pano. Steph. anfrerius in trac. recusa. col. iij. & Phili. Franc. hic ponit xl. causas recusatiõis.

4 Idẽ no. ĩ teste iij. q.v.c.j. & ĩ Spec. de teste. §. j. uers. sed quid si testis tñ & hoc inspicerẽ, an de eadẽ stirpe. Io. an.

ctum æquiparantur in hoc, quod ſicut excommunicatio poſt appellationem nō tenet. j̄ de ſenten. excom. per tuas. ita & interdictum emiſſum per appellationē ſubſequentem non ſuſpenditur, ut hic patet: & econuerſo. j̄. eo. paſtoralis. niſi ſub conditione ponatur interdictum, ſiue ſententia feratur: medio tempore poteſt appellari. j̄. eo. præterea. & j̄. eo. dilecti. §. quia. Sed quid ſi aliqua eccleſia interdicta ē, & epiſcopus ſuſpendat ad tēpus interdictum, ut in ea celebretur, ſi quis tunc appellat, nūquid ualet [1] appellatio? Videtur ꝙ non, licet relaxetur interdictum ad tempus, ut in ea celebretur, interdictū tamen eſt, & in interdicta eccleſia bene celebratur. j̄. de priuile. cum & plantare. §. quod ſi. & c. ut priuilegia. s̄. de offi. ord. irrefragabili. & excommunicatis etiam poteſt prædicari. j̄. de ſenten. excō. r̄nſo. & c. cum uoluntate. j. reſpon. non enim eſt nouum interdictum licet eius executio ſuſpendatur. arg. ff. de preca. ſed ſi manente. ff. de pecu. peculium. §. ſi ære. & ita appellatio non ſuſpendit interdictum, & ſic eps poteſt ſuſpendere ſuū interdictū, nec prodeſt appellare medio tempore. & hoc dicunt Lau. & Vin. & Tan. [2] j̄. e. dilectis. §. quia. Et alij dixerunt ſicut Guliel. naſo, ꝙ epiſcopus nunquā [3] poteſt ſuſpendere ſuum interdictum quin tollat illud ex toto: unde ſi tūc appelletur, & iuſta ſit appellatio, defendetur per appellationem: & illud quod inducunt prædicti doctores ad hoc probandū, non probat hæc decre. cum & plātare. quia illud fit authoritate ſpeciali domini pa. vnde alij ad conſequentiam trahere non poſſunt, ut poſsint facere, ꝙ celebretur in eccleſia interdicta. de facto tamen ſeruatur opinio prædictorū doctorum: & ꝙ hoc poſsit fieri, probatur. j̄. e. dilectis. §. quia ubi de hoc. De appellatione facta dum ſuſpenditur interdictum, dic ut not. in prædi. §. quia. dixit Tanc. ꝙ ſi eccleſia interdicatur, tale interdictum pōt ſuſpendi: ſed ſi homo interdicatur. tale interdictū nō poteſt ſuſpendi quin tollatur in totū: [4] quia nō poteſt eſſe in eccleſia & extra eodem tēpore. Sed nō credo ꝙ eps poſſit dare alicui priuilegium celebrādi in eccleſia interdicta, quia illud pertinet ad papam: [5] & eſt arg. pro eis. s̄. de offic. ordi. irrefragabili. & hoc eſt

1 Valet. dic quod ualet ut teneat eā. in ſuſpenſo. Io. An. Pano. hic per cap. dilectis. infra eod.

2 Et Inn. cū eis. s̄. de cōſuc. cū inter. Ioā. And.

3 Nunq̄. dic ꝙ pōt latū in locum. Ioā. An. Card. Flor. hic.

4 Totum ſicut nec excommunicatio niſi perſona eſſet iterdicta ob delictū alterius. Pa. hic. Inno. cap. ut priuilegia. đ priuileg. Interdicta eccleſia ñ poteſt ibi celebrari, de licētia epiſcopi.

5 Papam. idē Pan.

nequeunt cui ante appel. eos conſtat ſuppoſitos declinare. [a]

Clemens tertius.

Iudex appellationis, remittit appellantem et cauſam ad priorem iudicem, niſi ſibi conſtiterit à grauamine, uel iniuſta ſententia fuiſſe appellatum.

CAP. XXXVIII.

CVm in eccleſia: & infra. Accepimus, ꝙ quidā clerici de Gual. occaſione iudicij tui, qđ velle obſeruare [b] ſe iactant: Linconñ. epi iudicis ordinarij ſine cauſa rationabili cognitionem euitant. Vnde mādamus quatenus ſi quādo contigerit aliquem de clericis à præfato epiſcopo, ad tuā audientiā appellare, non ante appellationem admittas: quàm tibi conſtiterit eam vel à grauamine, [c] vel iniuſta [d] condemnatione porrectā, alioqui [e] ipſum ad prædicti epiſcopi audientiam remittas [f] appel. re. eius iudicio [g] pariturum. [h]

Idem.

Si appellans qui non proſequitur, redit ad iudicem à quo, et iterum grauatur: non obſtante prima deſertione, poteſt iterum appellare. hoc dicit & eſt caſus notabilis. Panor.

CAP. XXXIX.

DIrectæ nobis tuæ literæ demonſtrarunt, ꝙ cū in tua præſentia cauſa cuiuſdā matrimonij tractaretur, in qua pars viri, cōſanguinitatis vinculū opponebat, & pars mulieris ad ſed. apoſt. appellaſſet: nec appellationē ſuā præfixo termino fuerit proſecuta: poſtmodū ea renuntiāte [i] appellationi quam fecerat, tu in cauſæ cognitione procedēs, de parentela teſtimonia recepiſti: verum quia mulieris pars iterum appellauit, poſtulans utrum ad calculum ſententiæ procedere ualeas edoceri? Reſpondemus igitur, ꝙ licet iuxta decretum Lateranñ. concilij [k] poſtquā in termino proſequendæ app. non fuerit proſecutus, † authoritate tua liberè poſsis uti, tamē qa iterum appellauit (cum ſecundum iura ei licuerit in eadem cauſa bis appellare [l]) ſe à iuriſdictione tua fecit exemptam, præ-

quaſi expreſſum in tex. & in gl. infra eo. dilectis.

a Declinare. infra eodem paſtoralis.

b CVm in eccleſia. Obſeruare. quod de iure facere non poſſunt, niſi per appellationem, & in alijs certis caſibus, qui notantur. s̄. de off. ordi. paſtoralis. loquitur papa archiepiſcopo Cantuarieñ.

c A grauamine. Expreſſo in appellatione, in quo caſu tantum tenet appellatio ante ſentētiā. j̄. eo. ut debitus. & c. cum cauſam. in fi. & c. dilecto.

d Iniuſta condemnatione. in caſu iſto cū appellatur a definitiua ſententia nō eſt neceſſe cauſam exprimere, niſi ꝙ dicat, appello ab iniuſta ſententia: & tūc debet ſuperior cognoſcere, uel alij committere ſecundum arbitriū ſuū.

Gloſſ. ſeq. arguit, & remittit.

e Alioqui. Id eſt ſi appellatio nō ſit legitima, remittitur ad illum à quo appellauit, [6] ut ꝓcedat in cauſa cum appellatur a grauamine: uel qdʳ exequatur ſententiā quam ipſe ſuperior confirmauit. & ſic eſt hic opt. ar. ꝙ iudex ap. qui cōfirmat ſentētiam quam alius tulit, nō debeat ipam mandare executioni, ſed primus. De hac materia tractatur. ſupra, de off. delegat. paſtoralis. §. præterea.

f Remittas. Alias cauſa ad eum a quo appellatum eſt, remitti non debet, niſi de conſenſu appellantis. ſupra eo. accepta. & infra eod. interpoſita. §. ij.

g Eius iudicio. Ita quod omne ius ſaluum ſit ei, contra quem fuit appellatum: ut ſi tunc fuit minor, nunc autem factus maior: iure minoris utetur. ff. de mino. l. intra utile. j. reſpon.

h Pariturum. Nam archiepiſcopi non habent iuriſdictionem ſuper ſubditis ſuffraganeorū ſuorum: niſi in certis caſibus. ſupra de offic. ordin. paſtoralis. & c. duo ſimul.

i DIrectæ. Renuntiante. s̄. de off. deleg. gratum. ipſo enim facto renuntiauit appellationi, teſtes producendo. infra, de ijs quæ fi. à ma. par. ca. c. ex ore. infra, de priuileg. ſi de terra. & c. accedentibus.

k Lateraneñ. Concilij. s̄. eo. reprehenſibilis. & j̄. eo. ſæpe. ſic. C. de temp. ap. l. ult. §. ult. Ber.

l Appellare. Secūdo ſi c. ij. q. vj. c. ſi autem. §. ſi quis in quacunq;. & C. ne lic. in una eademq; cauſa. l. una. & quod

6 Ergo & ꝑ iura vetera repellit fruſtratoria appellatio ꝑ iudicē ad quē appellabatur. iudex uero a quo illā admittebat niſi eſſet manifeſte fruſtratoria, s̄. eo. ꝑuenit. cū ſi. ſecundum Goff. Inn. dicit qdʳ hæc decr. præſagiuit ius nouum. j̄. e. vt debit⁹. Ioā. And.

† Alias, ꝓſecuta.

1 Eidem personæ hoc dico ꝓ tāto: q.a. si à sententia contra te ꝓ me lata appellasti secūdo & iudex secundæ appellatiōis casset primā & secū dā sententiā: ab illa potero appellare: & hoc respectu appellat q̄rto. & de hoc vide ī Spe. de appel. §. quoties. ꝑ totū. §. Ioā. And.

2 Tenet. id est non dum ligat nondū traxit secum executionem.

3 l. potior Pau. soluit q̄d ibi extrema habilia sunt, hic nō: ꝗ nō ualet, quia ibi ēt si debitor alij hypothecet puta uel vendat uel decedat, idē est. Solue q̄d ibi in contractibus in quibus retro trahit ex tūc q.a ita agit. Sed hic in censuris q̄ potius testamēto æquiparātur, ī quibus nō fit rētrotractio ut ex tūc, sed ut ex nūc. Et sic siue interim appellet siue decedat euanescit.

& quod dicit appellare secundo, intellige à definitiua sentētia, à qua secundo appellare permissum est. 1 & non ultra. j. eo. sua. & ut dicunt iura prædicta. & hoc idem locum habet, ante sentētiam. si grauaretur quis pluries super uno articulo, secundo posset appellare etiā super illo, imo ante sententiam si grauaret quis, posset appellare pluries quam secundo vel tertio vel quarto, quoties super diuersis articulis grauaretur, quia super vnoquoq; articulo licitum est appellare si grauaretur.

a Res fauorabilis. j. qui accu. poss. videtur. Ber.

b Præterea. Satisfeceris. Quid sit satisfacere, habes. ff. qui satisd. cog. l. j. & ff. de pign. act. si rem alienam. §. omnis. Lau.

Gl. seq. tria facit. primo notat, & signat contrariū, secundo ponit differentiā inter sententiā excōmunicationis, & alias sententias. Finis recit. per quæst. de excōmunicato sub conditione, qui ea pendente mutat forum.

c Impedire. Et ita suspenditur sententia, quæ nondum tenet. 2 nō enim tenebit, nisi extante cōditione. j. de sentē. excom. à nobis. j. ex quo autem teneret, non suspenderetur eius effectus per appellationem. j. eod. pastoralis. in fin. arg. contra, quia ubicunque conditio extiterit, perinde habetur, ac si ab initio pure contrahatur. ff. qui pot. in pig. hab. l. potior. 3 & ita sentētia excōmunicationis, sub cōditione potest ferri, & statim currunt tempora appellationis. unde statim appellandū est ante diem cōditionis, ut hic patet. sic & aliæ sententiæ sub conditione possunt ferri, sed ibi intra decem dies est appellandū: post decem dies nō auditur appellans, licet adhuc nō extet conditio. ij. quæst. vj. biduum. & illud not. quod si pendente conditione efficiatur de alieno foro, 4 is in quem lata est huiusmodi sententia, puta quia transtulit domicilium alio loco, nihilominus ligatus erit, existente conditione, nisi ante conditionem appellauerit. argum. C. de testamen. manumis. statu liberis. arg. op. ad hoc supra, de foro compet. c. pen. Lau.

sertim cùm hic ante separationem matrimonij, ꝙ est res fauorabilis, a intentio viri procedat.

Celestinus tertius.

Sententia excōmunicationis, suspēsionis. uel interdicti lata sub cōditione suspēditur si ante conditionis euentū fuerit appellatū. h.d. inhærendo verbis literæ, ut sic satisfaciat cuilibet lecturæ. Et est decisio subtilis & multum allegabilis.

CAP. XL.

ij Præterea requisiti fuimus, si quis iudex ita protulerit sententiam, Nisi Sempronio intra viginti dies satisfeceris, b te excommunicatum uel suspensum, aut interdictum esse cognoscas: ille in quem fertur sententia: medio tempore appellans, ad diem statutum minimè satisfecerit, utrum ille sententia tali ligetur, aut interpositione ap. tutus existat? Videtur aūt nobis, quòd hmōi sentētiā appel. obstaculū debeat īpedire. c

Idem.

Si per rescriptum cōmittantur plures articuli connexi, & in uno remoueatur appellatio, intelligitur remota etiam in alijs. hoc dicit.

CAP. XLI.

Secundo. Diuiditur principaliter in duas partes; sicut duo sunt dicta. secundum ibi, tertio. Abb. Si. Vbi sint aliæ quæstiones, siue partes huius cap. dictum est. supra, de offic. deleg. c. prudentiam.

d Intentioni. xxij. q. v. humanæ. & j. de verb. sig. intelligentia.

Secundo requiris, cū pluribus articulis in vna cōmissione positis in uno tm̄ contingit appellationem expressè vetari: vtrū appellatio teneat, si super alijs fuerit appellatū. Inquisitioni. t.t.r. quòd cū secundū beatū Greg. verba intentioni d deseruiant, & hæc sit nostra intētio, ut de omnibus articulis, qui in commissione ponuntur, iustitia suum consequatur effectum: in omnibus e appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim interest, utrum inhibeatur primò an secundò, in medio an in fine. cum (sicut vtriusq; f iuris argumenta nos docēt) ea quæ in principio, ad medium & ad finem: illa verò quæ in medio, ad finem atq; principium sæpe referri contingat. †

Causa suspicionis proponenda est coram iudice qui recusatur, & probanda coram arbitris. hoc dicit.

Tertiò postulas edoceri: & infrà. Cōsul. t.t. rn̄. quòd cùm aliquis iudicē se proponit habere suspectum, suspicionis causam coram eodem allegare g tenetur: sed par-

e In omnibus. j. e. inquisitioni. cōtra. Solue: hoc contra quod dicit hic, locum habet, cum est unum negotium principale, sed plures articulos continet pendētes ex negotio principali. Exemplum pone. s. de rescrip. cum dilecta. & s. de offic. deleg. venerabilis. Illud autem quod dicitur. j. eo. in decre. Greg. inquisitioni. loquitur cum plura sunt negotia omnino diuersa in una cōmissione contenta. Exemplum pone de hoc. ij. q. j. in primis. tūc licet sit prohibita in uno: non tamen est prohibita in alio, nisi hoc dicatur in decre. Grego. argu. ad hoc. ff. de mino. etiā §. j. de repu. l. una. sed hodie ipso iure remota est appellatio. j. eo. ut debitꝰ.

f Vtriusque iuris. canonici & ciuilis. xxxij. q. vij. aposto. ff. de pact. itē quia. §. ult. & ff. de verb. oblig. Tiria. §. j. C. famil. ercis. quoties. C. de pact. petēs. ff. si cert. pet. lecta est. ff. de leg. j. si seruus plurium. in fi.

Glo. seq. instruit coram quo, qualiter, & quādo sit proponenda recusatio, & corā quo probāda: & quid agendum ea probata.

g Corā eodē allegare. Nota q̄d hæc decr. loquit̄ de iudice delegato. sed j. eo. cū speciali. loquitur in ordinario. Vnde nota, q̄d qui iudicem recusare intēdit, cām iustæ recusationis debet allegare corā ipso: ut hic dicit: talem videlicet quæ si esset ꝓbata, deberet legitima reputari. j. eo. cū speciali. sicut in appellatione. j. eo. vt debitus. & recusatio danda est in scriptis. s. de proba. quoniam. & ante litem contest. debet proponi, cū sit dilatoria. iij. q. iij. offeratur. & s. de re iudi. inter monasteriū. & ff. de iudi. apertissimi, uel saltem intra terminū statutū a iudice ad dilatorias proponēdas. s. de exce. pastoralis. nisi ex noua cā superueniēte post lit. con

4 Foro, idem Pa. hic. vide Pet. anch. cōs. clviij. col. fi. Ph. Dec. cons. ccxiiij. nume. 5.

5 Secundū Tanc. non tn̄ signabat ip se contrariū de decre. inquisitiōi quā non uidit: sed de decre. q̄sint sti. eo. tit. in j. cōpil. quæ dicebat idem quod ille. Ioā. And. Recusatio iudicis, q̄liter debet probari.

† Adde Fel. c. causam q̄ col. iiij. de rescri. Guid. pap. decis. delp. cccclv. Ias. l. j. C. de libe. præt. Phi. Dec. cōs. ccxij. cōs. ccccccxxix. colū. j.

tes ut in aliquos [a] nō ual de remotos cōueniant, p eundē iudicē debēt [b] cogi: corā quib. si causa suspicionis intra terminū [c] cōpetentem probata nō fuerit, tunc demū authoritate sua iudex utetur. Quòd si corā ipsis causa suspicionis probata fuerit, causæ cognitioni supersedere [d] tenebitur recusatus. Ipsa nanq; ratio dictat, quòd suspecti [e] & inimici iudices esse non debent.

Idem.

Non tenetur iudex uel aduersarius deferre appellationi, cui non detulit appellans†.

CAP. XLII.

AN sit deferēdū ap. illius quē aduersarius de expoliatiōe post app. legitimè īterpositā sibi factā paratus est incōtinēti [f] cōuincere, nos duxisti per duos nuntios consulēdos. Respōdemus, quod cum in eo quis puniendus sit, in quo deliquit: qui appellationi deferre neglexit, se beneficio reddit appella. indignum [g].

Inno. iij. illustri regi Francorum †.

Habet duos intellectus. secundum primū hoc intendit: Merus executor nō recusatur, nec ab eo appellatur. nisi modū excedat, maxime si est datus cùm clausula, ap. re. secūdum alium intellectum h. d. A iudice suspecto non receditur per appellationem, nisi modum excedat.

CAP. XLIII.

NOuit ille, qui nihil ignorat: & infra. Præterea īterdicti sñiam card. nō edidit [h], sed potiꝰ publicauit [i]: nec fuit dictator ipsius, sed uerus executor. Vñ cùm secundū [k] ius, ab executorib. [l] appellari nō possit, nisi forsan modū [m] excederent in exequendo, nos ēt in literis super hoc directis, ad ipsum appellationis curauimus obstaculum inhibere appella-

lit. contest. proponi nō pōt. s. de offi. delega. insinuante. secundum leges potest proponi, usque ad xx. dies. ut in prædicto. §. offeratur. & C. de sen. & interlo. om. iudi. auth. & cōsequenter. Causa uero suspicionis coram arbitris a partibus electis est probanda. s. de off. dele. suspicionis. & j. e. cum speciali. & s. de fo. compet. licet. j. Causa uero recusationis non probata, delegatus in causa procedat. ea uero probata supersedere debet iudex, nec amplius se intromittat, cū apparet ipsum non habere iurisdictionem post pronuntiationem arbitrorū. In ordinario secus est quia potest committere causam illam personæ non suspectæ, uel illam causam remittere ad superiorem. j. eo. cum speciali, & ibi de hoc etiam inuitis partibus: quod non potest delegatus ut ibi notatur.

a In aliquos. i. arbitrū uel arbitros. An tales arbitri ueri dicantur, dictum est. s. de offi. deleg. suspicionis.

b Debent cogi. Ar. cōtra. ff. de iudi. si quis ex aliena. sed ibi dubitatur, an iudex sit: hic autem non: cum cōstat de iurisdictione, sed prætenditur recusatio. Lau.

c Terminum competentem. Terminum istum nō iudex, sed arbitri statuere debent. s. de offi. deleg. suspicionis. Hodie uero debet iudex assignare terminum, ut in decre. Inno. iiij. in hoc eo. tit. c. legitima. libro vj. Tan.

d Supersedere. Contradicit lex, quia licet iudex delegatus recusetur, potest causam alij delegare. C. de iu. cum specialis. ibi non probatur causa suspicionis. sed allegata suspicione, delegatur causa alij: & quia non grauatur in aliqua probatione, permittitur a lege ut delegatus alij deleget, sed hic necesse habet probare causam suspicionis: & ideo in hoc quia grauatur, releuatur probata suspicione: ut amplius non cōmittat inuito recusatore, & nos aliud seruamus secundum canones. Certe lex illa non dicit, quod committere possit causam, & sic non contradicit.

e Suspecti & inimici. Sic iij. q. v. quia suspecti. & C. de iudi. apertissimi. Ber.

AN sit. Habet duos intellect. secūdum primum potest summari sic. Appellationi suæ renūtiat, qui post eam aliquid in ipsius præiudicium innouauit. secundum alium intellectum: Non est deferendū appellationi illius qui appellationi aduersarij non detulit. Secunda pars ibi, respondemus. Abbas.

f Incontinenti. Sed qualiter intelligis illud incontinenti, an usque ad triduū. C. de erro. aduo. l. ult. an sine interuallo. s. de testi. cog. præterea, & s. de ele. qa propter. & s. de resti. spo. literas. & s. de testi. ueniēs. ij. an quam cito potest. ff. de sta. lib. si peculium. §. ul. & ff. ad Tertu. l. ij. §. confestim. Solu. hoc potest committi arbitrio iudicis. ut dixit Alanus. Ego dico, ꝙ hic supplendum esset maxime, quia idē esset si congruo tempore hoc probaret, quia frustra auxilium legis implorat, qui committit in legem. s. e. cōstitutis. & s. de ele. bonæ. & ff. de mino. auxilium. in fi. & hic expresse dicitur, nisi ipse se sponte obligaret ut hoc probaret incontinenti, quia posset renuntiare iuri suo. simile supra, de resti. spo. c. j.

g Indignum. Nunquid ille qui non detulit appellationi in una causa, repelli debet in alia a beneficio appellationis? arg. ꝙ sic s. de excep. cum ecclesiasticæ. & supra de elec. bonæ. in fi. & j. de usur. qa frustra. ff. ꝙ quisq; iuris. l. iij. §. hæc pęna. Respond. qd' nō debet in alia causa ab illo uel ab alio repelli: & sufficit, ꝙ semel puniꝰ est. arg. s. de elec. cum in cunctis. §. clerici & c. cum Vinto. Et sic habes ꝙ quis punitur in eo in quo deliquit. sic. j. de iure patr. pastoralis. & supra de tempo. ordi. literas.

NOuit ille. Diuiditur. Secunda pars: ibi, de suspicionis. Abbas.

h Non edidit. Sed dominus papa tulit sententiam illam.

i Publicauit. Sic & Achatius non fuit dictator noui erroris, sed ueteris imitator. xxiiij. qō. j. Achatius. & xij. dist. præceptis & j. de feu. c. ij. simile infra, de priuile quia intentionis. qui enim rem perducit in lucē, potius rem declarat, quam aliquid noui faciat. ff. de acquiren. rerum domi. adeo quidem. §. si quis. in fi ff. de testam. [h]eredes. §. j. ff. si serui. uen. sicuti. §. distāt. alias, sed si quæratur.

k Secundum ius. Tam canonicum quam ciuile. supra, de re iud. quod ad consultationem. & ij. q. vj. ca. ei qui. §. sunt quorum. uer. ab executore. & C. quorum app. non reci. l. ab executore.

l Ab executoribus. Hoc intelligendum est de mero executore. qui nullam habet cognitionē, sed tantum executionem. s. de offi deleg. pastoralis. §. quia uero. ubi de hoc. & s. ti. prox. decætero. talis fuit iste.

m Modum excederent. Sic. s. ti. prox. quod ad consultationem. ubi de hoc.

Qui per hoc uidet renūciare appellationi. Matth. Matthesi. sing. 28. Fely. c. ex tenore. col. ij. cū seq. de rescri. Phil. Dec. c. ex pte f. col. ij. de resc. & cōs. ciij. ubi tetigi.

Ibi ergo cognoscit hic nō: qa hic plusq̄ ibi iudex afficit ut not. de offic. deleg. suspicionis. & adde ꝙ no. j. e. solicitudinē in gl. sed quare. Io. An.

Dico. idem Pā.

† Scilicet Phi. augusto ob repudiatam uxorē & aliā sup̄ inductam, ut not. s. de postul. p̄la. c. j. & c. nouit. est p̄s huius ca. Multū aūt delirāt Pan. & alij q putāt regnū interdictū ob bellū ītra Regē Frāciæ & Angliç, ꝙ ē falsum.

Et hīs quæ accōmodauerit tacita uoluntate contra leges: in ea tantū pte ī qua fraudē cōmisit amittit Falc. ff. de his quib. ut īdi. l. hęres. & l. rescriptum. Ioā. And.

Executor an possit recusari.

Debuisset.

tioni ab eo interpositę nō fuerat deferendū. De suspicione aūt obiecta †, licet eū merito tibi suspectū non fuisse credamus, non tamē & si fuisset propter appellationē interpositā ab eo desistere debuisset: [a] ad qđ nō ꝓprio motu, sed nostro potius præcepto processit.

Idem.

Si appellatio recipitur a iudice uel approbatur a parte, terminus ad eā prosequendā præfixus obtinet uicem perēptorij, ut in absentia procedatur, ac si perēptoriè fuisset citatus: nec talis terminus præueniri potest ab aliqua partium.

CAP. XLIIII.

SAepe contingit quòd cùm ad nostram audiētiam appellatur: propter defectum partis alterius [b], neq; per se neq; per responsalē idoneū, appellationē ītepositā prosequētis, uel forsitā ex malitia subsequentis responsalis [c] mandatū procuratoriū occultantis, lites q̄ de facili poterāt terminari remaneāt īdecisæ, cùm frequēter iuris quæstio [d] moueatur, cuius apud nos probationes necessariæ ī contrario † nō existūt, & interdū ēt facti [e] quæstio de leui posset partib. præsentib. cōprobari. Vnde licet in Lateran. [f] concil. fuerit constitutum, ut si in quocunq; negotio aliquis appellauerit [g] & eo qui appellatus fuerat ueniente, qui appellauit uenire neglexerit: competentem illi recōpensationē faciat & expensarum, ut hoc sal tem timore deterritus, in grauamen alterius non facilè quis appellet. Quia tamen propter hoc quæstiones nihilominus prorogantur, præsenti decreto statuimus, ut si huiusmodi appellatio uel à iudice recepta, uel à parte fuerit approbata, post terminum appellationi præfixum edicti peremptorij uires obtineat [h], ita uidelicet, ut ex tunc ī absentem [i] perinde procedatur [k], ac si perēptoriè uocatus ad iudicium extitisset. Quòd si forsi-

[a] Debuisset. Ex hoc uidetur, ꝙ sicut non posset appellari à mero executore, ita non potest recusari. s̄. eod. super eo. & ca. ij. §. iij. sed si non esset merus executor, bn̄ posset appellari ab ipso & recusari. Io. [1] Sed uidetur potius dicere litera ista, ꝙ si quis appellat a suspecto, quòd propterea non debet dimittere quin' procedat quia primo recusatio est proponenda: & si iudex illam non admittat, si sit iusta, tunc est appellandum, quia tunc ipsum grauat. suspicio enim ponenda est secundum formam illius decretalis. s̄. e. ti. secundo requiris. & j̄. eo. cum speciali. Ber.

[1] Idē not. ij. q. vj. §. sunt quorum. uers. ab executore. Ioā. Et cōcor. lex. a diuo Pio. & ibi Bart. §. si super reb. ff. de re iudic. & in l. miles. §. q iudicati. eo. tit.

† Alias, & suspicionis autem obiectu.

SAepe. Diuiditur. Primo ponit constitutionis causam. Secundo statuit: ibi, quia tamen. In qua sex facit. Primo statuit ut appellatione recepta terminus habeat uicem peremptorij. Secundo ibi, ꝙ si forsitan. Quid si interposita prouocatio non fuerit recepta? Tertio ibi, saluis. saluat constitutiones [1] disponentes super desertione appellationis. Quarto ibi, quicquid. declarat primum dictum huius cōstitutionis. Quinto ibi, si quis. punit præuenientem terminū hominis. Sexto ibi, hoc autem. constitutionem determinat. Abb. Sic.

[b] Alterius. s. appellantis [2].

[2] Vel appellati. Panor.

[c] Responsalis. Sic uidetur, quod negligentia siue dolus procuratoris noceat domino. De hoc dictum est supra, ut lite non cont. ca. j. Bernardus canonicus Bonoñ.

[d] Iuris quæstio. De hoc potes habere plura exempla, scilicet utrum laicus uel aliquis in minoribus ordinibus constitutus eligi posit ad dignitatem uel minor xxv. an. uel aliquis posit habere plura beneficia de iure communi. de hoc nulla probatio apud papam est necessaria, cum ipse habeat ius in scrinio pectoris sui. C. de testa. l. omnium.

[e] Facti quæstio. Quæstio facti quandoque præsentib. partibus de leui posset probari, puta per confesionē partium, uel per instrumenta quæ haberent, uel per testes præsentes.

[f] In Lateranen. concil. s̄. eo. reprehensibilis. Ber.

Appellās qualiter tenet appellationē suā ꝓsequi.

[g] Appellauerit. Istud nota, quod qui appellat: si appellatio sua recipiatur a iudice, uel ab aduersario approbetur: tenetur illam prosequi sufficienter quantum ad totum negotium. alias si nuntium mittat ad impetrandum tantum, uel nullum mittat parte altera prosequente condemnabitur in expēsis alteri parti infra eod. Nicolao. & ca. interposita. §. j. alias si non approbetur appellatio a iudice aut ab aduersario sufficit mittere procuratorem ad impetrandum, licet altera pars sit præsens, ut in decreta. interposita. §. j. secus [3] est de appellato, quia ei non imponitur prosequendi necesitas, nisi uenire uelit uel solus uel cum aduersario. ij. qō. vj. ca. ei qui. §. appellatore. & potest negligere causam si uult, cum sine ipso posit causa appellationis tractari: si contumax fuerit. C. de temp. ap. l. ult. §. illud eo prius citato. j̄. eod. per tuas. Et not. ꝙ qui appellat a grauamine, causam in scriptis asignare tenetur. & petat apostolos in quibus iudex causam exprimat appellationis, & cur appellatio non sit admissa: uel si forsitan appellationi sit delatum, postea statuat terminum appellanti: & si appellatus uoluerit, partes debent per se uel per ꝓcuratores instructos ad causam [4] tractandam accedere. quod si appellans non fecerit, reputabitur non appellans, & ad primum iudicem remittetur, & in expensis parti alteri condemnabitur & si appellatus hoc contempserit, ipse in expensis condemnabitur: ut infra, eodem titulo, in decreta. Innocentij quarti. cordi nobis est. infra, eod. tit. libro sexto.

[3] Secus. imo idem Panor.

† Alias, desunt.

[4] Nedum appellationis: sed etiā principalē. Io. And.

[h] Obtineat. Ipsa appellatio siue terminus statutus a iudice ad ipsam prosequendam erit loco peremptorij, ut eo elapso procedat iudex in causa, si non fuerit appellationem prosecutus.

[i] Absentem. Hoc potest intelligi de appellante & appellato.

Glos. seq. ponit duo conuenientia inter terminum appellationis, & citationem peremptoriam, & unum in quo discrepant.

Appellatio & citatio peremptoria in aliquibus cōueniūt, & in quibus differant.

[k] Procedatur. Ac si peremptorie. &c. Vt si lis nō est contestata, excommunicetur reus absens qui appellauit, uel mittatur actor in possesionem causa rei seruandæ. si lis est contestata, potest ferri diffinitiua sententia, si liqueat de causa: uel si non liqueat constituatur uerus possessor. s̄. de do. & contu. prout. s̄. ut lite

non

non contest.quoniam. §.in alijs. si actor est absens qui appellauit, procedatur contra ipsum ad testiū receptionem, & ad diffinitiuam sentētiam: ut s̄. de do. causam quæ. prout no. in decre. prout. Itē in alio habet appellatio similitudinē cum citatione peremptoria, ut sicut peremptorie citatus qui non uenit non audit appellās, xxiiij. q.iij. de illicita similiter nec appellans qui nō prosequitur appellationē. s̄. eo. personas. & c. cum sit Romana. In hoc tamē differūt, quia perēptorie citato iudex p̄t facere gratiā. s̄. de offi. dele. cōsuluit. sed si quis nō prosequit appellationem, statim tenet sentētia ut s̄. eod. cū sit. nec amplius auditur appellans, ut ibi dicit 1, & hic uer. saluis &c. & hoc intellige cū notum est hoc iudici, quod appellās non est prosecutus appellationē ī termino constituto, & ipse nō cōparet in presentia iudicis in ipso termino, alias non potest procedere contra absentem.

tā interposita prouocatio malitiosè recepta, uel approbata nō fuerit, cū cōstiterit legitime ꝓuocatum, nihilominus eā uigorem uolumus obtinere. Saluis a cōstitutionibus de prouocantibus post sententiā ꝓmulgatis, quibus appellationes suas prosequi nō curantibus, post terminū appellationis prosequēdę p̄fixum, rata manet sn̄ia b quæ fuerat appellatione suspensa. Quicquid aūt contra citationē perēptoriā posset ab absente c proponi aduersus appella. huiusmodi ualeat allegari. Si quis autē terminū app. præueniens d tacita ueritate e lr̄as impetrauit & careat f impetratis, & pœnam contumaciæ g nō euadat. Hoc aūt in litibus h siue iudicijs † exercēdis, uolumus obseruari.

1 Secundū Io. & idē Host. Ioā. And.

a Saluis constitutionibus. Hoc respicit id quod dixi s̄. uersi. ex tunc in absentem procedatur &c. sed hic post sententiam statim rata manet sententia, & procedit iudex ad executionem tātum, sed tunc ante sententiam, alius est modus procedendi, ut dictum est in notula illa, ut si lis non est contestata &c. Bernar.

b Sententia. Sic. s̄. eo. cum sit Romana. & ij. q. vj. c. ei qui. §. appellatore. qui enim non prosequitur appellationem, fingitur nō appellasse. C. de temp. appel. l. ulti. §. ult. unde etiā retro notatur infamis. ff. de ijs qui no. infa. furti. Sed nūquid est idem in sententia excōmunicationis: ut si aliquis fuerit excōmunicatus post appellationem & eam non prosequitur: an tunc rata maneat sententia excommunicationis: ut fingaī non appellasse? Videtur quod sic: quia retro notatur infamia qui cōdemnatur de furto, nec prosequitur appellationem: ut in l. prędicta, furti. Sed hoc non est uerū in sententia excommunicationis 2 : quia aut appellatio tenuit, aut nō. si tenuit excōmunicatio, lata postea ipso iure nulla fuit. j̄. de sen. excom. per tuas. & ita siue prosequitur appellationem siue non, non efficitur postea aliqua. ff. de re. iu. quod ab initio. & xvj. q. iij. c. placuit. §. potest. ultra unam colum. & si appellatio non tenuit: ergo excommunicatio postea facta statim tenuit. & aliud est 3 in sentētia excommunicationis quam in alijs: quia effectus aliarū sententiarū suspēdit si appelleī. ff. ad tur. l. j. in fi. sed effectus excōmunicationis non suspenditur per appellationē. j̄. eo. pastoralis. ex hoc sequereī absurditas si aliquis retro esset excōmunicatus. sequeretur enim quod aliquis canonice electus esset, & tamē cassanda esset electio eius facta medio tempore. Ioā. Sed pone aliquis episcopus depositus statim post sententiam appellat. appellatione pendente excōmunicat subditum suū, nunquid talis excōmunicatio tenet? Vin. dicit quod si episcopus non appellauit, uel si appellauit & non fuit appellationem prosecutus, excōmunicatio non tenuit. Ar. l. prædi. ff. de ijs qui no. infa. furti. quia fingitur non appellasse. C. de temp. ap. l. ult. §. ult. si fuerit prosecutus, siue confirmeī sententia, siue non tenuit excōmunicatio. T. dixit & melius 4, ꝙ ex quo appellauit, remansit in officio suo: quia qui appellat, non dicitur condēnatus ff. de pœn. l. ij. §. ult. & integer est status eius, ut interim fungatur honoribus. ff. de appel. interposita. ff. nihil nouā. l. una. §. integer 5 & iō siue prosequaī siue non prosequaī appellationē, excommunicatio tenuit, & hoc secundū prę dictam rōnem quā Io. assignauit. si uero non appellauit, acquieuit sententiæ: & sic per sententiam amisit omnē iurisdictionem. unde si tulit postea sn̄iam, nulla fuit.

2 Excōicationis. nec ēt in quacunq; sententia uel actu facto iurisdictione suspensa post appellationem legitimam, & qa quod nullū est nō cōualescit p desertionē. Ioā. And. Pan.

3 Hoc qn̄ sequiī appellatio ut statim dicit glo. qn̄ uero p̄cedit esset idē d̄ hoc no. præ alle. decr. licet in gl. ij. Io. An.

4 Melius. idem Ias. l. j. col. iij. de re iud. Prelatus depositus qui appellauit an interim subditos excōicare posit.

† Litibus id est appellationibus extra iudiciū iudicis, id est in iudicio interpositis. Panor.

5 Et expresse ꝓbaī. ff. de iniust. ru. & irri. tes. l. si quis exhæredato filio. §. hi aūt omnes. secundum Hos. Ioan. An.

Idem Lemouiceñ. & Caturcen. episcopis.

Appellatione deserta ꝑ negligentiam appellantis, potest iudex ex officio procedere in casibus in quibus eius officiū exuberat. et est casus ualde notabilis.

CAP. XLV.

CONstitutus i in p̄sentia nostra archidiaconus Claremon. nobis exposuit, quòd Claremon. decanatu uacante,

c Absente proponi. Hoc uult dicere litera ista, sicut absens perēptorie uocatus qui nō potuit uenire iusta de causa detentus, auditur allegans impedimentum suum, ita quod reuocatur quod contra eum factum est s̄. tit. proxi. cum Bertholdus. & ff. de iud. si prætor. & iiij. q. v. quisquis. sic appellans 6 si non potuit appellationem suā prosequi intra terminum constitutum, auditur uolens probare impedimentum. s̄. eo. cum sit Romana. & c. cum ex ratione. & C. de temp. ap. l. ult. §. illud.

d Pręueniens. Hoc intelligitur de termino statuto a iudice uel ab appellante, secus est in termino statuto a lege, quē potest quis præuenire. ij. q. vj. c. ei qui. §. appellatore. dum tamen appellatus nimium non præcurrat ut appellantem in commissione impetranda supplantet. j̄. eo. oblatæ.

e Tacita ueritate. Quia tacuit impetrādo, quod terminus statutus fuisset a iudice, 7 uel a seipso.

f Careat impetratis. Iste cui præfigitur tēpus ab homine, non potest ante terminū illum impetrare. Nunquid illud tempus currit in anno appellationis? Non 8 uidetur: quia tunc non est in mora: quia si uellet procedere non potest, ut hic dicit: & ei qui agere non potest, non currit tempus. ut dicitur C. de anna. exce. l. j. §. ultim.

g Pœnam contumaciæ. Quia punitur in expensis. s̄. eo. reprehensibilis. & iudex cui fit commissio, illum condemnabit ad expensas. j̄. e. ut debitus.

h In litibus. Et ibi non seruatur iuris ordo: ut in notorijs. s̄. de iureiur. ad nostram. & in causa inquisitionis. s̄. ut lit. non contest. quoniā 9, & ubi crimina patent, & corrigūtur. s̄. eo. reprehensibilis. & c. cum sit Romana. in fi.

COnstitutus. Si appellās in causa electionis, intra tempus legitimum non prosequitur, nō p hoc præiudicatur cognitioni faciendę officio iudicis super impedimentis electis. h. d. Diuiditur. Primo ponitur partis narratio Secunda ibi. Intellecto. papæ motiuum, & iudicum datio. Abb. Sic.

i Cōstitutus. Hęc decr. loquitur de materia illius. s̄. de test-

6 Supple uel appellatus: quia terminus de quo loquitur decret. perēptori⁹ est utrique. Ioan. An.

7 Fortius secūdum Host. si tacuisset ipsam appellationē. j̄. titu. ij. bonæ. s̄. de rescrip. c. ex parte. j. Io. And.

8 Nō. imo computaī in anno. Pano. hic.

9 Cōcor. tex. ī l. ij. §. qđ de frumentaria. & ibi Bar. ff. de admi rerū ad ci. ꝑti.

de testi.ueniens.ij.

a Transtulerunt. Et quidā alij retinuerūt penes se potestatē eligendi, hoc acto in ipsa translatione, qđ eps sine alijs ad electionem non procederet: ut ĩ. dicitur.

b Præter assensum omniū, i. præter assensum omniū requisitū: quia omnes sunt uocandi. s̃. de ele. qđ sicut. & ca. quia propter. & c. bonæ memoriæ. ij. Si uelles intelligere præter assensum omniū, s. habitum in electione, nō ualuisset appellatio: quia non est necesse, quod oēs consentiant in electione: quia sufficit consensus maioris partis & sanioris capituli in electiōibus ex quo uocati sunt omnes ut dicit illa constitutio: quia propter & multa alia iura eiusdem ti. & ĩ. de ijs quæ fiunt a ma. par. ca. ca. j. seruata forma illius c. quia propter.

g Exceptiones. Duas uidelicet quas statim subiungit quas iudex ex officio suo decurso tempore appellationis admittit, & de eis mandat inquiri, ne per surreptionem promoueat. ar. s̃. de ele. cum dilecti. sic C. de temp. appel. l. ij. in fin. In huiusmodi electionibus, præcipue ualet officium iudicis. s̃. de elect. cum nobis olim. & c. nihil est

quidā canonici uota sua in episcopū transtulerunt a, & episcopus cū quibusdam alijs expresse consentientibus, in eūdem archid. ei cōtulit decanatū, xj. canonicis prius appellantibus, ne quis assumeretur præter assensum oīum b in decanū, cum electioni eius xxv. tum per se, tū episcopo medio consentirent. Cumq; sancti Marcelli presbyter cardinalis tunc apost. se. leg. per partes illas transitum faceret, non ut appellationi interpositæ derogaret c, sed ut instructam trāsmitteret ad nos causam, sancti Egidij & sancti Andreæ abbatibus examinationē delegauit d ipsius, & mandauit eisdē, ut partem contradicentem electioni decani citarent ad ipsum, contradictionis suæ causam in eius præsentia ostēsuram: & infra. Intellecto igitur, per assertionē cardina. quòd sub ea forma fuerat appellatum, ne sine assensu omnium procederetur in electione decani, & quòd appellantes appel. suam intra annum non fuerāt prosecuti: nec erat propter quod eis esset biennium indulgendum e cum sicut bis intra tempus legitimum simplicem nuntiū ad se. apo. destinauerant, sic potuissent f saltem semel procuratorem idoneum destinasse. Ne tamen pereptorias exceptiones g ex eorū parte propositas uideamur sub silentio præterire, Mandamus quatenus si uobis constiterit archidiaco. facto episcopi ex quo nititur, sponte renuntiasse h, uel prædictum episcopum processisse i ad electionē ipsius prętermissis k prædictis sine q bus ne procederet in illa translatione uoluntatum ex qua nititur archid. proponitur esse actū, ei super decanatu silentiū imponatis, alioquin nominationē seu electionē taliter factā l de alio, & quicquid fuerit secutū ex ipsa denūtiantis irritum & inane.

Idem Cancellario Meteñ.

Cōtra electum uel confirmatum, nullum aliud ius expectantem, nō admittitur regulariter exceptio uel appellatio, maximè frustratoria ad impediendum electionis uel confirmationis effectum, sed possessione habita, poterit accusari uel denuntiari. hoc dicit, secundum hoc est casus notabilis.

CAP. XLVI.

Constitutis in præsentia nostra N. decano sancti Saluatoris, & cātore Meteñ. & infra Meteñ. m episcopus intimauit, ꝙ sancti Saluatoris præpositura uacante die electioni præfixo per patrem & filium & spiritumsanctum in uirtute obedientiæ, ac sub animæ periculo canonicos adiurauit n, ut secundum Deū & iuxta conscientiam suam, unum eligerent de duobus in quos partes uidebantur oculos extendisse, quem ecclesiæ magis utilem o

c Derogaret. Quia nec posset si uellet ex quo appellatum est ad superiorem uel delegatū. s̃. de of. leg. licet. & s̃. đ post. bōę memorię

d Delegauit. Sed qualiter potuit iste legatus delegare causam alij, cū iam esset delata ad Papā per appellationem, cōtra id. s̃. de of. leg. studuisti. & cap. licet? Io. dixit quod speciale est in causa ubi appellatur ab electione, quod alter cognoscere posit. Tanc. dixit & melius, ꝙ hoc facere non potest, nisi de consensu partium quē credebat hic interuenisse, ad hoc ut cām magis instructam remitteret ad Papā per iura prædi. C. de relat. l. j. & ij. & ĩ. eo. ĩtimasti.

x Reprobans id ꝙ quidam dixerant qđ sūmatim poterant examinarĩ sicut metropolitanus. ĩ. eo. solicitudinem. nam secundum hoc remitteret causam instructam. Ioā. And.

e Indulgendum. Quia indulgeri nō debet, nisi ex iusta causa. supra e. cum sit. & c. ex ratione.

f Potuissent. Sic supra de elect. bonæ. & de do. & cōt. cum dilecti.

a Vide de hoc, & xxviij. disti. priusquā. Ioā. And.

h Renuntiasse. Qđ ei licuit. vij. qō. j. q̃ periculosum. & C. de pac. si quis ĩ conscribēdo. unde amplius non est audiēdus. arg. ĩ. de insti. cum uenissent.

i Processisse. Excedendo fines compromissi, & ita nihil egit s̃. de elect. cū dilecti. & ĩ. de cōfir. examinata. ff. de arbi. Pedius. Be.

k Prætermissis. Prædictis. xj. canonicis, & sine qbus procedere non debebat, ꝑut expressum fuit in translatione uoluntatum: ut dicit hæc litera.

l Factam. De alio ab illis xj. pendente electioni decani de qua & si dubitaretur an teneret, nō est alia faciēda. ar. C. q da. tu. uel cur. pos. l. j. secus si notoriū esset. s̃. e. constitutis. & ĩ. de iure p. c. illud. Vin.

Constitutis. Appellatio frustratoria possessionē confirmati non impedit. Ita cōiter summaĩ sed secundum hāc summationem hæc decr. esset de non dubio. Diuidiĩ. Primo narrat factū. Secundo definit ibi, Nos ergo. Tertio protestaĩ ibi. Si quid. Ab.

m Meteñ. Ex una parte.

n Adiurauit. Talis adiuratio, loco iuramenti habeĩ. ij. q. v. si q s ꝑsbyter. ĩ. de purg. can. c. j.

o Magis utilem. Ad hoc q dē de iuĩ teneñĩ. ille. n. q est doctor & sanctior, est eligendus viij. qō. j. licet ergo cuius comparatione, cæteri grex dicantur. xxv. di. c. unum ora-

Electio, an de doctiori fieri debeat? Scia conuenientsic leratur in prælato.

oratorium.§.nunc aũt.& j.q.j.uillissimus.& lxj.di.in sacerdotibus. licet talis sit eligendus, sufficit [1] tñ si est idoneus: quia conueniẽs scientia toleratur in prælato.s̃.de elect.cum nobis olim. & sufficit quod nõ sit malus.xvj.q.vij.monasterium.s̃.de præsump.dudum.

strumẽta & allegationes possum inducere in causa appellationis.C.de tẽ. ap.per hãc.Sed cõtra.j̃.e.dilecto. & c.ut debitus. quia non admittit appellatio, nisi sit rationabilis causa expressa:ut ibi dicitur.ergo si illam non expressit:postea nõ põt aliam exprimere,pp quã non appellauit. In casu præsenti dico ꝙ coram iudice appellationis possũ opponere quamcunq; cãm rõnabilem uolo, siue illã expresserim in appellatione,siue nõ ut s̃.ut li.nõ cõte. accedẽs.& s̃.d fide instr. cũ Ioãnes.& de exce. deniq;.& multo fortius si ꝓtestatus sũ me uelle tũc aliã ꝓponere,ut hic,& si decanꝰ aliã ꝓposuisset, bene fuisset auditus. sed nullã ꝓposuit:qa nõhabebat quid obijceret,uel mutauit cõsiliũ suum:& superior tenet illã admittere: qa & si nihil opponeret, ipse ex officio suo tenet inquirere d ipsa electione & ꝯmeritis electi.s̃.de elec.cũ nobis olim.& c.nihil est.& c. uenerabilẽ. imo si aduersarius negligens esset,superior debet inquirere de exceptionibus perẽptorijs.s̃.c.ꝓx.ne p surreptionẽ aliqs adipiscat honores. s̃.de ele.cum dilectus.& in c.cũ nobis olim. Quid iuris sit in alijs casibus ab isto dicetur. j̃. eo. dilecto.In hac sententia quantum ad casum præsentem erat T.& alij:ut Ioã.& Da.colligebant ex hac litera,quod in casu isto non potest opponi alia exceptio, quam fuisset expressa,cum succubuit in una, nec licet uariare, ne ecclesia diu uacet. Vel hic non fuit admissus: quia cũ succubuit in una, præsumitur calumniose aliam proponere. iij.q.x.placuit. Quod prius dixi,teneas.Ber. Hodie opinio Io. & Da. est approbata per iura noua: ut patet in ca.ut circa de electio:libro sexto.& c.constitutionem.de electio. in clementin.

& idoneum reputarent, decanus autem cum duobus diaconibus, & subdiaconibus tribus, dictum cantorem in præpositum nominauit. cantor [a] uerò ipse qui presbyterali fungitur officio & custos cum scholastico & magistro B. sacerdotibus. leuitis duobus,& subdiaco.quinq;,te concorditer elegerunt: cuius electionem: tanquam à maiori [b] & saniori parte capituli factam (cũ de personæ tuæ honestate cõstaret) prædictus episcopus confirmauit: & cum tibi uellet domum & inuestituram porrigere (ut moris est) decanus ad sedem apostolicam appellauit, contra te impotentiam [c] duntaxat allegans, proponendo te in partibus illis, quàsi penitus impotentem: in quibus præpositura possessiones existunt, addens quòd alia tibi obijceret in præsentia nostra, quæ tunc in præsentia suspecti iudicis noluit explicare [d]. Nos ergo: quia constitit euidenter, illam appellationis causam quæ fuit expressa, rationabilem [e] non fuisse, aliam autem causam tunc non expressit, & si dixerit idẽ decanus, quòd aliã [f] uellet obijcere coram nobis: decreuimus tuæ confirmationis effectum non debere per ea, quæ sunt proposita impediri. Si quid tamen contra te non in modum exceptionis [g] ad impediẽdum electionis & confirmatiõis effectũ, sed in modum denũtiationis, uel accusationis duxerit proponendum, post-

[e] Sufficit. idem Phi. Dec. c. in præsentia. nume.53.de proba.

[a] Cantor. sancti Saluatoris.

[b] Maiori & saniori. Quasi à duabus partibus electus. unde merito debuit præualere:qd semper obtinet in electionibus.cõtra de elec.quia pp.& in alijs negotijs ecclesiæ,nisi à paucioribus aliquid rationabile ostendatur. j̃.de ijs quæ fiunt à maiori parte. c.j.

Nobiles & diuites cæteris paribus,alijs præferuntur.

[c] Impotentiam. Impotentia proueniens ex nimia senectute,uel corporis debilitate: bene nos repellit à ꝓmotiõe. lxxxv. di. archidiaconũ. sed hic non obijciebat talis impotẽtia: ut patet ex litera.Sed nunquid est habenda ratio potẽtiæ in electiõibus siue diuitiarũ,siue nobilitatis, sicut habet rõ dignitatis. Arg. ꝙ sic [2] .iiij.q.iij. in testibus.xxx.di. hoc scripsimus.xcvij.distin. nobilissimus.xlj.di non cogantur.xxiiij.q. j. qui contra pacẽ. in auth.de defen.ci.§.j.col.iij.& j̃.de præb.de multa. ff.de custo.& exhi.re.l.j.& ff.fami.erc.si quæ sunt.& ff.de fi.instr.l.ulti.& C.qui bo ce.poss.l.ulti.Sed contra uidetur,ut paupertas præferatur xij. q. ij. gloria epi.& c.socrates [3] .xv.q.j.illa.in fi.ff.de uar.& extra or.cog.l.j.§.ẽ enim res quidẽ sanctissima.Solu.si omnes aliæ circunstãtiæ pares essent hincinde, satis potest recurri ad diuitias seu potẽtiã: ut per eas subleuetur ecclesia per iura prædicta. Itẽ patet hic,ꝙ non recurritur ad dignitatem, cum numerus est longe maior ab alia parte.s̃.de elect.dudum j.

[2] Quod sic. & ẽ uerum si ecclesia tali indigeat alias secꝰ. Hos. Pan.

[3] Et q.' j. c.clericus q.ubi no. qñ sit peccatum,habere diuitias. Ioã. And.

[d] Explicare. Aduertendũ est, ꝙ hic deficit totus iste tex. loquens scdm qd' compertum est in registro. & incipit:Nec appellatio quã post cõfirmationem obiecerat, confirmationis factum debuit impedire: qm̃ à minori parte cõtra cõstitutionẽ maioris & sanioris, nulla rationabili cã obiecta uel ostẽsa interposita fuerat: qa decanus opponẽs rationabilem causam suæ appellationis,nec opposuit,nec ostendit. Nos ergo &c.

[4] Idoneus. qa ecclesia non indigebat potentiori alias secus. Pan. Electionẽ impugnans an possit in cã appellationis prose qui cãm aliã ab expressa?

[e] Rationabilem nõ fuisse.Ex hoc patet,ꝙ eps non tenebat deferre appellationi prædictæ: qa licet alius sit potentior,non fuit iusta cã appellandi, duntamen aliter sit idoneus [4] : & sic potentia huiusmodi uel nobilitas non præfertur,sed ideo detulit:quia dicebat se uelle aliam proponere coram papa.

[f] Aliam uellet obijcere.Ex hac litera satis colligit,ꝙ aliam exceptionẽ siue aliã cãm possum proponere coram iudice appellationis,quam expresserim coram illo à quo appellaui.ar.ff.de ap.scio quæsitũ.& noua in-

[g] In modũ exceptiõis.Simile.j̃.de conces. præb.post electionẽ.in fi. Sed cum isti detur actio ad impugnandam electionem,multo fortius exceptio debet dari ad impediendum.s̃.de iureiu.quẽadmodum. quia turpis eijcit & c.ut ibi,& cui damus actionem,multo fortius exceptionem.ff.de superfi.l.j.§.is autem.& ff.de reg. iu.inuitus.§.cui damus.Præterea qualiter põt iste electus pendẽte lite recipere dignitatem, cõtra id.lxxxj. di.tãtis.j̃.de acc.Deus omnipotens.& s̃.de test.c. ul. & ff.de re mili.q status?Io.dixit,quod hoc ideo statuitur: quia præsumitur [5] ꝙ calumniose. & differendi cã obiiciat.Ar.s̃.de ele.cum dilectus.& j̃.de res. spo. literas:imo uidetur, ꝙ cũ in modum exceptionis obijcit crimẽ electo: nisi electus publice sit infamatus de illo crimine,ꝙ differẽda sit exceptio.j̃.de acc.accedẽs.Ar.C.de edic.di.Adr.tol.l.ij.& C.de fal.l ij.& sic uidet,ꝙ iste sub cõditiõe recipiat dignitatẽ,si inocẽs

[5] Dicebat Host. ꝙ tolleretur ꝓsumptio, p iuramentũ, per iura quæ statim alle. gl.Io.An.

repertus fuerit.ff.de tu.& cur.dat.ei qui.Itē patet hic quod licet aliquis ſit excluſus à iure excipiendi,nō tamen à iure denuntiādi uel accuſandi.Sic ſ.de iureiur. quemadmodū.in fi.ſimile ĩ.de cōce.præb. poſt ele.in fi.Sed quare iſte etiam poſt confirmationem non poteſt obijcere crimē in modū exceptionis.ut ĩ.de accu.ſuper literis? Reſpō. 1 rōne præſumptionis onerat̃ duriori modo agendi: qa de facili repellit̃ quis à denūtiādo: ut ſi fuerit inimic⁹ uel criminoſus, qui denunciare non poteſt.cū ſe nō correxerit,uel ſi nō præmonuit. ſimiliter ē durum agere criminaliter propter pœnā taliōis, ſed excipere pōt quilibet criminoſus & excōmunicatus. ſ.de except.dilecti.in fi. Io. Alia ratio uerior eſt:qa ulterius nō poſſet obijcere crimē in modū exceptionis: ꝑ confirmationē quam iſte habuit, & poſſeſsionem corporalē quā mandat papa dari huic,conſequit̃ iſte plenū ius,à quo repelli nō poteſt,niſi per denūtiationē, uel accuſationem. Vnde exceptio locū non habet: quia per exceptionē repellitur qs ab obtinendo, ut dicit illa decr.ſuper his. & licet ibi ſit confirmatus,& habeat poſſeſsionē: nondū tamen plenū ius habet, unde adhuc habet ibi locum exceptio,ſed hic nō eſt ita.In dec. accedēs. erat ille iā inſtitutus per papam, & non deerat ſibi niſi ſola executio quam papa mādat fieri, niſi publice infamatus eſſet: quia executio differri non debet, prætextu exceptionis oppoſitæ,niſi opponeretur de falſo.ſ.ti.proxi.decreto.& ĩ.de cri. fal.ſuper eo.

2 Reſpō. dic quòd iſte agens pro poſſeſſione adipiſcēda intētat poſſeſſorium, unde non admittit̃ exceptio cōcernēs defectū ꝓprietatis niſi in caſibus expſſis qui nō fuerūt hic expreſsi. Pa. Accuſatio uel denunciatio, qñ que ꝑmittit̃ illi qui à iure excipiēdi excluditur.

2 Hodie dic ut eo. ti.ſtatutū. lib.vj. per quē etiam determinat̃, quod hic dixerat Petr.ſ. delegatū poſſe committere cām extra prouinciam.dummodo ſub delegatus non citet extra prouinciā.ſed dic ut ibi. §.in nullo.Io.An. Locus tutus eſt partibus aſsignandus.

quam pacificā ipſius præpoſituræ poſſeſsionē fueris aſſecutus, proponendi licentiam non negamus.

Idem Vigorieñ. epiſcopo.

Appellare poteſt, ſi locus non tutus partibus aſsignatur, etiā ſi ſit ſcriptum appellatione remota.

CAP. XLVII.

EX parte tua: & infrà. Præſenti pagina reſpondemus, quòd cùm excuſetur honeſtè, qui ad præſentiam delegatorum iudicum nō poteſt ſecurè uenire citatus: tu uel tui quoties ad illos iudices uos euocari contigerit ad quorum præſentiam uobis periculoſum ē ire [a], liberè poteris appellare, etiam ſi in literis commiſſionis, appellationis fuerit remediū interclusum, niſi iudices [b] uobis aſsignent locum idoneum & ſecurum.

Idem epiſcopo, decano & præcētori Herfordeñ.

Licitè appellat reus, ſi non auditur excipiens procuratorē actoris non habere ſufficiens mādatum, uel ſe prius conuentum per alias literas, de quibus non ſit mentio in ſecundis .h. d. quo ad titulum.

CAP. XLVIII.

SIgnificauit nobis magiſter hoſpitalis Eboraceñ. & infra. Præterea capitulum Eboracen. authoritate quarundam literarum,in quarū ſigillo cōtinebatur ſigillum capituli ad citationes [c] tantū, cùm aliud ſigillum capitulum illud noſcatur habere, quendam conſtituebat [d] actorem. ſed licet idem magiſter allegauerit,ꝙ occaſione literarum illarum actor non deberet admitti, & inſuper adiunxiſſet quod authoritate literarū quarundā,à nobis ad alios iudices obtentarum prius [e] conuentus non debuit per literas poſteriores, in quibus nulla fiebat mētio de prioribus conueniri: iudices tamen exceptiones huiuſmodi admittere noluerūt: propter quòd uocem ad nos appellationis emiſit. Quo circa mandamus, quatenus ſi uobis conſtiterit ob dictas cauſas uel earum aliquam [f] ad noſtram fuiſſe audiē

a EX parte. Periculoſum eſt ire. No. ꝙ ibi iudex diem præfigere debet,ubi partes ſine periculo poſsint accedere,& oēs ſui, ſiue teſtes,ſiue aduocati, xxxiij.q.ij.ſiue de cōiugij.& iij.q.ix.hortamur. ij.q. ij.c.ul.& ff.de iu.ſi locus. imo nec altera pars quæ nō pōt uenire honeſte tenetur ire ad locū inhoneſtū.ff.dē arbitr.ſi cū dies.§.ſi arbiter. Itē non ſolum dicitur locus incōmodus propter inimicitias,ſed etiam,ſi excedat duas dietas.ut ſ.de reſcr. nōnulli 2 Itē nec extra prouinciarū terminos eſt faciēda citatio.iij.q.vj. neminem.niſi ex ſpeciali iuſsione principis. C.de epi.& cler.authē.ſed hodie.C.de appel.cum poſt.in authen, ut omnes obed.iu.§.ij.col. v.& ubi citatur quis ad locum periculoſum, nō ſufficit præſtare ducatum. ut ſ. ut lit.non conteſt. accedens. Io.

b Niſi iudices. No. arg. iudicē poſſe reuocare grauamen, ut appellans cogatur recedere ab appellatione legitima.ĩ. e. cum ceſſante.

SIgnificauit. Prima pars ponit querelam appellantis. Secūda dat iudicesibi, Quocirca. Abb. ſic.

c Ad citationes. faciendas. ſ. qñ capitulum citabat aliquos,ſigillabat literas illo ſigillo, ſed per illud ſigillū nō debebant cōſtituere actorem ad cām imo cū ſigillo noto & authentico. Vel etiam cum citabantur,mittebant nuntiū cū ſigillo illo 3 nec tamen ſufficiebat ſigillum ad litē totam. Ber.

d Conſtituebat actorem. Adhuc poterat obijci huic actori, ꝙ nō erat cōſtitutus de authoritate archiepi Eboracen. quia ſi capitulum cōueniat aliquem, uel cōueniatur,authoritas prælati debet īteruenire. & ſi prælatus ſimiliter agat uel cōueniatur, debet habere conſenſum capituli 4 .ſ de iud. cauſam.& ſ.de procur.c.j. ubi de hoc. Sꝫ ſi capitulū agat cōtra prælatū ſuū, uel conuenitur ab ipſo: tunc dabitur capitulo actor 5 ad litē:authoritate iudicis ad īſtar minoris:qui ſi uult litigare cōtra curatorem ſuum,dabit iudex minori actorem:ut inſtit. de autho.tut.§.ult.& inſtit.de curato.§.ult. cū enim eccleſia æquiparetur minori & capitulum dicatur eccleſia.ĩ.de teſta.requiſiſti.ergo & capitulum æquiparat minori.ſed hic agebat capitulū cōtra archiepiſcopū, & contra rectorem hoſpitalis, qui per archiepiſcopū fuerat inſtitutus. qui dicebat ordinationem hoſpitalis ad ſe ſpectare: capitulum uero cōtrarium dicebat. unde in caſu iſto archiepiſcopus non præſtaret authoritatem capitulo contra ſe: & ſic iudicis authoritate poteſt conſtitui per capitulum iſte actor ſiue procurator: ut dictum eſt.

e Prius conuentus. Hæc allegatio eſt efficax. ſ. de reſcript.ex tenore.& ſ.de foro compe.c. penul. & infra eodem.ut debitus.

f Aliquam. Argumen. ꝙ qui plura narrat in libello ſuo,quorū unum per ſe ſufficeret, ſufficit unū probare.ĩ.de

3 Hīc gl. dicit hic Abbas ē ſingu. ad hoc, quod iudex pōt quē citare ꝑ nunciū priuatum ſine literis dato ſibi aliquo ſigno. Io. An. Adde glo.ij.l.v. & ibi Bar. ff. quomodo & quādo iu.Fel. C.de cætero. col. v. cum ſeq. de re iud. Bald.in c. prout. ſ. de dolo & contu.l.ut ꝑfectius. C.de ann. exceptio.

4 Capituli,niſi adminiſtratione diui ſa:ut ſ. de reſcri.edo ceri.

5 Actor falſū eſt. Pan.hic.

Ioã. hoc habet locũ respectu primæ exceptionis, quia respectu secũdæ debet causa ad iudices priores hic relatos remitti. Panor. x Sed nõ idem Inn. Ant. But. Panor. hic nisi ex qli litate per sonarum Steph. aufr. de recusat. uersi. xv. y Imo deo secundum Hos. unde no. Inno. terminum ad iter arripiẽdum, & ad se p̃sentandũ licet statuatur ab hoĩe tertius termi nus. s. ad finiendã, statuit a lege tm̃: s3 iste fuit quartus termi nus ad re uertẽdum a prosecutione appellatiõis q nec ab hoĩe imponit nec a lege, & pro tanto dicebat Host. qđ in hoc imponebat lex Deo, quia non sunt in ho mine uiæ ipsi⁹. Hie. x. dist. & a multis ca sibus fortuitis posset ĩpediri reuersio ff. si quis cau. l. ij. q cum pre uideri nõ

re infra de præben. cum iãdudum. & ĩ. de accus. accedens. & s. de rescri. inter. ff. de cond. & demon. falsa. §. j. & ĩ. de priui. ut priuilegia. Ar. contra. s. de rescr. ex parte. ubi de hoc. ff. de excus. tut. qui testamẽto. & s. de rescri. olim. & s. de probat. licet. sed ibi se obligauit ad probandum utrunq;, ut ibi dictũ est. & sic utraq; istarum exceptionum legitima fuit ad appellandum.

a Partes &c. Id est ad uestram præsentiam conuocetis, & in causa procedatis.

b Significantibus. Hæc decret. ponit. s. de li bel. obla. & ibi exponitur, sed ad aliũ effectum: ergo non obstat argu. de superfluitate.

c Denegarent. Et ita pronũtiandum est super incidenti siue emergẽti hæc quæstio non erat incidẽs, sed potius emergens. De hoc plene dicitur. s. de ordin. cog. c. j. Bernard.

E X insinuatione. Sũmatur ut in rubro, secundum intellectũ gl. quæ communiter tenetur. Vel summa sic. Si iudex a quo p̃figit termi num ad prosequen dam appellationẽ, & ad redeundum a prosecutione, non ualet terminus respectu redeũdi, sed bene ualet respectu prosecutionis, adeo quod a neutra partium perueniri potest. Primo ponit quærelã appellantis. Secundo dat iudicem: ibi, Quia uero. Abb. si.

d Aduocatus. Ex hoc sumebant quidam arg. quod iudex possit recusari, si aduocatus alterius partis est cõmensalis ipsius sed non z est sufficiẽs causa recusandi. s. de offic. iudic. c. j. Sed si altera pars esset commensalis, siue familiaris iudicis, tunc potest recusari. s. de offic. deleg. insinuante.

e Reuersa. Hoc facere non potuit: quia sic esset imponere legem domino papę ; ut hic dicit, & ij. q. vj. anteriorum. §. ad hæc.

f Potuerit. Si xxj. di. inferior. & s. de elec. innotuit. ff. de mino. minor. ff. ad trebe. ille a quo. §. tempestiuum. & s. de maio. & obe. cum inferior. Ber.

g Terminum. Statutum a iudice uel a canone.

h Expectato. De termino constituẽdo dictum est. s. eo. personas, quia triplex est terminus: ut ibi dicitur. Sed de quo termino intelligitur, qđ hic dicit? De anno appellationis non põt intelligi: quia terminus illi bene potest præueniri, dummodo nimiũ aduersarius nõ pręcurrat. s. eo. oblatæ. Ioan. intelligit terminũ istũ de ter mino legali: sed de illo non potest intelligi: quia si nõ prosequit aliquis appellationẽ usq; ad annum, postea non potest prosequi: quia rata manet sentẽtia, uel iudex procedet in principali. s. eo. cũ sit romana. & sic necesse est, ut intelligatur de termino statuto a iudice ut intelligamus, quod usq; ad festũ purificationis altera pars expectare debeat, nec antea debeat literas impetrare, quod cum non fecerit, nõ ualent literæ ante terminũ illũ impetratæ, ut hic dicit, & supra eod. sæpe. & sic terminus iste statutus fuit ad p̃sentandũ se iudici, licet alia fuisset in tẽrio statuẽtis terminũ ipsum. & sic quia non poterat statuere illũ termi nũ, ualeat qđ statuere potuit quia si non ualet quod ago ut ago, ualeat ut ualere potest: ut C. plus. ualere qđ agi. l. j. & per totũ. Et quod de tali ter mino intelligatur, patet ex litera ubi dicit interim autem &c. quasi ante terminum statutum ab ipso iudice. unde non ualent literæ.

i Audiatis causam. Ut si de his constiterit, literæ camerarij non ualebunt: ut s. c. sæpe. & iste procedet in causa, secundum iuris ordinem, alioquin remittẽtur partes ad iudices camerarij: & punietur in expẽsis. s. de rescript. cæterum. & s. de do. & contuma. ex literis. Ber.

possint, non sunt imputandi. de homi. c. fi. in fi. Io. An.

† Alias, manerio.

tiam appellatũ: reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi noueritis esse factum, partes a &c.

Idem magistro G. archidia. & V. normanno canonicis Suessioneñ.

Licite appellat reus, si non edatur petens declarari rem petitam in libello.

CAP. XLIX.

S Ignificantibus b T. & R. fratribus, nostro fuit apostolatui declaratum: quod cũ inter ipsos ex una parte, & V. ex altera, super quadã terra, coram iudicibus delegatis quæstio uerteret, ipsi cũ plures terras haberẽt, ut terra illa sup qua quæstio uertebatur, ostẽderet eisdem a iudicibus postularunt, quòd cum ipsi facere denegarẽt c, ad nostram audientiã prouocarunt. Quocirca mãdamus quatenus si est ita, reuocato in statũ debitũ, si quòd post appellationem noueritis attentatum &c.

Idem Eboraceñ. episcopo, & de luc. & de monte molli abbatibus.

Iudex a quo, non potest statuere terminum ad finiendam appellationem: quod si fecerit, intelligitur statuisse ad se præsentandum.

CAP. L.

E X insinuatione prioris & canonicorum sanctæ Barbaræ nobis innotuit, ꝙ cum inter ipsos ex una parte, & V. camerarium de Tanger. ex altera, sup quodã monasterio † coram iudice ordinario quæstio uerteret, & idem camerarius ad nostram audientiam appellauerit, appellationi terminum non præfigẽs, dictus iudex qui causam illius uidebatur fouere, pro eo quòd quidam clericus cõmensalis suus, dicti camerarij in eadem causa fuerat aduocatus d hunc terminum appellationi præfixit, ut ad festũ purificationis, utraq; pars esset ab appellationis prosecutione reuersa e, licet nõ potuerit f nobis legem imponere, ut eã teneremur intra dictum terminum g expedire, cum secundum legitimas sanctiones lis quæ in consistorio principis speratur inferri, absque damno moræ intacta permaneat, donec ipsum faciat introduci, & a procetibus dirimi iuxta morem. Interim autem nuncius camerarij, præueniens nuntium eorundem, nec ipso usque ad terminum legitimum expectato h, impetrauit literas & recessit. Quia uero fraus & dolus alicui patrocinari non debent, Mandamus quatenus (si est ita) partibus conuocatis audiatis i causam &c.

Idem Roffeñ. & Londoñ. episcopis.

Qui extra iudicium appellat ex uerisimilibus et probabilibus causis, ne in possessione molestetur: si postea spoliatur, restituitur ante omnia in statū in quo erat tempore appellationis emissæ, h. d. inhærendo uerbis literæ, & ut mos geratur unicuique lecturæ. Panor.

CAP. LI.

Bonæ memoriæ O. de camera psona ecclesiæ de Fañ. uiam uniuersæ carnis ingresso, abbas sancti Augustini Cātuarieñ. eiusdem ecclesiæ quā ad se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per seipsum possessionē ingressus [a], ad nos pluries uocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius ecclesiæ præsumeret molestare, cumq; aliquandiu prædictā ecclesiā pacifice possedisset, quidam laici Cantuarieñ. diœcesis, ipsum abbatem & monachos de possessione ipsius ecclesiæ per uiolentiam eiecerunt, & infra. Procurator uero archidia. proposuit ex aduerso, quòd defuncta persona ecclesiæ archidiacono tantū datur eius custodia: imo archidiaconi qui fuerunt pro tempore tam de iure communi [b] quàm de generali consuetudine, tam in illa ecclesia, quā in alijs uniuersis eiusdē diœcesis hoc iure semp usi fuerūt. Præterea præfatus O. nomine [c] archid. ecclesiā possedit eandem, utpote qui ei unam [d] procurationē & v. sol. noīe ecclesiæ annis singulis exoluebat & infra. Præmissis igitur diligenter inspectis prædictos abbatē & monachos in eum statum [e] in quo tempore ap. factæ ex uerisimilibus [f] & probabilibus causis ad nos legitime interpositæ fuisse noscuntur (proprietatis parti utrilibet saluo iure) decreuimus reducēdos, ac fructus medij tpis perceptos, censuimus pariter assignādos eisdem.

Idem sanctus August. & sanctus Grego. prioribus.

Itineris arreptio, habet uim appellationis, si seruātur ea quæ seruari debent in appellatione. h. d. secundum unum intellectū intrinsecum.

CAP. LII.

ij Dilecti filij I. & H. prioris & monachorum Cantuarieñ. ecclesiæ nuncij retulerunt, quod cum pro causa quæ inter dictos priorem & monachos, & Cātuarieñ. archiepiscopum super capella de Lamede uerteba tur ab ipsis ad sedē apostolicā mitterentur, idē archiepiscopus post iter arreptū, in eos excōicationis sententiam promulgauit. Cum autem plus sit ad sedem apo. facto [g] prouo-

Bone. In prima parte ponit allegationes appellātis. In secunda appellati. In tertia pronūciat ibi, Præmissis. Abb. Sicu.

[a] Ingressus. Videtur quod male. infra de priui. pastoralis. quod uerum est, nisi specialiter hoc esset ei concessum: ut in decre. pastoralis. uel nisi clericus præmortuus eorum nomine possedisset. s̄. de restit. spol. cum uenissent. Vin.

[b] De iure cōi. Hoc enim uidetur spectare ad ipsum, de iure. lxiij. di. si in plebibus. j̄. de instit. cū uenissent. imo potius ad archiepiscopum, ut ibi dicit: quia archidiaconus hoc habebat ex donatione archiepiscopi. Ber.

[c] Nomine archidiaconi. Et ita archidiaconus intelligebatur possiderē per alium quia qui per aliū possidet, possidere intelligitur insti. đ interdi. §. possidere & s̄. đ præscrip si diligenti. & s̄. đ resti. spol. cum uenissent.

[d] Vnam procurationem. Hæc ratio non fuit sufficiens: quia solutio pensionis nec [1] dominiū nec possessionem probat, nec priuat alium sua possessione. s̄. de fi. instru. inter dilectos. ad fi. & s̄. tit. proxi. cum Bertholdus. ff. de acquir. pos. quamuis. §. j. Ioan. And.

[e] In eum statum. Sed cum abbas & monachi spoliati fuissent per laicos illos, & non per archidiaconum, quo modo cōpetit eis interdictum unde ui, contra archidiaconum, nec etiam uidetur fecisse contra appellationem monachorum. Et sic est contra. s̄. de restitu. spo. cum ad sedem. in fi. Potest dici, quod monachi restituūtur hic nō ex ui interdicti, sed iudicis officio [2] ar. ij. q. j. in primis. ubi remouetur tertius, q̄ successerat iam defuncto, & forsitan constitit papæ, quod abbas possidebat cum appellatio fuit ab ipso interposita. Vel forte hæc tacta fuerunt per laicos mādāte archidiacono uel ratum habente: unde tenetur unde ui: ut ff. de ui & ui ar. l. j. §. deiecisse. & §. sed & si quis. & s̄. de resti. spo. cum ad sedem. Lau. Vel quia scienter archidiaconus recepit rem qua monachi fuerūt spoliati, & ita successit in uitium. s̄. de resti. spol. sæpe. & s̄. de iudic. quia V. & hoc uerius puto. unde tenetur ad ipsam rē restituendam, cum fructibus medio tēpore perceptis: ut hic dicit, & non solum perceptis, sed & qui percipi potuerūt supra de restitu. spoli. grauis. & quia post appellationem rem recepit ab illis laicis. unde omnia restituūtur in pristinum statum tempore appellationis factę [3].

[f] Ex uerisimilibus. Sufficit ergo, quod sit pbabilis cā appellationis. licet nō sit uera uel necessaria. talis uidelicet debet esse, quæ si esset probata, legitima esset, [4] tūc ualet appellatio, infra eod. ut debitus.

Dilecti filij. Si contra superiorem suum quis itinerat ad papā, habetur pro appellante, ita quod excommunicatio postea in eum lata nō tenet. Prima pars ponit querelā. Secunda dat iudicē: ibi, cum aūt. Abb. sicu.

[g] Facto prouocare. Quoniam plus est factis demonstrare, quam uerbis dicere. ff. de ędi lit. edicto. si tamē. §. ei qui. & ff. de le. de quibus. in fi. supra eo. ad aud. ētiam. & infra eod. ut nostrum. & sic facto renūtiat quis iuri suo. infra de ijs quæ fiu. à ma. par. c. ex ore. & supra de offic. delega gratum. & etiam factis mentimur. xxij. quæstio. v. cauete. & factis consentit quis infra de condi. appel. per tuas. & ipso facto consentit quis malis. xliij. dist. sit rector. uersicul. quid aliud est, quam tacendo terga præbuisse &c. & factis quis probatur incontinens. xxviij. distin. priusquam. & xij.

[1] Pensionis. nisi p̄cedēte titulo legitimo ad transferēdū dñium soluit pensio de consēsu superioris ca. cū uenissent. s̄. de resti. spo. alias inde terminata solutionō pbat. Pa.

[2] Vñ dicebat In. q̄ sicut omnia quę lite pēdēte dolo uel alias male fiūt a partibus pertinent ad officiū iudicis, ut illa corrigat & reformet. ff. de ædil. edict. l. ædiles. §. itē sciendū. ff. de aqua pluuia arc. l. s̄. iter. §. officiū. & l. hactenus. sic & si appellatione pendente aliquid attētet a partibus: ad iudicis officiū spectat illud ī pristinū statū facere reformari, cum ea pendēte, nil debeant partes īnouare. j̄. e. dilectus. §. quia uero plenius. de hac materia uideas hic, p Io. An. i no.

[3] Factę. & sic contra tertiū, qui contra appellationē non per se solum, sed simul cū appellatore innouauit pceditur per uiā attentatinō iure ordinario sic ī c. cum M. de cōstit. alias contra tertiū iure ordinario actionis pcederetur. Panor. hic nu. 16.

[4] Esset. & not. quod oportet pbare cām pbabilē uerā. s. qd erat ī possessiōe tēpore appellatiōis & eam iustificare uno casu, uidelicet, si ius cōe est pro innouante. Pan. num. 22.

[a] Querimonia nō pōt appellari extra iudiciū nisi ad eū q pōt adiri per uiam querelæ & arreptio itineris hēt uim appellatiōis seruatis seruandis in appellatione, licet nō dicat appello sicut in submissiōe ꝓtectiōis ut s. eo. c. ad audiētiā. Pan.

† Et hæc ēt quando tollitur lege. Alex. cō. ccxxv. nu. 13. & 14. lib. vj. cōs. cxxx ix. num. 1. lib. vij.

[b] Sicut. nec sufficit ꝓ Apostolorū, petitione. j. e. l. ab eo. li. vj. & est simile. s. d elec. c. ecclesia. j. Io. An.

[c] Cōcessa dic generaliter oēm appellationē in iure expresse approbatam esse permissā. Pā. alias non hoc casu quātūcūq; ꝓbabilis, nisi ad esse ētū nudæ deuolutionis. Idem Specul. de appe. §. ij. Appellatio multis in casibus indulget, etiam si in rescripto remouet.

& xij. q. ij. quatuor factis etiam ratum habemus. ff. rē rat. hab. l. iij. §. falsus. & factis negamus Deū. xj. q. iij. æstimant. Et ita sicut non tenet excōicatio post appellationē. j. de sen. exc. per tuas. sic nō tenet excōicatio post iter arreptū ad Papā. Sed nō est ita in archiepo: quia Papa uocatus est in plenitudinē potestatis, alij in partē solicitudinis. ij. q. vj. qui se scit. & s. de usu. pal. ad honorē. Io. dixit aliā rōnē, s. quia nō itur ad archiepm ꝓ querimoniā [1]. sꝫ hoc est falsum. j. e. solicitudinē. & s. d offi. or. ad reprimēdam. Sed uidetur, ꝙ iter arreptū non sufficiat pro appellatione in iudicio. nisi iusta causa allegēt talis quæ si esset probata &c. j. e. ut debitus. cū aliter non ualeat appellatio. sed post sñiam diffinitiuā, nō sufficit iter arreptū, nisi uiua uoce appelletur: q̃a ibi est opus facto. ar. j. de sen. exc. à nobis. ubi nō prodest iter arreptū in parte decisa. & in scriptis ēt appellandū est. ij. q. vj. forma. & j. e. cordi. li. vj. & ff. de ap. à sententia §. ultı. alias arreptū nihil operat, nisi incontinenti quis appellet uiua uoce: & aliud ante sñiam, quā post. quia excōmunicat post iter arreptum: ut hic, & ita perinde habetur ac si excommunicaretur post appellationem ut hic, & præterea archiepiscopus non poterat esse iudex in causa propria, cum inter ipsum & capitulum Eboraceñ. esset controuersia super capella ista. j. de no. ope. nun. c. ij. pro qua controuersia monachi isti ibant ad curiam. unde excommunicatio non tenuit post iter arreptum: & sic non obstat ꝙ dicitur, iter arreptum non sufficit pro appellatione [2] in iudicio: quia hic non erat iudex archiepiscopus, ut dixi. Et credo idem esse, si capitulum habeat causam cū episcopo: ut si capitulum mittat ad archiepiscopum pro causa illa: & episcopus excommunicat nuntium post iter arreptum, quod sententia non tenet cum archiepiscopus in hoc casu sit iudex episcopi. Vel dic, quod secus est in archiepiscopo: ut dictum est. Bern.

Gloss. sequens arguit & remittit. Secundò ponit quinque exempla, quibus approbatur appellatio. Tertio dicit, quid de iure antiquo, & quid hodie?

[a] Expresse. Ar. ꝙ omnia intelliguntur prohibita, quę non inueniunt in iure cōcessa [3]. s. de transla. inter corporalia. ubi de hoc. Expresse indulget appellatio si etiam remota si appellatio in rescripto, si iudex denegat restitutionem spoliato. s. de rest. spo. ex cōquestione. Itē si nō uult admittere recusationē cōsanguinitatis. s. e. post remo. Item si nō facit exprimi res petitas in libello. s. e. significātibus. Itē si citat partes ad locum non tutū. s. e. ex parte. Item si cogit partes litigare corā subdelegato suspecto. s. de off. dele. sup quęstionū. in fi. Multa exēpla posses assignare, in quibus recipitur appellatio. licet sit remota in rescripto. Vbicūq; permittit ius appellare, scd̃m antiqua iura, bene admittebatur appellatio, licet cā in iure nō exprimeret, dummodo nō esset manifeste frustratoria, de qua intellige ꝙ dicit uer. nos igitur attēdentes. ubi per appellationē frustratoriā ēt si nō esset manifeste &c. id est, manifeste frustratoria: alias si habebat qualēcunq; excusationē poterat appellare, dummodo nō cōstaret ipsam frustratoriam. ij. q. vj ad romanam. & pluribus alijs ibidē. & s. e. personas. & c. peruenit. & c. cum sit Romana. Hodie uero siue sit remota appellatio, siue non in rescripto, non pōt appellari, nisi ꝓbabilis cā fuerit allegata, talis q̃ si foret &c. Itē siue sit expressa in iure, siue non cā pp quā appellatur, dūmodo sit ꝓbabilis, bene tenet appellatio. j. e. ut debitus. & ita cōstitutio illa addit huic decr. hoc, s. quod si causa probabilis propter quam appellatur non sit expressa in iure, ualet appellatio, secundū hāc decr. nō ualebat [4]. Quid operetur remotio appellationis hodie, dicetur j. e. ut debitus. Bernardus.

[b] Emendari. Non. n. debuit appellanti obesse, quod non fuit suæ appellationi delatū, cum appellatio eius iusta fuerit. ij. q. vj. c. ei qui. §. appellatore. & s. e. sæpe. hodie uero nō stamus huic, sed ei ꝙ dicitur. j. e. ut debitus. ut uidelicet appellatio teneat siue grauamē in iure sit expressum, siue non: duntamen sit probabile.

[c] Ad tempus. Qui enim appellat à iudice ordinario super aliqua causa ad tempus, tantū exemptus est ab ipso, quantū ad illū articulum, sed in alijs remanet iudex. & tamen pendente illa causa, potest illum (si uoluerit) in alia causa tanquam suspectum recusare. s. e. ad hoc si in una. & c. proposuit. & c. cū teneamur. & j. e. romana. §. cum uero li. vj. indelegatis secus.

[d] Casu. Hoc dicit propter crimina notoria. in q̃bus non admittitur ap. s. e. cū sit romana. & c. consuluit.

[e] Dormitasse. Scilicet ne ulterius sit procedendum: quia appellatione interposita, extinguitur pronuntiatum: ut ff. ad Turpil. l. j. in fi.

care, quàm uerbo, & ipsis propter dictam causam ad Romanam ecclesiam uenientibus intelligatur ad sedem apostolicam prouocatum. Mandamus quatenus si est ita, dictos Ioā. & H. denuntietis excommunicationis uinculo non teneri.

Idem episcopo Helieñ.

Per clausulam appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur † *expressè. hoc dicit. usq; ad* §. *uerum.*

CAP. LIII.

Pastoralis officij diligentia: & infra. Quæsiuisti, utrum quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantùm inhibita uideatur. Nos igitur attendentes, quòd per appellationem frustratoriam, etiam si non fuisset inhibita, negotium nō debeat impediri, respondemus, quòd quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ à iure non indulgetur expresse [a]. sed si appellans fuerit grauatus, iniustè grauamen huiusmodi per superiorem † poterit emendari [b].

Licet excommunicatus ab excommunicatione appellet nihilominus denuntiari potest, & beneficij reditibus spoliari. hoc dicit †.

Verùm, quia multoties quis ad tēpus [c] per appellationem legitimam à iudicis sui (quo ad aliquem certum articulum) eximitur potestate, consuluisti nos, utrum si quis excommunicationis sententia innodatus, ante denuntiationem ipsius ab ea tanquam minus rationabiliter promulgata, in eo casu [d] in quo ante sententiam appellatio uires obtinuisset, curauerit prouocare, eo quòd per appellationem interpositam, excommunicantis uidetur iurisdictio dormitasse [e], ipse denun-

† Et sic hæc appellatio deuoluit sed non suspēdit.

† Stepha. Auffrer. q. thol. 300. dat quatuor limitationes. ego addo quintā generalē in regno Frāciæ ꝓpter decretum cōci. Basi. de excō. nō uitā. & ubicunq; est simile decretum ut not. in an. ad Philip. Deci. hic.

[4] Valebat nec ēt hodie ualet.

Glossa sequens obijcit & ponit tres solutiones, scilicet, Pe. Hisp. Lau. & I. Iterum obijcit & soluit.

Excōicatio trahit secū executionē.

tiare possit eundem, & ad tempus ecclesiasticis beneficijs clericum spoliare? Nos itaq; respondemus, quòd cum executionem [a] excommunicatio secū [b] trahat, & excommunicatus per denuntiationē amplius non ligetur, ipsum excommunicatum, denuntiare potes, ut ab alijs euitetur. Et illi prouentus ecclesiastici, meritò subtrahunt, [c] cui ecclesiæ communio denegatur.

[a] Cum executionē. Hæc ratio nō est sufficiens: quia non appellat à sententia excōicationis. nā cū quis absoluitur ab impetitione alicuius, huiusmodi sñia secū trahit executionē [1] :& tamen ab ea appellatur. s̄. de excep. significauerunt. Ab executore appellat, si modū excedat. ij. q. vj. c. ei q. §. ab executore. & s̄. ca. proxi. ꝙ ad consultationē. Itē sententia furti trahit secū suā infamiā. ff. de fur. non pōt [2] . & ff. de ijs qui not. infa. furti. Quæ est ergo cā? Pe. Hisp. dixit, quod Deus ligat, & non homo. xj. q. iij. nemo. ubi de hoc. & à principe nō appellatur. Illa uidet uerior ratio, ut homo crescat per meritum parendo ēt iniquæ sententiæ. Ar. viij. q. j. sciendum. & xj. q. iij. quid ergo. & ut magis timeatur disciplina ecclesiastica. Lau. Io. dixit, ꝙ constitutio ecclesiæ hoc facit ut magis timeat sicut constitutio hominum facit, quod sententia quæ cito ligat, quo ad eius effectum tardius liget. ij. q. vj. anteriorum. & xj. q. iij. cum apud. Io. Sed uidetur, ꝙ nō sit differentia inter sñiam excōicationis, & alias sententias: imo idem uerbi gratia, cum dico excōico te, statim es excōicatus: ita quod nihil aliud est necesse. Idē est cum dico, condemno te ut soluas illi x. quod statim es condemnatus: & si appelletur ab ista sententia, condemnatio non remouetur per appellationem: imo remanes condēnatus quantuncunq; appelles, sicut ille remanet excōicatus, qui post excōicationem appellat: qđ patet per sñiam appellationis, in qua dicit, cōfirmo uel casso primam sñiam, & sic sententia semper durat utroq; casu. In alijs sententijs, appellatio retardat id qđ nondū extat, s. solutionē uel rei de qua cōdēnatio facta est traditionē: quia uerum est istum condemnatū, sed non est uerū istū adhuc soluisse: & si statim condemnatus solueret, & postea appellaret, nihil releuat talis appellatio: nisi in euentum causæ appellationis. ff. de ap. cum ex cā. In excōicatione nihil est, qđ possit appellatio retardare. Verus effectus sñiæ est, ꝙ condemnatus soluat: quia ad hoc agitur. Et finis excōicationis est, ut sit excōicatus: & in ipsa prolatione sententiæ statim peruenitur ad istum finem: sed in alijs sententijs condemnationis non statim per sententiā cōsequitur finem, i. iudicatum. & appellatio impedit solā exceptionē: quia ad hoc est opus facto, licet cōdēnatio sit facta, sed in sententia excōicationis non est ita opus facto, quo ad suū effectum, nisi ut publicetur.

[1] Ad materiā uide ꝙ dicā de con. preb. cum nostris. in gl. multū ergo. post prin. Ioā. And.

[2] Supple & tñ appellat ab ea. Ioann. And.

Excōicatus post appellationē probabilē an sit excōicatus.

Excōicatio uel statim ligat, uel statim nulla est.

Excōicato an sit de bonis ecclesię ꝓuidendū?

[b] Excōicatio secum trahat. Ex hoc patet quod sñia excōicationis uel statim ligat, uel statim nulla est. Sed quid si aliquis excōicatur post appellationem probabilem, aut iste est excōicatus, aut non: probo ꝙ nō est excōicatus: quia excōicatus est post appellationē probabilem, quæ legitima est. ergo non est excōicatus. j. de sen. excom. per tuas. & j. e. dilectis. Sed contra uidetur quod sic: quia iudex appellationis pronuntiat appellationem non tenere, ergo per consequens pronuntiat excōicationem tenuisse? Rñd. ꝙ si quis dubitat, an talis excōicatio teneat uel non ex futuro pendet an teneat: sicut ex futuro euētu pendet, an teneat matrimonium uel non. j. de frigi. & malefi. fraternitatis. in fi. unde hæc argumentatio non ualet, iste est excōicatus post appellationem probabilem, quæ si probata esset & c. ergo excōicatio nulla est: imo est inferendū, ergo pro excōicato non est habendus, & tñ reuera excōicatus ē qa statim ligat sñia excōicationis, uel statim nulla est. tamē si talis medio tempore adeptus esset ecclesiam, non uidetur ꝙ esset ea priuādus: quia ipsum ꝓbabilis error excusat. j. de sen. exc. sacro. cum interim licite cōicetur ei in omnibus sacramētis. j. e. dilectis. & quicquid tūc facit, ualet. iij. q. vij. ca. infamis. §. tria. uersi. uerum. & C. de testi. l. j. Itē quia medio tempore, status eius integer est. ff. nihil nou. app interp. l. una. §. integer. nec dānatus dicitur, qui appellauit. ff. de pœn. l. ij. §. ij. Ioan. And.

[1] Exprimit. imo ēt si non exprimit, quia hæc subtractio oīno sequit excommunicationē sicut denūciatio iō nō suspendit. Pano.

Suspensus quātū ad unū episcopū: an sit suspensus quātū ad alios.

[c] Subtrahuntur. Qui enim extra ecclesiam est, nihil nomine ecclesiæ potest possidere. viij. di. quo iure. & xxiij. q. vij. c. ij. & iij. & xxxij. di. eos. & c. præter hoc. si tñ non habet aliud unde uiuat, dico ei interim prouidendum de bonis ecclesiæ: & quia deposito prouidetur. l. di. studeat. habenda est enim ratio ne egeat. ff. de re iud. inter eos. in fi. ne cogatur in cleri opprobrium mēdicare. xciiij. di. diaconi. licet uideatur, ꝙ male meriti publica ægestate debeant laborare. ff. depo. bona fides. Itē illud pōt intelligi i eo casu, qñ in sñia hoc exprimitur [3] ꝙ bona ecclesiæ subtrahantur ei. cum. n. excommunicatum comparemus relegato: & relegato ad tempus non subtrahantur bona, nisi hoc in sñia exprimatur. C. de pœn. l. deportatorum. sic & in excōicato idem uidetur. Nam quandiu quis alijs rationibus pōt constringi, non sunt ei subtrahenda stipendia. C. de execu. rei iu. stipēdia. xvj. q. vj. illud. Qui aūt excōicatus est in una ecclesia, excōicatus est quantum ad omnes alias. xj. q. iij. c. ij. & iij. & iiij. q. v. quisquis. s̄. de offi. ord. ad reprimendam. Sed nunquid est idem in suspēso, ut si suspensus est ab uno episcopo, ꝙ suspēsus habeatur quantum ad alios? Sic si est suspensus ab officio: quia sñia facit ius, quantū ad omnes. xix. q. ij. duæ sunt. & vij. q. j. si quis præsbyter. ff. de interd. & rele. l. relegatorum. §. interdicere. & §. seq. Posset forte distingui utrum suspensus esset pro crimine quod irrogat infamiā: ut tunc ubiq; suspensus sit. si non irrogat infamiam tunc non ubiq; est habendus pro suspenso. arg. ff. de postu. ex ea. sed prius dictum prævalet [4] : qa suspensus de officio nihil debet de officio ecclesiastico attrectare, alias est deponendus. & in hoc æquiparatur excōicato. j. de cler. excō. uel suspen. mi. c. ij. & iij. sed si suspensus est à bñficio in uno loco: tūc dico, ꝙ in alio loco pōt habere beneficium: ut xvj. di. placuit. lviij. di. c. ij. Sed nunquid absolutus potest recipere uel petere fructus medij temporis sibi sublatos? Distingue [5] utrum iuste an iniuste sit excōmunicatus. si iniuste potest, ij. q. v. super causis. & ff. de re mil. l. pen. & j. de concess. præb. quia diuersitatem. si fuit iuste excommunicatus, non potest. C. de re milita. cum allegatis. libro xij. ad hanc distinctionem facit op. argu. j. de senten. excom. sacro. alioquin spe restitutionis

[3] Vt scilicet nō habeatur distinctio cāæ, & merito: quia celebrare diuina ꝓuenit ex ordine quo impedito per suspēsionem in nullo loco celebrare licébit, sed postulare ꝓuenitā peritia quæ post interdictū perdurat in hoīe. non impedit ergo extra iurisdictionem, interdictis, nisi subsit infamia. quo casu lex impedit, & nō homo. Io. And. Pan.

[4] Distingue. idem Panor.

Idē episcopo Parisiensi.

Si appellans ad superiorem, comparet corā iudice inferiori super concernentibus ipsam appellationem, ipsi appellationi renunciare uidetur. Si autem protestetur, quòd propter hoc non intendit renuntiare appellationi tanquam contraria allegās, non est audiendus: nisi notoriū sit actum illum esse iniustum, super cuius emēdatione adiuit inferiorem. hoc dicit. & est bonus casus.

CAP. LIIII.

Solicitudinem pastoralis officij: & infrà Sanè cũ sicut recepimus, duobus coram episcopo litigantibus, alter eorum ad sedem apostolicam appellasset, episcopus appellantem reputans contumacem, ipsum excommunicationis uinculo innodauit: qui coram metropolitano, de episcopo sibi petijt iustitiam exhiberi, asserens, quòd post appellationem ad nos legitimè interpositam: ipsum excommunicauerat, & petens se ad eum statum in quo fuerat appe. tempore à metropolita. reduci, denuntiari uidelicet absolutum, adijciens etiam, quod appellationi non renuntiabat obiectæ: sed prosequi uolebat eandem: & infra. Nos igitur inqui. t. t. respondemus [a], quòd sicut metropolitanus de appella. ad nos interposita cognoscere [b] omnino nõ ualet, sic nec de ijs [c], quæ post appellationẽ fuerant innouata, dummodo de alijs † cognosci non posſit, nisi de appellatione pariter cognoscat, uel de ijs, quæ appellationis causam contingere dignoscuntur. In quo [d] casu, si metropolit. ad cognoscendum partes suas interponere fortè præsumeret, episcopus posset [e] ad appellationis beneficium cõuolare. nã ad officiũ eius, qui de appellatione cogniturus est pertinet prudenter corrigere, quæ cõtra ipsam inuenerit attentata. Si uerò [f] notorium [g] existeret, quòd mandatum episcopi indiscretum fuerat uel iniustũ, cui non tenebatur subditus obedire, ac per consequentiam ei liqueat euidenter subditum legitimè prouocasse: potest archiepiscopus authoritate metropolitana declarare [h] subditum irrationabiliter extitisse anathematis mu--

nis facilius delinqueretur. l. distinct. c. j. quia facilitas ueniæ incentiuũ tribuit delinquendi. xxxiij. q. iiij. est iniusta. pœnæ enim non solẽt repeti. ff. de condi. inde. pœnæ. ff. de procur. qui proprio. §. ut in cæteris. Ioan. Ego credo quicquid dicit Io. licet deposito prouideatur, ne in cleri opprobriũ mẽdicare cogatur, quod excommunicato in nullo sit prouidẽdũ, qui contẽnit claues ecclesiæ, cui participãdum non est, nisi forte famæ periret [1]. tunc debet ei subueniri: quia poterit adhuc ad ecclesiã redire. B.

Solicitudinẽ. Si excommunicatus ab epo, postquã appellauit ad papã hãc causam defert simpliciter ad metropolitanũ appellationi renũtiat, & archiepiscopus causam audiet, sed si protestetẽ cõtrarium archiepiscopus nõ cognoscet, quod si fecerit, non potest episcopus appellare, nisi notoriũ sit excõicationem nõ tenere. Communis diuisio. Secũda ibi, Nos igitur. Abb.

a Taliter respondemus. Responsio primæ quæstionis, quæ fuit utrũ metropolitanus de huiusmodi quæstione ualeat cognoscere.

b Cognoscere. Dubitationis cã fuit hæc: quia fuit hæc noua iniuria. unde opus erat noua querela. ff. de exce. rei iud. si mater. §. eandem sed secus est: quia & si noua iniuria tamẽ pendet ex prçcedẽti facto, nec posset de illa cognosci, nisi cognosceretur de appellatione. si. s. e. cum teneamur. & sic patet, quod si suspenditur iurisdictio alicuius in principali, & in accessorio. j. c. prox. § præterea sicut delegato principali delegatur accessorium. s. de offi. deleg. præterea. & c. prudentiam. §. sexta. Io. arg. contra. s. c. proxi. §. j.

c De iis quæ. Sic nec de priuilegiis domini Papæ. s. de iud. conuenissent. nec de causa ad Papam delata. s. de offi. leg. licet. nec de causa specialiter alij cõmissa. s. de officio leg. studuisti. & ff. de iud. iudicium. Vin. Et est arg. quod idem iuris est in accessorio, quod in principali. simile. j. e. c. prox.

d In quo. Hic innuit solutionem tertiæ quæstionis, quæ fuit utrum si episcopus appellauerit ab archiepiscopo, an teneat appellatio.

e Episcopus posset. Sed quare posset episcopus appellare, cum ipse dicat appellationem illius nullã. & excommunicauerit post illam appellationem. Solut. ideo appellat: qa si appellatio est aliqua per superiorem ad quem est appellatum, debet cognosci & corrigi, quod postea minus legitime factũ est: & quia si metropolitanus procederet, & inueniret episcopum in culpa, puniret illum. & ideo auditur appellans tanquam cuius interest. Vinc. Sed contra. s. eo. qua fronte. §. de his. ubi non auditur episcopus appellans, ne absoluatur excommunicatus ab ipso. illud intelligitur de eo qui petebat ab archiepiscopo absolutionẽ, offerendo cautionem: & ideo nõ tenet ibi appellatio episcopi propter periculum, ne decederet in excõmunicatione: & qa eius nõ interest, ne absoluatur. Hic uero appellat, ne cognoscat utrum sit iuste excommunicatus uel iniuste, & eius interest, ne archiepiscopus de hoc cognoscat. sunt. n. omnino diuersi casus. & quia iste nõ uult recedere ab appellatione unde nõ põt se intromittere archiepiscopus sed si uellet recedere ab appellatione. bene potest archiepiscopus interponere partes suas, & cognoscere de illa excommunicatione: & illum absoluet T. Sed quare [2] iudex non potest cognoscere de appellatione ab ipso facta, sicut cognoscit, an sua sit iurisdictio. ff. de iud. si quis ex aliena. ff. si quis in ius uoca. non ierit. l. ij. & s. eodẽ. cum parati. & ideo non potest cognoscere de appellatione: quia cum probabilis causa exposita est in appellatione, iam exemptus est à iurisdictione illius, & est illi suspectus [3]: ut s. eod. ad hæc si. & cap. proposuit. & præsumptio est pro ipso, quod semper uellet iudicare pro sua iurisdictione. & eadem est causa quare arbitri cognoscunt de suspicione, & non ipse iudex [4], sed cum dubitatur [5] de iurisdictione, secus est: quia de hoc ipso an sit iudex agitur: quia semper præsumitur pro iurisdictione quandiu in contrarium ostendatur, ex quo apparet delegatio uel ordinaria iurisdictio: ut s. de rescri. super literis. in fi. Bernardus.

f Si uero. Qui enim alias non habet iurisdictionem, si crimen est notorium, habet s. e. peruenit.

g Notorium. Hic innuit solutionem secundæ quæstionis, quæ fuit utrum archiepiscopus denuntiare debeat istum absolutum, si inuenerit eum legitime appellasse? & dicit quod si est notorium mandatum episcopi fuisse indiscretũ uel iniustum, bene potest hoc facere.

h Declarare. Sed nunquid potest pronuntiare sententiam episcopi iniustam, uel denuntiare illum non ligatum? Videtur quod sic, cum notum sit ei episcopum deliquisse, sed non credo: quia sic pronuntiaret appella-

1 Periret. Idem Pa.

† Alias, de illis.

2 Quare. dic qa primo casu agitur de sua iniquitate merito est suspectus secus in secundo casu. Pa.

3 Quod tamen facili iudicaret pro actu suo contra appellationem. reddebat. Io. & aliã rationẽ. qa si ipse iudex cãm appellationis cognosceret quis esset iudicis officium. Io. And.

4 Est etiã similis ratio, quare cognoscit de restitutione contra suã sẽtẽtiam & nõ de appellatione. & de hoc ĩ Spe. ij. parte. tamen resti. in integrum. §. uidẽdum. post medium. Ioã. And.

5 Inter iudicẽ & partem secus si ĩter diuersos delegatos qa tũc interdũ recurrit ad arbitros. s. de rescrip. c. pastoralis. Io. And.

crone percussum: & infrà. Cùm autem [a] excommunicatus qui appellauerat, iuxta præscriptam formam coram archiepiscopo deponit contra episcopū quæstionē [b], metropolita. ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas, cum ille appellationis prosecutioni renuntiare tacitè [c] uideatur. Sed si uerbo uel facto appellationē se uelle prosequi protestet, nō est tāquā [d] aduersa petēs, & sibi cōtrarius audiendus.

Idem episcopo & cantori Treceñ.

Per appellationem legitimè interpositam principale, cum accessorijs ad iudicē appell. defertur, & sententiæ excommunicationis & interdicti post appellationem latæ non tenent.

CAP. LV.

Dilectis filijs decano Altissiodoreñ. ac magistro R. Altissiodoreñ. episcopi procuratore in nostra præsentia constitutis, idem magister proposuit, quòd dictus episcopus presbyterū domus Dei, in qua dispensationē plenariā obtinere dignoscitur: detineri faceret [e] in uinculis mancipatum, pro eo quòd bona quædā eiusdem domus, quæ furtiuè subtraxerat, restituere detrectabat, propter quod etiam ab eodem episcopo fuerat excommunicationis uinculo innodatus: & supradictus decanus episcopum monuisset, ut ei restitueret uel saltem recrederet [†] presbyterum memoratum, quem ad iurisdictionem suam spectare firmiter asserebat, episcopus metuens ne decanus aliquid in suum præiudicium attentaret, se ac suos: statum ecclesiæ ac ciuitatis protectioni metropol. supponens ad eius audientiam appellauit. Verum decanus post modicum tempus, interdictum [f] huiusmodi promulgauit, ut episcopo in ciuitate præsente, à diuinis in Altissiodoreñ. ecclesia cessaretur. Postmodum uerò cùm die appellationi præfixo comparuissent partes coram officiali curiæ Senoñ. decanus allegans, quod appellationi ab episcopo interpositæ: ideo nō duxerat deferendum, quoniam presbyter supradictus adhuc in uinculis tenebatur [g], quando ad nos uocem appellationis emisit, officialis autem iudicauit irritum [h] interdictum à decano post appellationem episcopi promulgatum: & infrà. Quia uerò idem episcopus diuersos [i] modos expressit, secundum quos decano paratus fuerit super captione presbyteri iustitiam exhibere, ad metropolitanam sedem appellās, decanus nō potuit post hoc ferre sententiam interdicti, & ideo senten-

appellationem fuisse iniustam, & sic usurparet officiū superioris [1]. Si aūt uelet renūtiare appellationi suę, tunc archiepiscopus posset pronuntiare sñiam iniustam imo pronuntiaret sñiam nullam fuisse, & denuntiaret illum absolutum, si legitima appellatio præcessit. s. de offic. dele. cum contingat.

[a] Cum aūt. Modo dat ueram solutionem, quæ perimit prædicta, & est solutio primæ quæstionis, quæ fuit utrū metropolitanus cognoscere ualeat de huiusmodi quæstione, quam iste appellans coram episcopo deposuit.

[b] Quæstionem. Et ita magistratus potest facere iniuriā subdito. ff. ad legē Aquiliam. quem ad modū. §. magistratus. & ff. quod metus causa. lege secunda.

[c] Renuntiare tacite. Simile. C. de iureiu. si quis. & s. de off. deleg. gratum. & j. de ijs quæ fi. à ma. part. ca. ex ore. ubi de hoc. & j. de priuileg. accedentibus. & C. de iu. do. impe. l. ij.

[d] Tanquam aduersa. Not. quod non auditur proponēs contraria. xxiij. q. vij. quod autem. & xiij. q. ij. quā prepo sterum. & supra, de presum. literas. lxxiiij. dist. gesta. C. de mu. patrim. professio. lib. x. Arg. contra. j. de regula. sicut. ff. de inoff. test. Papinianus. §. sed nec impuberis. s. d præscrip. auditis. & est hic arg. quod si aliquis contestatur litem, licet dicat illa uerba, salua lite contestata, nihilominus facta est litis contestatio. arg. s. de constit. cum M. Ferrarien. Arg. contra ix. q. iij. saluo. ff. quib. mod. pign. uel hypote sol. si d bitor. §. si in uenditione. ff. ad Syllan. hæres. ff. de acquir. hæred. pro hærede. vij. q. j. pontifices. s. de elect. cumana. ubi de protestatione tractatur.

Dilectis, Primo ponit partis narratio. Secūdo diffinitio: ibi, Quia uero. Abbas Siculus.

[e] Faceret. In hoc. n. nō incidit in canonē latæ sententiæ j. de po. grauis. j. de sen. exco. ut famæ [2]. Sed nunquid licet laico taliter detinere clericū habentē administrationē ipsius? Ar. quod sic. j. ne cle. uel mo. c. ij. [3] sed nō credo. & expone ibi deprehendātur in fraude uerbo, s. reddendo rōnem administrationis, ecclesia tamē illis qui taliter deprehenduntur in fraude nō subuenit: quia post prohibitionē ecclesiæ hoc fecerunt, ut ibi dicit, sicut uolebāt iudæi capere Iesum i uerbo. de pœ. di. vij. c. j. §. ij. qui à Deo & c. simile. ff. de pig. act. l. ult.

[f] Interdictum huiusmodi. Hoc facere poterit decanus, ex speciali consuetudine [4] ut ciuitatē uel ecclesiā maiorē supponeret interdicto. Nā de iure cōi secus [5] est. j. de ijs quæ fi. à maio. par. c. quæsiui.

[g] Tenebatur. Quā do quis manet in crimine super quo appellat, nō est audiendus. s. e. consuluit. & c. cum sit Romana. i fi. hoc uerū est, si sit notorium.

[h] Irritum. Quod facere non debuit propter appellationem decani: ut j. sequitur, & tamē indirectum non tenebat propter appellationē epi: quia q facit qd' ad ipsum non pertinet, ēt si bonum sit, improbatur. xcvj. dist. bene quidem Tan.

[i] Diuersos modos. Qui fuerunt illi, nō dicitur hic: forsitan dixit episcopus: qd paratus erat dimittere sacerdotem præstita cautione de restituendis rebus ecclesiæ. uel de conseruando ecclesiam indemnem, uel si decanus ostēderet ecclesiam illam & sacerdotem ad se pertinere: & ita fuit appellatio iusta. unde secundū hos uel consimiles modos [6], uolebat ei facere iustitiam, & ideo non tenuit interdictum: quia non erat notoriū captionem

[e] Superioris. qd non pōt, sed data notorietate potest solum illā denūciationē facere tanquàm simplex denūciator extra iudicium. Pa.

Contraria allegans nō audit.

[2] Et cap. si clericos lib. vj. Io. And.

[3] Et v. q. j. quidam. in fi. puto quod īducat quod ibi dicit text. teneri ad disciplinam, sed nō dicit p quē. Io. And.

[†] Id est relaxando sub certa cautiōe fidei suæ crederet. hæc ē uera litera, & nō redderet: sic enim galli loquūt qui recredētiam fiduciarum restitutionē uocant & hic disceptatio Gallorum re citat secūdū Hostiē. hic & tetigi i ssl lo parlā, Parisi. ca. xiij. §. xiij.

[4] Ad idē s. de offi. ordi. irrefragabili. excessus. & dicit Ho. quòd quasi in oibus ecclesijs regni Franciæ hoc obtinet consuetudo, quod decani iurisdictionē hñt in capitulū & in electum. non credit tamē quod ex consuetudie possit competere decano, quod ferret interdictū in ciuitatē: & remittit de foro cōp. cum contingat. Ex priuilegio autē hoc competerē posset secūdū eum. & sic loquitur hic. uel fecit de facto uel uerius loquitur de cessatione diuinorum, de qua in tex. remisi. Io. An.

[5] Secus. idem Pa.

[6] Vt si dicebat separatū stare iudicio archiepiscopi uel amicorum communiter electorum: uel his similia. Ioan. And.

tiā ipsam ab eo post appellationem legitime [a] promulgatam, irritam decernimus & inanem, non obstante, quòd decanus ad excusationē suam quasi uariādo [b] proposuit ꝙ priusquā episcopus appellasset, sententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat suspēdendum [c] cum interim appellatione interposita procedere nō debuerit ad sententiam exequendam [d] officialis processum, qui post appellationē huiusmodi sententiam interdicti irritam, & inanem decreuit, temerarium iudicantes: cum appellatione ad nos interposita, nihil debuit innouari. Præterea licet excommunicationis sententia in decanum per episcopum promulgata, rite lata prima facie uideretur, cum per dictum officialem esset prohibitum, ne seruaretur in ecclesia interdictum, & decanus ne celebraretur in ecclesia prohibēdo, diuinum uideretur officium perturbare [e]: quia tamen per appellationē ad nos interpositam ex parte decani, cui etiam officialis duxerat deferendū [f], apostolos cōcedendo, nō solum principale [g] negotium sed accessoria etiam ad nostrū referebant examē, eādem sententiā post appellationem huiusmodi promulgatam decreuimus uiribus caruisse. Verū licet archiepiscopus post appellationem [h] prædictam de qua sibi per officialis literas innotuerat, decanū denūtiauerit euitādū: Seno. tamen canonicos (q sāniori ducti cōsilio, cōicauerūt eidē, ut appellationi ad nos interpositæ ma-

nem presbyteri iniuriosam esse. unde non obstat. s. eo. consuluit.

[a] Legitime. Not. quod uocat appellationem legitimā, propter probabiles causas quas expressit appellans. quod semper debet facere qui appellat. j. eod. ut debitus. & ca. cū speciali. s. eod. bonæ. & j. eo. cordi. lib. vj.

[b] Variando. Vnde non debuit audiri. s. ca. proxi. in fin. iiij. q. iij. capi. placuit. §. item in criminali. uersicu. qui falso. lxxiiij. distin. gesta. xxiij. q. vij. quod autem. infra, de pœni. super his. & j. ut eccles. beneficia. ut nostrum.

[c] Suspendendum. Sed non uidetur quod sententia interdicti possit suspendi. cum enim interdictum & excommunicatio pari passu ambulent. s. eod. ad hæc quoniam. & excommunicatio non possit suspendi supra eo. pastoralis. ergo nec interdictū. sententia enim statim consequitur suum effectum. Nā facti quidem quæstio in arbitrio & c. ij. q. iij. c. enthemiū. §. notandum, nec iudex potest efficere quin damnatū furti sequat infamia: ut. ff. de furt. non potest. Ad hoc dicas, quod sententia interdicti quam tulit decanus fuit sub conditione uel in diem prolata: quia suspendit ecclesiā quandocunque episcopus esset præsens. simile. ff. de hære. institu. quoties. §. si quis ita. & talis sentētia bene potest suspendi per appellationem. s. eodem preterea. ij. & ideo cum appellatio interposita fuerit ante diē conditionis, imo cum appellatio præcessit sententiā nō debuit postea nec potuit ferre nec exequi sententiam interdicti. Potius [1] tamen dic, quod quantuncunque purum sit interdictum, potest suspendi: & in hoc differt ab excommunicatione, sicut effectus originalis peccati suspenditur, licet ipsum originale maneat. de conse. dist. iiij. cap. ij. sicut executio dignitatis alicuius suspenditur. xv. qō. viij. si quis presbyter sicut effectus acceptilationis suspenditur, licet non ipsa acceptilatio: ut. ff. de dona. inter ui. & uxo. cum hic status. §. siue autē. Vnde si relaxatum est interdictum ad tempus, ipsum tamen manet. ff. de preca. sed si manēte. nec est opus ut iterū renouetur. xxvj. qō. vj. qui recedūt. & C. de cura. furio. cum alijs. & in casu isto si appelletur, nō suspenditur interdictum: ut dictum est. s. eo. ad hęc quoniam. sed litera sequens, cum interim &c. contradicit [2] expresse. Vnde si tēpore suspensionis appellet, non debet postea exequi interdictum, ut hic dicit, dūmodo appellatio sit legitima. Contrarium tamē dixerunt Lau. Vin. & Tan. ut dictum est s. eod. ad hæc quoniam. sed ista litera obstat eis. Sed quod hic dicit, intelligitur, quando interdictum positum fuit in diem uel sub conditione. effectus uero excommunicationis suspendi non potest, quia quam cito quis est excōmunicatus, est membrū diaboli, & est priuatus sacramentis & cōione fideliū. unde ad hoc ut efficiatur membrū dei necessaria est absolutio. xj. quæst. iij. excellentissimus. Pa. tamen posset eius effectū suspendere. j. de senten. excommun. si uero. quia de nulla sententia facit aliquam. iij. q. vj. hęc quippe. maius enim est de nihilo aliquid facere quā de aliquo aliud uel nihil: de cōse. disti. ij. re uera. uersi. si. in uersicu. sermo igitur Christi qui potuit facere ex nihilo quod non erat &c. Ioan. De hac materia habes supra eod. ad hęc quoniam sub interdicto.

[d] Exequendam. Quia appellatione interposita, nihil est innouādum. ij. q. vj. post appellationem. §. appellatione. ff. nihil noua. l. una. ex hoc patet, qd' iudex post appellationem diffinitiuam sententiam nō debet executioni mandare, alioqui restituatur possessio appellanti, antequam de appellatione cognoscatur. s. de iureiur uenientes. & idem dicit hic inferius quod appellatione interposita nihil debet innouari.

[e] Perturbare. Qui perturbat diuinum officium, sine pœna excommunicationis potest eijci de ecclesia [3] infra de senten. excom. ueniens. & c. cum uoluntate. §. si qui uero.

[f] Deferendum. Primo nō detulit [4] sed denuntiauit interdictum nullum: ut supra dicitur. postea detulit quo ad processum principalis causæ, & apostolos concessit. ut hic dicit Tan.

[g] Principale. Captio presbyteri fuit negotium principale, accessoria fuerunt interdictum & eius obseruatio & sic patet, quod idem iuris debet esse in accessorio quod in principali. supra de offi. delega. pręterea. & capit. prudentiam. ad fin. & ff. de iurisdict. om. iudi. l. ij. ff. de reg. iur. cum principalis. supra cap. proxim. uersi. nos igitur.

[h] Post appellationem. Huiusmodi appellationem dicit legitimam, & tamen factum decani fuit minus legitimum [5]. simile infra, de concessione præbende constitutus. quantum ad partem decisam. & sic uidetur, quod appellatio minus legitima impedit effectum excommunicationis. hic satis potuit esse ut factum decani fuisset minus legitimum, & tamen decanus ex alia causa postea potuit legitime appellare.

[1] Potius. hæc uera. Io. An. in ca. ad hæc quoniā. s. eo. & ī tel lige de interdicto lato ī locū: quia si in personam ob delictū suum non posset suspendi sicut nec excōicatio uide Phil. Dec. ca. j. not. vj. de iudi. & c. apostolicę. nu. 3. de excep.

[2] Contra dicit. qa si sit suspensum pōt appellatio sequens illud tenerē in suspenso, & hoc uerū. Ioā. An. Pa. in dicto cap. ad hęc qm̄ & hic.

[3] Et secū dū leges pœna est capitalis. C. de his q ad eccl. cō fu. l. denūciamus. & in auth. d san. episc. §. si qs cū cā. colla. ix. secundum Hos. Ioā. And.

[4] Detulit imo prius detulit, sꝫ postea ꝓnunciauit interdictū nullū qd' nō ampli' poterat. Pano. hic col. fi. nu. 23. Fel. c. qualiter & qn̄. j. colū. vij. uersic. fallit quarto. de acc. Phil. Dec. hic no. ix.

[5] Legitimū. tn̄ iō quia officialis detulerat, non poterat amplius ꝓcedere secundū Io. An. & cōiter docto. sed Pano. hic in fin. hoc reprobat. quia licet delatio iudicis minus legitima liget man' ipsius deferētis, tn̄ non ligat manus episcopi q non detulit. & sic tenet ꝙ appellatio decani fuit alias legitima ut in fin. glo.

Magis

a Magis quam denũtiationi. Hic uidet̃, quod in dubio magis stetur appellationi, quã denuntiationi excommunicationis, & quã ipsi sententię:cum tamen potius præsumendum sit pro sententia, quã pro appellatione: quia appellans tenetur probare sentẽtiam iniustam, ut s̃.e.cũ ecclesia. & est ff. de mi.minor. xxv. an.in fi. Ioã.credo ꝙ cum dubitatur an teneat appellatio, potius uitandus est, quam in dubio ei cõmunicandum:arg.ĩ.de cle. excõmu. mi.illud. Ber.

a Nã appellatio non semꝑ est iusta: nec semꝑ ꝑ eã reuocant innouata. ĩ.e. nõ solum. lib. vj. nã uirtus ei⁹ in iure cõsistit potius quam ĩ facto.sed reuocatio semꝑ censetur iusta, ex quo facta est:& semꝑ aduocat inferioris iurisdictionẽ: & uirtus eius in facto potius quam in iure est & sic maioris uirtutis est ista, q̃ illa secundum Host. secũdum quẽ est simile, de offi. le. c. dilectus Io. And. Late Stepha. auffr. in q. thol. cccclxxx. dist. Petr. Rebuf. de cretorũ parisiẽsis academiæ ordinarius. ĩ repe.l.qđ iussit. nu. 61.cũ seq. de re iud.

V T nostrũ. Primo ponit dictum. Secundo rationẽ dicti:ibi, Cũ plus. Abbas.

CASVS Casum istius decretalis habes. infra ut ecclesiastica beneficia sine di. confe. ut nostrũ. ibi legitur ista cum illa.

b Vt nostrũ. Hæc decr.est pars illius quã habes. ĩ.ut eccle.bene.ut nr̃m.& per illam intellige istam.

c Reuocauimus. Et ita quicquid postea factũ fuit, non tenuit, & ita traditio sigilli postea facta, non ualuit tanquam a non suo iudice simile. s̃. ut lit. pend. ecclesia sanctæ Mariæ. s̃.de of.leg.licet.& s̃.de postu.bonæ memoriæ.

d Cum plus. Sic ipso facto negat aliquis clericatũ.ĩ. de sen.excom. contingit.& ĩ.de ui.& hone. cle.c.ulti.& plus est reuocare negotiũ ad se, quã sit appellare i sed post appellationẽ nihil est innouandum. s̃.c.proxi. & c.bonæ. ergo multo fortius postquã superior ad se negotium reuocat, inferior nihil facere põt.ij.q.j. nomen. & si iudex dicat se uelle referre negotium superiori, statim tenetur partibus tradere acta infra eod. intimasti. si partes hoc approbauerint. C.de rela.l.ij. simile.s̃.eo. dilecti.ubi de hoc Bernardus.

gis, quã denuntiationi a ab archiepiscopo factæ deferrent) inculpabiles iudicamus.

Idem Mediolaneñ. archiepiscopo.

Postquam papa aliquam causam ad se reuocat, nõ ualet processus, postea per minorem iudicem factus, sicut non ualeret si fuisset ab eo legitime appellatũ. h.d. ut cuilibet lecturæ satisfiat.

CAP. LVI.

V T nostrũm b prodeat de uultu Dei iudiciũ:& infra. Iudicib⁹ dedimus in mandatis, ut si post secundũ mãdatũ, per ꝙ totius cognitionẽ negotij ad nostrum iudiciũ reuocauimus c, traditionẽ sigilli dicto H. a te cognoscerẽt esse factã, eam decernerent irritã & inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo uti præsumeret. Cum plus d sit Romanũ pontificem ad se aliquod reuocare negotium, quàm quenquam ad eum super aliquo negotio prouocare.

Idem abbati sancti Felicis, & G. canonico Bononieñ.

Si terminũ appellationis prosequendæ statutum ab homine, altera pars præuenit, hoc tacito literas impetrando literæ non ualent, sed terminum iuris etiã appellatus præuenire potest dum modo nimium non præcurrat, & ubi ex dilatione imminet periculum, etiã neutra parte prosequente, potest iudex ad quem supplere, partes compellendo ad prosecutionem.

CAP LVII.

O Blatæ nobis uestræ literæ continebant, quòd cùm quidã iudices quibus causa quæ inter Sambri. & Rinocor. plebes uertebat̃, fuerat ab apostolica sede cõmissa, pro plebe Sãbriẽsi sñiam protulissent, & a procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit sine termino appellatũ, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus partibus assignatus: plebanus de Sãbri. suꝑ obseruatione ꝑdictæ sñiæ (sicut rõnabiliter lata erat) nostras ad uos lr̃as, & alia pars, alias cõmissionis literas a nobis super eadẽ infirmanda postmodũ ad alios iudices impetrauit, nulla ĩ posterioribus literis, de prioribus habita mẽtione, uñ in dubitationem reuocato, an posteriores iudices, uel uos de illa debeatis cognoscere, nos suꝑ hoc cõsulere uoluistis:& ĩfra. Licet igitur appellãti legitime a sñia indulgeat̃ annus a lege, aut ex iusta causa biennium e ad appellationẽ interpositam prosequendam: quia tamen huiusmodi terminus põt restringi, non solum a prouocante f, uerũ etiã a iudice a cuius sñia prouocatur (cum ideo sit cõstitutũ non ut terminus ipse præueniri non possit, sed ne ualeat prorogari g) credimus distinguendum, in quo casu literæ impetrantur:& quidam quando certus terminus ab appellante uel iudice appellationi præfigitur prosequendæ, si eo tacito appellatus h literas impetrauerit, huiusmodi literæ tanquam tacita ueritate surreptæ, obtinere nõ debẽt aliquã firmitatẽ. Si uero non sit aliquis terminus a iudice uel ab appellante præfixus: pars i ap-

O Blatæ. Communis diuisio. Secunda pars ibi, Licet igitur. quæ distinguit. & secũdum membrũ distinctionis prosequitur:ibi, Si uero. In tertia instruit iudicem:ibi, Superior. In quarta concludit ad propositum ibi, Ex his. Abbas.

e Biennium. s̃ eo. cum sit romana.& c.constitutus.

f A prouocante. supra eodem. personas.

g Prorogari nisi ex iusta causa. s̃. e.ex rõne.& c.cum sit Romana.& hic.

h Appellatus. Idẽ est de appellante. s̃.e.ex insinuatione.& s̃.eo. sæpe.

i Pars appellata. Pars appellata non põt præuenire terminum legalem, nisi secundum quod hic dicitur. & ij.q. vj.ca. ei qui. §.appellatore. Terminum uero statutũ ab homine, neutra pars potest præuenire, infra eodẽ sæpe. pars appellans intra terminum legalem quandocunque põt: & si uult potest literas impetrare, cũ in eius fauorem annus cõ cedatur eidẽ. ĩ.de confir.bonæ. Item & illud scias, quod intra terminum legalem debet causa appellationis esse terminata. nec potest ultra protẽdi. ij. qõ.vj.ei qui appellat. & C.de tẽp. appel.

Appellationis terminus an possit per partes præueniri.

appe.l.ult.§.ult.& l.nemo.& nisi iusta causa proroge tur.s.e.cum sit.& c.constitutus.& hic.

a Præcurrat. Et sic nemo debet præuenire diligentiã alterius captiose 1 .si.xvj.q.iij.placuit.& ff.ad Tert. l.ij.§.si mater.ij.

b Eum.scilicet, appellantem.

c Prosequi. Etiam altera parte absente,ea tamẽ prius citata,ut hic patet.& ij.q.vj c.ei qui.§. appellatore.& s.de sen.& re iu. cũ Bertholdus. C. de tẽp. ap.l.ult.§. illud ẽt. & est expressum.j. e.c.prox.Ber.

d Periculum. Ne ecclesia in spiritualibus uel temporalibus, ex mora detrimẽtũ incurrat, ĩ quo casu posset ẽt lit.non conte.procedi.supra,ut li.nõ contest. quoniam. §.j.arg.s.eo.constitutus.

e Prioribus. Hoc intellige, duntamẽ priores literæ de alterius partis appellatiõe fecerint mẽtionẽ,alias non ualerẽt,ueritate tacita impetratæ.j. de confirma.bonæ. & s.de rescr. ex parte.

f Per tuas. Liquebit. No. ꝙ si iudici 2 nõ liquet de cã: tunc debet cõstituere præsẽtẽ possessorẽ, nec audiet aduersariũ, nisi de ꝓprietate: ut C.quomo. & qñ iud.cõsentaneum. Vel si liquet,procedat ad diffinitiuã sententiã. & hoc intellige in casu altero istius decr. cum fuit appellatũ testibus publicatis ante sententiam:ut s.de do.& contu.prout. ubi de hac materia plene dicitur.Itẽ si possessor est præsens, & actor absens: tũc siue lis sit contestata,siue nõ, potest dari diffinitiua sententia, si constet de meritis causæ: & sic intelligit s. de dol. & contu. causam. & sic põt etiã intelligi .s. de resti.spol.audita.& C. quomodo & qñ

pellata intra terminũ constitutum à lege,(dummodo nimium non præcurrat a ,ut appellantem in commissione impetranda supplantet) commissionis literas poterit impetrare, quarum authoritate in appel.causa legitimè procedatur,ita ꝙ si appellans uoluerit in causa appel.procedere, oportebit eũ agere sub iudice sic obtento, nisi possit eum b legitimè recusare, quòd si agere noluerit appellatus, poterit nihilominus prosequi c causam ipsam, maximè si sentiat sibi ex dilatione imminere grauamẽ. Superior quoque iudex, si uiderit ex dilatione periculum d imminere potest & debet neutro prosequente appellationem, occurrere ut periculum euitetur, puta si à sententia lata super confirmatione alicuius electi, fuerit prouocatum,& utraque pars uelit,etiam ad annum prosecutionem appell.differre, potest utique (imò debet) superior iudex ad quem fuerat appellatum, terminum prouidè moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris. Ex his igitur consul. uestræ noueritis esse responsum, quòd per posteriores, non derogatur prioribus e legitimè impetratis, per quas ad confirmandam sententiam uel infirmandam præuia potest ratione procedi.

Idem.

Altera parte contumaciter absente,potest iudex appel.etiã principale negotium definire, si post lit.contestat. fuerit appellatum.

CAP. LVIII.

Per tuas literas requisisti, utrum si post latã sentẽtiam, uel saltem post depositiones testium publicatas, fuerit ad sedem apostolicam appellatum, ij qui super hoc delegantur à nobis, si altera partiũ eorum se noluerit conspectibus præsentare, causam sibi delegatam iudiciali possint calculo terminare. Nos igitur consul.t.taliter respondemus, quòd cùm lis super eodem negotio coram primis iudicibus sit legitimè contestata poterunt iudices delegati (eo qui cõuenitur se per contumaciam absentante) cum eis de meritis causæ liquebit f commissum sibi negotium definire.

Idem in concilio generali.

Notabile & famosum capit. habens multa noua dicta,utrunque ius limitantia. et hoc dicit, in summa inhærẽdo simpliciter uerbis literæ: Appellans ante sententiam,tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso iudice à quo:nec admittitur exceptio, quòd prius miserat nuntium ad sedem apostolicam, uel quòd literas impetrauerat, quæ nõdum sunt iudici præsentatæ.

CAP. LIX.

Ut debitus honor deferatur g iudicibus & litigatoribus, consulatur, super labo-

iudex.auth.qui semel sed si nõ liquet ei de causa. absoluet reũ ab obseruatione iudicij, & in expẽsis condemnabit actorẽ.C.de iud.properãdum.§. si quidem. nec obstat qd' dr̃, actore non probãte reus, & si nihil præstiterit obtinebit 3 vj.q.ul.actor.& j.ut eccl.bñfic.ut nostrũ. & s. de cau.poss.& proprie.cũ ecclesia.Illa regula locum habet cũ ambo sunt præsentes,sed in alio casu istius decre.cũ appellatur à sñia,debet illam cõfirmare uel infirmare.ij.q.vj.ĩ fine. Sed pone quod iudices priores, q tulerunt sententiã cõdemnationis,crediderunt actorẽ bene probasse intẽtionẽ suã, cum in ueritate non probasset in cã appellationis, altera pars quæ appellauit, est absens per contumaciã: ut ibi dicit.& ille pro quo lata est sententia est præsens: iudicibus constat,qđ præsens non probauit,unde sententiã confirmare nõ possunt. Credo quod cassanda sit sententia 4 : & quia ille reus est contumax, adiudicabunt præsenti possessionẽ, reseruata quæstione proprietatis ab senti sicut facerẽt ante sñiam.Vel dic 5 , quod sufficit tãtum infirmare sententiam condẽnando absentem in expensis. secũda quæstione sexta. capitul.ei qui.in §. appellatore. Bernardus.

Ut debitus. Diuidit principaliter in tres ptes.In prima ponitur duplex constitutionis causa. In secunda constitutio:ibi,Statuimus. In tertia quædam protestatio: ibi, Saluis. Abbas Siculus.

g Deferatur. Si.C. quando prouoc.nõ est necess. omnem honorem. & sic est argumen. quod iudices honorandi sunt, propter suam digni-

1 Alias, iura subueniũt uigilãtibus. ff. de his quę infra. cre. l. pupillus. in fin. & de hoc.s. tit. j. cũ olim Ioã. And.

2 Causæ principalis uel appellationis.quando scilicet expedito articulo appellationis aggredit principale. qđ dic, ut dixi.s.eo.sæpe sup gl. si lis. Ioã. And.

3 Obtinebit. quia tũc hẽt locũ quãdo actor lite contestata accepit omnes dilatiões legitimas,& nihil probat Pano. hic nu. 7. & in c. ꝑut de dolo & contuma.

4 Nisi ꝑsens pleni ue ꝑbare uelit:quia tũc probationes recipient.s. de testib. fraternitatis.de fide instru. cũ Ioannes]. secundum Host.Ioã. And.

5 Dic idẽ Pano.

ribus & expensis : Statuimus, ut si quis coram idoneo [a] † iudice conuenerit aduersarium, ille ante sententiam [b] ad superiorem iudicem, absq; rationabili [c] causa non prouocet, sed coram il-

† Alias, ordinario.

dignitatem.

[a] Coram idoneo. Hoc ideo dicit: quia si conueniatur coram non suo iudice, non obest ei quia debet allegare priuilegiũ fori. nec præiudicatur ei, quod facit coram eo. s̄. de iud. at si clerici. & s̄. de foro comp. si diligẽti. & c. significasti. & est ar. ad quæstionem, utrum interruptio facta sit per lit. conte. corã non suo iudice. qđ non sit interruptio facta patet. C. ne de statu defuncto. si pater.

[b] Ante sententiam. Not. quod dicit ante sententiam ergo de appellatione post sẽtẽtiã nihil statuit: quia quod de uno dicitur, de alio negatur. xxv. dist. qualis. & supra, de præsump. nõne. quod uerum credo: & idẽ dicitur in decr. noua. eo. ti. cordi. nobis. lib. vj. Et ita patet, ꝙ hodie idẽ iuris est in omnibus iudicibus delegatis & subdelegatis & ordinarijs à quibus non potest appellari, nisi causa rõnabili allegata scripta uel non scripta: quia dicit corã idoneo iudice. & sic non habet locum decr. illa super quæstionũ. §. si uero duo. ubi dicit, ꝙ si delegatus alij cõmittat uices suas, ab illo poterit appellari [1], licet causa sit appellatione remota cõmissa, sed quantũ ad alia bene tenet. Cũ ergo remota sit appellatio ante sñiam ipso iure ut hic ꝓbatur, quid operatur remotio appellationis, cũ papa semper scribat appellatione remota? Io. dixit, ꝙ remotio appellationis hoc hodie operatur, ut post sẽtẽtiã appellari nõ possit quin iudex possit mandare sentẽtiã executioni, non obstante appellatione, nisi habeat causam probabilẽ appellãdi, sed si non est remota appellatio: tunc appellari potest post sententiam, secundum quod appellabatur ante constitutionem istã. s̄. de offi. deleg. super eo. Sed hoc nõ est uerum: quia de appellatione post sententiam nihil statuitur per istã constitutionem: ut dixi. Et Ioã. etiam non persistit in hoc, imo dicit [2], ꝙ si remota est appellatio, non potest appellari, nisi in casibus expressis à iure. s̄. eo. pastoralis. & si nõ est remota: tũc appellatur, quoties habet probabilẽ causam appellandi talẽ, quę si esset probata &c. unde potest dici, quod illud idẽ operatur hodie remotio appellationis cũ apponitur in literis, ꝙ olim operabatur: quia potest appellare in causis tantũ expressis à iure, licet sit remota appellatio in non expressis nõ poterit appellare: ut s̄. eo. pastoralis. ubi notant quidam de illis casibus. & ita per remotionem appellationis, nõ posset hodie appellari in casibus nõ expressis sed in alijs posset. Ex ui huius cõstitutiõis põt appellari, ubicunq; quis grauatur, licet grauamẽ nõ sit expressum in iure. & quia iniquum erat ꝙ aliqs euidenter grauatus non posset appellare qui habebat probabilem causam appellandi. cũ casus ille non esset expressus in iure, emanauit ista constitutio qua cauetur, quod quicunq; hẽt probabilẽ causam appellandi, talem quæ si esset probata &c. licet illud grauamen non sit expressum in iure: possit appellare. & ita hæc constitutio ad alia extendit, quam illa decr. pastoralis. quoties. n. noua lex constituit ad eas species [3] pertinere nõ uidet quibus specialiter ipsa lege pœna addita est. ff. de pœ. sanctio legũ. & ita constitutio ista permittit appellare ubi remotio ap. prohibebat. ergo siue sit remota appellatio in literis, siue non, idẽ iuris est. Si. n. non remota ap. põt appellare ubicunq; permittit appellatio periura specialia: ut s̄. e. postremo. & c. ex parte. & c. significantibus. & in oĩbus consimilibus ubi exprimitur in decr. quod possit ap. & beneficio istius constitutionis põt app. in omnibus alijs casibus non expressis ubi exprimitur talis causa, quæ si foret probata legitima esset: licet illa non sit scripta in iure. & ita patet, quod remotio ap. quo ad ueritatem nihil operatur, sed potius apponitur ad cautelã. quia plus timeri solet ꝙ specialiter ꝓhibetur, quã quod generaliter impetratur. xxiij. di. quãquam. & cõsuetudo est ecclesiæ. & tam in principalibus quæstionibus, quã in incidẽtibus remota est. app. per istã constitutionẽ, & corã quocunq; iudice, nisi cũ quis grauatur in casibus expressis uel non expressis. & sic papa remouet id qđ iã remotum est de iure, sic concedit papa quod de iure cõmuni cõcessum est. s̄. de iureiu. & si Christus. in fine.

[1] Ac si dicat glo. ꝙ ibi possit sine cã appellari, & scribat ad huc hodie: imo tradit litera rescribẽda si in casibus q bus poni debet de stylo curię non esset posita hæc clausula. Ioã. And.

[2] Vtrũq; dictum dicit Inno. de somnijs procedere: qđ Ho. reprehẽdit. Io. And.

[3] In hoc alle. gl. cõtra se. cũ enim ista noua constitutio generaliter loquatur: ergo non remouet illã q speciali ter loquit de iudice, q cognoscit app. remo. s̄. e. pastoralis. Io. An.

[c] Absq; rõnabili causa. sic ergo remota est per istam constitutionem quælibet appellatio, quæ absq; rõnabili cã apponit. Quid ergo operatur clausula de remotione appellatiõis quæ tota die apponit in rescriptis? Dicunt quidam qđ nihil, sed apponit ad cautelã: quia plus timetur quod specialiter iniungitur, quã qđ generaliter impetrat. j. de hæret. si aduersus. & xxiij. di. quãquam sed cõtra istos opponit, quod scd̃m eos ista clausula frustra membranas occupat, cõtra illud qđ legit. xix. di. si romanorum. Item pro nihilo est facta decreta. quæ distinguit an prædicta clausula ponatur in medio literarum. & hoc scd̃m hoc tantum præmissa amplectitur, an ponatur in fine, ut sic oĩa præmissa cõprehendat. j. e. inquisitioni. quæ post hanc cõstitutionem emanauit. Idcirco alij dixerunt, quod hæc constitutio ẽt tantum in ordinario locum hẽt. cõtraria aũt in delegato loquuntur, sed propter hoc non est soluta quæstio, quid prædicta clausula operet. Tertij dicunt, ꝙ ante sñiam, nihil operatur: quia remota est appellatio quælibet, nisi ex causa probabili fiat per istam cõstitutionem, sed post sñiam impedit executionem ẽt sñiæ si propter cãm expressam in iure fuerit appellatum. s̄. e. pastoralis. pro ista sententia facit op. s̄. de offi. dele. super eo. in fi. ibi. n. dicitur ꝙ si ille cui est causa commissa app. re. suam sententiam uelit executioni mãdare in præiudicium alterius partium, inter quas causa uertitur, poterit appellari. Vnde tenet ibi appellatio facta ab episcopo uel archidiacono. Et subiungitur ibi ratio: quia non illis, s. episcopo uel archidiacono, sed partibus inter quas causa uertitur, appellationis remedium est sublatum. & sic auditur ibi episcopus uel archidiaconus appellans: quia non est eis appellatio interdicta. Ergo per oppositum, partes inter quas cã uertitur non poterunt appellare: quia eis appellationis remedium est sublatum: & sic non obstante partium appellatione, sententia mandabitur executioni: quia prohibitæ sunt appellare, cum alias appellatione pendente, nisi esset prædicta clausula, non posset sñia executioni mandari. s̄. de iureiu. uenientes. & s̄. e. c. dilectis. Istorum sententia impugnatur, in eo ꝙ dicunt, quod ante sñiam nihil operatur. Est enim reperire casum, in quo habet necessario operari. Nam secundum canones, omissis omnibus medijs põt ad papam appellari. s̄. e. solicitudinem. & c. si duobus. ij. q. vj. ad romanam. cum duobus ca. præce. & duobus seq. Pone ergo ꝙ mihi à papa est cã commissa ap. re. committo tibi litis contestationem tantum, mihi cæteris reseruatis. facta lit. cõte. coram testibus, tu uis testes recipere: & sic fines mandati excedis. & sic potest à tua audiẽtia appellari. Sed ad quẽ appellabit. nũquid ad papã, cum ad eum oĩbus omissis medijs appellari ualeat: ut dictũ est. s̄. Certe non. & si sic fieret appellatio non ualeret: quia ex uirtute prædictæ clausulæ ad me est tãtummodo appellandũ: qa mihi de iurisdictio ne reseruaui. s̄. de offi. dele. super quæstionũ. §. porro. uer. si causa sit ei appellatione remota commissa &c. ergo à contrario sensu, si causa non esset ap. re. cõmissa, posset appellari ad papam per iura prædicta. Nec opponas

Appellare ad papam omissis medijs non semper licet.

opponas de præſenti conſtitutione, quia nõ poteſt niſi ex cauſa probabili ibidẽ appellari : quia ego poſui quod ex cauſa probabili appellatur: quia fines mandati excedis: & ſic ſecundum hãc conſtitutionẽ appellatur. ſed nõ poteſt appellari ad Papam : quia inhibita eſt appellatio in reſcripto. & appellat̃ hic ante ſententiam diffinitiuam, unde per iſtum. §. tam iſta ſñia, quã prima etiam impugnatur. unde dicũt quarti, ꝙ ante ſententiam & poſt ſententiam idem operatur, uidelicet ꝙ nõ poſsit appellari niſi ex cauſa in iure expreſſa. pro iſtis eſt caſus decr. ſ̃. e. paſtoralis. quẽ ĩtelligo ꝙ non poſsit appellari niſi ex cauſa expreſſa in iure, quãtum ad hoc ꝙ proceſſus iudicis per appellationẽ ualeat impediri, ſed grauatus ex cauſa probabili, poterit appellare. & ſi de grauamine conſtiterit, poterit per ſuperiorẽ remoueri, ut ibi dicitur. nec obſtat hæc decre. nam hæc dicit, quod ex cauſa probabili appellari poteſt, & illa dicit idem: ſed dicit illa, quod iudex non tenet̃ appellationi deferre, ex quo cauſa nõ eſt expreſſa in iure, nec iſta dicit quod teneatur, & ideo nõ cõtradicũt. Patet ex præmiſsis, ꝙ oĩbus omiſsis põt appellari ad principem. & tamen recipit inſtantiam in præalleg. §. porro. unde ut illa materia planius & plenius pateat, ita eſt diſtinguendũ: quia appellatur quandoq; ab ordinario, quandoque a delegato, quandoq; a ſubdelegato. ſi ab ordinario, planum eſt quod ad proximum ſuperiorem eſt appellandum. ij. q. vj. placuit. & l. canonizata, anteriorum. §. ad hoc cum concor. tñ nihilominus omiſsis medijs, põt appellari ad Papã. ſ̃. e. ſi duobus. & c. ſolicitudinẽ. ij. q. vj. ad Romanã. cum duobus cap. præce. & duobus ſeq. Si aũt appellatur a delegato, ſubdiſtingue: quia aut eſt delegatus ad uniuerſitatem cauſarum, aut ad unã cauſam tantum. Si ad uniuerſitatem cauſarũ, ut eſt uicarius epiſcopi, non appellabitur ad epiſcopum, ſed ad eum ad quẽ appellaretur ab epiſcopo, ſ. ad archiepiſcopum: ut in conſtitutione. Inno. iiij eiuſdem titu. Romana. tamen omiſſo archiepiſcopo & alijs medijs, poſſet appellari ad Papã, ut dictum eſt ſ̃. Si aũt appelletur a delegato ad unã cauſam tantum, ſi eſt delegatus a principe, tantum ad principẽ appellabitur. ſi eſt delegatus ab alio, appellabitur ad eum, qui ipſum delegauit. ff. quis & a quo ap. l. j. in prin. ſed & illo omiſſo appellari poſſet ad principẽ, ut dictum eſt ſ̃. Si uero appellet̃ a ſubdelegato, ſubdiſtingue: quia aut eſt ſubdelegatus delegati a principe, aut ſubdelegatus delegati a non principe. ſi eſt ſubdelegatus delegati a principe, aut ille delegatus ſubdelegauit totã cauſam & tunc poteſt appellare tantum ad principẽ. aut ſibi aliquid de iuriſdictione retinuit, & tunc ſi ſit remota appellatio in reſcripto, non poteſt appellari ad Papã, uel ad principem, ſed ad delegatũ tantũ qui ſubdelegauit. Sed ſi nõ eſt remota appellatio, poſſet appellari ad delegatũ qui ſubdelegauit. & nihilominus ad Papam [1] eo omiſſo: ut ſ̃. de offi. dele. ſuper quæſtionũ. §. porro. & per iura præmiſſa quibus probatur, ꝙ omnibus omiſsis poteſt appellari ad Papam. Si aũt appellatur a ſubdelegato delegati a non principe, põt appellari ad eum qui delegauit. ff. quis & a quo app. l. j. in prin. & l. ult. & nihilominus eo omiſſo, ad Papã, ut per iura præallegata patet. Si quæras quomodo delegatus a non principe poteſt alij cauſam delegare contra id quod legitur in decre. cũ cauſam quæ. ſ̃. reſpondeo, illud intelligo, quando alicui cauſarum uniuerſitas eſt commiſſa, ſicut eſt uicarius epiſcopi, qui poteſt alij cauſam delegare. ff. de iud. cum prætor. & conſtit. Inno. iiij. ſ̃. de foro cõp. Romana. §. nec a contrario ſenſu. in vj. quod aũt ſæpius dictum eſt, quod oĩbus omiſsis poteſt ad principẽ appellari, intelligo ſecundum canones eſſe uerum, ſed ſecundum leges ſi fuerit omiſſo medio ad principẽ appellatũ, remittit princeps cauſam appellationis ad eũ, ad quem debuit appellari. ff. de ap. imperatores. Itẽ quod dictũ eſt ſ̃. ꝙ a ſubdelegato delegati a principe qui totã cauſam ſubdelegauit, uel cui erat cauſa ap. re. cõmiſſa poteſt appellari ad principem: intellige ſecũdũ canones, non ſecundum leges: ut in utroq; caſu appellaretur ad delegatũ qui ſubdelegauit. C. qui pro ſua iur. iud. da. poſ. l. j. ad fin. Vel ſolue cõtrarietatẽ illius l. ut notatur in prædi. decre. ſuper quæſtionum. §. porro.

lo ſuam iuſtitiam proſequatur, non obſtante ſi dicat [a] quòd ad ſuperiorẽ iudicem nuntium deſtinauerit, aut literas impetrauerit ab eodem priuſ-

Appellare uolens, ad quem appellabit?

[a] Papam ſmo hoc caſu nõ p̃t omitti medium, ut not. in dicto. §. porro.

[a] Si dicat. Et ſi propterea appellauerit eius appellatio nõ eſt admittẽda. ij. q. vj. c. nõ ſolẽt. §. eius qui. ff. de ap. reci. eius qui. & ſic correcta ſunt iura illa. ſ̃. eo. meminimus. & c. ad hæc ſicut. & ſ̃. de offic. dele. cum cauſa, quia non prodeſt nuntiũ p̃miſiſſe ad ſuperiorẽ, nec prodeſt ẽt habere literas quod plus eſt, quæ nondum ſunt iudici p̃ſentatæ: ut hic dicit. Ratio huius cõſtitutionis fuit, ne quis ſine cauſa declinet examẽ ordinarij iudicis: ut proprius honor debitus iudicibus deferatur. C. quando prouo. nõ eſt ne. omnẽ honorẽ. unde ſicut põt declinari iudiciũ eius per appellationem fruſtratoriam, ſic nec ꝑ miſsionem nũtij. quia ꝑ miſsionem nuntij nõ intelligit̃ prouocaſſe facto uel uerbo, cũ cauſa nõdum eſſet mota: nec cõminata: nec ad iudicem aliquo modo inſinuata. Vnde licitum eſt aduerſario, ad iudiciũ prouocare: & ius ſuũ proſequi corã ordinario: & ita p̃uenire aduerſariũ: nec prodeſt illi literas allegare, ſi nondum ſint iudici præſentatæ [2] : & ita quaſi præuentus oportet eũ coram ordinario reſpondere: Quia iudices illius, non prius dicuntur iuriſdictionem recepiſſe cum effectu, niſi cum eis literę præſentent̃. ſ̃. e. ſuper eo. ij. in fi. ſic cum quis citat̃. ſi poſtea pẽdente citatione mutauerit domiciliũ quaſi pręuentus oportebit eum rñdere. ſ̃. de fo. cõpe. c. pe. ſic & iſte qui iam habebat literas in arca ſua, pręuentus eſt. Præterea ſi per ſecundum reſcriptũ non tollat̃ iuriſdictio delegata, niſi de ea fiat mentio: multo fortius uidet̃, ꝙ non tollat̃ ordinaria, niſi de ipſa fiat mẽtio. facilius. n. tollit̃ extraordinaria, quam ordinaria. iij. q. iij. c. induciæ. §. ei autẽ. Super hoc dicas, ꝙ ſi iuriſdictio ordinaria iam cœpta eſt per ſolam citationem, a modo non poteſt tolli, quantũ ad cauſam illam ꝑ literas Papæ, niſi de hoc fiat mentio in reſcripto ſicut & in delegata. Sed ſi ordinaria iuriſdictio non eſt cœpta ꝑ citationem, præuenitur bene per reſcriptum [3], prout quotidie fit: nec eſt neceſſe fieri mentionem in reſcripto de ordinaria: & hoc ideo, ut dicit Io. quia ordinaria iuriſdictio generalis eſt: unde tollitur per ſpecialem, quantũ ad illam ſpeciem quæ delegat̃. ſ̃. de reſcrip. paſtoralis. arg. ĩ. eo. tit. c. j. & eo ipſo quod Papa ſciẽter cõmittit cauſam, eã transfert a poteſtate ordinarij. ſ̃. de of. dele. paſtoralis. §. præterea. Et tu dicas aliã rõnem meliorem. cum. n. dñs Papa ſit iudex ordinarius oĩum hoĩum, ut ix. q. iij. cũcta. poteſt quilibet eum adire per ſimplicem querelam re ĩtegra. & ipſe poteſt cognoſcere uel delegare: nec eſt neceſſe, ꝙ faciat mentionem de iuriſdictione minoris. & per ap. itur ad ipſum: ſicut in legato contingit, de quo minus uidetur. ſ̃. de off. dele c. j. Item & hic corrigitur iſtud. ſ̃. de reſcri. plerunq;. ut ſtatim quis poſsit aliũ p̃uenire, habentẽ priores literas quæ non ſunt iudici præſentatæ [4] de hoc tñ dixi. ſ̃. de reſcri. c. j. & ita patet, ꝙ ille qui primo ſuas literas exhibet iudici, ſiue prænenit alium in citatione faciẽda ꝑ ordinarium uel per delegatum, ille obtinebit. ad hoc facit ſ̃. de reſcri. capitulum ſanctæ crucis. & ita non refert, quæ ſint primæ uel ſecundæ re integra exiſtente, & ſic intelligitur conſtitutio iſta, re non integra exiſten-

Iudicis examen non poteſt declinari, neque per miſsionẽ nuncij ad ſuperiorẽ neq; per literas nondum iudici præſentatas.

[2] Præſentatæ. ſecus ſi ſint delegato p̃ſentatæ, & paratus eſt coram eo procedere Pan. Phil. Dec. num. 15.

[3] Per reſcriptũ. ſ. præſentatum. Pan.

[4] Præſentatæ. hoc falſum, qa inter plura reſcripta attenditur data & ſecundũ non loquens de primo eſt ſubreptitium. Pa.

Ordinaria iuriſdictio quod ſit generalis.

Papa eſt ordinari' omnium.

existente locum habẽt alia iura in quibus cauetur q non ualet secundum rescriptum, nisi faciat mẽtionẽ de primo. Bernar.

quã, delegato [a] fuerint asignatæ [b]. Cum aũt ex rõnabili [c] causa putauerit appellandũ, coram eodẽ iudice, causa probabili appellationis exposita, tali uidelicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, supior † de appellatione cognoscat. Et si minus rõnabiliter [d] eum appellasse cõstiterit: illũ ad inferiorẽ remittat, & in expẽsis [e] alteri parti cõdemnet. Alioquin [f] ipse procedet, Saluis constitutionibus de maioribus causis [g] ad sedẽ apostolicam referendis.

Idem in eodem.

Si iudex a quo est appellatũ a grauamine: illud reuocat, pōt in principali causa procedere.

CAP. LX.

[a] Delegato fuerint. Et ita uidetur quod si primæ literæ delegato sint asignatæ, non pōt præueniri ab ordinario uel delegato per secũdas, nisi fiat mentio de primis. Sed quid si nõ procedãt primi iudices, nunquid ualebunt secundę? uel quandiu debẽt expectare secundi, si non possunt primi procedere impediti iusta de causa? Pōt dici, quod in hoc casu locum habeat decre. illa, plerunq;. s. de rescri. ut si non procedãt primi iusta causa cessante, ualeant secundæ. Sed si non curant procedere, tunc moueantur per ordinarium uel per secũdum delegatum ut procedãt intra terminum cõpetentem: quia unus iudex propter negligentiam amittit iurisdictionem & alter postea procedit in causa. s. de of. or. significauit. & s. de of. deleg. prudentiam. in fi. s. de fo. cõp. licet. & c. ex tenor ne de dolo & malitia pars altera cõmodum consequatur: quia dignum est, ut propter negligẽtiam siue dolum perdat iurisdictionem. Ista notula intelligitur, cum primæ literæ sunt iudici præsentatæ nulla citatione facta per eas. sed non est curandum de ijs quæ in illa dicuntur, quia litera ista, priusquam &c. debet intelligi, prout dicitur in sequẽti notula quæ incipit, sed nunquid. & in fi. illius notulæ, & si ppea. quia non dicitur præuenta iurisdictio p solam præsentationem, licet litera ista hoc innuat.

[b] Asignatæ. Sed nunquid sola [1] pręsentatio literarum siue asignatio. sufficit ut non posit præueniri ab ordinario siue ab alio delegato? Ex hac litera uidetur, quod sic. Sed cõtra potius uidetur, quod sola præsentatio siue asignatio non sufficiat: quoniam uideo quod si duo sint ordinarij possum aduersarium meum conuenire coram altero, quem uoluero eligere, non obstante si aduersarius dicat, quod uolebat & deliberauerat me conuenire coram alio cum quo tractauerat, nisi ipsius citatio præuenisset. & idem credo in legatis, siue delegatis, siue in delegato & ordinario re integra. Rem intelligo integram, ante citationem [2] per quam iurisdictio perpetuata est, & non per præsentationẽ. s. de offic. delega. gratũ. unde quod dicit. prius &c. supplendum est maxime: quia idem est post præsentationem & ante citationem: nisi aliud uiderẽ. & hoc dicitur in fi. illius no. & si propterea per solam præsentationem uel aditionem ordinarij nulla etiã facta citatione non est præuẽtus aduersarius. sed per citationẽ præuentus est. s. de foro compet. c. ultim. & per solam citationem iurisdictio perpetuatur, & non per solam præsentationem. Si alibi inueneris ubi dicatur quod sola præsentia sufficiat, reducas illa ad id quod hic dicitur. Bernar.

[c] Ex rationabili causa. Colligit euidenter ex hac litera, quod semper causa appellationis sit talis, quæ si esset probata, legitima esset, proponenda est corã iudice a quo appellatur, ut j. eo. cum causam. in fi. ubi dicitur de hoc. Sed potest quæri, quæ causa dicat probabilis: utrum illa quæ uidet iudici uel alijs. Videtur quod hoc non sit referendum ad opinionem iudicis. j. de sent. ex. sacr. sicut nec ad opinionẽ iudicis refertur, quid dicatur manifestum, sed ad ipsam rei ueritatem. j. de uerb. sign. cum olim. ad idẽ facit iij. q. vij. iudicet. Sententiabit enim iudex in hoc, secundũ quod sibi uidetur, habita tamen collatione sapientiũ si nõ esset certus. arg. ff. de arbi. qualem. & iudex æstimabit ex opinione animi sui ea quæ proponunt. arg. iiij. quęst. iij. c. si testes. §. itẽ sępe fit. Si uero iudex dubius remanet: quia iudex non pōt certificari an sit pbabilis uel non: in tali dubio deferat appellationi. j. de sent. excommu. sacro. ad fi. quicunq; enim appellat a grauamine siue in iudicio, siue extra causam rationabilem debet allegare ĩ scriptis, secundum tenorem constitutionis Innoc. iiij. j. eo. cordi. lib. vj. alias reputabitur non appellãs: ut ibi dicitur. Bernardus.

[d] Rationabiliter. Quia causa quam proposuit in appellando, non fuit probabilis: ut ex euentu causæ apparet. Quid autem debeat probare appellans in causa appellationis, dicit j. eod. interposita. ubi de hoc. Sed qualiter remittitur ad illum, a quo appellauit, cũ habeat eum suspectum. s. eo. ad hęc. sed non potest dicere illum suspectum, cum ex propria culpa [3] processerit illa suspicio: sicut ille qui non prosequit ap. s. eo. personas. & c. cum sit Romana.

[e] In expensis. Hoc generaliter obtinet, quod qui deficit in appellatione, punitur in expensis. s. de test. significauerunt. de expensis istis plene dicitur s. de dolo & contu finem. & s. de rescrip. c. ult.

Glo. ista tractat. quod sit officium iudicis appellationis. Distinguit inter appellationem ab interlocutoria, uel a grauamine & a diffinitiua.

[f] Alioquin. Hic patet, q iudex appellationis pronuntiat appellationem tenere, quod per hoc non expirat eius officium: sed incipiet postea cognoscere de causa principali. C. de re. credi. generaliter. §. sinaũt. & in auth. de san. epi. §. si quis cõtra aliquẽ. in j. col. col. ix. Dicas quod hoc locum habet, quando appellatur a grauamine ante sñam: quia tunc iudex datur quasi sub cõditione quo ad principalem causam. unde primo cognoscit de grauamine: & si inueniat legitimam appellationem, tũc pronuntiat legitime appellatum fuisse, & postea procedit super principali. si male appellauerit, pronuntiabit male appellatum: & remittet partes ad priores iudices, in expensis appellantem condemnando, ut hic dicitur: & sub hac forma semper rescribitur quando appellatur a grauamine. Si uero appellatur a sententia diffinitiua, tunc iudex debet cognoscere de meritis causę, & uidere an bene uel male sit iudicatũ. & si bene sit iudicatũ, confirmabit sentẽtiã, uel cassabit, si male iudicatũ fuit: ut ij. q. vj. in fin. & C. de ap. eos. in quibus dicit, quod iudex tantum pronuntiare debet sentẽtiam iustam uel iniustam. Si uero plura capitula sint in sententia siue plures articuli, iudex pro parte potest confirmare, & pro parte cassare & reformare sententiam secundum quod iustum fuerit. infra, de testa. cap. Raynutius & cap. Raynaldus.

[g] Causis. Illæ enim semper sunt referẽdæ ad se. apo. j. de bap. maiores. Quæ dicantur maiores causæ, not. s. de offi. deleg. quod translationem.

† Vel eius delegatus sup articulo appellationis simpliciter, q si dicat bene appellatum, cognoscet d principali glo. ult. ij. q. vj. In no. Host. Anto. butrius hic.

1 Sola. dic quod sufficit, ut nõ posit prę ueniri ab ordinario qa rescriptũ de se est perpetuũ in delegatis inspicit data, nisi primus fuit p annum negligens ca. plerunque. s. de rescri. Ad de Philip. Deci. hic. nume. 16

2 Licet citatio facta sit corã delegato, tamen expirat rescriptum per litem contestatã postea factã coram ordinario de hoc ĩ Spe. tit. j. §. restat. ad fi. & facit q dicam de purga. cano. c. pe. super fin. ult. gl. Io. An. Appellans cum nõ debeat appellare sine probabili causa, quam causam dicemus p babilem?

3 Nec ex iprobitate sua &c. ff. de fur. itaq; fullo. Io. An. hypp. mar fil. l. j. §. cũ quis latrones. nu. 6. ff. de qst.

Cum

Cum cessante. Diuiditur. Nã principium & finis ponunt duplicem cõstitutionis causam. mediũ ponit constitutionem: ibi. Statuimus. Abbas.

[a] Comminando. Videtur ꝙ si iudex cõminatoria uerba proferat parti, ꝙ ex hoc possit appellari, nisi de hoc satisfaciat iudex. quod tamen non est uerum [1] quia ex officio suo comminare debet. ff. de iud. in peremptorio. & s. de rest. in integ. tũ ex literis. in fi. nec etiam debet statim quis moueri propter asperitatem uerborum. s. de rescript. si quando. Sed qualiter iudex potest mutare consilium suum in alterius iniuriam, cõtra regulam istã. ff. de reg. iur. nemo? Sed certe eodẽ modo quo appellãs põt mutare consilium: ut ij. q. vj. c. ei qui. §. si quis libellos. sic & iudex. & intellige si appellans adhuc nõ fecit sumptus ad prosequendam appellationẽ. ff. de condi. ob cau. da. si pecuniam. in prin. sed si sumptus uellet reficere, potest adhuc reuocarĩ grauamen: quia iã nõ interest illius. j. eo. interposita. §. ij. Sed nunquid iudex post decẽ dies potest mutare suã interlocutoriam? Videtur ꝙ nõ, quia postea transit in rẽ iudicatam: sicut etiam in diffinitiua. s. de elec. cũ dilecti. & s. de testi. significauerũt. ad fi. arg. cõtra. ff. de re iudi. ꝙ iussit. Põt dici, ꝙ licet trãseat in rem iudicatam quo ad hoc ꝙ post x. dies non possit appellari, non tñ quo ad iudicẽ quin possit reuocare [2] suam interlocutoriã: qa & appellans post x. dies põt renuntiare appellationi: quia ipso facto renuntiat quis, eo quod non prosequitur ipsam. supra. eod. personas. Aduertat tñ, qualiter corrigat suam sñiam siue errorem: quia si ita dicat: Ego reuoco sententiam meam, siue corrigo errorem meum, sic fatetur se errasse: & sic ille habuit probabilem causam appellandi, & sic uidetur, quod iurisdictio ab illo translata sit: & sic canon non posset [3] reddere sibi iurisdictionem, cum fateatur causam a se translatam. Curialius ergo dicat: non credo te grauasse, sed si grauaui te in aliquo illud reuoco. arg. colligitur ex hac decre. quod interlocutoria non transeat in rem iudicatã. sed uerum est, ꝙ nõ transit ut dictum est, quin iudex bene possit illã reuocare re integra. Sed quãtum ad illum contra quẽ lata est sententia, si non appellat intra x. dies, bene sentẽtiæ & sibi imputetur, quod non appellauit: quia sentẽtiæ acquieuisse uidetur, argumentum supra, titu. proxi. quod ad consultationẽ. Io. Itẽ est hic arg. quod actio semel extincta nõ reuiuiscit. arg. ff. de bon. poss. secundum tabulas. l. pen. §. qui testamento. & est contra illud de conse. dist. iiij. quæris. & ff. de solu. qui res. §. areã, sed hoc est beneficio huius cõstitutionis: & quia iudicis est corrigere quod minus legitime fecerit. j. de accu. qualiter & quando. alia iura plura hoc dicunt.

Cum cessante causa, cesset effectus: Statuimus, ut siue iudex ordinarius siue delegatus aliquid comminando [a] uel interloquendo protulerit, quo executioni mãdato alter litigantium grauaretur, & sano usus consilio, ab huiusmodi interlocutionis uel cõminationis effectu destiterit, libere in causæ cognitione ꝓcedat, non obstante, si a tali comminatione uel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non sit ex alia causa legitima suspectus: ne processus negotij, friuolis occasionibus retardetur.

Idem in eodem.

Volens iudicẽ recusare, debet coram eodem suspicionis causam probabilem proponere, & eam coram arbitris communiter eligendis probare: qua non probata, sua iurisdictione iudex utitur in principali: ea uero probata, remittit negotium ad superiorem, uel causam cõmittit de recusatoris consensu.

CAP. LXI.

Cum speciali sit prohibitione [b] prouisum, ne quis in aliquẽ excommunicationis sententiam nisi competenti [c] cõmonitione præmissa, promulgare ꝓsumat. Volentes etiam prouidere ne forte cõmonitus frustratoriæ recusationis uel appellationis obtentu monentis possit declinare examen. Statuimus, ut si allegauerit se iudicem habere suspectum, coram [d] eodem causam iustæ suspicionis [e] assignet, & ipse cum aduersario, uel (si forte aduersarium nõ habeat) cum iudice [f] arbitros communiter eligat: aut si communiter conuenire non possit absque malitia ipse unum, & ille alium eligat, qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequiuerint in unam concordare sententiam, aduocẽt tertium: [g] ut qđ duo ex ipsis decre-

Cum speciali sit. Prouidet concilium contra frustratoria appel. & recusationes, in utrisq; tradẽs formã qualiter iuste fiant. & quando in eis ꝓcedendũ sit. Et est cap. multum allegabile & quotidianũ. Et põt specialius hoc princ. sic summari ut in rubro. Primo recitat antiquam constitutionẽ. Secũdo promulgat nouã: ibi, statuimus ut. Primo ponit una constitutio. Secundo alia, ibi, porro. Tertio protestatur ibi, cæterũ. Abbas.

[b] Prohibitione. quam habes infra, de sententia excõmuni. sacro.

[c] Competenti. Trina, s. ut decima sexta quæstione septima omnes decimæ. xvij. quæstione iiij. de præsbyterorum. & uigesimaquarta quæstione iij. de illicita.

[d] Coram eodem. s. eo. secundo.

[e] Iustæ suspicionis. Quid si dubitetur [4] an sit iusta quia non est in iure expressa, & alias dubitaretur: Respondeo. arbitri electi de hoc cognoscant. primo an sit iusta: quia omnia quæ ad hũc articulum pertinent, ad arbitros pertinent. supra de officio delega. capitu. suspicionis.

[f] Cum iudice. Hoc intellige quãdo iudex ordinarius procedit ex officio suo contra aliquem ad famam uel clamorem infra de accusa. qualiter & quando. & sic loquitur ista constitutio in ordinario [5]: ut bene declarat sequentia aliter intelligi non potest: & ita tam in ordinario iudicio, quam extraordinario, scilicet inquirendo potest iudex recusari.

[g] Tertium. Sub hac forma non posset compromitti in duos, ut si dissentiant, tertium eligant, supra de arbi. innotuit. & ff. de arbi. item si unus. §. si in duos. sed si in duos simpliciter compromittatur, si dissentiunt, prætor eos cogere debet ut concordẽt uel tertium assumant. ff. de arb. item si unus. §. principaliter, & supra, de officio delega. suspicionis. §. j. Item argumentum, quod arbiter quantum ad hũc casum, posset egredi fines iunctos, quod uerum est authoritate huius constitutionis, alias non potest. supra de arbi. cum dilectus. ff. de arbi. non distinguemus. §. ulti. Ber.

[1] Verũ. imo uerũ nisi iniuste cõminat. Hos. Henr. bo. hic. Pan. Phil. De. hic. n. 10.

Interlocutoria, an post defendium mutari possit.

[2] Reuocare Fel. late cap. qualiter & qñ. j. col. iij. cũ seq. de appell. Phi. Deci. hic nu. 11. cũ seq. Alex. l. ꝙ iussit. col. ij. de re iudi. & ibi do. Pe. Rebuf. in rep.

[3] Vñ dic, ꝙ licet simpliciter fateatur se errasse uel male interlocutũ esse: si tñ emendat: per hanc constitutionẽ reassumit pristinam iurisdictionem. Io. And.

[4] Vbi uero nõ dubitatĩ qa manifeste iniusta est: ipse idẽ iudex illam repellit: & sic non obstat. s. de cã poss. cũ olim. secũdum Inn. & Host. Ioã. And.

[5] Ordinario. idem in delegato. Pan.

uerint, robur obtineat firmitatis: sciantq; se ad id fideliter exequendum, ex iniuncto nobis in uirtute obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij districto a præcepto teneri. causa uero suspicionis legitima coram ipsis intra competentem terminnm b non probata, sua iurisdictione iudex utatur. Et ipsa probata, legitime de recusatoris c assensu personæ idoneæ cõmittat negotiũ recusatus, uel ad superiorem trãsmittat ut in eo ipso procedat, secũdum qđ fuerit procedendum.

In notorijs non admittitur appellatio, in dubijs causa probabilis corã iudice est exprimẽda, quæ debeat legitima reputari: quam si non prosequitur, iudex a quo in causa ꝓcedat. Idẽ si prosequitur, & non probat. Hæc autem constitutio, non extenditur ad regulares. h.d.

Porro commonito ad ap. obstaculũ conuolante: si eius excessus euidentia rei uel ipsius cõfessione d aut alio modo legitimo fuerit manifestus (cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ institutum) non est prouocationi huiusmodi deferendũ. Excessu quoq; dubio existente, ne friuolæ appellationis diffugio appellans iudicis processum impediat, coram eodem probabilem causam appellationis exponat, talem uidelicet, quæ si foret probata deberet legitima reputari. & tunc si habuerit aduersarium, intra terminũ e secundũ locorũ distãtiã, & tpis qualitatẽ, & naturã negotij, ab eodẽ

1 Corrigit. imo qa cap. suspicionis, loquiẗ in termino ꝑfigẽdo recusatori ad recusationẽ ꝓbãdam. Pan.
2 Vt j. eo. cõsuluit. j. Ioan. An.
3 Nõ est uerũ, quia de alio termino loqtur: ut ibi not. Ioan. And.
4 Nõ põt. dic ꝙ delegatus ꝑt oĩno committeẗ antequã accuseẗ, post nõ, nisi de cõsensu recusantis & nõ secuta sñia recusatiõis. c. iudex. đ offi. dele. li. vj. & idẽ de ordinario secũdũ Aret. in c. si quis cõtra. de foro comp. & Philip. Dec. hic. nu. 8. contra Pano. in d. ca. si quis cõtra & in hanc sñiam icli nat. Pan. hic. col. iij uers. sed si uis. & est cõmunis & tenẽda

Iudex recusat', an alij possit negotium cõmitteẗ?

5 Vult. imo uult requiri cõsensu in recusatoris in cõmittendo sed nõ in cui cõmittaẗ, & sic cessat absurdum sequens.

a Districto præcepto. Et sic uidetur, ꝙ idem faciat præceptum canonis, ꝙ facit præceptum iudicis: ut beneficio huius canonis teneatur cõcordare uel aliũ eligere. sed quia canon iste pœnam istam nõ imponit iudex recusatus compellat illos, & pœnã eis imponat si nõ concordant. supra de offic. deleg. suspicionis. in fi. Quæ sit potestas istorum arbitrorũ diciẗ. s. de officio deleg. suspicionis. in fine.

b Terminum. Ab ipso iudice præfigendum intra quẽ arbitri suspicionis negotium terminare procurent. j. eo. ti. legitima. in concil. Lug. lib. vj. quę corrigit 1 illã, suspicionis. in hoc tãtum. & merito iudex recusatus arbitris iterũ præfigere debet, intra quẽ causam suspicionis determinent sicut iudex a quo appellatur, potest & debet præfigere terminũ appellanti 2 intra quẽ causam appellationis prosequatur: alioqui in causa procedet: ut i §. seq. & s. eo. sæpe. & eadem ratio est in utroque casu, sine prætextu friuolę appellationis uel recusatiõis negotium prorogetur. ideo decre. illa suspicionis corrigiẗ 3 quãtum ad hunc articulum. Ber.

c De recusatoris assensu. Nota ergo quod hæc constitutio loquitur in ordinario, quod ex eo probaẗ, quod iudex recusatus cõmittit alij negotium illud quod nõ potest 4 facere delegatus inuito recusatore. supra, eod. secundo. imo statim suspensa est potestas ipsius, ut ibi dictum est, quę loquitur in delegato tãtum. sic supra, de foro compe. si quis contra clericum. & xj. quæstio. j. peruenit. & supra, eod. ad hæc. & infra, ubi ordinarius recusans committit alij causam probata primo suspicione secundum tenorem huius constitutionis. Sed contra supra, de foro compet. licet. ubi ordinarius recusatus non cõmittit negotium. imo ibi recurritur ad alium iudicem, sed illa loquitur secundum consuetudinem loci, cum uacat imperium, nec continet ius commune. Et sic patet ex hac constitutione, quod ordinarius potest recusari. & causa suspicionis probanda est coram arbitris. & secundum determinationẽ istius intellige iura prædi. quæ loquuntur de recusatione ordinarij. Nota quod hæc clausula de recusatoris assensu, secundum Ioan. si determinet totalem disiunctam. committat negotium, uel ad superiorem remittat, in optione recusatoris est an uelit negotium committi, an ad superiorem referri. & dicit Ioã. quod intellectus iste probabilis est. Si determinat primam partem tantum, tunc litera uult 5 quod secundum uoluntatem recusatoris eligenda sit persona, cui committat negotium, duntamen non sit suspecta. Intellectus iste non uidetur probabilis, imo improbabilis, iniquum enim esset, quod actor ad uoluntatem ipsius rei ipsum conueniat. Nam pro modica causa, quandoq; traheret eum ad Papam ut illũ fatigaret laboribus & expẽsis. & sic posset sæpe contingere, ꝙ potius renuntiaret liti, quã uellet taliter laborare: uel posset eligere talem: licet illum recusare non possit, qui causam suã male tractaret. unde dicas, de recusatoris assensu, & etiam de assensu actoris: ut de utriusque partis assensu committat negotium recusatus, ꝙ probatur. s. de foro compet. si quis contra & s. eod. ad hæc. & j. ubi diciẗ te insistente iudicẽ eligant ipsæ partes. partes. n. cõmuni consensu iudices eligere debent cum ordinarius recusaẗ. xj. qõ. j. peruenit. Si partes nõ cõcordauerint, tũc iudex committat alicui personæ neutri parti suspectæ, & quod dicit, de recusatoris assensu præcipue intellige, quod requirendus est assensus recusatoris, ne iterũ recuset illũ, ex quo cõsentit in illum supra, de officio deleg. insinuãte. & ca. super quæstionum. §. nos. & §. uerum. & iij. q. iij. c. induciæ. §. offeratur. Et similiter cõsensus actoris requirẽdus, ne ipsum postea recuset: quia licet sit actor: posset eum recusare: ut supra, de foro competenti, si quis contra. Nunquam fuit intentio domini papæ quod potestas committendi resideret penes recusatorem. Et in potestate iudicis est remittere negotium ad superiorem uel committere de assensu accusatoris & etiam actoris: ut dictum est. & hæc determinatio, de assensu recusatoris, determinat tantum hoc uerbum. committat.

Porro. Primo dicit, quid in notorijs. Secundo quid in dubijs: ibi, Excessu quoque. Tertio protestatur in fin. ibi, Cæterum. Abbas.

d Confessione. Ita patet, quod non admittitur appellatio contra confessionem, uel si excessus sit manifestus, euidentia rei uel alio legitimo modo, puta per sententiam. Istis tribus modis factum dicitur notorium. j. de cohabi. cleric. & mu. c. ulti. Cõfessus nõ auditur apppellans. iij. quæstione, sexta, quicunque. Cõsueuit tamen dici, quod sola 6 confessio non impedit in criminali quin possit appellari ij. quæstione vj. c. ei qui. §. sunt quorum 7 in ciuili tamen si uellet probare errorem, auditur. ff. de confes. cum fideicommissum. supra, de confes. c. ulti. sed hic non admittitur: quia a correctione non appellatur. & extra ordinem agitur hic.

e Intra terminum. Nota quod triplex est terminus ut no. s. eo. personas. & ibi illud uideas.

Iudex ordinarius, potest recusari.

Iudex recusatus, negotium non committat: nisi utraque pars consentiat.

Appellatio, an impediat ꝑ confessionem?

6 Sola. imo si est cõfessio excusata. Pan. Phil. De. nu. 5.

7 Vbi dicit hoc & plenius. j. eo. Romana. §. si autem. li. vj. & in Spe. de appel. §. in quibus. circa prin. Ioã. And. in no uel.

Proce-

iudice moderandum appellationis causam prosequatur: quã si prosequi nõ curauerit, ex tunc ipse iudex (appel. non obstãte.) procedat. [a] nullo autem aduersario comparente, cũ iudex ex suo procedat officio: appel. causa coram superiore [b] probata, superior suæ iurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans, in eius probatione defecerit, [c] ad eum à quo ipsum malitiosè appellasse constiterit remittatur. Cæterũ has [d] duas constitutiones præmissas nolumus ad regulares [e] extendi contra suas speciales obseruantias.

Hono. iij. decano & cãcella. & cantori Lintonieñ.

Si iudex confeßionem aduocati, eadem die reuocatam, pro litis contestatione uelit habere, uel processum à subdelegato subdelegati factum ratificat, licitè appellatur.

CAP. LXII.

Cvm causam, quæ inter abbatem, & fratres de ualle sancti Ioãnis ex parte una, & priorem & canonicos de Nouo loco ex altera, super ecclesia de Holiseth uertitur, R. sancti Angeli decano cardinali commisimus audiendam: ut infrà. Procurator prædictorum prioris & canonicorũ proposuit, quòd cùm coram subdelegatis iudicum delegatorum inducias ad proponendũ [f] exceptiones dilatorias petijsset: quia aduocatus ipsius ductus errore respondit, quòd ecclesia de Nouo loco, ecclesiam de qua erat quæstio, per xl. an. & amplius pacificè [g] possederat, licet ipse eadem die aduocati errorem corrigens, ipsius responsionem quæ suæ petitioni contra dicere uidebatur, (ne per eã aliquod sibi posset præiudicium generari, pro eo quòd ante litis contestationem [h] sunt exceptiones dilatoriæ proponendæ) coram eisdem iudicibus reuocauit. Iudices [i] tamen per huiusmodi responsionem erroneam aduocati, litem contestatam fore credẽtes, ad receptionem testium [k] partis alterius processerunt: & infra. Mandamus quatenus si dicti prior & canonici legitimè probauerint quod ꝑ procuratorem ipsorum eadem die [l] aduocati respõsio extiterit reuocata, quia sic per cõsequens lis contestata [m] non fuit, uel ꝙ delegati testes receptos à subdelegatis subdelegatorum suorum approbauerint, cùm non nisi delegatus [n] à principe causam alij ualeat delegare, quicquid ab ipsis post

[a] Procedat. Ad petitionem aduersarij: ut differat à sequenti, quando iudex ex officio suo procedit.
[b] Coram superiore. Sed qualiter procedit superior, quando episcopus procedit ex officio, nunquid uocabitur episcopus? Credo quod sit uocandus, ut defendat processum suũ si uoluerit: sicut uocaretur aduersarius in alio casu, cũ est ibi actor & reus: nec tũc necesse est iudicẽ esse ꝑsẽtẽ q̃ tulit sñiam: quia ius eius nõ lęditur. [1] arg. ij. q. vj. hoc etiam.
[c] Defecerit. Et sic uidetur, quod appellans teneat̃ probare se iuste appellasse, qđ est uerũ si appellatio recipitur: alias nõ. j. e. iterposita. & sic ꝓsumitur pro sentẽtia iudicis. s. de renuntia. in præsentia. Arg. contra. s. de proba. quoniã cõtra. Sed dic qđ præsumit̃ pro sententia iudicis, ex quo apparet de actis, sed pro processu non præsumit̃ si dubitat̃ de ipso nisi quatenus constiterit: ut in cõstitutione illa, quoniam contra.
[d] Has constitutiones. Scilicet pręsentem & illam. j. de senten. excom. c. sacro. B.
[e] Regulares. s. e. reprehensibilis. & s. e. c. ij.

Cvm causam. In prima ponitur narratio appellantis. In secunda iudicum datio: ibi, Mandamus. Abbas Sic.
[f] Ad proponendum. Quod iudex ex officio suo etiã facere debet. supra tit. proximo. inter monasteriũ. & supra de excep. pastoralis.
[g] Pacifice possederat. Propter quod petitio aduersæ ꝑtis fieri non debebat. & sic fuit lis contesta.
[h] Litis contestationem. Quod uerum est. iij. quæst. vj. c. si quis episcoporum. §. exceptio. & supra. titulo proxim. inter monasterium. & C. de excep. si quis aduocatus.
[i] Iudices. Delegati.
[k] Testium. Quibus receptis, iudices delegati examinationem quorundã testium cõmiserunt quibusdam qui uices suas alijs cõmiserant, & illi quosdam testes receperũt, primi iudices delegati approbauerũt receptionem illorum testiũ, cum de iure talis receptio nõ ualeret, propter quæ grauamina extitit appellatum. quod testes approbauerant primi delegati à papa, & sic iterũ aliud grauamen intulerũt propter quod appellatum fuit ad papã.
[l] Eadem die. Sed nũquid ẽ istud necessarium: ut eadẽ die debeat reuocari. Vel quãdocunq; ante sententiã? Videtur ꝙ quandocũque ante sentẽtiã, ut s. de cõfes. c. ulti. C. de iur. & fact. igno. error facti. & j. de cẽsi. olim. ubi de hoc. uel saltem usq; ad triduũ. [2] C. de erro. aduo. l. iij. In casu isto uidet̃ quod eadẽ die debeat reuocari, uel saltẽ antequã fiat aliq̃d in causa, per quod uideatur approbare huiusmodi cõfessionem puta si producerentur testes. uel si aliq̃d aliud fiat, qđ tãtum post lit. cõtes. fieri debet.
[m] Lis contestata non fuit. Ergo uidetur, ꝙ si nõ probauit ꝙ confessio eadẽ die fuerit reuocata, per consequẽs lis fuit cõte. & sic per indirectã cõfessionẽ aduocati ẽt fit litis contestatio. si s. de dolo, & cont. prout arg. cõtra. [3] s. de ele. dudũ. ij. & s. ut lit. non contest. c. uno ubi dicit̃, ꝙ ꝑ narrationem & respõsionem fit lit. cõte.
[n] Delegatus à principe. C. de iud. à iudice. & s. de off. de leg. super quæstionum. §. si uero. Per hoc patet, ꝙ reprobata est opi. illorũ qui dicũt qđ subdelegatus post lit. cõte. põt alij uices suas subdelegare, ad instar ꝓcuratoris q post lit. conte. factus est dñs litis: unde põt postea dare aliũ ꝓcuratorẽ. C. de ꝓcur. nulla. & l. neq; [4] & sic uolũt intelligere illã decr. s. ti. prox. cũ bertholdus. quæ expresse cõtradicit huic. sed illa [5] nõ continet ius quantũ ad hoc, nec fuit obiectũ: & ita per patiẽtiã tolerat. j. de præb. cũ iãdudum in fi.

Secus si ius suũ læderet: ut quia dicit̃ fecisse litẽ suã, uel incidisse in constitutione, de re iudi. cũ æterni. li. vj. probat̃ hoc. ꝗ sententia excõ. uenerabilibus. e. li. Ioã. And. in nouel.

Aduocati error quã diu põt reuocari.

[2] Nudo uerbo, nõ facta fide de errore, secũdum Hostiẽ. & scripsi in palle. decre. olim. super gl. ij. Io. An. Pan.

[3] Contra supple hic dictũ petita fieri nõ dbere uel æq̃pollẽs. Pan. nu. 9.

[4] Et j. de procu. c. j. lib. vj. sed hęc rõ nõ ualet, ut ibi not. ꝑ lit. conte. procurator fit dominus instãtiæ: uñ sine causa nõ reuocatur inuitus e. ti. c. ij. li. vj. qđ nõ est in delegato. ff. de iudi. iudicium. nec mirũ: q̃a ĩ contestatione procurator ẽ ut agẽs, iudex ut patiens. fortius ergo operat̃ cõtestatio ĩ agente, q̃ ĩ patiẽte. facit qđ̃ met. cau. sacris. Io. An. in no.

[5] Illa dic ꝙ ibi loquitur de articulo nõ iurisdictionali. Pan.

in fi.ꝙ ius non contineat, patet per hoc quod hic dicit, quod nõ niſi delegatus à principe cauſam poteſt alij delegare, non diſtinguendo ante lit.conteſtat.uel poſt.& ita ibi non potuit de iure delegari. Eſt ergo tenendum, quod ſubdelegatus alij ſubdelegare non poteſt: quia ſic & illi poſſent iterũ ſubdelegare: quod eẽ non debet. & eſt ſimile in excommunicatione, quæ nõ trãſit in tertiã perſonam.& quod dicitur delegatus ab alio quam à principe nõ poteſt alij cauſam delegare, ĩtellige de eo q̃ eſt delegatus ab alio ad unã cauſam tantum. Nã ſi eſſet ei delegata uniuerſitas cauſarũ, bene poſſet unã cauſam alij ſubdelegare. ff.đ iud.cũ pretor. §.j alias non põt. ff.de offi. proconſul.& leg.legatus. quia quaſi ordinarius uidetur.

a Dummodo hæc. Sed nunquid poſſit in cauſa appellationis proponere aliam cauſam quã nõ expreſsit in appellando? Videtur quod ſic. ſupra eo. cõſtitutis.ij. Item & noua cauſa poteſt opponi in cauſa appellationis, & noua inſtrumẽta, & allegationes. ſupra de fide inſtru. cũ Ioãnes. ff. đ ap. ſcio. s̄.de teſti.fraternitatis. & C.de tẽp.ap.per hãc. & s̄. ut lit. non cõte. accedẽs. Sed cõtra uideṫ expreſſum. s̄.e.ut debitus.ubi dicitur, ꝙ qui appellat, cauſam appellationis propter quam appellat debet allegare coram iudice. & hic expreſſe idem dicit litera iſta, dummodo hæc in appellationis cauſa expreſſa fuerint.& j̄.c. proxi. Super hoc ita diſtingue: aut appellatur à grauamine ante ſententiam diffinitiuam, aut à ſententia diffinitiua. Si à grauamine ante ſententiã, tunc neceſſe eſt allegare corã iudice appellationis cauſam ſui grauaminis talẽ quæ ſi eſſet probata, eſſet legitima, uel quæ eſſet expreſſa in iure. & tunc in cauſa appellationis non poteſt aliã allegare: ut hic dicit.& s̄.eod.ut debitus.& eſt ratio, quia nõ appellatur, niſi à grauamine: ſed propter hãc cauſam qua ſimul de nouo proponere coram iudice cap.non grauabatur, nec propter hoc appellauit:& iudex appellationis cognoſcere debet tantum ſuper eo pro quo appellauit:& papa ſemper ita reſcribit in appellationibus ante ſentẽtiam, ſi eſt ita. 1 Si uero aliquis appellat à diffinitiua, tunc non eſt neceſſe aliquã cauſam allegare cũ appellat ſed ſufficit dicere, appello ab iniqua ſententia: 2 & tunc in cauſa appellationis poteſt opponere nouã cauſam, & noua inſtrumenta, & ſic loquitur. s̄. de fide inſtru. cum Ioannes. & l. ſcio.& per hanc decret.illa. s̄.e.cõſtitutis.ſpecialiter. intelligitur in cauſa electionis, ut ibi dicitur. Et decre.illam accedẽs. intellige, ut ibi dicit. Itẽ in alijs appellatiõibus extra iudicium 3 faciẽdis, exprimẽda eſt cã propter quã appellatur. j̄. de ijs q̃ fi.à ma.par.ca.c.j. & s̄. eodẽ bonæ. & s̄. de ele. cũ nobis.& s̄.e.dilectus. & in ſcriptis proponenda eſt. alias reputabitur nõ appellãs, in decreta. Inno.iiij.cordi nobis eſt.eod.titu.libro vj.

appellationem eorum factũ eſt (dummodo [a] hęc in appellatione ipſa expreſſa fuerint) nuncietis irritum & inane.

Idem decano & theſaurario & P.ſancti Petri canonico Zamoreñ.

Nõ ſufficit appellãti docere quod exceptionem legitimam et uerã oppoſuit & appellauit, niſi doceat propter exceptionẽ nõ admiſſam appellaſſe.h.d. & eſt caſus no. & quotidianus.

CAP. LXIII.

DIlecto filio G.capellano noſtro D.presbytero & I. capituli Salamantini procuratori à nobis auditore conceſſo, procurator capituli propoſuit coram eo, quòd cùm dictus presbyter ſuper receptione ſua in Salamantina eccleſia executorias à nobis ad archid. Ciuitateñ.& collegas eius, literas impetraſſet, coram eis fuit ex parte capituli allegatũ quòd cùm in ipſa ſit eccleſia certus numerus canonicorum iuramento firmatus de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas nõ debebant cõtra ipſos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad noſtram audientiam appellatum: & infrà. Quoniam igitur, & ſi per confeſsionem preſbyteri factam coram auditore prædicto conſtiterit Salamentinam eccleſiam habere certum numerum canonicorum iuramento firmatum, & huiuſmodi exceptionem coram executoribus fuiſſe propoſitam, & quòd appellatum extiterit ab eiſdem: quia tamen non conſtitit quòd propter exceptionem huiuſmodi non admiſſam, aliamve legitimam fuerit appellatum: Mandamus quate. ſi uobis conſtiterit præfatam exceptionem huiuſmodi de certo canonicorum numero iuramento firmato, uel alias legitimas exceptiones fuiſſe propoſitas [b] coram ipſis executoribus, nec admiſſas: ac ideo partem capituli appellaſſe: ipſorum executorum proceſſum denuntietis irritum, & inanem.

Dilecto. Primo ponit factũ corã auditore narratum. Secũdo committit cãm, & præmittit: quare: ibi, Quoniã. Abb. Siculus.

b Propoſitas. Sic patet, ꝙ cauſa propter quam appellatur, proponẽda eſt corã iudice, à quo appellatur: & ſic fuit cauſa iſta legitima: quia non eſt uериſimile, q̃đ papa ex certa ſciẽtia mãdaſſet illum recipi cõtra iuramẽta canonicorum: imo uideṫ papa circũuentus. s̄.de reſcri.cõſtitutus in p te deciſa. Idẽ eſſet etiam ſi ſtatutũ canonicorum confirmatũ fuiſſet ſolũmodo p ſedẽ apoſtolicam ſine iuramento. 4 s̄.de conſtitu.cum acceſsiſſent.& ar. j̄. de priuileg.ex parte.& s̄.de reſcrip. cum ordinem. Item patet hic, quod licet exceptio etiam legitima propoſita non admittatur: ſi non ſit appellatũ propter ipſam, licet appellatum ſit non debet retractari prætextu illius exceptionis quod factum eſt: quia ſententia contra ius litigatoris bene tenet, à qua nõ eſt appellatũ, licet non teneat contra ius conſtitutionis lata. s̄. tit. prox.cum inter uos.& ij.quæſtio.vj.c.ei qui. §. diffinitiua.uerſicu.item ſi ſententia. C. quando prouoca. non eſt neceſ.l.ij.& ff. quæ ſent. ſine ap.reſcin.l.j.§.j. Item ex hoc patet, quod ſi quis appellat à grauamine, nec exprimit cauſam illã in appellatione propter quam appellauit, ſed aliam, illam proſequi non poteſt: quia propter illam non appellauit.de hoc dictum eſt ſupra.c.prox. Item uidetur, quod in cauſa appellationis ſufficiat probare cauſam probabilẽ fuiſſe propoſitam coram iudice à quo appellauit, & non admiſſam: ſed hoc intelligendum eſt ſecundum quod dicitur. j̄.

1 Et ſic ĩtellige ꝙ not.lxxx. diſt.c.j.& đ hoc. ij. q.vj. non ita.Ioan. An.in no uel.

2 Ita l ęc opi. poſtea ap.p-bata fuit per cle.appellanti. eo. ti.

3 De appellatiõibus extra iudic. in cauſis electionũ dic ut j̄. de ele. ut cir ca.li.vj.& cle. e. tit. cõſtitutionem. Ioã. And.

4 Imo uidetur id in numero ſtatuto, licet iuratus non ſit confirmatus. & de hoc in præalle.đ cre.cõſtitutus ĩ fi. j.gl.Ioan. And.

tur. j. eo. interposita.

NIcolao militi. Diuiditur. Primo ponit dationē auditoris, & petitionem appellantis. Secundo dat iudices: ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

Appellās, appellationi ſuæ poteſt terminū ſtatuere.

a Appellationi. Poteſt enim quis appellationi ſuæ ſtatuere terminum ad ipſam proſequēdam. ſ. e. perſonas. & cap. oblatæ. & ſi talis appel. a iudice uel ab aduerſario fuerit probata, tūc appellans tenetur proſequi cauſam per ſufficientem procuratorem ad cauſam parte altera eā proſequēte alias in expēſis appellator cōdemnabitˀ, ut hic dicit. & idem intellige in diffinitiua, ut cum appellans ſtatuit terminū ad proſequendā appellationē ſuam 1 tenetˀ appellans mittere ſufficienter ad cauſam ſuam defendēdam, alias procedatur ad confirmādā uel infirmandam ſnīam etiā altera parte nō proſequēte: ut ſ. de renūtiens. Si uero appellās non præfixit terminum appellationi ſuæ proſequēdæ, nec a iudice, nec ab aduerſario appellatio fuit approbata, tūc ſufficit appellanti mittere procuratorē ad impetrandū & cōtradicendum altera parte etiā proſequente. j. eo. tit. interpoſita. §. j. ad hoc facit. j. eo. tit. cordi. lib. vj. ubi dicit ſi appellatus uoluerit proſequi: qa approbat appellationem. & ſic ideo uterq; tenetur mittere ſufficientem. ut ibi dicit. Sed ſi appellatus noluerit proſequi appellationē: quia eam non approbat, tunc ſufficit appellanti mittere ſimplicem nuntium, ad impetrandum & contradicendum a contrario ſenſu horum uerborum ſi appellatus uoluerit. & ita hæc decre. & illa interpoſita. §. j. loquuntˀ in diuerſo caſu, & non contrario. Et nota quod terminus ſtatutus ad proſequendam appellationem a iudice uel ab aduerſario. uicem obtinet peremptorij. ſupra, eodem. ſæpe. De hac materia plene not. ſupra, de renuntia. ueniens. in glo. quæ incipit, ſed non uidetur ꝙ miles iſte approbauit appellationem uel etiam iudex, quod patet ex eo ꝙ eam fuit perſonaliter proſecutus, alias ſtabitur illi decre. infra, eo. interpoſita. & ſic corrigitur iſta in hoc. ſi uero appellatio nec a iudice, nec ab aduerſario fuerit approbata, tunc appellans poteſt ſimpliciter conſtituere procuratorem ad impetrandū & contradicendum. licet pars altera eam ſufficienter proſequi ſit parata. infra eodē. interpoſita. §. primo.

1 Suam. adde & ꝙ ſit approbata a parte. Panor.

Idem ſancti Andreę archiad. & magiſtro I. canonico de Melteñ.

Appellans qui terminum ap. præfigit, ſi mittit procuratorem ad impetrandum. & contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta a iudice: uel approbata a parte. aduerſario legitime proſequenti condemnatur in expenſis. hoc dicit ſecundum communem intellectum, licet gloſſa aliud ſenſerit.

CAP LXIIII.

NIcolao militi ac fratri E. monacho monaſterij ſanctæ Mariæ, ſancti Adriani diac. cardi. cōceſsimus auditorem: in cuius præſentia, cum dictus monachus non niſi ad impetrādum & contradicendum procurator fuerit inſtitutus, ſupplicauit humiliter idem miles, ut contrā ipſos tanquam contumaces procedere deberemus: & infra. Mandamus quatenus ſi uobis cōſtiterit dictos abbatem & conuentū appellationi a ſuæ terminum præfixiſſe: cum ad proſequendā eandem, ſufficientem procuratorē non miſerint: memorato milite ipſam perſonaliter proſequente, ipſos ad reſtituendas expenſas a tempore b app. factas eidem militi condemnetis.

Idem epiſcopo Mātiñ. & P. canonico Tuſcañ.

Ab eadem ſententia diffinitiua, tertio appellare non licet.

CAP. LXV.

SVa nobis R. tutor filiorū quondam B. ciuis Tuſcaneñ. petitione monſtrauit, quòd cum inter ipſum ex una parte, & F. pro ſe ac P. tutorē quōdam filij B. ex altera, ſup quadam ſumma pecuniæ corā iudice Tuſcañ. quæſtio uerteretˀ, idē diffinitiuam pro eodē R. ſentētiā promulgauit quæ bis fuit ꝑ iudices delegatos a ſe. apo. confirmata: & infra. Sed pars altera, quæ ſemel & iterū c appellauerat, tertio uocē appellationis ad nos emittens, P. & eius collegæ cognitionē ipſius ſentētiæ a nobis obtinuit delegari: & j. Cūq; R. ſanctæ Mariæ in Coſmed. diaco. cardi. ſuper ap. tertio ad nos emiſſa utriq; parti a nobis datus auditor interlocutus fuerit, illos nō potuiſſe de iure tertio appellare. d Nos prædicto P. & eius collegæ dedimus in mādatis, ut in negotio ipſo nequaquā procedere attentarent.

Idem magiſtro G. archi. & of. Lemo.

Appellatio omiſſo medio iudice interpoſita, cauſam nō deuoluit exceptione oppoſita. h. d. ſecundum communem intellectū.

b A tempore appellationis factas. quia ex tūc fuit cōtumax ex quo non miſit ſufficientem procuratorem: & quia ex tunc uidetur citatus ad cauſam. ſimile ſupra, de dolo & contu. cū dilecti 2 ſ. eo. reprehenſibile. & capitu. ſæpe.

2 De procura. auditis. Io. an.

SVa nobis. Diuiditur. Primo ponit querelam appellati. Secūdo ſententiam auditoris: ibi, Cumq;. Tertio inhibitionē factam iudicibus appellationis: ibi, Nos. Abbas.

c Iterum. Hæc uox iterū quas res ſignificat: & exponitur iterum, id eſt quoties opus erit. ff. de edendo ueluti.

d Tertio appellare. bene interlocutus fuit: ut ſecunda quæſtione ſexta, ſi quis in quacunque. & C. ne lic. in una eadēq; cauſa ter. pro. l. una. Ex hoc & prędictis iuribus patet quod non licet ter appellare. Sed contra uidetur ij. quæſtione ſexta, quoties. ubi dicitur, quoties putauerint ſe grauari, ad Romanam ſedem appellent: ut tertia quæſtione vij. pulſatus. Sed dic quoties, id eſt, ſecundo, & nō ultra in diffinitiua ſententia, ſiue ſuper eodem capitulo. ſic ſupra, eodem directe. ubi de hoc: & ſic illud quoties, reſtringitur. Verbum enim generale ſæpe reſtringitur. xviij. diſtinct. placuit. lxxv. diſtinct. quod die in fi. & xij. qō. ij. ſine exceptione. in princip. & ſupra, de reſcript. ſedes. Itē argu. contra. xxxj. q. ij. Lotharius. ubi dicitur ꝙ Teberga ter appellauit, ſed exponi conſueuit, ter appellauit, id eſt, ter uocem appellationis emiſit, dicendo appello ter. ſ. appello, appello, appello. Ber.

Appellatio, quoties interponi pōt.

Dilecti filij. De subdito uel delegato episcopo ad archiepiscopum appellare nō licet. h. d. Primo ponit querelam appellantis, qui secundo dat iudicē ibi, Quocirca. Abbas.

a Monstrarūt. Ex una parte, & quendā militem Claremontē. diœcesis ex altera. sup quodam nemore.

b Post huiusmodi appellationem. Ex hoc patet qđ gradatim est appellandū. ar. ij. q. vij. metropolitanū. & qō. vj. anteriorum. §. illo uidelicet. & ĩ. de offic. deleg. super quæstionum. §. porro. & si de app. Imperatores. C. de ap. ꝑcipimus. ff. quis & a quo ap. l. j. j. resp. Sed contra ĩ. de præb. referente. ibi, appellatum. fuit ad archiepiscopū omisso episcopo. & ff. quis & a quo ap. l. j. §. j. & ĩ. de no. oper. nun. significantibus. ubi omittitur medius. Dicas ꝙ gradatim est appellādum de iure: secundum canones tamen si omittat medius, & non opponat exceptio coram isto superiore, bene ualet c ꝙ per ipsum fit, sic intelligunt prædictæ decret. referente. & significantibus. Vel forte illud obtinet de consuetudine præscripta, ut ad illos archiepiscopos appelletur omissis medijs. Si uero non opponatur exceptio, nō ualet ꝙ postea fit si ꝑpter hoc appelletur, si consuetudo non obstat. & ita intellige ꝙ hic dicitur. Sed lex ista. ff. quis & a quo. l. j. §. j. multum contradicit: quia dicitur ꝙ generaliter debet appellari ad primum delegantem, & non ad illū qui delegauit. Sed intellige legem illam in subdelegatis, ut si appellatur ab aliquo subdelegato, cui cōmissa fuit tota causa: a delegato ad uniuersitatem causarum appellari debet ad primū delegantem, & sic intellige legem illam secundū illam decr. super quæstionum. §. porro. Sed si appelletur a delegato tantū, siue sit delegatus ad uniuersitatē causarum, siue sit delegatus ad unā causam tantū, semper de iure appellandū est ad suum delegātem. & sic intellige ꝙ dicit hic & in l. prædic. ff. quis & a quo ap. l. j. aliæ uero leges loquūtur in ordinarijs. & c. metropolitanū. Illud generale est: ꝙ ad papā potest appellari ommisso medio propter plenitudinem potestatis. ij. q. vj. quoties ad Romanam. & in pluribus alijs ca. ibidē. Quia per simplicem querelam pōt papa adiri: cū ipse sit iudex ordinarius singulorū. ix. q. iij. cuncta. & c. per principalem. nisi in casu illius decr. super quæstionū. §. porro. Et sic oīa plana sunt. De appellationibus interponendis ab officialibus episcoporum uel archidiaconorū, uel aliorum inferiorū dicas qđ cum idē sit auditorū, siue curia episcoporum & eorum officialium: si appelletur ab officialibus episcoporum, appellandum est ad archiepiscopum de iure, non ad episcopū. & si appelletur ab archidiacono uel eius officiali, appellandum est ad episcopum & non ad archiepiscopum. tñ si est consuetudo ꝙ appelletur ab archidiacono uel eius officiali ad archiepiscopū, omisso episcōpo, ualet appellatio. & hoc totū habes in quadam decre. Inno. iiij. e. ti. quæ incipit, Romana. li. vj. Et idē credo, ꝙ si consuetudo sit, ꝙ appelleť ab officiali epi ad epm, qđ teneat c appellatio nō obstante ꝙ dicit in illa decre. Romana. ne a seipsis ad eosdē uideat appellatū. xxij. di. multis. ubi appellatur ab aliquo ad se ipsum cum alijs. i. ab archiepō ad synodum ubi ipse est tanquam caput. & est simile. ff. qñ ap. sit. l. j. §. solent. ubi appllatur ab ordine & præside ad ipsum præsidē. Et decre. prædi. referē te. & significantibus. loquuntur de cōsuetudine, cum illa decr. Romana. quia ibi admittit appellatio ab archidiacono ad archiepiscopū omisso episcopo. Sed hæc decretalis uidetur cōtraria prædictis tribus decretali. ubi tenet appellatio omisso episcopo, & hic non tenet. Sed tu dicas, ꝙ debuit hic appellare ad episcopū, & non ad archiepiscopum: quia hic non fuit appellatum ab officiali epi, sed a quodā magistro R. canonico Claremontis, cui episcopus specialiter causam cōmiserat, qui nō erat de curia diœcesani episcopi: & ideo ad episcopū: qui cōmisit causam, gradatim fuerat appellandū. & hæc habentur in antiqua decretali in parte decisa. Bernard.

CAP. LXVI.

iij Dilecti filij prior & conuentus de Lacu rubeo, trāsmissa nobis petitione monstrarunt: a & infra. Ex parte dictorū prioris & conuentus, fuit excipiēdo ꝓpositū: quod cū omisso diœcesano episcopo fuisset ad archiepiscopum appellatū, ad quē gradatim fuerat appellandum, in causa ipsa de iure procedere non debebat: sed quia officialis archiepiscopi huiusmodi, exceptionem admittere denegabat, ipsi ad nostram audiētiam appellarunt & infra. Quocirca mandamus quate. sentētias post huiusmodi b appellationē latas in eos denuntietis penitus non tenere.

Gregorius ix. magistro scholarū H. & G. de rupe, canonicis sancti Andoniani Moriñ. diœce.

Si is qui desijt esse tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus poterit appellare.

CAP. LXVII.

Ex parte M. dominæ de Colob. nobis fuit oblata querela, quòd cum nobilis mulier domina de Bellebron. super quibusdam terris ipsam nomine filiorum suorū corā iudicibus authoritate nostra traxisset in causam, eadem in iudiciū ipsorum excipi fecit præsentia, ꝙ cum res de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij eius sub potestate c & tutela ipsius minime permanerent, cum iam ad secunda uota transisset: super his ei nō tenebať ipsorum nomine quorum tutrix esse desierat respōdere, sed quia dicti iudices hac exceptione neglecta †, nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipsa

c Ex parte M. Sub potestate & tutela. Filius nō dicitur esse in potestate matris, sed patris tantum quantū ad ius patriæ potestatis, inst. de pa. po. §. ius aūt. quia filius familiā patris sequitur, & nō mris. instit. de leg. ag. tute. §. j. & ĩ. de conuer. infide. ca. ul. sed per officium tutelæ bene recidit filius in potestatem matris. Illud tamen regulariter est uerum, ꝙ fœmina tutrix esse non potest: quia uirile officiū est. C. quando mu. tut. offi. fun. po. l. ij. & ff. de regulis iuris. l. ij. & ĩ. de arbi. dilecti. nisi a principe tutelam impetrauerit: ut ff. de tute. l. ult. unde si mater maior est & nullus tutor legitimus sit, uel datus non sit impuberi in testamēto, uel si sit excusatus, potest repetere tutelam filij. Et ipsa iurabit, ꝙ ipsa non transibit ad secundas nuptias, & renuntiat Velleiano sub hypotheca rerum suarum. C. quando mu. tut. offi. fun. po l. ij. & iij. olim sic obseruabatur. Hodie tamē per auth. præfertur omnibus tutoribus legitimis & datiuis, sed non testamentarijs renuntiādo simplici uerbo secundis

Appellatio interposita omisso medio, an ualeat.

a Archi. i decr. si de legatus. & offi. dele. lib. vj. dicit Inn. & Host. tenere contra riū in decre. referēte. sed ego nō uideo ꝙ hoc ibi teneāt, & ipse Host. hic tenet cū gl. secūdum Hos. ergo dicetur, ꝙ id quod hic potest tacite cōsensus introducens cō suetudinē ut sequiť, idem poterit consensus tacitus exceptionem omittēs. sed fallit hic: ut ij. q. vj. anteriorū. §. illo uidelicet. & ca. placuit. ij. Ioā. An. in nou. dic ꝙ iure pontificio glos. hæc uera est fa. gl. pra. tit. de causis. §. j. uerb. medijs. uers. viij. fallit. Sȝ nō procedit i terminis concilij Basil. & concordatorum, quia non pōt prorogari sed posset appellari tāquam ab abusu.

c Teneat. sed hoc reprobatur ca. ij. de cōsu. i v.

† Si ĩ. eo. c. pe. lib. vj. Dicebat J. de offi. ordi. irrefragabili. legē illā intelligendam, qñ pses se det cū ordine non quasi unꝰ ex ordine præs. cōsilium & authoritatē pbēdo facto ordinis: uel qñ pses non cōcordat cū ordine hæc secunda parum ualet, sed totū intellige iuxta distinctionē præ. decre. pend. Ioan. An.

c Hoc ipso grauat. Phil. Dec. hic. nu. iij. & c. cū su per. col. ij. de offi. de leg. Arti. cōs. cxviij Alex. cōs. c. nu. 2. li. v. ubi dixi.

sentiens se grauari, nostrā audientiam appellauit. Ideoq; mandamus, quatenus si ita est, reuocato in irritum quicquid post appella. huiusmodi inueneritis attentatum, audiatis hincinde proposita.

Idem magistro & fratribus domus Mori.

Si iudex de iure dubitans, uult cōsulere superiorē, debet cō sultatiōis copiā partibus edere: alias eius uerbis consultatiōis fides non adhibetur.

CAP. LXVIII.

INtimasti: & infra. Præterea hospitalarijs ignorantibus, & non facta eis copia de inquisitionis [a] processu, ad nos relationem transmisisse noscuntur, cùm iuxta legitimas sanctiones quoties relaturum se iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta consultationis exéplū edere teneatur.

Idem archiepiscopo & archid. & G. canonico Turoneñ.

Si ante litem contestatam circa principale negotiū, iudex aliquid innouat, uel diē aßignatā sine causa præuenit, licitè appellatur. Et si procurator datus ad impetrandum super appellatione, non seruauit formam mādati, auditur appellans, etiā post annum.

CAP. LXIX.

SIgnificante Aurelianñ. episcopo nos noueritis accepisse, quòd cùm decanus & capitulum Magduneñ. ipsum super eo qđ dicebāt alibi, quàm in stallis decani & capituli prædictorum carnifices carnes uendere non debere, coram iudicibus autho. apo. conuenissent: petentibus tandem decano & capitulo nominatis iudicum officium implorando, ut cum idem episcopus post citationem [b] carnes in stallis alijs uendi fecisset: quòd per eum super hoc factum fuerat, in statum pristinum reuocarent: pro parte ipsius fuit propositū quòd cùm lis præsertim [c] non fuisset super negotio contestata, locum imploratio huiusmodi non habebat, adijciens, quòd cùm de consensu partium coram dictis iudicibus ad litigandum super ipso negotio certus dies statutus fuisset, & quantum ad illam diem solutum fuisset iudicium eorundē præuenire [d] diem ipsum ac audire partem aduersam in tali imploratione absq; consensu partium, non debebant: & quia super his [e] non audiebant

dis nuptijs, & non per iuramentum, & Velleiano. & omni alio auxilio: ut si obligauerit se pro pupillo, nō iuuetur. C. qñ mu. tu. of. fun. po. auth. matri & auiæ. & in auth. de hære. ab intesta. ueni. §. ex his. col. ix. & in aut. ut matres sine prohi. tute. gerāt. §. quia uero. col. vij. & C. qñ mu. tu. offi. authen. sacramentum. & quam cito ad scđm matrimoniū [1] cōuolauerit, soluta ē [2] tutela, quasi mortua esset: ut d. §. qa uero. Et ita patet, qđ mulier ista bene excipiebat: qa tutrix esse desierat transeūdo ad secūdas nuptias. Itē si transeat ad secundas nuptias, non reddita rōne tutelæ, oīa bona sua, & mariti secūdi, tacitè sūt filijs obligata. C. ī quibus. cau. tac. pig. contra. l. si mater. & in aut. de nup. co. iiij. §. si ante turelā. Item in principio debet facere inuentarium. & satisdare rem pupilli saluā fore: ut in auth. ut ma. sine prohi. §. ult. colla. vij. Ber.

[1] Secus ē in spōsalibus, & de hoc ī Spe. de cura. §. nunc aūt. uer. qd si nondū. & seq. Ioan. And.

[2] Et tamen mortuo marito secundo, recuperat illā re ītegra. quod dicut in Spe. § prædic. uer. qd sit iuris. Ioā. And. Ioā. Fab. dicta aut. sacramētū. ipxi in consue. Parisi. tit. viij.

INtimasti. Exēplū relationis, debet ptibus edi, antequam fiat relatio. Et facit hoc. c. ad secūdam partē tituli. Et pro intellectu præmitte. qđ licet ex multis causis papa impugnaret relationem factā per iudices, inter alias adiecit istam cām, de qua ī text. ideo dicit in textu preterea. Abbas Sic.

[a] De inquisitionis. Hic processum fuit super excessibus istorum prælatorum puniendis in modum inquisitionis, & ideo siue causa sit criminalis, siue ciuilis, pōt iudex referre causam superiori, si iudex dubitat qualiter in causa debeat iudicare, talis relatio approbatur. Si uero uult euitare onus iudicandi, tunc non debet admitti relatio. in auth. de iudi. §. ult. col. vj. ff. de iudi. eum quem temere. §. j. de iure quæri debet, & nō de facto, ut ibi dicit: quia non crimina, sed uindicta potius ad nos debuit peruenire. C. de off. præfe. ori. l. iij. in fi. & xxvij. q. j. si custos. & c. si homo. si uero iudex dubitat de iure, & uult referre negotium superiori, exemplum consultationis illico teneť edere partibus, ut si forte minus plene referat, uel contrarium quā debeat, uel in præiudicium alterius partis, partes contradicere possunt & appellare. [3] C. de rela. l. j. & ij. & hic. Si autē tunc non appellauerit, postea cum princeps rescripserit, non poterit appellare. ij. q. vj. c. biduum. in fi. quia approbasse uidetur relationem: ut ibi, & ff. qñ ap. sit. l. j. j. rñ. & quia hospitalarijs ignorantibus relatio facta fuit, non tenuit relatio: quia exēplū relationis ostendi debet litigatoribus ut d. l. præalle. de quibus hic fit mentio. Ber.

[3] Et hāc contradictionē & eius cām, iudex debet referre de calumnia. an uero teneať referre de calumnia, periurio & uariatiōe dictū est sup artic. expēsarū. uide in Spe. de relat. §. ij. uersic. fin. Ioā. And.

SIgnificāte. Primo ponitur appellantis narratio. In secunda causæ cōmissio ibi, ideoque. Abb.

Post citationē. Certe nec ante citationē nec post đbuit episcopus molestari, sup possessiōe carnificij lite pen. si ipse possidebat. cum ca. super hoc cōueniret episcopū. unde patet ꝙ erat in posses. de qua non debuit eijci lit. pe. ṡ. ut lit. pe. c. j. & ij. xvj. q. iiij. uolumus unde male petebat. ca. uel si c. possidebat agens contra episcopū ne inqetareť, adhuc nō poterat implorare officiū iud. lit. nō cōte. ut j. sequitur: qđ magis uidetur. Ber.

[c] Præsertim. Id ē maxime: quia nec post lit. cōt. debuit ei auferri possessio si ipse possidebat. sed uerius uideť, quod capitulū possidebat: ut dixi.

[d] Præuenire. Qđ facere nō poterāt: quia pēdente dilatione. iudicis officiū conqescat: nisi partes cōsentiant. C. đ dila. siue pars. ex cā tamen mutatur dilatio quandoque. ff. de arbi. dicere autē. in fi. & ar. de re iud. quod iussit. & ṡ. e. cum cessante. arg. & est notabile, quod iudex data dilatione nihil facere possit ante terminum altera parte inuita.

[e] Super his. No. s. ꝙ iudices lit. non contest. reducere uolebāt capitulū in pristinū statū, ut carnifices nō uēderent carnes alibi, q̄ in stallis capituli, qđ facere nō debebant, cum adhuc possent recusari lit. con contes. iij. q. iij. c. induciæ. §. offeratur. & ita ante lit conte. iudex delegatus circa principale negotiū nihil facere potest. ar. ṡ. de rescri. super literis. & super eo. ꝙ pendente dilatione procedere uolebant: quod facere nō

eundem, nostram appellauit audientiā: & licet procuratorem suum intra annum ad huiusmodi appellationē miserit prosequendā: quia tamen dictus procurator (ut creditur) circūuentus contra inhibitionem ipsius episcopi, nostras super hoc ad quosdā iudices certa ratione suspectos literas impetrauit, dictus episcopus uti noluit literis sic obtentis, petens non obstante lapsu anni ad prosecutionem appellatiōis admitti. Ideoq; mandamus, quatenus si de inhibitione [a] huiusmodi & præmissis causis appellationis, uel earum altera constiterit, reuocato in irritum, &c. usq; ad attentatum in iam dicto negotio iuxta priorum continentiam literarum, &c. Idē.

Capitulum famosum et multum allegabile. & hoc dicit. Ad iustificandam appellationem ex causa interpositā, probare oportet causæ ueritatem coram iudice ad quem, nisi fuerit coram iudice à quo oblata probatio, et reiecta. hoc dicit, singulariter usque ad §. eidem.

CAP. LXX.

INterposita appellatione ex causa probabili, [b] non sufficit appellanti probare, quod ex cā huiusmodi prouocauit, si eā non doceat esse ueram: [c] nisi hoc se offerēs [d] probaturum, non fuisset admissus.

Si appellatio non fuit recepta à iudice, uel approbata à pte, sufficit appellanti mittere pcuratorem ad impetrandum & cōtradicēdum, licet pars appellata sit parata in curia prosequi. hoc dicit usq; ad §. ille deniq;. Ab. Si.

Eidem [e] quoque permittitur, si non recipiatur appel. eius à iudice, nec ab aduersario approbetur, super prosecutione appella. per procuratorem ad impetrandum, & contradicendum constitutum literas impetrare, licet pars altera, per se uel per procuratorem idoneum iudicium super hoc apud sedē apostolicam recipere [f] sit parata.

Ante inchoatam persecutionem ap appellans potest si uult inuito appellato petere ut remittatur ad iudicem à quo, sed condemnabitur in expensis factis p partem aduersam in illa appellatione. h. d. usq; ad §. sanè. Abb.

poterant: unde ualuit appellatio. argu. contra [1] s. de offi. iudi. c. ij. in fi. Potest dici, quod illa loquitur in ordinario cuius iurisdictio fundata est, cuius etiam officium ante lit. contest. & post implorari potest tempore competenti, sed nō dilatione pendente aduersario cōtradicēte: ut hic dicit. & C. de dila. siue hic loquit de delegato, cuius iurisdictio non est firma ante lit. conte. quare eius officiū implorare non potest ante lit. conte. & maxime dila. pēdēte: ut hic patet. Vel uerius dicas, ꝙ ibi loquit de alio officio iudicis, qd' petitur incidenter fauore minoris, uel alterius q utit iure minoris: hic d' alio quod quasi respicit prīcipale factum, ꝙ immutatū est ab aduersario, & quod etiam cōpeteret maiori p⁹ lit. contest. coram delegato. sed non ante, nec pendēte dilatione, ut dictū est. Vel dic, [2] ꝙ hic implorat iudicis officium eo die quo solutū erat iudicium: quia datus erat terminus in quo partes cōparere debebāt: & interim iudicis officiū conquiescit ut dictū est. C. de dila. si uero. Sed non negatur quin possit implorari officium in termino cōstituto, quamuis implorari non possit pēdēte dilatione, sed in contrario petit officium iudicis in termino cōstituto ad procedendum.

[a] De inhibitione. Et sic patet, quod procurator non potest excedere fines mandati alias non nocet domino. C. de procur. si procurator. & supra de offic. deleg. cum olim. Si uero simpliciter constitutus fuisset, nulla forma data sibi de iudicibus impetrandis, non posset eos recusare quos procurator impetrasset. s. de cau. pos. cū olim. & hoc à contrario sensu, ubi de hoc. Sed uidetur, quòd non sit amplius audiendus post annum, & sibi imputet, ꝙ tali commisit negotia sua. ff. de mino. cum mandato. in fi. agat ergo episcopus contra procuratorem, uel contra eum qui circunuenit procuratorem ipsum. ff. de do. & eleganter. §. si dolo. hic procurator circūuentor forte non erat soluēdo, & ita restituitur contra aduersarium. ff. de eo per quem fac. erit. l. ult. j. respon. uel auditus fuit episcopus, ex generali clausula [3] si qua iusta causa mihi uidebitur, in integrū restituam. ff. quib. ex cau. maio. l. j. in fi. ar. s. de in integ. restitu. ex literis. ar. j. de pig. significante. quantū enim in ipso fuit, bene psecutus fuit appellationem, & ita auditur episcopus triplici ratione. Quod auditur post annum, hoc fuit propter factum procuratoris: quod fuit iusta causa, quare indulgetur biennium: ut s. eod. cū sit Romana. ex alijs duabus causis præmissis tenuit appellatio, aut ex altera earū. Et est arg. quod quando plura mandantur cōiunctim, quorū alterum per se sufficit, alterū sufficit probare. De hoc dictū fuit. s. de rescr. ex parte. B.

[b] Interposita. Probabili. Tali, quæ si foret probata, reputaretur legitima. s. eo. ut debitus. & c. cū speciali. §. j.

[c] Esse ueram. Si. s. e. de testi. ex parte Adæ. & s. eod. titu. proxi. cum I. & A. Argu. contra. s. de offi. deleg. cum causa. & s. eod. ut debitus. & c. dilecto.

[d] Nisi hoc se offerēs. Huic uerbo signatur contra. s. de testib. ex parte Adæ. quia ille Adā obtulit se probaturū, nec fuit admissus ante sententiā, & tamen in causa appel. debet probare causam appellationis uerā fuisse. Solue hoc secundū ꝙ ibi dixi. Ex hoc enim apparet, ꝙ tum grauamen, ꝙ appono causam pbabilem, & eam offero me probaturū si non admittor, & iō sufficit [4] hoc pbare in causa appellationis: qa hoc probato satis probatur grauamen: quia perinde habetur, ac si causa allegata quam uolo probare, esset uera, & me repelleret. secus est cum simpliciter causam allegat: [5] quia tūc uidetur, id quasi malitiose fecisse. unde illā causam tenetur probare ueram fuisse. ar. s. e. super eo. §. si autem aduersa. De hac materia plene dictū est ī decr. ex parte Adæ. & s. de exce. olim. B.

[e] Eidem. Scilicet appellanti.

[f] Recipere iudicium sit parata. Sibi imputet, quod nōn approbauit appellationem, ex quo eam apud sedem apo. prosequi uoluit, & si appellationem approbasset, ipse uel iudex. tunc enim tenetur sufficienter prosequi, alias punitur in expensis. s. eo. Nicolao. Sit ergo cautus qui appellat circa duo. primo quod cum appellat ex causa probabili, quod offerat eam se probaturum quia in appellatione releuabitur: quia non oportebit eum probare causam esse uerā. itē in alio, quod

[1] Hos. dicit ꝙ ē simile: s. n. pponit officiū iudicis loco actiōis: planū est, ꝙ necessaria est cōtestatio. Si uero implorat iudicis officiū deseruiens, & illud litis cōtestationē reqrit: qa nec nudæ deseruiet actioni. Si autē hoc intelligas de iudicis officio, qd' implorat de plano: hoc nō pōt esse, quia illud nō imploratur quo ad hoc, ut prīcipalis qstio dirimatur sed tm̄ circa accessoria. hic uero implorat circa prīcipale ut sequit in gl. Miror de Hostien. qui contrariū solubile uult dicere: qd' uere cōtradicit in eo quod ibi dicit qd' ante lit. contest. locus est implorationi officij, sed dicit cōtrariū. Io. And.

[2] Vel dic hæc est uetus additio.

[3] Hos. dicit, ꝙ oppositio gl. procederet nisi cō

tra expressam inhibitionem iudices elegisset: s3 ueniendo contra ipsam non p iudicauit domino: ut ī prin. glo. & iō ipo iure sine restitutionis beneficio, seruat illesus: qa nō est qd sibi debeat imputari. remittit. s. c. ex rōe. Io. And.

[4] Quo ad iustificandā appellationē: sed nō quo ad sequēdum effectū exceptionis siue sit dilatoria siue peremptoria ut satis dixi in præal le. decr. ex parte. sup gl. ad hāc. Io.

[5] Allegat. Imo ex quo erat pertinens uidetur tacite se offerre tēpore cōgruo pbaturum qd sufficit & ita in Gallia obseruatur reiecto ueteri stilo super hac gl. fundato quo expssa oblatio acqrebatur.

Instruit appellantē in duobus.

Appellās sit cautus in duobus.

Ille deniq; qui uocem appel. emisit, cuius nondũ est alij cognitio delegata ad petitionem [a] eiusdẽ, ad eum à quo prouocauit, de iure remittitur, contradictione [b] partis alterius non obstante, est tamen in legitimis expensis aduersario, quas eum propter hoc fecisse constiterit cõdemnandus.

Articulus appellationis interposita à grauamine, discutitur per iudicem ad quem parte absente per cõtumaciam, etiã lite non conte. in appel. uel principali causa. h. d. Abb.

Sanè parato aliquo probare grauamen, propter quod duxerat appellandum, & parte aduersa se contumaciter absentante, potest super hoc lite non contest. [c] procedi, licet nondum litis contestatio facta fuerit in ipso ap. articulo, uel negotio principali: quia cũ in hoc casu, iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur, non est rigor [d] iuris (ex quo sequi posset cãæ perplexitas † (requirẽdus.

Idem.

Clausula, appellatione remota in medio literarum posita, respicit præmissa quibus annectitur, nõ sequentia, nisi repetatur in fine literarum. Et hoc si negotia sunt separata.

CAP. LXXI.

INquisitioni t.t. respondemus, q̃ quoties clausula per quam tollitur appellatiõis remediũ, † in medio literarũ ponitur: si sunt plura negotia se minimè contingentia, præmissa [e] tantũ complectitur: nisi fortè in fine literarum prædicta clausula iteretur.

Idem.

Breue est, sed per alia uerba sic summatur: Appellatio unius prodest alteri, si communi iure inuenitur, & idem sit negotiũ, & eadem defensionis causa: & sint eadem sententia condemnati: alias secus.

CAP. LXXII.

VNa sententia [f] pluribus condemnatis, si unus solus ad appellationis beneficium conuolauerit, illius uictoria iure cõi cæteris suffragatˋ, si cõi iure iuuẽtur, idemq;

---

[1] Appellatiõis. nã super prĩcipali, nõ hẽt necesse se mittere nisi appellatus hoc petierit. licet recepta uel approbata sit appellatio secũdum Inn. & Hos. ut ĩ. eo. cordi. §. j. li. vj. vide de hoc in gl. ij. Io. An.

[2] Expẽsis Itẽ p̃figat terminũ appellationi suæ ne appellatio possit suppleantur. s̃. e. oblatæ. Item cõstituat fidelẽ procuratorẽ. s̃. c. prox. in fi. & ĩ. de pign. significante, secũdũ Hos. & de his cautelis plenius in Spe. de appella. §. qualiter. uer. ĩ sum. seq.

† Alias, p̃plixitas.

quod cum recipitur appellatio à iudice, uel ab aduersario suo, prosequatur causam suam per sufficientem procuratorem, ad totam causam, [1] nec condemnet alteri parti eam prosequenti in expensis. [2]

[a] Ad petitionẽ eiusdem. Sic. s̃. e. accepta. alias enim non debet causa remitti ad eũ, à quo est appellatum. C. de appe. eos. & ij. q. vj. c. ei. qui. §. ab eo. & ĩ. de sent. excomm. c. per tuas.

[b] Contradictiõe ptis alterius. Pars appellata contradicere non põt: quia non habet iudicẽ suspectũ, qui pro ea tulit sententiam, cũ ipsum per hoc approbauerit: unde ipsum reprobare nõ põt. iiij. q. iii. c. si testes. §. si quis testibus. & in fauorem tantum appellantis statutũ fuit, quod ad eum non remittatur à quo appellauit. huic fauori qui pro eo introducitur potest renuntiare: cũ hoc licitum sit cuicũq;. C. de pac. si quis in conscribendo. ĩ. de re. ad apostolicam. condemnat tamen alteri parti in expẽsis, tanquam contumax: quia malitiose ipsum traxit in appellando ipsum ad papam: quia per inde est, ac si ipse non fuisset prosecutus altero prosequẽte. s̃. e. c. reprehensibilis.

[c] Lite non contesta. Hic habes nouum casum, in quo potest procedi lit. non contest. alium habes. s̃. de offi. iud. c. ij. alij notantur, ut lit. non contesta. quoniam frequenter. rõ redditur in litera: quia agitur de iniquitate iudicis, non de negotio principali, uel de facto aduersarij. unde æquum fuit, ut de hoc cognoscatur non obstante absentia aduersarij. [3] Et ita colligitur ex hac litera, à contrario sensu, si esset p̃sens. quod super exceptione deberet lis contest. quod uerum credo: ut no. s̃. de offi. deleg. prudentiam. §. vj.

[3] Cõcor. auth. ei q̃. & ibi Bar. C. de tẽp. apppel. Litis contestatio, ã bet fieri super excep.

[d] Rigor iuris. Rigor est, ut non procedatur lit. non contest. talis rigor in hoc casu non est seruandus, cum principaliter agatur de iniquitate iudicis, sed in alijs causis ubi agitur prĩcipaliter de iniquitate aduersarij propter ipsius contumaciã ponendus est actor in possessionem causa rei seruandæ, uel excommunicãdus. hoc non debet fieri in hoc casu, quia de iniquitate iudicis agitur, sed propter hoc pars puniri non debet. unde si non posset cognosci de hoc grauamine lite cõ testa. esset quasi quædam perplexitas: quia cum non constet adhuc utrum appellatio sit legitima, non potest se intromittere de principali quæstione: in quo casu tantum & non ante, habet iurisdictionem super principali: quare non potest procedere in principali, nec pœnam imponere aduersario. cum ipse non peccauerit: & si puniret illum faceret contra conscientiã: sed propter contumaciã uidetur puniẽdus. Et ideo ut hæc p̃plexitas euitetur, potest iudex cognoscere de hoc grauamine, lite nõ contest. scilicet de iniquitate iudicis. probato uero grauamine, reuocabitur grauamen, & postea iudex citabit absentem: & si citatus non uenerit, propter ipsius contumaciam procedetur contra ipsum? [4] & sic nulla perplexitas est. Si uero appellatio nõ ualuit, remittiˋ ad illum à quo appellauit. arg. quod in negotijs ecclesiasticis rigor iuris non sit seruandus, sed potius æq̃tas. sic. s̃. de dolo. c. j. & s̃. de res. spo. sæpe. & s̃. de iud. c. dilecti.

† Adde q̃ hæc clausula ap. re. solius ẽ prĩcipis. l. j. §. j. ff. a q. appe. non licet.

[4] Vt no. s̃. e. sæpe. in gl. ut si lis. Ioan. And.

[e] INquisitioni. Præmissa. Argum. contra. s̃. eo. secũdo requiris. j. respon. ubi dicitˋ. quod nõ refert, an ponatur in medio, principio, uel fine remotio appellationis: quia ad oĩa refertur. Solu. est ibi, q̃ hic sunt diuersa negotia, non se tangentia: ibi unum negotium. licet habeat plures articulos. [5] Item est argumentum, quod determinationes respiciunt tantum præcedentia, & non sequentia. arg. contra. ff. de legat. j. l. si seruus plurium. §. ult. & xxxij. q. vij. apostolus. Ber.

[5] Quasi cõcatenatos. pone exẽplum. s̃. de resc. cum dilecta. secundum Hos. q̃ dicit de utroque mẽbro patent exẽpla. ff. de ne. ge. cũ actũ. ff. de admin. tuto. tutorẽ ff. de tu. & rõ. distr. l. j. §. nunc tractem[v]. & §. in tutela. & l. si tu. or reipublicæ. §. j. & ij. & l. si tutor post. & ff. e. tit. l. si qui. §. pe. & ult. Io. An.

[f] Vna sententia. Sententiam huius decre. habes. ij. q. vj. cap. ei qui. §. sunt quorum. & §. quandoque. & C. si unus ex pluribus appel. l. j. & ij. Vnde ut intelligas quod hic dicitur nota, quod si res communis sit pluribus, & corporalis, [6] nec diuersitas facti separationẽ recipit, ut in duobus correis debendi: si omnes condemnati sint, & unus appellauit, uictoria unius omnibus prodest, ut hic dicit, & ij. q. vj. c. ei qui. §. quandoque. & C. si unus ex pluribus appel. l. ij. & sint tales q̃ non iuuentur beneficio restitutionis. Si uero unus fauore minoris ætatis impetraret contra sententiam, beneficium restitutionis hoc non prodest alijs: ut in l. prædicta. C. si unus ex pluribus. l. ij. & ij. q. vj. §. quod & si ætatis. & ideo dicit hic, si iure cõmuni iuuentur. Si uero res sit incorporalis, & cõmunis, & indiuidua, tunc

[6] Corporalis. Idẽ fortius de icorporali. Pa. hic idẽ in cã criminali ter mota ut hodie. 1549 consului.

tunc uictoria minoris prodest maiori. ff. quemadmodum ser. amit. si cõmunem. j. respõ. ut seruitus indiui dua sit, tamẽ usus fructus licet seruitus sit, diuidi potest. ff. ad legem Fal. l. j. §. si usus fructus.

Tutor unus si appellet & obtineat, an prosit alijs?

a Eadem causa. Pone exemplum, tres erant tutores habentes administrationem indiuisam: gerentes condẽnati sunt. unus appellauit & obtinuit, cæteris prodest: quia idem est negotium commune, & eadem causa defensionis. Si aũt unus gessit, & alter nõ, si ille q nõ gessit appellauit, iniquum esset: ut eius appellatio prodesset ei q gessit: ut ff. de ap. si qui. § pe. ex quo. §. sumitur uersiculus iste. & C. si un9 ex plu. app. l. prima, & ij. q. vj. §. quandoq; & idẽ est, si habẽt diuersas administrationes: q̃a tũc non prodest unius appellatio alteri. ar. ad hoc. C. de diuer. rescrip. l. j.

S I iustus. Prĩo ponit thema. Secundo decisio: ibi, ad appellationis. Tertio moderatio: ibi, dummodo Abb. Sic.

Appellare timens an pro appellãte habeatur.

b Excusat. Argu. quod ea, quæ per metum fiunt, non obligant. de hoc di xi. s. quod me. cau. abbas. Et ita pro appellante habet. sed illud non sufficit, nisi & illud protestetur. C. de ijs qui per me. iudi. non app. l. ij. ff. de appe. cum quidã. de quibus legibus sumpta est hæc decr. & ita currit tempus ei qui agere non potest nisi istud protestetur. s. s. de off. ord. pastoralis. in fi & xvj. q. iij. c. placuit. §. pe. uersi. is autẽ. & s. de elect. ca. ulti. & C. de anna. excep. ut perfectius. & C. de epis. aud. l. ult. & ita interrumpitur præscriptio, per protestationem.

c Coram iudice à quo. Nota quod si potest habere copiam iudicis à quo, debet prouocare, non debet coram alio protestari, sed tunc demum cum iudicem illum habere non potest: ut hic dicit: & sic ex ordine uerborum argumentum est. arg. xliij. dist. sit rector. in fine.

Appellãs, an debeat causas exprimere?

d Exprimendas. Sed quare compellitur exprimere causas app. cum sufficiat dicere appello. ij. q. vj. c. post appellationem. §. forma? Hoc intelligo. quando appellatur ante sententiam ab aliquo grauamine: q̃a tunc causa appellationis debet exprimi. s. eo. ut debitus. & c. cum causam. ubi dicitur, quãdo sit exprimenda causa appellationis & quando non. Vel dic, q idem est in definitiua. C. de ijs qui per me. iud. non ap. l. ij. & supple maxime: quia non est necesse causas appellatiõis exprimere nisi uelit. ff. de ap. scio quæsitum. Vel quod dicit causas, intellige in genere: sic hoc modo iniqua sententia lata est contra me, nec audeo appellare, & hoc protestor coram uobis. B.

negotiũ, & eadem a causa defensionis existat.

Idem.

Iustus metus excusat, adeo quòd non appellans habetur pro appellante, si fuerit protestatus, & appellationis causas duxerit exprimendas.

CAP. LXXIII.

SI iustus metus quò minus appellaueris te excusat: b ad appellationis beneficium conuolasse. Dummodo intra tempus, quo licite prouocatur, coram c iudice à quo appellasse uolueras: uel si habere ipsius copiã nequiuisti in præsentia bonorũ uirorũ protestatione super hoc proposita cãs appe. duxeris exprimẽdas. d

TITVLVS XXIX.

DE CLERICIS PEREGRInantibus.

Cælestinus iij. Ambień. episco.

Contra peregrinantem, seu proficiscentem ad sedem apo. nõ est aliquid innouandum.

DE CLERICIS peregrinantibus.

Supra uisum est de appellatiõibus, sed quia peregrinãtes, in multis gaudent priuilegio appellantium, merito subijcitur hic titulus de clericis peregrinantibus. Abbas. De hac materia habetur. xxiij. q. iij. si quis Romi petas. et c. paternarũ. de pœn. dist. vi. sacerdos. de conse. dist. v. nõ oportet.

CAP. I.

CONquerẽte I. presbytero i intelleximus: & j. Licet presbyter idem res suas, & ecclesiæ suæ in protectione nostra non posuerit e quãdo ad nos accessit, tamẽ cùm ij qui accedunt ad præsentiã f nostram cum rebus eorum debeant esse sub apostolica protectione securi: Mandamus quatenus quicquid eidem presbytero post iter arreptũ ad nos ueniendi subtractum est, uel ablatum, sibi restitui faciatis. g †

Conquerente. Hoc dicit i summa. Peregrinantes ad papam maxime clerici, cũ omnibus rebus suis d bẽt esse sub protectiõe apostolica securi. Vel sic & melius comprehendẽdo utrunq; intellectum, ut in rubro. Primo ponitur q̃rela. Secundo prouisio: ibi, licet. Ab.

e Non posuerit. Expressa uoce, sed expressit ipso facto: quod plus ẽ. s. titu. proxi. dilecti. & capitulo ut nostrum. & cap. ad audientiam. ij.

† Faciat.

f Ad præsentiam nostram. Causa peregrinationis i supple, ut faciat ad hunc titulum: quia interim sub apostolica protectione cõsistunt. xxiij. q. iij. si quis Romi petas. paternarum. illi canones qui ad hunc titulũ pertinent. C. si per uim, uel alio modo absentis pos. turbata est. l. j. & C. de emancip. libe. l. iubemus. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. ult.

i Peregrinationis. uel gl̃ibet alia. Pan.

g Faciatis. In hoc casu, quando possessio absentis taliter turbatur, seruus amicus, proximus, colonus petere possunt, ut possessio restituatur: ut in l. prædicta. C. si per uim uel alio modo. l. j. B.

TITVLVS XXX.

DE CONFIRMATIONE uti. uel inuti.

Alex. iij. Exoñ. episcopo.

De re scienter cõfirmata p papã, inferor iudex cognoscere nõ potest, nisi confirmatio nõ te nuerit, ut quia surreptitia, uel de re litigiosa. h. d. cum c. seq.

DE CONFIRMATIONE utili, uel inutili.

Supra uisum est de suspensione sententiæ, seu iurisdictionis iudicis, quæ fit remedio appellationis, seu peregrinationis. Sed quia sententia, seu processus iudicialis: quandoque confirmatur per superiorem, & posset dubitari de ualiditate, uel inualiditate confirmationis, merito subijcitur hic titulus de confirmatione utili. Abbas Siculus.

Si quis.

CAP. I.

I quis rei litigiosæ [a] confirmationē [b] īpetrauit ab apost. se. nō minus potest iudex de causa cognoscere, & eam fine debito terminare. Sed si rem tunc pacifice posidebat, cum inde confirmationem obtinuit, non est licitum iudici de quæstione postea exorta [c] decernere, aut eam desinere absq; sedis apo. mandato.

Idem Vigori. episcopo.

Idem dicit.

CAP. II.

DE confirmationibus autē Romani pō. uolumus te tenere, quòd cōtra illas (nisi nouū apost. sed. procedat mandatū aut certū sit, ꝙ sint ꝑ falsi suggestionē elicitæ) nō est aliquatenus iudicandum. [d]

Clemens tertius.

Literæ confirmationis super sententia a qua erat appellatū, non ualent si appellatus malitiose præuenit appellantē: alias pendent donec de appellatione cognoscatur.

CAP. III.

BOnæ memoriæ A. canonicus uester ꝓposuit sñiam a delegatis iudicibus prolatā fuisse & intra x. dies ille cōtra quē sententiatū fuerat, ab illa sententia appellauit, iudices tamē, nihilominus sententiam executioni mandauerunt. [e] Cæterū appellans itinere statim ad apo. se. arrepto, literas de retractando sentētiam impetrauit. aduersarius autem ipsum caute [f] præueniens, confirmationis promulgatæ sententiæ rescriptum fuerat assecutus, ī quo nulla de facta appellatione mētio [g] habebatur. Ideoque requisisti, quæ quibus literis præiudicium faciant. Respondemus igitur, quod posteriores debent prioribus præiudicium generare [h] Verum si dicatur [i] nul-

[a] SI quis. Litigiosæ res litiosa est, de cuius dominio causa mouetur inter petitorē & possessorē iudiciaria cōuentione: ut traditur. C. de litig. auth. litigiosa res. Et sic cōtrouersia suꝑ possessione orta, non facit rē [1] litigiosam ꝙ uerum est: & super res litigiosas, nouū priuilegium impetrari non potest. s. de test. cām quæ. & s. ut lite pē. c. j. & ult. & j. e. bonę. Nec ad aliam potest transferri personam. xj. q j. quia res. & s. ut lit. pē. ecclesia sanctæ & ī auth. in medio lit. sacras insio. non fieri. §. si uero non dū. col. viij. [2] & non obstante priuilegio tali siue īdulgentia, iudex procedere debet.

1 Rem. facit tñ possessionē litigiosam. Pano. hic Ioā. Fab. Bal. Ang. in auth. j. & l. ij. C. de litig.

2 Vide ut lit. pē. c. fi. suꝑ ij. glo. Ioā. And.

[b] Confirmationē. Nota quòd confirmatio impetrata sub forma communi, siue etiam innouatio nihil noui iuris tribuit, sed solummodo uetus conseruat. xij. dist. pręceptis. arg. xiij. q. iij. c. ult. & j. eo. cum dilecta. & c. sequentibus. & j. de priuile. quia intentionis. unde per talem cōfirmationē uel innouationē non impeditur petitio alterius, uel iudicis cognitio. j. de concess. præben. quia diuersitatem. j. eo. bonæ. ar. ix. q. iij. conquestus. nunc uero. & s. de officio. ordi. licet. & ff. ne quid in lo. pu. l. ij. si quis a principe. quia hoc facit papa sine ꝑiudicio alicuius: ut patet per iura prædicta. Quid ergo ualēt huiusmodi confirmationes? parū ualent, nisi quia solet plus timeri ꝙ specialiter &c. xxiij. dist quanquam.

Cōfirmatio papę an īpediat ne iudices īferiores de re cōfirmata cognoscant.

[c] Exorta. Quia dicit hic nō esse licitum iudici cognoscere de quæstione exorta sine mandato papæ, dicit Vin. ꝙ si post confirmationem moueatur ei quæstio, an licite obtineat beneficium an non. non est licitū iudici de hoc cognoscere sine mandato papæ, sed si ei obijcitur crimen. non impeditur propter cōfirmationem iudicis cognitio. Sed certe non est uerum, [3] si confirmatio sit facta in forma communi sine causæ cognitione. si autem cum causæ cognitione confirmatio sit facta, tūc uerū est qđ dicit Vin. & idē dicit quod Tan. & l au. dicit, quod si moueatur quæstio an talis confirmatio ualeat uel non, de hoc nō potest cognoscere iudex inferior, quod uerum est. T. distinguit & melius [4]: Aut enim confirmatio facta fuit sine causæ cognitione in forma communi, & tūc non impeditur petitio alicuius uel cognitio, in quo casu loquuntur iura superius asignata. Si uero confirmatio fiat de beneficio alicuius uel de aliqua sententia cum causæ cognitione, & hoc cognito papa ex certa scientia confirmat tibi beneficium tuum, uel sententiam latam, de quęstione illæ, si postmodum quæstio suboriatur, nullus poterit iudicare sine speciali mandato papæ. Et hoc intelligiē ex ipsa confirmatione: quia tūc simpliciter cōfirmat nulla conditione apposita. De tali confirmatione habes. s. de offi. deleg. quoniā abbas. & s. de transac. c. j. & s. de pac. quoties. & s. de testi. ueniēs. & s. de offi. deleg. corā. in fi. & j. de test. Raynutius. & cap. Raynaldus. & j. de insti. ex frequētibus. & j. eo c. pe. & in alijs cōfirmationibus cum dicitur Cōfirmamus sicut iuste posides. sicut exponiē: infra de concess. pręben. quia diuersitatem. Et istas duas decr. intelligebat Tan. de confirmatione, quæ fit cum causæ cognitione ex certa scientia papę. tamen si certum esset ꝙ per falsi suggestionem confirmatio sit obtenta, non ualebit hmōi confirmatio. j. c. ꝓx. & sic pñt ītelligi istæ duę dec. B.

3 Respicit primū mēbrum opi. nō secūdū. suꝑ quo uide quod scripsi de offi. dele. super eo. super iij. gl. Ioā. And.

4 Melius. idē Pano. hic, late dixi in consue. Parisij. §. v. n. lix. cū seq.

[d] DE confirmationib⁹. Iudicādum. Nisi per eum qui cōcessit. uel successorem, ut notatum est in gl. præcedentis decr.

BOnæ memoriæ. Potest legi multis modis, sed hic non est insistendum: quia non continet utilitatē magnā. Et prīo poniē cōsultatio. Scđo rñsio bimēbris ibi respōdemus. Secundū mēbrum ibi, uerum Ab. Si.

[e] Mandarunt. Quod facere non debuerunt, quia appellatione interposita nihil est innouandum. ij. q. vj. appellatione. & ff. nihil no. ap. inter. l. una. imo reuocari debet executio, antequā de appellatione cognoscatur [5]. s. de iureiur. ueniens. & s. de ap. dilecti.

5 Et quid postea factū. est etiā ante appellationem & post sententiā. j. de appel. nō solum. lib. vj. Io. And.

[f] Caute præueniēs. Quod facere præmature non debet ut appellantem in cōmissione impetrata supplantet. s. de ap. oblatæ. Secus si nō pręueniat diligētiam appellātis. j. e. c. §. uerū. quia tūc ualēt primæ: ut ibi.

[g] Mentio habeatur. Et ideo non ualuerunt. s de rescrip. ex parte. quia tacita ueritate. fi. s. de app. sæpe. in fi. Et ita patet, ꝙ si quis non faciat mentionem de appellatione aduersæ partis, non ualent literę: ꝙ est notabile. fi. s. de rescrip. ex parte. ubi de hoc.

[h] Generare. In hoc, s. ꝙ nō obstātibus primis lr̄is cōfirmatiōis, iudices dati ad appellationē cognoscēt de ea. s. e. c. j. ar. j. e. c. ꝓxi. ad fi. Ar. si s. de testi. ex parte Adæ. & c. causam quę. & j. de priuil. dudum. Ber.

[i] Si dicatur. In secundis literis impetratis ab appellante. & quod dicit si dicatur, supple maxime.

Nullis

lis literis a ueritati & iustitiæ præiudicātibus uel sub alia forma b uerborum, dummodo nil diceretur c de literis confirmationis expresse dicimus, ꝙ primæ tandiu d suum debent habere uigoré, donec de iniqua e sententia cognitio plenior habeatur.

Innocentius iij. decano Padebureñ.

Innouatio priuilegij, nouum ius non tribuit, nec antiquum confirmat: sed si quod competebat, conseruat. Breuius sic potest summari, Innouatio priuilegij non inducit confirmationem iuris in eo contenti.

CAP. IIII.

CVm dilecta in Christo filia abbatissa & sorores ecclesiæ de Guardeueñ. sua cuperent priuilegia innouari: ꝑꝑ uiarum discrimina, quatuor epis & abbatibus totidé, ut ea inspicerent diligenter, & tenorem ipsorũ fideliter transcribentes, sub sigillis suis nobis remitterent duximus iniungendum: & infra. Nos autem tam legato, qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quam inquisitoribus ipsis, fidem debitam adhibentes, licet non uideremus f quare non deberent eadem priuilegia innouari: quia tamen C. maioris ecclesiæ, & I. sanctæ Crucis canonici proposuerunt Hildesemeñ. ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterij, per centũ annos, & amplius extitisse priuilegia ipsa, tunc non duximus innouanda. Vnde iudicibus dedimus in mandatis, ut ad locum idoneum accedentes (citatis qui fuerint euocandi) inquirerent super his diligentius ueritatem: a quibus pars Hildesemeñ, ecclesiæ ad apostolicam sedẽ appellauit. Nuper autem iterato, prædicta petijt abbatissa quatenus deberemus priuilegia suę ecclesiæ renouare. Ex aduerso uero fuit postulatum, ut causam ipsam discretis uiris committere dignaremur, qui testes reciperent quos cõtra priuilegia monasterij & ad probandum præscriptionem legitimã inducere proponebant. Nos igitur, attendentes quòd iure sit ciuili g cõstitutum, ut quãdo periculũ testiũ formidať, ne ueritas occultetur, & probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiam lite

Stipulatio generalis. non ualet.

a Nullis literis. Per hanc generalitatem, nihil reuocatur. s̃. de do. & contu. ex literis. & ff. ad legem Cornel. de fal. diuus. nec ualet legatum uel stipulatio fundi in genere facta, nullo fundo demõstrato. ff. de iure do. cum post diuortiũ. §. gener a socero. & ff. de iure fisci. ita fidei. expressam enim debent facere mẽtionem de primis, ad hoc ut primæ reuocentur. s̃. de offic. deleg. ex literis.

b Sub alia forma. Id est, in forma cõmuni.

c Nil diceretur. Quod eas reuocaret.

d Primæ tandiu. Ista litera multum uidetur cõtradicere priori, quę dicit ꝙ posteriores debent præiudicare prioribus. & hic innuitur, quod ualent literæ confirmationis primæ, ergo nõ est opus ut ĩ prioribus fiat mentio de appellatiõe, & ita non refert utrũ in secũdis fiat mentio de primis uel nõ. unde debet intelligi. §. iste in eo casu, cũ primæ ualent, cum appellatus nõ præuenit diligentiam appellantis, sed expectauit legitimo tpe, & sunt literæ sine aliquo uitio, & sic procedẽt primi iudices ad cõfirmandam sentẽtiam uel infirmãdam supra de ap. oblatæ. ad fin. quia per talem generalitatem nõ reuocantur primæ legitimæ impetratæ, ut dicit in proxima notula. In primo casu non ualent primæ literæ: quia appellatus ꝑuenit diligentiam appellantis, nec fecit mentionem de appellatiõe: ut patet ex ipsa litera. Vel dic, quod iudices dati super appellatione debent cognoscere de iniquitate sententiæ. & literæ confirmationis tandiu ualebunt, quousque constet de iniqua sententia: & si sententia confirmetur, remanebit confirmatio in statu suo. Si uero cassetur, confirmatio non ualebit. argu. s̃. de fide instrumen. accepimus. §. interim. & infra, cap. proxi. in fin. argu. ad hunc sensum. litera ista competentius adaptatur. Et ita fuit simplex confirmatio sententiæ quam fecit papa in forma communi commissa impetranti, alias quare fuisset posita hæc decreta. in titulo isto? potius debuisset poni in titulo de appella. si deberet intelligi secundum illam decreta. oblatæ. Et ex litera utriusque decre. patet intellectus iste. In illa decre. oblatæ. dicitur, quod plebanus de Sambro super obseruatione sententiæ literas ad iudices impetrauit cõmissionis, sicut rationabiliter lata erat: & hic dicitur, ꝙ rescriptum confirmationis fuerat assecutus: quia papa eam confirmauit in forma communi. & sic non intelligitur ista secũdum illam, & literæ confirmationis nõ mittunť hic iudicibus, sed illis q̃ confirmationẽ impetrant. Ber.

Appellatus nõ debet præuenire diligentiam appellãtis

e De iniqua. Vt dicit appellans.

CVm dilecta. Diuiditur in septem partes. Primo ponitur sororum petitio, & papæ commissio. In secunda ibi, nos autem, inquisitorũ relatio & canonicorũ obiectio. In tertia ibi, unde. iudicum datio, & ab ipsis appellatio. In quarta ibi. nuper autem. sororũ iterata petitio, & earum contradictio. In quinta ibi, nos igitur papæ interlocutio, & priuilegij innouatio. In sexta ibi, quia uero. papa abbatissam constituit procuratricem. In septima ibi, nolentes. cõmittit principale definiendũ. Abb. Sicul.

f Non uideremus. Nec poterat uideri, quod non erat, ut xxxv. quęst. quinta, ad sedem. ultra unam columnam. uersicu. hic ergo euigilẽt &c. & hoc ideo nõ poterant uidere: quia innouatio nihil noui iuris tribuit. infra, de priuilegijs. ex parte. & capitulo, quia intentionis. Et si originale cassatur, similiter & innouatio siue confirmatio: ut supra de fide instrumento. inter dilectos. & s̃. de re iudi. cum inter uos.

g Iure sit ciuili. In authentica, de testi. §. quoniam multæ. & §. hæc uero. col. vij. & ff. ad legem Aquiliã. in l. aquilia [1] ff. de restitu. in integ. diuus. [2] & C. de usur. pupillari. l. ulti. [3] & iure canonico. supra, ut lite non contesta. quoniam. j. respon. & supra, de testi. significauit. & capit. cum olim.

[1] Vide ĩ test. significauit super gl. ij. Ioã. And.

[2] Vide ĩ cri. falsi. cape. sup. j. gl. Io. An.

[3] Vide ĩ test. significauit. super j. glo. Ioã. And.

Similitu-

a Similitudine ꝓ uocati. Similis.n. æquitatis ratio, similia iura suadere uidetur.ar.s̄.de cōstitu.nam concupiscentiam. & C. ad leg.fal.l.ulti. ff.ad leg.Aquil. illud.& s̄.de trāslatio. iter corporalia. & C.ꝺ constit.pec. l.ulti. Item arg. eandem esse rationē in testibus & instrumētis. C. de fide istr. in exercēdis. & s̄. de testi.cogen.c.ꝑuenit.

b Duximus innouanda. Ne si uetustate consumātur, nulla fides eis adhibeatur.ar.s̄.de fide instr.inter dilectos. argu. contra quod instrumētis uetustate consumptis,uel à muribus rosis, sit adhibēda fides. 1 ff. de bono.pos. secundum tab.l.j.§.si rosæ.& s̄.de fide istr.c.ult.

1 Fides.si possunt legi licet cū difficultate.Panor.

c Nouum ius. Simile xij.dis.c. præceptis.

d Procuratricem. Sic ergo fœmina pōt esse procuratrix, sic & arbiter. s̄.de arbi.dilecti.si militer, & iudex. xij.q.ij. cum deuotissimam. Nam & monachus de man dato 2 abbatis potest eē ꝓcurator. xvj.q.j.monachi. Vel dic,quod rōne administratiōis potest esse procuratrix,sicut & abbas s̄.de transac.cōtingit.& j̄.de censi.sopite. Vel ideo potuit esse procuratrix ecclesiæ suæ,si cut miles in causa cōnumeri sui.ff.de procu. filiusfamilias. §. ueterani. Vel dic,qd' uerius est,qđ papa ex certa scientia constituit eam procuratricē, unde de hoc non est disputandum.xvj. q.iiij. §. qui autem.& C.de cri.sacri.l.ij. & ff. de re iudic. quidā consulebant. & s̄.

Fœmina potest eē procuratrix arbiter, & iudex.

2 Et sine mādato ꝓcōsorte si cut in cle. de procu. religiosus. Io. And.

non contestata, testes ualetudinarij,& alij de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimoniū admittantur: eiusdem æquitatis similitudine non prouocati, a prædicta priuilegia quasi iam nimia uetustate consumpta, cùm fuerint non in pergameno,sed in papyro conscripta, duximus innouanda: b nolentes tamen, ꝙ ex innouatione huiusmodi nouum c ius monasterio acquiratur,sed antiquū (si quod habet) per innouationem priuilegij conseruetur. Quia uerò præfatum monasterium ad ius & proprietatem apo. sed. per priuile. præ. n. pertinere monstratur: ne ius ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eandem abbatissam procuratricem d ipsius duximus statuēdā: ut cùm aduersus Romanæ ecclesiæ possessiones & iura, non nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc & alijs uice nostra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procuranda. Nolentes igitur, quòd de statu eiusdem monasterij diutius dubitetur, Mandamus quatenus locum tutū & commodum eligens, recipias testes quos ad præscriptionem probandam Hildesemeñ. ecclesia, uel ad interruptionem e ostendendam cœnobium duxerit producendos: & si legitimam f præscriptionem probauerit,ut intendit,nisi probata fuerit interruptio ex aduerso, subiectionem ipsius monasterij adiudices episcopo memorato, cùm constet ipsum in sua diœcesi g constitutum,priuilegium quod monasterio innouari fecimus corrumpendo: alioquin eidem super hoc perpetuum imponens silentium, monasteriumque pronunties perpetua libertate gaudere, nostro sibi priuilegio resignato.

Idem episcopo & præposito Vriceñ.

Non ualet confirmatio, quā religiosus impetrauit à papa super temporali administratione, seu prioratu,si tacuit se regularem, si uerò expreßit rescriptū præsumitur falsum: quia papa non consueuit concedere.h.d.cū sequen.

CAP. V.

AD nostram audientiam præposito Nemaneñ.ecclesiæ significantē peruenit, quòd quidam canonici Nemaneñ. ecclesiæ à nobis literas confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant,religionis suæ conditione suppressa. Cùm igitur regularibus personis non consueuerit apo. sedes aliqua personaliter h confirmare. Mandamus quatenus confirmationes, quas ab ipsis canonicis (cū regulares existant) noueritis taliter impetratas, denuntietis irritas, & inanes.

Idem

Idem dicit quod suprà capi proximo.

CAP. VI.

PОrrecta nobis, ex parte tua petitio continebat, quòd plures ex religiosis qui prioratibus uel alijs administrationibus præsunt à nobis super ipsis quoad uixerint possidendis confirmationis literas se asserunt impetrasse i & infrà. Cùm igitur à cancel-

de offic. deleg. cū uicesimum. alias fœmina nō potest eē procuratrix.iij. quæstio. septima. c.infamis.§.tria.& C.de procura.alienam.ff.de reg.iur. l.ij. Sed si papa in sua persona uellet agere, coram quo agere debet? Debet super hoc arbitros eligere.uel delegare cām alij.argumētū.ff.de iurisdictio. omnium iudic. qui iurisdictioni. Vel posset esse iudex in cā ecclesiæ suæ.De hoc dictum est s̄.de iudi. cum uenissent.

Papa si ī sua persona uellet agere,coram quo agere deberet?

e Ad interruptionem.Sic.s̄.de resc. illud.& ca.auditis. ubi de hoc.

f Legitimam scilicet centum annorum,quæ sola currit cōtra Romanā ecclesiam.s̄.de rescri.cum nobis.

g Diœcesi.Vt xvj. q.vij. omnes basilicę.& xviij.q.ij.monasteria. & infra ꝺ relig.domi. constitutus.

h AD nostram Personaliter. scilicet tacita ueritate,qď sit regularis: & si exprimerēt sunt falsæ literæ: quia in talibus personis administratio non cōfirmatur.j̄.cap.proximo. Secus esset,si realiter aliqua cōcedantur,seu cōfirmentur, quia tunc ualent. 1 fauore. n.religionis,multa eis conceduntur. infra, de priuileg. ex parte. & capit. pastoralis.& capitu.dudum.& summa est ratio, quæ pro religiōe facit. ff.de religiosis, & sumptibus funerū.l.sunt personæ.

1 Simile. j̄.de priui leg.ne ali qui. li.vj. Io. An.

P Orrecta nobis·

i Impetrasse. Tacita ueritate: quia tales prioratus nō confirmantur.s̄.c. proximo.

Non

laria nostra huiusmodi literas emanasse non credamus: a Mandamus quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus, uel administrationes tanquam religiosis cõfirmantur, b eosdẽ punias tanquam falsitatis c authores. Si uerò in eis nõ fit mentio religionis ipsorum, illas tanquam tacita ueritate surreptas denunties non ualere.

Idem nobili uiro Matthæo de Riuarijs.

Sententia, seu laudum cõtra formam iuris, uel compromissi latum, per arbitros, licet per papam in forma communi fuerit confirmatum, non tenet.

CAP. VII.

EXaminata causa quæ uertitur inter te & milites Campanicos super ecclesia sancti Angeli: perpendimus arbitrium: quod uice dominus Sabineñ. dicebat super eodem negotio promulgasse, contra formam iuris & compromissi d fuisse dictum. Vnde non obstante confirmatione e C. papæ præ. no. quæ confirmauerat illud, sicut prouidè f latum fuerat, & ab utraq; parte receptũ, decernimus ipsum irritum & inane.

Honorius iij. illustri regi, Baronibus, & militibus, & alijs hominibus Cypri.

In confirmatione ex certa sciẽtia dictio, sicut, ponitur causatiuè, nec nocet: si uerbum cõfirmationis præcedit tenorẽ confirmati.

CAP. VIII.

VEnerabilis frater N. archiepiscopus Nichosieñ. & suffraganei ei⁹, transmissa nobis petitione monstrarunt, quòd inter ipsos & uos super quibusdã decimis mediante Albaneñ. episcopo, tunc apost. se. legato amicabilis compositio g interuenit, expressè adiecto, quòd quanto citius eam authoritate apostolica confirmari contingeret, statim deberet executioni mandari. Verum licet sit per nos confirmata, & ad maiorem rei euidentiam literis confirmationis tenor compositionis insertus, h ipsam tamen renuistis obseruare, occasionem

a Non credamus. Quia omniũ habere memoriam, & in nullo peccare, potius est diuinitatis, quam humanitatis. C. de uete. iur. enu. l. ij. §. si quid autem.

b Confirmantur. Licet enim prioratus aliquando perpetui sunt. j. de statu regula. monachi. nec possunt remoueri sine ordine iuris: ut ibi, non tamen confirmantur: ut hic, & s. c. pximo, similiter nec episcopatus confirmari cõsueuerũt, licet sint ppetui. Est enim ratio, quare non confirmẽtur: qa regulariter uerum est, quod non sunt perpetui. j. de sta. reg. cum ad monasterium. §. tales. unde remouentur pro uoluntate abbatis: ut ibi dicitur: & quia de facili huiusmodi regulares etiã si sint ppetui, remouẽtur. infra de simo. per tuas. in fi. Sed si administratio ex certa scientia, & cum causæ cognitione esset alicui confirmata, nõ posset inde remoueri sine mandato papæ: 1 ut s. eo. c. j. & ij. & xvj. q. j. peruenit. Sed si confirmenẽ, & in literis fiat mẽtio de ipsis prioratibus, nõ ualent literæ, imo sũt falsę: ut hic dicit, & sunt puniendi tanquã falsarij, nisi euidenter appareat, quod ex certa sciẽtia domini papæ hoc pcesserit. 2 si uero non fiat mentio in prioratibus, tacita ueritate sunt impetratæ, & ita utroq; casu non prosunt: ut hic patet.

c Falsitatis. Qualiter falsarij puniendi sunt, habebis j. de falsa. ad falsariorum.

EXaminata. Primo ponit causam decreti. Secũdo decernit: ibi, unde. Ab. Sic.

d Iuris & compromissi. Duplici ergo ratione non ualuit arbitrium. Primo quia contra ius fuit latum arbitrium, forte per sordes, uel per gratiam, & ideo nullum. C. de arbi. l. iij. 3 sic etiã obtinet in alijs iudicibus, si ferant sententiam contra ius scriptum non tenet. j. q. vj. ei qui. §. definitiua, uer. item si contra ius. sed cõtra ius litigatoris lata, bene tenet sñia à qua nõ est appellatum: ut ibidem dicitur. & s. de re iudi. cum inter uos in fi. Et idem intelligit in arbitrio: quia contra formam compromissi, nihil potest facere arbiter. s. de arbi. cum dilectus. ff. de arbi. l. Pedius. in fin. & l. non distinguemus. §. de officio.

e Confirmatione. Et ita patet, quod confirmatio, nihil uel modicum operatur: quia si aliquid inuenit, cõfirmat illud: alias nihil operatur. j. de conces. præb, quia diuersitatem. 4 & sic patet, quod confirmatio sub forma communi, nõ impedit petitionẽ alterius, nec cognitionem iudicis. De hoc dictum est. s. e. c. j. arg. quod si principale cassatur, & accessoriũ. s. de fide instr. inter. & s. de re iudica. cũ inter uos.

f Sicut prouide. Hæc enim uerba, sicut pũide, in cõfirmationibus posita, cõditiõaliter intelligunẽ: ut hic patet. & infra. de cõces. præb. qa diuersitatẽ. Argumẽtum contra. j. c. proxi. Secus si ponuntur in priuilegio: quia cũ priuilegiũ sit lex priuata, certũ debet ibi poni ut aliquid cõcedat priuilegiũ. infra de uer. signific. abbate. alias esset inutile. j. đ priuile. in his. ar. s. de offi. deleg. quoniã abbas. & s. de ele. cum monasteriũ. Ioan. And.

g VEnerabilis. Amicabilis cõpositio. Bene dicit amicabilis cõpositio: qa transactio sup decimis ut aliquid temporale detur pro decimis nõ ualet. j. de rerũ permu. c. ulti. nec super alio spirituali. supra de transactio. cõstitutus. sed cõpositio bene interuenit ĩ decimis, & alijs spiritualibus. 5 s. đ trãsact. statuimus. & c. de cætero. & j. de decimis. ex multiplici. B.

h Insertus. Vt per hoc appareat, quod compositio legitima fuerit, & non posit de ea dubitari. ar. s. eo. c. primo, & ij. unde non posset alius iudex ulterius de quæstione suborta cognoscere, ut ibi dicitur: quia papa ex certa scientia, cum eam uiderit cõfirmauit. imo si compositio alias non ualeret: ex quo papa eam ex certa scientia confirmat, ualet. 6 supra de transact. c. j. & c. ueniens. Si uero tenor compositionis non esset ibi insertus, nec ipse uidisset compositionem, & eam confirmasset sicut prouide facta est, nihil operaretur: ut supra. c. proxim. & ut dictum est. s. e. c. j. Sed nunquid necessarium erit decætero ostendere instrumentum compositionis, postquam ostenditur confirmatio papæ, in qua continetur tenor compositionis? Argumen. quod sic. supra de fide instrumen. c. j. C. de edẽ. auth. si quis in aliquo. sed nõ credo, quod decætero expediat ostendere instrumentũ compositionis de necessitate

Prioratus quare nõ cõfirmẽt religiosis.

1 Et pp hoc nõ đbet concedi, q ẽt in perpetuis ualeant tales confirmationes p quas de cetero priuandi nõ essent sine papę licentia. & sic disciplinã eis cõtigeret ĩpedirĩ cõtra iura. đ appe. rephensibilis cũ speciali ad nostrã đ priore, scdm Hos. Io. a. Dic quod oportet confirmationẽ esse factam ad hoc ex certa sciẽtia sec⁹ si simpliciẽ Cardi. cle. j. đ supplẽ. negli. plat. Pa. c. nisi essent. ĩ fi. de præb. Pe. Rebu. trac. đ pacifi. poss. nu. 279. adde Phi. Cor. cõs. ccxxv. li. iiij.

Arbitriũ cõtra ius & formã cõpmissi nõ ualet.

2 Processerit. ut si fit mẽtio de hac decretali. Io an. an. qa hæc đcretalis spãliter đrogat & sola certa sciẽtia hẽt ui clausulę đrogatorię specialis.

adde Ant. de Rosa. trac. de legitimatione. co. IV. iij.

3 Vide j. ti. j. cũ ab oĩ. in ult. gl. Io. An.

4 Vbi de hoc ĩ fi. & j. de reg. iu. accessoriũ. lib. vj. Io. An.

5 Vnde dicebat, q hic nõ fuerat cõuentũ super quãtitate decimarũ diminuenda: sed quo loco, uel quo tpe uel q bus personis solui deberent, Tu dic q qa forte de qtitate fuerat cõuẽtũ: iõ fuit necessaria papalis confirmatio ex certa sciẽtia. Et no. qa scdm primã lec. Inn. bene pcederet qđ dixit hic Gof. q si legatus hãc cõpositionẽ approbasset, purgatũ fuisset uitiũ & ualuisset. s. de trãsac. cap. j. sed scdm secundã, nõ faciũt no. de deci. ĩ nobis. Io. And.

6 Valet. qa certa sciẽtia hẽt ui clausulæ gñalis nõ obstãte, uidelicet ubi i⁹ nõ habet clausulam

derogatoriã, qa tũc regreret derogatio ſpãlis quã non operatur certa ſcĩa ut c. porrecta. ſ. eo. Pano. Fel. c. non nulli. col. xviij. de reſcri. Ad de Alexã. conſi. cxj. li vj. Lud. Gomeſ. c. j. de cõſt. in vj. folio 120. in paruis.

neceſsitate, cum authoritate papæ tranſcriptum ſit & redactum in publicam cõfirmationem. C. de teſta. publicari. & ĩ. de priui. le. cum olim eſſemus. & arg. ſ. de fide inſtru. c. ult. De hoc no. ĩ. de uer. ſig. abbate. a Sicut ſine prauitate. Per iſta uerba, quæ in confirmationibus conditionaliter intelliguntur, ut dictũ eſt ſ. cap. prox. dubitabatur, an teneret compoſitio: quia nõ uidebatur eam confirmaſſe ſimpliciter, unde eã ſeruare timebant: ſed errabant: quia illud intelligitur, cũ papa confirmat ea quæ non uidet, & ideo dicit in cõfirmationibus, ſicut ſine prauitate. ſed quando cognoſcit de compoſitione, & uidet ea quæ cõfirmat, tunc licet illa uerba ponantur in confirmatione, non intelliguntur cõditionaliter ſed cauſatiue, & ſic intelligiẽ, ſicut ſine prauitate facta fuit compoſitio, i. quia ſine prauitate. Ber.

b Si præmiſsis ueritas ſuffragatur. Id eſt, ſi compoſitio taliter fuit facta & confirmata, tenore compoſitionis inſerto: quia ꝑ hoc apparet, quod ipſam approbauit: unde mandat eam ſeruari.

friuolam prætẽdentes, tũ ex eo, quod in literis uerbum confirmationis iuxta ſtylum eccleſiæ Romanæ præcedat, tum quia clauſula cõſueta, ſcilicet ſicut ſine prauitate a prouide facta eſt, in eiſdẽ literis cõtinetur. & infra. Mãdamus quatenus ſi præmiſſis b ueritas ſuffragatur, compoſitionem eandem adimplere curetis.

Idem uniuerſis abbatibus & prælatis, ac cõuentibus & clericis in Conſtantinopo. diœceſi conſtitutis.

Collatio eccleſiæ alteri facta per legatum, & per papam confirmata, ius diœceſani nõ lædit.

CAP. IX.

SVa nobis patriarcha Conſtantinopolitanus conquæſtione monſtrauit, ꝙ cum quidã ueſtrum ſumentes occaſionẽ ex eo ꝙ I. presbyter card. tunc apoſtolicæ ſedis legatus quibuſdam alijs eccleſijs & clericis in ſpiritualibus & temporalibus cõtulit monaſteria eorundẽ ipſi patriarchæ obedire recuſant, & ei de iuribus patriarchalibus reſpondere, in ſuæ præſumptionis adiutorium inducentes confirmationes hmõdi collationum, a ſede apoſtolica impetratas. Cũ igitur nolumus iura quæ diœceſanis debẽtur, per collationes ſeu confirmationes prædictas minui c ſeu lædi. Mandamus quatenus occaſione huiuſmodi non obſtante, ipſi patriarchæ reuerentiã & obedientiã exhibere curetis, eiq; de iudicijs ſuis integre reſpõdere. †

c SVa nobis. Minui. Quia nõ debet inde ꝓcedere iniuriarum occaſio: unde iura naſcuntur. C. unde ui meminerint. infra, de acc. qualiter & quando. & quia ſi ſua iura unicuiq; epiſcopo non ſeruantur, quid aliud eſt, quam ut ordo eccleſiaſticus confundatur? ut unde cima quæſtione prima, peruenit. nec fuit intentio domini papæ per confirmationẽ huiuſmodi aliquid ſubtrahere epiſcopo diœceſano, nec etiam per collationem cardinalis, imo remanet ius ſaluum diœceſano epiſcopo. ĩ. de religio. domi. c. ij. & dicit papa, Nec honorem meum reputo, in quo fratres meos honorẽ ſuum perdere cognoſco: ut xcix. diſtinctione ecce. Et ſic patet, quod per confirmationẽ huiuſmodi ius alterius non tollitur. ſic etiam licet papa recipiat aliquem ſub ſua protectione, non propterea eximit a iuriſdictione ſui epiſcopi. infra de priuilegijs ex parte. ſic licet aliqui aſſumãtur in confraternitatem hoſpitalariorum ſiue templariorum, non eximuntur a iuriſdictione ſuorum epiſcoporum. infra, de priuilegijs cum & plantare. §. penultimo, & capitulo, ex tuarum. & capit. penult. Ber.

† Et ſic ualet hęc cõceſsio ĩ ſpiritualibus & tẽporalibus ſeu in proprietate tãtũ ſine ꝑiudicio diœceſanorũ. cap. ij. ĩ. de relig. dom. Pano. Confirmatio papæ ius alterius non tollit.

Finis Secundi Libri.

Liber tertius.

TITVLVS I.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

Quia ſupra, uiſum eſt de iudicijs, & iudices maxime clerici, non debent eſſe in peccato, maxime cum iudicant. iij. quæſtione vij. iudicet. ideo poſt tractatum iudiciorum, ſubijcitur qualiter clerici debeant ſe habere in uita & honeſtate, ut ſic uitent omnem maculam peccati. Item poteſt cõtinuari: ut ſupra, in procemio continuatur. Nam in primo libro dixit de perſonis, & officijs earum. In ſecundo de actibus hominũ in iudicio, reſtat uidere de actibus hominum extra iudicium, tam reſpectu clericorum quã laicorum. Et quia clerici ſunt digniores laicis, primo hic tractat. in tertio de actibus clericorum. In quarto uero de actibus laicorum. Tractaturus igitur author in hoc tertio libro de actibus clericorum, uoluit præmittere iſtum titulum de uita & honeſtate clericorum: quia præ omnibus debẽt clerici uita & honeſtate fulgere. Et dic quod uerbum uita, concernit neceſſaria ad uictum clericorum: uerbum autem honeſtatis, concernit ipſos reſpectu morum & ſic nihil ſuperfluit.

De hac materia habetur xij. q. i. & xxi. qõ. iiij. & xxiiij. diſt. c. clerici comã. uſque ad finem di. & c. his bene ergo. & xxxv. & xli. & xlij. et xliij. et lxxxvi. & xci. & xcij. di. per totum. & de conſecratione. di. v. nunquam. uſque ad ca. de ſpiritu.

Ex concilio Maguntino.

Cum celebratur. diuiſus eſſe debet clerus a popolo.

CAP. I.

T laici d ſecus altare, e quãdo ſacra myſteria celebrantẽ ſtare

T laici. Laici ꝓpe altare uel ĩ choro dũ officia celebrantẽ ſtare nõ debẽt, ſed cã orandi ire uel accedere pñt. h. d. Tria ſunt dicta. Scd̃m ibi. ſed pars. tertiũ ibi, adorandũ. Ab.

d Vt laici. Supple ſtatuimus.

e Secus altare. Laici enim ibi ſtare non debent, ſed tantum clerici. ut liberius intẽdant diuinis officijs f ut de conſec. di. ij. ſacerdotum. cõſecratæ enim mulieres

f Pro laicis qui cãtant in eccleſia, nõ ĩ pulpito arguit Io. xcij. diſt. nõ liceat. Ioã. And.

g Vnde nec olim subdiaconus intrabat. xxiij. dist. non op3. j. & ij. hodie sec9: cũsit ordo sacer ꝗ̃ ser. nõ or. mi ramur. secũdũ Hosti. Io. an. † Adde ꝙ idẽ est in laicis. cõcor. C. vt armo. vs. i prin. & §. si quis rusticus. ĩ titu. de pa. & eius vio. li. xj. † Gemi. cõs. cxlix. 2 Conc. tex. in auth. statuimus cum no. C. de epis. & cl. & Bald. in x. colũ. de pa. te. c. si clericus. 3 Secũdũ Tancr. & Vinc. Io. And. Imo ẽt de clericis qui primo su spẽdunt, secũdo excõicãtur, tertio deponũtur. Pa. 4 Hoc nõ probãt iura sequentia: nec approbat cõsuetudo secũdum Host. presbyter dicat euãgeliũ, nũq̃d vteř stola vt diaconus. s. sup sinistrum humerũ tm̃ vt xxv. dis. vnũ not. xxiij. dist. ecclesiastica. Ioã. And.

res incensum circa altare portare non debent. xxiij. dist. sacratas. & in c. non liceat. & de conse. distin. j. in sancta. & ĩ. tit. proxi. c. j. in fin.

a Sed pars illa. Id est, chorus, in quo morantur clerici ad cantandum diuiditur ab altari per cancellos, ut patet per exemplũ in ecclesia Bonoñ. & locus intra cancellos appellatur sacrariũ. unde insacrati hoĩes ibi 1 sacrata uasa cõtingere nõ debent. de conse. dist. j. in sancta. & appellat sacrarium diaconiũ, eo quod diaconus ministrat ibi altari. xxiij. di. nõ oportet. dicitur etiam præsbyterium. de consecr. distinct. ij. sacerdotum.

b Sicut mos est. Et ita est hic argu. pro consuetudine. alij exponunt sancta. i. maior pars ecclesiæ siue corpus.

c Sancta sanctorũ. In qua summus sacerdos intrabat, s3 hodie laici & fœminæ ad orandum & communicandũ tantum possunt intrare, sed alias, ibi stare non debent. Alij exponunt sancti, idest maior pars ecclesię siue corpus quę pars dicitur nauis ecclesiæ a uulgaribus. Ber.

uel sedere inter clericos nõ psumãt. Sed pars a illa quæ cancellis ab altari diuiditur tantum psallentibus pateat clericis. Ad orandum uero & communicandum, laicis & fœminis (sicut mos b est) pateant sancta sanctorũ. c

Ex concilio Pictauieñ.

CAP. II.

Clerici arma d portantes † & usurarij e excommunicẽtur.

Ex concilio Maticeñ.

Præsbyter habẽs populũ, debet habere clericũ qui secũ † cãtet & ĩ alijs hic expresis eũ iuuet.

CAP. III.

Vt quisq; f præsbyter qui plebem g regit, clericum habeat h qui secum cantet, & epistolam i & lectionem legat, & qui possit scholas k tenere, & admonere suos parochianos ut filios suos ad fidẽ l discendam: mittãt ad ecclesiam: quos ipse cum omni castitate erudiat.

Gregorius nonus.

CAP. IIII.

Si quis ex clericis, m comã relaxauerit, n anathema o sit.

Ex concilio Carthagiñ.

CAP. V.

j Clericus neque comam nutriat p neque barbam. †

Ex concilio Triburieñ.

Clericus non professus nec in sacris existẽs potest uxorem ducere sed iterũ tõdebitur si uult gaudere priuilegio clericali, uel dispensatiue tenere beneficium hoc dicit secundum modum qui est magis consentaneus literæ, secundum quem ponit unum casum duntaxat.

CAP. VI.

ij Clericus si tõsura dimissa uxorẽ acceperit, qui quidẽ sit sine gradu q, nec monasterio a parentibus traditus r

Clerici. Pro summario nota, quod armorum delatio clericis est inhibita, intantũ quod cõtra facientes grauiter peccãt. hoc colligitur ex eo quia tale delictum est excommunicatione dignũ: ut hic, sed excommunicatio non infertur nisi pro graui crimine ut in c. nullus. & in c. nullo. xj. q. iij. Abbas Sicul.

d Clerici arma. Clerici arma portare non debent. xxiij. quæstione ulti. clerici & c. quicunque sine iusta causa 2 Iustam causam intellige, si per loca periculosa transitum faciunt: tunc possunt portare arma, ad terrorem latronum licet percutere nõ debeãt. argu. xxiij. quæstio. iij. Maximianus. aliter portare non debent: & si tertio admoniti non destiterint perdũt priuilegiũ illius canonis. xvij. quæstione iiij. si quis suadente. & infra, de sententia excommu. in audientia. & capi. contingit. ij.

e Vsuram. Hoc intellige 3 de laicis, qui sunt excõmunicandi nisi restituant usuras. infra, de usuris præterea. & clerici ab officio & beneficio suspendẽdi, ut ibi dicitur, repellendi sunt etiam a dignitatibus. ĩ. de exces. præla. inter dilectos. & etiã deponi debent si de hoc conuincantur. lxvij. di. quoniam multi. & nihilominus excommunicandi sunt si eas non restituant.

f Vt quisque. Subaudi statuimus: ut supra, capitulo primo.

g Plebem. Id est populum: quæcunq; sit ecclesia siue plebs siue capella: ut ĩ. de filijs præsby. proposuit.

h Clericum habeat. Argumentum quod ecclesia dedicari nõ debet, nisi dos pro duobus ad minus sufficiat clericis j q. ij. placuit. & de consecratione distinctione prima nemo. De hoc dic ut ĩ. de conse. eccle. uel alta. cap. cum sit. in glo. nec etiam.

i Epistolam. Sic acolythus debet legere epistolam. contra trigesima quarta distinctione si subdiaconus, hoc intellige in necessitate in ecclesijs illis, ubi non sunt subdiaconi, a lias intellige secũdum illud. lxix. distinct. quoniam uideamus. Nec diaconus etiã epistolam legere debet: quia uideretur ab ordine suo recedere 4 septuagesima tertia distinctione. si qui clerici. ar. de cõse. dist. prima. c. primo & secundo in fin. & xcij. distinctione. in sancta. Sed pone quod ibi non sit subdiaconus sed presbyter diaconus & acolythus: quis dicet epistolam? Acolythus, & diaconus dicat euangelium, quod est eius officiũ sed si acolythus dixit prophetiam, diaconus dicat epistolã. Vincen.

k Scholas. Docendo pueros psalterium, & cantare.

l Ad fidem. Id est symbolum, id est, Credo in deum patrem. quod antiquitus ante baptismum didicerant baptizandi de consecratione distin. iiij. ante uiginti, & x. q. j. placuit.

m Si quis ex clericis. Istud cap. habes. xxiij. dist. si quis ex clericis.

n Relaxauerit. Habitum semel susceptum non debet dimittere. xx. q. iij. procliuis. nisi ex iusta causa. ĩ. eo. clerici. vnde cum quidam reprehenderetur a papa, respondit, Tutius vt peterẽ laici sub imagine Romam, Fas fuit vt finerem luxuriare comam. Ber.

o Anathema sit. i. fiat. nõ enim est excommunicatus ipso iure. xxx. dist. quasi per totum.

p Clericus. Nutriat. Nisi ex iusta causa: vt dictũ est in proxi. & infra eod. clerici. imo de tonso capite, & patẽtibus auribus incedere debet 5 xxiij. dist. non liceat ij.

Clericus. Legi potest hoc c. sic, quod principium & finis ponant vnum casum, medium vero ponat alium, & secundum hunc intellectum. h. d. Si clericus non in sacris contrahat matrimonium, vxorem non dimittat. & si professus contrahat, separabitur ab vxore, & iterum tondebitur. Abb. Sicul.

q Sine gradu Sacro. sic trigesimatertia distinctione, si quis eorum.

r Traditus. Si enim traditus fuisset ita, quod monachus esset, non posset habere vxorem quam postmodum accepisset, alias non prohibetur redire ad seculum. infra, de regula. & transe. ad relig. cum simus. & xx. q.

† Mutil9 ẽ text. qa in d. cõcil. Carthagi nẽsi quod est cõcil. quartum vbi capi. xliiij. hic canon hr, legit neq; barbã radat. & sic verbũ radat, falso expũgit, vt quidã libello in id edito latius cõtendit. & Plutarchus in li bro ꝗ̃ sera numinis vindicta pa. ij. itẽ ridiculas ponit legẽ ne q̃s barbã nutriat. Ego uero ridiculũ puto legẽ de al terutro fieri cãt ligionis i qua hoc imptinẽs est. Ego qdẽ rado nec ullis amicorũ flagitatio nibus adduci potui ut ei nutrirẽ, Sed ob id tm̃ facio ut in ope re meo sim expeditior nec tantillum quidẽ temporis in ea pexen da mihi deperent. 5 Et quid significet rõ capitis habes xxij. qõ. j. duo sunt. secũ dũ Philp. & Goff. & dicam secũdũ Hos. c. clerici. uers. coro nã. Io. an.

xx.q.j.quam progenitores.& xxij.dist.placuit.& c.seriatim.& c.si qui uero.

a Tondeatur. Arg. est hic, q clericus coniugatus debet portare coronam.arg.ad hoc.xx.q. iij. eos qui. & c.procliuis. Sed arg.contra.j. de cleri. coniug. Ioannes.ubi de hoc.

b Clericis. Capitulū istud ponitur xxiij. dist. clerici. & est pars illius.j.ne cleri.uel mo.c.clericis.

c Inuiti.Arg.q aliquis cogendus est ad bonum, & ad id præcipue q iam suscepit.xlv. di.de iudæis. in fin. & j. de bapt. & eius effec. maiores. uersus finem. alias nemo debet compelli ad bonum: ut ibi dicitur, & xxiij. q. v. ad finem. Item argu.q beneficia conferuntur in inuitos. xlv. distin. & qui emendat. & xxiij. qō.v. non uos. circa me. & q. iiij. displicet. & lxxiiij. dist. placuit. & cap. consuluit.

Monasteria. d Rationabili. xviij. q. ij. perniciosam. & cap.diffinimus. & xcj. dist. clericus. nec sufficit causa rationabilis, nisi sit manifesta: ut hic uidetur. & arg.xj.q. iij. non sunt. & xij. quæst.j. nolo.

e Frequentare. Solam frequentiam reprobare uidet: sed frequentia uidetur ex duabus uicibus. xxv. qō. ij. ita nos. argu. op. xxvj. dist. una. tantum nec repetita: quia remissionem ueniæ criminis semel commissa non habent. C. de epis. audi. l.iij.sic ergo ultra unam uicem sine manifesta & rationabili causa nullus illuc ire debet: quia statim malū præsumitur.

uxorem permittatur habere, & iterum tōdeatur, a nec in uita sua uxorem dimittere audeat.

Alex. iij. Cantuarieñ. archiepiscopo.

Clericus debet tonsuram deferre, et si non uult potest inuitus a suo superiore tonderi.

CAP. VII.

Clericis: b & j. Clerici qui comam nutriūt & barbā, ēt inuiti c a suis archidiac. tondeant.

Idem in concilio Lateraū.

Frequentans monasteria monialium, et monitus non desistens, si clericus est, deponitur: si laicus, excommunicatur.

CAP. VIII.

Monasteria sanctimonialiū, si q̄squā clericus sine manifesta & rōnabili d causa frequentare e præsumpserit, per epm arceatur; & si non destiterit f, ab officio ecclesiastico reddat imunis. Si laici, excommunicationi subdantur, & a cœtu fidelium, fiant penitus alieni.

Gregorius vij.

Episcopus potest statuere, ī ecclesia certum numerum clericorū, secundum ipsius facultates, qui uiuant in cōmuni: & contradictores ad hoc cōpellere: et istos in cōmuni uiuentes potest absoluere ab excommunicatione incursa, propter iniectionē manuum in socium.

CAP. IX.

Quoniā (ut ait scriptura) & j. Statuim' ut facultatib. ecclesiarum uestrarū, prouentib. & expensis g diligenter inspectis certū ī eis ualeatis ponere numerum clericorū, & statuere, ut bona eorū ueniant in commune, in una domo h uescantur, atque sub uno tecto dormiant & quiescant. Si qui uerò contradictores extiterint, licitū uobis sit, per suspensionē officij & beneficij, aut grauiori ēt pœna, si opus fuerit, ad hanc obseruantiā eos appellatione non obstante compellere. Indulgemus etiā, ut si quisquam eorum qui simul uiuunt i, pro manus iniectione in socium a communione meruerit fieri alienus, reconciliandi & pœnitentiam imponendi potestatem plenariam habeatis, nisi fortè

f Non destiterit. Arg. quod admonitio semper præcedere debet uindictam, ut se corrigat quis antequam puniatur.xij.q ij.indigne.

Quoniam. Tria sunt dicta. Secundum ibi, si qui. Tertium ibi, indulgemus. Abb.

g Et expensis. Istud notabile est, quod in facultatibus æstimandis, habenda est ratio expensarum 1, quæ fiunt in hospitalitate ad quam tenētur ecclesiæ. Item in episcopalibus persoluendis. j.de præbend.de monachis. & recipere nuntios & legatos apostolicæ sedis. j. de censi.cum instantia. & argumen. ad hoc xij. quæst. ij.nobilis. Illi enim fructus æstimandi sunt, qui supersunt deductis expensis. C. de fruct. & lit. expen. l.j. 2 & ita tot sunt ponendi in ecclesijs quot ex fructibus illis possint honeste sustentari: ut hic euidēter patet. & infra, de instit.capit.j. & c.authoritate. & infra, de concess. præbē.ex parte.in fin. & s.de constit.cum M. Ferrarieñ. & infra de uerborum significatio.capit.ult. & hæc exceptio legitima est, cum facultates non sufficiunt, siue sint distinctæ præbendæ in ecclesia siue non.

h In una domo. Sic xxxij. dist. præter hoc. & de conse. dist. v. in omnibus. & xij. qō.j. necessaria.arg.contra. xij. q.j.qa tua. & xxxij. distin si qui uero. Solu. quod dicitur hic, & in concord. signatis, ius cōmune est, & honestum esset, ut seruaretur: sed derogatur huic iuri per cōtrariam cōsuetudinem, quā Papa scit & tolerat. Capitula contraria loquuntur secundum antiqua tēpora, de quibusdam clericis coniugatis quibus dabantur beneficia extra consortium aliorum potius de gratia, quam de iure, quia de nouo conuersi fuerāt, & loquitur in utroque capitulo de episcopo Anglorum. sic xxxv.q. iij. quædam lex. & c. quod scripsi. Si uis intelligere capitulum istud de regularibus, planum esset, quia nō dicitur hic de quibus loquatur & hoc uidetur ex eo quod dicitur j.indulgemus: ut si quisquam eorū qui simul. & c. q simul eodē refectorio comedere, & dormitorio dormire debent. infra, de stat. regu.cum ad monasterium.

i Qui simul uiuunt. Ex hoc uidetur, q loquatur hoc capitulum de regularib. qui simul uiuunt & dormiūt, quibus tamen concessum est, ut a suis prælatis absolui possint. j.de sen.excommun.monachi. & ca.cum illorum. & hoc idem priuilegium concessum est hospitalarijs Hierosolymitanis, ut per suum priorē qui sacerdos est absoluantur. j.de sent. excom. canonica. Alij uero prælati secularium ecclesiarum hoc priuilegium non habent: quia cum regularibus tantū concedatur: ut patet per iura prædicta, alijs denegatur. xxv. distin. qualis. & arg. s.de præsum.c.nonne. & ff. de iud.cum: prætor. Nō enim quod uni personæ per priuilegium sigillatim conceditur, alijs cōuenit denegari. xvj q.j. hinc etiam. & in fin. & vij. quæstio.j.petisti. Omnibus enim illud beneficium est prohibitum, nisi specialiter

P sit non

1 Cōcor. tex. ī l.iij. cum gl. ff. ubi pupil. educ. debe.

2 Hoc fructuū nomine cōtinetur, qd iustis sūptibus deductis super est. Io.an.

Derogat iuri cōmuni per cōtrariā consuetudinē, quam papa scit et tolerat.

Excōicati clerici, an possint a suis plātis absolui.

atrocitas [a] facti, pœnam grauiorem expectet.

Innocentius iij.

Ecclesiastici iudices et delegati, gratis iudicare debent, nec exigere possūt decimā uel aliā quotam litis, etiam si hoc habeat consuetudo.

CAP. X.

Cum ab omni specie mali, præcipiat apostolus abstinere [b]: & infra. Sanè ad audientiā apostolatus nostri peruenit, ꝙ cùm ex delegatione nostra causas suscipitis ꝓtractādas: more seculariū [c] super decima litis uel parte alia ꝓ diuersa terrarū cōsuetudine, præter expensas [d] uictualiū cùm litigantib. receptis pignorib. pro salario cōuenitis. Nos attēdentes, ꝙ ad hoc uobis & alijs clericis sint ecclesiastici reditus deputati, ut ex ipsis honestè uiuere debeatis: & j. Ideoque mandamus quate. ab huiusmodi exactionibus decætero abstinentes uigorem iudiciarium gratis [e] studeatis litigantibus impertiri, non obstante quòd in fraudem a quibusdam proponitur, ꝙ id exigatur nomine assessorum [f]: cū nec iustum iudicium iudici uendere liceat, Et uenales sniæ ab ipsis etiā secularibus legibus reprobentur [g].

Idem Liuonē. episcopo, & eis qui cum ipso sunt fratribus.

Ad euitandum scandalum possunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo conuersis, se in unum superiorem habitum & propositum conformare.

CAP. XI.

Deus qui ecclesiā suā noua semper prole fœcundat: & j. Ne igitur, si dispar in uobis obseruātia fuerit: & dissimilis habitus, † apud eos quibus unū euangeliū prædicatis, scandalū suscitetur: Mandamus, quatenus, eo non obstante ꝙ inter uos monachi sunt & canonici regulares, uel alij etiam regularē uitam sub alia districtione professi [h], oēs pariter in unum regulare

sit concessum: & sic intelligitur hoc capitulum tantū de regularibus. Ber.

a Atrocitas. Hoc semper excipitur. infra, de sent. exc. cum illorum.

Cum ab omni. Primo reprehendit auaritiā iudicum. Secundo ponit reprehensionis causam. Tertio cōcludit iustitiam: partes patent. Ab.

b Abstinere. Nisi ubi quis redimit ius suum: ut prima quæstio. iij. quæsitum. Argumē. j. de simo. dilectus. ubi de hoc semper tamen præsumitur esse malū: ut j. quæstio. j. nullus. ij. [1] nisi manifeste ꝓbetur cōtrarium. uidetur enim corrumpere iudicem, licet sit argumentū. contra xiiij. q. v. non sane. Vin.

c More seculariū. mos iste de decima parte litis exigēda, contra legem est: ut in authent. de iudi. §. ne autem. col. vj. Vbi delegatus etiā a principe, non habet nisi duos aureos in principio litis, & duos in fi. & hoc cum causa excedit centū aureos: alias nihil: ut ibi dicitur. argu. C. de testa. l. consulta. ordinarius autem, non debet habere nisi sportulas. [2] iij. q. iij. c. induciæ. §. offeratur. ar. C. de epis. & cle. auth generaliter. sed ibi decima pars datur aduersario, sed non iudici: unde non contradicit. Aduocatus etiam super certa parte litis cum clientulo pacisci non debet. C. de postu. l. si quis aduocatorum.

Glos. seq. reci. per q an debeantur expensæ iudici: & distinguit inter delegatum papæ, & ordinarium uel delegatum ordinarij.

d Præter expensas. Delegati enim iudices debent habere expensas quando proficiscuntur extra domiciliū suum sicut testis. iiij. q. iij. c. si testes. §. uenturis. quia nemo cogitur suis sumptibus militare. j. de simo. cum sit romana. & s. de præscri. cum ex officij. & xxviij. q. j. iam nunc. & de suo non tenetur quis facere beneficiū. x. q. ij precariæ. Munera enim non sumptus prohibentur. j. q. j. iudices. & modica exenia recipere possunt. ff. de offi. psi. l. plebiscita. exenia [3] enim nō sunt lucra. ff. de offi. procu. l. solent. § ult. ea tamē moderatione, ne perducantur ad nimiam quantitatem: ut ibi. & ne litigatoribus enorme damnum infligāt. ar. x. q. iij. illud. imo si pauperes sunt litigantes, debent etiā a sumptibus abstinere: quia tūc nec ordinarius habet sportulas. in auth. de mā. prin. §. si tibi quoque. co. iij. Ordinarius autem nunquam debet habere expensas. nam ideo stipendia sunt ei cōstituta. xxiij. qō. j. militare. imo & cum de mandato principis ad aliam prouinciam proficiscitur, debet expendere illa quæ domi expenderet. in authen. de man. prin. §. illud tamen. col. iij. quandoque tamen ordinarius recipit expensas, cum ecclesiam consecrat. j. de simo. cum sit romana. & cum uisitat prouinciam suam. j. de censi. cùm apostolus. & c. sopite. & c. cū nuper. Item si ordinarius dat delegatum [4], tunc ordinarius debet ei facere expensas. s. de offic. ordi. inter cætera. licet quidā contrariū faciant [5] quod tamen facere non debent. unde posset ab eis repeti tanquam indebitum. arg. j. de magi. prohibeas. & j. de censi. procuratores. in fi. & xvij. distin. quoniam. & c. seq.

e Gratis studeatis. Gratis ergo debet iudex, iudiciarium ordinem impertiri, non tamen propterea reprobantur expensæ. testis enim gratis debet ferre testimonium, & tamen recipit expensas. iiij. q. iij. c. si testes. §. uenturis. Sic & procuratori non prohibentur sumptus, sed pacisci de certa parte litis prohibetur. ff. de pact. l. sumptus. & fideiussori prohibetur de certa pacisci, qui fideiusserat iudicatum solui. ff. manda. l. si remunerandi. §. maurus. Ber.

f Nomine assessorū. Assessor enim bene potest petere mercedē: quia suis sumptibus ad hoc non cogitur. xxviij. quæstio. j. iam nunc. nemo enim de suo beneficium facere cogitur. x. q. ij precariæ. & s. de præscri. cum ex officij. & merces sibi pro labore suo constitui debet. xij. q. ij. charitatem. & iurisconsultus bene pōt uendere rectum consilium. xj. q. iij. non licet. & xiiij. q. v. non. sane. & dicit. l. quod spe præmiorum inuitandus est assessor. [6] C. de asses. l. j.

g Reprobentur. Ita quod non sit opus appellare. ij. q. vj. §. uenales. & C. quando prouo. nō est ne. l. uenales. Si autem fuerit sententia arbitri, tenet: sed agēs ex ea repellitur doli exceptione. C. de arbi. l. iij. Ber.

Deus q. Primo ponit exordiū. Secūdo cām mandati: ibi, ne igit. Tertio mādatū: ibi, mādamus. A.

h Professi. Argum. quod sicut in quolibet iuramento authoritas

[1] Dicit Host. ꝙ redimere, uexationē nō est malū nec spēs mali. xxiij. qō. iiij. q pec cat. canon ille ad hoc inducit, ad cōtrariū: qa dās repetit pro solutiōe. uide qd ibi not. & xj. q. iij. q recte. Io. an.

[2] Sportulas. iure canonico ordinari⁹ & delegatus nihil oīno exigit, pt tn esculētū capere. Pan. hic & hinc emanauit, ca. statutum. de rescri. i vj. quia cōstituti in dignitate rū maiores redit⁹ habere solētrū plus uerecundiæ, ut abstineant. Ego uero uidi quod faciūt, sed ut seculares sportulas taxant & exigūt ut a triginta annis uidi.

[3] In esculētis & poculen. tm. qd dicit j. de resc. statutū. §. insu ꝑ lib. vj. Io. An.

[4] Malitiose secūdū Vincen.

[5] Dicit Gof. d cōsuetudine tā prælati q̄ priuati proficientes ꝓ causis delegatis petunt omnes expēsas, pl⁹ uidet placere Guido. i Spe. d sala. §. j. uersi. siue ro or. & se. qd cōsuetudine posit deberi quota. ibi uideas. Ioā.

[6] Assessor ordinarius nil pt capere ꝓ assessore: sed bñ dlegatus mō sine fraude secūdū Pa. hic sed hic hostiū fraudū ut not.

† Alij ensiferi, alij cruciferi, quibus ad Liuoniam armis quoque subigendā accesserunt deiparui seu Mariani milites, ut Sabellic. Ennead. 10. li. iiij. Múster. i Cosmogra. fo. 323. & huius decreta partem habes. j. d diuor. c. fi. & de pen. & remis. c. Deus q.

authoritas papæ intelligitur excepta: ut s. de rescript. constitutus. à cõtrario sensu. & s. de iureiur. uenientes. ita & in ꝓfessione. ar. j. de reg. & trãs. ad religio. qa in insulis. hoc verũ intellige, quantũ ad solemnitates, secus tamẽ est in ijs quæ sunt de substãtia ordinis: ut j. de sta. re. cũ ad monasterium. in fi. Cũ autẽ isti sint diuersarũ professionum, simul non possunt esse in una ecclesia: quia dicit canon: Homines diuersæ professionis non sociabis in uno eodẽque officio. xvj. q. vij. in noua. quia quilibet se cõformare debet moribus eorum, inter quos viuit: ut xlj. di. quisquis. nã ex diuersitate habitus generatur scandalũ. xxxiij. q. v. quod Deo pari. Conformabũt autem isti se in superiori c habitu: sed interius ferant vestes congruentes suæ religioni. Et est hic arg. pro opinione Hugonis, ꝙ canonicus regularis possit fieri canonicus in ecclesia seculari. arg. lxxiiij. di. quorundam. & lviij. di. c. ij. sicut monachus potest esse eps in ecclesia seculari. xviij. q. j. c. j. Ioan.

Cum decorem. Primo ponit factum reprehẽsibile. Secũdo illud præcipit emendari: ibi, fraternitati. Abb.

Glossa sequens distinguit inter ludos lasciuiæ & compunctionis.

a Laruarum. Prohibitũ est etiã causa ludibrij, uti habitu monachi uel alio religioso, & grauiter punitur, qui hoc facit. in authen. de sanct. epis. §. ulti. col. ix. & argu. C. de epis. aud. l. minime. Non tamẽ hic prohibetur representare præsepe domini, Herodem, Magos, & qualiter Rachel plorauit filios suos &c. quæ tangũt festiuitates illas de qbus hic fit mẽtio cũ talia potius inducãt homines ad cõpunctionem, quã ad lasciuiã uel uoluptatem: sicut in pascha sepulchrũ domini, & alia representãtur ad deuotionem excitandã. Et quod hoc possit fieri, est ar. de conse. di. ij. semel. & di. iiij. quæris. versus fi. Et quodlibet festum est signũ & repræsentatio præteritarum rerum. lxxv. distin. quod die dominico.

b Festiuitatibus scilicet, sancti Stephani, sancti Ioãnis, & Innocentij. 3

† Hunc text. dicit hic Abbas esse singu. ad hoc qd vbi ex difformitate habit⁹ oritur scandalum: aut ex uarietate obseruãtiæ: possunt se cõformare ĩ unũ honestum habitũ & propositum.

a Hoc intẽdit: erãt ibi religiosi nigri habitus albi & grisei. Item uariantes in forma. alij cappas clausas, alij apertas: alij floccũ uel cucullam ferentes: alij rondellũ: alij scapulare. concordabũt ergo in unum colorem & formã. Et credo, ꝙ hodie hoc facere possent si viderent expedire, sed de facto nõ seruant: quia nõ uident ex hoc scãdalũ. Ioã. And.

propositum & honestum habitum, quantum ad hoc spectat officium, conformetis. †

Idem.

Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis, in ecclesijs vel per clericos fieri nõ debẽt.

CAP. XII.

Cum decorem domus Dei: & infra. Interdum ludi fiunt in ecclesijs theatrales, & non solũ ad ludibriorũ spectacula, introducuntur in eis monstra laruarũ, a verũ etiã in aliquibus festiuitatibus b diaconi, presbyteri, ac subdiaconi insaniæ suæ ludibria exercere præsumunt: & j. F. v. mandamus quatenus, ne per huiusmodi turpitudinem ecclesiæ inquinetur honestas, prælibatam ludibriorum consuetudinem, uel potius corruptelam c curetis à vestris ecclesijs extirpare.

Idẽ in concilio gñali.

Clerici debent continere et castè uiuere: contra facientes punit, & seuerius puniuntur illi, qui possunt legitimo matrimonio uti.

CAP. XIII.

Vt clericorum mores & actus in melius reformentur & castè viuere studeant vniuersi præsertim in sacris ordinibus cõstituti, ab omni libidinis vitio præcauẽtes, maximè illo propter quod uenit ira Dei d in filios diffidentiæ, quatenus in conspectu omnipotentis Dei puro corde, ac mundo corpore valeãt ministrare. Ne uerò facilitas e ueniæ, incentiuum tribuat delinquẽdi, Statuimus, ut qui comprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint, puniantur secundum canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcepimus obseruari, ut quos diuinus timor à malo nõ reuocat, temporalis saltem pœna f cohibeat a peccato. Si quis igitur hac de causa suspẽsus præsumpserit celebrare diuina, non solum ecclesiasticis beneficijs spolietur, verum etiã pro duplici culpa, perpetuò deponatur. g Prælati verò: qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maximè obtentu pecuniæ vel alterius cõmodi temporalis: pari subiaceant ultioni. Qui autem secundum regionis h suæ morem nõ abdicarunt copulam coniugalem, si lapsi fuerint, grauius puniantur: cum legitimo matrimonio uti possint.

Idem in eodem.

Clericus crapulosus uel ebriosus, monitus nõ desistens ab officio uel beneficio suspenditur.

c Potius corruptelam. Turpis consuetudo potius dicitur corruptela, quã cõsuetudo, quæ citius est extirpanda. viij. di. mala cõsuetudo. & s. de cõsue. cũ inter uos. & c. cũ venerabilis. & j. de exc. pl. c. inter dilectos.

Vt clericorum. Quinque sunt dicta. Primo indicit clericis honestatem & castitatem. Secundo imponit pœnã. Tertio aggrauat. Quarto punit prælatos negligẽtes & corruptibiles. Quinto punit græcos incontinentes. Secunda ibi, ne vero. Tertia ibi, si quis igitur. Quarta ibi, prælati. Quinta ibi, qui autem. Abb.

d Ira Dei. vt j. de excess. præl. clerici. & xxxij. q. vij. flagitia. & in auth. ut nõ luxu. cõtra nat. col. vj. 1 & tales ultimo supplicio puniũtur. C. de adul. cũ uir.

e Facilitas. xxiij. q. iiij. est iniusta. Et si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus uiam alijs aperimus. xxxv. q. ix. loci. & xciij. dist. peruenit.

f Pœna. simile dicit lex: quos ad vitæ decora domesticæ laudis exẽpla nõ reuocãt, correctionis saltem medicina cõpellat. C. de emẽ. ꝓpin. l. una. & s. de ele. cũ in cũctis. in fi. & lxij. dist. docẽdus est populus. & necesse ẽ ut ferro abscindãtur uulnera, quæ &c. lxxxij di. plurimos. in fi. & ferrum quippe nostræ mentis &c. vij. q. j. c. aduersitas. §. cũ autẽ.

g Deponatur. ecce quanta est pœna illius, qui celebrat suspẽsus. j. de cler. ex. clerici. & c. latores. nisi probabili ignorantia excusetur. 4 eo. tit. apostolicæ.

h Regionis. Hoc dicitur propter Oriẽtales. qui utũtur matrimonio iam contracto etiam in sacris ordinibus. j. de cler. coniug. cum olim. xxxj. dist. aliter. Ber.

3 Inno. vetturpiter fieri vidi aurelijs in tẽplo maior. deinde per vicos Anno 1517. & 1518. Sed postea correctum & omissum, fuit ut vidi.

1 Hãc & se. vide in prædict. c. clerici. super j. & ulti. gloss. Ioan. And.

4 Dixit hic Abb. hoc verũ in suspẽso ab homine: secus in suspẽso à iure contrariũ dixi in tex. secundum Hostien. Ioã. And.

A Crapula. Primo prohibet crapulam & ebrietatem. secundo abusum se obligantium ad potū: ibi, vnde illum. Tertio pœnas statuit: ibi, si quis. Abbas Siculus.

CAP. XIIII.

A Crapula a & ebrietate omnes clerici diligenter abstineāt: vnde vinum sibi temperēt, & se vino. Nec ad bibendū quispiā incitetur: † cū ebrietas & mētis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abusum penitus decernimus abolendū, quo in quibusdā partibus ad potus æquales suo modo se obligāt potatores: & ille iudicio taliū plus laudatur, qui plures inebriat & calices fœcūdiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit: nisi a superiore commonitus satisfecerit, ab officio & beneficio b suspendatur.

Idem in eodem.

A negotijs, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis, et ornatu minus honesto, præcipit clericos abstinere, et habitu honesto uti: cuius uanitatē in pluribus exprimit & detestatur.

CAP. XV.

C Lerici officia uel cōmercia secularia nō exerceant c maximè inhonesta. Mimis, ioculatoribus, & histrionibus nō intendant. Et tabernas d prorsus euitent, nisi fortè causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas e & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. † Coronā, & tonsuram habeant congruentem. f Et se in officijs ecclesiasticis & alijs bonis studijs exerceant diligenter. Clausa deferant desuper indumēta, nimia breuitate, uel longitudine nō notāda. g Pannis rubeis aut uiridibus, nec non manicis aut sotularibus consutitijs, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, h aut aliā superfluitatem gerentibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officiū intra ecclesiā non gerāt, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio & personatibus constituti, nisi iusta causa i timoris exegerit, habitū transformari. Fibulas omnino nō ferāt: neque corrigias auri uel argenti ornatū habentes, sed nec anulos: k nisi quibus cōpetit, ex officio dignitatis. Pontifices aūt in publico & in ecclesia superindumentis lineis, oēs vtātur: nisi monachi l fuerint, quos oportet ferre habitū monachalē. Pallijs diffibulatis nō utantur in publico, sed uel post collum vel ante pectus hincinde connexis.

Honorius tertius Ambianeń. episcopo. †

Clericus qui tertiò monitus à negotiationibus secularibus nō abstinet, interim perdit quo ad bona priuilegiū clericale. h. d. Et est textus multū notabilis & qui quotidie allegatur.

---

a Ad hoc de conse. dist. v. ne tales. & ecclesiastici. xxvij. in fi. Propter crapulam multi obierūt. qui aūt abstinēs ē, adijciet vitā. Epicurus. Multæ ex delitiarū epulis molestiæ generantur. Hiero. ad Rusticum ij. cap. Modicus tēperatus cib⁹ & carni & aiæ vtilis ē & sup Titiū ca. j. dicat qsq; quo dolet ego loquor cō scientiam meā: scio mihi abstinentiā nocuisse itermissam: & ꝓfuisse repetitā. Io. And.

† Idē plus trecentis añ húc annis statuerāt Carol. Magn⁹. c. cxxxviij. Et Ludo. pius ei⁹ filius. c. lxxij. vt posui in stilo Curiæ Parla. Paris. par. iiij. titu l. nec hac laude caruit cōuiuiū. Assueri Hester. j. Crapula. Ebrietas. Ebrius.

† Adde q bus ludis possūt clerici interesse & ludere per Bald. in l. qua. re.

a A crapula. iiij. distin. denique. Crapula, dicitur quātum ad superfluitatem ciborum: & dicitur crapula, quasi cruda epula. 1 Ebrietas quātum ad potum. & dicitur ebrietas ab e. quod est sine, & bria, ꝙ est mensura. Vnde ebrius est, qui sine mēsura bibit. vnde Horatius Fœcundi calices, quem nō fecere disertum? Tūc surgunt rixæ, & pauper cornua sumit.

b Vel beneficio. hoc relinquitur arbitrio superioris, ut delinquentem suspendat ab officio. Quid si dicat iudex suspendo te ab officio vel beneficio. Dic super hoc, ut no. j. de cle. excom. mi. latores in gloss. vel notula quæ incipit, & etiam. Ber.

C Lerici. Aduerte ad vnū verbum Inno. diligenter. dicit enim, ꝙ hoc ca. loquitur de honestate Pet. vero dicebat quod quædam sunt honestatis, & quædam præcepti. Abb.

c Non exerceant. Quod qui fecerint, ab officio suo degradentur. xcj. dist. clericus. imo nunquam de manu sua exeat psalterium. de consec. distin. v. nunquàm in princ.

d Et tabernas. xliiij dist. clerici.

e Ad aleas hic ꝓhibetur clericis, nō tantū ludere, sed ne intersint ludo, intātū quod qui publice aleator est, repellitur à promotione. j. de excess. prælat. inter dilectos. Nec debēt esse inspectores ludi huiusmodi. in authen. de sanct. episco. §. interdicimus col. ix. & tribus annis arceantur à ministerio, ut ibi dicitur. Sed videtur, ꝙ primo sit admonēdus ante quā puniatur: xxxv. di. c. j. sed hoc credo in beneficio obtēto, secus in obtinēdo: qa multa impediūt promouendū, quæ nō deijciūt. xv. q. j. §. ul. & s. de iureiuran. quemadmodū. & j. de excess. præl. inter dilectos. Sed nūquid potest repeti ꝙ perditur in alea? Dicūt quidā ꝙ nō, sed pauperibus est eroganda pecunia illa. argu. xiiij. q. v. nō sane. Nam cū turpitudo versatur ex utraque parte, melior est cōditio possidētis. ff. de cōdi. ob tur. caus. l. si ob turpem. §. porro. & l. vbi aūt. hæc fuit op. Pla. Alij dicunt & melius, quod possit repeti. ff. de ale. l. ulti. in fi. vbi dicitur, ꝙ si seruus uel filius fami. amiserit, patri uel domino dabitur repetitio, 2 & etiam vsque ad l. annos, ut dicit græca constitutio. Et si quis existēs in alea rem suam vendidit, non tenetur de euictione. ff. quarū rer. ac. non da. l. ij. §. j. & C. de relig. & sump. fu. in auth. alearum vsus. Seruandū est, quod ibi dicitur.

f Congruentem. vt videantur differre à monachis.

g Non notanda. arg. pro medio spectando. s. de officio delega. quærenti. ff. de acqui. rer. domi. l. adeo. §. cum quis.

h Deauratis. hoc sine licentia principis etiam laicus habere non debet. C. de vesti. olo. & aura. l. nemo. lib. xj. tamen cōformabunt se in vestibus cōsuetudini regionis, ne videantur hypocritæ: vt xxx. distinct. si quis virorum. & iiij distinctione. erit autem. ne vilescat dignitas clericalis. octuagesima distinct. episcopi. De hac materia dicit. xxj. quæst. iiij. in summa. Ioannes.

i Causa timoris. Tunc enim habitus monachalis, ꝓpter hoc susceptus non præiudicat. s. ꝙ me. caus. perlatū. & ita clericus iusta d cau sa pōt postponere habitū clericalem, nec censetur apostata.

k Anulos. per anulum enim præsumitur matrimoniū. arg. xxx. q. v. fœminæ. & s. de præsump. illud. in fin.

l Nisi monachi. ar. ꝙ monachus factus eps, nō penitus absoluitur à regula monachali. De hoc not. xvj. q. vij. in noua. 3 arg. cōtra. xviij. q. j. statutum. Ber.

act. nō da. & C. de epis. & cle. authen. interdicimus. Ludus & ludi inspectio prohibentur clericis.

Ludo pdi tū, an possit repeti.

2 Et si percutiat sub ministrator alearū iudiciū nō dabo, ait prætor. ff. de alea. l. j. ad scacos ludere nō est ita interdictū secundum Vinc. Ioā. And.

† Idē fere scripsit reginæ Angliæ. j. de cler. cōiu. c. ex parte. & d priuileg. c. ex parte. iij. Idē Greg. scripsit regi platis Fráciæ, ut patet isti. parlaméti Paris. tit. 44. f. 3. f. 4. ita obseruat quod pdit etiā quo admobilia.

3 Et melius. q. j. c. iij. in fine. ibi soluit. Ioā. And.

a EX literis. Se tuentur. cum isti statuta patriæ approbẽt pro se, tenẽtur e a recipere cõtra se. xix. dis. si romanorum. & iij. q. viij. c. accusatores. §. cuius in agendo, & si illa reprobant, non debent ex eis commodum habere. ỹ. de censi. cũ olim. & C. de reb. credi. generaliter. j. resp. in fine. argument. contra x. distinctio. capi. j. & xxxvij. dist. si quid ueri 1. & ij. q. vij. si hæreticus. & argu. s. de excep. cum uenerabilis.

b Tertio. Hæc est canonica admonitio. xvij. quæstio. iiij. si quis domum. & c. de presbyterorum. & xxiiij. q. iij. de illicita. post quã admonitionem nisi destiterint, perdunt priuilegium illius canonis. xvij. q. iiij. si quis suadente. & ỹ. de senten. ex com. in præsentia. & c. contingit. Ad monitio enim semper præcedere debet uindictam. xij. q. ij. c. indigne. xvj. q̃. vij. omnes decimæ. & ỹ. de sent. excom. sacro approbante concilio. in princi. ueruntamen nõ loquitur hic de illo priuilegio, si q̃s suadente.

1 Ibi soluit & circa contra rium, uide quod dixi de excep. cũ uenerabilis. ĩ gl. q. d. uersi. sed cõtra. Ioã. And.

CAP. XVI.

EX literis Pontini comitis, intelleximus, q̃ quidã clerici terræ suæ potius secularib. negotiationibus, quàm officijs diuinis intendũt: & gaudere uolẽtes priuilegio clericali, nolunt statutis patriæ (quib. quoties expedit, sicut laici se tuent a) in negotiationũ suarum q̃stionib. subiacere: & ỹ. Mãdamus quatenus, si tales tertiò b a te commoniti, ab huiusmodi nõ resipuerint, sed p̃termissis diuinis officijs, negotiationibus c institerĩt supradictis, cũ d facto priuilegium abijciãt clericale, tu quo minus dũ his se implicãt, de suis facultatib. e statutis & consuetudinibus patriæ subiaceant, non defendas eosdem.

Ipso facto multa fiunt.

c Negotiationib. Talia enim clericis sunt prohibita. s. eo. ca. clerici. & & lxxxviij. dist. fornicari. & xiiij. q. iiij. clerici. & ỹ. ne clerici uel mona. per totum.

2 Cõcor. l. fin. & §. fin uero postquã. C. de iure deli. & l. auxiliũ. ĩ fi ff. d̃ mĩ.

d Cum facto. No. quod ipso facto amittit quis priuilegium suum: ut hic patet, & ỹ. de sen. excom. cõtingit. Vnde frustra implorat ecclesiæ auxilium, qui committit in eam: ut in eo. c. contingit. quia frustra 2 :& seipsos reddunt indignos priuilegio suo. si. ỹ. de immu. eccle. c. ult. & si xvij. q. iij. c. frater & coepiscopus. sic ipso facto appellatur. s. de appel. dilecti. & c. ut nostrũ & facto renuntiat quis appellationi. s. de offi. deleg. gratum. & ỹ. de ijs quæ fi. a ma. parte ca. ex ore. Sed ipso uerbo, clericus priuilegio suo renuntiare non potest. s. de for. compet. si diligenti. & infra, de sent. excommu. contingit.

3 Gaudẽt. in reb. expressis, alias non. Pan. hic.

e Suis facultatibus. bene dicit, suis: quia propter hoc facultatibus ecclesiæ non fit præiudicium: quia delictum personæ & c. xvj. q. vj. si episcopũ. Et nota q̃ dicit dũ his se implicant. quasi dicat si non implicant se his, priuilegio ecclesiastico gaudebunt in rebus suis, sicut in rebus ecclesiæ, quod est bene notandum, quod res clericorum & ecclesiarum eodem priuilegio gaudent 3 . xij. q. ij. ecclesiarum seruos. & xvj. quæst. j. similiter. Si uero se implicãt tunc cessat priuilegium & ita suspenditur priuilegium alicuius ad tempus, 4 p̃pter delictum. xv. quæstio. vj. iuratos. & c. nos sanctorum in fi. C. de cur. fur. l. cum alijs. & ỹ. de sent. excõ. sacro. & lxxxj. dist. si qui sunt. & c. sequen. De eo priuilegio dicit decre. quod clericus uxoratus etiam tonsuratus, priuilegio clericali gaudere non potest. ỹ. de cleri. coniug. Io.

4 Q̃n em̃ correcti sũt, defendi debẽt. arg. l. dist. ferrũ. s. d̃ sum. tri. c. ij. §. sacramentũ. secũdũ Ho. concor. q̃ in text. dixi secũdũ Inno. Ioã. And.

DE COHABITATIONE CLERICORVM ET mulierum.

Quia mulierum consortia reddunt uitam clericorũ de incontinentia suspectam, ideo post p̃cedentẽ subycitur hic titulus. Abb.

De hac materia tractatur xxxij di. nullus. usq; ad §. p̃hibentur. et c. inter dixit. et xxxiy. dis. c. ult. xxxiiy. di. per totum. xviy. q. y. p̃ huius usque ad §. item sunt aly. et xxxiiy. quæs. iiy. per totum.

TITVLVS II. DE COHABITATIONE CLERICORVM & mulierum.

Ex concilio Maguntin. †

Clericus non debet retinere ĩ domo, mulierem suspectã de incontinentia. etiam si sit mater uel alia consanguinea.

† Per Ludou. Piũ celebrato.

CAP. I.

Nhibendum est, ut null⁹ sacerdos fœminas de q̃bus suspicio p̃t esse retineat f. Sed neque illas quas canones g cõcedũt, matrẽ, amitã, & sororẽ: quia instigãte diabolo & in illis h scelus p̃petratum reperĩt, aut ẽt in pedissequis earundem †. Sed si qua de his necessitatem habuerit, presbyteri habeant in uico aut consanguineæ indigenti extra hospitium suum, potest prouidere. Quarto quod nulla fœmina tanquam ministra in ecclesijs cum clericis misceatur. Secunda ibi, sed neque. Tertia ibi, sed si. Quarta ibi, prohibendum. Abb. sicu.

† Cõcor. tex. ĩ authẽ. nullã. & in l. cũ q. C. d̃ episco. & cle.

I Nhibendum. Sacerdos, mulieres quas etiam antiqui canones permittũt, si suspectæ sunt, retinere non debet hoc dicit. Et habet quatuor dicta. Primo ponit quod nullus clericus debet extraneam. Secundo quod nec cõsanguineam. Tertio quod

f Retineat. ut xxxij. dist. interdixit. & ca. nullus. & ca. præter hoc. & lxxxj. dist. cum omnibus.

g Canones. xxxij. dis. interdixit. lxxxj. dist. cum omnibus. Videtur, q̃ canon iste corrigat omnes illos canones, cum illi permittant huiusmodi mulieres cũ clericis habitare: matrem, sororem & amitam. & idem p̃mittit Inno. ỹ. eod. ca. a nobis. concordans prioribus. Sic solue hanc contrarietatem, quod dicitur hic intellige de suspectis clericis & iuuenibus, & de mulieribus suspectis. 5 quia si suspectæ sunt non debent secum manere. xxxiiij. dis. quorundam. contraria loquunt de illis mulieribus, de quib. nulla est suspicio mali: quia in talibus naturale fœdus nihil sæui criminis suspicari permisit. ỹ. eo. a nobis. & C. de epis. & cle. eum qui. & s. de præsump. cum in iuuentute. Item in linea transuersali usq; ad secundum gradum, possunt habere clerici consanguineas: ut lxxxj. dist. cum omnibus. In descendentibus uel ascendentibus, uidetur quod usque ad quartum gradum, ibi amplius potest extendi permissio quam in collaterali.

5 Vel nobilibus, q̃ secũ hñt pedissequas: quasi sec⁹ si solæ maneãt, secũ dũ Tanc. Ioã. And.

h In illis. id est occasione illarum, quandoque aliæ commorantur cum illis uel ueniunt ad illas. unde dicit Aug. Non omnes quæ cum mea sorore sunt, sorores meæ sunt. lxxxj. dist. legitur. Vel intellige proprie ut litera dicit, & hoc uult litera sequens. aut in pedissequis illarum.

a Subministrent. & sic patet, quod clerici possunt sustentare consanguineos pauperes de quibus capitulũ hoc intelligitur: quibus potius quam extraneis tenentur 1 .lxxxvj. distin. non satis. alias non, si diuites sunt, uel ut diuites eos faciãt: ut eo. c. & xij. q. ij. c. qui squis. ad idem. xxxj. dist. omnino.

1 Cõtra. j. q. iij. puenit. ubi dicit grauius peccatũ dicatur cõsanguineis ibi soluit in ult. gloss. Ioã. And.

2 Etiam minorib. j. e. si aũt. de diacono specialiter q cõtinet nomine sacerdotis: hẽs. xv. q. v. c. j. in fi. Ioã. And.

3 Sic ẽt solui. xxvij. q. j. si qs sacro. ubi de hoc. Ioã. And.

4 Alias, eẽt cõtra. ij. q. j. mul ti. Vincẽ. qui repre hendit illos, q ex

b Ad altare præsumat. ut xxiij. dis. sacratas. & de consecra. distinct. j. in sancta.

c SI quisquã sacerdotũ. Nomine sacerdotis, intelligunt inferiores 2 ut patet hic: quia inferiora intelligun tur in superioribus ut xciij. distin. legimus. in fin. & xiij. quæst. v. pœnale. & ff. de re iu. in toto. si. lij. distin. c. j. & econuerso appellatione clericorum superiores uel maiores intelliguntur. xj. q. j. de persona. ad fi.

d Admonitionem. Sic in authen. ut lice. ma. & auiæ. §. pe. & c. ult. colum. viij. & j. de senten. excommu. in audiẽtia. & ca. contingit. & supra tit. prox. c. ult.

e Canonice iudicetur. i. in monasterio ponatur. xxxiiij. distin. fraternitatis. Alij exponunt i. in seruitutem redigatur: ut xxxij. distinctio. eos. imo & ipsa concubina si hoc publicum est debet excommunicari. j. de senten. ex communi. si concubinæ. Ber.

CLericos. Habet tria dicta. Secundum ibi, uerum. Tertium ibi, & si qui. Abb.

f Publice. Quæ sunt excommunicã dæ ex quo publicũ est. j. de sen. exc. si concubinæ.

g Abiurandas. Ne contempto iuramento, reuertantur ad eas, propter præsumptionem ut sequitur. ar. cõtra. j. qui cle. uel uo. ex tuarum. ibi, ab iurare. sed ibi cõtraxerat matrimonium cum ea, licet de facto tunc esset subdiaconus. & quando quis ab uxore separatur, sic debet iurare. xxxv. q. vj. ab isto dic. 3 Vel hoc intellige de suspectis, & illud. c. ex tua rum. de non suspectis, de quibus uerisimile est quod debeant iuramentum seruare.

h Redeuntes. Arg. colligitur ex hac litera, quod non est iniungendum alicui per iuramentum, quod uerisimile sit quod non debeat illud obseruare. ar. xxij. q. j. ita ergo. & ca. non est contra. & j. de sent. excom. ex teno re. & supra, de præsump. literas. & C. de indi. uidui. l. ij. & hæc ratio est etiã quare iuuenibus nõ iniungatur solennis pœnitentia. l. distin. pœnitentes. Ber.

in uilla domũ, longè a sua conuersatione: & ibi eis quæ sunt necessaria, subministrent a. Prohibendum quoq; est, ut nulla fœmina ad altare b præsumat accedere, aut presbytero ministrare, aut intra cãcellos stare siue sedere.

Ex decreto Eugenij papæ.

Excommunicatur clericus in sacris, qui a suspectarum mulierum colloquio uel earum consortio monitus non desistit.

CAP. II.

SI quisquam sacerdotum c .i. presbyter, diaconus uel subdiacon9, de quacunq; fœmina crimine fornicationis suspectus, post primã, secũdam & tertiã admonitionẽ, d inueniatur fabulari & aliquo modo conuersari cũ ea, excõmunicationi subdatur, fœmina uero canonice e iudicetur.

Alex. iij. Salernen. archiepiscopo.

Non debet prælatus clericum cogere ad concubinam abiurandam, sed eam nolentem dimittere potest excommunicare.

CAP. III.

CLericos in sacris ordinibus constitutos, qui publicè f detinẽt cõcubinas, ad eas abiurandas g nolumus a tua fraternitate compelli, ne in eãdem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeũtes, h periurij reatum incurrant. Verùm ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arctius cogere, ut mulieres ipsas a se ita remoueant, q de illis sinistra suspicio non possit haberi. Et si qui eorũ ad ipsas redire, uel alias accipere fortè præsumpserint: i aliquos eorum debes perpetuã i excõicationis sentẽtiam perferre, ut alij eorũ exemplo k perterriti, a similibus arceantur.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Si clerici moniti, concubinas non dimittunt: suspenduntur a beneficijs: & si se non corrigunt deponuntur.

CAP. IIII.

SIcut ad extirpãdam & infrà. F. v. mandamus quate. clericos uestrę iurisdictionis qui in subdiaconatu & supra l for nicarias habuerint, studio se monere curetis, ut a se illas remoueant, eas ulterius minime admissuri. Si uero acquiescere contẽpserint † , eos ab eccle. beneficijs, usq; ad satisfactionẽ cõgruã suspẽdatis. m Et si eas suspensi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficijs perpetuo remouere curetis. n

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Litera a clerico concubinario suspenso super absolutione (tacita facti serie) obtenta, non ualent.

i Perpetuam. Id est donec resipiscant. 4 sic insti. loca. §. adeo. & ff. de pecu. id uestimentum. & supra de ma. contra interdic. eccle. de muliere. si x. q. ij. quia sacerdotes. ut cæteri timeant; ut ibi dicitur.

K Exemplo. Pœna enim ẽt unius debet esse metus alterius: ut ff. de pœ. l. capitaliũ. §. famosos. xlv. dis. sed illud. & ij. q. vij. quæ ꝓpter. & j. de exce. præla. tãta. & x. q. j. quia sacerdotes. in fi.

SIcut ad extirpã dam. Habet tria dicta, quæ patent in tex. Secundum ibi, si uero. Tertium ibi. & si. Abb.

l Et supra. alij nihilominus sunt compellendi, sed non cũ tanto rigore, ut uel cõtineãt, uel beneficia dimittant. j. e. si aũt. & xxxij. distin. lectores.

m Suspendatis. Ita Isti non sunt suspensi ipso iure. uidetur contra. xxxij. dist. nullus. & cap. præter hoc. Sol. quòd dicitur hic & j. e. c. si autem. intelligitur de ijs qui adhuc tolerantur ab ecclesia: quia illi ipso iure non sunt suspensi. Quod dicit in cõtrarijs, locũ habet qñ factum est notoriũ, uel qñ sunt condẽnati per sñiam, alias quãtumcunq; sit aliquis criminosus, non est uitãdus. 5 j. e. uestra. & xxviij. di. consulendũ. & j. e. c. ul.

n Remouere curetis. quia crescente contumacia, crescere debet & pœna. j. ut lit. non contest. quoniam in fi. & ff. de pœ. l. relegati.

ponũt perpetuam. i. donec uixerit p l. j. ff. pro socio. & dr perpetua secũdũ Inno. qa nullum tps, & sic finitũ: præaptitudine dr perpetua. uel secundũ eũ, & Ho. ponit hic excõicatio ꝓ depositione, uel bñficij priuatiõe: p quã extra cõionẽ uel societatẽ ponitur. Ioã. And.

† Alias, noluerit.

5 Dicit Vin. notorium fornicatorẽ ipso iure suspẽsum: ut tamen augeat pœna ab homine, necessaria ẽ admonitio: ut hic. & j. ca. ij. itẽ secundum Hos. hic nõ loquitur de suspensione officij. sed beneficij, & sic diuersitas est: nõ cõtrarietas. Ioã. And. Vide Anto. Corse. i sing. ṽs. fornicatio Old. q. cclxxxvj. Tracta. de bono par. iij. qõ. iij. Phi. Frãc. ca. j. col. x. de sent. ex com. i vj.

Super

a Super eo. Suspensum. Ab episcopo suo. Bern.
b Seriem. s. quare fuit excommunicatus uel suspensus pro fornicaria, uel si ex alia causa: ut exprimat oēs causas excōicationis & suspensionis: alias non habetur pro absoluto. infra de sent. excom. cum pro causa. & s̄. de off. ordin. ex parte, alias literæ essent impetratæ tacita veritate: unde non ualerent. r s̄. de rescrip. super literis. & c. dilectus.

c Si autem. Ecclesijs. Cum sint prælati illarū.
d Portionibus. Cum habeant partem in ecclesia præbendata.
e Spoliare. Quæ spoliatio perpetua intelligitur, ex quo sine temporis præfinitione hic dicitur. C. de pœn. seruus. Sed contra videtur s̄. e. sicut. ubi post admonitionem suspenduntur ante, quā priuētur ecclesijs, & hic statim post admonitionem spoliantur. Sol. hoc intellige secundum illud, ut primo suspendantur: & si se nō correxerint, spolientur, sed certe de iure fit quod hic dicitur: quia si se non corrigunt post trinā admonitionem, rectè possunt spoliari beneficio, ꝙ ibi suspenduntur intelligo quod fiat ex gratia, ut sic expectentur adhuc. Ber.

r Vel à iure si factū erat notorium secūdum Ray. & Host. in vlt. glo. in fi. secundū Tācr. & facit s̄. de fi. instru. q̄d super his. Ioā. And.

CAP. V.

Super eo verò, quod asseris A. presbyterū fornicariam detinentem ꝓpter hoc ab officio suo suspensum: a & j. Porrò si literas à nobis obtinuerit, quæ facti seriem b non contineant: nolumus illas sibi prodesse.

Idem Londoneñ. epō.

Si clerici moniti non dimittunt concubinas, suspenduntur a beneficijs, & si se non corrigant, deponuntur.

CAP. VI.

Si aūt clerici tuæ iurisdictionis (siue in sacris ordinibus, siue in inferioribus cōstituti) fornicarias detinent, nisi eas ad secundā vel tertiā cōmonitionem, à se dimiserint, easdem decætero cōtempturi: liceat tibi eos ecclesijs, c uel earū portionibus d appel. postposita spoliare, e officio ipsis nihilominus ĩterdicto.

Lucius tertius.

A clerico fornicario, quandiu toleratur, nec habet operis euidentiā, licitè audiuntur diuina, et percipiuntur ecclesiastica sacramēta, à notorio vero abstinendum est: non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorū emendationē. h. d. inhærendo verbis literæ.

CAP. VII.

Vestra dûxit deuotio inquirendum: & infra. Alicubi dicitur, nullus audiat f missam sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere. alibi verò legitur: non potest aliquis quantuncūque g pollutus fuerit, diuina polluere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum, existunt.

Qualiscunque enim sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinari nō possunt. Sumite ergo ab omni sacerdote, Christi mysteria: quia omnia in Christi fide h purgantur. † Cæterùm i aliud est crimen notoriū, k aliud occultū. Notoriû definit, de quo presbyter canonicè condemnatur. l Occultum, m quòd ab ecclesia toleratur. Cæterùm aliud est, quando

Vestra duxit. Famosum est tunc propter materiam intrinsecam ipsius, tum propter materiam extrinsecam scilicet notorij: & utraque est multum difficilis & periculosa. Diuiditur. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo decisa responsio. Secunda ibi, alicubi. quæ subdiuiditur. Primo allegat pro, & contra. Secundo distinguit tres qualitates criminis: ibi, cæterum. Tertio distinguit animum abstinentis: ibi, item aliud. Quarto & ultimo ex omnibus prædictis, solutionem concludit: ibi, sine dubitatione. Abbas Siculus.

Crimē duplex notoriū & occultum.

f Nullus audiat. xiij. dist. nullus. & cap. præter hæc.
g Quantumcunque. Vt xv. quæst. ultim. cap. ultim. usque ibi, cæterum.
h In fide Christi. Id est per fidem Christi. hucusque sunt verba capituli, quod inducit Tancr.
i Cæterum. Hic incipit respondere distinguendo inter crimen notorium, & occultum.

Glossa sequens distinguit inter famam & notorium, & manifestum, & notorium est triplex, facti, iuris, & præsumptionis.

k Notorium. 2 Ad intelligentiā eorū quæ hic dicuntur, no. ꝙ aliud est fama, aliud manifestū, & aliud notoriū. Fama sic consueuit describi: fama est illesæ dignitatis status, vita & moribus cōprobatus. & in nullo diminutus. ff. de var. & extraor. co. l. cognitionū. §. existimatio. & q̄ talē famā negligit, crudelis est. xij. q. j. nolo. Fama vero q̄nq; ex sciētia, quandoq; ex suspicione ꝓcedit, quandoq; ex certo authore, quādoque ex incerto. de cōse. dist. iiij. sanctū est. Manifestū dicitur, ꝙ ex sciētia & certo authore procedit, & ꝙ potest probari. ff. de testi. & q̄ test. fa. poss. heredes palā. & xj. q. iij. eorū, qui accusantur. Item etiā quandoq; dicitur occultū, ꝙ potest probari. C. de app. eos. §. si quis autem. sed & manifestū dicitur quandoq;. de quo cōstat per confessionē uel probationē, uel per euidentiā facti. j. de verb. sig. cum olim. sed tale manifestū, potius dicit̄ notoriū. j. e. c. ult. Circa notorium 3 distingue, aliud est notorium facti, aliud iuris, aliud præsumptionis. Notorium facti est, ꝙ ita exhibet se ĩ cōspectu hominum, quod nulla potest tergiuersatione celari. j. eo. c. proxi. & c. ult. & de tali hic intellige: in quo nullus auditur appellās. s̄. de appel. cum sit romana. in fi. & c. peruenit. & in tali notorio creditur simplici officiali. iiij. q. iiij. c. nullus. §. aliquando. Nec requiritur scientia omnium, sed plurium: ut quando omnes admissum scelus proclamant: vt ij. q j. §. scelus. & c. de manifesta. Notoriū iuris est, de quo aliq̄s condemnat̄, vel est in iure cōfessus: ut hic & ff. de sta. ho. l. ult. & ff. de re iudi. res iudicata. & j. e. c. ult. & in hoc notorio, quādoque requiritur probatio. si negetur. s̄. de re iud. sicut notorium præsumptū est, ut paternitas. & filiatio. 4 ff. de in ius voc. quia semper & s̄. de fil. presbyt. conquerente. & consanguinitas, dicitur notoria præsumpta. j. de diuor. porro. §. j. Quod aliquis sit filius alterius, non posset vere probari. ff. de cond. & demonst. Lucius.
l Condemnatur. hoc est notorium iuris.
m Occultum. Quod non habet vindictam: quia latentia peccata vindictam non habent. xxxij. quæstio. v. christiana. & tandiu reputatur occultum, licet plu-

2 Materiā huius gl. quā ĩepte tractarunt Innoc. & Host. j. c. ꝓxi. vide plenius & aptius in Specu. iij. parte. de noto. crimine per totū. & aliquid per Hostiē. in sum. hui⁹ titu. in fi. Ioā. And.

3 Adde ꝙ fides sola aperit ianuam cæli. not. dictū Cyn. C. de sum. tri. & fide catholi. in rubr.

3 Ponebat hic Petrus. Vsus Quæ uel nemo negat populo vel teste probātur. Vel se subijciūt oculis, notoria dicas. Ioan. And.

4 Et crimen infamati deficientis in purgatiōe j. c. proxi. in fi. & j. de simo. ĩ sinuatum. Ioa. And.

res sciant, quandiu ab ecclesia toleratur : ut hic dicitur. & xv.quæst.ulti.c.ulti.

a Non diffitetur. Imo confitetur in iure, & sic est notorium iuris : & sic duobus modis dicitur notoriū iuris, per confessionem, & per sententiam. j. eo.c. ult. vt dicitur in notula ad intelligentiā ut hic. Bernar.

b Canonice. Condēnatus. In quo casu nullus debet audire officium illius. quo etiā casu loquitur prima authoritas, nullus audiat, &c. Bernar.

c Occultum. Hic distinguitur prout sequitur.

d Talium. s. qui pene occulti sunt. [1] seu ab ecclesia tolerati : ob officijs talium abstinere bono zelo, ut per hoc ad pœnitētiā reuertātur, permittitur, sed ex cōtemptu abstinendum non est : quia licet in fornicatione iaceant, nō sunt contēnendi, ut sequitur. aliud est, si tanquam iacentium & c. quia illud non licet.

[1] Idē Ho. cōtradicit huic lectu ræ illa litera, ut peccandi &c. & sic posset dici talium, quorū fornicatio est notoria : et ab ecclesia nō toleratur. vn̄ nō determinat, quādo nō debeat euitari, sed quo animo secundum Pet. & Abb. Ioan. And.

e Tolerantur. In quo casu loquitur secūda authoritas, non potest aliquis &c. Bern.

f Operis euidentiā. Hic explicat notoriū facti : in quo casu & duobus præmissis. s. cū sunt cōdēnati uel cōfessi in iure, officia ipsorū sunt respuenda. j. eodem.c.ulti.

T Va nos. Communis diuisio. Secūda ibi, nos igitur. Abbas Sicu.

g Conueniuntur. i. interrogantur.

h Testimonio. Simpliciter dato, sine iuramento. Ber.

i Inter quos. Et ideo magis præsumitur, q̄ uitam illorū agnouerunt. xxiij. q.j. paratus. s. de præsumpt. quosdā. & c. quanto. & xij. q. ij. qui & humanis. & xvj. dist. quod dicitis.

k Nec accusator. ij.q.j. de manifesta. j. de accusa. euidentia. & s. de iureiurand. ad nostram.

crimen notorium nō diffitetur [a] presbyter, vel de ipso est canonicè [b] cōdemnatus. Aliud est penè occultum, [c] quòd ab ecclesia toleratur. Item aliud est à talium [d] officijs abstinere, ut peccandi licentia cæteris offeratur, & huiusmodi ad pœnitentiæ fructum trahantur : atque aliud si talium tanquam in fornicatione iacentium ministeria respuantur. Sine dubitatione itaque teneatis, q̄ a clericis & presbyteris, quanquā fornicarijs, quandiu tolerātur, [e] nec habent operis euidentiā, [f] licitè diuina mysteria audiantur, & alia recipiātur sacramenta ecclesiastica.

Innocentius tertius Exoñ. epō.

Si fornicatio clerici ē ita publicata, quòd trāsit in notoriū, nec accusator nec testis necessarius est, sed si est publicata per solā famā, nō sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est, testiū dicta nō iuratorū, sed si ex hoc oriretur scandalū, inducitur purgatio: in qua deficiens, canonicè punitur,

CAP. VIII.

TVa nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publicè concubinas habētibus, qui qn̄ a te cōueniuntur, [g] se esse cōcubinarios diffitentur, nec apparet cōtra eos legitimus accusator credendum sit testimonio [h] bonorum virorum, inter quos [i] viuere dignoscuntur. Nos igitur con.t.t.r. quòd si crimen eorū ita publicum est, ut meritò debeat appellari notoriū: in eo casu, nec testis nec accusator [k] ē necessarius : cū huiusmodi crimen nulla posit tergiuersatione celari. [l] Si uerò publicū est, non ex euidētia, [m] sed ex fama : in eo casu ad condemnationem eorū, sola testimonia nō sufficiunt : cū non sit testimonijs, [n] sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, ut ex ea scandalū [o] generet in populo, licet cōtra ipsos nō apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicēda : quā si præstare noluerint vel defecerint in præstanda, eos canonica debebis animaduersione punire.

Idem Pistoriensi epō.

CAP. IX.

A Nobis tua fraternitas requisiuit : & infrà. Cum clericis quoque non permittas muliercu las [p] habitare, nisi fortè de illis personis [q] existant in quibus naturale [r] fœdus nihil p̄mittit sæui criminis suspicari.

Gregorius nonus.

Clericus concubinarius, in officijs vitandus non est, nisi sit notorius.

CAP. X.

QVæsitum est de clericis in fornicationem prolapsis, si eorum sit officiū priusquàm pœnituerint, audiendum. Verùm & si quemlibet p̄ mortali peccato quo ad

l Celari. Quia & si uellet, negatio nulla esset. de pœ. qui sententiam. [2] ff. de tribu. illud. §. pen.

[2] Iudex ī causa capitali, nō dānat reū nisi sit cōuictus: qđ vix quæ commisit negat̄ sufficiat. Io. And.

m Non ex euidentia. Si constat aliquē habere suspectam mulierem secū in domo, eoipso uidetur probata fornicatio. s. eod. si quisquam. & c. clericos. & si publice eam detineat, eoipso cōuictus est: [3] ut in c. clericos. alias enim non posset esse certū, nisi per huiusmodi præsumptionem. supra, de præsumpt. literis. & c.iij. ergo si hæc notoria non sunt, sed tamē fama sit, testimonia requirūtur, vt sequit̄ in litera.

[3] Idē no. ij. qō. j. de manifesta Ioā. And.

n Testimonijs. ff. de testib. leg. iij. §. item diuus. iiij. quæstio. iij. c. si testes. §. alia est fides. & in authē. de instrumētorum cautione & fide. §. si vero. collatio. vj. valēt tamen talia testimonia ad infamiam alicuius. arg. de consec. dist. j. iubemus. xxiiij. distin. c.j. & ij. quæst. vij. cum pastoris.

o Scandalum. Ex hoc videtur q̄ propter solam suspicionem siue famam nō est indicenda purgatio, nisi scandalum oriatur. argu. ij. quæst. v. presbyter. & iij. q. ij. audiuimus. & ij. q. j. nomen. & infra, de accu. qualiter & quando. Ber.

p A Nobis. Mulierculas. xxxij. distin. interdixit. & lxxxj. distin. cum omnibus.

q De illis personis. argu. contra. supra eod. cap. j. Dic super hac materia, ut ibi notatum est.

r Naturale. Sic s. de præsumpt. cum in iuuentute. & C. de epi. & cleri. eum qui. Ber.

QVæsitum. Cōmunis diuisio. Secūda pars ibi, verum. Abb.

Glo. seq. tractat triplicem suspensionis speciem.

Quo

Suſpenſus dicit quis varijs modis.

a Quo ad ſeipſum. Nota quod aliquis eſt ſuſpenſus quo ad ſe tantum, & non quo ad alios: ut quilibet in peccato mortali conſtitutus: ut vj. diſtin. teſtamentũ. & j.q.j.ſacerdotes.in fi.& ſ̃.de temp.ordi.c.ult. & hic & ſ̃.eod. veſtra. Quandoq; tamen quantum ad ſe, & quantum ad alios. xxx. diſtinct. nullus.& c.præter hæc. & infra, de ſimo. tãta. & hic in fi. & ſupra eod.veſtra.quãdoque aliquis dicitur ſuſpenſus quo ad alios, & non quo ad ſe. ut cũ ciuitas uel villa eſt interdicta propter delictũ ciuiũ uel ſecularis poteſtatis: a tunc clerici non ſunt ſuſpẽſi quo ad ſe. quia in alio poſſunt celebrare a non interdicto.ſic ſ̃. de clericis peregri.tuæ.

a Hæc differunt inter ſe ut j̃.de ſent. excõm. ſi ſententia. lib. vj. Io. And.

a Alta uoce: nã ſubmiſſe poſſunt celebrare etiã in eodẽ loco: qđ dic vt j̃.đ ſentẽ.excõ.c. vlti. lib.j. Ioã. And.

b Euitari. Et ita licet aliquis ſit criminoſus, non debet in officijs euitari quãdiu ab eccleſia toleratur: ut ſ̃.eod. titu. veſtra duxit. & xv. q.ulti.c.ulti. niſi in tribus caſibus ſequentibus, cũ quis de hoc ſit condẽnatus, uel in iure confeſſus, uel euidẽtia rei ſit factum notorium. De hoc ſatis dictum eſt ſ̃. eodem veſtra.

...ſeipſum a cõſtet eſſe ſuſpenſum, nõ debet tamen in officijs euitari: b quia quantũ ad alios, etiã in caſu propoſito c ſuſpenſus nõ eſt, niſi peccatũ huiuſmodi ſit notorium per ſententiam d ſeu confeſſionem factã in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuerſatione aliqua celari non poſsit.

TITVLVS III.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

Alexander tertius.

Matrimonium contractum per clericũ exiſtẽtem in ſacris, nõ tenet: ſecus ĩ minoribus, ſed tũc cogitur dimittere beneficiũ

CAP. I.

SI qui clericorũ. j̃.ſubdiaconatũ acceperint vxores, ipſos ad relinquẽda e bñficia eccleſiaſtica, & retinẽdas vxores diſtrictione eccleſiaſtica cõpellatis. Sed ſi in ſubdiaconatu, & alijs ſuperioribus ordinibus vxores accepiſſe noſcũtur: eos vxores dimittere, f & pœnitentiam agere de cõmiſſo per ſuſpenſionis & excommunicationis ſententiam, compellere procuretis.

c Propoſito. Bene dicit in caſu propoſito, ſcilicet, de fornicatione: ut in princip. c. in iſto enim caſu magis videtur vitandus, cũ in alijs non ſit quis ipſo iure ſuſpenſus, quantumcũq; crimen fuerit notorium, excepto ſimoniæ crimine, vbi ſuſpẽſus eſt ipſo iure, etiam ſi crimen ſit occultũ. xxxij.diſt.præter.§.uerum.j.q.j.reperiuntur.infra, de ſimo.tanta. & ſic notauit. Vincent.

d Per ſententiam. Definitiuam. ſupra, de ord. cog. cum dilectus.& ſupra de except.denique.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

Viſum eſt ſuprà, de cohabitatione clericorum, & mulierum illicita: reſtat videre meritò de eorum cohabitatione licita. Vel ſic, Quia quandoque clerici habitant cũ mulieribus ſine figura matrimonij, quãdoque verò contracto matrimonio: ideo cũ in præcedenti titulo fuerit viſum de prima cohabitatione, an & quando licita, merito ſubijcitur de ſecunda, maximè: quia poterat dubitari, nunquid clerici coniugati poßint tenere beneficia, & gaudere priuilegio clericali. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur xxviij. & xxij.diſtinctione per totum. & xxvij.quæſt. i. vt lex.

SI qui. Duo ſunt dicta. Secundum ibi, ſed ſi. Abbas Siculus.

Glo. ſeq. reddit cauſam, & exponit, & ponit ſimile. alleg. duo iura in contrarium, & ſoluit.

e Relinquẽda. Et merito compellendi ſunt, ut ea dimittant: quia vacare intelligunt ipo iure unđ quo ad factũ ſolum, ſiue poſſeſsionẽ retorquetur iſta compulſio. ſic j̃. de conceſſ. præben. literas. & c. cum noſtris. cõtrario enim facto iuri ſuo renuntiauerunt.arg. C.de fur.l.j.ar. ff.ad Trebell. quod in hæredẽ. §. eligere. ſicut quis ipſo facto renũtiat priuilegio clericali. ſ̃.de uita & honeſta.cler.c.ult. j̃.đ ſenten.excõm. cum non ab homine. & ca. contingit. ij. argu. cõtra. xxxij. diſtinct.ſi qui uero. & xij.q.j.quia tua. Illa contraria intelligũtur de miſericordia, & hodie nõ tenent ipſo iure: ergo clericus cõiugatus beneficium amittit, vt dictũ eſt. nec alicui coniugato poteſt conferri: & ſi conferatur, debet priuari ipſo iure. infra c. proxim. & c. quod à te. & c. ſane. & c.diuerſis fallacijs.& ita ius commune eſt, quod hic ſtatuitur.

Idem Herfor. epiſcopo.

Coniugatus ad adminiſtrationem & ad ordinem eccleſiaſticum, vel beneficium, nõ promouetur, niſi caſtitatem promittat, & non ſit bigamus.

CAP. II.

SAnè: & infrà. Prouideas attentius, ne deinceps clericus coniugatus ad eccleſiaſtica beneficia vel ſacros g ordines, aut adminiſtrationes eccleſiaſticas admittatur: Niſi fortè caſtitatem h uoueret perpetuam, & qui unicam & virginem i habuiſſet vxorem.

Idem Verulanẽ. epo.

f Dimittere. Quia non tenuit matrimonium & priuandi ſunt ʒ beneficijs ſuis, niſi cũ eis diſpenſetur. infra eo.ſane & xxviij. diſt. præsbyterum.

SAne. Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, niſi. Abbas Siculus.

g Ad ſacros. xxviij.diſtin.nullum.& xxxj. diſt. ante triennium. Bernardus.

h Caſtitatem. Sequeſtrato mãſionis cubiculo. lxxvij. diſt.epiſcopus bñdictionem.& hoc intelligo, cũ ambo proceſſerint in dies ſuos, vt ſine omni ſuſpicione poſſint ſeparatim manere. alias ſi eſſent iuuenes, nõ poſſent promoueri, niſi pariter ad religionẽ tranſirent. j̃. de conuerſio.coniuga. cum ſis præditus. & c. ad apoſtolicã. Vel dic prout nota. j̃.de conuerſio coniuga.cõiugatus.in fine gloſſæ, quæ incipit, ſed nunquid.

i Virginem. Argument. Quod qui corrupit vxorem ſuam, antequam eam duceret, promoueri non poteſt. xxiiij.diſtinct.curandum.& capit. præcipimus. & deſponſata debet eſſe in virginitate. xxx. quæſt. v. qualis.argumen.contra.xxxiiij. diſtinct. Valentino. & ſupra de bigamis. debitum. Quidam dicunt, quod iſte non poteſt promoueri, ſed verius 4 eſt, quod poteſt promoueri: quia cauſa impedimẽti ceſſat. quia iſte nõ diuiſit

3 Priuãdi. Sed ꝙ ipſo iure priuati ſint, tenet Pano. hic Auffr. ad q.thol. ccxl.& male. Ego uero dico ſatis eſſe qđ vxores dimitterẽ cogũtur: nec debent duplici pœna affici ut noue no.ĩ anno ta.ad Phĩ. Dec. cõſi. clxvj.

4 Verius. & bñ. Panor.hic, & in d.c. debitũ.deci. cap.Thol. ccix.Ang. Clauaſ. in verſ.bigamia.§.v.

diuisit carnem suam in plures: vnde bene potest promoueri. argum. prædict. captu. Valētino. & debitum.

QVòd à te. Communis diuisio. Secunda ibi, id volumus, quæ subdiuiditur in duas partes. Secunda ibi, sane. Abbas.

a Non valentes. Propter consuetudinem: quia difficile continentiam seruat, qui illicito cōcubitu se maculare non desinit. xxxiij. distinctio. §. quod vero.

b Immundiciam. Quæ tamen castitas est, cum propria vxore. xxxj. distinct. Nicena. sed hic appellatur immunditia, quo ad obsequium ecclesiæ: vnde illi quibus licitū erat habere vxores, tempore vicis suæ non discedebāt de templo, ut non iungerentur vxoribus. xxxj. dist. tenere. sed hodie semper est abstinendū, vt ead. distin. c. ante triennium. §. causa. & c. seq. & cap. eos.

c Priuandi. Supra eo. c. j. & cap. ij. & j. eod. diuersis.

Si clericus in minoribus beneficiatus, matrimoniū contrahat, priuatur beneficio, et quod dedit ecclesiæ, nihil sibi restituitur. hoc dicit. Et in hoc ultimo est casus notabilis, & multum allegabilis.

CAP. III.

QVòd à te: & j. Vtrū clerici infrà subdiaconatus ordinem cōstituti, qui continere carnis deuicti vitio nō ualētes, a vxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonicè debeant spoliari. Id volumus te tenere, quòd cū simul uoluptatibus & carnalibus desiderijs, ac diuinis & ecclesiasticis, obsequijs vacare nō ualeāt, ob immunditiam b suā, ecclesiasticis sacramentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio beneficijs sunt priuandi. c Sanè si ecclesijs, quibus intitulati fuerant, de possessionibus, aut alijs bonis aliqua contulisse noscuntur: cùm ab earundem ecclesiarum ministerio fuerint, & beneficio sequestrati ad ipsos recta via debent absque contradictione redire. d

Glossa sequens allegat sex concordan. allegat in contrarium quatuor iura, ponit opin. quæ distinguit an sponte &c. cui opponit demum aliam opinionem, quæ distinguit inter ingreßū & non. Tertiò aliam. quartò soluit distinguendo inter tacitum & expressum.

d Redire. si. xvj. q. vj. de lapsis cognouimus. & c. illud. s. de renun. ex trāsmissa. xvij. q. iiij. c. ult. ff. de colla. illicitis. l. j. in fin. argu. contra, quod nō debeant ad eū redire. xij. q. ij. nulli liceat. xvij. q. iiij. sunt q opes. j. de condi. app. verum in auth. de monach. §. si uero relinquēs. col. j. Super hoc diuersæ solutiones recitari consueuerunt. Aliud est, cum quis sua sponte recedit, & tunc nihil ei restituitur: in quo casu loquuntur contraria. Aliud cum iudicis authoritate. in quo casu intelligitur hoc cap. & concord. hic assignatæ. Sed huic solutioni opponitur: z iste culpa sua ad hunc casum peruenit, ergo debet sibi imputari. s. de æta. & quali. c. j. propter hoc dicunt quidam, quod omnis donatio facta ecclesiæ vel monasterio tempore ingressus, tacitam habet conditionem ut duret eo ibidem perseuerante, ad instar dotis. C. de rei vxo. actio. l. una. §. cum autem. & j. de do. post diuor. re. nuper. & sic clerico recedente quocunq; modo restituuntur ei sua. & idem in monacho, ut illa trāsferat secundo monasterio ad qđ transit. secus est ubi aliquis donat ecclesiæ ad illā non transiens: quia tunc nō reuocatur donatio: quia perfecta donatio, amplius non reuocatur. xxxij. q. j. non enim. C. de reuo. donat. l. ij. & iij. & l. generaliter. & C. de do. quæ sub modo vel condit. perfecta. nisi aliqua conditio in donatione expressa fuisset. infra, de cond. ap. verum. Verius uidetur, q istud dictum sit de benignitate, & cætera similia contraria de iure stricto. Vel potest dici, q si expresse res donatæ sunt tempore ingressus, nunquam sunt postea restituendæ. argument. C. si pendente appellat. mors interuenerit. l. iij. & C. si re. uel accusa. mort. fuer. l. vlti. nisi gratiā uellet facer clericis. Si vero tacite dicens tantum, offero me huic monasterio: tunc sequuntur personam. & sic potest intelligi quod hic dicitur: quia bona sunt accessoria: & ideo principale sequūtur. Istam solutionē posuit Azo. C. de sacrosanct. ecclesijs. super authē. ingressi.

Idem.

Peracta pœnitentia dispensant episcopi cum sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.

CAP. IIII.

SAnè sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ nō nuptiæ, sed contubernia e sunt potius nuncupāda, post longam pœnitentiā, & vitā laudabilem continentes, officio f suo restitui poterunt, & ex indulgentia g sui episcopi eius executionem habere.

Innocētius tertius Noruicen. episcopo.

Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata uerò post modū scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem. hoc dicit.

CAP. V.

DIuersis fallacijs: & infrà. Accepimus autem, quòd quidam clerici tuæ diœcesis, qui matrimonium cōtraxerunt, ecclesiastica bñficia de-

e SAne. Contubernia. Improprie. inter seruos proprie dicunt contubernia. C. de incestis nupt. cum ancillis. z de pœna filiorum talium, habes xxv. q. ult. cum mulier.

f Officio. Arg. cōtra. xxxiij. dist. presbyter. Sol. illud de rigore & ante pœnitentiam, & hoc de gratia & post pœnitentiam peractam.

g Ex indulgētia. Et sic epi possunt cū talibus sacerdotibus dispensare, qui contrahunt in sacerdotio. arg. contra. s. de biga nuper. Sed illud intellige de eo qui primo in laicali habitu habuerit vxorem, & postea sacerdos contraxit, ille tanquam bigamus reputatur propter intentionem cum opere subsecuto. vnde non possunt ibi episcopi dispensare. hic uero de his tantū, qui contrahunt post ordinem sacrum, & cum uirgine.

DIuersis. Clerici in minoribus beneficiati, qui matrimonium contraxerunt. beneficijs spoliantur. Diuiditur. nam primo narrat factum, quod secundo improbat ibi, cum ergo. duas rationes reddens: & illud per diœcesanum corrigi mandat unum casum excipiens: ibi, nisi. Abbas Siculus.

z Sequitur quod nō potest esse cōnubiū: quia ex huiusmodi contubernio, serui nascuntur. Ioā. And.

z Hæc obiectio non procedit: quia utit licētia sibi data ab Apostolo. xxxviij. distin. d his. vnde puniri non debet. ad legē Iul. de adulter. l. Gracchus. Præterea si ecclesia posset retinere illius bona iam indirecte cogeret illum cōtinere quod esse nō debet: ut xxxij. q. j. integritas. & facit opt. ff. de cōdi. insti. quæ sub cōditione. §. q sub iurisiurādi. secundū Goffre. & Phi. Io. Andr. Hic & in addi. Spe. de statu monachor. vers. xliij. Bald. auth. ingressi. col. iiij. C. de epis & cleri. & ibi Phili. Dec. num. 24. ubi in annota. nota.

Donata ecclesiæ ab ingrediente, an ipso recedente, sint restituenda.

Cithara.

a Cithara.per citharam intellige uitam actiuam, seu laicalem, per psalterium intellige uitam contemplatiuam siue clericalem. sed aliquis non posset esse simul contemplatiuus & actiuus. & sic coniugatus ecclesiā habere nō debet: quia nō bene conueniunt. s.e.quod a te. Contra. s. de renun. nisi cum pridem. ubi quis pōt esse cōtēplatiuus, pariter & actiuus. Sed de alia contemplatione dicit hic.

b Diuisus. quia pluribus intentus minor est ad singula sensus: & dum ad utrunque festinat, neutrum bene perficit. xvj. quæst. j. presbyteros. C. de assess. nemo. unde uersus: Qui binos lepores, una sectabit hora: Vno qnque, quandoque carebit utroque.

† Hodie uero seruat q bona ipso iure uacant & conferunt & in fine huius c. q collatio ipso iure non ualet. Pā. s. e. ca. j. de cis. thol. ccxl.

c Deperire. xxviij. dist. de syracusanæ.

d Scienter. Secus si ignoranter: quia tunc posset eos priuare, s. de elec. cum Vintoñ.

Glo. seq. arg. alleg. iiij. iura. in contrarium alle. vi. ponit duas opin. scilicet Io. & Lau.

e Non per te. argu. quod nemo potest uenire contra factū suum. s. de fi. presby. ueniens. xij. qō. ij. monemus. ff. de adop. post mortem. & ff. de ser. ru. prædi. per fundum. arg. cōtra. s. de elect. nosti. j. de præben. cū nō ignores. j. de re. ecclesi. non alie. si quis presbyterorū. lv. dist. pœnitentes & xxxv. q. ix. q quis cōmisit. C. de agri. & cēsi. quemadmodū. li. xj. Ad hoc dicit Io. quòd ubi agit de reuocatione rei malæ alienatæ, idē qui alienauit potest repetere, quoniam quilibet in alienatione rei ecclesiasticæ, audit uolens contradicere. xij. q. ij. nō liceat pa. tū in fauore ecclesiæ tum in odiū illius qui recipit rē ecclesiæ minus legitime. Vbi uero agitur de repetitione beneficij, secus est: & hoc ideo, ne detur uia male uolētibus reuocare liberalitates suas: ut xvj. q. ij. uisis. & C. de do. si quis argentum. §. fin. & quia hic est tantum fauor, & non odium. Lau. dixit, quod ubi factum reprobatur a iure, ille idem qui fecit, potest uenire contra factum suum, nisi in pœnam ei interdicatur, ut hic in uerecundia episcopi hoc fit, qui scienter talibus contulit beneficia. ubi autem factum non tenet ex alia causa, puta in re communi, ibi qui concessit, nō potest uenire contra, ut in l. per fundum, quia quod suum proprium erat concessit. Cap. illud ueniens. loquitur dispensatiue. & illud soluitur ibi. C. monemus. intelligitur postquam iam depositus est alienator: ne sit contra. ca. illud quod quis commisit.

tinere contendunt: in quorum conuersatione, cithara [a] cum psalterio malè concordat. Cum ergo uir cogitet, quomodo placere possit uxori, & ideo minus quæ Dei sunt ualeat cogitare cū quasi diuisus [b] in duo, plenā sui non habeat potestatē: ut ei a quo stipendium recipit, plenius famulet: Mandamus quate. huiusmodi clericos beneficijs ecclesiasticis, quæ in tua diœcesi sunt adepti, priues † ap. re. præsertim cùm rerum ecclesiasticarū substātia p tales soleat deꝑire. [c] Nisi forte tu talib. sciēter [d] cōtuleris ecclesiastica beneficia: quib. eos nō per te [e], sed p superiorē decernimus spoliādos. [f]

Idem Acherontine archiepiscopo.

Fili⁹ sacerdotis Græci ex uxore genitus, licite īter Latinos p mouetur si scandalum non obsistat. h. d. Et est casus notabilis.

CAP. VI.

CVm olim ad nostrā audientiam peruenisset, quod canonici Anglorienseñ. cantorē Tricariceñ. sibi elegerant in pastorem: & j. Licet tibi de forma electionis canonicæ, ac idoneitate personæ in alijs cōstitisset, mouit te tamen, quòd cum pater eius Grecus fuerit, & iuxta ritū Grecorum uxorem duxerit in minorib. ordinibus constitutus, cātorem ipsum ex uxore legitima in sacerdotio suscepisset. Nos igitur attēdentes, quòd Orientalis ecclesia uotum [g] continentiæ non admisit, quoniam Orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in superiorib. utūtur matrimonio iam contracto: Mandamus quatenus nisi pro eo quòd iter Latinos, Græci huiusmodi conuersantur, regionis consuetudo repugnet: [h] si aliud canonicum nō obsistat, ad confirmationem & consecrationem eiusdem, sine dubitatione procedas.

Idem episcopo Picta.

Clericus coniugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.

f Spoliandos. sed quis conferet illa beneficia, post spoliationem? Credo quod conferri debeant secundum distin. illius. c. s. de elec. cum in cunctis. in fi. & ca. nihil est. ut si canonici consenserunt episcopo, per archiepiscopū conferantur: si non consenserunt, per capitulum conferātur, & hoc in illis beneficijs, in quibus deuoluitur potestas a capitulo ad episcopum, & econuerso, in alijs per archiepiscopū per quem isti remouentur.

g CVm olim. Votum continentiæ. xxxj. dist. Nicena: & cap. quoniam. & cap. aliter. Et sic est argu. ex hoc, quod occidentales clerici ex uoto ad continentiam tenentur quod quidam negant dicentes quod tantum ex constitutione ecclesiæ hoc fit argum. lxxxiiij. distin. cum in præterito. unde dicunt quod papa potest dispensare ut aliquis contraheret in sacro ordine etiam si concederetur, quod contra uotum dispensare non posset. Vinc. [1] dixit quod ubi clericus in ordinum promotione exprimit uotum, tenetur ad id: & si papa dispensaret. in hoc, contra uotum dispensaret. Si uero non exprimit, si promouendus est iurisperitus, eodem modo tenetur. Si uero est iuris inscius, non tenetur ex uoto, sed ex constitutione. Et si papa dispensat cum tali, non intelligitur dispensare contra uotum, sed contra constitutionem ecclesiæ. tamen non dispensat, quod aliquis in sacro ordine contrahat. Illud uerum est, quod ex constitutione ecclesiæ introductum est, ut qui ad sacros ordines uult promoueri, prius continentiam debeat profiteri expresse. xxviij. distinct. capitu. nullum. aut etiam tacite, ut ead. di. diaconi. argu. Eo enim, quod quis promouetur ad sacrum ordinem, tacite intelligitur, uouere continentiam, & si nulla fiat mentio de uoto continentiæ.

1 Vincē. idem Pā. hic.

h Repugnet. Sic ergo consuetudo facit aliquē ineligibilem

CAP. VII.

IOannes nobis cōquerendo monſtrauit, q̃d in eū quanquā iandudum uxorē legitimā duxerit, ꝑ eo ꝙ prius in acolytum fuerat ordinatus, cōpellere niteris ut tonſurā deferat clericalem, ex qua inter ipſum & uxorē ſuam, poſſet ſcandalū generari: cùm de conſuetudine terræ tuæ clerici uxorati nō cogant inuiti portare tonſuram. Quoniā igit, idem etiā tonſuratus [a] nō pōt [b] priuilegio clericali gaudere; Mandamus quaten. ipſum ſuper tonſuratione huiuſmodi, non moleſtes, dummodo nullū percipit beneficiū eccleſiaſticum, [c] cuius ratione teneatur clericalē deferre tonſurā: quia cùm eū oporteat ſecularib. negotijs immiſceri, tonſura ipſius ſecularia exercentis uideretur profecto in miniſterij noſtri uituperium redundare.

Idem.

Vxorati, non admittuntur ad eccleſiaſticas dignitates, et cogūtur dimittere quas habent.

CAP. VIII.

CVm decorem: et ĩ. Eos qui ſunt publicè uxorati, nō admittatis [d] decętero ad eccleſiaſticas dignitates, dimiſsis [e] ab eis quas non poſſunt ſine prauo exemplo, & graui ſcandalo [f] retinere.

Ho. iij. H quondam reginæ Anglorum.

Clerici coniugati in reb. ſuis, nō gaudēt priuilegio clericali.

CAP. IX.

EX parte tua fuit propoſitū quod nonnulli literati terræ tuæ (habitu & tonſura clericali relictis) publice ducent uxores: & ĩ. Vt tñ cōſuetis iuſtitijs [g] & debitis obſequijs [h] te defraudent, tōſuram reaſſumūt abiectā: & infra. Quidā ēt accepta prima tonſura, ſimiliter contrahunt: & eandē tōſuram deferunt, ut eodē prætextu excuſari ualeant à p̄dictis: & infra. Cum igitur reddenda ſint, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, † & [i] quæ ſunt Dei Deo: æquanimiter duximus tolerādum ut a talibus [k] iuſtitias debitas uelut ab alijs uxoratis, exigas & ſeruitia conſueta.

Idem.

Si clericus in minoribus militet, non eſt cogēdus deferre tonſuram uel habitum clericalem.

---

bilē, qui alias eligibilis eſt .ſic & qui legitimus eſt ad matrimonium contrahendum, per conſuetudinē fit illegitimus. ĩ. de cog. ſpiri. ſuper eo. & xxxij. diſtin. placuit. & ſic conſuetudo arctat iuriſdictionem. ſ̃. de offic. deleg. quod translationem. ff. quod ui aut clam. l. iij. §. non tantum. Et ſic conſuetudo in electione præcipue conſideratur. ſ̃. de cauſ. poſſ. cum eccleſia. & ſ̃. de conſuet. cum dilectus. & xxiiij. q. j. præbenda. argu. ff. de decu. non tantum. Argu. contra. ſ̃. de conſue. cū uenerabilis. Ioā.

[a] IOannes. Tonſuratus. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadēte. C. de epiſco. & cler. l. ij.

Gloſſ. ſeq. obijcit, et ſoluit diſtinguendo duplex priuilegium.

[b] Non poteſt. Ar. contra. quod clericus etiam non tonſuratus, gaudet priuilegio clericali, uſque ad trinam admonitionē. ĩ. d̃ ſen. excommu. ſi uero aliquis. & c. in audiētia & ca. contingit. imo nec poſſet renūtiare: ut c. cōtingit. & ſ̃. de ſo. comp. ſi diligenti. ergo multo fortius tonſuratus retinet priuilegiū, & clericus uxoratus teneť portare coronam. ſ̃. de ui. & ho. cle. clericus. De quo ergo priuilegio intelligitur? Dicas, quod non loquitur de illo priuilegio. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadēte. quia clericus tonſuratus uolens uti priuilegio clericali etiam uxoratus habens intentionem redeūdi ad clericatum, illi priuilegio non poteſt renuntiare præcipue ſi recipiat beneficium eccleſiaſticum: ut patet per iura prædicta: & talis tenetur portare tonſuram. ſ̃. de uita & ho. cle. clericus. cū clericus ēt depoſitus teneatur uiuere ſecundum regulam eccleſiaſticam. lxxxj. diſt. dictum. Vbi clericus cōiugatus, nullum percipit beneficium eccleſiaſticum, & qui nullam ſpem habet redeūdi ad clericatum, nullo priuilegio clericali gaudere debet, nec eſt compellendus aliquid de clerico oſtendere: ut ille qui contrahit cū uidua. lxxxiiij. di. quiſquis. unde iſte non erat compellendus ad tonſuram, cum nullum beneficium eccleſiaſticum habuit. ĩ. eo. c. ult. Quod ergo dicit etiā tonſuratus, priuilegio non poteſt clericali gaudere, intellige de priuilegio quod clerici habēt ne uexentur aliquibus exactionibus in perſona uel rebus proprijs. & C. de epi. & cle. l. ij. hoc priuilegium perdit clericus poſt trinam admonitionem. ſ̃. de ui. & ho. cle. c. ul. ĩ. e. ex parte. ergo multo fortius coniugatus & tonſuratus, qui exercet negotia ſecularia, iſto priuilegio gaudere nō poteſt, ſicut iſte de quo loquitur decr. Priuilegium clericorum in multis conſiſtit, & licet in uno amittatur, in alio ad huc retinetur. Vide ca. j. eo. ti. lib. vj. quod eſt ſingulare ꝑ materia iſta.

[c] Beneficium. eccleſiaſticum. Clericus coniugatus ex diſpenſatione papæ poteſt beneficium habere. Vel ſecundum Hoſt. intelligitur de clerico coniugato, habent ſtipendium ab eccleſia, non tamen in titulum. Nam ſi conſuetudo eſt, tonſuram ferre debet.

[d] CVm decorē. Nō admittatis. ſic. ſ̃. eo. ſane.

[e] Dimiſsis. quia coniugati, ſimplicia beneficia poſsidere non poſſunt, & ideo eis ſunt priuandi. ſ̃. eo. c. j. & c. diuerſis. & ca. quod a te & c. ſane. Bern.

[f] Scandalo. Ob hoc ſolum, quandoque repellitur qs a beneficio infra de præben. cum teneamur. quia nihil cum ſcandalo faciendum eſt ſupra de præſcr. nihil prodeſt. ſupra de temp. ordin. ad aures.

[g] EX parte. Conſuetis iuſtitijs prætextu huiuſmodi clericatus declinant ſubire iudicium reginæ, nec uolunt ibi reſpondere alicui conquerenti.

[h] Obſequijs. i. angarijs & perangarijs a quibus clerici debent eſſe immunes. ĩ. de immu. eccle. non minus. & C. de epi. & cle. l. ij. & xvj. q. j. §. nouarum.

[i] Quæ ſunt Dei deo. uerba iſta ſunt. xxiij. q. viij c. conuenior. in fi. & c. ſe. unde eccleſia de agris ſuis tributū ſoluit imperatori. xj. q. j. ſi tributū. & c. magnum. xxxiij. q. ult. tributum. & c. conuenior. Vnde uerſus. Reddite (Chriſtus ait) ea quæ ſunt Cæſaris illi. Reddat quiſque deo, quæ legit eſſe Dei.

[k] A talibus iuſtitias. & ſic patet, q̃d clericus cōiugatꝰ & tōſuratus, nō gaudet priuilegio clericali: ut ſ̃. e. Io.

De hac

---

[a] Et econuerſo. xij. di. nos cōſuetudinē. & j. di. c. pē. Inn. ſuꝑ tit. de cōſue. q̃d tñ ſcripſi. eo. ti. c. fi. ſuper gl. & q̃ poſt pri. dicit, ꝙ hic ſcādalū facit iſtū ineligibilē potius quā conſuetudo ſic ecōuerſo ĩ c. nos conſuetudinē. fuit diſputatio ꝓꝑ ſcādalū potius, quā conſuetudo I dem Hoſ. d̃ tēp. or. cū ſcd̃m. ubi uide ſuper V̄. latini. ad finem. Io. And.

Clericus cōiugatꝰ an priuať priuilegio clericali.

† Id eſt iuriſdictio tpalis tēporali relinquēda regi, ſcilicet Hēri. iij. tūc iuueni regi Angliæ, hæc ē eadē dec. cū ca. ex parte. iij. ĩ. de priui.

[9] Dicebat hic Ab. quod in his quę pertinent ad res, sub sunt domino tpali. In his vero quibus vrgetur persona, sec'. dic ut j.e. c.uno.lib. vj.Io. An.

[2] Sicut factus miles Dei, desinit eē miles seculi, ideo nō potest feudū retinerẽ ex quo seruitium facere non potest in lib. feu. de eo. q ar. bel. dep.c.j.& si de feu. c.si clericus. đ hac materia plenius videas hic p Ioã. And. in nouel.

De hac materia dic ut ibi, [8] imo & clerici nō coniugati, perdunt hoc priuilegiũ post trinam admonitionem, dum se immiscent negotijs secularibus: ut supra, de uita & honesta. cleric. c.ult. Item argument. contra. j. de sent.excom.contingit. Solut.ut ibi.

a Vt consultationi. Constitutus. Ob hoc sumunt quidam arg. quod propter minorem ætatem excusetur, ne portet coronam, sed hoc nō est verũ. [2] vnde dicas maxime: ut supra eod. Ioãn. vbi de hoc.

b Non est cogendus. Quia licitum est ei renũtiare huic priuilegio clericali, cum nullũ recipiat beneficium ecclesiasticum, ut dicit decre. Ioan.

CAP. X.

Vt consultationi tuæ breuiter satisfiat, respõdemus, quod R. miles tuæ diœcesis, qui olim cũ in minori esset cõstitutus [a] ætate tonsurã tm̃ & coronã clericalem assumpsit, nō est cogendus [b] deferre habitum clericalem.

TITVLVS IIII.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS IN ECCLESIA UEL PRÆBENDA.

DE CLERICIS non residencibus, &c.

Quia clerici nõ solùm inhonestè uiuunt, sectando mulierum cõsortia, sed etiam in beneficijs eorum non residendo, & fructus eorum capiendo, meritò subijcitur hic titulus. Abb. Sicu.

De hac materia tractatur vij. q. j. per totũ. & principaliter. c. quia frater. §. ambitionis.

Ex concilio Sardicensi.

Episcopo non licet sine licentia papæ transire ad alium episcopatum ipsum acceptando, alias priuatur habito & ambito. hoc intendit cum gloss.

CAP. I.

Non liceat episcopo de ciuitate sua trãsire [c] ad aliam. Manifesta est enim causa [d] pro qua facere hoc attentat: Cũ nullus sit inuentus eps, qui ad minorem [e] de maiori ciuitate trãsiret.

Non liceat episcopo. Primo ponit dictũ. Secundo rationẽ: ibi, Manifesta. Tertio rationis rationem: ibi, Cum nullus. Abbas.

[1] Dubia, quandoq; in deteriorẽ partem interpretantur.

c Transire. Sine licẽtia domini papæ: vt j. si quis. alias perderet habitã & ambitã. s. de transla. inter corporalia, & c.quãto. nec alij iferiores sine licẽtia sui episcopi. s. de renũt. admonet.

d Causa. s. ambitio maioris dignitatis. Et est hic arg. dubia in peiorem partẽ esse interpretãda. s. de ele. c. ij Arg cõtra. j. de reg iu. estote. & ff de reb. du. quoties. ij. Sed istud est propter talem præsumptionem.

e Ad minorẽ. Nec tamẽ illud est faciendũ: quia qui crescit, de minori ad maius crescere debet. xciij. di. legimus in fi. & s. de translat. c j. & lxxiiij. dist. c. gesta. arg. Facilius enim dispẽsatur, ut quis trãseat ad maiorem, quã ad parem uel ad minorem, propter maiorem utilitatem. [3] supra, de transla. licet.

Leo quartus.

Deponitur cardinalis, qui in suo titulo non residet. h. d. Et est iste tex. multum not.

CAP. II.

Ex gestis: & j. In synodo Anastasius presbyter cardina. titu. beati Marcelli, ab omnibus [f] canonicè est depositus. [g] Eò quod parochiam suã per annos quinque contra canonum instituta deseruit, & in alienis vsque hodie demoratur.

f Ex gestis. Ab omnibus. id est, omnibus approbantibus suam depositionem: quoniam solus papa ipsum deposuit.

g Depositus. i. à dignitate sua remotus, eo primo monito legitime ut rediret. j. eo. c. inter quatuor. & c.ult. & alias non debet priuari, quantuncunq; vagabundus discurrat. j. eo. ex tuæ.

[3] Vtilitatem respectu animarum non redituũ. Pan. & de psumptione fraudis vide Phil. Dec. cõsil. ccx. & quæ ibi not.

Quia nonnulli. Tria facit. Primo ponit vitiũ. Secundo adhibet remediũ: ibi, Cum igitur. Tertio imponit pœnam: ibi, Quod si. Abb. Sicu.

Ex concilio Lateranẽsi.

Vni plures dignitates vel ecclesiæ conferri nõ debent. & ecclesia est conferenda illi, qui residere & regere ualeat per seipsum, alias perdit ecclesiam, et donans, conferendi potestate priuatur.

Glossa sequens ponit quinque modos, quibus accipitur dignitas.

CAP. III.

Quia nonnulli modũ auaritiæ non imponẽtes, dignitates [h] diuersas ecclesiasticas & plures ecclesias parochiales cõtra sacrorũ canonũ instituta [i] nituntur accipere, ut cùm unũ officiũ vix [k] implere sufficiãt, stipẽdia sibi vendicent plurimorum: ne id decætero fiat, districtius inhibem'. Cùm igitur ecclesia uel ecclesiasticũ ministeriũ cõmitti debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curã eius per seipsam [l] valeat exercere. Quòd si aliter actũ fuerit, & qui receperit, quod cõtra sacros canones accepit amittat: & qui dederit,

h Dignitates. Dignitas dicitur quandoque quædã prærogatiua in ecclesia quæ alio nomine personatus appellatur: ut hic, & s. de rescrip. ad aures. & j. de præben. de multa. quandoq; enim accipitur pro seculari prærogatiua. xxiij. q. v. administratores. & xliiij. dist. c. j. Interdũ pro potestate accipitur. ff. de offic. quæst. l. vnica. in princi. Interdum pro ordine. iiij. distinct. denique. [4] Quandoq; pro conditione accipitur. vestire em̃ debet fructuarius seruus, secundũ dignitatem eorũ. i. cõditionem ff. de usufruc. & quemadmo. quis vta. sed & si quid. §. j. de pœna istorum qui retinẽt plures dignitates habes. j. de præb. de multa. & s. de elect. dudũ. ij. & j. eo. conquerente. Vinc.

Dignitas qualiter accipitur.

[4] Vbi de hoc in j. gl. & s. de rescrip. sedes. Ioan. And.

i Instituta. ut xxj. q. j. per totum. & x. q. iij. unio. & xvj. q. ult. per laicos. & clxxix. di. singula. & supra, de ætate & quali. eam te. & infra eod. conquerente.

k Vix. xvj. q. j. presbyteros. C. de assess. nemo.

l Per seipsam. Hoc quidẽ ius cõmune est, ut in ea ecclesia in qua intitulatus est, debeat deseruire. xxj. q. j. c. j. & lxx. di. sanctorũ. & lxxj. di. c. clericos. & xcj. dist. Eleutherius. Quãdoque tamẽ in casu potest quis seruire per uicariũ: [5] vt cũ parochialis ecclesia annexa est dignitati uel præbẽdæ. j. de præb. extirpãdæ. §. qui vero. & c. exposuisti. Sunt aũt quædã quæ per alios fieri non

[5] Dicebat hic Ala. extra illũ casum, etiã ex cõsuetudie hoc licere. vnde dixit varias esse cõsuetudines ecclesiarum: ut dicã c. extirpandæ super verbo in quo casu. Ioã. And.

non possunt de iure, ut officiũ in ecclesia, nisi in casibus ut dixi: ut patet. ff. de sol. inter artifices. & s. de off. deleg. qm̃ apostolica. §. ij. arg. ij. q. iij c. si quem. §. abolitio. Quædã uero sunt, quæ per alios possunt. C. de caduc. toll. l. unica. §. sin autem. Bern.

a Priuetur. infra, de præbẽ. de multa. & s. de ele. cũ in cũctis. & ibi augetur pœna, & dic priuetur ea vice. Bern.

b Relatum. Lateran. concilio. s. c. proxim.

c Contradicunt. Ipso facto recedendo scilicet.

d Cum effectu. Not. ꝙ verba cũ effectu sunt accipienda. de pœ. di. j. c. hæc autem verba. & ff. ne quis eũ q. in ius voc. est. l. si per aliũ. §. docere. ff. quod quisq; iur. l. j. §. hoc aũt. C. cõmu. deleg. l. ij. & xvij. q. iiij. si quis suadẽte. & xxiij. dist. psalmista. & xvj. q. j. in canonibus. uersic. custodes chartarũ &c. ix. q. ij. instituti. ex quo em̃ intitulati sunt debẽt ibi perpetuo permanere. lxx. dis. sanctorũ. & lxxj. di. c. clericos. & xxj. q. j. cap. j.

e Amoueri. j. de præb. quia intantũ. & c. cum non ignores. præmissa tamẽ admonitione. infra eo. inter. & c. ulti. & c. ex tuæ.

f Prælatorũ. Clericus enim sine licẽtia sui prælati, abesse nõ debet etiã ex iusta causa. siue causa studiorum, ut hic patet, siue alijs iustis causis, puta causa peregrinationis. de conse. dist. v. nõ oportet. uel pro negotijs suis. vij. q. j. præsentium. ergo multo minus abesse debet ex non iusta causa.

largiendi potestate priuetur. a

Alexander tertius Eboracen. archiepiscopo.

Præsentatus ad ecclesiã non confirmatus, si apparet quod noluit residere, non debet institui per superiorem: confirmatus autem & ex non iusta causa non residens, priuatur appellatione remota.

CAP. IIII.

Relatum est nobis, ꝙ cùm in Lateranensi concilio b statutũ sit, ut personæ tali ecclesia uel beneficiũ ecclesiasticũ cõferatur, quæ residere in loco, & curã eius per se ualeat exercere, nonnulli ad ecclesias præsentati, hoc se posse affirmant, sed efficere contradicunt: c & infrà. Cùm igitur verba accipienda sint cum effectu: d tales si præsentati fuerint, non debent admitti, & admissi potuerunt amoueri, e nisi fortè de licentia suorum prelatorum, f uel studio literarum, uel pro alijs honestis causis cõtigerit eos abesse, nec patrocinari debet eis appellationis diffugiũ, g si contra huiusmodi intentionem decreti fuerit h interiectũ.

Idem.

CAP. V.

g Sol. Ibi allegabat iustã causam puta dispẽsationis, uel cõsuetudinis hic friuolam. Pan.

g Diffugium. Ar. contra. s. de ap. peruenit. ij. Sol. hic loquitur de eo qui habet curã animarũ, & qui expresse promisit residere. Ibi de simplici beneficio, de eo qui expresse non promiserat residere, ibi tantum pendente appellatione per alium deseruitur in ecclesia de beneficio illius.

h Decreti. De hoc not. supra eo. c. proxi. Bern.

Literæ cõmẽdatitiæ quæ dicũtur.

i Fraternitati. Cõmendatitijs. Literæ cõmendatitiæ siue dimissoriæ dicũt, quibus cleric⁹ dimittĩt & absoluitur à potestate sui epi: in quibus ꝓhibetur testimoniũ de uita & ordinib. illius. De istis literis satis habes. lxxj. dist. c. priuatus. & c. extraneo. & duobus. c. seq. & sine istis literis ẽps nõ debet recipere clericũ alterius ẽpi, ut ibi dicĩt, nec ordinare nec retinerẽ: vt lxxij. di. ꝑ totũ. & cleric⁹ sine licẽtia sui ẽpi ecclesiã suã dimittere nõ debet. s. d renũ. admonet. Itẽ dicuntur dimissoriæ quæ dãtur appellantibus, quæ vulgo apostoli dicuntur. ff. de verb. signifi. dimissoriæ.

Et hoc respectu dicunĩ cõmẽdatitiæ ad hoc. j. tit. j. in lateranẽ. in fine dñr ẽt formatæ: quia danĩ sub certa forma ut patet lxxiij. dist. ꝑ totum ubi ponĩt earũ tenor. Si tunc essent amissæ, poterunt ꝓbari ꝑ testes de cler. ꝑ tuæ. secundum Vin. Goffre. & Host. Ioã. And.

Fraternitati t. & infrà. Præterea clericum alterius diœcesis absque cõmendatitijs i literis, sui episcopi nõ debes recipere, nisi pro eo receperis ab apost. sede mandatum.

Idem.

Qui non residet in beneficio etiam modicæ æstimationis, illo priuatur.

CAP. VI.

Conquerẽte nobis R. presbytero accepimus, quòd G. clericus ab eo pro ecclesia sua, de qua uitæ k necessaria l vix pòt percipere, m annuatim xx. solidos extorquere conatur, asserẽs beneficiũ istud in eadem ecclesia sibi fuisse collatũ: & infrà. Fra. t. mandamus quatenus, si tibi constiterit, ꝙ dictus G. habeat ecclesiastica bñficia sibi sufficientia, n uel quòd eidem ecclesiæ non deseruiat, o sibi super præscripto beneficio, silentium (sublato impedimẽto appellationis) imponas.

Idem.

Qui est in seruitio episcopi, percipit fructus beneficij, tanquam residens præter distributiones quotidianas. Abb.

CAP. VII.

De cætero: & infrà. Statuimus ne à canonicis donec in ser-

k Conquerente. Vitæ. Verbo victus, vestis etiam cõtinetur. ff. de ver. signi. uerbo uictus.

l Necessaria. Vnde potius sibi fuit subueniendũ. argu. j. de censib. licet. & C. no. vect. l. j. & x. quæst. iij. unio.

m Percipere. Ad hãc nõ se refert pa. in sequenti. & hoc ideo: quia tempore collationis, potest illud opponi, non postea. viij. q. ij. dilectissimi. ex quo cõsentit in eum, licet paupertate laboret, non potest dissentire. xcj. dist. clericus. Vincent.

n Sufficientia. In hac sufficientia, cõsiderãtur plura, nobilitas, sciẽtia: quia tales personæ maioribus reditibus sunt honorãdæ. j. ti. pro xi. de multa. in fine. Dignitas cõsideranda ẽ. ff. de vsu. sed & si qd. §. j. ita ꝙ possit sufficere sibi & suis & hospitalitatẽ seruare, & iura ẽpalia soluere. j. ti. pro xi. de monach.

Nobiles & literati, sunt pinguioribus beneficijs honorãdi.

o Deseruiat. quodcunque istorũ constiterit, sufficit ad repulsionem ipsius. arg. s. de rescript. inter cætera. & sic patet, ꝙ clericus residẽtiã facere debet ĩ ecclesia sua: alias pòt ea d iure cõi priuari s. de ap. ꝑuenit. ij. & j. e. inter. & c. ult. & præcipue cũ haberet in ecclesia aliquã dignitatẽ. j. e. ex parte. nec ĩ absentia aliquid ꝑcipere debet. j. c. ꝓx. ar. nisi cõsuetudo in cõtrariũ se habeat. p s. de cõsti. cũ omnes. & j. eo. ad audiẽtiã. arg. quia ibi ius cõmune fuit in iuramẽto firmatũ. Et est argu. ꝙ de iure cõmuni nullus potest habere plura beneficia. quorũ alterũ sufficiat. j. ti. proxi. cum teneamur. supra, de rescrip. cum adeo.

p Scilicet ut ꝑ vicariũ seruiat vel nisi ex hoc cõpetat, ut liceat abesse & prouẽtus recipere secundum Goff. Ioã. And.

De cætero. Ponit dictũ à quo excipit, Nisi. Et h. d. Qui est in seruitio prælati, fingitur residere. Ab.

In seru

uitio [a] tuo fuerint, quicquam subtrahi debeat uel auferri, ꝙ de communitatis sibi beneficio debetur: Nisi forte sint uictualia, [b] quæ non consueuerunt absentibus exhiberi.

Cælestinus † iij.

Priuādus est prælatus uel clericus, non residēs qui citatus nō reuertitur in termino sibi præfixo, nisi habeat iustum impedimentum. † h.d. cum duobus sequentibus.

CAP. VIII.

EX parte uestra, nostro fuit apostolatui referatum ꝙ ecclesiæ uestræ decanus qui in partibus Gallicanis sibi potius habitationē elegit iā per decē annorū [c] spatiū ecclesia uestra ipsius præsentiā habere nequiuit. Quia ergo nolumus ut eadē ecclesia decani officio [d] defraudetur, Mādamus quatenus scribatis eidē, quod suum ibidē officium ut decanus debeat exercere. Quod si uocatus uenire noluerit, eligendi alium qui præesse ecclesiæ uestræ ualeat & ꝓdesse, uobis ex tunc [e] concedimus [f] liberam facultatem.

Innocentius iij. ca. Ragusino.

CAP. IX.

QValiter archiepiscopus uester, temeritate propria recessit ab ecclesia Ragusiensi, nec iā ultra quadrienniū [g] expectatus redierit [h] per literas ēt uestras reuocatus: & infra. Dis. v. mandamus, quatenus (nisi forsitā iā redierit) uos post mensem [i] a receptione præsentium, personam uobis idoneam in archiepiscopum eligatis.

Idem Constan. patriarchæ.

CAP. X.

INter quatuor animalia: & ĩ. De clericis, qui ecclesias uel ꝑbendas sibi cōcessas † sine iusta [k] & necessaria cā deserunt, [l] suo præsertim nō accedēte cōsensu, hoc tibi duximus respondendū, quòd postquā cōgruo tempore [m] fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iuste priuari, [n] dūmodo non sint iusto impedimento [o] detenti.

Idē archiepiscopo Panormitano. †

Si nescitur ubi sit clericus, tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua: et si intra sex menses non reuertatur, priuabitur ecclesia sua. h.d. usque ad uer. contra eos.

[a] In seruitio. Not. quod qui est in seruitio episcopi, ꝓ præsente reputat, quo ad perceptionē beneficij, & ecclesiæ seruire intelligitur ar. vij. q. j. scire. & xvj. q. j. similiter. & xij. q. ij. hæc huius placiti. & ĩ. eo. ad audiētiam. arg. ff. de excu. tut. iurisperitos: & C. de excu. tut. l. ulti. & qui est in seruitio papæ pro præsente habetur. ĩ. eo. cum dilectus.

[b] Victualia. Huiusmodi uictualia siue distributiones non dantur studentibus in theologia ĩ. de præben. licet.

[c] EX parte. Per decem annorum. Et ita uidetur, ecclesiam habere ꝓ derelicto, per minus spatium priuari potuit. s̃. eo. c. ij. & vij. q. j. præsentium. tamen primo debet moneri ut redeat. ĩ. eo. c. prox. & ca. inter. & ca. ulti. alias non debet priuari iure suo non citatus, non conuictus uel confessus, uel per contumaciam absens. s̃. de maio. & obe. ca. inter quatuor. imo & si esset uagabūdus, primo ad ecclesiam suam citari debet. ĩ. e. ex tuæ. Et sic patet, quod quantocūque tempore aliquis sit absens ab ecclesia sua, semper est monēdus [1] ut reddet. Tamen si alibi se intitulari permisit, secūdum beneficium recipiendo ipso iure uidetur uacare [2] primum potestque priuari ipso iure, quantum ad possessionem. ĩ. de cōcess. præben. literas. & c. cum nostris.

[d] Officio. Quod sit officium decani, ex cōsuetudine potius colligitur, & si decanus ad residentiam tenetur: alias priuatur: decanatu, ut hic patet.

[e] Extunc. i. nisi redierit ad terminum sibi præfixum extunc, i. post terminum eligant.

[f] Concedimus. Nisi iustam causam ostenderit, quare uenire non possit. ĩ. eo. ca. inter. & ca. ult.

[g] QValiter. Quadriennium. Imo ultra annum abesse non debet, nisi iussio imperialis eum detineat. in aut. quomodo opor. episcopos ad ordi. §. illum etiam definimus. coll. j. & in authen. de san. epi. §. interdicimus. col. ix. tamen quandiu non renuntiat, clericus, semper est: & licet uagetur, non habet ecclesiam pro derelicta, nisi contrahat contrarium negotiationem, ut si fiat miles, uel si cōtrahat matrimonium: ut s̃. de cleri. coniug. c. j. uel nisi admonitus non redierit: ut ĩ. eo. ti. c. proxi. & ca. ult. & vij. q. j. peruenit.

[h] Redierit. Sufficit si reuersus fuerit, tempore receptionis literarum, uel usq; ad mensem reuertatur post receptionem: quod est notabile ut tempus receptionis cōsideretur. arg. s̃. de fo. compet. licet & s̃. de app. super. eo. & ĩ. tit. proxi. dilectus. ij. ubi de hoc. s̃. de rescrip. eam te. & ĩ. de usu. quia frustra. In literis contra usurarios, considerat tempus subsequens, non tempus datæ. [j] Ar. contra. s̃. de rescrip. eā te. & c. constitutus quod soluetur. ĩ. ti. prox. dilectus.

[i] Post mensem. Adhuc indulget ei unū mensem, post receptionem literarū si nō sit reuersus.

INter quatuor. primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Dummodo. Ab.

[k] Sine iusta. Quod facere non debet, imo si iusta causa subsit, debet petere licentiam ab episcopo. e. c. relatum. & de conse. dist. v. non oportet: & non est arg. a contrario sensu. s. ut iusta causa possint esse absentes sine licentia prælati. Vnde est argu. quod bonum non est faciendum sine licentia prælati. s̃. eo. relatum. & xvj. q. j. monachi. Et hoc ideo est, ne obedientia contemnatur, quia propter obedientiam, etiam bonum debet intermitti. xj. q. iij. quod ergo.

[l] Deserunt. Huiusmodi clerici quī ita deserunt ecclesias suas, desertores appellantur in canone. xxj. quæ. ij. placuit. & cap. possunt ab ijs quorum consortium declinare nituntur. arg. xviij. quæst. ij. abbates.

[m] Tempore. Hoc ad arbitrium episcopi refertur, consideratis circunstantijs uiarum & distantiæ. s̃. de app. cum sit romana.

[n] Priuari. Nisi redierint in termino eis cōstituto, post admonitionem. ĩ. e. c. ul. & s̃. c. prox. in fi. iusto impedimento cessante, ut dicit litera sequens.

[o] Impedimento. Quo probato, sunt restituendi. vij. q. j. præsentiam. & ĩ. eo. tit. c. ult. Ber.

† Alias, Clemens.

† Anton. Corset. in reper. ṽ. bñficiū. Alex. cōs. j. li. vij. ubi tetigi.

[e] Nisi licē tiatus fuisset ad certum tps: quo casu, si ultra illud tps abfuerit, priuari pōt: nisi iustā causā hēt. vij. q. j. ꝑsentium. ut si: dies īterpellet ĩ. de loc. c. potuit. secūdum Gof. istud ꝓcederet si in donatione licētiæ monitus fuisset redire in termio: ut ēt not. ut nō cont. c. quoniā. §. porro. super gl. đ hac. Io. And.

[2] Vacare. falsum est ī simplicibus beneficijs ēt si regrāt residētiam, ēt si constet de intentione utrunque retinēdi, sed opus ē sentētia. Pan. hic.

[j] Vt si impetrās ēt post datā, exegit usuras non audiat ꝑ rescriptū: nisi prius illas restituat. Ioā. And.

† Alias, cōmissas.

Obedientia nō est contemnenda.

† Alias, Patrocensis.

EX tuæ. Duo sunt dicta. Secundum ibi, Contra. Abbas.

a Publicari. Sic s. de do. & contu. causam quæ. & ca. ult. ff. de dam. infect. l. iiij. §. prætor. ff. de lib. agnosc. l. j. j. respon. nec ob. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. j. §. ita cũ ex edicto 1. quia ibi non solenniter positum est edictũ.

b Sex menses. Ar. contra. s. eod. c. ij. & c. qualiter. & in authẽ. de san. episc. §. interdicimus. coll. ix. Argu. contra solut. hoc tempus statutum ab homine interpellat & loco admonitionis habetur. j. de loca. po tuit. xvj. qõ. iij. placuit. unde in casu isto, mora non purgatur. arg. xx. q. ij. puella. nisi iustum impedimentum ostenderit, quare uenire non potuit: ut vij. q. j. præsentium. & j. eo. c. ulti. Arg. contra, quod mora purgetur. ca. distin. quoniam. & argu. lxxxviij. dist. perlatum.

c Spoliari. Id est, suspendi iuxta canonicas sanctiones ab administratione temporalium procedendo postea contra eos, prout sequitur in litera.

d Vt ipsos. Scilicet, uagabundos prælatos, quia hic loquitur litera de prælatis tantum, ex eo quod dicit ab administratione remoueat, & quibus præsunt ecclesijs. Qualiter sit procedendum cõtra istos & alios absentes, plene dictum est. s. ut lite non contest. quoniam frequenter. §. porro.

e A spiritualium. Alias a spiritualiũ, alias ab episcopali, uel melius ab episcopatuum, & ita est in registro, ut dicit Innoc.

f Remoueat. Ex isto mandato speciali si sunt episcopi: alias non posset legatus ex generali mandato. s. de offic. leg. quod translationem. quo ad alios prælatos potest ex generali mandato. etiam lit. non cont. priuãtur ecclesijs suis. s. ut lit. non contest. quoniam frequẽter. secus si de crimine ageretur: ut no. s. de do. & contu. ueritatis. in magna glo. Ber.

g Agi possit. Sed nunquid surrogati remouerentur? Non credo sed dispensabitur cum eis, 2 si necesse fuerit ut in ordinibus tolerentur. Argu. est hic, quod ille qui deposuit, non possit restituere: arg. de pæni. distin. vj. placuit. in fi. ff. de quæst. l. j. in fi. & ff. de pœ. diui fratres. Arg. contra. xj. q. iij. episcopus. xlvj. dist. clericus. Bernardus.

1 Dicit Hos. cum latitãt sufficit edictũ publicari ad domos uel ecclesias p prima iura sed si intra prouinciã faciũt sui copiam: pcedi nõ posset ex edicto qđ nõ peruenisse: ad eos nec cõtra latitantes ex edicto nõ solẽniter pposito & sic loqtur contrarium. Ioã. And.

† Ipso iure absque sententia, secũdum Pan. Rep. §. q uero in c. extirpandæ. de pb. c. nouit. in fin. de his q̃ fiũt a pla. uide Old. q. cxciiij. Io. An. ad Spe. đ cleri. nõ resi.

† Dic q loquit̃ de epis nõ residentib. qui ab archiepo poterũt excõicari & suspẽdi, & a papa uel legato de mandato speciali deponi & priuari. Pan.

2 Depositis. s. et est arg. secundum Hos. ad qõnem no. de ele. c. ĩnotuit ad fi. Ioã. And.

CAP. XI.

EX tuæ deuotionis: & infrà. In ecclesijs eorũ qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos ualet citatio peruenire, trinę citationis edictũ facias publicari a: etsi nec sic curauerint obedire, & ultra sex b menses, suas deseruerint ecclesias, iuxta sanctiones canonicas eis debent merito spoliari. c †

Iste uersi. non summatur propter uarietatem lecturarum, et quia secundũ unum intellectũ non facit ad titulum.

Contra eos ẽt procedat, ut ipsos d p suspensionis & excõicationis sententiã, ad tuã obedientiã uenire compellas. Quòd si nec sic eorũ malitia poterit emolliri, eos B. ti. sanctæ Susannæ p̃sbyter Car. apo. se. le. a spiritualiũ e administratione remoueat, f & quib. p̃sunt ecclesijs, de psonis idoneis faciat prouideri. sed ĩ eos degradationis sentẽtiam non promulget, ut cũ eis misericorditer (si expediat) facilius agi possit. g

Idem Altisiodoreñ. episcopo.

Priuilegiatus, ut absens ĩ studio fructus præbendæ recipiat. Existens in uilla uel castello ubi nullum est, uel minus cõpetens studium priuilegio non utitur.

CAP. XII.

TVæ fraternitatis discretio postulauit: & infra. Quæsiuisti præterea, ut cùm interdum canonici quib. studiorũ gratia est indultũ, h ut ĩ absentia sua fructus percipiant præbendarũ suarũ, accepta licẽtia se ad uillas i transferũt, uel castella, in quib. nullũ est uel min⁹ competens studiorum k exercitium: utrũ præbendarum suarũ fructus sint talibus conferendi? Ad quod bre. r. eis, qui huius modi fraudẽ committũt, l (cùm fraus & dolus nemini debeat patrocinium impertiri) præfatam indulgentiam competere non debere.

Hono. ij. præposito de Valerijs.

Qui iurauit in ecclesia residere, pro seruitijs ecclesiæ licitè se absentat.

CAP. XIII.

EX parte tua fuit propositum, q tempore quo recepisti præpositurã de Valerijs, præstitisti de facienda residẽtia iuramẽtum: & j. Postulationi t. t. r. quòd si te non absentãdo in fraudẽ præpositurae tuæ iura fideliter prosequeris, cũ ex hoc censeri debeas residens, m periurium n non incurris.

TVæ fraternitatis. Primo ponitur quæstio. Secundo responsio: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

h Indultum. Ab episcopo suo, 3 supra eodem. relatũ. Vel dic indultum a Papa.

i Ad uillas. In regijs enim ciuitatibus & non in paruis uillis siue castris, iura docenda sunt, ut in pœ. ffo-rum. Argu. contra xij. q. ij. gloria episcopi. & ff. de offic. præsi. sed licet.

k Studiorum. Licet indeterminate dixerit studium, de meliori intelligendum est. argu. s. de iureiur. quanto. Argu. contra. s. de ele. cum nobis olim. infra, de censi. ex parte. ff. de regul. iur. semper in stipulationibus. Item arg. quod idem est esse minus competens, & esse nullum. arg. s. de transla. inter corporalia. sic ff. de aut. tu. l. ij. & ff. qui satisd. cog. quoties. & ff. ad uelle. l. quãuis. §. si conuenerit. Sed sufficit, si sit studium conueniens 4 siue mediocre. ff. de ædil. edic. sciendum. §. illud. & l. si quid. §. uẽditor.

l Committunt. ff. de furt. itaque fullo. §. sed nemo. & ff. de arbit. ita demum. supra, de resc. sedes.

m EX parte Residens. Quandoque censetur residens, qui non est: ut hic: & j. c. prox. sic ff. de cap. & postli. re. l. retro dicit. quãdoque dicitur præsens, qui in ortis est ff. de proc. præsens. & qui est in eadem prouincia, pro præsente reputatur, C. de præscriptio. lon. temp. leg. ult. sic quandoque fingitur monachus, qui non est. ar. j. de reg. uidua. & xxvij. dist. quod interrogasti.

Glo. seq. allegat duas cõcordantias, ponit tres casus similes interserit argum. cui aßignat contrarium.

n Periurium. Vide qualiter benigne interpretatur iura

3 Suo. idẽ Pã. & bene.

4 Conueniẽs. etiã si non sit generale. Pã. hic. & qđ de cõsiliarijs regis, uide Nic. boer. decis. Bur deg. xvij.

iuramentum, ne de periurio notetur. si, s. de testi. cum tu. ita tamen, quod fraudulenter se nō absentet: quia tunc periurium incurreret. si. j. de sen. excom. relatum. & si esset in seruitio episcopi, periurium non incurrit. s. e. decætero. quia pro præsente censetur, quia ecclesiæ tunc seruire intelligitur. vj. q. j. scire. & idē esset si reuocaretur a papa: quia eius authoritas in iuramento illo intelligitur excepta. j. cap. prox. & s. de iureiurā. uenientes. & ix. q. iii. per principalem. Item habes hic arg. quod iuramentum 1 extendi tur ad ea de quibus dictum non fuit uel cogitatum. Argum. contra: s. de iureiu. ca pen. Item quod propter negotio proprio potest esse absens, nec incurrit periuriū. s. de iureiur. petitio. & ij. q. j. prohibentur. ubi milites propter iuramentum, accusare prohibentur, tamen non obstante iuramento, causam suā uel suorum prosequi possunt. In hoc enim iuramento exceptū intelligit proprium factum, quia in generali sermone persona loquentis intelligitur excepta. C. de solu. inquisitio. & ff. de condi. & demon. qui hæredi. §. Plautius quia ordinata charitas à seipso incipit. xxiij. q. v. si nō licet. de pœn. distinctio. ij. qui uult.

1 Iuramētum intelligitur secundū materiā subiectā, & secundū oēs modificationes iuris. Pano. hic.

2 Idē Ho. sed dic cōtra si constitutio simpliciter contineat ius cōe pro decre. j. de rescrip. & per ea quod no. de constit. c. j. lib. vj. Io. An. Idē si statutū est in materia iuris, quia eo ipso secūdum ius cōe intelligitur, & recipit oēs modificationes iuris. Pan. hic.

3 Residentibus. hoc non sufficeret, quia distributiões quotidianæ non dant residentibus, sed in teressētibus. c. j e. in vj. Pan. hic.

Idem capitulo Metēsi.

Familiaris papæ (non obstante constitutione contraria) præbendæ suæ fructus percipit in absentia.

CAP. XIIII.

CVm dilectus filius magister Otto: & j. Mandamus quatē. non obstante constitutione, a quæ cōtra absentes canonicos inter uos dicitur emanasse, fructus b præbendæ suæ assignetis eidē in nostro seruitio comorāti. Cùm familiares c nostri, qui circa nos se obsequiales d exhibent uniuersis, minori non debeāt progatiua gaudere, quàm uestrum singuli quorum negotia per ipsos sæpius promouentur.

Idem Meldē. episcopo.

Duo canonici absentes cùm epo, seu in eius seruitio, fructus præbēdarum suarum percipiūt in absentia constitutione ecclesiæ contraria non obstante.

CAP. XV.

AD audientiam nostram peruenit quòd cùm in Meldeñ. ecclesia quædā sit constitutio, e uallata iuramento, & authoritate sed. apo. confirmata, ut canonici qui nō resident in eadē, suarum priuentur fructib. præbendarū, illis exceptis, quos infirmitas f excusaret, siue in apostolicæ g sedis seruitio contingeret deti neri: & j. Decernimus ut duo h ex canonicis ecclesiæ memoratæ, in tuo † seruitio existentes, suarū fructus integrè i percipiant præbendarum: cùm absentes dici non debeāt, sed præsentes, qui tecum pro tuo & ipsius ecclesiæ seruitio commorantur. k

Grego. ix. patriarchæ Antiochiæ ap. se. legato.

Si ecclesia patitur ministrorum defectū, priuilegiati super absentia per subtractionem prouentuum, redire coguntur. h. d. Et est bonus tex. & potest multum practicari.

CAP. XVI.

CVm ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata: & infrà. Sanè

a CVm dilectus filius. Primo ponitur dictum. Secundo eius ratio ibi, Cum. Abbas.

a Constitutione. Nisi hoc dictum fuisset, non ualuisset rescriptum 2 . de rescri constitutus. s. de offi. dele. ex parte. & j. de deci. ex multiplici.

b Fructus. Nunquid uictualia quæ tantum præsentib. consueuerunt dari, debent habere? not. s. e. decætero. & infra ti. proxi. nō liceat. nam si de illis papa intellexisset, mandasset ut tanquam uni ex residentibus 3 prouideret eis. infra, de uerb. sig. olim. arg. s. de transla. inter corporalia. infra, de deci. ad audiētiam. & C. de cad. tol. l. una. §. si uero nemo. in fi. arg. C. de rei uxo. act. l. una §. sciendum.

c Cum familiares. Nam & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur. vj. q j. c. si quis cum militibus. uers. nam & ipsi. C. ad legem Iuliam maie. quisquis.

d Obsequiales. Ex eo enim eorum conditio deterior esse non debet, imo tunc gaudent priuilegio, quia excusantur a tutela. ff. de exc. tut. iurisperitos. & C. eo dem titu. l. ult. Et sic dicuntur præsentes, qui in seruitio papæ sunt. sic etiam qui in seruitio episcopi sunt. supra eo. decætero.

e AD audientiam. Constitutio. Isti constituerunt quod ius commune statuit, & iurauerūt seruare ius commune. absentes enim nihil percipere debent nisi sit de consuetudine approbata. supra, de con stitu. cum omnes.

f Infirmitas. Hoc ipso satis puniuntur, quia non debet addi afflictis afflictio. vij. q. j. cū percussio. & j. de cleri. ægro. c. j. & cap. ex parte 4 . non enim debet ei pœna in culpam uerti, dist. v. c. j in fin. & ca. ad eius uero. imo potius est miserēdum & compatiendum. iij. q. ix. indicas. & j. de const. licet duplici danno debet aliquis affici. ff. de iure dot. l. iure succursum est. & ff. de condi. ob. cau. si pecuniam. §. sed si acceperit. unde prælatus infirmus, non repellitur, sed datur ei coadiutor. vij. q. j. quāuis. & famuli ægri. quos curamus nobis seruire intelliguntur. ff. de stat. lib. l. iij. §. stichus. & tempore infirmitatis pascendi sunt. ff. commod. in reb. §. possunt.

4 Cōcor. lex diuus Marcus. ī prin. ff. de offi. præs. & l. si idē. ff. de iuris di. om. iudicum.

g In apostolicæ. Etsi hoc non fuisset appositum, nihilominus intelligeretur: quia præsens censetur. supra capitulo proxi. & supra, eodem. ex parte. ubi absens præsens censetur, nec periurium incurrit: ut infra, ubi dicit cum absentes dici &c. & eius authoritas semper intelligitur excepta. supra, de iure iuran. uenientes. ff. ad muni. Imperatores. & supra, eodem. ex parte ij.

† Non autem alterius etiā Card. Itē secus ī canonicis alterius collegij diœcesis, ut ī facto rñdi pro canonicis ecclesiæ collegiatæ S. Bartholomæi beluecensis.

h Vt duo. Per hoc intellige supra, eodem. decætero 5 . ut duo ex canonicis possint esse in seruitio episcopi, ita quod non priuentur beneficio suo interim. si uero plures essent, priuarentur. ex eo enim quod concedit duobus, intelligitur prohibere de pluribus. arg. xxv. distinct. qualis. & supra, de præsumpt. nonne. & credo hoc statutum fuisse, ne in fraudem hoc aliqui procurent, & ecclesiæ seruitium diminueretur propter illorum absentiam. & ex hoc uidetur quod ultra duos non posset cogere episcopus, ut in seruitio suo essent.

5 Idē ītelligas secūdum Gof. ī his qui sunt ī seruitio papæ uel, quod beneficio iuris studēt in theologia. s. quod debēt esse duo tātū. Ioā. And. Pan.

i Integre. Non tamen percipiunt uictualia, quæ tantum præsentibus dantur. s. eo. decætero. ubi de hoc. & infra titu. proxi. licet.

K Commorant. Et ita qui est in seruitio epi, seruire ecclesiæ intelligitur: ut s. e. decætero. ubi de hoc.

CVm ad. Primo narrat factum. Secundo prouidet ibi, Vnde mandamus. Abb.

a Destituta ministris. Hæc est iusta causa reuocandi eos: ut xxj.q.ij.placuit.& quia in eo manere deberét in quo uocati sunt.ea. causa.q. j. capi. j. & lxx. distin. sanctorum.

b Non obstantibus. Nisi [1] hoc diceretur, non posset illos prætextu reuocare, cum de indulgētia concessa non facerent mentionem [2] .s.de præscrip.ueniens.

c Indulgentijs. Similis reuocatio est. j.de decimis. suggestum.Ber.

d Licentia. Et si de hoc non fuisset facta mentio, nihilominus ualuissent literæ, quia indulgentia non extendebatur post mortem illorum, unde statim expirauit [3] cum in præiudiciū ecclesiæ nil facere posit: ꝙ si fecerit: successor poterit reuocare. j. de do.ca. ij.& penul.

e Asisios. Vocat asisios beneficiatos, qui non sunt canonici, qui seruire debent ecclesiæ, nec uocantur ad cōmunes tractatus cū canonicis, & dicuntur asisij quasi assidui. in multis ecclesijs sunt plures tales, qui mensionarij dicuntur.

f Venerint. Argum. contra. s. eod. inter quatuor. & cap. ex tuæ.& s.de ap. peruenit.ij.& vij.q.j.præsentium. ubi ex toto priuantur. si non redeant ad terminum sibi præfixum. Hic papa mitius uoluit agere cum eis, propter indulgētiam unde non priuantur statim sicut illi qui non habēt indulgentiam. j.prox.& satis priuantur, quia beneficia eis subtrahuntur ex toto: ut sic indirecte fiāt uolentes per amissionem beneficiorum. sic. s.de æta.& qua. quæris. tamen si diu perdurarent in sua contumacia, poterit illos ex toto priuare per iura prædicta. j. c. prox.

nobis innotuit, ꝙ ecclesia Antiochena multis ex seruitorib. eius absentibus, est ferè destituta a ministris. Vnde mādamus, quatenus non obstantib. b apostolicis indulgentijs, c & prædecessorum tuorū licētia d, absentes canonicos & asisios e reuoces ad residendū in ecclesia sua pradicta: & si non uenerint f, tu de ipsorum beneficijs, dum absentes fuerint, ipsi ecclesiæ facias congruè deseruiri, in utilitatem eiusdem quòd ex præfatis beneficijs super fuerit conuertendo.

Idem.

Priuatur beneficio clericus nō residens, si monitus non redeat, nec iustam excusationē alleget. h.d.& est casus notabilis.

CAP. XVII.

CLericos in ecclesijs tuæ iurisdictiōis beneficia quæ residentiā exigūt assecutos, si ad alteri⁹ diœcesim absq; licētia g tua morādi cā trāsierint, liceat tibi si moniti nō redierint h dictis beneficijs (nisi excusationé i rōnabilē ostéderint) spoliare. †

TITVLVS V.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

Ex concilio Pictauien.

In bonis ecclesiæ non succeditur iure consanguinitatis.

CAP. I.

VT nullus k de clero siue populo ecclesiastica bona iure consanguinitatis l sibi requirat habenda.

In corpore canonum.

Non liceat episcopo, aliquem ordinare sine titulo.

CAP. II.

NOn liceat ulli episcopo ordinare clericos m, & eis nullas alimonias præstare: sed duorum alterum eligat, uel

g Clericos. Licentia. Sine licentia episcopi, clericus se absentare non debet. s.eo. inter quatuor. etiam de iusta causa. s.eo.relatum. & de conse. dist.v. non oportet.ij. Ber.

h Redierint. Nota quod clericus siue de licentia sui episcopi, siue sine licentia sit absens, prius est monendus ut redeat, quam priuetur beneficio suo: ut hic patet, ut supra, eodem. inter.& capit. ex tuæ. Super hoc tamen distingue, quia aut habet ecclesiam pro derelicto, aut non. Si habet eam pro derelicto. puta quia cōtraxit matrimonium, uel factus est miles, uel ioculator: cum de hoc constiterit, episcopus statim potest ecclesiam illius alij conferre. s.de cleri.coniug.capi.j. & lxiij.distinct.si quis. Vel si recepit aliam ecclesiam, habentem curam animarum, cum prius talem haberet. infra, titu.proxi. de multa. Si uero non habet eam pro derelicto, monendus est, si comparet, tunc fiat prout hic dicit. si non comparet, quia uagabundus discurrit, tunc fiat quod dicitur s.eo.ex tuæ. De hac materia plenius dictum est s. ut lite non conte. quoniam frequenter. §. porro.uer. si uero.

i Excusationem rationabilem. Puta quia erat infirmus quare uenire nō potuit. vij.q.j.p̄sentiū. uel quia hēt iste capitales inimicitias, ita qd̄ illuc uenire non audet. s. de elec. bonæ.ij. uel alia quacunq; iusta causa [4], ita quod uenire non posit: tūc si p̄cederet contra ipsum: non præiudicaretur ei. argu. s.de testib. in nomine dñi. Et argu. est hic semper rationé esse reddendam de omnibus. sic s.de rescrip.capi. si quādo.

k VT nullus. Supple statuimus.

l Iure cōsanguinitatis. Hoc intellige de bonis ecclesiasticis [5] ut dicit litera, uel de ijs quæ intuitu ecclesiæ q̄sita sunt. illa.n. neq; ex testamento nec ab intestato transeunt ad consanguineos, siue sint bona mobilia siue non, sed ecclesiæ remanēt. Alia uero bona, quæ intuitu personæ uel de hæreditate alicuius peruenerunt ad eos, transeunt ad cōsanguineos ab intestato uel ex testamento secundum dispositionem clericorum. j.de testa.ca. j.& cap. cum in officijs.& cap. ad hæc. & capi. relatum. ij. Et ita hæreditaria succesio, in ecclesia locum non habet. viij. quæ.j. apostolica. & supra. de fil. presbyte. præsentium. cap. conquerente. & cap. ex transmissa.& infra de deci. ad hoc.& infra, de iu.pat. consuluit.& infra, de insti. ad decorem.

m NOn liceat ulli. Clericos Indistincte dicit de omnib.& ideo vr̄, quod omnib. teneatur in quibuscunq; ordinibus: arg. s. de fil. presby. proposuit. & xxviij. dis. de his. Appellatione enim clericorum, oés in minoribus ordinibus & maioribus constituti continentur. xxj.q. prima, capitulo, de persona. uigesimaprima distinct. capitulo, cleros & clericos. nisi habeat de suo unde uiuere posit, infra, eodem. episcopus. & capitulo

1 Nisi. imo hoc omisso posset, si d̄ cā reuocandi cōstaret, ut per Pā. ī c. suggestum. de deci.

2 Putat Aegi. hoc uerū, quādo tempore indulgētię īpetratę ecclesia non patiebat ministrorū d̄fectū uel patiebat, & de hoc fuerat expressum in indulgētia. alias putat īdulgētiā nō ualuisse a principio datā ī p̄iudiciū enorme diuini cultus s. de constit. c. ex parte. Ioā. And.

3 Expirauit. hoc uerū si sine causæ cognitiōe data est. Pā. ca. fin. de offi. lega. Matth. afflict. decis. Nea. 128.

Clerici absētes, qualiter sunt reuocādi.

DE PRAEBENDIS & dignitatibus.

Quia clerici non possunt honeste uiuere, nisi habeant præbendas unde uitæ necessaria percipiant, merito post Titulos præcedentes subijcitur iste. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur. xxi. q̄. i. & quæstione secunda, per totum. & lxx. dist. sancto rum. xvi. q. vij. nullus.

† Nō ipō iure, sed p sententiā. Pano. hic Oldra. q. clxv. glo. prag. ti. & colla. §. sequunt. V. si. residentia. quāuis Innoc. & Henri. bo hic. cōtra.

4 Puta intemperies aeris uel timor mortis. lxxii. ij. di quorundā. de renunciat. ad supplicationem. vel fractio pōtis: uel similia. & hēs exempla. ff. si qs cau. l. ij. uel palalis īdulgentia. s. c. prox secūdū Ho, Ioā. And.

5 Vel dē ipsis dignitatib. & p bendis, ut pl⁹ faciat ad titulū. Ioā. And.

capitulo, tuis. Ecclesia tamen Romana, nõ consueuit cogere episcopos nisi pro ijs qui sunt in sacris ordinibus. infra eo. cum secundum apostolum.

a Viuere. Arg. contra. lxx. dist. c. j. & ij. Illud 1 corrigitur in odium episcoporum. infra eodem, cum secundũ apostolum.

b Ratio. Applicetur. . appropriertur. s. ut tanquam proprium reputet, quod est ecclesiæ. & sic non obuiat, quod hic dicitur diuisioni p̄bendarum. sic exponitur xxv. qõ. ij. quæ ad perpetuam. xij. q. j. c. nulli. §. si ergo.

Episcopus. Primo ponit dictum. Secundo eius exceptionem: ibi, nisi &c. Abb.

c Diaconum. Idẽ est de subdiaconato. j. eo. cum secundum. & idem videtur de minoribus ordinibus. s. eo. capit. non liceat.

d Necessaria. Consideratis facultatibus ecclesiæ, & dignitate ipsius clerici. argu. ff. de ali. & cib. leg. cum alimenta. & ff. de iure do. quæro. & s. de vi. & hone. cle. quoniam. & ff. de vsufruct. sed & si quid. §. j. & infra eo. de multa.

e Subsidium. Innuitur hic, quod aliquis sine titulo ecclesiastico posit ordinari, ex quo habet de suo vnde viuere posit. & est verum. j. eo. tuis. & facit ad hoc xij. q. j. illi qui. & xvj. q. j. c. ulti. & j. q. ij. clericos. & c. seq. quia intelligitur ordinari ad titulum sui patrimonij: 2 & talis censetur in persona & rebus 3 gaudere priuilegio clericali xij. q. ij. ecclesiarum seruos. & xvj. q. j. sunt. quia de foro ecclesiæ factus est, licet non habeat ecclesiam.

Quia in tantum. Primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, Per fratres. Abb. Sicu.

f Plures. Quid iuris sit de hoc. plene dicitur. s. de ele. dudum. ij. Sed quid si aliquis habeat plura beneficia per dispensationem, nũquid uocabitur ad capitulum vtriusque ecclesiæ pro negotijs, siue electionibus? Credo quod sic, si est in tali loco, unde commode vocari posit, nisi consuetudo ecclesiæ approbata faceret contrarium, quia ex quo cum eo dispensatur in ecclesia per consequens in omnibus accessorijs 4 dispẽsatur. & sic seruatur. s. de elect. c. in genesi. & coram uno episcopo cõuenietur tantum de ijs quæ ad unam pertinent 5 ecclesiam sicut conuenitur quis ratione possessionis ubicunque res sit, rei vendicatione licet non habẽt domicilium. C. ubi in rem act. l. vlt. & s. de fo. compeeten. sane. & c. fin. Et sic qui habet duas ecclesias in diuersis episcopatib. vtrobique 6 intelligitur habere domicilium. argumẽt. supra, de rescrip. dilectus filius. ij.

g Nec duabus. Sic supra titu. proxim. cap. quia nonnulli. & xvj. q. j. c. presbyteros.

h Canonibus. Quos habes. lxx. dist. cap. sanctorum. & xxj. q. j. cap. j. per totam quæstionem.

i Animarum. Nisi per dispensationẽ 7 obtineant illas: ut s. de elec. dudum. ij.

k Cum teneamur. Aliud beneficium. Et ita si quis habeat aliud beneficium potest excipi contra eum. s. de rescriptis. cum adeo. & c. si proponente. ubi de hac materia plene tractatur: nisi excipiẽs similiter habeat plura beneficia. supra, de except. cum ecclesiasticæ.

l Sustentari. Ergo videtur quod si nõ potest cõmode sustentari, non oportet fieri mentionem quod satis videtur æquum. Sed tutius est, quod de ipso faciat mentionem, quantumcunque sit modicũ q̃a videtur dolose tacuisse, ut citius obtineat literas, quia simpliciter se clericum appellauit. Si vero dixisset se nullum beneficiũ assecutũ, cum habuerit tenue, non ualent literæ. s. de rescript. si proponente aliquo vide. c. si motu proprio. eo. tit. lib. vj.

m Si nõ pót. Ar. Id solũ fieri posse. q̃ cõmode uel iure fit etiã sine scãdalo. ff. de verb. sig. l. nepos. ff. de usu & habi. l. nõ aliter. xxij. q. ij. faciat nõ. Et sic ꝓpter scandalũ, q̃nq; recedit à iure. arg. s. de cler. cõiug. cũ olim.

n Aequanimiter. Argu. quod mandatum superioris non est necesse adimpleri: ubi ratio non adimplendi potest

Ratio. Applicetur. non faciat clericos, uel si fecerit, det illis unde viuere a possint.

Gregorius Ant. subdiacono.

Bona ecclesiarum, communia sunt nec debet quisquam tanquã propria sibi uẽdicare.

CAP. III.

Ratio nulla permittit, ut qđ pro cõmuni utilitate datũ esse cognoscit, ꝓprijs cuiusquã usibus applicetur. b

Alexander tertius in concilio Lateranẽ.

Qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentem de suo vnde uiuat prouidere tenetur ei de suo, donec aliquem titulum fuerit cõsecutus.

CAP. IIII.

Episcopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria uitæ perci piat in diaconum c uel presbyterum ordinauerit tandiu ei necessaria d sub ministret, donec in aliqua ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet. Nisi talis ordinatus de sua uel de paterna hæreditate subsidium e vitæ possit habere.

Idem in eodem.

Non debẽt episcopi permittere, quem plures ecclesias obtinere.

CAP. V.

Quia in tantum quorundam processit ambitio, ut non duas, uel tres, sed plures f ecclesias perhibeãtur habere, cũ nec duabus g possint, debitã prouisionem impẽdere. Per fratres & coepiscopos nostros, hoc emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum canonibus h inimica, quæ dissolutionis materiã, & euagationis inducit, certũq; continet periculum animarum, i eorum qui ecclesijs deseruire valeant indigentiam uolumus subleuari.

Idem.

Ad mandatũ papæ non tenetur quis prouidere illi qui beneficiũ in literis tacuit, uel cui sine scandalo prouideri non potest. h. d. Et in ulti. est iste tex. semper menti tenendus.

CAP. VI.

Cum teneamur: & infrà. Si mandatum nostrũ pro alicuius prouisione receperis, qui aliud beneficiũ k habeat, de quo ualeat cõmodè sustẽtari: l nisi fortè in literis ipsis de hoc mentio habeatur: aut si non potest m ✝ ei sine scandalo prouideri, æquanimiter n sustinemus, si pro eo mandatũ nostrum nondum duxeris exequendum.

Idem.

1 Illud. iura antiqua adhuc procedũt quãdo ordinatus solus fuit ĩ culpa. Anto. Butr. Phi. Dec. hic & epi. gl. cõmunis est, secundum Ioann. de Imo. hic.

2 Primo. hij. s. quo ad hoc, ut cesset obligatio epi. Ioã. Imol. hic Fel. c. postulasti. num. 5. de rescript.

3 Rebus. falsum ut l. iij. C. de epi. & cle. Quomodo quis intelligat ordinari ad titulũ sui patrimonij.

Præbẽdatus in duabus ecclesijs: ꝓ utrius; nego tijs est vocandus.

4 Accessorijs. Idem Imo. Pan. hic Pan. c. cũ in cunctis. §. si uero. col. fi. s. de ele. Phi. Fran. c. nõ pót. §. illud. col. ij. eo. ĩ vj. Fely. c. postulasti. col. xij. de rescrip. c. auditis. colũ. x. de præscript. c. cum te. col. antepen. de re iudi. Phil. Dec. c. quãto. supra, de iudici.

5 Pertinẽt s. si ibi nõ rsidet nec tenetur residere. nec alias habet ibi domicilium. Pan.

6 Vtrobique. hoc verũ utrũque requirit residentiam & in utroq; tenet reside re. Panor. hic. Sed certe non practicat quo ad ea quæ non spectãt ad ecclesiam illam.

7 Rationabilẽ: alias si fiat sine causa: secũ dũ beatũ Ber. dissipatio dici debet. Io. And.

✝ Alias, aut si non potes ei si ne scandalo prouidere.

poteſt redigi.argum.ſupra,de reſcript. ſi quando. argumen.ſupra titu proxi.cap.ultim.

REfereute. In prima ponitur impetrantis cóqueſtio. In ſecunda ipſius abſolutio, & cauſæ cognitio: ibi, nos autem. Abb.

a Aſsignauit. Quod hic dicitur, uidetur de iure communi ſpectare ad epiſcopum. xvj. q. vij. cap. nullus. & s̃. de offi. archidia. cum ſatis. niſi hoc habeat archidiaconus de conſuetudine præſcripta. arg. j̃ de exceſ. prælat. c. ij. & s̃. de off. archid. c. ult.

De hac materia quære. s̃. de off. ordi. paſtoralis. Ber.

Habens plures eccleſias, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.

CAP. VII.

REferente I. presbytero accepimus, quòd cũ duas haberet eccleſias archidiaconus tuus ipm altera ſpoliauit, & cuidã presbytero G. nomine aſſignauit a eandem. prædictus aũt I. ſentiens ſe in hac parte grauari, ad metropolitanum, uidelicet Remeñ. archiepiſcopum appellauit. b Cùmq; de mandato eiuſdem archiepĩ in prædicta eccleſia reſtitutus fuiſſet, præfatus archidiaconus eundẽ I. eò ꝙ ad præſentiã ſuã vocatus uenire contempſit, vinculo excõmunicationis adſtrinxit. c Nos aũt ipſum à ſententia qua tenebatur, faciẽtes abſolui, tibi mandamus quatenus præſcripto I. de prædictis eccleſijs, una quam maluerit d relicta, alterã præfato G. ſi eccleſiã non habet, non differas aſsignare, alioquin ipſam alteri perſonæ idoneæ beneficio eccleſiaſtico carẽti e incũctãter aſsignes.

b Appellauit. Et ſic omittit medius. ſic. j̃. de noui oper. nunt. ſignificãtibus. Argu. contra. s̃. de appella. dilecti filij prior. Dic ut ibi Lau. dixit, quod ideo quia omiſit medium, 1 nõ tenuit appellatio: vnde poſtea tenuit ſentẽtia excommunicationis lata ab archidiacono in presbyterũ. ſed hoc nõ eſt verũ, quia appellatio illa finita erat poſtquam fuit reſtitutus ſacerdos in priſtinum ſtatum: & de conſuetudine appellatur ab archidiacono ad archiepiſcopũ: 2 ſed archidiaconus poſt illam reſtitutionẽ iterum uocauit presbyterũ ad ſe: & quia nõ venit, ipſum excõmunicauit: & ſic tenuit ſententia nõ obſtãte appellatione quę diu terminata erat & finita.

1 Me diũ dic ꝙ tenuit quia non fuit obiectum. Pan. hic.

2 Hoc placet. Hoſt. qui dicit ſe ſcire, ꝙ archieps Remeñ. talibus conſuetudinibus vtitur allega. de appel. Ro. lib. vj. Io. And.

c Adſtrinxit. Sic patet, quod archidiaconi poſſunt excommunicare. j̃. de eo. qui fur. ord. rece. c. j.

d Quam maluerit. Iſte uolebat utrãque tenere. ſed videtur quod utraque debuit ſpoliari. vij. q. j. ſi quis epiſcopus quod concedebat Ala. & diſpenſatiue reſeruatur ei altera. quod non credo, quia illud decretũ ſpecialiter loquitur in epiſcopo. & licet non debuerit iſte recipere ſecundam, tamen non debebat propterea perdere utranque ſecundum illa tempora, ſed alterã tantum: vt j̃. eod. ca. præterea. hodie uero illud uerum eſt, quod qui recipit ſecundam habentem curam animarum. cum prius talem haberet, ipſo iure uacat prima: & ſi utrãque retinere cõtenderit, ſpolietur utraque. j̃. e. de multa. alias nihil adijceret cõſtitutio illa.

e Carenti. Argu. quod qui habet unum beneficium, non poteſt obtinere ſecundum, uel literas impetrare, niſi de primo faceret mentionem. s̃. c. proxi. & s̃. de reſcrip. cũ adeo. & c. ſi proponẽte. quia habenti dare, nihil aliud eſt, quã perdere: ut j. q. ij. paſtor. niſi per diſpenſationem. s̃. de elect. dudum. ij. & qui vnum beneficiũ habet, nõ reputatur idoneus ad aliud. j̃. e. ſup.

Idem in concilio Turonenſi.

Præbendæ & dignitates nõ debent diuidi, † nec etiam permutari.

CAP. VIII.

MAioribus eccleſiæ beneficijs in ſua integritate manentibus, indecorum nimis uidetur, ut minorum clericorum præbendæ patiantur ſectionem. Idcirco ut ſicut in magnis, ita quoque in minimis f membris ſuis firmatam eccleſia habeat vnitatem, diuiſionem g præbendarum, aut dignitatum permutationem h † fieri prohibemus.

MAioribus. Prohibetur diuiſio præbendarum, & permutatio dignitatum. In prima ponitur cauſa prohibitionis. In ſecunda prohibitio: ibi, Idcirco. Abb.

f In minimis. Arg. ꝙ idem iuris eſt in paruis, ꝙ ĩ magnis. xiiij. q. ult. cap. ult. s̃. de appel. c. de appellationibus. & ita magnum iudicabis, ut paruum. s̃. de iudi. nouit. Item eſt argu. quòd idem eſt iuris in parte, quod in toto. argumen. j. quæſt. j. ſi quis epiſcopus. Ber.

g Diuiſionem. Sine iuſta cauſa. j̃. eo. cum cauſa. Ex iuſta cauſa poteſt una præbenda, diuidi in duas cum uacat, ſi facultates ſufficiãt. j̃. eo. vacante. argu. j̃. eo. ſignificatum. & j̃. de eccle. ædi. ad audientiam. & ſic erunt duo iura, ſed duo ad unam præbendam eligi non poſſunt, ut unus vnã medietatẽ habeat, & alter alteram, uel quòd unus expectet quouſque alia uacabit, imo talis electio eſt caſſanda. j̃. eodem tuæ fraternitatis. & cap. dilecto. Bernar.

h Permutationem dignitatum. Permutatio dignitatum, aut etiã præbendarum ſine authoritate ſuperioris, fieri nõ poteſt: quod ſi fecerint, eiſdẽ ſunt ſpoliandi. infra, de rerũ permuta. cũ olim. niſi diſpenſatum fuerit cum illis. j̃. eo. tit. c. cum vniuerſorum. ſuperior vero ſi uiderit expedire hoc, facere poteſt: ut infra eo. tit. quæſitum. Ber.

† Niſi ex iuſta cauſa & cognita prius de ſina faciendo duas. c. vacãte. j̃. eod. late. Frãc. Rip. c. cum M. Ferra. nu. 66. de reſcript.

† Scilicet in proprietatẽ. ita loquitur hic tex. nõ ĩ de permutatione titulorũ, & ita obſeruatur quã uis Vrba. iij. ita videatur intellexiſſe in c. quæſitum. j̃. de rerum permut. quod canõiſtas errare fecit.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

Receptus in canonicum, ex promiſsione capituli, debet (quando facultas ſe obtulerit) habere præbendam. vide c. ij. de cõceſ. præben. in vj. cũ gloſ.

CAP. IX.

REIatum eſt: & infrà. Quoniam igitur dignum eſt, ut poſtquã magiſter I. in eccleſia tua canonicus eſt inſtitutus, & à te habuit in promiſsis i de conferen

REIatum. Præmittit & ſubmittit cauſas mandati, ipſum mandatum inferendo. Abb.

i In promiſsis. Arg. quod ea quæ promittuntur, ſunt opere adimplenda. s̃. de pact. qualiter. & xij. q. v. quia Ioannes. & xxxij. q. ult. c. ſi. Sed uidetur ꝙ talis promiſsio non teneat, quia beneficium non poteſt promitti uel concedi antequam uacet. j̃. de conceſ. præb. & eccle. non va. nulla. Sol. 3 dicas, quod hæc promiſsio licita fuit, quia hic primo receptus fuit in fratrem & canonicum, & eo pure recepto, promiſit ei epiſcopus conferre primam præbendam vacaturam, & hoc nõ eſt contra ius, imo ad hoc tenebatur epiſcopus de iure,

3 Sol. dic quod promiſsio nõ valet, nec poteſt cõſequi præbẽdam ui promiſsionis: ſed vi canonicatus ſolũ, nec ex eo habet ius effectum. Panor.

ſure,quia eoipſo,quod dedit canonicatum,per conſequens obligauit ſe ad præbendam etiam ſine promiſſione expreſſa,quia alterũ ſine altero,diu eſſe non poteſt.j.q iij.ſi quis obiecerit.ff.de decur.Henricus.unde iſte taliter inſtitutus poteſt agere contra epm, ut conferat ei præbendam in eccleſia illa, in qua eſt receptus: ut dicitur in fin. Promiſsio uero ſiue collatio beneficij non uacantis, nulla eſt, ſic loquitur capi. j. de conceſ.præben.nulla.& c.relatum. & ca. ex tenore. & iſte nullã habet petitionẽ ex tali promiſsione ſeu collatione.

[a] Vacauerit. Arg. contra.ĩ c. dilectus filius. ibi ſoluitur.

Beneficiũ conferẽs, an exerceat liberalitatẽ,& faciat gratiam.

[b] Liberaliter. Imo uidetur, quòd ex neceſsitate: quia epiſcopus non habet liberalitatem neceſſariæ electionis.arg. ff.de le. ij. unum ex familia. & in neceſſitate nõ eſt liberalitas. ff. de adi.le.l.rẽ legatã. & ff.de don. inter ui. & uxo. ſi quis pro uxore.quia nec eam poteſt ſibi retinere. ſ. de offi. archipresbyteri ut ſingulæ.Sol.Liberalitas eſt, ut ei prouideat ſine coactione: & licet neceſſe habeat conferre beneficium, non tamẽ habet neceſſe conferre iſti uel illi: & ita ſi conferat tibi, gratiam facit, cum eam tibi non teneatconferre. & ſic liberalitas & neceſsitas circa diuerſa referuntur,ſed hic neceſſe habebat conferre cum iam eſſet inſtitutus,& promiſerit ei conferre primam præbendam quæ uacaret ibidem.

da ſibi prima præbenda, cùm in eccleſia ipſa uacaret,ut debeat p̃bendæ integritate gaudere: mandamus quate.ſi idẽ I. ĩ eccleſia tua eſt canonicè inſtitutus,& in choro & capitulo & alijs quorum uſus eſt communis,poteſtatem ſicut canonicus habeat:ei præbendã ſi qua nunc uacat,uel cũ ibi primò uacauerit: [a] ſecundum promiſsionem tuam cõcedas liberaliter [b] & aſsignes: quia non eſt congruum, ut præbenda careat, qui in canonicum noſcitur eſſe receptus.

Idem canonicis regularibus, & monachis Eboracen.dioecesis

Religioſi,redit⁹ eccleſiarũ ſuarũ diminuere nõ poßũt reſpectu portiõis,q̃ debetur rectoribus ſeu uicarijs, nec parochias (diuidere.

CAP. X.

Auaritiæ,quæ eſt idolorum [c] ſeruitus: & ĩ. Intelleximus ꝙ in eccleſijs ueſtris,de quib.certas penſiones cõſueuiſtis percipere, portiones [d] uel antiquos redit⁹ [e] minoraſtis,quos nõnulli clerici eccleſiarum ipſarum olim habuiſſe noſcuntur: & ĩ.Ideoque mandamus, quatenus ſi quas portiones uel antiquos reditus clericorũ, ſine cõſenſu archiep̃i ueſtri minuere,uel parochias diuidere præſumpſiſtis, ad integritatẽ priſtinam reuocetis.

[B] De hoc x.diſ.ca.j. dic hoc uerũ cõſentiente prę lato & clericis: alias non.de ecle.ædi.ad audientiã. lvj. diſt.ſatis. ſi nollent cõſentire & iuſta cã ſubeẽt: cõpellentur per ſuperiorẽ: ad quẽ recurrẽdum eſt.ĩ.de iure pat.nullus. dicit ẽt p̃latum hoc nõ facere, uacãte eccleſia de cui⁹ diminutiõe q̃rit de rebus eccle. nõ alie.du dum.li.vj. Ioã. And.

Auaritiæ.Primo ponitur exceſſus. Secundo correctio.Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

[c] Idolorum.xxviij.q.j.idolatria.& xlviij.diſtin.c.bonorum.& in auth.ut iudi. ſine quoquo ſuf. §. cogitatio.ultra med.col.ij.

[d] Portiones. Hoc poteſt intelligi, quando monachi certam portionem aſsignant presbyteris,& totum ꝙ ſupereſt,appropriant uſibus ſuis.

[e] Reditus. Hoc intellige, quando monachi certam partem percipiunt, & totum aliud dimittunt capellanis:& tunc in nullo diminuere debẽt, quod relinquũt capellanis ſuis,ſine conſenſu archiep̃i ſui,uel epiſcopi ſui. & idem eſſet ſi clerici certam partem percipiunt, & monachi totum aliud, & ex eo quod dicit ſine conſenſu archiepiſcopi,uidetur, quod de conſenſu ipſius hoc facere poſsint, & diminuere, & parochias diuidere. quod uerũ eſt iuſta de cauſa. [B] ĩ.de ecc.ædi. ad audientiam.& infra,de exceſ.præla. ſicut uenire.& xvj.quæſtio.j.præcipimus.§.ſicut duo. & argumen.ĩ. de ijs quæ ſi.a præla.ſine conſen. cap.cum apoſtolica. & infra,de cenſi.quanto.& ſic poſſunt diuidere parochiam iuſta de cauſa:ut patet per iura prædicta. poſſunt etiam reditus diminuere, puta ſi eccleſiæ facultates eſſent ampliatæ ut ſic de augmento & monachi ſentiãt utilitatem cum huiuſmodi eccleſiæ ſubſint eis, quo ad temporalia quia de huiuſmodi uidetur loqui cap. & infra, eo.de monachis.

Idem præpoſito & capitulo inſul.

Poſſunt prælatus et capitulũ, præbendæ uacanti honeſtum onus imponere,ad quod præbendarius teneatur. †

CAP. XI.

Significatũ eſt nobis, quòd cuidã ſacerdoti præbendam unam in eccleſia ueſtra communi uoluntate dediſtis, ita quod [f] miſſam de ſancta Maria (niſi corporis infirmitate grauatus ſit) debeat quotidie celebrare,& eccleſiam ueſtram, non niſi communi tam præpoſiti quàm capituli [g] conſenſu

Significatũ. Primo ponitur ordinatio, tria continens.Secundo confirmatio cum limitatione: ibi, Quam ſi quidem. Abbas.

In ſpiritualib. ꝙ poſsit interuenire, pactio.

[f] Ita quod. argu. conſueuit hic notari, ꝙ in ſpiritualibus poteſt interuenire pactio ſiue conditio. ſ. de electio. ſignificaſti. argu. de tranſact.c.ij. ar.contra.ſ.de pact. c.ult. & j.q. ij. quam pio. ſolu.ut nulla ſit dubitatio, ſic intellige ꝙ nulla conditio ſiue pactio hic appoſita fuit cum aliqua perſona, ſed præpoſitus & capitulum uacante illa præbenda conſtituerunt, ut qui ad illã præbendam eligeretur onus iſtud ſubiret,ut ſic res tranſiret cum ſuo onere. ff.de pig. act.ſi conuenerit.§.j.& ĩ. de pig. ex literis. & ff. de uſufruct. l. uſufruct.legato. & l. ſi pendentes. §. pe. & opti. arg. ĩ,ut ecc. bene.ſine diſtin.conſe.ut noſtrum. ad fi.& hæc conditio licita eſt & honeſta pro diuino cultu appoſita.Quidam etiam dicunt,quòd ſimiliter poſſet eligi tali conditione appoſita.Sed quid eſſet ſi conditio eſſet illicita? Videtur quod conditione facta, collatio ſiue inſtitutio teneat argum.inſtitu.de hæred. inſtitu. §. hæres & pure.& infra, eodem. dilecto. & turpis conditio pro non adiecta habetur.ĩ.de condi.ap.c. ult.hæc uera eſſent,niſi obſtaret ſimonia.Vinc. itẽ argu.quod ſacerdos poteſt recipere pecuniam, ut celebret diuina: quia ſic operas ſuas uidetur potius locare.arg.x.q.iij. relatum. & xij.quæ.ij charitatem. & ca. quicunque. ij.infra,de ſimo.cum ſit. & j.quæſtio. ij. cap. ult. quia ſuis ſtipendijs hoc facere non cogitur. ſupra, de præſcrip.cum ex officij.Argu.contra.infra, de ſimo. cum in eccleſiæ corpore. Si nullum habet beneficium eccleſiaſticum,ratione cuius ad hoc teneatur, poteſt locare operas ſuas ad certum tempus,& recipere mercedem pro labore ſuo,nec ſimoniam committit: alias ſi habet beneficium,non licet ei hoc facere.

† Deciſ. thol. 312. Aug. Claua.uerſi ſimonia. i. §.vj.

Præbẽdæ uacãti poteſt honeſtũ onus imponi.

Sacerdos, poteſt pro pecunia celebrare.

[g] Tam præpoſiti,quam capituli.Iſtud præter ius fuit appoſitum,quoniam ſufficit conſenſus prælati.ſupra, de renun.ca.admonet.

a Delegare.i. non poteſt committere alicui officium ſuum,& dic.anniuerſarium.i.officium.

b Salua honeſtate.i.ſine peccato.Hoc ideo dicit,quia non eſſet honeſtum ut bis uel ter miſſam in die celebraret.de conſec.diſt.j.ſufficit.& infra, de celeb. miſ. referente.

ſu poſsit dimittere, uel cuiquam præbendæ illius anniuerſariũ delegare a. Quam ſi quidem inſtitutionẽ eatenns cõfirmam⁹, ut prædictus ſacerdos niſi infirmitate corporis fuerit impeditus. aſsidue debeat obſequiũ ſuũ impendere eccleſiæ memoratæ, & quãto frequentius põt (ſalua b honeſtate ſua,& debita deuotiõe) miſſarũ ſolennia celebrare: nec ſibi liceat, hoc illi ſubtrahere ſiue cauſa uoluptatis, c ſiue ſe ad aliam eccleſiam transferendo.

Idem Vigorieñ. archiepiſcopo.

Ad præſentationem religioſorũ in eorum eccleſiis, nullus debet inſtitui per epiſcopum, niſi prius ei congrua portio redditũum aſsignetur.

CAP. XII.

De monachis qui uicarios parochialiũ eccleſiarum grauant, ut hoſpitalitatem d tenere non poſsint, eam prouidentiã habeas, quod ad præſentationẽ monachorum, nullũ recipias, niſi tãtum ei de prouentib. e eccleſiæ coram te fuerit aſsignatum, unde iura epiſcopalia poſsit perſoluere, & congruam ſuſtentationem habere.

Idem Salernitano archiepiſcopo.

Plures dignitates uel perſonatus in una uel in diuerſis eccleſiis, quis habere non poteſt. †

CAP. XIII.

Ad hæc licet: & ĩfrà. Illud eſt omni rõni contrarium, ut unus clericus, in una f uel diuerſis eccleſijs plures dignitates uel pſonat⁹ obtineat: Cum ſingula officia g in eccleſijs: aſsiduitatem exigant perſonarum.

Idem Burdegaleñ. archiepiſcopo.

Habẽs plures dignitates alteram dimittere compellitur.

CAP. XIIII.

Præterea de G. qui in tua & Toloſana eccleſia eſt archidiaconus inſtitutus, & in utraque eccleſia, regulariter h profeſſus. Manda-

c Voluptatis. Tamen religionis cauſa poſſet ad aliam eccleſiam ſe transferre, petita licentia quãuis non obtenta. ĩ.de regu. licet quibuſdam.

De monachis. Reputat materia huius. c.difficilis propter iura uario modo loquentia. Et hodie hoc c.extenditur etiam ad religioſos exemptos: ut in c. j. ĩ.eo. tit. lib. vj. Et adde nouam prouiſionẽ quæ circa hoc habetur in cle.j.de iure pa. & uide de eccleſijs iſtorum regularium text. in cle. quia regulares. de ſup.neg. præla. Abbas Siculus.

d Hoſpitalitatem. ad quã clerici præcipue tenentur. & lxij.di.§.j. & lxxxv. diſtin.florentinum. quia quicquid habent clerici, pauperũ eſt.xvj.q.j. c.ult.

1 Tullius lib. ij. de off. Decorũ ualde ẽ patere illuſtrib. hoſpitalibus domos uirorum illuſtriũ. Io. And. Monachi, eccleſias diuerſimode poſſunt habere.

Gloſ. ſeq. tractat, quomodo monachi interdũ ex cõceſsione eporum, interdũ ex fundatione, habent eccleſiam quo ad temporalia, interdum ius patronatus tantum. et ſubdit quo caſu locum habet hoc capi.

e De prouentibus eccleſiæ. Per hoc patet. ꝙ loquitur de eccleſijs quæ ſunt monachorum quo ad temporalia: in quibus poſſunt monachi ſibi omnia appropriare reſeruata honeſta ſuſtentatione presbytero: ut hic dicit: multo magis ubi habent eccleſias quo ad ſpiritualia & temporalia. Si uero habent eccleſiam ex conceſsione laici, uel confirmatione epiſcopi: idẽ 2 eſt, quia temporalia tunc habent. ar.q.j. c.ult. ĩ.de priui.cum & plantare.§.in eccleſijs. ſi non accedit cõſenſus epiſcopi, nihil ualet ꝫ cõceſsio laici. ĩ.de iure pat. c.quod autem.in fi.& ca. illud. Si habent eccleſiam ex cõceſsione epiſcoporum, ſi certa forma fuit appoſita illa ſeruetũ.ff.de pact.in traditionibus. ſi pleno iure ipſam contulit, pleno iure habẽt eam: ſi ſimpliciter contulit eccleſiam cathedraticum & coërctionem retinet epiſcopus. ĩ.de don.paſtoralis. Si uero ex fundatione monachi eccleſias obtinẽt, habent eas tantum quo ad temporalia. 4 xvj.q.ij.c.j.& pe.& ult. niſi eſſent priuilegiati cum omnibus capellis habitis & habẽdis, & ſi non habent priuilegium, habebunt temporalia, reſeruata ſufficienti ſuſtentatione presbytero, & epiſcopus habet ibi inſtitutionem, ad præſentationem monachorum, & ei ſubeſt presbyter quo ad ſpiritualia. & ſic poteſt intelligi hæc decre. & ĩ. de priuile. cum & plantare.§. in eccleſijs. Quandoq; monachi habẽt ius patronatus tantum, & tunc nihil habent niſi ſolam præſentationem. ĩ. de iure patro. cum ſeculum cum tranſeat cum uniuerſitate: ut ibi. In quo ergo caſu locum habet quod dicitur ꝙ cenſualis penſio non augeatur. ſ. de pact. cum clerici. ĩ. de cenſi. prohibemus. & ſ. eo. auaritiæ. Poteſt dici, ꝙ ubi monachi habẽt eccleſias ex donatione epiſcoporum quo ad temporalia. cenſus prius impoſitus nõ debet augeri: uel cum ex donatione laicorum, ius tantum recipiunt patronatus, cẽſus qui ab initio fuit impoſitus, augeri non debet. ĩ.de cẽſi. ſciẽtes. niſi iuſta cauſa & rationabili, & de conſenſu epiſcopi: ut dictum eſt. ſ. eo. auaritiæ. in alijs uero caſibus, puta cum pleno iure habent eccleſias quo ad tẽporalia & ſpiritualia, poſsidere eas poſſunt pleno iure. Quandoque tamen monachi totum applicant uſibus ſuis, reſeruata honeſta ſuſtentatione presbytero: ut hic. Quandoque certam partem recipiunt ſiue certam dimittunt presbytero, aliud totum ſibi retinent: ut ſupra, eod. auaritiæ & hoc ſecundum conſuetudinẽ diuerſorum locorum. Dic de hoc, ut xvj. quæſt. ij. in ſumma. Ber.

Idẽ. imo tũc ſolum ius pſonatus hñt. Pa.

Imo ualet quo ad ius pat. ĩ. de iure patr. c.uno. li.vj. Ioã. And.

Tẽporalia. imo ſolũ iure Patronatus. Pan.

† Vide late Io. Staphilæũ in tract. de literis gratiæ. ca. iij.

Ad hæc. Ponit dictum, & eius rationem ſubditibi, Cum ſingula. Abbas.

f In una. Supra, eo. de multa. in fi. idem in diuerſis, ut ibi. ĩ.c.prox.& ſ.eo quia in tantum. & ſupra, de cle. non reſi. quia nonnulli.

g Officia.i.dignitates uel perſonatus.lxxxix. di.j. ca. ſingula.& xxj.q.ij.ſicut.& ĩ.eod. cum non ignores.& infra eo.de multa.niſi per diſpenſationem apoſtolicæ ſedis, ut ibi.& ſupra, de elect. dudum.ij.

h Præterea. Regulariter. Argumentum quod canonicus regularis, poteſt fieri archidiaconus. 5 argumen.lviij. diſtinct.ca.j. & lxxiij. diſtinct. quorundam. & infra, de ſta.reg. quod Dei timorem. Sic nec monachus in diuerſis monaſterijs eſſe poteſt, nec abbas præfici. ĩ.de relig.domi.c.ult. Sic non poteſt quis habere plures perſonatus in eadem eccleſia, aut etiam in diuer-

5 Archidiaconus. i eccleſia cathedrali regulari. Pan.

in diuersis. infra eo. de multa. & supra c. proxi.

a Maluerit. Sic. s. eo. c. referente. & sic habuit optionem secundum ista iura. 1 hodie non habet optionē imo recipiendo secundam dignitatem ipso iure uacat prima: & si contēderet retinere utranque, priuaretur vtraq;. j. eo. de multa. cum enim militiæ sint distinctæ, & personæ illis deputatæ debent esse distinctæ. unde nemo potest esse in duobus collegijs simul. ff. de col. il. l. j. §. ulti. nec duas militias habere. C. qui mili. non pos. l. iiij. & l. v. §. in posterum. libro xij. nec duos honores. ff. ad municipal. libertus. §. præscriptio ergo multo fortius hæc sunt in spiritualibus honoribus obseruanda.

1 Quæ hodie locum habent in casu. j. de rescri. gratia. lib. vj. Posset et locum habere, cum secūdū beneficiū est minus & vilius, secūdū Hos. qui dicit, æquum in scholis: fatet tamen in iudicijs & in curia simpliciter teneri decret. de multa. Io. And.

mus quatenus eundem altero quem maluerit a archidiaconatu facias esse contentum.

Idem Ianueñ. archieño.

Si electus ad secundam ecclesiā, noluerit dimittere primā, eligentes possunt resilire, & electum non acceptare.

CAP. XV.

CVm non ignores, q una ecclesia b unius debeat esse sacerdotis: & infra. Cum igitur nuntius presbyteri, qui in duabus ecclesijs locū habere contendit, c & quidā clerici alterius ecclesiæ ad nostram præsentiā accesserint contra eum: nos attendentes non esse conueniens, ut idem presbyter locum habeat in duabus ecclesijs: Mandamus quatenus ipsum beneficio qđ habet, facias manere cōtentum. d Quòd si fortè archipresbyter, & clerici alterius ecclesiæ in eū cōsenserint, e eis nunc dissentientibus, cū ipsorum scandalo f non debet locum in ipsa ecclesia quærere uel habere.

Innocētius tertius Zamoreñ. episcopo.

Ordinato ad sacros per episcopū sine titulo, nemine præsentante, ordinator, uel successor cōpellitur in necessarijs prouidere, donec titulū habuerit.

CAP. XVI.

CVm secundū apostolum, qui altario seruit, uiuere debeat de altari: g & qui ad onus eligitur, repelli h non debeat à mercede, patet à simili, ut clerici uiuere debeāt de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio i deputātur, ut ipsa nominis k ratio persuadet. Cū enim à cleros, q est sors l vel hæreditas, clerici appellētur, quia in sui ordinatione vel assumuntur m in hæreditatem domini, uel assequuntur n hæreditatem in episcopo, ut verè possint psallere cum propheta dicenté: Dominus pars hæreditatis meæ, &c. dignum o est ut ecclesiæ stipendijs sustententur, in qua, & per quam diuinis obsequijs ascribuntur. Licet aūt prædecessores p nostri ordinationes q eorum qui sine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinantium irritas r esse uoluerint & inanes: nos tamen benignius agere cupientes, tandiu per ordinatores, vel eorum successores, f

CVm non ignores. Hodie poteris seruare hoc c. in beneficijs residētiam requirentibus & etiam in curatis si de facto nollet dimittere primam ecclesiam. Primo ponitur causa mandati. Secundo mandatum: ibi. Cum igitur. Tertio soluit obstaculum: ibi, Quod si. Abb.

b Vna ecclesia. Hoc generaliter verum est, quod vnus debet esse sacerdos vnius: ut supra eo. cap. proxim. & infra eodē de multa. De hac materia dicitur. supra, de ele. dudum. ij.

c Contendit. Vnde hodie priuari debet utraque. infra eo. de multa.

d Contentum. Supra eo. c. proxi. & c. ad hæc.

e Cōsenserint. Si semel consenserunt in eum non possunt amplius dissentire. s. de elect. cum inter canonicos. & viij. q. ij. dilectissimi. & xxxij. q. v. horrendus. Quid est ergo, quod dicitur nunc eis dissentientibus, & sic contradicit hæc decre. prædictis iuribus? Sol. sic intellige quod dicitur hic, quod sacerdos iste electus fuit ad curā animarum, & simul ad cōtinuam residētiā, ad quam de iure tenetur. s. de cle. nō resid. quia nōnulli. sed ipse uolebat retinere priorem ecclesiam, cum illa ad quam electus erat secūdo ab archipresbytero & clericis. unde cum ipse nollet primā dimittere, licitum fuit archipresbytero & clericis ab electione ipsius recedere, & merito: quia utranque de iure habere nō poterat. Si autem uellet dimittere primam, & secundam recipere: tunc non possent archipresbyter & clerici ab electione eius discedere, ex quo semel in eum consenserunt, 2 & sic intelliguntur prædicta iura. Ber.

f Scandalo. arg. quod propter scandalum, quandoq; receditur à iure. supra eo. cū teneamus. & s. de temp. ord. c. ad aures.

CVm secundum apostolū. Primo ponitur causa constitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui promulgatio. Secūdo determinatio casus propositi spiritualiter. Secunda ibi, Inde est. Abb. Sume casum ad medietatem capituli: ibi, Inde est, &c.

g De altari. xij. q. j. ex his.

h Repelli. Ad quē spectat onus, & emolumentum. xij. q. ij. charitatem. & c. quicunque. & ca. ecclesiasticis. 3 & ecōuerso non est ferendus is, qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. C. de cadu. tol. l. una. §. pro secundo. Vnde versus: Commoda qui sentis, iungas onus emolumentis.

i Obsequio. Non tibi, sed domino grauis est, cui seruit ægestas. Arg. xciij. dist. diaconi. versic. mendicat Lau.

k Nominis ratio. xxj. distinct. cleros. & capitu. clericos. & xvj. quæstione prima. si cupis. & nomina debent esse consonantia rebus. institu. de donatio. §. est & aliud.

l Sors. Duodecima quæstione prima. cui portio.

m Assumuntur. Vt qui ordinantur. sine beneficio, uel assumuntur ut habeant hæreditatem domini.

n Assequuntur. scilicet qui ad beneficium recipiuntur, isti in sua ordinatione statim consequuntur hæreditatem domini.

o Dignum. xij. quæst. ij. ecclesiasticis.

p Prædecessores. lxx. dist. neminem. & c. sanctorum.

q Ordinationes. nisi promotus sit ad tit. patrimonij sui. infra eo. tuis. & c. episcopus.

r Irritas quo ad executionem, nō quo ad veritatem, quia ordinem non admittunt.

f Successores. Sed quare conuenitur hic successor ex delicto defuncti cum regulariter crimina morte extinguantur. xxiij. distinctio. quorundam. & C. si reus uel

2 Vel intellige q archipresbyter & clerici habebāt sup se prælatum forte plebanū quo mortuo elegerunt istū presbyterū q volebat utraq; retinere. unde discordia orta inter partes, delata est ad papā: qui mandat ut sequitur ī litera. Io. And.

3 Cōcor. tex. in l. secundū naturā. ff. de re iudi. & l. fi. §. sed cum. ff. de furt.

accu.mor.fue.l.ij.& successor non conuenitur ex delicto defuncti. C.ne ex deli.defun.l.una.Respon. ne in cleri opprobrium mendicare cogantur.xciij. dist.diaconi.arg.ꝟ.de cleri.coniu. Ioannes in fi. Vel dic quod non tam successor quam ecclesia punitur in hoc casu quæ nõ resistit episcopo in tali promotione. nam sine cõcilio ecclesiæ nõ facit ordinationem xxiiij.dist.c. pe.unde punitur si ei delinquenti non resistit.ij.q.vij.c. quapropter. & hoc intelligo, quãdo ipse episcopus examinauit. si autem alij examinauerũt, ipsi tenebuntur.liiij.di. si seruus.xxiiij. dist. quando. & hoc innuit quod dicitur ꝗ.nullo præsentãte. Et in hac prouisione, dignitas promoti est attendenda. arg.xl.dist. non cogantur. ff. de iudi.l. sed & si susceperit. §.ij.ff.de usufru.sed & si quid. §. j. & ꝗ. eo.cap.de multa. & ff.de don.l. filiusfamilias. Item considerantur facultates ecclesiæ. argu.ff. de admi.tuto.l. cũ plures.§. cum tutor. & ff. de relig. & sump. fu. si quis sepulchrũ §. sumptus. & hic inferius.Bern.

Non uideo ĩ quo puniat ecclesia uel capitulum cũ epalis mensa grauatur, secundum Host. Ioã. And.

a Liceat.si scriberetur ipsi ordinatori, ipse non posset aliquid obijcere, nisi hoc in literis contineretur: qa quos idoneos reputauit ad ordines debet reputare idoneos ad beneficium. ꝟ.de ætate & qualitate.c.accepimus sed successor potest,& ita semel approbatus,iterum probatur & reprobatur, sicut medicus. ff.de mune. & hono. l.ut gradatim. §.reprobari.& virgo semel probata iterum probatur xxvij.q.j. nec aliqua.& melius.supra de probat. c.pe. & ult.& ij. q.v.habet hoc proprium.& c.mennam.sed hoc totum gratia est, quia de facto unius, sæpius quæri non debet. ff.nau.cau.sta.l. licet. in fin. Sed nonne præsumi debet pro ordinato? Sic,argu.supra, de proba.post cessionem nisi probet contrarium. Item qualiter cognoscitur postea de eius idoneitate cum sententia episcopi qua pronuntiauit ipsum idoneum, trãsiuit in rem iudic. a qua non fuit appellatum. supra, de elect.cum dilecti.in fi.Respon.totum fit de gratia. Vel dicas, quod tantum quærit de noua causa postea emergente.arg.supra de ætat. & qualita.cap j.

Quod ẽ speciale, ꝓpter hominum sanitatem. Ioã. And.

b Donec per te.quid si episcopus ordinauit eum ad aliquem titulum,& ille est euictus ab eo, nunquid episcopus tenetur de euictione? Arg.quod non:quia donator non tenetur de euictione.ff.de ædil.edi.l. ad res donatas.argu.cõtra.vij.q.j.præsentium.& ꝗ. eo.inter cætera.Dixit Vinc. quod episcopus specialiter nõ tenetur si dedit ei beneficium sufficiẽs, & factum sit insufficiens & exinanitum.sufficit enim minori, ab initio adire locupletem hæreditatem.ff.de mino.verum. §.si locupleti.tenetur tamen generali obligatione, quia tenetur ꝓuidere & ordinare ecclesias omnes sui episcopatus.de conse. dist.j. c. omnes. Tu dicas melius cũ T.si fraudulẽter contulit ei beneficiũ alterius, quo alius nõ fuit iuste priuat⁹, siue alij debitũ, & ipse cui contulit, hoc ignorauit, tũc specialiter tenetur episcopus ei prouidere in æquiualenti beneficio.arg.vij.q.j.præsentium. & ꝗ. eodẽ. inter cætera.& ꝗ.de iure patro. cap. pastoralis.

Beneficio euicto, an teneatur episcopus qui contulit.

prouideri uolumus ordinatis,donec per eos ecclesiastica beneficia consequãtur. Inde est ꝙ cũ G. lator præsentiũ à prædecessore tuo fuerit ad subdiaconatum nullo præsentante promotus, Mandamus quatenus si eum hi quibus examinationẽ ipsius duximus committendã,te citato legitimè, ut per teipsum uel idoneum responsalem intersis,& tã super idoneitate personæ quàm etiã super quantitate beneficij proponere tibi liceat a quicquid rationabiliter duxeris proponendũ,idoneũ esse repererint, tandiu ei vitæ necessaria congruè subministres,donec b per te in Zamoreñ. ecclesia uel in alia fuerit competens beneficium ecclesiasticũ assecutus, sciturus ꝓ certo quòd si per examinationem eorum fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mãdatum nostrum neglexeris prouidere, cũ hoc nobis per literas eorũ innotuerit, ad id exequendum te per district. eccle. compellemus.

Idem archiepiscopo Senoneñ.

Qui hoc ignoranti scienter contulit prebendã, quam non potuit,illa euicta, aliam quam potest,conferre tenetur. † *hoc d.& est singularis dispositio.*

CAP. XVII.

INter cætera: & infrà. Facta resignatione à G.quondã canonico Lauduñ. de præbẽda eiusdem ecclesiæ, quæ per cõmutationem præbendarũ. P. tunc Sicluneñ. canonico authoritate apo. assignari c debebat, magister H.per Lauduneñ.epm de præbenda fuit inuestitus eadem. Super quo cũ inter magistrum ipsum, & dictum H. controuersia suborta fuisset: per C.papam præ.no.omnia retractata fuerunt: & infrà. Supradicto episcopo dedimus in præceptis, † ut donec idem magister in eadem ecclesia fuerit præbendale beneficium assecutus, nulli alij præbendam assignare præsumat,

† Decis. Thol. 71. Ias.l.si do mus. §.de euictione. col.ij.ꝺ legat. j. Sed de facto ñ seruatur.

Ad hoc ꝗ. eod.l.si beneficia. lib.vj.Ioã And.

INter cætera. Narrat primo factũ. Secundo mãdat decerni, & causam exprimit: ibi, Supradicto epo.Abb.

Thema G.canonicus.Laudunen.et H.canonicus Siclunen.prebendas suas permutationis causa resignarunt in manu Cælestini tertij papæ, qui decano remensi mandauit, ut præbendam Laudunensem conferret H. Sed episcopus præueniens contulit Petro,unde orta lite inter P. et H. Cælest. iij.reuocauit præfatas renuntiationes, et utriq; restituit beneficiũ suũ. Mox Cælesti. defuncto Petrus cõquestus est apud Innoc. iij. qui ne P. videretur per epm delusus,eidem episcopo cũ decreto irritãti mandauit,ne cui præbendã ullam cõferret. donec eidẽ P. beneficiũ præbendale in eadem ecclesia contulisset. Not.quòd consuetudo de qua in c.j. eo.in vj.nõ erat antiqua nec ab omnibus recepta,quia collatio episcopi fuisset ipso iure nulla, nec iste successor authoris. d.c.j.dictam permutationem sibi timens reuocasset.

† Huiusmodi mandata nõ reciperẽt in Gallia, qa nõ sunt in forma concordati. & sic istud c. ibi nõ seruatur.

c Assignari debebat. Ex quo Guliel. resignauit tali modo.ut daretur H.& non fuit ei data, sed magistro P.non videbatur ei renuntiasse: nec uidetur eam perdidisse,sicut non amittit possessionem qui eã sub modo alij tradidit, nisi modus existat. videtur enim sub

conditio

1 Conditione. Et bene ut tetigi ad philip. Deciũ in c. cũ venerabilis. nu.18.s̄.đ except.tamen propriè cõditio nõ eſt ſuſpenſiua ſed reſolutiua nec opus ē noua collatiõe ut notue not. in reg. cãcella.Reg. de publican. num.117. num.141. num.146.

2 In glo. ulti. & ex illa glo.& iſta diſtingue, aut epiſcopus & recipiẽs ſciebãt vitium beneficij: aut uterque ignorauit: aut recipiẽs ſciuit & epiſcopus ignorauit: aut econuerſo, eps ſciuit & recipiẽs ignorauit. de ſecũdo caſu qñ uterq; ignorauit, dicit Hoſ. ſi recipiẽs nõ ē ordinarius ad beneficiũ ĩ nullo tenetur eps: alias tenetur, nõ ad æquale ſed cõpetens. Ioa. And.

conditione 1 eã tradidiſſe.s̄.de reſti. ſpol.c.olim.j. & ff.de acqui.poſ. qui abſenti.§.ſi quis. & qui ſub conditione tradit poſſeſsionem, & recedit à poſſeſsione, nõ perdit eam.ff.eod.ſi cum me.vnde iſte non uidebatur amiſiſſe poſſeſsionem beneficij ſui: ſed certe verũ eſt, ꝙ amiſerat per renunciationem, ſed papa poſtea ex officio utrunque reſtituit propter diſcordiam ſuſcitatam.

a Irritum.ſi.C. de rebus eccl.non alie. l.ſancimus.& x.diſ. c. uides. ſi hoc verbum nõ contineretur in literis, & ipſe conferret, uidetur quod conceſsio teneret licet eſſet facta contra mandatum papæ.j̄. eo. dilectus filius G. ubi de hoc.

b Aſsignauit. hic expreſſe habes qđ ſi epiſcopus conceſſit mihi beneficium quod concedere nõ potuit, tenetur mihi ad aliud conſimile.vij. q.j.præſentium. 2 de hoc dicitur.s̄.c.prox.ſi. s̄. de fil. presbyte. veniens.arg.ff.de pig. actio.l.eleganter.§. qui reprobos. ff. ad velleia. quamuis. §. ſi conuenerit. & ff. qui ſatiſda.cogan.l. quotiẽs.ff. de leg.j. l.filiusfamilias. §. ſi quid alicui. & ff. de lega.ij.l.mortuo.§. labeo, quia adiuuari beneficijs nos oportet, non decipi. ff.cõmo.l. in cõmodato.§.ſicut in fi. & j̄. de cõmo. c. uno. in fi. Et ſic eſt cõtra id quòd dicit lex, quòd donator nõ tenetur de euictione.ff.de ædil.edict.l.ad res donatas. ſed hic in ueritate non dicitur donare, quia neceſſe habet eam donare, & in neceſsitate nemo liberalis exiſtit.ff.de adimen.leg. l.rem legatam.in fi.& de hoc dictum eſt ſupra, eo.c.relatum.& hoc intellige, quando epiſcopus ſciuit, quòd eam donare non poterat, & ille qui recipit ignorauit, vt dixi.ſupra c.proxi.ſi em̃ recipiens hoc ſciebat, non credo, quod habeat petitionem contra epiſcopum ad aliam præbẽdam, inſtar illius qui ſciens emit liberum hominem, quia emptio nulla fuit, ſecus ſi ignoranter emit. ff.de contrahen.empt. l.liberi hominis.

ꝙ ſi fortè præſumpſerit, id irritũ a decernimus & inane. decet enim, ut quia præbendã ei quã de iure non potuit aſsignauit, b eam quã de iure põt aſsignet, ne p̃bendã ei fraudulenter viſus ſit aſsignaſſe.

Idem epiſcopo & cantori Torna.

Caſſatur electio illius, qui poßidet plures dignitates atq; præbẽdas: et idem ſi detinetur aliquo uitio hic ſcripto.

CAP. XVIII.

CVm iamdudum: & infrà. Verum quoniam ab R. Siclunen. canonico, I. de Bithynia, quædam obiecta fuere, multitudo c videlicet tã dignitatum quàm etiam præbendarum, ambitionis & auaritiæ d uitium cui nõdũ finem imponẽs, cõtra diffinitionis noſtræ e tenorem, & Lateraň. conci. f ſtatuta, ad obtinendã præpoſituram Sicluň. ſe ingerit & ingeſsit & ꝙ die intruſionis ſuæ ante confirmationem g præſumpſerit miniſtrare ſicut & poſt cõfirmationẽ caſſatam. Mand. quate. ſi inueneritis prædictum I. habere plures alias dignitates, atq; præbendas. h aut aliquid aliud i præmiſſorum, quod ad caſſationem eius ſufficiat, inueneritis eſſe verum: ei ſuper iam dicta præpoſitura ſilentium imponatis, ab impetitione ipſius Sicluň. eccleſiam k abſoluentes: Cùm multa per patientiã l tolerentur: quæ ſi deducta fuerint in iudicium, exigente iuſtitia, non debeant tolerari.

Idem archiepiſcopo & archidiacono Senoň.

Recepto in canonicũ quàm cito facultas ſe obtulerit, debetur præbenda, et interim habebit quotidianas diſtributiones.

CAP. XIX.

j DIlectus filius T. canonic⁹ Linconieň. propoſuit quòd cum de mandato C. papæ præ.no. Linconieň. epiſcop⁹ quãdam præbendam aſsignauit eidem in eccleſia Lincoň. quia capitulum ip̃m,

CVm iamdudum. Opponenti plura contra electũ, ſufficit alterum probare quod ad caſſationẽ eius ſufficiat hoc dicit. Primo ponit ſex quæ opponebant cõtra electũ. Secundo diffinitionẽ quæſtionis cõditionalem. Tertio reſpõdet tacitæ quæſtioni uel obiectioni. Secũda ibi, Mãdamus. Tertia ibi, Cũ multa. Abb. Si.

c Multitudo. Ioan. habebat multitudinem præbendarum, ut patet in antiqua. quæ multitudo eſt canonibus inimica. ſupra eo. quia intantum.

d Auaritiæ. quæ à promotione repellit.lxxxv. diſt. c.florentinum. quam etiam dicit lex legitimis ictibus feriendam.C.de inoffi.teſtam. l. ſi quis ſuo. & eſt ſeruitus idolorum. ſupra eo.c.auaritiæ. Ber.

e Noſtræ diffinitionis. quam non habes in compilatione quæ olim erat. de inſtit.ca.tua nuper.

f Lateraň. concilij. ſupra eo. quia intantum.

g Confirmationem. Hoc ita intellige, quod ſuper hac electione fuit cauſa cõmiſſa ad petitionem illius electi, & iudices illi electionẽ confirmauerunt, & poſtea alij iudices quibus eadem cauſa fuit cõmiſſa, cõfirmationem illã caſſauerunt 3 ſicut hoc totum habetur in compilatione Inno.s̄.de re iudicata. cap.j. de quibus hic fit mentio.

h Præbendas. De hoc dictum eſt.s̄. de elect.c.dudum.ij.

i Aliud præmiſſorum. ſcilicet quod ante confirmationẽ miniſtrauit.s̄.đ ele. qualiter. uel quod miniſtrauit poſt caſſationem confirmationis, quia papa etiam totum caſſauit quicquid factũ fuit ꝑ iudices priores & poſteriores.

k Eccleſiam. & ita videtur, quod eccleſia quæ ipſum elegit, ſciens ipſum habere plures dignitates atque præbẽdas nõ poſsit ipſum repellere. argu.s̄. eo. cũ nõ ignores. arg. cõtra.s̄.de excep. cũ eccleſiaſticæ. & melius.s̄.de elec.cũ inter canonicos.viij. q.ij.c.dilectiſsimi.& xxxij.q.v.horrendus.j̄. de cõceſ.præb.cũ ſuper.& s̄.de cler.cõiug.c.diuerſis fallacijs.j̄. đ dona. c.inter dilectos. Sed hæc locũ nõ habent: quia iſte nõ fuit electus ab eccleſia: imo eccleſia ſe ſibi opponebat, & electus fuit à quinque ſolummodo, alijs appellantibus prius, & quibuſdam abſentibus, ut hic patet in decre. quæ olim erat in compilatione. Innoc. de re iudi.c.j. hæc. decre. de illa electione loquitur. Bern.

l Per patientiam. hic reſpon. tacitæ quæſtioni. diceret aliquis, multi ſunt habentes plura beneficia: quare ipſum reprobatis domine papa? & ipſe reſpondet, multa per patientiam &c. & tamen per talem patientiam non fit diſpenſatio. argu. infra: de cogn. ſpi. c. ſuper eo. & ſupra de iureiuran. mulieri. argum. talis patientia uoluntatem requirit. ff.de tribu.l.j. 4

DIlectus filius. Continet quatuor dicta. Primo mandatum apoſtolicũ. Secundo ibi, Ad inſtantiam. iuſtum & iniuſtum præceptum legati. Tertio ibi, Cum ergo, iuſti proceſſus confirmationem, & iniuſti

3 Et ab iſta ſentẽtia fuit appellatum: uel negabat ipſam fuiſſe caſſatã. alias cum ſentẽtia trãſiſſet in rem iudicatam nõ fuiſſet iſte Ioan. poſtea auditus. Innocẽ. dicit hoc verũ cõtra caſſationem ſed ſuper electione potuiſſet audiri ꝙ dic ut j̄. de elect. l. ſi cõfirmationem. libro ſexto. Ioã. And.

4 Dominus ſciens ſeruũ mercari in republica, tenet tributoria: non tamen requiritur, quòd velit ſed ſatis ē ꝙ nolit ex quo ſciuit. Ioã. And.

ad eandem recipere contemnebat: & ĩ. Ad instãtiam Remeñ. archiepiscopi, tunc episcopi Prænestineñ. apost. sed. leg. & authoritate illius, talis inter eũ & epm & canonicos Linconieñ. compositio intercessit, ꝙ ipso recepto in canonicũ, & concesso sibi stallo in choro, & in participatione qualibet diuinorum, idem fructus præbẽdæ percipere non deberet [a] nisi loco proximo vacaturæ: & ĩ. Cum ergo dictum T. in canonicum recipi, canonicis nõ obuiet institutis, & vacaturã expectare præbendã Lateran. concilio non sit dubium obuiare, nos facto eiusdem legati illicito [b] reprobato, quod est licitum approbantes, [c] quia uidetur indignum, ut receptus in canonicum præbendæ beneficio defraudetur, [d] Mandamus quatenus dictos episcopũ & canonicos, ut ei præbẽdam (cum se facultas [e] obtulerit) non differant asignare, [f] ap. postposita compellatis: Facientes eidem portiones quotidianas quæ fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet asignari.

Idem episcopo Brixieneñ.

Non tenet electio, cum ad unam præbendam duo simpliciter eliguntur.

CAP. XX.

TVæ fraternitatis deuotio: & infrà. Cum sæpe contingat, quòd ad vnam præbendam duo clerici propter importunitatem [g] petentium eligantur: Nos attendentes, quòd si duo unam præbendam tenerent, illud esset contra concilium Turoñ. [h] qd' præbendarum prohibet sectionem [i] & si unus illorũ ipsam obtineret præbendam, sub expectatione alius contra Lateran.

iniusti reprobationem. Quarto ibi, Facientes papalem subiunctionem. Abbas.

[a] Percipere non deberet. Istud fuit cõtra conciliũ. ĩ. de conces. præben. nulla. Sed contrarium videtur. s. eo. relatum. ubi tenet promissio vacaturæ. Sol. [1] hic nihil percipiebat, sed ibi sic: ut patet ex illo verbo, integritate præbendæ gaudere. & ex eo quod dicit, quorum communis est usus: & hoc solum additur, quod percipiat ea quæ de cõmuni conferuntur, & ita non cõtradicit, sed concordat. & hoc vitium fuit expressum, ibi non.

[1] Sol ibi nõ vi promissionis. Pan. hic.

[b] Illicito. Arg. cõtra. s. de consti. cum M. ver. quarto receperunt ad vacaturas, &c. Solu. Papa illud reprobauit, vnde præcepit, qd' eis prouideatur ex super excrescẽtibus &c. & ita concordat cum ista. uel ibi recepti fuerunt simpliciter, ut ibi not. vel non reprobatur receptio in ius canoniæ, sed receptio ad vacaturas.

[c] Approbantes. Arg. ꝙ sentẽtia siue donatio, tenet pro parte, & pro parte non. sic s. de arbit. cum tempore. xij. q. ij. si quos. & xvij. quæstio. iiij. quæst. sunt. & xxij. quæst. iiij. inter cætera. [2] & ĩ. de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. Caueas tamen, qualiter fiat electio. si dicatur, eligimus te ad proximam vacaturam. nulla est electio. ĩ. de conces. præben. c. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. Si vero dicatur, eligimus te in fratrem & socium, & promittimus tibi conferre beneficium cum primũ vacauerit, tenet electio talis. s. eod. relatum. & ĩ. de cõces. præben. cũ super. asignando eidem quotidianas distributiones, alias compelleretur ad hoc, ut dicitur hic in fi. & ille intelligitur electus ad quoddam ius de nouo creatum. [3] ĩ. eo. dilecto. & illud ius perit, quã cito asignatur beneficium vacans, non enim diu posset manere tale ius sine re corporali. j. q. iij. si quis obiecerit. & talis canonia auget numerum canonicorũ, sed non præbendarum. Sed nunquid plures possunt taliter eligi. si duo possunt eligi, eadem ratione & plures, scilicet tres & quatuor, & quotcunque? Dixit Io. quod secundum numerum præbendarum possunt plures uel pauciores eligi. Sed certe non uidetur quod tot possunt eligi quot sunt ibi canonici, propter diutinam expectationem: sed sufficit, quod pauci eligantur, saltem duo uel tres vel quinque. supra, de constitut. cum M. Ferrarien.

[2] Regulariter enim non uitiat utile per inutile. ĩ. de reg. iu. utile. lib. vj. vbi satis ꝗ hoc. Ioã. And.

[3] Vnde dixit Vinc. per rationem quæ sequit̃, ꝙ canonia illa nõ posset peti, tã quã uacãs: quasi sit cõsumpta. idẽ Ioan. And. ĩ. eo. dilecto. Ioan. And.

[d] Defraudetur. Sic supra eo. relatum.

[e] Cum se facultas. Hoc idem erat ei promissum in illa compositione, sed archiepiscopus authoritatem præstare non potuit, imo illud solum cassatur quod nihil percipere deberet. Lau. Item ex eo quod dicitur hic, patet quod legatus non potest dispensare contra concilium. [4] ĩ. de conces. præben. nulla. sed solus papa. Item aliud est dicere, cum facultas se obtulerit, & aliud cum beneficium vacauerit: ut hic patet, & ĩ. de conces. præben. accedens.

[4] Cõcedẽdo ius in vacatura: põt tamẽ reseruare, qđ dic. ut ĩ. de iure patron. cũ dilectus. & offic. lega. c. iij. & iiij. lib. vj. Io. And.

[f] Asignare. Hoc idem poterat consequi ex illa compositione: vt videtur. dicit Ioã. quod non, quia tempore compositionis vacabant ibi beneficia, & volebat ipse expectare proximam vacaturam. Item aliud additur compositioni: quod ipse habebat quotidianas distributiones, siue victualia, quæ de communi conferuntur: quæ tantum præsentibus dantur. supra de cler. non resi. de cætero. & infra eo. licet. Perceptio enim talium præbendarum non facit canonicum, quia sola salarij perceptio nõ facit decurionem. ff. de decu. sola [5] & infra eodẽ dilecto.

[5] Alias, Herẽnius, & vide in c. dilecto. super iij. gl. Io. An.

TVæ fraternitatis. Primo ponitur decisa facti narratio & consultatio. Secundo responsio: ibi, Nos Abbas.

[g] Importunitatem. electio facta ad importunum clamorem, non ualet. supra de elect. osius. lxj. distinctio. miramur. & per importunitatem, non concedenda sæpe concedimus, dicit imperator. C. de petit. bono. sub. l. j. lib. x.

[h] Concilium. Turoneñ. supra eodem. maioribus. & infra ut eccle. benefi. ut nostrum. & prima quæst. iij. cap. si quis præbendas.

[i] Sectionem. Sed cum una parochia posit diuidi in duas. xvj. quæstio. j. præcipimus. & x. quæstio. iij. cap. vnio. de conces. distinc. j. omnes. infra de eccle. ædi. ad audientiam. quare una præbenda non potest diuidi in duas? Respond. duæ parochiæ licite fiunt ex una, iusta causa interueniente: & qd' utraque sit parochia per se, & habeat propriã limitationem. sed quod duæ sint sub una limitatione non potest. xvj. quæst. j. plures. & eodem modo una præbenda potest diuidi in duas, ita quod sint ibi perpetuo duo canonici, dummodo facultates illius præbendæ sufficiant competenter duobus. ĩ. eo. cap. vacante. sicut una domus potest diuidi, & decætero erunt duæ domus: & unus fundus si diuidatur, erunt duo fundi. ff. communia præd. si quis duas. §. j. sed præbenda diuidi non debet, ut sub nomine

Præbendarum diuisio, an possit fieri.

concilij [a] statuta remaneret. Inquisi.t.t.r. ꝙ talis electio, de rigore [b] iuris penitus est cassanda.

Idem.

Si duo electi ad aliquā dignitatem compromittant in iudices, poterit iudex alterum confirmare, et alteri pro bonó pacis de prouentib. prouisionem † facere. Ista est pulcherrima dispositio, & in toto corpore iuris non habet consimilem.

CAP. XXI.

NIsi essent uiri proui di & honesti [c] tam qui ordinationē fecerūt, quā illi circa quos est facta ordinatio ī ecclesia uestra sup negotio prioratꝰ, ordinationē illā ualde suspectā propter exempli ꝑniciem haberemus. Quod ergo post cōcertationem diutinā ordinatum est, circa unū de duob. electis, ut ipse habeat prioratū, hoc ex iurisdictione delegata, secundū iustitiā uidetur esse statutū, quod autē ordinatū est circa reliquum, ut ipse xx. libras de reditib. capituli, & xl. de prouentib. prioratus percipiat annuatim: hoc secundum prouidentiā intelligitur esse præceptum ex arbitraria [d] potestate, cum in delegatos fuerit cōpromissum qui authoritatē retinendo sibi commissam se pro bono pacis & utilitatis hoc ordinasse fatenē. Quia igitur hæc ordinatio ab omnib est recepta, possuntque licitè prior & capitulū de prouentibus suis propter causas prædictas, non quidē ex pactione partium, sed ex iussione [e] iudicū prouisionem hmōi exhibere: nos eā hoc adhibito moderamine toleramus, ut ad ꝑstationem xl. lib. non dignitas prioratus [f], sed ꝑsona prioris maneat onerata, ne fortè circa prouentus [g] aliqua uideaē facta sectio prioratus, ita ꝙ ipso priore defuncto successor ipsius ad præstationē xl. lib. minimè teneaē.

Idem Vadeñ. episcopo, & Abba. Vatiam.

Canonici priuilegiati a papa super certo numero, si spōte receperunt aliquem supra numerū, cōtra impetrātes a papa exceptione numeri uti nō possūt.

CAP. XXII.

PRo illorum prouisione: & infra. Burdeg. archiepiscopo man-

nomine unius præbendæ censeatur uterq; quasi dimidius canonicus, quia unitas non recipit diuisionem. xxiiij.q.j.loquitur.nulla enim seruitus diuidit, licet usufructus diuidaē.ff.ad le. Falc. l.j.§. si usufructus. & ff.de usu & habi.usus pars. [1] Sed nonne hoc modo potest diuidi præbenda, ꝙ idem ius apud utrunque remaneat, quia & iura incorporalia apud plures possunt insolidum residere ī.de iure pat.c.j. & ff.de serui.l.uiæ. & ff.de bo.lib. l.libertus.in fi. In præbenda hoc esse non potest, ut dictum est. ī.e.dilecto. licet enim dicatur idē ius esse apud plures, re uera tamen quilibet speciale & separatū ius habet. ff. quēad. seruit.amit.l. aquā. Et nota ꝙ sicut de una præbenda, possunt duæ fieri si facultates sufficiant, sic ex causa necessaria possunt & debent diminui præbēdæ. [2] ī.de uerb. signi.ca. ult. & s̄.de constit. exparte. a contrario sensu.

[a] Lateran.Concilij. infra, de conces.præben.ca.nulla.

[b] De rigore. iuris. Innuit, ꝙ de patientia posit tolerari & confirmari quasi dispensando, quod satis potest cōcedi: quia talis dispensatio non est perpetua, sed ad tempus: nec proprie dicitur facere contra concilium. Ad quid ergo diceret de rigore iuris? alias simpliciter respondisset dicendo ꝙ talis est cassanda & multæ tales electiones tolerantur, & ex causa posset iuris rigor relaxari. arg.op.ī.e.c.uacante.& c.cum causam. ubi tenetur integrare præbendā tali modo collatam, nec mandatur cassari.

NIsi essent. Primo recusat suspecti ordinationem & ipsius duo membra declarat. Secundo præmissis motiuis, sub certa moderatione illam approbat. secunda ibi, Quia igitur. Abb. Sicul.

[c] Honesti. Ex qualitate personæ [3] præsumitur licitum, ꝙ alias esset illicitum.arg.ix.q.ij.Lugduñ.

[d] Ex arbitraria. Et ita potest aliquis simul uti arbitraria & delegata potestate. sic. s̄. de præsump. capi. literas. sed istud non uidetur posse constare: quia si ratione delegatæ potestatis, adiudicauerunt alteri prioratum secundum hoc quod constabat [4] eum canonice electum: qualiter per arbitrium potuerunt ipsum condemnare ad soluendum alteri parti indebitum, cū alij solui non posit, quod est alij debitum. supra de iureiuran. eam te. quia si prioratus fuit isti debitus, constat quod solutio pecuniæ est indebita? Potest dici, quod isti non fuerunt arbitri. sed arbitratores, id est cōpositores, quorum arbitrium si iniquum sit, authoritate superioris retractatur. supra, de arbitr. non sine. uel reducitur ad arbitrium boni uiri, ff. pro socio. si societatem. Sed nunquid ratione talis arbitrij [5], possent ipsi adiudicare alteri priorati? Argumen. quod sic. supra, de transactionibus, capi.decætero. sed nō est uerum, quia talia spiritualia possideri non possent, nisi ex iusta institutione canonica. ij. quæ.j.legum. sic & in matrimonio non potest interuenire arbitriū. s̄. de trāsactionibus, capitulo ultimo. & supra de in integ. restitu. capi. pe. in fi. & hic uer. hoc ex iurisdictione delegata. B.

[e] Ex iussione ex pactione partiū non liceret, nec illam tolerasset papa. ut s̄. de pact. cum pridē. sed quia iudicis authoritate factū fuit & ad tempus, sustinetur. s̄. de transac. decætero. sic enim excusatur ab infamia, qui iussu iudicis pacisciē de furto. ff. de ijs qui no. infa.le. furti. §. qui iussu. Et quod papa hic tolerauit huiusmodi cōpositionē, hoc fecit propter causas prædictas. s. pro bono pacis & utilitatis, quia placuit omnibus, & si papa cōpositionē non tolerasset, authoritas iudicis non sufficiebat [6] quia de iure hoc facere nō poterat, unde dicit pa. nos eā hoc adhibito moderamine toleramus. & ad tēpus tantum ut sequitur, & occasione huiusmodi prouisionis assumunt quandoque aliqui causam malefaciēdi.

[f] Prioratus. Nisi hoc esset appositum, confirmatio talis siue tolerantia, fuisset realis. arg. s̄. de transactio. ueniens & infra de insti. cum uenissent.

[g] Prouentus. Quoniam sicut ius diuidi non potest, sic nec fructus. ut j.q.iij.cap.ult. & infra, de eccle. bene. nt nostrum. & xvj. quæst.j.cap. si monachus defuncto, uel alias remoto.

PRo illorum. In prima ponitur facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi, Quia Abbas.

Ecclesiarum.

[1] Seq̄t ꝙ legari nō potest: nā frui q̄dem pro parte possumus, uti ꝓ parte nō possumus. Io. And.

† Petrus Anch. cō. cclxxix. Phi. Dec. cōs. ccccxxxvj. intellige dū modo constet ꝺ titulo ꝓbabili litigantis, secus si esset titulus pro curatus. c. adiuimus. ī.ꝺ collu. detegen.

[2] Idest numerus ꝑbendatus: ut sic augeanē singulares ꝑbēdæ. hoc intendit. Ioā. And.

[3] Personę la.l.ij.co. vij. si quis in ius uocat. nō ierit. sed uide ī l. qui iurisdictio ni.col.fin. de iurisd. om. iudi.

[4] Quia impossibile est ualere duas electiones ad eādem dignitatem: nō solum ꝺ diuersis, sed etiam de eo. ī.ꝺ electio. ut q̄s duas. li. vj. Io. An.

[5] Bene dicit quasi ex ptāte. delegata ferrēt sententiā ꝓ illo q̄ ius nō hēbat, si is pro quo ferē scit se ius non habere, nō prodest, ei sētētia. s̄. ꝺ præsc. ca. fi. si bonā habet cōscientiam tutus ē & iuris authoritate fulciē. ff. ꝺ regu. iur. res iudicata. ꝺ resc. pastoralis. j. resp. ubi ꝺ hoc secūdum Hos. qui aliter vr̄ dixisse, de cōces. præbē. c. j. ut ibi dicam sup gl. ij. Ioā. And.

[6] Imo sufficiebat.

[a] Eccleſiarum ſuarum. Sub hoc termino comprehenduntur omnes eccleſiæ prouinciæ etiam epiſcopales: [1] ut hic patet. & ſ. de uſu pal. c. j. ſiue habeant ius conferendi ſiue nō. [2] ſed in aliqua prælatura per hanc formam prouidere non poſſet. j. e. c. ult. & hoc in quibus ius habet, ſecus in alijs. ſecus ſi dixiſſet in aliqua eccleſiarum tuæ prouinciæ, quia tunc non refert uerū ius habeat uel non, ratione ordinariæ poteſtatis, cum authoritas talis generalior ſit, quam alia tamē pa. in hoc nō reprobat factum archiepiſcopi. Et ſic large ſumitur quod dicit, ſuarum.

[1] Ad hoc j. eo. quā uis. li. vj. ubi dicā ſuper ult. gl. qđ hic not. Hoſt. Ioā. And.

[2] Siue nō. q̄a hic apponit̄ clauſula cōtra dictores cōpeſcendo, alias ñ poſſet niſi đ ſpectāti bus ad ſuā collationē Pan. hic.

[b] Contradictores. Hac ſentētia nō comprehenduntur niſi partes & alij etiam qui de facto contradicunt: & non de iure.

[c] Eluſionem. Multæ enim uiæ ſunt hominibus ad malitiā. in authent. de nup. §. minores. in fin. col. iiij.

[d] Prædictum magiſtrum. Innocentius dicit, quòd i regiſtro ſic habetur poſt iſta uerba cum conſenſu & uoluntate tua frater epiſcope de præbenda & canonicatu Xanton. eccleſiæ &c.

dauimus ut M. P. in aliqua eccleſiarū [a] ſuarum, ubi ei expedire cognoſceret competens faceret beneficiū aſsignari, contradictores [b] ecc. diſtrictione cōpeſcens qui decano & capitulo Xantonen. autho. no. mandauit ut epiſcopum admitterent in canonicum & in fratrē. Cūque ijdē reluctarent canonici, ac indulgētiā de quadragenario canonicorum numero ei opponerent, quia archiepiſcopus cognouit illos in eluſionem [c] mandati noſtri indulgētia eis conceſſa, irreuerēter abuti, prædictum magiſtrum [d] de præbenda & canonica Xanton. eccleſiæ inueſtiuit [e] contra dictores uinculo excōmunicationis adſtringens: & infrà. Quia uero quòd per dictum archiepiſcopum de memorato magiſtro, authoritate noſtra prouidè [f] factum eſt, firmitatē uolum' obtinere: mandamus quate. ſi uobis conſtiterit prædictos canonicos indulgentiam quā habent de certo canonicorū numero non ſeruare, & aliquē ultra conſtitutum numerū in canonicum authoritate propria recepiſſe [g]: cùm nobis legem ponere non debeāt, quā ipſi negligunt obſeruare, latam in ipſos excōmunicationis ſententiam a prædicto archiepiſcopo tandiu denuncietis ſublato appellationis obſtaculo ſeruandam, donec ſæpe dictum magiſtrum recipiant in canonicum [h] & ea quæ ad canonicatum [i] pertinent, cùm ſtallo chori & loco capituli ei ſtudeant aſsignare.

Poſſeſsio, an tribuat per inueſtituram.

[e] Inueſtiuit. per talem inueſtituram, non adipiſcitur quis poſſeſsionem, niſi corporaliter in poſſeſsionem mittatur. j. de don. per tuas. De tali inueſtitura habes ſ. de re iudi. cum olim. & j. de ijs quæ fi. a ma. par. ca. c. ex ore. & hoc probat̄ per hoc ꝙ papa mandat, ꝙ ſolummodo ſententia lata in eos obſeruetur: donec dictum magiſtrum recipiant in fratrem. Si enim in poſſeſsionem miſſus fuiſſet: papa mandaſſet ut in poſſeſsionem inductus defenderetur. Et ſic per hanc decreta. non probat̄, ꝙ per hanc formā mandamus: ut talē facias recipi in canonicū & in fratrem talis eccleſiæ, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam &c. uel facias competens beneficium aſsignari, ꝙ poſsit mitti in poſſeſsionem ipſius eccleſiæ nec inueſtiri: cum hoc ei non mandetur, cum certa forma ſecundum quā procedere debet, ſit præfixa. Quidam tamen dicūt per hanc decre. quod per talem formam poteſt mittere in poſſeſsionem, ſiue inueſtire, quod ego non credo pro- ut no. j. de conceſ. præb. cum noſtris. Argu. contra ſ. de excep. cum eccleſiaſticæ. Non eſt contra: quia ille iam fuit per papam inueſtitus, & in corporalem poſſeſsionem de mandato ipſius inductus, ut patet in integra. Et quod dicit hic inueſtiuit, fecit ultra formam ſibi datam, quod patet per reſpōſionem papæ quæ de inueſtitura nullam fecit mentionem, ſed de excommunicatione quam præcepit obſeruari, quouſque ipſum reciperent, & ideo dicit prouide.

[f] Prouide. Excuſauit eum papa, ſed reuera non bene proceſsit inueſtiendo: ſed refert utrum mandetur facias prouideri, uel facias beneficiū aſsignari. In primo caſu, delegatus nō poteſt inueſtire: quia prouiſio non eſt ſibi demādata, ſed faciat prouideri. in ſecundo [3] poteſt inueſtire, & faciet beneficiū aſsignari: quia modo ſibi eſt prouiſio reſeruata. & illi ſic inueſtito fructus poſtea debebuntur. ſ. eo. dilectus. & c. relatum. & hoc, quia forma reſcripti ſeruanda eſt. ſ. de reſcript. cū dilecta. cum ſi.

[3] Secūdo, dic ꝙ utro caſu poterit ꝓuidere, ſ ſolū compellere. Pan.

[g] Recepiſſe. Et ita, qui ſemel facit contra priuilegium ſuum, ſibi præiudicat in illo. ſ. de reſcrip. cōſtitutus. & ſ. de conſti. cum M. et. c. cū acceſsiſſent. ubi de hoc arg. j. de priui. accedentibus. & c. ſi de tertia. §. j. & C. de excu. tut. l. uoluntarie. Et hoc attende, ꝙ dicit authoritate propria: quia ſi hoc authoritate papæ feciſſent, non intelligerētur ueniſſe cōtra [4] priuilegium ſuū, etiam ſi eſſet iuramēto firmatum quia authoritas papæ ſemper intelligitur excepta. ſupra, de iureiuran. uenientes & ſupra, de ele. ſignificaſti. Sed quid ſi ueniſſent cōtra indulgentiā authoritate cardinalis legati apo. ſe. nūquid excuſarentur? Non credo [5]: quia nō poſſet illos cōpellere ad hoc ut contra indulgentiā papæ aliquē reciperent.

[4] Credo idem Pā.

[5] Credo idem Pā.

[6] Et ſi dicat̄, quod manifeſta erat offenſa, ita qđ abſolutionē ꝓcedere debeat ſatisfactio: nec ſufficiat cautio. j. de ṽ. ſig. ex parte. Rñdetur, ſecūdum Inn. illud uerū non eſſe in ſpiritualib. nūquid. n. excōicat⁹, qa ſeā faciebat ordinari, ordinabit anteq̄ abſoluat: abſit. ſ. đ ordi. ab epiſ. c. iij. j. de ſen. excō. cū illorū. & facit. j. de cōuer. coniug. ex publico. i. pſe tamen tenet ꝑ decre. capitulū. quod receptio ꝓcedit abſolutionem. ſed dic ut not. in ſi. gl. Io. An. & gl. ſequētur. Pan.

Gloſ. ſeq. not. quod excommunicati canonicos recipere poſſunt. alle. duas rationes, & duo ſimilia. ponit lecturam contrariam, quam non approbat.

[h] In canonicum. Et ita ea quæ faciunt excommunicati in eorum præiudicium, bene ualēt, & ita excōicati recipiūt aliquē canonicum, & ualet talis receptio: & ea quæ faciunt excōmunicati in eorū præiudiciū, bene ualent. ſ. de excep. cū inter. cū ſuis ſi. ſicut excōicatur quis ut in cauſa procedat. ſ. de offi. ord. ſignificauit. & quia iſti non debent abſolui niſi ſatisfaciant: ut ſ. de offi. dele. ex literis. ſed ſatisfacere nō poſſunt, niſi ipſum recipiāt, nec per talem participationē erit excōmunicatus: ſic excōicati admittuntur ad iuramentū quandoq; antequā abſoluantur. j. de ſen. excom. ex tenore. & ſ. de reſcrip. c. capitulum ſanctæ crucis. Vel expone donec dictum magiſtrū recipiant. i. donec cautionem præſtent, ꝙ iuri parebunt [6], & hoc ubi habēt cauſam defenſionis. ſed in hac decr. nō habebāt iuſtā cām defenſionis, imo falſam ut in litera dicit. B.

[i] Ad canonicatum. Mandat hic papa, dari huic illa quæ pertinent ad canonicatum, & non præbendam, & ſic dabunt ei quotidianas diſtributiones: quouſq; uacabit præbēda, uel quouſq; fructus fuerint augmētati Et ſic patet hic, ꝙ licet canonici aliquem recipiant ultra numerū ēt ſua authoritate, nō augent numerū præbendarum, licet augeant numerū canonicorū. ſ. de conſti.

cum

cum M. habuisti idem ſ.e. dilectus. & ĩ. eo tit. dilecto.

a Tvis quæſtionibus. De patrimonialibus. Habet ergo iſti patrimonium pro titulo. ſic. ſ. eo. c. epiſcopus ſi aliquem. nec debent ab epiſcopo beneficium petere, ex quo tali non intitulati ſunt: & iudicium ſibi manducant & bibunt, qui de ſuo habẽt & aliena recipiunt. xvj. quæſt. j. quoniam. quicquid. & xij. q. ij. c. & ſi illi. & j. q. ij. clericos. Sed quid ſi patrimoniũ iſtorum periret chaſmate uel alluuione, nunquid tenebitur iſtis prouidere? Dominicalis quæſtio conſueuit eſſe, tamen ſatis uidetur, quod epiſcopus debeat 1 eis prouidere in beneficio eccleſiaſtico: quia cũ iſti ad ſeculum redire non poſſint, redundaret in opprobrium ordinis clericalis. arg. xciij. diſtin. diaconi. & argu. ſ. de cler. coniuga. Ioannes. & ſ. de renuntia. ad ſupplicationem.

b Suſtẽtari. Alias non debet ipſum promouere: quod ſi fecerit, tenetur ei ad ſupplementum. ſ. eo. c. ij. & c. cum ſecundum apoſtolum. Sed nunquid tenetur ſoluere decimas, de tali patrimonio ad quod eſt promotus quaſi ad titulum? Arg. ꝙ non. xvj. q. j. ſimiliter. & ĩ. de deci. nouum genus. Arg. cõtra. xvj. q. j. ſi quis laicus. Dicit Vinc. quod tenetur ſoluere decimas. arg. illius c. ſi quis laicus. Arg. contra, quod non debeat ſoluere: ut ĩ. de ſimo tua T. dixit, quod ſi ab alijs clericis recipit diuinum officiũ, & alia ſacramenta, debet eis ſoluere decimas, alioqui contra, quia de beneficio ſuo non tenetur ſoluere decimas, credo quod propter clericatum iſtius, licet ſit ordinatus ad patrimonium ſuum, eccleſia quæ primũ decimas percipiebat prædiales, iure ſuo non debeat defraudari: quia res ſemper remanet cum ſua cauſa, & ſine culpa ſua priuari non debet, nec eſt etiam iuſta cauſa, quare priuari debeat. Itẽ quærit an poſſit trãſire ad aliam eccleſiã ſine licẽtia epiſcopi? Dicas quod non. lxxj. diſt. primatus. 2 Sed nunquid poteſt vendere patrimonium tale? Videtur quod nõ, quia inde viuere debet, & eccleſiaſticum onus ſuſtinere, quod confitetur Vinc. Sed Tanc. dixit, quod poteſt vendere: quia qui pretio fruitur, rem habere uidetur. ff. de vſufruct. quia qui pretio. & poteſt illud donare, quia & beneficio eccleſiaſtico poſſet renuntiare, quod credo verius. 3

Accedens. Abſens poteſt inueſtiri de beneficio alio mediante. Vel ſic poteſt ſummari: Poteſt quis inueſtiri de beneficio pro abſente. Communis diuiſio. Secunda ibi, inquiſitioni. Abb.

c Vel alius. Sicut unus nomine alterius poſſidet. ff. de acquir. poſ. quicquid. uterque. enim poſſidet. ff. eo. titu. quod meo. & ſ. ut lit. non conteſt. quoniam. § in alijs. & de reſti. ſpo. cum ueniſſent. & ſ. de præſcript. ſi diligenti. ita & utraque poteſt dici inueſtiri. Sed quæ fuit dubitatio? Forte iſte epiſcopus dubitabat an carnale matrimonium inter abſentes contrahatur, & ideo dubitauit an & ſpirituale. Prima q. expeditur. xxxij. q. ij. honorantur. & ĩ. de conuer. coniuga. ex parte. & ff. de ritu nup. denique. Secunda dubitatio hic explicatur, utrum clericus abſens poſſit inueſtiri per alium uel dubitatio fuit illa, an inueſtiretur quis pro abſente & ignorante, & certe bene, & acquirit ei poſſeſſionem: & cũ iſte ſciuerit, habebit cauſam vſucapi. C. de acquir. poſſ. l. j. Vinc. Vel ideo dubitauit, quia ſicut hæreditas temporalis per procuratorẽ acquiri non poteſt. ff. de acquir. hæred. per procuratorem. ita 4 videbatur, ꝙ hæreditas ſpiritualis acquiri non poſſet, ſed non uidetur ꝙ dominiũ ſit quæſitum per traditionem abſenti. ff. de acqui. rerum domi. res ex mandato. Itẽ nec poſſeſſio videtur acquiri per inueſtiturã. ĩ. de ijs quæ ſi. à ma. parte ca. c. ex ore. & ĩ. de do. ꝑ tuas. Dicas, qđ ſi uel dans uel accipiens intẽdit acquirere dominiũ abſenti, tunc eſt ei quæſitũ: & ſic loquit. ff. de acqui. re. domi. ſi ꝓcurator. ff. de do. qui mihi donatũ. Sed ſi neuter hoc intendit, nõ ſtatim acquirit dominiũ, & ſic loquitur. ff. de acq. re. do. res. dominiũ tamẽ uel poſſeſſio, nõ acquirit per geſtorem negotij. ff. de neg. geſt. ſi ego. Ioã. And.

Dilecto. Diuiditur in quatuor partes. Primo ponitur factum, & allegatio pro Cellerario. ſecundo allegatio cõtra eũ: ibi, Procurator. Tertio diffinitio: ibi, Vnde. Quarto proteſtatio: ibi, Ita quod Abb.

a Debeat. non obligatione ꝑciſa, ut ſ. eo. c. cum ſecũdum. ſed gñali qua tenet prouidere clericis indigentib. Ioã. And. Panor.

† Sed nõ quærit niſi acceptet uel recipiens habeat mãdatum ad acceptanda beneficia. Panor. hic glo. Gem. Phil. Frãc. c. ſi tibi abſenti. eo. in vj.

3 Quia nec laicus poſſet ut ibi: & hoc nõ eſt tm̃ rõne ordinis ꝑpter quæ eſt ei obligat[9], ſecundum Ioã. Goff. & Hoſtiẽ. Ioã. And.

3 Verius. idem Pan.

Idem Biſuntino archiepiſcopo.

Nõ beneficiatus habens ſufficiens patrimonium, ad ſacros legitime promouetur.

CAP. XXIII.

Tvis queſtionibus reſpondemus, qđ clericos in minoribus ordinibus cõſtitutos de patrimonialibus a bonis habentes unde poſſint congruè ſuſtentari, b & ſi nondũ fuerint beneficiũ eccleſiaſticũ aſſecuti: Dũ modo aliud canonicũ nõ obſiſtat ad ſuperiores poteris ordines ꝓmouere.

Idem epo Zamoreñ.

Abſenti poteſt conferri beneficiũ † alio mediante, nec refert vtrum abſens inueſtiatur per perſonam mediam, uel perſona media inueſtiatur pro abſente, hoc dicit coniungẽdo vtrũque intellectum. Eſt caſus not. & quotidie practicatur.

CAP. XXIIII.

Accedens ad apoſt. ſed. & infrà. Inquiſitio. t. t. r. quòd clericus abſens, per alium uel alius c magis pro ipſo poterit de beneficio eccleſiaſtico inueſtiri.

Idem Treceñ. epiſcopo

Si ad unum canonicatũ & præbendã duo ſunt recepti ſimpliciter, † receptio non tenet etiam interueniente apoſtolica authoritate, hoc dicit, et eſt notabile cap. quare tene ſemper menti & nota ipſum.

CAP. XXV.

Dilecto filio P. ſanctę Prudentianæ presbytero cardinali Cellerario Treceñ. & R. procuratori tuo auditore cõceſſo, idem Cellerarius propoſuit coram eo, ꝙ cum in manibus Remeñ. archiepiſcopi tũc apoſt. ſed. leg. intendẽtis prouidere G. nepoti ſuo in Treceñ. eccleſia præbendam

CASVS. *Archiepiſcopus Remenſis, dũ in Francia legationis officio fungeretur, intẽdebat ꝓuidere cuidã nepoti ſuo G. nomine in Trecen. eccleſia. Cellerarius Trecen. ut gratiam legati ſibi acquireret, in manibus legati renuntiauit præbendæ quam in Trecen. eccleſia obtinebat. dictus legatus nepotem ſuum & dictũ Cellerarium inſtituit in canonicos Trecen. & archiepiſcopos & capitulum communiter aſſignauerunt utrique ſtallum in choro, & locũ in capitulo, vt fructus illius præbendæ diuiderẽt inter ſe, donec idem G. integraliter eſſet beneficiũ aſſecutus, & procurator generalis epiſcopi tunc abſentis iſta omnia* comprob

† Imo animo cõicã di idẽ ius præbendę & canonię plurib. ut hic, quia ſi ſimpliciter tenet receptio oĩum, & creãtur iura cãoniæ de nouo, & præbenda dat pri mo recepto, & ſi ſimul ſunt recepti lo c[9] erit gratificatiõi. Pan.

4 Dicunt legiſtæ qđ tꝑalis hæreditas, nõ poteſt ꝑ ꝓcuratorẽ acq̃ri, pro eo qđ acquirit & adit ſolo animo, ex quo vere dedi ꝓcuratorẽ ad adeundum, iã apparet animus aditionis: & ideo impoſſibile eſt illã adiri, ſed illud verũ de hæreditate iã delata & quã ſcio delatã in deferendo locũ habeat qđ ſtatim dicã. Ioã. And.

comprobauit, & dictus cellerarius lectionem, & euangelium legit in sua septimana, & alia fecit, quæ alij canonici consueuerunt. defuncto episcopo tempore cuius hæc facta fuerunt, alter successit: & dum accederet ad ecclesiam consecratus, dictum Cellerarium recepit ad osculum pacis, & tunc non recipiuntur ad osculum, nisi canonici: & per biēnium sine quæstione sic permansit. Postmodum episcopus excitatus a somno, cœpit mouere quæstionem contra ipsum Cellerarium super præbēda prædicta, & sic quæstio inter episcopum, & Cellerarium ad sedem apostolicam est delata, datus fuit quidam cardinalis utrique parti adiutor, coram quo Cellerarius proposuit omnia supradicta: petens dictum episcopum a sua molestatione compesci. procurator episcopi proposuit ex aduerso, quòd ad unicum beneficium quod uacabat in ecclesia Trecen. non licuit ipsi legato duos instituere, & allegando ad hoc concil. Turonen. quod præbendarum inhibet sectionem: & concil. Lateranen. quod præbendarum prohibet expectationē. Præterea in ecclesia, ubi nō est certus numerus præbendarū, nulla etiam præbēda vacāte potest aliquis in canonicū assumi, quia intelligitur eligi ad quoddā ius quod de nouo creatur, et cum electo nascitur. sed ubi est certus numerus præbendarum, duo ad unam præbendam eligi non possunt cum illud ius spirituale diuidi non poßit: propter quod dictus procurator, asserebat institutionem præfatam non valere, cum in Trecen. ecclesia certus sit numerus præbendarum, quem capitulum, uel legatus augmētare non intendebant, uel ius aliquid creare de nouo. His & alijs auditis pa. dictum Cellerarium condemnauit ad restitutionem eorum quæ tenebat ratione prædictæ institutionis, imponendo silentium eidem super dicta præbenda, uel parte ipsius: ita tamen quòd per hoc prædicto G. nepoti legati, nullum præiudicium generetur: quia res inter alios acta alijs obesse non debet. Bernardus.

quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit, [a] dictus legatus præfatū G. & eundē Cellerariū in canonicos Treceñ. instituit, & ambobus idem capitulū Treceñ. stallum in choro, & locū in capitulo, & idē archieps̄ supradictæ præbendæ fructus diuidēdos communiter assignarunt, donec idem G. integrū esset præbendale stipendiū assecutus: & j. Quorum receptionem, procurator generalis [b] præde. tui in partibus Constātinopolitanis tunc agētis postmodum approbauit. Dictus quoq; Cellerarius lectionem & euangeliū in hebdomada sua legisse dignoscitur, & tam decani, q̄ episcopi electioni & aliorū negotiorū tractatibus sicut canonicus Treceñ. interfuit, & domū quandam per capitulū memoratū obtinuit, quæ nō nisi canonico consueuerat assignari: tuq; cū ad eandē accessisses ecclesiā consecratus, eum cum canonicis alijs ad osculum recepisti, [c] cū tunc non nisi canonici ad osculum admittantur: & eidem super prædictis nō mouisti per bienniū quæstionem, propter ꝙ petijt ut te ab ipsius super hoc molestatione, [d] indebita compescere dignaremur: & j. Procurator tuus proposuit ex aduerso, ꝙ ad unicum ius spirituale ꝙ vacabat ibidem, insimul duos canonicos instituere prædicto legato non licuit. nam si duo unicam præbendā haberent, id esset contra Turoñ. conciliū, [e] ꝙ præbendarū inhibet sectionem. Si uerò duob. receptis uni tantū præbēda daretur, sub expectatione alius contra Lateranen. conciliū [f] remaneret. Præterea licet in ecclesia in qua non est certus numerus † præbendarum, nulla etiā vacante in canonicū quis possit assumi, cū intelligat̄ ad quoddam ius eligi, ꝙ ex electorum assensu de nouo creatur, & cū electo in canonicū nascit̄, & desinit cū defuncto: in ecclesia tamen quæ determinatum habet numerū præbendarū: uno indiuiduo iure uacante, duo simul eligi non possunt ad illud, eò ꝙ huiusmodi spirituale ius diuidi, [g] seu communicari

[a] Resignauit. Pure sine aliqua conditione & modo: alias simoniacus fuisset. j. quæstio. ij. quam pio. & supra, de pactis. pactiones.

[b] Generalis. Vnde dicebatur, quod dominus contra factum procuratoris venire nō debebat. arg. s̄. de off. deleg. cum olim. quia factum procuratoris qui generalem habet administrationem, domino præiudicat. ff. de iureiu. iusiurandum. §. ult. ff. de pact. nam & nocere sed tamē secus est, quia generali mandato, non uidetur delegasse nisi id ꝙ legitime: [1] fieri pōt. ff. de condi. inde. si procurator. & ff. de ijs quæ in frau. cred. si pater. uel quia fraudulenter aliquid faciat. ff. mand. creditor. §. lucius vnde cum talis institutio contra ius esset, nō tenebatur episcopus illam ratā habere. s̄. eo. titu. tuæ. & c. maioribus.

[c] Recepisti. per hoc videbatur consentire institutioni ipsius. si. lxiij. dist. Adrianus. & j̄. de ijs quæ fi. à ma. par. ca. ex ore. & j̄. de priuile. cū olim. arg. C. ad Velleia. authen. siue à me & infra, de spon. ad id quod. Item quia in præsentia sua gessit se tanquam canonicum, unde quia ipsum non remouit, statim uidetur ipsum approbasse. argum. s̄. de off. deleg. coram. C. de acquir. poss. l. j. C. de pa. po. si filium. xx. q. j. quē progenitores. talis patientia [2] nō facit canonicum: sed tantum canonica electio. ff. de decur. Hærennius. & j̄. de insti. ex frequētibus. & C. de lib. cau. nō idcirco. Ber.

[d] Molestatione. Et sic agebat ītердicto uti possidetis.

[e] Turoneñ. concilium. s̄. eo. maioribus. Ber.

[f] Lateraneñ. concilium. j̄. de concess. præben. nulla.

[g] Diuidi. quia unitas non recipit diuisionem. xxiiij. quæst. j. loquitur. De hoc dictum est supra eo. tuæ fraternitatis. si. supra eo. c. inter cætera.

[1] Et præposito pecunijs nō videtur esse mādatū ut soluat nisi quib. debet. ff. de sol. si is cui. secundum Abb. Ioā. And. † Bal. cō. si. cccclxxij. lib. ij.

[2] Nec ēt expressus consensus secundum Innocē. si cū dici. de cō. pra. c. j. super glo. ij. Io.

Augmen

nequeat inter eos, quanquã interdum hi ad quos spectat electio, de cõmuni assensu augmentare a ualeant numerũ præbendarũ quoddã ius spirituale de nouo creando, nisi fortè statutũ aliquod obuiaret quod esset iuramẽto firmatũ uel cui se. apo. confirmatio accesʃisset, huiusmodi clausula b probatiõis adiecta, ut si quicquã contra id fieret nõ ualeret: propter quod institutionẽ præfatam nullam fuisse dictus asseruit procurator, cùm in Trec. ecclesia certus sit præbẽdarum numerus, quem capitulum uel legatus augmẽtare c minimè intendebat, uel ius aliquod de nouo creare. Vnde dictum Cellerarium ad restitutionem eorum quæ ratione prædictæ institutionis tenebat sentẽtialiter duximus condemnandũ, eique super præbenda ipsa uel eius parte silentium imponentes. Ita quòd per hoc prædicto G. nullum præiudiciũ generetur cùm res inter alios facta regulariter alijs non obsistat. d

Idem.

De una præbenda uacante, poßunt fieri duæ, si eius suppetant facultates alias diuidens integrare tenetur.

CAP. XXVI.

a Augmentare. s. de consti. cum M.

b Clausula. Imo & si clausula illa non esset adiecta. tamen sine eius authoritate non uidetur quòd posʃit cõtrauenire, ex quo confirmatio papæ accesʃit. s. de confir. c. j. & ij. Nam ubi princeps confirmat, idem est ac si ferat sententiam. C. de uete. iur. enuc. l. j. §. sed neq; . uer. omnia nostra facimus &c. Verius est ꝙ nõ obstat eis talis cõfirmatio cum eorum fauore facta sit, quin posʃint contrauenire si uolunt. s. de consti. cum M. & c. cum accesʃissent. nisi 1 clausula huiusmodi sit apposita, decernatis irritum & inane. Ioannes And.

1 Nisi. Fel. c. ult. col. iij. s. de offi. deleg.

c Augmentare. hæc fuit sufficiens ratio, quia intendebat idẽ ius & eandẽ præbendam conferre pluribus quare non ualuit s. eo. tuæ. sed si intendisset utrunq; eligere in canonicũ talis electio ualuisset. s. e. dilect⁹. & c. relatũ. qa ad duo iura intelligunt eos elegisse, ita tñ, ꝙ facultates sufficerent duobus. infra cap. proxim.

d Non obsistat, Hanc regulã & eius expositionem habes. s. de re iu. c. pe. Sed uidetur, quod causæ istorum ita sunt coniunctæ, ꝙ sententia lata contra unum, obstet alij. sic. iij. qõ. vj. hæc quippe. & lxxxj. di. tantis Daniel. si. j. de ac. ad petitionem. & lviij. dist. ordinatos. sed secus est hic, quia agendo contra unum, non agitur de iure alterius. sed in præmisʃis casibus agitur de utroque. sic. j. de adul. significasti. ff. de adul. denuntiasse. 2 sed qd si post ea agitur contra secundum, & ille secundus obtinet, nunquid prodest alij, ut per hoc retractetur sentẽtia lata? Videt ꝙ sic, quia sententia lata pro uno ex socijs, prodest alijs: ut ij. q. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. uer. quãdoq;. & supra, de ap. c. pe. & ff. si ser. uen. loci. §. ij. sed non est ita, quia illa intelligũtur, cum sententia procesʃit contra omnes in communi causa. lex illa, loci. §. ij. loquitur de seruitute quæ cõmunis est & indiuidua: & pro parte quis agere non potest. Per decre. istam bene uidetur solui illa quæstio, qua quæritur duo fratres ex eodem patre & matre eadem, cõtraxerunt matrimonium cum duabus sororibus ex eodẽ patre & matre eadem. fuit lata sententia contra matrimonium, inter unum uirũ & eius uxorem propter consanguinitatem. Quæritur utrum sñia ista præiudicet alteri fratri & eius uxori, qui nõ fuerunt in lite? Dicas ꝙ nõ fit eis præiudicium.

2 Vide de simõ. dilectus. ij. super iij. gl. Ioã. And.

Sẽtentia inter alios lata, alijs etiã parib. non p̄iudicat.

VAcante quadã præbenda ĩ ecclesia tua duas ex ea constituẽs, ad illas de consensu capituli tui duos canonicos asʃũpsisti: quorum altero uiã uniuersæ carnis ingresso, præbendam quam defunctus habuerat, quidã clericus nomine Hippolytus fuit auth. se. ap. assecutus. Verum cùm idẽ Hip. te super integritate præbendæ per quasdã nostras literas inquietet, & alius idẽ ius aduersus te se habere proponat quid facere debeas requisisti? Super quo sic duximus respõdendũ, quòd cũ Turon. statuta e cõci. sectionem inhibeãt præbendarũ, teneris utrique de ijs quæ uacare cõtigerit integrare f præbẽdam, nisi rationabili causa de uacante præbenda supradicta, duæ fuerint constitutæ g, ac tot sint utriusque prouentus, quòd per utranq; sit utriq; prouisũ in beneficio competenti.

Idem Vercel. episcopo.

Si papa mãdat capitulo, ut aliquem in canonicum recipiãt & præbendam si qua uacat conferant, si de mãdato sciẽtes alij conferunt, coguntur primũ recipere, et de redditibus ecclesiæ loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.

CAP. XXVII.

DIlectus filius G.

e VAcante. Turoneñ. statuta concilij. s. eo. maioribus.

f Integrare. Sed quare tenetur integrare, cum talis electio nulla fuerit. s. e. c. proxi. Resp. isti duo simpliciter fuerunt electi in canonicos. unde tenuit electio. s. eo. relatũ. & c. dilectus Io. dicit 3, quod licet nõ ualuerit talis electio, eps tamẽ tenetur integrare præbendam, cũ ipse nõ posʃit reuocare ꝙ fecerit. arg. j. de do. inter dilectos. & j. de cõces. præb. cum super. & s. de cle. cõiug. diuersis fallacijs. Vel alia ratio potest reddi. Isti electi fuerũt ad duo iura de nouo creata, & non ad unicũ, & non intendebat episcopus facere cõtra conciliũ, cum duas constitueret 4 præbendas ex una, credens sufficere facultates ad duos. unde si reperiatur, ꝙ non sufficiat duobus, tenetur integrare de uacãtibus. j. eo. cum causam. & sic uidet ꝙ episcopus posʃit tolerare si aliquãdo aliqui eliguntur ad unum beneficiũ, ut dicitur supra, eo. tuæ.

3 Alternatiue, qa ẽt eius fuit solutio. s. proxime. Ioã. And.

4 Quod potuit infra, de exces. prela. sicut unire secũdum Inn. ꝙ est uerum, ex causa, secũdum Hos. ut not. Ioan. An. Et simpliciter uerũ. Pan.

g Constitutæ. Hic ergo patet, ꝙ de una præbenda posʃunt fieri duæ, & secundum hoc erunt duo noua iura, sicut una parochia potest diuidi ĩ duas. decimasexta quæstione prima. præcipimus. & infra, de eccl. ædi. ad audientiam. prima. De hoc dictum est. supra eodem. tuæ

DIlectus filius. Si papa mãdat ei ad quem spectat, ut beneficium conferat uni, collatio per eũ alteri facta tenet, ipse tamen ex transgresʃione punitur: ut hic dicitur. Prima pars querelam decisam cõtinet. Secunda iudices præbet: ibi, Fraterni[illegible]. Abb.

Vacaret.

clericus nobis exposuit, conquerendo, ꝙ cùm pro eo ad Nouarieñ. capitulũ mandatum apostolicũ misissemus, ut eum in canonicum reciperẽt & in fratrem, præbendam (si qua tunc uacabat) conferẽtes eidem & j. Fra. t. mandamus, quatenus si tibi cõstiterit ꝙ in Nouarieñ. ecclesia p̄benda uacaret a tẽpore quo eiusdẽ ecclesiæ canonici nostras literas receperũt b, cùm eã alij in elusionẽ mãdati nostri, duxerint conferendã c eundẽ clericũ, si nõ hẽt sufficiens d beneficiũ ecclesiasticum, in canonicũ recipi e facias, & sibi de reditib. ecclesiæ singulis annis assignari f p̄uentus, donec ei sit in beneficio p̄bendali prouisum.

Idem in concilio generali.

Habens personatum uel beneficium curatum, si secundò tale receperit, † *uacat primũ: quòd si retinere cõtenderit, etiam secũdò priuabitur. hoc primo. Et is ad quẽ spectat beneficij curati collatio, licitè confert, statim cùm institutus quod recipit, & si intra sex menses nõ cõferat, deuoluitur ad alium collatio, et aliter punitur. hoc secũdo. Cum sublimib. uerò et literatis personis, circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium solus Papa dispẽsat. hoc tertiò. h. d. istud capi. utile & famosum.*

CAP. XXVIII.

a Vacaret. Ergo uidetur a cõtrario sensu, quod si tunc nulla uacabat, non tenerentur ratione illius mandati eum recipere, & sic uidetur tantum unum mãdatum. sed uidetur ꝙ duo, quia mandauit eum recipi in fratrem: ꝙ unum mandatum est, præbendam conferri: & unum est consecutiuum alterius. unde statim tenebantur illum recipere, & postea beneficiũ conferre, uel statim uel quã cito possẽt.

Glo. seq. primo argu. tẽpus receptiõnis inspiciendũ. Secundo de tẽpore datæ. Tertio de utroque. Quarto argu. ad quæstionẽ, quam sol. ultimo soluit contraria.

b Receperunt. hic cõsideratur tempus receptionis literarum, & non datæ sic. s. de fo. compe. licet. s. de rescrip. capitulũ sanctæ crucis. Sic in literis impetratis contra usurarios infra, de usu. quia frustra. sic quandoque consideratur tempus oblati libelli, licet tunc non recte agatur: si tamen postea incipit ius competere, perfici potest iudicium. ff. de pig. act. si rem. §. ult. & ff. de rei uen. si autem. §. j. arg. contra quia tempus datæ est considerandũ. s. de rescr. eam te. & c. constitutus. Item arg. contra. ff. de exhib. l. tigni. §. ult. Item arg. ꝙ si iudex tempore impetrati rescripti sit excommunicatus, & tempore receptionis absolutus, ꝙ ualeant literæ: arg. s. de ap. super eo. ar. s. de rescri. pastoralis. ad fi. & ff. de iudi. cum furiosus. & s. de ætate & quali. præterea. ff. de acqui. hære. mutũ. Io. ꝙ non credo: 1 imo literæ non ualent, cum ab initio nullæ fuissent, unde postea per absolutionem conualescere non possunt. Quare ergo potius hic consideratur tempus receptionis, & in illa, eã te. & c. constitutus tẽpus datæ? Hic consideratur tẽpus receptionis, & non datæ 2, quia quam cito uacat beneficiũ, pertinet collatio ad capitulũ seu episcopum cũ statim possint beneficium cõferre, quousq; interdicatur eis, uel mandatum recipiant super hoc: unde si uacat: tẽpore quo literæ dabãtur, nõ præiudicat capitulo quousque ad ipsos mandatum perueniat. quia non tenentur diuinare. j. de eccl. ben. ut nostrum. unde collatio medio tẽpore facta, legitima est 3, sed mãdato recepto tunc primo præiudicatur eis, unde postea non debent contrariũ facere: quod si fecerint, procedetur contra eos prout dicitur hic: nisi diceretur in mandato, quod si secus feceritis, illud decernimus irritum & inane. s. e. inter cætera. & ca. dilecto. sed in decre. eam te. consideratur tempus datæ, quia tempore datæ & tempore receptionis uacauit præbenda, & quia mandatum fuit capitulo de conferenda præbenda, & capitulum non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipsum, sed ad episcopũ, & archidiaconus fuit postea electus: & sic mandatum sequitur ibi illum qui potuit conferre, & satis mãdabatur illi quãdo mandabatur capitulo cum ipse tempore datæ esset de capitulo, unde ipse episcopus non poterat se excusare quod nõ recepisset mandatũ in illa constitutus, dicas, quod cum aliquis ĩpetrat literas super beneficio: tũc si numerus statutus iuramento est firmatus in ecclesia contra quam impetrat, illud debet tunc dicere, alias non ualerent literæ. Sed si tunc nullus esset statutus numerus, de eo quod non est, mẽtio fieri non potest. unde si postea medio tempore statuatur, non præiudicat impetranti: ut ibi expresse dicitur.

c Conferendam. Videtur quod talis collatio non teneat. arg. j. de conces. præben. proposuit. quia papa ibi consimilem 4 donationem cassauit. Item eo ipso ꝙ papa præcipit isti dari, prohibuit alij dare. ff. de condi. & demon. cum ita. & ff. de procur. Pomponius. §. sed & is qui. Item talis electio facta est contra legem animatã, quæ durius agit, quam inanimata. ff. de arbi. celsus. & l. præcedenti. in fin. & ita nulla est. x. dist. uides. Item ratione præcedentis denuntiationis non ualet quod factum est. C. de rei uen. si fundum. j. de oper. nunt. c. ij. ff. ad legem Falcid. dolo. ff. de edẽ. quædam. §. is autem. Sed uerũ est, quod hæc collatio tenuit, licet contra mandatum papæ: ut satis patet hic, & j. de conces. præb. proposuit. nec solum mandatum Papæ sufficit ad hoc ut ius habeat. ff. de pig. act. non est mirum. §. sciendum. & s. de re iudi. cum aliquibus. Item licet canonici obligari uideantur, ipsa tamẽ præbenda non est illi obligata. ar. ff. de polli. l. ij. ff. de contrahen. emp. l. ult. in fi. Et ita electio talis, quantum ad canonicos non uidetur canonica, sed quantum ad electum sic: sicut sacerdos in mortali existens, quo ad se illicite celebrat, quo ad alios licite. s. de coha. clerici. & mulie. c. fi. sic donatio potest esse uitiosa, & tamen donum tenet. arg. j. de iure pa. cura pastoralis. & C. de rei uen. quoties. Vel licet peccent recedendo a mandato Papæ, non tamen peccant alium eligẽdo. fi. xxvij. q. j. nuptiarum. & ideo puniuntur: quia compelluntur illum recipere, pro quo mandatum receperunt. & hoc uerum est, licet papa mandet beneficium uacans, uel cum primum uacauerit, alicui cõcedi: ualet tamẽ collatio alij facta 5 nisi clausula illa adiecta fuerit, quod si contra feceritis, id decernimus irritum & inane. s. e. inter cætera. & c. dilecto. nisi papa alias suã intimauerit uoluntatem. j. de conces. præb. quia cunctis. lib. vj.

d Sufficiens. Et ita si nõ habet sufficiens, non nocet si de illo non fecit mentionem. arg. est hic, & s. eo. cum teneamur. & c. postulasti. De hoc dixi. supra, de rescri. si proponente. & c. cum adeo.

e Recipi. Et sic patet, ꝙ prior electus non remouetur, ut dictum est: licet contra mandatum sit receptus. sic. infra, de ijs quæ fiunt a maio. parte. c. ex ore.

f Assignari prouentus. Sic. s. eo. dilectus. in fi. Istud additum

Tempus receptionis literarũ, quandoque cõsideratur, quãdoq; tẽps datæ.

1 Credo & bene si erat notoriæ excõicatus. Pã.

2 Quia de inobediẽtia et rebellione, & eius pœna hic agitur q̃ non cadũt ĩ ignorantẽ. j. e. si bñficia. lib. vj. Cum uero quærit ad quem dirigat rescriptũ: uel qd ĩ eo fuerit exprimendum inspicitur tempus datæ: ut in contrarijs, & sic breuiter de inferiori glo. se poterat expedire. Ioã. And.

3 Sed si papa contulisset canonicatũ, secus. q2 collatio postea etiã ab ignorantibus facta nõ tenet. j. e. si postquã. li. vj. Ioã. And.

4 Nõ fuit cõsimilis: qa ibi datus fuerat executor ad prouidẽdũ, hic non. Ioã. And.

Collatio præbẽdæ tenet quandoq; contra mãdatũ papæ.

† Pacifica possessiõe uel per eũ stet. ca. licet eps. j. eo. in vj. Pan. hic Bellamera deci. 597. nõ ẽ locus. lit. tran. cõsil. cxlij. li. ij. Et extrauagã. execrabilis addit, ꝙ nisi primũ in manus ordinarij sub publico testimonio dimittat. j. mẽlem, & sic utrũq; retinẽdo unũ mensem priuatur etiã secũdo ipso iure & fit ĩhabilis ad omnia & minima.

5 Quod dic hodie ut j. de cõ ces. præb. si capitulo. et c. si. & ibi plene de hoc li. vj. in fi. licet sit ar. cõtra. C. de lega. nõ dubiũ. Ioã. And.

additum fuit, quod non erat in antiqua cõpilatione.

De multa. Diuiditur: quia primo narrat ius antiquum. Secundo subijcit nouum: ibi, Præsenti. Vel potest diuidi in tres partes, prout uidentur tria dicta. Secundũ ibi, Is quoq; ad quẽ. Tertiũ ibi. Circa sublimes. Abb. Sic.

a Lateran. Concilio. s. de cleric. nõ resi. c. qa nõnulli.

b Contenderit. Id est in iure contentiose retinere uoluerit. Si enim ante litem contestatam destiterit, nõ priuabitur utraq; sicut est in alijs statutis sub pœna. ff. rem ratã habe. hoc amplius. ff. de ĩ ius uocando. l. quamuis. sic ponitur xvj. q. j. statuimus & sic ipso iure, hodie priuatus est q recipit secundũ beneficiũ habens curam animarum: si prius tale obtinebat. Olim habebat optionem utrum primum uel secundũ uellet retinere. s. eo. referẽte. & c. præterea.

Gloss. seq. ponit casum exceptũ, & exponit de qua receptione loquatur hæc litera.

c Post receptionẽ. Fallit in episcopatu, quia non statim uacãt priora beneficia, nisi post tempus cõsecrationis. s. de electio. cũ in cunctis. §. cum uero. nec per solã receptionẽ pdit primum, sed per receptionem corporalem ut hic dicit. & xxj. q. ij. si quis iam trãslatus. Qui enim habet plures psonatus sine dispensatione apostolicæ sedis, ineligibilis est s. de elec. dudum. ubi de hac materia satis dicitur.

d Lateranen. concilij j. de conces. præb. nulla.

e Prouentibus. Bene dicit de suis. i. proprijs, si proprium habet. 2 s. de app. reprehẽsibilis. alioquin de lictum personæ &c. supra de excep. cum uenerabilis. & xvj. q. vj. c. si episcopum. alias si proprium non habet, puniatur alia pœna ad arbitrium iudicis. xvj. quæstione vj. illud. & xiiij. quæstio. vj. si res. uel repetatur ab eo, qui recipit illud tanquam indebitum, quia tan quam inuasor possidebat, cum uacauerit ipso iure post receptionem secundi & mala fide, unde fructus omnes, ab eo tempore restituere debet, 3 C. de rei uen. certum. s. eo. dilecto.

f Hoc idẽ in personatibus. Quia de similibus, simile debet esse iudicium. s. de elec. dudum. quæ facit mentionẽ de hoc. & s. de transla. intercorporalia. & s. de confir. cum dilecta.

g In eadem ecclesia. Nota, quod non facit mentionem de præmissa pœna, unde uidetur quod si quis in eadem ecclesia plures recipiat dignitates: non ideo perdit priorem, quia pœnæ potius sunt arctandæ quã extendẽdæ. de pœ. distinct. j. pœnæ. & ff. de pœ. l. interpretatione. hoc cõfitebatur Ioan. Contrarium credo: 4 quia idem iudiciũ est habendum de personatibus non habentibus curam animarũ, & habentibus. s. de elec. dudum. & pœna præmissa repetita intelligit. quæ enim in præfationibus præmittuntur, in stipulationibus repetita intelliguntur. ff. de uer. ob. tittia. §. j. & xxxij. q. vij. c. apostolus.

h Literatas. Est ergo argu. quod secundum qualitatẽ personarum, beneficia sunt cõferenda. argum. xlj. dist. non cogantur. & ff. de usufru. sed & si quid. §. j. & xij. q. ij. uulteranæ. & c. seq. & lxxiiij. dis. consuluit. & j. q. ij. c. ult. 5 Et is gradus cæteros ante cellat, quem stipendia longiora & labor prolixior fecerint anteire. C. de offi. ma. offic. l. nemo. & s. de maio. & obe. c. statuim⁹. ubi de hoc. Argu. contra. xvj. q. vij. c. j. & s. de consti. cũ omnes. Et ita scientia nobilitat hominẽ, quę prætio nũmario comparari non potest. ff. de uar. & extraordin. cog. l. j. §. est quidam. Et si uis appellari philosophus, non debes esse auarus. C. de mu. pa. professio. lib. x.

i Per se. apo. Ex eo quod dicit per sedem apostolicã, patet a contrario sensu, quod per alios in talibus non potest dispensari: quia quod de uno conceditur, de alio negatur, sicut quod de uno negatur, de alio cõceditur. xxv. distin. qualis. & s. de præsum. nonne. argu. xcv. distin. illud. & j. de ijs quæ fi. a præl. sine consen. c. cum apostolica. ff. de condi. & demon. cum ita. j. Et sic restricta est potestas episcoporum circa dispensationem huiusmodi beneficiorum, imo præter istã constitutionem uidebatur quod dispensare non possunt quia episcopus priuabatur potestate conferẽdi illud beneficiũ, qui illud conferebat habenti consimile. s. de cle. non resi. quia nõnulli. Vnde sequitur, quod nõ poterat dispensare: quia si posset. nõ puniretur. Et sic planum est dicere, quod solus Papa potest in talibus dispensare. Et quod ita sit intelligenda ista constitutio, pro

1 Dicit Hosti. ibi intelligẽdum, con tẽderit: ut not. s. un de in fi. il lius ca. se. quit ex-cõicatio, quã nõ litis conte. sed monitio præcedere debet xij. q. ij. idigne. Io. And.

2 Vel dic suis, id est sui beneficij, quos suos facit ad hoc. j. de fid. instru. c. ij. secũdum Hos. Ioã. And.

3 De iure patro. cũ dilectus. i fi. Ioã. an.

4 Idem Tãc. Hos. Pan. hic.

† Idem in dignitatibus text. ĩ extrauag. execrabilis. secus in alijs ẽt si residentiã requirant. Old. q. clxv. ni si i monachis quibus oĩs pluralitas est icõpatibilis, & ita hic obseruatur.

5 Adde. tex. ĩ l. fi cũ gl. quę adducit cõcor. ff. de nego. gest.

De multa prouidentia fuit i Lateranẽ. a cõcilio prohibitum: ut nullus diuersas dignitates ecclesiasticas uel plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorũ canonũ instituta, alioqui recipiẽs, sic acceptũ amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia uero propter præsumptiones & quorundã cupiditates, nullus hactenus aut rarus de prædicto statuto fructus prouenit: Nos euidentius & expressius occurrere cupientes. Præsenti decreto statuimus, ut quicunq; receperit aliquod beneficium curam habens animarũ annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere contenderit, b., etiam alio spolietur. Is quoque, ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem c alterius libere cõferat, cui merito uiderit conferendum & si ultra sex mẽses conferre distulerit, nõ solum ad alios secũdũ Lateranẽ. concilij d statutum eius collatio deuoluatur, uerũ etiam, tantum de suis cogatur, prouentibus e in utilitatem ecclesiæ cuius est illud beneficium assignare, quantum a tempore uacationis ipsius, constiterit esse perceptum. Hoc idẽ f in personatibus † esse decernimus obseruandum: addentes, ut in eadẽ g ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat, etiam si curam non habeat animarum. Circa sublimes tamẽ & literatas h personas, quæ maioribus sunt beneficijs honorandæ: cum ratio postulauerit, per sedẽ apostolicam i poterit dispensari.

Idem in eodem.

Concilium prouinciale: a beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secũdam correctionem indignis beneficia conferunt: prouidet etiam, quis interim beneficia conferat: & illã suspensionẽ relaxat solus Papa uel solus patriarcha.

CAP. XXIX.

Itē qa alias cum nullus dubitet, q̄n papa posſit:nugatoriū fuiſſet hoc diceř niſi intelligatur de papa ſolo: ita ēt, ꝙ legatū de latere dicamus excluſum. & ſic ſeruam⁹. faciunt iura noua. s̄. ꝓxime alle. Io.a.

† Ergo papa in præuentionibus, quia cleri currenti confert nō ſequitur iudiciū rōnis ſ; carnis, imo mammonæ, & ſic ꝑ hoc conciliū damnaţ. Vide quæ not. in reg. Cācella. reg. xviij. de īfir. reſig. nu. 29. cū ſeq.

Beneficiorum incōparabiliū, diſpēſationem ſolus papa concedere poteſt.

Prius. idem Inn. hic:& bene.

† Cōcor. text. in l. iij. cū uul. C. de epiſ. audi. & l. ſeruos. C. ad legem Iul. de ui publ.

Imo parum facit, quia loquitur in præbēdis eiuſdē eccleſiæ. Io. an.

Officio

tio, probaţ aperte. s̄. de elec. dudum. ij. ubi de hoc. Io. notauit hic, quod epiſcopi adhuc poterant in talibus beneficijs diſpenſare, & uaga & indiſcreta diſpenſatio tantum prohibetur epiſcopis, per hanc conſtitutionem. ut dixit. & poſuit hic magnam notulam, quæ non multū eſt hic neceſſaria. Olim enim per antiqua iura bene diſpenſabant epī, ut aliq̃s haberet plura beneficia curam animarum habentia. lxx. diſtinctio. ſanctorū. ſed illud hodie recipit immutationē per hāc conſtitutionem: & hoc mutatū fuit ꝓpter indiſcretas & ſtultas diſpenſatiōnes epōrum. Item & illud notabis:q̃a hic prohibetur tātum diſpenſare in perſonatibus & beneficijs curam animarū habentibus, & ita circa alia beneficia poſſunt epiſcopi diſpenſare ſicut prius a quia unum negando aliud concedere uidetur. s̄. de præſump. nonne. De hoc not. in decret. prædicta. dudum. ij. Aliĳ dicunt & idem in beneficijs intelligendum. nā canon antiquus ꝓhibet, ne diſpenſent epiſcopi in ꝓbendis, lxx. diſtinctione, ſanctorum. Et niſi expreſſe uetus ius corrigatur, remanet ſimul cū nouo. C. de appell. præcipimus. in fine. & quoties noua actio inducitur, uetus nō tollitur. ff. de actio. & obli. quoties. & argu. s̄. eod. cum iandudū. ubi dicit Papa, cū multa per patientiam toleranţ, &c. ſic infra de conceſ. præbend. literas. quæ ſatisfacit ad hoc. 3 & ibi de hoc dicitur.

confert beneficium indigno, perdat ius conferendi. & ſic eſt contra 5 s̄. de elec. nihil eſt, & c. cum in cunctis. Io. dixit, ꝙ illa cōſtitutio intelligēda eſt cū dicto iſtius: ſed tu ſolue ut dixi in illa cōſtitutione, quia legit de maioribus dignitatibus curā animarū habentibus. hæc & illa in diuerſis caſibus loquitur, & circa maiora maius periculū uertit. ff. ad carbo. l. j. §. ſi quis uero. xlij. diſt. quieſcamus. & iō plus ibi puniuntur.

GRaue nimis eſt & abſurdum, ꝙ quidā eccleſiarū prælati, cum poſſint uiros idoneos ad eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere nō uerētur indignos: quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſciētia ſuffragatur, carnalitatis ſequētes affectum, non iudicium rationis †: unde quanta eccleſijs damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur, huic̄ morbo mederi, præcipimus ut prætermiſsis indignis idoneos aſſumāt, qui Deo & eccleſijs uelint & ualeant gratum impendere famulatum, fiatq; de hoc in prouinciali concilio diligēs inquiſitio a annuatim: ita ut qui poſt primam & ſecundam correctionē b fuerit repertus culpabilis † a beneficijs cōferēdis, per ipſum conciliū ſuſpendatur, c inſtituta in eodem concilio perſona d prouida & honeſta, quæ ſuſpenſi ſuppleat defectum, in beneficijs conferendis. Et hoc ipſum circa capitula, quæ in his deliquerint obſeruetur. Metropolitani uero delictū, ſuperioris iudicio relinquatur ex parte concilij nuntiandum. Vt autē hæc ſalubris prouiſio, pleniorem conſequatur effectum: huiuſmodi ſuſpenſionis ſententia præter Ro. pō. autoritatē, aut proprij patriarchæ minime relaxetur: e ut in hoc quoque quatuor patriarchales ſedes ſpecialiter honorentur.

Idem in eodem.

Rector eccleſiæ non obſtante conſuetudine epiſcopi uel patroni, debet de reditibus eccleſiæ ſufficientem habere portionem. hoc dicit. uſque ad §. qui uero

CAP. XXX.

EXtirpandæ conſuetudinis uitium, in quibuſdam partibus inoleuit: ꝙ ſ. parochialium eccleſiarū patroni & aliæ quædā perſonæ f prouentus ipſarum ſibi penitus uendicantes, presbyteris earūdē ſeruitijs deputatis, relinquunt adeo exiguā portionem, quòd ex ea nequeāt congrue ſuſtentari. Nam (ut pro certo didicimus) in quibuſdam regionibus parochiales presbyteri ꝓ ſua ſuſtentatione non obtinent niſi quartā quartæ, id eſt ſextamdecimam decimarum. Vnde fit, ut in his regionibus penè nullus inueniatur ſacerdos parochialis, qui ullam uel modicam habeat peritiā literarum. Cum igitur os bouis triturantis g ligari non debeat: ſed qui altari deſeruit, de altari uiuere debeat: ſtatuimus ut

c Suſpendaţ. Et ēt ordinati, qui non ſunt idonei, remouentur: ut uideţ: licet hoc non dicaţ. ſed uerius uidetur, quod iſti nō remoueanţ: niſi forſitā eſſent irregulares: alias non habet locum admonitio.

Gloſſ. ſequens ſignat contrarium de decret. nulla. et de decret. cum in cunctis. & ſoluit.

d Perſona. Argu. cōtra. j̄. de conceſ. præben. nulla. ubi transfertur poteſtas ad capitulum: ſed illud contingit propter negligentiam: quia non eligunt intra tēpus ſtatutū, iſtud propter culpā prælatorum: quia eligunt indignum intra tēpus. ſed ꝓpter culpā prælati nō trāſfertur poteſtas ad capitulum: ut j̄. de cōceſ. prębeu. quia diuerſitatem. ſicut nec uacante ſede. j̄. ne ſe. uac. c. ij. Itē arg. s̄. de elect. cū in cunctis. in fi. uel in alio caſu loquitur ibi, quam hic: iſtud in dignitatibus: hoc in beneficio. ſimplici.

e Relaxetur. Ex hoc patet, qđ ubi conditor canonis nō reſeruauit ſibi abſolutionem, cæteris indulſiſſe uidetur. j̄. de ſent. excommun. nuper.

GRaue nimis. Primo narrat delictum. Secundo prouidet: ibi, Volentes. Abbas Sic.

a Inquiſitio. Cum per famam ſeu clamorem de hoc ad ſuperiorem peruenerit, imo ex officio 4 ſuo poteſt inquirere ſuperior ſemiplene inquirendo: ut infra de accuſa. ſicut olim.

b Correctionem. Cum ergo in hoc caſu poſsit ſe epiſcopus corrigere, non uidetur, quod eo ipſo quod

EXtirpandæ. Principium iſtud uſque ad §. qui uero. diuiditur. quia primo ponitur exceſſus. Secūdo, prouiſio: ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

f Perſonæ. Scilicet epiſcopi 6: & alij qui habēt ius reſtituendi: ut infra ſequitur.

g Triturātis. Vt xiij. q. j. c. eccleſias. ꝟ. itē nō alligabis

Sufficiens

quia hic ē gñalis inq̃ſitio, nō cōtra certam perſonam. Pan.

5 Contra Sol. ibi reſpectu ipſius bñficij indigno collati: reſpectu oīum bonorum. Pan.

Deut. 25.
1. Cor. 9.

6 Qui maxime i his delinquūt contra quos Hieron. xciij. diſt. diaconi. ibi ſolus eps &c. ſecundum Hoſ. Ioā. And.

Sufficiens. sic. j. eo. exposuisti. talis ut sufficiat sibi & suis ut l. di. studeat. & unde honeste & sufficienter se possit procurare, & hospites recipere. s. eo. ti. de monachis. tamē hæc sufficientia perpenditur ex qualitate personarum. s. e. de multa. in fi. quia minus sufficit pauperi, quā diui. xlj. dist. non cogantur.

Cōcor. tex. fin. in l. fin. ff. de act. & obl. & ibi doc.

clesia quæ dignitati uel præbēdæ nō est annexa. sciat se priuatum illa ipso iure. & sic respicit principiū. §. & non uersi. nisi forte &c. & ita sine aliqua admonitione priuatus est. est sic uidētur correcta illa iura prædicta ubi dicitur, q prius monendus est quis ante quàm priuetur ecclesia: quod est honestius. Sed hoc ē rigor, quod hic statuitur, ut ipso iure sit priuatus. Vel q dicit alioquin, potest recipere utrūque casum, scilicet quando per se debet seruire, & quādo per uicariū, sed uerum est, qd' tantum primū casum respicit, & non secundum. Et ex hoc potes dicere, q illa capitula, inter, & ex tuæ. non obstant: quia ibi erant absentes, & forte habebāt iustā cām absentiæ, unde merito primitus sunt monendi, hic autē secus. Vel dic, qd' prius dictū intelligatur, cum habet præbēdam & ecclesiam, quæ non est ei annexa: quas simul habere non potest infra, eodem. ex. posuisti. unde priuatus est ipso iure. contraria autē loquuntur in alio casu, quando nō sunt annexa.

Qui uerò Iste §. habet duo dicta. Secundum ibi, illud.

In ordine. j. de cle. nō res. qa nonnulli. & s. d cle. cū in cūctis. & s. de æta. & qua. c. j. & xxiiij. di. presbyteri.

Præbendam. Ex hac litera colligitur, q si quis hēt curam animarū, & recipiat talē pbendam, quod ipso iure nō uacat prima, imo licite pōt utranque habere ex dispensatione episcopi: ut hic dicit: & hoc concedūt q dam: quia cessat ratio prohibitionis, ut hic quidam dicūt: quia in tali ecclesia annexa præbendæ non oportet residere. & sic illa cōstitutio, de multa, nō habet locū in hoc casu, ut dicunt: sed contrarium credo.

Casu. tex. in c. super eo. in vj. e. ti.

Maiori. Hic manifeste uidetur, q non potest quis simul habere præbēdam & ecclesiam, dummodo ecclesia sit sufficiens. De hoc dicitur. s. de electio. dudum.

Perpetuum. Eo ipso intelligit per petuus, q authoritate episcopi est institutus. supra, de offi. uicar. ad' hæc In istis ergo casibus tantū, licitum est constituere uicarium, alias non.

Glos. sequēs opp. de ca. inter. & dat quatuor solut.

Priuatum. Ipso iure simile. s. e. de multa. quod potest intelligi, post admonitionē, alias cōtra. s. de cler. non resi. inter. & ca. ex tuæ cum suis similibus. Vel posset referri ad proxime dictū de illis qui per uicarios, seruire debent, cum quibus durius est agendum. Vel dic & uerius, alioquin, id est, si nō residat per ipsum in ec

Non sic intelligas sed dicas secundum Innocē. & Host. q in hoc casu est priuatus ipso iure, dūmodo iterum

(cōsuetudine qualibet episcopi uel patroni, seu cuiuslibet alterius non obstante) portio presbyteris ipsis, sufficiens assignetur.

Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea non residēs, nisi sit annexa dignitati uel præbendæ. quo casu debet ibi habere perpetuum uicariū. Et in fine prohibet in fraudem rectoribus, de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. h. d. Vel sic: Nō residens in eccclesia parochiali, uel non ponens uicarium, quando est annexa beneficio maiori priuatus est ea. h. d.

Qui uerò parochialem habet ecclesiam: non per uicarium, sed per seipsum illi deseruiat in ordine quem ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi fortè dignitati uel præbendæ parochialis ecclesia sit annexa: in quo concedimus, ut qui talem habet præbendam uel dignitatem, cùm oporteat eum in maiori ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia, idoneum & perpetuū habeat uicarium canonicè institutum, qui (ut prædictum est) congruentem habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem: alioqui illa se sciat authoritate huius decreti priuatū, liberè alij conferenda, qui uelit & possit quod dictum est, adimplere. Illud aūt penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ, quæ curam habere debet proprij sacerdotis, pensionem alij quasi pro beneficio conferre præsumat.

Idem in eodem.

Nō debent religiosi, ecclesias uel decimas à laicis sine diœcesanorum consensu recipere, excommunicatos uel interdictos ad diuina admittere, in ecclesiis quoque quæ ad eos nō pleno iure pertinent, instituere uel destituere, sed præsentabunt diœcesani ad eas uiros idoneos.

CAP. XXXI.

IN Lateranensi concilio noscitur fuisse prohibitum, ne quilibet regulares ecclesias, seu decimas sine episcoporum consēsu de manu laici præsumant accipere, nec excōmunicatos uel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad diuina. Nos autem id fortius inhibentes, transgressores digna curauimus animaduersione punire: statuentes nihilominus, quatenus in ecclesijs quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdem concilij statuta, episcopis instituēdos presbyteros repræsentent, ut illis de plebis cura respondeant, ipsis uero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem, restitutos uerò remouere non audeant episcopis inconsultis. Sanè adijcimus ut illos repræ-

niant ea q interueniri debent ad hoc ut uere dicatur nō residēs, scilicet quod moneatur tēpore & loco congruis: & q assignet si bi tps ad uemēdum & per suū iudicē. s. de cle. nō resi. ex p te. & duobus capit. seq. de hac materia, uide hic p Io. And. in nouel.

Scdm imo ad utrunq; refert. Pan.

Quia ibi. idē Io. salua. trac. de bono par. iiij. q. ij. cū seq. Sed secundum Pan. hic ipso iure sine alia monitione priuatus est, adeo q si pbari possit lapsum tēpus quo potuit uicariū constituere & non fecit uel q habuit facultatem residendi, pōt beneficiū conferri.

Pro beneficio. Hoc enim posset ī posterum esse perniciosum ecclesiæ. simile supra, de arbitris. c. peruenit. quia ecclesia uideretur quasi censualis, & portio presbyteri diminueretur, quod esse non debet. supra eodē auaritiæ.

IN Lateranensi concilio. Primo ponit tenorem cōcilij. Lateranensis. Secundo approbat & reuocat: ibi, Nos autem. Tertio addēdo declarat: ibi, Sane. Abbas Siculus.

Adde q dicant no minatim excōicati, per doc. ī l. ij. ff. d li. & posthu. & l. quoties. §. si quis nomen. ff. de hære. inst. & §. nominatim. inst. de exhær. libe.

In Lateranensi concilio. infra, de priuileg. c. cum plantare.

Laici. decimasexta quæstione prima. quoniam quicquid.

Sane. Hu cusq; sunt uerba cōcilij. & ab hoc loco. j. addit

additur prædicto concilio.

[a] Conuersatio. Hoc ideo dicit: quia promouendus debet esse bonæ famæ & opinionis, ita quod in nullo uacillet eius opinio. xxxiij. dist. laici. ad idem facit xxxiiij. distinctio. quando.

[b] Prælatorũ. Et etiam ab ijs qui foris sunt, oportet ꝓmouendum bonũ habere testimoniũ. viij. q. j. licet ergo & lxiij. di. uota ciuium.

LIcet uobis. Sũmat̃ in rubro. Vel sic secundum alium intellectũ: Dispẽsatus super habẽdis fructibus ĩ absentia quotidianas distributiones nõ ꝑcipit. hoc dicit. Prĩo ponit priuilegij tenorẽ. Secũdo eius interpretationẽ: ibi, Nolumus. Abb. si.

[c] Distributiones. Simile. s̃. de cle. nõ resi. decætero. uide qualiter ista decre. interpretat̃ illã cõstitutionẽ, super specula. j̃. de magistris. qa licet dicat̃ integre percipiãt fructus suarũ præbendarũ: tñ non percipiunt integre: quia de huiusmodi distributionibus, seu denarijs, qui dant̃ illis, qui intersũt horis statutis, nõ intellexit papa, sed de corpore præbẽdæ suę, quam alij de iure cõi in absentia sua percipere non debent clerici. ar. s̃. de consti. cum omnes. Et sic intelligitur ista ĩdulgẽtia: & ita prætextu huiusmodi indulgentiæ possunt habere integram præbendam, ac si essent præsentes nisi sint huiusmodi distributiones, ut in q̃busdam ecclesijs consuetudo seruatur, ut præter ꝑbẽdam, qui horis intersunt, certum quid percipiãt. & ita quod hic dicitur, respicit consuetudinem [i] ecclesiæ. In quibusdam uero est talis consuetudo, ut qui non intersunt horis, non percipiunt aliquid de huiusmodi distributionibus, licet sint præsentes. ergo multo fortius in absentia non debent talia percipere. Et sic potest intelligi hæc constitutio: qa principis beneficiũ potius debet ampliari, quã restringi. infra de uerbor. signi. olim. ff. de constitu. princ. l. ulti. quia ubi dominus largus est. nõ debemus esse tenaces. xxvj. quæst. vij. allegãt. in fine. Sed quid dices si præbendæ distinctæ non sunt, sed omnia percipiunt de communi, nec datur aliquid illis qui nõ intersunt horis? Tunc credo, quod integre debeant habere beneficia in theologia studentes, habita rõne uictus quotidiani. alias parum ualeret talis indulgentia, quãtum ad illos, qui non habent beneficia distincta.

[a] Contra quã uires mandati non extẽduntur: cũ nec de ipsa in rescripto fit mẽtio. ar. de cle. nõ resi. ad audientiã. & cum non sit uerisimile, ꝙ princeps hoc cõcederet, in graue alterius prę iudicium: multo minus in ꝑiudicium diuini cultus de cõsti. c. pe. & sic non obst. ꝙ dicit̃ largã debuisse fieri ĩterpretationem. C. de sen. pas. l. j. ff. de cõsti. prin. l. fi. de uer. sig. olim. secundum Hostiẽ. ꝙ secũdũ eũ ẽ uerius, quã quod alij dicebãt quod hic sic interpretatus ẽ princeps, cui sit pro ratione uolũtas: per uerbũ, uolum⁹ &c. ĩferior autem interpretari debuisset ꝙ illa includerentur. Io. And.

sentare procurent, quos uel conuersatio [a] notos reddit, uel commẽdat probabile testimonium prælatorum. [b]

Honorius tertius abbati & priori sanctæ Genouefæ Parisius.

Absens in theologiæ studio: fructus beneficiorum suorũ percipit in absentia, sed quotidianas distributiones non.

CAP. XXXII.

LIcet uobis direxerimus scripta nostra, ut magistro N. Eboracensi archidiacono in sacra pagina cupienti studere, prouentus suos ecclesiasticos faceretis integrè ministrari: Nolumus tamẽ, ut quotidianas distributiones, [c] quæ tãtùm residentibus in ecclesijs, & ijs qui intersunt horis canonicis, exhibentur, ei tribui faciatis.

Idem Vesprimeñ. episcopo.

Propter paupertatem præbẽdarum ecclesiæ cathedralis possũt eis annecti cappellæ, reseruata ipsarum præsbyteris congrua portione.

CAP. XXXIII.

EXposuisti nobis, ꝙ ecclesiæ tuæ canonici diminuta ipsorum prouisione à tempore concilij generalis, [d] cum eis extũc non fuerint ad eorum sustentationem concessæ capellæ, sicut ante [e] fieri cõsueuit, de reditibus præbẽdarum suarum nequeunt sustentari: & infrà. Si euidens necessitas [f] uel utilitas exigat, præbendas ecclesiæ tuæ poteris de capellis in perpetuum annectẽdis eisdem (sicut discretione [g] præuia expedire uideris) augmentare, [h] reseruata tñ cõgrua [i] capellarũ ꝑsbyteris portiõe.

Idem episcopo & priori & archidiacono Herfordeñ.

Licet ecclesia ex donatione laici beneficiũ conferat, tenet illius beneficij impetratio, de hoc mentione non habita.

CAP. XXXIIII.

iij DIlectus filius G. clericus nobis ꝓposuit, quòd cùm decano & capitulo Andegaueñ. preces direxerimus & præcepta, ut ipsum quã cito facultas se offerret, in canonicum reciperent & in fratrem, uobis super hoc execu-

EXposuisti. Primo ponitur petitio. Secundo prouisio: ibi, Si euidens. Abb. sic.

[d] Concilij generalis. supra eo. extirpandæ.

[e] Ante fieri. Et intellige, quod capellæ istæ non erant annexæ prębendis quia non fuissent priuati canonici, si annexæ fuissent, sed decætero erãt annexæ, ut dicit litera in perpetuũ annectendis. Ber.

[f] Necessitas uel utilitas. Ista duo frequẽter dispensationem inducunt: ut j. quæstio. vij. tali. propter necessitatem licitũ est alicui habere duas ecclesias. x. quæs. iij. unio. & s̃. de æta. & qualita eam te. Et propter hãc necessitatem, adiungun tur capellæ præbẽdis maioris ecclesiæ reseruata congrua portione presbytero. Et credo, quod canonici isti erũt prælati illarũ capellarum, & sacerdos erit loco uicarij perpetui: ut s̃. e. extirpandæ. §. j. & ita ex causa, capella siue parochialis ecclesia põt adiungi præbẽdæ. sic ex eadẽ causa una ecclesia unitur alteri. x. q. iij. unio. cum suis concord. Vel dic, quod si clerici isti certã portionẽ percipiũt de capellis, nec exercẽt ibi iurisdictionem aliquam, sed sacerdos habet ibi curam spiritualium, sacerdos erit prælatus, & habet ibi curã animarum, & per episcopum instituetur. nescio tamẽ, quod istorum ibi obseruetur. Sed uerius uidetur, ꝙ sacerdos sit loco uicarij: ut in c. extirpandæ.

[g] Discretione. Quæ est mater omniũ uirtutum. s̃. de officio custod. capitul. primo. & j. quæstione quinta. præsentium.

[h] Augmẽtare. Et ita tenetur episcopus redintegrare præbendam, si fuerit diminuta uel diuisa sine iusta cã. s̃. e. uacante. & j̃. eo. cum causam.

[i] Congrua. Vnde iura episcopalia soluere possint, & hospites recipere. supra eod. de monachis. ubi de hoc Bernardus.

DIlectus filius. In prima ponitur impetrãtis querela. In secunda prouisio: ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

[a] Idem Hostiẽ. s̃. tit. proxi. decętero. Dicebat Innocẽ. ꝙ prouidebitur studentibus detracto eo, qđ cõi mensæ debetur de communibus ꝓuẽtibus. Io. And. Pan. nec ualeret statutũ cap. in præiudicium studentium. Ant. But. cõsil. xlij. Dispensatio. ꝓpter duo inducitur.

Regis:

toribus sibi datis: quia decani & capituli procurator excipiēdo proposuit literas non ualere, pro eo ꝙ in eis mentio nō fiebat quòd pręfatus decanus ex donatione regis [a] præbēdarum eiusdem ecclesiæ collationem haberet: uos mandati nostri executores non esse interloquendo dixistis [†]: & sic duæ præbendæ quæ medio tēpore uacauerunt alijs sunt collatæ [b]: & infra. Mādamus quatenus occasione huiusmodi (quam reputamus friuolam [c]) non obstāte mandatum nostrū exequi [d] procuretis.

Gregorius ix. Argentiñ. episcopo.

Pueri & alias beneficiati nō sunt idonei ad beneficia consequenda. h. d. inhærendo uerbis literæ.

CAP. XXXV.

Super inordinata ordinatione: & infra. Cū autem illi sint in ecclesijs idonei reputandi, qui seruire possunt & uolunt in ipsis: Consultationi t. t. r. quòd pueri [e] & beneficiati, [f] qui nō possunt in eadem ecclesia deseruire, in ea non debent idonei reputari.

Idem archiepiscopo & magistro R. Turoneñ.

Pro unius præbendæ integratione alia diuidi non debet.

CAP. XXXVI.

Cum causam quæ inter Aurelianñ. episcopum, & I. de Blesis canonicū sanctæ Crucis, super integratione præbēdæ ipsius canonici uertebatur, uobis duxerimus committendā: & infra. Consultationi uestræ t. r. ꝙ nr̄æ intentionis [g] non extitit, ut pro itegratione [h] præbendæ supradicti canonici, præbenda aliqua de nouo scinderetur.

Idem.

Clerici ignobiles & non eminentis scientiæ propter hoc non debent a præbendis repelli, etiā in ecclesia quæ tales admittere non consueuit.

CAP. XXXVII.

Venerabilis frater noster Portueñ. e-

[a] Regis: Hęc ratio mouit istos, ad exceptionem huiusmodi proponendam quia si rex conferret ratione iurispatronatus huiusmodi præbendas, non posset cōpelli per papam [1] ad hoc de iure. j. de iure pa. cū dilectus. unde decanus cum succedit in hoc iure regi, non deberet cōpelli ad hoc: quia qui in locum alterius succedit, utitur eodē iure. C. de tēpo. in integ. restitu. ea quæ. argu. sed hoc nō est uerū in casu isto, quia ex quo collatio istorū beneficiorum incipit pertinere ad ecclesiasticam personā, statim res sortitur naturā aliorum beneficiorū: quia res ecclesiastica, nō debet duplici iure cēseri. xij. q. ij. cognouimus. in fi. & j. de deci. cum in tua. & ita ex hoc exceptio nō ualuit. unde male interlocuti fuerunt isti iudices.

[b] Collatæ. Argu. quod si papa mandat alicui dare præbendam, & canonici eam alij conferāt, tenet collatio, licet sit contra mādatū papæ. De hoc dictū est supra eo. inter cętera. sic supra eo. dilectus.

[c] Friuolā. Et merito, quia iam incipit præsentare decanus ex donatione, non tanquā laicus sed tanq̃ clericus, & ita subest domino papæ, nec pręiudicatur patrono, si qñq; ēt per legatum sedis apostolicæ aliquis instituatur eo inconsulto. s. de offi. leg. dilectus.

[d] Exequi. Sed qualiter exequentur mandatū istud? nunquid dabunt huic aliquam de prædictis præbendis quæ alicui sunt collatæ? Non credo, sed exequentur mandatum: quia facient statim illum recipi in fratrem, & quam cito facultas se obtulerit, faciēt ei beneficium assignari secundum tenorem prioris mandati, tñ iste nō habet aliquam istarum, sed expectabit primam [2] uacaturam. De hoc dixi. s. eo. dilectus. & c. inter cætera. licet quidam dicant contrarium. Ber.

Super inordinata in prima ponitur decisa consultatio. In secunda rationis ratio. In tertia, responsio. Secunda ibi, Cum autem. Tertia ibi, Consultationi. Abb. Sicu.

[e] Pueri. Sed quos dicimus pueros? usque ad xiiij. annum dicit quis puer [3] xxij. q. v. pueri. & s. de ætat. & quali. indecorū. & c. ex ratione. sed tales bene possunt habere beneficia, & ordinari usq; ad sacros ordines. si. xxviij. distin. de his. & lxxvij. di. in singulis. & c. quicunq;. Quid est ergo, quod dicit quod pueri nō sunt idonei, quia seruire nō possunt? Dicas, ꝙ pueri hic appellantur quantum ad hoc usque ad septem annos. quia tūc seruire non possunt, quia nec discretionem habent: unde non reputantur idonei. Post septē annos, bene reputantur idonei ad ordines minores. quoniam sunt doli capaces. j. de delic. puer. pueris. & hoc per iura prædicta. c. de his. c. i singulis c. quicūque. Vel potest intelligi, quantum ad dignitatē uel curam animarū, ad quam non reputanē idonei. j. q. j. pueri. c. estote. & s. de æta. & qua. ex rōne. & ca. seq. & s. de elec. cum in cūctis. Sed huic standum est, tanquam posteriori, ut ad receptionem taliū nulli sint compellendi cū seruire non possint, ut hic dicit, qa propter seruitium, tātum datur beneficiū. Iuuenis dicitur, qui præcedit adolescentiam, & durat quousq; poterit inter senescō putari. ff. de lega. iij. non aliter.

[f] Beneficiatij. Nota quod qui beneficiū habet sufficiēs, non reputatur idoneus ad aliud beneficium primo retēto, quia in utroque seruire non potest quia dum ad utrunque & c. xxj. quæst. j. presbyteros. Et sic patet, quod in duabus ecclesijs de iure quis intitulari non potest [4] argu. supra eo. extirpādæ. §. j. & lxx. distin. sanctorum. & supra de ele. dudum. ubi de hoc. & est hic argu. quod qui non facit mentionem de beneficio suo, non ualent literæ. supra eo. cum teneamur. & s. de rescrip. si proponente. Ber. Canonicus Bononiensis doctor profundissimus.

[g] Cum causam. Intētionis. No. recurrendum esse ad intentionem mandantis. j. e. c. ul. s. de procu. petitio. s. de arb. exposita. s. de restit. spo. audita. & supra de rescrip. mandatum.

[h] Integratione. Et ita præbenda diuidi [5] non debet sed integra conferri. s. eo. uacante & j. q. iij. c. ult. & infra ut eccle. benefi. ut nostrum. quod si fiat, ille qui hoc fecerit tenetur illam redintegrare de uacantibus, ut hic patet. & s. eo. uacante. & non aliud beneficiū diuidere, ut hic in fi. dicit. Et est ar. qđ si sectio aliqua fiat præbendarum, ꝙ tolerari posit quousque integretur. De hoc dixi s. eod. tuæ fraternitatis.

Venerabilis. Defectus nobilitatis uel eminentis sciētiæ nō repellit quē a consecutione ꝑbendæ etiam in ecclesia quę nobiles duntaxat uiros & eminentis scientiæ recipere consueuit. In prima ponitur facti narratio. In secunda exceptionis repulsio, & cāæ

R 3 commis.

1 De legato, probat c. alleg. de papa nō. Vnde secūdū Host. papa conferre posset tale beneficium ꝓpter cōnexionē spūalitatis, de iudicijs quā to. & de gratia tolerat laicos in illo iure, de iure patro. c. iij. unde dicebat Inn. siue si clericus uel laicus qbu iura spirtualia uel quasi hēt: de illis tenet rnderē papæ. Io. And.

† Infero ꝙ si a iudice pronūciāte se ñ iudicē appelletur: nō extinguit sua iurisdictio notāt doc. in l. si. ꝑ prudentiam. ff. de euic.

2 Primā nisi priores præbēdæ fuissent affectæ ex aliquo modis in c. si soli. de cōce. præben. in vj.

3 De hoc uide quod no. in ꝓœmio vj. li. circa finē. Io. an. Ad de Pet. Rebuf. in trac. de pacific. nu. 174. cum seq.

Pueri qui dicuntur.

Iuuenes q dicanē.

4 Probat hic Host. ꝙ ꝑbenda reqrat residentiam & hoc modo residētiæ parochialis ecclesię. s. eo. extirpādæ. § j. sed monachus qui continue debet esse in monasterio. xvj q. j. placuit ꝑ curā a monasterio abstrahiē j. de sta. mo. quod Dei ergo patet canonicum fortius ad strictū, q̄ monachū Ioā. And.

5 Diuidi. nisi ad se, & ēt integrāda sufficeret: ut s. eo. c. uacāte. Pan.

Non sanguini sed uitæ meritis beneficia conferri debere.

† Vulgo Strasburg celeberrima urbs Galliæ ad rhenum.

commisſio:ibi. Nos igitur. Abb. Sic.

a Consuetudinem. hęc consuetudo quantuncunque sit obtenta & etiam antiqua, nō est obseruanda: quia in talibus nulla distinctio nobilitatis est consideranda, sed undecunque nati fuerint legitime, dummodo honestæ uitæ fuerint, admittendi sunt. xl. distin. nos qui. & lvj. distinct. undecunque. & c. nunquam. j. de insti. ad decorē. quia non sanguini, sed uitę meritis beneficia sunt conferenda. viij. q. j. Moyses. ut hic sequit. uer. nos igitur.

b Liberum. Hæc fuit bona exceptio quia serui ꝓmoueri non pnt, nisi libertatem primo fuerint consecuti. s. de ser. non ord. c. j. & ij. & liiij dist. nullus. & quasi per totū. sed hic non assumit liberum, eo quod ille fuisset seruus. qđ si fuisset bona fuisset exceptio.

c Generis. nō nobilitate generis, sed uirtutis: ut xxxij. q. iiij. c. recurrat. §. is ita.

d Non multos, hoc dicit propter Paulū, & propter beatum Bartholomæū, qui nobiles fuerunt. Alij uero apostoli ignobiles & pauperes fuerūt & tamē electi fuerunt ad regimē ecclesiæ: quia apud Deū non gradus elegātior, sed uitę melioris actio comprobatur. xxiij. quæst. iiij. sicut excellentiam. nec considerādum est quis maior sit ī loco uel ordine, sed quis iustior. xl. distin. non loca. & c. multi. in fin. Argumen. contra. lx. distinct. c. ult. & s. eo. de multa in fi.

piscopus, supplicauit ut cum quandam præbendā quæ in Argentineñ. † ecclesia tandiu uacauerat, ꝙ donatio eius erat ad se. ap. deuoluta, I. Clerico contulerit, dū in illis partibus legationis officio fungeretur, suam collationē benigno prosequeremur affectu. uerum procurator Argentini capituli proposuit ex aduerso, quòd idē capitulum hoc audito, cōsuetudinem [a] allegans antiquam inuiolabiliter obseruatam, iuxta quā nullum nisi nobilem & liberum [b] & ab utroque parente illustrem, honestæ conuersationis, ac eminentis sciētiæ, in suum consortium hactenus admiserāt: ne contra hoc fieret (maxime cum nulla tunc præbenda uacaret, antequam monitorias uel executorias literas recipisset) ad se. apost. appellauit: & infra. Nos igitur attendentes, ꝙ non generis [c] sed uirtutum nobilitas, uitæq; honestas, gratum Deo faciunt & idoneum seruitorem, ad cuius regimen nō multos [d] secundum carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quod non

e Beatus Ber. licet magna & diuina plane fuerūt miracula, quæ dñs gessit in terris: hoc tñ sup oīa alia emicuit, ꝙ in paucissimplicibus & pauperibus totū mundū & oēm eius altitudinem sibi subiugauit. Ioan. And.

a Cōcor. l. hos accusare. ff. de accu. & in authen. de mo. §. hīc autem nobis. col. j.

Rom. 2.

e Personarum. s. de iud. nouit. xxxij. quęstio. iiij. capitu. recurras. §. is ita. & iij. quęstio. ix. c. ulti. & iiij. q. iiij. c. ij.

f Eminentis. Sufficit enim prælato, quod sit sufficientis scientiæ, licet non sit eminentis. s. de elect. cū nobis. alias pauci ad dignitates promouerentur, ut hic dicit: & ita multo fortius toleratur mediocris sciētia in beneficijs ut hic dicit merito ergo hæc consuetudo & exceptio, non fuit admittenda.

g Contulit. Alias non potuit ei beneficium non uacans conferre. j. de conces. præbend. nulla. solus Papa hoc posset facere, potest tamen donationi suæ reseruare primam uacaturam. j. de iure patr. cū dilectus.

Cum olim. Rescriptum quo mādatur alicui, de beneficio prouideri, rectoriam uel dignitatem nō includit. hoc dicit. Prima pars narrat executoris processum. secunda reuocari mandat dicens quare: ibi, Cū igitur. Abb. Si.

est personarum [e] acceptio apud ipsum, & uix ad culmina dignitatū (nedū ad præbēdas) uiri eminentis [f] scientiæ ualeāt reperiri, exceptiones huiusmodi non duximus admittendas, & infra. Dis. v. mandamus, quatenus si uobis constiterit prædictā præbendam uacasse quando ipsam dicto I. contulit [g] episcopus memoratus, ipsum ad eam recipi faciatis.

Idem.

Si mandatur prouideri in ecclesia, non potest de ecclesia prouideri. †

CAP. XXXVIII.

Cum olim priori sanctæ Mariæ dederimus in mandatis, ut G. diacono in aliqua ecclesia ciuitatis uel diœcesis [h] Lu. authoritate ap. prouideret [i] idē pfatū G. ecclesia sancti Pe. de uico rectorem authoritate huiusmodi uisus est designare: in qua rector ab eiusdem ecclesiæ clericis eligi cōsueuit, excommunicationis sententiā nihilominus proferens in rebelles, Cū igitur mandatū huiusmodi se ad talia [k] non extēdat, nec ad rectoriā uel dignitatē nostra feratur intētio, cū

Gala. 6. Ephes. 6. Col. 3.

h Diœcesis. Nisi hoc adiunxisset, nō posset ei prouidere, nisi in ecclesia aliqua ciuitatis. de rescri. Rodulphus.

Glos. seq. distinguit inter executorē ad prouidendū et ad compellendū.

i Prouideret, cum mandat alicui sub hac forma, prouideas tali in aliqua ecclesiarum ciuitatis uel diœc. uel cōferas tali beneficiū in aliqua ecclesiarū & c. potestas prouidendi sibi data intelligitur, & per cōsequens Papa abstulit potestatem canonicis illius ecclesiæ prouidendi. argu. illius decr. j. de conces. præbē. cōstitutus. Potest ēt talis iudex reseruare sibi primā uacaturam, uel interdicere ne gligāt, & decernere irritū, quod contra fieret sicut uideo in generali legato, qui pōt sibi reseruare donationem primæ uacaturæ. j. de iu. pa. cū dilectus. & quod dicit abstulit potestatē prouidendi: hoc itellige, postq̄ executor īsinuauerat illi ad quē potestas ꝑtinet cōferendi, ꝙ uelit conferre prębendā illi, pro quo mādat, collationē illius interdicēdo uel decernendo irritū. si secus fieret, ut hic probatur, & j. de cōces. præben. quia cunctis. §. ex parte. uersi. non sic autem. libr. vj. Sed antequam hoc fiat per executorē, bene potest cōferre præbendā ille, ad quem collatio pertinet, non obstāte tali mādato: ut dicit decr. qa cūctis. §. ex parte secus est si datus esset executor ad cōpellendū, tūc ēt nō pōt interdicere nec cōferre, nec inuestire, sed tm̄ per excōicationē cōpellere: & si canonici aliū eligāt, ualet electio seu collatio illius bñficij. s. eo. dilectus filius. De hoc no. s. de rescrip. abbatem. in gl. ꝑ hanc.

k Ad talia: scilicet ad dignitates uel rectoriam: quia nec intentio domini Papæ, talis fuit, ergo nec intentio

Executor datus ad prouidendum quā potestatē habet.

† Oldr. q. clxxxiiij. qō. ccxiiij Phi. Dec. cōs. cccl v. nu. 5. Staphilæus ď liter. gra. fol. 63.

tentio iudicis seu executoris alia debet esse.s̃.e. cum causam.& s̃.de arbi.exposita.Et eadem ratio, quæ mouet delegantem,moueat delegatum.s̃.de rescri.super literis.in fi. Et forma mandati diligenter seruari debet.s̃.de rescrip cũ dilecta.& s̃.de offi. dele.cũ olim. & c. cum uenerabilis. & C.de procu. si procurator. ergo quicq̃d factum est cõtra formam mandati,nõ tenet. Et ita nec excõicatio, nec institutio talis tenuit: q̃a uires mãdati nõ patiebant̃. Et sic patet ꝙ cũ Pa.mãdat alicui prouideri, d̃ simplici beneficio tm̃ intelligẽdũ est, nisi in literis hoc contineat̃.s̃.de rescrip. abbatẽ.in fi. q̃a non oĩs qui censetur dignus ad beneficiũ dignus est ad dignitatem uel personatum uel rectoriam: i quia pueri simplex bñficium possunt habere, non tamen dignitatẽ. s̃. de æta. & qual.ex rationa. & c.indecorũ.& s̃. e.super.ubi de hoc dicitur.& in dignitatibus is gradus cæteros antecellat quẽ labor &c. C.d̃ off. magistri officiorum.l. nemo.& lxj. dist. miramur. Hoc qd̃ dicit̃ hic, ꝙ pueri possunt habere beneficiũ,intellige sc̃d̃m quod not.s̃.e.super. ĩ fi. illius glo.sed quos & cætera.

a Rectoriã nec ad præbendã ecclesiæ cathedralis, quæ non uenit nisi dicat̃. Pa. hic & in c.postulasti.de rescri.dominic.c.j.de filij̃ p̃sby. in vj. Fel. c.ĩ nostra. corrolar. xxxix. de rescri. Rota decisio. cxxxiij. nota.ꝙ in antiq. decisio.cxxxvj.noluerũt decis. ccxlvij.habens gratiã in nouis.

DE CLERICO ægrotãte,uel debilitato.

Supra uisum est de clericis non residentibus,& de præbendis non conferẽdis eisdẽ. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus sint prouẽtus ecclesiæ subtrahendi,meritò subijcit istam rubricam. Abb.

De hac materia tractatur vij.quæst. i. & quæst. ij. & xxxiij. distinct.per totum.iij.q.ix. indicas.& xvj. q.ij.Gonsaldus

a Cum percussio.Impedire.simile vij. q. j. cum percussio.& iij.q.ix. indicas. & v. dist.ad eius uero.

pro simplici beneficio, iussio nostra mandet:Mandamus quatenus tam institutionem huiusmodi, quàm excommunicationis sentẽtiam propter hoc latam denunties non tenere.

TITVLVS VI.

DE CLERICO AEGROTANTE, VEL debilitato.

Grego. Cãdido episcopo Vrbeuetañ.

Clericus infirmus integrè p̃cipit fructus beneficij sui.

CAP. I.

Cum percussio corporalis: & infrà. F.t. hortamur quatenus latorem præsentium ad percipienda quæ consueta sunt ab ecclesia tua ægritudo sua non debeat impedire: a Quia si alij eius essent exemplo deterriti, fortè non posset, qui militaret b ecclesiæ inueniri:sed secundum eius ordinem, c quæcunq; ei si sanus esset, poterant ministrari,de ipsa exiguitate quæ ecclesiæ potest accedere,fra.tua prębeat ægrotanti. d

Eugenius papa.

Presbyter cui medietas palmæ cũ duobus digitis, est abscissa:missam nõ celebrat,sed cæteris sacerdotalibus fungi potest.

CAP. II.

Presbyterũ cuius duos digitos cum medietate palmæ à prædone abscissos significasti, missam non permittimus e celebrare:quia nec securè propter debilitatem, nec sine scandalo f propter deformitatem g mẽbri hoc fieri posse confidimus. Ipsum autem cæteris officijs sacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

Lucius tertius.

Si rector ecclesiæ sit leprosus, dandus est ei coadiutor.

CAP. III.

De rectoribus ecclesiarum lepræ macula usq; adeò infectis,quòd altari seruire non possunt, nec sine magno scãdalo h eorum qui sani sunt ecclesias ingredi:Hoc uolumus te tenere,quòd eis dandus est coadiutor, i qui curam habeat animarum: k & de facultatibus ecclesiæ ad sustentationẽ suam congruã recipiat portionẽ. l

Clemens tertius.

Si rector ecclesiæ sit leprosus, ab administrationis officio remouetur, sed de bonis ecclesiæ sustentabitur.

CAP. IIII.

Tva nos duxit f. consulendos & infrâ. De sacerdote, qui diuino iudicio, lepræ morbo repercussus, † in parochiali ecclesia prælationis officio fungitur. Dicimus, quòd pro scandalo m

b Militaret.xxiij.q.j.militare.& j.q.iij.saluator. circa med.C.de epis.& cle.auth.sed hodie.

c Ordinem. Secundum ordinẽ cuiusq; & dignitatẽ constituenda sunt beneficia.xij.q.ij.concesso.De hoc dixi s̃.de maio.& obe.statuimus.

d Aegrotãti.Quia famuli ægri quos curamus, nobis seruire intelligunt̃. ff. de sta.li.l. iiij.§.stichus. & tẽpore infirmitatis pascendĩ sunt.ff.cõmo. in rebus cõmodatis. §. possunt.Sic & clerici in ęgritudine stipẽdijs suis priuari non debent.

Presbyterum. Primo prohibet, & cãm reddit. Secundo permittit: ibi,Ipsum aũt. Ab.

e Non permittimus.Arg.ꝙ ab initio ualuit, ex post facto infirmat̃. xxxiij.di.usq; adeo:& c.cõmuniter definimus.Ar.cõtra.qd̃. in factũ ẽ recte,ex superuenienti delicto corrumpi nõ põt.ff.de iti. actuq; pri.l.nec enim.

f Scandalo. Propter scandalum.n. multa sunt dimittẽda.j̃.c.prox. & s̃.d̃ tẽ.or.ad aures.& s̃. ti.prox.cum teneamur.

g Deformitatem. Ex hoc uerbo apparet, q̃ deformitas impediat ordinãdũ cũ suspẽdat ordinatũ hoc tñ põt ipso facto melius perpẽdi, q̃ȝ aliquo statuto exprimi.j̃.de dona.apostolicæ.Ber.

h De rectorib⁹. Scandalo. No. nihil cũ scãdalo esse faciẽdũ.s̃. c. p̃x.dũmõ sine peccato mortali posit omitti.j̃.de no.op. nun.cum ex.

i Coadiutor.Et ita ṽr ꝙ p̃p leprã non remoueat̃ p̃latus. sed contra.j̃.c. p̃x. ubi de hoc dicitur.

† Alias, respersus.

z Prælatus. imo ĩfirmus remanet uerus prælatus.Pano. hic Gab. biel. in cano. folio 13.co.iiij.

3 Seruit. imo prius infirmo prouidendũ & parochiani compellũtur subuenire coadiutori secundum Car. flor. & Panor. hic. Sed uerius est episcopũ qui est generalis parochus debere subuenire. c. j. lxxxij. di.c.uidẽtes. xij.q.j.

k Curam animarũ. Ergo ille coadiutor uidet̃ z esse prælatus.ex quo habet curam animarum.j̃.e.c. prox.

l Portionẽ.Et sic p̃uidebit ei de bonis ecclesiæ j̃.e.c. proxi. Sed pone ꝙ ecclesia nõ posit sufficere utriq;? Rñ.ille q̃ seruit 3 ecclesiæ habebit reditus, & illi ĩfirmo p̃uidebit eps.lxxxij. di.§.j.& c.j. & ex hoc ṽbo ẽ ar.ꝙ nõ sit prælatus,ex eo ꝙ dicit cõgruã recipiat portionẽ.

m Tva nos.Scandalo. s̃.c prox.

Glossa sequens obycit, ponit opin. Hugo. & Lau. Secundò opin. Barto. Tertiò opinion. Vinc. & Tancr. quam approbat.

& abominatione populi, ab administrationis a debet officio remoueri, ita q; iuxta facultates ecclesiæ sibi necessaria quandiu uixerit, ministrentur b.

Inno. iij. Arelateñ. archiepiscopo.

Episcopo qui propter morbū incurabilem, pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor.

CAP. V.

EX parte tua fuit propositū, quòd cùm Aurasiensis episcopus graui morbo & incurabili ferè per quadriennium laborauit, ita quòd pastorale officium non potest ullatenus exercere, princeps terræ illius, ac ciues c ciuitatis eiusdem, à te postulant incessanter, ut ipsis (cùm sis metropolitanus eorum) studeas prouidere. Verùm cùm ipsum ad cessionem compellere non possis d, nec debeas ullo modo nec afflicto afflictio e sit addenda imò potius ipsius miseriæ miserendum: eo quòd idem uir bonus extiterit, & ecclesiam salubriter sibi commissam gubernauerit: Nos uolentes tā episcopo, quàm ecclesiæ prouidere, mādamus quatenus illico adiutorem f associes uirum prouidum & honestum: per quem tā episcopo, quā populo utiliter consulatur.

Honorius iij. episcopo Auersano.

CAP. VI.

COnsultationibus: & infrá. Archidiacono autem quem morbo paralytico laborantem officiū g linguæ asseris amisisse, coadiutor h est meritò adhibendus.

TITVLVS VII.

DE INSTITVTIONIBUS.

Ex concilio Arelateñ.

Numerus clericorū debet institui in ecclesiis collegiatis secundum facultatem ipsarum.

CAP. I.

NOn amplius suscipiant in monasterio monachorū, aut clericorum, seu etiam puellarum, quàm quot se regere de bonis ecclesiæ absq; penuria i possint.

a Administrationis. Ex hoc uidetur, quod propter morbū lepræ sit remouendus plātus. Sed cōtra uidetur s.c.proxi. & ita sine culpa punit: q; esse nō debet. lvj. di. satis peruersū. & xvj. q. vij. inuentū. Super hoc est diuersitas inter doctores. Hug 1 .dixit, q; nunq̄ substituit aliquis uiuo, nisi eo renūtiāte. & in hac opi. fuit Lauren. & dādus est ei coadiutor: ut s. ca. prox. & j. eo. c. penul. & ult. Et quod dicit hic ab administratiōis officio debet remoueri, dicit Lau. ab officio, q; est in actu, sed quo ad ius retinebit officiū. Barto. distinxit, utrū morbus sit curabilis, uel incurabilis, Dicas cū Vincent. & Tan. q; quādiu aliquis pōt remanere in collegio suo sine scādalo, & horrore, nō substituit ei aliqs alias alius erit substituēdus: ut hic, q; erit prælatus in totū, & infirmo prouidebit de bonis ecclesiæ. s.e. c.prox. Ad idem satis concor. quia talis coadiutor prælatus est ex toto. Et hoc patet ex eo quod dicit, q; habet curam animarum. & est hoc speciale in lepra propter abominationē populi & scandalum: sicut etiā iudex mutatur, si nō potest dare operā iudicio 2 ut ff. de iudi. si longius. alias autē obtinet sententia Hugo. & Laur. & datur tunc coadiutor. infra, c. proxi. Et sic est casus, ubi aliquis punitur sine culpa, sed non sine causa. si. s. ut li. non conte. quoniā frequenter. §. si uero aliter. in fi. In quibus casibus priuatur quis sine culpa 3, sed nō sine causa: dicitur. j. de priuil. antiqua.

b Ministrentur. s.c.prox. ex quo eum infirmitas non crimen abduxit: ut vij. q. j. quamuis triste. quia nō est afflictis addenda afflictio. vij. q. j. cum percussio. criminosus enim dignus est ut egeat. ff. depositi. bona fides. Laurentius.

c EX parte. Ciues. Sic. vij. q. ij. nuper.

d Non possis. vij. q. j. scripsit qualiter. & c. quāuis triste.

e Afflictio. Si. vij. q. j. cū percussio. iij. q. ix. indicas. & v. di. ad eius uero. ff. ad le. Rho. de iac. l. nauis. §. cū autem. In leproso tamen secus cōsueuit dici à quibusdā ut s.c.prox. ubi de hoc. Idē Io. dicit circa leprosum, quod Hugo & Lau.

1 Hug. hāc sequitur Pau. & communis.

Prælato īfirmo, an sit dādus coadiutor?

2 Et propter nimiam senectutē. C. de offi. pfec. ori. l. si quos p qd' dicunt quidam, idē in prælato, qd' nō placet. Phili. Io. And.

3 Tex. est ad hoc in l. fi. & ibi Bar. C. de naui. lib. xj.

Gl. sequens notat, alle. sex iura. & allegat tria in contrarium.

f Coadiutorē. Sic j.c.prox. & ita patet, quod propter infirmitatē superuenientē non priuat prælatus: qa ecclesiastica bñficia nō sunt tēporalia. lv. di. præcepta. & ff. de ado. si tibi. ff. de hære. instit. hæreditas. ff. de reg. iur. actus legitimi. sic. ff. de manumiss. testa. libertas. ff. d pecu peculiū. §. ij. qd' est uerū. Ar. cōtra. ff. de of. præsi. si forte. & vij. q. j. pastoralis 4 .xij. q. ij. uobis. Sol. uerum est, quod beneficia ecclesiastica ppetua sunt: & ideo propter casum superuenientē sine culpa nō priuat prælatus, sed dat ei coadiutor: ut hic patet: & c. seq. In casu tamē alius uiuenti substituitur, secundum quosdā. s. c. proxi. ubi de hoc. & vij. q. j. pastoralis. omni tamen casu prouidebitur infirmo de bonis ecclesię, & coadiutor illi datur etiam inuito. ar. j. de eccle. ædi. ad audientiā.

g COnsultationibus. Officium linguæ. Idē est, si amisisset officium oculorum. arg. lv. dist. si euāgelica. & quia est oculus epi. xciij. di. diaconi ecclesiæ.

h Coadiutor. Et de hoc dictum est, in proximis duobus capitulis.

4 Dic ut ibi, & s. p fil. psby. c. ueniēs. in ult. gl. Io. And.

DE INSTITVTIONIBVS.

Suprà uisum est de collationibus præbendarum, sed quia parum est conferre, nisi sequatur institutio, ideo subycitur hic titulus. Vel aliter: quia dubitari posset, ad quem pertinet collatio seu institutio præbendarū et beneficiorum, ideo post titulum de præben. subycit hūc Abbas Sicu. De hac materia tractatur xvi. q. vij. omnes. usque ad c. quoniam in quibusdam.

i NOn amplius. Absq; penuria. Sēper. n. considerandi sunt reditus ecclesiarū, ut scdm eos clerici instituāt in eis. s. de uita. & ho. cle. qm ut ait 5 .ubi d hoc. Ita ēt, q; hospitalitatē seruaī possint, &

5 Et C. d sac. sā. ec cl. nō plures. & hoc ne ad mēsurā personarū quarum possessiones: q; nimis auarū est: sed ex possessiōibus q̄ sunt, metiamur expensas. in auth. ut det. sit numerus cleri. ultra mediū. j. colla. sech dum Gof. Io. And.

sint,& soluere iura episcopalia.§.de præben. de monachis.& §.de sup.neg.præl.sicut nobis.Et ecõuerso tot sunt ponendi quot ex ipsis facultatibus possint commode sustentari.§.de cõsti.cũ M.& ȷ.e.authoritate. à contrario sensu.ȷ.de censi.cum instantia.ar.xij.q.j. ꝑcipimus . xvj. q. vij.omnes basilicę Tamen propter nimium incremẽtũ, non credo recedẽdum à numero cõsueto.ar. C. de allu.l.pe.& ult.ergo tãtũ debet eẽ augmentum de quo alius æquale stipendium cum alijs habeat,uel saltẽ sufficiens & honestũ. §.de consti. cũ M. Ferrarien.

a IN ecclesia uestra.Laici.Et merito: quia homines diuersæ possessionis, in eodẽ officio associari nõ debent.xvj.q. vij. in noua actione. & §. de ele. cũ causam.

b Differre Vltra sex mẽses, i alio qui trãsferatur potestas ad superiorem.ȷ.ti.prox.nulla. Bernar.

c Idoneis. Qui dicantur idonei, habes.§. de præb.super inordinata.

a Quasi dicat secũ dñ Hos. si recipitis laicũ curret uobis semestre tẽpus:quasi nil ĩter sit nullũ uel min⁹ idoneũ recipere. §. de supp. negl. prælа.c.ij.uide quod dicã. ȷ.ti. ȷ. cum nostris. ĩ gl. ergo uacabat.Ioan. And.

† Scilicet Thomæ Cantuariensi.

2 Animi. idẽ sentit Io.Staphilæ. de liter. grat. folio 59. licet Pan. hic cõtra.

Eugenius Papa.

Laici in canonicos, nõ possunt institui.

CAP. II.

IN ecclesia uestra certũ numerũ canonicorũ (sicut nobis innotuit) cõmuniter instituere curauistis: & infra. Cùm laici a non debeant in canonicorũ numero cõputari, nec uos de beatis differre b, quò minus statutũ numerũ de alijs clericorũ ꝑsonis idoneis c suppleatis: tales ad supplẽdũ numerũ inuenire curetis, ꝑ quos Deo in diuinis officijs per ecclesiasticos ordines congruè seruiatur.

Gloss. quæstio. an in laicum conuersũ cadat ius canoniæ?

d Tales.Qui sunt idonei,& morum honestate,& literarum sciẽtia.§.de præb.graue.alias puniunt.ut ibi dicitur.Hæc fuit quæstio, utrũ laici ĩtitulati in ecclesia ista posśint cõputari in numero clericorum? Et dicitur ꝙ non:quia non reputãtur idonei, cum sint laici. Et ita ius canoniæ nõ cadit nisi in clericum, sicut ius eligendi in ecclesia collegiata,non cadit in laicum.§. de ele.sacrosancta.& c.massana.hoc tñ intelligẽdũ est de laicis ꝓfesśiõe & habitu,& nõ de cõuersis.Si.n.cõuersus aliq̃s alicuius ecclesiæ incedat tõsuratus,nolẽs esse clericus, cũ iã destinatione animi 2 sit clericus, ut xxiij.q. j. paratus. iã ecclesiastica ꝑsona cẽset. uñ tale ius cadit in eum, & ius conuersi spirituale est. unde qui emit illud, simoniam committit:ut j.quæs. tertia.saluator

EX frequentibus.Primo ponitur abusio. Secundo refrenatio:ibi, unde. Tertio Papæ confirmatio: ibi,Nos itaque.Abbas Siculus.

Alex.iij.Cantua.archiepo † ,& ei⁹ suffraganeis.

Institutio beneficiorum, spectat ad episcopos uel eorum officiales.

CAP. III.

Thema uetus erat consuetudo iuris regaliorum & beneficia per regem conferendi in Anglia,sicut in Gallia,ut refert Speculator titu.delegato.§.nunc tractemus uersi.sed nunquid legatus.& ti.de præb.§.restat uersi.item nota.& Ioan.An.ibi in addit.& in c. ij. de præb in vi.Quam consuetudinem Thomas Cantuariẽ. archiepiscopus (qui prius fuerat cancellarius Henrici secundi regis Angliæ) cum cæteris episcopis approbauit,sed mox illam abrogare uoluit ut hic, solusq; regi obsistit,& Alex.iij. appellauit qui licet in Frãcia ageret profugus à facie Federici ænobarbi imperatoris,tamẽ cãm dicti Thomæ suscepit,& factum eius contra regẽ Angliæ cõfirmauit ut hic, Tandẽ collo præfati Federici Venetijs ꝓsso, Victor Romæ regnãs(cũ iterim. d.Thomas à d.Hẽrico ij. Rege ob cõtumaciã regaliorũ impugnationẽ occisus eẽt)in homicidas decretalẽ edidit,q̃ hẽtur. in fra de homic.c.sicut dignũ.& occisũ ĩ diuos retulit, & ẽt ab inimicis coli et inuocari fecit, ut refert Ant. ti.xvij.c.§.i.§.ix c.iij.§.i.donec Hẽricus octauus nouissimus Angliæ rex eũ dãnauit,ut notũ est,Sed in regno Franciæ tã fideles sunt subditi, ut nullus unquã regalia impugnauerit, nec ex exteris quidẽ, nisi solus Bonifa.viij.qui ob id Philippũ pulchrũ excõicauit, Regnumq; interdictũ primo occupanti dedit,sed oĩa frustra nisi malo suo exilio ut Anto. & oẽs chronographi testãtur et cano.in c.generali. de ele. in vi.

EX frequẽtibus querelis didicimus, in partibus uestris consuetudinẽ prauã à multis retroactis temporibus inualuisse, ꝙ clerici ecclesiastica beneficia sine consensu epi.dioecesс.uel officialium e suorum (qui hoc de iure possunt) recipiunt f, minus rectè, quàm deceat cogitãtes, quomodo id sanctorũ patrum est institutionibus † alienum,& ecclesiasticæ contrarium honestati. Vnde cùm tu frater archiepiscope ex officio g tibi cõmisso tam iniquam consuetudinem de prouincia tua uelis (sicut debes) radicitus extirpare †, tã in illos qui ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent h, quàm in eos qui decæterò occupare præsumpserint, excommunicationis sententiã ratã habentes,& eã autho.apo. cõfirmãtes i. Mãdamus

† Alias, constitutionibus.

† Cõcor. l.oẽs iudices.cũ gl. j.C. de decu.li. x.& gl.ĩ auth. ut nul.iu. §.j. colu. ix.

3 Nec ꝑscribere, possunt quantocũ que tẽpore : licet Bo.hic cõtra:per decret.cura. ȷ. de iure pa. ſ3 hoc reprehẽdunt Vince. & Gofre. Ad decre. rñde ut ibi no. Phi.hic dixit,per ꝑdictã decre. ꝙ sufficiebat ĩstituto subsequẽs consensus episcopi, ẽt tacitus: qui præsumitur ratiõe tpis. Io. And.

e Officialiũ.Officiales dicuntur: quibus episcopi cõmittunt uices suas,qui possunt instituere uice episcoporum ut hic dicitur.

f Recipiũt Si à laicis recipiãt, suspẽsi ipso iure ꝑ canones antiquos uidentur.xvj q.vij.si quis deinceps.Ar. cõtra.ȷ.de iu.pa.cura.cui stamus.sic ergo patet, ꝙ authoritas instituẽdi est penes epm, licet capitulũ q̃nq;. eligat.ȷ.ti.ꝓxi. nulla.tñ de cõsensu capituli eps instituere debet.ȷ.de ijs q̃ fi.à pl.nouit.nec ob.lxx.di.sanctorũ.q̃a ibi capellæ subditæ sũt ꝓposito, quo ad sustẽtationẽ,nõ quo ad ĩstitutionẽ & administrationẽ. L.

g Ex officio. Legationis quantum ad suffraganeos dioec.§.de offi.leg.c.j.

h Detinẽt.Vñ nullã pñt habere excusationẽ,quãtocũ sine tpe ea tenuerit 3 :q̃a diuturnitas tpis peccatũ nõ cõminuit,ſ3 auget.ȷ.de simo.nõ satis.& c.cũ ecclesię corpe.& xxiiij.q.j.schisma.§.d cõsu.q̃to.secus signo rãter.q̃a ignorãtia nisi sit crassa & supina, tales excusat.§.d ord.ab epo q renũ.epi.c.j.& viij.di.cõsuetudo

i Confirmãtes. Post quã cõfirmationẽ archieps sen-

Officiales.

ten-

1 Nisi. idem. Ioã. Andr. ad Spe. de sẽtẽtia. §. ut aũt. Pan. hic Roma. cõsil. ccclxxxvij. fely. c. pastoralis. §. j. colu. j. s. de offi. dele. c. ademinentiã. j. de sen. ex com.

Inuestire quid sit.

Instituere qd sit.

† Quoniam uenetus erat, & ab eis elect⁹, Cõstantinopoli ab eis & francis capta duce Balduino, quẽ frãci in Imperatorem Constãtinopolitanũ elegerunt, & Græcã ecclesiã papæ Romano ꝓ tẽpe suo subiecerunt, ut dixi. s. de maiorit. & obed. c. inter quatuor.

2 Dũ tñ ex his licet partius, uiuere possint. Gof. Ioã. And.

tentiam relaxare non posset, nisi illud quod sequitur fuisset appositum. ar. s. de confir. c. j. & ij. de cõse. di. ij. c. ul. & s. de tẽp. ord. cum in distribuendis. Ber.

quatenus clericos ipsos, qui ipsam sniam incurrerint, nisi cõgrue satis fecerint, absoluere minimè præsumatis.

Clemens tertius clero Constantino.

Vltra facultates, non debet quis institui inuitis clericis ecclesiæ.

CAP. IIII.

Authoritate apostoli. sed. & infrà. Statuimus insuꝑ ut nullus in ecclesijs uestris, ultra quàm facultates [a] earum sustineant, uobis instituatur [b] inuitis. [c]

Inno. iij. P. sancti Marcelli & sanctæ Susannæ Car. apo. se. leg.

Cùm in ecclesijs oportet extraneos institui, non debent institui clerici certæ originis tantum, sed undecunq; sint, duntamen sint idonei.

CAP. V.

Ad decorem: & infrà. Sicut nostris auribus est suggestũ, Constãtinopolitanus patriarcha aliarũ nationum clericos spernens, Venetos tantũ † in Constantinopolitanis ecclesijs satagit collocare, non attendens, quòd in omni gente qui facit iustitiã acceptus [d] est Deo, nec sanctuarium Dei cõuenit iure hæreditario [e] possideri. Quocirca mandamus quatenus moneatis eũdẽ, ut uiros literatos, & alias † idoneos undecunq; [f] originem duxerint, in prædictis ecclesijs, & maximè in maiori instituere non postponat: alioqui ĩdignũ [g] se reddet ut uos aliarũ clericos nationũ, ad eius obedientiam compellatis. [h] Nec dissimulare potestis, [i] quin hoc nostris auribus ĩtimetis, ut ex hoc ipso an uerum sit, quod super hoc Venetis dicit ꝓmisisse, [k] cõijcere ualeam⁹.

Idẽ Helień. episcopo, & archidia. Noruien.

Institutiões & custodiæ possunt de iure speciali ad non episcopum pertinere, & pendente lite cũ diœcesano, defenditur in possessione. hoc dicit. Vel sic: Si possidet ius instituẽdi is, ad quẽ de iure communi non spectat pẽdẽte iudicio proprietatis, in possessione defenditur.

CAP. VI.

Cum uenissent ad apos. sed. archidiaco

[a] Authoritate. Facultates. Hæ semper sunt considerandæ: ut s. e. c. j. ubi de hoc. & s. de uita & hone. cle. quoniã. ubi habetur similiter de hoc.

[b] Instituatur. Instituere est ius canoniæ in ecclesia uel ĩ ecclesiastico bñficio tribuere. j. de hære. cũ ex iniũcto. Inuestire, ẽ quasi possessionẽ illius iuris cõferre indifferenter tñ unũ accipit ꝓ altero. Ala. uerbi gratia: Instituere est spiritualis beneficij uel dignitatis possessionẽ corporalẽ tradere. s. de offi. archid. ad hæc c. ut nostrũ. quod spectat de iure cõi ad archidiaconũ, ut ibi dicit. & sic ĩtellige. j. eo cũ uenissent. Inuestire, est ius canoniæ uel dignitatis tribuere, quod põt fieri ꝑ anulũ uel librũ. & sic itelligit. j. e. cũ uenissent. sed ꝑ hoc nõ adipiscitur qs possessionẽ, nisi postea corporaliter ĩstituat. j. ti. ꝓ xi. cum nostris. & de præben. pro illorum.

[c] Inuitis. Nullus episcopus ẽ dãdus inuitis. lxj. distin. nullus. dũ tamẽ iustam causam ostendat. ergo eis uolentibus, põt dari, licet facultates non sufficiãt, 2 & ita possunt sibi in hoc præiudicare, & uictum postea sibi quærãt. xcj. dist. clericus uictum, & in c. seq.

Ad decorem. Primo ponit excessum patriarchæ. Secundo illum corrigi mandat, & non parenti comminatur. Secunda. ibi, Quocirca. Abb. Sic.

[d] Acceptus. xxxij. q. iiij. c. recurrat. §. is ita.

Glossa sequens alleg. concor. ex generali uerbo. argu. & respondet arg. tenens contrarium.

[e] Hæreditario. Sic viij. q. j. apostolica, & sic uidetur, ꝙ nõ solũ filij, sed nec collaterales in ecclesiasticis beneficijs non succedant. j. de iure pat. consuluit. sed tamen possunt. arg. supra, de offi. deleg. ex parte. dummodo non fiat iure successionis: ut supra, de election. uenerabilem uersus fi.

[f] Vndecunque. Arg. ꝙ nihil refert de quo loco sit natus clericus, uel de qbus parẽtibus, ar. xl. di. nos qui. & c. non loca. & lvj. dist. undecunq; & c. nasci. & c. dominus. Argu. contra. s. de ser. non ordi. c. j. & s. de fil. presby. c. j. & ij. & per to. & xcviij. di. aphros. s. de cle. pere. c. fi. ubi dicitur, ꝙ prælati quidã instituebãt clericos de alienis episcopatibus, ignorante ẽpo: quod esse non debet, sed hic oẽs erant extranei, 3 tam Veneti, quã alij: & ideo undecũque essent, debebãt ĩ ecclesia Cõstantinopolitana institui, & non Veneti tãtũ. Verũ est, ꝙ locus nõ obstat, dummodo cõstet de bonitate ꝑsonæ. & illud capi. aphros. de incognitis loquit. s. de ele. bonæ. ad fin. Si aũt ex damnato coitu natus sit aliquis, nõ obest ei quãtũ ad uitã æternã, sed obest ei quantum ad obtinẽda beneficia ecclesiastica. ar. s. de electio. innotuit.

3 Quod nulli erãt ibi clerici: quia terra erat de nouo conuersa Io. An.

† Alias, alios.

[g] Indignum. Simile. j. de usur. qa frustra. & ij. q. vj. quis scit. & est hic arg. culpam culpa compẽsandã. xcv. dis. esto. ff. ad legẽ Aqui. Item mela. j. resp. 4 . j. đ diuor. significasti. j. de adul. c. penul. & ult. & infra, de pœ. constitutus.

4 Adde ꝙ dicta l. itẽ mela. non bene probat. facit melius. l. si ambo. ff. de compen.

[h] Cõpellatis. Et hoc primo petierat patriarcha à domino Papa.

[i] Potestis. Id est, debetis. sic xxij. q. ij. faciat homo.

[k] Promisisse. Qđ esset iniquũ: quia nullo pacto & nulla cõditione beneficia ecclesiastica sunt conferẽda. j. q. ij. quam pio. s. de pact. pactiones. j. ut eccle. bene. ut nostrum. unde simoniacum esset.

Cum uenissent diuiditur. In tres partes. In prima ponitur allegatio pro archiepiscopo. In secunda allegatio pro archidiacono: ibi, inter alia. In tertia interlocutio. & sub certa forma definitiue commissio: ibi, Nos igitur. Abbas Sic.

CASVS. *Inter archiepiscopũ Eboracẽ. ex una parte, & archidiaconũ Ruchimundiæ ex altera quæstio uertebatur super institutiõibus personarũ & custodia ecclesiarum uacantiũ. unde procurator archiepiscopi et archidiaconus accesserũt ad Pap. procurator archiepiscopi proponebat: quòd ĩstitutio personarum & custodia ecclesiarũ uacantium spectabãt ad ipsum in diœce. sua, tam de iure cõmuni, quàm de con*

suetu-

ſuetudine generali, ſed quidā antecesſores illius, commiſerunt quibuſdam archi. Richimundiæ perſonaliter tam inſtitutionem quam cuſtodiam. unde petebat procurator ut archid. illas dimitteret liberas & quietas. Ex aduerſo reſpō. archid. quod archiepiſcopus nō perſonaliter, ſed realiter perpetuo conceſſit tam inſtitutionem quam cuſtodiam archidiac. qui tunc erat de cōſenſu capituli ſui & archidia. fuerat in continua poſſeſſione iſtarum dignitatum et aliarum libertatum temporibus multorū archiepiſcoporum archidia. & ipſe archiepiſcopus ſine aliqua cōditione archidiaconatū ipſū conceſſit eidem, ſed poſt cōceſſionē dicebat archiepiſcopus, quod conceſſerat ei archidiaconatū exceptis inſtitutionibus & cuſtodia eccleſiarum. Prætera dicebat archiepiſcopus, quod archidiaconus abiurauerat illas dignitates. Dominus Papa his & alijs auditis interlocutus fuit, quod archidia. defendendus eſſet in plena poſſeſſione ipſarum libertatum, donec ex parte archiepiſcopi probaretur, quod libertates prædictæ conceſſæ fuiſſent archidiaconis perſonaliter.

nus Richimundiæ & procuratores Ebora. archiepiſcopi fuit propoſitū, quod inſtitutio perſonarū & cuſtodia eccleſiarum uacantium, ad eum in diœceſ. ſua ſpectat [a] tam de iuriſdictione communi [b] † quàm de conſuetudine generali. Verum quidam prædeceſſores ipſius quibuſdam archidia. Richimundiæ tam inſtitutionem quàm cuſtodiam perſonaliter commiſerunt & infra. Inter alia uero archidia. ipſe reſpondit ꝙ archiepiſcopus tam inſtitutiones quam cuſtodias [c] non perſonaliter archidiacono qui tunc erat, ſed perpetuo de conſenſu capituli archidiaconatui reali conceſſione donauit.

Cum autem archidiaconatus ipſe, in continua poſſeſſione tam iſtarum quàm aliarum libertatum multorum archiepiſcoporum & archidiaconorum temporibus extitiſſet, & archiepiſcopus ſine conditione qualibet, conceſſiſſet ipſum [d] eidem poſt conceſſionem aſſeruit, quod ipſum conceſſerat, inſtitutionibus & cuſtodijs uacantium eccleſiarum exceptis. Ipſe [e] uero timens, ne ſi negaret expreſſe, cum nondum eſſet archidiaconatus poſſeſſionem adeptus uel impediretur penitus factum eius, uel diutius differretur, reſpondit, quòd non ſolum de illo, ſed de omnibus reditibus ſuis faceret quod ſibi placeret: & infra. Nos igitur interlocuti [f] fuimus archidiaconum eſſe in plena libertatum eiuſdem archidiaconatus poſſeſſione tuendum, donec probatum [g] legitime fuerit ex aduerſo, libertates ipſas archidiaconis ab archiepiſcopis perſonaliter fuiſſe [h] conceſſas: cum in hoc caſu tam ante, quā poſt, & in ipſa etiam conceſſione, archiepiſcopus eas retinere potuerit licitè tanquam ſuas, uel donec legitime ꝓbatum fuerit, eaſdem libertates archidiaconum abiuraſſe [i]

[a] Spectat. ſ. de offic. ordi. cum uos. & lxx. diſt. c. ij. Argu. contra. lxiij. diſt. ſi in plebibus. [1]

[b] De iuriſdictione communi. j. q. iij. c. iij. & c. res eccleſiæ. & c. peruenit. & xvj. q. vij. nullus omnino. ſed contrarium eſt uerum quia de iure communi inſtitutio perſonarum & cuſtodia uacantium eccleſiarū, ſpectat ad archidiaconū. ſ. de off. archi. ad hæc. & c. ut noſtrum. & lxiij. diſtin. ſi in plebibus. niſi conſuetudo repugnet, ut hic uidetur ad fin. capituli. & ex confeſſione archidiaconi hoc poteſt colligi. & hic loquitur de inſtitutione corporali: quia collatio dignitatū & præbendarum, pertinet ad archiepiſcopum. j. ti. proxim. quia diuerſitatem. & c. poſt electionē. & hic, ut patet ex confeſſione archidiaconi. Ber. Secus obtinet alicubi de conſuetudine. ar. ſupra de ap. bonæ.

[c] Cuſtodias. ſ. uacantium eccleſiarum.

[d] Ipſum. Scilicet archidiaconatum.

[e] Ipſe. Scilicet archidiaconus.

[f] Interlocuti. Nota ꝙ archidiaconus petierat ſe tueri: ut in fi. gl. obijciebatur ei.

[g] Probatum. Sed quare incumbit onus probandi archiepiſcopo, cū de iure cōi hæc ſpectent ad ipſum, ut hic uidet̄: unde eo ipſo uidet̄ fundata eius intentio. xvj. q. vij. oēs baſilicæ. C. de proba. ſiue. & j. de cenſi. Olim? Reſpōderi pōt qđ hic duæ fuerūt præſumptiones bonæ pro archidiacono contra archiepiſcopū: quia archidiaconus & ipſius anteceſſores fuerunt in pacifica poſſeſſione, unde præſumitur conceſſionē fuiſſe realē, & quia archiepiſcopus cōfeſſus fuit, qđ anteceſſores ſui conceſſerunt illas dignitates, licet pſonaliter: & archidiaconus dicebat conceſſionē fuiſſe realem, unde præſumitur cōtra archiepiſcopū. & ideo onus probandi incūbit archiepiſcopo qđ conceſſio fuit perſonalis & licet perſona inſeratur pacto, nō ideo eſt perſonale, ſed ut oſtendatur cum qua perſona ſit factum. ff. de pa. iuriſgentiū. §. pactorū. & l. tale pactum. Plerūque enim conſulimus ſucceſſoribus noſtris, ſicut & nobis. ff. de prob. ſi pactum. ſed tranſactio potius præſumitur perſonalis, quam realis niſi fuerit per ſuperiorē confirmata. ſupra de tranſact. ueniens. & cap. decætero. & ſupra de præbend. niſi hoc tamen adiecto, quod ſi epiſcopus alicui perſonæ det rem eccleſiaſticam, potius præſumitur donatio perſonalis, quam realis. x. quæſtio. ij. hoc ius. xvj. quæſtio. j. poſſeſſiones. Sed ſi donat eccleſiæ, præſumitur realis donatio, & perpetuo donaſſe. xvj. quæſtio. j. capit. ult. infra de ijs quæ fi. a præla. cum apoſtolica. argumen. hoc ideo eſt, quia eccleſia non poteſt mori. xij. quæſtio. ij. liberti. ij. [2] Sed hic præſumitur conceſſionē fuiſſe realem, ut dixi: quia archidiaconus ille & anteceſſores ſui fuerunt in quieta poſſeſſione. Ioā. And.

[h] Fuiſſe. Prę́ſumit̄ hic, cōceſſionē realē fuiſſe, ex quo eſt ī poſſeſſiōe, & iō tuēdus eſt ī illa, quouſq; probet̄ cōtra eū ceſſionē factā fuiſſe pſonalē. imo ſi pſonę facta fuit, p̄ſumi debet pſonalis: ſi dignitati realis [3].

[i] Abiuraſſe. Obijciebatur archidiacono, quod abiurauerat huiuſmodi libertates: unde cōtra iuramentum non

† Alias, tam de iure cōi.

[1] Vbi de hoc & xcv. diſt. plectis. dixit hic Phil. illud c. intelligi ex ſpeciali commiſſione epi: alias nō liceret niſi ex p̄ſcripta cōſuetudine & ſic ītelligitur de app. c. bonæ. de exceſ. prela. ad hoc uel loquit̄ ca. bonæ. de eccleſijs quæ ſunt de p̄ſona tu monachorū. In no. & Hoſtien. Dicebat Goffre. iura q̄ alle. gl. & c. ſi in plebibus. poſſe intelligi, d̄ eccleſijs ſpecialiter ſubiectis archidiaconis ſed ca. ſi ī plebibus. nō dicit ꝙ plebs cuſtodiat̄ p archidiaconū, ſed plebs. i. populus. Ioā. And.

Trāſactio potius p̄ſumit̄ pſonalis, q̄ realis.

[2] De reſc. l. ſi gratioſæ. lib. vj. Ioā. And.

[3] Cōcor. tex. ī l. donationes. §. ſpecies. & ibi Bar. ff. de do. idē in l. j. C. de peti. bon. ſub. & in l. pater filiæ. ff. d̄ ſerui. le. dixi in annot. ad Alex. cōſ. lxxxvj. nume. 1. li. j. cōſ. cxciij nu. 3. li. ij. ad Philip. Dec. cōſi. ij. num. 2.

Sed in hoc casu, si cõcessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris uel utilitatis accedet, quia nos uel ad petitioné Eboraceñ. ecclesiæ a, uel ꝑ nosipsos super hoc archidiaconatui cõsulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitime approbatũ archidiacono b super libertatibus ipsis: si neutrũ archiepiscopo silentiũ imponatur.

Idem episcopo Treceñ. & archid. Parisiensi.

Is ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.

CAP. VII.

CVm ad nostram: & infra. Illud aũt noluimus uos ignorare, ꝙ postquã M. fuit abbas effectus, custodiã de iure non potuit obtinere: quia cum ratione abbatiæ ad ipsum c pertineat donatio tam custodiæ, quâm aliarum dignitatũ, ac etiã præbendarum in ecclesia Patranen. custodiam ipsam recipere non potuit a se ipso, Cum inter dantem & recipientem d debeat esse distinctio personalis, sed nec ab alio, cum ius conferendi, alius non haberet.

TITVLVS VIII.

DE CONCESSIONE PRAEbendæ & ecclesię nõ uacantis.

Gelasius papa ad Ro.

Institutus scienter † in beneficium uiuentis, deponendus est.

CAP. I.

QVi in uiuorũ sacerdotum locis ponuntur hoc ipso sunt ab ecclesiastica cõione e repellẽdi f, quo se passi sunt successores uiuis g sacerdotibus adhiberi.

DE CONCESsione prebẽdę & ecclesiæ non uacantis.

Supra uisum est de præbend. & digni. ac earum institutionibus: sed quia sæpe præbendæ & dignitates conferuntur seu promittuntur antequã uacent, & quandoq; ipsæ uacantes non conferuntur, sed remanent uacantes, merito restabat uidere, & prouidere tam circa prouisiones nõ uacantium quam circa negligentiam in conferendo uacãtia. Ab. De hac materia *tractatur. i. quæstio. ij. & quæstio. v. per totum. et quæst. iij. in quibusdam. & xvi. q. vij. §. cũ ergo. & seq. c. et ij. quæ. iij. audiuimus. ij. q. i. in primis. vij. que. i. non furẽ.*

non fuerat audiendus, Sed quare non auditur archidiaconus licet abiurauerit huiusmodi libertates, cũ iuramentum illud temerarium fuerit, & in præiudicium archidiaconatus, & ideo non seruandum. s̃. de iureiu. sicut. ij. & c. intellecto? Lau. dicit quatenus iuramentũ tangit rẽ familiarẽ, obseruãdum est: ut nihil utilitatis uel honoris ad ipsum 1 perueniat, ratione illarũ dignitatũ si eas abiurauit. ar. s̃. de iureiu. quemadmodum. Vel dic, quod bene potuit renuntiare & abiurare ius instituendi, ut nũquam uteretur eo, & tamen dignitati ꝓpter hoc nõ pręiudicet 2 : qa ecclesia posset tũc uti iure suo, ut hic colligitur. Et sic potest seruari iuramentum, sine præiudicio ecclesiæ: & sine interitu salutis æternæ. s̃. de iureiu. si uero. §. j. fi. ĩ. de spõ. cõmissum. abiuratio talis siue renuntiatio nõ tenet in dãnum ecclesiæ. Tria notabilia notãtur hic. Primum, quod factum prælati non præiudicat ecclesiæ. Secundum, quod iuramentum præstitum a prælato in damnum ecclesiæ seruatur ab ipso prælato: quod est contra id. s̃. de iureiu. sicut. Tertiũ est qd' ecclesia habẽs ꝑlatum 3 sine ipso agere potest: quod est contra id quod dici cõsueuit, quia nec pręlatus sine consensu capituli, nec capitulum sine consensu prælati agere potest. s̃. de procu. c. j. & supra de iudic. causam. j. & s̃. de rescripti. edoceri. ubi de hoc. ꝙ nota, ꝙ agenti interdicto uti possidetis, non potest opponi ꝙ rem illã abiurauerit pro qua agit, sicut nec agenti interdicto unde ui s̃. de resti. spo. solicite.

a Ecclesiæ. Argu. bonum, quod ecclesia uacante. capitulum fungitur uice prælati, sed contrarium argum. colligitur.

b Archidiacono. Sed non archidiaconatui.

CVm ad nostram. Primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem ibi: cum inter. Abb.

c Ad ipsum scilicet abbatem.

d Recipiẽtẽ. Si. xxiiij. q. j. didicimus. ĩ. de iure pa. per nostras. ĩ de batis. debitũ. ff. de aut. tu. l. j. & ff. de tut. & cu. da. l. ius dandi. §. prætor. alias lex est. nemo enim uicem plurium personarum sustinet. xvj. qõ. j. presbyteros. & C. de asses. nemo. lxxxix. dis. singula. ff. de pac. si plures. ff. de offi. præsi. l. ult. Arg. contra ff. de adop. si consul. & s̃. de elec. cum inter canonicos. Sed quid si ipse conferret alij potestatem conferendi illã dignitatem, nunquid posset ab illo illam recipere, ut sic non uideretur eã recipere a seipso? Non 4 argu. s̃. de test. licet. & arg. xvj. q. iiij. quæst. ff. de autho. tu. pupillus. ff. de re mili. milites. §. j. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. ij. §. j. supra de præben. de multa. in fin. Argu. contra: quia multa possumus per alios, quæ non possumus per nos lxxxviij. dist. episcopus. v. q. iij. c. ultĩ. ff. quæ res pig. ob. aristo. in fin.

QVi in uiuorũ. Faciẽs se poni in beneficium uiuentis, ab ecclesiastica cõione repellĩt. Vel clarius sic ut in rubro. & non diuiditur propter breuitatem. Abb.

c Communione, i. participatione corporis & sanguinis domini. vij. q. j. eum qui.

f Reppellẽdi. & nihilominus deponẽdi. ij. q. j. in primis. vij. q. j. non furẽ. & c. eũ qui 5 . nisi ignorãs quis instituatur aliquo remoto, quo casu excusatur. ff. de posi. si quis inficiatus. & episcopus tenetur ei in alio beneficio prouidere. vij. q. j. præsentiũ. & s̃. de præb. inter cætera. Sed pone: quod aliquis est iniuste depositus, alius hoc ignorans in locum eius substituitur, & stetit ibi per xl. annos 6 , postea scit de iure ad aliũ pertinere: nunquid debet cedere, & illi restituere? Videtur ꝙ sic. s̃. de præscr. uigilãti. & c. diligẽti. xxxiiij. q. ij. si uirgo. & de re iud. cõsanguinei. & c. lator. argu. cõtra. xvj. q. iij. c. placuit. §. quas actiones. & s̃. de præscrip. de quarta. Sol. Dicunt quidam theologi, quod quandocunq; sciuero rẽ pertinere ad aliũ, teneor rẽ restituere. De hoc dictum est. s̃. de præscri. uigilanti. Sed hoc non credo, ꝙ teneatur dimittere, quia eoipso ꝙ condemnatus non appellauit, acquieuit sententiæ & ita transiuit in rem iudicatam. s̃. de sent. & re iudi. quo ad consultationẽ. & sic alius iuste fuit institutus.

g Viuis. nisi iusta ratione depositis. vij. q. j. eos 7 l. di. postquam. Ber.

1 Ad ipsũ. scilicet qñ præiudiciũ ꝑlati separabile est a pręiudicio ecclesiæ. Pa.

2 Vñ caute agit iudex secundũ Inn. & Hos. si iungit in sñia declarãtes ꝙ ꝑ hanc sñiam nullũ dignitati in posterũ præiudiciũ generet. ar. ĩ. de ca. mo c. ij. §. fin. de do. inter dilectos. ad fi. Ioã. And.

3 Dicit Hostiẽ. de hoc nõ mirãdũ: quia cũ aduersarius sit prælatus: non autorizat, iure proprio ff. de auto. tu. l. j. Remittit aũt s̃. de resc. c. edoceri. forte glo. nõ intellexit de prælato archiepõ, sȝ de archidiacono. Ioã. An.

4 Non. & bene indistĩcte: nec ualet distĩctio Pa. & docto. hic an omnẽ potestatem transferat, an uero tm̃ cõmittat: quia ex quo superiorẽ uelut matrẽ retinet inhabilis est ut not. in cõsue. Pa. §. j. gl. j. n. 68.

† Vel ex ignoratia culpabili secus si ex iusta ignorãtia, ut tenet Pano. in c. post electionẽ. no. iiij. ĩ. eo. quis. Phil. Dec. in l. fi. nu. 17. C. de pac. & cõs. cccxcviij. & Ludo. Gomes. in reg. cãcel. xx. de impetr. beneficia uiuẽ. qõe. iij. adhuc idẽ tenẽt & male ut dixi super eadẽ reg. q. iij. ubi qõ. vj. nu. 49. ampliaui hoc ca. ad oẽm speciẽ uacationis.

5 Et sunt infames. iij. q. ij. audiuimus. vj. q. j. infames secũdum Petr. Ioã. And.

6 De hoc nõ est curãdũ: licet Go. hic cõtra, qui dixit ꝙ dato ꝙ sentẽtia fuerit nulla post lx. annos, nõ tenebit renunciare. Ioã. And.

7 Per hoc uidet Ber. intellexisse hoc ca. in deposito. & facit ad ea quæ ibi no. Io. And.

Nulla

NVlla ecclesiastica. Duæ sunt partes. Secūda ibi Cū uero. Prima prouidet circa beneficia nō uacātia. Et diuiditur in tres partes. Nā primo ponit prohibitionē. Secūdo eius causam: ibi, ne desiderare. Tertio fortificat: ibi. Cū enim. Secunda pars principalis prouidet circa beneficia uacātia. Et primo statuit tempus ad cōferēdum Secundo punit negligentiam nō cōferētium: ibi. Si autē. Et quotidie allegatur in practica, maxime in secūda parte, & ideo not. ipsum bene. Ab.

a Ministeria. i. officia, siue dignitates.

b Antequam uacent. not. quod beneficium antequā uacet, nō potest ꝓmitti, ꝙ si fiat, non ualet. ĩ. c. proxi. & ĩ. eo. ti. ex tenore. Et sic obligatio nulla contrahit̃ ex tali promißiōe: qa est cōtra ius. ar. cōtra. s̃. de præbē. relatum. & ibi soluitur. imo ibi receptus fuit statim in fratrem.

c Condemnare. Quia pactū de futura succeßiōe nō ualet. C. de inut. stipu. ex eo instrumēto. C. de pact. l. ult. nisi de cōsēsu eius cuius ē hæreditas: ut in l. prædicta. C. de pact. eodem modo non tenet promißio de præbenda non uacante, etiam de cōsensu ‡ eius, qui tenet eā, cū nulli poßit eā cōcedere. infra, de iure patrona. qd' autem. in fine. si in lib. feud. tit. j. §. si uero archieps.

Ex concilio Lateranēsi.

Beneficia non uacantia cōcedi uel promitti non debent, & cùm uacauerint, concedi debēt intra sex menses, quibus elapsis, de episcopo ad capitulum, et ecōtra, demum ad proximum superiorem deuoluitur collatio.

CAP. II.

NVlla ecclesiastica ministeria, [a] seu etiā beneficia ecclesiæ tribuantur alicui, seu promittantur ante, quàm uacent: [b] Ne desiderare quis mortem proximi uideatur, in cuius locum & beneficiū, se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus Gentilium inueniatur inhibitū, turpe est & diuini plenum animaduersione iudicij, si locum in ecclesia Dei, futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare [c] curarunt. Cùm uerò præbendas ecclesiasticas, seu quælibet officia in aliqua ecclesia uacare contigerit, non diu maneant in suspenso, sed intra sex menses, [d] personis quæ dignè administrare ualeant, conferantur. † Si autem episcopus ubi ad eum spectat [e] conferre distulerit, per capitulum ordinetur. Quòd si ad capitulum [f] pertinuerit, & intra præscriptū terminum hoc non fecerit, episcopus secundum Deum hoc cum religiosorum [g] uirorum consilio exequatur. Vel si oēs forte neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum Deum, absq; illorum contradictione disponat.

Alexander tertius Eboracen. archiepiscopo.

Beneficia uacantia conferuntur, non obstante appellatione illorum, quibus promissa fuerant ante quàm uacarent.

CAP. III.

RElatum est auribus nostris: & infrà. Consul. t. t. r. quòd cum in Lateranensi cōcilio [h] promissiones factæ de ecclesijs non uacantibus sint cassatæ: prætextu appellationis [i] eorum, qui dictis promissionibus innituntur, omitti non debet quin ecclesiæ cum uacauerint de personis idoneis ordinēt.

Innocentius tertius præposito, & capitulo Cameracen.

Glossa se. Primò ponit quando incipit currere tempus semestre. Secundò an sit utile uel continuum. Tertiò utrum ibi poßit mora purgari. Quartò an sufficiat huius canonis authoritas ad supplendum, quod hic dicitur. Quintò in quibus beneficijs locum habet hæc constitutio. Addunt Vinc. Goffr. & Host. sextum an negligentia. &c.

d Intra sex menses. Tempus istud sex mēsium, incipit currere à tēpore sciētiæ generaliter, & non à tēpore uacationis. infra eodem. quia. in fine. argu. ff. de calum. annus. C. qui admit. ad bonor. posse l. ij. & qui scit certiorari nō debuit. ff. de actio. emp. l. j. in fine. supra, de elect. cū inter uniuersas. in fine. & expressum est supra, de sup. negligen. præla. licet. & supra de præbend. de multa. §. j ar. Itē tempus istud utile est: quia tempus illud nō currit à tempore suspensionis sentētiæ quo eligere non possunt. ĩ. e. quia diuersitatē Argu. cōtra, quod currat, licet eligere non poßint. s̃. de elec. c. ult. Nūquid possunt canonici eligere post tempus elapsum. Quidā [a] dicūt ꝙ sic, sed contrarium est uerum, ꝙ non poßint: & si eligāt, nō tenet electio supra de sup. negl. præla. c. licet. & c. ult. nisi de patiētia toleretur. ĩ. eo. ti. literas quia pro non dato habet, quod ab illo datur, qui nō potest de iure donare. ĩ. de iure pat. qd' aūt. in fi. Arg. cōtra. ff. si qs cau. & si post tres. ff. d' arbi. Celsus & authoritate huius canonis semestri tēpore statim elapso pōt eligere ille, ad quē deuoluta fuerit eligendi potestas. nulla licētia à superiore petita. & constitutio ista tm̄ locū hēt, ubi distinctæ sunt præbēdæ, & certus est canonicorum numerus cōstitutus. ĩ. e. ex parte. Itē locū habet in dignitatibus & personatibus omnibus: sed ĩ episcopatibus & archiepiscopatibus olim locum nō habebat. ĩ. e. dilectus hodie locum hēt ĩ episcopatibus & archiepiscopatib. & abbatijs ut potestas eligēdi trāsferat̃ ad superiorē: sed minus tempus datur in his. s. triū mensium. supra de elect. ne pro defectu. & ita in hoc æquiparantur: & differunt à minoribus beneficijs & dignitatibus: quia minus tēpus datur propter maius periculum: quia mora periculosa est in talibus. s̃. de ele. cum inter & s̃. ut lite non contesta. quoniam frequēter. §. porro.

e Spectat. ĩ. de iis quæ fiunt à præla. sine consen. ca. c. ca nofcitur. & s̃. de elect. cum ecclesia uulterana. ad fi.

f Capitulum. s̃. de elect. cum in cūctis. s. si. ix. quæst. iij. cum simus.

g Religiosorum. Sic. s̃. de elect. nec pro defectu ubi dicitur, qualiter hæc uerba intelligunt̃. & lxiij. dist. obeuntibus ubi de hoc. Ber.

RElatum est. Duæ sunt partes. Decisa consultatio & responsio. Secunda ibi. Consultationis. Ab. si.

h Lateranen. concilio. s̃. c. proxi.

i Appellatiōis. Tali appellationi non est deferrendū, cum

‡ Cōsensu. Idem Ioā. And. Ant. But. per tex. in c. detestanda. e. in vj. ubi decretū irritans.

† Idē de iure in institutiōe quicqd dicet Pano. hic ut latius super hoc ca. dixi.

a Tāc. hic dicēs, ꝙ ĩ odiū negligentiū & subsidiū ecclesiarū hoc statutū erat sed odiū: extēdi nō debet, sub sidium u[…]ro non est necessarium: ex quo ille morā purgauit & elegit. Io. And.

cum eorū non intersint.ij.q.vj.nō solent.& s̄. de ele. cum inter R. quia ex tali promissiōe nihil iuris acquiritur. sic nec emptor habet actionē furti in re uendita subtracta, si ei res nō fuit tradita. ff. de furt. l. eū qui emit. Bernardus.

Nec potest appellatio impedire, ne id fiat qđ edicto perpetuo fieri iubet. ff. de ap. re.l.ult.ij. q.vj.§.diffinitiua secundum Gof. Ioā. And.

Si scribitur ei ad quē spectat collatio, dato executore ad prouidendū, per præsentationē literarū collatori factam afficitur præbenda: ita quòd collatio alteri facta, non tenet: hoc dicit secundum uerum intellectum. uide.c.si capitulo.e.ti.in vi.

CAP. IIII.

PRoposuit nobis T. præsbyter, quòd cùm C.pàpa præ. noster pro receptione ipsius in fratrē, & assignatione [a] præbēdæ ad donationem uestrā spectantis in ecclesia uestra proximò uacatura mādatum apostolicum nobis destinasset, decano Remēsi executore [b] concesso, decanus ipse uos contumaces inueniēs, ipsum de præbenda primò uacatura in ecclesia uestra, quæ ad donationē capituli pertinet, authoritate apost. inuestiuit: [c] & infrà. Sed cùm præbenda quæ ad donationem uestram spectabat in ecclesia Cameracen. uacasset, eam alij assignastis: [d] & infrà: Idem autem præde. no. quod ab eodem decano factum fuerat, ratum [e] uolens haberi, collationem præbendę factam à uobis penitus irritauit, [f] & eum de ipsa per annulum inuestiuit. [g] Licet autem intentionis nostræ non sit, inuestituras de uacaturis [h] factas contra canonum instituta [i] ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra [k] ius dispensare [l] attendentes tamen, quòd idem presbyter non de uacatura, sed de uacante per prædecess. no. fuit inuestitus, [m] ut pote quæ post cassationem [n] concessionis [o] à uobis factæ intelligebatur uacare. [p]

Proposuit. Sūt duæ ptes principales. Prima narrat factū continēs gratiā & executoris processum.c.cōtemptū. & duplex factum Cælesti. Secunda ponit mandatum Innocētij, præmittens protestationē & ipsius motiuum: ibi, Licet autem. Abb. si.

[a] Assignatione. Facienda cum uacauerit eidem presbytero. & hoc probat in antiqua cōpilatione, ubi est illud uerbum facienda. unde uidet, ꝙ nihil ualuit. supra, de præbend. inter cætera. ubi de hoc.

[b] Executore. Dato forte sub hac forma, mādatū nostrum exequaris.

[c] Inuestiuit. i. assignauit, ut patet ꝑ hoc quod dicit. s̄. e. assignatiōe præbendæ &c. executor hoc fecit, & male, ut satis patet per literā inferiorē. sed litera illa, ratū uolēs &c. cōtradicere uidetur. sed Cælestinus hoc ideo dicit, [a] ut excusaret decanū, & assumeret causam cassandi collationē capituli. & hoc satis patet per uerba Inno. factū enim decani fuit causa, quare Cælestinus cassauit concessionem capituli, alias nō debuisset cassasse. s̄. de pręb. dilectus filius G. nō est alia ratio, nisi quia ipse uoluit: quia de eo ꝙ nihil est, potest Papa aliquid facere. de cōse. dis. ij. re uera. uersus fi. & fi. s̄. de præb. c. pro illorum. ibi, quod de memorato magistro prouide &c.

[a] Dicere pōt, ꝙ illa fueruut uerba pręsbyteri allegantis: sed in authē. patet ꝙ Inn. id cōstitit ꝑ literas cęle. Io. An.

[d] Assignastis. Vnde uidetur, quod nihil ualuit. s̄. de præben. inter cætera. imo bene ualuit: ut s̄. de præbē. dilectus filius. & hoc probatur per hoc ca. ut j̄. patet. ubi de hoc.

[e] Ratum cum effectu.

[f] Irritauit. i. irritum nuntiauit. Ioan. imo proprie tenetur, ut sequentia probant.

[g] Inuestiuit per talem inuestituram, contulit ei ius canoniæ, cum nihil prius habuerit per decanum.

[h] De uacaturis. Inno. & Cælesti. uident diuersi. Inno. non uult habere ratum factum Cælestini. Cælesti. uidetur habere ratam inuestiturā de præbenda uacatura facta per decanum. ubi dicit, ratum uolens factū decani haberi, cū tamen decanus non haberet illud in mandatis. Inno. uoluit habere ratam inuestituram de uacatura: quia Cælest. inuestiuerat presbyterū de uacante, post cassationē concessionis: & sic non poterat ratam habere institutionē de uacatura, cū iam esset īuestitus de uacante per Cælest. nec ēt Cælest. ratā habuit inuestiturā de uacatura: imo inuestiuit illū de uacante. Ex hac decr. uolunt quidā dicere, quod si papa mandat aliquē recipi in canonicū, & alius recipiatur, ꝙ debet cassari, ut hic fecit Cælestini. unde signat contra. s̄. de præb. dilectus. ij. sed hoc fecit. Celest. ex plenitudine [a] potestatis, & iniuriā facit illi institutioni, quē cassauit, cū de iure teneret electio, ut hic colligitur. Ber.

[a] Imo fecit hoc de iure, quia per præsentationem literarum factam capitulo affecta fuit præbēda: ex quo datus erat executor ad prouidendū. j̄, c. si capitulo. libro sexto. Io. And.

[i] Instituta. s̄. e. c. j. & j̄. de præbend. dilectus.

[k] Supra ius. ꝓ nihilo hoc dicit: qa hic nō dispēsat, sȝ ꝓꝑ hoc dicit: qa decanus illum inuēstiuit de uacatura: & poterat illā eandem cōfirmare, & ita dispensasset supra ius, sȝ nō habebat hoc locū hic: qa Cælestinus illū postea inuestiuit de uacante.

Glossa. sequens ponit quinque casus quibus papa dispensat, & quinque quibus nō dispēsat, sed quintum determinat.

[l] Supra ius dispensare. nā cōtra capitulum dispēsat. xxiiij. di. lector. & cōtra canones apostoli. lxxxij. di. presbyter. Itē contra uetus testamentū, in decimis nō dandis. j̄. de deci. ex parte. & c. seq. Itē in uoto. j̄. de uoto. & uo. redem. c. j. Itē in iuramento. xv. q. vj. c. ij. & s̄. de rescri. cōstitutus. A contrario sensu de his duobus dixi. s̄. de iureiu. quanto. tamē contra uniuersalem ecclesiæ statum, dispensare non pōt. [a] xxiiij. q. j. memor sum. Nec pōt dispensare ꝙ monachus habeat propriū. j̄. de sta. mo. cum ad monasterium. in fi. Nec contra quatuor euangelia. xiiij. di. sicut: Nec contra præceptum Apostoli. xxv. q. j. sunt quidā. quod intelligo in ijs quæ spectant ad articulos fidei. idem secundū quosdam, non dispensat in secundo gradu cōsanguinitatis. s̄. de resti. spo. literas. quod non est uerū. j̄. de diuor. Deus qui. quod intelligo de collaterali.

Papa contra uetus testamentum, quandoque dispensat.

[a] Imo nō solum dispēsat, sȝ immutat. j̄. de cōs. & affi. nō debet. xxxj. di. c. j. & lxviij. di. c. corepiscopi. Io. An.

[m] Inuestitus. per talem inuestituram cōtulit ius canoniæ. Bernard.

[n] Post cassationem. quo ad factum referas secūdum Ioannem.

[o] Concessionis. argu. expressum, quod si papa mandat alicui dare præbendā, & detur alij, tenet collatio, licet contra mandatum. De hoc dicitur supra, de præbend. dilectus. ij.

[p] Vacare. sic ergo uidetur, ꝙ per sententiā statim ꝑditur dominiū. insti. de off. iud. §. ult. cōtra. id. ff. de rei uē. in fundo. [a] & C. de pact. l. traditionibus. & inst. de rer. diui. §. per traditionē. Sed hoc ideo: quia papa cassauit concessionem illam, à qua sentētia non appellatur: unde statim dominium perditur.

[a] Non facit nisi in quantum dicit, ꝙ res euicta per sniam tenet euincēs ad impensas bona fide factas in ea. Io. And.

Assi-

[a] Aſsignetis.i.collatam dimittatis. Vel intellige, aſſignetis.i.conferatis iterum de facto. ſic ĩ.de iure pa. ſi uero. Vel iſtam aſsignationem poteſt referre, quo ad poſſeſsionem, cum de iure eam habuerit per Cæleſtinum papam, & etiam per decanũ de mandato Cęleſtini. unde dicitur ſ.ratum uolentes habere, qđ ab eodem decano factũ fuerat, ut dicebat Io. ſed factum decani nullũ fuit ut dictum eſt ſupra.

Quia diuerſitatem. Duæ ſunt partes principales. In prima ponitur archiepiſcopi quærela. In ſecũda cauſæ cõmiſsio, ibi. Mãdamus. Secunda ſubdiuidit. Nam primo ponit mandatũ, & ſoluit obſtaculum. Scđo duos caſus excipit ibi. Niſi. & ſecundum caſum tripliciter exponit: ibi, Sic tamen. Et tu aduerte ad omnes diuiſiones decreta. quando non intelliges textũ: qa multum declarant text. non in uanũ ſunt inuentæ diuiſiones: quod bene no. Abbas Sic.

Mandamus quatenus amoto ab ea præbẽda quolibet detentore, eam ipſi cum plenitudine honoris canonici aſsignetis. [a]

Idem P. ſanctæ M. in uia lata diaco. cardi. apo. ſed. lega.

Semeſtre ad eligendum ſeu cõferendum a iure præfixum, non currit legitime ĩpedito, nec impedit currere, niſi a die uocationis. h.d. Et eſt textus multum allegabilis & quotidianus.

CAP. V.

Quia diuerſitatẽ corporum [b], diuerſitas ſæpe ſequitur animorum: & infra. Conquerebatur inter cætera Eboracen. archiepiſcopus quòd cum ad eum in eccleſia Eboraceñ. & alijs [c] ſuis eccleſijs collatio pertinebat præbendarum, tempore ſuſpenſionis ipſius & poſtmodum etiam, quidam præter eius authoritatẽ ſe intruſerunt in ipſas: & infra. Mandamus quatenus eos qui præbendas uel dignitates eccleſiæ Eboraceñ. uel aliarum ad donationem eius ſpectãtes, præter authoritatẽ acceperũt ipſius, ad eas reſignãdas monitione pmiſſa p excõicationis ſñiam & ſubtractionem aliorum beneficiorum [d] non obſtante confirmatione a ſe. apo. obtenta ſub forma cõmuni [e] quæ confirmat beneficia & præbendas ſicut iuſte & pacifice poſsidentur: ap. re. cõpellas: Niſi forte aliqui eas uel ſpeciali mandato ap. ſe. uel authoritate Lateraň. concilij [f] ab Eboracen. capitulo ſint adepti: Sic tamẽ, ut tẽpus ſuſpenſionis [g] in ſex menſibus nullatenus cõputetur: cũ illa Lateran. conci. conſtitutio cõtra negligẽtes [h] tantum fuerit promulgata, & tunc ſi uoluerit, nõ tamen [i] uoluerit archiepiſcopus ipſe in conferendis præbendis [t] uti propria poteſtate a qua [k] & ſi fuerit ſua culpa ſuſpenſus [l], non tamẽ ad ipſum capitulũ ex illa culpa præbendarũ erat donatio deuoluta, ſed ad illũ tẽpore ſuſpenſionis illius prębẽdarũ donatio perti-

[b] Diuerſitatẽ corporũ. Quia, Quot ſunt capita, tot ſunt ſententiæ. de conſec. diſt. iiij. ſicut in ſacramẽtis. ff. de arbi. item ſi unus. §. principaliter. Et uoluntates hominum, ſunt uariæ. ff. ad Trebel. quia poterat. & illud: Velle ſuũ cuique eſt, nec uoto uiuitur uno. Item Ouidius, Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ. Et illud uulgare: Quot capita, tot ſenſus.

Perſius.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

[c] Alijs eccleſijs. Sic ĩ. de exce præla. ad aures. & xvj. q. vij. nullus omnino.

[d] Beneficiorum. Sic. ſ. de æta. & quali. quæris. & xiij. q. j. §. j. circa fin. uer. nedum quæritis uſurpare quod ueſtrum non eſt &c.

Gloſſa ſeq. dat unum ſimile, & ponit tres effectus confirmationis.

[e] Forma communi. Per confirmationem enim non creatur ius nouum. ſ. de confir. uti. uel inuti. cum dilecta. c. j. & quaſi per totum. ſic & innouatio priuilegij, ĩ. de priuile. quia intentionis. quia qui confirmat, nõ donat. ſ. de fid. inſtru. inter dilectos. & ff. de iuriſ. om. iud. & quia. Verumtñ tria [a] operatur cõfirmatio. Per confirmationẽ fit maioris authoritatis res. xj. di. quis neſciat. & ſi fuerit minus ualida, fit magis ualida per confirmationẽ ſi ex certa ſcientia hoc fiat ſ. de trãſact. c. j. Item quia nullus præter authoritatem confirmantis poteſt de illo iudicare. ſ. de cõfir. uti. c. j. & ij. qualiter hoc intelligatur, ibi exponitur.

[a] Tria. hæc de cõfirmatiõe ex certa ſciã tãtũ. Pano. hic plene dixi in conſue Pariſi. §. v. nu. 69. cum ſeq.

[f] Lateraň. Concilij, ſupra eodem. nulla.

[g] Suſpenſionis. ita tempus in quo quis eligere nõ poteſt, nõ currit. Sed cõtra. ſ. de elec. c. ulti. ſic & impedito agere non currit tempus. C. de ann. except. l. j. §. ulti. & C. de iu. do. in rebus, ſic nec tẽpus deliberationis [a] imputaĩ creditori. C. de iure delib. ſancimus. §. do nec. in fin. argu. ff. quemad. ſer. ami. ſi quis alia. §. ulti. & l. ſi locus. Quando non currat præſcriptio, dictum eſt ſ. de præſcri. illud. & c. cum non liceat. & hoc dicit litera iſta, ſed ſi ante ſuſpẽſionem uel poſt abſolutionẽ, capitulũ ſuppleuit negligẽtiã archiepi, ualebit factum capituli. & hoc quod tempus iſtud non currit, intellige cũ non eſt negligens in petenda abſolutione: ſicut archiepiſcopus non fuit negligens, quia ſtatim poſt ſuſpenſionem ſuam, iuit ad curiam pro abſolutione. alias imputaretur ei. argu. diſt. c. quoniã, & ſupra de reſcri. ſi autem. ſimile. ff. de regu. iur. qui poteſt. & ff. de re milita. nõ omnes. §. qui captus. Lau.

[a] Id eſt tẽpus, quo deliberat hæres an uelit adire, non imputaĩ creditoribus hæreditarijs ĩ aliqua tẽporali præſcriptiõe. Ioã. And.

[1] Alias, beneficijs

[2] Dicebat Pet. ꝙ iſte fuerat ſuſpenſus a collatiõe beneficiorũ: forte enim delictũ eius denũciatũ fuit papæ, ꝙ peccabat ĩ beneficijs cõferẽdis ſecundũ formã decre. de pb. graue. Et ſi dicas, ergo non ad papã, ſed ad pſonã inſtitutam in concilio tpe ſuſpẽſionis ſpectabat collatio. reſpondet illud in inferiorib', qui per cõcilium ſuſpendunĩ: ſecus ĩ metropolitano. qui p papam ſuſpẽdiĩ: ut ibi patet. Io. An.

[h] Negligentes. Sicut cæterę præſcriptiones. ſupra de præſcri. uigilanti. & xvj. q. iij. c. placuit. §. poteſt.

[i] Non tamen ualuerit. Hæc tamen bona ratio eſt, & ideo non præiudicat ei. C. de anna. excep. l. j. §. ulti. & ff. de uſur. cum quidam. §. ſi pupillo. arg. contra. ff. ex quib. cau. ma. item ei. Item ſignatur contra. quod ſuſpenſus eligat. ĩ. de cle. excom min. ſi celebrat. ibi ſoluitur.

[k] A qua. Ex hoc loco colligitur, quod archiepiſcopus eſſet ſuſpenſus ab officio & iuriſdictione, [3] ut diceba Lau. & Ioan. ſ. de conſue. cum dilectus.

[l] Suſpẽſus. Sic patet, quod licet culpa ſua inciderit in excommunicationem uel ſuſpenſionem, nõ imputatur ei, quod ex illa culpa [4] proceſſerit. xv. q. j. ſi cõcupiſcentia. & c. inebriauerũt. & eſt ſimile ubi culpa procedit, & tamen non imputantur ea, quæ ex culpa ſua proceſſerunt. ĩ. de ſpon. ueniẽs ad nos. ff. de fur. l. uerum. & l. qui iniuriæ. in princ. ff. de pub. & uec. ſed ij. §. fin

[4] Culpa. quia iſtud impedimẽtum nõ ꝓcedit immediate ex culpa, ſed a pœna culpæ. Pano. hic Gemi. cõſil. xiij. in fin.

nebat, qui præter a eius desidiam & negligentiam poterat præbẽdas donare. Tempus etiam quo ad ap. se. accessit, b & apud illam permãsit, uel recessit ab illa, intra sex mẽses nullatenus cõputetur. Semestre autem tempus, non a tempore uocationis præbendarum, sed notitiæ c ipsius potius uolumus cõputari.

Idem Basilieñ. episcopo & abba. sanctæ Mariæ.

Non ualent literæ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata † facti possessione non faciunt mentionem. hoc dicit secundum uerum & communem intellectum. Et est textus multum allegabilis, & habet materiã quotidianã. Et fuit decisio multum subtilis.

CAP. VI.

Cum nostris fuerit olim auribus intimatum, quod præpositura ecclesiæ Lausañ. tẽpore tanto uacasset ut secundũ statuta Laterañ. cõcil. ad nos esset eiusdẽ donatio deuoluta, epo & canonicis Lausañ. mandauimus ut præpositurã ipsam thesaurario Lausañ. cõferrent, quibusdã super hoc executoribus deputatis: & infra. Verũ præfati episcopus & canonici literis receptis, prædictam præposituram non uacare dixerũt quia licet ille qui præpositus fuerat in episcopũ fuisset assumptus: ad ipsam tamen præposituram post consecrationẽ suã denuo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eam sicut antea possidebat. Quod dicti executores dicentes contrarium esse iuri, ipsam præposituram de iure d uacantem autho. ap. præfato thesaurario assignarunt: e & infra. Auditor igit̃ super hoc datus a nobis, de mandato nostro decreuit, ut quod a memoratis executoribus factum fuerat obtẽtu literarum nostrarum, eo quòd per falsi suggestionem, f & ueri suppressionem fuerant impetratæ, cum præpositura illa non uacaret de facto g, quia talis possessio h plus habet i facti, quàm iuris, haberetur irritum & inane. Nos ue-

ij. §. si autem. argumen. contra l. distinct. sæpe. & c. studeat. ff. quod me. cau. l. si mulier. Ioan.

a Præter eius. Quia dominus Papa potest concedere prębẽdas siue fuerit negligens siue uigilans. ar. ix. q. iij. per principalem. C. de quadr. præscriptio. l. bene a Zenone. & s̃. eod. proposuit. Itẽ ar. est hic, quod bona clerici damnati deuoluenda sunt in fiscum ecclesiæ. s̃. de cle. nõ resi. c. pe.

b Accessit. Sic miles cõmeatu accepto, i. stipendijs quibus cõmeare, i. abire debet, reipublicæ causa abesse uidetur, quousq; in domum suam perueniat. cum est in domo non abest causa reipublicæ, quandiu est in itinere, habet priuilegiũ. ff. ex quib. cau. ma. l. miles. & l. qui mittũtur. in fine. sic & totum istud tempus quousque receperit se in domum suam, non currit.

c Notitiæ. Sic. s̃. de supp. negligẽt. præla. licet. De hoc dictũ est s̃. eo. c. nulla. nam is qui nescit, potestatem experiẽdi nõ habet. ff. de calũ. annus. in fi. & ij. q. vj biduum. & ff. de ædil. edic. cum sex menses.

Cum nostris. Diuidit. nam primo ponit gratiam & executionem thesaurario cõcessam. Secũdo exceptionẽ cõtra illam. Tertio processum executoriũ. Quarto pronũtiationis confirmationem. Secunda ibi. Verum. Tertia ibi, Quod dicti. Quarta ibi, Auditor. Quinta ibi, Nos uero. Abbas Siculus.

d De iure. De facto tñ non ualebat, ut j̃. sequitur.

e Assignarunt. Sed nunquid possunt hoc facere executores, quibus hoc solum mandatum est, ut aliquos moneant recipere aliquem in fratrem, eosdem si noluerint compellendo? Videtur quod sic. cum omnia accessoria intelligãtur sibi commissa. s̃. de offi. deleg. præterea. & c. prudentiam. in fin. ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Sed non est ita, quia forma mandati diligenter est seruanda. j̃. de rescrip. cũ dilecta. & s̃. de off. dele. uenerabilis. & xxvij. q. j. si custos. sed si mandetur sub hac forma, mandatum exequi non tardetis, secundum quod mandabatur istis executoribus, ut patet in integra: tunc possunt facere quod dicit litera ista secũdum quod isti fecerunt. sed factum istorum effectum non habuit, quia non uacabat præpositura de facto: & literę non ualebant impetratæ tacita ueritate, ut dicitur in fi. Si uero simpliciter mandetur sub hac forma, mandamus ut tales compellatis ut talem recipiãt in canonicum & in fratrem: tunc non possunt illum ponere in possessionem siue inuestire, sed simpliciter compellere. hoc uidi de facto. Sed si mandetur, ut illum mittant in possessionem præbendæ, nũquid possunt excõmunicare contradictores & impedientes? Ioã. dicit quod non [1], quia executio tantũ & non coerctio eis mandata est. Ego credo, quod possunt, quia illa executio nulla esset, si coerctionẽ aliquam non haberet. s̃. de off. deleg. ex literis. & ff. de iurisd. omnium iudi. l. iij.

f Suggestionem. Ex hoc uidetur, quod si commissio per falsi suggestionem sit impetrata, & iudex eam secutus tulit sententiã, quod sententia nõ teneat ipso iure, [2] ar. s̃. de rescrip. cõstitutus. & s̃. de re iudic. cum I. & A. & C. si ex fal. instr. falsam. secus uidetur, si eam non sequitur, ut in c. cũ I. & A. de hoc dictũ est s̃. de rescri. ad audientiam ij.

Glo. seq. ar. de primo rescripto, quando non fit mentio in secundo.

g De facto. Ex hoc uidetur, quod ad hoc ut rescriptũ nõ sit uitiosum, non solum ea quæ iuris sunt narranda sunt, sed etiam ea quæ sunt facti. pari ratione uidetur, quod si secũdum rescriptum non faciat mentionem prioris rescripti inualidi, quod non ualeat secundum. sed non est ita [3] s̃. de confirma. uti. bonæ. quia literæ priores, non dicuntur priores sed nullæ potius exceptione opposita. vij. quæstiõe j. factus est. nec literæ quæ non ualent, debent præstare impedimentum secundis quæ ualent. j̃. de iure pat. illud. ff. de lega. j. si seruus legatus. §. si seruus. ff. de uerb. obl. si dari stipuler. ubi stipulatio quæ potest elidi per exceptionem, non impedit secundam: sic possessio non dicitur uacua, quam alter quocunque modo possidet uel detinet, licet re uera, nullus possessor sit. ff. de act. empt. & uen. l. ij. §. uacua. Ber.

h Talis possessio. Scilicet quæ habetur ab eo, qui habet plures dignitates.

i Plus habet facti. Not. ꝙ alicui possessio acquiritur quan-

† Secus si non colorata, glos. doct. c. ij. in prin. de decimis in vj.

1 Quod non. & bene nisi sit clausula contradictores cõpescendo Pano. hic. & d. c. ex literis.

2 Iure. hoc uerũ in rescriptis ad beneficia. secus in rescriptis ad lites. Pan.

3 Idẽ no. s̃. de resc. ex tenore in fi. j. gl. De hoc. j. de reg. iu. nõ pstat. Ioã. And. Hic Fel. c. ex tenor. de rescri.

ro sententiam eiusdem ratam habentes, mandamus quatenus nisi prædictus episcopus sufficienter ostenderit, quòd uel ex indulgentia se. apo. speciali uel ex alia iusta causa [a] & necessaria, sibi post cōsecrationē suā præpositura concessa fuerit memorata, ipsum ad resignationem ipsius (si spōte noluerit) compellatis. Deinde Lausañ. capitulum ad conferēdam eam thesaurario supradicto diligentius inducere [b] procuretis.

Idem archidia. Richimundiæ.

Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem per exceptionem abiurationis & renuntiationis, non debet possessio retardari.

CAP. VII.

POst electionem & cōfirmationem [c] episcopi Elieñ. uacante archidiaconatu Richimundiæ, quē tenuerat Eboraceñ. archiepiscopus, eum tibi propria liberalitate concessit, dans Eboraceñ. capitulo in mandatis. ut te in archidiaconum recipere procurarēt cuius noluerunt mandato parere: quia præ.n. inter alia quæ decano & capitulo Eboraceñ. suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationem [d] canonicorum seu personarum, liberam esse decreuit: ut uidelicet idonea & honesta persona cui archiepiscopus uacantem in ecclesia Eborac. præbendam uel dignitatem duxerit conferendam, secundum antiquam ipsius ecclesiæ consuetudinē præsentaretur decano & capitulo supradictis: & infra. Si quis contra consuetudinem huiusmodi in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Quòd si archiepiscopus intra terminum Lateran. concil. secundum formam præscriptam personæ idoneæ nō cōferret, liceret decano & capitulo authoritate apo. iuxta eiusdē cōcil. statuta cōferre. Cū igit in literis archiepiscopi directis capitulo de decano mentio nulla te

tur quandoq; qui habet plurimum iuris & minimum facti ut si acquiritur mihi possessio per seruū uel per eum quem habeo in potestate. ut. ff. de acqu. pos. possessio quoq;. & tunc ignoranti acquiritur possessio, & currit usucapio. ff. pro soluto. l. ij. in fin. Quandoq; possessio hēt multum iuris & facti, cū acquiritur per pcuratorē, & ignoranti acquiritur, sed usucapio non procedit nisi scienti. C de acqui pos. l. j. ff. pro solut. l. ij. cum l. seq. & ff. de acquir. possessio. quoque. §. ij. qñq; possessio hēt parū iuris, & plurimum facti, ut illa quæ corpore nostro acquiritur, quia ibi animus noster necessarius est. C. de acquiren. posses. licet. & tunc usucapio non procedit sine corporali possessiōe. ff. ex quib. cau. ma. l. denique si emptor. cum l. se. & talis est hæc possessio, quia habet plus hic facti, quā iuris, imo nihil iuris habet hic, nisi ostēdat ꝙ post cōsecrationē præpositura iusta de causa fuerat ei concessa: quia si haberet aliquid iuris nō compelleretur ad renūtiandum sine causa. xvj. q. vij. inuentū. lvj. di. satis peruersum. Item in acquirenda possessione, plurimum facti consistit, & parum iuris: quoniam sine corporali actu non procedit, ut prædicta l. licet. in retinendo plurimum iuris est, quoniam solo animo retinetur. C. de acq. pos. nemo ambigit. & l. licet. & solo animo perdit. ff. de acq. pos. possideri. §. in amittēda.

[a] Iusta causa. Nota ꝙ ex iusta causa potest quis habere plures dignitates, secundum antiqua iura inconsulto domino pa. ut hic colligitur. hodie uero non licet sine speciali dispensatione domini pa s. de præb. de multa. iusta cā [1] posset esse paupertas episcopatus [1] argu. x. q. iij. unio. & supra de præben. exposuisti. Sed pone quod aliquis habet beneficium cum cura animarum, recipit aliud beneficium cum cura animarum & nihilominus retinet primum quod uacat ipso iure. alias dicens beneficium uacare, impetrauit literas a domino pa. ad delegatum ut illud beneficium sibi conferat si est ita, nulla mentione habita in literis de tali possessione. nūquid ualent literæ taliter impetratæ? Credo [2] quod ualeant: & sicut ille ad quem pertinet collatio illius beneficij, pōt illud conferre possessore irrequisito, ut dicit decr. illa, de mu. ta. supra, de elect. cum in cunctis. quæ loquitur in episcopo sicut hic: ita delegatus iste potest conferre beneficiū cum in hoc eandem habeat potestatem non obstāte quod de hoc in literis mentio non habetur. Sed hic non ualuerunt literæ, quia ex noua causa potuit eligi de nouo post suam cōsecrationem ad præposituram eandem uacātem, prout pap. mandat inquiri. secus si non fuisset postea electus, sed præposituram retinuisset ex prima concessione credo quod tenuisset collatio executorum per decret. prædictas. Vel dicas literas tales nō ualere iure nouo illius decr. de multa. & idē credo in personatibus & beneficijs curam animarum habētibus, secus in beneficijs simplicibus, [3] aut si unū beneficium sit cū cura uel personatu, & aliud sine cura uel personatu, tūc est facienda mentio de possessione facti, alias non ualent. Ber.

[b] Inducere procuretis. Et nunquid possunt ad hoc eos compellere ut eū recipiant, secundū quod possunt episcopum compellere ut renuntiet? Non credo quod possint compellere eos, quia monitores tantum esse uidentur.

POst electionē. Contra agentem possessorio adipiscendæ, nō obstat exceptio resignationis & abiurationis. sed iste intellectus non facit ad titulum, & ideo sumatur secundo, quod dignitas nō uacans alteri conferri non potest. Et sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda ipsius definitio: ibi, Quoniam. & quælibet pars subdiuiditur, ut de se patet. Abbas.

[c] Confirmationem. Supple & cōsecrationem, quia alias non dicitur uacare plene. s. de ele. cum in cunctis. uel ipse electus consensit ut archidiaconatus ipsius daretur magistro H. & sic uere uacauit.

[d] Ordinationem idest, institutionem. Sed contra infra, eodē uersiculo, quod si archiepiscopus intra terminum Lateraneñ. concilij secundum præscriptam formam personæ idoneæ non conferret. Solutio. Ad capitulum & decanum pertinet institutio in capitulo & in stallo: ad archiepiscopum autem pertinet institutio in præbenda & dignitatte, id est collatio beneficij uel dignitatis, ut infra, uersiculo, personæ idoneæ.

[1] Secundum I. uel non habebat possessionem epatus: & facit quod dixi de elect. c. cū in cunctis propter paupertatē aūt de qua dicit gl. posset fieri unio uel ppter aliq. unionē, & si nō personæ: epatui, tñ posset dari ad tps fructus alicuius dignitatis ppter debitorū exonerationē uel similē cām: imo & eps cū capi. ex causa hoc posset & adde ꝙ dicam. j. ut eccl. ben. ca. uno. in fi. & no. de rescrip. l. si propter. li. vj. Io. a.

[2] Credo & bene qa nō pōt dici posses sio seu titulus coloratus ex quo euidens est nullitas & ita ser[u]at.

[3] Inno. dicit idē in beneficijs uel præbēdis, quādo receptione secūdæ uacat prima: puta si hoc habet statutū utriusque ecclesiæ, secundū Hosti. uel synodale: uel pone in iure cōi in casu. j. e. literas. Ioā. And.

nus a habetur, per cuius manum debebas in capitulo inuestiri, eius mandato extitit contradictũ: & infra. Ipsius igitur institutione b propter præmissas rationes a capitulo reprobata, c ipsi intelligẽtes archidiaconatus donationem, ad eos tam authoritate Lateraneñ. concil. quam indulti sibi priuilegij deuolutam, R. de sancto Cadmundo illũ unanimiter contulerunt, inuestientes eundum de ipso, & solenniter installantes. Processu uero temporis, præfatus archiepiscopus post resignationem d & abiurationem a te factam & receptam ab ipso, eidem R. archidiaconatum contulit antedictum: qui archidiaconatum ipsum, tam ratione primæ quàm secundæ concessionis sibi assignatum, per se.apo.petijt confirmari: e & ĩfra. Quoniam constitit f nobis, archidiaconatum prę dictum tibi per Eborac. archiepiscopum primitus fuisse concessum, & quòd institutione g facta per ipsum secundum iuris ordinem minime reprobata, h archidiconatus non uacans non potuit, nec debuit in aliũ transferri: memorato R. qui contra iustitiæ regulam i in archidiaconatũ alterius prouehi se consensit: super eo silentium duximus imponendum, sententialiter decernentes, ut institutio facta per archiepiscopũ de te sortiatur effectũ. k Exinde si super renuntiatione l uel abiuratione, uel aliquo præmissorum aliquis qui uelit & ualeat, aduersus te quicquã duxerit proponendũ ordine poterit iudiciario experiri.

Idẽ C. canonico Tridẽ.

Recepto in canonicum tenetur capitulum prouidere, quam cito facultas se obtulerit.

CAP. VIII.

Cum super quæstione Trideñ. præbendæ: & infra, Cum autem constet te in canonicum Trideñ. ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateraũ. m cõci. pars aduersa proponat, quia tamen probatum non n

a Nullatenus. Nec erat necesse facere mentionẽ de parte.i.de decano cũ pars teneat in toto.xciiij.di.legimus.in fi. & xiiij.q.v.pœnale. de conse. dist.v.non mediocriter.ff.quod metus causa.l.j.ff.de reg.iu.in toto sic etiam episcopus in ecclesia.vij q.j.scire. Sic nomine populi, continẽtur senatores, insti. de iure nat. §.plebs. Sic & familię appellatione ipse dominus familię continetur. ff. de uer.si.i.familię. quandoque tamen noĩe ecclesiæ non cõprehenditur episcopus.lxiij. dis.c. sacrorum. §.ex his & ĩ. de uerb.sign. cum clerici. & lvj. di.apostolica & ĩ. a de test.requisisti. arg. contra prædicta quod plus ualet specialis nominatio.quam generalis.xxiij.dist.quã quam.cum suis cõcor. & s̃.de rescri. sedes apostolica. cũ suis concor. & ca. eam te. Io.

a Hæc iura loquuntur, qñ expresso epo submittit ecclesia: uel qñ dr per ecclesiã epm eligi. Io.a.

b Institutione.i. collatione.

c Reprobata. id est, non admissa.

d Resignationem. hoc proponebatur sed non fuit probatum: sed si probaretur: quia tamen petebatur confirmatio ratione primæ concessionis quæ nó tenuit, non prodesset, sed forte tenuisset rõne secundæ cõcessionis ab archiepo factæ, imo uidet quod nõ: dũmodo locũ uiuentis sciẽter occupauerit.j.qõ.j. in primis uersus prin.

e Confirmari. Ex hac litera uidetur, quod R. erat in possessione archidiaconatus, & H. petebat ei restitui, quia agebat possessorio contra R. ut dicit in glo.de his contra tamen dicit decreta.supra, de testi.constitutus ubi dicit, quod H.non spoliauit istum R. sed litera illa inferior, scilicet super eo duximus silentium imponendum &c. potius ostẽdit, quod ageret de proprietate.quod uerius puto ex eo quod dicit, petijt confirmari, si actum fuisset possessorio contra R.non fuisset condemnatus super ipso archidiaconatu, sed super possessione ipsius uel quasi. Tu dic, quod uterque agebat & petitorio & possessorio.supra, de causa pos.& propriet. cum sup eccle.

f Constitit. Per confessionem R. ut patet in antiqua decreta.

g Institutione. De te facta.

h Reprobata. Quæ primo debuit reprobari antequã transitus fieret ad secundam. s̃.de elect.consideraui-mus.c.bonæ memoriæ.ij.

i Regulam.s̃.eo.c.j.& vii.q.j.non furem.

k Effectum. Quia nõ cõstitit, quod tempus sex mẽsium fuisset elapsum ex respõsione R. ut patet in antiqua.

l Renuntiatione uel abiuratione. De his enim corã papa fuit propositum, sed non probatum, ut dixi, sed Io. dixit, quòd siue hoc fuisset probatum siue non: ex quo iudex processit ad sententiam, amplius audiri nõ debet. s̃.de re iud. inter monasteriũ. & c.suborta. & iõ non admisit eum in modũ exceptionis, quia calumniose hoc obijcere uidebatur. a unde licet non admittatur in modũ exceptionis, admittit tamen in modũ accusationis. sic s̃. de appel. cõstitutus. in fine. ubi de hoc. Vel intentabatur possessoriũ. unde non habet locũ hic talis exceptio. s̃.de rest.spol.c.ij. Ex antiqua bene colligit, quod possessoriũ intentabat. Vel ideo non fuit auditus iste R. quia si uellet probare qd alter renuntiasset uel abiurasset, propterea non obtinuisset, ex quo sua electio nõ tenebat argumentũ supra, de rescrip. olim. Et idem R. nitebatur ex cõsecratione capituli, quæ non tenebat. argumentũ supra, de rescrip. olim. Vel illa est potior causa quare hæc possunt postea opponi, ne uidelicet per surreptionem habeat dignitatem: quia si renuntiauerit uel abiurauerit, uel post tẽpus elapsum electus fuerit non potest licite remanere, quia nõ habet canonicum ingressum. s̃.de elect. cum dilectus. s̃. de appel. cõstitutus. & sic patet, quod talis sententia siue confirmatio nihil noui tribuit, si probabitur aliquid de præmissis: & ita quasi sub conditione sententiauit papa. Item habes hic quod mora nõ potest purgari. De hoc dixi supra eo. nulla

a Alias exceptio abiurationis debuisset admitti. s̃. de rest. spol. l. accepta nec placet illa solutio, qd hic possessorio agebat, secundum Phil. & Abba. Io. an.

Cum super. Primo ponit rationem definitionis, & allegationem contra illam, & duas responsiones ad eam. Secundo definit ex ratione concludens: ibi, sententialiter. Abbas.

m Lateranen. concilium. s̃.eo.c.ij.

n Non extitit. ideo tibi non nocet. C. de prob. cum precibus. sed nocet ipsis confitentibus. C. de fide instrum. l. iij. unde puniri possunt, tanquam confessi, ff. de

ff. de confessis. c. cum super. Bernar.

Gl. sequens coadiuuat text. per tres rões. Cõtra primas duas allegat ij. iura. contra tertiam tria. demum obijcit, & soluit dupliciter.

extitit, nec ipsi canonici uidebantur tibi hoc opponere posse [a] de iure, qui se fatentur te contra statuta præfati concilij recepisse: Sententialiter decernimus, ut tibi quamcitò se facultas obtulerit, præbendale beneficiũ in Trideñ. ecclẽsia conferatur: cùm ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere præbenda. [b]

Idem episcopo & magistro P. canonico Hildeseñ.

Si habens præbendam in eadem ecclesia recipit dignitatem cum præbenda, uel aliã præbendam, uacat prima: † & quãuis à superiore sibi cõfirmetur, tamẽ ualet impetratio per alium facta de ipsa, & tacito de possessiõe alterius, quæ colorata non est. hoc dicit, secundum uerum intellectum. Pan.

CAP. IX.

Literas uestras accepimus, quòd cũ pro D. clerico uobis scripserimus ut eum de præbenda uacante sancti Vniscardi Bremen. quam dicebat ad donationem nostram fuisse iuxta Lateran. concil. statuta deuolutam, curaretis auth. apo. inuestire: & infrà. De facto fuit propositum [c] coram nobis quòd H. præpositus quondã simplex canonicus eiusdem ecclesiæ de ipsa in maiori ecclesia in canonicum est electus, [d] & post modum anni spatio euoluto in ipsa ecclesia sancti Vniscardi † in præpositum est assumptus, priorẽ præbendam nihilominus retinens: quam in ipsa ecclesia tunc habebat: & infrà. Sed præpositus allegabat econtra, quòd erat ex consuetudine [e] generali, quòd unus in eadem ecclesia plures haberet præbendas: & cum archiepiscopus Bremẽ. præpositum ipsum de præpositura in plena synodo inuestiret, tam præposituram quàm præbendam illam ei de communi canonicorum cõfirmauit [f] assensu: & infrà. Vnde cũ uobis dubium uideretur, utrum cùm aliquis de una præbenda eligitur ad aliã, statim prior uacare incipiat, an per sententiam debeat abiudicari † eidem, an propter confirmationẽ huiusmodi quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat nõ uacare: nos consulere uoluistis. Cùm igitur si ita est, præbẽda illa & si non de facto, de iure tamen uacare noscatur: [g] Mandamus quatenus dictum præpositum ut dudum, secundo.

[a] Posse. quia frustra legis auxiliũ inuocat, qui committit in legẽ. ĩ. ff. de usur. quia frustra & mutua delicta pari compensatione tolluntur. ĩ. de adul. c. penul. & c. ulti. ff. de dona. l. si duo. ff. sol. matr. uiro. s. de excep. cũ ecclesiasticæ. arg. cõtra. ĩ. de simo. ueniẽs. & ĩ. e. ex tenore. ubi de hoc præterea turpitudinẽ suam allegabant, unde non debuerũt audiri. ĩ. ff. do. inter dilectos. Et sic obstat alicui proprium factum, licet sit iniustũ. sic s. de cle. coniug. diuersis fallacijs. & ff. sol. presbyter. ueniens. xxviij. dist. diaconi. ff. de ado. post mortem ff. de seruitut. rust. prædi. per fundum. argu. contra lv. dist. pœnitentes. xxxv. q. ix. quod quis. s. de præben. cũ non ignores. Sed nonne in pari causa turpitudinis potior est conditio excipiẽtis. ff. de cõdi. ob turpem cau. ubi autẽ. s. de præ ben. relatum. & c. dilecti. Item cõtra ĩ. e. ex tenore. Sol. hic clericus ille iã erat receptus ĩ canonicum, & ideo potior fuit eius cõditio [2] secus si pro missionem solum habuisset: uel receptus fuisset ad proximam uacaturã: quæ nõ tenet. ĩ. e. ex tenore. & s. eo. ca. ij. & iij. & quia probatum non fuit, quod contra concil. receptus fuisset, hoc potius soluit contrarium.

[b] Præbenda. Nota quod qui receptus est in canonicum, diu præbenda carere non debet. sic. s. de præb. & digni. relatũ &. ca. dilectus. sed illa dilectus, contra dicere uidetur. ibi enim mandat papa, quod distributiones quotidianæ & conferant, & hic expectat quousque uacauerit beneficium. quare nõ mandat hic dari distributiones? Respondeo: hic fuit receptus simpliciter in fratrem & socium, nulla mẽtione habita de aliqua uacatura. & sic debet expectare uacaturam, ut hic dicitur. & in ca. dilectus. fuit receptus in fratrem, ita quod nihil perciperet nisi loco proxime uacature, quod non licuit & ideo fuit illud cassatum. unde papa uoluit quod illi darent ecclesiasticas distributiões propter uitium ex pressum: quod credo fuisse factũ ex gratia. hic noluit facere hãc gratiã, Nã postquam iste C. receptus in fuit, uacauit præbenda, & alius eã habuit, [3] ut habet in integra. B.

Literas. Primo ponitur consultatio. Secũdo responsio: ibi, Cum igitur. Prima subdiuiditur. Nã primo ponit formam mãdati pro actore directi. Secundo allegationẽ actoris ibi, De facto. Tertio defensionẽ rei: ibi, Sed præpositus, Quarto elicit dubia ex prædictis: ibi, Vnde. Abbas.

[c] Propositum. Ab ipso D. clerico.

[d] Electus. Nihilominus retinuit præbendam & canoniam minoris ecclesiæ, prout sequitur.

[e] Ex consuetudine. Hæc consuetudo potius fuit censenda corruptela. supra de cõsuetu. ca. ad nostram. & duobus capitu. sequent. quia quot præbendæ uel personatus sunt in ecclesia, tot canonici debẽt cõstitui. arg. supra eodem. nulla. & supra de instit. in ecclesia. & lxxxix. distinct. singula. & supra de præbendis. de multa.

[f] Confirmauit. Qùod facere non potuit. supra de electione. capitulo,

Gl. sequens. reci. per quæst. an episcopus possit eidem confirmare plura beneficia, in una uel diuersis ecclesijs? alleg. quòd non. subdit illud uerum in prohibitis per decr. de multa. uel in beneficijs eccle. alleg. ij. iura, & remittit. Demum tenet etiam in una dispẽsari posse ex causa.

[g] Nascatur. Per hoc uidetur, quod episcopus non potest

[1] Cõcor. tex. ĩ l. fi. & ibi Cy. C. de compensa.

† Tex. singu. scdm Card. flo. hic Pe. Rebuf. tract. de mãda. §. ita tamen.

[2] Nec obstat de diuor. significasti. de adul. intelleximus. ibi. n. dat agenti replicatio contra exceptionẽ, in fauorẽ, matrimonij: uel ibi datur replicatio cõtra exceptionẽ doli. ff. de doli except. l. apud. §. Marcellus secũdum Goff. Ioã. And.

[3] Magister meus dicebat, quod hic non erant quotidianæ distributiones. Abb. uide quod post Inn. dixi de cõstit. cũ M. super glo. hic pot. Io. And.

† Alias, Guichardi.

† Alias, abdicari.

Episcopi in pluribus simplicibus, dispẽsare possũt dũ modo nõ sint sub eo dẽ tecto.

illam sine difficultate resignet, app. re. cogatis: quã, cùm de facto uacauerit, clerico memorato conferre curetis.

Idem episcopo & archiepiscopo Papieñ.

In ecclesijs nõ numeratis, uacatio præbendarum seu canonicatuum poßibilis non est: nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri in nõ prouidẽdo ecclesiæ de ministris. hoc dicit. & est casus nor. †

CAP. X.

Ex parte Hasteñ. ecclesiæ nostris est auribus intimatum: quòd cum quædam præbendæ in ipsa per quatuor annos & amplius uacauissent, Hasteñ. episcopus quosdam ibidẽ instituit, credens sibi hoc ex Lateranensi cõcil. licere. Instituti autẽ scientes non esse firmam institutionem huiusmodi, ad Mediolanen. archiepiscopũ recurrerunt: qui eosdem in canonicos Hasteñ. ecclesiæ ordinauit, & in corporalem possessionem præbendarum induxit, capitulo eiusdem ecclesiæ præbente consensum, tribus tantum exceptis, qui se institutioni huiusmodi opponere a curauerunt: & infrà. Tandem utraq; pars b concorditer est cõfessa, ꝙ in prædicta ecclesia non erant distinctæ c præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus. Nos igitur intelleximus euidẽter statutum Lateraneñ. concilij de beneficijs ultra sex menses uacantibus, locũ in hoc articulo nullatenus habuisse: & si fortè Hasteñ. ecclesia canonicorum pateretur defectum, unde institutio per archiepiscopum uel episcopũ facta occasione concilij memorati, carere debet robore firmitatis. Quia uerò totum capitulum, d tribus exceptis, prædictorum receptionẽ affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est & ostensum, Mãdamus quatenus si Hasteñ. ecclesiæ suppetant e facultates, secundum consuetudinem f hactenus obseruatam prædictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

Idem episcopo & capitulo Laudenensi.

potest alicui conferre plura beneficia. s. de præb. de multa. quia nõ potest dispensare, quod aliquis habeat plures ecclesias uel præbendas intitulatas. lxx. dist. sanctorum. item eoipso, quod transiuit ad secundam ecclesiam uacauit prima. xxj. q. ij. si quis iam translatus. & s. de elec. cũ in cunctis. & s. de præbend. de multa & est si. ff. de re iu. l. iiij. §. si ex cõuentiõe. ff. de diuor. l. ulti. in fin. Et hæc quæ dicta sunt, locum habent quando recipit secundã ecclesiam tãquam intitulatam cũ cura animarũ: secus si recipiat simplex beneficiũ, quia ꝑ constitutionem illam s. de præb. de multa. nõ uidetur episcopis adẽpta dispensandi facultas circa beneficia simplicia, uel circa beneficiũ & ecclesiã, sed in ꝑsonatibus & beneficijs curam animarum habentibus. Sed ut in eadem ecclesia habeat q̃s plura 1 beneficia, episcopus dispensare nõ potest, ut hic colligitur, cũ dicatur, quod talis præbenda de iure uacet, nõ obstãte confirmatione archiepiscopi ꝑdicti. Præterea simile habes supra, eo. cũ nostris. ff. ad municip. l. municeps. ij. & C. de pact. do. si mulier. xxvj. distĩctio acutius. in fi. Arg. contra. ff. de act. & obligat. quoties. 2 & C. de rei uxo. act. l. una. §. sciendũ. Io. de hac dispẽsatione dixi. s. de præbendis. de multa. sed melius. s. de elect. dudũ ij. in glo. no. ergo in glo. Vel dic quod ideo confirmatio nõ ualuit, quia per talem confirmationem non intendebat dispensare cum illo quia semper est necessarium, ut dispensatio exprimatur. j. de schisma. capi. ij. & ita confirmatio nõ ualuit cum iam uacaret de iure, licet non de facto, nec archiepiscopus intendebat dispensare cum ipso. & si causa fuisset, poterat dispensare cum ipso, ut supra eodem, cum nostris. Ber.

Ex parte. Concilium Lateraneñ. locum nõ habet, ubi non sunt distinctæ præbendæ, nec certus canonicorũ numerus. hoc dicit. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confessionẽ: ibi, Tandem. Tertia sententiam: ibi, Nos igitur. Quarta gratiam. ibi, Quia uero. Abbas.

a Opponere. Videtur ergo, quod duo uel tres de collegio defendere possunt ipsum collegium inuitis alijs, sicut & agere: xij. q. ij. nõ liceat. uer. liceat. ff. de lib. cau. l. ij. & iij. sed tamen isti reportauerunt contrariam sentẽtiam, 3 quia nihil rationabile ostẽderũt, quare possent cæteris obuiare, & est argumen. quod si unus canonicus uelit agere pro ecclesia, quod non sit necesse ostẽdere literas de rato. sed hoc non est uerũ. s. de iudi. causã. & s. de offi. deleg. coram. & est hic no. quod unus uel duo possunt se opponere pro defensione ecclesiæ, si rationabilem causam ostẽdãt. j. de ijs quæ fi. à maior. par. capit. cum in cunctis. & hic.

b Vtraque pars. Nota quod dominus papa, supplet hic de facto. ꝗ hoc dictũ est. s. de ele. cum nobis. & s. de postu. prælat. bonæ. j.

c Distinctæ. & ita ubi præbendæ distinctæ non sunt, nec certus canonicorũ numerus definitur, nõ dicitur uacare præbenda: nec locum hẽt sua constitutio. s. eod. nulla. ut hic patet. sic etiã dicit de cõmuniter uiuentibus, qđ nõ debent facere portiones inter se. arg. xij. q. j. quia tua. ibi ergo non dicitur uacare præbenda, sed ubi certum quid datur quotidie cuilibet personæ per se uiuẽti, & ubi est certus numerus tñ cõstitutus. Laur.

d Capitulum. arg. ꝙ si aliqua ratio allegatur, & alia ratio mouet iudicẽ, quæ non allegatur, iudex ex officio suo potest eam supplere, & secundum illam procedere. s. de ele. cum nobis. ff. de pecu. quæsitum. §. pe. & ff. depositi. l. j. §. si apud. & ff. de pe. hæ. l. ult. Sed argu. contra. s. de iudi. c. examinata. 4

e Suppetant. hoc semper considerandum est s. de instit. c. j. & c. authoritate. C. de sacrosan. eccle. l. in ecclesijs. & s. de ui. & ho. cleri. c. quoniam ut ait. & ita obtinet hic pars ista non ex illa causa, quam allegauit pro se scilicet institutionem episcopi & archiepiscopi. Sed quia pa. inuenit eos institutos per episcopum de consensu capituli, & si certus numerus esset constitutus, adhuc non ualebat institutio archiepiscopi uel episcopi, cum potestas conferendi præbendas illas translata fuisset ad papam, cum iam per quatuor annos uacauissent. s. e. nullo.

f Consuetudinem. Not. quod cum dominus papa scribit

† Adde Phil. Dec. cons. cxxix. num. 4.

1 Plura uniformia. Pano. hic Gemi. c. j. de cõsue. in vj.

2 Non est sic iuri inimicum, habere duas actiões ex eadem re, sicut habere duas ꝑbendas in eadẽ ecclesia: q̃ non sic effectiue recidũt in unam sicut actiones & in §. sciẽdũ. qui sequitur, mulier habet dotẽ & legatũ quia maritus hoc uoluit, q̃a in his nulla est absurditas: sed in casu decre. secus. Io. And.

3 Imo habuerũt ꝑ se sñiam, licet papa illis receptis, postea fecerit gratiã. Io. And.

4 Dic ut ibi. & s. ꝗ post. c. iij. in j. gl. dicit Hos. ꝙ gl. nõ procedit hic, ꝗ nã quo ad partes, papa iã terminauit negotiũ: ipse uero papa ex officio uult facere gratiã extra iudiciũ & inducit rõnes motiuas ꝑ eo: quia sine causa non sunt talia faciẽda. ar gu. s. e. cũ nostris. ad si. cum cõcord. ff. de transa. cũ hi. §. uult igitur oratio. Ioan. And.

ſcribit pro aliquo eligẽdo, ſemper facienda eſt interpretatio ſecundum conſuetudinem eccleſiæ illius. ſ. de cõſue. cum olim. nec enim minuendi ſunt reditus conſueti. j. de cenſi. prohibemus. & quilibet eũ gradum & honorem retineat, quem ex conſuetudine priſtinę conditionis meruit. C. de offi. prefe. vr. l. ul. & ita licet nõ ſit numerus conſtitutus, tñ tot ſunt ibi conſtituẽdi quot conſueuerunt ibi eſſe dun tamen ſufficiãt facultates: alias ſi nõ ſufficerẽt, deberet reduci numerus ille ad eũ numerũ quod poſſent congrue ſuſtentari in auth. ut decret. ſit nu. cle. in ulti. col. ij. §. iueſtigãtes. B.

Conſtitutus. Diuiditur, qa in prima ponitur gratiæ petitio. In ſecunda exauditio ipſius: ibi, Quo circa. In tertia futuræ fraudis puiſio: ibi, Quia uero. Ab.

a Canonice. hoc enim intelligebat in illa conceſſione ut perſonæ idoneæ & modo canonico illa cõferret. ſ. de ele. cãm quæ. ar. j. ut eccle. benefi. ut noſtrũ. ff. de ſerui. ſi cui. ff. de ritu nup. quanquã. Sed quid ſi ille cõferat indigno, nunquid iterum poſſet dare? Certe non. ſ. de ele. cum in cunctis. Idem credo, ſi electus ille nõ uult cõſentire, quia ius reddit ad priſtinũ ſtatũ. ſ. de ele. cum uintoniẽ. arg. uide c. ſi compromiſſarius. de elect. li. vj. Sed nũquid epiſcopus & capitulũ, eam dare poſſunt? ita q dolus procuratoris non obeſt domino. ff. de dolo. & eleganter §. pe. ſ. de reſti. in integ. c. ij. & ſ. ut li. nõ conteſt. c. j. ubi de hoc. Vin. Sed pone, q epiſcopus ante collationem ipſius H. conferat eam, nunquid ualet collatio? ſic. Sed ſi clauſula illa, ſi cõtra fecerit. decernimus irritum & inane & c. adiecta fuiſſet, tunc non poſſet cõferre. de pbẽ. inter cætera. alias ſi eps cõferret: credo q collatio teneret. ſ. de præb. dictus filius. G. Ber.

b Conceſſionis. Sic. ſ. de præb. relatum. Non enim reuocat perfecte donatio. xxij. qõ. ij. §. non enim & C. de uſuca. pro donato. l. ulti. & C. de condi. ob cauſam da. cum ancillam. niſi ob culpã donatarij. xvj. q. vij. inuentum. lvj. diſt. ſatis peruerſum. & j. de dona. c. ulti. C. de reuo. don. l. ulti. & inſti. de dona. §. ſciendum. Sed ſi ante iſtud mandatum, illam contuliſſent epiſcopus & capitulum ſi qua prę bẽda uacaſſet, ualeret collatio: quia talis donatio uel conceſſio non tenuit. ut hic patet, & ſi. ſ. eod. relatũ. & j. eod. c. ulti. Item hic habes, q conceſſio quæ nulla eſt efficit ualida per conſenſum papæ. ſimile. iij. q. vj. hoc quippe.

Per epiſcopũ. ſ. de uita & hone. cle. l. quoniã ubi d hoc Ioã. And.

De his oĩbus. dic ut ſ. de ele. l. ſi cõpromiſſarius. li. vj. Ioã. And.

Et de officio uic. ca. ulti. li. vj. & de pbẽ. c. ſtatutũ. in ſi. eo. li. per quę iura & per hãc glo. di

Habens poteſtatem conferẽdi nõ pt de iure alteri tradere poteſtatem cõferendi primum beneficium, quod uacabit.

CAP. XI.

CONſtitutus in præſentia noſtra H. eccleſiæ ueſtræ canonicus, humiliter intimauit quod tu frater epiſcope poteſtatem ei dediſti ſacerdotalem cõferendi præbendã, quæ primo in eccleſia ueſtra eſſet uacatura: & Remeñ. archiepiſcopus tunc ap. ſe. leg. uobis filij capituli authoritate noſtra præcepit, ut cum præbenda ipſa uacaret, perſonam illã (cui uellet idem H. eam conferre (ſine interpoſitione alterius perſonæ reciperetis ad ipſam: & infra. Quocirca mandamus, quatenus perſonam illam cui memoratus H. ſacerdotalem præbendã cum contigerit eam uacare duxerit canonice a conferendam, ſine cõtradictione qualibet admittatis, & tu interim frater epiſcope, præbendam huiuſmodi contra formam conceſſionis b tuæ conferre alicui non præſumas: & infra. Quia uero conceſſiones tales (ſi ad conſequentiam traherentur) fieri poſſent in fraudẽ c canonicę ſanctionis, per quã prohibentur eccleſiaſtica beneficia cõcedi ſiue promitti ante, quàm uacent, nolumus q huiuſmodi occaſione mandati, (quòd gratiam continet perſonalem) fraudẽ adhibere uolentibus licentia concedatur.

Idem.

Lateranenſe concilium de beneficijs ultra ſex menſes uacantibus, ad epiſcopatus non extenditur.

CAP. XII.

DIlectus filius magiſter G. canonicus † ueſter uobis ſuggeſsit, q ep̃o ueſtro uiã uniuerſæ carnis ingreſſo, archiepiſcopus ſc̃tę Seuerinæ aſſerens, q propter negligẽtiam ueſtrã ad ipſum erat eligendi authoritas deuoluta in epiſcopum ueſtrũ elegit eundem. Nos igitur attendentes, q canon Lateraň. concil. ab Alexandro papa contra negligentes editus, ad archiepiſcopatum, uel epiſcopatum non ſolet extendi d, ſed ad perſonatus alios: & minora ec-

Sed nunquid epiſcopus poteſt iſtud ius delegare alij, cum illud ſibi cõpetat? Arg. q ſic. ſ. de ele. ſuffraganeis de conſe. diſt. j. miſſarũ & c. nullus. ij. maxime cũ inſtituere ſit iuriſdictionis non epiſcopalis officij. ſ. de elec. nr̃i, & c. trãſmiſſam. Reſpõ. in genere põt epiſcopus ex cauſa delegare tã inſtitutionem, quã adminiſtrationẽ rerum ſuarum. xvj. quæ. j. ſtatuimus. & ſ. de inſtitu. ex frequentibus ſed nõ in ſpecie per hãc dec. & j. eo. c. ulti. quia illud poſſet fieri in fraudem conſtitutionis. ſ. eo. nulla. ueruntamen ius inſtituendi in aliqua eccleſia donar̃ poſſet. j. de donat. paſtoralis. arg. cõtra ĩfra, de iure patr. cũ dilectus. ubi legatus reſeruat ſibi donationẽ primæ uacaturæ. Ioan.

c In fraudem. Nota hic argu. quod ſi aliquid prohibetur una uia, nõ cõcedit̃ alia uia, quia fraus fit legi. ſic ſupra, de procu. tuæ fraternitati. ubi de hoc & optime habes hoc. ff. de tut. & cura. ſi rem. §. j. & ff. de condi. inſtitu. quæ ſub conditione. §. ſi quis. & ff. de bo. liber. quæritur. & ſi mancipium ita ueniet ne proſti. l. ult. ff. ad maced. leg. iij. §. is autem. in fine. & ff. de ſponſa. lege oratio. & infra, de priuileg. quanto. ubi de hoc.

DIlectus.

Gloſſa ſequens ponit quomodo Lateranen. concilium in deuolutione concordat cõcilio generali, ſed diſcordat in tempore.

d Extendi. hodie uero ſi cathedralis eccleſia uel regularis per tres menſes uacauerit, eligendi poteſtas deuoluitur ad proximum ſuperiorẽ. ſ. de elect ne pro defectu. & ita hodie ualeret talis electio facta poſt tres mẽſes cõſtitutio illa. ſ. e. nulla. loquit̃ de minoribus dignitatibus & beneficijs, uñ non extenditur ad epiſcopatus uel archiepiſcopatus, ſed poterat conferre

ctaui cuidam meo ſcholari nobili, requiſito p patrẽ cui parẽti decebat q daret uicario ſuo poteſtatẽ cõferẽdi primũ beneficiũ qđ uacaret ſecũdũ hãc formã: qđ dabat uicario generalem poteſtatem cõferẽdi beneficia ad ipſius collationem ſpectantia qñ illa uacare contingeret: tñ per aliã literã inhibuit, qđ ex quo unum beneficiũ cõtuliſſet: ſecũdum cõferre non poſſet niſi prius notificato ſibi, cui pſonæ dictũ beneficiũ cõtuliſſet & reſponſo ab ipſo recepto p ipſius literas quod collationẽ illã gratam haberet. Io. a. Ego uero dico q eſt fraus & uide huiuſmodi uicariatus ĩ ſenatu Pariſiẽſi reprobari debẽt eſſe gñales ſine limitatione præſertim occulta.

† Alias, concanonicus.

ferre eos authoritate illius canonis l.di.postquam.& lxiij.di.obeuntibus.unde non ualuit hic electio facta authoritate ipsius illa ne pro defectu, locũ habet tm̃ in epatibus,archiepatibus,& abbatijs. [a] Ber.

[a] EX tenore.Chartam quandam.sibi imputet,qui chartam huiusmo di contra se exhibuit quia potuit prouidere an ei ꝓdesset uel obesset. sic.s.de fide instr. imputari. & s.de præscri. c.pe.ad fi.

Glossa sequens rect.obijciẽdo quod turpitudinem suã allegans &c. soluit, ponens quatuor casus, in quibus auditur. signat etiam contrarium. remittit, & soluit.

[b] Statuta. s. eod. nulla. & c.relatum Hic auditi fuerũt monachi isti, turpitudinem suã allegantes, in odiũ illius recipiẽtis turpem promissionẽ xxviij.dis.diaconi. sic auditur quis ubi uertitur periculum animæ. [2] s. de re iudic. lator. & c.consanguinei. imo generaliter in excipiẽdo bene pt quis allegare turpitudinẽ suã.ff.de condi.ob turpem. causam. per totũ. & etiam in agẽdo, cũ eam allegat cõtra eum qui eam exigit. C.de iure. leg.j.& ij. Argum. contra supra eod. cum super quæstione. sed ibi soluitur plus, fuit ibi processum,quia receptus fuit in canonicum. hic sola promissio interuenit, quia ibi non fuit probatum, ꝙ contra concilium ille receptus fuisset alioquin bene fuisset repulsus.

[A] Ccedens. Prima pars factũ narrat.Secunda approbat: ibi, Nos. Et hodie propter abusiones prælatorum, qui in fraudẽ concilij Lateranẽ. promittebãt bene-

[1] Abbatijs. Idẽ ĩ oĩbus regularibus & cõuentualibus. Pa.

Turpitudinem allegans,qñ que auditˀ

† Alias, proximã.

[2] Adde q̃liter & qñ audiatˀ allegãs turpitudinẽ suã in l.iusiur. ꝙ ex cõuentione.§.fi.ff. de iureiu. & ibi per doct. Alex. cõsil. lix. in fin. li.j.

clesiastica beneficia coarctari, electionẽ huiusmodi iustitia cassauimus exigente.

Idem priori Hostien. & superiori sancti Prid.

Non ualet promißio beneficij uacaturi.

CAP. XIII.

EX tenore literarũ uestrarum accepimus,ꝙ cum causa quæ inter I.clericum ex una partẽ, & abbatẽ & cõuentum de Bello ex altera, super prouisione ipsius uertebatur: & infra. Dictus clericus post litem contestatam, chartam quandam [a] monachorum exhibuit continẽtem quòd primam † ecclesiam ad donationẽ suã spectantem assignarent eidem: & infra. Nos igitur attendentes quod promissio prædicta nõ tenet, ut pote contra statuta [b] Lateranẽ.concil. attentata: Mandamus quatenus memorato clerico super hoc silẽtium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatem & monachos absoluatis.

Idem.

Obligatur prælatus, qui promittit prouidere cum poterit.

CAP. XIIII.

ACcedẽs ad apost. se. R.clericus sua nobis insinuatione mõstrauit, ꝙ cum promiseritis uos prouisuros eidem in ecclesiastico beneficio cum posse tis, sicut per literas iudicum delegatorum, inde confecta liquido apparebat: & infra. Nos autem cõsiderantes, quòd aliud est prælatum promittere beneficij collationem, cũ poterit, aliud cum uacabit: cum in multis casibus [c] se facultas offerre posset, in quibus collatio non esset in expectatione uacaturi beneficij differenda: mandamus quatenus memorato R. (cum poteritis) ecclesiasticum beneficium assignetis.

Idem.

Si ad capitulum & prælatum ut prælatum potestas conferẽdi pertinet, de uno ad alterum lapsu temporis non transit: secus si prælatus intersit ut canonicus: quia tunc de capitulo transit ad prælatum, nisi dolum cõmittat. hoc dicit. & est textus multum allegabilis.

CAP. XV.

POstulastis per sedem aposto. edoceri, ut cũ ad uos & archiepiscopũ uestrũ simul donatio præbendarum ecclesiæ uestræ pertineat, utrum præbendæ uacantis donatio penes archiepiscopũ ipsum remaneat, si eam intra semestre tempus neglexeritis ordinare? Ad quod breuiter r. quòd si uos & idẽ archiepiscopus intra tempus præscriptũ circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec ab illo ad uos, ita nec a uobis ad illũ potestas deuoluitur conferendi, sed secundum statuta Lateranensis concilij ad superiorem transit donatio: Nisi [d] forte archiepiscopus, non ut prælatus, sed ut canonicus [e] uobiscum ius habeat conferendi. † Et in hoc casu, cum do-

ficia cũ facultas se obtulerit, est correctũ hoc c. ꝑ cap. ij. ĩ. eo. ti. lib. vj. nam nullo modo hodie ualet promissio siue fiat de uacatura, siue in genere cum facultas se obtulerit. Abb. Sic.

[c] Casibus. Generalior est enim ista concesio, cũ potero, quã ista, cum uacabit, nec etiam in ea cõtingit expectare mortẽ alterius sicut ĩ alia. nã pñt aliqui priuari ecclesijs. s. de pbẽ. referent. Itẽ qñq; aliqui renuntiant. Itẽ quia pñt aliqui adiungi alijs tanq̃ socij ĩ ecclesia. Itẽ pñt fieri de una ꝓbenda duæ. s. de ꝓben. uacãte. Item quia pñt augeri facultates ex testamẽto alicuius uel donatiõe: & sic nõ semp timetˀ, quod aliquis desideret mortem alterius, quæ fuit causa huius prohibitionis: ut s. eod. cap. ij. Sæpe. n. permittitˀ aliquid in genere, qđ non pmittitˀ in specie. xiij. quæ. ij. nõ æstimamus. xxiij. qõ. iiij. non potest ff. de questio. l. j. §. qui quæstionem. & s. de officio. ord. si sacerdos. & eodem modo uidetur, qđ huiusmodi promissio ualeat, promitto tibi beneficium ecclesiasticum cũ sit generalis.

[P] Ostulastis. In prima ponitˀ consultatio. In secũda respõsio: ibi Ad quod. a quo unũ casum excipit ibi, nisi: quẽ determinat ibi ca. ĩ hoc Abbas.

[d] Nisi. Mutat casum quando scilicet non pertinet simul ad episcopũ & ad capitulũ ius eligendi. si. s. de officio deleg. consul tationibus.

[e] Sed ut canonicus. Hic patet, qđ ubi eligẽdi ius cõmuniter ptinet ad episcopum & capitulũ hmõdi ius eligendi non deuoluitur de uno ad alium. de hoc etiam dictum fuit supra de

Beneficia uacatˀ post mortem alterius, sunt sepe sine morte.

† Agitur hic ꝗ quæstione no. utrũ donata ambabus cedãt eorum lucro uide uarias op. in l. si uero. §. item quicquid. ff. so. ma. & in l. qui proprio. ff. de ꝓc.

de offi.ordi.irrefragabili. Sed qualiter episcopus potest stare in capitulo quasi canonicus? quia quamcito fuit consecratus in episcopū uacant priora beneficia sua.s.de ele.cum in cūctis.& municeps eē desijt, senatoriam dignitatem adeptus.ff.ad munici.l.municeps. nec potest dici. ꝙ eligi possit in canonicū, quia secundum hoc, oporteret ipsum confirmare suā propriā electionem: ꝙ esse non debet.s. de institu. cū ad nostrā. Potest dici, ꝙ licet dignitates priores perdat, ius tamen canonici retinet: non qđ prius habeat, r sed quod eps prius cōsueuit habere p uicariū. eoipso. ꝙ quis eligitur in episcopū eligitur ad tale ius canonici de cōsuetudine loci. & ex causa intelligo hāc consuetudinem introductā fuisse. ar. s.e.cū nostris. Sed obijcio fortius: si episcopus eligitur quasi canonicus & nouo electus, ergo in eligendo nō habet primam uocē quia sic eligeret se ipsum: ꝙ esse non debet. s. de institu. cum ad nostrā. Dixit Ioan. ꝙ illud ius canonici ad quod electus est episcopus, est priuilegiatū, & excedit alia iura. & hoc ideo, quia illud ius annexum est episcopali dignitati, & ratione connexitatis, sæpe sortitur aliquis priuilegium: ut xviij.q.iiij.si quis contumax.ff.de rei uē.quę religiosis.& s.de iud.quanto. Quod prius dictum est, uerius, quia simul eligitur ad utrunque, quia quod eligitur in episcopum, eligitur in canonicum. & de speciali consuetudine hoc obtinet.

a Cum dolose impedierit. Et quia fecit, quod præpositus qui habet congregare capitulū, differret, ei promittens, quod ad capitulum suum conferret. Et expone, cum pro si.

Gl.seq. ponit duas lecturas, & secūdā approbat.

b Dolus. Si ergo capitulum non eligat intra tempus statutum procurāte episcopo, nō deuoluitur propter hoc eligendi potestas ad episcopum: & dolus eius nō oberit capitulo: quia illud tempus restituendum est capitulo.ff.ex quib.cau.ma. ait prætor.§.ulti.& l.sed & si.§.hoc quoq;. & s.de in integ.resti.ex literis. Secus si dolo alterius factum esset: quia tunc ageret contra illum qui dolum fecit.ff.de dolo.l.arbitrio.§.pen. si esset soluendo. Sed in isto casu dolosus non est, soluendo. & ideo restituitur capitulo pristinum ius. ff. de eo per quē fac.erit.l.ul.& ff.de dolo.elegāter.§.penul. Io.contrarium credo. z & imputēt sibi, quia elegerunt intra tempus. sic enim alias ubi eligere non possunt, tamen currit tempus supra.de elec.ca.ulti.& potestas eligendi, nō deuoluitur ad episcopū propter dolum suum, sed ad superiorem. ut in litera dicitur. B.

C Vm dilecta. Directa uel indirecta promissio, facta à patrono de beneficio uacaturo, non tenet. Primo narrat factum, quod secundo irritat & fieri

r Facit clemē. de præben.c. si iuxta. Io.an. Electio an tollatur capitulo alicuius si itra tēpus non eligit.

z Concordando has opiniōes, dici pōt, ꝙ si pp dolum epi canonici nō eligūt nec eligere possunt uera sit prima opinio & ad hoc s. e.l. qa. Si uero dolo episcopi eligere negligūt, uera sit scđa opinio gl. & p ea.s. dehis q̄ ui me.ue ca. u.l.si.c.cū dilecti de primo ponit exemplū, qñ episcopus hoc respectu illos excōicauit uel suspēdit, uel per alium hoc fieri pcurauit. uel singulariter coegit eos se absentare, uel aliud simile. in his enim aut nō curret tps aut restituetur eisdē. Ioā. And. Pan.

losè a impedierit, dolus b ei suffragari non debet.

Honorius iij. episcopo & præposito capituli Cameraceñ.

Sicut nō potest patronus promittere se præsentaturū aliquē ad beneficium uacaturum, ita nec dare potestatē præsentandi antequam beneficium uacat.

CAP. XVI.

C Vm dilecta in Christo filia comitissa Flādreñ. fecerit promissiones c de non uacantibus beneficijs ecclesiarū in quibus ius obtinet patronatus, & donationes d eorum in manibus posuerit alienis. Mandamus quatenus ad irritum decernentes, inhibeatis eidem, ne similia de cætero attētare præsumat.

prohibet: ibi, Mandamus. Abbas.

c Promissiones. Huiusmodi promissiōes irritæ sunt. s.eod.nulla.& cap.relatum.& c. ex tenore.& ca. constitutus.

d Donationes. Talis donatio non tenuit facta de re non uacante, unde ea nō obstante, potuit comitissa præsentare uacātibus ecclesijs illis. j. de iure patrona. illđ. & ptereea talis donatio fieret ī fraudem canonicæ sanctionis. s.e.constitutus. unde non teneret nisi cōfirmaret à papa: ut ibi. Sed uidetur, quod comitissa nō poterat hoc allegare: qa turpitudinē suam ī hoc proponebat. supra eod.cum super quæstiōe. & j. de donatio.iter dilectos.& C. de trāsaction.l. trāsactione finita. & C.đ reuocan. donat.cum profitearis. & quia in legē committit, frustra legis implorat auxilium. j.de usu.qa frustra. ff. de mino.l.auxiliū. Sed dicas, ꝙ in casu isto bene audiretur comitissa, i cū nullum ius adhuc sit acquisitum donatarijs: ut s.e.ex tenore. De hoc dictum est s. eo. cum super quæstione: uel forte comitissa hic non agebat. sed factum ipsius ꝙ erat contra ius innotuit domino Papæ, unde Papa illud decernit irritum, & mandat ut decætero talia non debeat attentare, cum illud sit contrarium iuri. Ber.

TITVLVS IX.

NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur.

Innoc.iij. priori & conuentui Glastoñ.

Vacante sede, status eius mutari non debet.

CAP. I.

N Ouit ille, qui scrutator e ē cordiū, ꝙ licet C. præ. no. ecclesiam uestrā erexerit cathedralē ipsā Batho. ecclesiæ uniēdo, f ut idē esset episcopus utriusq;: quia tñ hæc unio asserebatur a uobis ī graue præiudiciū Glastonē. ecclesiæ redundare, cū per ipsam dissolueretur

Psal. 7.
Sapiē. 1.
Hiere. 18

NE SEDE VACANTE &c.

Suprà uisum est de institutionibus & collatiōibus beneficiorū, sed quia posset dubitari, nūquid sede uacante capitulū succedat in ipsorū collatione, meritò hinc sumpta occasiōe, subijcitur hic titulus generalis, Ne sede uacāte. Et pōdera, quia titulus loquitur negatiue, & ponit orationē perfectam, & ex ea pōt argui, quod nihil pōt innouari sede uacante in præiudicium ipsius sedis, nisi iure expresse caueatur. ualet n. ar. ex rubro iuxta no. suprà in proœmio. & C. et ob chiro. pecu. pig. te pos. super tit. & in l.i. eo.ti. Abb.

De hac materia habetur. xvj.q.y. hac huius placiti. & in multis. c seq.

N Ouit. In prima ponitur petitio cum facti narratione. In secunda petitionis repulsio cum quadam protestatione. Secunda ibi, Attendentes. Abbas siculus.

e Scrutator. xxxij.di.erubescant. & xxiiij.q.iij.Deus qui.& ij.q.v.consuluisti.& xxxij.q.v.christiana.

Glossa tractat de triplici unione.

f Vniendo. Not. quod tribus modis fit unio k ecclesiarū, uno modo sicut, una subijciat alteri, & secundū hoc erit sedes apud illam cui subiicit. Vel sic possunt uniri, ut ex duabus dignitatibus fiat una: & secundū hoc

i Saltem implorando iudicis officiū p pter iudiciū comitatus. s. & iureiur.c. intellecto. uel & si agere nō posset denūciare nō potuit e.tit.quēadmodū. secūdum Goff. Ioā. And.

k Vnio. gl.cle.per literas de preb. Pet. d perusio. trac.de unio.ī princi. Ange. cōsi.ccxlvij. Pe.ancha consi. cxiiij Ale. consi.cxl. nu.8. li.v. Vnio ecclesiarū, tribus modis fit.

hoc illi qui sunt in una ecclesia canonici, sunt in alia: & tam isti quam illi intererunt in electione prælati & in alijs negotijs. sed in hac unione distinguitur. quia aut una ecclesia unitur alteri, aut illæ duæ uniũtur in simul: quæ duo diuersa sunt. sed si una unitur alteri secundum hoc illius naturam & consuetudinem & priuilegia assumit cui unitur. ȷ̃. de sta. mo. recolentes. §. ulti. si autem simul uniũtur, nunc consuetudines & priuilegia quæ meliora sunt & humaniora, in altera earũ debent uniri uel retineri ĩ unita. arg. de pœn. dist. j. medicamentum. xxij. q. j. non est culpãdus. Sicut cũ imperator unit actionem bonæ fidei & stricti iuris. illud unitum, retinet ea quæ meliora fuerũt in altera actiõe, ut C. de rei uxo. actio. l. una. in prin. similiter cum legata & fideicommissa uniuntur, id qđ humanius erat tam in una, quam in alia, retinuit illud unitum. C. cõ. de leg. l. ij. circa fi. Tertio modo possunt uniri ita qđ utraq; remaneat episcopalis. & secundũ hoc sunt duo episcopatus, licet idem sit episcopus utriusq; ecclesię: ut xvj. q. j. & temporis qualitas. & secundum hoc si illæ ecclesiæ diuersis suberant metropolitanis, propter illã unionẽ neuter metropolitanus perdit ius suũ. [1] ȷ̃. de religi. domi. quia monasterium. Io.

religio, a & fraudaretur eleemosyna, & hospitalitas b tolleretur nos ad releuãdum ecclesiæ uestræ statũ cœpimus c intendere diligenter: & infrà. Vos autem post obitum Bathonien. episcopi humiliter postulastis, ut quia tẽpus aduenerat quo sine scandalo ecclesiæ uestræ ruina poterat releuari cùm & Bathonien. d ecclesia idipsum pariter postularet: rex quoq; cum regni magnatibus, & quidã episcopi cum multis abbatibus deposcerent illud idẽ, ut unione penitus dissoluta, monasteriũ uestrũ reduceremus in statum antiquum sub abbatis regimine gubernandum. Attẽdentes igitur, quod episcopali sede uacante e non debet aliquid innouari, cùm non sit qui episcopale ius tueatur, maxime ne plus fauisse personæ quã ecclesiæ f uideremur, si quod eo uiuente concessimus post obitum eius subito mutaremus: petitionẽ uestrã nequiuimus g exaudire, authoritate prædicta † indulgentes, h ut cùm Bathonieñ. ecclesia de præsule fuerit ordinata, ius uestrum apud sedẽ apostolicam prosequendi facultatem liberam habeatis: interim autem sub cura prioris idem monasterium gubernetur.

Honorius iij. episcopo Calmeñ. & magistris V. & S. canonicis Suessaneñ.

a Religio. Quia episcopus erat abbas unde non posset cõueniẽter seruari religio, cum essent diuersæ professionis: quia non debent promiscuis actibus turbari officia. ar. C. de testa. cõsulta diualia. & lxxxix. dist. singula. Item quia communia, materiam discordiæ creare solent. ff. de lega. ij. cum pater. §. dulcissimis. & naturale uitium est negligi, quod communiter possidetur. C. quando & quibus quarta pars debetur. l. ij. lib. x. & ex huiusmodi causis uidebatur unio damnosa. Ioan.

b Hospitalitas. Ad quã præcipue clerici & monachi tenentur. s̃. de præb. de monachis. & xvj. q. j. quoniam quicquid. episcopus. n. reditus illos percipiebat de quibus eleemosyna fieri consueuit.

c Cœpimus. Mandauit Inno. quibusdam, ut monasterium ipsum sub prioris regimine facerẽt gubernari, & episcopus certis reditibus esset contentus unione manente, & ꝙ episcopus res monasterij non expenderet, nec episcopus bona ecclesiæ uacantis sibi subiectæ alienare posset. ideo dicit, ad releuandũ ecclesiæ uestræ statutũ cœpimus intendere &c. & hoc Inn. ad petitionem Bathoñ. episcopi suo priuilegio confirmauit. ideo dicit. ȷ̃. si quod eo uiuente concessimus &c. hoc intelligas quod dicit in principio, nouit ille qui scrutator est cordium quod lȝ. &c. Nota ꝙ ante uacationem istam dominus Inno. præcepit quibusdam iudicibus, ut deberent instituere priorem in illo monasterio per quem illud monasteriũ regeretur. & ita factum fuit, & ita postea uacante ecclesia hac petierunt à domino Papa ut ipse solueret unionem.

d Bathonien. De isto episcopo nomine Sauarico, dixit quidam uersificator: Hospes erat mundo, per mũdum semper eũdo. Sic suprema dies fit sibi prima q̃es. Item dũ describerent debita sua [2] dixit quidam alius Domine me pone creditorem in legione.

e Sede uacante. Vacãte enim ecclesia clerici non possunt disponere aliqd de rebus ecclesiæ. xij q. ij. si qua de rebus. ubi de hoc. Nec episcopꝰ bona ecclesiæ uacãtis sibi subiectæ alienare põt. x. q. ij. si quis episcopus. & lxxv. dist. quoniam. Hu. tamẽ dicebat, quod si sit magna necessitas, clerici possunt aliqua alienare. & inducebat ad hoc lxxj. di. fraternitatem. qđ potius cõtradicit. [3] & xij. q. ij. precariæ. dum tamen adsit authoritas metropolitani, sed non est ille casus in quo metropolitanus debeat se intromittere de clericis suffraganeorum suorum. & est arg. ad hoc quod iudex præstet authoritatem facto minoris, eo tẽpore quo non habet curatorem. C. qui admit. ad bon. pos. l. bonorum. [4] Itẽ in minoribus ecclesiis potest episcopus aliqua alienare propter necessitatem mortuo sacerdote. x. q. ij. si quis episcopus. Item si canonici faciant aliquem cõtractum mortuo episcopo, dicit Io. ꝙ tenet contractus: licet debeat rescindi si læsa est ecclesia. xij. q. ij. si qua de rebus. sicut est in contractu minoris qui non habet curatorem. C. de in integ. restit. mino. si curatorem. hoc ego non credo: imo talis contractus nullus est, & sine aliqua restitutione reuocatur, quatenus de facto processit. idem esset si haberet prælatum, & hoc etiam dico per d. c. si qua de rebus. quia datur optio episcopo, utrum uelit stare contractui uel non circa aliquã restitutionem, & hoc in fauorem ecclesiæ. & sic intelligit Hug. illud c. si qua de rebus. & incipit tunc tenere talis contractus si episcopus ratum habeat. & quod sit uerum hoc, patet ȷ̃. ca. ult. ubi attestationes receptæ uacante ecclesia non ualent. ȷ̃. e. c. prox. arg. & hic etiam quia sede uacante nihil est innouandum. Item nec ualet sententia contra ecclesiam lata, sicut nec contra minorem qui non habet tutorem uel curatorem. ff. de re iud. l. acta. §. ulti. C. qui da tut. pos. uniuersis.

f Quam ecclesiæ. Plus enim utilitas ecclesiæ quam personæ fuit attendenda. ar. xij. q. v. quia Ioan. nec aliquis debet inuenire uiam ad impugnandum uel reuocandum iudicia sua arg. ff. de mili. testa. l. iij.

g Nequiuimus. Et iõ potius dãnũ uestrũ, q̃ nr̃am infamiã prælegimus. s̃. de authent. & usu pal. nisi sp̃alis.

h Indulgentes. Indulgẽtia fuit ex hoc, quia unio illa facta

[1] Dicebat Inno. quæ dicta sunt, non sunt perpetua, & iõ inspiciẽdus est tenor priuilegiorũ ađ priui. c. porro. idẽ Ho. alleg. de offi. ordi. duo simul. Ioã. And.

[2] Multos enim creditores exinaniuit. nouerunt hoc Senenses: Bonon. q̃dã, & multi Anglici. Io. An.

† Alias, p̃sentium.

[3] Quia ibi clericus ecclesiæ uacantis petitus fuit à pap. Ioã. And.

[4] Illđ speciale quãdo cõpetẽs iudex uidẽs hæreditatẽ lucrosam ex certa scientia, dat bonorũ possessionẽ pupillo, alias nõ acquiretur ei sine tutoris autoritate & si sit lucrosa. in stit. de auto. tut. §. j. & ij. eodẽ modo respondet ad l. ait p̃tor. §. permittit. ff. de mino. ꝙ sit speciale pp̃ iudicis authoritatẽ, nec ibi obligat minor: sȝ obligatus sibi liberatur.

facta fuit authoritate Cælestini & per dñm Inno. confirmata: ut patet in antiqua compi. & beneficiũ principis debet esse perpetuum.xxv.q.ij.c.j. in auth.consti.quæ de dig.li.à patria pot.§.illud.colla. vj.

Illa deuotionis. Capitulum sede uacante non confert præbendas spectantes ad collationẽ prælati.h. d. Primo decise narrat factũ. Secundo diffinit. Tertio soluens obstaculum probat deuolutioni locum non fuisse. Secunda ibi, Ecclesiã. Tertia ibi, Non obstãte. Abb.

a Confirmandam. Hic domin⁹ papa ex certa sciẽtia cõfirmauit huic ecclesiã istã.unde plenum ius consecutus fuit,nec erat licitũ alicui de ipso iudicare.s.de confirma.uti.c.j. & ij. ubi de hoc.

b In forma communi. Sic.s.de cõces. præbend. quia diuersitatem.& sic patet, quod talis confirmatio modicum operatur. De hoc dictum est satis.s.de cõfir. c. j.

c Inueniatur. Et ita intelligitur eẽ prohibitum, quod non inuenitur concessũ.sic s.de trãsla.ĩter corporalia. & lv.dist.si euãgelica.& ij.q.v.cõsuluisti.& xxxj.q.j. ꝙ si dormierit. Sed contra: quia quod non est prohibitũ. intelligitur esse cõcessum. Dic super hoc ut dictum est s.de translat.inter corporalia.

d In collationibus.De hoc dubitari cõsueuit, utrum uacãte sede deuoluatur ad capitulũ collatio præbendarum. quod hic determinatur,ar.contra.s de maio. & obed. ijs quæ.& c.cum olim.ubi uacante sede,ius prælati deuoluitur ad capitulum.& ibi soluitur hæc contrarietas. Item an potestas absoluendi deuoluatur ad capitulum sede uacante, dubitari cõsueuit.arg.ꝙ non, quia hoc facit successor.xj.q.iij. si episcopus ante.Hug. dicit ꝙ sic propter periculũ animæ.ar.quod non potest. i j.de hære.ad abolendam. j.responso. quia capitulum sede uacante.condemnat de hæresi. & ita si potest condemnare, multo fortius absoluere.xxj.distin.inferior.alienare autem non potest.De hoc dixi.s.eo.c. proxi.

Absolutio an posit fieri ꝑ capitulũ, sede uacate.

i Et sic ẽ expeditũ, de maio. & obed.c. uno. li.vj. Io. And.

Beneficia spectãtia ad collationem prælati,non possunt conferri per capitulũ sede uacãte.

CAP. II.

Illa deuotionis synceritas:& infrà. Ecclesiam sancti Leucini, de qua magistrum R. donationis nostræ gratia præcedẽte præbendæ nomine de mandato nostro Capuanus archiepiscopus inuestiuit, sibi duximus confirmandam: a Non obstante concessione per capitulum facta alij; seu confirmatione nostra, si qua in forma b cõmuni apparet obtenta, cùm nusquam inueniatur c cautum in iure, ꝙ capitulum uacante sede fungatur uice episcopi in collationibus d præbendarũ, nec in eodem casu potest dici potestas conferendi præbendas, ad capitulum per superioris negligentiam e deuoluta, cùm nõ fuerit ibi superior, qui eas posset de facto, uel de iure conferre.

Idem epõ Burgineñ.

Sede uacante,iudiciũ habitũ contra ecclesiam non tenet.

CAP. III.

Constitutis coram I. præ. n. procuratore ecclesiæ sanctæ Mariæ de Castro forti, & Burgi. episcopo ꝑdecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem episcopo, restitutionem super libertate liberè eligendi sibi prælatum: & infrà. Nos igitur depositiones testium, qui uacante f Burginen. ecclesia & carente legitimo defensore † recepti fuerũt,duximus reprobãdas.

e Negligentiã.Propter negligentiam solã, transfertur potestas eligẽdi ad superiorẽ. s. tit.prox.nulla.& c.quia.uel cum indignum eligant.s.de elec.cũ in cunctis.sed ubi nullus est prælatus,non est negligẽtia: ut hic uel ẽt cum eligere non põt. a s.tit.prox.quia.B.

Constitutis. Primo narrat factũ. sup quo attestationes fuerũt receptæ.Secundo illas reprobat dicens quare: ibi, Nos igit. Abb.Sic.

f Vacante. Hic patet manifeste, ꝙ ecclesia quæ caret legitimo defensore, conueniri non põt,quia ea uacante nihil est innouãdũ,quia non habet defensorem.s.e.c. j. nec etiã alienatio fieri põt:ut dictum est. s. eo c.j. Lau. dixit qđ uacante sede,œconomus ecclesiæ põt interim agere arg. s.de iura. calu. in pertractãdis.sed in fauorẽ ecclesiæ expectatur quousque habeat prælatum, sed non est uerum, ut hic patet. Et ita uacante sede nihil fieri debet, unde posit ei præiudicari. In alijs uero in quibus nõ præiudicaẽ episcopo põt capitulũ supplere uicẽ episcopi.s.đ mai.& obe. c.ijs qbus. & c. cũ olim.ubi de hoc.

a Vult ergo glos.ꝙ dictũ est de collationibus. & idẽ in præsentationibus spectantibus ad ꝑlatum.secũdũ Guil. in Spe.eo. titu. circa medium. Io. And.

† Alias, pastore.

TITVLVS X.

DE IIS QVAE FIVNT A PRAElatis sine consensu capituli.

Ex concilio apud Valentiam.

Non tenet alienatio rei ecclesiasticæ, absq; approbatione capituli.

CAP. I.

Irrita g erit episcoporũ donatio,uel uẽditio, uel commutatio rei h ecclesiasticæ absq; collaudatione & subscriptione i clericorum.

Alexander iij. Noruiceñ. episcopo.

In tẽporali alienatione quã facit prælatus,taciturnitas capituli habetur pro consensu.

CAP. II.

Continebatur: & infrà. Con.t. t.r.quòd concessio decimæ ab abbatissa prius facta, si conuentu sciente, & non

DE IYS QVAE fiunt à prælatis &c.

Suprà uisum est quod sede uacante nihil debet attẽtari per capitulũ: sed quia poterat dubitari, nunquid sede repleta posit prælatus disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo:ideo subijcitur hic titulus. De hac materia tra*ctatur xvi.q.v.& q.vij.per totum.*

g Irrita.xij.q. ij. sine exceptione.

h Commutatio rei.Magnæ, paruam enim rem sine hac solẽnitate alienare potest, xij.q.ij.terrulas.& j.de do.Cæterũ.Ber.

i Subscriptione.Alias non tenet.xij.qi.ij. non liceat. & c.alienationes.& c.sine exceptione.

Continebatur. In prima ponitur decisa consultatio.In secunda distinguens responsio: ibi, Consultatio

cōtradicente a facta eſt, robur firmum debet habere. Verum ſi ignorante cōuentu aut contradicēte b decimam prius prædicto H. conceſsit, & non poſt multum c temporis de aſſenſu conuentus, eandē decimam dedit eidem, ſecunda cōceſsio debet præiudicare d priori.

Idem Vigorieñ. epiſcopo.

Alienatio temporalis, facta ſine conſenſu capituli, per ratificationem eius roboratur.

CAP. III.

CVm nos iampridem: & infrà. Certū eſt de rigore iuris, conceſsionē illam non tenere quam reclamante e capitulo per prædeceſſorem tuum conſtat factam fuiſſe. Niſi eā ratam f poſtmodum habuiſſet.

Idem Hieroſoly. patriarchæ.

Prælatus ſine cōſilio capituli, inſtituere uel deſtituere, uel alia negotia eccleſiæ tractare nō debet. h. d. cum c. ſequen.

CAP. IIII.

NOuit tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus ſitis, ita quòd tu caput, g & illi membra eſſe probantur. unde non decet, h te omiſsis mēbris, aliorum conſilio in eccleſiæ tuæ negotijs uti: cùm id non ſit dubium & honeſtati tuæ, & ſanctorum patrum inſtitutionibus contra ire. Innotuit ſi quidem auribus noſtris, quòd tu ſine conſilio fratrum tuorum abbates & abbatiſſas & alias eccleſiaſticas perſonas inſtituis & deſtituis: & infrà. Ideoque id authoritate apo. prohibemus: & infrà: Nos enim tales inſtitutiones & deſtitutiones, carere i decernimus robore firmitatis.

Idem eidem.

CAP. V.

QVanto: & infrà. Fra. tuæ mandamus, quatenus in cōceſſionibus & confirmatio-

fultationi. Abbas Siculus.

a Contradicente. Et ita in uenditione rerum eccleſiaſticarum taciturnitas pro conſenſu habetur. Argu. contra. s̃. c. proxi. & xij. q. ij. ſine exceptione. & x. q. ij. c. etenim. §. hoc ius. in fi. Sol. 1 hic ad tēpus 2 facta fuit conceſsio alicui clerico pro beneficio: ī cōtrarijs in perpetuum: & ideo neceſſarius ē ibi expreſſus conſenſus & ſubſcriptio, per quam appareat de cōſenſu. & eſt ſimile. liiij. diſt. ſi ſeruus.

b Contradicente. j. c. prox.

c Non poſt multum Argu. quod ſi multū 3 tempus elapsū eſſet, & conuentus ſemper tacuiſſet, uideret cōſenſiſſe. Arg. infra de priuile. ſi de terra. quod nō credo ſed ſolum factum hic narrat, quod ſemper poſſunt cōtradicere tali contractui, imo nō poſſet præſcribere q̃ emit à ſolo plato cū ſciat epiſcopū non habere ius diſtrahendi: quia cōtra leges mercat̃, & ideo nō præſcribit. C. de agrico. & cēſi. quemadmod. lib. xj. xvj. q̃ō. iij. ſi ſacerdotes.

d Præiudicare. S3 uidetur, quod donatio talis non teneat, quia prælatus non poteſt donare uel uēdere, niſi ut meliora ꝓſpiciat. xij. q. ij. ſine exceptiōe. ar. xvj. q. iij. ſi ſacerdotes. Iam ſolutum eſt, hic nō fuit donatio perpetua, ſed tēporalis.

CVm nos. Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Niſi. Abb. Sic.

Glo. dat quatuor caſus communicandos capitulo.

e Reclamante. Et ita patet, quod in negotijs eccleſiæ neceſſarius eſt cōſenſus: 4 uniuerſitatis, uel maioris partis. s̃. c. prox. xij. q. ij. ſine exceptione. & in ordinatione clericorum. xxiiij. diſtin. epiſcopus ſine. & in dignitatibus conferendis. j. eo. cap. proxi. & xciij. diſtinct. legimus. idem eſt in cauſarum uentilatione, decimaquinta quæſtione vij. epiſcopus nullius. felix. & c. ſi autem.

f Ratam. Et ita alienatio quæ de iure non tenet: ratihabitione confirmatur. decimaſexta. q. j. ca. ultimo. & infra de iure patron. cura & duodecima quæſtione ſecunda. cap. ſi qua de rebus. Argumentum contra inſtitu. de authoritate tuto. §. tutor. & ff. eodem titu. l. obligari. circa finem. 5 Item argu. quod ea quæ ab initio non ualent: ex poſtfacto conualeſcunt, infra de coniug. ſer. propoſuit. infrà de deſponſa. impub. de illis. ij. trigeſimaprima quæſtione ſecunda. capitulo primo, & ſecundo. ff. de ritu nup. l. ſi quis in ſenatorio & prima quæſtione prima, ca. eos qui. §. cum ergo. circa finem. Argumen. contra xxiiij. quæſtio. j. ſchiſma. & infra de ſimo. nō ſatis. & ff. de reg. iur. quod ab initio xxxij. q. vij. flagitia. & xvi. q. iij. ca. placuit. §. poteſt. uerſ. quod ſi priuatus. Prima reſponſio eſt uera, quādo que in maleficijs, ut teneat̃ ex maleficio qui ratum habet, ſicut q̃ ab initio mandauit. s̃. de reſtit. ſpo. cum ad ſedem in fine. ff. d̃ ui & ui arma. l. j. §. quoties. dū tamen eius nomine fuerit factū. ff. de preca. l. ſi ſeruus. in negotijs aut ſacramētis: & cæteris contractibus, quæ de iure ſortiūtur effectū, eius rati habitione poteſt res rata haberi ab eo, q̃ talia ab initio mādare potuit, ſi eius nomine factū eſt. ff. rem ratā habe. l. iij. §. falſus. & ix. q. iij. Lugdun. & ff. de iudic. licet uerum. & hic, & j. de dona. c. paſtoralis. in fi. In his autem quæ ꝑ alios explicari non poſſunt, ſicut eſt ut quis per alium ferat ſententiam, uel teſtimonium faciat, non habet locum ratihabitio. C. de ſent. ex pericu. recitan. l. j. & ij. niſi ſit illuſtris perſona, ut ibi, & in ijs quæ contra naturam ſunt uel fiunt, & quæ ſine peccato detineri uel fieri uel poſſideri non poſſunt, & quæ ipſo iure nulla ſunt ab initio. Et ſic loquuntur contraria.

NOuit. Tres ſunt partes. In prima ponitur exordium, in quo ratio & dictum in genere. In ſecunda factum: ibi, Innotuit. In tertia prohibet & caſſat: ibi, Ideoque. Abbas Sicu.

g Caput. Sed nunquid epiſcopus auditur ſine literis capituli de rato, uolens agere pro eccleſia ſua? De hoc dic ut dictum eſt ſupra de procura. ca. j. & ſupra de reſcrip. edoceri.

h Non decet. xij. diſtinctio. non decet. xij. q. ij. alienationes. & xv. quæſtio. vij. epiſcopus. j. & ſupra de præſcriptio. cum non liceat. & arg. lxxxvj. diſtin. ſi quid. & infra eod. ca. proxi. de quibus conſtitutionibus hic fit mentio.

i Carere. Sed nunquid ipſo iure, tales conſtitutiones irritæ ſunt? Videtur quod ſic ex hac litera: quod ſatis poteſt concedi 6 quia factæ contra iura. C. de legi. non dubium.

QVanto. Diuiditur. Nam primo prohibet. Secundo præcipit: ibi Abſentium. Abb. Sic.

1 Idē Inno. & Ho. uel ſecūdū eos, hic loquitur de modica decima. xij. q. ij. terrulas alias neceſſaria eſſet ſuperioris autoritas. xvij. q. iiij. in uēditionibus. Io. And.

2 Tēpus Idē ſimpliciter. Pa. hic Gemi. conſil. x.

3 Multū. q̃ per longū tēpus præſumat̃ late. Lud. Gozadi. cōſ. lxxiij. dixi ad Alex. conſi. xlv. li. iij. uide Fely. ca. Arbericus. de teſtibus. c. ſicut. de re iud. Hier. Grat. cōſi. cxxj. nu. 19. libr. ij. Soc. conſi. xv. libr. v.

4 Conſenſus. imo cōſiliū tm̄ regulariter. Pano.

5 Dicit hoſt. aliud in tutore, qui nō poteſt ratificare contractum ī quo debuit autorizare niſi paulopoſt ff. de acq. hære. l. ſi quis mihi. §. iuſſum. aliud in capitulo qđ non autorizat, ſed conſentit, nec ratificat niſi quo ad ei9 contēptū ꝑtinet. de elec. quod ſicut. §. ſi autem. Io. And.

6 Idem Go. & placet Archid. de ele. c. ul. li. vj. ubi uide ſuper uerſi. irritas. Ioan. And.

Confir-

nibus [a] & alijs ecclesiæ tuæ negotijs fratres tuos requiras, & cum eorũ consilio uel senioris partis, eadẽ peragas & pertractes, & quæ statuenda sunt statuas & errata corrigas, & euellenda dissipes & euellas. Absentium [b] quoq; fratrum nomina inscribi non sinas, quia talia munimenta sunt irrita & falsa, & tu exinde qõnẽ falsi poteris merito formidare.

Cælestinus tertius.

Si ecclesia collegiata habet præsentationẽ, præsentabit prælatus de consensu capituli uel maioris partis: nisi de consuetudine uel priuilegio, competat soli prælato.

CAP. VI.

EA noscitur: & infra. Cũ in prouincia tua sæpe contingat, quòd ad ecclesias in quibus collegia ius præsentandi habere noscuntur, eorum abbates aut per se, aut per literas [c] personas idoneas episcopis diœc. præsentant, & eis præsentatis & receptis aliquando ante aliquando post monachi contradicũt [d] Respõdemus, quòd in præsentationibus prælatorum intelligi debet, [e] quòd fiant de collegiorum suorum assensu, [f] sine quo non obtinent firmitatem. Vnde si constiterit, conuentus uel maioris & sanioris [f] partis non affuisse consensum, institutiones, huiusmodi conuenit euacuari [g] nisi ex antiqua & approbata consuetudine [h] uel concessa libertate, [i] alioqui eorum probauerint cõmissi sibi collegij non debere in ecclesiarum seu beneficiorum collationibus requiri consensum.

Inno iij. archipræsbytero & magistro scholarium Bituricen.

Tenet donatio, quam de solius diœcesani cõsensu facit laicus ecclesiæ de decimis, quas ob alia ecclesia hẽt ĩ feudũ ab antiquo, i. ante Lateranẽ. cõcilium.

CAP. VII.

CVm apostolica sedes: & infra. Sane sicut accepimus, cum ex una parte, capitulũ sancti Stephani, & ex altera monachi de Platea, sup decima quadã in uestrũ cõpromisissent arbitriũ. dicti monachi proponebant, donationem ipsius decimæ sibi a quodam milite factam, & Biturien. archiepiscopi diœcesis eius accedente consensu confirmatam fuisse, seque authoritate Hieronymi [k]

[a] Confirmationibus. s. c. proxi. cum alijs cõcor. ibi positis. & j. c. proxi. & ita patet, ꝙ episcopus negotia ecclesiæ suæ cũ concilio canonicorũ suorũ tractare debet. xij. q. ij. sine exceptione. & capit. alienationes. & lxxxvj. di. si quid. xvj. q. j. ecclesia habet.

[b] Absentiũ. Nota quòd de crimine falsi teneẽ, qui nomina absentiũ fratrũ facit inseri. C. ad legẽ Corneliam de fal. qui ueluti. & ipsa instrumenta sunt irrita. C. de testa. leg. iubemus. & in authẽ. de instru. caut. & fi. §. ij. col. vj. nõ tamen oportet testẽ scire, quæ in charta uel in instrumẽto cõtinentur cui sigillum apponit. ff. de pig. act. l. Caius. C. de te. hac consultissima nec in hoc casu sit ei præiudiciũ, quin possit postea contradicere si sua interfuerit ut in l. Caius. sed si sciret postea reclamare nõ posset: ut ff. de pig. & hypo. l. fideiussor. §. j. & j. qõ. vij. saluberrimũ. & supra de transact. ex literis. xxvij. qõ. j. omnes fœminæ. & xx. quæst. j. uidua. Sic & crimen falsi incurrit qui sigillũ surripuit furtiue nomine capituli. s. de testi. tam literis. Et qui literas iudicũ aperit. s. de offi. dele. cũ olim. & supra, de rescri. olim. unde tales deponendi sunt per iura prædicta.

EA noscit. Prima pars factũ narrat. Secũda pars respondet: ibi, Respõdemus. Abbas.

[c] Per literas. Potest ergo quis p literas præsentari. argu. lxiiij. dist. c. j. ij. & iij. Quid si cõtradicatur literis? Stabitur eis donec contrarium probetur. s. de proba. post cessionẽ. ubi de hoc, & s. de testi. c. cum a nobis.

[d] Contradicũt. Cũ ab initio nesciuerunt: alias non uidetur, ꝙ postea contradicere possint [l] s. eo c. ij.

[e] Debet. Præsumptiue, quia non est uerisimile, qđ hoc faciant sine cõsilio fratrum suorum. s. e. c. prox. Hæc præsumptio probationem recipit in contrariũ, ut hic dicitur, secus si esset præsumptio iuris & de iure. infra, de sponsa. ad id quod. & liiij. distin. fraternitatem. & infra, de iudi. c. ulti.

[f] Sanioris. Sed nõne eo ipso maior est, ꝙ est sanior. xxxj. di. Nicena. & j. de ijs quæ fi. a maiori par. ca. c. j. & xl. di. multi. in fi. Dic ꝙ ubi aliqua pars non est sana, puta quia indignum elegit, uel quia in damnũ ecclesiæ aliquid facit, ibi dico maiorẽ partẽ illã quę sanior est: & præferenda est. s. de post. præla. gratum. alias nisi utraque pars in electiõibus esset sana, non statim dicerem, maiorem saniorẽ, imo quandoque minorem esse præferendã. s. de elect. c. ecclesia uestra. ubi pars maior nõ obtinet. s. de appell. c. constitutus. Ber.

[g] Euacuari. Cum non sint factæ secũdũ ius, sed contemptis illis qui requiri debent. s. de ele. c. ꝙ sicut. & capit. quia propter. & s. eod. c. nouit. & c. quanto. ubi de hoc uideẽ expressum.

[h] Consuetudine. Dummodo sit talis, quæ iure communi non præiudicet, s. præscripta. s. de consuet. c. cum dilectus. & ca. ulti. quia tunc præscripsit prælatus ius instruẽdi cõtra alios fratres suos.

[i] Libertate. Puta quia priuilegia habet prælatus, quòd solus sine consensu fratrũ instituat. & ita est hic argumẽ. expressum [a] quod ius eligẽdi de iure cõmuni simul pertinet ad episcopũ & capitulum, cum eps sit caput capituli. supra, eodem. nouit. nisi consuetudo cõtrarium inducat, uel priuilegium ut hic patet. De hoc dixi, supra de elect. cum ecclesia uulterana. Ber.

CVm apostolica. Duæ sunt partes principales In prima consultatio. In secunda responsio: ibi, Taliter respondemus. Prima subdiuiditur. Nam primo ponit partium compromissum. Secundo unius partis allegationem: ibi, Dicti monachi. Tertio allegationem alterius partis: ibi, Econtrario. Quarto consultationem arbitrorum, ibi, Quia secunda pars principalis, subdiuiditur. Nam primo respondet consultationi. Secundo soluit & corroborat contraria: ibi authoritates. Tertio respõsionẽ corroborat: ibi, Nã. Quarto solutionem limitat: ibi Hoc autem. Abbas Siculus.

[k] Hieronymi xvj. q. j. quoniam quicquid. & supra, de

Falsi tenetur, qui absentes tanquam præsentes inscribi facit. Falsũ cõmittit, qui lras quas portat, aperit.

[f] Intellige ꝙ consensus collegij seu alias capituli fuit expressus in instrumẽto, nec obstat. l. quæcunq; in publici & sic per hũc text. patet qđ solẽnitas extrinseca quæ potuit adesse tpe cõfecti ĩstrumẽti prę sumiẽ, si exprimaẽ, nisi alias de cõtrario probetur. j. in tex. uerbo si constiterit Fely. c. sicut nobis. colũ. xiij. s. de re iud. Ad de Gemi. cõsil. lxxxvij.

[f] Host. remittit ad ea quę ibi notauit, & dicit qđ cõtradicere possunt intra sex menses post notitiam. Ioã. And. Sed Pan. simpliciter, tenet glos. & bene & adhuc etiam si semper ignoraue runt non pñt contradicere post semestre, sed remanebit psentatio ualida pos sunt tamẽ iuris sui recognitionẽ prosequi ne præscribatur p ea quæ dixi in cõsuet. Parisiẽ. §. xxxvij. gl. x. qõe. iij.

[a] Hostiẽ. qui tenet contrariũ dicit, quia narratur factũ, non ius. & si dẽ iure etiã intelligas loquitur cũ sũt oĩa cõia. Ioã. And.

munitos existere qui scribens ad Damasum ait: Si aliquando fuerit a laicis male detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur, & in usum trāsierint monachorum episcopo loci præbēte consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. Econtrario, pars allegabat aduersa cōsensum episcopi sine cleri consensu minime sufficere, authoritate Leonis a papæ dicētis: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare uel commutare uel uendere b audeat, nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat, & cum totius c cleri d consensu, atq; tractetu id eligat quod non sit dubiū ecclesiæ e profuturū. f Quia uero nos cōsulere uoluistis, utrū quando decima tenetur g a laico, si cōferatur ecclesiæ, ad cōfirmādam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat? Taliter resp. ꝙ monendus h est laicus, qui decimam detinet, ut eam restituat ecclesiæ ad quā spectat, qui si † forte induci nequiuerit & eā cū diœcesani cōsensu alteri ecclesiæ assignauerit, ꝓsertim i religioso cōuentui: cōstabit ipsa donatio perpetua k firmitate subnixa. Authoritates enim præmissæ licet diuersæ sint, non tamē aduersæ: cum aliud sit alienare l quod ab ecclesia possidetur: & aliud quod detinetur a laico, ad usum ecclesiasticū reuocare. In alienatione quoq;, iuxta Leonis papæ decretum, consensus episcopi, sine clericorum consensu non sufficit. In reuocatione autem, iuxta scripturā Hieronymi sufficit consensus episcopi: cum per utrunque utilitati ecclesiæ consulatur. Nam & in Lateran. concilio m est inhibitū, ne quælibet religiosa persona, ecclesias & decimas de manibus laicorum sine consensu episcoporū recipiat. per ꝙ indirecte datur intelligi n quòd sufficit consensus episcopi, o ut licitum ecclesiæ sit, decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autē de illis decimis intelligimus, quæ laicis ĩ feudū p ꝑpetuo sunt concessæ.

de constitu.capi.cum omnes.

a Leonis.xij.q.ij.sine exceptione.

b Vendere.nisi sit parua & sterilis possessio. xij.quæstione secunda.Terrulas.

c Totius.uel maioris partis sibi seruientis. 1 x.quæstio.ij. c. ea enim. §.hoc ius.

d Cleri. Id est, capituli sui. bona enim alienarum ecclesiarum uendere non debet, nec uenditioni authoritatē præstare. decimasecūda quæstione secūda, abbatibus, & decimaseptima quæst. iiij. in uenditionibus.

e Ecclesiæ, s. episcopali.

f Profuturum. Quantum ad opinionē ipsorum, 2 & sic tenebit alienatio, quamuis cōtrarium eueniat. ff. de administ. tut. l. tutor. qui. §.ij. tamen si probaretur læsio, restitueretᷣ. ꝭ. de in integrum restitu. cap. j.

g Tenetur. De facto quia uerā possessionem, habere non potest, cū laici decimam de iure possidere non possint. ꝭ. de præscrip. causam quæ. & decimasexta, q̃stione septima, capitulo primo 3 & tamen tolerat ecclesia, quod laici decimas quas antiquitus habuerunt in feudū detineāt, de quibus loquiᷣ hæc decretalis, ut in fine dicitur. Ber.

h Monendus est. Et etiam compellendus, cum mortaliter peccat, sexta quæstione prima illi qui. & uigesimasecūda quæstione prima, capitulo ultimo. Vel hoc intellige de eo, cuius scandalum timetur xxiij. quæstio. iiij. non potest. Nam si hoc esset uerum, posset episcopus per alios laicos multas ecclesias spoliare, & alias ditare. quod si faceret, appellandum esset cum hoc sibi non liceat infra, de rebus eccle. non alienan. capitulo primo. Hoc quod dicit Lauren. intellige decimis non in feudum concessis, sed decre. loquitur de decimis in feudum concessis, ut dicit in fine.

i Præsertim, idest maxime: quia ad hoc agitur, ut de manu laici reuocetur. Ber.

k Perpetua. Et ita uidetur ualere donatio sine consensu capituli. sed hoc ideo est, quia per hoc utilitati ecclesiæ cōsulitur, & illi qui decimam detinebat: qa hoc solum bene agitur ut uita hominum corrigatur; uigesimasexta quæstione quinta, prodest seueritas, alias semper requiri debet consensus capituli. ut supra, eodem. per totum. Ber.

l Alienare. Ideo non intelligiᷣ alienare: quia transfertur de laico ad ecclesiam. Sic non dicitur alienatio quando transfertur de fratre ad sororē sicut dixit, si testator prohibuit rem alienare, dādo sorori, nō uidetur alienare. C. de fideic. uolūtas. ff de leg. ij. unum ex familia. §.ij. & l. peto. §. fratrē. Et qui transfert colūnas de loco uno, ad alium locum eiusdē ciuitatis, 4 nō uidetur facta translatio. C. de ædifi. priua. si quis post. sed re uera, talis reuocatio sit quędā alienatio. xij. qō. ij. Apostolicos. & ĩ. ca. prox. quia si remāsisset apud illū laicū decima illa, spes esset, quod posset redire ad priorem ecclesiam ad quam spectat si decederet sine hærede, nisi hæredes succedāt ĩ decimis, siue sint collaterales, siue descēdentes. & est simile, qđ Deus magis uoluit sibi hostias immolari, quam demonibus. xij. q. j. considera.

m In Latera. concilio. ĩ. de priuile. cum & plātare. nec laici in alios laicos decimas possunt transferre. ĩ. de decí. prohibemus.

n Intelligi. A contrario sensu, & est fortissimum argu. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdi. l. j. & xxv. dist. qualis. & xlv. dis. disciplina. uersi. descende, peccauit populus tuus. q. d. ergo non meus ex quo peccauit: quia propter peccatum, receditur a Deo. xxxij. qō. j. cum renuntiatur. Lau.

o Episcopi. Vide modum argumentandi, ex quo dicit de episcopo, ergo tantum de episcopo intelligendū est. sic uigesimaquinta distinctione, qualis. & xcv. distinctio. illud. ff. de condit. & demonstra. cum ita. Argumen contra: quia aliud est dicere episcopum, & aliud solum episcopū. ĩ. de testa. requisisti. 5 & ita hic est unus casus, in quo solus episcopus potest alienare. alios habes xij. quæst. ij. terrulas. & tribus casibus seq. & xxij. q. ij. bene.

p In feudum. De alijs uero non esset uerum quod hic dicitur: quia ecclesia potest alias uēdicare, cū ille nullum ius habeat, sed hæc ecclesia ad quam spectant nec

1 Seruientis & sic non sunt uocādi absentes Ias. cons. liiij. col. ij. li. j.

2 Ipsorū. secus si nō esset casus apparēter licitus, qa ipso iure esset nulla Anto. hic & Innoc. & Fely. c. quæ in ecclesiarum. col. j. de cōsti. An. Cors. fin. uerbo alienatio.

3 Vbi de hoc. & xiiij q. j. §. j. & ĩ. de decimis q̃uis. Ioan. And.

† Alias, si ad hoc.

Alienatio non est, si de fratre in sororē trāsfert.

4 Idem si ad aliā ciuitatē corruētiū parietū marmora uel columnas defert de ꝓprijs domibus in domos ꝓprias. & hoc uult lex illa qđ ornatus ciuitatis, nō trāsferanᷣ ad rura. Ioā. And.

Arg. a contrario sensu est fortissimum.

5 Ibi etiā in uersic. si uero relinquaᷣ. ꝓbaᷣ contrarium, s. quod idē sit dicere epō & soli epō, quare dicas ex circunstātijs hoc discerni, an hæc sint eadē an diuersa. facit qđ not. de don. ad Apostolicæ. in iij. gl. & quod dicā sup ea. Io. An.

nec potest petere propter ius feudi, quod antiquitus ex causa fuit permissum: quia episcopus ius unius ecclesiæ nõ potest alij dare: ut ĩ. de rebus eccle. nõ alie. capit. j. Ioan.

a Tva nuper. Conferre. Vt monachi habeãt fructus illarũ, & retineant ecclesias ad usus proprios & sic læderet ecclesia: unde non ualet talis concessio.

Idem Meteñ. archidiacono.

Non potest episcopus sine cõsensu capituli, concedere ecclesias alijs ecclesiis, et si habeat ius patronatus in ecclesiis cõcessis.

CAP. VIII.

Tva nuper: & infra. Adiecisti etiá, utrũ episcopo uel electo, cum solo archidiacono præter assensum maioris partis ecclesiæ cũ ab ipsa eligatur episcopus, & archidiaconus assumatur de ipsa: cœnobijs uel ecclesijs conuẽtualibus ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre a perpetuò uacantes b ecclesias baptismales: & infrà. Alterius c et quæstionis solutio ex epistola Leonis d papæ colligitur euidenter, in qua legitur, Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare uel permutare, uel uendere e audeat, nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat, & totius cleri tractatu f atque consensu id eligat, quod non sit dubiũ g ecclesiæ profuturum. Irrita enim episcoporum donatio, uenditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit, absq; conniuentia & subscriptione clericorũ. per hoc h enim noueris solutam secundo loco propositam quæstionem, cùm concessiones ecclesiarum ad perpetuas i alienationes non sit dubium pertinere.

b Vacantes. Arg. cõtrarium: quia sede uacãte nihil est innouandum. ŝ. ne sede uacan. nouit. & c. ij. & iij. Respõdeo, contraria loquuntur in episcopatibus & consimilibus. Ber.

c Alterius. id est, istius præsẽtis quæstionis. sed ideo dicit alterius: quia alia quæstio præcedit quę ponebatur in antiqua cõpilatione in titu. de institu. sed in hac nõ ponitur.

d Leonis. xij. q. ij. sine exceptione. & ŝ. cap. prox.

e Vendere. Nisi forte sit res, quæ seruãdo seruari nõ possit. C. de admi. tut. lex quæ. in fin.

f Tractatu. Sed qualiter fiet tractatus? Conuenient omnes, & quilibet dicet, quod sibi uidetur. 1 C. de uẽden. reb. ciui. l. ult. lib. xj. & tit. seq. l. ulti. & hoc de immobilibus uel mobilibus pretiosis: quia si sint pretiosa, 2 necessaria ẽ solẽnitas. C. de admini. tut. lex quæ. secus in ijs quæ seruando seruari non possunt: ut l. prædicta. & ff. de peti. hęredi. l. diuus. Vin.

g Dubium. Communi opinione canonicorũ uel probabili iudicio. licet forte secus cõtingat. ar. ff. de mino. uerum. §. si locupleti. & intellige, nõ sit dubium quantũ ad se: quia sufficit ab initio bene gestum. ff. de ne. gest. sed an ultro. §. j. Vel dic dubium, scilicet communi opinione clericorum.

1 Supple sicut fit, cum alienari debet res ciuitatis, & tunc bene continuatur, quod sequit. Et dicit Ho. ꝙ sicut ibi iurant maiores ciuitatũ, sic hic iurant maiores ecclesiarũ. x. q. ij. hoc ius. Io. And.

2 Pretiosa Andr. Tiraq. de retrac. ꝓximi. §. j. gl. vij. nu. 99.

h Per hoc. id est, per capitulum Leonis. xv. quæst. j. possessiones.

i Perpetuas. Perpetuæ enim intelligũtur, ex eo quia fiunt ecclesijs & nõ personis: ut ŝ. c. prox. & ff. de annu lega. annua. §. a Titia. & xij. q. ij. liberti. quia ecclesia non moritur: ut ibi dicitur. supra, de institut. cum uenissent. si fiunt personis sine temporis præfinitione durabunt in eorum uitam. x. q. ij. hæc usus præstatio. & xvj. q. j. 3 possessiones.

3 Prouinciæ uero & diœceses prius diuisæ fuerunt viij. dist. c. j. & xcix. dist. ꝓuinciæ. Vin. utrobique de hoc. Ioã. And.

k Pastoralis. Dionysij. xiij. quæs. j. ecclesias. xc. distin. c. j. & lxxx. dist. c. episcopi.

Idem episcopo Helieñ.

Episcopus parochiales ecclesias uel obuentiones ipsarum, de consensu patroni sine consensu capituli sui monasterio conferre non potest.

CAP. IX.

Pastoralis officij diligentia: & infrà. Præterea quæsiuisti (cum authoritate Dionysij k fuerint parochiæ limitatæ) quatenus singularum parochiarum prouentus in usus ecclesiæ cederent necessarios, & stipendia ministrorum: si episcopo liceat sine authoritate summi pontifi. uel saltem sine capituli sui uoluntate, uiris religiosis conferre obuẽtiones l alicuius parochialis ecclesiæ, sustẽtatione m uicarij reseruata. Et cùm Lateraneñ. n cõcilij statuta prohibeãt ecclesijs, nouam imponi uel augeri ueterem pensionẽ: postulas edoceri, an episcopus ualeat religiosis cõsentiente patrono, totam ecclesiam uel de nouo cõferre aliquam portionem?

Ad quod breuiter r. ꝙ salua constitutione o canonica, ...

l Obuentiones. Id est fructus uel reditus, retenta sibi ecclesia cum sustentatione uicarij.

m Sustentatione. Sufficiẽti. ŝ. de pręben. de monachis ubi de hoc, & ŝ. de supplen. negli. præla. sicut.

n Lateraň. concilij. ut ĩ. de cẽsi. prohibemus.

Gl. seq. reci per q. alleg. pro & cõtra, ponit opi. Hugo. & Tan. quã dicit tutiorẽ, sed cõtrariam approbat.

o Salua constitutiõe canonica. xij. q. ij. bonæ rei. Ex hac litera uidetur manifeste, qđ episcopus posset dare quinquagesimam uel cẽtesimã partẽ sine consensu capituli: ut in ꝓdicto c. bonæ rei non. obstãte iuramẽto de non alienandis rebus ecclesiæ. ĩ. de eccle. ædi. c. tua. & ŝ. de iureiur. intellecto. Nemo enim potest episcopum accusare de eo qđ templum Dei ædificat. xij. q. ij. aurũ. Item quia sufficit semel à iure fuisse cõcessum: unde nõ est ulterius necesse adire prætorẽ. ff. de cõdi. insti. quæ sub conditione. §. ult. Arg. contra. ĩ. de dona. pastoralis & ŝ. e. c. proxi. xij. q. ij. si episcopus. & ŝ. e. cum nos. H. & Tan. cum eo dicũt, ꝙ etiã in hoc casu requiritur cõsensus capituli, licet enim permittať à iure alienare causa necessitatis uel utilitatis requiri tamen debet cõsensus capituli. xij. q. ij. sine exceptione. Litera tamen ista contradicit: & Ioan. idem dicit super illo. c. bonæ rei. illud quidem securũ est dicere, & expone hãc literã, secundũ quod Tanc. exponit, id est salua cõstitutione: quia nõ derogatur per istud responsum, illi canoni, bonæ rei. nec dicitur ibi quod episcopus posset illam donationem facere sine consensu canonicorum, sed hæc litera contrarium

Eps, an posit dare quinquagesimã uel cẽtesimã sine consensu capituli?

trariũ innuit.& j.de dona.ad apostolicæ. ubi de hoc.
a Quinquagesima. Imo quandoq; maiorem portionem, si multum abundat, de autoritate tamen superioris, quandoque non tantam, quandoq; nihil, si grauatur ecclesia. j.de don.apostolicæ. Ioan.

E T si mẽbra corporis. Prima pars ponit querelam, Secunda prouidet ibi, Visum fuit. Abb. sicu.
b Prouinciale. De quo habes.xviij.distin.per totã. & j. de accus. sicut olim. De concilio monachorum habetur. j.de stat.regu.in singulis.& c. ea quæ.
c Contingere. Et merito: quia quod omnes tangit, ab omnibus debet cõprobari. † lxiij. dist.c.j.& lxvj.dis. c.j.& viij.q.j.licet ergo.& s. de tempo.ordina. si archiepiscopus. ubi de hoc.& ff.de adop. nam ita.& ff.de mino.in causæ.§.causa.& l.etiam.§ ult. ff. de iure ann. aureo.diuus. & ff.de aqua pluuia arcẽ. in concedendo. & in auth. ut sponsa. lar.§. ad hoc quoque.colla.viij. Laici uero huiusmodi concilijs interesse non debent, nisi specialiter inuitentur.lxiij dis. Adrianus.in fine. Vel ẽt nisi specialiter tractaretur causa fidei.xcvj.dist. uersi.nam.Vel nisi tractaretur de matrimonio: quia cũ tales causæ eos tangant, possunt interesse. xxxv. q. v.ad sedem.

† De reg. iu.l. quod omnes. li. vj.Io.An. Sic in concilijs primitiuæ ecclesiæ.act. 15. cõgregauerunt apostoli totam ecclesiã.Quicunq; uero certãt de excludenda parte ecclesiæ certãt de monopolio.

† Etiam nõ obstante consuetudine uel statuto. Alexan.con sil. ccxxiiij. nu. 5. li.vj. Pan. in disput. j.& in tra. de conci. Basil. incip. quoniam ueritas. in primo dubio Phi.Deci. c.cum oẽs lect. ij.co. iiij.de con stit.Nico. Boeri.decis. Burdegalẽ. cxj.

...nonica de cõcedenda pijs locis quinquagesima a portione, neq; primũ neque secundum facere potest episcopus (nisi de licẽtia Roma.pontific.) præter capituli sui uoluntatẽ.

Honor.iij. archiepiscopo Senoñ. & eius suffraganeis.

Ad concilia prouincialia, uocari debẽt, & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.

CAP. X.

E T si membra corporis: & infra. Prouinciæ Senoñ. capitula cathedralium ecclesiarũ ad nos querimoniam transmiserunt, quod archiepiscopus Senoñ. & eius suffraganei procuratores eorũ nuper ad prouinciale b concilium conuocatos ad tractatum eorum admittere noluerũt: & infrà. Visum fuit nobis & fratribus nostris, ut capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorum nuntij ad tractatum admitti, maximè super illis, quæ ipsa capitula cõtingere c dignoscuntur.

TITVLVS XI.

DE IIS QVAE FIVNT A MAIORI PARTE CAPITVLI.

Ex concilio Lateranẽ.

DE IIS QVAE fiant à maiori parte capituli.

Supra uisum est de ijs quæ fiunt à prælato & capitulo, sed quia quædam pertinent ad capitulum tãtum: in quibus peragẽdis sæpe discordãt, & dubitari posset quid iuris, merito subijcitur iste titulus. De hac materia tractatur xvi.dist.c.ulti.v.q.ij.hoc ius.

In uniuersitatibus ecclesiasticis præualet regulariter, qđ fit à maiori parte, † nisi minor pars rationabiliter cõtradicat, hoc dicit.

CAP. I.

d C Vm in cunctis.lxv.dist.ca.j.& ij. & iij.s. de ele. licet.xxiij. dist.in nomine domini.xx.dist. de quibus. & ff. de re iudica ta.duo ex tribus.
e Permittunt. Appellando & impediendo de facto.

C Vm in cũctis d ecclesijs qđ pluribus & sanioribus fratribus uisum fuerit incunctanter debeat obseruari: graue nimis est, & reprehẽsione dignissimum, quod per quasdam ecclesias pauci quandoq; non tam de ratione quam de propria uoluntate ad ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt. e Quocirca præsenti decreto statuimus, ut nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationab liter f obiectũ fuerit & ostẽsum g appellatione remota præualeat semper & suum cõsequatur effectum: quod à maiori & saniori parte capituli fuerit constitutum. h Nec constitutionẽ nostram impediat, si fortè aliquis ad conseruandam ecclesiæ suæ consuetudinem se iuramento dicat adstrictum. non enim iuramenta, i sed potius periuria sunt dicenda, quæ contra utilitatem ecclesiæ, & sanctorum patrum ueniunt instituta. Si quis autem huiusmodi cõsuetudines, quę nec ratione iuuantur, nec sacris congruunt institutis, iurare præsumpserit, donec dignam egerit pœnitentiã à perceptione sit dñici corporis alienus.

Cælestinus iij. Claremoñ. episcopo.

Canonicus non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cum capitulo.

f Rationabiliter. Ar.quod nõ statur semp 2 maiori p ti, nec pluralitati: ut hic, & xxxj. distinc. Nicena.s.de ele.ecclesiaue stra. ff.de serui.rust.præ di.per fundum.xij. dist.non liceat. & ff.de pac. maiorẽ. Argu.contra.lxiij. distinc. plebs Diotrensis.institu. de satisda.tu. §.sed si ex testamẽto Sol. illud regulare est; ut semp stetur maiori parti, sj maior pars est illa, quæ maiori ratione & pietate nitit. 3 ix. di.sana quippe. lx. dist. multi in fi. & iiij.q.iij.c.si testes §. itẽ iurisiurandi. præsumit pro pluralitate.lxj. di.nul lus.in fi. nisi cõtrarium probetur, ut hic patet, & xxiij. dist.illud. & s. de elect.dudum R.
g Ostensum. Ergo nõ sufficit obijcere, nisi probet, & hoc probabitur corã superiore. s. de ele. uenerabilẽ.
h Constitutum. Et ita capitulũ potest constitutionẽ facere, dum tamen intersint omnes, quos cõstitutio tãgit. De hoc not.s. de constitutio. cũ omnes.alias præsẽtes in præiudiciũ absentiũ nihil constituere possũt: ut hic. Circa alia negotia, ad minus duæ partes debent esse præsentes. ff. qđ cuiusq; uniuer si.l.nulli. & l.plane.& ff.de decret. ab or.fac.l. iij.
i Iuramenta. Sic s. de iureiur. sicut nostris.& ita si iuramenta sint facta in genere, restringẽda sunt circa bonas & licitas cõsuetudines.ar.s de iureiu.quãto.& c.nostram.iij. Si spe cialiter iurant, statim sunt periuri. 4 Ber.

2 Sẽper ca. multi. in fi.xl. di. sti.c.Nicena. xxxj. di.c. fine. lx. di. ubi Archidiaco. & Gemin.

Maiori parti regulariter stãdũ est.

3 Nitit. imo numero. Pa. hic & dispu. cõt ci. Basil. in j. quæsito.

4 Periuri. impro prie. Pan.

Quæsiuit

a Q Væsiuit. Ecclesiam tuã id est, tuæ iurisdictioni subiectã. simile. s̃. de autho. & usu pal. ca. j. & intelligit hoc, ubi canonicus non hẽt ius episcopalei ipsa ecclesia: alias si haberet. & ei denegaretur debita pensio, uel aliqua offensa digna excõmunicatione cõmitteret, bene supponeret ecclesiã interdicto 1 : non nego tamẽ honestius esse personas inter dicere: nõ enim ecclesiæ delinquunt, sed personæ. in auth. de man. prin. §. oportet. colla. iij. & arg. j. de pœnis. licet. xvj. q. vj. illud. hoc dicit. Laurẽ. sed ecclesia propter delictũ alicuius, interdici non debet: sed ille qui deliquit puniatur: quia illi qui non peccauerunt, non debent puniri, nisi ille qui deliquit, sit dominus loci, quia tunc propter delictũ eius terra supponitur iterdicto. infra, de spon. non est uobis. Ber.

b Assensu. Quia talis sententia non tenet, cum lata sit ab eo, qui non habet iurisdictionẽ. ij. q. j. in primis. C. si a non competẽ. iudic. l. prima. & s̃. de consuetu. ad nostram. T.

c Deliquerit. decimasexta quæstione sexta, cognouimus. & cap. illud. quia peccata suos proprios debẽt tenere authores. Vnde uersus: Authores proprios, sua crimina iure tenebunt, Plusquã peccatur, nõ ultra pœna trahatur. ut hic dicit. C. de pœ. sancimus 2 . C. ne uxor pro ma. ob maritorum. undecima quæstione tertia illud. & infra, de sententia excommuni. Romana. §. si. libro sexto. Sed cõtra uidetur, quia perit iustus pro impio, de conse. distinct. prima, in sancta. xv. quæstione ultima, cum multæ. Solut. quod hic dicitur, locum habet in pœna spirituali: quod dicitur in contrarijs, habet locum in pœna temporali, quæ quandoque imponitur alteri pro peccato alterius: ut prima quæstione tertia. §. item pro peccato. Vel hoc regulare est, illa casualia sunt. T.

1 Cõcor. Hostien. alle. de foro cõp. cũ contingat dixit Lau. hic, ut fit in Hispania & Italia, dixit Vin. quod non dat iurisdictionẽ aliquã capitulo nisi uel uacante ecclesia de hæreti. ad abolẽdam. uel de loci cõsuetudine. de offi. ordi. irrefragabili. Ioan. And.

† Alias, canonicis

2 Propinqui noti & familiares nõ puniuntur si socij non fuerunt. Io. And.

CAP. II.

Q Væsiuit: & infra. Super eo quòd ecclesiã a tuã, quidã ex canonicis etiã minimis quia pensio ecclesiæ debita non redditur, uel clericus aliquis aut parochianus deliquit, sine tuo & aliorum canonicorũ assensu, b interdicto supponunt: & infra. F. t. t. r. ꝙ interdictũ in aliqua ecclesia per aliquẽ uel aliquos de canonicis tuis sine tuo & aliorum † fratrum assensu positum, obseruare nõ debes, nec etiã sustinere, ut ab alijs obseruetur: & infra. Sed si quis in his deliquerit, c ecclesiasticæ coerctioni subiaceat: cum peccata suos authores tenere debeant, nec pœna sit ulterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente repertum.

Innocentius iij. Augusteñ. præposito.

Communis ordinatio ecclesiæ per contradictionem & appellationem eius cuius non interest, impediri non debet. hoc dicit quo ad titulum.

CAP. III.

E Xore sedentis: & infra. Accedentibus ad præsen. nost. T. ac B. Augusteñ. canonico † pro quæstione quæ inter uos super præpositura Augusteñ. ecclesiæ uertebatur: ex parte ipsius B. fuit propositum: quod pater eiusdem a C. præ. no. decano & capitulo Augusteñ. literas obtinuit destinari, ut intra spatium mensis unius, eundem eligerent, & assumerent in præpositum Augusten. in signum inuestituræ anulo d aureo destinato, & quibusdam mandati apostolici executoribus constitutis. Capitulum memoratum, cum audisset, quòd C. quondam eorum præpositus in episcopum Brixieñ. electus & confirmatus fuisset: licet dictas literas recepissent, in contemptum tamen eorum e assignato prius termino, intra quem ipsi deberent super mandato respondere, H. tunc Augusteñ. f decanum in præpositum elegerunt: & infra. Quia uero legitime constitit quod prædictus B. de præpositura nõ fuit aliquatenus inuestitus, g & sic mandatum h fuit, ut de ea iuuestiretur: de qua etiam si inuestitus fuisset, inuestitura eius per prædec. no. certa fuit ratione i cassata: quæ nec etiam si cassata fuisset, per hoc quod dicto Hugo. reuerentiam exhibuit quæ debet præposito, iuri suo renũtiasse k uidetur: nos attendentes sibi de iure non

E Xore. In prima parte ponitur factum. In secũda decisio: ibi, Quia uero Abbas.

d Annulo. Sic. s̃. de re iudi. cum olim. propter hoc tamen non fuit institutus, cum in possessionem missus non fuerit: ut j. sequitur.

e Eorum. 3 Scilicet executorum.

f Augusteñ. Cui H. dictus B. reuerentiam exhibuit tanquã præposito, ut sequitur. j. tandem idem H. mortuus est: eo mortuo capitulum statim eligit istũ in præpositũ dicto B. priꝰ appellante, ꝙ ipsum non eligerent cum ad ipsum spectaret prepositura. De hac appellatione fit mẽtio inferius. hęc oĩa habentur in integra.

g Inuestitus, i. missus in possessionẽ.

h Mandatum. Sic patet, quod propter talem inuestituram quã fecit 4 cum anulo, non efficitur quis possessor. j. de dona. per tuas. argumen. supra. de re iudi. cum aliquibus. Quia in adipiscenda posses sione actus corporalis requiritur. ff. de acquirenda possessio. possideri. §. in admittenda. Argumentum contra supra de cõsue. ex literis. & xvj. quæstione vij. contra sanctorum. & q. j. moderamine. & C. de sacrosan. eccle. ut inter diuinum. & ff. de contrahen. emptio. & uendi. clanibus. & ff. de bo. auth. iudi. possi. quamuis. & s̃. de dolo & contuma. cõtingit. ff. de dam no infect. si finita. §. ulti. Item hic patet, ꝙ si papa mandat alicui dari præbendam, & capitulum aliũ eligit tenet electio. De hoc dictum est s̃. de præben. dilectus filius. Io.

i Ratione. Qui erat in minoribus ordinibus constitutus, ut patet in integra, 5 & quia reuerentiam faciendo illi H. iuri suo renuntiauit: ut hic sequitur.

k Renuntiasse. Notã hic argu. de tacito consensu. & licet uerbis non renuntiet, aut non consentiat. ipso facto tamen consentit. xxxij. qõ. ij honorantur. & s̃. de transactio. ex literis. & xliij. dist. si rector. ff. manda. si præced.

3 Alias earum, scilicet literarum. Ioã. And.

4 Quã nõ fecit, sed mandauit fieri: unde nõ procedit argu. gl. secundũ Inno. & Hostiẽ. Ioã. And.

5 Idẽ Ho. & facit hæc gl. ad ea quæ dixi. de ele. dudum. j. dicit. Inn. quidam dicũt, quod cassata fuit hæc pp defectũ ętatis. Ioã. And.

præcedente. §. Lucius. ff. ad munic. l. ij. & s. de officio deleg. gratum. & c. cū olim. in fi. a contrario sensu. ff. de inoffi. test. si proponas. §. j. & l. nihil. & l. ul. & ff. de publi. si ego. §. j. & ff de min. si filius. & C. de iure do. impe. l. ij. Arg. contra. ff. de decurio. Herennius. §. ult. & s. de præben. dilecto. Io. Præterea licet renūtiatio sit tacita, ualet etiā citra authoritatē superioris licet expressa [a] nō ualeat sine authoritate superioris. s. de renun. admonet, sicut plus ualet tacita prohibitio, quā expressa cum. s. li. tem cōtestatur. ff. de solut. si quis stipulatus fuerit x. in melle. ff. e. ti. uero procuratori. §. ult. Lau. Sȝ qd si alius ageret cōtra illum præpositū, & cassaretur illius electio nunquid iste qui exhibuit reuerentiā, potest agere pro præpositura? Nō, quia filius exhæredatus si approbauit testamētum patris, non potest postea impugnar. C. de inofficioso testamento. parentibus. & si alius impugnaret testamētū. ipse tamen non potest petere ultra, quā sibi est relictū. ff. de le. præstan. l. contra. §. is qui. Vincen. Item argumentum ꝙ actio semel extincta nō reuiuiscit. ff. de solu. qui res. §. aream. & de conse. dist. iij. quæris. Itē arg. ꝙ licet res deueniat ad eum casum a quo potuit habere principium, non ualet. Ber.

Renūtiatio benefi cij an ualeat sine sup̄ioris autoritate?

[a] Exp̄ssa imo idem in tacita, sed pōt superior taciteadmittere. Pau.

Quod approbo nō reprobo.

potuisse competere, ut p̄ appellationem [a] ob id interpositam, cōmunē ordinationem ecclesiæ impediret, intelligentes etiā te a maiori parte tam dignitate quàm numero eorum quos eligēdi ius constabat habere, electū fuisse canonice in præpositū electionem tuā authoritate apostolica cōfirmamus. præfato B. super præpositura silētium imponētes.

Idem.

Prælatus cum maiori parte capituli, contradicente minori, statuere potest quod ad necessariā reparationem fabricæ quilibet canonicus cōferre teneatur. CAP. IIII.

Ex parte tua nobis fuit frater archiepiscope intimatum, ꝙ ad restaurādum fabricam [b] Rotomagensis ecclesiæ tractatū cōiter habuistis, te postulante, ut quilibet canonicorū, tecū pariter aliquā suorum redituum portionem operi tam pio & necessario deputaret: & infra. Statuimus, ut si qui uestrum tuis (frater archiepiscope & maioris & sanioris partis capituli) statutis, super hoc dixerint resistendum, obtineat sententia plurimorum. [c] †

[a] Per appellationem. Sic supra, de elect. cum inter R. quia eius non intererat appellare post reuerentiā præstitā. secunda quæstione sexta, non solent appellatio enim non impedit, ne id fiat quod perpetuo edicto decernitur. ff. de appella. recip. uel non. l. ultima. Laurentius.

[b] Ex parte. Fabricam. Licet enim ille solus teneatur ad restaurationem fabricæ qui partē deputatam fabricæ recepit, ut decima quæstione tertia, unio, & quæstione prima, decernimus. tamē ille conferre tenetur. xvj. quæstio prima, si monachus. & de eccle. ædificijs capitulo primo.

[c] Plurimorum. Hic ergo ualet sententia plurimorum: quia euidens est illos ratione iuuari, supra eo. capitulo primo. sic lxxv. distinct. c. j. & ij. & supra, de tempo. ordi. nec episcopi. Ber.

VT ECCLESIASTICA BENEficia sine diminutione conferantur.

Supra uisum est de collationibus beneficiorum faciendis, tam a prelato consensu capituli, quam ab ipso capitulo tantum. Veruntamen quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, merito subijcitur iste titulus. Abbas.

TITVLVS XII.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA, sine diminutione conferantur.

Innocen. iij. Mediolañ. archiepiscopo.

Titulus sufficit pro summario. Vel summa sic secundum abbatem. Occulta collatio beneficij, licet sit suspecta, bene ualet, dummodo alias legitime facta probetur. hoc dicit. Et est casus notabilis, non tamen facit ad titulum, nec omnes indistincte hoc tenent, sed maior pars concludit cum hoc summario.

CAP. I.

VT nostrum [d] p̄deat de uul

VT nr̄m, Diuiditur ī quatuor partes. Primo assignatur papalis responsionis causa & ratio. Scd̄o p̄cessus papæ executio, & ad obiecta responsio: ibi, Cum enim. Tertio archiepiscopi inconuincibilis reprehensio, ibi, Oībus. Quarto cautæ & necessariæ instructionis p̄uisio ibi, Vn̄ credimus & pone casum in terminis ut ī gl. j. Ab.

† Limitat Gemina. consil. lv. in fine.

[d] Vt nostrum. Vt plane ītelligas hāc decret. sic pone casum: aliter non bene intelliges eam. Intellexit papa, ꝙ cancellaria Mediolaneñ. ecclesiæ uacauerat ultra annū & sic potestas conferendi illā deuoluta fuerat ad papā. unde mandauit papa Mediolanensi archiepiscopo, ut ipsam cōferret cuidam P. subdiacono papæ, & si post receptionem literarum aliquid faceret in contrarium. illud cassauit. Archiepiscopus receptis literis, respondit [a] quod alicui cancellariam non contulerat, quia propter grauamina debitorum retinuerat fructus ipsius. de qua responsione factum fuit publicum instrumentum. uisis literis, die sequenti respondit contrarium, quod mandatum papæ adimplere non poterat: quia reseruatis sibi prouentibus iam decem mēsibus elapsis, contulerat eam cuidam consanguineo suo H. nomine. & de hac responsione fuit factum aliud instrumentum. Ista relata fuerunt papæ & instrumēta ostensa. Papa uero intelligens uarietatem huius responsionis, statim mandauit archiepiscopo, ut ad præsentiam suam mitteret procuratorem idoneum, & ostenderet, quod ipse cancellariam contulisset personæ idoneæ, & modo canonico, & tempore competenti, & idē. Hu. ueniret si uellet defendere ius suū. accessit procurator archiepiscopi, & ille Hugo ‖ & produxerunt duos testes in præsentia papæ: qui iurati dixerunt, quod parum post mortem cancellarij, archiepiscopus contulit cancellariam dicto Hug. reseruatis sibi prouentibus, & illum inuestiuit per librum, præcipiēdo, quod illud esset secretum: & unus testis adiecit, quod post mandatum papæ eo uidente tradidit ei sigillū. alter dixit se hoc audiuisse: & p̄curator hoc idem fuit confessus: qd̄ audiens papa, mandau-

[a] Inn. dicit qd̄ archieps hoc prius uiua uoce dixerat papæ. Ioā. And.

‖ Facit ad quæstionē quā disputaui de. uerb. sig. c. ij. j. responso lio. vj. Io. an.

Ideo q̄a ille H. nō fuerat ī iudicio: nec eius ꝓcurator ſecūdum Hoſ. uel dic ſi uis tenere ꝙ ille fuerit procurator illi⁹ H. qđ ipſe ꝓcurator confeſſus ē, qđ poſt primū mā datum, & papa mandat inquiri de ſecūdo uel ille H. qui ibi erat ꝓ ſe non confitebatur: licet id confiterẽ ꝓcurator archiepi. Io. And.

danit quibuſdam quod ſi poſt ſecundum mandatum per quod totum negotium reuocabatur ad curiam, ei tradidit ſigillum, talem traditionem decernerent nullam eſſe, & inhiberent illi H. ne ſigillo ulterius utere tur: quod totum factū eſt, & prohibitus fuit uti ſigillo. Per hoc intelligeillam decretalē. ſ. de appellationibus, ut noſtrū. quæ eſt pars iſtius, & illam debes hic legere in principio, q̄a præcedit iſtam, ut patet in antiqua cōpilatione. Propter hoc, archiepiſcopus miſit nuntios ad Papam. poſt multas allegationes & excuſationes ipſius Archiepi. Vltimo ꝓponebat qđ cū nullus debeat ſine accuſatore damnari, nec aliquid ſit actū in prædicto negotio in forma iudicij, teſtes cōtra eum recepti non poterant ſibi præiudicare: quia hæc allegatio uidebatur tangere perſonam Papæ, apertius uult exprimere in hac decretali cauſam, quare mādauit inquiri de prædictis, ne quis crederet quod in facto iſto. perperam proceſsiſſet, nūc proſequere ut in textu. Abbas Siculus.

tu dei iudicium [a] :& infrà. Prætereà proponebas quòd cùm nullus debeat ſine accuſatore [b] dānari, nec aliquid circa negotium illud ſit actum in forma iudicij: depoſitiones teſtium nō poterant tibi præiudicium generare. Quia uerò hæc allegatio perſonam noſtram tangere uidebatur, dignum duximus, cauſam commiſſæ [c] inquiſitionis & ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet ſuſpicetur, ꝙ nos in hoc negotio perperā proceſſerimus, præſertim cùm ratio aſsignanda debeat eſſe poſteris profutura. Cū enim iuris ſit explorati, quòd actore non probante [d] is qui conuenitur etiam ſi nihil præſtiterit, debet abſolui: uideri poterat, ꝙ nos tibi qui conueniebaris a nobis, malitiosè uel indiſcretè onus probationis ſuper tribus præmiſsis articulis impoſuimus: uidelicet ut oſtenderes, quòd prædictam cancellariā perſonæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donaſſes. Porrò [e] cùm donatio fuiſſet occulta, [f] & ideo ſuſpicione nō careat, & elapſo iam anno, nullus cancellarius omnino appareat, non immeritò credebamus ꝙ ſecundum Laterañ. concilij [g] ſtatuta, ad nos eſſet ipſius cancellariæ donatio deuoluta, & ideo potuiſſemus ipſam ſine culpa conferre: quoniā etſi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus † diuinare. [h]

[a] Iudicium. Qui enim iudicat, æquitatem præ oculis ſemper debet habere. ff. de eo quod certo loco. quod ſi Epheſi. §. in ſumma. & iiij. q. iiij. c. j.

Gloſ. ſeq. ponit xi. caſus exceptos à regula, quòd ſine accuſatore &c.

[b] Sine accuſatore. Hoc eſt generale. ut ij. q. j. de manifeſta. xxij. q. iiij. quiſquis poteſtatem. Excipiuntur quidam caſus. Primo, Si ſuſpecta ſcriptura in iudicio proferatur. C. de probatio. iubemus. Si procax teſtis fuerit uel uacillauerit in iure. C. de teſtib. nullum. & j. de pe. ſuper his. Si tutor ſuſpectus eſt. ff. de ſuſpe. tu. l. iij. §. præterea uidendum. Si maritus accuſauerit uxorem de adulterio, & ipſa replicat de lenocinio. ff. de adul. l. j. §. ſi publico. Si iudex reperiat accuſatorē calumniari. ff. ad turpi. l. j. §. j & ij. q. iij. c. ſi quē. §. notandum. & j. de calum. c. j. & ij. Si in modum inquiſitionis cognouerat de crimine. j. de accuſa. qualiter & quādo. & c. inquiſitionis. Si infamatus deficit in purgatione. j. de ſimonia. de hoc. cum ſuis concord. Si crimen eſt notorium ſecunda quæſtione prima. de manifeſta. & j. de accuſa. euidentia. Si corrumpit teſtes aduerſarij. iij. quæſtio. vij. cap. infames. uerſicu. ſi quis autem. Ioan.

Spec. de inq. §. quādo autem. in princi. Bar. l. ij. §. ſi publico. de adulter. Pā. c. qualiter et qñ. ij. de accuſa.

[c] Commiſſæ. Quapropter mandauit fieri inquiſitionē contra archiepiſcopum, an tradiderit illi H. ſigillum poſt. ſecundum mandatum ut dixi in caſu. & quod probaret illa tria quæ ſequuntur.

Gloſſ. ſeq. ponit xiij. caſus exceptos a regula, quod accuſatore non probante &c.

[d] Actore non probante. Si. vj. q. ultima, actor. Hæc regula fallit: nam ratione præſumptionis, aliquando transfertur probatio ad reum: ut hic, & ſ. de procura. ex inſinuatione. & ſ. de iureiuran. c. ultimo. ff. de dona. inter uirum & uxo. Quintus Mutius Item fallit cum actor fundauit intentionem ſuam, iure communi. c. diſtin. contra morem. & xvj. qō. vij. omnes baſilicæ. & C. de probatio. ſiue poſsidetis. Item cum reus ſponte aſſumit, onus ‡ probandi. ff. de prob. circa. Item in communibus iudicijs, utriuſq; probatio auditur. ſ. de probat. ex literis. Item cum uterque dicit ſe poſsidere. ſ. de probat. licet. & ff. de iud. in tribus. Item in crimine falſi, utriuſque teſtes audiūtur. C. de fal. ubi. Item in crimine læſæ maieſtatis. in ſacramentis deſertis, in proditio patriæ, & in crimine peculatus, utriuſque teſtes audiuntur. C. de abolit. falſ laciter in fine. Peculatus dicitur furtum de re publica. xxiij. q. iiij. quid ergo. ff. ad leg. Iul. pecu. l. j. Io. Item priuilegiū actoris, transfert onus probandi in reum: puta ſi pupillus uel mulier repetat ſolutum, tanquam indebitum, reus tenetur probare debitum. ff. de probatio. cum de indebito. §. ſi autem. Item delictum ipſius. * rei, trāsfert onus probandi in ipſum: quia probata ſolutione, ſi eā negauit, tenebitur probare ſe debitum recepiſſe: ut in l. prædicta, cum de indebito, circa princip. & j. de ſolut. is qui. Item negatiua quæ habet in ſe affirmatiuā implicitam, probari debet a reo, ſ. de renū. ſuper hoc. & j. de ſuc. ab inteſta. cap. cum dilectus. argum. ff. de probat. ab ea parte. §. ſi quis. & l. ſi filius. & iij. q. ix. indicas. Tan.

‡ Onus hoc falsū.

[e] Porro. Hic incipit aſsignare cauſam cōmiſſæ inquiſitionis, quare ibi fidem fieri mandauit, ſuper tribus articulis: & primo oſtendit de tertio, poſtea de ſecundo circa prin. §.

[f] Occulta. Nota quod præſumitur contra occulte dantes uel facientes uel iudicantes. ſ. de offi. deleg. cōſuluit. & xix. diſt. Anaſtaſius. & ff. de iure fiſc. ita fidei. in prin. ff. de admi. tut. non exiſtimo. & xviij. quæſtio. ij. pernicioſam. § & tenebræ aptæ ſunt ad fabricādū falſum. ff. de uent. inſpiciendo. l. j. §. de inſpiciendo. tamen ſi ille cui datum eſt occulte, ſit capax: occulta donatio non uitiat donationem. C. de dilat. l. j. lib. x. & electiones clandeſtinæ non ualent. ſ. de elec. quia propter. in fi. Tan.

[g] Lateraneñ. Concilij. ſ. de conceſ. præb. nulla.

[h] Diuinare. Sicut & Paulus, licet eſſet ſpiritu Dei plenus: non tamen potuit ſecreta diuini conſilij agnoſcere

† Alias, poſſum⁹.

* Scilicet a quo repetitur indebitum. Io. And.

Occultatio, facit præſumi contra aliquos.

§ Ibi de mulierculis ſub ſpē religioſis, ī priuatis receptaculis habitātib. Idē de occulte ꝑdicantib. de hære. l. cum ex iniuncto. cōuēticulas facientib. C. de epiſ. & cle. conuēticulā. occulte mulierib. cohabitantib. de ꝑſum. c. iiij. ſecūdum Hoſ. Ioā. And.

Quia ergo, contra illud quod prima facie iuste p̄sumebat̄ pro nobis, præsertim cùm responderis prima uice, q̄ cancellariā alicui nō contuleras, facultatē tibi ꝓ te probādi cōcessimus: nō fuit grauamen, [a] sed gratia: [b] nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quod etiā [c] de modo canonico fidē nobis fieri mādauimus, tu causam præstitisti mandato, qui sæpe nobis per literas tuas intimasti, & tādem probasti per testes, [d] q̄ retentis tibi prouētibus, officium concesseras memoratum: ex quo non immerito in talē concessionem fuimus suspicati. Et ideo nos, [e] qui non tam ex plenitudine potèstatis, quā ex officij debito possumus & debemus de subditorum excessib. ad correctionem inquirere ueritatem, te maximè causam & occasionē præstante, inquisitionem [f] cō misimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuisse culpabilem: circa contrarietatem [g] responsi, quia non solum nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia contraria respondere. Circa carnalitatem [h] animi, quia non ex affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum officium & beneficium, in persona magis idonea dispensare. Et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione uel conuentione quacunq; sub modo [i] uel tenore præscripto cōcedere nudum officiū, & tibi retinere prouentus: cum in Laterañ. concilio prohibitū sit, ne quis conferendo ecclesiasticum beneficium partem [k] ꝓuentuum suis usibus retinere p̄sumat, & alibi cautum reperiatur ī canone, q̄ ecclesiastica beneficia sine diminutione [l] debēt conferri. Vnde credimus distinguendum, utrum qui dat spirituale beneficium, prouentus ipsius ante donationem percipiat. Nam si prouētus ante donationem non perceperit ipse, sed alius, & ex donatione cōsequitur [m] ut ipse [n] prouentus percipiat, non est dubium circa hæc intercedere simoniacam prauitatem. Si uerò ante donationem perceperit ipse prouētus, credimus distinguendum utrum ante donationem constituat [o] ut ipsi prouētus retineantur ad tem

scere.xxij.quæst.ij.beatus.nec tenetur quis diuinare. ff. manda.si fideiussor.§.si cum debitor.& ff.ad legem Aquil.si putator.

a Grauamen. Imo de iure fuit. C. de proba. siue.

b Sed gratia. Cum tamen primæ confessioni ipsius esset standum. s̄. de probat. per tuas. & s̄. de præsump. literas. nisi probaret se errasse. j̄. de censib. olim. C. de erro. aduo. l. ultim. & s̄. de appel. cum causam. & s̄. de confe. c. ult. Sed in hoc non uidetur, quod posset errare: quia de facto suo certus esse debet. s̄. de rescrip. ab excommunicato. Ex uarietate ergo responsi præsumitur cōtra ipsum archiepiscopū. iiij. quæstio. iij. ca. si testes. §. item. qui falso, uel uarie. infra, de pœ. super his. ff. de quæstionibus. de minore. §. tormenta. in fi. & l. ex libero. in princ. Io.

c Quod etiam hic respondet secundæ obiectioni archiepiscopi.

d Per testes. Productos in præsentia Papæ, ut dixi in casu.

e Et ideo nos. hic respondet ad id qđ dixit, quod nullus debet sine accusatore damnari, ostendendo causam quare commisit inquisitionem.

f Inquisitionem. scilicet utrum sigillum dedisset archiepiscopus illi H. post secundum mādatum propter qđ reuocauit ad se inquisitionem inquirendo & discutiendo negotium, & iniungendo ut probaret super tribus articulis, uidelicet si contulisset personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti.

g Contrarietatem. Quoniam qui allegat contraria, non debet audiri. C. de lib. cau. precum. & s̄. de appel. solicitudinem. & lxxiiij. distin. gesta. xxiij. q. vij. quod autem. Lau.

h Carnalitatem. In hoc casu dicit Lau. episcopum simoniam committere, ubi propter cōsanguinitatem concedit alicui beneficium alias non cōcessurus: quia si quis iniusto cordis amore uel sordidis precibus sacerdotalem dignitatem receperit & c. j. quæst. prima si quis neque. Ar. j̄. de simo. ueniens. & ca. nemo. & ca. tua. Nam ex quo fauor tertij, nimiū fauoris inducit, multo magis fauor illius qui ordinatur. j. quæstio. prima sunt nonnulli. Lau. & sic consanguinitas, inducit suspicionem quod donatio sit uitiosa. x. quæstio. ij. episcopus lxxxix. di. decēter. Nā in clandestinis & domesticis donationibus facile quid confingitur pro negotij qualitate. C. de donatio. l. donatio. §. j. Sicut alias consanguinitas elidit suspicionem. s̄. de coha. cleric. & mulie. a nobis. & ca. tua. & par affectionis causa, omnem elidit suspicionem. ff. de ri. nupt. non solum. §. de uno. Io.

i Sub modo. Nota, quod sicut conditio inducit simoniam. prima quæstio. ij. quam pio. & s̄. de pact. pactiones. ita & modus: quia modus æquipollet conditioni. j̄. de condi. appo. c. ij. & iij. xxviij. quæstio. ij. si infidelis. C. de ijs qui sub modo le. uel fideicommiss. relin. l. j. Imo magis est obligatus sub modo, quam sub conditione. nam cui aliquid relinquitur sub modo, etiam statim potest illud petere, si caueat de eo modo adimplendo. ff. de fideicom. lib. cum in testamento. & ff. de condit. & demonstrat. quibus diebus. §. ulti. Si uero sub conditione aliquid relinquatur, non potest peti nisi conditione extante. ff. de condi. & demonst. qui hæredi. §. ulti. Io.

k Partem. infra, de censibus prohibemus.

l Diminutione. Prima quæstione tertia. si quis præbenda. supra, de præben. maiori. & ca. uacante. & cap. cum causam.

m Consequitur. Ex pactione in eo apposita. Vincentius.

n Vt ipse. Donator uel alius qui percipiebat ante. Vincentius.

o Constituat. Cum capitulo suo: non cum eo qui habiturus est beneficium: & hoc publice faciat, ut uitetur suspicio: sicut potest intelligi. s̄. de præbend. significatū. Et sic patet, quod episcopus potest ad tempus ex

Episcopus beneficia propter consanguinitatē solā cōcedens simoniam cōmittit.

Simoniā inducūt, conditio & mod'.

pus ex iusta causa retinere fructus uacantis beneficij, si forte grauatur debitis. [1] Ioan. argu. infra, de verb. signif. cap. penult.

Fruct⁹ beneficij uacantis, ad tépus per epm retineri possunt.

[1] Debitis. falsum ē, quia aut oraret in causa sua: sed alias pro utilitate ecclesiæ solius ut fabricæ ipse eps potest, ut hic. Pan.

DE REBVS ECCLESIAE alienandis, uel non.

Suprà uisum est de collatione præbendarum & beneficiorum: sed quia præbendati et beneficiati, interdum alienāt bona præbēdarum & beneficiorum, ideo subijcitur hic titulus. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur x. q. ij. & xvj. q. iiij. c. id constituimus. §. occasione. usque ad §. sed notandū. per totū. & xvi. quæst. vi. per totum.

On licet. [a] Ad aliam. Passim & sine causa. ex causa tamē posset. arg. xij. quæst. ij. bonæ rei ꝟ. de eccl. ædifi. ad audientiam. & xvj. quæst. j. præcipimus. §. sicut duo. & infra, de excess. prælat. sicut unire. Quidam tamen hoc concedunt. ut Ala. Dic de hoc, ut infra, de relig. domib. constitutus.

[b] Commutare. x. qō. ij. hoc ius. §. sed & permutare.

[c] Qui res. Regibus. xvj. qō. j. in canonibus.

[d] Egentium. xvj. q. j. qm̄ quicquid.

[e] Irrita. xij. qō. ij. quicunque militū. & c. de rebus. argu. cōtra. C. de quadr. præscr. bene à Zenone. Solut. lex ista non obtinet secundum canones. Vinc.

[f] Excludantur. ut sic puniātur in quo deliquerunt. sic supra, de temp. ord. literas. & ꝟ. d iure patrona. pastoralis. & xvij. q. iiij. frater. & c. sequent. infra, de immu. eccle. cap. ultim. Bernardus.

[g] Consensus. De familia. Non benemeritos. nā benemeritos posset manumittere, licet ecclesiæ nihil cōtulisset. xij. q. ij. si quos de seruis. Ala. & hoc [2] de cōsensu episcopi. xij. quæst. ij. placuit.

pus pro causa iusta & necessaria, an conueniat cū eo qui accepit bñficium, seu cum mediatore quocunque ut officio illo cōcesso retineat ipse sibi ꝓuentus. Primū enim mēbrū, credimus esse licitū. Secundū aūt dicimus nō licere, ne uiā aperiamus ijs qui prauitatem suam satagunt palliare.

TITVLVS XIII.

DE REBVS ECCLESIAE ALIENANDIS UEL NON.

Ex concilio Lugdunensi quarto.

Non potest prælatus, res unius ecclesiæ alteri dare, nec inuicem res illas commutare, sine amborum consensu.

CAP. I.

On licet episcopo uel abbati, terram unius ecclesiæ uertere ad aliam, [a] quamuis ambæ sint in eius potestate: tamen si commutare [b] uoluerit terras earum, cum consensu ambarum partium faciat.

Ex eodem.

Principes seculares, res ecclesiæ donare non possunt, & qui ab eis recipiunt, excommunicantur: & perdunt omnia quæ ab ecclesia alias legitimè obtinebant. h. d. secundum unū intellectum, qui satis placet.

CAP. II.

Qui res ecclesiæ petunt a regibus, [c] & horrendæ cupiditatis impulsu egētium [d] substantiā rapiunt, irrita [e] habeantur quę obtinēt, & a cōmunione ecclesiæ (cuius facultatem auferre cupiunt) excludantur. [f]

Ex concilio Toletano.

Rector ecclesiæ, qui dat ecclesiæ rem duplæ æstimationis, seruos ecclesiæ manumittere potest: ipse tamen manumissus & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesiæ. ita communiter summatur, tamen non placet Panormita. id quod dicitur de æstimatione.

CAP. III.

Consensus totius cōcilij definiuit, ut sacerdotes qui aut aliquid ecclesiæ suæ relinquunt, aut nihil habētes, aliqua prædia uel familias ecclesijs suis acquirunt, liceat illis aliquos de familia [g] eiusdem ecclesiæ manumittere iuxta rei collatæ modum, [h] quem antiqui canones decreuerūt. Ita ut cū peculio & posteritate [i] sua, sub patrocinio [†] ecclesiæ maneant, utilitates [k] iniunctas sibi iuxta quod poterunt, prosequentes.

Ex eodem.

Si prælatus nil de suo dans ecclesiæ, seruum ecclesiæ manumittit, non tenet manumissio.

CAP. IIII.

Episcopi, [l] qui nihil ex proprio ecclesiæ Christi cōferunt, [m] liberos ex famulis ecclesiæ ad condemnationem suā facere non præsumant.

Impium est enim, ut qui res suas ecclesiæ non attulerit, damnum

[h] Modum. id est quantitatem uel æstimationem in duplum, ut res quam dedit, ualeat duplum, quam mancipiū. duodecima quæstione secunda, episcopus qui mancipium de quibus hic fit mentio. Tancredus.

[i] Posteritate. Cū parentibus manumissa: quia post manumissionem proles a liberto suscepta, nullius patrocinio est obnoxia. C. de ope. li. l. an tepe. Vel est speciale in prole liberti ecclesiæ, ut semper sit ecclesiæ obnoxia: ut hic. & xij. q. ij. liberti. [3] & cap. longinquitate. idem est in alijs, ut quidam legistæ dicunt, dum uiuit patronus, & pater libertinæ conditionis. C. de libe. & eorum libe. l. ult. sed illā legem quidam intelligunt de filijs manumissis cū patre: unde uidetur melius quod speciale sit hoc ī ecclesia.

[k] Vtilitates. id est operas tempore manumissionis impositas, ipsi liberto à domino. ff. de oper. lib. l. iij. iiij. & v. quę tamen imponi non debent uenienti ad clericatum. liiij. dis. quicunque.

[E] Piscopi. Primo ponitur prohibitio. Secundo ratio. Tertio reuocatio. Secunda ibi, Impium. Tertia ibi, Tales. Abb.

[l] Episcopi. Hoc capitulum est pars illius. xij. quæst. ij. & si illi.

[m] Conferunt. ergo à contrario sensu si de suis conferunt aliquos manumittere possunt. supra capit. proximo. xij. quæstio. ij. episcopus qui. Tancr.

[2] Non solum proximū dictū gl. sed etiā qd͛ dicit tex. secundum Inn. & Hos. unde & olim erat gloss. Ala. per se super uer. manumittere. & sic ponūt præ dicti. Ioā. And.

[3] Vbi de hoc & plenius in c. de libertis ea. quæst. Ioā. And.

[†] Alias, patrimonio.

a Inferat argum. contra. xij. quæſt.ij. ſi quos, Sol. ibi, de conſenſu ca. hic non. x Vel ibi de benemerito: hic de malemerito. Bernardus.

x Vel ibi manumiſſit retẽto iure patr. hic non. Ioã. And.

b Succeſſor: infra, de precar. cap. ij. trigeſimaquinta. quæſtione. nona. quod quis. & in primis concordantijs.& ff.de pigno. ſi fideiuſſor, §.j. ſi ignoranter non uidetur conſentire, nec ei nocet. C. plus ual. quod agitur. l. ulti. C. de donat. nec ignorans. & l. prædicta. Caius. Tanc.

N Vlli. Primo ponitur alienationis prohibitio. Secũdo quid ſit alienatio. Tertio pœnæ impoſitio. Secũda ibi, Alienationis. Tertia ibi, Vnde. Abb.

c Alienare. niſi ꝑ utilitate eccleſiæ. xij. q. ij. ſine exceptione. & cum iuris ſolennitate, quæ habetur.x.q.ij.c.enim §.hoc ius. hodie nõ ſeruatur. infra eod. dudum. Ala.

d Immobilem. mobilia uero quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, poteſt prælatus alienare, ad inſtar tutoris. C. de adminiſt.tuto.l. lex quæ. in fine, & C. quando decre. opus non eſt.leg. ultima. Bernardus.

Hypotheca. pignus.

e Hypothecæ. hypotheca eſt obligatio rei immobilis. Pignus rei mobilis, quaſi a pugno. inſtitut.de actio.§. inter pignus. Tanc.

Alienatio large & ſtricte accipitur.

f Alienationis. uerbum alienationis in hoc loco largiſsime accipitur. & ſic. C. de reb. eccle. alien. uel non alien. ſancimus.& in authen.de non alien.re.eccle.§. nos igitur. col. ij. alibi ſtrictius accipitur pro eo contractu quo transfertur dominiũ. C.de fun. do. l.j. ff.de uerb. ſignif.alienationis. ff. de alie.iud.mu.cau.fact.ex hoc.§.ij. C. de iure emphyte. l.j. Ala. & ita neque uendere, neque ſub conditione tradere, neque permutare uel donare, uel emphyteuticum contractum poteſt facere prælatus.

g Leonina.C.de ſacroſanct.eccle.l.iubemus.§.œconomus. & xij. quæſt.ij. monemus.

inferat. a Tales igitur liberos ſucceſſor b eps abſque aliqua oppoſitione ad ius eccleſiæ reuocabit.

Ex concilio apud Siluanen.

Res eccleſiæ alienari non debent.

CAP. V.

NVlli liceat alienare c rem eccleſiæ ſuæ immobilem, d ſiue agrũ, ſiue ruſticum mãcipium, neque ſpecialis hypothecæ e titulo obligare. Alienationis f autẽ verbũ continet cõditionem, donationem uenditionẽq;, permutationem, & emphyteuticum perpetuum contractum. Vnde omnes ſacerdotes ab huiuſmodi alienatione abſtineant: pœnas timẽtes quas Leonina g conſtitutio comminatur.

Alienatio de rebus eccleſiæ facta, nõ tenet: & alienatores niſi rem reſtituant, excõmunicantur: et quilibet clericus poteſt contradicere, et rem cũ fructibus repetere. h.d. Et eſt tex. uot.& quotidie allegatur.

CAP. VI.

SI quis presbyterorũ, diaconorũ, ſeu defenſorum h alienanti prædium eccleſiæ ſubſcripſerit, i quo iratus k Deus animas percutit anathemate feriatur, niſi fortè & alienator, l & qui acceperit, celeri m reſtitutione ſibi proſpexerint. n Quòd ſi minore animæ ſuæ cura remedium o oblatũ neglexerint, præter pœnam p ſuper hoc adſcriptam, confectum exinde documentum uiribus (quamuis ab initio nullas q habuerit) uacuetur. Sed etiam licet quibuſcunque eccleſiaſticis perſonis r uocem contradictionis offerre, & ut cum fructibus poſſint alienata ſ repoſcere: & eccleſiaſtica authori-

k Iratus. Humano more loquitur, quoniã Deus nõ iraſcitur. xxij. quæſ. iiij. incõmutabilis.

l Alienator. qui alienat in præiudicium eccleſiæ, etiã ſi iuraſſet non repetere, reuocarẽ debet alienationem, non obſtante iuramento, cũ ſit illicitum. ſ̃.de iureiur. intellecto. arg. cõtra. ſ̃. de inſtit. cũ ueniſſent. ſed ibi alias poterat conſuli 1 eccleſiæ per capitulũ. in decret. intellecto. non erat alius per quem poſsit conſuli regno. Bern.

1 Cõſuli, imo adhuc idem, ſed ibi q̃tenus tãgit honorẽ & commodũ prælati nõ poteſt reuocare. Pan. hic. Frã. Aret. cõſ. cxiiij.

m Celeri. ſimile. ĩ. de loca. c. pe. & ult. vbi dicitur, qualiter intelligatur de celeri. Celeriter intelligo in hoc caſu, antequam lædatur eccleſia ex tali alienatione.

n Proſpexerint. ꝑ repetitionem: & ita qui male alienauit rem eccleſiæ, poteſt repetere: ut hic patet. & xxxv. qõ. ix. quod quis. & ſ̃. de elect. noſtri. quod uerum eſt, ſi in adminiſtratione toleratur, ſecus ſi remotus fuerit. xij. q. ij. monemus. Ala.

o Remedium. & ita eſt argum. quod ſi dilapidator uult ſeruare eccleſiam indemnem, quod non remoueatur. De hoc dixi ſupra, de electio. quod ſicut.

p Pœnã. ſ. depoſitionis. xij. q.ij. diaconi. & C. de ſacroſan.eccle. iubemus. §. œconomus. & ſi ſatisfacere non poſſet, excommunicabitur quouſque ſatisfecerit.

q Nullas. ex hoc manifeſte patet, q̃d alienatio quæ ſit cõtra formam iuris, nulla eſt ipſo iure. ſ̃. de reſti. in integ. cõſtitutus. & ſ̃. de ijs quæ ſi. à maio. par. ca. c.j. & xij. q. ij. ſine exceptione. argu. contra. xij. q. ij. ſi qua de rebus. hoc ſoluitur. ſ̃. ne ſed. vac. c.j. Vinc.

r Perſonis. i. clericis omnibus, & conuerſis & patronis. xvj. q. vij. filijs uel nepotibus & parochianis: quia eorum intereſt, ſed perſonæ alterius 3 eccleſiæ non admittentur, cum ſit priuatum iudicium.

3 Alteri⁹ niſi in ſubſidium uel negligentiam. Pan.

Gloſſa ſequens facit quatuor. Primò notat opinionem eccleſiæ dari &c. Secundò quærit an cedere teneatur. Tertio obijcit ad id, quod hic dicitur alienatorem repetere. Vltimò ponit opin. & remittit.

Eccleſia cuius res ẽ alienata quã actionẽ habeat.

ſ Alienata. de facto: quia ipſo iure non tenet, ut dictum eſt. Et not. quod eccleſia habet actionem perſonalem contra alienatorem, ſi eſt ſoluẽdo, uel habet in rem actionem cõtra poſſeſsorem. xij. quæſt. ij. apoſtolic

h Defenſorum. i. aduocatorum uel procuratorum. xxvj. q. j. de præſumpt. Ala.

i Subſcripſerit. arg. quod qui facto alterius ſubſcribit, cõſentire uidetur. ff. de in rem verſo. l. pen. ff. q̃d iuſſu. l.j. §. ſed & ſi. xij. q. ij. nõ liceat. & c. cum redemptor. arg. contra. ff. de pig. act. Caius. ſed ibi ignorauit quid cõtinebatur. ſed verum eſt, ubi ad authoritatem contractus ſubſcriptio deſideratur. quod intelligas cũ hac diſtinctione: Quia aut ſubſcribit quis nomine alieno, aut ſuo. ſi alieno, obligatur q ſubſcribit: nec intelligitur conſentire. ff. de inſti. act. l. ult. ff. de reſcin. vẽd. Titius. Si nomine ſuo, aut ſcienter, aut ignoranter. ſi ſcienter, tunc obligatur, & conſentire uidetur ut hic,

SI quis. Sunt tres partes quæ patent, ſicut ſunt tria dicta. Secunda ibi, Qui ſi. Tertia ibi, Sed etiam. Abbas Siculus.

ſtolicos. & eſt expreſſum. C. ſi tu. uel cura. l. iij. & ult. ſed ſi obtineret contra unum, alter liberaretur. ff. de eo per quem fac. erit. l. j. §. ſi plures. & ſi conueniat unum, non fit ei præiudicium, quo ad alium. ſola enim ſolutio imponit ei ſilentium. ff. depoſi. l. j. §. ſi apud. & C. ſi tut. uel cura. l. ulti. Sed nunquid eccleſia tenetur cedere actiones ſuas ſoluenti contra alium: Non. cum enim conueniatur ex delicto ſuo uel ex maleficio, non poteſt petere ceſsionem [1] actionum. ff. de admi. tu. ſi plures tutelam. Præterea alienator [2] poteſt repetere, ut hic dicitur. Sed contra uidetur, quod non ſit audiendus, cum teneatur de euictione. & dicit regula: Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. C. de euic. exceptione. & l. ſi ob cauſam? Reſpond illud generale eſt, ſed hic ſi repellatur, replicabit quod rem eccleſiæ repetat: quia contractus nullus eſt, & ideo non tenetur: ſicut excipitur contra mulierem de re uendita & tradita, ſed ipſa replicat factum eſſe contra Velleianum. ff. ad Velleia. ſi mulier. §. item ſi mulier. nec mirum ſi contingit hoc in prælato: quia interdum accidit hoc in priuato. C. de agri. & cenſi. quemadmodum. libr. xj. & eſt ſpecialis caſus: et ſi nihil habet prælatus, non dabit pretium. C. de rei uendi. ſi mancipiũ. Vinc. Item ex hoc. ca. dicunt quidam, quod prælatus uel etiã quilibet de eccleſia poteſt agere pro eccleſia, ſine literis de rato. De hoc dixi. ſ̃. de procu. c. j. & ſ̃. de reſcrip. edoceri. ſi. xij. quæſtio. ij. non liceat. & ſunt eiuſdem auctoris.

AD aures. Ponit caſum literalem Ioan. and. in eo qui confiſus de prælato, nulla interueniẽte ſcriptura, recipit ſyluam ab eccleſia reducendam ad culturam: & quod ea reducta concederetur ſibi in emphyteuſim: poſtmodum prælatus dubitauit, ex quo res erat culta, an poſſet dari in emphyteuſim, & reſpondetur ut in litera. Abb. Diuiditur, quia in prima parte deciſe ponitur factum. In ſecunda ponitur prouiſio: ibi, Illas. In tertia exceptio: ibi, Niſi. Ioan. de Imol.

a Hæreditario. i. in emphyteuſim perpetuam. x. q. ij. hoc ius. uer. perpetuo quoque. Tan.

[1] Ceſsionẽ. ſecus ſi eſſet bonæ fidei. Pan.

[2] Alienator. gl. ĩ l. iubemus. §. ſane. C. d̃ ſacroſan. eccl. l. ſi ꝓcurator. ĩ pri. de. excep. doli & ſequunt̃ omnes canoniſtæ hic Inn. Hoſ. & alij in c. noſti. d̃ ele. Archidiaconus, capi. & ſi illi. xij. q. ij. tñ contrariũ late tenet Ioã. Igneus ĩ l. j. §. ſi uir aut uxor, nu. 129. ꝑ q̃nq; colonas ſeq. ad ſilla.

† Panor. cõſi. cxlij. lib. ij.

Eccleſiæ bona alienans, auditur contra alienationem ſuã.

tate fulciri.

Alexan. iij. Vigor. epiſcopo.

Terra nõ fertilis eccleſiæ dari põt in emphyteuſim ei cuius ſtudio reducatur ad culturam.

CAP. VII.

AD aures: & ĩ. Illas terras, quæ de ſyluis extirpatæ ſunt arabiles factæ, eis hæreditario [a] iure † poteris cõcedere ſub annuo cenſu tenendas, a quibus ſuo uel parentum ſuorum labore conſtiterit extirpatas: Niſi forte tũc [b] alijs poſsint ad maiorẽ eccleſiæ utilitatem cum eodem labore & onere conferri.

Cæleſti. iij. Rauẽ. archiepiſcopo.

Iurans non alienare bona eccleſiæ, non põt alienare ea quæ ſunt de menſa; uel ea de quib. dubitatur an ſint de mẽſa. h. d. uſque ad §. poſſeſsiones. Abb.

CAP. VIII.

VT ſuper aliqua, & ĩ. Sanè quæſiuiſti à nobis ſi poſſeſsiones [c] ſiue redit⁹ regaliũ decimationũ & aliũde ex certis locis ꝓuenientes, quos prę. tuus quouſq; diem clauſit extremum, ad manus ſuas tenuit, & in propriũ uſum excepit [d] uel expendit, nec alijs infeudauit, de menſa ſint archiepiſcopi intelligẽdi, & de ijs cùm ex ſacramento [e] fidelitatis tenearis apo. ſe. nihil alienare, cõtractus alienationis [f] cuiuslibet poſſit interuenire. Tuæ ergo inquiſi. t. r. ꝙ ſiue intelligant̃ [g] de mẽſa, ſiue [h] non: ut nõ alienentur, conſultius [i] exiſtimamus.

Poſſeſsiones eccleſiæ minus utiles, pro utiliorib. de conſenſu capituli poteſt epiſcopus permutare uel alienare. h. d.

Poſſeſsiones uerò quæ eccleſiæ tuæ minus ſunt utiles, pro alijs utiliorib. de fratrũ tuorum & ſanioris partis conſilio & aſſenſu, [k] alienandi ſeu commutandi liberam concedimus facultatem.

Idem Exoñ. epiſcopo.

Canonicus prædium eccleſiæ perpetuò locare non poteſt.

CAP. IX.

AD audientiam noſtram noueris perueniſſe, ꝙ quidam de canonicis Exoñ. eccleſiæ

b Tunc. ſ. tempore cõtractus. ſi. ĩ. de empt. & uendi. cum dilecti. & ſ̃. de elect. dudum. j. & ff. de euic. ex mille. §. j. & ſic ſpectatur initium contractus: & ſi tunc lædit̃ eccleſia, reſtituat̃. alias ſi poſtea res fieret melior per ſolicitudinẽ colonorum, ſi poſſeſsiones iſtas reddiderunt meliores, non expelluntur, ex quo in principio eccleſia decepta non fuit. C. loca. ædem quam. & l. legem quidem. C. de reſcin. uen. ad reſcindendam. ne negligentia ſua ſit eis damnoſa. C. de allu. l. ult.

c VT ſuper. Poſſeſsiones. Solent enim plerunq; reges poſſeſsiones & reditus certos dare eccleſijs, loco decimarum, & hoc ſatis poteſt fieri pro decimis ſubtractis ſiue retentis, ſed pro futuris non uidetur admittenda talis commutatio. ĩ. de rerum permu. c. ult. Ala.

d Excepit. i. recepit. ſi. ſ̃. ut lit. non conteſ. quoniam. ſi. xxiij. qõ. v. non eſt noſtrum.

e Sacramento. Nã quilibet epiſcopus, qui immediate domino papæ ſubeſt, [3] iurat ei fidelitatẽ, quod non alienabit bona eccleſiæ, nec infeudabit de nouo, & idem iuramẽtum præſtant alij epiſcopi ſuis metropolitanis.

f Alienationis. Large ſumpto uocabulo, ſiue transferatur dominium, ſiue nõ. ſ̃. eo. nulli. & C. de re. eccle. non alie. ſancimus.

g Intelligant̃. Ad quæſtionem primam non reſpõdet, forte ideo quia non expreſsit quãto tempore tenuit, & utrum bona fide an mala fide. ĩ. de ſpon. de muliere. & C. de tranſac. ut reſponſum. Ala.

h Siue non. Præſumuntur tamen eſſe de menſa archiepiſcopi, cum ſit in poſſeſsione earum. C. de rei uen. l. ult. Lau.

i Conſultius. i. utilius, quia certius. infra, de ſpon. iuuenis. Lau.

k Aſſenſu. uigeſimaſecunda quæſtione ſecunda, terrulas. contra. Sol. hic uocat poſſeſsiones minus utiles comparatione magis utilium, ibi uero minus utiles dicuntur ſimpliciter & abſolute. unde hic eſt neceſſarius conſenſus capituli, ibi non. [4] Vel ex honeſtate requiritur in his, non ex neceſsitate, ut ibi.

AD audientiam, Bernardus.

[3] Imo & ſi nõ ſubeſt, dũmodo ꝓuiſionẽ, uel cõſecrationẽ ab ipſo recipiat de facto: præſtat hoc ſacramẽtũ: quod graue ẽ: ut dicã de eccle. ædi. c. ſi. Io. An.

[4] Ibi non. niſi ſaltẽ tacitus. Pan.

quædam prædia eiuſdem (inconſultis [a] alijs fratribus) in damnũ eius in perpetuum locauerunt. Ideoque mandamus, quatenus (ſi uerum eſt, quod aſſeritur) locationes [b] illas legitimè reuocare ꝓcures: ita quod ſi eadem prædia non aliter reuocari poterunt, eos quos noueris harũ locationum auctores, ad ſuſceptam inde pecuniam cõductoribus refundẽdã [c] app. re. cõpellas.

Inno. iij. archiepiſcopo Montis regalis.

Poſſeſsiones quæ ſunt de menſa, nõ poſſunt alienari. Et eccleſiæ conſuetæ regi per regulares, ſecularib. clericis conferri non debent. h. d. Io. de Imo.

CAP. X.

POſſeſsiones ad menſam tuã uel capituli pertinẽtes, alienare [d] nõ debes: Aut eccleſias ĩ quibus monachi [e] miniſtrare conſueuerũt [f], clericis [g] uel laicis [h] aſsignare.

Idem epiſcopo Morieñ & præpoſito. Vlcoñ.

Reſtituitur eccleſia cõtra alienationem, per quam enormiter fuit læſa. h. d. ſecundum lecturam ueriorem.

CAP. XI.

AD noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd cũ Tuſcieñ. monaſterium depreſſum eſſet onere maximo debitorum, abbas & conuentus eiuſdem uillã quandã neceſsitate coacti Ber. laico conceſſerũt in feudũ, tali conditione appoſita, ꝙ idẽ lxxx. libras perſolueret, pro quib. eadẽ extiterat obligata: ꝙ non diſtulit effectui mancipare: & ĩ. Vnde humiliter ſupplicarunt, ut feudũ prædictum faceremus ad utilitatẽ monaſterij reuocari, ꝓſertim cùm idẽ laicus primo anno de ipſius prouẽtibus ultra ſummã percepit prætaxatam, & per multos [i] poſtmodũ annos, ſumpſerit eius fructus: & ĩ. Quocirca mandamus, quatenus ſi prædictum monaſteriũ propter hoc inueneritis enorme [k] diſpendium incurriſſe, dictum laicũ ut (pecuniam quam pro exoneratione feudi, ſeu etiã pro utilitate ipſius monaſterij expẽdiſſe noſcitur, ab eiſdem abbate & conuentu receptam, cũ ſibi fructus [†] percepti ſufficere [l] debeant pro labore) præfatum feudum eidem monaſterio dimittat liberum & quietum appellatione poſtpoſita compellatis.

Idem in concilio generali.

Alienatio rei eccleſiaſticæ facta ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu non tenet, licet approbetur per conſtitutionem laicorum.

[a] In conſultis. Vnde contractus nullus. ſ. e. c. j. & xij. q. ij. ſine exceptione. & ca. alienationes.

[b] Locationes reuocare. De facto quia ipſo iure non tenuit contractus. ſ. de ijs quæ fiunt a præla. ſine conſenſu cap. tua. ar. xxiiij. q. j. audiuimus. ſicut alias exponitur ſeparari. i. nõ fuerunt miſta bona paterna & materna. C. de le. hæ. l. ij.

[c] Refundendam. Sed nunquid habẽt actionem de iure tales conductores, cõtra locatores ad repetendam pecuniã? Sic ſi fuerint bonæ fidei. xij. q. ij. uulteranæ. in auth. de re. eccle. non alie. §. ſi quis. col. ij. ſi malæ fidei fuerint, non xvj. q. iij. c. placuit. §. poteſt. uerſi. uniuerſas. C. ne rei do. uel templo. l. uniuerſas. x. qõ. ij. hoc ius. in fi. §. qui uero [1] .niſi ſibi de euictiõe proſpexerint. C. de euict. ſi fundum. in caſu tamen ſpirituali, malæ fidei emptor agit ad pretium. C. communia de leg. l. ult. §. ult. Lau.

[d] Poſſeſsiones. Alienare. ſ. e. ut ſuper. Arg. contra. xij. q. iij. c. ult. Solu. hic prohibetur perpetua alienatio poſſeſsionũ, ibi conceditur ſpecialiter tertiariũ ad terminũ. uel quod ibi dicitur, quod poteſt alienari, intelligitur de conſenſu capituli, & ſi cauſa ſubeſt.

[e] Monachi. Econuerſo bene poſſunt ſeculares amoueri ab eccleſia aliqua, & in ea inſtitui regulares ſi epiſcopi diœce. conſenſus acceſſerit, duntamen, clericis alibi æquæ prouideatur. infra, de eccle. ædi. ad audientiam. ij. non tamen intelligas illud inuitis clericis faciẽdum inuito enim uſufructuario, non poteſt proprietarius deteriorem cauſam eius facere etiam in meliorem ſtatum mutando. ff. de uſu & habi. l. ult. Lau.

[f] Cõſueuerũt. Vt collegiũ. ĩ. de reli. do. ĩter quatuor.

[g] Clericis. Quia quandiu inueniri poſſunt regulares, nũquã ponẽdi ſũt ſeculares. ĩ. de reli. do. iter quatuor.

[h] Laicis. Hoc ideo dicit, quia poſtquam locus factus eſt religioſus, amplius ad ſeculares uſus, redire non debet. ſic & de ueſtimentis altaris, & lignis eccleſiarũ. ĩ. de reli. do. ad hoc. & de conſe. diſt. j. ligna. & c. altaris.

[i] AD noſtrã. Per multos. Forte ꝑ duos uel per tres [2] qa pluralis locutio, duorũ numero cõtenta eſt iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. ubi numerus. hoc ideo dicit qa poſt quadriẽniũ nõ ſubuenit eccleſiæ bñficio reſtitutionis. C. de tẽp. in integ. reſtit. l. ult.

[k] Enorme. Hoc ideo dicit quia pro leui dãno, non datur reſtitutio. ff. de reſt. in inte. ſcio. & ſ. de in inte. reſt. c. j. Sed nũquid ĩ hoc caſu cũ lædit enormiter, ſubuenitur ei per beneficiũ reſtitutionis, uel ipſo iure tuta eſt? Dico ꝙ ex quo conſenſus capituli affuit, & ideo credebant utiliter cõtrahere, tenuit cõtractus, licet læſa ſit eccleſia ĩ. de emp. & uendi. cũ dilect. & xij. qõ. ij. ſine. ſed poteſt reſtitui ſi læſa ſit enormiter. ſ. de in integre. reſti. c. j. ſed ſi decepta eſſet ultra dimidiã partẽ iuſti ꝑtij, ſubuenitur ei iu re cõmuni, & etiam cuilibet. C. de reſcin. uend. l. ij. & ĩ. de emp. & uendi. cũ dilecti. & c. cũ cauſam ſecundum hoc uſque ad legitimã præſcriptionem poteſt agere, licet quidã dicant, ꝙ in hoc caſu agendũ ſit iudicis officio. Io.

[l] Sufficere. Sed nõ uidetur, quod ille debeat lucrari fructus perceptos ſupra id qđ ipſe dedit eccleſiæ, nã cũ aliqs reſtituit, omnia debẽt reſtitui ĩ priſtinũ ſtatum, ut neutra pars ſit in dãno uel in lucro. C. de repu. l. j. ff. de min. quod ſi minor. §. reſtitutio. Sed hoc eſt propter laborem ſuum, ut hic dicit. non enim omnino emptor damno afficiendus eſt: ut l. prædicta, ꝙ ſi minor. §. reſtitutio. Itẽ ꝙ bona fide percepit. [3] ff. de acquir. rer. do. bonæ fidei. ĩ. de feudis. c. j. arg. xij. q. ij. uulteranæ. Io. Et ſi uellet petere laboris mercedẽ neceſſe hẽret reſtituere fructus, q excederẽt labores. ff. de rei uẽd. ſumptus. Lau. Et ſic eſt arg. ꝙ nemo cogitur ſuis

[1] Contrariũ ibi no. Io. & Hu. & hic Ho. dicens, ꝙ hæc actio datur ĩ odium alienantis. & ſic eſt ſpãlis caſus, ĩ quo emptor malę fidei actionẽ hẽbit. Idem hic Guil. cum Ber. concor. Laur. Vin. Gof. hic ĩ not. hic & ſ. e. ſi quis. & ipſe Ioã. xij. qõ. ij. uulteranæ. ĩ gl. ij. qđ uerũ credo. Io. And.

[2] Nã duo dicuntur multi. iſt. de iure ꝑ ſo. in fine. Ioã. And.

† Nota ſingulariter qđ licet cõtractus, & eccleſia lęſa ultra dimidiã ut hic adhuc reus lucrat fructus perceptos ante litẽ conteſtatã, nec cõpẽſant cum ſorte principali & ita ſępe uidi iudicari in ſenatu Pariſieñ, quia cõtractus nõ eſt nullus niſi eccleſia uel minor uelit ſeu qñ uolet.

[3] Et ut uaſallus q ex utili dñio & bona fide faciebat fruct⁹ ſuos necẽ uis ſecũdũ Inn. an ñ tenuerit cõtractus ꝑꝑ defectũ ſolennitatis: an tenuerit, ſed ꝓpter læſionem datur reſtitutio. Ioã. And.

suis stipendijs militare : & de labore suo mercedem quis recipere debet. xij.quæst. ij. charitatem. & cap. ecclesiasticis.& vij.q.ij.precariæ. Ber.

CVm laicis.xcvj.dist.bene quidem. & supra de cōstit.ecclesia.& xvj.q.ult.laicis.& c. non placuit.

a Principes. Not. arg. quod laici principes possunt dare ecclesijs priuilegiū. xvj.q.j. generaliter & xxvij.dist.§.hinc etiam. j̃.de immu. eccle.nō minus. ar. imo,ut uidetur.possunt dar̃ priuilegiū libertatis. 1 lxiij. distin. in synodo. & melius.ca. Agathosa.arg.s̃. de ĩ integ. resti. auditis. argu. contra.x. q.j. nouerint.Ioan.

1 Licet. priuilegia re posſint vt s̃. non tamē possunt se intromitter̃ de possessione indotem data : ut ibi H. etiā si per ipsos data fuerit cū sit facta ecclesiastica de præbē. c. dilect⁹. Ioā. And.

b Alienatione. s̃. de consti. quæ in ecclesiarum.

c Annexa. ut ius patronatus. s̃. de iudic. quanto.

d Assensu.s̃. eo.c. j.& xij.q.ij. sine exceptione.

e Compellendis. Imo sunt ipso iure excōmunicati : ut j̃.de sentēt. excom. nouerit. Ber.

† Alias, destructionibus.

CAP. XII.

CVm laicis (quamuis religiosis disponēdi de rebus ecclesiæ, nulla sit attributa ptās) quos obsequendi manet necessitas,non authoritas imperandi dolemus in quibusdam ex illis sic refrigescere charitatem,ꝙ immunitatem ecclesiasticæ libertatis, quā non tantùm sancti patres,sed etiā principes a seculares,priuilegijs multis munierunt, non formidant suis constitutionibus, uel potius destitutionibus † impugnare,non solū de alienatione b feudorū, ac aliarum possessionum ecclesiarum, & usurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuarijs, necnon & alijs quæ iuri spirituali annexa c uidentur illicitè præsumendo. Volētes igitur super ijs indemnitatibus consulere ecclesiarum, ac tantis grauaminibus prouidere, constitutiones & vēditiones huiusmodi feudorū seu aliorum bonorum ecclesiasticorum,sine legitimo personarum ecclesiasticarum assensu d præsumptas occasione cōstitutionis laicæ potestatis: (cùm non constitutio,sed destitutio uel destructio dici possit, necnon usurpatio iurisdictionum) sacri approbatione concilij decernimus non tenere, præsumptoribus per censurā ecclesiasticā cōpellendis. e

TITVLVS XIIII.

DE PRECARIIS.

DE PRECARIIS.

Suprà uisum est de contractibus,per quos trāsfertur dominium, restabat uidere de cōtractibus per quos transfertur utilitas rei duntaxat, Vel sic : Quia precariæ sunt quædā species alienationum:ideo post tit. præcedētē subijcitur hic titu. Abb.

De hac materia habetur x.quæs. ij. precariæ. xvj. qō. ij. precariæ.xvi. q.iij. clerici. & capitu. sequenti.

PRæcariæ. *Glossa sequens distinguit precarium, à precaria & precariæ ponit triplicem speciem.*

Precariū quid sit.

f Precariæ. Precarium est, quod precibus petenti vtendum conceditur tandiu quandiu is qui concesit, patitur.ff de precar.l.j. j̃.eo. cap.fin. Precaria dicitur ad preces aliquorū usque ad quinquenniū contractus initus:ut hic.Item dicitur precaria ad preces facta donatio usque ad mortē accipiētis. 2 xij.q.ij. sæpe.xvj. q.iij.clerici.Itē precariū dicitur contractus ad preces factus, usq; ad mortem accipientis:cuius contractus natura talis ē, quæ habetur x.q.ij.precariæ. & s̃.eod.c. ulti. qui contractus innominatus est.

2 Et hoc non multū differt. ab usufructu. Ioan. And.

g In quinquennium. Quid si elapso quinquennio, cum taciturnitate prætereatur? Intelligitur cōtractus innouari. ff. de preca. in rebus. §. ulti. C. loca.l.legem quidē. arg.xij. q.ij. longinquitate.Ber.

h Renouentur. Ne longitudine temporis pereat memoria contractus.

Ex concilio apud Beluaceñ.

CAP. I.

PRecariæ f de quinquēnio in quinquenniū g secundū authoritatem & antiquā cōsuetudinē renouentur. h

Ex concilio Chartaginensi.

Reuocat successor precariā, per prædecessorem irrationabiliter factam.

CAP. II.

DE precarijs i irrationabiliter factis, à rectoribus ecclesiarū se suosq; successores pœna k graui obligantibus, ut facta ipsorum dissoluere nequeant. Præcipimus, ut nemo successor antecessoris sui pœna sit obligatus,sed suæ prouidētiæ sit concessum, ut si antecessor eius, res ecclesiæ irrationabiliter distribuit ab eo l ad ius eiusdem ecclesiæ reuocentur.

i DE precarijs. Precaria hic accipitur pro contractu de quo uel quibus fit mentio in notula prædicti capituli.

k Pœna. promissa super cōtractu irrationabiliter habito.in hoc enim casu loquitur capit.cum enim cōtractus non valeat, 3 nec pœna ei apposita.C.de legib.non dubium. s̃. de foro compe. si diligēti.xv.qō.vj. c.j. & ij.C.de condi. ob causam da. l.j. sed si contractus rationabiliter habitus est, ualet pœnæ adiectio.arg.s̃.de arbit. dilecti. tamen si ecclesia non agnouit contractum, soluere non tenetur. ff. de pigno.actio. si pignore. §.ulti. ff. de euict.illud.§.ult.argu.contra. ff. de iure fisci. si procurator Cæsaris.Ala.

3 Ipso iure uel ex quo p sententiā reuocat̃ prīcipale: ergo & accessoriū, secundum Innocē. & Host.alle. eadē iura. Ioā. And.

l Ab eo. & etiam ab eo qui alienauit, si toleratur.s̃.de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorum. ita successor

Gregorius nonus.

Conceßio precarij extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis : precariæ autē conceßio non.

CAP. III.

PRecarium m utendū potest reuocare, quòd prædecessor illicite fecit.xxxv. quæst. ix. quod quis.

Precariū & commodatū. conueniunt & differunt.

m PRecarium.est autem precarium ut dictum est in cap.j.quod precibus ad utendum datur, & tandiu durat,quandiu patit̃ qui cōcessit:ut hic,& ff. e.l.j. & est

& est simile cōmodato, qui enim cōmodat rem suā, sic cōmodat ut nō faciat eā accipientis, sed ut permittat ei uti re cōmodata. & sicut reuocatur precariū, ita cō modatū: ut ff. eo. l. j. sed distant in hoc ꝙ cōmodatū non reuocatur intēpestiue. ff. cōmod. in cōmodato. §. sicut. nisi post usum completū. j̄. ti. proxi. c. uno. §. j. Precarium vero qnq; reuocatur etiam si ad certū tempus sit cō cessum. ff. eo. cū precario. Consistit aūt precariū tā in re mobili, quā immobili, & in seruitutibus, ut si me rogaueris ut per fundū meum ire uel agere tibi liceat, uel ut in tectū meum uel in aream ædiū mearū tignum vel stillicidium immissum habeas. ff. eo. l. ij. §. ult. & l. iij. & iiij. in prin. Item in re propria nō cō sistit precariū. ff. eo. l. iiij. §. item si rem. nisi cū debitor pignus rogat precario à creditore possidere. ff. eo. si debitor. ratione possessionis. & nō proprietatis. ff. eo. certe. §. ult. Itē tam ille qui cōcedit precarium, quā qui rogat, possidet unus ciuiliter, & alter naturaliter. ff. eo. & habet. §. pen. sed duo insolidum precario possidere non possunt. ff. eo. duo. & restitui debet precariū in pristinam causam, alias condemnabitur in tantum quanti interfuit actoris. ff. eo. quæsitum. §. ex hoc interdicto. Et precarium constituitur inter præsentes & absentes, & per epistolā. ff. eo. precario. Item si precario durante, prorogatur in ulterius tempus, nō mutat causam possessionis. ff. eo. sed si manente. unde nō dicitur precarium nouum. Item qui precario rogat, dolum, & culpam dolo proximam præstat. ff. eo. quæsitum. §. & illud. Bernardus.

Precariū a duobus possidet.

† Alias, sed nō cō cedentis. & melius. Hostien.

Precariū in quibus rebus consistit.

conceditur, quandiu patitur, qui cōcessit: soluitur a quoque obitu eius cui concessum est, nō etiā cōcedentis, † aut cùm ipsum alienare cōtingit alicui hoc reuocare volēti: quia per conuentionem b huiusmodi, non licet rem alienam inuito domino possideri. Porrò precariæ c quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, nō sunt pro uoluntate concedentium reuocandæ.

TITVLVS XV.

Precariū, qualiter finitur.

a Soluitur. obitu eius cui conceditur precarium finitur: & non concedentis. imo ad hæredem eius qui cō cessit, transit. ff. eo. cum precario. § precarij. & l. quæsitum. §. quod à Titio. quia ipsi non hæredi recipientis conceditur, ut ibi dicitur, & hic idem dicitur. Item finitur, si concedens precarium rem alienauerit nisi uoluntate noui domini res eadem permaneat penes eundem. ff. eo. quæsitum. §. quod à Titio & §. illud. Itē soluitur precarium pignoris debitore soluente pecuniam creditori. ff. eo. si debitor. arg. contra. ff. loca. l. iiij. ibi finitur precarium morte concedentis. Sed hoc ideo est: quia ille qui cōcessit precarium, hoc uoluit, & expressit uoluntatem concedendo precarium: & ideo finitur per mortem ipsius. sed hic, & ff. de preca. l. cum precario. §. j. simpliciter concessum fuit precarium sine temporis præfinitione: & ideo non finitur per mortem concedentis. Bernardus.

b Per conuentionem. Et si ad certum tempus precarium concessum sit, nihilominus ante tēpus illud poterit reuocare. ff. eo. cū precario. ubi sunt hæc verba, quod non licet rem alienam &c. & culpā non præstat, sed dolum tantum: & etiam culpam, si dolo sit proxima. ff. eo. quæsitum. §. & illud. Bernar.

c Precariæ. In alia significatione accipit hic hoc nomen precariæ, ꝑ cōtractu. s. de possessionibus ecclesiarū, de quo habes. s̄. e. ti. c. j. & ij. & x. q. ij. hoc ius. ad fi. & c. precariæ. nec potest reuocari ante constitutum tempus, ut hic, nisi irrationabiliter sit factus talis cō tractus. supra eo. cap. ij. & ita aliud precarium est, & aliud precariæ siue precaria. Ber.

Precariæ, precaria & precariū differunt.

DE COMMODATO.

DE COMMODATO.

Idem Gregorius ix.

Commodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu, nisi in tribus casibus hic positis, & commodatum ante vsum completum, non reuocatur. hoc dicit.

Visum est de contractu, qui fit gratia recipientis tantùm, meritò subijcitur titulus de contractu sibi simili. Nam communiter commodatū, fit gratia recipientis tantùm, licet quandoq; fiat gratia concedentis uel utriusque. Abbas Siculus.

De hac materia habetur. j. distin. ius naturale.

CAP. I.

Vm gratia sui tantùm quis commodatū d accepit, de leuissima e etiam culpa tenetur. Licet casus fortuitus (nisi acciderit cul-

CVm gratia. Habet duo dicta. Secundum ibi, cōtra. Primum subdiuiditur. Nam primo ponit unum dictum. Secundo aliud a quo tres casus excipit: ibi, Licet. Secundum subdiuiditur. nam primo ponit dictum. Secundo ponit rationem: ibi, Cum non decipi. Abb.

Commodatū quid est, & vnde dicit.

d Commodatum. Est autem cōmodatū alicuius rei ad aliquem specialem usum gratuito facta concessio, & nō translatio: & ideo dicitur facta concessio, & nō translatio: quia is qui cōmodat, dominiū retinet & possessionē. ff. eo. l. rei cōmodatæ. Et dicitur cōmodatū quasi utēti 1 cōmodo datū. & ideo dicitur gratuito: quia si interueniat merces, transit in locationē, uel in cōtractū innominatū do ut des, facio ut facias. insti. māda. §. ult. Ad aliquē usum ideo dixi, ut noteī differētia inter precariū & cōmodatū. Precariū enim cō ceditur, sine præfinitione certi usus: unde quādocūq; potest reuocari precarium. ff. de precar. l. cū precario. & s̄. ti. proxi. c. ult. sicut & depositum. j̄. tit. proxi. bona fides. cōmodatū aūt ad certū usum cōceditur: quia statim subijcitur usus ad quē res cōmodatur, ut si cō modem equū tibi, ut ad villā duceres, & tu duxisti ad bellum, teneberis: quia ad aliū usum duxisti, quā dixeris. ff. eo. l. si ut certo. §. sed interdū. Et cōsistit commodatum in rebus mobilibus & se mouētibus, & immobilibus & incorporalibus, puta seruitute habitādi. ff. eo. l. j. quia ibi dicit cōmodari rem mobilē & ēt soli. & adiecit Iulianus etiā habitationē posse cōmodari, & in eisdē rebus consistit precariū, ut dixi. s̄. ti. proxi. c. ult. Sed quod usu consumitur, non cōmodaī, nisi ad pompā, ut ditior appareat. ff. eod. l. iij. §. ult. & l. seq. & qui potest obligare, potest cōmodare, & ei cōmodari. unde pupillus nō est obligatus, sed alius ei obligatur. ff. de act. empt. & ven. l. Iulianus. §. antepen. Ber.

1 Datum, vel quasi commodatū. s. certi usus & tēporis. Ioā. And.

Commodatum & precariū differunt.

2 Vt si cō cōmodaui sponsę uel vxori ornamenta, ut ad me veniret ornata: tunc uenit dol⁹ & lata culpa, secūdū Goffr. Idē secundum Host. si cō modaui tibi tradendas eo modo vxori, vel uolēs dare ludū scenicū cō modaui tibi vestes scenicas: vt in concord. glos. Ioā. And.

e De leuissima. cum enim gratia sui tantū, quis commodatū accepit, tenetur de dolo & lata culpa: leui & leuissima, ut hic dicit: quia exactā diligētiā, qualē in rebus suis adhibere debet. ff. eo. in rebus. imo nō sufficit talē adhibere qualē in suis rebus, si tamē alius diligētior custodire potuit. ff. de act. & obli. l. j. §. is quoq; cui. & dolū & culpā. ff. eo. si ut certo. §. commodatū. Si vero gratia dantis 2 tm̄ cōmodatū detur: tunc venit dolus & lata culpa. ff. eo. si ut certo. §. interdū. & l. mei causa

Cōmodatarius de quo tenetur.

causa.ff.de act.& obl.l.j.§. is quoq; apud quē. Si vero gratia utriusq;, tunc præstat dolum & latā culpam. ff. eo.in rebus.j.respon.ad fi.& l.si ut certo.§. nūc videndum.ad fi. Casus vero fortuiti, qui præuideri nō possunt, nō ueniūt.C.eo.l.j.& ff. eo.in rebus. & ff. de act. & obli.l.j.§.is quoque cui.j. đ homic. Ioannes. & ca. ulti. nisi ista tria aliud inducant, culpa, pactum, uel mora, ut in prædi.§.is quoq; cui.in fin.& l.in rebus.& ff.de reg.iur. contractus. & hic & j.tit.prox.c.ij.C.e. l.j.Culpa potest imputari, si rem sibi cō modatam remiserit mihi per nō idoneā personam.ff. eo.qui non tam idoneum. secus si per idoneā personam, licet cōtrariū euenerit. ff. eod.argentum.& j. de pignor.c. significāte. Item ex pacto præstātur casus fortuiti.ut hic dicit, & C.commo. l.j. ita ꝙ casus fortuiti cōnumerētur specialiter ut ff. si quis cau. sed & si.§.quæsitum.Et mora imputatur, puta si moram fecit in restituendo. j.ti. proxi. bona fides. & intelligēdum est etiam si apud commodantem res fuisset eodem modo peritura.ff.de lega.j.l. cum res.§.ulti & in auth. de deposito,& denun.inquilinorū. j.respon. ad fin.col. vj. Et cōmodatum restitui đbet ad pristinam causam ff.e. sed mihi.§.j.alias quanti interest eius condemnatur. ut ibi dicitur. Ber.

pa sua, uel interuenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi nō debeat imputari. Cōtra eū quoque rectè cōmodati non agitur, nisi post a vsum expletum, cuius gratia res fuerat cō modata. Cum non decipi b beneficio nos oporteat, sed iuuari.

TITVLVS XVI.

DE DEPOSITO.

Alexander tertius, Londoñ. episcopo.

Ex deposito facto apud clericum ecclesiæ, non tenetur ecclesia, nisi in utilitatem ecclesiæ sit uersum.

CAP. I.

Grauis illa quærimonia vsq; ad nos sup deposito tuo tibi hactenus denegato, peruenit: & j. Cū eñ nō constet pecuniā tuā, quā ille vir Belial furatus est, in ecclesiæ utilitatem c cōuersa, nō debemus de iure cōtra canonicos eiusdē ecclesiæ præcise intētare iussionis instātiā, ut ibi eandem reddant pecuniā personæ d non ecclesiæ cōmendatā. Quocirca sua demus, ut in illū furem tuā dirigas actionem, e eo ꝙ (ut audiuimus) loculos f habet: & ea quæ tibi surrepta sunt asportauit. Nā & iudicibus dedimus in mādatis, ut illum iniquū sub quæstionibus g ad rationem ponant: etiā (si oportuerit) vinculis alligatū, ut dictam pecuniā reddere h compellatur: & infrà. Si autem cum eis amicabiliter poteris de redituum perceptione pacisci, noueris id nobis acceptum.

Gregorius nonus.

Dicit ad quid tenetur depositarius, & quomodo repetatur depositum.

CAP. II.

Bona fides abesse præsumitur, si rebus tuis saluis i existentibus, de-

a Post usum.ff.eo.in commodato.§.sicut.sed in precario contrarium est.supra titu.proxi.c.ultim.& ff.de precar.cū precario. Item quia commodauit uasa uitiosa, tenetur cōtraria actione.pro uino effuso, ignorans tamen excusatur.ff.eod.in rebus.§.possunt.& §.item qui sciens. & l.pen. Ber.

b Decipi. ff.in commodato. §. sicut. in fin.

DE DEPOSITO.

Visum est de contractu qui fit gratia recipientis, nunc subycitur de contractu, qui fit gratia concedentis, ideo meritò subycitur de deposito. Abb. Sicu.

De hac materia habetur prima distinct. ius naturale. xxy. quæst. y. ne quis.

Grauis. Primo ponitur decisa narratio. Secūdo ecclesiæ absolutio. Tertio deponētis instructio. Quarto iudicis præceptū. Quinto compositionis persuasio. Secūda ibi, Cū enim. Tertia ibi, Quocirca. Quarta ibi, Nam. Quinta ibi. Si autem. Abb.

c Vtilitatem. & si in utilitatē ecclesiæ versa esset, licet apud ecclesiam deposita non fuerit. tenet ecclesia inquantum in rem eius versa est. j. de fideiussori. quod quibusdam. arg. C. quod cum eo qui in ali. potest. l. ei qui. x. q. ij. hoc ius. §. is creditor. & ff. depo l.j.§. an in pupillum. Ala.

d Personæ. Et ita depositum factum personæ non obligat ecclesiam: quia delictū personæ in damnum &c. supra de institut. cum venissent. xvj. quæstione vj. si episcopum. & capitu. episcopo non licet. supra de exceptioni. cū venerabilis. Sed qualiter dicitur cōmendata esse ecclesiæ? Respond. ex eo quod defertur in thesaurum ecclesiæ: sicut eoipso, quod res missæ sunt in nauem tenetur nauta, & debet habere custodiā omniū, quæ sunt inuecta & illata. ff. naut. caup. stabula. l. parui refert. §. si recepit. & ignorans teneri uidetur. C. de ijs qui latro. occult. l. j. ff. fur. aduersus nautas. lege. vna. quod tamen non credo, nisi depositio facta sit in præsentia prælati & capituli: ut hic. Vincent.

e Actionem. id est, petitionem, ut supra de iudic. dilecti. vbi de hoc.

f Loculos habet. & dominus loculos habuit, ut indigentibus subueniret. xij. quæst. j. habebat.

g Quæstionibus. Nota quod suspecti sunt torquendi, 1 & in uinculis detinendi, & verberibus afficiēdi vel subijciendi. xiiij. quæstione vj. si res. & xij. quæst. secunda. fraternitas. & xxiij. quæstione v. cap. j. & quinta. quæstione quinta. illi qui. & infra, de rapto. in archiepiscopatu. Tancred.

h Reddere. Cum nota infamiæ. actio enim depositi infamat. C. deposi. l. qui depositum.

i Bona fides. Rebus tuis saluis. Ex hac præsumptione condemnabitur. sic. C. loca. l. j. & ff. eo. titu. quod Nerua. quia non minorem 2 diligentiam, quam in suis rebus præstare debet: ut in l. quod Nerua. sic. ff. commoda. si ut certo. §. quod uero senectute. & ita si bona fides abest, dolus adesse præsumitur. Nam contraria sunt. C. de rescinden. vendit. si dolo. & est si. xxxij. quæstione prima. cum renuntiatur. & præsumptio sufficit ad condemnationem in casu isto. xxxij. quæstione prima. dixit dominus. & liiij. distinctione, capitulo fraternitatem. infra, de iudæis. cap. ulti. Bernardus.

1 Torquēdi. etiā si sīt clerici nec alias ī fames nec in hoc differūt a laicis ut tenet Pan. hic quem sequitur Fely. in c. olim. đ rescrip. Phi. Dec. in c. dilectis. in prin. de appell. c. atsi clerici. co. ix. de iud. Alcia. c. j. nu. 44. de offi. ordi. & ita practicat quā uis aliter velit Hip. Mar. sing. lv. & in l. edictū. nu. 14. de q̄st. & in sua practica. Suspecti, sunt torquendi.

2 Caute dixit: qa interdū maiorem. aut enim ē diligens: aut diligentissimus: aut minus diligēs. In primis duobus, nō minorem, ut hic & l. qđ Nerua. In tertio maiorē, alias tenet. ff. solu. matr. l. si cōstante. §. si marit⁹. & hoc no. in l. qđ Nerua. Ioan. And.

De culpa

positas amisisti. De cúlpa a quoque teneris, si teipsum d̄posito obtulisti, uel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto verò culpa uel mora præcedētib. casus etiā fortuitus imputatur: Sanè depositori licuit pro uoluntate sua, depositū reuocare, b cōtra c quod cōpensationi uel deductioni locus nō fuit, ut contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur, licet compensatio admittatur in alijs, d si causa ex qua postulatur sit liquida, ita quòd facilem exitum credatur habere.

TITVLVS XVII.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

Ex concilio apud Valentiam.

Cogit episcopus, ne carius vendatur transeuntibus, quàm in mercato venderetur.

a De culpa. Nota quod depositarius tenetur de dolo solo, si dolose versatus est in deposito. ff. eo. l. j. §. in conducto. & §. ulti. & ff. commoda. l. si ut certo. §. ij. & ff. de reg. iur. l. contractus. & de lata culpa, quā Nerua dixit esse dolum. ff. eo. quod Nerua. quod Azo intelligit dolū presumptū. ff. mād. si fideiussor. j. respon. Ideo sic expone: q̃a in ead. l. dicitur ipsam latam culpā prope dolum esse. ff. de leg. j. cum res. & §. ult. & ff. de actio. & obli. l. j. §. is quoque apud quē. & alibi dicitur, latā culpā dolo cōparari. ff. si mensor fal. mod. dix. l. j. §. lata est. & ita non dolus est: quia nihil est id cui ipsum ē simile. Quandoq; tamen in casibus præstat culpam depositarius, si ipse se obtulerit deposito: ut hic, & ff. eo. l. j. §. sæpæ. idem si mercedem accipiat pro custodia: ut hic, & ff. eodē. l. j. §. si quis seruum. Item & in tertio casu, si conueniat inter eos. ff. eod. l. j. §. si conueniat. & ff. commo. si ut certo. §. nunc uidendum. Sed si conueniat. ne dolus præstetur, hæc conuentio non ualet: quia contra bonos mores est. ff. eod. tit. l. j. §. si conueniat. & ff. de pact. si unus. §. illud. Item & in alio, si causa depositarij res penes ipsum deposita sit. ff. eo. l. j. §. si pecuniā. & ff. si cert. peta. l. si quis neque. & tunc uenit leuissima culpa. & si moram facit in restituendo. ff. eo. si in Asia. §. ult. Præsumitur autem lata culpa vel dolus, si non adhibeat diligentiam qualem in rebus suis. ff. eo. quod Nerua. uel quia res suæ saluæ sunt, & depositæ non apparent, ut hic dicitur. & hoc exemplū pones: Res sua ponebat in arca secura, & res depositas dimittebat in domo super banchas. Casus tamen fortuitus non imputatur, sicut nec in commodato. s̄. tit. proxi. c. uno. & ff. commod. in rebus. nisi in casibus hic contentis: ut si pactum interueniat ut præstetur. C. eo. l. j. Contractus enim ex cōuentione legem accipiunt, & seruati debent, nisi improbatum sit a iure. ff. eo l. j. §. si cōueniat. ff. de re iudi. contractus. ita tamen, quod casus nominetur in pacto, sicut dixi in cōmodato. sic. s̄. c. proxi. ꝓpter culpā uel dolū casus imputatur: ut hic dicitur. si enim rem depositam uendidit, & postea eam redimat, ut eam habeat in causa depositi, etiam si sine dolo malo illius perijt, tenetur quia sufficit semel dolum cōmisisse. ff. eo. l. j. §. si rem. Item propter moram præcedentem, casus imputatur, etiam si apud deponentem perijsset. 1 sufficit enim, quod res potuit non perire. ff. de lega. j. cum res. §. ulti. ff. eo. si in Asia. §. ultimo. ff. de cōstituta pecu. qui autem. §. ij. & ex eisdem causis imputatur casus in commodato. s̄. tit. proxi. c. v. no. Item res deposita nō deteriorata, debet reddi: alias reddita non uidetur. ff. eodem. l. j. §. si res deposita. sic in commodato. ff. cōmoda. sed mihi. §. j. Consistit autem depositum in rebus mobilibus & se mouentibus tantum, nisi forte ubi apud sequestrū deponitur cum res aliqua inter plures in cōtrouersiam deducitur. supra, de iudic. examinata. & talis depositio non potest fieri, nisi a pluribus. ff. eo. licet. j. respō so. Item & rei depositæ sicut & commodatæ proprietatem retinemus, & etiam possessionem. ff. eo. licet. §. j. ff. commo. l. rei commodatæ.

1 Perijsset imo si cōstet quod eodē modo perijsset penes deponētē speciale ē in deposito ut ñ teneat. l. si plures i fi. ubi Paul. depofi. fulgo. Phili. Dec. Ias. Frāc. Purpura. Frāc. a Ripa. l. ꝑ re. si certū petatur.

Cōtractus ex conuentione legē accipiunt.

b Reuocare. Quandocūque potest reuocari depositum: ut hic dicit, & ff. eo. l. j. §. est aūt. & §. penult. & si non restituitur, condemnatus suo nomine infamis efficitur. C. deposi. qui depositū. ff. de ijs qui not. infa. l. furti. §. illud. sicut & precariū quandocunq; reuocatur. supra de preca. cap. ulti. secus in cōmodato, quod non reuocatur, nisi post usum expletū. s. de cōmod. c. uno. ff. eo. in commodato. §. sicut. Ber.

Depositū & precarium, quādocūq; reuocantur.

c Contra qd' Not. quod cōtra depositum non admittitur compensatio. C. eo. tit. si quis uel pecunias. vnde sumitur. §. iste. nec etiā depositum, cum deposito compēsatur, sed qui primo deposuit primo recipiat: ut ibi dicitur. & C. de cōpensa. l. ult. & qd̄ dicit compensationem in toto, scilicet, deductionem. s. pro parte. & ita nec in toto, nec in parte admittitur compensatio contra debitum. & in hoc priuilegiata est actio depositi. & quia prædoni restitui debet depositum. ff. eo. l. j. §. si prædoni. tamē si dominus cum fure simul petat, domino restitui debet de æquitate. ff. eod. bona fides. & sic non erit perfidia, cū sit contractus bonæ fidei. Quare dicantur bonæ fidei, dixi supra, de except. cum uenerabilis.

Compensatio contra depositum, non admittit.

d In alijs. s. contractibus, siue in realibus, siue in personalibus actionibus, si causa sit liquida. C. de cōpēsa. l. fin. in princ. etiā si nō liqueat incōtinenti, dum tamē possit liquere intra duos mēses. 1 ff. de iure fisc. aufertur. §. qui compēsationem. Et nota, quod compēsatio fit in pecunia, & in pondere, & in quātitate. C. de cōpensa. si constat. & non in speciebus ad pecuniā. ff. de pigno. actio. si cōuenerit. ff. de cōdi. indeb. si nō sortem. §. si centum. C. de rei vendic. si ea pecunia. absurdum est enim diminutionem rerū fieri propter pecuniam. ff. de impen. in re. do. fac. quod dicitur. j. respon. Contra tamen uidetur. C. de compen. l. ult. in prin. ubi dicitur, tam in rem, quam in personam: illud intelligitur, si agatur in rem, & restitui nō possit, potest admitti compēsatio cū æstimatione in pecunia. & in delictis fit etiā compensatio. xxxij. q. vj. nihil iniquius. & j̄. de adult. c. pen. & ult. & ff. sol. mat. viro atque uxori. & in pœnis fit compensatio. j̄. de pœn. constitutus.

1 Nec ex hoc tēporis spatio, fit deterior cōditio repetētis debitum, de quo cōstat: cū & vsque ad quatuor mēses nō debeat distringi ad soluēdum C. de excep. rei iudic. l. ij. & iij. & not. de off. de leg. l. quærenti. secūdū Hosti. Ioā. And.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

Visum est suprà de contractibus, qui fiunt gratia dantis uel recipientis, restabat uidere de cōtractibus, qui fiunt gratia utriusque, inter quos est contractus emptionis et venditionis, qui præ cæteris magis frequētatur facit quod habetur in l. i. ff. de contrahen. emptio. ideo de ipsa post ciuiles præcedētes, et ante sequētes uoluit tractare. facit l. singularia. ff. si cert. pet. et pro tanto fuit hic positus iste tit. Io. de Imol. Vel sic: Suprà visum est de cōtractibus in quibus rei commoditas uel simplex custodia in alium transfertur. Restat meritò videre de alijs cōtractibus in quibus trāsfertur dominium, & etiam possessio, si uēditor erat dominus. uel usucapiendi conditio, si alius erat dominus:

nus: ideo subijcitur titulus de emptione et uendi. De hac materia habetur de pœ. dist. v. qualitas. i. q. i. eos. & q. ij. & iij. in multis ca.

[a] Placuit. Hospitales. Possunt .n. ad hoc compelli, per excommunicationem. xlij. distin. ca. si quis despicit. §. hinc ẽt. Ala.

[b] Ad presbyterum. Id est episcopum. xcv. distinctio. olim. [t] qui forte p̃ hoc capitu. de hoc cognoscere potest sed forte consuetudo non est in hoc. Tancre.

[c] VT mensuræ. Supple statuimus.

[d] Pondera. xxiiij. q. j. non afferamus. & qõ. iij. si quis romipetas. xlv. distin omnis ĩ qui. [2] ff. de pœnis. in dardanarios. & ĩ. ne cleri. uel mona. c. multa.

[e] Pœniteat. Et insuper. l. Corñ. de falsa. puniri debet. ff. de extraord. cri. annonam. in fi.

[f] CVm dilecti. Capitulo. unde non tenuit uenditio ipso iure, etiã ubi deceptio non fuisset ĩ pretio. xij. quæ. ij. fine. & ĩ. de ijs quæ fi. a præla. c. j. x. quæ. ij. hoc ius. unde in fine reseruatur, capitulo, hæc exceptio. T.

[g] Tunc ualentem. Scilicet tẽpore contractus. Sed pone quòd tẽpore uenditionis ualeret x. tẽpore lit. contest. ualeret xxx. siue studio monachorum, uel alio modo. nunquid modo reuocabitur uenditio? Non. quia tempus uenditionis, spectandum est. ff. de euic. ex mille. §. j. C. de rescin. uend si uoluntate. ĩ. de elect. dudum. & si deterior facta esset, non peterent: & ita cum petituri non essent contrarium, meliorationem petere non debent. C. de sol. l. pe. & ff. de damno infect. qui bona. §. si quis. Vincentius.

[1] Et ĩ. de pecu. cle. c. ij. & iij. Ioã. And.

[2] Per quę iura p̃bantur, q̃ ẽt ĩ iudicijs uti debemus iusta statera. ad idẽ de re iud. l. cum æterni. li. vj. Io. an.

CAP. I.

PLacuit, ut presbyteri plebes suas admoneãt, ut & ipsi hospitales [a] sint, & non carius uendant transeuntibus, quam in mercato uẽdere possunt. Alioqui ad p̃sbyterũ [b] trãseũtes, hoc referãt, ut illius iussu, cùm humanitate sibi uendant.

Ex concilio Maguntiñ.

Fraudans mensuras & pondera xxx. diebus in pane et aqua pœnitere debet.

CAP. II.

VT mensuræ [c] & põdera iusta fiant: & ĩ. Si quis iustas mensuras & iusta pondera [d] causa lucri, mutare præsumpserit xxx. dies in pane & aqua pœniteat. [e]

Alex. iij. Attebateñ. episcopo.

Tenet uenditio, licet uenditor sit deceptus ultra dimidiã iusti pretij: potest tamen uenditor agere, ut restituatur res, uel iustum pretium suppleatur. & si alterum precise petit, succũbit.

CAP. III.

CVm dilecti filij Beluaceñ. canonici contra abbatẽ & fratres Cariloci proponerent querimoniam, q̃ syluã quæ Nigrauallis dicitur, à quibusdam eorũ ignorante capitulo [f] pro x. libris xl. marchas tunc ualentẽ [g] cõparassent causam ipsam Moriñ. episcopo & decano Remeñ. cõmisimus terminandã, adijcientes, ut si uterque causæ cognitioni interesse nequiret, alter ĩ eodem negotio procedere nõ differet: & ĩ. Tandẽ decanus in illius causæ cognitiõe processit: & cùm ei per testes constitisset, quod prædicti fratres syluã minꝰ dimidia iusti pretij cõparassent, pronuntiauit uenditionẽ non tenere: & syluã Beluaceñ. ecclesiæ adiudicans, canonicos in possessionẽ ĩduxit: & ĩ. Quia uero ĩ arbitrio [h] emptoris est, si uelit, supplere iustũ pretiũ, aut uenditionem rescindere, cũ res minus dimidia iusti pretij comparatur, sententiam ipsam tanquam iuri contrariam irritãtes, possessionem monachis iudicauimus esse reddendam, [i] salua quæstione [k] canonicis super deceptione [l] pretij, uel consensu capituli, in uenditione nõ habito, & alia causa rationabili quam canonici contra monachos duxerint proponendam.

Cælestinus tertius.

Si uir habeat alia bona, unde uxor poßit sibi consulere, et cõsentiẽte uxore rem propter nuptias donatam uxori uendiderit: emptorem qui spatio xxx. annorum rem poßederit. nõ potest uxor inquietare super ea. maximè si pretium fuit conuersum in communẽ usum uiri & uxoris. h. d. secũdum intellectũ quẽ tenet Pau. Et est casus no

[h] In arbitrio. Sic. infra, eo. cum causam. & C. de rescin. uen. l. ij.

[i] Reddendam, Sed cum uenditio nulla fuerit: quia facta fuit ignorante capitulo: & ultra dimidiam, decepta est ecclesia [3] nullum ius acquisitum fuerit monasterio: quare fit restitutio monasterio? Respondeo si ad hoc actum fuisset: non fuisset restitutio facta sed quia per iniquam sentẽtiam spoliati fuerint monachi, restituuntur, nec fuit uenditio iudicata nulla: quia nec agebatur ad hoc. Vnde dicitur hic, quod in arbitrio sit emptoris &c. non fit condemnatio nisi agatur ad hoc ĩ. de or. cogn. cum dilectus. Tan.

[k] Quæstione. Hoc ideo dicit: quia qui rẽ petit ex una causa expressa, & succũbit, eandem rem ex alia causa petere nõ prohibetur. ff. de excep. rei iud. & an eadem. supra, de cau. pos. ca. ult. De hac materia satis dicitur. supra de libel. obla. cap. ij.

Glos. seq. distinguit contractus bonæ fidei, & stricti iuris & an dolus contrahẽtis uel alterius, det causam contractui an incidat, an sine dolo decipiatur in pretio, & tunc aut ultra dimidiam, aut non ultra.

[l] Deceptione. Cũ dolus dat causam contractui puta dolo induxi te ad uendendam rem alias non uenditurus, non tenet contractus. ff. de dolo. & eleganter. argumen. xij. quæstione ij. quisquis episcopus. in fin. & ĩ. de re. permu. cum uniuersorum. Si uero incidit in contractum: quia uenditurus eram, sed per dolum tuum minus uendidit, uel per dolum meum plus emisti: tenet quidẽ contractus, sed agitur ad supplemen-

[3] Forte nec de ignorãtia capituli cõstabat: nec de deceptione p̃tij, secũdum Inn. Ioã. And.

Dolus an uitiet cõtractum?

limitans ius ciuile, secundũ Io. And. nõ oportet adÿcere, maximè, sed omnia illa tria † necessario requiruntur.

CAP. IIII.

PEruenit, ad nos, quod P. miles, A. uxori suæ quandã domum ĩ donationẽ propter nuptias assignatã, muliere ipsa expressũ dante consensum, B. mulieri uẽdidit pro certa pecuniæ quantitate. & ĩ. Prænominato uerò milite uiã uniuersæ carnis ingresso, relicta eius uenire cõtra hoc psumit, allegãs dictã domũ titulo donationis ppter nuptias sibi concessã alienari nõ potuisse, licet eius cõsensus, ipsi noscat̃ contractui accessisse. præfata uerò B. ex eo nitit̃ se tueri, quòd xxx. annis cõstante illorũ matrimonio, domũ illam bona fide, tituloq; iusto possedit, & quia in communes usus uiri & uxoris illius pretium est conuersum, ac factæ uenditionis tẽpore, unde sibi præfata mulier consulere potuisset, in uiri facultatib. consistebat. Quia igit̃, super his nos consulere curasti, respondemus, prædictam emptricem (si uera sunt quæ præmisimus) præscriptis occasionibus super ipsa domo non debere ulterius fatigari. [a]

Innocentius iij. episcopo Pallien.

Si in uẽditione apponitur pactũ de recuperanda re, post certum tempus, modico constituto pretio † præsumitur pignus, & non uenditio.

CAP. V.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, ꝙ cùm R. laicus lator præsentium ab M. mutuũ reciper̃ uoluisset, creditor ne per canonẽ [b] cõtra usurarios editum, posset in posterũ conueniri, domos & oliuas recepit ab eodẽ titulo emptiõis: [c] cùm re uera contractus usurarius ageretur: quod patet [d] ex eo, ꝙ creditor debitori promisit ꝙ quandocunque a septennio usq; ad nouenniũ daret lx. uncias tarinorũ q̃ uix dimidiã [e] iusti pretij cõtingebant, domos eius

plementum residui. ff. de act. emp. & uen. Iulianus. §. sed si uenditor. Si uero dolus non dat causam contractui, nec incidit in contractum: sed deceptus sum ultra dimidiam iusti pretij in uenditione: obtinet quod hic dicitur, & ĩ. eod. cum causam. & C. de rescin. uen. l. ij.

Si autem sum deceptus minus dimidia iusti pretij, non possum agere ad aliquid: Quia licitum est contrahentibus sese inuicem decipere, usque ad dimidiam iusti pretij. ff. de mino. in causæ. §. in pretio. & hoc habet locum in contractibus bonæ fidei. In contractibus stricti iuris etiam si dolus dat causam contractui, tenet contractus, sed agens ex eo eliditur ope. exceptionis. ff. de uerbo. oblig. si quis cum aliter. C. de pact. cum postea.. Et nota quod in contractibus bonæ fidei si dolus dat causam contractui non per contrahentes, sed per intermediam personam: tenet contractus, sed datur actio de dolo contra mediatorem. ff. de dolo. & elegãter. §. j. in quo libet tamen contractu, bona fides exigitur. C. de act. & oblig. bonam. Et nota quod quandoque non tenet contractus, & tamen ex eo agitur. ff. de act. empt. & uen. Iulianus. §. si quis colludente. Bernard.

† Idẽ Phi. Cor. consi. clxxxj. col. vj. libro ij.

PEruenit. Communis diuisio. Secunda ibi, quia igitur. Abb.

[a] Fatigari. Videtur quod dominus papa, minus bene pronuntiauerit hic, quoniam res donatæ uxori propter nuptias alienari non possunt, etiam consentiente uxore, nec currit ei præscriptio in rebus dotalibus. C. de iure do. in rebus. nisi soluto matrimonio: ut ibi dicitur. & C. de an. excep. l. j. §. ult. & C. de præscri. xxx. an. cum notissimi. §. illud. nec sufficit, quod in communes usus pretiũ uersum est: quia pro parte mariti [1] non potuit obligari. C. ad Velle. auth. si qua mulier. Sol. si uis ut omnis obiectio conquiescat, dicas quod mulier illa donationem istam propter nuptias lucrari non debuit: quia sicut dos soluto matrimonio debet redire ad uxorem uel eius hæredes ita donatio ꝓpter nuptias ad maritum uel eius hæredes. C. de pact. conuen. super do. l. pe. & ult. & auth. æqualitas. nisi ex pacto de lucranda dote uel donatione, uel de consuetudine secus obtineat. ĩ. de dona. inter uir. & uxor. c. ult. C. de rei uxor. act. l. j. §. illo proculdubio. in quo casu intelligitur illa auth. C. ad Vell. siue a me. scilicet illo casu quando ex pacto uel ex consuetudine debet donationem lucrari. unde bene respondet papa, quod si mulier debeat lucrari hanc donationem intellige decr. hanc secundum authen. quod tantum erat. in bonis mariti, quod potuit sibi consulere, & post biennium secundæ alienationi tacite uel expresse præsumitur consensisse ratione tanti temporis. arg. ĩ. de iur. pat. cura. C. de peti. hære. si filius. Illa uero ratio non est multum efficax [2] quod in communes usus pretium est conuersum, nisi uelis dicere, quod uir & uxor habebant omnia damna & lucra cõia. arg. ĩ. de don. inter ui. & uxo. ca. ij. imo quia soluto matrimonio uel cedit in substantiã uiri uel communib. liberis applicatur donatio ꝓpter nuptias. in authenti. ut immobilia ante nup. dona. §. & hoc dicimus. colla. v. & ideo non intererat mulieris, petere matrimonio soluto ex quo non habebat liberos, aut etiam si haberet. Ber.

[1] Id est ꝓ parte quę ĩ usum mariti cesserat: nec ꝓ alia: qa de bonis mariti, debet ali, secũdũ Inn. & dicit Abb. ꝙ audiuit magnosce spitare in intellectu huius ṽb. Ioã. And.

[2] Imo in casu secũdum Hos. puta si ꝓpter alendos uel redimendos cões parẽtes, quos uiuos habebat hãc domum distraxerat: quo casu ualeret etiam alienatio pdij dotalis. ff. sol. mat. l. quamuis Idẽ si uendita fuit domus, ad redimẽdũ prędia do taliamaio res habentia redit⁹. ff. de iu re do. l. si. Ioã. And.

† Et sic tres coniecturæ simul concurrunt Cępol. de simula. cõtract. i ij. casu prin. Hiero. Cagnol. rep. l. ij. nu. 19. C. de pac. ĩter emp. & uẽ. Phi. Dec. cõsi. clxvij. ubi tetigi: & plene no. in trac. usura. quæ. lvj.

AD nostram. fictus emptor, qui uerus est creditor, cogitur restituere rem in ueritate pignoratam, sed ficte uenditam, si satisfactum est sibi de sorte, fructibus computatis. ita communiter summatur. sed hæc summatio est de in dubi. Ideo summo iuxta literam, notabilius sic ut in tit. & est casus singularis. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, quia igitur. Abb.

[b] Canonem. ĩ. de usur. quia in omnibus.

[c] Emptionis. Emptione pignoris causa facta, nõ quod scriptum est, sed quod suggestum est inspicitur. C. plꝰ ualere ꝙ agitur, l. iij. ĩ. qui fil. sint legi. per tuas.

[d] Patet. i. Præsumitur. ĩ. de pig. illo uos. si autem non ageretur in fraudẽ, secus esset, & haberet emptor fructus licet uenditio rescinderetur, & res esset uendita iusto pretio. C. de pact. inter emp. & uen. l. ij. Et ita potius cõsiderandum est quid agitur inter cõtrahentes. arg. xviij. q. ij. Eleutherius. ff. de uerbo. oblig. cum qui calendis. ĩ. de condi. ap. ca. uerum. Lau.

[e] Dimidiam. Et ita quantitas pretij, est arg. doli. ff. de trãsac. cũ hi. §. modus. sic ar. s̃. de depos. bona fides. & con-

& concessio simulata præsumitur, propter modicum pretium.C.mād. per diuersas.argum.contra.infra, de simo.& si quæstiones.C.de rescinden.vend.l.dolus : & ff. de iure dot.l.si ususfructus. Laur.

a Lateraneñ.concilio. De vsur.quia in omnibus. & maiorem etiā impo nere pōt.ī.de usur. conquestus. cap. p tuas.& c. dudū, s. p excōmunicationē. ī.de iureiur. ad nostram. Et ideo in omnibus cōmisisioni bus, fit mentio de pœna illius cōcilij : ut ab ea iudex incipiat, si uiderit expe dire : ad alterā post modū processurus, si hoc meruerit &c. ī.ut lit. nō cōtesta. quoniā frequenter. §.ultimo.

C Vm causa. Idē dicit in summa q c.cū dilecti. ī.eo. diuiditur. In prima recitat factū. In secunda diffinit Ioannes de Imol.

b Dimidiā. Istud sic est intelligendū, ecce res ualet.x.vēdidisti illā pro quatuor, patet q tu es deceptus in sex, sed sex sunt plus quam dimidia iusti pretij, quod est quinq; : & ita es deceptus i dimidia, quæ est quinque,& plus, scilicet uno, sufficit si illud plus ualet unū bonoñ. tm, & hoc intellige in venditore qui decipitur in pretio.Et sic etiā in emptore decepto, pone q res ualeat decē,& emptor soluit xvj.potest agere ad pretiū recipiendū quod plus dedit. uel in totū recedere a contractu:q. sic patet, q est deceptus ultra dimidiā iusti pretij : soluit enim sex ultra dimidiā iusti pretij, q fuit x. Si.em deciperetur in v.tantū,nō ageretur : quia quinque sunt dimidia x.& ita nō est deceptus emptor in aliquo ultra dimidiā iusti pretij, sed quia sex dedit ultra dimidiā deceptus est : ideo aget.Azo intelligit ista verba ita.Alij 3 dicūt,q necessariū est ut duplū iusti pretij & ultra dederit emptor : ut ecce res ualet decē, & ego emi pro xxj. q nulla lex dicit : & nihil est qd dicunt : quia hic decipitur emptor in plus, quam sit totum iustum pretium, sed primum verius est. Et do. Iac. dicit eodem modo cum Azone.

c Restituerent.Ita agebatur hic ad rescisionē contractus,nisi emptor uellet supplere iustū pretiū. ī.eo. cum dilecti.& hic. C.de rescin.ven.l.ij.secus est in trāsactionibus.secundū quosdā.tenet etiā transactio,licet quis decipiatur ultra dimidiā iusti pretij.ar.ī. de reli. domi.cōstitutus.ubi episcopus omnia iura dimisit, solū octo denarijs pro pēsione retētis &c. & est expressum,q si post transactionē inueniūtur publica instrumēta,per quæ appareat q deceptus sit trāsigēs in qua duplū : nō tamē rescinditur trāsactio. ff. ad Trebel.l. Lucius. §.ult. Et est ratio in trāsactione : quia eo ipso

1 Vbi dicitur: dolus emptoris, qualitate facti non quātitate ptij æstimatur:sed hic etiam fuit quali tas facti : quia intra certū tempus restituere tenebatur: unde dicit In no. q quātitas ptij sine eo qd de restitutione dr nō sufficeret, secundum Abb. multū facit litera mutuū cō traher uoluisset.Vide qd dicā de pignori.illo vos in fin. text & super fi. ult. gl.Io. An.

3 Alij.hoc verisimū queādmo dum oportet q venditor, det pl' duplo iusti ptij ut sit deceptus ultra dimidiam & ita practicat i senatu Parisiensi. quā uis in hoc oēs fere gl.& canonistæ & legistæ & theologi scholastici errauerit, ut noue dixi in trac. usurar. q. xiiij.

Trāsactio nō uitiat, etiā si qs vltra dimidiā iusti pretij decipiat.

restitueret & oliuas.

Quia igitur fraus & dolus, cuiquam patrocinari nō debēt : Mādamus quatenus si res ita se habet, in strumēto venditionis cōfecto in fraudem canonis promulgati contra usurarios, non obstante prædictum M.ad restituēdas domos & oliuas ei ad quem debent hæreditario iure deuolui (cùm debitor sit uiā uniuersæ carnis ingressus) per pœnā in Latera. concilio a contra usurarios promulgatam, appel la.re. compellas.

Idem episcopo & archi. Vrbiñ.

Venditor deceptus ultra dimidiā iusti pretij, agere potest vt res sibi reddenti pretium acceptum, restituatur, uel iustum pretium suppleatur, & in hoc electio est emptoris.hoc dicit secundum Anto.

CAP. VI.

C Vm causa, quæ inter œconomum monasterij S. Martini de mōte ex parte una,ac ciues Viterbienses super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquandiu uentilata, cùm constitisset nobis monasterium in venditione ultra dimidiā b iusti pretij fuisse deceptū: sententiādo decreuimus, ut præfati ciues aut recepto pretio possesiones restituerent c memoratas, aut supplerent quantum constaret legitimæ venditionis tempore, iusto pretio defuisse.

Gregorius nonus.

Ponit tres casus, in quibus re euicta non tenetur uenditor emptori de euictione.

CAP. VII.

S I uenditori post institutum d contra se iudicium, quis omiserit, ut rem uenditam sibi defenderet nuntiare, uel

quod à lite receditur,magnū 3 cōmodū est. unde indebitū solutū ob transactionē nō repetitur.C.de transactio.l.ij.ff.de cōdi.inde.in summa.Vin. Et hoc verū, nisi aliquis velit agere iudicis officio, ut minor uel ecclesia: quia si lædatur in transactione,restituit sicut si læsus est in sentētia uel in aliquo cōtractu.C.si aduer.transact.l.j.sed si directe velit agere contra trāsactionem, secus esset.Io. Sed quo iure agitur hic ad rescindendum cōtractum? Dicunt quidam, q iudicis officio.C. de rescin. vē. l.ij.C. de act. emp.l. iiij. Sed secundum hoc ageret tantum ad quadriennium : quia vsq; ad tempus illud cōpetit in itegrū restit.C.de tēp. i inte.rest. l.ult.hæc fuit opi. Pla. Alij dicunt, q conditione ex illa l. C. de rescin.uen.l.ij. & secū dum hoc usque ad xxx.annos : quia omnes cōditiones cū sint personales, perpetuæ sunt. Credit Vinc.q agatur condictione ex eo contractu.ex vēdito alternatiue uel ad supplendū iustū pretiū, vel ad rescindēdā venditionē. nec est mirū si per actionē ex eo cōtractu agit ut recedat a cōtractu.ff.de act. emp.l. ex empto. §. si quis uirginē.Vin.quia in cōtractibus bonæ fidei,multa ueniunt de quib.nec est dictū nec cogitatū:vt ff.de cōtrahē.emp. quoties.& l. seq.& l.sed & si qd.C.de act.emp.l.j.Io.hæc fuit opin. Iac.But. Sed qd dices si maior iurauerit se nō uenire cōtra vēditionē? nunqd audiet: qa deceptus est ultra dimidiā iusti pretij? Nō credo qd audiat. secus de minore :quia p iuramentū nō excludit, nisi per bñficiū ætatis, non tamen renuntiat iuri communi : & ita potest agere uel ad supplementum pretij, uel ad rescindendum contractum, sed restitutionem in integrum petere non potest : quia iuramentum repræsentat eū maiorem, nisi iuraret non repetere rem ex eo quod deceptus esset ultra dimidiam : tunc utraque uia esset ei præclusa, præter iuramentum. Bernar.

d S I vēditori. Institutū. Not.ergo, q emptor ad hoc vt vēditor teneatur ei de euictione, debet ei denuntiare.ut ipsum defendat super re ab ipso sibi vēdita, de qua quæstio ei mouetur : alioqui nō tenetur : ut C.de euict.emptor fundi.& l. authore. nec fideiussores tenētur,quos pro euictione recipit: ut ibi dicitur.& si actor sit absens denūtietur fideiussori, ut ex prædictis legibus habetur.Quidā tamen dicunt, q non tenetur denuntiare fideiussori.Et hæc denuntiatio potest fieri quolibet tempore, dūmodo nō nimis iuxta sententiā. ff.de euic.l.si rem.§.quolibet.Et illud scias, qd si per vēditorē steterit, quo minus sit ei denūtiatū : puta q a latitat,

3 Magnū. Alex. cōs. ccxxij.nu. 12.li.ij. & latius in l. si quis cū aliter. de verb. obl. tamen rescindit p pter læsionem multum excedēt dimidiam.Phi. Cor.cōsil. xxvij. col. ij. lib. iiij. Phi.dec.l. cū te. C.d transac.cō si.cccxlix. colū. iiij. Hiero.gratus cōsil. lxxxviij. lib. j. dixi ad Alexā. consi.xlij. num. 11. lib.j.

4 Et sic non obst. propter alternatiuā. l. quæ dicit qd uēditi actio nō dat ad rescindendum.C.de act.empt. l.vēditi.ij. per quam P.hāc opi. reprobat. Item illa lex dicit, q nō facile datur : quasiqnq; detur. ut ibi not.Io an. And.

Venditor de euictio ne non tenetur,nisi lis mota p emptorē sibi denun cietur.

latitat, uel quia impedit, ne posſit ad eū citatio perue nire, nihilominus teneť de euictione. ff. de euic. ſi ideo §. præſenti. & l. ſi dictū. §. ſi præſente. & idē eſt, ſi denū tietur fideiuſſori pręſente vēditore: ut in d. §. ſi præſen te. arg. ī. ut lit. non conteſta. quoniam. §. porro. Itē ſi emptor cōpromittit in arbitrū, & cōtrariam ſententiam reportauerit, uendi tor nō tenet. ff. de euict. ſi dictū. §. ſi cōpromiſero. Itē ſi emptor potuit uſucapere & nō uſucepit, imputatur ei: quia & vēditor nō teneť ei, ſi res euincatur ab eo: ut in l. ſi dicto. §. ſi cū poſſet. Ber.

e Hac ratione uidetur, ꝙ cōpromitti poſsit i vēditorē: de quo ī Spe. de arbi. §. ij. verſ. ſed nūquid in venditorē & verſicu. ſeq. Ioan. And.

a Contumaciter. Si contumax fuerit emptor: quia citatus nō uenit ad ſententiam, ſibi imputetur, ſi lata fuerit contra ipſum: quia tunc venditor non teneť ei de euictione: quia uidetur potius condemnatus, propter ſuā contumaciā, quā propter aliam cauſam. ff. de euic. ſi ideo. j. rñſo. C. eo. t i. emptor fundi. nec poteſt appellare tanquam contumax. xxiiij. q. iij. de illicita. ij. q. vj. c. ei qui. §. ſunt etiam quorum. Ber.

b Iniuriam. C. de euic. emptor fundi. vñ ſumpta eſt hæc decre. & hoc ideo, quia iniuria quæ fit emptori, nō contingit venditorē. ff. de euict. ſi per imprudentiam. ſic ſi iudex per iniuriā pronuntiat contra hæredem, nō nocet legatarijs. ff. de leg. j. ſi ſeruus plurium. §. j.

c Legitimas ſanctiones. De quibus iam permiſſum eſt in l. emptor fundi. & l. ſi per imprudentiā. Et ſic in tribus caſibus hic contentis, nō tenetur uenditor emptori, ſi nō denuntiauit; ſi cōtumax fuit: ſi per iniuriam iudicis cōdemnatur: tunc enim iudex facit litē ſuam. & ipſe tenetur. ff. de iudi. filiusfamilias. & C. de pœn. iudi. qui ma. iud. l. ij. & xij. q. ij. c. j. & ij. Ber.

Venditor emptori ñ tenetur đ euictione, in tribus caſibus.

cōtumaciter [a] abfuit tēpore ſentētiæ promulgatæ, ſeu per iniuriā [b] ſentētia lata fuit, de euictione iuxta legitimas ſāctiones [c] agere nō ualebit.

TITVLVS XVIII.

DE LOCATO ET CONDVCTO.

Clemens tertius.

Excommunicati ſunt magiſtri & ſcholares Bononien. qui ante tempus conductionis, conducunt hoſpitalia aliorum magiſtrorum uel ſcholarium, ſine eorum conſenſu.

CAP. I.

EX reſcripto literarū [d] Tuſculañ. epi nobis īnotuit, ꝙ cū ciuitatem Bonoñ. tempore ſuæ legationis intraſſet: & infra. Conſtitutionem factam ab epo Portuē. apoſt. ſed. leg. & à prædicto Tuſculañ. epo poſtmodū confirmatā, uidelicet, ut nullus magiſtrorū, ſeu ſcholarium, [e] ſuper conducendis aliorum hoſpitijs in læſionē uel præiudicium habitantiū audeat hoſpitem conuenire, niſi prius conſtiterit tempus conductionis elapſum, uel inquilini in hoc ſuū fauorem præſtiterint & cōſenſum, cùm idē Portuen. epiſcopus ſub excōmunicatione [f] hoc prohibuerit, & alter ſub pœna anathematis idem decreuerit obſeruandum, ratam eſſe decernimus, & authoritate apoſtolica cōfirmamus: Statuentes, ut a te frater epiſcope & tuo quolibet ſucceſſore, hoc ſingulis annis in communi audientia [g] magiſtrorum atque ſcholariū recitetur.

Innocentius † tertius abbati & conuentui ſancti Petri de Pratel. Londeñ. diœceſis.

DE LOCATO ET CONDVCTO.

Suprà uiſum ē de emptio. et uend. ſed quia locatio habet magnā ſimilitudinem & uicinitatem cum uenditione, adeo quod in quibuſdā caſibus probabiliter dubitatur, an ſit locatio uel emptio: ut l. i ff. eo. meritò poſt præcedentem titulū ſubijcitur iſte, Et ad modū clare diſcernendi contractū locationis a uenditione, vide Bar. in l. cotem. §. qui maximos. de public. & in l. cum in plures. ff. loca. Abb. Sicu.

De hac materia habetur x. quæſt. ij. cap. enim. §. perpetua. & ſequenti.

EX reſcripto. Primo ponitur deciſa relatio legati. Secundo conſtitutio, quā confirmat: ibi, conſtitutionē. Tertio publicari mandat: ibi, ſtatuentes. Abb.

d Literarū. Huic dominus papa fidē adhibuit, eius aſſertionem pro rato hñs, ꝙ Portuen. epiſcopꝰ ſic primo ſtatuerat, alias prima cōſtitutio de qua fit hic mētio, exhibenda eſſet. ī. de fide inſtru. c. j. C. de eden. authē. ſi quis in aliquo [a] niſi aliter đ alia cōſtare poſsit. ī. de cle. peregr. tuæ fraternitati.

a Vide in præalle. c. j. ſuper gl. ij. Ioā. An.

Glo. ſeq. reci. per q. an ſcriptores etc. arg. quod non. ponit opin. Laur. & ſoluit.

e Scholarium. Soli ergo magiſtri & ſcholares, prohibentur cōducere hoſpitia aliorum ſcholarium: ſed alij nō ꝓhibentur cōducere hoſpitia ſcholariū: & propter potētiores conſtitutio iſta emanauit: & ꝑ hanc literam uidetur, ꝙ ſcriptores qui ſcholares non ſunt, ſed vxorati non ligentur hac conſtitutione: quia de illis non fit mentio. Lau. dixit, hanc pœnā extēdi ad eos qui gaudēt priuilegio ſcholaſtico, large ſumpto uocabulo ſcholariū, & gratia ſcholariū ibi ſunt, dummodo non ſint meretrices, quæ nō ſunt dignæ laqueis legum. C. de adul. quæ adulterium. nec obijcias quod pœna nō debet extēdi: quia odia & pœnæ quandoque amplientur. ff. de ijs qui not. infa. l. iij. §. exercitum. & arg. ad hoc. infra, de verb. ſignif. cum in partibus. Laur. Sed non credo, quod ad ſcriptores uxoratos extendatur iſta conſtitutio, licet ſint ibi propter ſcholares. eadem ratione extenderetur ad chartarios & chartarum raſores. Bernardus.

† Alias, Honoriꝰ.

3 In eis. & ſic papa ñ erat dñs tēporalis Boniæ. Hoſtiē. aūt. & Ioā. And. male rephēdūt hic gl. ꝑ ea q̄ dixi ſuper edi. regijs poſt regu. Cācellar.

4 Maiori. uulgo iudicant eccleſiaſticā uel laicam a maiori parte ſed Galli indiſtincte reputant laicam & eſt de iuriſdictione poteſtatis ſecularis. Academia vero Pariſienſis cōmiſſas hēt cauſas in prima inſtātia in ſenatu Pariſiēſi ſinguli uero corā ſuis cōſeruatoribus.

f Sub excōmunicatione. Ex hoc uerbo colligitur, quod fuerat cōſtitutio latæ ſententiæ. & facit ad hoc lxiij. diſt. ſalonitanæ. ī. de eo qui fur. or. re. c. j. ita etiā obſeruamus & tenemus, quod ſit canon latæ ſententiæ, & Tuſculanus ſub pœna anathematis hoc obſeruandum decreuit, ut ſequitur in litera. Sed quare non impoſuit legem locatoribus? Reſpon. quia nō habebat iuriſdictionem in eis. [3] ſed ſcholaribus, qui clerici ſunt pro maiori [4] parte. ſimile lxxxix. diſtinct. cap. iudicatum. Item quia noluit legi derogare. C. locati. lege, ne cui.

g Audientia. Hoc fieri debet propter illos qui conſtitutionem ignorāt, ſed quo ad alios non: quia ſufficit qualitercunque ſciant etiā ſine aliqua conteſtatione. ff. de admi. tut. quidē. §. ex quo. & qui ſcit, certiorari

ari non debet ff. de act. emp. & uen. l. j. in fi. Imo certe uidetur, quod omnes teneant ex quo cõstitutio fuit semel publicata. xvj. dist. quod dicitis. unde potius ad cautelam fit huiusmodi recitatio, ne quis saltem de facto dicat se ignorasse. ff. de instit. sed & si pupillus. §. j. & ij. ꝫ. de fid. instru. pastoralis.

Vestra. Primo ponitur decisio & monachorum querela. Secundo prouidet cum determinatione, ibi, diœcesanorũ. Abb.

a Statuto. Statuerunt episcopi, quod huiusmodi decimæ parochiales presbyteris solũmodo locarentur: per quod utilitas ecclesiarum non modicum impediebatur. petierunt isti monachi, sibi super hoc prouideri. episcopi enim bene possunt facere statutum. de conse. distinct. iij. cap. j. & ꝫ de maio. & obed. si quis uenerit. & ꝫ. de sentent. excom mu. a nobis fuit. Sed quia illud uertebatur in detrimentum uel præiudicium ecclesiarum, & quia non est contra ius: ut hic patet expresse, quod fructus decimarum taliter ad tempus locentur, ideo Papa tollit statutum illud, licet ius decimarum taliter uendi uel locari non possit: cum spirituale sit. ꝫ. de iure pa c. j. & ca. de iure ꝫ. de simo. querelam. Ber.

a Dicit Inn. quod licet eps cũ suo capitulo possit facere statuta quantũ ad iura sua: & ubi per id alijs p̃iudiciũ ñ paratur ꝑ hæc iura: super alijs nõ põt: ni si hi quorum inter est consentiãt: uel ad min⁹ sint præsẽtes: per hoc c. ad hoc de his q̃ fiũt a præla. c. pe. & ult. ꝺ maio. & ob. c. fin. Idẽ Ho. & Abb. uidetur uelle, ꝙ non cõ tradictio, uel taciturnitas habeat ꝑ cõsẽsu. & uidet contra id qđ post Inn. not. de electio. i Genesi. in gl. not. secundum Inn. ante fi. gl. ubi distin xit appetibile, ab onerofo. & de hoc de reg. iur. l. qui tacet. lib. vj. Io. And.

Personæ ecclesiasticæ locare possunt prouentus decimarum his, cum quibus conditio ecclesiæ fit melior, statuto diœcesani cõtrario non obstante. et eadẽ ratio est de alijs rebus ecclesiæ.

CAP. II.

Vestra nobis relatio declarauit, qđ cùm ad firmam fructus uestrarũ dare consueueritis decimarum: & ꝫ. Diœce. episcoporũ statuto a contrario non obstante, uestrarum decimarum prouentus, illis liberè locare potestis, cũ quib. ecclesiæ uestræ conditionẽ poteritis facere meliorẽ: ita tñ ꝙ huiusmodi locatio ad feudũ b uel ad alienationẽ c non uideatur extendi.

b Ad feudum. Et ita patet, quod prælati ecclesiarum infeudare non possunt de nouo. ꝫ. de feu. c. ij.

c Alienationem. Perpetuam. s. secundum quod dicit, Alienatio est contractus contra quem dominium transfertur. C. de fun. do. l. j. Quandoq; autem uerbũ alienationis large accipitur. ꝫ. de re. eccle. non alie. nulli liceat. C. de re. eccle. non alie. fancimus. & in authen. de re. eccle. non alie. §. nos igitur. col. ij. & eodem modo hic large accipitur: ut in c. nulli.

Gregorius ix.

Propter sterilitatem grauem conductori sine culpa sua cõtingentẽ, remittitur pensio pro rata, nisi possit cum ubertate præcedentis uel sequentis temporis compensari. hoc dicit usque ad §. uerum.

CAP. III.

Propter sterilitatẽ, afficientẽ magno incõmodo d conductores, uitio e rei sine culpa coloni, seu casu fortuito cõtingentẽ, colõis ecclesiæ tuę ꝑ rata pensionis remissio est facienda, nisi cum ubertate præcedentis uel subsequentis anni ualeat sterilitas compensari.

Ponũtur hic quatuor casus, in quib. inquilinus potest ante tẽpus conductionis finitæ, licitè expelli. Abb. Sic.

Verùm inuito f inquilino, domũ inhabitare uel reficere poteris, si necessitas (quæ tamẽ non imminebat g locationis tempore) id exposcat, remissa sibi pro residuo tẽporis pensione: qui ẽt inde rõnabiliter amouet, si peruerse h ibi fuerit conuersatus, uel cùm canonem i per biennium non soluisset: sibi satisfactione celeri k non prouidit.

Idem.

Propter. Diuidit in duas partes istud c. principales. Nã primo loquitur, in prædio rustico. Secundo in prædio urbano. Secunda ibi. §. uerum. Abb.

d Magno incommodo. Quando magno incommodo afficitur conductor, tunc fit remissio pensionis. ff. e. ex conducto. §. j. ubi dicit, si omnem fructum tulerit, ut fructus etiam seminis nõ superfit. & l. si uno. §. ubi cunq;. & C. e. l. licet certis. & l. excepto. nisi aliud in locatione sit actum: ut in. l. licet. alioqui si tale damnũ nõ interuenerit, secus est. ff. eo. si merces. §. uis maior. quia modicum damnũ debet sustinere, ut ibi dicitur & l. habitatores. Intellige quod hic dicitur, de eo colono, qui certam pecuniã annuatim debet, uel certas corbes: & non de partiario, qui cum domino lucrum & damnũ partitur: ut dicitur in §. uis maior. quia pro modico damno non datur restitutio: ut ff. de in integ. resti. scio. & ꝫ. de in integ. rest. c. j. & ꝫ. de re. ec. non alie. ad nostrã. & modicum damnũ ecclesia sustinere debet. xij. q. ij. bonæ rei. nec pro modico tractatur uenditio. ff. de contrahenda emptio. l. res bona. nec pro modico datur actio de dolo. si oleum. in fi.

e Vitio rei. Quia forsitan non potuit pati multam pluuiã nec multam siccitatem, nec potuit colonus occurrere, quin suffocaretur semen. Sed contra uidetur. ff. eod. ex conducto. §. j. ubi dicit, quod si uitia ex re oriuntur, damnum esse coloni, ut si uinum coacuerit, uel si herbis segetes corruptę sunt. Solut. ibi potuit colonus occurrere, hic non: quod patet ex eo quod dicit hic, sine culpa coloni. casus etiam fortuitus domino nocet 2 & non colono, ut non habeat pensionem nisi pro rata, & si nihil perceperit nihil soluat, ita quod remissio facienda est in totum uel in partem, nisi ubertate præcedentis anni uel sequentis possit compensari sterilitas. C. eod. l. licet. & hoc etiam si dominus remisit pẽsionem propter sterilitatem, si anno sequenti contingat ubertas, petere potest pensionem integram: ut ff. eo si uno anno. Ber.

f Verum inuito. Hoc sumptum est ex illa l. C. eo. ædem quam.

g Non imminebat. Hæc potuit esse necessitas quæ postea superuenit, si domus corruit, uel minatur ruinam, quam ædificare uult: uel forsitan uxorem duxerit, 3 & indiget domo illa: uel si qua consimilis necessitas quæ tũc non imminebat. ar. ff. ut in posse. le. si is a quo. §. plane. 4 alias est lex. & ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa. & ꝫ. de offi. deleg. insinuante. Et est hic ar. principium considerandũ. ꝫ. tit. prox. cum dilecti. & ꝫ. de elect. dudum. ubi de hoc. Ber.

h Peruerse. In isto casu dicunt quidam 5 nihil remittendum esse quasi compensando: sed non est uerum, quia potest dominus agere contra inquilinum pro dãno dato actione legis Aquiliæ & ex locato.

i Canonem. Hoc intellige, quando ad longum tempus conduxit, puta ad x. annos, uel plus, uel minus etiam. vj. uel v. ff. eo. quæro. §. inter. Ber.

k Celeri. Sic. ꝫ. de re. eccl. alie. uel nõ. si quis presbyterorũ. & ꝫ. eo. c. ꝑx. ubi dicitur, qualiter hoc uerbũ sit intel-

1 Adde ꝙs dicatur casus fortuitus i l. fortuitis. & ibi Bal. C. ꝺ pig. act. & gl. in §. thesauros. in ꝟs. fortuito casu. ist. ꝺ rerũ diui.

3 Quæ repẽte se obtulit. & facit ꝙ not. in tex. Io. And.

4 Vide de iura. calũ. cæterũ. su per glo. ij. Ioã. And.

5 Scilicet Azo. Ioã. An. hic distinguit ut hæc gloss. ꝑcedatq̃ñ puerse mora tur damnũ dãdo ut si tenet porcos in solario secus si non dando damnum, ut quia tenet ibi prostibulũ uel ludum ut tũc in pœnam nihil remittat idem Ho. sed nos practicamus semp deduci uel cõpensari inquilino noĩe inter esse uel mulctæ dãnato.

intelligendum. Et ita in quatuor casibus expellitur inquilinus.

Potuit. Primo ponit requisita ut ius emphyteuticum posit uendi, Secundo contra facientes punit: ibi, emphyteuta. Tertio soluit obstaculum: ibi. non obstante. Abb. Sic.

Emphyteuta ecclesiæ meliorationes suas uendere non potest, nisi seruatis his de quib. hic. Et si contra fecerit, uel canonē per bienniū non soluerit, nec morā postea celeriter purgauerit, iustè potest expelli.

CAP. IIII.

Potuit emphyteuta [a] (ecclesia primitus requisita [b], eiq; nuntiato, quantum sibi ab alijs offertur, si nolle soemere dixerit, uel a denuntiationis tempore duorū mensium spatium sit elapsum) meliorationes & ius sibi competens, alijs uendere [c] qui ab emptione huiusmodi minime prohibentur. [d] Emphyteuta quoq; secus præsumendo, uel cessando in solutione canonis per biennium [e] (nisi celeri [f] satisfactione † postmodū sibi consulere studuisset) iustè potuisset expelli: [g] Non obstante quod ei ut canonem solueret, non extitit nuntiatum: cùm in

[a] Emphyteuta. Videtur quod emphyteusis sit locatio ex eo quod ponitur in titu. de locato. sed non est uerum. insti tut. locati. §. adeo. Locatio enim potest fieri tam de rebus mobilibus, quā immobilibus [1] & se mouentibus, emphyteusis uero tantum de immobilibus. Contractus autem emphyteuticus medius est inter uēditionem & locationē in hoc autem accedit ad uenditionem: quia quando talis cōtractus celebratur, aliquid datur, sicut in uenditione datur pretium. sed tamen differunt: quia per uenditionem transfertur dominium, sed hic retinet dominus dominium: sed magis uidetur accedere ad naturam locationis: quia sicut locator retinet dominium, & singulis annis aliquid recipit, ita & hic: quia emphyteuta singulis annis soluit canonē constitutum. & ideo potius ponitur hæc decre. in isto tit. quam in præcedenti. Ber.

[b] Requisita. Hoc sumptum est. C. de iure emphy. l. ubi. l. ult. Primo requiri debet dominus ab emphyteuta an emere meliorationes ipsius uelit, secundum quod hic dicitur, alias caderet a iure suo: ut in l. prædic. Ber. Vnde uersus: Qui sine consensu templorum res alienat, Vel censum bino qui soluere negligit anno: Re careat tota, qui sic facit emphyteuta.

[c] Vendere. Sed nunquid possunt donare? Videtur quod non: quod quidam [2] concedunt. Alij dicunt, quod donare potest etiam sine consensu domini. C. de fun. patri. l. j. lib. xj. & pignori dare. ff. de pig. l. lex uectigali. & ff. de pign. act. tutor. §. ult. Ber.

[d] Prohibentur. Sed quæ personæ prohibentur ab huiusmodi emptione? Potest dici quod serui ecclesiæ, capitanei, & omnes personæ maiores, qui non sunt idonei facilitate conueniendi, unde posset dominus præiudicium pati. ff. qui satisda. cog. l. ij.

[e] Per biennium. Vt x. q. ij. hoc ius. §. qui rem. in priuato triennium requiritur. C. de iure emphy. l. ij. Sed si promisit soluere pœnam: rato manente pacto, si non soluat pensionem, & petat pœnam: nihilominus uult eum expellere: nunquid potest? Dicas quod sic arg. ff. de transac. qui fidem. & l. pacto. & C. de pact. cum proponas. in fauorem domini dictum est hoc. & facit ad hoc. ff. de reg. iur. cum par. Ber.

Glossa sequens quærit, ponit iiij. opi. & soluit.

[f] Celeri. Et ita patet, quod emphyteuta potest purgare moram offerendo canonem post biennium. Sic s. c. prox. sicut alienator. s. de reb. ec. alie. uel non. c. si quis presbyterorum. & ar. s. de ele. quod sicut. in fi. & ff. de uerb. obl. interdum §. ult. Sed quantum tempus dabitur ad purgandum istam moram? Videtur quod ante sententiam: ut ff. de inoff. test. Papinianus. §. meminisse. & C. quibus ut indig. alia est. Vel etiam usque ad lit. contest. ff. rē ra. habe. amplius hoc. & C. de plus peti. l. una. & s. eo. tit. c. uno. Vel modicum tēpus dabitur forsan. x. dierum. ff. de const. pec. promissor. §. j. & ff. ex quibus causis maio. in integ. resti. l. ab hostib. §. sed quod simpliciter. & ff. si quis cau. l. & si post tres. uel quācito potuit. ff. ad Tertyl. l. ij. §. confestim. & s. de ele. quia propter. ubi plura ar. de hoc inuenies. Quidā dicunt quod usq; ad litem cont. [3] pōt emphyteuta uitare pœnā huius cōstitutionis offerendo canonē pro iura prędicta. Sed nō credo quod usq; ad litis contestationē posit purgare morā: quia hoc posset differre, usq; ad duos annos, uel unum, uel tres, uel plures post tempus statuti biennij, & ita non esset celeriter, & propterea hoc uidetur potius facere timore pœnę quam uoluntate, & interpellatur coram iudice: sed tempus statutum ipsum interpellat, ut dicit in fine, & ultro debet offerre: ut C. de iure emphy. l. ij. Dabo ei modicum tempus post biennium elapsū. Talis enim celeritas ad modicum tempus refert post biennium respectu ipsius biennij. sicut hæc adiectio plus, ad modicam quantitatem refertur respectu quantitatis nominatæ. ff. de uerb. signi. hæc adiectio. & illud modicum considerabitur arbitrio iudicis, ex quo non est determinatum in iure. s. de offi. delega. de causis. & ff. de iure deliberan. l. j. §. ait prætor. & quod appellatur arbitrium boni uiri. ff. de uer. obl. continuus actus. §. ij. Ber.

Glos. seq. format sex quæstiones. Primam soluit, & eius contrarium consulit. Secundo quærit, & soluit distinguendo inter priuatum & prælatum ecclesiæ collegiatæ uel non. Tertio quærit de protestante, & soluit. Quarto quærit, ponit duas opiniones, & secundā approbat, signat contrarium, & soluit. Quinto quærit de sterilitate, et soluit. Sexto quærit de pluribus cohæredibus, & soluit.

[g] Expelli Sed nūquid authoritate sua propria potest dominus expellere emphyteutam si canonem debito tempore non persoluat? Videtur quod sic. C. de iure emphyt. l. ij. satis potest dici quod sic authoritate huius decre. & prædictæ. l. x. q. ij. hoc ius porrectum. §. qui rē huiusmodi. dicit enim l. pertimescat crimen, cum sibi arbitrium suæ ultionis sciat concessum. C. de meta. [4] deuotum. li. xij. & arg. ff. de pig. l. lex uectigali. & arg. C. de ser. expor. l. j. & ij. Sed melius faciet si authoritate iudicis hoc fecerit. C. de pig. l. iij. & j. de priu. pastoralis. Sed si alij tradidit possessionem, uel ab alio expellatur, non deijciet possessorē authoritate sua. arg. ff. de ui & ui arma. l. colonus. Item si emphyteuta cessauit per biennium & tantum amplius, quod non potest purgare moram postea si dominus receperit pensionem: nūquid dominus postea poterit expellere emphyteutam? Respondeo, in priuato [5] planū est: quia recipiendo pensionem iuri suo renuntiauit. ff. de lege cō. l. post diē. & l. prece. §. fi. ipso enim facto renunciat iuri suo. s. de ijs quæ fi. a. ma. par. ca. ex ore. cū suis cōcor. Sed quid dices de ecclesia? Respondeo, si prælatus de con-

[1] Item in emphyteusi requirit scriptura. C. e. l. j. in locatione non. Item cōductor nec uēdit, nec uendicat emphyteuta sic. C. e. l. ij. ff. si ager uectig. l. ij. Io. an. Sed dic quod imo nō acquirit scripturā, ut not. in cōsue. Parisien. tit. ij. in rubr.

[2] Vinc. s. pro quibus de don. inter uirū & uxo. in l. feu. dē feu. nō alie. sine cōsen. mat. l. do. l. Imperialē Dicit ēt Vin. quod de alienatiōe firmē tio in l. & donatio ē alienatio. Ioā. And.

Emphyteuta qui nō soluit, quātū tēporis dat ut moram purgare posit.

[3] Hic opi. destruit finis decr. si enim non requirit, quod ex. iudicium moneat: multo minus requirit quod in iudicio petat: cū plus sit in iudicio petere quā extra iudiciū admonere. Ioā. And.

† Hęc moderatio ā rigore nō hēt locū in emphyteuta priuati q habet trienniū. Imol. hic & in l. si insulā. ubi Ange. Alexan. & Ias. col. xiiij. de uerbo. oblig. Cæpola cā ciui. cō si. xxv. nu. 17. Bal. d. l. magnā. col. iiij.

[4] Et epidemeticis: & sunt metati milites ī terminis castrorū, q uallo circundari solēt. Et epidemetici, q secundū milites metiunt hospitaria nam ἐπιδημέω idē significat, quod ad ciuitatē in rem præsentē uenio.

[5] Priuato. idē in ecclesia. Pā.

1 Solus. imo quia agitur de non acq. rendo. Pa. hic Alex. cõs. xiiij. col. fin. li. ij. Franc. Are. consi. lxxxix. Phil. Cor. cõsi. clx-xxvij. col. fin. li. j. fa. quæ not. i cõsue. Pa ri. §. xiiij. nu. 9. cum seq. Adde Hieron. gratum. cõs. ij. col. fin. lib. j.
† Habet ad uerbũ apud Ansegis. iter cõstit. Lu do. Pij, & clotharij, lib. xx. c. xxx. nisi qđ hic q. dã addun tur.
2 Vnus. tũc tantũ põt solus quantum alius prælatus cum conuetu. Pã. hic & c. fi. col. fi. de præscr. c. j. col. fi. de dolo & contu. Lu do. Rom. cõs. xxx-vj. Philip. Dec. c. reprehẽsibi lis. col. fi. de appell. & consil. cxlj. co. j.
3 Tẽporis pteriti secundũ Io. An. Ho. & Laurẽ. ut no. i Spe. de act. §. j. licet qdã idẽ dixerint de fu turo: ut i. bi not. Io. And.
Pensio an sit dimi-

de cõsensu capituli recipiat pensionem, expellere nõ poterit postea emphyteutam: cum liberũ sit ecclesiæ uel emphyteutam expellere. uel pensionem petere. in auth. de ali. & emphy. contractus. §. si quis uero locator. col. ix. & eligendo unum, alteri renuntiasse uidetur, ut in prædictis legibus, post diem. & l. præceden. §. ul. Sed si solus 1 prælatus sine consensu capituli recipit pensionem, non credo quod obsit ecclesiæ quo minus possit expellere emphyteutam, nisi postea capitulum consensisset. ar. j. de ijs quę fi. a præla. sine consensu. ca. pastoralis. cum suis similibus. Et si unus 2 sit sacerdos siue rector, solus in ecclesia siue in capella, & recipit pẽsionem: idẽ credo, quod amodo non poterit emphyteutam expellere, ut dictum est. Item quid si dicat dominus: recipio pensionẽ 3 saluo iure meo ut per hoc non fiat mihi præiudicium quominus possim te expellere? Credo φ ualeat protestatio, nec per hoc pіudicatur ei: quia & si ipsum uellet expellere nihilominus posset petere pensionẽ. x. q. ij. hoc ius porrectum, §. qui rem. & arg. ad hoc. ff. si quis cau. l. ij. j. resp. & ff. de eo quod cer. lo. l. ult. Idẽ si fundus emphyteuticus clade uel chasmate perierit ultra medietatẽ, uel plus minus: nunquid debet pensio diminui? Dicunt quidam φ si ultra medietatem perijt, nõ tenetur emphyteuta soluere integram pensionem. C. de iure emphy. l. j. ex eo quod ibi dicitur: si uero particulare damnum &c. quia nomine partis, medietas intelligitur. ff. de uerb. signifi. nomen filiarum. §. j. ff. de usufruct. etiã partis. Alij dicunt, & melius, quod totam pensionem soluere debet, adhærentes literæ illius legis, ubi dicitur ex qua non ipsa re penitus substantia lædatur. insti. loca. §. adeo. in fi. Secundo hoc lignatur contra. C. de allu. l. ij. sed illud speciale est in tributo. Sed nunquid propter sterilitatem rei emphyteuticariæ debet pensio diminui? Et certe nõ, licet aliud sit in locatione. supra, cap. proxi. Item si sunt plures cohæredes, & unus non soluit pensionem: nunquid propter hoc fit præiudiciũ alijs? Non credo si soluat pensionem totam, & postea contra cohæredem agant iudicio familiæ ercisćundæ. ff. fami. ercis. hæredes. §. si unus. Et quod dicit expelli, respicit alteram partem disiunctiuæ. s. cum canonẽ non soluit: quoniam in altero casu. s. quando alienet domino requisito, emptor non potest expelli sine authoritate iudicis sui. 4 Ber.
z Statuta. Non est ergo requirendus emphyteuta: quia tẽpus statutũ ipsum admonet. C. de contrahend. stipu. l. magnam. & C. de iure emphyteu. l. ij. unde sumuntur ista uerba. sic & creditor ad petitionem urgeri non potest. C. de pigno. creditor. ff. de administra, tut. quidam. §. ult. & C. si propter publicas pen. uen. fu. cele. l. ult. in fi. Ber.

hoc casu, dies statuta z pro domino interpellet.

TITVLVS. XIX.

DE RERVM permutatione.

Ex concilio apud Syluanectum. †

Princeps potest rem ecclesiæ immobilem per permutationẽ acquirere, data re meliori uel æquali. h. d. Et in hoc quod dicit uel æquali. ẽ cas⁹ notabilis.

CAP. I.

I priceps uoluerit rẽ immobilẽ sanctis locis þ stare, & accipere ab eis aliã immobilẽ eodẽ modo de cõi uolũtate b permutationẽ contrahere: Liceat c ei hoc facere, si cã rõnabilis d id exposcat, & res quã þstiterit, maior fuerit, uel æqualis: pragmatica sanctione e super hoc promulgata.

DE RERVM PERMVTATIONE.

Visum est supra de emptione & uendi. Itẽ de quo dã cõtractu emptioni uicino, ut de locato, merito subijcit aliũ contractũ emptioni proximũ, ut est permutatio. Et hoc nomẽ permutationis est multũ generale. Nã cõuenit omnib. reb. quæ inter hominũ manus uersantur, et pp hoc nõ habet nomen spãle, sed remansit in suo genere: quia plura sunt negotia seu res quã uocabula. l. natura. ff. de præsc. uer. Abbas Sic.

De hac materia tractatur. x. qõ. ij. ea enim. §. sed & permutare. & xij. q. ij. in multis cap.

I princeps. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio ibi, licet. Abbas Siculus.

Permutatio rerum ecclesiasticarum, facta in casu nõ concesso, seu non seruata solennitate iuris, est reuocanda per successorem.

CAP. II.

VT cõmutatiões f rerũ ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsulte g factæ sunt ab eo q successor est, emẽdent.

Ex concilio apud Sylũanectum.

Mancipia ecclesiæ nõ debent permutari, nisi ad libertatem, uel nisi sint fugitiua, hoc dicit cum capi. sequenti.

CAP. III.

MAncipia ecclesiastica, † nisi ad libertatem non conuenit commutari: h uidelicet ut mancipia quæ pro ec-

b Voluntate. Alias certe non posset, sicut cum communi consensu emptio contrahitur & etiam dissoluit. C. de act. & obli. sicut ab initio. Ber.
c Liceat. Sic. x. quæstio. ij. hoc ius porrectum. §. sed & permutare.
d Rationabilis. Puta quod utilitas ecclesiæ in hac permutatione procuratur. 5 alias non debet fieri. j. cap. proxi. sicut nec alienatio fieri debet, nisi ut meliora prospiciat. duodecima quæstione secunda, fine exceptione. & supra, de ijs quæ fiunt a præla. cum apostoli ca. Bernard.
e Pragmatica. Pragma idẽ est quod causa. unde pragmatica sanctio, est constitutio super aliqua re promulgata: hic tamen ponitur pro confirmatione siue scriptura facta ab imperatore cum causæ cognitione super tali permutatione. Ala.
f VT commutationes. Supple statuimus.
g Inconsulte. Idest, in damnum ecclesiæ: quod esse non debet: imo rationabilis causa debet subesse, ad hoc ut fiat commutatio. s. eo. ca. prox. unde successor reuocabit inconsultam permutationem. simile s. de preca. cap. ij. imo & illa quæ fecit, successor reuocare potest, quod in damnum ecclesiæ datum est siue alienatum trigesima quinta quæstione nona, φ quis commiserit. s. de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorum. & xij. q. ij. monemus. duntamen toleretur in administratione. Ber.
h MAncipia. Commutari. x. q. ij. precariæ. in fin. Argumen. contra. sed hic determinat illud, & fauore libertatis hoc fit.

nuenda þ pter steri litatẽ rei emphyteuticariæ.
4 Sui. fa. l. i singulis. ff. de reg. iu. & in l. colonus. ff. de ui & ui ar. not. ad Alex. cõs. cv. nu me. 18. li. iij. & ad Phi. Dec. auth. q. rẽ. nu. 18. & consi. cxlvj. nu. 5.
† Alias, ecclesiæ.
5 Imo & si nõ þcurat. & est hoc priuilegiũ principis, secũdum Hos. per literã equalis. & hoc est æquũ dicere cũ ecclesia isinitis priuilegijs sit dotata þ pricipes: ut patet ex not. de reb. ecc. nõ alie. c. fi. si uidet Ho. quare tã amare glossatores interp tati fuerũt hunc tex. ad id. ff. đ dona. inter ui. & uxo. l. si id quod. §. si quas serui operas. & hoc placet. Io. an. Idẽ Pan. hic. Math. afflict. decis. nea po. xvij.

cleſiaſtico homine dabuntur, in eccleſiæ ſeruitute permaneant,& eccleſiaſticus homo, qui cõmutatᷓ, fruatᷓ perpetua libertate. quod .n. ſemel [a] Deo cõſecratũ [†] eſt, ad humanos [b] uſus trãſferri nõ decet.

Ex eodem.

Serui eccleſiæ cum profanis permutare non poſſunt, nec alienari, niſi ſint fugitini.

CAP. IIII.

INiuſtũ uidetur & impium ut mancipia quę fideles Deo & ſanctis eiꝰ pro animæ ſuæ remedio cõſecrarunt, cuiuſcunque muneris mancipia, uel cõmutationis cõmercio, iterũ in ſeruitutẽ ſecularium redigantur, cũ canonica authoritas ſeruos tantum modo permittat diſtrahi fugitiuos. [c] Et ideo eccleſiarũ rectores, ſummopere caueant, ne eleemoſyna unius alterius peccatum fiat. Et eſt abſurdum, ut ab eccleſiaſtica dignitate ſeruus diſcedens, humanæ [d] ſit obnoxius ſeruituti. [e]

Vrbanus tertius.

Præbendæ pacto præcedente, permutari non poſſunt [†] epiſcopus tamen poteſt de loco ad locum permutare perſonas.

CAP. V.

QVæſitu eſt ex parte tua, ſi commutationes fieri ualeant præbẽdarum, cùm commutatio dignitatum [f] in Turoneñ. cõcilio fuerit interdicta: & ĩ. Generaliter itaq; teneas, ꝙ commutationes ꝑbendarum de iure fieri nõ [g] poſſunt, præſertim pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia uel connexa ſpiritualibus labem ſemper continent ſimoniæ. [h] Si autem epiſcopus [i] cauſam ĩſpexerit neceſſariã, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas: ut quæ uni loco [k] minus ſunt utiles, alibi ſe ualeãt utilius exercere.

Clemens tertius.

Eccleſiæ iure proprietatis, poſſunt adinuicem permutari, & poſſeſsiones earum etiam permutari poſſunt, et pro minus ualentibus pretium ſuppleri.

CAP. VI.

AD quæſtiones ſoluendas: & ĩ. Intelleximꝰ ex literis tuis, quòd duæ cõuentuales eccleſiæ ſunt in tua diœceſ. conſtitutæ, quarũ utraq; parochialẽ habet eccleſiam, cũ poſſeſsionibus magis alteri, quam ſibi uicinam. Illis autẽ eas deſiderantib. permutare, cùm illarum altera reſpectu meliorum prouentuum [l] plus abundet, & ideo ſibi poſtulet adijci certam ſummam pecuniæ numeratæ, ut ſic ad æqualitatem permutationes ualeant peruenire, utrum poſſet id licitè fieri extitit dubitatum: & infra. Reſpondemus quòd cùm de dictis parochialibus eccle-

[a] Semel. Deo conſecratum. xij. q. ij. epiſcopus qui. & c. nulli licet. xix. qõ. iij. quæ ſemel. & ĩ. de relig. domi. ad hæc. Arg. contra. liiij. di. ex antiquis. Solu. illud eſt præter regulam ſtatutam cõtra eos, qui ordinati ſunt ſine conſenſu dominorum ſuorum, cum in hoc ipſo delinquunt. & maxime ad terrorem, ne alij hac occaſione ſubtrahunt ſe a dominis ſuis. argu. ij. q vij. quapropter & ff. de pœnis. l. capitalium. §. famoſos.

[†] Alias, dedicatũ.

[b] Ad humanos. Id eſt, ſeculares de conſe. diſt. j. ligna. ueſtimenta. Sed contra uidetur. xij. quæ. ij. eccleſiaſticis. ubi ſeruus eccleſiæ ſeculari perſonæ datur: ergo multo fortius permutari poteſt. dicit Ala. quod loquitur hóc capi. & ſequens de ſeruo eccleſiæ dato, & conuerſo facto: qui cũ ſit religioſa perſona, ſeculari perſonæ ſeruire non debet. Lauren. dicit, quod ex cauſa prohibitum fuit: quia ad laicorum ſuggeſtionem ſæpe inutilia mancipia pro utilibus permutabantur: quod ne fiat, ſtatutum eſt, ut non niſi ad libertatem commutentur: ſed ceſſante cauſa, ceſſabit conſtitutio. lxj. diſt. §. his omnibus. & ff. de pact. quod dictum T. Vel dic factum principis, non eſt trahendum in conſequentiam. ipſe enim non ſubijcitur legibus. & ſic loquitur contrarium in principe. Ber.

[†] Philip. Dec. cõſi. cxlj. not. late in tractatu eg. Cancella.

[I] Niuſtum. Breue eſt, & idem dicit quod ſ. proxi. capi. Et tres dici poſſunt partes, ſicut tria ſunt dicta. Secunda ibi, & ideo. Tertia ibi, & eſt. Ioannes de Imo.

[c] Fugitiuos. xij. qõ. ij. fugitiui. Arg. contra. C. ad legem Flau. de plagi. in fuga. Sol. Dũ eſt in fuga, nõ debet uẽdi, ſed cum fuerit reuerſus. & patefacto uitio emptori, nec poſtea fiat redhibitio. ff. de contrahen. emptio. quod ſæpe. §. ſi quis amico. & §. ult. T.

[d] Humanæ. Sic ſupra, capitulo proxi cum ſuis concordan. ibi poſitis.

[e] Seruituti. Et eſt alia ratio, quæ aſsignatur in ſeruis minorum. C. de admi. tu. l. lex quæ tutores. ff. de fideicom. li. cum quaſi. §. in furioſi. Lau.

QVæſitum. Primo ponitur quæſtio. Secundo ſolutio ibi, generaliter. & ibi duo dicta. Secundum ibi, ſi autem. Abbas Siculus.

[f] Dignitatum. Et diuiſio præbendarum, [†] ſupra, de præbend. maioribus. quod eſt concilium Turoñ. de quo fit hic mentio. & xij. quæſt. ij. alienationes.

[†] Addita fuit iſtud uerbũ in quo ſe correxit glo. qui nõ uidẽs olim dubiũ decreta. dixerat, ꝙ etiã ꝑmutatio præbendarũ erat ꝓhibita per concilium Turoneñ. ſed hoc erat falsũ: qa diuiſio ꝑbendarũ ibi ꝓhibita ſed non commutatio, & hoc etiã reprehendebãt Pe. & Ab. qui nõ uiderũt hãc additionẽ. Ioã. And.

[g] Non poſſunt. infra, eo. cum uniuerſorum. & capi. cum olim. niſi hoc fieret authoritate ſuperioris. ſ. de præben. inter cætera. & hic, prout ſequitur. B.

[h] Simoniæ. Quia in ſpiritualibus, uel ſpiritualibus annexis, nulla pactio uel conuentio debet interuenire. j. q. ij. quam pio. & ſ. de pact. cum pridẽ. & cap. ulti. in ſpiritualibus annexis: ut eſt iuſpatronatus. ſ. de iud. quãto. & ſ. de præb. ſignificaſti. dic ut ibi.

[i] Epiſcopus. Innocentius quartus dixit, quod hoc uerum eſt, quando iſti commutare uolentes habent præbendas in diuerſis eccleſijs, uel in eadẽ. ſi enim eſt præbendæ onus annexum intelligitur hoc cap. ſi ſunt in diuerſis eccleſijs. ſi autem in eadem & ſi ſine onere, tunc poſſunt permutare authoritate propria. [†] & poteſt eſſe ratio, licet ipſe non aſsignet, quæ ſequitur in lxx. diſ. c. ſanctorum. & lxxiiij. diſt. quorundam. Bern.

[†] Propria. Imo requiritur autoritas epi. Pan. & ita ſeruatᷓ niſi qñ collatio ſpectat ad inferiorem, quia ille expedit etiam ſpreto patrono eccleſiaſtico, ꝗ ꝑdit tũc ius ſuũ in Gallia, ne detᷓ occaſio currendi Romã, ut no. in Regu. Cancella. xvij. de in fir. rſigna. nume. 79.

[k] Vni loco. vij. q. j. mutationes. & cap. ſcias. & cap. omnis qui. & ualet interdum mutatio loci. lxxxj. di. ualet. Ber.

[†] Eſt. n. neceſſe, ꝙ utraq; habeat tẽporalia quorũ poſsit fieri hęc ꝯparatio. Ioã. And.

[l] AD quæſtiones. Prouentuum. ſcilicet temporalium: [†] unde admittitur cum temporalibus mutatio: quod aliter non fieret. infra, eo. cap. & hic, prout ſequitur.

Per

sijs per se [a] queat [b] commutatio celebrari, & in permutatione possessionum per se nõ sit inhibitũ [c] si altera ratione possessionum alteri præponderet, pecuniam posse refundi † de ipsarum possessionibus adinuicem, prout uisum fuerit expedire: refusa certa pecuniæ quantitate, poterit cõtractus [d] permutationis iniri, sic tamen, quòd illi contractus nequaquã sibi inuicem misceantur.

Innocentius tertius Senonẽ. archiepiscopo.

Beneficia sua perdunt, qui ea propria permutant authoritate.

CAP. VII.

CVm olim magister S. & B. archidiaconatum & præpositurã adinuicem cõmutassent: & j. Licet prædictus magister, ab initio sponte fuerit de permutatione confessus, [e] idem tamen B. eam inficiabatur omnino proponens: ꝙ ipse præpositurã sine conditione qualibet resignauit, & post resignationem prædicti magistri, archidiaconatũ fuerat assecutus: & infrà. Cùm ergo nobis constaret, quòd ipse B. suum præsticerit permutationi consensum [f] prædictus autem magister suum publicè fateretur errorem: & hunc præpositura, & illum archidiaconatu curauimus spoliare, super hoc definitiuam [g] cõtra eos sententiã proferẽtes.

Idem archid. & P. sancti Andreæ Colonien.

Si permutatio beneficiorũ completa est ex una parte, & per alteram stat quo minus impleatur, restituitur pars ad suũ beneficium. & secundum hoc continet ius.

CAP. VIII.

CVm uniuersorum: & infrà. Intelleximus G. canonico referente, ꝙ cũ ipse & L. clericus de permutatione præbendarum suarũ inter se tractare [h] cœpissent, quam utilitati utriusq; [i] imminere credebãt, tãdem idem L. præbẽdæ eiusdẽ G. cuidam cõsanguineo suo assignata, præbendã suam ei sicut promiserat, noluit resignare: [k] & infrà. Cũ igitur deceptis [l] & non decipientibus, iura subueniãt: licet ipsi per se de iure nõ possent ecclesiastica beneficia ꝑmutare: ut tñ simplicitati [m] venia tribuatur, Man-

[a] Per se. id est, separatim sine possessionibus.

[b] Queat. Et ita spirituale cum spirituali potest commutari, sicut temporale cum temporali. De hoc dixi s. de transact. super eo. arg. xvj. q. ulti. nemini. & hoc authoritate superioris. arg. ff. de ijs qui no. infa. furti. §. q iussu. & cũ identitate utriusque. x. qõ. ij. hoc ius. alias nõ liceret. s. de præben. maioribus. xij. q. ij. diaconi. & cap. sine. alias non. j. eo. c. ulti. Item not. ꝙ ad hoc ꝙ aliquid habeatur tanquã beneficiũ, non potest ex permutatione ꝓuenire: quia esset munus a manu sicut nec transactione. s. de transactio. super eo. Item licet permutatio locum habeat in spiritualibus, non tenet emptio uel uenditio. & est ratio: quia nulla est emptio sine pretio: ut instit. de emp. §. item pretium. quod in quantitate & in numerata pecunia consistit C. de actio. empt. & vend. empti fides. quod non est in permutatione. ff. de re. permut. l. j. Sed uterque est quasi emptor & uenditor. ff. de edil. edict. sciendum. §. emptorem. Laur.

[c] Inhibitum. vnde uidetur concessum. arg. xxx. q. iiij. qui spiritualem. & j. de spon. cũ apud. ff. de procurat. mutus. §. j. De hoc dicitur. s. de translat. inter corporalia.

[d] Cõtractus. Duo enim erunt contractus, non se aliquo modo tangentes. tamen si una uilla cõmutaretur cũ alia, ita quod utraq; ecclesia esset accessoria ad uillas, bene permutaretur cũ vniuersitate. arg. j. de iure pat. ex literis. c. cũ seculũ. ad instar fundi dotalis. ff. de fund. do. l. j. C. eo. titu. l. ij. nec aliquid intelligitur esse pretiũ ecclesiæ, sicut nec pretium peculij est cum seruus [illegible]enditur cum peculio. ff. de pecu. si ex duobus. §. ult. & l. seq. Lau.

CVm olim. In prima parte narrat processum. In secunda definit: ibi, cum ergo. Abb. Sic.

[e] Confessus. Quæ confessio ei præiudicauit. s. de cõfess. c. ij. & iij. Sed aduersario non debet præiudicari. j. de adul. significasti. & ij. q. v. interrogatum.

[f] Consensum. Et sic fuit particeps simoniæ: unde debuit priuari dignitate illa. s. eo. quæsitum.

[g] Definitiuam. Ergo in ciuili causa, aliquæ sunt partes iudicis in cõfitentem, similiter & in criminali. ij. q. j. nos in quenquam. nec obstat. ff. ad leg. Aquiliã. perinde. Nam nullæ sunt partes in cognoscendo, sed aliquæ sunt in pronunciando. [1] Io. Sic ergo patet ex hoc c. & s. eod. quæsitum. ꝙ nulli possunt de iure sua authoritate adinuicem sua beneficia permutare: ut j. c. proxi. Et illa potest esse ratio: quia non contrahit permutationẽ qui rem alienam tradidit. ff. eo. l. j. §. ulti. Et arg. ad hoc. ff. de conditio. caus. dat. l. ulti. Sed beneficium non potest possideri tanquã ꝓprietas: quia nullus dominiũ dicitur habere sui beneficij, cum quasi vsuario [2] clerici cõparantur. sed ecclesia bene põt possideri ab alia ecclesia, tanquam proprietas. unde possunt bene adinuicẽ permutari. s. eo. ad quæstiones. Item permutatio uicina est emptioni. ff. eo. l. ulti. & quasi successit permutationi. ff. eo. l. j. sed spiritualia emi uel uendi nõ possunt. [3] j. de simo. querelam. & j. quæst. j. qui studet. Bern.

CVm uniuersorum. Dicit Io. And. ꝙ gratiam cõtinet, & potest summari secundũ eum in ea parte quæ cõtinet ius, hoc modo. Clerici per se sua beneficia non permutant. In prima parte ponitur narratio. In secũda gratiosa prouisio: ibi, cum igitur. Abb.

[h] Tractare. Quod nõ licet [4] à possessore præbendæ uel dignitatis. s. de prę ben. maioribus. sed superior hoc facere potest. supra eodem. quæsitum. Ber.

[i] Vtriusque. Quia altera alteri magis uicina erat, uel alia conueniens causa. si. s. eo. ad quæstiones. & x. q. ij. hoc ius. §. sed & permutare. & s. eo. c. j. T.

[k] Resignare. Et sic decipit eum: unde ei iura non subueniunt, ut infra dicitur.

[l] Deceptis. Sic supra de rescript. super literis. ff. ad Velleia. l. ij. §. verba. C. eo. si fine. quia stultis non consueuit succurri, sed errantibus. ff. de iuris & fact. ignoran. l. pen. §. si quis ius. & C. si mi. se ma. dixe. si is. & j. de donat. inter dilectos. Lau.

[m] Simplicitati. Cui parcendũ est. s. de rescrip. sup literis. & in auth. de instr. cau. & fi. §. hæc autem omnia.

Beneficiũ ex sola ꝑmutatiõe, nõ potest quis consequi.

Emptio nulla est sine ꝑtio.

† Etiam si respectu tituli. Pet. Anch. cõs. cclxxix. fa. q̃d scripsi in cõsuet. Parisiẽ. §. xxxvij. gl. x. q. j. in fi.

[1] Adde ꝓ hoc tex. & ibi bona ratio ĩ gl. in l. j. C. de confessis. † Et sic ñ mansit in terminis simplicis tractatus.

[2] Vsuario. hæc ueritas iuris ut per Gemi. c. pñti. de officio lega. in vj. Sed de cõsuetudine sũt usufructuarij, ut not. in consuet. Paris. §. clj.

[3] Itẽ uterque uidet se elegisse uel obtulisse, ꝙ esse non debet s. de fil. ꝑsby. c. qm̃. & j. de iure patr. ꝑ nostras. secũdũ Vin. Tũc ergo rectè ꝓcedit permutatio, quãdo init nõ ex pacto partiũ: sed ex autoritate superioris q ex arbitrio suo de rebus ꝑmutatis dispo nit & ꝑ id omne vitiũ abolet. ff. de ijs q not infa. l. furti. & s. de præbẽ. nisi secundum Gof. Ioã. And.

[4] Licet. imo licet. Panor.

damus quatenus, si constiterit prætaxatū G. taliter fuisse deceptum, amoto à præbēda sua cōsanguineo ipsius L. uel quolibet àlio illicito detentore, a eā restitui faciatis eidem.

Gregorius nonus Beroñ. & Fugieñ. Abb.

Spirituale cum temporali permutari non potest.

CAP. IX.

EXhibita nobis abbatis & conuentus S. Martini de Pannonia petitio continebat, ꝙ cum super causa quæ inter ipsos † ex una parte, & præpositū Albañ. ex altera super quibusdā decimationibus uertebatur ad C. capellanum nostrū, tunc in Hungária cōmorante nostras literas impetrassent: ipse ac magister M. in quos vtrinque tanquàm in arbitros extitit compromissum, b arbitrati c fuerunt, ꝙ si dictus præpositus obtineret decem millia solidorum regalium à rege Hungariæ concedi monasterio memorato, ipsi ab earundem decimationū petitione cessarent: & infrà. Quocirca mādamus: quatenus si uobis constiterit de præmissis (cū permutatio de spiritualibus † ad temporalia d improbetur) prædictū arbitrium, & quicquid secutum e est ex eo uel ob id, irritum decernatis.

ff. si quis in ius uoca. nō ierit. l. ij. ff. de eden. l. j. §. ult. & ff. de iuris. om. iud. si quis id. §. doli. lxxxvj. dist. tanta nequitia. & s̄. de trāsla. inter corporalia: sed de iure debet uterque amittere suā præbendam. s̄. cap. proxi. & cap. quæsitum. Sed non est uerum, qď alter renuntiauerit. Videtur tamen quod iste G. de iure posit repetere suam præbendam, tum quia contractus talis reprobatus est. s̄. de præben. maioribus. & s̄. eo. quæsitum. ergo potest uenire cōtra. C. de agri. & cēsit. quemadmodū. lib. xj. tum quia non fuit res secuta propter quam data est. C. eo. tit. rebus. Laur. sed T. dicit quod non potest eā ꝑ se repetere. 1 argu. s̄. de renunt. qď in dubijs. & sic continet gratiam.

a Detentore. Sic s̄. de concess. præbē. propositis.

EXhibita. In prima ponitur facti narratio. In secunda definitionis cōmissio: ibi, quocirca. Abb. Sic.

b Compromissum. Et sic patet, quod de re spirituali potest ī arbitros 2 cōpromitti. sic s̄. de arbit. cum olim. & c. contingit. & cap. penultim.

c Arbitrati. Et male prout sequitur.

d Temporalia. Ergo temporalia cum spiritualibus commutari nō possunt. s̄. eod. ad quæstiones. quia nec uendi nec redimi possunt j̄. de simo. querelā. & ita non permutari: sed cum alio spirituali bene: ut in c. ad quæstiones. & s̄. de transact. statuimus. sic & transactio, dummodo spirituale detur pro spirituali. sic & permutatio, sed fructus decimarū bene possunt uendi & locari. supra titu. proxi. c. ij. sed ipsum ius nequaquam. Bernardus.

e Secutum. Et sic patet, quod arbitrium nullū fuit ipso iure: quia contra formā iuris prolatum fuit, de re spirituali ad tēporalem. sic s̄. de confir. util. uel inuti. examinata. & sic si principale nō tenet, nec accessorium. s̄. de elect. qualiter. s̄. de foro compet. si diligēti.

1 Idē Inn. & Hostiē. Pe. & Ab. huic gratiæ causā ċdit ne aliter ex suo dolo commodū reportaret, sed hodie per cōsti. cle. l. si beneficia ꝑmutatiōis causa resignata cōferantur alijs, quā ꝑmutare uolentib. non tenet collatio: ut eo. tit. de cōcess. Ioā. And.

† Alias, ipsum.

2 Vt arbitratores, secundum Hostiē. ut not. ī tex. Ioā. And.

† At qui decimæ ñ sūt res spirituales nec substātialiter, nec formaliter, nec materialiter: sed tm̄ applicatiue, q̄a ministerio spūali deputatæ ut tenēt theologi in 4. Sentēt. & ibi Thom̄. Aq̄nas, Io. Gers. in li. de vita spirituali animæ. lec. iij vbi lect. ij. correl. iij. rephendit canōistas q̄ crebro fallunt & fallunt dū spiritualia indicāt illa q̄ carnalia & materialia esse null⁹ nescit, puta decimas, ꝑ

etiam si iuramētum interuenisset: ut ibi. C. de legi. nō dubium. & s̄. de fide instru. inter dilectos. & xvj. q. vij. & hoc diximus. Sic patet, ꝙ temporale nō potest dari loco decimarum. Argum. contra. s̄ de rebus eccle. non alie. ut supra, ubi uidetur ꝙ temporale posit dari pro decimis. sed ibi soluitur. Ex hac decre. 3 soluit quæstio, quæ multum occurrit de facto: quandoque aliqui uolunt certas possessiones tradere quo ad proprietatē uel usumfructū ecclesijs, quibus tenentur soluere decimas possessionum suarum: ut sic aliæ possessiones liberæ remaneant ab exactione decimarū. patet qď hoc fieri nō potest. & hoc idem habuimus in antiqua compilatione de decimis. intelleximus. quæ non debuit remoueri.

TITVLVS XX.

DE FEVDIS.

Innocētius tertius Marieñ. episcopo.

Si dominus à vasallo recipit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio, non tenetur cōputare fructus in sortem. h.d. secundum intellectum communem. Et est casus singularis qui alibi non legitur.

CAP. I.

INsinuatione præsentium declaram⁹ quod Gageria f quam de feudo ecclesiæ tuæ ab M. dignosceris recepisse, a te potest liberè detineri fructibus nō cōputatis in sorté: Ita videlicet, ut quandiu fructus † illos ceperis in sortem minimè computandos, idem M. à seruitio in quo tibi & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis. g

Idem Mediolaneñ. archiepiscopo

Ponit tres casus, in quibus non obstante iuramento de nō infeudādo, potest episcopus antiquum feudum ad ecclesiam reuersum † nouo vasallo concedere. hoc dicit. Et est casus notabilis, interpretans iuramentum de non alienando.

CAP. II.

DE FEVDIS.

Visum est supra de quibusdam contractibus, quibus rerū dominia transferuntur, sed quia per infeudationem transfertur utile in vasallum, directo remanente apud dominum, & sic est species cuiusdā alienationis, ideo post titulos præcedētes, subijcitur iste. Abbas Sicu.

De hac materia tractatur xxij. q. ulti. de forma.

INsinuatione. Primo ponitur dictum. Secundo limitatio: ibi ita, videlicet. Abb. Sic.

f Gageria. Id est, pignus siue feudū, & est uulgare theutonicorum.

g Immunis. In hoc casu permittitur ecclesiæ fructus non computari in sortem, ut res illa citius perueniat ad ecclesiam. simile. j̄. de usuris. c. j. & c. conquestus. & in alio casu nō computantur fructus in sortem: ut j̄. eo. titu. de usur. salubriter. Sed quid si uellet seruire ecclesiæ ad hoc ut computaret fructus in sortem? Dico 4 quod in hoc casu non est audiendus. Ioan.

dia & quosuis redit⁹.

3 Et ex c. xvj. q. vij. oēs decimæ. & de hoc ꝑ Bar. Brix. in q. cū quædā ecclesia. & est dnicalis. xlix. ubi tenet Bar. ꝙ tale pactū fcm̄ addecēniū ecclesia seruare tenet etiā si res ꝑ decimis ꝑmutata charitate ꝑdat. Ioā. And. Idē Pan. hic dicens ꝙ pactū ad tps videt fieri super fructib⁹ & non super ipso iure decimādi.

† Dicunt eē tex. singularē alij fauore ecclesiæ, alij fauore dñi directi. sed vtrique errāt utque noue not. in cōs. Paris. §. j. gl. ix. quę. iij. debet hic tex. intelligi quatenus seruitiū īter i⁹ substractū cōmēsuratur fructibus. alias vsura est.

† Baldus. cōsi. cccc-xxxij. lib. ij. Calder. consi. j. de his q̄ fiunt a prælato sine cōsēsu capituli Pau. cons. cxxxix. li. ij. Philip. Cor. cons. clxxxj. lib. ij. cōs. ccl. lib. iij.

4 Dico. &

male ut nuper no. in tex.

a EX parte. Feudũ. Feudũ alienari non poteſt, ſed dari poteſt in dotem, uſque ad uitam feudatarij. ĩ. de do. inter uirum & uxorem. nuper. Io.

b Alienare. Si uaſallus alienat totum feudum, uel maiorem partem, perdit feudum. & dominus à quolibet poſſeſſore põt illud reuocare. ſi uero minorẽ partẽ eius dat in libello, uel obligat pignori dũmodo remaneat ĩ ſeruitio domini, propter hoc non perdit feudum: ut in libro feud. qui mod. feu. amit. §. ij. & iij. T.

c Conſortem. Quaſi iure accreſcẽdi. ff. de uſufr. accreſcendo. per totum titulum. & in libro feu. quibus modis feud. amit. §. præterea.

d Inueſtire. Videbatur ꝙ non, quaſi delictum alienantis feudum ſine licentia domini reſpiceret huiuſmodi conſortem uel filium. Vel illud mouebat quæſtionem: quia uidebatur ſufficere ut haberet iure ſucceſsionis, nec eſſet neceſſe eũ inueſtire. Ioã. G. & Tã. dixerunt, qđ qui alienat feudũ dño inconſulto ius feudi ꝑdit, & cõſanguineus nõ habet ius in illo: ut in lib. feud. ſi cliẽtulus. & in conſtitutione Fride. Imperialẽ. §. igitur habito conſilio. & tamen epiſcopus qui ſacramento tenetur non alienare bona eccleſiæ, de nouo ſine licentia domini papæ dare poteſt tali conſorti feudum illud non obſtãte ſacramento præſtito: quia aliud eſt alienare de nouo, & aliud antiquum concedere. arg. ĩ. de Iudæis. conſuluit, & ff. de no. ope. nũ. l. j. §. opus nouũ. ĩ. de do. per tuas. xxiiij. q. j. Achatius. & xij. diſt. præceptis. T.

a Hoc uidet̃ correctũ q̃a & ſi pauca uendat ſine cõſenſu dñi feudũ amittit in li. feu. ✝ ꝓhi. feu. alie. per legẽ, ĩperiali. §. habito. ſecũdũ Hoſt. ſed glo. ibi & cõiter dñi legũ, contra ꝙ ſi partẽ uẽdidit: illam ſolam perdat. Ioan. And. Pan. hic & late not. in cõ ſue. pariſi. 13. gloſ. 5. numer. 7.

† Alias, adhuc.

EX parte tua, noſtro eſt apoſtolatui reſeruatũ ꝙ ſæpius dubitaſti, utrũ cùm contingit uaſallũ tuum decedere, & ad te feudum a ipſius redire, feudũ eius alij liceat tibi dare quãuis iuramẽto tenearis adſtrictus, nõ infeudare de nouo, Romano pontifice inconſulto? Adhuc † ſi uaſallum tuũ feudum alienare b cõtingat, amplius filiũ uel conſanguineũ eiuſdẽ feudi cõſortẽ c de ipſo ualeas inueſtire? d Alia quoq; dubitatio cõtinebat, ut cùm feudũ alienatũ repereris, ꝙ ꝑ te facile recuperare nõ potes, utrũ poſsis alicui laico ĩ feudũ illud cõcedere, qui & illud recuperet, & in feudũ per eccleſiam recognoſcat: & ĩ. In primo ergo caſu feudũ decedẽtis liberè (ſi uideris expedire) cõcedas. Atq; in ſecũdo filiũ e uel cõſanguineũ alienãtis inueſtiẽs. In tertio feudũ alienatũ, poteris ei licẽter concedere, per quẽ ipſa † eccl'ia ualeat rehabere.

a Filius. no. in con ſue. Pariſ. 15. q. 36.

Parente dãnato caſu quo bona damnãtur: habet ratio liberorum. ne ex alieno cõmiſſo ĩnocentes pœnam luant. vñ qñque dimidiã, qñque totũ habebũt. Ioã. And.

Glo. ſe. recitetur per q̃õnem arg. pro et contra. Secundo ponit tres caſus quibus uaſallus feudum perdit, et reuertitur ad dominium, et quartũ in quo perdit, ſed ad dominum non reuertitur.

e Filium. Videtur quod ob delictum patris nõ debeat filius a feudum amittere. arg. ff. de in ius uocan. adoptiuum. in fin. ff. de decurio. l. ij. §. nullum. & ff. de bonis damna. cum ratio naturalis. j. reſponſo. §. ſi plures. & argumen. ff. de bonis libertorum. quæritur pro & contra. & C. de quæſtio. diuo. ff. de iure patro. l. iura. Argu. contra. ff. eod. titu. l. qui contra legem. Ioan. De hoc ſcire debes, quod ſi uaſallus intra annum & diem inueſtituram feudi ab hæredibus domini non quæſierit, uel domino petente iuramentum fidelitatis tertio commonitus nõ præſtiterit, uel aliquam feloniam contra tenorem iuramẽti fidelitatis fecerit perdit feudum, & reuertitur ad dominũ. Si uero aliquid graue contra dominum perpetrauerit, puta fratrem eius uel patrem interfecerit, uel aliud graue, ſi feudũ eſt paternum, amittit illud: & non ad dominum, ſed ad cõfeudatarios ſuos pertinet: ut in libro feudorum: quibus modis feud. amit. §. ult. ſed ad filios illius non pertinet. Tan.

† Alias, ipſum.

TITVLVS. XXI.

DE PIGNORIbus & alijs cautionibus.

DE PIGNORIbus.

Viſum eſt ſupra de quibuſdam ſpeciebus alienationis. Videndum reſtat, đ obligationib. realibus, ideo ſubijcitur titulus de pignoribus, Abbas Sicu.

De hac materia tractatur xij. q. ij. et q. iij. per totũ. et infra in titulo de ſolutionibus.

Ex concilio Remeñ.

Res eccleſiæ pignorari non debent, niſi ex neceßitate et rationabili cauſa.

CAP. I.

NVllus ꝑsbyter ꝑſumat calicẽ, uel patenã, uel ueſtimentũ ſacerdotale, aut librũ f eccleſiaſticũ tabernario, uel negotiatori, aut cuilibet laico uel fœminę in uadiũ dare: Niſi iuſtiſsima neceſsitate g urgẽte.

NVllus. Vaſa eccleſiæ & alia deputata ad cultũ diuinũ niſi ex iuſtiſsima neceſsitate pignorari non debẽt. h. d. Abbas.

f Librũ. Non prohibet obligari, quaſi ſacrũ: quia non benedicunt̃ libri: ſed ideo, quia ex quo fuerit in ſacro uſu, ad manus laicorum uenire non debent. de conſe. di. j. ligna, altaris pallia. ueſtimenta. in ſancta. Vel eodem modo prohibentur obligari liber uel calix, ſicut prohibentur aliæ res eccleſiæ. niſi in caſibus neceſsitatis. s̃. de rebus eccle. alie. uel non. nulli. ut hic patet.

g Neceſsitate. Quæ erit illa neceſsitas: puta ſi parochiani illius eccleſiæ caperentur. xij. q. ij. ſicut omnino. & pro pauperibus alendis & conſimilibus. xij. q. ij. aurum habet. Et cauſa captiuitatis, pignori dari poſſunt: ut in authen. de non alie. rebus eccle. §. his autem pœnis. col. ij. Sed contra uidetur. C. quæ res pig. ob. poſ. l. iij. & ff. eod. ti. l. j. §. eam rem. & ff. de pig. ſed & quod. §. quod emptionem. a contrario ſenſu, ſed canones præualent.

Gregorius iij. Exoniẽ. epiſcopo.

Liber homo, non poteſt pignorari.

CAP. II.

LAtor præſentium: & infrà. Lex h habet, ut homo liber pro debito non teneatur, etſi res defuerint quæ poſ-

LAtor. Liber homo pro debito detineri non debet, etiam ſi non habeat unde ſatisfaciat. hoc dicit. Abbas.

h Lex. C. de actio. & oblig. obes. & C. quæ res pig. ob. poſ. l. filios. ff. de lega. j. ſenatus. §. ulti. in authenti. ut nulli iudi. §. quia uero. collat. ix. Niſi in caſibus: ut qui ab hoſtibus detinentur. C. de cap. & poſtli. re. l. ab

 hoſtibus

hostibus.& l.ultima. Pater enim potest filium obligare quandoque: quoniam & uendere potest in maxima necessitate. C.de patribus qui fi.distraxe.l.ij.Item ex consensu libera persona obligari potest, scilicet in obstagio: [r] ut supra,de iureiur. ex rescripto. alias ordinarium est ut qui bonis cedit, liber uadat quo uult. C. qui bo. ce.pos.l.j.& ĩ. de solut. Odoardus.Ala.

[r] Obstagio. sed p principes tantũ uel remp.fieri potest.

[a] Adijci.i.adiudicari. quod uerum est, si bonis cedat, alias in carcere detrudatur.C.q bo.ce. pos. l.j.j.respon.

EX præsentium. Primo narrat factum.secundo dat iudices: ibi, unde. Abbas.

[b] Necessitate. Si pro sua necessitate obligauit, non tenuit obligatio. argu.C. si res alie.pi. da. fue. curator. & C. quæ res pig. oblig.possunt. qui filios. quia non obligãtur nisi quæ quis de rebus suis obnoxia facit. Quare ergo præcipitur, ꝙ hæres luat, cum ecclesia libere a creditore possit repetere.x. quæst.ij.hoc ius. §. qui uero res ĩ.de reb. eccle.alie. uel non.si quis presbyterorum? Forte de facto: quia nisi recolligerẽtur,ecclesia rehabere non posset. Vel uoluit hic papa creditori prospicere.quia aliter, ab hærede presbyteri suum debitum consequi non potuit. uel est in optione ecclesiæ utrum uelit alienantem uel recipientẽ conuenire. xij.q.ij. si qua de rebus. & ca.si qualibet. Ala. & C. si tut. uel curator. l. etiam. & l. ulti.ad instar minoris: ut ibi dicitur. Bernar. Et dic pro sua necessitate patrimoniali, non personali. [a]

† Etiã iusto ptio ant.burg. c. ad nostrã colũ. xj.de emp. & uendi.

[a] Persona li. quia p necessitate psonæ põr debita cõtrahere q tenet success for benefi cij nõ autẽ hr̃s soluere.Car. flor. co.j. opposit.j. Pã. hic & ĩ c.j.de solutio.& ĩ peti. c. cũ esses. col. xj.ĩ iiij.q. prĩcipali de test.Oldr.q.248. Calderin⁹ consi.j.de solutio. frãcisc⁹ ripa. in l.obligatiõe. num. 46. de pig.

[c] Filium. De matrimonio natum ante clericatum.

[d] Ex successione. Ex facto defuncti, conueniuntur hæredes.C.de euictio.lege si parentes.& duodecima-quæstione secunda,episcopus qui filios. & quia pater eius tutor ecclesiæ fuit,hæres tenetur insolidũ. C. de hæredi.tut.l.ult.

ILlo uos.Communis diuisio.Secunda ibi,respondemus.Abbas Sicu.

[e] Obligatis.Eo considerato,quod inter contrahentes agebatur. ff. de uerborum oblig. eum qui. quia n[on] quod scriptum e[st] sed quod gestũ e[st] inspicitur.C. plus ualere ꝙ agi.quam quod simulate conci.l.ij.& iij. & infra qui fil.sint legi. per tuas.

sint pro debito adijci. [a]

Alexander iij episcopo Exonieñ.

Si rector ecclesiæ pro facto ꝓprio rẽ ecclesiæ obligauit,cogitur eius hæres rem redimere,et ecclesiæ restituere.

CAP. III.

EX præsentium latoris insinuatione accẽpimus, ꝙ sacerdos ecclesiæ de Offitona calicem argẽteum & medietatẽ unius breuiarij eiusdẽ ecclesiæ pro sua necessitate [b] pignori obligauit, & ea morte præuentus minime recollegit. Vnde quoniã indignũ est, ut eiusdem ecclesiæ res suæ (præsertim quæ sacris ministerijs deputatæ sunt) taliter debeant deperire, Mandamus quate.si uerũ est, qđ asseritur, filiũ [c] eius qui ex successione [d] ipsius patrimonij ius dicit obtinere,moneas et cõpellas ut ea recolligat & restituat ecclesiæ memoratæ.

Innocen.iij.G.subdiacono nostro,& P.canonico Pisano.

Si usurarius emit. † *rem eo pacto,quòd post tẽpus restituat eã uenditori, recipiẽdo aliquid ultra sortem, fructib.tamen in ea computatis:iudicatur cõtractus fœneratitius.*

CAP. IIII.

ILlo uos credimus sciẽtiæ dono uigere: & infra. Sane intimastis nobis, ꝙ causam quæ uertitur inter H.& B.filios G. de cosa ex una parte & G. filiã T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdã terris præfatis personis ꝓ xxiij. libris pignori obligatis: [e] uobis duximus cõmittendam:& ĩ.Ex parte prædictæ G. & hæredũ [f] eius fuit propositũ, terras quas ijdẽ H. repetebant,ab eis nõ esse pignori obligatas,sed purè uẽditas:sicut in instrumẽto cõfecto exinde cõtinebatur. Præfatus uerò H. pro se ac fratre suo firmiter asserebat, terras nõ esse purè uenditas,sed pignori obligatas:cùm uenditioni prędictæ talis fuerit adiecta cõditio:ut si a tẽpore contract⁹ usq; ad duos proximos annos [g] præfato T. emptio displiceret, [h] G. pater H. abinde usque ad annum xxvj. libras (perceptis fructibus computatis in ipsis) dare deberet. Verum quia ambigitis utrum pura [i] sit & absoluta uẽditio:an præfatus cõtractus pignus [k] debeat iudicari: Respondemus, ꝙ qualiscunq; fuerit intẽtio contrahentium, & ex forma [l] contractus uenditio non appareat conditionalis, sed pura: quamuis per conditionem [m] possit resolui, ex duobus † tamen quæ in pacto fuerunt expressa, uidelicet quòd fructus percepti [n] deberent in soluenda pecunia numerari, & quòd

[f] Hæredum. Id est filiorum eius: quia non dicitur hæreditas uiuentis, sed defuncti. ff. de hære.uel ac. uen.l.j.

[g] Annos. Cum contractus sub hac forma celebratur, ut liceat emptori a contractu discedere si emptio displiceat sibi, tunc usq; ad lx. dies potest emptor a contractu discedere, & non ultra, nisi hoc dictum sit,quòd quandocunq; uelit, possit recedere a contractu. ff. de ædil. ædict. quod si nolit.§.ult.

[h] Displiceret.ff.de rescinden.uen.si cõ uenerit.

[i] Pura.Id est,certis uerbis. scilicet ut a uerbis non recedatur. Lau.

[k] Pignus. Scilicet mente contrahentium considerata.

[l] Ex forma. Forma tamen inspicienda non est, ex quo constat de contractu. C. plus ualere quod agi. l.j. & ij.Si autem dubium esset, standum esset scripturæ. ff. de exer.act. l.j. §.si is qui nauem.

[m] Per conditionem.C.de ædil.edi. si prædium. ff. de contrahenda empt. l.iij. ff. de leg.com. l.j. ff. de in diem adie.l.ij.

[n] Percepti. Hoc uidetur potius facere pro ipso quod contractus usurarius non fuisset. sed hoc fuit contra naturam pacti: quia si aliquis rem uendit eo pacto, quod quandocunque pretium restituerit, rem ipsam recipiat,emptor lucratur fructus perceptos quousque pecuniam recipit. C. de pact.inter empto. & uendi. si fundum. Et ideo

† No.qđ hæ duæ ꝓsumptiones includũt tertiã scilicet qđ erat pactũ de retrouendẽdo.Ad de Phil. corneum. consi. ccxiiij. cõs. ccxlj. li.j.

ultra summā a receptā. lx. sol. deberent persolui, contra ipsum emptorem præsumitur b vehementer, præsertim cum usuras cōsueuerit c exercere. †

Idem epo Aquinati.

Mulier agit pro dote, contra quemlibet detinentem bona mariti.

CAP. V.

EX literis tuæ fraternitatis accepimus, q̄ causam quę vertitur inter R. & A. mulierem, tibi duximus committendam: & infrà. Si quidem probatum est, quòd pro facinore a marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petente, tam frater mariti præfatus videlicet R. quàm ipsa mulier (licet minus iustè) à regio iustitiario capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis facta distractio, & soluta pecunia mercatori, qui à marito mulieris uulneratus fuerat, & rebus proprijs spoliatus, sed quædam possessiones illius penes eundem R. remanserant: quas idem de mādato curiæ retinuit soluta pro eis pecunia prædicto mercatori, quam emptor alius propter possessionum minutias d non extabat: pars uerò mulieris æstimationem dotis instantius petebat sibi restitui, uel in possessiones, quæ mariti fuerant, ex officio delegationis induci: & infra. Mandamus quatenus, si tibi cōstiterit ex ijs quæ in præsentia tua fuere proposita, & probata. quòd mulier dicit viro dedisse e in dotem: & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere: cùm mulieribus fauor f multus, in recuperandis dotibus debeatur, & cautum sit in iure, quòd propter maleficium g uiri mulier remanere non debeat indotata, cū etiam bona uiri mulieri sint pro dote tacitè obligata, h & cū suo onere i transierint ad quemlibet possidentem: R. prædictum eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus cōdemnes, quatenus de bonis fratris sui præfati noscitur possidere.

Idem R. de monte Fortino.

Si creditor, uel is qui ab eo causam habet, † tot fructus percepit ex pignore, quòd satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

CAP. VI.

CVm contra G. ciuem Anagninum super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus L. de saul. pro certa quantitate pecuniæ obligauerat, & ipsius creditoris hæredes prædicto G. pignorauerant,

[...]eo præsumptio erat contra istum. sed dic quod non [...]it uenditio, sed pignus: quia in pignore computan[...]r fructus, sed in uenditione non computantur: ut s. [...] rebus eccle. alie. uel non. ad nostram. & in legibus [...]ædictis: quia iste creditor usurarius erat.

a Summā. fuit ex [...]esse usurariū. xii. [...]q. iij. plerique. & [...]. putant.

b Præsumitur. sed uidetur q̄ hoc non debeat obstare emptori, q̄ aliquid ultra recipiat, ex quo fructus perceptos computat in pecunia recipienda. nam percipiēdo fructus, suos facit. ff. de in diem adiect. l. ij. Responde. uerum est, sed tamen tenetur eos restituere. ff. de in diem adie. item quod dictum est. & hoc uerum est, quādo alius emptor meliorem conditionem attulerit. Ioā. And.

c Consueuerit, ita ex qualitate 1 personæ præsumitur talis cōtractus in fraudem usurarum factus. Idem potest dici in contractu, vbi pœna apponitur, quæ excedit legitimū modum usurarum. ff. de actio. emp. Iulian⁹. §. idē papin. & C. de usur. cum allegas. Et est simile, ubi præsumitur contra aliquem ex eo quod facere consueuit: ut ff. de pig. act. l. uel uniuersorum. ff. de usur. qui semisses. §. j. & ff. ad macedo. item. §. quod dicitur. ff. de lega. iij. nummis indistincte. Ioan.

EX literis. Primo ponitur cōsultatio. Secundo responsio: ibi, mandamus. Abb. Sicu.

d Minutias. & est simile: quia exactio & solutio partium nō minima incommoda habet: ut ff. famil. ercisc. plane. Bernardus.

e Viro dedisse. De duobus constare debet, quāta scilicet fuerit dos: quia alias non potest fieri restitutio ipsius, & quod ille R. aliqua possideret de bonis mariti illius mulieris, ut eatenus condemnetur.

f Fauor. Quoniam mulier præfertur omnibus creditoribus qui habēt personales actiones, uel qui habēt tacitas hypothecas quantum ad dotem, sed non quo ad donationem propter nuptias. C. qui po. in pig. ha. assiduis. sed non præfertur creditoribus habentibus expressas hypothecas. Nam fiscus simile habet priuilegium cum muliere. C. de priuil. fisc. quamuis. & fiscus non præfertur prioribus creditoribus, habentibus expressas hypothecas. ff. qui pot. in pigno. hab. si pignus. ergo nec mulier præfertur eis. præcipua est enim causa dotis. ff. sol. matr. l j. Ioan.

g Maleficiū. propter maleficium viri mulier puniri nō debet. C. de do. inter uirum & uxor. res vxoris. & C. ne vxor pro marito. l. ij. & C. ad leg. Iul. maiest. quisquis. §. vxoris. & C. de bonis damn. si quis. & auth. bona. nec etiā propter delictū patris. C. sol. matr. l. ij. nisi in casu. C. quibus mod. pig. ta. contra. satis. Ber.

h Obligata. Hoc priuilegium dotis, quod omnia bona mariti sint obligata uxori nō extenditur ad paraphernalia. C. de pact. cōuen. tam super dote l. ulti. nec ad donationem propter nuptias. C. qui po. in pig. hab. l. ulti. in fi. Et sic omnia bona prælati, 2 sunt obligata ecclesiæ si male administrauerit. Et forte ob hoc dicit capitulum, q̄d res epi eodem priuilegio gaudēt quo & res ecclesiæ. xvj. q. j. similiter. Sicut & res tutoris pupillo. C. in quibus. cau. pig. ta. contra si mater. Hoc priuilegiū non habent mulieres, quæ catholicam nō percipiunt communionem. C. de hæret. l. j. & auth. ibi signata.

i Onere. Sic ī. de deci. pastoralis. & c. cum non sit in homine. xvj. q. j. si quis laicus. C. de distr. pig. si debitor. C. quib. mod. pig. ta. contra. l ij. & iij. & ff. de contrahen. empt. l. alienatio. ff. de pact. inter debitorem.

CVm contra.

† Vocabul[...] [...] quirit hic: q̄a præcedunt quatuor primū actū de reemēdo, secundū limitatio pacti post tēpus & usq; ad tēpus, tertiū quod maiore p̄tio redimat, quartum fructibus eo casu imputatis ad hoc. Corad. de sumanhar, de cōtrac. q. lxxxiiij. cōclus. iiij tum sola libertas sese liberandi ablata ī ducit usurā ut plene not. in tra. vsura. nu. 352.

1 Qualitate. Andr. Tiraq. de retract. cōment. in p̄fat. nu. 34.

Præsumit contra aliquē, ex eo qd' facere cōsueuit.

Solutio partiū magna incōmoda hēt.

Mulier in dote repetenda quibus creditorib. præfertur.

2 Prælati Idem Ioā. Imol. hic col. iiij. nume. 21. cū seq. & Pan.

† Et sic actio pignoratitia est in rē scripta. & ita ī gallia obseruat: & bene omisso circuitu Host. hic hoc admittit data mistura fœnoris & sequit Imo. l. j. de pig. act. Rom. l. iiij. §. cato. nu. 27. de verbo. obliga. sed nō ē opus hac restrictione, & etiā in hoc text. nullū verbum d̄ vsura.

mouisses in nostra presentia quæstionem, legitimè probauisti ꝙ ex earū prouentibus tantùm fuerat tā ab eodem G. quàm ab alijs qui eas tenuerant, à tempore quo fuerāt obligatæ perceptum, [a] quòd fructus [b] sorti poterant adæquari. Nos igitur attendētes, ꝙ in talibus perceptio fructuum in solutione sortis accedat, cum secundū canonicas [c] sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant cōputari, [d] considerantes etiam, quòd possessiones ipsæ iam extenuassent [e] penitus, totum onus, & debitum annullassent, ipsas tibi restituēdas [f] esse decreuimus, & te per nuntium nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

Idem.

Si is qui sub pacto legis commissoriæ pignorauit rem suā, & iurauerit nō contrauenire: iustè impeditus intra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

CAP. VII.

Significante R. ciue Pisano, nobis innotuit, quòd cùm domum suam G. Pisano ciui pro ccl. libris pignori obligasset, ac promisisset præstito iuramento, quòd nisi domū ipsam statuto termino recolligeret: [g] creditorem ulterius super ea minimè molestaret: & intra statutū tempus [†] per certum & fidelem nuntium (prout ei videbatur) creditori pecuniam numeratā remisit: quàm idem nuntius infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat non persoluit, & postmodum idem R. ab imperatore detentus dicto G. satisfacere non potuit ut debebat: & infrà: Cùm igitur pactum legis commissoriæ [h] sit in pignoribus improbatum: & prædictus R. quantum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cùm per eum quem certum [i] nuntium esse sperabat pecuniam remiserit termino statuto, sed in captione detentus [†] satisfacere non potuit creditori: Mandamus quatenus si est ita, [k] prædictum creditorem, ut sorte contentus, pensionibus pignoris computatis in eā, illud præfato R. omni dilatione postposita resignet (pacto tali uel iuramento, [l] nequaquam obstante) censura ecclesiastica cogatis.

Gregorius nonus.

Vsufructuarius cauet, quòd fruetur rebus immobilibus salua ipsarum substantia, & pecuniam & æstimationem mobilium, quæ consumuntur usu, finito usufructu restituet.

CAP. VIII.

Cvm constet I. mulierem vxorem Ogerij, quò ad usumfructum filio suo successisse [m] in bonis quorū proprietas ad M. mulierem vxorem C. dignoscitur pertinere: Mandamus quatenus eā

[a] Perceptum. imo & quod percipi potuit, computandum est. C. de partu pig. & omni causa. l. ij.

[b] Fructus. fructus intelliguntur, qui supersunt deductis expensis. C. de fruct. & lit. expen. l. j.

[c] Canonicas. infra de usur. quoniam. C. de pign. act. l. j. & secunda.

[d] Computari. Nisi in casibus. s. de feu. c. j. & j. de usur. c. j. & c. conquestus. & c. salubriter.

[e] Extenuassent. Non enim potuit primus creditor in plus obligare pignus, secundo creditori [1] quā ei fuerit obligatum. j. de donat. inter vir. & vxo. nuper. & ff. de reg. iu. l. nemo plus. & ff. de usufru. quod nostrum. & j. de iure pat. quod autem. in fi. arg. contra. ff. de acqui. re. do. non est nouum T.

[f] Restituendas. tenetur em creditor, pignoratitia actione si pign9 deteriorauerit. C. de pign. act. l. ij. sic & res cōmodata, reddita nō videtur si deteriorata reddatur. ff. commo. si mihi. § ij.

Significante. Primo ponitur querela. Secundo datio iudicum: ibi, cum igitur. Et pro intellectu scias, quod pactum legis commissoriæ fuit inuentū ad dissoluēdum cōtractum emptionis & venditionis. & pone exēplū prout dicitur in glossa ij. Abb. Sicu.

[g] Recolligeret. i. redimeret.

[h] Pactum legis cōmissoriæ. Sic pactū legis commissoriæ fit hoc modo, [2] Vendo tibi fundum Titianū certo pretio, puta x. pacto tali adiecto quod si usque ad mensem nō solueris x. fundus sit inemptus, quod hic pure uenditum est, potest sub conditione resolui, & est in potestate venditoris, vtrum uelit uenditionē resolui: quia istud pactum, venditoris causa apponitur. ff. de leg. com. l. j. & ij. arg. contra ꝙ sit cōditionalis talis uenditio. ff. de pig. si fundus. §. fi. & ff. de cō trahen. emp. l. fi. j. rn̄. Sed ibi potius conditionalis venditio cōtrahitur. Sed pactum istud legis commissoriæ in pignoribus improbatur per l. j. & iij. C. de pact. pig. ut dicit hic in fin.

[i] Certū nuntium, ergo non imputatur domino malitia nuntij uel procuratoris, si modo credebat idoneus, ut hic uidetur, & ff. commo. argentū. sic. C. qui pe. tu. cū à matribus. arg. cōtra. s. de offi. deleg. cum olim. & ff. de præscriptio. uerbis. apud §. vlti. & iij. quæst. vij. in grauibus. Ioan.

[k] Si est ita. argu. quod iuramentū cōtra legem factum, seruādum est, quasi diceretur, si non est ita seruabitur iuramentum. uerba ista, si est ita referuntur ad id quod dicit. per eum quem certum nuntium &c. arg. contra, s. de fo. compe. si diligenti. in fi. ubi de hoc.

[l] Iuramento. arg. cōtra. s. de iureiur. cum contingat. ibi solu. in fin. magnæ notulæ.

Cvm constet. Pertinet ad secundam partem rubricæ. Et primo ponitur quæstio. Secūdo mandatum: ibi, mandamus. Secunda pars continet duo dicta. Secundum ibi, pecuniam. Abb.

[m] Successisse. scilicet ex testamento filij: quia si ab intestato decederet & filius non habuisset descendentes, parentes [3] in totū succedunt secundum tenorem illarum authen. C. ad Tertullianū. authen. in successione. & etiam in authen. de hæ. ab inte. veni. §. consequēs. & §. primo, & secundo. collat. ix. vnde sumptæ sunt authenti. C. de suis & legit. authen. in successione.

[1] Nunqd secundus creditor possit iterum obligare: vide in Spe. eo. tit. §. j. versi. sed cum pignus. Ioann. And.

[2] Modo. imo idē in oībus pactis habētibus vim resolutiuā principij Pau. raph. Cuma. ī l. j. col. fina. de donat. Pau. & alij in l. ab emptione. de pact. dixi late in cōsuetu. paris. §. xxiij nu. 11. & iudicium meum de quo ibi, confirmatū fuit aresto senat9 parisiensis āno 1539. idem do. And. Tiraquellus in tracta. retract. commēta. §. j. gloss. vij. num. 15.

[†] Alias, terminū.

[†] Io. Imo. hic col. j. in fi. nu. 5. not. quod eo ipso quod quis detinet in carcere, dicit legitime impeditus ad soluendū in termino & refert ad emphyteutas post Ant. butr. hic.

[3] Salua gradus prorogatiua: ut pater excludat auū maternū: & ecōtra. & si pari sunt gradu pariter succedūt: paternis dimidia, maternis vero dimidia delata: licet eorū impar sit numerus: hoc uult authē. defuncto. & §. consequēs. Ioā. And.

Cautionem

a Cautionem idoneam. Nomine cautionis, nuda promissio intelligitur. C. de verb. signi. sancimus. sed cum additur idonea uel sufficiens, pignoratitia uel fideiussoria intelligatur. ff. man. si mandato Titij. §. ult. & ff. de fideicom. lib. l. iiij. §. adijci. & instit. de re. di. §. venditæ. Et sicut in casu isto pignora uel fideiussores dantur, sic s. de sequestra. ad hoc. satisdationem desiderat hæc cautio ad arbitrium boni viri. C. de usufruct. l. usufructu constituto. Et hæc cautio non potest à testatore remitti. C. eo. l. j. & C. ut in poss. leg. scire. cum fauore hæredis sit introducta. sed ipse hæres potest remittere. ff. ad legem Falcid. potest.

Secus si non consumūtur sed atterūtur & minuuntur ut eq vestes. Panormi.

ad cautionem idoneam a exhibendam, quòd utatur b & fruatur c salua rerum d substantia in rebus immobilibus e quæ usu non consumuntur, ad arbitrium boni viri. f Pecuniam g uerò si quā habuit uel habebit: ac æstimationem bonorum, quæ cōsumuntur † usu, & in hæreditate inuenta fuerint: in morte sua dictæ mulieri vel hæredibus eius restituat: per cēsuram ecclesiasticam compellatis. h

TITULUS XXII.

DE FIDEIUSSORIBUS.

Ex concilio Cantuarieñ.

CAP. I.

Vsusfructus definitio.

b Vtatur & fruatur. usufructus est ius utendi fruendi rebus alienis, salua rerum substātia. ff. de vsufru. l. j. & est ius incorporale: quo sublato, ipsum tolli necesse est. ff. eo. l. ij. & ideo dicitur rebus alienis: quia res sua nemini seruit. ff. de ser. urb. prædio. l. in re communi. & ff. si usufruct. petatur. l. uti frui. in princip.

b Vtatur. Ideo dicitur, ad differentiā utilis dominij, quod in rebus alijs habetur: ut est emphyteuta & feudatarius qui habent utile dominium.

c Fruat. Hoc dicitur, ad differentiā nudi usus: quia minus est in usu, quā in usufructu. insti. de usu & habi. §. minus. & clerici possunt, dici usuarij, quia nec pñt uedere, nec testari, nec donare, sed uictu tm̄ & uestitu contenti esse debent: ut x. q. ij. episcopus habeat. Ber.

Cautio pstanda per usufructuarium quādoque remittitur.

d Salua rerum substantia. i. ne in totum pereat substantia. unde tenetur reficere ædes, quoniam ad eum omnes fructus pertinent. ff. de usufru. l. usufructu legato. & l. hactenus. alias est. §. illius prædictæ legis. & C. eo. tit. eum ad quem. unde cautio præstatur.

Satisdat hæres legatorū noie sed si portio hæreditatis ad fiscū perueniat cessat stipulatio quia nō solet fiscus satisdare.

e Rebus immobilibus. Hæc autem cautio interponi debet, siue res sit mobilis siue immobilis, siue soli: ut hic, & ff. usufru. quemadmodum ca. l. j. & appellatione mobilium etiam sese mouentia cōtinētur. ff. de uerb. signi. mouentiū. & arbitrio boni uiri præstare debet ut hic dicit. & C. de usufruc. l. usufructus. & ff. eo. itē si fundi. Et continet cautio ista, duas causas. Vnam de vtēdo fruendo arbitrio boni uiri. Aliam de restituendo finito usufructu. ff. usufructu. quemadmo. ca. l. j. j. responsione. & §. hæc stipulatio. Quandoq; tamen remittitur hæc cautio, cum certum est proprietatē redire ad usufructuarium. ff. usufruct. quemadmo. caue. l. si usufructus. §. plane. Item in fisco usufructuario. ff. ut leg. seu fideicō. no. caue. l. j. §. si ad fiscū.

Vsusfructꝰ, an possit cōstitui in rebus q̄ usu consumuntur.

1 Itē cū usufructus pertinet ad patrē in rebus filij. C. de bo. quæ libe. l. ulti. §. hæc proculdubio. Constituitur autē usufructus in feudo rustico, & in ædibus, & in seruis & cæteris rebus. s. gemmis, annulis, libris. ff. eo. sed & si quid. §. j. & ij. & l. statuæ. & l. item si fundi. in princ. §. j. & l. iij. §. j. & primo responso.

f Viri. i. iudicis. ff. de verb. oblig. cōtinuus. §. cū ita.

g Pecuniam. in his uero quæ usu consumuntur, proprie vsusfructus non potest cōstitui: quia neque naturali iure: quia nō potest esse salua rei substantia: neq; ciuili: quia ita dantur usufructuario, ut fiant huiusmodi recipiētiū usumfructum, puta vinum, oleum frumentū, & consimilia. Item pecunia numerata, q̄ assidua permutatione & commistione cōsumitur. instit. de vsufru. §. constituitur. & ff. de so. si nūmi alieni. utilitatis tamen causa constituitur usufructus uel quasi usufructus: quia ille cui dātur huiusmodi res, satisdat de tanta pecunia restituenda: vel æstimatione alia rū rerū: ut hic dicit & insti. de usufru. §. constituitur. & ff. de usufru. earū rerū quæ usu consumuntur l. j. ij. & iij. & l. si tibi uini. & finitur morte fructuarij, & capitis diminutione: ut l. prædicta si tibi uini. maxima & media. 2 instit. eo. §. finitur.

Clericus fideiussionibus in seruiēs, 1 abijciatur. †

Lucius iij. Elieñ. epo & archiepisc. Noruiceñ.

Compellitur clericus seruare fideiussorē indemnem per assignationem redituum suorum.

CAP. II.

Peruenit ad nos ex cōquestione R. clerici, q̄ cū ipse pro C. & F. clericis, mercatoribus Bononieñ. fideiusserit: illis præscriptā pecuniam nō soluētibus k coactus est satisfacere de eadem. Ne igitur dispendium l patiatur, unde uidetur præmium meruisse: Bonoñ. epo dedimus in mādatis, ut super debitis illis īstrumēta quæ sunt apud cre-

† alias, ab ecclesia abijciatur. ℘ hoc text. adde concord. in l. ꝺ die. §. j. cum gl. in vers. ℘bādi. & not. ff. q satisda. cog.

2 Vt si amisit ciuitatē & libertatem: uel ciuitatem tantū. Minima vero dicit cū retinet libertatē & ciuitatē, sed status eius mutatur, ut si is qui sui iuris est, alieno iuri subijcitur ut qa arrogatur. probatur hoc in tit. de ca. dimi. Ioā. And.

h Compellatis. Sed si non potest satisdare, quid erit? Dicunt quidā, q̄ sufficit si iuret. in auth. ut nulli liceat habere loci conseruatorem. §. si uero crimen. col. ix. argu. Azo. dicit, quod non habebit usumfructū. ff. de usufruct. leg. uxori. Ber.

3 Frequētiam dixi in tra. vsura. q. xxiij.

DE FIDEIUSSORIBUS.

Suprà uisum est de rebus, quæ pro debitis pignori obligantur, restat uidere de fideiussoribus, qui pro alienis debitis intercedunt. Abb.

De hac materia habetur xxij. q. v. cum homo. & de consec. dist. iiij. nos autem. & c. quærit.

i Clericus. Inseruiēs. frequētiā 3 denotat, vel verum est, q̄ clericus fideiubere non debet. xj. q. j. te quidē. ubi de hoc si tñ fideiussit, tenet. 4 j. c. pxi. & c. cōstitutꝰ. sic & regulares fideiubere nō debēt. j. eo. q̄ quibusdā.

k Peruenit. Si intelligeret textus de reditibus beneficiorū, ut est cōis doct. intelle. eēt hic casus notabilis, & ualde singularis, probās q̄ ex reditibus bñficiorū pōt satisfieri creditoribus clericorū, de quo latius hic tractat per Panor. In prima ponit impetrātis cōquestio. In secūda causæ cōmissio, ibi, ne igit. Abb.

k Non soluentibus. Primo fuit in optione creditoris, quē uellet primo cōuenir, principalē, uel fideiussorem. C. de fideius. iure nostro. hodie corrigit illud per auth. quia quādiu principalis inuenitur, fideiussor nō molestatur. C. eo. tit. aut. præsente. nisi ipse fideiussor renūtiauerit huic iuri. C. de duo. re. sti. aut. hoc ita. & huic iuri renuntiant fideiussores, & constitutioni diui Adriani quæ est. C. de constit. pec. diui Adriani. & huic iuri iste clericus fideiussor renuntiauit.

4 Quantū ad ꝑsonā & res patrimoniales uel alias, quas obligare potuit, nō quantū ad ecclesiam uel res ecclesiæ: qs obligare nō potuit. de hoc de depo. cap. j. & j. cap. quod quibusdā. Tenet etiam quo ad fructus beneficij sui quos suos facit. j. c. j in fi. secundū Host. Ioā. And.

l Dispendium. arg. officium suum nulli esse damnosum

ditores inſpiciat: & eorū tranſcripta ſuo ſigillo [a] ſignata, uobis mittere nō poſtponat. Mādamus itaque diſcretioni veſtræ quatenus ſi ex cōfeſsione [b] prædictorū clericorum uel alias legitimè uobis rem ita ſe habere conſtiterit: moneatis eoſdem, ut memorato R. pecuniam quam pro eis ſoluit, reſtituant: ipſumq; ſeruent indemnem. [c] alioqui de reditibus [d] eorum, præſcripta d̄bita faciatis exolui, & damna etiā, quæ propter hoc pertulit, reſarciri, aut prædictos reditus ſibi aſsignetis, tandiu ſine moleſtia detinendos, donec ipſa damna reſarcita fuerint, & debita ſine diminutione ſoluta. Præfatos verò clericos, ſi religionem fidei & iuramenti [e] ſui eos uiolaſſe conſtiterit: ab officio & beneficio ſuſpendatis.

Idem Cantuarieñ. archiepiſcopo.

Per diſtrictionem canonicā compellitur debitor à fideiuſsione abſoluere fideiuſſorem: qui a creditoribus moleſtatur.

CAP. III.

CONſtitutus in præſentia noſtra, magiſter S. ſua nobis aſſertione monſtrauit, ꝙ pro cancellario tuo tempore Lateraneñ. concilij in quadam ſumma pecuniæ interceſſit, quam quia uſque modo debitor non perſoluit, ſe aſſerit plurimas a creditoribus Bonoñ. moleſtias pertuliſſe, & debitū augmentatum. Ideoq; mandamus quatenus ſi legitimè tibi de huiuſmodi aſſertione conſtiterit, præfatū debitorem, ut eum à prædicta interceſsione ſine dilatione prorſus abſoluat, [f] eccleſ. cenſura compellas. Præſentium authoritate iniungimus, ut ſi debitum uel acceſsiones [g] ille negauerit, conſuetudine quæ eſt legi [h] contraria non obſtante, iuramentum calumniæ ſubire cogatur. Prætereà quia difficile foret interceſſori [i] ſuos teſtes in Angliam ducere iudicibus Bononieñ. (ſatiſdatione [k] idonea à Cancellario ipſo accepta, quòd ad teſtes audiendos uadat uel mittat intra termi-

ſum. ff. de fur. ſi ſeruus communis. §. quod uero. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. vēturis. & ff. ad Velleia. l. ij. §. j. ff. quēadmo. teſt. ape. ſed & ſi quis. ff. quibus ex cau. ma. l. videlicet. & ij. q. vj. hoc etiam placuit. ſ: c. s̄. de renun. ſane. [1] Similiter ecōuerſo, nō debet præmiū cōſequi vnde pœnam meretur. xvj. q. j. legi. ff. de neg. geſt. ſiue hæreditaria. argu. contra. ff. de ijs quibus ut indig. auferuntur. & l. j.

[1] Et infra de elec. cū ñ deceat. lib. vj. contra. vij. q. j conſtitutū ubi d̄ hoc. Ioā. And.

[a] Sigillo. No. ſcripturam authenticā, quæ continet ſigillum epiſcopi. arg. s̄. de fide inſt. ſcripta. Ala.

[b] Ex confeſsione. Confeſſus in iure, pro iudicato habetur. C. de confeſs. l. una. s̄. de confeſſ. cum ſuper. c. ulti. & ſemper ſtatur confeſsioni contra ſe factæ. xiiij. q. ij. §. j. & ff. de inter. act. l. de ætate. §. ſi quis. & s̄. de confeſs. c. ulti.

[c] Indemnem. Ergo petet uſuras, [2] ſi eas ſoluit creditoribus. Sed oppono tibi, uſuræ indebitæ fuerunt. s̄. de iureiuran. debitores. ergo ſi ad eas etiam ſoluendas exceptione oppoſita fuit cōdemnatus, hoc per iniuriam iudicis factum eſt: quare principalis debitor non tenetur ei ad hoc. ff. de fideiuſſ. exceptione. ff. de euict. ſi per imprudentiam. & s̄. de empt. ſi venditori. & ff. mand. idemque. §. generaliter. Vbi dicitur exceptio, quæ competit reo & fideiuſſori: & ſi eam ſcienter omittat, ei eſt imputandum. ff. de except. omnes exceptiones[3]. Item debitor non intelligitur mandaſſe, ut ſoluat indebitum. ff de condi. indeb. ſi procurator. Sed dicerem, ꝙ ſi fideiuſſor iurauerit ſoluere ſortem & uſuras, propter iuramentum exceptionem proponere non poterit. s̄. de iureiuran. c. debitores. niſi primo impetraſſet abſolutionem iuramenti. [3] eo. tit. ex adminiſtrationis. unde ſatis poteſt petere uſuras. & expenſas: quas fecit: quia totum eſt intereſſe ſuum. ff. manda. ſi mandato. §. ſi fideiuſſor. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. ij. §. ulti. & hoc prout ſequitur. & j̄. cap. proxi. Sed obſtat illa decr. debitores. quia ipſe debet repetere uſuras. ſed ſi non iuraſſet, & potuit opponere exceptionem, & non oppoſuit, non repeteret uſuras: quia indebitum ſoluit. hoc dicit Ala. Vel dic, quod idem eſt cum iurauit. quia debuit impetrare abſolutionem iuramenti, antequam ſolueret uſuras ſi potuit: ſed ſi nō potuit, ipſemet repetet ab uſurario. Alij ut Tanc. contradixerunt.

[2] Vſuras. Alex. cōſ. lvij. lib. j. Ange. clauaſ. verſi. fideiuſſor. §. xvj. Vſuræ per fideiuſſorē ſolutæ an poſsint repeti a reo.

[3] Dicit Gof. ꝙ licet teneatur excipere: ñ teneť agere: prætereа quia talis petitio quaſi inhoneſtatem inducit, excuſari debet fideiuſſor. ff. mand. l. idē. §. gn̄aliter. ubi fideiuſſor inhoneſti exceptionē ex ſui pſona cōpetentem omittere pōt. Ioan. And. Pau.

[d] Reditibus. Not. clericis ob cauſam iudicati, quotidiana ſtipendia interdici. ff. de re iudi. cōmodis præmiorum. arg. cōtra. C. quæ res pig. obli. poſſunt, ſpem præmiorum. ſed licet ſpeciali' cōuentione non poſſunt obligari: ut l. proxim. tamen ex cauſa iudicati à iudice poſſunt pro iudicato obligari argu. C. de execu. rei iudic. ſtipendia. & C. de prædi. minor. non alie. l. j. ff. de re. eorū qui ſub tute. uel cu. magis. Vinc.

[e] Iuramenti. Puniri enim debēt: quia periuri ſunt & infames, ſecundum canones. vj. q. j. quicunque. xxij. q. v. ſi quis. & s̄. de iureiu. querelam. C. de tranſact. ſi quis maior. & idem eſt venire contra fidem promiſſam, ſicut cōtra iuramentum: ut hic patet. & s̄. quod met. cau. ad aures. quia inter ſimplicē loquelam & iuramentum, non facit Deus differentiam. xxij. q. v. iuramenti. Sed quare mandat eos ſuſpendi, cum ad hoc non ſit actum? Poteſt dici, quod hoc facit ex officio ſuo: cū per denuntiationem ad papam peruenerit: quia undecunque crimina claruerint, punienda ſunt. xxiiij. q. iij. ecce.

Periuri ſunt & infames.

[f] COnſtitutus. Abſoluat. Et ita poteſt fideiuſſor agere contra principalem debitorem, ut eum liberet ſi diu ſteterit in obligatione. ſic infra eo. c. ulti. ubi de hoc.

[g] Acceſsiones. Sic eſt argu. fideiuſſor teneri ad uſuras. arg. cōtra. C. eo. tit. fideiuſſor. Diſtingue utrū fideiuſſerit in omnem cauſam, & ſic tenetur: alias nō. ff. loca. quæro an fideiuſſor. & ff. eo. tit. fideiuſſores magiſtratuum. Vinc. contrarium tamen eſt verum ſecundū canones. s̄. de iureiur. debitores. ut s̄. tit. proxi. dixi.

Fideiuſſor, an teneatur ad vſuras.

[h] Legi. C. de iureiur. propter calumniā. l. j. & ij. & iuri canonico contraria eſt, quantum ad cauſas ciuiles. s̄. de iura. calum. c. j. & ult. & c. in pertractandis. & c. ſeq. concordat tamen canonibus. ij. q. v. c. j. & ij.

[i] Interceſſori. Id eſt fideiuſſori. Ber.

[k] Satiſdatione. Hoc ſi uoluerit, alias nō compellitur ſed ſufficit, quod ei denuncietur ut mittat uel uadat ad ipſos uidendos, alias reciperentur in termino conſtituto. ſupra de teſtibus, in nomine domini. & quod

dicit

dicit audiendos.i.uidẽdos iurare. Vel forte ideo cautionẽ præstare debet: [1] quia præsumptio erat contra cancellarium, ne in fraudem malitiose debitum ei negaret, ut aduersarium fatigaret laboribus & expensis, ut si eam præstare nollet, hoc ipso tanq̃ suspectus compelleretur ad satisfaciendum. sed hoc non uidetur quia siue uadat siue non, nihilominus tenetur aduersario in expensis, imo debet compelli, ut uadat uel mittat, ut & ipse magis puniatur: quia tũc grauatur in suis proprijs expensis & etiam aduersarij.

[1] Secũdũ Inn. quia qđ sequitur, fuit additio. Ioã. And.

num competentẽ) literis tuis significes, ut eos uice tua recipiãt & examinent diligẽter, & depositiones eorũ transmittentes [a] inclusas significent, quanta fides [b] possit instrumentis uel testibus adhiberi.

Innocentius iij. in concilio generali.

Si sine licẽtia prælati et maioris partis capituli, religiosus fideiusserit, uel mutuũ acceperit, non tenetur ecclesia, et ipse recipiens punitur, nisi mutuum sit uersum in utilitatẽ ecclesiæ.

CAP. IIII.

QVod quibúsdam religiosis a sede apostolica est prohibitũ uolumus & mandamus ad uniuersos extẽdi, ne quis uidelicet religiosus absque maioris partis capituli, & abbatis sui licẽtia, pro aliquo fideiubeat [c] uel ab aliquo pecuniã mutuã accipiat, ultra summam cõmuni prouidentia constitutam: alioqui non teneatur conuentus, pro his aliquatenus respõdere. Nisi fortè in utilitatẽ [d] domus ipsius manifestè constiterit redũdasse. Et qui contra istud statutũ uenire p̃sumpserit, grauiori [e] disciplinæ subdatur.

Gregorius ix.

Ponit tres casus in quibus fideiussor contra debitorem agit antequam soluat, ut à fideiussione liberetur.

CAP. V.

EVm ꝓ quo te fideiussorẽ obligasti, si diu [f] in debiti solutione cessauit, aut dissipare [g] bona sua cœpit, seu super hoc condẽnatus fuisti, iure poteris cõuenire ut te à fideiussione debeat liberare.

TITVLVS XXIII.

DE SOLVTIOnibus.

Alexander tertius decano & capi. Moriñ.

Successor ĩ beneficio, tenetur soluere ꝓ debito prædecessoris, ꝓ necessitate ecclesiæ cõtracto

CAP. I.

[a] Transmittentes. Hoc fieri potest in causis ciuilibus. secus in criminalib. in quibus testes in præsentia iudicis suum testimonium dicere debent. [2] C. de fide instru. iudices. & authen. apud eloquentissimum.

[2] Nec debet hoc subdelegari. & idẽ uñ ĩ matrimonialib. j. de consan. & affi. ca. j. talia tamẽ tota die de cõsuetudine subdelegamus. ad ꝙ facit đ offi. deleg. super quę stionũ. §. ĩtẽtionis, secũdum Host. Ioã. And.

[b] Fides. Hoc ideo dicit: quia ille qui testes examinat, melius scire potest quanta fides sit eis adhibenda. ff. de testibus testium. j. responso. in fi. Ber.

[b] Fides. Non debet ipse scribere, ꝙ testibus sit fides adhibenda, sed scribat de honestate & qualitate personarum testium, ut per hoc appareat quantum eis sit credendum.

[3] Vbi de hoc, & de depo. c. j. ubi uide sup j. glo. dicebat. G. na. illũ Ṽ. loqui qñ mutuũ recipit nõ p̃latus uel nõ cõstitutꝰ ad hoc: secus si p̃latus uel alius cum consensu. cõuentus. graue. n. esset creditori se qui prælatum ad curiam itinerantẽ pro negotijs ecclesiæ & curiosum esse in ꝗbus pecunia expendatur. Ioan. And.

QVod quibusdam. Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, nisi Tertio pœna: ibi, & qui. Abbas Siculus.

[c] Fideiubeat. Nec clericus nec monachus fideiubere debet. s̄. eo. tit. ca. j. & xj. quæ. j. te quidem. nisi necessitas, sit, & tunc tenetur ex pietate subuenire alijs. lxxxvj. dist. non satis. Sed pro ecclesijs suis possunt fideiubere: ut hic dicitur, & in auth. de san. episco. §. alium autem. col. ix. Et hoc de licentia capituli uel maioris partis: ut hic dicit: alias monachus nihil ageret, nisi in utilitatem monasterij pecunia fuerit conuersa, quia tunc etiam perinde est, ac si capitulum obligaretur. Item clerici inter se possunt fideiubere, cum conueniuntur. C. de episcopis & clericis. omnes. §. in hac. Item nec adstrictus curiæ potest fideiubere. C. loca. curialis. Io. And.

[d] In utilitatem. Istud bene notabile est, quod creditor probet in utilitatem ecclesiæ credidisse. decimaquæstione secunda. §. hoc ius. uersiculo is creditor. [3] Sed nec tunc agetur ex illo contractu, cum ille nullus sit credendo monacho, sine consensu capituli. sed agitur actione de in rem uerso: ut hic patet. & ff. de in rem uerso. lege prima. & lege, si pro parte. A contrario sensu uidetur, quod usque [4] ad summam a capitulo constitutam, non tenetur creditor probare in utilitatem ecclesiæ processisse, ex eo quod de alia probare tenetur, ut hic dicit. Ber.

[4] Vsque. Cepo. cautel. 279.

[e] Grauiori. Sed etiam ad arbitrium iudicis, cum hic non sit certa pecunia statuta. supra, de officio deleg. de causis.

[f] EVm pro quo. Si diu. Nota hic tres casus, quibus fideiussor põt agere contra principalem debitorem, ut eum liberet a fideiussione. Primus est, si diu stetit in obligatione. ff. manda. l. Lucius. Titius. Secũdus si reus incipit uergere ad inopiam: ut l. Lucius Titius. & C. mand. si ꝓ ea contra quam. Tertius si fideiussor condemnatus sit: ut in l. si pro ea cõtra quã & istos tres casus habes hic. Quartus est, si hoc ab initio conuenit ut est. l. p̃dicta, si pro ea. & ff. de fideiu. fideiussor pro uenditore. Et ita in casibus ante solutionem põt agere fideiussor ut liberetur. arg. ff. manda. si mandato. §. quoties. & ff. commod. si ut certo loco. §. rem tibi dedi. alias non potest: quia & hoc ipsum uidetur ei mandatum ut soluat, & hoc promisit: & sunt quasi duo mandata. ut se obliget, & ut soluat. unde ad utrunq; tenetur. argum. ff. de condict. indeb. indebitam. & est si. supra, de do. & contuma. cum dilecti. ubi duo intelligun tur mãdata. ff. de arbi. celsus. & quia intempestiue nõ debet reuocare beneficium suum, ne omnino inutile fuisset: quia adiuuari nos beneficijs oportet: & non decipi. supra, de commoda. c. uno. ff. eo. in commodato. §. sicut. secus est in precario. supra, de preca. c. ult. B. Et quod dicit diu, referendum est ad arbitrium iudicis, sicut illud celeriter supra, de loca. & conduct. ca. potuit. Ber.

[g] Dissipare. In isto casu, potest mulier petere dotem constante matrimonio. C. de iure dot. l. ubi. alias non potest. C. sic constante matri. dos solu. fu. l. una Bernard.

DE SOLVTIONIBVS.

Visum est supra, de obligationibus quæ tolluntur ex solutionibus: (nam solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio. insti. quib. modis tol. oblig. in princi.) merito post titulos præcedentes, subijcitur iste de solutionibus. Abbas Siculus.

Hoc capitulum

i

expeditus

De

De hac materia habetur de pæ.dist. i. medicina. & distin.iiij.in tribus capitulis.

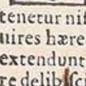

a D hoc. filius. Hoc uerum est, si est hæres. b Debita. Omnia si nõ fecerit inuẽtarium. si fecit tunc nõ tenetur nisi quantũ uires hæreditatis se extendunt. C.de iure delib. scimus iam duas, & hoc in debitis ex contractu descendentibus uel quasi. sed in debitis quæ ex delicto uel quasi ꝓcedunt, non tenetur, nisi inquantum ad eum peruenit, uel nisi cum defuncto lis fuerit cõtest. C.ne ex deli.de functo.l. una. Alias secundũ canones tamen uidetur, quod hæres teneatur ex delicto defuncti. s. de sepul. ca. ulti. & infra, de rapt. in literis. Tan.

† Bertachi.tra. de episco. li. iiij.ij.par. q.54.in fi. Ias. consi. 222.lib.ij. s.de pign. c.iij.

c Prædecessoris. Est enim quasi hæres ipsius. xxiij.qõ. viij. conuenior. xij. quæstio. ij. capitu. ult. Ala.

d Necessitate. Alias non tenetur ecclesia. x.quæst.ij. hoc ius. §. & ijs creditor. & supra, titu. proxi. quod quibusdam, & supra, de deposi. grauis. & sic successor ad id tenetur, ꝙ prædecessor facere debuit. xij.q.v. quia Io. & xvj.q.vj.illud. Ber.

AD hoc in apostolicæ: & j. Sicut Filius a debita b patris soluere tenetur, ita prælatus sui prædecessoris c pro ecclesiæ necessitate d contracta.

Gregorius ix. uniuersis ecclesiarum prælatis.

Si prælatus obligat ecclesiam pro alienis debitis, est suspẽsus ipso facto ab administratione spiritualium et temporalium et ecclesia non tenetur.

CAP. II.

SI quorundam: & infra. Firmiter inhibemus, ne quis ꝑsumat ecclesiam sibi commissam pro alienis grauare e dbitis, aut literas f alicui seu sigilla g cõcedere, quibus possent ecclesiæ obligari. Decernẽtes si secus fuerit attentatũ, ad solutionẽ taliũ debitorum, ecclesias non teneri. h Si quis autẽ contra præmissa de cætero uenire præsumpserit, ab administratione spũalium & temporalium nouerit se suspensum. i

Idem decano & I. cano. Tullieñ.

Si clericus nõ habeat unde satisfaciat, suis creditorib. † nõ debet excõicari, nec aliter molestari, præstabit tamen cautionem, saltem iuratoriam de soluendo cum uenerit, ad pinguiorem fortunam.

CAP. III.

ODoardus clericus ꝓposuit, ꝙ cũ P.clericus, D.laicus, & quidã alij ipsum corã officiali k archi. Remeñ. super quibusdã debitis, cõuenissẽt idẽ in eũ recognoscentẽ l hmõi debita, sed ꝓpter rerũ inopiã soluere nõ ualentẽ, m excõicationis sententiam promulga-

SI quorundam. Tria facit. Primo prohibet. Secundo decernit. Tertio pœnam imponit. Secunda ibi decernentes. Tertia ibi, si quis. Abbas.

a Cũ effectu. & nomine ecclesiæ. secundũ Alanum. Ioã. And.

e Grauare. Mutuum accipiendo, & alij tradendo: uel pro contrahente fideiubendo ultra ca.pe.s.ti.j.

f Literas. Per quas concedunt prælati, quod aliquis possit recipere pecuniam mutuo, nomine suo & ecclesiæ suæ. Vel tradunt sigilla, ut inde sigilletur instrumentum sicut creditor uoluerit dictare. Vel dic literas seu sigilla, id est, literas sigillatas.

g Sigilla. Argumentum quod literis prælatorum credatur. s.de prob. post cessionem. & undecima quæstione tertia, curæ. & s.de fide instrumen.c.ij. & s.de cleri.peregri.ca.j. & sigillo ecclesiæ creditur. lxxiij.dist. in nomine patris.in fi. Argumen. contra. s. de prob. quoniam contra. Sed quare dicit hic pro alienis, cum hic creditor intelligatur &c. decima quæstione ij. c. ea enim.§.hoc ius.uer. & his creditor. & supra, titu. proxi. quod quibusdam. & supra, de deposi. grauis. & sic nec nomine suo, nec nomine alieno tenetur ecclesia. Ad factum referas hoc: quia sic fatigaretur ecclesia de facto, & non de iure. B.

h Teneri. Nisi quatenus uersum est in utilitatem ecclesiæ. s.ti.prox.c.quod quibusdam.

i Suspensum. Ipso iure. & insuper ecclesiam ipsam reddere debet indemnẽ, si in aliquo grauata est. s.de rebus eccle.alie.si quis presbyterorum. Et est argum. optimum, quod si aliquis dilapidauerit ecclesiam, ꝙ licet uelit eam reddere indemnem nihilominus remouendus est. ‡ De hoc dixi supra, de electio. quod sicut in fine. Et sicut ipso iure suspensus est, ita ipso iure uidetur restitutus, cum ecclesiam reddiderit indemnem, argum. lxxxj. distinctione. si qui sunt. xvj. quæstio. vij. si quis deinceps. & xv. quæstio. vj. nos sanctorum. Sed non credo, quod propter hoc sit restitutus: quia iam suspectus est, & satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris insti. tu. de suspe. tut. §. nouissime. & ff.eod. titu. suspectus. & l. seq. imo remouendus est de facto si administrationẽ nõ dimisit. ff. de suspect.tut. suspectus. De hoc dixi supra, de offi. delega. uenerabili.

‡ Hoc nõ cõcedo, licet sit hoc cõmissũ superioris arbitrio: cũ nec pa. sibi hoc reseruet. Io. And.

† Decisi. Tho. 246. Phi. Dec. c. reprehẽsibilis. nu. 9. de app. c. eps. col. j. de preb. ubi not.

ODoardus. Debitor, qui non est soluendo, excommunicatus: quia non soluit, absoluitur cum cautione de soluẽdo cum ad pinguiorem fortunam peruenerit, hoc dicit. Et est casus singularis iudicio Panormitani, cum nullam faciat mẽtionem iste tex. de cessione bonorũ, licet glo. & doc. aliter sentiant. Et diuiditur in duas partes. Nam primo ponit querelam impetrantis. Secundo dat iudices. ibi, mandamus. Abba.

k Officiali. Officialis dicitur ille, cui episcopus uices suas committit. supra, de institu. ex frequentibus querimonijs. Ber.

l Recognoscentem. Id est, confitentem debita. Qui enim cedit bonis, antequam recognoscat debitum, uel antequam condemnetur, aut in iure confiteatur debitum: audiri non debet. ‡ ff. de cessi.bo.l.pe. quod est uerum, si placet creditori, alias statim probabit debitum suum, secundum quod illa lex potest legi cum non, & sine non: ut ibi notatum est.

‡ Alias, sine non: & sic in l. est duplex litera: & cõmunior hẽt nõ. & Ho. ponit sine nõ. dicit Vincẽ. ꝙ interest creditoris recognosci debitũ, ut illo negãte ꝓbet hñs testes paratos, ꝙ postea probare nõ posset. & idẽ Phi. & Abbas. & fuit dictũ Pla. & sic ĩ litera nõ ꝓcedit nolẽte creditore & sine non, eo uolẽte. Ioã. And.

m Non ualentem. Et ideo inanis est actio, quam inopia debitoris excludit. ff. de dolo nam is. & supra, de restitu. spolia. olim. quia qui nihil habet nihil dare potest: ut prima quæstione septima. Daibertum. & eius periculo nihil est. ff. de fur. itaque fullo. in principio. unde uidetur, quod non tenuit excommunicatio, sed debuit eum expectare quousque soluere posset: argumẽto decretalis prædictæ, olim. & impossibile præceptum non obligat. ff. quæ senten. sine appellatione rescinden. l. Paulus. ij. & impossibilium nulla est obligatio. ff. de reg. iu. impossibilium. sed hic tenuit sententia forte propter dubium quia nõ plene constabat an in totum uel in partem posset soluere: & ideo cũ de hoc cõstiterit, relaxatur: ut hic dicitur. sed si certus esset iudex, qa nihil soluere posset, uel si cessisset bonis, sententia nõ tenuisset: uel si tenuisset,

iniusta

uit: & infra. Mandamus, quatenus ſi conſtiterit ꝙ prædictus O. in totum uel pro parte non poſsit ſoluere debita ſupradicta, ſententiam ipſam ſine † difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab eo idonea [a] cautione, ut ſi ad pinguiorem [b] fortunam deuenerit, debita prædicta perſoluat.

Idem.

Conquerens ſe indebite ſoluiſſe, hoc probare debet, niſi in caſu hic poſito.

CAP. IIII.

IS qui conqueritur indebitam [c] pecuniam ſe ſoluiſſe, probare tenetur [d] quòd indebitè ſit ſoluta: Niſi eius aduerſarius ſolutionem inficians exinde cõuincatur. [e] tũc enim diffitenti, onus incumbit probãdi, [f] quòd debitum recepiſſet.

TITVLVS XXIIII.

DE DONATIONIBVS.

Gregorius A. Patritio Gallorum.

Poteſt intelligi duob. modis & ſecundũ primũ intellectum hoc dicit. Liberalis in donãdo, exiſtimat ſe debere quod donat. Vel ſic ſecundum alium intellectum: Promittentes aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenentur.

iniuſta tamen fuit: & ideo ſine difficultate debet abſolui: & iudex tenetur ſibi ad intereſſe. infra de ſent. excõmuni. ſacro. hoc tutius eſt.

[a] Idonea. Et ita uidetur, quod per pignora uel fideiuſſores. ff. man. ſi mãdato. §. ult. ſic ſ. de pign. cum cõſtet. & hoc intelligo, ſi poteſt. alias præſtet quam poterit, ſcilicet iuratoriã. [1] j. de do. poſt di. re. per tuas. ubi de hoc. & j. de verbo. ſignifi. ex parte. ubi de hoc.

[b] Ad pinguiorem. Et ita patet, quod licet quis cedat bonis, non ideo liberatus eſt, ſed obligatio remanet [2] inefficax propter inopiam, ſed in hoc prodeſt, ei quod nõ detruditur in carcerem. C. qui bo. ced. poſ l. j. ſed ſi poſtea perueniat ad pinguiorem fortunam (ut hic dicitur) ſoluere debet. ff. de ceſſio. bo. ijs. qui. ſed non in totum, niſi inquantum facere poteſt, ut dicitur in illa. l. ijs qui habita ratione ne egeat: quia non eſt fraudandus alimentis quotidianis. ff. eo. qui bonis. inſtitu. de ac. §. ult. & ff. de reg. iur. in condemnatione. Sed cõtra uidetur. ſ. de fideiuſ. peruenit. ubi de reditibus eccleſiæ ſatisfit creditoribus: quare non hic eo modo? Forte quia periuri erãt in illa. peruenit. ideo reditus aſsignantur creditoribus. dignum eſt enim, ut male meriti, ægeſtate laborent. ff. depoſi. bona fides. & lxxxvj. diſtin. non ſatis. uel hic non fuit actum ad hoc. lxxxvj. diſt. non ſatis. ante medium.

IS qui. *Gloſſa ſequens diſtinguit quadruplex indebitum.*

[c] Indebitam. Not. quod indebitum aliud dicitur iure ciuili tantum: & aliud iure naturali tantum, aliud iure naturali & ciuili. Qui ſoluit indebitum iure ciuili tantũ per ignorantiam facti, repetere poteſt illud, quale eſt id quod poteſt retineri per leg. Fal. C. de iur. & fact. igno. cum quis. & C. ad leg. Fal. error. quia credebat ſe plus habere in hæreditate quam haberet. ſed ſi per ignorantiam iuris nõ repetit: ut in legibus prædict. fallit cum perſona facit locum repetitioni. ff. ad Velleia. l. quãuis. §. interdum. & de condi. inde. l. interdum. C. ſi aduerſus ven. l. fin. Indebitum iure naturali tantũ: ut eſt illud, quo per chirographum obligamur ſpe futuræ numerationis, qui tale indebitum ſoluit, repetit: ut hic, & j. q. iiij. c. turbatur. §. notandum. ubi de hoc. & ff. de proba. cum de indebito. j. reſpon. unde ſumpta fuit hæc decre. & ff. de condi. indeb. indebitã. & ff. de conſtit. pec. quod ſi maritus. §. j. & inſti. quib. mod. re contra. ob §. is quoque. Et hoc verum eſt ante biennium, non poſt: quia tunc etiam poſſet peti cũ effectu: ut inſtitu. de literarum ob. in fi. C. de nõ nu. pecu. l. j. §. in contractibus. in prin. Solutum uero indebitum, vtroq; iure quacunque ignorantia repetitur vt C. de condi. inde. l. j. Quod dictum eſt hic & in præcedenti membro. fallit in caſibus quos habemus inſti. de obliga. quæ ex contract. naſ. §. ex quibuſdam. & in tex. & in gl. ibi ſignata. Si ſciens ſe non debere, ſoluit, non repetit: quia donare videtur. ff. de cõdit. inde. l. j. & ff. de reg. iur. cuius per errorem. Aliud uero dicitur indebitum per exceptionem, ſed debitum iure naturali ſiue ciuili, ſiue utroq;. hæc exceptio aut ẽ tẽporalis aut perpetua. ſi eſt tẽporalis, ceſſat repetitio. ff. de condi. inde. quod in diem. & l. nam & ſi maritus. & l. nã ſi cũ moriar. Si uero exceptio perpetua eſt, diſtinguitur, aut eſt fauorabilis, aut odioſa. Si eſt fauorabilis, per errorem ſolutum repetitur. C. ad vell. quamuis. & ff. de condi. inde. qui exceptionẽ. Si eſt odioſa, ut Macedoniani, quæ datur in odium creditoris, ſolutum non repetitur, ſiue ignorantia iuris uel facti. ff. de cõdit. inde. qui exceptionẽ, & l. ſi is qui. Aliud eſt indebitum, ad iuris rigorem ſeruandum, hoc ſciens ſi ſoluit, non repetit. ff. de condi. inde. iudex. & l. Iulianus. q̇a ſentẽtia de iure ciuili eſt, ideo ea quæ iuris naturalis ſunt, tollere non põt. quare ſi ſoluat non repetit: ut l. Iulianus. Si uero incertum ſit an exceptio ſit temporalis an perpetua: procedatur ac ſi eſſet ꝑpetua. ff. de condit. indeb. ſufficit. Ciuilis tantum dicitur obligatio, quãdo ſpe futuræ numerationis me chirographo obligaui. inſti. de literarũ ob. in prin. Naturalis tantũ, quæ re ipſa tollitur, ut puta numeratione pecuniæ: & iuſto pacto & iuramento tollitur, ſicut & numeratione pecuniæ. ff. de ſo. ſtichum. §. naturalis. Ber.

[d] Probare tenetur. quia præſumitur eum debitum ſoluiſſe, niſi probet contrarium: quia non eſt veriſimile ꝙ aliquis diligens pecuniam ſuam iactet. ff. de proba. cũ de indebito. j. rñſo. Et hoc intelligo, de eo qui maior eſt xxv. ann. ſecus in priuilegiatis perſonis: ut ſunt pupillus, ſiue minor, mulier, miles, agricultor, & ſimplicitate gaudens. illæ enim perſonæ, nõ tenentur probare pecuniam indebitam, ſed ille qui recepit, debet probare pecuniam debitam fuiſſe. ff. de probat. cũ de indebito. §. ſinautem.

[e] Conuincatur. legitimis probationibus: ut ff. de probat. cum de indebito. §. ſinautem. in princ.

[f] Onus incumbit probandi. Not. ꝙ onus probandi reo incumbit: propter ſuũ delictum inficiationis. [3] ſic etiam actio legis Aquiliæ propter inficiationẽ creſcit in duplum. ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. hæc actio. & alibi punitur inficiator. C. đ nõ num. pec. aut. contra qui propriã: & in auth. de trien. ſemiſ. §. illud quoque. col. iij. Item cum eſt præſumptio cõtra reũ, trãsfertur ꝓbatio in ipm. C. de prob. ſiue poſsidetis.

DE DONATIONIBVS.

Supra uiſum eſt, de contractibus non gratuitis reſtabat uidere de gratuitis: ideo merito ſubijcitur hic titulus de donationibus. Abb. De hac materia habetur lxxxvj. diſt. non ſatis. & in alijs. c. ibidem. xvj. q. iij. placuit. & q. vj. illud. & q. j. poſſeſsiones. xij. q. ij. eccleſia.

[1] Hoſtiẽ. quod in diſtĩcte hoc caſu intelligit idonea iuratoria: quia ex quo bonis cedit, notũ ẽ ꝙ aliã pręſtare nõ põt. faciat ergo q̃d poteſt xxij. q. ij. faciat Ioã. And.

† Hoc nõ ſolet ſeruari ĩ gallia niſi bonis cedãt.

[2] Remanet. Iaco. Almain. ĩ 4. Sentẽt. diſtin. xv. quæſt. ij.

[3] Cõcor. l. eius qui. ff. de iure iur. & aut. cõtra qui ꝓpriã. C. de nõ nume. pecu.

ecclesiasticis. si quis bonæ. & cap. religiosam.

[a] Prudētes pone casum. in hoc cap. p decret. quā habes. j. d cōse. ecc. uel alta. cū sicut. Vt debere. unde dixit dñs: Beatius est dare quā accipere. xvj. q. j. prædicator. & j. de celeb. missa. cū marthæ. unde Martialis coquū reprehendebat quēdā, qui tota die discurrebat per hospitia aliorū. Scæuola tu cœnas apud omnes nullus apud te. Alterius siccas pocula: nemo tua. Aut tu redde uices, aut desine uelle uocari. Dedecus est semper sumere, nilque dare. Vinc.

Accipere semper, & nihil dare turpe est.

† Ludo. Rom. sin. ccccccxlii ij. And. Tiraq. rep. l. si unquā. verb. donatione largitus. num. 73. C. de reuo can. do.

[c] Creuerit. Saltem per bonam uoluntatem quia hilarem datorē diligit De⁹. & qui dat propter præsentem pudorem, & rem & meritum perdit. xxiij. q. vj. cap. iam uero. §. ex his omnib⁹. Tanc. vnde versus: Da facie læta, sine lætitia faciei. Si dederis, perdis rem meritumque rei.

[1] Antiqui hic, & de simo. & si quæstiones dabāt versus. In poscente nouē sex in donāte notanda. Causa fides, mod⁹ & loc⁹, & penuria, tps: ætas, debilitas, cū cōditione petentis. Mēs hilaris, festina manus sit: sitque facultas. Dulcior affatus; discretio dātis, & ordo. Ioan. And.

CAP. I.

Prudētes: [a] & j. Hanc sibi quodāmodo nobilitas legem imponit, ut debere [b] se quod sponte tribuit existimet: † Et nisi in beneficijs suis creuerit, [c] nihil se præstitisse putet.

Alexād. Parisieñ. epo.

Non ualet donatio, quam facit prælatus inconsulto capitulo, & in damnum ecclesiæ.

CAP. II.

Fraternitatem tuā credimus nō latere, quòd cùm episcopus & quilibet prælatus ecclesiasticarum rerum sit procurator [d] & non dominus: conditionem ecclesiæ meliorare potest, facere uerò deteriorem [e] non debet. [f] Accepimus autem, q præ decessor tuus graues [g] donationes in rebus episcopatus fecit, in detrimentū ecclesiæ, suis canonicis incōsultis. [h] Vnde quoniā donationes hmōi de iure non tenent, indulgemus [i] tibi, ut liceat donationes huiusmodi tam a clericis quàm a laicis legitimè reuocare.

Idem Vigor. episcopo.

In considerando an ualeat donatio facta per prælatum: debet attendi quantitas rei donatæ, & loci consuetudo † h. dicit inhærendo literæ.

CAP. III.

Caeterum si abbatem donationem cū priore & quibusdam de conuētu, uel solum abbatem facere contigerit, & posteà conuentus pars reclamauerit: Datæ rei quantitas & illius terræ consuetudo [k] (quæ tamen sacris canonibus non obuiet) est diligentius attendenda: & secundum hoc, est donum ratum [l] vel irritum iudicandum.

Idem abbati S. Alberti.

Ecclesia non uacans, in beneficium concedi non potest, sed in proprietatem sic, de authoritate tamen episcopi, & sine præiudicio prælati.

CAP. IIII.

Consultationibus: & infra. Dona-

[f] Raternitatem. Tres sunt partes. In prima ponitur exordium. In secunda narratio: ibi, accepimus. In tertia cōclusio: ibi, vnde. Abb.

[d] Procurator. prælatus enim ecclesiæ procurator est, non dominus. xij. q. j. c. vlti. & q. ij. sine exceptione. & x. q. ij. casellas.

[e] Deteriorem. sic s. de in integ. resti. c. j. si. ff. pro empt. qui fundum. §. si tutor. & ff. de procu. ignorantis.

[f] Non debet. In faciendo, sed omittendo tamen potest. xvj. q. iij. placuit. & s. de præscript. c. j. in faciendo etiam modice. nam modicum donare potest, si est consuetudo. infra c. proxi. & in hoc differt a procuratore: quia procurator nil donare potest, etiam generalissimam habens administrationem. ff. de procura. procurator tutorum. Ala.

[g] Graues. ergo à contrario sensu, si nō sunt graues, non reuocātur. quod uerū est. j. cap. proxi. T. Sed quid si per minutas uel paruas donationes ecclesiam lædat, uel modicum excedat? Videtur q totum debeat reuocari. ff. de iure pa. si libertus. §. si quis plures. imo qd ultra licitum est reuocatur. arg. C. de donat. si quis argentum. §. in seruis autem. xij. q. ij. si quos de seruis. imo uidetur, q non sit attendēda coaceruatio, sed singularis quātitas. arg. ff. de iurisdi. om. iud. si idem arg. cōtra. ff. de appel. si quis separatim. §. si quis cum una. ff. de pact. si plures. Lau.

[h] Inconsultis. maxime cum nec eorum consilio potest facere donationem damnosam ecclesiæ. x. q. ij. hoc ius. §. qui res. xij. q. ij. sine exceptione. Tanc.

[i] Indulgemus. id est, indultum esse ostendimus: quia de iure cōmuni hoc facere poterat: ut xxxv. q. ix. quod quis commisit. s. de reb. eccle. non alie. siquis presbyterorum. & s. de preca. c. ij. Similem indulgentiam habes. s. de iureiur. & si Christus. in fin. & s. de usu pall. ex tuarū. Ber.

† Anto. Corset. in tracta. de minimis. versic. ij.

Caeterum. Prælatus modicam rem ecclesiæ donare potest, ubi hoc habet consuetudo. ita cōmuniter summatur, sed hæc summatio multum restringit literā. Abb. Et potest dici, qd primo ponitur factum, ex quo tacita resultat quæstio. In secunda responsio: ibi, datæ rei. Imola.

[k] Consuetudo. xj. dist. in his. & c. catholica. s. de ijs quę fi. a præla. si. cō. ca. c. ea noscitur. & ix. qō. iij. conquestus. quæ tamen non sit canonibus inimica, ut hic dicit. & s. de re iudic. cum causa. xij. dist. sit sancta. & ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus.

[l] Ratum. & ita uidetur, quod abbas possit facere donationem. Sed contra uidetur, quia nihil habet: ergo nihil dare potest. j. q. vij. Daibertum. liiij. distin. abbati. & xij. q. ij. quisquis. & j. de iure pat. quod autē. in fi. & j. de statu mona. cū ad monasteriū. in fi. Item procurator est non dominus. xij. q. j. si priuatū. ergo donare non potest. C. de admin. tuto. non omni & s. titu. proxi. Dicit Ala. q istud potest intelligi de pauperum erogatione, quā potest facere quilibet prælatus ecclesiæ: ita tamen ut non proroget ad nimiam quantitatē: ut hic innuitur. arg. lxxxv. dist. non satis. ff. de offi. proconsul. solent. §. ult. considerata consuetudine, & facultate ecclesiæ. j. de cēsi. cum apostolus. in fin. vel [a] etiam potest intelligi de uera donatione quam potest facere prælatus si consuetudo loci habet hoc. nam consuetudo loci dat iurisdictionem, & liberiorem tribuit administrationē. ff. quod vi aut clam. prohibere. §. non tantum. versi. hoc ita. & s. de ijs quę fiunt à præla. sine con. ca. c. noscitur. ita tamē ut ecclesia enormiter non grauetur. s. cap. proxi. Ber.

Abbas, an possit donare.

[a] Vel. Idē Panor.

Consultationibus. Potest diuidi: quia distinguit duo membra, secundum ibi, Si religiosis.

quod

quod determinat in uer. ita ꝙ uel secundum Io. And. In prima ponitur consultatio decisa. In secũda distinguens responsio: ibi, donationes. Imola.

a Viuentibus. Supra, de concess. præben. capi. j. ij. & iij. & cap. ult.

b Authoritate. aliter non ualerent. infra, de iure pa. quod autem. in fin. & cap. nullus. contra. j. de iure pat. illud. Quidam dicunt, i qđ patronus sine consensu episcopi, iuspatronatus potest donare loco religioso: & sic loquitur contrarium. ecclesiam uero non, ut in primis concor. & hic. De hoc dicetur in capit. illud. Ber.

i Et bñ: ut s. de iure patr. c. uno. li. vj. Ioã. And.

c Spoliari. Quia sine culpa sua, non est aliquis beneficio suo spoliandus s. de consti. cognoscentes. & lvj. dist. satis peruersum. & xvj. qõ. ult. inuentum. Ber.

Per tuas. In prima cõsultatio. In secunda responsio: ibi, nos igitur. Abbas.

d Concessit. Sicut & papa quandoque concedit priuilegium ob gratiam præstiti obsequij. xxv. q. j. c. ulti. circa fi. ber.

e Moris. Et etiam iuris: ut in constit. Federic. imperialem. §. præterea.

f De certo. i. de illa terra mensurata: ut j. dicit. Ber.

g Inuenerunt. Nota quòd ubi quis decipitur in quantitate rei, agitur ad supplementum, et si deceptio fuerit circa dimidiam rei: ꝙ uerum est: nisi fuisset terminus appositus ad mensurandũ rem illam, quia tũc ultra terminum nõ audiretur: & nisi qui rem acceperit, renuntiauerit de quantitate. ff. de contrahenda emptio. qui fundum. secus si decipiat' in pretio: quia toleratur usque ad dimidiam iusti pretij. s. de empt. & uend. cum dilecti. & ca. cum causa. de rescin. uen. l. ij.

Agitur. Imo hic nõ fuit deceptio in cõtractu, & obligatione sed defectus ĩ solutiõe. Pan.

De iure cõmuni. ꝑ restitutionis tamen beneficiũ, etiã eo casu consuli posset, secũdũ Phi. de rest. in integ. c. j. Ioã. And. Donationẽ potest ꝑficere, ꝗ illam non potuit inchoare.

h In possessione. Ergo non adipiscitur quis possessionem, ex inuestitura. s. de ijs quæ fi. a ma. par. c. ex ore.

i De nouo. Quia forte iurauerat nõ infeudare de nouo, sed hoc nõ obstaret. s. de feu. ex parte. & j. de cẽsi. cum uenerabilis. quia non dicitur nouum, ꝙ ab alio fuit factũ. Item alia ratione, quia licite potuit perficere donationẽ, licet eam non potuerit inchoare. j. de iudi. cõsuluit. & ff. de noui ope. nun. l. j. §. opus nouũ. ff. de do. inter uir. & uxor. si donate. §. si sponsus. nihil n. nunc dat, sed datũ declarat: ut ibi dicitur. ff. de test. hæredes palam. §. j. Itẽ quia multa permittuntur fieri, ex prioris actus consequentia. C. ad Vell. si mulier. & ff. de mino. l. iij. §. scio quis de mandato papæ hoc factum fuit in principio.

tiones uerò uel cõcessiones ecclesiarũ si quæ fiant priuatis personis, uiuenti bus a illis qui ipsas ecclesias possident: nullius debent esse momẽti. Si religiosis fiãt locis ab episcopo, uel eius authoritate, b rata debent haberi. Ita ꝙ personæ quæ iã dictas ecclesias possident, sine ipsorum assensu eis in uita sua nõ debeant spoliari. c

Inn. iij. episcopo Florẽ.

Non obstante iuramento de non infeudando de nouo, prælatus integrare potest feudum, si appareat uasallum in mensura fuisse deceptum.

CAP. V.

Per tuas literas nobis proponere procurasti; quod cùm quidã nobiles Florẽtini tẽpore schismatis episcopum Florẽ. in domo sua tenuerũt, idẽ episcopus sedata schismatis tẽpestate, de mandato Alexan. pap. quatuor modios terræ in feudum cõcessit d eisdẽ: & successor ipsius (prout est moris e) de certo f feudo præfatos nobiles inuestiuit. uerum cùm ipsi assignatam terram mensurari fecissent: non nisi duos modios inuenerũt, g feudum integrari cum instantia postulantes. super quo dubitas, eo quòd nõ sunt in possessione h ipsius: ne de nouo i uidearis illud cõferre: & j. Nos igit' attẽdentes, ꝙ ecclesia i actib. suis fraudẽ k nõ debet aliquã adhibere, Respondemus ꝙ feudum ipsum securè poteris integrare, l cùm terra illa nõie quatuor modiorum ipsis fuerit assignata. m

Idem R. de Bur. & G. Berbur. abbatibus.

In donationib. plenißima fit interpretatio: et ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximam donationem tantum respicit. h. d.

† *& est casus singularis.*

CAP. VI.

Cum dilecti filij abbas & monachi de Melios proposuerint corã nobis, ꝙ nobilis uir Alanus, quasdã terras a patre ipsius, eorũ ecclesiæ in eleemosynam assignatas, uiolẽter redigere cupiat in forestam: n & infrà. Mandamus quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferendã ap. postposita, procedatis: cùm ex tenore instrumenti euidenter appareat, quòd hæc fuit mens & intentio o donatoris, ut clausula, de foresta, quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem p donationem, quæ

k Fraudem. Sic xx. qõ. iij. constituit. & s. de ijs quæ ui metusve causa fi. cum dilecti. argu. nec ecclesia debet alicui inijcere laqueũ. xxvij. q. j. de uiduis.

l Integrare. Si. s. de sol. c. j. & ij. de præben. uacante. & ca. cum causam. quia adiuuari beneficijs non oportet, non decipi. s. de cõmo. c. uno. & ff. eod. incommodato. §. sicut. in fi. xxv. q. ij. quæcunque.

† Imol. Pan. hic.

m Assignata. Licet non tanta inuenta. Ber.

Cum dilecti. Clausula onerosa, post duas uel plures donationes posita proximã tantum respicit, non superiorẽ quæ habet suã clausulã. h. d. & est hæc lect. etiã no. tamen non est hoc speciale in donatione, sed idẽ est in qualibet clausula apposita in fi. cuiuscunq; dispositionis. In prima ponitur iudicum decisa consultatio. In secunda papæ rñsio: ibi, mandamus. Abb.

n Forestam. Foresta est locus in quo feræ includuntur, & habet quis usum uenandi. Vin.

Foresta quid sit.

o Intentio. Et sic semper recurrendum est ad intentionem donantis, siue scribentis. s. de rescrip. ad aures. & supra, de præb. c. ulti. & cap. cum causam. & ff. de uerborum oblig. in conuentionalibus.

p Ad superiorem. Sed quare non spectat determinatio ad omnia præcedentia uel sequentia. s. de appel. secũdo requiris. & ff. de leg. iij. si quis in prin. ff. de leg. j. l. talis scriptura. §. ult. & l. seq. Sed hoc ideo dicit, quia uerba donationis, largissime interpretanda sunt ut hic dicit: quia plures fuerunt hic donationes, una pura, &

Determinatio, an præcedentia uel sequẽtia respiciat.

pura, & sine aliqua cōditione, de qua hic dicit: & altera sub conditione. quā respicit clausula illa, de foresta forsitan conditio apposita erat in ultima donatione ut posset ibi habere usum uenandi, & illam conditionem uolebat nobilis iste referre ad primam donationem: ut sic clausula illa, de foresta, respiceret omnia ꝓcedentia scilicet ut liceret sibi & hæredibus suis possessiones illas quandocū que uellent redigere in forestam.

a Plena. C. quæ res pig. oblig. pos. l. ulti. ff. si cert. peta. l. iij. uerumtamen si uinum quod est in dolio, uenditū fuerit, hoc uidetur actum ut in tempore competenti expediant dolia, propter nouam uindemiam. ff. de peri. & commo. rei uendi. l. j. in fine. & l. ij. & iij. Lauren.

b Plenior. ff. de reg. iur. in testamentis. ff. de ui. & tri. leg. l. iij.

c Plenissima. Infra. de uerbo. signi. olim. xvj. q. ij. uisis. & quæ. j. frater noster. j. de deci. ex parte. j. de priuile. quia circa. & ij. qō. iij. cap. si quidem. §. notandum in fin. ff. de iur. immu. l. iij. de usufru. antiquitas. ff. de constitu. prin. l. beneficium.

Pastoralis. In prima ponitur cōsultatio. In secunda responsio, ibi, nos autem. Abbas.

d Suum. Qui ergo concedit ecclesiam, quod suum 1 est intelligitur concessisse. j. de iure patro. quod autem. §. j. ff. de contrahen. emp. qui tabernas. ff. de leg. j. si domus. §. ult. ff. de usu & habi. si ita. Ar. cōtra. ff. de leg. ij. l. Mæuius. §. ult. Sed quid si laicus concedit ecclesiam 2 de consensu episcopi? In eo casu nō uidetur episcopus aliquid concessisse, sed donationē laici tantum ratam habuisse, in eo ꝙ laicus donare potuit. j. de iure pat. quod autem. Io.

e Temporaliter. Per hoc reprobatur, quod dici consueuit. decimasexta quæstione secunda, capi. j. scilicet quod idem est, si episcopus concedat ecclesiam cum omni iure suo, uel simpliciter dicat, concedo uobis ecclesiam nostrā. nam ut hic patet, aliud iuris est hic in uno, & aliud, in alio: sicut aliud est si contrahunt societatem simpliciter: aliud si contrahunt societatē omnium bonorum. ff. pro socio. l. iij. §. j. & l. coiri societatem. sicut aliud est dicere à munere, & aliud à b omni munere. j. q. j. sunt nonnulli. Argum. contra. trigesimaprima quæstione j. ꝙ si dormierit. ff. de seruit. si cui. j. de iure pat. ex literis. ff. de contrahen. emp. si aquæductus. Io.

tam libera & pura fuit ut immunis esset ab oī uexatione † & consuetudine seculari, sed ad inferiorē concessionē quæ pensionē & determinationē habet incertam, iuxta sanū referri debeat intellectū: quia in contractib. plena, a † in testamentis plenior, b in beneficijs quoque plenissima c est interpretatio adhibenda.

Idem Heliēsi episcopo.

Si episcopus in ecclesia quam de cōsensu capituli pio loco cō cessit, percipiebat certos prouē tus, illos donasse uidetur: alioqui omnes prouentus præter cathedraticū, cedunt pro loco. Et si episcopus concessit de cōsensu patroni, intelligitur patronus donasse iuspatronatus.

CAP. VII.

PAstoralis officij: & j. Tua nos duxit discretio consulēdos, si eps consentiēte patrono uiris religiosis, aliquā ecclesiam concedendo, hac utat̄ simplicitate uerborū: concedimus uobis illam ecclesiam: utrum eo ipso uideatur in eorū usus fuisse cōcessa: uel ius tantummodo patronatus. Nos autē inqui. t. duximus respondendum, quòd si eps ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profectò patronus quod suū d est conferre uidetur, ius uidelicet patronatus, & episcopus, quod temporaliter e obtinet in eadē: ut si fructuū eiusdē ecclesiæ aliquam recipiat portionē, in eorum usus illa portio conuertat̄. Quòd si ex ipsius prouentibus, nullā debeat portionem habere, omnes prouentus ꝓter cathedraticū f in eorum usus credimus cōuertendos. Sed ut epi donatio sit legitima, cōsensus est sui capituli g requirēdus. †

Idem Florentiñ. & Fesulañ. episcopis.

Possunt hospitalarij, in præiudicium suum, se & domum suā alteri religiosæ domui subycere et donare. hoc dicit, secundum intellectum glos.

CAP. VIII.

INter dilectos filios hospitalarios sancti Sepulchri, ac fratres hospitalis sancti Allucij, super eodem hospitali quæstione suborta, cū ijdem hospitalarij super possessorio, ꝙ semel & iterum ex causis tamen dissimilibus h intentarunt, contrariam sententiam re-

f Cathedraticum. Si ita generaliter dat episcopus ecclesiam, tunc etiam dedisse intelligitur ius instituendi, decimasexta quæst. ij. uisis. sed quantumcunque generaliter eximat ecclesiam à se, semper intelligitur sibi correctionē retinuisse: ut in ca. uisis. & ꝓcurationem, & uisitationem. 3 j. de censib. cum uenerabilis. & cathedraticum, ut hic. nec obstat. j. de religio. do. constitutus, ubi uidetur, quod episcopus in totum possit eximere ecclesiā: quia illa donatio fuit cō firmata ex certa sciē tia, per dominum papam: sicut uides, ꝙ quantumcunque generaliter patronus remittit ius patronatus, iura quædam tamen retinet in liberto. C. de bonis liber. l. ultima. & mirum uidetur, qd' episcopus plus intelligitur, dedisse, quando minus habet 4 sed hoc ideo est, quia donationem interpretari debemus ut potius ualeat, quam ut pereat. infra, de priuileg. in his. & infra, de uerborum significatio. abbate. & ff. de reb. dub. quoties. & supra, de fide instru. inter dilectos. Io.

g Capituli. Aliter non ualeret. supra, de his quæ fiunt a præla. cum nos. & capi. tua. & c. pastoralis. Ber.

INter. Potest legi hoc capi. intelligendo quod istud erat hospitale priuatū. Et quatuor sunt partes. In prima actorum petitio. In secunda ibi, procurator, eorum responsio. In tertia ibi, attendentes, causę definitio. In quarta ibi, ita quod protestatio & ipsius ratio. Abbas Siculus.

h Dissimilibus. Quod licite fieri potest, ut nunc agatur de adipiscenda possessione quam nunquam habuerunt & postea de recuperanda. sic. ff. de acquirenda poss. l. naturaliter. §. nihil. & eadem res ex diuersis causis peti potest. supra, de iudi. examinata. & supra, de causa pos. ca. ult. & C. de peti. hære. hæreditas. ff. de exce-

† Alias, exactiõe.

† Adde ꝙ ē faciēda īterpretatio ī meliorē partē, ut res ualeat. l. quoties. ff. de reb. dub.

1 Suum. imo uidet̄ cōcedere ius singulare tātū. q᷑ habet Pano. nisi nullū ius singulare haberet.

2 Hostiē. recitabat istud dictū Io. de concessione facta laico: ultra dictū gl. addens ēt rōnem, ꝙ etiā expresse nō posset eps ecclesiam laico cōceder̄ alleg. de Iudæ. decernimus. cū si. habuit gl. corruptā. Ioā. And.

Eps, quantūcunque gn̄aliter eximat ecclesiā, semꝑ quatuor intelligit̄ retinuisse.

3 Institutionē autorizabilē, q̄ nec ꝑscribi ꝑt secūdum Ho. remittit de off. archi. & satis. Io. an.

† Alias, adhibendus.

4 Si. d̄ priuil. si pa. pali. vj. Sæpe experimur hoc ꝙ scholares & clērici tuli minꝰ hn̄tes, melius ꝓuident plus habentib. Ioā. And.

portassent: deinde ad petitoriũ [a] recurrentes, proponere curarunt, quod cũ G. quondam rector & fratres ac patroni eiusdẽ hospitalis habito communi tractatu deliberassent hospitale ipsum hospitalarijs supponere supradictis commiserunt in hoc tribus procuratoribus uices suas, communiter statuentes, ut quod per ipsos fieret, acceptarent: qui cum eisdem taliter statuerunt, ut ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum [b] nomine acciperẽt assignationem ipsius. cum aũt duos illuc de suis fratribus trãsmisissent, ipsi donationẽ & assignationem hospitalis, tã a magistro quam a supradictis procuratoribus & alijs eiusdem domus fratribus receperunt: & infra. Procurator autẽ partis alterius, ex aduerso respondit ꝙ prædicta donatio debebat nõ immerito retractari: quoniam multis ex fratribus inconsultis a prædicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis & periuris, de re litigiosa in fraudẽ plebani de Piscia, qui super eodẽ hospitali mouerat quæstionem [c] fuerat celebrata: & infra. Attendentes igitur, ꝙ fratres & patroni sancti Allucij pro se, imo potius contra se turpitudinem [d] allegabant uide licet periurium excommunicationem, & fraudem non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam, & intelligentes donationem ab eis hospitalarijs factam, puram ac simplicẽ extitisse: quia non deceptoribus [e] sed deceptis iura subueniunt, unde per ea, quæ superius proposita sunt, se contra factum proprium legitime defendere non ualebant, hospitale prædictum cum pertinentijs suis hospitalarijs sancti Sepulchri adiudicare [f] curauimus: Ita ꝙ per hanc sententiam diœcesano episcopo & plebano de Piscia nullum præiudicium [g] generetur: cũ res inter [h] alios acta, nõ debeat alijs præiudicium generare.

Idem episcopo sancti Andreæ.

Donatio quinquagesimæ uel centesimæ quam facit episcopus cum graui ecclesiæ suæ detrimento, potest legitime reuocari: nec etiã potest ultra quinquagesimam uel centesimã conferre, etiam cessante læsione ecclesiæ, sine authoritate supioris.

CAP. IX.

APostolicæ sedis oraculo: & infra. Inquisitioni t. t. respondemus [i] quòd licet sit in canone diffinitum, ut si quis episcoporum in parochia sua monasterium construere uoluerit, & de rebus ecclesiæ cui præsidet, ipsum dotare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam partem, ecclesiæ [k]

---

excepṫ. rei iudic. cũ quæritur. & l. & an eadem. Io. an.

[a] Ad petitorium. s. de cau. pos. pastoralis. & s. de testi. significauerunt. sed ibi conuerso modo.

[b] Eorum nomine. Talia enim possunt fieri per procuratorem. s. de præbendis. accedens. & s. de præscr. si diligenti. Io. an.

[c] Quæstionem. Et ita rem religiosam transtulerunt in alium, unde non ualuit translatio. C. de litig. l. ij. & C. communi diuidundo. l. j. in fine. & s. ut lite pẽdente ecclesia. & xij. quæst. j. §. res litigiosa. unde reseruat ius suum plebano. de Piscia sup hac quæstione. in fine.

Glossa sequens ponit brocardum, ad primam partem negatiuam alleg. vij. iura, ad contrariã quinque, & soluit. Io.

[d] Turpitudinẽ allegabant. argumẽ. quod allegans turpitudinem suã nõ est audiẽdus. C. de de seruo pignor. da. manumis. si creditoribus. C. de re uoc. donation. cum profitearis. C. de trãsactionibus. trãsactione finita. ff de legatis. j. l. si seruus pluriũ. § j. xv. quæstion. iij. nemini. & s. de concessio. præbend. cũ super quæstiõe. & s. de testi. sicut. Argumentũ contra. C. de liberali causa. l. j. & l. interrogatam. Et xxxv. quæstion. iij. extraordinaria. & s. de re iud. lator. & c. consanguinei. Sol. generale est illud, quod allegans turpitudinẽ suam, non audiatur. ff. de cond. ob turp. cau. l. ij. & xiiij. quæst. v. non sane. Argumen. nisi ubi uertitur periculum animæ: ut in capitu. lator. & c. cõsanguinei. uel nisi ꝑpter fauorem ecclesiæ. xxxv. q. ix. quod quis commisit. uel fauore libertatis: ut in l. interrogatam.

Turpitudinẽ suã allegãs nõ est audiẽdus.

[e] Deceptoribus. s. de re. permu. cum uniuersorum. & C. si minor se ma. di. lege secunda. ff. ad Velle. lege secunda. §. primo.

[f] Ad iudicare. Sed qualiter poterant isti se supponere cum talia ad episcopum spectent, infra de exces. prælat. sicut unire. & arg. s. de consuet. cum dilectus. nec enim aliquis põt eximere se, a iurisdictione sui prælati. s. de foro comp. si diligenti. & cap. significasti? Respõdeo [1] licet isti nõ potuerint se subijcere, tamen per talem subiectionem sibi poterat fieri ꝓ iudicium. sic s. de renuntiat. quod in dubijs. & vij. quæstione j. si quis presbyter. sub cõditione tamẽ possunt se subijcere: ut s. de restitu. spol. olim. Itẽ personas suas possunt subiicere. supra quod metus causa. cũ dilectus. Ioan.

[1] Rñdeo. dic melius quod erat hospitale priuatum prophanũ quod poterat sine licẽtia episcopi alij subijci. Inno. Pa.

[g] Prẹiudicium. Et sic j. de capell. monachorum. cap. ij. & supra de re iudicata. suborta.

[h] Inter alios. s. de fid. instrum. inter dilectos. & s. de re iudica. c. penul. ubi ponitur hæc regula. & ibi de hoc.

APostolicæ. Primo ponitur cõsultatio. Secũdo respõsio: ibi, inquisitioni. Et ibi primo repetit ius antiquum. Secundo illud declarans soluit propositam quæstionem: ibi, hoc. Abbas Sic.

[i] Respondemus. Quẹstio fuit đ hoc quãdoque episcopi successiue locis religiosis de redditibus ecclesiarũ suarum conferunt ultra qnquagesimã portionem, quandoque usque ad tertiam uel quartam partem quærebatur utrum successor possit reuocare, quod ultra quinquagesimã datum est. Ad hoc respondet Papa, prout sequitur in canone. uigesimasecunda quæstione secunda, bonæ rei.

[k] Ecclesiæ. Seculari iam constitutæ.

uero quã monaſticis regulis informare, uel pro ſuis magnificare uoluerit ſepulturis, non amplius quàm centeſimam partem cẽſus eccleſiæ cui præeſt, debeat elargiri [a]: quia tamen in eodem canone, conſequẽter adiungitur, ut hæc temperamẽti æquitas obſeruetur, ꝙ cui tribuit, cõpetens ſubſidium conferat: & cui tollit, damna grauia non infligat: ea quidem cautela ſeruata, ut unã tantummodo quæ placuerit ex his duabus, remunerationem aſſumat. Hoc ſemper eſt obſeruandum, quod unus epiſcopus uel alius nõ ſolum nõ debet amplius, ſed nec tãtum nec minus cum graui eccleſiæ ſuæ detrimento conferre ſiue ſimul & ſemel id facere uelit, ſiue pluries ſucceſsiue eiſdem uel diuerſis eccleſijs conferendo, unde cum graue detrimentum, ſiue de poſſeſsionibus ſiue de prouẽtibus ad epiſcopalem mẽſam uel cathedralem eccleſiam pertinentibus, in quantalibet portione conſtiterit eſſe collatum, poterit legitime reuocari [b] niſi præſcriptione [c] uel alia exceptione [d] legitima actio huiuſmodi excludatur. Nam [e] etſi prima facie præſumaт, quòd collatio quinquageſimæ uel centeſimæ partis graue nõ inferat detrimentũ: quia tamen non ſolum ſi ſæpe, ſed etiam ſi ſemel id fiat, ex uarijs circunſtantijs deprehendi poteſt, interdum eſſe ualde dãnoſum: quod quidem magis põt ex oſtenſione [f] facti, quã expreſsione [g] alicuius ſtatuti cognoſci, nec quinquageſima nec centeſima ſemel aut ſucceſsiue debet cum graui eccleſiæ dãno conferri. Si uero in tantum abũdet epiſcopus, ut ſine damno eccleſiæ ſuæ, poſsit amplius etiã quàm per quinquageſimam uel centeſimam partem, neceſsitati alterius eccleſiæ ſubuenire, quamuis per ſe non debeat [h] ſummam excedere a canone [i] præfinitam, per quam incaute largiri uolentibus eſt occurſum: de ſuperioris tamen authoritate põtificis poteſt etiã in maiori ſumma inopiæ alterius prouideri.

Gregorius ix.

Donatio poteſt per donatorẽ non per hæredem eius qui tacuit ob ingratitudinem donatari reuocarij, in caſibus hic expreſsis.

CAP. X.

PRopter [k] eius ingratitudinẽ, in quẽ liberalitas eſt collata, dona-

[a] Elargiri. Et hoc poteſt facere, ſine conſenſu capituli. [1] ſufficit enim a iure ſemel conceſſum fuiſſe. ff. de condi. inſti. quæ ſub conditione. §. ult. & ſ. de ijs quæ fiunt a prela. ſine cõſenſu capituli paſtoralis. ubi de hoc quæ uidentur determinare hanc dubitationẽ. & j. e. c. ubi dicit, per ſe nõ debet excedere &c. ergo p ſe illam poteſt cõcedere: [2] qa qđ de uno negaт, de alio cõceditur. xxv. di. qualis. & ſ. de præſump. nõne & ſ. de ijs quæ fi. a p̃la. ſine cõſenſu ca. cum apoſtolica. in fine. Et in alienationibus, ſemp dicitur quod conſenſus capituli requiraт. j. eo. paſtoralis. xij. q. ij. ſine exceptiõe. & ſ. de ijs quæ fi. a præl. ſine conſenſu capituli. cum nos. Quidam dicunt, ut Lau. & T. & Io. ſuper illo capit. bonæ rei. ꝙ hanc donationẽ facere debet de conſenſu capituli, argumento illius ca. xij. quæſt. ij. ſi epiſcopus. Hug. dicit ꝙ hoc poteſt fieri de conſenſu clericorum, & tũc poſt mortẽ epiſcopi nõ reuocatur, uel ſine cõſenſu clericorũ & tunc reuocatur poſt mortẽ epiſcopi per ſucceſſorẽ. Et iſta quinquageſima uel centeſima intelligẽda eſt quo ad fructus tantum, & ex hoc patet ex uerbo illo, quinquageſimã uel centeſimã partẽ cenſus ita ĩtelligit Hugo ſuper ca. bonæ. & de fructibus formata fuit quæſtio. Sed cõtradicere uidetur inferior litera ubi dicit ſiue de poſſeſsionibus &c. Ioan. intelligit, [3] quod etiã de poſſeſsionibus & perpetuo poſsit donare centeſimã uel quinquageſimam, & hoc ſatis poteſt concedi. Et eſt argumentum, ubi dicit. niſi legitima pſcriptione &c. ita tamen hoc facere poteſt, ſiue de reditibus ſiue de poſſeſsionibus, quod eccleſia non lædatur. Ber.

[b] Reuocari. Hic reſpondet quæſtioni, quod reuocabitur tantum ultima, ſi plures fuerint factæ alienationes. ff. de iure patr. ſi libertus. §. j. ſi una tantũ fuit & enormis. de ipſa detrahetur, ꝙ plus eſt. xij. q. ij. ſi quos de ſeruis.

[c] Præſcriptione. Sed uidetur quod hoc ſtare nõ poſſit, quia dicit lex: qui contra leges mercatur, malæ fidei poſſeſſor dr, & ideo nõ præſcribit. C. de agri. & cenſi. quemadmodum lib. xj. & nulla temporis longitudo iuuat malæ fidei poſſeſſorem. ſ. de præſcri. uigilanti. & cap. ſi diligenti. & cap. quoniam omne. & iuris ignorantia non prodeſt, in uſucapione. ff. de iur. & fac. igno. iuris ignorantia. ff. de uſuca. nunquam. Reſpondeo hæc eſt ignorantia facti, & non iuris. Facti enim quæſtio eſt, utrum lædaт eccleſia grauiter, & ideo eccleſia quæ recipit, cũ habeat titulum & bonam fidem, præſcribere poteſt, ſecundum quod hic dicit T. quia hæc donatio permiſſa eſt, per canonem illũ bonæ rei, ſed in alijs exceptionibus loquuntur intra prædicta. Ber.

[d] Exceptione. Puta rei iudicatæ. ſ. de re iudica. cum inter uos. & ff. de exceptio. l. ij.

[e] Nam & ſi. Reſpõſio tacitæ quæſtionis.

[f] Ex oſtenſione. Vt ſi oſtendatur eccleſia, ære alieno grauata, uel graues imminere expenſas in proximo uel quia defecit eccleſia in expenſis conſuetis propter talem donationem quam ſi non feciſſet, leuiter ſubiret expenſas proximo ſine grauamine.

[g] Quam expreſſione. Quędam enim ſunt, quæ melius poſſunt intellectu percipi, quã electione exprimi. ff. de ſol. ratum. & ff. rẽ rat. hab. quo enim tutiore. §. Iulianus.

[h] Debeat. Ex eo quod dicit per ſe, non debet excedere ſummam a canone prẹfixam, ergo illam per ſe facere poteſt, ut dixi ſupra.

[i] Canone. Prẹdicto, bonẹ rei.

PRopter. Primo ponit dictum, quod exẽplificãdo ſpecificabat. ibi, ſi forte. Secundo moderaт: ibi quod tamen. Abbas Siculus. Donatio qualiter, & a quib. reuocat.

[k] Propter. Hęc decre. ſumpta fuit ex lege ultima. C. de reuo. do. Not. etiam, quod donatio ſemel perfecta, non

[1] Capituli ĩ mobilibus tantum. Phil. Dec. cõſ. clxxiiij. num. 2.

[2] Imo nec p ſe illam facere pt ſine capitulo: cum nõ ſit ibi totus: cũ mẽbra deficiant. de ijs q̃ fiũt a prẹlat. c. nouit. &c. quãto. ſecundum Hoſt. Ioã. And.

[3] Secundũ Go. & Inno. & hoc teneas. nam & expediẽtius eſt eccleſię daт ex nunc quinquageſimam poſſeſsionũ, quam ſingulis annis daт quinquageſimã redituũ. Dicit tamen Aeg. ꝙ putat hoc eſſe de mente iuris, ꝙ eccleſia cathedralis teneat directum dñium. uñ hoc ſumit, nõ uideo Io. And.

non reuocatur etiā prætextu imperialis rescripti. C. de reuo. dona. si donationem. & xxij.q.ij.non enim. nec ex sola pœnitētia reuocatur.C.eo. possessionem. nec recipit cōditionem postea perfecta donatio.C.de dona.quæ sub mo.perfecta. i casibus tamē reuocatur, propter īgratitudinem. Vnde distingue, aut donat quis liberto aut extraneo.si liberto reuocatur donatio, sola ratione obsequij non præstiti. & est mirabile:quia reuocatur res empta ex pecunia donata.C. de reuocan.dona.l. j.sed libertas nō reuocatur solo obsequio non præstito. C.de libe.cau.solo. sed propter easdē causas, quibus donatio reuocatur, libertus ecclesiæ in seruitutem reuocatur.xij.q.ij. octaua discutio. & in authen. ut liberti de cætero aureo anulo nō egeant.§.illud. colla.vj.Reuocatur etiam donatio tota, propter liberos susceptos à patrono.C.de reuoc.dona.si unquam.simi. xvij.q.ult.cap.ult. Sed illud iure poli, non iure fori, alias autem totum non reuocat.C. de inof fi.dona.si totas. Si autem in extraneum collata sit donatio,reuocatur ex ingratitudine:cuius quatuor causæ hic notātur. Puta si donatarius impias manus in donatorē iniecerit ipsum uulnerādo.Vel atrocem iniuriam ei intulerit, ut ipsum uulnerādo,uel fustibus cædendo,Siue graue damnum rerum suarum uel periculum uitæ inferre præsumpserit.Item adde quintam,quæ hic nō ponitur.Si conditionem appositam non adimpleuit. argumen.supra eodem.cum dilecti.& hoc totū habes. C. de reuo. dona.l.ult.& infra,de cōdi. ap. uerum. Si uero mater donationem filio faciat, & postea transit ad secundas nuptias, ex tribus tantum causis eam donationem poterit reuocare.Puta si uitæ eius insidiatus est. Si atroces manus intulerit in eā. Si totius substantiæ ipsius, molitus est iacturam.C.de reuocā. dona. authenti. hæ quoq;.in authent.de nupt.collatio.iiij.§.mater.aliter non fit reuocatio.institu.de dona.§.aliæ. Istas quinq; causas reuocandæ donationis habes in his uersibus: Quinq; modis perdo, mihi quæ donata fuere. Infero si damnum grauiter donātis in ære. Huic per me si fit atrox iniuria facta. Si sit persona manuali uulnere tacta. Quando suæ uitæ crudeliter insidiabor. Ingratus domino,re donata spoliabor. Ingratū factum dic me cum fregero pactum.

e Siue sit ꝑfecta stipulatione uel pacto: siue sit impleta ꝑ traditionem: ut ibi not. & quomodo tribus modis diuerso respectu ꝑficiunt contractus, not. C.de peri.&cō. rei uend. l.j.in j.gl. Io. And.

Donatio ob īgratitudinē, reuocatē ex quatuor causis.

Donatio matris facta filio,in tribus casibus tantū reuocatē.

a Reuocare. Reuocetur ergo donatio utili rei uendicatione uel condict.ex lege.C.de reuo.do.his solis.& C.de contrah.emp.cum res.ff.de donat. causa mor.l. si mortis causa.Bernardus.

b Atroces.Quæ considerantur ex tribus causis. s. ex facto,loco & persona.insti.de iniu.§.atrox. ut si quis uulneratus fuerit,uel fustibus cæsus.

c Successores.Hoc ius reuocandi personale est: quia non competit primordium huius causæ hæredibus 2 donatoris, uel cōtra hæredes uel successores donatarij,ꝗ hoc in uita sua tacuit:ut hic dicit, & C. de reuo. dona.l. ult. ad fi. & l.j.in fi. quia per taciturnitatē, remissum uidetur. Et sic est argu.quod feudū non est auferendum filio, 3 propter felloniam patris,si patri quęstio mota fuit.sic. C.de inoffic.testa. omni modo.argum. ff.ad Sylla.l.j.ult.Ber.

toris persona de rigore iuris eā potuit reuocare. a Si fortè in ipsum impias manus iniecerit,aut sibi atroces b iniurias,seu graue rerum suarum damnū uel uitæ periculum inferre præsumpserit.Quod tamen ad donatoris,qui hoc tacuit, non extenditur successores. c

TITVLVS XXV.

DE PECVLIO CLERICORVM.

Ex concil. Arelatensi.

Quæsitum à rectore ecclesiæ tempore promotionis nihil habēte, præsumitur de bonis ecclesiæ quæsitum.

CAP. I.

INuestigandū d est, si nihil patrimonij habēs presbyter, quando promotus est ad ecclesiasticum ordinem, postea emerit prædia, cuius iuris sint: quoniam ecclesiæ ad quā e nihil habens promotus est, esse debent f iuxta canonicam authoritatem.

Ex eodem.

De emptis per prælatum de bonis ecclesiæ,debet instrumētū confici nomine ecclesiæ, alias debet prælatus ab administratione remoueri.

CAP. II.

PResbyter g cùm diœcesim tenet:de eis quæ superemerit, h ad ipsius ecclesiæ nomen scripturā faciat, aut ab eius ordinatione discedat.

Ex epistola Pij Papæ.

Quæsita per episcopum, post cōsecrationem suam, ecclesiæ relinquenda sunt.

CAP. III.

VT unusquisque i presbyter res quas

DE PECVLIO clericorum.

Suprà uisum est, de donatiōibus,sed quia dubitari poterat,nunquid clerici possunt donationes facere de eorū peculio,meritò subijcit hunc titulum. Abb.Sic.

De hac materia tractatur. xij.qō. prima. & q.ij.& quæstio. quarta. per totum. & quæstione secunda. de laicis.& capit.sequenti.

d INuestigandum. A iudicibus,ꝗ de hoc cognoscunt.

e Ad quam.Si.xij.q.ij.placuit. & q. iiij. quicunque.& quæs.v.ca. nulli.& cap. fixum.

f Debent. Quia præsumuntur de bonis ecclesiæ empta.xij.q.iij.c.j.& C.de dona. inter uirū & uxo. etiā. & ff.eod. Quintus Mutius. Sed contra hanc præsumptionem.admittitur probatio.xij.q.j. sint manifestæ. & q.iiij.c.j.& ij.

g PResbyter. Hoc c.habetur.xij.q.iiij.ca.ultimo. Abbas Siculus.

h Superemerit.De rebus ecclesiæ:quoniam si de suis & ecclesiæ rebus emisset, 4 pro rata pretij res diuideretur inter ecclesiā & hæredes presbyteri, si de hoc constaret.xij.q.iiij.c.j.& ita pro ea parte faciat instrumentum pro se:quia tutius est, quod nō faciat instrumentum commune: sed separatim, aut non datur ei optio,sed comminatio est. Ber.

VT unusquisq;.Iste textus potest intelligi de episcopo,& tunc uerbum consecrationis, stat proprie.& uerbum presbyter, debet exponi, id est,episcopus,per ea quæ dixi in capitulo præcedēti.Secundo potest intelligi in quolibet rectore ecclesiæ:& tūc uerbum presbyter,stat proprie: & uerbum consecrationis,debet exponi,id est,ordinationis, seu promotionis:quia proprie episcopus consecratur, & presbyter ordinatur:ut in capit.primo. de sacra unctio. Abbas Siculus.

i Vt unusquisque.Supple statuimus.

2 Hæredibus. nisi offensus nō habuit facultatē cōquerendi.Alex.l. rei iudicatæ ī prin. col. j. fol. matri. Io. An.Imola hic.An.Tiraql. rep. l.si unquā uerbo susceperit liberos nu. 174. C.de reuo.don. Io.Igneus l.diuus.ad silla.

3 Filio.dixi in consue.Paris. §.xxx. q. xxxiij. q. xxxiiij.

4 Dicit Hostiē. ꝗ quādo feudum se offerret uenale,ꝗ dominus nō pateretuē di ecclesiæ: tunc posset iuuare aliū ad emēdū inquātum alias posset ei dare de quo remittit. s. ti.j.c.ij.& c.cæterū. Suspicor, quod Hostiē.practicauit hūc casum.Io. And.

a Acquisierit. Occasiõe ecclesiæ.j.ti.prox.quia nos. & c.requisisti.& est arg.ꝙ teneor tibi restituere, qđ occasione rei tuæ ad me peruenit. ar.s̄.de iureiur.ad nostram.& ff.mãd.ex mandato.& l. idemq;. §.j.& ij. & ff.de procu.qui proprio.§.ꝓcurator.uersi. ut in cæteris. Ber.

post dies consecrationis acquisierit, a propriæ ecclesiæ relinquat.

Ex concilio Remensi.

Empta per prælatũ ex emolumẽtis ecclesiæ, efficiũtur ecclesiæ, licet prælatus emerit nomine alieno.

CAP. IIII.

INquirendum b est, si aliquis presbyterorũ de reditibus ecclesiæ uel oblationibus, uel uotis fideliũ, alieno nomine res comparauit: c quia sicut nec suo, ita nec alieno d nomine presbyter fraudẽ facere de facultatibus ecclesiasticis debet: quoniã hoc sacrilegium e est, & par crimini Iudæ furis, qui sacras oblationes asportabat f & furabatur.

Ex concilio Toletano.

Meliorationes factæ per prælatũ in rebus ecclesiæ, sunt suæ in uita etiam si dimittat beneficium, sed de his testari non pōt. h. d. secundum intellectum satis notabilem.

CAP. V.

SI quis sanè clericorũ agella, uel uineolas in terra g ecclesiæ sibi fecisse probabitur sustentandæ uitæ causa, usque ad diem obitus h sui posſideat: uerùm post suum decessum ecclesiæ restituat, nec testamentario, aut successorio iure, cuiquam hæredũ prohæredumve i relinquat, nisi forsan cui episcopus pro seruitijs ac præstatione k ecclesiæ largiri uoluerit.

b INquirẽdũ ẽ. Inquirendũ. Scilicet, à prælatis ecclesiæ. B.

c Cõparauit. Supple, si hoc fecerit, puniẽdus est, & ecclesia poterit eas uindicare, 1 licet suæ nõ sint. & est spãle ĩ ecclesia. sic & miles. C. de rei uen. si ut proponis sic & pupillus. C. arbi.tut.l.iij. in alijs uero secus est, de iure cõi.C.đ rei uẽ.si ex ea.C.đdo. inter uir.& uxo.& si de tua. C.cõmunia utriusq; iudi.si patruus tuus.

1 Dicit Hostiẽ.ꝙ ista decr. hoc nõ ꝓbat: tamẽ pro hoc facit longa interpretatio magistrorũ. ff. de leg. l.minime. & casus j. notati: cũ in ecclesia maior sit rõ, uel saltem eadem. Itẽ quia si aliqđ đ meo ꝑuenit ad te: bonum & æquũ est, ut illud mihi reddas: ut not. s̄. c. ꝓx. & est si.quod dicã de uoto.c.j.s̄.đ offi. dele. c. j. Ioan. And.

d Alieno nomine. Si.xlvj.di.sicut non suo.

e Sacrilegiũ. Largesumpto uocabulo sacrilegij.xij.q. ij.prædia.& c.gloria episcopi.& s̄.đ fo.compe. conquestus. Ber.

f Asportabat. Si. xxiij.q. iiij. qđ ergo.xvij. qõ. iiij.si forte. Ber.

SI quis. Varij intellectus possunt colligi ex hoc ca. ut dicit Pano.

g In terra. Quæ sterilis erat. prius enim æquũ est illis relinqui, quorũ labore ad fertilitatẽ redacta est: ut s̄. de re. eccle. alie. uel nõ. ad aures.& C.de alluui. l.ulti. uel loquiẽ de terra prius culta, & clerico pro beneficio asſignata. xvj. q. j.possesſiones.& q.iij. clerici. Tancr.

h Obitus. argu. quod beneficiati ab ecclesijs, usufructuarijs cõparantur: nã & morte finitur usufructus. instit.de usufruct.§.finitur. similiter morte clerici: ut hic, & s̄.de pig.cap.ulti. sed nõ per omnia comparantur clerici usufructuario: quia de terra aratoria potest hic facere uineam, quod illi non licet.ff.de usufructu. l. usufructuarius 2 Item usufructuarius percipiendo fructus, facit suos, & inde potest testari, quod non potest clericus. infra titulo proximo quia nos.xij. quæstione quinta. quia Ioãnes. nisi cum quodam moderamine, quod habetur infra titulo proximo. ca.ad hoc. & capitu.relatum.§.licet. imo potius clerici possunt comparari usuarijs, quibus tantum ad usum quotidianum uti licet. institut.de usu & habitatione. §.pri

2 Sed resicere pōt: ut ibi: sed iste nõ satisdat datis fideiussorib⁹: ad quod ille tenetur: ꝙ dic ut de pig.c. fin. Io. And.

mardus.

i Pro hæredum ue. Prohæres est, qui putat se hæredem esse, cum non sit.ff.de petitione hæredita.prohærede.& institut.de interdict.§.adipiscendę.uel potest appellari hic, pro quolibet decedẽti post primum hæredẽ, siue pro quolibet decedẽte, cui relinquiẽ aliquid. Ber.

Prohęres quis dicitur.

k Præstatione. Id est, pro seruitijs ꝑstitis ecclesiæ. j.titulo proximo.relatum secundo.§.licet. quia forte poterit possesſionẽ illã asſignare alicui clerico pro beneficio usq; ad tempus uitæ suæ.xvj. q. j. possesſiones. & q. iij.clerici.Ber.

TITVLVS XXVI.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS uoluntatibus.

Gregorius iij. Antonio subdiacono.

Episcopus de rebus patrimonialibus testari pōt: de rebus uerò ecclesiæ seu intuitu ecclesiæ quæsitis testari non ualet.

CAP. I.

QVorũdam † ad nos relatione peruenit, quòd I. Atellanæ ciuitatis episcopus, condito testamento in octo uncijs l substantiæ suæ nurum hæredem instituit, ecclesiam suam in residuis quatuor. Hortamur m igitur, ut solicitè hoc n discutias, & quicquid ipsum habuisse putauerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiaris, o nisi hoc solum, quòd eum

DE TESTAMẽtis & ultimis uolũtatibus.

Supra uisum est de dispositione inter uiuos: restabat uidere de ultimis uoluntatibus. Vel sic: Supra uisum est de peculio clericorũ, sed quia dubitari pōt nunquid de omni peculio ualeãt clerici cõdere testamẽta, ideo subijcit hunc titulum. Abbas Sic.

† Alias, incipit, ex quorundã relatione, ad nos ꝑuenit.

De hac materia tractatur xij. q. v. & q. iij. & xviij. q.iiij.per totum. et xix.q.ulti. c.quia. usque ad finem. & xiij.q.ij.§.si aliud & ca.seq. xij.q.ij. de laicis.iiij. q.iij. uersic. ob causam. xvj.q.j.cõmouere. & capi.seq.xxiij.quæstio. viij.§. quamuis.

QVorundam. Primo ponitur factũ. Secũdo decisio: ibi hortamur. Ab. si.

l Octo uncijs. Id est in duabus partibus hæreditatis, quę dicituras, & in xij uncias diuiditur. institu.de hæredi. instituen.§. hæreditas.

m Hortamur.i.præcipimus.

n Hoc.i.testamentum suum. Tan.

o Patiaris. Hoc non habebit locum in rebus ab episcopo alienatis, si ecclesia agnoscat hæreditatẽ illius, tenetur tũc ratum habere, quod fecit pro ea parte pro qua est hæres.xij.quæstione secunda.episcopus qui filios.ff.de regulis iuris.ex qua ꝑsona.C. de rebus alienis non

nis non alienan. ueditrici, nisi fecerit ecclesia inuentarium. tunc enim non tenetur, nisi inquantum uires hæreditatis se extendunt. C. de iur. delib. l. sancimus. §. sin autem locis.

a Ante. si. xxviij. distin. de Syracusanæ. xij. quæstio. v. nulli. C. de episco. & cle. authen. licẽtiam: & auth. prohibitum.

ante a episcopatus ordinem proprium habuisse b cõstiterit. Quicquid uero ecclesiæ ante ipsius cõsecrationẽ fuisse cognoueris, uel in episcopatus ordine prædictum episcopum acquisiuisse, c in eiusdem ecclesiæ dominio conseruetur.

Idem.

Abbatissa testari non potest, etiam si nunquam induisset habitum monachalem.

CAP. II.

QVia ingrediẽtibus: & infra. Gabina abbatissa conquesta est S. quondã abbatissam monasterij sui postquam regendi suscepit officiũ, cõdito testamento d legata e quibusdam reliquisse, dicens eam usq; in diem obitus sui, nõ induisse habitum monachalem, sed in uestibus quibus utuntur loci illius presbyteri permansisse. sicut & illa quæ ante ipsam fuerat abbatissa, & hoc plene ex consuetudine f licuisse & infra. Necessarium ergo uisum est postquã abbatissa ordinata g est, & in monasterio per annos plurimos, usq; ad obitum præfuit, uestis qualitatem ad culpam forte h episcopi pertinere, qui eã sic esse permisit: non tñ † potuisse præiudiciũ i mo-

b Habuisse. hoc ideo dicit: quia renuntiauit proprijs uel quicquid postea habuit totũ fuit cõtemplatione ecclesiæ, & non personæ acquisitum. Ala.

c Acquisiuisse. Intuitu ecclesiæ uel de rebus eius †: secus est de alijs. xij. q. iij. c. ij. & q. v. fixum. & ĩ. eod. quia nos. Ber.

Via ingredientibus. Primo ponit qõnẽ. Scd̃o solutionẽ, ibi, necessariũ. Abbas Sicu.

d Testamento. Testamẽtum est testatio mentis, quia disponit quid de rebus suis aliquis uelit fieri post suum decessum. xiij. q. ij. c. placuit. §. sed aliud. ĩ. de cele. miss. cum marthæ. insti. de testamen. ordi. in prin. Tan.

e Legata. Legatũ est donatio quædã a testatore relicta ab hærede præstanda. instit. de lega. §. primo.

f Ex cõsuetudine. Hic cõsuetudo nõ prodest, quia non quid fiat, sed quid fieri debeat, considerandum est. xij. q. ij. gloria episcopi. & s̃. de elect. cũ causam. & ff. de offic. præsi. sed licet. & factum usurpatũ præscriptio non inducit. xciij. distin. illud. xvj. qõ. iij. licet. & in talibus nullus numerus defendit annorum. xxxiij. q. v. quod Deo.

g Ordinata. Id est benedicta uel consecrata: quia abbatissa uel monialis non recipit ordinem propter utilitatem sexus: arg. infra de pœni. & remis. noua.

h Forte. Non est nota dubitationis, sed assertionis. xiij. q. ultim. habent forsitã illi, & in euangelio. Si cognouissetis me, forsitan & patrem meum &c. ff. de rei uendic. item si. §. j. & ff. de arbi. si duo. & ff. de procu. si filiusfamilias. de pœni. distin. j. quamobrem xxxiij.

† Idẽ Go. & Inn. q. dicebat intuitu episcopatus, uel intuitu officij. ĩ. e. requisisti. & de hoc dicam ĩ. eo. qa nos. sed Host. dicit præsumendũ ꝓ ecclesia qualitercunq; euenerit: nisi aliud probet. Io. a. Imo fructus suos & quæsita facit, nec solum põt testari s; etiã intestatus hæredibus sanguinis relinquit. & sic hi text. & similes ubi que fere exoleuerunt ut dixi in consuetudine Parisiensi. §. 151. Testamenti definitio.

† Alias, tantum.

Mulieres quare nõ recipiunt ordines.

nasterio irrogare † sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa & abbatissa confirmata est, de iure competere. k

Idem

Si intra annum a die monitionis non fit executio testamenti, per debentem exequi, deuoluitur executio ad episcopum.

CAP. III.

NOs quidem: & infra. Peruenit ad nos S. de hac luce migrasse, & supremæ uoluntatis elogio l monasterium præcepisse fundari: cuius desiderium a T. religiosa fœmina eius hærede protrahitur. m Quamobrẽ te hortamur, ut eam commoneas quatenus intra annum n monasterium qđ iussum est debeat ordinare, & cuncta secundum uoluntatem defuncti, sine altercatione construere. Quòd si intra prædictum tẽpus siue in loco o quo constitutum fuerat, seu si ibi non potest, & alibi placet ordinare, tecũ implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & omnia per te loco ipsi, sine diminutione qualibet assignentur. Sic enim secundum pijssimas leges p, dilatatas defunctorum pias uoluntates episcopali decẽs est studio adimpleri.

quæstione secunda. admonere supra de procurato. tuæ. Vincen.

i Præiudicium. Votum enim præscriptione nõ tollitur, ut xxxiij. quæst. v. quod Deo pari.

k Competere. Ipso enim ingressu, se & sua dedicauit Deo. xix. q. ult. qa ingrediẽtibus. & est pars huius capitu. & authent. si qua mulier. & C. de sacrosan. eccle. auth. ingresi. xij. q. j. nolo. & cap. nõ dicatis. Ber.

NOs. Propter negligentiã hæredis, episcopus exequitur piã uoluntatem defuncti h. d. Primo ponitur narratio, In secunda prouisio: ibi quãobrem. ubi primo moueri mandat. secundo suppleri: ibi, quod si. tertio reddit rationem: ibi, sic enim Abbas Sic.

l Elogio. i. testamẽto. C. de testa. l. iubemus.

m Protrahitur. i. differtur.

n Intra annum. Intra annũ debet mandari executioni uoluntas testatoris. C. de fideic. authen. amplius. & hic. & in authẽ. de ec. ti. §. si quis ædificatione. colla. ix.

o In loco. demonstrato uel comprehenso a defuncto. si enim de loco ĩcertus sit, non uidetur obligatus ad faciẽdum, sicut in promissor̃ liquidũ est. ff. de eo quod cer. lo. l. iij. §. si quis insulam. & ff. de uer. obliga. qui insulã nisi aliud quid dicatur, tum causa religionis, tum extremæ uoluntatis fauore. Io. & Laur. alij dicunt. quod si incertus est locus ubi debuit ædificari ad hãc causam relictum fieret caducum. C. de cadu. tollend. l. una. §. si uero. ff. de dona. l. ij. §. ulti. Et ideo dicitur hic, in loco quo constitutum fuerat. T. dicit, quod non erat caducum, quia testamenta sunt interpretanda largissime. s̃. de dona. cum dilecti. in fin. & res ad pias causas relictæ, liberæ sunt a lucratiuorum inscriptionibus. xxiij. q. viij. c. tributum. §. quamuis. & in l. sancimus.

p Leges. C. de epis. & cle. nulli. ibi habes, quod episcopus debet illud facere. Ber.

† Alias, generare.

Indicante. Primo narrat factum. Secundo prouidet ibi, in quibus. Abbas Sicu.

a Nudis uerbis. Tale legatum etiam ualet secundum leges. C. de fideicom. l. ult. & est argu. quod per nuda uerba, quis obligatur. argu. xij. q. ij. quicunq;. xxij. q. v. c. quacũque. ca. iuramenti. & C. de suffra. l. una.

b Monasterio. Pone qđ reliquit monasterio sanctę Mariæ x. sed non determinauit expresse cui, cum sint plura monasteria sanctæ Mariæ, dabitur pauperiori. 1 in authen. de ec. tit. §. si quis ĩ nomine. ix. col. Item pone qđ plures habeat scutellas, sed una est melior altera, cuius erit optio? pt dici, qđ legatarij. ff. đ leg. j. si dom⁹. & melius. l. q duos. Sed contra. ff. eod. titu. l. si quis a filio. §. si quis. scilicet quòd hæredis est electio & C. de cond. inde. si quis seruũ. ff. de leg. j. legato. & ff. de serui. rusti. prædio. le. si uia. quibus stat̃. Contraria loquuntur, quando hæres in mora est. B. si seruus legatus est in fuga tpe testamenti: quæret eũ hæres sua impẽsa. ff. de leg. j. seruo legato. §. fi. Sed post testamentum & ante mortem, quęret eum hæres sumptu legatari. ff. eod. tit. si seruus legatus. Si post aditam hæreditatem. si culpa hæredis soluat ęstimationem, alias non cauebit. ff. eo. l. cum res. §. itaq;. B. Item pone, ꝙ legauit seruum in fuga cõstitutum: cuius expensis quæritur? Videtur ꝙ legatarij, quia ad ipsum spectat emolumentũ: ergo & onus. C. de cadu. toll. l. j. §. pro secundo. in fine. imo hæredis ff. de leg. j. cum seruus. & l. seq. Lau.

1 Pauperiori. adde Pau. Sozinũ. l. quę cõditio. §. j. de cond. & demon. Alex. cõsi. ccxiij. nu. 2. ubi dixi lib. vj.

Alias, Recepti.

† Sed falsum est qa hic textus debet ĩtelligi secundũ gl. ij. ut non cõtradicat iuri ciuili, ut tenet Phili. corne. consil. xxxij. lib. ij. fortu. gratia. in rub. de iusti. & iure num. 147.

Idem Petro subdiacono.

Debetur legatum, quamuis nudis uerbis a testatore sit relictum.

CAP. IIII.

Indicante: & infra. Cognouimus R. referente quòd moriens uxor Redẽpti † concham argenteã nudis a uerbis iussit uenundari, & suis dari libertis, & scutelam argenteam cuidam monasterio b reliquisse. In quibus uoluntatem eius per omnia uolumus adimpleri.

Idem T. episcopo.

Non debetur legatum, cum testator rem non suam, sed ecclesiæ legauit. hoc dicit simpliciter inhærendo literæ. †

CAP. V.

Filius c noster F. conquestus est, ꝙ quondam P. pater suus aliqua ecclesiæ uestræ sepulturæ suæ gratia iuris alieni d reliquit. Et quidem leges seculi hoc habent, ut hæres ad soluendum cogatur, si author eius rem e legauerit alienã, sed quia lege Dei, non autem lege huius seculi uiuimus, † ualde mihi uidetur iniustũ, ut res tibi legatæ quæ cuiusdam ecclesiæ esse perhibentur, a te teneantur, qui aliena restituere f debuisti.

† Alias, utimur.

Ex concilio Maguntino.

Hæredi non adimplenti iussa testatoris, ab episcopo interdicitur res a testatore relicta. h. d. inhærendo literæ.

CAP. VI.

Si hæredes iussa testatoris non adimpleuerint g Ab episcopo h loci illius, omnis res quæ eis relicta est, canonice interdicatur i cum fructibus & cæteris emolumentis. Vt uota defuncti adimpleantur.

Ex concilio Laterañ.

De bonis per ecclesiam acquisitis, clerici testari non possunt.

CAP. VII.

Cum in officijs charitatis, primo loco

Filius noster. Hoc ca. habet multos intellectus: ut dicit Panor. Primo ponitur conquestio. Secũdo prouisio: ibi, & quidam. Abb. Sic.

c Filius noster. Sed quid ad eum, cum res essent alienæ: forte intererat ipsius, quia res ipse depositæ fuerunt penes patrem suum, uel pignori obligatæ. Ala.

Legatum rei alienę an ualeat?

d Alieni. Cum quis scienter legat alienum, tunc hæres tenetur res redimere, uel legatario prætium dare, si res sit talis quæ uendi possit, alias non, insti. de leg. § non solum. & §. quod autem. Si ignoranter legat rem alienam, non ualet legatum: nisi cum legat̃ coniunctæ personæ. C. de leg. cũ alienã. & legatarius debet probare scientiam: ut in §. quod autem. & de proba. uerius. T.

e Rem legauerit alienam. Scienter.

f Restituere. De benignitate canonica. sic xvij. quæstio. iiij. quicunque. de iure stricto non tenebatur reddere iuxta præmissam distictionem. T. imo reddere tenebatur, sed poterat agere cõtra hæredem, si scienter res illas legasset. Ber.

Si hæredes. Vario modo potest intelligi: ut dicit Panor. Primo ponitur excessus. Secundo prouisio ibi, ab episcopo. Tertio ratio: ibi, ut uota. Abb.

g Adimpleuerint. intra annum. C. de fideicommis. auth. hoc amplius. s̃. eo. nos quidem.

h Ab episcopo. C. de testa. consulta diualia. cõtra. Sol. publicatio testamẽti, non pertinet ad episcopum, ut ibi dicitur, pertinet tamen ad eum testamenti defensio, siue executio testamenti, ut uoluntas defuncti seruetur. ff. de peti. hæred. l. hæreditas. §. si defuncto. arg. s̃. eod. nos quidem. & j̃. e. Ioãnes. & hoc ꝑcipue ĩ ijs quæ ad pias causas relinquuntur. j̃. eo. tua.

i Interdicatur. secundum legem antiquam, hæres qui nõ adimplebat uoluntatem defuncti, priuabatur omni successione. C. de fideicomm. l. ult. & xj. quęstio. j. Siluester. Hodie autem tenet hoc, in extraneo hærede, sed filius institutus hæres non adimplens uoluntatem defuncti, priuatur successione, relicta tantum sibi legitima. 1 C. de fideicõ. authen. hoc amplius. & præualet lex in hoc casu canoni. In hoc tamẽ uidetur Inno. cõcordare prædicto canoni, Siluester. & huic decre. j̃. de uoto. licet in fi. ubi de hoc. Sed illud ideo contingit, quia regnum diuidi non potest, sicut nec aliæ dignitates supra de præben. maioribus. & in const. Friderici de feudis. §. præterea. B. Et hic non dicitur expresse quod priuentur hęredes, sed interdicatur eis quicquid relictum est: ut sic indirecte cõpellantur adimplere uoluntatem defuncti. uel reducitur ad authoritatem: ut saltem reseruetur hæredibus legitima: ut in authen. de hære. & fal. §. primum. & §. si quis non implens. col. j. alia authen. uidetur dicere, quod hæres qui relicta ad pias causas conferre distulerit, totũ amittere debet in authen. de ecc. tit. §. si quis autẽ pro redemptione. uersi. si autem qui. col. ix. Et in isto casu, potest intelligi hæc decre. & hoc intellige in extraneo hærede. Ber.

Hæres nõ adimplẽs uoluntatẽ defũcti, an debeat successione priuari.

1 Legitima. dixi ĩ consuetu. Paris. §. 8. gl. iij. nu. 11.

Cum in officijs. Primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, hoc igitur. Abbas Siculus.

Tenea-

a Teneamur. Donatarius enim donatori naturaliter est obligatus ad antidora. ff. de peti. hære. sed & si lege. §. consuluit viij. q. j. illud. Ala.

b Acquisita. Quod enim acquirit sacerdos uel quilibet alius clericus intuitu ecclesiæ. ad ecclesiam pertinet. s. eod. quorundam. & infra eo. ad hæc. & c. quia nos. & ff. de castren. pecul. l. castrēse. & xij. q. iij. c. j. & ij. de quibus canonibus hic loquitur. Tan.

c Canonibus. xij. q. ij. placuit. & cap. quicunque. & q. v. obitū. & quasi per totum.

d Ecclesias. Sic. j. ca. sequentibus. de quibus canonibus hic loquitur. Bernardus.

e AD hæc præsentibus. De mobilibus. Multo fortius nec' de immobilibus.

f Non possunt. In morte tamen possunt largiri, tā consanguineis, quā alijs extraneis intuitu seruitij recepti, de mobilibus. infra e. relatum. §. licet. & xij. q. ij. ecclesiasticis. Tan.

g Erogare. Argu. ꝙ admittitur quis una uia, quamuis alia repellatur. j. q. ij. c. j. ff. de inoffici. test. Papinianus. §. si quis. Argu. contra supra de procura. tuæ. ubi de hoc. & ff. de administra. tuto. scire. & ff. de bonis liberto. quæritur.

QVia nos. In prima ponit decisa quæstio. In secunda distinguēs respōsio: ibi, cōsultatiōi. Abbas Siculus.

h Disponere. xij. q. iij. c. j. & ij. & j. eodem. relatum. §. cæterum. & c. requisisti. §. illud. Ber.

i Testamentum. Clerici enim de rebus ecclesiæ nullū possunt facere testamentum: cum eorū proprietas nō sit sua, cum solum usum habeant: sed tantum uictu & uestitu, contenti esse debent. xi j. q. j. clericus qui. & c. duo. & x. q. ij. episcopus. & totum superfluum erogandum est pauperibus. xij. q. j. c. ult. moderatā tamen donationem causa seruitij recepti, facere possunt. j. e. relatum. §. licet. cum quasi filiofamilias cōparetur, qui nō potest facere testamentū, nisi de castrensi peculio C. de asses. l. ult. & C. de aduoc. diuer. iud. l. fori. B.

† Peculiū castrēse est qd̄ à parētibus uel cognatis in militia, degēti donatū est: uel qd̄ ipse filius in militia acquisiuit alias non acquisiturus. Ioan. And.

† Alias, per ecclesias.

a Vnde dixit Vin. ꝙ & si tradere possit, nō potest dimittere post mortē tradendum. xij. q. ij. bonæ sed post mortē erogandū disponere non pōt. xij. q. v. qa Io. ubi de hoc dixit etiā quod nō credit, ꝙ gñalis cōsuetudo excuset clericos dātes in morte omnia mobilia à parenti--bus. Ioan. And.

† Alias, tua nos.

3 Nec ob. ea. q. præsul. & cap. nullum. ut in §. ibi se.

illis teneamur a obnoxij à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse: econtra quidam clerici cū ab ecclesijs suis mutua beneficia perceperint, bona per eas † acquisita, b in alios transferre prǽsumūt. Hoc igitur quia antiquis canonibus c constat inhibitum, nos indemnitati ecclesiarum prouidere uolentes, siue intestati decesserint, siue alijs conferre uoluerint, penes ecclesias d eadem bona præcepimus remanere.

Alexander tertius.

Moderatā eleemosynā de bonis per ecclesiam acquisitis, clerici facere possunt etiam in ægritudine constituti.

CAP. VIII.

AD hæc præsentibus innotescat, quòd clerici de mobilibus, e quæ per ecclesiam sunt adepti, de iure testari nō possunt. f Viuentes tamen & sui compotes moderatè ualēt aliqua de bonis ipsis, non ratione testamenti, sed eleemosynæ intuitu erogare g in ægritudine constituti.

Idem Vigilensi episcopo.

De bonis proprijs uel acquisitis intuitu personæ clerici testari possunt, de acquisitis intuitu ecclesiæ, non.

CAP. IX.

QVia nos † & infrà. Consul. t. t. r, quòd licet clerici, de ijs quæ paternæ successionis uel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti: seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad ecclesiam, peruenerunt ad ipsos libere disponere h ualeant. De ijs tamen quæ consideratione ecclesiæ percepe runt, nullum de iure possunt facere testamentū. i

Idem Hostiensi episcopo.

Valet testamentum, quod parochianus facit coram præsbytero parochiali & duobus testibus, nec ualet contraria consuetudo hoc dicit inhærendo uerbis literæ.

CAP. X.

CVm esses in nostra præsentia constitutus, proposuisti talem in tuo episcopatu consuetudinem obtinere, quòd testamenta quæ fiunt in ultima uoluntate, penitus rescinduntur, nisi cum subscriptione septē uel quinque testium fiant, secundum quod leges k humanæ decernunt. Quia uerò à diuina lege, & sanctorum patrum institutis, & à generali ecclesiæ consuetudine id noscitur esse alienum, cum scriptum l sit: In ore duorum uel trium testium, stet omne uerbum, præscriptam consuetudinem improbamus, m & testamēta quę

CVm esses. Hoc ca. legitur uarijs modis. Communis diuisio. Primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, quia uero. Abb. Sic.

k Leges. C. de testi. si unus. l. ulti. & l. hac cōsultissima. Bernardus.

l Scriptum in lege Mosaica, & in Euāgelio. ij. q. iiij. c. j. & s. de testa. licet uniuersis. Ber.

Glossa sequens reci. per quæstio. an etiā circa nō pias causas, ualeat testamentū non habēs debitum numerum testium. ponit opi. quod non: & hanc approbat. ponit opinio. cōtrariā qd̄ ualeat, quam reprobat, demum subdit duas alias opiniōes.

m Improbamus. Super relictis ecclesiæ. Decr. ista intelligitur per sequentem: quia de eodē facto & eiusdem loci loquuntur. nam in ijs quæ pietatis causa relinquūtur, minus solennis uoluntas sufficit, sicut & inter liberos. C. de testa. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. fami. ercisc. l. ult. & C. de fideicommiss. l. ultima. In his enim cessat Falcidia. C. ad legem Falcidiam. authent. similiter. & in authen. de eccle. tit. §. sinautem. collatio. ix. & in his causa onica porti o non deducitur. infra e. ca. ult. Quidam tamen dicunt, quod per hoc c. quod generaliter loquitur, derogat omnibus legibus, quæ dicūt minus solenem uoluntatem non ualere. quod nō credo: quia nō est uersimile, ꝙ dominus papa uoluerit unico uerbo legibus derogare. ar. C. de inoffi. test. si quādo. & s. de ele. ecclesia uestra nec forte posset tollere leges, quātum ad eos qui nō sunt de sua temporali iurisdictione ar. s. de ap. si duobus. & s. de iud. noui. quæ leges, ne quid falsitatis in testamēto cōmitteretur, noluerūt, ꝙ certus numerus testium adhibe-

Io. And. Idē Bal. cōsi. xciij. li. ij. in nouis. Phili. Dec. cons. cclxxxiiij. col. iij. alij restringūt ad pias cās quæ ē crebrior opinio Alcia. aūt in l. licet in fin. C. de pact. & latius in ca. noui. in fi. de iudi. tenet hoc c. intelligēdū in foro cōsciētię tātū quod nō placet quia regulariter nō est faciēda differētia inter forū cōsciētiæ & cōtētiosum ut di-xi in consuetu. Pari. §. 95. pa uero nō potuit hāc cōsuetudinē abrogare nisi supremā tempo ralē iurisdictionem habuerit ī eo loco, ut et sentit gl. pen. & Ioā. Andr. hic. Testamentū an possit per clericos fieri. Deut. 17. Ius canonicum, an deroget ciuili, circa testamentorū cōpositionem? De hoc x. dis. constitutiōes & j. de re. iu. in secū da regula. lib. vj. Io. An. in no

adhiberetur.C.de fideicom.l.ult.Ita etiam credo, ꝙ istud locum habeat super relictis ecclesiæ, siue ad pias causas fauore religionis.j.c.proxi. sic non derogabit legibus. Vel dic, quod Papa statuit hoc tantum in his obseruandum, in quibus habet temporalē iurisdictionem: quia quãtum ad alios potuit legibus derogare. Ciuitas ista Velletrēsis pertinet ad papã, quo ad utranq; iurisdictionē. Sed uerius uidetur, ꝙ primo dixi. Alij uolūt dicere, quod si agatur in foro seculari, seruãda est legalis solēnitas, si in ecclesiastico, stabitur istis decr. sed prius dictū magis placet.

a Sub interminatione. Et ita uidetur, quod qui contra faciat, sit excõmunicatus. s. de locato. c. j. quam decre. tenemus canonem latæ sentētię, & sunt ibi quasi eadem uerba quæ & in ca. lxiij. dist. salonitanæ. Ar. contra. j. de iure patro. relatū ĩ fi. ubi de hoc. r Nõ credo, quod sit canon latæ sententiæ, sed mox ferendæ, per c. relatum. Ber.

r Et j. de sagit. cap. uno. Ioã. An. in no.

Relatū. Primo ponit factū reprehensibile, qđ secūdo corrigi mã dat: ibi, mãdamus. & mandatum tertio probat ibi, quoniam. Abb. Sic.

Deu. 13.
Mat. 18.

b Relictis ecclesiæ. Ad hūc casum restringe c. proxi. supra eo. in quo fauore ecclesiæ sufficiunt duo uel tres testes: 2 ita quod unus de prædictis sit presbyter. Vin.

2 Testes. debent tñ esse rogati ut tenet Soz. & Alcia. in l. j. §. si quæsita. nu. 13. de uer. obli.

c Decretorū. Quæ dicūt, quod in ore duorum uel trium testium stat omne uerbum. ij. quæst. iiij. §. j. & capi. j. & xlviij. distinct. quoniã multa. Sic nota causas ultimæ uoluntatis defunctorū, ad ecclesiasticū iudicē pertinere, quod uerū est, in relictis ecclesiæ & pauperibus. xiij. q. ij. clerici. & cap. qui oblationem. C. de episcop. & cleric. nulli licere. per quæ cap. confirmatur, quod dixi supra in proxi. capit. quod tantum de relictis ad pias causas intelligendum est, quod hic & ibi dicitur. Bernardus.

Relatum. Quinq; sunt partes: secūda ibi, nomine. tertia ibi, licet. quarta ibi, cæterum. quinta ibi, quia uero. Et uenit hoc ca. ad declarationem ca. cum in officijs. s. eod. Abbas. Sic.

parochiani coram presbytero suo, & tribus uel duabus alijs personis idoneis in extrema fecerint uolūtate, firma decernimus permanere sub interminatione a anathematis prohibentes, ne quis huiusmodi audeant rescindere testamenta.

Idem iudicibus Velletrensibus.

Valet ultima uolūtas ad pias causas, coram duobus testibus: et est casus singularis.

CAP. XI.

j Relatum est, quòd cùm ad uestrū examen super relictis b ecclesię causa deducitur, uos nisi septem uel quinq; idonei testes interuenerint, inde postponitis iudicare: & infrà. Mandamus quatenus cum aliqua causa talis ad uestrum fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundum decretorum c statuta tractetis, tribus aut duobus legitimis testibus requisitis. Quoniam scriptū est: In ore duorum uel trium testium, stat omne uerbū.

Idem electo & capitulo Cassanensi.

De proprijs potest testari clericus: in acquisitis per ecclesiã, et si sint mobilia, succedit ecclesia uel successor: potest tamē aliqua seruitoribus uel pauperibus elargiri. si autē defunctus habet plures ecclesias uel beneficia, si et æquè diuisio inter illa.

CAP. XII.

ij Relatum est auribus nostris, ꝙ quia statuimus in Lateranensi concilio, d ut bona per ecclesiam acquisita, ad eã in clericorum obitu deuoluantur, dubitatis, an hoc sit de ĩmobilibus tantùm, uel de mobilibus sentiendum: & infrà. Respondemus, quòd generaliter bona e quælibet per ecclesiam acquisita, eis debent iuxta Lateranen. concil. post acquirentis obitū remanere. f Nomine autem ecclesiæ non g episcopus uel successor clerici morientis ubi est collegium clericorum, sed cõmunis congregatio h intelligitur, quæ rerum illarum debet canonicam distributionem & curam habere. Vbi autem in loco defuncti tantùm est unus i ordinandus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in Dei timore dispenset. Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, de iure in alios pro morientis arbitrio, transferri non possunt: consuetudinis tamen non est improbãdæ, ut de his pauperibus & religiosis locis, & illis qui uiuenti seruierant, siue cõsanguinei sint siue alij aliqua iuxta seruitij meritū cõferantur. k Cæterùm quæ ex hæreditate, uel artificio, aut doctrina proueniunt, distribuantur pro

d Lateranensi cõcilio. Supra eodē. cum in officijs.

e Bona. Arg. indefinite dictum generaliter accipiendum. xix. dist. si romanorū. j. de priuile. quia circa. j. de uer. sig. cū tibi. & c. quærēti. & ff. de contrahē. emp. l. iij. & ff. de ser. urba. pd. si seruitus.

f Remanere. Sic xij. q. ij. per totū.

g Non episcopus. Qui tamē est in ecclesia, & ecclesia in episcopo. vij. q. j. scire.

h Congregatio. Hoc bene dicitur, xij. q. ij. de laicis. & C. de hęre. decu. l. j. & ij. Lau.

Episcopi bona ad quem deuoluūtur eo mortuo.

i Vnus. Sed nunquid bona ẽpi debent deuolui ad collegiū maioris ecclesiæ moriente ẽpo? Dicas quod non: imo reseruanda sunt successori. xij. q. ij. hæc huius placiti. & ca. de laicis. & cap. illud. 3 Nunqd est idē in bonis archidiaconi? Dicūt quidã, ꝙ nõ, sed collegio ecclesiæ deuoluūtur. Alij dicunt, & melius, si bona archidiaconatus distincta sunt, & diuisa à rebus canonicorū: tunc successori seruari debent. ar. s. de rescr. edoceri. si uero cõmunia sūt omnia bona archidiaconi 4 & canonicorū: tunc ad capitulum deuolnūtur. ar. xij. q. ij. qa cognouimus. & j. de deci. cū in tua. & viij. di. quæ contra mores. Tanc.

3 Et reuocata sunt contraria priuilegia: consuetudines & statuta. j. de ele. qa sæpe. lib. vj. & cle. e. ti. statutum. Ioã. And.

4 Licet etiã ipse archidiaconus plus cæteris ꝑpter dignitatē percipiat secūdum Inn. Ioã. And. in nouel.

k Conferant. Sic s. e. ad hoc. nõ ita amare istud prohibitū est. sicut dicit lex de do. inter uir. & uxo. ff. de do. inter ui. & uxo. si id ꝙ. §. si qs serui operas. Laur.

Pro

arbitrio a decedentis. Quia uerò nonnulli in diuerſis eccleſijs, beneficia poſsident, diuidantur quæ habuerant per æſtimationem congruam b inter ipſos.

Inno.iij. Altiſsiodorenſi epiſcopo.

Tenet teſtamentum, ſi quis extremā uoluntatē ſua alterius diſpoſitioni cōmittit, et dicitur teſtatus ad pias cauſas. h.d. ſecūdū intellectū notabiliorē. †

CAP. XIII.

CVm tibi de benignitate:& infrà. In ſecūda c quæſtione dicimus, quòd qui extremam uolūtatem in alterius diſpoſitionem d committit, nō uidetꝰ decedere inteſtatus.

Idem C. t. ſancti Laurentij in Lucina presby. cardinal.

De relictis eccleſiæ petit epiſcopus partē ſuam, licet aliquid fuerit ſibi à teſtatore relictū, niſi eo modo & nō ī fraudē fuerit relictum à teſtatore quòd maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.

CAP. XIIII.

OFficij:& infrà. Secūdò quæſiuiſti cum quis in teſtamento relínquit epiſcopo propriam portionem, & alia multa monaſterijs uel eccleſijs, utrum epiſcopus ex illis legitimam e poſsit petere portionē?& infrà. Conſul.t.t.r. quòd ſi portionē illam cum conditione f legauit epiſcopo, ut eſſet ea ſola contentus, & epiſcopus acceptauit: quia per hoc alijs renūtiaſſe g uidetur, de cæteris non poterit exigere portionem. Quòd ſi eam ipſi abſolutè h reliquit, portionem ſibi debitam poterit nihilominus de cæteris uendicare. i Si uerò conſtiterit, k quòd in fraudem modicū conſtituit mortuarium, ut in cæteris epiſcopus portione debita fraudaretur l (quia fraus & dolus alicui patrocinari nō debēt) epiſcopus portionem ex illis poterit exigere à canone m conſtitutam, ſaluis indulgentijs n Romano. pontif. quæ quibuſdam regularibus ſunt conceſſæ.

Idem.

a Pro arbitrio. ſ. eo. quia nos.

b Congruam. Vt ei plus detur, à qua plus percepit ¹ uidetur tamen attendendum, utrum uni etiā plus ſeruierit quā alteri. arg. ſ. de feu. c. j. & ar. ſ. de præb. cū ſecundum apoſtolum. ubi dicit, qui altario ſeruit, uiuere debet de altari ergo ſi nō ſeruiuit, uel ſi parum ſeruiuit, plus ei tenetꝰ reſtituere. Lau.

CVm tibi. Vario modo legitur. Primo ponitur deciſa cōſultatio. Scđo reſpōſio: ibi, in ſecunda. Et aduerte, quod iſte tex. eſt multum allegabilis, & frequētatur tā per canoniſtas, quā legiſtas, & eſt breuis deciſio, ſed aliquātulū obſcura: iō nota bene ipsū, & tenementi: quia quotidianus. Abb.

c In ſecunda. Primā habes. ĩ. de uerbo. ſign. cum tibi.

d Diſpoſitionem. Licet de benegnitate canonica, uideatꝰ teſtamētū feciſſe, re uera nō ē teſtatus: qa nullū eſt teſtamētū, ubi nomē hæredis nō exprimitꝰ. C. de teſtamē. l. iubemus. §. qđ ſi nō fuerit obſeruatū. circa fi. & ff. de ijs quæ in teſta. delē. l. ꝓx. & inſtitutio hæredis, totius teſtamenti, eſt fundamētū: ut inſti. de lega. §. ante hæredis. ſed ſicut nutu poſsūt aliqua relinqui. C. đ fideicom. & in epiſtola. ff. de le. iij. nutu. & ſicut nutu deprehēditur uoluntas obmuteſcentis. xxvj. q. vj. qui recedunt. ſic nutu de æquitate canonica fit teſtamentum, ſicut & ſufficit ad locutionē alterius, quod quis annuat teſtibus præſentibus, & dicitur decedere teſtatus, & tale teſtamentū dicitur nuncupatiuū. C. qui teſtamen. face. poſt. hac cōſultiſsima. Licite ergo poteſt quis uoluntati alterius committere factionē teſtamēti ſui. i. an qs ſit ei hæres. Diſtinguitꝰ tamē quia aut in uoluntatē hæredis cōmitto factionē teſtamēti, aut in uoluntatē alterius. ſi in uoluntatē hæredis, licite poſſum, licet expreſſe eius uoluntati cōmittam. ff. de condi. inſtit. uerba hæc. ſed ſi confero in expreſſam uoluntatem alterius, non ualet, ut ſi dicā inſtituo hæredem quem Titius uoluerit. ff. de hære. inſtitu. illa inſtitutio. & lege, ſi quis Sempronium. & lege, captatorias. imo captatoria. i. adulatoria appellatur talis inſtitutio. C. de re milita. captatorias. ſecus ſi tacite. ff. de hæredibus inſtituend. lege, illæ autem inſtitutiones. ut ſi dicam, inſtituo te hæredem, ſi Titius aſcenderit Capitolium: ut ff. de hæredib. inſtituend. ſi quis Sempronium. & ff. de conditio. & demonſtra. l. nonnunquam. Sed legatum poteſt cōmitti arbitrio alterius tacite. ff. de lega. ij. l. j. ſed alterius arbitrio expreſſe non poteſt committi. ff. de legatis j. l. captatoriæ. & l. prædicta. & incertæ perſonæ bene poſſunt inſtitui hæredes: ut inſtituo pauperes hæredes. C. de epiſcopis, & clericis, ſi quis ad declinādam. & lege nulli. Ioan.

e OFficij. Legitimam. Quæ ſcđm uariam locorū conſuetudinem, uaria eſt & diuerſa. infra, de ſepul. certificari. Vincentius.

f Cōditione. Conditio qđ ſit & modus, tractatur. ĩ. de condi. ap. in ca. uerum.

g Renuntiaſſe. ff. de inofficio. teſta. ſi pars. §. ul. & l. ſequen. & l. ult. & C. e. tit. l. parentibus. Ber.

h Abſolute. Cum enim abſolute relinquit pōt epiſcopus utranq; conſequi. ĩ. c. prox. & uidetur hoc notare: qa ſi epiſcopus dedit ſimpliciter aliquod beneficiū ei, qui prius habebat aliud, non uidetur ei prius ademiſſe. ff. ad municip. leg. municeps. Laur.

i Vendicare. Arg. quod recipiendo unum, non intelligitur alij renuntiaſſe, niſi hoc ſit dictū. ff. de actio. & obligat. l. quoties. ſic uxor recipiens legatum, non intelligitur renuntiaſſe doti. C. de rei uxo. actio. l. una. §. ſciendum. argumen. C. de pact. conuen. ſi mulier. argumen. contra. ff. de inoffic. teſtamen. l. ult. ² & ff. ad legem Falcid. l. ſi debitor.

k Conſtiterit. Etiam opponendo conditionem, aut ſi ipſam acceptauerit, ſi poſtea de fraude conſtiterit: quia non potuit teſtator auferre illam partem epiſcopo, quæ ei ex conſtitutione debetur. ĩ. c. proxi.

l Fraudaretur. Videtur tamen, quod agere debeat ad ſupplementum epiſcopus in hoc caſu, ſi minus ei reliquit legitima portione. C. de inoffi. teſta. ſi quando. §. generaliter. l. omnimodo. quia non admittit grauamē iſta portio, ſicut nec quarta debita de iure naturæ. argu. ff. de adoptio. ſi arrogato. §. ſed an impuberi. Lau.

m Canone. Loquitur de illis canonibus x. q. j. decernimus. & cap. de his.

n Indulgentijs. ĩ. de ſepul. in præſentia. & ĩ. e. c. ulti. Bernardus.

¹ Vt ſi Bononien. & Pariſiē. canonicatus dimiſit tria, & x. habebat à Bononien. & xx. à Pariſien. Bononiē. habebit unū. & Pariſien. habebit duo Ioā. And.

† Et ſequitur Alex. cōſi. xiiij. col. fi. li. j. Phil. Cor. cōſi. clvj. lib. ij. Iaſ. in l. captatorias. co. ſi. C. de teſta. militea. Guliel. benedic. repet. ca. raynutius uerbo, cōdidit. nu. 8. de teſt. ſed cōtrarium uult Sozi. in l. utrum. §. j. nu. 4. de rebus dubijs Iaſ. l. more. co. j. de acqr. hære. Nutu aliqua fieri poſſunt.

² Illud in querela, quę eſt odioſa: ut ibi not. un de illi renūtiat, ꝙ patrocinatur legatario. Ioā. And.

Requiſiſti.

Relictum episcopo contẽplatione personæ, non diuiditur cũ ecclesia cathedrali: secus si contẽplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ, siue aliquid, siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesiæ est factũ relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Præsumitur autem relictum cõtemplatione ecclesiæ factum, quando fit ab extraneo habente administrationem: secus si fiat ab administrationem nõ habente. Cũ ecclesiis uerò inferioribus, episcopus non diuidit sibi relictum: quia non est sibi tanta communio cum ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.

CAP. XI.

Requisisti de his, quæ testator pro anima sua legat in ultima uoluntate, qualiter sint inter episcopum & ecclesiam diuidenda. Et quidem regulariter uerum est, quod episcopus debet de his secundum diuersas consuetudines tertiam [a] uel quartam [b] portionem habere. Sed considerandum est diligenter, utrum testator leget hoc modo, relinquo istud episcopo, an relinquo istud ecclesiæ, uel relinquo istud episcopo & ecclesiæ [c] an relinquo istud episcopo, & illud [d] ecclesiæ. In primo casu distinguendum est, utrum relinquatur episcopo ab extraneo, an à propinquo. Si ab extraneo, generaliter uerũ est, quòd præsumitur [e] esse relictum intuitu ecclesiæ, non personæ: unde cathedralis ecclesia, de illo põt canonicam petere portionem: quemadmodum episcopo cõpetit sua portio, si aliquid ecclesiæ [f] relinquatur. & hoc uerum est, nisi testator exprimat, qd' uelit illud tantùm esse episcopi: [g] non ecclesiæ: in quo casu seruanda est dispositio testatoris: secus autẽ si exprimat, [h] quòd uelit esse illud tantùm ecclesiæ, non episcopi: quia priuata dispositio testatoris, non potest generalem constitutionem canonis [i] immutare. Nec est [k] contrarium, quod in canone legitur, uidelicet, quòd pontifices quibus ab extraneis aliquid aut cum ecclesia aut sequestratim dimittitur aut donatur (quia hoc ille qui donat, pro redẽptione animę

Requisisti. Diuiditur. Nam primo quæstio. Secundo generalis solutio: ibi, & quidem. Tertio specialis: ibi, sed considerandum est. ibi distinguit quatuor membra, quæ patent in textu. Abb.

[a] Tertiam. x. quæstio. j. decernimus. & cap. de his. & infra de sepul. c. j. Bernardus.

[b] Quartam. xij. q. ij. uobis concessio. & quatuor. & infra de sepult. cum super. Quandoque etiam medietas appellatur. infra d̄ sepul. c. ij. & x. quæstio. j. antiquos. In his. n. locis consuetudo seruãda ẽ. infra, de sepul. certificari. Capitula tamen quæ dicũt res ecclesiæ diuidẽdas in quatuor partes, de matricibus ecclesijs loquuntur. Vincentius.

[c] Ecclesiæ. Coniunctim.

[d] Illud ecclesiæ. Subaudi inter episcopum & testatorem separatim. Bernardus.

[e] Præsumitur. Præsumptiõe iuris nõ de iure. unde ꝓbatio in contrarium admittitur puta: si lõga & magna fuit dilectio. xij. quæst. iij. cap. ij. sed econuerso si relinquit à propinquo, præsumitur relictum intuitu personæ. infra eodem cap. uersic. si uero ecclesiæ. & supra eod. quia nos. xij. quæst. iij. capi. j.

[f] Si aliquid ecclesiæ. Hic explicat secundum membrũ distinctionis. Bernardus.

[g] Episcopi. Scilicet, proprium.

[h] Exprimat. Sed quæ est ratio diuersitatis, ꝙ quando relinquitur aliquid ecclesiæ tantum, quod episcopus habet inde suam partem: & si relinquatur episcopo tãtũ, ecclesia nihil habet, cũ episcopus sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo. vij. q. j. scire. Laurent. dixit hoc euenire, propter iuris imposibilitatem, quoniã ius non offenditur, si episcopo legetur tantum, sed si tantum legaretur ecclesiæ secluso episcopo, ex hoc offenditur ius. 2 argumẽ. ff. de legatis primo nemo potest. Vel potest dici, quod nomine ecclesiæ intelligitur episcopus, tãquam caput. supra, de ijs quæ fiunt à præla. sine consensu capit. nouit. & cum scribitur capitulo, scribitur decano, qui est caput capituli. supra, de concess. præbend. post electionem. sicut qui præest exercitui, de ipso exercitu intelligitur. ff. de ijs q notan. infa. l. ij. ff. quis & à quo appel. j. §. proinde & si. 3 & appellatione familiæ princeps cõtinetur. ff. de uerborum significatio. familiæ. Nomine uero episcopi quandoque non intelligitur ecclesia, ut in eo qui renuntiauit episcopatui supra de translat. inter corporalia, & supra de eo qui renuntia. episcopat. capi. j. Et cum aliquid datur ecclesiæ, nullæ personæ determinatæ intelligitur dari, ergo episcopus inde habere debet partem, cum sit caput ecclesiæ. sed cũ relinquitur tãtũ episcopo, intuitu tantum personę ipsius relictum intelligitur: & ideo ecclesia nihil inde habebit: imo episcopus inde potest facere testamentum. supra e. quia nos.

[i] Canonis. xij. q. iij. pontifices. argumen. x. quæstion. j. sic quidam. & xvj. q. j. ad hoc. sic nemo facere potest, quod in testamento suo leges locũ habere nõ possint. ff. de legatis primo. lege, nemo potest. ff. de pactis inter debitorẽ. & lege, ius publicũ. ff. ad legem Falcidiã. quod de bonis primo responso. C. de cõdi. insert. l. ij. supra de foro competen. si diligenti. infra de senten. excõmuni. contingit. & j. eo. tua.

[k] Nec est. Hic respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canonem illum. xij. quæstione tertia. pontifices. cuius uerba hic ponuntur. & hæc distinctio sumitur ab illo canone. & licet relinquatur episcopo sub proprio nomine, præsumitur tamen intuitu ecclesiæ relictũ esse. ff. de annu. lega. leg. annua. 4 §. Attia. quod intelligitur circa relicta in ultima uoluntate ab extraneo. secus si aliquid detur episcopo inter uiuos: quia tunc præsumitur intuitu amicitiæ 5 datum aliquid, puta si longa dilectio & amicitia fuit inter eos, uel propter spem alicuius remunerationis. argumen. contra. xij. q. ij. sancimus. & c. præced. Item aliud est dicere, relinquo hoc ecclesiæ: & aliud, relinquo hoc canonicis. In primo casu relinquitur ecclesię in secundo non. argu. contra. ff. de reb. dub. ciuibus 6 Io. ff. de condi. & demon. l. municipibus. hoc uerũ est, scilicet, quod dicitur in ca. pontifices. s. quod ecclesia habeat partem suam, de ijs quæ legantur episcopo. & illud hoc, non referas ad proximum dictum, sed ad superius. Bernardus.

1 In quibusdam ẽt locis nihil accipit: secundum Vin. & Hostiẽ. Ioan. And.

2 Hoc est qd̄ querit̄ quare ius offendit ĩ uno. & nõ in alio Io. And.

Ecclesiæ relictũ, diuiditur cũ episcopo', nõ autem epo relictũ cũ ecclesia.

3 Alias ẽ uer. sub. §. solẽt. uide de app. dilecti. ult. in fi. ulti. gl. Ioan. And.

4 Per hãc l. dixerũt hic Pet. & Abb. ꝙ si administratori ecclesiæ etiã exp̄sso nomine aliqd legetẽ eps habebit canonicã: quasi dicatur legatum ecclesiæ: qd̄ sic ꝓbat, quia si sacerdos decedat, qui erat tẽpore testamẽti substitutus in ecclesia: habebit legatũ q. est tẽpore solutionis. hoc uult illa lex. & uide qd' dixi. de offic. deleg. quoniã super iij. gl. Io. And.

5 Amicitiæ quod Ho. hic dicit de consuetudine seruari & trãsit Io. An. Card. co. viij. Panor.

6 Ciuibus ubi Sozi. tenet nec ecclesiæ nec singulis canonicis deberi: sed ipsi capitulo. Idẽ Franscis. ripa. in c. cum M. nu. 11. 5. d̄ constitu.

A pro-

a A propinquo. Vſque ad quartum gradum. C. de epiſc. & cle. auth. licentiã. & in auth. de ec. ti. §. interdicimus. col. ix. & ĩ. de conſan. & affi. nõ debet. Quidam dicunt uſque ad vij. cum canon diſtinguat hic, ut duodecima quæſtione tertia, capitu. j. & ij. ſ. eod. quia nos. Vin.

q In uita eius. Poſt mortem bene, ſi inteſtatus decedat. arg. ĩ. de ſuc. abinteſta. cum dilectus. ita tamen, ꝙ non habeat propinquos [1] xij. q. ult. c. ult. & in auth. de eccle. tit. §. ſi quis autẽ [2] col. ix. & xij. q. j. ſint manifeſtę. & duodecima quęſtione ſecunda, epiſcopus qui filios.

b Perſonæ. quare nihil debet̃ eccleſię. arg. ff. de peti. hære. itẽ ueniunt. §. item nõ ſolum.

c Quod ſi. tertium membrũ diſtinctionis T.

d Si uero. quartũ membrum diuiſionis.

e Diſpoſitione. fauore ultimę uolũtatis. xiij. quęſtio. ij. capi. ulti. ff. pro ſocio. cũ duobus. alias incipit, ſi fratres. §. idem reſpõdeo. Ioan. And.

f Contenti. ſ. cap. proximo.

g Decẽs eſt. Sed non neceſſariũ. decẽs enim eſt, ut ꝓ modico non contẽdat. ff. locati. ſi merces. §. uis maior. & l. habitatores. & ideo multũ operatur repetitio uerbi hoc, ſcilicet cum dicitur relinquo hoc epiſcopo & relinquo illud eccleſię. Lau.

h Legatur. quia hoc eſt eius pręcipuum, & diuidi debet illud cũ eccleſia cathedrali. Vin.

i De illis, ſ. monaſterijs uel capellis.

k Canonicã, ſ. tertiam uel quartam: ut dicit̃ in principio capitu. & ſ. eo. cap. proximo.

l Non eſt. hęc eſt ratio, quare ſecus eſt. Ber.

m Quanta. argument. quod non dicitur de gremio eccleſię qui eligitur de minoribus eccleſijs, licet ſit eiuſdem ciuitatis. arg. infra de uer. ſigni. cum clerici.

n Acquirit. xviij. q. j. ca. j.

o Illud autem. Qđ ſequitur.

p Habentem. Siue habeas beneficium eccleſiaſticũ, ſiue non. Vincen.

ſuæ, non pro commodo ſacerdotis probatur offerre) non quaſi ſuũ propriũ, ſed quaſi dimiſſum eccleſiæ, inter facultates eccleſiæ computabunt: quoniã hoc eſt uerum, cum teſtator ita ſequeſtratim legat illud epiſcopo, ꝙ non exprimit utrum uelit ad epiſcopum tantum, & non ad eccleſiam pertinere. Si uero relinquatur illud epiſcopo, a propinquo [a], præſumitur eſſe relictum non intuitu eccleſiæ, ſed perſonæ [b] † niſi forte cõtrarium probaretur: & de iſto nihil poteſt eccleſia petere, in uita eius. Quòd [c] ſi relinquatur epiſcopo & eccleſiæ: de illo inter ipſos canonica eſt diuiſio facienda. Si uero [d] iſtud epõ, & illud eccleſiæ relinquat̃ ſiuæ æqualia ſiue inæqualia ſint relicta, reducenda ſunt ad diuiſionem canonicam, inter epiſcopũ & eccleſiam cathedralem, niſi ambo uelint eſſe teſtatoris diſpoſitione [e] contenti [f] quam propter ultimæ uoluntatis fauorem, ſatis decens [g] eſt obſeruare, ubi neq; fraus interuenit neq; dolus, ne quiſquam nimium defraudaretur debita portione. Secus autem eſt, ſi aliquid legetur epiſcopo, & aliqua capellis uel monaſterijs, aut alijs pijs locis: nã in hoc caſu, quòd legatur [h] epiſcopo, eius eſt præcipuum, cum eccleſia cathedrali, quemadmodum ſi cuilibet alij legaretur: & de illis [i] quæ alijs legantur portionem canonicam [k] nihilominus obtinebit: quoniam non eſt [l] tanta communio inter epiſcopum & inter capellas, & monaſteria ſeu alia pia loca, quãta [m] eſt inter epiſcopum & eccleſiam cathedralem, cui eſt ſpirituali coniugio copulatus. unde quæ acquirit [n] epiſcopus, non illis, ſed iſti tantum acquirit. Illud autẽ [o] eſt generaliter obſeruandum circa eũ qui poteſt proprium poſſidere: prælationem uel adminiſtrationem eccleſiæ non habentẽ [p] quòd ſi ei aliquid relinquatur ſpecialiter, non ſolum a propinquo, uerum etiam ab extraneo, intelligitur eſſe relictum, non intuitu eccleſiæ ſed perſonæ, niſi probatio in cõtrarium appareret, & idcirco de illo, nec epiſcopus nec eccleſia poteſt in uita [q] eius ſibi aliquid uendicare: & hoc intelligitur eſſe uerũ cum fraus minimè procuratur: quæ ſi detecta fuerit patrocinari non debet.

† Alcia. l. j. gl. iij. C. de ſacr. eccleſ. & latius ĩ tracta. de pręſump. reg. j. pſumpt. 28.

Idem epiſcopo Tuſcano.

In bonis patris, matris, & auiæ, habet quis debitam iure naturæ in qua grauari nequit: & filius rogatus de reſtituẽda hæreditate ſub conditione, detrahit debitum iure naturæ, & trebellianicam in qua computantur fructus poſt litis conteſtationem percepti.

CAP. XVI.

RAynutius [r] de clera duas habens filias,

R Aynutius. Primo ponitur factũ. Secundo auditoris dati per Papã pronuntiatio ibi, cũ autem. Tertio pronũtiationis per Papam confirmatio: ibi, nos igitur. Prima & ſecunda pars, ſubdiuidi poſſunt: & partes patent ĩ textu. Abbas.

r Raynutius.

CASVS. *Ad intelligentiam huius decret. pone quod tota hæreditas R. ualuit liiij. oĩbus* [3] *cõputatis in quibus Clera mater ipſius, habuit tertiã partẽ ſcilicet xviij. quæ tertia deducebatur iure Longobardorũ, modo remanẽt xxxvi. in quibus Adelaſia uxor ipſius A. habuit ſimiliter tertiã partẽ, ſ. xij quæ tertia ſimiliter deducebatur. iure ẽt Lõgobardorũ: mõ remanent. xxiiij. ſed in illis. xviij. quæ ſunt tertia pars Cleræ, habuit Alterocha tertiã debitam iure naturæ: in qua grauari non potuit: quæ tertia ſunt tria: quia ambæ neptes de iure cõmuni, ꝓ legitima habere debebant tertiã partem de xviij. quæ ſunt vi. & ſic quælibet tria. modo remanẽt tutori pro*

Adie-

[1] Agnatos uſque ad vij. cognatos, uſque ad quartũ gradum ſecundũ Io. And.

[2] Si epſ clericus q̃s, uel diaconiſta morit̃ ſine teſtamentis & legitimis ſucceſſoribus ſuccedit eccleſia: ĩ qua inſtituti fuerũt. Io. a. Sed in toto regno frãcię ſuccedit fiſcus regis uel dñi tẽporalis loci ut dixi ĩ cõſue. Pariſi. §. xvj.

[3] Omnibus. ſ. tam R. quã patris eius ſuppoſito ẽt ꝙ tanti erãt bona pr̃is. & ꝙ R. filius eius nihil auxit nec minuit adhuc multo plura ſupplẽda ſunt ut uitetur iniquitas huius. ca. qa ut iacet male appellauerant actores dixi in nouis ĩrel le. prout etiã gl. hic in uerſ. adduc endas. ſupplet.

Alterocham uidelicet & Adiectam, matrem insuper Cleram, & uxorem nomine Adelasiam, a in extremis positus condidit testamentum. Alterochæ filiæ puberi ultra dotem b quam ei dederat domum & quendam ortum, in eodem testamento relinquẽs c Adiectæ uero impuberi reliquit certa bona sua, adiiciens ut Alterocha & soboles quam gestabat in utero, ei dẽ impuberi succederent si absq; liberis d moreretur. Mortuo itaq; testatore, tutores impuberis, eã cum omnibus bonis eidem relictis a patre iure Lõgobardorũ cuidam P.

Adiecta xv. de tertia Cleræ tam iure naturæ quam ratione donationis. Item in xij. quæ sunt tertia pars Adelasiæ, eodem modo habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, scilicet duo: quia tertia pars de xij. sunt iiij. quorũ medietas sunt duo pro Alterocha, & reliqua duo pro sorore sua Adiecta. tutor habet x. in ista tertia Adelasiæ, tã propter ius naturæ quam propter uenditionem residui. habuit ergo Alterocha in tertia Cleræ et Adelasiæ v. et ita sententia retractatur. tutor uero habuit in illis tertijs xxv. quia xv. habuit pro tertia Cleræ. & x. pro tertia Adelasiæ: quæ omnia sunt xxv. Item in xxiiij. quæ remanebant pro hæreditate R. quælibet soror habebat suam tertiã debitam iure naturæ, quæ est quatuor: modo Alterocha potest sibi computare pro domo, orto, & dote: illa quatuor pro sua legitima si tantum ualuerunt: & tutor pro Adiecta tantum recipiet, s. alia quatuor. modo remanet hæreditas R. xvi. s. quæ restituenda sunt Alterochæ: tamen tutor extrahet inde quartam per Trebellianum, scilicet iiij. & hoc uerum est, quando nihil est in fructibus: quia si aliquid est in fructibus, tutor extrahet Falcidiam tantum, pro rata fructibus cõputatis in ea: et residuus dabitur Alterochæ: et ita remanent. xij. pro hæreditate R. extractis legitimis & quarta per Treb. & illa xij. reddenda sunt Alterochæ. habuit ergo Alterocha. xij. ex hæreditate R. quæ erant xxiiij. extractis tertijs matris & auiæ. & iiij. habuit pro sua legitima in illis xxiiij. ecce. xvi. & habuit ex tertijs matris & auiæ v. quæ omnia sunt xxi. quæ xxi. tum habuit Alterocha. tutor uero habuit ex tertijs Cleræ & Adelasiæ xxv. & iiij. ex hæreditate R. pro legitima Adiectæ iiij. per Trebellianum. quæ omnia xxxiij. modo adde xxi. sunt liiij. & hæc est tota hæreditas A. & sic est plana decret. ista.

a Adelasiam. Matrem puellarum, de quibus sequitur. Hęreditas Raynutij ualuit. liiij. cõputatis dote, domo. & orto, in quibus Alterocha fuit instituta hæres.

b Dotem. Per hoc intelligitur dos legata. ff. de legatis tertio, si sic.

Gloss. seq. recitetur per tres q. an necesse fuerit relinqui filiæ puberi: & an iure institutionis: & an institutus in certa re &c.

c Relinquens. Si nihil sibi in testamento reliquisset, non ualuisset testamentum. C. de inofficioso testamẽto. omnimodo. & l. seq. & tam dotem, quam legatum computabit in legitima. C. eodem titu. quoniam. & l. si quando. & l. generaliter, & si non sufficeret: agere posset ad supplementum: ut ll. prædictis. & C. eodem titu. l. quoniam nouella. & l. si quando. §. & generaliter. Et φ dicit relinquens intellige quod instituit 1 eã hæredẽ sibi in illis rebus: alias nõ ualuisset testamẽtũ iure nouissimo. in authenti. ut cũ de appel. cogni. §. aliud quoque &. §. hoc autẽ. colla. viij. & in authen. de triente & semiss. §. frequenter. coll. iij. cõcordat prædictis ll. ueteribus, sed standũ est illi authen. ut cum de app. cogni. tanquam posteriori 2 . C. de inofficio testamento. sunt illæ duæ authen. Dic quod una incipit, nouissima. & est. C. de inofficio. testamento altera incipit, non licet. & est. C. de libe. præte. Et tales qui in certis rebus instituentur, loco legatarij habentur nec tenentur creditoribus. C. de hæredi. instituen. l. quoties. & si non sufficeret, agere posset ad supplementum; ut in ll. prædictis. Bernardus.

Glossa seq. habet duas partes. Prima tractat distinctionem institutionum, &c. secunda pars ponit tria: primum an remitti possit fideicommissum: an rogatus alienet: & quid de illo qui se obtulit monasterio.

d Si absque liberis moreretur. Ex hoc uidetur, φ nec substitutio fuerit compendiosa. s. quandocunque decederet sine liberis, ei succederet soror cum sobole. Vnde nota, φ est quædã substitutio Vulgaris 3 quædam Pupillaris, quædam Exemplaris, quædam Compendiosa, & tales substitutiones dicũtur directæ. Itẽ est & fideicommissaria, & hæc est indirecta & alia reciproca uel breuiloquia. C. de impu. & alijs substit. l. precibus. Substitutio uulgaris est, quæ ab omnibus uulgaribus fit, & fit sub hac forma. Instituo te hæredem: & si tu non eris hæres, ille sit hæres instit. de uulga. substitu. in prin. & expirat adita hæreditate. C. de impu. & alijs substi. l. post aditam. Pupillaris est, quæ fit talibus uerbis. Filius meus mihi hæres est, & si nõ eris hæres, uel si eris hæres, & intra tempus pubertatis decesseris, ille sit hæres. instit. de pupil. substi. in prin. Hæc autem expirat adueniente pubertate. instit. eo. §. masculo. & ff. de uulga. substit. in pupillari. Exemplaris est, quæ fit ad exemplum pupillaris, quæ fit furioso in his uerbis. Si filius meus decesserit prius quam peruenerit ad sanam mentem, ille sit hæres. C. de imp. & alijs subst. humanitatis. inst. de pupil. subst. §. j. hæc similiter expirat eo redeunte ad sanam mentem. inst. de pupil. subst. §. qua rõne. Compendiosa fit, talibus uerbis. Quandocunque filius meus decesserit ille sit hæres. C. de imp. & alijs subst. precibus. Fideicommissaria dicitur quæ fit sic, Instituo te hæredem & rogo te ut hæreditatem restituas Titio tali die, uel sub tali cõditione si decesseris sine filijs. & ita substitutio põt fieri p uolo, mãdo, uel rogo, & hæc substitutio põt fieri a quocunq; & cuicunq; ante pubertatem & post: instit. de pup. substi. §. ulti. & ff. de uulg. substi l. cohæred. §. cum filiæ. Hæc. s. fideicõmissaria substitutio siue præcaria fuit in casu huius decret. Ioan. Et hoc incertum conditionis, potuit soror remittere sonori, licet sit contra uoluntatẽ testatoris. C. de pac. l. j. & l. cum proponas. & hoc propter remouendũ uotum captãdæ mortis. C. de transa. de fideicommisso. nec potest alienare taliter grauatus. C. communia de leg. l. ult. §. sed quia nostra. & §. sed in omnibus, & in auth. ibi posita res quæ. nisi in casibus 4 in auth. ibi positis libertatẽ tamẽ præstare põt, pretio soluto. ff. ad Treb. quidã. §. ulti. nec diceret mori sine liberis, si monasterio dederit se & sua. z. de prob. in præsentia. ubi de hoc. Vin. aduerte 5 qđ ultra illas species substitu-

1 Instit. & bene, secũdũ oẽs hic. & Alexan. cõsil. lxx. nu. 6. lib. ij.

2 De hoc plenius. j. eo. ti. c. j. li. vj. in gl. nunqd Io. And.

3 Sic dicta triplici respectu. s. cõis usus uerborũ. qlibet enim uulgo dicere scit si talis nouerit hęres &c. Item substituẽtis: ut sequitẽ quilibet enĩ instituens miles uel paganus ĩ ptãte habens, uel nõ hoc facere põt. Itẽ respectu substituti, quia maiori & minori in ptãte existente uel non, fieri põt. Pupillaris dr, qa fit pupillo tm: Exẽplaris quia fit ad exẽplar pupillaris & eodem rõnis motiuo. cõpẽdiosa: qa fit sub uerborũ cõpẽdio. Directæ, & i eis nõ hẽt locũ deductio quartarum. J. eo. cap. j. lib. vj. Io. And.

4 Scilicet in assignatiõe dotis & donationis pp nuptias. idẽ dicit Hos. licere propter captiuorũ redẽptionem uel propriã indigentiam, ĩ auth. de testi. §. si uero & ipsam quartam. sed Acc. dicit illud uerũ suo casu: scilicet cũ rogatẽ restituerẽ qđ superest. Ioã. And.

5 Aduerte. hoc usque ad fi. gl. hic est additio qa Bern. glossator decret. excessit ante Ber. unde sumpta est hæc additio.

nomine tradiderunt: quæ filium [a] ex eo suscipiēs, tandem sine liberis est defuncta, [b] cuius bona idē P. maritūs eius superstes, aliquanto tempore possedit [c] in pace, qui cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios suscipiens ex eadem, diē clausit [d] extremum. Postmodū inter Alterocham & filiū eius, ex una parte & filios eiusdem P. & Rainerium tutorem eorum ex altera, super bonis prædictis eiusdem Adiectæ suscitata [e] materia quæstionis cœperunt coram G. iudice Tusca. ad inuicem litigare: corā quo Alterocha & filius eius bona quondam Rainuntij tanquam ex causa fideicommissi, uel substitutionis [f] sibi debita petierunt, tutore filiorū prædicti P. ex aduerso dicēte, quòd obstabat illis annalis præscriptio, [g] usucapio [h] pro dote, ac longi temporis [i] silentiū diuturnum. Insuper allegabat, quòd de bonis illis tā tertia [k] Cleræ matris testatoris, & tertia Adelasiæ uxoris eiusdē, quàm quarta per Trebellianum nomine ipsius adiectæ erant ante omnia deducendæ. Dictus uerò iudex supradictum Rainerium tutorio nomine pupillorum in restitutione bonorum, Rainutij condemnauit, tertia Cleræ primò deducta, quam Adiectæ ac-

stitutionem, est una quæ uocatur Breuiloqua: q̄a breuibus uerbis fit, & sub uerborum breuitate continet multas substitutiones. Aliquando duas uulgares tantū: ut si duobus hæredibus institutis dicatur, uos inuicem substituo. Aliquando duas pupillares tantum, ut quando fit duobus impuberibus exhæredatis. Aliquando duas fidei commissarias tantum: ut quando fit in codicillis: ut l. Scæuola. ff. ad Trebellia. Aliquando continet quatuor: duas uulgares, & duas pupillares: ut quando fieret duobus impuberibus institutis, & in potestate cōstitutis: ut l. iā hoc iure. & l. Lucius. ff. de uulga. & pupilla. Aliq̄n continet sex, ut si dico, filios meos impuberes instituo: & eos inuicē substituo si decesserint in pupillari ætate uel quādocunq;: nā hæc continet duas uulgares, si nō adeat hæreditas, & duas pupillares, si decesserint in pupillari ętate, & duas fidei cōmissarias, si d̄cesserint postea. Aliquando cōtinet octo: ut si quis haberet duos filios impuberes mente captos, & eos instituerent uel substitueret per hæc uerba, si decesserint in pupillari ætate, uel post in dementia, uel alias quādocunque, inuicem substituo. nā tunc continet duas uulgares, duas pupillares, duas exemplarias, & duas fidei commissarias: & sic octo. Merito recte dicitur breuiloqua. appellatur ēt reciproca, quasi repetita. ff. de uulga. & pupilla. l. iam hoc iure. Notandum tamen, quod hæc substitutio non est proprie substitutio per se, sed est quædam adiectio substitutionis. nā sub se cōtinet uulgares pupillares, exemplarias, & fideicōmissarias: ut clare patet per supradicta. Verba sunt Bar. in l. Lucius. ff. de uulga. & pupilla. De materia substitutionū est bona glo. insti. de pup. subst. §. qua ratione.

[a] Per hūc §. & §. seq. dicas idem si simul decessissent mater & filius: nec apparet q̄s prius: præsumit̄. n. filius præmortuus: & hoc uerū, si erat impubes: secus cum pubes erat. ff. de reb⁹ dub. l. qui duos in fin. & l. cum pubere. & l. seq. Ioan. And.

[a] Filium ex eo. qui decessit. uel si filium naturalē dimittat. ff. ad Trebel hæredibus. §. Titius ea uiua. & ita perinde est, ac si non fuisset. ꝗ. de uerbo. signific. nā & ego. cum mortis tēpore liberos nō haberet. ff. ad Trebel. ex facto. §. si quis aūt susceperit. [i] nec habuit ex illo nepotem superueniētē: quia tunc idem esset, ac si haberet filiū. C. de condi. inser. l. j. & C. ad Treb. iubemus. §. sinautem. Vinc.

[b] Est defuncta. & intellige, quod ipsa instituit maritum. & tunc soror admittitur ex causa fideicōmiss. ut sequitur infra. Si uero non instituisset eum: tunc peteret soror totam hæreditatem ab intestato. C. de fideicommiss. si in persona. & maritus non fuit indignus. alias non tenuisset institutio. C. de inofficio. testamē. fratres. Vincen.

[c] Possedit. Per hoc nota, quod Petro uiuente mota fuit quæstio ei, & lis etiam contestata: ut infra sequitur.

[d] Clausit. Lite prius contestata cum Alterocha & filio eius: ut colligitur. ꝗ. uer. ibi à tempore litis cōtestatæ percepti à prædicto Petro & filijs eius. hoc non est necessarium: quia nihilominus possunt conueniri hæredes lite non contestata.

[e] Suscitata. Non dicit orta, sed suscitata: quia Petro uiuente, fuit orta. Suscitare est ortū aliquid mortuum reuiuiscere. Suscitare quid sit.

[f] Substitutionis. Sed uidetur, quod istud petere nō potuerunt: q̄a substitutio euanuit statim post tēpus pubertatis: q̄a pupillaris uideret̄ fuisse substitutio. Dico quod nō: quia substitutio facta talibus uerbis, quandocunq; iste decesserit siue liberis substituo Alterochā: in hoc casu etiam post tempus pubertatis tenet substitutio: quia illud uerbum substituo, trahitur ad fideicommissariam substitutionem. ff. ad Tre. Scæuola. Si aūt substitutio fuisset facta talibus uerbis, si Adiecta non sit hæres, Alterocha sit hæres, Vel sic, quādocunque Adiecta filia mea impubes decesserit, ei Alterocha sit hæres: tūc nisi Adiecta decederet intra pubertatē, Alterocha nō succederet ei, nisi testator fuisset miles. ff. de uulg. substitu. cēturio. & l uerbis. & C. de impube. & alijs substitu. precibus: q̄a talis substitutio, nō potest fieri, nisi à milite: ut in l. centurio. Vel dicas ut dictum est in notula, ex hoc quod hæc fuit fideicōmissaria substitutio, ut innuit hæc litera, tanquam ex causa fideicōmissi, uel substi. Io.

[g] Præscriptio. hæc allegatio hodie cessat. inst. de usu. §. j. & C. de anna. excep. l. j. in prin.

[h] Vsucapio pro dote. Tunc prodest usucapio pro dote, quādo res inæstimata traditur ꝓ dote, & sequitur inde matrimoniū de iure, & de facto, sed si res æstimatæ tradūtur: tunc est emptio & uenditio: ut ff. de iure dot. l. plerunque. §. si autem. & l. quoties. & C. de iure dot. l. quoties. & tunc usucapitur res pro emptore. ff. de usucap. pro dote. l. j. ij. & iij. C. eo. titu. l. una. Ioan. Sed quare non profuit hæc præscriptio? Respondeo, actio quæ competit ex testamēto, personalis est & realis. C. communia de le. l. j. & instit. de lega. in princ. & actio personalis nō tollitur, nisi spatio xxx. annorū. C. de cōsti. pecu. l. ij. nec currit præscriptio cōtra eam, nisi ex quo cœpit cōpetere. i. ex quo potuit agere ex testamento. C. cōmu. de leg. l. j. & instit. de leg. in prin. C. de præscri. xxx. anno. sicut in rem. & C. de iure do. in rebus. Tanc. Vsucapio pro dote, quādo locū habet.

[i] Longi temporis. Lōgum tempus dicitur spatium x. uel xx. annorum. C. de præscript. longi tempo. super longi.

[k] Tam tertia. Sed quid ad matrem uel uxorē de bonis Rainutij, cum descendentes semper excludant matrem. in auth. de hære. ab intesta. ueni. in princip. col. ix. similiter & uxor excluditur. C. unde uir & uxor. l. una

uiro suo donauerat: quod qua in substitutione quam fecit Rainutius nō uidetur aliquatenus cogitasse. deducta quoq; tertia Adelasiæ, quam ipsa P. uendiderat supradicto: præcepit etiam idem iudex de his rebus, illas tertias deducēdas, de quibus deduci poterant secundum Tuscanæ consuetudinem [a] ciuitatis. Deduci præterea quartam per Trebellianum idem iudex iniunxit, cùm etiam quilibet extraneus restitutione grauatus eam deducere potuisset. sed utraq; [b] pars ab illa sententia prouocauit: & infrà. Cùm autem coram G. diacono: cardinal. auditore à nobis concesso, fuisset diutius litigatum, ipse de mādato nostro sentētiam supradicti iudicis, uidelicet in eo, quod dixit tertiam Cleræ & tertiam Adelasiæ integraliter deducendas, [c] pronuntiauit iniustam, & ab ea legitimè prouocatū diffiniens sic illas tertias deducēdas, ut legitima portio, iure naturæ debita [d] Alterochæ illi salua sit in utraque: ad cuius restitutionem, dictum Rainerium condemnauit. In eo uerò quòd quartam per Trebellianum [e] idē iudex censuit retinendam: sentētiam confirmauit eiusdē, ita uidelicet, quod fructus de bonis ipsius à tēpore litis contestatæ [f] præcepti, à

una. Sed dic, quod istud erat secūdum consuetudinem ciuitatis, quæ matri & uxori defert tertiam in bonis mariti, etiam si filios habeat: quandoque tamen defertur uxori quarta pars in bonis mariti, si ipsa est inops. C. unde uir & uxor. authē. præterea. Itē cum uir eā sine causa dimittit. C. de repu. iubemus. §. j. Io. [1] Verius dicas, quod istæ tertiæ non deducūtur secūdum ius ciuile: sed secundum ius Longobardorum: ut hic dicitur. s. in litera ubi dicitur iure Longobardorum. nam cautū est in Lōgobardia, [2] quod si maritus moriatur ante quā uxor, uxor lucratur tertiam partem bonorum mariti. unde tam mater, quam uxor deducet illas tertias secundū legem Lōgobardam, & in ciuitate Tuscana seruat lex illa, & consuetudo est secūdū illam legem: ut dicitur in prin. gloss.

[a] Secundum consuetudinem. forte consuetudo erat, quod de mobilibus non deducerentur. Laurentius.

[b] Vtraq; pars prouocauit. sic infra eodem Rainaldus. supra de appell. si duobus. & C. de appell. leg. ultima. Bernardus.

[c] Deducendas. Petierat [3] enim Alterocha legitimā in bonis matris & auiæ, in quibus ipsa legitimā habere debebat. institu. de exhered. li. §. mater in auth. de hæ. & fal. §. primum itaq;. & ff. de inof. test. l. j. & l. ij. & l. si lius nō impeditur. Sed quare reuocatur donatio Cleræ in parte? Dic quod fuit inofficiosa. C. de inoffi. do. l. j. & ij. & C. de inoffi. test. auth. unde & si parens. Idē enim credo, quod uēditio Adelasiæ facta fuerit in fraudē & simulate. unde nō debuit obesse Alterochæ quantum ad legitimam, ut hic dicit, & donatio & uēditio in morte fuit facta, unde Alterocha priuari nō potuit sua legitima. j. de sepul. de his. ubi de hoc. & ff. de contrah. emp. l. nuda & imaginaria.

[d] Debita. i. tertia iure naturæ.

[e] Trebellianum. Nota ergo, quod quartarum alia est debita iure naturali, quæ dicitur bonorū subsidium, & hæc debetur filijs tātum, qui sine causa exhæredari non possunt. C. de inoffi. dona. si totas. & C. de inoff. testa. parentibus. & authē. ut cum de appel. cog. §. causas. colla. viij. & huic quartæ nullum grauamen potest imponi. C. eo. titu. omnimodo. & duabus legibus sequentibus. Et hæc hodie est aucta. ad triētem & semissem secūdum numerum filiorum: ut si sint quatuor filij & infra debent habere tertiam partē, si sunt quinque uel ultra, debēt habere medietatem eius, quod ab eis deferebatur ab intestato. [4] C. eo. authēt. nouissima. & in authēt. de trien. & semiss. §. hæc nos. collatio. iij. & in authenti. de restitu. & ea quæ pa. §. quam obrem. colla. iij. & in hac ueniunt omnia, quæ profecta sunt ab ea, cuius fuit hæreditas, & computantur in ipsa. C. de inofficio. testamen. quoniam nouella. & l. si quādo. §. & generaliter. & C. de colla. l. penulti. Item est alia quarta trebellianica: ut cum aliquis est institutus hæres, & rogatus, ut alij restituat hæreditatem, si moriatur sine liberis: ut hic fuit. iste taliter institutus potest retinere quartam partē de tota hæreditate per Trebellianum. Et sic appellata est trebellianica à Trebelliano authore. de hac habes institut. de fideicom. hære. §. sed quia. & C. ad Trebellia. per totū. & hæc detrahitur de uniuersitate hæreditatis, & in hac imputantur legata & donationes. ff. ad leg. Falcid. in quarta. Item est & alia quarta, quæ debetur iure institutionis, ut cum aliquis est istitutus hæres: & illa hæreditas est exhausta per legata uel fideicommissa: tunc institutus hæres potest detrahere quartā partē, de singulis legatis uel fideicommissis. C. ad legem Falci. per totum. j. e. Rainaldus. ad fin. uersi. & saluo. Est & alia, quæ debetur arrogato in bonis arrogatoris. ff. de adoptio. si arrogator. in ista sola hæreditaria imputantur, non donata uel legata, sed fideicommissa. ff. ad legem Falcidiam. Nesennius. & l. id quod. & lege, debita. §. quod autem. & l. in quartam. unde uersus: Tūc trebellaris, cum reddere cūcta rogaris. Sed defalcaris, si per legata grauaris. Olim quarta fuit semis uel tertia: sed nunc, Quatuor aut infra, dāt natis iura trientem. Semissem uero, dant natis quinque uel ultra. Arbitrium sequitur substantia cætera patris.

Glossa sequens primò circa imputationē fructuū in quartā, ponit tres casus diuersos. secundò obijcit, & soluit.

[f] Contestatæ. ex quo à tempore litis contestatæ fuit in mora, computantur fructus in quartā, & quicquid ex his habet supra quartam, restituit, similiter & cum in mora non est, sed percipit fructus ex uoluntate defuncti, ut quia post tēpus rogatus est restituere hæreditatem: eos cōputat in quartā, sed quod supra quartam habet, non restituit. si autem hæres percipiat fructus negligētia non petētis fideicommissum: tunc nō computat in quartam, nec restituit. hæc probātur. ff. ad Trebellianum. in fideicōmissaria. & l. mulier. §. si hæres. & lege, ita tamen. §. hæres ex asse. Sed obijcit contra decretalem istam. Nōne hic filia primi gradus rogata erat restituere hæreditatē sorori? Et dicit lex, quod ubi quis primi gradus rogatus est restituere hæreditatē filijs suis, uel fratribus si decesserit, sine liberis, non debet retinere quartā per imputationem fructuum, licet hoc testator rogauerit. Sed in ipsis hæreditarijs rebus, retinebit quartam, & dodrans restituitur: ut. C. ad Trebellianū iubemus. & hic dicit, quod fru-

[1] Sed illa nō tāgunt hoc: cū de tertia loquat hic: nec quod in inopia uel repudio hic aliquid dicatur. Ioan. And.

[2] Liber sic dictus, ubi specialia iura statuūtur super dote secundum Inn. & no. Ho. ius Lombardū. per canonicū approbatū. ad idē de ser. nō ord. cōsuluit. & multæ ipsius leges sunt canonizatæ. x. vij. q. j. & ij. & in alijs locis. Sed dicit hoc uerū in his quę pro nobis faciunt. & nō contra x. dis. si in adiutoriū & per totū xxxvij. dis. l. si quid ueri approbat etiam lex illa duella: quæ tñ lex canonica dānat de purga. uulg. per totum, secūdū Ho. Io. And.

[3] Petierat necessaria suppletio. quis tex. dicat quod bona rainucij petebat ex eius testamento.

[4] Et iterdū necesse habet relinquere filijs tres partes sue substātiæ quarta suo arbitrio reseruata. s. cum filij sunt curiales: uel filiæ nuptæ curialibus in auth. de trien. & semiss. §. prohibemus. colla. iij. Io. And.

Trebellianica, unde dicatur.

prædicto a P. & filijs eius post mortem Adiectæ computentur in ea: qui si suffecerint ad quartam & fructus eius, eo nomine alia deductio nulla fiat: alioqui iuxta quantitatẽ fructuum perceptorum, computationis ratio habeatur. Quia uero pater Adiectæ ipsam in legitima non potuit b aggrauare, legitimam c ipsam uidelicet eius partis quæ sibi debebatur ab intestato deducendã censuit, & etiam retinendam, ita ꝙ deductio fiat tantummodo de his rebus de quibus secundum Tuscanæ consuetudinem d ciuitatis, fieri consueuit. In eo aũt, quòd prænoĩatus iudex cõdemnauit Raineriũ nomine pupillorum, ad residui e restitutionẽ Alterochæ ac eius filio faciendã, ipsius sententiam confirmauit. Nos igitur, eiusdem cardinalis sententiam ratam habentes, ipsam authoritate apostolica confirmamus.

Gregorius ix. Nomoñ. episcopo.

Episcopus compellit fideicommissarios seu executores testamenti, ad exequendas pias uoluntates defunctorum, etiam si testator hoc interdixisset.

CAP. XVII.

Tua nobis f. intimauit, quòd nõnulli tã religiosi quam clerici seculares & laici pecuniam & alia bona quæ per manus eorum ex testamentis decedentium debent in usus pios expendi, non dubitant alijs usibus

fructus debent computari in quartã. Dicas, quod lex illa, iubemus loquitur de fructibus ante litẽ contestatam perceptis, & illi non imputanĩ filijs primi gradus, sed percepti post litem cõtestatam, imputantur in quartam, quia post litem contestatam dicunĩ malæ fidei possessores, unde illos tenentur restituere. C. de rei uend. certum est. & ita non cõtradicit. Io.

a A prædicto P. ꝑ hoc tollitur, quòd cum ipso P. litis cõtesta. facta fuit, ut dixi supra.

b Potuit. C. de inoffi. testa. quoniã in prioribus.

c Legitimam ipsam. Retinebunt, ergo isti duas Falcidias, unam debitam iure naturę, & alterã trebellianicam quartam, scilicet quã retinet q-libet extraneus restitutiõegrauatus. ĵ. eod. Raynaldus. Et quod etiam de iure ciuili hoc fieri possit, probaĩ pluribus argumentis. Et primo sicut pater dum rogat filiũ de restituenda hęreditate, nõ grauat eũ i legitima, quia non potest. unde fideicõmissum ĩ illa legitima nõ tenet ipso iure, quia in ea nullum grauamen potest imponi filio. C. de inoffic. testa. quoniam in prioribus. & ideo in alio rogatus uidetur, & de eo in quo est rogatus, debet quartam deducere. in auth. de restitut. & ea quæ par. §. quamobrem. col. iiij. & in authen. de restitu. §. nobis igitur. colla. viij. Et est argu. ad hoc ex eo quod dicit lex, quod si legatum relinquitur alicui ultra id quod capere possit. 2 & lex Falcidia locum hẽat primo deducitur Falcidia: & si id quod remanet, non excedit summam quam capere potest, totum debetur. ff. ad l. Falc. quoties cuidã. & l. quod autem dicitur. & ff. ad Treb. cum hæres. Itẽ legitimam iure naturę capit, ut debitum quoddã. in auth. de hæred. & fal. §. primum itaque. & §. si quis autẽ non. coll. j. & hic. s̃. ubi dicit iure naturæ debita Alterochę & ĵ. eo. Raynaldus. unde de residuo uidetur, qđ detrahat quartã, s. falcidiam uel Trebel. argu. C. ad l. Fal. l. irritum. & est arg. ad hoc. ff. ad Trebel. l. petijt a filia: & in hac opi. fuit Innocen. hic, & Greg. ĵ. eo. Raynaldus. Et ita tenendum est, secundum canonicã æquitatem: in qua opinione fuit dominus M. Sed do. Iac. de Bel. dicebat, quod de iure ciuili filius tantum una Falcidia debet esse contentus, hac ratione, quia si eligit habere quartam trebellianicam, illam habet de bonis patris ut hęres: ipsam ergo tenetur computare in legitimam, quæ iure naturæ debeĩ: nã in ea cõputat ea quæ capit de bonis patris iure hæreditario & etiam alio modo. C. de inof. testa. quoniam nouella. Rursus si eligit illam legitimam, quæ iure naturæ debetur, illã debet computare in quartam trebellianicam. Nam si eligit illam habere quæ iure naturæ sibi debetur, negari non potest, quin iure institutionis capiat eam, quia in ea fuit institutus sicut in alijs bonis. C. de inofficioso testamento. cum quæritur. & lege parentibus. & l. ex tribus. Cum igitur constet, qđ eã capiat iure institutionis, cõstat, ꝙ per consequens eam debet in quartam trebellianicã imputare, quia in ea imputanĩ ea quę iure institutionis capiũtur. ff. ad l. Falc. in quartam. & l. acceptis. & ff. ad Trebel. deducta. §. nummis. Nec obstat, quod dicitur ꝙ illam legitimam capit ut debitum, quia nihilominus uerum est, ꝙ eam capit ut hæres: & in ea tenet institutio. non est enim debitũ a patre, ut per hoc sit aliqua actio, quæ competat filio contra patrem, sed ex natura debitũ dicitur, ita etiam ꝙ pater filiũ non defraudet nisi iustam ingratitudinis causam cõmittat filius: unde institui potest in ea, & tenet institutio. Cum ergo una in alia cõputetur, manifeste apparet, ꝙ ambabus deductionibus uti non potest. Item dicit lex, ꝙ in testamento pr̃is & filij, una sola quartæ deductio sufficit. ff. ad l. Fal. in ratione. §. quod uulgo. & ff. de inoffic. test. Papinianus. §. si conditioni. & §. si quis impubes. & ff. ad Trebel. mulier. §. si hęres. & l. scribit Celsus. tamen si eligit Trebellianicam, nihilominus & illam quę debetur iure naturę habere potest, s. quatenus plus est in ea quam in trebellianica, & econuerso. 3 Hęc est communis opinio doctorum legum, sed magis ęqua uidetur opinio canonica, prout hic dicitur. & ĵ. eod. Raynaldus. in qua opinione fuit dominus M. & eius sequaces. Alij uero uoluerunt distinguere, utrum pure & simpliciter filius rogetur de restituenda hæreditate, aut sub conditione uel in diem. ut si pure, tunc unam Falcidiam tantum habere debet: si in diem uel sub conditione, utranque habebit. Ber.

d Consuetudinem. Vt si consueuit deduci in ipsis rebus hęreditarijs & non fructibus, inde deductio fiat: lex tamen uult, quod fructus in ea computẽtur. ff. de inoffic. testa. contra ueteranum. alias est. §. & incipit. l. Papinia. §. si conditioni. ut dictum est supra eodem capitulo.

e Residui. Excipi tamen debuerunt iura sepulchrorum, & operarum actiones 4 ff. ad Treb. quia perinde. §. restituta & l. si patroni. responso j. sed & actiones quas adiecta hæres quęsiuit personaliter credendo pecuniam hæreditariam, uel pignus accipiendo pro debito, nõ transeunt ex sola restitutione nisi cedantur. ff. ad Treb. hæres pecuniam. sed actionem habet ut cedatur: ut ibi dicit L.

Tua nobis. Communis diuisio. Primo consultatio. Secundo responsio. Secunda ibi, cum igiĩ. Abbas Siculus.

1 Fructus. dicit Ioã. And. post Vinc. soluat qui potuerit, sed solutio facilis est ꝙ l. iubemus loquiĩ de fructibus pendente die uel cõditione fideicõmissi perceptis, qui alias imputanĩ. l. mulier. §. si hęres. ad Treb. nisi in filijs dicta l. iubemus. q̃ nõ loquiĩ de perceptis postq̃ dies cessit, qui manẽt in iure cõi đ quo in l. ĩ fideicommissaria. ad Treb. & sic hic nedum a lite contestata, sed a tempore moræ debuerãt imputari.

2 Vt quia naturalis est: qui legitimis extantibus, non capit nisi vnciã. C. de nat. liber. l. ij. Ioã. And.

3 Potest enim minus esse ĩ tertia respectu suę partis: ut quia diuidit eã cũ fratribus. Ioan. An.

4 Hoc intendit, ꝙ filius rogatus restituere, habet ius sepulchri hęreditarij, & operarũ quas debebãt liberti testatori & descendentibus etiam post restitutionẽ. Ioan. An.

applicare. Cum igitur, in omnibus pijs uoluntatibus [a] sit per locorum episcopos prouidēdum: ut secundum defuncti uoluntatem [b] uniuersa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici: [c] Mandamus quatenus executores testamentorum huiusmodi, ut bona ipsa fideliter & plenarie in usus prædictos expendant, monitione [d] præmissa compellas.

Idem.

Filius rogatus restituere hæreditatem, detrahit tertiam iure naturæ, & quartam trebellianicam: in quibus potest legata relinquere, hæredes instituere, & pœnam imponere.

CAP. XVIII.

RAynaldus [e] Peponis filius hæres ab ipso institutus hoc modo, [f] ut patruis suis hæreditatem restitueret, si

[c] Multa de his exépla uide in Spe. de instr. edit. §. nūc uero aliqua alias est sub. §. cōpendiose. xviij. col. uersicu. & scias ꝙ inter. Io. an.

[a] Pijs uoluntatibus. Not. ꝙ relicta ad pias causas, [1] per diœcesanum episcopū debent executioni mandari: si illi quibus hoc commissum fuerat non adimpleuerint. j. eo. Io. ff. de pet. hære. hæreditas. §. j. & C. de episco. & cler. nulli. & s. eo. si hæres, quia ad hunc casum restringitur, i quo etiā casu duo uel tres testes sufficiunt. s. eo. tit. cū esses. & c. relatū. ut ibi dicit. & hoc qđ dicit hic, sumptum fuit đ auth. de ecc. tit. §. si quis autem pro redemptione. col. ix. ubi dicit imperator: in omnibus talibus pijs uoluntatibus defunctorū uolumus sanctissimos episcopos prouidere, ut secundum uoluntatem defuncti omnia procedant, licet testator uel donator hoc prohibuerit.

[b] Voluntatem. Quæ omnino seruanda est. xiij. q. ij. ultima uoluntas. & ultimum testamentum hominis, immobile perseuerat. j. de cele. mis. cum Marthæ. §. cæterum. & nihil est quod magis debeatur hoībus, quam ut supremæ uolūtatis liber sit stylus. C. de sac. san. ec. l. j. & tanquam lex, ultima uoluntas seruari debet. in auth. de nupt. §. disponat col. iiij. & hoc intellige, cum uoluntas est rationabilis. nam si quis uult filium suum exhæredare sine causa, talis uoluntas non est seruanda. in auth. ut cum de ap. cogn. §. aliud quoque. col. viij. ubi enumerantrur causę ex quibus filius pōt exhæredari. Itē si quis pręciperet ossa sua proijci in mare: talis uoluntas non est seruanda. ff. de cond. inst. quidam. Sed uoluntatem talem, moriens potest mutare, quia ambulatoria est uoluntas defuncti, quousque morte confirmetur. ff. de adi. lega. l. iij. & iiij. & in prædicta decre. cum Marthæ.

[c] Interdici. Testator enim non potest prohibere, [2] ꝙ episcopus non exequatur huius uoluntatem, ut in auth. de ec. ti. §. si quis autem pro redēptione. uer. in omnibus. col. ix. & est ratio: quia priuata dispositio testatoris, non potest generalē constitutionē legis uel canonis immutare. s. eodem. requisisti. & ff. de lega. j. nemo pōt. si. x. quæstio. j. sic quidem. sic etiam lex Falcidia, contra uoluntatem testatoris inducit. C. ad l. Fal. si ut allegas. & ar. ff ad l. Fal. Titia testamēto. & l. quod de bonis. in fin. & j. tit. prox. in fin. ubi de hoc.

[2] Nec pt mādar̄ seruum promitter̄ operas, cui dabat fideicōmissariam libertatē. ff. de ope. lib. l. cerdonē nec ualet si dicat nolo tutorē de dolo teneri, licet male administret. ff. de admi. tut. l. quidā secundum Vincen. & Goff. Ioā. And.

[d] Monitione. Quæ semper præcedere debet uindictam. xij. q. ij. indigne. & nisi hoc facerent, deberent perdere omne lucrum, quod inde essent habituri: & episcopus illud postea exequat: ut in prædicta authē. de ecc tit. Ber.

RAynaldus. Hæc decretalis est famosa, & habet materiā quæ multū dependet a legibus. Et diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponitur facti narratio. In secunda auditoris pronuntiatio. In tertia sententiæ confirmatio. Secunda ibi, dilectus. Tertia ibi, nos igitur. Prima subdiuiditur. nā primo ponit testamentum Raynaldi. Secundo factum post eius mortem emergens. Tertio ponit quæstionem ex testamento & ex facto prædicto postmodum ortam, & partium allegationes. Quarto iudicis diffinitionē. Quinto utriusq; partis appellationē. Secunda ibi, porro. Tertia ibi, demum. Quarta ibi. præfatus. Quinta ibi, a cuius sententia. Secunda principalis subdiuiditur in quatuor. nam primo corrigit iudicis sententiam tantum in uno articulo. Secundo in alio articulo ipsam confirmat: ibi, cæterum in eo. Tertio supplet quod primus iudex omiserat: ibi uerum. Quarto sententiam quo ad alia confirmat: ibi, eodem. Imo.

[e] Raynaldus. Pro intellectu literæ, accipe casum. [3] Abb. Pan. Tota hæreditas Peponis cōputatis bonis paternis quæ subiacebāt restitutioni ualebat lxiiij. & sup quibusdam bonis ualentibus xxxij. fuit factū compromissum inter Raynaldum & patruos & in his xxxij. habebat Raynaldus occasione tertiæ & quartæ, medietatē. nam primo detrahendo trebellianicam, ex xxxij. habet octo, & ex xxiiij. remanentibus detrahēdo tertiam iure naturæ, s. octo, habet in totum xvj. Alia uero xvj. ueniunt restituenda patruis ex testamento Peponis. Raynaldus autem carens liberis, de xvj. sibi remanentibus legauit medietatem, & sic octo auunculis, tenetur ergo patruus qui fuit institutus hæres a Raynaldo pro dimidia, dare quatuor auunculis Romæ legati & filij ipsius qui simul fuerunt instituti pro alia dimidia, tenentur dare alia quatuor. Patruus autem quia non paruit uoluntati Raynaldi testatoris, tenetur restituere ratione pœnæ quatuor sibi relicta, itē alia quatuor legata auunculis, ex quibus potest detrahere unum ratione Falcidiæ, quia hæreditas erat exhausta legatis. filij patrui si adibunt hæreditatem Raynaldi, tenentur soluere quatuor auunculis legatarijs, alia uero quatuor retinebunt, quia non ierūt contra uoluntatem testatoris. habebunt ergo auunculi viij. ex legato proprio, & quatuor occasione pœnæ & sic xij. dempto uno ratione Falcidiæ. & sic in effectu habebunt xj. patruus habebit unum occasione Falcidiæ, & sic sunt xij. quatuor habebunt patrui filij, & sic xvj. & alia xvj. sunt restituenda patruis ex testamento Peponis. & sic habes diuisam medietatem totius. Veniamus ad alia xxxij. de quibus non fuit compromissum, in his habebit Raynaldus xvj. occasione tertiæ & quartæ. Reliqua uero xvj. debentur patruis ex testamento Peponis. Illa uero xvj. quæ pertinebant Raynaldo, fuerunt per eum relicta patruo & filijs, & sic patruus habet octo, & omnes filij alia octo. Patruus quia uenit contra uoluntatem testatoris tenetur sua octo restituere auunculis. filij uero patrui habebunt alia octo: quia non uenerunt contra uoluntatem testatoris. & sic coniungendo patruus habebit xxxij. ex causa restitutionis & unum ex lege Falcidia: & sic triginta tria auunculi uero habuerunt prius undecim & nunc octo & sic xix. filij patrui habuerunt prius quatuor & nunc octo & sic xij. & xix. constituunt xxxj. & xxxij. & xxxiij. constituūt lxiiij. in quibus consistit tota hæreditas Raynaldi computatis bonis paternis. Abbas. Panormitanus.

[3] Casum quē a me correctū ut breuē & facilem huc posui remoto ꝓlixiore & cōfuso casu.

[f] Hoc modo. Id est hac conditione [4] si sine liberis masculis moreretur, & ita modus pro conditione seruatur. [5] C. de ijs quæ sub modo relin. lege prima. Quæ sit differentia inter modum & conditionem, dicetur infra de condi. apo. uerū. & hæc uerba hoc modo, potius fuerunt uerba illius, qui condidit decretalem.

[4] Hoc dicit, quia legatū sub modo statim petit, ꝓstita cautione de modo adimplēdo. non sic in eo, ꝙ sub cōditione debet. ff. đ cōd. & demō. l. qui hæredi. & l. qbus diebus.

[5] Hoc est uerū, ispecto fine. utrobiq; enim qui nō paruerit lucrū amittit: ut notat Accur. i hac l. & Phil. Gof. & Hos. Io. an.

Filijs

a Filijs masculis. Nec sufficit ipsum filios masculos habuisse, nisi tẽpore mortis superstites fuerint. s̃. eo. Raynutius. super hoc dic ut s̃. de proba. in præsentia. glo. quæ incipit, ingressus. & fuit hæc substitutio fideicommissaria. & de hoc dic ut s̃. eo. Raynutius.

b Cum eis. Scilicet patruis.

c Quibusdam bonis. Isti patrui forte aliqua possidebãt de bonis Peponis ex institutione uel causa legati, uel etiam sine aliqua causa: & ideo dicit ita, ꝙ neutra pars haberet licentiam trãsferendi in aliam personã, uel forsitan ipse Raynaldus omnia possidebat: quia forte remanserunt indiuisa inter Peponẽ & fratres, unde dicebãt se habere ius in bonis illius.

absq; filijs masculis a moreretur: cũ eis b (mortuo Pepone) sup quibusdã c bonis hæreditatis eiusdẽ in tres arbitros cõpromisit: quorũ duo, mortuo reliquo (prout ex forma cõpromissi d poterant) procedentes, taliter arbitrati fuerunt, quòd neutra pars e haberet licentiam transferendi quocunque modo, in aliũ, res prædictas, † nisi in eorũ filios masculos ex ipsis legitime g descendentes, & quod contra hoc fieret, nõ ualeret. Porro dictus R. prolem non habẽs cõdidit testamentũ, in quo medietatẽ h partis suæ, de rebus pdictis i quibusdã auunculis suis, aliam uero medietatem & reliqua bona paterna, uni ex patruis k suis & eius filijs † legauit, l adijciens, m ut bona in quibus ex testamẽto uel ab ĩtestato dicti hæredes R. possunt succedere, si uenirent contra legatum, dictis auunculis suis debitum, ad ipsos n pro determinatis portionibus deuenirent. Demum eodem R. naturæ debitum

1 Quo ad partẽ R. nam ut se quit, quo ad aliam quę restituẽda erat sufficiebat ꝓhibitio legis C. cõia de leg. l. fi. & authẽ. ibi signata. Io. And.

2 Secus si legalẽ uel ciuilẽ tñ. ff. de leg. ij. l. ita. quis. in fi. de utrisq; nota. j. q. fil. sint legi. tãta. in gl. fi. & qđ de natura li dr est ue rũ nisi talis post de portatio-nem pris nascat secundum Phil. Ioã. And.

3 Pôt esse rõ secũ dũ legem, quia côcu binat⁹, secundũ legẽ licitus est: & ex l. nomen ac cepit. ff. đ côcu. l. iij. secũdum Vinc. Ioã. And.

d Compromissi. quia dictum fuit in compromisso, ut si oẽs interesse non possent, duo arbitrentur, alias non possent, sic & cum plures sint iudices. s̃. de offi. deleg. uno delegatorum. ut ibi.

e Neutra pars. In forma huius arbitrij non est uis facienda 1 quia nihilominus transferri possunt bona illa, quia sententiæ arbitri nõ paretur nisi metu pœnæ. C. de arbit. l. j. & sic non obstante illo arbitrio tenuit legatum: ut j. dicitur. Sed illud potest quæri, an pœna sit cõmissa, si aliquas de rebus illis legauit auũculis suis, perinde ac si inter uiuos alienasset. Et uidetur, ꝙ pœna compromissi committatur. ff. de uerbo. oblig. si ita quis promiserit, decem tibi dabo. §. ea lege. arg. ff. de leg. ij. peto. §. ulti. Est tamen contrarium arg. ff. de leg. iij. patet. §. fundũ. unde dicit Car. quod nõ obstante arbitrio tenuit legatum, nec alia aliena tio propter arbitrium, potuit impediri, si pœna com promissi committatur: ut dictum est. iudex tamẽ qui primo tulit sententiam, hoc non putauit, imo credidit, quod arbitrium impediret legatum. & hæredes, & ideo absoluit. ut sequentia docent.

f Res prædictas. Super quibus fuerat compromissum de alijs uero arbitri nihil dicere potuissent. ff. de arbit. non distinguemus. §. de officio. & supra, de arbit. cum dilectus.

g Legitime. Videtur etiam, ꝙ naturales filij, debent intelligi per hoc uerbum: quia & ipsi excludunt substitutum: ut si quis sit rogatus restituere hæreditatẽ, si sine filijs decesserit: sed & si habet naturalẽ 2 euanescit substitutio 3 ff. ad Treb. ex facto. §. si quis rogatus. & l. hæredibus. in fi. C. de institu. & substitu. l. generaliter. in fine. ff. de leg. ij. cũ pater. §. uolo. si dixisset si decesserit sine liberis, tunc locum habet, ꝙ dicitur de naturali sed ex quo addit de legitimis, intelligendum est tantum de natis ex libero matrimonio: alias nihil operaretur hæc adiectio legitimis, sed debet operari. arg. ff. de leg. j. si quando quis.

h Medietatem. Scilicet tertiæ & quartæ quam poterat legare, cuius dominiũ transijt in legatarios, adita hæreditate, sed si intendisset legare medietatẽ omnium rerum suæ partis, quarum medietas pertinebat ad patruum ex testamento Peponis. tunc dominium illarum non transisset in legatarios, cum res illæ sint patrui, & illud locum habet, cum testator rem suam legare intendit, sed legatarius potest agere cõtra hæredem actione ex testamento ad totam rem uel æstimationem, & non actione in rem. sed quantum pertinet ad casum præsentem, non est multũ circa hoc curandum, quia Raynaldus nõ legauit auunculis, ultra illas partes quas poterat legare. nã tertiam & quartã habebat in bonis patris, quæ faciunt dimidiam totius hæreditatis. Nam sua pars erat tertia & quarta, & ipse legauit auunculis medietatem suæ partis, id est, tertiæ & quartæ, & sic non possunt agere auũculi contra hæredẽ nisi ad medietatẽ tertiæ & quartæ, & hoc notare uoluit infra, ubi dicit, propter quod in rebus prædictis &c. usque pronunciauit. Ber.

† Simpliciter, & sic simul ueniunt, pater ĩ dimidiam: filij in aliã dimidiam. l. iterdũ. de hæred. instit. quũ sit primitiua institutio, unde nõ censentur uocati ordine successiuo quãuis alias patruus ueniret ab intesta to. Secus si dixisset filijs & hæredib. qa tunc patruus ĩsolidũ succederet. bar. l. gall⁹. §. quidã recte. nu. 5. de li. & posthu. Et s̃. dixit qđ fecitte stamentũ: qđ nõ est sine hæredis institutione. de hoc. s̃. eo. l. cũ tibi. id autẽ ꝙ eos infra nõauit hrdes: sufficeret ẽt secundum legẽ, quãuis in nulla re eos ĩstituisset: sed solũ legasset. ff. de hær. in sti. l. j. §. si autẽ. sic & in auth. ut cũ de app. cog. §. cæterũ si hæredes. col. la. viij. Io. Andr.

i De rebus prædictis. De quibus extitit compromissum, & potest intelligi, quod res illæ diuisæ fuerunt inter R. & patruos. Bernardus.

k Vni ex patruis. Qui forte solus supererat, & alij mortui erant, unde fideicommissum illi soli, qui superstes erat debetur, qui tempore existentis conditionis solus inuenitur, ei debetur in totum præstari, & filijs præmortuorum, nihil debetur, qui sunt mortui ante diem fideicommissi cedentem, scilicet antequam ille Raynaldus esset mortuus: ut C. de caducis tollendis. l. una. §. si autem aliquid. & arg. C. de fideic. si in persona. & ff. de leg. j. cum filiofamilias in fin. & ff ad Trebel. l. apud. §. utrum. & accedit ad hoc, quod totum ei debeatur. ff. de condi. & demonstra. si quis legata. §. j & si legatur patruo & filijs eius, patruus solus habebit dimidiam, & filij cõmuniter aliam dimidiam ff. de usufruct. accre. si quis Titio. & si alij patrui superessent. bene potuit instituere, quem uoluerit de patruis ratione tertiæ & quartæ, sed fideicommissum debetur omnibus patruis.

l Legauit. Istud uerbum, ponitur proprie & improprie. proprie quantum ad auũculos, quibus legauit: improprie quantum ad patruum & eius filios quibus non legauit, sed eos instituit hæredes, unde infra, uocat eos hæredes. sic. ff. de offi. procon. & leg. l. ij. ubi dicit, manumitti tam liberi, quam serui. sic. xxviij. di. presbyterum. & j. eo. c. uer. executioni mandari. & auunculi egerunt contra ipsos, tanquam cõtra hæredes petentes legata: alias non ualuisset testamentum quia non inueniretur aliquis institutus. insti de leg. §. ante hæredis institutionẽ. nisi dictũ esset, si nõ ualet iure testamenti, ualeat saltem ratione cuiuslibet ultimæ uoluntatis. C. de codicil. l. ulti. §. id quoque.

m Adijciens. Hoc bene facere potuit testator, quia potest pœnã imponere hæredibus, si non paruerint uoluntati suæ. sic insti de leg. §. pœnæ quoq; nomine est. §. ulti. & C. de ijs quæ causa pœnæ. l. una duntamẽ non sit turpe uel inhonestum, ꝙ testator præceperit: ut ibi dicitur. & ff. de condi. insti. quidam. & C. de insti. uel substi. reprehendenda.

Ad ipsos. Scilicet auunculos.

persoluēte, ac uno ex patruis a hæreditatē adeūte b prædictā, cum dicti auunculi, aduersus eundē patruū ac filios eius, corā iudice cōitatis Vibeuetañ. mouerint quæstionē, petendo c pro rata d, quæ ipsos contingit, legatum prædictum, & restitui eis si contra ipsum illi uenirent e quæcunq; f occasione testamēti eiusdem R. ad ipsos peruenerāt, uel poterāt peruenisse. Præfatus iudex ab illorū impetitione super legato ipsos absoluens, ad restitutionē aliorū bonorū g sententialiter condēnauit h eosdē. A cuius sententia, cū ambe partes i ad nostrā audientiā appellassent, petente utraq; parte, dicti iudicis sententiā infirmari, quatenus cōtra se fuerat promulgata, & quatenus pro se faciebat executioni mandari. Dilectus fi.n. O. sancti Nicolai in carcere Tullianeñ. diaco.cardi. lite coram se legitime contestata k, quoniam idem R. habebat in bonis quondam Peponis patris sui tertiā partem debitam iure naturæ, in qua grauari nequiuit l nec nō quartā trebellianicam m quam

a Vno ex patruis illo.s.qui fuit institutus. unde planius dixisset, patruo adeunte hæreditatem prædictam & si quis patrem & filios instituit hæredes, tantū habeat solus, quātum & omnes filij.ff.de usufru. accre. si quis Titio.& si alij patrui superessent hic potuit instituere quem uoluit de patruis ratiōe tertiæ & quartæ, sed fideicōmissum debeť omnibus patruis.

b Adeunte. & sic locum habet legati petitio: nā si ex testamento non adeatur hæreditas deficit legatum, nisi sit ita relictū, q̄ a uenientibus ab intestato præsteť. 1 ff.de test. tut.si nemo. alias est. §. sub. l. præcedenti. & C. de fideicom. l.eam quā. Pro parte sua, scilicet.

c Petendo. legatū enim, ab hærede petēdum est. C.de fideic. eā quam. & si citra uoluntatē hæredis legatarius occupet legatum, tenetur interdicto quorum legatorū, ad ipsum restituendum hæredi.ff.quorum lega.l.j.in princ.tamen postquam est adita hæreditas, ipso iure dominium rei legatæ 2 transit ad legatarium recta uia.ff.de fur.a titio .ff.de lega.j.si tibi homo. §.si seruus.unde re legata nōdum comprehensa, datur legatario rei uendicatio, pro ipso legato. C.communia de leg.l.j.de condi.fur.sed nec legatarius. & sic agebatur pro legato rei uendicatione.

d Pro rata. Id est pro dimidia.

e Venirent. Sed nunquid potuit ita formari libellus de iure, peto talem rem, & si contradixeris mihi, peto pœnam? Et uidetur q̄ non, quia iudicium non debet esse in pendenti.ff.de iudi. nō quemadmodum dicunt quidam cōtra.& lex illa loquitur in ijs, quæ pendent extrinsecus, non ex ijs quæ in ipso iudicio agantur.& q̄ posset sic formari libellus est argu. C.locati. conductores 3 q̄ satis potest concedi, argum.huius cap.& propter lites dirimendas.Ber.

f Quæcunq; occasione. Ad hoc agebatur actione ex testamento. & non rei uendicatione, quia istud erat quasi fideicommissum uniuersitatis: quia qui rogatur restituere: q̄cq̄d eum peruenit de hæreditate, rogatus uideť.ff.ad Trebel.l.cogi.& l.præcedenti.unde nō transit dominium in fideicōmissarium, nisi facta restitutione re & uerbo uel saltē uerbo. ff.eo.restituta & facta restitutione, tunc dominium transit in fideicommissarium, etiam si nondum sit nactus possessionem.ff.ad Trebel.facta. Hæc est differentia inter fideicommissum singulare & uniuersale: quia in singulari, sine aliqua restitutione transit dominiū in fideicommissarium sicut in legatarium. C.communia de leg. l.j. & ij. secus in fideicommisso uniuersitatis, ibi non transit nisi facta restitutione: uñ ista alia non petebanť rei uendicatione, sed actione ex testamēto.

g Aliorum bonorum. Omnium: & hoc fecit iudex, propter uerba testatoris, qui dixit, quod si patruus & filij uenirent cōtra legatum, quæcunque ad ipsos ex successione istius poterant peruenire, deuoluerenť ad auunculos. Sed quare non dixit similiter de rebus legatis, sicut de alijs quod deuenirent ad ipsos auunculos? Potest responderi, quod de rebus legatis non dixit, quia non putabat iudex, quod res deberent uel possent trāsire in alium aliquo modo: & hoc propter præceptum arbitrorum. uel forte ideo non dixit de rebus illis, quia nō putauit iudex, q̄d testator senserit d̄ rebus illis legatis, dum dixit q̄d bona in quibus ex testamento uel ab intestato dicti hæredes possent succedere, deuenirēt ad auūculos: quasi ista generalia uerba, non pertinerēt ad res de quibus dixerat specialiter.arg. ff.de uerborum oblig. doli clausula. nec uisum fuit iudici, quod easdem res uoluerit illos auunculos habere cum alijs rebus, argum. ff.de pœ.sanctio legum. & arg. ff. de lega. iij. hæres meus. §.j. illa etiam uidetur esse melior ratio, quia nulla fuisset absolutio, de rebus legatis si postea cōdemnatio 4 facta fuisset eisdem, & sic delusoria uidereť: ne alia uia fiat, q̄d alia uia prohibetur. uerum est, q̄ patruus totum perdere debet.& satis colligitur per hanc literam aliorum bonorū, & ĩ.uer.uerū in portione. quia quicquid patru⁹ potuit capere ex testamēto Raynaldi, debuit p̄dere, non obstante arbitrio, ut ibi dicitur. & illud totum fuit petitum per auunculos, & ex alia causa absoluit, & ex alia causa condemnauit eosdem.

h Condemnauit eosdem.s.patruum & filios & in hoc scilicet quòd filios condemnauit, & in alio etiā pronuntiauit.i.iudicem male pronuntiasse.

i Ambæ partes. Sic supra eodem. Raynutius. & supra de appel. si duobus.

k Contestata. Et ita uidetur, q̄ litis contest. facienda sit coram iudice appellationis. Sed contra uidetur dicere lex, q̄ non debeat fieri cōtestatio, cum iam sit facta in prima causa. C.de tempo.app.l.ulti. §.illud. ĩ.de app. per tuas. Satis potest dici, q̄ in causa appel. fiat contestatio de nouo.ij.q.vj.c.si autem. §.si quis in quacunque.nec tamen dicitur, propter hoc fieri super principali, quia super alio uidetur fieri contestatio, quam in principali. Primo fuit contestatio facta directe super re petita, in causa uero appellationis, super ipsa sententia, quòd sit iusta uel iniusta, & super alijs quæ adduntur, super quibus nulla fuit contestatio in prima causa, tamē altera parte absente, posset iudex procedere sine litis contestatione, ut dicit lex prædicta. C.de tempo. appel.& decreta. per tuas. de appellatio & supra, de renun. ueniens.

l Nequiuit. Hoc planum est, quia in legitima quæ iure naturæ debetur, nullum grauamen, & nulla conditio apponi potest, & pro non adiecta habetur si apponatur. C.de inoff.test.quoniam in prioribus. & in authen.de hære.& falci.§.primum itaq;. & §.si quis autem non implens.col.j.& ĩ.eo.Raynutius.

m Trebellianicā. & ita duæ quartæ possunt deduci.

1 Fallit ēt in multis casib⁹ no. ĩ l.eā quā. ĩ.alle.& d̄ hoc in Spe. de instr. edi. §. nūc uero aliq̄. uersi.quid igiť si hæres. & se. & eo. ti.d̄ testa. §.j. uer. pone null⁹. Io. And.

2 Si est legatū noīs dic ut C. d̄ lega. ex legato nominis. secūdū Vin. s. q̄d sine cessione hæredis ñ cōpetit directa: sed utilis. Io. And.

3 Ibi petiť res uel æstimatio & de hoc plene in Spe. d̄ so. §. sequiť. uers. quid si libellus & d̄ libel. cōcept.§. iam nūc. uersic. sed nunq̄d talis. Io.an.

4 Poterat tñ ex una causa absolui, & ex alia statim cōdemnari. ad hoc. ĩ.de accu. ad petitionē. Io.an.

De

quilibet extraneus restitutione grauatus deducere potuisset, propter quod, in rebus prædictis auunculis legatis portiones [a] easdem habuit R. præfatus, easque [b] potuit in ultima uoluntate legare: ac per hoc legatũ tenuit usq; ad tertiam & quartã præfatas. licet ipsas non expresserit [c] in legando, pronuntiauit [d] (non obstante præmisso arbitrio, quòd ne legatum teneret, non poterat impedire) iudicẽ ipsum [e] in eo quòd super hoc dictũ patruum in totum absoluit, qui cõfessus est se pro medietate possidere prædicta, perperã iudicasse, condemnauitq; ipsum, ad restitutionem medietatis tertiæ & quartæ partis ipsius legati [f] pro rata, quæ dictos [g] auunculos de ipso cõtigit, & in residuo præfati iudicis [h] sententiam confirmauit. Cæterùm in eo quòd idem iudex dictum patruum, & eius filios totaliter in alijs, quæ in secundo articulo [i] petita fuerant condemnaret, malè ipsum pronuntiasse [k] decreuit, quia filij eius contra uoluntatem testatoris, non inueniuntur aliquid commisisse, cùm nihil de petitis [l] reperti fuerint possidere. Verùm in portione quam patruus habebat [m] in bonis [n] illis ratione quartæ & tertiæ prædictarum quas † R.

[1] Dimidia & hoc si sũt quatuor filij. & j. Sed si sunt quinque uel supra, habẽt hoc casu septũcem cũ semuncia, quia tunc legitima ẽ semis & Trebellianica sequiuncia.

[2] Et hoc teneas, licet Inno. uideatur hic dicere, quod quãdo tertia & quarta deducũtur ex eodem testamẽto: ascẽdũt ad vij. uncias quasi uelit utrũque deduci, respectu totius. dicit autẽ quod quãdo tertiæ deducunt ex diuersis causis, quælibet constituit unũ as: ut j. probatur. Io. And.

[3] Vt quia apparet euidenter primo legatario adeptum, uel quod testator uoluit, quod uterq; insolidũ reciperet: quia tunc uni res debet & alteri æstimatio: electione huius rei data ei qui prius contestatus fuerit litẽ. & uno electo, nõ redit ad alterum: hoc uult hæc lex si pluribus. Io. And.

De hoc dicitur. s. e. Raynutius. ubi de hoc idẽ dicitur.

[a] Portiones easdem. Imo habuit res ipsas in totum: nam quandiu uiuus fuit, habuit dominium omnium rerum. dicitur autem habuisse portiones easdem in rebus prædictis. i. facultatem deducendi easdem portiones in singulis rebus, quia de singulis debet fieri deductio tertiæ, & quartæ: licet quidã contrarium dicant, quod filius in una re sola deducere possit tertiam iure naturæ, & quartam trebellianicã. arg. C. fam. ercis. filiũ. & ff. de leg. j. potest. ff. ad legem Fal. si ex pluribus. Sed uerum est, quod de singulis rebus debet fieri deductio & illa lex filium. non obstat, quia illud fuit ex uoluntate patris: & illa lex, potest. non obstat: quia ibi loquitur, cũ legata erat pars hæreditatis. unde unũ legatum censetur, uel illud cõtingit de uoluntate legatarij & hæredis, uel ex officio iudicis: ut ibi dicitur. Illa si ex pluribus. pōt intelligi quando uni plures res legatæ sunt, tunc si soluat aliquas integraliter, in alijs plenam Falcidiam retinere potest, per doli exceptionem. Ber.

[b] Easque. Scilicet partes tertiam & quartam. B.

[c] Licet ipsas non expresserit. Et non legauerit tertiam & quartam expresse, dicendo de tertia & quarta imo dixit de dimidia: unde si recta fiat computatio, tãtum facit tertia & quarta, quãtum dimidia, [1] & ecõuerso. uerbi gratia, hæreditas diuiditur in xij. uncias. insti. de hære. insti. §. hæreditas. si filius detrahit tertiã iure naturæ, detrahit iiij. uncias, & remanent viij. in quibus uidetur quod teneat fideicommissum, & de illis detrahitur quarta, scilicet duæ unciæ, & ita tertia & quarta faciunt sex, & sic habebat dimidiam totius hæreditatis Peponis: [2] sic itellige. s. e. Raynutius. B.

[d] Pronuntiauit. Scilicet cardinalis. B.

[e] Ipsum. Scilicet patruum.

[f] Legati. Quartæ scilicet. B.

[g] Pro rata quæ dictos. Quæ quidem rata uirilis est: nam cum una res pluribus legatur, quilibet ibi habet uirilem, nisi alia mẽs [3] appareat testatoris. ff. de leg. j. si pluribus.

[h] In residuo præfati iudicis. De quo residuo absoluerat prior iudex patruũ & filios: nam primus iudex in totum absoluit patruum in legato, & male, sed quo ad filios bene. sed cardinalis condemnauit patruum, pro parte fideicõmis. scilicet in dimidia ipsius legati tertiæ & quartæ pro rata, in hoc infirmauit sententiã prioris iudicis, in residuo autem confirmauit: & hoc totum intellige, quantum ad legatum possessionum quæ legatæ fuerunt, de quibus compromissum fuit. In alia autem parte sentẽtiæ statim sequitur qualiter processit cardinalis: ibi, cæterum, &c.

[h] Residuo. Auunculi petebãt iure legati medietatẽ bonorum, de quibus fuit compromissum. Residuum istud consistebat secundum intentionem prioris iudicis in illa medietate, à qua medietate absoluit patruũ & filios non habito respectu ad testamentum Peponis, & hoc propter pceptum arbitrorum, quod tamen non impediebat legatum, & consistit in xvj. secundũ cõputationem nostrã & male pronuntiauit in eo quod patruũ absoluit in totum, sed quantum ad filios bene pronuntiauit: sed postea cardinalis ostẽso testamento Peponis correxit pro parte sententiã primi iudicis condemnans patruum pro parte sua, scilicet ĩ quatuor, & in residuo, scilicet in viij. quantum ad filios, & in iiij. quãtũ ad patruum confirmauit, & tamen in sequẽti articulo, perdit patruus illa quatuor propter pœnã illo retẽto per leg. Falcidiam. & sic in ueritate, in viij. cõsistebat legatum ratiõe tertiæ & quartæ. alia viij. pertinebant ad patruum, filios sex testamẽto. Raynaldi, & hoc secundum computationem prædictam.

[i] Articulo. Duo fuerunt articuli. Primus in quo petebantur res legatæ. Secundus in quo petebantur omnia, quæ ad patruum, & filios poterant peruenire ex testamento Raynaldi, si ueniret contra legatum auunculo relictum.

[k] Male ipsum pronuntiasse. Quantum ad personas filiorum male pronuntiauit: quia nõ uenerat cõtra uoluntatem testatoris in aliquo. male etiã pronuntiauit contra patruum, quia condemnauit eum de omnibus alijs quæ peruenerant ad eum ex testamẽto Peponis, quia in his quæ subiacebant restitutioni, ipsum non debuit condemnare, sed de ijs tantũ quæ cõtingebãt eum ratione tertiæ & quartæ, pro qua parte confirmatur sententia, pro alia quæ debebat restitui ei infirmatur: ut j. dicitur ibi uerum, &c.

[l] Cum nihil de petitis. Et ita est hæc bona ratio: quia hic agebatur rei uendicatione, saltem quo ad legatũ. ut s. dictum est. unde cum illi nihil possiderent, non poterant conueniri rei uẽdicatione. C. de alie. mu. iu di. causa fact. l. una. & s. de iudi. examinata quod sic ageretur, patet ex eo quod dicit, quod patruus fuit cõfessus se possidere, quia in reali actione, quærendum est, an possideat quis, an non. ff. de rei uen. qui petitorio. & l. officium. & si dixerit se non possidere cum possideat, & hoc probetur, transfertur possessio in actorem, quamuis non probet rem suam esse. ff. e. l. in rem actio. & quia nondum adiuerant hæreditatẽ, non poterant conueniri. & ante lit. conte. hoc debet quæri, ne delusorium sit iudicium: ut hic patet.

[m] Habebat. Rõne illius ĩstitutiõis quã fecit. R. de ipo.

[n] Bonis illis. Scilicet in alijs bonis & rebus, exceptis rebus legatis, uel posset intelligi de omnibus.

† Præter ius ciuile quo filius unam tantum habebat Oldr. qst. ccciiij. Bal l. filiũ quẽ. C. fa. erc. de cõsuetudĩe, quæ ubiq; obseruat, hoc introductũ ẽ & est æquũ ut not. ad Alex. cõs. xliij. in fi. li. ij. adeo ut nec fructus debeant imputari ut not. ad Alex. consi. clxv. in fi. li. v.

habuit in bonis [a] eisdē. in quibus [b] eius institutio & legatio ac adiectio pœnæ tenebat, pro rata eosdem [c] auunculos contingente, de prædicto legato [d] confirmauit sententiam iudicis supradicti. Eodem patruo & eius filijs, in residuo [e] absolutis, & saluo [f] nihilominus ei ex iure institutionis beneficio legis Falcidiæ, [g] in restitutione [h] præfati legati, si intra tempus legitimum [i] uoluntati paruerit testatoris, cumq; inuētarium [k] fecerit, & contra [l] uoluntatem testatoris: lex Falcidia iducatur. Nos itaq; ipsius cardinalis sententiā ratam habētes, eā auth. ap. confirmamus.

Idem.

Executor testamētarius, qui suscepit illud officium, exequi compellitur.

CAP. XIX.

IOannes clericus, & P. laicus, executores ultimæ uoluntatis O. clerici sanctæ Crucis qui uenerabilibus & pijs locis [m] de bonis [n] suis, in ultima uolūtate legauit, mandās insuper satisfieri creditoribus per eosdem: Post mādatum [o] susceptum, per diœcesanū [p] cogi debēt testatoris explere ultimā uoluntatem.

Idem.

a In bonis eisdem. In singulis enim rebus, habuit tertiam & quartam, ut dixi. B.

b In quibus eius institutio. Ergo uidetur, quod in sola tertia & quarta teneat institutio: quod falsum est: imo tenet in omnibus. C. ad leg. Fal. irritum. [1] sed dicitur in eis tenere, quia in eis potest institutus patruus grauari. in eo uero quod subiacet restitutioni, grauari nō potest, imo illud deducitur tāquam æs alienum residuum uero diuiditur inter patruū & filios eius, fideicommissum. n. hæreditatis ex testamento Peponis, soli patruo debebatur, non autem eius filijs. Raynaldus autem instituit patruum, cui hæreditatem peponis restituere tenebatur, cum illud quod est patruo restituēdum ex testamento Peponis, illud hēt præcipuum & illud primo deducit sicut æs alienum: ut in l. prædicta. irritum. In quo autem adiectio pœnæ non tenuit, illud autem quod Raynaldus restituere non tenebatur, & in quo grauari non potuit. quod est tertia & quarta, illud diuiditur inter patruū, & filios eius, quos Raynaldus instituit sibi hæredes. arg. C. ad leg. Fal. quanquam. & in hoc solo, scilicet tertia & quarta tenuit adiectio pœnæ: ut hic dicit.

c Pro rata eosdem. q. d. pro qua parte legatum contingit quemlibet de auunculis, pro ea parte, quēlibet contingit illud quod pœnæ causa admittitur illi patruo, quia patruus noluit parere testatori, dando legatum auunculis. ideo perdere debet illud quod capere poterat ex testamento Raynaldi. Vel dic pro rata, id est pro medietate tertiæ, uel quartæ partis bonorum Raynaldi in qbus fuit institutus, quā medietatē amittit patruus: quia contradixit legato ut hic dicitur. & istam medietatem restituit patruus tanquam legatū.

d Legato. Quod amittit patruus nomine pœnæ, id est uno retēto. Item amittit alias duodecim uncias.

e In residuo. Scilicet in eo quod debet habere ex testamento Peponis. illud residuum potest intelligi dupliciter, quo ad bona Peponis quantum ad patruum, quia in illis condemnatio iudicis non tenuit, quæ contingebant patruum per restitutionem ex testamento Peponis, in quibus nullam pœnam potuit imponere Raynaldus, & ideo absoluitur patruus. Item quo ad bona Raynaldi, quantum ad filios quos Raynaldus instituit. & quia non uenerant contra uoluntatem testatoris, & nihil inuenti sunt possidere de rebus petitis, condemnari non debuerunt. unde absoluti fuerūt per cardinalem.

f Saluo nihilominus ei. Scilicet patruo.

g Beneficio legis Falcidiæ. Istud est ita intelligēdū, patruus id quod sibi restituendum est, primo ut æs alienum, ut dixit, deducit de rebus illis de quibus compromissum fuit, quæ continebuntur in primo articulo. de residuo quod est tertia & quarta, tenetur præstare legata: & de illis detrahit quartam trebellianicam per legem Fal. C. ad leg. Falc. in imponenda. & l. irritum. & l. quāquam. & ff. ad leg. Fal. quod de bonis. §. cum fidei. & C. de bo. aut. iu. poss. l. j. deducet autem Falcidiam de rebus legatis. Et forte intellexit cardinalis, ꝙ deduceret ēt de alijs quæ causa pœnæ adimūtur eidem, quia illa legata sunt illis auunculis. Si fieret eis cōtrouersia de alio relicto: & ideo forte dicit. j. de falcidia quæ inducit cōtra uoluntatem testatoris, sed hoc non est uerū, quia id quod pœnæ causa accreuerit, [2] nō incidit in legē falcidiam. ff. ad legem Falc. cū pater. in fi. & l. se. ar. op. Et quod prouisum est ad pœnam, non debet trahi ad grām. s. de transact. inter corporalia.

h Restitutione. Id est præstatione.

i Legitimū. Quod dicitur tēpus anni. hoc tempus cōputandum est iussu iudicis. Si autem intra illud tēpus non paruerit, tunc non pōt uti beneficio Falcidiæ, imo perdit omnia, excepto illo quod sibi debetur ex fideicommisso. in auth. de hære. & fal. §. illud quoque. col. j.

k Inuētarium. Aliter enim beneficio legis Falcidiæ uti non potest, ut dicitur in aut. de hære. & fal. §. si uero non fecerit inuentarium.

l Contra uoluntatem testatoris. Hoc ideo dicit, quia contra uoluntatem testatoris, uidetur hic retineri Falcidia de rebus specialiter legatis, quia illas uoluit testator omnino præstari illis auunculis, ita ꝙ nulla de eis contradictio fieret. unde contra eius uoluntatem Falcidia retinetur, & tamen retinetur nihilominus, quia contra uolūtatem testatoris inducitur Falcidia. ff. ad leg. Fal. Titia. Sed in alijs rebus quæ causa pœnæ auferūtur, si uerum est ꝙ quarta retineat, inducitur cōtra uoluntatem testatoris: sed non uidetur ꝙ quarta retineatur in his, quæ causa pœnæ auferūtur, ut dixi. s. in notula, istud est, &c. Nam testator causa pœnæ omnia uoluit auunculis præstari. inducitur ergo Falcidia contra uoluntatem defuncti. C. ad leg. Fal. si ut allegas. & l. pe. ff. e. tit. quod de bonis. §. ult. Hodie uero Falcidia non potest induci contra uoluntatem testatoris expressam, [3] si testator certus de quātitate patrimonij sui, hoc prohibeat. in auth de hære. & fal. §. si uero expressim. sed cōtra tacitā, bene inducit, ut bene dicūt leges prædictæ, si ut allegas, & sequētes. B.

IOannes. Diuiditur, quia primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, post. Ab. Sic.

m Pijs locis. In quibus sufficit minus legitima uolūtas. [4] s. e. cum esses. & c. relatum.

n De bonis suis. Proprijs scilicet: quia de rebus ecclesiæ nihil posset legare. s. e. c. quia nos.

o Mandatum susceptū. Mādatū suscipere nemo cogitur, susceptū uero necesse est adimplere. ff. cōmo. in commodato. §. sicut. ff. man. si quis alicui. §. qui mandatum. C. de procu. inuitus. ff. de arbi. l. iij. §. j. B.

p Per diœcesanum. Sic intelligitur. s. eod. si hæres & c. tua

[1] Et istud satisfacit, cōtra legistas in his quę ꝺ duabus quartis deducēdis tenēt: ut nota. s. eod. Raynutius. ad fi. ut ibi dixi super gl. antepenu. Io. And.

[2] Verum est per cōdemnationem iudicis: & sic loquit lex cū pater. uel propter spālē affectionē: ut in l. seq. secus si per instrumētū testatoris: quia tunc negari nō potest, quin sit legatū, secundum Innocē. & Ab. & Pe. sed Ho. nil approbat. Io. And.

[3] Cōcor. tex. ī aut. sed cū testator. & ibi Cy. C. ad le. Fal.

[4] Hos. resistit gl. dicēs, ꝙ minus legitima uoluntas nunꝙ est seruanda. ff. de lega. j. l. si qs inquilinos gl. intellexit de minus legitima, idē minus solenni quo ad numerum testiū: ut pater per cōcor. Ioan. And.

cap.tua nobis.ubi de hoc.Ber.

DE his.Primo ponit dictum,in quo in ſerit exceptionem ibi,dummodo.Abbas Siculus.

a Canonica portio.portio iſta diuerſimode deducitur,ſecundum uarias conſuetudines locorum.j.de ſepul. certificari. & s.eo.reqſiſti. quandoque eſt tertia,& quãdoque media. j.de ſepul.c.j.& ij. & x.q j.de ijs. & c. antiquos. & ca. decernimus.& quandoque quarta i & infra de ſepul.cum ſuper.

b In fraudem.Tũc non prodeſſet. s. eod.officij.

c Deduci. Hoc dictum eſt, propter reuerentiam diuini cultus.multa.n. pp religionem admitti ſolẽt nã ſumma eſt ratio, quæ pro religiõe facit. ff. de reli. & ſump. fune. ſunt pſonę. in fin.unde in caſu iſto, minus legitima uoluntas ſufficit.s.eo. cũ eſſes. & capi.relatum.ſic in ijs quæ ad pias cauſas relinquuntur,ceſſat Falcidia. C.ad l.Fal.authen. ſimiliter. & ĩ auth. de ecc.titu. §.ſin autem. colla.ix.uñ ſumptum eſt auth. prædictũ, ſimiliter & ſic ceſſat Falcidia in teſtamento militis, priuilegio militari. C.de teſta. mili. in teſtamento. C.ad legẽ Falci.in teſtamen. Item ceſſat deductio iſtius partis, in equis & armis fauore terræ ſanctæ.j.de ſepul.in noſtra. Et hoc idem ꝙ hic dicitur. habes.j.de uerb.ſigni.ex parte.

i Puta paramentis capis, mappulis, calicibus, & ſimilibus. Io.a.

Ponit quædam legata,in quibus non ſoluitur canonica portio,niſi fiat in fraudem.

CAP. XX.

DE his quæ in ornamẽtis uel procereis ſeu fabrica, luminaribus, anniuerſario ſeptimo xx. xxx.die: ſiue alijs,ad perpetuum cultum diuinum, legatum eccleſijs uel reliquis pijs locis, canonica a portio (Dummodo in fraudem b non fiat,ut ea epiſcopus ſeu parochialis eccleſia debeat defraudari,) deduci c nõ debet.

TITVLVS XXVII.

DE SVCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

Ex concil.apud Alten. habito.

Clericus bona propria dare poteſt cui uult:ſed ſi decedat inteſtatus & non habet conſanguineos, ſuccedit eccleſia. h.d. iuncta gloſſ.

CAP. I.

Ed hoc ibidẽ inuentum eſt, de epiſcopis, præsbyteris,& clericis, ut ſi per hæreditatem uel alio modo intuitu perſonæ d aliquid acquiſierint, donare eis liceat,cui uoluerint dum uiuunt. Si autem ante obierint, q̃ hoc fecerint,altari cui ſeruiũt, omnia perpetuò ſanctificẽtur, e & in ius eccleſiæ tradantur. f

Ex concilio Tribur.

Si olim ſeruus præsbyter factus inteſtatus decedat, eius bona diuiduntur ſecundum formam hic contentam. h.d. ſecundum intellectum ſingularem, qui hodie etiam tenet.

CAP. II.

SAncto cõcilio allatũ eſt, ꝙ quidã laici improbe agunt contra pſbyteros ſuos, ita ut de morientium g presbyterorum ſubſtantia partes ſibi uẽdicent: ſicut de proprijs ſeruis. Interdicimus itaq; ,ne hoc ulterius fiat ſed ſicut liberi facti ſunt ad ſuſcipiẽdũ gradũ & agendũ officiũ diuinum,ita nil ab eis pter diuinũ h officium exigatur. Pecu-

DE SVCCESSIONIBVS ab inteſtato.

Supra uiſum eſt,de ſucceßionibus ex teſtamento, uerum quia ſæpe homines decedunt ab inteſtato, & dubitari potuiſſet de ſucceßione, ideo poſt titu.præcedentem ſubijcitur iſte. Et ſcias, quod inteſtatus dicitur,qui nullum uel non iure fecit teſtamentum.l.fin. C.familiæ erciſcundæ. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur duodecima quæſtione tertia.c.ij.& q.v.c.ulti.

Ed hoc. Duæ ſunt partes ſecunda ibi, ſi autem, Abbas.

d Intuitu perſonę.ſic.s.ti.prox.quia nos.

e Sanctificẽtur.i.ſancta ab oĩbus deputentur.s.de rerum permu.mancipia. xij.q.ij.de laicis.& quæſtio.iij.quicunque.Alanus.

f Tradantur.Intellige hoc,cum non habent conſanguineos,qui eis ab inteſtato ſuccedant. illi enim admitterentur, & non eccleſia. xij.q.ulti.c.ult.& qõe tertia, quicunque. & in anthenti.de eccle.titu. §.ſi quis.epiſcopus.col.ix.

SAnctio.Si presbyter inteſtatus decedat, de patrimonio ſuo fiunt quatuor portiones prout hic habet. Et non tenet hoc hodie ſecundũ gl. & ſic uult,ꝙ hodie iſtud c.ſit correctũ ſed huic le. obſtat quod habet. s. in prooemio. reſecatis ſuperfluis. Primo ponitur exceſſus relatio. Secundo eius ꝓhibitio: ibi, Interdicimus. Tertio peculij diuiſio:ibi, peculiũ. Quarto pœnæ inflictio: ibi, & ſi quis. Abbas Sic.

g Morientium. Prælatus de omnibus tam ante promotionem, quam poſt acquiſitis intuitu perſonæ, liberam habet poteſtatem teſtandi. s.ca. proxi. & j.de teſt. tua nobis.& xii.q. iij.quicũque. & q. v.fixum. in authẽ. de ec.tit.col.ix. §. interdicimus. Si uero decedat inteſtatus,ſi ſunt diſtinctę res eius,conſanguinei ſuccedunt ſibi xij.q.j.sũt manifeſte. Si uero res prelati ſunt permiſtæ cum rebus eccleſiæ, tunc diſtingue, quia aut dubitat an habuit proprium, aut certum eſt, ꝙ habuit. Si dubitetur, ſemper pro eccleſia eſt præſumendum.& totum uendicabit eccleſia. argu.duodecima quæſtione tertia,quicunque ff.de rebus dubciuibus. 2 ſic in uxore ff.de dona.inter uirum & uxo.quintus mutius.& C.eo.titu.etiam. Si uero certũ eſt,quod aliquid habuit, ſed neſcitur quantum obtinet huius capi.diſtinct.nec immerito,quia nullus hæres nobis proximior eſt,quam qui nos Deo ſociauit. j.de pe.presbyteris.licet contradicere uideatur xij. q.iiij.c.j.ubi dicit,quòd ſi ſit dubium, quod æqua debeat fieri diſtributio inter eccleſiam & hæredes ſacerdotis. Sed dic ꝙ in alio caſu loquitur hoc capit.quam illud. Nam hoc cap.intelligitur de illis presbyteris, qui ex ſeruis facti ſunt presbyteri, quòd uidetur uerius:ut dicit Lau. 3 Non credo quod hodie haberet locum talis diuiſio,imo credo,ꝙ ſi aliquid haberet intuitus perſonæ quod conſanguinei ei ſuccedunt ab inteſtato.Si conſanguineos non haberet,tũc eccleſia ei ſuccederet xij.q.ulti.cap.ult.j.c.proxi.

h Præter diuinum. argumentum quod patronus poteſt tenere operas ſpirituales in liberto,quem manumittit ad clericatum.argumen.ſupra,de ſer.non ord.

Prælati eccleſiaſtici an poſsint teſtari.

2 Vide s. ca.requiſiſti. ſuper glo.hic reſpondet. Io.And.

3 Goffr. & Hoſti. Pe. & Ab. qui hoc probãt p uerſi.presbyteros ſuos, ſ.olim, ſʒ melius ꝓbat uerſ. ſicut liberi facti ſunt &c. & uerſi.peculiũ ſcilicet reſpectu prioris ſtatus. Io. And.

nullus.liiij.di.frequens.Ala.

a Idonei.puta hæretici.xxiiij.q.ij.sane profertur.J. de hær e si quis episcopus.

Cvm dilectus. Rector ecclesiæ dicit intestatus, si nullum facit testamentū, uel fecit, sed furiosus & tali succedit ecclesia si non habet consanguineos, secus autem si appareret illū fuisse monachū uel sana mēte testatū sic summat Io.an. & communiter doctores sequentes, sed hęc summatio de nihilo prouidet nec continet in se aliquam difficultatē. Diuiditur in quatuor partes. In prima parte ponitur factū decisum. In secūda motiuū papę ad sententiam. In tertia, allegatio episcopi diffinientis. In quarta diffinitiuæ cōmissio. Secunda ibi, sufficienter. Tertia ibi, quia uero. Quarta ibi, nos causam. Abb.Sicu.

b Participationē. Propter hoc non fuit monach[9], nec ēt stetit in habitu monachali ut appa ret ex antiqua, cū hoc nō sufficiat ad monachatum. 1

c Se & sua. Et postmodum in extremis agens, confitebatur publice ꝙ non poterat facere testamentum, quia se & sua cōtulerat monasterio, & hoc ultimum probauit abbas ꝑ testes, primum articulū non probauit nisi per unicum testem: ꝙ non sufficit.

lium uero ipsorum diuidatur in quatuor partes, quarum una episcopo, altera ecclesiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus assignetur: & si non sint idonei a parētes, episcopus eam recipiat, & in usum ecclesiæ diligenter distribuat, Et si q̃s cōtra hoc p̄sumpserit, anathematizet.

Inno.iij. Murneñ. epo.

Attingendo duos notabiles et singulares intellectus huius capit. summatur secundum quemlibet intellectum. Et primo sic: Valet testamentum ad pias causas, conditum per uerba enuntiatiua etiā propter aliud prolata 1 *quanquā successio seu testatio ueniat ad exclusionem alterius ecclesiæ, Vel aliter secundum alium intellectum: & sic per unum testem de ueritate, & per confessionem etiam incidenter factam, probatur oblatio etiam quo ad effectum consequendi bona oblata.*

CAP. III.

Cvm dilectus filius abbas de Brusia, pro causa quam aduersus episcopum Edueñ. habebat, diutius expectasset, abbas proposuit antedictus quod archipresbyter de Alerio ad participationem b orationū monasterio de Brusia obtulit se & sua: c & infra. Sufficienter intelleximus esse probatum, ꝙ dictus archipresbyter agens in extremis uelut ultimā d exprimens uoluntatem, asseruit se & sua monasterio e contulisse, unde cū requisitus esset, ut conderet testamentum, respondit se non posse testari: quia se & sua contulerat f monasterio supradicto & licet unus testis g solus dixerit se uidisse quando se & sua obtulit monasterio: quia tñ alij testes dixerunt se audiuisse ipsum in abbatis præsentia, quòd prædictū est cōfitentem h, non tanquam sufficienter probātes i sed tanquam uehementer adminiculantes assertionem abbatis plurimum adiuuabant. Quia uero pars episcopi asserebat se uelle probare, quòd dictus archipresbyter in extremis laborans tanquā phreneticus alienatus erat mente, unde nō ualuit, quòd expressit. Nos cām illā tibi sub hac forma duximus cōmittēdam, quòd nisi præ-

d Vltimam. q.d. si hic uerba non expresse hoc dicant, tamē tacite uim obtinent ultimæ uoluntatis. Ber.

e Monasterio. Per hanc probationē obtinebit abbas si episcopus nō probauerit archipresbyterum uerba ista alienata mente dixisse. nec intelligas, 2 ꝙ ex his uerbis probetur dictum archipresbyterum fuisse oblatum dicto monasterio cum suis rebus, siue monachum fuisse: sed ꝓbauit, ꝙ uoluit sua bona ad monasterium peruenire: & quęlibet uerba per quę declaratur intētio testantis sufficere uident. ff.de fun.instr. & instru.leg.cum delanionis.§.asinam.ad fin.& ff.de sup.leg.l.Labeo.ad fi.nemo enim æstimandus est dixisse, quod non mente cogitauerit. Ber.

f Contulerat monasterio. Vnde ex tunc cessat eius iudicium decimanona quæstione ultima, capitulo, si qua.

g Vnus testis. Vnus testis solus, non sufficit ad probationem. supra, de testib. licet uniuersis. iiij.q.iij.c. si testes. §. iurisiurādi. Tamen si aliæ præsumptiones adsint, sufficit, ut hic dr: & supra, de testi. præterea. & supra, de præsump. literis. & ca.iij. Sed non uidentur sufficere huiusmodi adminicula, ad probandum intentionē abbatis, scilicet qd' dictus archipresbyter monasterio obtulit se & sua, 3 cum litera dicat, non tanq̃ sufficiēter probantes, sed adminiculantes &c. unde nō debuit admitti episcopus, 4 ad probandum quod archipresbyter fuisset mēte alienatus quādo in extremis agens dicebat, qd' non potest facere testamentum. Vel dic quod ista adminicula sufficiūt cum unico teste: & ideo audiri debet episcopus, ad probandum quòd iste archipresbyter erat furiosus: cum uerba illa expressit, quo probato, solus testis remanet, & sic obtinebit episcopus, alias succumberet: quia si obtulit se probaturum prędicta, mos ei gerendus fuit. ff.de probat. circa eum. Bernardus.

h Confitentem. Videtur quod talis confessio deberet sufficere ad hoc ut testatus decessisse dicatur, licet nullū aliud testamentum restaret uel appareret. ff.de donatio. ex scriptura. ubi omino stat uerbis testantis. Quare ergo requiritur hic alia probatio. Responderi potest, quod lex illa loquitur in eo casu quando per talia uerba aliquis exprimit ultimā uoluntatem: alias talibus uerbis non est credendum nisi hoc iurasset in testamento. C.de probationibus authenti. quod obtinet 5 & tunc hæredes necesse habent stare illi uoluntati. C.de fideicommissi. authentica, hoc amplius. Vincentius. Scriptura illius legis solenniter facta fuit, dum uiuebat testator qui fecit testamentum, sed ille archipresbyter dum uiuebat, nullam fecit scripturam de uerbis illis, & ideo post mortem illa confessio debet probari per testes, prout abbas dicebat in sua petitione, ad hoc ut sufficeret unus testis, & tamen per se sufficerent. Bernardus.

i Probantes, s. quod non obtulit se & sua. Ber.

Compo-

1 Idem Alex.consil.cxc.nu. 24.lib.vj.

1 Adde hoc ꝓuerbium tritum: ꝙ habitus non facit monachū: per Bald. in l. ĩterdū. §. diuus quo liber. ff.de publi.

2 Secūdū Inno.a.cuius tēpore fuit hæc gl.& idem moderni.

3 Verū est qd' ista uerba nō sufficiebāt ad ꝓbādū monachatū, ad probādū ultimā uoluntatē bene ut dictū est ĩ iiij. gloss. Ioã. And.

4 Quasi supflua sit eius ꝓbatio: & non probauit abbas, qd actor erat sed uerū est, ꝙ uterq; erat actor, ut dixi ĩ textu: melius tñ diceret cogi. Ioã. And.

5 Hic aũt non loquitur in donatione uel legato: sed in debito quo quis ĩ testamēto, se cōfitet obligatū: in quo magis fit ꝑiudiciū hæredi: ga non deducit falci. sed in primo deducit. & de hoc, & an cōfessio ꝑ iudicet filio quo ad legitimā ĩ Spe. de cōfes. §. nūc uidēdum. uers. nūc sequit uidere. Ioã. Aud.

a Compotem. Hoc ideo dicit, quia furiosus non potest facere testamētum. C. qui testa. fa. pos. furiosum. & ita episcopus ille probabit istam negatiuā, & hoc est: quia habet in se implicitam affirmatiuam, hāc scilicet quod tūc erat furiosus. sic. ī. de renū. super hoc & C. de codici. nec codicillos. & ff. de condi. insti. quidā. ff. de proba. si filiusfamilias. cōtra. iij. q. ix. indicas sʒ ibi archiepiscopus tenebat, probare, r episcopū illum fuisse sanæ mētis, quia cōstabat illū prius fuisse furiosum. T.

r Probare Idē Alex. consi. cxlj. co. ij. ubi not. Phi. dec. l. īnegotijs. de reg. iu. Pa. hic maria. Soc. c. ad audien etiā. col. vi. de homic.

b Vltimam uoluntatem. Testamentū enim hominis, tantum morte confirmatur, & immobile pseuerat post mortem. j. de celebra. mis. cum Marthæ. & xiij. q. ij. ultima uolūtas. & C. de sacrosan. eccl. l. j. Lau.

c Restitutionem bonorum. Si intelligas donationem hanc factam de bonis ecclesiasticis, d quibus intelligendum est, certe illa donare non potuit ī. de testa. cū in officijs, & ca. q̄a nos. Si de patrimonialibus, in istis nihil iuris habuit episcopus. Dicas quod de proprijs siue patrimonialibus hoc est intelligendum, & hoc cōstabat: alias præsumuntur ecclesiæ. & loquitur in eo casu, ꝛ cū non appareret hæres. xij. q. ult. c. ult. & in authen. de ecc. tit. §. si quis episcopus. colla. ix. ecclesia enim est proximus hæres. j. de pœ. presbyteri. simile. ī. e. c. j. Ioan.

ꝛ Idem Innoc. & Ho. Ioan. And.

fatus episcopus legitimè probauerit sæpedictū archipresbyterum suæ mentis compotem a nō fuisse cùm ultimam b uolūtatem expressit, super impetitione monasterij perpetuum ei silentium imponatur, & compellatur restituer̄ monasterio, quæcunq; de bonis ipsius archipresbyteri uel etiā monasterij occupauit. Si uerò legitimè probauerit archipresbyterum quæ super ultima uoluntate præmissa sunt, alienata mente dixisse: ad faciendam ei nomine parochialis ecclesiæ (cuius ipse administrationem gesserat dum uixisset) restitutionem c bonorum, quæ ipsius archipresbyteri fuerāt, monasterium condemnetur, cùm idem archipresbyter ab intestato decesserit: ipsique monasterio super impetitione d episcopi silentium e imponatur.

TITVLVS XXVIII.

d Impetitione. Sed nunquid episcopus dicit sibi ius, ergo debuit cadere à iure suo? Sed hoc non debet redundare in damnum ecclesiæ. xvj. q. vj. si episcopum. imo uerius dicas, quod pœna illius constitutionis, si quis in tantā. C. unde ui. non habet locum in bonis iacentis hæreditatis. unde legatarius qui legatum auctoritate sua capit, ante aditam hæreditatem, non punitur in alio, nisi quia restituit possessionē. ff. quorū lega. l. j. respon. j. secus est. si post aditam hæreditatē. C. de leg. non dubium. Ber.

Hæreditatis iacētis bona occupās, nō īcurrit pœnā. l. si q̄s in tātam. C. vñ ui.

e Silentium. Si primo sana mente sua obtulit Deo, nonne debet papa tueri suam donationem inter uiuos licet in morte non fuerit sanæ mentis, cum adhuc in eodē proposito intelligatur durare. j. de baptis. & eius effec. maiores. ad fi. Præterea cum ille qui ab intestato debet succedere, immēsam donationem defuncti reuocat, non in totum reuocat, sed quantum ad quartā sufficiat C. de inoffi. do. l. j. ī. titu. proxi. Raynutius. imo in uita sua omnia donare potuit. ī. e. c. j. Sol. abbas non probauit, donationem factam fuisse inter uiuos, nisi per unum testem: & aliqui probant illam quam expressit in ultima uoluntate dum ageret in extremis, non probant oblationem inter uiuos illa autem obiectio de inofficiosa donatione, non habet hic locum, quia querela de inofficiosa donatione, non datur nisi illis quibus aliquid relinqui necesse est. C. de inoffi. dona. si totas, sʒ ecclesiæ sacerdotes, non tenentur aliquid legare d̄ suis ꝓprijs, nisi uelint. Lau.

DE SEPVLTVRIS.

Leo tertius.

Decedēs intestatus, sepelitur in sepulchro maiorum, uel ubi eligitur sepultura: parochialis tamē ecclesia habebit canonicā portionē eius quòd reliquerit: ecclesiæ sepulturæ. h. d. secundū ueriorem intellectum.

CAP. I.

Nos instituta maiorū patrum considerātes, statuimus unū quemq; in maiorum suorū f sepulchris iacere, ut patriarcharū g exitus docet. Nulli tñ negamus, propriā h eligere sepulturā, & ēt alienam. dominus. n. & magister alienā elegit i ut propriam. Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partem k sui iudicij l illi ecclesiæ dari censemus, in qua cælesti pabulo m refici consueuit: ut iuxta apostolum, sint consolationum n socij, ut fue-

DE SEPVLTVRIS.

Supra uisum est de successiōibus ex testamēto, & ab intestato, quæ capiūt effectum post mortem: ut in ca. cum Marthæ. de celeb. mis. unde cū fuerit uisum de bonis defunctorum, merito restabat uidere de sepulturis eorū. nā omnes morimur, et sicut aqua dilabimur super terrā. q. resp. xiij. c. et in c. ī ecclesiastico. xiij. q. ij. ideo. Abb. sicu. Gen. 49 Exod. 14 Luca 10 1 Tes. 5 2 Cor. 1

De hac materia tractatur xiij. q. ij. & q. j. c. j.

Nos instituta. Tria sūt dicta. Secūdu ibi, nulli. Tertiū ibi, sʒ q̄a. Ab. si.

f Suorum. Et ita loquitur de indigenis. Lau.

g Patriarcharum. Qui in sepulchris patrum suorum sunt sepulti. xiij. q. ij. c. unaquæq;. §. Ioseph.

h Propriam eligere. Et sic uidetur, quod quilibet adultus & discretus, possit sibi eligere sepulturā, ubi uoluerit. arg. j. e. in nostra. hoc uerum est, duntamen eligat locum magis religiosum. j. eod. fraternitatem. ubi de hoc. & j. c. proxi. Ala.

i Alienam elegit. Quia natus in Bethleem, nutritus in Nazareth, sepultus fuit in Hierusalē in sepulchro Ioseph. Tan.

k Tertiam partem. In sequēti. c. dicitur de medietate. j. e. cum super. dicitur de quarta. hæc diuersitas siue contrarietas, determinatur secundum diuersas cōsuetudines locorum. j. eodem certificari.

l Iudicij. scilicet quod reliquit huic ecclesiæ in qua elegit sepulturam, & non derelictis alijs locis: λ ut j. eodem. in nostra. Ber.

λ Locis. Idem Pa.

m Pabulo. Pabulum cæleste exposuit Ala. id est, doctrinam secretorum fidei, ut solida cibaria pabulum enim dicitur prædicatio uerbi Dei. ī. de offic. ord inter cætera. Ber.

n Consolationum. Ad quem spectat onus, & emolumen-

runt pafsionum: & fic demum ubicunq; libitũ fuerit, eligat fepulturam. Aliter ne fiat, authoritate domini noftri qui per prophetam locutus eft dicẽs: Ne tranfgrediaris terminos [a] antiquos quos pofuerunt patres tui: fub anathematis uinculo deteftamur, & contradicimus.

Leo papa omnibus fidelibus per Dardaniam conftitutis.

Qui conuertitur ad monasterium, medietatem bonorum quæ pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesiæ parochiali.

CAP. II.

Relatum eft auribus noftris: & infrà. Mãdamus, ut quicunque amodo in monafterio [b] conuerti uoluerit, fiue ĩ morte, fiue in uita [c] omnium rerum & pofsefsionum, quas pro falute animæ fuæ decreuerit [d] difponere, medietatem [e] ecclefiæ [f] ad quam dignofcitur pertinere, relinquat.

Inn.iij. Genuenfi archiepifcopo.

Vbi quis sepulchro maiorum relicto, elegit sepulchrũ in loco minus religioso, dolo inductus, seu ex contemptu, seu nõ dimissa ecclesiæ suæ canonica portiõe expreßè uel tacitè, nõ tenet electio. h. d. saluando istum textũ, quantum fieri potest.

CAP. III.

Fraternitatem tuã nõ credimus ignorare, † mortuorum fepulchra, & cœmeteria apud illas ecclefias & monafteria ex antiquo [g] effe difpofita: in quibus religioforum [h] fratrum conuentus funt conftituti, & orationes atque miffarum folennia tã pro uiuis, quàm pro defunctis frequentius [i] celebrantur unde ipforum deuotioni & extremæ uoluntati qui apud huiufmodi ecclefias fepeliri defiderãt minimè contradicendum eft. Qui uerò relictis antequis ecclefijs, & patrum aliorumque parentum [k] fuorum fepulchris, cõtra confuetudinem patrum ueteris teftamenti, qui cum patribus fuis fepulti effe leguntur, ad noua [l] & minus religiofa loca fe transferunt, irrationabiliter & contra antiquã inftitutionem facere uidentur. Vnde fi P. de caftello, contra antiquam & rationabilem confuetudinem, aliquid de corpore fuo fepelliendo mandauit, hoc non præiudicat [m] ratiõi, fed uiribus debet carere, Quocirca

[z] e. dift. rõnis. ubi de hoc. & plenius. ĩ. de re. iur. l. qui fentit. lib. vj. ponit Hoftien. uer. Commoda q̃ fẽtis iñgas on[9] emolumẽtis. Ioan. And.

Prou. 22.

lumentum. [y] xij. q. ij. ecclefiafticis & c. charitatem. xiij. q. j. §. j. Ala. & xvj. q. vj. de lapfis. & ff. de re. iu. fecundum naturam. circa prin. tit.

[a] Ne tranfgrediaris terminos. Trãfgreditur quis terminos proximi fui, cum quis parochianum alterius admittit ad fepulturam: ut hic. Item cum alterius fubditum excommunicat, uel interdicit. ix. q. ij. c. j. & ij. Tertio cum euellit terminos poffefsionũ uicini fui. lxxxvj. diftin. tanta nequitia. Quarto cũ prædicat contrariũ fidei. xxiiij. quæf. iij. transferunt. Item cum alterius parochianum recipit ad pœnitẽtiam. de pœnitentia diftinctio. vj. placuit. ĩ. de pœnis, & remifsionibus. omnis utriufque. Vinc.

[b] Relatũ. Monafterio. Ar. q̃d quis debet eligere locum religiosũ ad fepulturã.

[c] In uita. In ægritudine tamẽ, d̃ qua decedit: alioqui nil daretur ecclefiæ parochiali. ĩ. e. de his. Vinc.

[d] Decreuerit. Supple ecclefijs, nifi relinquatur in ornamentis ecclefiæ, & fine fraude, & tunc nihil detrahitur. s̃. de tefta. c. ult. aut fi reliquerit pauperibus, [z] uel confanguineis pro remedio animæ fuæ, nihil detrahitur inde: ut dixit Ala. Vinc. Item de armis, & etiam equis pro fubfidio terræ fanctæ relictis, nihil detrahit. ĩ. eo. in noftra.

[z] Arg. C. ad le. Fal. aut. fimiliter. & uide q̃d dicã de conuer. cõiu. c. dudũ fuper uer. pauperũ. Io. And.

[e] Medietatem. Super hoc ftãdum eft confuetudini loci. ĩ. e. certificari.

[f] Ecclefiæ. Scilicet apud quam fidei facramenta recepit. fic intelligit Gratianus hoc capi. xiij. q. ij. cap. placuit. §. fed aliud in fine.

Fraternitatem tuã. Hoc c. hodie recipit determinationem feu correctionem, fecundum alios per cap. ij. eo. tit. lib. vj. ubi habetur quod quis poteft relinquendo fepulturam fuam antiquam, eligere fepulturam in loco minus religiofo. Diuiditur in tres partes. In prima ponit ius. In fecunda narrat factum. In tertia concludit. Secunda ibi, unde. Tertia ibi, quocirca. Abb. Sic.

[g] Ex antiquo. s̃. e. c. j. B.

[h] Religioforum. xiij. q. ij. ubicunque. & c. placuit.

[i] Frequentius. Hæc eft ratio, quare potius fepeliuntur homines in locis religiofis, quia frequẽtius ibi diuina officia celebrantur. Sed nonne tantum ualet generalis oratio, quantum fpecialis? ita, de confecra. diftinct. v. non mediocriter. illa eft caufa, quia fpiritusfanctus ad menfuram non datur. de confec. diftinc. iiij. quæris: fed præfumptio eft, quod plus profit fpecialis oratio, quam generalis & quidem honor amplius uidetur deferri illis pro quibus fpecialis fit oratio. B.

[k] Parentum. xiij. q. ij. unaqueque. §. Iofeph.

[l] Ad noua & minus religiofa. Ex hoc ca. patet, quod qui uult eligere fibi fepulturam, fua relicta, debet eligere magis religiosã: arg. s̃. eod. cap. proxi. In hac opinione fuit T. G. & Ala. & mihi hoc idem uidetur. & facit ad hoc xiij. q. ij. ubicunque. & eft fimile. qui enim de una religione trãfit ad aliam, ad ftrictiorem tranfire debet. ĩ. de reg. fane. & c. licet. Alij dicunt, ut Lauren. & Vincen. & Io. [z] quod liberum eft unicuique fibi eligere fepulturam etiam ad locum minus religiofum. argum. ĩ. eodem in noftra & fi qua contraria inueniant, intelligantur cũ illectus fuit, uel cum ex temeritate uel ex contemptu tranfiuit, uel cum debitam portionem nõ reliquit fuæ ecclefiæ. & fic ĩtelligunt illud cap. Primam opinionẽ prefero, & quod dicit. ĩ. e. in noftra. non contradicit, quia illud contingit propter priuilegium quod habent illi hofpitalarij & templarij ut liberum fit cuicunque, apud eos eligere fepulturam, ut ibi patet: ficut & prædicatores habent idem priuilegium, alias non poffent illos recipere ad fepulturam. Secunda opinio eft hodie approbata per capitulum fecundum. eo. tit. lib. vj.

[m] Præiudicat. Quoniam minus legitima uoluntas defuncti, defendi non debet ff. de conditio. inftit. filius quidã. [4] & xij. quæft. v. c. vj. & ff. de relig. & fumpt. fune. l. at fi quis. §. hæc actio. quandoq; tamen minus legitima uoluntas, quantum ad folennitatem teftium defenditur, puta in relictis pijs locis. s̃. de teftamen. c. relatum.

† Debẽt enim epifcopi fcire canones. Vnde confectãs q̃ rit à cõfecrãdo nofti canones? & eft fcripta rñfio docenos dñe, melius effet quod prius didiciffet. j. q. vij. conuenietibus. Io. An. in nou. ĩ pri. ut etiã de fimplicibus facerdotibus ftatuerũt Carolus magnus & Lud. pius ut apd Anfegisũ.

Sepeliri ĩ locis religiofis melius eft q̃ alibi.

Oratio generalis tã tũ ualet, quãtũ fpecialis.

[z] Hoc no. xiij. q. ij. c. facultates. §. at illi. alias incipit non quærit, & Rainutius in sũma. Goffr. hic & s̃. c. j. & in fum. §. apud quã. & approbatur hic opinio. j. e. c. cũ q̃s. in fi. li. vj. Io. And.

[4] Vide de fẽn. excõ. c. fi uerofũ per ul. gl. Io. And.

relatum.& c.præcedenti.B.

a Corpus.Sic.j.e.cum liberum.& oblationes quas ipsius occasione habuerunt.j. e.tit.in nostra.& in capitulo,cum liberum . Tanc.

b DE ijs.Decedant.Quia tunc donatio causa mortis confirmatur. † ff. de donatio. causa mort. non uidetur.Et est argum. quod non licet alicui in morte, quod in uita nō liceret . argum. s. de testam. capit.ad hoc . Nec mirum : quia potest qui sanus est, omnia bona sua consumere , in morte tamē non potest filios,uel nepotes suos præteri re.de inoffi.testa.& de exhære. liberorum.per totum. Tamē & sic intellige . supra de testa. Raynutius.đ tertia Claræ & Adelasiæ.quæ donata,uel uendita fuerunt in morte , unde non potuit Alterocha defraudari sua legitima a lias in sanitate poterat defraudari,ut hic dicit in fine . Bernardus .

† Et ex quo in ægritudine donatione facit đ morte faciens mentione: causa mortis hoc fecisse uidet . ff.đ dona. cau. mor. l.ij . & iij. & C.e.l.fi. sec⁹ si simpliciter donet : q̄a tūc uidet iter uiuos donare.ff. de do.cau. mort.l.Seia.§.fi.uel pōt dici illud specia le,quando donat filio uel alicui specia li affectione fit adstrictus . argu.C.de leg.cūalienā.Io.An. Alex. cōs. lxxxj. col. fi.li. j.

† Alias , assignari .

mandamus,quatenus corpus a ipsius monachis sancti Stephani reddi facias , & cùm suis patribus sepeliri .

Alexander iij . episcopo Spaleñ.

Si quis in ægritudine de qua decedit,offert se, & sua monasterio , ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem secus si in sanitate .

CAP. IIII.

DE ijs qui in infirmitate uel sanitate,cū bonis suis ad religiosa loca se transferūt,nihil tibi uel ecclesijs à quibus receperunt salutis pabula relinquentes:hoc tuæ uolumus prudentiæ innotescere , quòd si in ægritudine ipsa ad religionem transeant , dummodo de ægritudine illa decedant, b de bonis suis ipsis ecclesijs à quibus c assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. † Si uerò ad religiosa loca se in sanitate transtulerint , d de his quæ locis ipsis conferent , cogi non possunt aliquid prǣscriptis ecclesijs impertiri , quia liberum est eis , tunc bona sua non solùm religiosis, sed etiā quibuslibet priuatis e conferre personis. Idem.

c A quibus assumpti.Ecce, iste audit diuina officia in hac ecclesia , & in alia habet sepulturam, & sui maiores ab antiquis temporibus elegerūt aliā sepulturam , & in tertia eligat sepulturā:quæ istarū ecclesiarum habebit canonicam portionem?Respondetur, diuidere debent illam canonicā portionem.ar.s. e. c.j. & s.de testa.relatū in fi.nisi consuetudo repugnet.arg.j.e.c.certificari.& c.de uxore. in fi. & j.de deci.cum sint homines.& j.titu.prox.ca.ulti. T. 2 & H. dixerunt , & melius , quod illa ecclesia in qua est sua sepultura, debet habere canonicā portionem,& non illa in qua audit diuina.Nulla enim iniuria facta est ei,ratione sepulturæ in alia ecclesia, quia non dicitur derelicta,nec offensa,nec ex tali electione ius acquiritur illi.Ber. Itē quid si in una ecclesia percepit sacramēta,& in alia est sua canonica sepultura , quæ illarum habet canonicam portionem?Responde, eodem modo diuidere debent illam canonicam portionem.ar.s.e.c.j.& ij.& ar.ad hoc.s.de testa. relatū in fi.nisi consuetudo repugnet.ar.j.eo.certificari . & c.de uxore.& j.de deci.cum sint homines. Si tamē ecclesia sua solebat aliquid percipere de iudicio sui parochiani,cum sepeliebatur in illa ecclesia in qua parētes istius qui in alia sepulturā elegit,pro rata eius qđ solebat accipere , accipiet de canonica portione quæ dabitur parochiali ecclesię. hoc notatur per H.xiij.q. ij.c.placuit.§.sed aliud.in summa ipsius.Alij † dicūt contrarium,scilicet,quod ecclesia in qua consueuit sepeliri,nihil debet habere, sed parochialis in qua consueuit audire diuina, quod mihi non uidetur. B.

2 Idem Go. & Phili.& idem dixerunt omnes p̄dicti & In no. quando in capella audit diuina:& ī baptismali ecclesia recipit sacramenta, scilicet q̄ ille inter se diuident . Io. And.

† Alij hāc tenet. Pa. hic.

Qui sepeliunt parochianum alienū:quem sepelire nō debet , coguntur restituere corpus & quæ ratione ipsius obtinuerunt. h.d.cum c.sequenti .

CAP. V.

EX parte canonicorū Obrigeñ. nobis est intimatum, quòd prior de insula , quendam parochianum f suum post appellationem g ad nos factā in sua ecclesia sepeliuit:& infrà . Mādamus quatenus præfatum priorem compellas ut memoratis canonicis prædicti parochiani corpus restituat,& exinde h amicabiliter conueniat i cum eisdem.

Idem decano & magistro R. Rauenna.

CAP. VI.

CVm liberum sit:& infrà. Ad audientiam nostram peruenit,ex conquestione abbatis & fratrum sancti Martini Lunduñ. quòd cum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris (prout in ultima uoluntate disposuit k)ad eandem ec

d Transtulerint.Se & sua credendo , q̄ patet per principium.c.si autē corpus suum tantum traderet sepelliēdū post mortē,& relinquat ei aliquid, de hoc debet dare legitimā,quę ē tertia uel quarta,uel medietas secundū consuetudinē locorū . j.e.c.certificari.

e Priuatis . Honestis tamen. lxxxvj. dist.donare.& non hæreticis.C.đ apo. l.ij.qui.& j.de hære.si qs episcopus. & c.seq.Tanc.

f EX parte.Parochianū . Iste parochian⁹ nō elegerat sepulturam apud ecclesiam dicti prioris , uel fuit dolo inductus , uel fuit ītra legitimos annos, & ideo corpus illius debet restitui cum bonis perceptis occasiōe illius, alias tantum quarta , uel tertia , uel medietas,secūdum consuetudinē loci.j.eo.in nostra, & j.eo. certificari. & quod dicitur de appe. idem esset sine aliqua appel.un de supple,maxime, Tanc.

g Post appellationem.Argu.contra. C.de sepul.uio.l.fi. & in authent. item qui domum.& in authen.ut cum de appel.cog.§ .pē. col.viij.& in authent.ut defuncti seu fune.defun.non iniur.à credito. circa princip. col. v . Solutio hic fuit appellatum, ne prior inuaderet ius canonicorum , in contrarijs autem non recipitur appellatio, ne corpora sepeliantur : & ita non contradicunt , quia diuersimode loquuntur.Tanc.

h Exinde. Id est, de cæteris quæ obuenerunt occasione illius corporis .

i Conueniat. Alias tenetur ea restituere.j. c. proxi.& c.in nostra. Ber.

k CVm liberum. Disposuit.& sic mulier ista, elegit sepulturam apud ecclesiā sancti Martini, quæ erat magis religiosa , quam ecclesia sancti Vincentij,cuius erat mulier ista parochiana.alias non poterat ibi eligere sepulturam,sua relicta , supra eodem fraternitatem. Vel forsitan non erat eorum parochiana quod

na, quod uerius puto, ex eo quod papa non reſeruat eis canonicam portionem. Ber.

a Beneficia. id eſt, oblationes, & quicquid propter hoc perceperunt. ſic ſ.e. ex parte. & j.eo. in noſtra. & agunt iſti ad repetendum corpus, & beneficia iſta, cõdictione ex canone iſto i & ſ.eo. fraternitatem. & c. ex parte. ubi enim iure nouo obligatio inducitur, nec cauetur ibi quo genere actionis agendum ſit, agendum eſt cõdictione ex illo canone uel lege. ff. de condict. ex lege. l. unica. Ber.

b Recepiſſe. Vel quæ de iure percipere poterũt ſicut contingit de uiolẽto poſſeſſore. ſ. de reſti. ſpo. grauis. & C. unde ui. ſi de poſſeſsione. ff. de peti. hære. l. j. in fi.

c DE uxore. Aequalem. Argu. contra. xiij. q. ij. unaquæque. & xxxiij. qõ. ij. quos Deus coniunxit. Sol. illud intelligitur ſecũdum iſtud. uel ſic, iſtud locum habet cum mulier eligit ſibi ſepulturam ſi uero non eligat, locum habet quod dicitur ibi', arg. C. de digni. lib. xij. mulieres. ff. ad municipa. filij. j. reſpon. & l. ulti. B.

d A lege uiri. Vt vij. q. j. ſicut. & C. de dona. ante nup. quod ſponſæ. & ff. de dona. inter uirũ & uxorem. ſi quis uxori ea. §. ult. & l. ſeq. B.

e Diffinitum. Et licet non ſit diffinitum, uidetur tamẽ quod filio poſsit eligere ſepulturam quod poteſt ei facere teſtamentum. in ſti. de pup. ſubſti. §. igitur. z quod poteſt concedi dummodo & ipſe ſibi eligat ſepulturam, tamen conſuetudini loci relinquendum eſt, ut hic dicitur.

f Conſuetudini. Si conſuetudo non repugnat, ſepeliuntur in ſepulchro,

x Hoc qñ agit eccleſia. apud q̃ eſt electa. Si autẽ agit parochialis nõ electa ſepultura aget condictione ex decr. ſ. ꝓ xi. l. ſi eligit. tenet ſi electio nõ tenuit: condictione ex decr. ſ. e. fraternitatẽ, Sed ut dicit Hoſti. canoniſta non eſt de his curandum. ſ. de iud. c. dilecti. Io. An.

† Alias, đ uxore uero quæſiuiſti.

† Facit ad tex. l. in tẽpus. ff. de hære. inſti. & l. quod ſponſæ. cũ not. C. de dona. ante nupt.

z Et j. de teſt. c. j. li. vj. dicebat Vin. ꝙ pater filio ĩpuberi poterat eligere ſepulturam: cũ expẽſæ funeris filij ſpectẽt ad partẽ. ff. đ in rẽ uer. l. filius. & pater filio impuberi ſubſtituit etiã in bonis maternis. ff. de uulg. & pu

cleſiam ſepeliendũ deferret, monachi ſancti Vincẽtij Lauduneñ. corpus ipſius uiolenter rapere, & in eccleſia ſua ſepelire minimè dubitarunt: & infrà. Mandamus, quatenus ſi ita eſſe inueneritis, præfatos monachos compellatis, ut oſſa præfatæ mulieris, & beneficia a quæ occaſione ſepulturæ ipſius recepiſſe b noſcuntur, memoratis fratribus cum integritate reſtituant, & de cætero talia facere non præſumant.

Lucius tertius.

Mulier nupta, liberè poteſt ſibi eligere ſepulturam.

CAP. VII.

DE uxore uero † utrum quemadmodũ uir liberam debeat habere ſepulturam nobis uidetur, quòd nulla ſuper hoc inter uirum, & mulierem, ſit facienda diſtinctio, ſed utriq; in caſu iſto, æqualẽ c eſſe credimus facultatem, cum electio iſta ad eum potius ſtatum pertineat, in quo mulier ſoluitur à lege uiri. d †

Pater filios impuberes ubi uoluerit, poteſt ſepeliri facere, ſi hoc habet conſuetudo loci. h. d.

Vtrum autem pater, quò magis uoluerit minores filios ualeat ſepelire, non inuenimus à ſanctis patribus diffinitum, e & propterea terræ conſuetudini f decernimus relinquendum.

Idem præpoſito & capitulo Fauent.

maiorum ſuorum. arg. infra eodem. c. in noſtra. in fine. Ber.

g CVm ſuper. De teſtamento. id eſt, de his quæ teſtator relinquit pro ſua anima iure legati illi eccleſiæ in qua elegit ſepulturam, [& de oblationibus quarta portio relinquatur illi eccleſiæ à qua corpora mortuorum aſſumuntur. infra eodem, capitulo proximo, & capitu. in noſtra.

h Quarta. Vel medietas, ſeu tertia pars ſecundum loci conſuetudinem. j. eo. cap. prox. Iſta quarta ſemper debet deduci, niſi in caſu. j. e. in noſtra. & in caſibus. ſ. de teſtamen. cap. ulti. Et eſt argu. quod maior eccleſia cathedralis, non ſit magis religioſa q̃ monaſteria, ſecundum illam opinionem quæ dicit, qđ ſemper eligẽdus ẽ locus magis religioſus.

i CErtificari. Salua iuſtitia. Quæ exhiberi đbet illis eccleſijs, à quibus dum uiuebant, percipiebant eccleſiaſtica ſacramenta de bonis illis, quæ in teſtamẽto relinquit eccleſiæ ubi eligit ſepeliri.

k Tertiam. ſupra e. c. j.

l Mediam. ſ. eo. relatum.

m Quartam. Capitulum Vrbani non habemus, ſed Lucij tertij. ſupra eodem capitu. proxi. Ber.

n Hieronymus. Capit. Hieronymi habes lxxvj. diſtinctione. utinam. Bernar.

o Conſuetudinem. Quid ſi de conſuetudine dubitetur, uel uariæ ſint conſuetudines in uicinis eccleſijs? De minori ſumma erit intelligẽdum, quia in illa omnes concordant. ff. de arbit. diem proferre. §. ſi plures. ; Bernardus.

pil. ſubſti. l. j. Goſ. autem reſpõdebat ad hãc decr. j. e. in noſtra. ꝙ & ſi non ſit deffinita, diffiniri põt. ff. de teſt. leg. ſcio q̃ſitũ. Nõ ob. ij. q. v. conſuluiſti. ꝙ loquit de ſuperſtitioſa & præſumptuoſa ad intẽtionẽ. Io. And.

† Cõcor. l. Labeo. ff. đ ſupel. leg. & l. cũ de lanionis. §. aſini. ff. đ fund. inſtru.

; Si tres ſunt arbitri: & un⁹ condẽnat in xv. alter in x. alter in v. ualet ſententia in v. Io. An.

Si parochianus eccleſiæ cathedralis alibi ſepelitur, de ipſius funeralibus, ſeu relictis eccleſiæ ſepulturæ debetur quarta capitulo eccleſiæ cathedralis.

CAP. VIII.

CVm ſuper quodam capitulo: & infrà. Præſentium aut. ſtatuimus, ut ſi aliquem parochianorum ueſtrorum alibi contigerit eligere ſepulturam, de teſtamento g ipſius quarta h uobis portio relinquatur.

Clemens tertius.

In quãtitate canonicæ quæ debetur eccleſiæ parochiali, ſtatur loci conſuetudini.

CAP. IX.

CErtificari uoluiſti à nobis, quomodo illa clauſula quæ in priuilegijs ſolet apponi, uidelicet, ſalua i iuſtitia illarũ eccleſiarũ, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur, intelligi debeat, & exponi. Cùm autem ſuper hoc articulo diuerſa anteceſſorum noſtrorum manauerint inſtituta, Leone iuſtitiam illam, quandoque tertiam k partem, quandoque mediam, l & Vrbano quartam, m fore cenſentibus: nos tale præbemus in hac uarietate reſponſum, ut ſicut beatus Hieronymus n inquit: unaquæque prouincia in ſuo ſenſu abundet: ſecundum rationabilem conſuetudinem o regionis † illa iuſtitia circa medietatem, uel tertiam, aut quartam partem pro locorum diuerſitatibus attendatur.

In

Innocentius iij. episcopo Claremonteñ. & abbati Mautieñ.

Priuilegiati super iure funerandi, sepelire possunt illos qui apud eos eligunt sepulturã, soluendo tamen canonicam portionem ecclesiæ parochiali. Si uero alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperunt.

CAP. X.

IN nostra pñtia constitutis priore ecclesiæ Montis ferrãdi, & procuratore hospitalariorũ Claremõ. diœc. idẽ prior proposuit, quòd prædicti hospitalarij quosdam parochianos [a] suos quorum duo erant intra annos [b] legitimos receperũt ad ecclesiasticã sepulturã. Econtra prædictus proposuit procurator, quòd tã ex priuilegio, quàm ex indulgẽtia speciali licet hospitalarijs omnes passim præter excõmunicatos & interdictos ad ecclesiasticam sepulturam recipere qui apud illos elegerint sepeliri, fideiq; commissa in ultima uoluntate relicta possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia [c] mortuorũ corporũ assumatur, præterquã de equis & armis [d] quæ ĩdulta sunt ipsis ad subsidium terræ sanctæ, de quibus quartã deducere non tenentur: & infra. Talẽ super his duximus sententiam proferendã, quòd prædicti hospitalarij decætero [e] non recipiât [f] parochianos ecclesiæ supradictæ ad ecclesiasticã sepulturam, nisi apud eos [g] elegerint sepeliri, & tũc parochialis ecclesia de oblationibus, electis, & alijs quæ defũctus pro aĩa sua in ultima dispositione reliquit, [h] pͣterquã de equis & armis recipiat quartam partẽ, & hospitalarij residuum habeãt nisi dolo [i] uel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad dispositionẽ hmõdi faciendam. Nihilominus ipsis hospitalarijs iniungentes, ut de quarta trium millium solidorum priori satisfaciant memorato, cum cõstet eos a parochianis [k] suis illos solidos recepisse: nisi sit sufficiẽter ostẽsum, quòd eorũ oblati uel cõuersi fuissent. Eisdẽ præterea duximus iniungendũ, quòd nisi probauerint ꝙ Gu. parochianus prioris, qui fuit interfectus in cãpis, apud ipsos elegerit sepulturã, uniuersa quæ ipsius intuitu receperunt, priori restituant memorato: alioqui quartam partem, solũmodo restituere teneantur. Pro illis uero quos constat intra annos [l] legitimos decessisse, quæ sepulturæ eorum gratia receperunt restituant uniuersa.

Idem archiepõ Turoñ.

Casualiter mortuus priuari nõ debet ecclesiastica sepultura.

IN nostra. Diuiditur in tres partes principales. Primo actoris petitio. Secundo ibi, ecõtra reorum defensio. Tertio ibi, talem causæ diffinitio. Abbas Sic.

[a] Parochianos. Nam & monachi habent populum xvj. quæsti one prima. Agapitus.

[b] Annos legitimos. Vnde non potuerunt sibi eligere sepulturã, quia nec testamentũ facere potuissent, ut s̃. de prob. in pñsentia. & ij. q. vj. ca ei qui. §. diffinitiua. Sed pater põt eligere filio sepulturam: ut dictum est s̃. e. de uxore. quia potest ei facere testamentum inst. de pupil. subst. §. igitur. ꝙ uerum est, si ipse faciat sibi. alias si nõ fecerit sibi, nec filio impuberi facere potest. insti. de pupil. substi. §. liberis. & ff. de inoffi. test. Papinianus. §. sed nec impuberis. Tan.

[c] Parochia. Sic. s̃. c. proxi. Ber.

[d] Et armis. Hoc inductum fuit fauore terræ sctẽ. [1] sic de his quæ relinquuntur in ornamentis ecclesiæ siue ad cultum diuinum, nihil deducit. supra, de test. capitulo ultimo.

[1] Ad cuius acquisitionẽ & defensionẽ sũt hospitalarij & tẽplarij specialiter deputati: uñ talia nõ recipiunt diuisionem. Ioã. And.

[e] Decætero. Et ita tractus futuri tp̃is, hic ad iudicẽ spectat. si. s̃. eo. cũ liberum. in fine. Et sic est cõtra illud. ff. d̃ usu. l. j. §. i. qđ obtinet ĩ his iuribus & seruitutibꝰ. & in annuis prestationibus, quia in talibus, actio pertinet ad futurum. ff. si ser. uen. harũ. & l. egi. & l. Labeo. & l. illa. de usur. non contradicit, quia ibi non constabat adhuc de usuris. futuri temporis. [2]

[2] Vide de hoc tex. ĩ l. j. ff. d̃ us.

[f] Recipiant. Imo debent cauere, nec per se nec p alios successores eorum hoc facturos, & hæc est executio iudicis, quo ad futurum tempus. argumentum. ff. si seru. uen. harum. & a iudice posset iniungi sub pœna excommunicationis ne hoc facerent.

[g] Apud eos. Et ita uidetur, quod quis possit eligere sepulturam apud locum minus religiosum, quia hospitalarij minus religiosi sunt, quam monachi. argu. xij. q. ij. bonæ. arg. contra. s̃. eo. fraternitatem. Dic ut ibi notatum est, de hac materia. Cum quis uult eligere sepulturam, illũ ordinem seruabit qui traditur xiij. quæ. ij. ubicunque. qđ c. quidam intelligunt de peregrinis, qui non habẽt propriam sepulturam: qui debent sepeliri apud ecclesiam maiorẽ. Hu. intelligit illud ca. de ciuibus, qui habent propriam sepulturam in ecclesia maiori, q̃ quandoq; morãtur extra ciuitatẽ per uillas uel castra: qui si ibi decedant, non debẽt suas sepulturas dimittere, sine iusta causa, ut ibi dicitur, alias præsumit̃ illectus uel ex contemptu uel ex temeritate transire: ut plene dixi supra, eodem fraternitatem.

[h] Reliquit. Hospitalarijs iure legati.

[i] Nisi dolo. Et ita dolus superueniẽs in spiritualibus rescindit contractũ: quod est contra id. supra. quòd metus causa cum dilecti filij. ubi de hoc: & tunc de rebus suis nihil deberent habere hospitalarij. argumen. uigesima quæstio. tertia. cõstituit. ff. si quis cau. si duo. argumentum supra, de testib. requisisti. & c. officij & ff. de arbitr. si duo & sic propter dolum cessãt priuilegium.

Dolus in spiritualibus, rescindit cõtractum.

[k] A parochianis. Qui elegerunt sepulturam apud hospitalarios, & ideo quartam debent restituere parochiali ecclesiæ.

[l] Annos. Isti non elegerunt sepulturam, nec eligere potuerunt: [3] unde restituere debent hospitalarij prædicti, quicquid ipsorum occasione receperunt. Bernardus.

[3] Nec patres eis elegerũt, uel si elegerũt, nõ habebat hoc cõsuetudo loci. ĩ. eo. licet lib. vj. Io. And.

Ex

CAP. XI.

EX parte parētum M. nobis est intimatum, quòd cū nobilis uir dn̄s I. de insula Butardi eidem posuisset insidias, quā soli citauerat sæpe de stupro, & ipsa gartionibus qui eā rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret tandem fugiens manus illorum in amnē, de ponte cadēs fuit casu submersa. Quocirca mandamus, quatenus cū illa non spōte a p̄cipitauerit se de ponte, sed (sicut superius est expressum) casu acciderit, corpus eius tradi faciat ecclesiasticæ sepulturæ, præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur: & cui cōmunicabat b uiuenti, communicandum sit iam defunctæ.

Idem Nidrosieñ. archiepiscopo.

Si ossa excommunicatorū, sunt sepulta in ecclesiastico cœmiterio, & discerni possunt, debent exhumari, et p̄yci: alias secus.

CAP. XII.

SAcris est canonibus institutum, ut quibus non communicamus uiuis, non communicemus, c defūctis: & ut careant ecclesiastica sepultura, qui prius ab ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis ecclesiæ recōciliati fuerint. Vnde si contingat interdum, quòd uel excommunicatorum corpora per uiolentiam aliquorum † uel alio casu in cœmiterio d ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari e debēt, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quòd si discerni non poterunt, expedire non credimus ut cum excommunicatorum f ossibus, corpora extumulentur fidelium: cum licet non obsit iustis sepultura nulla uel uilis, impijs tamen celebris uel speciosa g non prosit.

Innocentius. iij. † episcopo Magaloñ.

Terra cœmiteriata pro sepultura fodienda, uendi nō debet.

CAP. XIII.

ABolendæ consuetudinis peruersitas apud Montem pessulañ. (ut dicitur) inoleuit, ut decedentibus non prius permittatur effodi sepultura h, quàm pro terra

a EX parte. Non sponte. Quia si sponte, non esset sepeliēda in cœmiterio ecclesiæ. xxiij. q. v. placuit. sed si sic credebat euadere posse, non imputaret ei etiam si sponte se præcipitasset de ponte, ubi uidebatur, ꝙ euadere posset. ar. xiij. di. nerui. cū pro bono aut licito hoc facere posset. uñ si quid cōtrariū eueniat, nō imputat. xxiij. q. v. de occidendis.

Gl. seq. ponit vij. uel viij. casus quibus fallit regula.

b Communicabatur. Vel cōmunicare debuimus: quoniam tūc post mortem absolueret ex cōmunicatus, & ei postea cōmunicaretur. ī. de sen. exc. a nobis. simile. xxiiij. q. ij. c. j. & c. sane. fallit hæc regula, in furibus & latronibus. ī. de fur. fures. Itē in his q̃ moriuntur in torneamētis. ī. de tornea. c. j. Item in raptoribꝰ. ī. de nup. super eo. Itē in his qui seipsos interficiunt, uel pro suis sceleribus īterficiūtur. xxiij. q. v. placuit. Itē in his qui presbyteros instituūt in testamētis tutores filijs suis. lxxxviij. di. neque apud. Item in quolibet, quem cōstat in mortali peccato decessisse. xiij. q. ij. non æstimemus. & capi. pro obeuntibus. Item in his q̃ post mortem conuincuntur de hæresi. xxiij. quęst. ij. sane profertur.

SAcris. Diuiditur. nā præmittit exordiū, ad probationem dicendorum. secundo distinguit ibi, unde. Et secundum membrum distinctionis, quod si. Ab. Sicu.

c Non communicemus. Sic. xxiiij. q. j. c. j. & ij. nisi uiuentes reconciliationem petierint, nec per eos stetisset: quia tunc absoluendi sunt post mortem. ī. de sent. excom. a nobis. & xxvj. q. vj. qui recedunt. Ber.

d In cœmiterio. Cœmiterium dicitur a cemin græce, ꝙ est aurū latine, & tertiū ꝙ est terra, inde cœmiterium, quasi aurea terra, quia est cæteris prætiosior.

e Exhumari. Imo forte nec religiosum locum facit cadauer excōmunicati, si per ignorantiā sacerdotis, uel eo inuito inferatur. arg. ff. de relig. & sump. fune. sunt personæ. Lau. Et ossa inde proijcienda sunt, antequam consecretur. de conse. di. j. ecclesiam. Ber.

f Excommunicatorum. No. ꝙ ratione dubietatis, aliquid admittitur, ꝙ aliter non admitteretur. xj. q. iij. nolite 1 & xiij. q. ij. æstimemus. & ff. de alimen. leg. l. iij. §. si duobus. Itē contingit ratione connexitatis. xiiij. q. v. deniq;. & lxxxj. di. cū omnibus. & ff. de sol. si alieni nūmi. & ff. de min. etiam. Item ratione difficilis separationis. ff. de neg. ges. cū actū. ff. de admi. tut. l. tutorē qui tutelā. Arg. cōtra. de pœ. di. v. sunt qui. & c. ij. & ff. ad l. Aquil. ita uulneratus. ff. de test. tu. duo sunt Titij. ff. de manu. test. cum ex pluribus. Ioan.

g Speciosa. xiij. q. ij. animæ defunctorum.

ABolendæ.

Gl. seq. dicit sepulturā dupliciter sumi, pro loco. & pro officio. & locus tripliciter. s. priuatus, religiosus, et sacer. In primo procedit uēditio, in reliquis nō.

h Sepultura. Sepultura dicitur locus, siue terra in qua fit sepultura. Si in tali terra nullus unquam fuit sepultus nec alias est locus sacer ut cœmiteriū, licite pōt uendi, & ex ea pretiū recipi. quia nemo cōpellēdus est de suo beneficiū facere, x. qō. ij. præcariæ. & quilibet suæ rei moderator & arbiter est. C. māda. ī re mādata. & iustū est, unicuiq; sua cōmitteř. C. de iu. nemo exterus. pōt ergo talis terra uendi, cum non sit religiosa uel sacra, 2 sed purus dř talis locus. ff. de reli. l. ij. §. purus. autē & C eod. tit. l. locum. & xij. quæst. ij. aurū. si enim in tali terra, aliquis sepultus fuerit, & de uoluntate 3 eius cuius erat locus, amodo sacer factus est. C. de reli. l. ij. ff. eod. l. ij. §. sed & si alius. quare uendi non pōt uel obligari: ut in l. prædicta. C. de reli. l. ij. & ff. de rerum diui. sacra. loca. in fi. & j. q. j. dictū est. De tali terra potest hoc ītelligi: uel de terra cœmiterij: quæ religiosa & sacra dř, licet in ea nullus sepultus fit. arg. ff. de rei uendi. quæ religiosis. & xvij. q. iiij. quisquis. & capitu. sicut antiquitus. & talis terra uendi non potest. xiij. quæstione secunda. quæsta est. & c. præcipiendum. Item dicitur sepultura officium sepulturæ: quod similiter uendi non potest, si clerici ad hoc teneantur: cū habeāt beneficium ab ipsa ecclesia, imo simoniam committunt. infra, de simo. non satis. & ca. cum in ecclesiæ corpore. 4 & xiij. quæst. ij. in ecclesiastico. & c. quæsta

Cœmiteriū, unde dicitur.

1 Et facit ad ea quæ ibi not. & xliij. dist. gescamus de quo ui de ꝙ dicā. ī. de homi. c. significasti. ij. uersi. ꝙ si discerni. Io. An.

† Alias, laicorum.

Sepultura an possit uendi?

† Alias, Hono. iij.

2 Differētiā inter locum religiosum, & sacrum quare no. xiij. quæſ. ij. in ecclesiastico Ioā. And.

3 Voluntate. hodie prophanū cēset, nisi ab epo dedicet Inno. hic. Lācelot. Deci. l. quid ergo. j. §. si uero mortuo. ď leg.

4 Vbi Tā. & Go. no. hanc maioriā, ubi ultra hic no. dicunt quoſdā dicer, ꝙ uas religiosū effectū, uēdi pōt ecclesiæ ab ecclesia ad instar uasorū altaris. x. qōe. §. hoc ius. Ioan. An.

quæſta eſt. Si uero nō teneantur ad hoc ratione beneficij, poſſunt iade accipere ¹ pretiū, quia de ſuo hoc facere non tenentur. xij. q. ij. charitatem. & ſ. de præſcrip. cum eſt officij.

ᵃ Exigere. Licet clerici exigere non poſsint, laici tamen compelli poſſunt pias & laudabiles cōſuetudines obſeruare, ſi quę ſuper hoc fuerunt. j. de ſimo. ad apoſtolicam. multa enim inhoneſte petūtur quæ honeſte recipi poſſunt. xviij. diſtinctione. de eulogijs. xiij. quæſtione ſecunda. quæſta eſt j. quæſtione ſecunda. placuit. & c. quā pio. ff. de uar. & extraor. cog. l. j. §. eſt quidem. xiiij. q. v. non ſane.

¹ Nō ex pacto. ſecūdū Ho. alias eſſet ſimonia ſecundū eū. j. d ſimo. ī tācū. & c. non ſatis. Io. an. Sed hodie ēt cū ipſis parochis uel conductitijs uicarijs palam paciſcunt adeo inualuit abuſus.

† Hodie uidentur diœceſani eorūve officiales colludere uel preciū participare cū multis parochis præſertim ubi ſunt canonici ſubiecti eccleſiæ matrici, q etiā palā quæſtū faciūt quare per ſecularem poteſtatē coerceri deberent.

in qua ſepeliēdi ſunt, certum pretium eccleſiæ perſoluatur: & infrà. Mandamus quatenus cū loci diœceſanus exiſtas, † inhibeas clericis, ne quicquā omnino præſumant exigere ᵃ hac de cauſa.

Greg. ix. epiſcopo. N.

Excommunicatus qui per ſuum presbyterum fuit abſolutus in morte, in cœmiterio ſepeliri debet, & ad ſatisfaciendum coguntur hæredes.

CAP. XIIII.

PArochiano tuo, qui excommunicatus pro manifeſtis exceſsibus, uidelicet homicidio incendio, ᵇ uiolenta manuum iniectione in perſonas eccleſiaſticas: ᶜ eccleſiarū uiolatione ᵈ uel inceſtu fuit, dum ageret in extremis per presbyterum ſuū, iuxta ᵉ formam eceleſiæ abſolutus, non debent cœmiterium & alia eccleſiæ ſuffragia denegari: ᶠ Sed eius hæredes ᵍ & propinqui, ad quos bona peruenerunt ipſius, ut pro eodē ſatisfaciant, cen. ſunt eccle. compellendi.

PArochiano. Diuiditur: quia duæ ſunt partes. Secunda ibi, ſed eius, Abb.

ᵇ Incendio. Incendiarij, utrum ſint ipſo iure excōmunicati, dicetur j. de ſenten. excom. ca. tua nos.

ᶜ Eccleſiaſticas. Iſti ipſo iure ſunt excōicati. xvij. qō. iiij. ſi quis ſuadēte.

ᵈ Violatione. Violatores eccleſiarū non ſunt ipſo iure excōmunicati, ſed tanquam ſacrilegi excommunicandi. xvij. q. iiij. ſicut antiquitus. & c. ſi qs domum. & cap. omnes. Idem eſt, ſi qs res eccleſiæ īuadat tāquam ſacrilegus excōmunicetur. ſ. de foro competenti. conqueſtus.

ᵉ Iuxta formam. De qua habes. j. de ſent. excom. ex tenore. & c. cum deſideres. j. reſpon. & c. à nobis.

ᶠ Denegari. Quia ex quo communicauimus ei uiuo, & mortuo communicare debemus. ſ. eod. ex parte & xxiiij. q. ij. ſane. Item eſt hic arg. cui unum ſacramentum conceditur uel negatur, & alia intelliguntur conceſſa uel negata. v. diſtinct. ad eius. xcv. diſtinct. illud. & xiij. q. ij. c. ul. Contra. j. de tornea. c. j. & j. de rapto. ſuper eo. ubi conceditur pœnitentia & euchariſtia, & tamen denegatur eccleſiaſtica ſepultura: ſed illud fit ad terrorem aliorum.

ᵍ Sed eius hæredes. Similem caſum habes. j. de rap. in literis. Et ita ex hoc c. & illo patet, quod hæredes, conueniuntur ex maleficio defuncti, licet nihil inde peruenerit ad eos, quamuis lis conteſtata non fuerit cum defuncto, cū ad eos bona defuncti peruenerint: ut hic dicit. & xvj. quæſ. vj. ſi epiſcopum. j. de uſu. tua nos. & intellige hæredem, eſſe hæredis hæredem. ff. de uerb. ſignific. hæredis. ſic hæres hæredis, teſtatoris eſt hæres. C de hære. inſti. l ult. nam & ſecundum leges hæres tenetur condictione furtiua. ff. de condi. furt. ſi pro fure. §. ſi cōdictio. In caſu etiā tenetur filius pro patre, licet nō ſit hæres. C. de primipilo. cum ex ſola. lib. xij. Quælibet enim actio ad hæredem & aduerſus hæredē trāſmittit, C. de contrahen. & cōmit. ſtipu. ueteris. & l. ultima. C. ut actiones ab hæredibus & contra hære. inci. l. una. & in delictis, licet ad hæredē nihil peruenerit ar. j. q. iiij. ca. eccleſia. §. itē peccato Iſraelitarum, uel Iſmahelitarū. uer. maxime. cum ex eo utilitas deferatur ignoranti. Tamen ſecundum leges, non tenet hæres ex delicto d functi, niſi inquantum ad ipſum peruenerit, uel niſi lis conteſtata fuerit cum defuncto. C. ſi ex deli. defun. l. j. Sed ex cōtractu, uel quaſi defuncti, hæres indiſtincte tenet. C. de act. & ob. ex depoſiti. & ff. de reg. iuris. ad ea. §. in cō tractibus. niſi in duobus caſibus. vnus eſt. ff. ſi mē. falſum mod. dixe. l. ſi duobus. §. ult. alius eſt. ff. de tributo. illud. §. ult. B.

TITVLVS XXIX.

DE PAROchijs & alienis parochianis.

Ex concilio Aphricano. †

Inter epiſcopum, ſubſtitutū epiſcopo hæretico, & ipſum epiſcopum hæreticum reuerſum, & ex diſpenſatione receptum, diuiditur epiſcopatus modo hic expreſſo.

CAP. I.

SI epiſcopus ʰ ex Donatiſtis ⁱ ad catholicā unitatem eſt conuerſus, ᵏ æqualiter īter ſe diuidāt ˡ eas, quæ ſic inuentæ fuerint, ubi ambæ partes ᵐ fuerint, id eſt, ut alia loca ad illum, alia ad alium pertineant ita ut ille diuidat, qui amplius temporis in epiſcopatu habet, & minor ⁿ eligat. † Quòd ſi fortè unus fuerit locus, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. ᵒ Sed ſi antiqui catholici, ſuum uoluerint, & illi ſuum qui ex Donatiſtis con-

† C. lxxv. ſub honorio Imperatore.

Hæres an ſemper teneatur ex contractu defuncti.

† Pro hac cōſuetudine Guido papę dec. delphi. cclxxxix. late Stepha. Bert. cōſ. cxvij. uiſo caſu. li. ij. ſed aliud d iure. Ia. ī l. j. & ibi Frā. Purp. num. 148. Frā. Ripa num. 70. ſi certū peta. Mar. Lauden. tra. de primogenitura. col. ij.

ᵃ Et loqtur de ijs q erāt in partibus Aphricæ ubi p̄ualebant Donatiſtæ ſecundū Inno. Ioan. And.

DE PAROCHIJS.

Supra uiſum eſt de quodā iure parochiali, quod cōſiſtit in funerando. Sed quia poterat dubitari d alijs iuribus parochialibus, ideo ſubijcitur iſte tit. Abb. Si.

De hac materia tractatur x. q. ij. & xvj. q. v. & xij. q. j. per totum.

SI epiſcopus. Habet quinque dicta, ad idē tendentia, quæ patēt in textu. Abb. Sic.

ʰ Epiſcopus. Id eſt epiſcopatus, & ſic ponitur contentū, pro continēte, uel e conuerſo continens pro contento. de cōſecra. diſt. ij. cum omne. R.

ⁱ Si epiſcopus ex Donatiſtis. Quod dicitur in iſto ca. diſpenſatiue dictum eſt. ᵃ xxiij. q. iiij. ipſa pietas. B.

ᵏ Conuerſus. Cum alius epiſcopus in illo epiſcopatu, iam erat creatus. Lau.

ˡ Diuidant. Scilicet uillas uel parochias, uel plebes.

ᵐ Partes. Id eſt, æquales. nomine enim partis, dimidia intelligitur. ff. de uerb. ſigni. nomen. ff. de uſu. etiā partis. Ber.

ⁿ Minor. No. meliorem conditionem minoris. Ber.

ᵒ Elegerit. Vt ſi pares ſint competitores mulieris, moribus

moribus & genere, is potior existimetur, quē sibi consulens mulier approbauerit. C. de nuptijs. uiduæ.

a Plurimorum. lxv. dist. c. ij. & iij. & s̄. de his quæ fi. à maio. parte ca. c. j. & s̄. de elect. c. licet in fi.

b Maioris temporis. Hoc ideo dicit, quia præsumitur citi⁹ mori. xiij. q. ij. illud. & in hoc est melioris conditionis.

uersi sunt plurimorum a uoluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, maioris temporis b episcopo deputetur. c Si autē ita plurima loca inueniūtur, in quibus ambæ partes fuerint, ut non posint æqualiter diuidi, uelut si in impari numero fuerint, distributis locis qui parem habēt numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quòd dictū est, cùm de uno loco superius tractaretur.

Ex concilio Maneteñ.

Presbyteri parochiales, dominicis diebus, et festiuis parochianos alienos ad missā admittere nō debent, si ex cōtemptu ad eorum ecclesiam accedunt.

CAP. II.

VT dominicis d uel festiuis diebus, presbyteri antequam missam celebrent, plebem interrogent, si alterius e parochianus in ecclesia sit qui proprio contēpto f presbytero ibi uelit missam audire, quē si inuenerint, statim ab eccl'ia abijciant.

Adrianus papa.

Episcopus parochianum alterius, sine ipsius licentia, ordinare non potest, nec eum aliter iudicare.

CAP. III.

NVllus episcopus alterius parochianum: iudicare præsumat, g & infrà. Nam qui eum ordinare h non potuit, nec iudicare potest.

1 Hoc reprehendit Pet. dicēs hoc definitū eo casu q̄d iuris: scilicet, q̄ deputetur epō maioris, posset tamen gl. locū habere, cum æqualitas ē in tp̄e, ad hoc de rescri. c. pe. li. vj. Ioā. And.

c Deputet̄. Quid si non conueniant inter se? Alternis 1 annis percipient reditus. ff. communi diui. l. cōmuni diuidundo. §. cum de usufru. Vin.

d VT dominicis. Supple statuimus.

e Si alterius. Alienus parochianus dicitur, licet ibi comparauerit domum non causa habitandi. solam enim habitationem, comparare in aliena ciuitate nō facit domicilium. ff. ad muni. libertus. §. sola. Secus si in utraq; causa inhabitādi. ff. eodem. assumptio. §. iuris prudentibus. Vin.

f Contempto. Bene dixit contēpto. quia ex iusta causa, absens bene potest audire diuina in ecclesia ad quā uenerit. argumen. vij. q. j. episcopi, uel presbyteri. xcj. distin. c. ult. & est simile de pœni. distin. vj. placuit. lxxj. dist. primatus. & ix. q. ij. p̄ totum. B.

g NVllus. Præsumat. Nisi eo domicilium trāstulerit. C. de incol. & ubi quis domi. habit. si in patria. lib. x. & j̄. eo. significauit. & nisi ibi deliquerit. j̄. d̄ rap. cap. j.

h Ordinare. Sic. ix. q. ij. per totum. Argu. contra. xxv. distinctio. perlectis ubi dicitur, quod archidiaconus potest iudicare, sz nō ordinare. Illud sic expone: sicut episcopus non potest alienum parochianum ordinare, sic nec iudicare. Secus est de inferioribus iudicibus, sicut sunt archidiaconi & cæteri prælati: qui possunt iudicare, sed non ordinare. Et ita argum. habes hic, quod sententia à non suo iudice lata non tenet. s̄. de iudi. at si clerici. ubi de hoc. & C. si à non compe. iudi. l. ij. & supra de consuetu. cap. ad nostram. nisi in casibus qui notantur. supra de foro competenti cap. cum sit generale.

Vrbanus tertius.

Finis parochiarū de quibus cōstat, uel finibus cohærētia præscribi non possunt.

CAP. IIII.

SVper eo uerò, quòd apud uos intelleximus dubitatū, an quod de finibus & his quæ finibus cohærent, i non præscribendis, statutum per canones k esse dignoscitur, sit in parochiarū limitibus sicut in prouincialibus admittendum: Respōdemus, quòd bene uidetur in utroque l seruandum, si fines legitima probatione uel alias indubitata fide cōstitit ecclesiastica ordinatione statutos.

Cælestinus tertius.

Si parochianus, seu diœcesanus domicilium transfert, primus prælatus ī eo iura episcopalia, seu diœcesana sibi non uēdicat: decimæ tamen prædiales illius parochiæ sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

CAP. V.

SIgnificauit nobis Aconeñ. episcopus, q̄ cū post recuperationē Aconeñ. ciuitatis, ad habitādū in ea se quamplurimi contulissent, qui ante generalem occupationem terræ sanctæ in alijs ciuitatibus regni Hierosolymitani elegerant mansionem: & infrà. F. t. mandamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, ut sibi nullam in prædictos Acoñ. habitatores m iuris

i SVper eo. Cohærēt. principaliter. siue intelligitur illud: quę religiosis adhærēt, religiosa sunt: ut C. de rei uen. quæ religiosis. & ff. de contra. emp. ī modicis. Vī.

k Per canones. Qui dicūt, quod limes præscribi non potest, ne prouinciarum termini cōfundantur. xvj. q. iij. quicunq; & c. licet. in regulis. & c. inter memoratos. Quod dicit parochiarum, exponunt quidam, i. episcopatuum. Nam canon prædictus, quicūq;. de prouinciarum limitibus tātū loqui uidetur, sed secundum hoc non traditur aliquid de capellis. Sed ueri⁹ uidet̄, q̄ōnem tantum fuisse propositā de parochiis: nam canones prædicti loquuntur de diœcesibus, i. episcopatib⁹. & q̄d dicit sicut in prouincialibus, potest exponi, i. episcopatibus. sed idē ītelligo in limitibus episcopatuū, 2 & parochiarū, & prouinciarum, ex quo ibi distincti sunt fines, præscribi non possunt per iura p̄dicta, cū eadē ratio sit in omnibus. & quod idē sit in omnibus, patet satis ex hac decre.

l In utroq;. Argu. quod idem iuris est in minoribus, quod in maioribus. ar. s̄. de p̄bē. maioribus. & s̄. de ap. ca. de appellationibus. Itē arg. q̄ de similibus simile debet esse iudicium. s̄. de rescri. inter cæteras. & s̄. de trāsla. inter corporalia. ff. de legit. nō posiūt. Itē ar. q̄ ubi est eadē rō, idē debet eē ius. s̄. de cōfir. uti cū dilecta. s̄. de cōsti. trāslato. c. nā cōcupiscētiā. ar. ff. ad l. Aql. illud. & C. ad l. Aql. l. fi. B.

m SIgnificauit nobis. Habitatores quia translato. domi-

Præscribi limes nō potest.

2 Hęc fuerunt limitata, ante aduētum Xpi: parochię post, lxxx. di. c. j. xcix. di. c. j. xiij. q. j. c. j. in g. b⁹ de hoc. Io. And.

a Sequit ibi domiciliũ habere uř, ubi morať, & ſi nihil in pṗria poſsi deat. Ioã. And.

† Ergo parochiani pñt oblationes & decimas ſubtraheř parocho non ſeminãti uerbum Dei, & multo magis ſeminãti fabulas quę ſtuarias, ſecundum Pan. hic & in c. cũ inter. col. x. de excep. Pau. de ca. cõſi. xxxviij. libr. j. Anto. cor. de poteſt. Regia qõ. lxxij. Fel. c. ueniẽs. j. col. ij. de teſti. Lapũs. alle. lxvij. qď-dam.

Decimæ pďiales & pſonales, quibus ecclesijs ſoluẽdę ſunt?

domicilio, ſubtracti ſunt eorum iuriſdictioni. ſupra de foro competen. propoſuiſti. xiij. qõ. j. c. eccleſias. §. quia ergo. & ibi dicitur quis habere domicilium, ubi habitat. ff. ad munici. municeps. §. miles. † Sed uidetur contradicere quædam lex. ff. de ſena. ſenatores. ubi dicitur, qď licet ſenatores domicilium habeant in urbe, retinẽt tamen ius in prouinci;s unde ſunt oriundi. Sed illud uerum eſt, quo ad honores, non quo ad onera. ff. ad munic. municeps. Lau.

a Prędiorum. Nota quod decimæ prædiales regulariter illi eccleſiæ debent dari, in cuius parochia prædia ſunt ſita. argu. xvj. q. j. ſi quis laicus. & infra, de deci. quoniam. & ca. cum contingat. ſic & ciuitati tributũ ſoluendum eſt, ubi ſunt agri. ff. de cenſi. forma. §. ſi uero. perſonales uero decimæ illi eccleſiæ debent dari in qua diuina audiunt officia. xvj. q. j. quæſti. & hic in ſi. idẽ dicit. Sed quid de illis, qui inhabitãt ciuitatem, & habent prædia & uineas extra, quæ nõ ſunt ĩ parochia alicuius, ſed ſita in terminis ciuitatis? Videtur eſſe hoc in epiſcopi poteſtate. argumen. infra de deci. quoniam. quia non poſſunt negari, quin ſint in parochia eius. Nõ tamẽ a ratione extraneum eſt, ut ratione domicilij decimæ perſoluantur ſi conſuetudo ita ſe habet. in talibus enim conſuetudo pიudicat. infra, de decimis. ad apoſtolicæ. & capi. in aliquibus. in fin. Ber.

dictionẽ uſurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus ſpiritualia non adminiſtrãt † diſtrictione qua conuenit cõpellatis, ita ꝙ ſi de agris in eorum parochia conſtitutis fructus percipiunť, & in ultra marinis partibus ratione prædiorũ a decimæ perſoluunť, deinceps eis ipſas cum integritate pſoluãt, dicto uero Acoñ. tanquã diœceſano ſuo, cogant de cæteris rñdere.

TITVLVS XXX.

DE DECIMIS primitijs, & oblationibus.

Hieronymus ſuper Ezechielem.

Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex ueteri lege debebantur.

CAP. I.

Ecimam partem omniũ frugũ, Leuiticæ tribui populus ex lege debebat. Rurſus ex ipſis decimis, Leuitæ, hoc eſt inferior miniſtrorum gradus decimas dabant ſacerdotibus. Erant quoq; & aliæ decimæ, quas unuſquiſque de populo Iſrael in ſuis horreis ſeparabat, ut comederet eas, cũ iret in templum in urbe Hieruſalem, & in ueſtibulo tẽpli, ſacerdotes & Leuitas ad conuiuiũ b inuitaret. Erant autem & aliæ, quas pauperibus recondebant. At uero primitiæ quas de frugibus offerebant, non erãt ſpeciali nomine diffinitæ, c ſed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorũ, nõ lege præceptam, ſed arbitrio magiſtrorũ d inolitam, quod qui plurimum. xl. partem dabãt ſacerdotibus, qui minimum, lx. & ſic inter xl. & lx. licebat e quodcunque uoluiſſent offerre. Quòd autẽ in Pentateucho f dubium derelictũ eſt, hoc ſpecialiter diffiniť, propter ſacerdotum auaritiã, ne amplius a populo exigant in primitijs g offerendis.

Paſchalis ſecundus.

Non poteſt congruè ſummari, propter uarietatem lecturarũ.

CAP. II.

NOuum genus exactionis eſt, ut clerici a clericis h decimas exigant, cum nuſquam in lege domini hoc legamus non enim Leuitæ a Leuitis i decimas accepiſſe leguntť. Illi ꝓfecto clerici, qui a clericis ſpiritualium miniſteriorum la-

DE DECIMIS, PRIMITIIS, & oblationibus.

Quia decimæ & primitiæ & oblationes ſunt de iure parochiali, ideo poſt tit. præcedentem, merito ſubijcitur iſte. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur xi. q. i. cum cunctis. §. de his uero. uſq; ad fin. & q. vij. per totum. xiij. q. i. per totum. de conſe. di. v. quadrageſima. De oblationibus tractatur x. q. i. & ij. xxv. quæ. i. per totum. & xiij. q. ij. §. nimirum. uſque ad §. item quæritur.

DEcimam. Diuiditur, quoniam primo agit de quotitate decimarum exprimens quatuor genera ipſarum. Secundo de quotitate primitiarum: ibi, At uero. Abbas Sicu.

b Ad conuiuium. xiij. q. j. c. eccleſia. §. his itaque. Ber.

c Diffinitæ. In qua quantitate dari debent. Ber.

d Magiſtrorum. No. hic arg. ꝙ opiniones magiſtrorũ ſunt fouẽdæ. unde Inno. opinionibus magiſtrorum non uult derogare. s. de reſt. ſpo. literas. & ĩ. de ſent. excõ. officij. a Et dicit lex, ꝙ ius conſtare nõ pt, niſi ſit aliqs iuriſperitus ꝑ quẽ poſsit ĩ melius ꝓduci. ff. de ori. iu. l. ij. §. poſt originẽ. Lau. Ex hoc textu nota, ꝙ licet magiſtri poſsint gloſſař ſicut placet quo ad primitias, non tñ quo ad decimas.

e Licebat. Nõ licẽtia diſpenſationis, ſed iuris cõmunis.

f Pentatheucho. Liber eſt, ſic dictus a penta ꝙ eſt quinque, & teuchos ꝙ eſt uolumen. quia in uno uolumine, qnque libri Moyſi continentur. Ala.

g In primitijs. Primitiæ enim tãquã debitæ exigunť. ſicut & decimæ. arg. xvj. q. j. reuertimini xxxij. di. ṗter hoc. & ĩ. e. quã ſit graue. Sed nunqd in pecudib⁹ datur primogenitũ? H. dicit de ducẽtis unum dandum loco primitiarũ. ‡ Sed quid ſi tot nõ habeat capita? tũc ſoluat æſtimationẽ ſecundum quantitatẽ illius numeri. Durum uidereť dare primogenitũ, ſi forte non haberet ultra duo capita uel tria, alias minimũ eſſet, ſi haberet quadringenta uel quingenta ſiue mille. Lau.

h NOuũ gen⁹. A clericis. Hoc ĩtellige. de dote eccleſię de qua clerici nõ debẽt dař decimas: ut xvj. q. j. qſti. Sed de ṗdijs ꝓprijs ſiue pťimonialib⁹ clerici debẽt ſolueř decĩas: ut xvj. q. j. ſi qs laic⁹. & hoc ſiue ṗdia ſint ĩ ꝓpria parochia clericorũ, ſiue ĩ aliẽa. B.

i A leuitis, ſ. ꝑtibus, qm̃ ſummis ſacerdotib⁹ ĩferiores decimas ſoluebãt. s. e. c. proxi. Vel nõ accipiebãt Leuitę a leuitis quibus ſpiritualia nõ miniſtrabãt. T.

a Cõcor. text. in l. unica. C. de ꝓfeſſo. qui ĩ urb. Conſtant. li. x. Io. an. Pentateuchus. Primogenitum animaliũ, an ſit pro primitijs.

‡ Et qď dř de xl. & lx. hẽt locũ in aridis & liqdis: ut not. xiij. q. j. §. ij. in prin. Goffre. & Ray. & Innoc. dixerũt ĩ hoc ſtandũ cõſuetudini nõ eſt cõſuetudo ĩ optiõe dãtis: ſecũdũ Innocẽ. & Goff. dicit ꝙ ſeruabitur cõſuetudo uicinorum. de cõſue. cũ olim. & ex multis eligeť mediocritas. x. q. ij. hoc ius. uel qď eſt minimũ. de re. iur. in obſcuris. lib. vj. hoc ultimũ recidit in dictum Inn. Ioã. And.

a Debent. Videtur contradicere principio: sed intellige principium. c. de dote ecclesiæ, ut dixi. ꝙ hic dicit, intellige de patrimonialibus. Vel posses intelligere, ꝙ hic dicit, de clericis coniugatis qui ab alijs clericis spiritualia recipiunt, 1 & hoc innuit litera, & ita planum est. Ber.

1 In his enim coniugati, & tonsurati non gaudent priuilegio. ĩ. de cle. cõiu. c. uno. ĩ fi. li. vj. Io.

Renũtiatio iuris nondũ cõpetẽtis, an ualeat.

EX multiplici. Primo ponitur querela. Secundo iudicum datio ibi, unde. Abbas.

b Quãdiu uiueret. Hic simpliciter & pure facta fuit cõpositio super decimis, ergo de omnibus præsentibus & futuris intelligẽdum est. unde si postea alias possessiones monachi acquisierunt, sub eadem compositione intelliguntur. ĩ. de priuil. quia circa.

c Quietas clamauit. Argu. ꝙ rebus nondum habitis, possit quis renunciare. ff. de acquir. hære. is qui. Argu. contra. ff. de regu. iur. qui potest. Sol. non potest quis renunciare iuri, antequam sibi competat: ut ibi dicitur: pacisci tamẽ põt: ut. ff. de pact. & hære. §. filiusfamilias. & de pac. l. j. & hoc secundum intentionem. R.

d Intentionis. Nota secundum intentionem domini papæ priuilegium fore intelligendum. sic etiam rescriptũ quo conceditur beneficium. s. de præben. c. ulti. & s. de rescript. mãdatum. Item argu. ꝙ papa per suum priuilegiũ siue rescriptũ non uult facere alicui præiudiciũ. s. de offi. ordi. licet. & s. de usu. pal. ex tuarũ. & supra de officio deleg. sup eo. & hoc ideo est hic, quia priuilegium illud, fuit tacita ueritate impetratum: unde non ualuit. quod si dixisset priuilegium non fuisset concessum. s. de rescrip. super literis.

e Eandem conuentionem. Et ita patet quod conuentio potest interuenire in spiritualibus, saltem inter ecclesiasticas personas. infra eodem. suggestum. & capitu. nuper abbates. & supra, de transact. cap. ij Sed ad hoc ut compositio sit perpetua, debet authoritas episcopi interuenire: ut supra de transact. decætero. & capitulo secundo, alias erit personalis: ut supra, de transactio. ueniens. & hic fuit compositio personalis: quia authoritas superioris, non interuenit: ut patet ex eo ꝙ dicit. s. quandiu uiueret. & sic in uita sacerdotis tantum durauit compositio.

f Contineatur. Nam si de compositione facta fuisset mentio in priuilegijs, & ex certa scia, papa derogasset huic cõpositioni. argu. s. de rescript. nonnulli & ĩ. de capel. mo. ex parte. Ber.

bores accipiunt, decimas eis debent. a

Adria. uigor. & herfor. episcopis.

Compositio super decimis, nõ tollitur per priuilegium sequẽs si de illa mentionem non facit.

CAP. III.

EX multiplici conquestione V. presbyteri accepimus, quòd cũ inter abbatem de Brudeia de consensu totius conuentus & prædictum presbyterum, talis intercesserit conuentio, scripto monachorum authentico roborata, quòd monachi dicto presbytero & ecclesiæ suæ de blado & uniuersis leguminibus quãdiu uiueret, b decimas persoluerẽt, exceptis minutis decimis, quas idẽ presbyter quietas c clamauit: idẽ abbas a nobis priuilegiũ obtinuit, ut de laboribus quos proprijs manibus aut sumptibus excolunt, nulli decimas soluere tenerentur: & infra. Vnde, quia non fuit nostræ intentionis, d per priuilegium nostrum couentioni derogare prædictæ: Mandamus quatenus abbatẽ & monachos: ut eandem e conuentionem (non obstante dicto priuilegio: nisi de ipsa contineatur f in eo) inuiolabiliter teneant & obseruent, uel exinde secum pacifice conueniant ap. postpo. compellatis.

Idem Thomæ Cantuariẽ. archiepiscopo.

Monachi tenẽtur soluere decimas prædiales de prædijs nouiter cultis, de quibus decimæ prius soluebãtur. CAP. IIII.

COmmissum est nobis: & infra. Peruenit ad nos, quòd monachi g de Bosse, ecclesiæ sanctæ Mariæ in cuius parochia commorantur, decimas ex integro nõ persoluunt. Ea propter mandamus, quatenus eas ut decimas de terris cultis in quibus olim domus constructæ fuerant, præfatæ ecclesiæ cum ea integritate h persoluant, qua priusquã in eadẽ parochia morarentur, solebant persolui cõpellas. Et sicut etiã de pascuis i olim decimæ persoluebant, ita nunc de eisdẽ ad frugũ fertilitatẽ trãslatis, decimas uolumus absq; diminutiõe psolui.

Alex. iij. Cantuariẽ. archiepiscopo. & eius suffraganeis.

Per excõicationẽ cõpellitur quis ad soluendas decimas de molẽdinis et alijs hic cõtentis: & cap. seq. h. d. cum seq.

CAP. V.

PEruenit ad nos: & infra. mandamus quatenus parochianos ue

COmmissum. Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio: ibi, ea propter. Abbas Siculus.

g Monachi. Non dicit hic de quibus monachis. unde si intelligis. c. de Cistercieñ. loquitur de possessionibus, quas non excolunt suis sumptibus. & laboribus, de quibus soluere debẽt decimas. infra, eodem. ex parte. Vel forte per subtractionem illarum decimarũ, parochialis ecclesia enormiter lædebatur. ꝙ esse non debet. infra, de uerborum signi. quid per nouale. argu. C. de prec. impera. offe. quoties rescripta. 2 Sed si uis ĩtelligere de alijs monachis planum est, qui decimas soluunt nisi de noualibus cultis suis sumptibus, & de nutrimentis animalium. infra, eodem ex parte.

2 Vide de test. c. cam fam. ij. sup ulti. gloss. Ioi. And.

h Integritate. Sic infra eodem. capitulo proxi & c. non est. & c. cum homines. & c. tua nobis. & decimasexta quæstione j. si quis laicus. ff. de pub. & uect. imperatores. Ber.

i Pascuis. Quæ dicuntur noualia, a quibus omnes religiosi sunt exempti: Dicas quod illa dicuntur noualia, quorum non erat memoria, quod culta fuissent. ĩ. de uerborum significa. quid per nouale. & quæ prius erant quasi inutilia: ut montani, paludes, unde parochialis ecclesia, nihil ante percibiebat, uel ita modicum quod sine læsione poterat amittere illud. & ita ista pascua non erant prius inutilia, uel area siue domus. unde non deberent dici noualia per ca. quid per nouale.

PEruenit. Capitulum istud & sequẽs per se patẽ.

Moleu-

ſtros monere curetis, & ſi opus fuerit ſub excõicationis diſtrictione cõpellere, ut de prouentib. molẽdinorũ a piſcariarũ, fœno, b lana, c decimas eccleſijs quib. debentur, cũ integritate perſoluant.

Idem Vintonień. epiſcopo.

CAP. VI.

NVntios: d & infrà. Mandamus quaten[9] parochianos tuos de apibus, & de omni fructu decimas perſoluere ec. diſ. compellas.

Idem Exoń. epiſcopo.

Decima fructuum, ſtatim cũ collecti ſunt ſolui debet non deductis expenſis.

CAP. VII.

CVm hoĩes de Hortona, de frugib. ix. partib. ſibi retentis decimam eccleſiæ cuius parochiani e ſunt, ſine diminutione ſoluere teneãtur: & ante quã id faciant, ſeruientib. & mercenarijs ſuis de frugibus non decimatis f debita totius anni, pro ſeruitio ſuo impendant, tũc demum de reſiduo decimam perſoluentes: Mandamus quatenus eos cogatis, ut decimam ſtatim frugibus g collectis perſoluant, atque de ſubtractis & retentis, dignam ſatisfactionem h exhibere procurent.

Idem monachis de Neucleń.

Priuilegiati ſup decimis, non ſoluendis, de his prædijs quæ ab alijs conducunt, † *decimam ſoluere tenentur.*

CAP. VIII.

DIlecti filij abbas & fratres ſanctæ Crucis, ſua nobis cõqueſtione monſtrarũt, ꝙ prædia unde decimas & in magna parte ſuſtentationem conſueuerunt habere, a pleriſque laicis conduxiſtis i & recepiſtis ad firmã. Vnde quoniã ijdem fratres ex hoc grauantur enormiter, k nec fuit intentionis l noſtræ aut anteceſſorum noſtrorũ, ut de poſſeſſionibus quas conduxiſtis, decimas nõ ſoluatis: Mãdamus quatenus de p̃dijs quæ a laicis conduxiſtis ĩ parochijs ſuis de quibus cõſueuerunt decimas ꝑcipere plenariè ſoluatis eiſdem, uel cũ ipſis amicabiliter componatis. m

Idem abba. & fratrib. Doloń.

Reuocatur priuilegium, ſi ex poſt facto ĩcipit enormiter nociuũ eſſe. †

CAP. IX.

SVggeſtum eſt ex parte ueſtra, quòd abbas & fratres monaſterij de Vrſiń. decimas a uobis auferre conantur: & infra. Diſc. v. mandamus, quatenus cum prædicto abbate & fratribus ſuper ipſis decimis componatis. nam quando Romana eccleſia, ordini ueſtro priuilegia n de decimis dedit, ita erant raræ abbatiæ multiplici.

a Molendinorum. Etiam ſi ſit ad uentum. ĩ. eod. ea transmiſſa. Bern.

b Fœno. De omnibus enim, quæ fidelis homo acquirit, debet ſoluere decimas. ĩ. eo. ex transmiſſa. & de uenatione. & de militia. xvj. q. j. decimas. & quæſtio. vij. quicunque. Ber.

c Lana. In pecudum fructu lac, lanaque fœtus habetur. ff. de uſur. l. in pecudum. & inſtit. de re. diui. §. in pecudum.

d NVntios. De apib. & omni fructu, licite acquiſito. infra. eo. ex transmiſſa. ſiue de animalibus. s̃. cap. proxi. ſiue intuitu prædiorum, ſiue intuitu perſonæ. s̃. de parochi. cap. ult. & infra eodem. paſtoralis. Ber.

CVm homines. Primo ponitur factum reprehenſibile. Secundo corrigi mãdat: ibi, mandamus. Abbas.

e Parochiani. Argu. decimas eſſe dãdas illi eccleſiæ ubi quis accipit eccleſiaſtica ſacramenta, etiam prædiales tamen contrarium eſt uerum, quod prædiales potius dari debent illi eccleſiæ in cuius territorio ſita ſunt prædia. ſupra, tit. prox. ca. ult. niſi conſuetudo in contrarium eſſet. ĩ. eo. cum ſint homines. Ber.

f Non decimatis. De omnibus enim ſatis & plantatis, & de omnibus fructibus poſſeſſionum & animalium, & de omnibus fructibus ratione prædiorum prouenientibus, nullis expẽſis. deductis decimæ ſunt ſoluendæ. infra eodem. non eſt in poteſtate. & capit. tua nobis. de alijs uero quæ proueniunt ex negotiatione & artificio, deducendæ ſunt expenſæ, & de reſiduo perſoluenda decima. infra eodem, paſtoralis.

g Frugibus collectis. i. quam citius & competentius ſolui poſſunt, quia tardius dare, peccatum eſt. xvj. q. j. decimæ. & qui nõ facit ſtatim, in mora intelligitur: unde periculum decimarum ad ipſum ſpectat. ff. de lega. j. cum res. §. ulti. & s̃. de commo. cap. uno. Sed quid ſi ſacerdos tunc recipere noluerit? non eſt periculũ illius. ff. de ſolu. qui decem. ſi tamen poſtea ſacerdos uoluerit recipere, rurſus incipit eſſe ruſticus in mora. ff. de actioni. empt. & uend. ſi per emptorem. §. quod ſi. ff. de no. ope. nun. prætor. §. pen. ff. quorũ. lega. l. ij. §. ult. ſemper enim poſterior mora, nocet ei per quem fit. ff. de peri. & commo. rei uendi. illud. ff. de uſur. debitor. Ala.

h Dignam ſatisfactionem. ſic xvj. qõ. vij. quicunque. & c. omnes decimæ. & quæſt. prima. ſi monachus.

i DIlecti. Conduxiſtis. Si propria non ſufficiunt, licitũ eſt clericis, cõducere aliena prædia: ut hic patet. & in aut. de ſan. epi. §. aliud. coll. ix. & ſic non obſtant quæ conſueuerunt ſignari pro contrarijs. ĩ. eo. ne cleric. uel mon. cap. j. ij. & iij. & lxxxvj. diſtin. peruenit. Ber.

k Enormiter. In hoc caſu, perditur priuilegium. ĩ. c. ꝓ xi. & ĩ. de uerb. ſignific. quid per nouale.

l Nec fuit intentionis. Forte habebant iſti etiam monachi, priuilegium ut de laborib. ſuis, decimas nõ darent. ſed iſtud priuilegiũ papa non uult extendi ad conductitias poſſeſſiones: & ſic debet conſiderari ſcribentis intẽtio. s̃. de reſcriptis mandatum. & c. ad aures. & ĩ. de præben. cap. ultim. & ca. cum cauſam. xxxv. quæſtion. iij. quod ſcripſi. & ſupra cap. iij.

m Componatis. Et ſic compoſitio, bene poteſt fieri ſuper decimis. De hoc dixi ſupra. eodem ex

n SVggeſtum. Priuilegia. ar. ꝙ ſecundũ diuerſitatẽ temporũ & uarietatem rerũ, priuilegia ſunt uarianda. arg. lxiij. diſt. c. quia ſancta. §. uerũ. & ĩ. de conſan. &

Decimæ cui eccleſiæ ſunt dandæ.

a Et quod dicit cui[9] parochiæ ſunt, ſupple. ĩ. cui[9] parochiani colunt prædia, ſecũdũ Hoſ. Ioã. And.

† Aliud enim ſuũ retinere: aliud ꝗ alieno queſtũ facere.

† Oldr. cõ. cclxij. Frã. Rip. de reſcri. reſpõ. vij. col. v.

a Et uis uerborũ: & ſic non ob. ꝙ dici poſſet, fortius eis ꝓuidendum in conductitijs quã in ꝓprijs: cũ de primis pẽſionẽ ſoluãt: de ſecũdis non, ſecundum Hoſ. Ioã. And.

Priuilegium multipliciter perditur.

ſan.& affini.non debet.xij.q.j.uidentes. Sed contra, quia priuilegia perpetua firmitate conſtare debent. xxv.q.ij.ca.j.& ij.Solu.quod ibi dicitur, uerum eſt & generale, ꝙ perpetua ſunt & immutabilia. ſed quod hic dicitur, caſuale eſt: & cauſa noua ſuperueniẽte, bene perditur priuilegium: puta ſi quis abutatur priuilegijs.xj.q.iij. priuilegiũ. & lxxxiiij. diſt. ubi iſta didiciſti. Item propter delictum ciuium, perditur priuilegium. xxv. qõ. ij. ita nos. Item per negligentiam ſpatij x.annorum. ff. de nũdi.l.j. Item per contrariũ factum. s̃.de præbẽ. pro illorum. & s̃.de conſtitut. cum acceſsiſſent. & infra, de priuileg.ſi de terra. Item cum enorme præiudiciũ alij inducit: ut hic,& j̃. de uerb.ſignifi.quid per nouale.& s̃.cap. proxi. unde uerſus:

Indultum tollit cõtemptus, crimen ab uſus.
Oppoſitum factum, damnum, tempus uariatum.

a Querelam. proponunt. ubi enim priuilegium ex poſtfacto recidit ad iniquum compẽdium, principis eſt æſtimatio.ff.de reg.iu.Neratius in fi.quia beneficia principalia ipſi principes ſolẽt interpretari. ff. de uulga. ſubſti. ex facto.ſi.lxiij. diſt.cap. quia ſancta. §.uerũ.

b EX parte. prædeceſſores. Scilicet paſchal. ij. & Grego. xvij.q.j. decimas.xij.quæſ.j. quia tua.

Gloſſ. ſequens tractat tria tempora, circa decimas monachorum primitiuorum. Paſchalis & Adriani, ultimo iiij.caſus excipit.

c Laborum ſuorum. Hoc intellge de proprijs poſſeſſionibus,& non de conductis ad firmam. s̃.eo. dilecti. Quia uero de decimis monachorum uarie loquuntur iura, ideo not.ꝙ monachi in primitiua eccleſia, decimas dabãt de prædijs & laboribus ſuis tanquam laici.arg.xvj.quæſtio.j.alia cauſa. & c.generaliter. & xij.quæſtio.j.duo.in fin.uſque adtẽpus paſcalis.ij. Poſtea uero idem Paſchalis & concilium Maguntinum ſtatuerunt, quod nec monachi nec religioſi nec alij communiter uiuentes decimas de ſuis laboribus ſoluerent.xvj.quæ.j.quæſt. & cap.decimas. Tempore uero procedente Adrianus papa ſolis Ciſtercieñ. hoſpitalarijs Hieroſolymitanis & templarijs conceſsit hoc priuilegium ut de laboribus ſuis quos proprijs manibus excolunt, decimas ſoluere non tenerentur. Alijs uero monachis conceſsit decimas tantum de noualibus, quæ colunt ſuis manibus, & de hortis & nutrimentis animalium ſuorum, ut hic dicitur, & ſic modo ſeruatur. Et ita eſt tenendum, quod Ciſterciẽ. templarij,& hoſpitalarij decimas de ſuis poſſeſſionibus quas ſuis laboribus excolunt ſoluere non teneutur: ut hic dicitur. & in duobus proxi.cap.ſeq. niſi pacto ad hoc teneant. s̃. eod. ex multiplici.uel niſi parochialis eccleſia enormiter læderetur. s̃.eo. dilect.& cap.ſuggeſtum & j̃. de uerbo. ſig. quid per nouale.uel niſi ſoluendo renunciauerint priuilegio ſuo. infra de priui. accedentibus. & ca. ſi de terra. Et hæc quæ dicta ſunt uera ſunt de monachis, qui populum non regunt: ſed ſi monachi habẽt populum, bene poſſunt recipere decimas perſonales & prædiales. xvj. q.j. moderamine. Hodie uero abbates Ciſtercieñ. & alij qui ſimili gaudent priuilegio de poſſeſsionibus. quas acquiſierunt poſt concilium generale, uel decætero acquirẽt, ſoluere tenentur decimas. j̃.eod.nuper. Taucr.

d De noualib. Quid ſit nouale, dicitur j̃.de uerb.ſig. quid per nouale. & j̃. de priuile.c.ult.ubi de hoc.Ber.

e LIcet. Proprijs manib. Et ſic loquitur de Ciſtercieñ. templarijs,& hoſpitalarijs quibus hoc priuilegium conceſſum eſt. s̃.e.c.prox.Ber.

f Traditis. Ad hoc enim nõ extenditur priuilegium, nec ad illas quas conducunt ab alijs, ad firmã. s̃.e.dilecti. Et ſic priuilegium intelligitur de proprijs poſſeſſionibus, quas colunt proprijs ſumptibus.

A D audientiam. Primo ponit paruam interpretationem, quam ſecundo reprobat ibi, mandamus. Iſtud ca. emanauit ad declarationem.c. ex parte. ſupra. eodem.

Vbi de hoc. ibi ẽt not. an ꝓ pter delictum canonicorũ, eccleſia perdat priuilegiũ. Ioã. And.

Decimæ an olim & hodie ſint per monachos ſoluẽdæ.

Quidam reprehẽdũt ut Gu. hãc concor. & duas ſe dicẽtes, ꝙ ñ faciũt. Tu dic, quod bñ faciũt. prima .n. probat ex ponẽdo vt ibi no. munus. ſ. decimam. ſecũda probat monachos laicos. Tertia probat laicos teneri ad decimas. Io. And.

Idẽ tñ in quibuſcunque alijs, ẽt nõ religioſis qui bus idẽo peteretur ſpãli priuilegio licet nõ in corpore iuris clauſo. Io. And.

tiæ ueſtri ordinis, ꝙ exinde nulli poterat de iure ſcandalum ſuboriri: ſed nunc intantum augmẽtatæ ſunt, ac poſſeſsionib. ditatæ, ꝙ multi uiri eccleſiaſtici, de uobis apud nos querelã ſæpe proponũt. a

Idem Terraconenſi archiepiſcopo.

Ciſterciẽſes, templarij, et hoſpitalarij, decimã prædiorũ ſuorum qui proprijs manibus aut ſumptibus excolunt ſoluere nõ tenentur, alij uerò religioſi non ſoluũt decimas de hortis et nutrimẽtis animalium, nec de noualibus quæ proprijs manib. ac ſumptibus excolunt.

CAP. X.

EX parte tua ad nos nouerîs perueniſſe ꝙ albi monachi & nigri,& q̃dam alij religioſi, ecclĩas tuæ iuriſdictionis reditibus decimarum occaſione priuilegiorum quæ ſibi Romana indulſit eccleſia ſpoliare præſumunt. Sanè nolumus te latere, ꝙ prædeceſſores b noſtri ferè omnib. rligioſis decimas laborum ſuorum c cõceſſerant. Sed ꝓdeceſſor noſter Adrian⁹ ſolis fratrib. Ciſterciẽſis ordinis, & templarijs,& hoſpitalarijs decimas laborum ſuorum quos proprijs manib. uel ſumptib. colunt indulſit: cæteris uerò ut de noualibus d ſuis, quæ ꝓprijs manib. uel ſumptibus excolunt,& de nutimẽtis animaliũ ſuorũ, & de hortis ſuis, decimas non perſoluãt: quẽ ſumus ſuper his imitati. Quare ij, quibus hoc indultũ eſt, hac occaſione decimas de alijs rebus eccleſiæ ſuæ non pñt ſubtrahere, uel ſibi aliquid ulterius uendicare.

Idem

Priuilegium ſuper decimis laborum, nõ extẽditur ad terras quæ alijs traduntur excolẽdæ.

CAP. XI.

LIcet de benignitate ſe.apo. ſit uobis indultũ, ut de laborib. quos ꝓprijs manib. e uel ſumptib. colitis, nemini decimas ſoluere teneamini: ꝓpter hoc tamen, non eſt licitum uobis, decimas de terris ueſtris ſubtrahere, quas alijs traditis f excolendas.

Idem.

Priuilegiũ ſuper decimis laborum etiam ea quæ non ſunt noualia comprehendit.

CAP. XII.

AD audientiam noſtrã: & j̃. Illud priuilegij capitulum praua

Inter-

quidā interpretatione [a] peruertentes, quo Cistercienſibus indulgetur, ne de laboribus quos proprijs manibus aut ſumptibus excolunt, aliquis decimas ab eis exigat: aſſerunt [b] ꝙ pro laboribus noualia intelligi debent: & infrà. Mandamus quatenus, nō permittatis hoc fieri. nam ſi intelligeremus [c] tantummodo de noualibus, ubi ponimus de laboribus, de noualibus poneremus. †

Idem Brixieñ. epo.

Decimæ noualium debētur eccleſiæ, in cuius parochia ſurgunt, ſi uerò non ſunt in certa parochia, debentur diœceſano, qui poteſt ſibi retinere uel alteri eccleſiæ concedere.

CAP. XIII.

QVoniā à nobis ſolicitudo tua requiſiuit, quid de decimis noualium tuæ diœceſ. tibi ſit ſtatuendum. Reſpondemus, ut ſi terræ quæ arabiles ſunt, intra certam alicuius eccleſiæ parochiam [d] fuerint, decimas earum (tua parte [e] retenta) eidem [f] eccleſiæ deputare, uel ad opus tuum poteris retinere.

Idē Remenſi archiepo.

Decimæ poſſunt exigi.

CAP. XIIII.

PArochianos: & infra. Cùm decimæ † non ab homine, ſed ab ipſo domino [g] ſint inſtitutæ, quaſi debitū [h] exigi poſſunt.

Idem ambia. epiſcopo.

Decima laico iure hæreditario concedi non poteſt.

CAP. XV.

AD hæc donationem decimæ, quam abbas ſancti S. de Monſtrali cuidam laico cōceſsit, per ſucceſsionem tenendam: (Quoniam ſanctuarium [i] Dei iure hæreditario poſsidere non debet) viribus carere decernas: & laicum (niſi decimam ipſam ipſi eccleſiæ liberè reſignauerit [k]) vinculo excommunicationis adſtringas.

Idem Macilieñ. epo.

Iudæi coguntur prædiales decimas ſoluere, aut prædia dimittere.

CAP. XVI.

DE terris quas Iudæi colunt, tuæ prudentiæ reſpondemus, ut eos ad decimas perſoluēdas, [l] uel poſſeſsiones penitus renuntiādas, cū omni diſtrictione cōpellas, [m] ne fortè occaſione illa eccleſiæ ualeant ſuo iure fraudari.

Idem.

Decimæ uel oblationes eccleſiæ laicis cōcedi non poſſunt & prælatus contra faciens eſt puniendus.

CAP. XVII.

QVamuis ſit graue

[a] Interpretatione. & male: quia priuilegium principis largiſsime interpretandū eſt. j. de uerb. ſign. olim. s. de dona. cum dilecti. & C. de bo. quæ lib. cum multa. in fi. ff. de conſti. princ. l. ult. & ff. de re iud. quidam cōſulebant. & infamiam iuris incurrit, qui priuilegium principis ſtricte interpretatur. C. de lega. l. ij. & uerba calumniāda nō ſunt. ff. ad exhib. l. pen.

[b] Aſſerunt. Et male: quia ſi uerbū eſſet ambiguum, latiſſima eſſet interpretatio facienda. ff. de conſtitu. princi. beneficium. uel ipſe idem princeps deberet ſuum priuilegiū interpretari. C. de leg. l. ult. & j. de ſenten. excō. inter alia. & s. de iud. cum ueniſſent. xj. qō. iij. §. ex his. & priuilegiū aliquid debet concedere, alias inutile eſſet. infra, de priuileg. in his.

[c] Intelligeremus. argu. quod a forma verborum ſine certa ſcientia, non eſt recedendum. xxxj. diſt. omnino. ff. de leg. iij. non aliter. & xxxj. q. j. §. quomodo uirginib⁹. C. de cad. tol. leg. una. §. ſi uero. & de conſe. diſtinctio. iiij. ſi quis presbyter. & ſupra, de transla. inter corporalia. & C. de procura. eius qui libertatē meruit. l. una. xxviij. quæſt. j. ſic enim. uerſi. cum uero, dicit ego dico non dominus.

QVoniā. Primo ponitur conſultatio. Secūdo reſpōſio: ibi, reſpondemus. in qua diſtinguit. Secundū membrum ꝓſequitur ibi, alioqui. Abbas Siculus.

[d] Parochiā. quid ſi ſint inſulæ? Conſiderandum eſt, cui prouinciæ adhæreant, & de illa prouincia ſunt. & ibi debent decimas, & ibi indicentur. ff. de iudi. inſulæ.

[e] Tua parte. eandem quā de antiquis percipis, & nō maiorem: quia nō debent in his duplici iure cenſeri. xij. q. ij. cognouimus. & j. eodem. cum in tua. & infra, de cenſib. eccleſijs. hæc eſt quarta. x. quæſtio. iij. unio. Vel intellige ſecundum diuerſam conſuetudinem locorum. ſupra, de ſepul. certificari. Argumē. contra. infra eo. cum contingat, ubi dicitur, quod de iure communi ad parochiales eccleſias pertinet perceptio decimarum, & ibi ſoluitur.

[f] Eidem eccleſiæ. ſed nōne dabuntur, ubi coloni recipiūt ſpiritualia. xvj. q. j. quæſtio? Reſpō. [1] nō: quia decimæ. & tributa, dantur ratione prædiorum, & non perſonarū. ff. de publi. & vect. imperatores. xvj. q. j. ſi qs laicus. & cap. decimæ. & ff. de cenſib. forma cenſualis. §. ſi uero quis.

PArochianos. Litera per ſe patet.

[g] Domino. ut xvj. q. j. reuertimini. & capit. de crimine ſunt. & q. vij. omnes de crimine.

[h] Quaſi debitum. Iſtud, quaſi, non eſt ſimilitudinariū, ſed expreſsiuum ueritatis, ſicut illud, [2] quaſi unigeniti a patre. & ex debito requiruntur. infra eodem. tua nobis. & xvj. q. j. decimæ. & c. ſtatuimus. & xiij. quæſt. ij. qui oblationes.

AD hæc primo recitatur factum quod ſecundo reuocari mandat: ibi, quoniam. Abbas Siculus.

[i] Sanctuariū. viij. quæſt. j. apoſtolica. & infra, de iure patron. conſuluit. Bernardus.

[k] Reſignauerit. & ita laicus, decimas poſsidere non poteſt. xvj. quæſtione vij. capit. j. & ſupra de præſcriptio. cauſam quæ. & ſic in feudum dari non poſſunt de nouo. De hoc dicetur infra eodem. quamuis & ideo ſi non reſtituat, debet excōmunicari.

[l] DE terris. Perſoluendas. Is enim ad quem ſpectat fructuum perceptio, fructuum onera ſubire cōpellitur. ff de uſufruct. ſi pendentes. §. pen. & l. hactenus. & ff. de pact. inter debitorem. & ff. de cenſib. forma. §. ſi uero quis. & ita ratione prædiorum, ſoluere debent decimas, & non ratione perſonarum: quia non ſunt de corpore eccleſiæ: unde perſonales decimas non perſoluunt.

[m] Compellas. prout traditur infra, de uſur. poſt miſerabilem. & c. quanto.

QVamuis. Primo ponit factum reprehenſibile.

† Alexā. cōſi. lxxxvj. lib. j. cōſil. xlvj. li. iij. Philip. Dec. cōſi. dxliij. cōſ. dxcix. numer. 4.

† In quātum uult qd' decimę ſit hodie d' iure diuino falſum ē Alfonſus toſta. late. 1. Reg. viij. q. clx. qō. ccij. & ſecundum theologos in 4. Sent. Tho. in ij. ij. q. lxxxvij. ſuſtentatio quidem miniſtrorū de iure diuino eſt: cæterū ſiue quota ſiue decimatio ipſa ceremoniale, aut ad ſūmum iudiciale qd' dam fuit.

[1] No. ſecūdū R. qui dixit hic confundi Cardinalē & ſequac. quæſt. loquit quando prædia ſunt in ipſa parochia: uel loquit d' perſonalibus. Ioā. And.

[2] Id ē uel pro tanto dicit quaſi ſecundum Hoſt. quia licet eccleſia cū parochiarijs nō cōtraxerit: ab eis petit ut ſic ſint ex quaſi contractu obligati. ad hoc inſtit. de obli. quæ ex quaſi contract. & ſic pōt legi ſimilitudinarie: nec p hoc excludet veritatē debiti. Ioan. And.

Secundo pœnam : ibi, statuimus. Abb.

a Disponere. Quod omnino eis non licet : quia de rebus ecclesiasticis, nulla est laicis attributa potestas. xcvj. di. bene quidẽ. xvj. q. vij. laicis. & s. de consti. ecclesia. & s. de reb. eccl. nõ alie. cũ laicis. & lxxxix. dist. quoniam in quibusdam. & cap. indicatum. & tales laici excõicandi sunt. xvj. q. ultim. nullus laicorum.

b Cõcesserit. Laici enim decimas sine peccato non possunt retinere. j. q. iij peruenit. & s. eod. prohibemus. Sed nũquid possunt dari laicis in feudum. Dicendum est quod non : quia decimæ sunt cibus in domo domini. xvj. q. j. reuertimini. & q. vij. decimas. decent eis dari, à quibus spiritualia recipiuntur. xiij. q. j. ecclesias. §. his ita. & præterea feudum transit ad hæredes, sed decimæ nõ. s. eo. ad hęc. & ita laicis concedi non possunt in feudum : quia eas possidere non possunt. supra de præscript. causam quæ. & xvj. q. vij. c. j. & j. qõ. iij. §. potest in vers. itẽ decimæ Deo mandatæ &c. [2] & hoc ideo : quia dantur intuitu diuini obsequij. xiij. q. j. c. ecclesias. §. his ita. & xvj. q. j. quæsti. & s. eo. nouum. & infra eo. tua nobis. unde in laicum cadere non possunt, sicut nec ius eligendi supra, de elect. sacrosanctã. & c. massana. Fructus uero decimarũ, bene possent cõcedi laico ex causa ad tẽpus uitæ [3] suæ: sed nõ in feudum. s. de loca. c. ij. quia etiam possent uendi ad tps. j. ne præla. uices suas. c. ult. Sed ius pcipiẽdi, ꝙ est mere spirituale. nõ potest eis in feudũ dari, uel etiã ad tempus rationib. præmissis cõcedi. Et est simile, cum dicimus vitulũ, fructũ uaccæ demõstramus, nõ ius, sed corpus. ff. de euict. vaccæ. & sic hodie decimæ in feudũ dari non possunt, sicut nec alia feuda. s. de feu. c. j. Et ea fuit causa, quare olim antiquis tẽporibus dabãtur in feudũ laicis, & ẽt alia feuda, ut uidelicet dfenderẽt ecclesias ab hæreticis & ab alijs oppressorib9. postea uero cum causa cessauit, nõ fuerunt cõcessæ. imo expresse fuit prohibitum : quia sine pacto, laici non possunt eas retinere. supra, de his quæ fiunt a prælat. sine consensu capitu. cum apostolica. & j. eodẽ. prohibemus. Et decimas ab antiquo concessas adhuc posident laici & eorum successores. tamẽ si aliqua noualia consurgunt, in decimatione nõ accrescũt eis. j. eo. tua nobis. propter rationem quæ ibi redditur in fi. Bernardus.

[1] Licet soluãt ęstimatione eius quod pceptura erat ecclesia a catholicoparochiano: quod dic ut j. de usuris. quãto. in fine. Ioã. And.

[2] Adde ꝙ nec etiam locare ad longũ tẽpus, nec ĩ emphyteusim. facit. l. fi. si ager vectig.

Decimæ q̃re olim fuerũt laicis in feudum concesse?

[3] Vitæ. idẽ Henr. Bo. hic, sed Ange. Claua. in v̄bo decimæ. §. xiij. cõtra tenet & veri9 nisi solemnitate seruata.

[4] Ita dixerunt oẽs antiqui & moderni

nimis, & diuini dignum animaduersione iudicij habeatur, ꝙ laici quidã, ꝙ sacerdotum est in ecclesiasticis rebus usurpant : maiorem tamen incurrũt formidinem, quòd fomitem sui erroris dicuntur in ipso clero, aliquoties inuenire, dum quidam prælatorum ecclesiæ decimas & ecclesias disponere [a] eis indulgent, & eos in deuia mortis impellunt, qui prædicatione eorum, ad uiam uitæ fuerant reuocandi : & infra. Statuimus, ut si quis alicui laico, in seculo remanenti ecclesiam, decimam, oblationemq; concesserit, [b] à statu suo sicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, succidatur : [c] & donec emẽdet, dolore suæ iaceat ruinæ prostratus.

Idem.

Statur consuetudini, an colonus soluat decimã ecclesiæ in cuius parochia sita sunt prædia an ecclesiæ ubi audit diuina, et pcipit ecclesiastica sacramẽta.

CAP. XVIII.

CVm sint homines in parochia unius ecclesiæ (sicut asseris) qui terras in alias parochias excolunt : tua discre. nos consuluit cui ecclesiæ de terris illis decimas soluere debeant : & infrà. Sanè [d] non est nobis facilè super hoc certum dare responsum : cùm authoritates sanctorũ patrũ, etiam sint diuersę. [e] Et ideo in huiusmodi dubitatione ad consuetudinem [f] duximus recurrẽdum, [†] & attendendum etiam si illæ ecclesiæ in uno sint, uel in diuersis episcopatibus constitutæ : quia difficile [g] nimis uidetur, ut una ecclesia in episcopatu alterius recipiat decimas cùm ex hoc episcopatuum fines confundi non immeritò uiderentur.

Ex concilio Lateranensi. †

Non potest laicus transferre decimam in alium laicum, etiam si cum titulo illam possideat. hoc dicit cum gloss.

CAP. XIX.

c Succidatur. id est suspendatur, ut innuit litera seq. donec &c. uel succidatur, id est, excommunicetur, uel suspendatur, uel deponatur, & hæc expositio probatur vigesimatertia. quæstione quarta. ipsa pietas. sed primum verius uidetur.

d Cvm sint. Non est nobis facile. quia quod à sanctis patribus nõ est definitum, nec nos definire debem9. ij. qõ. v. consuluisti. & qd' Apostolus non definiuit, nec nos definire debemus. xxxj. quæst. j. quod si dormierit.

e Diuersæ. non tamen aduersæ. sic. supra de ijs quæ fiunt à præla. sine consensu capit. cum apostolica. Quidam enim ibi dicunt, dandas esse decimas ubi recipiuntur ecclesiastica sacramenta. s. eod. nouum genus. & xvj. qõ. j. quæsti. Alij dicunt, quod ibi debent dari, ubi prædia sita sunt. supra eodẽ. quoniam. & s. de paroch. c. ulti. & xvj. q. j. si quis laicus. Sed facile est soluere [4] hanc diuersitatem, ibi debent dari personales decimæ ubi quis recipit ecclesiastica sacramenta: & si habet prædia in alia parochia, ibi debet dare decimas illorũ prædiorum: ut s. titu. proxi. c. ulti. & j. eo. ad apostolicæ. Si habet prædia in eadẽ parochia, ubi audit diuina. ibi debet dare decimas p̄diales & personales. & sic diuersitas illa potest intelligi. Et hoc est uerum, nisi consuetudo præscripta sit contraria. ut dicit hic. Bernardus.

f Ad consuetudinem. Nota quod in decimis persoluendis consuetudo attenditur sic. j. eo. ad apostolicæ. & ca. in aliquibus. in fi. Et intelligo, quod illa consuetudo sit præscripta [5] per quam iuri communi præiudicatur, quæ est optima legum interpres, alias non credo locum habere consuetudinem : ut supra, de cõsuetudi. cum dilectus.

g Difficile. non tamen impossibile : quia quod uix fit, tamen fit. si. ff. de iud. uix certis. quia si decimæ illæ sint intra limites alterius episcopatus nõ adherentes limiti, bene possunt tunc præscribi. dummodo habuerunt titulũ ex quo causam habent præscribendi. j. eo. dudum. s. de præscrip. ad aures quæ sic intelligitur. Si vis intelligere difficile. i. impossibile, quasi non posit percipere decimas in alieno episcopatu : tũc intellige de decimis in limite positis, & limiti adhærẽtibus : qa illæ præscribi nõ possunt : quia sic per cõsequẽs & limes scri

[1] q̃ iudicio meo ñ uiderunt du biũ decre. qd soluet non est facile. & secũdũ eos, frustra papa sic ponderauit hoc dubiũ loquit aũt decr. d colono partiario: qui pro cultura certam partẽ fructuũ recipit : puta dimidiã. de hac sua parte cui ecclesiæ soluere dbeat decimã forte dubiũ est, nã hæc ps videt sibi prouenir ex opera culturæ : & sic decimabit ut psonalis e contra si ex prædio prouenit. Ioã. And.

[†] Cõcor. tex. i l. mi nime. & in l. si de interpretatione. ff. d legi.

[†] Qd fuit ab Alexã. iij. anno. 1179. ut p Ioã. And. Ant. But. Cardi. flo. in ca. cum apostolica. de his quæ fiunt à prel. sine cõsen. ca. not. in cõsue. Paris. §. xxxvj. nume 18.

[5] Præscripta ĩ casu huius c. ñ est contra ius cõe, & sufficit tẽpus decẽ annorum, Panor.

P Rohibemus, ne laici decimas cùm animarum suarū periculo a detinentes, in alios laicos b possint aliquo modo transferre. Si quis uero receperit, & ecclesiæ non reddiderit, Christiana sepultura c priuetur.

Lucius iij. Strigon. archiepisc.

Decimæ personalis debetur ecclesiæ, ubi quis percipit sacramēta, licet alibi lucrū contigerit. In prædiali uero statur consuetudini, si in aliena parochia colonus prædium coluit.

CAP. XX.

A D apostolicæ sedis regimen: & infrà. Intelleximus ꝙ quædam cōsuetudo ī Hūgaria inoleuit: ut multitudo populi, plerunq; de parochia unius episcopi in diœcesim alterius transferatur: d in qua licet per multa tēpora morā traxerit, uterque tn̄ epōrum, tam is cuius parochiā reliquerunt, quàm is cuius parochiani sunt facti, decimationem requirit. Ideoq; t.nos duxit fraternitas consulendos, cui poti⁹ decimæ sūt reddendæ. Noueris igitur ꝙ æquū est, ut illi ecclesiæ decimæ personales e reddātur, ab eis in qua ecclesiastica percipiunt sacramenta. Super decimis uerò messium uel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quàm in ea in qua habitāt (quoniā a diuersis diuersa cōsuetudo f tenet) tu eligas ī hoc casu ꝙ per consuetudinē diu obtentam, ibidem noueris obseruatum.

Clemens tertius.

De omni fructu prædij soluendæ sunt decimæ.

CAP. XXI.

E X parte canonicorū ecclesiæ tuæ nobis est querela proposita, ꝙ quidam agricultores, cum simul uel diuersis tēporibus anni in eodem horto uel agro diuersa semina sparserint, non nisi de unius g illorū seminū fructibus, decimas illi persoluunt: & infra: Mandamus quatenus si noueris rē taliter se habere, agricultores illos, ut de omnibus h prædiorum fructibus, decimas absq; diminutione i persoluant, eccle.cen.compellas.

Cælestinus tertius.

Decimæ prædiales soluendæ, sunt, expensis non deductis.

CAP. XXII.

N On est in potestate hominum, cùm plātant arbores, uel aliqua semina terræ mandant: & infrà. Reuera sicut sancti patres in suis tradide-

mes præscribi posset: quod fieri non potest, ne fines episcopatuum confundantur: ut hic dicit. & xvj.q.iij. quicunq;. & c.licet in regulis. & c. inter memoratos. & idem est in parochijs limitatis. s̃. de paroch. super eo. & sic intellige quod dicit. Ber.

a P Rohibemus. Periculo & sic xvj.qō.j. ca.ulti. & s̃. de h's quæ fiūt a præla. sine consensu ca. cum apostolica.

b Laicos. Nec etiā in clericos sine authoritate epi. xvj.q.j.c.ult. & s̃. de ijs, quæ fi. a præl. cū apostolica. & infra, de iure patr. nullus. Sed nunquid de cōsensu. epi, possunt transferri in alios laicos, si laici isti habent decimas in feudum ab antiquo? Satis vr̄, 1 ꝙ illas, possunt dare in alios laicos de cōsensu episcopi in feudū, sicut ipsi habent: nec dicitur episcopus tūc illas dare in feudū. sic. s̃. de feud. ca. ij. sed si alias de facto possident illas nec laico nec clerico possunt transferre, etiā de consensu epi, ut dicit prædicta decr. cum apostolica in fin. Ber.

c Sepultura. Sic ergo q decimas quas iniuste possidet, detinet, & non restituit ecclesiæ ad quā spectant christiana sepultura priuari debet: sicut in usuris. 2 j̃. de usu quia in omnibus. Ber.

A D apostolicæ. Decimæ personales, debentur ecclesiæ parochiali, prædiales prædiali, nisi aliud habeat cōsuetudo. Sic cōmuniter summant doctores. sed hæc summatio nō congruit tex. in uersicu. sup. qui ponit casum ca. cum sint homines. s̃. eod. Communis diuisio. Secunda pars ibi, noueris. Abb.

d Transferatur xiij.q.j. per totum. & s̃. de parochijs. ca. ultimo.

e Personales. Hic ergo patet, ꝙ decimæ personales, semper dādæ sunt ubi quis percipit ecclesiastica sacramēta sic. s̃. de paroch. c. ult. Et dicūtur personales decimæ quæ potius contēplatione personæ soluunt: ut puta de negotiatione, artificio, & de militia. xvj. q. j. decimæ. & j̃. e. nō est & c. pastoralis. de quibus expensæ ante solutionē decimarū deducēdæ sunt: ut in c. pastoralis. Sed decimæ animaliū an inter personales, an inter prædiales sunt, quærit: & pōt dici ꝙ inter prædiales. ubi ergo pascuntur continue, ibi decimæ solui debent. ar. s̃. c. commissū. & ff. de ser. rus. præ. pecoris pascēdi. C. de uerb. sig. l. ij. Sed qd si ꝑ medietatē anni in territorio unius ecclesiæ, & ꝑ aliā medietatem: in territorio alterius ecclesiæ pascūtur? æquū est, ut diuidantur. 3 arg. s̃. de test. relatum. in fin. & j. q. j. cap. ij. & ca. ulti. & xij. q. ij. uulteranæ. eodē modo si continue iaceāt hic, & cōtinue pascantur ibi. ar. ff. ad municip. assumptio. idem esset si aliqui facerēt in una parochia & larē haberēt in alia, debent diuidere 4 decimas personales & oblationes.

f Consuetudo. Ius tn̄ cōmune in promptu est, quod illi ecclesiæ debent dari in cuius territorio sunt prædia: ut s̃. de parochi. c. ult. & s̃. e. qm̄. tn̄ statur cōsuetudini loci, si est præscripta: ut dixi. s. eo. cum sint homines. Nam & mulier ibi subit munera patrimonialia, ubi habet patrimonium siue prædia: personalia uero ubi habet domicilium. C. de mulie. & in quo loco munera sexui cōgruentia & honores agnoscant. le. j. lib. x. Lau.

E X parte. Prima pars ponit querelā. Secūda dat iudicem ibi, mandamus. Abbas Sicul.

g Vnius. Et male: quia qua ratione soluūt de uno semine, & de alio soluere tenentur siue eodem tempore, siue diuerso eiusdem anni, Quia una & eadem res diuerso iure censeri non debet. xij. q. ij. cognouimus. & j̃. c. cum in tua. & de conse. di. ij. comperimus.

h De omnib. prædiorum. Et etiā arborum. s̃. c. proxi. & de fœno & de lana. s̃. e. peruenit. j̃. eod. cap. prox.

i Diminutione. i. nullis expensis deductis. s̃. eo. cum homines. & j̃. e. ca. prox. & j̃. eo. c. tua nos. Ber.

N On est. Primo ponitur exordium. Secundo narratio: ibi, reuera. Tertio conclusio: ibi, uolumus. Abb. sicu.

1 Satis ui detur glo. sequit Hosti. ī sum. e. §. tertio quæritur. uersi. porro aliud ī decimis Ias. consi. clv. libr. j. sed Pan. & alij crebrius reꝓbāt, & Valeria. Zazius ī iiij. parte feudorū in fi. sed forti⁹ dico quod papa cum suo ꝑfacto primo cōsilio non potuit ullo mō diminuere: i⁹ laicorū ideo infeudatiōes q̄ tunc erāt factæ stāt & possunt illæ decimæ indistīcte sicut quodlibet prædiū uē di libere, & ita practicatur & hodie sufficit ꝓbare possessionē tēporis immemorialis, etiā nō ꝓbato titulo nec fama ut ꝑsumat infeudatio ante illud cōcilīū & hæc d̄ decimis ꝑ se si em̄ cōpetāt ratione certi castri uel loci, tunc indistincte cū uniuerso transeūt. ca. ex lr̄is d̄ iure pa. no. in consue. Paris. §. xlvj. q. iiij.

2 Et in alijs casib. qui nor. & quos not. s̃. d̄ sepul. c. ex ꝑte. Ioā. And.

3 Diuidantur. Thomas ij. ij. q. lxxxvij. artic. iij. Alb. in dictio. Vbo decima hosti. hic Stepha. Bert. cōsi. cclij. si animalia. lib. iij. ubi limitat si alia sit consuetudo.

4 Diuidere si tamē in utraq; habet domiciliū, & pariter frequentant. Pan.

1 Greg. ad Reginam Francorũ. Crede mihi: ꝙ cum peccato cõgregat, cũ dãno ꝑditur. Ouidius sine titulo. Nõ habet euẽtus, sordida p̃da bonos. Claudia. Quas male collegit fallacis dextra parentis, Has per⁹ nati dextra refundit opes, uide ꝙ dicã de cẽsi. ꝓcurationes ĩ gl. ut si. Io. An.

† Nõ seruatur nisi forte in locis ubi papa dñs est tpalis. hęc enim & ꝑsonales sunt de inuẽtiõe papę & ĩ Gallia non debent nisi consuetæ tm̃. unde de stagnis syluis cæduis pratis & alijs de quib. ñ est solitũ, nequeunt exigi, ut ẽt statuit Phili. pulcher & habet ĩ stilo parla. par. iij. ti. de decimis.

2 Et ut ibi no. licet solutum sibi nõ repetatur ꝓmissum tamẽ ipsa petere non potest: cũ turpis fuerit ꝓmissionis causa. ff. de uer. obli. gene

[a] De omnibus. Sic xvj. q. j. decimæ. & q. vij. quicũque & c. omnes decimæ. Bernar.

[b] Percelli. Et potest etiam ecclesiastica sepultura priuari, qui decimas non restituit. s̃. eod. prohibemus. & qui decimam non soluit. ad decimam partem (ut dicit Angelus.) reuocari meretur. [1] xvj. q. j. decimæ. & in fame & in penuria maledictus erit: ut ea. causa. qõ. j. reuertimini.

[c] Antequam. Hoc uerum est, in prædialibus decimis: ut s̃. c. prox. & j̃. eo. ca. tua nos. Secus ĩ personalibus. j̃. eo. pastoralis.

EX transmissa. Primo ponit decisam querelam. Secundo dat iudicẽ: ibi, quia ibi præmittit generalem rationẽ, ex qua infert cõclusionẽ ibi, mandamus. Et potuit esse ratio dubitandi, in isto. tex. quia uenti non nascuntur in loco, nec uidetur moueri ex Dei beneficio. ideo uidebatur quod decima ex tali molendino ad uentum nõ esset soluenda. Sed contrarium deciditur, quia & mare & uenti obediunt Deo Matt. viij. c. Itẽ quia terra in qua est tale molendinũ, subiacet oneri decimarum, unde sicut ecclesia ex tali terra perciperet fructus si coleretur: ita debet consequi de reditibus ædificij ibi constructi, per hoc. & c. commissum. s̃. eod. Abb. sicu.

runt scripturis, de uino, grano, fructib. arborũ, pecoribus, hortis negotiatione, dẽ ipsa ẽt militia, de uenatione, & de omnibus [2] bonis, decimæ sunt ministris ecclesiæ tribuendæ, ita ut qui de his eas soluere neglexerint, ecclesiastica districtione debeãt percelli: [b] & j̃. Volumus ergo & districtè p̃cipimus, quatenus antequã [c] ullas deducatis de bonis prædictis expensas, decimas ecclesijs ad quas pertinent cum integritate debita persoluatis.

Idem.

De redditib. molendini ad uẽtum, soluendæ sunt decimæ †

CAP. XXIII.

EX transmissa querela rectoris ecclesiæ de N. intelleximus: & infra. Quia fidelis homo, de omnib. quæ licitè [d] põt acquirere, decimas erogare tenet: Mandamus quatenus H. militẽ ad solutionẽ decimarum, de ijs quæ de molẽdino [e] ad uentũ prouenient, sine diminutione aliqua compellatis.

Inno. iij. Pistorieñ. episcopo.

Locator uel cõductor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

CAP. XXIIII.

A Nobis tua fraternitas requisiuit: & infrà. Cũ igitur quilibet [f] decimas soluere teneatur, nisi a præstatione ipsarũ specialiter sit exemptus: [g] Fraternitati t.t. responde. ꝙ a dantibus

[d] Licitè. Ergo uidetur, quod de illicite acquisitis, non teneantur decimam soluere ar. j. q. j. nõ est putanda. ubi de hoc: & sic meretrix de meretricio suo decimam soluere non debet, iuxta illud, non accipias mercedem prostibuli. & Esa. Non accipias mercedem meretricis, nec pretiũ sanguinis, & illud: Honorabis dominum Deum tuum de tuis iustis laboribus. ut in ca. non est putanda. & illicite acquisita, non sunt in bonis nostris. ff. pro soc. cum duobus. §. ult. Arg. cõtra, quod meretrix debet decimã soluere, quia non turpiter accipit. ff. de cond. ob tur. cau. idem & §. quoties. [2] Præterea delictum non præstat immunitatem. ff. de interdic. & rele. relegatorũ. §. ult. Criminosum enim non dignitas sed pœna debet comitari. C. de decur. ne quis. li. x. & illud euangelij: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis. ut xiij. quæ. v. qui habetis. & § seq. Quidam dicunt, quod de nullo illicite acquisito, potest fieri eleemosyna, uel etiam decima solui. Et sic nec meretrix, nec aleator, nec simoniacus nec histrio potest facere eleemosynam, uel decimã dare de tali lucro ꝓpter priora iura arg. ex hac litera. Alij dicunt (quod uerius credo) quod de illicite acquisitis, potest fieri eleemosyna, & dari decima, si de illis non competit repetitio, & dominium transferatur. & sic meretrix, histrio, simoniacus, & qui de mãmona iniquitatis uiuũt, id est per solicitudinem temporalem, aliqua acquirunt: decimam dare, & eleemosynam [3] facere possunt: & de eo quod extorquetur ratione officij. xiiij. quæstio. v. non sane. quia in his dominium transfertur, & non competit repetitio: sacerdos tamen, nõ debet recipere decimam a meretrice: ne uideatur ei impunitatẽ præstare: sicut quandoque oblationes aliquorum respuuntur ratione criminis. xc. distin. oblationes. xvij. qõ. iiij. miror. Alias si dominium non transfertur, aut si transfertur, & competat repetitio, non potest inde fieri eleemosyna, uel dari decima, cum non sit illius: quia aliena non potest aliquis cõcedere præter domini uoluntatem. j̃. eod. tua nobis. ut in usuris. & in simonia. s̃. de iureiur. debitores. & j̃. de simo. de hoc. & capi. ueniens in furto & rapina. Decimæ autem, quæ dantur ratione prædiorum, iuste accipiuntur ab ecclesia, & a quocunque etiam innasore, ex quo non dãtur ratione personæ. ecclesia enim suum recipit. [4]

[e] De molendino. s̃. eod. peruenit. & j̃. eodem. pastoralis.

A Nobis. Primo ponitur decisum exordium. Secundo ratio generalis: ibi, cum igitur. Tertio solutio: ibi, fraternitati. Quarto exceptio: ibi, nisi. Abbas Sic.

[f] Quilibet. Laicus: indistinctè nulla temporis præscriptione obstante. s̃. de præscrip. causam quæ. clerici uero secundum quod dicitur. s̃. eo. nouum.

[g] Exemptus. Cum enim decimæ sint tributa egentiũ animarum: & eas in signum uniuersalis dominij sibi retinuerit. xvj. q. j. decimæ. & infra eod. tua nobis. & quæ debentur diuina constitutione. j̃. eo. tua quomodo potest papa concedere priuilegium, de non dandis decimis contra præceptum diuinæ legis, contra quam dispensare non potest imo usq; ad animam & sanguinem debet defendere. xxv. q. j. sunt quidã & v. dist. in prin. & viij. dist. quæ contra mores? Dic quod nõ dat alicui priuilegium, de non dandis decimis: sed concedit ei administrationem decimarum, ut inde suscipiat sustẽtationem, & residuum conuertat in usus pauperum tali modo concedit monachis. sic posset etiam laicis concedere. Vel dic, [5] quod contra ius naturale dispensare potest remittendo decimas alicui specialiter: nõ tamen constitutionem potest facere, quæ omnino tolleret illud præceptum: quia ius naturale immutabile permanet. v. dist. in prin. uerum est insimul, sed non in indiuiduis. i. non potest omnino tolli, sed potest in quibusdã remitti: sicut illud ius naturale, qđ omnes homines ab initio sint liberi. in authen. quib. mo. nat. effi. legitimi. §. si quis uero. uer. postea uero. col. vj. immutatum est in quibusdam, sed non in omnibus: hoc enim fuit impossibile, quod omnes essent serui propter naturam correlatiuorum.

raliter. Io. And.

3 Quomodo ĩ excõicato, distinguit inter eleemosynam ei⁹ & oblationẽ. dicã. j̃. de sen. excõ. cũ uoluntate. super uẽs. eleemosynas. Ioan. And.

4 Recipit idẽ Hos. Pano. hic Pet. anch. rep. c. peccatum. co. xxij. q. v. de reg. iu. in vj.

Decimæ an possint per papã remitti?

5 Vel dic idem Pi. hic Phil. Dec. cõs. cxlvij. nume. 1.

Ius naturale, in quibusdã potest tolli per papã

& recipientibus a possessiones ad firmā de fructibus quos percipiunt decimæ sunt soluēdæ. Nisi ab eis ostendatur b quare ab huiusmodi sint immunes.

Idem Vercellensi episcopo.

Imperialis cōceßio, sub quacunque forma à solutione decimarum eximere non poteſt.

CAP. XXV.

j Tua: & infrà. Porrò cùm laicis nulla sit de spiritualibus c concedendi uel disponendi tributa facultas, imperialis concessio, quantuncunque generaliter d fiat, neminem potest a solutione decimarum eximere, quæ diuina constitutione debentur. e

Decimæ noualium non pertinent ad laicum, qui decimas habet in feudum. h.d. †

Nec occasione decimationis antiquæ (licet in feudum decimæ sint concessæ) sunt decimæ noualium usurpandæ: cùm in talibus nō sit extendenda f licentia, sed potius restringenda.

Idem eidem.

Sine deductione ſeminis & ſumptuum, debent dominus et colonus decimam ſoluere: & non cui uoluerint eccleſiæ uel pauperibus: ſed eccleſiæ cui debentur, nec ab hoc excuſantur propter malitiam clericorum.

CAP. XXVI.

Tua nobis f. intimauit, ꝙ quidā laici decimas ecclesiæ à clericis tuis peruersis machinationibus subtrahere moliuntur. Quidā enim ex eis, semē & sumptus qui fiūt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendā decimā asseuerant. Alij uerò de portione fructuum, quā à colonis accipiunt, partem decimæ separantes, eā capellis † suis, aut alijs clericis, aut etiā pauperibus conferunt, uel in usus alios pro sua uoluntate conuertunt. Nōnulli etiam uitā clericorum, tanquam abhominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere nō uerentur: & infrà. Verū, si ad Deum (à quo cuncta bona procedunt) assertores huiusmodi debitū respectum haberēt, ius ecclesiasticum diminuere non cōtenderēt, nec decimas (quæ tributa g sunt egentium animarum) præsumerēt detinere. Cùm em̄ Deus cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuersi qui habitant in eo. deterioris h conditionis esse non debeat, quàm dominus temporalis, cuius statutum i de terris quas exhibet alijs excolendas, non quidem deductis sumptibus, aut semine separato,

a Recipientibus. Sic infra eod. tua nobis.

b Ostendatur. Puta priuilegiū exemptionis, â præstatione decimarum, uel nisi haberet decimas illas in feudū ab antiquo. tūc dn̄s illas retinet sibi: licet hodie non posſit dari in feudum, c ut dixi. s̄. eod. quamuis.

Tua. Duo sunt dicta, ut in rubro. Secundum ibi, nec occasione. Abbas Sicu.

c De spiritualibus. Nec de temporalibus, etiam si ad commodū ecclesiarum respiciat. xcvj. di. bene quidē. & s̄. de iud. decernimus. In casibus tamē laici potestatē habent super clericis de licentia ecclesiæ. j̄. de fals. ad falsariorum. in clerico deposito incorrigibili. s̄. de iud. cum non ab homine. Itē ubi schisma faciunt, cū non possunt corrigi per ecclesiā. a xvij. distinc. nec licuit. xxiij. quæst. v. de liguribus & j̄. de sentē. ut famæ. Tanc.

d Generaliter. Puta cum dicit, concedimus cū omni honore & districtu, tibi possesiones tales, & sine aliquo onere uel grauamine: per talē concesſionē non concedit decimas, etiā si spiritualiter decimas cōcederet: quia ipsas de iure posset posſidere. ergo ipsas nō potest alicui concedere. j̄. eo. dudū. quia lex humana nō est supra legē Dei: sed subtus. x. di. l. imperatorum.

e Diuina constitutione debentur. Quasi ex debito. s̄. eo. parochianos. & j̄. ca. proxi. quia debent esse cibus in domo domini. xvj. qō. j. reuertimini. & q. iij. §. potest. vers. item decimæ Deo mandante. & q. vij. primum. & sunt tributa egentium animarum, ut ea causa. quæstione prima. decimæ.

f Non sit extendenda licentia. Hoc ideo dicit: quia laici sine peccato decimas posſidere nō possunt. xvj. quæstione. j. cap. ultimo. & supra eodem, prohibemus. & supra eodem, quamuis. Et ideo licentia ista non potest extendi ad noualia. Argu. contra. infra eo. ex parte ubi soluitur. si. s̄. de rescript. nōnulli. quia odia sunt restringenda, & fauor ampliandus. ff. de liber. & posthumis. cum quidam.

Tua nobis. Diuiditur. Primo ponit tres machinationes. Secundo ad eas respondet: ibi uerū. Tertio concludit: ibi, quoniam. Abb. Sic.

g Tributa. Vt xiij. quæst. j. decimæ. sed improprie dicūtur tributa: quia in tributis nō admittitur appellatio: ut ij. qō. vj. ei qui. §. diffinitiua. & §. quoties. sed super decimis bene admittitur, sicut in alijs causis vbicunq; aliqs grauatur. s̄. de ap. ut debitus. Item in tributis nō currit præscriptio. xvj. q. iij. c. placuit. §. potest. vers. ad hoc ecclesia. sed in decimis bene currit. s̄. de præscri de quarta. & ca. ad aures. Sed actione petuntur decimæ. Dixit Ioā. ꝙ petuntur per actionē confessoriā: quia ius præstandi decimas, est quædā seruitus. Vel potest dici, ꝙ petuntur rei uendicatione. xvj. q. j. moderamine. & c. reuertimini. Ecclesia enim dicitur habere dominium decimarū, licet nondū habuit posſesſionē, ut quidam dicunt: & satis rationabile est. Sed uerius est, ꝙ in hoc consistit priuilegiū ecclesiæ, ut re nondum tradita, ipsa facta sit domina. arg. de consuetudine. ex literis. & C. de sacr. san. eccl. ut inter diuinū. & sic. C. arbit. tut. l. iij. & C. de rei ven. si ut proponis. ubi hoc priuilegiū obtinet in minore, & in milite. Nec ob. ꝙ dicitur. ff. de polli. §l. ij. in fin. ubi dicitur, ꝙ nisi decima sit segregata ab alijs nō desinit esse in bonis prioris domini, sed aliud est cum decima debetur ex uoto. ut ibi, & aliud cū debet̄ d̄ iure, ut hic. uel petunt̄ cōdictiōe ex canōe. ; xvj. q. j. decimæ. & c. reuertimini. & ar. ff. de cō. ex le. l. unica.

h Deterioris. Imo melioris: quia plus punire, & plus bn̄facere pōt. C. de mo mulc. eos. xj. q. iij. qui resistit.

i Statutum. Id est pars conuenta, siue pensio.

e Vel nisi super hoc facta esset cōpositio, quæ pscripta eēt, secūdū Hos. qui remittit de trāsact. c. ij. s̄. eo. cū homines. Io. And.

a Et in casu. j̄. de ele. ubi periculū. §. præterea. lib. vj. & quandam quæstionē Vincē. hic an incidēter cognoscat d̄ numero: uide ad literā in Spe. de recō. § ij. post prī ci. & quod hic subdit ibi uide ī ver. & no. Ioā. And.

Decimæ sine peccato à laicis posſideri non posſunt.

† Anto. Rub. cōsi. xxxij.

Decimæ & tributa differunt.

† Alias, capellāis.

; Canōe, idē Ro. l. imperatores. nu. 3. de publi. ubi tenet quod etiā nouus posſessor tenet̄ ad decimas præteritas nō psolutas antiquum dn̄m. idē Federi. de Senis cōs. xciij. & ꝙ ecclesia habet electionē agēdi contra antiquum dn̄m uel nouū posſessorem, sed hoc nō seruat̄ siue personali siue hypothecaria uel quouis iudicio agat̄ qa debent singulis annis exigi.

necessario cum integritate persoluitur: nimis profecto uidetur iniquum, si decimæ, quas Deus in signum uniuersalis dominij sibi reddi præcepit, suas esse [a] decimas & primitias asseuerans, occasione præmissa uel excogitata magis fraude diminui ualeant, cum Deo debita sit solutio decimarũ intantum ut ad eas clericis exhibẽdas, quibus eas ipse pro suo cultu concesſit, laici si fortè moniti reddere noluerint, ecclesiastica sint districtione cogendi. Et cũ de cunctis omnino prouẽtibus, decimæ sint reddẽdæ sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ: sic & dominus [b] de portione quã percepit ratione terræ, decimã reddere sine diminutione tenẽt. Prætextu [c] verò nequitiæ clericorũ nequeũt eas (nisi q̃bus ex mãdato diuino debẽtur) pro suo arbitrio erogare, cũ nulli sit licitũ, aliena [d] cuiquã cõcedere præter domini uoluntatẽ: [e] & ĩ. Quoniã igitur pati nolumus, ut ecclesiarũ, & clericorũ iura præsumptione qualibet minuantur. Mandamus quatenus oẽs qui ratione personarũ, aut etiã prædiorũ decimas ecclesijs & clericis suæ dioecesis exhibere tenentur, ad eas cũ integritate reddendas ap. re. compellas. [f]

Idem abbati Sanctæ Colum. Seno.

Priuilegium super decimis nõ soluẽdis ecclesiasticæ personæ concessum, noualia comprehendit. hoc dicit secundum intellectum qui placet Panor.

CAP. XXVII.

iij EX parte tua: & infrà. Cùm tibi qđ maius est, sit concessum, ut uidelicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritatæ percipias: de noualibus † eas exigere satis potes: quia ubi maius cõceditur, [g] minus concessum [h] esse uidetur.

Idem Heliẽ. episcopo.

Negotiator de lucro decimã soluit, deductis expensis quas facit de pecunia decimata, expensæ uerò quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructibus soluitur decima, etiam non deductis expensis factis pro re restauranda.

CAP. XXVIII.

PAstoralis officij: & infrà. Explicari po-

Decimæ an sint tã per colonum, quã p eius dominũ soluendæ?

[a] Suas esse. xvj. q. j. reuertimini.

[b] Sic & dominus. Hoc intellige, cum recipit partem suam ante solutionem decimarum, secus si post: quia tunc illa iam decimata est. & hoc uerũ est, cum dominus aliquotam partẽ: puta tertiã uel quartã, uel etiã medietatẽ pcipit. tunc eñ uterque & colonus & dominꝰ tenetur soluere decimã de parte sua. sic s̃. eo. à nobis. Si uero certã partẽ puta duos corbes, uel tres tantũ colonus reddat domino, q̃tuncunq; percipiat iste colonus: tũc dominus de illis tenetur soluere decimas quia pars illa nõ est decimata, neq; diminuta, [1] licet de decimato aceruo descendat. Sed illud quæri potest, cui dãda sit decima de illis tribus uel duobus corbibus? Illi ecclesiæ in cuius territorio sita est illa terra? Nõ: quia iã percipit decimã totius à colono, & est contra illã regulam bona fides nõ patitur ut bis idem exigatur. ff. de reg. iur. bona fides. Parochiali ecclesiæ non debet dari: quia nõ est decima personalis. Satis potest dici quod debet dari ratione prædiorum, licet descenderit à decimato aceruo: sicut si aliquis donet alicui hunc corbem decimatũ. illi enim tenetur soluere decimam: quia ex lucro habet. colonus vero ille, q̃ duos corbes tantum uel tres soluit, tanto minus potest soluere parochiali ecclesiæ de toto aceruo: ut uidetur arg. op. ĩ. eo. cũ non sit. in fi. & istud æquius [2] uidetur, tamen ecclesia potest cõuenire possessorẽ, siue suo, siue alieno nomine sit in possessione, siue etiã sit creditor. xvj. q. j. si quis laicus. ff. de usufr. hactenus. decima enim tanquam onus sequitur possessorem: quia res transit cum onere suo. ĩ. eod. cum nõ sit. s̃. de pigno. ex literis. nec etiam pactum tuetur possessorem. s̃. de pact. plerisq;. ff. de pact. inter debitorẽ.

[c] Prætextu vero nequitiæ. Hoc ideo dicit: quia decimæ potius dãtur intuitu ecclesiæ, quã personæ. Sed nũquid teneor [3] dare decimas psonales ei, quẽ scio esse simoniacum, cum ipse sit suspẽsus. xxxij. dist. cap. præter hoc. §. verũ. Decimæ dãtur ratione diuini obsequij; ut hic dicitur. §. in uer. quib. eas pro suo cultu concesſit. & s̃. eo. nouũ. & xvj. q. j. questi. Itẽ quia ordines nõ debent ab eo recipi. ĩ. de simo. per tuas. Dico q̃ decimæ sunt dandæ illi. nã & Iudæus præstat personales decimas, quasdã quãdoque, sed non omnes licet non ratione diuini obsequij & prædiales. ĩ. de usur. quanto. Io. & s̃. eo. de terris. & per quãdam decret. quæ est in antiqua compilatione. & s̃. eo. c. ad audientiam.

[d] Aliena. i. ecclesiastica. xvj. q. j. in canonibus. & xij. qõ. iij. placuit. & xij. q. j. expedit. Secularia verò, potest princeps concedere alij. C. de quadri. præsc. per totũ. excipe creditorem. ff. de acquiren. rerũ do. non est nouũ. & in alio casu. xix. qõ. iij. si qua mulier. Vinc.

[e] Domini uoluntate. quia nõ remittitur propter hoc debitum, sed augetur. supra, de iureiuran. eam te.

[f] Compellas. Excõmunicari debẽt, qui decimas admoniti non soluunt. s̃. eo. c. & xxxij. dist. præter hoc. & bannum [4] domini Papæ cõponat. xvj. q. j. statuimus. Bern.

EX parte tua. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, cum tibi. Abb. Siculus.

[g] Conceditur. Sic xij. q. j. præcipimus. & xvj. qõ. ij. uisis. xcv dist illud. & ff. de reg. iur. non debet. ĩ. de do. post diuor. resti. p vestras. Et ecõuerso. cui interdicitur minus, & maius prohibitum esse videt. ĩ. de senten. excommu. cum illorum. argu. lxxiiij. di. gesta. & ff. de senato. qui indignus. & ff. de ser. expor. cui pacto. Itẽ est argument. quod beneficia large sint interpretanda. ĩ. de verborum significa. olim. supra, de dona. cum dilecti. in fine, ff. de constitut. princip. l. ulti. argumen. contra. supra eodem. tua. Sed ibi donatio decimarum laico facta, odiosa est cum peccato, & ideo non est extendenda licentia, sed est restringenda: ut ibi dicit.

[h] Concessum. Argumen. contra. infra eod. cum cõtingat. sed soluit ibi.

PAstoralis. Duæ sunt partes. Primo consultatio. Secundo responsio: ibi, ad quod. Et hæc subdiuiditur: quia primo tractat de expensis negotiationis. Secundo de expẽsis, quæ fiunt pro fructibus habẽdis. Tertio

[1] Adde q̃ posſidens debet soluere decimas. l. j. C. đ exac. tribut. lib. x. not. in cõsue. Paris. §. xxij. q. xlvj. cum. seq. dictũ tamẽ glo. reprobat p Pan. hic & bñ, quia dñs ob decimas minoris locauit.

[2] Et iustius secũdũ Host. qui ẽt hic no. q̃ dixi secũdũ eũ s̃. eo. l. cũ sint. Ioan. And.

[3] Teneor dic q̃ non ĩ notorio quia talis suspẽsus ẽ ipso iure. Henr. Bohic. hic.

† Sed in eisdẽ terris in priuilegio inclusis duntaxat nec etiã debet ad terras postea q̃sitas extẽdi c. cum capella. ĩ. de priuileg.

[4] Vt. s. iniungatur sub pœna pecuniaria. q̃ intra certũ diẽ soluat. tale eñ bannũ uel pœnã exigit ecclesia à rebelli clerico, uel laico. xxj. q. v. si q̃s cuilibet. nã hoc solũ bñ agit &c. abstinendũ tñ est diebus feriatis ab executiõe huius banni: ut ibi sic intelligit Hugo. & Hostiẽ. Ioã. And.

Tertio de his quæ fiunt pro re restauranda. Secunda ibi, expensas. Tertia ibi, nec. Abb. Sic.

a De molendinis & piscarijs. Permanentibus non emptis causa mercimonij. Bern.

b Necessarias. Necessariæ dicuntur impēsæ, sine quibus res fit deterior. ff. de impen. in reb. do. fac. l. impēsæ. & l. quod dicitur. ff. de verb. significat. impensæ. Bern.

Impensæ necessariæ quę dicuntur.

c Concessum. Nō iure scripto, sed tantummodo hic inuenitur, & non alias, sed cōsuetudine approbata, uel ratione, quæ est optima legum interpres. supra de consuetudi. cum dilectus. Bern.

d Acquisitas. Vel factas causa mercimonij. Bern.

e Deducendas. Hæc est ratio, quare deducuntur expensæ de mercimonijs, & non de fructibus & reditibus aliarū rerum: quia in negotiatione operatur manus hominis, sed in alijs præcipue operatur manus Dei. argu. lvj. dist. nasci. §. eo. non est. & §. eodē, cum non sit. hanc rationem assignat Vin. i Et tu adde aliam, ne bis eadem res decimaretur: quia tūc sunt decimæ personales.

f Expensas. Factas in eundo & redeundo & negotiādo & faciendo meliorem. Bern.

g Quasi de lucro. Ex hoc uidetur, qđ de omni eo, quod peruenit ad aliquem gratuito titulo, decima sit soluenda: sic ergo hæres, legatarius, donatarius de hæreditate, legato, & donato, debet soluere decimā: quia de omni licite acquisito, decimæ sunt soluendæ. supra, eodem ex transmissa. & arg. xvj. q. j. decimæ. & q. vij. c. iij. Super hoc dicas, quod filius hæres de hæreditate, decimam soluere non debet: quia una persona reputatur cum patre. C. de impube. & alijs subst. si quis duobus. §. ulti. & institu. de inuti. stipu. §. ei qui. & xxxv. q. iij. §. cōtradicimus. §. hac authoritate. & quia de iure naturæ sibi debita est. unde uiuente patre, dominus est. institu. de hære. qualit. & differ. §. sed sui quidem. & sola administratio deest ei. ff. de liberis & posthum. in suis. Quidam dicunt, quod extraneus hæres donatarius, legatarius (quia totum est ei lucrum) decimam dare debet. Alij dicunt, & melius, quod de immobilibus non tenetur quis soluere decimā: quia res ad quēlibet possessorem transit cum onere suo: ut infra eo. cum non sit. quoniam cum Deus alienam terram dederit filijs Israel, tantum de fructibus sibi dare decimas mādauit: & si de possessionibus decima daretur, cito possessiones deuoluerentur ad ecclesias. Sed nunquid doctor de collecta, & aduocatus de aduocatione, mercenarius de mercede tenentur soluere decimam? utique. xvj. quæst. j. decimæ. Bern.

1 Pl[9] placet Host. ista rō q̄ seq̄t, quā prima: qa verū ē, ꝙ sine Deo, nil possumus. Addit aliā ne clerici uideant improbi exactores. §. de censib. c. ex parte. & ne nimis locupletent cū aliena iactura. ff. de cōdict. indeb. nā hoc. maxime considerata natura hui[9] decimæ q̄ dicit consuetudina riā nō præceptoriā, quia personalis. Ioā. And.

stulasti, utrum quis possit de molendinis a & piscarijs, necessarias b expensas deducere, prius, quàm soluat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione cōcessum. c Ad quod respondemus, quòd licet circa res acq̄sitas d uel factas de pecunia decimata, cū ipsæ uendantur, credamus deducēdas e expēsas, f & de residuo, quasi de lucro g decimas persoluēdas, ut si vēdatur domus, ager, vinea, clibanus, molēdinū, grex, aut quælibet merces. h Expensas tamen quæ fiunt pro fructibus percipiendis, ex illis de quib. fructus proueniunt, nō credimus deducēdas, i etiā si fuerint decimatæ k q̄m l salua decima fructus efficiunt eorū qui faciunt ipsas expēsas. Fructus autem ipsos alienari posse non credimus, nisi cū m onere decimarū, Nec pro restaurādo n detrimēto quarumlibet rerū, ex quibus decimæ persoluunt, credimus o deducēdas expensas de prouentibus decimandis: p quia penes dominum, res permanent restauratæ, ut si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur uinea, portio mercis q depereat, uel totus clibanus destruatur. r

h Merces. Emptas causa mercimonij. de pecunia decimata. Bern.

i Deducendas. Quia tunc intelliguntur esse prædiales decimæ. 2 Bernardus.

k Decimatæ. Etiā si possessiones illæ sunt emptæ de pecunia decimata, uel sic etiam si expensæ illæ sint factæ de pecunia decimata, qđ melius uidetur. Bernardus.

l Quoniam. Istud quoniam, potius illatiue quam causatiue ponitur, secundum Vincentium, uel proprie, & melius.

m Nisi cum onere. Nota, ꝙ res transit cum onere suo. xvj. quæstione prima. si quis laicus. ff. de cō trahend. emptione. alienatio. infra eodem. cum non sit. supra, de pignoribus. circa finem. Bernardus.

n Nec pro restaurando. Hic respondet quæstioni propositæ.

o Credimus deducendas. Hoc speciale est in decimis, ꝙ nō deducuntur expensæ pro fructibus colligendis, uel etiam pro conseruatione alicuius rei: alias etiam malæ fidei possessor, deducit sumptus necessarios. ff. de petitione hæreditatis. si à domino. §. ultimo. & supra de in integrum resti. requisiuit. ff. de solutionib. Ioannes.

2 Pl[9] placet ꝙ loquat̄ d̄ decima lucri quæ ꝑsonalis ē: ꝙ uidetur in eo qui percepit fruct[9] sed si nō ꝑcepisset: videtur deducēda expēsa culturæ ꝓpter quā est uēditura carius. Ioā. And.

p Decimandis. Sed si emissem ad hoc ut uenderem, & antequam rem illam uendam, fecissem sumptus pro illa conseruanda, bene deducerem sumptus.

q Mercis. Mercis appellatio. proprie ad res pertinet mobiles. ff. de verb. sign. mercis appellatio.

r Destruatur. Si aliquid expenditur necessario, ad illius conseruationem illud non deducitur: ut dictum est supra.

Idem.

Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit.

CAP. XXIX.

Cum cōtingat interdum in tua diœce. & infrà. Cùm in quibusdam parochijs ad quasdam ecclesias uel personas ecclesiasticas, ab antiquo s pertineat perceptio decimarū, & de nouo fiant noualia in eisdem, quæris à nobis ad quam huiusmodi noualium decima incipiat pertinere? Vnde inquisitioni t. t. rñ. ꝙ cùm perceptio decimarum, ad parochiales ecclesias

Cum contingat. Diuiditur: quia primo ponitur quæstio. Secundo responsio. Secunda pars ibi. unde. Abbas. Siculus.

s Ab antiquo. Forte ex præscriptione. supra de præscript. ad aures.

Glossa sequens notat, quòd de iure &c. allega. duas concord. Demum duo contraria, & uni dupliciter, alteri tripliciter respondet.

De iure

de iure communi pertineat, decimæ noualium quæ fiunt in parochijs earundem, ad ipſas proculdubio pertinere noſcũtur, niſi ab ijs qui alias percipiunt decimas rationabilis causa oſtendatur per quam appareat, noualium ad eos decimas pertinere.

Idem epo Beluacenſi.

Decima omnium fructuum prædij, debetur ei qui decimas ibi præſcripſit, ſed ad aliud prædiũ præſcriptio non extẽditur.

CAP. XXX.

CVm in tua diœceſi quædam monaſteria & conuentuales eccleſiæ in multis parochijs maiores decimas percipiant, & minutas, de quibuſdam fructibus annuatim perceptis, non fuerunt decimæ perſolutæ: & infrà. Reſpondemus, quòd ſi fructus prædicti de illa terra proueniunt, de qua monaſteria uel cõuẽtuales eccleſiæ aliquos percipiebant ratione decimarum prouentus: eis proculdubio decimæ fructuum debentur eorum, cùm ipſis terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat una eademq; eccleſia, diuerſo iure cenſeri: alioquin parochialibus eccleſijs exoluãtur, ad quas de iure cõmuni ſpectat perceptio decimarum.

Idem Veſprimen. epo.

Laici eccleſias uel decimas donare nõ poſſunt, etiã ſi ſunt reges, nec ex eorum titulo præſtatur cauſa præſcribendi.

CAP. XXXI.

DVdum aduerſus fratres Hieroſolymitanos, hoſpitalis ſancti Stephani, te proponente in noſtra præſentia quæſtionem ꝙ ipſi decimas de laboribus ruſticorũ ſuorum Veſprimeñ. eccleſiæ debitas nõ permitterent tibi ſolui: & infrà. Comparentibus igĩt te ac ipſis ſtatuto termino corã nobis G. presbyterum cardina. tibi & eis conceſsimus auditorem, coram quo decimas terrarum, quæ per ruſticos hoſpitalis Veſprimen. diœceſ. excolunt, & de chirographa, & de nouacularia eccleſias quæ per ipſos hoſpitalarios detinẽtur, intentione tua de iure communi fundata petiſti.

a De iure communi. Patet hic expreſſe, quod decimæ de iure cõmuni pertinẽt ad parochiales eccleſias: vt xvj. q. j. ſtatuimus. & c. decimis. & c. ſi quis laicus. ergo nõ ſpectant ad epiſcopum. unde in decimis parochialium eccleſiarum, non debet epiſcopus aliquã habere portionem. Nam capitula quæ dant epiſcopo partem decimarum, loquuntur de decimis epiſcopalis eccleſię. Sed contra. ſ. eodẽ. quoniam. ubi dicitur, quod epiſcopus poteſt retinere partem ſuam de noualibus, quæ ſurgunt in parochia alicuius eccleſiæ. j. eo. dudum. ubi epiſcopus petit decimas, in diœceſi ſua poſitas fundata intẽtione ſua de iure communi, & ita nõ pertinet de iure cõmuni ad parochiales eccleſias: quia ibi obtinet epiſcopus. Dicas, quod de iure cõmuni tantum baptiſmalibus eccleſijs decimæ debent dari. xvj. q. j. de decimis. prout no. Hugo ibi. c. ſtatuimus. Quid ergo reſpondebis illi decr. quoniam? Dicas, ꝙ illa intelligitur per iſtã, uel potius loquitur ſecundum conſuetudinem loci. & illa decre. dudum. j. eo. poteſt intelligi de decimis. ſ. in parochia epi poſitis: qa illæ pertinẽt ad eundem de iure cõmuni, & de illis debet facere quatuor partes. xij. qõ. ij. quatuor. & c. vulteranæ. & c. uobis conceſſo. Vel illæ decimæ quas petebat epiſcopus Brixien. ad nullum pertinebant: quia nõ erãt in parochia alicuius eccleſiæ parochialis, unde ad epiſcopũ de iure cõmuni pertinebant: quia decimæ in poteſtate epiſcopi ſunt. xvj. q. j. in ſacris. & ſ. eo. quoniam. Vel dic, qđ illa decret. dudum. loquitur de conſuetudine: ut ibi not. in fi. illius gloſſ. quæ incipit ſic.

b Noualium. Hic ad alium pertinent noualia. & ad alium decimæ. Vnde ſignatur contra. ſ. eod. ex parte M. Illud intelligitur cum aliquis obtinet decimas per priuilegium: in quo caſu debet habere noualia: quia ex quo eis conceſſæ fuerunt decimæ ſimpliciter, & noualia quæ poſtea ibi ſurgunt. infra, de priuilegijs. quia circa. Nam uerbo generali ſimpliciter poſito ſignificabit decimas præſentis temporis & futuri. ff. de ſeruitutib. vrba. præd. ſi ſeruitus. & C. quæ res pigno. oblig. poſſ. l. ult. & xix. diſt. ſi romanorum. Sed hic loquitur cum habet decimas ex præſcriptione: quia per hoc non præſcribit noualia: & ſic intelligitur cap. ſequens. ſed hoc intellige allegato titulo & probato infra eodẽ. dudum. & in quadã decret. ex tra in cõcil. Lugd. ſ. de præſcript. quæ incipit uenerabilium.

c Rationabilis ca. Puta priuilegium, aliud non poſſent oſtendere, cum de iure cõmuni pertineat ad parochiales eccleſias: vt ſ. eodẽ. ex parte. & præſcriptio allegari nõ poteſt. Bern.

CVm in tua. d Minutas. Minutæ decimæ appellantur, partus animaliũ: & de pullis, ouis & hortis: ut ſupra eodem. ex parte. de quibus etiam loquitur. ſ. eo. ex multiplici.

e Ab antiquo. qa præſcripſerunt decimas illas. ſ. ca. proxi. Bern.

f Cenſeri. xij. q. ij. cognouimus. & infra de priuileg. quia circa. & ſ. eo. ex parte. ff. de uſucapio. eum qui. in fin. arg. contra. ff. de pecul. l. hinc quæritur. §. j. vbi dicitur, quod peculium quandoq; duplici iure cenſetur. Bern.

DVdum. Primo ponitur facti & proceſſus narratio. Secũdo ibi, nos igitur. ipſius diſſinitio. Prima ſubdiuidĩ in tres. Primo ponit actoris petitionem, & auditoris dationem. Secũdo reorum defenſionem, iudicis interlocutionem, & defenſionis fortificationem. Tertio ipſius defenſionis impugnationem. Secunda ibi, prior. Tertia ibi, cæterum. Abb. Sicu.

g Decimas. Sine inquietatione, ut libere percipi poſſet, talis uidetur fuiſſe petitio per ſententiam latam, ut dicitur in fin. Bern.

h De iure communi. Sic xvj. q. vij. omnes baſilicæ. & xviij. q. ij. monaſteria. Item uidetur hic, quod de iure communi pertineat perceptio decimarũ ad epiſcopũ. Sed cõtra. ſ. eo. c. proxi. & cum contingat. ubi de hoc dictum eſt, uel poteſt dici, & uidetur uerius, quod hæc allegatio non ponit ius quantum ad decimas, & ſic nullum contrarium: & de conſuetudine loci pertinebant

Decimæ ad quos ꝑtinẽt de iure cõi.

1 Portionem. imo quartã. c. cõquerente. de off. ordi. Pan.

2 Idẽ Innoc. ſ. eo. ad apoſtolicæ. & facit quod poſt eum ſcripſi. ſ. tit. proxi. ſuper rub. & in addi. Spe. eo. ti. verb. unica. Io. An.

No. hic Pe. Anch. qđ in dubio pſcriptio decimæ realis cẽſenda ẽ i. terrã cõcernẽs & nõ certã ſpẽm fructuũ. Idẽ Hoſt. Ioã. Andr. hic Card. flo. clem. j. in princ. col. vj. de ſupplẽ. negli. præl. put etiã natura eſt decimæ vñ ſi paterfa. uineam uel terrã frumentariã, ex qua ſoluebat decimã cõuerterit ĩ ſyluã uel ſtagnũ nõ tenet decimã ſoluere, ut ſæpe iudicatũ eſt in ſenatu. Pariſ.

Decimas habẽs, an habeat noualia.

3 Poſſet tamẽ allegare pſcriptionẽ ꝓdiorũ noualiũ, hoc modo: qa de paſcuis uel piſcarijs ualliũ uel cãneto aliquid prius ꝑcipiebat: licet forte modicũ: & de illo ꝑſcribẽs antiquas decimas etiã ꝑcipiat decimã. Ioã. an. ex quo eñ modicum quod noĩe decimæ ſolus ꝑcepit de certa terra cẽſetur oẽm decimã eiuſdẽ terræ præſcripſiſſe.

4 Ad idẽ. j. de re. do cap. ij. ſed iſti caſus ſũt ſpeciales: ſecundum Ioã. q hæc no. in cap. cognouim⁹. Item contra. ſ. e. ex multiplici vbi decimæ eiuſdẽ agri diuerſo iure cẽſent. Sol. illd' ꝑ ſpeciale pactũ Itẽ cõtra. ſ. c. ꝓxi. & cap. tua. j. Sol. ibi diuerſa ſũt, q̃ diuerſo iure cẽſent. & cõco. hæc decr. in fi. Inno. Ioã. An. Aret. cõſi. cliiij. co. iij. bal. l. fin. in fi. C. đ inof. teſta.

bāt hæ decimæ ad episcopum, & non de iure communi sed quantum ad ecclesias, quas petebat episcopus, fundata erat intentio sua de iure communi: uerius puta quod decimæ istæ non erant intra certam parochiā alicuius parochialis ecclesiæ, licet dicatur infra, ꝙ pertinebant ad ecclesiam sancti Stephani: ut dixi. s. eod. cū contingat. in gloss. quæ incipit, patet hic.

a Probaret. hic aperte uidetur, ꝙ qui allegat præscriptionē, tenetur probare titulū, ex quo habuit causam præscribendi. s. de proba. licet. argumē. & expressum uidetur. s. de præscri. si diligenti. Nā secundū canones, longa & longissima præscriptio differunt, sed in lōga præscriptione oportet probare titulum. C. de præscript. lon. tēp. diutina. C. de usu. pro hære. l. ulti. ergo & in longissima secundum canones, argu. contra supra de præscript. quoniam omne. & ca. uigilanti. ubi dicitur sufficere bona fides. & est contra id quod dici cōsueuit, ꝙ sufficit allegare titulum, sed non oportet probare. Ioann. dixit, quod isti erāt suspecti & ideo oportuit eos probare titulum, & iustū, quia propter suspicionem, quandoque transfertur probatio in alium, qui alias non cogitur. supra ut eccle. ben. ut nostrū. ubi de hoc not. sed super hoc dic ut dixi in ca. si diligenti. s. de præscript. ubi inuenies in quo casu probari debeat titulus, & in quo non.

b Concessionem prædictam. Quam si papa ex certa sciētia confirmasset, ualuisset: & ex ea sumpsisset uigorem, licet ex se nulla fuerit. argum. s. de pac. quoties. s. de transact. c. j. & xcvj. dist. bene quidem. & ij. quæst. j. in primis. Bern.

c Laicali. ut decimasexta quæstione septima, si quis

† Albert. Crātzius hāburgensis i ecclesiastica historia. lib. j. c. ij. testatur decīas chrīanis primū impositas nō a pōtifice sed a Regibus, ut in- ct stipēdia militibus, & sumpt⁹ facerēt. Saxones eñ tributorū nomē horrebant, sed decimas ñ recusabār, deinde pōtifices partem decimarum de disse laicis per speciē feudi, ut partē retinerent. facit. Io. an. c. i aliquibus in fin. j. eo.

Prior aūt hospitalis, in prædictis decimis & ecclesijs præscriptionē allegans, proposuit se non tibi teneri super his respondere, quòd cùm per auditorē, ad nostrā audientiā peruenisset. Mandauimus ꝙ idē prior præscriptionis titulū quē allegauit, ꝓbaret a qui B. regis ac reginæ Hungariæ priuilegia exhibuit, qui ecclesiā sancti Stephani ad quam dictæ ecclesiæ cùm eisdē decimis † pertinebant, in perpetuā eleemosynā hospitali donationis titulo concesserunt, confirmationis Clemētis papæ ꝑ. no. scriptum exhibēs per quod probare uolebat cōcessionē prædictā b plenum habere uigorē: & j.

Cæterū ex parte tua fuit propositum, ꝙ in decimis & ecclesijs a rege et rēgina donatis præscriptionē nō poterat opponere pars aduersa, quæ nec a donatione ipsorum initiū habere poterat, nec a cōfirmatione præfata tantum effluxit temporis, quod possit præscriptio cōfirmari, & sic donationis regis ac reginæ allegatus titulus nullus erat, Cum sacrilegij crimen incurrat qui ecclesias uel ecclesiasticū aliquid de manu recepe- rit laicali: c & j. Nos igitur cum donatores prædicti conferre non potuerint alijs, d quæ ipsi de iure non poterant possidere, e & per confirmationē prædicti Clementis super ecclesia sancti S. hospitali cū decimis & alijs pertinentib. a se factā, ēt si authentica appareret, iuri episcopali nullaten⁹ f derogetur: sententialiter prohibemus, g ne fratres hospitalis præsumāt ulteri⁹ impedire, quo min⁹ decimas pcipias memoratas, & pacificē possideas in futurum.

deinceps. unde titulus talis, habetur pro non titulo.

d Non potuerint alijs. j. q. vij. Daibertum. j. de donatio. inter uirum & uxor. nuper quia pro non dato habetur, quod ab alio donatur, qui non potest de iure donare. j. de iure patr. quod autem. in fin. Arg. contra. ff. de acquiren. rerum domi. nō est nouum. ff. de usufruct. quod nostrū. ff. de contrahenda empt. rem alienam.

e Possidere. decimasexta quæstione septima. capitu. primo. & s. de præscrip. c. causam quæ. quia spiritualia non cadunt in laicum. s. de electio. sacrosancta. & ca. massana. nonagesimasexta distinct. bene quidem. uersi. nunquam licuit laico anathematizare.

f Nullatenus derogetur. Nunquam enim intelligitur derogari iuri alterius, nisi hoc exprimatur. sexagesimaquinta. distinctio. Florentinum. & xcix. distin. ecce supra de authori. & usupal. ex tuarum. & supra de offic. deleg. supra eo. Ber.

g Prohibemus. Ex hac sententia uidetur, quod actum sit iudicio uti possidetis: & ex eo ꝙ dicit supra in prin. non permitterent tibi solui: per petitionem episcopi, uidetur actum petitorio. Sed standum est sententiæ. talia enim sunt subiecta, qualia permittunt prædicata. i Bernardus.

† Titulo. hic Ino. ꝙ præstat nō exhibere titulum ꝙ exhibere, sed uitio sum.

Iuri alterius regulariter nō derogat.

Idē in concilio generali.

Domini prædiorum cogi possunt, ut prædia dent colenda talibus à quibus sine cōtradictione ecclesia possit decimas consequi hoc dicit. usque ad. §. ille.

CAP. XXXII.

IN quibusdam regionibus quædam permistæ sunt gentes, quæ secundū suos ritus decimas de more non soluunt, quāuis cēseantur nomine Christiano. his nōnulli domini ꝑdiorum ea tribuunt excolenda, ut decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequātur, Volentes igit super his, ecclesiarū indemnitatib. prouidere statuimus ut ipsi domini talib. personis & taliter sua prædia excolenda cōmittant, ꝙ absq; contradictione ecclesijs decimas cum integritate persoluant, & ad id, si necesse fuerit, per cen. eccle. compellantur. h

Iste §. propter sui breuitatē, non summatur.

h IN quibusdam. Compellantur. Pactum enim non nocet ecclesiæ quin a quolibet possessore possit petere decimam: quia est onus, quod sequitur ipsam rem. s. eo. pastoralis. & ca. proxi. s. de pact. plerique. ff. de pact. inter debitorem. ff. de instito. si cum uillico. Argument. contra. ff. de pact. epistola. §. pactum. Si possessor patrem fructuum recipit, & dominus partem teneat, utterq; conueniendus est supra eo. a nobis. & ca. tua nobis.

i Similis glos. est. c. inter dilectos. s. de fide instr. Ias. l. stipulatio ista. §. hi q de uerb. obl. & ecōuerso. Bartol. Alex. d. l stipulatio ista. §. sicut autē.

Ex lege

a Ex lege diuina quas dominus suo dominio seruauit,& tanquam debita requiruntur.s.e. parochianos. & s.eo.tua nobis . & xvj.q.j.decimæ.Ber.

Glossa seq ponit dictum ad quod inducit duo similia,quod postea fortificat et determinat . secunda pars reci.per q.

Illæ quippe decimæ necessario soluendæ sunt, quæ debentur ex lege diuina a uel loci consuetudine b approbata .

Idem in eodem.

Prius soluendæ sunt decimæ, quàm census seu tributa : et si prius illa soluuntur,postea decimari debent .

CAP. XXXIII.

CVm non sit in homine,quid semen ferēti respondeat , quoniam iuxta uerbū apostoli : Neque qui plātat est aliquid, neq; qui rigat : sed qui incrementum dat Deus,ipsum quidē mortificato semine plurimum fructum affert : nimis auarè quidā in decimis defraudare nituntur , census & tributa, quæ interdū indecimata prætereunt, de frugib.primitus deducētes. Cum autē in signū uniuersalis dominij , quasi quodā titulo speciali sibi dn̄s decimas reseruauerit:nos & ecclesiarum dispēdijs , & animarum periculis obuiare uolentes , Statuimus ut in ꝓrogatiuā dn̄ij gn̄alis, executionē tributorū & cēsuum ꝑcedat c solutio decimarū , uel saltem hi ad quos cēsus uel tributa indecimata ꝓuenerint (qm̄ res cū onere d suo trāsit) per cen.ecc.decimare cogantur ecclesijs , quib.de iure debentur.

Idem in eodem .

Cistercien.templarij,et hospitalarij,de fructibus possessionū quas acquisierunt post conciliū generale de quo hic : decimas soluere tenentur : si de illis possessionibus prius soluebantur decimæ .

CAP. XXXIIII.

NVper abbates Cistercien. ordinis in generali cōcilio e cōgregati,ad cōmonitionē nostrā prouidè statuerūt:ne decætero fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quib.decimæ debeant ecclesijs,nisi forte ꝓ monasterijs nouiter f fundādis.Et si tales g possessiones eis fuerint pia fideliū deuotiōe collatæ,aut emptæ ꝓ monasterijs de nouo fundandis , cōmittant h alijs excolēdæ a quibus ecc̃lijs decimę ꝑsoluātur.

Ne occasione priuilegiorum suorum, ecclesiæ ulterius prægrauentur, decernimus ut de alienis terris & amodo acquirendis , etiam si eas proprijs manibus aut sumptibus excolunt,decimas persoluant ecclesijs , quibus ratione prædiorū antea soluebantur , nisi cum ipsis ecclesijs , aliter duxerint componēdum. i Et hoc

b Loci consuetudine.sic ergo attendit consuetudo in decimis.nec mirū : quia & in baptismo attēditur.de conse.dist. iiij.de trina.& ī matrimonio j. de cogna spirit.super eo. & merito seruatur consuetudo : quia æque punitur transgressor consuetudinis sicut transgressor legis. xj. distin. in his rebus.Et hoc potest intelligi de consuetudine ista, de qua habuisti supra eodem cum sint homines . & capitu. ad apostolicæ. ubi de hoc. 1 & dic de cōsuetudine approbata & præscripta, alias non obesset cōsuetudo supra de cōsuet. capitu.ultim. Si uero consuetudo est , quod detur duodecima pars . Vel minor, 2 talis consuetudo non sufficit , nisi sit approbata a papa quia non ualet talis consuetudo , quæ absq; mortali peccato seruari non ualet , quā tuncunque longa supra de præscri. quoniam omne. sed hic non potest habere bonam fidem : quia de iure diuino debentur , & ita non posset præscribere , ergo nec consuetudo ibi locum habere potest . hoc dico in laicis:quia clerici uel ecclesia contra clericos,non solum partem præscribere potest,sed etiam totam decimam.unde dicit decretum , qui minus dedit decimas,modo emendet. decimasexta quæstione septima.quicunque.j.B.

CVm.Diuiditur.Primo præmissa ratione punitur excessus.Secundo alia ratio,& excessus prohibitio:ibi,cum autē.Tertio alia ratio ibi,qm̄. Abb.sicu.

c Præcedat solutio,quia ut hic dicitur , illas sibi dn̄s insignū uniuersalis dominij reseruauit.s.e. tua nobis. & ideo sine aliqua diminutione expensarū, fiunt soluēdæ : ut ibi dr̄.& c.cum homines.sed non refert multū utrū præcedat solutio decimarū exactionem tributorum uel census:quia solueret dn̄s de parte sua,& colonus de sua tenet.s.e.a nobis.& c.tua nobis.Respondere potest,licet uterq; cōueniri possit , melius & cōmodius est ecclesiæ conuenire unū, quā plures.ff.de exercit.le. j.§.ulti.& l. seq. Et distinguitur in casu isto,utrum dominus percipiat certā partem,tertiam uel quartam , siue duos corbes uel tres tantum . De hoc dicitur.s.eo. tua nobis.

d Cum onere . Sic s.eod.pastoralis. ff. de contrahen.emp. alienatio . & s. de pig. ex literis. Ber.

NVper . Duæ sunt partes . Primo ponitur statutū Cistercien. Secūdo cōfirmatio & prouisio papæ : ibi, ne occasione.Abb.

e Generali concilio . Quod secundū Ioā.fuit factum,anno domini . M. ccxv. pontificatus Inno.anno. xviij.

f Nouiter . Et ita in casu isto,obtinet priuilegium adhuc antiquum .

g Tales. s. de quibus decimæ solui debeant .

h Committantur. Interim antequam ædificētur ecclesiæ, ut illi coloni soluāt decimas de illis terris.idem esset, si ipsi ijdem colerēt eas. infra eo.ca.

i Componendum. Et sic compositio in decimis , potest fieri per sacerdotem supra eodē. ex multiplici . quæ personalis uidetur , nisi per superiorem fuerit confirmata. s.de transacti. ueniens. Sed nunquid Cistercien. & alij monachi , non habentes populū possunt præscribere decimas?Non ur̄,quia decimas de iure habere nō possunt:ut xvj. quæ.prima peruenit.ergo eas nō possunt præscribere. s. de præscrip.causam quæ . Sed uidetur hic , ex quo nomine compositionis eas possunt habere , quod eas possint præscribere . Satis posset sustineri,quod non possint præscribere decimas , ut in prædicto capitulo causam quæ.& s.eodem titulo.dudum . decimæ enim intuitu diuini officij , tantum debitæ sunt iure diuino. s.eod.tua nobis . sed isti nemini subministrant spiritualia,

Trāsgressor cōsuetudinis, æque punit̄ sicut trāsgressor legis.

1 Vel hic cōsuetudo in ꝑsonalib. locum hēt licet & illæ uideantur iure diuino deberi.xxiij.q. v. dicat. Io.An.uel d̄ cōsuetudine theutonicorū : ubi certi corbes vel mēsure dātur ꝓ decima,siue coloni aliq̄d habeāt siue non & forte rōne īcertitudinis toleratur, scd̄m Vinc.Ioā. And.

2 Minor. imo ualet cōsuetudo ī omni foro etiā cō scientiæ ꝑ ea quæ dixi in c.parochianos s. e. & ita practicat.

Decimæ an possit ꝑscribi ꝑ religiosos populum non habētes.

tualia,& decimæ istis tantũ per priuilegia conceduntur: quia iure cõmuni eas habere non possunt, alias superfluum esset priuilegium: quia quæ de iure cõmuni competũt, superfluũ est precibus impetrare. C. de thesaur. l. j. lib. x. ff. ad muni. l. j. unde si isti allegarẽt præscriptionẽ, necesse haberent ostendere titulum, qui eis daret causam præscribendi. s. eod. dudũ. quæ loquitur de hospitalarijs Hierosolymitanis, qui de iure cõi decimas possidere non possunt: & ideo in his personis, quæ de iure cõi possidere non possunt, necessarius est titulus, & sic potest intelligi. s. d. pscr. si diligẽti. ubi de hoc.

[a] Alios. hic habes argu. quod res inter alios acta, alijs præiudicat.

[b] Interdicimus. Ad alienas ecclesias pertinentes. Istud potest intelligi de decimis laicis in feudum cõcessis, in nulla persona ecclesiastica ad quam non pertinent, recipiat illas in pignus: ut si penes laicũ remaneant, citius redeãt ad ecclesiã, ad quã pertinẽt saltem post mortẽ. cũ in decimis nõ habeat locũ successio. s. eod. ad hoc. licet succedãt hæredes in decimis antiquitus concessis in feudum, & hac rõne sufficit, si laicus de consensu epi, decimas tales alij ecclesiæ donauerit. s. de ijs quæ fi. à præl. sine cõs. ca. cũ apostolica. Ecclesia vero ad quã pertinẽt, bene põt eas in pignus recipere: qa per hoc citius rehabebit decimas suas, cum tunc non teneatur computare fructus [2] in sortem. j. de usur. c. j. & c. conquestus. & supra, de feud. cap. j. Idem esset & multo fortius, si laicus de facto tantum decimas retineret. & hæc fuit prohibitionis causa, ut per hoc prouideretur ecclesijs, ad quas istæ decimæ peruenire debent.

[1] Hoc est ex hac extẽsione, q̃ facit hic papa, qa aliter non pjudicasset, secundũ Host. Ioã. And.

[†] Istud c. cũ seq. videtur sumpta ex capitulis Caroli magni ut in effectu habent apud Ansegisũ, lib. j. cap. xcv. c. cix.

[2] Si abstinet a seruitio uasallij. Ioã. And.

ipsum ad alios [a] regulares, qui gaudent similibus priuilegijs, extendi uolumus & mandamus: ut ecclesiarum prælati promptiores, & efficaciores existant, ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum, eorumq; priuilegia diligentius & perfectius studeant obseruare.

Gregorius nonus.

Breue est, & ideo non summatur.

CAP. XXXV.

INterdicimus uniuersis personis ecclesiasticis, ut decimas detentas a laicis ad alienas [b] ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis non præsumant.

TITVLVS XXXI. DE REGVLARIBVS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

Ex concilio Maguntinensi. †

Non potest quis ad religionem admitti, nisi uolens, & in ætate idoneus.

CAP. I.

NVllus [c] tondeat, nisi in [d] legitima ętate & spõtanea [e] uoluntate.

Ex eodem.

Impubes monasteriũ ingressus, post annum à parentibus reuocari non põt, hoc dicit primò. Pubes per uim ingressus, post annum exire, uel à parentibus reuocari non potest. hoc dicit secundò. Abbas Sicu.

CAP. II.

SI quis ante annos legitimos [f] tonsuratus est sine consensu parentũ suorũ: si parentes ipsius intra annum [g] non reclamauerint ad principem, [h] aut ad propriũ episcopum, uel ad [i] missum dominicum, in clericatu permaneat. [k] Si uerò post legitimos annos per uim [l] clericus [m] factus est, & nec ipse, nec parentes eius intra annũ ad memoratas personas reclamauerint, in clericatu permaneat, [n] sicut is de quo superius dictum est.

Ex concilio Toletano.

Clericus secularis, utens habitu & nomine monachali, cogitur ut fiat monachus, uel ab hoc desistat.

CAP. III.

VT clerici, qui se fingunt [o] habitu & nomine monachos, & non sunt, corrigantur: ut ueri

DE REGVLARIBVS. &c.

Suprà uisum est de clericis secularibus, et rebus eorum, meritò restat uidere de regularibus, & rebus eorum. Vel sic: Quia uirorum ecclesiasticorũ duo sunt genera, quoddam clericorum secularium, quoddã religiosorum: ideo uiso primo genere, meritò subijcitur de secundo. Abbas Sicu.

De hac materia tractatur xvij. q. i. & q. ij. & q. iij. & q. iiij. c. hanc ergo. §. sed & notandum. usque ad fin. q. & xix. q. i. & q. ij. & q. iij. & xx. q. i. & q. ij. & q. iij. & q. iiij. & i. q. ij. per totum.

[c] NVllus tondeatur. Scilicet, ad protendendum, ut sic fit monachus. xx. q. j. illud. clericus tamen post vij. an. potest fieri: quia tunc est doli capax. xxviij. distin. de his. & lxxvij. dist. quicunque. & capit. in singulis. Sed ar. cõtra. s. de præb. super. ibi dicitur, quod pueri non sunt idonei ad beneficium obtinendum.

[d] In legitima ætate. s. xiiij ann.

[e] Spontanea uoluntate. Quia si coactus, non ualeret. x. quæst. iij. præsens clericus.

[f] SI quis. Tonsuratus. Vt fiat monachus, uel regularis canonicus. xx. q. ij. si in qualibet.

[g] Intra annũ. Et diem xx. q. ij. puella. & tutor contradicere potest, intra idem tempus, ut ibi dicitur.

[h] Ad principem. i. ad papam, de consecr. dist j. corpora. uel ad principem, id est. prælatum ecclesiæ. Ber.

[i] Ad missum. i. vicariũ episcopi, qui gerit uices suas. s. de institu. ex frequẽtibus.

[k] Permaneat. quo ad parentes: quia post annum filium reuocare non possunt: ut hic patet. & xx. q. ij. puella. ipse uero puer quãdocunque usque ad finem xiiij. an. posset resilire. infra eo. significatum. & cap. cũ simus. postea uero non poterit exire. [3] xx. q. j. illud.

[l] Per uim. illatam sibi a parentibus.

[m] Clericus. i. monachus.

[n] Permaneat. Quia ex mora tanti temporis, præsumitur consensisse, & intellige si potuit reclamare. j. de sponsa. ad id quod. & j. q. j. constat. j. de despon. impu. de illis. ij. alias autem non teneret monachus. supra. quod metus causa. perlatum.

[o] VT clerici. Fingunt. Not. q fictio siue simulatio qñq; fit ex honesta cã, qñq; ex inhonesta causa xxij. q. ij. vtilem. & xxiij. q. ij. dñs. & si aliquis simulat religio-

[3] Imo poterit usq; ad finem quindecimi anni qđ dic ut j. eo. c. j. lib. vj. Io. And. Monachũ quis se fingit, ex duplici causa.

monachi ſunt, uel ueri clerici. a

Ex concilio Arelateñ.

Nouitia quæ ſponte ſe ingeſſerit actibus profeſſarũ, per hoc cenſetur profeſſa. h. d. & eſt caſus multum notabilis.

CAP. IIII.

VIdua ſi ſponte b uelum conuerſionis, quamuis non ſacrum ſibi impoſuerit, c & in eccleſia inter uelatas oblationem d Deo obtulerit, uelit nolit, ſanctimoniæ habitũ ulterius debet habere. Licet e ſacraméto firmare uelit, eo tenore uelamen ſibi impoſuiſſe, ut deponere poſſet.

Gregorius tertius Anath. ſubdiac.

Monachus temerè ad aliud monaſterium tranſire, uel peculium habere non poteſt.

CAP. V.

IOannes frater: & infrà. Præſenti iuſsione mandamus, ut ne quem monachũ de monaſterio in monaſteriũ f temerè migrare liceat, nec eorũ aliquẽ peculiare g quicquam habere. Sed ſi hoc pręſumpſerit, monaſterio in quo ab initio conuerſatus eſt, ſub abbatis ſui regula, competenti coerctione reddatur. h

Ex regiſtro Gregorij.

Vbi eſt dura congregatio uel religio, requiritur in profitente plena pubertas, ſcilicet tempus xviij. anno. h. d. habito reſpectu ad mentem litera. Et eſt textus ſingularis.

CAP. VI.

QVia i in inſulis, dura eſt congregatio monachorũ: Pueros k in eorum monaſterijs ante xviij. annũ, l † ſuſcipi prohibemus.

Alexander tertius archiepiſcopis & alijs eccleſiarũ prælatis per Galliam conſtitutis.

Si Ciſtercienſis ſine licentia ſui abbatis, ad aliud monaſterium tranſit, ad proprium monaſterium regredi cogitur.

religionẽ ex honeſta cauſa, ita quod proteſtatio præcedat, nõ nocet. ſ. de ijs quæ vi me. cauſa fi. prælatum. ubi de hoc. Simulatio uero inhoneſta facit monachũ. & compellitur redire ad monaſteriũ, propter dolum ſuũ. xxvij. di. quod interrogaſti. xxvij. q. j. vidua. & j. c. proxi. ita iſti clerici fingunt ſe monachos ex honeſta cã ab initio, ex quo datur eis optio. Sic etiam dico in matrimonio, ꝙ ſi aliquis per dolũ eo propoſito copuletur alicui mulieri ꝙ nolit ſtare legitime cũ ea & hoc ſit paratus probare, non eſt audiẽdus quia in ſpõſalibus ſiue matrimonijs, recurritur ad cõmunem intelligentiam verborũ. j. d ſpo. ex literis. 1 Arg. eſt hic ad quæſtionẽ illius, qui finxit ſe mulierem, & ſuſcepit habitũ in monaſterio monialiũ, ut poſset corrũpere monachã. 2 & in c. quod interrogaſti. Bernardus.

a Veri clerici. Et ſic datur eis optio, vtrũ uelint eẽ clerici uel monachi. ſi. ſ. de ele. cum cauſam. & ar. xvj. q. j. nemo poteſt. Arg. contra. j. c. proxi. & xxvij. diſtin. interrogaſti. ubi cõpelluntur in monaſterio remanere. Sic poteſt ſolui: hic cõſtabat eos tales eſſe, licet ſtarent in habitu monachali: in cõtrarijs non conſtabat: imo tanquam ueri monachi ſtabãt, & ſe gerebant, unde non audiuntur uolẽtes iurare cõtrariũ.

b VIdua. Sponte. Secus ſi per uim. ſ. de ijs quæ vi met. cau fiunt. perlatum. Tanc.

c Impoſuerit. Ipſamet uidua uelum cõuerſionis ſibi poteſt imponere, ut hic patet. & xxvij. q. j. viduas. poteſt ẽt illud recipere a ſacerdote. j. de cler. uel uouen. cõſuluit. & xx. q. j. vidua. aut ab epiſcopo. ꝙ met. cau. perlatum. uelum uero 3 conſecrationis, a nullo recipiunt. xx. q. j. deuotis. ſolæ enim uirgines conſecrantur: ut c. deuotis. & c. placuit ea. q.

d Oblationẽ. Deo obtulerit. Reſpicit loci conſuetudinẽ, ubi forte velatæ offerunt panẽ ad euchariſtiã cõficiendã. ſi. xxvij. q. j. vidua. & ita eoipſo, ꝙ ſic ſtetit in eccleſia cũ alijs, monacha iudicatur. xxvij. diſt. quod interrogaſti. & xx. q. j. quẽ progenitores. Si uero alias habitaſſet ibi etiã longo tempore, nõ iudicaretur monacha. in auth. ut conſti. quæ interpre. circa med. col. vj. & ideo cõſueuit dici, quod habitus ſine profeſsione non facit monachum. j. eo. porrectum.

e Licet ſacraméto. ſ. tantũ. ſed ſi adiuuetur alijs bonis præſumptionib9, & pſona honeſta ſit. tunc forte ad plenã pbationẽ poſſet ſibi deferri ſacramẽtũ. 4 C. d reb. cre. in bonæ fidei. ſ. de pb. ſicut cõſuetudo. ſ. d iureiu. c. ulti. 5 & etiã ſine iuramẽto, ſi haberet alias pbationes. ſ. qd me. cau. perlatũ. Vinc. Sed hæc uidua nõ potuit probare per legitimas probationes, ſed allegabat fictionem ex alia cauſa honeſta, & iurare uolebat, ſed iuramentũ ſuũ nõ ſufficit: & ideo remanet in monaſterio. Et ſecũdum hoc intelligitur illud cap. & illa palea. xxv. qõ. j. viduas aũt uelare. de fictione ex honeſta cauſa. alias ſi fictio ex in honeſta cauſa fuiſſet, nulla probatio iſtius audiretur propter dolum ſuũ, etiã ſi illud probaretur. ſic poteſt intelligi c. illud. xxvij diſt. quod interrogaſti. ut dicitur ſ. cap. proxi. quicũq; ergo ficte monaſteriũ uult intrare ex honeſta cauſa, proteſtẽ illud præſentibus teſtibus: ut fecit illa in c. perlatũ. Et cap. illud quod interrogaſti. poteſt intelligi in eodẽ caſu, cũ iſta decret. ut intelligatur de fictione ex honeſta cauſa, ſed mulier illa hoc probare non potuit: & ideo compellitur redire ad monaſteriũ, prout intellexit Hug.

IOannes. Diuiditur. Primo ponitur deciſa conſultatio. Secũdo reſponſio: ibi, præſenti, quæ duo facit. Primo prohibet. Secũdo ſi contra fiat, corrigi præcipit: ibi, ſed. Abbas Siculus.

f Monaſterium. Hoc cap. loquitur de ijs, qui cauſa leuitatis trãſeunt, alias licitum eſſet tranſire ad arctiorẽ religionẽ petita licentia, licet nõ obtenta. j. eo. licet.

g Peculiare. Niſi cauſa adminiſtrationis. j. de ſta. mo. monachi. 6 alias niſi in morte reſignauerit, cum ipſa pecunia in ſterquilinio ſubterretur. j. de ſta. mona. & cap. regu. cum ad monaſterium.

h Reddatur. Quẽ tenetur abbas recipere, ne vagabũdus in animæ incurrat detrimẽtũ: & cõpellitur abbas, ſi noluerit. j. eo. c. ul. & ar. xviij. q. ij. abbates. Itẽ ſignatur contrariũ. xxvij. q. j. ſi qua monacharũ. & c. ſi quis rapuerit. ubi dicitur, ꝙ monachi delinquẽtes, debent tradi arctiori monaſterio. Sol. illa intelligunt cũ priora monaſteria redarguuntur de diſſolutione. Quid hodie debet fieri de iſtis fugitiuis, dicitur. j. eo. c. ult.

i QVia. Hoc cap. in quibuſdam libris habetur pro palea. xxj. quæſt. j.

k Pueros. Not. quod puer dicitur uſque ad xviij. an. j. de deſpon. impu. cap. pueros.

l Decimũoctauũ annũ. Hoc ſpeciale eſt propter aſperitatem locorũ. alias regulare eſt, ꝙ poſt tẽpus pubertatis, tam maſculi, quã fœminæ poſſunt profiteri. xx. q. j. c. j. & q. ij. ſi in qualibet. & cap. puella.

Non

1 Quod dic ut eo. titu. c. tua nos. Ioan. And.

2 Monacham. Barthol. brix. q. dñicali. lxxxj. tenet eũ cogi poſſe vt fiat monachus quod nõ minus ſtultũ eſt quã ſuꝑſtitioſum cõſtat enim quod alio tendebat igiẽ ut ĩ l. verum. de fur. ſa. gl. in c. tuarũ ṽbo ſignatos ita ẽt ſẽtit. Hẽr. Bohic. Velum eſt duplex.

3 De multiplici uelo, quære no. xx. q. j. c. illud. §. velamẽ. in glo. & hoc per Goff. & Hoſtiẽ. Ioã. And.

4 Sacramẽtũ hæc gl. verisſima ẽ quãuis præpoſtera quadam ſuperſtitione reprobet ꝑ Cardin. in c. is qui fidẽ de ſponſa. & Alc. in trac. de præſump. ꝑar. ij. ĩ ſi.

5 Vide qd de matrimonio carnali no. eo dẽ tit. mulieri. Ioã. And.

† Infero aliquẽ in xviij. anno adhuc eſſe puerũ: qd no. cõcor. l. j. §. pueritiam. ff. d poſtul.

6 Satis excuſãt gloſ ꝑ illud capitulũ ꝙ his uerbis vtit. tamẽ vere loquẽdo, tũc nõ hẽt peculiũ ſed adminiſtrationem peculij: qd patet ex his q not. eo. titu. cũ ad monaſterium. ĩ ſi. Ioã. An.

CAP. VII.

Non est uobis dubiū: & ĩ. uniuersitati uestræ mandamus, quatenus monachos uel conuersos. Cistercien. ordinis, post professionē sine licentia abbatū suorū, per episcopatus uestros recipi nulla tenus permittatis. a Et si qui ex eis sine licentia abbatum suorum, de monasterio exire præsumpserint, & commoniti celeriter b non redierint: eos regredi compellatis.

Idem magistro F. Ciuitateñ. cano.

Professio facta ante xiiij. annū non obligat: post xiiij. uero, si fit per susceptionem habitus professorum, etiam nō obligat, nisi detur perseuerantia tridui.

CAP. VIII.

Ad nostram noueris audientiā peruenisse, ꝙ eremitæ de Mōtefolio quosdā pueros seduxerunt intantū, ꝙ quidam suasionib. eorū, assensum præbentes, statim religionis habitū in ipsorum monasterijs susceperunt: quorum unus T. nomine, statim pœnituit, c ꝙ habitū induisset: & infra. Quo circa mandamus, quaten. si constiterit ꝙ præfatus T. ante consummationē d xiiij. anni susceptum habitum deposuerit, aut si post xiiij. annum habitum ipsum sine probatione susceperit, & intra triduum e deposuerit: eum ab impetitione prædictorū eremitarū denūties absolutū: & eam (quam postquam exiuit iurauit accipere in uxorem) liberè posse traducere, si alia causa rationabilis non obsistat.

Idem Elieñ. episcopo.

Qui recipit habitum professorum ubi distincti sunt habitus compellitur ibi uel alibi esse religiosus, sed si recipit habitum nouitiorum, potest ad seculum redire.

CAP. IX.

Super eo ꝙ quæsitum fuit, de clericis qui religionis habitum susceperunt, f & ante professionē, ad priorē statū sunt reuersi. Respōdemus, quod si austeritatem religionis ad quā migrasse noscunt, seruare noluerint, ad mitiorē religionē sunt cogēdi trāsire: nec amplius in ecclesijs secularibus, debēt assumi: ne contra uotum g quod dño fecerūt,

Non est. Primo ponitur exordium. Secundo mandatum: ibi uniuersitati. Tertio aliud mandatū: ibi, & si qui. Abbas Siculus.

a Permittatis. Et merito: quia qui mutat locum, de minori ad maiorem, mutare debet. xciij. dist. legimus. in fi. s. de transla. licet. & ca. j. & hoc ideo præcipit: quia non reperitur ordo arctior. 1 & pro eo quod dicit licentia, supple maxime. q̃a nec abbas posset in hoc dispensare, ut ad mitiorem transiret. Vel intellige qđ de licentia abbatis posset transire: ad æqualem, iusta de causa.

Glos. seq. reci. per q. quando dicuntur celeriter fieri.

b Celeriter. Post admonitionem. & celeritas ista, ad arbitrium iudicis refertur, ex quo non determinatur s. de offic. deleg. de causis. ff. de iu. delibe. l. j. in fin. De istis uagabūdis, tene ut dicitur ĩ. eod. ca. ulti. De hoc celeriter dicitur s. loca. & conduc. c. ult.

Ad nostram. Minor xiiij. annis, per professionē religionis non obligatur. idem in maiori qui sine probatione suscepit habitū professorum, quem dimisit intra triduum. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, quo circa. Abbas.

c Statim pœnituit Argument. non dici factum, quod non durat. j. q. j constat. ff. quod cum eo qui in aliena potesta. si filius. 2 ff. de in rem uerso. si pro patre. §. uersum. & xxiij. q. vj. uides. Arg. contra: quia ex quo semel placuit, amplius displicere non potest. xxxij. q. v. horrendus. C. de contrahend. emp. non idcirco. & iiij. di. erit autē. & c. in istis. & vij. q. ij. dilectissimi. Solut. ubi cō stat de facto & eius qualitate. 3 non est quærendum de eius perseuerantia. Nam sufficit, quod ab initio cōstitit. cum uero constat de facto, sed de intentione nescitur, 4 recurrimus ad præsumptionem perseuerantiæ: ut in casu isto & consimilibus.

d Ante consummationem. Not. ex hoc uerbo, ꝙ in casu isto annus inceptus pro completo non habetur. xx. q. j. illud. & qō. ij. si in qualibet. & ĩ. eod. significatum. & in alio casu. s. de elec. cum in cunctis. Argum. contra. ff. de mu. & ho. ad rem publicam. & lxxviij. distin. presbyter. & in ca. prædicto, cum in cunctis. §. inferiora. Sol. in dignitatibus fauor cōsideratur: & ideo annus inceptus, pro completo habetur. sed in episcopo est speciale. 5 in regulæ obseruatione grauitas est, & labor, & sic odiū: & ideo annus completus exigitur. argum. s. eod. quia in insulis.

e Triduum. Argu. contra. xx. q. j. c. firma. & xxvij. quæ. j. per totum. xx. quæstio. iij. eos q̃ semel. sol. Quidam dicunt quod istud dispensatiue dictum est, alias regulare est, quod pubes ingrediens, etiam post momentum exire non potest: ut dicunt contraria. Sed hæc solutio non ualet: quia contra uotum continentię nō admittitur dispensatio: quia continentia castitatis & abdicatio proprietatis, ita inhærent ossibus monachorum ut nec summus pontifex ualeat dispensare. ĩ. de statu monac. cum ad monasterium. in fine. Dicas ergo ꝙ iste sine deliberatione & ex mentis impetu intrauit, & illectus fuit: & ita quo ad Deum nō fuit obligatus, qui considerat cor, & non opus. xiij. quæst. v. si quid inuenisti. & xv. q. vj. c. j. in fi. & ideo nec apud ecclesiam, cum habeat certa indicia de tali uoto facto impetuose, ex eo quod sine probatione habitū suscepit, & quia intra triduum pœnituit, & quia prope pueritiam fuit. iure ergo communi, ecclesia ipsum absoluere debuit. & ita non fuit obligatus, quantum ad Deum & eius ecclesiam. argumentum uigesimasecunda quæstio. quarta. unusquisque. & decimaquinta quæstione prima. sane. argumentum decimaseptima quæstione quarta. sunt qui opes. Ber.

f Susceperunt Eo animo, ut ad seculum nō redirent, nulla facta sibi professione. ĩ. eo. statuimus. ita quòd de hoc constabat, ut ibi dicitur.

g Ne contra uotum. Quo renuntiauerunt seculo generaliter, nondum facta professione alicuius religionis, unde cogendi sunt remanere uel ibi, uel ad mitiorem transire, si sponte uoluerint, ut hic dicit. & ĩ. eod. consulti.

1 Secūdū Rodo. idē Goffr. sed secundum Hostiē. reperiuntur ordīes maioris religionis: ut Carthusiēsis, & alij qđā quos discrete dixit se uelle tacere. sed per priuilegia ordini Cisterciensi cōcessa, dixit eos ēt ad arctiorē religionē trāsire nō posse, sui abbatis nō obtenta licētia. dicit Phi. quod strictior ē ordo minorū. Ioā. And.

2 Non dr̄ exhæredatus, cui p̄ fideicōmissum resti-tuit hæreditas. Ioā. And.

3 Aut obligatiōe firmiter & pure contracta secūdū Hos. Ioā. And.

4 Aut pendet obligatio, ex tractu temporis. Io. An.

5 Et in abbatissa. ĩ. đ elec. indemnitatibus. ĩ pri. & ĩ casu. đ æta. & qualita. c. uno lib. vj. Io. And.

Cor, & nō opus a domino consideratur.

Habitum.

uenire probent. Verùm, si ante susceptũ hmõi habitũ [a] in probatione positi recedere uoluerint secundũ regulã beati Bñdicti, non uident prohiberi ad priorẽ statum redire, [b] quæ uidet præcipere, ut in eadẽ ueste [c] in qua ueniunt reuertantur.

Idem Ambianeñ. episcopo.

Canonicus regularis potest effici monachus, si religio ad quã transit, est strictior sua: alias secus.

CAP. X.

SAnè de canonico qui in ecclesia Aromatẽ. professionẽ fecerat, & fugerat ab eadẽ, ĩ monachũ à quodã abbate recepto: Id. t. f. significamus, ꝙ si locus in quo nũc permanet, maioris religionis quam ecclesia Aromateñ. existat, ipsũ in eodẽ loco cũ pura conscientia, permanere permittas: [d] alioquin eum ad priorem ecclesiam redire compellas.

Idem Beluaceñ. episcopo.

Minor xiiij. annis, profitendo non obligatur religioni, nisi factus maior ratum habuerit.

CAP. XI.

SIgnificatum est nobis: & ĩ. Mandamus, qua. si inueneris ꝙ G. non fuisset a parentib. [e] oblatus: & infra xiiij. annum facti uoti pœnitens, a religione recesserit: ab illo uoto professionis quod fecit denunties absolutum. Si aũt à parentibus fuerit oblatus [f], seu xiiij. annũ cõpleuerit, cùm religionem intrauit, [g] seu post xiiij. annũ professionem à se prius factã ratã [h] habuerit: eum ad eandẽ uel ad aliam religionem, [i] transire compellas.

Clemens tertius.

Si filia minor xij. annis a parentib. monasterio tradita, maior facta sponte ueletur, ad seculum redire non potest.

CAP. XII.

CVm uirũ: & ĩ. Vtrũ [k] ea quæ ĩtra discretionis [l] ann. a parentib. monasterio tradita, habitũ religionis induẽs benedictionẽ accepit, & exiẽs postmodũ se cuidã militi copulauit, ad monasteriũ redire cogatur. Con. t. t. respon. ꝙ cùm iuxta concilij Toletani [m] cẽsurã, monachum aut paterna deuotio, [n] aut propria professio faciat, quic-

Religiõis ꝓbatio in ueste monachali esse debet.

[a] Habitum. De quo modo præmisit ex quo renuntiauerunt seculo.

[b] Redire. Moribus emendatis. ĩ. eo. consulti. Ber.

[c] In eadem ueste. Sed in qua ueste positi in probatione debent esse: Videtur ꝙ in illa in qua uenerũt. liij. dist. legem. & liiij. dist. multos. in fin. argum. xvij. qõ. ij. si quis cognitus. Dic ꝙ in monachali habitu, ut hic dicitur & ff. eodem. statuimus. alioquin non posset probare austeritatẽ monachalem, quæ in uestibus pro magna parte consistit. Et q[uo]d dicitur hic in fin. in eadem ueste redeãt in qua uenerunt, sic intellige: quia finita probatione, si noluerint ibi remanere, restituẽtur eis uestes, cum quibus uenerunt, & cũ eis recedent. & sic seruatur pro regula monachorum. Et cap. [1] quæ dicunt, ꝙ probari debent in ueste laicali, non seruantur, sed intelligas de ueste, in qua uenerunt. Vel dic in teste laicali i. in ueste nouitiorum, [2] qui sunt in probatione: quæ differunt ab illis, quæ dantur profitẽtibus. infra, eod. statuimus.

[1] Scilicet illud capitulũ, multos. Ioan. And.

[2] Vel id est qualis fuit laicus secũdum Vin. id. n. probabit. i. inquiretur. Ioañ. And.

SAne. Si canonicus regularis, fit monachus, aut strictioris religionis, & manet monachus. aut laxioris, & redire compellit. Et est tex. no. Diuiditur. Nam primo narrat factum. Secũdo distinguendo definit: ibi, id tuæ. Abb. Sic.

[3] Ibi not. Io. An. ꝙ hoc ca. est dispẽsatio ꝓmittẽs: q[uo]d uidetur ꝑ uer. fugerat. ꝙ denotat ꝙ petita nõ fuerat licẽtia. nisi dicas, ꝙ illã fuit allegatio: & exponas. i. fugisse dicat secundum Hosti. uel ponit imꝓprie. Io. And.

[d] Remanere permittas. Sed contra uidetur xix. qõ. iij. mandamus. ubi dicit, quod si canonicus regularis ad monasterium transeat, ad canoniam reducatur, & in uituperium memoriale, cucullam portet, sed illud intellige, quando causa leuitatis uel uanitatis non petita licentia transit: [3] hic quando causa maioris religionis & bono zelo. ĩ eod. licet. Ber.

SIgnificatum. A parentibus oblatus. Si fuisset a parentibus oblatus ante xiiij. annum. exire non debuit, sed post xiiij. annum ibi stare nõ cogitur. ĩ. eo. cum simus. alias si non fuisset traditus a parentibus, quandocunq; uellet posset exire. ut hic innuitur.

[f] Oblatus. Maxime. Ber.

[g] Intrauit. Quia tunc retinet q[uo]d fecit. xx. q. j. illud.

[h] Ratam habuerit. Quod intellige, si expresse consentiat: imo certe etiam tacite, si ultra illud tempus remaneat. ĩ. de despon. impub. literas. & c. accessit [4] tamẽ causa maioris certitudinis, in principio xv. anni eius uoluntas requirenda est. xx. q. j. ca. illud. & sic seruant plures religiosi, & bene. Item est hic argu. ꝙ ea quæ ab initio non ualent, tractu temporis conualescunt. s. ĩ. de despõ. impub. de illis. ij. Sed dic ualet ut ex nunc, sed non ut ex tunc. ff. de offic. procon. obseruare. in fi.

[4] Per ... num. j. c. j. lib. vj. ubi habes quatuor modos, quibus ratificat profes sio minoris facti maioris. Ioã. And.

[i] Ad aliam religionem. Hoc non uidetur probare, q[uí]a si fecit professionẽ ibi, ad aliam postea minorem transire non potest. argu. s. eo. non est. Sed dic ad aliam eiusdem religionis uel maioris.

CVm. Si impubes etiam inuitus a parentibus monasterio traditus factus maior sponte recipit habitũ professorum, ad seculum amplius redire non potest. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, consultationi. Tertio soluit cõtrarium: ibi, nec ob loquit. Abb. Siculus.

[k] Vtrum. Supple hic quæsiuisti.

[l] Discretionis annos. i. intra annos ad uotum uel matrimonium contrahendum aptos, qui in puella xij. in puero xiiij. sunt: ut xx. q. j. capitu. j. & ij. nam ante dicuntur carere iudicio. ff. de iudic. cum prætor. §. non autem. & iij. q. vij. capit. infamis. §. tria. in prin. Et dic iudicio. i. discretione, [5] sed quo ad beneficium restitutionis implorandum, usq; ad xxv. annum dicitur esse fragile & infirmum huiusmodi ætatis consilium. ff. de mino. l. j.

[5] Discretione. q[uo]d si iuramentum quod habet uinculum. al Dei tñ deficiente iudicio & discretione, non obligat. capit. & si Christus. de iureiurãdo, quãto minus professio, cũ dicat Christ[us] Matt. 15. b Omnis plantatio quã nõ plantauit pater me[us] eradicabitur.

[m] Concilij Toletani. xx. q. j. monachum.

[n] Paterna deuotio. Paterna deuotio quandoque facit monachum occasionaliter: aliquando enim filius obtemperat uoluntati paternæ ex debito honestatis, non necessitatis. xx. q. j. illud. & c. puellæ. sic & in matrimonio intellige. ĩ. de despon. impub. c. j. Alias non cogitur filius ad hoc obtemperare patri: ut hic in fi. & in prædicto c. puellæ. & ĩ. eod. cum simus. quia res est uoti, nõ præcepti. xxxij. q. j. integritas. & c. puellæ.

Et ex

quid horum fuerit allegatum, tenebit, reuertẽdi ad seculum aditu penitus interdicto. Non enim uidetur illa monasticæ professionis se posse iugum excutere, cùm eam nõ cõstet euidenter contradixisse cùm benedictionem accepit, quã nõ nisi in ætate discretionis recipiunt b quæ uelant, præsertim si ratihabitione secuta (et si eã quãdoque contradixisse c constiterit) quod ante gestũ fuerat, roboratur. d Nec obloquitur, e quod de pde. no. Leonis papæ cõstitutione, per contrariũ sensum sumitur ut puellæ quæ coactæ parentum imperio uirginitatis habitũ susceperunt, ipsum possint sine præuaricatione deserere: cùm de ea rectè posit intelligi, quæ in ætate nubili noscitur cõstituta, tũc enim quia liberum habet arbitrium in electione propositi sequi parenrum non cogitur uoluntatem.

Idem.

Valet professio facta sine susceptione habitus religionis.

CAP. XIII.

PORrectum nobis ex parte tua petitorium continebat, q I. canonic' Acherontinus, infirmitate grauatus, † uotũ ut fieret monachus se asserit emisisse: unde metuẽs, ne uoto decederet non completo, iũctis manibus, tibi se reddidit in monachũ & in fratrem: & infrà. Inquisitioni t.t.r. quod cum monachum f non faciat habitus, sed professio g regularis: ex quo à conuertendo uotũ emittitur, & recipitur ab abbate talis ut fiat h monachus & reddat domino quæ promisit, erit utique compellendus.

† Alias, detentus.

Cælestinus tertius.

Si pater se cum bonis suis & filio impubere obtulit monasterio, filius factus maior, exire potest religionem, et legitimam à monasterio petere.

CAP. XIIII.

Et expone aut, pro &: quia paterna deuotio facit monachum, cum sequitur ratihabitio filij. & eadem expositio fit. j. de uerbo signi. l. pe. ubi aut, ponitur pro, &

a Quicquid horum. Ex hoc uerbo uidetur, q per se sufficiat alterum istorum, sed non est uerum. unde sic intellige, paterna deuotio cum ratihabitione filij adulti: cum sufficiat propria professio filij, sine patris deuotione, & ita si incipias a primo, utrunque necessarium est. si a secundo, sufficit secundum tantũ. s. s. de rescript. olim.

b Recipiunt. Sed quid si ante reciperent? Respondeo, Non obstat exire uolenti: quia non tenet professio intra discretionis annos xv. q. j illud. & c. j. s. eo. significatũ. & j. e. cum simus. sicut nec matrimoniũ nisi malitia suppleret ætatem. 1 j. de despon. impub. puberes. & cap. a nobis. & ca. ult.

c Contradixisse. Præsumitur enim quis consentire religioni, nisi euidenter contradicat.

d Roboratur. Arg. q ea quæ ab initio non tenent: tractu temporis conualescunt. sic supra. e. significatum. & j. de despon. impub. de illis. j. q. j. constat. Dic q ex nunc incipit ualere non ex tunc: ut dixi. s. eo. significatum.

e Nec ob loquitur. i. non contradicit. Hic respondet tacitæ quæstioni quæ posset fieri per ca. illud, puellæ. xx. q. j. a contrario sensu, ubi dicitur, quod puellæ quæ suscipiunt habitum uirginitatis, non coactæ imperio parentum, deserere non possunt habitum susceptum. ergo si coactæ fuissent, a contrario sensu bene possunt deserere. at ista fuit coacta, ergo non debet compelli redire ad monasterium. Non obstat illud capi. a contrario sensu inductum, quia illud intelligitur de adultis, qui non possunt habitum semel susceptum relinquere, & hic loquitur de ea quæ adhuc erat intra annos discretionis, quæ facta adulta professionem fecit, nec contradixit. Vel si coacta fuit, postea consensit. unde exire non potest, & est si. C. q met. cau. l. ij. s. de ijs quæ ui metusve causa fiunt. ad audientiam.

1 Respicit tantũ hoc quod not. de mrimonio carnali. Vnde dicebat hic Pet. ĩ religione hoc nõ ĩspici: cũ non sit iure cautũ. & dec. ad nostrã. s. e. dicit ĩspici annũ cõsummatũ. nec est tanta asperitas ĩ matrimonio, ut in religione. Itẽ in mrimonio obligat qs homini: qđ uinculum dissoluit illius morte: qđ non est in professiõe. de hoc. j. eo. postulasti. Ioã. And.

PORrectum. Monachum facit professio, non habitus tantum. Communis diuisio. Secunda ibi, inquisitioni Abbas Siculus.

f Monachum non faciat habitus. 2 Hic euidenter apparet, q habitus nõ facit monachum, sed sola professio regularis. sic. j. qui cle. uel uouen. cõsuluit. & j. e. ex parte. & s. e. ut clerici. Sed contra uidetur xxvij. di. q interrogasti. & s. eo. uidua. & ca. super eo. Sol. illud uerum est q habitus sine professione non facit monachum: sola enim professio uera uel præsumpta monachum facit, & solennizat uotum. Dicas ergo, q quicunque facit professionem in manu abbatis seu etiam alicuius monachi, & ubicunque, dummodo recipiat eius professio ab abbate & fratribus, monachus est, & solennizatum est uotum illius. j. qui cle. uel uouen. insinuante. & hic. Et illa. c. q interrogasti. & cap. uidua. intelliguntur, de præsumpta professione. ex quo enim morãtur inter alias moniales, & gerunt se tanquam monachas, monachæ sunt censendæ uigesimaquæstione j. quem progenitores. & qa ab initio eo proposito & eo animo intrauerunt, ut monachæ essent, tacite ex quo nullam protestationem fecerunt & multo tẽpore ibi fuerunt, saltem per annum in habitu professorum. j. eod. ex parte. unde postea non audiuntur, etiam si uelint iurare contrarium. Illud capitulũ super eodem, intelligitur de illis qui habitum recipiendo, renuntiauerunt seculo tacite uel expresse: ut ibi dicitur, & infra eod. consulti. & capi. statuimus. quod in eodem casu loqui uidetur cum illo capit. consuluit.

2 Adde q idẽ dixit Bal. ĩ l. interdũ. §. di ũs quoq;. ff. đ publ.

g Professio. Quæ hic intercessit, ex eo quod dicit iunctis manibus, tibi se reddidit in monachũ & in fratrẽ saltem tacite, licet forte nõ expresit formam professionis, quam habes uigesima quæstione prima, uidua. & perinde fuit ac si formam illam seruasset. Sed litera sequens uidetur contradicere huic, ubi dicit, talis ut fiat monachus, & reddat domino quæ promisit &c. Sed tu expone 3 fiat monachus, id est, stet & uiuat monachus. Vel intellige, quod uotum fecit solummodo, ut fiat monachus, tradendo se in manus abbatis: ut infra, de uo. & uo. redemp. per tuas. ubi fuit similis promisio: & hoc probat litera illa, ex quo a conuertendo uotum emittitur: ut scilicet fiat monachus. talis ergo, qui sic promisit & uouit, quod intrabit religionem compellendus est ut fiat monachus, & reddat domino promissum & uotum suum. & sic plane sonat litera. Et ita collige ex hoc, quod qui promittit se intraturum aliquam religionem, tenetur complere promissum & potest & debet compelli. 4 j. de uo. & uo. redemp. per tuas. Quod prius dixi, uerius puto: quia reddendo se in manibus abbatis, in monachum. & fratrem, statim 5 fit monachus.

h Fiat. Id est, ut uiuat, & stet ut monachus.

3 Secũdũ Tancre. & idẽ Inno. Ioã. And.

4 Si tamẽ profitetur aliam religionẽ, & laxiorẽ tenet professio: qa secundũ uotũ solẽne, derogat primo simplici. j. e. qui post uotũ. lib. vj. Io. An.

5 Statim. Lap. allega. ciij.

a Cvm simus. Discretionis. Dic de hoc ut dictũ est. s̃.eo.cum uirum.

b Discretionis.xiiij.ſ.annorum:quia tunc liberum eſt ei ſtare ſi uoluerit remanere:uel recedere ſi ei nõ placet.xx.q.j.illud.& q.ij.ſi in qualibet.

c Et bona paterna. In quibus priuari nõ potuit legitima 1 iure naturæ, reliqua parte monaſterio competẽte. quæ in ipſo ingreſſu cõpetit.xix.q.iij.ſi qua mulier.quæ erit tertia illius patris, quæ ſibi ab inteſtato debetur. uel medietas ſecũdum numerum filiorum. C. de inoffi. teſt. in authen. nouiſsima.

1 Legitima.quãſtatim debet habere nõ expectato obitu naturali pris ut tenet Phi.Fran. in rub. de teſt.col.xxxv.in vj. Ant. corſet.ĩ ſing. uerb.legitima et bene:quãuis contra teneat phi. Dec.ca.in præſenti. nu. 62. de probatio.

d Proueniunt.ſupra de teſt. Raynutius. & cap. Raynaldus. ubi de hoc.

e Sicut. tenor. Repugnãtia. Unde non uidebatur audiendus.s̃.de appel. ſolicitudinem.xxiij. quæſtio.vij.quod autem. C. de lib. cau. cum precum.

f Extra mentem.Si autem integrum haberet iudiciũ, licet grauiſsimam pateretur infirmitatem,bene obligaretur,ſi uoueret. argumen. inſtit.qui. non eſt per miſ. fa.teſta. §.præterea. tenetur autem hoc probare, ſcilicet ſe tunc temporis extra mentem fuiſſe ſupra. de ſuc. ab inteſt. cum dilectus. argu. contra. tertia quæſtione nona, iudicas. Lauren.

g Habitu monachali. Ita quod uotum feciſſet: quia ſolus habitus, non facit monachum, ſed profeſsio. ſupra, eodem. porrectum. & infra,eod. ex parte.

h Abſolutum. Et ita nullum eſt uerum ſiue obligatio, quæ fit mente alienata. ſic decimaſeptima quæ.ij.Gõſaldus.

Cvm ſimus: & j̃. Sanè noſtris aurib. eſt relatum, ꝙ cũ B.miles ſe cũ filio ſuo diſcretionis a annos,nullatenus attingẽte, ad quoddam monaſterium cum bonis ſuis etiã contuliſſet, dictũ filiũ ſuũ fecit habitũ ſuſcipere monachalẽ: & j̃.Diſcre.t.t.r. quod ſi dictus puer, ad annos diſcretionis b perueniit,& habitũ retinere noluerit monachalem: ſi ad hoc induci nequiuerit, nõ eſt ullatenus cõpellẽdus: quia tunc ſibi liberũ erit, eũ dimittere,& bona paterna c quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt, d poſtulare.

Inno.iij.epiſcopo & ca. Targilen.

Furioſus profitendo non obligatur. niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit.

CAP. XV.

Sicut tenor literarũ: et j̃.Conſul.v.t. reſpon. ꝙ licet iſta duo inter ſe repugnantia e uideãtur, ut quiſquã, ſ.ſit extra ſe poſitus, & de præſenti uita deſperet: ſi tamen eo tẽpore quo P. ſacerdos lator præſentium poſitus, extra mentem f aſſeritur,indultus fuit habitu g monachali: cũ alienatus nõ ſentiat,ac per hoc non ualeat conſentire, eum denuntietis ab obſeruatione monaſtici ordinis abſolutũ, h niſi poſtquã mentis ſuæ factus eſt cõpos, ſpontanea

A D apoſtolicam. In prima parte ponitur duplex conſultatio deciſa. In ſecunda reſponſio:ibi.quæſtionibus. Primo reſpondet ad primam.Secundo ad ſecundam: ibi,prohibendum.Abbas.

i Anni. ut decimaſeptima quæſtione ſecunda,Gonſaldus.quandoque tamen ſtatuitur biennium.decimanona quæſtione ſecunda, monaſterijs. quandoq; triennium. decimaoctaua q.ij.ſi quis incognitis, quia diuerſa tempora ſtatuuntur,uidetur eſſe arbitrarium: 1 quod ſatis poteſt concedi: quia etiam ſtatim poſſet recipi, & renuntiare beneficio huius probationis: ut infra,e. c. dicitur.& c. ſtatuimus. Dic conſueuit, quod clericus ignotus & laicus notus, probantur per biennium. ſed clericus notus per Annum, laicus ignotus per triennium: & ſic intelligi conſueuerunt.ca. prædicta. Sed non credo quod hodie ſeruetur illa diuerſitas:imo quilibet ſtatim poteſt admitti, ut dictum eſt. Ber.

1 Si quod not. xxxiiij.diſtin. fraternitatis. ĩ ſi. & s̃.de leg.& cauſis.Io. And.

uoluntate profeſsionem fecerit monachalem.

Idem Piſano archiepi.

Profeſsio nec fieri nec recipi debet,intra tẽpus probationis, ſed facta et recepta tenet.h.d. & eſt caſus no. & quotidie allegatur.

CAP. XVI.

Ad apoſtolicam ſedẽ: & j̃. Cum monachũ fieri ante unius anni i ꝓbationẽ regularis inſtitutio inter dicat: & j̃. Quæſtionibus.t.t.r.ꝙ licet tempus probationis a ſanctis patribus ſit indultũ,nõ ſolum in fauorem conuerſi, ſed ẽt monaſterij k ut & ille aſperitates iſtius, & iſtud mores illius ualeat experiri (qd utrunq; diligenter eſt obſeruandũ ꝑ ſertim cum ab utroq; de reliquo facta certa notitia non habetur) ſi tamẽ ante tẽpus probationis, regulariter præfinitum is qui cõuerti deſiderat, habitũ recipit, & profeſsionẽ emittit, abbate per ſe uel per alium profeſsionem recipiente monaſticam,& monachalem habitum concedente, uterque renuntiare uidetur ei, quod ꝓ ſe noſcitur introductum: ideoq; obligatur per profeſsionem emiſſam pariter & acceptam, ad obſeruantiam regularem,& uerè monachus eſt cenſendus: quia multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint obtinent l robo

Gloſſa ſequens recitari poteſt per contrarium, quod alter ſolus renuntiet, de l. quod fauore. ſecundo quod etiam uterque non renuntiet, per c. ſi diligenti.

k Monaſterij. Ergo alter altero inuito huic beneficio renuntiare non poteſt:ꝙ eſt uerum: quia communiter ĩ fauorem utriuſque introductum fuit:& qd fauore alicuius introductum eſt, in odiũ eius nõ debet retorqueri. C. de lega. ꝗ fauore. & in re communi: potior eſt conditio ꝓhibẽtis: ut arg.ff.de ſer. ruſt. præd. per fundũ. & ff. commu.di. Sabinus. T. de communi tamencõſenſu poteſt uterq; renuntiare iuri ſuo ut hic dicit: cum ſit perſonale & ſingulare beneficium. s̃. de offi. deleg.gratum.C.de pac. ſi quis in conſcribendo.ff. de mi. ſi iudex. & vij. qõ. j. quam periculoſũ. ſecus ſi eſſet commune beneficium,& fauore omniũ introductum.s̃.de foro comp.de diligenti.ubi de hoc. & iiij.q.iij.ſi teſtes.§.item parentes.

l Obtinent roboris firmitatem. Ut xvij. qõ. ij.ca. nos nouimus. & xxvij.di.ſi uir.& ij.q.vj.ca. biduum. Ber.

Prohi-

ris firmitatem. Prohibendum [a] est aût abbatibus, ne passim ante tempus probationis, quoslibet ad professionem recipiant: & si contra formã præscriptam quoslibet indiscretè receperint, animaduersione sunt debita corrigẽdi: [b] cum in subsidiũ fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum. [†]

† Alias, indultum.

Idem Arconensi episcopo.

Qui professionem fecit, licet in claustro nunquam permanserit, sed in seculo, et suis bonis usus fuerit, ad obseruantiam regularem compellitur.

CAP. XVII.

Sicut nobis fuit propositum, quidã clericus, cùm ægritudine nimia laboraret, quasi de morte [c] securus, & de recuperanda sanitate desperans, habitum canonicorũ regularium petijt, & accepit, sed nèc ad ecclesiã trãsijt, nec bonis suis [d] uti cessauit vidẽtibus & scientibus [e] episcopo & canonicis ecclesiæ Nazareñ. a quibus habitũ susceperat regularem: & infrà. Fra. t. t. r. quod si regularem habitũ se postulãte suscepit, & ad obseruationem religionis canonicè sua se professione [f] ligauit: ad reassumendum habitum, ecclesiastica est districtione cogendus, cum quo tanto [g] tempore extra canonicam mansit, [h] nõ in excusationem eius sed in maioris transgressionis augmentum merito ualeat allegari.

Idem priori & conuentui Dimolieñ.

Potest religiosus zelo sanctioris vitæ ad religionem trãsire strictiorem, petita prius licentia prælati sui, licet nõ obtẽta, etiã si primũ monasteriũ sit priuilegiatum: quòd de illo ad aliud etiã arctius transire non poßit. h. d. Et est casus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. XVIII.

Licet quibusdam monachis [i] & canonicis, [k] necnon hospitalarijs, & templarijs à sed. apost. sit indultũ, ne postquã aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locũ possit ipsis inuitis arctioris etiã religionis obtẽtu trãsire: ut unusquisq; secundum Apostolum in ea vocatione [l] permaneat, in qua dignoscitur esse uocatus. Quia tamen ubi spiritus Dei est, ibi libertas: & qui spiritu aguntur, nõ sunt sub lege, [m] quia lex non est posita iusto: ea ratione uidetur, hoc illis fuisse cõcessum, ne quis ex temeritate, [n] uel leuitate in iacturam, uel iniuriam sui ordinis, sub prætextu maioris religionis ad alium ordinem transuolaret, sicut frequẽter a multis constat esse præsumptum: non quidem ut ei transeundi licentia denegetur, qui eã humilitate ac puritate, duxerit postulandam, ut non ficte, sed verè ad fructum melioris vitæ valeat transmigrare. Talis ergo postquam à prælato suo transeundi licentiam postulauerit, [o]

1. Cor. 7.

2. Cor. 3.

---

[a] Prohibendum. Quia graue est, inexpertos Dei seruitio applicare. xix. q. iij. monasterij. C. de re mili. contra publicam. lib. xij. & ff. de vac. mu. prætor. §. ulti. & tenetur quis de mala electione. argu. xxiij. dist. tales. ff. nau. cau. stab. l. ult. §. ij. C. de colle. il. l. una. lib. xj. vbi tenetur quis eoipso, quod admisit ignotum.

[b] Corrigendi. Arbitrio iudicis, ex quo pœna non adijcitur. s. de offi. dele. de causis. ff. de iure delib. l. j. in fin.

Sicut nobis. De morte securus. Si tamen sanæ mẽtis fuit: alias non obligaretur. s. eo. sicut tenor. xvij. qõe ij. Gonsaldus. xxxij. q. vij. c. neque furiosus. & C. de transa. l. sanum mẽte. Sed quæritẽ quare alias timor mortis impedit monachari. s. quod met. caus. perlatum, & nõ hic? Rñ. monachatur ibi, ut euadat mortem corporis, hic non monachatur, ut euadat mortem corporis, sed potius mortem animæ. Ioan.

[d] Bonis suis. Quondã sic tenuit monachatus. sic. xxvij. q. j. si quis rapuerit. & j. qui cle. vel vouen. c. ult.

[e] Et scientibus. Vnde tenebantur eum reuocare. j. eo. cap. ult. sed ad bona ipsius si mortuus esset, & ipsum non reuocauerunt, aspirare nõ deberẽt: quia quem uiuum contempserunt, non possunt mortuum suum dicere. C. de lati. lib. tol. l. una. §. sed scimus. & j. de infan. & lan. expo. Bernardus.

[f] Sua professione. Alias solus habitus, non facit eum monachum. s. eodẽ porrectum.

[g] Tanto tempore. Nullus annorum numerus ipsum excusat. xxxiij. quæst. v. quod Deo pari. imo tanto grauius deliquit. supra de consuet. c. ult. & s. de simo. non satis. & ridiculum esset (ut dicit lex) meliorem esse furis cõditionem, propter cõtinuationem furti. ff. de furt. inficiando. §. infans. Io. Simile huic habes. supra de testa. quia ingredientibus.

[h] Mansit. Scilicet de consuetudine.

Licet qui. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur exordium, ex quo secundo factum diffinit ibi, cum ergo. Prima facit quinq;. Nam primo ponit formam priuilegij. Secundo ipsius interpretationem, & interpretatiõis causam: ibi, ea tamen. Tertio illam fortificat: ibi, cũ etiam. Quarto illam reassumendo specificat: ibi, quo circa. Quinto specificationem determinat: ibi, illa. Abb. Sic.

[i] Monachis. [r] s. eo. non est.

[r] Erat hic decreta. si qua libera quã hodie non habemus. Ioã. And.

[k] Canonicis. xix. quæst. iij. statuim⁹. & cap. mandamus. Bernardus.

[l] In ea vocatione. xxj. q. j. c. j. & qõ. ij. placuit. & vij. qõ. j. non oportet.

[m] Sub lege. xix. q. ij. duæ sunt. Ber.

[n] Ex temeritate. aduerte qualiter interpretatur priuilegium istorum, scilicet quod nullus talium possit transire ad strictiorem religionem, hoc est verum (ut dicit) temeritatis causa. sic enim cum prohibetur iuramentum, temerarium tantũ intelligitur prohibitum. xxij. q. j. ita ergo. Ioan.

[o] Licentiam postulauerit. Sufficit ergo petere licentiam, licet non obtineatur. sic. s. de arbi. cum olim. & supra de loca. & condu. potuit. C. de iure emphy. l. ultima. argument. contra. supra de elect. cum in veteri. & ad idẽ etiam posset induci circa princip. Sed quid si aliquis non petita licẽtia. recesserit ad strictiorem vitam: nunquid est reuo-

Religiosus trãsiẽs ad strictiorem uitã etiam sine licẽtia reuocari nõ debet.

ex lege priuata (a quæ publicæ legi præiudicat) absolutus, b liberè potest sanctioris vitæ propositum adimplere, non obstante proterua indiscreti cōtradictione prælati: Quia priuilegium meretur: c amittere, qui cōcessa sibi abutitur potestate. Cùm etiā Roma. pont. qui supremā in ecclesia obtinet potestatē, archiepiscopis & episcopis cedendi licentiam, ex iusta causa d petentibus sine difficultate cōcedat. Quocirca vouerint vniuersi, quibus huiusmodi priuilegiū est concessum, se ad concedendā licentiā transeundi taliter postulantibus de iure teneri: quia sicut subditus a prælato, cum humilitate, & puritate debet trāseundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contēnere uideatur, sic profecto prælatus subdito sine difficultate & prauitate qualibet debet transeundi licētiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si uerò probabiliter dubitetur, utrum quis uelit ad ordinem arctiorem aut laxiorem ex charitate, aut ex temeritate transire, superioris e est iudicium requirendum: ne fortè angelus Satanæ † in lucis f angelum se transformet: Illa semper regula inuiolabiliter obseruata, ut nullus absque licētia Rom. pont. præsumat occasione quacūque deserere præsulatū: quoniam sicut maius bonum, minori bono præponitur, ita communis utilitas g speciali utilitati præfertur. Et in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, solicitudo h contemplationi, & labor quieti. Ad quod utique designādum vnigenitus Dei filius Iesus Christus non de Rachele i secūdum carnem natus est, sed de Lia: nec legitur eum in domum suam Maria excepisse, sed Martha. Vnde quādo potest episcopus præesse pariter, & prodesse: non debet cedendi licentiam postulare aut etiam obtinere. Cùm ergo R. monachus vester ad fratres Cisterciē. ordinis transmigrauerit, non ut ordini vestro, aliquatenus derogaret, sed ut apud eos uitam duceret arctiorem, Mandamus quatenus super eo quod de corde puro, k & conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis: quia charitas est fons proprius cui non communicat l alienus.

Idem præposito & decano & scholastico Demereñ. Coloñ. diœce.

Coniuges religionem profitēdo, ab inuicē diuertere possunt: aliter si se abiurant, et nō continēt, illicitū est iuramētū.

CAP. XIX.

VEniens ad apostolicā sedem G. mulier supplici nobis insinuatione monstrauit, quòd cùm matrimonium cum E.

reuocādus? Consueuit dici, q̄ nō, 1 dūmodo leuitatis causa non transeat, ut hic in fi. innuitur. Sed obstat xix. q. ij. mandamus. & illud potest intelligi, quando leuitatis causa transit. adhuc uidetur contra. s̄. de æta. & quali. intelleximus. ubi transiuit quidam sine licentia ad aliud monasteriū, nec inde punitus uidetur. Sed qualiter potest quis inuito prælato suo, personam suam alienare, cum rem alienare non possit, & maior sit alienatio personæ quam rei xij. q. j. præcipimus, & xvij. q. j. cap. ij. 2 cum forte clericus teneatur iuramēto obedire. viij. qōe. j. sciendū. & supra de maior. & obed. cum in ecclesijs. nec etiā potest peregrinari sine licentia sui episcopi. de consec. distin. v. non oportet. & sæpe propter obedientiā, bonum intermittitur. xj. q. iij quid ergo. cum obediendum sit, ubicunque non est contra præceptum domini, uel dubium sit q̄ non contra præceptum domini sit, xxiij. qō. j. quid culpatur. in fin. Sed illud authoritate canonis fit, instinctu spiritussancti, & ita non cōstituitur per legem xix. q. ij. duę. argum. infra, de diuor. gaudemus.

a Ex lege priuata. Quæ est amor Dei siue charitas, de qua dicitur: Habe charitatem, & fac quicquid uis. de pœni. distin. ij. radicata. Lau.

b Absolutus. Ab hac uniuersitate excipitur uxor carnaliter cognita, impubes, & seruus. infra de conuer. coniuga. quidā intrauit. xx. q. ij. c. j. & ij. & liiij. distin. si seruus. Itē excipitur episcopus. j. eo. c. versi. illa semper regula. & curiæ adstrictus. liij. dist. legem.

c Meretur amittere. xj. quæstio. iij. priuilegiū. lxxiiij. distinctio. ubi ista. C. de Iudæ. l. iij. & l. Iudæos. Bernardus.

d Ex iusta causa. Quæ sit iusta causa, & quæ non, ostenditur. s̄. de renuntiat. nisi cum pridem.

e Superioris. Si. xj. q. j. peruenit. j̄. de iure pat. nullus. in auth. de sanct. episco. §. si a clero. col. ix. Vinc.

f In lucis. xxvj. qō. v. nec mirum. & xxix. qō. j. §. j.

g Vtilitas. Simile. vij. qōe j. scias. & in auth. de restit. & ea quæ pa. §. licet. col. v. & s̄. de postu. præla. c. iij hoc intellige, cum per publicam non impeditur priuata: quia ordinata charitas incipit a se. xxiij. q. v. si non licet. & de pœni. dist. iij. qui uult. & xix. qōe ij. duæ. xiiij. distinct. quod ait. ff. de iudi. si longius. in fin. 3 ff. de præscrip. versic. qui seruandarum. sic nō debet prælatus sua negotia præponere negotijs ecclesiæ. xij. quęst. iij. quicunque. De hoc etiam dicitur. s̄. de postu. præla. cap. iij.

h Solicitudo contemplationi. Id est, vita actiua, quæ in hoc casu præponitur contemplatiuę.

i De Rachele. Rachel significat uitam contemplatiuam, quæ est formosa, sicut illa fuit. Lia significat vitam actiuam, quæ fœcūda est in sobole, & ideo præfertur pulchritudini Rachelis s̄. de renuntiat. nisi cum pridem. Bernardus.

k Corde puro. Quia præsumit prima facie, ex ipso facto, quod habet speciem boni, nisi probetur contrarium. supra, de scrut. cap. vno. & s̄. de præsumpt. c. dudum.

l Non communicat alienus. Scilicet à charitate. de pœniten. distinct. prima. capit. resuscitatus §. item ut Christus. Bern.

VEniens. Prima pars ponit petitionem mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat: ibi, nos

1 Quod nō. cōtrariū tenet Pan. hic.

2 Facit ad hoc bonū argu. in l. sed & si. §. si ipse seruus. ff. de pecu.

† 2. Cor. 11. c. ut in his sæpe cōtigisse liquet ex narratis p Vincēt. in speculo historiali, & Ant. in summa historiali. tametsi præstigia illa mirētur, qa opera sua suo sē su inuēta diuinis p̄ceptis ante ponūt. ideo inefficaciā erroris inciderunt.

3 Vide. J. de uoto, q̄ super his. super. iij. gloss. Ioā. And.

ibi, nos igitur. Abbas Siculus.

a Amitam cognouisset. Si hoc uerum fuit, nõ fuit matrimonium quo ad Deum. Vnde si probaretur, separarentur. j. de eo qui cog. consang. uxo. suæ, super eo. alias non separarentur: ut eod. tit. de illo.

b Illicitum iuramentum. Et ideo non seruandum. sic s. de iureiuran. tua. ij. Sed nunquid aliqui possunt licite se abiurare, & promittere perpetuam continentiam? Videtur quod sic: quia talia matrimonia. sanctiora sunt alijs xxxiij. qõ. v. quod Deo pari. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ tali modo non possunt se abiurare, ut remaneant in seculo, nisi transeant ad religionem. 1 Ar. j. tit. proxi. ex parte. ij. ad fi. Ioan. contrarium dixit, 2 & isti non abiurauerant se propter perpetuam continentiam, sed ut possent adulterari, & quod neuter illorum alterum accusaret, talis abiuratio prohibetur hic. & s. de iureiurã. tua. ij. imo sine aliquo iuramento, se possent obligare ad perpetuam continentiam. argu. prædi. c. quod Deo pari. nullum enim iuramentum obstat, quin alter crimen alterius denuntiare saltem possit. supra de iureiur. quẽadmodum.

c Præfatam recipiat. argu. contra. s. de diuor. significasti. sed hic locum habet. Nihil mihi tu, uel ego tibi, nil Catilina Cethego. xxxij. quæstio. vj. per totum. & s. de iureiuran. tua. ij. & j. de adulte. c. pe. & ulti. Ioan. & ff. sol. matrimo. uiro atq; uxore. Ber.

d Audituri postmodũ. Et ita q. restitutionis præcedere debet. s. de resti. spol. ex conquæstione. & s. de ordi. cogn. super spoliatione.

Coniuges possunt ꝑpetuã promittere cõtinentiam.

1 Hoc posset uerũ intelligi, si suspecti sunt ut q[ui]a sunt iuuenes ut hic. secus si maturi: ut ĩ c. statim. alleg. probant hæc. si. j. ti. j. c. cum sis & c. uxorat[9]. secũdum Ho. Io. an.

2 Et Vin. & Inn. ubi cõiuges hoc faciãt deliberate & bona inspiratione nõ ira uel cõmotione. uide ꝙ post Inn. dixi. j. ti. j. c. j. Ioã. And.

in facie ecclesiæ cõtraxisset & diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos intantum, ut ꝙ deinceps alter non requireret alterũ, uterq; corporaliter præstitit iuramentum: hanc uir ipse diuortij causam assignãs, quòd quandam ipsius mulieris amitã a cognouisset antè, quã eã duceret in uxorẽ: ꝙ licet assererẽt quàm plurimi, non fuit suꝑ hoc ecclesiæ facta fides. Cùm autẽ postmodũ ad secunda uota conuolasset uterque, secundo uiro uiã uniuersæ carnis ĩgresso, priore superstite, dicta mulier, se fecit in arcto loco ad pœnitentiã agendã includi: postulans ut ei dignaremur impendere consiliũ salutare. Nos igiť attendentes ꝙ illud fuit illicitum iuramentũ. b Mandamus quatenus præfatũ uirũ monitione ꝑuia compellatis ut ea quã superduxerit exclusa, præfatam c mulierem recipiat, audituri d postmodũ, si quid fuerit quæstionis. Si uero cõtra matrimoniũ nihil fuerit ostensum, & uir seculo derelicto, maluerit ad regularem uitam migrare: uos ei super hoc licentiam tribuatis, ut & illa posit in suo proposito e permanere.

Idẽ abbati de affligeñ. & magistro R. & G. canonicis Traiecteñ.

e Posit in suo proposito. Et compellenda esset in proposito 3 remanere si maritus uellet ratum habere, uel obseruare propositum. infra, tit. ꝑroxi. quidam iurauit. & xxxiij. q. v. quod Deo. Ioan.

3 Hoc uerum, si se uoto adstrinxisset. Ioã. And.

Consulti. Communis diuisio. Secunda ibi, licet. In qua distinguit duo membra. Secundum ibi, an conditionaliter. Abb. Sicul.

f Nouitij. Scilicet causa probationis, habitus nouitiorũ debet discerni ab habitu professorum. infra, eod. statuimus.

Qui ad monasterium conuertitur, sumendo habitum nouitij, potest intra tẽpus probationis redire ad seculum, nisi appareat eum uitam uoluisse mutare omnino.

CAP. XX.

Consulti sumus frequenter a multis, utrum is qui monasterium ingressus est, habitum sumendo nouitij, f si ante professionem emissam intra tempus probationis exire uoluerit, licitè possit absque apostasiæ nota uel noxa, g præsertim cùm debita morum correctionẽ, ad seculum remeare. Licet autem super hoc senserint diuersi diuersa, nos tamẽ credimus distinguendum, h utrum is qui conuertitur, proposuerit absolutè i uitã mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo decætero famuletur: an conditionaliter experiri obseruantiã regularẽ, ut ita demũ si intra annũ sibi placuerit, ꝓfiteatur ordinis disciplinã: aut si fortè nõ placuerit, morib. emẽdatis ad statũ reuertatur pristinum. In primo casu, k decet ut regulariter uiuat ad laxiorem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad seculũ, non tamen ut uiuat seculariter l remeare. m Vt ergo, quæ sit eius intentio plenius agnoscatur, propositum suum in

g Vel noxa. Nota uersum. Noxia delictũ, delinquens noxa uocatur. quandoque tamen unum ponitur pro alio, ut hic. unde melius dixisset noxia. institu. de noxa. circa princip.

h Distinguendum. Distinctio ista hodie non uidetur habere locum per decre. infra, eo. statuimus. ex quo enim simpliciter assumit habitum nouitiorũ, libere ante annum potest redire ad seculum, nisi euidenter appareat contrarium, ut ibi. Lau.

i Absolute. Ita ꝙ euidenter appareat infra eodem. capit. proxi.

k In primo casu. Sic intelligitur. supra, eodem. super eo. eo enim ipso, ꝙ absolute religionẽ intrauit, licet non fecerit promissionem, intelligitur renuntiasse seculo, cũ nullam præmiserit protestationem. Vnde uel ibi remanere debet, uel ad laxiorem transire, ut dictum est in capit. super eo. argumen. cõtra infra, eodem. statuimus. ubi de hoc.

l Seculariter. Id est, dissolute. argu. lxxxj. dist. dictum. Ber.

m Remeare. Nunquid licebat tali cõtrahere matrimonium, ex quo licet ei redi ad seculum? Dicunt quidam, quod non cum sit simpliciter uouens. xvij. quæst. ij. nos nouimus. Si autem contraxerit, tenet. xxvij. distinctio. si uir. xxvij. quæstio. j. nuptiarum. & infra, qui cleri. uel uo. rursus. quod non est uerum: 4 quia nec fuit expressum uotum, nec intendit continere, qui tantum sub conditione

Noxia & noxa, differunt.

4 Idẽ Vin. Goffr. & Innocẽ. & Host. non sic secũdũ ĩpos Gof. & Host iẽ. ĩ eo quod dictum est ꝓxime. s. quem constat absolute uoluisse mutare seculũ: q[ui]a si ille contrahat, nõ tenet matrimoniũ: q[ui]a religiosus est. licet ñ ꝓfe[ss]e illi[9] religiõis. Vnde dicebant Vin. & Host. & Inno. ꝙ si ille qui sic ĩgredit, habebat spõsam nõ cognitã: illa statim poterat cum alio cõtrahere. & hoc satis ꝓbať. j. c. beneficiũ. lib. vj.

ditione uiuet.ficut nec obligatur, qui fub conditione contrahit matrimonium,conditione deficiente.infra, de condi.ap.c.de illis.

[a] Proteftetur.Quid fi non proteftetur.nunquid præfumitur pro religione? Videtur ꝙ fic: quia fumma eft ratio, quæ pro religione facit. ff. de relig. & fumpt. fu. funt perfonæ. dixit Io. ꝙ præfumi debet, ꝙ potius uoluerit abfolute mutare feculum quam cōditionaliter: nifi proteftatio præcedat. Et fic eft hic argu. ꝙ proteftatio neceffaria eft. s̄. de his quæ ui metus cau. fin. perlatum. xxxj. q. j. Lothari⁹. vij.q.j. pontifices.& s̄. de elect. cumana. Argumentum contra. s̄. de conft. cum M.& s̄.de ap. folicitudinem. ubi non ualet proteftatio illi, qui contra illam facit. & ita præfumitur hic in dubio in fecuriorem partem: quia religio fecurior eft. j̄. de reg. iur.eftote.ff. eo. tit. femper in obfcuris. ficut cum dubitatur, an aliquis fit excommunicatus, præfumitur ipfum excommunicatū ut abfoluatur faltem ad cautelam,& tunc poftea debet abftinere ratione dubij.j̄. de cleri. excom.mini.illud. & j̄. de fen. excom.per tuas.Sed contra uidetur, ex quo affumit habitū nouitij,nec facit profefsionem, nec renuntiat feculo expreffe,ꝙ non intendit fe obligare fimpliciter.j̄.eo. ftatuimus.ubi de hoc dicitur, nifi euidenter appareat, ꝙ tales &c. quod uerum eft. & fic intellige iftam decre.fecundum illam.

principio proteftetur.[a]

Idem.

Qui intra annum probationis nō facta profefsione redit ad feculum,licitè poteft ad ordines et beneficia promoueri.

CAP. XXI.

POftulafti: & infrà, Tertiò quæfiuifti, utrū illi qui in annis minoribus [b] conftituti, nouitiorum habitum fufceperunt,& intra annum poftmodū nō facta profefsione, ad feculum funt reuerfi,& epis fuis hoc fcientibus,ad facros ordines sūt promoti, fuftineri debeāt in illis ecclefijs miniftrare,in quibus funt ab eifdē epifcopis inftituti. Nos f. t.t.r.ꝙ propter hoc, non funt ab ecclefijs ipfis amouendi, fed in eis poffunt libere miniftrare.

Honorius iij. Veneteñ. epifcopo.

Qui ultra annum portat habitum monachalē, in monafterio ubi funt habitus indiftincti,cenfetur profeffus.

CAP. XXII.

[b] POftulafti.Minoribus. Hæc quæftio non habet dubitationem: quia fi erant intra xiiij.annum. non tenuit ingreffus, & ita poffunt libere exire.s̄ eo. ad noftram fignificatum.& c.cum fimus. & xx.q.j. illud, fed tamen uerbum iftud dubium eft: quia poteft intelligi,quod fuerūt intra xiiij.annum, & fic uidetur qō,& ꝙ fuerint minores xxv.& maiores.xiiij.s̄.de probat.in præfentia.& tunc dicas ꝙ non conftabat euidēter, quod feculum uellent mutare, quando habitum fufceperunt: quare poffunt redire ad priftinum ftatum.j̄. eod. ftatuimus. Si uis intelligere,quod effent intra xiiij annum, hæc potuit effe dubitatio. quia forte erant doli capaces, [1] & fic uidebatur quod malitia fuppleret ætatem, ficut in matrimonio carnali. j̄.de defpon.impu.a nobis. & capitu.tuæ. quia & poterant fe obligare diabolo,fic & Deo.j̄.de delict.pue. pueris. Sed papa refpondet, quod libere poffunt miniftrare in ecclefijs poftea receptis:& fic non obligantur ante xiiij.annum.Hug.uero dicebat, quòd bene obligatur doli capax,& tenebat monachatus: quia poterat fe obligare diabolo: per illud c.pueris. & Innoc. fuit in eadem opi.qui in decr.ifta refpondet, ꝙ ingreffus tenuit,fi malitia fupplebat ætatē: ut in antiqua decre.patet. [2] fed hodie non prodeft. B.

[2] Facit ad hoc .l.fi alteri⁹. C. fi mi.fe mai. dixe.

EX parte tua fuit propofitum,quod nōnulli funt qui licet plurib.annis guftauerint habitum monachalē,profefsionem tñ monafticā nō fecerūt: unde cum fuper eo, quòd habent proprium,& alias irregulariter uiuunt, a te uel ab alijs arguunt. non erubefcunt dicere, fe ad carentiam proprij & continētiā ac alias regulares obferuantias non teneri, cum habitus, [c] nō faciat monachū,fed profefsio regularis: & j̄.Ideoque f.t. mādamus, quatenus quos libet tibi lege diœcefana [d] fubiectos, qui prædicto modo terram duabus uijs [e] ingredi non uerent: ut poftquā per annū [f] geftauerint habitū monachalē, regulā fecundū formam ordinis profiteātur & feruent, ec.cen.compellas.

Gregorius nonus.

Intra probationis annum,liberè quis redit ad feculum,nifi

[c] EX parte. Habitus.j̄.eod.porrectum. ubi de hoc. & j̄. qui cle. uel uo. confuluit Ber.

[d] Diœcefani. Id eft, lege iurifdictionis. Nam regulares non fubfunt epifcopo, quantum ad legem diœcefanam. xvj.quæ. j. cum pro utilitate. fed lege iurifdictionis. Quæ differentia fit inter legem diœcefanam & legem iurifdictionis, dicitur. s̄. de offi. ordi. conquerente. & capi. dilectus.Ber.

[e] Duabus uijs. Et male: quia in uno eodemque officio, non debet effe difpar profefsio. xvj. quæftio. vij.in nona actione. & fic. s̄. de ele. cum caufam. & eft fi. quod dicitur, ufquequo claudicatis in duas partes. xlix.diftin. ca.ult.& nemo poteft duobus dominis feruire: ut xxvj. diftin. acutius. & de pœ. di.j. c.refufcitatus. §.item ut Chriftus ait.Item argu.eft, ꝙ allegans contraria, non eft audiendus. s̄. de ap. folicitudinem.uigefimatertia quæftione feptima, quod autem. & ideo ifti non fuerunt auditi.

[f] Per annum. Hoc ideo dicit: quia per annum debet quis effe in probatione, antequam fiat monachus.decimafeptima quæftione fecunda.Gonfaldus.& s̄.eo.ad apoftolicam.nifi renuntiet illi beneficio: ut ibi dicit, & j̄.cap.prox.Qui ergo poft annum remanet in habitu monachali, ꝙ non reclamat intelligitur tunc ipfo facto tacite uouere, unde poftea exire non poteft: ut hic patet: imo compellitur expreffe profiteri, nifi proteftatio procefsiffet.fupra, quod metus caufa.perlatum.& hæc eft præfumptio iuris & de iure, ita quod non admittitur probatio in contrarium,ex quo nulla proteftatio præcefsit. [3] uigefimafeptima diftinctio. quod interrogafti fupra eodem.uidua xx q.j.quē progenitores,fimilis præfumptio eft infra, de fpon. ad id quod. & cap.is qui.& infra,de Iudæ.ca.ult.& liiij.diftinct. fraternitatem. Et quod dicit per annum,poffet fuppleri,maxime fi intelligatur de habitu monachali qui dari profitentibus confueuit: ut infra capitulo proxi.alias locum habet quod dicitur de anno, ubi nō eft diftinctus habitus nouitiorum ab habitu profefforum.Ber.

[1] Ibi dicebat miniftrare, nifi prudentia forte fuppleuerit ætatē i illis ut tranfire ad religionē debeāt laxiorem: quia cum ipfi fine ꝓteftatione habitū religionis affumūt, uitā pfumuntur propofuiffe mutare: fed fublatus fuit text⁹, ꝑ quē duæ taliæ opiniones fouebant ficut opinio q̄ hēt q H. & alia opin. fimpliciter in trans vr ui tā uoluiffe mutare, fecūdū Hof. Ioā. And. Profefsio an cenfeat facta ex pfeuerantia annali.

[3] Dicebat Vinc. ꝙ fi quis intra annū ꝓbationis, ꝓteftat ꝙ non uult remanere in religiōe: licet aliquo tpe poft annū remaneat: adhuc pōt exire. ð of fic. ordi. c. paftoralis. & fi uoluerit rmanere, adhuc hēbit annū nifi cedat in hoc iuri fuo. ð hoc in fpe de fta.mo. in ult.qō. & not. s c.ij. Ioan. And.

STatuimus. Duo sunt dicta. Secundum ibi, nihilominus. Primum subdiuiditur. Primo statuit. Secundo excipit: ibi, nisi. Tertio rationem subdit ibi, cũ. Abbas Siculus.

coniug. ex publico. ar. s̃. ut lit. non contest. quoniã frequẽter. §. j. satis posset dici, quod episcopus nõ posset illum priuare usq; ad tempus statutũ, & interim faciat deseruiri in ecclesia per aliũ, cui prouideat de bonis ecclesiæ. ar. s̃. de appel. peruenit. ij. & s̃. de cle. nõ resi. c. pe. secus in muliere, cui consuli interim non potest. hoc æquius uidetur fauore religionis summa enim est ratio, quæ pro religione facit. ff. de relig. & sump. fun. sunt personæ. Ber. Ista quæstio est hodie decisa per cap. beneficiũ, eo. tit. lib. vj.

Habitus professionis. a Habitum. Not. ꝙ est habitus professionis, qui uotum habet annexũ, & eo ipso quod quis talem habitum recepit, monachus efficitur, & per talem habitum intrando religionem, solennizat uotum, quare postea reclamare non potest, ex quo cœpit cum alijs canere. & de tali habitu loquitur hic. & sic potest intelligi. s̃. eod. uidua. & xxvij. dist. quod interrogasti. & xxvij. q. j. uidua. & xx. qõ. j. quem ꝓgenitores. & talis habitus impedit & dirimit matrimonium. xxvij. q. j. c. j. Item est habitus probationis, qui differt ab habitu professorum: ut hic in fin. dicitur. & talis habitus non obstat, quo minus possit redire ad seculum intra annum ante factam professionem: ut hic dicitur. & s̃. eo. consulti. nisi euidenter appareat, quod uoluit seculum mutare, ut statim dicitur. Sed pone, clericus est in probatione: nunquid expectabit episcopus, usque ad tempus probationis ut conferat beneficium: cum ecclesia uacare non debeat ultra sex menses. s̃. de cõcess. præben. nulla? Dicit Ioã. quod si authoritate episcopi recessit, uidetur ei dedisse licẽtiam usque ad tempus probationis, si uero sine licentia recessit, tunc poterit eũ legitimo tempore elapso priuare. Vel dicas, quod si euidenter appareat, quod uoluit absolute mutare seculum, statim potest beneficium illius episcopus conferre. si uero nõ constet de hoc, tunc uidetur, quod episcopus teneatur ipsum expectare vsque ad tempus ꝓbationis, cum habeat illud tempus a iure ille conuertendus. s̃. eo. ad apostolicam. & dicit decretum, ꝙ licẽtiam ab Apostolo datã nemini auferre possumus. xxviij. dist. de his. si iudex minus tempus dederit, quam sit statutũ a lege, suppleretur a iure. ff. de re iud. l. iiij. §. si quis. quia uidetur iusta de causa abesse: unde non debet priuari. s̃. de cle. non resi. inter quatuor. & c. ulti. Verius tamen uidetur, quod si episcopus non uult eum tantum expectare, & ecclesia propter huiusmodi absentiam damnum incurrat, debet eum citare ut redeat uel ut profiteatur: & si ad terminũ nõ redierit, potest ordinare ecclesiã, per iura proxi. allegata. nec credo illam esse iustam causam expectãdi: quia priuata utilitas non debet præferri cõmuni utilitati. s̃. eo. licet. s̃. de postu. præl. c. iij. Idem credo seruandũ, si alter sponsus intret religionem, & intra certum tempus profiteatur, alioqui cõpellitur redire ad spõsam: quia & ibi periculum imminet fornicationis. j. de conuer.

Habitus probationis.

† Et sic nulla licẽtia petita, nec ob id dicitur fugitiuus. panorm. hic nume. 2.

Beneficiatus si religionẽ ingredit, an eius beneficium cõferri possit intra ꝓbationis annum.

professionem fecerit tacitè, uel expreßè, uel appareat eum uitã mutare uoluisse. hoc primò. Secundo dicit, quòd ad hoc ut dignoscantur nouitij à professis, debet habitus professorum benedici, in locis ubi habitus non est distinctus.

CAP. XXIII.

STatuimus nouitios in probatione positos, ante susceptum religionis habitum a qui dari profitentibus consueuit, uel ante professionem emissam, ad priorem statum redire posse liberè † intra annum. Nisi euidenter appareat, b quod tales absolutè uoluerint uitam mutare, & in religione perpetuò domino deseruire. Cùm quilibet renũtiare ualeat ei, quòd pro se noscitur introductum. Nihilominus statuentes ad oẽm ambiguitatem penitus amouendã quòd cùm in quibusdam locis rèligiosis nouitiorum habitus, non distinguatur ab habitu professorum, professionis tempore benedicantur uestes quæ profitentibus conceduntur, ut nouitiorum habitus à professorum habitu discernatur. c

Idem.

Religiosi fugitiui, annuatim sunt requirendi, et cogẽdi ut ad monasteriũ reuertãtur.

CAP. XXIIII.

NE religiosi uiri uagandi occasionem habentes salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis eorum, de prælatorum manibus requiratur. d Statuimus, ut præsidentes capitulis celebrandis secundum statutum concilij

b Nisi euidenter appareat. Ex hoc uidetur, quod qui simpliciter intrat religionem, dum tamẽ nõ faciat professionẽ, uel non recipiat uestes, quæ profitentibus conceduntur licet nullam faciat protestationem: qd' semper possit redire ad pristinum statum intra annum. & sic præsumitur, ꝙ conditionaliter uoluit experiri † obseruãtiam regularẽ nisi appareat euidenter, ꝙ seculum mutare voluerit. Sed qualiter appareat, ꝙ hoc uoluit? Dico, ꝙ si renuntiauerit seculo expresse, uel si aliud dicat vel faciat, per quod uoluntas eius appareat, uel si statim recipiat uestes, quæ tantum dantur profitẽtibus. sed si nihil dicat uel faciat, nõ apparet euidẽter, ꝙ uoluerit mutare. j. qui clerici uel uo. cõsuluit optime facit, & sic potest intelligi. s̃. eo. consulti. & sic non præsumitur ꝓ religione, si uoluerit redire ad pristinũ statum: quia non est uerisimile, ꝙ sit immemor suæ salutis. j. q. vij. sancimus. & ꝙ ei sit credendum, est arg. de rap. cum causa. & ita non præsumitur pro religione, vbi simpliciter intrauit, ex quo uult ante annũ exire, imo præsumimus, ꝙ cõditionaliter † habitum assumpsit. sic ergo debet apparere, ꝙ uoluerit seculũ mutare quod patet ex eo quod dicit, cũ quilibet ualeat renuntiare ei, quod pro se, &c & ex eo quod dicit. s̃. eo. consulti. in fi. propositum suum in principio protestetur, scilicet quod uult seculum mutare, hoc expresse dicendo in contrarium tamen consueuit ibi dici, prout dixit ibi Ioã. & sic intelligimus illam, secundum istam.

c A professorum habitu discernatur. Et sic patet, qd' alius est habitus professionis: & alius habitus probationis, siue nouitiorum ut dicitur. s̃. ut per hoc appareat, qui sunt professi, & qui non. † Ber.

NE religiosi. Diuiditur. Primo cõstitutionis causa ponit. Secũdo cõstitutio submittitur: ibi statuimus. quæ duo facit. Primo prouidet circa eiectos & fugitiuos. Secũdo circa inobedientes: ibi. si uero. Abb.

d Requirat. Et ita prælatus tenet de facto subditi, nisi eum correxerit. s̃. de offi. ord. irrefragabili. & j. de sta. regu. cum ad monasterium. ad fi. & xliij. dist. Ephesijs.

† Vel nisi cõfitetur. quod tempore igressus habebat firmũ animũ dimittẽdi seculum, secũdu Inn. vel secundũ Host. in ingressu illud expressit uel quia se & sua expsse mõasterio obtulerit: vel qa pro prijs oino renũciauerit: vel castitatem & obedientiã solenniter ꝓmiserit, hæc enim & similia secundum eos sunt signa euidẽtia dimissionis seculi. Ioã. And. Pan. hic.

† Conditionaliter cũ hac gl. transeunt doctor. & bene.

† Aliter difficile discerneret sicut difficile discernit liber a seruo. ff. de contrahẽ. emp. quia difficile. secũdu Vin. Ioã. And.

[a] Concilij generalis. Quod habes. infra de ſtatu monacho. in ſingulis.

[b] Qui. Scilicet præſidentes † uel abbates. Vel dic & melius, qui ſcilicet fugitiui & eiecti.

[c] Diſciplina. Hoc eſt dicere impoſita eis pœnitẽtia, ſecundum ꝙ regula illius ordinis requirit & præcipit.

[d] Si abſque ſcandalo. Nihil omnino cum ſcandalo faciẽdum eſt. ſ. de tempo. ordi. ad aures. ſ. de preſcriptio. nihil prodeſt. & væ homini illi, per quem ſcãdalum uenit. j. de no. ope. nunt. cũ ex iniuncto. Ber.

[e] Vitæ neceſſaria miniſtrentur. Et qs miniſtrabit ei neceſſaria? abbas prioris monaſterij, uel ſecũdi? Credo, qđ abbas prioris monaſterij, † ut ſi aliquid habeat de ſuo, prouideat ei de illo. xvj. q. vj. de lapſis. & etiã ſi nõ habuiſſet aliquid, prouidebit monacho ſuo, tẽpore pœnitentiæ, alias monaſterium illud ſecundum quare grauaretur.

† Supple uel maiores Abbates, uel priores. Ioã. And.

† Adde quis dicat fugitiuus. ff. de ædil. edic. l. qs ſit fugitiuus. & ĩ l. j. §. ſeruũ. ff. đ acquire. poſſeſ.

† Arg. eſt ꝓ hoc in l. ſeruꝰ. C. de quæſtionibus.

DE CONVERſione coniugatorum.

Suprà uiſum eſt de regularibus in genere, ſed quia cõiugati quandoque intrãt monaſteriũ, & dubitari poſſet de eorum ingreſſu, ideo ad clariorem doctrinam, author poſuit ſpecialem titulum.

De hac materia habetur xxxiij. q. v. et xxvij. q. ij. c. ſunt qui. cum duobus c. ſeq. & conuenit. j. de rap. c. pen. Abb.

† Poteſt inuitũ virũ repetere nec poſſunt ſe iuicem abſoluere quicquid dicat Phil. Dec. conſi. cxl. ubi male cõſuluit.

P Ræterea. [f] ſupple qſiuiſti.

[g] Tranſierit. Cum nõ poſſit eſſe in ſeculo, ſine ſuſpicione turpitudinis. xxvij. q. ij. ſcripſit. & cap. ſunt qui dicunt.

[h] Promiſerit. Manendo in domo propria, ſi eſt ſenex. infra eo. cum ſis. & c. ad apoſtolicam.

[i] Reuocari. Sic patet, ꝙ non ſufficit uxoris licentia, vt virꝰ poſsit intrare monaſterium. ſic. j. eo. ex parte. j. xxxiij. q. v. notificaſti. & j. eod. coniugatis. Sed contra. xxxiij. q. v. qui uxorem. xxvij. q. ij. Agathoſa. Sol. Dicas qđ ſi talis eſt uxor, quæ non poſſet eſſe in ſeculo ſine ſuſpicione fornicationis: non ſufficit ſola licẽtia uxoris, niſi & ipſa ſimiliter cõuertatur, † quo caſu, hæc decretalis poteſt intelligi, & omnia ſimilia. Si uero ſenex eſt, ſufficit ſola licẽtia, interueniẽte authoritate epiſcopi, & ipſa voueat, & remaneat in ſeculo. j. eod. cum ſis. & c. ad apoſtolicam. & cap. uxoratus. & in caſu iſto intellige illa iura, quæ videtur dicere, qđ alter cõiugum poteſt ad religionem trãſire de conſenſu vxoris, ea in ſeculo remanẽte. Alij uolunt dicere, quod ſufficit uxoris licentia. j. eo. ex parte. & cap. conſuluit. & in hoc capitulo loquitur de licentia extorta, uel quia fuit iuris ignara. ſed tene primum. Tãc. Item ſignatur contra. infra eo. veniens. Solu. illa fuit fornicata, & ita obſtabat ei exceptio fornicationis. ſic. xxvij. quæſt. ij. Agathoſa. Bern.

† Alias, in ſeculo. remanẽte.

† Dixit Innoc. quod ſi uxor iuuenis licẽtiã dedit, & cõtinentiã uouit: cogit intrare monaſteriũ: non ꝙ fiat monacha, nec uiuat monachaliter: ſed refrenabit a vagationibus: & cuſtodiet, ne poſsit luxuriari. vide quod dicã. j. c. ſignificauit. ſuper j. gl. Ioãn. And. Ad. de Iac. Almain. in 4 Sent. diſt. xxxij.

generalis [a] ſeu patres abbates, ſeu priores fugitiuos † ſuos & eiectos de ordine ſuo requirãt ſolicitæ annuatim. Qui [b] ſi in monaſterijs ſuis recipi poſſunt ſecundũ ordinem regularem, abbates ſeu priores eorum monitione præuia per cenſurã eccle. compellãtur ad receptionem ipſorum ſalua ordinis diſciplina. [c]

Quòd ſi hoc regularis ordo non patitur, authoritate noſtra prouideant, ut apud eadem monaſteria in locis competentibus ſi abſque graui ſcandalo [d] fieri poterit, alioqui in alijs religioſis domibus, eiuſdem ordinis, ad agendã ibi pœnitentiã talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur. [e] Si uerò hmõi fugitiuos uel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicent, & tandiu faciant ab eccleſiarũ prælatis excommunicatos publice nuntiari, donec ad mandatum ipſorũ humiliter reuertãtur.

TITVLVS XXXII.

DE CONVERSIONE CONIVGATORUM.

Alex. iij. Vbergẽ. epo.

Si uir de vxoris licẽtia profitetur, & uxor ipſa ſuſpecta, nec continentiam uouet, nec religionem ingreditur, epiſcopus uxori virum reſtituet. hoc dicit iuxta literam.

CAP. I.

P Ræterea [f] utrum laicus uxoratus, qui præſentibus ſacerdotibus & monachis ignorante epiſcopo de licentia & permiſsione vxoris monaſterium ingreſſus, profeſsionem fecit, uxore in ſeculari habitu remanente, † nec tranſeunte ad religionem, aut perpetuam continentiam vouẽte, ab epiſcopo ſuo poſsit ad thorum reuocari uxoris, an illa compellenda ſit, continentiam obſeruare. Dicimus, quòd niſi vxor ad religionem tranſierit, [g] aut perpetuò caſtitatem ſeruare promiſerit: [h] uir poteſt & debet de monaſterio reuocari. [i]

Idem Salernitano archiepiſcopo.

Ante matrimonium conſummatum, poteſt alter coniugum etiã altero inuito religionem ingredi, ſed remanẽs in ſeculo poteſt ad ſecunda uota trãſire.

CAP. II.

V Erum poſt conſenſum legitimum de præſenti, licitum eſt alteri altero etiam repugnante, eligere monaſteriũ, [k] (ſicut quidã [l] ſancti de nuptijs uocati fuerunt) dummodo carnalis commiſtio non interuenerit inter eos: & alteri remanenti (ſi commonitus, continentiam ſeruare noluerit) licitum eſt, ad ſecunda uota tranſire.

Quia cùm non fuiſſent vna caro ſimul effecti, ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſecu-

V Erum. Primo ponit dictum. Secundo ipſius rationem: ibi, quia Abb. Sic.

[k] Monaſterium. xxvij. quæſt. ij. deſponſatam. infra eodem ex publico. argument. contra. j. de ſponſa. cap. commiſſum. ibi ſoluit. Bernardus.

[l] Quidam ſancti. ſicut beatus Macharius & Alexius xxvij. quæſt. ij. capit. ſcripſit. §. ecce.

Remanere.

lo remanere. a

Idem Pisano archiepiscopo.

Qui inuita vxore professionem fecit, & ei posteà restituitur, non compellitur mortua vxore ad monasteriũ redire: matrimonium tamen contrahere non debet.

CAP. III.

QVidam intrauit monasterium inuita uxore: qua ipsum repetente, coactus est ad eam redire. ea mortua quæris an ipse cogatur reuerti ad monasterium, an aliã possit ducere in uxorem. Cõtuæ taliter respondemus, quòd uotum non tenuit: b vnde ratione uoti ad monasterium non tenetur c redire. vlterius uerò non poterit uxorem accipere: promisit enim se non exigere d debitum: quòd in eius potestate erat: & ideo quò ad hoc uotum tenuit: nõ reddere autem, nõ erat in eius, sed in mulieris potestate. vnde Apostolus: Vir nõ habet potestatem sui corporis, sed mulier.

Idem Exoneñ. episcopo.

Vxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam uxor ingrediatur, uel nisi suspecta non sit & continentiam promittat. hoc dicit. Et est unum cap. de principalioribus titu.

CAP. IIII.

CVm sis prædιtus sciẽtia literarum, ignorare nõ debes † sanctorũ patrum cõstitutioni c esse contrariũ, ut vir vxore sua, aut vxor viro eius non assumente, religionis habitũ, debeat ad religionem transire: & infrà. Inde est, quòd authoritate apost. prohibemus ne in episcopatu tuo virũ uel uxorem. (Nisi uterq; ad religionem migrauerit) trãsire permittas. Verum si uxor ita senex sit & sterilis, f quod sine suspicione g possit esse in seculo, dissimulare h poteris, ut ea in seculo remanente, & castitatem promittente, ad religionem trãseat vir eiusdem.

Idem Strigoñ. & Coloñ. archiepiscopis.

Coniugatus non est ordinandus ad sacros ordines, nisi vxor continentiã promittat.

CAP. V.

COniugatus: & infra. Nullus coniugatorum, est ad sacros i ordines promouendus.

a Remanere. Et cum alia contrahere. j. eo. ex publico. Et dicunt quidã, quod nihilominus remanet vinculum prioris matrimonij, sed prorsus inefficax propter ingressum. & sic habebit duas uxores, sed non obest tale vinculum. arg. de cõse. dist. iiij. c. ij. Sed cõtra eos facit xxxj. qõ. j. quo modo virginibus. & j. de diuort. gaudemus. unde primi matrimonij uinculum soluitur per ingressum religionis: 1 ut in auth. de san. episc. §. si uero constante adhuc matrimonio. col. ix.

b QVidam. Votum nõ tenuit. plene, tenuit tamen quo ad ea, quæ erant in eius potestate, scilicet, non exigere debitum carnis, quod in ipsius fuit potestate. sic. j. e. placet. unde compellitur continere, sed non compellitur ad monasterium redire: ut j. eo. placet. arg. contra. j. eo. ex parte. & c. consuluit. ubi compellitur ad monasteriũ redire. sed ibi soluitur.

c Non tenetur. i. non debet ab ecclesia compelli, ipse tamen peccat, si non perficit quod uouit ex quo impedimentum cessauit. argu. xvij. q. ij. nos nouimus. Bern.

d Non exigere. Sic. j. eo. placet. Sed hæc ratio non videtur bona. sic enim beata Maria contrahere non debuit cum proposuerit se non exigere. xxvij. q. ij. beata Maria. & tamen legitime contraxit: ut ibi dicitur. Respon. imo bona est hæc ratio: quia post tale uotum, contrahere non debuit propter pronitatem quã habet exigendi debitum. & quod dicitur de beata Maria, hoc fecit ex reuelatione diuina. Sed pone qđ cõtrahat: quid erit? Tanc. dixit, ꝙ tenet matrimoniũ quia uotũ nõ fuit solenne. 2 arg. j. qui cleri. uel uo. rursus. Alij dicunt, ꝙ non tenet matrimonium, & debent separari. j. eo. ex parte. & c. consuluit. & hoc uerius uidetur: quia quantum ad continentiam seruandam, satis solennizauit ipsum uotum per suam professionem. Vel si uis dicere, quod matrimonium teneat, ipse tamen debitum ab vxore exigere non debet, quã quã reddere debet exactus: quia faceret contra cõsciẽtiam, argu. s. de resti. spo. literas. & j. de senten. excõ. inquisitioni. Item quæritur, utrũ mulier possit intrare monasterium in casu isto inuito uiro? Hic potest distingui, an sit reconciliatus ei, & eductus de monasterio, & tunc nõ potest eo inuito intrare. arg. xxxiij. q. v. quod Deo pari. si uero nõ est reconciliatus 3 ei, potest transire ad religionem eo inuito. xxvij. qõe. ij. Agathosa & xxxiij. quæst. v. qui uxorẽ. Sed uidetur, quod nõ obstante eo qđ est reconciliatus: quod ipsa possit intrare religionem eo inuito: quia ipse iã non potest ab ea exigere debitum: & sicut ille ea inuita renuntiauit exactioni debiti coniugalis, ita & ipsa eo inuito potest renuntiare seruituti, quã habet in ipsum. Hoc uerum est, quãtum ad huiusmodi seruitutem: quia & ipse debet ad monasterium redire, ubi fecit professionem. j. eod. placet. quo ad alia tamen, quæ vir debet vxori, & econuerso: non videtur quod uiro inuito possit transire postquã illa eduxit eum de monasterio, & ei est recõciliatus: quia non solum tenentur coniugati ad debitum carnale reddẽdum, sed ad mutuum auxilium & obsequiũ quia in quibusdam matrimoniũ est legis obsequium. xxvij. q. j. nuptiarum. Bernardus.

c CVm sis. Constitutioni. xxvij. q. ij. sunt qui dicunt. & cap. Agathosa. quia Agath. & c. scripsit nobis. in istis constitutionibus. dicitur, quod cum vir & vxor postquam copulatione coniugij, una caro effecti sunt, non potest alter ad religionem transire, altero in seculo remanente.

f Sterilis. Ratione ætatis, & non naturæ: quoniam multæ sunt steriles 4 & iuuenes, quæ continere nõ possunt, nec uolunt.

g Sine suspicione. Sic infra eodem vxoratus. & c. ad apostolicam.

h Dissimulare. Dissimulatione approbationis: quia talis transitus bene approbatur, si consentit mulier. infra eo. uxoratus. & c. ad apostolicam.

i COniugatus. Ad sacros. ex eo quod prohibet, ꝙ coniugatus non promoueatur ad sacros ordines, datur intelligi, ꝙ possit ad minores: quia quod de uno negatur, de alio consequẽs intellectus patet. xxv. dist.

1 Etiã si remanens in seculo nõ cõtrahat: aliqui bus uidet, ꝙ tũc primo solutũ erit primũ cũ cõtractũ fuerit secundum. si. j. de diuor. quãto. Io. And.

Maria q̃ vouerat castitatẽ, an licite potuit cõtrahere.

2 Quia in pjudiciũ vxoris cõtinẽtiam promittere non potuit: q̃ est de substãtia profes sionis. j. de sta. monasteriũ. in fi. secũdũ. Goffr. Ioã. And.

3 Aequitẽ habet hoc dictũ: licet Inn. plus placeat, ꝙ ẽt ante recõciliationẽ ipso inuito nõ possit intrarẽ: cũ non tenuerit ipius ingressus ꝑ prędi. c. ꝙ eo. Ioã. And.

† Infero ꝙ iurisperito, nõ ẽ ꝓbabilis ignorãtia fa. l. ij. ff. de orig. iur.

4 Dicebat meretrices & dicebat Host. Physicos dicere qđ ex nimio appetitu ĩpedit cõceptus vñ non seqt̃, si sterilis: ergo continẽs. Ioã. And.

Nisi ab vxore continentiam a profitente fuerit absolutus.

Idem eisdem.

Vxoratus, in episcopum promoueri non potest, nisi uxor religionem profiteatur.

CAP. VI.

SAnè si coniugati consenserint ordinari, uxoris uoluntas prius est requirēda: & j. Fra. v. authoritate apost. prohibemus, ne uxoratū b præsumatis in epm ordinare, nisi uxor prius professa continentiā, sacrū sibi velamen c imponat, & religiosam vestem assumat.

Idem Brixieñ. episco.

Sponsa de præsenti non cognita, quæ dicit se uelle religionem ingredi, compellitur intra certum tempus profiteri, uel adhærere marito.

CAP. VII.

EX publico instrumento nobis innotuit, ꝙ cùm Veroneñ. episcopus causam matrimonij, quæ inter A. uirum & M. mulierem vertebatur suscepisset terminandam, iudiciali sentētia matrimonium approbauit, & eidem mulieri præcepit, ut ad uirum rediens exhiberet eidem cōiugalem affectum: ꝙ cū renueret, fuit vinculo excōmunicationis adstricta. Cæterum quia licet a præfato uiro desponsata fuit, adhuc tamen (sicut asserit) ab ipso est incognita: Mādamus quatenus si prædictus uir, ipsam carnaliter non cognouerit, & eadem ad religionem d transire uoluerit, recepta ab ea sufficienti e cautione, quòd uel ad religionem transire, uel ad virum suum redire intra duorum f mensium spatium debeat, ipsam a sententia qua tenetur absoluas, ita quòd si ad religionem transierit, uterque restituat g alteri, quod ab eo noscitur recepisse: & infrà. Sanè quod dominus in euāgelio dicit, non licere viro, nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere. intelligendum est, secundum interpretationē eloquij, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum, h sine qua consummari non potest.

dist. qualis. sed non est verum: quia coniugati promoueri nō debent. s̄. de cle. coniug. diuersis fallacijs. imo si clerici sunt in minoribus ordinibus, beneficijs debent priuari. eo. tit. c. j.

a Continentiam profitente. Sed nunquid sufficit hoc? Videtur quod sic. xxxij. dist. seriatim. & lxxvij. dist. episcopus benedictionem. quæ potius contradicit. sed ibi exponitur religionem, id est castitatē. i sic. s̄. ď cle. coniug. sane. quod concedebat Ala. Si uir remaneat ī seculo. Alij dicūt, quod ordinari non debet nisi ad religionem cōuertatur uterq;. Quod dicitur hic, intellige ī eo casu, in quo esset senex, & sterilis, ita quod nulla est suspicio de vxoris incontinentia. & sic intelligitur illa decre. sane. de cle. coniu. nā qui promouetur ad sacros ordines, eo ipso intelligitur cōtinentiam profiteri: & si iuuenis esset vxor, præsumptio esset contra vtrunque. argu. s̄. ca. proxi. in fin. vnde non debet ꝓmoueri talis, nisi ambo transierint ad religionē secus si sit senex, & sine suspicione. uel dicas, ut dixit Ala. ꝙ aliud est in eo q̃ promouetur ad sacros ordines, remanēdo in seculo: quia ibi sufficit, quod communi consensu continentiam promittant, ut dicunt Iura primo inducta: quia etiam communi consensu sine susceptione ordinum possunt continentiam profiteri remanēdo in seculo. xxxiij. q. v. quod Deo pari. & aliud est in ijs qui conuertuntur: quia locum ibi habet qđ dicitur. s̄. c. proxi. & j̄. eo. ad apostolicam.

i Sic. s̄. ď æta. & quali. a multis in prin. & in fi. & hoc ultimū placet Io. xxviij. dist. quia sunt. & hoc Pe. ꝑ illud c. & quia sic videret ꝙ mulier ad plus adstringatur q̃ ipse vir. Abb. addit qa vir tenet uxori hoc casu ī necessarijs ꝓuidere. xxxj. dist. oīno. ad ꝙ non tenet nisi religioné profiteat. Itē tenetur illā corrigere de hoc s̄. de iureiur. quēad modū. in fin. sed de hac materia pleni⁹ hic uideas per Ioan. Andr. in nouel.

b SAne. Vxoratum. si de fraude non sit suspectus, ratione uxoris & filiorum a prælatura, & ab administratione nō repellitur: in quo casu intelligitur hoc xxxj. distin. omnino. secus si suspectus: quia sæpe per tales substantia ecclesiastica deperire solet. xxviij. distinct. de syracusanæ. & s̄. de cle. coniug. diuersis fallacijs. lxj. distinct. cathinensis.

c Sacrum velamen. Sed quid si esset vetula, nunquid sufficit si continentiam profiteatur. j̄. eo. vxoratus. & j̄. eo. ad apostolicā? Respon. non sufficit nisi conuertatur, & est speciale in uxore episcopi. alias contradiceret c. præcedenti. Quidam dicunt, ꝙ non sufficit, & ẽ speciale in episcopo. credo ꝙ sufficeret, & hoc intelligitur de iuuene. argu. ex fi. huius cap.

EX publico. Prima pars narrat factum. Secunda ibi, cæterum, mulieri petenti dat iudicem. Tertia soluit obstaculum: ibi, sane. Abb.

d Religionem. Quid si uellet remanere in domo propria, & seruare religionem? Non est audienda. j̄. eod. ex parte. ij. in fin. quia ad bonum, & malum se posset habere: & ideo quod certius est, tenendum est: ut j̄. de spon. iuuenis. & de pœni. distin. vij. §. j. Ber.

e Sufficienti. Nomine sufficiētis cautionis, intelliguntur pignora, uel fideiussores. ff. mand. si mandato. §. vlti. satis putarem in casu isto, dari cautionem ad arbitrium iudicis. xxiij. distin. quanquam.

f Intra duorum. Nunquid istud tempus est ordinarium & regulare, ut semper tantum tempus indulgeatur, & non minus, licet dicatur de duobus mensibus? Credo, ꝙ istud committeretur arbitrio iudicis, utrū plus uel minus tempus indulgeat ad profitendum dicenti se uelle etiam intrare religionem. & currit tempore illo quo iudex statuit terminum. k Sed pone quod elapsum est tempus statutū: nunquid adhuc potest intrare religionem? Dic ꝙ sic, semper ante carnalem copulam, iudex tamen debet præfigere terminū peremptorium, intra quē profiteatur, uel conuertatur ad uirum: alioqui illam excommunicet, nec dabit ei tempus probationis episcopus. nisi maritus consentiat. De hoc dic. ut supra titu. proxi. statuimus.

Successiue de duobus quærit & soluit.

k Nō ā tēpore matrimonij contracti, ut dixerūt quidā de his duob⁹ mensibus. Ioā. And.

g Restituat. Quod obtinet ubicunque matrimoniū dissoluitur ex iusta causa. infra, de do. post diuor. resti. c. j. & infra, de coniug. ser. proposuit. C. de spon. l. ult. C. de episc. & cler. Deo nobis.

h Consummatum. Sed cōtra uidetur. quia matrimonium mādato Dei perficitur. xxvj. dist. deinde opponitur. Solu. est consummatio quæ fit, quo ad matrimonij essentiam, quæ fuit facta in paradiso ab ipso domino per coniunctionem animorum: quæ designat conformitatem fidelis animæ ad Christum, ut ibi. Et est quædam consummatio, quo ad sacramentum Christi ad ecclesiam per incarnationem verbi Dei in utero virginali: quod designatur per illud matrimo-

nium

[1] Ecclesię ĩmo semp a Deo Ho sti.Pa.hic. Et ꝙ contractum,licet nō cō summatũ nequeat papa dissoluerẽ nec ĩ eo dispẽsare sentit Pa. hic. in fi. & bene & expresse firmat Io. sup.in tracta.de mr̃i monio & legitimatione.col. viij. Iaco. almain. in 4. Senten. dist. xxxj. & hãc differentiam cõsummati & nõ cõsũmati re probant quidam in suis annota. 1. Cor. 7.sentiens quod etiã ante congressum ẽ legitimũ pfectumq; matrimoniũ & indissolubile ab hoĩe ẽt per professionem monasticã not.in annota. ad Phi. deciũ ĩ l.nuptias nu.6.ff re. iur.& ca.q̃ in ecclesia rũ.nu. 13. de consti. [2] Statuere falsum est quãuis gl. sequãtur. Pe. Anch. consi.239. Phi. Dec. cõsi. lxiij. col.ij. Car di. Alexã. latissime ĩ ca.fi.nu.4. cum seq.ff spõsa. duo um. Ioã.

nium quod est carnali copula consummatum: ut hic, & s̃. de biga.debitum.xxvij. qō. ij. in omni uel saltem quo ad hoc, ꝙ impedire possit propositum religionis. L.Notauit hic Ala. ꝙ matrimonium non consummatum, sortitur naturam ex cõstitutione ecclesiæ. [1] ideo circa istud latissime patet papæ potestas. Vinc. dixit, ꝙ papa per dispensationem posset dissoluere tale matrimonium. posset etiam statuere, [2] qđ per secundum matrimonium rumperetur primum, secus de consummato ꝙ ab ipso domino naturam suam sortitur. & ideo sola interpretatio circa illud, pertinet ad papam, non dispensatio uel contraria constitutio. Contra tamen arg. ĩ.de spō. duorum. c.ult.

Vxoratus. Diuiditur principaliter in duas partes. Primo prohibet per hospitalarios sancti Io. uxoratum recipi, sine uxoris licentia. Secundo prohibet per ipsos recipi mulieres. Secunda ibi, nullus. Prima pars subdiuiditur secundũ quòd distinguit qualitatem uxoris licentiã dantis. Ab. [a] Nullatenus recipiatur. Sed pone, ꝙ de licentia uxoris recipiat, & professionem faciat solẽniter, & habitum recipiat, sed uxor non promittit continentiã, nec promisit trãsire ad religionem, siue sit senex siue iuuenis, nunquid tenet monachatus, cum non sit seruata forma huius ca. s̃. eo. cum sis.& ĩ.eo.ad apostolicã? Ego credo, quòd monachus sit, & uotum solẽnizauit omnino quo ad se, ita quod nõ possit exire monasterium, nec uxor potest eam repetere iure seruitutis: quia renuntiauit illi seruituti, dando ei licentiam. episcopus tamen per officiũ suũ, [3] potest uirum de monasterio reuocare, & reddere uxori, nec illa incidat in fornicationem, cum hoc ad ipsum pertineat, si suspecta est.xciij.di. diaconi. & ita intelliguntur iura, de hac materia loquẽtia. sed ea mortua compellitur redire ad monasterium. & sic intelligitur.s̃.e.c.j.& ĩ.e.ex parte.cõsuluit. & s̃.ꝙ met.cau. c.j.& licet dicatur hic & s̃.e.cum sis.& ĩ. e. ad apostolicam.ꝙ alter coniugum non recipiatur, nisi alter transeat ad religionem, uel promittat continentiam, uerũ est hoc, quod non debet recipi, nec ille etiam debet transire: tamen si recipiatur prædicto modo, tenet monachatus, ut dictum est. Quia multa fieri non debent: facta tamen manent. De hoc not. infra, eodem ca.prox. nec dr̃ in aliqua istarũ decreta quod monachatus non teneat, sed quod ita fieri debeat. Bern.

[b] Minus continenter. Sic supra, eodem cum sis.& infra, eo.ad apostolicam.

[c] Cum filijs suis & familia. sic xx.q.j.uidua. xxvij q.j. mulieris. arg. contra.ead.causa.qō.ij. scripsit.

[d] Tonsurare. xxx. di. si qua mulier.

[e] Ad habitandum. quia huiusmodi duplicitas, reprobatur.xviij. qō.ij.diffinimus. & xxxij. dist. interdixit. vij. quæsti. ij. cognouimus. Ber.

Idem priori & fratribus sancti Ioannis.

Summa ut supra.e.c. cum sis.

CAP. VIII.

Vxoratus, sine licẽtia uxoris, inter uos nullatenus recipiatur, [a] quę integræ opinionis ita exi stat, ꝙ nulla marito suspicio habeatur, eam ad secũda uota uelle migrare: uel ꝙ minus [b] continẽter debeat uiuere. quæ si talis extiterit, marito eius in consortio uestro recepto, ipsa publicè in conspectu ecclesiæ continentiã professa, in domo propria cũ filijs [c] suis & familia poterit permanere. Si aũt talis fuerit, quæ suspicione nõ careat: uoto continentiæ celebrato, à seculariũ hominum se conuersatione remoueat, & in loco religioso, ubi Deo seruiat, perpetuò commoreẽ. Nullus uestrum mulierem aliquam tonsurare, [d] uel ad habitandum [e] secum præsumat assumere.

Vrbanus iij. priori sanctæ Crucis.

Coniugatus faciens professionem uxore consentiente, licet nunquam intrauerit monasteriũ: si mortua coniuge cũ alia contrahat, non ualet matrimonium, et monasterium intrare compellitur.

CAP. IX.

Ex parte abbatis sancti Petri, ad audientiã nostram peruenit, ꝙ cùm D. in infirmitate positus consentiente [f] uxore uotum uouens castitatis, monachalem habitum suscepisset, sed postmodũ liberatus, uxorem retinuit, & aliam ea defuncta sibi temere copulauit. Quia uerò licet prædictus D. uxore sua remanente in seculo, de iure ad religionem nequiuerit [g] proficisci, ea tamen sublata de medio, uotum sine salutis suę periculo non potuit uiolare: mandamus quatenus si uerum est quòd asseritur, prædictum B. per excommunicationem compellas, ut muliere dimissa ad suum monasterium reuertatur sub regulari habitu decætero domino seruiturus.

Ex parte. Professus religionẽ de consensu uxoris in seculo remanentis, licet uxori fuerit restitutus, ea mortua, ad monasterium redire compellitur, ita communiter summatur. textus tamen iste, nihil dicit de restitutione. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem ibi, quia uero. Abb.

[f] Consentiente uxore. Sed esto, quod sit iuuenis: nunquid uouet dando licentiã: nam non potest in seculo remanere. supra. eodem, cum sis? Lauren. dicit quod si scit ius, uel ei dicatur ĩtelligitur uouere, alias non [4] & dic consentiente & promittente intrare religionem. xxvij. quæstion. ij. Agathosa. Argumentum. Vel dic ut in not. seq. dicitur. Ala.

Gloss. seq. argu. alleg. duo iura, in contrarium alleg. alia duo. ponit tres opi. et tertiam impugnat. ponens dictum H. & soluens decre. i. supra. eodem.

[g] Nequiuerit proficisci. Colligitur hic arg. ꝙ uxoris licentia, non sufficit ad hoc ut ad monasterium possit transire uir eius. si. s̃. eo. ti. c. j. & xxxiij. quæst. v. notificasti. Sed cõtra uidetur. xxvij. q. ij. Agathosa. & xxxiij. quæstione quinta, qui uxorem. Quidam dicunt. quòd licentia uxoris non sufficit, nisi & ipsa conuertatur. & ca. qui uxorem loquitur de consilio. & capit. Agathosa. exponitur ita ꝙ huic dicto concordat. Alij dicunt, quòd sufficit licentia uxoris, & dando ei licentiam, intelligitur solennizare uotum arg. xxxij. di. seriatim. xxviij. di. diaconi. & c. si qua uidua. & hoc ca. & similia loquuntur de licentia extorta. Tan. & quidam alij dicunt, quod hoc intelligi debet, secundum distinctionem illius capi. supra, eo. c. cum sis. & ĩ. eo. ad apostolicam. Sed hæc distinctio, non uidetur hic habere locum

Neusa in sua consu sanea sylua nuptia. folio. 20. Matrimonij cõsummatio est duplex. Matrimonium non dum consummatũ, an per papam dissolui possit. [3] Idẽ not. ĩ. c. proxi. ad fin. ult. gl. & idem Inno. s̃. e. quidã. Io. And.

[4] Ad hoc ĩ. eo. c. ueniens. Io. And.

Clemens tertius.

Professus religionē uxore sciē te et dißimulante† ea mortua ad seculū redire non potest.h.d.secundū intellectum ueriorē, et singularem in materia.

CAP. X.

Consuluit nos G.sacerdos utrū uir ad religionē transiens, a & in ea per annum & ampli⁹ morā faciens, uxore sua postquā ad domum trāsierat b regularē, de præsenti uita sublata, secularem habitum resumere ualeat, & aliam ducere in uxorē uel si ductam ei liceat retinere. Consultationi huiusmodi, taliter respondemus, ꝙ prædictus uir nec habitum potest abijcere quē assumpsit, nec aliquā sibi matrimonio† copulare. ꝙ si contraxerit, matrimonium ipsum decernimus dirimendum. c

Cælestinus tertius.

Coniūx quæ cōtinētiā uouit, tenetur reddere debitū cōiugi. licet ad tēpus uoto cōsenserit.

CAP. XI.

Charißimus : & j. Fraternitati uestræ mandamus, quatenus si inueneritis uxorē regis Sueuiæ graui infirmitate depressam cōtinentiā uouisse, & uirum eius ad tēpus præbuisse consensum, d maximè e si non idē uir continentiam uouit perpetuam eandem uiro cohabitare faciatis, & utrunque inuicem maritali affectione tractare.

Idem.

Si alter cōiugum altero ignorāte, religionē profitetur, et ꝓpter hoc de monasterio educitur, illo mortuo, ad monasteriū redire non cogitur.

CAP. XII.

Placet nobis : & infr. Solicitudo tua nos cōsuluit, utrū mulier quæ credens mortuū maritū, habitum religionis assumpsit, et eo reuerso de monasterio educta fuit, post obitum uiri, sit ad regularem obseruantiam cōpellenda. Super quo respondemus, ꝙ licet uotū eius usquequaq; nō tenuerit, f eatenus tamē fuit obligatoriū, quatenus se poterat obligare : promisit enim intrando monasteriū se non exacturam carnis debitum : quod erat in potestate ipsius : g redire uerò ad seculum ī eius potestate h non erat, sed

---

locum. quod si fuit iuuenis, non sufficiebat dare licenciā, nisi ipsa conuerteret, ut ibi dicitur. unde non tenuit uotum, nec debet compelli redire ad monasterium : ut s̄.eo.quidā. si erat senex, bene potuit transire de licentia uxoris : ut ea iura dicunt : & hic dicit ꝙ de iure 1 transire non debuit. Hug. dicebat, ꝙ illa decret. quidā intrauit. non tenebat : quia bene debebat ille cōpelli ad monasterium redire, quia uotum tenuit. & hoc idem potest dici, secundum eum de illa. j. eo. placet. prope fi. ubi non cogitur redire ad monasteriū & sic stabitur huic, & j.eo.c.proxi. hoc satis uidetur. Sed dicatur ꝙ in decr. illa quidam intrauit. tenet : & ille nō compellitur redire ad monasterium : quia uotum nō fuit solenne : quia inuita uxore hoc fecit nec fecit ibi professionē hic uero consentiente uxore, & professionem fecit j.c.proxi. & sic omni modo quo potuit, uotum solennizauit. unde quamuis nō debuerit uir trāsire uxore in seculo remanente, tamen tenuit uotum & monachus fuit : quia multa fieri nō debent facta tamen manent. s̄.ti.proxi. ad apostolicam. unde compellitur redire ad monasteriū uxore mortua. Sed contradicere uidetur s̄.ca. j. ubi mulier dedit licentiam uiro, & tamen de monasterio reuocatur, & restituitur uxori, nisi uxor castitatē promiserit, aut ad religionem transierit. Sed nō dicitur, quod monachus non tenuerit, unde mortua uxore compelli debuit, ad monasterium redire. & ita concordat cū ista & hoc probatur supra, quod metus causa. ca.j. Hugo dixit, quod decreta. illa non tenet : quia consentit marito, & debebat compelli ad castitatem, uel monasterium intrare si iuuenis esset. & præterea non dicitur ibi, quod mulier posset reuocare maritum, sed episcopus ex officio suo. tamen compellitur illa redire propter ea quæ dixi. j.eo.placet. ibi similiter non fuit solenne uotum, quia non habuit licētiam uiri. unde nec illa compellitur redire ad monasterium, uel promisit uitam mutare uigesimaseptima quæstione secunda. Agathosa. Ber.

Consuluit. Legitur uarijs modis, & secundum primum intellectum hoc dicit : Si coniuges profitentur religionem, altero mortuo, alter ad seculum redire non potest. & iste intellectus elicitur ex text. intelligendo, quod uxor etiam intrauit religionem. Legitur & secundo, quod solus maritus intrauit, & hoc intendit : Professus religionem de consensu uxoris in seculo remanentis, ea mortua, ad seculum redire non potest. sic cōmuniter summant docto. sed iste tex. non patitur aliquem istorum intellectuum. Cōmunis diuisio. Secūda : ibi, consultationi. Abb.

a Transiens. De consensu 2 uxoris, quæ senex erat, uel promisit uitam mutare. xxvij. quæ.ij. Agathosa. uel ipse post mortem uxoris ratum habuit : quod prius fecit. s. supra, quod metus causa. perlatum. B.

b Transierat. Ipse maritus. & ita idem est in canonico regulari, quod in monacho, cum parua sit differentia inter eos. xx.q. iij. præsens cleric⁹. j. de sta. mon. ꝙ Dei timorem.

c Dirimendum. ergo uotum eius fuit solenne, ex quo separat matrimoniū. infra. qui cle. uel uo. rursus. quod uerum puto : quia de licentia uxoris intrauit, & ita tenuit ingressus : alias esset contra. j.eo.placet. in fin. Ber.

Charißimus. d Præbuisse cōsensum. Arg. ꝙ sufficit alterius consensus, ad hoc ut alter posit intrare religionem. De hoc dic ut dictum est. supra. eod. cap.j. & ex eo quod dicit ad tempus, uidetur si simpliciter licentiam dedisset, q̄d sufficeret, & ex eo quod dixit, maxime si uir eius continentiam uouisset : quod uerum est : quia uir & uxor, communi consensu possunt continentiam uouere, perpetuo remanendo in domo sua, trigesimatertia quæstione quinta, quod Deo pari. & ad tempus xxxiij. q. iiij. apostolus. Ber.

e Maxime. i. tantum, secundum quosdam. 3 Ber.

f Placet. Usque quaque non tenuerit. Quia remansit obligata uiro, ad debitum reddendum. trigesimatertia quæstione quinta, dicat.

g In potestate ipsius. Sic. s̄.c. quidam intrauit. Ber.

h In eius potestate non erat. Et sic authoritate propria exire non poterat. Quid si exiuisset de facto nunquid

---

1 Idē de iuris rigore : q̄ a de dißimulatiōe ecclesiæ secus. Ioā. And.

† Etiam cōtradicēte sed nō reuocāte, quia tunc icōtinēti ꝓ ei⁹ mortē fuit ualidata prima ꝓfessio. Pau.

† Alias, matrimonialiter.

2 Ut dixi in di. s̄. c. prox. Pe. & Ab. intelligūt hoc c. quando sciente & tacēte cōiuge religionē ꝓfitetur. q̄ si pri⁹ morit quā reuocet : ille manet monach⁹. Io. And.

3 Scilicet Gof. Phil. & Inno. ꝙ placet hostiē. per id ꝙ dixit gl. proxima. Ioan. And.

nunquid esset compellēda redire? Videtur quod non per id quod dicitur in fin. & xxvij. quæst. ij. si vir. Sed econtra. supra eo. quidam. in fin. Bern.

Sentētia, an possit pro parte tenere, & pro parte non.

a Tenuit. Arg. quod sentētia pro parte tenet, & pro parte non tenet. ff. de re iudi. de unoquoq; ff. de mino. etiam. §. j. argu. contra. C. de repud. l. una ff. famil. ercisc. in hoc iudicio. de conse. distin. ij. comperimus. Dic quod si sententia continet plures articulos, siue plura capitula. 1 id est diuersa pōt pro parte ualere, & pro parte non ualere: & sic potest pro parte cōfirmari, & pro parte infirmari. exempla patent. s. de testa. Raynutius. & cap. Raynal. & l. prædicta etiam. alias aut tota confirmatur, aut tota cassatur. de consec. di. ij. comperimus.

1 Vel unū solū separabile: de hoc quærī de reg. iu. l. ea quæ lib. vj. Io. And.

b A quo poterat. Sic ecōtra soluitur iudicium, quod firmum erat, & ad eū statum deuenit, à quo incipere non potuit. ff. de iudi. si à me. & l. si alter. 2 secus in matrimonio. xxij. qō. vij. illi qui sani. & c. neque furiosus. j. d eo qui cog. consang. uxo. suæ. discretionem.

2 Cōmuniter incipit Iulianus. ij. vide de electio. querelam. super j. glo. Ioā. And.

c Non cogendam. sed nunquid tenet matrimoniū, si mulier ista contraheret? Dic ut dictum est. s. eo. quidam intrauit. hic non fuit votū solenne: quia nec habuit licentiā viri: unde non compellitur redire ad monasterium. sic. s. eo. quidam intrauit uel dic verius, qd non habuit uiri cōsensum in suo īgressu, sed de professione omissa constat per responsionem domini papæ.

AD apostolicā sedem. Istud capit. est pars cap. ad apostolicam. s. ca. proximo. Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, nisi. Abbas Siculus.

in ptāte mariti, & ideo quantum ad ipsam tenuit a uotum. quod post uiri obitum tenere nō desijt: cum ad eum casum a quo poterat b efficax habere principium peruenisse noscatur. Consultius itaque dicimus, & ei congruentius ad salutem, ut ad monasterium redeat, ubi bona ducta intentione professionem fecit, & habitum religionis accepit. si verò ad hoc induci non poterit, ipsam inuitā credimus nō cogendā. c

Innocentius tertius Pisano Archiepiscopo.

Sūma ut suprà eo. c. cū sis.

CAP. XIII.

AD apostolicam sedem: & infra. Cùm autem vir, & vxor, una caro sint per copulā coniugalem effecti: nec una pars conuerti possit ad dominum: & altera in seculo remanere: profecto non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem, Nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat: sed & uitam debet mutare: nisi forte sit eius ætatis ut sine d suspicione incontinentiæ ualeat in seculo remanere.

Idem Lugdunensi archiepiscopo.

Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruandæ in seculo, dissoluuntur sponsalia de præsenti.

CAP. XIIII.

EX parte tua est intimatum, quòd cum quædam mulier uelum viduitatis e coram duobus abbatibus assumpsisset, benedictione solenni cum celebratione missæ ac litania (sicut debuit) accedente, quidam nobilis proponebat, se prius mulierem ipsam mediantibus internuntijs f per verba de præsenti arra g etiam interposita despon sasse: & infrà. At illa se in illum consensisse confessa, dixit qꝫ audierat eū esse lepra percussum: & ob hoc eius fuerit abominata complexus: h & infrà. Nos autem inquisitioni t. t. r. qꝫ & si possit non inconsultè uideri, qꝫ ex quo matrimonium inter legitimas personas per uerba de præsenti cō trahitur, illis uiuentibus in nullo casu possit dissolui, ut uiuente reliquo, alter ad secunda uota transmigret, etiam si unus fidelium inter quos est ratum coniugium, i fieret hæreticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina quæ superat omnem legem: k sicut à quibusdam sanctis l legitur esse factum. Nos tamen nolentes à prædecessorum nostrorum uestigijs declinare, qui responderē consulti, antequam matrimonium sit per car

d Vt sine suspicione. Sic. s. eo. cū sis. & c. uxoratus. B.

EX parte. Communis diuisio. Secunda ibi, nos autem. quæ tria facit. Primo cōtra solutionem allegat. Secundo soluit: ibi, nos tamen. Tertio solutionē determinat: ibi, porro. Abb. Sic.

e Viduitatis. Id est velum quod datur uiduis. argumen. xxvij. quæstione prima, viduas quoque. nec dicit hic, quod uotū emiserit: vnde postea distinguitur circa fi. nec dicit velum professionis. licet enim assumat habitū siue uelum religionis, præsumitur tamen quod uoueris: sed nō est sufficiens præsumptio, nisi deuoueat se alicui religioni: ut dicitur in fi Lau.

f Internuntijs. Nota quod matrimonium potest contrahi per nuntios inter absentes: 3 ut hic uidetur. xxxij. quæstione ij. honorantur. ff. de sponsa. sufficit. & l. ultima. ff. de ritu nupt. mulierem.

3 Adde qꝫ no. lxiiij. distin. c. j. Ioā. And.

g Arra. Licet arra possit apponi in cōtractu matrimonij, non tamen pœna. C. de sponsa. l. ultima. ff. de uerborum obligation. Titia. infra, de sponsal. ca. gemma mulier. & hæc arra postquam mulier intrauit monasterium, potest repeti a uiro & exigi. supra eodem, ex publico. C. de episcopis & clericis. Deo nobis. olim non poterat, ut ibi dicitur.

h Complexus. Quærebatur, utrū veli susceptio, impediret matrimonium inter eos.

i Ratum coniugium. Quia contumelia creatoris non soluit ius matrimonij inter fideles, licet alter labatur in hæresim: quia matrimonium ratum est inter eos. Sed si duorum coniugum infidelium alter conuertatur ad fidem, tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij, secundum quod dicitur. j. de diuortijs. quanto.

k Omnem legem. xix. quæst. ij. duæ sunt. supra, de regu. licet. infra, de diuor. gaudemus.

l Sanctis. supra eodem uerum. xxvij. quæst. ij. c. scripsit. §. ecce. versi. item beatus.

Falsa sit

nalem copulam consummatum, licere alteri coniugum reliquo inconsulto ad religionem transire, ita ꝙ reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi cōsulimus obseruandū in articulo prænotato: quāuis falsa sit causa, [a] per quā ad susceptionem ueli prædicta mulier est inducta, cùm sine qualibet tali causa, idipsum religionis obtentu facere potuisset. Porrò licet prædicta mulier videatur in veli susceptione [b] religionis habitum assumpsisse, si tamē velit in domo propria remanere, quasi propositum [c] castitatis in seculo seruatura, & nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum: nisi se uoto [d] adstrinxerit, ad obseruantiam regularem in quo casu compelli potest, ut relicto seculo, religionis propositum exequatur.

Idem Rudineñ. ep̃o.

Maritus factus monachus, à coniuge adulterata, reuocari non potest.

CAP. XV.

Constitutus in præsentia nostra H. sua nobis confessione monstrauit, ꝙ in acolythatus ordine constitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesiæ duxit vxorem: quàm cùm carnaliter cognouisset, orta discordia inter eum & amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tu memoratum H. usque ad gradum sacerdotij [e] ordinasti. Cū autem eum sua conscientia remorderet, habitum ordinis Cistercieñ. assumpsit: & infrà. Ideoq; mandamus quatenus, si res ita se habet: prædictam mulierem ut a dicto V. recedat cui per adulteriū est coniuncta, nec prædictum monachum inquietet † quo minus regulare votum ualeat adimplere, per censuram eccles. cogere [f] non omittas.

Idem Pictauieñ. ep̃o, & Abbati de Boribard. Pictauieñ. diœcesis.

Vxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit si post ingressum nō continuit, licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuit inducta.

CAP. XVI.

Veniens ad præsentiam nostram L. nobis intimauit. quod cum olim intrādi monasteriū propositū cōcepisset, pluribus sacerdotibus præsentibus apud uxorem suā institit: ùt super hoc suum impertiret assensum: & infrà. Ipsa demū tā ipsius quàm multorū, astantium precibus flentibusq; deuicta, caput eius altari supposuit ma-

[a] Falsa sit causa. Falsa enim demonstratio uel causa, legatum non perimit. C. de fal. cau. adiec. lega. l. ij. ff. de cōdi. & demōst. falsa demonstratio. nec mendaciū obligantis, impedit obligationem. arg. j̃. eo. veniens. ff. de pig. act. l. j. & l. si rem alienam. necuitiat dispensationem. j̃. de cōsan. quia circa. & ita nō consideratur, quæ fuerit causa impulsiua. ar. s̃. de iureiu. quemadmodum. §. vlt. Argu. contra. j̃. de uoto & uo. red. magnæ. in fi. [1] Nā in huiusmodi spiritualibus, etiam dolus aduersarij non vitiat contractum. s̃. de ijs quæ vi met. cau. fiu. c. cum dilectus. & j̃. eo. dudū. & ca. accedens. nec consideratur causa vel intentio contrahentis. C. de condi. ob cau. da. si repetēti. & s̃. de regul. & transf. ad reli. vidua. xxvij. distin. quod interrogasti. Tanc.

[b] In veli susceptione. Sic. j̃. qui cle. uel nouen. consuluit. xxxiij. qōe. v. quod Deo pari. tamen solus habitus, non facit monachum, sed professio. s̃. tit. proxi. porrectum. nisi feratur per annum. s̃. de regu. ex parte. tua. uel nisi sit habitus professionis, q̃ datur profitētibus. s̃. titulo. proxi. statuimus. & c. uidua. & xx. quæstione j. quē progenitores. & est hic argu. quod susceptio veli, siue habitus, non facit monachum.

[c] Propositum castitatis. Bene dicit propositum: quia si vere castitatis votum deuoueret alicui religioni scilicet sancti Augustini, uel Benedicti in propria domo manendo, bene solennizaretur uotum. xvij. q. j. de viduis. & cap. mulieres. xx. q. j. vidua. j̃. qui cleri. vel uo. insinuante. Vel dic, quod talis religio non soluit sponsalia de præsenti, sicut nec dissoluerentur, si vir fieret clericus. xxvij. quæstione ij. si vir. De vita eremitica dicunt quidam, quod soluit sponsalia de præsenti. argu. xxvij. q. ij. c. scripsit. §. ecce. Alij dicunt, quod non. vnde si eremita contrahere matrimonium, teneret: quia potest habere propriū [2] xix. quæstione iij. cap. perlatum. §. econtra. Ioā. Sed quid si in veritate leprosus fuisset? Si sint sponsalia de futuro, soluuntur sponsalia propter leprā: unde nō tenetur contrahere. supra de iureiurando. quemadmodum. si essent sponsalia de præsenti, bene compelleretur consummare matrimonium, nisi uellet intrare religionem, sicut hic inuenitur.

[d] Voto. Id est, professione.

Constitutus. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, ideoque. Abb.

[e] Ad gradum sacerdotij. quod bene fieri potuit [3] cum illa vxor sua publice fuit adulterata: vnde amisit ius qđ habebat in eum. [4] j̃. de diuor. significasti. Item si fuisset vidua, uel ab alio cognita, promoueri non debuit. xxxiiij. distinct. curandum si cuius.

[f] Cogere. Sed videtur, ꝙ talis coactio ei obesse nō debet quo minꝰ repetat virum: quia in facie ecclesiæ nupsit tolerante ecclesia, quādiu saltē appareat, an fuerit matrimonium inter illos. Arg. j̃. de fri. & malefic. fraternitatis. [5] de diuor. gaudemus. in fi. Rñdeo non excusatur propter hoc: imo magis puniri debet, quia taliter nupsit, nulla sentētia separationis præmissa. [6] vñ illa debet separari ab eo cui iuncta fuit per adulteriū: quia viuēte viro priori, alteri nō potuit copulari, licet perdiderit ius, quod habebat in illū: quia manēt coniuges etiā separati ꝓpter adulteriū. xxxij. qō. vij. c. j. & ij. & sic obstat ei exceptio fornicationis. [7] j̃. eo. cap. proxi. & xxvij. q. ij. Agathosa. alias si fornicata nō fuisset, posset ipm repetere: ut ĩ c. Agathosa. nisi de cōsensu illius ꝓmotus fuisset: ut ibi. xxxiij. q. v. qui uxorē.

Veniens. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, quocirca. Abb.

[1] Ibi cessatio causæ nō liberat a uoto: sed ex illa votū facilius commutatur. Ioan. And.

[2] Cōcor. not. p Bal. & Alb. de rof. in authē. igressi. & in authentic. si qua mulier. C. de epi. & cle.

[3] Adde q dici pot Iano. j. c. proxi. i fi. Ioā. And.

[4] Nō ob. qđ vir sibi nubenti q iudicē nō contradixit. Ioan. And.

† Alias, impetat.

[5] Ibi fuerat matrimoniū separatū p iudiciū ecclesiæ. Io. And.

[6] Vel si vis dicere, quod præcesisit sentētia: mulier fuit cōscia fraudis in sētētia interueniētis secundū antiquos. Ioan. Andr.

[7] Quæ q notoriæ rat obstaret etiā p sētēti restitutionē. j. diuor. c. significasti. Ioā. And.

Manu

a Manu sua. Et ita iuri suo renuntiauit. argu. s. de con suc. ex literis.

b Professionem fecit. ꝙ facere non debuit, ea in seculo remanente. s. eod. cum sis. & c. ad apostolicam. & s. eo. c. j. cum esset iuuenis: secus si senex: ut ibi dicitur.

c Captiose asseruit. Hic est argum. quòd licet dolus interueniat in spiritualibus, tenet contractus. j. eo. dudum. & s. de ijs quæ ui metus cau. fi. cum dilect⁹. ubi de hoc aliud si minis inducta fuisset, ut daret uiro licentiam. talis licentia nulla est. xxxiij. qō. v. notificasti. & ideo præiudicandum est huic mulieri: quia non continuit, sed inhonestos amatores admisit: ut expresse dicitur in fin. alias si continuisset, non præiudicasset sibi 1 per hoc ꝙ fecit: ꝙ non promiserit transire ad religionem, nec etiam continentiam promiserit cum esset iuuenis: ut s. eo. ad apostolicam. & s. eo. c. j. Io.

d Sponte supposuit. bene dicit sponte: quia etiam si uir inuita muliere, intrasset religionem, licet talis ingressus nullus fuerit. j. e. c. proxi. si tamen postea fornicetur, non potest ipsum repetere. xxvij. quæst. ij. Agathosa. j. de diuor. significasti. Sed pone, quod uir nolit excipere, quia nemo cogitur excipere sicut nec compellitur agere. C. ut ne. inuit. age. uel accu. cog. l. j. & quilibet iuri suo potest renūtiare. s. de reg. ad apostolicam. & c. statuimus, quid erit? Dicas quòd monasteriū eo inuito potest excipere, & eū defendere, ne permittat eum in peiorem statum detrahi. ff. delibe. cau. l. j. & ij. licet enim primo non tenuerit uotum: tamen quantum ad ipsum uouentem tenuit. s. eod. quidam intrauit. & ca. placet. & quam cito ipsa fuit fornicata, statim perdidit ius exigendi: ergo cum sit liberatus a seruitute mulieris. statim monasterium habet plenum ius in eū: & sic exceptio, quæ competit uiro, acquisita est monasterio: cum res ad eum statum peruenit a quo potuit habere principium. supra, eodem. tit. placet. Sed quid si exiret 2 & nollet excipere: quia potest ei remittere. supra, de iureiurand. quemadmodum. in fine. Credo quòd bene potest illam recipere, non obstante contraditione monasterij: quia uotum ex toto non tenuit, cum decepta fuerit, nec ipsa etiam uouerit. arg. opti. s. eo. c. proxi. nisi uir professionem fecisset postquam illa fuit fornicata: quia tunc non posset episcopus eum de monasterio educere, nec eum compellere ut eam reciperet, ꝓpter fornicationē. Sed quid si uir fornicetur in monasterio, cui mulier dedit licentiam: nunquid ipsum repetere potest? Non xxxiij. quæstio. v. quod Deo pari; quia perdidit omne ius, qđ habuit in uiro: quia propter consequēs delictum, non renascitur seruitus amissa. de consec. di. iiij. quæris. licet secus esset si ambo essent in seculo: 3 & propter fornicationem alterius, ambo essent diuisi. j. de diuor. ex literis. & supra, de iureiu. tua. & hoc ideo, quia ius quòd monasterium habet in ipso, propter suum delictum perdere non potest. Ioan.

e Repetendum. Potuit ergo prius eum repetere. & ita est argumentum. quod si quis ignoret ius illud, scilicet quod si dederit licentiam uiro, teneatur relinquere seculum, iterum potest eum repetere: & sic subuenitur ignoranti hoc ius naturale. Laurentius.

Accedens. Primo partis narratio. Secundo iudicis datio ibi, quocirca. Abbas Siculus.

f Votis. Inuita & coacta: ut patet per præmissa uerba. unde uotum uiri non tenuit: quia alter inuito altero, uouere non potest. s. eod. quidam. xxvij. quæstione ij. Agathosa & xxxiij. quæst. v. notificasti & capitu. si dicat. ubi idem casus ponitur.

g Processu uero temporis. Sed uidetur per spatium sequentis temporis, & patientiam ipsius mulieris, ratificari ingressus uiri. Argumen. j. qui cleri. uel uouen. insinuante. cum uterque post ingressum tanto tempore tacuerit, & patientiam adhibuerit. nec uidetur qđ postea audiatur, imo uir debet compelli redire ad monasterium. Argumentum infra, de spon. ad id quod. infra, de frigi. & male. c. j. & j q. j. constat. Sed hoc non est uerum, imo cum ipsa non mutauerit seculum, nec promiserit continētiam 4 semper adhuc intelligitur dissen-

---

...nu sua: a qui ea præsente tōsuratus, ibidē monasteriū adijt, & finito probationis tēpore professionē b fecit solēniter monachalē: illa uerò in seculo remanēs, inhonestos amatores admisit & j. Quocirca mandamus, quatenus si ita est, prædictū L. in monasterio ꝙ intrauit, perseuerare liberè permittatis. licet. n. in hoc uideat nō modicū deliquisse, ꝙ captiose c asseruit quia nisi sibi eadē mulier consentiret, tam sibi: quàm toti mundo se inutilem redderet, & cum presbyteros exorauit ne prædictæ mulieri exponerent quod eā dem relinquere seculū oporteret si fortè licentiā daret uiro suo: ex quo tamen eadem caput uiri altari spōte supposuit, d & postmodū non continuit: super reuocatione ipsius non est aliquatenus audiēda, cùm ipsius intentio exceptione possit commissę fornicationis elidi: maximè cum antequam fuerit fornicata, ipsum nō duxerit repetendum. e

Idem.

Vxor maritum professum repetere pōt, non obstante licētia profitendi ab ea metu extorta.

CAP. XVII.

Accedens ad præsentiam nostrā I. mulier proposuit, quod cū V. uir eius eā sibi matrimonio copulasset, uolēs tandem idem uir habitum assumere monachalem, postulabat humiliter ab eadē ut tā pio proposito faueret ipsius, quæ propter multa uerbera & alia grauamina quæ dictus uir inferebat eidē, se ipsam asserens dimissurum, annuit uotis f eius. Cumq; idē uir in domo de uade Cisterciē. ordinis religionis habitū assumpsisset, mulier in domo monialium, nullo sibi habitu religionis assumpto, uel uoto conuersionis emisso permansit. processu uero tēporis, g cum idem uir ad seculum rediens, religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso petijt reassumi: & infrà. Quocirca discretioni uestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum uirum, ut eam recipiat, eique affectum exhibeat coniugalem, appellatione remota cogatis.

---

1 Adde ad hoc ꝙ no. Bal. ī l. ea quæ. C. si manci. ita fuc. alie.

Vir ingressus monasterium, a mulier fornicata reuocari nō pōt: nec ide exire.

2 Ante ꝓfessionē. ff. de postul. quos prohibet. Ioā. And.

3 Dicit Goff. not. j. de adul. cap. ult. ꝙ compensatio adulterij, non habet locum qn̄ secūdo adulterās licite mutauerat statū. alleg. ff. de min. l. si ex causa. §. Papinian⁹ ait. alias ē lex & ex tali mutatiōe, uidet̄ esse nouus homo. ff. de adi. leg. l. si seruus legatus. §. ulti. in fine. Ioā. And.

4 Cum ergo sine his nō sufficeret expressa licētia, minus tacita. si s. đ præben. dilecto. secūdum Ioā. Tancr. & Vinc. Ioā. And.

dissentire: ꝙ apparet ex eo, ꝙ quam cito exiuit, eum repetijt, & sic per primum & ultimũ colligitur, quòd medio tempore non consenserit. sic xxviij. dist. quia sunt culpæ. & præcipue cum præsumatur ex hoc ꝙ sit iuuenis: siue si iuuenis, siue uetula, nunquam debet intrare sine licentia uxoris, sed seruatur ꝙ dicitur. s. eo. ad apostolicam. Sed nunquid iste cũ fuerit redditus uxori, poterit exigere debitum? Dicas quod non poterit exigere debitum: quia renuntiauit illi iuri ꝙ habebat in uxore, intrando monasterium: qđ fuit in eius potestate, sed exactus reddere debet. ut dixi. s. eod. quidã intrauit. De hac materia consueuit notari. xxvij. qõ. ij. Agathosa. & xxxiij. quæst. v. qui uxorem.

Religionē intrante marito an sufficiat mulierem iuuenē cõtinentiam ꝓmitterē.

Significauit. Primo ponit mulieris querelam. Secundo dat iudices: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

a Suspicio. Et ita uidetur quod si mulier iuuenis sit, non sufficit quod continentiam promittat ad hoc ut maritus possit religionem intrare. nisi & ipsa similiter mutauerit uitam. s. eo. ad apostolicam. & ca. cum sis. Ex eo enim qđ dicit de qua suspicio haberi non possit, non debet compelli. intelligo ꝙ si sit suspecta, debet compelli religionem intrare, ex quo promisit continentiam: cum uerisimile non sit: quòd eã seruet si remanserit in seculo. ar. s. eo. ex parte. in fi. licet nõ intenderet ab initio religionem intrare. & arg. ad hoc xxxiij. q. v. qui uxorem, quia eoipso ꝙ licentiam dedit uiro, & promisit continentiam, intelligitur tacite promisisse intrare religionem, cũ sit iuuenis. arg. bo. s. e. ueniens. uersus fi. & quæ sine conditione uouentur, sine conditione soluuntur. xxxij. q. ult. ca. ult. & dominus exigit oblatum quod non exegerat offerendum. xxvij. q. j. nuptiarum. in fi. & xlv. dist. de Iudæis. Et sic cum teneatur ad continentiam per suam promissionem, tenetur ad id sine quo eam seruare nõ potest. arg. s. de offi. deleg. præterea. & c. prudentiam. ad fi. 3 & sic in uita compellitur intrare religionẽ, quia

3 Cõcor. l. ij. ff. đ iuris. om. iu. & l. qui fundũ. cũ. l. fistulas. ff. đ cõtra hem. emp.

Inno. iij. episcopo & decano & thesaurario Linconiensi.

Vxor professi, quæ dedit uiro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem, si continens est, et non suspecta.

CAP. XVIII.

Significauit nobis A. mulier, quòd cum ipsa F. uiro suo coram decano sãcti Quiriaci, uice archiepiscopi Senoñ. in hac parte fungente licentiam concesserit religionẽ intrandi, continentiæ tamẽ uoto eidem iniuncto, & recepta fide ab ipsa, ꝙ perpetuò contineret, idẽ decanus post factam professionem a uiro prædicto in monasterio in quo habitũ assumpserat monachalẽ, asseruit ipsam debere religionem intrare quanquã id primò non expressisset eidem, & hoc expresso, illi licentiam non dedisset: & infrà. Quocirca mandamus quatenus, si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio a haberi non possit: ipsam uotum continẽtiæ obseruantem intrare monasterium cõpelli non permittatis inuitam.

Gregorius nonus.

Adultera quã maritus recõciliare nõ uult, ad agẽdũ pœnitẽtiã ĩ aliquo claustro collocatur.

fecit id propter ꝙ compellitur: sicut quandoq; ex officio suo compellitur: intrare monasteriũ. l. di. si ille xxvij. q. j. si quis rapuerit. C. de adulte. auth. sed nouo iure. & auth. sed hodie. j. ca. prox. Alij dicunt, quòd uir sibi debet restitui ex officio iudicis. 2 s. e. c. j. ꝙ satis potest dici: ut nota. s. eo. uxoratus.

CAP. XIX.

Gaudemus ĩ domino: & infra. Mulieres uerò q̃ relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderũt, b si mariti earum à te diligenter commoniti, eas ad frugẽ melioris uitæ conuersas, noluerint recipere propter Deũ, in claustris c cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant.

Idem I. moniali monasterij de Plauda.

Si coniuges se ad inuicem absoluerunt, cõtinentiam promittendo, et uterque uel alter eorũ religionem profitetur, alter alterum repetere non potest.

CAP. XX.

Dudum à C. laico mota contra te (quam uxorem suam esse dicebat) materia quæstionis, R. sanctæ M. in cosmes. diac. cardi. dedimus auditorem. Coram quo dictus C. conquerendo proponens, ꝙ indebitè recusabas eidẽ (cuius uxor eras per cõsensum de prę senti, & carnis copulam subsecutam) matrimonialiter adhærere, te sibi restitui postulauit. Ad quod fuit responsum, quod ipse pro animæ suæ remedio, pura & spontanea uoluntate præsentibus duobus

Gaudemus: Cõmunis diuisio. Secũda par sibi, Mulieris. Abb. Sic.

b Ceciderunt. Et sunt condemnatæ per sententiam: uel adulterium earum publicum & notorium est secuta sententia, unde uiri eas recipere non coguntur. j. de diuort. significasti. etiam si sint emendatæ: ut hic dicitur. Abb.

c In claustris. Et ita mulier de adulterio condemnata, uel publice deprehensa detruditur in monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiam, si eam emendatam uir recipere noluerit, tamẽ intra biennium potest eam recipere si uult. si uero noluerit eã recipere uel si prius moriatur quã eã recipiat, tũc tondeat, & habitũ monachalẽ recipiat ibi perpetuo moratura: ut expresse habetur in authen. ut nulli iud. li. hab. lo. ser. §. si uero quãdo adulterij crimẽ. colla. ix. unde sumpta fuit hæc decr. & C. de adulte. auth. sed hodie. & cum rebus suis. ne sit onerosa monasterio: ut in authen. illa, sed hodie cõtinetur. 3 nõ tamen propter hoc erit monacha, nisi amplius processum fuerit. Et sic quandoq; propter culpã suã. aliquis compellitur intrare monasterium. l. di. si ille. & xvj. q. vj. de lapsis. xxvij. qõ. j. si quis rapuerit. & idem uidetur dicere decre. xxxij. q. j. de benedicto. & ij. q. j. in primis. uersus prin. & xxxiij. di. fraternitatis. in fin. olim uero alia pœna puniebantur adulteræ, quia lapidabantur conuictæ de adulterio secundum legem Mosaicam. xxxiij. quæstio. v. hæc imago. & C. de adulte. castitati. ubi legitimis pœnis subijcitur, sed hæc pœna non imponitur cum non agitur criminaliter. s. de procu. tuæ.

Dudum, In prima ponitur facti & processus narratio. In secunda definitio: ibi. Non itaque. Pri-

ma

2 Hoc uerum quando mulier dedit licẽtiã uiro: sed nõ uouit contiẽtiã. Cũ ẽm uouit, locum hẽt superior ps gl. secũdã Vin. dicit Gof. idem quãdo dat licentiã, & simpliciter ꝓmittit cõtinẽtiã: ut tũc educet maritus. sec' si uoueret. Ioã. And. 3 Ibi distiguit, an habeat liberos uel parentes: an non. Sed nõne dos debet esse mariti? de hoc ibi nota. ĩ ul. gl. & ĩ auth. ut lice. ma. & auiæ. §. generoplura mas. coll. viij. ꝙꝙ. §. dixit hic. Vin. ꝙ uidebatur maritũ debere hodie dare libelli accusationis & debere inscribere ad lucrandã dotẽ & et hoc cõtra secũdã solutionem quam dat Accur. in auth. sed hodie dixit et hoc, qđ si mulier nil hẽt monasterium beneficiet illi. & le. đ pœnis dist. j. importunt. Ioã. And.

ma subdiuiditur. Primo ponit datio auditoris. Secundo, actoris petitio: ibi, Coram quo. Tertio ibi, Ad quod. rei responsio. Quarto ibi, Verum actoris replicatio. Quinto ibi, Sed ad ista rei duplicatio. Abbas Siculus.

a Renuntiauit omnino. Quod ei licuit, etiã si nõ tenuisset uotum ex toto, quia hoc erat in potestate ipsius. s̃. eo. quidam. & c. placet.

a Omnino. Simile omnino habes s̃. de rescrip. cũ contingat. ff. de fideiusso. l. græce. §. illud. ubi dicitur quod fideiussor ĩ duriorẽ causam nõ obligatur omnino.

b Obsequio se deuouit. Et sic solennizauit uotum, de uouendo se religioni illius hospitalis. Vnde compelli debet, ut relicto seculo suum exequatur propositum. supra eodem. ex parte. in fine.

c Calore iracundiæ. Si hoc esset uerum, non teneret uotum. Quia incõsultus calor, 1 calumniæ uitio caret. ij. qõ. iij. c. si quem §. notãdum. ij. & c. si quis iratus. Tempore. n. furoris, iustũ putat esse quod facit. xj. quæst. iij. illa præpositorũ. & ira sæpe, innocentes ad crimen inducit ea. causa & ea q. ira sæpe. & lubricũ linguæ facile ad cõsequentiã trahi non debet. ff. ad leg. iu. liã maiest. famosi. C. si quis impe. maledi. l. una. Arg. cõtra. xvij. quæst. iiij. sunt qui opes. & hoc uerum est, nisi post calorẽ iracundiæ cõsentiat: ut in c. si qs iratus &. s̃. de reg. sicut. in fi.

d Substantia ueritatis. Hæc erat satis bona defensio: quia nihil refert narrãdi diuersitas ubi eadem dicunt: ut j̃. de uerb. sign. nihil obstat. sic quolibet loquendi

1 Calor. hoc uerissimũ q̃uis. Io. an. Pano. hic exigant q̃ si mẽtis alienationẽ.

religiosis sacerdotibus, & adhibitis quinque testibus fide dignes, omni iuri ꝗ in te habuerat, renũtiauit omnino, a resignando illud in manibus alterius ex sacerdotib⁹ supra dictis, qui in personã ecclesiæ resignationem huiusmodi recipere procurauit, & quòd idẽ C. se castitatem seruaturum promisit, pauperũq; hospitalis de ponte obsequio se deuouit b promittẽs uoto solenni omnia & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasterium transeundi te uersa uice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, & ius quodlibet resignante: sicut hæc omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata manu B. notarij Aretiñ. confectum. Verũ prænominatus C. proposuit, quòd casu amisso instrumento præfato, illud in prima persona qđ prius erat in tertia insertis pluribus in uno, aliter quã in alio fuit ab ipso formatum: & cũ tibi iratus fuisset, sicut uerba & uerbera indicabant, nõdum calore iracundiæ c quiescente, quidam ipsum deceptoriè allexerunt proponentes eidẽ, quòd ĩhospitali prædicto cibis ad libitũ posset uti, ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilominus promittẽte, quòd non solum ardorem, sed etiam appetitum libidinis extingueret in eodẽ: propter quòd, quicquid in hac parte fecisse dignosci-

tur: iratus, seductus pariter & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea cõditione uel modo, si posset continentiam obseruare: asseruit a se factũ. Sed ad ista respondebatur ecõtra, quòd an tabellio ĩ tertia persona instrumentum conficiat uel in prima (dũ modo non mutetur substãtia ueritatis d) nihil interesse uidetur. Insuper, quamuis aliquando spes e memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit inductam, eo tamen tempore f quo talia facta fuerunt pure, simpliciter, ac uoluntarie g pro amore Dei, & remedio animæ suæ solummodo ad uotum & ad alia supradicta noscitur processisse: † propter quòd a consortio secularium hominũ debet discedere, uitamq; mutare, cũ se illius ætatis esse proponat, ut sine suspicione h incontinentiæ non ualeat in seculo remanere. Nos itaq; habito fratrum n. cõsilio, te ab impetitione dicti C. sentẽtialiter duximus absoluendum, perpetuum illi super hoc silentium imponentes.

Idem.

Breue est, sed per alia uerba potest sic summari: Post sententiam diuortij, quo ad thorum latam ob fornicationem spiritualẽ mariti, potest uxor libere religionem intrare.

CAP. XXI.

genere formata institutio, ualet si modo per eam liqueat uoluntatis intentio. C. de testib. quoniam indignum. in princi. & est arg. pro testibus diuerso modo narrantibus: dum tamen in substantia facti nõ discordẽt. 2 viiij. q. j. in scripturis. de cõse. di. quotidie. B.

e Spes. Not. hic argu. Imo quasi expressum est, quod ĩ huiusmodi spiritualibus, dolus aduersarij non uitiat contractũ. sic s̃. de ijs quæ ui metusve causa fiũt. cũ dilecti. s̃. eod. ex parte. & c. ueniens. alias si dolus dat cãm contractui, non tenet contractus. ff. de dolo. & eleganter. 3 Sed quare in huiusmodi spiritualibus, licet dolus alterius interueniat, non uitiat talis contractus? Quia talis dolus, bonus dolus est, & bonus dolus nõ ꝓhibet. ff. de do. l. j. Dolus calliditas ad decipiẽdum dr̃ ut in prædicta l. sed per talem dolum non decipitur, nec ad malum inducitur, imo conditionem suã facit meliorem: & ideo non uitiat contractum.

f Tempore. Not. ꝗ si quis renuntiationis tẽpore, non habeat metum uel uiolentiam: licet præcesserit uis uel metus, non aget in terdicto quod ui. C. qđ ui metusve causa. l. ij. & hic. Bernardus.

g Voluntarie. Et sic licet ab initio deceptorie ĩduct⁹ fuisset ex quo post ea spõte hoc fecit, proxima causa turpitudinis ablata esse uidetur. si. infra, de despó. impu. de illis. in fin. & C. quod met. caus. l. ij. ff. de condi. ob turpẽ caus. l. si ob turpem.

h Suspicione. Vnde compelli debet uitã mutare. s̃. eodẽ. significauit. maxime cum hoc promiserit: ut patet s̃. Bernardus.

2 Sensus enim tollẽdus est, & non casus xxxiiij q. ij. nõ satis de con sec. dist. iiij. retulerunt. & lex nõ impon it uerbis. C. cõmunia de lega. l. ij. & de elec. cõmissa. li. vj. Ioã. And.

3 Et de hoc. s̃. de emp. & uẽ. c. cũ dilecti. Io. an. Bal. cõs. ccccix. li. iij. Ias. l. ij. §. j. n. 26. de uerbo. obli. Rug. de Mota. repe. l. j. nume. 51. de testa.

† Infero ꝗ scriptũ in instrumẽto, præsumit uerum licet nõ fuerit repetitũ corã testibus conc. l. cum plures. §. locator. ff. loc.

a MVlier. Remansit. Viro transeunte ad infideles, Puta ad sarracenos, uel Iudæos, uel etiã hæreticos.

b Iudicio ecclesiæ. Ergo a contrario sensu uidetur, ꝙ si non fuit iudicio ecclesiæ separata 1 ꝙ eo inuito religionẽ intrare non posit : & ita aliud est quãdo iudicio ecclesiæ fuit separata ab illo, & aliud quando non fuit separata: sꝫ ab illo propria autoritate recesit. si. ĩ. de diuor. de illa 2 sed si nollet intrare religionẽ, cõpelli debet, ad ipsum redire utroq; casu siue fuerit iudicio ecclesiæ absoluta, siue non. ĩ. de diuortio. quanto. in fin. non obstante illa spirituali fornicatione, cũ iam sit emendatus, & incipiat esse quod non fuit. l. dist. ferrum. Secus in carnali fornicatione, siue iudicio ecclesiæ fit separata, siue publice sit fornicata, qa non tenetur illam recipere, nisi uelit quamuis emendata. ĩ. e. gaudemus. & hæc separatio fit tãtum quo ad mutuam seruitutem: quia uinculum matrimonij non dissoluitur in hoc casu, cum alter fidelium transit ad infidelitatem: ut in ca. prædicto, quanto. Sed quæ est ratio, quare in fornicatione carnali non compellit maritus recipere uxorem etiam emendatã, sed in spũali compellit? Hæc põt esse ratio: si maritus cognosceret uxorẽ post carnalem fornicationem: postea promoueri non potest ea mortua, propter defectum sacramenti. & sic præiudicium ei fieret. xxxiiij. dist. si laici. & c. si cuiꝰ uxorẽ. sed hoc nõ cõtingit in fornicatione spũali: quia per pœnitentiam purgata est. Item alia est ratio. in fornicatione carnali, anima & corpus polluit, sed in spũali, tantum anima: & in carnali fornicatione non tantũ fit in anima, quod displiceat marito: sed etiam in corpore: qđ non fit in spirituali: & uir magis scandalizatur ex eo quod fit in corpore & magis offenditur, quam ex eo quod fit in anima: & ita causa maioris scandali illati uiro. fit ut post carnalem fornicationẽ non compellatur: sed post spiritualem fornicationem cõpellitur: nisi ad religionem transire uoluerit, ut hic dicitur.

1 Separata & adhuc res integra. Pa.

2 Quid si mulier hæc post spũalẽ fornicationẽ mariti pꝰ sñiam diuortij carnaliter fornicat̃ nũqd fiet cõpensatio ut sic nõ liceat ei marito inuito religionẽ ingredi. Potest dici, ꝙ nõ quasi mulier soluta per sñiam, nõ intelligat̃ coinqnar̃ thorũ uiri. xxxij. q. j. in coniugio. Io. And. Pan.

MVlier quæ in fide remansit, a potest nolente uiro, qui ab infidelitate reuertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio ecclesiæ b separata, ad religionem libere conuolare.

TITVLVS XXXIII.

DE CONVERSIONE INfidelium.

Cælestinus tertius.

Supra uisum est de conuersione coniugatorum ad religionem: nunc subycit de eorum conuersione ad fidẽ. Illab etur de hac materia xxvj. quæstione i. & ij. & xxxij. quæstione vij. c. uno. Abbas siculus.

Non potest quis illã habere in uxorem, cuius maritũ occidit machinatione ipsius mulieris secus si sine machinatione. Et est pulcher & quotidianus casus.

CAP. I.

LAudabilẽ: & ĩ. Interrogasti de sarracenis qui dũ in captiuitate essent, quarũdam Christianarum uiros earũ insidijs & machinationibus occiderũt, utrum quia postea per ipsas ad fidẽ Christianam conuersi sunt, eas de iure posint accipere in uxores: uel si duxerint, coniugiũ teneat eorundẽ. Hic triburiensis concilij c regula contenti sumus, asserentis quòd si in mortem ipsorũ malitiose fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidẽ accesserint, nec tamen eis adhærere debent, nec sunt, si adhæserint, etiam tolerandi: cũ tale damnũ tali lucro d ecclesia cõpensare non uelit. Ad hoc Saraceni quidã, in bello sunt Christianos interfecisse notati & Christiani similiter e sarracenos: postea uero sarraceni ad fidem conuersi, uxores eorum quos in belli certamine occiderũt sibi matrimonialiter copularunt, & idipsum Christiani de sarracenis mulieribus conuersis ad fidem fecisse noscuntur, quæ postquam de priorum uirorum morte compererint ueritatem, diuortium constanter exposcũt. In his igitur respondemus, quòd cum tales nõ procurauerint f uirorũ interitum defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest contrahi, & taliter copulati, diuortium nequeunt postulare.

LAudabilẽ. Sarracenus q̃dam q̃ machinatiõe. Christianæ mulieris, ipsius maritum occidit: si cum ea matrimoniũ contraxit, separatur, licet per eam sit reuersus ad fidẽ. Diuidit. nam duæ sunt partes principales. Secunda ibi, Ad hoc. Et quælibet subdiuiditur in cõsultationem, & responsionem, ut hic patet in textu. Abbas Sic.

c Triburiensis cõcilij. Quod habes xxxj. quæstione j. si quis uiuente. qa eas nõ possunt habere, si in mortem ipsorũ aliquid machinatæ fuerũt, ut hic dicit, idẽ est, si fidem dederunt: ut ea. causa. & q c. relatum. infra, de eo qui dux. in matri. ca j. Vel si de facto cõtraxit: ut infra, eodem, super hoc. & c. cũ habere. Ita tamen, ꝙ post fidẽ datã cognouit eandem uxorem, uxore sua uiuẽte, alias sola fides data, nõ impedit matrimonium. infra de eo qui dux. in matri. quam pol. p adulte. c. ulti.

d Tali lucro. Sic xiiij. dist. quod ait. xxxiij. quæstio. v. si dicat. simile j. qõ. j. non est putanda. ĩ. de usur. super eo. uero. xxij. q. ij. ne quis arbitretur.

e Et christiani similiter. Pugnãtes ꝑ patria & fide. ob quã patriã, pr̃ in filiũ, & filius in patrẽ insurgere debet 3 ff. de reli. & sump. fune. minime, & maritus in uxorẽ. xxviij. q. j. uxor. in fi. xxiij. q. ul. l. Siromastẽ.

f Procurauerint. Ex eo quod hic dr̃. & xxxj. q. j. si qs uiuente. ĩ. de eo qui duxit in matr. c. ul. ad hoc ut matrimonium impediatur, duo exiguntur, s affectus, cũ opere subsecuto 4 & est si. ff. de cond. & demon. l. ij. in fi. hic. n. tunc puniunt, cum concorditer ad hoc procedunt. xv. q. j. c. j. in fi. & c. si quis non iratus. Quandoque punitur opus, sine affectu, quo ad legem promotionis. xv. q. j. si quis non iratus. Quandoque affectus sine opere: ut j. quæstio. j. qui studet. supra de bigamis. nuper. ibi tamen interuenit opus, non cum affectu. Quid ergo si ratum habuerũt eos interfectos esse?

3 Ita qđ etiã occidendo caret scelere & debet p̃mium. ut ibi. Ioan. And.

4 De hoc ĩ. de eo q̃ du. i matri. sup hoc. & ca. fina. Ioã. And.

DE CONVERSIONE infidelium.

a Idẽ no. Io.in pdi. c.si qs uiuẽte.Vin. hic.& Hosti.Io.An. Panor.

esse?Idẽ uidetur:quia in maleficijs ratihabitio retrotrahitur,& mãdato cõparatur.ff. de ui & ui arma.l.j. §.sed & si cũ quis.Contra credo. a ar.ȷ̃. de spon.cũ apud.cũ edictũ de matrimonio contrahendo, sit prohibitorium.ut ibi. Ber.

EX literis.Si uxore in iudaismo relicta, Iudæus ad fidem conuertitur, cõmunis ꝓles assignatur eidẽ. h. d. Vel quo ad intellectum maxime iuxta gl.dic vt in rubro,& est casus no. Primo ponitur cõsultatio.Secũdo responsio: ibi,Cũ autem.Cõsultatio uero duo facit. Prio ponit uiri petitionem. Secũdo defensionẽ mulieris:ibi, Ad quod. Responsio uero papæ quadruplicem præmittit causam. Abbas siculus.

a Perducendus. Iusta fuit causa petitionis & honesta: & ita sumit hic ar. quod causa petitionis semper inserenda est in ipsa petitione: alias repellitur ȷ̃. de libel.obla. capi.ij.& iij.ubi de hoc. Sed not.quod pater potest petere filium in potestate sua cõstitutum.per interdictum de liberis exhibendis contra matrem & contra quemlibet detinentẽ. mater tamẽ

Gregor.ix. Argentinẽ. episcopo.

Si alter infidelium coniugũ uenit ad fidẽ altero remanente in infidelitatis errore: cõmunis proles aßignatur conuerso.

CAP. II.

EX literis tuis accepimus,quòd quidam de Iudaicæ cæcitatis errore ad Christum uerum lumẽ adductus, uxore sua in iudaismo relicta in iudicio postulauit instanter, ut eorum filius quadriennis assignaretur eidem, ad fidẽ catholicam, quam ipse susceperat perducendus. a ad quod illa respondit, ꝙ cũ puer adhuc infans existat, propter quod magis materno indiget solatio, quàm paterno, b sibique ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partum laboriosus fuisse noscatur:ac ex hoc legitima coniunctio c maris & fœminæ magis matrimonium quam patrimonium nuncupetur, dictus puer apud eam debet conueniẽtius remanere: & infrà. Cùm autem filius in potestate d consistat,cuius sequitur familiam, & non matris,& in ætate tali quis nõ debet apud eas remanere personas,de quibus posit esse suspicio: quòd saluti uel uitæ insidientur e illius, & pueri post triennium f apud patrem non suspectum ali debeant & morari,materque pueri,si eum remanere contingeret apud eã, posset illum adducere, ad infidelitatis g errorem, in fauorem maximè fidei Christianæ, respondemus patri eundem puerum assignandum,

TITVLVS XXXIIII.

DE VOTO ET VOTI REdemptione.

quandoq; habet exceptionẽ contra maritũ,puta si est minor triẽnio:cum apud eã tunc debeat educari. Vel etiam si iudicatum esset in cõtrarium.ff.de lib. exhi. l.j.§.si uero.Et in alio casu habet exceptionẽ, ob nequitiã patris, ut sine diminutione patriæ potestatis, apud eam filius moretur.ff.e.deinde.§.etiam si maxime.Circa hoc distingue,aut filius à nullo detinet̃, 2 aut ab aliquo,si ab aliquo:& tũc uolens aut inuitus. Primo casu petere possum per officiũ iudicis. ff.de libe.exhib.l.iij.§.hoc autem.Si ab aliquo uolẽs detinetur,potest peti rei uend. adiecta causa de iure quiritũ cognitione prætoria.ff.de rei uẽ.l.j.§.j. quod ius proprie romanorum est.inst.de pa.pote.§.j. In tertio casu locũ habet interdictum de lib. exhib. ut ff.de libe. exhi.l.j.j.respõ.& ff. de rei uend.l.j.§.j.Not. quod filius cõditionem patris uel matris cõuersi ad fidem sequi debet.xxviij.qõ. j. Iudæi. & in hoc casu filius infans nõ doli capax sequitur meliorẽ cõditionẽ ,alias si doli capax esset,nõ deberet baptizari,nisi spõte.xxiij.q.v . ad fidẽ xlv.dist.de Iudæis.quandoq; tamen sequitur deteriorem cõditionẽ.s.matris,ȷ̃si serua sit. xxxij.q.iiij.c. ult. Ber.

2 Scilicet suiipsius q̃stione referre. Io. And.

Filius, cuius consti tutionẽ sequitur.

b Paterno.ȷ̃.de præsump.illud.

c Legitima cõiunctio. Matrimonium dicitur legitima cõiunctio maris & fœminæ indiuiduam uitæ cõsuetudinem retinẽs.xxvij.q.ij.§.j.institu.de pat. pot. in prin.Et hæc est ratio, quæ consueuit assignari à doctoribus quare potius dicatur matrimoniũ, quam patrimonium illa coniunctio. Ber.

Matrimonij diffinitio.

d Potestate. Pater enim dicitur habere filiũ in potestate,& non mater.insti.de pa.po. §.ult. C . de adop. mulierẽ. unde filius patris familiã sequitur,& non matris. insti.de leg.ag.tut. §.j.unde ista uerba fuerunt sumpta.Et expone familiã. i. agnationem, licet alias hoc nomẽ familia . multas habeat significatiões. ff.de uerbo. sig.pro nuntiatio.§. familiæ . & facit ad hoc insti.de pa.pote. in fi.& C.de uerb.sig. §.ul.nõ enim denominatur filius à cognatiõe matris,sed patris. argum.ff.ad munic.l.j.

e Insidientur.Nota, qđ mortuo patre, pupillus educari nõ debet apud illas personas,quæ ipsius pudicitiæ possunt isidiari. ff. ubi pup.edu.de.uel mora.l.ulti. Prætor.n. decernere đbet, ut sine ulla suspiciõe alatur partus : etiã contra uoluntatem patris.ff.eod. l. j.& æstimabit ex affectu singulorũ, quis magis ad suspicionem & spem successiõis sit prior. C. e. l.ij ueruntamẽ educatio pupilli nulli magis cõmittẽda est,quam matri, nisi uitricũ ei inducat. 3 C.e.l.j.si uero uino parte quæstio est apud quẽ educetur filius facto diuortio,olim æstimabat prætor, quãdo apud patrem , & quando apud matrem alatur. C.de diuor.l.una. hodie distinguitur, ut si pater causam diuortij præstitit:tũc ali debet apud matrẽ si uero mater cãm pr̃stitit diuortij,tũc ali debet apud patrẽ. C.e.auth.si pater. ergo hic ali debet apud patrẽ: quia mater præstat causam diuortij.ȷ̃.de diuor.gaudemus. & c.quãto. quæ non sequitur maritũ conuersum ad fidem,quem sequi debet.xiij.quæstio.ij. unaquæque.& quia insidiaretur uitæ 4 ipsius,ut hic dicitur, & per iura prædicta.

Filius, nõ est in matris potestate.

3 Et tamẽ uitric⁹ potest eẽ tutor.C. de contrario iud.tut.l. fi. sed in l. statim alleg. no. Accur. & hic Vin.licet possit esse tutor non tamẽ educabit apud eũ uel põt dari tutor ã pre nõ à iudice. Io.A.

4 Scilicet animæ q̃ pretiosior est corpore. xij. q.j. pcipimus.C. đ sacrosan. eccl.sanci mus. secũdum Hos. Io. And.

f Post triẽnium.Filius minor triennio, apud matrem debet ali,maior triennio apud patrẽ.C. de patr.pote. nec filiũ.arg.C.de infan.expo.l.ij.& ȷ̃.e.c.uno, unde uersus : Mater alit puerum trimum,trimoq ;minorẽ. Maiorem uero pascere patris erit.

g Ad infidelitatis errorẽ. Hac de causa etiam si esset minor triennio uel pater uellet eũ perducere ad fidẽ, cum sit in eius potestate, patri debuit assignari in fauorem fidei Christianæ,cũ alias si esset maior, & proclamet se uelle fieri Christianum, debeat de manibus illorum eripi.ar.ȷ̃.de Iudæ. sicut Iudæi.

DE VOTO ET VOTI redemptione.

Suprà uisum est de quodam uoto in specie, quòd scilicet emittitur per ingressum religionis, uel per susceptionem fidei: nunc subijcit de uoto in genere, & ipsius uoti redemptione. De hac materia habetur. xvij. q. i. per totũ. & xxxij. q. i. c fin. reperitur. in vi. & suprà de fide instrument. capitu. quod super. Abbas sicu.

De peregriationis. Episcopus, ex causa mutare potest uotum peregrinationis in aliud, quod sit Deo magis acceptũ, uel sũma generali⁹ sic ut in titulo. Et duæ sunt partes. Secunda ibi, respõdem⁹. Abbas Siculus.

Alexan. iij. Exoñ. episcopo.

Vota possunt eleemosynis redimi, uel in aliud cõmutari, intercedente superioris authoritate, & iusta causa redimẽdi uel mutandi.

CAP. I.

De peregrinationis [a] uotis, an eleemosynis redimi possit, uel pro necessitate in aliud commutari? Respõdemus, quòd ab eius qui præsidet, pendet arbitrio, [b] ut consideret diligentius qualitaté personæ, & causam cõmutationis, [c] scilicet, an ex infirmitate seu affluentia diuitiarum, an alia causa probabili, peregrinatio an recõpensatio [d] melior fuerit, & Deo magis accepta: & secundũ hoc, debet exinde dispensare.

Idem Noruicen. episcopo.

Commutat papa uotũ ultramarinum, in his maximè qui in puerili ætate uouerunt.

CAP. II.

Venientis ad nos R. narratione accepimus, quòd in puerili [e] ætate constitutus Hierosolymam disposuit [f] proficisci. cuidam quoque qui sepulchrum domini cum proposuerat uisitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quòd sibi inuicẽ in uia socij fideles [g] existerent: & infra. Nos autẽ ipsum à uoto, quòd in ætate tenera facilitate [h] potius, quam ex arbitrio discretionis promisit, absoluimus, ita tamen: quòd idẽ uotum eleemosynis redimat, & iuxta concilium nostrum † toto uitæ suæ tempore uni pauperum Christi (dummodo ad hoc suæ facultates sufficiant [i]) debeat prouidere.

Idem magistro A. de Mandeforde.

Ex sola cõceptiõe boni explicandi, non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.

CAP. III.

Literaturam tuam: & infrà. Cum ex quadã minutione, nimio fuisses mortis pauore præterritus, hæc uerba protulisti, non diu hic morabor: proponens in animo, [k] quòd religionis habitum esses aliquando suscepturus: & infrà.

Tibi igitur respondemus, quòd si plus non est in uoto processum, transgressor iudicari non poteris, si non impleas, ...

[a] De peregrinationis. supple, quæsiuisti.

[b] Arbitrio. argu. de pœnæ cõmutatione. lxxxij. dist. presbyter. xxij. q. iiij. innocens. de pę ni. dist. j. medicina. xxxvj. q. j. de raptoribus. xlj. di. nõ cogãtur. j̃. de maledi. c. ij. xij. q. ij. fraternitas. ar. cõtra. xvj. q. j. decimæ. & c. de decimis. xxxij. q. ulti. c. ulti. Sol. [1] Cõmutatio pœnæ adhibenda est quãdoque hac consideratione præhabita, ut illud quod uice cõmutationis præstatur, in tantum uel amplius si Deo acceptũ. ut hic in fi. & j̃. eod. scripturæ. Et est arg. quod episcopi possunt dispẽsare in uoto. Tanc.

[c] Causam commutationis. Causa semper considerari debet, quare fiat commutatio. arg. j̃. e. magnæ in fi. & c. quod super his.

[d] Recompẽsatio. In omni uoto siue consistat in faciendo, siue in non faciendo, siue sit solenne, siue simplex, potest habere locum cõpensatio, dummodo ante uotum fuerit liberæ uoluntatis. hoc dicitur propter articulos fidei, quos unusquisque uouit in baptismo: quia illud ante baptismũ est necessitatis, sed in uoto continentiæ secus est, [2] cui æque bonum uel maius inueniri non potest. argum. xxxij. q. ultimo. cap. ulti & castitas sola est: quæ potẽs est Deo animas præsentare. in authen. de leno. § sancimus. collatio. ij. & quæ suaderi potest, imperari non potest. xxvij. quæstion. j. integritas. infra de stat. monach cum ad monasteriũ. Bernardus.

Venientis. Duo facit. Primo ponit formam uoti. Secundo eius absolutionẽ & mutationem: ibi, Nos autem. Abbas Siculus.

[e] In puerili. Intellige quod erat doli capax, alioquin cõpensatio, quæ sequitur, non erat imponenda, uel forsitan in maiori ætate ratũ habuit, unde tenebatur illud adimplere, alias non. xx. quæs. j. illud. & supra de regu. significatum. & ca. sicut. Tanc.

[f] Disposuit. Procedendo ad actum exteriorem, ut patet ex litera sequenti. unde mortaliter peccasset, nisi compleuisset uotũ, si cõmutatio nõ fuisset subsecuta. ar. xvij. q. j. qui bona.

[g] Socij fideles. Sed nunquid papa potuit illum absoluere ab obligatione, qua socio tenebatur: Vtique. argum. ix. quæstio. iij. per principalem. C. de quadr. præscrip. bene à Zenone. C. de prec. impera. offer. quoties. nec erit dicendus uoti transgressor. j̃. eod. non est. Ala.

[h] Facilitate. Arg. quod uotum ex facilitate emissum, obligat. [3] si. xvij. q. iiij. sunt qui opes Argu. contra. supra de regul. ad nostrã xxij. quæstione iiij. unusquisq;. & xxvij. quæstione j. nuptiarũ. Sed hoc ut dictũ est postea ratum habuit factus maior.

[i] Sufficiant. Nam possibilitas, semp subauditur supra de iureiur. querelam. & capi. breui. arg. iiij. dist. erit autem. & ff. de statu libe. l. cum hæredes. §. stichus. & xlvij. di. ꝙ ad nos. Sic impossibile pręceptum, non obligat. ff. quæ sent. sine ap. re. l. Paulus. ij. Lau.

Literaturã. Hoc c. continet notabilem & singularem decisionem, & potest sic summari. Simpliciter proponens religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus uoti. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Tibi igitur. Abb. sic.

[k] Proponẽs in animo. non tñ animo obligandi, nec firmiter hoc proponẽdo seu eligẽdo: q2 tũc mortaliter peccasset, si nõ impleuisset propositũ. xvij. q. j. qui bona

[1] Adde ꝙ iura alle. in glo. loquũtur d̃ commutatiõe pęnitẽtiæ. dic ergo esse tex. cũ gl. in l. q d er go. § pœna grauior & ibi Bar. ff. de ijs qui no. infa.

[2] Idẽ Vi. Phi. & Tã. Sed Alan. contra & Host. qui dicit hic papã dispensare posse in uoto cõtinẽtiæ pp maius bonum ut si rex infidelis cum suo regno uult conuerti & baptizari si monialẽ forsan alterius regis filiam possit in uxorẽ habere. Nec obst. secũdũ eũ canon statim alle. ĩ gl. qui intelligit, ꝙ uouẽs cõtinẽtiã p se cõmutare non possit. Nec obstat, qđ castitas sola est &c. qđ intelligẽdũ est cũ alijs uirtutibus: q2 nec uirginitas sine baptismo uel sine charitate ad uitã æternã pdesset. uñ qñq; cõtinẽtia materiã ĩcõtinẽtiæ sub ministrat. uide hic Hie. ciiij. dist. Io. And.

† Alias, uestrum.

[3] Ala. Tã. Vin. Phi. & Gof. arguebant cõtrariũ, sed meli dicit glo. quæ ĩpe xit ꝙ necessaria fuerit absolutio. & idẽ Hos. & uide ꝙ dixi. s. c. ij. dudum. super ij. gl. Io. An.

bona.& §.j.& s.eo.c.proxi.ubi dicit, disposuit proficisci.& ideo dicit.j.si plus nõ est in uoto processum, quia non dicit hoc animo obligandi, unde non fuit mendacium.xxij.q.ij.quod autẽ ait. & nemo se obligat, nisi qui animum habet se obligandi.ff.de act.& obli. l. obligationum. arg. ff.si cer. pe.si ergo.

a Quod dixisti. Argum. contra. xxij. q.v.iuramenti.Itẽ argumentũ 1 qđ ex nudo pacto, non oritur actio, licet sit argumentum contra. xij. q. ij. quicunque suffragio 2 & q.v. quia Io.& xxvij. quæstio.j.hæc uero. in fin.Lau.

Scripturæ. Per ingressum religionis, soluitur uotum religioni non consonum. hoc dicit. Et est not.decisio, intelligẽdo qđ hoc fiat sine authoritate superioris. Pro declaratione textus, pone casum literalem. Quidam uouerat uisitare sepulchrum sanctum, demum intrauit religionem uoto non cõpleto, dubitabat, an iste esset uere reus fracti uoti? & respondet quod non, per rationẽ quæ habetur ĩ litera. Abbas Siculus.

b Temporale obsequium. Nõ enim est illi necessaria certa delicti satisfactio, cuius totũ uitæ tempus obediẽtiæ impenditur sui conditoris. de pœ. distin.j.ca.quis aliquando. §.his authoritatibus. sic nõ frãgit ꝓpositũ qui illud in melius commutat.s.de iureiurando.peruenit.Et ita est arg. quod intranti monasterium, non est imponenda pœnitentia pro peccato ante commisso.sic enim remittitur Astulpho pœnitẽtia publica. si monasterium uoluerit ingredi.xxxiij.quæstio ij.admonere. & hoc ꝓpter continuationem pœnitentię & exercitij in quo semper debent esse monachi.ar.xvj. qõ.j.uos autem. si uero postquam monasterium ingressi fuerint delinquunt, bene subijciuntur pœnitẽtiæ & disciplinæ abbatis secundum regulam illius loci.s.de reg.c.ult. & j.de sen.excom.cum illorum.

Non est. Tria facit. Primo præmittit exordium. Secundo submittit narrationẽ: ibi, sane. Tertio conclusionem: ibi, ideoque. Abb.Sic.

c Authoritate se.apost. Arg.quod pa.potest dispensare in uoto:& episcopi etiam.s.eo.c.j.Sed cum uota ex necessitate sint soluẽda.xvij.q.j.c.j.& de iure naturali non uidetur. ꝙ ibi habeat locum dispensatio: quia dictum est: Vouete & reddite domino uota uestra.j.eo.magnæ.& c.proxi.unde in his uotis non dispẽsat, sed declarat cum enim quis uouet pegrinare, sub intelligitur si commode fieri potest: ut s.de iureiu. quãto. ubi de hoc.& đ uoto & iuramẽto, dic ut ibi, sicut nec frangit uotum qui illud in melius cõmutat supra c. proxi.& de hoc dictũ. est.s.eo c.j.

d Adimplere. Si iusta causa subest. s. eod. c.j. alias non est securus, quo ad Deum cũ quo papa dispensat, nisi subsit causa 3 dispẽsandi, sicut nec dicit absolutus q causam excommunicationis supprimit.s.de offi.ordi. ex parte. & j. de sent.excõ. cũ pro causa. habebit tamẽ exceptionem, quo ad ecclesiã ille, cũ quo sine causa dispẽsatum est. argu. ff. de furt.inter omnes. §.pen. quo ad Deum sibi allegatio non ualebit, ubi iudicabit eo teste quo iudice. ix. quæstio. iij. aliorũ hominum. & xj.q.iij.audi.

e Regnum ipsum. Sic ergo papa præfert utilitatem priuatam, communi utilitati, 4 cõtra id quod habes supra de postu. c.iij. & vij. q.j. scias. & viij. qõ.j.ĩ scripturis.& s.de regu.licet. Non sunt contraria: quia hic non præfert, sed differt:& quod differtur, non aufertur.xxxij.q.ij.ancillam.de pœni distin. vij.nemo.

1 Istud argu.non sumitur hic cũ nec pactum fecerit nec uerbũ emiserit, secũdũ Host. Ioã. And.

2 Vbi de hoc & j.q. vij. quoties. & de pactis, c.j. Ioã. And.

Dispensatio sine causa quo ad Deum non est tuta.

quod dixisti. a

Idem.

Omne uotum mutabile est in uotum religionis.

CAP. IIII.

Scripturæ: & infra. Reus fracti uoti aliquatenus non habet qui tẽporale obsequiũ b in perpetuã noscit religionis obseruãtiã cõmutare.

Inno.iij. Strigoñ.archiepiscopo.

Executio uoti ultramarini authoritate papæ potest ex causa differri.

CAP. V.

Non est uoti dicẽdus trãsgressor, qui qđ uouit authoritate c sed. apo.distulit adimplere. d Sane significauit nobis rex Vngariæ quòd cum in regni perturbatione consiliũ & auxiliũ tuũ sibi senserit hactenus profuisse, utilitati eius non modicũ derogaret, si Hierosolymam (sicut ex uoto teneris) regno pergeres impacato:& infra, Ideoq; mandamus, quatenus nõ prius iter arripias Hierosolymam adeũdi, quàm regnũ ipsum e fuerit trãquillitati pristinæ restitutũ, uel super hoc receperis ab apostolica sede mandatum.

Idem Andreæ duci.

Ecclesia compellit heredẽ laicum, per excommunicationem & bonorum subtractionem, ad executionem uoti ultramarini ad qđ se obligauit ꝓ defuncto.

CAP. VI.

Licet uniuersis liberum sit arbitrium f in uouendo, usq; adeo tamen solutio necessaria est post uotũ, ut sine proprio salutis dispẽdio, alicui nõ liceat resilire. g Accepimus siquidem, quòd cũ rex Vngariæ pater tuus, agens in extremis uotum qđ uouerat domino Hierosolymitanam prouinciam in forti manu humili corde uisitare, sub interminatione maledictionis paternæ cõmiserit tuę fidei exequendum. h & tu assumpto crucis signaculo, te id impleturum sine dilatione qualibet promisisti:& infra. Mãdamus quatenus postpositis cæteris solicitudinibus usque ad festum exaltationis Sanctæ Crucis debitum acceptæ Crucis exoluens, propositum iter ar-

Licet. Primo ponit exordium. Secundo ibi, accepimus. narrat factum. Tertio ibi, Mandamus. cõcludit. Quarto comminatur. ibi, Ne si onus. Abb.Si.

f Liberũ sit arbitrium. Vnde dicit Augu. Quæ non cupit, deliberet: quæ egressa est, perseueret. xxvij.q j.nuptiarum. & ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum liceret ea nobis non impendere, causa tamen dilectionis impendimus.xxiij. q.j.iam nunc.

g Resilire. In aliud tamen potest commutari, de authoritate superioris, & iusta de causa: ut s. eo. c.j.& ij.& j.eo.c.magnæ.

h Commiserit tuæ fidei exequendum. Argum.quod aliquis

3 Causa gl.fin. idẽ qñcũq; papa contra ius diuinũ dispensat. Pã. hic et in ca. cum adeo đ rescrip. Feli. in c.ad audiẽtiã. ij. col.v.đ rescrip. Phi. Fran.in c. licet canõ. col.iij de elec.in vj.ca.cum sing.§. ꝓhibemus. de pręb.& in rubr.de testa. col. fin. in vj. Ang. Claua.in uerbo dispensatio. §. iij. Richardus in iij. Senten.distin.xxvij. arti.iiij.q. iiij. Petr⁹ Pad. dist. xxxviij.q. iiij. e. lib. Adria. de traiecto ĩ quodlibet q. vj. arti. ij.

4 Dicit cõmunẽ Hierosolymitanam priuatã ad regnũ Vngariæ: sed ẽt sumit contrariũ secundum Hos. inspiciẽdo priuatam ex parte uouentis: cõmunẽ ex parte regni: nec ẽt textus exprimit secundũ eũ, an uoluerit ire in succursũ: an causa peregrinationis. Io. And.

aliquis

aliquis potest ieiunare pro alio, & uotũ alterius adimplere, quia mortuus soluit uotum suum per superstitem. arg. xiij. q. ij. animę defunctorum. & xxvj. q. vj. si aliquis fuerit.

a Occasione qualibet. Supple minus idonea, quod in generali uerbo subintelligitur: argu. s. de elect. causam quæ. & s. de offic. delega. ex parte. ij. ff. d ritu nup. quaquam 3 & de iureiurando. ueniẽs. & capit. quintauallis.

b Si dictus rex. Frater ipsius ducis contra quem dux ipse conuerterat aciem bellatorum quã contra inimicos crucis dirigere simulauit.

c Priuandum. Dicit hic Inno. quod qui non adimplet uoluntatem defuncti, sit ei auferẽda tota hæreditas. & idem dicit canon. xj. q. j. Siluestres. & hoc concordat legi antiquæ. C. de fideicom. l. ult. in fi. attamen illud obseruatur in extraneo hærede. Sed licet filius institutus hæres nõ adimpleat uoluntatẽ defuncti, non ideo totum perdit: sed reseruatur ei legitima. C. de fideic. authen. hoc amplius. Et satis potest dici, quod lex in hoc casu pijudicet canoni, ratione æquitatis. Vel hic auxit pœnã legis, ob fauorem terræ sanctæ. Vel melius dic qđ id quod dicit lex de legitima relinquenda, nõ põt habere locum in huiusmodi dignitatibus, cũ diuidi non possint: quia regnũ, unicũ debet esse. & si contingeret, qđ taliter diminuereť, cito destrueretur, sed aliç hæreditates bene diuidunť inter hæredes, sed hic unus tantum debet esse rex, & ideo dicit quod totum regnum deuoluetur ad alium fratrem. 2 supra de iureiur. intellecto.

MAgnæ. Diuidit principaliter in tres partes. Primo ponit facti narratio. Secũdo allegat: pro & contra: ibi. Et quidem. Tertio definitio: ibi, cum igitur. Abb. Sicu.

ripias, & humiliter prosequaris. Ne si onus tibi a patre iniunctum, & a te sponte susceptum occasione qualibet a detractaueris, paterna te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumento priueris, cuius recusaueris onera supportare: sciturus extunc anathematis te uinculo subiacere, & iure quod tibi, si dictus rex b sine prole decederet in regno Vngariæ cõpetebat, ordine geniture † priuandum c & regnũ ipsum ad minorẽ fratrem tuum app. postposita deuoluendum.

Idem Treceñ. episcopo.

Commutat papa uotum ultramarinũ in uigilias, orationes, & ieiunia, tunc maxime, cum cessat causa quæ induxit ad uouendum, ita etiam quòd expensæ fiendæ in eundo, morando, et redeundo: integraliter mittantur in terræ sanctæ subsidium.

CAP. VII.

MAgnæ deuotionis: & infra. Cum Treceñ. eccclesia contra libertatem ecclesiasticã grauaretur, nec per alium, quã p Cãpaniæ Comitẽ in ultramarinis partib. cõstitutũ, eidẽ ecclesiæ crederes posse de facili subueniri, ac ipsum proposuisti accedere: ac in signũ peregrinationis & deuotiõis terræ Oriẽtalis, crucẽ dominicã assumpsisti: & infra. Quamuis autem inaudita morte ipsius, intentionẽ tuam conspiceres iam frustratam, noluisti d tamẽ sine cõsilio apo. se. ad propria remeare, sed ingressus urbẽ intentionis tuæ propositũ, ad statum Treceñ. ecclesiæ nobis humiliter expressisti: & infra. Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda, quid liceat e secũdum æquitatem: quid deceat secũdum honestatem: & quid expediat secundum utilitatem. Sane non f uidebatur contra uotum licitum ut uenires g cũ uox clamet prophetica h: Vouete, & reddite domino Deo uestro: ut primum i ad consiliũ secundum k ad imperiũ referatur. Sed nec dicens uidebatur l, cũ sit scriptum in euangelio: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, m aptus est regno Dei &c. Præterea non uidebatur expedire cum ex absolutione tua scãdalum posset laicorum mentibus generari, dicẽtium, ubi est Deus clericorum? & hoc exemplo credẽtium se ad uoti obseruantium non teneri. Quod enim agitur a prælatis, n facile trahitur a subditis in exemplum: iuxta quod dominus inquit ad Moysen in Leuitico. Si sacerdos, qui est unctus peccauerit, faciet delinquere populũ. Verum ætatis o uitæ

d Noluisti sine consilio. Et bene, quoniam nemo iuramentum suum uel uotũ debet interpretari. 3 s. de elect. uenerabilẽ. & infra eodem ex multa. nisi certus esset, quod non esset obligatus. argu. infra de sentẽtia excommunicationis. inquisitionis. Tan.

e Liceat. Hæc tria semper consideranda sunt. arg. xj. q. j. aliud. & iiij. distin. denique. in fin.

f Sane non. Hic incipit ostendere, q̃ uotum suum perficere teneatur.

g Vt uenires. Nõ obstante, quod causa uoti cessat, cum etiam si sine causa uouisset, nihilominus tenetur. supra de conuer. cõiug. ex parte. Facilius enim dispensari potest, cessante causa ut dicit in fin. causa enim non impedit, nisi exprimatur. C. de cond. ob tur. caus. da. si repetẽdi. nisi a iure subintelligitur. ff. de iure dot. stipulationem. Ioan.

h Prophetica. scilicet Dauid.

i Primum. scilicet uouete. Bernardus.

k Secũdum. s. reddite.

l Sed nec decens uidebatur. Vt uenires contra uotum.

m Retro. Apostando. si. infra, de apost. quidam. Nã apostata dicitur, retro stans, xxvj. qó. ulti non obseruetis. & iij. q. iiij. beatus. de pœni. distinctione ij. pennata.

n Agitur a prælatis. Iuxta illud: Cõponitur orbis regis ad exemplũ. 4 xj. quæstio. iij. præcipue Nam prælati sunt tanquam signum positi ad sagittam. unde inferiores, uitam eorum respiciunt infra de accusation. qualiter & quando.

o Verum ætatis. Hic allegat, quod non teneatur perficere uotum suum.

1 Vide de uerb. sig. abbate. in glo. penu. Ioã. And.

† Anton. Corse. de excellẽtia & ptãte regia. q. lxx. Phil. Dec. cõsil. xxxix. dixi in cõsuet. Pari. §. viij. gl. iij. nu. 11. cũ sequen. Filius hæres institutus a patre, nõ implens uolũtatẽ nõ ob id perdit legitimam.

2 Dicit Hostiẽ. q̃ huic in regno nõ cõpetebat legitima: qa solus frater primogenit⁹ regnũ hẽt. Loquiť ergo de ducatu, secũdum eũ, quẽ hẽbat ex successione paterna: uel secũdum eũ, licet legitima reserueť filio ex post post facto tñ ei propter nimiã cõtumaciã auferťur. de hoc in pd. decreta. si hæredes. Io. An. Et quod non diuidiť Alex. in dispu. Sigismũdus. colũ. xxxvij. Matt. laudẽsis trac. de primo genitura. col. iiij. & in trac. de pcib⁹. §.

xx. Guido pape deci. Delph. q. cccclx xvj. q. ccc clxxxvij. Cur. senior cõsil. lxvj. col. x.

3 Facit ad hoc tex. i l. j. ff. d ac to. tuto.

Psal. 75.

Luc. 9.

4 Et ibi sequitur. Nec sic facere sensus humanos edicta ualẽt, ut uita regentis: & eccle. x. Qualis est rector ciuitatis: tales & habitãtes in ea. Ioã. And.

Leuit. 4.

Forsi-

[a] Forsitan non debueras. Maxime ad loca remota. argu. vij.q.j. præsentiũ. & ff. de offic. præsi. illud obseruandũ. vij.q.j. si quis ĩ clero. & de consec. distinct. v. non oportet. nec istud forsitã est dubitatiuũ. sic xxxiij.q.ij. admonere. §. de procura. fraternitatis. Ioan.

[b] Peregrinari. de consecr. dist. v. non oportet. j.

[c] Adstrictus. Quia sicut clericus sine licentia episcopi sui, non debet ab ecclesia abesse uel recedere ab eadem. vij. q.j. præsentium. & supra, de renuntia. admonet. sic & episcopus sine licẽtia papæ. §. de transla. inter corporalia.

[d] Cum igitur. Hic incipit ostẽdere, ꝙ uotum commutari posit.

[e] Commutari possit. Cum igitur mãdatum domini, & uotum pari passu ambulent, ut hic dicit: & mandatum domini potest adimpleri per aliud æquipollẽs: ut xij. q.iiij. innocens. ergo & uotum. sic argumentatur hic Inno. & Io.

[f] Sinite illos. Vt xj.q. iij. inter uerba.

[g] Eundo, morando, & redeundo. Hæc tria tempora considerantur, cum aliquis condemnatur alij in expensis factis in prosequenda appellatione. supra, de appellat. repræhensibilis. C. q accu. non possunt. qui crimẽ. [i] simile. §. de cõce. præb. quia diuersitatem. in fine.

[h] Sine diminutione. Præter illã diminutionem, quæ fieret in pecunia transferenda: quia ille qui eam portabit, suis expensis non militabit. supra de præscriptio. cum ex officij. & xij.q.ij. charitatẽ. Vel intellige, quod hæc pecunia mitti debet per aliquem religiosum, qui alias esset illuc iturus. Vinc.

[i] Cessauere causæ. Argumẽtum quod cessante causa, cessat priuilegium. infra de uerbo. signi. abbate. in fine. & xvj.q.j. generaliter & xxv.q.ij. §. ulti. & instit. de autho. tuto. & cura. §. fin. & C. de restitu. milit. l. ultim. & supra de decimis. suggestum. Ioan. & supra de renun. post translationem. ubi de hoc supra de iureiu rand. & si Christus. in fi. Ber.

Ideo p̃ sumuntur mortui. cõcor. l. si ut certo. ff. cõmod. & l. mortis cã. ff. de do.

Exod. 13 & 22

Nume. 3 & 8

Lucæ 2

Leuit. 25

Exod. 39

Matt. 15

Accusans, q nõ prosequitur, extra ordinẽ punit: & sumptus quos fecit aduersarius circa iter cogit restituere. Io. And.

Priuilegium, an cesset cã cessante.

Iudex si impedit qd iuris.

senescentis defectus, atq; canicies, quæ uix labores & dolores suos tolerare possunt, [i] in contrarium allegabãt, & ecclesiæ Trecen. suspiria, cui uinculo pastoralis solicitudinis es ligatus, sine cuius assensu uotum peregrinationis emittere forsitan [a] non debueras: & infrà. Ipsum etiam uotum, quòd ex sui forma sanctum & honestum erat ex persona uouentis minus licitum uidebatur. Cùm enim iuxta canonica instituta, clericus absque sui episcopi licentia peregrinari [b] non debeat, & episcopus non minus, imo potius se. ap. sit adstrictus [c] uideri meritò poterat, quòd absq; generali uel speciali licentia uotum peregrinationis, qua te tandiu absentares, emittere non deberes: & infrà. Cum igitur [d] in lege ueteri, in qua non minus præceptum domini obligabat, quàm uotũ hodie obliget in ecclesia primogenita quæ domino mandabantur offerri, quæ dã domino redderentur, ut primogenita Leuitarũ: quædam redimerentur, ut aliarum tribuum, quædã commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, qui pro oue commutabatur: ex hoc attendentes, quòd uotum commutari posit, [e] in opus aliud pietatis: nõ curantes quod os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus à tramite ueritatis, de illius authoritate securi, qui cum audisset à discipulis. Scis quia Pharisæi audito hoc uerbo scandalizati sunt? respondit, sinite illos, [f] cæci sunt & duces cæcorum: tibi pro te & famulis tuis licentiã concedimus uotum peregrinationis taliter cõmutare, ut expensas quas fueras in eundo, [g] morãdo, & redeundo facturus, alicui religioso committas in necessarios usus terræ illius sine diminutione [h] qualibet transferendas: & infra. Labores etiam laboribus recompenses, solicitius instãdo uigilijs, deuotius uacans orationibus, & in ieiunijs fortius te exercens. Ad hanc autem indulgentiã tibi faciendã specialiter nos induxit, quòd cum pro libertate Trecensis ecclesiæ per dictũ comitem assequenda præcipuè uotum peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia cessauere causæ, [i] facilius cessare potuit: & effectus.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Impedito ad tempus exequi uotum ultramarinum, conceditur dilatio, ꝑpetuò uerò impedito, indicitur redemptio in eo qđ magis expediat terræ sanctæ.

CAP. VIII.

QVòd super his: & infrà. Quæsiuisti de ijs, qui pro succursu terræ sanctæ signo crucis assumpto propter infirmitatem uel paupertatem, uel aliam iusta cãm, uotum non possunt utiliter adimplere, cùm sine distinctiõe receperis in mãdatis, ut eo qui signũ crucis assumptũ abiecerũt ad resumptionẽ ipsius, & executionẽ uoti cõpellas. Nos aũt inquisitioni tuæ taliter respõd. ꝙ debiles & inopes magis illud in defectũ, quàm ad perfectũ accedũt, cum [k] isti pugnare nõ possint, & illi [l] mendicare cogant, nisi fortè sint nobiles & magnates, qui suis secũ expẽsis bellatores adducãt, uel artifices & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare: quamuis non multi talium, propter breuitatem

QVod super, Cõis diuisio, Scđa ibi, Nos autẽ quæ tria facit. Primo ponit generalem doctrinam. Secundo duplicem distinctionem. Prima ibi, Vnde credimus. Secunda ibi, Rursus. Tertio soluit consultationem indeci sam: ibi, De mulieribus. Abbas Siculus.

[k] Cum isti. Scilicet debiles.

[l] Et isti. Scilicet, inopes.

Qui

poſſeſsionum, & paucitatem inhabitãtium, ibi ſint opportuni. Vnde credimus diſtinguendum, inter illos qui temporalem, [a] & eos qui perpetuam impedimenti cauſam creduntur habere, quòd primis indulgenda eſt dilatio, [b] ſecundis autem eſt redemptio iniungenda, ac rerũ facultate pẽſata, quas poſſunt, aut quas facturi eſſent expenſas, perſonarũ præterea recompenſato labore, [c] in ſubſidium terræ ſanctæ tranſmittãt, exequẽtes per alios, quod per ſe nequeunt adimplere. Rurſus inter illos, qui pro defenſione terræ ſanctæ uotũ peregrinationis emittunt, & eos quibus pro ſatisfactione ſuorum criminum, iter peregrinationis iniungitur, credimus diſtinguẽdum: quòd circa primos [d] plus terræ ſanctæ ſuccurſus: & circa ſecundos [e] plus labor itineris ſecundum intentionem uouentis, uel pœnitentis debet attendi. Vnde ſi quis hoc modo uouentium, [f] eſt inutilis ad pugnandum, quamuis habilis [g] ſit ad eundum, melius eſt redimere uotum, quàm expenſas cõſumere, quod & de pœnitente qui propter debilitatem, non poteſt iter iniunctæ peregrinationis implere, ſanè ualet intelligi, non autem de illo, qui quãuis ſit impotens ad bellandum potens tamen [h] eſt ad eundũ: & infrà. De mulieribus [i] autẽ, hoc credimus obſeruandum, ut quæ remanere noluerint, uiros ſuos [k] ſequãtur, [l] cæteræ uerò [m] (niſi fortè ſint diuites, quæ ſecũ in ſuis expenſis poſsint ducere bellatores) uotum redimant quod uouerunt.

Idem eidem.

Votum ultramarinum certis caſibus redimi, & cõmutari poteſt: nõ tamen per alium, quàm per papam, uel cũ ipſius ſpeciali mandato. h.d. uſq; ad §. ſecundo quæſiuiſti.

CAP. IX.

EX multa tuæ ſolicitudinis prouidentia: & infrà. Ex cõſultatione quã ad inquiſitionem tuam ſuper negotio cruce ſignatorum: olim edidimus, uiam inueniſti ad alias quæſtiones, & utrum quod in ea dicitur, ius conſtituat generale, ut paſsim prælatis quibuslibet, illos ſecundum formã expreſſam [n] abſoluere liceat, qui eorum ſunt iuriſdictioni cõmiſsi, ſolicitè requiſiſti. Ad hoc igitur reſpondemus quòd in conſultatione noſtra ius editur, [†] & licet ad quales, [o] ad quos tamẽ ſpecialiter ſpectet eius executio, nullatenus explicatur. illis autem ſolummodo ius hoc exequendum incumbit, [p] qui ſuper hoc mandatum receperunt à ſede apoſtolica ſpeciale. Sic ergo illi eſt inquiſitioni reſponſum, qua conſequenter tua f. requiſiuit: de quibus religioſis intelligendum hoc eſſet, utrum ſcilicet, ibi religioſi [q] uo-

[a] Qui temporalem. Eandem diſtinctionem facit lex in iudice, ut ſi non poteſt intereſſe propter tẽporalẽ impotentiam expectandus eſt: & ſi habeat perpetuũ impedimentũ, remouendus eſt. ff. de uac. mu. l. ulti. & ff. de iudi. ſi longius. [1] ar. ad idẽ. ĩ. de reſcri. ſciſcitatus Ioannes.

[b] Dilatio. Expectandi enim ſunt, quouſq; cauſa impedimenti ceſſauerit ſimile. ĩ. de ſen. excommu. de cætero. & c. quamuis. in fine. Idem eſt, ſi per fortuitos caſus impediret, nihilominus cum poteſt adimplere tenet. ff. de uerbo. obl. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã. niſi certa res eſſet promiſſa, non in genere. C. ſi cert. pet. incendium. Io.

[c] Recõpenſato labore ieiunijs & orationibus: ut ſupra ca. proxi. circa ſi. Lau. uel uidetur quod tãtũ mittere teneãtur, pro quanto nollẽt ſuſtinere laborem hunc, ſed uix poteſt æſtimari. [2] prima expoſitio melior eſt.

[d] Circa primos. ſ. qui pro ſuccurſu terræ ſanctæ uotũ emiſerunt.

[e] Circa ſecundos. Scilicet, qbus pro ſatisfactione ſuorũ criminũ labor peregrinationis eſt iniunctus.

[f] Vouẽtium. Scilicet ſponte, & non per pœnitentiã iniunctam.

[g] Quamuis ſit habilis. Hic formatur ſecũda quæſtio ſeq. c. §. ſecundo quæſiuiſti.

[h] Potens tamen. Vnde nõ ſubeſt cauſa, cur debeat immutare. alias qui iniunxit, uel quilibet maior eo, eam poſſet immutare iure communi, ſed immutationem huiuſmodi pœnitentiæ uidetur reſeruare ſibi, & illis quibus ſpecialiter à ſede apoſtolica iniungitur, & eſt ſpãle. [3] infra eod. c. proxi. Vincen.

[i] De mulieribus. Non uouentibus ſcilicet.

[k] Viros ſuos. Et hic formauit archiepiſcopus tertiã quæſtionem. ĩ c. prox. §. quod autem.

[l] Sequantur. Qui de uxorum licentia uouerunt, uel ex cauſa, concedit papa, quod uiri poſſunt uouere ſe ituros in ſubſidiũ terræ ſanctæ iuitis uxoribus. ĩ. c. proxi. uerſicu. in tanta quoque.

[m] Cæteræ uero. Scilicet uouentes.

EX multa. Quinque ſũt dicta. Secundum ibi. Secundo. Tertiũ ibi, Quod autem. Quartum ibi, In tanta. Quintum ibi, De clericis. Abbas Siculus.

[n] Expreſſam. Supra capitulo proximo.

[o] Ad quales. Scilicet, uiros religioſos. de quibus fiebat mentio in cap. proximo. quod ſuper. ſed illa clauſula remota fuit, quæ poſita erat ſub illo, & infra. ante. §. illum. de mulieribus.

[p] Incumbit. Ecce hic unũ mirabile. & eſt ius cõmune, ut diſpenſetur in uoto cum debilibus & huiuſmodi. argumẽtum ſupra eodẽ. capitulo primo. & tamen eius executio non permittitur alicui, niſi cui papa ſpãliter cõmittit: [†] quod tamen reſtringendum eſt, circa uotum huiuſmodi, ſcilicet pro ſuccurſu terræ ſanctæ emiſſum. ergo cum hic papa ſibi diſpenſationem reſeruet, in alijs uotis epiſcopis diſpenſationẽ indulget. argumentum ſupra eodem, capitulo primo. infra de ſent. excom. nuper.

[q] Religioſi. Religioſi dicuntur, non ſolum monachi & regulares, ſed & clerici: ut j. quæſtio. j. nullus. & etiam laici dicuntur religioſi. xxviij. diſtinctione. capitulo ſi qua uidua.

[1] Hæc lex loquitẽ etiã cum ſubeſt lõga protractio, licet nõ perpetua infirmitas: neceſſaria ꝓfectio uel rei familiaris periculum. Io. And.

[2] Secũdũ Ioã. cum fiat ꝓ anima. ſcđm Vi. poſſet fieri hæc compenſatio non cũ nimia diſtrictione. Ioan. And.

[3] Puto diſtinguendũ an confeſſor ſibi hoc impoſuerit ꝑ terræ ſubſidium: an ſolum ꝑ laborẽ itineris. & hoc caſu ſecũdo, an uotũ emiſerit uel ſignũ crucis receperit, nec ne: primis duobus caſibꝰ abſoluat uel cõmutet papa: in ultimo pœnitẽtiarius. Ioã. And. Pœnitẽtiarius an & per quem mutari poſſit.

[4] Et ſi dicis adq̃d ergo ualuit hæc inſtructio. dic ꝙ ualet ad inſtruẽdum eũ, cui papa hæc cõmitteret ad inſtruẽdũ etiam ipſum uouẽtẽ, quo caſu hoc petat: nec fuitẽt peccatum inſtrueẽ ſucceſſorem. Io. And.

[†] Id eſt ius nouũ conſtituit ex quo determinatio nõ fit per ius cõmune, ſed ꝑ id quod nõ eſt iure cautũ. Ant. Corſet. in uerbo conſultatio. no. ad Phil. Dec. i c. j. lect. j. col. iij. de conſtit.

Reli-

centur, hi tantùm qui religionis habitum ſuſceperunt, quorum plures idiotæ ſunt, & iuris ignari, † an epiſcopi, qui ſicut dignitate præcellunt, ſic & religione [a] debent alijs præeminere. nam ad neutros [b] illius executio iuris ſpectat, niſi per apoſtolicã ſedẽ eis ſpecialiter delegetur.

Habiles ad eundũ, ſed inhabiles ad pugnandũ, ſi ſunt ſtrenui cõſilio, uel milites bellatores poſſunt ſecum ducere, uotum ultramarinum non redimunt. h. d. Abb. Sic.

Secundò quæſiuiſti utrum quod dicitur, Si quis uouentium eſt inutilis ad pugnandum, quamuis ſit habilis ad eundum, melius eſt, ut redimat uotũ, quàm conſumat expenſas generaliter accipi debeat, ut nobiles, & magnates, qui ſũt conſilio ſtrenui, & multos ſecum poſſunt trahere bellatores, an minores tantũ modo uerbum huiuſmodi comprehendat? uerùm ſi ad ſuperiora oculum tuæ conſiderationis extendas: quæſtionem iſtam inuenies in ſerie conſultationis noſtræ ſolutam, ubi dicitur, quòd debiles, & inopes, magis in defectũ terræ ſanctæ quàm ad eius profectum accedunt &c. Quamuis poſsit aliter reſponderi, quòd non ſunt inutiles ad pugnandũ, qui & ſi per ſe pugnare nõ poſſunt, maturitate tamen cõſilij, [c] adeſſe ualent pugnantibus, & perſonæ defectum per alios releuare: & infrà.

Vxores poſſunt ſequi uiros ultra mare, ſi uolunt, ſed non tenẽtur, niſi & ipſæ uouerint. h. d. Abbas Siculus.

Quod autem ſuperius ponitur [d] mulieres quæ remanere noluerint &c. de illis intelligendum eſſe uidetur, quæ ſe ad peregrinationis propoſitũ nullius uoti uinculo adſtrinxerunt: & infrà.

Viri ſine cõſenſu uxorum emittere poſſunt uotũ ultramarinum. h. d. Abbas Sic. †

In tanta quoque neceſſitate populi Chriſtiani, ne terræ ſanctæ impediatur ſubſidium, uiri præter uxorum [e] aſſenſum huius peregrinationis propoſitum uouere liberè ualent: & quod uouerint liberè adimplere. Vt autem conſentiant, ſunt attẽtius commonendæ.

Clerici tãquã inhabiles ad pugnandum, redimunt uotum ultramarinum, niſi in certis caſibus. h. d. Abb. Sic.

De clericis uerò duximus reſpondendũ, quòd cum clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, [f] niſi uel conſilio ſtrenui, uel officio prædicationis inſtructi, aut magnatum ſint obſequio deputati, [g] aut uſq; adeò diuites fuerint & potẽtes: ut in expenſis ſuis aliquos ſecum ducere ualeant bellatores: magis ab eis expedit redẽptionem accipere, quàm ad uotum illos cogere proſequẽdum, ſi neceſsitas exigit, uel utilitas perſuadet. Hæc autem de uouentibus dicimus, non de ijs quibus labor peregrinationis, in pœnitentia eſt iniunctus. [h]

Idem.

Qui uouit religionem ingredi, ſi uoto non cõpleto fiat epiſcopus, renuntiare debet, & uotum implere. Sic communiter ſummatur.

CAP. X.

PEr tuas nobis literas intimaſti, te in Garopolitana eccleſia ſuſcipiendi habitum regularem uotum ſolenniter remiſiſſe, & poſtea promiſiſſe in manibus prælati eiuſdem eccleſiæ, te intra duos [i] mẽ-

[a] Religione. j. q. j. uiliſsimus. viij. q. j. qualis erit.

[b] Ad neutros. Argu. generaliter dictum nulli eſſe dictum. s. de offi. de lega. ex parte. ij. argu. C. de pign. l. ij. Ioannes.

[c] Maturitate tamen conſilij. Idem dicit lex in aduocatis, qui non minus prouidẽt generi humano, quam ſi patriam armis defenderent. C. de aduo. diuer. iudic. l. aduocati. Et lex dicit, quod omnibus æque poſtliminium eſt, non ſolum ijs, qui pugnare poſſunt, ſed omnibus, qui eius naturæ ſunt, ut conſilio uel auxilio, uel alijs modis uſui eſſe poſsint: ut ff. de capti. & poſtli. reuer. l. poſtliminiũ. §. ulti. & conſilio pollet, cui uim natura negauit. [1] & eſt ſimile ff. de ua. mu. l. ii. §. quoniã ita. & §. ſeq.

[d] Superius ponitur. s. c. prox. in fine. & hoc ſtatim ſequitur.

[e] Viri præter uxorũ. Specialiſsimus caſus eſt iſte, quod uir poteſt emittere uotum, præter licẽtiam uxoris. cõtra illa iura. xxiij. q. v. quod Deo. & xxvij. q. ij. ſi tu abſtines. & per hoc uidetur, quod aliquod uotum ſit maius uoto continentiæ. Nã propter continentiam, etiam ad tempus nõ liceret hoc fieri: ut xxxiij. q. v. capit. j. ſed in uoto abſtinentiæ, ſecus uidetur, dum tamẽ per tale uotũ, neutri fiat præiudiciũ. xxxij. qõ. v. noluit ita. Iau.

[f] Inhabiles ad pugnãdum. Clerici [2] uero pugnare non debẽt. Arma enim clericorum ſunt lachrymæ. xxiiij. q. viij. clerici qui in quacunque. capit. quicunque. & cap. cõuenior. licet nõ minus pugnet qui conſilio pugnat: ut dictum eſt in notula. idem dicit lex.

[g] Obſequio. Deputati: Quia ex debito officij, eos ſequi teneretur. j. de ſenten. excomm. inter alia.

[h] In pœnitẽtia eſt iniunctus. Videtur ergo, quod mutatio uoti, non poſſit fieri in his pœnitentijs imponẽdis. Argumen. contra. lxxxij. diſtin. preſbyter ſi fornicationem.

PEr tuas. Communis diuiſio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

[i] Duos menſes. Si hoc non appoſuiſſet: nihilominus tenebatur ſuſcipere habitum regularẽ, & deberet ad hoc cõpelli, cũ ad hoc uoto ſolenni ſe adſtrinxerit. ſupra de cõuer. cõiug. ex parte. in fine. ſupra de regulari. porrectũ. [3] Sed quid ſi prælatus & fratres prædicti loci, nollent ipſum poſtea recipere: Tunc non diceretur tranſgreſſor uoti, ſi per eum non

† Adde pro hoc tex. in l. j. cũ no. per docto. C. de iter. ma. inter pupil. no. bal. in aut. de mona. colla. j.

[1] Et iterũ, Grandior in tauro uirtus, ſed paruula uulpes, Plenius anguſta ſub breuitate ſapit.

[2] Goff. & Ouid. parua necat morſu, ſpatioſũ uipera taurũ A cane nõ magno, ſæpe tenetur aper. Ioan. Niſi forte hoſpitalarij & templarij, qui ex permiſſione eccleſiæ mouent arma. ut no. xij. qõ. j. duo ſunt in ſi. j. gloſſ. Io. And.

† Idem thomas Aqui. in 4. Sent. diſt. xxxiiij. arti. iiij. qa in traditione ſua ſequitur ut ſolet opinionẽ papæ. Sʒ ubi de ueritate ingrit contrariũ ſentit, ut in q lib. iiij. arti. xj. Idem Hiero. ab hengeſt. in moralibus, & bene: quia Chriſtus & apoſtolus uetant diſcedere ſeu relinquere ad Ephe. 5.

[3] Et j. de frigi. fraternitatis & optime facit. ff. de Vb. obl. l. eũ qui calendis. §. quoties in obligatione dies nõ ponitur præſenti die pecunia debetur: niſi locus adiectus ſpatium temporis inducat. ff. de reg. iur. in omnibus. Io. And.

non stetit intra tempus statutũ. sic infra de sponsa. sicut. sed ipsi possunt cõpelli ut eum recipiant ex quo promiserunt illum recipere: quia qua ratione ille cõpellitur ad uotum reddendum per decr. prædictã por rectum. eadem ratione, & illi ex quo uotum suũ emittit & recipitur ab abbate. arg. supra, de regu. cap. ult. nisi aliud rationabile obsistat.

ses postquam ab apostolica sede redijsses, uotum quod emiseras impleturum. Cumq; termino ipso transacto, non curasses, qđ uoueras adimplere, tandẽ existens uoti transgressor, uocatus fuisti ad regimen ecclesiæ Gebeñ. & infrà.

Nos igitur. t. di. consulimus, ut si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo uota [a] tua. Quòd si capitulum eiusdẽ Gebeñ. ecclesiæ te postmodũ canonicè duxerit eligendũ, [b] electionẽ recipere poteris de te factam.

Honorius tertius Haresben. & Bengag. præpositis.

Prælatus etiam professus potest uotum ultramarinũ emittere, & in suos usus uigesimam prouentuum ecclesiæ conuertere.

CAP. XI.

Postulastis à nobis: an uobis professis ordinem regularem, quorum alter cruce signatus est, & reliquus charactere crucis desiderat insigniri, liceat uicesimam [c] prouẽtuum ecclesiarum uestrarum deputatam, succursui terræ sanctæ deferre uobiscum: & infrà. Discretioni uestræ taliter respondemus, quòd si ecclesiæ uestræ per absentiam uestrã enormiter [d] non lædantur, & uos utiles fueritis terræ sanctæ uerbo [e] pariter & exemplo [f] (qđ conscientiæ uestræ [g] duximus relinquendum) dimissis procuratoribus [h] idoneis, in ecclesijs uestris, potestis & tenemini [i] uotum peregrinationis implere: & sic potest in usus uestros transire, uicesima ecclesiarum uestrarum terræ sanctæ subsidio deputata.

TITVLVS XXXV.

DE STATV MONACHORVM, ET canonicorum regularium.

Grego. iij. archiepiscopo Neapo.

Diœcesanus non debet molestare monasteria præterquã pro causa correctionis: nec eis oblata sibi uendicare.

[a] Reddas altissimo uota. Sic s. eo. magnæ. cũ hoc sit præceptum ut ibi, quia dominus exigit oblatum: quod non exigeret offerendum. xxvij. q. j. nuptiarum. in fi.

[b] Eligendum. Et sic patet, quod canonicus regularis, potest eligi ad regimẽ ecclesiæ secularis: quia hæc Gebẽ. ecclesia secularis est. alias quare diceret, redde domino uota tua. & đ iure cõi, ex quo dicit, duxerit eligendum. & ad idem facit j. ti. prox. quod Dei timorem. ubi de hoc. tamen ibi contra potest sumi argu. quod non de iure communi, ubi dicit, sicut annuendum duximus postulationi &c. sed tamẽ aliud uidetur hic: quia ecclesia Gebeñ. cathedralis est. & sunt ibi, monachi regulares, & de iure communi: possunt eligi in episcopos. [3] xviij. q. j. c. j & sic non probatur per hanc decr. quod de iure cõmuni eligi possunt ad inferiores dignitates, curã animarum habentes, & iste monachus fieri non poterat existente episcopo, nisi resignaret episcopatui: cum ecclesia Geben. secularis esset.

Canonicus regularis, an possit præfici ecclesiæ seculari.

[a] Ex quo notat hic Vinc. ꝙ faciendũ impedit, qđ iam factũ non obesset: sicut & in sacerdotẽ põt cõpromitti: & tamẽ sacerdotiũ superueniẽs soluit arbitriũ. ff. de arbitr. nõ distinguemus. §. sacerdotio. & hoc ꝓpter transgressionẽ cõtingit. Io. And.

Postulastis. Diuiditur. Primo ponitur cõsultatio. Secundo responsio: ibi, Discretioni: & pro casu præmitte quod habetur in Gloss. Abbas Siculus.

[c] Vicesimam. Quam soluere tenebantur omnes, tam clerici seculares, quam regulares ad subsidium terræ sanctæ, secundum quod fuerat constitutum in concilio generali in decret. illa, ad liberandam. quæ non est in hac cõpilatione, sed qui erãt cruce signati, uel qui etiam uellent signãri, non tenebãtur ad hoc. imo sibi poterant retinere. ut hic dicit.

[d] Enormiter. Et ita non uult papa, propter succursum terræ sanctæ ecclesias istas enormiter aggrauari in absentia istorũ, in quo casu cessat priuilegiũ. supra de deci. suggestum. & infra de uerborum signifi. quid per nouale. & si nõ potest alteri subueniri, quin alter lædatur, commodius est neutrum iuuare, quã alterum lædere. xxiiij. q. v. denique. xxij. q. ij. primũ. ff. de cõdi. indeb. nam hoc natura. Itẽ nota, quod hic nõ præfertur publica utilitas priuatæ. [2] ar. ad hoc s. e. non est. & est argu. contra id. vij. q. j scias. & s. de postu. c. iij. ubi de hoc.

[3] Dixit Vinc. hoc contingere qa priuata omnino confundit & publica ñ multũ iuuat. not. Goffr. hoc iõ, qa priuata nõ includebãt sub communi. idẽ Hosti. Io. And.

[e] Verbo. Scilicet prædicationis: quia licet per officium suũ inhabiles sint ad pugnandũ, possunt tamen in alijs se utiliter habere. supra eodem. ex multa.

[f] Exemplo. Bonæ uitæ scilicet: quia uerbo & exemplo, dicimur prædicare. xliij. distinction. sit rector.

[g] Conscientiæ uestræ. Ecce quod relinquit aliquis propriæ cõsciẽtiæ suę. sic supra cap. prox. & xxxiij. q. iiij. uir cum propria. supra de renun. nisi cum pridem. in fine. & xxxiij. distinct. habuisse. & iiij. distinctio. deniq;. & xv. q. viij. ca j. & supra de iureiurand. mulieri. quia de nemine præsumendũ est quod sit immemor suæ salutis. j. q. vij. sancimus.

[h] Procuratoribus. Nota argumentum qđ prælatus qñ se absẽtiat ab ecclesia iusta de causa, & de licentia superioris, dimittere debet procuratorem in loco sui, qui procuret utilitatem ecclesiæ.

[1] Prælati enim erãt isti, & præpositi: ut patet ĩ supra scriptis. Io. An.

[i] Tenemini. Sed quare dicit tenemini, cum alter istorum, nondum fecerit uotum, sed dicat tãtum desiderat insigniri? S; dic quod iste licet uotum adhuc non emiserit: tamen iam in animo suo plene deliberauerat, & propositũ suum in hoc fixerat, unde sine peccato contrauenire nõ poterat. xvij. q. j. qui bona. sic s. eo. c. ij. alias non diceretur transgressor. s. e literaturam.

DE STATV MONACHOrum, & canonicorum regularium.

Supra uisum est de cõuer. coniug. Itẽ de uoto, sed quia conuersi ad religionẽ, uel uouentes ingredi, efficiũtur ut plurimũ monachi uel canonici regulares, ideo post titulos præcedentes, subijcitur iste. Abb.

De hac materia tractatur lxiij. dist. & xvj. q. j. xviij. q. j. & quæ. ij. per totum. & generaliter à xvj. causa usque ad xxj.

Theodo.

Heodosius. Monasteria sunt exēpta a lege diœcesana, nō a lege iurisdictionis. Sic communiter summatur: sed hæc uocabula sunt potiꝰ magistralia quā iurs, & ponit duas ꝓhibitiones, & tertio rōnē subijcit, secūda ibi, Aut Tertia ibi, Cum. Abbas sicu.

CAP. I.

Heodosius: & ј. alicui monasterio nec tu, nec p̄sbyteri tui, præter diligentiam disciplinæ a aliquid molestiæ inferatis. b Aut si quid illic pro diuersorum deuotione accesserit: c uobis uēdicare ęstimetis: Cum monachis ibi † seruientibus debeat ꝓficere, quicquid a fidelibus taliter offerri contingit.

Ex concilio lateraneñ.

Monachi nō debēt poni singuli p parochias. hoc primo. Si pro monachatu aliquid detur, receptus a sacris ordinibus prohibetur, et recipiēs ab officio suspēditur hoc secūdo Monachus habēs peculiū, sine licētia abbatis, ab altaris cōmunione remouetur: & sic decedēs, sepultura & fratrum cōmunione priuatur, hoc tertio. Si pecunia cōfertur pro habēdo aliquod officiū in monasterio, dās & recipiēs deponuntur. hoc quarto. In prioratibus conuentualibus per electionem instituti, non sunt remouendi sine causa rationabili & de causa rationabili tria ponit exempla. h. d. cōprehēdendo substantiam.

CAP. II.

Monachi non prætio d recipiātur in monasterio, nec peculiū e permittantur habere † nec singuli, per uillas & oppida per quascunq; parochiales f ponantur ecclesias, sed in maiori conuentu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli īter seculares homines spiritualium hostiū conflictū expectent. Salomone dicēte, Væ soli: g quia cū ceciderit, non est qui sub leuet eum. Si quis autem exactus pro sua receptione, aliquid dederit: ad sacros ordines h nō ascendat. is uero qui eum receperit, officij suspensione mulctetur. Qui uero peculium habuerit: nisi ab abbate fuerit ei pro iniuncta administratione ꝑmissum, i a communione remoueatur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & digne non pœnituerit: nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat sepulturam: k quod etiam de uniuersis religiosis p̄cipimus obseruari. Abbas autem qui diligenter ista nō cauerit, officij sui iacturā, se nouerit incursurum. Prioratus quoq; seu obedientiæ prætij donatione, nulli tradantur, l alioquin dantes & accipiētes a ministerio fiāt ecclesiastico alieni. Priores autē cum in ecclesijs cōuentualibus per electionem capitulorum suorum canoni-

a Disciplinæ. Hoc intellige, cum monachi populum nō habent, quia tunc solam disciplinam debēt. xvj. qō. j cū pro utilitate, nisi sit honestum seruitiū debitū ex constitutione uel consuetudine. xvij. quæst. ij. seruitiū. & j. quæst. iij. quæsitū. Si. n. haberēt populū: tūc monasteria subsunt epo rōne populi quo ad legem diœcesanam. argum. xviij. q. ij. Eleutherius. de hoc dictum est. supra de offi. ord. dilectus filius.

b Inferatis. nisi hoc solum quod canones iubent. xviij. q. ij. hoc tantū. & c. quam sit. & c. luminoso.

c Accesserit. In uita: quoniam si in morte causa sepulturæ aliquid relinqueretur, inde episcopus debet habere canonicam portionē. s̃. de sepul. de his. & c. cum super. & supra de testa. requisisti. ‡ nisi consuetudo repugnet.

Monachi. In hoc cap. qđ communiter non summat, quinque sunt dicta. Secundum ibi, Si quis. Tertium ibi, Qui uero. Quartū ibi, Prioratus Quintū ibi, Priores Abbas.

d Pretio. ј. de simo. quoniam simoniaca.

e Peculium. Nisi pro iniuncta administratione: ut infra, sequitur.

f Parochiales. Et sic patet, quod monachi singuli in parochialibus ecclesijs esse non debent. Et istud quidem ius commune est, quod hic dicitur, ex dispensatione tamen uidetur, quod monachus potest præfici in parochiali ecclesia. xvj. qō. j. in parochia. & c. cū pro utilitate. & c. doctos. & c. si monachus. & c. si qs. monachus. in collegiata uero ecclesia, uidetur quod de iure commnni possunt eligi. ј. eod. quod Dei timorem. & argu. supra tit. proxi. per tuas T.

g Væ soli. vij. quæstio. j. illud. lxxxj. distinct. in omnibus

h Ad sacros ordines. Insuper de monasterio expellatur: ‡ secundū quod tradit. ј. de simon. quoniam simoniaca. Vel debet sibi pecunia restitui, & intret aliud monasterium. eod. tit. ueniens.

i Administratiōe permissum. Alias propriū habere nō potest. xij. questio. j. non dicatis. xxvij. quæstio. ij. monacho. xviij. quæs. j. c. j. & ј. eo. cū ad monasterium. Argumentum cōtra xxvij. quæstio. j. de uiduis ‡ Illud planum est, quod monachus propriū habere nō pōt, imo & si sub ea conditione fieret monachus ut habeat proprium, cōditio frāgitur, & remanebit monachus, argumen. ј. de cōdi. appo. quicunque. ubi tenet matrimonium, & conditio frangitur argumētum ad hoc ff. si usufru. pet. l. j. §. j. ff. de usu & habit. sed neque. & C. de insti. sub condi. reprehēdenda. ‡ Argumētū cōtra manifestum infra, de condi. apo. ca. ultimo. ubi dicitur, ꝗ si conditio quæ sit cōtra substātiā matrimonij, apponatur in matrimonio, matrimonium nullū est. sed hæc conditio de ꝓprio retinendo: est contra substantiā monachatus, ut uidetur: quia dominus papa in eo dispensare nō pōt, sicut nec ī incontinētia. ј. eo. cū ad monasteriū. ī fi. & est arg. ad hoc xxij. q. ij. solet. in hac opinio. fuit Hug. & idem credo, ꝗ nō sit monachus: quia proprietatis abdicatio & cōtinētia castitatis sunt de substantia monachatus: sicut in matrimonio carnali. Ar. contra. s̃. de cōuer. coniu. dudū.

k Sepulturam. Sic. ј. eo. cū ad monasteriū. & c. super quoddam. & hoc idem locum habet, in quolibet quem cōstat decessisse in mortali pc̃ō. lxxxviij. dist. neq; apud. xiij. q. iij. ꝓ obeuntibꝫ, & xxiij. q. v. placuit.

l Nulli tradant. Vt fiat tibi custos, uel ꝓcurator ibi consti-

‡ Alias, ibi domino seruiētibus.

‡ Vel loquit: relictis priuilegiatis e. tit. c. fin. Gof. uel prohibet totū uēdicari: sed ñ partē canonicā: & sic cessēt cōtraria. secūdum Host. Ioā. Andr.

† Peculiū, id est propriū concor. l. cogi. ff. ad Treb. ꝗ ītellige đ illis qui profitenť tria uota paupertatē scilicet obediētiā & castitatem.

‡ Nec ob. xx. q. ij. cōstituit, q loquiť de illectis, q nō sunt simoniaci secūdum Tā. Vin. & Goff. Ioā. And.

Eccle. 4.

Propriū habeř mònachis est interdictū

‡ Et xvj. q. iij. c. si q. R. dicit hosti. c. de uiduis nō loqui de professis: sed de beguinis uel de his, de quibꝰ xij. q. ult. c. fi. ј. de elec. indēnitatibus. ī fi. & ī cōci. Vieñ. eod. ti. attēdētes, circa fi. uel dic secūdum eū, ut no. ј. eo. cum ad monasteriū. uersi. ꝗ si. Io. And.

‡ Vsu uero moderno fieri cū uolūtate Abba. ut usū habeat: rñ hoc pactū differt a simonia. R. Vin. dixit id nō posse fieri ex pacto. sed alias sine pacto. xij. q. j. c. illi. Ioan. And.

constituātur.j. q. si quis episcopus. & q.iij. saluator.
a Non mutentur. Hoc intelligitur de illis, qui instituuntur perpetuo per canonicam electionem capituli, & confirmationem superioris, isti sine certa causa remoueri nō debēt, quia sine culpa nemo priuari debet iure suo. lvj. di. satis peruersum. & xvj. q. ult. inuētū. s̄. de iud. c.j. Alij priores qui per electionem canonicā nō creantur, ad uoluntatem abbatū suorum remouentur infra eod. cum ad monasteriū. §. tales. & huiusmodi regularibus, nō cōfirmanī prioratus supra de cōfirma. uti. porrecta. Tanc.
b Dilapidatores. Propter hoc bene remouentur. iij. q. ij. quia ea quæ. & j̄. de simo. licet heli. & ca. per tuas & s̄. de offi deleg. uenerabilis. & hoc si probet: & propter incontinentiam remouetur abbas. xviij. quæs. ij. si q̄s. Abb.

g Iustitiarias. Id est officia iudicum secularium, qui iustitiarij in aliquibus locis appellantur.
h Tributarias. i. officia colligentium tributa. qui enim deseruiunt Deo, talibus se implicare non debēt. xxj. q. iij. c.j. & ij.

se fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa, non mutentur, a ut uidelicet si fuerint dilapidatores, b si incontinenter uixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amouendi merito uideantur, aut si etiam pro necessitate maioris officij de concilio fratrum fuerint transferendi.

Alexāder iij. abbatibus & conuentibus Cistercieñ. ordinis.

Monet Cistercienses, ut seruent regulam secundum primæuam institutionem, hoc dicit primo. & domus religiosa aggregata Cisterciensibus, eorū mores seruare tenetur h.d. secūdo.

CAP. III.

Recolentes qualiter hæc sancta plātatio & infra. Dolētes dicimus ꝙ & si non ab oībus neq; in oībus, a plerisq; tñ & in pluribus, ab illa sctā institutione dicit declinatū intantū ut aliqui ex uobis primæ institutionis obliti c cōtra ordinis uestri regulam uillas, ecclesias, d & altaria e posidēt, fidelitates & hominia f benigne suscipiūt, iustitiarias g & tributarias h tenent: & infra. Ideoque precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illæ quæ a prima sui origine ī ipso ordine sunt fundatæ, cōstitutis terminis i sint cōtentæ: & infra. Si.n. relictis originalibus ordinis institutis, ad cōmunia uolueritis aliorum monasteriorum iura diuertere, oportebit uos communi iure censeri: k quia dignum est, ut qui similem cum alijs uitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinā † Cæterum domus illæ quæ de alijs institutionibus ad uestrū ordinē se trāstulerint, uestris omnino se satagāt usibus cōformare, & relictis possessionibus, uel etiā communitatis l quas institutio uestra non recipit, sic se in omnibus religioni uestræ coaptent, m ut quemadmodum gaudent se in societatem ordinis, & habitus idētitatem assumptas, sic etiam in paupertate secularium rerum, se lætentur uestris īstitutionibus conformatas.

Clemens tertius.

Regularis canonicus, qui nō resignauit proprium in morte, non debet in cœmiterio sepeliri: & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest.

CAP. IIII.

Super quodam canonico regulari, qui in articulo mortis agens, licet a priore suo commonitus, proprium n quod contra regulam latenter habuerat, noluit resignare: & sic diem clausit extremum, & fuit inter alios fratres traditus sepulturæ: & infra. Inquisi. t.t. respon. quòd ille canonicus, non tantū fuit Christiana sepultura o priuandus, uerum etiam si sine maximo scandalo p potuit fieri, de ipsa

Recolētes. Diuidit in quatuor partes. Primo Cistercien. ordo secundū antiqua tēpora, multipliciter commendatur. Secūdo modernis tēporibus consideratis, reprehenditur. Tertio ut Cistercieñ. suis terminis sint contenti, monētur. Quarto q̄d domus eis aggregatæ debeāt se moribus istis conformare instruuntur. Secunda ibi, Dolētes. Tertia ibi, Ideoque. Quarta ibi, Cæterum. Abbas Siculus.
c Obliti. Qui eam sciuerunt.
d Ecclesias. quas possunt habere nigri monachi.
e Altaria. j. q̄ō. iij. quæsitum. ubi ecclesiæ uulgari uocabulo, altaria nūcupātur, sed hic restringitur ad decimas 1 propter uerbum ecclesias.
f Hominia. Vasallis feudum ab eisdem tenentibus.

1 Vel alios reditus q̄ propter altaria prouenunt. Io. And.

i Constitutis terminis. Quia quilibet debet esse contentus terminis suis. xiij. q. j. c. j. & s̄. de sepul. c. j.
k Censeri. Quia per hoc priuilegio suo renuntiare uidentur, ex quo abutuntur eo. xj. q. iij. priuilegiū. fi. s̄. de uita & honesta. cleri. c. ult. & s̄. de cler. cōiug. ex parte 2 quia duplici iure censeri nō debent. xij. q. ij. cognouimus. in fi. & s̄. de deci. cū ī tua.
l Vel cōmutatis. Datis uillis pro agris, quia uillas habere non debēt: ut supra dicitur.
m Coaptēt. Et ita id quod aggregat alij, ipsius naturā imitari debet. xvj. q̄ō. j. temporis qualitas. & cap. seq. supra ne sede uacā. ca. j. ubi notat de hac unione.

Super. Commu nis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. quā progat ibi, Hoc autē. Abb.
n Propriū quod contra. Cum talibus non dignetur dominus fieri pars calicis eorum. xij. quæst. j. clericus. & c. nolo.
o Sepultura. Pro eo quod in mortali peccato mortuus est. sic supra eodē, monachi. §. qui uero. & j̄. eod capit. ij. pro talibus enim sancta nō orat ecclesia 3 xiij. q. ij. pro obeuntibus. & xxiij. quæs. v. placuit. Ber.
p Maximo scandalo. Pro quo uitādo, multa fiunt & omittuntur, dummodo sine peccato mortali posint fieri uel omitti. in fra de noui operis nuntia. cum ex iniuncto.

† Petrus Anch. cō sil. cix. Priuilegio renunciat, qui eo abutit.

2 Cōcor. l. Iudæos, C. de iudæ, & l. g fine. ff. de nego. gest. & de pec. l. liberā.

3 Et sic nota. secū di Inno. propter scādalum, non exhumari, qui alias exhumandus et set. Io. an.

Proijci.

a Proijci si ossa illius possunt discerni ab alijs. s. de sepul. sacris.

b In similibus. sic s. de rescrip. inter cæteras. & ita de similibus ad similia procedēdum est. ff. de leg. nō possunt. Ber.

QVod Dei. Diuidit in tres partes. Prio ponitur exordium. Secundo facti narratio & supplicatio. Tertio supplicationis admissio cum duplici motiuo. Secunda ibi, Sane. Tertia ibi, licet Abb. sicu.

c Promissionem. Ex qua obligatus fuit ad obseruātiā regularē seruandā: licet nō fecerit professionē, unde posset compelli ex sua promissione si nollet. 1 s. de reg. porrectū. & s. ti. ꝓxi. per tuas.

d Ministrares ibidem. Aliter nō poterat ibi ministrare, nisi de licētia episcopi, cū iā renūtiasset officio plebaniæ quantū in se fuit. s. de renū. qđ in dubijs, tamen intelligo, ꝙ renuntiatio tenuit.

e Lateranensi concilio. s. e. monachi.

f Laxiori. Alias æquiparantur monachi & canonici regulares, in multis. xx. q. iij. presēs clericus. & j. ne cle. uel mona. sup Specu. & s. de postula. ex parte.

g Canones. xvj q. j. doctos in parochia. & lv. distinct. priscis.

† Sed ꝙ Alex. cōs. lxx. num. 13. Et ita hodie obseruatur postquā hi relicta scripturæ sacræ regula ex doctrina, sese formulis adiunxerunt iuxta id. Osee. 4. qa tu repulisti sciētiā &c.

1 Dicit Tan. licet ꝑ promissionē non sit regularis canonicus: papa de eo statuit & respōdet ac si eēt regulā professus. no. Inno. per ꝓmissionē de futuro non erat canonicus tñ cogi poterat. s. tit. ꝓx. c. per tuas. Io. And.

Monachi & canonici regulares, inter se sunt differentes.

proijci a dignus est ecclesia. Hoc autē cùm fortè contigerit, in similibus b est agendum.

Inn. iij. V. plebano sancti Gauinij.

Canonicus regularis: pōt præfici ecclesiæ parochiali, etiā seculari, sed debet habere sociū secum, sui ordinis, si commodè fieri potest. †

CAP. V.

QVod Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur euidenter, cùm opera quæ facis testimoniū perhibeāt ueritati. Sanè quondam desiderās ad frugem melioris uitæ trāsire, officium plebani resignans coram fratribus sancti Victoris Bonoñ. promissionem c de tua conuersione fecisti, neq; professionem solennem emittēs, neq; habitum religionis assumēs: sed parochiani plebis, eiusdem attendētes te laudabiliter præfuisse, à Florentino episcopo impetrauerūt, ut ministrares d ibidē. hoc ēt P. presbyter cardinalis tūc apostolicæ sedis legato proponitur annuisse, quod iam dicti parochiani a nobis ratū haberi supplicitur postularunt, præsertim cū de licentia prioris sancti Victoris, noscaris hactenus id fecisse. Licet autem in Lateranensi e concilio de monachis caueatur, ne singuli per uillas & oppida per quascunque parochiales ponantur ecclesias &c. quia tamen istud de canonicis regularibus specialiter non cauetur, qui & si à sanctorum monachorum consortio non putentur seiuncti, regulæ tamen inseruiūt laxiori, f & per antiquos canones g etiā monachi possunt ad ecclesiarum parochialium regimē h in presbyteros ordinari, ex quo debēt prædicationis officiū (quod priuilegiatū i est) exercere: sic annuendum duximus postulatis, ut exercens plebani officium, si commodè fieri poterit, unum canonicum regularē tecū habeas ad cautelā.

Glossa seq. ponit duas opin. & sol. Secūdò obijcit de decr. per tuas. & sol.

h Ecclesiarum parochialium regimen. Vtrum monachi de iure communi uel ex dispensatione, possint ad regimen animarum assumi? dubitari cōsueuit. Dicunt quidam, quod hodie possunt de iure cōmuni, olim tamen ex dispēsatione: ut lv. dist. priscis. Alij dicunt, ꝙ nec hodie possunt, nisi ex dispensatione, cum Lateranense concil. hoc prohibeat. s. e. c ij. Satis potest dici ꝙ olim monachi non poterāt præfici ecclesijs, nisi ex necessitate: ut ult. di. priscis. hodie possunt etiā utilitate suadēte. Sed regulares, ut dicit hic, licite possunt eligi ad regimē ecclesiarū utilitatis cā & de iure cōmuni, ut uidetur. ar. s. titu. proxi. per tuas. Sed in hoc est differentia inter monachos & canonicos regulares, quod monachus tenet habere socios 2 secum, sui ordinis. s. e. ti. c. ij & j. de capel. mona. c. pe. & ul. Sed regulares ad hoc non tenētur, nisi commode possint, ut hic dicitur 3 sed litera sequens contrariū innuit, ubi dicit, sic annuēdum &c. & hoc tutius est dicendū. Præterea dicitur hic circa principiū, ꝙ plebanus iste promissionem fecerat solūmodo de sua conuersione, nec professionē fecit, nec habitum religionis assumpsit, & ita non fuit canonicus regularis, nec amplius ī uoto fuit processum: ꝙ patet per hāc literam. Quare ergo papa nō mādat, ꝙ uotū suū domino reddat, ne dicatur uoti trāsgressor ꝓpter quod signatur contrarium. s. tit. proxi. per tuas. ubi dicit papa, ꝙ resignet regimen ecclesiæ Geben. & reddat domino uota sua & postea si electus fuerit poterit electionē recipere de se factam. Potest respōderi ibi, necesse habebat resignare epatum, aliter non poterat fieri monachus aut regularis canonicus, cū ecclesia Geben. esset secularis, & postmodū sine aliqua dispensatione pōt eligi in episcopū: siue cathedralis ecclesia sit regularis, siue secularis, ꝓpter excellētiā episcopalis dignitatis: sicut clericus secularis potest eligi in episcopum, siue ecclesia sit secularis, siue regularis. Hic uero etiam, si esset canonicus regularis, nihilominus poterit dispēsatiue assumi in plebanum, ergo multo fortius poterat ibi remanere de licētia episcopi & prioris dispensatiue, sed contra promissionem nō poterat dispensare cū renuntiatio sua nō tenuisset simpliciter: & ideo dispēsat papa cum ipso, propter promissionem, ut remaneat in officio plebani propter maius bonū, nō facta aliqua professione, & ex hac promissione debet uiuere regulariter, tanquam professus, ut dicit in fine. Quidam tamē dicunt, quod fecerat professionē, sed ex litera hoc nō colligitur, sed in illa decreta. per tuas. non petebatur dispensatio, ut ibi remaneret tanquam monachus, sed petebat consiliū, quid ei faciendum esset super uoto quod fecerat. Papa respōdet sibi de iure quod reddat domino uota sua, & sic non contradicit huic: & si idē fuisset petitum, idem fuisset responsum. B.

i Priuilegiatum. In hoc est priuilegiatum officium. prædicādi: quia nemo debet prædicare, nisi ei sit commissum ab episcopo loci, uel ab apostolica sede. infra, de hære. excōmunicamus. §. quia uero. & illi qui per electionem ad hoc eliguntur.

2 Socios. Aegi. bellemera decisio. 714. Rota ī nouis decisio. 252 & sub tit. de iure patr. Frā. Aret. consi. vij. colū. j.

3 Secūdū Io. idē Inno. sʒ hic erat collegiū secum dum Ber. q hoc no. j. tit. ij. c. ult. Dicit Hostiē. ꝙ in hoc nō est distinguēdū inter monachū & canonicū regularē. uterque. n. si cōmode poterit habebit sociū: alias non. cū. n. uterq; regularis sit nō posset ī hoc reddi sufficiēs rō. de postu. ca. ij. Sed est hic aduertendū an præficiat curæ uel nō ut primo casu ñ sit necesse habere sociū: secūdo sic. unde dic breuiter ut no. in ṗdicta decre. ul. j. ti. ij. ꝙ dicit. & socio habere locū in claustrali. Io. And.

Prædicandi officiū, est priuilegiatum.

cuius in ijs quæ Dei sunt & regularis [a] obseruantiæ, tam consortio, quàm solatio perfruaris.

Idem abbati & conuentui Sublaceñ.

Primò tractat de uestibus monachorum. Secundò de abdicatione proprietatis. Tertiò de silẽtio. Quartò de cibis. Quintò de officijs in genere & in specie.

CAP. VI.

CVm ad monasterium Sublaceñ. & infra. Firmiter inhibuimus, ne quis de cæterò monachorum lineis camisijs vteretur: & infrà. Prohibemus quoq; districtè in virtute obediẽtiæ sub obtestatione diuini iudicij, ne quis monachorũ, proprium [b] aliquo modo possideat, sed si quis aliquid habeat proprij, totum incontinẽti resignet [c]. Si verò post hoc proprietatem aliquã fuerit deprehensus habere: regulari monitione præmissa, de monasterio expellatur [d], nec recipiatur vlterius, nisi pœniteat secundum monasticã disciplinã. Quòd si proprietas apud quenquã inuenta fuerit in morte, [e] ipsa cum eo in signũ perditionis extra monasteriũ † in sterquilinio [f] subterretur: secundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Vnde si quicquã alicui fuerit specialiter destinatũ, non præsumat illud accipere, sed abbati vel priori, vel cellerario assignetur. In oratorio verò, refectorio et dormitorio, cõtinuum semper silẽtiũ obseruetur. In claustro quoque, certis horis & locis secundum antiquam consuetudinem monasterij laudabiliter obseruatam. In refectorio verò, nullus omnino carnibus vescatur [g]. Nec in quibusdã solẽnitatibus (sicut aliquãdo fieri consueuit) conuentus exeat cum abbate paucis ibi relictis, vt extra refectoriũ ædãt carnes: cùm illis diebus præcipuè regularis disciplina sit studiosius obseruanda. Sed nec extra refectorium: nisi in infirmitorio esum carnium credant sibi licere. Quanquam ex indulgentia [h] possit abbas interdũ aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosq; secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porrò debiles & infirmi, qui minutione indigent, uel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint, sibi tam in carnibus, quã in alijs recipiant cõpetenter. Quòd si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, [i] ut nõ possit communibus cibis esse contẽtus: sic ei prouideat sine scandalo aliorũ, ut si abbas uel prior uoluerit ĩ refectorio misericordiã facere spãlem cibum aliquẽ competentẽ nõ ante illũ, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam pro sustentatione naturæ. Tales autem ad agenda officia monasterij deputentur, qui fideles fuerint & discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò [k] possidenda tanquam in sua sibi uita locetur, sed cùm oportuerit amoueri [l] sine contradictione qualibet reuocetur.

Prior autem, præ cæteris post abbatem potens sit in opere & sermone, ut exemplo suæ uitæ, uerboque doctrinæ fratres suos & instruere possit in bono, & à malo etiam reuocare: zelum religionis habens secundum conscientiam, ut delinquen

---

Glo. seq. quærit. & soluit.

[a] Et regularis. sed nũquid tenetur regulam obseruare, propter illam promissionem? Dico, quod sic, ut dixi. s. e. c. in princ. & ita patet, quod per solam promissionem obligatur, quis ad obseruãtiam regularem. Ber.

CVm. Non põt congrue summari propter multitudinẽ dictorum. sed cape diuisionẽ, pro summario. diuiditur enim principaliter in quinque partes. Secũda ibi, Prohibemus. Tertia ibi, In oratorio. Quarta ibi. In refectorio. Quinta ibi, Tales. Et primo ibi tractat de officijs ĩ genere. secundo de claustrali priori: ibi, Prior. tertio de abbate: ibi, Abbas. Et cõfirmatur hæc decr. in clementin. ne in agro. eo. tit. Abbas Sic.

[b] Proprium. sic s. eod. c. ij. & cap. super quodam.

[c] Resignet. s. eod. monachi.

[d] Expellatur. etiã ab altaris ministerio remouẽdus est, in uita. s. eodem. monachi. & capit. super quodam. uel põt mitti in arctius monasteriũ, ne euagetur, ut sic pœniteant, & restituat illud. arg. xvj. q. vj. de lapsis. & xxvij. quæstio. j. si quis rapuerit.

[e] In morte. secus si in uita: quia tunc debet conuerti in utilitatẽ ecclesiæ. supra de officio ordin. quanto & xviij. quæstione ij. abbates.

[f] In sterquilinio. Sic supra eod. monachi. & cap. super quodã. quia ĩ mortali peccato decessit, ut ibi dicitur. argu. contra. xxiij. q. ult. quicunque. sed illud intelligitur ĩ pœnitẽte, [1] sʒ ad terrorem aliarum, non orat pro eo ecclesia, sicut contingit de ijs, qui moriunt̃ in torneamẽtis. infra, ð tornea. c. j. & infra. de rap. cap. ij.

[g] Carnibus uescatur. de consecra. distinct. v. capitu. carnem.

[h] Indulgentia. sic ergo abbas potest dispensare in regula monachali, quantum ad esum carnium: ut hic, [2] & argu. de consecrat. distinct. v. carnem. Itẽ in cella speciali constituenda. xx. q. ulti. monachum. Itẽ dispensat in ordine. infra de eo q̃ fur. or. recepit. cũ H. Item dispensat cum eo, qui excommunicatus ordines suscepit. infra de sẽten. excommu. cũ illorum.

[i] Delicatus. argumen. ad hoc. xlj. distinct. non cogantur. ff. ad le. Fla. de plag. l. fi.

[k] Perpetuo. hoc uerum est, quando non eligitur canonice à capitulo, sed abbas cõmittit ei administrationem. De hoc habes. s. eodem, ca. ij.

[l] Amoueri. Isti etiam regulares, canonice electi ex leuibus causis remouentur. j. de simo. per tuas.

In om-

† Alias, cœmiterium.

[1] Vel loquit̃ de sepultura a sinina, secũdũ Io. & Tancr. Io. And.

[2] Hoc nõ probatur hic cũ hic de carnibus nil dicat. facit tñ ad hoc finis capituli, secundũ Pet. & Abb. quia si ꝓhibet̃, dispẽsare in illis: ꝑmittit in alijs. Ioã. And.

a In omnibus. Quia tota potestas monasterij, ad abbatem pertinet. xviij. q. ij. nullam. etiã si durum esset mandatum, ei parẽdum est. xxiij. quæstione. j. c. quid culpatur.

b Negligẽs. Quoniam pro negligentia, potest remoueri. xviij. qõ. ij. si quis abbas. 1 & lxxxj. distin. dictũ. & lxxxvj. distinct. c. j. & xj. qõ. iij. placuit. & ce. distincti. quoniam. & j. qõ. j. c. si qui episcopi. §. ecce cũ honoris. & C. de offic. præfec. oriẽ. si quis. ff. de cust. & exhib. re. carceri. & l. milites. quod uerũ est si est magna negligentia. ff. de uerb. sign. magna. Io.

c De suis manib⁹. Sic supra de offic. ordina. irrefragabili. ubi inuenies concor. de hoc.

d Abdicatio proprietatis. & ita habes hic, ꝙ papa in multis præter articulos fidei dispensare nõ potest, s. ut monachus propriũ habeat, & in uoto continentiæ, idem in secundo gradu cõsanguinitatis. s̃. de rest. spo. literas. Itẽ nec contra apostolum. xxv. qõ. j. sunt quidam. item nec cõtra quatuor concilia. xv. dist. sicut. quod usquequaque uerum nõ est, quoniam papa dispensat contra multa statuta quatuor conciliorum: quamuis concilia non audeat reprobare: & tamen qđ hic dicit, uerũ est, quod papa non potest in his dispensare, quoniã abdicatio proprietatis, & custodia castitatis, sunt de substantia monachatus. Vinc. & Ioã 2 dixerunt, quod papa non potest dispensare ut monachus habeat proprium existendo monachus: sed de monacho potest facere non monachũ. Alij dicunt, ꝙ potest dispẽsare propter plenitudinem potestatis: ꝙ monachus habeat proprium: quoniam põt auferre substantiam rei. argu. C. de rei uxo. act. l. j. in prin. & de nihilo põt aliquid facere. iij. q. vj. hoc quippe. argu. de conse. distin. ij. re uera. Et exponunt quod hoc dicit non potest licentiã indulgere. i. nõ cõgruit 3 ptãti illius. si. xxxij. q. v. si Paulus. Puto uerũ esse, ꝙ pa. in his duobus licentiam indulgere nõ potest 4 ut litera ista dicit, etiam si uellet. nam cõtra uotũ castitatis, dispensare non potest: quia nullum inuenitur æquæ bonũ, in quo possit commutatio fieri, quia nihil est melius continentia, quia uirginitas replet paradisum. xxxij. q. j. nuptiæ. & castitas sola est, quæ cũ fiducia potest Deo animas præsentare in authen. de leno. §. sancimus. col. ij. & nullam commutationẽ potest dare homo pro anima sua, cum sit pretiosior omnibus rebus. xxiiij. quæst. iij. si habes. ar. xij. q. j. pcipimus. Itẽ no. qđ monachatio præiudicat omnibus uotis. uoto, s. peregrinationis. s̃. de uo. scripturæ. Itẽ præiudicat etiã iuramento. j̃. de spon. commissum. Itẽ maior est, quã pœnitentiæ impositio. xxxiij. q. ij. admonere. Itẽ præiudicat matrimonio, ante carnalem copulam. s̃. de cõuer. cõiug. ex publico. & cap. uerum. & c. ex parte. Ber.

1 Hic debet eẽ cõcord. & lxxxj. dist. dictum. & bene est đ gl. & ad de ibi hic gl. & s̃. de of. archid. ea. q. Ioã. And.

† Cõcor. l. carceri. & l. milites. ff. de cust. reo. Monach⁹ an ꝑpriũ ꝑ papam possit habere.

2 Dicebat tñ Vin. ꝙ circa faciẽda constituerẽ poterat papa ut ꝙ de tali gñe hominũ non posset q̃s fieri monach⁹ uel cõtrahere matrimoniũ: ut ser uus. de cõ iug. ser. ꝑ to. Io. An.

3 Vel de solito cursu, i. nõ cõsueuit uel cũ nõ sub est causa. Io. Go. quasi di. ꝙ ex magna & necessaria cã hoc posset & hoc placet Inn. & Host. Ioã. And.

4 Nõ põt. imo quod hæc sint istituto ex humano ꝑ oĩ em solui pñt. §. j. j̃. de regu. iur.

Monachatio iiij. rebus præiudicat.

tes corripiat & castiget, obedientes foueat & confortet. Abbas uero (cui omnes in oĩbus a reuerenter obediant) quanto frequentius poterit, sit cũ fratribus in conuẽtu: uigilem curam & diligentem solicitudinẽ gerẽs de omnibus: ut de officio sibi cõmisso, dignam Deo possit reddere rationẽ. Quod si præuaricator ordinis fuerit, aut contemptor seu negligens b aut remissus, pro certo se nouerit non solum ab officio deponendum † sed & alio modo, secundum regulam castigandum: cum offensa non solum propria, uerumetiam aliena de suis manibus c requiratur. Nec æstimet abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispẽsare: quia abdicatio d proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eã nec ẽt summus pontifex possit licentiã indulgere.

Idẽ in concilio generali.

Primo statuit de concilijs regularium prouincialibus celebrandis, singulis trieniis. Secundo moderatur numerũ euictionum, et personarum uenientium. Tertio disponit de instructoribus & præsidentibus capitulo. Quarto de tẽpore quo duret capitulũ, & quid ibi fiet. Quinto quòd obseruetur, quod ibi fiet. Sexto de capitulo sequenti. Septimo de cõmuni uita ducẽda. Octauo de uisitatoribus eligendis, et ipsorũ officio. Nono extẽdit ad canonicos regulares. Decimo ꝓuidet super discordia uisitatorum. Vndecimo hortatur diœcesanos, ad monasteriorũ reformationẽ. Duodecimo ꝑcipit proternos & similes cõpesci ab offensis monasteriorum. Et hæc diuisio sufficit pro summario.

CAP. VII.

IN singulis regnis, siue prouincijs fiat de triennio in triennium (saluo iure diœcesanorum e pontificum) commune capitulum abbatum, atq; priorũ abbates proprios non habentium, qui non consueuerunt f tale capitulũ celebrare: ad quod uniuersi conueniant, præpeditionem canonicam non habentes, apud unũ de monasterijs ad hoc g aptũ. Hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum, plusquam sex euectiones & octo personas adducat. Aduocent autem in huiusmodi nouitatis primordijs, duos Cister. ord. uicinos abbates ad præstãdũ sibi cõsiliũ & auxiliũ opportunũ, cũ sint in hmõi capitulis celebrandis, ex lõga consuetudine plenius informati: q absque contradictione, duos sibi de ipsis associent,

IN singulis. Diuiditur in duodecim partes. Secũda ibi, Hoc adhibito. Tertia ibi, aduocẽt. Quarta ibi, Huiusmodi. Quinta ibi. Et quod. Sexta ibi, prouiso. Septima ibi, Et qui. Octaua ibi, ordinẽtur. Nona ibi, Hoc ipsum. Decima ibi. Si uero. Vndecima ibi, Porro. Duodecima ibi, Ad hoc. Abbas Siculus.

e Saluo iure diœcesanorum. In uisitationibus, procurationibus, & correctionib⁹ 5 & est argumẽtum quod procuratio necessaria est. si. ix. quæstio. iij. saluo. & vij. quæstione prima. pontifices.

f Non consueuerunt. Per hoc uidetur, quod abbates exempti teneantur uenire ad tale capitulum. quod uerum est. infra in capitulo proximo. §. si uero. & §. quod si. Abbas Siculus.

g Ad hoc aptum. Habita ratione distantiæ quo ad omnes. lxiij. distin. cum longe.

5 Vel q̃a per hoc in nullo enervatur iurisdictio epi, ut j̃. e. §. ordinetur. secundum Host. Ioã. And.

Illis

quos uiderit expedire: ac ipsi quatuor præsint capitulo uniuerso, ita quòd ex hoc nullus eorū sibi authoritatē prælationis assumat. unde cum expedierit prouida possit deliberatione mutari. Huiusmodi uero capitulum, aliquot certis diebus cōtinue iuxta morē Cister. ordi. celebretur: in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obseruantia regulari. Et quod statutū fuerit, illis quatuor [a] approbantibus, inuiolabiliter obseruetur, omni excusatione, contradictione, & appellatione [b] remotis. Prouiso nihilominus ubi sequenti termino debeat capitulū celebrari. Et qui conuenerint, uitam ducant cōem, & faciant proportionabiliter, [c] simul oēs communes expensas, ita quòd si non omnes poterunt in eisdem, saltem plures simul in diuersis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem capitulo religiosæ ac circūspectę personæ, quæ singulas abbatias [d] eiusdem regni seu prouinciæ non solum monachorum, sed ēt monialium secundum formam sibi præfixam, uice nostra [e] studeant uisitare, corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio uiderint indigere: ita ꝙ si rectorem loci cognouerint ab administratione penitus admouendum, denuntient [f] episcopo proprio, ut illum amouere procuret. Quod si non fecerit, uisitatores hoc referant ad apostolicæ sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos: secundū ordinem suū uolumus & præcipimus obseruare. Si uero in hac nouitate quicquam difficultatis emerserit, quod per prædictas ꝑsonas nequeat expediri, ad apo. sedis iudiciū absq; scandalo referatur, cæteris irrefragabiliter obseruatis quæ concordi fuerint deliberatione prouisa. Porro diœcesani episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare, ut cū ad ea prædicti uisitatores accesserint, [g] plus in illis inueniant, ꝙ cōmendatione quàm qđ correctione sit dignū, attentissime præcauētes, ne per eos dicta monasteria debitis oneribus aggrauētur: quia sicut uolumus superiorum iura obseruari, ita inferiores nolumus iniurias sustinere. [h] Ad hoc districte præcipimus tam diœcesanis episcopis quàm personis quæ præerunt capitulis celebrandis, ut per cēsuram ecle. appellatione remota, compescant aduocatos, patronos, uicedominos, rectores, & consules, magnates & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria præsumant offendere in personis aut rebus: & si forsan offenderint, eos ad satisfactionē cōpellere non omittant, ut liberius, & quietius Deo ualeant famulari.

Honorius iij. abbatibus & monachis in Lombardia & marchia Teruisina constitutis.

a Illis quatuor. Quid iuris sit quādo plures sunt iudices, & ī pari uel impari numero discordāt, dicit s. de re iudi. c. ult. sed isti nō uident delegati, sed potius ordinarij authoritate huius constitutionis a sede apo. unde secundū hoc si dissentiunt in numero pari, tenet sñia eorū qui absoluunt. ff. de re iudi. inter pares. & s. de re iud. c. ult.

b Et appellatione remotis. Inquisitio ista sit causa correctionis & reformationis, quare locū non habet appellatio. supra de app. reprehēsibilis. & c. cum speciali. in fine. & supra de officio ordina. irrefragabili. nisi forsitā modū excederent: ut ibi, ubi de hoc. nec etiam recusare possunt, quia cum eos elegerint, eorū personas approbauerunt. iij. q. iij. ca. induciæ. §. offerat. & supra. de causa posses. cum olim. nisi ex noua causa superueniēte. s. de offi. deleg. insinuāte. quia iusta recusatio, nulli est denegāda iij. q. v. qđ suspecti: & C. đ senten. & interlo. om. iud. l. ult. arg.

c Proportionabiliter. Idest pro numero ꝑsonarū, [2] & secundum facultates cuiuslibet, sicut in naui fit collatio secundū proportionem & æstimationē rerū. ff. ad leg. rhod. de iac. l. ij. §. cum in eadē. uersi. si iacturæ.

d Singulas abbatias. Et sic exemptas. j. capit. prox. §. quod si abbas. uer. hæc eadem.

e Vice nostra. Tāquam delegatus authoritate huius cōstitutiōis. simile. s. de offic. or. irrefragabili. Nunquid per hoc fit præiudicium episcopo loci? Videtur ꝙ non per hoc quod dicit in princi. saluo iure &c. unde satis potest dici ꝙ isti tūc demū corrigent, cum episcopus est negligens, quia alias nulla uisitatio uel correctio necessaria est, imo grauarent monasteria, ex eorum accessu: & aliorum iurisdictionē usurparent. cum sua iurisdictio episcopo non seruatur: unde ordo episcoporum confunditur. xj. q. j. peruenit. Videt etiam, quod si episcopus esset negligens, quod primo debeat admoneri. argu. s. de offi. ordin. quanto. & ix. q. iij. nūc uero. Sed uerius [3] uidet, ꝙ sine aliqua admonitione possint uisitare & qa melius sciunt hoc, quam episcopi: nec episcopo fit præiudicium, quia si inueniāt aliquem amouendum, denūtiēt episcopo ut illum amoueat, & ita saluo iure episcopi hoc officium exercent. Tamen si episcopus uellet uisitare locū, ipsi præponerentur episcopo, quia uideretur ꝙ episcopus hoc faceret malitiose cā impediēdi eos. [4] Monasteria uero exempta, sine aliqua distinctione uisitabunt. j. eod. ca. proxi. imo non obstante uisitatione episcoporū, ipsi exerceant officium suum, ut dicit inferius. infra eodem. C. §. porro.

f Denuntient episcopo proprio. sic j. c. pxi. §. si uero.

g Visitatores accesserint. Hic patet, quod uisitatores isti possunt uisitare, etiam si episcopi non fuerint negligentes.

h Iniurias sustinere. Ne inde nascatur iniuria, unde iura nascūtur. j. de accusa. qualiter & quando. j. C. unde ui. meminerint. Ber.

1 Secundū Ioā. secūdū quē uř quod si quis capitulo a prīcipio contradiceret & iustam cām ostenderet, esset audiēdus: & hoc īnuit ibi quia absq; contradictione: idē Vincen. & Phi. Ioan. And.

2 Et equitaturarū & hoc tenet Vinc. non enim esset bene proportio

... Hoſt. Ioā. And.

3 Verius idem Phi.

Ea quæ

Primo tractat de correctione monachorum. secundo de correctione abbatum. tertio uisitatorũ, quarto de secularibus in monasterijs beneficiatis, quinto constitutionẽ extendit ad moniales. hoc sufficit ꝓ summario.

CAP. VIII.

EA quæ pro religionis honestate: & infra. Porrò cum uisitatores secundum statutum generalis concilij, ordinati a generali abbatum capitulo processerint ad uisitationis officium exequẽdum, de statu monachorum, & de obseruantijs regularibus, diligenter inquirant, & tã in spiritualibus, quã in temporalibus corrigãt & reforment, quæ uiderint corrigenda: ita tamen ꝙ monachos delinquẽtes per abbatem loci a corrigi faciant eisq; iniũgi pœnitẽtiam salutarem: iuxta beati Benedicti regulam & apostolica instituta, nõ secũdum normam prauæ consuetudinis quæ quasi pro lege in quibusdam ecclesijs inoleuit. Ipsi etiã uisitatores monachos. quos contumaces inuenerint & rebelles, iuxta modum culpæ b uice nostra regulari censura percellant absque personarum delectu, c non parẽdo rebellibus d ob suã pertinaciam uel potẽtiam amicorũ, quin ouẽ morbidã e eijciãt ab ouili, nẽ inficiat oues sanas. Si uero abbates in corrigendis iuxta uisitatorũ mãdatum, & regularia in instituta in seipsis f seu monachis inuenti fuerint negligentes, proclamẽt & corripiantur: & ita puniantur publice g in capitulo generali: quòd pœna ipsorum sit alijs in exẽplum. h Quòd si abbas nõ exẽptus, fuerit a uisitatoribus nimis negligẽs & remissus inuentus: id loci diœcesano denũtient sine mora: & per illum detur ei fidelis & prouidus coadiutor, usq; ad capitulum generale. Si autem dilapidator inuentus fuerit uel alias merito amouendus: per diœcesanũ: postquam hoc sibi a uisitatoribus denuntiatum fuerit, amoueatur, absq; iudiciorum strepitu i a regimine abbatiæ, ac monasterio prouideat interim administrator idoneus: q temporalium curã gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate prouisum. Quòd si forsan episcopus hoc adimplere noluerit uel neglexerit: uisitatores uel præsidentes capitulo generali defectum episcopi apostolicæ sedi non differant in-

EA quæ. Huius capi. quinque sunt partes. Secũda ibi, Si uero. Tertia ibi, Sequẽtes. Quarta ibi, Præcipimus. Quinta ibi. Hæc autem. Abbas Siculus.

a Per abbatem loci. Correctio monachi primo loco spectat ab abbatem. s. de off. ord. quanto. qui si negligẽs fuerit: deuoluitur potestas ad superiorem: ut ibi, & alias punitur de negligentia: ut sequitur. j. §. proxi.

b Iuxta modum culpæ. Vt in quo maior fuerit culpa maior exerceatur uindicta 1 I. dist. quia sanctitas tua. & xxiiij. qõ. j. non afferamus. in fin. & si stultus fuerit in culpa, sapiens sit in pœna. xxxiiij. dist. quia ea. nec pœna amplius extendatur quam delictum fuerit repertum. s. de ijs quæ fi. a ma. par. ca. quæsiuit. & C. de pœnis. sancimus.

c Absque personarum delectu. simile. s. de iudi. nouit. & s. de præbẽ. ca. pen. argu. contra: quia plus punitur quãdoq; unus: quam alter. xxiiij. q. j. qui contra pacem. xl. dist. homo Christianus. xj. qõ. iij. præcipue. xxv. qõ. j. nulli. & C. de modo mul. eos. in fi. hic ergo non habet locũ distinctio personarum, cum omnes sint æquales, nec aliquis censetur a modo nobilis uel potens: quia iam nõ habet propriam uolũtatem. xij. q. j. non dicatis. xx. qõ. iij. præsens clericus. & xxvij. q. ij. scripsit. & iõ sine delectu personarũ, sunt percellendi qui ibi delinquunt: 2 ar. tamẽ cõtra s. eo. c. cum ad monasterium.

d Rebellibus. Quia in contumacia persistẽtibus, nos conuenit esse seueros. ij. quæstio v. quanto. s. de postula. c. j. si uero sine scandalo hoc fieri non posset, referatur ad apostolicæ sedis iudicium. arg. s. eo. c. prox. uer. si uero in hac nouitate.

e Ouem morbidam. Quia resecandæ sunt putridæ carnes 3 uigesimaquarta quæstione tertia, resecãdę. quia una ouis morbida, totum gregem inficit. xlv. distinct. sed illud. unde uersus. Morbida sola pecus, inficit omne pecus.

f Seipsis seu monachis. Primo enim debent seipsos corrigere abbates, demũ monachos. xlj. distinct. §. j. & xlvij. dist. c. sicut. §. necesse, si. ff. de neg. gest. si. pupilli. §. ulti. ff. de pact. cũ in eo. ff. de fideius. tutor. & a quo debet suos monachos prohibere: multo fortius ei seipsũ. ff. si ser. uen. altius. nec potest alios corrigere cum tacitus respondeat eadẽ quæ corrigit commisisse uigesimaquinta dist. primum. & uigesimasexta distinctio. una tantum. quia primo debet eijcere trabem de oculo suo, quã festucã de oculo fratris. iij. quæst. vij. ca. infames. § porro. in fin. & j. qõ. j. multi. 4 unde uersus. Extersis oculis aliorum facta uidemus. Ad discernendũ propria sensus abest.

g Publice in capitulo. Quia publice deliquerant, & quia admoniti fuerant negligentes. arg. secũda quæst. j. si peccauerit.

h In exemplum. ut secũda quæstione septima, quapropter. & C. ad legem Iuliam repetun. l. j. & ff. de pœnis. l. capitaliũ. §. famosos. 5 ff. de posi. bona fides. j. respon. in fin.

i Absque iudiciorum strepitu. Quia de plano, & sine iudiciorum strepitu. infra de acc. olim. & hoc ideo: quia huiusmodi regulares, de facili remouentur a suis administrationibus. infra, de simo. per tuas. non est ordo iudiciarius usquequaque seruãdus. in huiusmodi inquisitionib⁹ regularium infra, de accusatio. qualiter & quando. in fi. & in casu isto non est amplius quærendum de talibus, cum iam constet per inquisitionem uisitatorum, quia de delicto unius hominis, sæpius non est quærendum. ff. naut. cau sta. l. licet. in fin. Itẽ habet hic, quod iudex potest de causa cognoscere, non tamen potest sentẽtiam ferre. 6 si in causa episcoporum tertia quæstione sexta quamuis. & capitu. dudum. sed hoc ideo fit: ne præiudicetur episcopo diœcesano. & in hoc casu saluum est ius eorum. s. eo. capitu. proxi. in princip. idem est etiam in exemptis.

1 Nisi ex causa fiat cõtrariũ ĩ uxoricida qui grauius punit quã matricida propter refrẽnãdam maritorũ sæuitiam: ut no. j. qõ. j. cito turpẽ in gloss. & quis Ioã. And.

2 Ad hoc de cõiug. ser. c. j. Io. And.

3 Hiero. ad Amandum.

Putridæ carnes ferro indigẽt & cauterio. Cauteriũ dicit, quasi caute urẽs, ut uis morbi ardor siccet. Ioan. An.

4 Adde ꝙ nota. s. de elect. c. dudũ. ij. circa prin. Ioã. And.

5 Vide de calum. c. ij. super ulti. glo.

6 Adde idem sentire Bart. in l. & an eadẽ. §. actiones. ff. de except. rei. iudi.

quorum depositio sedi apostolicæ reseruatur: ut infra, dicitur Bernar.

a De communi cõtributione. si.ff.ad legem Rhod. de iact.l.nauis.ĩ prin. & §.cum autem iactus. & l.j.& ij.in princip.

b Et eorum negligentias. Et si aliqs post depositũ officiũ, tenetur reddere rationem de ijs quæ male gessit, uel quæ male administrauit. ı sic curator, tenetur de sua administratione, & conuenitur post depositum officium. C.de transact.l.iij. & sic etiã magistratus reipublicæ de lata negligentia tenetur. ff. de adm.re.ad ciui. perti.magistratus.

ı Ad hoc ĩ.de imu. eccl. aduersus. in gloss. seq. Ioan. An.

c Clericos seculares. Quia in uno eodemq; officio, dispar non debet esse ꝓfessio, nec est arãdũ in boue & afino. xvj. q.vij.in noua.ĩ.de electio. cum causam.Ber.

DE RELI- [illegible] giosis domibus.

Supra uisum est, de statu religiosorum, & quibus subijciantur, nunc de eorum domibus & ecclesiis & quibus sunt subiectæ, est uidendum: ideo &c. De hac materia habetur xi.quæstione i.per totum. & xi.q.vij. omnes basilicæ. cum sequẽti.xviij.q.ij.quidã. cum sequenti. Abbas.

NVnc autẽ. Continet unũ constructum, in quo approbat unũ modum cognoscendi, ad quem episcopum pertinet consecratio ecclesiæ, & alium modũ improbat: ibi, Non enim. Abbas.

timare. Hæc eadem circa exemptos abbates, fieri ꝑcipimus per uisitatores, uel præsidentes capitulo generali: depositione ipsorum sedi apo.reseruata ita ut abbate qui amouendus uidebitur, interim per uisitatores, uel in capitulo præsidentes ab administratione suspenso, administrator idoneus monasterio deputetur. Illorum autẽ excessus, & alia quæ uisa fuerint intimãda capitulo præsidentes nobis denuntiẽt per fideles nuntios & prudentes, quibus de communi contributione a abbatum iuxta cuiuslibet facultatẽ sufficiẽtes ministrentur expensæ. Sequentes autem uisitatores perquirant priorũ uisitatorum uestigia diligenter, & eorum negligẽtias b & excessus referant sequenti capitulo generali, ut iuxta culpam publice debitã, pœnam portent. Idem etiam de abbatibus præsidentibus generali capitulo præcipimus obseruari. Præcipimus quoque, ut in nullo monasterio ad præbendas recipiãt decætero abbates & monachi c clericos seculares: nec ij qui iam recepti sunt locum uel uocem in capitulo, dormitorio, uel refectorio seu claustro, sibi uendicare contendant, seu monachorũ cœtibus importune se ꝓsumant miscere, sed beneficijs sibi concessis contenti, conuersentur honeste opportuna obsequia ĩ monasterijs fideliter impẽdentes, nihilq; ultra in spiritualibus aut tẽporalibus exigant in ipsis monasterijs uel usurpẽt. Si qui uero talium, a uisitatoribus inuẽti fuerint criminosi, per diœce. episcopũ in nõ exemptis, & per uisitatores uel præsidentes generali capitulo in exẽptis beneficijs priuentur eisdem. Hæc autem omnia, etiam in monasterijs quæ non habent abbates proprios seu priores, nec non in monasterijs monialium, quo ad articulos ab batissis & monialibus cõgruentes præcipimus obseruari.

TITVLVS XXXVI.

DE RELIGIOSIS domibus ut episcopo sint subiectæ.

Gregorius Victori archi. Neapo.

Si dubitatur in cuius diœcesi sit basilica consecranda ille episcopus consecrabit, qui prius in illo loco episcopalia exercebat.

CAP. I.

NVnc autem † ad basilicam quæ dedicã d da ẽ, debet disquiri cuius ciuitatis episcopus antequã fundaret baptizauerit incolas: & ad cuius cõsignationẽ, e sub annua deuotione concurrerint. Non.n.terminis f hæc aut locis g conuenit definiri: sed ille ad consecrationem uocetur h cui p hunc modum: quẽ scripsimus, constat debere permitti.

Idem Agapito abbati.

Nihil iuris deperit episcopo, in cuius diœcesi sita est ecclesia quam papa unit ecclesiæ alterius diœcesis, & est casus quotidianus.

CAP. II.

d Dedicanda. Id est, consecranda ı tunc appellatur ecclesia. sicut electus in consecratione, nomen assumit episcopi: sic monachus tunc dedicatur Deo cum facit professionẽ. xxvij. q.j. uirginibus. & capitu. si quis sacro.Ber.

ı Põt põni etiã ꝑ ædificatione in qua idẽ esset, scilicet cũ quærit ꝗs eps debeat primariũ lapidẽ imponere. Ioã. And.

e Ad cuius consignationẽ. Ex istis duobus, scilicet, quod dicit baptizauerit, & ad cuius consignationẽ sub annua deuotione concurrerint, apparebit ad cuius iurisdictionẽ debeat pertinere, decima quæstione tertia, licet in regulis. & quæstione quinta, possessione territorij. Et hoc uidetur habere locum, ubi limes certas parochias non distinguit. Sed si limes distinctus esset, non uidet esse dubitatio, quis eã consecraret nisi alter præscripsisset populum.

† Aliás, cum autẽ.

f Terminis. Distinctis inter ciuitates per ciues. x. distinctio. & tertia quæstione sexta, hæc quippe, uel terminis nouis, scilicet quoniam antiquis bene definitur. argumẽ. supra. de paro. sup eo. ı & xvj. quæstione iij. inter memoratos. & cap. delicto. Io.

ı Vide qđ ibi dixi post. Hos. in prin. q facit ad ꝓpositũ. & de uoto. ꝗ sup. ad finem ma gna. glo. Io. And.

g Locis. i. proprietate locorum, quia proprietas loci, nõ facit diœcesim. xvj. q.iij. licet. & q v. possessio. & c.si quis episcoporũ. Eius ergo authoritate cõsecrabitur ecclesia: qui populo hæc duo sacramenta sub annua consignatione cõtulit. Ber.

h Vocetur. Et si ei quæstio moueatur, interim in posse

possessione defenditur. vlij.q.iiij.nõne.& ſ.ut lit. penden.à memoria.& c.ſeq.

Q Via. Primo ponit unionem & eius cauſam. Secundo ibi, Ipſum autem. unã determinationẽ, cuius ſubdit generalẽ determinationẽ: ibi. Nam Abb.

a Vniendum. De hac unione dic, ut ſupra ne ſede uacã te.c.j.

b Cuius eſt diœceſis. Per hanc unionem, non fit præiudicium epiſcopo, in cuius territorio eſt. Et ſic eſt arg. ꝙ papa non intendit iuri alterius d̃rogare per ſuũ priuilegiũ. ſ. de conſuetu. cũ olim.& ſ. d̃ uſu pal. ex tuarũ. & ſ. de offic. ordi. licet & ff. ne quid in loco publ. l.ij.§.ſi qs à principe. & §.merito.& ſ. de maior. & obe.cũ inferior. quia ſi unicuiq; epiſcoporum, ſua iuriſdictio nõ ſeruatur, eccleſiaſtic⁹ ordo cõfunditur, xj.q.j.peruenit. ſi. ſ.de dona.inter dilectos. Ber.

D E xenodochijs.

c Locis.i.monaſterijs, & poteſt ſuppleri ſtatuimus, ut planior ſit litera. uñ pthocotrophiũ, gerontocomiũ, orphotrophium, bephanotrophium, & xenodochium, idẽ fere ſignificant, unde, Ponit in pthoco, gerontho, bephot, orphano, xenod. Infirmus, uetulus, puer, orphanus & peregrinus. xxiij.q.ultim. c.tributum.§.quamuis.

d In quorum diœceſi. Hic manifeſte patet, ꝙ mõaſteria & alia loca religioſa, pertinent ad epiſcopum loci d̃ iure communi. xvj.q.v.ſi quis epiſcoporũ.& q.vij. omnes baſilicæ. & xviij.q.ij.monaſteria. niſi oſtendant exemptionem. xviij. q.ij.abbatibus. ſ. de præſcrip.cum non liceat.

e Ad eaſdem.i.ad eundem cenſum: qui fuit impoſitus in fundatione, debeant dare. ĩ.d cenſib.prohibemus. xviij.q.ij.Eleutherius.uel ex præſcriptione.xviij. q. ij.ſeruitiũ.uel ex uiſitatione.ſ.de reſcri.cũ ex officij.

f Ordinentur. Id eſt ordinate exponantur uel regantur. Bernardus.

Q Via monaſterium, quod in fundo Martiano ſitum eſt, hoſtilitate faciente, dicitur deſolatũ illud tuo monaſterio cum omnibus rebus ſuis, uel quæ ei competunt actionibus proſpeximus uniendum, a & infra. Ipſum autem monaſterium, ſic tuæ nos ordinationi commiſiſſe cognoſcas, ut tamẽ iuriſdictionem illic non epiſcopus Surrentinus, in cuius ciuitate monaſteriũ tuum eſt ſitum: ſed Nucerinus cuius b eſt diœceſis habeat. Nam ſic huius loci ordinationem diſponimus, ut tamen iura ſua ſingulis epiſcopis inuiolata ſeruemus.

Ex decretis Eugenij papæ.

Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad eius ſolicitudinẽ, debent ordinari ad uſum deſtinatum.

CAP. III.

D E xenodochijs, & alijs ſimilibus locis, c per ſolicitudinem epiſcoporum, in quorum diœceſi d exiſtunt, ad eaſdem e utilitates quibus conſtituta ſunt ordinentur. f

Vrbanus.iij. Ariminen. epiſcopo.

Locus authoritate epiſcopi ad uſum hoſpitalitatis deputatus eſt religioſus, & ad mundanos uſus redire non debet.

CAP. IIII.

a Poſſet tamen poſtea apparere loc⁹, de alteri⁹ dominio, ſecũdum Vin. Ioã. And.

a Et not. ſecũdum Pe. epiſcopum de iure cõi iuriſdictionem habere ĩ monaſterijs diœceſis ſuæ. uñ ut dicebat Ho. d̃ uno monaſte. uni cpo reſpõdebit: & alteri de reliquo. ſi. de priui. cum capella. Io. And.

† Imo religioſa, id eſt autoritate epiſcopi cõſtituta, & q̃ pri⁹ talia eſſe cõſtat ut ĩ c.ſeq. alias non hẽt eps intẽtionem fundatam ut no. ĩ an notat. ad Alex. cõſi. cxx. co.ij. lib.j.& ad Phi. Dec. cõſi. cxxj. col.j. Adhuc in Regno Franciæ cogni tio eſt iudicis Regij uel magni eleemoſynarij regis.

3 Quæ ſi eſſet in certis capitulis, non iuuat ĩ alijs ĩ.e. cũ uenerabilis.

A D hæc. Authoritate pontificis. hoc ideo dicit, quia priuatus locum non facit ſacrũ. ff.de re. diui.in tantum.§.ſacræ.ff.de ſepult.uio.l. iij.§.ſi quis in ſepulchro dolo malo.& §. ſi quis in ſepulchro.

h Mundanis uſibus. quod enim ſemel Deo dedicatũ eſt: ad humanos uſus amplius redire non debet.xij.q.ij. nulli licet. & ſupra de re.permu. mãcipia.& c.ſeq.& d̃ cõſe.di.j. ligna.& ca. ueſtimenta. & xix. q.iij. quæ ſemel.& ff. de reli. & ſump. fun. ſi quis ſepulchrũ.§.j. 4 Ar.cõtra.liiij.di.ex antiqs & c.frequẽs. Primus titulus, uerus eſt regulariter. Cõtraria loquũtur de ſeruis, qa eo ipſo, ꝙ promoti ſunt dominis eorum ignorantibus, peccauerunt, & ideo in eo puniuntur, quia reuocãtur in ſeruitutẽ, excepto ſacerdote, diacono, & ſubdiacono: qui rediment ſe. diaconus dabit uicarium: ut in c.ex antiquis. & ſubdiaconus eodẽ priuilegio gaudet, cum diacono. ſ. de ſeruis non ordi. miramur. Secus eſt in eccleſiaſticis poſſeſſionibus, quæ ſpirituales non ſunt qa & illæ poſſunt alienari ſi expedit. xij. q.ij.ſine exceptiõe & x.q.ij.§.hoc ius.

I Nter quatuor. i Per regulares. ĩ eccleſia regulari, non poteſt epiſcopus ponere canonicos 5 ſeculares: ut hic patet. & xix.q. tertia.quę ſemel.& xviij.q.ij.peruenit. & ſ. de rebus eccl. alie.uel nõ. poſſeſſiones. ſ. de ſta.mona.ea quæ. ſ; hoĩes diſtrictioris uitæ, ſunt ibi ponẽdi, uel alterius religionis. ĩ.ne cler.uel mo.relatũ.dũ tamẽ haberi poſſint.alias ponerent̃ ſeculares.ut hic dicit, qa neceſsitas legẽ nõ habet. ſ.de cõſu.quãto.& ĩ.de reg.iu.qd' nõ eſt.& de conſe.di.j.diſcipulos. 6 ſicut & de ſeculari eccleſia, poteſt fi ri monaſteriũ. ĩ.de eccle.ædi.ad audiẽtiã.B.

C Onſtitutus. Primo ponitur facti, ſeu cauſæ narratio. Secundo ipſius definitio: ibi, Cum autem.

A D hæc: & infrà. Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi locus ad hoſpitalitatis uſum & pauperum prouiſionẽ fuerit (ſicut moris eſt) authoritate pontificis g deſtinatus, cùm ſit religioſus, non debet mundanis † uſibus h deputari, ſicut de ueſtibus, & ligneis uaſis & alijs utenſilibus, ad cultum religionis per pontificem deputatis antiqua cõſuetudo indubitanter obſeruat, & uenerabiliũ patrum edocent ſanctiones.

Innocentius iij. Cõſtãtinop. patriarchæ.

Locus religioſus, debet reformari de religioſis duntaxat, nõ de ſecularibus, niſi in defectum religioſorum.

CAP. V.

I Nter quatuor: & ĩ. Quãdiu monaſteria ꝑ regulares i remanere potuerĩt ordinata, nõ ſunt ad ſeculares clericos transferẽda, Sed ſi regulares defuerint, propter eorum defectum, in eis ſeculares clerici poterunt ordinari.

Idem abba. & fratribus Cryptæ ferratæ.

Eccleſia ſita in diœceſi epiſcopi, tenetur ſibi in epiſcopalibus reſpondere niſi appareant remiſſa legitimè: & poteſt epiſcopus remittendo epiſcopalia cenſum ſibi retinere.

CAP. VI.

C Onſtitutus in præſentia noſtra epiſco-

Dedicatũ Deo, an poſsit ad uſus humanos redire.

† Alias, humanis.

4 Senatus ꝓhibet ſepulchrum permutari id eſt alterius conuerſatiõis uſum accipere. Ioã. And.

5 Imo nec præbẽdarios. de hoc. ſ. ti.j. c.ult. §. penul. Io. And.

6 Cõcor. l.j.ff.de offic.conſu. & l. nõ ſolum. cum uulg.§.ſi. ff.de excuſa.tuto.

pus Albañ. in ecclesia castri quod Pauli dicitur, in qua ius patronatus monasterio uestro recognoscebat: [a] uobis ius [b] episcopale petebat, quoniam sita erat in diœces. Albañ. & ideo de iure communi [c] ei tenebatur in episcopalibus respondere: & infrà. Verùm œconomus uester, proposuit ex aduerso, quòd etsi ecclesia sita esset in diœcesi Albañ. [d] ei tamen non tenebatur in aliquo respondere: cùm Dominicus Lauitanus episcopus, qui fuerat episcopus Albañ. uniuersas ecclesias ad uestrum monasterium pertinentes, [e] in diœcesi eius sitas & quicquid iuris tam in monasterio uestro, quam in eis habebat: in emphyteusim sub annua octo denariorum usualium pensione [f] monasterio uestro concessit, [†] ita uidelicet ut liceret abbati, & fratribus à quocunq; [g] uellent episcopo tam ordinationē clericorum, quam consecrationem altarium in monasterio ipso, & prædictis ecclesijs obtinere, in quibus etiam uobis tertiam [h] partem mortuariorum indulsit: & Cælesti. pa. præ. n. quod ab eo factum fuerat, confirmauit. [i] uerùm, & si ecclesia ipsa fuisset aliquando ecclesiæ Albañ. subiecta, monasterium uestrum nihilominus legitima se poterat præscriptione tueri, cùm per xl. ann. ipsam pacificè possedisset. Cæterùm œconomus [k] episcopi concessionem episcopi Lauitani non tenere dicebat, utpote continentem symoniacam prauitatem: cùm enim tertiam partem mortuariorū monasterio concessisset, & tam in ordinationibus clericorum, quàm altarium consecrationibus indulsisset ei plenariam libertatem, non est dubium, quin cùm spiritualia hæc existant, eoipso, quòd super his recompensationem [l] certæ pensionis accepit, commiserit uitium symoniæ. unde contractus huiusmodi nullam obtinet firmitatem, confirmatio autem apost. sed. fuerat per subreptionem obtenta: cùm in eadem de pensione nulla mentio habeatur: & infrâ. Cùm autem nec insolitū sit nec nouū, ut cùm episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid [m] sibi reseruent in eis, nomine pensionis: [n] nos quoque cum libertatis priuilegium, uel protectionis præsidiū aliquibus ecclesijs indulgemus, gratis accipiamus cēsum, gratis oblatum: & in literis nostris ad successorum no

Prima subdiuiditur in tres partes. In prima actoris petitio. In secunda eorum defensio: ibi, Verum, In tertia actorum replicatio: ibi, Cæterum. Abb. Sic.

[a] Recognoscebat. Id est confessus fuerat ius patronatus ad uestram ecclesiam pertinere.

[b] Ius episcopale. Quid est ius episcopale, & in quibus consistat, habes. supra de offi. or. conquerente. & c. dilectus. in glo.

[c] De iure communi. xvj. q. vij. omnes basilicæ. & xviij. q. ij. monasterij. & s. e. de xenodochijs.

[d] Albañ. Forte diuersis tēporibus, [1] uel uno tempore potuit habere per dispensationē domini pa. xxj. q. j. relatio.

[e] Pertinentes. Sed non pleno iure, tūc uerbū, pertinere, latissimam habet significationē. ff. de uerb. signi. uerbum pertinere.

[f] Pensione. Id est censu.

[g] A quocunque. hic uidetur, qđ episcopus possit aliquam ecclesiā eximere in totum à iure episcopali. infra de censi. cum uenerabilis. ar. ꝙ nō est uerum, ut ibi no. & arg. ad hoc. s. de dona. pastoralis. Tamen episcopus potest conferre priuilegia. s. de ijs quæ fi. à præla. sine consen. c. quāto. & s. đ re iudi. cum inter. sed in præiudiciū aliorū, priuilegiū conferre non pōt: ut uidetur: quia solus princeps pōt auferre uni, & dare alteri. ix. q. iij. nūc uero. & c. per principalem. & C. de quadrien. præscri. bene à Zenone. nā episcopus rē unius ecclesiæ, alteri ecclesiæ dare nō pōt. supra de rebus eccle. non alie. c. j. & episcopus in præiudicium archidiaconi, aliquem priuilegiare non potest. j. de exces. præla. ad hæc. arg. ad hoc. s. de ijs quæ fi. à præla. sine consen. ca. cū apostolica. Io. dixit, [2] ꝙ episcopus bene pōt dare priuilegium uni ecclesiæ in præiudicium alterius: & inducebat. xvj. q. j. statuimus. ubi dicitur, quod nullus prꝑter conscientiam episcopi, debet dare decimas extra baptismalem ecclesiam. idem argumentatur à contrario sensu, ꝙ de consensu episcopi potest. & Gratiannus sic argumentatur in sequen. §. Hugo tamē dicit contra, ꝙ hoc non potest episcopus. & intelligit. c. statuimus. de decimis ad episcopum pertinētibus. Verius credo quod dicit Hugo, ꝙ episcop⁹ nō posset dare res uni⁹ ecclesiæ clericis inuitis, alteri ecclesiæ, per iura præmissa, nisi certa & rōnabilis causa ostenderet: quia licet princeps hoc possit, episcopi tamen hoc non possunt.

[h] Tertiam partē. secundum consuetudinem illius loci s. de testa. requisiti.

[i] Confirmauit. Ex certa scientia supple.

[k] Oeconomus. In principio fuit episcopatus Albañ. in causa, ut dicitur in principio, postea creauit œconomū: ut hic innuitur.

[l] Recompensationem. uidetur, quod simoniac⁹ fuerit talis contractus, & præcipue, si pactū interuenit: quia tēporale, pro spirituali dari non potest. s. de re. permu. ad quæstiones. & cap. ult. [3] Sed sine pacto, est ar. ꝙ possit. s. ut eccl. benefi. c. uno. Quare ergo in dubio potius interpretatur contractū esse, non simoniacū, nisi quia in dubio accipiēdū est id, quod uitio caret. ff. de leg. in ambigua? Dico quod non committitur hic aut in consimilibus exemptionibus simonia, quia plus percipiebat episcopus, temporalis commodi ab illa ecclesia, quā erant isti denarij, & ita potuit remittere totum, retētis sibi octo denarijs. & istud non dicitur percipere propter aliquam recompensationē: sed potius in signum subiectionis. j. de censi. c. ij. Io.

[m] Aliquid. Quod potest: quia etiam patronus hoc facere potest. infra de iure patro. c. præterea. & infra de censi. cum uenerabilis. & xvj. q. ij. uisis & de dona. pastoralis.

[n] Pensionis. Id est census.

[1] Nō de facili trāsferret curia cardinalē, episcopū, ad alium episcopatū. de postul. c. iij. unde pōt dici, ꝙ istud Lauitaneñ. sit nomē uel cognomē proprium. secūdum. Host. Io. And.

[†] Et sic dicit Ioā. Igne⁹ In l. j. §. si cū oēs. num. cxcvj. iura spiritualia hic cōcessa & in pactū deducta esse & confirmationē papæ utcunque maculā simōiæ uel asse. ff. ad silla. & ibi nu. 199. dicit papā ī his dispēsare non potuisse. Sed non aduertit papā esse horū dominū & authorē imo creatorē nisi patronus laicus aut dominus loci īpediat.

[2] Et Go. & Vincē. hic, quæ opinio uera secūdum Host. quādo episcopus facit id de consensu capituli, & ex cā rōnabili, his duob⁹ deficiētibus uel ipsorū altero: uera est opi. Hu. secūdum eum. Io. And.

[3] Et s. đ transac. c. pterea. ij. Io. And.

Oecono-

ſtrorum memoriam, cenſus exprimamus etiã quantitatem, auditis propoſitis œconomũ monaſterij ueſtri œconomo [a] eiuſdẽ epiſcopi eccleſiæ nomine in ſolutionem pẽſionis [b] prædictæ iuxta ratam [c] quæ contingit eccleſiam prædictã & reſtitutionem ſubtractæ a xl. ann. ſecundum ratã eandem per diffinitiuam ſententiam condemnamus, & eundẽ œconomum ueſtrum, ab impetitione œconomi eiuſdẽ epiſcopi, ſuper alijs reddimus [d] abſolutum, perpetuum illi ſilentium imponentes.

Idem abbati & conuentui. Farben.

Epiſcopus petens eccleſiam, quo ad temporalia & ſpiritualia, obtinet in ſpiritualibus: eo ipſo quod probat eſſe ĩ ſua diœceſi, non appareat exempta: ſed in temporalibus ſuccumbit, niſi aliter doceat de iure ſuo, & in hoc ultimo eſt caſus not.

CAP. VII.

CVm uenerabilis f. n. I. Sabineñ. epiſcopus eccleſiã [e] ſanćti Angeli de Cauceia cum ſuis pertinentijs & poſſeſſionibus petijſſet, aſſerens eã ad ſe tam in ſpiritualibus, quàm in tẽporalibus pertinere: allegauit ante omnia ius commune, quia cũ conſtituta ſit in diœc. Sabineñ. ſub ipſius debebat conſiſtere poteſtate. In tẽporalibus quoq; ad ſe dićtam eccleſiam pertinere nitebatur oſtendere, per publicum inſtrumentum, in quo continebat̃ expreſſe I. Sabineñ. epiſcopum H. Farbeñ. abbati, & duabus perſonis poſt ipſum dićtam eccleſiã cum ſuis pertinentijs [f] locauiſſe [g] pro annua quatuor ſolidorum Papi. penſione. Sed pars ueſtra propoſuit inſtrumẽto prædicto nullam fidem penitus adhibẽdam propter ſuperlinearẽ ſcripturam, & raſuram loco ſuſpecto factam, ubi uidelicet annotatio [h] temporis recenſetur: & infra. Quia igitur nobis conſtitit, eccleſiam ſupradićtam conſtitutam in diœce. Sabineñ. [i] epiſcopale [k] ius in omnibus ſpiritualibus, eidem epiſcopo adiudicauimus in eadem illis tantum † exceptis, quæ per authẽtica ſcripta ei dignoſcuntur eſſe ſubtracta: & infra. Quia uero inſtrumentum prædićtum per quod epiſcopus eccleſiam intendebat † quo ad tpalia uendicare, ad faciendã ſuper hoc fidem, inualidum eſſe co

[a] Oeconomo. Et ita formatur hæc ſententia in perſonam œconomi epiſcopi, & monaſterij. & in principio fuit epiſcopus in cauſa: ut patet in principio ca. & ſic eſt contra ſententiam M. de hac materia, dic ut dixi. ſ. de ele. querelam. ſententia tñ mandabitur executioni, in perſonam dñi. ff. de re iudi l. iiij. §. j.

[b] Penſionis. Id eſt cenſus.

[c] Iuxta rata. Hoc iõ dicit, quia penſio iſta pro pluribus eccleſijs ſoluebatur. Item eſt hic arg. ꝙ ſi quis ſteterit ultra biẽnium, ꝙ non ſoluerit canonem, non cadit a iure ſuo, quia iſti condemnantur ad reſtitutionẽ pẽſionis ſubtractę a xl. an. & citra. ſed hoc ideo cõtingit: quia nõ fuit actũ illo iur̃. i. ad reuocationẽ rei emphyteuticariæ. imo ſatis uidet̃ actum ad hoc, petẽdo iura epiſcopalia quæ epiſcopus conceſſerat monaſterio ſed non expreſſe: qđ patet ex petitione epi. Vel dic, ꝙ uere priuari debuit monaſterium iure, ꝙ habebat in prædicta cõceſſione, ſi uere contractus ille fuiſſet emphyteuticus ex eo ꝙ non ſoluerit penſionẽ debito tp e. ſ. de loc. & condu. potuit. & ſi actum fuiſſet ad hoc, quia ſecundũ modum agẽdi &c. ĩ. de accu. qualiter & quãdo. ij. & ĩ. de ſimo. licet. hæli. uerſus fin. Sed [1] re uera, hic non fuit contractus emphyteuticus, quo ĩ cõtractu nõ trãsfert̃ dominium directũ in emphyteutum, ſed utile: ſed fuit cenſualis contractus, in quo directum & utile dominium tranſiuit in monaſterium: [2] & hoc apparet ex litera, ubi dicit, & quicquid iuris tã in monaſterio, quam in eccleſijs in diœc. eius ſitis & c. unde quãtocũq; tempore ſteterit, ꝙ cenſum non ſoluerit, non perdit ꝓpter hoc res donatas, ſed cẽſum totius tẽporis tenet̃ reſtituere: & bene fuit cẽſus petitus, petẽdo ius epale, ut patet in princ. & ideo cõdemnatũ fuit monaſteriũ ad integrã penſionem. i. ad cenſum totius tpis. ſ. xl. an. ſubtractũ nam ſub hac petitione, peto ius epiſcopale, non ſolum comprehenditur ius epiſcopale, quod ipſo iure communi debetur, ſed & ꝙ cõſtitutum eſt, pacto uel conſuetudine. ſ. de præſcri. auditis. arg. & ubicunque inueneris in hac dec. penſionem, expone. i. cenſum. & hæc expoſitio probatur per illud, ꝙ Papa dicit, gratis cenſum accipiamus. & ubi dicit cenſus, exprimamus quantitatem, & ita plana eſt decre. Ber.

[1] Sed idẽ Pã. & alij hic. Alex. cõſi. xiiij. nu. 8. li. ij.

[2] Vnde dicebat hic Hoſtiẽ. ꝙ hic nil retinuit eps ꝓter cenſum, quẽ nec hr̃e uoluit ĩ ſignũ dñij: ſed poti⁹ ĩ ſignũ datę libertatis. ad hoc de priuil. recepimus. & iõ quãtũcunq; ĩ ſolutione ceſſet, nõ reuocatur libertas ſemel cõceſſa. inſtit. q ex cau. ma. numi. non licet §. ſemel. ſecus ſi in ſignũ dominij cenſum retinuiſſet. tũc. n. cõmitteret̃ res cõceſſa ſi ꝑ biẽniũ ceſſaret̃ in ſolutione ſenſus: ut p; in eo qđ legitur & not. de dilat. literæ. de cauſa poſſ. ca. ſi. de loca. ꝓpter. Io. a.

[d] Alijs reddimus. Epiſcopalibus, ſcilicet & ita penſio iſta cõprehendebatur ĩ petitione epiſcopi. Bern.

CVm uenerabilis. Sunt duæ partes. Prima factũ narrat. Secũda diffinit ibi, Quia igitur. Et utraque ſubdiuiditur: ut ꝑ ſe patet. Abb.

[e] Eccleſiam. Hic uidetur, ꝙ ſi una eccleſia agat de ſubiectione alterius ꝙ nõ ſit agẽdũ contra ipſam eccleſiã, ſed potius cõtra ipſam quæ eſt in poſſeſſiõe illius. ſ. de elect. querelam. & xvj. q. iij. inter memoratos. & ſ. de ꝑſcri. auditis. ubi de hoc ff. de li. exhi. l. ult. ff. de ſer. l. ul. ij. reſp. & ff. ſi ſer. uendi. is cuius familia. ar. cõtra. ſ. de app. ad audiẽtiã. & ſ. ut li. nõ cõte. quoniã frequenter. §. ꝙ ſi. xij. q. ij. quicunque militũ. & ſ. de ele. querelam. Sed ibi conuenit ſubditus ſuo nomine, & nõ nomine eccleſiæ.

[f] Pertinentijs. Petitio iſta nimis larga uidetur. ſic. ſ. de reſtit ſpo. cum ad ſedem. quia uerbum ꝑtinere, late patet. ff. de uerb. ſi. uerbũ petitione. Quid iuris ſit de hoc, dictum eſt ſupra de lib. obla. c. ij. & ſ. de dona. inter dilectos.

† Alias, tamen.

† Alias, nitebat̃.

[3] Et itelligas hoc, ut ibi no. dicebat abbas ꝙ ñ erat ſ[u]pflua hæc probatio quia licet non ſufficiat cõtra extraneũ: ſufficit cõtra condućtorẽ. Ioã. And.

[g] Locauiſſe. Sed hoc non ſufficit. ſ. de fide inſtru. inter dilectos. [3] & C. locati. ad probationem.

[h] Annotatio temporis i. in annis domini. idem eſſet in indictione, in qua citius comprehenditur falſitas. ſ. de fide inſtru. inter dilectos. Io.

[i] In diœce. Sabineñ. Vnde iure communi ad eũ ſpectabat. ſupra eod. de Xenodochis. & decima octaua quæſtione ſecunda, monaſteria. & xvj. qõ. vij. omnes baſilicæ. c. diſt. contra morem Ber.

[k] Epiſcopale ius. Hoc in multis conſiſtit. ſupra, de offi. ordi. conquerente.

Instrumẽtum an uitietur pp rasuram.

1 Credat. tex. ĩ l.fi. C. ad legẽ Corne. de fal. Alexã. conf.ciiij. cõ. clxxv. nu. 2. ubi tetigi.lib. vij.

2 Eadem idem Phi. Cor.cõsil. xxviij. li. ij. Philip. Dec.l.fin. col.xj. C. de edi. di. adri. tol.

3 Peralia. idẽ Alex. cõsi. xiiij. nu.14.ubi not. libr. vj. Ias.cõ sil. cxiiij.ĩ fi.li.j. alb. Bru.conf. xcv.

a Propter prædicta, s.propter rasuram in loco suspecto.& inter linearem scripturam. sic s̃.de fide instru. inter dilectos.ad hoc enim ut credatur 1 instrumento, oportet, ꝙ sit sine omni suspicione. ar.s̃.de rescriptis cũ adeo.& c.ad audientiam.& C.de edi.di.Adri. tol.l.ult. Sed quid si rasura reposita fuerit de eadem 2 manu. Nõ uidetur ꝙ obstet.argum.ĩ. de priuileg. cum olim. C.de fide instru. comparationes. Si constet, qđ eadem manu & in loco non suspecto non obst. Itẽ quid si rasura sit in uno loco, & tamen per a'ia 3 quæ posita sunt in instrumento. probetur bene propositum? Videtur qđ sufficit ad probandum. argu. bonum. s̃.de re iudi. cũ I. & A. & C. si ex fal. instru.l. iij. & hoc satis põt concedi: quia non est præsumptio qđ in fraudẽ factũ sit: quia & sine illa rasura constabat. Itẽ hoc ipso, quod instrumentum falsatum fuit, sufficiebat ad imponendũ ei silentium.supra, de rescript. olim. Bernardus.

Cvm dilectus. In prima instruitur delegatus, qualiter super sententijs pronũtiet. In secunda & tertia, qualiter super subiectione pronũtiare debeat. Secunda ibi, Quod si Tertia ibi, Similiter. Abbas.

Literæ ꝓcuratoriæ, & lr̃æ de rato, an differant?

4 Et ĩ. đ procu.qui ad agẽdũ. li.vj. Ioã. And.

5 Clausula.imo nõ sufficit. Pano.

6 Idem Gui.ĩ Spe. de procu. §.j.iter.in præmissis Ioã. And. Pan.hic.

b Procuratiõe uel ratihabitione. Notare uult differentiam inter literas procuratorias, & literas de rato. Nam ubi quis simpliciter constituitur procurator licet generaliter constituatur, tamen transigere siue cõponere nõ põt ut s̃.de arbit.per tuas.& C. de transact.l.transactionis. & sic intelligitur. ff.de procura. mandato. 4 Sed si adijciatur clausula 5 illa,& quicquid aliud etiam super hoc fecerit, ratum habebit, tunc poterit transigere siue componere, alias nil operaretur illa adiectio,& sic uidetur differre ista duo. arg.ff.iudi.sol.l.iij.procuratorem.simile habes.supra de officio delega.coram. Vel dic,quod non est differentia 6 inter mandatum procuratorium, & literas de rato.Mandatum procuratorium appellat hic,literas de rato,& sic intellige supra, de officio deleg. coram.supra,de transact. contingit. & ideo dicuntur literę de rato, quia in mandato procuratorio, constituens semper adijcit in fine, quod ratum habebit quicquid procurator fecerit super causa illa, ad quã datus est.ff.de procura. l.si procuratorẽ. Et cautio rati,danda est quando de mandato dubitatur. C.de procura.l.j.Bernardus.

gnouimus, utpote propter prædicta a de iure suspectum, uos ab impetitione ipsius quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ duximus absoluendos.

Idem.

Monasterium subiectum est episcopo:in cuius diœcesi situm est,nisi probetur exemptũ. hoc dicit,quo ad titulum.

CAP. VIII.

Cvm dilect⁹ filius & infra. Quia causa non poterat in nostra præsentia terminari,cum nuntius monasterij super procuratione uel ratihabitione b literas non haberet eam uestro duximus examini committendã: Mandantes quatenus si constiterit abbatẽ ad se.apo.antequam episcopus in eũ suspensionis uel excommunicationis, & in monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse, ut monasterium a iurisdictione episcopi eiusdem exemptum: eo non obstante, quod abbas ab eo circunuentus præter fratrum suorũ assensum,ei obedientiã repromisit c (cum fraus & dolus ei patrocinari non debeãt) iudicetis illas sententias nõ tenere. Quòd si abbas in exẽptionis probatione defecerit nec legitima se poterit præscriptione d tueri: licet ꝓbet se añ ꝓdictas sñias † appellasse, nihilominus tñ monasteriũ iudicetis Aurieñ ecclesiæ subiacere, ĩ cui⁹ est diœcesi fundatũ. Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si uobis cõstiterit de exemptione uel legitima ꝓscriptione, tam abbatem, quam monasteriũ ab impetitione epi absoluatis.

Idẽ in concilio gñali.

Nouam religionem non licet cõstituere, sine authoritate Ro. pontifi. Nec in diuersis monasterys põt quis esse abbas uel monachus.sic principaliter summatur,licet plura dicta hẽat.

CAP. IX.

NE nimia religionum diuersitas grauem in ecclesiam Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis decætero nouam religionem e inueniat, sed quicunque ad religionem cõuerti uoluerit, unam de

c Repromisit. Non enim potuit propter hoc renũtiare priuilegio suo. s̃.de arbit.cũ tempore, & quia non habuit assensum fratrum suorũ, nõ obfuit, quia delictum personæ &c. decimasexta quæstione sexta, si episcopum, & supra, de exceptio. cum uenerabilis.

† Alias literas.

d Præscriptione tueri. Hic de una defensione siue exceptione, trãsit ad contrariam. ar.s̃. de præscript.audītis.ff.de except.nemo.similiter de una actione transit ad contrariã.argu. s̃.de iud. examinata. C.de inoffi. test. cõtra maiores arg. cõtra.s̃.de ap. solicitudinẽ. ff.de tribu. quod in hæredem. §.eligere. C.de nõ num.pec. authen.contra qui propriam. 7 Sed quid si debuit proponere omnes exceptiones, ĩtra certũ terminum? Non uidetur qđ postea sit audiendus.s̃.de except. pastoralis. Et qui in una exceptione succumbit, uolens aliam statim ꝓponere, nõ auditur, nisi hoc faciat intra terminum præfixum.instit.de.excu.tut.§. qui autem. Dicas quod si alicui competunt plures exceptiones, quæ nõ sunt contrariæ, 8 in eo casu si non proponit omnes, s.intra terminum, postea non auditur, & sic intelligitur.§.insti.de excu.tut.§.qui autem.nisi secundũ tenorem illius decre.pastoralis. Si autem sunt cõtrariæ, puta quia primo dixit se exemptum, & succũbit postea potest aliã proponere. puta præscriptionẽ: 9 ut hic,& c.auditis.& l.prædicta. cõtra maiores. Contrarium tamẽ est in actionibus: quia tũc ab initio debet eligere, alias postea non auditur uolẽs aliã intentare cõtrariã: ut in l.prædicta. ꝙ in hæredẽ.§.eligere.

NE nimia. Diuiditur, primo nouã religionẽ prohibet, in personis & locis. Secundo pluralitatẽ locorum, monachis & abbatibus: ibi, illud. Abb.Sic.

e Nouam religionem. Nam nouum collegium non potest constitui, inconsulto principe ff.de colleg.illi l.iij.sic nec noua dignitas, sine authoritate Papæ 10 s̃.de consue.cum olim.& xxij.dist.c.j.

Exceptionũ cumulatio, an sit ꝓmissa

7 Sol. casus ẽ spãlis: & sẽcit.ff.đ regu. iur.l. nemo ex his. & qđ ibi nota.

8 Sed nõ ne posset ẽt cõtrarias intra diem assignatum, sub ꝓtestatiõe ꝓponere secundum Host. Io. And.

9 Et etiã simul posset hoc ꝓponi: cũ nõ sint cõtraria de priuil. ca. cũ ꝑsonæ. lib.vj. Io. An.

10 Nec nouus sanctus, uel nouæ reliquiæ. ĩ.đ reli.c.j.& ij. nec nouæ feriæ repẽtinæ. C. de ferijs a nullo iudice. secũdum Host. Io. And.

a De approbatis. Sic qui nouam dignitatẽ instituit in ecclesia constituet eam, secundum consuetudinem aliarum dignitatum. ſ. de cõsue. c. cum olim. similiter noua ecclesia, debet regi secundum consuetudinẽ aliarum. j. de censi. super eo.

b Pluribus monasterijs. Sic patet, ꝙ nullus potest esse monachus, uel abbas in pluribus monasterijs sic etiam de iure, nullus potest præfici ĩ diuersis ecclesijs secularibus. ſ. de præb. de multa. nec simul ꝓbendam & dignitatẽ habere. ſ. de concess. præb. cum nostris. & cap. literas. nec abbas cũ fratribus, posset dispensare, ut monachus haberet locũ in diuersis monasterijs. arg. ſ. de elect. con stitutis.

approbatis a assumat. Similiter qui uoluerit religiosam domum, de nouo fundare, regulam & institutionem accipiat de approbatis. Illud etiam prohibemus, ne quis in diuersis monasterijs, locum monachi habere præsumat, nec unus abbas pluribus monasterijs b præsidere.

TITVLVS XXXVII.

DE CAPELLIS MONACHORVM & aliorum religiosorum.

Vrbanus tertius.

Ad curam monasterio subiectam nõ monachi, sed seculares clerici præficiũtur, & episcopis subsunt.

CAP. I.

IN ecclesijs ubi monachi habitãt, populus per monachum non regatur, † sed capellanus, qui populũ regat ab episcopo, per consiliũ monachorũ c instituatur: ita ut ex solius d epi arbitrio, tã ordinatio eius quã depositio, & totius uitæ pendeat conuersatio.

Inno. iij. archipresbytero, & clericis sanctæ Ceciliæ.

Si ecclesia nõ cathedralis uẽdicat sibi ius ĩ alia ecclesia,† obtinebit solũ quo ad ea, quæ probabit sibi deberi præscriptione, uel alio legitimo modo. h. d. secundum communem, & uerum intellectum.

CAP. II.

DIlectus filius M. syndicus ecclesiæ uestræ ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula, in scrutinijs, e baptismatæ, capitulis, f & similibus subiectionẽ postulãs, possessorium & petitoriũ g intentabat. Cũm enim ecclesia sancti Laurentij sit in parochia uestra sita, debet † de iure communi h ecclesiæ uestræ in prædictis omnibus subiacere, quia nec priuilegiũ exẽptionis habet, nec præscriptionem i pro se poterat allegare, cum illa ecclesia sanctæ Ceciliæ præscripsisset, sicut per testes dicebat legitimè comprobatum. Præterea cũm coram C. papa præ. no. super prædictis inter uestram & prædictam ecclesiam, quæstio uerteretur, k M. presbyter eiusdem ecclesiæ

† Hoc c. ꝓcedit secũdũ iura antiqua, ꝙ nõ debet monachꝰ præfici ecclesiæ seculari, sꝫ post fuit ex necessitate idu ctũ. c. qđ Dei timorẽ. ſ. eđ sta tu mona. cho. iõ si reperiantur seculares idonei nõ debẽt monachi prçfici, ut hic alias sic. Panor.

DE CAPELLIS MONACHORUM.

Supra uisum est de religiosis, itẽ de domibus religiosorum in genere, nũc autẽ subijcit in specie de domibus religiosis, seu capellis monachorum. Ab. Siculus.

De hac materia tractatur xvj. q. ij. & q. j. peruenit. & in alijs cap.

IN ecclesijs. Primo ponit dictum. secundo ampliat: ibi, Ita ut. Ab bas.

a Male seruatur istud ca. i mo uidemus ĩ monasterijs parochiã habẽtibꝰ mõachos claustrales ad mãdatũ abbatis uel episcopi, circũire parochiã, & ministrare populo sacramẽta. Io. And.

c Monachorum. Hoc ius commune uidetur: ut ſ. de sta. mo. monachi. ubi prohibentur poni per parochias. Si gnantur contraria. xvj. q. j. doctos. & ca. nos autem. & c. in parochia. Sol. quod hic dicitur, intellige de monacho claustrali, qui non est à populo electus, nec ab episcopo institutus. monachi debent habere capellanũ, qui ministret populo sacramenta, ab episcopo institutum, de consilio monachorũ, ut hic dicit: qui circũeat parochiam, cum necesse fuerit: quod monachi facere non debent. Ibi de illis qui præficiuntur parochialibus ecclesijs per episcopum, hic non, † & hoc ca. loquitur ubi est congregatio monachorum.

d Ex solius episcopi. Hoc ideo dicit, quia monachi nõ possunt remouere eum: sed si delinqueret, per episcopum debet remoueri, ordine iudiciario, & ita excluduntur monachi quantum ad hoc. sed si deberet deponi, tunc necessarij sunt alij episcopi. xv. q. vij. felix. & c. si quis tumidus.

DIlectus. Tria facit. Primo ponit petitionẽ actoris. Secundo defensionem rei. Tertio papæ diffinitionem. Secunda ibi, Ad hæc. Tertia ibi, Nos. Ab.

e In scrutinijs. Sic. ſ. de maio. & obe. ijs quæ. Scrutiniũ hic & ibi appellantur catechismi siue exorcismi qui fiũt baptizãdis ꝑ xx. † dies aute baptismũ de quibus legitur de conse. dist. iiij. ante baptismum. & ca. ant. xx. & xxx. q. j. peruenit. Et est uulgare Romanorũ. aliter accipitur scrutiniũ supra de scru. cap. uno. & aliter accipitur in cõcil. Lug. ſ. de elect. in electionibus. & c. quia propter.

f Capitulis. Id est synodo, siue conuẽtu ubi uitia corriguntur.

g Possessorium & petitorium. Super diuersis capitulis. s. petitoriũ, quo ad scrutinium, & baptisma, possessoriũ quo ad capitulum: & sic duæ actiones simul in eodem libello possunt proponi † sicut & de possessione soli interdicto, unde ui possum experiri, & de rebus ui ablatis ad exhibẽdum, uel ui bon. rap. ff. de ui & ui ar. l. j. §. si fundus. de quo, & pro eadem re possunt ista duo simul intẽtari. & ab eadẽ parte: ut hic, & supra, de cau. poss. c. ij. iij. & iiij. & c. cum dilectus. ubi materia ista expeditur. & capitulo pastoralis. Item & unum iudicium, sufficit ad plures societates. ff. pro soc. cum duobus. §. si plures. alias incipit lex ista, sub qua est iste §. si inter fratres. argumẽ. ff. fam. ercis. hæredes. §. de pluribus. & §. sequẽ. & hoc fit causa dirimendarum litium. argumentum. ff. de actio. empti. cap. non est nouum. & ſ. de caus. posses. cap. ad ultimum.

h De iure communi ſ. tit. prox. constitutus.

i Præscriptionem. Imo & si allegasset eam, non iuuaretur, nisi allegaret eã ex alterius persona. ſ. de præscriptio. cum ex officij.

k Verteretur. Super diuersis articulis. s. petitorio, quãtum ad scruitium, & baptisma, & possessorio quo ad capitulum, ut patet ex ipsa litera. Sed modo corã Innocentio agebatur possessorio † & petitorio, & quia

† Etiam infra parochiã sua am sita. Pan. hic.

† Dicit Gof. ꝙ in septimana sancta fieri consueuerũt circa pueros postea ĩ magno sabbato baptizandos. Io. An.

† Hæc allegatio ꝑ tis nõ uera. Pan.

† Cõcor. ſ. eđ testa. significauerũt de cã poss. cũ super. Io. And.

† Et tñ si per possessorio, nõ ꝓnunciat secũdum In. sꝫ potest dici ꝙ pronũciauit in decisa, secũdũ Pe. & Ab. Io. And.

quia non fuit modo probatum de proprietate, quo ad capitulum, absoluitur ecclesia sancti Laurentij quo ad capitulum, ut in fi. dicitur, dum ecclesia Roma. habuit ibi institutionem, & destitutionem, & ecclesia sanctæ Ceciliæ illa solummodo habebit postea quæ presbyter cõfessus fuit, quantum ad proprietatẽ coram Cælestino papa, cũ in omnibus alijs, ecclesia sancti Laurentij pertineat ad ecclesiam Romanã ut in fi. patet.

a Sponte confessus. Et sic confessio procuratoris, præiudicat domino. Iste presbyter procurator erat ecclesiæ sancti Laurentij. De hoc no. s. ut lit. non contest. c. j. Et sponte dicit, qa secus si coactus. j. de accu. si constiterit. Et cõfessio in uno iudicio facta corã Cælestino ualet hic in alio coram Innocentio, ut patet. Ber.

b Se uocatum iuisse. Per hoc igitur, probat̃ possessio 1 obedientiæ, quod aliquis uocatus ad synodũ uenit. ar. s. de ijs quæ fin. à maio. parte. ca. ex ore. arg. contra. s. de resti. spo. olim.

c Curauit. Eodem iure debuit pronũtiare diffinitiue super prædictis duobus articulis, sed noluit. Ber.

d Scrutinium & baptisma. In his duobus obtinuit, in omnibus alijs succubuit, ut j. sequitur.

e Titulo. Id est plebi seculari. xviij. q. ultima. peruenit. & c. dudum. Sed nonne subijcietur episcopo qui est secularis, sed illud est (ut dixit Vin.) propter excellentiam dignitatis. 2 imo uerius uidet̃, ut T. dixit, quod de iure communi monachi possunt subesse titulo, id est plebi seculari. xvj. q. j. alia. & c. ecclesia habet. & ca. legi. ar. xciij. dist. à subdiacono.

f Oeconomum sancti Laurentij. Hic formatur sententia, in persona procuratoris, siue œconomi, non tamen ipse conueniet, uel cõuenietur actione iudicat. nisi esset defensor tantũ, uel datus in rem suam. ff. de procura. Plautius. Arg. contra, ꝙ in persona domin. s. de proba. licet. De hoc. s. de elect. querelam.

fuit spõte confessus a ꝙ ecclesiæ sanctæ Ceciliæ scrutiniũ & baptisma debebat. Cumque pars uestra, testes qui se illum diuersis temporibus ad capitulum uocasse, ipsumq; uenisse asserebant, in medium produxisset: eis iurare paratis, prædictus presbyter, se uocatum b fuisse ad capitulum est confessus: unde prrædictus præno. ecclesiam uestram capitulo quo se conquesta fuerat spoliatam, saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurentij reuestire curauit, c sicut in eius literis continetur. per hoc ergo proprietatem quo ad scrutinium d & baptisma, & possesionem quo ad capitulũ, uester uoluit syndicus comprobare. Ad hæc sancti Laurentij œconomus, ex aduerso respondit, quòd ecclesia illa nullo medio ad Romanam ecclesiã pertinebat. Cùm enim monasterium monialium fuerit, & generaliter seruetur in urbe, ut nullũ monasterium titulo e sit subiectum, incongruum uidebatur, ut regulares secularibus supponantur. Præterea usque hodie nos in ea institutionem, & destitutionem liberam exercemus: & infrà. Nos igitur auditis propositis, œconomum f sancti Laurentij syndico uestro in baptismo, & scrutinio condemnamus, ita ut per hoc ecclesiæ Romanæ nullum præiudicium generetur g si quando fortè ius suum duxerit prosequendum. In institutione h autem & destitutione, & capitulo œconomum ipsum ab impetitiõe syndici uestri, prorsus absoluimus, syndico uestro super hoc perpetuũ silentium imponẽtes.

Hono. iij. episcopo Vetensi.

In prioratibus monachorũ non possunt singuli monachi cõmorari, etiã si super hoc habeãt rescriptũ apostolicum, nisi in illo fiat mentio de Lateranen. concilio.

CAP. III.

EX parte tua fuit propositum: & infrà. Abbas & conuentus Riueñ. Veneteñ. diœce. occasiõe literarum i apo. se. asserunt k sibi esse cõcessum ut in singulis ipsorum prioratibus, singuli monachi commorentur, si pluribus non suppetunt facultates eorundem. Cùm autem id obuiet Lateraň. concil. de quo nulla mentio l est in literis antedictis, f. t. breuiter respondemus, quòd huiusmodi literas ab ap. se. non credimus emanasse. Quòd si p occupationem m forsitan emana-

g Generetur. Et ita papa iudicat, ꝙ ei non obsit exceptio rei iudicatæ. si. s. de re iud. c. suborta. unde bene præscribitur contra monasterium exemptum spatio legitimo xl. an. licet non cõtra papam. xvj. q. iiij. uolumus.

h In institutione. Hic patet, ꝙ in quibusdã iuribus episcopalibus 3 põt præscribi, ita ꝙ nõ propter hoc in alijs & ita fallit regula illa, q per partẽ tota seruitus retinet̃: ut ff. de ser. rus. prædio. una est uia. de hoc dicitur. s. de p̃sc. i. auditis. & hoc ideo est, quia ius episcopale, est genꝰ multas habens species sub se, quarum multæ enumerant̃. s. de offi. or. cõquerente. & c. dilectus. in glo.

i EX parte tua. Literarum. Literæ istæ tales fuerũt. Impetrauerũt monachi isti literas ad quosdam iudices, 4 ne episcopus diœcesanus cõpelleret eos plures monachos instituere In quibusdã prioratibꝰ suis, ubi singuli monachi esse consueuerunt, cum pluribus non sufficerent facultates eorundẽ, inquisita prius ueritate de facultatibus prioratuum, occasiõe talium literarum, dicebant secũdum quod inferius continetur.

k Asserunt. Et male: qa licet in ecclesijs illis nõ possent esse plures monachi, non tamẽ papa concederet, qđ soli monachi i singulis prioratibus singulariter ponerentur: quia illud esset contra conciliũ Lateraň. s. de statumo. c. ij. & est expressum. j. c. prox. unde literæ istæ de conscientia papæ non emanauerunt. B.

l De quo nulla mentio. Et sic patet, quod si quis literas impetrat contra aliquod ius siue concilium, non ualent nisi fiat mẽtio de illo iure. s. de rescrip. nonnulli. & s. de æta. & quali. eam te.

m Occupationem. Sic. j. de sent. excó. si aliquando. C. de

1 Sed nõ pprietas. Io. An. cæterũ gl. sequtur. Pa. & docto.

2 Facit ꝙ no. de ele. nullus. li. vj. in ulti. gl. In. An.

3 Licet ista institutio. s. & destitutio sint episcopalia. Io. And.

4 Hos. dicit istos fuisse conseruatores cõtra diœcesanũ. Ioan. And.

C.de lib.cau.iubemus. r idē eſſet, ſi per importunitatem petentis.C.de pe.bo.ſublatis.l.j.lib.x. argu. ſ. de reſcrip. ſi quando.

a Nolumus. Tamē ſi uellet, 2 bene poſſet diſpēſare contra concilium, quia auctor illius concilij in parē non habuit poteſtatem.ſ.de ele.innotuit. & papa maior eſt, quam conciliū. ſ.de elect.ſignificaſti.

...uerint, nolumus a per hoc derogari † concilio ſupradicto.

Idem Burdegaleñ. archiepiſcopo.

Ordinarius compellit abbatem, ut monachos à prioratibus reuocet ad clauſtrum, uel eis ſocios adiungat.

CAP. IIII.

AD audientiam noſtrā peruenit, quòd nonnulli monachi lege tibi diœceſana b ſubiecti, in quibuſdā prioratibus, habitant ſolitarij, contra ſtatutum generalis c concilij. Ideoque mandamus, quatenus ipſorū abbates, ſeu priores, ut uel ipſos ad clauſtrum reuocent, facientes in ipſis eccleſijs deſeruiri per clericos ſeculares, uel alios monachos eiſdem aſſociant: d cum quibus uitam poſsint ducere regularē, monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam compellas.

TITVLVS XXXVIII.

DE IVRE PATRONATVS.

Ex concilio Mediolanenſi.

Si propter diſcordiā patronorū eccleſia caret administratore, ceſſatur in eccleſia à diuinis, tollūtur reliquiæ, et oſtia claudūtur, ſi aliter ſine ſcādalo eccleſiæ prouideri nō poteſt. h. d. cum c. ſequenti.

AD audientiā. Primo ponit tranſgreſsionē concilij: quam ſecūdo mandat corrigi: ibi Ideoque. Abb.

b Diœceſana. Id eſt iuriſdictionis. De hac lege not. ſ. de offic.ord.cap.dilectus.

c Generalis concilij. Hic uocat papa Lateraneñ. cōciliū generale, quod habes. ſ.de ſta. mo.c.ij. ſed cōcilium Innoc. ſemper ſic appellatur.

d Eiſdē aſſocient. Et ita epiſcopi cōpellere debent abbates, ne mōachos per uillas ſolos dimittant, ſecus in canonicis regularib⁹, ſi eligerentur ad regimen animarum: nam illi non compelluntur alios ſecum habere, niſi id cōmode facere poſſint. ſ. de ſta.mona. quod Dei timorē. ſed ibi eſt collegiū unde idem uidetur de regularibus, ſcilicet quod non deberēt eſſe ſoli in capellis.

DE IVRE patronatus.

Supra uiſum eſt, de præbend. & digni. item de relig. dom. item de capel. mona. ſed quia ad iſtas fit inſtitutio, nonnunquā per præſentationē patroni, & ſic poſſet dubitari de iure patronatus, & de modo præſentandi: merito, &c. Abb. Sic.

De hac materia tractatur xvi. q. vij. piæ mentis. §. cum ergo uſq; ad fi. q xvi q. v. ſi quis epiſcoporum.

PErlatū eſt. Duo facit concilium. Primo prohibet eccleſiā īter patronos diuidi. Scdo ponit, quid facere debeat epiſcopus, cum patroni non ordināt eccleſiā. Secunda: ibi, Et ſi. Abb. Sic.

1 Vide de ſimo. intātū. ſuper iij. gl. Io. And.

2 Sed hoc nō debet uelle propter periculū peccati carnalis cōcupiſcentiæ qđ imminet ſpecialiter: & eſt ſeque la ſolitariæ uitæ religioſi inter homines cōuerſantis. & hoc conſiderauit cōcilium Latera. ut ibi patet. Io. And.

† Per generalem clauſulā ñ obſtā. conſtitutionibus nunq̃ cenſeť derogatū cōciliarib⁹, niſi ſpāliter exprimať. Bal. per hunc tex. ī l. humanū. C. đ legi. Oldra. q. ccc xxvj. Socinus. l. ī i⁹ uocari. §. patronum in fi. de in ius uocā. Fely. c. nō nulli. col. iiij. de reſcript. c. j. col. ix. e. Lancelot. Galianla. repet. l. cēturio. nu. 116. đ uulga. & pu. Alex. cōſ. cxxij. nu. 9. ubi no. li. iiij.

CAP. I.

PErlatū eſt: † & infrà. Nobis uiſū eſt, ꝙ eccleſia inter hæredes patroni diuidi non debeat. e Et ſi ſimultates f inter eos ſurrexerint, propter quas ſacerdos ſuo ibi officio canonicè fungi non poſsit: ſi aliter prouideri non poterit, præcipiatur ab epiſcopo, ut nullo modo ibi miſſarum ſolennia celebrentur: g donec ad concordiam redeant, & eccleſia ſacerdotem canonicè habeat, qui liberè ſuum miniſterium ualeat exercere.

Ex concilio Triburieñſi.

CAP. II.

QVæcunque eccleſia: & infrà. Si cōtingat pro eccleſia diſsidere h patronos, ut eam nolint ſub uno presbytero procurari: † epiſcopus (ſi aliter non poterit ipſi conſulere) tollat inde reliquias, i atque eiuſdem eccleſiæ claudat oſtia: ut ſacrum myſterium nullus in ea celebret, antequàm unum eligant presbyterū qui ſacroſancta ſit idoneus procurare. †

Ex concilio Lateraň.

Si patroni in præſentādo diſcordāt, præfertur præſentatus

e Diuidi non debeat. Quia ad mutabilitatem mundanarum neceſsitatum eccleſia turbari non debet. x. diſtin. l. j. & iii. q. vj. hæc quippe. & c. diſtin. cap. j. & ĩ. eo. querimoniam. Et not. quod ius patronatus, apud unumquenq; hæredum eſt inſolidum quo ad omnem eius effectum. ff. de bo. lib. l. ſi libertus in fine. præter ſacerdotis præſentationem, quæ eſt apud omnes 3 ita quod apud nullū: ut hic patet. & ĩ. c. proxi. ſicut electio, quia res ſimplex eſt, & indiuiſibilis, & ſic ad quemlibet hæredē inſolidū trāſit, etiā ſi ex diuerſis, & inæqualibus partibus ſint hæredes. argu. ff. de ſer. uen. C. de relig. ſi ſepulchrum. & ff. eodē. l. quod ſi locus &. ff. ad leg. Falcid. l. j. ſi uſusfructus. & ff. đ uſu. & habi. uſus. Quia incorporalia diuidi non poſſunt argu. vij. qō. j. nihil Quid ſi non conueniāt, poſſent ne paciſci 4 adinuicē, ut alternis uicibus præſentarent. Arg. ꝙ ſic. ff. de uſufruc. quoties. ff. de ſerui. uia. in fi. ff. cōmuni diui. l. communi diuidūdo. §. ſi de uſufructu. Inno. cōtra cum ſit res ſpiritualis. uide clemē. plures. e. ti.

f Simultates. Id eſt latentia odia ſiue diſcordiæ.

g Celebrētur. Sic xvj. q. vij. cōſiderādum. & c. ſi plures. ſed hoc hodie ſeruari nō debet, ſi aliquo modo ſine ſcandalo poſsit eccleſia ordinari. ĩ. e. quoniam. Ber.

h QVæcunq;. Diſsidere. Id eſt diſcordare.

i Reliquias. Quidam dicunt, ſicut Melendus, quod hoc capitu. non tenet, & illa capitu. ſimiliter non tenent, decimaſexta quæſtione ſeptima. cap. conſiderādum. & capitu. ſi plures. & capitu. ſequē. quoniam. & capitu. eam te niſi forſitan ex facto epiſcopi 5 magnum ſcandalum oriretur, tunc poſſet ſeruarī hoc quod hic dicitur ad tempus. quod ſatis uidetur. Ioan. Faueñ. dicebat tollat reliquias, id eſt nō ponat. Alañ. intelligit de reliquijs, quæ ſunt in capſis extra altare, quod uerum, quia de illis quæ ſunt in altari non intelligitur.

† Alias, relatū ē.

3 Hoc intēdit. ꝙ licet quilibet ſol⁹ ſit patron⁹: nō tñ alter ſolus ī ſolidum poterit præſentare: ſʒ habebit conſideratio pluriū ꝑ modū ꝗ dicitur. ĩ. e. l. qm̃. ſi. n. ſingulis cōpeteret inſolidum præſentatio: occupantis eēt melior cōditio. de præbē. l. ſi à ſede li. vj. de procur. l. ſi duo. e. li. qđ eſt falſum, ut ibi. Io. An.

4 Sic de autoritate ſuperioris. ĩ. eo. querimoniā. ſecundū Inno. ut ibi no. hic tamē per eā dē decre. not. ſimpliciter hoc fieri nō poſſe. hodie per cle. expeditū ē, ꝙ etiā ſine ſuperioris autoritate hoc poſſunt. e. ti. l. plures. ij. reſpon. Ioā. And. Pan.

† Alias, ordinari.

5 Scilicet ſi poneret ibi rectorē. Io. An.

† Alias, celebraī.

à maiori parte, † *si est idoneus: & si hoc sine scãdalo fieri non põt: uel patrõi intra tẽpus debitũ non præsentãt, episcopus ordinabit ecclesiam.*

CAP. III.

Qvoniam in quibusdam locis fundatores [a] ecclesiarũ, aut hæredes eorum, potestate in qua eos ecclesia hucusq; sustinuit abutuntur. [b] Et cum una ecclesia, unius debeat esse rectoris, pro sua dissensione † plurimos repræsentant. Præsenti decreto statuimus, ut si fortè in plures partes † fundatorum se uota diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, qui maioribus [c] iuuatur meritis, & plurimorum eligitur & approbatur assensu. Si autem hoc sine scandalo [d] esse nequiuerit, ordinet [e] antistes ecclesiã sicut melius eam secundum Deum uiderit ordinandam. Et idipsum etiam faciat, si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & cui competat, intra quatuor [f] menses non fuerit diffinitum.

Ex eodem.

Excommunicantur patroni laici, qui clericos instituunt, & destituunt in ecclesiis, etiam patronatis, uel bona ipsarũ aliter administrãt. Et clerici qui institutionem laicorum recipiunt, communione priuentur.

CAP. IIII.

Præterea quia in tantum quorundam laicorum processit audacia, ut episcoporum authoritate neglecta, clericos instituant [g] in ecclesijs: & remoueant cum uoluerint possessionem quoq; atq; alia ecclesiastica [h] bona, pro sua uoluntate plerũq; distribuant, ipsos anathemate decernimus feriendos. Clericus autẽ, qui ecclesiam per laicos [i] sine proprij episcopi authoritate receperit, communione priuetur: [k] & si perstiterit à ministerio ecclesiastico, & ordine deponat.

Alexan. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

Si patronus laicus successiue præsentat duos, & secũdus instituitur ab episcopo, ualet institutio. h. d. primò. Patronus non põt clerico, uel alteri ecclesiæ cõferre ecclesiam patronatam, uel alteri donare.

CAP. V.

Qvod aũt consulis, si clericus idoneus, ad uacantẽ ecclesiam præsentatus, non fuerit ab epõ diœcesano admissus, & postmodum alius idoneus præsentatus, & institutus ab episcopo, possessionem tenuerit corporalem: an primo clerico ecclesiam petẽte, debeat posterior remoueri, uel posterior priori preferri? Dubium non est, quin in casu isto melior sit conditio posßidentis: [l] quoniam antequàm presentatio per diœcesanum episcopum approbetur, ratum non est quod à patrono fue-

Qvoniam. Primo ponit abusum patronorum. Secundo constitutionem: ibi Præsenti. Abb.

[a] Fũdatores. Not. ꝙ ex fundatione ecclesiæ acquirit ius patronatus: ut hic, & xvj. q. vij. filijs. & ĩ. e. nobis. sed ex refectione uel reparatione, nõ acquirit ut dicebat. Lau. 1 arg ff. ne quid in loco publi. l. prætor. §. uicinales. ea uidelicet rõne: quia quod humani iuris esse desijt, seruitutẽ nõ recipit. ff. cõ mu. prædi tã urb. quã ru. l. caueri. 2 quod intelligo cũ omnino non est destructum monasterium uel ecclesia. sed si funditus destructum sit, & de consensu episcopi, aliquis uellet reędificare 3 ecclesiã, credo, qđ acquirat ius patronatus, qa perinde est, ac si ab initio ecclesiam cõstruxisset. ĩ. đ iudę. consuluit arg. Item quid si reædificata est ecclesia de eadẽ materia, nunquid prior patronus remanet patronus? Videtur qđ sic 4 quia eadẽ ecclesia ĩtelligitur, ff. de iudi. proponebatur. & vii. q. j. denique & argum. ff. de usufruct. si in area. & ff. de ser. urba. prædio. seruitutes. §. si sublatum. & hæc ecclesia loco prioris succedit, unde eadẽ intelligit. arg. ff. si quis cau. si eũ. §. si iniuriarum. & ff. si ex noxa. cau. l. ij. in fin. ff. de usufru. dominus. in princ. ff. de ser. rust. præd. Attilicinus. arg. cõtra, quia definit esse patronus, & obligatio semel extincta, &c. ff. de solu. q res. §. aream. & de conse. dist. iiij. quæris, quod uerius uidetur.

[b] Abutuntur. Et ita perdere debent priuilegium. xj. q. iij. priuilegium. & lxxiiij. dis. ubi ista didicisti.

[c] Qui maioribus. Si. lxiij. di. si forte. Sed nunquid requiritur, ꝙ maioris sit meriti, & quod plures eũ præsentent? hoc uidetur uelle hæc litera, sed uidetur sufficere si sit idoneus, dum tamẽ habeat maiorem partem licet alius sit melior. De hac materia dicitur. s. de ele. ecclesia uestra. & s. de offi. custo. c. ij.

[d] Sine scandalo. Argu. quod propter scandalum, receditur à iure. s. de præbẽ. cum teneamur. & ĩ. de no. oper. nunc. cum ex iniuncto. & s. de tempo. ord. ca. ad aures. ubi đ hoc. 5

[e] Ordinet. Ponendo ibi rectorẽ, ita quod ipsum postea repræsentet si uoluerit. argu. ĩ. eo. si uero.

[f] Quatuor. ĩ. eod. cum propter. contra. ĩ. ca. cam te ibi soluitur.

[g] Præterea. Instituãt. xvj. q. vij. laici. & c. per laicos.

[h] Ecclesiastica. xvj. q. vij. decimas.

[i] Per laicos. Infra de priuileg. cum & plantare.

[k] Priuetur. Et ita non est ipso iure suspẽsus, 6 qui recipit ecclesiam à laico, & per hoc intellige illos canones. xvj. q. vij. si quis deinceps. 7 cũ alius ca. seq. quæ hoc dicere uidentur. Itẽ alia pœna etiã imponitur ei, qui per abusum laicorum consentit suæ electioni, quia fit ineligibilis. s. đ electio. quisquis. argu. contra. ĩ. eo. cura quod scilicet ecclesia possit haberi ꝑ laicũ. ibi soluitur.

Qvod autem. Duo sunt dicta. Scđm ibi. Decætero. Abbas Siculus.

[l] Posßidentis. Sic infra eodẽ, capitulo pastoralis. hoc intellige, cum laicus præsentat, secus si ecclesiastica persona, cui taliter uariare non licet, infra eodem capitulo cũ autem. sed episcopꝰ punitur: ut in capitulo pastoralis. Et est simile quod dicitur. C. de rei uẽdicatione capitulo quoties. simile supra, de præscriptionibus. capitu. ad aures. & ita ille potior est in iure, qui prior possessionem fuerit adeptus. 8 De hac materia tractatur supra de offic. ordi. ca. cum uos. & melius. s. de offic. leg. cap. dilectus.

Ius patronatus, an acquirat ex refectione ecclesiæ.

1 Arg. est bonũ pro hoc in l. q. tñ. ff. qb. mod. usus fr. amitta.

† Dũmodo, alij sint ꝑsentes uel uocati, iuxta l. maiores de pac. & tunc etiã per minorẽ partem remanet potestas ut sepę iudicari uidi in senatu Parisiẽsi. Idem si uel unus præsentauerit alijs non uocatis si tñ ĩ. tẽpus nõ sint conquesti, ut noue not. in cõsue. Parisi. §. xxxvij. gl. x. qõ. iij.

2 Per hãc l. not. Vi. ĩ. e. significasti. ꝙ si aliquis cõstruxit ecclesiã, & eã fecit consecrari, ꝙ alius eã dotando patronatũ sibi nõ põt acquirere. Io And.

† Alias, đ sensiõe.

† Alias, personas.

3 Reædificare. idẽ Roc. cur. in trac. de iure patr. uer. iꝰ Gemi. consi. cxvij. nu. 5.

4 Quod sic idẽ ti, & bñ quid gl. dicat.

5 Cõcor. l. decurionũ. & ibi Cyn. C. de pen. & l. si oleum. ff. de dolo.

6 Quod credo. Tã & Vincẽ. Idẽ Host. cũ nec libcis sint excõmunicati. s. ꝑ xi. rñ. Io. And.

7 Vbi de hoc & s. đ renun. qđ in dubijs, & habent locũ hæc iura, ubi laicus dat ecclesiã in titulũ; secus si in ꝑprietatẽ, secũdum Vin. Ioan. And.

8 Si uero laicus præsentãs nõ uariasset, præsentatus abeo remoueret quem libet institutũ de iure, iudi. cum Bertholdus. Ioã. And.

† Alias, concesse-rint. ‡ Aduocati erāt certi magistratus uel defensores ciuitatis ad cās decidēdas sub polytia uel terū Francorū Regū & imperatorū ut apud Ansegisū de cōstit. Caroli magni Lud. Pij & Clotharij. li. iij. c. xj. 1 Quod pȝ ex eo: quia ut dicit tex. ad hoc emēdabat ut fieret præsentatio, secūdū Innoc. Ioan. An. 2 Cōcor. l. bonorū. & l. hæreditas. ff. de peti. hær. & ibi plene p doc. nisi principaliter agatur ut p̄sentet. Panor. 3 Sed nō ſtrudere: & sic loq tur cōtrariū. Ioan. And. pōt enim habiles. Pā. hic & cō. ſi. xcvj. li. ij. Philip. Dec. c. cūm nu. 4. de const. & consil. cxxix. 4 Suiipsius imo manebit libera. In no. Ioan. An. Pan. hic Card. flor. clenica. de

a De concessionibus. Ecclesiarum. sic ℑ. illud. b Si consensus. Et ita si consensus episcopi accesserit, ualet talis donatio, uel cōcessio. ſ. eo. c. illud. & c. nullus. Sed quid intelligitur dare patronus? Et ecclesiam dare nō potest quia ad eum nō pertinet, imo ad episcopum. Laur. dixit, ꝙ ius patronatus solummodo intelligitur donare, quod suum est, de consensu tamē episcopi. ſ. de don. pastoralis. ne delusoria intelligaī donatio: ut res potius ualeat, quā pereat. & ar. ff. de lega. j. si domus. §. ul. & hoc probatur ex eo ꝙ dicit, pro non dato habetur &c. c Pro non dato. Sic ergo pro nō dato habetur, quod ab illo datur qui de iure dare nō potest. ff. de acquirē. rer. do. traditio. & C. de pe. l. ij. ff. eo. l. ij. §. ulti. & ℑ. de dona. Post di. resti. nuper. & C. qui ꝓ sua iurisdi. dare da riv e poss. l. una. & j. q. viij. Daibertū. Arg. contra. ℑ. eodē. cura. & melius, ca. consultationibus. Supple hic. nec est in possessione uel quasi: alias si esset in qua si possessione, non ui, non clam, non precario, nulla quæ stione sibi mota: quia tūc ius acquiritur præsentato: & obtinet. ℑ. eodē. ex literis. & c. consultationibus. sed isti laici, erant in possessione saltem de facto. & nisi consensus episcopi accesserit, non ualet donatio, & ita concordat cum illa, infra, eodem cura.

rat inchoatum. De cætero tuæ pru. r. quòd si laici clericis uel collegijs de concessionibus a uel donationibus instrumenta cōn fecerint † in hæc uerba uel similia, cōcessi uel dedi ecclesiam, & præsenti charta firmaui: si cōsensus b episcopi nō accesserit, nihil agi uideat quia pro non dato c habetur, qđ ab illo datur, qui non pōt de iure donare.

Idem Exoñ. episcopo.

Comparans uel emens ius patronatus, eo spoliari debet. Vel sic. Qui emit ius patronatus, ut possit præsentare filium uel nepotem seu quem uult, eo priuari debet. hoc dicit. Et utraque lect. potest sustentari.

CAP. VI.

Quia clerici quidam aduocationes d ‡ ecclesiarum cōparant, e uel quocunq; modo possunt acquirunt, ut postmodum eorum filij, f uel nepotes ad easdem ecclesias præsententur, præcipimus ut id arctius inhibere procures. Eosdem aduocationibus taliter acquisitis appellatione post posita spoliando. g

Quia clerici. Primo ponitur excessus. Secundo pœna ibi, Eosdem. Abbas.
d Aduocationes. i. ius patronatus, 1 quod quandoque dicitur aduocatio: ut hic, quandoque uicedominatus, uel custodia siue guardia: ut infra eodem. præterea. Item dicitur ius frequentationis uel processionis decima sexta quæstione septima, piæ mentis: & c. frigientius. quandoque gratia. xvj. quæstio. v. si quis episcoporum. T.
e Comparant. per se tantum: quod esse non potest, cum sit spirituali annexum. ℑ. eo. de iure. sed cum uniuersitate potest obligari. ℑ. eo. c. prox. & uendi. ℑ. eo. c. cum seculū 2 ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. j. ff. de acqui. re. do. l. quædam.
f Filij. Licet aliquis sit patronus, se præsentare non potest. ℑ. eo. per nostras. filios autē satis credo quod possit præsentare 3 ff. quod cuiusque uniuersi. illud. Argu. contra. ℑ. eo. consuluit. ubi de hoc.
g Spoliando. Sed cui applicabitur? Potest dici, ꝙ ecclesiæ cui per huiusmodi emptionem facta est simoniaca iniuria. ar. ℑ. de simo. de hoc. & xvij. q. iiij. si qs in atrio, & sic ecclesia erit patrona suiipsius 4 Sed qđ si ipsa eadem ecclesia emisset ius patronatus a suo patrono, nunquid amittit patronus ius patronatus, ut sic remaneat apud ipsam ecclesiam? arg. ꝙ non. ℑ. e illud. quia uenditio nō tenuit quia spirituale uel spiritualia annexū uēdi nō pōt. ℑ. de simo. que relam. & ℑ. eod. de iure. & sic remanebit penes patronū restituta pecunia. Arg. contra posset hic colligi: qa hic dr̄ ꝙ emptor spolietur, & nō uenditor: unde eoipso ꝙ imponit pœna emptori, & nō uenditori, uidetur remanere penes ipsum patronum ius patronatus: qa si uoluisset priuari, hoc dixisset sicut de alio 5 Vel dic qđ prius dixi. Ber.

Idē Herfodeñ. episcopo, & abbati de Forde.

Ius patronatus consistens in aliqua uniuersitate temporalium, transit cum ipsa uniuersitate, etiam si uniuersitas transeat tantum quo ad utile dominiū nisi ius patronatus specifice sit exceptum. h. d. Et est notabilis casus, et quotidie allegatur.

CAP. VII.

Ex literis I. Salabriē. epi accepimus, quòd defuncta persona ecclesiæ de Latoñ. G. miles, q uillā in qua ecclesia sita est, a monasterio de Vintoñ. ad firmā h tenebat, ad eandem eccle. uacantē G. clericum prædicto episcopo præsentauit. postmodum abbatissa prædicti monasterij alium præsentauit i eidem ad ecclesiam supradictam: quo nolente præsentatum ab ea recipere apud Cantuariensem k archiepiscopum grauē de episcopo deposuit quæstionem: & infra. Mandamus quatenus si uobis constiterit, quòd præfato militi præscripta uilla fuerit non excepto l iure † patronatus ad firmā cōcessa, uel anquā m de iure

Ex literis. Diuidit in duas partes. Primo ponitur querela episcopi. Secūdo dantur sibi indices, & instruunt quomodo debeant diffini re ibi, Mandamus, Abbas Sicu.
h Ad firmam. Dicunt quidam & talem cōtractum celebrauerunt inter se, ꝙ utile dominium transiret in conductorem 6 & sic inter ipsum transiuit ius patronatus. secus in creditore. ſ. de re iudi. cum Bertholdus. Ber.
i Præsentauit. Supple & episcopus ipsum recepit.
k Apud Cantuariensem. Qui fecit primum remoueri, & institui præsentatum per abbatissam, unde orta fuit contentio inter eos.
l Excepto. Arg. concessum uideri, quod est nominatim exceptum. ℑ. de spon. cum apud. Item arg. ꝙ idē iuris est in toto & in parte. arg. ff. de offi. præf. urb. l. j. §. iij. & xij. quæstio. ij. cognouimus: 7 De hoc tractatur. ſ. de transla. inter corporalia.
Vel antequā. Argu. est hic a contrario sensu, ꝙ res litigiosa, non debet trāsferri in aliam personam lite pendente. xj. q. j. quia res. & xvj. q. iiij. uolumus & ſ. ut li. pé. a memoria. & quasi per totū. Et ita uidetur ꝙ si moueat alicui quæstio de iure patronatus, & interim uacet ecclesia, quod nō possit præsentare ante finem

supplen. negl. pla. 5 Satis congrue distingui posset, an delique-rit tota ecclesia necne: iuxta no. de ord. cog. cū dilect' ī iij. glos. de simo. de hoc, & reg. iur. & lictū. lib. vj. Io. an. 6 Conductorē trāsit eo ipo qđ ad lōgū tēpus sec' si ad modicum quis aliter dicat Io. Igne' l. j. §. si uir aut uxor. num. 55. cū seque. ff. ad fill. & male ut dixi ad Phili. Dec. au. q rē. C. de sac. sanct. eccle. † Alias, trāsijsset cū uniuerso & præsumit rea le rōneca stri Phil. Dec. cōsi. cxlix. 7 No. ēt quædā ex generalitate trāsire q̄ spāli' ær trāsir ñ posset. Sȝ cōtra. ff. de pig. l. obligatione. & ſ. de offi. le. qđ trāsl lationē. ibi soluit secūdum Host. Io. And. dixi in cōsue. Parisi. §. xxxvij. glo. x. nu. 8. cū seq.

finem causæ. Sed nõ est uerum hoc, secundum quosdam prout dicitur. ſ. de in integ. resti. cum uenissent. imo si quis est in quieta possessione præsentandi, nõ debet inde amoueri. ut dicunt quidam, usq; ad finem causæ. xvj. q. iiij. uolumus. & ſ. ut li. pẽ. a memoria. & sufficit esse in possessione. ſ. eod. cõsultationibus, & supplent hic maxime. Sed litera ista manifeste contradicit, & certe uerius uidetur, quod eligere uel præsentare quis non possit, postquã ei mouetur quæstio sup proprietate. Vel si dicatur, quod possit præsentare lite mota, tamen præsentatus nõ debet institui pendente controuersia, ex qua pẽdet. ſ. de in integ. resti. c. ij. & est ar. opt. ſ. de ele. cumana. ubi clerici & capellani erãt in quasi possessiõe eligendi, & mota fuit eis quæstio super iure eligẽdi uacãte ecclesia, & q a non probauerunt de iure suo, non ualuit eorum uox. 1 Nec obstant contraria quæ dicunt, quod lite pendente non est priuandus possessor sua possessione: quia ibi alia ratio est. Ibi. n. omnia restituuntur, & fructus post litem contestatam. Sed hic nõ debẽt restitui fructus præsentationis: quia canonice institutus, non remouetur sine culpa, & hoc uerius credo. Contra tamen notauit Ioan. scilicet, quod potest licite eligere qui est in quieta possessione, licet moueatur ei quæstio 2 supra, de in integr. resti. cum uenissent. & ita si fuit iste præsentatus ante quæstionem motam, obtinebit, quia ille credebatur patronus cũ esset in possessione totius uillæ, & ita credebat se esse patronũ, & bona fide. sic infra, eod. consultationibus. & si postea obtineat abbatissa in iure patronatus, quia probabit quod excepit ius patronatus, respondebit illi de temporalibus, xvj. quæstio. ij. sane. & infra, de priui. cum & plãtare. §. in ecclesijs. & hoc dicit hic in fi. Contra hoc tamen. ſ. de re iudi. cum Bertholdus. & infra. eo. consultationibus. ubi dicit, si tempore præsentationis suæ ius patronatus ecclesiæ posidebat. sed hic non erat in possessione iuris patronatus, licet posideret uillam: quia hoc non colligitur per literã sed intellige quod erat in possessione iuris patronatus, & sic cessant contraria. & satis bene colligitur, quod miles erat in possessione iuris patronatus ex eo quod dicit in fine, ita qđ si abbatissa obtineat aduersus militem. illi de temporalibus debeat respõdere. Ex hoc apparet, quia miles reus erat, & abbatissa contra militem agebat, & sic relinquitur, quod miles credebatur patronus, & sic agebat ut patronus, unde tenuit præsentatio & institutio eo tempore facta, quo quiete ius patronatus ecclesiæ posidebat. infra, eodem. consultationibus. & supra, de ele. querelam. & ita lite mota nõ debet præsentare: uel si præsentat suspenditur institutio in euentum 3 sñiæ: ut dictum est.

Patronus an posit pſentare lite pendẽte sup iure pronatus?

1 Sed hoc fuit ex uirtute protestatiõis cõtra eos factæ: cui ipsi clerici consenserũt, ut ibi no. Ioan. And.

2 Nisi de hoc ipso moueat ei qõ: an possideat: uel non: & in hoc casu dixit Io. q hãc decre. ut no. iij. qõe. vj. hæc q p pe. in glo. pe. & not. ĩ decr. statim alle. ĩ gl. Io. An.

3 Euentũ. idem Pan. hic. dic ut tetigi. ſ. đ in integ. resti. c. iij. uide Roch. Curt. trac. de iure patron. uerb. competẽs ali. cui. q. xxiij. Ioan. selu. trac. de benef. par. ij. qõ. vij.

patronatus inter abbatissam & militem, controuersia esset suborta, præfatus Gu. in præscripta ecclesia per episcopum ad præsentationem militis institutus fuisset ei (dummodo alias sit idoneus) adiudicetis ecclesiam: ita qđ si abbatissa obtineat aduersus militẽ, illi de tẽporalibus debeat respondere.

Idem Vintonieñ. episcopo.

Si laicus clerico uel religioso loco concedit ecclesiam sine consensu episcopi: non obstante tali concessione (quæ non ualet) ad ipsam ecclesiam cum uacauerit, poterit pſentare, et eã alteri ecclesiæ de consensu episcopi, poterit cõcedere. h. d. cũ c. cũ laici. & c. suggestũ, infra eo.

CAP. VIII.

Illud prætereundũ nõ duximus, quod si laicus inconsulto episcopo, ecclesiam a non uacantẽ concedat religiosæ domui, & postea cũ uacauerit ad præsentationẽ eiusdem laici, clericus ibi fuerit per diœce. episcopum institutus. prior concessio secũdam institutionẽ quo minus habeatur rata & firma, nõ potest aliquatenus impedire b cum illa concessio de iure, nullius possit esse momenti, tum quia de re c non uacante facta est, tum quia laicus sine authoritate episcopi nemini d potest ecclesias dare, Licet religioso e loco ius patronatus cõferendi liberam habeat facultatem. Si uero ius patronatus uacante ecclesia, religioso loco contulerit, f & aliquis sine præsentatione fratrum eiusdem loci, fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius secundum rigorem iuris est institutio irritanda.

Idem eidem.

Instituti in ecclesijs patronatis, per nouos patronos mutari non possunt, nec uicissitudines ecclesiarum per eos fieri.

CAP. IX.

a Illud. Ecclesiam. Quidam intelligunt, quod per hanc cõcessionem, laicus iste intendebat dare ecclesiã, quo ad proprietatem 4 uel ecclesiam in usus proprios, quod facere non poterat. supra de donat. pastoralis. x. quæstio. j. nouerint. & capitu. sic quidam, cũ alius eam posideret. secus si dedisset ius patronatus, etiam sine consensu episcopi, 5 ut dicunt: ut not. j. eod. c. in no. hæc litera innuit &c.

b Impedire. Argumentum quod nõ præstat impedimẽtum, quod de iure non sortitur effectum. argumentum supra, eodem quod autem. supra de elect. bonę. Argumẽtum contra supra, de electio. consideramus. & capitu. auditis. & infra, de spon. ad audientiam.

c De re non uacante. Et ita patet, quod ecclesia non uacans, conferri non potest priuatæ personæ: ut ſ. de dona. consultationibus. sed loco religioso de authoritate episcopi, ecclesia non uacans potest concedi: ut in decre. consultationibus.

d Nemini. i. nulli priuatæ personæ licet.

e Religioso. Hæc litera innuit, quod laicus posit dare ius patronatus loco religioso, sine authoritatę episcopi, sed ecclesiam non. argumentum, decima sexta. q. ulti. nemini regũ. sed non credo. unde supple. hic de consensu episcopi, quia siue concedat ecclesiã, siue ius patronatus, necessaria est authoritas episcopi. supra eodem, quod autem. & supra de dona. consultationibus. & j. eo. nullus. Hæc opinio reprobatur p c unicum eo tit. lib. vj.

f Contulerit. De authoritate episcopi, ut dixi. Sed nunquid laico potest dari ius patronatus? Vin. dixit quod sic. arg. j. eo. ex insinuatione. sed ibi nõ fuit donatio, sed frater cessit fratri 6 ius suum, seu renunciauit ei, quantũ ad se ius præsentandi: & ita non fuit donatio, cum ipse insolidum esset patronus: ut ibi dicitur. sed cum uniuersitate, bene potest donari uel uendi. & obligari. ſ. eo. ex literis. & j. eo. cũ seculum.

4 Proprietatem. ita constabat secundum Phil. Dec. c. de monachis. in fi. ſ. de p̃ben.

5 Dicebat Phil. ſ. eo. quod ait in fi. q ecclesia non dedit, q a nõ potuit ius prõnatus, nõ dedit: quia id noluit uel nõ expressit: ad idẽ ſ. de offic. deleg. cum sup. C. si quis alter. uel sibi. l. multũ interest ubi maritus nõ acquisiuit actionẽ empti uxori quia non potuit: sed dixit Vin. q hic non ualet implicitum, qđ ualeret explicitũ. C. de hære. inst. nec apud Ioan. An.

6 Fratri. & sic pot libere donari cõpatrono laico l. qui Romæ. §. duo fratres. col. penũ de uerb. ob. & ibi Fra. Rip. colũ. xix. gl. j. & ibi Anto. in c. ex insinuatiõe. j. eod.

Q Verimoniam: & infrà. Absurdum uidetur omnino ut ad singulas patronorum, secundū humanam conditionem, mutationes, [a] ecclesiarum ordinationes mutentur, [b] Et uicissitudines [c] ecclesiarum, ab aduocatis, uel alijs fieri præsumâtur.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Patronus, ecclesiā clerico cōferre non potest, & si contulerit, potest hoc nō obstante, ad ecclesiam præsentare rectorem.

CAP. X.

C Vm laici episcopis nescientibus, aut nō consentientibus ecclesias clericis concedunt, in quibus habēt ius patronatus, & postea pœnitentia [d] ducti, alios ad easdem episcopis repræsentant, & illi ad eorum præsentationē in eisdem ecclesijs ab episcopis instituuntur, eorū debet institutio stare, qui authoritate episcopi sunt instituti, cōcessione priori, (quæ nulla est) [e] oīno euacuata. Non enim licet laicis [f] clericos in ecclesijs præsumptiōe propria ordinare.

Idē abbatibus, & prioribus, & clericis per archiepiscopatum Eboracen. constitutis.

Religiosi, uendicare, uel retinere nō possunt ecclesias sibi cōcessas à laicis sine diœcesani cōsensu, nisi legitimè præscripserint, uel postea diœcesanus consenserit.

CAP. XI.

C Vra pastoralis: & infrà. Mandamus quatenus ex donatione laicorum, [g] nisi authoritas diœcesani episcopi & cōsensus adsit, nullus uestrum aliquas sibi ecclesias uendicare præsumat, uel retinere taliter acquisitas: Nisi legitima [h] † fuerit præscriptione munitus, aut diœcesani episcopi habuerit postea cōsensum. [i] Cùm enim laici, non possint in alios

Q Verimoniam. Mutationes. Licet patroni mutentur successiōe uel alio modo, ecclesiæ status propter hoc mutari nō debet, cū in ipsorū dispositione ecclesia nō sit, sed potius episcoporū: hęc possunt illā extrahere de sua potestate. x. q. j. sit quidā. & c. nouerit. ar. contra. xvj. q. ulti. decernimus. & c. filijs. sed hic habent tātum potestatem defendēdi ecclesiā & denuntiare sacerdotis excessus episcopo: sed super rebus nullam habent potestatē. ꝰ. e. præterea.

[b] Mutentur. Simile. x. dist. lege. & ca. j. di. peruenit. j. & iij. quæstione vj. hoc quippe.

[c] Vicissitudines. Id est permutationes, ut puta si patroni haberēt plura iura patronatus, nō possunt illa permutare sine authoritate epi. Host.

C Vm laici. Sūmatū est. ꝰ. e. c. illud. Primo ponitur dictū. Secundo ratio ibi, Non enim. Abb.

Pœnitentiæ an sit locus post factum?

[d] Pœnitentia ducti. Et ita licitum est pœnitere, & cōtra factum suū uenire: [1] ut ꝰ. de ele. nosti. & ij. q. vj. c. ei qui. §. si quis libellos. xij. quæst. j. certe. ff. de mino. si minor. C qui bo. ced. pos. l. ij. ff. de mu. & ho. ut gradatim. §. sed & reprobari. ff. depos. l. prima. §. si uero deposuero. & ꝰ. de depo. bona fides. & ff. de actione emp. & uendi. si sterilis. §. ul. Arg. contra. ꝰ. de fil. presby. ueniens. ꝰ. de cleri. cōiu. diuersis fallacijs. & xvij. q. iiij. sunt qui opes. j. de despon. impu. de illis. j. & iij. q. iij. c. induciæ. §. offerat. Sol. non est locus pœnitētiæ, [2] nisi in casibus, puta si iusta causa subest. xij. q. j. certe. lxiij. dist. c. quia sancta. §. uerum. uel si aliquid inopinatū emergat. xxij. q. ij. ne quis arbitretur. & in omnibus delictis & maleficijs. arg. l. dist. ponderet. & ꝰ. de reb. eccl. alie. uel nō si quis presbyterorum. uel in ijs quæ fauore sui tātū, sunt introducta, quibus renūtiare potest. vij. q. j. quā periculosum. & in ijs quæ recepta sunt plene. ff. de iur. om. iud. si cōuenerit. Vin. & in casu isto: ut hic patet, & j. e. cum autem. & c. pastoralis.

[1] Venire.- quia nullū est lege prohibente.

[2] Hoc est enim puerile: & inconstantiæ ascribitur secūdum Hos. Ioan. An.

[e] Quæ nulla est. Sic. ꝰ. eod. illud. & ita prima electio quæ nulla est, non impedit secundam. ꝰ. de ele. bonæ memoriæ. & c. congregato. ꝰ. de ap. constitutis. Arg. contra. ꝰ. de elect. auditis. ubi colligitur, quod electio quæ nulla est, impediat secūdam. sed illud contra. ibi soluitur.

[f] Laicis. Nec etiam clericis patronis, licet ecclesiam ordinare. unde habes similē casum de clericis ei quod dicitur hic de laicis. j. e. c. ult. Ala.

C Vra pastoralis. Tria facit. Primo ponit dictum. Secundo exceptionē ibi, Nisi tertio rationem: ib, Cum enim. Abb.

iLaicorum. Laici enim ecclesias conferre non possunt. xvj. q. ul. si quis deinceps. & c. si quis episcopus. & c. si quis clericus per laicos. & infrà de priuileg. cum & plātare. nec debēt interesse electionibus, ut ibi habeant uocē ī ecclesia collegiata. ꝰ. de electio. massana. & c. sacro sancta.

Religiosi, an præscribere possit ecclesias sibi à laicis cōcessas.

[h] Legitima. Id est quadragenaria, q̄ sola currit cōtra ecclesiam. ut xvj. quæstiōe iij. c. placuit. uer. quas actiones. Sed obijcitur contra hoc. isti monachi uel clerici, qui præscripserunt has ecclesias, aut habuerunt bonam fidem, aut malam. Si dicas bonam hoc nō potuit esse, nisi quia ignorabant ius, sed ignorātia iuris nō prodest ad usucapiendū. [1] ff. de usuca. nunquam. & qui cōtra legum interdicta mercatur, nō præscribit. C. de agric. & censit. quē admodū. libro xj. & isti, contra interdicta canonū receperūt ecclesias. xvj. q. vij. si quis deinceps. si quis episcopus. si quis clericus per laicos. ꝰ. e. præterea & c. quod autem. & ca. illud. & ita præscribere non possunt. Si malam fidem habuerunt, nulla præscriptione iuuantur. ꝰ. de præscri. uigilanti. & c. quoniam omne. & xxxiiij. q. ij. si uirgo. Potest dici, quod hic toleratur huiusmodi præscriptio propter scandalum: quia ecclesiæ non poterāt reuocari sine scandalo. Quidam dicūt, quod eo ipso quod episcopo sciente, & non cōtradicente possederunt, intelligitur episcopus consentire. & quod sequitur aut diœcesani habuerint postea consensum, supplent expressum, & tunc non est necessaria præscriptio, cū habent consensum episcopi. Vel potest dici, quod illi qui ecclesias receperunt de manu laicorum, non possent præscribere, quia contra iura recipiūt: sed eorū successores præscribere possunt, qui hoc ignorant, & bonam fidem habent ex quo inueniunt ecclesiam in possessione: quia qui in locum alterius succedit, iustam habet ignorantiæ causam. ff. de reg. iuris. qui in alterius.

[1] Et quo ad hoc ęquiparamus usucapionē pscriptioni nostræ in utraq;. n. requirit bona fides, secūdum Vin. Ioā. And.

† Alias, longa.

[i] Consensum. Argu. quod ratihabitio retrotrahitur. xvj. quæstione j. cap. ult. argu. contra. ff. de reg. iur. l. penultima.

Glo. seq. ponit brocar. quod nemo plus iuris, &c. alleg. v. iura pro, & v. contra, & soluit.

Nisi

Transfert nemo plꝰ iuris, quā habeat.

a Niſi ius quod. Nemo enim poteſt plus iuris in aliū transferre, quam ipſe habeat. ff. de reg. iur. nemo. j. de do. poſt diuor. re. nuper. ff. de acq. re. do. traditio. s. e. quod aūt. in fi. liiij. di. abbati. arg. contra. ff. de acqui. re. do. nō eſt nouū. inſti. qui alie. non licet. §. econtra. C. de diſtra. pi. quādiu. & l. ſi ceſſante. ff. de uſufruct. quod noſtrū. ff. de acqui. poſ. interdum. Sol. primum uerū eſt: & iſta cōtraria ſpecialia ſunt, nec ēt iſtud ius quod habent, ſcilicet ius patronatus, poſſunt cōferre ſine authoritate epiſcopi, ut dixi. s. e. illud. & j. eo. nullus.

SI uero. Primo ponitur quæſtio. Secundo ſolutio: ibi, Fas. Tertio limitatio ibi, Ita. Abbas.

b Prorogatur. Vltra quatuor mēſes. s. eod. quoniam. & j. eod. cum propter.

c Repræſentetur. Sed quid ualet hæc repræſentatio, cum iam ſit inſtitutus, & ius habeat per hāc præſentationē? nullū ius acquirit huic, ſed præſentatur ut patronus p hoc ſit in quaſi poſſeſſione ſui iuris, poſtea uexetur de facto. 1 j. e. c. conſultationibus.

1 Ipſe patronꝰ, uel presbyter à patrono, ſcd̄m Ala. Ioan. And.

CVm ſeculum. Primo exordium decīſum. Secundo prohibitio: ibi, Prohibemus. Abbas.

Ius patronatꝰ. trāſfert multipliciter.

d Emptorum. Si ergo ius patronatus transfertur uēditione, cū uniuerſitate. & hoc uerū eſt, niſi ſpecialiter ſit exceptū. s. e. ex literis. & uenditio feudi facta intelligitur de uolūtate domini, aliter non ualeret, in cōſtitutione Friderichi de feudis. Transfertur etiam in ſucceſſione. 2 s. e. quōiam in quibuſdam. & c. j. & ij. & xvj. q. vij. filijs. & permutatione. xvj. q. ult. nemini regum. & alienatione uniuerſitatis, ut hic. & donatione cum conſenſu epiſcopi facta. s. e. quo autem. &c. illud. & j. e. nullus. Vnde uerſus: Iura patronatus, tranſire facit nouus hæres. Res permutata, donatio, uenditioq;.

2 Quod intelligas tā de ſuis, ſi inſtituātur hæredes uel alio modo ſuccedāt, quam de extraneis xvj. q. vij. cōſiderandū ubi de hoc. & c. ſi plures. q. dam tamē dicunt ad ſolos hæredes ſanguinis deferri. e. q. filijs. Ioā. And.

e Minuere. Et ita nihil plus iuris debēt iſti religioſi habere, quam illi à quibus ius habuerunt, & ſic epiſcopus ius ſuum integrum habebit: quia permutationem talē eccleſiæ ordinatio mutare non debet. s. eo. querimoniam. & s. eod. cura. ſimile. s. de dona. inter dilectos. s. de reli. do. quia monaſterium.

EX inſinuatione. Primo narrat factum. Secundo dat iudices: ibi, Mandamus. Abb.

niſi ius [a] quod habent transferre, huiuſmodi conceſſiones irritas penitus eſſe cenſemus.

Idem Lingonen. epiſcopo.

Si patroni eccleſiæ uacantis intra tēpus à iure cōceſſum non præſentant, epiſcopus ordinabit eccleſias.

CAP. XII.

SI uerò ordinatio alicuius eccleſiæ ad tuā inſtitutionem ſpectat, & pro controuerſia laicorū de iure patrōatus inter ſe diſceptantiū prorogat: [b] Fas tibi ſit appellatiōe remota, in eadē perſonā idoneam inſtituere: Ita quod repræſentetur [c] ab eo q ius euicerit patronatus.

Idem hoſpitalarijs.

Si ius patronatus eccleſiæ deuenit ad exēptos per hoc in nullo debet lædi ius epiſcopale.

CAP. XIII.

CVm ſecundum reliqueritis: & infrà. Prohibemus, ne cum ratione feudorum emptorū, [d] aliterve acquiſitorum, uel etiam alio modo ius [2] patronatus in eccleſijs parochialibus acquiſieritis, epiſcopo ius parochiale minuere [e] præſumatis.

Idem.

Sine conſenſu patroni non poteſt quis eccleſiam occupare.

CAP. XIIII.

EX inſinuatione O. clerici accepimus, quòd cū ei frater eius ius patronatus, quod in quibuſdam eccleſijs habebat liberaliter contuliſſet: [f] eas quidam, ſine ipſius aſſenſu occuparunt & detinent occupatas: & infra. Mandamus, quatenus ſi eſt ita, eorum detentores, ut eaſdem prædicto clerico reſtituāt, [g] per eum liberè & pacificè ordinandas, monitione præmiſſa compellas.

Idem Adonen. epiſcopo.

Non pōt patronus eccleſiam ſibi retinere, uel etiam alteri cōcedere propria authoritate.

CAP. XV.

COnſuluit nos: & infra. Cum ſanctuariū Dei iure hæreditario [h] teneri non poſsit: Nō decet aliquatenus ſuſtineri, ut clerici eccleſias à parentibus ſuis fundatas propria authoritate [i] detineant, aut laici filijs uel aliquibꝰ alijs concedant [k] eaſdē.

Idem.

Ius patronatus. per ſe uendi non poteſt.

CAP. XVI.

DE iure uerò patronatus: & infrà. Mandamus quatenus, ſi R. illud comparauit, (cum inconueniens ſit, uendi [l] ius patronatus

f Contuliſſet. Sic ergo uidetur, quod laicus ius patronatus poſsit donare priuato, etiam ſine conſenſu epiſcopi ſed ſupple, quod de conſenſu epiſcopi hoc fecit. Verius uidetur, quod hęc nō erat uera donatio: quia uterque iſtorum fratrū, erat uerus patronus inſolidum. s. e. c. j. & ff. de operis. li. ſi libertus. in fi. q̄a res eſt indiuiſibilis. arg. ff. ſi ſer. uēdi. loci corpus. §. ſi fundus. & ideo nihil dedit in ueritate, ſed cōceſſit fratri tantum liberā ordinationē eccleſiarū, ut ipſe ſolus poſſet præſentare. & eſt ſimile. ff. de ſeruitu. ſeruitutes. §. ſeruus.

g Reſtituant. Quia non habuerunt canonicū ingreſſum unde debent expelli. ſic. xvj. q. ultima decernimus.

COnſuluit. Primo ponit ratio. Secundo diſpoſitio: ibi, Non decet. Ab.

h Iure hæreditario. Succeſsio hæreditaria in eccleſia eſſe nō debet. viij. q. j. apoſtolica. s. de filijs presbyterorū. ex tranſmiſſa. & c. ad extirpandas.

i Authoritate. Secus ſi ad præſentationem parentum: quia ipſa ſe præſentare nō poſſet. j. e. per tuas. unde non uidetur hic prohiberi præſentatio filij 3 unde permitti intelligitur: ar. j. de ſpon. cum apud.

k Cōcedant. Authoritate propria. idem intellige de clericis. j. eo. tit. c. ult. ſed epiſcopo præſentare poteſt patronus filium, ut dictum eſt s. Quia ſuffragium patris ualet filio. ff. quod cuiuſq; uniuer. illud notandū. Sed ſi plures patroni, nunquid poſſunt unum de ſe præſentare? Credo quod ſic. 4 argum. s. de ele. cum in iure.

3 Filij … Panor. hic … roch. … trac. de iu re patr… uer. uel … s. eo. c… Archid… conus … oino. … x. q. ij.

4 Idem Vin. Go… & Hoſ… ſicut & … curiēs … num er… dant … rem. … tu. & c… da. ab … ubi ab… idē Gui Spe. … ad fi… And. … hic.

l DE iure. Vēdi. Per ſe tātum, ſed cū uniuerſitate, bene poteſt uēdi. s. e. cū ſeculū. & ēt obligari. s. e. ex

quod est spirituali annexum a)contractum illũ irritum b esse decernas.

Idem.

Patronus non potest sine episcopi uel papæ consensu etiam loco religioso conferre ecclesiæ decimas, uel aliud spirituale.

CAP. XVII.

NVllus laicus, decimas c aut ecclesiã d aut quicquid ecclesiastici e iuris est, sine concessione sui põtificis, monasterijs uel canonicis cõferat. f Et si quis eps improbitatis uł auaritiæ causa consentire noluerit, Roma. pontifi. † nuntietur: & quod offerendũ est, tũc eius licentia offeratur. g

Idem eidem.

Si quis episcopus in ecclesiam alterius diœcesis est patronus præsentatus ab eo debet admitti, si est idoneus.

CAP. XVIII.

SIgnificasti h & infra. Si episcopi post promotionem suam, præsentationes personarum ad ecclesias a patronis earũ pro ecclesijs sibi cõmissis adepti fuerint personæ i idoneæ quas ad eas uacantes præsentauerint, k sunt admittendæ.

Idẽ abbati sancti Alb.

Institutus ad præsentationẽ eius qui tunc ius patronatus ecclesiæ possidebat † remoueri non debet: licet illud ius ab eo postmodum euincatur: secus si non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus.

CAP. XIX.

COnsultationibus: & infra. Si aliquis clericus, ab ordinario iudice in ecclesia fuerit institutus ad præsentationẽ illius, qui eiusdem ecclesiæ credebatur l esse patronus, & postea ius patronatus alius euicerit in iudicio, institutus non debet ab ipsa propter hoc remoueri m si tempore præsentationis suæ ille qui eũ p̃sentauit, ius patronatus ecclesię possidebat, n cũ ex hoc ei q de iure debet habere, nullũ in posterũ p̃iudiciũ g̃netur. Si uero non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus, cum non esset: poterit ab eadem ec-

supra eodem. ex literis.

a Spirituali annexum. s̄. de iudi. quanto.

b Irritum. Ipso iure. quia spirituale uel spirituali annexum uendi non potest nec etiam redimi. j̄. de simo. querelam. ff. de contrah. emp. hanc legẽ. quia res sacra, non recipit æstimationẽ. ff. de re. di. sacra loca. in fi. si tamen res sacra ab ignorãte ematur, ad interesse agitur ex cõtractu. ff. de contrahẽ. emp. l. iiij. & insti. eo tit. §. ul. sed q̃s habebit ius aliud, nũquid ille q uendidit, perdet illud hoc ipso ꝙ uendidit? De hoc dixi. s̄. eodẽ. qa clerici.

c NVllus. Decimas. s̄. de ijs quæ fi. a præla. sine consen. capit. cum apostolica.

d Ecclesiam. s̄. eo. ꝙ autem in fine. Et expone ecclesiam, i. ius patronatus, ʒ quia donando ecclesia ꝙ suum est, donare uidetur de consensu episcopi, s. ius patronatus. s̄. de don. pastoralis.

e Ecclesiastici iuris. Scilicet spiritualis ʒ quia si esset temporale ius, ibi nullius authoritas requiritur, dũ tamẽ res sit donantis. Dicunt tamen quidam, sicut Vin. qđ ius patronatus potest laicus donare loco religioso, etiam sine authoritate episcopi. s̄. eo. illud. sed contra dixi ibi. Hodie opi. Vincen. est approbata per capi. j. eodem. titu. libro sexto.

f Conferat. Si tamen contulerit, & subsequatur postea cõsensus episcopi, bene ualet talis donatio. xvj. q. j. c. ulti. & j̄. eod. suggestum, s̄. eo. cura. pastoralis. & eo. quod autem. in fin.

g Offeratur. Nisi iusta causa subsit, quare episcopus hoc denegauit: quia tunc papa non concederet, nec episcopum compelleret ad dandam licentiam. argu. lxiij. di. literas. & lxxxv. dist. archidiaconum florentinum. in fi. Ber.

SIgnificasti. Legit̃ uarijs modis. Primo quod episcopus habebat ius præsentandi in alia diœcesi. Sed secundum aliam lecturam non refert, an sit patronus in alia uel in propria diœcesi. Tertio potest secundum aliam lecturam intelligi, quod non ius patronatus sed mera præsentatio fuit concessa episcopo. Abbas Siculus.

h Significasti. Casus literalis est talis. Quidam episcopus nomine ecclesiæ suæ obtinuit ius patronatus in aliqua capella diœcesis alterius: clericũ quem ipse præsentauit, ille ad quem spectat confirmatio, recipere tenetur etiam de alio episcopatu.

i Personæ. Vt supra. eod. illud. quod uidetur concordare opin. Vin.

k Præsentauerint. Episcopis uel alijs inferioribus prælatis, in quorũ parochijs ecclesiæ sitæ sunt, & clericum cuiuscunque diœcesis possunt p̃sentare: ut decimasexta quæst. quinta, si quis episcoporum. & sic intelligit Hugo. illud capitulũ, & est priuilegium episcopi: ut dicit, sed litera illud non dicit expresse, sed dicit ordinet quos desiderat clericos ibi ponere. & sic est contra illud lxxj. distinctione. hortamur. & capitu. clericos. & supra, de cleri. peregri. cap. ultimo.

COnsultationibus. Duo sũt partes. Secunda ibi, Si uero. Abbas Siculus.

l Credebatur. Et erat in quasi possessione iuris patronatus: quia tunc tenet præsentatio, etiam si in ueritate nõ sit patronus, s̄. de ele. querelã. & s̄. de cau. pos. & proprie. cũ olim. & hic. Itẽ est hic ar. ꝙ plus ualet ꝙ est in opinione, quam ꝙ est in ueritate. j. q. j. si q̃s a simoniacis. iij. q. vij. c. infames. §. tria. & §. uerum. j̄. qui fil. sint legi. cũ inter. & caper tuas & de biga. nuper. in fi. argu. cõtra. xxix. q. ij. §. si quis. & viij. distin. ueritate. Et ita sola possessione acquiritur titulus, 3 licet ille dominus non sit, qui præsentat, sed hoc facit bona fides.

m Remoueri. Quia quod legitime factũ est, non debet irritari licet ad eum casum deueniat, a quo incipere non potuit. lv. dist. præcepta. ff. de iti. act. priua. l. ij. & ff. de postu. l. j. §. casum. xxxij. quæstione septima, neq; furiosus 4 Quod rite & secundum leges factum est. ex alio euentu resuscitari non debet. C. de admi. tu. sancimus. Et quod legitime factum est, pœnam non meretur. C. de adult. l. Grachus.

n Possidebat. Bona fide, ut dixi, & non ui. argu. C. de præscriptio. xxx. uel xl. an. si quis emptionis. §. sed hoc. & xvj. q. iij. licet in regulis. Sed nunquid ille qui est in quasi possessione præsentandi, si ei moueatur quęstio proprietatis, poterit interim præsentare ante sententiam? Dic de hoc ut dixi. s̄. eod. titu. ex literis. propter hoc tamen, nullum fit præiudicium uero patrono in posterum: ut hic dicit. Ber.

ʒ Quod nõ placet quia licet ecclesiam dare non possit: ius tñ patronat⁹ dare põt. s̄. eo. c. illud. secundum Hostien.

† Vel archiepo. Phi. Dec. c. auaritię in fin. de p̃bẽ. & in regno frãciæ pp cõci. basi. & cõcordata non põt adiri nisi superior immediatus & adhuc ĩ istis non adit̃ quia aut patronus est laicus & nõ cogit̃ ullo casu aut est ecclesiasticus, & in permutatione sp̃nit, s; ubi alias de p petuo p̃iudicio uocãdus est corã superiore immediato authoritate ordinaria.

ʒ Vnde dicebat Ho. ꝙ debebat intelligi de ecclesiastico mero & puro. & sic nõ includit ius patronatus, qa de annexo non prohibet. Ioã. And.

† Alexã. cõs. lxxv. col. vj. li. iiij. Guido papæ. cõsi. xcij. Roc. Cur. de iur̃ patron: uer. cõpetens alicui col. iij. & illđ de bona fi de limitãt Geminiã. Phi. Frãc. c. cũ qui. col. j. de p̃ben. in vj.

3 Cõcor. l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcẽ. not. Bart. in l. Celsus. ff. de usuca. Factũ legitime non est iterandum.

4 Et j̄. đ reg. iur. factũ legitime. li. vj. Ioã. And.

Remo-

a Remoueri. Quia non præsentatus a patrono. xvj. qō.vij.decernimus. & sic credulitas sine possessione non ualet, uel non prodest.

b SVggestum. Prius factam. Similem causam habes. s̄. de ijs quæ fi. a præla. c. continebatur.

die tamen non imponitur pœna prædictorum canonum: sed statur ei ꝙ hic dicitur. Et si quis consentiat electioni de se factę per abusum laicorum, intelligibilis sit, nec potest promoueri sine dispensatione. supra de elect. quisquis.

clesia remoueri. a

Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

Valet secunda confessio ecclesiæ facta alteri ecclesiæ per episcopum & patronum: non obstante priori facta per patronum solum. CAP. XX.

SVggestum est, quòd cum ecclesiæ quædā de assensu domini fundi authoritate Eboracē. archiepiscopi ecclesiæ beati Petri Eboraceñ. concessæ & assignatæ sint in præbendam, canonici de Nouoburgo concessionē illam irritare nituntur occasione donationis, quam sibi asserunt prius b factā. Vnde licet in donationibus ecclesiarum, requirendus sit & expectandus patronorum consensus: quia tamen ecclesiæ nisi authoritas c interuenerit pontificalis canonice concedi non possunt: Significamus, quod prior cōcessio si cū assensu patroni, & authoritate diœcesani episcopi facta est, aut eius assensus fuerit postea subsecutus, d posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet præferri, quāuis posterius e facta, quæ consensu domini fundi, & episcopi authoritate fulcitur. f

Idem archiepiscopis & ep̄is p Angliā cōstitutis.

Ab officio et beneficio remouetur, qui monitus nō dimittit ecclesiam sine consensu episcopi sibi concessam. hoc dicit.

CAP. XXI.

RElatum est nobis, quòd nōnulli occasione laicæ recognitionis g non requisita episcopi audientia beneficia ecclesiastica sibi præsumunt in parochijs uestris uendicare. h Quoniam igitur huiusmodi personæ non intrant per ostiū, i sed aliunde cōscendūt, k ac per hoc indigni l sunt pastoris nomine, uel prærogatiua gaudere: Mandamus quatenus eos si cō moniti prædicta minime resignauerint (nisi episcopali concessione muniti fuerint) ab officio reddatis & bn̄ficio alienos: & j.

Laici spoliantes ecclesiam, excommunicantur. h. d.

Ad hoc, quoniam quidā laici ecclesias possessionibus spoliant: ut sic uiros ecclesiasticos faciant corā seculari m iudice litigare, uobis iniungimus, ut id publice sub interminatione curetis anathematis prohibere. Si quis autem prohibitionis uestræ cōtemptor extiterit: eum excōicationi subdatis. n

Idem.

Si quæstio iuris patronatus intra sex menses non terminatur, a tempore uacationis, libere potest episcopus sine præsentatione ibidē instituere rectorē h.d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis, nam in laicis sufficiunt iiij. menses.

c Authoritas. Episcopalis. s̄. e. ꝙ autem. & cap. illud. & c. nullus. & s̄. de dona. consultationib⁹. & s̄. e. cura. & hic, & c. præterea. & c. significātib⁹.

Gloss. seq. argu. alle. quatuor iura.

d Subsecutus. Argum. ꝙ ab initio erat inualidum per subsequentem consensum confirmat & fit ualidū. s̄. eo. cura. & xvj. qō. j. c. ulti. simile. s̄. de ijs quæ fi. a pręla. sine cōsensu. c. cū nos. & s̄. de do. pastoralis. & s̄. eo. cura.

e Posterius. Arg. ꝙ literæ quæ possent elidi per exceptionem, non præstant impedimentum secundis, quā uis de primis non faciāt mētionē. s̄. de cōfir. uti. bonæ.

f Fulcitur. Argu. ꝙ ubi plura faciūt pro aliquo, quam cōtra, obtinere debet. ar. xiij. di. duo mala. & c. nerui. C. de iuris & fa. igno. l. j. & s̄. de re iudi. causam quæ. ubi sunt ar. de hoc. Argu. contra. xxij. q. j. mouet te. uer. sed sciendum.

g RElatū. Recognitiōis id est concessiōis in iure factæ donationis, uel concessionis prius factæ de re quacunque. quod melius est. & est uulgare Anglicorum. Ala.

h Vendicare. Id est, retinere.

i Per ostium. vij. qō. j. non furem. & xxiij. quæstio. iiij. tres personas. & j. quæstione prima, ordinationes.

k Aliunde conscendunt. Et sic fures sunt. supra, de elec. dudum.

l Indigni sunt. In tantum, quod deponi debent, & excommunicationi subijciendi sunt. xvj. quæst. vij. si quis deinceps. si quis episcopus. si quis clericus. ho-

m Coram seculari iudice. secūdum illam regulam, Actor forum rei sequatur. s̄. de foro compe. cum sit generale. xj. qō. j. experientiæ. 1 Sed nōne committunt isti sacrilegiū, qui taliter spoliant ecclesias? ergo sunt per ecclesiam iudicandi. ut probat. s̄. de fo. cōpet. conquęstus. & ar. xij. q. ij. nulli liceat prædia. & homicidiæ dicuntur. xij. qō. ij. quæ abstulerit. Est ergo uerum, ꝙ isti malefactores, sub ecclesiastico iudice sunt conueniendi: & fauore ecclesiæ est ad hoc itroductū. s̄. de fo. cōp. cū sit gn̄ale. & secundum illam regulam, non consequeretur intentionem suam. Sed pone, quod ecclesia agat contra eos coram iudice seculari. & ipsi laici uolunt recōuenire ecclesiam: quia forte hæc erat intentio ipsorum, nunquid sunt audiendi. Dicas ꝙ nō. ff. de iud. l. ij. §. sed si agāt. 2 & alia etiam rōne. quia quæstio spoliatiōis priuilegiata est, ut eam intētans recōueniri nō possit, nisi de alia spoliatiōe. s̄. de ordi. cog. super spoliatione. & s̄. de iudi. significauerūt.

Gloss. seq. notat & remittit.

n Excommunicationi subdatis. Hic patet, quod si quis prohibeat sub pœna anathematis siue excommunicationis, licet quis contra faciat, non est excommunicatus, sed debet excommunicari. secus uidetur, 3 si dicatur sub interminatione anathematis. j. de eo q̄ fur. or. rece. c. j. Vel si dicatur, sub excommunicationis interpositione, quia qui cōtra facit excōmunicatus est lxiij. dist. salon

1 Cōcor. l. itē i criminali. C. de iurisd. om. iud. l. fin. C. ubi in rem ac. exer. deb.

2 Vide de foro cōp. c. fi. in fi. ulti. glo. Ioā. And.

3 Aliud cit, & ei hoc cōm hunc ter. secundū Ho. Pe. & Abb. Ioā. And.

y Lata. ỹmo ferenda. Pan.

salonitanæ. & s. de loca. & conduc. c. j. quia per illa uerba innuitur, quod excommunicationis sentētia lata i sit. Dic de hoc ut dicitur j. de fimo. sicut el. ij.

a Eam te. Sex menses. contra. s. c. quoniā. & j. eod. cum propter. ubi dantur tantum quatuor menses. xvj. q. vij. si plures. & c. considerandum. & s. eod. quæcunque. Solu. cum est contentio de electione inter patronos, & tunc obtinet quod dicitur s. eod. quoniam. j. responso. Si autem ecclesia ordinari non posit, sine nimio scandalo patronorum, tunc satis posset dici, quod episcopus tollat reliquias, & claudat ostia. & sic possumus tenere decreta prædicta, si plures. & considerandum, quia propter magnum scandalum, ea quæ sine peccato mortali possunt omitti, quandoque omittimus. infra de no. oper. nunt. cum ex iniuncto. alias propter modicum scandalum, non dimittat episcopus ecclesiam ordinare ut dicitur in cap. quoniam. Tamen consueuit dici, quòd nō statur hodie illis decre. sed illi decreta. quoniam. ubi dicitur de sex mensibus. Si uero est contentio inter aliquos de iure patronatus tunc episcopus expectet usque ad sex menses, & tunc authoritate sua ordinet ecclesiam, si intra sex menses postquā uacauerit, illa quæstio diffinita non fuerit, ut hic dicit, saluo iure illius, qui postea euicerit ius patronatus in posterum. s. eo. si uero. & c. consultationibus. & j. eod. cum propter. Sed si non uult tantum expectare, post quatuor menses, ordinet ecclesiam. s. eo. quoniam. & j. eo. cum propter. quibus standum est, ut dicit Lau. quia licet illa decre. quoniā. præcessit istam: Inn. tamē. concor. cum illa decr. quoniam quæ est Latera. conci. Quidam 2 tamen ita dicebant, quod hic computantur sex mēses a tempore uacationis, & ita concor. conci. Latera. s. de conces. præben. nulla, & illa quoniam. & ca. cum propter. intelliguntur a tempore motæ litis: q satis potest concedi. & hoc satis innuitur per literam illarum decr. in quibus dicitur, si quæstio emerserit. & hic dicitur postq̃ uacauerit. tamen episcopus potest facere, quod istorū magis placet. Si uero contentio sit inter episcopum & patronū, puta episcopus dicit præsentatū indignum, patronus idoneum, tunc episcopus ponet œconomū ibi pro fructibus conseruandis quousque fuerit expeditum. s. de offi. ordi. cum uos. Credo potius standum ei quod dicit Lau. si episcopus uoluerit. quod dicitur tēpore motæ litis, non habet rationem: quia sic posset uacare ecclesia, quasi per octo menses. & decre. illa præcessit tempore illam. quoniam. s. eod. licet hæc sit posterior in titulo: quia ambæ sunt eiusdē authoris. 3 Bernardus.

2 Pet. Hiss. et Abb. ad de & notitiæ ī loco bñficij p cle. unicā. in fi. de cō ces. preb. no. in con sue. Paris. §. xxxvij. glo. x. nu. 20. & in tract. reg. Cācel. ṙg. xviij. de ī- fir. resig.

3 Facit q̃ no. de off. Archid. ad hoc. Ioā. And.

CAP. XXII.

Eam te decet: & j. Illas autem ecclesias, de quarū patronatu cōtrouersia fuerit, si intra sex menses a postquā uacauerint, nō fuerit controuersia terminata: licitū tibi sit, de persona idonea ordinare.

Lucius tertius.

Patronus, ius patronatus propria authoritate alienare nō potest, nec ab ecclesia aliquid tēporale exigere, nisi tēpore fundationis a diœcesano illud fuerit sibi reseruatum.

CAP. XXIII.

Præterea quoniā aduocati, b ecclesiarū, ius aduocationis, c donationis, uel emptionis d titulo, alijsq; pro sua uolūtate cōtractib. in alios trāsferre p̄sumunt, fodrum e albergarias, f regiū, g & similia, tāquam à proprijs rusticis ab ecclesijs extorquentes: Præsenti decreto statuimus, eos siue aduocati, siue patroni, uel uice dñi, siue custodes, uel guardias habētes, seu quocunq; alio noīe cēseantur, a grauaminib. ecclesiarum cessare, nihilq; in ipsis præter antiquos & moderatos reditus a locorū episcopis institutos h exigere: aut si aliud exegerint, excommunicationi subdantur. Contractus quoq; huiusmodi, i quos fecerunt uel facient in futurum, uim aliquam decernimus non habere.

Idem Noruiceñ. epo.

In plurib. successiuè præsentatis à patrono laico, episcopo datur gratificatio: sed in præsentatis à persona ecclesiastica, potior est primò præsentatus. h. d. specialiter, et est unum de principalioribus c. tituli.

CAP. XXIIII.

Cum autem aduocatus clericum idoneū episcopo præsentauerit, & postulauerit postmodum eo non refutato alium k æquè idoneū in eadem ecclesia admitti: quis eorum alteri præfe-

Præterea. Primo ponit duplex factum reprehensibile, Secundo contra secundū statuit, & pœnam imponit. Tertio contra primum decernit. Secunda ibi, Præsenti. Tertia ibi contractus. Abb. Siculus.

b Aduocati. Id est patroni.

c Ius aduocationis, id est ius patronatus, uel potius ius aduocationis. nam alij dicuntur patroni, & alij aduocati 4 ut j. eod. ca. patet.

d Emptionis. Qualiter ius patronatus transferatur uenditione, seu alijs modis, dictum est. s. c. cum seculum.

e Fodrum. Fodrum est collecta, quam imponebant isti patroni ecclesijs, & est uulgare Lombardorum.

f Albergarias. Id est pactiones, quæ debentur pro comestionibus.

g Regium. Quod regi debetur, siue tributum regi debitū. xj. q. j. si tributum. & xxiiij. q. viij. conuenior.

h Institutos. Statui ergo possunt reditus patrono uice tributi, siue pensionis: ut hic patet, & xxix. qō. ult. tributū. & ar. xviij. q. ij. eleutherius. & hoc ante consecrationem ecclesiæ, & non post 5 arg. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. & xvj. q. ulti. filijs possunt etiam statui uice beneficij, & ante & post. xvj. q. vj. illud. & q. j. possessiones. & qō. iij. clerici. & ca. si episcopus. amplius uero habere non debent, quam reperiatur in iure permissum. j. de pœ. in quibusdam. quod si præsumpserint, puniantur, ut hic dicitur, & in cap. in quibusdam. & supra. de sta. mo in singulis. in fi.

i Huiusmodi. De quibus præmissum est, s. donationis, uenditionis, & alijs. & sic patet, quod ius patronatus uendi non potest. s. eo. quia clerici. & c. de iure. uel donari sine consensu episcopi. s. eod. nullus. argu. contra supra eo. illud. ibi soluitur.

Cum autem. Laicus patronus, uno præsentato potest 6 alium præsentare: secus in patrono clerico. Et secunda pars ibi, Verum. Abb.

k Alium. Dando secundum, uidetur recedere, 7 a priori: sicut ille qui plures constituit procuratores, diuersis temporibus. ff. de procu. si quis cum procuratorio. §. ult. & s de procu. non iniuste.

4 Ad hoc j. de elec. gñali. lib. 6. Io. An. Fodrum. Albergaria. Regium.

5 Vide q dicā d tradēre dotē pri⁹ oblatā: de ele. gñali. lib. vj. sup gl. fundās. Io an. And.

6 Pōt. limita ut p Gem. phi. Franc. c. j. co. j. ut li. pen. in vj. Fran. Rip. ī rub. s. de iud. nu. 68

7 Recedere. imo q a accumulat Pā. limita, nisi patron⁹ ex iusta ca pura, q a r integra, id est ante institutionē p̄sentatus morit uel fuit īhabilis quouis modo uel uenit ad notitiā q d erat malæ uitę uel alias indign⁹. item generaliter ex omni cā ex qua patronus ecclesiastic⁹ possit uariar.

[a] Iudicio episcopi. Et sic locus est gratificationi. ff. loca. in naue. in fi. s. de offic. deleg. de causis. arg. xxvj. q. vij. tempora. ff. de relig. l. ult. ff. qui satisd. cogan. de die. Sed contra est. j. eo. c. in fi. C. de dila. quoniam plerunque. ff. de fideicom. liber. generaliter. §. quid ergo. Solut. cũ dubitatur quis potior sit in iure, locus est gratificationi. [1] uel cũ aliquis non potest subuenire utrique. ff. ad Syllani. si quis in graui. §. si cum oẽs.

[1] Vt dre scri. c. pe. lib. vj. Io. And.

ratur iudicio [a] episcopi credimus relinquendum, si laicus fuerit, cui ius cõpetit præsentandi. Verum si collegiũ uel eccl'iastica pſona [b] pſentationẽ hẽret: qui prior est tẽpore, [c] iure potior esse uidet.

Clemens tertius.

Ex constructione ecclesiæ facta de consensu epi, acquiritur ius patronatus, hoc primo. Patronus non eligit prælatum in conuentuali ecclesia, sed in capella sic. hoc secũdo. Patrono debetur processionis honor, et alimentatur ab ecclesia, si uergat ad inopiã. hoc tertio. Et iste textus est de principalioribus.

CAP. XXV.

NObis fuit: & infra. Inquisitioni t. tale

[b] Persona. Quia clerici patroni pinguiꝰ ius habẽt, quam laici. argumẽtum xvj. quæ. v. si quis episcoporum uel quia clerici uariare non debent: in pœnam eorum hoc statutũ est. Ala.

[c] Tempore. Sic infra eo. pastoralis. & ita habes hic, ꝙ qui prior est tempore, potior est iure. s. de maior. & obed. ca. j. ubi de hoc.

NObis. Tria sunt dicta. Secundum ibi, Cæterum. Tertium ibi. Pro fundatione. Abbas Siculus.

[d] Diœcesani. Alias non potest. de consecra. dist. j. nemo & in auth. de mona. §. illud. colla. j.

[e] Construxit. Et ita ex constructione acquiritur ius patronatus. xvj. q. vij. Frigentius. & ca. piæ mentis. & cap. filijs.

[f] In conuentuali. Conuentualis dicitur, ex quo duo uel tres in collegio sunt. s. de elec. c. j. Sed uidetur, ꝙ tres ad minus debeant esse. s. de uerbo. sign. Neratius. tamen in uno retinetur ius collegij. [2] ff. quod cuiusque uniuer. sicut. §. ult. Quidam dicunt contrarium.

[g] Honestius. Imo necesse est, quod requiratur, ut uidetur s. de ele. cum terra. & melius eo. tit. sacrosanct. quia posset excipere contra ipsum, si non esset idoneus. etiam post confirmationem, si male uersatur tenetur denuntiare episcopo. xvj. q. vij. filijs. & ar. opti. xviij. q. ij. abbatem.

[h] De sua iurisdictione. Non uidetur, quod istud, stare possit: quia si intelligas hoc generaliter de quocunq; patrono, obstat manifestum contrarium. s de elec. Sacrosancta. & c. massana. ubi habes quod ius eligendi non cadit in laicum in collegiata ecclesia. nec ualet aliqua cõsuetudo, ut laicus intersit cũ clericis in electione plati, & hic uidetur permitti. qualiter ergo rñdebimus contrarijs? Potest dici secũdum quod notauit hic Tan. quod hoc intelligi debet cum ecclesiastica persona ius obtinet patronatus: puta abbas uel alia ecclesiastica persona: quia huiusmodi personæ bene possunt interesse electioni faciendæ cum clericis, ex quo consueuerunt ibi interesse electioni faciẽdæ, uel quia in fundatione reseruauerunt sibi istud ius de cõsensu episcopi, & sic de iurisdictione sua interesse possunt. ar. xvij. q ij. eleutherius. & sic nõ contradicitur ut no. in c. sacrosanctã. uel potes hoc intelligere generaliter, etiam de laico. Vel expone de sua iurisdictione sibi specialiter concessa, in ipsa fundatione, quam concessionem ostendere debet argu. c. di. contra morẽ. & ab eo

[2] De hoc s. de postu. c. ij. & lxv. dist. si forte. Dixit hic vicen. ꝙ pluralitas facit collegiũ cũ ad hoc sint instituti, ut corpus faciãt, & remittit ad not. p eũ. de elec. sacrosãcta. Io. an. Patronus an possit interesse electioni, in ecclesia collegiata?

[3] Idẽ Ho. Nec obst. in auth. de eccl. ti. §. si quis ædificationẽ. coll. ix. qa ci non est stãdũ in ta lib. x. di. c. j. secundũ eñ. pór & aliter intelligi, ut

qui hoc concedere potuit. s. a domino pa. quia episcopus non posset hoc concedere: sicut credo. [1] arg. prædictæ decr. eleutherius. & hoc bene probatur xvj. q. i. hinc etiam. ubi datum fuit tale priuilegiũ, quod rex simul cum monachis eligãt abbatẽ. aliter uero patronus in electione esse non debet: & sic utroque modo cessant prædicta contraria. consuetudo enim hic non prodest.

damus responsum, quòd si quis ecclesiam cum assẽsu diœcesani [d] episcopi, cõstruxit, [e] ex eo ius patronatus acquirit. Cæterùm in conuentuali [f] ecclesia, † nõ electioni prælati faciendæ, sed iam factæ honestius [g] patroni postulatur assensus, nisi aliter de sua [h] iurisdictione obtineat, ut ptes suas interponere debeat electioni tractandæ: Secus tamẽ est in capella, [i] in qua unus presbyter a patrono eligitur, & pro institutione habenda loci episcopo præsentat. Pro fundatione quoque ecclesiæ honor processionis fundatori seruatur: & si ad

[i] In capella. Sed nunquid inuito patrono posset fieri hæc capella collegiata ecclesia, [4] cum sic amitteret præsentationem? Non uidetur. argumẽ. ad hoc ff. si serui uendi. is cuius familia. in fin. & ff. de usu & hab. l. ulti. & x. q. j. capi. j. argu. contra. x. q. j. cap. decretum. ubi ordinatio ecclesię pertinet ad episcopum & c. nouerint. & ff. de usu. & hab. l. ultima. in fin. Satis posset cõcedi, quod posset in fauorem ecclesiæ, & sic punietur patronus sine culpa, sed non sine causa. s. ut lite non contest. quoniam. §. si uero. in fin. & xxij. distinct. renouantes in alijs omnibus remanet patronus præterquam in electione prælati. in ipsa enim fundatione hoc euenire posse patronus prospicere debuit, & sibi cauere per superiorem. ff. loc. si quis domũ. §. j & xxiij. distinct. in nomine domini. & s. de elect. licet. Sed his non obstantibus, uidetur quod inuito patrono capella in præiudicium patroni nõ possit fieri collegiata ecclesia, ut uidetur bene probari xvj. quæst. vij. monasterium. & capi. seq. ubi dicitur expresse, quod episcopus non potest auferre ecclesiam a dispositione patroni, & ita eo inuito collegiata fieri non potest: sicut eo inuito non potest ei auferri directe ius præsentãdi. xvj. q. vij. decernimus. & j. eod. titu. cum dilectus. ubi de hoc. ergo nec indirecte. & ubi aliquid ei una uia ꝓhibetur, alia uia non conceditur. s. de procu. c. tuæ. cũ suis concor. ibi positis. Item & alia ratione non debet fieri collegiata, inuito patrono. Cum enim ecclesia teneatur prouidere patrono, si ad inopiã uergat: si hoc fieret, non posset sibi postea prouidere sicut prius poterat, ergo sua interest, ne fiat collegiata: ꝙ probatur xvj. quæstio. vij. quicunque. directe ergo non potest priuari iure præsentandi ut dictum est, ergo nec indirecte faciendo ecclesiam collegiatam. Hoc credo uerum, & æquum, & honestum, ut per hoc laici inuitentur ad constructionem ecclesiarum: sicut per contrarium a prouisione ecclesiarum reuocarentur, & ita patrono inuito, capella non potest fieri collegiata: sicut dominus rei non potest usum rei immutare etiam in melius, inuito usufructuario, ut dicit. l. prædicta. ff. de usu & habi. l. ult. in fin. Sed dato secundum dictum aliquus, quod capella possit fieri collegiata ecclesia inuito patrono, non perdit propterea ius præsentandi rectorem. Si uero consentiat ut possit fieri collegiata sine protestatione iuris sui, in eo casu dicerem electionem rectoris ad collegium tantum pertine-

dixi secũdũ cũ super. tractãdæ. Io. an.

[2] Capella inuito prono, nõ pt fieri collegiata.

† Atqui nõ solum tpe Caroli magni, sed ẽt dudũ añ & post Reges & dñi locorũ laici suo et pleno iure cõferebãt Abbatias, ut testantur Greg. Turo. Annoni. benedicti Paulus diaconus: deide cœpit electio esse monachorũ & domini loci. tex. ca. Abbatẽ. xviij. q. ij. primus autẽ Greg. vij. seditionib. attrito iperio hoc iꝰ extorsit. c. si quis deinceps. xvj. q. vij. & ob id ab Henri. 4. Rom. pulsus exul obijt. late not. post tract. reg. Cancella.

[4] Ad hoc j. de excess. præla. dilecta. & hoc tenet hic Vinc. allc. j. e. postulasti. & idẽ H. s. e. suggestum. & facit qđ post Inn. ibi no. & s. e. c. super uersi. conuentionali. post prin. Ioã. And.

tinere.& hoc etiā tēpore fundationis fieri potuit. argu.s̃.eo.ꝑterea.ij.& xviij.q.2. Eleutherius. utroq; tamē casu remanet patronus quantū ad alia, & hoc ca. & alia iura quæ dicunt, qđ in ecclesia collegiata patronus in electione esse nō debet, intelligitur de illis ecclesijs quæ ab initio de uoluntate patroni factæ sunt collegiatæ. Ber.

a Modeste. habito respectu ad facultates ecclesiæ, & ad quantitatem personæ. x.q.iij. c.ulti. & ff. de usufruc. sed & si qd. §.j. unde versus. Patrono debetur honor, onus, utilitasq;. Præsens ut præsit, defendat, alatur egenus.

b Canonibus. xvi. quæstione vij. quicunque.

Per nostras. alias per tuas. Consultatio ponitur & responsio. Secunda pars ibi, Cum igitur. Abb.

c Ingerere. hoc ipso tanquam ambitiosus debet repelli. viij.q.j. in scripturis. & j.q.vj. sicut is. qui: si. C. de episcopis & cleri. si quenquā. & ff. de procurato. quæ omnia. 1 quia nō ambitione, sed labore unūquenque ad honorē conueniti peruenire. C. de re milit. l. contra publicam. libro xij. & lxj. di. miramur. ad fin. argu. contra. supra, de elect. cum in iure.

d Præsentare. quia differentia debet esse inter præsentatū & præsentantem, dantem & recipientem. s̃. de institu. cū ad nostram. & inter baptizatum & baptizantem. infra, de baptis. & eius ef. debitum. & ff. de tuto. & curato. dat. ab his. prætor. & ff. de offi. prætor. leg. vltima. 2 & hæc est ratio, quare persona electa, non videatur computanda inter eligentes, ut augeat numerum eligentium: quia a seipso oriri non debet. 3 xxiiij. quæstione pri-

† Alias, per tuas.

1 Vide de ꝓcur. mādato. in fi. ij. gl. Ioā. And.

2 Est em̄ nā correlatiuorū quod unū nō sit reliquū. ff. de præscrip. ver. l.j. in princ. Io. And.

3 Debet. Io. An. ad Spe. de instrumēto. edit. §. nunc aliqua. Alb. j. par. sta. q. clxxiiij & ij. stat. qō. xxxv. Calderi. cōs. xxxj. de testa. Roc. cur. de iure patro. versi. ius limita si electio fiat palā, & se cocligit. Pan. c. cū in iure. de ele. & hic. Ad de Anch. cōs. lxxxiiij. Phil. Deci. c. i. nume. 9. de elect.

inopiā vergat, ab ecclesia illi modestè a succurritur, sicut in sacris est canonibus b institutum.

Innocent. iij. Rothomagen. archiepiscopo.

Patronus ecclesiæ vacantis, quanquam sit clericus ad eam se præsentare non potest.

CAP. XXVI.

PEr nostras † postulasti literas edoceri, vtrum clericus ad vacantem ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus, seipsum (si est idoneus) valeat præsentare? Cum igitur nullus se ingerere c debeat ecclesiasticæ prælationis officijs. Respondemus ꝙ nullus se potest ad personatum alicuius ecclesiæ præsentare, d quātuncunque idoneus sit, & quibuscunque studijs & meritis adiuuetur.

Idem Conuentren. epo.

Si quæstio iurispatronatus inter patronos non diffinitur intra quatuor menses, episcopus ordinabit ecclesiam sine præiudicio eorundem.

CAP. XXVII.

CVm propter laicorū discordias: & infrà. F. t. mādamus quatenus, si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & ab eo cui competit, intra quatuor e menses, nō fuerit diffinitum, extunc ecclesiam ipsam, de persona non differas idonea ordinare: Ita quòd illi ex hoc non debeat in posterum præiudicium generari, qui ius euicerit patronatus.

Idem archid. & Cancellario Altisiodoreñ.

ma. didicimus. & intus ortus occidit. prima quæstione prima. quibusdam.

CVm propter. Diuiditur: quia primo dictum ponit. Secundo protestationem subdit: ibi, Ita quod. Abbas Siculus.

Legatus de latere, ecclesiā cuius alia ecclesia est patrona, collationi suæ reseruare potest, licet non uacet, et cōferre cum vacat. hoc primò. Ex duobus præsentatis a patrono laico, potest superior instituere secundum. hoc secundò. Et sic quo ad intellectū, iste textus habet duo dicta diuersa: licet quo ad literam ambo commisceantur.

CAP. XXVIII.

CVm dilectus filius: & infrà. Cum Hosti. eṗs tunc sed. ap. leg. archidiacono Carnotē. mādauerat, ut ecclesiam quā in archid. suo primò vacare cōtingeret, donationi suę seruaret, inhibens ne alicui cōferret eandē, de qua G. clerico disposuerat prouidere: & ecclesia de Berouilla ibi uacasset, idē archidia. contra mandatū eiusdem legati ad ipsam G. subdiaco. præsentauit: f cuius facto ab eodem legato cassato ipse præfato G. concessit ecclesiā g sic vacantem: & ĩ. Vacante verò quadā præbenda in ecclesia sancti Martini Carnotensis diœcesi. episcopus dictā ecclesiā ad præsentationem archidiaco. H. clerico, præbendam uerò præfato G. assignare curauit. vnde ipse H. supplicabat eandem sibi ecclesiam confirmari, utpote quam ad præsentationem archidiaco. ueri patroni se dicebat adeptum: & infrà. Nos igitur attendentes, quòd & si præfatus archidiaconus memoratum G. tanquam laicus h † ad illam ecclesiam præsentasset:

e Quatuor supra eo. quoniam. argu. cōtra. s̃. eo. eam te. ibi soluitur. Quod dicitur hic, intellige per id quod dicitur supra eod. quoniam. & capitul. eam te.

CVm dilectus. Diuiditur. Nā primo ponitur petitio. Secundo diffinitio: ibi, Nos igitur. Abb.

f Præsentauit. Episcopo diœcesano, sed non fuit admissus: ut infra sequitur.

g Ecclesiam. de Berouilla. s. in qua legatus instituerat prædictum G. sed diœcesanus episcopus, fecit ibi quandam commutationem de cōsensu partium. præbenda illa quæ uacabat in ecclesia sancti Martini Carnoteñ. debebat assignari H. clerico. unde G. renuntiauit illi ecclesiæ de Berouilla, quam habuit a legato, & episcopus ei contulit illam præbendam in ecclesia sancti Martini, quā debuit habere H. & illam ecclesiam de Berouilla sic uacantem ad præsentationem prædicti archidiaconi cōtulit H. clerico. unde orta fuit contentio inter istum H. & prædictum G. quem primo præsentauit archidiaconus contra mandatum legati.

h Laicus. ratione patrimonii. & pa. argumētatur duobus modis, & utroque modo dicit̃ ille ad incōueniēs. Primo sic. si præsentat eum tanquā laicus, melior est cōditio possidētis. s̃. eo. ꝙ aūt. j. rñ. Si tanq̃ clericus ergo præsentatio nō tenuit: quia erat ĩterdicta ꝑlega

† Infero ꝙ cleric⁹ in primonialibus, cēsetur ut laicus. notat Alb. đ Rosa. in l. fi. C. si cōtra ius uel util. pub. & dixi in consuetu. Parisiē. §. xlvj. nu. 20. cū seq

quia tamen per dioecesanum episcopũ, admiſſus nõ fuit, ſed dictus H. ab eodem archidiac. præſentatus, & à dioeceſano epiſcopo inſtitutus, iuxta ſtatutum Alexãdri [a] papæ, nõ primus, ſed ſecundus ius eſt aſſecutus in eccleſia memorata, & ſi archidiac. præfatum G. tanquã clericus præſentauit: quoniã in eo qđ tanquã clericus faciebat, ſuberat iuriſdictioni legati: vnde poſtquã idem legarus, donationẽ illius eccleſiæ ſibi decreuerat reſeruandã, [b] ad eam, tanquã clericus [c] nõ potuit quempiã præſentare: [d] præſentationem ipſius minus canonicè factã decernimus irritam, & ea nõ obſtãte conceſsionem eiuſdem eccleſiæ factam prænominato H. pronuntiamus canonicã extitiſſe, adiudicãtes eidem, præfatam eccleſiã cũ fructibus medio tempore perceptis [e] ex ea, plenè ac pacificè poſsidẽdam: prædicto G. ſuper hoc perpetuum ſilentium imponendo.

tum: & ita pro non dato habetur. ſupra eod. quod autem. in fin. j. reſpon.

a Statutum Alex. ſupra eod. quod autem. j. reſpon.

b Reſeruãdam. Sed quid ſi exiret prouinciam, [1] & vaccaret? Credo ꝙ archidiacon⁹ tũc illã poſſet cõferre. quia egrediendo prouinciam, finitur legatio. ſ. de off. le. nouit. & c. ulti. ſed ſi reſeruaſſet donationi papæ: [2] tũc nõ credo, ꝙ poſſet illã conferre, ſecus in negotijs iam cœptis antequã egrediatur prouinciam. ſ. de off. leg. l. ulti.

c Clericus. ſecus: ſi tanquam laicus. quia tunc poſſet nõ obſtãte reſeruatione legati.

d Præſentare. & ita patet hic, ꝙ legatus poteſt reſeruare ſuæ donationi primã uacaturam: & ſi contra fiat, non valet. ſed uidetur, ꝙ talis prohibitio nõ valeat. arg. ſ. de præbend. dilectus. quia conceſsio de prima vacatura facta à legato, nõ tenuit ibi. Sed non eſt cõtra: quia hic non dedit, ſed reſeruauit ſuæ donationi, ſed ibi dedit. Præterea iſtud uidetur fieri in fraudem canonis: vnde nõ deberet ualere. ſ. de cõceſ. præbend. conſtitutus. aliud eſt de epiſcopo: quia non habet tãtam poteſtatem, ſicut legatus. unde epiſcopus non poſſet [3] ſibi reſeruare primã vacaturam, cũ talem poteſtatẽ non habeat: imo ſi vacaret, cũ ad eam non pertineret, cõferre non poſſet. Itẽ uidetur, quod liberã electionẽ poſſet legatus auferre capitulo: quia qua ratione poteſt reſeruare ſibi primã vacaturam, & ſecundam & tertiã: & ſic nõ eligeretur. [4] Dicas, qđ liberã electionẽ non poteſt auferre: quia ſi ſic eſſet, priuaret eos in totũ, quod nõ poſſet: licet tempore ſuæ legationis, poſſet interdicere & reſeruare ſibi electiones. ſed nũquid legatus poſſet dare eccleſiã, inuito patrono laico? Qđ videtur: quia plus iuris habet in cõceſsione prælatus, quã in præſentatiõe patronus. ſ. de off. leg. dilectus. q̃a quilibet patronus vndecunq; habeat patronatũ, ſubeſt legato, quantũ ad iuſpatronatus. i. quantũ ad cognitionẽ iuriſpatronatus. arg. ſ. de iud. quãto. ſed hoc uidetur ſpeciale in legato domini pa. quia eps inuito patrono nõ poſſet eccleſiam dare. xvj. q. vij. decernimus. Sed certe quãuis patronus ſub ſit legato, quantũ ad iuſpatronatus. i. quãtũ ad cognitionẽ iuriſpatronatus: nõ tamẽ videt, ꝙ ei poſsit auferre præſentationẽ prouenientẽ rõne patrimonij, ſicut poſſet prouenientẽ ratione eccleſiæ. & hoc innuitur hic ex hac diſtinctiõe. alias quare diſtinguetur inter præſentatũ a laico, uel clerico? Licet eñ pa. cõcederet, quod legatus concederet eccleſias inuitis patronis: nõ tamen ſequitur, quod cõceſſerit inuitis patronis habentibus iuſpatronatus ratione patrimonij. ar. ff. ne quid in loc. publi. l. j. §. ſi quis a principe. Quidam præferunt primũ dictum. [5] Sed iſtud maiori nititur æquitate: ut patronus ratione patrimonij quo dotauit eccleſiã, nõ priuetur iure ſuo, nec fiat ei hæc iniuria. & propter hoc ſubtraherentur, & ipſe & alij a fundatione eccleſiarum. & hoc eſt uerum.

e Perceptis. quia male fidei poſſeſſor fuit, ex quo præceſsit mandatũ, nec fuit per epiſcopum admiſſus, ut hic dicitur, & ita nullam habet excuſationẽ. C. de rei vendi. certum. imo & quos percipere potuiſſet legitime inſtitutus: quia eſt uiolentus poſſeſſor. ſ. de reſti. ſpol. grauis. vbi de hoc. Bernardus.

Pastoralis. In prima ponitur conſultatio. In ſecũda reſponſio: ibi, Nos. Et utraque pars ſubdiuiditur: ut patet in textu. Abbas Siculus.

1 Expeditum eſt. j. de off. leg. c. pñti. j. rñ. lib. vj. Ioã. And.

2 Papę. hñs id ex ſpeciali mandato, non alias. Pan.

Legatus poteſt facere reſeruationes.

3 Qđ poſſet legat⁹ de latere. j. de offi. legat. c. j. lib. vj. Io. And.

4 Prouiſum ẽ, q̃a in una eccleſia collegiata pẽdente una reſeruatione nõ poteſt facere aliã. j. de off. legat. pñti. ij. reſpõſo. lib. vj. Io. An.

5 Videtur placuiſſe Guillel. in Spec. de legat. §. nũc tractem⁹. verſic. ſed nunq d legatus. & Guil. na. in decr. c. dilectus.

Idem Elieñ. epiſcopo.

Si laicus patronus duos ſucceſsiue præſentet, ualet inſtitutio de ſecundo, non obſtante appellatione prius facta per primum: epiſcopus tamen qui malitiosè primum repulit, eidem in competenti beneficio prouidere compellitur: & in hoc ultimò eſt caſus ſingularis.

CAP. XXIX.

Paſtoralis officij: & infrà. Poſtulaſti edoceri, an clericus ad aliquã eccleſiam a patrono laico præſentatus, ſi dioeceſanus epiſcopus ipſum nõ duxerit admittendum ex hmõi præſentatione aliquid iuris aſſequatur in illa. Et ſi fortè idem ad ſed. apoſt. appellauerit, [f] & poſt appellationẽ ab ipſo interpoſitã, idem patronus aliũ curauerit præſentare, ac ſecundũ inſtituit epiſcopus præſentatum, idem ab ipſa eccleſia debeat amoueri. Nos igitur Alexand. † papæ ueſtigijs inhærẽtes, qui inter præſentatos a clerico & laico patronis diſtinguẽs [g] ĩter præſentatos a laico

† Alias Lucij.

Gloſſa ſequens dat unam concordantiam quæ arguit pro, & ſoluit.

f Appellauerit. ſimilis appellatio eſt. j. eo. c. ult. Sed nunquid tali appellationi erit deferendũ? Videtur ꝙ ſic: quia ex ſola præſentatiõe facta a uero patrono, acquiritur ius præſentato, ita quod ſi alium nõ præſentauerit, obtinere debet aduerſus alium inſtitutũ. ſ. de re iud. cum Bertoldus. & xvj. q. vij. decernimus. & ita tenet appellatio, cum nullus alius ſit adhuc præſentatus. Poteſt dici, quod appellatio ab initio tenet: ſed ſi patronus poſtea alium præſentauerit, & epiſcopus inſtituerit ipſum, iam nõ obſtat appellatio, cum ei permiſſum ſit a iure variare. ſ. eo. quod autem. & capit. cum autem. Epiſcopus uero punitur, qui illum primum præſentatum non admiſit, ut hic dicitur: ſed non ex vi appellationis. ſed quia malitiosè ipſum repulit.

g Diſtinguens. ſupra eo. cum autem.

condicionem possidentis cēsuit a meliorē, dicim⁹ ꝙ institutio præsentati secūdo loco, a laico patrono robur b obtinet firmitatis. Veruntamē cōstituimus, ut eps qui præsentatū idoneū malitiosè c recusauit admittere, ad prouidendum eidem in cōpetenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo in quo d ipsum nō est dubium deliquisse.

Idē Aurieñ. episcopo.

Si ad præsentationē rectoris, ad titulum ecclesiæ aliquis fuerit ordinatus, patronus qui non cōsensit, ad ipsam cùm uacabit poterit præsentare.

CAP. XXX.

POstulasti per se. apo. edoceri: ut cùm rectores parochialiū ecclesiarū, quosdā præsentēt ad suarū ecclesiarū titulos ordinandos, utrū electio e talium, ad ipsos rectores pertineat, uel etiam ad patronos: & si in his, patronorum non est requirendus assensus, utrū ius illis saluū maneat eligēdi, ut cùm ipsas ecclesias uacare contigerit, intitulati hmōi, nō sint alijs præferendi? Ad qd' breuiter respon. ꝙ per intitulationē huiusmodi, nullum patronis præiudicium, generatur, quin possint alios ad illas ecclesias cū uacauerint præsentare, nisi de patronorum processisset assensu.

Greg. ix. archiepiscopo. Eboraceñ.

Patronus etiam clericus, ecclesiam uacantē conferre non pōt: et si cōtulit, potest nihilominus ad illam præsentare.

CAP. XXXI.

TRansmissæ ad nos tuæ literæ continebant, quod cum capitulum Eboraceñ. ecclesiam de Gameforde uacātem, in qua ius obtinent patronatus, R. clerico concessissent, ipsi postmodum L. clericum tibi ad eandem ecclesiam præsentarunt post appellationē f ab eodem R. ad sedem a-

a Censuit. supra. eo. quod autem.

b Robur. ecce unam differentiam inter præsentatos à laico, & inter præsentatos a clerico, quia laicus uariare potest, clericus non. s̄. eo. cum autem. unde uidetur, ꝙ si laicus præsentet indignum, 1 non perdit ius eligendi. argu. s̄ de offic. ord. cum uos. ubi de hoc.

c Malitiose. Sed quis probabit. quod malitiose non admiserit? episcopus non, quia pro ipsius facto præsumitur. s̄. de elect. bonæ. j. & s̄. de proba. possessionem. Item nullo aliquid obijciente, ipse potest eum repellere. s̄. de elec. uenerabilem. & c. cum nobis olim argum. xxvij. distin. priusquam. & xxxix. di. Petrus. sed potius contrarium est uerum: 2 quia qui malitiam obijcit, eam probare debet. ff. de proba. quoties. §. qui dolo. & vj. q. ij. placuit. c. si tantū. Dicendum est 3 hic, quod episcopus debet ostendere, quod ille non sit idoneus, quia quilibet præsumitur bonus nisi probetur malus. s̄. de seru. in ordi. fa. c. uno. & s̄. de præsum. dudum. alias præsumitur malitia episcopi. argumē. ff. de rei uen. is qui dolo. & fuit hoc nouū. ius & exquisitum, ut episcopus propter dolum suum teneatur ei prouidere, argu. prædi. l. is qui dolo. & in hoc præiudicat successori, sicut si ordinaret illum sine titulo. s̄. de præbē. cum secundum apostolum. & est simile, qui enim recusat idoneum fideiussorem, tenetur actione iniuriarum. ff. qui satisd. cog. si uero. in fi. & eo ipso probatur malitia, quod eum repellit nulla examinatione facta de ipso.

d In quo. Si ergo punit aliquis in eo in quo deliquit. supra. de transla. quanto. ca. inter corporalia. & infra. de immu. eccle. ca. ulti. xvij. quæstio. iiij. frater & coepiscopus.

POstulasti. Nullum præiudicium generatur patrono, qui non consensit præsentationi factæ per rectorem de ordinando ad titulum ecclesiæ suæ. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Ad quod breuiter. Abb.

e Verum electio. Duæ proponuntur hic quæstiones. Vna est, si sacerdos parochialis possit aliquem ordinandum præsentare ad titulum ecclesiæ suæ irrequisito patrono? Secunda, si uacante ecclesia ille sic intitulatus sit alij præferendus, quem patronus præsentauerit. Ad primam quæstionem non uidetur respondere. Ad secundam respondet, quòd non fit præiudicium patrono, quin possit præsentare quem uelit. Per hoc potest dici, quod utriq; quæstioni responsum est: ut sic illi intitulati maneant in ecclesia, patronus tamen potest præsentare quem uelit, qui erit prælatus ecclesiæ: & isti intitulati ius nō habēt in ecclesia: quia nec sunt ibi ut collegiū, sed simplicem sustentationem habent: nec eorum consensus requiritur in electione sacerdotis, sed solus patronus eliget: & ita non fit præiudicium patrono, per talem intitulationē quantum ad præsentationē, cum eo inuito possint intitulari. sed si consentiret intitulationi, tunc fit ei præiudicium. quia postea tenetur illū præsentare, 4 ut dicit in fi. Et quod hoc fieri possit inuito patrono, est argumen. supra de fil. presby. proposuit. & vij. quæstio. j. illud. aliud uidetur in patrono episcopo. xvj. q. v. si quis episcoporum. Sed quid si præsente & non cōtradicēte patrono intitulatur? Videtur consentire, ex quo nō protestatur ius suum argumen. liiij. distin. si seruus. ij. ff. de exerci. l. j. §. magistrum. & ff. ad municip. leg. ij. sed hoc non est uerum, quia nō nocet ei taciturnitas, si ei inuito possunt fieri talia. Vel posset intelligi aliter, quod dicit inferius, ut nullū patronis præiudicium generetur dixit Io. non præiudicatur, quin possint remoueri ab ipsis patronis post mortem sacerdotis. Sed contra uidetur, quod successor teneatur nihilominus illis prouidere. s̄. de præbē. cū secundū apostolum. & Ho. dicit, quia ad patronum uidetur spectare, non tantum præsentatio sacerdotis, sed aliorum clericorum. lxiij. di. principali. & xviij. q. ij. eleutherius. & xvj. q. v. si quis episcoporum. in auth. de san. epis. §. si quis oratorij domū. colla. ix. dum tamen adsit consensus prælati. arg. s̄. de fi. presby. proposuit. nam patroni iudiciū multum est sequendū qui ita dilexit ecclesiam, ut ei sua conferret. arg. ff. de confir. tuto. si patronus. Contrarium tamē notauit Io. an. in c. principali. ꝙ electio clerici non pertineat ad patronum, sed ad prælatum. Credo potius stādum (ut hic notatur) ubi sunt tantū duo in ecclesia. s. rector & clericus, quod patronus præsentet utrunque, cum ecclesia non dicatur collegiata: ut no. s̄. de elec. c. j. sed in collegiata ecclesia, nullum potest præsentare. 5 B.

f TRāsmissæ. Post appellationem. Quæ appellatio nō tenuit, cū nullū ius haberet: cū ad ipsum nō pertineat cōcessio, sed p̄sentatio, ut j̄. sequitur: quia pro non dato habetur, &c. s̄. e. quod autem. in fine. & ita

1 Indignū imo ꝑdit ī casu quo eligēs uel collator ꝑderet. c. cū in cunctis. de electio. Pā. hic & ī d. c. cum uos.

2 Inepte loquit: & Ioan. dicebat ar. contra. vj. qō. ij. & c. dicebat Phil. cōtrarium uerū: quia ipse ꝓbare debet, qđ obijcit. vj. q. & c. Ioā. And.

3 Idē Gof. & pōt dici per ea quę not. ī tex. super uer. idoneum hoc uerū, qñ repulit primū ante præsentationē secūdi: secus si post repellit. idē si dicat p̄sentetis aliū & uide qđ not. vj. q. vij. monasteriū. ī ulti. gloss. Ioā. And.

4 Præsentare. imo non tenet nisi de honestate uel si talis sit cōsuetudo ꝓstituta. Pa.

Beneficiatus an possit aliquē p̄sentare, ad titulū sui bñficij?

Taciturnitas non semper habetur pro consensu.

5 Si in ecclesia sunt prębendæ tūc patronus p̄sentabit nō rectorē qui eligit a cōuentu, sed canonicos & si hoc ab initio epi autoritate retinuerit: alias nō: ꝙ dic ut no. s̄. e. nobis fuit & probat de concess. pb. ca. fi. & sic p̄t intelligi ī authen. de san. epis. §. si quis oratorij domū. co. ix. & sic seruat cōsuetudo optima ī terp̄s legū. de cō sue. c. cū dilect⁹. secūdum Hos. Ioā. And.

ita nō intererat eius appellare: quia non solent audiri: & c.ij.q.vj.non solent s̄.de elect.cum inter R.& s̄. de ijs quæ fiunt a maiori parte cap.ex ore.

[a] Ex ui. Not. ergo uim & potestatem, quam habet patronus, quia patronus in eo ꝙ patronus ecclesiam donare non potest. [1] s̄.eod. quod autem. &c. illud sed solam præsentationem: ut hic patet. unde nil altud sibi uendicare debet. s̄. eo. cum seculū. & ita cōcessio ista nulla fuit, unde non præstitit impedimentum secundæ præsentationi quam idem capitulum postea fecit. sic.s̄.eod. illud.& c. cum laici. & est arg. hic, quod non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectū. Sed vr̄.ꝙ capitulū Eboracen̄. faciēdo qđ nō licet, cōcedendo ecclesiā, priuari d̄buit potestate saltē ea uice p̄sentandi, quia dixit sibi ius & ut puniat in eo in quo deliquit. s̄. eod. pastoralis. s̄. de transla. quāto, & arg. xvj.q. vj.placuit. Propter hoc non puniunt: qa & ipsi ijdē correxerūt factum suū, præsentando prout debebant, nec est iste casus in quo priuetur quis potestate eligendi, quia cum sit illud pœna, non debet [2] imponi nisi exprimatur quod sit imponēda. Præterea non peccauerunt eligendo, quia non elegerunt, ergo puniri non debent in eo, in quo non peccauerunt.

[b] Potiorem. Et uere potior est, quia nullum ius habuit alter, [3] ur dictum est.

po. interiectam: & infrà. Consul. t. t.r. ꝙ cùm ex ui [a] iuris patronatus, nō cōcessio sed præsentatio pertineat: ad patronū, p̄sentatum (si ei aliquid nō obstat canonicū) instituere in ipsa ecclesia poteris, ut pote potiorem. [b]

TITVLVS XXXIX.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Ex concilio apud Garmaciam. †

Ecclesiæ fundandæ debet pro dote tribui māsus liber, a quolibet seruitio tēporali: ad ecclesiasticū tamen tenetur: sed si aliquid confertur ecclesiæ ultra mansum, tenetur ecclesia ex eo soluere onera consueta. h. d. inhærendo literæ.

CAP. I.

SAncitū [c] est ut unicuiq; ecc̄liæ unus māsus [d] integer, absq; ullo [e] seruitio tribuat. Et p̄sbyteri in eis constituti, nō de decimis, neq; de oblationib. fidelium, nō de domib. neq; de areis, uel d̄ hortis, iuxta ecclesiā positis, neq; de prædicto māso aliquod seruitiū faciāt, p̄ter ecclesiasticū. [f] Et si aliquid amplius habuerit, inde senioribus [g] debitū seruitium [h] impendant.

Augusl. super epistola ad Roma.

Solutio tributi arguit subiectionem.

CAP. II.

OMnis aīa sublimiorib. potestatib. subdita sit: & ī Et uos subditi [i] esse debetis. Ideo.n. tributa p̄statis: quia hæc est ꝓbatio [k] subiectionis.

Gregorius Stephano cantori.

Non potest episcopus nouum censum imponere monasterio.

CAP. III.

SCiētes: & ī. Asseruit p̄dictus abbas p̄sbyterū [l] Massæ nouas monasterio cōsuetudines uelle imponere: & ī. Mandamua quatenus, si ab [m]

DE CENSIBVS.

Visum est supra de uno onere ecclesiarum, ut est ius patronatus restabat merito uidere, de alijs oneribus, ideo subycitur hic tit. De hac materia habetur. x. q. y. et iy. per totum. et xxiy. q. ult. §. ecce. usque ad §. hic datur. xi. q. i. si tributum. et c. seq.

SAncitum. Vario modo intelligitur, ideo uario modo summari potest. Tria sunt dicta. Secundum ibi, Et presbyteri. Tertiū. ibi. Et si. Abb.

[c] Sācitū. Istud c. hēs xxiij. q. ult. sancitū.

[d] Mansus. Mansum uocat hic agrum. [4] unde percipitur frumentum & uinum ad eucharistiam faciendam, de tali nunquā præstatur tributū. C. de sacrosan. eccl. licet. Māsus dicitur in uulgari Italicorum quātitas terræ, quæ sufficit duob. bobus in anno ad laborandum.

[e] Vllo seruitio. Sed quid dices, si mansus ille primo fuit tributarius alterius ecclesiæ: quia ecclesia alia parochialis decimas inde percipiebat? Ala. dicit, ꝙ mansus iste in fauorē ecclesiæ a tributo liberatur: sicut seruus factus presbyter, a seruitute liberatur. ad hoc inducit xxiij. q. viij. secundū canonicam. Alia aūt prædia collata ecclesiæ a tributo non liberanī: ut hic, in fi. qa res trāsit cū onere suo. s̄. de pig. ex literis. & de deci. cū non sit. & C. sine cē. uel reli. l. j. ij. & iiij. ff. de pign. act. sane. & l. seq. §. si fundus. & xxiij. q. ul. tributū. & xj. q. j. sic tributū. & C. de epi. & cle. l. iij. in fi. nisi forsitā qd spāle dicatur, in dote ecclesiæ. arg. s̄. de deci. nouū genus. Sed ueriꝰ credo, ꝙ māsus ille qui daī ecclesiæ etiā in ipsa fundatione, si primo erat tributarius, uel soluebanī decimæ de ipso ecclesiæ parochiali, nō debet ecclesia ꝓpter hoc iure suo priuari. xvj. q. j. ecclesiæ antiquitus. xxiij. q. viij. tributū. nisi fortassis modicū læderetur, quod de facili pati posset. sed si ex hoc. læderetur, nō debet iure suo priuari: qa tunc etiam priuilegiū perditur ꝓpter enorme detrimentū ī. de uerb. sign. quid per nouale. & hoc bene licitum est qđ tale seruitium tributum ecclesiasticum appellari potest, ad quod tenetur ecclesia, ut infra. sequitur.

[f] Præter ecclesiasticum. Ecce quod ecclesia pōt soluere tributum ecclesiasticum [5] ar. xviij. q. ij. seruitium. & xij. q. ij. ecclesiarum. & xj. q. j. si tributum. & xxiij. q. ult. tributum. ut dictum est.

[g] Senioribus. i. dn̄is. [6] & est ar. ꝙ res transit cum onere suo. xvj. q. j. si quis laicus. & c. dist. c. rationis. B.

[h] Seruitium. id est censum.

[i] OMnis. Vos subditi. Hoc dictū fuit laicis, sicut illud. xj. q. j. magnū. & s̄ de maio. & obe. solite. & pōt extēdi ad clericos, circa exteriora. xxiij. q. ult. tributum. Vel quia obedire debent prælatis suis. xxiij. dist. quanquam. s̄. de elec. significasti. Vin.

[k] Probatio x. q. iij. illud. C. de epis. & cle. nulli.

[l] SCientes. Presbyterum. Id est epm. xciij. dist. legitimus. & xv. di. ecce. & xviij. q. ij. hoc notandum.

Glos. seq. ponit brocard. de initio spectando, alleg. xij. iura, profi. alleg. vij. pro medio vj. contra medium unum soluit & remittit.

[m] Ab initio. Si ergo ab initio, pōt imponi census ab ipso

[1] Nō pōt uti patronus his ꝟbis: cōcedo, do, trado dono ecclesiam: pōt tamē dicere, cō cedo ut habeas hanc ecclesiā: & tunc ponatur concedere ꝓ cōsentire. ponit tamen ecclesia q̄ doque pro iure patronatus. xvj. qō. ult. ca. nemini. & c. si plur̄s. & dn̄um ponit ꝓcura. ea. qō. monasteriū, secūdū Vin. & Go. Ioā. And. Sic. n. pōtifices post Grego. 7. īterpretati sūt ut no. ca. nobis. supra. e.

† Imo legēdū apud Vuormaciā ubi an. dcclxx. Carolꝰ magnus hoc statutū edidit ꝓut ad uerbū hr̄ in suis capitularibus & nuper excudi feci in stilo parla. Parisi. part. iij. ti. l. §. j.

[2] Non debet. idem Pj. & oēs hic Phili. Deci. ca. j. nu. 6. d̄ offic. deleg. & cōsi. xc. Alex. cōsi. ciij. nu. 15. li. j. ubi nota.

[3] Alter. & sic stat electiue non compara-

tiue Hos. Ioā. And. Pa.

[4] Agrum. imo etiā mansioné Itali uocant ungmas. bal. l. si plures. col. ij. C. d̄ condi. incer. Albertus Crātz ī ecclesia. historia li. j. c. vij. refert Caro. magnū ecclesiā Brenocen̄. in Saxonia fundanté posuisse hæc uerba mansos cū suis colonis offerētes.

Mansus quid sit. Seruus factus p̄sbyter liberaī a seruitute.

[5] Ecclesiasticū. imo hic nō loquiī de tributo, sed de ministerio ecclesiastico ꝟbi Dei & sacramētorū ut hr̄ in dicta consti. Caroli magni sub titu. de pabulo ꝟbi Dei. posui ad stilum parla. par. iij. tit. l. ut de glossa & doc. hic male somniāt de cathedratico uel alio aucupio male postea inuento.

[6] Dn̄is. s. feudi uel loci, qui seniores uocantu in eo

initio hoc nō fuerit, etiā labētibus temporibus aliquid nouiter non permittas imponi.

Idem Conſtantienſi epiſcopo.

Cæcus & pauper ad collectas non tenentur.

CAP. IIII.

Licet multum: & ĩ. Dixit quoq; prædictus cæcus, qđ ad collectas inter alios pariter cō pellatur, quod fieri nō pmittas: 2 quia eũ quem cæcitas ſua grauat, inhumanum eſt, nimis in collectione affligere: cui debuerat ex collectis, ſi eſſet neceſsitas, miſereri. b

Paſchaſius ſecũdus Comitiſſæ Mathildæ.

Petens cenſum, debet rationem exprimere.

CAP. V.

Peruenit ad nos: & ĩ. Inquiſitioni t.r. ꝙ cenſus ignorātiæ c nec diuinis d nec humanis legibus inuenitur. e oportet quippe ut omnis cenſus, ad quid, & quādo perſolui debeat, præſciatur.

Ex concilio Lateranenſi.

Determinat concilium, numerũ equorũ quos ſecum ducere poſſunt prælati viſitantes: & prohibet eis tunc uti venationibus, & ſumptuoſas epulas quærere. hoc primò uſque ad verbum, probibemus.

CAP. VI.

Cvm Apoſtolus, ſe ac ſuos proprijs manibus decreuerit exhibendos, f ut locũ prædicandi auferret pſeudo apoſtolis: & illis quibus prædicabat, non exiſteret onerosus: grauè nimis eſſe dignoſcitur, ꝙ quidā prælatorũ ita in procurationibus graues g exiſtant, ut interdum eccleſiaſtica ornamenta ſubditi exponere compellantur:

ipſo patrono de cōſenſu epi. ſ. tit. proxi. præterea. ij. & xviij. q. ij. Eleutherius. ĩ. eo. quanto. poſtea uero imponi nō poteſt, nec impoſitus augeri. ĩ. eo. prohibemus. Et ita eſt hic arg. initiũ eſſe ſpectandũ. C. de bon. quæ lib. cũ oportet. in fi. ff. de pœ. ſi quis. §. qui abortionis. j. q. j. quibuſdam. C. cōmu. de uſuca. l. j. & ult. de conſe. diſt. j. placuit. & ff. commo. l. j. in fi. & vj. di. teſtamentũ. & ſ. de loca. & condu. propter ſterilitatē. §. j. & ff. de neg. geſt. ſed an ultro. §. j. in fi. ff. de verb. obli. continuus. §. cũ quis. ff. de cōtra. & utili ac. tut. quid ergo. §. ſufficit. arg. cōtra. ſ. finem eſſe ſpectandũ. ĩ. qui fi. ſint leg. tanta. in auth. de nupt. §. quia vero. col. iiij xxij. q. ij. quod ait. ff. qui ſatiſda. cog. ſi antequā. de pœn. di. iij. §. j. in fi. vij. q. j. ſuggeſtũ. & ſ. de renun. c. j. arg. contra. ſ. mediũ eſſe ſpectādā. unde illud: Cũ media ſemper gaudebā ludere forma. Maior enim medijs gratia rebus ineſt. ſ. de teſti. cum tu. & xlv. diſt. diſciplina. & c. ſunt namq;. & ſ. de offic. delegati. quærenti. & xxiij. q. iiij. quidam cum bonorũ. in fin. & ff. de pœ. reſpiciendũ. C. de cuſto. & exhi. re. ſi quis. argu. contra. quod medium non ſit inſpiciendum. C. de hære. inſti. ſed & ſi. §. ſolemus. Solut. medium ſpectandum eſt in diſſenſione opinionum, & opinio media magis eſt amplectanda. ſ. de offi. deleg. quærēti. 1 Quod dicit initium eſſe ſpectandum, & finem eſſe ſpectandum, ſoluitur ſupra, de electio. dudum. ubi de hoc inuenies alias concordantias.

Licet multum. Hæc eſt pars illius ſupra de reſtit. ſpol. licet. Abbas Sicu.

2 Non permittas. Quid ad papam de iſto cæco, cum nō uideatur eſſe de ſua iuriſdictione, ſed potius ad ſecularem? Imo cũ ſit miſerabilis perſona, eius correctio pertinet ad eccleſiam. lxxxvij. diſt. c. j. & ij. & ratione peccati ſaltem pertinet ad eccleſiam. ſ. de iudi. nouit. & arg. xj. quæſt. j. relatum. Vinc.

b Miſereri. Potius eſt conſulendum talibus, quā auferendũ. C. no. vec. l. j. qui eñ morbo corporali laborant, à perſonalibus muneribus excuſantur. C. qui mor. ſe excu. l. j. & ij. lib. x. ſed priuilegiũ illud, nō extenditur ad filios. C. eo. l. ult. & ſatis iſte affligitur, nec debet amplius affligi. ſ. de cle. ægro. c. j. & vij. quæſt. j. cum percuſſio. & iij. quæſt. ix. indicas.

Peruenit. Iſte eſt bonus tex. & habet ſubtilem materiā, & hoc intendit: Non debetur cenſus, cuius cauſa ignoratur. Ab. Caſus. Abbas Fraxinoren. deprædatus fuit eccleſiā Carpeñ. occaſione cuiuſdā cenſus, quem petebat ab eccleſia Carpē. dicebat archipresbyter Carpē. ꝙ neſciebat cauſam quare ſoluere deberet illũ cenſum. quæſiuit 2 a papa, quid iuris eſſet? Reſpondet pa. ut ſequitur in tex. Iſtæ enim duæ eccleſiæ ſunt in diœceſi Mutineñ. & comitiſſa Mathilda fuit domina & patrona in utraque eccleſia.

Gloſſa ſequens quærit arg. negatiuè, affirmatiuè ad quamlibet partem, inducens quinque iura, & ſoluit.

c Cenſus ignorantiæ. i. cuius cā ignoratur. ff. de fideiuſ. ſi quis poſtquam. l. ſi quis pro eo. & ff. quando dies leg. ce. huiuſmodi legatũ. Sed nunquid talis cenſus ſiue conſimile ſeruitiũ, poteſt acquiri tēpore? Videtur ꝙ nō: quia ſicut tempus non tollit obligationē. §. placet. nec ita inducit. 3 C. de pact. ſi certis annis. j. qō. j. nullus epiſcopus. ad fin. q. ubi de hoc x. qōe. iij. cognouimus. C. ne vxo. pro ma. l. ult. argu. contra. xviij. q. ij. ſeruitutem. j. q. iij. quæſitum. in fi. ff. de uſur. cum de in rem verſ. ff. de aqua plu. arcē. l. ult. ff. ſi ſer. uendi. ſi quis diuturno. licet ius non probetur: ut ibi dicitur. Solut. licet ex tempore nō acquiratur obligatio: tamen hmōi ſeruitia ſiue ſeruitutes bene acquiruntur etiam ſi nō habeant continuam cauſam. C. de ſeruit. & aqua. l. j. & ij. & ff. de aqua plu. arcend. l. ult. & de ſeruitijs tempore acquirendis loqui videtur. C. de agri. & cenſi. l. litibus. lib. xj. argu. xviij. q. ij. ſeruitium. & ideo huiuſmodi ſeruitia, acquiri poſſunt ſpatio xl. annorum & hoc intellige de ijs quæ ius commune poſsideri non vetat. alia uero quæ poſsideri non poſſunt, non præſcribuntur ſine titulo: vt dixi ſ. de præſcript. ſi diligēti. quia nec poſſeſſor in talibus defenderetur. Et ſi quis aliquid petat tale ſibi deberi, ſufficit allegare cauſam in libello, quamuis illam non probet, dum tamen probet tempus. 4 argu. ff. ſi ſer. uend. l. ſi quis diuturno. ut dixi ſ. de conſuet. cap. ulti. Alij dicunt, quod non eſt neceſſe aliquam cauſam exprimere: ſed hæc litera in fine contradicit ibi, ad qđ ſolui debeat præſciatur, ſed priori dicto concordat. iij. quæſt. id quod ſuſpecti.

d Diuinis. Id eſt canonicis. q. v. quod ſuſpecti.

e Inuenitur. Supple quod ſolui debeat ſine cauſa: & ideo qui petit cauſam alleget, ut dixi. Bernardus.

Cvm Apoſtolus. Diuiditur in tres partes principales. Et prima pars ſubdiuidi poteſt in duas, ut patet in tex. Secunda ibi, Quo circa. Abb. Sic.

f Exhibendos. Id eſt procurandos. xxviij. quæſt. j. iam nunc. in fin. xxj. quæſt. j. cap. j.

g Graues. i. oneroſi: quod facere nō debent: imo ſi

Caroli magni. Lud. Pij R. Clotharij vñ Io. An. & alij ignorātia hiſtoriæ male guertunt.

7 Laicis imo oĩbꝰ ut patet. 1 Petri. 2. & trādit Io. Chriſoſtomꝰ & oēs Theologi veteres & ſancti ad Rom. 13. dixi poſt reg. Cancella.

1 Adde an & quādo ſit ſpectandum glo. no. in l. ſolent. §. fi. ĩ verſ. aua riſsimũ. ff. de offi. procon.

2 Imo q̄ſiuit abbatiſſa: ut pater in ſuprſcriptiōe, & in libro inquiſitionis. Ioan. And.

3 Hoc plane fatet. H. đ tēpore ſolo p ſe ſicut nec ſola patiētia p ſe, nec prę ſcriptiōe: nec ſola negligentia talem obligationē īducit ſed negligētia cum tēpore obligationē inducitur in cōtrarijs ſtatim alle. & facit quod not. de re gu. iur. c. non firmatur lib. vj. Ioā. And.

4 Vñ tenet glo. ff. de aq̄ plu. ar. l. j. §. fi. ff. de ſeru. le. ſeruitutes prędiorũ. ij. qđ etiā in ijs, quę nō habent continuā cauſam: allegata cā q̄ ſit habilis ad ſeruitutem cōſtituēdā, ſufficit cũ probari p cōiecturã. & facit qa patientia habet pro traditiōe. ff. đ ſeru. quoties vide qđ dixi poſt Gof. ſ. de cau. poſſ. c. fi. Ioā. And.

grauatur ecclesia, suis expẽsis debent visitare. x.q.iij. cauendum. & j.q.ij.placuit.

a Consumat. Vsque ad exinanitionem extremæ uirtutis.x.quæstione tertia.inter cætera.x.quæstione tertia. cauendum.prima quæstione secunda.placuit.

b Archiepiscopi. Arg. quod archieps debet visitare prouinciam, & procurationes a subditis suffraganeorum suorũ exiger. j. eo.sopite.

c Episcopi. x. qõ. iij.inter cætera.contra: ubi dicitur, ꝙ qnquagenarius numerus non excedatur: sed illud corrigitur per istud.

d Decani i.Archipresbyteri rurales.

e Existant. Quid ergo si plures durãt, nunquid poterunt in superfluo prohiberi? Videtur quod sic. ff. de aqua quotid.& æsti.l.j.§. Trebatius. & x. qõ. iij. quia cognouim⁹ lxiiij. distinct. quia per ambitiones. j. de excess.præl. cum ad quorundam. potest dici, ꝙ põt denegari in superfluis. sed si propterea subditi excõmunicentur, tenet [1] forte sentẽtia: quia sentẽtia pastoris siue sit iusta siue iniusta timẽda est. xj.q. iij.c. j.& ij. & illa decret. cũ ad quorundam, continet specialem indulgentiam: ut quidã dicunt. Tanc.

f Canibus. j. de cleric vena.c.j. & ij. & xxxiiij. distin. quorundam. & lxxxvj. distinst. Esau.& cap. amputatis.

g Quæ sua. lxiij.distinct. nosse. & viij. q.j. sunt in ecclesia. lxv. dist.licet.

h Sumptuosas. xxxv. distin. ecclesiæ principes.iiij. distinct. denique. sed episcopi in contrarium faciunt. nam uix cautela diuersorum, eos potest satiare. Vnde dicit lex, quod ex nimia ingurgitatione olet os.ff.de edi.edic. qui clauũ. §.is. cui.habeat ergo pauperem cibum.xlij.di. c.ult.xxxv. dist.ecclesiæ.principes.xij.q.ij.gloria episcopi. Laur.

i Rationabilis. Si de hoc dubitetur, superioris [2] arbitrio determinetur. argu. x.q.iij. quia cognouimus, xj.quæst.j. si clericus.

k Filijs.xvj.q.j.prædicator.Ordine enim naturæ filius succedit patri, & non econuerso.ff. vnde lib.scripto.§.non sic parentibus.iste tamẽ ordo, plerũq; turbatur.ff.de inof.test.nã & si. unde dixit dominus Bulgarus, cũ suus unicus filius decessisset: Ordine turbato succedis Bulgare nato. & sic nota pro filijs.

† Alias, ipsis.

[1] Tenet. nisi esset expressũ, vel notorium sententiã ferri quia nolunt recipere ultra numerum Panor.

I.Cor.12

[2] Archiepi, si agit subditus: si conueniatur, itur ad arbitros. hoc probãt iura allegata & s.tit. j. null⁹. & decr.licet Ioã. And.

& longi temporis victũ breuis hora consumat. [a]

Quocirca statuimus, ꝙ archiepiscopi [b] parochias uisitãtes, pro diuersitate prouinciarum, & facultatibus ecclesiarum xl. uel l. euectionum numerum, episcopi [c] autẽ xx. uel xxx. cardinales xxv. nunquam excedant, archidiaconi uerò v. uel vij. decani [d] constituti sub episcopis † duobus equis contenti existant. [e] Nec cum canibus [f] uenatorijs, & auibus proficiscantur, sed ita procedãt, ut nõ quæ [g] sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quærere uideantur. Nec sumptuosas [h] epulas quærãt, sed cum gratiarum actione recipiant quod honestè ac competenter illis fuerit ministratum.

Prælati non debent grauare subditos tallijs, & exactionib. permittitur tamẽ ex iusta causa petere ab eis moderatũ auxilium.h.d.usque ad §. sanè.

Prohibemus etiã, ne subditos suos tallijs, & exactionibus, epi grauare præsumant. Sustinemus aũt pro multis necessitatibus quæ aliquoties superueniunt, ut si manifesta, ac rationabilis [i] causa extiterit, cum charitate, moderatum ab eis ualeant auxilium postulare. Cùm enim dicat Apostolus, Non debent filij thesaurizare parentibus, sed parẽtes filijs: [k] multum lõngè paterna pietate uidetur, si præpositi subditis suis graues existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. Archidiaconi verò, siue decani nullas exactiones, [l] siue tallias in presbyteros seu clericos exercere præsumant.

In effectu dicitur, quòd numerus equorũ statutus in princip.cap.non debet trahi ad augendum numerum, alias solitum. Abbas.

Sanè quod de prædicto numero euectionis secundũ tolerantiã dictũ est, in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt reditus, & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus aũt locis, tantam uolumus teneri mensurã, ut ex accessu maiorũ, minores meritò nõ doleant se grauari. Nec sub tali indulgẽtia, illi qui paucioribus equis uti solebãt, hactenus plurium sibi credãt potestatẽ [m] indultã.

Ex eodem.

Nouus census ecclesijs imponi non potest, nec antiquus augeri. hoc dicit, & est de principalioribus huius tituli.

CAP. VII.

PRohibemus insuper, ne ab abbatibus, episcopis, uel alijs prælatis noui [n] census [o] imponantur ecclesijs, nec veteres [p] augeantur, nec partem redituũ suis usi-

l Exactiones. Ad opus suum, sine mãdato episcopi, uel supple, [3] nisi in casu præmisso. nã quæ præmittũtur in præfationibus, in subditis repetita intelliguntur. ff. de verb. obliga. Titia. §.j. & xxxij. q. vij. Apostolus. & de app. secundo requiris.

m Potestatẽ. Quia quod prouisum est ad leuamen, extendi non debet ad grauamẽ.xlv.dist.licet. s.de appel. cum speciali. & c.suggestũ. & j.de pœn.in quibusdam. Laur.

PRohibemus. Primo ponit duplicem prohibitionẽ, quã iustificat. Secundo ponit decretum: ibi, Si quis vero. Abb. Sic.

n Noui. Id est de nouo. cũ ab initio, impositi non fuerint. s.eod. scientes. & qui ab ecclesijs nõ soluuntur. j. eo. cap. ecclesijs.

Glo. seq. alleg. xj. concordant. & quatuor contraria, & soluit.

o Census. Qui imponitur in ipsa fundatione, puta ut in singulis annis soluat unum cereum, siue libram ceræ uel piperis, siue etiã certam quãtitatem pecuniæ, puta. x. solidos uel minus, uel etiã plus, ꝙ pstat in signũ subiectionis. s.e.c.ij. & iij. & s.d cau.poss.c.ult. Non credo, [4] ꝙ possit augeri ab epo uel abbate, licet augeant possessiones, sec⁹ in pcuratiõe. j.e.qto. qa procuratio nõ dicit proprie cẽsus, sed pensio: videt ꝙ possit imponi siue augeri authoritate epi. j.c.proxi. hoc intellige, si iusta causa subest: alias non.

p Veteres. No. ergo census nõ esse augẽdos siue imponendos,

[3] Supple, & male, Panor.

[4] N... do... ne...

ponēdos, de nouo. C. de pascu. priua. l. j. lib. xj. & ī. de trāsac. decætero. ar. ff. de acqui. rer. do. laicus. s̄. de præben. auaritiæ. ubi etiā de hoc tāgitur. & C. no. vec. l. j. ij. & iij. ubi dicitur, quod noua vectigalia non possunt imponi, nisi a principe. j̄. eo. significauit. & j̄. de verb. signi. super quibusdam. & xviij. qō. ij. seruitiū. & j. q. j. nullus eps grauamen. in fi. C. de allu. l. ult. arg. contra. ff. de fideicō. lib. l. generaliter. §. si quis alienum. ff. de flum. l. j. §. ripam. & ff. qui & à qui. si mortis. & j̄. eo. quanto. Solut. si per ubertatem fructuum fiat incremētum: cum eorum sit casus fortuitus, & dubius. C. de usur. si ea lege. propter hoc augeri non debet census. sed si accedat nouū prædiū, noua parochia, uel aliquid tale, iustam videtur habere rationem eius. arg. ff. de usufru. itē si fundi. §. sed si insula. argu. s̄. de uita & ho. cleri quoniā ut ait. & j̄. eo. tit. quanto. Laurent.

a Præsumant. Vbi tantū censum habere debent. & est ar. ꝙ eps fructus parochialiū ecclesiarū, siue etiam præbendarum sibi retinere non debet ultra modū sibi permissum. x. q. iij. quia cognouimus. s̄. ut eccl. benefi. c. uno. argu. ad hoc. s̄. de deci. quoniam. Ala.

b Minoribus. xcv. distin. esto. & xxij. quæst. v. de forma. & si iura unicuique ecclesiæ non seruentur ecclesiasticus ordo confunditur. xj. q. j. peruenit. & ij. q. vj. qui se scit.

bus appropriare præsumant, [a] sed libertatem quam sibi maiores cōseruare desiderant, minoribus [b] suis bona uoluntate conseruent. Si quis uerò aliter fecerit, irritum [c] quod egerit habeatur.

Alexander tertius Vigorien. episcopo.

Prælatus seu rector ecclesiæ nō potest (præsertim post mortem) ecclesiā suā propria authoritate constituere censualem.

CAP. VIII.

PRæterea illi qui episcopo ignorāte [d] authoritate sua pensionem annuam de ecclesijs quadam illusione soluerint [e] siue [f] receperint, eis defunctis, [g] in receptione pēsionis non sunt aliquatenus audiendi, si pontificis aut alterius, qui de iure id facere potuerit, [h] authoritaté & assensum super hoc non interuenisse constiterit. Non enim simplices sacerdotes, uel clerici possunt ecclesias, quibus præsunt authoritate sua (præsertim post decessum suum) efficere censuales.

Idem Carnoteñ. epo.

Breue est, uel per alia uerba summatur sic: Episcopus ecclesiæ de manu laici p se ereptæ non potest ob hoc censum imponere.

CAP. IX.

ECclesijs, quas de nouo episcopi de manibus laicorū eripiunt, præter cathedraticū, & iura omnia quæ alijs ecclesijs [i] imponuntur exactioné prohibemus [k] imponi.

Idem.

Noua pedagia sine consensu principis imponens, communione priuatur.

CAP. X.

INnouamus: [l] & infrà. Nec quisquam alicui nouas pedagiorū exactiones, sine authoritate & consensu regum [m] & principum statuere aliquo modo præsumat. Si quis autem cōtra hoc fecerit, & commonitus nō destiterit, donec satisfaciat, communione careat [n] christiana.

Idem Cantuarien. archiepiscopo & eius suffraganeis.

Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa priuabitur.

CAP. XI.

CVm clerici: & infrà: Ad hoc quia clerici quidam cum religiosis collusione [o] facta citra authoritatem diœce.

c Irritum. Etiam si iurauerit. hoc. j̄. eo. grauis. & c. significauit. ij. quæst. vj. quiescit.

PRæterea. Ponit casum generalem, rationem subdens: ibi, Non enim. Abb. Sic.

d Ignorante. Secus si sciente, & iusta causa subesset. Pone exemplum, quando uolunt isti sacerdotes constituere censum, ut eorū consanguinei succedant post mortem illorum. j̄. eo. cum clerici.

e Soluerint. Supple sunt puniendi. j̄. eo. cum clerici.

f Siue. Pro &.

g Eis defunctis. Quia pēsio illa, non ligabat successorem eius qui ecclesiā [1] nō potuit cōstituere cēsualē: vt hic in fi. & s̄. de transa. decætero. unde si petāt monachi pensionem a successore, non debet soluere.

[1] Se autē usque ad mortē potuit obligare: & p cōsequēs fruct⁹ beneficij sui quādiu tamē ipsum tenebit: d̄ fideiussoribus. c. ij. d̄ pec. ele. & c. fi. secundum hoc, illud p̄ser tim ponit pro maxime. alij exponunt ꝓ tm̄, secundum Abb. Ioā. And.

h Potuerit. Hic est arg. bonū, ꝙ census de authoritate episcopi posit imponi de nouo, siue etiam augeri. Dic ut not. supra eod. cap. proxi. Bern.

ECclesijs. Vt intelligas, ratio dubitandi fuit: quia sicut tēpore fundationis, uel perceptæ libertatis potest eps sibi certū censum cōstituere: ut in c. cōstitut⁹. s̄. de reli. do. & in c. præterea. ij. de iure patr. ita uidebatur, quod si capiebat ecclesiam de manibus laici, cū eam quasi de nouo duceret ad libertatem, & quod in recōpēsationem beneficij potest imponere nouum censum. Sed contrariū deciditur: quia eps ad hoc tenebatur ex officio suo, & in necessitatibus nemo liberalis existit ut in l. rem legatā. ff. de adimen. legat. Abbas.

i Alijs ecclesijs. Vt x. q. iij. illud.

k Prohibemus. Per decre. Lateraň. concil. s̄. eod. prohibemus. & xvij. q. ij. hoc tantū. arg. est ergo hic, ꝙ consuetudo aliarū ecclesiarum seruari debet. j̄. eo. super eo. argu. supra de consuetu. cum olim.

INnouamus. Primo ponitur prohibitio. Secūdo pœna: ibi, Si quis. Abb.

CASVS. *Noua pedagia sine authoritate regū uel principum, constitui non debent: & qui contra fecerit, cōmunione careat Christiana.*

Nota, quòd soli principes noua pedagia constituere possunt.

l Innouam⁹. qd̄ iā statutū erat. xxiiij. q. ij. paternarū.

m Regū. Reges em̄ & principes tm̄ potestatem habēt noua pedagia cōstituendi. [2] ff. de pub. & vect. l. vectigalia. & C. no. uec. l. j. ij. & iij. alia oīa pedagia, interdicta intelliguntur, nisi ex cōsuetudine cuius non extat memoria exigātur. j̄. de verb. sig. super quibusdā. §. j.

n Careat. Hæc est pœna canonica. secundū leges exilio perpetuo puniri debet. C. no. vect. l. ult.

CVm clerici. Primo ponitur excessus. Secundo pœna: ibi. Precipimus. Abb. Sic.

o Collusione. Collusio est inter reum & actorem, occulta & illicita pactio per quam alter in iudicio se separari

[2] Peccant tamen, si hoc faciūt sine causa secundum Inno. Io. And.

Collusio quid sit.

Putabat Hostie. ꝙ hic extra iudiciū facta fuisset hæc collusio. Ioan. And.

epi, a ecclesias quas tenent, eis constituunt censuales, ut post decessum eorũ, eidem ecclesiæ per repræsentationem eorundem religiosorum ad filios uel nepotes b clericorũ ipsorũ posint transferri. Præcipim⁹ ut si qui inuenti fuerint facere talia, eos a pscriptis ecclesijs nõ differatis appellatione postposita remouere. Idem.

Si collectores grauant ecclesias, priuari debent officio.

CAP. XII.

EA quæ de auaritiæ: & infrà. Cũ autem propter beati Petri visitationem denariorum collectam c per archidiaconatus uestros feceritis, ecclesias uel parochias non grauetis: d Quòd si sec⁹ præsumpseritis, id quod videmini habere, aufferetur e à vobis.

Lucius tertius.

Qui recipit iuramentum de nouo censu imposito ecclesiæ persoluendo, compellitur iurantem absoluere.

CAP. XIII.

SIgnificauit nobis T. rector ecclesiæ de Fulgo. qđ cũ à monachis de Castig. ad regimen ipsius ecclesiæ, fuisset electus: de soluẽdo eis annuo censu trium marcharũ, quas prędecessor eius soluerat, præstitit sacramentũ, postmodũ eps diœces. ne ipsum cẽsum monachis solueret, nisi prius cõstaret, ꝙ episcopali f authoritate fuisset impositus, in periculũ ordinis sui interdixit: g & ĩ. Quocirca mãdamus, quatenus. si præfatum censum authoritate præsulis, & nõ de nouo h impositũ fuisse cõstiterit, epo præcipias, ut prohibitionem sine dilatione relaxet. Si uero cẽsus sit de nouo impositus, siue authoritate episcopi i hoc factum fuerit, siue non, eosdẽ monachos, ut clericum a iuramento absoluant appel. re. cõpellas.

Idem Rauẽ. archiepo.

Archiepiscopus visitans prouinciam, etiam a monasterijs prouinciæ procurari debet.

CAP. XIIII.

SOpite: & infrà. Sanè cùm inter te & monasteria Bononiæ sup procurationibus, quas ab eis exegeras controuersia verteretur: & infrà. Abbas Sancti Proculi, omnium aliorum procurator k (sicut ex literis quas portauit apparuit) super hoc diutius litigauit: & infrà. Sed tu procurationes ipsas in alijs l monasterijs tuæ prouinciæ asserens tibi sine contradictione præstari, eas prædecessoribus tuis in monasterijs Bonoñ. exhibitas per testes idoneos pbauisti, Inde utique ui-

---

parari permittit. sic supra eo. præterea.

a Episcopi. Maxime quia collusio mala, non excusaretur authoritate episcopi: quia nec ipse nouũ cẽsum siue pensionẽ potest imponere. s̃. eo. prohibemus. ubi de hoc alias iusta & honesta causa interueniẽte, uidetur quod posit, ut ibi dicitur.

b Nepotes. Hæc est causa, quare ista constituebãt, & mala: & ideo eius causatum est malũ, cuius enim causatum est malum, ipsum quoque malum est: vnde puniuntur, ut hic dicitur. Bern.

c EA quæ. Collectam. præstatio quædã est quam Anglici soluũt Romanæ ecclesiæ: & debet esse moderata, ut certum & determinatũ quid detur. ff. de dam. infe. ex damni. arg. C. de iud. iudæos. Ala.

Collecta quid sit.

d Grauetis. Scilicet quoniã sub specie tributorum, nõ debẽt illicitæ ꝉ exactiones fieri: ut hic patet. & ff. đ off. psi. illicitas. §. illicitas.

ꝉ Reprehẽdit hic Host. pręlatos & alios collectores, qui leuant. cl. pro c. præbentes ꝙ plus imponũt: quia nõ posũt oẽs soluere. Ioan. And.

e Auferetur. Nedũ quæritis usurpare: quod vestrũ non est, perdatis quod vobis cõpetere uidebatur. xiij. q. j. §. j. circa fin. quæstionis. & xxv. q. ij. sic decet. quia priuilegium meretur amittere & c. xj. q. iij. priuilegium. Bern.

SIgnificauit. Primo ponit casum perplexum. Secundo ibi, Quo circa. distinguẽdo prouider. Secundum membrum: ibi, Si uero. Abb.

f Episcopali authoritate. Quod uidetur sufficere, iusta tamen de causa. s̃. eod. præterea. s̃. de præben. auaritiæ. argu. ĩ. de eccl. ædi. ad audientiam.

g Interdixit. Sed in hoc dubito, cui potius debuit obtẽperare? videtur ꝙ epo. xj. q. iij. qui resistit. & xxiij. q. j. ꝙ culpat. Sed videtur potius, ꝙ seruare debeat iuramentũ, maxime cũ habeat probabilẽ causam: quia prædecessor soluit, & sic erũt monachi in quasi possessione: unde nõ debẽt priuari, usque quo cõstet. s. ut lit. pen. c. j. Lau. dixit, ꝙ potius seruare debent mandatũ epi, & litera illa præstat arg. ad hoc ut prohibitionem relaxet: ꝙ satis põt concedi: quia conditio subintelligebatur in iuramento hæc. s. nisi rationabile aliquod impediat. & quia pręsumptio est cõtra eos, ex eo ꝙ ipsum iurare fecerũt, ad qđ nõ fuerat cõpellẽdus, etiã si de iure solui debeat.

h De nouo. Et ita ab initio potest imponi. s̃. eo. scientes. s̃. de iure patr. præterea. & arg. s̃. ut ecclesi. benefic. c. uno. sed ex postfacto, nõ potest imponi census, nec etiã per cõpositionẽ. s̃. de trãsactio. decætero. Sed quem dicis censum nouum? Potest dici nouus, qui non est impositus in fundatione ꝉ ipsius ecclesiæ. xviij. q. ij. Eleutherius. & s̃. de iure pa. pręterea. uel qui nõ est præstitus tanto tẽpore, quod ad legitimam præscriptionem peruenit ꝉ. Sed multum refert, vtrum quis alleget præscriptionẽ: quia ea probata, obtinet licet in veritate fuerit nouus. an vero cẽsum ab initio constitutum: quia tunc nõ iuuatur tẽpore, nisi constet quod legitime fuerit cõstitutus. uel potest appellari nouus, qui ipositus fuerit post Lateranẽ. concil. s̃. eo. prohibemus. & ĩ. eo. grauis. Laur.

Cẽsus nouus, quis dicitur.

ꝉ uel exẽptione de reli. do. cõstitutus, secundum Goff. Ioã. And.

ꝉ Adde cõtra censum, non præscribitur. l. comperit. C. đ præscript. xxx. ann.

i Authoritate episcopi. Hic euidẽter apparet, quod episcopi nouũ censum nõ possunt imponere, & tu supple uerũ est, sine rationabili & iusta causa: vt nota. s̃. eod. prohibemus. Dic ut ibi.

SOpite. Primo narrat factum. Secũdo definit: ibi, Ea propter. Abb.

k Procurator. Et tamen constitutus erat ab uniuersitatibus pluribus. Sed procurator proprie dicitur, qui mandato domini res ipsius tractat. ff de procu. l. j. non est differentia in nominibus secundum canones: dum tamen constet quod ei detur potestas agendi. supra de procurat. petitio. ubi de hoc. & in authent. de sanct. episc. §. alium autem. & §. si uero episcopi col. ix. & j. quæst. iij. saluator.

Procuratoris descriptio.

l In alijs. Ergo & in monasterijs Bonon. quia idẽ ius

debet

debet habere in his & in alijs. ſ.eo.eccleſijs.ĩ.e.ſuper eo.Quia una & eadem res, diuerſo iure cenſeri non debet.xij. q.ij.cognouimus.& ſ.de deci. cum in tua. & ita eſt hic arg.ex eo quod alij faciunt, qui cenſentur eodem iure,& ſub eodem dominio,& tu facere debes niſi oſtendas contrarium. [1] c.diſt.contra morem.

a Iure communi. quod ſolum ſufficit. & hoc ius eſt x.qō. j. decernimus epiſcopum. & cap.placuit. nec obſt.quod dicitur. xviij. qō.ij. luminoſo. quia illud intelligitur de exempto.

b Conſuetudine. Et ſic duplici iure cenſetur: unde fortius debuit pro ipſo iudicari, cum utrunque per ſe ſufficeret. C.de edict.diui Adri.tol.l.fin.

c Facultates. & qđ quidem ſemper conſiderandum eſt. ſ.e. cum apoſtolus.x.q iij. cauendum inter cætera.& infra c.ulti.ĩ.eod.quanto. & c.cum nuper.& hoc intellige, quando cauſa correctionis & uiſitationis accedit. ĩ. eod. cum nuper ſed ſi ex alia cā puta pro negotijs proprijs, tunc non habebit procurationem. [2] argumē.x. q.iij.relatum.&ĩ.e. titu.procurationes. Bernard.

GRauis admodum. Prima pars narrat factum. Secunda prouidet: ibi,diſcretioni. Abb. Sicu.

d Concilij Latera. ſ.e.prohibemus. & c.præterea.

e Iuratoria. Quod potius periurium quam iuramentum poteſt dici. ſ. de iureiurā.ſicut noſtris.

f Fideiuſſoria. Hæc fideiuſsio nō tenet,cum ſit acceſſoria ei quod non tenet.ſic.C.de leg.nō dubium.ſ.de fo. comp.ſi diligenti.& ſ.de re.permu.c.ult.ſ.de fid.inſtr. inter dilectos. C.de ſac.ſan.eccle.ſancimus nemini.ff.de cōdi. ſi cau. auũculo.ĩ.de do.poſt diuor.re.& ſi neceſſe. Fallit hoc ſ.de iureiur debitores.& c.cum cōtingat. C.ſi aduer. uen.l.j.ff.qui.mo.uſufr.amit.quid tamen.reſpon.

g Conſtitutionis.arg.conſtitutiones ad futura tātum extendi.ſ.de conſti.cognoſcentes. niſi dicatur in eis, ꝙ præterita reſpiciant.ſ.de conſti.c.ult.ubi de hoc & de hoc habes lxxxij.diſt.c.ij. & iij. in fin. & xxxij.qō. iiij. dixit Sara.

[1] Vnde dicebat Inn. ꝙ huic archiepō ſufficiebat iꝰ cōe uel generalis cōſuetudo: qꝛ cū non eēt contra iꝰ, erat extēdēda ab eccleſia ſimilis cōditionis. Io. An.in no.

[2] Etiã ſi ꝑ illã diœceſim iret ad aliã uiſitãdam ut dicam. e. ti. Romana. §.j. ſuꝑ V ſic uiſitatis.Io.An.

h Abſolui.argum.contra.ſ.de iureiuran.tua nos. hic uero unum tantum fuit iuramentum & temerarium, ibi uero duo, ita quod periurium uitari non poterat, & ideo ibi ab eccleſia remouentur.Et dic abſolui.i.abſolutos nuntiari.

dimus intentionē tuā iure [a] cōi, & prædeceſſorū tuorum conſuetudine [b] adiuuari. Ea propter, monaſteria ſupradicta cōdemnauimus ad procurationem ſecundum facultates [c] eorū, tibi tuiſq; ſucceſſoribus exhibendam.

Clemens tertius.

Patroni etiam clerici,nouum cenſum eccleſiæ imponere non poſſunt,nec ueterē augere: & ſi ſuper hoc iuramenta uel cautiones exegerunt,coguntur abſoluere.

CAP. XV.

GRauis admodum, & infrà. Eccleſiaſticæ perſonæ, cū eccleſias uacare contingit, nō aliter quenquã ad ipſarū regimen uolunt uocare, niſi aut nouū cenſum eccleſijs illis imponant,aut ueterē contra conſtitutionē concilij Laterañ. [d] augmentent,ad ipſius ſolutionem inſtituendã presbyterum iuratoria [e] uel fideiuſſoria [f] cautione cogētes: & infra. Diſ. ueſtræ mãdamus, quatenus quæcunq; conſtiterit contra conſtitutionem prædictã ſuper eccleſijs uel earū cenſu a tempore conſtitutionis [g] huiuſmodi attentata, in irritum reuocãtes: ꝑsbyteros quos ſuper his iuramēta illicita præſtitiſſe noueritis, cōgrua ſatisfactione impoſita faciatis abſolui: [h] eos qui decætero cōtra formã canonum ſuper his uenire præſumpſerint, canonicè punientes. [i]

Inno.iij.ab. & conuentui Belleuil.

Qui tenetur procurare fratres alicuius domus, obligatur ad procurandum omnes;licet illorum numerus nunc creuerit, ſed ſi ex hoc grauaretur nimiũ, per iudicis officium ſibi prouidebitur. h. d. ſecundum lect. magis communem.

CAP. XVI.

QVanto creatori: & infrà. Accepimus quòd ab ipſo domus ueſtræ primordio de fundatoris uolũtate [k] proceſſit,ut fratribus ſancti Irenei procurationē unã annis ſingulis liberaliter exhiberet, cũ nihil teneatis [l] ab eis,pp ꝙ huiuſmodi ꝓcuratio ipſis debeat exhiberi: Verum tunc propter fratrũ & ſeruientiũ paucitatē, talis procuratio nō grauabat, ſed nunc intantũ excreuit [†] numerus eorundem, ꝙ ad procurationem uix quatuor marchæ argēti ſufficerēt, q̃ ꝓ una fieri cōſueuit: & infrà. Indulgemꝰ [m] igitur, ne ultra primã mēſuram

Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit.

i Punientes. pœna uero illorum,qui cōtra canones ueniũt, multiplex eſt prout no. ſupra de elect. nihil eſt.& ſupra de offic. ordi. ad reprimendam. Sed qualiter puniuntur in iſto caſu? Poteſt dici,quod eccleſia priuabitur ex eo quod ſcienter poſt prohibitionem contrarium facit.Ber.

QVanto creatori. Diuiditur. Primo recitat factũ.Secundo indulget,& indulgentiã moderatur: ibi, indulgemus. Abb.

k Voluntate. ſic ergo patet, quod ab initio de uoluntate [3] fundatoris poteſt imponi cenſus. ſ.de iure patro.præterea. xviij. quæſt. ij.eleutherius.argu. xvj.quæſtio. ult. filius decernimus.

l Teneatis. Et ita ſine cauſa conſtituta uidetur unde nō uidetur, quod teneat. ſupra eodem peruenit. ſed bene ſeruanda eſt huiuſmodi liberalitas. [4] argument. ſupra de dona. per tuas. C. de dona. ſi quis argentum. §. ſinautē.

m Indulgemus. In hoc fuit indulgentia: quia conſtitũta fuit ſimpliciter, nulla certa quantitate taxata pro illa procuratione. unde ſimpliciter tenebantur ꝓcurare fratres illos,quocunque eſſent. argumen.infra de priuil. quia circa.& ff.de ſer.ur.præd.ſi ſeruitus,ubi uerbum ſimpliciter poſitum,generaliter intelligendum eſt:ut ibi, & xix. diſtinct. ſi romanorum. Sed ex eo quod non determinatur,debebatur conueniens ſiue mediocris. [5] ff.de au.& argen. leg. qui lancem. ff. de ædili. edict. ſciendum.§.illud.ff. de lega. tertio. nummis.C. commu.de lega.duobus.§.ſed & ſi quis. Solu. quia grauabatur eccleſia, dabitur tantum ad primam menſuram, & tot fratres procurabunt modo, quot ab initio conſueuerunt. Si uero quantitas conſtituta fuiſſet pro illa procuratione, illa non augeretur, etiam

[3] Quæ in hoc eſt neceſſaria ſecũdũ Vin. & Goffre. Ioã. And.

[4] Liberalitas.& ſic eſt pro cã. Pan.

[†] Cepola de ſeruitutib. urbanorũ prædiorũ cap. l.de furno Gem.cōſi. lxx. in fin. Hyp. Marſil.ſing.cxxiiij.Iaſ. repeti.l. quo minꝰ. col. xxiij. đ fluminibus in l.fi. col.j.C.de leg. Phil. Dec. cōſi. cccxxxv. Nico. Boer. deciſ. Burdeg.cc xiij.nu. 9. cum ſeq. Albe. Bal. i l.nō modis. C. de ſeruitu. & aqua.

[5] Arg.ſ. tit. j. c. paſtoralis.in fine. Laurē.de hoc. infra đ regu. iu.l.in obſcuris. lib vj.Ioã. And.

etiam auctis facultatibus. argu. x. q. iij. relatum. Ludibrium enim esset. si quod statutum fuit ab initio, momento quolibet mutaretur. ar. C. de bo. quæ lib. l. ult. §. ubi autem puellis. non enim quod rite, & secundum leges ab initio actum est, ad alio euentu suscitari debet. C. de admin. tu. sancimus.

a Intantum excreuerint. Quocunque modo. s. de constit. cum M. si uero parum excrescerent, non augeretur procuratio, nec modicum lucrum auferretur conductori: quia & modicum damnũ sustinet. ff. loca. si merces. §. uis maior. Est ergo euidens. argum. quod si excrescãt res, debet procuratio crescere: sicut econuerso diminuitur propter sterilitatem. ff. loca. si uno. & s. eod. tit. propter sterilitatẽ. Contrariorum enim eadem est disciplina. ff. de uerb. oblig. inter stipulantem. §. sacram rem: argu. idem melius instit. de ijs qui sunt sui uel alie. iu. in princ. argumen. contra. C. de allu. l. ult. C. de fund. rei. princi. l. ij. libr. xj. Sol. illa locum habẽt, cum diligentia cultorum res uel fructus augmentantur. hic cũ Dei prouisione & fidelium oblatione res augmentãtur, sicut contingit, cum casu fortuito res deteriorantur, merces remittitur. Si uero uitio rei siue culpa coloni, puta quia uinum acuit, uel si segetes herbis corruptæ sunt, conductori obest. ff. loc. l. ex conducto, §. uitium rei. tamen sine culpa coloni, dãnum contingens non obest colono. s. eo. titu. propter sterilitatẽ. Item est arg. optimum, quod crescentib. facultatib. ecclesiæ: crescere debet numerus, etiam si sit numerus canonicorum statutus. s. de consti. cum M. quæ non admittit hanc distinctionem, utrum facultates crescunt prouisione Dei, an diligentia hominũ, r quæ etiam nec in isto casu debet admitti. sufficit enim quod res augmentatæ sunt. Lau.

Procuratio crescat, si res crescant.

r Et maxime rligiosorũ, qui sibi ñ possunt acq̃rere: & tales erãt isti uel aliter si bona ecclesiæ crescũt & augent tacite & p latẽs icrementũ: nõ ideo augebitur census si uero patẽter se c⁹. ad hoc C. de allu. l. j. & ij. institu. đ re. diui. §. qđ p alluuionem secũdum Vin. Ioã. And.

c Non credimus. quia Roma. ecclesia, non solet aliquẽ priuilegiare contra se. arg. C. de sacrosanctis ecclesijs iubemus nullam. arg. s. de præscrip. cum ex officij. 2 & ibi etiam dicitur, quod in procuratione non currit præscriptio. Ber.

2 Dic etiã idem facere Imperatorẽ. l. cõperit. C. d pscr. xxx. ann. Ioan. And.

in procuratione ipsa sitis ulterius prædictis fratrib. obligati, sed expensis quæ consueuerunt sufficere, sint contenti, nisi facultates ecclesiæ intantum excreuerint: a q̃ sine grauamine ampliato fratrũ numero, ad soluendum debitum procurationis extendi possit quantitas expensarum.

Idem primicerio & clero Mediolanen.

Omnes ecclesiæ, nisi quæ ab hoc per priuilegium apostolicũ sint excẽptæ procurare tenentur legatos sedis apostolicæ, seu etiã eius nuntios, nec in hoc præscriptione iuuantur. h. dicit usque ad §. sanè.

CAP. XVII.

Cum instantia uestra quotidiana: b & j. Postulationi v. t. r. q̃ cùm omnes ecclesiæ legatis & nuntijs se. apo. procurationes impendere teneãtur, ab earum præstatione, nullam habere uolumus excusatam, nisi fortè per spãle priuilegiũ se. apo. (quod non c credimus) sit exẽpta, etiam si longissimo tẽpore procurationis obsequium non impenderint: cum in talib. præscriptio sibi locum nequeat uendicare: quia nos a prouisione pastoralis solicitudinis, circa oẽs ecclesias nũquam omnino cessamus.

Tractat de modo procurationis, ipsorum legatorum et nuntiorum, Abbas.

Sane in his exigendis eũ modũ & ordinem uolumus obseruari, ut nulla ecclesia uel prælatus se indebite prægrauari d rationabiliter conqueratur. Si uerò de communi collecta, legatorũ & nuntiorum nostrorũ expensas duxeritis faciendas, (quod uobis non duximus inhibendũ) ex hoc nobis & nostris nullum præiudicium uolumus generari, quo minus possint a quocunque maluerint procurationes e sibi debitas postulare: ita q̃ si exactus ultra suã grauatus fuerit facultatem, sibi ab alijs f restauretur. Nuntijs tamen nostris in necessarijs exhibẽdis, pareat quicunque fuerit requisitus, g itam q̃ in fraudem h nihil penitus attẽtetur, nec per communes ministros procurationis

C Vm instantia. Diuiditur: quia duæ sunt partes principales. Secunda ibi, sane. Abb.

b Quotidiana. quia pro republica, noctes ducit insomnes, in auth. ut iudic. sine quoquo suffrag. in prin. collatio. secunda & uoluntarios labores appetimus (dicit imperator) ut quietem alijs præparemus, in authen. ut diui. ius. col. octaua, in principio. Ber.

d Prægrauari. illud semper est obseruandum: ut secũdum facultates ecclesiarum, procuratio exhibeatur. x. quæstio. iij. inter cætera. & c. ulti. s. eodem cum apostolus infra eod. cum nuper. & c. proxi. si enim tenuis est patria. extraordinario auxilio iuuanda est. C. no. uec. le. j. imo a paupere non debet exigere. j. qõ. ij. placuit. quia nec iudex exigit sportulas a pauperibus in authenti. de ma. princi. §. si tibi quoque. collat. iij. nec etiam tenuis uitæ homines sub aduentu officialium iniurijs affici debent. ff. de offic. præsid. illicitas. §. ij. s. eodem capit. ea quæ. dabitur enim legatis lac ad bibẽdum: ut dicit Ioan. ne rubentibus buccis prædicent ieiuniorum doctrinam. xxxv. distin. ca. sexto die. & cap. ecclesiæ. nec bibẽt ultra tertiam uicem. xliiij. dist. in illa palea, quando & comedẽt lardum uel carnes, cum aceto. C. de ero. mil. an. l. j. lib. xij. argumen. contra. xlj. dist. non cogantur. cui statur, & in hoc casu esset eis denegadũ, si ultra uires 3 peterent. j. de exces. prælа. cum ad quorundam. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. Trebatius & x. q. tertia. quia cognouimus. & supra de offi. ord. conquerente.

3 Impossibiliũ enĩ, nulla est obligatio. ff. de regu. iur. impossibiliũ. & đ hoc. §. e. cum Apostolus. Io. And.

e Procurationes. j. eo. procurationes.

f Ab alijs. Cessis actionibus sibi a legato. argumen. ff. de censi. cum possessor. uel condictione ex hoc canone. argu. ff. de condict. ex le. l. una. Dabit enim legatus literas suas illi qui eum procurauit: ut ab alijs recipiat: quod ultra partem suam expendit sic obseruatur de facto. argumentum legis prædictæ, cum possessor.

g Requisitus. Etiam in prouincia, in qua non est legatus, in eundo & redeundo. s. de iure iur. ergo N. 4

4 Ego. n. secus in p lato. Fe. c. accedẽtes. colla. ij. de præscrip.

h In fraudem. ut si descendit in domum amici, ut ab eo procuretur, & ille datis sibi literis, per eum ab alijs duplum uel triplum recipit.

Compe

a Compellātur. quoniam particularis exactio & solutio non modica habet incommoda. ff. famil. ercisc. l. plane. argum. contra. ff. ad legem Falc. l. lineam. & l. Plautius. & ff. de pact. l. epistola. §. ultimo. & C. de pact. debitori.

obsequium, si noluerint recipere compellātur. a Qui verò contumaciter eis duxerint resistendum, districtione sunt ecclesi. compellendi.

Idem Zamoreñ. & Salamantino episcopis.

Si ad unicā mensuram solui solet, quod debetur ex uoto, illā in posterum solui debebit: si uerò ad diuersas, liberabitur soluens etiam ad minorem.

CAP. XVIII.

EX parte b Compostellani archiepiscopi fuit propositū, ꝙ cùm ij qui uota c beati Iacobi continua persoluerunt, ad cōmunem terræ suæ mensurā, cum qua uidelicet emunt & uēdunt, ipsa persoluerint hactenus & persoluāt: quidā quia † longis tēporibus ab eorū solutione cessarunt, nunc quandā mensurā exhibēt paruissimam d & ignotam: & infrà. Cum ergo non constet ad quā mensuram antecessores eorū prædicta uota persoluerint, credimus distinguendum, utrum habitatores regionis ipsius, qui ea cōtinue persoluerūt, ad unā & eādem mensurā, huiusmodi uota persoluerint, an ad uarias & diuersas. In primo e enim casu ad eandem & illi soluere sunt cogēdi. f In secundo uolētes soluere ad minorem, nō sunt cogēdi, ut ad maiorem persoluant: quoniā cū huiusmodi uota gratuita fuerint ab initio, g benignius sunt a viris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.

Idem Cæsar Augusteñ. episcopo.

Ecclesiæ tenentur episcopo in cuius diœcesi sunt respondere de procurationibus, quarta decimarum, & alys episcopalibus. h. d. quo ad titulum.

CAP. XIX.

CVm olim: & infrà. Quia nobis fides facta fuit, quòd ecclesiæ de Luna & de Bes. in tua sunt diœces. constitutæ, non solum per alia, h uerumetiā per hoc ipsum,

b EX parte. Vt intelligas, incipias sic casum literalem: Quidam uouerunt dare ecclesijs certos sextarios frumenti. in illo loco reperiuntur plures sextarij minores & maiores dubitabatur, an secundum minorem uel maiorē uota essent exoluēda. Et respondetur ut in litera. Abbas Sicu.

c Vota. ab Hispanis, tempore cladis promissa. Laur.

d Paruissimam. quod facere debēt. quoniam omnes ad communem mensurā terræ soluere debent. ff. de contrahend. emptio. imperatores.

e Primo casu scilicet, cum omnes ad eandem mensuram soluunt: & ita quod maior pars facit, illi seruare tenentur. c. dist. contra morem. s. de cap. mon. dilectus. & argu. s. eod. sopite. Item ar. est, quod in dubijs seruanda est consuetudo vicinorū. arg. s. de cōsue. cum olim & j. eo. & s. e. ecclesijs. ff. de leg. j. si seruus plurium. §. ult. Item in dubijs, non sequimur ꝙ maximum est, sed quod minimum. ff. de leg. iij. nummis. ff. de regu. iur. semper in stipulationibus. ‡ argu. tamen est hic, quod mediocritas est sequenda. de hoc not. argu. plura. supra eo. quanto. in notula. in hoc.

† Alias, quia. Consuetudo uicinorum seruetur.

‡ Et j. de reg. iur. in obscuris lib. vj. dixit Vin. ꝑ hæc iura & ꝑ l. ff. de leg. j. l. si ita scriptū. ꝙ cum dubietas est in re: debet minor. sed cū in ꝑsonis oēs repelluntur ab instituto legato vel libertate. ff. de rebus dubijs. l. si fuerit. Io. And.

f Cogendi. Supple si soluentes plures sint non soluētibus. s. de ijs quæ fi. a ma. par. cap. c. ult. & s. de ele. dudum. j. & xix. di. in canonicis. ff. de pac. & suum hæredem. in fin. uel etiam pares dignitates præcellētes. s. de testi. in nostra. & ff. de pact. maiorem. verius videtur, quod siue sint plures siue pauciores: ex quo nō apparet de mensura antecessorum, sequi debent mensuram soluentium. illam enim præsumo fuisse institutā, & ad eos a suis maioribus peruenisse. Vinc.

g Ab initio. Si. s. de vo. & vo. redē. licet. in prin. ideo pro eis bona fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga ecclesias retardaretur. ar. C. de bon. quæ lib. l. ij. alias dona plenius sunt interpretāda. s. de donat. cū dilectus. in fi. excogitata fraude aliquis posset obuiare suæ donationi. xvj. q. ij. visis. & xxij. quæst. iiij. sunt qui opes. C. de dona. si quis argentum. §. ult. Bernar.

CVm olim. Diuiditur. Primo definit. Secundo soluit unum obstaculū: ibi, licet. Tertio aliud: ibi, absonum. Et quia tex. est aliquantulū intricatus, propter nimiam discutionem facti, sic pono casum. episcopus. Augustañ. impetebat quendā abbatē ratione duarum ecclesiarū, possessarum ab eodem abbate, petendo illarum uigore procurationem & alia iura episcopalia. Abbas uero & conuentus opponebant illas ecclesias non esse in diœce. illius episcopi. Itē producebat quoddam instrumētum, in quo continebatur quod episcopus illas ecclesias uel forte aliqua iura in eis concesserat abbati. & contra quædam instrumēta compositionū producta per episcopum, obijciebat ille abbas, quod per metum regium illæ compositiones emanauerant, uel forte dicebat instrumenta esse falsa. papa uero definit, ut habetur in litera. & est c. satis difficile. Ab. Vel pone sic casum. Episcopus Cæsariē. cōquestus est domino papę de abbate sancti Ioānis, qui eū fraudabat super quartis decimarū, & quibusdā alijs quæ habere debebat in ecclesijs quibusdā, quæ spectabant ad ipsum ep̄m quo ad ius patronatus, quæ omnia abbas sibi denegauit, dicēdo illas nō esse in sua diœce. quare dictus ep̄s de diœce. esse probauit. & idem abbas induxit quædā instrumenta pro se in quibus continebatur, ꝙ idem abbas composuerat cum ipso episcopo, super prædictis tanquam diœcesano ecclesiarū dictarū. quare dominus papa de consilio fratrum suorū, condemnat dictū abbatem in omnibus petitis ab ep̄o sine deductionibus aliquibus faciendis ab abbate in prædictis ecclesijs. quāuis enim abbas potuisset aliena deducere de petitis, occasione compositionis cuiusdam initæ inter episcopū prædictum & monasteriū ipsum: quia tamen abbas non approbauit dictā compositionem, sed impugnauit sicut potuit: quare uidetur illi tacite renuntiasse, & nullū debet inde commodū sentire. præterea negare nō poterat, qđ nō essent de diœce. ep̄i illius ecclesiæ super quibus instrumēta ostendebat: quia illæ ecclesiæ concessæ fuerant à prædecessoribus ep̄i monasterio, per quæ petebat ab. pro episcopo, & pro eo probabat nō ex proposito uel directe, sed per quandā consequētiā.

h Per alia. forte per testes.

Instrum

quòd in instrumentis [a] compositionum contineretur expresse vt abbas sancti Ioã. Prælateñ. † tã de quarta decimarũ, quã de cęteris episcopalibus tibi debeat respondere, abbatem ipm ad integrã solutionem quartæ [b] omniũ decimarũ, nullis factis deductionibus, [c] & ad præstationem procurationũ & aliorũ episcopalium iurium in prædictis ecclesijs cõdemnamus. Licet [d] enim ex forma secundæ compositionis, deductiones essent aliquæ faciendæ: quia compositionem idem abbas nullatenus approbauit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium consequi: [e] cui renuntiasse tacitè [f] videbatur. Absonum erat præterea, ut negaret illam ecclesiã in tua diœces. constitutã, super quam instrumenta prædecessoris tui ostendebat [g] in iure monasterio fuisse cõcessa per quæ episcopale ius petebat [h] expresè.

Idem Spoletano episcopo.

Soluẽdi sunt census ad antiquam monetã, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum. hoc dicit † & est casus notabilis & multum allegabilis.

CAP. XX.

OLim causam, quam aduersus clericos plebis Rupinæ super synodatico proponebas, Tuderti. episcopo & collegis suis, cõmisimus terminandã, corã quibus ex parte tua fuit propositũ, ꝙ cũ ijdem clerici prædecessòribus tuis, tres in festo natiuitatis, & tres in festo resurrectionis dominicæ pro synodatico soluerint denarios Papieñ. nunc tantũ tres Lucẽses pro singulis denarijs Papiẽsibus persoluebãt, cũ tamẽ denarius Papieñ. † valeat sex Luceñ. vnde petebas eos ad Papieñ. solutionẽ compelli. Cũ & si tu Luceñ. Primo anno receperis, semper tamen ius tuũ postmodum fueris ꝓtestatus: [i] & j. Cùm igitur constet, ꝙ Papieñ. olim pro synodatico soluebantur quod ex eo etiam sequitur, quòd Luceñ. soluti sunt postmodum pro eisdem cùm ex dictis testium, & confessione aduocati alterius partis non reuocata. [k] postmodũ appareat euidenter, quòd tempore. L.

a Instrumentis. 1 Quæ ab. produxit cõtra epm, sed potius fuit cõtra se. ex quo continetur in aliqua scriptura publica, de finibus alicuius episcopatus, ei standum est donec probetur contrariũ, licet illa scriptura princ. facta sit ob aliud. ar. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stit. op. C. de iur. deli. cũ aliquis. 2 & s̃. de præsumpt. illud. & per libros antiquos probantur confines episcopatus. s̃. de ꝓbat. cũ causam. ubi de hoc. & argu. s̃. de paroch. super eod. in fine.

b Quartæ. Hoc ius diuersum est. quandoque enim dicitur medietas. x. q. j. antiquos. quãdoque tertia: ut ea. cau. q. j. de his quãdoque quarta. xvj. q. j. constitutum. s̃. de præscript. de quarta. & hic & quandoque dicitur, ꝙ nihil debet habere. x. q. iij. c. j. Laur. dixit quod c. illa loquũtur secundũ diuersa tempora. Episcopus debet habere medietatem omnium redituum episcopalis ecclesiæ. de parochialibus ecclesijs tertiam. postea ista tertia mutata est in quartã. xij. q. ij. quatuor. c. cõcesso. de reditibus demũ statutũ fuit, qđ nihil perciperent, nisi uelint subire onus fabricæ. x. q. iij. c. j. & c. vnio. hodie potius locum habet cõsuetudo, sicut dicitur de quarta uel tertia uel medietate testamentorũ, quod ibi seruatur consuetudo loci. s̃. de sepultu. certificari. 3 Quid iuris sit de decimis, dicit supra, de deci. cum contingat. cum in tua. & cap. dudum.

c Deductionibus. hoc contingit culpa abbatis, qui reprobauit quantum in eo fuit instrumentum quo continebatur quod deductiones fieri poterant: ut infra sequitur.

d Licet. responsio tacitæ quæstionis.

e Consequi. Not. quod aliquis fructum ex eo consequi non debet, quod nititur reprobare. 4 argument. xiij. quæstio. ij. quam præposterum. supra, de testibus. præsentium. quod uerum est, si usque ad sententiam perseuerauerit. ff. de inoffic. testamen. Papinianus. §. meminisse. C. de ijs quibus ut indig. alia est. Item hic habes, quod instrumentum quod quis approbat pro se, tenet recipere cõtra se. iiij. q. iij. c. si testes. §. si qs testibus. xix. distinct. si romanorum. C. de reb. cred. l. generaliter. argument. contra. xxxvij. distinct. si quid veri. ij. quæst. vij. si hæreticus.

f Renuntiasse tacite. C de reb. cred. l. si quis iusiurandum. C. ad le. Cornel. de fal. qui falsas. s̃. de ijs quæ fi. a maio. par. ca. quæsiuit. & c. ex ore. ubi de hoc.

g Ostẽdebat. Erat enim abbas, ipse cõtrarius sibi: & ideo non erat audiendus saltem in eadem instantia iudicij. arg. supra de appel. solicitudinem. in fi. Et in instrumentis istis continebatur, quod episcopus ecclesiã istam concesserat monasterio uel aliquid iuris concesserat in ecclesia vnde per hoc apparebat, quod esset in eius diœcesi.

h Petebat. Alias patebat, & melius.

OLim causam. Primo narrat factũ. Secundo decidit, exprimendo motiua: ibi, cum igitur. Abb.

i Protestatus. Hinc ergo colligitur, quod non prodest protestatio cũ aliquis in contrariũ facit, per id qđ hic dicitur in fine. qa si præscriptio 5 cõpleta fuisset, clerici obtinuissent nõ obstante tali protestatione. simile. s̃. de constitu. cum M. & supra de appella. solicitudinem. ad fin. Bernardus.

k Non reuocata. Et sic patet, quod confessio aduocati, sicut etiam propria confessio præiudicat, nisi fuerit reuocata: ut hic patet, & supra de appel. cum causam. Quædam tamen confessio reuocari potest quandocunque ante sententiam. C. de iuris & facti ignorã. l. error facti. & supra, de cõfes. c. ultimo. & hoc intellige, si probat quis se errasse. ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. ulti. ff. de cõfes. nõ fatetur qui errat. Sed si confessio aduocati fuerit incontinẽti reuocata, siue eadẽ die: quia tunc non uideor eam ratã habere, ex quo eadem die eã reuoco, sufficit reuocatio simplex 6 arg. decre. prædict. cum causam quæ. alia ratio est ibi. Sed videtur, qđ ante lit. cõtestatã. posit indistincte error reuocari. ff. de noxal. actio. l. electio. §. penul. & etiam post, si nulla captio est aduersarij. ff. de ĩterroga. actio. de ætate. §. ultimo. quandoque etiam post sententiam reuocatur

1 Istã gl. Inn. & Hostiẽ. ponebãt, & puto qđ melius ĩ fine capituli sup uerbo instrumẽta. Io. An.

2 Ibi de hoc: & dr̃ ius ciuile Papyrianũ: qui Papyrius nil addidit: sed cõposuit. ff. de ori. iur. l. ij. §. j. Vincẽ. & facit cõi proplatoribus glo. ut ibi no. Io. an.

† Alias, Plat. Plac. aliastex l.

3 Cõcor. obseruare §. añquã. ff. de offi. proconf.

Pau. cõsi. ccclxiij col. fi. li. j. Ioã. And. in mercu. pl⁹ semp Aret. cõsi. cxij. col. j. Curti⁹ minor. par. ij. feudo. qõ. xij. & cõs. xxiiij colum. j.

4 Et secũdũ Host. hic videt reprobari cauillatio dicentiũ, nõ fateor: imo nego qđ in instrumẽto continet: hoc saluo ꝙ si cõtingeret me cõdẽnari tali articulo, qui ibi cõtinetur vti uolo: sed iudex recusabit hanc incõstantiã: & merito. ff. de procu. in causæ quinimo qcquid di cat canilado: sibi vr̃ esse cõtrarius de app. solici tudinẽ. de hoc de ex cep. cũ ve nerabilis, Ioã. And.

† Et sic nulla hic alteratio monetæ facta est i bonitate intrinseca uel extrinseca, sed p errorem una uilior mõeta di uersæ speciei soluta erat p alia canonistæ uero tex. clarũ obscurãt trahẽtes ad differẽtiã bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ: [illegible] tam fal[illegible] quã imp[illegible] tinẽter [illegible] noue [illegible] in tract. [illegible] surar. [illegible] mer. 75[illegible]

5 Quæ ꝓtestatio nẽ nõ interrumpi[illegible] nisi i ca[illegible] bus. C. de ann. exce[illegible] ut pfectr. de off. [illegible] di. c. pas[illegible] ralis. adi. Innoc. & xvj. q. [illegible] c. placuit. §. põt. [illegible] is ãt. secũdũ Abb.

6 Vndecĩ cebat Go[illegible] alterna[illegible] ue. s̃. d[illegible] scriptũ [illegible] j. gl. ge[illegible] stesso em[illegible] re usq; ad sñiam re[illegible]

præděceſſoris tui pro ſynodatico Papiẽſi fuit moneta ſoluta, & à tẽpore dĩcti L. non niſi trigintaſex [a] annorũ, ad plus tempus effluxerit, & ſit legitimè probatũ, ꝙ tres Luceñ. ꝗ pro uno Papieñ. poſt mortẽ ipſius L. ſoluebant, qnque uel ſex ualebãt ex illis qui hodie ſunt ĩ uſu, intelligentes ex hoc, ꝙ per monetæ declinationẽ acciderit ut uſq; ad tempus tuũ Luceñ. dati fuerint ꝓ ſynodatico ſicut erãt ĩ uſu, procuratorem aduerſæ partis nomine clericorum plebis prædictæ tibi ad ſolutionem denar. Papien. uel æſtimationem [b] eorum pro ſynodatico ꝑ diffinitiuam ſententiam condemnamus.

Idem priori ſancti Stephani.

Epiſcopus remittens eccleſiæ ſeruitia quæ ſibi debebat, et ſtatuens quod aliud ſeruitiũ non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe.

CAP. XXI.

CVm uenerabilis f. n. Fauen. epiſcopus & ĩ. Cognouimus, ꝙ præfatus eps̃ ſpallas quas ab eadẽ eccleſia, tã ipſe quã prædeceſſores ſui recipere conſueuerant, eccleſiæ præfatæ remiſit, & ſtatuit ꝙ aliud ei ſeruitiũ nõ imponeret ſibi & eccleſiæ ſuæ annuatim triũ librarũ cereo pẽſionis nomine reſeruato. Quia ergo uiſitationi annexa eſt procuratio, [c] & epiſcopus ratione epiſcopalis iuriſdictionis, quã habet in ea, teneatur cauſa correctionis [d] eccleſiam uiſitare præfatam, nec intelligatur quaſi nouũ imponi, quòd ab ipſa fundatioue de communi [e] fuerat iure impoſitum: Decernimus, quòd idem eps̃ cùm ad ipſam eccleſiam cauſa correctionis acceſſerit, moderatã [f] ab ea procurationem recipiat bis in anno: [g] ſed nihil aliud præter penſionem & procurationes prę ſcriptas ab eadem eccleſia exigere uel extorquere præſumat.

Idem Compoſtellano archiepiſcopo.

Eccleſiæ de nouo conuerſæ in procurationib. et alijs, ſeruabũt conſuetudinem uicinarum.

CAP. XXII.

SVper eo quòd f. t. nos conſulere uoluit, ut quia fere tota prouincia

---

uocat̃: ut in l. error. intra triduũ uero ẽt nõ oſtẽſo errore: ut in l. ul. C. de erro. reuo. aliqui faciũt hãc diſtinctionem inter errorẽ aduocati, & ꝓpriũ ut primo caſu ſine ꝓbatione ĩ tra triduũ reuocetur. Io. And.

reuocatur error probabilis. ff. quando ac. de pe. eſt au. l. ij. alias eſt. §. ulti. in l. j. Nec obſt. quod dicitur de triduo. C. de erro. aduoc. l. iij. quia ſic ibi contingit de facto, & non ponit ius. Io.

[a] Trigintaſex. Ex hoc colligitur, quod ſi Lucenſes recepti fuiſſent pro Papien. xl. annis, ꝙ præſcriptum eſſet in ſolutione Papieñ. & ſic proteſtatio non ualuiſſet: ut dixi ſ̃. in prima notula. Nam ſi quis utitur alia aqua quã inter partes conuenerit, præſcriptum eſt in illa. ff. quemad. ſeru. amit. ſi quis alia. & l. ſi communem. §. j. & ſi quis paucioribus iuribus utitur pro pluribus, præſcriptum eſt pro pluribus. ff. de ſer. ruſtic. prædio. una eſt uia. contra de præſcrip. auditis. Sed contra uidetur, quod non eſſet præſcriptũ in Papien. quia qui aliquid recipit, loco alterius illud recipere uidetur. xxj. diſt. in nouo. & xciiij. diſtinctione. c. j. ſ̃. de præſcrip. auditis. ff. de admi. tu. ita tamẽ. §. geſſiſſe. Itẽ qui pretio fruitur, & re frui uidetur. ff. de uſufru. q̃a qui pretio. & penes eum eſt peculiũ, penes quẽ eſt pretiũ. ff. de pecu. ſed ſi q̃s ſeruum. Sed contrarium eſt uerum, ut patet per primas cõcord. Ber.

[b] Vel æſtimationẽ. Argumen. ad quæſtionem dominicalem, quod ad antiquam monetam & menſuram antiquã faciẽda eſt ſolutio, licet noua ſit melior. ſ̃. de iureiu. q̃to. & eſt expreſſum ĩ. eo. cum canonicis. ar. ff. ſi cer. pet. l. iij. ar. cõtra. xxxij. q. iiij. quis ignoret. [1] & arg. ff. de contrah. emp. imperatores. Idem eſſet, ſi moneta minor ſit modo in uſu: quia ſoluere debet æſtimationem antiquæ, ut hic patet.

[1] Vbi de hoc. & uide in Spe. de ſol. aliqua. Ioã. An. ĩ no.

CVm uenerabilis. Prima pars deciſe narrat factũ. Secunda partis allegationem. Teria definitionis motiuum. Quarta definit. Secunda ibi, cognouimus. Tertia ibi, quia. Quarta ibi, decernimus. Abb.

[c] Procuratio. Contra quam nõ currit præſcriptio. ſ̃. eo. cum inſtantia. & ſ̃. de præſcrip. cum ex officijs.

[d] Cauſa correctionis. Hic patet, quod quibuſcunque generalibus uerbis epiſcopus eximat aliquam eccleſiam, tamen ſemper retinet cathedraticum & procurationem & uiſitationem. alias enim eſſet contrariũ qđ habes xvj. q. ij. uiſis in fi. ſ̃. de do. paſtoralis. nec ob. ſ̃. de reli. do. conſtitutus. ubi uidetur, quod generaliter poſſit eximere: quia illud fuit confirmatum authoritate Papæ [2] ſicut enim ſubditus non poteſt a ſe eijcere ſiue eximere iuriſdictionem epiſcopalem. ſ̃. de fo. compe. ſi diligenti. ſ̃. de renunti. admonet. ſic nec prælatus ſuã iuriſdictionem ita nec puto, quod patronus quantuncunque uerbis generalibus utatur, aliqua iura tamen retinet in libro C. de bon. lib. l. iij. Io.

[2] Ex certa ſciẽtia: ut ibi no. uel intelligit̃ illud, ꝙ præſcriptũ eſt licet. n. illa remiſſio non ſufficiat ad plenũ iꝰ trãſferẽdum. ſufficit tñ ad ꝑſcribẽdũ: ut no. ſ̃. eo. ſignificauit. ita ꝙ ſubditꝰ nomine ꝓprio, non ꝑſcribat cõtra epiſcopũ: ſed noĩe non ſubditi. ꝙ dic ut legit̃ & no. de præſcr. cũ ex officij. ſecũdũ Hoſ. & c. ca. cũ olĩ. Ioã. And. Viſitatio, quoties ĩ anno faciẽda eſt?

[e] De communi. Ergo de communi iure procuratio peti poteſt. ſ̃. eod. ſopite. & ita nõ fuit remiſſa ꝓcuratio per illa uerba, aliud ſeruitium non imponeret. Et ita not. argum. quod in generali remiſſione, non ueniunt ea quæ in ſpeciali non remittuntur ſicut in obligatione generali. C. quæ res pigno. obl. poſſ. l. j. ff. de pi. obligatione.

[f] Moderatam. Supra eodẽ. cum apoſtolus. & c. cum inſtantia. Bern.

[g] Bis in anno. Hoc nouum uidetur: q̃a ſemel in anno ſufficit uiſitare. ſ̃. de offic. archidiac. mandamus. & hoc ſiue liqueat eſſe neceſſe, ſiue non: ut uidetur x. q. j. decernimus. epiſcopum. placuit. Vincent. Sed non credo: quia ſi certus eſt, quod eccleſia non indigeat uiſitatione. non debet eã uiſitare: quia cã correctionis uiſitare debet: ut hic dicit. ergo ceſſante cauſa, ceſſabit effectus. ergo ꝙ dicit hic bis in anno, intelligo, ſi toties opus fuerit. xviij. q. ij. uiſitãdi. & c. nõ ſemel. & x. q. j. regẽda. Solennis ꝓcuratio ſemel tñ in anno dari debet, uidelicet eps̃ ſolito ordine anteceſſorũ ſuorũ uiſitat. ff. de off. procõ. obſeruare. aliæ dabunt̃ nõ cũ tanta ſolẽnitate: [3] quia ẽt dãtur hoſpitibus. ar. ſ̃. de præb. de monachis. Vel forſitã impoſita fuit hæc ſeruitus, ab ipſa fundatione. ar. ex litera illa. nec intelligitur imponi quaſi nouũ, qđ ab ipſa fundatione de cõi iure fuit impoſitũ. & cũ eã non uiſitauerit, nihil recipiat. ĩ. e. ꝓcurationes. x. q. j. relata. B.

[3] Si ẽ dñia inter has duas, ĩ caſu cle. eo. tit. ad noſtrum. §. nos igit̃. Ioã. And.

SVper eo. Primo ponitur conſultatio. Secundo re

Compost. de nouo est ad iurisdictionẽ ecclesiæ tuæ conuersa, qualiter tibi ꝓuinciã, uel partẽ prouinciæ uisitanti obsequi debeat & seruire, necnõ & in ꝓcurationib. prouidere: Tibi duximus respon. ꝙ illud obseruare tenetur. quod in uicinis [a] prouincijs obseruatur.

Idem in conci. generali.

Prælati tunc sunt procurãdi, cũ personaliter uisitant: et debent tũc seruare conciliũ Late. et prædicationis, correctioni et reformationi uacare. legati et nuntij apostolici pro his diebus tantùm, pro quibus moram trahunt, procurari debent, et contra hanc constitutionem exactum restituitur duplicatum.

CAP. XXIII.

PRocurationes quæ ratione uisitationis [b] debentur [c] episcopis, uel archidiaconis, uel quibuslibet alijs etiam apostolicæ sedis legatis aut nuntijs, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter, [d] officium uisitationis impendunt: & tunc euictionum & personarũ mediocritatem obseruent in Lateraneñ. concilio [e] definitã: hoc adhibito moderamine circa legatos & nuntios apostolicæ sed. ut cũ oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariã, ne locus ille propter illos nimium aggrauetur, procurationes recipiant moderatas ab alijs ecclesijs, uel personis quæ nondum fuerãt de suis procurationib. aggrauatæ, ita ꝙ numerus procurationum, numerũ dierum quibus huiusmodi morã fecerint, nõ excedat: & cũ aliqua nõ sufficeret ꝑ seipsam, duæ uel plures cõiungant in unã. Porrò uisitationis officiũ exercentes, nõ quærãt [f] quæ sua sũt, sed quæ Iesu Christi, prædicationi, & cohortationi, † correctioni, & reformationi uacando: ut fructum referant, qui non perit. Qui autem contra hoc uenire tẽtauerit, & quod accepit, reddat, & ecclesiæ quã taliter aggrauauit, tantũdem impendat. [g]

Honorius tertius de Tiro & Iosaphat abbatibus.

Ecclesia etiam Ciuitatẽsis tenetur procurare episcopum uisitantẽ, quanquam ipsum nunquam procurauerit.

CAP. XXIIII.

VEnerabili fratre nostro Cenomañ. ep̃o accepimus conquerente, ꝙ cùm causa quæ inter ipsum ex parte una, & abbatem & conuentũ de cultura ex altera, super procurationibus quas ab eis petit idem episcopus, nosci tur agitare, uobis fuerit ab apostolica sede cõmissa, dicti abbas & conuentus ex eo frustrari intentionem eiusdem episcopi moliuntur, quòd eorum monasterium in Cenomanẽsi uilla [h] situm essẽ dignoscitur, & ipsi procurationem hactenus non soluerunt: [i] & j. Discretioni uestræ mandamus, quatenus nisi aliud ratio

---

[1] Certũ. & sic loqtur qñ nõ quærit de iure ipso quod præsupponit debitũ. sed solum de eius quãtitate uel mõ ut no. in consue. Paris. §. ij. glo. ult. q. ult. idẽ ex ꝑsse Andr. Isernia, de capi. Cõradi. co. v. & de ꝓhibita feudi alienatiõe ꝑ Fed. col. xv. i usib. feud. Pau. consi. ccclxxij. li. j. consi. cccxxxvij. li. ij. Iaso. l. ð qbus. col. pe. ð legi. Matth. afflic. decis. Neap. ccxlviij. col. iiij.

[2] Et sophistice inducunt, secũdum Vin. Tancre. & Gof. Ioan. And.

[3] Si diuersæ essẽt cõsuetudines: dic ut leg. & not. s. ð consue. cũ olim. secũdũ Goffr. Ioã. And.

Procuratio est triplex.

[4] Quarta rõne priuilegij ar. j. ð exces. ꝑla. accedẽtib. secũdũ Hos. Ioan. And.

[5] Alium. & tũc non datur procuratio ep̃o, sed uisitãti eius nomine.

[a] In uicinis. Not. ꝙ in procurationibus faciendis & alijs seruitijs, si certum [1] quid statutũ non sit, consuetudo uicinarum ecclesiarum, est attendenda. s. eod. ecclesijs. & s. eod. sopite. & s. de cap. mo. cap. ij. & s. de consue. cũ olim. & s. de elec. cum ecclesia uulterana. j. de cog. spiri. super eo. arg. contra. xij. distin. illa. & c. illud. lxxvj. distin. utinam. de conse. distinct. ij. quotidie. Prima pars uera est. Contraria uero signata, non contradicunt: [2] quia ibi unusquisque locus, suam habet consuetudinẽ, sed hic non erat certum quid statutum esset, uel de consuetudine obtentum, & ita non obstat. Ber.

PRocurationes. Primo prohibet. Secundo docet: ibi, porro. Tertio punit: ibi, qui autem. Ab. Sic.

[b] Visitationis. Hoc ideo forte dicit: qa triplex est procuratio. Vna quæ ratione uisitationis debetur: ut hic, & s. eod. cum uenerabilis. & j. eo. cum nuper. Alia ratione consuetudinis. xviij quæstio. ij. seruitium. Tertia ratione pacti [4] quod appositum fuit in ipsa fundatione. s. titu. proxi. præterea. ij. & ca. quando. & xviij. q. ij eleutheri⁹. & s. eod. quanto.

[c] Debentur episcopis. Hoc ideo dicit ad differentiam procurationũ quæ dantur ratione census: ut Albergariæ, ut supra titulo proxĩ no. præterea. Bernardus.

[d] Personaliter. Vel etiam per alium [5] cum ipse interesse non possit propter latã & diffusam diœcesim. supra de off. ord. inter cætera. Et procuratio exigi non debet, nisi cum uisitat. supra eodem, cum uenerabilis.

[e] Concilio. Supra eodem, cum apostolus.

[f] Non quærant quę sua sunt. lxiij. quæstion. j. sun. in ecclesia. & x. quæstion. tertia. quia cognouimus. & ca. cauendum. & supra, de renun. quidam.

[g] Impendat. Sic ergo, qui grauat ecclesiam in procuratione, punitur in duplum. & qui grauat eam in exenijs, punitur in quadruplum. [6] xviij. dist. quoniam contra. j. de immu. eccl. quia plerique. ibi soluitur.

VEnerabili. Primo ponit quęrelam episcopi. Secundo iudicum instructionem. Secunda ibi, discretioni. Abb. Sic.

[h] Villa. Hæc allegatio erat potius contra monachos, quã pro eis: quia monasterium situm erat in dioce. Cenomañ. siue in ciuitate Cenomañ. ergo iure communi suberat episcopo. xvj. quæstione ulti. omnes basilicæ. & xviij. qõ. ij. monasteria. & s. de relig. do. de xenodochijs.

[i] Non soluerunt. Hæc excusatio uel allegatio, non ualebat quia in procuratione quæ ratione uisitationis debetur, non currit præscriptio. supra, de præscri. cum ex officij. supra, eo. cũ instantia. sicut nec contra ipsam uisitationem. Alius tamẽ prælatus posset præscribere utrunque contra episcopum ut ibi dicitur. Sic & contra procurationem, quæ debetur legatis domini papæ non præscribitur. supra, eo. cum instantia. Et ideo dixi ratione uisitationis: quia in procuratione quæ competit ratione institutionis, siue cõsuetu-

† Alias, exhortationi.

[6] Illud potest intelligi cũ per uiuel concussionẽ aliquid est extortum. ar. i au. ut iu. sine quoquo suffr. §. sic igit. in fi. & §. necessitatẽ. & ð hoc. j. de simo. & sig stiones. ad finẽ uidetur tñ, q' his sufficiat de iure canonico, ꝙ duplum reddat. nã de cr. j. c. Romana. loquitur de xenijs & de uiolenter extortis secũdũ Hos. Ioã. And.

y Adde quis sit cē fend⁹ pau per. gl. C. unde uir & uxor. p̄terea. z Idem Vinc. imo potest ēt uisitare episcopo ñ negligente, secūdū formā decreta. Romana. Innoc. iiij. ut ſ. eo. c. ul. li. vj. Nec est uerū se cūdū Ho. quod quidam dixerūt, archiep̄m uisitare loca opulēta tā tū: ñ minutas parochias: nisi aliq̄d audiat sinistrū & grauc: q̄a nec possent ip sū recipere, cū tot equitatuis. ſ. e. cū apostol⁹. stadū. n. ē p̄dictis iurib. Ioan. And. Pan. † Non intelligas & æstimatio ne itrinse ca seu materiæ, p̄ut oēs glossæ & doc. male intellexerunt & iudices ad multa iniqua iudicia iduxerūt donec i trac. usura. q. 700. errore cō futato do cuim⁹ sē per inspiciendū ualorem impositiū, tpe solutionis currētē, & ita uiso libro

suetudinis, bene currit præscriptio. argu. xviij. quæst. ij. eleutherius. & c. seruitutum.

a Rationabile. puta priuilegium. ſ. eo. cum instantia. uel si allegarent præscriptionem nomine alterius, & probarent. ſ. de præscrip. cum ex officij alias se tueri non possunt, nisi allegarent tantā paupertatem, y q̄ ipsum procurare non possent: tunc enim suis sumptibus, debet uisitare arg. x. q. iij. cauendum. & xxviij. q. j. iam nūc. De hoc dicitur. ſ. e. cum instantia.

Cvm nuper. Diuiditur. Primo ponit querelam decisam. Secundo mandatū: ibi, mandamus. Tertio comminatur: ibi, alioquin. Abbas Sicul.

b Authoritate propria. quòd ei competit de iure cōmuni. ſ. e. sopite. & hoc intellige, cum episcopus est negligēs alias se intromittere nō debet. z arg. ix. q. iij. cum simus. & c. conquestus. in quibus casibus archiepiscopus possit se intromittere authoritate metropolitani de subditis suorum suffraganeorum. nota. ſ. de offi. ord. pastoralis.

c Nostra. In quo casu potest se intromittere quādoque, authoritate priuilegij, & tunc potest adiri tam per appellationem, quam per simplicem querelā. q̄ nō potest in alio casu. sic. ſ. de offic. leg. cum non ignoretis.

d Ratione uisitationis. Alias nō tenet. ſ. eod. procurationes. & cap. cum uenerabilis.

nabile a ostenderint, uos eos ad exhibendū eā, sicut ius dictauerit cōpellatis.

Gregorius nonus.

Qui iure metropolitano uel legationis uisitat p̄uinciā. in p̄uinciales qui sibi p̄curationes denegant, pōt ferre sententiā.

CAP. XXV.

Cvm nuper archiep̄s Beneuētanus Beneuentanā prouinciā uisitaret: & ſ. Mandamus quatenus cùm eundem archiep̄m siue authoritate b p̄pria, siue nostra c Beneuentanā prouinciam cōtigerit uisitare, procurationes ratione uisitationis d debitas, iuxta facultates e ecclesiarū uestrarū exhibeatis eidē. Alioquin sententiam quā ipse ritè tulerit i rebelles, ratā habebimus, et faciemus authore domino inuiolabiliter obseruari.

Idem.

Ad antiquā monetā, uel si nō est ī usu, ad eius æstimationē † soluēde sunt pēsiones antiquæ.

CAP. XXVI.

Cvm canonicis maioris ecclesiæ quandā summā pecuniæ p̄ pensione ecclesiæ tuæ debitā, aliquot annis f p̄solueris, & ijdē summā illam, ex integro de meliori moneta exigant sibi solui. Tibi damus nostris literis in mandatis, ut canonicos illos, solutiōe prioris pecuniæ, g uel si nō sit i usu, h æstimatione pēsionis antiquæ facias manere contentos.

Idem.

Propter priuatum oratoriū, procuratio ratione uisitationis non debetur.

CAP. XXVII.

Avthoritate præsentium inhibemus, ne quis pro eo quòd ī oratorijs, quæ in grāgijs uestris habetis, interdum aliqui uestrū celebrant procurationes, quæ ratione uisitationis i debentur, à uobis exigere uel extorquere præsumat.

TITVLVS XL.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ uel altaris.

Alexander tertius.

Amoto altari uel lapide, continente sigillum reconsecrabitur altare, non autem ecclesia.

CAP. I.

AD hæc si altare k motū fuerit, aut lapis ille so lūmodo su-

e Facultates. Quæ semper in his considerandæ sunt. ſ. eod. sopite. ubi de hoc.

f Cvm canonicis. Aliquot annis. Videtur, q̄d duo sufficiant: quia pluralis locutio duorū numero contenta est. iiij. q. iij. c. si testes. §. ubi numerus. & de conse. di. j. hoc quoque. & si post annos liber esse iussus est, post biennium liber erit. ff. de manumis. test. libertas. §. ultim. & si data fuerit conditio in diebus, si nihil abijciatur, biduo conditionem impleri oportet. ff. de uerb. sig. inter illam. in fi. imo exigitur, quòd legitimo tempore præstita sit, ad hoc ut in futurum teneantur, nisi causa esset in euidenti. De hoc dicitur su pra, eodem. peruenit.

g Pecuniæ. Quæ ab initio fuit constituta, & non ad nouā, quæ maior est. Si enim moneta diminuta fuisset, illam recipere nollent. ſ. eo. olim. Cum ergo mino rē recipere nollent, maiorē exigere nō debent. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quisquam. & C. de sol. l. pen.

h In usu. Tunc æstimationem illius antiquæ soluātur ſ. eod. olim. in fin. Sed nunquid posset solui prima, si inueniretur, si non min⁹ u; si uero minus ualet, & nō ē in usu ñ pōt solui quia reprobata moneta nō liberat soluentem. ff. de pign. ac. eleganter. §. qui reprobos. si. ff. ad Velle. quamuis. §. si conuenerit. ff. qui satisd. cogan. quoties. Ber.

i Avthoritate. Ratione uisitationis. talis. procuratio non præstatur nisi quando personaliter uisitāt, locum causa correctionis. ſ. eo. procurationes, sed in grāgijs istis nulla fit uisitatio, licet ibi quādoque monachi celebrent, sed ad caput l accedit prælatus cā uisitationis, & ibi nō consueuerunt morari monachi, sed conuersi causa colēdi agros suos. & ita, cum nulla fiat uisitatio nulla propter hoc, q̄ ibi aliquando celebrant. debet præstari procuratio.

meo Iudicio nec nō gallico iudicatum fuit pro Duce Niuernensi contra capelluacense, & i hoc tex. mone ta noua erat aucta nō solum ītrinsec⁹, sed etiam extrīsec⁹ ut clare & mōstraui i dicto tractat. nume. 759. quo remitto.

l Vel ecclesiam, ī cuius parochia habitant. Io. And.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ.

Supra uisum est, de cēsibus, sed quia in consecratione ecclesiæ solēt dari immunitates, & census imponi, ideo &c. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur de conse. dist. i. et lxviij. dist. ecclesiis. i. q. ij. c. i. & q. i. in multis.

AD hæc. Habet duo dicta. secundum ibi, propter hoc. Abbas Siculus.

k Altare. i. mēsa altaris. Sic exponit de cōse. di. j. si motū. quandoq; tabula cōsecrata, de loco ad locū mouet nec tamē reconsecrat, de consec. dist. j. concedimus. quod intelligo, quando nō est affixa. & q̄ dicit motum. i. mutatum quo ad formam ita quod formam amiserit per diminutionem uel augmentum, cum hæc sit forma rei. arg. x. q. ij. c. ea enim §. hoc ius. Idem si mensa altaris sit enormiter fracta: quia consecrandum est altare. ſ. eo. quod in dubijs, &

cap.ligneis.Consecratio altaris, præcipue intelligitur in cōiunctione mensæ.s.lapidis superioris,& structurę inferioris.& ita si mensa fuerit remota, uel aliquis de lapidibus tangens mensam ipsam, execratum est altare,& debet iterum cōsecrari.sed si aliquid addatur altari, non execratur: sed sacrum trahit ad se non sacrum. [z] ȷ̃. eo.quod in dubijs.

[y] Hoc locū habet, ĩ liquoribus & in his q̃ commistione cōfunduntur: ĩ alijs ñ, secūdū Host.non tamen reconsecrabit: cū nō sit enormis læsio. Ioã. And.

[a] Sigillum.Quod in lapide fit in consecratione.

[b] Diminutus enormiter. ȷ̃. eod. quòd in dubijs.

[c] Consecrari. Ipsum altare, & non ecclesia. Alia enim est consecratio ecclesiæ, & alia altaris: ut sequitur in litera.

[d] Canones. De conse. dist.j. si motum. innuit ibi, quod ecclesia debeat consecrari, dum dicit, si motū fuerit altare, denuo consecret ecclesia.sed exponitur altare, i.mensa siue tabula: ecclesia.i.altare:qd' est dicere,si mota fuerit tabula, consecretur altare.

T Ber.
Va.

Gl.seq.reci.per q. scilicet quæ fuerit ratio dubitationis.

Cōsecrationes ecclesiarum quolibet die fieri possunt.

[e] Quod priuatis. Qualibet ergo die possunt fieri consecrationes ecclesiarū uel altarium uirgines etiã propter necessitatem dieb. priuatis uelum sacrum accipere possunt.xx. q. j. deuotis. quia necessitas legem nō habet.de conse.di j.sicut & s̃.de cōsue.quãto.& sic magna necessitas,hoc inducit: ut ibi dicitur & s̃.de reg.iur.ꝙ non est.ordines uero sacri, non conferuntur nisi certis diebus.s̃.de tempo.ordi.ca.j.& ij. lxxv. dist.c.ult. & chrisma certo tempore conficitur. de consec.dist iiij. omni tempore. quòd in superficie potius contradicit.sed exponitur omni tempore.i.omni anno ante pascha,certo die.& quia istis certis tēporibus conferuntur,dubitauit an idem esset de consecratione ecclesiarum. B.

perpositus qui sigillum [a] continet confractus aut etiam diminutus, [b] debet denuo consecrari. [c]

Propter hoc uerò, nequaquã reiterare suã consecrationē ecclesia cōsueuit, licet id quidã canōes [d] innuere uideantur.

Innocen.iij. Tornaceñ. episcopo.

Diebus etiam non festis, possunt ecclesiæ consecrari.

CAP. II.

TVa f.& ȷ̃. Inquisi.t.t.r.ꝙ in diœce. tua licet tibi ecclesijs dedicationē ĩpendere tã in dieb. dñicis quam priuatis. [e]

Idē Nidrosie. episcopo.

Hēt duo dicta, et primo idē dicit quod.c.i.suprà,eo.Secundum dictū dicit,quòd oleū non consecratum potest commisceri oleo consecrato,& totum sit consecratum.

CAP. III.

QVòd in dubijs: & ȷ̃. Altare uerò in quo tabula cui consecrationis benedictio pōtificali ministerio adhibetur,si mota [f] uel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. [g] Nec negamus,quin oleum nō cōsecratum consecrato [h] possit oleo commisceri.

Idem Compostellano archiepiscopo.

Reconciliatur ecclesia, quæ propter homicidia & uulnera hominum ibidem perpetrata polluta.est.

CAP. IIII.

PRoposuisti,ꝙ uenientibus ad ecclesiã sancti Iacobi,ex diuersis regionib.peregrinis,& uolentib. alijs ab alijs ꝑ contētionē & rixas altaris de nocte custodiã uēdicare, homicidia cōtingunt fieri interdum, & aliquando uulnera inferuntur: & infra: F.t.t.r.ꝙ manente ecclesia & altare,& ipsa reconciliari [i] poterit, per aquam cum uino & cinere benedictam.

Idem.

Plura altaria simul in eadē ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis.

CAP. V.

CVm sis: & infrà. Nolueris igitur, ꝙ plu-

[f] QVod in dubijs.Mota de conse. di.j. si motum, & supra,eodem c.j.

[g] Consecrari.De hac consecratione, dic ut s̃.c.j. per quod intellige,quod hic dicitur.

[h] Consecrato. Et ita sacrum tanquam dignius, trahit ad se nō sacrū.xiij.q.ij.non æstimemus.& ff.de rei uen.quæ religiosis.si.ff.de solu.si alieni. ff.de usucap. eum qui ædes. secus si uinum apponatur sanguini. ȷ̃. ti.proxi.cum marthæ.§. quæsiuisti.uer. præterea. Ar. contra, ꝙ minus dignum trahit ad se magis dignum arg. s̃.de iure patrona.ex literis. & c.cum seculū, [2] & arg.s̃.de offi.deleg.super quæstionum. §. si uero duo sunt. Item arg. ꝙ in reficiendis sacris uestibus, filum non sacrum siue pannus non sacer potest apponi, nec est opus noua consecratione.Io.

Digni⁹ at trahit mi-n⁹ dignū.

[2] Primū ē regulare. Io.ad hoc ȷ̃.eo.c.a-no li. vj. In contrarijs ergo uniuersitas cū quã trãsit ius ꝑsonatus, reputat dignior: cū illud sit ēt tpale: licet mistū, non sic in spūalibus.

[i] PRoposuisti. Reconciliari. Nota quando ecclesia debet consecrari uel reconciliari,primo si dubitatur an sit consecrata.Idem de altari, ꝙ propter dubium debet consecrari.de conse.di. j. ecclesiæ uel altaria. quia nō dr̃ iteratum ꝙ nescit esse factū.de conse.di.j.solennitates. sic est de baptismo. ȷ̃. de bapti.c. secundo,& fi. mi.lxviij.di.ꝑsbyteri quos. & §.sequē. Item si ecclesia est exusta.tota uel maior pars,debet iterū consecrari. de cōse. di.j. ecclesijs semel. arg. ff. de contrah. emp.domum. si uero tectū corruerit, & parietes illæsi remaneãt, uel ētmodi cū de ipsis parietib. destructū fuerit, nō debet propter hoc consecrari. ȷ̃. eo. ligneis. & si tota ecclesia simul destructa fuerit, uel maior pars, debet iterū cōsecrari. si successiue, [3] sufficit aspersio aquæ benedictæ. de conse.di.j. de fabrica. Pro remotione altaris uel fractura enormi non reconsecret ecclesia: ut s̃.c.j. pro sanguinis effusione & pro adulterio debet tantum reconciliari: ut hic patet.& ȷ̃.de adult. significasti.& ar. ȷ̃.e.c.ult. Arg.contra. de conse. di.j. ecclesijs semel.Sed illud intelligitur, secūdum ꝙ sanguinis effusione uel seminis pollutione non consecratur. Per quem debet fieri hæc reconciliatio, dicit. ȷ̃.eod.aqua. Sed pone, ꝙ uir seipsum, uel aliquis alius aliquem in ecclesia suspendat: quid dices? Non uidetur reconsecranda ut hic, sed est reconcilianda.

[3] Quasi ecclesia reparata sit eadē. ff.d iudi. ꝓponebat. ff. de leg.j.ꝙ in rerū natura. Sed an hoc ca su, egeat recōciliatiōe, dicit Hosti. nō haberi expilum sed posse distingui secundum eū, an casu fortuito uel violentia hoc contigit. dicit tñ tutius & deuotius, ut distinctē conciliē alle. quod ȷ̃.c. fi. & Inno. qui dicit eã recōciliandam alle. de conse. di.j. simo tū. subdit aliquos dicere, etiã eo casu consecrandam. Ioã. Aud.

CVm sis.Ratio dubitandi in ista decr.fuit,nam uni personæ nō possunt plures ordines sacri eadē die cōferri: ut in c.literis.de tēp.or. Itē unica missa ĩ die per epm̃ dici potest: ut in c.cōsuluisti. ȷ̃.titu. prox.& istæ consecrationes,nō fiunt sine missa. De quo tamen dic ut habes per gl.no.in c.ꝙ sicut. de ele.ubi disputatur,an celebratio missæ sit de substantia cōsecrationis.unde uidebatur,ꝙ plura altaria in eadem ecclesia simul consecrari non possunt, & idem est in episcopis sed contrarium hic deciditur: nam nihil obstat, quo minus in eadem missa, & in eodem loco possint plures episcopi consecrari uel plura altaria. Abbas Sicu.

Plura.

ra in ecclesia una altaria a & plures episcopos simul poteris consecrare.

Idem.

Corruente tecto, parietibus illæsis, & mensa altaris non enormiter fracta, nec altare nec ecclesia consecratur.

CAP. VI.

LIgneis ædificijs ecclesiæ vestræ casu consumptis, parietibus b tamen illæsis, ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicā passa fracturā: & infrà. Inquisit. t. t.dux. rñ. ꝙ cum parietes in sua integritate permanserint, & tabula altaris mota uel enormiter læsa non fuerit: ob causam prædictam nec ecclesia, uel altare debet denuo consecrari.

Idem Seneñ. episcopo.

Polluitur ecclesia uel cemiterium, si excommunicatus in ea sepelitur.

CAP. VII.

COnsuluisti: & infrà. Cemiteria c in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt, aspersione aquæ solenniter benedictæ, sicut d in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit.

Honorius tertius reginæ Vngariæ.

Qui fecit ecclesiā consecrari, tenetur eā dotare. h.d. et tene menti hunc casum.

CAP. VIII.

CVm sicut ex relatione capituli Oradieñ. nobis innotuit, eorum feceris ecclesiam consecrari: & ĩ. Cùm non sit ecclesia nisi de dote ei prouisum fuerit consecrāda: c eò liberalius ad dotandum prædictā ecclesiam aperire manus munificentiæ tuæ debes, quò ad hoc fortius tanquam ex debito iam teneris.

Gregorius nonus Astoriceñ. episcopo.

Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem, reconciliari nō potest, etiam si aqua fuerit per episcopum benedicta.

CAP. IX.

AQua per episcopum benedicta, ecclesiam reconciliari posse per alium episcopum non negamus: per sacerdotes simplices, hoc fieri decætero prohibentes: Non obstante consuetudine f prouinciæ † Brachareñ. (quæ dicenda est potius corruptela) quia licet episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis g existunt: quæ ordinis tamen episcopalis sunt, nō potest inferioris gradus clericis demandare. Quod autem mandantibus episcopis, super reconciliatione factum est,

a Plura altaria. Arg. contra Bazianum, qui dicit, ꝙ consecrato maiori altari, omnia alia altaria essent cōsecrata: si digito demonstrentur. arg. ff. de acqui. poss. quod meo. §. si per venditorem. 1 C. de na. libe. si qs habens. sic plures clerici possunt ordinari. s. de tēpo. ord. de eo. & lxxv. dist. qđ a patribus. & plures episcopos potest consecrare. modica fuit hæc dubitatio, sed non credebat, ꝙ licet plures clericos posset ordinare, quod posset plura altaria uel episcopos consecrare. Bernardus.

LIgneis. Duæ sunt partes, cōsultatio & responsio. secunda ibi, inquisitioni. Abb.

b Parietibus. Quā diu parietes integri sunt, non est ecclesia reconsecranda: quia in parietib⁹ 2 consecratur ecclesia, & non in tecto, aut si successiue reparati essent. de cōsec. dist. j. de fabrica. De hoc dictum est s. eo. ꝓposuisti. & de tabula. s. eod. c. j. & quæ ibi dicta sūt, hic posset dici.

c COnsuluisti. Cemiteria. sicut ergo ecclesia reconciliatur, ita & cemiterium. cum sit consecratum: ut hic patet, & illa corpora si discerni poterunt, sunt exhumanda, & extra cemiterium eijcienda. s. de sepul sacris. & eadem gaudet immunitate ecclesia & cemiterium. xvij. q. iiij. si quis contumax. & c. seq. & ita idem iuris est in accessorio, quod in principali. s. de off. deleg. prudentiam. §. ult. cum suis concordantijs.

d Sicut in dedicationib. i. recōciliationib. 3 s. eo. proposuisti. s. de consec. dist. j. si motum. & c. seq. Ber.

CVm sicut. In prima ponitur facti narratio. in secunda exhortatio: ibi cum non sit. Abb. Et hæc decret. ponit, quæ deberent poni in princ. tit. de donat. Abb. Sicu.

e Consecranda. Nec etiam fundanda, nisi prius competens dos, fuerit ei assignata. de conse. dist. j. nemo. in auth. ut nul. fabri. ora. do. §. j. col. v. & in auth. ut det. sit nu. cle. §. j. col. j. vel si hoc omissum sit in fundatiōe sicut hic, nō debet cōsecrari ecclesia, nisi dos ei prius fuerit assignata: vt xvj. q. ult. piæ mētis. j. q. ij. placuit. & hic: cum ad hoc. ex debito teneatur fundator: vt dicit in fi. Sed quæ erit competens dos? Rñ. si sit monasterium, tunc dos debet esse tanta, ꝙ presbyteri, diaconi, & subdiaconi, cantores, & lectores, possint ibi esse, prout traditur in authen. ut det. sit nu. cle. §. j. si vero alia ecclesia collegiata, dos ad minus debet esse pro duobus. argu. s. de fil. presbyt. proposuisti. vij. q. j. illud. aut tribus. de conse. di. j. hoc quoque. & ꝙ possit recipere hospites, & episcopalia iura persoluere. s. de præbē. de monachis. s. de sup. negli. prælat. c. ij. Sed quid, si episcopus consecrat uel fundat ecclesiam, non assignata dote? Dicit Bazi. & bene, quod episcopus tenetur dotare ecclesiam. sicut tenetur prouidere illi, quē ordinat sine titulo. s. de præb. c. ij. episcopus. & c. cum secundum Apostolū. & hoc credo verū, dūmodo sine læsione ecclesiæ suæ hoc facere possit. alias nō, nisi haberet propriū: quia debitum personæ &c. ut xvj. q. vj. si episcopū. s. de excep. cū uenerabili. & tunc fundator dotabit eam. & posset ad hoc compelli. arg. xvj. q. ult. piæ mentis. argu. ad hoc. ff. de rit. nup. q. liberos. & hæres fundatoris ad hoc tenetur, in auth. de eccles. tit. §. si autē. & §. si quis ædificationem. col. ix. Ber.

AQua. Tria facit. Ponit dictū. Damnat consuetudinē causam reddens. Et subdit præteriti tolerantiam. Secunda ibi, nō obstante. Tertia ibi, quod autem. Abb. Sic.

f Consuetudine. No. ergo, quod consuetudo quæ est cōtra iuris naturā, non prodest, & contra illud ius nō potest præscribi. 4 s. de consuet. cum inter uos. & c. cum uenerabilis. & c. quanto. & c. ult. ubi de hoc.

g Iurisdictionis. Puta iudicare, cognoscere de causis, instituere, beneficia cōferre, & omnia alia quæ assecutus est episcopus in confirmatione. argument. supra de elect. transmissum. hæc omnia committere potest, & delegare vnicuique maiori uel minori. Sed ea

1 Ille ē casus in quo sufficit affectus. de quo ꝑ aliquem actū appareat: hic uero requiritur certa forma. Ioan. And.

2 in quib⁹ fiunt cruces, & inunctiones. Ioā. And.

3 Vnde in pōtificali ponit tit. de recōciliatiōe ecclesiæ & cemiterij simul & cōnexim tractando, ut doceat uno polluto, reliquū pollutū. qd' dic ut ĩ eo c uno. li. vj. Ioā. And.

† Alias, ecclesiæ.

4 Etiam tanto tempore, cui⁹ nō sit memoria, secundum Vinc.

quæ sunt episcopalis ordinis, demandare non potest inferioribus puta clericos ordinare, virgines cõsecrare, chrisma cõficere, & consimilia, quæ ministeria consecrationis desiderãt. Sed quæ est ratio, quare illa quæ sunt iurisdictionis, possit cõmittere clericis inferioris gradus, & non illa quæ sunt ordinis demandare? Hæc potest esse ratio, quod iurisdictio sola uoluntate & uerbo cõmittitur, siue delegatus fuerit, siue ordinarius, & reuocatur. s. de off. deleg. super quæstionum. §. intentionis. & §. porro. ff. de iudi. iudicium. sed collatio sacramentorũ. non confertur sola uoluntate uel uerbo, imo facto est opus: quia necessaria est visibilis unctio & exterior, quæ est signũ interioris vnctionis in corde. s. de sac. unct. c. uno. quæ perpetua est, & amitti non potest licet executio quandoque suspendatur j. q. j. quod quidam. vers. si forte militiæ &c. Et ita patet, ꝙ non possunt taliter demãdari sicut iurisdictio, uel reuocari, & talia conferri nõ possunt, nisi ab eis qui habent ea per collationem. lxviij. di. presbyteri quos & sic reconciliatio [1] talis, nulla est, cũ sacerdotes illi nõ habuerunt potestatem illam, per talem demandationẽ quæ est ordinis episcopalis sicut cõsecratio: sed unus episcopus, alij episcopo potest hoc demandare, & per huiusmodi demãdationem, nihil ei cõmittit, cum ipse episcopus habeat ea, quæ ministerium consecrationis desiderãt & ei deest tantum authoritas: quia in alienam messem, falcem mittere non debet, nisi de uoluntate & mandato illius, cuius est diœcesis. vj. q. iij. scriptũ est.

[a] Toleramus. Sed uidetur quod ista sola tolerantia, non sufficiat sibi, nisi iterum recõcilietur per episcopum: quia nulla fuit recõciliatio: ergo iterũ debet reconciliari, sicut si aliquis ordinatur ab eo, qui ordinandi potestatem nõ habebat, iterum debet ordinari. lxviij. di. presbyteri. & j. de presbyt. non bapt. c. j. & iij. Sed dic quod per talem tolerantiam ratam habet talem reconciliationem. & incipit ualere ex tunc cum prima nulla fuisset, & ita de nihilo facit aliquid. sic. iij. quæst. vj. hoc quippe. & de conse. dist. ij. reuera. quia potest princeps mutare naturã rei. C. de rei uxor. actio. l. una. circa princ. Bern.

S I ecclesia. Habet duo dicta, Secundum ibi, & tamen. Abb.

[b] Non consecrata. No. quod dicit non consecrata, ergo multo fortius cõsecrata. s. eo. proposuisti. sic & cœmiterium si taliter polluatur, reconciliari debet: ut s. eo. cõsuluisti. arg. quod si aliquis excommunicatus uel paganus, ibi sepelitur, sunt inde eijciendi nec in ea debet celebrari ante eiectionem & aspersionẽ aquę benedictæ, licet cõsecrata prius non fuerit: & parietes sunt radendi. de conse. di. j. ecclesia. & c. ubi. & c. seq. Et ita ecclesia non cõsecrata, gaudet eodem priuilegio quo & consecrata, ut hic patet & hoc est expressum. j. de immu. eccl. c. pe. & ita si aliquis illuc cõfugerit, debet ab ecclesia defendi, & hoc ideo: q̃a locus ille, authoritate episcopi dedicatus est diuino cultui: & quod semel Deo dedicatũ est, ad profanos usus redire non debet. xij. qõ. ij. nulli liceat. & s. de re. permu. mãcipia. [2] & tamẽ grauius peccat, qui sic delinquit. quam in non consecrata, sicut magis peccat & grauius punit, qui in maiorem personam quã qui in minorem. nã ex persona consideratur iniuria & crimẽ. insti. de iniur. §. atrox. j. de sentẽ. excõ. cũ illorũ. & crimẽ augetur dignitate propositi. ff. de re mili. omne delictum. §. j. Sed nunquid & isti violatores, sunt dicendi sacrilegi secũdum distinctionem sacrilegij, non uidetur. xvij. q. iiij. sacrilegium. sed credo, ꝙ tantum sacrilegi iudicãdi sunt. licet locus adhuc consecratus non sit. arg. s. de fo. compe. conquestus. & quia eodem priuilegio gaudet. ac si esset consecrata. j. de immu. eccle cap. pen.

[1] Dixit G. & Phil. quod recõciliationẽ pœnitẽtiũ & infirmorũ simplici sacerdoti demandare põt. xxvj. q. vj. presbyteri. & c. Aurelius. uel loquit de reconciliatione priuata. publicã uero & solennẽ solus eṕs facere ṕt. ea. qõ. c. j. Ioã. And. Ecclesia cõsecrata, & nõ consecrata. eodem priuilegio potiuntur.

[2] Cõcor. l. sancim⁹. C. de sacr. san. eccle. & institu. đ re. diui. §. locus.

† Anno 1551. die 5. Octobr. in senatu Paris. illustres dñi Nico. brulsar procurator gña lis regis. & Iac. Aubry Regis ĩ ea causa patron⁹ & Parisiorũ ꝓ prætor palã restiterunt aduocato dicẽti Valdẽses negare christũ, eo quod negãt eucharistiã: nec falsam illationem to lerare uolerũt, toto amplissimo cœtu in quo etiã probante, quia ẽt si hanc (quæ ꝯparia ẽ) negarent, non ideo tñ negant xp̃m, q̃ æternus ẽ, postea inuentũ est eos cœnã quoq; domini probare.

Idem eidem.

Ecclesia etiam nõ consecrata, si polluitur, recõciliãda est.

CAP. X.

S I ecclesia non [b] consecrata, cuiuscunque semine fuerit aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur, [c] ne diuinæ laudis organa suspendãtur. Est tamen quàm citius fieri poterit consecranda.

TITVLVS. XLI.

DE CELEBRATIONE missarum, sacramẽto eucharistiæ, † & alijs diuinis officijs.

Ex concilio Agatheñ.

Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas, permittitur tamen sibi ex causa, dicere eas usque ad vesperas inclusiuè. hoc dicit, secundum unum intellectum.

CAP. I.

PResbyter mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ, uidelicet primam, tertiã, sextã, nonam, uesperamque persoluat, [d] ita tamen ut horis competentibus [e] iuxta possibilitatẽ aut a se

[c] Lauetur. Sed per quem debet lauari? Videtur, ꝙ per episcopũ tantum. s. c. proxi. In hoc casu, satis credo, ꝙ per simplicem sacerdotem possit lauari: quia si intellexisset papa, quòd per episcopũ deberet lauari, illud dixisset, sicut dixit in proxi. c. præcedenti, cũ papa in utroque. c. scribat eidem. & quia dixit, aqua exorcizata [3] lauetur, quæ fit per simplicem sacerdotẽ, & non cum aqua benedicta cum uino & cinere, cum qua reconciliatur ecclesia consecrata. s. eo. proposuisti. & argu. ad hoc s. de tempo. ordi. cum in distribuẽdis. & argu. de consec. distin. ij. c. fi. argu. tamen contra. j. de immuni. eccles. c. pen. Bern.

DE CELEBRATIONE missarum, sacramento. &c.

Visum est suprà de consecratione ecclesiæ vel altaris. sed quia in ecclesia cõsecrata missæ celebrãtur, et alia diuina officia dicuntur, ideo subiungitur hic titulus. Abb. *De hac materia tractatur: de consecrat. dist. v. conuenit. & duobus. cap. seq. et v. dist. sancta in pascha. De secunda parte videlicet de sacramento eucharistiæ tractatur de consec. dist. ij. per totũ.*

PResbyter. Cõmuniter non summatur. propter multitudinem dictorum. Primo præcipit officium dici horis debitis, & ex causa permittit anticipationem. Secundo specificat casum quare permittit sibi anticipare: ibi deinde. Tertio concludit: ibi, ergo. Abb.

[d] Persoluat. Consilium est, ut simul dicat omnes horas, ne superuenientibus occupationibus, aliquam horã dimittat. & intelligitur hoc de clericis pauperibus quos ad opus rurale oportet exire, ut in litera patet. alias suo loco & tempore. dicendæ sunt singulæ horæ. vñ versus. Exeat omnis inops, opus ad rurale sacerdos, Si uult, completis horis, ægris quoque visis.

[e] Cõpetẽtibus. Signatis. s. cãpanis uel alio signo. [4] s. de el. in causis. & s. de off. cust. c. j. & j. di. ius militar.

[3] Sed Hostiẽ. supplet solẽniter. nõ sequit, ꝙ si gaudet immunitate: eadem debeat ẽe forma recõciliationis. cũ ẽm pl⁹ peccauerit uiolãs consecratam. ad eius & aliorũ terrorẽ maior solennitas requiret. facit de st ten. excõ. cum illorũ. de æta. & quali. cũ bone. Ioã. And.

[4] Hoc maxime in cathedralib. & conuentualib⁹ ecclesijs obseruatur, secundum Hostie. & Ioã. And.

a A scholaribus. Hic exaudio, cum aliqua superueniē te necessitate ipse officium suum perficere nō potest. vij. quæstio. j. illud & facit ad hoc supra, de ui. & ho. cle. ut quisque.

b Rurale. Clericus enim cui ecclesia non sufficit, ex artificio suo uictum & uestitum quærat. xcj. di. clericus uictum. absque officij sui detrimento. & xxj. q. j. c. j.

c Ieiunus. De conse. dist. ij. liquido. & de conse. di. j. sacramenta. & di. quinta, ut ieiuni. & ca. ut episcopi. & vij. q. j. nihil. Ber.

d Succurrere. Missam celebrando, usque ad statutam horam ut hic dicit. i. nonam. de consec. di. j. solent. uel usq; ad tertiam quando que. xliij. distin. nō liceat. hoc in dieb. communibus.

e Septenarius numerus. Sunt septem horæ sicut sunt septem dona spiritussancti. xxx. quæst. j. peruenit. septē dies seculi, & septē ætates. quibus complebitur mundus: septem petitiones ī oratione dominica, septem psalmi pœnitentiales, item septem diaconi, sicut septem candelabra. xciij. distin. diaconi qui. f Et itē septē sunt horæ ad quas tenentur sacerdotes de alijs nihil dicit. unde uidetur, q nō teneantur. sed certe tenentur. argu. s. de præben. cum secundum apostolum. xcj. dis. c. j. & ij. & xcij. dist. ca. ult. B. unde uersus: Hæc sunt septenis propter quæ psallimus horis. Matutina ligat Christum, qui crimina purgat. Prima replet sputis, causam dat tertia mortis. Sexta cruci nectit, latus eius nona bipertit. Vespera deponit, tumulo completa reponit.

Horæ quare sunt institutæ septenario numero.

Sic requiruntur septem doctores in examinando, & approbando C. de prof. & me. si quis. li. x. & not. eo. tit. magistros. Ioā. And.

aut a scholaribus a publice comprobantur.

Deinde peractis horis, & infirmis uisitatis, si uoluerit exeat ad opus rurale b ieiunus c ut iterum necessitatib. peregrinorū & hospitū, siue diuersorū commeantium in firmorū atque defunctorū succurrere d possit usq; ad statutā horam, pro temporis qualitate: propheta dicēte. Septies in die laudem dixi tibi. qui septenarius e numerus à nobis impletur, si matutinali, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, uesperæ, & completorij tēpore nostræ seruitutis officia persoluamus. nā de nocturnis uigilijs, idem ipse propheta ait: Media nocte surgebam &c. His ergo tēporibus, laudes creatori nostro super iudicia suæ iustitiæ referamus.

Ex concilio Triburien.

Propter missam specialē, missa de feria, dimittenda non est.

CAP. II.

Quidam laicorum habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant euāgelium. In principio erat uerbū: & missas f peculiares, f hoc ē de sancta Trinitate, & de sancto Michaele. Ideo sācitum est in eodē cōcilio ut ulterius hoc non fiat g nisi suo tēpore, & nisi aliquis uelit propter reuerētiam sanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione h audire. Sed si uoluerint ut sibi ... cantet, de eadē die missas audiant pro salute uiuorum & etiam defunctorum.

Innocentius iij. Vigor. episcopo.

Sufficit sacerdoti semel ī die celebrare: & excipit duos casus, scilicet necessitatem, et festum natiuitatis.

CAP. III.

Consuluisti: & infra. Respōdemus, quod excepto die natiuitatis i dominicæ, nisi causa necessitatis k suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare.

Idē archiepiscopo Bracharen.

In missa commemorationis, licet dicatur propria pfatio, nō tamen dicitur hymnus angelicus nec symbolum.

CAP. IIII.

Consilium nostrum & infrà. Requisisti,

Quidam. Primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, ideo. Abbas Siculus.

f Peculiares. Id est, speciales. de conse. di. j. & hoc attendendum est. Ala.

g Non fiat. Non quia malum sit audire tales missas, sed malum est, propter talem dimittere canonice statutas missas de die: ut dicitur in fi. xxj. di. denique. ubi phibetur minori benedicere, præsente maiore, & dare eleemosynam non est peccatum: sed dare ad iactantiam malum est. j. q. j. non est putanda. & c. uide quantum. & ita est arg. q aliquid prohibetur, non propter hoc q malum sit, sed propter id, q ex eo sequi potest s. de iureiuran. & si Christus. & xxij. q. j. in nouo. & xj. q. iij. nolite. lxiij. di. c. quia sancta. §. uerum.

h Non pro alia deuotione. Quasi melius sit, missas istas audire, quam alias canonicas de die. Ber.

i Consuluisti. Natiuitatis. die enim natiuitatis domini plures missæ celebrantur. de consec. di. j. nocte sancta & celebrātur etiam tres missæ propter mysteriū quoniam per illas tres missas repræsentat triplex status. s. status ante legem, sub lege, & status gratiæ. Illa quæ cantatur in nocte, representat statum illum qui fuit ante legem, quando omnes erant in tenebris. unde dicitur in missa illa prophetia. Populus gentium, qui ambulabat in tenebris. Secunda quæ dicitur in aurora, repræsentat tempus sub lege: in quo iam incipiebant ex parte scire Christū, sed nō plene, propter dicta legis & prophetarum, & ideo cantatur inter diem & noctem: & dicitur officium: Lux fulgebit hodie. Tertia dicitur in die. per quam designatur tempus gratiæ. s. præsens, unde dicitur officium: Puer natus est &c. q potes intelligere his uersibus: Tres in natali debent missæ celebrari. Quarum prima sacram Christi signat genituram. Altera uenturi designat gaudia Christi. Tertia iā factum, quòd lex fore sacra figurat.

De origine missę ab Idolatris uel Iu dęis elegā ter tractat Alc. Parer gō. li. vij. cap. x. Missa triplex Natalis dni qd repsentat. Et officiū legitur de generatiōe Christi: dñs dixit ad me: secundum Vin. Ioan. And.

Prima missa designat generationē æternā quæ occulta ē & ideo in nocte celebraē pria missa. Secūda significat natiuitatē naturalem. s. ex muliere: & qa ex uirgine ideo ptim naturalis: partim occulta: iō celebraē ī mane. Tertia significat gnationē spūalē, q fit per gratiā. & ista in tertia: quia clarescit: & ex studijs eorū cognoscetis eos. Orit enim sol iustitię cū conuertit malus: & quisqs facit uolūtatē patris &c. secundum Vin. Ioā. And.

Glossa sequens quærit, & soluit.

k Necessitatis. Sed quam dicit necessitatem? Respō. si celebrauit de die, & postea etiam moriatur aliquis, uel etiā causa honestatis uel utilitatis: ut si dicta missa de die superueniat aliqua magna persona, q uelit missam audire. arg. s. eod. c. j. & ij. alias ergo sufficit q unam missam celebret quis in die. de conse. di. j. sufficit. & j. eo. te referente. nec expresse prohibetur, quin plures possint celebrari, ex eo q dicit, sufficit. unde potest unam celebrare de die, & aliam pro defunctis: & quoties celebrat, toties sumat corpus Christi & sanguinem. de conse. di. ij. comperimus. & c. tribus.

Consilium. Communis diuisio. Secunda pars ibi, inquisitioni. Et in hoc errant multi sacerdotes, qui communiter in missa commemorationis maxime

beatæ Mariæ uirginis, dicunt Gloria. Abb. Sic.

Profestus dies.

a Profestis. i. priuatis, quasi procul a festo.
b Hymnus angelicus. i. Gloria in excelsis Deo.
c Symbolum. i. Credo in unum Deum.
d Præfatio. Præfatio beatæ uirginis habetur lxx. dist. sanctorū Reliquas habes de conse. di. j. inuenimus.

e Regularius. Id est, regulare est ut dimittatur, non ut dicatur. si. vij. q. j. c. aduersitas. §. cum autem. ibi comparatiuum ponitur electiue: hic ponitur negatiue. sic minus i. non. ff. de tribu. illud.

Quatuor qōnes huius cap.

EX parte. Breue est, & secundū Hosti. determinantur quatuor quæstiones. Nam primo quærebatur, an sacerdos post sacramenta sumpta perfundere debeat manus. Secundo cum quo liquore. Tertio utrum illā perfusionē debeat sacerdos sumere. Quarto an post illā sumptam, debeat seu posit iterum celebrare. Et in effectu respōdet hic Pa. ad omnes quæstiones. Nam debet manus primo perfundere cum uino, & uinum perfusionis sumere nisi sit celebraturus aliā missam, & post perfusionem sumptam, non potest aliam celebrare: & intellige. ut dixi in c. consuluisti. supra eod. nam hoc procedit tam in festo natiuitatis domini quā in alia necessitate. & ex hoc declaratur iste tex. Abbas Siculus.

† Alias, festum.

f Vino. Quærebatur quo perfundere debet sacerdos manus suas respondit quod uino.
g Perfundere. Manus. s. post perceptionem corporis & sanguinis domini.

utrum ī dieb. profestis, a in quib. ad honorē sancti spiritus, beatæ uirginis, et sanctæ crucis missam celebrari cōtingit, hymnus angelicus b symbolū, c ac præfatio d ꝓpria debeat decantari: & ĩ. Inquisitioni t. t. r. ꝙ apud nos, in diebus profestis, cùm missarum solennia in honorē beatæ uirginis celebrantur: neq; hymnus angelicus, neq; symbolū decantat̃, licet in missa ꝓpria p̃fatio decantet̃: ut inter cō memorationē † & solennitatē differentia ostendatur. unde Te Deū laudamus, regularius e dimittitur, quàm dicatur in laudibus matutinis.

Idem clericis sancti P. Magaloñ.

Breue est.

CAP. V.

EX parte uestra: & ĩ. Postu. v. t. r. ꝙ semper sacerdos uino f perfundere g debet postquàm totū h acceperit eucharistiæ sacramentū, nisi cū eodem die aliā missam debuerit celebrare; ne si fortè i uinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

Idem I. quondam archiepiscopo Lugd.

Si qua uerba sunt in canone missæ quæ ab euāgelistis dicta non fuerunt, credere debemus quòd à Christo apostoli, & ab apostolis eorum successores acceperunt. & hoc dicit usque ad §. quæsiuisti.

h Totum. Bene dicit: quia uel totum recipiat. uel nihil. de conse. di. ij. comperimus.

Gl. seq. reci. per q. quare dicat, et fortè, et dupliciter solu. Secundo quid de illo qui sumpsit medicinam, & solu. in fine quærit. soluit, & ponit opinio. Hug.

i Ne si forte. Quia sacramenta a ieiunis sunt percipienda. vij. q. j. nihil. de conse. dist. v. ut ieiuni. l lxxv. dist. quod a patribus. & supra, de tempo. ordi. literas. Ideo dicit forte, quia quorundam est opinio, ꝙ quicquid amiscetur sanguini, sanguis efficitur. arg. supra titu. proxi. quod in dubijs. & secundum illos, qui perfusionem acceperit ieiunus erit. sed potius uidetur dubitatiuum illud forte: & illa opini. hic euacuat̃. sed magis affirmatiue uidetur poni: quod consuetudo interpretatur quia sic obseruatur. quæ est optima legum interpres. ĩ. de consuetu. cum dilectus. si ponitur. xxxiij. quæst. ij. admonere. & supra de procura. tuæ. & sic est argu. ꝙ non est ieiunus quis, postquam bibit. Sed post medicinā sumptam, uidetur quod nihilominus posit celebrare: quia medicina non computatur inter alimenta. ff. de pe. leg. non omne quod bibitur. Sed non est uerum: quia si non debet post perfusionem, multo minus post medicinam: quia in honorem tanti sacramenti, prius sumi debet corpus & sanguis domini. de conse. distinctio. ij. liquido. & septima quæstione prima, nihil. & antequam cibus digestus : sit, corpus Christi sumi non debet. de consecra. distinct. ij. tribus. quod si conficeret sacerdos post aliquem cibum uel potū sumptum, male faceret, tamen conficit. de consecra. distinctione secunda liquido. Hugo dicit contra super decretal. illo. lxxv. distinctio. quod a patribus.

l De hoc de conse. di. j. sacramenta. Ioan. And.

CAP. VI.

CVm Marthæ: & ĩfrà. Quæsiuisti quæ sit forma uerborum quam ipse Christus exp̃ssit, cùm in corpus & sanguinē suū panem transsubstantiauit & uinum: illud in canone missæ quo ecclesia utit̃ generalis adiecerit: qđ nullus euangelistarū legit̃ expressisse. Cùm enim in euangelio sic legatur: Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes. hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorū: in canone missæ sermo iste, uidelicet mysteriū k fidei, uerbis ipsis interpositus inuenitur. unde cū non euangelista Christum hoc dixisse l testat̃, miraris quòd aliquis asseuerare tentauerit cū aliquid plus dixisse, quàm aliquis euāgelistarum asseueret. Verū si formam ipsius canonis inspicias diligenter, præter hoc de quo tua fraternitas requisiuit, alia

Matt. 27

Medicinę sūptio celebrationem impedit.

: Sufficit forte, secūdū Ho. tātum quieuisse, quātum ē de prima usque ad sextā: uel attētia usq; ad uesperam: ut innuit canō qué statim all. de hoc remittit no. ad sum. c. tit. §. qualiter, qđ per decr. cōsulit. ĩ. de offi. de le. dicunt, ꝙ abstinuisse debet post mediā noctem: cum tunc incipiat dies. Ioā. An. & quod non requirat Digestio, tenet Gabr. biel. reprobans hác gl. sup canōe missæ, lect. 1.

CVm Marthæ. Tria sunt dicta, quæ patent per §. secundum ibi, quæsiuisti. Tertium ibi, tertio loco. Abbas Sicul.

k Mysterium. Istud est uerbum de quo quæsiuit. scilicet quis adiecit illud in canone missæ.

l Dixisse. Arg. secunda quæstione quinta. consueuisti. supra. de transla. inter corporalia sed hoc cum ratione est additum. xxxiij. q. ij. quos Deus. & ĩ. eodem. §. ex eodem. in fin.

duo [a] uidelicet eleuatis oculis in cælum, & æterni testamēti poteris in ipso canone reperire, quæ in textu euangelico non leguntur. Sanè multa [b] tam de verbis, quàm de factis dominicis inuenimus, ab euangelistis omissa, quæ apostoli uel suppleuisse uerbo, uel facto expreßisse leguntur. Paulus enim in actibus Apostolorum sic ait: Meminisse uos oportet verbi domini Iesu qui dixit: Beatius est dare [c] quam accipere. Hæc nullus quatuor euangelistarū descripsit. Nullus etiā horū expressit, quod Paulus de Christo ad Corinth. scribens ait: Visus est plus quā quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, nouißimè autem tanquā abortiuo [d] uisus est mihi. Ipsi etiā euangelistæ mutuo inter se suppleuisse leguntur, quæ ab eorū aliquo uel aliquibus sunt omissa. [e] unde cùm tres euangelistæ posuerunt, Hoc est corpus meum: solus Lucas adiecit, quod pro uobis tradetur. & cum Matth. & Marcus dicāt, pro multis: Lucas dicit pro uobis, Matthæus autem in remißionem peccatorum adiunxit. Cæterùm ea quæ adduntur in canone missæ, poßunt ex alijs locis euāgelij comprobari. Ioannes enim, suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me: & infrà. Si tunc igitur in cælum oculos leuauit àd patrem, cū ad corpus exanime animam Lazari reuocauit, probabilius [f] esse videtur, quòd tunc oculos leuauerit ad patrem in cælum: cum panem & uinū in corpus & sanguinem proprium commutauit. Cæterum sicut superius est expressum, cum in textu euangelico noui testamenti ponatur, hic interponitur: & æterni. [g] nā vetus testamentum quod hircorum & uitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat, nouū aūt, quod est Christi sanguine consecratū, promittit æterna: & ideo testamentū illud, fuit vetus & transitorium: hoc autèm nouum est & æternum, uel ut utamur alia ratione: unde nouum. i. ultimū esse describitur: inde æternum, id est perpetuum cōprobatur. nouißimū etenim hominis testamentum, morte immobile [h] perseuerat, quia testatoris obitu cōfirmatur: iuxta quòd apostolus testamentum in morte asserit confirmatum, alioqui nō ualet, [i] dum vixerit qui testatur. Præterea non solum scriptura, sed etiam promißio dicitur testamentū, iuxta quod apostolus ipse scribit: ideo noui testamenti mediator est, ut repromißionem accipiāt, qui uocati sunt hæreditatis æternæ. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso canone reperitur. Hic est enim sanguis meus noui & æterni testamenti. id est, nouæ ac æternæ promißionis scilicet confirmator sicut dominus repromittit. Qui manducat (inquiens) carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet uitam æternam. Ex eo autem uerbo, de quo monuit. t. f. quæstionem, uidelicet mysterium fidei, munimentum erroris quidam trahere putauerunt, dicentes, [k]

1. Cor. 15
Luc. 22.
Mat. 26.
Mar. 14.
Ioan. 11.
Hæbr. 9.

[a] Alia duo. Scilicet eleuatis oculis in cœlum: & æterni testamenti, prout sequitur.

Multa obseruat ecclesia, quę ab apostolis nō sunt tradita.

[b] Multa. Multa em̄ seruat ecclesia, quæ ab Apostolis non sunt tradita: quæ tamen cū sint longa consuetudine approbata, nō sunt minoris authoritatis ut xj. di. ecclesiasticarū. xij. di. illa. [1]

[c] Beatius est dare. xvj. q. j. prædicator. quia dādo placet [2] homo: accipiendo displicet. vnde versus: Temporibus nostris, quicunque placere laborat: Det, capiat, quærat plurima, pauca, nihil.

[1] Adde ꝙ idē tenet Cy. in l. ij. C. quæ sit lon. cōsu. cōcor. gl. ī §. ex nō scripto. in v̄s. diutur ni. insti. de iure natu. gē. & ciui.

[2] Placet. hoc regulare est: cōtrariū tn̄ expertus sum, q̄ studijs ímersus postq̄ bona oīa iuniori fratri discipuloq; & alumno dedi & tradidi, ab illo despectus, irrisus, & pro hoste habitꝰ fui.

[d] Abortiuo. Paulus appellat seipm̄ abortiuum: quia sicut fœtus abortiuus cum labore & angustia, & attrāctione ad lucem attrahitur, ita Paulus cum attractione venit ad fidē xxiij. q. iiij. displicet. & c. quis nos.

[e] Sunt omissa. Nā quod legibus omissum est, supplendū est a iudice. ff. de testi. quæsitū. & s̃. de elect. cum nobis. & dn̄s quandoque diminute dixit. xvj. qō. vij. & hic diximus. & ipsius facta supplemus. & contraria suis factis facimus. & iuste per usum ecclesiæ diu factum ad hoc ut iustum præsumi debeat. de consec. dist. ij. liquido. & sufficit, quod aliquid sit diu seruatū, ad hoc ut præsumi debeat uel apostolum uel alium iustū authorem habuisse. xj. di. ecclesiasticarū. xij. distin. illa.

[f] Probabilius. No. argu. quod ex quo quandoque leuauit, quod postea leuauerit. j. quæst. j. iudices. in fi. & est arg. ex eo quod quis facere consueuit. xxviij. dist. quia sunt culpæ. j̃. de pig. illos vos. ff. de usu. qui se missos. j. respon. ff. de vi. trit. & oleo lega. ex usu. de pecu. leg. dominus sticho. §. testamento. ff. de fun. instru. cū delanionis. §. asinā. & ff. de leg. j. si seruus pluriū. §. si numerus nummorum. & ff. ad maced. inter. [†] §. quod dicitur. Ioan.

[†] Alias, sed iulianus.

[g] Et æterni. Hic ostendit quare adiectum fuit, & æterni. Bernar.

[h] Immobile perseuerat. C. de sacr. sanct. eccl. l. j. C. de testa. quoniam indignum. xiij. q. ij. cap. ultimo.

[i] Non ualet. Ambulatoria enim est uoluntas defuncti, vsque ad supremū uitæ exitum. ff. de adi. leg. iiij. de donat. inter uirūm & uxo. cū hic status, §. pœnitentiam. & C. de codic. l. iij. & C. qui test. fa. poss. si quis. unde potest mutari testamentū, etiam si pactum interuenit, ne poßit mutari. C. de pact. pactum qđ dotali. etiam si fuerit per principem confirmatum. arg. C. de testam. omnium. quia nemo hanc legem sibi dicere potest, ut a priori testamē to sibi recedere nō liceat. [3] ff. de leg. iij. si quis. in princ. j. respon.

[3] Etiā si iurasset ipsum testamentū nō mutare. & hoc xiij. q. ij. ult. & plenius in Spe. de instru. edi. § cōpendiose. vers. qđ si quis iurauerit. vide q̄stionem quā posui sup regula qđ semel. de reg. iur. li. vj. Io. An.

[k] Dicentes. De cōse. dist. ij. ego Berengarius.

Sang

in sacramento altaris, nõ esse corporis Christi, & sanguinis veritatem, [a] sed imaginẽ tantũ & speciem, & figurã: pro eo ꝙ scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur, esse sacramẽtum & mysteriũ & exemplum. [b] Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quòd nec authoritates scripturæ conueniẽter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipiunt reuerenter. si enim quia figura est sacramentũ [c] altaris, veritas [d] esse negatur: ergo nec mors nec resurrectio Christi (cum figura sit) veritas est credenda. siquidem mortem & resurrectionem Christi, similitudinem & imaginẽ esse apostolus manifestat. *Rom. 6.* Christus (inquiẽs) mortuus est, pro delictis nostris, & resurrexit propter iustificationem nostram. *1. Cor. 15* Apostolorũ etiam princeps Petrus, sic in epistola sua scribit: *1. Pet. 2.* Christus passus est, pro nobis relinquens uobis exemplum ut sequamini vestigia eius. sic ergo tã mors Christi quàm eius resurrectio est exemplum, ut & nos peccato mortui, iustitiæ iam uiuamus. Quare, si non fuit veritas, quia exemplum, ergo nec uerè mortuus fuit Christus, nec verè a mortuis resurrexit. sed absit a fidelium cordibus error iste, cùm propheta de ipso testetur, *Esaia. 33* ꝙ verè languores nostros ipse tulit, & languores nostros ipse portauit. Dicit tamen mysterium [e] fidei, quoniam aliud ibi creditur quàm cernatur, & aliud cernitur quàm credatur. cernitur species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virtus unitatis & charitatis: & ĩ. Distinguendum est tamen subtiliter inter tria quæ sunt in hoc sacramẽto discreta, uidelicet formã visibilem, ueritatẽ corporis, & virtutem spiritualem. Forma est panis & vini, ueritas carnis & sanguinis, virtus unitatis & charitatis. Primùm est sacramentum [f] & nõ res. Secundum [g] est sacramentum & res. Tertium est res & non sacramentum. Sed primum [h] est sacramentum geminæ rei. Secundũ [i] est sacramentũ unius, & alterius res existit. Tertium est [k] res gemini sacramẽti. Credimus [l] igitur, ꝙ formam verborum, sicut in canone reperitur & à Christo apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt successores.

In sacramento altaris, aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem, hoc dicit. usque ad §. tertio loco. Abb.

Quæsiuisti etiã, utrum aqua cum uino in sanguinem conuertatur? Super hoc autẽ opiniones apud scholasticos uariantur. Aliquibus enim uidetur, quòd cùm de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramẽta, redẽptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo [m] vinum & aqua quæ commiscentur in calice, diuina virtute mutãtur, ut in hoc sacramento, plena sit veritas [n] & figura. [o] Alij vero tenent, ꝙ aqua cum uino transsubstantiatur [p] in sanguinem, cũ in uinum transeat mista uino, licet Physici [q] con-

[a] Sanguinis veritatem. De corpore Christi tres sunt opiniones. Vna dicit, ꝙ illa substantia, quæ prius fuit panis & vinum, postea fit corpus & sanguis Christi de consec. distinct. ij. panis in altari. & ca. quia corpus. Secunda tenet, quòd substãtia panis & uini desinit esse, & tamẽ accidentia ipsorum remanent. scilicet sapor, color, & pondus, & sub illis accidentibus, est corpus Christi. & hoc approbatur. s̃. de sum. trin. & fide catho. cap. j. Tertia dicit, quòd remanet substantia panis & vini. & in eodem loco & sub eadem specie est corpus Christi. Ioan.

[b] Exemplum. De conse. distin. ij. non oportet. & cap. nos enim. & c. forte dicas. & c. in quibus. & cap. semel mortuus est.

[c] Sacramentum. j. q. j. multi secularium. de consec. distinct. ij. sacrificium.

[d] Veritas. Sicut ipsi hæretici dicũt.

[e] Mysterium fidei. De consec. distin. ij. forte dicas. & ca. in quibus. & c. semel mortuus. & hic ostendit quare dicatur mysterium.

[f] Sacramentum. Id est, sacræ rei signum. de conse. distin. ij. sacrificium.

[g] Secundum est sacramentum. De cõsec. distin. ij. hoc est quod dicimus. & c. dupliciter.

[h] Sed primum. s. forma panis & vini est sacramentum geminæ rei, id est corporis Christi, & vnitatis, [a] & ita est figurans tantum.

[i] Secundum. i. corpus Christi est sacramẽtum. s. unitatis, & est res sacramenti. s. specierum panis & vini. & ita est signans & signatũ.

[a] Ponit Abb. exẽplũ in circulo taberna, & vino: Circulus habet designare tabernã i[...] tabna designata a circulo designat vinũ uenale sed vinũ ibi repertum nihil habet vlterius designare, sed ẽ res ab illis duobus designata. Circulus ergo ẽ designãs tantũ, taberna signatũ, & signãs: vinum vero signatũ tãtũ. Ad propositũ forma panis & vini designat ueritas corporis & sãguinis signat & signat. uirtus unitatis & charitatis signatũ est non designans cũ sit ultimũ & finale, quod hic quærimꝰ. Ioã. And.

[k] Tertiũ. s. unitas, est res siue signatum gemini sacramenti, id est duorũ sacramentorum præcedentium. i. corporis Christi. ꝙ est sacramentũ unitatis: & specierum panis & vini, quæ sunt sacramentum corporis Christi: & ita istud tertium, est tantum signatum per illa duo sacramẽta, species panis & vini, & corpus Christi. Primũ vero est tantum sacramentum. signans. Secundum est signans & signatum. Tertium est signatum tantum.

[l] Credimus. Concludit ex præmissis solutionem principalis quæstionis. Et de hoc habes. xj. distinct. ecclesiasticarum.

[m] Illa duo. Sacramenta quæ fluxerunt de latere Christi, scilicet aquã & sanguinem. infra eodem in quadam.

[n] Veritas. i. caro & sanguis. Vel dic veritas transsubstãtiatiõis istius aquæ in illam verã aquam Christi, & illius vini in sanguinem.

[o] Et figura. Id est species panis & vini. Vel dic & figura, quia per aquam figuratur regeneratio: & per uinum redemptio.

[p] Transsubstantiatur. Ita quòd desinit ibi esse aqua, & vinum.

[q] Physici. Qui dicunt, quòd aqua & vinum non commiscentur per minima id est, non ita, ꝙ inseparabilia sint. sed talis separatio impossibilis uel difficilis uidet, [a] postquam bene admista sunt. ar. ff. de acquiren. rer. do. adeo. §. cum quis. & de consec. dist. ij. cum omne. versus fin.

[a] Vnde Arist. Mista separare, solius Dei est & opus naturæ. quasi d. non hominis. Io. And.

Præter

a Præterea potest dici. Hæc est tertia opinio.

b Transit. Contra istos est: quia si quis sumpserit hãc aquã cum sanguine, iam non erit ieiunus, & in illa die, non poterit cõficere. s̄. eo. ex parte. sed contra de conse. dist. ij. relatum. & s̄. eo. titulo consuluisti. & ca. ex parte.

c Prioris. Licet logici dicant, quòd accidentia non possint permutare subiectum quòd uerum est, secundum naturam. Sed hic natura cedit miraculo, ut litera dicit.

d Et infra. Sub hoc infra ponitur alia opi. quæ ponitur in antiqua compilatione, quæ est. j̄. eo. tit. in quadam.

e Probabilior. Nunquid hoc definit, ut papa nobis prohibẽs alias opi. an ut doctor, ut non imponat nobis necessitatem? eius ergo opin. est amplectenda: ut s̄. de fer. capellanus. & tamẽ non uidetur aliquã reprobare. s̄. de resti. spol. literas.

f Cum uino. i. vinum aquaticũ. non
Ioan.21. enim transeunt duo in sanguinem, sed vinum, ꝙ aquam sibi incorporauit: ita expone aquam cum vino, id est compactum uel compositum ex eis. hæc expositio, est secundũ illam opi. quæ asserit, ꝙ aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinẽ: & illa probabilior est ut dicitur hic.

g Eluceat. Alias elucescat. Ber.

Esaia.37 h Populi multi. de consec. dist. ij. cũ omne. & distin. iiij. proprie.

i Suscepit ipse. De conse. distinct. ij. in Christo patre.

k Leonis. Quia olim orabatur pro ipso: hodie ipse orat pro nobis. & ita mutatum est.

l Codices. Id est libri missæ, alias litera oratorij.

m Iniuriam. Quasi diceret superfluum si. s̄. de maio. & obedien. legebatur.

n Idem est ratione. arg. vbi eadẽ est ratio debet esse idẽ ius. ff. ad l. Aquil. illud. æquitatis enim ratio, similia iura suadere videtur. C. ad leg. Falcid. l. ulti. & s̄. de confir. utili. cum dilecta. vbi de hoc.

Inuesti-

trarium asseuerent, qui aquam à uino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest [a] dici, ꝙ aqua nõ transit [b] in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita ꝙ vini saporem assumit: quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem aliud vinũ mittatur in calicem, illud quidem nõ transit in sanguinem, nec sanguini cõmiscetur, sed accidentibus prioris [c] vini commistũ, corpori quod sub eis latet, undique circunfunditur, nõ madidans circunfusum: ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur afficere, quia si aqua fuerit apposita uino, uini saporem assumit. Contingit igitur, accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo: & virtus supra cõsuetudinem operatur. Sed nec incõueniẽs creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cum legatur de ipsius latere processisse: & infrà. [d] Verũ inter opiniones prædictas, illa probabilior [e] iudicatur, quæ asserit aquã cũ uino [f] in sanguinem transmutari: ut expressius eluceat [g] proprietas sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, [h] iuxta qđ alibi legitur: Beati qui seminatis super oẽs aquas: ideo uino aqua unitur, ut Christo populus adunetur. ꝑ hoc enim quod suscepit [i] ipse de nostro, & accipimus ipsi de suo: tam insolubili nexu cõiungimur ei, ut qui est unũ cũ patre ꝑ ineffabilem unitatem, fiat unũ nobiscum per admirabilem vnionẽ, ac per hoc, ipso cõmuniter mediante, cum patre unum efficiamur. Pater inquit, sancte serua eos quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos: non pro his rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, vt & ipsi in nobis unum sint, & mundus credat quia tu me misisti. Ioan.17.

Oratio quæ dicitur in secreta in festo sancti Leonis immutata est, quia ubi dicebatur: Annue nobis domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio, hodie dicitur, vt intercessione beati Leonis, hæc nobis prosit oblatio. & hæc mutatio contingit: quia sancti nostris orationibus non indigent, sed nos suis. hoc dicit usque ad finem. Abbas.

Tertio loco fraternitas tua requisiuit quare fuerit mutatum: quod in secreta beati Leonis [k] secundum antiquiores codices [l] continetur, sic videlicet, Annuè nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio: cum in modernis sacramentarijs habeatur, Annue nobis quæsumus domine ut intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio? Super quo respondemus, quòd cum sacræ scripturæ dicat authoritas quòd iniuriam [m] facit martyri qui orat pro martyre, idem [n] est ratione consimili de alijs sanctis sentiendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo quòd cùm sint perfectè beati, omnia eis ad uota succedunt: sed nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cùm miseri simus) undique mala nostra perturbant. vnde quod in plerisque orationibus continetur, Prosit uel proficiat huic sancto, uel illi talis oblatio ad gloriam & honorem ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, quòd magis ac magis a fidelibus glorificetur in terris: licet plerisque reputent nõ indignum, sanctorum gloriam usque ad iudicium augmentari: & ideo ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorũ optare. Verum utrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio qua docetur, quòd defunctorum alij sunt ualde boni, & alij sunt ualde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali: vnde suffragia quæ fiunt

à fidelibus in ecclesia, pro valde bonis, actiões sunt gratiarum, pro ualde malis consolationes viuorum, expiationes uerò pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis: tua discretio inuestiget. [a]

Idem rectoribus Romanæ fraternitatis.

Grauius peccat, qui simulat conficere et non conficit, quàm ille qui conficit in mortali.

CAP. VII.

DE homine: & infrà. Quæsiuistis, quid de incauto presbytero videatur, qui cùm sciat se in mortali crimine constitutū, missarū solennia, quæ non potest propter necessitatem [b] quamlibet [c] intermittere, propter sui facinoris conscientiā, dubitat celebrare: peractisque cæteris circunstātijs missam celebrare se fingit, & suppressis [d] verbis, quibus cōficitur corpus Christi, panem & vinum tantūmodo pure sumit: ita credēs per id qđ prætendit, [e] populo satisfacere: ut per hoc qđ intēdit, Deum nō debeat prouocare. Cùm ergo falsa [f] sint abijciēda remedia, quæ ueris [g] sunt periculis grauiora, [h] licet is qui pro sui criminis cōsciētia reputat se indignū peccet grauiter, [i] si se ingerat irreuerēter ad illud, grauius tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare: cū ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste verò non solum Deo (cui non veretur illudere) sed populo quē decipit, se adstringat.

Idem Ferrariensi epo.

Hic improbat opinionem, quæ habet quòd in sacramento altaris aqua conuertatur in phlegma & probat Christum fuisse verum Deum, & verum hominem, & quòd de ipsius latere exiuit vera aqua.

CAP. VIII.

IN quadam decretali nostra [k] epistola, asseris te legisse illud fuisse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramēto videlicet eucharistiæ aquā in phlegma cōuerti. nam de latere Christi, non aquā, sed humorem aqua-

[a] Inuestiget. Sed quare papa, ponit hunc casum in hanc dubitationem, utrum habeat locū hic illa distinctio uel non, cum Aug. dicat, ꝙ non pro ualde malis, propitiationes sunt xiij. q. ij. tempus, Forte ideo, quia dubium est, qui mediocriter mali appellantur. si enim illi tantum appellātur mediocriter mali, qui non decesserunt in aliquo mortali peccato. [a] sed tantū in venialibus peccatis, sed hoc idem est, ꝙ mediocriter boni. si autem appellat illos mediocriter malos, q decesserunt in aliquibus mortalibus peccatis, non tamē valde magnis, obstat. xiij. qō. ij. pro obeuntibus. ubi dicitur, ꝙ pro nullo est orādum qui decesserit in mortali peccato. Item si preces ualent pro illis, qui decesserunt in mortali peccato: pone quod aliqualiter eleemosynæ & orationes ualeant ad tollendā partem illius pœnæ, secundū hoc possunt tot orationes & eleemosynæ fieri, quod pœna tollatur tota: & ita damnatus saluabitur. Ad hoc posset dici, ꝙ mediocriter mali dicantur, qui habent multa venialia: mediocriter boni qui pauca. Vel melius dicas, quod mediocriter mali dicūtur qui mortalia cōmiserunt peccata, licet leuia, & in quibus non est necessaria inscriptio. ff. de accu. leuia. & in quibus procurator cōstitui potest. ff. an per aliū causæ ap. red. pos. l. j. Et secūdum hoc dicas, ꝙ si unus denarius aliquantā partem pœnæ tollat siue quartā siue tertiā, secundus tollat tātum: tantū dico in proportione, sed non in quantitate. secūdū hoc etiā si totus mūdus effunderetur, semp aliquid remaneret. Idem potest dici, de indulgentijs quæ fiunt in dedicationibus ecclesiarum. [a] Bern.

DE homine. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, cum ergo. Abb.

[b] Necessitatem. Quia forte dies festus imminet, uel funus alicuius.

[c] Quamlibet. Id est aliquā, quæcunque illa sit. xxvj. q. j. similiter. & j. q. vij. si quis omnem.

[d] Suppressis. Id est tacitis. quia non dicit illa verba, quibus conficitur corpus Christi.

[e] Prætendit. Id est fingit se celebrare. Bern.

[f] Falsa. Quia populus vana simulatione, nō est fallendus. xxvij. distin. quod interrogasti. & C. de la. flib. tol. l. j. §. sed & qui. Bern.

[g] Quæ ueris sunt periculis. Ioan. sic exponit, id est manifestis periculis.

[h] Grauiora. Quasi diceret, grauius est peccare occulte quam manifeste. xij. q. j. certe. xj. q. iij. præcipue. cōtra. in hoc enim periculosius est: quia occulte peccās, non habet qui eum corrigat. Alio autem respectu, magis peccat qui publice peccat, quam qui occulte: quia præstat alijs exemplum delinquendi: ut in d. cap. præcipue. quia peccatum suum tuetur rationibus. & sic intelligitur illud xxxij. qō. iiij. nemo. & xiiij. q. v. pœnale. Tan. intelligit ut iacet litera: quoniam grauius peccat sacerdos criminosus, qui simulat celebrare & non celebrat; quam si criminosus celebraret: quia in primo casu, in pluribus delinquit. Deū enim offendit, & proximum decipit. In secundo casu, solū Deum offendit. Et iste est bonus intellectus: quia talia remedia, nullus debet inuenire, quia falsa sunt, ex eo, qđ non conficit cum videatur conficere, ideo grauiora sunt quam uera pericula peccatoris qui conficit. & hoc innuit bene litera sequēs.

[i] Grauiter. Sic patet, qđ quicunq; est in mortali peccato, celebrare nōdebet. vj. di. testamentū. & de cōse. di. ij. quotidie. & j. q. j. sacerdotes. & c. sacrosancta. & oīs talis suspēsus est, quo ad se: s̄. de coha. cle. & muli. c. ul. sed nō quo ad alios, ut ibi: nisi sit simoniacus uel notorius fornicator, qm̄ illi suspēsi sunt, quo ad se, & quo ad alios: vt xxxij. di. §. verū nullus. & c. pter hoc. & j̄. de simo. tāta. Sed nūqd talis sacerdos pōt celebrare si habeat cōtritionē cordis: qa forsitā dū īstat necessitas celebrādi, nō pōt habere cui cōfiteat? Satis pōt dici qđ sic, [j] dū tñ habeat ꝓpositū satisfaciēdi, & illud postea quā cito pōt cōfiteamur: vt j̄. de sen. exc. de cætero. & c. a nobis. & c. q̄uis. & xxvj. q. vj. qui recedunt. de consec. dist. ij. quotidie.

IN quadā. Primo ponit q. Secundo solutio: ibi, nos igit. Et ibi primo refert duos errores. Scđo ibi, sed aduersus illos improbat. Tertio ibi, ꝓ hoc. rñdet pricipali. q. probans, ꝙ de latere Christi exiuit uera aqua. Quarto ibi, cū aūt. dicit quare exiuit sanguis & aqua.

[k] Nostra decretalis. supra eod. cum marthæ. sed illa opin. remota est modo inde.

Respondemus.

[a] Quod intellige, ut ibi not. & ead. quæs. nō æstimemus. & xl. qō. iij. c. si quis eps aut abbas. in quibus etiā not. an ecclesia oret ꝓ malis viuentibus. Ioā. And. Mediocriter mali. Mediocriter boni.

[a] Nota. hoc idem xiij. qō. ij. eps de hoc 2. ad Cor. 5. sup versicul. Siue bona fecerit, siue mala. & Hostiē. in summa. de pœnis. §. quib. mortuus. & ibi videas. Io. And.

Peccata occulta an sint publicis grauiora.

Celebratio an impediat propter crimen.

[j] Hic gl. dicit Pan. esse singu. in suo esse ctu.

ticum mentiuntur exisse, & infrà. Nos igit ad tuæ supplicationis instantiam respondemus, a quod quidam dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse uerum Deum, sed adoptiuum, ut miseri Arriani. b Alij Christū non fuisse uerum hominē, sed phantasticū, ut impij Manichei. Sed aduersus huius modi hæreses Ioānes Apostolus in epistola sua loquitur dicens: Tres sunt qui testimonium dant in cælo, pater, uerbum, c & spiritussanctus, & hi tres unum sunt. per hoc intendens ostendere quòd Christus sit uerus Deus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. per hoc intendens ostendere, quòd Christus sit uerus homo. Nam ad esse hominis, duo principaliter, d exiguntur, uidelicet corpus, & anima, ex quorum coniunctione, e uerus homo subsistit. Per hoc autem, quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo uoce magna clamauerat.
Pater in manus tuas commendo spiritum meum: manifeste probatur quòd ipse spiritū habebat, non solum flatum uitalem. f sed animam, rationalem, de qua prædixerat: Tristis est anima mea usque ad mortem: & potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam. Per hoc autem quòd unus militum lancea latus eius aperuit, & continuo sanguis exiuit, & aqua: probat apertè quòd Christus uerum corpus habebat. Nam de phantastico corpore, nec sanguis nec aqua potuisset exire. unde ille qui uidit, testimonium perhibuit: & testimoniū eius est uerum: quia tres sunt qui testimoniū dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, Quod uidelicet Christus sit uerus homo, ex anima rationali & humana carne subsistēs, probatur ex eo, quòd spiritum uitalem emisit: & de uerò corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua. rationalis quippe anima non posset uiuificare nisi corpus humanum, g ex quibus uerus homo consistit. Cæterum sicut fuit uerus spiritus, & uerus sanguis, ita proculdubio uera aqua: cū Christus sit ueritas, & à ueritate omnis fallacia sit penitus aliena, nam si non fuisset aqua, sed phlegma quod de latere saluatoris exiuit ille qui uidit, & testimonium ueritati perhibuit, profectò non aquam sed phlegma dixisset, h nec in hoc uerum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cū per sacramētum baptismi nō regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset uero argumento probari: ꝙ in sacramento eucharistiæ admiscenda sit aqua uino, si de latere Christi, non aqua sed. phlegma cum sanguine profluxisset. Sed nec uera fuisset figura, quæ super hac re præcessit in ueteri testamento quādo Moyses i uirga percussit silicē, & ex ea nō phlegma, sed aqua emanauit. Restat igitur, ut qualiscunque fuerit illa aqua,

a Respondemus. ad quæstionem magistri Hug. episcopi Ferrarieñ. qui opi. prædictam secutus fuit, dicebat enim Hug. si illa fuit uera aqua, quæ de latere Christi exiuit, non intelligebat, qualiter per illam probat quòd Christus sit uerus homo, c nec intelligebat secundum hoc authoritatem illam Ioan. apostoli, nec gloss. ibi positam. tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt. & glos. super illo loco sic se habet: spiritus id est humana anima, quam emisit in passione, aqua & sanguis quæ fluxerunt de latere Christi. sed dato, quod illa aqua non fuisset aqua, sed aquaticus humor humani corporis tam authoritas apostoli, quam gloss. intelligibilia sibi uidebātur, a unde quæsiuit a domino papa ut exponeret sibi p̄dictas authoritates & glo. & ipse respondet.

b Quasi exitus aq̄ designare hēret fontē uel fluuium, non corp⁹ humanum.

Ioan. 19

a Sed dato quod illa fuerit uera aqua sicut papa dicebat: nec textū nec gl. sufficiēter intelligebat Ioā. And.

I. Ioan. 5

b Arriani. Et Bonosiani. xxiiij. quæ. iij. quidam uersicu. Bonosiani. sed Arriani sunt illi qui dixerunt filium non coæternum patri. uigesimaquarta quæstione tertia, quidam. uer. Arriani. de secta Manicheorum habetur uigesimaquarta quæstione tertia, quidam. uer. Manichei. sed de ista non continetur hic, sed forte alibi.

Matt. 27

c Pater, uerbum, & spiritussanctus. Pater dedit testimonium deitatis, quando dixit: hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Filius dedit testimonium deitatis quando in monte transfiguratus potentiam deitatis & speciem æternæ beatitudinis ostendit. Spiritus etiam sanctus, dedit testimonium deitatis, quando super baptizatum in specie columbæ requieuit, uel quando ad inuocationem nominis Christi corda credētium adimpleuit.

Mar. 15
Luc. 22
Matt. 26
Ioan. 1

d Principaliter. Et ita Christus est duo neutri generis: quia & est De⁹ & homo. j. de hære. cum Christus. Lau.

e Coniunctione. i. ex quibus coniūctis inuisibiliter.

f Vitalem. Secundum quod physici diuidunt spiritum uitalem scilicet animam. Lau.

g Humanum. cum non posit habitare in sicco. argument. xxxij. quæ. ij. Moyses. nec corpus humanū uegetari potest, nisi per animā nam si aliquando spiritus malignus corpus mortui hominis subintret: ut uigesimasexta quæstione quinta, nec mirum. non tamen illud uiuificat, nec unum cum illo efficitur, sed illud mouet ad instar uenti, qui laruam subintrat, & mouet ipsam.

h Dixisset. Si. supra, de transla. inter corporalia. s. de deci. ad audientiam. & est argumen. non esse recedendum de facili, à forma uerborum. j. de spon. ex literis. & C. de lib. præte. l. iij. & ff. de iure dot. promittendo. Et hoc si iuri consonat, alias ad iurisperiti interpretationē recurrendum est. ff. de usufruct. lega. si alij. argu. supra, de consuet. ex literis. infra, de uerborum significatione. præterea. & ff. de lega. iij. non aliter. Ber.

i Moyses. Sic de conse.

conse.dis.ij. reuera. hic ergo exigitur expressa similitudo, inter ea quę sūt in nouo testamento, & ea quæ sunt in ueteri, alibi non exigitur diuersitas ne uideamur Iudaizare. argu. s̄. de sa. unc. c. uno. uer. ueruntamen unctiões &c. Lau.

Luca. 22

a Illis consimiles. s. in frigiditate & caliditate, siccitate & humiditate, quam conuenientiā physicorum, proprium est assignare, nō iurisperitorum. Vide bonam gloss. in procemio instit. §. igitur.

a Secundum Vin. & breuiter talis ē sanguis & aliter cholera & ignis phlegma & aqua melācholia, & terra. Ioā. And.

DOlentes. Duo facit. Primo ponit clericorū duplicem excessum. Secundo prohibet: ibi, hæc igitur. Prima subdiuiditur in duas, put duo sunt excessus. Secunda ibi, sunt & alij. Abbas Siculus.

b Somno. Requirit natura requiem tamen captanda est hora congrua. unde Seneca: Quies tibi sit non desidia. Ouidius sine titulo, Stulte quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago? Longa quiescendi tēpora fata dabunt. Io.

† Alias, maxima.

c Syncopa. De conse. di. iiij. retulerūt. unde uersus, Syncopa de medio tollit, ꝙ epenthesis auget. de istis figuris dicitur. j. de uerb. signi. forus.

d Sub pœna. Et ita non est canon latæ sententiæ, sed potius ferendæ. s̄. de iure patr. relatum. ubi de hoc.

& Idē vin. maxime pp uerbū & similia. idē Host. Ioā. And.

e Diuinum officium. Ad quod etiā sine isto præcepto tenentur. supra, eodem. presbyter. & ita qui contra hoc præceptum faciunt, inobedientiam incurrunt. unde uidetur, quod sint suis beneficijs priuandi propter inobe-

siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina uirtute creata, siue de cōponentibus ex parte aliqua, resoluta: proculdubio uera fuit, cùm naturaliter possit, & compositū in componentia, & elemētum in elementa resolui, quemadmodum uerus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cùm autē ad compositionem humani corporis, quatuor elemēta concurrant, uidelicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad uegetationem eiusdem corporis, quatuor humores illis a consimiles conueniant, uidelicet sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: ut ueritatem humani corporis expressius demonstret, unū ex illis, & unum ex istis Ioānes expressit, illa quæ potius ex illis, & ex istis quæ magis mysterio congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinē: in quibus duobus, duo maximè † sacramenta redemptionis, uidelicet & regenerationis elucent.

Idem in conci. generali.

Præcipit plātis et clericis in uirtute obediētiæ, ut nocturnū officiū et diurnum studiosè celebrent et deuote.

CAP. IX.

DOlentes referimus, quòd non solùm quidam minores clerici, uerumetiā aliqui ecclesiarū prælati circa comessationes superfluas, & fabulationes illicitas (ut de ijs taceamus) ferè medietatem noctis expendunt: & somno b residuum relinquentes, uix ad diurnum concentum auium excitantur, transcurrēdo undique continua syncopa c matutinum. Sūt & alij, qui missarum solēnia uix celebrant quater in anno, & (quod deterius est) interesse contemnunt: & si quando dum hæc celebrātur intersint, chori silentium fugientes intendunt exterius collusionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intētas nō porrigunt ad diuina. Hæc igitur & similia sub pœna d suspensionis penitus inhibemus districtè præcipientes in uirtute obediētiæ ut diuinum e officiū nocturnū pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè f celebrēt pariter & deuotē. g

Honorius tertius.

Eucharistia debet munde seruari, et in eius eleuatione et delatione, populus debet se inclinare: et cum defertur ad infirmum, debet ferri in decenti habitu et cum lumine: transgressores uero grauiter sunt puniendi.

CAP. X.

SAne cùm: & j. Ne ꝓpter incuriā sacerdotū diuina indignatio grauius exardescat, districtè ꝓcipiendo mādamus, quatenus a sacerdotibus eucharistia in loco singulari, mundo & signato semper honorificè collata deuotè ac fideliter conseruetur. h Sacerdos uerò q̃libet, frequenter doceat plebē suā, ut cū i celebratione missarū eleuatʳ hostia salutaris, se reuerēter inclinet, i idē faciēs cū eā defert ꝓsyter ad infirmum. Quam in decenti habitu superposito mundo uelamine, ferat & referat

dientiam. argu. s̄. de maio. & obe. illud. quia peccatum paganitatis incurrit, quisquis sedi apostolicæ obedire contemnit. lxxxj. dis. si qui sunt presbyteri. & infidelis esse conuincitur, etiam si fidelis esse uideatur. viij. q. j. sciendum. sed hoc est uerum, imo est: quia multi puniuntur de inobedientia, quæ est grauissimum peccatū, vt patet periura prædicta. Sed dicas, ꝙ qui canonis inobedientiam incurrit, cum eo mitius agitur, quam cum eo qui iudicis inobedientiam incurrit. arg. j. de cler. excō. mi. si celebrant. & ff. de arbit. celsus. Bern.

Paganitas cēset, qui papæ non obedit.

Alias, adde officium.

Adde tex. cū gl. in l. fin. C. de diuortijs. & C. de pag. & sacri. eorū per totū.

f Studiose. Quantum ad officiū oris. i. sine syncopa.

g Deuote, quantū ad officium cordis.

Adde quod not. j. de electio. generali. in gl. contra faciēs. lib. vj. & s̄. de treu. & pa. ca. j. Ioā. And.

SAne. Quatuor sunt dicta. Secundum ibi, sacerdos. Tertium ibi, quam. Quartū ibi, prælati. Abb. Sicu.

h Conseruetur. Sub fidelibus clauibus, ne sinistra manus ad ea possit extendi. j. de cust. eucha. capi. primo.

i Inclinet. Flexis genibus, & potest dicere ista uerba: Salue lux mundi, uerbum patris, hostia uera, uiua caro deitas integra, uerus homo. Vel ista Trāssubstantientur res iste in corpus & sanguinem tuum domine ad honorē & laudem nominis tui, ad confessionē, peccatorum, & ad salutem animarū nostrarum. Vel orationē dominicā. Verba ista, transsubstan-

Orationes dicēdæ in corporis Christi eleuatione.

Quam Xps docuit Math. 6. a. nec pōt discipulus esse sup magistri, secundum Hos. Ioā. And.

stantientur res istæ &c. debent dici, antequam hostia eleuetur ante illa uerba. hic est sanguis meus &c. post ea non debent dici, cum iam sint transsubstantiatæ in corpus & sanguinem. Bern.

manifestè ac honorificè ante pectus cùm omni reuerentia & timore, semper lumine præcedente, cùm sit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides & deuotio augeatur. Prælati aũt huiusmodi mandati grauiter punire [a] non differãt transgressores: si & ipsi diuinam & nostram uolunt effugere ultionem.

Idem uniuersis ecclesiarum prælatis.

In ecclesiis collegiatis, debet celebrari duæ missæ collegialiter vna pro defunctis, alia secundum exigentiam diei, ut pro festo si festum occurrit: uel pro feria si feria.

CAP. XI.

CVm creatura non habeat, quod pro meritis respondeat creatori, & infrà. Mandamus quatenus nullum in uos torporem negligentiæ obrepere permittatis: quò minus & pro anniuersarijs [b] defunctorum, & pro festo vel feria secundum temporum cõgruentiam, missarum solemnia conuẽtualiter celebretis.

Idem.

In die cœnæ domini, episcopus tantum in sua ecclesia debet missam celebrare, & chrisma conficere.

CAP. XII.

TE referente: & ĩ. Cùm cuilibet sacerdoti, quacunq; dignitate præfulgeat, unã in die celebrare missam sufficiat, [c] nam & ualde est fœlix, q̃ celebrat dignè [d] unã. Fra. tuæ mandamus quatenus die cœnæ domini in ecclesia Sypontina [e] duntaxat, in qua teneris chrisma cõficere: missarũ studeas solẽnia celebrare

Idẽ archiepo Ablasen̄.

In sacrificio altaris, plus de vino quã de aqua ponẽdũ est.

CAP. XIII.

PErniciosus in tuis partibus inoleuit abusus, uidelicet, quòd in maiori quãtitate de aqua ponitur in sacrificio q̃ de vino. Cùm secùndum rationabilem consuetudinem [f] ecclesiæ generalis plus in ipso sit de uino, quàm de aqua ponendum. Ideòq; fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias: nec in tua prouincia fieri patiaris.

Idem epo Brixien̄.

Ab officio & beneficio deponitur presbyter, qui sine aqua & igne, uel in pane fermẽtato, uel vase ligneo sacrificat.

CAP. XIIII.

[a] Punire. Ad arbitrium iudicis punientur, qui hoc non seruauerunt: cũ pœna certa hic non statuatur. s̃. de offi. delegã. de causis. & ff. de iu. delib. l. j. in fi. ubicunque enim pœna nõ statuitur, ad arbitrium iudicis imponitur. [1]

[1] Cõcor. l. j. & ibi Bar. ff. vi bo. rapto. text. in l. prætor edixit cum not. ff. de iniur.

CVm creatura. Primo ponit mandatum. Secundo præmittit causam generalem: ibi, mandamus. Abb.

[b] Pro anniuersarijs. Anniuersarium dicitur, quod pro defuncto fit anno reuoluto a die mortis suæ. sed dicitur hic anniuersarium, officium. s. quod fit quotidie pro defunctis, quod facere debent sacerdotes: q̃a animæ defunctorũ soluuntur, aut orationibus & sacrificijs sacerdotum, aut precib[9] sanctorũ [2] aut ieiunijs & eleemosynis cognatorum [3] xiij. q. ij. animæ defunctorum. & quia nescimus quibus prosunt, pro omnibus hæc sunt facienda ead. causa. & qõ. non æstimemus. nisi pro illis quos cõstat in mortali peccato decessisse. xxiij. q. v. placuit. Isti enim negligentes erant in officiis mortuorum. vnde mandat papa ut torporẽ negligẽtiæ abiiciant, & missarum solennia celebrent pro anniuersarijs defunctorum conuentualiter, & pro festo cũ aduenerit, & missam de ferijs celebrent, quando non est festum, ita quod non dimittant officium mortuorum, & in conuentu non singulariter cum paucis forsitan nolebant plures missas dicere.

Anniuersarium.

Animæ defunctorũ quatuor modis soluuntur.

[2] An preces malorũ prosint vel noceãt not. xlix. dist. §. j. & iij. qõ. vij. in grauib. Ioã. And.

[3] Et sic p̃t quis per aliũ saluari: licet nõ p̱ aliũ damnari. de hoc. j. q. iiij. iam itaq;. Ioã. And.

TE referente. Ponit mandatum, cuius præmittit causam generalem: ibi fraternitati. & pone casum ut in gloss. fin. Abbas.

[c] Sufficiat. De conse. dist. j. sufficit. & s̃. eo. cõsuluisti. nisi in natiuitate domini: ut ibi dicitur.

[d] Digne vnam. Et melius est celebrare illam de die, quam aliam. supra eo. quidam.

[e] Sypontina. Archiepiscopus Sypontinus, die cœnæ domini de antiqua consuetudine conficere tenetur Chrisma in ecclesia Sypontina: sed idem archiepiscopus, eodem die mane de cõsuetudine accedit ad Garganicam ecclesiam, ut reciperet ibi peregrinos illius loci, & ibi a clero & populo ipsius loci celebrare compellitur, vnde super hoc implorauit consilium papæ, & papa respondit, q̃ tantum in ecclesia Sypontina in qua tenetur chrisma cõficere, debeat celebrare. Et sic est argu. q̃ missa sit de substantia cõfectionis chrismatis, sicut dici consueuit, quòd sit de substãtia collationis ordinũ. ar. s̃. de translat. inter corporalia,

PErniciosus. Primo ponit abusum, quem secũdo reprobat. Tertio fieri prohibet. Secunda ibi, cum. Tertia ibi, ideoque. Abbas.

[f] Consuetudinem. No. quod consuetudo attenditur in sacramento altaris. sic etiam consuetudo attenditur in baptismo. de conse. distin. iiij. de trina. & in ipsa missa cõsuetudo metropolitanę ecclesiæ, & in alijs diuinis officijs ab alijs ecclesijs suæ prouinciæ debet obseruari de conse. di. ij. institutio. & xij. dist. c. ulti. sic & in matrimonio quandoque attenditur. ĩ. de cog. spi. super eo. & in ieiunio. ĩ. de obser. ieiu. c. ij. §. j. & sic patet generalem ecclesiæ cõsuetudinem ab omnibus esse obseruandam. c. dist. contra morẽ. & sic saltem credamus, qđ hæc consuetudo a sanctis ecclesiæ patribus fuit instituta. quasdam enim consuetudines solus usus approbauit. xj. dist. ecclesiasticarum. & ita solo usu antiquorum patrum ponitur plus de uino, q̃ de aqua. Et alia ratio [4] posset assignari, uinum delectabilius est ad bibendum, quam aqua, & ideo ponitur plus de uino, quam de aqua. nam si plus poneretur de aqua, non transiret ita suauiter, & ne horrorem generaret, unde posset periculum imminere: quia aqua malum stomachum facit. Quare aqua misceatur cum uino, dicitur supra eod. cap. cum Marthæ. §. quæsiuisti. ad finem. sicut dicitur de sanguine Christi: quia sub alia similitudine sanguinem Christi bibis, ne aliquis horror sit. de consec. distinct. ij. panis. Bernardus.

Consuetudo attenditur in sacramẽtis.

Vini plus quã aquæ ponitur ĩ calice.

[4] Et per has rõnes secundum Goff. soluitur quod obijci posset hoc irrationabile. cũ multa aqua designet multum populum. s. eo. cum marthæ. & q̃a in multis locis ẽ vini penuria & in alijs uina fortissima. Ioã. And

Literas

Literas. Primo ponit duos excessus presbyteri. Secundo alios duos: ibi, intellecto. Tertio puniri mandat: ibi, cum igitur. Abbas.

a Confessus. Ergo pro conuicto haberi debet. s. de confessis. cum super. & C. eo. tit. l. unica.

b Fermẽtato. Quod quidẽ nõ licet: quia scriptũ est nõ in fermẽto veteri, sed in azimis sinceritatis, &c. vnde dixit Hu. q^d si quis cõficeret de fermẽtato pane in ecclesia occidẽtali, nihil fieret. de cõse. di. ij. i sacramẽto.

c Ligneo. Quod non licet. de conse. dist. j. vasa. propter hoc tamen, non minus conficeret, quia olim i vasis ligneis conficiebant sacerdotes: sed propter decus ecclesiæ Siluester papa viij. instituit ut uasa argentea essent in ecclesia: ut de consec. di. j. vasa. De ære aut auricalcho, nõ fiat calix: quia ob uini virtutem æruginem parit, & uomitum prouocat, nec hodie de ligno uel vitro fieri debet. de cõse. dist. j. vt calix.

d Lædebatur. Id est damnificabatur. ff. s. de restit. in integ. requisiuit.

Literas tuas recepimus continentes, quòd cum super excessibus presbyteri ecclesiæ sanctæ Brigidæ Brixieñ. inquireres confessus a est, ꝙ cum quadã die hostiã & calicem non haberet, in pane fermentato b & scypho ligneo c missarum solennia celebrare præsumpsit: & infra. Intellecto iterum, ꝙ prædicta ecclesia per malitiam dicti presbyteri, multipliciter lædebatur, d inquisitionis officiũ iterans e ex eius confessionibus inuenisti, ꝙ idem sine igne f sacrificabat & aqua. Cùm igitur uel ex aperta malitia, uel nimia g desipientia peccasse probetur. Mandamus quatenus, officio & beneficio perpetuo ipsum priues.

e Iterans. Nõ super his criminibus, super quibus inquisitio facta fuit, sed super alijs. infra, de accusat. de his. infra, de collu. c. ult. quia crimina semel dimissa iterum in vltionem uenire non patimur. xxiiij. quæst. iiij. si illic. & de delicto unius hominis, non est sæpe quærendum. ff. nau. cau. sta. licet. §. ulti.

f Sine igne. Quòd fieri nõ debet: quia legit. a Ignis in altari meo semper ardebit. & ille ignis luxit sub aqua. lxx. annis, qui extinctus fuit Antiocho vendẽte sacerdotiũ Iasoni. j. q. j. sicut eunuch⁹. Itẽ nec sine aqua sacrificare potuit, sed utrunque in calice mistum esse debuit: quia utrunq; de latere saluatoris exiuit s. eo. in quadã. de conse. dist. ij. c. j. & ij. Alios errores de isto sacramẽto habes de conse. dist. ij. cum omne crimen.

g Nimia desipientia. Vnde ei parcendum non fuit: quia ab alijs quærere poterat. xxxvij. dist. §. iij. & ult. xxxviij. dist. qui ea. & de conse. dist. ij. c. ij. Bern.

a Leuit. 6. & olim habebat de vi. & hon. cleri. quoniã. in pte decisa. & dicebat ibi T. ꝙ ignis misti ce designat feruorẽ charitatis: altare officiũ prædicatiõis uel ipsum sacerdotiũ: quem nutriet sacerdos pietatis operibus. Ioan. And.

Cũ & de pronomine videa-

DE BAPTISMO.

Viso de sacramento eucharistiæ (quo nihil in sacrificijs maius esse potest. de consec. dist. ij. nihil) merito subijcitur de baptismo, quod est sacramentũ ualde necessariũ, sine quo nemo potest saluari. infra eo. maiores. de consec. dist. iiij. c. firmissime. Tractatur etiam de eius effectu. producit enim tres effectus. n. i remittitur culpa. item uitatur damnationis periculũ, & aperitur regnũ cæleste infra eo. maiores. vide gloss. de consec. distinct. iiij. cap. ij Abbas Sic.

De hac materia habetur de conse. dist. iiij. per totum.

h

Si quis. Immerserit. Id est immergendo dixerit, in nomine patris, &c.

i Ego baptizo. Nunquid pronomen ego, est de substantia huiusmodi? Non, quia plenum generat sensum hæc vox, baptizo, sine hoc pronomine, ego. argum. de consec. dist. iiij. retulerunt. ubi dicitur, si quis ita dicit: baptizo te in nomine patris, & filij, &c. baptizatus est: quia ex quo baptizare intendit, pronomen ibi non ponitur.

k In nomine patris. de consec. dist. iiij. in synodo multi. Argumẽt. contra dist. ea. a quodam. Solut. illa litera, in nomine Trinitatis. intelligitur explicite. & quod sequitur in nomine Christi tantum dispositum fuit illud ab apostolis ex causa: ut in princip. baptizarẽt in nomine Christi in quo verbo intelligitur vnctus, inungens, & per quem ungitur. id est, pater, filius, & spiritus sanctus. sed hodie non seruatur forma illa: tamen si aliquis sic hodie baptizaretur sub his verbis, baptizatus esset: licet fieri non debeat. ut dicit Ioan. in illo. cap. a quodam. hæc est ergo forma baptismi, quæ hic traditur, quam seruat ecclesia. & qui omittit hanc fomam, nihil agit. a infra titu. proximo. veniens saluo eo quod dicitur in nomine Christi: quia illud intelligitur implicite quòd est in ista explicite. Et hoc dicunt quidam, dictum fuisse ex causa in primitiua ecclesia ut ampliaretur nomẽ Christi in illo tempore, quod nomen homines abhorrebãt tunc: & quod tunc implicite dicebatur in nomine Christi modo implicite debet dici, hominibus trium personarum expressis, ut dicitur in hac decret. alias Nicolaus decepisset illos quibus respondit illos esse baptizatos, qui baptizati erant in nomine Trinitatis uel in nomine Christi tantum in primitiua ecclesia, ut in actibus Apostolorum legitur: ut dicitur in capitulo prædicto, a quodam. ubi Hug. manifeste comprobat formam quæ hic traditur. ostendendo causam quare in primitiua ecclesia tempore Apostolorum baptizabant in hac forma, in nomine Trinitatis, siue in nomine Christi tantum, & Nicolaus in sua responsione quam fecit in capitulo a quodam. retulit se ad tempus primitiuæ ecclesiæ. dixit Hug. quod de hac forma quæ hic traditur, nihil est mutandum uel diminuendum, secundum quod notauit de consecr. distinct. iiij. multi. Bernardus.

l Baptizatus. Argument. quod ubi aliquid deest de substantia eius, quod exigitur ad esse rei, nihil actum est. argumento prima quæstione vij. capitul. Daibertum. argumen. contra supra de sacramẽ. nõ iter. c. j. & ulti. ubi supplentur quæ omissa erant. sed illa unctio non

TITVLVS XLII.

DE BAPTISMO ET EIVS EFFECTV.

Alexander tertius.

Licet puer sit ter mersus in aqua in nomine patris, et filij, et spiritussancti: si non sit dictũ ego te baptizo in nomine patris, etc. non est baptizatus.

CAP. I.

Si quis puerum ter in aqua immerserit h in nomine patris: & filij, & spũs sancti, amen: & non dixerit, ego i baptizo te in nomine patris, k & filij, & spiritus sancti amen: non est puer baptizatus. l

Idem.

Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, põt baptizari forma hic expressa.

a tur dominus fecisse cũ dixit: Ego sum qui sum, Exo. iij. d. Item, ego sum lux mũdi. Itẽ, ego principium, qui & loquor vobis. Io. 8. ꝙ simul tis locis eiusdẽ capituli ponderata inuenies. Io. an. And.

a Dicunt hic Ioan. & Hos. ꝙ si qs sciens ꝙ certa e forma baptismi & ꝙ præter illã nil agitur forma ignorat & baptizat i vera forma hic expressa, & baptizare intẽdit ꝙ verus est baptism' licet dubitet de forma. secus dicunt de illo qui ... rã formã exprimit cũ alii d nõ illã credat esse u ra formã. Ille enim baptizare nõ intẽdit cũ credit veram formã ad hoc statutã ... credat illã eẽ sed aliã sed si non crederet certã formã statutã: & intendẽs baptizare ... rã formã exprimeret, verus esset baptism', secũdũ eos. Ioã. And.

non est substantia sacramenti.

a De quibus dubium. De quibus dubium. sic de cõse. di. iiij. si nulla. & di. j. solennitates. & ca. ecclesiæ uel altaria. idem & in ordine. lxviij. dist. presbyteri quos. & §. seq.

b Rebaptizo. dicunt quidã, quòd si prius fuit baptizatus, eundem characterem iterare non est inconueniens ut reiteretur. ar. illius c. lxviij. di. presbyteri. qđ nihil facit. & dicunt simile, quia eadem possessio ex pluribus causis acquiritur. ff. de acqui. poss. possideri. §. si ex pluribus. sed hoc non est uerum: quia si primo baptizatus fui, nihil secundo additur, sed ad uocem refertur talis reiteratio. & est signum solummodo, quod sit baptizatus. argu. ad hoc lxviij. di. c. presbyteri. § quia ergo. ubi Grat. hoc dicit, arg. C. de uin. lib. l. ij. ubi dicitur, secundam manumissionẽ nihil addere uel dimittere. Ala.

CAP. II.

De quibus dubium [a] est, an baptizati fuerint baptizantur his uerbis præmissis si baptizatus es, non te rebaptizo [b] sed si nondum baptizatus es, ego te rebaptizo in nomine patris &c.

Innocen. iij. Arelateñ. archiepiscopo.

Sacramentũ baptismi, utiliter confertur paruulis, † licet non credãt nec intelligant: et remittitur eis peccatũ originale. h. d. usque ad §. uerum.

CAP. III.

Maiores nostræ ecclesiæ causas [c] præsertim articulos fidei cõtingẽtes ad Petri sedem referendas intelligit, qui eũ [d] quærenti dño quẽ discipuli dicerent ipsũ esse, respõdisse notabat: Tu es Christus filius Dei uiui. & pro eo dñm exorasse, ne deficiat [e] fides ei⁹. Quibusdam igiť quæstionibus, quas cõtra catholicos hæretici mouerant, nos postulas respondere. Asserunt enim, paruulis inutiliter baptisma conferri: quod nituntur probare illud primò & præcipuè inducentes, quod cùm secundum uerbum Iacobi apostoli dicẽtis in epistola sua, Charitas [f] operit multitudinẽ peccatorũ: & iuxta illud testimonium ueritatis in euangelio de peccatrice, quæ ipsius pedes lauerat, prohibentis Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: non nisi per charitatem & in charitate, crimina dimittantur: paruulis qui nec sentiunt nec consentiunt: & charitatem non habent, quæ sentientib. & consentientibus tantum infunditur: peccatum non dimittitur in baptismo: & j. Ad id autem t. respon. quod cùm baptisma successerit circũcisioni. [g] Absit, eñ, ut in illam damnatã hæresim incidamus, quæ perperam affirmabat legem cum euangelio, & circuncisionem cum baptismo seruandam: quoniam secundum apostolũ, dicentem ad Galatas, Si circuncidimini, [h] Christus nihil uobis prodest. Cùm ergo circuncisio tã adultis, quam paruulis ex præcepto [i] domini conferretur: ne baptismus qui successit loco ipsius, & generalior tamen existit, cũ tam uiri, quã fœminæ [k] baptizentur, minoris uideatur effectus: tam adultis, quã paruulis est conferendus. Sicut enim sine distinctione qualibet Mosaica lex clamabat. Anima cuius præputij caro circuncisa non fuerit, peribit [l] de populo suo: ita nunc indistinctè uox intonat euangelica. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit [m] in regnum Dei: ab hac generalitate nec sexum nec ætatem excludens. [n]

† Etiam xpianorũ filijs, quã nis hi ẽt añ baptismũ sint đ ecclesia, quẽadmodũ sub lege, ẽt añ octauum diẽ erãt đ populo Dei, igiť multomagis post aduẽtum Christi ut no. in ad dit. ad Phi. Decium. c. j. lect. ij. nu. 8. de cõsti tu.

Maiores. Diuiditur decr. hæc tota ĩ duas partes. Primo ponit exordium probans magnas quæstiones, maxime fidem tangentes, referendas esse ad papam. Secundo ibi, quibusdam. ponit epistolã quæ quatuor habet partes sicut quatuor sunt quæstiones. Secunda ibi uerum. Tertia ibi, sed adhuc. Quarta ibi, item quæritur. Prima subdiuiditur. Primo ponitur hæreticorum obiectio, duabus authoritatibus munita. Secunda ibi, ad ipsius solutio. Tertia ibi, cæterum. authoritatibus respondet. Abb. Sicu.

c Causas. xvij. distinctione huic sedi. & uigesimaquarta quæstione prima, quoties.

d Eum. Id est, Petrum.

e Ne deficiat. Ex hoc patet, quòd ecclesia non potest esse nulla. xxxiij. qõ. j. pudenda. in fi. ubi Aug. hoc probat ad idem. xxj. dist. ca. j. ad fi. in uersi. ego pro te rogaui &c.

f Charitas operit. Hęc est prima obiectio hæreticorum, quod si non habuerimus charitatem etiam si sanguinem nostrum effuderimus. & nostram substantiã totam dederimus pauperibus, magis tormenta sunt quã corona uictoriæ. j. q. j. uide quantum bonum. unde dicitur charitas recta uoluntas, bonis terrenis ac sumptibus semper aduersa. de pœni. distin. ij. charitas. [1]

g Circuncisioni. Quæ supplebat uicem baptismi in paruulis, qui erant de stirpe Abrahæ, in alijs autem supplebat fides parentum. de consecr. dist. iiij. quod autem apud. & cap. ex quo.

h Circuncidimini. xxviij. quæstio. j. sic enim. circa fin. per unam columnam. uersiculo, ecce ego Paulus &c.

i Ex præcepto. In ueteri testamento.

k Fœminæ. Sed circuncisio ad fœminas non pertinebat, sed offerebantur. uigesimatertia distin. in templum. & ibi nomen imponebatur. unde baptismus generalior est.

l Peribit de populo. hic colligitur, quod per circuncisionem saluabantur in ueteri testamento. sic de consecra. distinctione quarta, qđ apud. & capitulo, ex quo. Sed contra de pœni. distinctione prima. §. item ut Christus ait. in fin. ubi dicitur circuncisio data est Abrahæ in signum iustitiæ, nõ in causam iustificationis. Sed illud intelligitur, quo ad ipsum Abrahã, qui iã iustificatus erat, & nõ quo ad alios [a] uel exponitur illa litera & supplebitur ibi solum uel tantum.

m Non intrabit. De conse. di. iiij. firmissime. Ber.

n Excludens. Inno. inclusit, quoniam sub nomine mascu-

[1] Adde gl. ĩ l. pupillũ. & ibi Bart. ff. de excu. tut.

[a] Tan. ut dicit Ho. quod præceptũ circũcisiõis datũ fuit ad probationẽ obedientiæ, sicut. & illud: Egredere đ terra tua &c. Genes. 12. vñ Abrahã circuncidit filiũ viij. die sicut pręcepit ei dñs Genes. 21 Item data fuit circũcisio ad populi distinctionẽ. Ge. 17. circuncideť ex uobis oẽ masculinũ &c. ut sit signũ fœderis ĩterme & uos. itẽ ad culpæ originalis purgationẽ. ut hic dicit. Ioã. And.

Matt. 15

Luc. 22

Iaco. 5.

Luca. 7.

Gene. 3.

Ioan. 3.

Ge. 17.

Cautè tamen notandum est quantum plus baptismus hodie conferat Christianis, quàm quondam Iudæis circuncisio contulisset, dictũ est in fine prædictæ authoritatis inductæ de ueteri lege, Peribit de populo suo. In euãgelica uero authoritate subiunctum est, Non intrabit in regnũ Dei. quoniam & si originalis culpa a remittebatur per circuncisionis mysteriũ, & damnationis periculũ uitabatur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum, quod usq; ad mortẽ Christi fuit omnibus obseruatum, sed per sacramentum baptismi † Christi sanguine rubricati, culpa remittitur uitatur periculum, & ad regnum cælorum etiam peruenitur, b cuius ianuã Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. c Absit enim, ut uniuersi paruuli pereãt, quorũ quotidie tãta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus qui neminem uult perire, aliquod remediũ procurauerit ad salutem. Cæterum ex ui literæ satis patet prædictas authoritates d intelligẽdas esse tantummodo de adultis qui hñt multitudinem peccatorũ, cùm de paruulis nõ possit idẽ intelligi, qui peccato tantũ originali tenenẽ. Similiter & illa authoritas est soluenda. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus e erit. & c. cũ non possint credere paruuli, sed adulti, et ob hoc tota authoritas f hic intelligenda est de adultis, ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referaẽ, quamuis nonnulli concedãt, quod paruuli credunt nõ per usum, sed per habitũ fidei, quẽ suscipiunt in baptismo: sicut et alia multa uerba secundum cõmunem usum loquendi nõ ad actũ, sed ad aptitudinẽ g referunẽ. Illud uerò quod opponentes inducunt, fidẽ aut charitatem, aliasq; uirtutes, paruulis ut pote nõ cõsentientib. non infundi, a plerisq; non conceditur absolutè, h cùm ꝓpter hoc inter doctores theologos quæstio referatur, alijs asserentibus, per uirtutem baptismi paruulis quidẽ culpã remitti, sed gratiã non conferri: nonnullis dicentibus, dimitti peccatum, & uirtutes infundi habentibus illas, quò ad habitũ, non quo ad usum, donec perueniant ad ætatẽ adultam.

Originale peccatum quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo etiam non consentienti ut paruulis secus de actuali: quia sicut non committitur sine consensu, ita non relaxatur. hoc dicit, usque ad §. sed adhuc. Abbas Siculus.

Verùm quidam ex hac solutione, i inuenisse se credunt uiã ad alias quæstiones, argumentantes ex eo quod dicimus paruulis in baptismate peccatum originale dimitti, ꝙ & adultis, dormientibus, uel amentibus, peccatum (si baptizantur) ratione simili dimittatur. cùm enim neutri sentiunt tunc uel consentiant, dicunt idem in consimilibus k iudicandum. Hic uerò dicimus distinguendum ꝙ peccatum est duplex, l originale, s. & actuale: originale quod absq; consensu cõtrahitur: actuale, quod committitur cum consensu. Originale igitur, quod sine consensu m contrahitur, & sine consensu per uim remittitur sacramenti. actuale uero, quod consensu contrahitur, sine consensu minime relaxatur.

Licet in baptismo dimittatur originale peccatũ paruulis, qui tamẽ cõsentire nõ possunt: in adultis tamẽ amentib. uel dormiẽtibus, qui nõ cõsentiũt baptismo nõ dimittitur actuale. et idẽ etiã nec originale. h. d.

Sed adhuc quæritur quare non saltem

---

masculino dum dixit, nisi quis renatus fuerit &c. fœmina comprehẽditur. ff. de uerb. signi. l. j. & de pœ. distin. j. si quis cum telo.

Leu. 12. 1. Ad Tit. 1. Matt. 18

a Culpa remittebatur. i. originale peccatum, non tamen penitus adhuc est sublatum, sed manet in homine, non tamen obest. de conse. dist. iiij. ca. ij.

b Peruenitur. De consec. dist. iiij. per aquam.

c Reserauit. De conse. dist. iiij. proprie.

d Authoritates. scilicet, Iacobi. s. charitas operit multitudinem &c. & illam in euangelio de peccatrice, dimissa sunt ei &c.

† Vt declarat beat⁹ Petr⁹ episc. j. ca. iij. in fine.

e Saluus erit. Qui autem non crediderit nec baptizatus fuerit condemnabitur.

Glo. seq. alleg. unã concor. & unum cõtrarium.

f Tota authoritas. Vniformis enim debet esse cuiuslibet authoritas intellectus. argument. xvj. qõ. vij. & hoc dicimus. Argu. contra iij. qõ. iiij. hi qui.

g Ad aptitudinem. Sicut & illud participium retinens qđ ponitur in descriptione matrimonij ad aptitudinem non ad actum refertur: quæ habetur. xxvij. q. ij. §. j. Matrimonium est coniunctio maris & fœminæ in diuiduam uitæ consuetudinẽ retinens. intellige quamuis non retineatur quo ad actum tamẽ quo ad aptitudinem retinetur, sicut consueuit dici de iustitia. ff. de iust. & iu. l. iustitia. secundum quòd iustitia est in creatura.

Et de imperatore, qaẽ semper Aug. de iura. cal. c. j. aptitudine uti prin. instit. ubi de hoc in ti. Io. An.

h Absolute. id est indifferenter.

i Ex hac solutione. Et ita oriẽ quæstio, ex solutione, sic s. de uot. ex multa.

k In consimilibus. Arg. ꝙ de similibus simile iudicium debet esse: ut s. de res. inter cæteras. & s. de transla. inter corporalia. & s. de re iud. in causis. & ff. de leg. nõ possunt. C. de leg. l. ult. & s. de confir. uti cũ dilecta. quia ubi eadẽ ratio & idem ius: ut ibi, & s. ei. proxi. cum marthæ. §. fin.

l Duplex. De conse. distinct. iiij. non ex quo.

m Sine consensu partium. j. de reg. iur. omnis res. si. de cõs. di. iiij fili⁹ Dei. Sed adhuc. Diuidiẽ iste §. Secunda pars ibi. ad hoc Abbas.

Opus

a Opus impfectionis. Duplicitatis enim Deus aſpernator eſt. xxij. qō v. qui peierare paratus eſt. §. ex his omnibus. uerſi. ſed ſicut.

Gloſſ. ſeq. arg. allega. q. iura in contrarium. Demū elicit tria argumenta.

originale peccatum amētibus, & dormientibus in baptiſmo ſicut paruulis dimittat̄. Ad hoc taliter eſt reſpondendū, quòd dominus qui totū hoīem ſaluū † fecit in ſabbato, opus imperfectionis a nō nouit, & ob hoc peccata non ex parte, b ſed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, eſt carentia uiſionis c Dei: actualis uero pœna peccati eſt gehennæ perpetuæ cruciatus. unde ſi dimitteretur alicui primum altero non dimiſſo, talis nō careret uiſione Dei propter originale d dimiſſum, & cruciaretur in gehenna perpetuo propter reatū criminis actualis, ſed hæc tanquam incompaſsibilia e ſeſe minime patiuntur, imo ſibi mutuo aduerſantur.

Amentes uel dormientes baptiZati, ſi ante dementiam uel dormitionē baptizari uolebant characterem ſuſcipiunt, alias ſecus. coacti uero cauſatiue ſuſcipiunt. h. d. uſque ad fi.

Item quæritur utrum dormientibus & amentibus ſacramenti ſaltē character in baptiſmate imprimatur, ut excitati a ſomno, uel ab ægritudine liberati, nō ſint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, ꝙ ſacramenta quæ per ſe f ſortiunt̄ effectū ut baptiſmus & ordo, cæteraq; ſimilia, nō ſolū dormientibus, & amentibus, ſed inuitis & contradicentibus & ſi non quantum ad rem, g quantum tamen ad characterem conferūtur: cū nō ſolū paruuli, qui nō conſentiūt, ſed & ficti h qui quāuis non ore, corde tamen diſſentiunt, recipiūt ſacramentum. Sed opponitur talibus, quòd qui † fuiſſent inuiti & reluctantes immerſi, ſaltem ratione ſacramenti, ad iuriſdictionem eccleſiaſticā pertinerent: Vnde ad ſeruandam regulam fidei Chriſtianæ, forent rationabiliter compellendi. uerum id eſt religioni Chriſtianæ contrarium, i ut ſemper inuitus & penitus cō

† Alias, ſanum.

b Ex parte. De cōſe. diſt. iiij. regenerante. & de pœ. diſ. iij. ſunt plures. Et eſt argu. quod ſi aliquis excommunicatus eſt pluribꝰ excommunicationibus, ſi abſoluat̄, omnino eſt abſolutus. Sed eſt argu. contra. ĩ. de ſent. excom. cū pro cauſa. ij. q. iij. c. ſi quē. §. ꝑuaricator. uerſi crimina plura 1 Item arg. ꝙ nihil reputatur actū, dū aliquid ſupereſt agendum. vij. q. j. nihil. xxxviij. diſtin. quæ ipſis. C. ad ſylla. l. ul. Et ar. ꝙ ſententia nō debet pro parte ualere, & ꝓ parte nō ualere. ff. famil. ercis. in hoc iudicio. 2 Itē nō ualet pro parte aliquid fieri, niſi id totū fiat. ff. de decu. in cauſæ. ff. pro derelicto. l. iij. ff. de trāſact. cum hi: ſic nec liberatur pignus, licet de parte debiti. ſit ſatis actū. C. de diſtrac. pign. quandiu. Et qui aliquid debet facere: faciēdo pro parte, non liberat̄. 3 ff. de uerb obli. in executionibus. §. pen. Et impietas eſt, ab eo qui iuſtus eſt, dimidiā ſperare ueniam: ut in præalle. §. ſunt plures. Vnde uerſus. Larga Dei pietas ueniam non dimidiabit. Nam nihil aut totum te lachrymante dabit.

1 Dic ꝙ excōmunicatio & ipſius abſolutio ſūt actus humani. i qbus nil cōiter eſt ꝑfectum. Tulliꝰ idē de offi. nil difficilius eſt quā re perire qđ in ſuo gn̄e ab oī ꝑte ꝑfectū. & idem Priſcianꝰ maior. Io. an.

2 De hoc ſ. de conuer. cōiuga. placet. Ioan. An.

3 De hoc infra, de pen. ſuā. Ioan. An.

c Carentia uiſionis. Paruuli enim qui ſine baptiſmo decedunt, in tenebris manent. de conſe. diſt. iiij. nulla præter, & pœna illa mitiſsima eſt omniū, de cōſe. di. iiij. regenerante. & tamen ſempiterno igne puniunt̄ di. ea. firmiſsime. Sed mitis dicitur pœna illa, carentia uiſionis reſpectu aliarū, ſed mors perpetua 4 dicitur xxx. q. j. ad limina. Ber.

4 Dicit Hoſti. ſed mors æterna peior dicit̄. Ioā. And.

d Propter originale. Sed nonne propter actuale, debetur carentia uiſionis Dei adulto 5 Quid ergo expedit originale dimitti, cum & ſi dimittatur, tamen debetur carentia uiſionis Dei ob aliud, ſ. actuale. nā & ubi aliquid debet̄ ex pluribus cauſis, una remiſſa, ex alia petitio reſtat: ut qui repudiauit ſucceſsionē per unde liberi, admittitur ad ſucceſsionē per unde cognati. ff. de ſuc. edi. l. j. §. ſed & uidendū & ar. ff. de ſer. urb. prædio. ſi domus. ar. pro, & contra. ſ. de cauſa poſ. paſtoralis. & ſ. de iudic. examinata. Sed poteſt dici, qđ hæc ratio ſuperficialis eſt. & prima uerior eſt quia Deus opus imperfectionis non nouit: quia in baptiſmo omnia crimina dimittuntur. de conſe. diſt. iiij. regenerante. uel diuerſifica, 6 pro actuali reuera debetur, nō ſolum carentia uiſionis ſed & maior pœna & ita non directe. Sed pro originali debetur tātum carentia uiſionis dei directe: & ſic non ꝓdeſt dimiſsio originalis peccati, cū poſtea actuale ſuperuenit tanquam de quo non pœnituit: quia qui peccat in uno, factus eſt omnium reus. ĩ. de regu. iur. defleat. Sed paruuli, nullum peccatū habent actuale, & iō nō eſt ſimile & de amentibus & dormientibus, qui originali & actuali grauantur, & iō ēt originale non tollitur: quia nō prodeſſet nec debet ꝓbari, quo probato non prodeſt. C. de probat. ad probationē. & ſ. de of. deleg. cum contingat. in illa glo quę incipit, nota quod non debet.

5 De hoc in cōſtitutione benedicti, q̄ incipit benedictus. Ioan. An.

6 Secundū Vin. dicebat Hoſti. qđ litera ſic legi debebat. Ponamus per impoſſibile, qđ peractuale non impediat̄ ad ultus a uiſione dei, ſed ꝑ originale tm̄ ſi dicamꝰ originale tolli: & actuale remanere: ſequet̄ euidēs abſurditas, de qua dicit text. nullꝰ enim pōt Deum uidere: & cruciari: nec q cruciat̄ ꝑt uidere deū ut patet ĩ autoritate Auguſtini quā ſupra poſuit ſuper uer. đ paruulis. & ſic dicit literā planā Io. And.

e Incōpaſsibilia. Argu. quod eadem res non operatur cōtrarios effectus. lvij. diſtin. ſi quis in ægritudine. præſumitur enim ibi, quod peccata non ſint dimiſſa ei qui in timore ęgritudinis baptizat̄: quæ præſumptio nō tollitur per baptiſmum, cum baptiſmus ipſam inducat. unde non operatur hos contrarios effectus. ſic eadem res non parit obligationem & liberationem. ff. de ſo. qui hominem. §. ult. Item. In prima ponit̄ quæſtio. In ſecunda ibi, ſunt autem quorundam opiniones. In tertia ibi, ſed opponitur, illi quęſtioni opponit'. In quarta ibi, propter quod. opinionis ueritatem exprimit. In quinta ibi, dormientes. principaliter. quæſtionem ſoluit. Abbas.

† Alias, quamuis.

f Quæ per ſe ſortiuntur. Id eſt abſque conſenſu accipientis. Lau.

g Ad rem. Id eſt quantū ad ſolutionē peccatorū. B.

h Sed ficti. Vt j. q. j. ſicut ficti. & de conſe. di. iiij. ſolet quæri. Ber.

i Contrarium. Ar. quod ad fidem, nullus debet compelli inuitus: ſed ſicut libera uolūtate perijt, ita libero arbitrio cōuertatur. xlv. diſt. de iudæis. & c. q ſincera. & xxiij. q. v. ad fidem. Arg. cōtra. xxiij. q. vj. c. j. ubi dicitur, ꝙ Paulus coactus uenit ad fidem. Sed illud diuino iudicio fuit factum, cuius facta ad conſe-

tradicens ad recipiendam & seruandā Christianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter inuitum, & non inuitū, coactū & non coactū alij non absurde distinguunt: quod is qui terroribus atque supplicijs uiolenter attrahit, & ne detrimentū incurrat baptismi suscipit sacramétum, & talis (sicut & is qui ficte † ad baptismū accedit) charactere suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquam conditionaliter a uolens, licet absolute nō uelit cogēdus est ad obseruātiā fidei Christianæ, in quo casu debet intelligi decretum concilij Toletani, b ubi dicitur, quod qui iampridem ad Chrstianitatē coacti sunt (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisibuti) qa iam constat eos sacramentis diuinis associatos & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis domini extitisse participes: oportet etiam, ut fidē quam necessitate susceperunt tenere cogantur: ne nomen domini blasphemet: & fides quam susceperunt, uilis ac contemptibilis habeatur. Ille uero qui nunquā consentit, sed penitus cōtradicit: nec rem, nec characterem suscipit sacramenti: quia plus est c expresse contradicere, quâm minime consentire: sicut nec ille notā alicuius reatus incurrit, qui cōtradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur uiolenter. Dormiētes autem, & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in cōtradictione persisterent: quia in eis intelligit contradictionis propositum perdurare: d si fuerint sic immersi, charactere non suscipiunt e sacramenti. secus autem, si prius cathecumeni extitissent, & habuissent propositū baptizādi. Vnde tales f in necessitatis articulo consueuit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramētalis imprimit operatio, cum obicem uoluntatis contrariæ non inuenit obsistentē. g

Idē Meteñ. episcopo.

Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.

CAP. IIII.

quentiam trahi non debent. speciale in ipso fuit, uel ita. Paulus persequebatur fideles, & inter ipsa flagella mutatus fuit, & factus uolēs. xxiij. q. iiij. displicet. uersi. qualiter Paulus &c.

a Conditionaliter uolens. Et sic coacta uolūtas, uoluntas est. xv. q. j. merito quærit. & ita coactio conditionalis, non impedit sacramentū baptismi: ut hic patet sicut non impedit sacramentum ordinis. lxxiiij. dist. ubi ista. xlv. dist. de iudæis. neque sacramentum matrimonij xxij. qō. iiij. inter cætera. & j. de spon. ueniens. talia enim iuramenta sine interitu salutis æternæ possunt seruari. s. de iureiu. si uero. & c. cum contingat. impedit tātū matrimonium 1 spirituale. s. qđ met. cau. perlatū. sed ibi fuit iustus met⁹, mortis, s. qui cadit in constantē uirum. in prædictis uero concord. non fuit metus qui caderet in constātem uirum, sed coactio quædam conditionalis, quæ non impedit matrimoniū spirituale siue carnale, quia idē esset in utroque. Sed nū quid ille qui conditionali coactione recipit ordinem, tenetur cōtinere? bene uidet quod sic: quia coacta uoluntas est uolūtas xv. qō. j. merito. maxime si dicatur, quod uotum est annexū ordini. xxviij. dist. diaconi. & lxxxiiij. di. cum in prælterito. Satis uidet, quod continere cōpellatur, quia licet quodam modo inuitus ordinem susceperit: uolens tamen fuit. unde ratione illius indirectæ uoluntatis cogitur continere. Io. dixit 2 quod nō cogitur: quia integritas corporis res est uoti, & non præcepti. xxij. q. j. integritas. & s. quod. me. cau. perlatum. nam cōtinētia nō est, nisi uoluntaria xxxj. di. ante trienniū. arg. xx. q. iij. præsens clericus & sic ordinatus. non habet priuilegium clerici. si tamen uult uti eo, potest 3 secus dicit in baptismo: quia illud est sacramentū necessitatis. similiter non ualet testamentum eius, qui inuitus testatus est, uel si testes teneantur inuiti c. de testa. qui testamento. §. ult.

b Concilij. Toletani. xlv. dist. de iudæis. cuius uerba hæc sunt.

c Plus est. Sic j. de simo. sicut. & j. de homi. Petrus. & j. q. iiij. quia præsulatus. argu. ff. de arbit. non cogendum in fi. C. de filijsfa. l. j. lib. x. simile est in personis cōiunctis, quæ agere possunt sine mādato. s. de rescr. nonnulli. cap. ex parte. ff. de procu. Pōponius. ad fin. sed contra mandatum nō possunt. ff. c. sed & hæ psonæ.

d Perdurare. Si. j. de senten. excom. a nobis non semper durare præsumitur uoluntas, nisi probetur mutata. s. de his quę ui metusve causa fi. perlata. ff. de proba. cū qui. & ff. de le. ij. l. Luci⁹. in fin. Sed quid si quis ab infantia fuit amēs: nūquid prodest ei si baptizetur? ar. quod sic. ff. de leg. ij. cum pater. §. surdo. quia perinde habet, ac si nunc sit infans, quia nullo peccato grauatur, nisi originali. iij. qō. ix. indicas. Sed quare amens uel dormiens, nō recepit sacramētū baptismi, & ille qui coactione absoluta cogitur, cum in baptismo non requiratur intentio baptizati, sed baptizantis. j. qō. j. sicut ficti. & de conse. dist. iiij. solet? Hęc quæstio quam mouet hic Ioā. soluit per literā, quia amens, dormiēs, qui ante cathecumini fuerunt, recipiunt bene sacramētum, qui uero semper inuiti fuerunt & contradixerunt, non recipiunt: unde adhuc præsumuntur inuiti, Et nemo inuitus, ad fidem cōpellitur: ut dicit s. 4 & c. sicut ficti. & c. solet. non contradicunt. quia illi ore exprimunt, licet corde dissentiant, & ideo sacramentum recipiunt, quia ecclesia dare intēdit. sed tale sacramentum non prodest ad remissionem peccatorum, nisi cum fictio illa recesserit. de consecratione distinctione quarta. tunc ualere.

e Non suscipiunt. Sed quid si excitati a somno ratū habeant? Non prodest, quia nihil recipit: & ideo non est quod ratum habeat, sed iterum baptizetur. Bernardus.

f Tales. Scilicet catechumenos.

g Obsistentem. Si. de conse. distin. iiij. quæris a. ff. ad se. cō. ma. si filius 5 & ff. de acqui. hæred. l. qui in aliena. §. si is. Ber.

† Contra tenēt oēs Theologi quod qui mente dissentit utcūq; confessum fingat, nō recipit sacramētū nec rem sacramenti, sed quod omnino rebaptizādus sit Durā. in iiij. Sētē. distin. iiij. & ibi Gab biel. q. j & q. ij. & Iac. Almain. idē Io. Gersō. par. j. ī cōpen de sacramentis Ang. Clauer. baptismus. vj. §. vj. & alij.

1 Quādo est iustus metus, ut patet p sequentia. Ioā. And.

2 Hic, & lxxiiij. distin. ubi ista. & idē Vin. Phil. Sed Goff. cōtra hic ī summa. de ætat. & qual. §. circa hanc & duob⁹. §. sequen. nisi prius habuisset uxorē legitimā, qua licite uti poterit, secundū eū. Ioā. And.

3 Sʒ si postea cauerit: utetur priuilegio & cōpellit continere. & hoc teneas secūdum Hos. & intelligit ratificare etiā

tacite. ut si semel inductus dicat epistoli. ad hoc de reg. iu. dua. Ioan. And.

4 Facit ad hoc tex in l. hoc. iē. §. non potest. ff. de dona.

5 Vide de testib. c. uenisset. super glo. ij. Io. An.

Debi-

DEbitum:& infrà. Sanè intimaſti, quòd quidam Iudæus in mortis articulo conſtitutus, cùm inter Iudæos tantum exiſteret, in aquam ſeipſum immerſit dicendo, ego me baptizo in nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti, amen:& infrà.

Reſpondemus, quòd cum inter baptizantem & baptizatum debeat eſſe diſcretio, a ſicut ex uerbis domini colligitur dicens apoſtolis. Ite baptizate omnes gentes in nomine patris,& filij, & ſpiritusſancti: memoratus Iudęus eſt denuo ab alio baptizādus, ut oſtendatur, ꝙ alius eſt qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad quod ēt deſignādum ipſe Chriſtus non à ſeipſo, ſed à Ioanne b uoluit baptizari. quamuis ſi talis c continuò deceſsiſſet, ad cæleſtem patriam protinus euolaſſet, d propter ſacramēti fidē & non ꝑ fidei ſacramentū. In baptiſmo quippe, illa ſpiritualis generatio celebrat, de qua ueritas e ait. Oportet uos naſci denuo: quia niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritusſancto non intrabit in regnum cælorū. Sicut ergo in carnali f generatiōe: quia proles ex uiro & fœmina naſcit, alius eſt qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur, ſic in ſacramentali generatione, qua ſoboles ex aqua & ſpiritusſancto renaſcitur, alius debet eſſe, qui ſpiritualiter generet, & alius qui ſpiritualiter generetur. Sanè cum corpus exterius ſiue cum cor interius baptizatur, oportet, ut utrobique paternitas & filiatio ualeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus adinuicem referantur. g

Idem Moroſienſi epiſcopo.

Vbi deeſt uerbum, uel elemētum aquæ, non eſt baptiſmi ſacramentum.

CAP. V.

NOn ut opponeres:& infra. Poſtulaſti utrū paruuli ſint pro Chriſtianis habendi quos in articulo mortis conſtitutos propter aquæ penuriam, & abſentiam ſacerdotis aliquorum ſimplicitas in caput ac pectus ac inter ſcapulas, pro baptiſmo ſaliuæ conſperſione liniuit? Reſpondemus quòd cùm in baptiſmo duo ſemper uidelicet uerbum h & elementum i neceſſariò requirātur, iuxta quod de uerbo ueritas k ait: Eūtes in mundum uniuerſum prædicate Euangeliū omni creaturæ, & baptizate omnes gentes in nomine patris,& filij, & ſpirituiſancti. eademq; dicat de elemento: l Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritusſancto, non intrabit in regnum cælorum. dubitare non debes, illos uerum non habēre baptiſmū, in quibus non ſolū utrumq; m prædictorū, ſed eorum alterum eſt omiſſum. †

Idem in concilio generali.

Baptizatos à Latinis Græci rebaptizare nō debent.

CAP. VI.

LIcet Græcos diebus noſtris ad obedientiam ſedis apoſtolicæ reuertētes n fouere ac honorare uelimus, mores ac ritus eorum (inquantum cum domino poſſumus) ſuſtinendo, in his tamen illis deferre nō uolumus, nec debemus, quæ periculū generāt animarum, & eccleſiaſticæ derogant

a DEbitum. Diſcretio. Sic inter præſentatum & præſentātem. ſupra de iure patrōatus. per tuas. alias per noſtras. & īter dantem & recipiētem. ſupra de inſti. capit. ultimo. quia nemo oriri debet a ſeipſo. xxiiij. quæſtione j. didicimus. poteſt tamen apud ſemetipſum emācipare. ff. de adopt. ſi conſul.

b A Ioanne. De conſecratio. diſtinctio. iiij. per aquā. 1 & cap. catechumenum.

c Talis. ſ. Iudæus ille. Ber.

d Euolaſſet. De pœnis. diſtinct. vij. capitu. ult. uerſicu. nullas expectet qñ peccare non poterit.

e Veritas. ait. j. q. j. firmiſsime.

f In carnali. Sicut alias eſt ſimilitudo inter carnalem & ſpiritualē generationem: ut ſicut uir non poteſt ſibi filium legitimū carnalem quærere, cuius uxor mater nō ſit: ita nec ſpiritualem quin uxor eiuſdem commater ſit parentibus illius. xxx. q. iiij. ſi quis ex uno. & infra de cogna. ſpiri. Martinus Berta. Laur.

g Referantur. natura enim correlatiuorū eſt, quod ſimul non patiuntur ſe in eodem ſubiecto. 2 argu. xxxv. quæſtio. j. capitu. j. Lauren.

NOn ut apponeres. cōmunis diuiſio. Secunda pars ibi reſpondemus. Abbas. Siculus.

h Verbum. j. q. j. detrahe. ubi de hoc. Iſta duo neceſſaria ſunt in baptiſmo aquæ, ſecꝰ in baptiſmo ſanguinis uel flaminis. de conſe. diſtin. iiij. baptiſmi uicem. Quod dicit uerbū, ſic intellige, ſi quis baptizat, & nō dicit in nomine patris,& filij,& ſpiritusſancti, nō eſt baptizatus: quia nec elemētū, nec uerbum tantū ſufficiunt. Vel uerbum, id eſt filium, quaſi diceret, ſi qs baptizat & nō addit in nomine filij, nō eſt baptizatus. de conſecra. diſtin. iiij. in ſynodo. uel uerbum, id eſt forma: quaſi diceret, ſi nō ſeruetur forma quæ traditur. ſ. eo. cap. j. & hic nō eſt baptiſmus.

i Elementum. id eſt aqua. & ſic nō ē baptiſmꝰ ſine aqua.

k Veritas. De conſecr. diſtinctio. iiij. proprie.

l De elemento. De conſecr. diſtin. iiij. c. j. & j q. j. firmiſsime. Hic enim exprimitur forma baptiſmi quæ ſi obſeruata nō fuerit, nō eſt baptiſmus. de hoc dictum eſt ſ. e. c. j.

m Vtrunque. ſcilicet, aqua & uerbum.

LIcet. Græcos. Præmittit exordium, & duplicem narrat Græcorū exceſſum. Secundo id fieri ꝓhibet. Tertio pęnam imponit. Secunda ibi, uolētes. Tertia ibi, ſi quis. Abbas Siculus.

n Reuertentes. De iure. n. eccleſia Græcorum ſubiecta eſt Romanæ eccleſiæ. 3 xxiiij. q. j. rogamus.

Tan-

1 Dicit Abb. ꝙ hæc cōcor. melius ad aptentur ad uerbū euolaſſet. Ioā. And. Matt. 18

Ioan. 2.

2 Arguit Hoſt. pro dño ſuo, qui dicebat pactū nudū non ueſtiri re, uel cōſenſu uerbis uel literis: cū nō poſſit ibi diſcerni ueſtiens uel ueſtitum. remittit aūt ad ſū. de pact. §. quot ſint diuiſiões ſub. §. ſup eſt. ut de pac. Ioan. And.

† Adde inſim. tex. concor. in l. ſi unus. C. ꝺ teſti.

3 Et illiꝰ & aliarum omniū eccleſiarum mater eſt Romana eccleſia & magiſtra. ꝺ ſum. tri. & fide cath. ca. ij. ad fi. ꝺ homici. pro humani. libr. vj. In auth. ꝺ eccle. tit. C. de ſumma tri. l. ſi. ad idem. ij. q. vj. ad Ro. ij. Io. An.

honestati. Postquã enim Græcorum ecclesia, cum quibusdam complicibus & fautoribus suis, ab obedientia sed. aposto. se subtraxit, † intantum Græci cœperunt abominari Latinos, quòd inter alia quæ in derogationem eorùm impiè committebãt, si quando sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria, non prius sibi sacrificabãt in ipsis, quàm ea, tanquam [a] per hoc inquinata lauissent. baptizatos etiã à Latinis, ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant: & adhuc sicut accepimus, quidam hoc agere nõ uerentur. Volentes igitur tãtum scandalum, ab ecclesia Dei amouere sacro suadente concilio districtè præcipimus, ut talia decætero non præsumant, conformãtes se tanquam filij obedientes sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matri suæ: ut sit unum [b] ouile: & unus pastor. Si quis autem tale quid præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur. †

TITVLVS XLIII.

DE PRESBYTERO NON baptizato.

Ex concilio apud Compendium.

Si nõ baptizatus ordinatur, ordinis characterẽ non recipit.

CAP. I.

Si quis presbyter ordinatus [c] deprehenderit se non esse baptizatum: baptizetur: & iterum ordinetur. [d]

Innocent. iij. episcopo Cremonen.

Omißio baptismi non nocet credenti probabiliter esse baptizatum.

CAP. II.

Apostolicam sedẽ consulere decreuisti: & infra. Inquisi. t. t. r. presbyrum quem sine unda baptismatis extremum diem clausisse significasti: quia in sanctæ matris ecclesiæ fide, & Christi nominis cõfessione perseuerauit: ab originali [e] peccato solutum, & cælestis patriæ gaudium esse adeptum, asseruimus incunctanter. Lege sup viij. li. August. [f] de ciuitate Dei, ubi inter cætera legitur baptismus inuisibiliter ministratur, quem non cõtemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit. Librum etiam beati Ambrosij [g] de obitu Valentiniani, idem asserentis reuolue. Sopitis igitur quæstionibus doctorum, patrum sententiam teneas: & in ecclesia tua iuges preces hostiasq; Deo offerri iubeas pro presbytero memorato.

Innocen. iij. Ferrarien si episcopo.

Non baptizatus ordinari, nõ potest, & si de facto ordinetur. non recipit ordinis charecterẽ, licet crederetur baptizatus.

CAP. III.

Veniens ad aposto. sed. I. lator præsentium nobis exposuit, quòd cùm ad gradum sacerdotij ascendisset, comperit tandem, quòd non fuerit secundum formam Euangelij [h] baptizatus, unde nos eũ ritè fecimus baptizari. Cùmque super ordinibus fuisset diutius

---

[a] Tanquam per hoc dictum est s. d ma. & obed. solite, [b] Vt sic unum. s. de maio. & obe. solite. circa fin.

DE PRESBYtero non bap.

Viso de baptismo: quia aliqui sepe promouẽtur, nõ baptizati, ad ordines, de quibus dubitari poterat utrũ essent uere ordinati, uel an deberent baptizari. merito post præcedẽtẽ subijcitur iste. Abb.

De *hac materia tractatur. j. q. j. si quis confugerit. et c. si quis per ignorantiam.*

Si quis. [c] Ordinatus. De facto: qa qui de iure ordinatus non est, presbyter non est cẽsendus: ut j. q. j. si qs cõfugerit. & c. si qs per ignorantiã. [d] Ordinetur. Ex hoc patet, qd nullũ [i] ordinẽ recepit. j. e. ueniens qa baptism9 est ianua omniũ sacramẽtorũ xxxij. di. præter §. uerum. & j. e. ueniens. si ergo prio ordinẽ suscepisset, iterũ nõ esset ordinandus. j. q. j. quod quidam. Ber.

[e] Apostolicã. Ab originali. Et etiã ab actuali peccato. de cõse. di. iiij. cathecumenum. Sed cõtra. de consecr. di. iiij. firmissime. & j. q. j. firmissime. in quibus dicit, sine quo baptismo null9 saluatur quod uerum est de eo, qui potest baptizari & nõ baptizat. iste Vo credebat se baptizatũ & in fide illa saluatur: & iste non contẽpsit. [z] Et est triplex baptismus, scilicet fluminis, flaminis, & sãguinis. hic autẽ baptismo flaminis inuisibili baptizatus fuit p fidẽ quam habuit de baptismo. simile. supra ti. prox. de bitum.

[f] Augustini. pur habes de consecra. distin. iiij. baptismi uicem. & capit. cathecumenum. & c. non dubito. alias non dubium.

[g] Ambrosij. Legitur beatum Ambrosium dixisse de Valentiniano, qui dũ properaret ad baptismum in itinere decessit: uentrem meum doleo: quia quem regeneraturus eram, perdidi: ille tamen gratiam quam poposcerat non amisit. Laurẽ. Sic ergo patet, quod iste p solam fidem quã habebat de baptismo saluat9 est. Iste credebat se sacerdotẽ fuisse, sed nõ erat ĩ ueritate. supra eo. cap. proxi. & infra eod. cap. proximo. Nunquid conficiebat? non in ueritate: sed quo ad se, bene conficiebat: & quo ad alios qui hoc credebant & tanquam uerũ sacramentum conficeret sibi & recipiẽtibus ab ipso, credo quod proficiebat. De hac materia dicitur supra d elect. dudum. ij.

Veniens Pro summa. accipe c. j. supra eodẽ. Primo ponit de baptismo tradito ei, qui nõ fuerat rite baptizatus. Secunda ibi, cumq;. circa ordinẽ allegat, pro, & contra. Tertia ibi, quia uero. diffinit. Abb. Sic.

[h] Euangelij. Ite per mundum uniuersum, baptizare omnes gẽtes in nomine patris. & filij, & spiritussãcti. quam habes supra titu. proximo. non ut ap-

---

† Imo nũ quã subijci uoluit, & dicit se primitiuã nedum æqualem.

[i] Ita qd nec ẽ character impssus, not. in tex. unde uidet, quod si p9 baptismũ iste nolit ordinari: & sit laic9: & licet cõtrahere ñ dbeat quasi cõtinentiã uouerit: tamen cũ uotum nõ fuit solẽne, teneret matrimoniũ si contrahere t. & facit quod not. de uoto. c. uno. li. vj. ĩ gl. ergo. si. Ioan. And.

† Alias, suspendatur.

[z] Hãc gl. dicit Pan. esse sing. hic ad effectum baptismi.

Baptism9 triplex.

ut apponeres.& c.debitũ.de conse. dist.iiij.proprie.
a Omnium sacramentorum. xxxij. dist.c.præ. §.uetum.Ber.
b Superædificari.j.q.j.cum Paulus.
c Per sacramentum fidei. In cuius perceptione gratia confertur, sec⁹ in sacramento matrimonij, i q̃ est etiam apud infideles.j.de diuor.gaudemus. & xxvj.di. deinde opponitur. & supra,de transl. c.quanto.
d Habet per fidẽ. Quam quis habet de ipso sacramẽto, licet ipsum sacramẽtum nõ habeat sed credat se habere.s. eo.c. proxi.& s.tit. prox. debitũ & ita talis baptismus dicitur baptismus flaminis.idem est in baptismo sanguinis, per quem saluati sunt innocentes.
e De nouis.i.de sacramentis, noui testamenti.
f De ueteribus.id est,de sacramentis ueteris testa.
g Coniugij. infra de diuortijs gaudemus. & capitulo quantum. & xxvj. distin. deinde.
h A non baptizatis.scilicet,baptismo fluminis, sed baptismo flaminis baptizatis, cũ illi, quo ad gratiam baptizati intelligantur : & accipere possunt sacramentum eucharistiæ.
i Videtur. sed non est uerum quod cõferatur:ut j.patet. sed allegãdo dicit hoc.
k In concilio apud Compendiũ. s.eodem.c.j.& hic ponit quæstionis solutionem,per cõcilium apud Compendium celebratum.
l Vsque. inclusiue per hoc quod sequitur.
m Ministrare. sed obijcitur. ille credebat z se baptizatũ,& sic habebat sacramentum fidei,ergo fuit ordinatus.arg.s.eo.c.proxi.& s.eo.c.j. quare ergo ordinatur,cum per hoc fiat iniuria sacramento.j.q.j.quod quidam. Hæc obiectio non ualet: quia licet quis habeat sacramẽtum per fidẽ, quã cito incipit scire se non habere sacramentum baptismi,& contemnit illud recipere, statim amittit sacramentum fidei : unde iterum ordinatur:quia certus est.q̃d non receperat ordines ante baptismum. Sed quæ forma seruabit.circa istum si omnino certum esset, q̃ nõ fuit baptizatus? Tunc cõmunis forma seruabitur,quã habes.s.tit. proxi. non ut apponeres. sed si illud habetur dubiũ, seruabitur forma illa.s.ti.pro xi.ca.j.
n Intelligitur ite ratũ.Sic de conse. dist.j.solennitates.
o Nec male. Tacita responsio uidet. quasi dicat,licet dicamus istum baptizandum, non ideo male sentimus de sacramento baptismi : quia si aliquis in articulo mortis uelit baptizari, nec est qui uelit eũ baptizare, propter hoc non minus erit saluus. s. tit.prox.debitum. de conse.dis.iiij.catechumenũ.cum illud non religionis contẽptus, sed necessitatis articulus impediuit.
p Necessitatis. uel ignorantiæ facti, quæ excusat.s. c.proxi.
q Contrariũ probaretur. No.uiolẽtam præsumptionẽ admittere probationem in contrarium. xxv.q.iij. extraordinaria. & xxvij. q.j.nec aliqua.s.de prob.pro posuisti. & c. causam matrimonij. Bernardus.

f Et ĩ om ni uoluntario sine quo p̃t salus habe ri.j.q.j. §. sed notandum, secũ dum Gof. Ioan. An.

z Et si nõ credebat pp suam puersam conscientiam dispẽsatio nẽ nõ meretur. sed secundum Vin. incertũ est ecclesiæ q̃d ipse credi derit:cum ipse solus non nouit. unde q̃d tutius est,eligit. placet tñ ipsi Vinc. & Io.nullum posse recipere ordinẽ añ baptismũ aquæ : de quo secũdũ eos dr̃, q̃ sit ianua oĩum sacramentorũ. xxxij. dis.ca. præter. §. uerum. Ioã. And.

disputatum, quidam in ea declinauerũt sñiam. ut cũ baptismus sit fundamentum omnium sacramentorum a ante susceptionẽ baptismi,nõ suscipit aliud sacramentum, quoniã ubi fundamentum non est,superædificari b non põt. Porro econtra uideri posset.Nam cum quis non solum per sacramentũ fidei c sed per fidem etiam sacramenti, efficiatur proculdubio membrum Christi:& qui Christum habet per fidem d etiam si baptismum non habeat, habet utique fundamentum, præter quòd aliud poni non potest,quòd est Christus Iesus: superædificare posse uidetur, sicut salutifera opera,sic & quælibet ecclesiastica sacramenta: cum illud non sit generaliter uerũ, neq; de nouis, e neq; de ueteribus f sacramẽtis,q̃d baptismus sit fundamẽtum illorũ, quoniam & sacramentum coniugij g & eucharistiæ a non baptizatis h recipi põt. Præterea sacramẽtum ordinis, non solum pontificalis sed sacerdotalis etiam & Leuitici ex institutione sua, præcessit baptismum:per quod forsitan uidetur, i quòd ante baptismum huiusmodi ordines possunt rite cõferri, maxime his qui baptizati esse creduntur:& infra. Quia uero in cõcilio k apud Compendium legitur constitutum,quòd si quis in presbyterum ordinatus deprehẽderit se nõ esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur: nos circa latorem præsentium in hoc dubitabili casu quod tutius est sequentes, Mandamus quatenus ipsum p singulos ordines usq; l ad sacerdotiũ promouere procures:& permittas eum in sacerdotio ministrare m : quia nõ intelligitur n iteratum, quod ambigitur esse factũ nec male o de sacramento sentitur,cũ illud nõ religionis contẽptus, sed articulus necessitatis p excludit.Et certe de illo qui natus est de Christianis parẽtibus, & inter Christianos est fideliter cõuersatus,tam uiolenter præsumitur, q̃ fuerit baptizatus, ut hæc psumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis forsitan argumentis cõtrariũ probaretur. q

TITVLVS XLIIII.

DE CVSTODIA Eucharistiæ,chrismatis, & aliorũ sacramentorũ.

Innocen. iij.in concilio generali.

Eucharistia & chrisma debẽt fideliter sub clauibus custodiri, & cõtra faciẽtes sunt puniẽdi.

CAP. I.

DE CVSTODIA eucharistiæ.

In præcedentibus titu. uisum est, qualiter eucharistia consecratur:iõ merito subijcitur de ipsius custodia. Et quia in baptismate utimur chrismate : ut in c.i. de sacra unc. & supra uisum est de baptismo, ideo additur hic,de custodia chrismatis, & generaliter de custodia omnium aliorum sacramentorum. Abb.Sic.
De hac materia tractatur xxiij. dist.c.clerici qui co-

1 Cõcor. text. in l. nõ est uerisimile. cũ ibi no. ff. q̃d metus cau.

mam usq; ad fi. de cõse. dist. ij. qui bene. & c. si quis per necessitatem. & in alijs ca. & i. q. i. interrogo.

Tatuimus ut in cũctis ecclesijs chrisma & eucharistia sub fideli [a] custodia clauibus adhibitis cõseruent: Ne possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia uel nefaria excedá. Si uero is ad quẽ spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatùr: & si per eius incuriam aliquid nefandũ inde contingerit, grauiori, [b] sub iacet ultioni.

Idem in eodem.

Supellectilia in ecclesiis poni nõ debẽt, nisi necessitas urgeat. h. d. primo. Ecclesiæ debent sua uasa & uestimenta munda tenere, hoc secundo.

CAP. II.

Relinqui nolumus in correctum, quòd quidam clerici ecclesias [c] sic exponunt supellectilibus proprijs & etiã alienis, ut potius domus laicæ, quàm Dei basilicæ uideantur: non considerãtes quòd dñs non sinebat, ut uas trãsferetur per tẽplũ. Sunt & alij qui non solũ ecclesias dimittunt incultas, uerum etiã uasa ministerij, & uestiméta [d] ministrorũ ac pallas altaris, necnon ipsa corporalia tã immũda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori. Quia uero zelus nos comedit domus Dei:

Tatuimus. Primo statuit. Secundo rationem submittit. Tertio addit pœnam. Secũda ibi, ne possit. Tertia ibi, si uero. Abb.

[a] Fideli custodia. Simile. s̃. de celeb. mis. sane. & per laicos, ad infirmos nõ debet deferri eucharistiæ sacramẽtum, sed præsbyter hoc facere debet. de conse. di. ij. peruenit. uel per diaconum si necesse est. xciiij. di. præsente. & ca. diaconus. [1] secundum formam quæ traditur s̃. de celebra. mis. sane. §. sacerdos uero.

[b] Grauiori. Ar. ꝙ propter culpam tenetur quis ad omnia illa, quæ sequũtur ex illa culpa. [2] xxxj. q. ij. de neptis & j. q. j. placuit. Argu. contra xv. q. j. ĩebriauerũt Loth. ff. de furt. uerum. Item argum. ꝙ qui occasionem damni dat, damnum dedisse uideř. l. dist. sæpe. ff. ad legẽ Aquil. qui occidit. §. in hac. & hæc pœna erit ad arbitriũ iudicis, ex quo nõ determinat. s̃. de offi. delega. de causis. sed. s̃. imponit certa pœna trium mensium.

Relinqui. Recitat duos excessus, contra quos secũdo prouidet. Secunda ibi, quia. Abbas.

[c] Ecclesias. In ecclesijs tamen põt & debet iudiciũ ecclesiasticũ exerceri. ij. q. ij. pceptũ. sed no secularia. j. de immunitate ecclesiarum. c. j.

[d] Vestiméta. Vestiméta ecclesiæ honesta & munda debent esse. de consec. dist. j. uestimenta.

[e] In profanis. id est, priuatorum uestibus. Et ita est arg. ꝙ clerici debent incedere ornati [3] uestib⁹, dũ tñ nõ ad iactantiã. xxj. q. iiij. omnis iactantia. quia dissolutos & fractos uestibus nõ recipimus. xlv j. di. par

[1] Quo casu, diaconus baptizare uel euchari-stiã dare possit, ibi no. Io. an.

[2] Dixit hic Vinc. qđ licet falsum testimoniũ perhibẽs sit reus oĩum malorũ quæ ĩde sequũtur: in iudicio tñ aĩæ nõ imponeť, sibi pnĩa. nisi de falso testimonio, licet aggraueť p mala secuta. arg. ff. de seru. cor. l. Nerati⁹. §. j. ubi dř. ꝙ si persuasi seruo ut corrũpat chirographũ debitorũ, tunc tenebor, sed si consuetudine peccandi postea & rõnes cæteraq; similia instruméta subtraxerit uel deleuerit, đ hoc nõ teneor. Ioã.

[3] Dicit Hostiẽ. ꝙ hic nõ pt sumi arg. de ornatu sed de mũditia tm̃. Ioã. And.

simoniam. & incompositio corporis qualitatem indicat mẽtis, [4] ut dicitur ea. dist. §. ult. in fi. nec tamen prohibitas portare debẽt. s̃. de ui. & hone. cle. clerici.

DE RELIQVIIS ET VEneratione sanctorum.

firmiter prohibemus, ne hmõi supellectilia ĩ ecclesijs admittãtur, nisi pp hostiles incursus, aut incẽdia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat fieri refugiũ, sic tñ ut necessitate cessãte res in loca pristina reportent. Præcipimus quoq; ut oratoria, uasa, corporalia, & uestimenta prædicta munda & nitida cõseruentur. Nimis enim uideť absurdũ, in sacris sordes negligere, quæ dedecerẽt etiã in profanis. [e]

TITVLVS XLV.

DE RELIQVIIS & ueneratione sanctorum.

Alexander iij.

Sine Papæ licentia non licet aliquem uenerari pro sancto.

CAP. I.

Vdiuimus ꝙ quidã inter uos, diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisum, quasi sanctũ (more infideliũ) uenerant: Cũ uix [f] pro talibus in ebrietatibus [g] perẽptis, ecclesia permittat orare: dicit enim apostolus, Ebriosi regnum Dei non posside bunt. † illum ergo non præsumatis decætero colere: cum etiam si per eũ miracula [h] fierent, non

Viso de custo. Eucharistiæ & chrismatis & ueneratione sacrorum sacramentorum, merito subijcitur tit. de reliquijs & ueneratione sanctorũ. Abbas. De hac materia habetur. xi. questione iij. si quis dixerit. l. dist. si quis præpostera de conse. dis. i. loca.

Vdiuinius. Primo narrat factum quod audiuit. Secundo illud improbat ibi. cum uix. Tertio illud phibet: ibi illum ergo. Abbas Siculus.

[f] Cum uix, quasi dicat. non in omni casu: quia tunc nõ orat ecclesia p eo cũ ebrietas fuerit mortale peccatum ut puta assidua. de consec. dist. v. nullus. & xxv. dist. j. §. j. alias ea demum. & xxxv. dist. episcopus. secus cum ebrietas fuerit ueniale peccatũ. xxxv. dist. §. alias. uersi. quoties.

[g] In ebrietatibus. In ebrietate nõ potuit demereri. xv. q. j. sane & capit. si cõcupiscentia. ita nec meritum augeri. arg. hic, & xxij. questio. iiij. unusquisque.

[h] Miracula. Quoniã miracula fiunt quandoq; per malos. j. q. j. teneam⁹. ideo non debet uenerari pro sancto quisquis miracula facit, nisi ab ecclesia Romana prius fuerit per testes legitimos approbatus, ut hic dicit, & j. c. prox. de testi. uenerabili. ubi testes super uita et miraculis recipiũtur: quia quem ipsa reprobat, reprobandus est: & quem approbat approbandus est. xxiij. q. j. hæc est fides. & c. quoniam uetus. & q. ij. sane profertur.

Cum

[4] De Catilina dictum fuit hoc: ut no. de cle. cũ in cunctis. in gl. ij. Ioã. an.

† Adde tex. in l. respiciẽdũ. §. delinquũt. ff. de pœ. Bal. & Alber. de Ro. in l. data opera. C. qui accu. pos. Miracula per malos pñt fieri.

C Vm ex eo. Ponit duplicem excessum, quem prohibet distinguendo inter ueteres & nouas reliquias: ibi ne in posterum. Tertio fraudes per prælatos prohiberi præcipit: ibi, prælati. Abb.

a Venales. Quod esse non debet: quia reliquiæ sanctorũ martyrũ, 1 uel ipsi martyres uẽdi non possunt. C. de satrosan. ecc. nemo: quia res sacra nõ recipit æstimationẽ. ff. de re. diuisio. sacra loca. §. ulti. & iõ 2 non potest uendi: quia uẽditio sine pretio nõ consistit. insti. de emp. & uend. §. pretium. & ff. eo. l. ij. §. sine pretio. Et spiritualia uẽdi nõ possunt, nec spiritualibus annexa. j. de simo. querelam. & s. de iure patr. ꝯ iure. imo qui spiritualia uendit, capitale crimen cum simonia cõmittit. j. q. j. qui studet. ideoque reliquiæ sacræ uendi prohibẽtur, ut j. sequitur.

b Authoritate. Vt s. eod. cap. prox. receptis testibus super uita & miraculis illi⁹. s. de testib. uenerabili.

1 Idẽ est de sanctis alijs sentiendũ. de cele. mis. cum marthæ. §. fi. Io. And.

2 Scilicet quia æstimationẽ non recipit. Ioan. And.

DE OBSERVAtione ieiuniorũ.

Viso de ueneratione sanctorum: quia propter eorũ uenerationem, & deuotionẽ sunt indicta ieiunia ab ecclesia, merito &c. Abb. Sic.

De hac materia tractatur xli. & lxxvi. distinct. per totum. & de cõse. distinctio. iij. quasi per totum. & de consecra. distinct. v. per totum. & in concor. superius allegatis.

E X parte. Cõis diuisio. Secũda pars ibi, ad quod. Abb. Sicu.

c Die sabbati. Si. j. de uerb. sig. quæ-

Seruit⁹ an impediat, ꝓpter medium.

liceret uobis ipsum pro sancto absq; authoritate Romanæ ecclesiæ uenerari.

Inno. iij. in concilio generali.

Sanctorũ reliquiæ uendi nõ possunt, uel paßim ostendi non debẽt, ne circa illas populus decipi poßit.

CAP. II.

C Vm ex eo, quòd quidam sanctorum reliquias exponunt uenales, a & eas passim ostendũt, Christianæ religioni detractum sit sepius: Ne in posterum detrahatur, præsenti decreto statuimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur uenales. Inuentas autem de nouo nemo publicè uenerari præsumat, nisi pri⁹ Authoritate b Ro. põti. fuerint approbatæ. Prælati uero non permittant eos, qui ad eorum ecclesias causa uenerationis accedunt, uarijs figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consueuit.

TITVLVS XLVI.

DE OBSERVATIONE IEIVniorum.

Inno. iij. clericis sancti Petri Mag.

Vigilia occurrens in dominica, ieiunari debet in sabbato, & ieiunanda est uigilia Mathiæ.

CAP. I.

E X parte uestra quæsitũ fuit, utrũ si natiuitatem domini uel assumptionem beatæ Mariæ, uel festiuitatem alicuius apostolorum, in secunda feria contigerit euenire die sabbati c præcedẽti uigilia debeat ieiunari: & utrum in uigilia beati Mathiæ apostoli, sit ieiunium iniungendum? Ad quod breuiter respondemus, quòd die sabbati festiuitates prælibatæ secundæ feriæ præcedentis, & beati Mathiæ apostoli, debet uigilia ieiunari.

Idem Bracharensi archiepiscopo.

Non capit cõgruam summationem, & textus in se satis clarus est, & multa sunt dicta, quæ patent per §.

CAP. II.

C Onsilium nostrum: & infra. Consul. t. t. respond. quod omnium apostolorum d uigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ præter uigilias apostolorum Philippi & Iacobi, & beati Ioannis Euangelistæ: quoniam ipsorum solennitas † intra solennitatem paschalem: e istius autem intra natalem domini celebratur. Ieiunium etiam apud nos in aduentu domini agitur sanctorũ quoque uigiliæ quorum festiuitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti f sunt sabbato ieiunandæ. De festiuitate uerò beati Bartholomæi apostoli, de cuius celebratione dubietas orit̃ apud quosdã, respõdemus, ꝙ in

fiuit. sic uidetur, ꝙ die sabbati debeat seruitutem diei lunæ. Sed contra, dies dominicus qui est medius, impedire debet illam seruitutẽ. nã locus sacer interueniens, impedit illam seruitutẽ. ff. de ser. seruitutes. §. sacri. & mediũ prædiũ, quod non fuit in seruitute, impedit seruitutẽ. ff. de ser. rust. præ. qui sella. §. i rusticis. 3 Sed istud nõ est seruitus. imo est debitum quoddam unde cum non posit solui una die, debet solui alia argu. lxxvj. distinct. ieiunium. uersi. & hoc sciẽdũ est sic. s. de dol. & contu. cum dilecti. ff. de arbitr. celsus. §. j. quia ad duo tenet, scilicet ieiunare uigiliam Apostoli, & ieiunare. unde si non potest ieiunare uigiliã ob reuerẽtiam diei dominicæ, ieiunet die sabbati. ar. ꝑdictæ legis. 4 ff. de usuris, debitor. & s. de do. & cõtuma. cum dilecti.

d C Onsilium. Omniũ apostolorũ. qui omniũ dicit, nihil excipit, nisi tres uigilias q̃ sequuntur. ergo in omnibus alijs, est ieiunãdũ, 5 nisi cõsuetudo contraria sit: ut in §. prox. ex quo excipit tantũ ꝺ istis, ergo de omnibus alijs intelligẽdũ est: quia doli clausula, non refertur ad ea, de quib⁹ specialiter cautum est. ff. de uerb. obl. doli clausula. non obstantibus uersibus illis: Petrus & Andreas, Paulus cũ Simone Iudas: Vt ieiunemus nos admonet atq; Mathæus.

e Solennitatẽ paschalem. Inter quã nullum ieiuniũ necessitatis ẽ. lxxvj. dist. c. ieiunium. §. non autem nisi rogationes & uigilia Pẽtecostes de consecra. dist. iij. rogationes.

f In præcedenti sunt sabbato. s. capi. proxi. & s. de uerbo. signifi. quæ fiuit.

3 Sicut locus medi⁹ impedit pollutionẽ cęmiterij. j. ꝺ cõ. ecc. uel alta. c. uno. lib. vj. Io. And.

4 Vel secũdũ Ho. leges loquũtur de seruitute temporali: quæ qa odiosa restringit. hic loquitur de seruitute spirituali. & secundum Grego. seruire Deo, regnare ẽ. unde quia fauorabilis amplia tur, adhoc de reg. iu. odia. li. vj. Io. And.

5 Vt eorũ sit æqualis festiui⁹as, quorũ æqualis est sanctitas. lxxvj. dis. scire. Ioã. And.

† Alias, festiuitas.

hoc consuetudinē [a] tuæ regionis obserues: † & infrà. Cùm autem quæsieris quæ sit illis pœnitētia iniungēda qui diebus quadragesimalibus, quo tempore tantæ famis inedia ingruebat, quòd magna pars populi, propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti: respondemus ꝙ in tali articulo illos non credimus puniendos, [b] preces tamē domino pro illis & cū illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonarum [c] mētium est, ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur. Itē de illis qui propter debilitatem, in sabbato [d] carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consueuit, cùm hoc ab alijs molestè feratur, & oriatur inde illis occasio detrahēdi, respōdemus ꝙ super hoc consuetudinem [e] tuæ regionis facias obseruari, sic tamē, quòd debilibus & infirmis propter hoc periculum non emergat. Præterea de illis, qui in quadragesima uel in alijs ieiunijs solennibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, [f] Respondemus quod cùm non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cùm urgens necessitas [g] exigit, supportare potes & debes, ut maius in eis periculum [h] euitetur.

Honorius iij. Prageñ. episcopo.

Si festū natiuitatis occurrit sexta feria, licitum est omnibus carnes comedere exceptis professis & nouentibus.

CAP. III.

Explicari per sedem apostolicam postulasti: & infrà. Respondemus quòd illi qui nec uoto, [i] nec regulari obseruantia sunt adstricti in sexta feria, si festū natiuitatis dominicę die ipso uenire cōtigerit, carnibus, propter festi excellentiam uesci possunt, secundum consuetudinem [k] ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem uoluerint [l] abstinere.

TITVLVS XLVII.

DE PVRIFICATIONE POST PARTUM.

Inno. iij. Aramachañ. archiepiscopo.

Mulier post partū statim potest ingredi ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam.

CAP. I.

Olens: & infra. Licet secundum legem Mosaicam, certi dies [m] determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarēt ingressu. Quia tamen lex per Moysem data est, gratia & ueritas per Iesum Christum facta est. Inquisitioni t.t.r. quòd postquā umbra legis euanuit, & illuxit ueritas Euangelij, si mulieres post prolem emissam, acturæ gratias ecclesiam intrare uoluerint, [n] nulla proinde peccati mole grauantur: nec ecclesiarum est eis aditus

† Cōcor. l. si fundꝰ ff. de euic. & l. si seruus. ī fi. & ibi glo. ff. de lega. j.

[a] Consuetudinē. Arg. consuetudinē cuiuscunque regionis seruādā. xij. di. illa. s̄. de sepul. certificari. lxxvj. di. utinā. j̄. e. c. §. item.

[b] Puniendos. Et sic necessitas excusat, quæ legem nō habet. de conse. di. j. sicut. & j̄. eo. c. §. ultimo.

[c] Bonarum. v. di. ad eius in fi. tamen propter ambiguū duplicitatis potest talibus pœnitētia imponi. [1] xxiij. q. v. excōmunicatorum xxxiiij. q. ij. in lectum.

[1] Melius est. n. ꝙ suffragia superabūdent, quā ꝙ desint. xiij. q. ō. ij. nō æstimemus. secūdum Hos. Io. And.

[d] In sabbato. Quæ in sabbato comedi non debent. de cōsecr. di. iij. sabbato & arg. xij. di. illa.

[e] Consuetudinē. A qua recedi non debet sine magna causa. cū ex hoc scādalū generet. Imo tanquā cōtemptores legum, puniēdi sunt, qui contra faciunt. xj. di. in his. si tñ periculū contigerit, non est seruanda, ut hic dicit inferius: qa utilius etiā scandalū nasci permittit, quā ueritas relinquatur. j̄. de reg. iur. qui scādalizauerit.

[f] Indulgeri. Non ex debito. sed ex humanitate.

[g] Necessitas. De conse. di. j. sicut. & j̄. de reg. iur. quod non est.

[h] Vt maius periculū. Scilicet mortis: sicut olim permittebatur dare libellum repudij, ut maius periculū uitaretur: ut xxxiij. q. ij. si quod uerīqꝫ.

Explicari. Cōmunis diuisio Secūda pars ibi, respondemus. Abb.

[i] Nec uoto. Ergo si uoto tenentur, non debent comedere carnes: quia q̄ sine cōditione uouentur, sine conditione soluanť. xxxij. q. ul. c. ul. qa ex quo ī uoto emisso nihil exceperunt, ḡnaliter teneni. [2] ar. j̄. de priui. quia circa. & ff. đ ser. urba. præd. l. seruitꝰ.

[2] Licet tutū sit hoc tenere, qđ dicit glos.

[k] Consuetudinē. Quæ pro lege seruari debet. xj. dist. in his rebus. & xij. dist. diuturni. & sic cōsuetudo ecclesię generalis, seruāda est tāquam lex. s̄. de cele. miss. perniciosus.

[l] Voluerint. Imo magis laudādi sunt quia ea sunt ī nostris officijs gratiora, quæ cū licet nobis non impēdere, gratia tñ dilectiōis impēdimus. xxviij. q. j iā nūc. qa maioris gratiæ est offerre, qđ non debes, quā reddere qđ teneris. xxxiij. q. v. q sitit. alias est sub illo c. tunc saluabiť. qa nemo in necessitatibus, liberalis existit. ff. đ adimē. lega. l. rē legatam. & ff. de dona. inter uirū & uxo. si quis pro uxore. Ber.

puto tñ ꝙ si quis uouit nō comedere carnes in vj. feria occurrente eo die festo Natiuitatis, comedeŕ poterit, nisi etiā eum casum in uoto iecludere intēdisset: ut sic illđ uotum intelligatur de esu ñ licito: ad hoc de iureiurando petitio. & c. ad nostrā. iij. de uer. signi. sup quibusdā. ff. de iure patr. adigere. §. ul. & qđ dicat, uide đ iureiu. ueniēs, in fi. ij. gl. Et q hic dicit de uoto, posset intelligi de eo, qui uouit nūquā comedeŕ carnes. Idem puto si uouisset comedeŕ die alias permisso: & tunc festū occurreret, & tūc locus eēt glo. Ioan. And.

DE PVRIFICATIONE post partū:

Supra uisum est de ieiunijs īdictis, ob reuerentiā sanctorū, sequitur merito uidere de purificatiōe post partū, quæ fuit īdicta ob reuerentiam ecclesiarum. Abb.

De hac materia tractatur. v. dist.

Olens. Primo ponit decisa consultatio. Secundo dubij fortificatio: ibi, licet. Tertio solutio: ibi, qa. Quarto permissio: ibi, si tamen. A.

[m] Certi dies. s. pro masculo xl. dies. ꝑ femina lxxx. dis. v. §. j. & iō ad literā hoc fiebat: quia reputabantur immūdæ usq; ad tempus illud. [3] Ber.

[3] Si uero tempore purgationis uel menstrui, uiri muliere petat debitū uel ecōuerso: an teneatur reddere, nota. v. di. ad eius. in ij. glo. Io. And.

[n] Intrare uoluerint

rint. Prohiberi nō debēt, ne pœna eis uertatur in cul pam. v. dist. si mulier. & c. ad eius uero. & vij. q. j. cum percussio.

a Ex ueneratione. De conse. dist. ij. quotidie. & quia bonarum mentium est, & c. s̄. ti. prox. consilium. §. ij. & v. dist. ad eius ue ro concubitum.

Abbas. Siculus.

c Tot. Sed quot sufficiunt: forte x. ut x. q. iij. unio. uel etiam pauciores, s dummodo uelit ecclesiam dotare. ar. de conse. dist. j. nemo.

d Veteribus. Veteres enim ecclesiæ propter nouas læ di non debent. xvj. q. j. quicunque. ecclesiæ tamen de decimis modicum damnum possunt sustinere infra capitulo proximo.

s Paucio res. uel etiā unus Pan.

† Alias, ex deuotione.

DE ECCLESIJS ædific. &c.

Supra uisum est, de ecclesiarum con secratiōe, sed quia ecclesiæ cōsecratæ quandoq; ruūt, & sic reparatione indigent, quandoq; uero ex necessitate de nouo ædificari debēt: merito subijcitur de ecclesiis ædificandis uel re parādis. Vel conti nua magis ad pro xima sic, Supra ui sum est in titulis præcedētibus, de ueneratione ecclesia rū & sanctorum. Sed quia ad decus ecclesiæ pertinet, reparare eam, uel nouiter ædificari: ideo subijcitur hic titulus. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. xvj. q. v. §. hinc etiā. usq; ad finē. §. itē sunt aliqui de cōse. dis. j. in multis cap.

Vicunque. b Adiuuēt. Nā ubi est emolumentum, ibi debet esse onus: quia non est ferendus is qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. C. de cadu. toll. l. una. §. pro secundo. in fi. & §. ne autē. uers. si nec talis. sicut ad quē spectat onus, & emolumētū. C de fur. manifestissimi. §. pe. in fi. sic, s̄. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. ul. & infra eo. de his. Nam & ipse fructuarius tenetur ad sarta tecta. C. de usufruct. eum ad quem. & ff. eod. usu fructu legato. j. rñ. in fi. & §. hactenus. alias est lex. Et hoc itelligo, cū quarta ad hoc deputata nō sufficit de q̄ habes. x. q. iij. unio. t alias si sufficeret, nō teneret.

s Et xij. q. ij. quatuor ubi d̄ hoc & an tūc p statutum epi & capituli ecclesiæ cathedralis egētis refectione possint cogi clerici diœce. ad cōtribuē dū? dicā de tescri. si p pter li. vj. super uer. ecclesiæ tuæ fabricæ. Io. An. Onus sentiat, q sentit lucrū.

C Vm dicat. Duæ sunt partes. Secunda ibi, statuimus. Prima subdiuiditur. Secunda ibi, caueant.

denegandus, ne pœna illis cōuerti uideatur in cul pam. Si tamen ex ueneratione a † uoluerint ali quādiu abstinere, deuotio nem earum nō credimus improbandam.

TITVLVS XLVIII.

DE ECCLESIIS ÆDIFICANDIS, uel reparandis.

Ex concilio Maguntinensi.

Habentes beneficium in ecclesia, tenentur contribuere ad ipsius reparationem.

CAP. I.

Vicunq; ecclesiasticum beneficiū habēt, omnino adiuuent b ad tecta ecclesiæ restaurāda, uel ipsas ecclesias emēdandas.

Ex cōcilio Lateranēsi.

Leprosi permitti debēt sine præiudicio antiquarū parochiarum habere ecclesiam propriā & presbyterum, nec tenentur soluere decimas de ortis, uel nutrimentis animalium.

CAP. II.

CVm dicat Apostolus & infra. Constituimus, ùt ubicunq; tot c simul leprosi sub communi uita fuerint congregati, quòd ecclesiam cum cœmiterio sibi constituere, & proprio gaudere ualeant presbytero, sine con tradictione aliqua permit tantur habere. Caueant tamen, ut iniuriosi ueteribus d ecclesijs de iure parochiali, nequaquā exi stant, quod enim eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam e nolumus redūdare. Statuimus etiam ut de ortis & nutrimentis f animaliū suorū decimas tribuere non cogantur.

Alex. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

Propter nimiam distantiam ecclesiæ, potest noua ecclesia in ipsius parochia ædificari: & certa portio de antiqua sibi deputari.

CAP. III.

j AD audientiam nostram noueris per uenisse, quòd uilla quæ dicitur H. tantùm perhi betur ab ecclesia parochiali distare, ut tempore hyemali, cùm pluuiæ in undant, non possint parochiani sine magna difficul tate g ipsam adire unde non ualent congruo tempore, ecclesiasticis officijs interesse.

Quia igitur dicta ecclesia, ita dicitur rediti bus abundare, quòd præ ter illius uillæ prouentus

e Aliorum iniuriam. Argu. nullius inopiam releuari, cum alterius iactura. xvij. q. ij. primū & ff. de cond. indebit. nam hoc. argu. xiiij. q. v. denique. arg. C. de emanci. lib. nec auus. quia & si princeps cōcedit alicui ædificare in loco publico, hoc intelligitur facere sine damno alterius. ff. ne quid in loco publi. l. ij. §. si quis à principe. & ff. ad Trebellia. sed cum ab hærede. ff. de admini. tuto. im puberi. & j. eod. ad audientiam. Sic enim interpretanda sunt beneficia principis, ut non incipiāt esse iniqua. ff. de uulg. & pupilla. substit. de facto. ff. de preto. stipu. leg. Paulus. ff. ex quib. causis maio. l. scien dum. supra, de usu pal. ex tuarum. & supra de offic. ord. licet.

Beneficia principis nō debē esse iniqua.

f Nutrimētis. De omnibus aūt alijs soluāt decimas, ex quo de istis tantū prohibentur: quia quod de uno prohibetur, de alio concessum intelligitur xxv. dis. qualis. nisi religionem aliquorum assumerēt: s tunc gauderent eorum priuilegio. s̄. de sta. mo. recolentes. in fi. & ar. s̄. de decimis. ex parte. Io. And.

s Etiā si nemini se submitterent: dum modo unā de approbatis assumerent, secūdū Ho. quod possunt de re li. do. c. fi. Io. And.

j AD audientiam. Primo ponit facti narrationē. Secundo prouisionē: ibi, quia igitur. quæ primo prouidet quando rector consentit. Secundo quādo dissentit. ibi, Si uero. Abb. Sic.

g Magna difficultate. Hæc est iusta causa constituendi ecclesiā in alterius parochia, & in eius præiudiciū. & ita difficultas aliquid permittit, qd' alias prohibetur simile lxiij. dist. cum longe. & xciij. dist. c. iuxta. & ff. de iudi. si longius. & ff. de arbitr. si cum dies. §. si arbiter

minister illius conuenienter [a] ualeat sustentationem habere. Mandamus quatenus, si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices & in ea sacerdotem sublato appellationis obstaculo, ad præsentationem rectoris [b] ecclesiæ maioris cum canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdē uillæ obuentiones [c] ecclesiasticas percepturum, prouidens tamen, ut competēs in ea honor [d] pro facultate loci, matrici ecclesiæ seruetur: quod quidem fieri posse uidetur, cum eiusdem uillæ dominus XX. acras [e] terræ frugiferæ uelit ad usus sacerdotis cōferre. Si uerò persona matricis ecclesiæ uirum idoneum præsentare distulerit, [f] uel opus illud uoluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus, ad perfectionem deduci, [g] & uirum bonum appellationis cessante diffugio, instituere non omittas.

Idē Lexonieñ. episcopo.

Rectores ecclesiarum possunt compelli, ut de reditibus quæ supersunt, teneantur conferre ad constructionem seu reparationem ecclesiæ.

CAP. IIII.

De his, qui parochiales ecclesias habent, duximus respondendum, quòd ad reparationem & institutionem ecclesiarū cogi debēt, [h] cum opus fuerit, de bonis quæ sunt ipsius ecclesiæ, si eis supersint, conferre: ut eorum exēplo [i] cæteri inuitent.

Vrbanus tertius.

Secularis ecclesia sine præiudicio clericorum, ad statum regularem potest reparari, & collegio quod nondum est, priuilegium non conferatur.

CAP. V.

ij Ad audientiā nostram peruenit, quòd tu in ecclesia de qua in episcopum uocatus fuisti, regulares canonicos desideras † ordinare, inde si quidem est, quod hoc deuotioni tuæ authoritate apostolica indulgemus, [k] si tibi episcopus diœcesanus cōsenserit in hac parte. Verùm si clerici seculares, in ea adhuc

arbiter & C. in quib. cau. tut. uel cura. habenti tu. da. l. propter late. & l. cum ab augmētum. simile. s. de rescrip. nonnulli. s. de elec. nihil est. §. ult. & vij. q. j. temporis qualitas. §. j.

[a] Conuenienter. Alias [1] nō permittitur. xvj. q. j. quicunque. & c. ecclesiæ. & c. de decimis. & s. c. proxi. xij. q. ij. bonæ rei.

[b] Præsentationē rectoris. Rectoris præsentatio est necessaria: qa ille est ei subiectus. ar. xxiiij. di. quādo. l. 'di. in capite. & quod ipsum tangit, approbare debet. j. de temp. ord. si archiepiscopus. C. de antho. præstā. l. ult. & xvj. q. j. statuimus. & s. de offic. archi. quia in fi. Sed quare præsentatio nō spectat principaliter ad patronū: ut s. de iure patro. p totum? Potest dici. quod ideo spectat ad maiorem ecclesiam: quia in eius præiudiciū fundatur alia in ipsi⁹ parochia, unde quasi quadam compensatione præsentat cū assensu patroni: & hoc prouidit Papa forte de cōsensu patroni. Vel potest dici, quod patronus tantū eliget, & pręsentabit electū rectori maioris ecclesiæ, qui illum postea episcopo præsētabit. arg. xxiiij. di. quando. sed primū uerius uidetur. Sed qd si patronus nō cōcordat cum illo rectore, nisi iustam causam contradictionis ostēdat, nō nocet. Vel dic, ꝙ ambo sunt patroni, & ambo debent similiter eligere: quia de bonis utriusque dotatur ecclesia: [2] & presbyterum præsentabunt archiepiscopo. Ber.

[c] Obuentiones. & ita uidetur, quod debeat habere decimas illius uillæ. sed contra. xvj. q. j. quicunque. & cap. ecclesiæ. Non sunt cōtraria, sed papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. & hoc ideo: quia pręter prouētus illius uillæ, rector maioris ecclesiæ poterat cōpetēter sustētari: [3] ut supra dicitur, sed episcopus hoc facere non posset, nisi de cōsensu rectoris maioris ecclesiæ: quia nō potest iura illius ecclesiæ dare alteri. supra de reb. eccl. nō alie. c. j. & argum. xvj. quæstio. j. constitutū. & §. sicut duo Gratianus tamen contradicere uidetur, ut colligitur ex illo §. sicut duo. a contrario sensu præcedentium capitulorum. Licet possit dici, quod papa non intellexit de decimis prædialibus, sed de obuētionibus alijs, scilicet oblationibus, & de personalibus decimis, quæ danť diebus quibus accedunt ad ecclesiam, & ex mortuarijs & consimilibus: quia de iure communi, perceptio decimarū pertinet ad parochialem ecclesiam. s. de decimis. cum in tua. & si papa de illis intellexisset. bene expresisset. argum. supra de decim. ad audientiā. sicut expresit de obuentionibus, expresisset de decimis Argumen. contra. infra de uerb. significat. cum inter uos.

[d] Honor. Scilicet ut aliquid annuatim in signum subiectiōis præsteť. [4] argumen. supra de censib. omnis anima. moderandum tamē ad arbitrium episcopi.

[e] Acras. Mensura terræ est. & est uulgare Anglorum. [5]

[f] Distulerit. Et patronus cum eo.

[g] Deduci. Ad arbitrium episcopi.

[h] De his. Cogi debent. Si partē fabricæ recipiat. argumen. x. quæstione j. decernimus. & quæstio. tertia. unio. imo certe & 'sine illa si possunt, ut colligiť supra de his quæ fiunt à maiori parte capitu. capit. ul. & argumen. xij. q. iij. pontifices, & supra de testa. cū in officijs. & s. e. c. j. ubi de hoc.

[i] Exemplo. Qui aliū inuitat ad aliquid faciendum. in se debet habere ꝙ prædicat. xxvj. di. una tantū. & xxv. dist. primum. & ff. de nego. gest. si pupilli. § ult. & ff. de fideiuſ. tutor. ff. si serui. uen. altius. & xj. dist. miramur. xlij. distin. §. j. & xlvij. distin. c. sicut. §. necesse.

ij Ad audientiam. Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, licet autem. Abbas Siculus.

[k] Indulgemus. Sed quid ualet ista indulgentia, cum hoc non possit sine licentia diœcesani: quia & hoc idem poterat si tantum licentiam episcopi habuisset: quantum ad hoc parum ualet, nisi quia episcopus citius mouebitur ad consentiendū, & si non consentiret, facilius compelleretur. ar. s. de iure patro. nullus. sed in hoc prodest: quia hoc facere poterit clericis inuitis, dūmodo æque ibi uel alibi prouideat eis, alias eis inuitis, hoc facere non posset. similis indulgentia est s. de usu pal. ex tuarū. Et est op. ar. quod papa non intendit alicui facere præiudicium per suum priuilegium. De hoc not. plura argu. s. e. cum dicat.

[1] Alias, nisi ex magna necessitate. Pa. hic. Lap. alle. lxvij. Ioā. silua tra. de bono. part. j. q. v. num. 110. Præsentatio, n̄ semper pertinet ad patronum.

[2] Facit xij. qō. ij. Apostolicos. in fin. & quod ibi not. Io. And.

[3] Alias ut dicit Ho. potior esset ipsius cā. s. de paro. c. j. de maiori. & obe. c. j. & j. c. proxi. C. de ser. præses. de offic. præsid. lib. vj. Io. And.

[4] Et hoc probat litera, pro facultate loci: uel ut ueniunt ad seruitiū & baptisma, & capitulū. & si. s. eo. de capel. mo. dilect⁹. uel reseruabit illi sepultura. de præscr. ex tris missa. Io. And.

[5] Anglorū ut not. in consi. Pari. §. ij. nume. 7.

† Sed ab āno 1510. cōtra desiderant, & ne dum cathedrales ecclesias, sed ét multa cœnobia, ad statū secularē reduxerūt. Et cōciliū delectorū papæ, anno 1538. censuit omnes regulares ordines abolēdos.

I bi

a Ibi. Sed hoc uidetur cōtra ius, quia homines diuersæ professionis, in eodem officio non debent associari. xvj. q. ul. in nona. & s. de elec. cum causam. arg. s. de postu. ca. j. in fi. In potestate illius episco. erit, an uelit eis prouidere ibi uel alibi, sed honestius est, ut eis alibi ꝓuideat. ar. est hic. q aliqs punitur sine culpa quod esse non debet lvj. dist. in. satis ꝑuersum. & xv. q. ulti. inuentum. Et hoc quidem regulare est, sed hoc facit Papa ex speciali indulgentia, ut remoueantur fauore religionis. & est summa ratio, quæ pro religione facit ff. de reli. & sump. fun. sunt personæ. propter quam multa fiunt, quæ alias non fierent. j. de apostat. ca. ij. & s. de fi. præsby. c. j.

b Non possumus. Sic ergo patet, qđ rei quæ nō est, nō datur priuilegium. non enim ante ratio quærenda est, quam persona. ff. de iure codicil. qui dam referūt. 1 & ff. cōmunia prædi. l. j. & j. de despon. impu. ad dissoluendum. sic rescriptū non datur ad lites, quæ nondum sunt s. de rescript. c. ult. ubi plures concor. sunt ad hoc. Argu. cōtra. ff. de ser. ur. præd. si seruitus. §. futuro. Solue istud cōtrarium, cū suis concor. & dic qđ futuro ædificio nō potest seruitus cōstitui, ut statim sit seruitus, quia non est cui seruiat, sed aliquis potest obligari ad eam constituendā cum fuerit ædificiū. ar. ff. fami. ercis. hæredes. §. an ea stipulatio.

superesse noscuntur, uolumus eis dum uixerint ibi, a uel alibi necessaria prouideri. Licet autem, nobis instantius supplicares ut ecclesiæ prædictæ cōfirmationis priuilegium facere mus, tibi non possumus b de iure deferre, cum nulli canonici adhuc ibidem existant, quibus priuilegium concedatur.

Cælestinus iij.

Non obstante iuramento de rebus ecclesiæ non alienandis, potest episcopus propter indigētiam, nouam ecclesiā ædificare.

CAP. VI.

TVa nos duxit: & infra. Præterea quæ occasione iuraméti quòd de rebus ecclesiæ non alienandis c te asseris præstitisse, in locis tui episcopatus, in quibus populi habitātes oratorijs egere uidentur (ne prætextu noua rū ecclesiarū, commissa tibi ecclesia destitui uideatur, d) ecclesias formidas erigere. Fra. t. mandamus, quatenus illius iuramenti e occasione nullatenus ꝑtermittas, quin populo indigenti f super basilicarū institutione, studeas salubriter prouidere.

TVa nos. Prima pars ponit dubiū episcopi. quod secundo tollit ibi, fraternitati. Abb. Sic.

c Non alienandis. si. xxviij. dist. de syracusanæ. x. q. ult. c. ul. & s. de reb. eccle. non alie. ut super. Sic & rex 2 in sua coronatione, iura regni sui illibata conseruare. s. de iureiur. intellecto.

d Destitui uideatur. trepidauit, ubi nō fuit timor. in hoc facto uidebatur præiudicium fieri ecclesiæ suæ. quia parochiani illi ueniebant forte ad ecclesiam suam. 3 Bernard.

e Iuramenti. iuramentum enim non extendebatur ad hunc casum, licet illi essent parochiani sui: ex quo populus indigebat. ar. s. de consti. cū M. & s. eod. ad audientiā. j. nec poterat illud seruari iuramentū, sine periculo animarū propter carentiā sacerdotum. unde si propter episcopi negligentiam, aliqui perirent, imputaretur ipsi. xxvj. q. vj. si presbyter. & ca. seq.

f Indigenti. Ecce causa, quare noua potest constitui ecclesia, in præiudiciū ēt alterius. sic s. eo. c. iij. xxj. q. j. præcipimus. & q. vij. ecclesias.

1 Hanc & duas sequētes, uide in c. ul. de rescri. super iiij. gl. Io. An.

2 Res. Anto. cor. de potesta. Regia. q. xxxvj.

3 Vel qa q fundat tenetur ad dotē abb. de cōsec. eccle. uel alta. cū sicut. Dixit Petrus qđ eps sciām habebat đ iuramēto, ꝓpter dānum suę cathedra. ecclesiæ: sed qa dānificabat aliqua ecclesia sibi subiecta. & hoc uoluit quod dicit ecclesia tibi cōmissa. de usu pa. ca. j. Io. And.

TITVLVS XLIX.

DE IMMVNITATE ecclesiarum, cœmiterij, & rerū ad eas pertinētiū.

DE IMMVnitate ecclesiarum.

Cōtinuatur hic titu. ad præcedentē hoc ordine secūdū Goff. & Io. an. Viso de ecclesiis ædificatis, & reparatis, quia ipsæ cū suo ambitu & cœmiterio & suis rebus grauari non debent oneribus quibus res laicorū præmuntur, ideo rectè post præcedētem titulum subijcitur iste: ubi de istorum immunitate tractatur.

De hac materia tractatur xli. dis. ij. sed licet usque ad finem. dist. & lxxxvij. & xcvij. dist. & xvij. q. iiij. & xxiij. qō. ulti. c. si in morte. §. ecce quod. usque ad §. hinc datur. xvi. quæst. i. generaliter. usq; ad §. idē. & quæst. vi. & ij. quæstio. i. in primis.

Ex synodo Ioannis Papæ.

In domibus ecclesiarum, non debet iudex laicus iudicare, nec hospitium quærere.

CAP. I.

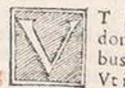
VT in domibus g ecclesiarum neq; missus h neque comes, uel iudex publicus uel minister quasi pro consuetudine placitum i uel hospitium k uendicent, sed in publicis locis domos constituant in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

Grego. ix. archiepiscopo Tricen. †

Tempore magnæ necessitatis, non debet aliquis excusari a murorum seu ciuitatis custodia hoc dicit, secundum intellectū Panormitani.

CAP. II.

PEruenit: & infra. Fraternitas tua nullum l per nostræ uel ecclesiæ suæ nomē aut alio modo m excusari a murorum uigilijs patiatur,

g VT in domibus. Vt in domibus. Statuimus supple.

h Missus. i. executor uel officialis uulgare est Italię.

i Placitum. & ita placita secularia non sunt in ecclesia tractāda, sed ecclesiastica. sic. ij. quæst. ulti. c. ulti.

k Hospitium. C. de epis. & cler. l. j. in fi. quod quasi debitum non debent habere, 4 sed charitatiuum hospitium petere possunt a clericis: ad quod tenentur xlij. dist. §. j. & s. de supp. negli. præl. sicut. & s. de pręben. de monachis.

PEruenit. Hoc capitulum multos habet intellectus: ideo per multos nō sumat. Primo ponit dictū. Secūdo rationē ipsius: ibi, quatenus. Abb. Sicu.

l Nullum. de hominibus ecclesiæ.

m Modo. i. sub hoc prætextu excusari, quòd sit homo ecclesiæ nostræ uel suæ.

† Agnello episcopo Terac.

4 Nisi ab initio fuisset impositum. de iure pa. præterea. de cēsi. quanto uel trāslatū esset onus hospicij. cū re cuierat innexum. de don. cū dilecti. ad id đ deci. pastoralis de pig. ex literis. secundum Gof. Ioā. And.

Omnes.

a Omnes. Nisi sint senes, ut eo prætextu excusentur. C.de decur. l.ult. lib.x. & xij.q.ij. ecclesiarum seruos. contra. Sed hoc est speciale. 1 Bernar.
b Vigilantibus. uicissim & successiue, uel etiam si periculum imminet: quia expedit reipu. plures habere defensores. ff. de no. ope. nun. nam reipublicæ. Vin.

1 Propter nimiā necessitatē. j.e. nō minus secundū Gof. & iunge qđ not. de offic. archi. mādamus secūdum Host. Ioā. And.
2 Præsidētes ꝓuincijs cogūt ascripticios, fugitiuos, uel colonos, censitos redire ad antiquos penates ubi cēsiti sunt. Io.a.

c Ndicatū est. Rustic. De illis intellige, qui glebæ sunt adstricti: ut recedere nō possint. C. de agri. & censi. cū satis omnino 2 lib. xj. de quibus habes. j. de iudæ. multorū. §.j.

N On minus. Prima pars narrat & aggrauat horridam oppressionē ecclesiæ quā faciebant potestates seculares. Secūda ibi, quocirca ꝓuidet. Et hæc tria facit. Primo pœnā comminatur. Secūdo ponit casum ꝓmissum. Tertio pœnam comminatam imponit. Abb. sic.
d Non habebat. & ideo minus peccauit. unde apostolus misericordiam meruit, quia ignorans fecit. viij. dist. cōsuetudo. sed isti excusationem hāc habere non possunt.
e Subiectis. Id'est redactis.

Angariæ Parangariæ.

f Angarijs. Angariæ dicuntur, personalia obsequia proprijs sumptib[9] præstita. Parangariæ ubi persona seruit sumptibus alienis.
g Sub tributo. Argu. quod sacerdotes & clerici debēt esse imunes ab omni exactione seculari. xxiij. quæstio. ulti. conuenior. & ca. tributū. §. quāuis. & C. de sac. san. eccles. l. ad instructiones. & l. placet. & xj. quæstio. j. sit tributum. & xvj. quæstio. j. c. generaliter. §. nouarū. & xj. q. j. sacerdotibus. Arg. contra. xxiij. q. viij. tributum. & xj. qō. j. magnum ſ. de cen. cap. j. in fin. C. de episco. & cleric. de his ; ff. de pub. & uecti. Imperatores. Sol. quæ usibus ecclesiasticis deputantur, quo ad fundatorem ecclesiarum, & cœmiterium, & domos & ortos iuxta positos, immunia debent esse ab omni exactione, cætera autem transeunt cum suo onere ad ecclesiam. argu. ſ. de censi. capi. j. ubi de hoc.

sed omnes a ad hoc generaliter cōpellant. Quatenus cunctis uigilātibus b melius ualeat ciuitatis custodia procurari.

Idem Vitali defensori Sard.

Rusticus adstrictus ad culturam agrorum ecclesiæ, non potest illā deserere, hoc dicit, summando generaliter.

CAP. III.

I Ndicatum est: & infra. Dictum est nobis, quòd rustici c ecclesiæ rura eius deserētes, in priuatorū possessionibus culturā exhibeāt: qđ experiētia tua fieri nō permittat.

Ex concilio Lateranen̄.

Laici collectas imponētes clericis uel ecclesiis, seu iurisdictionem eorum usurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cum suis fautoribus. potest tamen episcopus cum clero eis ĩ necessitate ꝓbere subsidia.

CAP. IIII.

N On minus: & infra. In diuersis mūdi partibus, consules ciuitatū & rectores, necnon & alij qui ꝑtātem habere uidentur, tot onera frequenter imponunt ecclesijs, ut deterioris cōditionis, factū sub eis sacerdotiū uideat̃, quam sub Pharaone fuerit, qui legis diuinæ notitiam nō habebat. d Ille quidem omnibus alijs seruituti subiectis, e sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit, & eis alimoniā de publico administrauit. isti uero onera sua fere uniuersa imponunt ecclesijs, & tot angarijs f eas affligunt, ut eis quod Hieremias deplorat, competere uideat̃. Princeps prouinciarū facta est sub tributo g Siue quidem fossata siue expeditiones seu alia quælibet sibi arbitrentur agenda de bonis ecclesiarū & clericorū & pauperū Christi usibus deputatis, uolūt fere cuncta cōpleri. Iurisdictionē etiam & authoritatem prælatorū ita euacuāt, ut nihil potestatis eis in suis uideatur hominibus remāsisse, Quo circa sub anathematis districtione fieri decætero talia prohibemus: † nisi episcopus & clerus tantam necessitatē h uel utilitatem aspexerint, ut absque ulla exactione ad releuādas i communes utilitates uel necessitates ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia ꝑ ecclesias existimēt conferenda. Si autem consules, aut alij decætero ista commiserint, & commoniti k desistere noluerint, tā ipsi, quàm fautores eorū excommunicationi, se nouerint subiacere, nec communioni reddantur, donec satisfactionē fecerint cōpetentem.

Lucius iij.

Causæ sanguinis in ecclesia uel cœmiterijs agitari nō debēt.

CAP. V.

C Vm ecclesia l Dei secundum euangelicam ueritatem domus orationis esse debeat, nō spe

h Tantam necessitatem. Et ita ex arbitrio episcopi, dependet inspicere hanc necessitatem tamen aliquid conferre non debet: nisi super hoc prius Romanus pōtifex consulatur. j.e. aduersus. j. rn̄so. in fi.
i Releuādas. Conferre enim debent sicut & alij possessores ad iter faciēdū, uel pontem ædificādum, uel reficiēdum. in auth. de ec. ti. §. ad hoc. colla. ix. C. de sac. san. ec. ad instructiões.
k Commoniti. Admonitio enim semper præcedere debet uindictam. xij. q. ij. indigne. & nisi se correxerint post admonitionē, sunt ipso iure excōmunicati, 4 ut hic dicit, & fautores ipsorum, & successores ipsorum si non satisfecerint intra mensem. j. eo. aduersus. §. ult. Ber.
C Vm ecclesia. Diuiditur. Nā in princip. & fine ponitur duplex cōstitutionis causa. In medio ponitur constitutio. Secunda ibi, seculares. Abb. Siculus.
l Cum ecclesia. hic ergo propter reuerentiam loci, non tractantur causę secularium in ecclesia supra eodem capitulo primo 5 sic & alibi expelluntur de ecclesia ij. quæstio. viij. accusatio. alibi habes de reuerentia diei uel Dei: in quo causæ etiam ex cōsensu partium tractari non possunt decimaquinta quæstione quarta, capitulo primo. C. de fe. omnes. & melius. supra de fer. capitulo ultimo.

3 Clerici possessores prędiorū. tributa soluūt. Ioā. And. Thren. I.
† Istud c. & c. aduersus. j. e. debēt intelligi de necessitate uel utilitate laicos tītum cō cernente. Secus si e. quæ principaliter respicitec clesias uel clericos. l. ad instructiões. C. de sac. sā. ec. l. ij. de qb. mu. ex cul. non liceat. lib. x. C. in authē. de ecclesia. tit. §. ad hæc, luc. de pē na. in d. l. ij. & l. si diuina. C. d exa. trib. li. x. Phil. Dec. c. ecclesia. in fin. j. de cōst. Anc. cōs. xcvj. Phil. Cor. cōs. lxxij. col. li. iiij.
4 Dicit Pet. q. iste est casus specialis q. nō habet alibi nisi j. de rapto. c. cōmunicationi. & uide concor. ius noui, & ibidem per ... Ioā. An.
5 Factū hoc recitat l. nemo. cū nec. C. de sac. s. eccle. Ioan. 1.

Sangui-

lunca latronum, aut sanguinis forum. Seculares iudices causas ubi de sanguinis effusione a & corporali pœna agitur in ecclesijs uel cœmiterijs b agitare sub interminatione anathematis c prohibemus. Absurdum enim est & crudele, ibi iudiciū sanguinis exerceri, ubi est tutela d refugij cōstituta.

Innocen.iij. illustri regi Scotiæ.

Reus criminis, ad ecclesiā fugiens, nō est uiolenter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commissi damnari ad mortem, uel ad aliā pœnam corporalem. est tamen aliter legitime puniēdus. fallit in duobus casibus hic expressis, hoc dicit primo. Seruus fugiens ad ecclesiā timore domini sui, est domino de eius impunitate iuranti, restituendus, hoc dicit secundo. CAP. VI.

INter alia: † & infrà. Tuis quæstionibus respondentes, iuxta sacrorū statuta canonum, e & traditiones legum f ciuilium, ita duximus distinguendum, quòd fugiens ad ecclesiam, aut liber, aut seruus existit. Si liber: quantuncumq; grauia maleficia perpetrauerit, non est uiolenter ab ecclesia extrahendus, g nec inde damnari debet ad mortē uel ad pœnam, h sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra & uitam: Super hoc tamen, quod iniquè fecit, est alias legitimè puniendus i & hoc uerum est, nisi publicus latro k fuerit, uel nocturnus depopulator l agrorum: qui dum itinera frequentata, uel publicas stratas obsidet aggressionis insidijs, ab ecclesia extrahi potest, impunitate non præstita, secundū canonicas m sanctiones. Si uerò seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam: postquam de impunitate sua, dominus eius clericis iuramentum præstiterit, ad seruitium domini sui redire cōpellitur, n etiā inuitus alioquin à domino poterit occupari.

Idē in concilio generali.

Clerici non debēt necessitatibus seu utilitatibus ciuitatum seu aliorum locorum, etiam ubi laicorum nō suppetunt facultates subuenire, nisi prius Romanus pontifex cōsulatur. hoc primo. Sententiæ & cōstitutiones editæ à laicis collectātibus ecclesiam, sunt ipso iure irritæ, nec ullo tempore conualescunt. hoc secundo. Rectores excōmunicati ob grauamina præmissa remanent excommunicati, etiam post depositū officium: nihilominus excōmunicati sunt successores, nisi satisfecerint intra mēsem. hoc tertio. hoc dicit ad maiorē declarationē, & pro nouitijs.

CAP. VII.

ADuersus consules & rectores ciuita-—

a Sanguinis effusiōe. Maxime: quia nec aliæ ciuiles causæ. s.e.c.j. secus de ecclesiasticis. ij.q.ij. præceptū. & ar. s. de app. qua frōte. Quid ergo si alteri parti uel utriq; esset interdictus ingressus ecclesiæ? 1 Respondeo, nihilominus possunt intrare: quia interdictū non extenditur ad hūc casum. ar. quod etiam post uotum uel iuramētum de carne non comedēda, comedere debet ut se purget, si esset suspectus xxx. di. ca. ult. ar. s. de consti. cum M. & s. ti. proxi. c. ulti Vel tunc causæ tractātur extra ecclesiam, ut illic seruetur interdictum: quia nihilominus ualet iudiciū, nec est præceptum, ita quod nō posset alibi tractari, quā in ecclesia, sed de honestate dictū est, ut propter loci reuerētiā forte magis caueāt a periurijs & mendacijs.

b Cœmiterijs. quæ eodem priuilegio gaudent cum ecclesijs. xvij. q. iiij. quisquis. & c. id constituimus. & s. de consec. ecc. uel alta consuluisti.

c Anathematis. Nō credo 2 quod ipso iure sint excōmunicati sed post admonitionē sunt excōmunicandi. supra eo. non minus Ber.

d Tutela. Sic confugiēs ad ecclesiā, tutus debet eē: quia est tutela refugij, ut hic dicit. & j. c. proxi. & xviij. qō. iiij. diffiniuit. Bernardus.

INter alia. Malefactor fugiēs ad ecclesiam, immunitate gaudet, nisi in duobus casibus. seruus uero restituit domino de ipsius impunitate iuranti. Ita cōmuniter summat. Duo sunt dicta. Secundū ibi, si uero. Abbas Siculus.

e Canonum. xvij. q. iiij. diffinitis. constituit reum ad ecclesiam. & c. metuentes.

f Legum. C. de his qui ad eccle. confu. l. præsenti.

g Extrahendus. etiam Iudæus, 3 dummodo absit simulatio. C. de his qui ad eccle. confu. l. j.

h Ad pœnam. ab omni genere pœnarū interim sunt securi. xvij. q. iiij. id constituimus.

i Puniendus. pecunialiter duntaxat, uel alia satisfactione præter pœnā corporalem. xvij. q. iiij. reum. & c. id constituimus.

k Publicus latro. ut xvij. q. iiij. sicut antiquitus. lex tamē plures personas excipit ī auth. de mand. prin. §. quod si delinquētes col. iij. ueri. neque. ubi homicidæ, adulteri, & raptores uirginū extrahunt ab ecclesia, secundū quod isti de quibus hic dicitur. sed decr. tantū duas personas extrahit, ut hic, & canon expresse præstat immunitatē raptoribus uirginū. xxxvj. q. j. de raptoribus. & sic in casu isto, derogatur illi auth. per ista iura, omnibus alijs immunitatē præstat, nisi in casu. j. eo. c. ult. Publicos enim latrones, cuilibet impune occidere licet, & sine peccato. xxiij. q. v. cum homo. & C. quādo lice. unicuiq; si iud. se uindi. l. j. & tales famosi latrones capti in furto, furca suspenduntur ff. de pœ. capitaliū. §. famosos. sed si famosus non est: tunc iubetur castigari, sed nec uitam nec mēbrum perdit. C. de ser. fugi. authē. sed nouo. Vinc.

l Nocturnus depopulator. De istis duobus habes. C. quando lic. unicuique. l. j. cuius uerba hæc sunt. & l. ij.

m Canonicas. signatas in principio decre.

n Compellitur. xvij. q. iiij. metuentes. & ca. id constituimus. & C. de his qui ad eccl. confu. si seruus.

ADuersus. Io. An. specifice nō summat, sed pro sūmario dicit sic: Generale concilium repetit Lateran. s. e. nō minus. addens quādam prouisionem in uersi. propter. & pœnam. in uersi. quia uero. Sed d. Ant. summat sic: Ciuitatibus præsidentes & ecclesias collectantes præter formā concilij generalis sunt excōmunicandi, nisi satisfecerint intra mēsem: & sentētiæ ab eis latæ sunt nullæ, quæ pœnæ transeūt ad successores, & eos sequuntur of.

1 Secundum Ala. & G. distinguit inter actorē & reum. Io. And.

2 Secundum Ala. alleg. x. di stin. hanc consuetudinē. idem Host. Ioā. And.

† Vide Card. cle. j. de pœni. & re. Nicol. Boer. deci. Burdegal. cix. cū sequē. noue not. in ann. ad Alex. cōs. cxlv. libr. vij.

3 Nam etiam ipsorum sepulchra, gaudēt immunitate. j. de Iudę. sicut secundum Vin. ubi d hoc Io. An. Sed ille. text. nō probat & contrariū tenet. Pa. hic.

Latrones publici, possunt a quolibet ipune occidi.

tur officio depoſito.h. d. Sed certe ſummariũ hoc nõ euacuat radicitus intellect.ca. Vnde dicit Panor. qđ iſtud ca.habet principaliter tria dicta. Nam primo repetit concilium Latera.s.eo. non minus,& quandam determinationẽ annectit. Secundo ibi:quia uer pœnam illius concilij auget. Tertio ibi, cæterum. Pœnã illius concilij determinat, & extendit ad ſucceſſores, & hæc diuiſio ſufficit pro ſummario. Ab.

tum, uel alios uiros tallijs ſeu collectis & exactionibus alijs aggrauare nituntur, uolens immunitati eccleſiaſticæ Lateranẽ. concilium [a] prouidere, præſumptionem huiuſmodi ſub anathematis diſtrictione prohibuit, tranſgreſſores & fautores eorũ excommunicationi [b] ſub iacere præcepit: donec ſatisfactionem impenderint competentem. Verum ſi quando fortè eps ſimul cũ clericis, tantam neceſſitatem uel utilitatẽ perſpexerit, ut abſq; ulla coactione, ad releuãdas utilitates uel neceſſitates cões, ubi laicorũ non ſuppetunt facultates, ſubſidia duxerint per eccleſias conferenda: prædicti laici, humiliter & deuotè recipiant cùm gratiarũ actione. Propter imprudentiã [c] tamẽ quorundam, Romanus pontifex prius cõſulatur: cuius intereſt, communibus utilitatibus prouidere. Quia uerò nec ſic quorundam malitia, contra Dei eccleſiam cõquieuit, adijcimus, ut conſtitutiones & ſententiæ quæ à talibus uel de ipſorum mandato [d] fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeantur, nullo unquam tẽpore ualituræ.

[e] Cæterum, quia fraus & dolus alicui patrocinari nõ debent, nullus uano decipiatur errore, ut intra tempus [f] regiminis ſuſtineat anathema, quatenus poſt illud non ſit ad ſatisfactionis debitũ cõpellẽdus, † nã & ipſum, qui ſatisfacere recuſauerit, & ſucceſſorẽ [g] ipſius, niſi ſatisfecerit intra mẽſem, manere decernimus eccleſiaſtica cẽſura cõcluſum, donec ſatisfecerit cõpetẽter, cũ ſuccedat in onere, qui in honore ſubſtituit.

Idem in eodem.

Prælati plus debito à ſubditis extorquentes prætextu procurationis uel alterius ſeruitij impenſi legato, uel alteri illud reſtituent, & tandem pauperibus erogabunt.

CAP. VIII.

Quia plerique prælati, ut procurationem, aut ſeruitium aliquod impẽdãt legato, uel alijs plus extorquẽt à ſubditis quam ſoluant, & in eorum dãnis lucra ſectantes, quærunt prędã potius, quam ſubſidium in ſubiectis, id decæterò fieri prohibemus. Quòd ſi quis fortè præſumpſerit, & ſic extorta reſtituat, & tantundem cogatur pauperi [h] elargiri. Superior autem,

[a] Lateranen. concilium. s.e. non minus. cui⁹ uerba hic inferius ponũtur. Ber.

[b] Excommunicationi. ſ. poſt admonitionem. s.e. non minus.

[c] Propter imprudentiam. ab hoc loco uſque ad finem addit prædicto concilio Lateranẽ.

[d] Mandato. Si. s. de procu. conſulti.

[e] Tempore ualituræ. ſic ergo patet, quod ſententia tẽpore excõicationis lata, nulla eſt. j. de hæret. excommunicamus. §. credẽtes. nec etiã cõualeſcere poteſt: ut hic patet imo & ſi detegat poſt ſententiã: quia aliquis fuerit publice excõmunicatus, retractatur ſentẽtia. s. de re iudi. ad probandum: quia hæc exceptio in qualibet parte litis pt opponi. s. de excep. exceptionem. imo nec priuilegium ipſorũ ualet. iij. q. iiij. null⁹.

Sententia excõicati. nulla ẽ: nec cõualeſcere poteſt.

[f] Infra tempus, & ita eſt hic argumẽ. quod iudex poſt officium depoſitum, cõueniri poteſt: & hoc ideo: quia conuenitur de maleficio quod commiſit in ipſo officio. ſecus ſi conueniretur ex contractu. nã adminiſtratores ciuitatum, & tutores, & curatores, nõ conueniuntur poſt depoſitum officium ex contractu quem fecerũt nomine ciuitatis uel pupilli. ff. de admini. re. ad ciui. perti. curatores. [1] §. in eum. & C. de adminiſt. tuto. cum quædam. ff. de euictioni. illud. §. j. ſed ex maleficio cõuenitur depoſito officio. j. quæſt. j. iubemus. & legibus ſequentibus ad finem quæſtionis. & eſt illa lex. C. ad legem Iuliam repetun. iubemus. tamen procurator negotiorum, bene conuenitur depoſito officio. ff. de procurato. procurator qui pro euictione.

[1] Alias incipit prior tamen. §. in eũ. de adminiſtratione loqtur. Ioan. And.

[g] Succeſſorem. & ita delictum prædeceſſoris prætendicat ſucceſſori. ſed hoc nõ eſt uerũ, imo eſt propriũ delictum, ex quo ipſum nõ purgat: quia conſentit, & ſic incipit eſſe proprium delictum, unde punitur eadẽ pœna cum prædeceſſore. ſic ſupra, ut lite nõ conteſtata. capit. j. in fine. Præterea cũ iſte generalis ſucceſſor habeatur, ſi ſuccedit in uitiũ, eadem ſentẽtia ligatur. ff. de diuer. & tempo. præſcript. cum hæres. & uitia a maioribus cõtracta perdurant. C. de acquirend. poſſeſ. uitia. ff. de acquiren. poſſeſſio. Põponius. §. j. & facto authoris, ſucceſſio dãnatur hæredis. j. quæſtio j. cito turpem. tamẽ iſte ſucceſſor quia prius communicauit ei in crimine ſtatim fuit excõicatus poſt admonitionẽ. infra, de ſenten. excõm. nuper. & ca. ſi concubinæ. Sed cum ille iudex non excõmunicat expreſſo nomine, quare ſtatim non tranſit ad ſucceſſorẽ. ſupra, de offic. deleg. quoniam abbas. & ſupra de offi. ord. paſtoralis: Reſpondetur. [2] hoc ꝓuenit ex delicto, unde nõ deſcẽdit ſtatim ad alios. xxiiij. q. iij. ſi hæres. ſed datur tẽpus intra quod purget illud uitiũ: quo elapſo, niſi hoc fecerit, præſumit cõſẽtire. j. q. j. cõſtat. quia ex quo ſuccedit in honore, debet ſuccedere in onere, ut dicit in fine.

Delictum ꝓdeceſſoris an noceat ſucceſſori.

† Infertur quod pro delicto uniuerſitatis puniatur illi q fuerũt auctores delicti. notat Bar. in l. aut facta. ff. de pen.

[2] Secũdũ Io. Tan. & Goffr. Io. And.

[3] Secundum Iac. & Phi. dici poſſet: id qđ dicitur eccleſiæ intelligitur dari pauperib⁹ quia qđ habet eccleſia, pauperũ eſt. xvj. q. j. c. ulti. Ioan. And.

[4] Non tamen credi tur peccati. alias q nõ debuiſſet niſi x. lib. poſſet peter mille. unde & ad collectores eſt reccurrendũ: arg. de ele. cũ dilecti. uiam bitrabitur hoc bon⁹ iudex: & defert. iuramentũ. ar. s. quod met⁹ cau. c. ſi. Ioan. And.

Quia pleriq;. Primo ꝓhibet. Secũdo pœnã imponit cõtrafaciẽti: ibi, ꝙ ſi. Tertio ſuperiori negligenti pœnam cõminatur: ibi, ſuperior autem. Abb. ſic.

[h] Pauperibus. ſupra de cenſi. procurationes. cõtra. in fin. ubi dicitur, qđ illud dari debet eccleſiæ à qua illud accepit. & hic datur pauperib⁹. [3] Sol. hic ignoratur quantum quilibet contuliſſet: & ideo iubetur dari pauperibus: ut dixit Ioãnes. Sed hæc ſolutio nõ eſt uera: quia ſicut reſtituit ſic extorta ultra quã debuit, ita poteſt eiſdem a quibus recipit, tantũdem dare: & ita non eſt uerum quod dicit Ioãnes, quod ignoratur quantum quilibet contuliſſet: quia inde poteſt fieri ſcriptura, & quilibet ſcit quantum dedit. [4] Vnde dicas, quod illud capi. procurationes. loquitur in

alio

alio casu, scilicet cum prælatus uisitat ecclesiã sibi subiectam: si tunc exigit plures procurationes, quã sint dies quibus ibi moratur, grauius excedit, quã in præsenti casu, & plus grauat ecclesiam, & dicitur tũc cõmittere crimẽ cõcussionis, uñ posset puniri in quadruplum. ¶ xviij. dist. quoniam quidem in fi. & j. quæstio. vij. sancimus. & xxiij. q. j. militare. quod optime dicit hic, quia tanq̃ calumniator & cõcussor talis puniri debet. sed i hoc. c. procurationes. punit illos pœna dupli. in casu isto, nõ ita excedit crimen concussionis, quia a nullo exigit ultra, quam soluat, sed acta coaceruatione plus recipit. Sufficit ergo istis, ut recipiant quod ultra dederunt: & ille in pœnam sui tantundem soluat pauperibus. si. infra de iudæis. ad liberandam.

ECclesiæ. Primo ponit dictũ. Secundo ratio dicti: ibi, quia. Ab.

a Celebrantur. Ex hoc uidetur, q̃ si adhuc ibi nõ sunt diuina officia celebrata, nondũ gaudeat priuilegio illarũ, in quibus celebrantur diuina, quia nondum plene dedicata uidet̃ diuinis obsequijs. unde sacrilegium ibi non diceretur committi, nec debet aspergi propter hoc, quia nullum diuinum officium fuit ibi celebratum. aspergi tamen debet, si aliquid turpe id factum est, antequam ibi celebraretur. s. de conse. eccle. uel alta. c. ult.

¶ Sub quo est rei persecutio, & tantũ triplũ sit pœna. q̃d dicit ut not. j. q. vij. i cũ. An uero pœnæ possint excedere quadruplũ nota. xij. q̃. ij. cũ deuotissimam xvij. q. iiij si quis domum. Io. And.

cui fuerit querela deposita: si negligens fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat ultioni.

Greg. ix. Astoricen. epo.

Ecclesia non consecrata, in qua diuina officia celebrantur gaudet immunitate.

CAP. IX.

ECclesiæ, in qua diuina mysteria celebrantur, a licet adhuc nõ extiterit cõsecrata nullo iure priuilegium immunitatis adimit̃. b Quia obsequijs c diuinis dedicata nullius est temerarijs ausibus profananda.

Idẽ Toletano & Compostellano archiepiscopis.

Qui sub spe immunitatis in ecclesiis uel cœmiteriis delinquunt, immunitate nõ gaudẽt.

CAP. X.

IMmunitatẽ ecclesiasticam: & infra. Nonnulli impunitatem suorũ excessuum, per defensionem ecclesiæ obtine-

b Adimitur. Sic ergo patet, quod ecclesia non consecrata, eodem gaudet priuilegio quo & consecrata 2 ratione diuini officij, quo ad priuilegium immunitatis. unde si cuiuscunq; semine uel sanguine fuerit polluta, debet aqua exorcizata lauari ante, quam celebretur in ea. s. de conse. eccl. uel alta. c. ult. & de conse. di. j. ecclesia. & confugientes ad ipsam, priuilegium immunitatis, ac si consecrata esset, habebunt. s. eod. inter alia. cum suis concor.

c Obsequijs. Quicquid enim domino consecratur, sanctum sanctorum erit domino. xij. quæstio. ij. nulli licet. unde ad usus profanos, & ad humanos redire non debet. s. de rer. permu. mancipia. & s. de re. do. c. ad hæc.

IMmunitatem. Diuiditur, quia primo ponitur dictum. Secundo ratio dicti: ibi, cum autẽ in eo. Ab.

d Sperantes. Nemo enim sub spe ueniæ peccare debet. j. de cle. excom. mini. illud. & de conse. di. iiij. quãdo quis. quia facilitas ueniæ incentiuũ tribuit delin-

2 Cõcor. l. pen. cũ nota. ff. d mili. test. & etiã hospitalia. l. omnia priuilegia. C. de epis. & cleri.

quendi. xxiij. q. iiij. est iniusta. & s. de ui. & ho. cle. ut clericorum.

e Delinquit. Sic s. de tempo. ord. literas. & s. de iure patro. pastoralis. cum suis concordantijs.

f Frustra legis. j. de usuris. quia frustra. j. de sent. excom. in audientia. ff. de mino. auxilium. in fin. 3

g Immunitatis. Id est defensionis.

h Quo faciunt se indignos. & merito, quia nõ iure ad supplicandũ debet admitti, ubi cõmittere sacrilegiũ nõ expauit. xvij. quæ. iiij. frater & coepiscopus. & c. se. unde hoc sumptum fuit idẽ dicit lex. quõ illis, qui in ecclesia scelus studuerunt perpetrare. p̃mittimus aliquod auxilium ex terminis ecclesiasticis inuenire. in authen. ut li. ma. & auiæ. §. quia uero. col. viij. Et est hoc contra H. qui dicit super illo c. frater & coeps. q̃ & isti debent habere immunitatis priuilegiũ, si confugerint ad ecclesiam: 4 & nisi satisfecerint, nõ admittunt̃ post ea ad supplicandũ, idest orandũ in ecclesia. & pro eo est s. eo. inter alia. ubi tãtum duæ p̃sonæ excipiunt̃. xvij. q. iiij. sicut antiquitus. ubi canon tantum publicũ latronem excipit. & ita hic contradicit prædictis iuribus proximis & Hug. Dicas, quod nõ contradicũt, quia illa decre'. inter. & omnia illa iura quæ illud dicũt, intelligunt̃ quãdo cõfugiẽtes ad ecclesiã nõ deliquerũt in ecclesia uel cœmiterijs, sed alibi, uñ ecclesia præstat tũc eis immunitatẽ. Et Hu. male dixit, q̃ isti nõ habebãt immunitatem ab ecclesia: quia reddiderũt se indignos eius præsidio: & si fuerint stulti in culpa, sint sapientes in pœna. xxxviij. dist. c. qui ea. Sed quare publicus latro & depopulator, potius extrahunt̃ ab ecclesia: quã alius male actor qui forte est deterior? Quia plurimum interest illos puniri, quam alios malefactores, cũ pluribus exitia cogitent, quã alij 5 xxiij. q. iiij. est iniusta.

re sperantes, d homicidia & mutilationes mẽbrorum, in ipsis † ecclesijs, uel earũ cœmiterijs committere non uerent̃: quæ nisi p̃ ecclesiã ad quã fugerint, crederẽt se defendi, nullatenus fuerant commissuri & infra. Cum autem in eo in quo delinquit, e puniri quis debeat: & frustra f legis auxilium inuocet, qui cõmittit in legẽ: Mãdamus quatenus publice nũtietis tales nõ debere gaudere immunitatis g priuilegio, quo h faciũt se indignos

TITVLVS L.

NE CLERICI uel monachi secularibus negotijs se immiscant.

Ex concilio Magũtin

Enumerat concilium multa secularia negotia, a quibus iubet clericos & monachos abstinere. Et sunt xiiij. si recte numerentur.

CAP. I.

NE CLERICI VEL MONACHI.

Supra uisum est de his quæ clericis cõpetunt: nunc autẽ de prohibitis est uidendũ secundum dec. Vel continuatur ad tit. prox. p̃ce sic: quia supra tractatũ est de immu. eccl. & clericorũ: ne forte ob hãc immunitatẽ clerici & monachi superbirent, & arbitrẽtur sibi omnia licere, merito subijcitur hic titulus per quẽ ostẽditur, quod non debẽt se immiscere secularibus negotijs.

3 Vide in præalleg. cap. quia frustra su per. j. glo. Ioã. And.

† Idem si extra, sed eadẽ spe ut pulchr̃ decidit Alcia. tract. d̃ p̃sump. Reg. 3. p̃sump. 36.

4 Quæ opin. Hug. posset uera esse in eo. qui nõ ex proposito propter ueteres inimicitias, sed ex uerbis nouiter ortis homicidium ibi cõmisit, secundũ Hosti. Ioã. And.

5 Per prædicta patet secundum Hu. quod qui cõmittit furtũ ĩ ecclesia ab ecclesia ñ defendet̃ licet Gof. cõtra notauerit in ducẽs. C. de episc. & cleri. si q̃s in hoc genus. de hoc plenius in sum. eod. tit. nec distinguit hoc casu, circa intẽtionẽ furis quia nunquam fit furtum bona intẽtione: nisi forsan in casu. j. de furt. c. si quis propter. Ioã. And.

De

De hac materia habetur lxxxviij. distin. & xxi. quæstione iij. xxxiij. q. ul. de pæ. per to. & lxxxvi. dist. cap. ult.

Multa sunt negotia secularia, de quibus pauca [a] perstringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiscentia. Quicquid plus iusto appetit [b] homo, turpe lucrum est. Munera [c] iniusta accipere uel etiam dare. [d] Pro aliquo seculari quæstu, pretio aliquem conducere. [e] Contentiones uel lites [f] aut rixas [g] amare. In placitis secularibus [h] disputare, excepta defensione orphanorum [i] aut uiduarum. Conductores [k] secularium rerum, aut procuratores [l] esse. Turpis uerbi uel facti, esse ioculatorem, [m] uel iocum secularem diligere. Aleas [n] amare. Ornamentum [o] inconueniens proposito suo quærere: In delitijs [p] † uiuere uelle. Gulam & ebrietatem sequi. Pondera [q] iniusta, uel mensuras habere. Negotium iniustum exercere. Nec tamen iustum negotium est interdicendū, propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos apostolos [r] negotiatos fuisse, & in regula Beati Benedicti præcipit, prouideri per quorū manus negotia monasterij ꝓcurentur. Canes [s] & aues sequi ad uenandum, & omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia & his similia, ministris altaris domini, necnon & monachis omnino contradicimus, de quibus ait apl'us: Nemo [t] militans Deo implicat se negotijs secularibus. 2. ad Timoth. 2.

† Alias, delictis.

Euge. papa Lucan. epo.

Clerici non debent esse ministri, uel procuratores laicorum. quod si contra fecerint & deprehendantur in fraude, non subuenitur eis ab ecclesia.

CAP. II.

Sacerdotibus & clericis tuis, denunties publice ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores [u] existant. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariā causam deprehendant̃ in fraude, indignum est eis ab ecclesia [x] subueniri, ꝑ quos cōstat ĩ ecclesia scandalū gñari.

Alexan. iij. in concilio Turonen.

Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges uel physicā, nisi intra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt: & in nulla causa patrocinari possunt: & in choro, & in capitulo, & cæteris erunt ultimi: & sine dispensatione papæ non promouentur.

CAP. III.

[a] Multa. Pauca. ut eorum exemplo omnia similia caueantur & exempli causa, pauca sunt exprimenda. xxv. dis. ca. unū oratoriū. §. criminis appellatio. xxiiij. quæstio. v. de liguribus. & ff. ad l. Aquiliā. ita uulneratus. §. ulti. sic quod uni dicit̃, omnibus intelligitur esse dictum lxj. distin. miramur. & de pœn. dist. j. nūc autem.

[b] Appetit. xxxij. q. iiij. origo.

[c] Munera. xiiij. q. iiij. clerici. & capi. quicunq;. xj. quæ. iij. non licet. & xviij. distinctio. quoniam quidem.

[d] Dare. xiiij. quæstione v. non sane.

[e] Conducere. Ad peccandum: quod nō licet. xxij. quæ. iiij. si ad peccatum uel pro seculari quæstu prohibito clericis: quia nec ꝑ se, nec per alium licet. lxxxviij. distinctio. negotiatoré. & c. fornicari.

[f] Lites. xj. quæst. j. te quidem. & quia criminibus, materiā creare noscuntur. C. de iud. properandū. in prin.

[g] Rixas. xlvj. dist. §. j. & in alijs per totum. Et not. qd' secundum Pe. & Io. contentiones in uerbis, lites in iudicijs, & rixæ in factis consistunt.

[h] Secularibus. s̃. de postulā. clerici.

[i] Orphanorum. lxxxviij. distin. c. j. & in alijs pluribus capiti.

Act. 20.

[1] Sequit̃: qui prohibetur conducere q̃dā, si iure successerit in conductione: remanet ĩ ea. quod ĩ omnibus seruādum est. Ioan. And.

[k] Conductores. Si tñ cōductori succedunt, bene pñt in conductione remanere. ff. de dec. l. decurio. [2] arg.

[2] Cōcor. l. iij. & ibi glos. C. de religio. & sum. fu. & in l. iij. §. miles. ff. de re mil.

[l] Procuratores. In negotijs secularibus, sed pro ecclesiasticis possunt, in auth. de san. epi. §. aliū. coll. ix. & xxj. q. iij. credo. & c. Cyprianus. & j̃. cap. prox.

[m] Ioculatorem. xlvj. dist. clericum scurrilem.

[n] Aleas. xxxv. di. c. j. & ult. & in auth. de san. epi. §. interdicimus. col. ix. & s̃. de ui. & hone. cleri. clerici. [3]

[o] Ornamentum inconueniens. xxij. q. iiij. c. j. & ij. & s̃. de ui. & hone. cleri. clerici.

[p] In delicijs. xxxv. dist. ecclesiæ principes.

[q] Pondera. s̃. de emp. & uen. ut mensuræ.

[r] Apostolos. Paulum scilicet. xxxj. q. j. c. j. in fin.

[s] Canes. j̃. de cle. ue. c. j. & ij. & lxxxvj. dist. qui uenatoribus. & c. Esau. & c. an putatis.

[t] Nemo militans. xxj. q. iij. cap. j. ij. & iij. & j̃. e. s3 nec.

Sacerdotibus. Si clerici ministri uel procuratores laicorū, deprehenduntur in fraude: nō debet eis ab ecclesia subueniri. hoc dicit. Primo ponit prohibitioné. Secundo pœnā transgredientium: ibi, quod si. Abb.

[u] Procuratores. Sic s̃. cap. proxi. sacris. n. Dei sacerdotes uacare oportet assidue [3] xxxj. di. sacerdotibus. & ff. de arb. non distinguemus. §. iij.

[3] Et ideo superueniente sacerdotio nō cogit̃ arbiter sẽtentiā dicere: ut' ĩ l. statim al le. in glo. Ioan. an.

[x] Ab ecclesia subueniri. Quia se fecerūt indignos, ueniēdo cōtra ipsius prohibitioné, administrationé secularé recipiendo. & frustra legis implorat auxiliū qui cōmittit in legé. sic. s̃. ti. prox. c. ul. Et ex hac litera sumūt quidam argu. ꝙ laicus authoritate huius canonis possit clericum occasione administrationis capere cessante priuilegio clericali: qd' est falsum: quia ꝓhibiti sunt laici, clericos auocare a diuinis officijs. xxj. qō. iij. Cyprianus. & lxxviij. di. c. ul. unde si cōtra fecerint, nō debent ex delicto proprio cōmodum reportare. ar. xvj. q. j. legi. & ff. de dona. inter ui. & uxo. l. iij. §. j. & ff. de regu. iu. nō fraudantur. [4] §. nemo. ff. de fur. itaq; fullo. §. sed nemo, & uñ sunt puniédi, priuilegiū habere nō debent. xxiiij. q j. didicimus. intelligo ergo, quod tali clerico non subuenitur ab ecclesia, postquā legitime admonitus est: ut hic dicit in prin. cū pro hoc delicto cōmonitus tertio ab ecclesia fit alien⁹ si nō desistat. ar. j̃. de sen ten. excōicatio. in audientia. Vel uerius, non debet ei ecclesia subuenire fraude cōmissa in administratione nec pecunia, nec alio auxilio: cū alias ecclesia teneatur

Laici an possint q̃nq; clericos cape.

[4] Vide hanc & se. de colla. c. iij. super ulti. gloss. Ioan. an.

tur clericos defendere ab oppresionibus laicorum.

N On magnopere . Diuidit in tres partes. In primo ponit factum reprehensibile . Secundo id fieri prohibet ibi, unde. in tertia quadruplicem pœnam imponit ibi si uero. Abbas Siculus.

q.iij. antecessor. & c. ꝙ prædecessor. Vel potest dici, ꝙ primum uerum est. Secundum hic exponitur, sub cōpensatione boni malum non est faciendū. i. illud, ꝙ est de genere mali . ꝙ alias esset malum, nisi canonis authoritate excusaret, ut patet per cōtraria signata.

a Obtentu. Argu. quod prætextu siue compensatione boni, malum non est faciendum. j. q. j. non est putanda. xiiij. q. v. forte. & xxvij. q. ij. si tu abstinēs. & j. de usu. super eo. xxxij. qō. iiij. sicut sanctius. xxij. q. ij. primum. ne quis arbitretur. argu. contra. xj. q. iij. quod prædecessor. xxxiij. quæ. v. tunc saluabitur. s. de iureiu. puenit. Solu. multiplex est recōpensatio. quandoque enim recōpēsatur minus malum, ut maius euitetur: & hæc compēsatio penitus inhibetur. xiiij. dist. ꝙ ait. nisi forte in una & eadem persona. xiij. di. c. j. & ij. & xxxiij. qō. ij. si ꝙ uerius. Quādoq; malum compēsāt, propter sequelam alicuius boni, ut cum quis cōmittit furtum uel rapinā ut pascat pauperes, *i* uel subtrahit debitum uxori causa cōtinentię, uel facit contra uotum uel cōtra matrimonium ut aliqua efficiatur christiana, omnis talis compensatio inhibetur, ut in primis cōcor. & xxx. q. j. nosse. xxxiij. q. v. si dicat. xxxij. q. iiij. sic non sunt. Quandoque compensatur damnum corporale propter bonum spirituale, & hæc cōpensatio prohibet. lv. dist. si euāgelica, *2* quādoque compēsatur damnum corporale propter bonū corporale, ut cum fœmina amittit florem uirginitatis, uidelicet ut ei re compensetur in fructu sobolis, hoc non reprobatur, sed laudatur, ut xxxiij. q. v. tunc saluabitur. Quando que relaxatio iuris ecclesiastici recompensatur per acquisitionē aliquorum: & hoc similiter admittitur. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. uersi. Item si inquiunt Donatistæ. Quandoque illicita communio alicuius recompensatur per acquisitionem plurium. ij. q. j. multi. xj.

i Et licet talis non habeat animū lucrandi: cōmittit furtū q̄a spēs lucri est, ex alieno largiri. ff. de fur. l. si pignor. §. j. ut not. xiiij. q. v. cap. forte. Ioā. And.

2 Quod intelligas ubi danū in ducit mortē uel mēbri trūcationē, ut ibi: sec⁹ maceratio-nē uel castigationē sicut ieiunare: orare, uigilare, quia talis admittitur imo & imponitur. d pœ. dis. j. in actione. & c. agite. & dist. iij. il le tex. de obser. ieiu. per totum. Ioā. And.

N On magnopere antiqui hostis inuidia: & infra. Inde nimirum est, quòd in angelum lucis se more solito transfigurans, sub obtentu a languentium fratrum, consulendi corporibus & ecclesiastica negotia fidelibus pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones physicales pōderandas, de claustris suis educit. Vnde, ne occasione scientiæ spiritua les uiri mundanis rursus actionibus inuoluant. Statuimus ut nulli omnino post uotum religionis & post factā in aliquo loco religioso professionē, ad physicā leges ve mundanas legendas permittant exire. Si uero exierint, & ad claustrū suū intra duorum b mensium spatium non redierint: sicut excōmunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa, si patrocinium præstare uoluerint audiantur: reuersi autem in choro, capitulo, mensa, & cæteris ultimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia c sed. aposto.) totius spē promotionis amittant.

Idē in concilio Lateran.

Clericus generalis procurator uel iustitiarius principis secularis, deponendus est: & si religiosus est, grauius punietur.

CAP. IIII.

S Ed nec procurationes uillarum aut iurisdictiones etiam seculares, sub aliquibus principibus & secularibus uiris ut iustitiarius eorū d fiat, clericorum quisque exercere præsumat. Si quis autem, aduersus hæc uenire tentauerit (quia cōtra doctrinam apostoli dicētis, e Nemo militans Deo, implicet se secularibus negotijs: seculariter agit) ab ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo quòd (officio clericali neglecto) fluctibus seculi, ut potestatibus placeat, se immergit. Districtius f aūt eum decernimus puniēdū si religiosorū quisquam aliquid prædictorum ausus fuerit attentare.

Idem Cantuarieñ archiepiscopo.

Clericus iudicium sanguinis exercens, ab officio et beneficio deponitur: & excommunicatus est, habens officium præpositi secularis, si monitus non desistat.

CAP. V.

C Lericis in sacris ordinibus cōstitutis, ex cōcilio Toletañ. g iudiciū sanguinis agitare † nō licet. Vñ prohibemus, ne aut p se trūcationes mē brorū faciāt, aut iudicent h inferēdas. Quòd si quis tale quid fecerit, honore

b Intra duorum. Verba ista habebis j. eo. ca. ul. ubi de hoc.

c Misericordia. Nota quod abbates uel episcopi, cū talibus dispensare non possunt. argu. contra j. de sent. excom. cum illorum. in fin. sed hoc ad terrorē aliorū & cautelam statutum fuit, uel quo ad dignitates hoc intelligitur. Ber. & Ioan.

S Ed nec. Panormitan. intelligit hoc c. in pœna excommunicationis, & non depositionis. Diuiditur. Nam primo ponit prohibitionem. Secundo pœnā transgredientium: ibi, si quis autem. Abb.

d Villarū. xvj. q. j. de præsentium. xxj. qō. iij. c. j. ij. & iij. & s. eo. c. j. ij. & iij. cum concordantijs ibi positis.

e Nemo. s. e. c. j. & 21. q. 3. c. j. ij. & iij

f Districtius. Arg. ꝙ dignitas personæ aggrauat peccatum. xxij. q. v. qui uiderit. s. de iureiur. cum quidam. ubi de hoc. & xl. distinct. homo Christianus. & xxv. q. j. nulli fas.

C Lericis. Sunt duo dicta. Secundum ibi, iubemus. Abb. Sic.

g Concilio. Toletano. xxiij. q. ulti. his a quibus. j. eo. sentētiā. j. de rap. in archiepiscopatu xxiiij. quæst. ij. illud sane.

h Iudicent. Per se quidem iudicare nō debet prælatus aut clericus, qui cunque qui habet iurisdictionē, uel ipsemet inferre, uel consilium dare, aut sententiam dictare, nec etiam interesse. j. e. sñiam. quia efficeretur irregularis, & deponeretur. j. de exces. præla ex literis. & hic. Debet ergo prælatus habens iurisdictionē temporalem committere gñaliter alicui laico, ut faciat de omnibus malefactoribus uindictam, iuxta illud. homicidas & maleficos, non patiaris uiuere. xxiij. q. v. rex debet. si

† Anto. Corset. de pote. Regu. q. xciij. Philip. Dec. Rep. c. decernimus. colū. vj. s. de iudic.

† Ho. contra cū expresse, & spāliter p hibitū sit. & c. cū illorū uerū est in suo casu, & facit qd' dicam de eo qui fur. or. re. c. ij. in fin. Io. And.

2. *ad Timoth.*

† Alias, exercere.

Prælatus habens iurisdictionem temporalem illam committeř debet.

homicidium, qui malos homicidas, quoniam multa licent in genere, quæ non licent in ſpecie. ſ.de offi. or.ſi ſacerdos.viij.q.j.quid autem de conſe.diſtin.ij. non prohibeat.ſi ex mandato generali aliquos in terficiat, non imputaretur ei xxiij.q.v.de occidēdis. arg.ij.q.viij. hortatu.& c.omni timore. Sed quid ſi ad eū appellatur qui delegauit? iterum deleget alij, quia per ſe hoc facere non debet, ut hic dicit, & xxiiij.q. ult.his a quibus.j̃. c.ſnīam. Vide pro hac materia c.fin. eo.tit.lib.vj.

eis imponere.ar.xxxij.q.j.integritas.ſ.de eccle.edi. ad audientiam.ij. Itē dicitur hic, quod uniuerſitas delinquere poteſt. Arg.xxv.q.ij. ita nos. & vij.q.j.ſicut uir.& ff.ꝙ me.cau.metum.§.animaduertendum.

h Inducas. Sed qualiter ibi erunt: Refert qualiter introducātur, & qualiter illi expulſi ſint, an in perpetuum, an ad tempus, donec illi corrigantur & reuertantur. Argu.ſ.de diuor. gaudemus. C.de pœn.l.ſeruus & lxxxj.diſt.dictū. & hic in fi.dicitur.

i Impiorum.xxiij. q.viij. quicunque. & ca.ſequenti.

priuetur & loco. Iubemus etiam, ſub interminatiōe anathematis ne quis ſacerdos officium habeat uicecomitis, aut præpoſiti a ſecularis. Si quis autem cōtra hoc uenire præſumpſerit, & cōmonitus emendare noluerit: excōmunicationi b ſubiaceat.

Idem Londonen. epo.

Non licet clericis uel monachis, lucri cauſa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere. hoc ſecundo. Laicis nō debet eccleſia titulo conductionis concedi. hoc tertio.

CAP. VI.

SEcundum inſtituta prædeceſſorum noſtrorum, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi uel clerici cauſa c lucri negotientur: Et ne monachi a clericis uel laicis, ſuo nomine firmas d habeant: Neque laici e eccleſias ad firmam teneant.

Idem eidem.

Monachi incorrigibiles de monaſterio expellētur, & reformabitur monaſteriū de fratribus alterius ordinis, ſi de monachis eiuſdē ordinis reformari nō pt.

CAP. VII.

RElatū eſt, quòd monachi de H. ſeculariter uiuunt, & alios exēplo ſuo corrūpunt. Ideoq; mandamus quatenus eos ad obſeruātiā regulę app. remota f cōpellas: uel ſi tibi reſtiterint auſu temerario, eis eiectis g fratres alterius ordinis (ſi nō poteſt præſcriptum monaſterium in ſuo ordine reformari) in illud inducas: h ut labores impiorum, i iuſti edant, & illi tandem rubore confuſi, ad ſui ordinis obſeruantiam reuertantur.

Innocen. iij. Eſculan. epiſcopo.

Clerici ī ſacris cōpellēdi ſunt p beneficiorū ſubtractionē ut deſiſtant a tabellionatus exercitio.

CAP. VIII.

SIcut te accepimus referente: & infra. F.t. mādamus, quatenus clericis k in ſacris ordinibus conſtitutis, tabellionatus officium exercētibus per beneficiorum ſubtractionem appellatione poſtpoſita interdicas.

Idem in concilio generali.

Clericus nec dictare nec proferre ſententiam ſanguinis debet, nec quicquam aliud exercere, per quod ad uindictam ſanguinis tēdatur, uel purgationi uulgari, opē præſtare nō debet.

CAP. IX.

SEntentiam ſanguinis l nullus clericus dictet, aut proferat, ſed

a Præpoſiti ſecularis. ſ.eo.c.prox. & ſ.de ui.& hone. cle.clerico.

b Excommunicationi ſubiaceat. Et ſic uidetur, quod ſit canon latæ ſententiæ. ſ.tit.prox. c. non minus.

SEcundū. Tria ſunt dicta, & partes patēt. Abb.

c Cauſa lucri. Sed cauſa neceſsitatis poſſunt. ſ. eo. c j. ad finem.

d Firmas. Quia ſuſpicionē habet cupiditatis, & quaſi negotiatio eſt. argu.ſ.e.c.j. hoc intellige ſuo nomine, ut hic dicit, ſed noīe monaſterij cauſa neceſsitatis licitū eſt. ſ.eo. ca.j.in fin.

e Neq; laici. Nullam diſpoſitionem de rebus eccleſiaſticis laici habere debent.ſ.de ętate, & qual.ex ratione. quos obſequendi manet neceſsitas, & non authoritas imperandi. xvj. q. vij.non placuit. & ca.ſequen. & ſ. de conſti.eccleſia.ubi de hoc & ſ.de reb. eccle. nō alie.c.fi.

REIatum. Primo exceſſus. Secundo corrigi mandat ibi, ideoque. Abbas.

f Remota. Maxime, quia idem etiam ſi non apponatur, quia in huiuſmodi correctionibus non admittiť appellatio. ſ.de appel. reprehenſibilia. & ca. cum ſpeciali in fi.& cap.ad noſtram. Ber.

g Eis eiectis. In pœnam illorum. epiſcopus enim illud authoritate ſua facere poſſet. ar xvj. q.vj.de lapſis.xvij.q.ij.abbates. Sed ſi non delinquunt eos expellere non poteſt.xvj.q.ult. inuentum. lvj. di.ſatis peruerſum. Nec etiam arctiorem regulam poteſt

k SIcut. Clericis i ſacris. Sed quare iſti prohibenť exercere officium tabellionatus, dum tamen abſtineāt a ſæuis ſcripturis ſiue ſententijs. Dicas qd' iſti paſsim utebantur officio illo in omnibus cauſis, ī quocunq; foro, ut habeť in integra, uel uerior eſt illa rō: officiū illud extraneū eſt ab officio clericorū, ſaltē in ordine ſacro.xx.q. iij.eos. quia genus negotiationis eſt etiam abſtinendo a criminalibus, maxime ſi cōpetentia beneficia habent. arg. ſ.de poſtu.ca. j. Sed nunquid in cauſa eccleſiaſtica ſiue ſpirituali corā eccleſiaſtico iudice poſſunt eſſe tabelliones? Videť ꝙ non, quia ſimpliciter prohibentur: unde generaliter intelligendum eſt. argu. xix. diſt. ſi Romanorum. & infra de priuileg. quia circa. ff.de ſerui.urba.prædio. ſi ſeruitus. argumētum contra ſ. de prob. quoniam. xxvij.q.ij.multorum. Bernardus.

SEntentiam. Habet multa dicta ideo cōmode ſummari non poteſt, ſed generaliter poteſt ſic ſummari? Clericis prohibentur omnia illa, ex quibus ſequitur uel ſequi poteſt uitæ amiſsio, uel ſanguinis effuſio. hoc dicit. Et habet quatuor dicta principalia. Secundum ibi, nec quiſquam. Tertium ibi, nullus. Quartum ibi, ne quiſquam. Abbas.

l Sanguinis. Epiſcopi nō poſſunt ſententias ſanguinis ferre. j̃.de exceſ.præla. ex literis. & c.clericis.ubi de

Idem ſi ex ſpeciali: puta ꝙ ſuper tali delicto ueritatem inquiret: & iuſtitiā faciat infra, eo.titu. c. ult.lib.vj. Ioā. And.

Vnde ꝓhibeť non ſolū clericis, uel militibus, ſʒ etiā laicis militibus ſeculi. C. de loca. & cō.l. fi.C. de re mil. l. milites. & l.militares. li.xij. ſcđm Ho. Ioā. And.

Non dicit quod eps poſsit eam facere ſecularē: ſed regularē alterius ordinis. uide quod dixi de reli.do mi. inter quatuor ſup. j. gl. adde qđ no. de ſta. reg.c.uno lib.vj.ī gl. ſed quo. Io. And.

Tabellionatus officiū, an poſſit exerceri per clericos.

No. idē Inn. Hoſ. Panor.hic niſi careāt beneficio, ſed cōtrariū obſeruatur.

Cui ſtatur quoad eccleſiaſticas cās, ſecundū Io. & Phi. uā dicebat Goffr. qđ clerici poſſunt eſſe notarij pæ. v. q.j. c. quidam & epiſcoporum & archiepiſcoporum per iuriſ all.& j̃.de ſimo.ca.j. inter laicos uero non ſcribant cum ab eis conuerſatio ipſorū debeat eſſe ſegregata. ij.qō. vij. laicos ſecūdū Inn. nec debēt rogari teſtes in inſtrumētis ſecularū, negotiorū ſi ſunt pſbyteri. xiiij. q.j. quicquam Ioā. And.

Cauſa ſanguinis an poſsint delegari.

nec sanguinis uindictam exerceat, aut ubi exerceatur, intersit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti ecclesijs uel ecclesiasticis psonis aliquod præsumpserit inferre dispendium, per censuram ecclesiasticā compescatur. Nec quisquam clericus literas dictet, aut scribat pro uindicta sanguinis destinandas. unde in curijs principum [a] hæc solicitudo non clericis sed laicis cōmittatur. Nullus quoque clericus, ruptarijs ue balistarijs, aut huiusmodi uiris sanguinū præponatur, nec ullam chirurgiæ artē subdiaconus, diaconus, uel sacerdos exerceat, quæ adustionem [b] uel incisionem inducit. Nec quisquā purgationi aquæ feruentis uel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictiōis aut consecrationis impendat, saluis nihilominus prohibitionibus de monomachijs [c] siue duellis antea promulgatis.

Hono. iij.

Cōstitutio Turonen. concilij puniens religiosos audiētes leges uel physicam, est canonu latæ sententiæ, & incidentes in illam debēt per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo extendit dictam constitutionē, ad habentes dignitates & personatus, et ad presbyteros.

CAP. X.

SVper specula: & infrà. Cōtra religiosas personas, de claustris exeuntes ad audiendū leges uel physicam, [d] Ale. præ. no. olim statuit in concil. Turoñ. ut nisi intra duorū mensium [e] spatium ad claustrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur, & in nulla causa (si patrociniū præstare uoluerint) audiantur. [f] Reuersi autem, in choro, mensa, capitulo & cæteris, ultimi fratrum existant, & (nisi fortè ex misericordia sed. apo.) totius spem promotionis amittant. [g] Verum, quia nonnulli ex talibus, propter quorundam opiniones diuersas, excusatiōis aliquid assumebant: nos uolentes ut decæterò ipso facto [h] sententiā excōmunicationis incurrant, districtè præcipiendo mādamus, quatenus tam à diœcesanis episcopis & capitulis ipsorum, quàm à cæteris episcopis in quorum diœcesibus huiusmodi student tales excommunicati, prædictis [i] pœnis obnoxij publicè nuntientur. Quia uerò theologiæ studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorij loco, funiculos suos faciat longiores, ut sit fides catholica, circuncincta muro inexpugnabili bellatorum, [k] quibus resistere ualeat, ascendentibus ex aduerso: ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, necnon presbyteros [l]

de hoc. nec dare cōsilium, nec interesse, nec dictare, nec scribere sentētiam, ut hic dicit. & xxiij. q. iiij. illud. sed alijs debēt uices suas cōmittere, ut dictū est s̄. e. clericis. & arg. prædictæ decre. illud. & ij. q. vij. sicut. licet secundum leges non posit delegare nisi cū iudex necessariam habeat causam ꝓficiscendi. ff. de offic. eius cui mā. est iurisdict. l. j. Sed si interest tantū, nūquid propter hoc efficitur irregularis: ut propter hoc deponatur? Nō uidet, quod debeat deponi, sed alias đbet puniri, quia interfuit contra præceptum huius canonis.

[a] Principum. s̄. e. clericis. & cap. sed nec. Ber.

[b] Adustionem. ex hoc uidetur. quod ecclesia pœnā adustiōis infligere nō debet, & sic est cōtra illud infra, de cri. fal. ad audientiā. ubi dicitur, ꝙ nota cum ferro cādenti ponitur in front: sed illud intelligitur ita quod ad effusionem sanguinis non procedat.

[c] Monomachijs. Id est, de pugnis secularibus. Dicitur enī monomachia a monos quod est unum, & machia pugna, quasi pugna unius contra alterum. [a]

Monomachia unde dicatur.

[a] Adde đ materia duelli, si licita ē clericis & ꝓ quā r̄ Bal. in l. j. C. đ lat. li. tol.

SVper. Pars huius. j̄. de magistris. super specula Diuiditur in quinque partes. Primo ponit decisum exordium. Secundo ibi, contra: relatio Turoneñ. concilij, Tertio ibi, uerum: opiniōes uariæ circa illud. Quarto ibi, nos determinatio. Quinto ibi, quia uero: constitutionem extendit. Abb. sicu.

[d] Physicam. C. de episcopis & cleri. repetita. & l. parabolani.

[e] Duorum mensium spatium à tēporæ scientiæ huiusmodi constitutionis siue publicationis connume

randum. & nisi destiterint, ipso iure sententiā excōmunicationis incurrūt, ut j̄. sequitur. Verba ista quæ hic ponuntur usque ibi, uerum quia. sunt Turoneñ. concilij. s̄. e. non magnopere.

[f] Audiantur. Tanquam ipso iure excommunicati, alias etiam monachi & canonici regulares, ab aduocatione repellunt̄ s̄. de postu. cap. ij. & xvij. q. j. alia. & ca. placuit. & c. monachi. & c. de præsentium. & xv. q. ij. c. j. in fi. nisi pro utilitate ecclesiæ tuæ [a] abbate nihilomin⁹ imperāte, ut in prędicto. c. monachi.

[g] Amittant. Dic ut supta eo. c. non magnopere.

[h] Facto. sic ipso facto negamus Deū xxij. quæst. v. cauete. & ipso facto amittit quis priuilegium suū. sic s̄. de ui. & ho. cleri. cap. ult. ubi plures concor. de hoc.

[i] Prędictis pœnis. Scilicet, quod promoueri non possunt sine dispensatione apostolicę sedis, & alijs superi⁹ positis.

[k] Bellatorū. prædictorum qui possunt hæreticis resistere authoritate diuinæ scripturæ, q̄ contra nos surgūt: & ex aduerso impugnant nos: quos ꝑlati ecclesiarū de sua diœcesi expellere tenent̄, intantū, quod si negligētes extiterint ab administratiōe remoueant̄. j̄. đ hære. excōicamus. ī fi.

[l] Presbyteros. ad oēs prædictas ꝑsonas, pęna ista extēdit̄ etiā si huiusmodi ꝑsonat⁹ [a] curā aīarum nō habeāt q̄a idē iudiciū ē de ꝑsonatibus curam aīarum nō habētibus, sicuti de bñficijs curā aīarū habentibus annexā. s̄. de ele. dudum. & qđ habentes curā animarum tenenī, patet: q̄a qui ad curā animarū eligit̄ debet primo ꝓmoueri ad ordinē sacerdotij, alias sit ea ꝑso iure priuatus. s̄.

[a] Vel pauperū secūdum Iac. & Phi. uide qđ dixi de postu. c. ij.

[a] Vt primicerij. s̄. de consti. cū accessissent c. Thesaurarij. s̄. de cōce præbē. cū nostris. Cancelarij: ut ecclesiastici. bene. c. uno. Succentores. j̄. de exces. prę la. inter dilectos. Præcentores. de cō suet. cum olim Idē de quibusdam, alijs dignitatibus, quæ sunt ī certis ecclesijs de ipsarum cōsuetudine secūdum Goff. Ioā. And.

(nisi ab his [a] intra ſpatium [b] præſcriptum deſtiterint) hoc [c] extendi uolumus & mandamus & appellatione poſtpoſita firmiter obſeruari.

Liber Quartus.

TITVLVS I.

DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

Ex cõcilio Triburicẽ.

Matrimoniũ ſolo conſenſu contrahitur, nec inualidatur ſi conſuetudo patriæ nõ ſeruetur.

CAP. I.

De Francia † quidã nobilẽ mulierẽ de Saxonia lege [d] Saxonũ duxit in uxorem: uerũ quia non eiſdẽ utuntur legibus [e] Saxones & Fancigenæ, cauſatus [f] eſt, ꝙ eam non ſua, id eſt Francorũ [g] lege deſpõſauerat: dimiſſaq; [h] illa, aliã ſuperduxit. Diffiniuit ſuper hoc ſancta ſynodus, ut ille tranſgreſſor euãgelicæ legis, [i] ſubijciatᷣ pœnitentiæ, [k] & à ſecũda coniuge [l] ſeparetur, & ad priorẽ redire cogatur.

Innocen. xij. Exoneñ. epiſcopo.

Sponſalia de futuro diſſoluuntur, ſi ſponſi ſe diſſo luunt, etiam ſi fuerint iurata.

CAP. II.

PRæterea hi qui de matrimonio contrahendo purè & ſine omni conditione [n] fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus in--

Inducen-

tus. ſ. de præben. extirpãdæ. §. qui uero. & in propria perſona deſeruire: niſi in duobus caſibus, ut ibi dicitur. & idẽ iudicium de perſonatibus & de habẽtibus curam animarũ eſt habendum: ut in prædicta decret. dudũ. & ſ. de præb. de multa. maior enim ratio eſt de habentibus curam animarũ, quam de perſonatibus non habentibus curam animarum. Credo quod nullus archidiaconus, decanꝰ, plebanus, præpoſitus. cantor, & nulli qui habent perſonatus, & habent curã animarum, poſſint audire leges, uel phyſicam, propter pœnam iſtius conſtitutionis nulla facta diſtinctiõe ex quo tales ſunt niſi aliã interpretationẽ ſuper hoc uiderent: quia Papa nullã adhibuit iterpretationẽ, ergo nec nos adhibere debemꝰ. ij. q. v. cõſuluiſti. & ſ. de transl. inter corporalia. ſufficit. n. qđ ita ſcriptum eſt. ut. vj. q. iij. ſcriptũ eſt in lege. & ff. qui & a qui. ma. li. l. proſpexit: Dic tamen, quod hæc cõſtitutio non habet locum in habente curam parochialem, ſi alias non eſt presbyter, niſi ſit talis cura ſiue plebania, quæ habeat ſub ſe capellam uel capellas in quibus clerici perpetuo inſtituantur c. j. eo. tit. lib. vj.

Interpretatio non adhibeatᷣ, ubi conditor canonis nõ adhibuit.

† Lup. in libro đ iuribꝰ imperij cenſet intelligendũ de Frãconia ſeu Frãcia oriẽtali ñ de Gallia.

[a] Ab his. ſcilicet, legibus uel phyſica, de quibus præmiſſum eſt ſupra. Ber.

[b] Spatium præſcriptum. duorum menſium connumerandorum a tempore publicationis huius cõſtitutionis, quia ante publicationẽ, nemo tenetur ſ. de cõſti. c. ij. ex quo enim conſtitutio publice promulgata eſt & publicata, quilibet tenetur ad eius obſeruantiã poſt duos menſes. in auth. ut fac. no. cõſti. circa prin. col. v. xvj. diſt. quod dicitis. ſ. de poſtu. præla. c. j. ſed ante non ar. xxxij. q. iiij. dicit Sarra. lxxxij. diſt. propoſuiſti. ſed cum iſta cõſtitutio ſit tandiu publicata, nullus habet excuſationẽ. Sed nũquid epiſcopi poſſunt tales abſoluere? Credo quod ſic, quia conditor huius conſtitutionis, nõ retinuit ſibi abſolutionem, & ideo alijs relicta uidetur. ĩ. de ſenten. excomm. nuper. ĩ. de cri. fal. dona. & ſ. de præben. de multa. in fi.

[c] Hoc. ſcilicet præmiſſas pœnas de quibus ſuperius facta eſt mentio, ſcilicet quod ſint excõmunicati, & in nulla cauſa patrocinium præſtantes audiantur. Et ita uidetur, quod iſti ſpem promotionis amittũt, niſi cum eis per ſedem apoſtolicam fuerit diſpẽſatum, ſicut dicitur. ſ. de monachis, quia hoc pronomen hoc, oſtẽdit omnes pœnas ſupradictas. Sed hoc nõ credo, ꝙ iſti propter hoc ſine diſpenſatione domini Papæ promoueri nõ poſſint. & quod dicit hoc extẽdi &c. reſpicit tantũ quod dixit. ſ. excõmunicati. & quod in nulla cauſa eorũ patrocinium admittatur: quia ſi hoc uoluiſſet, hoc dixiſſet de iſtis quod dixit de illis. arg. ſ. de translatio. inter corporalia. ſ. de dec. ad audientiam & pœnæ non ſunt ampliandæ ſiue odia, ſed potius reſtringendæ. de pœ. di. j. pœnæ. ff. de libe. & poſthu. cum quidam. ff. de hæredi. inſti. l. j. §. ulti. & illa clauſula, niſi forte ex miſericordia &c. reſpicit tantũ præcedentia, & nõ ſubſequentia. arg. ſ. de app. inquiſitioni. Tutius eſt dicere, [1] qđ incurrat oẽs pœnas prædictas, cum litera hoc expreſſe dicat dum dicit hoc extendi &c & ſ. cum dicit prædictis pœnis obnoxij. Ber.

(Idẽ hic Goffr. & Ho. quod placet, qꝛ ex contrario ſequeretᷣ, quod qua rõne illam non incurrerent ergo nec reliqꝫ dicit Hie. ſuper malachiã, ꝙ regula ſcripturarũ eſt in manifeſtis nõ exterminãᷣ quæ ſcripta ſunt. cũ igitᷣ ſatis hoc ſit manifeſtũ ſtemus literæ. Ioã. And.

DE SPON. ſalibus.

In præcedẽti libro uiſum eſt, de actibus & geſtis ſpectãtibus ad clericos, merito nũc reſtat uidere de ſpectãtibus ad laicos. Et hic tit. hẽt duas partes. In prima dicit de ſpõſalibus. In ſecũda de matrimonijs. Ab.

De hac materia tractatur. xxvij. q. ij. in pleriſq; c. & xxix. quæ. i. & xxxiij. q. ij. & iij. & xxxij. q. i. ij. & iij. per totum. & xxx q. v. §. his omnibus. uſque ad fin. q. & xxxij. q. ij. §. ſed quia. uſque ad fin. quæſt.

De Francia. Diuiditur. Primo ponit caſum. Secundum diffinit ibi, diffiniuit. Abb.

[d] Lege. [2] id eſt conſuetudine.

[e] Legibus. Id eſt, conſuetudinibus.

[f] Cauſatus eſt. id eſt, ad eam dimittendum, & ſe excuſandum occaſionem inuenit. Hoſt.

[g] Francorum. quam putabat eſſe de ſubſtantia matrimonij. arg. xxx. q. v. aliter. ubi uidetur, quod matrimoniũ omiſsis ſolennitatibus, non ualeat. ſed non eſt uerum, quia illa quæ dicuntur in capitulo, aliter. potius ad ſolennitates referuntur, quæ tamen ſeruandæ ſunt: ſed quamuis non ſeruentur, tenet matrimonium, quia ſolus conſenſus facit matrimonium. xxvij. q. ij. ſufficiat. [3]

[h] Dimiſſaq;. quod facere non debuit authoritate ſua ut xxxiij. q. ij. ſeculare. xxxv. q. vj. multorum etiam ſi impedimẽtum manifeſtũ ſubeſſet. ĩ. de diuor. porro.

[i] Euangelicæ legis. qua dicitur, nullus dimittat uxorem ſuam excepta cauſa fornicationis. xxxij. q. j. dixit dominus. ĩ. e. ex parte.

[k] Pœnitentiæ pro eo quod primam dimiſit, & ſecundam duxit.

[l] Coniuge ſcilicet nomine, non re.

PRæterea. Primo iubet moueri. Secundo diffinit: ibi, ſi autem. Abb.

[m] Sine omni conditione. per hoc uidetᷣ, ꝙ ſolui non poſsit, qꝛ quæ ſine cõditiõe promittunt, ſine cõditione ſoluunt. xxxij. q. ult. c. ul. & xxij. q. iiij. iter cætera.

[2] Vnde dicebãt ſibi legem datã a Carolo, quod ſi diſplicere t prima nocte poſſet remitti alias ſi gerent ad eccleſiam benedicẽdi ſecũdã Hoſ. q dicit ſe hoc ab indigenis audiuiſſe tempore quo rex Guilelmus, q fuit comes Hollãdiæ: duxit filiam ducis de Brũſinch in uxorẽ, uel loquitur de lege municipali ſecundum Fri. Io. And.

[3] Cõcor. text. in l. nuptias, & ibi glo. no. ff. de reg. iu.

ducendi a ,ut præstitam fidem obseruēt. Si autem se adinuicem admittere noluerint b :ne fortè deterius c inde contingat, ut talem scilicet ducat, quam odio d habet: uidetur ꝙ ad instar eorum qui societaté e interpositione f fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittūt, hoc posſit in patientia tolerari. g

Eugenius papa.

Si maior septennio duxit in uxorem minorem septennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honestatis iustitia. h. d. inhærendo literæ. Panor.

CAP. III.

IVuenis qui puellā nōdum septennē duxit, quāuis ætas repugnaret, ex humana tamē, fragilitate forsan tētauit, qđ cōplere non potuit. Quia igitur in his quæ dubia h sunt, qđ certius existimamus tenere debemus: tum propter honestatem ecclesiæ, quia ipsa cōiunx i ipsius fuisse dicitur, tum propter prædictam dubitationem, Mandamus quatenus consobrinam ipsius puellæ, quam postmodum duxit, diuidas k ab eodem.

Alexan. iij. Papieñ. epo.

Ex sponsalibus contractis cū consanguinea, oritur publicæ honestatis iustitia.

CAP. IIII.

AD audientiam nostri apostolatus ꝑuenit, ꝙ cùm H. Papiensis ciuis filiā suā cuidā filiorū L. dare uellet in uxorē: iurauit, qđ si ille l eā habere casu aliquo interueniēte nō posset, alteri filio quem de alia uxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore spōsalibus, quidam cōsanguinitatem inter eos esse iuramentis interpositis firmauerunt. Ideoque præfatus H. eandem dare alteri filio nititur, ut iurauit. Sed quoniam scriptū est, quòd spōsam m fratris, frater habere n non potest: māda

a Inducendi. & etiam compellendi 1 si iurassent. ĩ. eo. ex literis. propter periculum iuramēnti. arg. contra ĩ. eo. requisiuit. sed illud soluitur ibi. Sed contra uidetũ ĩ. e. c. ul. ubi dr̃, ꝙ de patientia posſit tolerari.

b Noluerint. id est absolute restiterint.

c Deterius. scilicet, adulteriū cum secunda, uel ꝙ eam forte interficeret.

d Odio. quia ꝙ quis non diligit, facile cōtemnit. xx. q. iij. præsens clericus. & xxxj. quæ. ij. §. j. Ber.

e Societatem. ff. pro soc. l. uerū. §. ulti. & l. actione. §. diximus. Ber.

f Interpositione fidei. siue per iuramentum etiā, quia æquipollent. de fideiuss. peruenit. & xxij. quæst. v. iuramenti.

g Tolerari. hoc iō dicit, quia ex quo non est processum ad matrimonium contraria uoluntate accedente, possunt se inuicē soluere, ut uidetur, quia omnis res ꝑ quascūque causas nascitur &c. ĩ. de regu. iu. omnis res. & ff. de re. iu. nihil tā naturale. qa in tali casu fide præstita sine iuramento, subintelligēda est conditio. s. in eadem uolūtate ꝑ manserint. ar. s̃. de iureiu. quemadmodum. & xxij. q. ij. nequis arbitreũ. hæc fuit opin. T. 2 dicēris ꝙ hæc dec. continebat ius cōe. Hugo dicebat, & bene ꝙ loquiũ de comparatiua permissione: ut ĩ. qui clerici, uel uouen. ca. ueniens. ꝙ & mihi uidetur: & loquitur dispensatiue. 3 Et hoc aperte indicant ista uerba, hoc posſit in patientia tolerari, ne deterius inde contingat. nam multa per patientiam toleramus, & c. supra, de præben. cum iandudum. alias de iure mero deben compelli, ut fidem siue iuramentum seruent. De hoc dicitur ĩ. eo. ex literis ij. Bernar.

IVuenis. Si maior septennio, cum proxima septennio in qua malitia supplet ætatem, sponsalia contrahit, ex his oritur iustitia publicæ honestatis, maxime si commisceri tentauerit. Ita cómuniter summatur sed in ueritate summariū non colligiũ ex lr̃a. Diuiditur. Primo narrat factū & casum dubium. Secundo duplici ratione definit ibi, quia igitur. Abb.

h Dubia. sic ergo patet, ꝙ in dubijs semper certius est tenendum, de pœ. dist. vij. c. ij. §. item si. ubi diciũ: tene certum, & dimitte incertum. & ĩ. de homi. ad audientiam. & xiiij. di. sicut & in re dubia, certa nō pōt ferri sententia. xj quæ. iij. & graue. xxxiij. di. habuisse. & xxx. q. ul. §. ul. & insti. de re. di. §. illud quæsitū. insti. de act. § curare. quandoque tamen cum obscura sunt iura partium, certa fertur sententiā. s̃. de fide instru. inter dilectos. in fine. Sed nō dicitur dubia res ibi, quia actor non probabit clare, & ita pro possessore iudicari debet. 4 Sed quare dicitur in his quæ dubia sunt: Quia si ex toto ante septennium ducta fuit, & post vij. annos nō consensit, sed ante recessit, res nō est dubia, sed certa: qa non impeditur matrimoniū cū consanguinea, etiam cum matre. ĩ. titu. prox. literis. & c. accessit. si post septimū annū cōsensit, spōsalia tenuerunt, & ita non est res dubia. ĩ. c. sponsam. & ĩ. ti. ꝑxi. cōtinebaũ. §. si uero. Solu. Sic intellige puella ista post vij. annos nō cōsensit, uel non constabat de consensu, qa statim recessit ab eo, uel mortua est: ueruntamē quia tentauit forsitan ꝙ cōplere non potuit: præsumiũ, ꝙ erat doli capax, siue qa malitia supplebat ætaté quo ad sponsalia 5 sicut supplet malitia quo ad matrimoniū. ĩ. ti. prox. de illis. & c. ul. unde propter hoc dubium: quia hoc plane non constabat, tū etiā propter honestatē ecclesiæ non potest habere consobrinā illius. ĩ. prox. argu. alias non uidetur, ꝙ posset stare illa litera, si diceremus ꝙ post vij. annos cōsensit, ut dixit Tan. quia sic nō esset res dubia.

i Coniunx. id est, sponsa.

k Diuidas. Arg. cōtra. xxxv. q. iij. extraordinaria. So. ibi extra naturalia eā polluit, & ñ maritali affectu. hic uero tentauit in naturalibus, & maritali affectu.

AD audientiam. Primo narrat factum. Secundo decidit: ibi, sed quoniam. Abbas.

l Quod si ille. hæc condirio nulla fuit, quia ex quo desponsatur uni fratrum, alius eam habere non potest. xxvij. q. j. si quis uxorem. & c. seq. nisi forte ante septennium contracta essent sponsalia. ĩ. ti. proxi. literis. & c. accessit. & c. duo pueri. cessante eo ꝙ dr̃ s̃. titu. proxi. xxvij. q. ij. si quis desponsauerit.

m Sponsam fratris. uigesimasexta distin. c. una tantum. §. Ioannes. uigesimaseptima quæstione secūda, si quis desponsauerit. Argumentum contra. octaua quæstione prima, olim. & infra, de diuor. c. ulti. Solu. illud mysticum fuit, & obtinuit in fratre sine sobole defuncto. hodie secus.

n Habere non potest. Sed uidetur ꝙ hæc ratio nulla fuerit: quia inter eos nullum obligatorium uinculum

1 Cōpellendi falsum est, ut etiam uolunt Hos. Ioā. And. & c. v. ĩ. e.

2 T. Idem Pan. hic.

3 Dicebat Ioā. de al. quod qñ ecclesia uidet, qđr si bi inuicē displicent spōsi qui iurauerāt debet hoc dissimulare. Franc. uersel. dicebat qđr hoc capitulum loquitur de cōparatiua permisſione: & tamen cōtinet ius cō mune. Io. And. Sententia certa, an posſit ferri in re dubia.

4 Facit ꝙ no. iij. qō. ix. decernimus. & dic de triplici ambiguitate ut not. xxiij. dist. c. ul. & qđ dicit Hos. Vin. uide in Spec. đ sent. prola. §. qualiter. uers. itē debet. Ioan. an.

5 Secundum Ala. unde dicebat, imo si non fuisset septennis: nec in domo pꝰ septenniū retenta: tenuisset matrimoniū, cum consobrina ĩ. tit. j. literas. & ca. duo. Ioā. And.

lum de iure fuit cõtractum, conſanguinitatem impediente: quia impoſsibilium nulla eſt obligatio. inſtit. de inuti. ſtip. §. ſi impoſsibilis. & ff. quæ ſen. ſine app. reſcin Paulus. Sed impoſsibile eſt id, ꝙ cõtra bonos mores eſt. ff. de cõd. inſti. filius. & xxij. quæ. ij. faciat homo. & eius ꝙ eſſe nõ poteſt, nulla eſt promiſsio. inſt. de inuti. ſtip. §. j. & ar. optimum in decre. Greg. ſ. de pac. c. ult. ergo hic nulla ſponſalia fuerũt quæ ſunt promiſſio futurarum nuptiarum. xxx. q. v. nr̃ates. ff. de ſpon. l. v ergo. nulla fuerunt prædicta ſpõſalia: ergo nõ præſtant impedimẽtũ, quo minus illa poſſit contrahere cum alio fratre. j. titu. proxi. literas. & ca. acceſsit. Sed contra matrimonium plerunq; attendit conſiderato facto, nõ iure. ſ. de biga. nup. & C. de adul. eũ qui. plus enim in talibus conſideratur[1] quandoque opinio, quam ueritas. j. qui fi. ſint legi. cum inter Ioannem. Quid ergo reſpondes? Põt dici quod publicæ honeſtatis iuſtitia impedit: ut ſ. c. prox. & xxvij. q. ij. ſi qs deſponſauerit. Ber

Impoſsibile eſt, ꝙ contra bonos mores eſt.

[1] Dic ut not. xxxiij. qõ. ij. quicunq;. Ioã. An.

mus quatenus eũ ſuum implere propoſitum [a] non permittas, ſed ut pœnitentiam agat de illicito iuramento monitione præmiſſa eccleſiaſtica diſtrictione compellas. [b]

Idem Panormitano archiepiſcopo.

Si ſponſus de futuro ante copulam ad remota ſe transfert, ſponſa libere cum alio contrahit: ſi tamen per eam ſtetit quo minus matrimoniũ perficeretur, ſibi pænitentia imponitur.

CAP. V.

De illis autẽ, qui præſtito iuramẽto, promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea eis incognitis dimittunt terram, ſe ad partes alias trãſferentes: [c] Hoc tibi uolumus innoteſcere, quòd liberum [d] erit mulieribus illis (ſi nõ amplius in facto eſt proceſſum) ad alia ſe uota trãsferre, recepta tñ de periurio pnĩa, ſi per eas ſteterit, [e] quo minus fuerit matrimoniũ conſummatum.

Idẽ Paduano epiſcopo.

[a] Propoſitum. Quod illicitũ fuit, & ideo non ſeruandum. xxij. q. iiij. in malis.

[b] Compellas. Argu. ꝙ quis compelli poteſt, ad ſatisfaciendum de quolibet crimine. xxiiij. q. iij. itaq;. & vj. q. j. illi qui. & xxij. q. j. prædicandum. [2] & ad eccleſiam pertinet decernere de quolibet peccato, & corripere quemlibet Chriſtianum ſ. de iu. nouit. Ber.

[c] De illis. Transferentes. Vnde non tenetur ſequi ipſum uagabundum. ff. de oper. lib. quod niſi fiat[3]. §. ex prouincia. & ſic de ſponſa intelligunt quidam illud capi. xxxiiij. quæſt. ij. §. ſi quis. Sed non eſt uerum, imo de uxore iam cognita.

[d] Liberum erit. poſt tres annos [2] ſecundum leges. C. de repu. l. ij. Et hoc intellige de ſponſa de futuro, de qua hic loquitur: ſecus in ſponſa de præſenti. j. eo. in præſentia. j. de ſecundis nup. dominus noſter.

[e] Si per eas ſteterit. Vnde in culpa fuerunt: quare imponitur eis pœnitentia. Sed ſi per eas ſtetit, quare dat eccleſia licentiam contrahendi? Reſpondeo, ne deterius inde cõtingat. ſ. periculum fornicationis. [3] ſi. j. qui cle. uel uo. ueniẽs. ſed ſi per eas non ſteterit, quo minus matrimoniũ cõpleuiſſent, non imputaretur eis periurium. j. eo. ſicut. ſi hoc certũ eſſet, ſi uero dubiũ eſſet propter tale dubiũ imponitur eis pœnitentia ſaltem ad cautelam[1]. Habes ergo unũ caſum in quo ſponſalia de futuro ſoluuntur. alium habes. ſ. de iureiuran. quemadmodum. Item ſi contrahit cum aliqua, per uerba de præſenti. j. eo. ſi inter uirum. & j. de ſpon. duo. ca. j. B. [4] Pro iſtis & ſimilibus, danẽ tales uerſus: Lepra ſuperueniens, furor, ordo, ſanguis, & abſens, Læſaque uirginitas, membri damnum, minor ætas, Ac hæreſis lapſus, fideique remiſsio prorſus Sponſos diſſociant, & uota futura retractant.

[2] Annos. dic ꝙ ſtatim & ſine mulcta qñ nõ eſt ſpes de ꝓximo reditu. Pan.

[3] Certe multo magis hoc debet cõcedi, ubi ambo pñtes ſunt & unanimiter diſſentiunt ſecũdũ Hoſt. q. ex hoc reprehendit quod ipſe Bern. no. ſ. ca. ij. Ioã. And. Vbi etiã d. glo. reprobaui.

[4] Alij. iiij. no. xxvij. qõ. ij. c. ſic quippe. §. ſed concedat. alias incipit ex his. adde aliũ. j. e. ca. ſicut & xlij nota. in ſũma. iiij. libri. i prin. dixit hic Tanc. q. per igreſſum religionis & ꝑ ſecũda ſponſalia de præſenti ſoluunt ipſo iure ſponſalia de futuro in alijs caſibus ꝑ iudiciũ eccleſiæ ſũt ſoluenda. alias xxxiij. q. ij. ſeculares. xxxv. q. vj multorũ. Io. And.

Non omnis uiolentia impedit contractum matrimonij, hoc dicit quo ad titulum.

CAP. VI.

De muliere, quæ eſt inuita tradita uiro & detẽta: cũ inter uim & uim [f] ſit differentia, utrũ poſtea conſenſus interceſſerit, certũ [g] nobis nihil poſtea expreſsiſti, nihil certum inde tibi poſſumus reſpondere.

Idẽ Cãtuarieñ. archiepõ.

Si aliqui apti ad matrimonium, contrahunt per uerba obſcura, communem uerborum intellectum ſequi tenentur.

CAP. VII.

j Ex literis: & infra. De hoc aũt quod cõſuluiſti, quid debeat obſeruari, qñ inter aliquos ſpõſalia cõtrahuntur, nec intelligit alter, qđ alter proponit: Rñdemus, quòd inſpiciendum eſt iudici ſi matrimonium contractu ri ad id faciendum ſint idonei ſcientia [h] & ætate [i] quo cognito, ſi alter nõ intellexerit [k] qđ alter propoſuit [l] ad cõmu

De muliere. Cõiter non ſummatur, quo ad titulũ, ſed quo ad literam ſic: Incerto quæſito, non pt dari certa reſponſio. Abbas Sic.

[f] Inter uim & uim. Hoc iõ dicit. qa duplex eſt uis, ſiue metus qui cadit inconſtanẽ uirum & ille metus excuſat, niſi poſtea cõſentiret. j. titu. prox. de illis. ij. Et alius eſt metus uanus ſiue uis, & illa uis non excuſat. j. eo. ueniens. & cap. conſultationi. & ſ. de his quæ ui metuſve cau. fiũt. cum dilectus. & ff. de re iudi. ſi quis ab alio & ff. quod metus cau. l. ij. Bernar.

[g] Certum. quia neſciuit quæ uiolentia fuit illata: unde certum non potuit dare reſpõſum. xj. q. iij. graue. & xxx. q. ul. §. ult. & ſ. eo. iuuenis. unde dicit lex, Vt congruum poſsis habere reſponſum, inſere pacti exemplum. C. de tranſact. ut reſponſum. poterat tamen ſi uoluiſſet, reſpondere diſtinguendo inter uim & uim: [5] ut infra, capitu. ueniens. & capitu. conſultationi. & de eo qui renun. epiſco. c. j. Ber.

Ex literis. Diuiditur: quia primo ponitur conſultatio. Secũdo reſponſio: ibi: reſpõdemus. Ab. ſic.

[h] Scientia. id eſt, diſcretione. Nam furioſus contrahere non poteſt: quia non habet conſenſum. trigeſima ſecunda quæſtione ſeptima, neque furioſus. & j. e. dilectus. niſi per interualla dilucida laboraret. ſeptima quæſtione. j. quamuis triſte. iij. q. ix. indicas.

[i] Aetate. Xij. annorum in muliere, & xiiij. annorum in uiro. infra, titu. proxi. atteſtationes. & capi. continebatur. uel cum malitia ſupplet ætatem. j. titu. proxi. de illis. ij. & ca. ulti.

[k] Intellexerit. i. ſi dicat ſe non intellexiſſe ſiue per ſe, ſiue per interpretem. ff. de uer. ob. l. j. in fi. cum tñ contrarium præſumatur, cum ſint eiuſdem uulgaris.

[l] Propoſuit. Nota ſecundum canones, ſi actor tantum

[5] De multiplici ui not. ſ. q. met. cau. ad audientiam & in quo caſu excuſet. eod. titul. Abbas. Ioan. And.

eum dolum adhibet, intelligenda sunt uerba, ut reus intelligit qui non adhibet dolū. xxij. q. v. c. humanæ. §. item obijcitur. & c. quacunq;. Si uero reus tantū. tunc secundum quod actor intellexit xxij. q. v. §. ex his. & c. quacunq;, & q. ij. ne quis. Si ergo uterq; dolū adhibet, locum habet, quod hic dicitur, ut uerba prolata in suo proprio sensu intelligātur. Et sic est ar. ꝙ nō est recedēdum à significatiōe uerborum, nisi cum constat testatorē aliud uoluisse. ff. de leg. iij. non aliter. & ꝟ. de uerb. sig. intelligentia. arg. de conse. di. iiij. retulerūt & ff. qui & à qui. ma. l. prospexit, qa non ex opinionibus singulorū, sed communi usu nomina sunt intelligenda. ff. de supel. leg. l. Labeo. & s. ɗ decim. ad audiētiā. Arg. contra. C. de uerb. sign. cū quidam. & de consec. dist. ij. in calice. B.

Gl. seq. de ambiguitate uerborū ɗ terminat & subdiuidit, ponit primo duo mēbra, Et primū subdiuidit in duo, secundum in tria, & illorū tertiū iterum in duo. Bern.

nem uerbi intelligentiam [a] recurrat, & cogatur uterq; uerba prolata in eo sensu retinere quē solent rectè intelligentibus generare.

Idem Vigileñ. epo'.

Inter sponsam & consanguineos sponsi oritur impedimentū publicæ honestatis, impediens et dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

CAP. VIII.

SPonsam alterius (maximè si est nubili [b] ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

Idem abbatibus S. Cadmundi & Demet.

Si uir & mulier inuicē promittunt, quod ab eo tempore se pro coniugibus habebunt, contractum est matrimonium de præsenti. hoc dicit. & est casus notabilis.

CAP. IX.

EX parte C. mulieris, nobis intimatum est, ꝙ Andreas iuramentum præstitit, ꝙ eam ab eo tempore pro coniuge [c] teneret, & ei sicut uxori suę fidem seruaret. Ipsa quoq; eidem Andreæ iurauit, se illū pro marito habiturā, & fidem ei tanquam uiro proprio seruaturam: quo facto, prænominatus A. reliquit eandem. [d] Quia igitur nemini licet uxorē suā sine manifesta [e] causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa uiuēte continere: [f] Mandamus, quatenus eundem ut superinducta dimissa ad uxorem suam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione prę missa per eccle. cen. cogatis. [g]

Idem Pictauieñ. epo.

Qui iurauit cum aliqua contrahere, si non subest impedimētum, per censuram ecclesiasticā contrahere compellitur.

CAP. X.

ij EX literis Siluani episcopi accepimus, quòd cùm duo nobiles uiri, sui episcopatus Gu. scilicet demonstrata. & B. filios & filias impubescentes haberent, inter se conuenerunt, ꝙ eos adinuicē matrimonijs copularēt, & hoc tā patres [h]

[a] Intelligentiam. Huiusmodi ambiguitas uerborū, qñ que incidit in iudicijs, quādoq; in cōtractib⁹. in iudicijs circa litis exordiū, [i] plus creditur actori quā reo. ff. de uer. obl. inter stipulantē. §. j. postea in confessionibus urgeri debet cōfitens, ut certū cōfiteatur, alioqui id accipietur quod magis expedit aduersario suo. ff. de confes. certū. ff. de inter. act. de ętate. §. nihil. In cōtractibus & pactis, distinguitur. aut certum est quod consenserūt, & tūc ualet quod agit, aut quod nō consenserunt, & tūc nō ualet quod agitur. ff. de contrah. emp. & uen. in uenditionibus. & xxx. q. ij. ubi. aut dubitatur quid senserint, & tunc subdistingue: quia aut ualet intellectus secundum unam partem, aut secundum utranq;. si secundum unam partem commodius est id accipi, ut res de qua agitur, magis ualeat, quā pereat. ff. de reg. iur. quoties idē sermo. & ff. de uerb. obli. l. quoties. & s. de fi. instru. inter dilectos. & ꝟ. de uer. signi. abbate. si secundum utranq;, tunc id quod uerisimilius est, accipiendum est. ff. de uerb. oblig. cum qui calendis. & quod quandoq; consueuit accidere. xxviij. distin. de syracusanæ. uel contra eum fit interpretatio, qui pactum apposuit qui debuit legere, id est pactum apertius apponere. ff. de pact. ueteribus placet, & secundū promissorem fit interpretatio, quia liberū fuit stipulatori. uerba late cōcipere. ff. de uerb. obli. quicquid. De hac materia notatur. ff. de uerb. obl. quoties in stipulationibus. Ber.

[b] SPōsam. Nubili. illud, maxime ponit, pro prie comparatiue: quia ex quo habet vij. annos tenent, spōsalia, & ita nullus consanguineorū eam potest habere. ꝟ. titu. proxi. literas. & ca. accessit. ergo multo fortius impedit, cum est proxima nubili ætati. Idē uidetur si est ꝓxima septēnio & doli capax. s. e. iuuenis. Ber.

EX parte. Primo ponit casum narratum. Secundo diffiniendū cōmittit: ibi, quia igitur. Abbas.

[c] Pro coniuge teneret. Et sic cōtractum fuit matrimoniū inter eos. Sed nunquid per ista uerba tantum cōtrahitur, matrimoniū Iuro quod decætero habebo te pro legitima coniuge, & econuerso &c. non uidetur quod ista uerba tantū futurum tēpus respicere uidentur. hæc q̄stio ponit xxx. q. v. c. si quis diuinis. Et dicit Io. [3] qđ est matrimonium, secundum quod ex illa nouella satis patet. & hic uidet Hugo aliter intelligere illa uerba scilicet quod post matrimonium contractum de præsenti accedant illa uerba, ut notauit ibi. Argu. contra s. eo. de illis. Ber.

[d] Eandem. Supple & cum alia contraxit.

[e] Manifesta. Probata, s. & sententia subsecuta: quia alias nō licet dimittere xxxiij. q. ij. seculares. & §. in hoc. & xxxv. q. vj. multorum. & ꝟ. de diuor. porro.

[f] Continere. Quia non potest cum alia contrahere xxxij. q. j. dixit. & si cum alia postea fornicaretur, cōpelleretur redire ad ipsam non obstante sententia. ꝟ. de diuor. ex literis.

[g] Cogatis. Et superinductā si nollet ab ea recedere, uel si impedimentum præstaret, posset excommunicari. ꝟ. e. ueniens. in fi. Ber.

ij EX literis. Primo ponit casum narratum. Secū do committit ipsius diffinitionē: ibi, quia igitur. Abbas Sic.

[h] Tam partes. Si. xxxj. q. iij. si quis parentes. Sed uidetur, quod istud iuramētum nō ualeat, & sit anceps

Verba si sint ambigua, quid iuris.

[1] De hoc supra, de resti. spo. cum ad sedem. Ioā. And.

Matrimonium quādoq; per uerba de futuro cō trahitur.

[2] Alan. Vin. Phil. & Go. hic in sum. de cland. despon. §. s3 quærit. & Innocē. & Ho. & Pe tr⁹ ad hoc ff. de reg. iu. l. ī omnibus. j. Ioā. And. Idē Pano. hic & ī c. iurauit. s. de proba. & ibi Phi. Dec. col. j. Fe. c. Rodulphus. col. xviij. de rescri. Ale. cōsil. cliij. nu. 3. li. v. S3 falsum ē, qa subest cōditio casu quo in futurū uelint nubere. nō obstat hic lex quia pp uerba ab eo tempore, uerba sunt de præsenti. & sic non obstat. ar. Phil. Cor. cōsil. xcj. lib. iij. Et adhuc in hoc textu dico requiri constare uerba esse serio & deliberate nō defunctorie prolata ut no. ī annot. ad Phi. Dec. in d. c. iurauit.

[3] Sētētia imo pōt sua autoritate. Pan. hic & ī c. gaudem⁹. de cōuer. cōiug. gl. c. ult. & ibi Hosti. Cald. Pa. de adult. Andr. Tiraq. Rep. l. si unquā uer. reuertatur. nu. 113. C. de reuocand. do.

quam filij sub iuramento [a] se promisere facturos: inter quos si quidem G. filiam alterius consentiẽte patre, se iurauit ducere in uxorem: quo uolente ad alia uota migrare, eum episcopus compellere uoluit, ut quod iurauerat, adimpleret: & infrà. Quia igitur prædicto G. periculosum est, contra suum iuramentum uenire. f.t. mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, eũ moneas, [b] & si nõ acquieuerit monitis, ec. cen. cõpellas [c] ut ipsam (nisi rationabilis [d] causa obstiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

Idẽ archiepiscopis & alijs prælatis per Angliã constitutis.

Per censuram ecclesiasticã pater compellitur restituere filio eius uxorem, quam iniuste detinuit uel detinet.

CAP. XI.

NOn est uobis (sicut arbitramur) incognitum, qualiter rex Anglorum pro discordia quæ inter ipsum & filios suos suborta est: uxores eorum detineat: & ĩ. Nos itaque attendentes, iustũ & honestũ esse, ut uiri suas petant uxores, Man. quatenus eũdem regẽ ad eas restituendas solicitè moneatis: & si iuxta commonitionem uestram, filijs suis uxores [e] suas intra certũ terminum non restituerit, ex tunc in quacunque parte prouinciarũ [f] uestrarũ detinenẽ uel transferũtur donec ibi fuerunt, [g] nulla diuina officia (præter

periurium. cum sit de facto alterius. ff. re. amot. Marcellus. §. j. & ff. de in lit. iuran. uideamus. Et argu. ad hoc. ff. de uerb. oblig. stipulatio ista. quia ut ibi dicit, qui alienum factum promittit. non obligatur. tamen hic factum suum potius promiserunt, ut procurarẽt bona fide [1] quod si filij cõtraherẽt, ut ea. l. & in l. ĩ illa stipulatione. Ber.

[1] Vnde si per eos non stat: non sunt piuri nec deberẽt pœna promissa, secũdum Vin. ĩ. eo. l. gemma. & no. ĩ. e. c. sicut in glo. j. Ioã. And.

[a] Sub iuramento. Isti erant impuberes, uñ non tenuit iuramentum. xxij. q. v. paruuli. & ca. pueri. & iiij. q. iij. c. j. Sed illa intelliguntur, cum ad testimoniũ perhibẽdũ inducuntur, sed alias si sint doli capaces bene tenet iuramẽtũ. ĩ. de delic. pue. ca. pueris. Hic posuit Lau. talẽ quæstionẽ. Aliquis iurauit accipere in uxorẽ unam de filiabus Titij, & postmodũ dormiuit cũ una illarũ, quæritur an præcise debeat cõpelli eam ducere, cũ aliã ducere nõ possit? Arg. quod sic. ff. de contrahenda emp. si in eptiõe. §. si emptio & ff. de solut. Stichum aut Pãphilum. & ipse se ad hoc arctauit. ff. si quis cau. l. ij. §. ult. xv. q. j. si quis insaniens. imo uidetur, quod statim sit matrimonium. ĩ. de cõdi. ap. de illis. & ĩ. e. is qui. arg. cõtra. ff. de ri. nup. generali. & ff. si quis cau. sed & si. §. quæsitũ. & ff. de usufruct. quoties. Quidã [2] dixerunt, eum non compellendũ quia inuitæ nuptiæ, & c. xxxj. q. ij. §. j. & c. j. & s. eod. præterea. Sed contrarium est uerũ, quod debeat compelli. Sed uidetur quod non sit compellendus eam recipere, quia in ueritate nec spõsalia præcesserũt, nec matrimonium: quia cũ dixit, uolo accipere unam de filiabus Titij, nulla cũ aliqua illarum sponsalia contracta sunt, quia in personã certã cõsentire debuit, & incerta sponsalia non sunt sponsalia. arg. xxx. q. v. nostrates. & ar. ff. de testa. tu. l. duo sunt Titij. & si dico, exhæredo unum de filijs meis, cum plures habeã, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posth. nominatim. & certus debet esse hæres, alias non ualet testamentũ. ff. de hære. inst. in tẽpus. §. quoties. & ff. de manu. test. cum ex pluribus. Dic quod nõ compellitur ex ui sponsaliorum, sed propter iuramentum forte debet cõpelli licet ad illam recipiendã non se obligauit directe, nisi deterius inde contingeret: ut not. s. e. præterea. & ĩ. in glo. quæ incipit, arg. contra. Bern.

Iurans accipere unã de filiabus Titij, si postea unam illarũ cognoscat, cogẽdus est, ut illam accipiatur.

[2] Hoc tenet Vinc. & Philip. qui dicũt eum præcise nõ cõpellendũ, & pœnitẽtiã sibi pcise debere impõi de piurio: qua per eũ: stat: argu. s. e. de illis. Io. An. Idẽ Inno. Amplio ẽt si de certa puta berta iurauit. c. requisiuit ĩ. e. fa. Ale. consi. cxij. nu. 8. li. ij.

[b] Eum moneas. Et si non acquieuerit. arg. quod admonitio semper debet præcedere uindictam. xij. q. ij. indigne. & ĩ. de sent. excom. sacro.

[c] Compellas. Arg. contra. ĩ. eo. requisiuit. Hoc consueuit intelligi pluribus modis. quod hic dicitur de rigore, intelligitur ibi de misericordia ne deterius ĩde contingat. ar. s. e. præterea. Vel conditionaliter sunt cogendi, ut de nolentibus fiant uolentes, sed nõ finaliter. xxiij. q. vj. uides. Sed neutra solutio uidetur sufficere, quia iste mortaliter peccat, ueniẽdo cõtra iuramentum. ergo potest compelli finaliter. xxiiij. q. iij. tam sacerdotes, & c. ecce autem crimina. Sed quomodo potest iste excommunicari, quia nõdum uenit cõtra iuramentum? Potest dici, quod ille qui iurauit de iure communi cõpelli debet, ut iuramentum seruet. licet nondũ sit transgressus, quia post transgressionẽ cõtrahẽdo cum alia, per uerba de præsẽti, nõ posset ulterius compelli, cum iam fortius uinculum superuenerit, & ecclesia non solũ peccata cõmissa punire debet (ut dicunt iura prædicta) sed etiã cõmittẽda prohibere: [3] ut si uideat aliquẽ uicinũ præcipitio uel paratũ ad peccandum. xciij. dist. diaconi. j. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. & xxij. q. v. hoc uidetur. alioqui cõsentire uideẽ. lxxxiij. dis. quasi per totũ. & sic debet ecclesia excõicare & facere quod potest, quia excõmunicatio ẽ medicinalis, ij. quæs. j. multi. & xxiiij. q. iij. corripiantur. & c. notãdum. & hoc solum bene agitur, ut uita hominum corrigatur. xxiij. q. v. prodest. Hoc quidem ius commune est, casus tamen potest esse ubi non compellit finaliter ex causa. ut in c. requisiuit. ĩ. e. & causa redditur in litera ipsius. c. requisiuit. & s. e. præterea. ex causa quandoq; detrahitur seueritati: ut l. distinctione, ut constitueret. Vel potest exponi litera ipsius c. requisiuit. potius monenda, quam cogenda. i. prius monẽda, & postea cogenda nisi acquiescat. & ita nõ contradicit isto modo, imo concordat cum ista tamen si cõtrahat cum alia, tenet contractus, & absoluetur, nec compellitur finaliter. Ber.

Matrimoniũ est fortius uinculũ, quã iuramentum.

[3] Vnde interdũ punit uoluntatem xxvij. dist. c. uouẽtibus. secũdum Laurẽ. & Phil. Ioã. And.

Vita hominũ est corrigenda.

[d] Rationabilis causa. Puta consanguinitas, uel affinitas, uel aliquod aliud [4] perpetuũ impedimentũ.

[4] Aliud Puta latẽs uitium ad notitiã puenit tex. c. quemadmodũ. & ibi gl. uer. cõditio. & uersi. oculos de iureiurãdo.

[e] NOn est uobis. Vxores. Possunt enim filij regis petere uxores suas per interdictum de liberis exhibendis. imo de uxore exhibenda. ff. de lib. exhi. imo. & C. e. tit. si ad instar. & C. de nup. si inuita. [5] Et hoc habet locum, cũ inuita detinetur uxor sicut hic. Si uero uolens detinetur, tunc per officium iudicis uel episcopi loci. Cum enim uolens detinetur filius nõ datur interdictũ de lib. exhi. nisi inter duos qui dicunt se esse patres uel dominos, & controuersia esset. ff. de libe. exhi. l. ult. Ber.

[5] Si maritus uxorẽ quæ p parẽtes inuita tenetur repetiuit iudex exhibita muliere, & ipsius uoto quæsito p uidet marito. Ioã. And.

[f] Prouinciarũ. Sic ergo pro delicto unius, tota prouincia interdicitur: ut s. de offi. deleg. sane. ij. Ber.

[g] Donec ibi fuerint Ergo uidetur, quod postquam inde recesserint, possint celebrare. ar. ff. de postul. imperator. C. ex quib. cau. infa. irro. & si seuerior. Argu. contra. C. e. tit. ad tẽpus. Dico, quod hic est suspensio iuris, & cum tẽporis diffinitione. & ideo tẽpore elapso non indiget absolutione, & ita illis recedẽtibus cele-

brabunt

baptismū [a] paruulorū, & pœnitentias morientiū [b] celebretis, uel permittatis aliquatenus celebrari.

Idem episcopo sanctæ Agathæ.

Dictum unius asserentis impedimentum. impedit matrimonium contrahendū non iuratū.

CAP. XII.

PRæterea de muliere quæ à uiro suo impetitur, cuius cōsanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publicè [c] confiteri recusat propter metum & potentiam mulieris. Taliter r. ut matrimoniū ipsum fieri (nisi iuramentum [d] interuenisset) districtè prohibeas, ne deterius inde cōtingat.

Idem procuratori & cano. Sorañ.

Si mulier inuita cum aliquo contrahat, nec in eū postea consentiat, tenet matrimonium, si alteri postea nubit. Ita communiter summatur. Et secundum hunc intellectum, esset hic casus apertus, quod matrimonium metu contractum, esset ipso iure nullum. hoc tamen clare non colligitur ex litera.

CAP. XIII.

j VEniens ad apost. se. Mariota supplici insinuatione monstrauit, ꝙ quendam adolescentem adamauit intantum, quòd uterq; de matrimonio contrahendo sub triū personarum testimonio præstitit iuramentū: quod parentes mulieris ipsius ignorantes, eam inuitam & reclamantem [e] in uxorem alij tradiderunt: quē ita exhorruit, quòd se ab eo nullo modo cognosci [f] permisit. Cumq; publicè fateretur, quòd a priori uiro cognita esset atq; iurata, episcopus Sorañ. cognito quòd proxima inter [g] eos esset linea consanguinitatis, ipsos abinuicem separauit. [h] Cæterùm cum causa ipsa tractaretur, [i] & uiro cui tradita fuerat à parentibus, cōsentire nollet, ipse aliam in uxorem traduxit, & illa cuidā T. nomine publicè in conspectu ecclesiæ nupsit. [k] Tādem cùm de illo filium genuisset, pater ipsius T. ei opposuit, ꝙ filium suum non potuit in uirū habere, eo ꝙ ab alio qui defunctus est, prius desponsata fuisset: & infrà.

Mandamus, quatenus si inueneritis, quod prædicta mulier à priori uiro iudicio ecclesiæ fuerit separata, & ab eodem T. sine contradictione ecclesiæ in uxorem traducta, & ille cui à parētibus fuit copulata, de præsenti uita decessit, [l] prædictum T. monitione præmissa cō pellatis, ut præfatam Mariotam recipiat, [m] & studeat maritali affectione pertractare: alioqui eū & superinductā & patrē eius (si huic rei restiterint) [n] excommunicationi subdatis.

Idem Papieñ. episcop.

brabūt [s] si. lxxxj. dist. qui sunt presbyteri. Vin. Sed nunquid tunc possunt celebrare submissa uoce & ianuis clausis? Non, nisi essent priuilegiati. j̃. de priuil. quod quibusdā. uel nisi esset episcopus. j̃. de priui. qd' nonnullis & singulariter in cōuentualibus ecclesijs, bini & bini possūt dicere horas suas, ut legere uideātur potius quam cātare. j̃. de pœn. & re. quod in te. Ber.

[a] Baptismum paruulorum & c. Ista duo sacramēta semper excipiūtur de quolibet interdicto, quia sunt sacramēta necessitatis. j. q. j. c. remissionē. §. sed notandū est. & c. si quis hæreticæ. §. ecce si clericꝰ. & melius. xxxij. dis. c. præter. §. uerum. unde etiā in necessitate possūt recipi ab hęretico. xxiiij. q. j. si quem forte. secus de alijs xxiiij. q. j. cępit.

[b] Pęnitentias morientiū. Et præter communionē, quę uiaticū appellatur j̃. de pœ. & remis. quod in te. & etiam suscipiētibꝰ signū crucis & peregrinis pœnitētia concedit: ut in c. quod in te. Ber.

[c] PRęterea. Publice confiteri. Quid si publice confiteť? Dupli ci ratione non debet ei credi. Primo quia unius confessio, in alieno facto nulla est. iiij. q. iij. c. placuit. §. itē in criminali. uers. itē unius testimoniū & s̃. đ testi. ueniēs. j. Secundo quia turpitudinē suam confitetur. s̃. de dona. īter dilectos. xiiij. q. v. non sane. & j̃. de eo qui dux. in matri. ca. j. sed consanguineo reuelať tenetur. xxxv. qō. iij. si homo.

[d] Nisi iuramentū īteruenisset. Et ita si iuramentum interuenit, nō debet matrimonium prohiberi. propter cōfessionem illius secretam, nisi aliter probaretur, non si legitima affinitas probaretur, impediretur matrimonium non obstante iuramento illo, quod habuit conditionem annexam. scilicet nisi iusta causa prohibeat. s̃. de iureiurā. quemadmodum. imo iam contractum separaretur. j̃. de eo qui cogn. consan. uxo. suæ. de illo. [t] Si uero iuramentum non interuenisset, ad testimonium unius siue ad famā, impediretur matrimoniū contrahendū. s̃. de testi. sup e. ij. §. j. & j̃. de cō sang. & aff. n. super eo. & hic.

j VEniēs. Primo narrat factum. Secundo diffinitionē cōmittit ibi, mandamus. Abbas.

[e] Reclamantem. Ergo non fuit matrimonium. xxxj. q. ij. ca. j. & ij. & j̃. e. c. proxi.

[f] Cognosci permisit. Quod si fecisset amplius reclamare non posset. j̃. de eo qui dux. in matrimo. quā pol. per adult. c. j. & j̃. q ma., accu. pos. insuper.

[g] Inter eos. Scilicet ipsam mulierē & primum uirum.

[h] Separauit. xxxv. q. iij. progeniē. & c. cōtradicimus.

[i] Tractaretur. Cū secūdo, uel potius cum primo. Ber.

[k] Nupsit. Quod fieri non debuit, lite pendente: ut ar. j̃. de spon. duo. tua fraternitas. De hoc habes. j̃. e. cū in apostolica.

[l] Decessit. Maxime, quia idē esset si uiueret, qa si inuita tradita ei fuit nullum fuit matrimoniū. [u] j̃. c. ꝓx.

[m] Recipiat. Ergo propter solum scā dalum, non separatur matrimonium. quia iudicium ecclesiæ non expectauit. j̃. eod cum in apostolica. & j̃. de matrimo. cōtract. contra interdic. eccle. capit. primo, & secundo. Et est hic argumen. quod non præstat impedimētum, quod de iure nō sortitur effectum. supra đ iure patro. illūd. cū suis concor.

[n] Restiterint. Omnes impedientes iurisdictionem iudicis. possunt excommunicari. s̃. de offic. deleg. c. j. & s̃. de testi. tam literis. Ber.

[s] Quia nō est terra interdicta. sed organa suspensa ad tēpus tn̄ irregulares sunt, q ibi celebrāt. Inn. contrariū no. de off. ordi. irrefragabili. & de app. c. dilectis. Io. And.

[t] Vnde dicebat Go. not. ꝙ tenue argumentū impedit contrahendū: uehemēs suspicio dirimit cōtractū. xxxij. q. j. c. dixit. Io. An.

[u] Secundum Ala. secūdum quē ideo hoc apponit, quia iam manifestū est impedimētum, si subesset uel factū not. & idē Vin. Ioā. And.

Cvm locum. Primo ponit regulam. Secundo infert genus: ibi, matrimonium. Tertio speciem: ibi, quocirca. Abbas.

a Metus. Qui posſit cadere in constantem uirum. j. c. proxi. & c. consultationi. in fi. & ff. quod met. cau. metũ. minor tamẽ metus, magis excuſat fœminam quã uirũ. † ar. xxxij. q. vj. indignantur. & ar. j. de homi. ſicut dignũ. j. reſp.

b Solo conſenſu. xxvij. q. ij. ſufficiat & ita omnia quæ dicuntur xxx. q. v. aliter. & c. noſtrates referuntur tantum ad ſolennitatem.

c De ipſo: ſ. conſenſu. Ber.

d Plena debet. Ille uel illa, qui in alium uel aliam cõſentire debet.

e Indagandus. Id eſt inquirendus, ad conſentiendum.

f Prouenire. Quia quod quis non diligit, facile contemnit. xx. q. iij. præſens. & s. eo. præterea j. & j. e requiſiuit & xxxj. quæſt. ij §. j.

g Nihil timere. Eſt ergo hic argu. ꝙ ad officium iudicis pertinet locum ſecurum aſsignare partibus, & honeſtum. iij. quæſt. ix. hortamur. & xxxiij. q. ij. ſiue. & ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. alioqui poteſt appellari, ſi requiſitus iudex hoc nõ fecerit. † s. ut lit. non conteſt. accedẽs. ij. & s. de appel. ex parte j.

h Donec. Id eſt, quouſque conſtet de matrimonio iſtius puellæ inter eos, qui illam petũt, † & cui ipſa conſenſerit. Sic ſtabit quaſi in ſequeſtro in loco tuto iſta puella timebat ſibi inferri uiolentiam à quibuſdam nobilibus ciuibus papienſi. & ideo ne raperetur ab illis. ponitur in loco ſecuro. poſtquam conſtiterit cui conſenſerit, tradetur ei: ut in fine.

† Iſtã gl. dicit ſing. Ioan. An. in ca. conſultationi j. eod. ad hoc quod minor metus debet attẽdi in fœmina. Idem An. Butr. Pan. Card. Ale. hic do. An. Tiraq. de legi. connubia. le. ix. nu. 121

† Alias, aliqua.

† Etiã ſi iudex datus ſit appellatiõe remota, ut ibi. Ioan. And.

† Inno. & Ho. uidentur dicere ꝙ unus ſolus eã petebat, ſed timebat ab eo qd eã raperet, ſi pronũciaretur, contra eũ, qd non deberet uel poſ

Si timetur inferri uiolẽtia puellæ de cuius matrimonio agitur, debet iudex ſibi prouidere locum tutum, & honeſtum, donec cauſa terminetur. h. d. Et eſt textus multum allegabilis.

CAP. XIIII.

Cvm locum non habeat conſenſus, ubi metus a uel coactio intercedit, neceſſe eſt, ut ubi aſſenſus cuiuſq; requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem ſolo b conſenſu cõtrahitur: & ubi de ipſo c quæritur, plena d debet ſecuritate ille gaudere, cuius eſt animus indagandus, e ne per timorẽ dicat ſibi placere, quod odit, & ſequatur exitus, qui de inuitis ſolet nuptijs prouenire. f Quocirca mãdamus, quatenus puellam de cuius matrimonio quæſtio uentilatur, in domo in qua nihil eam timere g oporteat, facias honeſtè teneri, donec h prædicta cauſa terminata fuerit, & ſententia ſine contradictione cuiuſquã † ualeat executioni mandari.

Idem.

Spõſalia de futuro, ſi ſecuta eſt copula, nõ ſoluuntur per ſpõſalia de præſenti, alias tenent ſpõſalia de præſenti, niſi per metum qui potuiſſet cadere in conſtantem uirum, contracta ſint.

CAP. XV.

ij Veniens ad nos Gul. ſua nobis relatione mõſtrauit, ꝙ in domo ſua, mulierẽ quandam recepit i de qua prolem habuit, & cui fidem corã pluribus præſtitit, k ꝙ eam duceret in uxorem. Interim aũt, cum apud domũ uicini ſui pernoctauerit l eius filia, nocte illa ſecũ concubuit: quos pater puellæ ſimul in uno lecto † inueniens, ipſum eam, per uerba de præſenti deſponſare coegit. Ideoque mandamus, quatenus ſi inueneris, quòd primam poſt fidem præſtitam cognouerit, m ipſum cũ ea facias remanere: alioq; ſecũdæ (niſi metu coactus qui poſſet in uirum n cõſtantem † cadere, eam deſponſauerit) adhærere facias ut uxori. o

Veniens. Primo ponit caſum. Secundo diffiniendum committit: ibi, ideoque. Abb.

i Recepit. Vt concubinam.

k Præſtitit. Poſt prolem ſuſceptam, & ſic ſponſalia de futuro cõtracta fuerunt, unde ſi poſtea antequam contraheret cum alia illam cognouit, inductum fuit matrimonium præſumptum: contra quam præſumptionem, probatio in contrarium nõ admittitur. j. eod. is qui. & infra de condit. appo. de illis. Ber.

l Pernoctauerit. Pernoctare totam noctẽ ſignificat. ff. de uerbor. ſignifi. urbana. §. pernoctare. ſic. j. de accu. ſi conſtiterit. T.

m Cognouerit, Quod ſi ita eſt, matrimoniũ eſt inter eos: ut dixi, quamuis non credebat tali tacito conſenſu contrahere, ueluti ſi qs ſe filiumfamilias exiſtimauerit, cũ ſit paterfamilias, poterit acquirere hæreditatẽ ff. de cõdi. & demonſt. multum intereſt.

n In uirum conſtãtem. Quia tunc nullum fuit matrimonium. j. eo. ca. cõſultationi. quia libertatem debet habere, qui cõſentit. ſupra ca. proxi. Quis metus excuſet, & quis non, dictũ eſt. s de ijs quę ui metuſve cauſa fiũt. cum dilectus. & c. Abbas.

o Vt uxori. Quia fortius uinculũ ſuperueniens, præiudicat primo. infra. de ſponſa. duo. c. j. ſicut matrimoniũ adoptioni. ff. de ritu nup. cap. non ſolum. §. ij. Et eſt hic argumen. quod licet culpa mea inciderim in metũ, nihilominus excuſor propter metum. argumẽ. ff. quod metus cauſa. nec timorem. cum l. ſequẽ. argument. contra. ff. eodem, ſi mulier Ber.

ſet eã habere: ſ ... ctura glo... magis ... micat lite... ræ quæ ... quit. for... te. n. potẽ... tior ex illis duob... impediuiſ... ſet executionem, ſi fuiſſet lata ſentẽtia ꝓ minus potẽte: & ideo ſequeſtrãt. Io. And.

† Alexã. cõ. xcviij. cõſi. xcix. li. iij. con. clvj. li. v.

† Cepol. cauſa. ciu. cõſ. ij. numero. 11.

Idem Exoñ. epiſcopo.

Qui iurauit cum aliqua contrahere: ſi uult religionẽ ingredi, debet primo cõtrahere, ut iuramentum ſeruetur, & ante copulam carnalem monaſterium ingredi poterit.

CAP. XVI.

Commiſſum. & j. Significauit nobis fra. tua ꝙ quidã cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & ſe cum ea intra bienniũ per uerba de præſenti, contracturum præſtito iuramento firmauit: nunc autem priuata lege p ductus, ad frugem melioris uitæ tranſire ſuſpirat: & infrà. F. t. reſpond. quòd tutius q eſt ei (religiõe iura

Commiſſum. Lege xix. q. ij. duæ ſunt. & s. de regu. licet & s. de renun. niſi cũ pridem. §. ſed dices.

q Tutius. Sed cõtra uidetur, quia dicitur, Qui ſe dat nuptui, bene facit: qui ſe nõ dat nuptui, melius facit: ut xxv.

Nubere & nõ nubere utrũq; expedit.

menti seruata (prius contrahere, & postea si elegerit ad religionem migrare, si tamen post desponsationē, copula non dignòscit interuenisse carnalis.

Lucius.iij.Rapaleñ. episcopo.

Qui iurauit cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli, ut contrahat. h.d.inhærendo literæ.

CAP. XVII.

REquisiuit a nobis.t.frat. qua cēsura mulier compelli debeat, quæ iurisiurandi religione neglecta, nubere renuit cui se nupturam interposito iurament firmauit: & infra. Ad quòd b.r. quòd cum libera [a] debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

Vrbanus tertius.

Litis pendentia † super matrimonio, non impedit secundū matrimonium contrahi, si primum erat nullum.

CAP. XVIII.

CVm in apostolica: & infra. Intelleximus, quòd cum inter uillicū de Arucia & uxorē eius matrimonij quęstio tractaretur, ante publicationē testiū, uillicus reuersus ad propria publice inter se & uxoré suā proposuit sentētiam diuortij, iudicio ecclesiæ promulgatam: & sic falsitate suggesta [b] quandam aliam facti nesciam [c] sibi copulare præsumpsit. Postmodum uero, super prioris matrimonij quæstione literis impetratis, delegati iudices, sententiam diuortij protulerunt. Verum, quia uillicum & mulierē quam superinduxit, pendente lite prioris uxoris inuicem asseris consensisse. Con.t.t r.quòd imposita [d] uiro pœnitentia cōpetenti, & intra pœnitentiæ tempus carnali cōmercio [e] interdicto: postmodum in matrimoniali copula poterūt remanere. [f]

Clemens iij. Cæsar augustensi episcopo.

. Vxor non certificata de morte uiri contrahere non potest quamuis ignoret quid sit de marito, qui longo tempore absfuit.

ut xxvij.q.j.nuptiarum. & utrunq; expedit, sed unū plus, alterum minus.xxviij. quæ.j.sic enim neq; uer. ideo. & sic tutius esset non contrahere, saltem propter pronitatem exigendi postea debitum. Non contradicit: quia hoc faciēdo potest utrunq; seruare & iuramentum & propositum suū. & iō dicit tutius. Vel dic, tutius, saltem quo ad opinionē, ne de facto dicatur iste uenire contra iuramentum. præterea non uidetur infringere iuramētum, qui illud in melius cōmutat. s̃.de iureiur.peruenit.s̃.de uo. & uo. redē. scripturæ. & sic ille intrādo religionē seruat iuramētū, [x] & ita tutius est nō cōtrahere. & q bona agūt, si meliora deliberata nō faciūt, ceciderunt in cōspectu Dei.xvij. q.j.q bona, & si contrahat, uidet facere cōtra cōsciam, & sic peccat, ergo non est tutius. xxviij.q.j.c.oēs. §. ex his. Sed dicas, iste nullum uotū emisit, sed ad uotum suspirat. unde nō debet dici uoti transgressor, etiam si non intret religionem, si amplius nō processit. s̃.de uo. & uo. redemp. literaturā & non facit cōtra propositum suum: quia licet gerat in corde uirginitatē, consentire potest in matrimonium. xxvij. q. ij. beata Maria. Potest ergo seruare utrunq;.ut dixi si uult, tamen sine peccato potest intrare religionem. & non contrahere. [2] Ber.

[a] REquisiuit. Cum libera. s̃.eo. cum locum. & ar. s̃.de proc.accedēs. & s̃.c.præterea.j. & xxxj. q.ij.§.j. & ca.j. & iij.xx.q.iij.præsens. Sed nūquid erit minus libera, si post compellatur ex postfacto ad ꝙ iureiurādo se adstrinxerit? Videt ꝙ non: quia nec inuitus crescere ad ordines dicitur, qui propter iam susceptum beneficium ad ordines urgetur lx. dist.innouamus. & s̃.de æta. & qua.c.j. & c.quæris. [3] cum spōte susceperit beneficiū. & nō dicitur inuitus, qui propter uoluntariā promissionē urgetur ad promissi solutionem.xij.q.ij.quicunq;.ij. Item propter delictū præcedens, quandoq; quis cōpellit ad matrimoniū. j̃. de eo.qui dux.in ma.quā pol.per adul.c.j. & ita uidet ꝙ ista cōpellenda sit. Simile. s̃.e.ex literis ar. xxij q. iiij.iter cætera. Sed lr̃a ista cōtradicit, potius monenda quam cogenda, sed potius expone monēda.i.prius monenda, & postea cogenda propter iuramentum.

[x] Etiā si iurasset cōtrahere & cognoscere. sic xix. q.ij. dictū secundum Laur. Io. And.

[2] Alij dicūt ꝙ iste erat circa finē biennij: & suspirauit post biennium intrare religionē. sed ad præsēs nō: q̃a uolebat prius fructus colligere & debita p̃soluere uel asperitatē ordinis in domo probare: uel alia mili causa: & iō q̃a dubiū q̃d pariat futura dies papa consuluit, ut uides: sed si dixisset pape: ego statim uolo itrare: & papa dixisset intra, nō cōtrahas: cū ille contractus esset ad decipiendū tantū secundū Inno. Ioan. And.

† Cardi. Rui. cōs. cxlix. in fi.lib.v.

[3] Et s̃.de elect. cū i cūctis. Io. And.

suum.similis expositio.xxiij.q.iiij. non inuenitur, in fine. Dic super hoc quod dixi. s̃.eod. ex literis.ij. B.

[b] CVm in apostolica. Suggesta. Nunquid debuit ei credi? Non absque literis iudi is. viij.q.v. c.ult.sic viij.q.iij.nōne.C.de man.prin.l.una. Quare ergo excusat mulier, cū lite pēdente, nihil debeat innouari: ut li. pēd.c.j. Ideo excusat. q̃a oēs ita credebant, [4] & uerius: quia nullum erat matrimonium cum prima. Ber.

[c] Nesciā. Et ideo uidetur, ꝙ marito priuari nō debuit mortua prima, etiā si fuisset matrimonium cum prima. j̃.de eo q dux. in ma.quā pol.p adu. c.j. & xvij. q6.iij. nos nouim⁹. in fi.

[d] Imposita uiro pnīa. Sed quare imponitur uiro pnīa, cum nullum fuerit matrimoniū primum? Ideo quia lite pendente contraxit cum secunda in cōtemptum ecclesiæ. j̃.de matri.contrac.contra interdict. ecclesię. ca.j. & ij. & iij.

[e] Commercio. Interim. Sed quare punit hic mulier in debito suo? Pōt dici ꝙ ipsa ex post facto cōsensit, ut p̃sumitur, quia postea causa tractata fuit, uel punit uir in exigendo, sed nō in reddendo, si exigatur debitum ab uxore. si.infra, de sent.excom. inquisitioni. & j̃.de secun.nup. dominus. Si uero illa sciuisset, puniretur: ut dixi. j̃.de matrimo.contr.contra interdict.eccle.c.ij. & iij.

[f] Remanere. Sic patet. quod si aliquis habens uxorē, licet ea uiuente & lite etiā pendente contrahat cum alia, soluto primo matrimonio, tenet secundū. sed hoc locum habet, cum primum matrimonium fuit nullū: ut hic, & s̃.eo.ueniēs. & etiam sciente: secunda uxore. Et q̃d dicit. s̃.facti nesciā. dicas maxime, quia non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum: ut hic, & supra, de iure patro.illud. & c.cū laici.cū suis concord. & infra de despō. impu. literis. & capitu.accessit. & tunc primo apparet per sententiam, quod nullum fuit primum matrimoniū. sic infra, de frigidis & maleficiatis fraternitatis. in fin. Argum.contra supra, eo.ad audientiam [5] & supra, de biga.nuper. Si uero contrahat cum secunda, ignorante prima uxore, cum qua de iure tenuit matrimonium, tunc nullum est matrimonium cū secunda: sed mortua prima, potest remanere cum secunda, si ipsa

[4] Secundum Vin. & sufficit ad excusationem adulterij, quod non sit ī dolo. ff. ad le. Iuliam. d̃ adul.l.penul. Ioan. And.

Matrimoniū secundo cōtractum, lite sup primo pendēte anteneat.

[5] Tenuerūt ibi spōsalia ex cōsensu, q̃d dic ut j̃. e.ca. uno. li.vj.Io.a.

si ipsa uoluerit, & uir compellitur eam recipere, r ꝓpter dolum suũ. ĩ. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul. c. j. & si post mortem prioris sciẽter consentiat in illum. tunc primo inducitur matrimonium. ĩ. de eo qui dux. in matri. ueniens. & c. significasti. ĩ. de coniug. ser. proposuit. si uero scienter contraxit cũ illo tũc nullũ est matrimonium, nec esse potest, etiã post mortem prioris. ĩ. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. ex morum. & c. cum habere.

a IN præsentia. Quãtocunq;. Argu. contra. ff. de diuor. uxores. ubi dicitnr ꝙ per quinquenniũ debet expectari. Solu. Lex illa & consimiles nõ tenẽt per auth. C. de repu. l. hodie.

b Viris. Vbi tamẽ uerisimiliter præsumitur de morte, si mulier nubat excusatur: & uiro reuerso, nisi spõte redeat ad uirum, statim merito sunt notandæ de adulterio, ut xxxiiij. q. ij. cum per bellica. si uero matrimonio contracto dubitãt de morte, non exigant debitum, sed reddant: & si postea certificatæ fuerint de uita, statim recedãt. ĩ. de secũ. nupt. dominus.

c Donec certum nuntium. sic ĩ. de secũ. nu. dominus, & C. de repud. authẽ. hodie. & in authen. ut lice. mat. & auiæ. §. ꝙ autẽ. col. viij. Sed pone qđ fuit aliquis in exercitu sarracenorũ, uel ẽt in alijs nec est reuersus nec põt certificari mulier de morte per magistrũ militum uel per aliũ. Tunc mittat ad locũ si põt uel ad uicina loca ut inqrat si põt, alias expectet quãdiu certificata fuerit de morte, ut patet hic ꝑ iura ṗdicta. B.

IN ter opera. Licitum & piũ opus est cum meretrice contrahere. hoc dicit. Duo facit. Primo ponit causam statuti. Secundo statutum. ibi, statuimus. Ab.

d Reuocare. Hoc est unum genus elemosynarum. xlv. distinctio, tria sunt genera. 2 & hoc quantũ in te est xliij. distin. ephesis. & primo a te, alias inordinata esset talis eleemosyna. Vnde dicit Augustinus: Qui uult dare eleemosynã a se debet incipere. unde ascriptũ est: Miserere animæ tuæ placẽs. Deo, de pœni. dist. iij. §. sed si uerba. c. qui uult. sine hac eleemosyna nulla ualet ad uitam. Ad hoc enim præcipue tenentur prælati. uigesimatertia quæstione quarta, ita plane. hic tamen crimen meretricis, sub dissimulatione pertransit ecclesia.

e Publicas. nulla necessitas eas excusat. ff. de ritu nuptia. palam. §. non est. trigesimasecũda quæstione v. ita ne. argu. ĩ. de pœni. & remis. cũ infirmitas. in fine. quas etiam utilitas uitæ indignas facit legũ obseruatione. C. de adulte. l. quæ adulteriũ. in fine. Et dicit meretrix, quæ multorũ libidini patet. trigesimaquarta dist. uidua. uel quarum publice uenalis est turpitudo. xxxij. quæstio iiij. meretrices. 3

f In uxores xxxij. qõ. j. nõ est culpandus. Argumẽ. contra ea. causa. q. j. c. j. Solu. contrarium loquitur de illa, quæ meretricari non definit 4 & illa non est retinenda, ne patronus turpitudinis uideat. hic de ea quæ continere libenter uellet, si inueniret qui eã ducere uellet in uxorem. Bernardus.

CAP. XIX.

IN præsentia nr̃a quæsiuisti quid agendum sit de mulieribus, quæ uiros suos causa captiuitatis uel peregrinationis absentes, ultra septennium præstolatæ fuerint: nec certificari possunt de uita uel de morte ipsorum, licet sup hoc solicitudinem adhibuerint diligentem, & pro iuuenili ætate seu fragilitate carnis, nequeunt continere: potentes alijs matrimonio copulari. Consul ergo tuæ t. r. quòd quãtocunque a annorum numero ita remaneant, uiuentibus uiris b suis, nõ possunt ad aliorũ consortium canonice conuolare nec authoritate ecclesiæ permittas contrahere, donec c certum nuntium recipiant de morte uirorum. †

Idem.

Contractus matrimonij. cum peccatrice uolente se corrigere proficit ad remißionẽ pctorũ.

CAP. XX.

INter opera charitatis, non minimum est errantem ab erroris sui semita reuocare: d & infra. Statuimus, † ut omnibus qui publicas e mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores f quòd agũt, in remissionem proficiat peccatorũ.

Idem.

Matrimonium per uim contractum, cohabitatione spontanea conualescit. hoc dicit, & quotidie allegatur.

CAP. XXI.

AD id quòd per tuas literas intimasti, de quadam parochiana tua quam suus uitricus cuidam Theutonico matrimonialiter copulauit. Taliter r. quòd quamuis undecim g annos habẽs, ab initio inuita fuisset ei tradita & renitens: tamen quia postmodum per annum & dimidium, h sibi cohabitans consensisse uidetur, ad ipsum est cogenda redire: nec decætero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum quòd nõ consenserit in eundem, nominauerit producendos, cum mora tanti temporis, huiusmodi probationem excludat. Mandamus igitur, ut propter hoc nõ omittas, quo minus utrunque compellas ad alterũ maritali affectione tractandum, nisi forte uellent ad

AD id quod. In prima parte ponitur pars facti. In secunda responsio, cũ aliquo facto: ibi, taliter. Tertio decidit ipsum factum: ibi, mãdamus. Abbas Siculus.

g Vndecim annos. Et sic intra duodecim annos, potest esse uxor, & hoc si malitia supplet ætatem. infra titulo proximo. de illis. secundo capi. ulti. Bernardus.

h Per annum & dimidium. Et ita per patientiam sequentis temporis, proxima causa sublata est per consensum sequentem: sicut infra, titu. proxi. de illis. ij. & infra, de eo qui dux. in matri. quã pol. per adul. significauit, & infra, qui ma. ac. pos. insuper. Et eoipso qđ in domum uiri traducta patienter perficit ætatem & amplius, præsumitur consensisse. ff. de ritu nupt. minorem 5 contra quam præsumptionem, probatio in contrarium non admittitur infra, cod. is qui. & infra, de condi. ap. de illis. & præcipue quia hæc non posset probare se uirginem, si uir dicat quod eam cognouit, per aspectum corporis, cũ iam sit corrupta: ut dicit in fi. Item est hic argumen. ad multa de tacito consensu. j. q. j. constat. l. di. præsbyteros. & ff. de libe. exhi. l. ultim. Vnde uersus. Effuge cum poteris, ne

1 Sed nunquid postea, publicabit tale matrimoniũ in ecclesia? dixit Hos. ꝙ non: quia posset hoc inducere scãdalum. ĩ. de præscri. c. nihil, sed sufficiet, publicatio simpliciter facta apud epm ĩ. de clandε. de spõ, c. iij. qui pniam iniunget: & carnale cõmercium suspendet ad tẽpus: cũ uterq; reperiat ĩ culpa secũdum ea quæ not. s. c. prox. Io. And.

† Adde qualiter probabit mors per Bar. in l. ij. §. si dubitetur. ff. quemad. testa. ape.

† Atqui nõ potuit statuere nec efficere ut felix esset exit⁹ ut experientia docuit.

2 Firma corporalis egenti dare qđ poteris. Secunda spũalis dimitter ei, a quo læsus fueris. Tertia delinquẽtes corrigere & in uiam ueritatis reducere ut ibi, scriptũ est. ec

cle. xxx. Ioã. And.

3 Cõcor. l. palã. ff. de rit. nu. Cyn. in l. mercalẽ. C. de cõd. ob turpẽ cau. & bal. in l. neq; natales C. de probation.

4 Incorrigibilis. n. matrimoniũ nõ cõtrahit, si ñ consentit in maritũ nisi quousq; possit aliũ inuenire. ĩ. de condi. app. c. fin. secũdum Host. Ioã. And.

5 Sequitẽ xij. annis nuptã tũc legitimã uxorẽ fore, cum apud uirũ cõplesset annos xij. Io. Andr.

me cōsensisse puteris. Nā si perstiteris illius uxor eris.

a Transiuit unde neuter potest obijcere alteri adulterium, quia paria delicta, mutua compensatione tolluntur ĩ.de adulte.c.pen & ult.ff.sol.matr.uiro, atq; uxore.& xxxij.q.vj.nihil. Ber.

b Sicut. Iurantis. Hic uidetur promitti factū alterius, & quod alteri possit stipulatio fieri. Sed cōtra insti.de inu.stipul. §.alteri.& ff.đ uerbo.obli. l. stipulatio ista.§.alteri. & l.stipulatione.& si puella nollet ibi nubere: non dicit pater periurus, dū modo per patrem non stet, quia hoc solum intelligitur iurare se facturū & curaturum, ut illa cōtrahat cum illo si poterit. alias eēt periurus. De hoc dicitur.s̃.e.ex literis.ij. Ber.

c Per mulierem. Vnde non fuit ei imputandū, si hoc uerum fuit.ar.s̃. đ offic.ordi.pastoralis.& xlvij.dist.qđ ad nos.& s̃.eod.de illis.imo pro completa [1] habēda ē conditio.ff.de condi. & demonst.iure ciuili.

d Quinq; annis. Nō tenebat sponsus tandiu expectare, nisi uellet.C.de spon.l.ij.nisi causa subesset.ff.e. l. pe. sed hoc uerum est, si terminus fuisset appositus: ut ĩ. sequitur, ubi iuramētum interuenit. B.

e Ad statutū terminum. Sed uidetur, quod etiam nihilominus post terminum teneatur. ar.s̃.de do. & contu.cū dilecti. ff. de arbit.l.Celsus.§.j. Sed aliud est in matrimonio: quia res ipsa non capit tātam dilationem, propter periculum fornicationis.s̃.ut lit.nō contest.quoniam.§.j & ubi terminus apponitur, ultra terminum non tenetur ad contrahendū, alias nihil operaretur appositio termini. ubi terminus non apponitur ei nocet qui ultimo est in mora.ff.de peri.& cōmo rei uen.illud sciendū. & quia nulla est cōtracta obligatio de præsenti [2] s₃ in contrarijs obligatio est pura & de præsenti, quare obligatio non tollitur propter lapsum terminum, sed solutione eius quod debetur.arg.ff.de actio.& obli.l. obligationum.ij.§.placet. & ita ista sunt dissimilia.

religionem pariter conuolare, pœnitentia eis iniuncta, pro eo quòd ad alienos & illicitos concubitus uterq; transiuit. a

Innocentius iij. Fernatiñ. episcopo.

Sponsalia de futuro, etiā iurata soluuntur per secūda sponsalia de præsenti, non autē per secunda de futuro.

CAP. XXII.

Sicut ex literis tuæ fra. accepimus, cùm Lau. parochianus tuus P. mulierem se ducturum in cōiugē, in manu patris eiusdem P. iurantis, b quòd eam sibi traderet in uxorem, proprio firmauerit iuramento, nec per uirum steterit sed per c mulierem potius, quo minus inter eos matrimonialis solēnitas fit secuta, quatuor postmodum uel quinq; annis d elapsis idem L. E. mulierem per uerba de præsenti (ut eius consanguinei asserunt) desponsauit: & infrà. Postulationi t.t.r. quòd si tibi constiterit, quòd idem L. P. per uerba de futuro, E. uerò desponsauerit per uerba de præsenti: imposita ei pęnitentia cōpetēti: quia primam fidem irritam fecit, (nisi forsan in iuramēto suo, certum terminum intra quem dictam P. duceret in uxorem præfixit, nec per eum stetit, quin ad statutum e terminū matrimonium consummauerit) matrimonium secūdo loco contractum legitimum iudices, & ad illud seruandum compellas f eūdem, Quód si fortè per uerba de futuro sponsalia cum utraq; contraxit: iuramentum primum sicut licitè factum est, ipsum seruare compellas, de secundo ei pœnitentiam iniuncturus. Quòd si de his nō constat ad plenum, tandiu g adhuc cognoscas de causa, donec super his sufficienter instruaris.

Idem Arelateñ. archiepiscopo.

Mutus & surdus, & omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere possunt.

CAP. XXIII.

Cvm apud sedē apostolicam: & infra. Sanè consuluisti nos utrum mutus & surdus h alicui possint matrimonialiter copulari. Adquod t. r. quòd cùm prohibitorium i sit edictum de matrimonio contrahendo, ut quicunque non prohibentur, k per consequentiam admittantur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum, de quorum qua-

f Seruandum compellas. s̃. e.ex literis.ij.Ar.contra. s̃.e.requisiuit. Dic ut dixi.s̃.e.tit.ex literis.ij.

g Tandiu. Sic. s̃.de proba.causam matrimonij. & ĩ. de consangui.& affi.ex literis. Et xxx.q.v.iudicantē. Et ita est hic arg. quod in causa matrimoniali, secūdo inducantur testes super eodē articulo post publicationē: ut in prædictis cap.

Cvm apud. Primo ponit decisum exordiū. Secundo consultationem: ibi, sane. Tertio responsionem: ibi, ad quod. Quæ tria facit. Primo ponit duas rōnes. Secūdo respōdet: ut ibi uidetur. Tertio soluit obstaculū: ibi, cum quod. Abb.

h Surdus. Qui prorsus non audit: quia de alio nō est dubium, quoniam pōt postulare. ff. de postu.l.j. §.propter casum. sic ergo surdus & mut⁹ possunt [3] cōtrahere matrimoniū.ff. de iure do.mutus. & ĩ.eod.tuæ. Quæ fuit ergo dubitatio hmōi quæstionis? Illa potuit eē dubitatio: quia certa forma ē expressa, ad contrahendum. ĩ.eo.si inter & ĩ.de sponsa.duo. licet. Et quia isti non possunt seruare illam, dubitatur quid iuris? & quantū ad ecclesiā uerba sunt necessaria. ĩ.e.titu.tuis. unde altero subtracto, non uidebatur matrimonium. arg.j. quæstio.j.detrahe. Sed nō est ita, quia solus cōsensus sufficit, ut hic dicit. & xxvij.q.j.sufficiat. [4] Vnde si non potest exprimi per uerba, exprimatur per nutum uel signum: ut hic patet in fi. & ĩ. e. tuæ.

i Prohibitorium. Quia certæ personę prohibentur, ut hic patet, & xxx. quæstione iiij. qui spiritualem. unde omnes admittuntur, qui nō expresse prohibentur.ff.de procurato.mutus.si.ff.de testi.l.j. aliter accipitur prohibitorium.ff.de no.ope.nun.prætor.§.hoc enim interdictum.

k Prohibetur. Arg. id quod non prohibetur, concessum uidetur. Argu.contra.ff.de colle.illi.l.iij. & ij. q. v.consuluisti. De hoc traditur.s̃.de transla.inter corporalia.

[1] Quare ergo imponit pœnitētia de fide mētita ex quo per eū nō stetit. ut ĩ.dicit⁹ rñde. licet hoc narret ei: ꝓ se hoc credi nō debuit secūdum Hos. imo non imponeretur pœnitētia si cōstabit. de hoc.ĩ.uersi. nisi. Io. And.

[2] Vnde lege apposi⁹ erat terminus ad tollēdam obligationē. unde si non fiat sol. remanet prima obligatio hic præfi-gebat ad obligationem contrahendā: unde cum non stetit per uirū: non imputat ei. Ad decre.rñde, quod in iudicio loquit ꝗ reddit in inuitum. ff. de uer. obl. inter stipulantē. Io. An.

[3] Hic pȝ ꝗ dixi in tex. gloss. intellexisse đ illo q laborat altero morbo tantū. Io. Aud.

[4] Côcor. tex. in auth. đ nup. §.nuptias col.iiij. & l.nuptias. ff. de reg. iuris.

Furor superueniẽs non tollit dignitatẽ nec patriã potestatẽ.

Dilectus. Primo decise narrat factũ. Secũdo causas inferendo respondet: ibi cum autem. Ab. si.

a Copulauit. Ignorans quod ille esset furiosus.

b Furore. Si tempore contracti matrimonij, taliter laborabat, nõ fuit matrimoniũ. xxxij. q. vij. neq; furiosus. ff. s. de reg. sicut. si tamen tempore sanæ mentis cõtraxit, durat: ut in ca. neq; furor. quia etiam retinet dignitatẽ. ff. de statu. hom. qui furere & ff. de sponsa. furor. & retinet filios ĩ potestate. ff. de his q sui uel alie. iur. sunt. l. patre furioso. Sed quomodo potuit hoc esse. quia si quando mulier ista contraxit, laborabat illo furore, stulta fuit. Sed hic non est uerisimile, 1 qđ aliqua cum tali contraheret. sed si tunc non laborabat furore, tenuit matrimoniũ. unde adueniẽte furore, nõ dissoluit. ergo nõ debẽt isti separari, quia initium considerãdum est: ut xxxij. q. vij. ij. qui. & cap. neque. Potest dici, quod ille tempore contractus erat furiosus, & pater iste & filia ignorabant illum furiosum. Sæpe. n. furiosi sunt cõstituti in cõspectu umbratæ quietis. ff. de acqui. po. quod meo. §. si furioso. nec tamẽ sũt mentis sanæ, licet uideantur. & si tunc mulier ista cum eo contraxit, non tenuit matrimonium: & si hoc probauerit separabuntur. Et qui tali furioso tradit possessionem, non transfert eam in ipsum nec adipiscitur possessionẽ, sed tradens eam perdit. sufficit. n. si existimat. se trãsferre. 2 ff. de acq. pos. quod meo. §. si furioso. Quandoq; tamen furiosus per dilucida interualla redit ad sanam mentem, & tunc si contrahat tenet ar. vij. q. j. quãuis. & iij. q. ix. indicas. & ff. de offi. præsi. diuus. & C. de cura. fu. l. pe. Sed pone, ꝙ mulier contrahat cũ furioso si consentiat in eum postquã reuersus est ad sanam mentem: nunquid est matrimonium? Videtur quod sic. j. de eo qui dux. in matri. quã pol. per adul. c. j. & c. ueniẽs. & j. de coniu. ser. prope fuit. Io. dixit, ꝙ non est matrimonium, quia ibi nõ fuit cõsensus. xxx. q. ij. c. ubi non est. ff. de uerb. oblig. l. j. uerũ est quod dixit Ioãnes si referas te ad primũ cõsensum. Tanc. dixit, quod est matrimonium. quod intellige non ex tunc ut referas te ad primum, sed ut ex nouo consensu. 3 Ber.

1 Nisi Bononiæ in sistenella. i. illo tempore qđ pcedit septuagesimã. ubi sæpe tũc de mane inchoat tractatus de coniugio contrahẽdo & finit in tertijs. Hiero. cõtra Iouinia. Equ⁹, bos, asin⁹, urceol⁹ fictilis, probant pri⁹ quã emantur, sola uxor non ostẽditur, ne pri⁹ displiceat, q̃ ducat. Io. And.

† Alias, mentis.

2 Nõ cõtradicit, quod not. s. eod. ueniẽs. ij. q. a iste est casus ĩ quo sufficit animus. s. in possessione perdenda, Io. And.

3 Consensu. muliere semp perseuerãte.

...rumq; coniunctionibus agitur. Videtur quòd si talis uelit contrahere, sibi non posit nec debeat denegari: Cùm quòd uerbis non potest, signis ualeat declarare.

Idem Vercel. episcopo.

Furiosus matrimoniũ cõtrahere non potest.

CAP. XXIIII.

Dilectus filius R. proposuit quòd filiam suam cuidam matrimonialiter copulauit: a & infrà. Cùm aũt eadẽ mulier cũ uiro ipso qui cõtinuo furore b laborat mo rari non posit, & pp alienationẽ furoris, † legitimus non poterit interuenire consensus, Mãdamus quatenus si rẽ noueris ita esse, præfatas personas cures abinuicem separare.

Idẽ Briuien. episcopo.

Solo cõsensu legitimo cõtrahitur matrimonium sed uerba requirũtur, quo ad probationũ & intellige uel alia signa æquipollentia. h. d. secundum intellectum quem tenet Pan.

Tuæ fraternitati. Per legitimum consensum contrahitur matrimoniũ: inter eos tamẽ qui loqui possũt, debet consensus uerbis exprimi. h. d. Primo ponit quæstionem. Secundo eius solutionem quam probat exemplis. Secunda ibi, nos igitur. Abb. Sicu.

c Consensum. xxvij. q. ij. sufficit. s. e. cum ad locum.

d Verba. Licet enim solo consensu contrahatur matrimonium, sine uerbis, ut in mutis. s. e. cum apud. tamen in his q loqui possunt: nõ contrahit sine uerbis 4 per quæ exprimatur consensus, quæ ad hoc inuẽta sunt xxij. q. ij. is autem qui. Vel p aliquod aliud, puta ipso facto per quod intelligũtur cõsentire, contraheretur matrimoniũ, sicut dicit lex de fideic. ꝙ nutu relinqui posit, duntamen posit loqui. 5 C. de fideic. l. & in epistola. ff. de lega. iij. nutu. Si tamen parentes cõtrahant pro filijs præsentib⁹ & scientibus, sufficit nutu, 6 eorum taciturnitas. xxxij. q. ij. honorantur. ff. de spons. sed ea quæ patris. Et idẽ credo, si per alios contrahatur subsequẽte annuli subarratione: ut no. j. ti. prox. c. ul. in prima notula. Et in mutis, solus cõsensus nõ sufficit imo signa necessaria sunt cõsensum exprimẽtia. P. ita hoc idẽ faciũt signa in mutis, qđ uerba in loquẽtibus. s. e. cũ apud. Et hoc intelligo, cũ matrimoniũ contrahit solis uerbis exprimentibus consensum mutuum de præsenti. & hoc expresse apparet ex forma cõsultationis, dũ dicit. utrũ ex solis uerbis, & ad hoc respondet: secus in matrimonio præsumpto, ubi ipso facto præsumptiue cõtrahitur matrimoniũ. j. e. is qui. Et secundũ quod no. j. ti. prox. c. ult. s. de re iudi. tenor. & idem credo, si per alios cõtrahatur subsequẽte subarratiõe ut no. j. e. c. prox. in j. notula. & melius. j. ti. px. c. ul.

e Nam. Et istud nam. respicit, quod dixit. s. p legitimum uiri & mulieris consensum: quia mutus contrahit per consensum sine uerbis.

f Sine uerbis. Sed nõ signis uel nutibus. s. e. cũ apud.

g Verba. Ergo patet, quod duo sunt necessaria, ad istud sacramentum. s. uerba & signa uel consensus, altero subtracto non est matrimonium, sicut dicitur de baptismo. j. q. j. detrahe.

h Non contrahunt. Quia non possunt reddere debitum. j. de frig. & malefi. quod sedem. & cõsensum nõ habent, ut hic dicit, quia ætas illa ignorat quicquid uidet. C. de fal. mo. l. j.

Tua nos. Generaliter summati sic potest: Non est matrimonium. ubi alter contrahentium nõ consentit. hoc dicit. Sed hoc summarium nullam dubitationem

4 Verbis Ioã. Lupus tra. de matrim. & legi. co. xiij.

5 Nisi morb⁹ esset ei impedimento. ita dicit. l. nutu. Io. An.

6 Nutu. & sic non præcise ṽba. Fr. Pur pura. l. cũ quid. nu. 90. si cer. peta. idẽ Panor. hic reprobãs gl. pe. hoc ca. Idẽ Richard. Bonauent. & alij theologi. in 4. senten. di. xxviij.

CAP. XXV.

Tuæ fraternitati: & j. Postulasti, utrum ex solis uerbis & ex q̃bus matrimoniũ contrahatur. Nos igitur inqui. t. t. r. quòd matrimoniũ in ueritate contrahitur per legitimũ uiri & mulieris consensum, c sed necessaria sunt (quantum ad ecclesiam) uerba d consensum exprimentia de præsenti. Nã e & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuũ sine uerbis: f & pueri ante annos legitimos per uerba g sola non cõtrahunt, h cùm intelligãtur minimè consentire.

Idem.

Si alter contrahentiũ utitur uerbis dubijs animo decipiẽdi mulierem, & eã postmodũ cognoscit carnaliter iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali. secus in pœnitentiali. h. d. secundum uerum & communem intellectum.

CAP. XXVI.

Tua nos duxit F.

bitationē habet. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, super quo. Secūda uero est duplex. Prima quo ad forum iudicialem. Secunda quo ad pœnitentialem: ibi, nos autem. Abbas.

a Mulierem. Si iste desposauit istam mulierem, quibuscunque uerbis usus fuerit, potius considerādum est, quid fuerit factum quam quid dictū. s. de appel. ad audientiam. & j. de uerb. signi. in his. C. plus. ua. ꝙ agi. si quis. Item simulatio, siue dolus non impedit matrimoniū spirituale. xxvij. dist. ꝙ interrogasti. ergo nec carnale. Sed hæc non procedunt, 1 qa simulatæ nuptiæ, non sunt nuptiæ. ff. de ritu nupt. simulatæ. & propter rationem, quæ inferius redditur. S3 pone quod aliquis protestetur coram pluribus, ꝙ omnia quæ dicet uel faciet nō faciet animo contrahendi matrimonium, & postea publice dicat, consentio ī te. nūquid est hic ma trimoniū. uel nō? i casu isto, dico ꝙ ecclesia iudicaī debet pro matrimonio, 2 quia recurrēdum est ad communem uerborum intelligētiam. s. e. ex literis. j. Talia enim uerba, non pñt seruire suæ intentioni. præterea si probet quod illa protestat⁹ fuit primo, potuit postea recedere ab illa uoluntate, & consentire in illā. & hoc uideī per illud ꝙ postea publice facit. & si dicat, ꝙ id huc tēpore cōtractus erat in eadem uolūtate, nō crediī ei, qa contra eū debet fieri iterpretatio, qui dolū adhibet, ut dictū est s. eo. ex literis. j. Io.

1 Dicebat gl. Io. & Vin. nō proficiūt, sed ꝓtestatio corā aliquibus facta ꝓcesit, corā quibus protestabaī se non animo cōtrahēdi facere xxxj. q. ij. Lotarius. s. qd met. cau. capi. j. sed simulate &c. Go. dixit quod hoc erat diuinare. Hos. dixit quod erat contra ueritatem & cōtra tex. s. nulla solēnitate &c. ī prin. decr. Ioā. And.

2 Nam ex contrario daret materia oib⁹ mrimonia contrahētibus sic protestandi. ut post ea diuerterēt a cō iugibus si displicerent. Ioā. And.

cōsulendos: & infra. Consequenter quæsiuisti, cum quandā mulierem a qui dā aliter inducere nequiuisset, ut sibi cōmisceret, nisi desponsasset eandem: nulla solennitate adhibita uel alicuius præsentia dixit illi, Te Ioānes despon sat: cum ipse Ioannes nō uocaretur, sed finxit se uocari Ioannem: non credēs esse coniugium, eo quòd ipse nō uocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulam b tātum exequendi carnalem: utrum inter prædictos sit matrimoniū celebratum, cum mulier consenserit in eūdem, & ille dissenserit & dissentiat, nec aliud quicquam egerit, quam superius est expressum, nisi quòd cognouerit eandem? Super quo t. r. quòd cum præfatus uir prædictam desponsauerit mulierem in propria persona, & sub nomine alieno quo tunc se uocari finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta uidetur forte c pro coniugio præsumendum, nisi tu nobis expresse scripsisses, quòd ille nec proposuit nec cōsensit illam ducere in uxorem: quod qualiter d tibi constiterit, non uidemus. Nos autem, quid iuris sit rescribentes, dicimus, quòd si res ita se habet uidelicet quòd ille eam nō proposuit ducere in uxorē, nec unquam consensit in prædictam personam non debet ex illo facto, coniugiū iudicari, cū in eo nec substātia cōiugalis cōtractus, nec forma, e contrahēdi coniugium ualeat inueniri: quoniā ex altera parte dolus solūmodo affuit, & defuit omnino cōsensus sine quo f cætera nequeunt fœdus perficere coniugale.

b Copulam. Subsecutam. per hoc uidetur cōsensisse. j. eod. is qui. & j. de condi. apō. de illis & c. per tuas.

c Forte. Quibusdam non recte intelligentibus est dubium, sed recte intelligentibus non est dubium.

d Qualiter tibi constiterit. non uidemus. Imo bene potuit constare: quia uir ille hoc ei confitebaī: quia hoc dicimur scire, ꝙ ab alijs audiuimus. xxij. q. v. hoc uidetur. Vel quia ille hoc confessus fuit in pœnitentiali iudicio, in quo cuilibet est credendum, 3 ut j. de homic. significasti. quia soli sibi fit præiudiciū. uñ non est uerisimile, ꝙ sit immemor suæ salutis. j. q. vij. sancimus. sed in iudicio pro tribunali non crederet ei, in præiudicium alterius.

3 Credēdum Io. I. parte furioso. col. ij. de his q̄ sunt sui uel alie. iur. Matrimoniū habet substantiā & formā.

Idem epo Beluacen.

Ad denuntiationē unius honesti uiri, qui defert consanguinitatem, & de fama uel scandalo docet: impeditur matrimonium contrahendum.

CAP. XXVII.

Cum in tua diœcesi: & infra. Sane quia contingit interdum, quod aliquibus uolentibus matrimoniū contrahere bannis g (ut tuis uerbis utamur) in ecclesijs editis, ac nullo contradictore publice comparēte licet h fama priuatū impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte cōtrahentiū iuramēta maiorum de sua propinqtate (ut suspicionis tollatur materia) offeruntur, quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi, quæsiuisti.

e Nec forma. Nota quod ad esse matrimonij, duo sunt necessaria, scilicet substantia, & forma, sicut ad esse hominis, pro substantia, est ibi consensus, & pro forma uerba ad exprimēdum cōsensum deputata. quam formam habes. j. eod. si inter. j. de spon. duo. licet præter. & quia hic defuit substātia & forma, nullum fuit matrimoniū. Idē esset, & si alterū deesset. s. eo. cū apud. & cap. tuæ. & j. de frig. & malefi. quod sedē. Et matrimonium quamuis duo exigat, res tamen simplex est & indiuidua. xxvij. q. ij. §. j. & in matrimonio præsumpto, ipsum factū habetur pro substantia, per qd' præsumitur sufficiens consensus. s. eod. is qui.

f Sine quo. s. eod. cum locū. & xxvij. q. ij. sufficiat. Ber.

Cum in tua.

g Bānis. i. de nuntiationibus, 4 & hodie consuetudo ista reducta est ad ius commune. infra, de clandesti. desponsa. cum inhibitio.

4 Et forte dicebā tur banna quia sub bāno uel sub pœna excōica- tionis ꝑcipiebat sacerdos, qd' null⁹ ipedimeu ta celaret ar. xvj. q. j statuim⁹. secundum Io. And.

h Licet fama priuatum. Et sic est fama, aliquid quod dicitur occultum siue priuatum. supra, de coha. cle. & mu. tua. & ideo dicitur fama, priuatum impedimentū quia per famam solam, non constat de impedimento, nisi alia probatio adsit: ut in capitu. tua. Sed si fama hæc erat de consanguinitate. quare non interdicit matrimonium? ut infra, de consanguinitate & affinitate super eod. quod signatur pro contrario. sed nō est contrarium: quia hic non constabat de fama: ut infra dicitur. sed denuntiatur fama, uel priuatum impedimentum deferebat. unde primo debet inquiri de fama. contrarium intelligitur quando constat de fama.

Persona

Ad quod t.r. quòd ſi perſona a grauis, cui fides ſit adhibenda tibi denuntiet, ꝙ ij qui ſunt matrimonio copulandi, ſe propinquitati contingant, & de fama b uel ſcandalo c doceat: aut etiam per teipſum poſsis certificari de plano: d nō ſolū debes iuramenta parētum ſponte oblata, non recipere, uerūetiam eos qui ſic contrahere nituntur, ſi moniti induci nequiuerint cōpellere, ut a tali contractu deſiſtant, uel contra famā e huiuſmodi ſecundum tuæ diſcretionis arbitrium f iuramenta exhibeāt propinquorum. Alioqui ſi perſona denuntians nō extiterit talis, ut diximus, & de fama uel de ſcādalo nō poterit edocere ad deſiſtendum monere poteris nō cōpellere cōtrahētes.

Honorius tertius epiſcopo Burgueñ.

Mulieri quę negat ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur marito probante contrariū ſecus ſi probat ſe cōſenſiſſe per metum, qui poteſt cadere in cōſtantem uirum.

CAP. XXVIII.

CONſultationi tuæ breuiter reſpondemus, quòd mulieres quæ ueniunt ad ualuas eccleſiæ benedicendæ cū ſponſis, & ibi reclamantes affirmant ſe nūquam in eorum matrimonium cōſenſiſſe, audiri (ſponſis legitime probantibus contrarium) non oportet, cum legitimis & idoneis teſtibus non debeat illarū ſimplex aſſertio g præualere. Sane illis quæ benedictione accepta mox a ſpōſis aufugiunt ante carnis copulā h ſubſecutā, aſſerentes ſe nunquā in illos ueraciter conſenſiſſe, ſed metu illato cōpulſas uerba protuliſſe conſenſus, licet animo diſſentirent nō ſtatim eſt audientia deneganda, ſed de illato metu, eſt cum i diligentia inquirēdum: & ſi talis metus inueniat illatus, qui potuit cadere in conſtantem k uirum, erunt non immerito audiendæ.

Gregorius nonus.

In matrimonijs & ſponſalibus, debet eſſe libertas: unde in eis promiſsio pœnę nō obligat.

CAP. XIX.

GEmma mulier, nobis expoſuit, quòd cum T. filia eius cum C. contraxit matrimonium, B. de Alferia, ea occaſione quòd inter P. filium ſuum & prædictam puellam intra ſeptennium l

a Perſona grauis. Imo & turpis perſona uidetur admitti ad impediendum. s̄. eo. præterea. ij. Sed illud obtinet, cum impedimentum oritur a perſona denuntiante 1 conſanguinitatē quæ tenetur reuelare impedimentū conſanguineo. xxxv. q. iij. ſi homo. Eſt ergo hic ar. ꝙ criminoſi nō admittunt ad denuntiationē criminū. ar. xxxv. qō. vj. epiſcopus ī ſynodo. & s̄. de teſti. cogē. præterea. §. j. De hoc no. ij. q. j. ſi peccauerit.

b De fama. Ergo fama probari poteſt. s̄. de teſt. tam literis. & capi. cum cauſam. j. Arg. contra. j̄. de accuſa. inquiſitionis. in fin. Itē ſola denuntiatio, non impedit matrimonium, niſi adſit fama, & ita ſola fama īpedit matrimoniū. j̄. de conſangui. & affini. ſuper eo. & unus teſtis. s̄. de teſti. ſup eo. ij. ſed iſte denūtians non teſtificabatur.

c Scandalo. Nota ꝙ propter ſcandalum, impedit matrimonium, ut hic patet. ſic infra, de co. ſpi. ſuper eo. in fi. Et ita habes, ꝙ ſcādalum ſiue conſuetudo reddit aliquos inhabiles ad contrahendum, ſecundum ꝙ no. in illa decr. ſuper eo.

d De plano. Summaria cognitio ſufficit hic: ſic. j̄. de accuſa. ſicut olim. & ca. olim. ſic eodem modo uidetur, ꝙ iudex poſsit inquirere de fama alicuius de plano, & ſine iudiciorum ſtrepitu. 2 multiplex enim clamor, famā inducit, ita ut prælatum moueat ad inquirēdum. infra, de accu. qualiter & quando. ij.

e Famam. Nota hic, quod ſi probes famam contra aliquem quod poteſt probari contrarium ad tollendam famam: & ita ſi probaſti aliquē eſſe malæ famę, ipſe poteſt probare ſe eſſe bonæ famæ. ij. q. v. presbyter. & c. ſi mala. j̄. de accu. inquiſitionis. in fi.

f Arbitrium. q. d. licet multa dixerimus, & te inſtruxerimus, & multa dicāt iura, circa hāc materiam, tamen cum ex uarijs cauſis, uariæ præſumant, nec propter malitiam hominum, & uarietatem temporum certa regula dari poſsit, finaliter arbitrio tuo relinquimus, ut penſatis perſonis, cauſis & temporibus, facias hoc uel illud. arg. j̄. de homi. ſicut. de tranſact. c. fin. ff. de uſur mora. ff. de teſti. l. j. ff. de uerb. obli. continuus. & no. s̄. c. præterea. ij. & cap. ſicut. in fi. & infra, c. ſeq. ſecundum Hoſtien. Io. And.

g COnſultationi. Aſſertio. Aſſertioni illarū, non eſt credendum, 3 quia potius teſtib⁹ qui iurati probauerūt contrarium: ergo ſi uellent probare contrarium, uidetur, quod ſint audiendæ. ſed non uidetur quod poſsēt hoc probare, cum ſit negatiua. ſ. qđ nunquam conſenſerūt. ſupra de ele. bonæ memoriæ. imo poſſent probare metum, ut dicit in fine.

h Ante carnis copulā. Secus ſi poſt, quia tunc conſenſiſſe uidētur: 4 ita quod poſtea in cōtrarium reclamantes non audiantur. s̄. eo. ad id quod. & infra, qui ma. acc. poſ. inſuper.

i Cum diligentia. Nota ꝙ dicit cum diligētia, quia ubi maius periculum uertitur: cautius & diligentius agendum eſt. vij. quæſt. ij. c. ult. & circa maiora, maius periculum uertit. xlij. di. quieſcamus. ff. ad Carbon. l. j. §. ſi qs. §. iij. 5 & arg. lxj. diſt. miramur. uñ cauſæ matrimoniales non ſunt committendæ niſi iuriſperitis, & qui poteſtatem habeant iudicandi. infra, de conſan. & affini. ex literis. in fi. nec poteſt cōpromitti in matrimonijs. ſupra de tranſact. c. ult. & s̄. de reſtit. in inte. cap. penul.

k In conſtantem. Sic s̄. eo. ueniēs. ij. & talis metus continet mortis periculum, aut corporis cruciatum. C. de trāſact. interpoſitas. s̄. de his quæ ui metuſve cauſa fi. cum dilecti. & capit. perlatum. trigeſimaprima quæſtione ſecunda. Lotharius. & ea. cauſa. quæſtio ij. ſi uerum. alias uanus timor non excuſat. ff. quod metus cauſa. metum autem. ij. ff. de re iudi. ſi quis ab alio. hoc autem arbitrio diſcutitur iudicantis. ff. quibus ex cauſis ma. l. metus.

l GEmma. Duo facit. Intra ſeptennium. Vnde non tenuerunt ſponſalia. infra tit. proxi. literas. acceſsit. & ſupra, de reſtit. ſpol. ex parte, ergo nec pœna, etiam ſi licita fuiſſet, alias nō tenuit 6 quia ſi princip-

1 Vtique ideo min⁹ admittenda eſſet. đ cōfeſ. c. j. de teſti. ueniēs. j. dixit igit Hoſt. hoc arbitrariū ut eps poſſit admittere etiā turpes ꝑſonas hoc denūtiantes & ſi ſibi uidebitur repellere. & facit quod dixi ſecundū enim ī contrario & s̄. ſuper uerſi. arbitrium. Io. An. Pano. autem ſoluit quod in d. c. prę terea. tā clandeſtinū erat, quod non poterat aliter probari ideo ibi admittit uilis.

2 Vnde dicebat Inno. ꝙ ſine ordine iudiciario & ſine teſtib⁹, poterat quis certiorari de fama. uide ꝙ dixi đ poſt. c. j. ſuper uerſicu. requiſitus ꝑ ꝙ intellige qđ hic dicit đ teſtib⁹: & habebis cōcor. Ioā. And.

3 Quia nec iudicis aſſertio præualet, legitimis ꝓbationibus s̄. đ teſti. cum a nobis. de ꝓbat. quoniā cōtra, ſecundum Goff. Ioā. An.

4 Niſi appareat eas inuitas đ tentas, & cognitas, ſecūdum Vin. Ioā. And.

5 Alias, ij. uide de iura. cal. c. iij. ſup j. glo. Io. And.

6 Vnde dicebat Go. ꝙ tria faciūt, ne detur pœnę exactio libertas, matrimonij, ut dicit text. Principale quod ñ tenuit: ut dicit glo. Item ætas infantilis in qua nō cadit obligatio etiā naturalis ff. de acti. & obli. l. furioſus. uel niſi ex eo cōtractu pupillus fieret locupletior. ff. de cond. ind. nam hoc natura. Ioan. An.

principale non tenuit, nec accessorium. supra de re iudic. cum inter. & C. de legi. non dubium. cum suis concord. sed si post viij. annos forte consenserunt, & tenuerunt sponsalia: pœna tamen non tenuit. Ber.

a Libera. Ab omni coactione. s. eod. cum locum. & c. requisiuit. & etiam a pœna pecuniaria: ut hic patet.

† Id est fuerāt añ illud matrimoniū, postea cū C. contractum.

b Stipulatio. Stipulatio pœnæ † in sponsalibus apposita, non tenet propter rationem quæ redditur in litera: sed arras datas pro sponsalibus perficiendis, amittit qui resilit sine iusta causa. C. de spon. l. ulti. & ff. de uerb. oblig. Titia unde hæc decreta. sumpta fuit C. de inutil. stip. l. ij. & hic. Sed uidetur quod idem sit in arra quod dicitur de pœna, quia eadem est ratio utrobique: ergo eadem debet esse prohibitio, & idem ius. s. de confir. cum dilecta cum alijs concor. ibi positis. & s. de transla. inter corporalia. sed secus est secundum leges, ut dicit l. prædicta. de spon. ff. & C. de inuti. stipu. l. ij. Vel dic, quod arra est res fauorabilis, & etiam matrimonium: & ideo arra potest esse in matrimonio: pœna uero non: quia res est odiosa, ut ibi dicitur.

† Pœnæ. limitat Bal. l. fi. co. pe. C. de constitu. Phi. Cor. cons. ccxciiij. li. iiij.

† Limita quādo de copula nō constat nisi per confessionem uiri q. dicit q non animo cōtrahendi. Alex. lxxx. nu. 5. li. vij. & de materia vide Gemi. consi. lxj. Ant. Rub. consil. lx. Alc. trac. de præsumpti. per. ij. nume. 20. ubi Io. in col. in addi. male reprobat limitationē Alcia.

constitutos sponsalia contracta fuerunt, † pœnam soluendā à parte quæ contraueniret in stipulatione appositā, ab ipsa nitit̄ extorquere. Cùm itaq; libera a matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio b propter pœnæ interpositionē sit meritò improbāda: Mandamus quatenus si est ita, eundem B. ut ab extorsione prædictę pœnæ desistat, eccle. censura compellas.

Idem episcopo Cenomaneñ.

Sponsalia de futuro, transeūt † in matrimonium per carnalem copulam subsecutā, sed non per uisum carnalis copulæ tantum. h. d. cum c. fi. infrà. eo.

CAP. XXX.

IS qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, insuper carnali copula subsecuta, etsi in facie ecclesiæ ducat aliā & cognoscat, ad primā redire tenetur: c quia licet præsumptum primum matrimonium uideatur, cōtra præsumptionem d tamen huiusmodi non est probatio admittēda. Ex quo sequit̄, q nec uerum, nec aliquod censetur matrimonium, quod defacto est postmodum subsecutum.

Idem.

Sponsalia de præsenti, non soluuntur per sequēs matrimoniū etiam carnali copula consummatum. Sed sponsalia de futuro, etiam iurata soluuntur per sequentia de præsenti.

CAP. XXXI.

SI inter uirum & mulierem legitimus cōsensus interueniat de præsenti, ita quód unus alterum mutuo consensu uerbis consuetis expresso recipiat, utroq; dicente, e ego te in meam accipio, & ego te accipio in meū,

IS qui fidem. Primo ponit thema, ex quo tacite elicitur quæstio. Secūdo illam soluit, & rationem submittit: ibi ad primam. Abb.

c Tenetur. Sic s. eod. ueniens. & j. de condi. appo. de illis. & c. per tuas.

d Contra præsumptionem. Not. circa huiusmodi præsumptiones quod præsumptio alia est iuris, & canonis siue legis, alia hominis, alia naturæ, alia facti. Præsumptio iuris & canonis siue legis, siue iuris: siue de iure: quod idem est non recipit probationem in cōtrarium, ut lex præsumit mulierem stipulatam dotem sibi reddi, quæ non est stipulata: & si quis uellet probare contrarium, non auditur. C. de rei uxo. act. l. j. §. j. Idem est in arrogato, qui semper intelligitur stipulatus quartam partem, de bonis arrogatoris si emancipetur. ff. de adopt. si arrogator. & de tali loquitur hic. Et ita præsumptum dicitur istud matrimonium. similis præsumptio est xj. q. j. si qui clericorum. & j. q ma. accu. pos. insuper. si. s. e. ad id quod. & liiij. dist. fraternitatem. & j. de iudæ. c. ult. quod loquitur in eodē casu, cum ca. fraternitatē. Præsumptio hominis est, cum præsumitur contra aliquem hominē, propter malam famam contra hanc præsumptionem bene admittitur probatio in contrarium. s. eo. cum in tua. & ij. quæst. v. presbyter. & c. si mala fama. j. de purga. cano. cum p. & ff. quod me. causa. non est, uerisimile. Præsumptio

Præsumptio iuris, & de iure.

Præsumptio hois.

naturæ est, ut cum exhæredo filium meum, præsumitur contra me. quod iniuste exhæredauerim eū. & hoc propter naturam, & ideo hæredes mei probare tenētur, quod iuste exhæredauerim eum. C. de inoff. test. l. omnimodo. uer. si tamen. Præsumptio facti, alia præcedentis circa futura, ut si semel calumniatus es contra me & iterum uelis me accusare: præsumitur modo te uelle iterum calumniari. ff. de accu. si cui. §. ijsdem. iij. quæst. x. placuit. & ca. si accusatorum. & s. de præsum. mandata. & ca. scribam eis. Præsumptio facti subsequentis circa præterita est, ut si aliqui fuerint accusati de crimine adulterij, quod depellebant prætextu proximitatis, si postea in matrimoniū se coniunxerint manifeste præsumitur facinus in quo accusati fuerunt. C. de adul. si ij qui adulterij. ff. ad Maced. item si filius. alias incipit, sed Iulianus. §. interdum. circa fin. & in auth. ut nulli iudi. §. si quis uero. colla. ix. Est & alia præsumptio iuris tantum, ut si uir diu cohabitauit uxori, præsumitur ab eo cognita. xxxij. q. j. dixit dominus. & xxvij. quæst. j. nec aliqua. & contra hanc præsumptionem, probatio admittitur. s. de proba. proposuisti. & ff. de prob. si chirographum. e sed hic non fuit substantia & forma coniugalis contractus, de qua dicitur. s. eo. tua. unde non est matrimonium. Satis dicitur hic fuisse substantia & forma, quia consensus & forma fuit hic, licet per uerba de futuro, quæ per carnalem copulam subsequētem fiunt de presenti præsumptiue: sed per carnalem copulam subsequentem præsumitur consensus per uerba præcedentia designatur forma, licet illa ab initio fuerunt de futuro.

Præsumptio naturæ.

Præsumptio facti ē duplex.

Præsumptio iuris tantum.

Cancellatio chirographi. præsumptionem facit. & solutiōe debiti, recipit tamē probationē in contrariū. Ioā. And.

e SI inter uirum. Dicente. Ergo altero loquente tātum, non est matrimonium: quia nō loquens, suum consensum non exprimit, arg. xxx. q. ij. c. j. Item arg. q qui tacet, nō consentit: quia uerba sunt necessaria consensum exprimentia. s. eo. tuo si. ff. de procu. filiusfamilias. §. inuitum. & si consensum exprimat alter aliquo signo uel nutu, licet nihil exprimat ore, satis uidetur idem. Argu. contra, quod non fit matrimonium, quia stipulatio non contrahitur nisi utroq; loquente, etiam si annuat sine uerbis ff. de uerb. obli. l. j. in prin. & §. si quis ita. ergo idē in matrimonio. ar. istius literæ utroque dicente, muti tamen sine ista forma contrahere possunt, dumtamen consensum exprimant signis. s. eo. cum apud. & ff. de iure do. mutus. ar. ff. de tute. muto. & illa signa æquipollent huic formæ. & ita nō refert, dūmodo consensus exprimatur & in

Dicitur pcurator inuitus, q expsse nō consentit. Ioā. And.

loquente subsecuta subarratione per immissionẽ annuli. Nam multæ propter uerecundiam annuunt potius, quam loquantur, maxime præsentibus parentib. xxxij.q.ij.honorantur.

[a] Alia uerba. s̃. e. ex parte. & xxx. quæstio. v. §. si quis diuinis.

noc. est ui exi. l. pe. §. docere. Arg. contra, quod uoluntas seu conatus delinquentis puniri debeat, quamuis sine effectu. s̃. de biga. nuper. & ca. ult. & lj. dist. si quis post acceptum. & de pœni. dist. j si quis non dicam. & quis cum telo. & quatuor. §. seq. & ff. de extraor. cri. l. j. & C. si quacunque præd. po. l. j. in pri. s. co. iuuenis.

uel alia uerba [a] consensum exprimentia de præsenti, siue sit iuramentum [b] interpositũ, siue non, nõ licet alteri ad alia uota [c] transire: quod si fecerit, secundum matrimoniũ de facto contractum (etiam si sit carnalis copula subsecuta) separari debet, [d] & primũ in sua firmitate manere. Verùm si inter ipsos accessit tantum modo promissio de futuro, utroque dicente alteri, ego te recipiam in meam, & ego te in meum, siue uerba similia: si alius mulierem illã, per uerba de præsenti desponsauerit, et si inter ipsam & primum iuramentum interuenerit (sicut diximus) de futuro, huiusmodi desposationis intuitu secundũ matrimonium non poterit separari, sed eis est de uiolatione fidei pœnitentia iniungenda.

Idem.

Nisus ad copulam, non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

CAP. XXXII.

A Dolescens qui desponsatam sibi per uerba de futuro, licet sæpe nisus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per uerba de præsenti [e] contraxit: nõ primam, cum qua nec fuit uerũ matrimoniũ ex forma contractus: nec præsumptũ, [f] cũ conatus [g] non habuisset effectum: sed secundam debet habere uxorem.

TITVLVS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Honorius Eusebio episcopo.

Pater pro filio impubere spõsalia contrahit, pro pubere uerò non, nisi consentiat.

CAP. I.

T Va nos requisiuit fraternitas, de filio adulto quem pater mr̃imonium uult contrahere, si sine uolũtate adulti filij hoc facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo nõ consentit [h] filius: fieri non posse. Potest autem filium, nõdum adultum (uoluntas cuius discerni nõ potest) pater cui uult matrimonio tradere. Et postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino debet [i] hoc adimplere.

Nicolaus papa.

Impuberes ambo uel alter, nisi pro bono pacis coniugi non debent.

CAP. II.

V Bi non est consensus: [k] & infrà. Distri

[b] Iuramentum. Et ita iuramentum est de substantia matrimonij.

[c] Ad alia uota. Ad religionem tamen bene posset, ante carnalem copulam transire. s̃. de conuer. coniug. ex publico.

[d] Separari debet. Quia fortius uinculum superuenit. & sic soluuntur spõsalia non obstante iuramento. sic & uotum simplex soluitur superueniente matrimonio: [i] xxvij. distinc. si uir. & xxvij. qõ. j. nuptiarum. & minus punitur, propter bonũ matrimonij subsequentis: ut ca. si uir. Ber.

[i] Et per se cundũ uotum solenne. j̃. de regu. q post uotũ. lib. vj. Io. An.

[e] A Dolescens. De præsenti. cõtraxit. Et sic soluta fuerunt priora sponsalia. s̃. cap. proxi. & j. de spõ. duo. duobus. & sic remanebit cum secunda & aget pœnitẽtiam de fide mentita, ut dicit cap. duobus. Ber.

[f] Nec præsumptũ. uerum nõ fuit, quia ibi non fuit consensus de præsenti: præsumptum non fuit, quia non fuit carnalis copula subsecuta. De præsumpto matrimonio habes. supra, eodem is qui. supra de re iudi. tenor. ubi de hoc & xxvij. quæ. ij. si quis uxorem.

Voluntas absq; effectu, nõ nocet.

[g] Conatus. Nota q̃ conatus siue uoluntas sine effectu non nocet, ut hic patet. & de pœ. distin. j. §. hæc autem uerba. & §. cogitationis pœnam. & ff. qui mo pig. uel hypo. sol. sicut. §. si uoluntate. & xv j. q. iiij. si quis suadente. & ff. quod quisque iur. l. j. in fi. Et eum condemnatum accipere debemus tantum, qui iure condemnatus est, ita ut sententia teneat: & si nulla est sententia, non dicitur condemnatus. ff. de re iud. si se. §. condemnatum. Item ar. q̃ uerba cum effectu sunt accipienda. s̃. de ele. non resi relatum. & ff. ne quis eum qui in ius

Cõdemnatus ẽ, qui iure cõdemnatus est.

DE DESPONsatione impuberum.

Supra uisum est, de sponsalibus in genere, nũc de eis submittit in specie. s. de illis quæ contrahuntur per impuberes. Vel aliter, & sic: Quia ad sponsalia contrahenda, certa ætas determinata est a iure: ideo subijcitur iste titulus, in quo tractat de ætate habili ad sponsalia, ideo &c.

De hac materia ui de xxx. quæstione ij. & facit xx. q. i. c. i. & repetitur in vi. Abb.

T Va nos. Habet tria dicta. Secũdum ibi, Potest. Tertium ibi, Et postquam. Abb.

[h] Consentit. Si coactione paterna ductus, consentiret in aliquam quam alias non esset ducturus, eam uoluisse uidetur, & est matrimonium. ff. de ri. nup. si patre. cogi tamen non debet ff. eo. nõ cogitur. & C. de nup. nec filiũ nec potest eum con pellere inuitum. ff. de spons. filiosfamilias. quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerũt habere. s̃. titulo proxi. requisiuit. & xxxj. q. ij. § j. secus uidetur de filia secundum leges. nam illa contradicere non potest, nisi pater dederit ei turpem. uel moribus suis indignum. ff. de spon. sed quæ patris. secus tamen secundum canones. s̃. ti. prox. cum locum. & xxvij. q. ij. sufficiat. Ber.

[i] Debet. Debito honestatis, non necessitatis. supra, de testi. c. j.

[k] V Bi non est consensus. Verus uel præsumptus,

Cano-

ctius inhibemus, ne aliqui quorũ uterque uel alter ad ætatem legibus uel canonibus a determinatã b nõ peruenit, coniungantur: c nisi fortè aliqua vrgentissima necessitate interueniẽte, utpote pro bono pacis d talis coniunctio toleretur.

Isidorus.

Puberes sunt quo ad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere et generare possunt.

CAP. III.

PVberes à pube sunt uocati, id est, à pudentia e corporis nuncupati: quia hæc loca primo lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem existimant, id est, eum esse puberem, f qui xiiij. annos impleuit, quãuis tardissimè g pubescat. Certum est autem, eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostẽdit, & generare h iam potest. Et puerperæ sunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

Alexander tertius Herorden. episcopo.

Ex sponsalibus cõtractis cũ minore septennio, nõ oritur impedimentũ publicæ honestatis, secus, si cũ maiore, uel minore consentiente post septenniũ: et affinitas sequens dissoluit sponsalia præcedentia de futuro.

CAP. IIII.

LIteras tuæ fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm quidam esset perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsauit: procedente uerò tempore, matrem puellæ cognouit, & eam in uxorem accepit: & infrà. Consult. t.t.r. quòd si præfatus vir matrem puellæ antequam septimum annum complesset, in uxorem accepit, matrimonium non dissoluas, i cùm desponsationes huiusmodi, nullæ sint, quæ in cunabulis fiunt. Verum, si postquam puella vij. annum ætatis suæ compleuit prædictus vir matrem eius accepit in uxorem, cum sponsalia extunc k placere consueuerint: l inter eos sententiam diuortij, non

a Canonibus. Aetas ad matrimoniũ contrahendũ, tam secundum leges, quã secundũ canones est xij. an. in fœmina. ff. de rit. nup. minorẽ. & ĩ. co. cõtinebatur. In viro xiiij. an. ĩ. eo. attestationes. quantum ad sponsalia, ætas vij. an. ff. de sponsa. & in sponsalib. ĩ. co litteras accessit. & cap. duo. Bern.

b Determinatam. Scilicet, ad matrimoniũ in uiro xiiij. in muliere xij. ad sponsalia vij.

c Coniungantur. Matrimonialiter: quia cõsentire non possunt. ĩ. de frigi. & malefi. ꝑ sedem. Vel intellige quantum ad spõsalia: & ideo prohibentur: quia sæpe mutant postea uoluntatem: vnde præterea oritẽ discordia inter ipsos: & diuertentes consanguineis copulantur: vt s. ritu. proxi. iuuenis. quod esse non põt. 1 s. tit. proxi. sponsam.

d Pacis. Not. pro bono pacis admittendum, quod alias prohibetur. iij. q. vj hoc quippe. Vnde versus: Pax ut seruetur, moderamen iuris habetur.

PVberes. Primo narrat dictum. Secundo refert unã opinionẽ: ibi, Quidam. Tertio aliud dictum: ibi, Certũ Quarto, aliud: ibi, Et puerperæ. Abb.

e Pudentia. Id est pudore quem patiebãtur inspicientes, & inspecti in partibus siue membris pudendis: ut instit. quibus modis tut. fi. circa princ.

f Puberem. xiiij. annos xx. quæst. j. illud. & s. de regu. ad nostram.

g Tardissime. Quid si iste qui iam cõpleuit xiiij. an. talis appareat, quod nullo modo possit generare, & contrahat, nunquid tenet matrimoniũ? Dicunt quidam, quod tenet matrimonium. contrarium credo: 2 quia nec est pubes, ut ĩ. dicitur: nec in eo reperiuntẽ tria bona matrimonij, quæ sunt fides, proles, & sacramentum. xxvij. q. ij. omne itaque. iste non est talis, qui possit habere prolem, quod etiam satis patet per literam sequentem. Arg. contra. infra eod. de illis.

h Generare. Ergo pubertas ex uigore naturali, non ex annorum numero cõprobatur. quod uerũ est quo ad matrimonium contrahendum, ut dixi. & ĩ. eo. de illis. ij. & c. ulti. ubi malitia supplet ætatem. ex quibus etiam probatur, quod matrimonium consideratur ex pubertate tantum, & non ex annorum numero, quo ad tutelam uel curam, ætas annorum tantum considératur. C. quãdo tut. uel cura. esse debet. indecorũ. inst. quibus modis finitur tut. in princi. sed quo ad matrimonium, bene inspicitur mulier, & etiam vir, an sint apti 3 ad matrimonium. xxvij. quæst. j. nec aliqua & supra de probat. proposuisti. & capitu. causam matrimonij.

LIteras. Qui desponsauit minorem septennio, cum eius matre contrahere potest: secus si tempore sponsaliorũ erat maior, quia si tũc fuit minor & eadẽ uoluntate permanẽte facta sit maior: quia si cum matre cõtrahit, & eam cognoscit, nec matrem habebit, nec filiã. h. d. Commu nis diuisio. secunda ibi, Consultatio. Abb. Sicu.

i Dissoluas. Arg. quod sponsalia contracta de facto non inducunt publicæ honestatis iustitiã. argu. contra. s. ti u. proxim. ad audientiam. ubi de hoc. & c. iuuenis.

k Extunc. Scilicet post vij. annos. xxx. q. ij. c. ult.

l Placere consueuerint. & si placuerint, sola ratihabitione cõfirmantur, licet ab initio nulla fuissent, & intelligũtur ratum habere, nisi expresse contra dixerint ætate legitima adueniente, ut hic colligitur. Sed intelligo, qđ sponsalia debeant placere, cum simul cohabitãt: quia tunc in telliguntur consentire, ex quo nõ contradicunt. ff. de ritu nupt. minore. secus credo, si seorsum habitant: quia tunc nõ intelliguntur cõsentire: nisi uel verbo uel ipso facto, puta quia uadit ad domum suam uel dat aliqua munuscula & consimilia, quæ sponsi facere consueuerunt. arg. ad hoc. ĩ. cap. proxi. in princ. ubi dicit, & postea in eum non consenserit. Item arg. ad ea quæ frequentius accidunt, iura adaptari debẽt. xxviij. distin. de syracusanæ. & s. de cleric. cõiuga. diuersis fallacijs. C. de lat. lib. tol. l. unica. §. sed & si quis homini. & xiiij. q. v. denique. & institu. de rerum diui. §. illud. & xix. quæst. ij. duæ sunt. & ff. de seruit. rustic. prædio. cum essent. §. per plurium. ff. de usuca. l. iusso. j. respon. in fine. ff. de legib. nam & ea. & iij. quæst ione quinta, accusatores. imo quandoque ad ea quæ nunquã uel raro accidunt. ff. si pars hæred. petatur. l. antiqui. xix. distinct. in canonicis. in fin. ff. de regu. iur. ea quæ raro. de consecrat. distinctio. iiij. sanctum est baptisma. in fine. C. de legiti. hær. si maior. & lj. distinctio. qui in aliquo. versi. quicunque. ff. de statu homi. non

1 Dicit Inno. etiã ideo ꝓhiberi: quia timetẽ ne ꝑ carnis copulam, sponsalia ratificentẽ s. ti. j. c. iuuenis. H. dicit, qđ ꝑ sponsalia ex quo tenent impedit, quo ad spõsos tota consanguinitas hinc & inde: non ẽ ergo tutũ nec utile, sed dãnosum rei publi. ar. ff. sol. ma. l. j. tot vxores offerre spõso: & tot maritos spõsæ: qđ fieret si laxaretẽ & ñ restringeretẽ in hoc licẽtia cõtrahẽdi secundũ eũ. Ioã. And.

2 Credo. idẽ Pan. hic Gem. cõs. xx iij. col. j. & bene. quãuis Ang. Clauas. versi. matrimoniũ impe. xvj. §. vj. Ioã. Lup. trac. đ matri. & legiti. colum. xviij. Cardi. Alexã. hic & cõiter do. cõtra glo. tenẽant qđ valeat qđ nõ solum est contra tonẽ tex. sed ẽt periculosũ, ꝗa huiusmodi mri monia nõ solent bonos habere exitus.

3 Apti. Ego uero dico qđ aptitudo, nõ ẽ consideráda respectu potentiæ copulæ duntaxat more brutorum, sed etiã respectu iudicij & cõsilij, quia mrimoniũ nõ ẽ actus coeũtiũ, sed prudentiũ & politica vel œconomica cacapaciũ nõ min⁹ quã testamẽtũ l. fin. C. de testa. mil. ideo fatuũ est & explaudẽdũ, qđ hic scripsit Host. infantem ꝗ tres annos excessit, & possit discernere habitationem cum viro, & coitum pati eo ipso posse matrimonium contrahere licet cũ eo transeat Præposit. hic.

differas promulgare, nec ipsum, filiam [a] seu matrẽ habere permittas.

Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

Sponsalia nulla ex defectu consensus, non creãt publicè honestatis iustitiam: sponsalia uerò aliqua sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.

CAP. V.

Accessit ad præsentiam nostrã: & infrà. F.t. mandamus quatenus, si tibi constiterit, quod puella nõ esset septennis, quãdo G. desponsata fuit, & postea in eũ non cõsenserit, [b] & quod idem Gul. ab huiusmodi desponsatione, per te fuerit absolutus, [c] matrimonium inter eundem Gu. & matrẽ puellæ celebratum præcipias inuiolabiliter obseruari, & eorum prolem [d] denunties esse legitimã: quia desponsationes & matrimonia, ante septem annos fieri nõ possunt, si cõsensus posteâ nõ accedit. [e] Sanè si præfata puella ante despõsationem [f] septimũ annũ compleuerat, licet prædictus vir a desponsatione ipsius puellæ ipso iure [g] fuerit absolutus, cũ ea in eum consentire noluerit: inhonestum [h] tamen uidetur, ut matrem eius habeat, cuius filia fuerat sibi desponsata.

Idem Noruiceñ. epõ.

Si impubes desponsata & traducta petit licentiã: pubes facta alteri nubendi, non auditur. si vir iurat se eã cognouisse: nec auditur si nondũ pubes sed proxima pubertati probetur cognita. Et ex sponsalib. cõtractis cũ impubere maiore septẽnio, oritur publica honestas.

CAP. VI.

Continebatur in literis tuis, quod cũ quædam puella intra nubiles annos cuidam in uxorem tradita fuerit, & ab ipso traducta: hæc ad nubiles annos perueniens alij nubendi licentiam postulauit, asserẽs se in eundem, nullatenus consensisse: & infra. Consul.t. t. r. quod cùm in decretis [i] habeatur expressum, quòd si vir dixerit, quod uxorem suã cognouerit, & mulier negauerit, viri standum est [k] veritati, præfato uiro qui dicit se mulierem ipsam cognouisse, fides est adhibenda, si id firmauerit iuramento. [l] Si autem fuerit ætati proxima, [m] ut in xj uel circa xij. annum, & cum suo assensu desponsata, & cognita ab eodem viro, separari non debet, præsertim [n] cùm parẽtes eius,

non sunt. & l. seq. Sol. regulariter obtinet primus tit. Contraria casualia sunt, quæ negotijs non cohærent. ff. de reg. iur. ea quæ raro.

[a] Filiam. Quam habere non potest, propter affinitatem superuenientem. xxxv. quæstione tertia. nec eam quam. nec matrem, propter publicæ honestatis iustitiam: ut infra capitu. proximo, & titulo proximo, ad audientiam. & infra eodẽ. continebatur. §. ultimo. Bern.

[b] Accessit. Consenserit. Dic super hoc: vt s̃. cap. proxi.

[c] Absolutus. Maxime. hæc absolutio factum tantum respicit, cum nulla fuissent spõsalia. [1] supra capitu. proximo. Bern.

[d] Prolem. Quia vbi matrimonium legitimum est, & filij legitimi erunt. xxxiiij. distinctio. si quis uiduam. & xxxij. q. iiij. dicat aliquis. & si matrimoniũ reputatur legitimum, licet non sit, filij tamen erunt legitimi. j̃. qui filij sint legitimi. cum inter. hodie idem obtinet denuntiatione præmissa. [2] j̃. de cland. despon. cum inhibitio.

[e] Accedit. Tacite uel expresse: ut dictum est supra cap. proximo.

[f] Ante desponsationem. ipsius puellæ. Bernardus.

[g] Ipso iure. Hoc ideo dicit: quia cum maior cõtrahit spõsalia cũ minore, adueniẽte ætate si minor noluerit consentire in matrimonium ab ecclesia debet absolui: & quia illa noluit consentire, fuit absolutus ab episcopo. nec intelligas ipso iure, id est, sponsalia nulla fuerunt ipso iure, ut quidã [3] dixerunt: quia ipsa non consensit in sponsalibus, sed hoc stare non potest: quia si hoc fuisset, non separaretur matrimonium contractum cum matre, cum nulla fuissent sponsalia: ut patet per princip. capitu. ubi non separantur.

[h] Inhonestum. Quia nullã de consanguinitate illius puellæ poterit recipere in uxorẽ: ergo multo minus matrẽ. s̃. tit. proxi. ad audientiam. & c. sponsam. & c. iuuenis, cũ illa puella fuerit spõsa illius; ut infra capit. proxi. in fine.

[i] Continebatur. In decretis. xxxiij. quæst. j. si quis acceperit uxorem. quæst. iiij. §. j.

[k] Viri standum est ueritati. Arg. contra. xxvij. q. ij. qd' interrogasti. & xxxiij. q. j. requisisti. Solut. vbi uir se dicit cognouisse vxorem, & ista negat, statur uerbo uiri: ut hic. & xxxiij. q. j. si quis uxorem recepit, sed. c. requisisti. intelligitur, qñ uterq; cõfitetur, quod carnaliter iungi propter frigiditatẽ nõ possunt, & uterque, septima manu propinquorũ debet iurare, quod non possunt carnaliter cõmisceri. c. qd' interrogasti. intelligitur, qñ maritus nõ dicit, quod vxorem cognouerit: unde auditur mulier. præterea quod dicit hic fides est adhibenda uiro, si iurauerit: hoc intelligo, quando mulier non probat se uirginem per aspectũ corporis: quia tunc bene auditur. s̃. de prob. proposuisti. & cap. causam.

[l] Iuramento. Sed quare compellitur iste iurare, cum sit reus. vj. q. v. actor? Ideo cõpellitur iurare, ne hoc diceret in fraudẽ & in præiudicium mulieris, nec credere tenetur ei mulier sine iuramento, præcipue in causa matrimonij propter periculum animæ. Laur. dixit, quòd hoc ideo: quia fundata uidebatur intentio mulieris: quia traducta mulier fuerat minor: vnde ad tollendam præsumptionẽ illã, debet iurare: secus esset, si mulier omnino nihil probasset: ut s̃. de iureiur. c. ulti. ubi de hoc. fi. j̃. eo. attestationes. Et sic est argu. quòd in causis matrimonialibus, non debet omitti iuramentum, ne in fraudem aliquid tentetur. s̃. de test. tuis quæstionibus.

[m] Proxima. Sed qñ dicitũ ætati proxima? Põt dici [4] quod cũ distat à pubertate per sex mẽses uel minus. j̃. eo. attestationes. & ff. de exc. tu. nõ tñ. & sic proximus pubertati, furti obligatũ. inst. de ob. q ex deli. nas. §. i summa. & intellige nihilominus. quod malitia suppleat ætatẽ, alias nõ eẽt mrimo. ẽt post xij. an. ut dixi s̃. e. puberes.

[n] Præsertim. i. maxime. & quod parẽtes confitebãtur illam

[1] Sine absolutione crederem sufficere, si alter in septennio protestaretur se nolle consentire: secundũ Innoc. Ioã. And.

[2] Cum alter. ignorat impedimẽtum: secus cum ambo sciunt: ut ibi Ioã. And.

[3] Tanc. s. sed mouebat ex antiqua. ubi præcipiebatur matrimoniũ, simulando sustineri contractum cum matre.

[4] Dicit Innoc. illã esse proximã pubertati, q̃ distat a xij. anno completo, non cepto per vj. menses ita qd' est xj. annorũ & dimidij: uel qñ pubertas apparet per aspectũ uel alia intersigna. Hostien. dicit illum ætati proximũ, q̃ ẽ circa fi. pupillaris ætatis, uel illã excessit per tres dies. vt s̃. de reg. iu. ad nostrã. ar. de elẽ. i causis. j. rñ. in fi. cõ suis cõco. Illud enim verbũ, circiter dicit admodicũ tempus referẽdũ. s̃. de dilat. c. lrã de hoc secundum eũ. s̃. eo. l. puberes. j̃. qui ma. accu. poss. insuper. Ioã. And.

ipsam fuisse ætatis legitimæ faterentur. Si uerò puella intra nubiles annos alicui desponsata fuerit, non licet alicui [a] de consanguinitate ipsius, cui desponsata fuerit, eã ducere in uxorem: nec fas est eidem sponso, de consanguinitate sponsæ sibi aliquam copulare.

Idem Barthonieñ. episcopo.

Si maiores septennio contrahunt sponsalia, neuter ante pubertatẽ resilire potest. hoc primò. Et ille qui primo fit pubes, alterũ expectabit hoc secundò. Quòd si tẽpore contractus alter erat pubes: non ille, sed alter factus pubes resilire potest. hoc tertiò.

CAP. VII.

De illis [b] qui intra annos aptos matrimonijs, sponsalia contrahunt, siue uterque, siue alter reclamet antequàm ad annos matrimonijs aptos peruenerint, & postulent separari, non sunt ullatenus [c] audiendi. Si uerò alteruter istorũ, ad annos pubertatis peruenerit, intra eosdẽ annos altero existente, quũ sponsalia [d] contrahunt: si is qui minoris [e] ætatis est, cùm ad annos illos peruenerit reclamauerit, nec in alterũ uoluerit cõsentire iudicio [f] ecclesiæ poterunt ab inuicẽ separari. Mulier aũt, quæ post quã annos nubiles attingit, ei qui nondũ ad annos aptos matrimonijs uenerat, nupsit [g] cùm in eum semel [h] consenserint, amplius nõ poterit dissentire, nisi ipse cui nupsit, postquam ad legitimã ætatem peruenerit, in eam suum negauerit præstare cõsensum.

Idem eidem.

Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, sed post pubertatẽ possunt, si contradicunt sponsalibus, nisi copula carnalis interuenerit.

CAP. VIII.

illam legitimæ ætatis, multum facit pro uiro & contra puellam.

[a] Alicui. De consanguinitate. sic. s. eod. accessit. in fin. s. tit. proxi. ad audientiam. & c. iuuenis. & ca. sponsam.

[b] De illis. De illis. Tres articuli cõtinentur in hac decreta. Primus est hic in prin. de illis. usque, si uero. Secũdus est ibi, si uero alteruter. Tertius ibi, mulier autem. Ber.

[c] Vllatenus audiendi. Propter fragilitatem ætatis. & est argumẽ. quod impubes de eo quod facit ante pubertatẽ, reclamare non ualet. ar. xxvij. di. de his. & xx. q. j. illud. & ff. de nego. gest. Pomponius. & argu. ad hoc. ff. de mino. denique. §. j. Ber.

[d] Quum sponsalia contrahuntur. i. altero existente intra annos pubertatis, sicut existebat quando sponsalia contrahebantur: si alter perueniat [1] ad ætatem, non est audiendus si petat separari sed expectabit quousq; alter ad ætatẽ peruenerit. quidam dicebant, quod alter eorum erat maior, & alter minor quando sponsalia contrahebant. & secũdum hoc non differret a sequẽti uersu. Ala.

† Imo nõ tenet. Pa. & bene.

[1] Si tamẽ contrahat tenet: ut no. in fin. ulti. glos. Ioã. And.

[e] Minoris ætatis. Videtur, quod in optione illius qui ultimo ad ætatem peruenit sit reclamare. & tu dic, quod idem iuris est de alio, quod potest reclamare etiam si minor uellet consentire. aliter non differret a sequenti uersu.

Sponsalia dupliciter dissoluuntur.

[f] Iudicio ecclesiæ. Sic. j. c. prox. Et ita patet, quod spõsalia dissolui debẽt iudicio ecclesiæ tantũ, nisi fortius uinculũ superueniat, puta matrimoniũ cũ alio, uel uotũ solẽne, quia tunc ipso iure soluta sunt. at. s. ti. proxi. si inter. & j. de spon. duo. c. j. Arg. contra. j. c. ex literis. ubi soluuntur sponsalia, antequam alter perueniat ad ætatem. Sed non est contra. quia ibi nõ tenuerunt spõsalia ut patet ex fine, hic uero tenuerũt. Item si. s. tit. prox. præterea. & c. requisiuit. ibi similiter soluuntur spõsalia, ne deterius inde contingat. & ita spõsalia contrahentes, si nolunt uterque uel alter perficere matrimonium, non sunt compellendi: ut colligitur per hæc iura. Sed cõtra est expressum, quod omnino sunt compellendi per ecclesiasticam censuram. s. titu. prox. ex literis. ij. & cap. sicut. Quid ergo respondebis? Dicas, quod illa decre. ex literis. ij. & cap. sicut loquuntur quãdo iuramentum interuenit. licet illi etiã essent impuberes. sed erant doli capaces, ita quod tenuit iuramentum unde propter periculum iuramẽti compelli debent ad contrahẽdum. & illa decre. requisiuit. reducitur ad illam, ex literis. ut ibi plene dictum est. & quod dicit illa decr. præterea. potius est dispensatio: ut ibi dictum est: & quia uterque dissentiebat. ideo facilius toleratur. hic ergo loquitur de sponsalib. minorum. Si ergo iuramentum interueniat, cõpellendi sũt perficere matrimoniũ, siue sint maiores siue minores, dum tamen fuerint doli capaces quia ætas illa, plena est periurijs infra de delic. puer. pueris. Si uero iuramentũ non interuenit in sponsalibus, nõ sunt inuiti compellẽdi, quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere. [2] & ita planum est. ex causa tamen compelluntur, ut dictum est. s. de spons. ex literis. ij.

Sponsalia cõtrahentes, an sint ad matrimoniũ cõpellendi.

[2] Adde quod pro hoc facit quod no. in l. pe. in gl. ij. C. de fideiuss.

[g] Nupsit. i. sponsalia contraxit, quia matrimonium contrahere non poterit. sic infra capit. proxi.

Gloss. seq. argu. semel probatum &c. alle. vij. iura. in contrarium unam l. secundo argu. clandicare contractum alleg. vij. iura. in contrarium alleg. iiij. & soluit.

[h] Semel consenserit. Argum. quod semel probatum est. amplius non possum reprobare. tertia quæstione tertia. offerat. & viij. quæstione secunda dilectissimi. & xx. quæstio. iij. eos qui trigesimasecunda quæstione quinta. horrẽdus. & iiij. di. in istis. & s. de causa pos. cũ olim. ff. de ne. gest. Pomp. j. & ff. de adul. si uxor. in fin. Arg. contra. ff. de mu. & ho. ut gradatim. §. reprobari. [3] Item arg. quod contractus claudicat. arg. s. de ele. nosti. & xxxij. q. v. proposito. & q. ij. aliquando. & xxxiij. q. v. manifestũ. xij. q. ij. si qua de rebus. & institu. de auth. tu. §. j. & C. de procu. non eo minus. Arg. contra. ff. de arbi. si cum dies. §. sed & si. & l. sed si interpellatur. §. ulti. xxj. quæstio. v. si quis cuiuslibet. & quarta quæstione quinta quisquis. Solu. uerum est, quod multi contractus claudicant, & ex una parte possunt tenere, & ex altera non, ut si pupillus contrahat cum minore, sine tutoris authoritate. institu. de auth tut. §. j. & l. prædi. non eo minus. &c. si qua de rebus, secus in matrimonio, quia illud uinculum non potest constare, nisi ex duobus consensibus supra titu. proxi. tua. & quod dicit hic, non obstat, quia ille tenetur expectare non ratione matrimonij, sed ratione suæ promissionis. [4] unde si contraheret cum alia, teneret, etiam si iuramentum interuenisset. supra titulo proximo, si inter,

Quod approbo, nõ reprobo.

[3] Ibi medicus semel probatus, reprobat. & est spãle propter hominum sanitatem. Io. And.

[4] Si. no. s. ti. j. c. ex literis. in fi. ij. gl. Ioã. And.

A Nobis. In effectu idem dicit iste tex. quod præcedens, nisi quod addit de copula & consensu tacito post aduētum pubertatis. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, ad quod. Ab.

a Matrimonij nomine. Scilicet futuri, quia loquitur de sponsalibus. supra. c. prox.

b Consensum. non habent. quousque perueniant ad ætatem legitimam. sic etiam & in uoto. uigesima quæstione prima. firma. infra de frig. & malefi. quod sedem. Sed pone, quod dicant, accipio te in meū, & ego te in meam: intendentes etiam contrahere matrimonium? Respon. matrimonium non contrahunt, ætate prohibente. sponsalia non contrahunt, quia nolunt [1] ff. de sponsa. quæsitum. argumentum supra, de officio delegati, cap. cum super. & C. si quis alteri uel sibi. multum interest si in eadem uoluntate persistant, usque ad legitimam ætatem, matrimonium prius inutile ratihabitione tacita uel expressa confirmatur. argu. j. ca. proxi. & ff. de spon. quæsitū. de rit. nup. minorē. Posset tamen probabiliter dici, quòd sponsalia contrahunt iuris potestate, licet ea contrahere non intendāt. infra eodem. attestationes. argu. & capitul. duo. Alanus.

[1] Hoc tenuit hic Vincē. & Ioan. j. ca. ult. & refert. Host. & idē tenebat Ala. & Aeg. Cardi. cū al. falsum dixit: ut infrà patet: qa eius fuit hæc gloss. Ioā. And.

c Tenentur. Supra capitulo proximo. & uigesimaquæstione prima. capit. illud. uigesimaoctaua distinct. de his.

d Anticipare. Infra eodem capitulo proximo. & capitulo ultimo. & supra eodem. puberes.

A Nobis tua discretio requisiuit, utrum ijs qui ītra annos nubiles matrimonij [a] nomine coniungunt, uel eorū alteri, antequā ad annos aptos matrimonio perueniant, liceat a matrimonio tali discedere. Ad quod respōdemus quod pro eo quod ante nubiles annos coniugalē consensum [b] non habent, usq; ad legitimam ætatem expectare tenentur, [c] & tūc aut confirmetur matrimonium, aut (si simul esse noluerint) separentur, nisi carnalis commistio ante interuenerit, cùm interdū illa tempus anticipare [d] soleat pubertatis.

Idem Genueñ. archiepiscopo.

Minores apti ad matrimoniū ex contractu matrimonij obligātur: nisi uiolētia intercedat.

CAP. IX.

De illis qui in minori ætate desponsantur: [e] & infrà. Respondemus, quod si ita fuerint ætati proximi, quod potuerint copula carnali coniungi, [f] minoris ætatis intuitu separari non debent, si unus in aliū uisus fuerit cōsensisse, [g] cū in eis ætatem suppleuisse malitia [h] uideatur: sed cuiuscunque sint ætatis, se possunt per illatam uiolentiam excusare, [i] nisi post uiolentiam consensus [k] accedat.

Vrbanus iij. Cenomaneñ. episcopo.

Contractus ante pubertatem etiam cum nisu carnalis copulæ, non facit matrimonium.

CAP. X.

Attestationes super causa matrimonij quæ inter H. iuuenem, & G. mulierem uertitur, ac cepimus: & ipsis inspectis nobis innotuit, quòd prædictus iuuenis nondū duodecimum annum attigerat cùm præfatam G. accepit in uxorem: & licet nisus fuisset [l] (sicut uterq; cōfessus est) ipsam corrumpere mulier tamē credit se uirginem euasisse: [m] uerū ipse antequā ad annum quartumdecimū peruenisset, à memorata muliere recesit, quæ cùm septemdecim annos habeat, eundem pro uiro sibi uendicare contendit: & infrà. Consul. t. t. r. quòd si mulier per idoneos testes [n] probare nequiuerit, quòd post quartumdecimum annum ætatis suæ, uel circa [o] finē quartidecimi anni, prædictus iuuenis cōsensisset in eam, ab ipso iuramento [p] recepto, quòd postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere non consensit in uxorē: ab impetitione mulieris, eum potes & debes absoluere, & ad alia uota utrique dare licentiam transeundi.

e De illis. Desponsantur. Et traducuntur in domum: postea allegant minorem ætatem uel uiolentiam.

f Copula carnali coniungi. Hoc solum consideratur, ut possint coniugali uinculo sociari, & non numerus annorum. s. eo. puberes.

g Consensisse. Quod facere potuerunt. licet nondū peruenerint ad ætatem, cum pubertas præuenisset ætatem.

h Malitia. Alibi appellatur prudentia. [2] j. eo. c. ult. C. si mi. se maio. dixe. l. iij.

[2] Quod intelligit Tāc. sapiētiā, discretionem, & doli capacitatē, & secūdum Phil. interdum bonitas supplet ætatē. C. de ꝑxi. sac. scri. l. unicuique. & lxxvij. di. monach. Ioā. And.

i Excusare. Sic. s. e. tit. prox. ueniens. ij. & ca. consultationi.

k Consensus. Expressus uel præsumptus: ut si patiēter cohabitet illi, talis uiolentia transit in consensum. s. titu. proxi. ad id quod. & j. qui cle. uel uo. insinuante. C. quod met. cau. l. ij. uel si carnalis copula subsequatur. j. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. significauit. & j. qui ma. ac. pos. insuper. Ber.

Attestationes. Cōmunis diuisio. Secūda pars ibi, consultationi. Abb.

l Nisus fuisset. Et ita conatus non præiudicat, cum non habuit effectum. s. tit. proxi. c. ult. ubi de hoc. Ber.

m Euasisse. Cui creditur in hoc, quod contra se confitebatur. xiiij. q. ij. §. j. & ff. de inter. ac. de ætate. §. j. alias staretur uerbo uiri: ut s. conti nebatur. [3] prout ibi dicitur. Ber.

[3] Adde nisi mulier per aspectū corporis, uirginē se probaret: de proba. proposuisti. secūda Tāc. uel secundum Inno. licet mulier corrupta fuisset & non uir, nō esset matrimonium. ſmitit ad ea q̄ no. j. de eo qui cog. consan. fraternitatis. Io ann. And.

n Per idoneos testes. Quod facere potērit, non obstante publicatione aliorū testium, cum iste sit alius articulus. de testi. fraternitatis. & c. tam literis. & cap. causam. ij. c. ex teno re. & c. series.

o Circa finem. Forte per sex menses. ff. de excu. tut. nō tantū. ij. de mu. & ho. ad rempublicam. & s. e. cōtinebatur. argu. cōtra. xx. q. j. illud. hoc intellige, si iuuenis iste tunc esset uiri potens, quia malitia præuenit ætatem quandoque. s. eo. ca. prox. alias non tenet matrimonium, etiam si compleuisset. xiiij. ann. ut s. eod. puberes. dictum est. Ber.

p Ab ipso iuramento. sed quare exigitur iuramentum cū ipse sit reus. vj. q. ul. actor. Ideo deferē ei iuramētū, quia præsumptio erat pro muliere quia cōstabat, quod cum ipsa contraxerat, & quia aspirauerat ad carnalem

lem copulam: unde ex hoc erat præsumptio contra illum. sic s̃.eo.continebatur. Dic ut ibi. Quādo debeat iuramentum deferri reo uel actori, quære illud s̃.de iureiu.c. ult. Et ideo iurat, quod poterat esse quod post xiiij. an. cōsensisset in illam, & timore iuramenti confitebitur veritatem. B.

a EX literis. Desposata. ea nō consentiente.

b Potius. Electiue, & non comparatiue. Ber.

c Per annū. Si hoc fecisset spōte, sic tenuissent spōsalia 1 ex patientia consequētis temporis. s̃. tit. pxi. ad id quod. & sic nō fuisset ista mulier audita, quousque alter peruenisset ad ætatem. s̃. eo. de illis. j.

1 Non ut matrimonium, obstabat em̄ ætas viri, secundum Goff. Ioā. And.

d Carnaliter. ꝙ si fecisset, statim præsumeretur cōsensisse. ĩ. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adult. significauit. Bern.

e Tribuas. Arg. cōtra. s̃. eo. de illis. j. & c. à nobis. Sol. illud verum est, quando certū est, quod spōsalia tenuerunt, hic non tenuerunt: & ideo datur ei licentia, cum alio contrahendi. Bern.

DVo pueri. Primo narrat factum. Secundo respondet: ibi, quia igitur. Abb.

f Matrimonialiter. Id est, ut matrimonialiter iungerētur. ætate adueniente, seu sponsalia contrahēdo. 2 Ber.

2 Imo cō traxerint, per uerba de præsenti: per quæ intelliguntur cōtraxisse sponsalia; ut ĩ. not. & per quæ matrimoniū p̃sumptū inducit: si ꝓpterpubertatē interueniat tētatio: ut no. s̃. c. attestatiões, secundum Host. Ioā. And.

g Per tres annos. Et ita renuerūt spōsalia, ratihabitione sequenti. s̃. eo. ex literis. & quę patri in sponsalibus nō contradicit, consentire videtur. ff. de spons. sed ea quæ patris. Bernardus.

h In vxorem. Quā habere nō potuit. s̃. tit. proxi. sponsam.

Idem Pisano archiepiscopo.

Si maior in vita contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare, donec veniat ad ætatem adultam.

CAP. XI.

EX literis t. fra. accepimus, ꝙ puella quædā annorum xij. iurata fuit & desponsata a cuidā puero ix. uel x. annorum, & tempore procedente, de uoluntate parentū potius b quàm de sua (sicut asserit) ad domū patris pueri ducta, ubi nolens & inuita, minis parentum impulsa, morā fecit per annum, c & amplius, & tandem inde recedens, ad domum propriā est regressa: & ĩ. Cūm autem dictus puer, nondum ad xiiij. annum peruenerit, nec ad eādem carnaliter d accessum habuit, discret. t. t. respond. quòd si puella commonita, ut donec compleat idē puer annum xiiij. expectet, non duxerit expectādum: ei secundum ea quę proposita sunt, accipiendi alium virum, liberam tribuas e facultatem.

Clemens tertius.

Sponsalia contracta cū minore septennio, per cohabitationem mutuam post septenniū conualescunt, & inducunt publicæ honestatis iustitiam, soluuntur tamen per matrimonium de præsenti.

CAP. XII.

DVo pueri Gulielmus & Gulielma matrimonialiter f sunt coniuncti, puero sex, puella uerò septimum annum agente, qui simul per tres annos g manserunt: tunc pater puellæ subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulauit: cum quo per septem annos quietè permāsit: ipse uerò tunc reliquit eandem: quia credebat eam alium uirum habere, Gulielmum, scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perueniens, a prædecessore tuo contrahendi cum alia licentiam impetrauit: qui quandam S. nomine consobrinam prioris in vxorem h accepit, & cùm ea per aliquod tēpus existens, eam (ut ipse fatetur) carnaliter non cognouit, licet illa se ab eo cognitam asseueret. Cum autem pater memoratæ Gulielmæ eam vidisset à secundo viro relictam, prænominatum Gulielmum, cui prius eam desponsauerat, compulit ut S. neptem suam omnino dimitteret, & ad Guliel. suam desponsatam rediret, i qui postmodū per biennium cohabitauit eidem. Quia igitur, quid tibi faciendum sit, postulas edoceri: breuiter respond. quòd impediente puerili ætate matrimonium k inter G. & Gul. non fuit: & licet idem postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in vxorem, tamen quia dictam S. duxit consobrinam mulieris eiusdem, si ue eam cognouerit, siue non, non debet tamē cum eadem S. propter publicæ honestatis l iustitiā remanere, nec ad primam habere regressum: quia alteri fuit legitimè m copulata: & infrà. Cùm verò vir caput n sit mulieris: & Gulielmus dicat o se non cogno-

i Rediret. Redit ille pater ad id, quod damnauerat. xxvj. q.v. nec mirum. Bernardus.

k Matrimonium. sed spōsalia fuerūt tunc iuris potestate: quia si non ualet ꝙ ago ut ago, valeat ut ualere pōt. intendebant enim, obligari ad inuicē: & ideo interpretatio fieri debet, ut res potius ualeat, quā pereat. s̃. de fi. ist. inter dilectos. §. cæterū. ut dictū est s̃. eo. a nobis. & hoc patet ꝑsequētia ar. ff. de act. & ea obli. obligationū. §. verborum obligatio.

l Publicæ honestatis iustitiam. Quæ impedit etiā matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: quare ille Gulielmus non potest habere aliquā de consanguinitate Gulielmæ. s̃. titu. proxi. ad audientiam. & c. iuuenis. & c. sponsam & s̃. eo. accesit. in fi. & c. literas. In quibusdam tamen sublata est publicæ honestatis iustitia, ut in sobole suscepta ex secundis nuptijs: & in secundo & tertio genere affinitatis. ĩ. de consang. & affinit. non debet. Ber.

Publica honestas, impedit & dirimit.

m Legitime. Id est per matrimonium, quod tāquā fortius vinculū soluit sponsalia. s̃. tit. proxi. si inter. & ĩ. de spons. duo. c. j. alias nō cōtraxit legitime: qa non debuit frangere fidem, de qua debet agere pœnitentiā: ut in c. si inter.

n Caput. Sic xxxiij. q.v. cum caput. vnde sibi potius creditur, quā vxori. s̃. eod. continebatur. & xxxiiij. qō. j. si quis acceperit.

o Dicat. Satis fuit de facili credendū: quia nihil iuris acqrebat alterater: 3 quia siue cognouerit, siue nō, eam habere

3 Arg. de homic. significasti. ij. ultra mediū. Io. And.

[1] Dicebat Host. Vbi ex confessiõe copulæ firmat matrimonium, creditur etiã mulieri: secus ubi p illam non firmat matrimoniũ, sed tãtum peccatum probatur: ut dixi hic super ÿ si. compulit. Ioã. And.

bere nõ potest: ut s̄. eo. patet. secus si coitus faceret ad probationem obligationis: [1] ut s̄. de probat. proposuisti. & infra. de frigid. & malefic. c. j.

a Siue antea. Hoc est postquam fuerit cõpulsus redire ad Guilielmam, siue ante cõpulsionem, siue post cognouit Stephanam.

b Dabitur. Sed quare hoc cum inter Gulielmum & Guli. non fuit matrimonium? Potest dici, quod propter scandalum, ut innuit litera præcedés: uel potius propter delictũ utriusque propter sponsalia quæ præcesserant inter eos. & sic orta erat publicæ honestatis iustitia. unde non poterant Guil. & S. ulterius carnaliter coniungi: & ideo prohibẽtur: quia ex certa scientia contraxerunt, & carnaliter coniuncti fuerunt: tamen si cõtrahunt, matrimonium tenebit. [2] j̄. de mat. cõtract. contra interd. eccle. c. j.

[2] Arg. ad hoc in l. furor. ff. de sponsal.

c Cum M. nisi uoluerit eũ repellere prætextu adulterij.

d Non requisito. Nota, ꝙ sine iudicio ecclesiæ nullus debet dimittere vxorem suam, cum hæc sit pœna quæ nulli est inferenda, nisi per iudicem. xxxiij. q. ij. seculares. & §. in hoc. & xxxv. q. vj. multorum. quantuncunque etiam impedimentum sit manifestum. j̄. de diuor. porro. tunc circa coitum distingue infra. de sent. excom. inquisitioni.

uisse prius S. supradictã: aliã si uoluerit, poterit ducere in uxorem, & S. uerò legitimo copulari: post separationem uerò, pro uitando populi scandalo, vtrique ad tempus est pœnitentia iniungenda. Si verò legitimè constaret, ipsam S. ab eo, siue post, siue antea a cognitam extitisse, neutri uiuẽte altero, dabitur b licentia cõtrahẽdi. Remanebit ergo Gulielma, cum M. c imposita ipsi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro sua opinione sola Gul. (iudicio ecclesiæ nõ requisito d) dimisit.

Innocentius tertius C. & P. quondam filijs Malebrancæ.

Accusari non potest matrimonium, quod non est: ut si cũ minori septennio sit contractum: denuntiari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum.

CAP. XIII.

AD dissoluendũ quod factum fuerat inter I. & S. & infrà. Accusatione e pro puella super consanguinitate proposita, præfatus I. multas exceptiones proposuit: per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter remouere: & j̄. Interloquẽdo pronuntiamus, inter iuuenem & puellã, nec matrimoniũ, f nec sponsalia fuisse cõtracta: cum constet puellã, nondum ad septenniũ peruenisse. Quocirca, nec accusatio locũ habebat, cũ non esset, quod posset legitimè accusari. g Denuntiari h tamen poterat consanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denuntiationem ergo legitimè probandam, terminum asignamus, saluis i † exceptionibus non solum propositis, sed etiam proponendis, Ne verò quic-

A D dissoluendũ. Tria facit. Primo factum narrat. Secundo interloquitur: ibi, interloquendo. Tertio prohibet & decernit: ibi, ne vero. Abb. Sicu.

e Accusatione Hoc intellige ita. Quidam Ioan. nomine contraxit cum quadam puella intra septennium constituta, tandẽ ex parte puellæ accusabatur matrimoniũ propter consanguinitatem: & dum uellẽt producere testes ad probandã consanguinitatem contra illos accusatores, exceptiones propositæ fuerunt ex parte viri, ut ab accusatione repellerẽtur. sup hoc pronuntiauit papa, secundũ qđ in litera sequitur. Ber.

f Matrimonium. Si. s̄. de resti. spo. ex parte. nec consensit post vij. ann. quia si post consensisset, tenuissent sponsalia, nisi consanguinitas impediret. s̄ eo. literas. accesit. si. s̄. de iudi. examinata. sic isti ineptam proposuerunt accusationem manifeste: & ideo statim dicuntur repelli, ut ibi dicitur: unde adhuc possunt proponere aptam, scilicet denuntiare.

Existentia rei in multis casib⁹ requirit.

Glossa sequens coadiuuat tex. per octo similia, & duo inducit ad contrarium, & soluit.

g Accusari. Bene dicit: quia primo debet existere in rerũ natura, id de quo agitur. nec ante iuris ratio, quã persona quærenda est. ff. de iure codi. quidã referunt. §. j. sic & collegio quod nondum est, nõ datur priuilegiũ. s̄. de eccle. ædifi. ad audientiã. ij. [3] nec rescript. datur ad lites futuras. s̄. de rescrip. c. ult. nec potest dici uerum, quod nunquam fuit. de pœn. dist. ij. in fi. nec dicitur mortuum, quod nondũ vixit. xxxij. qõ. ij. quod uero non. ubi de hoc. & j̄. de homi. sicut ex tuarum. & testamẽtum quod nondum est, rumpi non põt. ff de inius. rup. test. nam & sub conditione. ar. ff. de ædil. edict. boué. §. ult. sic aquæ quæ nondum apparet, non potest constitui seruitus aquæductus. ff. si seruit. uend. l. ulti. & ei quod nondum natũ est, non præscribit. C. de ann. excep. l. j. §. nemo. [4] & ff. quẽadmo. ser. amit. si quis alia. ubi dicitur. quod quandiu paries non est, seruitus non acquiritur: alias admittitur. argu. contra. quia ædificio quod nondum est, præscribitur. ff. de seruit. urb. præd. si seruitus. §. futuro. & ff. de serui. rustic. prædio. Labeo. & usuris futuris pręscribitur. C. de usu. eos. & argu. s̄. de cõsuet. cum olim. Sol. uerum est, quod rei quæ nondum est, non potest seruitus constitui, ut dicunt primæ concordantiæ, potest tamen obligatio acquiri de ipsa constituenda, [5] cum res fuerit in rerum natura: & sic intelliguntur contraria.

h Denuntiari. Et ita denuntiari potest crimen nondum commissum. xciij. distinct. diaconi. & ff. de damn. infect. l. ij. imo unus solus potest impedire matrimonium. s̄. tit. proxi. præterea. ij. & valet denuntiatio. in princ. nam statim dicuntur malæfidei possessores. arg. C. de rei ven. si fundum. & in matrimonio contrahendo, id quod certius est, tenendum est. ff. de ritu nupt. adoptiuus. §. j. in fi. & supra tit. proxi. iuuenis. Ad hãc denuntiationem non admittitur, nisi grauis & honesta persona. s̄. tit. proxi. cum in tua. & quilibet tenetur ad hanc denuntiationem. j̄. de cog. spi. tua nos. & etiam admittuntur qui denuntiant famam. s̄. tit. proxi. cum in tua. & de auditu. xxij. q. v. hoc videtur sine aliqua admonitione præmissa: quod non fit in alijs denuntiationibus. ij. q. j. si peccauerit. & s̄. de iudi. nouit. & est ius commune, quòd quilibet tenetur. & potest denuntiare. j̄. de cland. despon. cum inhibitio.

i Saluis exceptionibus. Sic patet, ꝙ cũ variatur modus agẽdi, possunt opponi exceptiões omissæ, [6] ĩ primo iudicio. s̄. de testi. ueniẽs. ij. unde nõ ob. s̄. đ exce. pastoralis. Io. sed quæ fuerũt huiusmodi exceptiones? potest

[3] Et per Goff. s̄. de cõsuet. cũ olim. Ioã. And.

[4] Actioni præscribit ex quo nata est. Io. And.

† Barto. Imol. Alexã. l. ille a quo. §. si đ testamẽto colũ. j. ad Trebell. l. prætor ait in fi. prin. de damno ifecto Ias. §. præterea. col. ix. institu. de actio.

[5] Constituẽdæ: idẽ Pau. c. fin. đ rescrip. Phil. Fric. ca. abbate sane. colũ. iij. đ re iudica. in vj. Ludo. Roma. consi. cc. Franc. Areti. cõs. cliij. col. ij.

Denunciatio matrimonij, per quos põt fieri.

[6] Subaudi uel nõ admissæ, uel ẽ hoc speciale propter periculum animæ. secundũ Host. Ioã. And.

potest esse, ꝙ excipiebat vir, qđ accusatores erant criminosi, uel malæ famæ, uel forte dicebat, ꝙ admonitio nõ præcesserat, sed in isto casu nõ est necesse admonitionem præcedere, uel forte dicebat, non sunt admittendi ad accusandum tanquã suspecti: quia tẽpore cõtractus, nihil dixerunt, & erant præsentes quando denuntiatum fuerat matrimonium contrahendũ. infra qui mat. accusa. poss. cum in tua.

a Interdicimus. ita ꝙ si per extorsionem uel uiolentiam, quicquam fieret in præiudicium puellæ, siue in iudicio, siue extra, non præiudicaretur ei.

b Irritum. Quo ad iudicium, quòd mouetur in præiudicium ipsius. si. s. de præb. inter cætera. secus esset, si clausula illa non apponatur, licet mandet papa aliquid fieri. s. de præben. dilectus. j. & cap. dilectus. ij. Sed quid si contraherent matrimoniũ contra interdictum papæ, 1 nũquid irritabitur matrimonium? Dico 2 qđ non: sed separabuntur ad tempus. s. de spons. cum in apostolica. quousque cognoscatur de impedimẽto. j. de a. contract. contra interd. ec. ex literis. & c. de muliere. nam fortius est matrimonium, quam interdictum papæ.

T Væ nobis. Primo quæstio. Secũdo distinguens responsio: ibi, quia uero. Abbas Siculus.

quam in puellam interim attẽtetur, authoritate apostolica interdicimus, a ne in negotio de nouo procedatur ulterius, donec uel a denuntiatione cessetur, uel ea probata ordine iudiciario procedatur. Quòd si contra interdictum nostrum in præiudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum b esse decernimus, & uiribus omnino carere.

Idem epo Abbatensi.

Si quis per uerba de præsenti cõtrahit cũ impubere, in qua ætatem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium, sed sponsalia contraxisse, etiã si subarratio intercesserit.

CAP. XIIII.

T Væ nobis exhibitæ literæ continebant, quòd quidam filiam suam circiter duodecim annos habentem cuidam nobili desponsauit, qui subarrauit c eàndem, consensu mutuo accedente: & infrà. Quia verò nobis cõstare non potuit, cuius ętatis esset puella cùm eidem uiro extitit desponsata, cùm dicatur, quòd circiter d duodecim annos habebat, utrúmne prudentia tunc in illa suppleret ætatem: respondemus, quòd si puella nubilis e non erat ætatis, cùm sæpe dictus vir desponsauit eandem, & ætatem in ea prudẽtia f nõ supplebat, proculdubio inter eos nõ coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamuis ab ipso uiro eadem fuerit subarrata. g

Glossa sequens tractat de multiplici subarratione, & ipsius effectu.

c Subarrauit. Sic xxvij. q. ij. si quis uxorem. & c. seq. Et hæc subarratio fit qñq; ꝑ immissionẽ annuli iuxta illud, annulo suo subarrauit me. quãdoq; ꝑ dationẽ aliarũ rerum, uel aliorũ insigniũ: & quãdoq; fit talis subarratio interueniẽte consensu expresso: ut hic. quãdoque etiã nõ interueniẽte, sed siue interueniat, siue nõ, dummodo constet de subarratione, præsumitur 3 matrimoniũ, donec probetur cõtrariũ. ar. xxx. q. v. nostras. & c. fœminæ. xxvij. di. quod interrogasti. & s. de spons. qui. quia nihil interest, an facto an uerbo quis declaret uoluntatem suã. xliij. dist. c. j. ibi. Pastorem recta loqui timuisse, quid aliud est dicere, quã terga iacendo præbuisse? uel ibi, Vestimenta sacerdotis qđ aliud quã recta opera, &c. ubi de hoc. ff. de leg. de quibus 4 & s. de reg. c. pe. ar. opt. & si fiat a patre præsumuntur sponsalia: ut c. nostrates. sed inter sponsos præsumitur matrimonium, ut hic in fi. nisi consuetudo in contrarium esset. arg. s. de præsumpt. c. illud.

d Circiter. Sic. s. eod. continebantur. & c. attestationes. Ad modicam quãtitatẽ. 5 refertur hæc dictio circiter & cõsimiles: ut ff. de uerb. sign. hæc adiectio. Ber.

e Nubilis. Nota nubilis ætas in uiro est xiiij. an in fœmina. xij. ut dixi. s. eo. ubi & ita si non fuit talis, non fuit matrimonium inter eos, sed sponsalia tantum, nisi malitia suppleret ætatẽ: ut infra sequitur.

f Prudentia. i. carnalis cõcupiscẽtia. argu. xxxij. q. j. non in sola. alibi appellatur malitia. s. eo. de illis. ij. sic etiam in delictis doli capacitas supplet ætatẽ. j. qđ deli. pu. pueris. & insti. de obli. quæ ex delict. nasc. §. in summa. circa fin. & ff. ad leg. Aquil. sed & si quæcunque. §. j. C. si mi. se maio. dixe. l. iij. si. lxxvij. distin. monachus non uitius. & C. de ijs qui ue. æta. imp. l. ij.

g Subarrata. Et illa collige, quod per subarrationem contrahitur matrimonium uerũ uel præsumptum. ut dixi in princ. nisi ætas repugnet, ut hic patet. & est hic ar. 6 manifestũ, ꝙ si minor in cõtrahendo utatur verbis pertinẽtib⁹ ad matrimoniũ contrahendum, contrahit sponsalia.

TITVLVS III.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Ex concilio Arelateñ.

Pro clãdestino matrimonio non præsumitur, † sed illud allegãti incumbit onus probãdi.

CAP. I.

SI quis clam desponsauerit aliquã, & mulier uel uir negat huiusmodi desponsationem: Viro incumbit probatio. h

Alexander tertius Beluacensi episcopo.

DE CLANDESTINA desponsatione.

Quia matrimonia & sponsalia, quandoque contrahuntur palam, quandoque clandestine: ideo post generales titulos præcedentes subijcit istum titulũ specialem de clande. desp. Nam quandoque puellæ subducuntur ad contrahendum clam parentibus: & quia de tali matrimonio posset dubitari, ideo, &c.

De hac materia uide xxx. q. v. per totum. & iij. q. iiij. c. consanguineorum. & non reperitur alibi. Ber.

SI quis. Hoc dicit secundum communem intellectum. Ei qui asserit matrimoniũ, incumbit probatio. Primo ponitur thema. Secundo determinatio: ibi, viro. Ab.

h Viro incũbit probatio. Quia caput est mulieris

---

1 Intellige de iam facta legitimæ ætatis: ut procedat q- stio. Ioã. And.

2 Dico. Inn. dicit hanc glo. singu. qđ matrimonium contractũ cõtra interdictũ papæ et cũ clausula decreti irritantis tenet. Idem Goffr. Io. Mona. Gemi. c. unico. col. ij. de uoto i vj. & bene quãuis cõtrariũ teneat Hos. & Præpo. hic. Petr⁹ Anch. c. j. col. vj. in ij. opposi. de consti. & Pan. hic dubitat. Henr. aũt in c. quanto. dist. ij. de cõsue. & Cardi. flo. cle. j. in fi. de rerũ pmut. distingũt. Subarratio fit multipliciter.

3 Præsumitur hoc sentit Prę posit. hic. col. ij. Sed contrariũ sẽtit Iap. alleg. lvij. & verius.

4 Vide de re iudi. te nor. super iij. gl. Io. And.

5 Triumf. de Alex. secundum Host. Ioã. And. Vide Alex. cõs. xxix. lib. vij.

† Nec his cõpetit beneficiũ hypothecæ cõsuetudinariæ ut not. in consuetu. Parisiẽ. §. cxxxv.

6 Imo casus secundum Phi. quod etiã mihi videtur. Ioan. And.

mulieris.xxxij.q.vj.nõ mœchaberis. xxxij.q.v. cum caput.& q.j.si quis vxorẽ. h.d.R. Ex hac litera innuitur,quod siue vir neget despõsationẽ siue mulier, semper viro incũbit probatio. Sed hoc non uidetur: quia negantis factum nulla est probatio. vj. quæstione.ij. actor.§. ult. & s̃.de elect. bonæ.j. & ei. qui dicit, nõ qui negat, incumbit probatio.ff. de probat. eum qui.Dixit Ala. ꝙ viro incumbit ꝓbatio ubi ipse negat clandestine dictam esse vxorem: quia potius negat ius quam factum: & qui ius negat, probare debet. ff. de proba. ab ea parte. sed ille intellectus nõ placet: quia ex quo publice cõfitetur factũ, coram ecclesia approbat matrimonium. j̃.c. ꝓxi. Dicit Tãc. quod legitur secundũ quod dixit Gratianus.xxxij.q.ij.c. quod proposuisti.§. sed illud Ambrosij. ut vir dicatur hic a uirtute uel a uirilitate: quia stat pro matrimonio. & non à sexu: & mulier a mollicie mentis. Et dic viro, id est qui stat pro matrimonio,uel dicas quod. c.legitur cum reduplicatione literæ hoc modo, si quis clam desponsauerit aliquam, & mulier negat desponsationem,uiro incumbit probatio. & si uir negat desponsationem:mulieri incumbit ꝓbatio: & ideo non resumpsit expresse: quia idem iudiciũ de muliere,quòd de uiro. sic xxxij q.vij. apostolus. & hoc verum est,& sic seruatur,si uir negat matrimonium, mulieri incumbit probatio,& econuerso. Bern.

Et xxx. q.v.c.si qs diuinis.§. his ita.qđ verũ est si nõ præiudicetur alteri matri monio. j̃. de eo qui cog.cõsangui.uxor. suæ. super eo.Io.An.

Vel dic secundum Ala. Tan. & Goff.ꝙ cũ nõ potest, aliter ꝓbari, viro defert sacramẽtũ cũ probatiões:sunt pares sed tunc videt pro matrimonio iudicãdũ. de ꝓbationibus: ex literis si q̃libet probatio sit p se plena: alias absolueret reus sed cum onere iuramẽti s̃.ti.j.attestationes.Io. And.

Qui matrimonium clandestinè contraxerunt: altero negante uel utroque nõ apparẽte legitima exinde probatione simul cohabitare ab ecclesia non compelluntur: & si illud publicauerint, tanquã in conspectu ecclesiæ factũ, comprobabitur, nisi rationabilis causa subsit q̃ impediat.h.d.literæ inhærẽdo.

CAP. III.

QVod nobis: & infrà. Si matrimonia ita occultè contrahuntur, ꝙ exinde legitima probatio non appareat. ij qui ea cõtrahunt, ab ecclesia nõ sunt aliquatenus compellendi. a Verum si personæ contrahẽtium hoc uoluerint publicare: nisi rationabilis causa b impediat,ab ecclesia recipienda sunt & comprobanda, tanquã a principio c in ecclesiæ cõspectu cõtracta.

Innocentius tertius in concilio generali.

Cùm matrimonia sunt contrahẽda,debẽt per presbyteros in ecclesia edicta proponi,assignato termino,intra quem qui uoluerit impedire,impedimentum opponat: & si probabilis coniectura fuerit de impedimẽto interdicatur matrimoniũ,donec de hoc cognoscatur. hoc primò vsque ad §.si quis.

CAP. IIII.

CVm inhibitio copulæ coniugalis, sit in vltimis tribus gradibus reuocata. d eã in alijs uolumus districtè seruari. Vnde prędecessorũ e nostrorũ uestigijs inhærẽdo, clandestina f coniugia penitus inhibemus,prohibentes etiã,ne quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundã locorũ g consuetudinem,ad alia generaliter prorogãda statuimus, ut cum matrimonia fuerint cõtrahenda, in ecclesijs per prasbyteros publicè proponãtur,competenti termino præfinito: ut intra illum qui uoluerit h & valuerit legitimum impedimentũ opponat, & ipsi presbyteri nihilominus inuestigent, utrum aliquod obsistat impedimentum.

QVod nobis. De matrimonio occulto, non iudicat ecclesia, approbat tamen, illud publicare uolentes. Et habet duo dicta. secundum ibi, verum. Abbas Siculus.

a Compellendi. Si alter uel uterque negauerit se cõtraxisse, non debent compelli, ut simul maneant, ex quo non probatur. quia ecclesia non iudicat de occultis. xxxij.dist.erubescant.& xxxv. quæst.v. christiana & hic. imo potius sunt ab inuicem separandi: quia contubernia vel stupra præsumuntur. xxxv. quæst.v. cap.j. Bernardus.

b Rationabilis causa. Puta cõsanguinitas.xxxij.q.v. horrendus.xxxv.q.iij.contradicimus.uel affinitas uel aliud.j.de eo qui cog.consang.uxo.suæ. super eo.

c A principio. Arg. quod ab initio non ualebat, tractu temporis conualescit. s̃.de elect.ꝙ sicut.§. si autẽ. Arg.contra. s̃.de elect.dudũ.j.ubi de hoc.s̃. de censib. scientes.sed hoc in principio valebat,quo ad Deũ, licet nõ quo ad ecclesiam: sed nunc primo declaratur. sic. infra, de frigid.& malefic.fraternitatis.in fi. si.ff. si seruit.vend. sicut autem.§.sed si quæritur.ff. de acquir.rer.do.adeo.§.cum quis. in fine.

CVm inhibitio. Habet multa dicta, & diuisio pater per §. licet posset alijs modis diuidi. Abb.Sicu.

d Reuocata. Per illam constitutionem.j̃. de consang. non debet.

e Prædecessorum. supra eod. c. proxi. & xxx. qõ. v. cap.j. Bernardus.

f Clandestina. Dicitur clandestinum matrimonium tribus modis. Vno modo, cũ nõ habentur testes.s̃.c.prox. Secundo cum non fit cũ solennitate. xxx. quæst. v. aliter. Tertio dicitur clandestinum,quod fit contra tenorem huius constitutionis, uidelicet non præmissa denuntiatione: tenet tamen quo ad ecclesiã, sed filij nati inde detecto impedimento illegitimi erunt, ut infra sequitur.

Adde de hoc gl. in §. serum quoq;. in versi post ea.inst.de nupt.& in gl.in vers. illicitas; ibidem. Matrimoniũ clãdestinum an possit accusari per eos q presentes fuerunt quando contrahebat? dic quod sic. Pan. hic.

g Quorundam locorum. ut infra, qui matr.accu.possunt. cum in tua.& supra de sponsali. cum in tua.

h Voluerit. Quasi publicum crimen videtur: quia quilibet admittitur.imo quilibet tenetur saltem denũtiare.j̃.de cog.spi.tua.& supra.de spõsali. cum in tua. vbi etiam de hoc. consanguinei tamen potius admittuntur, quã extranei.xxxv. quæst.vj.c.j. Sed pone matrimonium contractum, nulla præmissa tali denuntiatione aliquibus præsentibus quando contrahitur & sciẽtibus impedimentũ,& nihil obijcientibus, nunquid isti debẽt admitti postea ad accusandum uel ad testificandũ contra illud matrimoniũ in vita, uel etiam post mortem? Videtur quod non: quia qui sciuit,certiorari non debuit.ff.de act.empt.& vend.l.j.in fi. quia denuntiatio non fit,nisi propter ignorantes. Item licet contrahentes nõ fuerint in culpa: tamẽ scientes impedimentũ, fuerunt in dolo,& dolus præponderat culpæ. ff. ad legem Aquil.item mela.in princ.& ex quo factũ est publice,non admittitur cõtradictor.viij. quæstione prima,licet. quare isti quibus videntibus & sciẽtibus impedimentum, matrimonium contractum est, non debent amplius admitti: quia nõ uidentur carere suspicione. Qui ergo debeant admitti post denuntiationem,dicitur infra, qui matr. accusa. possunt uel non. cum in tua, post mortem etiam admittitur accusatio,

propter

propter bona, infra qui fi.sint legi.causam. C. ne de sta.de fun.quamuis.Ber.

a Probabilis coniectura. Nota quod probabilis causa impedit matrimonium contrahendum.s.de spon.præterea.& c.cum in tua.& j.de consang.& affi.super eo.

Cum autem apparuerit probabilis [a] coniectura contra copulam contrahēdam, † contractus interdicat expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis.

Si in gradu prohibito, matrimoniū clādestine uel contra interdictū de quo suprà cōtractū fuerit ēt per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi. Idē est, si ambo parentes sciunt impedimentū matrimonij, licet in conspectu ecclesiæ contrahant.h.d. usque ad §.sane.Abbas.

Si quis uerò hmōi clādestina [b] uel interdicta [c] cōiugia, inire p̄sumpserit in gradu p̄hibito ēt ignorāter, † soboles de tali [d] cōiunctione suscepta, prors⁹ illegitima cēseat, de parētum ignorātia, nullū habitura subsidiū: cū illi taliter contrahēdo, nō expertes scientiæ uel saltē affectatores ignorantiæ uideātur. Pari modo p̄les illegitima censeat, si ambo [e] parentes impedimētum scientes legitimū, præter omne interdictum, etiā in conspectu ecclesiæ cōtrahere præsumpserunt.

Sacerdos qui contēpserit prohibere matrimonia interdicta, et quilibet clericus etiā regularis qui interfuit, per trienniū a beneficio suspenduntur, et si culpa exegerit, etiā grauius puniuntur: ipsi etiā contrahētes contra hoc.c.etiam alias licitè puniendi sunt, et idē in calumniosè denuntiantibus, h.d.usq; ad finem. Abbas.

Sanè si parochialis sacerdos, tales [f] cōiunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præsumpserit interesse, per trienniū ab officio suspendatur, graui⁹ puniēdus, si culpæ qualitas postulauerit. Sed ijs qui taliter copulari præsumpserint etiam in gradu cōcesso, condigna pœnitentia [g] iniungatur, Si quis autem ad impediendam legitimam copulam, malitiose [h] impedimentū obiecerit, canonicam non effugiet ultionem.

b Clandestina. Scilicet non præmissa denūtiatione: 1 ut dictum est suprà Bernardus.

c Interdicta. Post causam probabilem allegatam, nec finitam.

d De tali. Scilicet clandestina uel interdicta.

e Si ambo parentes. Et ideo non prodest opi.ecclesiæ si ambo parētes scient impedimentū quin sint filij legitimi Sed quid si unus scit, & alter nescit? dixit B. & Lau. quòd quantum 2 ad scientem sunt illegitimi.arg.C.de incest.nupt. qui cōtra quod nō credo: imo legitimi 3 sunt.j. qui filij sint leg. ex tenore. monstrum enim esset, si aliquis esset partim legitimus, & partim illegitimus, sicut qd' aliquis esset partim seruus, & partim liber. ff.de sta.libe.si duobus. & hoc innuitur cum dicit, ambo parentes.

f Tales. s. post allegatum impedimentum.

g Pœnitentia. Nota quod puniuntur contrahentes, & tamen nullum subest impedimentum, sed illud ideo fit: quia contrahunt contra interdictū ecclesiæ: unde puniunt non propter impedimentum sed qa mandatū ecclesiæ cōtemnunt.j. de ma.contrac.cōtra.inter.ec. c.j. mādatū enim iudicis contemni non debet, ut ibi, & ff.ne quid in loc. publi. l. ult. & ita est arg. q͏ iudex potest punire illum, qui uenire ad eius citationem contemnit.ff.si quis in ius uo. non ierit. l.ij.etiam si ius non habeat actor.

h Malitiose. Qui enim calumniose denūtiat, punitur: ut hic dicit: & hæc pœna arbitrio iudicis committitur. 4 s.de off.deleg.de causis. tamen clericus qui calumniose denuntiat, & ab officio & beneficio suspendetur.j.de calum.c.ij.

1 Denūciatione. tn̄ q͏ sufficiat corā testibus tenēt Inn. Pan. hic Ioan. Lup.ī tracta.d̄ mr̄imo.& leg. colū. xxij. Sūm. Syluest.ī uer. matrimoniū.ij.ī fi.

† Alias, contrahētium.

2 Quantū idem glo. l.qui contra. & ibi Sali.C. de incest.nup. Pet.Anc. cōs.ccccj. Bar. in authē. de incest.nupt. in fi.prin. Ang. Are. institu. de nup.§.j.& quidā alij quosomitto, qa non placent.

3 Legitimi. idem Cardi.flo. Pa. Præp. hic. col. iiij.

† Gemi. cons.lxvj. col.pen.

4 Dicit Vinc.q͏ tenēt ad interesse. de snīa exc. c.sacro.s. de iure patro.ca.pastoralis. Ioā.And.

TITVLVS. IIII.

DE SPONSA duorum.

Aug. de fide actionis & consensus.

Cōtrahens successiuè per uerba de præsenti cū duabus, tenetur adhærere primæ. Si aūt primo cōtraxit per uerba de futuro, secundo per uerba de præsenti, adhærebit secundæ.

CAP. I.

Duobus modis dicit̄ fides, pactionis, [i] & cōsēsus. Si aliquis alicui mulieri, fidē fecerit pactionis, nō debet [k] aliā ducere, & si aliā duxerit, pœnitentiā debet agere de fide mentita: maneat tamen illa, quàm duxit. Non enim rescindi tātum debet sacramentum. [l] Si autem fecerit fidem consensus, non licet ei aliam ducere: si autem

DE SPONSA duorum.

Supra uisum est de duab. speciebus sponsaliorum s. manifestis, et clandestinis. sed quia quandoq; quis contrahit successiue bina sponsalia, cū diuersis mulieribus, uel econtra mulier cum diuersis uiris, et posset dubitari quæ præualeant, ideo post præcedentes subijcit istam. Abbas.

De hac materia tractatur xxvij. q. ij.habito.et c.ul.cætera dic ut supra de sponsalibus.

Duobus. Habetur hoc cap. p̄ palea. xxvij. quæst. secunda.c.duobus. Et secundum Hostien.& bene istud. ca. idem dicit in effectu cum c.pen.& ca.sicut. s. de spon. Duæ sunt partes. Secunda ibi, est autem. & secunda subdiuiditur. Secunda ibi, fides. Ab.sic.

i Pactionis & consensus. Hoc est dicere: una est fides desponsationis de futuro, & altera consensus de præsenti.

k Non debet. Tamē si duxerit, tenet matrimonium, & agat pœnitentiam de fide mentita: ut hic dicitur & supra. de sponsa. si inter. in fi. forsitan trium annorum. 5 xxvij.distin. si uir.

l Sacramentum. De isto sacramento habes. supra d̄ biga. debi-

5 Vel arbitrariū.xxvj.q.vij.tēpora. secūdu Alani. Ioā. And.

duxerit dimittet ipſam, & adhærebit priori [a] Eſt autem [b] fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidẽ, quod eam ducet, si permiſerit [c] eũ rẽ ſecum habere: uel etiam pro conſenſu. Fides autẽ conſenſus eſt, quando etſi non ſtringit [d] manum, corde tamen & ore conſentit ducere, & mutuo ſe concedũt unus alij, & mutuo ſe ſuſcipiunt.

Ex brocardo lib. xxx.

Ponit pœnitentiam illius: qui alterius ſponſam de præſenti ſibi accepit in uxorẽ, nec unquã in uxorem eam habere poteſt. h.d. iuxta literam.

CAP. II.

Accepiſti illã in uxorem tibi, quam alter ſibi deſponſatã [e] habuerat, dimitte illam: quia nũquã [f] poteſt tibi fieri legitima: & xl. dies in pane & aqua (quod carenam [g] uocant,) cùm vij. ſequentibus annis pœniteas.

Alexander iij. Salerni. archiepiſcopo.

Sponſalia de præſenti, nõ ſoluũtur perſequens matrimoniũ etiam carnali copula conſumatum.

CAP. III.

Licet præter [h] ſolitũ: & infrà. Conſul. t.t. r. ꝙ ſi inter uirum & mulierem, legitimus conſenſus interueniat de præſenti, ita quidem quod unus alterum in ſuo mutuo cõſenſu uerbis conſuetis expreſſe recipiat, utroq; dicente: Ego accipio te in meam, & ego accipio te in meum: ſit iuramentum interpoſitum, ſiue non, licet mulieri alij nubere. Et ſi nupſerit, etiam ſi carnalis copula ſit ſecuta, ab eo ſeparari debet, & ut ad primum redeat, eccleſiaſtica diſtrictione compelli. Quamuis aliter, a quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando iudicatum. [i]

Idem Genueñ. archiepiſcopo.

Ei qui appellat in cauſa matrimoniali, interdici debet ne aliud matrimoniũ contrahat lite pendente: et ſi contraxerit, debet ſeparari.

CAP. IIII.

Tua ſ. nos conſu. & j. De his uero qui corã te ſuper deſponſatione facta per conſenſum mutuũ de præſenti, controuerſiã mouent, & appellatione pẽdente, quã ante ſententiam uel cognitionẽ cauſæ ad ſe. apo. interponunt: accipiunt alias in uxores. Hoc arbitramur agendũ. ut ſi ammodo in tali caſu duxerint appellãdum, eis in eccleſia publicè interdicas: ne ante deciſionẽ [k] cauſæ aliud cõtrahant matrimonium. Et ſi contra interdictũ eccleſiæ publicè factũ uenire pſumpſerint, matrimoniũ tam præſumptuosè contractum, poteris irritare. [l]

---

debitum quod diſſolui non debet per ſponſalia. quæ ſunt minus uinculum. arg. ff. de fideiuſ. ſi debitori. ij.

[a] Priori. Vxori. Non obſtante aliqua conſuetudine in contrarium. j. eo. c. ult.

[b] Eſt autem. Exponit quod dixerat in princi.

[c] Si permiſerit. Si de fornicario coitu intelligas, conditio turpis eſt, & ideo pro non adiecta debet haberi. j. tit. proxi. & ca. ulti. unde ſi poſtea rem ſecum habuerit, ſtatim eſt matrimoniũ infra titu. proxi. de illis. & ca. per tuas. ſi de legitimo intelligas, multo fortius tenet matrimonium ſi coitus ſubſequatur: potius enim uidetur hortatio id eſt ꝙ permittat ei rem ſecum habere. ſi. ff. de tut. mut. §. ſub conditione. Ala. T. dixit, ꝙ iſtud ſi, non tenetur conditionaliter, ſed cauſatiue: quia in omni matrimonio hæc cauſa, ſcilicet carnalis copula, debet interuenire ſaltẽ quo ad propoſitum. xxvij. quæſt. ij. ca. beata Maria. Et expone ſi promiſerit, id eſt quia permiſerit ſimile. ſ. de elec. ſignificaſti. in uerbo ſi diligis me. Lau. dixit, quod per hoc quod dicit, ſi permiſerit &c. notat conditionalem fidẽ pactionis. [1] per hoc quod ſequitur uel etiam pro conſenſu, notat ſimplicem & abſolutam fidem pactionis. Vel per utrunque notatur conditio. Vel poteſt dici, quòd ꝑ hoc notatur, quòd fides pactionis. ideſt ſponſalia ſub conditione contracta, duobus modis tranſit in fidem conſenſus, id eſt matrimonium de præſenti. ſcilicet per carnalẽ copulã, uel per conſenſum de præſenti: ut j. titu. proxi. de illis, & c. per tuas.

[1] Et ꝓbat Inno. per hanc literam quod ſponſalia, contracta intelligũtur etiã ſi ſub conditione cõtrahãtur & qđ per ea induci tur publica hõeſtas ſed hoc ẽ falſum ut patet j. đ ſpõ. c. uno §. ille. lib. ſexto. Io. And.

[d] Non ſtrinxit manum. Forte per annuli immiſsionem. xxx. q. v. fœminæ. Cum enim ſtringit manum, ſignum dilectionis eſt. uel forte alludit cõſuetudini alicuius loci. [2] Ber.

Accepiſti. Alteri deſponſatam ducens in uxorẽ, & cognoſcens nunquã in uxorem eam habere poteſt. h.d. ſecundum unum intellectum, ſed clarius hoc uidetur in c. fin. de eo qui duxit in matrimonium. Ab.

[2] Secũdũ Ala. & hoc intẽdit ſecũdũ Inn. ꝙ quãuis cõſuetudo ſit i loco, quod cum matrimonium contrahĩt mulier cũ annulo ſubarret: cum & ſine hac ſubarratione ſit mrimoniũ per cõſenſum & verba de præſenti. Io. And.

[e] Deſponſatam. Per uerba de præſenti: ut ſ. c. prox.

[f] Nunquam tibi poteſt. Argum. quod ab initio nõ ualet, tractu temporis non cõualeſcit. ſic. ſ. de elec. auditis. & cap. dudum. & arg. xvj. quæſt. iij. c. placuit. §. poteſt. uerſic. ꝙ ſi priuatus. & ff. de re gu. iur. l. pe. Argu. contra. ſ. titu. proxi. c. ij. & ſ. de elec. quòd ſicut.

[g] Carenam. Alias carentenam. Vulgare eſt Italicorũ, & dicitur carena a carentia hominum, uel etiam cibariorum. nã in illis xl. diebus includuntur in aliquo loco ſecreto, iuxta eccleſiam ubi non habẽt conſortium hominum. [3] Ber.

[3] Adde ꝙ ſit eorum pœna de iure ciui. li. gloſ. in uerſ. uẽdicare. C. de inceſti. nu pti. Cyn. i auth. e. ti. §. ſacim. Matrimoniũ cõtractũ contra interdictũ eccleſię an ſit dirimendum.

Licet. Summatur ut in titulo ſed clarius hoc habetur in c. fin. & pe. ſ. de ſpon. Et diuiditur in quatuor partes. Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſponſio: ibi, conſultationi. Tertio alterius dubij ſolutio: ibi, & ſi nupſerit. Quarto obſtaculi remotio: ibi. quamuis. Abb. Sic.

[h] Præter. Quod dr̃ hic, habuiſti. ſ. de ſpon. ſi inter.

[i] Iudicatum. Conſuetudo fuit olim in Mutineñ. ciuitate, ſed illa correcta eſt. j. e. c. ult. Ber.

Tua. Diuidit. Primo ponit thema. Secundo præcipit fieri interdictũ: ibi, hoc arbitramur. Tertio dicit, quid iuris ſi uioletur ibi, & ſi contra. Abb.

[k] Ante deciſionem. Appellatione enim pendente, nihil innouari debet. ij. q. vj. c. poſt appellationem. §. appellatione. & ff. nihil no. ap. interp. l. j.

[l] Poteris irritare. & ſ. de deſpon. imp. ad diſſoluendũ in ſi.

v Secundum Tan. & Vincēt. Host. idē dicens vtebatur alijs verbis. s. q aut matrimoniū ab ecclesia interdicit, sine causa: aut ex causa, & tunc aut causa est tpalis aut perpetua aut falsa aut uera, cuius distinctionis ueritas satis patet ex gloss. Ioā. And.

† Idē Corrad. de Sūmenhart. tract. contract. qö. xxxiij. cōclu. ix. Sed certe tolerari potest consuetudo quādo primū matrimoniū: esset clandestinum, ut prauo mor̄ solēt in Italia. deinde cū secunda ignorante contractū & cōsummatū. Tū quia secūda pudicitia amissa certat de maiore damno. Tum quia prętēsum mrimoniū p̄cedens ex quo clādestinū, est suspectum nec p̄sumitur seriū ut uix debeat admitti allegatio & p̄batio contra secundum con-

in fi. Ex quibus colligitur, q matrimoniū contra interdictum ecclesiæ contractū sit omnino dirimēdum: ut xxxv. q. iij. cōtradicimus. & xxxiij q. iiij. nō oportet. ij. & x. dist. vides. & C. de leg. non dubiū. & xxv. q. ij. imperiali. & C. qui pro sua iur. l. una. Argu. contra. j. de matr. contract. contra inter. & c. j. ij. & iij. Solu. 1 cū matrimoniū interdicitur ab ecclesia. Aut causa prohibitionis est perpetua, aut temporalis. Si est perpetua, separātur a cohabitatione, quousq; cognoscatur de impedimēto: quo probato separantur ex toto lata sententia diuortij inter eos. j. d̄ matri. contract. contra inter. ec. d̄ muliere. & sic intelligit. c. cōtradicimus. & c. vides. & l. non dubiū. & sic intellige, q dicit hic. & c. ad dissoluendū. quo non probato, remanebunt simul. Si uero causa prohibitionis fuerit tēporalis, puta tempus in quo matrimoniū prohibetur cōtrahi, propter reuerentiā dierū, uel consensus de futuro cū alio, tunc non deberent separari, sed pœnitentia debet eis imponi: quia contra interdictū ecclesiæ hoc fecerūt. j. de ma. contrac. cōtra inter. eccle. c. ij. tamē ne mādatum iudicis contēptibile videatur, vult, potest eos ad tempus separare. & sic intelligit. c. non oportet. & j. de ma. cōtract. cōtra inter. eccl. c. j. Interdictū enim ecclesiæ non est tantæ efficaciæ, ut separetur matrimoniū contra illud cōtractum, nisi subsit causa perpetua: tamen pœnitentia debet semper imponi siue causa sit perpetua, siue non, propter contemptum ecclesiæ: ut patet per iura prædicta. infra, de matr. contract. contra interd. eccle. per totum. & supra tit. proxi. c. iij.

Innocētius tertius Mutineñ. episcopo.

Qui duas per uerba de præsenti desponsat, primā desponsatam habebit in uxorem, etiā si prius secundam cognouerit: nec ualet † contraria consuetudo. & hoc ultimum additur ad cap. licet. supra eodem.

CAP. V.

TVas dudum: & infra. De consuetudine, quæ diu in Mutineñ. obtinuit ciuitate, ut si quis iuraret se aliquam ducturum, & citra carnis copulam desponsasset, si consequenter desponsasset aliā, & etiā cognouisset: [a] primò cognita adiudicaretur viro, non quæ prius extitit desponsata: & j. Ne verò turpis [b] sit pars quæ suo nō congruit uniuerso, & ecclesia Mutinēsis tenere debeat humiliter & seruare, quod beati Petri [c] sedem & suam metropolim sequi uiderit & docere, in matrimonijs decætero contrahendis, illud te uolumus obseruare, vt postquam inter legitimas personas, consensus legitimus interuenerit de præsenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones: & si solus [d] defuerit, cætera ēt cum ipso coitu celebrata frustrantur, si personæ iunctæ legitimè cum alijs postea de facto contrahant: quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari.

a TVas. Cognouisset. Videbatur, q secūdus ideo esset potior: quia illi tradita esset possessio, sicut est in venditione & donatione. C. de rei vēd. quoties. & in matrimonio spirituali. s. de iure patr. quod aūt. & c. pastoralis. & in obligatiōe pignoris. ff. qui po. in pig. ha. potior. 1 sed nō est ita, imo qui prior est tempore, potior est iure. s. de ma. & obe. c. j. quia iam contractus perfectus est per solum consensum licet cū secundo processum sit ad carnalem copulā, quæ matrimoniū nō facit sine cōsensu: vt j. dicitur. si s. de iure patronat. cū autem. & ff loca. in operis. licet hic circa matrimonium non stetur cōsuetudini: alias tamē seruatur consuetudo. ut qui legitimus est ad matrimoniū, cōsuetudo facit illegitimum. j. de cogna. spi. super eo.

b Turpis. Sic viij. dist. quæ contra mores. & xj. dist. nolite. & xij. dist. c. j. s. de præscript. cum non liceat.

c Beati Petri sedem. Et suam metropolim. hæc verba sunt. xj. dist. nolite. & xij. dist. c. ulti. & s. de postu. præla. c. j.

d Et si solus. Solus consensus facit matrimonium. s. de spons. per totum. & xxxvij. q. ij. sufficiat

1 summatū saltē quando fuit publicum.

In primo respōso dicitur quod potior est in pignore, qui prius pecuniam credidit & hypothecā accepit: licet prius debitor cū sio cōuenisset, rem sibi obligatā, si ab eo pecuniam acciperet: & postea acceperit: poterat enim nō accipere. Ioan. And.

TITVLVS V.

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS, & alijs contractibus.

Ex cōcilio Aphricano.

Defectus turpis conditionis, in contractu matrimonij appositæ non uitiat matrimoniū, sed uitiatur.

CAP. I.

QVicunq; sub conditionis † nomine, aliquam desponsauerit, & eam relinquere uoluerit: dicimus, q frangatur [e] cōditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur.

Greg. epo Spoletano.

Seruus manumissus ea conditione, ut fiat monachus, & monasterio seruiat: alias in seruitutem redeat, si hoc acceptato monachus factus sit, manumittentis uoluntatem cogitur obseruare.

CAP. II.

CVm sit proprium: & infra. H. presbyter conquestus est nobis diaconem quendā manumisisse duo mancipia sub hac

DE CONDIT. appositis, &c.

Quia quandoque sponsalia contrahuntur purè de quibus visum est supra, quandoque sub conditione, meritò de his post præcedentia submittit. Et quia conditio apponi potest, non solū in matrimonio, sed etiam in alijs cōtractibus. ideo ne author haberet materiam geminandi titulū, subnectit ibi de cōditionibus appositis etiā in alijs contractibus.

De hac materia tractatur xxxij. q. viij. xxxij. quæst. ij. solet. & c. aliquando. & q. i. c. ultimo. xvij. q. iij. vxor.

† In scripto exemplo. addit turpis.

QVicunque. Primo ponitur thema ex quo resultat tacita quæstio. Secundo responsio: ibi, dicimus. Abb.

e Frangatur. Intellige hoc c. de conditione turpi: ʒ quæ tamen nō sit contra naturā matrimonij. vt j. eo. c. ult. per quod intellige hoc cap. utputa si furtum fecerit, si hominem interfecerit, talis conditio non impedit matrimonium: imo pro non adiecta debet haberi: ut infra eo. c. ult. ubi de hoc.

ʒ Vel impossibili. Ioā. And.

CVm sit. Pertinet ad secundā partē tit. Diuidit. Primo ponit thema. Secūdo rñsio: ibi, tu ergo. Abb.

Hac

cōditione [a] ut monachi fierent, & in eo monasterio ubi ipse fuerat, [b] permanerent, adijciens, ut si quis contra faceret, seruituti [c] iterum subderetur: atque unum ex his (hac conditione despecta) monasterium deseruisse, & se inter clericos sociasse. Tu ergo, si ita esse repereris, sic te exhibe, ut nec illi monasteriū deserendi sit facultas, & manumittentis uoluntas, non ualeat præteriri.

Alexander tertius Panor. archiepiscopo.

Qui iurauit aliquā in uxorem accipere, si centū sibi donauerit, centū non datis recipere non tenetur, nisi posteà purè cōsenserit, uel eam cognouerit.

CAP. III.

DE illis: & infrà. Si uerò aliquis sub huiusmodi uerbis [d] iuramentum alicui mulieri præstiterit, ego te in vxorem accipiam, si tantum [e] mihi donaueris. Reus periurij non habebitur, si eam nolentem sibi soluere, quod sibi dari petijt, non acceperit in uxorem, nisi consensus [f] de præsenti, aut carnalis [g] sit inter eos commistio subsecuta.

Idem.

Res donata ecclesiæ sub modo statim ē ecclesiæ, nec reuocatur modo nō seruato, nisi hoc in cōtractu sit expressum. h.d. secundum ueriorem intellectū. Et est textus multū notabilis, & ualde allegabilis. Abb.

CAP. IIII.

VErùm cùm alicui ecclesiæ possesio quælibet [h] interposita conditione [i] donatur, à donatore donum posteà reuocari non potest, nisi fortè tali sit conditione collatum, quòd ea cessan-

[a] Hac conditione. Arg. contra. j.q.ij. quam pio. & s. de pact. pactiones. Dixerunt quidā, ꝙ libertas est res spiritualis. & ideo potest uenire in cōmutationē cum alio spirituali. arg. s. de ser. non ord. nullus. Vel dic, ꝙ nō contradicunt: quia monachatus hic non datur sub conditione, sed libertas datur, si uoluerint monachari [ʒ] alias non erūt isti liberi, nec possent ad hoc compelli. xxxij. quæst. j. integritas.

[b] Vbi ipse fuerat. Potest intelligi, ꝙ ipse fuerit clericus uel patronus. xx. q. iij. præsens. & non monachus, quoniā monachus libertatem donare non potest, cum nihil habeat. liiij. dist. abbati. nec seruum proprium potest habere. xij. q. j. non dicatis. nisi hoc fecisset in ipso ingressu. Vel quod dicit ubi ipse fuerat, scilicet ipse presbyter, & sic planum est.

[c] Seruituti iterū subderetur. Si. ergo videtur quod in seruitutem redigi possunt, si inde exierint, ex quo hac cōditione liberi facti sunt. ar. s. de ser. nō or. de famulis. & c. nullus. C. de epis. & cleri. auth. si seruus. quod quidam concedunt. Laurent. & T. dixerunt, quod hæc uerba non fuerunt efficacia ad reuocandā libertatem, & sic remanebit liber, & iudicis officio cōpelli debet iusta testatoris adimplere. ff. de ma. testa. Mæuia. & l. Imperatores. & litera capi. coadiuuat ad hoc s. ut nec illi deferēdi &c. [ʒ] Alia ratio uidetur fuisse, quare iste nō reuocatur in seruiturē: quia iste quā cito acceptauit conditionē, fuit liber & monachus, & sic monachatū ulterius deserere nō potuit, etiā si uellet redire in seruiturē: imo papa cum ipso dispensare non posset, ut monachus non esset. s. de stat. mona. cū ad monasteriū. in fine: unde dicitur. j. sic te exhibe, ut nec illi deserēdi monasteriū sit facultas. ex quo enim semel fuit monachus, semper erit monachus: & ideo conditio apposita, non potest reuocare illum in seruitutem, sed compelli debet, ut in monasterio perseueret, secus circa alios contractus qui reuocari possunt, si pactum siue modus appositus non seruetur. j. cap. proxi. & secus in ijs qui promouentur ad clericatum. s. de ser. non ord. de famulis. & c. nullus.

[ʒ] Vnde dicebat H. ꝙ hic non fuerat cōditio, sed modus. & dicit exponendū cōditione, id est modo: unde tenet libertas sed reuocat si modū nō seruat. Ioan. And.

[ʒ] Verumtamē secū dum iura authen. si monach⁹ deserat monasterium aut fuerat liber tempore ingressus, & tunc prima uice reducit, ad monasteriū: secunda, curiæ tradit in authēt. de san. episco. §. si quis autē memoratarum monacharū personarū coll. ix. secundum Goff. Ioā. And.

DE illis. Primo ponitur thema. Secundo determinatio: ibi reus. Abb.

[d] Huiusmodi uerbis. Statim conditione adiecta alias ex interuallo admitti non debet. C. de donat. quæ sub mo. fiunt. l. perfectam.

[e] Si tantum. Talis conditio licita est in sponsalibus, ut hic patet: & hæc, si patri meo placuerit. j. eo. ti. sup eo. & c. per tuas. si tamē in modum pœnæ adijciatur, ut si tecum non contraham, dabo centum: non ualet. s. de spon. Gemma. & C. de spon. l. ult. & ff. de uerbo. oblig. Titia. & C. de inuti. stip. l. ij.

[f] Consensus de præsenti. Tunc enim recedit a conditione apposita, & simpliciter intelligitur consentire. si. supra, de desponsa. impuber. de illis. in fine.

[g] Carnalis. Et per hoc uidetur recessisse a cōditione. j. e. per tuas. & sic est matrimonium præsumptum, contra quod non admittitur probatio. s. de spon. is qui. [ʒ] & sic duobus modis recedit à conditione. j. eod. capit. super eo. Bernardus.

[ʒ] Si tamē post spōsalia superueniret affinitas, coitus postea sequēs nō faceret matrimoniū, secundum Lau. tum quia affinitas deinceps nō pmittit eē matrimoniū: tum quia copulanō inuenit sponsalia, quæ iam sūt rupta p affinitatē superuenientē. ad hoc. j. c. p tuas. Ioā. And.

[h] VErū. Qualibet. id est aliqua de quibuslibet. sic xv. q. j. mulier. & j. q. vij. si quis.

Glossa sequens ponit differentiā inter modum et cōditionem.

[i] Conditione donatur. Si aliquis donet aliqđ prædium ecclesiæ sub aliqua conditione, puta ut illud restituatur Titio, si consul factus fuerit, uel cōsimili, statim tenet donatio, uel quod restituatur eidē qui donauit, uel hæredibus suis, donum reuocari non potest, nisi conditione adueniēte. sic xij. qō. iij. pontifices. in fi. quilibet enim in traditione suæ rei, potest apponere pactum legibus nō improbatum. ff. de pact. in traditionibus. & C. de cōtrah. emp. l. iij. in fi. & sic donatio statim tenet, licet possit per conditionē resolui, sicut vēditio. s. de pig. illo uos. & ff. de in diem ad l. ij. sed huic intellectui contradicit verbū, quod est in fi. c. ea cessante. vnde expone interposita cōditione. i. modo vel pacto. Vnde not. differentiā inter donationē sub cōditione, & donationē sub modo. Donatio enim sub cōditione facta, nō tenet, nisi adueniēte cōditiōe siue ea impleta. ff. de cōdi. & demō. qui hæredi. §. ult. & l. qui sub cōditione. sic & uēditio. ff. de contrahē. empt. hæc uēditio. ff. de leg. iij. si tibi legatū. ff. loc. insulā. §. ult. arg. j. eo. sup e. & c. p tuas. & de tali nō intelligitur hæc decr. Donatio sub modo, statim tenet, & non reuocat quādiu modus seruatur: modo illo nō obstante pōt reuocari, put dictū est ab initio, si hoc dictū sit ut reuocetur, si modus nō seruetur, ut dicit in fi. & C. de do. quæ sub mo. l. j. & ij. de tali donatione loquitur decr. ista. & huic donationi cōcor. ꝙ dicit, ea cessante debeāt reuocari. Sic ergo expone, cōditione. i. modo vel pacto. hæc expositio probatur. ff. de ma. test. l. Mæuia. & fit sic, dono tibi hoc, ut singulis annis hoc facias, uel cōsimile aliqd, siue ut alimēta mihi pstes, alio qui reuocetur donatio. Donatio sub cōditione fit sic, dono tibi uel lego, si hoc feceris. Vnde versus. Scito,

Donatio sub condi tiōe, & donatio sub modo differunt.

quo

Interdū tamen, ut ponit con secutiue, & nō modaliter. lxxiij. di. cō suluit. j. q. j. benedictio ubi & hoc. & ca. seq. & ca. cū liqat. j. qō. vj. si quis aūt. Interdum causatiue, & appel. ut debitus cum concor. interdum necessitatē importat. uide in Spe. de disp. & alle. ante fi. Ioā. An. † Nec trahitur retro & sic interimcū alio contractū ualet idq; indistīcte ut dicā in ca. seq. Idē si contrahat sub conditione si papa dispenset imo hoc casu o p⁹ erit nouo contractu ut tenent Pan. & cōmuniter doc. in c. seq. & in hoc est cōmunis opinio theologorū & canonistarū, ut not. ī annot. ad Phil. Dec. c. pe. de cōfirma. uti. uel tanti. Quamuis præpo. hic post Cald. & Anton. But. cōtrariū sentiat & cogitandum relinquat. Sed non est cogitandum

quod ut modus est. 1 si conditio: quia causa. 2 Debeat reuocari. Sic ergo patet, ꝙ lex in donatione dicta, seruari debet, alias reuocatur. C. de cōd. ob. cau. da. dictam legem. & l. si ut. & C. de reuoc. do. l. j. & C. de do. quæ sub mo. l. j. & ij. Argu. contra. C. de rescind. uen. ea conditione. Sed ibi non fuit dictum, quòd uenditio non ualeret si non satisfecerit reipublicæ. unde ibi agitur tantum ad interesse, ut fiat qđ conuenerit: ut ff. de manu. testa. l. Mæuia. Et ex hoc uidetur, quòd res tali modo donata, scilicet ut non alienetur, alienari non posit: quod si fiat, reuocabitur. 2 Sed pone causam necessitatis alienandi imminere, puta debitum uel redemptionem captiuorū, nunquid poterit res ista alienari, uel alia quæ sic tradita est ne alienetur: alias reuocetur? Videtur quòd sic: quia talis conditio ne liceat alienare rem meam reprobatur a iure. ff. de pact. l. pen. & casus isti excipiuntur a iure. x. q. ij. §. hoc ius. Argu. contra expressum est, ꝙ alienari non potest, ex quo prohibetur a donatore. in auth. de alie. & emp. contra. §. sanctissimas. colla. ix. C. de re. alie. non alie. l. ulti. & C. de pact. inter empt. & uend. l. ulti. T. & alij quidam dicunt, quòd in tali casu res tali modo sine conditione donata ecclesiæ ne alienetur, bene potest alienari, dummodo alias possessiones nō habeat ecclesia: quoniam si alias haberet, non posset alienari, propter inhibitionem testatoris siue donatoris. in quo casu dicunt intelligendum auth. §. sanctissimas. col. ix. quia ut dicit canō, ꝓ captiuorum redemptione res ecclesiæ alienantur. xij. q. ij. aurum. Alij dicūt, ꝙ uerius uidetur, ꝙ res tali modo donata, ne alienetur, alienari non potest etiam pro redemptione captiuorū: ut dicit d. auth. §. sanctissimas. quia non inuenitur expressum contrarium ī eo casu: ergo illi stabimus. & ca. aurum. non loquitur de talib. rebus, sed de uasis tantum loqui uidetur. 3 B.

Super eo. Qui per uerba de præsenti cū muliere cōtrahit, sub conditione, si pater cōsentiret: nisi pater consentiat, ad matrimonium nōn est cogendus. h. d. Communis diuisio, secunda ibi, respondemus: & ibi primo soluit. secundo remouet obstaculum: ibi, nam licet. Abbas Sic.

te debeat reuocari. a

Vrbanus iij.

Contrahens matrimoniū, sub conditione non improbata, non compellitur matrimonium consummare, ante conditionis euentum. †

CAP. V.

Super eo uerò, quod postulasti, utrum ille qui in quādam mulierem cōsensit, pater b eius suū præstaret assensum, sit ad cōsummandum matrimonium compellendus: Respondemus ꝙ cùm consēsus liber dici non posit, qui alieno c arbitrio reseruatur, ac conditionem ipsam, canonica non improbent d † instituta: nisi uoluntas patris post modum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendū. Nam licet Alexander e papa responderit, ꝙ sponsalia interposita conditione cōtracta: ipsa non impleta, si consensus f de p̄senti intercedat, uel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent, sed firmiter obseruari: nequaquā g est nostræ diffinitioni aduersum cùm huiusmodi consensus, non sit de præsenti habendus, licet per uerba de præsenti, euidentius exprimatur: qui in alieno arbitrio non habito sed habendo consistit.

Innocen. iij. Masicañ. episcopo.

Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, et ante conditionis euentum, desponsatam cognoscit, a conditione recedit.

CAP. VI.

Per tuas nobis literas intimasti, ꝙ cùm quædam mulier P. nomine N. postularet in uirum, asserēs inter se mutuū de p̄nti cōsensum interuenisse & carnalem copulam accessisse: uir ipse, quāuis contracta sponsalia, & carnalem copulam non negaret, h asserebat tamen, se illam in uxorem ducere non teneri: quia sponsalia inter eos sub hac fuerunt conditione cōtracta, si pater eius & patruus, sponsalib. consentirēt: sed ipsi quācitò nouerunt, & sponso contradixerunt & sponsæ. Verum mulier

b Pater. Sic. j. eo. cap. prox. sic ergo matrimonium contrahitur sub conditione, sicut & emptio uel alij contractus. ff. de contrahend. emp. hæc uenditio. nec obst. ff. de regu. iur. actus legitimi. actus enim illi non sunt contractus, sed quasi contractus. Ber.

c Alieno arbitrio. Vbi enim substantia contractus, confertur in arbitrium expressæ personæ, non ualet contractus, nisi ille arbitretur. C. de contrahē. empt. super rebus. sed testamentum in alterius uoluntate expresse commisū non ualet: ut si ita dicam, instituo te hæredem, si Titius uoluerit. ff. de hære. instit. si quis Sempronium. & ff. de condic. & demon. nonnunquam. sic nec legatum expresse commissum in alterius uoluntate, ut ipse det: sed ut arbitretur. bene ff. de legatis secundo. l j. 4 Sed pone, iste significauit hoc patri absenti, sed antequam pater consentiat, mutat uoluntatem, & dicit, ꝙ nullo modo uult illa sciente, etiam si pater consentiret. pater hoc ignorans consentit, nunquid est matrimonium inter eos? uidetur ꝙ sic. ff. manda. si mandassem. & s̄. de rescript. ex parte. & s̄. de procur. mandato. dico, quòd ex quo pater consensit, compelli debet, ut illam recipiat argum. s̄. de despons. impu. de illis. in fi. non est tamen matrimonium inter illos, unde si contrahat cum alia, tenebit: 5 quia nō dicitur consensus, nisi sit tēpore quo pater consensit: quia nec dicitur habere talē potestatem nisi cui concessa durat. arg. ff. quod cuiusque uniuer. item eorum. § quod si actor. 6 quia ubi deest legitimus consensus, non est matrimonium. Ber.

Glossa sequens signat contrarium, & soluit.

d Non improbet. Arg. contra. s̄. c. j. ibi loquitur de cōditione inhonesta, quæ tamen non est contra substantiam matrimonij. j. e. c. ult. Io.

e Alexander. s̄. eo. de illis. Ber.

f Consensus. De præsenti. sic. s̄. eo. de illis. & infra ca proxi. 7

g Nequaquā. Si hoc facit conditio apposita, quæ suspēdit contractum usque ad tempus conditionis extātis: ut dictum est. s̄. eo. uerum.

h Per tuas. Non negaret. Sed confitebatur se illam plu-

quum constet sic cōtrahentes hēre animū suspēdendi. † Alias, non inhibeant. 2 Reuocabitur. idē Matth afflict. decisio. Neap. xvij. quod uerum nō est saltem imminente necessitate alienari pōt Pano. hic. 3 Hāc qōnem Hos. hic nō soluit: sed remittit ad ea q̄ nō. in sum. e. tit. §. quæ conditio. uers. q̄d si res. & seq. nec ibi eā soluit. Io. And. Cōtractus an posit in alienū arbitrium conferri. 4 De hoc s̄. de testa. cum tibi. Ioā. And. 5 Tenebit. Idem Ang. Clauas. in uerbo matrimoniū. impedi. iij. Præposi. hic. nu. 4. 6 Quod loquit de actore dato, q post ea decreto decurionū ꝓhibitus sit. Io. And. 7 Adde ad hoc ī l. nuptias. ff. de reg. iur. & inst. de nuptijs. in prin. cum gloss.

pluries diuersis temporibus cognouisse, post sponsalia contracta, ex tali confessione proceditur contra ipsum: quia non probauit contradictionem ante carnalem copulam.

replicabat, quòd licet fides præstita fuerit ab utroque, sub cōditione prę scripta, non tamen sibi fuerat à patre uiri uel patruo aliquando contradictum: & ante tempus contradictionis expressum à testibus, & post dicebat inter se carnalem copulam accessisse: & ĩ. Consult. t.t.r. ꝙ cū liquido constet ꝙ post contracta sponsalia, carnalis est inter eos copula subsecuta, a pro matrimonio est præsumēdum, b quia uidetur à cōditione apposita recessisse. Nā & si probatum sit ꝙ postquā pater & patruus uiri, contradixere sponsalibus, c idē uir mulierem illam carnali coniunctione cognouerit, nō est tamen aliquo modo probatum, d ꝙ antequā ipse cognouisset eādē, pater eius & patruus contradicere curauissent.

Gregorius nonus.

Si in contractu matrimonij apponitur conditio turpis uel īpossibilis habetur pro nō adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij, quia tunc uitiat cōtractum. h.d. hoc c. notabile: et multum allegabile.

CAP. VII.

SI conditiones contra substantiā coniugij c inserantur: puta si alter dicat alteri, contraho te-

a Subsecuta. Pluries & diuersis temporibus, alias non uideretur bene sententiatū, cū probatum fuerit ꝑ testes uiri, ꝙ post contradictionem patris eā cognouit. si. ĩ. de fi. instru. cum Io. ad fi. & supra de prob. in ꝓsentia. & ita dubia probatio nō sufficit.

b Præsumendum. Sed quare præsumitur istum recessisse a conditione? quia nō est præsumendū aliquem recedere a iure suo supra de renunti. super hoc. cū precedens cōsensus durare itelligatur argumētum. supra, de bap. maiores. in fi. & ex eo ꝙ primo & ultimo contradixit, præsumitur quòd medio tempore nō cōsensit. xxviij. dis. qa sunt culpæ. & ĩ. de cele. mis. cum marthæ. uersi. si tunc igitur in cælum. & j. quæstione j. iudices. in fin. & præcedens uoluntas, probatur persequentem. xxxiiij. q. j. cum per bellicā. Præterea si pēdente conditione res tradatur, & postea nō existat conditio, res tradita repetitur. ff. de condi. inde sub conditione. ff. de peri. & commo. rei uen. quod si. Præterea conditionalis cōsensus nullus est ante cōditionem extantem. ff. de uer. sig. cedere diem. si ergo nullus præcessit consensus, solus coitus matrimoniū non facit. ĩ. tit. prox. c. ult. Dicas ergo, ꝙ consensus ꝓcessit de futuro ut patet in fi. quāuis per uerba de præsenti expressit. ĩ. c. prox. & ita carnalis copula subsecuta, inducit matrimonium præsumptum ĩ. de spon. is qui. & ĩ. e. de illis. & ĩ. c. prox. & fauore matrimonij inducta est hæc præsumptio: 1 quia per carnalem copulam ipso facto, uidetur consensum exprimere de ꝓsenti: & a conditione recedere. sic per puram conditionem receditur a conditionali. ff. de contrah. emp. sed Celsus. §. ult. Sed quid si ante coitum protestetur. 2 se nolle propter hoc recedere a conditione? nec illud prodest. ĩ. de consti. cum M. & ĩ. de ap. solicitudinem. Item quid si dicam contraho tecum, si te uirginē 3 inuenero. Videtur quod sit matrimonium. ĩ. eo. cap. j. & ĩ. c. prox. & xxxij. q. ij. solet. quia nec talis error dirimit matrimonium. xxviij. q. ij. §. j. sed nec dirimit emptionem. ff. de contrahen. emp. alioqui. §. j. Dico, ꝙ talis conditio nō impedit matrimonium. Item quid si contraho cum aliqua sub conditione, deinde cum alia pure? tenet matrimoniū. 4 Sed pone, ꝙ post ea existat conditio: uidetur ꝙ teneat primum: quia perinde uidet acsi a principio pure cōtraxisset. ff. qui po. in pig. ha. potior. ar. ĩ. de fri. fraternitatis. in fi. sed secus est in matrimonio: quia non trahit retro ubi ab initio non fuit, quantū tamen ad filios legitimandos, retrotrahi uidetur. ĩ. qui fi. sint legi. tanta. Item quid si contrahitur matrimonium sub cōditione quæ omnino extitura est. Videtur idem ac si pure contraxisset ff. de condi. indeb. ꝙ si. & secundum hoc est matrimonium, antequam existat conditio. sed dic, 5 ꝙ ibi nō est matrimonium, sed expectatur euentus conditionis: & tunc primo erit: & si medio tempore contraheret cum alia, teneret matrimonium, licet uideatur ꝙ ex futuro euentu pēdeat an sit matrimonium: ut dixit Ioā. per decre. ĩ. de fri. fraternitatis.

c Sponsalibus. Ergo si contra dixissent ante carnalem copulam, coitus nihil postea operaretur: quia nihil est ibi purum uel conditionale, quod confirmet uel ducat ad esse talis coitus. supra ti. prox. c. ult. in fi. argu. ĩ. de confir. examinata. Ber.

d Probatum. No. quòd cōtra eum fit interpretatio qui testes produxit, cum expresse non probant id, ad quod inducuntur, sed obscure. sic ĩ. de probat. in præsentia. & quia per confessionem utriusque constabat, quod pluries post sponsalia contracta carnalis copula fuit subsecuta, & ideo quia non expresse cōstat per testes, ꝙ contradictio patris præcessit copulam, fit interpretatio pro matrimonio præsumpto, cum iam esset fundata intentio mulieris.

SI conditiones. Diuiditur: quia sunt duæ partes. In prima tractatur de conditione turpi, quæ est contra substantiam matrimonij. In secunda de turpi uel imposibili, ibi, licet. Abbas Sicu.

e Contra substantiam coniugij. Quod dicitur hic, sumptum fuit de illo canone. xxxij. q. ij. solet. & c. aliquando. Not. ergo, quòd quædam conditiones apponi possunt in matrimonio licite quæ à iure admittuntur: puta si centum mihi dederis, si patri meo placuerit: ut ĩ. eo. de illis. super eo. per tuas. huiusmodi enim conditiones, honestæ sunt nec sunt contra substantiam matrimonij: quia pōt esse cum illis & sine illis, unde nō probat hoc esse, quod ab hoc cōtingit abesse. ĩ. de trāsla. inter corporalia. Est & alia conditio honesta, quæ est de substantia matrimonij, & cum Christianus dicat iudæe uel hæretice, 6 contraho tecum si uis fieri Christiana. sine ista nō teneret matrimonium. xxviij. q. non oportet. 7 Sunt & aliæ conditiones inhonestæ & turpes, de quibus hic fit mentio: & illarum quædā sunt contra substantiam matrimonij, ita ut illis appositis nō teneat matrimonium, de quibus hic habes in prin. & c. prædictis, solet. aliquando. Sunt & aliæ inhonestæ turpes aut imposibiles: ut si dicatur, contraho tecum si furtum feceris, si homicidium feceris. istæ enim sunt turpes. Idem est, si sit imposibilis: ut si dico contraho tecum si dederis mihi imperium, si digito cælū tetigeris. ff. de iniust. ru. testa. l. cum ī secūdo. huiusmodi conditiones non sunt contra substantiam matrimonij, & de talibus intelligitur, quod dicitur in fi. si turpes aut imposibiles: & ideo si apponātur, pro non adiectis haberi debent: ut dicit in fin. & ĩ. eo. cap. j. quod de huiusmodi conditionibus intelligitur: & ita

1 Supra, d̃ spō. iuuenis. q ma. ac. pos. uidetur. & ī hoc ē maior fauor mrimonij quā libertatis, quia si pēdente cōditione manumisi statuliberū tenetta men adimplere cōditioné. ff. d̃ cōdi. & de mō. hæres statuliberum. secūdum Ioā. & Vincen. Ioā. And.

2 Proteste tur. dic ut not. ĩ. de sponsa. & matrimo. eis qui fidem. ualet enim protestatio, si eā præcessisse uel interfuisse cōstet, & toties repetitam quoties actus repetitus ut tenent Ant. but. & ꝓposi. in d. c. is qui fidem. Præposi. hic, col. ij. Alc. trac. de ꝓsump. par. ij. nu. 20.

3 Virginē ualet cōditio dūmodo nō referatur ꝑ copulā, sed alia licita ꝓbatione Cardin. & Præposit. hic. nu. 6.

4 Tenet matrimoniū. Idem Vin. Gof. Io. an. Pa. Præpo. & oēs hic.

5 Sed dic idem Ioā. an. hic sed oēs fere ī probāt & tenēt statī ualere matrimonium ut Ho. Pan. Hēr. Boh. Card. flor. hic cū quibus trāsit Præposi. hic in fin. Idē Ia. in l. imposibilis in fi. d̃ uer. ob. Idem etiā Theologi scholastici ut Bonauentura ī 4. Senten. distin. xxviij. q. iij. Tho. Aquinas in iiij. dis. xxvij. Sed ꝗcq̃d dicant te. neo gl. ga inest alia cōditio si tūc uiuam q̄ quidem cōditio in certa ē, & sic totū suspendit & caducitati subijcit. & sic uera est glo.

6 Hæretice. imo teneret cū hæretica & cōtra Pa. hic Ang. Clauas. in uerbo mrimonium. iij. impedim. x. §. viij. & theologi ī 4. Senten. ut Scot' Richar. Th. Argē. & alij di. xxx. Cōditiōes in mrimonijs appositæ sunt multiplices & aliquę uitiāt & aliquæ uitiantur.

7 Vt ibi

no. Io. Hu. dixit tenere matrimoniũ: inter hęreticũ & catholicam: ad ꝙ facit de hære, đ creuit li. vj. Gui. in Specu. de diuortijs. post prin. dicit tenere mr̃imoniũ cũ hæretico baptizato cũ nõ improprie loq̃tur: & forte sic etiã ĩtellexit, Hos. cuius dictũ. uide de cõiug. ser. ca. ij. ĩ gl. error. Ioã. And.

† Limitat Ia. Almain 4. Sent. di. xxxj. ubi uide memar inẽ onerem.

[i] Non credo. idem Cardi. flo. Pan. Præposit. hic.

& matrimonium tenet. & sic uidetur, ꝙ omnis conditio quæ est contra naturam contractus, ipsum impediat si apponatur. Et hæc est ratio, cum tria debeant esse bona matrimonij, saltem quo ad propositũ, s. fides proles, & sacramentum. xxvij. q. ij. omne itaque. Per illas tres cõditiones, extinguuntur illa tria bona, quæ in quolibet matrimonio necessario requiruntur, alias non erit matrimonium ut hic patet. Sed contra uidetur x. q. j. ca. ij. ubi tenet ordinatio, licet dicat se uelle habere uxorem, quod est contra ordinis substantiam. Item quid si dicat profiteor talem religionem, ita quod possim propriũ habere, & uti matrimonio? Videtur ꝙ teneat monachatus. j. titulo proxi. insinuante. Non credo, quod teneat monachatus sub hac cõditione: quia illa est contra substantiam monachatus. s. de sta. mo. cum ad monasterium. in fin. & arg. s. de cõuer. coniug. dudũ. hæc fuit opi. Hug. quam inuenies. xix. q. ulti. ca. si qua mulier. §. nunc autẽ. Alij contradicunt.

cum, si [a] generationem ꝓlis euites, uel donec [b] inueniã aliã honore uel facultatibus ditiorẽ, aut si [c] pro q̃stu adulterandam te tradas, matrimonialis cõtractus, quantuncunq; sit fauorabilis, caret effectu: Licet aliæ cõditiones appositæ in matrimonio si turpes aut impossibiles [d] fuerint, debeant propter eius fauorem [e] pro non adiectis haberi. †

TITVLVS VI.

QVI CLERICI VEL VOVENTES matrimonium contrahere possunt.

Alexander iij. Remeñ. archiepiscopo.

Diaconus uel subdiaconus, matrimonium contrahere non possunt: et si cõtraxerint, etiã si sint facti irregulares, debent separari.

CAP. I.

[a] Si generationem &c. Ista cõditio est cõtra bonũ prolis.

[b] Donec inueniam aliam. Hæc conditio est contra sacramentum: quod debet esse indiuiduum.

[c] Si pro quæstu. Exemplum est de conditione, quæ est contra bonum fidei.

[d] Impossibiles. Si. s. de pac. c. ult. & sic in testamento turpis conditio pro non adiecta habetur. [2] C. de insti. & sub. reprehendenda. & ff. de cõdi. instit. quidam. & C. de ijs quæ pœ. no. in test. relin. l. una. in fi. & ff. de legat. j. turpia ff. de usu & ha. sed neque. sic turpis siue impossibilis stipulatio, etiam in alijs contractib. non obligat. ff. de uerb. oblig. non solum. insti. de inuti. stipu. §. impossibilis.

[e] Propter eius fauorem. Sic ergo matrimonium, res fauorabilis est, unde propter ipsius fauorem, pater & mater in ipsius prærogatiua ad testimonium admittuntur, qui in alijs contractibus repellunt. j. qui ma. accu. pos. uidetur. in fi. & plura alia specialia ibi obseruantur: ut no. s. ut lite non conte. ca. j.

[2] Hæc uere secũdũ Vin. si apponatur ĩ persona legali ab omnibus: sec⁹ si apponatur ĩ ꝑsona hæredis uel alteri⁹: & sic ĩtelligitur institu. de leg. ĩ fine Ioã. And.

QVI CLERICI VEL VOuentes matrimonium &c.

Suprà uisum est de uno impedimento, contra substantiam matrimonij, nunc restat uidere de alijs impedimentis. Et aduerte, quod tit. iste nihil ponit dispositiue, sed procedit interrogatiue, s. qui clerici uel uouentes matrimonium contrahere possunt. Abb.

De hac materia tractatur xxvij. di. per totum. & xvij q. j. & ij. & xxvij. q. i. per totum.

[f] E diacono. Vxorem accepit. De facto, quia nõ potuit đ iure. xxxvij. di. erubescant. & c. placuit.

E diacono q in sabbato sancto, aliũ diaconum uulnerauit & uxorẽ [f] accepit: hoc t. prudentiæ respon. quòd si cõtrito & humiliato [g] corde ad ecclesiam redire uoluerit, dimissa illa, quã accepit in uxorẽ, & absolutione [h] obtẽta: iniũcta sibi pœnitẽtia de utroque excessu, post eã peractam dispensatiuè [i] poteris ei diaconatus officiũ reddere: & si perfectæ uitæ & cõuersationis fuerit, eũ in ꝑsbyterum ordinare. Sub diaconum aũt siue hominẽ interfecerit [k] siue nõ, matrimoniũ nõ posse contrahere sacrorũ canonũ [l] censura demonstrat.

Idem Cenomañ. epo.

Subdiaconus, matrimonium contrahere non potest.

CAP. II.

[g] Contrito & humiliato. Alias non est recipiẽdus quia uenia nõ datur nisi correctis. xxiiij. qõ. ij. legatur nec potest gaudere se correctum nisi pri⁹ doleat se fuisse peruersum. xxiij. quæstio. vij. quemadmodum. Et dicit lex: delicti enim ueniam pœnitentibus indulgemus. C. de hære. manicheos. & C. de summa trin. & fid. ca. l. ulti. & de pœ. dist. j. neminem. & de confec. dist. iiij. omnis qui. & dixit Salomon. Qui abscõdit peccata sua, non uidebit lumen in æternum.

[h] Absolutione obtenta. Non dicitur a quo debet peti, unde uidetur, quod a Papa tantum. decimaseptima quæstio. iiij. si quis suadente. & præcipue propter atrocitatẽ facti. unde etiam si esset monachus, abbas ipsum absoluere non posset. j. de sen. excom. cum illorum. Vel forte ex ista indulgentia speciali ipsum potuit absoluere, quod est uerum: ut patet in antiqua.

[i] Dispensatiue. Et ita episcopi possunt etiam dispensare cum clericis constitutis in sacris ordinibus si contrahant de facto: sic s. de cle. coniug. sane. ij. Argum. contra. s. de biga. nuper. sed illud intelligitur de illo, qũi in seculari habitu unam habuit de iure uxorem, & in sacro contraxit cum illo tanquam cum bigamo [3] non potest dispensari. argum. contra. j. ca. prox sol. ut ibi. Ber.

[k] Interfecerit. Putabat enim forte iste archiepiscopus, propter homicidium quod degradari debeat, & quod amisisset ordinem, quod non est uerum: ⁊ quia character in anima impressus non tollitur: ut prima quæstione prima, quod quidam. unde non potest contrahere. Propter delictum enim non est alicui subueniendum. ff. quibus ex causis maio. sed & si per prætorem. §. actio. nec stulti melioris conditionis debent esse, quam periti. ff. quod ui aut clam seruus. nemo enim delinquendo fit melior. ff. ad legem Falcidiam pretia. [4] & decimasexta quæstione. j. legi. sic malæ fidei possessor non debet esse melioris conditionis. quam bonæ fidei. ff. de pet. hære. si a domino uel a patre. §. si prædo.

[l] Canonum. Trigesimasecunda distinctione si quis eorum. & capitulo, de illo. & cap. j. & octuagesimatertia dist. cum in præterito. Ber.

[3] Bigamo s. uero alias eps bene dispẽsat. Prępo. hic. nume. 8.

[4] Loquit de ęstimatiõe serui, qui dedit noxã. Io. And.

[a] EX literarum. Abiurare. Arg. contra s. de co. cle. & mu. clericos. illud intelligendum est, ubi suspicio habet de periurio, ut sæpe faciunt inter se concubinarij. tunc non exigitur iuramentum, ut ibi satis colligitur. uel illud circa contubernium, hoc in diuortio cuiuscunque matrimonij. xxxv. quæ. vj. ab isto die.

[b] In subdiaconatu ministrare. Argum. contra. s. ca. proxi. ubi dispensatur cũ eo qui in pluribus deliquerat quã iste. Quæ fuit ergo ratio? placuit hic domino papæ ut maiorem gratiam [1] faceret illi, quam isti. Illa potuit esse ratio: quia non uidebatur uere pœnitens, & præsumptio erat contra ipsum de sua incõtinentia, & cum talibus non est dispensandum, dum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria concipere non formidant l. di. c. j. & c. ut constitueretur. & ideo papa prohibet, ne cum ipso dispenset, cum alias suo iure dispensare posset: ut s. c. prox. sed si intrare uoluerit religionem, tunc fauore religionis, poterit circa ordinem dispensare: sic j. de aposta. ca. ij. uel de consilio loquitur. cum de iure suo episcopus posset dispensare cum ipso: ut supra, cap. proxi. & s. de cle. coniug. sane. Ber.

[1] Ponebat Vin. uersi. Hic est ergo minor: ibi dispensatio maior. Iuuẽ. lib. ij. Sic uolo sic iubeo, sit ꝓ ratiõe uolũtas. ipse Vincẽ. & antiqui ꝺ multiplici dispensatione tractabãt hic quod no. Io. xij. dis. nos cõsuetudinẽ. Io ann. And.

[c] In minoribus. Si. l. dist. placuit. & xv. q. viij. si quis presbyter. Ber.

EX literarum tuarũ tenore accepimus, ꝙ lator præsentium, in subdiaconatus officio constitutus, quandã sibi in coniugẽ copulauit, quã eundẽ abiurare [a] fecisti. Super quo pru. tuam in domino cõmendamus, mãdantes, quatenus si ad monastichũ ordinẽ transire uoluerit, & tibi post laudabilẽ conuersationem ipsius, uisum fuerit, eum ad maiores ordines promoueri concedas. quòd si ad religionẽ se transferre noluerit, eũ neq; in subdiaconatu [b] ministrare, neq; ad altiores permittas ordines promoueri. in minoribus [c] tamen ordinibus, poterit ministrare.

Idem uigor. episcopo.

Votum solenne impedit et dirimit matrimonium post cõtractum: uotũ simplex tantum impedit contrahendum: sed non dirimit post contractum.

CAP. III.

MEminimus: & j. Respõ. quòd si quisquã qui se religioni deuouit, & habitu suscepto professionem [d] fecit, postmodũ sibi aliquam copulauerit, est cogendus ab ea recedere, & ad ecclesiã (cui se cõtulit,) sine contradictione transire. Verùm si nec habitum [e] suscepit, nec professionẽ, sed uotũ solũ modo fecit, & se ad religionẽ transiturũ [f] promisit, licet postèa matrimoniũ contraxerit, nõ est cogendus ad religionẽ transire: & matrimoniale uotum rescindere. †

MEminimus. In prima parte, ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Secũdum membrum ibi, uerũ. Abbas Siculus.

[d] Professionem. Quæ etiam sola facit monachum. s. de regu. porrectum. unde in seculo remanere non debuit nec contrahere matrimonium: imo compelli debet redire ad monasterium. s. de regularibus. sicut. ut hic dicitur. arg. xxvij. di. quòd interrogasti. & xxvij. q. j. quasi per totum.

[e] Nec habitum. Maxime, quia solus habitus non facit monachum. sed professio regularis. s. de regu. porrectum. nisi gestaret habitum monachalem cum alijs per annum, quia tunc præsumitur professionem fecisse. ut postea ei exire non liceat. [2] supra, de regu. ex parte. & cap. uidua.

[2] Et ho... uerum, sunt hab... rus, indi... stincti. q... dic ut de... re. c. j. li... v. & icle. e. ti. eos q. Ioã. And.

[f] Transiturum promisit. Et ita uotum fuit simplex tantum: quod per fortius uinculum tollitur infra, eodem. rursus. xxvij. distinct. si uir. xvij. quæstio. ij. nos nouimus. æqualiter tamen cum solenni obligat apud Deum ut dicit illa decreta, rursus. ubi de hoc dicitur.

Idem Luceñ. episcopo.

Susceptio habitus professorũ extra religionem à non habẽte potestatẽ incorporandi religioni, ĩpedit in dubio matrimoniũ contrahendum, sed non dirimit contractum. h. d. secundum intellectum quem tenet Pan.

COnsuluit. Susceptio habitus, sine professione non dirimit matrimonium contractum, sed contrahendum impedit. [3] hoc dicit, sed hæc summatio est nimis generalis. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, consultationi. Abbas sic.

† Arg. ad hoc i fi. l. j. §. biduũ ff. quando app. sit. & in l. patre furioso & utrobiq; Bart. ff. de his q sunt sui uel alie. iur.

CAP. IIII.

COnsuluit nos t. f. quid faciendum sit de nobili muliere, quæ uestib. pretiosis abiectis, mutauit habitũ, [g] & de manu presbyteri uelamẽ [h] assumpsit, sed nõ renũtiauit [i] ꝓprijs, nec ĩtrauit claustrũ, nec in manu alicuius episcopi, abbatis, uel abbatissæ, aut super altare [k] professa est, uel obedientiam promisit: postmodum uerò elapso anno (abiecto religionis habitu) cuidã nobili nupsit. Con. t. t. resp. quod sicut simplex uotum, matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit [l] iam contractum, ita habitus sine

[g] Habitum. Nulla facta ꝓfessione seu uoto, unde non impeditur [3] matrimonium decimaseptima quæstione secunda. Gonsaldus. & supra, eodem capitulo proximo. Bernardus.

[3] Secundum Pet. & Ab. melius dixisset ñ dirimitur: nã bene ĩpedit, cũ sit uotũ simplex: ut patet ĩ fi. Ioã. And.

[h] Velamen. scilicet probationis, qui distinctus esse debet, ab habitu professorum. supra, de regu. capitu. pe. qui non dirimit matrimonium iam contractum. supra, capitulo proxi. & j. e. rursus.

[i] Non renuntiauit. Per hæc quæ hic enumerantur, patet, quod non assumpsit religionem nec habuit propositum mutandi seculum, unde libere exire potuit intra annũ, et etiam anno completo. supra, de regu. c. pen. ubi dicitur, quod euidenter debet apparere si seculũ mutare uoluerit, & ita signa mutationis euidenter debent apparere, ad hoc ut aliquis censeatur monachus, alias exire poterit intra annum, & anno finito. xx. q. j. illud.

[k] Super altare. Vide qualiter quis potest profiteri in manu episcopi. xxvij. q. j. uiduitatis: & in manu etiam monachi. [4] j. eo. insinuante. & coram sacerdote per ipsius benedictionem. xxvij. q. j. sciendum. & xx. q. j. uidua. & super altare, ut hic dicit.

[4] Ad hos missis s. de regula. ad Apostolicam. Ioã. And.

[l] Non dirimit. xxvij. distinct. c. presbyteris. §. hinc distinguendum. & c. si uir. & infra, eod, rursus. & s. de regu. porrectum.

Susce-

a Susceptus. Sed uidetur, q eo ipso q suscepit habitū & uelamen, uotum suum solennizauerit, ita ut ad monasterium redire cogatur. ar. s. de reg. uidua. xxvij. dist. quod interrogasti. litera istius cap. satis soluit contraria illa. hic constabat, q absolute habitum non mutauit. ibi uero eo animo & proposito, habitum & uelamen susceperunt ut monachæ essent, unde postea nō audiuntur, etiam si cōtrarium uellent iurare. Ber.

professione susceptus a ne contrahatur impedit, sed contractum nequaquā dissoluit.

Idem.

Votum castitatis de præsenti impedit matrimoniū contrahendum, ecclesia tamen ex causa matrimonium contrahi quādoq; permittit. h.d. inhærendo literæ.

CAP. V.

Veniens ad præsentiâ nostram M. eremita proposuit quod I. mulier cuidam uiro absenti b fide data se nupturam promisit c sed postmodum audiens plura de seueritate d ipsius ei noluit copulari, cum itaq; timeret ne illi nubere cogeretur, in manibus suis continentiæ uotū e promisit, nō tamē locum aut uestem mutauit. quo audito, uir aliam sibi copulauit. Nos itaque attendētes, tutius esse ut præfata mulier post fidem & uotum simpliciter oblatum, matrimoniū contrahat, quàm fornicationis f reatum incurrat: Mand. quate. si plus non processit sibi de fide mentita, & uoto uiolato g congruam satisfactionem indicas, & ei cui uult nubendi in domino licentiā tribuere non postponas. h

Veniēs Primo narrat casum, præmissa causa. Secundo ponit mandatum: ibi, nos itaque. Abb.

b Absenti. Arg. q matrimoniū inter absentes contrahi pōt. 1 xxxij. qō. ij. honorātur. & xxx. q. v. nec illud. & s. de conuer. coniu. ex parte. ij. & eodem modo sponsalia. ut hic, & ff. de spon. l. iij. & v. 2 Ber.

c Promisit. per interpositam personam, quæ mandatū habebat ad hoc, alias nihil est.

Glo. seq. reci. per quæst. an ille timor excusaret.

d De seueritate. Timor iste uanus erat, unde non excusatur, quo minus debeat compelli ad matrimonium contrahendum propter fidem datam, si ille cum alia non contraxisset nō obstante uoto simplici. arg. s. de spon. ex literis. ij. prima enim fides seruari debet. s. de spon. sicut. nisi fortius uinculum superueniat: ut s. de spon. cap. si inter.

e Continentiæ uotum. Mulier ista uouit continentiam, nec mutauit locum nec uestem, nec etiam fecit professionem, & tamen per uotum continentiæ de præsenti 3 contrahere potest, & ita est arg. op. q uotum non solennizatur per uotum continentiæ tantum. De hoc dicitur j. c. proxi.

f Fornicationis. Arg. minus malum tolerandum, ut maius euitetur. xxxiij. q. ij. si quod uerius. xxvj. q. ij. qui. xxij. q. j. considera. & iiij. dist. denique.

g Voto. uiolato. i. uiolando. si. ff. de iureiu. admonendi in uerbo, absolutus. i. absoluendus. Vel dic, uiolato animi destinatione: quia petebat sibi dari licentiam contrahendi 4 nec intelligo, q imponatur pęnitentia nisi sub ea conditione si contraxerit, uel imponetur postquam contraxerit, uel etiam de uoluntate mutata agitur pœnitentia. arg. xvij. q. iiij. sunt qui opes.

h Non postponas. Sed qualiter datur huic licentia contrahendi contra uotum continentiæ, licet sit simplex, cum apud Deum æqualiter obliget cum solenni. j. c. proxi. ergo debuit compelli ut seruet uotum: sicut fit in sponsalibus. s. de spon. ex literis. ij. Dicas q non dat hic ecclesia licentiam contrahendi directe, sed est hic quædam comparatiua permissio, ne deterius inde contingat, ut ex litera patet 5. & quia in perturbatione animi uotum emisit. arg. xvij. q. ij. Gonsaldus. unde datur licentia cōtrahendi, alias non daret. nam uotum continētiæ seruandum est, etiam a cōiugatis. xxxiij. q. v. quod Deo pari.

1 Cōcor. text. in l. mulierē. ff. de ritu. nup. & ibi docto.

2 Quidā nō habēt has concor. & bene faciūt: quia dicūt absenti spondere sic posse dūmodo sciat uel ratū habeat. Ioā. And.

3 Ri dixit quod fuit hic uotum de futuro. Ioā. And.

4 Vel forte iā uiolauerat inhoneste uiuendo. Io. And.

5 Et hoc tenet Go. qa mulier iuuenis, erat suspecta: & idē Ioā. xvij. q. j. in fi. Io. And.

Cælestinus iij.

Votum simplex impedit spōsalia de futuro, non autem dirimit matrimonium sequens: secus in uoto solenni.

CAP. VI.

Rursus quidam uotum castitatis i emittens, iurauit se quandam dicturum postea in uxorem. Vnde à fra. tua requisiti arbitramur, quòd cum simplex uotum apud Deum k non minus obliget, quàm solenne: † pro eo quòd iurauit temerè, pœnitentiam agat: & uotum, quòd Deo fecit, studeat ob-

Rursus. Votum solenne dirimit mřimonium cōtractum scilicet sequens. simplex uero impedit, sed non dirimit. Primo ponitur quæstio. Secūdo distinguens solutionibi, unde. & secundum membrum ibi. q si. Abb.

i Castitatis. Simpliciter. s. eo. c. proximo.

Gl. seq. reci. per obie. & sol. secūdo quærit, dicens quod sit uotū simplex, & quod solēne subdit opi. Hugo. itē opi. Io. & licet uideatur adhærere Hug. in fi. tamen resistit.

k Apud Deum nō minus obliget. Ergo uidetur æqualiter obseruandum ut solenne, quod falsum est: quia solenne seruatur post contractum matrimonium. j. c. proxi. istud uero non. xxvij. dist. si uir. & hic dicas, q ab initio sunt æqualiter obseruanda, & utrunq; in tantū obligat, q qui contra uenit, peccat mortaliter. Et dico non minus. i. non minori tempore, quia utrunque imperpetuum obligat, & utriusq; fractio, est mortale peccatum, licet unus minus peccet alio, q patet ex minori pœnitentia. xxvij. dist. si uir 6. & xxvij. q. j. uirginibus. & c. deuotan. Vel hoc contingit propter adiunctum. s. propter bonum matrimonij. ar. xxvij. q. j. nuptiarum. & est simile quod dicitur inter simplicem loqueli & iuramentū, nō facit Deus differentiam. xxij. q. v. iuramenti & collige ex hoc quod hic dicitur, uotū ex sui natura non dirimere matrimonium, sed constitutio facta super uoto. Quia fit hic mentio de uoto simplici & solenni: uide quid sit utrunque. Votum solenne, est quod fit interueniente aliqua istarum solennitatum, uidelicet per susceptionem sacri ordinis. xxviij. dist. diaconi & lxxxiiij. distinct. cum in præterito. Item per susceptionem sacræ uestis, quæ tantum profitentibus dari debet s. de regu. statuimus. & maxime si cum alijs incipiat cantare & oblationem facere in ecclesia. xxvij. quæstio. j. uidua. & s. de regu. uidua. & xxvij. dist. quod interrogasti. Tertio modo, cum per professionem deuouet se alicui religioni in manu abbatis uel abbatissæ, uel etiam in manu monachi. s. de regu. statuimus. & s. eo. consuluit. & j. eod. c. proxi. præsentibus testibus, per

† Ergo quicqd p textu cuiusui solennitatis sup additur humanū institutū est. ergo dispensabile, ut tenet Io. An. ī v. c. mercur. actus legitimi de reg. iu. in vj. & ibi & in c. semel Deo. de reg. iu. in vj. Ias. l. fi. C. de transac. Phili. Decius cons. cxij. nu. dixi ad Phili. Deciū c. quæ in ecclesiarū nu. 13. de cōstit.

6 Imponitur enim ibi pœnitētia triū annorum & hic adde, quod hic cōparatio recipit in genere non indeterminata q̃titate reatus. Ioan. And. Votum solenne.

quos posſit probari profeſsio ſi ille negaret, & ne hoc negari poſsit, fiat inde publica ſcriptura. xxvij. qō.j.omnes fœminæ in qua ſcriptura profiteaſ ſe uelle religioſe uiuere.xx. qō.j. vidua. & tale uotū impedit matrimoniū contrahendum,& dirimir iam cōtractum.xxvij. q. j.per totum, uſq; ad cap. nuptiarum. alias autem uotum continentiæ factum, quā uis coram multis, dicit ſimplex, quaſi nō ueſtitum [1] ſiue inſtitutum aliqua ſolennitate. & tale votum impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit iam contractum. q.d. nō debet contrahere poſt tale votum: tamen ſi contrahat, tenet. ſ. eo. conſuluit. & c. veniens. & xxvij. qō.j.nuptiarum. cū ſeq.cap. & poſt hoc votum continentiæ cum quis dicit, uoueo continentiam, dat eccleſia licentiā contrahendi. ſ.eod. c. proxi. Hæc opinio hodie quaſi cōmunis eſt, & in hac opi. fuit Gratianus xxvij.diſt.§. ulti. & c.ulti. Hug.uero dixit,quod uotū continentiæ perpetuæ inter omnia vota impedit, & dirimit matrimonium iam contractum, & in nullo caſu eſt matrimonium poſt uotum perpetuę cōtinentiæ quo ad Deum:& ſi poſtea contrahat: de ſolo facto contrahit,& mortaliter peccat. & hoc dicit eſſe verum,ſi uotum continentiæ propriæ teneatur. Proprie dicitur uotum continentiæ cum dico uoueo perpetuam continentiam. Improprie cum dicitur,uoueo ſiue promitto, ꝙ poſt annum ſiue poſt mortem uxoris meæ uouebo perpetuā continentiam. quod eſt dicere,uotum de præſenti & de futuro. Et dixit Hug. ꝙ ſolennitates præmiſſæ non ſunt de ſubſtantia voti, ſed ſigna & probationes voti, ſi uotum reuocetur in dubium. Io.dixit, quod ſi aliquis coram tota eccleſia dicat,uoueo perpetuam continentiam, nō ſolennizatur uotū, niſi aliquid de præmiſsis interueniat. vnde ſi poſtea contrahat,tenet matrimonium. Hug.uero cōtra,ut patet. Sed certe quod dicit Hug.magis videtur tutum.licet enim aliquis nō efficiatur monachus,bene poteſt ſe obligare ad continentiam perpetuā per votum,ſicut poteſt ſe obligare ad alia uota: quia uotum continentiæ excedit omnia alia uota, unde non poſſet commutari in maius bonum. arg.xxxij. q.j.nuptiæ. vnde & ſi coniugati continentiam promittant, eam ſeruare tenentur.xxxiij.q.v.quod Deo pari. Hugo contradicit Alex.ſ.c.proxi.cui potius ſtandum eſt in hoc caſu. Vnde verſus: Votum ſolenne demōſtrāt quatuor iſta: Ordo ſacer, ſcriptum, profeſsio præſtita ſponte: Et profeſſorum ueſtis, ſuſcepta ſcienter. Vel ſic: Ordo ſacer, veſtis profeſsio religionis. Quæ ſit facta palam, faciunt ſolennia uota.

Votū ſimplex.

[1] Et eſt ſi. quod dicitur ſecundū l.ā pacto nudo & veſtito quod quib⁹ modis veſtit.no. ff. de pac. iuriſgentiū. §.qui nimo. Io. And.

† Arg. in fi. in l.oratione. ff. de ritu nuptia.& ī l. patre.ff.ā his q ſunt ſui uel alie. iuris.

Votū continētiæ fit proprie & improprie.

Votū continentiæ alia uota excedit.

ſeruare. [a] Quòd ſi poſtquam hmōi præſtitit iuramentū, ad nuptias ꝓprio motu conuolaſſet: cum votum ſimplex,matrimoniū impediat contrahendum, nō tamen dirimat iā contractum, † nihil ambiguitatis quæſtio tua cōtinere uidetur. [b]

Innocentius tertius Liboñ. & Lubiceñ. epis.

Votum ſolenne impedit & dirimit matrimonium poſt contractum.

CAP. VII.

INſinuante I.nobili muliere noſtro eſt apoſtolatui reſeratum, ꝙ a quibuſdā curialibus fuit regi Legioneñ. pro ipſius copula ſupplicatū: [c] quòd cùm ad cōſanguineorum eius notitiā perueniſſet: ut maritū acciperet,ei ſub obteſtatione regia ſuggeſſerunt: ipſa uero ꝙ tunc nollet nubere proteſtans, conſilium accepit ab eis, quòd uotum emitteret caſtitatis: quòd in manibus [d] cuiuſdam de fratribus ſancti Auguſtini fecit eo adiecto tenore, ut in domo [e] propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Sanè in eiuſdem ordinis habitu biennio poſtea permanſit: licet id ſe inuitam feciſſe aſſerat & coactam, non tam metu regio, [f] quâm parentum: & infrà. Tandem attendens, ꝙ inuita uotum emiſerit, eo dimiſſo de parentum conſilio, P. Michaeli publicè fuit matrimonialiter copulata: de quo quatuor ſuſtulit filios tempore procedente: & infra. Nos igitur attendentes, ꝙ in emiſſione voti quod præceſſit, nulla uel modica [g]

[a] Obſeruare. Quod ſi prius iuraſſet,& poſtea uotum ſimplex emiſiſſet,tene quod dicitur. [2] ſupra de ſponſa. commiſſum.

[b] Videtur. Quia remanebit cum illa. ſupra eodem. cap.conſuluit.

INſinuante. Primo ponit factū. Secundo diffiniendum committit ibi, nos igitur. Abb.Si.

[c] Supplicatum. Contra illa iura: nā a principe non eſt petēda uxor xxxvj. quæſt.ij. nullus. & pœnam deportationis meretur. C. ſi nup.ex reſcri. petā. l.j. & quia debent eſſe libera matrimonia. ſupra de ſponſ. Gemma. [3]

[d] Quod in manibus. Et ita ſolennizauit uotum continentiæ tradendo ſe ordini ſancti Auguſtini in manibus illius monachi: ut ĩ. patet. & habitum profeſſorum ſuſcipiendo, & ibi per bienniū manendo.

Glo. ſeq. obijcit probās per iiij. infrà. pro textu inducit duo, ſed concludit pro obiectione.

[e] Vt in domo propria. Ergo non erat monacha: ex quo poteſt propriū retinere.arg. ſ.de ſta. mo. cum ad monaſteriū in fi.cū talis conditio ſit cōtra ſubſtantiā monachatus. ſ de cōdi.appo.c.ſi.& xxxij.q.ij.ſolet.& ar. ff de actio.& oblig. non ſolū. Arg.contra.x. q.j.ſi quidem. & ſ.de condi.appo.c.j.talis enim conditio,eſt cōtra ſubſtantiā monachatus: unde ea retenta impedit monachatum. Quidam tamen dicunt, ꝙ ea adiecta tenet monachatus: & pro nō adiecta haberi debet arg. huius literæ. De hoc dixi ſ de cōdi.appo. c.ult. verba iſta in domo propria,cum omni etiā ſua ſubſtātia, ſic expone.i.cū uſufructu ſuæ ſubſtātiæ olim ante monachatum, ut de uſufructu illarum rerum victum & veſtitum haberet in vita ſua,quicquid enim ſupereſt,debet eſſe & eſt monaſterij: & ſi quid deeſt ei, ſuppletur a monaſterio. ſimilis enim expoſitio habetur. xxvij. q.j. ſi quis rapuerit.& ſic iſta erit monacha, & poteſt remanere in domo quondā ſua, cum uſu rerum. quas contulit monaſterio.ſic xxvij.q.j. de uiduis. Ber.

[f] Metu regio. Arg. ꝙ imperium regium, non ſufficit ad iuſtum metum.arg.C.quod met. cauſa, ad inuidiā. arg.contra.C.eo.l.ulti. [4] & xxiij.q.viij. conuenior. ſimiliter imperium parentum non ſufficit. ff. de ritu nupt.ſi patre.xxxij.q.vij. omnes cauſationes. Ber.

[g] Vel modica coactio. Not. quod leuis metus, non excuſat in uoto:ut hic.ſupra, quod metus cauſa. cum dilecti.ſed in electione leuis metus ſufficit.j.quæſt.vj. ſi quis aurē. ſimiliter in matrimonio,ut uidetur: quia plena debet ſecuritate gaudere:ut ſupra de ſponſa.capitu.cum locum.ff.de ritu nuptia.cap.ſi patre. tamen

talis

[2] Quod ſi nolebat ad religionē trāſire, cōpellebatur cōtrahere ſicut iurauerat & idē no. ſ.c.prox. in iij.glo. Ioā. And.

[3] Cōcor. l.ſi.cū gl. fina.& ibi Cyn.C.de ſpon.

[4] Melius penul dic, ꝙ niſi aliter ꝓbet oppreſsio dignitas aduerſarij nō ſufficit ad metum probandū ſic loquūt iſta iura; credo tñ, quod imperij principis, qui alias conſueuit tyrānice & oppreſſiue tractāt eos q precibus uel præceptis ſuis nō obediūt inducerent iuſtū metū. Ioā. And. Pan. Præpoſi.hic.

talis debet esse, qui posſit cadere in conſtantem uirū. s̄.de ſponſa.ueniens.ij.& cap.conſultationi.Ber.

a Patientia.Nota ꝙ ratione temporis, euaneſcit exceptio : quia præſumitur conſentire.j. q.j.conſtat.s̄. de ſpon.ad id ꝙ.j̄.de fri.c.j.C.ꝙ me. cauſa.l.ij. de condi. ob turp. cau. ſi ob turpem. ff. de ritu nup.ſi patre.

cum baberet.& c.ult. in fi.

d Fidem dederat.uel ſi de facto eam duxit. j̄. eo.cum haberet.& ſupple,& eam cognouit uiuente ſua uxore. alias non impediretur contrahere cum ea.infra,eo.c. ultimo.

DE EO QVI duxit in matri. quam &c.

Supra uiſum eſt, de quibuſdam impedimentis matrimonij, ſcilicet ordinis & uoti, nunc ſubijcit de alio impedimento, quod ſcilicet cauſatur ex adulterio, uel machinatione in mortem coniugis. ı Abb.

De hac materia tractatur xxxi.q.i. & xxxij,q. iiij. per totum. & q.vij. in multis capitulis.

ı Vel ſic ſecundum Ioā. And. Viſo de īpedimēto uoti & ordinis : uidendū eſt de impedimēto enormitatis criminis ꝙ proſequtur in eo q mortua legitima cū ſua contrahit adultera uel ī ea q̄ mortuo legitimo cū ſuo cōtrahit adultero &c. Io. And.

coactio affuiſſet, quam patientia [a] & perſeuerātia ſequentis tēporis penitus profugauit, & ꝙ ſequens coniunctio potius iniqua fuit & uiolenter extorta: Mandamus quatenus ſi pͣmiſsis ueritas ſuffragat̄, præfatam mulierē ad male dimiſſum religionis habitum reaſſumendum, & ſeruandum quod uouit, monere & inducere procuretis, et (ſi opus fuerit) per cenſuram eccleſiaſticam coercere.

TITVLVS VII.

DE EO QVI DVXIT IN MATRIMONIUM, qua polluit per adulterium.

Alexander iij. abbati S. Albani.

Si quis uiuente uxore contrahit cum ſecunda, hoc ignorante prima mortua ad ſui petitionē non ſeparabitur a ſecunda.

CAP. I.

Propoſitū. cōis diuiſio. Secūda ibi: licet aūt. Abb. ſi.

Gl. ſe. tractat quomodo ignorātia ualet ad duo, et an mortua prima, incipiat eſſe matrimonium.

Propoſitū eſt nobis, qđ uir quidam uxorem habēs, ſibi aliā huiuſmodi rei inſciam [b] copulauit: ſed prima mortua nititur diſcedere a ſecunda: & j̄. Licet aūt ī canonib. [c] cautum habeatur, ut nullus copulet matrimonio, quā prius polluerat adulterio, & illam maximè cui fidem dederat [d] uxore ſua uiuente, uel quæ machinata [e] eſt, in mortem uxoris: quia tamen præfata mulier erat inſcia, quod ille aliam haberet uxorē uiuentē, nec dignum eſt, ut prædictus uir qui ſciēter cōtra canones uenerat lucrū de ſuo dolo [f] reportet : conſulta.t.t.reſpon. quòd niſi mulier [g] diuortium petat, ad petitionem uiri, non ſunt aliquatenus ſeparandi.

Idem abbati, de fontib.

Si uiuente prima uxore et nō cognita, quis contraxit cū ſecūda ſcienter, et eam cognouit: ēt mortua prima, ſecundam habere non poteſt, ſecus ſi prima erat non legitima uxor.

CAP. II.

Significauit nobis O. Andegauenſis : & infrà. Mandamus quatenus ſi cōſtiterit tibi, quòd eidem O. tanta uis [h] illata fuerit, quòd nō ſpōte

e Machinata. xxxj. q.j.ſi quis uiuente. & j̄.e. ſuper hoc.

f De ſuo dolo. s̄. de reſcrip.ſedes apoſtolica.& xxx. qō.j.dictum. & j̄. de cog. ſpiri.ſi uir.

g Niſi mulier. Et ita compellitur uir remanere cum ea, ſi uoluerit propter culpam & dolum ipſius uiri, ſed non econuerſo. ſi. s̄.de adulte. c. ij. & ita eſt hic argu. ꝙ contractus pro parte tenet, & pro parte non. s̄. de deſpon. imp. de illis.ff.man. poteſt. C.de reſcin. uen.l.ij. & inſtit. de auth. tu. circa prin. ff. locati. ſicut emptio.§.interdum. & ff. de ac. emp.& uē. Iulianus. §.ſi quis a pupillo.xxix.q. ij. ſi quis ingenuus. xxij. qō.v. propoſito. & xxxij. quæſt. ij. aliquando. & xxvij. q.ij. §. j. & xxxj.q. ij.ca.j.& ij.ſi tamen contraheret cum alia, teneret matrimonium.j̄. eod.ueniens, & hoc eſt uerū, ante primum uel nouum conſenſum.

Significauit. In prima parte deciſa conſultatio. In ſecunda: ibi, mandamus. diſtinguens cōmiſsio. & ſecundum membrum ibi, alioqui. Abb.

Significauit nobis O. iſte O. coactus fuit quandam deſponſare in uxorem, præſtito iuramento. poſtea uero contraxit cum alia, ſpontanea uoluntate conſcia huius facti, prima petit illum in uirum coram Eboracen. archiepiſcopo : qui eum compulit recedere a ſecunda præſtito iuramento, donec lis eſſet iudicio eccleſiæ terminata inter ipſum & primam. lite pendente mortua eſt prima. dubitabat iſte O. an deberet redire ad ſecundam quam ſponte duxerat in uxorem? Reſpon. papa prout ſequitur.

b Inſciam. Hoc excuſauit mulierē ab adulterio, quia ignorans non committit adulterium. xxxiiij. q.ij.in lectum. & ff. de adult.l. ult. alioqui ſi fuiſſet cōſcia, non poſſet poſtea cum eo remanere.j̄.eo. cū haberet. imo plus ꝓdeſt : quia filij de tali mr̄imonio, legitimi ſunt cenſendi ꝓpter bonā fidem uxoris.j̄.qui filij ſint legi.ex tenore.& c.cū inter. & tn̄ non fuit matrimonium inter eos, ēt poſt mortē primæ uxoris, licet .n. iſta crederet eum liberum, ligatus tn̄ erat : & in primo conſenſu qui nullus fuit, intelligit̄ perdurare : ſicut nec matrimonium contrahit̄ cum ſeruo licet credat̄ liber. alias nō contractura, ēt ſi poſtea manumitteret̄ eo ignorāte : quia poſt manumiſsionē factam manendo cū eo, approbare ſemper intelligit̄ primum cōſenſum qui erroneus fuit, & non aliū. unde matrimonium non procedit. Arg.contra.ff.de offi. proc.obſeruare.§.ult.imo uidetur expreſſum.ff. de iure dotium. Proculus.prius dictum uerum eſt.tamē ſi mulier uult, compellitur ipſam ducere propter dolum & fraudem ipſius : ut in fi.dicit.Ber.

c In canonibus.xxxj.q.j.c.j.& infra, eo.ex tuarum.

h Tanta uis. quæ poſſet cadere in conſtantem uirum. ſupra, de ſpon.ueniens. ij. & capit.conſultationi. ſi.ſupra, quod metus cauſa perlatum.& capi. cum dilecti. Argumentum contra.xv.q.j. merito quæritur. & ſupra, de iureiuran.ſi uero. Iuramentum iſtud poterat ſeruari, ſine interitu animæ, ergo debuit ſeruari, ut ibi dicitur.& hæc non habent hic locum. ı quia matrimonia libera debent eſſe & non coacta ſupra de ſpon.

ı Vt no. s̄. qđ metus cauſa. Abbas, ultra exordium glo.

in primam cõsenserit, nec post præstitum iuramentũ ipsam carnaliter cognouerit, [a] propter hoc nõ dimittas, quin ad aliam, quã postea ĩ uxorem accepit, reuertendi liberã tribuas facultatẽ. † Alioqui sibi ne ad secundam [b] reuertatur [c] sub interminatione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam in uxorem.

Idem Baranen. episcopo.

Non potest quis cum illa contrahere, quam uxore uiuente cognouit, si machinata fuit ĩ mortem uxoris.

CAP. III.

SVper hoc, quod quæsiuisti, an liceat alicui cũ ea cõtrahere matrimonium, quã uxore sua uiuẽte sibi de facto matrimonio copulauit: [d] T. respõ. quod si adultera est ĩ mortem uxoris aliquid machinata, [e] siue † fidem [f] dedit siue nõ, quod ea defuncta hanc esset ducturus: secundũ canones ab eius cõsortio prohibetur: & hęc prohibitio perpetuo est seruanda.

Clemens tertius.

Qui uiuente uxore etiam ab eo separata, quo ad thorum secundam cẽs iam ducit uxorem prima mortua, separabitur a secunda, sed cum alia contrahere poterit.

CAP. IIII.

EX literarum tuarum insinuatione accepimus, quod T. uxorẽ suam in adulterio deprehẽsam, [g] de tui antecessoris assẽsu abiecit: quæ postmodũ suscepit habitũ monachalẽ, sed dictus T. antequam illa decederet, aliã superinduxit: [h] & plures suscepit filios ex eadem: & ĩ. F. t. igitur r. quod illos debes abinuicẽ separare. [i] Idem uero uir indicta ei de adulterio pœnitentia, aliam [k] ducere poterit in uxorem.

Idem.

Qui uiuente uxore legitima, cum secunda contrahit adultera, etiam prima mortua, separabitur à secunda, etiam si longo tempore ei cohabitauit, et filios ex ea suscepit.

CAP. V.

CVm haberet uxorem legitimam A. nomine I. lator præsentium, cum M. adulteriũ perpetrauit. Cumq; super hoc fuisset in ius uocatus, abiurauit adulterã, & postmodũ iuramẽto contempto, uiuente legitima cum ea matrimonium contrahere, & ipsi diu cohabitare præsumpsit. demum prædicta A. de præsenti luce subtracta memoratus I. cum adultera per decennium est moratus: de qua decem filios procreauit. Tale ergo damus consul. t. responsum, ut separentur omnino: † & eis iniuncta pœnitentia perpetua [l] continentia indicatur, præsertim cũm in dies suos ambo processe-

cum locum. & capitu. præterea. & capitu. requisiuit. & cap. Gemma.

[a] Cognouerit. Quod si fecit antequam contraheret cum secunda consensisse uidetur, [1] unde amplius secundam habere non posset. s. de spon. ad id quod. s. de despon. impub. de illis & ĩ. de ijs qui ma. ac. pos. insuper. & est argum. quod ratihabitio, retrotrahitur. sic supra, de reg. significatũ, ad fi. j. q. j. constat. lxiij. dist. salonitane. de coniug. ser. proposuit. & s. ꝙ met. cau. perlatum.

[b] Ne ad secundam. Consciam huius facti, alias enim bene posset eam habere. s. c. prox.

[c] Reuertatur. Argumen. est hic: ꝙ ab initio non ualet, tractu tẽporis non conualescit, licet perueniat ad eum casum, à quo potuit habere initium. insti. de leg. §. an seruo. ij. q. j. in primis. circa princ. institu. qui testa. fa. pos. §. ulti. xxxvj. q. ij. cap. ulti. Arg. contra. [2] xxx. qõ. j. ad limina. ff. de ser. ut ponum. xxxiiij. qõ. ij. in lectum. Primus titulus locum habet, quando perpetuum subest impedimentum: contraria adaptantur ad hanc regulam. multa impediunt faciendum, quæ iam factũ non dirimunt: quia quod ab initio legitime factum est: ex superuenienti delicto non mutatur ff. de iti. actuque pri. nec enim nisi lege, uel canone illud exprimatur: ut patet per contraria quod perpetuo prohibetur fieri, quolibet casu superueniente prohibitio durat: ut in primis concord. & ĩ. c. prox.

[d] SVper hoc. Copulauit. Et eam, uiuente sua uxore, cognouit, alias non prohiberetur infra, eodem capitulo ultimo, & ea sciente quod haberet uxorem secus si ignoraret. supra, eodem capitu. j. & ij. & infra, eodem titu. ex tuarum. & ca. cum haberet.

[e] Machinata. xxxj. q. j. si quis uiuente. & supra eo ti. c. j. & intellige cum effectu: ut dicit c. si quis uiuente, ꝙ dicit machinata: quia uerba, cum effectu sunt accipienda. s. de cleri. non resi. relatum. & s. de spon. capi. ult. de pœni. di. j. §. hæc autem uerba. & ff. quod quisque iuris. l. j. §. hoc autem. & arg. ĩ. eo. c. ulti. Quidam dicunt, quod sufficit conatus sine effectu: & sufficit quod ita scriptum est. [3] ff. qui & a quibus prospexit. & vj. quæst. iij. scriptum. quod non est uerum. ĩ. e. ca. ulti. Quid si aliquis interficit aliquem. in bello, non eo proposito, ꝙ uelit uxorem eius sumere, nunqnid potest illam ducere in uxorem? Dicas quod sic s. de conuer. in fi. laudabilem.

[f] Fidem dedit. xxxj. quæst. j. relatum. & infra, eo. significasti. Ber.

[g] EX literarum. Deprehẽsam. i. conuictam. sola enim deprehensio nõ sufficeret, [4] ad hoc ut separaretur. ij. qõ. j. c. ij. & iij. licet sufficiat ad infamiam. ff. de ritu nup. palam. §. ult.

[h] Aliam superinduxit. in uxorem, quæ fuit conscia, ꝙ aliam habebat uxorem, alias non noceret. s. eo. c. j. & ĩ. eo. ueniens.

[i] Separare. ĩ. e. c. significasti. xxxj. q. j. relatum.

[k] Aliam ducere poterit. Acta pœnitentia. argum. s. de spon. cum in apostolica. uel etiam parte pœnitentiæ si timetur de incontinentia. xxxiij. quæs. ij. in adolescentia. Bernardus.

[l] CVm haberet. Perpetua cõtinẽtia. hoc fit propter causas, quæ hic ponuntur, & quia ambo processerant in dies suas. tamen si timeretur de incontinentia ipsorum puta si essent iuuenes, daretur eis licentia contrahendi. xxxiij. q. ij. in adolescentia. & ca. ulti. Sed contra uidetur. s. c. proxi. ubi datur licentia contrahendi in simili casu, sed ratio

[1] Et copula facit hic matrimonium propter uolũtatẽ, quæ inest sponsalibus cõtractis ẽt per metũ cõditionalem secundum Vin. q hoc no. de spõsa. c. ult. Io. And.

† Cocor. l. nec filiũ C. de ritu nup. & l. si pre cogẽte. cum gl. i ꝟs. inuitos. ff. e.

[2] Melius diceret, sicut econuerso: quia ista iura ꝓbãt, quod legitime factũ non uitiat per casum superuenientẽ a quo n̄ poterat inchoari. de hoc. ĩ. de reg. iur. factũ. lib. vj. & sic non sunt directe cõtra: imo potius per cõuersum. Ioã. And.

† Alias, si uir fidẽ dederit, ꝙ ea &c.

[3] Hic negatur scriptum esse, quod sola machinatio sufficiat & c. si quis uiuẽte. expresse loquitur de occiso: & hic præsuppõitur uxorẽ mortuam. Ioã. And.

[4] Nõ sufficeret. idẽ ꝓpositus hic. Sed imo sufficit, & ista practicatur modo probetur.

† Adde ꝙ idẽ tenet Bar. i l. Claudi[us]. ff. d his q. ut indig.

ratio redditur in litera, q̃ isti plus peccauerunt, quam alij, unde plus puniuntur, & quia senes uidebantur.

a Leo Papa. xxxj. q. j. cap. j.

b Et quod hic plus. Sic j. eo. c. ul. Sed uidetur, quod casus iste, non sit alius ab alijs duobus de quibus habes s. eo. super hoc. quia si ducit illam: fidem dat illi. & ita idẽ est ducere eam sic de facto, quod fidem dare 1. Satis potest dici, quod iste casus non est diuersus ab illis, & hic non dicitur, q̃ sit alius omnino, sed quod plus est hic, quã si fides tantum detur: quia hic primo interuenit fides in desponsatione tali de facto, & postea eam ducit. sed uerius est quod est tertius, & bene differt ab alijs quia hic est fides de præsenti contrahendo cum ea, quatenus potest. Sed in alio casu, est tantũ fides de futuro. & est similis differentia sicut inter sponsalia & matrimonium arg. j. c. ult. & plus est hoc, quam fidem dare: ut hic dicitur, & plus peccat.

c Cum eadem. Scilicet uxore.

d Iuramenti. Iuramẽtum istud quod fecit iste, ut ei ulterius nõ adhæreret, non sufficit 2 quod eã habere non possit: quia idem esset si eã abiurasset, cũ aliud subsit impedimentum, ut patet per hanc literam, unde supple, maxime.

e Tam Grego. quã Triburien. xxxj. q. j. relatum & cap. seq.

f Multiplicitas. Quandoq; tamen fauor filiorum dispensationem inducit. xxxv. q. viij. de gradibus. & ff. de ritu. nup. qui in prouincia. alias incipit, diuus.

g Non minuat j. de simo. non satis. & ca. seq. & s. de consuetudine c. ulti.

h Intererit. Apud quem debeant morari filij facto diuortio, habes. C. de diuor. fa. l. una. & apud talem commorari debent, qui eorum uitæ uel sanguini non insidietur supra de conuer. infid. c. ul. ubi de hoc.

i Secundum facultates. Hoc est regulare, q̃ secundum facultates alimẽta 3 ministrentur. ff. de liber. agno. si quis à liberis. j. respon. &. §. si quis ex his. & C. de ale. lib. si competenti. & l. ult. sic & procuratio exhiberi debet, secundum facultates ecclesiæ. s. de censi. sopite. & c. cum nuper. & not. quod filius minor triennio, ali debet apud matrem, maior triennio apud patrem, C. de pat. po. nec filium. & s. de conuer. in fi. cap. ul & arg. ff. de lib. agn. si quis à liberis. §. non tantum. Illud scias, q̃ sicut parentes alere debent filios 4 j. dist. ius naturale. sic & filij parentes, si egeant: ut in l. prædicta si quis à liberis. in prin. &. §. si impubes. & C. de alen. lib. l. j. & ij. & xxx. dist. ca. j. & xxxj. q8. iiij. inter cætera. tamẽ recusare potest pater, alere filium iusta de causa 5, si forte eum accusauit: ut in l. prædicta, si quis à liberis. §. si quis ex his. in fi. ubi autem pater & filius egent, mater compellitur eos alere, ut ead. l. §. utrum. & l. pe. & C. dẽ alen. li. auth. quẽ admodũ. & in aut. ut lic. ma. & auię. §. illud colum. viij. Si autem mater alit filiũ, dũ pater abundat, potest petere expensas, si hoc fuerit protestata. ff. de negot. gest. Nesennius. post trienniũ tamẽ. Sed hæc quæ dicta sunt, subintelliguntur de legitimis unde signantur contraria in auth. quib. mod. na. effic. leg. §. ult. col. vj. & C. de incest. nup. authen. ex complexu. & C. de na. lib. authen. licet patri. & j. qui fi. sint leg. per uenerabilem in fin. sed illa contraria, intelliguntur de rigore iuris ciuilis. Quod uidetur inductum in detestationẽ criminis, hoc intelligitur de benignitate canonica quæ uigorem sumit à iure naturali nam educatio filiorum de iure naturali est j. distin. ius naturale. & ex instinctu naturæ procedit. unde ius istud præfertur ciuili 6, tamen filij non succedent in bonis patris, & illegitimi sunt. s. de clandesti. desponsa. cum inhibitio. §. j.

S Ignificasti. Adhæsit. & quia eam non dimittebat, fuit excommunicatus: & ideo dicit in fi. si petierit absolutionem, ipsum absoluas.

l Machinatus. xxx. quæst. j. si quis uiuente. & s. eo. super hoc.

m Fidem dederit. xxxj. q. j. relatum. & j. eod. cap. ulti. Idem est, si de facto eam in uxorem ducat s. c. prox & hoc uerum est, cum mulier ista fecit illum aliam habere alias non noceret, quo minus post mortem uxoris posset secum remanere. s. c. j. & j. ca. proxi.

Glo. seq. obijcit. contra obiec. opponit, & sol. ponit epi. quam obiectioni concordat.

---

rint, & tandiu publice in adulterio & periurio ex certa scientia perdurantes, ecclesiã in graui scandalo perturbauerint. Nosti enim q̃ Leo Papa a statuit, ut nullus ducat in matrimoniũ, quã adulterio polluit. & qđ hic plus b processum fuit quã si fides præstita duntaxat fuisset adulteræ, ut defuncta legitima eam duceret in uxorem, cum eadem c etiã prima uiuẽte, quasi matrimonialiter mœchæ mœchus adhærere præsumpsit: & sacramentum suũ temerè uiolare: quod vtiq; cõnubium (ubi etiã nulla intercesſit religio iuramẽti d tam Gregor. e Papa, quàm Triburi. synodus detestatur) & vtrunq; hoc modò coniunctum præcepit publicæ pœnitẽtiæ subijci, ac perpetuò sine ulla spe coniugij permanere. Nec aliquod eisdem I. & M. adminiculum afferunt: ut simul maneãt, quòd decennio cohabitauerunt adinuicem, ac decẽ filios susceperũt: cùm multiplicitas f prolis ita susceptæ magis eorũ crimen exaggeret, & diuturnitas temporis, peccatũ nõ minuat g sed augmẽtet. Solicitudinis tamẽ tuæ intererit, h ut uterque liberis suis, secundũ i quod eis suppetunt facultates, necessaria subministret.

Innocẽtius tertius episcopo Spoletano.

Si quis mortua uxore contrahit cũ ea quam uiuente uxore sine fidei datione cognouerat, tenet matrimoniũ, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

CAP. VI.

Significasti nobis, q̃ cum P. ciuis Spoletanus, quandam M. mulierem duxisset legitimè in uxorẽ, ea relicta cuidã meretrici adhæsit: k & infrà. Verùm cùm uxor ipsius, esset viã uniuersæ carnis ingressa, meretricẽ cui adhæserat, desponsauit. Nos igitur inquisi. t. t. r. quòd nisi alter eorũ in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, l uel ea uiuente sibi fidem m dederit de matrimonio contrahendo,

---

1 Ad hoc s. de spõ. duo. ca. j. Ioã. And.

2 Quare illud intelligitur de illicito coitu: & facit quod not. xj. q. iij. q̃ prædecessor. xxxj. qõ. j. illud xxxv. qõ. ix. qđ qs. Ioã. And.

3 De alimentis parẽtũ, filiorum, priuorum, liberorũ, tutorũ, pupillorũ, cõiugũ & pluriũ taliũ uide satis in Spe. qui filij sint leg. ubi multæ quæstiones de his formãtur. Ioan. And.

4 Debita tamẽ coniũ nõ tenentur soluere: ut in d. l. si quis. §. si uel parẽs. Ioan. And. Filij illegitimi, an sint alẽdi.

5 Causa. ex qua potest exhæredare. Petrus Gera. sing. j. Hyp. Mar. singu. lxxviij.

6 Ciuili. idẽ Anto. Butr. Cardi. Panor. hic solus fere Io. Imola. hic, & in l. lucius. §. j. de lega. j. tenet ius ciuile in terris imperij seruari sed nihilominus cõis opinio inualuit ubiq; secundum gl. ut dixi in ann. ad Philip. De ciu in ca. eccle. sanctæ Marię nu. 30. de constit. & in c. clerici. num. 2. de iudici. consi. ccccclxxvj. col. j.

legitimũ iudices matrimonium supradictum, excommunicato munus absolutionis (si petierit) [a] iuxta formam ecclesiæ impensurus.

Idem Messañ. capitulo.

Si quis uiuẽte prima, secundam huius rei insciam duxerit vxorem: mortua prima licite remanet cũ secunda, nouo consensu interueniente.

CAP. VII.

Veniens ad præsentiã nostrã G. laicus humili insinuatione mõstrauit, quòd cum in ciuitate Lemoniceñ. quandã sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens, Messanã aduenit, ubi M. mulierem insciam, [b] quòd aliam haberet uxorem, sibi solenniter copulauit: verum cũ eidem pœnitẽtia fuisset iniuncta ut ad legitimã rediret uxorẽ, & ipse propter hoc in suã patriã redijsset, uxorem suã inueniens carnis debita persoluisse, ad Messanam redijt ciuitatem, & supradictæ M. tanquã legitimæ cohabitauit uxori & infrà. Licet aũt uiuẽte vxore legitima, prædictã M. sibi copulare nequiuerit in vxorem: quia tamẽ vxore defuncta, utpote à lege ipsius solutus: in eãdem M. de nouo [c] potuit matrimonialiter cõsentire, dummodo nõ præstiterit fidem adulteræ: [d] uel machinatus fuerit in mortem uxoris. Mandamus quatenus si est ita, eidem G. ut supradictæ M. affectu adhæreat coniugali, licentiam concedatis.

Gregorius ix. fratri R.

Contrahens cũ secunda, uiuente prima, quam tamen non cognouit nec ante contractum nec post, mortua prima potest contrahere cum secunda.

CAP. VIII.

Si quis uxore uiuente, fide data promisit aliã se ducturum, uel cum ipsa de facto contraxit, si nec ante nec post (legitima eius superstite) cognouit [e] eandem: quãuis utriq; ipsorum pro eo, quòd in hoc grauiter deliquerint, sit pœnitẽtia iniungẽda, non est tamen matrimonium, quod cum ea cõtraxit, post uxoris obitum dirimendum. Cæterùm tolerari non debet, si prius uel postea dum uixerit vxor ipsius illam adulterio polluisset.

TITVLVS. VIII.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

Alexander iij. Cantuariensi archiepiscopo.

Lepra superueniens, non dissoluit matrimoniũ, nec matrimonij effectũ: ideo adinuicem maritali affectione cõiuncti, se tractare debẽt aut ad perpetuã continentiã vouendam induci.

CAP. I.

Peruenit ad nos ꝙ cũ ij qui lepræ morbum incurrunt, de cõsuetudine [f] gñali a cõmunione hominum sepa-

[a] Si petierit. Imo uidetur, ꝙ compelli debet. argu. xxij.q.j. prædicandum.& xciij. dist. diaconi. Sed qualiter potest compelli, cum iam sit excommunicatus? Hoc modo ut alij compellantur ne ei cõmunicent. j. de usur. post miserabilem. Alij dicunt ꝙ non est absoluendus, nisi petat, ut ista litera satis innuit: [x] quia impœnitenti, non datur remissio. xxiiij. q.ij. legatur. & xxiij.qõ.vij. quemadmodum. sed hæc non est contrarietas: quia utrunque fieri potest, ut ille indirecte compellatur, & sic petet absolui. & satisfaciet.

Veniens. Ponit casum, quem decidendum committit: ibi, licet autem. Abb. Sic.

[b] Insciam. Si hoc fuit verum, legitime poterit remanere cum illo. si. s. eo. cap j.

[c] De nouo. Vt sic teneat matrimoniũ ex tũc si illa uoluerit in eum cõsentire, alias nõ compelleretur, sed uir. s. e. c.j. sic & transactio dolo alterius tantũ inita, ab eo reuocari non potest. C. de transactio. transactione. si. ff. de offic. procon. obseruare. §. ult. si. ff. de legat. iij. l.j. §.j.

[d] Fidem adulteræ. Hoc ideo dicit: qa & si illa hoc sciuisset, & quod haberet aliam uxorem, adultera diceretur: unde nõ posset esse cum illo, propter fidem datã: & quia etiam plus fuit hic: quia in uxorem eã duxit. s. eo. cum haberet. sed quia fuit ignorans, adulteriũ non commisit. xxxiiij. q.ij. in lectum. ff. de adult. l. pen.

Si quis. Ponit duo membra. Secundum ibi, cæterum. Abb.

[e] Cognouit eandem. Sic patet, qđ sola fides data uel tantum de facto cõtrahere, non impedit matrimonium. vxore defuncta: nisi ad carnalem copulam sit processum. & sic intellige omnia illa iura quæ dicunt, quod nullus ducat in matrimonium cui dedit fidem de ea ducenda post mortem uxoris, uel cum qua contraxit de facto, Et ita est arg. [z] quod uoluntas siue factum, nisi fuerit subsecutus effectus, non nocet: quia nõ obfuit conatus, ubi iniuria nõ habuit effectũ. s. de spon. c. ulti. ubi de hoc. & arg. xxxv. qõ. iij. extraordinaria. & ff. quod quisque iuris. l j. in fi. arg. contra. xxxij. qõ. v. qui viderit. & s. de biga. nuper. & c. ulti. & lj. di. si quis post acceptum. & de pœnis dist. j. si quis cũ telo. s. de spon. iuuenis. & idẽ intellige de eo uel ea, quæ machinata est in mortem alterius, s. cũ effectu: vt xxxj. q.j. si quis viuente. alias solus conatus non impediret, arg. istius cap. quia eadem ratio uidetur utrobique.

DE CONIVGIO leprosorum.

Viso de quibusdam impedimentis matrimonij: quia morbus lepræ dissoluit sponsalia de futuro, & potest dubitari, nunquid impediat cõtrahendum, uel dirimat contractum: ideo competenti ordine subycitur hic titulus. Abbas.

Peruenit. Primo narrat casum. Secundo diffiniendum cõmittit: ibi, quoniam. Abbas.

[f] De consuetudine. Quæ est iure canonico approbata. supra de eccle. edic. cum dicat quia (ut ibi patet) cum alijs habitare non debent, & etiam de iure ueteris testamenti. xxxiij. quæstione secunda. hoc ipsum. sed in hoc quod uiri sani non sequuntur uxores, uel econuerso, mala erat consuetudo: ut infra sequitur, & infra capitulo proximo.

[x] Facit xj. q.iij. plerunque. & c. cum aliquis. vide qđ scripsi de sentẽt. excom. c. j. lib. vj. Ioã. And.

[z] Dicit Hostiẽ. ꝙ istud arg. non colligitur hic. nam ad inducẽdum, hoc impedimẽtũ, requirũtur duo, scilicet fidei datio, aut cõtractus de pñti: quorum vtrunque est hic pfectum. aliud scilicet carnalis copula quod forte non est attẽtatũ. vnde not. quod qui do duo requirunt: alterum quorũ per se nõ sufficit, nõ est satis alterum adimpleri. de hoc s. de rescript. ex parte prima. Io. And.

rētur, nec uxores viros, nec viri vxores, taliter ægrotantes sequuntur.

Quoniam igitur, cũ vir & uxor una caro a sint, nõ debet alter sine altero b esse diutius. c Mādamus quatenus ut uxores viros, & viri vxores qui lepræ morbũ incurrunt sequātur, d & eis coniugali affectione ministrent: e solicitis exhortationibus, inducere nõ postponas. Si verò ad hoc induci non poterunt, eis arctius iniungas, ut uterq; altero uiuente continentiā seruet. Quòd si mandatum tuum seruare contempserint, vinculo excommunicationis adstringas.

Idē Baioneñ. episcopo.

Coniuges propter lepram separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimonium, & inuicem sibi reddere debitum, tenentur. †

CAP. II.

QVoniā nemini licet (excepta causa fornicationis f) vxorem dimittere: constat, ꝙ siue mulier lepra g percussa fuerit, seu alia graui h infirmitate detenta, non est a uiro propterea separanda, uel etiā dimittēda. Leprosi aūt, si continere nolunt, & aliquas quæ sibi nubere uelint inuenerint, liberũ i est eis, ad matrimoniũ conuolare. Quòd si uirũ siue uxorem leprosum fieri cōtigerit, & infirmus a sano carnale debitũ exigat, generali præcepto k apostoli, quod exigitur est soluendũ: cui præcepto nulla in hoc casu exceptio l inuenitur.

Vrbanus tertius episcopo Florentino.

Sponsalia de futuro, præcise nõ compellunt ad contrahendũ matrimonium cũ leproso, lepra post sponsalia superueniente.

CAP. III.

LIteras: & infrà. Quia postulasti, utrum si post sponsalia de futuro, inter legitimas personas contracta, antequam a uiro mulier traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandā copulam maritalem compelli debeat? Respondemus quòd ad eam accipiēdam cogi non debet, m cum

a Vna caro. Hoc expositum est. s. de biga. debitum.

b Sine altero. xxxiiij. quæst. ij. si quis necessitate. & xxxij. quæst. v. si uxorem.

c Diutius. Hic non determinatur, quantum extendatur istud diutius, & ideo in arbitrio boni uiri consistit. s. de off. dele. de causis. & ff. de iure delib. ait prætor. permittuntur tamē mariti, quandoque ab vxoribus recedere, & abesse per multa tempora, in fauorem tamen terræ sanctæ. s. de vo. ex multa. ad fi. Diutius, quandoq; extendit usq; ad biennium. ff. loca. cum domini horreorũ. quandoq; usque ad quinquennium. ff. de separa. l. j. §. qđ dicitur.

d Sequātur. Not. ꝙ vir tenetur sequi vxorem, sicut econuerso, cum non ad imparia iudicentur xxxij. qõ. j. si quis vxorē. in fin. & hoc cum ex iusta causa recedit uxor, alias retineat eam maritali potestate. xxxiij. q. v. cũ caput. & c. manifestum. & c. noluit. & mulier semper tenetur sequi uirum, 1 ex quacũq; causa. xiij. q. ij. vnaquæq; nisi ipsam trahere uellet ad infidelitatem j. de diuor. c. quæsiuit. uel nisi efficiatur vagabundus. xxxiiij. q. ij. si quis ineuitabili necessita. argu. ff. de oper. liber. quod nisi. in fin. Bern.

e Ministrent. Nũquid in eodē lecto & domo morari debent? Non debent ad lectũ cōtinue cōpelli, sed sufficit leproso qđ suo debito nõ fraudet. Sed quare non cōpelluntur precise. xxxiij. q. v. c. ij. Rñ. forte ideo, ne leprosi nimis improbi efficiantur in exactione sui iuris: tamen si sani omnino recusarent, bene cōpellerent, 2 sed primo exhortādi sunt, ut hic dicit: vt in fi. patet. & j. c. proxi. in fi. nam illud nõ potest referri ad continentiam: quæ suaderi potest · impetrari uero minime. xxxij. q. j. integritas. & unam solam causam excipit dominus. j. cap. proxi. & xxxij. q. vij. omnes causationes. Bern.

QVoniam. Sunt tria dicta. Secundum ibi, leprosi. Tertium ibi, quod si. Abb. Sicu.

f Excepta causa fornicationis. xxxij. q. j. dixit dominus. & q. vij. apostolus. & c. omnes causationes.

g Lepra. Sic propter lepram, alter alterum dimittere non potest. s. c. proxi. & s. de iureiu. quemadmodũ. sed spõsa de futuro dimitti potest propter lepram superuenientem: ut ibi, & cap. proxi.

h Graui infirmitate. xxxij. q. vij. §. qui matrimoniũ sani. & q. v. si uxorem quis. si. s. de cleri. ægro. c. j. ij. iij. & ulti. & ff. de tuto. & cura. nec ille. & vij. quæstio. j. pontifices. Arg. cōtra. de cle. ægro. tua sed ibi soluit.

i Liberum. Cum non sit eis prohibitum: quia edictum de matrimonio, prohibitorium est. s. de spon. cum apud.

Glos. seq. ponit Brocar. đ generali & de indefinita. ad primum allegat quatuor iura, ad secundũ quinq;: demum contra secundum alleg. iij. iura. cōtra primũ quinque soluit utrũq;.

k Generali præcepto. Not. ꝙ generaliter dicit, generaliter est intelligēdũ. de conse. dist. iiij. ut ostenderet. & ff. de procur. procurator cui. xij q. j. dilectissimis. ff. man. creditor. §. Lucius. imo etiā indefinita generaliter intelligit. xix. dist. si romanorum. & xxiij. qõ. v. si non licet. & j. de priuil. quia circa. ff. de ser. urba. præd. si seruitus. & ff. de accept. l. pluribus. 3 Arg. contra, quod indefinita, nõ æquipollet uniuersali. s. de deci. ad audientiam. ff. de legat. iij. non aliter. de cõse. di. ij. liquido. Item contra. quod generale uerbum restringitur. ij. q. ij. omnes leges. & dist. j. oēs leges. & j. đ sent. ex cõm. si uero. §. si uero. & ff. ad l. Aquil. scientiā. §. qui. ff. de pig. obligatione generali. Solut. verbũ generale intelligendũ est generaliter, prout hic dicitur, & in primis cõcor. nisi constet contrahentem uel testatorē aliter intellexisse, de quibusdā. C. de transact. age cum Geminiano, uel nisi sensus nõ patiatur: ut in ult. concor. & qđ dicitur indefinita æquipollet uniuersali, illud regulariter obtinet in iure, 4 si lege uel canone non determinatur xxxj. q. j. ꝙ si dormierit. Ber.

l Exceptio. Et ideo nos ex consensu nostro recipere non debemus. ij. q. v. consuluisti. & lv. dist. si euangelica. & xlj. dist. miramur. vij. q. j. scripsit. & xxxj. q. j. ꝙ si dormierit. & s. de transact. inter corporalia. arg. contra. de consec. dist. ij. liquido. Bern.

m LIteras. Cogi nõ debet. Sic ergo patet, ꝙ lepra superueniēs soluit sponsalia de futuro, & eadē ratione quælibet alia enormis deformitas, vt s. de iureiurando

Genes. 2.

1 Virum. decis. tholo. q. lxxxvj. Ange. Clauas. V̄ si. vxor. §. si. fallit si ob delictũ exulat Imol. in rubr col. ij. sol. matri. licet sequēdo nõ cadat in pœnā Alciat. l. bona fides. glo. ij. de po.

† Tamen tenet hic Pan. q. ij. quod non tenet reddere cum psonæ periculo. Idē tenet Petr. Aureolus in 4. Sent. di. xxxij. Ange. Claua. V̄ s. leprosus. §. ij.

2 Arg. cõtra. j. q. j. ventũ vbi de hoc. & plenius. xxxij. q. v. si uxorem qs. Meli. dicebat, ꝙ licet sanus teneatur reddere: nõ debet compelli. arg. canonis. & l. alleg. in fi. prædi. gloss. Ioā. And.

Generale verbũ an sit generaliter intelligendũ.

3 Vide de sent. excõ mu. cum pro causa. super ult. glo. Ioan. And.

4 Prīceps tamē semper excipitur: cuius interpretatio ē tā necessaria quā generalis. C. đ leg. & cõ. l. j. procedimus eñ in iure, de similibus ad similia đ rescrip. inter cæteras secundũ Holt. Ioā. And.

reiur. quemadmodum. secus in matrimonio de præsenti, ut patet ex proximis. c. s. eo. & c. quemadmodum. Itẽ arg. ꝙ ea quæ de nouo emergũt, nouo auxilio indigent. ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa. & s. de offic. deleg. insinuante. & ff. ad Velleia. si mulier in iure.

nondũ inter eos matrimoniũ fuerit consummatum.

TITVLVS. IX.

DE CONIVGIO SERVORVM.

Alexander tertius Cantuarieñ. archiepiscopo.

Seruus contradicẽte domino matrimoniũ cõtrahere potest, sed propter hoc non liberatur a seruitijs domino debitis.

CAP. I.

Signũ est: † & j. Sanè iuxta verbũ apostoli, sicut in Chr̃o Iesu, a neque liber neq; seruus est a sacramẽtis b ecclesiæ remouendus, c ita nec inter seruos d matrimonia debẽt vllatenus prohiberi: & si cõtradicentibus dominis & inuitis, cõtracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissoluẽda. e Debita tamen & cõsueta seruitia f nõ minus debẽt proprijs dominis exhiberi.

Alexãder tertius preposito & priori Mortarieñ.

Separatur matrimonium, quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciens illam cognouit.

CAP. II.

Proposuit nobis M. mulier, ꝙ cũ vir eius cũ ea diutius permãsisset, notã ei seruilis conditionis obiecit, asserens eã esse ancillam: quã liberam esse credebat, g cum eã duxit in vxorem: & j. Mãda. quate. si cõstiterit, quòd idem vir præfatam mulierem postquam illam audiuit h esse ancillam, carnaliter cognouit, ipsum monitione præmissa compellatis, ut eam sicut uxorẽ maritali affectione pertractet. Si verò aliter fuerit, & sententiã diuortij proferri contigerit, mulieri pecu-

DE CONIVGIO seruorum.

Visum est supra de impedimento lepræ, an & quando impediat uel dirimat matrimoniũ, sequitur nunc uidere de ĩpedimẽto cõditionis seruilis. 1

De hac materia tractatur xxix. q. ij. per totum.

Saltebur-gẽ, archiepiscopo.

1 Vel sic. so. de matrimonio in gñe: de coniugio seruorum submittit in specie secundum Damasc. Ioã. And.

Signũ est. Primo ponit dictum, & eius rationẽ. Secundo quandam dubitationem soluit: ibi debita. Abb.

† Alias, dignũ est, & in salutatione Hadria. pa. Gala. 3.

a In Christo Iesu. id est in fide Christi suscipienda.

b A sacramentis. Quæ suscipientis causa conferuntur, ut baptismus, confirmatio, sacramentum eucharistiæ, viaticum, pœnitentia, ab istis sacramẽtis, nullus fidelis debet excludi: imo tenet ea recipere. j. de pœn. & re. omnis utriusque. sic a matrimonio, nullus debet excludi. quia edictum de matrimonio, prohibitorium est. s. de sponsa. cum apud. secus de alijs sacramẽtis, ut ordo qui ratione aliorum datur, quoniam nullus seruus debet ordinari. præter domini uoluntatem. s. de ser. non ordi. consuluit. & per totum tit. nullus illegitime natus. s. de fil. presby. c. j. & per totum. & hoc probatur. j. q. j. c. remissionem. §. si ergo sacramenta. & c. si quis hæreticæ. §. ecce si clericus.

c Remouendus. in auth. de monachis. §. hinc nobis autem. col. j.

d Inter seruos. Nec etiam inter liberum & ancillã, si contrahere uoluerint scienter. xxix. q. ij. si quis ingenuus. & infra c. proxi.

2 Cõcor. text. in l. cũ ancillæ & ibi Bar. C. de incest. nup.

e Dissoluenda. Coniunx enim a coniuge separari non debet. C. communia utriusque iudi. possessionũ. partus tamen penes dominum ancillæ remanet. ff. de sta. homi. l. & seruorum.

f Seruitia. Ergo si dominus seruitiũ exigit, & vxor debitum viro petit eodem tempore, domino est potius obediendum. 3 Dicunt quidam, quod potius est obediendum domino, nisi periculum fornicationis timeatur, uel magnum præiudicium fiat uxori. sed potius uidetur, quod uxori ipsius reddat debitum, cum per hoc nullum præiudiciũ uel saltem modicum fiat domino propter moram modici temporis 4, nisi forte dominus in auxilium personæ peteret seruum suum. Quid si dominus uellet vendere seruum suum alicui, qui uellet eum ducere ad extraneas partes, forte in Græciam? Dixit Alan. quod potest, & uxor tenetur eum sequi. Verius videtur, & alij dicunt, quod talis venditio prohibenda est. argu. C. communia utri. iu. possessionum. arg. liij. dist. fraternitatem. & argumen. j. de iudæ. c. ulti. interest enim reipublicę, ne quis re sua male vtatur. institu. de ijs qui sui uel alie. iur. sunt. §. penul. & ff. eod. tit. si dominus. Bernardus.

3 Quia seruus prius dño obligat⁹ cũ eodẽ onere trãsiuit

4 ad uxorẽ de pig. ex literis. & ad hoc facit tex. ibi nõ min⁹. & facit ꝑ dño prioritas tẽporis. j. de regu. iur. qui prior est. sed ꝑ vxore facit ꝗa matrimonij priuilegiata est sua causa: quia s. est⁹ obligatio spiritualis est & sacramentalis: prima vero tẽporalis & dñicalis: quo casu sæpe posterior prævaleret⁹. ff. de præbẽ. is cui. lib. vj. Io. An. Sed theologi tenẽt ꝙ si cõtraxit sine cõsensu dñi, tenet pri⁹ obedirẽ domino, qui pot eũ uẽdere nec prohiberi debet. Thomas Aqu. in Sentẽt. dist. xxxvj. q. ij. & ibi. Scot. Iaco. Almain. q. j. Clauai. ṽbo. matrimonium. impedimẽtũ §. xv.

Proposuit. Primo ponitur factum. Secundo diffinitionis cõmissio ibi, mandamus. & ibi distinguit. & secundum membrũ: ibi, si uero. Abb.

g Liberam esse credebat. Et sic nullum fuit matrimonium, si erat ancilla quam credebat liberam. xxix. qõ. ij. per totum error enim cõditionis, impedit matrimoniũ. xxix. quæstio. ij. c. si quis ancillam. §. his ita.

h Audiuit. Supple & credidit non enim cuilibet referenti credere tenetur. argu. xxiij. qõ. iij. quam magnum. & ff. qđ cũ fal. tu. l. ij. titubans enim, pro ignorante habendus est. C. de condi. indebi. l. ult. ff. de lib. ho. exhi. l. iij. §. is qui. & argum. j. de secun. nupt. dominus. & xxxiiij. quæst. ij. cum per bellicam. Argu. contra xxij. q. iiij. innocens. & ff. de peti. hære. item ueniunt. §. cũ antequam partes. Dic, ꝙ si iste habet conscientiã seruitutis, ex probabili causa & discreta, tunc præiudicat sibi, si carnaliter cognoscat. si ex leui & temeraria cui credi non debet, non uidetur, quod ei præiudicet. argumen. j. de sentent. excom. inquisitioni. & infra, eodem capit. ulti. Sed pone, quod iste mouet ei litem conditionis, ipsa petit, quod lite pendente, reddat ei debitum, cum lite pendente iure suo priuari non debeat. supra ut lite pendente. cap. j. & ij. & xvj. quæst. iiij. uolumus. & viij. quæstio. iiij. nonne. nunquid ecclesia debet ei præcipere, ut debitum reddat? Quod uidetur per iura prædicta. Dicunt quidam, quod bene tenetur reddere debitum, ad mandatum ecclesiæ sed ipse non debet exigere: nec sibi fit præiudicium. Tanc. dixit, quod non debet exigere, nec exigenti reddere: quia ei fieret præiudicium, quod per istam literam videtur innuere. & si compellatur, non reddat: quia si eam cognoscit uxoris affectu, fit ei præiudicium, si habeat conscientiam ex causa probabili: & discreta: & sic statim esset matrimonium. si fornicario affectu, peccat mortaliter:

quod

niam, quam præfato uiro pro [a] dote concessit, restitui faciatis.

Vrbanus iij. Arimineñ. episcopo.

Si cõsuetudo est in loco, quod partus conditionẽ patris sequatur: natus ex libero et ancilla, liber est, et ut liber matrimonium contrahit.

CAP. III.

LIcet: & infra. Sanè super eo quod fuit propositũ, an mulier possit diuortium postulare, pro eo ꝙ uir, cũ quo suæ cõditionis ignara contraxit, seruus monasterij proponatur, cum ecõtra, idẽ uir patrẽ suum cuius conditionẽ secundũ leges prouinciæ [b] sequeretur, tempore mortis ꝓ libero se gessisse, & iã elapso decẽnio, [c] nec patris nec suo nomine se status controuersiam passum constanter affirmet. Videtur nobis, ratione temporis & fauore libertatis, [d] pro parte uiri securius iudicandum.

Inno. iij. H. episcopo.

Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, et ex quo sciuit, non consensit: separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

CAP. IIII.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, ꝙ G. pꝛsbyter card. app. se. I. R. militem a muliere quadã propter cõditionis [e] separauit errorẽ. Ideoq; mandamus, quatenus si cõstiterit ꝙ miles ignorãter contraxit cum ancilla, ita ꝙ postquã intellexit cõditionẽ ipsius, nec [f] facto nec uerbo consenserit in eandẽ, propter quod per cardi. eundẽ ab eius fuerit cõsortio separatus, cõtrahendi cũ alia, liberam ipsi concedat authoritate apostolica facultatem.

TITVLVS X.

DE NATIS EX libero uentre.

Gregorius nonus.

Natus ex libera uel liberta liber est.

CAP. I.

---

[1] Idẽ Go. Na. & idẽ ꝓ omnia Ho. & his fauet æq tas. Et ipse Hos. inducit. s. ti. ꝓ xi. qm. dicis, ꝙ ipse nõ cognoscit eã tanquã seruã uel liberã, sed tãquã illam quæ est i quasi pos. matrimonij. & si uera uxor nõ sit: & lit. pen. talis ẽ habẽda: nec est eidem, sua possessio turbanda. & dic t hoc satis expressũ de fri. fraternitatis. §. nã si tm qui fil. sint legi. cũ inter. j. remittit & ad ea q no. i summa e. ti. §. fi. uer. qd si lit. & s. de cõuer. coniug. c. fina. Ioan. And.

quod facere non debet: imo potius pati debet excõmunicationem. s. de resti. spo. literas. & hoc dixit arg. illius decre. inquisitioni. sed satis uidetur, [1] qd' possit reddere. ad mandatũ ecclesiæ, ut ex primo consensu ei coniungatur, quandiu constet per sententiam de impedimento conditionis & hoc ubi non est certus licet aliquas inde habeat præsumptiones: secus si sciret pro certo. Et quod dicit litera ista, postquam audiuit istam ancillam, cognouit eandem, intellige ante litem motã: & sine mandato ecclesiæ. tunc enim intelligitur consentire, non obstante illo impedimento, & ita secus uidetur, si ad mãdatum ecclesiæ eam cognoscat. B.

[a] Pro dote. i. uice dotis, non enim fuit dos si fuit ancilla. ff. de iure dot. si mulier. §. ult. alias. l. ꝓculus. B.

LIcet. Primo ponit factum. Secundo determinationem: ibi, uidetur. Abbas.

[b] Secundum leges prouinciæ. Innuit aliter esse d iu. cõmuni, quod est uerum. C. de rei uend. partum. ff. de sta. ho. l. & seruorum. & s. de seru. non ordi. c. ult. ubi de hoc.

[c] Decennio. Sufficit tamen quinquennium. C. ne de sta. defun. si pater. & l. j. sed hic ita contingit de facto.

[d] Fauore libertatis. Fauore enim libertatis, multa contra rigorem iuris statuta sunt. ff. de fideicom. lib. generaliter. §. si quis seruo. C. communia. de manumis. l. j. [2] supra, de proba. ex literis. & s. de re iudi. ca. ult. xij. q. ij. cum redemptor Ber.

[e] AD nostram. Conditionis separauit. Quod bene potuit. supra, eodem. proposuit. & uigesimanona quæstione secunda, si quis ingenuus. quia errantis, nullus consensus est. ea. causa. q. j. c. si quis ancillam. §. his ita. & ff. de iurisf. om. iudi. l. si per errorem. & C. de iur. & fac. igno. non idcirco.

[f] Nec facto. Puta carnaliter cognoscendo eam, postquam intellexit illam esse ancillam. supra, eodem. proposuit. uigesimanona quæstione, si quis ingenuus. supra, de condi. ap. de illis. & supra, de spon. is qui. & ita ipso facto, matrimonium cõtrahitur, sicut & uerbo. trigesimasecunda quæstione secunda, honorantur. & ff. de spon. sed quæ. Item patet hic, quod matrimonium quod nullum est, tractu temporis confirmatur. sic supra, de despon. impub. literas. accessit. & supra, eodem. proposuit. ff. de ritu nuptia. si quis.

Libertas est multũ fauorabilis.

[2] Parẽtes utriusque sexꝰ, licet filijs etiã emancipatis cuiuscunque gradus imponere man datum ut seruum ad libertatẽ perducãt. fouere .n. & uirilibertatẽ, est principi & eius numinipe culiare. Ioann. And.

Sed contra uidetur, quod uerba necessaria sint. supra, de spon. tuæ. & ca. si inter. & de consec. distin. iiij. cum pro paruulis. In ijs qui loqui possunt, necessaria sunt uerba. ff. de leg. iij. nutu. sicut in soluendo matrimonio requiritur expressus consensus. ff. de ri. nup. in eo. præterea prior consensus, non facit matrimonium: quia nullus fuit, sed nouus requiritur. supra de eo qui dux. in ma. quam pol. ueniens. & capit. j. & ita uidetur antiquꝰ perdurare, nisi nouus exprimatur. s. s. de bapt. maiores. in fi. ff. de preca. sed si manente. ff. de arbitr. si cum dies. in prin. & l. Labeo. §. pe. & ff. de uerbo. obli. l. j. §. cum adijcitur. Dicas, ꝙ de facto tunc contrahitur matrimonium quando aliqua uerba [3] præcesserũt ad sponsalia uel matrimonium, licet tunc non haberent effectum, postea uero ipso facto contrahitur matrimonium siue sponsalia. s. de despon. impub. literas. accessit. & ff. de spon. sed quæ patris. & tale matrimonium præsumptum appellatur s. de spon. is qui. Sed [4] pone, quod aliquis contraxit cum ancilla ignoranter, & dominus postea illam etiam manumittat uiro ignorante: nunquid est matrimonium? Dico quod non: quia adhuc commisceretur ei ex priori consensu, qui nullus fuit. arg. C. ad uelle. quamuis. & l. si mulier. ij. ff. de min. l. iij. §. scio. Item si dominus ancillæ tanquam liberam eam alicui tradat in uxorem qui liber est, eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem. [4] in auth. de nupt. §. si uero ab initio. col latio. quarta. Sed pone, libera contraxit cum eo, quem credebat liberum, postea sciuit illum esse seruum, nihilominus uult esse cum eo, sed ille non uult remanere? Dicit Ioan. quod non est matrimonium, tamen illa debet compelli ex quo uult cum eo esse. simile supra, de eo qui dux. in ma. quam pol. per adult. c. j. Io. quod uerum credo.

DE NATIS EX LIBERO uentre.

Quia error conditionis seruilis, impedit matrimonium, & ex hoc sæpe dubitare contingit, utrum natus ex libero uentre sit iudicandus seruus uel liber, ideo post titulum præcedentem, congruo ordine iste subijcitur.

Verba, in matrimonio necessaria.

[3] Vbi enim nullꝰ pcessisset tractatus, carnalis copula nunquã ꝓbaret cõsensum. ff. de reg. iu. l. nuptias. Ioã. And.

[4] Sed ob matrimonium non tenuit ꝓpter errorem cõditiõis: ergo nec libertas competit quæ rõne matrimonij contingit Sol. pôt dici quod cum incipiunt contrahere, amittit dñs ancille dominiũ: & sic cõtrahit cũ libera. unde tenet matrimonium, secundum Gof. & tenet qd no. j. q. j. dicta he. in gl. j. Ioã. And.

Inducens

INdecens. Primo ponit generale dictum, ex quo casum diffiniri mandat: ibi, propterea. Abbas Sicu.

a Ex liberta. Fallit tamen in casibus xv. q. ult. cu multæ Itē in alio. j. de Iudæ. ita quorundā. Ber.

INdecēs esse credim⁹, ut ꝓgeniti ex liberta a si ue libera filij ad seruitiū retrahant. Propterea tibi ꝑcipimus, ut si documenta nulla sint ab ecclesiæ parte quæ documentis hmōi b debeāt obuiare, ab eius molestia, sine aliqua retractatione cōpescas eundē. durū est enim, ut si alij pro mercede libertates tribuunt, ab ecclesia c a qua tueri d debent, reuocentur.

b Huiusmodi documētis. Quia dicebat mulier ista, se habere de manumissione matris suæ siue de sua quædam instrumenta quæ forte ostendit papæ. quib. instrumentis stabit, nisi ex parte ecclesiæ contraria instrumenta ostendantur. & sic est ar. quod instrumentū per aliud instrumentū potest reprobari, 1 & per alias etiā probationes poterit ecclesia reprobare huiusmodi documenta.

1 De hoc uo. dicam ut s. de fide inst. imputari. Io. And.

c Ab ecclesia. lxxxvij. dist. libertos.

d A qua tueri. argu. quod non debeo id facere, a quo teneor alium prohibere: & qui me defendere tenetur, me non debet impugnare. ff. si seru. uendi. l. altius. ff. de cond. inde. l. frater a fratre. & xxvj. di. una tantū. & xxv. di. ca. ulti. & xj. q. j. Siluester. ff. de fideius. l. tutor. & xlij. dist. §. j. ff. de admi. tu. l. quoties. §. ij. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. uideamus. secus in marito qui alios ab uxore prohibere debet. & argu. in. q. vj. quamuis. Solu. i. præmisso generali suppletur: nisi sit tale factum, quod sibi soli ex officio competebat. 2 Bernar.

2 Itē contra. C. de sa. san. ec. l. iubem⁹ xxv. q. ix. quod quis s. de elec. nosti. ff. de adopt. l. si pater. ff. de postula. a principe. ff. de neg. gest. atqui natura. §. cū me absente. ff. de fideius. tuto. l. tutor xxx. q. vij. §. tria. Io. And.

TITVLVS XI.

DE COGNATIONE spirituali.

Alexander iij. Saler. archiepiscopo.

Filij duorum compatrum per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem, licite contrahunt, nisi consuetudo repugnet: separantur autem si per eosdem alterum uel utrunq; cōpaternitas est contracta. h. d. cū ca. super eo. infra, eodem.

CAP. I.

VTrum autem filij, e aut filię ante uel post compaternitatem geniti, possint adinuicē copulari, canones secundū diuersorum locorum cōsuetudines, contrarij inueniuntur. Et licet primus canō, exinde editus, natos post compaternitatē adinuicem copulari prohibeat: alter tamen canon posterius f editus, primum uidetur corrigere: per quē statuitur, ut siue ante siue post cōpaternitatē geniti sunt, simul possint coniungi excepta illa persona dū taxat, per quam ad compaternitatem uenit. Vnde nobis uidetur, ut secundum posteriorē canonem, debeat obseruari. Nisi consuetudo g ecclesiæ quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

Idem eidem.

Cōpaternitas sciēter uel ignoranter superueniens inter coniuges, coniugium non dissoluit.

CAP. II.

SI uir uel mulier scienter uel ignoranter, filium suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc separari debeant?

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

Vso de pluribus impedimentis matrimonij. submittit de impedimento cognationis, tā spiritualis quam legalis & carnalis. Et quia spiritualis cognatio, inter alias est dignior, ideo tractaturus author de triplici cognatione, præmisit de spirituali. Abbas.

De hac *materia tractatur xxx. quæstio. i. & i. q. iij. & q. iiij. per totum.*

VTrum autem. Primo dubitatio. Secūdo duorum canonum contrariorum inductio: ibi, & licet. Tertio posterioris approbatio: ibi, unde. Quarto exemptio; ibi, nisi. Ab. si.

e Filij. s. duorum compatrum.

f Posterius primus canon est trigesima quæstione tertia, post susceptum. & debet esse Paschalis primi, licet in quibusdam libris dicatur Paschalis secundi. canon posterius reditus est ea. causa & q. ea. super quibus. qui corrigit primum, ut hic dicit: sed canon ille ita potest legi, ꝙ teneat, prout ibi exponitur. sed Alexander aliter illum intellexit, 3 ut hic patet.

3 Vel oꝛte loqtur de alijs canonibus, quos non hēmus secūdū Ala. Go. & Innoc. Ioan. And.

g Nisi consuetudo. Hug. 4 dixit quòd Alexander male dixit hic: quia innuit hic, quod legitime coniuncti debeant separari, quod esse non debet propter aliquam consuetudinem uel scandalum: quia a Deo sunt coniuncti: & quos Deus coniunxit, homo non separet. xxxiij. quæstio. ij. quod Deus &c. argumen. pro eo. s. de spon. du. c. ult. ubi non statur consuetudini, sed potius iuri. argumen. contra, quod consuetudo personas legitimas ad contrahendum reddit illegitimas. s. eodem, super eo. & supra, de cle. coniug. cum olim. & arg. xxxij. distin. placuit. Sol. pōt dici, quòd hoc locum habet in matrimonio contrahēdo, ut propter scandalum impediatur matrimoniū, quod alias legitimum est. sed non dirimi iam contractum, propter scandalum: ut hic satis patet ex consultatione: & non dixit hic Alexander, quod coniuncti separentur, sed respondet, quod coniungi non debent si scandalum est. nam multa fieri prohibentur, facta tamen manent. supra de iureiuran. quemadmodum. & supra, de regu. ad apostolicam. & trigesima quæstione quinta, capitu. nec illud. §. sed obijcitur. & trigesimaquinta quæstione prima. §. ulti. Vel dic, quod propter scandalum derogatur iuri, ut propter scandalum separentur licet de iure non deberēt separari: ut infra, eodem. super eo. sed prius uerius uidetur: quia propter scandalum, matrimonium quod Deo authore in paradiso. institutum fuit per ecclesiā dissolui non debet. xxvj. dist. deindè opponitur. & ita remaneret contraria illa decr. super eo. sed intellige hoc prout ibi dicitur. Ber.

4 Hug. & bene, quia illę cōsuetudines d̄bent tanq̄ supstitiosa deludia ꝑ epos & parochos eradicari imo hæc sicta cognatio tāq̄ abusiua prorsus spernenda est, ꝑut i multis locis iā dissueuit tanquam ridicula, & q̄stus causā inuenta. Matrimonium, an impediat propter scandalū.

SI uir. Communis diuisio. Secunda ibi, cōsultationi. & ibi primo recitat canonum antiquorum contrarietatem. Secundo alteram partem approbat, & rationem addit ibi, ideoque. Abb. sic.

Institu-

[1] Argu. xxx. qō.j. de eod. & hoc tenēt Goffre. & Host. nisi ambo fuissent in dolo, qa tūc ambo exigerent : & fieret cōpensatio. ar.j. de diuor. ca.significasti & ff. de cō pene. l. si ambo. secundum Goffre. & Vinc.alle. de pœ.cōstitutus. Hos. dicit quod neuter debet exigere,& neuter subtrahere : & hoc sonat litera supior. & j.c.cōtracto in fi. sed melius facerent cōtinēdo. Ioā. Andr. Sed ego dico qđ uterq; debet hoc superstitiosum delyriū spernere.

[2] Si tamē seruata forma, aliqua ecclesia præter formā aliquid faceret : sicut Mediolanē. q̄ pri⁹ lauant pedes baptizādorum ut no.j.q.j. emēdari Ioā And. Filij duorū compatrū an possint matrimonio iūgi.

a Institutum.xxx.quæst.j.c.j. & ij.

b Statuerunt.xxx.q j.dictum. de eo. ad limina.

Glossa sequens quærit & soluit.

c Debitū subtrahere. Sed nūquid potest exigere? [2] Potest dici, quod ille qui hoc fecit ignoranter, potest reddere & exigere, qui uero peccauit, quia non scienter, satis uideretur, ꝙ non deberet exigere sed reddere tenetur, tamen id inuenimus prohibitum in hoc casu, ꝙ non exigat, ergo nec nos prohibeamus.

d Ignorātia. Probabili : alias non excusaretur a peccato. s.de eo qui renun.episc. c.j. in fi. & j. de cleri. excō. mini. apostolicæ. & est arg.hic, ꝙ ignorantia excusat : ut ibidem. & j. q.iiij. §. ulti. & viij. dist. consuetudo.

e Patrocinari. s. de eo qui dux. in ma.c.j & j. de collu. audiuimus. xxx. q. j. dictum. & s.de rescrip.c. sedes apostolica.

SVper eo. Primo ponitur quæstio. Secundo ibi, respondemus. distinguens responsio. & secundum membrum ibi, cæterum. Abb.

f Alterum. uel utrunque. s.eo.c.j.& xxx. qō. iij. super quibus.

g Separare. Quia contra canones cōiuncti sunt, vnde separandi sunt. x. distin. vides. & C. de leg.& con. non dubium.& xxxv.quæst.iij. contradicimus.

Consul. t.t. r. ꝙ quamuis generaliter sit institutum, a ut debeant separari, quidam tamen humanius sentientes, aliter statuerint. b Ideoq; nobis videtur, quòd siue ex ignorantia siue ex malitia id fecerint, non sunt abinuicem separandi, nec alter alteri debitum c debet subtrahere, nisi ad continentiā seruandā possint induci: quia si ex ignorantia d id factum est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari e uel dolus.

Idem Vigilen. episcopo.

Filij duorum compatrū per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatē, licitè inuicem contrahunt matrimoniū. si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, seruanda est loci consuetudo. hoc dicit secundum intellectum magis communem, attingendo mentem capituli.

CAP. III.

SVper eo, quod a nobis tua fraternitas requisiuit, de duorum conpatrum filijs. Respondemus ꝙ si tales filij fuerint per quorum alterū f vel utrunque parentes ad compaternitatem venerunt, eos coniungi nulla ratione sustineas, & cōiunctos pontificali authoritate non differas separare. g Cæterum si per neutrū eorum, ad compaternitatem ventū fuerit, de his te uolumus consuetudinē tuæ metropolitanæ h ecclesiæ uel aliarū circumpositarū inquirere, & diligētius imitari, ita quòd si eiusdem ecclesiæ cōsuetudo i habeat inter eos non sustinere coniugium fieri, nec factum firmitatis robur habere : tu simili modo, in ecclesia tibi commissa coniugium huiusmodi fieri non permittas : & si quos taliter coniunctos inueneris, iuxta earundem ecclesiarum consuetudinem, ipsos separare adinuicem non omittas. Verum si de consuetudine habeatur, ut talia coniugia permittantur, id in ecclesia tua dissimulare k poteris, ita quòd nec contradicere, l nec tuum uidearis præstare assensum :

h M.tropolitanæ.sic. xij.dist.de his. Sed contra, ꝙ consuetudo Romanæ ecclesiæ potius sit sequēda. de conse.dist.iiij.de trina.xj.dist.quis nesciat.in fi. cōtraria intellige de forma sacramentorum seruāda quam quilibet tenetur [2] seruare & credere prout tenet Romana ecclesia. j.de hære.ad abolēdum j.respon. Item est arg. ꝙ prius.recurrēndū est ad consuetudinem Metropolitanæ ecclesiæ, quam aliarum : ad quarum consuetudinem recurrendum est s. de censi. super eo.demum ad Romanam.arg.ff. de legi. de quibus. uel potius ad ius scriptum. s.de transact.c.ulti.

i Consuetudo. Et intellige de tali consuetudine, quæ scandalum generaret, nisi fuerit obseruata. s.eo.c.j.in fine.& surgit consuetudo ista, ex quadam affinitate, contracta ex compaternitate unius filiorum, ut etiā alij coniungi non possint, prout olim obseruabatur secundum intellectū Alexād. vt s.eo. c.j. & xxx. q.iij. post susceptum. licet illud immutatum hodie fuerit, ut omnes possint coniungi præter illas personas, quibus mediātibus cōpaternitas contracta fuerit. xxx.q. iij.super quibus.& s.eod.c.j.& sic si scandalū magnū sit in aliquo loco. quod tales coniungātur, uel remaneāt coniuncti, adhuc propter scandalum seruabitur ibi illud ius, nō obstante cōstitutione, quæ emanauit postea in contrariū. Vnde forte simili modo potest dici, si in aliquo loco esset magnum scandalum & horror, ꝙ aliqui cōtraherent in quinto gradu, illud non toleraretur, nō obstante cōstitutione illa j.de consan. & affini.non debet. Quia propter scandalum multa etiam contra ius cōmittuntur, ergo multo fortius vbi alia ratio subesse uidetur : & ita hic.& s.eo. c.j.in fine. scandalum impedit matrimoniū, & dirimit. & est simile : quia cōsuetudo facit aliquē illegitimū ad eligendū. s. de cler. coniu. cum olim. In prohibitione talis matrimonij nullum est peccatū ergo si scādalū est, quod coniungātur propter scandalum prohibendi sunt. argu. j.de noui oper. nun.cum ex iniuncto. sed si nulla prohibitio unquā fuisset, inter tales personas, contractū matrimoniū non deberet dissolui propter scandalum: quia talis dissolutio sine peccato mortali fieri nō posset, ar. prædictæ decre cum ex iniuncto. Quidam tamen volunt intelligere versiculum istum, ita ꝙ si eiusdem ecclesiæ &c. de primis personis de quibus præmisit in prin.c. quia inter eas de quibus secūdo dicitur licitū est matrimonium: ut s.eo.c.j. nec de tali matrimonio dixit Alex. quod sit dissimulandum, ne in exemplum trahatur: cum ecclesia talia matrimonia approbet. sed uerius credo primum dictum. veruntamē, si cōsuetudo habet ut postquam cōtracta sunt tolerentur, poterit iste dissimulare, ita ꝙ nec consentiat, nec contradicere uideatur, propter rationem quæ. j. sequitur.

k Dissimulare. Talis dissimulatio loco approbationis [3] tacitæ habetur, merito, cum nullum subsit impedimentum.

l Nec contradicere. Nota: qui tacet, neq; consentit, neque negat. ff.de reg.iur. qui tacet. Quandoque tamē tacitus

Propter scādalum multa cōtra ius cōmittunt.

[3] Sed ītelligas de illis p quorum alterum contracta est compaternitas, est dissimulatio reprobationis : secundum Tan. j. cōparatiua permissio secundum Goff. Ioā. And.

taciturnitas, habetur pro consensu. liiij. dist. si seruus. ꝟ. de præsump. nonne. & aliquando pro contradictione. de consecra. distin. iiij. cum pro paruulis. ff. de procurato. filiusfamilias. §. inuitum. lxv. dist. si forte.

quia sicut graue est, antiquam consuetudinem circumadiacētium a ecclesiarum super his contemnere, sic quoq; grauius uidetur, si propter eam huiusmodi coniugijs tuum indulges assensum: cùm posset sic in exemplum assumi. b

Clemens iij.

Inter patrem baptizati & uxorem leuantis, prius ab eo cognitam contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.

CAP. IIII.

Martinus Bertam duxit in uxorē, Tebergam sibi copulauit Lotharius, qui Bertæ & Martini filium de sacro fonte leuauit. L. uerò & B. sublatis de medio, M. cum T. præfata cōtraxit. Nos autem consul. t. t. duximus respō. quod cùm secundum uerbū domini, uir & mulier efficiantur per cōnubium c una caro, liquidum est, Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino: qui compater eius d fuerat, cum quo e una caro f Teberga noscitur extitisse.

a Circumadiacentium. Et ita uicinorum locorum, non est contemnenda consuetudo: imo seruanda: ne si contrarium fieret, sumeret inde exemplum quia cum illa consuetudo satis sit honesta, nō debet iste uideri author, ut alij recedant ab illa consuetudine: & ita taceant si sine scandalo id sustineant.

b Assumi. ab alijs qui talia coniugia non contrahunt de consuetudine.

c Martinus. Per cōnubium. id est, per carnalē copulā. xxvij. quæstio. ij. Agathosa.

d Eius. scilicet. Lotharij.

e Cum quo. scilicet Lothario. Nota, quòd post matrimonium carnali copula consummatū (de quo intellige quod dicitur hic) si alter coniugum suscipit filium alterius de sacro fonte, ambo coniuges compatres efficiuntur, parentibus infantis: & ita si uir suscipiat filium alterius de sacro fonte, uxor mediante uiro, cōmater efficitur parentibus infantis. & mater spiritualis efficitur illius, & econuerso. xxx. q̃. iiij. sciscitatꝰ et c. si quis ex uno. si uero compaternitas matrimonium præcessit siue carnalem copulam. puta suscepisti filium Bertæ & Martini de sacro fonte, & postea contraxisti cum Teberga & eam cognouisti, uel licet contraxisti, nondum carnaliter illam cognouisti, quamuis illam postea cognoscas, uxor tua non efficitur cōmater parentibus illius infantis: quia nondum eras effectus una caro cum ea: quia per unionem carnis sequentem compaternitatem nō transit ad unionem spiritus præcedentem matrimonium, unde te mortuo & mortua uxore Martini, quorum filium antequam haberes Tebergam, de sacro fonte leuaueras, Martinus poterit habere Tebergam in uxorem. xxx. quæst. iiij. qui spiritualem. & c. post uxoris obitum, & sic Teberga potest habere duos compatres, unum post alium. Vnde not. uer. Quæ mihi uel cuius mea natum fonte leuauit: Hæc mea cōmater fieri mea non ualet uxor. Si qua meæ natum non ex me fonte leuauit, Hanc post fata meæ non inde uetabor habere. Sic quandoque facto suo alter coniugum z solennizat uotum alterius, puta uir qui uolente uxore ordinem suscepit. xxviij. dist. quia sunt.

f Vna caro. xxx. quæstio. iij. sciscitatur. & c. si quis ex uno.

Idem.

Compaternitas per cathechismum contracta, impedit matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimit.

CAP. V.

Contracto matrimonio, inter P. & A. uxorem suam, quidam cō sanguinei eiusdem A. contra matrimonium obiecerunt, quòd eadē in primo sacrati salis g pabulo filium quondam concubinæ h ipsius P. tenuit: & infrà. Verùm si constaret uera esse quæ diximus, nō ideo tamen contractum matrimonium solueretur: quæ res uix contrahendo i matrimonio impedimē tum afferret. Ideoq; mandamus, quatenus præfato P. authoritate nostra iniungas ut memoratam A. sicut uxorem maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat & persoluat, siue ipsam ante matrimonium cōtractum cum P. siue postea constiterit hoc egisse: dum tamē si in fraudem hoc fe-

Contracto. Duo facit. Primo ponit casum secundo ibi. uerum. diffiniendum committit: & in cōmissione prius exprimit diffinitiōis causam usq; ibi, ideoque. Abb.

g Sacrati salis. De conse. distin. iiij. sal cælestis.

h Concubinæ. Quidam dicunt, ꝙ ille filius tantum erat filius concubinæ ipsius P. de alio uiro, dicentes quod compaternitas contrahitur per illud sacramentum sacrati salis, sed secundū hoc nulla fuisset q̃ō.

i Vix contrahendo. Ex hoc uidetur, quod per illa quæ præcedunt baptismum non contrahitur compaternitas. argu. xxxij. distin. c. præter. §. uerum. in fin. ubi dicitur, quod baptismus est ianua omnium sacramentorum. Item propter catechismum, non fit aliquis aptus contrahere matrimoniū. xxviij. quæ. j. caue. Item si decederet sine baptismo, non ꝓdesset ei catechismus, quin perpetuo damnaretur. de consec. distinct. iiij. firmissime. & c. nulla. sic est adhuc membrum diaboli, ergo non potest esse spiritualis filius. Arg. contra quòd contrahatur cōpaternitas per catechismū xxx. q. j. c. j. ubi dicitur, quod a primo pabulo sacrati salis, usque ad confirmationē contrahitur cōpaternitas ea. causa. q̃ō. iiij. si quis ex uno de cōsec. dist. iiij. in catechismo. nā & christiana dicitur, postquam est catechizata. xxviij. q. j. caue. Hug. dixit super illo cap. peruenit. xx. q̃ō. j. quod sicut septem sunt dona spiritus sancti, & ita septem dona baptismi, & per quodlibet illorum, contrahitur compaternitas, ita quod impedit & dirimit matrimoniū. Primū est collatio sacrati salis. a de conse. dist. iiij. ex hinc. Secundum aurium & narium linitio, cum sputo. dist. ea. postea tanguntur. Tertium in fronte; & in pectore, crucis signatio. dist. ea. postea signat. Quartū olei sacri perūctio. dist. ea. deinde. Quinto ablutio baptismi. distin. ea. uenit. Sextum in uertice chrismatis perunctio a sacerdote. distin. ea. postquam ascendit. Septimum, confirmatio chrismatis in fronte per episco-

z De fornicarijs nota. xxx. q. iiij. si q. dixit hic Inn. quod di dicere pro, quod di cōtra: ut ibi ét no. so. ipse uero nihil approbat uel reprobat & uide quod dicā. j. c. j. lib. vj. sup gl. ij. dicit aūt, qd si duo leuēt eundem de sacro fonte: ipsi duo nō prohibentur cōtrahere ꝙ credo. & facit quod dicā. j. eo. glo. secundum Hos. Ioã. And. In nouella.

a Dicebat G. na. qd cū forsan alius teneret illū in catechismo, cepit illi fluere sanguis & naso, & tunc mulier ista aliquantulum illum tenuit, nō intentione, cognationis habendæ: & sic nō fuit cōmater. Io. And.

cerit causa matrimonij separandi, pœnitentiã pro p̃sumptione accipiat matrimonio in sua firmitate durante.

Inno. iij. episcopo & archidiacono Linconień.

Inter patrem baptizati et leuantē. seu tenentē baptizatũ, cõtrahitur cognatio spiritualis ualida ad impediendum et dirimendum matrimonium post contractum.

CAP. VI.

VEniens ad apostolicã sedē, C. Anglicus: & ĩ. Mandamus quate. si constiterit H. mulierē prædicti uiri filiã de sacro fonte [a] leuasse antequam [b] eam desponsasset uxorē, uos inter eos diuortium ap. postposita celebretis.

Idem magistro S. canoni Herfordeń.

Si filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum est ad cõpaternitatē, matrimoniũ contrahant, separantur: & tempore contractus, scientes impedimentum illud, denuntiare tenentur.

CAP. VII.

TVa nos duxit discretio cõsulendos, an natus ante compaternitatē, filiam [c] compatris sui uel cõmatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxit, an debeant separari? & an conscij talis matrimonij teneantur illud ĩ publico accusare? Super quo respondemus ꝙ huiusmodi personæ non possunt matrimoniũ contrahere: etsi cõtraxerint, possunt [d] abinuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nuntiare. [e]

Gregorius nonus.

Inter baptizatum & filium baptizantis, oritur cognatio spiritualis impediens et dirimens matrimonium, inter eos contrahendum. hoc dicit.

CAP. VIII.

EX literis uestris accepimus, quòd cùm Martha mulier coram officiali Cantuarień. Alanum peteret in uirum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probauisset dictorum tandem testium depositionibus publicatis idem A. excipiendo proposuit, ꝙ eam habere non poterat in uxorē, pro eo quòd ipsum pater mulieris eiusdem, q̃ sacerdos extitit, baptizauit [f]

episcopum. dist. ea presbyteri. Et illi qui sequuntur, Hug. dicunt, ꝙ ille filius non fuit filius Petri, sed tantum concubinæ: & dicunt hanc decre. non tenere, dato ꝙ fuerit filius Petri. Alij dicunt, ꝙ per tria sacramẽta tantum, contrahitur compaternitas. s. per catechismum, baptismum, & confirmationem. de conse. distin. iiij. in catechismo. xxx. quæst. iiij. si quis ex uno. & hæc mulier non tenuit illum filium, ad totum catechismum, sed tantum ad immissionem salis: quod satis apparet per hanc literam. Alij dicunt, quòd licet cõpaternitas contrahatur per catechismũ: per illam tamen non dirimitur matrimonium contractum, prout innuitur per hanc literam, tali ratione, quia baptismus, est ianua omnium sacramentorum: ut dictam est in c. præter. §. uerũ. xxxij. distin. & s̃. de presby. non bapt. c. j. & iij. ergo si ianua non est aperta nullum sacramentum recipitur. Item alia ratione, quia ante baptismũ non est filius ecclesiæ, quia sine eo nullus saluatur, ut dictum est. ergo si non est filius ecclesiæ, non est filius spiritualis: & si non est filius spiritualis, nulla per eum est cognatio contracta. ergo propter hoc non debet matrimoniũ separari. Sed certe contra istos qui dicunt, ꝙ etiam per catechismũ non dirimatur matrimonium, manifeste faciunt illa duo, si quis ex uno. & capi. in catechismo. quia ibi æquiparantur ista tria, catechismus, baptismus, & confirmatio. Vnde credo, quod si quis teneat aliquē in toto catechismo, in quo unus patrinus debet esse, quod ille sit compater effectus parentibus infantis. sed hæc mulier non tenuit illum filium infantem, nisi in primo pabulo sacrati salis: nec expresse dicit litera, quod fuerit filius P. & ideo dico, quod catechismus impedit & dirimit matrimonium scilicet iam contractum: ut dicunt quidam. T. dixit, quod compaternitas per catechismum contracta, inualida est ad matrimonium dirimendum. quod satis posset tolerari ratione prædicta.

[a] VEniens. De sacro fonte. Idem si tenuisset eum in catechismo uel in confirmatione: ut supra, cap. prox. dictum est.

[b] Antequam. Bene dicit antequam, quia si post contractum matrimonium hoc fecisset, non separaretur matrimonium non tractum. [1] supra, eodem, si uir. & trigesima quæstione prima, ad limina. dictum est de eo.

TVa nos. Sunt duæ partes. In prima trimembris consultatio. In secũda cuique responsio: ibi, super quo. Abb. Sicul.

[c] Filiam. Spiritualem, [2] per quã compaternitas est contracta. s̃. eo. c. j. & c. super eo. in prin.

[d] Possunt. Id est, debent de iure. s̃. e. cap. j. & capi. super eo. in prin.

[e] Nuntiare. Not. argu. quod denuntiatio criminum, ad omnes spectat, & non tantum ad prælatos. Item personæ illæ, quæ sciuerunt contrahi matrimonium, non admittuntur ad accusationem matrimonij, aut etiam ad testificationem. ĩ. qui ma. accu. pos. cũ in tua. non tamen repelluntur [3] a denuntiatione: ut hic patet. & tamen hic consequitur idem per denuntiationem, in hoc casu, quod per accusationem. non enim potest pœnitere ille cui denuntiatur tale crimen, nisi remota uxore. decimaquarta quæstione sexta, si res. argumentum. Item alia uia excluditur & alia admittitur. sic supra, de iureiuran. quemadmodum. supra, de desponsa. impub. ad dissoluendum. Argumentum contra supra, de procura. tuæ. ubi de hoc, Bernardus.

EX literis. Diuiditur in duas partes. In prima iudicum consultatio. In secunda mandatum: ibi, mãdamus. Abbas Sicul.

[f] Baptizauit. Et ita ut filius spiritualis ipsius sacerdotis. xxx. q. j. omnes quos. ubi de hoc, & capitu. non debet. & xxx. quæ. iiij. si quis ex uno. argum. ergo & filia ipsius effecta est soror spiritualis uiri ac si ipsum sacerdos de sacro fonte leuasset quia tunc illam habere in uxorem non posset, quia ea mediante, compaternitas esset contracta. s̃. eod. ca. j. & c. super eo. & xxx. quæstio. iij. super quibus. ergo multo fortius cum sit pater spiritualis illius. Sed quid mouit istum officialem ad sententiandum pro matrimonio? Hæc potuit esse causa, quia edictum de matrimonio, prohibitoriũ est supra

[1] Secundum Vin. & Tanc. spõsalia, uero rumpuntur ꝓpter compaternitatē supuenientē, sicut & propter affinitatē. ĩ. ti. ij. ex literis. & c. seq. secundum Host. & idē dicit de adoptiõe supueniēte, ꝑ decre. unicam. ĩ. ti. j. Io. And.

[2] Hic nec secũdum literã cõpatris patris uidet ꝓcedere sed dic filiã, carnalem. Ioan. And.

[3] Nisi etiã edicta interuenissent. Pau.

Edictum de matrimonio & ꝓhibitorium.

supra, de spon. cum apud. sed hoc non inueniebatur prohibitũ expresſis uerbis, de ijs qui baptizant, ꝙ filij eorum cum talibus non poſſent contrahere: ſed licet expreſſe nõ eſſet prohibitum, ſatis uidebatur eſſe prohibitum, ex quo pater eſt ipſius ſpiritualis, quia in eo quòd minus eſt, prohibitio inuenitur. ſ. in filio illius, qui aliã de ſacro fonte leuauit. ſimile ẽ, ꝙ dicit Vrbanꝰ, nulla rõne prohibitum inuenit, quod uir & uxor ſimul non poſſint filiũ alterius de ſacro fonte ſuſcipere. [1] xxx. q. iiij. ꝙ aũt. hoc eſt uerũ uerbis expreſsis: ſed in genere prohibitum eſt, dum prohibet, ꝙ plures ſimul non ſuſcipiant puerũ de ſacro fonte. de conſe. di. iiij. non plures. & quia prohibet cõmiſceri filiæ ſpirituali: ut ca. nõ debet. Sed nunquid filius ſacerdotis, poteſt contrahere cum filia [2] illius quam recipit ad pœnitentiam? Videtur quod non, q̃a & illa filia [3] ſpiritualis eſt, ſicut illa quam baptizat. xxx. q. j. omnes quos. [4] ſed non eſt ita. quia non contrahitur tanta affinitas in pœnitentia, ſicut in baptiſmo: quia per pœnitentiam non efficiuntur filij ſacerdotis, affines filijs eorũ quibus pœnitentiam iniungunt, nec uſquequaque inuenitur prohibitum directe uel indirecte, ergo intelligitur eſſe conceſſum ſ. de ſpon. cum apud.

Sed cùm idẽ officialis exceptione huiuſmodi non admiſſa, diffinitiuã tulerit ſn̄iam cõtra ipſum, & idẽ ad ſe. ap. appellauerit: Mãdamus quate. ſi eſt ita, eundem A. ſuper hoc ab impetitione mulieris abſoluatis, eidẽ mulieri perpetuũ ſilentium imponentes.

TITVLVS XII.

DE COGNATIONE legali.

Nicolaus ad conſul. Bul.

Inter adoptatum et filium adoptantis non poteſt durante adoptione conſiſtere matrimonium. †

CAP. I.

DE COGNATIONE LEGALI.

Viſo de cognatione ſpirituali, merito ſubijcitur de cognatione legali. Et uide ad materiã huius tit. tex. cum gloſſ. xxx. q. iij. c. i. et in c. per adoptionẽ. Et dic, quod adoptio legalis, eſt quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius uel nepos, uel deinceps, ſeu frater uel affinis, qui non eſt naturam imitans. l. adoptiones. ff. de adopt. Abbas Siculus.

[a] SI qua. Quãdiu. xxx. q. iij. ita diligere. ergo ea finita, cũ ea poſſum cõtrahere. in ſti. đ nup. §. ſed & ſi qua. Itẽ archid. hic, ꝙ cã ceſſante, ceſſat effectus. ſ. de renũ. poſt translationẽ. ſ. de iureiur. & ſi Chriſtus. ad h. & ixj. di. c. ſtatuimus. §. his omnib. ff. de ri. nu. per adoptionem. No. ad intelligentiã huius decre. ꝙ cognatio quædã eſt ſpiritualis, de qua dicit ſ. titu. ꝓxi. Quædã ẽt legalis, de qua hic dicit. Legalis cognatio, fit duobus modis, uel per adoptionem, uel per arrogationẽ. Dicimur aũt arrogare illum, qui ſui iuris eſt, & per arrogationẽ trãſit in noſtrã poteſtatẽ. & fit arrogatio, principis authoritate: adoptio autem, per quẽlibet magiſtratũ. inſt. de ado. §. ij. & iij. nec tranſit in poteſtatem adoptãtis. C. de adop. l. ult. & inſti. eo. tit. ſed hodie remanet in poteſtate ſui patris. Et tam arrogati quam adoptati, dicunt filij adoptiui ſiue fratres. Et inter fratres adoptiuos, ſiue naturales & legitimos impeditur matrimonium, quandiu durat adoptio: ut hic. & ff. de ri. nup. per adoptionem. & xxx. q. iij. ita diligere. Sed inter aſcendentes & deſcendẽtes. i. inter adoptantem & adoptatum, ſemper impeditur matrimoniũ. ff. de ri. nup. adoptiuus. licet ſoluat adoptio. ff. eod. tit. quin etiam. Item poſſet dici, [5] ꝙ filius adoptatus, poſſet copulari filiæ adoptantis, cum adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptãtis. inſtit. de adopt. § ij. ſic ẽt põt dici, ꝙ filiꝰ illegitimus põt copulari filiæ adoptiuæ: q̃a illegitimus non eſt in ptãte patris inſti. de nup. §. ult. Illegitimus, non poteſt copulari filiæ ſpũali. Alij dicunt, ꝙ adoptatus non põt copulari filiæ adoptãtis, q̃a licet adoptatus non tranſeat in ptãtem adoptantis, acquirunt tñ ei quædã iura per adoptionẽ, quæ diſſoluuntur per emancipationẽ. C. de adop. l. pe. §. ſin autem. & hoc idem uidetur, per decr. iſtam quæ indiſtincte loquitur de adoptione, non diſtinguendo inter arrogatũ. & hoc impedimentũ, definit per emancipationem alterutrius. ff. de adop. in omni. ff. de ritu nup. per adoptionẽ. Sed nunquid filij adoptiui, poſſunt contrahere inter ſe? Dici põt, ꝙ ſic: quia non inuenit prohibitũ. Itẽ quid ſi adoptiuus durante adoptione, contrahat cum legitima? Dicunt quidam, [6] ꝙ non diſſoluitur matrimonium, cum illud impedimentum ſit temporale. Hugo dicit, ꝙ non eſt matrimoniũ. nec obſtat, quod tẽporale ſit impedimentũ. & inducit ſimile, hodie non poſſum contrahere cum illa quæ habet uirum, tamen cras potero mortuo uiro ſuo. & hæc decre. facit pro Hug. [7]

SI qua per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit quãdiu [a] durat adoptio inter me & ipſã nuptiæ cõſiſtere ñ pñt.

TITVLVS XIII.

DE EO QVI COGNOVIT CONSANguineam uxoris ſuæ uel ſponſæ.

Ex cõcilio apud Metiã.

Affinitas ſuperueniens poſt matrimonium contractum, nõ ſoluit matrimoniũ: ſed exactionem debiti impedit: et crimen inceſtus inhabilitat, quo ad matrimonium contrahendum.

CAP. I.

SI quis cum filiaſtra [b] ſua ſcien

DE EO QVI COGNOVIT conſanguineam uxoris.

Viſo de cognat. ſpi. et legali, de carnali uidendum reſtat. Sed quia ex copula habita cum conſanguinea uxoris, oritur affinitatis cognatio, de qua poterat dubitari, utrũ dirimeret uel impediret matrimonium, ideo ſubijcitur hic titulus. Et uirtus totius tituli, conſiſtit in hoc, quod affinitas contracta ex copula conſanguineæ uxoris, non dirimit matrimonium prius contractũ, ſed ſoluit ſpõſalia de futuro. Itẽ priuat facultate cõtrahendi matrimoniũ, et exactione debiti, in uxore habita: ut patebit in ꝓſecutione ti. Abb. Sic.

De hac materia tractatur xxxvij. q. vij. in multis c.

SI quis. Primo ponitur thema ex quo triplex elicit quæſtio. Secundo ſoluit ibi, nec a matre. Abbas Siculus.

[b] Filiaſtra. Xxxij. quæſtio. vij. quædam & c. qui

[1] Quod dic ut ſ. e. ca. ult. lib. vj. Io. An.
[2] Maiꝰ erat q̃rere de ipſa filia ad pœnitentiam recepta. Ioã. And.
Iſtud impedimentũ non eſt eccleſiaſticum, ſed ciuile: ideo põt princeps diſpẽſare libere in ſua ditione imo gñaliter, dico quod iſtud ipedimẽtum, hodie ceſſat prout ceſſat politia Romanorũ quorũ illa patria poteſtas erat, peculiaris inſtitu. de patria poteſt. §. j. & notum eſt ꝙ in Gallia hoc impedimentum ſpernit & merito, ẽt ſtãte adoptione prout etiam adoptati non trãſeũt in poteſtatẽ, nec fiunt ſucceſſibiles, ut no. in conſue. Pariſié. §. cxxij.
[3] Imo filia filij ſecundũ caſum ꝓpoſitũ. Ioã. And.
[4] Vbi idẽ nota. Ioã. nec ibi ꝓhibet mr̃imonium: ſed fornicatio: ſecũdum V in. Ioã. And.
Cognatio duplex.

Arrogatio & adoptio differunt.
[5] Secund[…] Hugon. […] hoc tene[…] Inn. & P[…] hoc tene[…] re vr̃ exp[…] nendo ſo[…] ror eé ce[…] pit, q̃a pa[…] ter arro[…] uit eã. I[…] And.
[6] Ho[…] cet G[…] in ope[…] ti. in p[…] & om[…] no u[…] quod […] hoc d[…] ibi ſcri[…] Ioã. A[…]
[7] Hug[…] quo P[…] hic.

ter a fornicatus fuerit: Nec a matre debitũ petere, b nec filiam unquam habere potest uxorẽ: nec filiastra, nec ille c ullo unquam tempore alijs se poterunt matrimonio copulare. d

Alexander iij. Pictauieñ. episcopo.

Affinitas superueniens etiam per illicitum coitum dissoluit sponsalia de futuro, sed nõ matrimonium, & incestuosus contrahere non potest.

CAP. II.

VEniens ad nos præsentium lator: & infra. Inquis. t.t.r. ꝙ si matrem e sponsæ suæ cognouit, & spõsæ nunquam carnaliter adhæsit, f imponenda est ei pœnitẽtia paulo maior, g quã pro adulterio: qua peracta uel parte h ipsius, poterit ex dispẽsatione i cũ alia matrimoniũ cõtrahere. Cæterũ si sponsam cognouit k antequã matrẽ uel post, nunquam eam l uel aliam m potest accipere in uxorem. †

Idem.

Non separatur matrimoniũ ad dictum unius asserentis affinitatẽ inter cõiuges præcessisse.

CAP. III.

DE illo qui uxorem fratris, antequam ei matrimonio iungeretur, se proposuit cognouisse: Respondemus, qđ nisi hoc publicum & notorium fuerit, aut idoneis testibus cõprobatum: prædictum matrimonium occasione n illa ipsum impetere non permittas.

Cælestinus † tertius.

Incestuosus, matrimoniũ contrahere non debet: sed si contrahit, tenet, & tunc tenetur reddere, sed non potest debitũ exigere, & non minus tenetur uxori necessaria administrare.

CAP. IIII.

TRãsmissæ nobis tuæ lrãe demõstrarunt, ꝙ quidã uxore sua defuncta filiã eius priuignã uidelicet propriã, copula carnali cognouit: postmodũ aliã accipiens in uxorẽ, cũ priuigna publice tanquã canis ad uomitũ rediẽs, illicitã o rẽ cõmittere nõ expauit. Quia uero super his consilium requisisti, præsenti pagina respõdemus ꝙ legitime uxori cohabitans, & necessaria subministrãs non cognoscat eam, quandiu uixerit, nisi ab ea fuerit p requisitus, & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat: qui ẽt pro incestu & adulterio, donec cũ ea permanserit, iuxta moderamẽ tui arbitrij pñiam agẽs postmodũ si superuixerit ei, perpetuo sine spe coniugij q permanebit.

Idem.

c. qui dormierit. & c. si quis uiduam.
a Scienter. Secus si ignoranter. 1 xxxiiij. quæstio. ij. in lectum.
b Petere. Exactus tamen reddere tenetur. ĩ. eo. titu. transmissæ. non obstante affinitate inique ex postfacto contracta. Et sine culpa priuari iure suo nemo debet. ĩ. eo. discretionem. & c. ultim. & c. tuæ.
c Nec ille. Post mortem uxoris.
d Copulare. Propter incestũ. xxxij. q. vij. qui dormierit. & ĩ. eo. ex literis. tamẽ si contraheret. tenet matrimonium: & etiã si essent iuuenes, dispẽsaret cũ eis. xxxiij. q. ij. in adolescentia. Ber.
VEniens. Primo ponitur decisa consultatio. Secũdo distinguẽs respõsio: ibi: inquisitioni. Secundum membrum ibi, cæterum. Abb. Sicu.
e Matrem sponsæ. de futuro 2 unde affinitate superueniente, illam in uxorem habere nõ poterit, solutis spõsali. ĩ. de cons. c. ij. & ĩ. eod. ex literis.
f Adhæsit. Postquã cognouit matrem.
g Paulo maior. quam pro adulterio. Quare maior pœnitentia imponitur, quam pro adulterio, cũ tantũ publicæ honestatis iustitiam uiolauerit, cum illa esset sponsa de futuro? Dicas, ꝙ nõ solum uiolauit publicæ honestatis iustitiã, sed adulteriũ commisit cum matre spõsæ suę, quæ nupta erat patri suo, ut patet in antiqua. alias si mater spõsæ nõ esset coniugata, nõ puniret plus, nec etiã tantum. unde iste multo plus debet puniri, quam pro adulterio, propter tria, uidelicet propter honestatis iustitiam, propter adulterium & incestum etiam quod perpetrauit cognoscendo affinem primi generis, & primi gradus.
h Vel parte. Arg. qđ sufficit aliquid inchoare, etsi nõ sit cõpletũ. s̃. de elec. cum in cunctis. §. inferiora.
i Ex dispensatione. Incestuosi enim contrahere non debent: & ideo dispensat cũ eo, quia iuuenis erat: alias sine peccato, contrahere non posset. xxiij. q. ij. in adolescentia. tamen si contraheret citra aliquam dispensationem, teneret matrimonium.
k Cognouit ante, quam matrẽ. Vnde statim fuit matrimonium præsumptũ. 3 s̃. de spõ. is qui. & s̃. de cõd. ap. de illis. uñ matrẽ ulterius habere nõ posset, etiam si nõ esset cognita. & hoc idem esset etiã si nũquã cognouisset ipsam s̃. de spon. sponsam. Ber.
l Eam. s. matrem, ut dictum est. Vel dic eam. i. sponsam suam. & secundũ hoc non tenet. ĩ. eo. discretionẽ. & c. ulti.
m Aliã. Post mortem istius, quia ex quo eam cognouit ante, quã matrem, non dissoluitur matrimonium, licet postea cognouerit mr̃em. ĩ. eo. discretionẽ. & c. peu. & ulti. sed ea mortua, cum alia propter incestum contrahere nõ debet. infra c. transmissæ. in fin.
n DE illo. Occasione. Quia concessio illa sola nõ præiudicat, 4 etiam si rumor uiciniæ consentiret. ĩ. eo. sup eo. secus esset ĩ matrimonio cõtrahẽdo. s̃. de spon. præterea. ij. & ĩ. titu. proxi. c ij. Ber.
o TRansmissę. Illicitã rẽ. Incestui adulteriũ adiungendo legitime. & sic patet, qđ incestus 5 nõ impedit, quo minus matrimoniũ sit legitimũ, licet contrahere nõ debeat, sicut uotũ simplex s̃. qui cleri. uel uouẽtes. rursus. talia enim crimina impediũt matrimoniũ cõtrahendũ, sed nõ dirimũt iam cõtractũ: nisi ĩ tribus casibus, si machinatus fuerit in mortẽ alterius, si dedit fidem adulteræ, si duxit eam de facto. s̃. eo. q duxit in matr. cũ hr̃et. & c. sup hoc.
p Fuerit requisitus. Et sic intellige. s̃. eo. c. j.
q Coniugij. xxxij. qõ. vij. si quis uiduam. & xxxv. q. iij. de incestis. s̃. eo ueniens. & ĩ. de pœ. & remis. c. ij. ubi de hoc.

† Secũdũ Ala. tũc enim excusat ab incestu ut ibi dr̃. affinitas tñ nihilominus insurgit ex hoc facto. ĩ. e. discretionem. secũdum Hos. Ioã. And.

2 Vel intelligas etiã de præsenti: & tunc qđ dicit. ĩ. eũ posse cum alia cõtrahere: dic nerũ mortua prima secundum Host. Ioã. And.

† Ad hoc faciũt no. in l. nõ facile. §. affines. ff. de gradibus affinita.

3 Hoc uerum cũ tẽpore quo eã cognouit, erat sponsa. Si uero pri⁹ cognouisset & p⁹ eã desponsasset đ futuro: & anteq̃ iteraret copulã cũ sponsa cognouisset matrẽ: tũc soluta essent spõsalia: nec matrẽ haberet nec filiã: nec cũ alia cõtraheř posset ꝓpter incestũ: & hoc probatur de spõsa. ueniẽs. ij. & secũdum hoc intellige glo. ij. s̃. Ioã. And.

† Alias, Clemens.

4 Et ideo dicit text. illã occasionẽ non dicit causam. ad hoc đ ma. & obe. solito. Io. An.

5 Adde cũ quibus cõmittitũ cestus gl. in §. j. insti. denũ. & sup ru. C. đ adul.

Confessioni nõ semper stat.

[a] Super eo. Confessioné. Sed uidetur, quod cõfessioni standũ sit: quia confessus in iure, pro iudicato habetur. C. de confes. l. una. & ff. eod. tit. l. certũ. & s̄. de cẽsi. olim causam. Dicas, quod in casu isto, nõ statur confessioni cõtra matrimonia, propter rationem quæ hic in litera reddit. Et est ratio quia contra se quisque testificari potest, pro se uero minime. xiiij q. ij. §. j. & ff. de interro. act. de ætate. §. j. Præterea iste non confitet contra se, imo pro se: unde de iure communi, non prodest ei talis confessio. Nam iste petit separari ab uxore q͞a dicit se cognouisse eius cõsanguineã. si confiteretur aliquid contra hoc propter ꝙ ei præiudicaretur, tunc uideretur standum suæ confessioni. s; ut dixi, speciale est ĩ matrimonio, ubi non creditur uiro uel uxori, in præiudicium coniugij sed si confiteatur pro matrimonio contrahendo, bene stat [1] confessioni: puta si petam aliquam in uxoré, & ipsa confiteatur matrimoniũ, præiudicatur ei licet ipsa nollet me habere, quia modo directe confitetur contra se. secus in cõfessione quæ fit quantum ad thori separationem pp adulterium, quia ibi statur confessioni [2] j̄. de diuor. ex literis. Argu. contra. xxxv. qõ. vj. si duo. Solu. ibi confitentur cõsanguinitaté esse inter eos, & fama publica confessioni coniugum consentit: & tunc statur famæ & confessioni, sed hic tantũ est rumor, & aliud est fama, & aliud rumor, ut hic uidetur.

[1] Bene statur. idem Pa. & alij hic. Bal. & Alex. in l. fin. C. de trãsa. Frã. Curt. iun. cõs. xxvij.

[2] Maxime quia tũc remanent cõiuges: uñ nõ sic timet colludiũ xxxij. q. j. dixit. secũdum Gof. Ioã. And.

† Adde q̃ nor. Bald. ĩ l. j. C. de proba. & ĩ l. ea quidẽ C. de acc.

[3] Dicebat Lau. Propter rumorẽ nõ dissoluo sociatos. Io. And.

[b] Concurrendum. Quod faciendum non est, propter rationẽ hic expressam: imo ex colludio puniri debẽt. ij. q. iij. quenquam. & j̄. de collu. c. j. ij. & iij.

[c] Rumor. Arg. contra. s̄. de præsumpt. illud. & c. tertio. ut dixi aliud est rumor quã fama. & illa decre. tertio, loquitur de matrimonio contrahendo, quod ad solam famam impeditur [3] j̄. tit. proximo. sup eodẽ.

Non separatur matrimoniũ ad cõfeßionem coniugum, qui dicunt affinitatem præceßisse. etiam si rumor uiciniæ consentiat. Et est casus multum allegabilis & notabilis.

CAP. V.

SVper eo quod postulas edoceri, utrũ coniugatus qui ante cõtractũ matrimonium uxoris suæ consanguineã carnali cõmistione cognouit, cum id fateatur uterque, & aliqua pars uiciniæ hoc acclamare dicatur, sit ab uxore sua iudicio ecclesiæ separandus: Tuæ frat. respondemus, quòd propter eorum confessionem [a] tantum uel rumorem uiciniæ separari non debent: cum & quandoque nonnulli inter se contra matrimonium uelint colludere: & ad confessionem incestus facile prosilirent, si suo iudicio crederent per iudicium ecclesię concurrendum. [b] Rumor [c] autem uiciniæ non adeo est iudicandus ualidus, ꝙ nisi rationabiles & fide dignæ ꝓbationes accedãt, possit bene contractũ matrimonium irritari. †

Innocen. iij. præposito Madeburgensi.

Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de præsenti.

CAP. VI.

DIscretionem. Cõmunis diuisio. Secũda ibi, nos igitur. Et ibi primo dicit mulierem ad cõtinentiã inducendam. Secundo ibi, quod si. dicit quid iuris si ad hoc non potest induci? Tertio soluit tria obstacula: ibi, nam & si. Abb.

DIscretionem tuã & infra. Sane ex parte tua fuit propositũ, quòd quidam cum muliere quadam legitime per uerba de præsenti cõtraxit, quã postmodũ a se incognitã, cuidam consanguineo suo tradidit [d] inquãtum potuit renitentem. Ille uero cum ipsa licet inuita matrimonij solẽnia celebrauit, sed mulier, quam cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & se priori uiro restitui postulauit. Nos igitur inquisi. t. t. r. quòd & uiro pro tam turpi facinore grauis est pœnitentia iniungenda, & mulier propter publicam [e] honestatem, est monenda solicite, ut nec primũ repetat, cuius cõsanguineus eam licet inuitam cognouit: nec redeat ad secundũ cui nõ potest propter reatum [f] adulterij commisceri: sed in continentia maneat, donec prior fuerit uiam uniuersæ carnis ingressus. Quod si forsitã ad id induci nequiuerit, uir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali eã affectione tractare: cum adulterium ei non possit obijcere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim [g] inuitam. Nam & si [h] secũdum euãgelicã ueritatem, nunquam nisi propter fornicationis [i]

[d] Tradidit. Et ideo non potest illi opponere adulteriũ. arg. xxxij. quæstio. v. §. j. & c. j. & iiij. nec adulterium dicitur hic commisisse. ut ibi dicit, quia non consensit: & hoc patet ex eo quod quam cito potuit aufugit, ut sequitur. argu. j. qõ. j. constat. secus esset, si occasioné adulterandi ei dedisset, quia nihil ominus imputaretur ei. arg. xxvij. q. ij. Agathosa. & c. si tu abstines. j̄. de diuor. significasti. ff. sol. matr. cũ mulier. ff. de adult. l. ij. §. j. [4] Sed contra uidetur, per c. prædictum, si tu abstines. & arg. xxxiij. qõ iiij. Nabuchodonosor. & in authen. ut lic. ma. & auiæ. §. quia uero plurimos. in fi. colla. viij. Vir enim debet esse mulieri autor colendi bonos mores. ff. de adulte. si uxor. §. si iudex. & xxxij. qõ. xj. indignantur. alioquin esset detrahẽda a uiri [5] potestate. C. de episco. audi. si lenones.

[e] Publicam honestatem, i. affinitatem quæ sic inique contrahitur.

[f] Reatum adulterij. Quia primus est maritus illius & nõ secundus. Et est hoc notabile, quod adulteriũ cõmittitur cum sponsa nondum cognita a uiro: unde si alias cõmisisset adulterium, posset accusari a sponso. ff. de adul. miles. §. quærebatur. s̄. de iureiur. quemadmodum. quia iniuria facta est ei. ff. de iniur. Itẽ apud §. sponsum.

[g] Præsertim. i. tantũ, quia in talibus, quæ sine peccato mortali cõmitti non possunt, mandatum non obligat [6] xxxij. q. v. ita ne. & s̄. quod me. causa sacris.

[h] Nam & si. Responsio uidetur tacite quæstionis.

[i] Fornicationis. xxxij. q. vij. omnes accusationes.

Exce-

a Exceptione. Puta quod ipse tradidit eam inuitã uel quia idem similiter fornicatus est. J. de adul. c. pe. & ult. xxxij. q. vj. nihil.

b Nec affinitas. Hic reprobatur illorũ opinio, qui dicebant, quod per fornicarium coitum, non contrahitur affinitas, & infra. eo. cap. penul. & ult. arg. xxxv. q. iij. nec eam. Argu. contra. ff. de gradibus. non facile. §. sciendum. & §. affines. sed illa non obstant.

c Officere. Argu. quod legitime factũ est, non irritat: licet deueniat ad eũ casum, à quo nõ potuit habere principiũ. ff. de itinere actuque priua. non enim. ff. de postul. l. j. §. casũ. & xxx. q. j. ad limina. 1 Argu. cõtra. ff. de iud. si à me.

1 Et J. de reg. iur. fa ctum legi time. lib. vj. Io. An.

d Sine sua culpa. hoc generale est. s. J. e. c. ult. si quã contraria sunt, casualia sunt.

e A prædecessore. scilicet Alexãdro. sed illa decret. remota est de hac cõpilatione.

Fraternitati. Ex spõsalibus cõtractis cũ puella, quæ nondũ complcuit septenium, interueniẽte copulæ attẽtatu, oritur publica honestas impediẽs matrimoniũ contrahendũ cum cõsanguinea. hoc dicit secũdum alium intellectũ. Communis diuisio. Secunda ibi, di uortij. Abb. Sic.

f Contractis sponsalibus. Et sic marital affectu, cum esset spõsa ipsius, eã polluit. sic s. de spõsal. iuuenis 2 & ita non est contrariũ. xxxv. q. iij. extraordinaria.

2 Quod intellige, ut ibi no. Io. And.

g Extraordinaria. Id est, extranaturalia, cum nondum esset idonea ad uiriles amplexus.

Ex literis. Affinitas superueniens rumpit spõsalia de futuro. Cõmunis diuisio. Secũda pars ibi, nos autem. Abb. Sic.

h In uxorem. 3 Futuram scilicet.

i Carnali commistione. Post contractam affinitatẽ; unde illam in uxorem habere non poterat.

k Pœnitentiam. Pro incestu. sed maior debet imponi, quam pro adulterio: quia incest9 uincit adulteriũ. xxxij. quæstio. vj. adulterij. & supra e. c. ij.

l Separatis. Si ita esse constiterit, alias fiat quod dici tur infra capitulo proximo. Et nota, quod affinitas superueniens spõsalibus de futuro, rũpit ea. supra eodẽ. capi. ij. & infra titulo proxim. capi. j. & ij. secus in matrimonio. supra eodem. discretionẽ. & infra eodem. capitu. penultimo & ulti. xxxiiij. q. ij. in lectum.

m Nunquam debẽt. Incestuosi cõtrahere nõ debent propter enormitatẽ delicti: ut dictũ est supra e. c.

n De lapsu carnis. Si timeret de hoc, dispensaretur cum eis. supra eodem. capit. primo. & trigesimatertia quæst. ij. in adolescentia.

o Veniẽs. Infantiæ. Infantia dicit ante septenniũ. C. de iure 4 deliberã. si infanti. Sed tales iurare non debent, nec tenet iuramẽtum eorum, cum ipsi non intelligant. uigesimasecunda quæstione quinta, paruuli. Nam & furtum non cadit in infantẽm. ff. de furtis. impuberem. secus post infantiã, si sit doli capax, ut ibi, & infra, de delic. pue pueris. sed hoc potius uidet sumi pro ætate puerili post septimũ annum.

p Obligatione. hinc inde firmata. Obligatio quæ interuenit in matrimonio, nõ recipit pœnæ adiectionẽ: ut s.

3 Gl. fuit Io. & Tãc. secũdum Ho. dicẽs. q Ioã. & Tãc. glossauerãt. f. per uerba de futuro: reprehẽdebat Host. dicẽs, q nõ erat curãdum per quæ uerba puella innubilis, despõsata fuisset: q semper intelligẽtur sponsalia d futuro. de despõ. imp. c. ul. co. tit. ca. uno. li. vj. Vnde dicebat In. quod cum hac puella fuerant tantũ spõsalia. Ioã. And.

4 Et dicitur ab in, quod est nõ: & for, faris: quasi ante vij. annum ne sciẽs bene loqui. secundum Tancr. & Goff. Ioã. And.

causam, aut uir uxorem, aut uxor possit dimittere uirum: non tamen semper propter causam eandem, uel uxor uirum, uel uir dimittere potest uxorem, cùm possit exceptione a uel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, b quæ post contractum legitimè matrimonium inter uirum & uxorem iniquè contrahitur, ei debet officere, c quæ huiusmodi iniquitatis particeps non existit, cũ suo iure non debeat, sine sua culpa d priuari: quanquam à quodam prædecessore e nostro dicatur in simili casu fuisse distinctũ, utrum incestus uel adulterium manifestum fuerit, an occultum: alijs asserentibus inter gradum proximum, & remotum, esse potius distinguendum.

Idem Biluntin. archiepiscopo.

Copula carnalis habita cũ puella septem annorũ, dirimit matrimonium postea contractum cum consanguinea. h. d. secundum unum intellectum.

CAP. VII.

Fraternitati tuæ: & infrà. Diuortij sententiam approbamus, quam in eum canonicè promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennẽ contractis sponsalibus f extraordinaria g libidine noscitur polluisse,

Idem episcopo Gerundiñ.

Affinitas causata ex copula illicita rumpit sponsalia præcedentia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.

CAP. VIII.

Ex literis f. t. accepimus, quòd G. lator earum matrem puellæ, quam intra nubiles annos despõsauerat in uxorem, h carnaliter sæpe cognouit, & post carnali i cõmistione puellam tractauit adultam: & infrà.

Nos autem eidem uiro pœnitentiam k iniungi fecimus pro peccato: consul. t. respondentes, quòd eis ab inuicem separatis, l mulier alteri uiro non nubat, si postquam nouit uiri & matris delictum, ei non erubuit commisceri. Vir etiam & mater mulieris nunquàm debent m ad alias nuptias conuolare, sed semper continentiam seruare tenentur, & enorme deflere delictum, quod pro tam nefanda libidine contraxerunt, præsertim, si circa personas huiusmodi de lapsu n carnis minimè timeatur.

Idem archiepiscopo Magdeburgeñ.

Idem quo ad titulum, dicit quòd decr. suprà proxi.

CAP. IX.

Veniens ad aposto. sedem E. laicus nobis proposuit, quòd cùm tempore infantiæ o suæ quandam puellam se ducturum iurauerit in uxorem quamcitò ad legitimam peruenisset ætatem, pater puellæ confœderatione huiusmodi fideiussorum obligatione hinc inde firmata, p eum in propria domo recepit,

& nutriuit insimul cum puella: deinde ex conuersatione diutina, sorori puellæ carnaliter [a] se cõ iunxit, tãdem amicorum suorum deuictus instãtia: quam iurauerat in uxorẽ [b] accepit: & nuptijs celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat cognoscebat utranq;. [c] Verùm licet in præsentia tua super hoc fuerit accusatus cõuinci tamen nõ potuit, nec suum uoluit confiteri [d] delictum: nunc autem reuersus ad cor, pœnitens de commissis, salutis suæ consilium requiris impendi. Cùm igitur non tãtùm à malo, [e] sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere. Mandamus quatenus prædicto E. pro huiusmodi enormitatis excessu iniunctã pœnitentia competenti, consulas [f] ei, monens illum salubriter, & inducens ut decætero abstineat ab utraque.

Idem archiepiscopo Strigonieñ.

Affinitas superueniens, non dissoluit matrimonium.

CAP. X.

Tuæ fraternitatis deuotio postulauit utrum is qui cum sorore legitimæ coniugis fornicatur, cum uxore posit post modum commorari, & exigere debitum ac soluere requisitus. Nos igitur respondemus, quòd uxor ut à commixtione uiri abstineat propter publicam honestatem, [g] & in continẽtia maneat, donec uir uiam uniuersæ carnis ingressus fuerit, diligentius est monenda. Quòd si fortè commonitioni tuæ parere recusans talis fuerit, ut de lapsu timeatur ipsius, uir eius poterit, & debebit cum Dei timore debitum ei soluere [h] con iugale: cùm affinitas [i] post matrimoniũ iniquè contracta illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit.

Gregorius ix. episcopo Pictauieñ.

Summatum est supra capit. proximo.

CAP. XI.

Iordanæ mulieris petitio continebat, quòd I. laicus cum ipsa, quæ nõ dum decimum ætatis suæ annum compleuerat, per uerba de futuro contraxit, & ea intra eiusdem anni spatium carnaliter cognita, [k] matrem ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ cõmistionis amplexus procedere non expauit: & infra. Quare præfata I. supplicauit, ut cùm carnis stimulis desistere nequeat, sibi (ne iure suo sine sua propria [l] culpa fraudetur) prouidere salubriter dignaremur. Eapropter mandamus, quatenus (si res ita se habet) utrunque ipsorum ad uouendã perpetuam continentiam attentè moneas & inducas: & si ad eam induci nequiuerint, memoratum I. (iniuncta ei primitus pro commisso incestu pœnitentia [m] competenti) ut eidem cohabitet, & coniugale debitum reddat exactus, [n] ecclesiastica censura compellas.

ut s. de spon. Gemma. & C. eo. titu. l. ult. & C. de inutil. stip. libera. & ff. de uerb. oblig. Titia. & licet alienum factum in matrimonio promittat: tamen promittens, nõ tenet ad aliud: nisi ut det operã, quam potest. ff. de uerbo. oblig. stipulatio ista & l. Titia. in prin.

[a] Carnaliter. Et ideo affinitate interueniente, illam quam desponsauerat, habere non potuit de iure, nec illã eandẽ, quam cognouit. [1] s. e fraternitati. & supra, de spon. sponsam.

[b] In uxorem. De facto: quia de iure non potuit, eo sibi uiam præcludente.

[c] Vtranque. Addens iniquitatẽ iniquitati. si. s. e. transmisse.

[d] Confiteri. Tamẽ talis confessio nõ profuisset, ut matrimonium separetur in facie ecclesiæ cõtractum. nisi aliter probaretur. s. e. super eo.

[e] A malo. s. de uita & hone. cleri. cũ ab omni.

[f] Consulas. Hoc intellige esse dictũ in iudicio animæ, ut ad neutrã accedat: & si propterea excõicetur, sustineat potius excõmunicationẽ, quã ueniat contra conscientiã. j. de sent. excom. inquisitioni. & s. de rest. spo. literas. sed in iudicio ecclesiæ præcipiet, ut ei debitum reddat. & ita aliud est iudicium ecclesię, & aliud iudiciũ animæ. s. de offi. ordin. si sacerdos. [2] Sed cõtrarium uidetur. s. cap. prox. Non est contrariũ: quia quærit quid de iure sit ibi faciẽdum? & respondetur quod si ita est separẽtur. hic uero consulitur in iudicio animæ quid sit faciendum cum factũ esset occultũ, & sic non contradicit: & illa clausula, si res ita se habet, debet ibi suppleri, sicut erat in antiqua compilatione.

[g] Tuæ. Honestatẽ, id est affinitatem. [3] s. e. discretionem. simile s. c. prox.

[h] Soluere. Sed nõ exigere. j. c. prox. & s. e. c. j. j. fi. de sen. excom. inquisitioni.

[i] Affinitas. s. e. discretionem. & j. c. proxi.

Iordanæ. Diuiditur. In prima parte ponitur mulieris petitio. In secunda causæ commissio: ibi ea propter. Abb. Sic.

[k] Carnaliter cognita. Et sic statim fuit matrimoniũ, malitia supplente ætatẽ. s. de despon. impube. à nobis. & ca. ulti.

Glo. sequens alleg. iij. concor. & iij. iura in contrarium & soluit.

[l] Sine sua propria culpa. Nullus sine sua culpa. iure suo debet priuari. sim. s. e. discretionem. lvj. di. satis peruersum. xvj. q. ult. inuentum. Arg. contra. s. ut li. non cõtest. quoniam frequenter. §. si uero. in fi. & j. de priuil. antiqua. contra xxij. di. renouantes. s; ibi causa subest. quare puniuntur sine culpa.

[m] Pœnitentia. Et maior debet imponi, quam pro adulterio. s. eo. c. secundo: quia incestus uincit adulterium. xxxij. q. vij. adulterij.

[n] Exactus. Sed exigere ipse nõ debet. simile supra eodem. cap. j. & capi. transmissæ. & post mortẽ uxoris iste contrahere non debet

[1] Supple, ꝓpter publicã honestatem, Io. And.

[2] Excõmunicationẽ q̃s debet potius sustinere q̃ contra cõscientiam uenire.

Secundum Vin. & Io. secũdũ quos idem prælatus in secreto dicet, non reddas: in publico dicet redde. cõcor. de sponsa. tua. Ioan. And.

[3] Notauit hic Ho. quod honestas quæ per sponsalia contrahitur, inter spõsam & cõsanguineos sponsi: nunquã præcedit spõsalia p quæ cõtrahit quia nec, id esse posset. ar. ff. ď iu. cod. quidã referunt, per consequens ipsa præcedẽtia, spõsalia non soluit, sequẽtia impedit & dirimit & hoc ideo expressũ de spons. ca. uno. li. vj. Illa uero quæ p coitũ contrahitur: & dicitur affinitas, præcedentia spõsalia soluit, sequẽs matrimoniũ, ipedit, & dirimit duntamẽ de ipsa cõstare possit, & hic & s. eod. discretionem. Iõi. And.

bet.s̄.eo.c.ij.& c.ex.literis.

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

Viso de cognatione spirituali & legali & de proximitate quadam quæ cōtrahitur ex copula cum cōsanguinea uxoris, merito restat uidere, de cognatione carnali, quæ consistit in consanguinitate & affinitate. ideo post titulos præcedentes, subycitur iste. Abb.

De hac materia tractatur trigesima quinta quæst. i.& q.ij.& quæs. quarta, & quæstio. quinta, & q. viij. & x. per totum.

t Adde q̄ dicant cō sanguinei glo.in l.j. & ij. §.fi. ff. de suis & legi.

TITVLVS XIIII.

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

Alexander iij. Cassieñ. abbati.

Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.

CAP. I.

EX literis tuis accepimus, q̄ cū quidā secreto quādam uiduā subarrasset, a & carnaliter cognouisset: & infra. Tandem cū uir paratus esset eā in conspectu ecclesiæ subarrare, surrexerunt duo proponentes, quòd iste qui eam subarrare uolebat priorem uirum, quarto gradu b consanguinitatis attingit. un⁹ autem ita se audiuisse iurauit, alius noluit id iuramento c firmare: & infra. Nunc quæstio prima reuixit & iurauerūt duo coram d archipresbytero Plumbarolæ, quod primus uir fuit sup̄stiti quinto cōsanguinitatis e gradu coniunctus. Quo circa mandamus, quatenus utrāque partē ante tuā præsentiam cōuoces, & facias testes coram f te iurare: & infra. Inquisita uero diligentius ueritate, si per testes circunspectos omni exceptione maiores g in ueneris, quod primus uir superstitem quarto gradu h consanguinitatis attingit, non differas diuortij sententiam promulgare. æque enim (ut canones i dicunt) abstinendum est a consanguineis k uxoris ut proprijs. Cæterum tuā prudentiam uolumus non latere, quòd non sunt causæ matrimonij tractandæ per quoslibet sed per iudices discretos † qui potestatem l habeant iudicandi, & statuta canonū non ignorent.

Vrbanus iij. Burdeg. archiepiscopo.

Affinitas superueniēs, de qua saltem constat per famam, soluit sponsalia de futuro.

CAP. II.

EX literis. Sūt tres p̄tes. In prima casus narratio. In secunda responsio: ibi, quo circa. In tertia iudicum instructio: ibi, cæterum. Abbas. Sicul.

a Subarrasset. Si s̄.de spon. impub. capit.ultim.ubi de hoc.

b Quarto gradu consanguinitatis. Vnde mulier illū habere non poterat cum esset ei affinis in primo genere affinitatis & in quarto gradu, xxxv.q.v.porro.

c Iuramento. Et sic matrimonium contraxerunt publice & in facie ecclesiæ.

d Coram archipresbytero. Forte ad hoc delegato, uel de loci consuetudine, quæ tribuit iurisdictionem. s̄. de offi.archidiaconi.ca.ulti. & C.de emancip. lib.l.j. & ultim.

e Quinto consanguinitatis gradu. Primi dixerunt, de quarto. non nocet, quia aliud iudicium fuit illud, nec fuit aliquid probatum.

f Coram te iurare. Sed quare post publicationē iterū inducunt testes contra illud in authe.de testi.§.illud ‡ col.vij.& s̄.de testib.fraternitatis. Dicunt quidam quod hoc est speciale in matrimonio. Vel dicas quod non iurant iterum, quia isti erant accusatores: unde necesse habebant testes producere, & nulli testes in causa ista. & hic not.arg.quod in causa matrimoniali iterum recipiuntur testes post publicationem. argu. ad hoc. s̄.de spon.sicut.in fin.& s̄.de coniug.ser.ca.ulti.& s̄.de proba.causam matrimonij. sed hoc non bene colligitur hic.

g Maiores. Illi dicuntur omni exceptione maiores, qui repelli non possunt aliqua exceptione. ✝

h Quarto gradu. Sed quare dicit papa, quod separentur, si sunt in quarto gradu uir iste & maritus præmortuus? nōne idē esset si essent ī quarto uel ulteriori, secundum illa tēpora. Dic quod dispēsatiue tolerabatur in quinto & ulteriori, si ignoranter contraxerunt. xxxv.qō.viij. de gradibus. & ideo dicit quod separētur in quarto, & non in quinto uel ulteriori. § Ber.

i Vt canones. xxxv. q.iij.c. æqualiter. nullum. de propinquis. in fin.

k A consanguineis uxoris. Istud dicit: si contraxisti spōsalia siue matrimonium cū aliqua, mortua illa nullam poteris postea ducere in uxorem de consanguinitate illius: & e conuerso illa sponsa uel uxor tua, te mortuo nullū poterit habere de consanguinitate tua. s̄.de spon. spōsam. sic ergo mulier ista non poterat illum habere, qui fuerat priori uiro suo in quarto gradu siue in quinto uel ulterioribus cōiunctus secundum antiqua iura, hodie ultra quartum non impeditur. ī.eo. non debet.

Gloss. seq. notat & arg. iterum arguit compromitti non posse &c. & duas rationes reddit.

l Potestatem. Nota quod duo exiguntur ad cognoscendum & iudicandum de causa matrimoniali, scilicet scientia canonum, & quod habeat iurisdictionem ordinariam uel delegatam. arg. xxj.di. §.j.& arg. q̄d causa non est deleganda. nisi perito & exercitato. ar. ij.q.ij.ca.ult.de pœni. dist.vj.c.j.in prin. & C.de iud. certi. Item habes hic ar. quod de causa matrimoniali non potest in arbitrum cōpromitti, & expressum est de transactio c.ulti.& s̄.de restitu.in integrū. c.pen. in fi.& arg. ff.de arbit. nō distinguemus. §. Iulianus. & §.se. & potest esse ratio, arbitriū enim non constringit nisi metu pœnę. C.de arbi.l.j. & pœna nō debet apponi in matrimonio. s̄.de spon.gēma. cum libera debeant esse, & ne alia uia fiat, quod alia uia p̄hibetur. s̄.de procura.tuæ.cum suis cōcor. Vel quia matrimonium Deo autore fuit institutum. ī.tit.proxi. capit.ult.& ita non potest dissolui, quo ad ecclesiam. nisi

Margin notes:

a Et dicit Host. q̄ ad dictū uni⁹ nō debuit separari: cū iā hic esset contractū de p̄nti. s̄.ti. j.de illo.& ca. sup e. melius ur̄ q̄d unus sol⁹ testis impediuisset cōtradictū faciē dum, de quo q̄rebat, s; simpliciter certificabat de auditu. Io.a.

‡ Qui dicit testificata testes ulterius non producit. Ioā. And.

✝ Cōcor. text. in l. optimā. & ibi docto. cum glos. C.de contrahen. & cōmit. stipul.

§ Vel rescauit compilator Gof. quia dicebat i an. quādo v. uel vj. secundum Host. Pe. & Ab. Io. Andr. Iudex in causa matrimoniali, duo debet hr̄e.

† Vnde in gallia cōseruatores papæ nō cognoscunt sed soli diœcesani nō autem inferiores et ordinarij.

¶ De famoso delicto uel publico crimine, causa liberalis ingenuitatis uel libertinitatis uō cōpromittitur. Ioā. And.

nisi per illum qui habet authoritatem cum iuriſdictione, quam non habet arbiter.

[a] Super eo. Nondum nubilem. Legitima tamen fuit ad ſponſalia.

[b] Fide.i.iuramento. Ex quo mulier fortius ius quæſiuit petēdi illū. [1] arg.ſ.de ſpon.præterea.

[c] Affidauit. Per uerba de futuro.

[d] Manifeſtū. Ita quod notoriū.ij. quæſtione j.de manifeſta.

[e] Cognouiſſe. Si cognouit propinquam illius, ſoluta fuerunt ſpōſalia.ſ. titulo proximo.capitulo ſecundo. & capitulo ex literis.

[f] Fama. Nota ꝙ fama impedit matrimonium contrahendum.ſ.de ſpō. cū in tua.& plus [2] facit fama hic, quā dictum unius ubi iuramentum interuenit.ſ.de ſponſa. præterea, alias dictum unius ſicut & fama, impedit matrimonium cōtrahēdum.ſ.de teſti. ſuper eo.§.j.

Quod. Primo ponit caſū. ſecundo allegat ꝑ & contra ibi, quod uidetur. tertio reſpondet ibi, nos itaque. Abbas Sic.

[g] Stipite. Stipes appellatur cōmunis parens a quo plures deſcēderūt: ſicut Iſaac fuit ſtipes Eſau & Iacob. & ſtipes non facit gradū. De hoc ſtipite habes j.eod. cap.ultim.

[h] Deſcendentem. Hic ergo habes duas lineas deſcendentes. ſic.j.eo.c.ulti. & iſtæ duæ lineæ deſcendentes, unam faciunt trāſuerſalem.

[i] Indulgentiam. Quæ de authoritate ſpeciali domini pape facta fuit. [3] alias non tenuiſſet quia ſolus papa, in tali facto diſpenſat j.eo. quia circa. & ſ.de tranſla. c.ult.

[k] Quolibet. Hanc regulam habes.j.eo. c.ulti. & intellige uſque ad lineam æqualitatis, quia in ſequentibus gradus obiicitur.

Super eo quòd iuuenem aſſeris puellam, quandam nondum [a] nubilem fide [b] interpoſitā deſponſaſſe, quæ iā facta nubilis, eū repetit: & ille excipit dicens ſe non debere eā ducere, pro eo ꝙ poſtquā puellam affidauit [c] eandem, carnaliter propinquam ipſius cognouit. Inqui.t.t.r. ꝙ ſi manifeſtū [d] eſt iuuenem cognouiſſe [e] propinquam prædictæ puellæ, uel ſi nō eſt manifeſtum, fama [f] tamen loci hoc habet: cum eſſet ſponſa tantummodo de futuro, idem ab eius impetitione debet abſolui.

Cæleſtinus tertius.

Si diſpenſatur cum aliquo, ut poßit contrahere in certo gradu alias prohibito, requiritur quòd uterque contrahentium toto gradu diſtet a ſtipite, præſertim ſi hoc habet conſuetudo.

CAP. III.

Quod dilectio tua & infra. Quæſiuiſti utrum is qui a ſtipite [g] per deſcendentem lineam ſexto uel ſeptimo gradu diſtat, poſſit ea quæ ex altera parte per lineā deſcendentem [h] ab eodem ſtipite ſecundo uel tertio gradu diſtat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam [i] apoſtolicæ ſedis legati, qua permiſſum eſt hominibus terræ illius, in ſexto gradu coniūgi. Quod uidetur poſſe fieri, ſecundum regulam qua dicitur, Quoto gradu quis diſtat a ſtipite, & a quolibet [k] per aliam lineam deſcendentium ab eodem: cum tamen de cōſuetudine terræ, ſi quando talis caſus emerſerit, incolæ propter proximiorem [l] gradum coniunctos ſeparēt, & impediāt copulari uolentes. Nos itaque reſpōdemus, quòd indulgentia illa, ſic eſt intelligenda, quod uterque coniūgendorum [m] diſtet a ſtipite ſexto gradu. Si uero alter ſexto uel ſeptimo gradu diſtat a ſtipite, alter autem ſecundo uel tertio, cōiungi non debent. [n] unde in hac parte cōſultius duximus multitudini, & obſeruatæ [o] conſuetudini deferendū, quam aliud in diſſenſionē & ſcandalum populi ſtatuendum, quadam adhibita nouitate. [p]

Innocentius. iij. archiepiſcopo, & capitulo Tyrō.

Infideles coniuncti in gradu prohibito a lege canonica poſt baptiſmum non ſeparantur.

CAP. IIII.

De infidelibus ad fidem conuerſis, [q] utrum ſi ante cōuerſionem ſuam ſecundum legis ueteris inſtituta circa gradus conſanguinitatis a canone [r] denotatos cōiuncti fuerint, ſeparari debeant poſt baptiſmum. Conſul. t.t.duximus reſpondendum, quòd matrimonium ſic contra-

[l] Proximiorem.i. propter eū, qui eſt in gradu proximiori a ſtipite.

[m] Vterq; coniungendorum. Ar.contra.ff.de conſtit. princip.l.ulti.& ſ.de dona. c.cum dilectus. in fi.& j. de uerbo.ſigni.olim.& j.eod.c.ulti. Sol. beneficium. principis latiſſime interpretandū eſt ab alijs: ſed ab eo a quo indultū eſt, uel eius authoritate poteſt interpretari prout ei placet.ff.de legi. l.& ideo arg.j.de ſen. excom. inter alia. & ratio literæ interpretatur indulgentiam, quia ſic obſeruabat de conſuetudine: ut uterque eſſet in ſexto gradu a ſtipite, alias ſcandalū erat, [4] ut j. eo.c.ult. & loquit de iure cōmuni, ſed hodie nō habet locum talis indulgentia. j.eo. non debet.

[n] Non debent. Quia quanto remotiores fiunt a ſtipite tanto minor memoria cōſanguinitatis habet: quod hic cōſiderabatur xxxv.q.iij. de conſanguinitate. & c. in copulatione.

[o] Obſeruatæ conſuetudini. Not.qđ antiqua conſuetudo, quæ tamen nō ſit a iure reprobata, ſeruāda eſt pręcipue propter ſcādalum ix.q.iij.con queſtus. & mos fideliſſimæ uetuſtatis ſeruādus eſt. C. de teſta.teſtamenta. & ff. de publi. & uectig. licitatio. §.earū. & ſ.de conſue. cum dilectus. & in matrimonio, ſeruatur conſuetudo.ſ.de cog. ſpi.c. j.in fi. & c. ſup eo. Item argumentū pro ſcandalo uitando.ſ.de reg.c.ult. & j. de noui ope. nun.cū ex iniūcto.

[p] Nouitate. Not. nouitates uitandas ſ.de conſue. cū cōſuetudinis.& xj.diſtinction. quis neſciat. [5]

[q] De infidelibus ad fidem conuerſis. Supple quæſiuiſti.

[r] A canone.xxxv.q.ij.c.j.& ij. & c.cōtradicimus, & in ali-

[1] Per decre.ſtatim alleg.dicebat Inno. niſi fuiſſet hic fides iterpoſita, crederet ſpōſo ſine adminiculo famæ, dicebat Hoſ.quod hic fidei datio æquipollet iuramēto.ſ. de arbi. ꝑuenit. & expreſſius ſ. ꝙ met. cau. ad aures. Ioan. And.

[2] Plus. Pano.reprobat & bene, & in dicto c.præterea teſtis nō erat iteger quia prodebat turpitudinē ſuam.

[3] Secundum Tan. Inn. Idem hic, & in decr. l.ul. de trāſac. j.alle. ſed Hoſti. dixit, ꝙ ſuperflue ſit iſta ſuppletio cū dicat apoſt. ſedis. credo, ꝙ Hoſ. non habebat ī tex. legati. Io. And.

[4] Ala.uel ſecundum eum hic i dulgentia fuit cōceſſa, ad petētium inſtiam, non libera uoluntate indulgētis. ar.ff.quod q́ſq; iur. l.iij.uel ſecundū In no.cōtraria loquitur qñ indulgentia nō eſt mulctū preiudicialis, iſta uero ꝑiudicialis eſt & odioſa, placet Hoſti, quod hoc operet cōſuetudo & ſcādali uitatio: & hoc teneas.Io.An.

[5] Cōcor. tex.in l.in nouis, & ibi glo.& Bart.ff.de cōſt.prin.

ctum, non est post baptismi lauacrum separandum, cùm à Iudæis dominus requisitus, [a] si liceret uxorem ex quacunq; causa dimittere? ipsis respondit, Quos Deus coniunxit, homo non separet. per hoc innuens esse matrimoniū [b] inter eos.

Idem Rossaneñ. archiepiscopo.

Consanguinei mariti, cū cōsanguineis uxoris, licitè contrahūt. hoc primò. In gradibus prohibitis, nō possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeat consuetudo hoc secundo.

CAP. V.

Quod super his: & infrà. Super eo igitur, quòd pater & filius cum matre & filia & duo cognati, cum duabus cognatis, auunculus & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei uiri, sint affines uxoris, & omnes consanguinei uxoris, sint uiri affines: inter consanguineos tamē uxoris & uiri, ex eorundem, scilicet uiri & uxoris cō iugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. [c] Ne autem intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire non obstante [d] consuetudine, quæ dicēda est potius corruptela.

Idem.

Non ualet dispensatio obtēta à papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa. nisi postea eam papa confirmaret. h. d. secundum uerum & communem intellectum.

CAP. VI.

Quia circa: & infrà. Porro de nobili uiro N. pro cuius dispensatione indulgentia scilicet remanendi cū ea, quæ ipsum quinto [e] consanguinitatis gradu contingit, à sede apostolica [f] obtinenda, falsa nobis causa [g] fuerat allegata, proles uidelicet. Cū tamen ante desponsationem obtentam, unica filia quā habebat, uiam fuerit uniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio

in alijs ibidem. & q.v. ad sedem.

a Dominus requisitus. xxvj. dis. deinde opponitur.

Glossa sequens successiue tres obiectiones soluit, & secundam dupliciter.

b Esse matrimonium inter eos. Si matrimoniū est inter Iudæos, ibi est indiuidua coniunctio. xxvij. q. ij. §. j. sed ipsi separantur dato libello repudij. xxxiiij. q. ij. nō satis. ergo nō ē matrimoniū iter eos, sed hoc nō fit sine peccato. j. de diuor. gaudemus. Itē alter infideliū, si conuertat ad religionem, reliquo nolēte illi cohabitare sine cōtumelia creatoris, soluitur matrimoniū. j. de diuor. gaudem⁹. in fine. & c. quanto. ergo nō est īter eos indiuidua coniunctio: & sic non est matrimoniū. Sed potest exponi indiuidua. i. apta nō diuidi. Vel ītellige illam descriptionē de matrimonio rato, & cōsummato, quod est tātum inter fideles. Itē alia ratione: nō est matrimoniū īter eos. Ipsi. n. contrahunt eo proposito, ut cū uoluerint separentur dato libello repudij: sꝫ hoc est cōtra substantiā matrimonij. xxxij. q. ij. solet aliquando. s. de condi. app. c. ulti. Respondeo, si hoc pactum exprimatur [1] in ipso cōtractu, nec īter eos nec inter christianos esset matrimonium: sed non copulantur eo pacto, licet postea abijciant uxores de facto. est ergo matrimoniū inter eos sed non ratum. [2] j. de diuor. quanto.

c Quod super. Impediri. Affinitas enim cōtracta inter consanguineos uiri & uxorem ipsius, non trāsit ad consanguineos uxoris, nec econuerso: unde possunt legitime copulari.

d Non obstante consuetudine. Ergo cōsuetudo non excusat in matrimonio. s. de spon. du. c. ult. Arg. contra. s. de cog. spi. c. j. & c. super eo. xxxij. q. iiij. obijciūtur. sed consuetudo quandoq; propter scandalum, legitimas personas ad cōtrahendū facit illegitimas, & sic loquuntur illæ decr. supra de cog. spi & c. obijciūtur. non contradicit: quia quādo mos ille erat, crimē non erat cōtrahere cū illis personis: sed modo est. sed cōsuetudo, quantumlibet longa non pōt personas illegitimas ad contrahēdum facere legitimas, ꝓut hic intelligitur. Nulla cōsuetudo posset facere matrimonia inter consanguineos licita: imo quāto plus simul essent, tāto grauius peccarent. j. e. nō debet. Sed ecōuerso bene: ut in ca. super eo. ubicūq; consuetudo ratiōabilis est, & pōt seruari sine mortali peccato, & sine scandalo, iuri præiudicat. Exēplum habes. s. e. quod dilectio. & s. de cog. spi. super eo.

Quia circa. Primo recitat dispēsationē, & eā tacite damnat. Scđo ibi, cū tamē. tolerat dispēsationem ex causa. Abbas Sicu.

e Quinto. Hodie non est necesse in isto gradu aliqua indulgentia. infra e. non debet.

f A sede apostolica. Not. quod solus papa potest dispensare circa gradus consanguinitatis, & non legatus. s. de transac. c. ult. & xxxv. q. iij. quædam lex & ca. scripsit. xxvij. q. ij. Et arg. contra. s. eod. quod dilectio. ibi soluitur.

g Falsa nobis causa. Not. quod falsa causa allegata non uitiat dispensationem. sic & falsa cā non impedit religionē. s. de cōuersio. cōiu. ex parte. ij. & falsa demonstratio nō perimit legatū. C. đ fal. causa adie. lega. l. ij. & ff. de condit. & demon. falsa demonstratio. & l. cum tale. §. falsum. instit. de leg. §. huic proxima. & §. longe. & ff. de legat. j. si sic. §. j. Itē causa semel probata. siue uera, siue falsa, concessum ex illa causa non reuocatur. insti. qbus ex causis manumittere nō licet. §. semel. [3] Sed contra uidetꝛ, quod isti ex tali dispensatione, non sunt securi: qa tacita ueritate, & falso suggesto, dispēsatio est obtenta, unde non debet ualere supra, de rescriptis. super literis. & expressum uidetur infra, de senten. excommuni. cum pro causa. ubi de hoc. sic & in uoto. & supra de fide instrumēt. quod super. & ij. quæstione iij. capi. si quem. §. notandum. Argu. est in hoc, quod dicit dissimulare, quod falsa causa non uitiat dispensationem. Item habes hic, quod proles est causa dispensandi in gradu prohibito. sic xxxv. quæstione viij. capit. primo. & ff. de ritu nuptiarum. cap. qui in prouincia. nō credo, ꝙ ualuisset ista dispēsatio sic obtēta, nisi hęc decr. postea emanasset: & ita ex ista

c Exprimatꝛ. hanc glo. reprehendit Panor. hic.

1 Sed qd si Iudæus dicat, contraho tecū secūdū ritum iudæorū. Dicit Vinc. qđ credit matrimoniū ualere: & qđ illa inutilis adiectio, reijcitur sicut cum quis dicit, do seruo Latino libertatē latinitate reiecta pure liber est. C. de lati. li. tol. l. j. §. illo ꝓcul dubio. ad idē. ff. de cōdi. & demonst. l. si qs eum dicit etiā Iudæos contrahere: licet cōtrahere intēdāt: secundum suū ritum: in alio infideli dicit cōtra si intēdat secūdum suū ritum: cōtrahere, qui est ut tot uxores habeat quot sufficere poterit in tpalibus. cum. n sic cōtrahūt: non habēt matrimonialem affectū. Io. And.

3 In libertate loquitur. Et dicit Hosti. quod omnia ista contraria sunt specialia: ut ex ipsis q̄ sunt fauorabiliora. secus ī tali dispēsatiōe, quæ est odiosa & si ipsam fauorabilem reputes: tradit tñ istud ꝓ regula, ꝙ ubi dispēsatio sedis apostolicæ est necessaria oportet quod extēdatur ad non suspecta: patet in eo ꝙ legitur & not. de rescri. c. ij. đ schis c. ij. de cri. fal. c. ij. & ca. dura. & c. seq. de fi. presby. c. pe. & ult. sed subreptitia nō est sine suspicionē: & est expssus casus, quod non ꝓdest. s. de ele. du. dū. ij. §. in super. Io. And.

continebat dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cùm ex separatione (sicut asseris) graue uideas scandalum imminere.

Idem.

Testes qui de consanguinitate deponunt, computationem debent à stipite uel germine incipere.

CAP. VII.

Tva nos duxit. f. cõsulendos, utrum illorum sufficiat testimoniũ ad matrimoniũ dirimendũ, qui consanguinitatis gradus ab auunculo & nepote, uidelicet fratris filio uel sororis inceperint cõputare? Nos igitur inquisi. t. t. respondemus, quòd cùm coniugium multum fauoris [a] obtineat, testes qui ad diuortium celebrãdum perducti, consanguinitatis gradus computãt: à stipite debét incipere, id est à parentibus uel germanis, [b] & sic per ordinem distinguere gradus nominibus proprijs, uel æquipollentibus [c] indicijs designãdo personas, præsertim cùm sæpius testimoniũ perhibeát de auditu: quod: q̃a minus est ualidũ, non est in articulo huiusmodi nimiũ laxanda facultas: quum qua rõne computationem inciperent à secundo, eadẽ ab ulterioribus inchoarent.

Idem in concilio generali. †

In secundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta, ex secundis nuptijs, quæ olim non poterat contrahere cũ cognatione prioris uiri. Et probatio coniugij, ultra quartum consanguinitatis et affinitatis gradum, non extenditur. h. d. iste textus, qui quotidie allegatur, & est singularis ĩ materia sua.

CAP. VIII.

Non debet reprehẽsibile iudicari, si secũdũ uarietatem temporum [d] statuta, quandoq; uariẽtur humana, præsertim cũ urgens necessitas uel euidens utilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex ijs quæ in ueteri testamento statuerat, nonnulla mutauit [e] in nouo. Cum ergo prohibitiones de coniugio in secundo & tertio [f] affinitatis genere,

dissimulatione ex causa quæ hic subijcitur, licite poteran. simul esse alias non essent tuti.

[a] Tva nos. Multum fauoris. s̃. de cond. app. c. ul. j̃. qui ma. accu. poss. uidetur.

[b] Vel germanis. Et ita nõ est necesse incipere à stipite, sed sufficit à fratribus. s̃. de test. series. & cap. licet. in prin. & xxxv. q. v. ca. j. & j̃. de diuor. porro. ad fi. sic ergo patet, quod oẽs gradus & personæ sunt designãdæ. xxxv. q. vj. de parentela. s̃. de test. licet.

[c] Aequipollentibus. Nõ refert, an ꝓprio nomine uel per circũlocutionẽ expressam aliq̃d exprimatur, quod æquipolleat proprio nomini. s̃. de testi. licet. & ff. si cert. peta. certum.

Non debet. Diuidit. nã primo excusat correctionẽ iuris antiq. Secundo ibi, cum ergo excusationẽ declarans in duob⁹ illud tollit. Tertio restrĩgit restrictionis causam reddens: ibi prohibitio. Quarto prohibitionẽ restrictam fortificãs, constitutiões cõtrarias tollit, & causas reddit ibi, cum ergo. Abbas Sicul.

[d] Temporum. xxix. distinct. sciendum. iij. distin. erit autem. xxxij. quæ. iij. quis ignoret. & c. obijciuntur. & xxiij. q. viij. occidit. & s̃. de trãsa. c. ult. & j̃. de sen. ex commu. super eo.

[e] Mutauit. De pœn. dist. j. nouit Deus xxij. quæstione quarta, incommutabilis.

[f] In secundo & tertio. Vt melius intelligas hãc literam, uideas quid sit primũ genus affinitatis, quid secundũ & tertiũ genus. Primũ secundũ & tertiũ inuenire debes per hãc regulam. Persona addita personę per carnis copulã mutat genus, & non gradũ. genus dico attinẽtiæ. [1] uerbi gratia: Ego & frater meus sumus cõsanguinei primo gradu cõsanguinitatis frater meus ducit uxorẽ, illa est persona addita personę per carnis copulã, illa mutat gen⁹ attinẽtiæ, i. alio genere attinẽtiæ attinet mihi, q̃ frater meus: quia ille ẽ mihi consanguineus, & illa est mihi affinis: s; nõ mutat gradũ: quia sicut frater est mihi consanguineus in primo gradu, sic & illa mediãte fratre meo, est mihi affinis ĩ primo gradu primæ affinitatis ergo si uis habere primũ genus affinitatis, adde per carnis copulã alicui de tua consanguinitate aliquã personã, & illa persona est affinis omnibus cõsanguineis uiri sui, in primo genere affinitatis, & hoc genus tãtũ hodie ꝓhibitionẽ habet: unde mortuo uiro illi⁹ mulieris puta fratre tuo, illa nõ potest habere aliquẽ de consanguinitate uiri sui: ergo patet, ꝙ oẽs cõsanguinei & cõsanguineæ uxoris meæ sunt mihi affines ĩ primo generẽ affinitatis. Si uis habere secũdũ genus affinitatis. adde personã, per carnis copulã primo gñi hoc mõ. Vxor fratris mei, ẽ mihi ĩ primo genere affinitatis mortuo fratre meo, adde illi aliũ uirũ, & ille erit mihi affinis, & in secũdo genere affinitatis, & ille (secũdũ antiqua iura) mortua illa, nõ poterit accipere aliquã de cõsanguinitate prioris mariti, usq; ad quartum gradum. Et de isto secũdo genere, habes xxxv. q. iij. de propinquis. sed hodie nõ prohibetur: ut ibi dicit. Si uis habere tertium genus, adde personã personę per carnis copulã secundo generi, & sic habes tertiũ genus uerbi gratia: Seius fuit maritus relictæ fratris tui, mortua illa relicta, maritus eius q̃ est tibi in scd̃o gñe, accipit aliã illa est tibi ĩ tertio genere, & illa olim mortuo uiro suo, nõ poterat copulari alicui de cõsanguinitate tua, cũ illa eẽt tibi & cõsanguineis fratris tui in tertio genere usq; ad scd̃m gradũ. De hoc genere habes xxxv. q. iij. porro. & primũ genus cõtrahitur tantũ ex una parte, secundum, & tertiũ genus, quãdoq; ex una parte. & in prædictis qñq; ex utraq; parte, ut in uxoribus duorũ fratrũ, [2] quæ sunt iter se in scd̃o genere ex utraq: parte apposito, altero fratre mortuo, si illa copulatur alteri, ille erit, ĩ tertio genere uxori alterius fratris. Primũ genus dicitur: quia primo emanat de cõsanguinitate, uel quia una persona mediãte cõtrahitur. Secundum dicitur: quia secundo loco emanat post primũ, uel quia duabus ꝑsonis mediantibus contrahiť. Tertiũ: quia in tertio loco, uel quia tribus personis mediãtibus emanat. sic intellige, ꝙ hic dicitur. Sed nunquid publica honestas est sublata? uidetur ꝙ non: quia de ea nihil dixit. Sed cõtra uidetur per c. xxxv. q. iij. porro. ubi ꝓhibetur secun-

[a] Vnde V̄sus: Mutat nupta genus: s; generata gradum. Io. And.

Affinitatis, primũ genus.

† Quod celebrauit Inno. iij. anno 1215. cũ aũt oẽs ꝑ decessorũ cõstitutiones in hac materia

reuocare rit, uidet ét quasi sophistica cóputatio graduú reuocata, & sic ré reductã ad terminos iuris ciuilis: sunt. n. filij fratri uere ĩ q̃rto cõsanguinitatis gradu. uera. n. diffinitio graduú & naturalis significatio nó potuit iure póntificio mutari ut la. Butr. Baldus & alij tenét in l. auię. C. de succe. edi. & quatenus potuit reuocata est ꝑ hoc ca. ut ait doctissimus nostri ordinis mel- tis grauissimis rónibus cõtendebat, quod non firmio propter modú loquẽdi ét abusiuum patris fa. l. Labeo. de supel. lega.

Affinitatis secundũ genus.

Affinitatis tertiũ genus.

[1] In hoc casu adhuc durat ꝓhibitio secũdum Vin. & Inno idẽ uidei tenere. Io. An.

minimè contrahendo, & de sobole suscepta ex secūdis nuptijs, a cognatiōi uiri nō copulāda prioris, & difficultatē frequenter inducant, & aliquādo periculum pariant animarū, cùm cessante prohibitione, cesset effectus: cōstitutiones super hoc editas, sacri approbatiōe cōcilij reuocātes, b præsenti cōstitutione decernimus, ut sic contrahentes decæterò c liberè copulentur.

Prohibitio quoq; copulæ coniugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum deceterò nō excedat: quoniam in ulterioribus gradibus, iā non pōt absq; graui dispēdio, huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius uerò numerus, bene congruit prohibitioni coniugij corporalis, de quo dicit Apostolus, ꝙ uir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, neq; mulier habet potestatem sui corporis, sed uir: quia quatuor sunt humores d in corpore, qui cō stāt ex quatuor elemētis.

Cùm ergo, iam usque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta, eam ita uolumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudū editis, uel ab alijs uel a nobis: ut si quis contra prohibitionē huiusmodi præsumpserit copulari nulla longinquitate e defendatur annorum: cum diuturnitas temporum, non minuit peccatum: sed auget, tantoq; sunt grauiora crimina, quantò diutius infelicem f animam detinent alligatam.

Gregorius nonus.

Distans à stipite quarto gradu uel citeriori, cū distāte quinto uel ulteriori, contrahere potest. h. d. cum glossa.

CAP. IX.

Vir qui à stipite quarto g gradu, & mulier quæ ex alio latere distat quinto, secūdum regulam approbatam h qua dicitur: Quoto gradu remotior i differt à stipite, & à quolibet per

cundū genus, & præter istud impedimentū, est ibi publica honestas, ut in uxoribus duorū fratrū, siue cōsobrinorū. sed secundū genus remotum est ergo illa publica honestas. Potest dici, quod ubi publica honestas simul incidit in eundē casum cū secundo uel tertio genere, ut in uxoribus duorū fratrū, siue consobrinorum, uno sublato, tollitur & aliud per hanc constitutionem. quoties. n. uitium ex una etiā radice nascitur, cō sequens est, ut una lege tollatur. C. de nup. l. ul. in fi. & ff. de iureiu. duobus. §. colonus. & ff. ar bo. fur. ce. l. si colonus. ar. & alia publica honestas, ut soboles suscepta ex secūdis nuptijs nō copulanda cognationi uiri prioris sublata est, ut statim dicit sequēs litera. alias ꝟro publica honestas adhuc ē. 1 s. đ desp. impub. duo pueri.

a Secūdis nuptijs. Hoc ita intellige, frater meus habet uxorē eo mortuo, relicta ei⁹ cōtrahebat cū secundo soboles nata de illis secūdis nuptijs, nō poterat olim copulari alicui đ cōsanguinitate prioris mariti, & hoc propter publice honestatis iustitiā, quæ hodie sublata est in hoc casu. in alio casu adhuc durat, ut dixi in spōsa de futuro: quia in matrimonijs, nō quid liceat, sed quid honestum est cōsideratur. ff. de ri. nup. semper. & ideo frater impeditur sumere sponsam fratris propter publicam honestatem: quia scriptū est: spōsam fratris, frater habere non potest. s. de spon. ad audientiā. & arg. ad hoc. ff. de adop. qui in adoptionem. Io. dicit quòd publica honestas in omnibus est sublata, nisi in sponsa de futuro. ego intelligo esse tantum sublatā in casibus omnibus qui hic ponuntur, & non in alijs.

b Reuocantes. Grego. tamen dicit, qui dissoluit hæc genera affinitatis, negat uerba Dei in æternū manere. xxxv. q. x. fraternitatis. ultra medium, uersus finē. qualiter ergo Innocentius dissoluit. hoc intellige sine causa, & ab alio quam à successore. Grego. 2

c Decætero. Sic ergo uidetur, quod matrimoniū illorū, qui ante constitutionē istā contraxerāt in quinto uel in sexto gradu, nō confirmetur hic: quia cōstitutiones matrimonij, nō trahūtur ad præterita matrimonia. xxxv. q. iij. de incestis. & xxxj. dist. ante triennium. & generaliter cōstitutiones nō trahunt ad preterita, nisi hoc ibi dicatur. s. de cōsti. c. ult. Sed pone, ꝙ post istā cōstitutionē publicatā simul steterūt sciēter. Dico ꝙ hoc ipso intelligūtur ratū habere matrimonium. ar. s. de cōiug. ser. proposuit. & s. de desp. imp. literas. & c. accessit. & ff. de ritu nup. si quis in senatorio. quia & si primus cōsensus nullus fuit postea potest cōfirmari i authen. de nup. §. si uero ab initio. col. iiij. Sed uidet, ꝙ ꝟba necessaria sint. s. de spō. tuæ. & xxix. q. ij. si quis ingenuus. & nou⁹ cōsensus requirit. 3 s. de eo qui dux. in matri. c. ueniēs. nisi expresse consentiat, antiqu⁹ cōsensus uidetur perdurare, q nullus fuit. ff. de p̄c. sed si manēte. ff. de ar. cum dies. i prin. & l. Labeo. §. pe. ff. đ uer. obl. l. j. §. si qs simpliciter. uer. cū adijcit. Io. dicit, ꝙ ꝓ matrimonio stādū est, ex quo ex certa sciētia post publicatā cōstitutionē simul steterunt ipso. n. facto matrimoniū inducitur, saltem præsumptum. Ber.

d Humores. De quibus habes. s. de celebr. miss. in quadam. in f.

e Nulla longinquitate. Et ita nulla præscriptio currit, cōtra matrimoniū sicut olim currebat. Et sic cōtra uotū nulla currit pscriptio. xxxiij. q. v. quod Deo pari. & s. de reg. sicut nobis. in fi.

f Infelicē. Sic s. de consue. c. ult. & c. quanto. & j. de simo. non satis. & c. seq.

g Vir qui Quarto. Idē esset si tertio uel scđo, 4 secundum regulam sequentem: quia nihil attinet ei qui est ex alia linea in quinto, licet magis appropinquet communi parenti.

h Approbatam. No. quod regula à magistris tradita, approbatur hic à iure, & sic pro iure seruabimus regulam istam. ar. s. e. quod dilectio.

ADDITIO. Et est simile, quod de cōsuetudine dicitur. s. de cog. spi. c. j. §. fi. & sic s. de dec. c. j. §. fi. & ff. de dam. infect. si ædibus. habet autē hoc locum, cum approbatio fit per papam. alterius enim approbatio parum prodesset, ut patet in ijs quæ notan. supra e. de infidelibus. alias autem consuetudo approbata interpretatur. s. de consuetu. cum dilectus. §. ij. secundum Host. Io. And.

i Remotior. Si uis scire in quo gradu aliquæ duæ psonæ diuersarum linearū sibi attineant, recurre ad cōmunem stipitem siue parentem, à quo descēderūt, & descende æqualiter computando per ambas lineas, quous-

1 Et illa quæ procedit ex cognatione legali. optabat aūt Hos. has ēt reuocari, ab eo ꝙ i cōcilio Lugdunēsi facto p Gregoriū x. fuit tractatū de tollēdo impedimēto iustitiæ publicæ honestatis. & aliquib⁹ uisū fuit illū simpliciter tollēdum alijs durū uidebatur illud tolli sed suadebant dari potestatē epis, in illo dispensandi. alij suadebāt illđ restringi ad spōsam primi & secundi gradus tātū: & in alijs duob⁹ tolli: & licet deliberatū fuisset p præsidētes secūdū hoc ultimū cōstitutionē fieri: tamē nō fuit obtentū. Io. And.

2 Grego. dic ꝙ ibi loquit de gradibus eodē uerbo Dei ꝓhibitis tātū uel eorum respectu, & quā do pertinaciter negaretur, alias esset hyperbola.

3 Et hoc tenet hic Gof. quod nouus. cōsensus & noua uerba requirūtur. Io. Andr. Sed opi. gl. & Io. uerior est. & cōis quā Pan. sequitur.

4 Secus si in primo, secūdum Host. qui hoc no. s. eo. ꝙ dilectio. & ca. tua. quod est falsum Io. And.

quouſque altera illarũ primo occurrat: & ſi ambæ ſimul occurãt, erunt in eodẽ gradu, primo, ſecũdo, tertio, uel quarto. & iſtæ perſonæ quæ æqualiter deſcendunt, nõ dicuntur diſtare à gradu, ſed potius ſunt in gradu æquali deſcendente à communi ſtipite æqualiter. & ſi ſunt infra quartum gradum, non poſſunt matrimonialiter coniũgi. S; ſi una prima occurrit, quam altera: deſcende per lineam alterius, uſque ad illam: & ſemper poſt illũ gradum in quo occurrit prima perſona, additur gradus pro numero perſonarum: & ſic habebis quoto gradu una diſtat ab altera. & iſtæ perſonæ nõ dicuntur eſſe in gradu, ſed diſtant gradu, ſicut iſtæ perſonæ de qbus hic dicitur, cũ una diſtet quarto gradu, alia quinto à cõi parente, quod planũ eſt uidere. & quoto gradu remotior perſona diſtat à communi parẽte, toto diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam. uerbi gratia: Cõmunis parens iſtorũ fuit Petrus, eius filij fuerũt Martinus, & Berta qui ſunt in primo gradu, de Martino deſcẽdit Ioãnes, de Berta ex alia parte, natus fuit Robertus. qui Ioãnes & Robertus ſunt in ſecundo gradu æqualiter deſcẽdentes à Petro. de Ioãne natus eſt Stephanus, de roberto eſt Albert⁹ natus. qui ſunt in tertio grado, & æqualiter deſcendunt à Petro, tertio gradu, ſcilicet de Stephano natus eſt uir iſte de quo hic quærĩt, & Alberto, natus eſt Titius qui eſt in quarto gradu cũ uiro iſto æqualiter diſtãtes à Petro. Primo loco, occurrit tibi uir iſte qui quarto gradu diſtat à Petro. & ſic eſt ultima perſona in conſanguinitate Petri ex una linea, & Titius ex alia linea. de Titio nata eſt hæc mulier, de qua hic quæritur: & diſtat quinto gradu à petro, & ſic exiuit iam conſanguinitatem Petri. ergo eodem gradu diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam, & ſic diſtat quinto gradu à Martino, Ioanne, Stephano, & ab iſto uiro, uidelicet, filio Stephani, ideoque recte poteſt illum habere in uirum, & quilibet deſcendentem à Petro per aliam lineam poſſet accipere cum omnes illæ perſonæ huic ſint in quinto gradu. Hoc in arbore melius uidetur.

Exemplificat prædicta.

aliam lineam deſcendentium ex eodem: licitè poſſunt matrimonialiter copulari.

Arboris utriuſque ſequentis breuiuſcula commendatio.

Orbibus arboream plenis, attende figurã:
  Et gemini iuris, utile dogma feres.
Multa dies uariusq; labos, huiuſce parauit
  Artis notitiam, quæ modò clara patet.
Ramifera cunctos affines arbore noſces,
  Carnalis fœdus copula tale dabit.
Illicitus, licitusve tibi coitus creat iſtos
  Nexus, ut noſtri dogmata iuris habent.

Con-

Cõsanguinitas est attinentia personarũ ex eo prouenies q una descẽdit ab altera: uel ambæ ab eadem. Et dicit a cõ, quod est simul: uel unitũ, & sanguine: quasi sanguinis unitas. Linea est collectio psonarũ, ab eodem stipite descẽdentiũ gradus cõtinens & numeros distĩguẽs. Et est triplex, scilicet graduũ descẽdentiũ ascendentiũ & collateraliũ. Gradus est habitudo distantiũ psonarũ, quacognoscit quotoagnationis uel cognationis distantia, duæ psonę iter se differunt.

Et dicunt gradus ad similitudinẽ graduũ scalarum: uel locorum procliuiũ: qa ita gradimur de pximo in proximũ.

Consanguinitas per tres regulas declaratur.

Prima regula magistralis pro linea recta ascendentium & descendentium. Quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs una dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur uis scire, quantum distat abbauus a Petrucio (Petrucium esse fingimus in cellula, ubi est facies) utroque computato & intermedijs, quinque sunt personæ deme unam, quatuor sunt gradus: & sic de alijs. **Pro linea collaterali, duæ sunt regulæ.** Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto distant inter se, uel sibi attinent. Exemplum pone cum facis abauum stipitem, inter P. & pronepotem propatrui. Nam illi sunt in linea æquali: quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica, loquor. Collateraliũ in linea inæquali, quoto gradu remotior distat a communi stipite, toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem. P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Cõputemus ergo a remotiori, scilicet a P. sed P. distat a stipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto, semper intellige secundum canones **Pro arbore consanguinitatis, secundum computationem ciuilem.** Quid est consanguinitas? est uinculum personarum ab eodem stipite descendentium, carnali propagatione contractum. Et dicitur consanguinitas, quasi sanguinis unitas. **Pro illius cognitione dantur tales regulæ. Prima in linea recta ascendentium, & descendentium.** Quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs una dempta, tot sunt gradus inter eas. **Pro linea collaterali.** Collateralium in linea æquali, quoto gradu quis distat a communi stipite, toto duplicato distant inter se, uel sibi attinẽt. Nam secundum leges, quælibet persona gradum facit in collateralibus Computatio enim legistarum ob aliud fit quàm computatio decretistarum. Collateralium in linea inæquali, quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

Not. quòd collaterales unius lateris non sunt consanguinei nec affines alijs constitutis in altero latere, demptis his qui in duobus ultimis cellulis sunt ut frater & soror, & qui ex eisdem descendunt. Vnde inepta est quæstio quoto gradu distet patruus ab auunculo, quia nullo modo sibi attinent: alias sequeretur quòd pater contraxisset cum consanguinea. Nec obstat q patruus & auunculus descendunt ab auo & auia sicut frater & soror a patre & matre: quia imò non descendunt ab eodem auo & auia sed prorsus a diuersis personis, & sic non ab eodem stipite, quia quilibet habet duos auos scilicet paternum & maternum, & duas auias. Et sic semper ascendendo multiplicantur parentes, quia quisque habet quatuor proauos & quatuor proauias, & sic de alijs.

Affin-

AFFINITAS secundum canones, est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas, quasi duorum ad unum finem unitas eo quod duæ cognationes diuersæ, per nuptias secundum leges, uel per coitum secundum canones, copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, ut ff. de gradi. affi. l. non facile. §. affines.

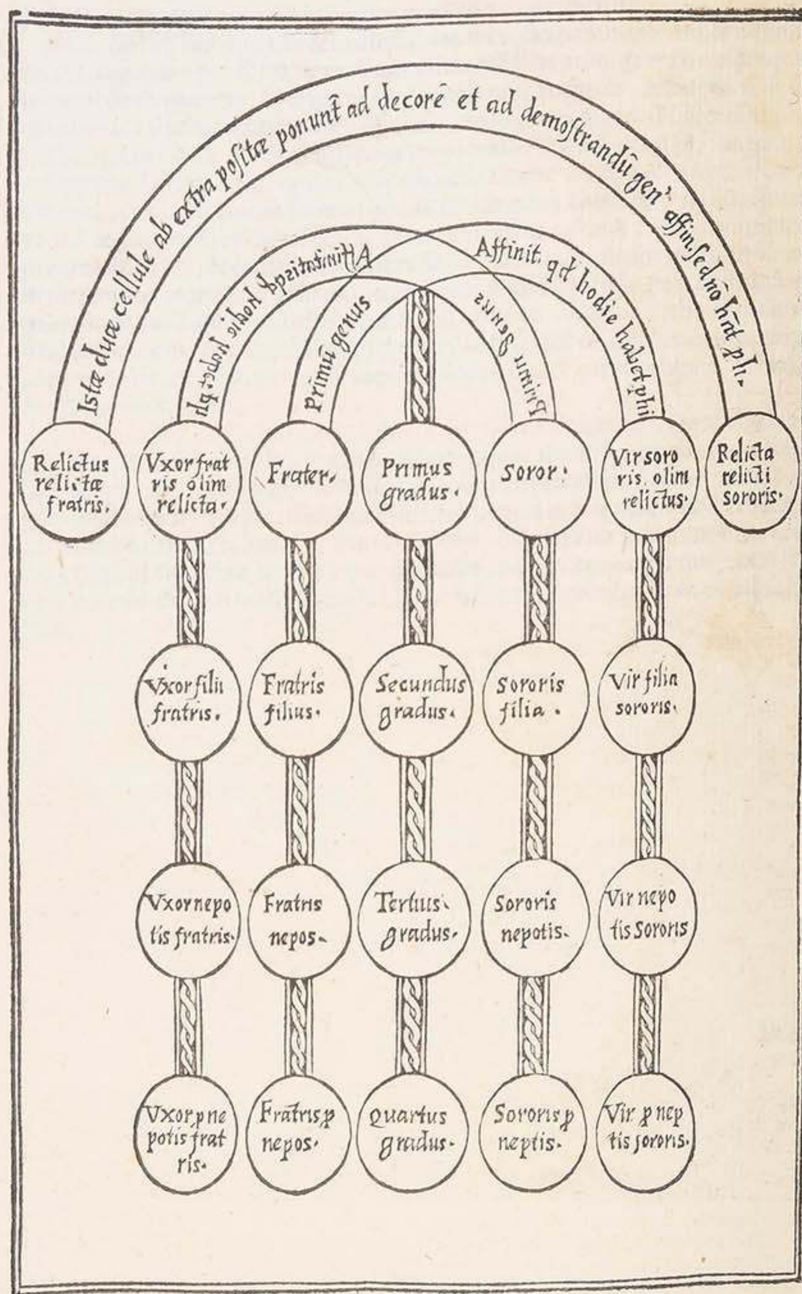
Scias autem, quod affinitas est perpetuũ impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur, xxxv. quæstio. x. fraternitatis.

Per carnalem copulam uiri & mulieris, inter consanguineos mulieris, & uirum, & inter consanguineos uiri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, eiusdem gradus cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si uis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, uide quoto gradu est tibi consanguineus tuus: & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula, uiri & mulieris, & non uiri & uxoris: quia secundum canones, etiam per coitum fornicarium & incestuosum contrahitur affinitas: patet de eo qui cogno. consang. uxo. suæ. ca. discretionem. & c. penult. Inter consanguineos mulieris & uirum, & consanguineos uiri & mulierem, ideo dicitur, quia inter uirum & mulierem non contrahitur affinitas: sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos uiri & consanguineos mulieris, nulla est affinitas. unde duo fratres contrahunt cũ duabus sororibus, & pater & filius cum matre & filia: sed est affinitas inter consanguineos mulieris, & ipsum uirum, & consanguineos uiri & ipsam mulierem. de consang. & affi. quod super his.

Regula infallibilis & clarissima ad cognoscendam affinitatem. Quotiescunque inter unam personam de quibus quæritur, & coniugem alterius, non est uel non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio: ut inter me & coniugem nepotis mei, non potest esse matrimonium: quia nepos meus, est mihi consanguineus intra quartum gradum. **Aliud exemplum.** Soror mea habuit maritum: ea mortua, maritus eius aliam accepit, quo defuncto, potero contrahere cum eius relicta, quia inter me & illam relictam, nulla est nec fuit consanguinitas. & sic de alijs omnibus.

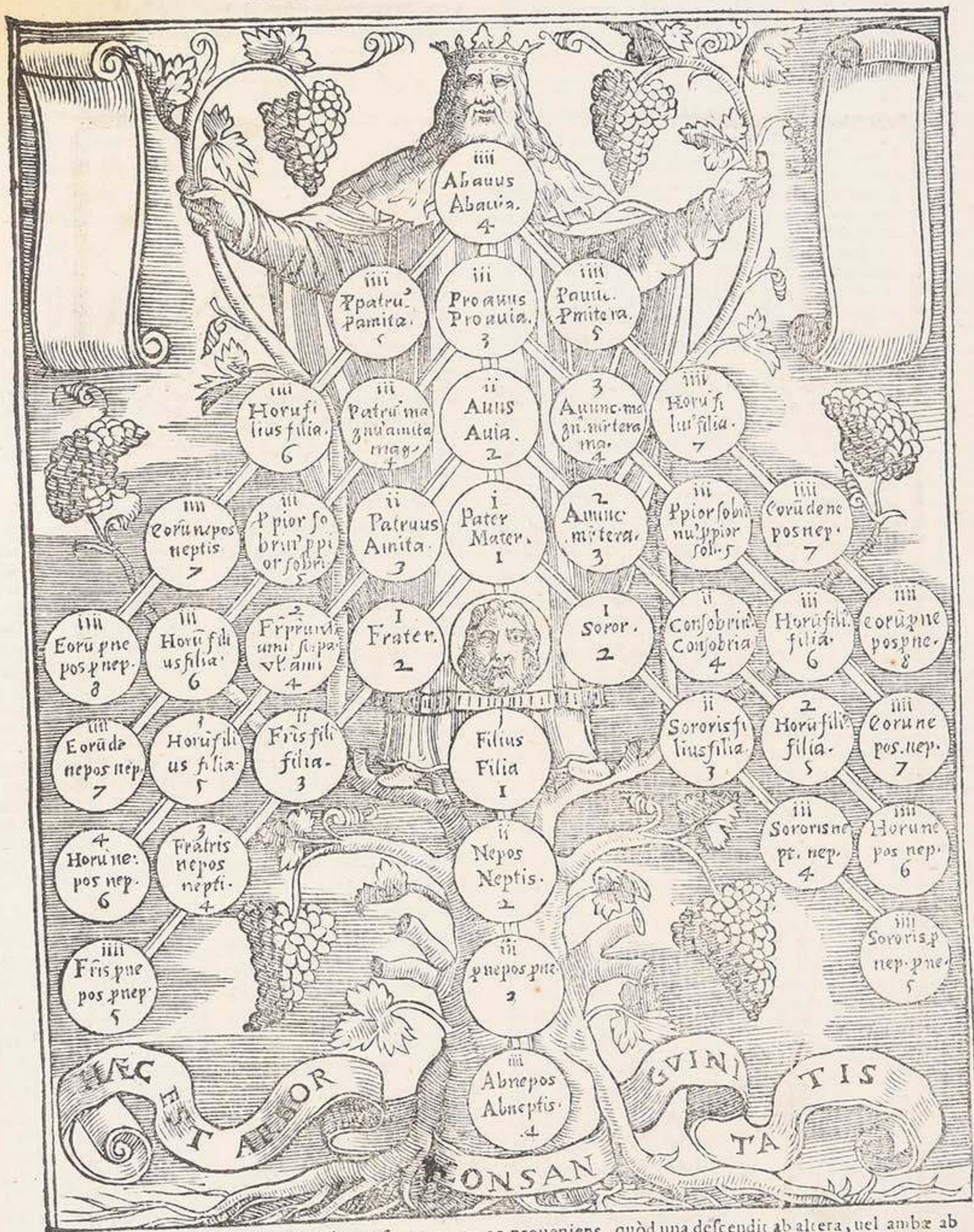
ARBOR AFFINITATIS.

Sanguinis affines, arbor præsens reserabit:
Huicq; uiasfaciles, prima figura dabit.

ARBOR CONSANGVINITATIS.

Non gignunt dextros, qui ſtant in parte ſiniſtra.
Læua dat uxores, dat tibi dextra mares.

Conſanguinitas eſt attinentia perſonarum, ex eo proueniens, quòd una deſcendit ab altera, uel ambæ ab eadem. uel, Eſt uinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum.
Et dicitur à con, quod eſt ſimul, uel unitum, & ſanguine: quaſi ſanguinis unitas.
Linea eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, & numeros diſtinguens: & eſt triplex ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium, & collateralium.
Gradus eſt habitudo, diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis uel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcala.um, uel locorum procliuium, quia ita gradimur de proximo in proximum.

DE FRIGIDIS ET MALEFIciatis, & impotentia coeundi.

Visis de pluribus impedimētis matrimonij: quia frigiditas & maleficiū, & generaliter impotētia coeundi sunt impedimēta matrimonij: ideo post titulos præcedētes, subijcitur iste. Abbas.

De hac materia tractatur xxxiij. q. i. & q. ij. per totum.

Ccepisti. Diuidit: quia habet tria dicta. Secundū ibi, illa autem. Tertium ibi, si autem. Abb. Sic.

a Per uerum iudicium. s. qd' uterq; iuret, cū septima manu propinquorū. xxxiij. q. j. c. ij.

b Diiudiceris. Not. contrarij operis euidentia, mendaciū conuinci. s. de præsumpt. literas. ar. s. de maio. & obe. legebatur. & xxij. q. v. cauete.

c Reparare. Not. q sententia cōtra matrimoniū lata, non transit in rem iudicatā, cū appareat ex post facto, ecclesiā fuisse deceptam. sic s. de re iudic. lator. & c. consanguinei. & j. eo. fraternitatis. quare priora, ēt matrimonia restaurātur ēt muliere cōtradicēte, si fraudis fuerit cōscia. ff. de adulte. si uxor. §. iudex & §. ultim. ut dicit Ala. Si uero cōscia fraudis nō fuerit, poterit repellere eū si uoluerit prætextu adulterij. ar. xxxij. q. j. de bene dicto. & q. vj. nihil. sed nō credo, 1 q hoc obstet, quin matrimonia priora debeāt restaurari. j. e. laudabilē. & c. fraternitatis Item ar. contra. xxxiij. q. j. si per sortiarias. sed ibi separantur propter maleficium, non propter frigiditatem.

d Missum. Simile s. de reg. c. ij. & expone, missum, id est uicariū, qui fungitur uice episcopi. s. de inst. c. iij.

e Affirmes. Quod eam cognouisti.

f Caput. s. de despon. impu. continebatur. xxxiij. q. j. si quis acceperit. & hoc intellige, nisi ipsa uelit se probare uirginem, per aspectum corporis. s. de prob. proposuisti. & c. causam matrimonij.

g Tacuit. Ergo uidet q post annū & dimidiū reclamare nō poterit. Sed cōtra uidetur. C. de rep. ī causis. ubi dicit, q usq; ad duos annos poterit reclamare, imo usq; ad trieniū in auth. de nup. §. p occasionē. coll. iiij. & j. e. laudabilē. Quod dicit in istis duab' ultimis cōcor. tenēdū est, & nō tenet qd hic dicitur de anno & dimidio. & est arg. ad prescriptionē, si quis taceat usq; ad completā præscriptionē: quia gesta taciturnitate firmauit. C. de ijs qui a non do. ma. l. ul.

h Probari. Hoc iō dicit: quia non est standum eorū confessioni contra matrimoniū, & si uterque cōfiteatur, nō uidetur credendū, ne ī fraudē hoc diceretur. s. de eo q cogno. cōsan. uxo. suæ. super eo. nisi q asserūt, probauerint cū septima manu propinquorū. xxxiij. q. j. c. ij. sed p matrimonio bene creditur eis. s. de cland. despō. c. ij. & quod dicitur, non creditur eis cōtra matrimonium, uerum est, quantū ad hoc ut cōtrahendi facultatē acquirāt, sed si uellent in cōtinētia manere creditur eis. xxxiij. q. v. quod Deo patri.

Matrimonia priora quandoq: restaurātur.

1 Noli esse incredulus sed fidelis. & dic ut j. e. fraternitatis. §. nos tamē Hos. satis placet dictū gl. ubi per autoritatē ecclesiæ facta fuerat separatio: & contraxit ille ex cuius parte non erat impedimētum: si uo alter ut hic dicit cōtrahat. s. qui dicebatur frigid' adhuc dico, q bene dicit glo. q separabit matrimoniū. s quo ad uinculum. i. pronunciabit quo ad id uerū matrimoniū. de thoro posset fieri separatio offenso id petēte. Io. An.

2 Verum & bene si uterq; senex & ex-

TITVLVS XV.

DE FRIGIDIS ET MALEFICIAtis, & impotentia coeundi.

Ex Brocardico, libro xviij.

Si marito prouocāte ad diuortium, & se impotentē asserente, mulier hoc idem fatetur, seruata solennitate canonica, matrimonium indistinctè dirimitur, sed si decipiatur ecclesia primum matrimonium reparatur, si uerò muliere agente, uir asserat se potentē, nisi per aspectum corporis, uel alio indubitato modo conuincatur, mulier non auditur, sed si uir hoc idē confitetur uel conuincitur: matrimonium separatur, & mulieri cōtrahendi licentia datur h. d. secundum Hostiensem.

CAP. I.

Ccepisti mulierē, & p aliquod tēpus habuisti per mensem, aut per tres, aut per annum: & nunc primum dixisti te esse frigidæ naturæ ita, ut non potuisses coire cum illa, nec cū aliqua alia, si illa quæ uxor tua esse debuit: eadē affirmat quæ tu dicis & probari potest, per uerū iudiciū a ita esse ut dicitis, separari potestis: ea tamen ratione, ut si tu post aliā acceperis, reus periurij diiudiceris: b & iterū post pactā pęnitētiā, priora cōnubia reparare c debebis. Illa autem si prior post annū, aut dimidiū ad episcopum, aut eius missum d proclamauerit, dicens, quòd nō cognouisses eā, tu autem contrarium affirmes, e tibi credendum est, quòd caput f es mulieris: quia si proclamare uoluit: cur tādiu tacuit? g citò enim & in paruo tēpore scire potuit, si secum coire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate p' mensem, aut duos ad episcopum, aut eius missum, proclamauerit dicens, uolo esse mater, uolo filios procreare: & ideo maritū accepi, sed uir quem accepi, frigidæ naturæ est, & non potest illa facere, propter quæ illum accepi, si probari h potest per rectum iudicium separari potestis. & illa si uult, nubat in domino.

Alexā. iij. Ambianeñ. episcopo.

Impotens ad copulā est impotens ad contrahendū matrimonium, siue sit impedimentū ætatis, siue naturæ.

CAP. II.

Vod sedē: & infrà. Sicut puer, qui nō potest reddere debitum, non est aptus 1 coniugio: sic qui impotentes k sunt minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur. Idem.

Naturale impedimentū ad coitū, inseparabile arte medicorum, matrimonium impedit.

i Quod sedē. Non est aptus. s. de desponſ. imp. à nobis. ar. eo. tit. pubes. ubi de hoc.

k Impotētes. Hac ratione uidetur, q senes qa naturali calore defecerunt cōtrahere nō possunt sed cōtrariū est uerū. 2 C. de nup. sancim'. xxvij. q. j. nuptiarū. qa in senibus dicit esse legis obsequiū. & humanitatis solatiū: ut ibi, & xxxj. q. j. aperiāt. & c. quod si dormierint. sed hic nō loquitur de tali impotētia, s; de eo qui sectus est, 3 & q perpetuo impotēs est, sed senes aliquando aliquo beneficio mouentur.

tra periculū fornicatiōis. Idē de alia ppetua utriusq; impotētia. & ualebunt pacta matrimonialia: & ita obseruat ut no. ī cō sue. Pari. §. ciiij. ubi §. cxxij. not. au per tale matrimonium, pro les præcedēs legitimet, & sic tales uxores ñ erūt simplices sororesq; ut qd dicat j. c. c. iiij. & capi. v.

3 De spadone, an cōtrahere possit no. xxxij. q. vij. hi qui Et hoc nota. antiq. & dixerūt Ala. & Vi. q carēs utroq; testiculo, non contrahit. quia cum omne matrimoniū cōtrahat aut causa prolis: aut causa uitā dę fornicatiōis: & in secto huiusmodi utraq; cā deficiat: ergo cum eo nō est matrimoniū: & secūdū eos, lex. ff. de iur. do. l. si ser ua. §. si spadoni. ī telligit de illo qui caret altero tantū testiculo. Io. And.

EX literis. Communis diuiſio, Cōſultatio & reſponſio. Secunda ibi, reſpondemus. Abb. ſic.

a Contraxit. Id eſt contraxiſſe apparuit, uel in ueritate cōtraxit ex eo qđ cōtra naturā, uim ei forſan intulit: qa arcta fuit, unde nullo modo ſibi potuit commiſceri. unde magis inhabilis reddita fuit, & ſic nō fuit matrimoniū. ī. e. fraternitatis. ſi. n. nō loqueret̃ de impedimento præcedente matrimonium, ſtare nō poſſet, quod dicit in ſi. xxxij. q. j. dixit. & q. v. ſi uxorē. & ſ̃. de coniug. lepro ſo. c. j. & ij.

b A natura. Quia erat arcta, ut dixi.

c Medicorū. ī. eo. fraternitatis. & ita non fuit matrimoniū. & intellige ꝙ dicit, non poterit adiuuari ope medicorum, ſine periculo corporali, alias non deberent ſeparari: imo modicam uiolentiā debet ſuſtinere: ut ar. ī. eo. fraternitatis. & ſi talis fuiˀ, nō habuit propoſitū t reddendi matrimonij debitū exacta, uel exigēdi, & ſic nullū matrimoniū. xxxij. q. ij. ſolet. & c. aliquādo. & ſ̃. de cō di. app. c. ult. & ſecundū leges eſſet in cauſa redhibitionis. ff. de ædil. edic. quæritur. §. mulierem. ar. contra. ī. c. proxi.

t Nō ſufficit quo ad eccleſiā propoſitū & facit ꝙ no. ſ̃. tit. proxi. de infidelibus. in fin. ult. gl. Io. An. Dic quod hoc uerū eſt de ſolo propoſito Secus ſi ēt concurrit longa & grauis impotentia, & ſic gl. non meruit reprehendi.

Consultatiōi. Diuidit. quia primo ponitur conſultatio. Secundo reſponſio: ibi, taliter. Abb. Sic.

d Incredibile. Quia conditionem corporis ſui faciēs, nō contraheret de leui. Ala.

Gloſſ. ſequens recitetur per quæſtionem, an ſit conſilium uel præceptum.

e Iudicare. Ergo & nos ſic iudicare debemus. ſupra, de re iudica. in cauſis. C. de legib. & conſtitutio. principū. l. ultima. quod uerū eſt, ubi ipſa ſic præcipit iudicandum. argumen. xj. quæſtio. iij. nolite. alias bene permittitur aliter fieri. xj. diſtin. quis neſciat. ſed hic non præcepit eius conſuetudinem eſſe ſeruādam, ſed potius cōſilium eſt. a tamen intellige quod hic dicitur, ſecundum illam decr. ī. e. fraternitatis. ut dixi ſ̃.

a S3 Lau. expōit iudicare, id eſt tenere. Io. An.

CAP. III.

EX literis tuis accepimus, quòd quidam ſedecim annorum quandam annorum tredecim duxit uxorem, qui cum debitū reddere nō poſſet, mulier tam grauem infirmitatem contraxit, a ut omnino uiro ſit facta inutilis, & inſtrumentum eius impeditum, ita quòd uir ei commiſceri non poteſt. Reſpódemus igitur, quod ſi uitium illud mulier à natura b contraxit, nec ope medicorū c poterit adiuuari: uiro aliā accipiendi liberā tribuas facultatē.

Lucius tertius.

Contrahens ſcienter cum impotenti ad copulam ab ea non ſeparatur.

CAP. IIII.

COnſultatiōi tuæ qua nos conſuluiſti utrū fœminæ clauſæ impotentes cōmiſceri maribus matrimoniū poſsint contrahere? & ſi contraxerint: an debeat reſcindi? Taliter reſpondemus, ꝙ licet incredibile d uideatur ꝙ aliquis cum talibus contrahat matrimonium: Romana tamen eccleſia conſueuit in conſimilibus iudicare, e ut quas tāquā uxores habere non poſſunt, habeant ut ſorores.

Cæleſtinus tertius.

capi. proximo.

LAudabilem. Diuiditur in duas partes. Primo loquitur quādo unus coniugū dicit matrimoniū conſummatum, & alter diffitetur. Secūda ibi, ſi autē. quando uterque fatetur matrimoniū nō eſſe conſummatum. Et prima pars ſubdiuiditur. Nam primo loquitur, quando ſimul eſſe nō cōſentiūt, Secunda, quando conſentiunt: ibi, ꝙ ſi. Abbas.

f Celebrari. Et à tempore cohabitationis, nec ſufficit cohabitare niſi debet operā carnali operi. xxxiij. q. j. requiſiſti.

g Frigiditas. Quòd hic dicitur de frigido, idē intelligo & de maleficiato, ut uſq; ad trienniū expectet. maxime qa magis ſperādū eſt, ꝙ impedimētū remoueri poſsit, ꝙ non proceſsit à naturalibus. Lau.

h Prius probari. Ar. ꝙ ſi prius probari poſsit impedimentum non expectabunt per triennium. ī. e. c. proxi. ſi uero manifeſte nō cōſtet tūc cohabitēt ſimul ꝑ triennium continuū: in quo debēt dare operam carnali operi: ut hic, & ar. ī. e. c. ult. in authen. de nup. §. per occaſionem. col. iiij.

i Gregorij. xxxiij. q. j. quod autem.

k Iuſtum iudiciū. Id ē per teſtes: uel per aſpectū corporis. 3 ar. ſ̃. de probat. propoſuiſti. & ī. e. c. ult.

l Separentur. Propter naturalem frigiditatem, ſecus ſi propter maleficiū. xxxiij. q. j. ſi ꝑ ſortiarias.

m Quod ſi ambo. Vel ſolūmodo mulier. ille enim, qui ſcienter contraxit, non uidetur, quod poſsit contradicere. arg. ſupra, de eo qui dux. in matr. c. j. ff. de lege com. l. ij. Vel dicas, & uerius: qa neceſſe eſt, ut ambo conſentiant. ſufficit quod ita ſcriptum eſt, & ſi perquam durum eſt. ff. qui & à quibus manu. lib. leg. proſpexit. & vj. quæſtione tertia. ſcriptum eſt. quia cum nullum ſit matrimonium, non tenetur alter alteri.

n Septima manu. Simile infra eod. ca. ult. & xxxiij. q. j. requiſiſti.

Si de impotentia coeundi conſtet, ſtatim matrimonium ſeparatur, alias cohabitabunt coniuges per triennium: & ſi cum ſeptima manu propinquorum iurant, quod dederūt operam carnali copulæ, & non potuerunt coniungi, ſtatim ſeparantur. Ita communiter ſummatur.

CAP. V.

LAudabilē & infrà. Requiſiſti, quantū tempus indulgendum ſit naturaliter frigidis ad experientiā copulæ nuptialis: † & ī. Nos uerò in præſenti cōſultatione ſentimus, ut à tēpore celebrati f cōiugij, ſi frigiditas g prius probari h non poſſet, cohabitent per triennium: quo elapſo, ſi nec tūc cohabitare ualuerint, & iuxta decr. Gregorij, i mulier per iſtū k iudicium de uiro probare potuerit, ꝙ cum ea coire nō poſsit, accipiat alium, ſi autem ille aliam acceperit, ſeparentur. l Quod ſi ambo m conſentiāt ſimul eſſe: uir eam & ſi non uxorem: ſaltem habeat ut ſororem. Si autem, ꝙ nunquam ſe inuicem cognouerint ambo fatentur, cùm ſeptima n manu propinquorum uel uicinorum bonæ famæ (ſi propinqui defuerint) tactis

† Alias; carnalis,

3 Ipſius mulieris, quæ uirgo erat, nec habet tūc neceſſe habere vij. manū propinquorū: uel qa ſæpe manus falli & c. ſemper erit neceſſaria ſeptia manus. ī. c. ſ. in arcta tamen dicerem, ſecus quæ eſt infallibilis ꝓbatio, ꝙ placet. Inno. Idem ſi per aſpectum corporis uiri qui ſiccū & aridum habet mēbrū, probetur eiꝰ impotētia ſecūdum Inno. Io. And.

sacrosanctis euāgelijs, † uterque a iureiurando dicat, quòd nunquam per carnis copulam, una caro effecti fuissent: & tunc uidetur, quòd mulier ualeat ad secundas nuptias conuolare. Verum si ille aliā duxerit, tunc ij b qui iurauerant, rei periurij teneantur, & peracta pœnitentia cogantur ad connubia priora redire. c

Innocentius iii. Altissiodoreñ. episcopo.

Propter arctationem mulieris, si apparet quòd præter diuinum miraculum absque periculo corporali, habilis reddi non potest, separatur matrimoniū: redintegratur tamen, si postea appareat ecclesiā fuisse deceptam.

CAP. VI.

FRaternitatis tuæ literas recipimus continentes, quòd O. mulier cuidā uiro matrimonialiter nupsit: cum quo per multos annos morata, nō potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem ꝑ archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus tu tamen uolens habere certitudinem pleniorem quasdam matronas d suæ parochiæ prouidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districte e illis iniungens sub periculo animarum, ut mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, utrum idonea esset ad uiriles amplexus. quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quòd eadem nunquam poterat f esse mater aut coniunx, tanquam cui naturale deerat g instrumentum. unde inter ipsam & uirum, diuortiū celebrasti, mulierem inducens, ut ad religionem aliquam se trāsferret, perpetuam continentiam seruatura: & uiro licentiam tribuisti, ut uxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quòd mulier inuenit h qui feras huiusmodi reserauit: & abijciens cōtinentiam, quam promisit, G. latori præsentium supernupsit. Quāuis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam seruaturā, utrum uidelicet simplici uerbo, an uoto solenni, utrumve ad religionem transierit ut promisit, an contra promissionem suā in domo remanserit, & qualiter feras illas fecerit reserari, utrū uidelicet artificio medici, an concubitu uiri, seu alio quolibet modo: nos tamen perspicaciter attendentes, ꝙ impedimentum illud non erat perpetuum, quòd præter diuinum miraculum i per opus humanū absque corporali k periculo potuit remoueri: sentētiā diuortij per errorem l licet probabilem, nouimus esse prolatam, cum pateat ex

a Vterq; iureiurando. Vterq; uir & mulier, iurare debent quòd fide bona dederunt operam copulæ carnali per triennium, nec una caro effici potuerūt. propinqui iurabunt, quod credunt eos uerum iurasse. ar. ĵ. de purga. cano. c. quoties.

b Ij qui. Scilicet uir & uxor: & non alij cōpurgatores. si bona fide iurauerunt.

c Redire. Cum ꝓpter frigiditatē separentur, secus si ꝓpter maleficiū. xxxiij. qō. j. si per sortiarias. ubi de hoc.

FRaternitatis tuæ. Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens solutio: ibi, quamuis. Tertio infert ad alias duas quæstiones: ibi, ꝑ hæc. Abba.

d Matrona. Talibus credendū est, si honestæ sint & peritæ in arte illa. ff. de uē. insp. l. j. in princ. & s̃. de proba. proposuisti. & c. causam. & ĵ. c. ꝓxi. oculus enim obstetricum in talibus sæpe fallitur. xxvij. qō. j. nec aliqua. & in hoc casu non requiritur iuramentum propinquorū sicut in frigiditate, ut s̃. cap. proxi.

e Districte. Per iuramentum. ₂ hoc iuramētum nō est remittendū istis testibus, ne aliquid in fraudē matrimonij dicerēt. s̃. de eo qui cog. con. uxo. suæ. super eo. & ĵ. ca. proxi.

f Poterat esse. Sed qualiter hoc potuit probari, cum sit negatiua? sic potuit probari, dicendo quod hæc mulier caret membro apto ad copulam carnalem. Qualiter negatiua probatur s̃. de elect. bonæ di ctum est. Ber.

g Deerat. Nota qđ non dicitur esse, quod inutile est. supra de transla. inter corporalia. & ff. quod cuiusq; uniuersi. l. j. §. & quidam. nec dicitur habere actionem, qui habet inutilē. ff. de dolo, nam is & s̃. de restit. spo. olim nobis. arg. supra de sol. cap. penult.

h Inuenit. Nam dicit, quod per medium uel alium.

i Diuinum miraculū. Arg. quod nullum maleficium est perpetuū, cum possit remoueri præter diuinum miraculū, saltē per illū qui ipsum induxit: quia quicquid ligatur, dissolubile est. in auth. de nup. §. nuptias. col. iiij. & secundum hoc, non tenet illud cap. si ꝑ sortiarias. xxxiij. q. j. ut quidā dicūt, Pōt dici, ꝙ aliud est cum allegatur impotentia ex parte mulieris: ut hic aliud ubi ex parte uiri allegatur maleficiū, ut in c. si ꝑ sortiarias. & ĵ. e. c. proxi. & hic allegata fuit falsa causa, ut postea apparuit unde postea debet restitui uiro. ar. s̃. de re iudi. lator. & c. consanguinei ad hanc causam refertur hæc ratio, attēdentes quod impedimentum, &c. Vel potest dici, quod maleficiū est ꝑpetuū, ex quo enim mulier cohabitauit uiro per triennium, & dederunt operā copulæ carnali, nec potuerūt commisceri, præsumit perpetuū impedimentū, & possunt separari, & alteri nubere: ut in c. si per sortiarias. quia potest aliquis maleficiat⁹ esse cū una, & nō cū alia & hoc intelligo de maleficio, qđ præcessit matrimoniū. Nā post matrimoniū cōtractū si superueniat impedimētum, non debēt separari. xxxij. qō. vij. ij qui sani. & q. v. si uxorē. si uero. post separationem eam cognosceret, matrimonium debet redintegrari: ut hic patet, quia impedimētum nō erat perpetuum.

k Corporali periculo. Vbi uero graue periculum timeretur, non est matrimonium: sed ubi leui periculo potest remoueri debet illud pati. ₂ ĵ. eo. ca. §. per hoc. a cōtrario sensu.

l Per errorē. Propter quē excusatur iudex. ĵ. de senten.

Cōcor. gl. sing. in c. ut circa. ĵ uer. corporali de elec. li. vj.

₂ Idē Go. phil. Inn. & Host. & quod dicit sub periculo animarum: dicit Host. quod ingerunt si peierauerit. Alij dicūt ꝙ hæc obtestatio habet loco iuramēti sic s̃. de appel. constitutis ij. nec debēt matronæ de ueritate iurare. sed de credulitate secundum suam conscientiam & credulitatē: referendo mulierem aptā uel nō secundum Host. Ioā. And.

Matrimoniū an sit separandū ꝓpter maleficium.

₂ Dicit Innoc. quod qualitercunq; mulier reddatur, cognoscibilis restituit primo: quod placet Hosti. nisi appareret uir impotēs oī mulieri. Dicit etiam Hos. quod quātūcunque, graue periculum immineat: semper restituenda est primo, ex quo est adiuuata. & quod dicit absque periculo: exponebat. i. absque morte. q. d. si mors ex medicamine non fuerit subsecuta. Itē scripsit, ꝙ ex quo a secūdo cognita est restituēda est primo cui semꝑ adhærebit quia si ūni cognoscibilis est ergo & alijs. ꝗ hoc dixi super uers. cui⁹ simili. Io. And.

ten.excó.facro.intellige qđ error iſte interuenerit, in aſpectu corporis, in quo matronæ deceptæ fuerũt: quia manus & oculus obſtetricum ſępe fallitur. ſ.de proba. cauſa matrimonij.& xxvij. q.j.nec aliqua. & ſic patet, quod ſententia per errorem lata, a qua non eſt appellatũ, reuocatur, ſi error probabilis poſtea detegatur. j.de pur. uul.ſignificantib⁹. ff.de cond.ſine cauſa.l.ij. Item habes hic, quod ſentẽtia per errorẽ lata cõtra matrimonium, non tranſit in rem iudicatam, quo minus poſsit reuocari quandocunq; apparuerit eccleſiam deceptã fuiſſe: ut hic patet. & ſ.de re iud. lator. & ca. conſanguinei.& j. eo.c.prox.& ſ.eo. c.j.& c.proxi.

a Erat illi. Scilicet primo uiro, a quo fuerat ſeparata.

b Simili. Sic xxxiij.q.j requiſiuiſti. & innuitur hoc ex eo, quod in fine huius. c.dicitur, ꝙ ſi prior uir non poſſit eam cognoſcere ſine graui periculo ꝙ non ſit reddenda primo uiro: licet ex poſtfacto ꝑ cõſuetudinẽ ſecundi uiri reddita ſit apta priori: qđ bene poteſt concedi: quia nõ fuit matrimoniũ ĩter eos ut dixerunt Vinc. Io. & Tan.

c Remaneat. Quia ſi ĩgreſſa fuit & ꝓfeſſa, ſtatim ſolutũ fuit matrimonium ſi quod fuit inter eos. ſ.de conuer.coniuga.ex publico. ſecus ſi ingreſſa fuit cauſa probationis: quia ſi iſta tunc ad ſeculum rediret, compellitur redire ad uirũ priorem.

d Alioqui. Id eſt, ſi non tranſiuit cum effectu.

e Se uoto. Solenni, ſ.& tunc debet compelli uotum ſeruare. & per hoc intelligitur fornicata cũ ſecundo, cum ipſa contrahere non potuit poſt uotum ſolẽne.

Gloſſ.ſeq.obijcit & ſoluit: demum quærit & ſoluit ſecundum Io. & ſubdit opin. Tan.

f Fornicario modo. Quia ſi legitime cõtraxiſſet cum altero, illud ei obijci nõ poſſet, nec ꝑtextu talis fornicationis poſſet repelli a uiro. ar. j.de diuor.gaudemus. imo uidetur quod nullã fornicationem ei obijcere poſſet: nullã enim iniuriam fecit nec intẽdebat facere uiro, quia fornicata fuit tãquam ſoluta. xv.q. j.illud. ff.locati.ſi ignorans quis. nam adulterium nõ committitur ſine dolo. xxxiij. qõ.ij.in lectum. ff.de adul.l.penul. Itẽ ſi aliqui ſint ſeparati per ſñiam eccleſiæ, & poſt alter eorum fornicetur, minorẽ iniuriam committit, & minus peccat: xxxij.q.vij. quẽadmodum. Præterea per primam fornicationẽ non fuit apta uiro ſuo, ſed forte nec per multas alias: ergo illam ſolam poteſt opponere cum reddita fuerit apta primo uiro, quæ poſtea ſecuta eſt, quia tũc primũ læditur ius mr̃imonij, arg. ſ.de dona.apoſtolicæ. Põt dici, ꝙ ſicut ex futuro euentu apparet retrofuiſſe matrimonium, ut dr̃ in fi. ſic ex futuro euẽtu apparet retro fuiſſe factã iniuriã priori uiro. ff.de ca. & poſtli.reuer.in bello.§.j.& ff. ad Maced.l.j.§.j. Sed qđ ſi poſt primũ coitum cum ſecundo prior petit eã? Dico qđ eſt ei reddẽda: & ſi nõ inueneritẽ aptã, eſt reſtituenda ſecundo: & ſic etiã poſt ſecundum uel tertium coitũ ſecũdi, & ſic ĩ infinitũ, ut dixit Io. Tan.dixit. qđ uſque ad tertiã uicem tantum & nõ ultra debet reſtitui primo, imo remanere debet cum ſecũdo: quoniã duæ tantum ſententiæ poſt primã ſunt ferendæ, quia tertio appellare non licet. ij.qõ.vj. ſi quis in quacunque. & ſ. de appella. ſua nobis. Ber.

poſtfacto, quod ipſa cognoſcibilis erat [a] illi cuius ſimili [b] cõmiſcetur † & ideo ĩter ipſam & primum uirum, dicimus matrimoniũ extitiſſe: quare inter eam & præfatum G. matrimoniũ nõ eſſe cenſemus, eoſq; præcipimus ab inuicem ſeparari. Et ſi prædicta mulier ad religionẽ trãſiuit (ſicut aſſerit promiſiſſe) primus uir qui nõ cognouit eandem, cum ea remaneat, [c] cũ qua poſtmodum eccleſiæ authoritate contraxit: alioqui [d] ea dimiſſa, debet ad aliam redire cum qua primo cõtraxit, niſi ſe uoto [e] mulier illa conſtrinxerit ad continentiã obſeruandã, ut intelligatur ꝑ hoc, cũ præfato Gu. fornicata fuiſſe, uel niſi ſe fornicario [f] modo alij uiro ſe miſcuerit, ut primus uir ꝑtextu fornicationis eius uelit cõſortiũ declinare. nam ſi tantum ſimplici uerbo ſe promiſit cõtinentiam ſeruaturam, & poſtea in conſpectu eccleſiæ nupſit memorato Gu. quandiu articulus iſte dubitabilis erat præſumi [g] non debet, quod fornicaretur cum illo ſed amodo [h] non debet cum illo aliquatenus remanere. Per hæc autem quæſtionem illam noueris eſſe ſolutam [i] qua quæritur utrum ea quæ adeo arcta eſt, ut nulli poſſit carnaliter commiſceri, niſi per inciſionem aut alio ſibi modo uiolentia inferatur, non ſolummodo leuis, ſed forte tam grauis ut ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea [k] perhiberi. Similiter [l] illa quæ uiro cui nupſit, adeo arcta eſt, ut nunquam ab eo ualeat deflorari: ſi ab eo ſit per iudicium eccleſiæ ſeparata, & nubat alteri, cui arcta nõ ſit, & per frequẽtem uſum ſecundi reddatur etiam apta primo: utrum ad eum redire debeat, [m] cũ quo prius fœdus inierat coniugale. De talibus [n] aũt non [o] eſt facile iudicãdũ: cũ finale iudiciũ pẽdeat ex futuro. P

g Præſumi. Si. xxxiij. q.ij.cũ per bellicam.& j.de diuor.gaudemus.

h A modo. ſ.ueritate reuelata, quod fuerat uxor primi.

i Solutam. Arg. a contrario ſenſu, ſumpto ex illo uerbo. ſ.eo c.j.ibi.abſque corporali periculo &c. & eſt arg. ualidum a contrario ſenſu. ſ.de ijs quæ fiunt a præla.cum apoſtolica in fine. & ſ.de regu. cum uirũ.

k Idonea perhiberi. Et certe non.

l Similiter. Reſume, per hæc noueris qõnem illam eſſe ſolutã qua quæritur utrum illa quæ uiro cui &c.

m Debeat. q.d. non debet. intellige tamen ſecundũ diſtinctionem præmiſſam, an ſit graue periculum ſi reddatur apta. uel non. Vin.

n De talibus. Simile. ſ.de in integ.reſt. cũ ueniſſent.

o Non eſt facile. Quia neſcit, an ſit apta uiro primo: & hoc aliquo iure perpendi non põt, ſed potius per experiẽtiã facti. ſi. ſ.de don.apoſtolicæ. cũ ſuis cõcor.

f Ex futuro. Sic ff.de reb.dub.quædam. & ff.ſi certum peta.proinde. & ff.q pot.in pigno.ha. l potior. ff.ad Maced.l.j.§.j. Nec intellige quod matrimonium retrotrahatur: ſed hoc ideo dicit, quia in dubio eſt, an ſit matrimoniũ cum primo. nec intelligas, qđ tũc primo

† Tex.loquitur præſumptiue ſecus ergo ſi appareat diſſimilitudo & ꝙ non erat unq̃ a primo cognoſcibilis, quia tunc primum matrimoniũ nullũ fuit Panor.

Adulterium, ſine dolo non cõmittit. Vide ut lite nõ cõteſt. qm̃. ſuper glo. ꝑ famam. Ioan. An.

Et Vin. & Innoc. has opiniones deridebat: dicẽs, qđ quilibet iſpiciẽs intelligeret abſurditatem illarũ per quam qs ſic exponit pollutioni: & aliena uxor ſic ab alio contractat. dicit autem quoſdam dicere, qđ nõ cognoſceẽt an ſit apta ꝑ copulã primi uiri, ſꝫ ꝑ ĩſpectionẽ utriuſque primi ſ. & ſecũdi. Si enim hñt ſimilia mẽbra, præſumit quod ſit illi cognoſcibilis, & ſic ei reddetur. Ioan. And.

primo incipiat esse matrimonium cum primo, cum incipiat esse apta sibi, sed tũc primo declaratur fuisse matrimonium. simile ff. si ser. uen. l. sicuti. §. sed si quęritur. & ff. de acquirendo rerum do. adeo. §. cũ quis. in fi. & xxxiij. q. j. requisisti. ff. qui test. facere pos. l. hęredes palã. § j. Ber.

Triplex [l]ectio hu[i]us capi.

Honorius tertius.

Si uxor dicit uirum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coeundi, eis hoc iurantibus cũ septima manu propinquorũ, matrimoniũ separatur. h. d. inhærendo uerbis literæ.

CAP. VII.

Literæ uestræ nobis transmissæ continebant, quòd cũ causa matrimonij quæ inter M. mulierẽ & A. eius uirũ uertitur, uobis fuisset ab I. Papa p̃decessore nostro cómissa: dicta M. proposuit ꝙ cum octo annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & licet diu cohabitasset eidem, adhuc integra a permanebat: eo ꝙ p̃dictus uir eius non habebat potentiam coeundi: quare petebat diuortium celebrari. Prædictus uero A. fatebatur, quòd illam nũquã cognouerat: tamen se habere potentiã cognoscendi b alias asserebat. Vos uero, ne id cõfiterentur in fraudem, c a matronis bonæ opinionis, & fide dignis d ac expertis in opere nuptiali, dictã fecistis inspici mulierẽ: quæ perhibuerunt testimonium, ipsam adhuc uirginem permanere. Postmodum per presbyterum (de cuius parochia uir extitit) fecistis inquiri, utrum ipse aliquam cognouisset: nec per inquisitionem ipsam uobis cõstare potuit aliquam esse carnaliter cognitam ab eodẽ. Muliere aũt requirente diuortium, & dicente, quòd mater esse uolebat, & filios ꝓcreare: proponente uero uiro, quòd paratus erat stare cõsilio ecclesiæ, iniũxistis eisdẽ, ut agerẽt pœnitentiã de cõmissis e & sic forte placeret Deo qui mr̃imonij fuit institutor f & author, ut opus mr̃imonij cõsummarẽt: qui post plures terminos ad uestrã reuersi præsentiã, consona uoce dixerint, quòd nõ poterant carnaliter cõmisceri. Quocirca mandamus, quatenus si ita est, & constiterit uobis præfatum uirum & mulierẽ intra prædictos octo annos per cõtinuũ triennium g insimul habitasse: ipsis cũ septima h propinquorum manu firmãtib⁹ iuramẽto se cõmisceri carnaliter nequiuisse, proferatis diuortij sententiam inter eos.

TITVLVS XVI.

DE MATRIMONIO contracto, contra interdictũ ecclesiæ.

Literæ. Legit tribus modis. primo ꝙ loquatur in maleficiato. & secundum hunc intellectum summat sic. Si uir maleficiatus nunquã potuit cognoscere uxorẽ, cui per triennium cohabitauit. ipsis cum septima propinquorũ manu hoc iurantibus matrimonium separatur. h. d. Secundo modo legitur sic, quòd nõ loquatur in maleficiato, sed ĩ frigido, ut tenuit Innocẽ. cuius lec. cõmuniter nõ recipitur. sed tamẽ in se uera est, & dicendum ut habuisti in ca. laudabilẽ. s̃. eo. Tertio modo legitur inhærendo uerbis literæ generaliter cum uxor dicit uirum nõ habere potentiam secum coeundi, nec exprimit ex qua causa. & sic facit ad tertiã partẽ tit. Et duo ponuntur hic. primo consultatio, secundo responsio: ibi, quocirca. Abb.

a Adhuc integra. & intellige ꝙ uiri potens erat hæc, quę uirum pati poterat: licet esset uirgo, dicitur uiripotens. ff. de uerb. signifi. mulieris. a in princip.

a Sequitur appellatiõe mulieris etiã uirgo uiri potens cõtinetur Io. And.

b Cognoscendi alias. & ita allegabat iste maleficiũ quantum ad istam & nõ quantum ad alias, & non frigiditatem: quia si quis est frigidus quo ad unã, quo ad omnes est frigidus cum impedimentum a natura procedat. argumentum supra, eodem, ex literis. secus in maleficiato, ut dictum supra, cap. prox. unde postquam constiterit de maleficiato post triennium, debent separari. & ad alia uota transire. trigesimatertia quæstione prima, si per sortiarias. secus in frigido, ut s̃. eo. c. j. & c. laudabilem. & xxxij. q. j. de his requisisti.

Diuortiũ qñ fit propter maleficium.

c In fraudem. Confessioni coniugum, contra matrimoniun non est credendum, propter collusionem quam multi facerent. supra de eo qui cogno. cõsang. uxo. suæ. super eo.

d Fide dignis. s̃. eo. c. proxĩ. ubi de hoc.

e De commissis. Quia infirmitas corporalis, frequenter prouenit ex peccato: & sic causa cessante forte cessabit effectus, infra de pœniten. & remi. cum infirmitas.

f Institutor. Si. xxxij. dis. deinde opponetur & argu. s̃. tit. proxi. de infidelibus. & xxxij. q. ij. ca. sicut. §. his ita. Et quidam dicunt, ꝙ his uerbis fuit institutũ matrimonium, Hoc nunc os ex ossibus meis &c. sed illa uerba prolata sunt ab Adam: a ut s̃. de biga. debitũ. uñ uidetur uerius, quod ꝑ illa uerba, Crescite & multiplicamini ab ipso domino prolata.

Matrimonium, per quæ uerba fuit institutum.

a Tamen ore prophetico. xxvij. qõ. ij. lex diuina. Ioã. Aud.

g Continuũ triennium. Qui enim separantur propter frigiditatem naturalẽ, per trienniũ continuũ debent cohabitare simul, & dare operã carnali operi. s̃. eo. laudabilẽ. & in auth. de nupt. §. per occasionem a colla. iiij. idem tempus dico dandum maleficiato, & multo fortius, cũ sit accidentale illud impedimentum. Bernardus.

a Vide in c. laudabilem. super gl. iij. Io. And.

h Septima propinquorum manu. Sed quare requiruntur iuramenta propinquorum, cum sufficere debeat, iuramẽtum uiri & mulieris cum iuramẽto illarum, quæ illã uirginem asseuerãt ut s̃. de proba. ꝓposuisti. & c. causam mr̃imonij. uel etiã iuramẽta propinquorũ sufficiũt cum uterq; id confitetur. xxxiij. q. j. requisisti. sed hic uterq; confitebatur. sed hoc ideo, quia sæpe fallitur & manus & oculus obstetricum. xxvij. q. j. nec aliqua ideo iuramẽta propinquorum requirunt. omnis enim cautela, quæ adhiberi potest, in talibus est adhibẽda propter periculum animæ, & ideo circa maiora cautius est agendum. ar. vij. q. ij. c. ulti. & xlij. di. quiescamus. & ff. ad carb. l. j. §. ij. & lxj. di. miramur. tamẽ si alterum omitteretur. nihilominus ualeret sententia, ut c. requisisti. & c. proposuisti. & ca. causam matrimonij.

Maiora cautius sunt agenda.

DE MATRIMONIO CONTRActo, contra interdictum ecclesiæ.

Quia interdictum ecclesiæ super matrimonio contrahendo quandoque impedit ipsum matrimonium, quandoque impedit & dirimit, ideo post multa impedimenta supra contracta, author subijcit hũc ti. Et uide ad materiã huius tituli quod not. glo. supra de sponſ. duorum. in ca. tua. Abbas Sicu.

De hac materia habetur xxxiij. q. iiij. non oportet. ij. & supra, in tit. de ſpon. uerſi. an tenet matrimonium contra.

Alexander iij. Paduẽ. episcopo.

Matrimonium contra interdictũ ecclesiæ uel iudicis factũ seu contractũ propter hoc solũ nec dirimitur, imponitur tamẽ pœnitentia sic contrahentibus & separatur donec cognoscatur de causa interdicti. hoc dicit in effectu totus iste titulus.

CAP. I.

Literæ quas tua nobis fraternitas destinauit, expresse declarant, qđ cũ quidã sororẽ suam iam nubilẽ cuidam se daturum a in uxorem ea præsente & consentiente b præstito iuramento firmasset, & illa non post multos dies, dona c & munera uiri secũdum morẽ terræ sponte suscipiens, ipsum tanquam proprium uirũ, d sæpe amplexata fuisset: tãdem mortuo fratre, a proprio uiri e sui fratre se despõsari permisit, f & ꝙ ab illo cognita fuisset, mẽdaciter asseuerat. Cumq; ei prohibuisses g publice ne cui illorũ uel alij se copularet, ipsa spretis monitis tuis, alij h nubere nõ expauit. demũ cum mulieri præcepisses ut ad domũ matris rediret, ipsa nostrã audientiam appellauit: & infra. Mãdamus quatenus si est ita, præfatam mulierem (ne mãdatũ i tuum contemptibile uideatᷣ) ad domũ matris, redire compellas, & imposita sibi de tanto excessu k pœnitentia condigna, postquã in domo materna per mensem steterit, ad tertium reuerti permittas.

Literæ. Sũt duę partes. In prima facti narratio. In secunda responsio, ibi, mãdamus. Abbas Siculus.

a Daturũ in uxorem. Futuram s. cũ sponsalia tantũ cõtraherentur.

Sponsalia an ꝑ fratrem contrahi possint?

b Præsente & consentiẽte. expresse. & hoc agebatur, ꝙ mediãte fratre tanquam per procuratorẽ sponsalia contraherẽtur, ꝙ fieri potest. ff. de spõ. l. ulti. alias si per fratrem tantum contraherent, nõ ualerent, nisi ipsa postea consentiret. 1 sed frater tantũ ad hoc obligat, ut sororem inducat ut cum illo matrimonium cõtrahat. ff. de uer. obliga. in illa stipulatione. & l. quoties quis aliã.

1 Quod dic ut j. đ de spõ. impu. c. uno. in fin. lib. vj. Io. An.

c Dona & munera. Differẽtia est inter donum & munus. 2 ff. de uerb. signi. inter donum.

2 Secundum Ala. munus ex causa, donũ ex causa & sine causa. Io.

d Tanquam proprium uirum. Spe futuri matrimonij, non rei præsentis: & ita non est matrimonium. & hoc patet per si. & hoc 3 ipso etiam si ea absente cõtracta fuissent sponsalia, consentire uidentur ipso facto.

e Viri. Id est. sponsi. Sic xxvij. q. ij. genuit.

f Permisit. Et male: ꝙ facere non debuit. ꝫ. de spon. ad audientiam. & c. sponsam.

g Prohibuisses. Et bene. ꝫ. de spõsa. du. tua. & c. seq.

h Alij. Scilicet tertio.

i Mandatum. Nota ꝙ remittitur causa ad eum, a quo appellatum est, uel quia non tenuit appellatio, uel quia ipsa non fuit prosecuta suam appellationem, & episcopus factum significauit Papæ. unde mandat ei, ut si est ita, ipsam compellat redire ad domum matris: quia ipsa contempsit mandatũ ecclesię, a tertio uiro propterea non separabitur. Et est hic argu. ꝙ mandatum iudicis, nõ est cõtemnendũ. xxxiij. di. c. j. argu. viij. q. j. sciendũ. xj. q. iij. si autem uobis. & c. quando ergo. & ff. ne quid in lo. pub. l. ulti. & puniri debent contemptores, ut hic patet. & j. eo. c. prox. & l. prædicta. & ar. ff. si quis ius dic. nõ ob. l. una. alias deluſorium uideretur edictum iudicis. ff. de re iudi. l. contumacia. §. cõtumax.

Iudicis mandatũ, nõ est cõtemnẽdũ.

k Excessu, s. de fide uiolenta prioris sponsi: & quia desponsari se permisit a fratre spõsi & quia mãdatũ ecclesiæ cõtempsit. 1 & sic patet, ꝙ iudex potest punire cõtumacem. ut dictum est.

1 Vnde multiplex pœna debet imponi. đ re iudic. c. j. li. vj. Io. An.

Idem Vigorieñ. & Baroneñ. episcopis.

Sponsalia de futuro cum una etiam cõtra interdictum ecclesiæ cõtracta, nõ habẽt dirimere matrimonium postea contractũ cum alia. CAP. II.

Ex literis Cãtuarieñ. archiepiscopi, ad nos peruenit ꝙ cum G. de sancto Leodegario M. filiam suam absentem l cuidã R. nomine desponsasset: & infra. Postea orta suspicione, quòd præfatus R. ad alia desideraret uota transire, ad examen fuit dicti archiepiscopi causa perlata: qui sub anathematis interminatione m prohibuit, n ne antequã de præscripto negotio plane constaret, uir ad secunda uota trãsiret: sed ipse præscripta prohibitione contẽpta, filiã G. in facie ecclesiæ sibi solẽniter copulauit uxorem: & j. Cũ archiepiscopus uellet de matrimonio primo cognoscere, dicta M. appellationis uocẽ emisit: cuius appellationi archiepiscopus deferens, eidẽ sub excõicationis interminatione, districtius o inter-

Ex literis. Sũmatũ est ꝫ. c. ꝓxi. In prima narrat factũ. In secunda illud diffiniendum cõmittit. ibi, mandamus. Abb.

l Absentem. Quæ postea consensit, alias nõ tenuissent sponsalia 4 & ita inter absentes contrahuntur sponsalia & matrimoniũ. ff. de spon. l. ulti. & xxxij. quæst. ij. honorantur.

4 Cõcor. text. in l. sufficit. ff. de spõ. & in l. potestate. cũ l. seq. eo. ti.

m Interminatione. Cõminatio tantum fuit, non sententia. arg. contra. j. de eo qui fur. ordi. re. ca. j. & supra, de loca. ca. j.

Iudex a quo, aliqua põt circa appellationem.

n Prohibuit. Qđ facere debuit. supra, capitu. proxi. & infra cap. proxi.

o Districtius interdixit. Nota quod licet iudex deferat appellationi: nihilominus mihi potest interdicere, ne faciã id propter quod appellaui, uel quod ex eo sequitur. nec mirum. cum sit ordinarius 5 potest etiam statuere terminum appellanti. ꝫ. de appel. sæpe contin-

5 Quasi delegatus hoc non posset: sed Inn. dixit hoc speciale ꝓpter animarũ periculũ: & in fauorẽ matrimonij, de hoc dixi ꝫ. de app. cũ teneamur. Ioã. And.

contingit.de causa tamen inuito appellante, postquã detulit appellationi, cognoscere nõ posset, quia iam remisit eam ad superiorem.ij.q.j.nomen. & s̃.de offi. delega.licet.

a Donec causa ipsa.hic fertur sententia ipsa, sub conditione. lxiiij.dist. salonitane. v.qõ.j. quidã.xvij. q. iiij. si quis suadente. & s̃.de appel. præterea. 1 ar.cõtra.ij. quæst.vj. biduum. Sententia excommunicationis bene potest ferri sub cõditione, ut in cap. præterea.aliæ uerò sententiæ non debent ferri sub conditione. latæ tamẽ tenent,ut in c.prædicto,biduum.

b Ob id. Sic patet, qđ interdictũ ecclesiæ non dissoluit matrimonium. ut s̃.c.prox.quia 2 nõ est perpetuum impedimentum,ut dixi. s̃. de sponsa. du.tua. sed pœnitẽtia debet ei imponi,quia mandatum ecclesiæ cõtẽpsit. s̃.c.prox.Ber.

c De muliere. Cõtra interdictum,Quod facere nõ debuit, ut s̃. capi.proxim. & de spõ.duo.tua ubi de hoc. xxxiij.qõ.iiij. non oportet.

d Donec tandiu separẽtur. Hæc sententia est ad tempus unde ex tempore tollitur sine omni alia absolutione, ut hic uidetur.arg. s̃.de sponsa. nõ est uobis. & lxxxj.dis. si qui sunt. sed tutius 3 est, quod etiam post separationem absoluantur, saltem ad cautelam licet uideantur excommunicati tantum, dum simul manent.

e Quousque. Argument. contra. s̃. de spons.du.c. tua. in fine. sed ibi loquitur qualiter illud, & ea quæ in hoc titulo dicuntur, intelliguntur circa huiusmodi separationem.

1 Adde de hoc qđ no.p doc. in ca.ij.§. biduũ. ff. de uerbo. oblig.

2 Quia. Gemi.cõsil. xxxiij. col.iiij.

3 Imo de necessitate exigit, hoc in sententia excõicationis. j̃. de sen.excõ. cum desideres.& c. a nobis. & §. forma. sed in sententia interdicti uel suspensionis, nõ puto quod hæc caute la sit necessaria, qa in illo rũ relaxatione non seruat forma solennis,s3 sufficit dicere, absoluo te, uel relaxo interdictũ ĩ te latũ:qđ dic ut s̃. đ testib. ueniẽs ij. ad finem. Io. And.

dixit ne cui nuberet, donec a causa ipsa finẽ debitum sortiretur.ipsã tamẽ de remedio appellationis cõfisa,cuidam alij Hu.nomine nupsit:& infrà. Mandamus quatenus si nihil cõstiterit,quod impediat præter consensum de futuro, qui inter præfatos R. & M. asseritur præcessisse, secunda matrimonia inuiolabiliter obseruanda sublato appel.obstaculo iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesiæ ad secũda uota transire non debuerit, non est tamen conueniens, ut ob b id solum sacramentum coniugij dissoluatur:aliqua tamen pœnitentia eis debebit imponi: quia contra prohibitionẽ ecclesiæ hoc fecerunt.

Idem Paduano episcopo.

Si ij qui dicebãtur cõsanguinei, cõtraxerunt contra præceptum iudicis,debẽt separari donec de causa cognoscatur.

CAP. III.

DE muliere: & infrà. Illos autem qui pro consanguinitate prohibentur coniungi, & post contra interdictum c ecclesiæ se receperint, excommunicationi debes subijcere, donec d tandiu separentur,quousque e legitimè cognoscatur utrũ eorum matrimonium possit & debeat iure stare.

QVI FILII SINT legitimi.

Supra uisum est, de multis impedimẽtis matrimonij,sed quia sæpe filij nascuntur ex matrimonio contracto contra impedimenta ecclesiæ, & dubitari potest,an & quando ipsi filij sint legitimi, ideo subycitur iste titu. De hac materia habetur. xxvi.distin. deinde.xxxiiij.dist. uiduam. vij. q.j nuper.xxxij.q.iiij.dicat. xxxv.q. vij.c.fi.Abb.Sic.

TITVLVS XVII.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

Alexander tertius.

Naturalis ex soluto genitus & soluta legitimatur per subsequens parentum coniugium, etiam quo ad hæreditatem.

CAP. I.

COnquestus ẽ nobis H. q̃ cum quãdã mulierẽ in uxorẽ acceperit, R. Patruus mulieris ipsam exhæredare conatur, eo quòd ante desponsationem matris suæ nata fuerit, licet postea pater mulieris præfatæ matrem ipsius acceperit f in uxorem. Ideoq; mandamus, quatenus si est ita eam legitimam g iudicetis,prædicto R.inhibentes,ne dictæ mulieri hac occasione h super hæreditate paterna molestiam inferat uel grauamen. Si autẽ contra hoc uenire præsumpserit,contra eum, seueritate ecclesiastica procedatis.

Idem.

Separato matrimonio in facie ecclesiæ contracto filij geniti uel concepti ante sententiam, sunt legitimi.

CAP. II.

CVm inter I. uirum, & T. mulierem

COnquestus. Primo ponit impetrantis quærela. Scdo cãę cõmissio ibi, ideoq;.Abb.si.

f Acceperit in uxorem.& sic legitima fuit, per subsequẽs matrimonium. j̃. c. tanta.

g Legitimam. insti.de nup.§. ul. 4 in auth.quib.mod. natu.effi. legi.§.sãcitum.col.vj. & j̃. eo tanta. & xxx.q. v.nullum.

h Hac occasione. quia ex quo pronũtiata fuerit legitima, cessabit occasio ista. unde si propter hoc uellet eã molestare, põt & debet ab ecclesia excõmunicari. cũ causa matrimonij, ad ecclesiã spectet & per consequens legitimatio quæ ẽ accessoria.ar. contra.j̃.e.causã quæ. Non est cõtra: ibi principaliter committĩ causa super quæstiõe spoliationis, quæ ad papam non pertinet inter eos qui non sunt suæ iurisdictionis, sed ad iudicẽ secularem:ut ibi patet, & viij.distinc. quo iure. hic uero principaliter cõmittebatur causa filiatiõis, quæ ad ecclesiam pertinet:& ea determinata,determinatur per consequẽs causa inquietationis, quæ fiebat huic mulieri, eo quod illegitima dicebatur: & ita cessante illa causa, patet quod iniusta esset ulterius inquietatio ex illa causa. unde Papa ratione saltem peccati,potest se intromittere. supra de iudic.cap.nouit.& argumen.ij. quæstione prima, si peccauerit. uel papa habebat hic utranque iurisdictionem.argum.s̃. de appel.si duobus. & ita nulla est oppositio.

CVm inter.Primo ponit causam diffinitionis.Secundo diffinit ibi, Ideoq;.Abb.

4 Naturalis qui nõ est in p̃ris p̃tãte, redigĩ in illam p matrimoniũ subsecutũ Io. And.

a Publice. scilicet denuntiatione præmissa in ecclesia publice. alias hodie dicitur clandestinũ. s̃. de clá. despon. cum inhibitio.

b Sine contradictione. Si quis contrahat non præmissa f denũtiatione, uel ea præmissa cõtingat matrimoniũ ex iusta causa interdici, & non obstante contradictione contra hat, si postea impedimentum probetur, filij medio tẽpore nati illegitimi erũt: & iõ publice dicit hic, & sine contradictione. & hoc totũ habes in illa cõstitutione, cum inhibitio.

f Premissa. Imo sat est qđ ĩ facie ecclesiæ nemine contradicẽte. Pan. ca. fi. s̃. de clandes. despõsat.

Glo. seq. de tempore cõceptiõis spectãdo alleg. pro & contra, & soluit.

c Concepti fuerant. Sic ergo tempus conceptionis, spectandum est, cũ de commodo alicuius tractatur. ff. de sta. hominum. Paulus. & quoties de cõmodo alicuius tractatur, pro iam nato habe. ur. ff. e. qui in utero est. ff. de senato. emancipatum. uer. si quis cõceptus sit. 1 & insti. de inge. §. ex contrario, Ar. contra. xv. q. viij. cum multæ. & de cõse. di. iiij. firmissime. Argu. contra. ff. de decur. l. ij. §. in filijs: & §. sequen. pro prima parte facit. xxvj q. iiij. igitur. in fi. Solu. quod primo dicitur, uerũ est, propter fauoré filiorum & libertatis, quandoq; tamen consideratur odium paternum: ut in ca. cum multæ. contrarium illud igitur locum habet, ut uarietas latorum adaptetur diuersitati horarum.

1 Sequitur: antequam pater a senatu remoueretur: natus post patris dignitaté amissá magis é ut senatoris filius intelligat: tempus enim cõceptionis, spectãdum. Ioã. And.

d Sententiam. Pro iam nato habetur, cum ante sententiam sit conceptus, ut dictum est. Ar. contra. C. de lib. cau. l. ult. sed illi qui nascuntur post litem cõtest. conditione matris utuntur.

e Nutriantur. xxx. dist. si quis reliquerit. j. di. ius naturale. j̃. de infan. expo. cap. uno. Qualiter filij alendi sint dicitur. s̃. de cõuer. in fi. c. ult. & s̃. de eo qui dux. in ma. cum haberet. sed quid 3 si moueatur quæstio alicui puero uel infanti, quod non sit filius illius cuius dicitur? Iudex summatim cognoscere debet, ut alatur rebus interdũ forsitan alienis. C. de car. edi. l. ult. & ff. de car. edict. l. iij. §. causæ cognitio. Lau.

3 Competẽtius formaretur hæc quæstio. j̃. ca. proxi. Ioan. Andr. Et si etiã modica p̃sumptio facit pro puero: mittẽ in possessioné. ff. ad Car. l. ult. ff. de lib. agnoscẽ. l. si q̃s a liberis. §. si uel parés. hoc not. j̃. ca. proxi. Io. And.

diuortij sententia canonicè sit prolata, filij eorũ nõ debent exinde sustinere iacturã, cùm parentes eorũ, publice a & sine contradictione b ecclesiæ inter se cõtraxisse noscant. Iõq; sancimus, ut filij eorum quos ante diuortiũ habuerant, & qui cõcepti c fuerant ante latam sententiã, d non minus habeantur legitimi, & quòd in bona paterna hæreditario iure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur. e

Idem Rothomageñ. archiepiscopo.

Statur uerbo uiri & mulieris, qui negat aliquem filium nisi indicijs & testibus probetur expresse contrarium.

CAP. III.

TRãsmissæ nobis tuæ literæ continebant, quod cum N. usq; ad iuuentutem quendam puerum nutriuisset, uxore sua M. tunc non desponsata sibi cohabitante, postmodum ipsam legitimè desponsauit, & filios sustulit ex eadem: quibus paternã hæreditatem petentibus, prædictus iuuenis contradicit gerens se filium & hæredem, quamuis à uicinia, f quæ ipsum filium eorum esse credebat, spurius g diceretur. prædicti uero N. & uxor eius, præfatum iuuenem spurium suum aut legitimum filiũ esse negabant, h sed dicebant, quod eum pietatis intuitu nutriuissent. Cum autem quæstio coram te mota i esset, & prædictus iuuenis, pro eo q̃ iuri stare nolebat, uinculo sit excommunicationis adstrictus. Cons. t. t. r. quod in tali casu, standum est uerbo uiri & mulieris, nisi certis indicijs k &

T Ransmissæ. Primo ponitur consultatio. Secũdo responsio: ibi, consultationi. Abb.

f A uicinia. Multum ualet in talibus fama uiciniæ. s̃. de præsumptio. illud. & s̃. de probat. per tuas. iij. q. iiij. §. item sæpe. xxxv. q. vj. si duo.

g Spurius. Id est non legitimus, uel naturalis: quia forte susceperat eum de alia muliere, uel ante matrimonium, uel durante matrimonio, & ita spurius.

h Negabant. Talis negatio, præsumptionem inducit contra illum sed præiudicium nõ generabit: quia licet aliquis negetur filius, nihilominus de inofficioso testamẽto agere potest. ff. de inoffi. testamẽ. si instituta. §. j. sicut econuerso, licet appelletur filius, nõ tamen succedit cum alijs, si probatur quod non sit filius. C. de testamen. neq; professio. & C. de hæredib. insti. si pater. & C. de probation. non nudis.

Glo. seq. querit & soluit, ex his obycit, & tripliciter soluit.

i Mota. Sed quis p̃uocabit hoc ad iudicium? Planum est, quia filij legitimi prouocauerũt: ut patet per literã s̃. ubi dicit, quib⁹ paternã hæreditatem petentibus. & ex eo quod dicit noluit stare iuri, fuit excõmunicatus. ipse. n. hæreditatem possidebat uel partem, unde isti petebãt illam, dicentes ipsum nõ fuisse legitimũ. S; quomodo isti poterãt agere, cum parentes istorum uiuerent ut uidetur ex eo quod dicit standum est uerbo uiri & mulieris: q̃a de hæreditate uiuẽtis, agi uel pacisci non põt. C. de pact. l. ult. nec dicitur hæreditas, nisi mortuo eo cuius fuit. ff. de hæredit. uel act. uen. l. j. Dicunt quidam, quod illi erant facti monachi. Vel forsitan pater concesserat eis hæreditatem totam retentis aliquibus fructibus pro uictu suo & uxoris. Vel potest dici, quod isti iam mortui erant. & quod dicitur standum est uerbo uiri & mulieris. s. quo dicebant illum publice filium suum nõ esse dum uiuebant arg. s̃. de probat per tuas. Et merito statur uerbo illorum: quia non est uerisimile, quod paterna pietas contra illum mota fuisset si filius fuisset. s̃. de præsum. afferre. C. de adop. l. penul. §. si uero. & C. de inoffi. test. si mater. xxiij. q. iiij. ea uindicta circa prin. & nullus affectus uincit paternum. C. de cura. fu. l. ul. §. j. & affectio causam suspicionis remouet. ff. de ritu nup. non solum. §. de uno. & ideo eis etiam creditur: quia iste nũquam fuit in possessione filiationis, quia uiciniæ fama, hoc habebat, cui in talibus credit cum uerbo uiri & mulieris. ar. s̃. de præsum. & xxxv. q. vj. si duo.

Filij nõ possint litigare sũ. p̃ hæreditate parẽtũ adhuc uiuẽtiũ.

Affectus nullus poterit, supe rare paternum.

k Indicijs. Per indicia enim fit probatio. C. de rei uend. indicia. & l. cum super. & C. de fide instru. l. j. & s̃. de proba. per tuas. & C. fami. ercis. l. in ipsius. & C. de pact. pactum quod. ex quo negatur filius, cum non sit in possessione filiationis, eum oportet probare. ff. de proba. l. j. & ij. & ult. Et uiderẽtur sufficere huiusmodi indicia, si probet q̃ illi tenebant eum pro filio, & ille eos pro parentibus, & maxime si fama uiciniæ consentiat: ut dicit decret. per tuas. & quia natus est de illorum matrimonio: quia is filius est, quẽ nuptiæ demon-

Filium se esse, qualiter quis p̃babit?

testibus tibi [a] cōstiterit filium esse illorum iuuenē memoratum.

Idem Exoniē. & Vintonieñ. episcopis, & abbati Herfordeñ.

Illegitima proles est, quam uiro uiuente uxor ex adulterio concepit, siue cum adultero, siue cum uiro moretur.

CAP. IIII.

j CAusam quæ: & infra. Si constiterit, quòd Agatha de Anelina muliere [b] tempore Alani [c] uiri sui, ipsa cum eo tāquam cum uiro suo morante, uel R. patre dictæ Agathæ ipsam A. adhuc habente uirum publice tenente [d] nata fuit eam non fuisse legitimam eiusdem R. filiam iudicetis: quia non potuit esse uxor, quæ uiri sui [e] thorū maculans, alij [f] dū ille uiueret, copulari præsumpsit.

Idem Exonieñ. episcopo, & abbati Herfordē.

Quæstio natiuitatis † opposita petenti hæreditatem coram iudice seculari, est ad ecclesiasticum iudicem transmittenda. h.d. & est textus multum notabilis & allegabilis.

demonstrant. [1] ff.de in ius uo. quia mater. & dicit lex, q debet probare se filiū si negatur filius a patre ut ff.de lib.& posthu.l.si posthumus. §.ulti.uersicu.si quis ita.& ff. de ijs qui sui uel alieni iuris sunt. uepotes.§.filium.argumen.alias est lex.

[a] Et testibus. quibus probantur indicia: quia res ista uere probari non potest, nisi per indicia exteriora: ut dictū est.& hic est argu.q statur præsumptioni. s.dicto patris & matris, donec probet contrariū. j.q.j. siquis a simoniacis.& qđ præsumptio cōtrariam admittat probationē. s̃.de præsumpt. quia uerisimile nō est.& s̃.de renun. super hoc. & ff. q me. causa. non est. [2] Argu. contra, s.quia præsumptio præsumptione rescinditur xj.q.iij.absit. & xxxiiij.di.quorundā. & s̃.de præsumpt. cum in iuuentute. & C. de episco. & cler.eum qui.ff.de in inte.rest.diuus. fortiori psumptioni statur semper.

CAusam quæ. Pone casum. prout ponit glo.in c.causam quæ.j̃.e.

[b] Muliere. Et de R. prout sequit in alia clausula. Sed quare quærit modo de natiuitate Agathæ utrū nata sit de legitimo matrimonio uel non.? Ideo quia de hæreditate pris ipsius Agathæ quæ successit sibi in hæreditatem agebat inter R.filiū Agathę, & F.auūculum magnum ipsius R.qui F. fuit frater patris Agathæ & iste F.spoliauit istum R.hæreditate aui sui: ut j̃.e.causam quæ & istæ duæ, causam quæ. & illa. s̃. de do.& contu.causam quæ.& s̃.de offi.deleg. causam quæ.loquuntur de eodem facto.& olim hæc & illæ duæ erāt una decre.in hoc titu.

[c] Tempore Alani. Vnde post mortem Alani, si R cō traxisset cum Anelina, legitimari non posset per subsequens matrimonium.j̃.eo.tanta.

[d] Tenente. tanquam uxorem.

[e] Viri sui.scilicet Alani. [3] Ber.

[f] Alij.s.R.patri Agathæ scienti, quod illa habebat alium uirum.s. Alanum. unde non posset esse uxor illius etiam post mortem Alani uiri, quia plus est eam ducere de facto, quam fidem dare. s̃.de eo qui dux.in matri.cum haberet. secus si ignorasset illam habere alium uirum, ex quo bona fide & publice contraxisset cum illa, filij sic suscepti iudicarētur legitjmi.j̃.e. ex tenore.& cum ea post mortem mariti, remanere posset.s̃.de eo qui dux.in ma.c.j.& c.ueniens.

LAtor. Sunt duæ partes. In prima appellātis quæstio. In secunda causæ commissio: ibi, Ideoq;. Abbas Siculus.

[1] Vnde p obstetrices probabitur filiꝰ dñæ. & sic per consequens uir eius. Vin. Ioā. And. Supra, de sponsal.c. is qui.

[2] Vide đ præsump. quāto. super. j.glo. Ioā. And.

† Ex inualiditate matrimonij, ita q est quęstio iuris. Pan. hic. Sed hodie in hoc regno idistincte iudex secularis cognoscit, nec fit remissio ad ecclesiā.

[3] Vel alterius. cui forte secū do nupsit mortuo. Ioā. And.

[4] Vel cōiunx legitima, & ē casus, in quo quis alij nocet & sibi nō prodest đ hoc de cō ces. præb. autoritate in fin. li.vj. Ioā. And.

[5] Et de p ba.c.licet. R. ff. de op. lega. mācipiorum. s̃.de fide instr. accepimꝰ. Ioan. An.

[6] Vt sic quodāmodo cōpellantur palā cōtrahere. eis uero mortuis, cessat illa rō secundum Lau.secū dum Hos. illud locū habet, quā do uiuunt parentes: necest diu qđ simul sunt iuncti ibi præsumit stuprū: nisi p betur matrimoniū: secus quā do mortui sunt: q̄ semper pro cōiugibus se habuerūt đ hoc s̃.e. puenit qd enim si sacerdos & testes mortui sunt: uel cōtractus sit antiquius? De hoc de clande. de spon.cum inhibitio. uer. quantæ in tali casu uel illigitimationē obijciens non audit uel si auditur necesse habet probare q intēdit: sicut qñ nō stat mrimoniū contractū ĩ facie ecclesię.s̃.c. j.& ij. Io. And.

[7] Possessione. quæ sufficit: ut proles psumatur legitima. Pano. hic Gemi. cōs.xxvij. Ias. consi.clxviij. col. j. lib. iiij. Gul. Benedict. rep. c. Raynutiꝰ, parte iij. uerb. quæ filiū ex ea suscipiēs.

CAP. V.

LAtor præsentiū R. & infra. Cum autē idem R.H. coram seculari iudice super hæreditate aui eiusdem R. patris dicti H. traxisset in causam, ille sibi psumpsit obijcere, quòd pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus & ideo de hæreditate aui sui nihil possit iure successorio [g] uendicare. tandem cum super quæstione natiuitatis [h] coram Noruiceñ. episcopo tractatū fuisset, ad nostram extitit audientiā appellatū: [i] & infra. Ideoque mandamus quatenus causam super quæstione natiuitatis patris eiusdem R. intra [k] duos menses sublato appellationis obstaculo, terminetis. Si uero intra duos menses præfatus H. non poterit probare legitime [l] quod obiecit, ex tūc seculari domino sub cuius iudicio de hæreditate causa uertitur, intimetis: ut pro quæstione natiuitatis nō [m] dimittat quin causam super hæreditate audiat &

[g] Iure successorio. q uerum est, si esset naturalis, ex quo alia proles [4] ei legitima supererat, alias enim filius naturalis succedit patri ab intestato, in duabus uncijs. C. de nat.lib. auth. liceat pri.& i auth. qbus mod. na. effi.leg. §.si qs autem. colla.vj.de quo loquitur. C.e. ti.l. nec igit alias illegitimi, in nihilum succedunt.

[h] Natiuitatis. Quę ad iudicium ecclesiæ tantum pertinet. j̃. eod. causam quæ. & s̃.eo.c.j.& tanquam præiudicialis primo debet terminari antequā intentetur quęstio hæreditatis. s̃. de ord.cog.tuā. Bern.

[i] Appellatum. Ex parte ipsius.i.prosequentis appellationem. altera parte, eam non prosequente. Ber.

[k] Intra duos. Nota quod terminus certus statui pōt a superiore, uolente agere, post quē non auditur iusta causa cessante. s̃. de cland. despon. cū inhibitio. [5] & infra, qui ma.acc. poss. cum in tua.& C.de ingenu.ma.l. diffamari. nec istud tempus prorogari potest præter consensum partium. supra, de officio delega.de causis.

[l] Probare legitime. Sed uidetur, quod iste potius debeat probare patrem suū legitimū: quia præsumitur adulterium nisi probetur matrimoninm: ut xxx. q.v.aliter. sed ibi agitur contra clam coniunctos: unde præsumitur potius adulterium [6] hic pater ipsius R.erat in possessione [7] filiationis quia habebatur pro filio, & possidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur uxor. eo mortuo. H.iste cœpit totam hæreditatem possidere.

Gloss. seq. obijcit de duabus legibus, & soluit.

[m] Nō dimittat. Sed uidetur, quod iudex secularis possit cognoscere de qōne natiuitatis. C.de iud.quoties.& C.de ordi.iudic. l.aditæ. quare ergo non processit iudex iste? Dic quod cum causa ista sit mere spiritualis, principaliter spectat ad ecclesiam. s̃.de ordi.cognit.tuam. unde secularis iudex, non incidēter

nec alio modo pōt de ea cognoscere. ĩ.eod.causam. nec de annexo spirituali.s̄.de iudi.quanto. Ber.

T Anta est uia. Sunt duæ partes. Secunda ibi, Si autem. Abbas Siculus.

a Legitimi. Ecce quanta est uis matrimonij, ut illegitimos faciat legitimos. institut. de nupt. §.ult. in authent. quib⁹ mod. natu. effi. sui. §.si quis igit̄ dotalia. col.vij. & C.de natu. li. l. cum quis. instit.de hære.quæ ab intesta. defe.§. quib⁹ uer. nec nō. & s̄.eo.c.j.sed numquid dices, tales legitimos quo ad ordines & honores? Videtur quod nō: quia non sunt nati de legitimo matrimonio. s̄.de ele.cū in cunctis. & argu. xxx. quæ.v.qualis. sed credo, q̄ legitimi sunt, quo ad oīa: a quia matrimoniū omnia præcedētia purgat. & sic proxima siue etiam præcedēs causa turpitudinis sublata ē.si. C.q̄ met. causa l.ij.ff.de condi.ob tur. cau. si ob turpem.

a Omnia. glo. sing. Pau. hic limitat bal. consi.ccc-lxvij. li.v. Sed ĩ Anglia nullo mō legitimantur, nec ibi seruant æquitatē huius canonis.

decidat.

Idem Exoñ. episcopo.

Naturales legitimantur, per subsequens parentum cōiugiū, spurij uero non. h.d. inhærendo uerbis literæ. Et est ca. famosum & quotidie allegatur in utroque foro.

CAP. VI.

T Anta est uis matrimonij, ut qui antea sunt geniti, post contractū matrimonium, legitimi [a] habeãtur. Si aūt uir uiuente uxore sua, aliam [b] cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licet [c] post mortē uxoris eandem duxerit nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellendus, [d] præsertim si in mortem uxoris prioris, alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.

Idem Londonē. & Vigorieñ. episcopis.

De causa ciuili, inter laicos nō cognoscit ecclesia: cognoscit tamen an quis sit de legitimo matrimonio natus.

CAP. VII.

C Ausam [e] quæ inter R. & F. sup eo, quòd mater dicti R. dr̄ nō fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscit̄, uobis commisimus terminandam. Verum quia literis nostris inseri fecimus, ut sæpefato R. possessionem omnium quorum possessor extitit, quando auus suus proficiscendi Hierosolimam iter arripuit, ante principalis causæ ingressum faceretis restitui si eadem possessione fuisset per uiolentiam spoliatus: nō attendentes, quòd ad regem [f] pertinet, nō ad ecclesiã de talibus possessionibus iudicare: ne uideamur iuri regis Anglorum detrahere, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere f. v. mandamus, quatenus regi

b Aliam. s. consciã adulterij. s̄.eo.causam quæ. secus si ignorãter.arg.s̄.e. cum inter. argu.ĩ. eo.ex tenore. s̄.de eo qui dux. ĩ mat. c.j. contrarium uidetur, scilicet quod talis non sit legitimus, quia hic non distinguitur, sed ptimum uerius est. Ber.

c Licet post mortem. argumentum quod licet res deueniat ad eum casum, a quo incipere potuit, non tamen ualet. Argum. contra supra, de conuer. coniug. placet. ubi de hoc. Item ar. q̄ ab initio nō tenuit, tractu temporis nō ualere. xvj.q.iij.c.placuit. §.potest. uersiculo q̄ si priuatus. Arg. contra hic in princip.

Gloss. seq. tractat de qadruplici filiat ione.

Filij sunt multiplices.

d Repellendus. Nota quod quidam filij dicuntur legitimi tantum, ut adoptiui siue arrogati, de quibus habes. s̄.de cog.le.c.uno. Alij dicunt̄ legitimi & naturales, ut nati ex legitimo matrimonio, uero uel putatiuo, siue ab initio, siue ex postfacto: isti succedunt parentibus suis. supra eodem. cum inter & infra, eod. ex tenore. & supra, eodem. c.j. C.de leg. hære. per totum. Alij dicuntur naturales & non legitimi, ut nati ex concubinis in domo: isti succedunt in duabus uncijs ab intestato. C de natu.lib.authenti. licet patri. Alij dicuntur spurij, ut nati ex adulterio, uel uulgo concepti.ff.de sta.homi.uulgo. & isti in nullo succedunt, nec institui possunt a patre, ut in prædicta authen. licet patri. & trigesimasecunda queſtione quarta, dicat aliquis. nec ali debent de bonis paternis. C. de incest.nup.authen.ex complexu. Arg.contra. s̄.de eo qui dux.in matri.cum haberet, ibi soluitur.

C Ausam. Primo ponitur cōmissio. Secundo eius forma & limitatio: ibi. Verum. Abbas.

e Causam. Nota ordinem huius facti. Radulphus de quo habes. s̄.eod. causam quæ. & F. iste de quo habes hic, fuerūt fratres. R. ille suscepit Agathã de Anelina muliere uxor̄ Alani. Agatha ista de legitimo matrimonio suscepit istum R. de quo habes hic: & sic ille R. fuit auus istius R. ille R. auus iuit ultra mare, & dimisit istum R. & Agatham matrem ipsius, & filiam suã in possessione omnium bonorum ipsius: audito quod Radulphus mortuus esset ultra mare iste F. statim spoliauit ipsum R. possessione oīum bonorū Radulphi aui sui, quia dicebat Agatham neptem suam matrem ipsius R. non fuisse natam de legitimo matrimonio, ut supra, eodē. causam. & sic nec ipsa nec R. sic spoliatus debebat succeder̄ R. fratri eiusdem F. s; ipse F. unde iste R. sic spoliatus ab F. auūculo suo magno impetrauit literas super restitutione sua, istis episcopis Londoneñ. & Vigoriē. & Exoniē. sub hac forma ut ante ingressum principalis causæ deberent cognoscere super eo, quod mater ipsius R. dicebatur de nō legitimo matrimonio nata, ita tamē ut ante principalis causæ ingressum, deberent ei restituere hæreditatem aui sui. sed quia rex turbatus & motus fuit, quòd Papa iudicium possessorium commiserat illis, reuocauit iudicium istud de restitutione quod pertinet ad regem, & mandat, ut procedant super quæstione natiuitatis ipsius Agathæ, ut patet in litera. postea uero quia isti episcopi forsitan non procedebant, iste impetrauit eandem causam committi episcopis Exonien. Vigorieñ. & eidem Londoneñ. & quia F. habebat episcopum Londoneñ. suspectum, fecit illum remoueri & loco illius substitui abbatē Herfordeñ. ut supra, de officio delega. causam quæ. & supra eodem. causam. & sic habes hic totam continentiam istarum decretalium. & hæc decretalis deberet præcedere in titulo isto aliam.

a §.q a igi̅ impiū, ubi dr̄, q̄ Imperator ptātē suã hēt a deo. ad idē ĩ authen. quomō opor. epi. ĩ prin. col. j. uñ Deus ipsum mitit legem animatã ĩ terris in authen. de consul. §. fi. coll. iij. secundum hoc tñ sequeretur, q̄d duo sunt uicarij dei in terris, un⁹ in spiritualibus & aliter in temporalibus secundum Host. contra id. ĩ. d ele. fundamenta li. vj. Io. An.

Gl. seq. pro iurisdictione. quod sit distincta alleg. vij. iura. in contrarium alleg. iiij. & ponit opi. Hug. & contrarium Ala. & Tanc. quam approbat.

f Ad regem. Et sic patet, quod iurisdictio spiritualis & temporalis, distincta est & diuisa. de consec. distinctio. iij. celebritatem. in fine, & in authentic. de fide instrumē. circa princip. per unam columnã. a & sic Papa non habet utranque iurisdictionem. argumentum

possessionum iudiciū relinquentes, de causa principali, uidelicet utrū mater [a] prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata, plenius cognoscatis, & causam huiusmodi terminetis: licet incongruū [b] uideatur, ut matrimoniū genitricis [c] præfati R. impetatur quod ea uiuente non fuit (ut dicitur) impetitum.

Idem episcopo & archidia. Vincentino.

Si mulier per iudicium ecclesiæ separata à primo, uiuēte illo cōtrahit cū secūdo, legitima erit proles, quā ex illo suscepit.

CAP. VIII.

PErlatum est ad audientiā nostrā, quòd cùm H. ad partes Constantinop. transijsset, [d] & ibi morā per decenniū & amplius faciens, ad I. uxorē suā non rediēs, ipsa apud bonę me. Viceñ. episcopum, aduersus eū querelā deposuit, & quòd eum nō posset diutius expectare nihilominus allegauit. episcopus uerò sicut uir prouidus & discretus, parētibus [e] uiri mādauit, ut pro eo mitterent, & ipsum ad ꝓpria reuocarent. cumq; elapso longi tēporis spatio † uir non remearet ad propria, episcopus in conspectu ecclesiæ auditis rationibus mulieris, inter eos sñiam diuortij promulgauit, [f] & mulieri ut alium duceret, facultatem indulsit. Ideoq; mandamus, quatenus si cōstiterit, quòd episcopus inter eos sñiam diuortij tulerit, filios, quos sustulit de alio, ad cuius copulā authoritate prædicti episcopi migrauit, legitimos iudicetis, eos hac occasione ab hæreditate nō patiētes excludi.

Idem Beluaceñ. epo.

Filij nati ex matrimonio clādestino, per ecclesiam approbato sunt legitimi. hoc dicit inhærendo literæ.

CAP. IX.

QVod nobis: & infra. Si qui autem de clādestino [g] matrimonio postmodum ab ecclesia comprobato generati fuerint, [h] eos legitimos iudices filios & hæredes.

Cælestinus iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

tū. s. eo. lator. & xxiij. q. v. regum. & viij. dist. quo iure. & xxxiij. q. ij. inter hæc. in fi. & xxiij. quæstio. iiij. quæsitum. arg. quod Papa intromittit se de hæreditate. Arg. contra. s. eo. c. j. & xx. quæst. iij. præsens. in fi. xv. quæstio. vj. alius. & xxiiij. quæst. j. [1] loquitur. Hug. dixit, quod Imperator à solo Deo habetq; potestatem in temporalib. Papa uero in spiritualibus, & sic diuisa est iurisdictio. prius enim fuit Imperator, quam coronā reciperet à Papa, & gladium ab altari. xciij. dist. legimus. qa ante fuit imperiū quā apostolatus. Sed Alan. & Tācre. dixerūt, quod Imperator licet imperiū à solo Deo dicatur ꝓcessisse, executionē gladij temporalis recipit ab ecclesia. Ecclesia. n. est unū corpus: ergo unum solū caput debet habere. Itē Deus utroq; gladio usus est, ut no. de iudic. nouit. hic adde, quod ibi dicitur. Item Moyses utrunq; gladiū habuit, cuius successor est Papa. præterea Papa ipsum confirmat & cōsecrat & coronat, & cum deponit. s. de electio. uenerabilē. & xv. quæst. vj. alius. hoc ultimū uerius credo.

[a] Mater. Scilicet Agatha.

[b] Incongruum. Quia crimina morte extinguuntur. C. si reus uel acc. mor. fu. l. j. ij. & iij. xxiij. dist. quorūdam. & xxxiij. quæst. ij. admonere. Et ideo post mortem, nullus accusari potest nisi in tribus casibus: ut de hæresi. xxiiij. quæst. ij. sane profertur. & forte in crimine læsæ maiestatis propter bona & filios. arg. vj. quæst. j. c. quæro. §. uerum. & c. si quis cum militibus. & hac rōne bonorū. quæritur de delictis aliquorum post mortem, scilicet, utrum Agatha fuit nata de legitimo matrimonio. dicebatur. n. nata de Anelina & Radulpho, & modo quæritur utrum inter eos fuerit legitimum matrimonium. sic supra eo. lator. & de statu alicuius quandoque quæritur propter bona. C. de libe. causa. principaliter. & C. ne de sta. defunctorum. quamuis. Ber.

[c] Genitricis. Id est, matrimonium de quo nata est Agatha genitrix præfati R. ut dixi, & non de matrimonio, de quo natus fuit R. quia non agitur de illo.

PErlatum est. Sunt duæ partes. In prima facti narratio. in secunda commissio: ibi, Ideoq;. Abb.

[d] Transijsset. Causa uagandi, secundum Innocen. uel in odium mulieris, & sic staret impedita: & sic absentia fuit malitiosa: per quod non obst. sed concor. supra ut lit. non contesta. quoniam. §. si autem. & supra de spon. de illis. secundum Hostien. Ioan. And.

[e] Parentibus. Et amicis similiter mittere debuit. ff. ex quib. cau. ma. ī ītegrū restituta. l. ergo. & edictum publice proponi debet supra, de dolo & contuma. c. causam quæ. & c. ult. sed in hoc casu, non est taliter procedendum nisi se per contumaciam absentasset. supra ut lit. non contestata. capit. quoniā. §. porro. & §. seq. Ber.

[f] Promulgauit. Probato [1] impedimēto perpetuo. Sed nunquid episcopus iste legitime processit lite nō cōtestata? arg. quod sic. infra. tit. proximo. cap. j. & illud factum uidetur ex necessitate, ne ius mulieris periret. Sed cōtra supra, ut lit. non contesta. ca. quoniam. §. porro. & §. seq. cui hodie stādum uidetur. Sed utrū episcopus, bene uel male processerit non quærebatur, [2] sed tantum utrum filij nati de alio uiro, cum quo authoritate episcopi contraxit, legitimi essent? & respondetur quòd sic, & non aliud. argumen. ff. si quid in fraudem pa. l. j. §. si quis in fraudem. & quia de illo quæsitum non fuit, responsum non extitit: sic supra de electio. innotuit. ad fin. & ideo filij isti, legitimi erunt: quia authoritate ecclesiæ & publice cōtraxit. supra eodem, cap. ij. Ber.

[g] QVod nobis. De clandestino. quot modis matrimonium dicatur clādestinum, dicitur s. de c e. despon. cum inhibitio.

[h] Fuerint. Post approbatum matrimonium ab ecclesia, seruata solennitate quæ traditur supra, de clandestin. despon. capitu. cum inhibitio. quia legitimi erunt, etiam si postea matrimonium separetur iusta de causa: secus si ante approbationem, generati [3] fuerunt de clandestino matrimonio ab ecclesia non approbato, uel non seruata forma prædicta contraxerunt: quia filij non excusantur, si contra matrimonium aliquid postea probetur, ut in prædicta constitutio. cum inhibitio. tales ergo filij

Adde quod dicatur esse lōgum tps: nota. insti tu. de usuca. §. j. & ī l. fin. C. de pręscri. lōgi. temp.

[1] Probato. hoc diuinatoriū est sufficit auctoritas episcopi, ut mox subijcit glo. & bene.

[2] Puto secūdū Vin. eū legitime ꝓcessisse, cum ageretur contra cōtumacē & de fœdere mrīmonij secundum Gof. maxime cum de discretione hic cōmēdetur eps secundum Host. secūdum quē dic ut dixi in text. sup uersi. trāsijsset. Ioā. And.

[3] Host. dicit, quod concepti ante apꝓbationem & nati pꝰ, reputātur legitimi, ꝑ ea que dicta sunt s. cap. ij. Ego credo, ꝙ decre. intendat legitimare filios dē clādestino matrimonio genitos, si postea matrimonium fuerit approbatū quasi præcedēs turpitudo purgetur. & secūdū hoc si leges literā: Si qui aūt ge. sue. de clara. ma. postmodū id est post generationē ipsorum ab ecc. &c. & pro hac lectu. facit quia ēt de fornicario coitu nati. legitimant ꝑ sequēs cōiugiū. s. e. tanta. arguebat Ala. & tenebat. g. s. eo. [1] cū inter. ꝙ si contradicente ecclesia aliqui cōtrahant: & postea ecclesia apꝓbet: qđ nūj ante approbationē nati, sunt legitimi. s. de clā. despōs. c. [1] ij. & iij. Ioa. And.

ſcilicet de clandeſtino matrimonio ante approbationem eccleſiæ nati, poſt approbationẽ legitimi erunt. xxxij. quæſtio. iiij. dicat aliquis. ſ. eodem, tanta. argu. ſi poſtea contra matrimonium aliquid nõ probetur, de quibus hoc intelligitur. ſ. de clandeſt. deſpon. cap. ij. cuius pars hæc eſt. & ſ. eodem, tãta. Ber.

Nati ex matrimonio contracto cõtra publicæ honeſtatis iuſtitiã illegitimi ſunt, & ab hæreditate parentum excludendi. & tene mẽti hunc caſum, quia ſæpe per ignorantiam accidit.

CAP. X.

REferente [a] nobis: & infrà. F. t. t. reſpon. quòd publicæ honeſtatis iuſtitia prohibente matrimoniũ inter eos contrahi non potuit, & contractũ debuit ſeparari: [b] ac per hoc, cùm filij nec per eccleſiæ permiſsionẽ, [c] nec per paternam ignorantiam [d] excuſentur, ad ſucceſsionem bonorũ paternorum nõ uidentur aliquatenus admittendi.

REferente. Si ſciẽtes inter ſe impedimẽtum, matrimoniũ cõtrahãt, illegitima eſt proles eorum. Primo ponitur cõſultatio. Secundo reſpõſio: ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

[a] Referente. Caſum pone per illã ſ. de deſpon. impuber. duo pueri. ſic: Quidam contraxit ſpõſalia de futuro cum quadam, tandẽ illa mutata uoluntate, cõtraxit per uerba de præſenti cum alio, & ſic ſoluta fuerunt ſponſalia priora. ille uero qui ſponſalia cũ ea cõtraxerat, matrimonium cum quadam conſanguinea illi⁹ ex certa ſciẽtia utriuſque contraxit. de tali matrimonio, nati ſunt filij. quærebãt an eſſent legitimi & reſpõdetur ꝙ nõ, quia publicæ hõeſtatis iuſtitia impediẽte, nõ potuit eſſe matrimoniũ ĩter eos. nec ignorantia excuſat eos, quia parentes ſcienter cõtraxerunt, nec diſpenſatio eccleſiæ fuit ſecuta.

[b] Separari. Sic patet, quod impedimẽtum iſtud perpetuũ eſt, ex quo impedit, & dirimit matrimonium iam contractũ. ſic ſupra de ſponſa. capit. ad audientiam. & capitulo, iuuenis.

[c] Permiſsionem. Id eſt eccleſia non approbante tale matrimonium, uel permiſsionem: id eſt diſpenſationem, quia poſtea eccleſia cum eis non diſpenſauit, & per diſpẽſationem eccleſiæ approbatur matrimoniũ cauſa filiorum. ſ. de conſang. & affi. quia circa. ĩ. eod. per uenerabilem. & xxxv. q. viij. c. j.

[d] Ignorantiam. Paterna enim ignorantia, utriuſque uel alterius tantum excuſat filios ſiue legitimat eos. ĩ. e. ex tenore. & ſ. e c. ij. Item ſubſequens matrimonium. ſ. e. tanta. & c. j. Item legitimatio principis. ĩ. eo. per uenerabilem. hodie uero paterna ignorantia non excuſat filios, omiſſa illa ſolennitate. ſ. de clande. deſpon. cum inhibitio. B.

Idem.

Ad docendũ prolem illegitimã nõ ſufficit probare impedimentum matrimonij, ſi fuit in facie eccleſiæ contractum.

CAP. XI.

PEruenit ſanè ad nos ex inſinuatione Luciæ uiduę quòd cùm inter G. patrem ſuum, & A. matrem illius, matrimonium fuiſſet legitimè celebratũ, & quandiu uixerunt, quietè permanſerunt, poſt illorum deceſſum quidam aſſerentes, eam de non legitimo matrimonio fuiſſe ſuſceptam à paterna hæreditate tanquam illegitimã amouere conantur. Mandamus itaque quatenus ſi eſt ita, [e] dictam uiduam illegitimam nuncietis.

PEruenit: Primo ponitur mulieris querela, ſuper qua datur iudex. Secũdo inſtruitur ſuper modo decidendi: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

[e] Si eſt ita. Argu. contra. ſ. eod. cauſam quæ. ibi mandatur inquiri de matrimonio poſt mortẽ coniugum: hic autem uidetur dnegari. Ala. dicit ꝙ hic lapſum erat quinquẽniũ à morte coniugum, ibi non. argu. ff. ne de ſta. defun. l. j. & ij. & C. eo. ti. ſi is cui. & per totũ. Vel hic mater [a] dicebat nata. de nõ legitimo matrimonio: impediente ſtatu unde poſt mortẽ quæri non debet. Sed hoc eſt diuinare. Vnde dicimus ex quo conſtat matrimoniũ in facie eccleſiæ contractũ & bona fide, filij legitimi ſunt ut hic & ideo dicit: ſi eſt ita, ꝙ legitime cõtractum ſit. & hæc mulier probare debet. & ſic intelligitur quod dicitur. ſed ibi non conſtabat de matrimonio: [a] quia dicebatur, quod Agatha nata fuit eo tẽpore quo Anelina mater ei⁹ habebat aliũ uirum, & hoc aduerſarius probare debebat: ut ſ. e. cauſam quæ. & hic non negatur quin alia pars poſſit ꝓbare contrariũ ſi uoluerit. unde ſi nihil probat, eo ipſo ꝙ parẽtes iſti⁹ in facie eccleſiæ contraxerũt, & approbãte eccleſia ſimul fuerunt uſque ad mortem, præſumitur legitimum matrimoniũ ĩter eos quare fili: 'egitimi ſunt habendi, quouſq; contrariũ oſtenda Aliud contrarium fortius ſignatur ſupra eodem, l or. & ſupra de ord. cogni. cap. tuam ibi ille qui opponit aduerſus legitime natum, debet hoc probare. hic contra, quod uidetur iniquum poteſt dici, quod ſic non conſtabat de matrimonio parentum iſtius uiduæ, nec erat cõmunis opinio quod fuiſſent legitimi coniuncti: & ideo mulier debet probare narrationem ſuam, unde dicit papa, ſi eſt ita. arg. ad prædicta. ĩ. c. proxi. B.

[a] Ita ſtat in gl. ſed melius diceret, mulier. Ioan. And.

Matrimoniũ bona fide palã contractũ præſumit legitimũ.

[a] Secundũ Tanc. uel ibi erat impedimẽtum, ſuper terrã ambulans. ſ. uir ſuperſtes: hic fuerat impedimentũ occultum ſecũdum Gof. qui ẽt no. qđ dictum ẽ de ſtatu đ functorũ: nõ quæri poſt quinquenniũ: uerũ eſt, ut reuocet in pœnis: ſecus ſi in pei⁹. ff. ne de ſtatu defunc. l. j. ad fin. In crimine ẽt maieſtatis & hæreſis ñ hẽt locũ ꝑſcriptio quinquẽnij. C. ad leg. Iul, max. xxiiij. q. ij. ſane. Ioã. And.

Innocentius tertius.

Statur dicto teſtiũ, qui probant aliquem legitimũ, licet fama uiciniæ & tractatus parentum, habeat contrarium.

CAP. XII.

PEr tuas literas intimaſti, quòd R. ex muliere quam ſecundum opinionem maioris partis uiciniæ in concubinã habebat prole ſuſcepta, quandam poſt, & aliam ea defuncta duxit in uxorẽ: & ea [f] de qua prolem ſuſceperat, uirũ ſibi alium copulauit. proceſſu uerò temporis idem R. in præſentia multorum firmauit proprio iuramento, quòd eam quam habere uiſus fuerat concubinam, prius affidauerat [g] in uxorẽ quam ex [h] ea filiũ genuiſſet, & p⁹ ea cùm ageret in extremis, eum quem ex ea ſuſceperat, in teſtamẽto hæredẽ inſtituens legitimum

PEr tuas. In primo ponitur conſultatio, In ſecunda reſponſio: ibi, Nos Autem. Abb. Sic.

[f] Ea. ſ. uxore quam duxit, illa concubina dimiſſa.

[g] Affidauerat. Id eſt fidem dederat, quod eam duceret in uxorem.

[h] Et ea. Quam affidauerat. Ber.

filiũ appellauit. [a] Cùm autẽ tuæ inquisitioni fuisset cõmissum [b] an filius sic susceptus, legitimus esset hæres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus, tu præter id quod ex quadam decretali [c] bonæ memoriæ Alex. papæ prædecesso. no. standũ esse super hoc uerbo uiri & mulieris credebas: receptis testibus à filio eiusdẽ R. productis, quibus legitimè comprobauit [d] prædictum R. matrem suã in capella sancti Sergij affidasse, [e] eum ipsius R. hæredem esse legitimum iudicasti. Nos autẽ attendentes, quòd plus est quod in ueritate agitur [f] quàm quod simulate concipitur: licet dictus R. cũ ea dimissa quam ut concubinam habuerat, ad alia uota transiuerit, uideatur ipso facto [g] matrimonium quod inter eos celebratum fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobatã, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit: siue desponsatio ipsa fuerit de præsenti ut per consensum legitimum per uerba de præsenti expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata: siue per uerba de futuro, carnali copula subsecuta, non tam decret. dicti prædecessoris nostri, quæ in casu [h] dissimili loquitur, quam inductis probationibus innitẽtes, te processisse legitimè respondemus, sententiam tuam authoritate apostolica confirmantes.

Idem nobili uiro Gu. Montis pessulani.

In terris ecclesiæ Papa põt libere illegitimos legitimare: in terris uero alienis non: nisi ex causis multum arduis, uel nisi in spiritualibus: tunc tamen indirecte & per quandam consequentiam intelligitur legitimare, etiam quo ad temporalia: hoc tamen ultimum nõ est sine scrupulo. hoc dicit secundum intellectum qui placet Panor. & est c. difficile, & multum famosum.

CAP. XIII.

PEr uenerabilem f. no. Arelateñ. archiepiscopum [i] tua nobis humilitas supplicauit, ut filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quo minus tibi succederent, nataliũ obiectio non noceret. Quod autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem [k] ex illo uidetur, ꝙ

---

[a] Filium appellauit. Eo ipso, quod quis filium naturalem in extrema uoluntate nominat, filium & hæredem instituit, intelligitur eum legitimasse. C. de nat. lib. auth. si quis. Et hoc intellige, si alios legitimos non habet. in auth. qui. mo. nat. effi. legi. §. si uero nõ habẽs. colla. vj. Itẽ si pater offerat filiũ naturalẽ [1] Imperatori, & fiat curialis legitim⁹ erit. in auth. quib. mo. natu. effi. sui. §. si qs uero. colla. vij. Itẽ si nullo alio filio existẽte, ipse fili⁹ naturalis patre defuncto offerat se ipsum curiæ, legitimus efficit. in authent. eo. tit. §. j. & §. si quis uero. Itẽ si pater filiũ naturalẽ in publico instrumẽto, uel cum subscriptiõe testiũ nominauit filium, nec adiecit naturalem, legitimus est. in authẽ. ut li. ma. & auiæ. §. ad hoc. col. viij. Itẽ est hic ar. ꝙ sola nominatiõe aliquis, acquirat i⁹. xxxij. q. iiij. dicat aliquis. & argum. supra de præsump. illud. & s̃. de proba. per tuas. instit. de adop. §. ult. & ff. de proba. l. ulti. ar. contra ij. q. j. multi. in fin. xxvij. q. ij. inuenta. xxiij. q. iiij. forte. C. de probat. neque. & l. nõ epistolis. & C. de libe. cau. l. iubemus. De hoc dictũ fuit. s̃. eo. transmissæ.

[b] Commissum. Id est, a iudice seculari cã filiatiõis fuit huic remissa. arg. s̃. e. lator. Vel forte à papa fuit ei causa commissa.

[c] Ex quadam decretali. s̃. e. transmissæ.

[d] Comprobauit. Sic uidetur, quod aliquis possit probare se filiũ alicuius. s̃. de fil. presbyt. Michael. de hoc dicitur s̃. eod. cap. transmissæ.

[e] Affidasse. Supple antequam ipsum suscepisset ex ea. [2] Vnde postea per carnalem copulam subsequẽtem fuit matrimonium præsumptum inductum: contra quam præsumptionem, non admittitur probatio in contrarium. s̃. de spõ. is qui. alias si simpliciter probasset, ꝙ eam affidasset, non determinando tempus, insufficiens fuisset talis probatio. s̃. de proba. in præsentia. s̃. de condi. ap. per tuas.

[f] Agitur. C. plus ua. quod agi. per totum, in rubro & nigro.

[g] Ipso facto. Sicut ipso facto negat matrimonium, sic & ipso facto renuntiatur matrimonio spirituali. siue priuilegio clericali. s̃. de ui. & ho. cle. c. ul. sic opere contrario uel facto negamus Christũ. xiij. q. ul. cauete. & xj. q. iij. existimant. & sic præsumitur ꝙ à primo odio recessit. xxxiij. q. j. requisisti. & q. ij. c. j

[h] In casu dissimili. Nam ibi parentes testificabantur cõtra illum, qui dicebat se eorum filiũ hic uero ꝓ ipso [3] filio & ita multũ prodest filio dictũ parẽtũ. ff. de ꝓbat. etiam. & ff. de liber. agn. l. j. §. Iulianus. & s̃. de præsum. afferte. & C. de rei uxo. actio. l. una §. si liceat. & ff. de proba. l. ul. ff. ad carbon. l. j. §. si quis. & l. quod Labeo. Ioan.

[3] Hæc dissimilitudo parũ ualet. nã si credit neganti: quare nõ confitẽti sed dic, ꝙ ibi negabatur filiatio hic qualitas. Itẽ hic factũ cõtra dicebat uerbo ibi secus: Itẽ hic assertio uiri tãtũ: ibi uiri & mulieris. Io. And.

PEr uenerab ilẽ Post. Abb. Io. summat sic: Papa nõ legitimat in tẽporalibus alienæ iurisdictiõi subiectos. h. d. Diuidit principaliter in duas partes. In prima petitio. In secũda respõsio: ibi, Quod aũt. Secũda subdiuidit in quatuor. In prima ꝓbat quinq; rationibus, ꝙ dispensationem petitã facere potest. In secunda ibi. Videbatur. ponit similitudinem quã inducebat petitor: quã quinque rationibus improbat. In tertia ibi, Rationibus. ꝓbat authoritate ueteris testamẽti & noui, qđ ubiq; terrarũ certis ex causis inter Christianos põt se papa de tẽporalib⁹ intromittere. In quarta ibi, Licet petitionẽ audire noluit, quia omnis lex contradicebat. Abb.

[i] Archiepiscopum. nunc, olim fuit sedes episcopalis: ut viij. q. iij. Artaldus. & fuit suffraganeus Narboñ. ut ibi.

[k] Habet potestatem. Ex eo. n. quod legitimat aliquẽ in spũalibus, per consequentiam & in temporalibus, prout ipse papa argumentat hic propter hoc tamen quod legitimat aliquẽ in spiritualibus, non probatur quod habeat iurisdictionem in temporalibus. legitimare enim pertinet ad uoluntariam iurisdictionem. ff. de offi. procon. l. ij. Itẽ quia ad papam nihil spectat de tem-

---

Filius naturalis secũdum leges, quatuor modis legitimatur.

[1] Adde q legitimatus est per principẽ: nõ legitimatur in spũalibus notat Bal. in auth. ex complexu. C. de incest. nup.

Ius an q̃rat alicui per solam nominationem.

[a] Idẽ si ante fuisset susceptus, dũmodo, cõtraxisset cum ea, anteq̃ cõtraheret cũ secũda secũdum Ab. intelligas sane hoc. n. uerũ si loquat de sponsa de præsenti: sponsalia uero de futuro, nisi post illa interueniret copula ñ faciũt matrimoniũ s̃. de spõ. c. ueniẽs ij. & sic nõ legitimãt prolẽ: ut ibi etiã no. & facit qđ sequitur hic ad finẽ. siue per uba. &c.

de temporalibus. ſ. eo. cauſam quæ. & c. lator. & ſ. de iudi. nouit. niſi in caſibus. ſ. de foro comp. licet. & c. ex tenore. ut ibi dicitur. & ſic uidetur, qđ papa quo ad temporalia legitimare non poſsit ubi non habet temporalem iuriſdictionem. Ad hoc dixit Ioann. φ dominus papa non habet poteſtatem legitimādi in temporalibus: ſed eo ipſo, quod legitimat aliquē quo ad ſpiritualia, & p cōſequens legitimat eum quo ad temporalia, quæ ſunt minus digna, & ſic legitimat p conſequētiam. ſed nō directe. ſępe. n. permittit aliquid indirecte g arg. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. ſerui. j. reſpon & ff. de autho. tut. l. j. Ioan. adhæſit allegationi, quam ponit hic dominus papa. ſed contrariū credo, ſcilicet quod dominus papa, nō poſſit legitimare aliquem quantum ad hoc, ut ſuccedat in hæreditate: tāquā legitimus hæres, qui non ſit dico de ſua iuriſdictione tēporali. ſic. n. eēt mittere falcem in meſſem alienā, & uſurpare alienā iuriſdictionē: quod eſſe nō debet. ſ. de iudic. nouit. & vj. quæſtione tertia ſcriptum eſt. & priuare aliquē iure ſuccedēdi. unde credo quod non poſsit legitimare, niſi quo ad actus ſpirituales. tamen quidā legitimationem extendunt ad honores, ut p hoc intelligatur eſſe legitimatus, ut poſſit eſſe iudex, & habere hmōi honores temporales z quos alias habere nō poſſet. & in hac ſnīa fuerunt Lau. Vin. & Tancr.

g Et per cōſequentiā quod non liceret principaliter. ff. de pœni. mortis. in prī. C. ſi adver. trā. l. j. C. de tēpo. in ite. reſt. l. petē dæ. in fin. ſecundum Go. & hoc colligitur j. de ꝓcu. qui generaliter. in prin. li. vj. Ioā. And.

z Non tamē quoad ſucceſsionē ſed quare in illis, & non in iſto nō invenio rōnē ſecūdū Gof. dixit Hoſtien. qđ tenenti hāc opi. bene occurret rō. quia. ſ. per ꝑdicta nemini ꝑiudicat: ſed potius rei publicę prouidet. arg. ff. de decu. gñaliter. §. ſpurios & l. ſpurij. ff. de teſt. l. j. per ſecundum uero

a Non naturalibus. Naturales large omnes appellātur: præter adoptiuos & ſpirituales. xxx. quęſtione iiij. §. j. plerunq; enim illi tantum qui ex liberis concubinis naſcuntur: ut hic, & xxxij. q. iiij. liberi. Ber.

b Adulterinis. Vt puta filijs presbyterorum, qui cū fornicantur, adulterātur, cum ſint quaſi mariti eccleſiarum: ut lvj. diſt. cenomanenſem. Ber.

c Præſertim. Id eſt, maxime ſecundum Io. ſecundū alios præſertim, id eſt tantum.

diuerſis cauſis inſpectis, cum quibuſdam minus legitimè genitis, non naturalibus a tātùm, ſed adulterinis b ēt diſpenſauit, ſic ad actus ſpirituales, illos legitimans, ut poſsint in epiſcopos promoueri: ex quo uerīſimilius credi tur & probabilius reputatur, ut eos ad actus legitimare ualeat ſeculares, præſertim c ſi præter Romanos pontifices inter homines ſuperiorem d alium non cognoſcant, qui legitimandi habeat poteſtatē: quia cum maior in ſpiritualibus tam prouidentia quàm authoritas & idoneitas requiratur: e φ in maiori conceditur, licitum eſſe uidetur & in minori. f Per ſimile quoq; id uidetur poſſe probari, cùm eo ipſo quòd aliquis ad apicem epiſcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria poteſtate. g Prætereà etiam ſi ſimplex epiſcopus ſcienter ſeruū alterius in presbyterum ordinaret, h licet ordinator ſatisfacere domino teneretur, ordinatus tamē iugum euaderet ſeruitutis. Videretur ſiquidem monſtruoſum, ut qui legitimus, ad ſpirituales fieret actiones, circa ſeculares actus illegitimus remaneret. unde cùm in ſpiritualibus diſpenſetur, conſequenter intelligitur de temporalibus diſpenſatum. Id autem in patrimonio beati Petri i liberè poteſt apoſtol. ſedes efficere, in quo & ſummi pontificis authoritatē exercet, & ſummi principis exequitur poteſtatem: & infra. Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciam poſtulandi, quòd cùm rex Francorum I. reginam † dimiſerit, & ex alia poſtmodum ſuperducta puerū ſuſcepit & puellam, & tu ſimiliter excluſa legitima, ſuperduxeris aliam, ex qua filios ſuſcepiſti: ſicut cum filijs regis eiuſdem, ſic cum tuis credebatur de benignitate apoſt. ſed. diſpenſandum. Verum ſi ueritas diligenter inſpicitur, non res ſimilis, ſed ualde diſsimilis inuenitur. nam rex ipſe, à regina per Remeń. archiepiſcopum apoſtolicæ ſedis legatum fuit per ſententiam k ſeparatus, tu uerò uxorem tuam à te temeritate propria ſeparaſti. l. Ipſe quoque priuſquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera perueniſſet, aliam ſuperduxit, ex qua prolem geminam noſcitur ſuſcepiſſe: ſed tu in contemptum eccleſiæ aliam ſuperinducere attentaſti. Prætereà ex ipſe, contra matrimonium impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato archiepiſcopo teſtes induxit: cuius ſententia quia caſſata fuit ſolummodo propter iu-

prouidetur uiro priuato & odioſo cū alteri⁹ tribulatione q ſuccederet, ſi hoc non eſſet: qđ uitari dēt viij. q. j. ſi ergo. uerſus fin. & in āuth. de mādata pri. §. op; colla iij. Ioā. And.

d Superiorem. Papa enim ſuper omnes eſt. xcvj. diſti. duo ſunt. & ix. qō. iij. cuncta. & ſ. de ma. & obe. ſolitæ.

e Requiratur. Supple quantum ad temporalia.

f In minori. xcv. diſtinct. illud. xvj. q. ij. c. j. & ſ. de decī ex parte. Et ecō uerſo, cui interdicitur minus, & maius interdictū eſſe uidetur. j. de ſent. excommu. cum illorum. & lxxiiij. diſtinct. geſta. & ff. de ſer. exportādis. error. §. cu. & ff. đ īterdictis & releg. l. relegatorū. §. ſolet. Ber.

† Scilicet Imgeberga ſorore Regis Vngariæ, ducta filia ducis Bohemiæ, ut not. in ano. ad Philip. Deciū c. j. ſ. đ poſtul. ꝑla.

g A patria poteſtate. liiij. diſtin. ſi ſeruus in authen. conſtit. quæ de digni. lib. ſi. à pa. po. §. palam. colla. vj. Bernard.

h Ordinaret. liiij. diſtin. ſi ſeruus abſente. & ca. ex antiquis. Ber.

i Beati Petri. Dicebat Io. maxime, Sed tu dic tātum, ut dixi ſ. quia quo ad forum ſeculare, non poteſt legitimare, niſi prīceps ei permitteret. in ſeruo ſcienter ordinato ſecus eſt, ſed ipſe tenetur domino ſatisfacere: ut hic dicitur. Bernardus.

k Per ſentētiam. Cui ſtandum erat. Donec in contrarium probaretur. ſ. de re iudi. ſicut. & ſ. de renuntiatio. in præſentia. licet iniqua. ff. de iuſtitia & iure. l. pe. §. primo. & ff. de re iudicata. res iudicata.

l Separaſti. Quod facere nō debuit, etiā ſi cauſa eſſet manifeſta. j. de diuor. porro. cum talis ſeparatio, ſit pœna, quæ non debet inferri niſi per iudicem. xxiij. q. ij. c. ſinc. §. in hoc. Ber.

l Cócor. textu in l. rei iudi. & ibi doc. ff. ſol. matr.

Iudi-

diciariū ordinem non seruatum, [a] nos post restitutionem reginæ alios cognitores duximus deputandos. tu uero uxori tuæ nihil quod diuortium induceret obiecisti. cū etsi fides thori, sit unum de tribus bonis [b] coniugij, nō tamen ipsius uiolatio coniugale uinculū uiolasset. [c] De filijs ergo eiusdem regis, utrum legitimi uel illegitimi fuerint, quandiu pendet quæstio affinitatis obiectæ potest non immerito dubitari. [d] Nam si affinitas fuerit cōprobata, [e] prædictam reginam non esse regis coniugem apparebit: & per consequens alia uidebitur sibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minime recognoscat [f] sine iuris alterius læsione in eo se iurisdictioni nostræ subijcere potuit, [g] in quo uideretur aliquibus, quòd per se ipsum (nō tanquam pater cum filijs, sed tanquā princeps [h] cum subditis) potuit dispensare: tu aūt nosceris alijs subiacere: & infra. Rationibus igitur his inducti, regi [i] gratiam fecimus requisiti, causam tam ex ueteri, quā ex nouo testamento trahentes, quòd nō solum in ecclesiæ patrimonio [k] (super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) uerūetiam in alijs regionibus certis [l] causis inspectis temporalē iurisdictionē casualiter exercemus, nō quòd alieno iuri p̄iudicare uelimus, sed quia sicut in Deuteronomio continet̄: Si difficile & ambiguum apud te iudiciū esse p̄spexeris, inter sanguinē [m] & sanguinem, causam & causam, leprā & leprā, & iudicium intra portas uideris uariari, [n] ueniens ad sacerdotes. [o] Leuitici generis, & ad iudicē, qui fuerit illo tempore: qui indicabunt tibi iudicij ueritatē: & facies quæcunque di-

[a] Iudiciarium ordinem non seruatum. ut ij.q.vj.c.ei qui §.diffinitiua. & arg. s̄.de proba.quoniam. & s̄.de elect.dudum. & s̄.ut lite non contesta. accedens.arg. contra s̄.ut lite non contest.c.j. & c.quoniā. §.j.ubi dicitur, quod ordo iudiciarius, nō usquequaque seruatur in causis matrimonialibus, sed hic cassata fuit propter hoc sentētia. Illa cōtraria intelliguntur, quando altera pars est absens per contumaciam. tunc enim ordo iuris non seruatur p̄ omnia, imo testes recipiunt̄ li. non contest. & fertur sentētia p̄pter periculum fornicationis: ut in c.quoniam. sed ubi altera pars non est absens, sed præsens utraque pars, debet ordo iuris seruari. alias non ualet sententia: ut hic. [1] Et dic cassata, id est, cassa & irrita nuntiata: ut capitu.accedens. s̄.ut li.non contesta.

[b] De tribus bonis coniugij. Nota qđ tria sunt bona matrimonij: ut hic dicit, s.fides. proles & sacramentū. xxvij.q.ij. omne itaque. xxxiij.q.j.non enim in sola. Fides, quia nullum adulterium, dicitur fides thori coniugalis: ut ca. nō enim. Proles, id est, ipse Deus. [2] Sacramē tum, quia nullum debet esse diuortiū ut c.omne. Vbi alterum istorum nō seruatur, frangitur lex matrimonij. Iste non seruauit ista tria, scilicet fidem, quia cum alia adulterium cōmisit. sed rex Franciæ non fecit hoc propter sententiam: & quamuis fides non seruetur, matrimonium tamen durat: ut hic dicitur.

[c] Violasset. id est: dissoluisset: quia in nullo casu soluitur matrimonium fidelium: post carnalem copulā. nisi in casibus. j̄.de diuor. gaudemus.

[d] Dubitari. Et sic ex futuro euentu pendet, an sint iudicandi legitimi. arg. s̄.de frig. & malefi. c.fraternitatis. in fin. Sed certe [3] contrarium uidetur, si secundum matrimonium contractum fuit authoritate ecclesiæ ex ui sententiæ latæ & toleratum fuit, lite pendente super primo filij legitimi erunt. s̄.eod.perlatum. & c.cum inter. & c.referente. arg. & ita sine aliqua dispensatione legitimi erunt. Ber.

[e] Comprobata. Maxime, quia & si non fuerit comprobata, & restituatur uiro, nihilominus proles legitima erit, nata ex secunda uxore, quam authoritate ecclesiæ recepit post sententiā latam: ut dixit in proxi. nota. sed non est uerum: quia sententia non tenuit propter ordinem non seruatum. & ideo necessaria esset dispensatio, si non proberetur affinitas. Ber.

[f] Minime recognoscat. De facto, de iure [4] tamen subest Romano imperio. vij.q.j. in apibus. De hoc dicitur s̄.de elect. per uenerabilem.

[g] Potuit. ff. de iurisdict. om. iudi. est receptum.

[h] Tanquam princeps. Nota quod facit aliquid, non tanq̄ rex: ut s̄. de elec. quod sicut. §. pen. & c.cum inter canonicos. & c. cū inter uniuersas. & uigesimatertia qō. iiij. si ecclesia. in fin. & ff. de adop. si consul. §.j. & ff. qđ cuiusque uniuer. inter eorum. §.j. & ita rex erit hic actor, & iudex proprij facti. & licet forte rex hoc facere possit, melius tamen facit, si abstinet a talibus. ff. de off. procon. ne quicquā. ne uideat̄ præstare authoritatē suo proprio facto: [5] ut supra, de instit. c. ulti. & s̄. de iu. pat. per tuas. Ioannes.

[i] Regi gratiam. Quia non potuit rex legitimar̄ filiū suum. licet posset alienum: uel quia licet eum posset legitimare, ut subditum, scilicet ut succederet alij: non tamen ut succederet sibi [6] argumentū viij. quæstio. j. in scripturis. & uigesimaquarta q.j. dicimus. imo uidetur, ꝙ ipso iure legitimi erant, cum nati fuissent de matrimonio authoritate ecclesię contracto. sed non est ita: ut s̄. dictum est in notula. maxime.

[k] Patrimonio. Illos tantum de patrimonio suo legitimare potest: ut dictum est supra. [7]

[l] Certis causis. scilicet cum requirimur. & hoc probatur authoritate Deuteronom. scilicet cum uariatum est inter iudices siue ambiguum, tunc recurritur ad iudicium ecclesiæ: ut infra sequitur. & licet ex certis causis, non ideo est ordinarius, quo ad temporalia. supra, de officio ordinarij, capit. pastoralis. primo responso. sed casualiter ut dicit litera supra, de foro competenti, licet. & capitulo ex tenore. & capitulo ex parte. Et ita est hic argumentum de iurisdictione distincta, supra, eodem. causam quæ. ubi de hoc. & supra de iudic. nouit. & supra, de appellationi. si duobus. Bernardus.

[m] Inter sanguinem. Hæc uerba exponūtur inferius.

[n] Videris uariari. inter iudices siue sapientes.

[o] Veniens ad sacerdotes. Arg. ꝙ ex defectu iudicis secularis, recurritur ad ecclesiasticum. s̄. de foro competen

[1] Hodie dic ut in cōcil. Viē. de iud. dispēdiosā. Ioā. And. s. ī cle. cū glos. Pan. Fel. c. ii. s̄. de offi. iu.

Matrimonij bona, sunt tria.

[2] Quasi spes sit horū prolis, qua quis sperat prolē ad Dei seruitiū īformandā uñdicebat Bar. p̄les, id est spes p̄creādæ ad cultum Dei, alij restringūt hoc ad matrimoniū & Ioseph & Mariæ. Ioan. An.

[3] Certe. uera hæc op. Ber. ut j̄. e. uer. regi. quāuis palliando & excusādo text. in gl. seq. aliter dicat p̄pter iudiciarium ordinē nō seruatum quod est friuolum ex quo sentētia non erat nulla ex defectu iurisdictionis, sed lata a iudice cōpetētī & cū magna disceptatiōe. & sic qcquid dicat Inno. iij. nullam fecit gratiā Regi, s3 erāt mero iure legitimi p̄ casum in fortiorib⁹ terminis ī c. perlatū. j̄. eo. alias papa non potuisset legitimar̄ ad succedēdū ī hoc regno sibi nō subdito & poti⁹ alij transuersales successissent in regno nō obstāte eius legitimatione si ea opus fuisset, qa regnū istud nō est hæreditariū.

[4] Iure male citant iura positiua quæ nō p̄bāt. Deus aūt p̄pter iniustitias transfert regna de gēte in gētē. Ecclesiasti. x. Frāc. uero nunq̄ subditi fuerūt imperio Romano, cui gallias eripuerūt, occidentis quoq; imperiū assecuti sunt nec ei tñ regnū Frāciæ subiecerunt ut dixi in cō sue. Paris. tit. j. in rubri. nu. 19.

[5] Dicit Host. ꝙ in tali casu null⁹ hæc facer̄ pōt nisi Imperator alij p̄iudicando: ut j̄. not. is aūt qui de iur̄ id facere posset: & si faceret curialib⁹ abstinēdo & ad papā recurrendo. arg. C de pig. le iij. non ta

men cautius argu. vij. q. j. pōtifices. x-ij. q. j. §. ij. uersi. ad hoc callida. & seq. Ioā. And.
6 Sibi. ꝙ certū est de Regno Franciæ. quia non est hæreditarium ut dixi in cō suet. Pari. §. viij. gl. iij. nu. 8 ꝗ alijs uide Prępo. hic nume. 12. Lud. Sardū, de legitimatione lib. iiij. q. v. Martin. Lau. de legiti. char. pen. Alex. consil. clxxxviij. lib. v. ubi tetigi.
7 Adde & idē tenet Bald. cum Bartol. in procœ. C. Bart. in v. & Bald. in vij. col.
8 Exponere. Sȝ hoc reprehendit Guil. Occā. dialog. ix. & ī tract. ꝗ potesta. sū. pōti. q. j. c. viij. cū seq.
† Hinc Ioā. And. Inno. notat papam esse imperatorem. xcvj. dist. Constantinus. Sed palea est suppositi-tia ut dixi in annota. ad Alexā. consi. xxiiij. in fin. libr. v. Et post tract. in regul.

peten. licet. & xxiij. q. quinta administratores.
a Sane. Hic incipit papa exponere a authoritatē Deuteronomij.
b Ex ui uocabuli. Interpretatur enim noua lex antiquam.
c Reuersus. Ipse Petrus, & ibi postmodum martyriū sustinuit. ij. quęst. vij. beati Petrus & Paulus.
d Et sanguinem. Hæc est expositio eius, quod præsumit in authoritate Deuteronomij.
e Ciuile. Hoc est seculare iudicium.
f Criminale. Ecclesiasticum secun dum canones.
g Medium inter causam. Nota qđ ista tria iudicia, sic clarissime secundū Hosti. possunt exponi. Primum inter sanguinē & sanguinē: istud est criminale, ciuile siue seculare, ꝙ idē est hic, ut quia accusator dicit esse probatum ꝙ reus sanguinem fudit. i. aliquod crimen ciuile commisit, puta homicidium, adulterium, furtum uel aliquod aliud simile. Vltimum inter lepram, quia accusator dicit reū esse infectum lepra hæresis, uel simoniæ siue sacrilegij, uel alterius criminis ecclesiastici, & reꝰ negat. medium inter causam & causam, quia actor dicit, quod reus tenetur sibi in centum ex mutuo uel commodato, uel alia ciuili actione, uel etiam teneris mihi ad decimas præstādas, uel habeo ius patronatus in ecclesia ista, uel alia simili actione ecclesiastica, & reus negat. In his. n. omnibus. si quid difficultatis emerserit. est ad sedem apostolicam recurrendum. supra, de appellationib. ut debitus. & supra, de baptism. capitul. maiores.

xerint qui præsunt loco quem elegerit dominus: sequerisq; eorum sententiam. qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, † qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, decreto iudicis morietur, Sane a cum Deuteronomiū lex secunda interpretetur, ex ui uocabuli b comprobatur, ut quòd ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari. locus enim quem eligit dominus apostolica sedes esse cognoscitur, cum enim Petrus urbē fugiēs exiuisset, uolens eū dominus ad locū quē elegerat reuocare, interrogatus ab eo, dñe quo uadis? rñdit, uenio Romā iterum crucifigi. quòd intelligens pro se dictū ad locū ipsum protinus est reuersus. c Sūt autē sacerdotes Leuitici generis, fratres nostri qui nobis jure Læuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existūt. Is uero super eos sacerdos siue iudex existit, cui dominus inquit Petro: Quodcunque ligaueris super terrā, erit ligatum & in celis. Eius uicarius, qui est sacerdos in æternū secundum ordinem Melchisedech, constitutus a Deo iudex uiuorum & mortuorum. Tria quippe distinguit iudicia. Primum inter sanguinem & sanguinem, d per quod criminale intelligitur & ciuile. e Vltimum, inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticū & criminale f notatur. Medium g inter causam & causam, quòd ad utrūque refertur tam ecclesiasticū quam ciuile, in quibus cum aliquid fuerit difficile uel ambiguum, ad iudicium est sedis apostolicæ recurrēdum. cuius sententiā qui superbiens contempserit obseruare, mori præcepit, h id est per excōicationis sniam uelut mortuus i a cōione fideliū separari. Paulus etiā ut plenitudinē potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait: Nescitis qm̄ angelos iudicabitis? quā to magis secularia? † Licet igitur, cum filijs sæpedicti regis (de quibus an fuerint legitimi ab initio dubitatur) duxerimus dispensandum: quia tamē tam lex Mosaica, quā canonica k sobolem susceptam ex adulterio detestatur, l testante domino qui ait, quòd manzeres m & spurij usq; ad decimā generationem in ecclesiā non intrabunt: canone n uero uetante tales ad sacros ordines promoueri: secularibus quoque legibus, nō solum repellentibus eos a successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta: o petitioni tuæ non duximus annuendum.

Idem H. & R. canonicis Beneuentanis.

Si coniugatus uiuente prima in facie ecclesiæ contrahit cum secunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.

CAP. XIIII.

EX tenore literarum uestrarum nobis innotuit, quòd cum G. uidua hæreditatem quandā R. mariti sui sibi & pupillo filio suo restitui p postularet, pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere ꝓ eo quòd

h Præcipitur. undecima quæstione tertia absit. Bernardus.
i Mortuus. xj. q. iij. nihil. & capi. sic debet. & uigesima quarta, quæstione tertia corripiātur.
k Canonica. lvj. distinctio. cap. j & supra, de fil. presby. c. j. & xv. quæ. viij. cum multæ.
l Detestatur. Nisi cum eis fuerit dispensatum. lvj. distinctio. cenomanensem.
m Manzeres. De his dictum est s̄. de renuntia. nisi cum pridē. §. personę. Bernardus.
n Canone. supra. de electio. cum in cunctis.
o Etiam alimenta. C. de natu. lib. authen. licet patri. & C. de īcest. nup. authenti. ex complexu. Argument. cōtra supra, de eo qui duxit in matr, cum haberet. Sol. ibi.
EX tenore. Sūt duę partes. In prima iudicis consultatio. In secunda responsio, & eius ratio. ibi, Intelligentes. Abbas Siculus.
p Restitui postularet. Tanquam tutrix 1. C. quando mu. tu. officio fun. l. ij. authentica matri. Olim si mater curam uel tutelam filiorum subire uolebat, oportebat eā iurare, quod nō transiret ad secundas nuptias: hodie uero remittitur illud iuramentum, quia ueniebāt contra, sed renuntiāt beneficio Velleia. in auth. ut fine prohibit. ma. debi. & credi. §. quia uero multam. col. vij. & ꝑdicta auth. matri. & si

Cancella. Mat. 16.
† Sed ꝗ lōge a sco po Occā dial. char. cclv.
1 Procuratrix. n esse no posset ꝗ pro filio ff. ꝗ pro ī fœmina secūdum Inno. Io And.

& si contraxerit, statim expellitur a tutela. C. eodem titu. authen. sacramentum. & s. de appe. ex parte. ubi de hoc. Ber.

a Ignaram. Ergo ignorantia facit, quod filij sunt legitimi censendi: & alias non essent legitimi: ut s. eo. referente. ubi de hoc. Ber.

b Legitimum. Ex hoc patet, quod sufficit bona fides alterius † parētis, ut filij dicātur legitimi: & si nascantur lite mota, legitimi sunt, licet postea separent: uel si ante sententiā sit cōceptus. s. e. cum inter. Circa huiusmodi sciētiā uel ignorantiā, tenēdū est, ut dicitur s. de clan. despon. cum inhibitio. Sed nunquid idem esset, si aliquis crederetur liber cum esset seruus, ut filius eius propter opinionē ecclesiæ iudicet liber & legitimus quo ad ordinem? Nō. ut C sol. matr. l. iij. 3 Ar. cōtra. ff. sol. matri. l. si cū dotem. §. ult.

c Gaudemus. Coniūctionibus. Scilicet paganorū siue Iudęorum, ad fidem postea conuersorū: ut s. de consangu. & affin. de infideli bus. & j. de diuor. gaudemus, cuius pars hæc est. Ber.

d Opinionē. Talis opinio non legitimat: sed præstat occasionem legitimandi. ar. s. c. pro xi. & c. per uenerabilem. & ff. de ritu nup. qui in prouincia. Sed nunquid est matrimonium inter tales? Videtur quod sic xxxvj. dist. deinde. &. s. de cōsan. & affi. de infidelibus. Solutionem collige. j. de diuor. gaudemus. cuius hæc est pars, & decisa uidetur ante illū. §. qui autem & c. ut præcedat sermo de coniunctis, cum secundis post diuortium factum adhuc uiuentibus repudiatis, in quibus non est matrimonium, ut ibi dicitur, filij tamen eorum reputātur ab ecclesia legitimi, utilitate publica suadēte, ut alij facilius conuertantur. Sed si intelligatur de filijs illorum: de quibus dicitur. in prin. illius cap. gaudemus. tunc planum est, quia inter illos est matrimonium, ut ibi patet. & sic deciditur ante. §. quia uero. quod potius credo: & filij talium legitimi sunt.

1 Alteri⁹ Pa. de Castro. consi. ccclij. in fi. lib. j. Ia. consil. clvj. cōs. clxviij. li. iij. Phil. Dec. cōsi. cliiij. cū seq. Sz respectu filiorū primi matrimonij illi⁹ q. est ī mala fide censent̄ ut legitimati per rescriptū ut dixi in consuet. Pari. §. cxxij.

2 Si libera ignorāter contraxit cū seruo: separato matrimonio, propter errorē, filij ingenui nō sūt spurij: & mulier tamen dotē & omne qd sibi uir debet, recuperat Ioā. And. in nouel.

† Imo ipso iure uere legitima est & manet, cū illi nunquam sub diti fuerint papæ ut not. in annota. ad Phil. Dec. in ca. j. de constit.

R. maritum ipsius uiduæ de adulterio genitum asserebat: & infra. Intelligentes, quòd pater prædicti R. matrem ipsius in facie ecclesiæ ignaram a quòd ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in uxorem, & dum ipsa coniunx ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepit ex eadem: in fauorem prolis potius declinamus, memoratum R. legitimum b reputantes.

Idem episcopo Tit.

Proles infideliū, qui postea conuertuntur, legitima est, etiā si parentes sunt in gradu prohibito lege canonica.

CAP. XV.

Gaudemus: & infrà. Cæterùm prolē de infidelium coniunctionibus c natam qui secundò, tertiò, uel ulteriore gradu secundū opinionē d illorum matrimoniali contraxerunt affectu, post fidem receptam (utilitate publica suadente) legitimā uolumus reputari. †

TITVLVS XVIII.

QVI MATRIMONIUM ACCUSARE POS-

sunt, uel contrà illud testificari.

QVI MATRIMONIVM accusare possunt uel &c.

Viso de matrimonijs, & de impedimentis eorum, merito sequitur uidere de separationibus et diuortijs, sed quia ad diuortia peruenitur, accusationibus, & testimonijs præcedentibus, ideo tractaturus author de diuortijs præmisit istum titu. Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet iste titu. duas partes. Tractat enim, qui sunt accusatores idonei, & qui idonei testes cōtra matrimonium. Ab. siculus.

De hac materia tractatur xxxv. q. vi. per totum.

Alexan. iij. Parisiensi episcopo.

Cū agitur de fœdere matrimonij, reo absente cōtumaciter possunt super impedimento matrimonij recipi testes, dūmodo sint legitimi: & ad dicta eorū fertur sententia.

CAP. I.

Relatum est, quod cùm pater cuiusdā puellæ eam cuidam ciui Parisiensi nuptui tradidisset, maritus post aliquot e annos, quibus cū uxore permansit, propter homicidium quod commisit de ciuitate timore mortis exiuit: f nūc autem dicitur posse probari, quòd pater puellæ eum de sacro fonte leuauit, sed literis tuis quæsitus nondum potuit inueniri, licet quinquennium sit transactum: & infrà. Cæterùm consultationi t. taliter respondemus, quòd si manifestum g est quod asseritur, aut legitimi h accusatores & testes i appareant: post-

Relatū. e Aliquot annos. Sed de quot annis 3 intelligis? Pōt dici, quod de duobus qa pluralis locutio, duorū numero cōtenta est. iiij. q. iij. c. si testes. uer. ubi numerus. ff. de uer. sig. inter illā. ī fi. & ff. de manu. test. libertas. §. ul. ff. de test. ubi numerus.

f Exiuit. Nonne illa eū sequi tenebatur? quod uidetur xiij. q. ij. unaqueq;. 4 & xxxiij. q. ij. si quis ne cessitate ineuitabili. Et pōt dici, quod tenebat: qa ibi remanere nō poterat iusta de cā, nisi forte uagabūdus discurreret, qa tunc non posset ipsum seq, ar. ff. de ope. lib. qd n fi. §. ex puincia.

g Manifestum. Ita quod notorium alias non bene sequeretur, aut legitimi & c. quia quod manifestū est, probatur xj. q. iij. eorum qui. in fi.

h Legitimi. secundum quod traditur j. eo. c. cum in tua. Ber.

i Testes. Ergo altera parte absente, & nō per contumaciam testes recipiuntur, lite non contest. & sentētia fertur ut dicit. Nam ordo iuris in casu isto, nō est usquequaq; seruādus. s. ut lit. non contest. c. j. Sed contra. s. ut li. nō conte. quoniā. §. ij. cū iste nō sit absens per contumaciā, ut ibi. Posset dici, quod cū iste propter culpā suā absens fuerit nec posset inueniri 5 illa culpa loco contumaciæ habetur, ut cōtra eum procedatur, nec debeat mulieri obesse, quæ inculpa non fuit. iniquum est enim aliū alterius odio prægrauari. C. de inoffic. test. si quis suo. ad fi. nec propter hoc ius mulieris debet perire, maxime cū habeat legitimos testes & accusatores, & tāto tempore fuerit expectatus, &

3 Non uideo, quare se in hoc gl. fatigat. Io. And.

4 Vide d hoc & tenet hic G. quod ibi Io. & ad id alle. Hosti. de uo. qd super. §. fi. & ca. seq. §. qd autem. Io And.

5 Dixit Tancre. quod iste impediebat ne ad eū posset peruenire citatio. Ioan. And.

Odium unius, nō grauat alterum.

expediras

tus, & cum diligentia requiſitus unde procedi potuit contra illum. Et illa decre. quoniam. non contradicit, ſi tu bene uideas illam, quia ibi dicitur cum ſine culpa ſit abſens, & non malitioſa uoluntate. hic ergo culpa & malitia faciētibus eſt abſens. Sed præſumptio in hoc uidetur cōtra mulierē, quod eo præſente tanto tēpore tacuit. Sed p̄ſumptio tollitur, ſi teſtes & accuſatores legitimi ſunt, prout dicitur. j̄.e. cum in tua. Quidā dicunt, quod corrigitur per illam decre. quoniam. & ei ſtandum eſt. Item ſic contra uidetur s̄.titu.prox. perlatum. Sed ibi non agitur an ſentētia tenuerit uel non, ſed an filij legitimi eſſent. Ber.

A Nobis. In prima parte ponit quæſtio. In ſecunda reſponſio: ibi, Ad hoc. Abb.

a Accuſatione. Licet litera iſta uideatur intelligēda de accuſatore, tñ de teſte potiꝰ intelligitur, de utroque tamen eſt uerum. De accuſatore habemus. ij. q. ul. per ſcripta. qđ eſt de teſte uerum ſimiliter. teſtibus. n. & non teſtimonijs eſt credendum. iij. q. ix. teſtes. & s̄. de coha. cle. & mu. c. tua nos. & qđ debeat intelligi de teſte, colligitur ex illa litera, niſi quantum ad præſumptionē &c. quia ſententia, ad dicta teſtium profertur, non ad dicta accuſatoris.

quam iuuenis fuerit cum omni diligētia requiſitus, etiam ſi nequiuerit inueniri, teſtes recipere poteris, & ſine canonico iudicium terminare.

Clemens tertius.

Accuſatio & teſtimoniū in cauſa matrimoniali, perſonaliter et nō per lIteras fieri debēt.

CAP. II.

A Nobis eſt quæſitum, utrum aliqui ſuper accuſatiōe [a] matrimonij nihil uoce propria depromentes, debeant per ſolā chartulæ conſcriptionem admitti. Ad hoc reſpondemus, quòd in talibus, niſi quantum ad præſumptionem, [b] nullius momenti eſt conſcriptio, quo ad ſententiam proferendam, niſi alia legitima adminicula ſuffragentur.

Clemens iij. papa Florentino epiſcopo.

In cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate & contractu, teſtificari poſſunt conſanguinei & parentes.

CAP. III.

b Ad præſumptionem. Not. quod præſumptio non probat, niſi ſit uiolenta. xxxij. q. j. dixit. & ij. q. j. primo. & hoc eſt regulare. ff. de teſt. l. iij. §. item diuus. & iij. q. ix. teſtes. & s̄. de coha. cle. & mulie. tua tamē præſumptio coadiuuat, ſ: adſint alia ſuffragia. [1] s̄. de ſucceſ. ab inteſt. cum dilectus. & s̄. de teſti. præterea. & s̄. de præſum. illud. & c. tertio. & propter p̄ſumptionē defert iuramentū qñq; actori qñq; reo: ut s̄. de iureiu. c. ul. hic uiro contra matrimonium nō defertur iuramentum. s̄. de eo qui cogno. cōſan. uxo. ſuæ. ſup eo B.

[1] Forte fama ſecūdū Ala. & Vinc. qui allegāt eadem iura. Ioā. And. in nouel.

V Idetur nobis. Tria facit. Primo ponit dictū. Secūda ibi, ideo. ipſius rationes. Tertia ibi. quod uero. ſoluit contrarium quoddam. Et incipe ſic ponere caſum: Titius, petebat quandam in uxorem, & ad probandum contractum inducebat parentes ſuos. Ipſa uero mulier, conuenta, excipiebat de conſanguinitate, ad quam probandam inducebat ſuos conſanguineos. quærebatur an iſti eſſent admittendi? & reſpondetur ut in litera.

c Antiqua conſuetudine. Nota quod antiqua conſuetudo pro lege ſeruanda eſt xj. diſt. in his. & xij. di. diuturni. & ix. q. iij. cōqueſtus. & mos fideliſſimæ uetuſtatis ſeruandus eſt C. de teſta. teſtamenta. & hæc conſuetudo ſeruatur quo ad parentes tamē in matrimonio coniungendo fallit. cum alter eſt ſuperior nobilitate, potentia uel diuitijs, quia parētes inferiores, non admittuntur p̄ matrimonio cōiūgēdo. s̄. de teſti. ſuper eo. quia ſuſpectum eſt tūc teſtimonium illorū. ſed hæc decre. non uidet loqui in eo caſu, ut dicitur. j̄.

Conſuetudo antiqua, eſt a lege ſeruāda.

V Idetur nobis: & infra. Quòd parentes, fratres, & cognati utriuſque ſexus, in teſtificatione ſuorum ad matrimonium coniungendum uel dirimendum admittantur, tam antiqua cōſuetudine, [c] quàm legibus [d] approbatur. Ideo enim maximè parētes: & ſi defuerint parentes, proximiores admittuntur quoniam unuſquiſque, ſuam genealogiam [e] cum teſtibus & chartis, tum etiam ex recitatione maiorum, ſcire laborat. qui enim melius recipi debēt, quàm illi qui melius ſciunt [f] & quorū eſt intereſſe: ita ut ſi non interfuerint, & conſenſum non adhibuerint, ſecundum leges nullum [g] fiat matrimoniū? Quòd uerò legitur, pater non recipiatur [h] in cauſa filij, nec filius in cauſa patris in criminalibus cauſis, & contractibus uerum eſt. In matrimonio uerò coniungendo [i] & diſiungendo, ex ipſius coniu-

d Legibus. id eſt, canonibus. [2] ſic xxxij. diſt. Nicena. & loquitur de illis canonibus. xxxv. quæſt. vj. ca. j. & ij. & ſic tam de conſuetudine approbata, quam ſecūdum canones admittuntur. Si uis itelligere de legibus ciuilibus, dicas quod ad probandūm quod matrimonium contrahi poſſit, nō obſtante conſanguinitate, uel ad dirimēdum matrimoniū propter conſanguinitatē, eſt argumētandū quod parentes & cōſanguinei ſint admittendi: qa melius ſciunt ſuā proximitatē, quam extranei. C. de in integ. reſtit. mi. de tutela. [3] C. de libe. cau. ſi filium. & ff. de proba. etiam. & quod alijs præferātur, eſt argu. ff. de adulterijs. leg. j ſi maritus.

[2] Sum̄ enim lex pro canone pro cōſuetudine pro regula, pro tōne: ut no. j. q. j. uentum. ad fi. Io. And.

[3] Auūculus qui tutor eſt nō præſumit ignorare minoris ętatem tā ex officio tutelę quā ex p̄ximitate ſanguinis. Io. And.

e Genealogiam Hæc eſt ratio, quare huiuſmodi perſonæ admittantur, & alijs præferantur. xxxv. quæſt. vj. c. j. & ij. ſed litera ſequens bene innuit de ipſo contractu. Ber.

f Sciunt. Conſanguinitatem ſcilicet. & per hoc uidetur, quod non loquitur de teſtimonio ferendo pro ipſo conſenſu, quia ſi extraneus intereſſet, æque bene ſciret ſicut pater & mater, an conſenſiſſent tunc ad inuicem, ſed litera ſequens bene innuit de ipſo cōſenſu.

g Nullum. xxx. q. quomodo, aliter. & ff. de ritu nupt. l. ij.

h Non recipiatur. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. item teſtis idoneus. & ff. de teſtib. l. teſtis idoneus.

i Coniungendo. Ex hoc uidetur, quod ad probandum matrimonium eſſe contractum admittantur parentes, & inducitur ad hoc a pluribus. ſic s̄. de teſti. ſuper eo. ſed non loquitur in eo caſu. ſed quod dicit, in coniungendo: intellige ſi diceretur quod eſſet conſanguinei, qui contrahere uolunt, uel fama eſſent de hoc, pater & mater & conſanguinei admittuntur ad probandum conſanguinitatem. s̄. de ſpon. cum in tua

inellige

intellige loqui hanc decreta. quando propter consanguinitatem tantum dicitur ꝙ non possunt coniungi & quando propter consanguinitatem debet separari. & hoc etiam satis colligitur ex ti. Consueuit tamē induci, ꝙ pater & mater admittuntur ad probandū ipsum contractum matrimonij: ꝙ uerum est, secundum distinctionē illius decret. super eo. B.

a Fauorabilis. ṡ. de condi. ap. c. ultim. ubi de hoc. & arg. ff. de reg. iur. in ambiguis. & supra de appe. direċtæ. in fine. Ber.

I Nsuper. In prima parte ponit consultatio. In secunda responsio: ibi. In hoc. Ab. sic.

b Probat. i. probare intendit, iuxta illud. Est mihi pro facto, sæpe qđ esse potest. L.

c Fama. Tales enim debent testes esse, sine omni suspicione infamiæ. ij. q. vij. testes.

d Cum potuit. Si enim semper inuita detenta fuisset, & uerbo & facto contradixisset, audiret quādoq; postea. ar. xvj. q. 3. prima. sed ex tempore præsumit contra istam. sic supra, de spon. ad id ꝙ. & ar. j. q. j. constat.

e Anno xij. in muliere. ff. de ritu nuptia. minorem. & xiiij. in uiro. supra de desponsa. impu. attestationes.

f Copulæ carnali. Ex quo enim carnali copulæ cōsensit, omnis uiolentia sublata intelligitur, & matrimonium tenet. supra, de despon. impub. de illis. supra, & eo qui duxit, in matrimonium quā pol. cap. ij. & supra, de sponsa. ueniens. & ita ratihabitio cōfirmat, siue ualidū facit, ꝙ ab initio nō ualebat. ṡ. de reg. cum uirum.

S Ignificāte. In prima pte ponitur facti narratio. In secunda causæ commissio ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

Sequit pro dotibus respō dere, melius est. Ioā. And.

Ad idē de cō. dis. iij. ꝑuenit Et iuxta uulgarem modū loquēdi: quē habēt boni præuenientes, ꝗ dominis aliquid pręcipientib⁹ respondēt factum est si. ff. de regu. iur. ꝗ actionem hēt. tamē probatio non releuaret: & iō nec ꝓbandū est ṡ. de offic. deleg. cū cōtingat, secundum Host. Ioā. And.

De hoc tractauit hic Goffr. quod uide melius de reg. iur. ratihabitionem. li. vj. Ioā. And.

gij prærogatiua, & quia fauorabilis a res est, congruè admittuntur.

Idem.

Inuita desponsata postea sponte cognita, contra matrimoniū non auditur.

CAP. IIII.

INsuper adiecisti, quòd aliquis cum quadam innubili puella cōtraxit quæ tandem ætatis metas attingens, ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamauit asserens se ab initio dissensisse, quod per testes probat b fama c & conuersatione ꝓclaros. In hoc itaq; casu sentimus, ꝙ aduersus matrimoniū audiri nō debet, quæ ante cognitionē sui legitimum annū attingens, cum potuit d minime reclamauit, sicut enim ante legitimum consensum (qui in duodecimo anno e spectatur) potuit dissentire: sic postquam legitimo tēpore accedente, semel ēt copulæ carnali f cōsensit, ex ratihabitione sibi super hoc silentium non ambigitur indixisse.

Inno. iij. archiepiscopo, præposito & priori sanctæ Mariæ de Albañ. Genueñ.

Repellitur accusans matrimonium, propter quæstum.

CAP. V.

SIgnificante M. de Canula nostro est apostolatui declaratum, quòd cum N. duxisset legitime in uxorē, S. mater ipsius nisa est matrimoniū accusare, ut ab eo pecuniam extorqueret: & licèt intellectui suo praua non possint opera respondere, nihilominus uult habere pecuniam, ut ab accusatione desistat. Cū igitur non sit malitijs g hominum indulgendū: mandamus quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellētes, h eidem super hoc silentium imponatis.

Idem.

Repellitur ab accusatione matrimonij, qui denuntiationis tēpore tacuit, nisi denūtiationem probabiliter ignorauit uel iuret de nouo didicisse, & quod non obijcit illam malitiose.

CAP. VI.

CVm in tua diœcesi: & ifra. Si uero post contractum matrimoniū aliquis appareat accusator cum nō prodiderit in publicū, quando banna secundum consuetudinē i in ecclesijs edebant, utrū uox suæ accusationis, debeat admitti, merito quæri potest. Super quo sic duximus distinguendū, quòd si tempore denuntiationis præmissæ is qui iā coniunctos impedit extra diœcesim existebat, uel alias denuntiatio nō potuit k ad eius notitiā peruenire: ut puta si nimiæ infirmitatis feruore l laborans, sanæ mentis patiebatur exiliū, uel in annis m tam teneris constitutus, quod ad comprehensionē talium, eius ætas sufficere non

g Malitijs. ff. de rei uendi. in fundo. & ff. de recept. arbi. ita demum. & ṡ. de rescrip. sedes apostolica quandoque tamen auditur qui non facit nisi ut noceat. ut dicit L. ar. inducit. C. de nat. lib. authen. licet. sicut & prior pœnitentia facta non prodest, & tamen aufert usum posterioris. de pœ. distin. iij. in falcibus.

h Repellentes. Nota quod repellitur accusator ꝓpter turpem quæstum. si. ij. q. j. prohibentur. 4 Item repellitur, si intra tempus statutū nō accusauerit. ĩ. eo. c. proxi. nisi iusta de causa: ut ibi. & est arg. quod simonia cōmitti possit in mřimonio, cum sit spirituale, Sed cōtradici nō consueuit, qđ ibi gratia non confertur.

CVm in tua. Primo ponit quæstio. Secundo distinguens solutio: ibi, Super quo. Et secundum membrū: ibi, alioquin. Tertio excipit ibi, Nisi. Abbas Siculus.

i consuetudine. Hæc cōsuetudo cōsona fuit iuri, unde hodie pro iure cōmuni statuitur. qua omissa, si postea impedimentum appareat, filij non erunt legitimi supra, de clande. desponsa. cum inhibitio. & si. supra, de sponsa. cum in tua. quæ est ꝑs istius, & ei continuatur in integra.

k Non potuit. Quia erat in remotis partibus. simile, decimaseptima qōne secunda. si quis incognitus.

l Feruore. Decimaquinta quęstione prima illa. & decimasexta quęstione secunda. Gonsaldus. & supra, de regularibus. sicut te nor.

m In annis. Sed quomodo potest hoc esse, quod iste in talib⁹ annis denuntiatione facta non cōprehendat, & ad impedimētum contrahendū, 5 habilis uideatur: quia uidet ꝙ impe-

Vbi dicit præsumi turpē quæstū accusatoris, qui duo iudicia habet cōtra duos reos. Ioā. And.

5 Vel sciebat cōsanguinitatē: sed nō cōprehendebat, quod illa impediret matrimoniū. Ioā. And.

impedimētum debeat ſcire tempore cōtracti matrimonij: ſed poteſt eſſe ꝙ tūc neſciebat, nec ſufficiebat ætas ad hoc, ſicut nec ad comprehēſionem denuntiationis, & tamen poſtea potuit ſcire impedimentum: ut ĩ. ſequitur. tamen tpe denuntiationis eius ætas ſufficere nō ualebat: qui a ætas illa neſcit quid uideat. C. de fal. mo. l j. & arg. ſ̃. de ſpon. tuæ fraternitatis. Ber.

a Publice. Et ideo nullus poteſt ignorare. xvj. diſt. ꝙ dicitis. & xij. q. ij. qui & humanis. & ſ̃. de poſtu. c. j. 1 argu. lxxxij. diſt. propoſuiſti. Ber.

ualebat ſeu alia cauſa legitima fuerit impeditus, eius accuſatio debet audiri. Alioqui, cum rationabiliter præſumatur, quód denuntiationē publice a factam, idem exiſtens in ipſa diœc, minime ignorauit, tanquā ſuſpectus, eſt ꝓculdubio repellēdus, b Niſi proprio firmauerit iuramēto, c quòd poſtea didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia nō procedat: quia tūc ēt ſi didiciſſet ab illis, qui denuntiationis tpe ſiluerunt claudi non debet eidem aditus accuſandi: quoniā & ſi ab impetitione huiuſmodi culpa de ſilentio tali contracta, illos excluderet d iſte tamen amoueri nequiret, cum culpabilis non exiſtat.

b Repellendus. Et ita qui intra tēpus conſtitutū, nō proponit ius ſuū, poſtea repellit & ab accuſatione & a teſtimonio. ar. ſ̃. de clā. deſpō. cum inhibitio. a cōtrario. & C. de inge. diffamari. & ſ̃. de ꝓb. licet. Sed nunquid admittunt ad denuntiandū? uidet ꝙ ſic cū & iuramentū ei nō obſtaret. ſ̃. de iureiu. quēadmodū. & argu. ſ̃. de cogn. ſpi. tuæ. 2 Dicas, ꝙ nō eſt admittendus, cū ſit ſuſpectus, ut hic dicit, & ſuſpectæ ꝑſonæ remoueantur a denuntiatione, ſicut ab accuſatione. ĩ. de accu. cum dilectus filius. & ſ̃. de ſpō. cum in tua. nam cui una uia aliquid prohibetur, alia uia ad idem non debet admitti. ſ̃. de procu. tuæ. cum ſuis concor. ibi poſitis & ita taciturnitas nocet accuſare uolēti, niſi forte tacuit, quia nō habuit tunc probationem. ij. q vij. plerięq;. & ideo dixi forte, ꝙ licet tunc non haberet teſtes, ipſemet potuit impedire matrimonium cōtrahendum. unde nō prodeſt, ꝙ propter hoc tacuit. ſ̃. de ſpon. præterea. & ſ̃. de teſti. ſuꝑ eo. & ſola fama impedit matrimoniū. ſ̃. de conſan. & affi. c. ij. taciturnitas uero ipſorum cōtrahentium, non præiudicat eis 3 argum. ſ̃. de reſt. ſpo. ex conqueſtione. & ſ̃. de clande. deſpon. cum inhibitio. & ĩ. de ſenten. excom. inquiſitioni.

c Iuramento. Sic ſ̃. de teſtib. præſentium. & ſupra, de except. paſtoralis. Item no. hic, quod plus ualet iuramentum unius, quam præſumptio iuris, quia per iſtud iuramentum eliditur iuris præſumptio. xxxv. q. iij. extraordinaria. Ber.

d Excluderet. Hic habes, quod aliquis admittitur ad accuſandum, cuius author repellitur. ſecus eſt in teſtibus. ſupra, de teſti. licet. & infra, de hæreti. fraternitatis. argumentum. Sed quæ eſt ratio diuerſitatis. Dic quod aliud eſt in accuſatore, & aliud in teſte, nam dicum præiudicium fit ſi accuſator admittitur, cuius author repellitur propter culpā propriam. & iſte culpabilis non exiſtit & ad dictum accuſatoris, nulla fit condemnatio, niſi adſint legitimi teſtes. ſed ad dictū teſtis, quis condemnatur, & ideo debent eſſe tales authores ut ipſorum dicta ſufficerēt ad hoc ut illi admittantur qui cauſam habuerunt ab eis. argumen. C.

1 Per hæc iura. arg. Hoſt. ꝙ oēs illi q̃ ſunt de diœceſi ad ſtringātur ad ſtatuta ſynodalia. Ioā. And.

2 Et ibi hoc tenet Ber. & Hoſti. præciſe quando fit denuntiatio ad peccatum corrigendum. Ioā. And. Sed cōtrarium cum hac gl. tenet Pano. hic.

3 Quia ipſi uel alter ipſorum, poſsint īpedimentū deferre & matrimoniū accuſar̃. Io. And. Accuſat quandoq; quis. cui⁹ autor repellitur.

de acquirenda poſ. uitia. Sed nunquid ſtatim elapſo termino, 4 obſtabit talis taciturnitas? Videtur ꝙ in continēti, niſi intra terminum accuſet. xxxij. q. ij. mulier. ar. ſ̃. de offi. deleg. cum olim. ff. de legat. ij. cum quidam. in fi. & ff. ad maced. ſi filius. Argumētum contra. xx. q. ij. puella. ubi uſq; ad annum & diē tutores & parentes puellæ quæ ſacrum uelamen aſſumpſit contradicere poſſunt, ultra non, ut ibi uel ſaltem uſque ad x. dies. ff. de conſtit. pecu. promiſſor. & C. quomodo & q̃n iud. ab eo. Io. dixit ꝙ taciturnitas iſta cum quodam temperamento intelligi debet. argu. ff. de ſolu. quod dicimus. & ff. ex quib⁹ cauſis maiores ab hoſtibus. §. ulti. & bene facit ad hoc ſupra, de loc. c. pē. & ulti. Ego credo quod quandiu res eſt integra, quod poteſt & debet admitti 5 contracto uero matrimonio de præſenti nō uidetur audiendus tanquam ſuſpectus ſi potuit intra tempus procedere & denuntiare impedimentum.

TITVLVS XIX.

DE DIVORTIIS

Ex concilio Apud Euormaciam.

Homicidium neceſſarium, nō priuat ſpe coniugij, ſed machinatio in mortem coniugis ſic. CAP. I.

SI qua mulier in mortem mariti ſui, cū alijs cōſiliata eſt, & ipſe aliquē illorū ſe defendendo occiderit, pōt ipſe poſt mortē uxoris ſi uoluerit c aliā ducere: ipſa autem inſidiatrix f pn̄iæ abſq; ſpe coniugij ſtet ſubiecta. Alexander iij.

Coniuges propter alterius crimem non ſeparantur, niſi ſpiritualiter fornicentur, & tunc durat coniugium eis etiam ſeparatis. CAP. II.

1 DE DIVORTIIS.

Continua ut in præcedenti tit. Vel poteſt ſic continuari: Supra in præcedentibus uiſum eſt qualiter matrimonia coniungantur, & qualiter accuſentur: merito reſtat uidere, qualiter diuidantur. Et ſcias *quod diuortium fit dupliciter. Primo quo ad ſubſtantiam uinculi matrimonialis, ut quādo ſeparatur matrimonium propter impedimentum perpetuū. quandoque fit quo ad thorum & mutuam ſeruitutem: uel propter adulterium coniugum. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur xxvij. q. i. & q. xxxij. q ij. & vi. & q. vij. xxxv. q vi. ab iſto primo uſque ad fin. q. & ix. quaſi per totum.

SI qua c Voluerit. Quia quantū ad hoc ñ impeditur, quo minus cōtrahere pn̄t poſt mortē uxoris, cū tale homicidium directe nō fuerit uoluntariū, & homicidiū nō impedit matrimoniū contrahendu, niſi i caſibus xxxiij. q. ij. interfectores & c. admonere. & ĩ. de pœ. & re c. ij. niſi ſint iuuenes: ut c. īterfectores. & c. cā. & in c. adoleſcētia. & tūc diſpēſatiue.

f Inſidiatrix. Licet iſta mulier non fuit conſecuta effectū: nihilominus punit quo ad legē coniugij. & eſt ar. quod conatus ſine effectu punitur. ſi. ij. diſt. ſi quis poſt. & de pœ. diſt. j. ſi qs cū telo ſ̃. de big. nuper. & c. ulti. Argu. contra ſ̃. de ſpon. c. ulti. cum ſuis concor. ibi poſitis. ubi de hoc, 6 tñ ſi cōtraheret, tenetur. 7

Quæſi-

4 Quid ſi nullum tē pus fuiſſet præfixū? ueniat tūc ītra modicū tēpus. tñ cū quodam tēperamēto ē hoc intelligendū ꝑ iura q̃ ĩ. ad hoc alleg. glo. ſecundū Inno. & Hoſti. Io. An. in nouel.

5 Adde hoc non eſſe uerū ſi ſn̄ia fuit lata niſi ꝑ appell. ſacit. l. Titia & ibi not. ff. de acc. nota. in l. diffamari. C. de inge. ma. Matrimonium non impedit, per homicidium.

6 Idem Hoſti. qui circa crimina quæ dirimunt remittit ad ea quæ no. i ſum. de matri. §. qualiter impedit. uer. ſunt & alia quædā. & ſeq. & de ſponſ. § ſi uerſi. Item de ſi mo Ioan. And.

7 Teneret. Idem Panor. & oēs hic.

QVæſiuit. Sunt tria dicta. Secundum ibi, Verum. Tertium ibi, In uiris. Abb.

a Vel alio crimine. Pro nullo crimine poteſt uir dimittere uxorem, uel uxor uirum, uel pro alio quod ei contingat. xxxij. q. j. in coniugio. & q. v. ſi quis uxorem, præcepit. præceptum. & q. vij. omnes cauſationes. niſi pro crimine fornicationis. ut in cap. prædictis. uel pro ſpirituali fornicatione. xxviij. q. j. idolatria. & hoc etiam ſi uiro ſuo, mortem machinetur. ſupra. capi. proxi. & ſi talis turpis conditio in matrimonio apponatur, ſi furtum feceris pro non adiecta habetur. ſupra de condi. appo. cap. ult.

QVæſiuit à nobis: & ĩ. Nos itaq; taliter rñdemus, quòd mulier ꝓ furto uel alio [a] crimine uiri ſui (niſi fidei ſuæ religionē corrūpere uelit) ab eo ſeparari non debet. Verū ſi coniugem ſuum ad infidelitatis maleficiū traxerit, à uiro poterit ſeparari, ita ꝙ ei nubere alij non licebit: [b] quia licet ſeparent, ſemper tamen coniuges [c] erunt. In uiris [d] quoq; præſentis ſententię forma ſeruetur.

Idē Ambiañ. epiſcopo.

Vir non pōt dimittere uxorē ſine iudicio eccleſiæ, ēt propter impedimentū parentelæ notoriū. Si fama refert impedimentū coniugij, etiam nemine opponente, eps ex officio ſuo pōt de eo inquirere. Si uerò impedimētum eſt notorium, poteſt epiſcopus ex officio ſuo matrimoniū ſeparare. hoc ſecundò.

CAP. III.

POrrò de comite Pontini, qui B. uxorem ſuam abſque iudicio eccleſiæ dimiſit, quia eam cognatam fuiſſe uxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoſcat, quòd ſi etiam parētela eſſet publica & notoria, [e] abſq; iudicio eccleſiæ ab ea ſeparari [f] non potuit: quare ipſum ad eam recipiendam, quæ petit reſtitutionem [g] ipſius diſtrictè compellas. quā ſi recipere noluerit, eū & ſuperinductā [h] uinculo excōicationis adſtringas. Præterea de H. qui cognatā ſuā duxit uxorem, reſpondemus, ꝙ nō apparentib. accuſatoribus, & parentela manifeſta ſeu publica [i] exiſtente (quod credibile nō eſt, niſi eſſent in primo gradu uel ſecundo, [k] tui officij intereſt, [l] matrimonia illa adhibita grauitate diſſoluere, quæ illicitè contracta noſcuntur.

Idem.

Repellitur uxor petens reſtitutionem mariti, ſi notorie fornicata eſt, et maritus continuit.

CAP. IIII.

SIgnificaſti, ꝙ quidam uxore ſua ſine iudicio eccleſiæ dimiſſa, pro eo ꝙ ſuggeſtū ſibi fuerat ipſam inceſtū cū quodā conſanguineo ſuo cōmiſiſſe, uinculo fuit propter hoc excōicationis adſtrictus: uerum mulier non cōtinuit ſed ſobolē de alio uiro ſuſcepit, nec minus poſtulat uiro reſtitui, aſſerens ſe ab ipſo iniuſtè dimiſſam, & eundem ſibi materiam [m] adulterandi dediſſe.

b Non licebit. Cum matrimonium eorū ſit ratum, & conſummatum, ſecus eſt de matrimonio infidelium. infra eo. quanto. & capi. gaudemus.

c Coniuges erunt. quod uinculum cōiugij ſemel habitū, nūquam amittitur uiuentibus coniugibus etiam ſeparatis. xxxij. q. vij. capi. ij. & iij. ſicut nec baptiſma uel ordo. j. quæſt. j. quod quidam. uerſi. cum uideamus.

d In uiris. quia uir & uxor, non ad imparia iudicantur. xxxij. quæ. j. ſi quis uxorem. & quæſtio. v. præcepit. & q. vij. apoſtolus. L.

Notoriū an ſit ſecū dum iuris ordinē decidēdum?

e POrro. Notoria. arg. ꝙ in notorijs, ſeruandus eſt ordo iuris. argu. xj. quæ. iij. eorum. & xxiiij. q. j. pudenda. in fi. & iij. q. v. quia ſuſpecti. arg. contra. ij. q. j. de manifeſta. & ĩ. de accu. euidentia. & s̃. de iureiu. ad noſtram. iij. & ff. ad l. aquil. proinde. in fi. Sol. quo ad ſententiam, ſemper ſeruādus eſt ordo iuris, quantum ad alia non.

f Separari. xxxiiij. q. ij. ſeculares. xxxv. q. vj. multorū. Et eſt ratio quare, quia ſententia diuortij, pœna eſt, & pœna nō eſt inferenda, niſi per iudicem. xxxiij. q. ij. c. interfectores. §. in hoc. & C. ut nemo ius ſibi di. per totum. & C. de iudæ. nullus.

a Propriè cū ſit propter adulteriū, alias dicit ſententia. Io. And.

g Petit reſtitutionem. Reſtitutio enim facienda eſt s̃. de offi. deleg. cauſam matrimonij. & s̃. de reſti. ſpo. ex conqueſtione. & s̃. ut lit. non conteſt. accedens ij. in fi. arg. contra. s̃. de reſti. ſpol. literas. Vbi dicit, quòd ſi ꝓbationes incontinenti ſunt paratæ, non eſt facienda reſtitutio ergo multo minus eſt facienda ubi notorium eſt impedimētum: ut hic. Dic quòd faciēda eſt, pręterquam ad carnalem copulam, ut intelligas iſtam decre. ſecundum illam.

h Super inductam. Sic s̃. de ſpon. ueniens.

i Seu publica. Et ſi manifeſta non eſſet uel publica, dum modo fama eſſet, quod eſſent conſanguinei in gradu prohibito, ex officio ſuo [a] poſſet epiſcopus inquirere & cōpellere. ut quicūque ueritatem ſcirer, prohibeat teſtimonium. xxxv. quæ. vj. epiſcopus in ſynodo. & s̃. de teſti. cog. præterea. & s̃. de offic. ordi. ca. j. & ij. quæ. j. Deus ops. Imo quilibet tenetur denuntiare eccleſiæ. s̃. de cog. ſpirituali. tua.

a Sicut & diſcordes bene cōiūctos, ex officio ſuo rcōciliat: & ad cohabitandum cōpellit. s̃. de ſpō. ad id qđ. Ioā. And.

k Vel ſecundo. & ita uidetur, quod conſanguinitas ultra ſecundum gradum non poſſet eſſe notoria, ſed famam eſſe publica poteſt. xxxv. quæ. vj. ſi duos.

l Intereſt. Id eſt ad eccleſiam pertinet.

m SIgnificaſti. Materiam adulterandi. Quod uidetur, quia ipſe dedit ei materiam adulterandi, quare ſibi imputet uir. argu. xxvij. qō. ij. ſi tu abſtines. & ff. de mino. cum mandato. in fi. ff. ſolu. ma. ſi mulier. quod magiſter Io. Fauętinus concedebat, [a] qa qui occaſionem dāni dat, damnum dediſſe uidetur. l. diſt. ſtudeat ſæpe. & ff. ad legem Aquil. qui occidit. §. in hac. & ĩ. de iniu. & dā. da. ca. ult. in fin. & arg. ad hoc s̃. de eo qui cogn. conſan. uxor. ſuæ. ſuper eo. & c. diſcretionem. Sed contrarium eſt uerum, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. xxxij. q. v. itane. Nec eſt ignoſcendum ei, quæ prætextu paupertatis turpiſſimam uitam ducit. ff. de rit. nup. palā. §. nō eſt. nec obſtat ſi replicaret etiam illa. ff. de adul. l. j. §. ſi publico. niſi eam inuitam tradidiſſet adulterandam: quia tunc non poſſet ei obijcere. adulterium, ut in decre. diſcretionem. Sed pone, quod mulier receſsit à uiro authoritate propria, & nihilominus petit reſtitui? Videtur, quod non ſit audiēda: quia ipſa non fuit

a Vt not. in ca. ſi tu abſtines & idem. Hu. & Bar.

eiecta, sed ipsa se eiecit. Dicas, [1] quod est audiēda, q̄a eo ipso quod rediens non admittitur, spoliata intelligitur. ff. de acquir. pos. clam possidere. §. ult. & l. si id quod. §. ult. & ff. de ui & ui arm. l. j. §. siue autem. Sed nunquid potest a uiro petere expēsas, quas fecit post quam ipsa recessit ab ipso. Non credo, cum maritus ipsam non expulerit sed si eam reuertentē non admittat, postea tenetur.

[a] Si notoriū. Quid si occultum est, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium, petenti restitutionem. Dico quod non [2] audit, quousq; fuerit restituta. s̄. de rest. spol. item cum quis. & cap. ij. & iij. & ca. in literis. secus in petitorio. xxvij. quæ. ij. Agathosa.

[b] Nisi cōstaret. Ita quod esset notoriū adulterium uiri: alias ipsam oporteret prius probare adulterium uiri, & sic crimina mutua, pari compensatione tolluntur. xxxij. quæ. vj. nihil. & ī. de adulte. ca. pen. & ulti. ff. solut. matri. uiro. xxv. distinctio. primum. & xxvj. distinct. una tātum. & vj. q. j. qui crimen ff. de eo. per quē fa. erit. l. ulti. §. sed & si. & ff. de adult. si uxor. §. iudex. argu. contra. ff. de do. exceptio. apud Celsum. §. Marcellus. Hoc cōtrarium soluitur. supra, de except. dilecti.

disse. Consul. t. t. r. ꝙ si notoriū [a] ē mulierē ipsam adulterium commisisse, ad eam recipiendā præfatus uir cogi nō debet, nisi constaret [b] ipsum cum alia adulterium commisisse. [1]

Idem.

Matrimonium separatur propter adulterium mulieris, & si uir postea fornicetur, redintegratur. & est bonus casus, & multum allegabilis.

CAP. V.

EX literis tuis accepimus, quod V. quandam duxit uxorem, qui paucis temporib. fuere cōcordes. proponebat enim idem V. quòd illā per uiolentiā sibi illatā metu etiā mediante duxisset: & īfra. Tandem uir uxorē suam super crimine fornicationis in iure conuenit, quæ nescitur, quo ducta spiritu cœpit publicè confiteri, quod cùm uir negaret ei ī necessarijs prouidere, crimen cōpulsa [c] est incurrere memoratum, cumq; diligentius à te fuisset admonita, [d] ne ad suggestionē alicuius illud tā turpe cōtra se ꝓponeret, ipsa id manifestius asserebat. Sanè tu cōuocato capitulo tuo, cū ex eorundē consilio, utriq; priuatim continentiā iniunxeris obseruandam, ita ꝙ castè uiuerent adinuicem [e] segregati: memorat⁹ V. furtim cū alia spōsalia & nuptias temerè celebrauit. uerum cū factum inquirere laborares, supradictus V. seriē rei explicans & exponēs, ad audientiā nostram dicitur appellasse. Vnde f. t. mandamus quate. si res ita processit ꝑtaxatum uirū, ad legitimam uxorem redire [f] compellas.

Vrba. iij. Florentino episcopo.

Si uxor à uiro lapso in hæresim propria authoritate diuertit, ad eum reuersum redire cōpellitur secus si per iudicium, ecclesiæ ab eo fuisset separata.

CAP. VI.

EX literis. Hic est bonus casus, & multū allegabilis. Et duæ sunt partes. Secunda ibi, Vnde. Abbas Siculus.

[c] Compulsa. Non ideo tamen excusanda est: quia nō est ignoscendum ei, qui prætextu paupertatis, turpiter degit. ff. de rit. nupt. palam. §. non est. & potius debuit omnia mala pati, quam malo consentire. xxxij. q. v. ita ne. arg. contra. C. de patr. qui fi. distra. l. ulti. & C. de inoffi. test. auth. sed si post. & xxvij. q. ij. si tu abstines.

[d] Admonita. Sed nunquid debuit iudex hoc fecisse, cum hoc ipsum factum respicere uideatur. Sed pone, de hoc, quod de consilio alicuius hoc dixisset, nunquid poterit reuocare huiusmodi confessionem: cum in tali facto, non posset dici ignorans. Potest dici, qď sic, cum hæc causa quasi criminalis sit, uel mixta. s̄. de procurat. tuæ. confessio enim in crimine, nō præiudicat, nisi perseueret. ff de quæstio. l. j. §. diuus. & §. si qs ultro. sed illa lex loquitur de confessione, quæ extorquetur per tormentum. Lau. dicit, quod potest reuocari. sed si fiat ex deliberatione, & non ex calore iracundiæ, nō uidetur ꝙ reuocari possit: [3] quia nō posset probare errorem.

[e] Adinuicem. segregati. Ex hoc uidetur, quod sententia diuortij lata [4] fuit, cū de concilio capituli hoc uideatur fecisse: quia sine consilio capituli, fieri non debet. xv. q. vij. episcopus nullius. & lxxxvj. dist. si quid uero. Et est notandum, quod delictū superueniens rei iudicatæ præiudicat ei pro quo lata est sententia quod uerum est etiam si iurassent se ulterius non repetituros. argu. s̄. de iureiuran. tua nos.

[f] Redire cōpellas. quia non continuit, secundum quod ei fuit iniunctū, & ideo eam recipere compellitur. supra c. pro xi. & xxxij. quæstio. vj. nihil, sed sententia lata fuit, ut hic uidetur propter adulterium: Nunquid poterat uir, eam sibi reconciliare inuitam? uidetur quod sic. arg. C. de lega. quod fauore. innocens enim non priuatur seruitute, quam habet in eo qui peccauit. C. de adulte. authen. sed hodie. unde uir potest etiam illam adulteram sibi reconciliare, si uult. s̄. de conuer. coniug. gaudemus. & argumen. ff. de except. rei iudic. euidenter, pœna enim, non præstat immunitatem. ff. de interdi. & relegat. l. relegatorū. §. ultim. præterea uir solummodo fuit absolutus a seruitute quam ipsa prius habebat in ipsum, & non econuerso. unde adhuc remansit salua uiro seruitus, quam habuit in muliere, cum tantum ipsa fuerit condemnata. argumen. supra de conuer. coniug. quidam intrauit. & uigesimaseptima quæstione secunda, qui dormierit. Item si hoc uerum esset, quod non posset, sic daretur mulieribus occasio delinquendi, ut à uiris separarentur. sic. s̄. de consuetud. ex parte. unde reprobata fuit illa consuetudo ī. eod. quan˜o. in fin. & ff. de reg. iur. non fraudatur argumen. xxxiij. quæstione quinta. hæc imago. Argumen. contra quod non possit, quia sentētia statim est pro muliere. argumen. vj. quæstione iiij. quod bene semel sæpe enim condemnatus, ex sententia commodū sentit, ut in duobus reis debendi condemnatis. ff. de re iudic. Paulus. ij. Dicas [5] quod uir bene potest sibi illam recōciliare inuitam: ut Laur. dixit. Hug. dixit, quod si uxor publice sit fornicata, ante iudicium ecclesiæ potest illam sibi reconciliare etiā inuitam, nec potest intrare religionem, eo inuito. sed postquam sententia diuortij authoritate ecclesiæ lata est, neuter tenetur alteri: & uterque altero inuito monasterium intrare potest: quia uterque in separatione ces-

sic

[1] Dicas idem Pa.

[1] Argu. culpā culpa compēsari. l. itē si Mela. j. responso. ff. ad legē Aquil. & l. si ambo. ff. de compensa.

[2] Secundum Ala. etiam Tā. Goffr. aut secūdum Ioan. not. hic & s̄. ď eo q dux. in ma. ex literarū. quod hæc decre. loq tur ď adulterio, qď secutū est spoliationem: per quod; sibi p̄iudicat mulier spoliata, in restitutione consequenda. Adulteriū uero præcedēs spoliationem sibi nō obstaret: qa separata est causa criminis, a possessione. C. de don. inter uirum & uxorem. l. si marit⁹ de restit. spol. item cum quis. ad hoc. s̄. ca. proxi. uiď ď hoc quod not. de adulte. ca. fin. Io. And.

[3] Possit. idem Bal. in additi. Spe. ď posseß. coll. iiij. Lanc. Decius l. serui electione. in princ col. iij. ď leg. j.

Curt. sen. consil. lv. nu. 13. Sz communiter reprobatur, per c. j. col. iij. de confessis. Gemi. Phil. Frā. c. j. colū. j. de accusa. in vj. Feli. c. fi. ī prin. de offici. leg. Phili. Decius. c. cum uenerabilis. col. xiiij. de except. ca. cū cām de app. ī l. unica. nu. 7. ubi no. C. de errore calculi.

[4] Contrarium uidetur ex illo uerbo .s. priuatim: nā si fuisset sententia, non fecisset id priuatim, sed publice: & fuit quædā industrialis, ꝓuisio: ut uerū ꝓbaret, an ex collusiōe id factum esset, secūdum Gof. & Hostié. Ioā. And.

[5] Dicas Idem Pa ex docto.

ſit iuri ſuo. arg. vij. quæſtio. j. quam periculoſum eſt. nec uir poterit uxorem in uitam reconciliare, ſed hæc decre. uidetur contra ſentẽtiam Hug. vnde ſtãdũ eſt, prout dicit Laur. Vnde not. hic, qđ delictũ ſuperueniens rei iudicatæ, præiudicat ſentẽtiæ, ut ſentẽtia nõ obſtante reuertatur in idem. ĩ. đ adul. c. uti. ubi de hoc. argu. contra: quia ea quæ legitime facta ſunt, ex ſuperueniẽti delicto non retractãtur. ff. de itinere actuque priua. nec enim tamen ſtandũ eſt ei, quod ĩ. dicitur. Bern.

DE illa quæ viro ſuo labente in hæreſim, ipſius conſortium ſine iudicio eccleſię declinauit, videtur nobis, ꝙ mulier (maximè ſi ea intentione deceſsit, ut lapſus in hæreſim tædio pariter & cõfuſione a affectus ſe ab errore ſuo conuerteret) ei cũ reuerſus fuerit eſt reddẽda: b quæ etiã ſi reuerti noluerit, compellatur. Si uerò iudicio eccleſiæ ab eo receſsit, ad recipiẽdum eũ nullatenus dicimus compellendam. c †

Innocẽtius tertius Ferrarieñ. epiſcopo.

Vinculum coniugale, nõ diſſoluitur altero coniugũ fideliũ in hæreſim lapſo. Sed ſi unus infidelium coniugũ conuertatur ad fidem, et alter nolit ſibi cohabitare, uel non ſine blaſphemia, uel ſine peccato mortali, ſoluitur coniugium, & conuerſus contrahere poterit.

CAP. VII.

QVãto te nouimus in canonico iure peritum: & infrà. Sanè tua frat. intimauit, ꝙ altero coniugũ ad hæreſim tranſeunte, qui relinquitur ad ſecunda uota deſiderat cõuolare, ꝙ utrum poſsit fieri, per tuas nos duxiſti literas conſulendos. Nos igitur conſulta. t. reſpondentes, diſtinguimus, d licet quidam prædeceſſor e noſter ſenſiſſe aliter uideatur, an ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicã cõuertatur, uel ex duobus fidelibus, alter labatur in hæreſim, uel decidat in gẽtilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugũ, ad fidem catholicã cõuertatur, altero uel nullo modo, uel non ſine blaſphemia diuini nominis, uel ut eũ pertrahat ad mortale peccatũ, ei cohabitare uolente: qui relinquitur, ad ſecũda ſi uoluerit, uota trãſibit, & in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus. f Si infidelis diſcedit, diſcedat. frater enim uel ſoror, non eſt ſeruituti ſubiectus huiuſmodi. & canonem g etiã in quo dicitur Cõtumelia h creatoris ſoluit ius matrimonij † circa eũ qui relinquitur. i Si uerò alter fidelium coniugũ uel labatur in hæreſim uel tranſeat ad gentilitatis errorem, non credimus, ꝙ in hoc caſu is qui relinquitur, uiuẽte altero poſsit ad ſecũdas nuptias conuolare, licet in hoc caſu maior k appareat contumelia creatoris. Nam & ſi matrimonium uerum inter infideles exiſtat, nõ tamen eſt ratum: l inter fideles autem uerum & ratum exiſtit: quia ſacramentũ fidei, quòd ſemel ẽ admiſſum, nunquã amittitur: m imo ratum effi-

DE illa. Sunt duæ partes. Secunda ibi, Si uerò. Abb. Sic.

a Confuſione affectus. Ad ſimilitudinẽ contumacis: qui poſſeſsione priuatur, ut tædio affectus veniat reſponſurus. ſ. ut lit. non conteſta. quoniam. §. in alijs. C. de præſcri. xxx. uel xl. annorum. ſi quis emptionis. §. ſed & ſi quis non per uim.

b Reddenda. Et merito: quia ꝑ pœnitentiam eſt ſanatus. xxxij. q. j. quod autem. & etiam eſt compellenda.

c Compellendam in alio caſu compellitur, & ſic eſt aliud ante iudicium eccleſiæ: aliud poſt. eandem diuerſitatẽ dixi. Hugo. in carnali fornicatione: ut dicitur ſ. cap. proxi. Sed contra. ĩ. c. proxi. in fin. ubi de hoc & poteſt dici, quod ei ſtandũ † eſt, ut in utroq; caſu compellatur redire ad uirum, niſi cum iudicio eccleſiæ ſeparata uoluerit religionem intrare. ſ. de conuer. coniug. c. ult. Bern.

† Arg. ad hoc ĩ l. iuſte. ff. đ acquir. poſ. & in l. furti. §. & iuſſu. ff. đ his qui no. in fam.

† Vnde dicit Ala. hic ius vetus correctum per illud nouum. Phi. dixit illud intelligendũ ſecundum hanc diſtin. Io. And.

QVanto te. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, Nos igitur. Quæ diſtinguit, & ſecundũ membrũ proſequit: ibi, ſi uero. rationem diuerſitatis ponens: ibi, Nam & ſi. obſtaculum ſoluens: ibi, Nec obſtat. ſubmittens duplicem ſolutionis effectum: ibi, Per hanc. Abb. Sic.

d Diſtinguimus. Hanc diſtinctionem ponit Gratianus. xxviij. q. ij. §. hinc diſtinguendum.

e Prædeceſſor. Scilicet Cæleſtinus: dictum cuius habuiſti olim, in decretali. ſ. de conuer. infide. laudabilem. & male dixit Cæleſtinus.

f Ait Apoſtolus. xxviij. q. j. ſi infidelis.

g Canonem. xxviij. q. j. ſi infidelis.

h Cõtumelia. Iuſta illud, Deſere ſpernentẽ, uel blaſphemare uolẽtem, Vel te credentem, ſcelus ad mortale trahentem. Nã ſunt abſq; mora, ſic vincula rupta priora. Vincent.

i Qui relinquitur. ſcilicet, qui conuertitur circa eũ relinquit: quia nõ poteſt claudicare matrimonium: † ſed potiꝰ dixit de eo, qui relinquitur: quia ille ſolus poteſt contrahere ſine peccato. ille ꝗ relinquit tranſeuntem ad fidem, peccat: & ſola contumelia creatoris ſoluitur, & non per eccleſiam. & ſtatim ſoluitur, quam cito non uult cohabitare † ſecũdum modum qui traditur infra eodem capitulo proximo. ad finem. & peruenit ad notitiã alterius, tamen debet adhibere teſtes, quod illa non uult ei cohabitare, ne impediatur poſtea contrahens, ſi autem anteq̃ contrahat cum alia conuertatur ad fidem, vir ipſam recipere tenet. infra capitu. proxi. §. ult. & videtur nouum matrimonium, ut ibi dicitur.

k Maior. Magis enim delinquunt fideles apoſtatando, quã infideles in infidelitate remanẽdo. xxxij. qõ. iiij. in eo fornicator. & nemo reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. ſ. de uoto. magnæ. ſic đ pœ. di. iiij. ſi refugientes. Sic magis delinquit qui interruptam iterum litem deſerit, quam qui ſemel acceptam derelinquit. in authen. de litig. §. edicta. in fin. coll. viij. C. quomodo & quando iud. aut. qui ſemel.

l Ratum. Quia poteſt diſſolui: ut hic, & xxviij. q. j. c. ſi quis iudaicæ. §. item illud.

m Nunquam admittitur. xxxiij. q. vij. c. j. & ij. & j. q. quod quidam.

† Claudicat tamen quo ad effectũ reddendi debiti ab illo qui nõ poteſt exigere đ cõuerſi. con iug. quidã de eo qui cog. conſ. trãſmiſſæ. & quia qñque tenet unus ad matrimonium, & non alter. de eo qui dux. in ma. c. j. de deſpõ. impu. continebat. & ca. illis. ſecundum Hoſtiẽ. & Goffr. Io. And.

† Et tutũ eſſet, ſecũdũ Hoſt. ꝙ iudex aſſignaret terminũ ĩ fideli. arg. ꝗ filij ſint legi. lator de cõuer. cõiug. ex publico. Ioã. And.

† Id eſt facit illud diſſolubile. ſi conuerſus uelit ad alia vota trãſire Alphõ. Toſtad. 1. regu. viij. qõe. cxx. Repeti poſſet. per iiij. q.

cit coniugij sacrametum, ut ipsum in coniugibus illo durante perduret. Nec obstat, ꝙ à quibusdam forsan obijcitur, ꝙ fidelis relictus, non debeat iure suo sine culpa a priuari: cum in multis casibus b hoc contingat, † ut si alter coniugum incidatur. c Per hanc responsionem quorundã malitiæ obuietur, qui in odium coniugum, uel quando sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent hæresim, d vt ab ipsa hæresi (nubentibus coniugibus) resilirent. Per hanc ipsam responsionem, illa soluitur quæstio, qua quæritur, utrum ad eum qui ab hæresi uel infidelitate reuertitur, is qui permansit in fide, redire e cogatur.

Idem Tiberiaden. episcopo.

Pagani iuncti in gradu prohibito, lege canonica tantum conuersi ad fidem non separãtur. hoc primò. Si paganus prius plures uxores habebat, post fidem susceptã adhærebit primæ, hoc secundò. Et si repudiata uxore, cum secunda contraxerit, etiã post baptismum dimittet secundã: et adhærebit primæ repudiatæ, etiã si repudiata cũ alio cõtraxisset, secus si fornicata fuisset. hoc tertiò.

CAP. VIII.

GAudemus † in Dómino: & infrà.

Vtrum pagani uxores accipientes in secundo f uel tertio, uel ulteriore gradu sibi coniunctas, sic coniuncti debeant post conuersionem suam insimul remanere, uel abinuicem separari, edoceri per scriptum apostolicũ postulasti. Super quo taliter respondemus, ꝙ cũ sacramentum coniugij, apud fideles & infideles existat, g quemadmodũ ostendit apostolus dicẽs: Si quis frater infidelem habet uxorem, & hæc cõsentit habitare cũ eo, non illam dimittat. & in præmissis gradibus a paganis, quo ad eos matrimonium licitè sit cõtractum, qui cõstitutionibus h canonicis non arctantur: † (quid enim i ad nos, secundum Apostolum eundem, de ijs quæ foris sunt iudicare?) in fauorem præsertim christianæ religionis & fidei, a cuius perceptione per uxores se deseri timẽtes, viri possunt facilè reuocari, fideles huiusmodi matrimonialiter copulati liberè possunt, & licitè remanere k coniuncti, cùm per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittãtur. l Quia uerò pagani circa plures insimul fœminas affectum diuidunt coniugalem, utrũ post cõuersionem omnes uel quam m ex omnibus retinere ualeant, non immeritò dubitatur: & infrà. Verum absonum n hoc videtur, & inimicum fidei christianæ cũ ab initio una o cõstat in unam fœminam sit conuersa: & scriptura diuina testetur quod propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una: non dixit tres uel plures, sed duo: p nec dixit adhærebit uxoribus, sed uxori: & infrà. Nec vlli unquam licuit, simul plures uxores, q habere, nisi cui fuit

---

a Sine culpa. Nemo sine culpa, iure suo priuari debet. xvj. q. ult. inuentũ. lvj. di. satis peruersum. s̃. de eo qui cogno. consang. uxo. suæ. discretionem. & c. ult. & s̃. de consti. c. ij. Sed si causa subest, priuaẽ quis, quãdoque iure suo. s̃. ut lite nõ cõtest. quoniam. §. ij. & j̃. de priuile. antiqua. & xxij. distin. renouãtes. & hic subest causa, quæ subijcitur inferius.

Ius suum nemo perdit sine culpa.

† Cõcor. text. in l. sancimus. ff. d̃ pœn. & s̃. ut lite nõ contesta. qm̃. §. si uero.

b Multis casibus. In quibus quis priuatur iure suo. xiiij q. vj. comperimus. & liiij. distinct. frequens. xxxiiij. dist. si cuius. xvj. qõ. vij. decernim⁹. lxx. dist. neminem. xiij. qõ. ij. diffinimus. s̃. de cle. ægrot. tua.

c Incidatur. xxxij. q. vij. illi.

d Simularent hæresim. Hæc est causa, quare priuatur quis iure suo sine culpa. s. xxxij. q. j. dixit dominus.

Glossa sequens ponit opi. Laurent. quam reprobat.

e Redire cogatur. Et reuera cogi debet, nisi uelit religionem intrare, cũ iudicio ecclesiæ separati fuerint. s̃. de conuer. coniug. c. ulti. Lau dixit 1 eam cogẽdam redire ad eum, cum distincti. illius decre. s̃. eo. de illa. sed uerum est quòd indistinctè debet compelli, nisi cum uult intrare religionem, secundũ illam decreta. supra de conuersio. coniug. cap. ult.

1 Hoc placet Phili. Iac. de Alber. & Ab. ut vitetur correctio. Idẽ Inno. alternatiue tñ: vide qđ dixi s̃. c. proxi. in ulti. gloss. Ioã. And.

GAudemus. Hoc capitu. principaliter habet tria dicta. Et secundum dictum: ibi, Quia vero. Tertiũ ibi. Qui autem. Abbas Sicu.

† Alias, gaudeamus.

f In secundo. Non prohibito: quia secundus gradus erat prohibitus, sed nõ omnis. istæ enim erant personæ prohibitæ in lege, mater, nouerca, soror, neptis, amita, matertera, & uxor patrui, & uxor fratris, filia, & priuigna. De hoc dicitur supra de restitutio. spoliat. literas.

g Existat. xxv. distinct. deinde. & supra, de consangui. & affinita. de infidelibus.

h Constitutionibus. Quæ non arctant. nisi illos qui subsunt ecclesiæ directe, sed indirecte bene compellũtur. j̃. de usur. post miserabilem. & c. quanto. & j̃. de Iudæ. & si Iudæos.

† Alphõ. tosta. i. Regum. viij. q. xxxvij. cũ seq. Ia. Almain. i 4. Senten. dist. xviij. q. j. gl. pe. & ibi Cardi. flor. in iij. oppos. in cle. uni ca. de Iudæis. Petr. Ancha. in repet. c. ea quæ. col. xvij. de regu. iur. in vj. Alex. i cõs. vj. nu. 5. lib. vj. vbi dixi, & ad Phil. Dec. ca. j. lect. j. nu. 17. de cõstitut.

i Quid enim. ij. q. j. multi. interpositio est.

k Remanere coniuncti. supra de consanguinit. de infidelibus.

l Dimittantur. xxj. distinctio. deinde.

m Vel quam. Ad istam quæstionem non respondet directe, sed indirecte satis respondetur, ꝙ prima sit uxor, ex eo quod dicit pluralitatem ex utroque sexu reprobandam. in fine istius §.

n Verum absonum. hic ostendit, quod unam tantum debeat habere.

2 Successiue possũt eẽ plures ut ibi: sed non simul ut hic. Io. And.

o Vna. s̃. de biga. debitum.

Glossa sequens signat contrarium.

p Duo. Hic pluralis numerus ponitur ad exclusionem maioris numeri, argu. contra. xxxj. q. j. si dormierit. 3 qñque poniẽ ad exclusionem minoris numeri, ut cum dicitur, unus non est contra alium, sed in ore duorum, stet omne verbũ: ut s̃. de testi. licet. in fi.

3 Cõcor. text. in l. ubi numerus, cum vulg. ff. de testam.

q Vxores. Vnde etiam lex, plura cõiugia prohibet iudæis

Matth. 19
3. Esdr. 4
Matth. 9
Matt. 10
Ephesi. 5
Genesis. 2
Gene. 27
Exod. 12
Iudic. 26
Matt. 19

dæis. C. de iudæ. nemo iudæorum'. in fin. & C. de ince. nu. l. ij. C. de dona. ante nup. ea quæ.

a Diuina. Non ergo sunt sufficientes excusationes, quas habes xxxij. q. iiij. dixit Sara. & c. obijciuntur. sed illud fuit ante legem, & talis mos fuit diuinitus inspiratus.

diuina a reuelatione cōcessum, qui b mos quandoq;, interdum etiam fas censetur: per quā sicut Iacob à mendacio c Israelitæ a furto, d & Sanson ab homicidio, e sic & patriarchæ & alij uiri iusti, qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab adulterio excusantur. Sanè ueridica hæc sententia probatur etiā de testimonio ueritatis in euāgelio: Quicunq; dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliā duxerit, mœchatur. Si ergo uxore dimissa, duci alia de iure nō potest, fortius & ipsa retenta: per quod euidenter apparet pluralitatem f in utroq; sexu, cūm nō ad imparia g iudicentur, circa matrimoniū reprobandū.

Qui autem secundum ritum suum, legitimam repudiauit uxorem: cum tale repudium ueritas in euāgelio h reprobauerit, nunquā ea uiuente, licitè poterit aliam etiam ad fidē Christi conuersus habere, nisi post conuersionem ipsius ille renuat cohabitare cum ipso, aut ēt si consentiat, non tñ absq; cōtumelia i creatoris, uel ut eum pertrahat ad mortale peccatū: in quo casu, k restitutionē petēti, quā uis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaret l quia secundum apostolum m frater aut soror non est huiusmodi subiectus seruituti. Quòd si conuersum ad fidē & illa conuersa sequat antequā propter causas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eā recipere compelletur. n Quáuis quoque secundum euangelicā ueritatem, qui duxerit dimissam mœchatur, non tamen dimissor poterit o obijcere fornicationē dimissæ pro eo quòd nupsit alij, post repudium, nisi alias fuerit fornicata.

Idem Liuonien. episcopo, & eis qui cum ipso sunt fratribus.

Non licet relictam fratris, in uxorem accipere, et de facto ducta separanda est, nisi aliter ecclesia dispenset.

CAP. IX.

b Quæ. s. diuina reuelatio censet, quandoque mos &c.

c Mendacio. xxij. q. ij. ca. item. §. ponitur.

d Furto. xiiij. q. v. dixit dominus.

e Homicidio. xxiij. q. v. si non licet. circa fi. & qō. viij. occidit.

f Pluralitatem. Hic innuit solutionem quæstionis, quasi diceret. prima tantum est uxor: ut dixi supra.

g Non ad imparia. id est, quo ad mutuam seruitutem. & debitum carnis & fidem seruandam. xxxij. quæstio. j. si quis uxorē. & q. v. præcepit. alias pene famula uxor est xxxiij. quæst. v. hæc imago.

h In euangelio. Dicendo excepta causa fornicationis, uxorem non esse dimittendam. xxxij. qō j. dixit dominus in euangelio. & quæst. vij. Apostolus. & ca. omnes causationes. & xxviij. quæ. ij. si infidelis.

i Absque contumelia. s. c. prox.

k In quo casu. i. in quolibet casu pmissorum trium. 1 Per.

l Negaretur. Hic habes casum. ī quo denegatur restitutio 2 quamuis constet de iniusta spoliatione. Alium habes s. eo. significasti. Item ubi excipitur de alia spoliatione. s. de ord. cog. super spoliatione. Item ubi timetur de sæuitia uiri. xxxiij. q. ij. siue de cōiugij. & s. de resti. spolia. ex transmissa. & ca. literas. ubi de hoc. & xxxij. q. j. de benedicto.

m Apostolum. xxviij. q. j. si infidelis.

n Compelletur. Ex hoc uidetur, ꝙ contumelia creatoris, nō soluit ius matrimonij ipso iure: 3 alias si solutum fuisset ius matrimonij, non compelleretur eam recipere. Io. dicit, quod ipso iure solutū est matrimonium cōtumelia creatoris, ea nolente uiro cohabitare: ut s. eo. c. prox. licet matrimonium sit solutum, tamen restituitur, quasi iure post liminij. arg. xxxiij. qō. ij. cum per bellicam. sicut hæretico reuerso restituuntur alia bona. C. de hære. authen. idem est de Nestorianis. & licet non sit matrimonium inter eos, tamen eā recipere compellitur ex consequentia prioris matrimonij, in fauorem fidei. Alij dicunt, quod matrimonium ipso iure non soluitur, sed ius matrimonij soluitur, id est ius petendi debitum: & hoc satis uidetur dicere litera s. cap. prox. ibi, cōtumelia creatoris soluit ius matrimonij, & tunc uere primo soluitur matrimonium, quando contrahit cū secunda, & non ante: quia si esset ex toto solutum, non compelleretur eam recipere. Et est argum. ad hoc, quod dicit in fin. quod potest ei obijcere fornicationem: quia si ex toto, & omnino solutum esset matrimonium, non posset ei obijcere fornicationem præcedentem s. de iureiur. quēadmodum. Sed nunquid etiam posset intrare religionem ea inuita, antequam contrahat cum alia Dico quod sic. cum iudicio ecclesiæ fuit a uiro separata. arg. s. de conuer. coniu. ca. ult. in fi.

o Poterit obijcere. quia intelligitur legitime contraxisse quæ authoritate legis cōtraxit. xxiij. qō. iiij. qui peccat. & arg. s. de fri. fraternitatis. circa fi. & ff. de acquiren. posses. iuste possidet. 4 Sed illud quęritur, qualiter posset ei obijcere fornicationē ante baptismum commissam: cum omne peccatū & sequela peccati, in baptismo deleatur. xxvj. distin. deinde. & xxxij. quæst. j. quod autem. cum dona baptismi sint sine omni luctu. de consec. distinct. iiij. capi. ij. & cap. sine pœnitentia. Dicas quod omne crimen tollitur in baptismo, quo ad Deum, & quodcunque & qualitercunque contraxit ante uel adulterando seu fornicādo. sed quatenus illa fornicatio respiciebat uirum, non tollitur in baptismo, quia illud crimen non tam uirum, quam uxorem cōmaculat. xxxij. quæstio. j. in coniugio. & sic ius quod competebat uiro ex sola fornicatione, remanet ei saluum: & sic potest excipere contra illam. Sic etiam per pœnitentiā, tollitur crimen quod mulier contraxit fornicando quo ad Deū: & tamen post quantācunque pœnitentiam potest maritus illam accusare. xxxiij. quæstio. ij. admonere. nec eam etiam recipere compellitur post pœnitentiam. s. de cōuer. cōiug. gaudemus. iniquum enim esset, quòd baptismus tolleret beneficium alicui cōpetens, sicut in libertate. delictum enim quod commisit quis in se, per libertatem tollitur: sed delictum quod commisit in alium, non tollitur. ff. de ijs qui no. infa. l. penul. & l. athletas. §. Pomponius. Vel expone quod dicitur, nisi

g Melius diceret, id est in duobus ultimis casib. secūdum Host. Ioā. And.

2 Dicit Vincē. hic nullū speciale: quia ipsa sibi dat impedimentū, blasphemādo. Io. And.

3 Iure. dic quod non soluit matrimoniū ipo iure p aliquē horū trium casuū & tamē statim ipso iure ī quolibet ipsorū triū casuum habet fidelis licentiam, dissoluēdi illud transeundo ad aliud matrimoniū si uoluerit Alphō. tostad. r. Regu. viij. q. cxv. Matrimonij ius, an soluat per contumeliam creatoris.

4 Excusat ergo hic ab adulterio: ꝙ non cōmittit, sine dolo. xxxiij. q. ij. in lectū. ff. de adulter. l. pen. quod intelligas etiam dictū in fauorē fidei quātum ad cōuersos. alias nō cōuersi secūdum legē humanam puniēdi essent. non obst. iuris ignorātia: ut not. secūdū Hos. sup iij. gl. Ioā. And. in nouel.

† Et sic matrimonium erat contractũ inter infideles & antequã conuerterent ad fidẽ & tolerat̃ qñ est cõtractũ in casu licito ď ueteri testamento Alphon. Tostad.1.rg. viij.qõ.c-xlv.secundum consuetudinẽ & ritũ cõtrahentiũ quod sufficit ut valeat mrĩmoniũ inter eos ita quod hic ualet[,] & sic manet mero iur̃ etiam de rigore & cõuersis, & absque ulla dispẽsatione, licet uideat̃ hic dispẽsatio Alphon. Tostad.1.rg. viij.q.clxvj.cũ seq.

[s] Et ibi not. quod illi duos patres habebãt carnalẽ & legalẽ: & de computatiõe Mathei & L. in fin. xxvj.dist. c. una.§.Io. Ioã. And.

[2] Si uerus maritus fuisset: intellige tẽpore rei iudicatæ & nõ trãsit hic priuilegium ad hr̃des extraneos e.ti.l.maritũ. & l.

nisi alias fuerit fornicata.s.alias. i. in alio tẽpore post baptismum.sed prius uerius est.Io.And.

Deus qui. Ponit dispensationem ecclesiæ cum nouiter conuersis ad fidem, ut utãtur matrimonio cum relictis fratrum contracto secũdum legẽ Mosaicam. Abb. Sicu.

[a] Concedimus. propter nouitatẽ fidei, dispẽsatur circa gradus prohibitos. sic xxxv.q.iij.quædam. & c. quod scripsi.s̃. de consang. & affi. de infidelib.si.s̃.qui fil. sint legit. c.ulti. sed post fidem receptam, contrahere non debent. sic dicit in fi.

[b] Ut semen defuncti. Hac de causa, tantum, olim[1] cõcessum fuit ut frater uxorẽ fratris sumeret in uxorẽ. viij.q. j.olim. alias.non.

Deus qui ecclesiã suã: & j. Quia dispar est ritus in Liuoñ. ecclesia de nouo ad fidẽ catholicam conuersorũ a nostro: propter infirmitatem gentis eiusdẽ cõcedimus [a] ut matrimonijs cõtractis † cũ relictis fratrum utãtur, si tamen (fratribus decedentibus sine prole, ut semẽ [b] defuncti iuxta legẽ Mosaicam suscitarent) cum talibus contraxerunt: ne tales sibi decætero postquã ad fidem uenerint copulent, prohibentes.

DE DONATIONIBUS INTER UIRUM.

Supra uisum est de diuortijs. Sed quia diuortio facto, dos repeti solet, et contenditur plerunque de donatione facta constante matrimonio, ideo subijcitur iste tit. in quo tractatur tam de donatione facta inter uirum et uxorem, quam de dote post diuortium restituenda. Abb.

Mulieres cum. [c] Licita. Puta cõsanguinitatis, uel alia legitima, & ignoranter contraxerint, tunc restitui debet, quicquid alter ab altero habuit. s̃. de coniug ser. proposuit: quia nullum fuit matrimonium. alias si scienter contraxissent, perdere debent, quicquid alteri dederit, & fisco applicatur, nisi errore aut minori ætate excusentur. C. de ince.nupt. qui contra. argumen. contra infra eodem. & si necesse. ubi de hoc.

[d] Totam. Si totam reddere potest, alias inquantum facere potest. [2] C. de rei uxo. act. l. una. §. cum autẽ. & ff. de re iudi. non tantum. nisi dolo diminuerit suam substantiam: ut in eo. §. cum autem. & si peruenerit ad pinguiorem fortunam, totum restituet, ut ibidem s̃. de sol. Odoardus. Et si maritus paciscatur, ut totum restituat, tale pactum non ualet. [3] cum sit contra bonos mores. ff. sol. ma. alia causa. §. j. si tamẽ soluerit, repetere non potest. ff. de condi. inde. nam & si maritus. Sed nunquid fructus restitui debent, quod uidetur. ff. de reg. iur. in condemnatione: sed non restituũtur nisi illi qui ante matrimonium obuenerunt, quia illi ipso iure augent dotem, sed post matrimoniũ obuenientes non augent dotem, & non restituuntur, sed fiunt mariti propter onera matrimonij supportãda. ff. de iure do. dotis fructus. [4] & infra, de usur. salubriter. & expensæ necessariæ minuunt dotem ipso iure, utiles uero non, sed petuntur actione mandati uel neg. gest. Voluptariæ expẽsæ permittuntur abradi sine læsione prioris status. C. de rei uxo. ac. l. una. §. sileat. & ff. de impen. in re. do. fac. l. j. & l. quod dicitur. & hoc uerum est, cum fit separatio, quo ad fœdus matrimonij. secus si quo ad totum propter adulterium j. eo. plerunque. ubi de hoc.

TITULUS XX.

DE DONATIONIBUS INTER VIRUM & uxorem, & de dote post diuortium restituenda.

Ex concil. habito apud Vuormaciam.

Separato licitè matrimonio, dos restituenda est.

CAP. I.

Mulieres cùm ꝑ aliqua licita [c] causa à ꝑprijs uiris fuerint separatæ, totã [d] dotẽ præcipimus sibi reddi.

Urbanus iij. decano, cantori & capitulo Lexoneñ.

Soluto matrimonio, cogitur uir dotem restituere, & bona diuidere quæ communiter eis obuenerunt.

CAP. II.

Significauit P. mulier ꝙ H. quẽ loco uiri tenebat, diuortio inter eos solẽniter celebrato [e] dotẽ suã illicitè detinet, & reddere cõtradicit: possessiones ẽt quæ ipsis dum simul uiuerent cuiuscunq; contractus titulo, communiter obuenerunt, ea prorsus exclusa, sibi nititur uẽdicare. [f] Ideoq; mã. quat. si ita est, & non est aliud [g] quod obsistat, ipsum ad restitutionem dotis, & diuisionem [h] eorum, quæ olim cõiter habuerunt, district. ecc. compellatis.

Significauit. Primo ponit duplicẽ mulieris querelam. Secundo causæ cognitionẽ: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

[e] Celebrato. Ex licita causa. s̃. eo. c. proxi.

[f] Vendicare. Id est, retinere.

[g] Non est aliud. Puta pactum uel consuetudo, quod restitui non debeat. infra eod. capi. ulti. ff. ad exhiben. in hac actione. §. ibidem. & C. de pact. conuẽ. l. ex morte. Vel si propter adulterium, quo ad mutuam seruitutem diuortium sit factum j. eod. plerunque. uel si sententia lata esset super hoc, à qua non esset appellatum secunda q. sexta. capitulo ei qui. §. diffinitiua. ff. famil. erc. cum putarem. Vin.

[h] Diuisionem. Hoc intelligitur de ijs, quæ communiter empta fuerunt de bonis proprijs uxoris & uiri, & hoc constat. [5] alias enim præsumuntur omnia esse de bonis mariti. ff. de dona. inter ui. & uxo. Quintus mu. & C. eodem titul. etiam. Et est simile: quicquid prælatus ecclesiæ acquirit, totum intuitu ecclesiæ acquisitum uidetur, nisi appareat contrarium duodecima quæstione quarta, sacerdotes. & supra de pec. cle. capitulo primo. & secundo. argu. xij. q. j. sint manifeste. Ber.

Clemens iij.

Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij: pronuntiare debet dotẽ restitui. Et est casus multum allegabilis.

CAP. III.

De prudentia uestra miramur, quòd

De prudentia. Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensibile factum. Secundo illud emendari præcipit; ibi, quia igitur. Abbas Siculus.

sequẽ. Io. And.

[3] Secus in priuilegio ex contractu puta pro socio uel simili, Ioã. And.

[4] Et ibi no. nũqd impubes qui dedit fundũ, in dotem, & resilijt repetẽs fundũ. & fructus repellatur pro rata alimentorũ & in Spe. e. ti. §. ij. uersi. qd si mulier.

[5] Idem not. de restit. in integ. cõstitutus. uel respicit locũsuetudinẽ. Tã. Vin. Inn. qualis est in Frãcia secũdum Hosti. ubi quicqd aliter coniugũ acquirit constante matrimonio ẽ cõmune & celebrato diuortio p medii talia diuiduntur. Ioã. And.

Repe-

cùm uobis causam matrimonij, quæ uertebatur inter H. & M. commisissemus terminandam, & uos consanguinitatem inter eos interuenientes, sententiam diuortij tulissetis: de dote, quam à uiro mulier repetebat, [a] quicquam statuere distulistis. Quia igitur, uos qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quæ est causa incidés) accessoriè [b] cognoscere ualuistis, & sententialiter diffinire: Mand. quatenus prædictum H. monitione præmissa cogatis ut prædictæ M. totã doté (sicut canonicum [c] fuerit) restituere non moretur.

Clemens tertius.

Mulier propter adulteriũ à uiro separata, perdit dotem.

CAP. IIII.

PLerũque: & ĩ. Si mulier ob causam fornicationis iudicio [d] ecclesiæ, aut propria [e] uoluntate à uiro recesserit, nec reconciliata [f] postea sit eidẽ, dotem uel dotalitiũ [g] repetere nõ ualebit. [h]

Innocentius iij. Compostel. archiepiscopo: & uniuersis episcopis in regno Legioneñ. constitutis.

Cogitur mulier ex officio iudicis, donata sibi à uiro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij relaxare, si talis donatio præstet impedimẽtum dissolutioni talis matrimonij. h. d secundum intellectum, qui placet Panormitano.

CAP. V.

[a] Repetebat. Sed qua actione agebat mulier pro dote sua? actione de dote non: quia nullũ fuit matrimonium. ergo nulla dos. ff. de iure do. l. iij. & sic agit condictione sine causa. ff. de cõd. sine causa. l. ult. & C. de cond. ob cau. da. l. j. quia causa secuta non fuit, ꝓpter quam dos dabatur olim recipiebat mulier doté annua bimatrima die, hodie uero illico restituũtur immobilia, mobilia usq; ad annũ. C. de rei uxo. act. l. una. §. cum autem.

[b] Accessorie. Bene dicit accessorie: quia si nõ est matrimonium, neq; dos. ff. de iure do. l. iij. & sic accedit matrimonio dos. unde dos promissa per uim, uel metum, non tenet. ff. qđ me. causa. si mulier. §. si dos. sicut nec matrimonium. s̃. despon. ueniens. ij. & c. cum locum. & c. consultationi. Et sic qui cognouit de principali, cognoscere debet de accessorio. ut hic dicit, & s̃. de officio delega. præterea. & cap. prudentiam. §. sexta. in fin. & c. suspicionis. ff. de iurisdic. om. iud. l. ij. etiã si alias cognoscere non posset, incidenter tamen posset. C. de iudi. quoties. & C. ubi & apud quos. l. ul. s̃. de in integ. resti. c. pen. & sic causa dotis, ad iudicẽ ecclesiastiũ spectat. s̃. eo. c. j. & ij. & hoc ubi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit. Si uero constante matrimonio agat mulier de dote: qa forte maritus labitur facultatibus, uel dissipat bona sua, uel qa mortuus est: tunc causa illa agi debet corã iudice seculari: qa modo causa dotis principalis est. C. de iure dot. ubi. & l. seq. & ff. de iure dot. mutus. §. j. & l. quemadmodũ §. j. alias cõstante matrimonio, dos peti non potest. C. si constan. matri. dos soluta non sit. l. una. & sic qui cognouit de principali, cognoscere debet de accessorio, etiã lata sententia super principali: ut hic innuit: & s̃. eod. c. ij. Sed nunquid procedent ibi authoritate primi mandati? non uidetur: quia functi sunt semel officio suo, siue bene siue male. s̃. de offic. deleg. in literis. & c. significasti. & ff. de re iudi. iudex. procedent enim ex isto secũdo mandato. Ecclesia. n. fauore dotis, semper ipsam causam delegat: quia reipublicæ utile est, mulieres dotes saluas habere, propter quas nubere possint. ff. de iure dot. l. ij. & ff. sol. ma. l. j. & etiam papa simpliciter causam dotis cõmittit. secũdum cõsuetudinem ecclesiæ. ĩ. c. c. pe. Sed hic petebat mulier dotem sibi restitui, tanquam accessorium principali quæstioni: & ideo debuerunt pronuntiare super dote. unde uidetur quòd authoritate primi rescripti, ꝓcedere possunt. sed melius est dicere, ꝙ authoritate istarum literarum procedant: quia functi [1] sunt officio suo super principali. unde cum tunc nihil dixerint super accessorio, ulterius non iudicent: quia per primas literas procedere possunt super accessorio.

[c] Sicut canonicum. Fuerit. hoc est, si nihil obsistat, ꝙ impediat, & si totum restituere possit habita ratione ne egeat: ut dixi s̃. c. j. & ij.

[d] PLerunque. Iudicio ecclesiæ. alias nõ licet, etiã si nota esset fornicatio. s̃. tit. proxi. ca. porro. ut ibi dicitur. & c. ex literis.

[e] Propria uoluntate. Resume, ob hãc causam fornicationis, alias non noceret, utpote si recederet: quia conscientiã haberet de impedimẽto perpetuo, quo probato dotem recuperaret.

[f] Nec reconciliata Ad quod compelli non potest, etiam post pœnitentiam. s̃. de conuer. coniu. gaudemus. xxxij. qõ. ij. admonere. sed si reconciliata fuerit, postea illã fornicationẽ obijcere nõ poterit: qa ei remisit: hoc quod ei licet secundũ euangelicã ueritatem. s̃. de iureiu. quemadmodum. & xxxij. qõ. j. quod autem. & cap. nõ erit. & quia mores illius iam cõprobauit. ff. de adult. si uxor. in fin. xxxij. q. v. horrendus. nisi postea fornicetur.

[g] Dotalitium. Id est, donationẽ propter nuptias. [2] sed hæc expositio nõ uidetur bona: qa donatio propter nuptias, debet redire ad uirum, sicut dos ad mulierẽ. ĩ. e. c. ult. in fi. & ita non posset repetere dotalitium, etiã alias post separationem, sed potest hoc intelligi, cum mulier lucratur donationem uel partem ex pacto. ĩ. e. c. ulti. & sic illam donationẽ quam ex pacto habuisset, perdere debet. Vel appellatur hic dotalitiũ, res paraphernales, ad quarum restitutionem tenetur maritus. C. de pact. conuen. l. ult. & l. hac lege.

[h] Nõ ualebit. Sed pone sñiam latam esse, quo ad tori separationem propter fornicationem, & sic amisit dotem mulier. demum probatur consanguinitas inter eos, & pronuntiatur matrimonium nullũ fuisse inter eos, mulier repetit dotem, tanquã non cõmiserit adulteriũ. quæritur an possit repetere cum effectu? Quod possit probatur: quia ex futuro euẽtu patet, qđ non fuit matrimonium: & si non fuit matrimoniũ, nõ fuit adulterium. s̃. de frig. & malefic. fraternitatis. in fi. & ueritate manifesta, nõ obstat res iudicata. ĩ. de purga. vul. ca. ij. & viij. distinctio. ueritate. & ff. de condi. sine causa. [3] si fullo. & leg. auunculo. ff. de re iudicata. lege prima. & ff. de usufructu lega. l. uxori. ij. ex quo. n. nullum fuit matrimonium, nulla fuit dos. C. de cõdictio. ob cau. da. leg. prima. Itẽ ex noua causa tollitur prima sententia. supra titulo proximo. ex literis. & argument. ĩ. eod. capit. proximo. ergo quicquid datum fuit nomine dotis, potest repeti: quia patet nullũ fuisse adulterium. & sic ecclesia decepta fuit in illa sentẽtia: ergo reuocari debet. supra de frigid. & malefi. fraternitatis. Item per secundam sententiam tollitur prima. supra de re iudic. inter monasterium. & c. seq. Sed cõtra res iudicata, pro ueritate accipitur. ff. de re iud.

Iudex cognoscẽs đ principali cognoscere dẽt de accessorio.

Dos põt repeti, cõstãte mrĩmonio.

[1] Functi. contrariũ tenent Ant. But. Card. flo. Pano. hic ĩ fi. Fely. c. in literis. col. ij. de offi. de leg. c. qualiter & qñ j. col. ñ. đ accu. qa dos uenit iure actionis & sic primi rescripti de nouo peti põt, sed in Gallia nullo modo põt & accessorie cognoscere.

[2] Nuptias galli ĩ patria iuris scripti uocãt augmẽtum dotis & in pñia cõsuetudinaria doariũ. Et hęc ꝑdit. l. cõsensu. C. đ repud. nõ aũt paraphernalia & hęc gl. in fi. falsa est ut sentit Pano. hic. & expsse reprobat Phili. Dec. in c. pastoralis nu. 7 de iudi. in l. pe. nu. 13. de iurisd. om. iudi. & utrobiq; in annota. dixi.

[3] Vt dixit Inno. per condictionẽ sine cã dotali repeti non põt: subest enim causa dotis retinẽdę, sed licet sñia lata uel adulteriũ saltẽ mẽte cõmissũ. Ioã. And.

ET si necesse sit: & j. Quia verò castra quædā, quæ rex Legionē. † filiæ regis Castellæ in dotem [a] tradidisse proponitur, ita ut si eā [b] aliqua occasione relinqueret, ipsa cederēt in ius eius, impedimentum præstare videntur, huiusmodi copulæ dissoluendæ: Cùm castra ipsa nō tā ob turpem, quam ob nullā [c] causam sint data, utpote cū inter eos matrimoniū non existat: & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias: Ne ad commodum ei cedat, quòd debet in pœnā [d] eius potius retorqueri: castra ipsa restitui [e] uolumus, & ad id puellam per excommunicationis sententiam, coarctari.

Idem archidiacono sancti Andreæ de Scotia.

Vsufructuarius donans sine consensu domini rē ipsam uxori propter nuptias, nō trāsfert in eam plus iuris, quàm ipse habebat. idem de eo qui sub conditione adimente habet rem in hæreditatem uel in feudum.

† Primū in Hispania regnū christianū cui suberat Castella quæ circa annum dñi millesimum in regnū erecta deinde Regno legionis unita ut scribit Mich. Ritius de Regib. Hispaniæ, li. j. Raphael Volaterra geogra. li. ij. & dixit in cōsuet. Parisiē. §. xxix. nu. 3.

[a] Verius. idē Host. Goff. Ioā. And. Pau. hic.

[a] Ho. summabat has causas quatuor modis. Prima res iudicata, ex quo nō fuit appellatū. Secunda ne sit melior conditio delinquentis. contra id. ff. d̄ donat. inter uir. & vxo. l. iij. §. j. d̄ præbē. cū qui lib. vj. Tertia, qa in pœnis delictorū plus inspicitur opinio, quam veritas: ut in decr. nuper. Quarta, qa mulieres ad recuperādā dotem conarent per falsos testes probare impedimentū: & talibus obuiandū est. s. tit. j.

res iudicata. & ff. famil. ercisc. cum putarem. & ex sententia ius factum est inter partes. s. de re iud. cū inter vos. ff. de lib. agnos. siue in princ. Et secunda sentētia cōtra res prius iudicatas a quibus appellatū nō fuit, nulla est. ij. q. vj c. ei qui. §. diffinitiua. Præterea adulteria sicut & alia crimina secundum intentionem iudicantur, & ex corde ꝓcedūt. xv. q. vj. §. j. & xxxiiij. qō. ij. in lectum. & de pœ. dist. j. super tribus. ff. de furt. qui iniuriæ. j & j. de sentent. excommunic. cum uoluntate & iniuria ex affectu mentis fit. xv. qō. j. illud peræque. & negari non potest, qn mulier ista ex affectu mētis iniuriam faceret ei, quem pro uero marito tenebat, & ita dolum commisit sine quo nullum cōmisit adulterium. ff. ad legem Iuliam de adul. l. penul. In cōtrarium pro prima parte allegari potest illud, quid obfuit iniuria, ubi conatus non habuit effectū. s. de sponsa. adolescens. ubi de hoc. Super hoc dicunt quidam. ut T. quod mulier ista dotem siue dotalitiū suum repetere potest. Alij dicunt, ut Lauren. quod non est ulterius audienda, licet modo appareat, quod non fuerit matrimoniū: qa nihilominus puniri debet propter intentionē cū opere subsecuto. fecit enim quod potuit. s. de biga. nuper. & c. ult. & ff. de adulte. si uxor. §. j. & arg. huius cap. & eo ipso quod uxor condēnata est de adulterio, uir debet habere ante nuptias donationē & dotē: in auth. ut lic. ma. & auiæ. §. si de adulterio. alias est vers. sub illo. §. q vero plurimas. coll. viij. Et istud verius [f] credo. Principium enim debet considerari in talibus, & non exitus, ut per hoc cæteris delinquendi audacia auferatur: sed si hoc esset falsum, posset cōmitti [a] in probatione impedimenti. Prima opinio magis benigna apparet, sed non est extendenda licentia.

ET si necesse. Propter veritatem lect. non solet summari. Diuiditur. Nam primo ponit mandatum, præmissa triplici ipsius causa: quarum prima cōsistit in facto, reliquæ in iure. Secunda ibi, Cum castra. Tertia ibi. Ne ad. Abb.

CASVS. *Rex Legionē. accepit in uxorē filiā regis Castellæ, & ei dedit in donationem propter nuptius castra quædā. ita videlicet, quod si aliquo casu ipsam relinqueret, castra ipsa cederēt in ius eius. Sed ipsi propter consanguinitatem, insimul non poterāt remanere. Vnde mādauit pa. quatenus deberent adinuicem separari, sed rex Legionē. nolebat eā dimittere, nisi castra sibi restituerētur, et ita castra illa præstabant impedimentū copulæ dissoluendæ. Vnde mandat papa archiepiscopo Compostellano, & uniuersis epis in regno Legionen. constitutis, quòd cùm castra quæ impedimentum præstant copulæ dissoluendæ, non tam ob turpem causam quàm ob nullam sint data, cū inter eos matrimonium esse non poßit: & ideo nec dos nec donatio propter nuptias esse potest, ne ad commodū ei cedat, quod debet potius ad pœnam retorqueri, quatenus uiro castra ipsa restitui faciant, & ad id per excommunicationis sententiam filiam prædictam coarctent.* Not. quod si principale non tenet, nec accessoriū: *et ita ubi matrimonium esse non potest; nec donatio propter nuptias. Bernardus.*

[a] In dotem. Id est, in donationem propter nuptias, quam fecit maritus uxori, prout fecit iste. j. c. proxi. in fi.

[b] Vt si eam. Sub tali forma prohibetur contrahi matrimonium. ff. de ver. oblig. si ista stipulatio. & C. de inutilib. stipu. libera. & s. de spon. Gemma. ubi de hoc. & istud pactum perinde haberi debet, ac si non fuisset appositū. C. de cond. ob cau. da. l. j. pactum enim cōtra bonos mores, nō ualet ff. solu. matr. alia. §. j. & C. de pact. pacta quæ. & viij. dist. quæ contra mores.

[c] Ob nullam. ff. de cond. sine cau. auunculo. & C. de condi. ob cau. da. l. j.

[d] In pœnam. Si. xvj. q. j. legi. & ff. de neg. gest. siue. & ex improbitate nemo consequitur actionē. ff. de furt. itaque fullo.

[e] Restitui. Ex hoc uidetur, quod si cōtra canones uel contra præcepta legum uel constitutiones principū cōtrahitur matrimoniū, soluto matrimonio licite repetitur, quicquid dotis nomine uel donationis datum est: ut ff. de condi. sine cau. auunculo. & ff de ritu nup. præfectus. & C. de cond. cau. da. l. j. Sed cōtra uidetur. qui enim scienter contra præcepta legum uel cōstitutiones principū, nuptias cōtrahūt, quicquid alteri datū est, debet ei auferri, & fisco applicatur. C. de incest. nup. qui cōtra. ff. de do. inter uir. & uxo. cum hic status. §. ult. & insti. de nup. §. si aduersus. Quidā dicūt, ꝙ si ignorabāt se esse cōsanguineos: tunc repetitur qđ datum est, alias non. C. sol. mat. si ignorans. & l. prædicta. C. de incest. nup. qui cōtra. Istud satis uidetur, sed obuiat hoc exemplū: quia isti bene sciebāt se esse consanguineos, nec hoc ignorare poterāt, ꝙ in tali gradu erant. arg. C. de lib. cau. si filiū. & C. de in integ. restit. mi. de tutela. Dicit Io. ꝙ si aliqui sciūt se esse consanguineos, sed credūt ꝙ liceat sibi inuicē cōtrahere matrimoniū. tūc cōpetit repetitio. ff. d̄ adul. si adulteriū. §. stuprū. & §. fratres. & §. incestum. & in eo casu pōt intelligi, ꝙ hic dicitur. si aūt sciebant se nō posse contrahere: tunc nō repetunt quod dederunt, sed fisco applicatur. C. de incest. nup. auth. incestas. & l. q contra. Tan. dicit, ꝙ hæc nō est excusatio: quia isti sciebāt se esse tales, ꝙ nō poterant cōtrahere, ut dictū est, unde debebāt perdere quicquid hincinde datū est. Et prouidit hic do. pa. propter bonū pacis: qa nisi castra [j] restituerēt, nō poterat pax īter eos reformari. Et alia ratio est hic, nō poterat seruari pœna statuta: quia non erat cui applicarentur bona illa, cū nullū habeant illi regem superiorem seu fiscū. unde merito & iure restitui debuerūt illa castra, & alia quæ data sunt, ne alter in lucro remaneat· unde potius puniri debuit, si superiorē habuisset. & hoc satis colligitur per literā, ne ad commo.

quanto. §. per hanc, ad hāc solutionem, facit in au th. de rest. & ea que pa[...]t. in xj. mēse. § vnū siqui dem. coll. iiij. Ioā. And.

[j] Qu[...] tiam [...] regni, [...] cūdi [...] vnde [...] nari [...] potera [...] de iu[...] intell[...] Ioā. [...]

commodum cedat. &c. sic cessant contraria Tanc. & quia rex aliter ab illa coniunctione non recedebat, ut dicit litera illa, ne ad com odum cedat, &c. & sic cessant contraria.

Nuper a nobis. Diuiditur primo ponitur duplex quæstio. Secundo utriusq; solutio: ibi. Nos autem. Tertio quædam instructio: ibi, illud. Prima & secunda pars subdiuiduntur in duas: quia quælibet ponit quæstionem & solutionem, ut patet in litera. Abbas Siculus.

a Vixerit. Simile x.q.ij. hoc ius porrectũ. §. si œconomus. C. de usu & habita. si patri.

b Tertiam. Idem esset si totam.

c In dotem. Id est donationem.

d Viduarum. Tanquam miserabilium personarum. lxxxvij dist. §. j. ca. j. De hoc dicitur. s. de foro competen. ex tenore.

Gloss. seq. circa Brocar. alleg. quatuor concor. & duo cōtraria, & soluit.

e Nullus plus iuris. ut j. qō. vij. Daibertum. ff. de regu. iur. nemo plus. ff. de acquiren. rerum domi. traditio. & s. de iure patr. quod aũt. in fi. & c. cura. argu. contra. ff. de usufru. quod nostrum non est. ff. de acqui. rerũ domin. non est nouum, contraria casualia sunt.

f Quod vixerit. Et sic habes, quod feudum potest alienari ad tempus. alias non potest alienari. s. de feud. c. ij. vbi de hoc.

g Consentire. Ex quo alienationi cōsentit, rem postea reuocare nō potest. argu. ff. quibus modis pignus uel hypothec. solu. sicut re corporali. §. si uoluntate. & §. sed & si permiserit. & l. si debitor. §. si in venditione.

n Cōtor. l. j. C. quãdo impera. inter pu. & vi. Bal. in l. j. C. de bo. mat.

CAP. VI.

Nuper à nobis tua discretio requisiuit, si aliqua terra data fuerit alicui, non in hæreditatem uel feudum, sed tantum quo ad vixerit a possidenda: & ipse postmodũ tertiam b partem uxori suæ in dotem c concesserit, utrum eo defuncto præfatã dotem vxor (dũ vixerit) habere debeat: & tenere: cũ ecclesia dotes protegere teneatur viduarum. d Postulasti prætereà si qua terra data fuerit alicui, & hæredi quem de uxore legitima procrearet in hæreditatem uel feudum, & ipse uxori suæ quadã parte ipsius in dotem concessa, decesserit postmodũ sine prole, an mulier dotem eandem de iure posset habere? Nos aũt consult. t. t. respon. quod cum regulariter, nullus in aliũ plus iuris e transferre possit, quàm eum cōstet habere vir cui terra prædicto modo conceditur, non potest uxori relinquere, quòd ei nō licuit, nisi quoad vixerit f possidere, nec licet vxori suæ partem illius terræ in donationem propter nuptias ex viri concessione tenere, nisi donationi, ille ad quem spectat dominium illius terræ, uoluerit cōsentire. g Quòd autem de prima consultatione dicimus, hoc respondemus etiam de secunda. nam licet ecclesia in causis uiduarum h debeat se fauorabilem exhibere, contra iustitiã, tamen non est eis fauor ecclesiasticus concedendus. Illud uerò te nolumus ignorare, quod uxor dare dicitur viro dotem: vir aũt vxori donationem facere propter nuptias, secundum legitimas sanctiones. i

h Fauorabilem. lxxxvij. dist. c. j. & ij. C. quando impera. inter pupil. & vid. l. j. & supra de fo. compe. ex tenore. ubi de hoc.

i Sanctiones. C. de dona. ante nup. l. j. & ult. §. sancimus. & dos ad uxorẽ, & donatio ad virũ, soluto matrimonio reuertitur. infra eo. c. ult.

Idem archiepiscopo & archidiacono Geoueñ.

Vir agens pro dote, nō omnino excluditur ex eo quod uergat ad inopiam, nec præcise cogitur satisdare ultra facultatẽ propriã, sed dos sibi aßignatur sub cautione, quã præstare pōt. Et si per illã cautionem nō esset sufficienter prouisum cōsumptioni dotis, deponitur dos apud mercatorem: ut de honesto lucro vix sustineat onera matrimonij, hoc dicit secundũ intellectũ quem tenet Panor. inhærendo verbis literæ. Et est casus not. & quotidianus.

CAP. VII.

Per vestras literas intimastis, quòd cùm magistrum R. super quadam summa pecuniæ pro H. paupere authoritate nostra curaueritis conuenire: k quã idem H. pro dote uxoris suæ requirebat ab eo, dictus R. exceptionem opposuit contra ipsum, quod uxorem suam a se repulerat, l & tacita ueritate m super hoc literas impetrauerat, quia cùm super eadem dote, alia vice coram vestræ ciuitatis consulibus quæstio mota esset, ipsi pronuntiauerunt, ut quoniam idem H. ad inopiam n vergere videbatur, dos illa non assignaretur eidem, nisi cautio-

Per vestras. Marito vergẽte ad inopiam, pro dote satisdatio potest peti. ita summat Abb. Et secundum hunc intellectũ. esset hic casus singularis, qui non est alibi. Diuiditur. Nã in prima ponitur consultatio. In secunda responsio cum mãdato: ibi, Cum ergo. Prima pars ponit causæ delegationẽ, actoris petitionem, rei exceptionem, & iudicis interlocutionem. Secunda ponit duas causas mandati alternatiui, quod inter illos interserit. Abbas Siculus.

k Cōuenire. Id est ad iudiciũ reuocare ad petitionem. H.

l Repulerat. Et ideo audiri non debuit, nisi primo ipsam restitueret. s. de restit. spol. ex cō questione. & s. de ordi. cog. super spoliatione. & cap. cum dilectus.

m Tacita ueritate. De processu negotij: ut sequitur. sic s. de re iudic. inter monasterium.

n Ad inopiã vergere. & bona uidebatur illa pronuntiatio: quia ex quo maritus incipiebat labi facultatibus, & re sua male uti: cogendus erat eam restituere. C. de iure dotium, ubi. & in authent. de æqualitate do. §. ulti. coll. vj. imo etiam sequestrãda est, cum præsumitur vir eam dissipaturus. ff. soluto matrimonio. si cum dotem. §. si uero. dotẽ. Si ergo tenetur eam reddere, ergo non potest eam repetere. supra de iureiurand. quemadmodum. quia turpius

Dos est restituẽda si vir vergat ad inopiam.

p̄ius eijcitur,&c. Et dolo petit, qui restituere statim debet.ff.de reg.iur.in condemnatione.in fi. Sed hæc non habent locū in casu isto:ut hic dicitur. Cū.n. corpus suum uxor ei commiserit, multo fortius & dotē sibi cōmittere debet sub ea quā potest cautione præstare:ut sequitur C. de pact.conuen.hac l.& est simile xij.q. j. præcipimus. imo uxor tenetur alere uirum suum egentem de doti ff. de iure dot. mutus. §. manente. Et præmissa locū habent, cum maritus suspectus est de dilapidatione: quia male uersatur in re sua & nō cum paupertate laborat: ut hic faciebat, & ita restituetur hic dos, prout hic dicitur in fine. Laurent.

nem [a] idoneā de ipsa nō pitura p̄staret: unde uos ei ut de saluanda dote caueret, & uxorē suam reciperet, præcepistis,& ĩ. [b] Cùm ergò satis posſit ei modicū credi dotis, cui creditū ē corpus uxoris.

Mādamus quatenus dotem aſsignari faciatis eidē sub ea quam potest [c] cautione præstare, uel saltem alicui mercatori cōmitti,ut de parte † honesti [d] lucri, dictus uir onera [e] posſit matrimonij sustentare:ne occasione dotis detentæ, uxor a uiro dimiſſa, seu uir qui dimisit uxorem,adulterij reatum incurrat.

[a] Nisi cautionem. lex enim prohibet. fideiussorē dari pro dote.C. ne fideiuss. do.den.l.j.&.ij. Sed in alio casu intelligitur.

[b] Et ĩ. sed cum ipse cautionem præstare non posset, ad instantiam ipsius, domino papæ hæc rescribere curauerunt.

[c] Quam potest. Iuratoriam.s. in authen. ut nulli indic.liceat habere loci seruatorē. §. si uero crimē.collatio.ix.ubi dicitur quod si mulier accusatur de crimine pro quo debeat custodiri. debet dare fideiussorem si fideiussorem dare non potest, iuratoriam cautionē præstet: & sufficit.C.de epis.& cle.auth. generaliter. prima,& in authentic.de litigiosis.§. ad excludendas unde sumpta est hæc authentica generaliter.collatione octaua.

[d] Honesti lucri. Non enim tenetur fœnerari dotem, & de usuris alere uxorem, arg.C. de admi. tuto.auth. nouissima. sed conuertat eam in societatem honestā, uel aliquod commercium. & ex lucro honesto eā alat arg.in authen.ut ij.qui obligatas se habere perhibent res minorum. §. quoniam autem uidemus .collat.vj. ibi tamen dicitur, quod si minor non habet unde uiuat, sed tantum pecuniam : tunc curator tenetur fœnerari . Laurentius.

[e] Onera.ff.de iure dot. si is qui stichum. §.ibi dos.& ĩ.de usur.salubriter.Tan.

Donatio.Prima pars demonstrat, quando & qualiter donatio facta inter coniuges ualeat, uel reuocanda intelligatur.Secunda docet, an reddenda sit dos & donatio propter nuptias soluto matrimonio. Secunda.ibi.Sane.

[f] Constante matrimonio. Nota quod donatio inter uirum & uxorem, moribus prohibita est, ne mutuo amore, inuicem spoliētur non temperando à donationibus,sed profusa erga se facilitate utentes. Maiores enim nostri hoc prohibuerunt, amorem honestum solis animis existimantes & ne alter in paupertatem incideret. & alter ditior fieret, nec esset illis studiū filios educandi.ff.de dona.inter uirum & uxorē.l.j.ij. & iij.& in authentic.quibus modis natur. effic.legitimi.§.illud quoque.ad fi.collatio.vj. & nulla est donatio,matrimonium tenet. Si uero matrimonium tenet donatio de iuris rigore ualet.sed fas non est tales donationes esse ratas ne melioris cōditionis uideant delinquentes,quam qui non deliquerunt contrahendo. ff.eodem.l.iij.§.j.& C.eod.si ex uoluntate. Sed inter sponsum & sponsam tenet donatio.ff.eo.inter eos [1], & l.cum hic status.§.si qui sponsam. Tamen si dona- [2] tor in eadem uoluntate usque ad supremum uitæ exitum perdurauerit, ualet donatio. C.e. l.j. & tertia. & hic ubi dicitur, nisi donationis obitu cōfirmetur. Et si donatio legitimum modum excedat, & nō fuit insinuata usq; ad legitimum modum ualebit, si per mansit in ea uoluntate usque ad mortem.C.eod.donationis.j.

† Dando eā partē lucri & damni ut sētit Pano. hic Paul. consil.lv. li.ij. Calder. repe. cap. nauiganti. de usu. Petr: Ancha.repet.c. peccati.colu. ij.đ re.iu. l.vj .Lud. Ro. cons. ccxxxviij cōs.ccccc. & omnes in hoc cōueniūt ut dixi ad Alex. consi. lxxx. lib. iij. Sed capitali ī tum saluo cōiter reprobāt, ut Laurē. de Rodul.ca. consuluit part. ij. q. xix. de usur.Anto. par.ij.ti.j. ca. vij. §. xxxiiij. §. xxxvij. Phil.Dec. cōsi. cxvj. nu.5. Conradus đ cōtrac.quęs. xciiij. Bernardin.de Euāgelio. ęterno sermo. xxxix.c.ij. Tamē Host. in summa de usur.§. an aliqua. uersi.qd si piculū & Io. de Ligniaco in ca.fi.de usu. uolunt defendere etiā toto capitali saluo.Qđ est uerum sub moderatione quā tradidi in trac. usur. num.500.

Gregorius nonus.

CAP. VIII.

Donatio, quæ constante [f] matrimonio inter coniuges dicitur esse facta (ex qua alter locupletior [g] & pauperior alter efficitur) firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur, quæ tamen pœnitus euanescit, si reuocet ab eo tacitè [h] uel expres-

[g] Locupletior. donatio ex qua hoc contingit,nulla est. ff. eodem.l.j. tertio responso. & ex eo, [2] quod dicit, ex qua alter locupletior, & alter pauperior, à contrario sensu datur intelligi, quod donatio teneat his cessantibus, quod uerū est.Si ergo maritus non fit pauperior, tenet donatio,ut si maritus sit institutus hęres,& repudiet hęreditatē donationis causa,ut deferatur uxori sibi substitutæ:uel si repudiet legatū,ut remaneat penes uxorem oneratam pro legato prętando:uel si rogatus esset restituere hæreditatem uxori, ne detrahat quartā causa donationis.tunc tenet donatio.ff.eo.si sponsus §.si maritus. & §. si quis. uel si donauerit uxori rem alienam.ff.eod.sed si constante. Item licet pauperior fiat donator: & accipiens non fiat locupletior, tenet donatio, ut si emerit inde unguenta.ff.eodem.quod autem.§.j. [3]. Item ualet quandoque donatio, licet donator fiat pauperior, & accipiens locupletior, si in tempus finiti matrimonij sit collata,sed ante tempus illud non efficitur res donata donatarij, sed differtur in tempus,in quo mulier à lege uiri soluta est. ff.eod. si eum seruū uxori.§.ultimo.& l.quia.& leg. si inter. Item in alio casu ualet donatio, licet alter fiat pauperior,& alter ditior.ff.eodem.qđ si uir. Fit autem donationis reuocatio, quatenus donator pauperior, & accipiens locupletior factus est.ff. eod. si sponsus. §. ultimo.

[h] Tacite uel expresse. Tacite autem fit reuocatio per diuortium, nisi in diuortio uoluerit donationem ualere. ff. eod. sed interim.§. si maritus. & l.cum hic status.§.diuortium.& C.eodem.leg.a marito. Item tacitè fit reuocatio,si prius qui libertatem acceperit, decesserit, quam is qui contulit:ut in l. prædicta, à marito. Si uero prius decedat is qui donauit.nec reuocauit donationem,confirmatur morte per silentiū. C.eodem.donationis.& leg.prima & tertia.Si autem simul moriātur,puta naufragio, uel ruina,ualet donatio.ff. eodē.cum hic status.§. si ambo. expresse reuocatur donatio,cum donator eam reuocat.C. eodem à marito. nisi pœniteat eum reuocasse donationē:ut supremum iudicium eius siue uoluntatē spectemus.ff. eodem.cum hic status.§.penitentiam. Item expresse fit reuocatio,si maritus ea quæ donauit, postea pignori dedit, uel alij donau it uel alio modo alienauit. C. eo. si maritus tuus.simile suprà. de procurat.non iniuste. Et hæc quæ dicta sunt de donatio. inter uirū & uxor

au.5 17.& qō. lxxx. vij.

[1] Sed illud nō tenet secundū canones. si.n. debet qs crimē suū cōmodis alienis impendere. xlvj. di.sicut nōstro secundum Go.& Ho. Ioā. And.

Donatio cōiugū an ualeat,qā matrimonium non tenet.

[2] Sequit q̄ mrimonio cōiunct. suntā te nuptias donatio facta, iure consistit: etiā si eo die nuptię fuerūt subsecutę.Io. And.

Donatio inter coniuges,quādoque ualet.

[3] Et habet id locū etiā, si pecuniam datā, pro unguentis mulier soluit creditori suo: & mox de sua pecunia emit unguēta. Idē si uir pro illis emendis licem dedit quam illa remisit, & de sua pecunia unguenta emit. Ioan. And.

Donatio inter parentes & liberos prohibetur.

uxorem inter parētes & liberos, pene intelligi debēt inter quos prohibita est donatio, cum una persona intelligantur. C. de impube. & alijs substitutio. lege ult. & trigesimaquinta quæstione tertia hac authoritate. nisi in casibus.

a Qui donatum. ut C. eo. lege à marito. & ff. eo. cum hic status. §. si ambo. & ista uerba tacite uel expresse, uel qui donatum accipit &c. sumpta sunt ex istis duabus legibus.

b Sicut dos. Dos enim datur uiro a muliere, & donatio datur uxori a uiro. j. eo. nuper. in fi. C. de don. ante nup. lege prima & ulti. Et ideo redire debēt ad eos: ut hic dicitur, & dos & donatio ꝓpter nuptias, debent esse æquales hincinde. C. de pac. conuen. authentica æqualitas. & in authentica, de æqualitate do. §. hæc igitur. & §. decætero. coll. octaua. Et uerum est, quod ista debēt redire ad mulierem & uirum, nisi consuetudo sit in contrarium, ut dicitur hic: nisi pactum de dote uel donatione lucranda, uel parte sit factum inter eos. ut hic dicit & C. de pact. conuen. authentica æqualitas. & in authentica, de equalitate do. §. hoc igitur. collatione octaua. C. de rei uxo. act. l. una. §. illo proculdubio. Et istud pactum, debet esse æquale hincinde: & si non sit æquale, maior pars lucri ad minorem debet reduci: ut legibus prædictis, ex morte. & authentica æqualitas & l. lege leonis. C. de pact. conuen.

sè, uel qui donatum a accepit, prius debitum naturæ persoluat. Sanè soluto matrimonio sicut dos b ad mulierem, sic & donatio propter nuptias redit ad uirum nisi de consuetudine secus obtineat uel ex pacto de lucranda dote, & donatione propter nuptias, quod æquale sit tamen, cum hinc indè cōtrarium inducatur.

TITVLVS XXI.
DE SECVNDIS NVPTIIS.

Alexander tertius.

Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus est.

CAP. I.

Apellanum (quem benedictionē cum secūda c constiterit celebrasse) ab officio beneficioque suspensum, cùm literarū tuarū testimonio ad sedem apostolicam nullatenus destinare postponas.

Lucius tertius uniuersis christianis in captiuitate Saracenorū positis.

Dubitans de morte coniugis, nisi prius certificetur, cōtrahere non debet: et si contraxit, reddat. sed non exigat debitum: et si postmodum sciat primam uiuere, dimittat secundam. Abb. Siculus.

CAP. II.

Dominus ac redemptor noster: & ifrà. Sanè super matrimonijs quæ quidam ex uobis (nōdum habita obeuntis † coniugis certitudine) cōtraxerunt: id uobis respōdemus, ut nullus ammodo ad secūdas nuptias migrare præsumat, donec ei constet d quòd ab hac uita migrauerit coniunx eius. Si uerò aliquis uel aliqua id hactenus nō seruauit, & de morte prioris coniugis, adhuc sibi existimat dubitandum, ei quæ sibi nupsit debitum nō deneget e postulāti: quod à se tamen nouerit nullatenus f exigēdū. Quòd si post hoc de prioris coniugis uita constiterit, relictis adulterinis g complexibus, ad priorem cōiugem reuertatur.

Vrbanus. iij. Vigil. epo.

Si unus ex coniugibus fuit alias benedictus, non debent coniuges de nouo benedici.

a Quia est cōtraria inter istum titulum. & ti. de spons. duorum. quod per se patet: & habet tres partes. s. de secundis. j. cap. j. & ij. nō contrahendis priusquā habeat certitudo de morte cōiugis. j. c. ij. nō ꝓhibendis infra annum luctus. j. c. pen. & ul. Ioā. And.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

Quia diuortio facto, solent homines transire ad secundas nuptias, ideo uiso de diuortijs, merito subijcitur de secundis nuptijs. Et scias 1 *quod nedum secundæ nuptiæ approbantur ab ecclesia, sed etiam tertiæ & ulteriores, unde non solum quis bigamus & trigamus, sed etiam octogamus effici potest: ut dicit textus in capitulo aperiant uigesimaprima quæstio. prima. Abbas Sicu.* De hac materia tractatur uigesima *quarta quæstione secunda & uigesimaprima quæstione prima, in multis capitul. secunda quæstione tertia. §. hinc tollitur tertia quæstione septima. §. tria. prope finem.*

Apellanum. c Cū secunda. Secundæ nuptiæ benedicendæ nō sunt. infra eo. uir autem. & secundam accipere, secundum ueritatis rationem uere fornicatio est. 1 xxxj. q. j. hac ratione. Sed illud intelligitur, primo uiuente, & non debēt benedici secundæ nuptiæ, ad exhortatiouē cōtinētiæ: sic & sacerdos interesse nō debet nuptijs clandestine contractis. j. de clandesti. matri. cū inhibitio. §. sane multo minus debet illas benedicere. & alia ratio ē: quia sacramentū iterari nō debet. j. eo. uir autem. ubi hæc ratio notatur.

1 Quia sicut fornicatores benedicendi non sunt, sic nec secūdo contrahentes qui alias benedicti fuerunt: secūdū Hos. Ioā. And. Alias, absentis.

Dominus. Tria sunt dicta. Secūdum ibi, si uero. Tertium ibi, Quod si. Abbas Sicu.

d Et constet. supra, de spōsa. in psentia. ubi notatur, quid iuris sit de hac materia. C. de repud. authen. hodie. & in authen. ut liceat matri. & auiæ. §. quod autem. colla. viij.

e Non deneget. Et ita propter dubium, præsumitur ꝓ matrimonio: quod fieri debet. j. de sponsa. iuuenis. & arg. j. de matrimo. contrac. cōtra interdic. eccle. c. j. & ff. de reg. iur. in ambiguis. 3 & ff. de iure do. in ambiguis. nisi quando dubitatur an contractum sit matrimoniū: quia clandestinum est: quo casu potius præsumitur adulterium quam matrimoniū. xxx. q. v. alter. & arg. j. de clandesti. despon. c. ij.

3 Dicit Hostiē. ꝙ istud non est simile, sed cōtrarium: ubi dicebat, quod ubi potest eē matrimoniū & cōstat de cōtractu: pro matrimonio respōdetur & iudicatur, secus quando nullo modo pōt esse matrimoniū: qa tūc quod certius est animæ respōdetur. ut ibi. Io. And.

f Nullatenus exigendum. Hoc est propter conscientiā dubiam, & probabili causa. Simile j. de sent. excom. in quisitioni. in fine.

g Adulterinis. Hic intellige: si postquam intellexerit pro certo, de uita prioris mariti, cum secundo non remaneat: quia statim est adulteriū, & non ante. xxxiiij. quæstione ij. cum per bellicam. & est arg. quod matrimonium quod ab initio ualuit, tractu temporis infirmatur. ff. de iudic. si alter. & lege, si a me. Sed non fuit matrimonium ab initio, in ueritate, sed nunc primo declaratur matrimonium non fuisse, sicut econuerso, &

so,& ex futuro euẽtu,apparet matrimonium ab initio fuisse.s̃.de frigi.& malefici.fraternitatis. in fin.

a Vir autem.Benedici.s̃.eo.c.j.ubi de hoc.

b Iterari.Sacramenta enim iterari nõ debent.j.q.j.hanc regulam.& ca.ij.ne fiat eis iniuria.j.q.j.quod quidam. & de consecra.dist.iiij.ostenditur.xxiij.quæ.vij.quemadmodum. & C.ne sanc. bap.ite.l.j.& ij. Videretur enim,quòd sacramẽtum huiusmodi non fuisset collatũ, uel quod inefficax fuisset omnino, & sic fieret iniuria ei. iij.q.j.sacramenta. tamen pœnitentia bene iteratur. de pœni. di. iij. adhuc instãt. fallit etiam secundum quosdam in exrrema unctione. Quid enim inpediret hanc iterari, cum non sit sacramentum, sed oratio super hominem.j. qõ.j. manus. & solennis pœnitentia non iteratur l. dist. quamuis. & ca.in capite. Gratianus tamen dicit, ꝙ iteratur secundum consuetudinẽ quorundã.de pœni.dist.iij.§.ex persona. & benedictio ista,cum aliquis secundam duxit uirginem, iteratur secundum consuetudinem quorundam locorum: & hoc si papa sciat talem consuetudinem.alias 2 non licet.

CAP. III.

Vir autẽ uel mulier, ad bigamiã transiés, non debet a presbytero benedici: a quia cúm alia uice benedicti sint, eorum benedictio iterari b non debet.

Idem Exon. episcopo.

Mulier nubens intra annum lugubrem,infamiam nõ incurrit. 1 *h.d.cum sequenti. Abb. Siculus.*

CAP. IIII.

Super illa quæstione, qua quæsitum est, an mulier possit sine ĩfamia nubere intra tẽpus luctus scd̃m leges definitũ: Rñdemus, ꝙ cùm apostolus dicat: Mulier uiro suo mortuo soluta est a lege uiri sui:nubat in dño c cui uoluerit: per licentiam d & autoritatẽ apostoli,eius infamia e abolетur.

Innocen. iij. P. nobili mulieri.

CAP. V.

Cum (secundum apostolum) mulier mortuo uiro suo ab eius sit lege soluta, & nubẽdi cui uult f tantùm in domino liberã habeat facultatẽ,non debet legalis infamiæ g sustinere iacturã, quæ licet post uiri obitũ intra tempus luctus(scilicet unius anni spatium) nubat, concessa sibi tamẽ ab apostolo h utitur potestate: cùm i in his prẹsertim seculares leges, non dedignentur sacros canones imitari.

c Super illa. Nubat in domino.j̃.c. prox. ergo cum apostolus nullum tẽpus adijciat: nec nos adijcere debemus.xxxj.q.j.quod si dormierit.& ij.q.v.consuluisti. & supra de transla inter corporalia. soli ergo honestati 3 suæ consultat mulier, quia statim licet ex quo tempus non adijcitur.insti.de uerbo. oblig.§.pure. Ber.

d Per licentiã.Quæ intelligitur interuenire, eo ipso quod non prohibetur: & xj.q.j.sunt nonnulli.

e Infamia.infra.ca.j.

Cum secundum.Præmissa ratione, ponit dictum, & soluit obstaculum.Abbas Sicu.

f Cui uult.Sic vij.q.j. sicut alterius. & s̃. capi. proxi.

g Legalis infamiæ. Quam infligit lex, ei quæ nubit intra annum,ne turbaretur sanguis, & de prole dubitaretur. 3 C.de repu.consensu.§.si uero. ff. de ijs qui not.infa.liberorũ.§.j. Et nota quod canones isti non solum talem mulierem liberant ab infamia, sed omni pœna quam exprimit lex.C. de secun. nup.l.j. & in authẽ. ijsdem pœnis. & in authen. de restit. & ea quæ pa. §.ult.colla. iiij. Nec debet dici infamis in foro ciuili, ex quo ꝑ ecclesiam & licentiam apostoli remissa est.argum. s̃. qui filij sint legiti. per uenerabilem. & ij.q.iij.§ hinc colligitur. Quidam tamen dicunt, quod propterea non euadit pœnã illã,qua priuatur ante nuptiali donatione. auth. prædic.de restit. & ea q̃ pa.§.ult.coll. iiij. q uirum suũ ita uelociter dehonestauit.ut appareat ẽt eo uiuẽte, ea non caste uixisse: ut ibi dr̃. & ideo perdere debet, quicquid ex liberalitate uiri ad eã potuit peruenire. nec ecclesia in hoc potuit pœnam illã tollere: quia quandam ingratitudinem uidetur mulier commisisse,arg. s̃.de dona. propter eius nec est hoc contra apostolum.s̃. de diuor.gaudemus.

h Ab apostolo. Quam alicui auferre non possumus. xxviij.distinct.de his.beneficium enim iuris;, nemini est auferendum.v.dist.ad eius uero.,ff. de re iudi.l.iiij. §.si quis condemnatus.& beneficium principis,latissime interpretandum est.ff. de constitu. princip.beneficium. & sic ad omnes mulieres hoc beneficium extenditur. 4

i Cum in his.Scilicet matrimonijs contrahendis, in quibus sacræ leges sacros canones imitantur.in auth. quomodo opor.episco.§ ult.colla.j. & in authen. ut cleri.apud proprios episcopos. §.ult. coll.vj.& s̃. de iudic.at si clerici.& in auth.de eccle. titu. circa prin. colla.ix.

1 Nisi ꝑ notatur apud bonos & graues. not. in annota.ad Alexan.consi. iij. nu.12. lib. vij. & ad Philip. Deciũ.l.j. col.j. C.ð secũ.nup. & consil. cxxx.

2 Alias, Pano.hic. & ca.j. de treu. & pace.ubi Felynus. Sed Roch. Cur.dubitat repe c. si col.iiij. de cõsue.

3 Refert Hiero. cõtra Iouin. qđ uxor. Ale.nutricẽ suã occidit,quia sibi secundas nuptias suadebat. Ioã. And.

3 Aliq̃n fz.no.n. vij.q.ij.§. itẽ in Leuiticos.Ioan.And.

Mulier nubens intra annũ luctus, an perdat donationem ante nuptias.

4 Non ad eas tantũ, quæ sunt steriles uel quas constat nõ esse pgnãtes. Vinc. siue in eis timeatur turbatio,siue non: secũdum. Ioã. And.

De accu-

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

Duobus modis potest cõtinuari. Primò ad præcedẽtia. Secũdò ad sequentia. Primò sic: Suprà uisum est de accusationib. ciuilibus, sequitur uidere de criminalibus, et pœnis eorũ. Vel sic, et secũdò ad sequentia. Tractaturus author in quinto libro de criminibus & pœnis reorũ: quia super eis quandoq; proceditur per accusationẽ, quãdoque per inquisitionem, quãdoque per denuntiationẽ: ideo primò de his præmisit tit. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. ij. q. vij. & q. viij. & iij. q. iiij. & v. & q. ix. & q. x. & q. xj. & iiij. q. j. & q. iiij. & q. v & q. vj. & xv. q. iij. per totum.

Liber Quintus.

TITVLVS I.

DE ACCVSATIONIBVS, inquisitionibus, & denuntiationibus.

Felix papa.

De persona accusatoris, prius quærendum est in iudicio.

CAP. I.

SI legitimus a nõ fuerit accusator, non fatigetur b accusatus.

Idẽ episcopis per Galliam constitutis.

A denuntiatione repelletur is qui non præmonuit.

CAP. II.

SI quis episcopus ab illis accusatoribus c q recipiẽdi sunt, accusatus d fuerit, postquàm ab eis charitatiuè e conuentus f fuerit, ut causam emendet, & eam corrigere noluerit, non olim, g sed nunc h ad primates causæ eius canonicè deferantur.

Gregorius duci Campaniæ.

Criminatio prælati, debet tractari corã illis quorũ interest.

CAP. III.

ILla præpositorum: & infrà. Si verò aliquis est de monasterio i prædicti abbatis, qui possit dicere k q ad culpam reatumq; eius pertineat: nos cũ eis quorũ l interest, causam districtè uolumus perscrutari, ut uel condẽnetur, m uel absoluatur.

Idem Constãtiæ Aug.

Qui de aliquo crimine accusatur uel denuntiatur, interim promoueri non potest. †

CAP. IIII.

OMnipotens Deus: & infrà. Valde graue est, ut uir de quo tanta & talia nuntiantur n (cùm ante requiri

SI legitimus. Ad petitionem illegitimi accusatoris, reus non est ad iudicium trahendus. hoc dicit. Et non diuiditur. Abb. Sicu.

a Legitimus. Ideo dixit: quia si sit criminosus, nõ potest aliũ accusare. iij. q. vij. qui fine. & c. postulatus. & qui trabẽ gestat in oculo, festucã de oculo fratris nõ potest eruere. 1 ea. causa, & q. ea. §. tria vers. porro. in fin. & j. quæst. j. muti. & vj. quæst. j. qui crimen. Qui enim alium accusat, debet esse bonæ famæ, non suspectus, per iura prædicta. si enim ad denuntiandum viles personæ non admittuntur: ut s. de spon. cum in tua. multo fortius nec ad accusandum. Item nec debent esse inimici. 2 j. eo. cum oporteat. & c. cum P. Manconella. & c. meminimus. Debet enim esse sine crimine: non inimicus, bonæ famæ & opinionis qui alium accusat, alias non est legitimus accusator. Criminosus enim criminosum accusare non potest, aut etiam denuntiare. Multæ aliæ sunt personæ, quæ accusare non possunt. Vnde versus. Hi nõ accusant, quos metra sequentia signant, Fœmina, pupillus, delatus, crimine tentus. Suspectus, quæstu corruptus, sortilegusque, infamis, seruus, pauper cum milite princeps, Libertus, socius, socium necnon inimici. Clericus ecclesiam nullus deferre ualebit.

b Nõ fatigetur. Sed repellatur accusatus, & absoluatur reus, ab obseruatione iudicij. vj. q. ult. c. accusator. nisi fuerit infamatus: quia tunc debet indici ei purgatio. 3 ij. q. v. presbyter. ij. & j. de purg. c. cũ P. Et hæc decr. pertinet ad primam partem tituli.

c SI quis episcopus. Accusatoribus. id est, denuntiatoribus.

d Accusatus. Id est, denuntiatus.

e Charitatiue. Arg. q admonitio semper est præmittenda, ante accusationem, & ante vindictã. 4 x. q. ij. indigne. & xvj. q. j. quidam monachi. & q. vij. omnes decimæ, & xxiiij. qõ. iij. de illicita. & j. de sent. excom. sacro. Cum agitur in modũ denuntiationis ad pœnitentiam, tunc necessaria est admonitio secundum euangelicam ueritatem. s. de iudic. nouit. & ij. q. j. si peccauerit. & j. de simon. licet Heli. & j. eo. c. cum dilectus. in quo casu loquitur hoc ca. & ita pertinet ad ultimam partem tituli & ubi dicit accusatoribus. expone, id est, denuntiatoribus. Accusatus, id est, denuntiatus. ut dictum est.

f Conuentus. Id est admonitus: ut sequens litera indicat.

g Non olim. id est non ante admonitionem, admittatur ad denuntiandum.

h Nunc. Id est post admonitionem debet admitti, ut dictum est.

ILla præposito-rum. Illi debent accusare, quorum interest, alias accusatio est nulla. h. d. Et primo ponitur decisum factum. Secundo dispositio ibi, Si vero. Abb.

i De monasterio. Not. q non debent admitti ad denuntiandum, nisi illi quorum interest, ut monachi: ut hic, aut etiam patroni. xvj. q. vlt. filijs. aut etiam parochiani. lxiij. dist. uota ciuium. & vij. q. j. factus est.

k Dicere. Id est accusare. j. eo. ex parte. & ij. q. iij. euphemium. Sed potius loquitur in modũ inquisitionis siue denuntiationis: in quo casu tenentur ad denuntiandum: ut ij. q. vij. quapropter. & arg. s. de cog. spi. tua. ad hoc enim quilibet tenetur, etiã si iurasset non denuntiare. s. de iureiur. quemadmodum.

l Quorum interest. Sed fratrum suorum. lxxxvj. distinct. si quid.

m Condemnetur. Hoc semper debet continere definitiua sententia, condemnationẽ uel absolutionẽ: alias nõ tenet. ij. q. vj. §. diffinitiua. & xxiij. q. iiij. illud etiã uel æquipollẽs. j. de ver. sig. i his. & ff. de arb. qd tñ. §. si arbiter. 5 sic & sentẽtia q sine certa quãtitate profertur, nulla est, nec in aliqua parte actorũ hoc reperit. C. de sent. q si cer. quãt. plata est. l. pe. & ult. T.

n OMnipotens. Nuntiatur. Et sic ad ultimam partem

1 Luc. 6. f Tulli9 Tusculan. iij. Stultitiæ proprium est, aliorũ vitia cernere: suorũ obliuisci. Augu. x. cõ. Curiosum genus ad cognoscendam uitã alienã perniciosum, ad corrigendã propriã. Ioã. And.

2 Inimici in hoc secus q iure ciuili. Panor. hic.

3 Vel ex officio suo iudex inquireret. j. eo. qualiter. & j. de collu. det eo. c. j. Ala. Ioã. And.

4 Siue agatur de correctione iferioris. ut i cano. statim allega. & s. de vit. & ho. cler. c. fina. Siue pari uthic & de constit. ex literis. uel de probãda superioris negligentia. s. de suppl. negl. prælat. c. j. secũdum Hos. Ioã. And.

† Bal. cõsil. ccxxviij. lib. j. Cald. cõs. xx. de præben. conf. iiij. de accusa.

5 Satis est arbitrũ dixisse: nil uidet Titius debere. Scio. Ioã. And.

tem tituli pertinet.cū etiā aliquis accusatur aut denūciatur, uel etiā inquiritur, grauata est statim eius opinio, ut interim nō debeat promoueri.lxxxj. dist. tātis Daniel.& s̄.de test.c.ult.C.de procu.reū. & ff. de mu. & hon.l.reus.j.respō.nisi post annū.ut ea.l.reus.§.eū.

a Honoret. Id est ad honorem promoueatur.

& discuti debeant) honoretur. a

Paschalis Papa.

Episcopus per exceptionem criminis, illum ab accusatione sua repellere non potest, quem ante à sua familiaritate neglexerit separare.

b Nulli episcoporum. Repellere. Iudex tamē ex officio suo potest repellere accusatorē, si non fuerit idoneus.ar.ij.q.vij. alieni. & cap. si qui sunt.& cap.quærendum. ff. de postula. quos prohibet.& s̄. de except.exceptionem.in fi.& ff.de peti.hæred.l.ult.

CAP. V.

NVlli episcoporū ab accusatione sua repellere b liceat, quos antequam se ab eis impetendum cognosceret, a sua cōmuni familiaritate c neglexerit separare.

Ex Concilio Maguntino.

Absolutus de certo crimine, de eodem iterum accusari non potest.

CAP. VI.

DE his criminibus, de quibus absolutus est accusatus, non potest accusatio replicari. d

Stephanus Papa.

Cohabitātes inimicis accusati, ab accusatione repelluntur.

1 Occonomi vero ꝓhibent matrimoniū, de administratione: ut lxxxix. dist. quia in quibusdam. Ioā. And.

c Familiaritate. Nō enim modo potest reprobare etiā mores, quos prius approbauit. ff. de adul.si uxor.in fi. & xxxij. q. v. horrendus.& s̄.de fil.presbyter.veniens.ff.de nego.gest. Pomponius. Sed contra.ij. q.vij.alieni.& iij.q. vlti. §.si quis ex familiaribus. & C. qui accus. non poss. iniquum. Imo uidetur, quod criminosus criminosum accusare posit. ij.qō. vij. §. in hoc. & C. de hæret. quoniā.& de inoff.test. in arena. argu. quod nullus criminosus, reputat legitima persona ad accusandum, uel ad denuntiandum, ut dixi s̄.c.j.argu.C.de adul.quoniam.xxxij. qō.vj. nihil iniquius.& C.de libe.cau. si filium. uel forsitan iste episcopus, accusabatur de crimine excepto: quia & erat malæ famæ.ij.q.j. in primis. unde admittebātur uiles personæ contra eum. Sed dic, quod speciale est in episcopis, & in odium ipsorum statutum: quia debent secum habere honestas personas, quæ perhibeant testimonium de vita 2 eorū.ij.q. vij.cū pastoris. Et ideo si prauos & viles habent secum, sibi imputent. alias vilis persona non est audienda: ut dixi s̄.eod. c.j. Vel forte superior ex officio suo posset tales repellere, 3 vt dicitur in princ.c.in præcedenti notula.

2 Repellere. idem Panor. c. dilecti filij. coll.v. s̄.de exce. & hic tū cōtra. sentit. Ludo. Comes in reg.cācel. 30.de impet. benefi. per obitū fami.q. vij. vbi cēset in pœnā tolerātis cautū ut familiaris criminosū accusare posit puto iudicē ex causis & ꝑsonis arbitrari debere.

3 Not. ꝙ aliud si accusatori ī ponitur si lētium ut īdigno ad hoc.j̄. eo. veniēs. secundū Hostiē. & patet v.q.ul i. Epiphanium. Io. And.

D E his. *Glossa seq. tractat de triplici absolutione criminis. Prima per dispēsationē. Secūda per sententiā, crimine non probato. Tertia per pœnitentiā. Prima impedit accusationem: & secunda regulariter fallit in duobus casibus: tertia non.*

d Replicari. Quia si probato crimine, iudex cum illo dispensauit: si fuit tale crimen, qđ potuit dispensare: crimina semel dimissa, iterum in ultionem diuina clemētia venire nō patitur.de pœ.dist.iiij.diuina clemētia.ad fi.dist.& xxiij.q.iiij.si illic.ubi de hoc.& ij.q.iij §.notādū. Si uero absolutus est: 4 quia accusator nō probauit, tutus est: quia de delicto unius hominis sæpius quæri non debet.ff. nau.cau.licet. §. ult.& xxxv. q.ix. veniā. & hoc uerum est, nisi in duobus casibus, puta si secundus accusator, primū doceat præuaricatum fuisse.ff.de præuarica.l.iij. C.de accusa. si quis homicidij. & de collu. c.j. Item si suum dolorem prosequat̄, ignorans accusationem ab alio institutam.ff.de accusat.si cui.§.ijsdem. Et hoc intellige cum actū est in forma iudicij. Si autem pœnitentiam egisset occulte quo ad Deum absolutus est, sed accusatio in iudicio faciēda non esset propter hoc. xxxiij. q. ij.admonere. Vinc.

CAP. VII.

REpellantur ab accusatione cohabitantes e inimicis: Quia infestationes f blasphemie affectio solet amicitiæ g uel inimicitiæ incitare.

Ex Brocard. lib. xliiij.

Ponit pœnitentiam accusatoris calumniosi, cum sequitur inde mors uel membri debilitatio.

CAP. VIII.

ACcusasti aliquem, & per tuam h accusationem occisus est, nisi pro pace i hoc feceris, quadraginta dies in pane & aqua (quod carena k vocatur) cū septem sequētibus annis pœniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus l est, per tres debes quadragesimas pœnitere.

Augustinus super Genesis de morte Abel.

Super notorio procedit iudex nemine accusante.

e REpellant. Cohabitātes. nō solum inimici, sed eis cohabitantes, repelluntur: quia ex hoc inimici præsumuntur.iiij.q.iij.§. item testes. & j̄.eo. cum oporteat.C.de inoffic.testa.liberi. xciij.distin. si inimicus.argu.contra. ff. pro socio. Nam socius socij mei non est socius meus. & lxxxj. dist. legitur. & est argu.ex cohabitatione præsumēdum pro aliquo uel contra aliquē.xviij. qō.ij.definimus. & s̄.eod. nulli.& s̄. de offic.delega. insinuante.iij.q. v.accusatores.

4 Et ij.q. cap.pe.vnde.2.Reg. xxij.Cum sancto sanctus eris, &c. & in Psal. xvij. Salust. in Catilinā. Si quis ēt a culpa vacuus in amicitiam, prauorum inciderit: quotidiano usu atque illecebri, facile par similisque cæteris efficit. Hierony. ad Demetrium.

f Quia infestationes, &c. Sensus est. inimici & inimicorum amici, consueuerunt inimicos infamare & blasphemate. Host.

g Amicitiæ. iij. quæst. v. accusatores. propter amicitiam, uel odium humanum iudicium sæpe peruertitur.xj. quæst. iij.quatuor. Vnde versus:

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, sensus,
Sæpe solent hominum, rectos peruertere sensus.

h ACcusasti. Per tuam accusationem, s. calumniosam, & non culpa sua. nam si quis iuste accuset criminosum, & crimine probato interficiatur reus, immunis est accusator.xxiij.q.iiij. illud. & iudex ministret.xxiij.q.v.cum homo qui malos. & c. iudex. & c.homicidas. & c.miles. in fi.

i Nisi pro pace. Nō tenetur proprie illud: nisi quia si proprie sequeretur, quod pro pace posset quis accusare alium iniuste, quod non est uerum. quasi simile habes.ij.quæst.j. notum. sed pro pace seruanda, licitum est accusare, ut boni quiete uiuant.xxiij.q.v.non frustra. alias accusare mortale peccatum est, scilicet calumniose. Bernardus.

k Carena. Vulgare est longobardorum, & dicitur à carentia hominum: qui tales recluduntur solitarij per xl. dies ad agendum pœnitentiam: de qua pœnitentia habes.l.distin. in c.Bernardus.

l Debilitatus. Id est mutilatus in membris.

Euidentia.

CAP. IX.

Evidentia patrati sceleris [a] nō indiget clamore [b] accusatoris.

Alexan. iij.

Laici inimici, clericos accusare non possunt.

CAP. X.

Cum P. Manconella p̄sbyter ex una parte, & Bonus presbyter, & I. bonus Cocti laicus [c] frater eius ex altera, ī nostra essent præsentia cōstituti: eundē I. quia laicus erat, ī dicti P. accusationē non duximus admittendū. Cūque præfatus B. eundem P. super crimine simoniæ cōstantius accusaret, nos eū quia in testimonium illius [d] causæ adductus fuerat, & quia prædictus I. frater eius ipsum P. corā te prius accusauerat, ab accusatione repulimus: p̄sertim cùm frater P. memoratum B. antea de causa consimili accusasset. unde quoniam unus post alterum, prædictum P. instāti uicissitudine accusabāt, neutrum ad eius accusationē admisimus: Sed utriq; p̄sbytero, de obiectis criminib. purgationem [e] duximus indicendam. Ideoque Mandamus quatenus uterque illorum cùm tribus [f] sacerdotibus faciat se purgare.

Idē uigorieñ. episcopo.

Monachus accusare potest abbatem, & de bonis Monasterij expensas litis † necessarias habebit.

CAP. XI.

Ex parte tua: & infra. Prudentiæ tuæ t. respon. quòd monachi (nisi alia rationabilis [g] causa impediat) eò quòd de obedientia & subiectione abbatis esse noscuntur, ab eius accusatione sunt nullatenus repellendi: Licet [h] alios accu-

[a] Evidentia. Sceleris. i. scelus quod notorium est, per operis euidētiam, & est unus modus notorij: quem & alios habes. s̄. de coha. cleri. & mulie. c. ult.

[b] Non indiget clamore. i. non indiget aliquo proponente accusationem: quia factum se ostendit. ar. ff. de in integ. resti. l. j. in confessum enim, nullæ sunt partes iudicis. ff. ad legē Aqui. proinde. nisi quo ad sententiam tantum. & quæ in iudicio publicātur, non requirunt accusationem aut etiā p̄bationē. ff. de adul. l. ij. §. si publico. & C. de testi. nullum. sic in quocunque notorio, tantū sententia semper est necessaria. Ber.

Cum P. Facit tria. Primo repellit unum accusatorē: quia laicus. Secundo repellit aliū, quia inimicus. Tertio purgationem indicit. Secunda ibi, Cumque. Tertia ibi, Sed utrique. Ab. Siculus.

[c] Laicus. Nota ꝙ laici in accusationē uel testimonium clericorum, non sunt admittendi. & hoc regulare est, nisi suorum uel suam iniuriam prosequantur. iiij. qō. vj. omnibus, nec tunc ad testimonium. [a] quia in facto suo nemo testis idone⁹ est. s̄. de test. de cætero. & ij. q. j. prohibenī. & iiij. q. iij. §. item omnibus. & hoc uerū est, nisi in criminib. exceptis, ut est crimen simoniæ, hæresis, & læsæ maiestatis. j̄. de simo. tanta. & ij. q. vij. sacerdotes. & c. oues. xv. quæsti. iij. sane. C. de epis. & cle. si quenquam. & in his casibus & consimilibus admittuntur, si bono zelo & non ex odio procedant: quia tūc nec ad accusandum, nec ad testifi. admittantur. j̄. de simo. licet heli. & c. per tuas. & c. meminimus. & ca. cum oporteat. Inimici in nullo casu admittuntur. laici. n. bonæ famæ admittūtur in huiusmodi exceptis criminibus. sed si laici sint malæ famæ, & uiles personæ, tunc distinguitur. Si clericus [a] super illo crimine sit infamatus & malæ opinionis. admittuntur laici & uiles p̄sonæ. Si uero sit bonæ famæ, & opinionis, non admittuntur. & hoc bene colligitur. j. q. ij in primis. ad fi. & j̄. de simo. tanta. & c. per tuas. & hoc exceptis cōspiratoribus & inimicis, ut dixi, & excipitur particeps criminis. s̄. de testi. ueniens. Et testibus uilibus, sine corporali tormēto credi nō debet: ut ij. q. j. in primo. ad fin. sed accusator nō torquetur. iiij. q. iij. §. si autē ca ſrei. Et sic. Ioan. iste (quia laicus erat) non admittitur contra clericū, Sed quare repellitur, cum accusaret illum de simonia quæ est crimen exceptum, & quia etiam erat infamatus, ut patet ex eo qđ indicitur purgatio illi. Respon. quia erant inimici: qđ bene colligitur, proptermutuas accusationes, & officia permista, ut patet ex ipsa litera.

[a] Dat ergo. Inno. pro regula, quod q admittiī ad accusationem. & ad testimoniū p̄ter hūc casum assignat etiā in hoc differentiam quam habes. j̄. eo. glo. uer. & testibus. Ioā. And.

[a] Dicit Inn. hanc distinctionem p̄cedere, cum accusatur clericus: quia contra laicos dicit indistīcte quē libet admitti ad accusādū. Ioā. And.

[d] Illius causæ. Scilicet Ioannis fratris laici B. iste enim Io. prius accusauerat forte ipsum P. coram episcopo, & B. fratrem suum induxit in testem: ut hic uidetur. & ideo ipse repellitur tanquam inimicus. infra eod. meminimus.

[e] Purgationem. q̄a uterque fuerat infamatus. j̄. de simo. de hoc. & c. insinuatum. alias non esset indicēda purgatio. xv. quæstio. v. de crimine.

[f] Cum tribus. Arbitrarius enim est numerus purgatorum, secundū arbitrium præsidentis & qualitatē infamationis. argumentum ij. quęstio. v. c. omnibus. c. presbyter. si. j̄. de pur. ca. inter solicitudines. Nunquid episcopus potest diminuere de hoc numero, ex quo præfigitur a papa, ex quo est arbitrarius? Dicas quod nō postquam papa statuit. argumen. s̄. de offi. dele. de causis. §. ul. Quid si non potest habere compurgatores? Distingue: si hoc contingat ex eo, quod est taliter infamatus, tunc puniri debet tanquam cōuictus. j̄. de simo. insinuatum. & j̄. de purga. cap. cum P. quæ est pars huius. Si uero non potest habere quia est aduena: potest credi suo iuramento, cessante probatione argum. s̄. de iu. c. ulti. & ff. de ijs qui no. infa. furti. accipe. §. qui iussu. uersi. sed & si iure. in authen. ut nulli liceat habere loci seruatorem. §. necessarium. uersi. si uero crimen. col. ix. C. de custo. & exhib. re. authen. hodie nouo iure. Quid si habet bonos laicos: admittuntur: ar. ij. q. j. in primis. ⁊ Vin.

Purgatorū numerus est arbitrarius.

† Cap. pe. j̄. e. geminia. consi. lv. Guid. papę. đci. Delphi. q. dlxi.

⁊ Cōcor. textu. in l. nō eo minus. C. de procura.

Ex parte tua. Tres sunt partes. Secunda ibi, licet, tertia. ibi. Quibus. Abb.

[g] Alia rationabilis causa. Puta ꝙ essent excommunicati. s̄. de except. exceptionem. Vel si essent inimici uel conspiratores. j̄. eo. meminimus. & j̄. de simo. per tuas. & j̄. eo. cum oporteat. & in casu. j̄. eo. ueniens. ut dixi s̄. eo. c. j. Sed pro eo, quod obedientiam promisit, non repellitur ab eius accusatione. in hoc enim quòd malus est, non tenetur obedire ei, imo potius tenetur illum denuntiare, siue accusare, cum eorum intersit. s̄. eod. illa. & xj. quæstio. ij. non semper. & capitu. Iulianus. argumen. s̄. de maio. & obedi. dilecti. in fin. & ij. quæstio. vij. quapropter. x. quæstio. ij. episcopus. xvij. quæstio. iiij. quæstio. & quia utilitatem ecclesiæ procurant, debent eis expensæ ab ecclesia ministrari: ut hic dicit. & infra eodem. olim. & ipse abbas debet habere expensas, [4] ut se defendat usque ad finem causæ. Digestis de inofficio. testament. l. si instituta. Areti.

[4] Secundum Ala. & Vinc. ēt si sit ab administratiōe remotus. alle. ff. de inof. test. si īsti tuta. Ioā. And.

[h] Licet alios. alios uero accusare non pn̄t, nisi intersit

sit monasterij, de licentia tamen abbatis. xvj.q.j.monachi cum mortui sint mundo e.causa.q.j. placuit. & non tm̃ humanis uocibus, sed diuinis mortui sunt.ij.q.vij.placuit Funesta est eorum uox, ut ibi dicitur. i.semper flere debent & tristes esse.xvj.q.j. placuit. Denuntiare autē possunt, ad pœnitentiã quẽlibet christianũ: qa cuilibet dictum uidetur, si peccauerit in te &c. nulla facta exceptione, maxime si dicitur esse pceptũ.arg. s̃.de iureiur. quemadmodum. [1] Sed contra uidetur dicere prædictum cap.placuit. ubi dicitur, quod monasterium exire nõ debet monach⁹, sed tanquã mortuus ibi esse. Sed pone, monachus est ĩ scholis, de licentia abbatis nunquid potest accusare, uel aliter agere? Respõdetur potest si eius interest: qa eoipso quod monachus de licentia abbatis est in scholis, per consequens omnia ei concessa intelliguntur. sine quibus commode non possit uiuere arg. s̃.de offi. de leg.præterea. c.prudentiam. §. vj. & c. suspicionis. tamen pro alienis debitis intercedere nõ posset, ut per hoc monasterium obligaret, cum hoc non intellexerit abbas.arg.supra de fideiuss. quod quibusdam. & supra de solu.si quorundam nisi quantum pertinet ad propriam [2] necessitatem & hoc si abbas ei concedat. T.

[1] Dixit Vinc. ego nõ admitto monachũ denũciãtem in figura iudicij alios q̃ fres suos. Io. An.

† Alias, uiolẽtia.

[2] Propriã quantũ ad eũ sat est, quod est ĩ scholis de licẽtia abbatis, qui expẽsas ꝓmisit. Pã.

[3] Ad hoc s̃. de offi. deleg. præterea. & ꝑ hoc patet hoc ĩtelligẽdũ esse, de expẽsis litis, secũdum Tan. & Vin. Io. And.

[4] Agens etiã petitorio secũdum Inn. & Hostiẽ. & sic non ob. de restitu. spo. solicite. & ca. in literis. & facit quod not. s̃. d̃ renũ. sup hoc. Ioã. And.

sare nõ possint. Quib. (si quidẽ cum propriũ nõ habeant) de reb. monasterij expensæ debẽt necessariæ [a] donec causa debitũ finẽ accipiat, ministrari.

Idem.

Presbyter ebriosus missam celebrans, nõ præmissa digestione ecclesia priuari debet. h.d. ut cõueniat omnibus lecturis.

CAP. XI.

SI constiterit, [b] quod D. ecclesia non perpetuo concessa, sed ad tẽpus fuerit cõmendata [c] & de uinolẽtia [d] † & q in taberna [e] pernoctauerit, [f] ita q altera die nulla præmissa dormitione [g] missam cantasset: & ĩ. Si de hoc rõnabiliter cõuictus fuerit in iudicio, ante episcopum [h] suũ: siue accusatus, uel ad rationem positus sine coactiõe [i] fuerit confessus: ei super eadem ecclesia, perpetuum silentium imponatis, ipsum ab impetitione B. desistere cõpellentes. Cæterũ si eidẽ fuerit ecclesia canonicẽ cõcessa & tradita, & postea de crimine aliquo, nõ fuit conuictus [k] propter quòd de iure debeat spoliari, uel post appellationẽ [l] (sicut aliquando allegauit) ecclesia illa fuerit spoliatus ipsam ei faciatis restitui [m] & in pace dimitti.

[a] Expensæ debent necessariæ. argu. aduersarium aduersario compellendum in expensis prouidere contra se. ar. ff. de inoffi. test. si instituta. §. iij. C. de carbo. edi. l. ult. C. de ord. cog. l. ult. §. j. uer. nã si tales & istæ expẽsæ necessariæ tantum erunt, sine quibus causa explicari non potest. [3] De expensis satis habes supra de dolo & contu. c. si.

SI constiterit. Potest multipliciter intelligi. Diuiditur. Nam primo instruit iudicem, quando contra actorem pronuntiandum sit. Secundo quando contra reum: ibi, cæterum. Abbas.

Glo. seq. casum ponit.

[b] Si constiterit.

CASUS. *Sacerdos iste petebat ecclesiam sibi restitui [4] quia dicebat se iniuste spoliatũ fuisse. Dicebatur in contrarium, quod non erat audiẽdus: quia fuerat spoliatus cum non intitulatam, sed commendatam habebat tantũ ecclesiam. Item quod quasi ebrius in taberna pernoctauerat, et nulla dormitione facta illa nocte, in sequenti die mane missam celebrauit ipse, & ideo iuste priuatus fuit per iudicem suum, coram quo super his fuerat accusatus: & ipse hæc omnia negabat: dicẽs quod canonice in ea fuerat institutus, & iniuste spoliatus, & post appellationem mandat pa. primo inquiri de præmissis, quæ si uera sunt imponatur ei silentium super ipsa ecclesia. Si uerò ipsam habuerit canonice, & non fuerit conuictus de crimine, uel post appellationem fuerit spoliatus, restituatur ei ecclesia.*

[c] Commendata. Sic s̃. de ele. dudum. & xxj. q. j. qui plures. Cõmendare .n. est, idẽ quod deponere. ff. depositi. Lucius Titius Sempronio. & s̃. de depo. cap. j. Qui. n. deponit rem penes aliũ possessio nẽ intelligit retinere. ff. depo. licet. & qñcunq; [5] uult, põt depositũ siue rẽ cõmendatã reuocare. s̃. de deposito. bona fides. §. j. ubi d̃ hoc. & ff. depo. l. j. §. pe. & ita licite huic ꝑsbytero potuit auferri ecclesia cũ ipse nõ possideret, & sic non fuit spoliatus.

[5] Etiam ante cõditionẽ. de qua cõuenerat ut tunc restitueret. Io. And.

[d] De uinolentia. i. ebrietate. alias est de uiolentia: quia forte quandam stuprauerat.

[e] In taberna. xliiij. dist. non oportet.

[f] Pernoctauerit. Pernoctare noctẽ totã significat. ff. de uerb. sig. urbana. §. pernoctare. & s̃. de spon. ueniẽs. ij.

[g] Dormitione. Vnde non uidetur ieiunus, propter indigestionẽ, sed pransus celebrasse. q fieri non debet de conse. di. j. sacramenta. & de conse. di. ij. liquido.

[h] Ante episcopum. s̃. de cõfes. cum super. & præsente aduersario. ff. de confes. certum. §. ij. ergo si coram alio non suo iudice, non noceret talis confessio. supra de iudi. at si clerici.

[i] Sine coactione. Talis cõfessio sic per coactionem extorta, non præiudicat. xxxj. q. ij. Lotharius. xv. q. vj. c. j. C. quorum appel. non re. l. ij. & ij q. vj. §. sunt etiam quorum uer. nullus etiam homicidarum.

[k] Conuictus. Vnde priuari non debuit, sine culpa. lvj. di. satis peruersum. & xvj. q. viij. inuentum.

[l] Post appellationem. Quod enim post appellationem legitime interpositum sit, debet in irritum reuocari. s̃. de offi. delega. super quæstionum. in fin. & s̃. de appel. bonæ.

[m] Restitui. Cum fructibus perceptis. supra, de re. spo. grauis. ubi de hoc.

Idem.

Inimicus etiam à uoluntaria exceptione, repellitur.

CAP. XIII.

MEminimus tibi mandasse ut C. Abb. cuius electionem confirmauimus, munus benedictionis impendere ꝓcurares. Sed quia H. pro altera [n] parte, a te ad nostram audientiam appellauit, proponens, quòd de

MEminimus. Primo ponit mandatum nõ executum, & eius causam. Secundo causam probat, & illud exequi mandat: ibi, Quia uero. Abb.

[n] Pro altera parte. i. pro seipso ex aduerso.

Accu-

a Accusaret. Sed non uidetur, quod locum haberet ad huc accusatio, cum nõdum habuisset plenum ius sed potius debuisset excipere contra eam: q posset concedi: sed quia repellitur ab obtento, potest admitti accusatio. De hoc dicitur ĩ. eo. super his.

b Inimicus. Ergo si non fuisset manifestus inimicus, deferendum fuisset appellationi: q̃a tunc cum crimen simoniæ exceptum sit: eam poterit accusare: ut plene dictum est. de hoc s̃. e. cũ P.

c Testimonium tulerit. Et forsitan super eadem causa uel alia consimili, alio ipsam accusante: & ob hoc solum præsumetur inimicus, s̃i. s̃. eo. cũ P. etsi. iiij. q. iij. §. itẽ in criminali. i prin. ubi de hoc. Ber.

a Quod intelligit Host. quã de sponte & sine coactiõe se obtulit, uel ad hoc uenit, & sic loquit de cret. cum P. Secus si per iudicẽ coact⁹ fuisset: tunc .n. bonum obediẽtiæ ab oĩ suspiciõe & calumnia excusaret. xxiij. q. j. qđ culpatur. de tẽpo. ord. ca. ad aures. Ioan. And.

Licet. Ante inscriptionem, potest accusator ab accusatione sine pœna desistere: & si ad terminum non uenerit, ei silentium imponitur. h. d. Diuiditur. Nam primo narrat factũ secundo ibi. Nos igitur duo definit. Et tertium committit. Secundũ ibi, Quia uero. Tertium ibi, Ne autem. Pars huius capi. habetur ĩ. đ purga. ca. c. fi. Ab. Siculus.

d Et I. & O. canonicorum. Subaudi & archidiaconorũ: ut infra sequitur. & ita debet esse secundum Hostien. & non T. & I. & M. ut communiter habetur.

e Quæsiuimus. Sed quare pa. quæsiuit ab istis utrum uellent aliquid proponere contra ipsum? Si enim accusator non compareret in termino præfixo, amplius non auditur, nisi probet iustam absentiam. iiij. quæstio. v. quisquis. & C. qui acc. non pos. si ea quæ. & s̃. de fide instr. accepimus? Resp. non statim debet iudex absoluere præsentẽ, licet accusator sit absens: quia potest esse, q habeat iustã causam absentiæ ut s̃. ut lit. nõ conte. quoniam Iudex habere debet rationem uiarũ & tẽporis, & alterius etiã impedimẽti. ff. de uac. mune. tẽpus. ff. qui. ex cau. ma. si cui. §. j ff. de dam. infe. l. si finita. §. si forte. ff. de iud. si prætor. in fi. & s̃. de re iud. cũ Bertholdus. Et ideo papa istos requisiuit: quia forte non credebat, q iusta causa impediti taceret. ar. ij. q. vij. plerunq;. Et nota q licet absenti restituat accusatio sua. ff. q ex cau. ma. si cui. §. j. tamen minor non restituitur ad accusandum. ff. de mino. auxilium. Vel ideo non imponitur silẽtium accusatori: q̃a accusator prius monendus est, ut procedat. C. qui ac cu. non pos. qui crimen. & ideo isti requisiti fuerunt, si uellẽt aliquid proponere: quia si requisitus accusator nõ procedat, amodo non auditur: ut hic patet & per iura prædi. sed uidet q isti debuerũt puniri in expensis: q̃a fecerũt illum citari ad curiã malitiose. arg. prædictæ. l. qui crimẽ. & ff. de iud. eum quem temere. sed excusantur propter nuntium qui formã mandati excessit, unde non tenebantur. Idem uidebatur dicendum, ubi etiã de crimine agitur ciuiliter. ff. de iure fisci. l. ij. §. senatus. sed in negotijs ciuilibus, aliter proceditur contra absentem actorem. C. de iud. pro perandum. Ioan. de hoc dictum est s̃. de dol. prout.

Accusatore absẽte nõ semper est accusat⁹ præsẽs absoluendus.

simonia accusaret a eandẽ: mandatũ nostrum distulisti effectui mãcipare. Quia uerò te nõ decet in hac parte appellationem eiusdẽ H. deferre: cũ idẽ illius manifestus fuerit inimicus, b & contra cã testimonium tulerit: c Mandamus quatenus (cũ inde fueris requisitus) p̃fatæ abbatissæ munus benedictionis non differas impertiri.

Inn. iij. archiepiscopo Bisuntino.

Dicens se aliquem accusaturum corã iudice ante inscriptionem, potest sine pœna desistere, et nõ accusare, sed ei desistẽti silẽtiũ imponitur in perpetuũ. Et secundum hoc summarium iste textus est notabilis. Abbas Siculus.

CAP. XIIII.

Licet in beato Petro: & infrà. Sanè cùm ex literis B. decani sancti Stephani, & I. & O. d canonicorũ ecclesiæ Bisuntinæ ad apo. sed. audiẽtiam peruenisset, te uaria crimina commisisse, ac ab eis fuisses per easdẽ literas, super periurio, crimine simoniæ & incestus delatus: Clemens papa prædecessor noster (seruata iudiciaria grauitate) tibi certum terminum assignauit, quo responsurus obiectis, apostolico te cõspectui præsentares. Cùm autem iuxta tenorem citationis ad sed. apo. accessisses, nec ullus appareret, qui te ita impeteret de prædictis: ne aliquid de contingentibus omittere uideremur, ab I. & O. archi. in nostra præsentia constitutis quæsiuimus e diligenter, si quid super præmissis ad uersus te pro se uel alijs proponere uellent, & qđ scripserant, legitimè demonstrarent: ipsi aurẽ, q non proposito accusandi hæc scripserant responderunt. Sed quia super quibusdam incorrigibilis uidebaris, q̃dam de te apo. sedi duxerant intimanda: sed nuntius qui pro literis accesserat impetrãdis, mãdati formam excessit. f Nos igitur dictis canonicis, super prædictis silentium duximus imponendũ, ne te decætero g eis super his accusare liceat, uel etiam infamare. Quia uerò prædicti canonici, citra uinculum inscriptionis h desistere uoluerũt, eis de iuris permissione id non duximus imputandum, Ne autem in absolutione tua minus canonicè procedere uideamur, quamuis potius in odore bonæ opinionis episcoporum nostrorum,

2 Vel requiritur, quia nondũ inscripserant: nec i modũ accusatiõis hoc proposuerant: secũdum Ho. Ioã. Aud.

f Excessit. Et ideo non ualuit, nec præ iudicat eis ex quo non habent ratum. s̃. de offi. dele. cum olim. j. & s̃. de resc. cum dilecta.

g Decætero. s̃. eo. de his. iiij. q. v. ca. j. & v. q. v. illi qui. C. qui ac. nõ pos. si ea. ff. ad turp. qui desti tit. 3 nisi iterato crimen cõmitteret. ar. vj. q. õ. j. imitare. nã exceptio rei iudicatæ nõ obstat, nisi de preteritis cõmissis. ff. de except. rei iudi. si rem meã. & l. seq. & C. ad exhib. neque. & l. non ignorabit. & s̃. de excep. c. pe.

h Inscriptionis. Et quia ante inscriptionem destiterunt, eis non imputatur, quia nemo compellitur accusare. ij. q. iij. si quem. & c. si quis iratus. 4 post libelli oblationem, sine pœna desistere licet. ff. ad turp. quæsitum ff. de in ius uoc. libertus. tamen ille qui infamauit, tenetur iniuriarum. ff. de iniur. itẽ apud. §. si quis libello. In ciuilibus tamen actionibus, bene cõpellitur agere post libellum oblatum reo instante. C. quo modo

3 Adde hoc dictũ, nõ transire sine ambiguitate: de qua p gl. & Cy. in le. j. C. ad Turpi. Bart. in l. quæsitũ. ff. eodem.

4 Adde quod no. iiij. q. v. c. uno in gl. sed quare. & v. q. ul. Ephiphaniũ. & habet locũ, in manifesto delato re occult⁹ uero infamator accusare nõ potest.

modo & quando iudex. authen. qui semel. Io.

a Delectemur. Arg. ꝙ præstantius est priuilegium bonæ famæ, quam malæ opinionis. arg. j. de purga. can. cum in iuuentute. Ber.

ex parte rei post lit. conte. semper potest procurator interuenire. xxiij. q. v. reos. Sed illud loquitur in procuratore, ad allegādas causas absentiæ: quia reipublicæ utile est, absentes à quibuscunq; defendi, & quēlibet pro eo uerba facientē iudici. ff. de proc. seruum quoque. §. publice. & hic isti admittun tur ad excusandū. & sic intelligitur. xxiij. q. v. reos.

Vel ad exceptiones obijciēdas, & ibi no. Io. per hanc decret. & hic, idem dixit. Ioā.

Veniens. Qui iurat aliquem nō accusare, repellit ab eius accusatione. h. d. Diuiditur. Nā prima pars narrat factum. Secūda pronuntiationē, citationem, & purgationem. Secunda ibi. Cum igitur. Abb.

Glo. seq. ponit regulam & ix. casus exceptos. Secunda ponit opinionem, quam reprobat.

rum, quàm eorū, infamia delectemur: a Cabilonē si episcopo, & abbati de Firmitate, inquisitionem famæ tuæ duximus committendam.

Idem Salteburgensi archiepiscopo.

Ad prosequendā accusationē criminalem, non admittitur procurator, licet posset allegare cām absentiæ, seu alias exceptiones, non tangentes crimen propositū: et qui iurauit stare mādato alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si uirtute iuramenti sibi fuit iniunctum, ut non accusaret. h. d. & ad hoc solet allegari, & in hoc est ualde uulgatum.

CAP. XV.

VEniens ad sed. apo. A. pragenen. canonicus cōtra Pragen. epm inter alia proposuit corā nobis, ꝙ cū esset filius sacerdotis: in ecclesiā fuerat Pragen. intrusus: & cōtra eiusdē ecclesiæ priuilegium homagium duci Boemiæ præstitisset, sic subijciens Pragen ecclesiā seruituti: & infrà. Vnde prædictum episcopū ad festum resurrectionis dominicæ peremptoriè nos meminimus citauisse. Idem uerò ad suā excusationem, uiarū discrimina, cōsecrationem chrismatis imminentē, & quod filius Boemiæ principis esset per ipsum baptizandus, tunc temporis per nuntios & literas allegauit. Licet aūt excusationes hmōi (sicut erant) friuolas æstimantes, ipsum reputauimus contumacē: nec procuratores eius in causa possumus recipere criminali: b eis tamē concessimus auditores, ut si possent illū aliquatenus excusarent. Cūque prædictus A. corā eis repetijsset obiecta: fuit ex aduerso responsum, ꝙ cùm olim super hoc ad Magdeburgen. archiepm literæ fuerant impetratæ: idem A. in obiectorum se uidens probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, ueniam postulauit & ꝙ aduersus eū calumniosè processerat, est confessus. Cæterū cùm super hoc mandato stare eiusdē archiepiscopi iurauisset: ipse præcepit eidem, sub debito præstiti iuramenti, ut contra eundem episcopum decætero proponere talia non auderet. Cum igit̄ nobis ex ipsius A. confessione cōstaret, ipsum iuramentū hmōi præstitisse, ac tale recepisse mandatum: c super impetitione dicti epi silentium d ei duximus imponendū, propter e contumaciā tamen, eidem episcopo † canonicam purgationem propter infamiā inducentes.

Idem priori sancti Fridiani, & magistro B. canonico Pisano.

Procurator in causa criminali, an posit admitti.

1 Si tamē interuenerit, & non fuerit obiectum: ualet quod fit cū eo: ut no. j. dē iudi. ca. j. li. vj. & facit quod not. C. de adul. quāuis indubitati. Io. And. not. ad Alexā. consi. iij. li. vj. Hieron. Grat. cō. xcviij. li. j. Cep. consil. xlj. cōsi. xlvj. cū sequē.

b Criminali. Habes ergo hic expresse, ꝙ in casu criminali non interuenit procurator, 1 nec ad agendum, nec ad defendendum. v. q. iij. in criminalibus. & iij. q. ix. absens per alium. ff. de publi. iudi. l. pe. §. j. & hoc est generale. Fallit tamen, in certis casibus. In crimine iniuriarū: ut iij. q. ix. c. absens. §. nisi. & C. de iniur. l. ult. sed ad excusandum uel excipiendū, admittitur procurator: ut hic, & xxiij. qō. v. reos. & s. de do. cum dilecti. Item cam agitur de crimine non criminaliter, interuenit procurator. s. de procu. tuæ. & j. c. proxi. in fin. Itē in leuibus criminibus. ff. de accus. leuia. arg. Item si crimen non excedit pœnā relegationis. ff. an per aliū cau. ap. reddi pos. inc. l. j. Item in crimine suspecti tutoris. 2 ff. de procu non solum. § ulti. Itē cum quis accusat alium de ingratitudine. ff. de procu. sed & hæ personæ. §. j. Itē in actione populari, interuenit procurator ad agendum pro priuato damno. ff. de procurat. l. licet sed pro publico non interuenit procurator ad agendum sed defendendum. ff. de popula. actio. qui populari. Itē dominus defendit seruum in crimine. ff. accu. si cui. §. pe. Melendus dixit ꝙ

2 Idem dicim², si ēplatus est suspectus: secūdum Inno. Io. And.

c Tale recepisse. mandatum. Quod de iure fieri potuit. supra, cap. prox.

d Silentium. Not. ꝙ qui iurauit se nō accusaturū aliquē, amplius non audit contra illū. s. de iureiur. quemadmodū. & maxime ubi primo calumniose accusauerit: ut hic, quia præsumit post ea quòd malo animo moueatur unde nō est ulterius audiēdus. arg. iij. q. x. placuit uel etiam si simpliciter remisit accusationē. xxiij. q. iiij. si illic. de pœ. di. iiij. diuina. & eo ipso ꝙ quis dixit se nolle accusare illum, amplius non auditur. ff. de adul. si maritus. ij. §. si negauerit. Sed nunqd talis pōt ipsum denuntiare, non obstante iuramēto: ꝙ uidetur per decret. prædictā, quemadmodum. ꝙ non est uerum, cum primo calumniatus fuerit quia calumniose denuntians non auditur, imo punitur de calumnia. j. ti. proxi. c. ij. Sed nunquid alius potest illū accusare de crimine, de quo absolutus est? 4 De hoc dic. ut s. eo. de his. & ꝙ habes. ij. q. j. prohibentur. Ioannes.

4 Nō fuit absolutus sed accusator repulsus. Ioan. And.

e Propter contumaciam. Sic patet, ꝙ semper debet qs uenire ad iudicem, siue iuste siue iniuste uocetur, alias punitur ut contumax: ut hic patet, & ff. ne quis eum qui in ius uo. est ui eximat. l. antep. §. item si quis. ff. iud. sol. si reus. Quod uerum est, cum dubitatur an citatio teneat. s. de app. si duobus. & c. cum parati. & ff. de iud. si quis ex aliena. Sed si euidens est, ꝙ citatio non tenet: non tenetur uenire

† Alias, est episcopo citationē, & purgationē.

Hoc dicit, quia hic calumniose debebat accusari, & sic calumniosa [illegible]

venire citatus, puta si citetur aliquis tempore feriato argumen. v. q. ij. c. j. & est expressum. s. de ferijs. cap. vlti. ff. de fer. l. j. nisi esset iusta causa, ut ibidē dicitur: puta res peritura, uel ratione criminis, uel nisi pietas, uel necessitas hoc suadeat. quādoque non ualet ratione personæ uocatæ: vt iiij. quæstio. iij. §. liberti. quandoq; ratione loci inhonesti. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. uel si eēt nimis remotus, forte ire non teneretur, si cō stat & quod in literis non continere tur illa clausula, nō obstante constitutione de duabus dietis. s. de rescript. nonnulli. si euidens sit ipsum non esse iudicem, qui citat. s. de officio delega. ex literis. uel si ordinarius citat illū, qui non est de sua iurisdictione nec ratiōe criminis seu contractus. s. de foro competen. c. ult. ubicunque dubitatur de iurisdictione, debet quis ire & allegare priuilegium suum, alias tā quam cōtumax potest puniri, ut hic patet. Ioan. And.

Vel notorie periculosi: ut in cle. de re iudi. c. pastoralis versi. Pisana. Ioan. And.

Vel cū citat subditum extra suum territoriū j. de com. c. ij. & off. ordi. cum eps. li. vj. saluo, qd' dicitur in cle. de foro comp. quamuis. lib. vj. Io. And.

Denuntiator criminis, non se inscribit, quia ad correctionem tendit: accusator aūt inscribit quia tendit ad pœnam: excipiens vero inscribit ad pœnam extraordinariā, si per exceptionē deijcitur ab obtento, alias secus. hoc primo. Secundo dicitur, qd dū discutitur de crimine per modum exceptionis, potest interuenire procurator.

CAP. XVI.

Super his de quibus nos cōsulere humaniter voluistis inqui. vestræ breuiter respondemus, quod tribus modis valet crimen opponi, denuntiādo excipiēdo & accusando. Quando crimen in modū denuntiationis opponitur, nō est inscriptio necessaria: sed cum in modum accusationis oportet inscribi: quoniā ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem, est denuntiatio facienda. Cūm aūt excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguendum est, quare opponatur, & quando. Si autem obijcitur, ut ab accusatione vel testificatione aliquis repellatur, nō est inscribi necesse: sed cùm opponitur ut quis a promotione officij uel beneficij excludatur, si ante confirmationem objjcitur, non cogitur quisquā inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit promouendū: sed nō deijcit iam promotū. Post cōfirmationem uerò, cùm scilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiā cōsecrādus, quia etiā ab obtinēdo repellit, & deijcit ab obtento, ad extraordinariam pœnam, secundum arbitriū iudicis discreti, citra uinculum inscriptionis, est excipiens adstringēdus, si defecerit in probando: pro eo quòd crimine sic probato, perdit quod per electionem & confirmationem ei fuerat acquisitum: sed ob hoc prius habita non amittit. Licet enim agatur de crimine, non est tamen huiusmodi quæstio criminalis: vnde per procuratorem, potest interuenire procurator.

Super his. Diuiditur in duas partes principales. secunda ibi, Licet. Et prima subdiuiditur: quia primo ponit tres modos opponēdi crimen. Secundo illos prosequitur: ibi, Quando. Abb.

Iste quart⁹ cō grue adderet quādo quæreret quot modis agit: sed nō qñ quæritur quot modis opponitur secū dū Pet. & Ab. habemus etiā modum actiōis, per quē peti potest ab ecclesia remoueri ut scripsi. s. de elect. querelā. in princ. Ioā. And.

Tribus modis. Quartum modū habes: scilicet per inquisitionē. j. eod. inquisitionis. & c. qualiter & quando. & j. de simo. licet exceptis notorijs: ut in c. licet. Et lex etiam dicit, quod quatuor sunt genera cognitionum: quia aut agitur de capitali crimine, aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, uel muneribus agendis. ff. de var. & extraord. cog. l. pen. Ber.

Gloss. seq. ponit quinque casus, quibus non inscribitur & subdit quid sit inscribere.

Oportet inscribi. Sic j. de simo. licet heli nisi in casibus: primo in crimine abigeatus. C. de abige. l. una. Item in leuibus & paruis criminibus. arg. ff. de accu. leuia. Item in ijs quæ apparitores referūt. C. de accus. ea quidem. Item in crimine apostasiæ. C. de aposta. apostatarum. Item cum accusatur Christianus, qui cō traxit cum Iudæa: uel econuerso. C. de iudæ. ne quis. Inscribere est obligare se, ad eandem pœnam si non probauerit, quam reus debuit pati, si probasset ipse accusator: ut ij. q. viij. quisquis. & c. qui crimen.

Denuntiatio. Præcedente legitima admonitione, alias repellitur. j. eo. cū dilectus. nisi in casibus. infra eo. inquisitionis. primo responso.

Accusatione. Potest accusator repelli, obiecto sibi maiori crimine pari uel etiam maiori, in modum exceptionis: Quia criminosus criminosum accusare nō debet: ut dixi s. eo. c. j. & c. nulli. & ij. q. vij. si quis. & cap. quærendum. Sed ab excipiendo non repellitur quis, propter crimē seu propter excōmunicationem. s. de excep. cum inter. & c. dilecti filij. quia cuilibet seruatur legitima defensio. ut ibi dicitur.

Testificatione. s. de ordi. cog. cum dilectus. & s. de testi. super eo. j. & ca. testimoniū. & s. de except. denique.

Impedit promouendum. Et obstat etiā in dignitatibus postmodū acquirēdis. s. de elect. super eo. & arg. ij. q. j. prohibentur. & supra eo. omnipotens.

Non deijcit. id est propter hoc nō priuatur alijs dignitatibus seu beneficijs: quia non agebatur ad hoc. s. de ord. cog. cum dilectus. ff. de li. agno. l. j. in fin. Sed si ex tali probatione grauata sit eius opinio nō promouebitur. s. de testib. testimonium. & lxxj. dist. tantis Daniel. & s. eo. omnipotens. nisi se purgaret.

Post confirmationem. Tunc enim spirituale vinculum, est contractum. supra de translat. inter corporalia.

Arbitriū. Hoc gnāle est, quod ubi certa pœna expressa nō est in iure: arbitrio iudicis relinquit. s. de off. de leg. de cau. ff. de iu. deli. l. j. in fi. & a tali pœna imposita potest appellari: secus a pœna expressa in iure. ff. de ver. sig. l. antepe. Sic & ubi ius expressum nō est, secundū æquitatem est procedendū. s. de trasla. c. ult.

Adstringēdus. Licet enim nō inscribat, obligabit se ad extraordinariam pœnā ad arbitrium iudicis: ut hic patet, & arbitriū iudicis æquum esse debet. unde si excederet, reducenda esset illa pœna ad arbitrium boni viri. s. de iureiu. Quintauallis. & c. ueniens. ad fi.

Criminalis. Et tamē requiritur in tali casu præsentia plurium episcoporum ac si esset criminalis. xxiij. distin. illud. & iij. quæst. vj. hæc quippe. & in hac causa testes compellendos credo. De hoc dixi supra de testib. cogē. c. penul. in fin. gloss.

Per procuratorē. Sic s. de procur. tuæ. Sed ubi de crimine

Alias, ij. Tūc ualet pronūciatio iudicis sup filiatione. cū de hoc agebatur. Ioā. And. Vbi certa pœna in iure non exprimit arbitrio iudicis relinqui vr.

Tamen secundum l. si talis ī probatione defecerit: est a prouincia expellendus. in authē. d̄ sē. episc. §. si quis uero ad ordinationem. collat. ix. Ioā. And.

Idē Io. Phi. Host. vnde dicebat Abb. quod hic causa per Metropolitanū nō poterat diffiniri. de transf. c. ij. Ioā. And.

crimine agitur criminaliter, non interuenit procurator. supra eo.c.proxi.ubi de hoc.

Qualiter. Diuiditur in duas partes, secundũ quod continet duo dicta. Secunda ibi, Formam uero. Prima subdiuiditur. Nam in principio & in fine commendat & confirmat inquisitores, si bene processerunt, in medio uero scilicet in uersicu. sic uero. instruit si male processerunt. Abb.

a Inquisitionis ordinem. Qui continet duo. Primum ꝙ regulariter non fit inquisitio, nisi contra infamatum. Secundum quod ex quo constat de infamia. inquiri debet de veritate. Hostien.

b Obseruari. Arg. ꝙ iudex qui male iudicauit, non dicitur functus officio suo, sed iterum debet procedere, & bene iudicare. arg. ff. de arbitr. dicere autem. §. sed si de pluribus. Arg. contra: quia siue bene siue male sententiã dixit, ulterius se intromittere nõ potest. ff. de arbit. quia arbiter. ff. de re iudic. iudex. & s. de offi. delega. in literis. secus in casu isto: quia isti erãt generales legati ad inquirendũ, unde poterant mutare si errassent & nondum tulerant etiam sententiã: sed errauerũt in processu. uel punitur ad arbitriũ iudicis. arg. j. eod. inquisitionis. primo respon. in fin. j. eodem cap. ult. arg. j. titu. proxi. cap. ult. argument. a cõtrario sensu. & s. titu. proxi. c. ult. ubi punitur quod excipit.

test ritè tractari.

Idem Vercel. episcopo & abbati de Tileto.

Generales inquisitores, si nõ seruauerunt debitum inquisitionis ordinem prudenter & caute se corrigere debent hoc primò. Secundo ponit formam iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.

CAP. XVIII.

Qualiter & quando: & infrà. Si circa Nouarieñ. episcopum debitum inquisitionis ordinem obseruastis: discretionem vestrã in domino cõmẽdamus. Si uerò qualibet occasione prætermisistis eundem, adhuc ipm tempore oportuno uolumus obseruari: ne inde nascantur iniuriæ, unde iura nascuntur. Ideo que mãdamus, quatenus ad consciẽtiæ vestræ iudiciũ recurrentes, si contra præscriptũ ordinem, tanquã homines excesistis: nõ pudeat uos errorem vestrum corrigere qui positi estis, ut aliorũ corrigatis errores: quoniam apud iudicem districtum, in qua mensura mẽsi fueritis, remetietur uobis, ita uidelicet, ut inueniatis occasionem aliquam congruentem, per quam ne vestra vilescat autoritas quãto cautius & pru-

c Nascantur iniuriæ. C. vnde ui meminerint. & xxj. q. iij. peruenit. & supra de rescript. nonnulli. Bern.

d Corrigere. No. quod iudex potest corrigere errorem suum, si male interlocutus sit: ut hic patet, & s. de appel. cum cessante. & j. de sent. excom. sacro. ff. de re iudi. quod iussit & ecclesia cum errat mutat sententiã s. de rigi. & malefi. fraternitatis. & xxxv. q. ix. c. loci. §. his ita. & c. sententiam. & c. graue. & xxij. q. iiij. magnæ. & testis potest corrigere suũ errorem. s. de testi. cog. pterea. si. s. de usu pal. nisi. Et dicit impator: non enim erubescimus, si quid melius horũ quæ prius

Sequit & si errauit in sententia dicenda: corrigere eã nõ potest. Ioã. And.

† Honor est non ignominia quod quis se corrigat potiꝰ, q ab alio corrigat. xxxv. qõ. ix. quod quis. & c. ueniam & c. seq. & d elec. c. nosti. & de restit. i inte. c. ex lris. Card. in c. ab excõicato. col. j nu. 8. s. de rescript.

Adde an & quã do possit per Bart. in l. si postulauerit ff. de adul.

ipsi diximus adinueniamus, cõpetẽtem prioribus imponere correctionẽ: ne ab alijs corrigi expectemꝰ. in authen. de nupt. circa princ. per unam col. col. iiij.

e Ordinabiliter. xiiij. quæst. v. neque enim si agris. & c. forte. & j. quæst. j. non est putanda.

dentius poteritis, supersedeatis ad præsens: qm ex his quæ inordinatè sunt acta, nõ potest ordinabiliter quicquã agi, Si verò præscriptũ ordinem custodistis: omni gratia & timore postpositis, Deum solùm habentes præ oculis: via regia incedẽtes sine personarum acceptione, in negotio procedatis. Formam uerò iuramenti quam à clericis Nouarieñ. super inquisitione facienda in hoc negotio recepistis, in similibus uolumus obseruari: ut uidelicet iurent clerici, quod super ijs quæ sciunt uel credũt esse in sua ecclesia reformanda, tam in capite quàm in mẽbris (exceptis occultis criminibus) meram & plenam dicant inquisitoribus veritatem.

Idem archiepiscopo Arelateñ. & uallis magnæ abbati.

Si is cõtra quem inquiritur, iurauit respondere tantũ ad interrogata, post confeßionem auditur, uolens probare excusationes quæ confeßionem non perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam & meram ueritatem dicere.

CAP. XIX.

Cum dilecti filij Cister. abbas, & P.

f Via regia incedentes hoc est a iustitia nõ declinãtes.

g Personarum acceptione. sic s. de iudi. nouit. & s. de statu reg. ea quæ.

h In similibus. ut s. de translat. inter corporalia. & s. de re iudi. in causis. & ff. de leg. l. non possunt.

i Exceptis occultis. quia super his, inquisitio fieri non debet. sed super illis tantum de quibus infamia præcessit. j. eo. inquisitionis. §. j. & c. qualiter. & si testes de occultis dicant, non puniunt rei: 4 ut cap. inquisitionis. quia super his non iurauerunt.

k Plenam. cum iurauit secundum hanc formam secus si iurant respondere ad interrogata tantum. infra cap. proxi. Bern.

Cum dilecti. Primo ponit legatorũ inquisitio. Secũdo, ibi. Quia eorũ dubiũ ppter qđ fuit facta commissio. Tertio ibi, Mãdamus, cõmissionis forma bimembris. Abb. Sicu.

l Cum dilecti.

CASVS *Abbas Cister. & P. & R. legati erant apost. sed cum audiuissent per frequentem clamorem, multa sinistra de episcopo Agathen. uolentes inquirere veritatem, accesserunt ad ecclesiam Agathen. & receperunt iuramenta episcopi & canonicorum, & in illa inquisitione confessus fuit episcopus quod cõmiserat 5 simoniam, dilapidationem, & quod habuerat res naufragij: episcopus timens illas confessiones, uoluit se excusare postea contra illas, dicens, quod iurauerat respondere tantum ad interrogata. legati dicebant quod sub alia forma iurauit, scilicet quod plenam & merã diceret ueritatem: et quia tunc se non excusauit.*

postu.

Ad hoc s. qui fil. sint legit. causam. ij Ioã. And.

4 Secundum Ioã. Idẽ Goffr. & Vincẽt. Ioã. And.

5 Cautius locutus est j. in gloss. episcopus iste. Ioan.

postea, non debebat audiri. unde negotium illud delatum est ad papam, & ꝙ iurauit respondere tantum ad interrogata, apud sedem apostolicam quosdam testes produxit papæ: sed quia non constitit papæ sub qua forma iurauit, cum depositiones illæ non fuerint publicatæ, nec ipse renuntiauerat testib. producendis: mandat papa super hoc inquiri ab illis inquisitorib. sub qua forma iurauit: & si secundum illorum inquisitorum respõsionem constiterit, quòd iurauit sub secunda forma, aut si episcopus ille hoc probauit per depositiones testiũ, quos produxit, aut etiam aliorum: quia secundum illam formam non tenebatur respondere nisi ad interrogata, admittãt accusationes episcopi, super confessionib. suis: quia excusationes illę exponent illas confessiones, quas si probauerit absoluant illum. Si uerò excusationes non probauerit, uel si iurauerit plenam & merã ueritatẽ dicere, remoueat illum ab ecclesia Agathensi nõ obstantibus illis excusationibus.

& R. monachi fontis frigidi apo. se. leg. ad ecclesiam Agatheñ. accessissent, ut in ea legationis officium exercerent, quia de agatheñ. episcopo per frequẽtem clamorem [a] multa sibi fuerant insinuata sinistra: uoluerunt descendere ac uidere si clamorem opere compleuisset: & ĩ. Quia uerò nobis nõ constitit, sub qua forma episcopus cum canonicis Agatheñ. coram dictis legatis præstiterit iuramentũ, utrum uidelicet ita iurauerit ut super statu ecclesiæ, plenam [b] & meram [c] diceret ueritatẽ, an ut ad inquisita ueraciter responderet: Mandamus, quatenus eisdem legatis ex parte nostra mandetis, ut sub qua forma iuramentum præstiterit, studeant fideliter intimare. Et si secundum responsionẽ [d] eorum sub secunda forma iurauerit: aut ipse sufficienter probauerit se sub illa forma iurasse, aut per depositiones testiũ, quos produxit, aut etiam aliorum: cùm depositiones illæ non fuerint publicatæ, nec productioni testiũ renuntiare curauerit: quoniam secundum eandem, non tenereť ex debito iuramẽti nisi ad quæsita solũ modo respondere, uos excusationes suas audire curetis, & si eas probauerit: cùm excusationes huiusmodi cõfessiones nõ perimãt, sed exponant, quæ tales sunt, ut ad bonum & malũ ualeãt retorqueri: [e] et ideo iudicari debẽt ex causa: [f] eum sublato appellationis obstaculo absoluatis: cũ & si repertus sit culpabilis in quibusdã, ex labore tamen & pudore [†] punitus quos propter hanc causam incurrit, huiusmodi leuis culpa leuiter ei ualeat indulgeri. Quòd si excusatiões illas sup dilapidatione, [g] naufragio, & simonia probare nequiuerit, aut sub prima forma [h] iurauerit: cũ secundũ eandem, nec ueritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatẽ: uos (non obstantibus excusationibus, quas denuo proposuit: in confessionibus suis, nullam omnino de illis fecerit mentio

[a] Clamorem. secunda quæstione j. De⁹ omnipotens. & ĩ. e. qualiter & quando octuagesima sexta di si quid.

[b] Plenam. s. quod nullum uerum tacere debet. iij. qõ. ix. hortamur.

[c] Meram. s. a falsitate. ij. q. iiij. nullã. & iij. quæ. ij. pura & hoc idem debent facere testes: ut notatur s. de testibus. fraternitatis. & c. licet. & s. ca. proxi. in fine.

[d] Responsionem, eorum. s. de elec. cum dilectus. crediturˀ ergo istis, si confiteantur, quòd iurauit ut ad inquisita respõderet, sed si contrariũ dixerint, poterit ꝓbare contra dictũ illorũ, [‡] ut hic patet, & s. de testi. cum a nobis. quia non creditur iudici, in præiudicium alterius, nisi quatenus constat per legitima documenta. s. de proba. quoniam. Sed contra s. de elec. cum dilecti. sed ibi de necessitate, statur dicto illorum: quia illa inquisitio per alios probari non poterat: quia soli interrogati fuerunt, prout hic inferius dicetur.

[e] Valeant retorqueri. Vnde in humaniorẽ partẽ sunt intelligendæ siue interpretandæ. ĩ. de regulis iuris, estote. & de transact. c. ult. ff. de reg. iur. semper in dubijs. & ff. de reb. dub. quoties. ij. Tan.

[f] Ex causa. Causa enim semper consideranda est, ex qua causa aliquid sit factum, & etiam tempus. supra, de transact. c. ult. & v. q. v. non omnis. & ĩ. de uerbo. signi. intelligentia. & xxiij. q. viij. occidit. & ff. de furt. uerum. Ber.

[g] Dilapidatione. Episcopus iste, propter formam iuramenti tria confessus est contra se, simoniam, dilapidationem, & ꝙ habuerat res naufragij. & cõtra ista admittuntur eius excusationes. Potuit se excusare de dilapidatione, interrogatus utrũ alienasset bona ecclesiæ, uel utrum obligasset ecclesiam? Respondet ꝙ sic, propter formam iuramenti. cõtra istam confessionem bene poterat se excusare. s. ꝙ debitum imminebat, nec aliunde soluere poterat. x. q. iij. hoc ius. & ita si propter hanc causam [g] alienauit uel obligauit ecclesiã, non peccauit. & sic iudicari debet cõfessio sua ex causa, quæ bona & licita fuit. & ad malum & ad bonum poterat se habere. Vel aliter etiam, si alienauit cõtra utilitatem ecclesiæ, & ipse postea reddidit ecclesiã indemnem, sufficere uidetur supra, electio. ꝙ sicut. ubi de hoc. sed illud non sufficit: ut ibi not. unde prima excusatio uerior est. Interrogatus fuit. an habuerit res naufragij? respondit ꝙ sic. unde uidebatur propterea excommunicatus. infra de rapt. excommunicationi. & nihilominus furtum committit. ff. de acqui. re. do. qua ratione. §. ult. in fi. propter hoc erat puniẽdus, hæc confessio peterat se habere ad bonum: ut s. recolligeret res naufragij. ut saluas faceret, & restitueret illis, qui passi fuerant naufragium: & hoc probare uolebat cum intentio sua fuisset honesta: quia ad alios peruenissent qui nõ restituissent illas, sed si illas habuisset ut sibi retineret, hoc malum erat. Interrogatus etiam fuerat, utrum ordinasset aliquem per simoniam? Respondit ꝙ sic: cõtra hoc se excusare uolebat: quia aliquos ordinauit per simoniam eo ignorãte: sed ex postfacto hoc sciuit, puta præsentator receperat pecuniam ut aliquem faceret ordinari. infra, de simon. ex tuæ. in hoc non peccauit, uel potes ponere exemplum. ĩ. de simo. Sicul. Ber.

[h] Prima forma. Quæ fuit ꝙ meram & plenam diceret ueritatem: & nunc non prosunt illæ excusationes:

Dilapidatio quandoque excusatur.

[g] Vel aliũ de præmissis: q̃ not. xij. q. ij. in summa habẽtur ea. q. §. omnibus. & ca. sequẽtib. uel quia ꝑ papã requisitus fuerat, ꝓ pecuniario subsidio secũdum Gof. Ioã. And.

[†] Lege omnes. C. de pœnis.

[‡] Per dicta testiũ, qui fuerũt præsentes exactioni & ꝓsentationi iuramenti, qđ consueuit publice exigi & ꝓstari. Ioã. And.

Simonia quandoq; excusat.

nem: quamuis firmiter aſſeruerit, ꝙ plures ex illis legatis prædictis expoſuerit, cùm hoc per ſe probare nõ poſſet. [a] tanquã qui ſolus examinatur ab illis) eũ ab adminiſtratione Agatheñ. eccleſiæ remouere curetis.

Idem Archiepiſcopo Terraconeñ. & abbati ſanctæ Mariæ de Populeto, & archidiaco. Barchinoneñ.

De ueritate criminum non inquiritur, niſi prius cõſtet de infamia: et tunc non inimici uel periuri, ſed idonei uiri, ad proſequendũ inquiſitionẽ et ad teſtimonium admittuntur: et nõ probato crimine, indicitur propter infamiam purgatio.

CAP. XIX.

CVm oporteat epm: & ĩ. Sanè ueniẽtibus ad ap. ſedẽ G. & H. canonicis uiceñ. & multa enormia cõtra Viceñ. epiſcopum proponentib. coram nobis, quia illa non debebamus ſub diſſimulatione tranſire: uobis inquiſitionem illorum, duximus committendam.

Verum dictus epiſcopus, antequam ad ipſum ueſtra citatio perueniſſet: ad præſentiam noſtrã accedens, propoſuit, ꝙ illi qui enormia de ipſo ſuggeſſerant, typo malitiæ potius, quam iuſtitiæ zelo ducti, nobis huiuſmodi intimarunt: cum ipſi eius ſint inimici manifeſti, & cum eius hoſtibus conuerſentur, [b] conſanguineosq; [c] ſuos ac complices intendant ad teſtificandũ producere contra ipſum qui ad denuntiandum [d] ſeu teſtificandũ, admitti non debẽt, ut pote iuramenti præſtiti trãſgreſſores: & alijs criminib. irretiti: & ĩ. Diſ. v. mandamus, ꝙ niſi ſuper prædictis famam ipſius [e] læſam eſſe noueritis: uos ad inquiſitionem illorũ: non ſubito procedatis. Quòd ſi ad iquiſitionem fuerit procedendum: prędictos uel alios quos ipſius eſſe conſtiterit inimicos, [f] nec ad proſequendã inquiſitionẽ, nec ad ꝓhibendũ teſtimonium cõtra ipſum epiſcopum admittatis: ſed per uiros idoneos, [g] ſuper his quæ geſta ſunt inquiratis diligentius ueritatem. Et ſi nihil graue probatum

quia tunc ſe debuit excuſare, prout ſequitur. Ber.

[a] Poſſet. Et ſi uerum fuiſſet, ꝙ illas expoſuiſſet corã illis, non ualet: cum eas probare non poſſet. deficit ergo ſibi nõ ius, ſed probatio iuris. xxxij. quæ. v. Chriſtiana. & ff. de teſt. tut. duo ſunt Titij. & ff. de rebus dub. ſi fuerit legatum. ff. de adimen. le. l. iij. §. ſi duobus. & ff. de hære. inſti. in tempus. §. j. Et eſt ſimile. ſ. de electi. bonæ. j. Et ẽ ar. quòd teſtis qui eſt ſingularis in dicto ſuo non probat ut dicit decret. bonæ. j. & ſupra, de proba. licet. Ber.

CVm oporteat. In prima parte ponitur denũtiatio epiſcopi, & inquiſitorum datio. In ſecunda ibi, Verum. comparitio & allegatio epiſcopi, contra denuntiantes & teſtes. In tertia ibi, Diſcretioni. inquiſitorum triplex inſtructio. Secunda ibi, Quod ſi. Tertia ibi, Et ſi nihil. Ab. ſi.

[b] Hoſtibus conuerſentur. Vnde ſunt repellendi: quia cõuerſantur cum inimicis: & ſunt ipſi inimici. De hoc dicitur ſ. e. c. j. arg. ad hoc. C. de inof. teſt. liberi. & ſ. eo. repellantur. & arg. ff. de offic. præfect. urb. l. j. §. cum patronus. & iij. q. v. c. iij. & ff. de leg. iij. l. j. §. j. arg. contra. ff. pro ſoc. nam ſocij. & lxxxj. diſtin. legitur. & iij. q. v. c. iij. Et eſt arg. hic, contra aliquem ex inhoneſta conuerſatione. Ber.

[c] Conſanguineoſque. qui in caſu criminali [*] non admittuntur: ut conſueuit notari. tertia quæſtione quinta, cap. j. Ber.

[d] Ad denuntiandum. Sed nunquid criminoſi & infames, repelluntur a denuntiando. Nõ uideẽ: quia quilibet tenetur ad hoc ij. q. vij. qua propter. & ſupra de cog. ſpi. tua nos. Item hæreticus admittitur xxiiij. q. j. quiſquis. & uiles perſonæ admittuntur ſ. de ſpon. præterea. & qualecunq; teſtimoniũ, uidetur ſufficere. xxij. q. v. hoc uidetur. Sed contra uidetur. ꝙ tantum honeſtæ perſonæ admittuntur. xxxv. q. vj. epiſcopus in ſyno io. & ſ. de teſt. cog. præterea. & ſ. de ſpon. cum in tua. & ad populares actiones, nõ admittũtur perſonæ non integri ſtatus. ff. de popu. act. l. popularis. Credo [*] ꝙ honeſtæ perſonæ tantũ debeãt admitti ad denuntiandum, prout hic ĩ. dicitur, Io. dixit, ꝙ infamis perſona admittitur, dum tamen non ſit criminoſa & irregularis: ſed hoc non credo de infami. De hoc no. ij. q. ij. ſi peccauerit. & ſupra, de ſponſali. cum in tua. & ĩ. c. prox. & iij. q. v. c. ij. Ber.

[e] Famam ipſius. hoc ideo dicit: quia non eſt procedendum ad inquiſitionem contra aliquem niſi contra infamatum. ĩ. eod. inquiſitionis. & capi. qualiter. ubi de hac materia apertius explicatur.

[f] Inimicos. Patet hic, ꝙ inimici nec ad proſequendam inquiſitionem uel teſtimonium admittuntur, uel ad denuntiãdum ſiue accuſandum: ut ſ. eo. c. j. & ĩ. c. prox. ſed non determinatur, quales inimicitiæ repellant hic ab inquiſitione uel teſtimonio. & uidetur ꝙ capitales, & conſpirationes tãtũ. ĩ. de ſimo. per tuas. j. & ĩ. c. ꝓxi. & inſti. de excu. tut. inimicitiæ. & §. item ſi ꝓpter inimicitias. & ff. de arb. l. licet. quia non quilibet inimicus repellitur ſed ille tantum, qui nimia familiaritate coniunctus eſt ff. de uer. ſig. late. §. amicos. Itẽ propter leues inimicitias non extinguitur legatum. ff. de adi. leg. l. iij. §. non ſolũ. in fi. Sed contra uidetur, ꝙ propter leues etiam repellãtur: quia propter ciuilẽ controuerſiam repellitur quis ab accuſatione. ſ. de reſt. ſpo. item cum quis. Illæ dicuntur graues inimicitiæ quæ ſunt de ſtatu hominis, uel de bonis eius [i] iij. q. v. accuſatores. & arg. opti. ſ. de dõ. propter eius ingratitudinem. & C. de reuocando. l. ult. ff. de excu. tu. propter litẽ. Sol. arbitrio iudicis relinquitur, quæ inimicitiæ repellant in talibus. arg. in auth. de teſti. §. ſi uero dicatur. col. vij. & ſ. eod. ſuper his. & ſ. de offi. deleg. c. cauſam. Et dicit lex, ꝙ non ſemper repellitur teſtis propter inimicitias: ſed iudex æſtimabit, an ſit ei credendum uel non. ff. de quæſtioni. l. j. §. præterea inimicorum. & §. quæſtionem. Ber.

[g] Per uiros idoneos. Ex hoc uidetur, quòd ſi ille qui impetrauit inquiſitionẽ, remotus ſit propter aliquam cauſam ꝙ alter poſſit proſequi eandẽ inquiſitionẽ. ar. ff. de inoff. teſt. poſthumus. §. j. nõ enim refert per quẽ preces ſint oblatæ. C. de preci. impe. offe. l. j. & l. uniuerſis, nec refert undecunq; crimina claruerint. xxiiij. q. iij.

Criminaliter mota. ſed ſi ciuiliter bene admitterẽt: unde admittiẽ frater, ꝓ fratre, ſecũdũ Iaſ. cũ edictũ, de teſtib[9], ſit ꝓhibitorium. ff. de teſti. l. j. ſ. de præſump. literis. hic ergo repelluntẽ, non quia conſãguinei ſed quia inimici & inimicis cohabitãtes. ſ. e. repellãtur. Ioã. And.

[*] Credo. uerum eſt in iudicialibus: ſed opi. Io. in euãgelica denũciatione. Pano.

Inimici a teſtimõio & multis alijs repelluntur.

[i] Omnib. uel maiori parte. ad hoc. ĩ. de reſ. ſpo. frequẽs li. vj. & per hoc ſit ſolutum cõtrariũ de prædi. decret. item cum quis. Ioã. And.

qō.iij. ecce. Item quia iudex hic ex officio ſuo procedit.unde propter inhabilitatē agentis,non impeditur eius officium : quod poſſet concedi forte, ubi ex officio procedit : ſed aliter non audiretur, ſed verius videtur,ut dicit Ioan. quod non poſsit, quia Papa literas non dediſſet ad petitionē illius, ſi talem ſe dixiſſet. & eadē ratio etiā delegatū mouere debet. ſ.de reſcrip.c.ſuper literis. in fin. Tanc. dixit, quo bene poterat iudex procedere. I oā. melius 1 dicit, ut mihi uidetur:quod hic procedere poſſunt, non ex vi primarum literarum. ſed ſecundarum. Bernar.

1 Melius verum eſt quādo impetrator, fuit autor & nō præſtitit nudum miniſteriū.Pa.

fuerit contra ipſum: uos purgationem canonicam indicatis a eidem.

Idem.

A denuntiatione repellitur, publicus concubinarius excommunicatus, & conſpirator, & is qui non præmonuit.

CAP. XX.

CVm dilectus filius: & infrà. Si uobis cōſtiterit, prædictos quorū nomine ſunt exceſſus huiuſmodi de epo nuntiati, publicè concubinarios b tunc fuiſſe, propter qđ in eos fuit excōmunicationis ſentētia promulgata, uel præfatum epiſcopum de iā dictis exceſsibus nō fuiſſe præmonitum c ab eiſdem, uel ipſos conſpiraſſe d in eum, a denuntiatione repellatis eoſdē: Alioquin audiatis quæ fuerunt hincinde propoſita. Eidem epiſcopo authoritate noſtra nihilominus prohibentes, ne ſuper his, ſuper quibus ad audientiam noſtram fuerit legitimè appellatum, præfatos clericos indebitè grauare præſumat: donec cā ſupradicta e iuxta formā mandati noſtri fuerit terminata.

a Indicatis. Et ita leuia poteſt leuiter indulgere. ſ.c. proxi.& ff.de pœ. l. reſpiciendū. in princ.

CVm dilectus. Primo inſtruit iudicem, ſuper declinatorijs. & eis deficientibus ſuper principali. Secundo inhibitionem fieri mandat: ibi, Eidem.Abbas.

b Concubinarios. Sed iſti proſequebantur ſuam iniuriā uel ſuorum,quare nō admittuntur ad denuntiandum, cum admitterentur ad accuſandū quantuncunq; criminoſi ſint iiij.q.vj. omnibus? Reſpond. non proſequebantur iniuriam propriam: vnde cum eſſent publici concubinarij, nō erant admittendi ad aliorum peccata denuntianda: cum ſuſpenſi etiam ſint. xxxij. diſtin.c. præter.§.uerum. 2 ſed viles perſonæ non admittuntur ad denuntiandum: ut ſæpius dictū eſt. ſic ſupra eo.c.j.& ſ.de ſponſ.cum in tua.

2 Quod dic ut ſ.đ coha. cle. c. veſtra. & c. ſi. Io. And.

c Præmonitum. Qui enim non admonuit, repellitur a denuntiatione.ſ.eo.c.ij.& ĩ.eo.qualiter.§. ad corrigendos.& ĩ.de ſimonia.licet Heli. 3

3 Arg. ad hoc in le. aut qui aliter.§. ſi forte.iuncta glo. in vſ.ad domum. cū glo.ſeq.& ibi Bar. ff. quod vi aut clam.

d Conſpiraſſe.Iſti nullatenus ſunt admittendi. ĩ. de ſimo.per tuas.& ſ.de re iudi.cum I. & A.

e Supradicta. Quia tunc præſumit ꝙ ex odio procederet,& merito poſſent eum recuſare, tanquā ſuſpectum.ar.ſ.de app.propoſuit.& c.ad hoc.& c.ſicut.B.

INquiſitionis. Si crimen in modum inquiſitionis probatum,impedit,etiam poſt peractam pœnitentiam ordinis executionem uel beneficij retentionem: punit quis ſicut in accuſationis iudicio: alias pœna erit arbitraria.h.d.ſecundū cōmunem ſummationem, vſque ad §.tertię. Diuiditur: quia in prima conſultatio.In ſecunda reſponſio: ibi.In quo.Abbas.

f Homicidium.Hic confirmatur, quod dici conſueuit,quod in nullo occulto crimine, impeditur executio poſt peractam pœnitentiam, præterquam in homicidio: & hoc idem probatur de tēpo.ordi. quæſitū. & in ſimonia. 4 De hoc notari conſueuit. l. di.de his.Ber.

4 Innoc. alios caſus excipit de tēpo.ord. ex tenoř. & nos plures.ſ.đ renunc. niſi.§.propter conſcientiā ſecundum Hoſ. Ioā. And. Panor.

Idem epiſcopo Gebeñ. & N.Valentineñ.

Crimen probatum per modum inquiſitionis, regulariter pœna ordinaria non punitur: ſed ſi impedit ordinis executionem, fit depoſitio, ſicut in accuſatione: & ſi impedit tantum beneficij retentionem, fit priuatio a beneficio: nec poterit iudex hanc pœnam moderari.hoc dicit uſque ad §. tertiæ. ſecundum uerum intellectum non bene declaratum per ſcribentes.

CAP. XXI.

INquiſitionis negotiū quando epo & canonicis Valentineñ.vobis cōmiſimus terminandā:& ĩ. Secundò,quæſiuiſtis, q̃d vobis ſit ſtatuendum, ſi contra quempiam per inquiſitionem probatū fuerit tale crimen,qđ deponeret accuſatū criminaliter & conuictum. In quo quidē duximus diſtinguēdum,utrū ſit tale crimen, qđ ordinis executionem ſuſcepti, aut retentionem beneficij ēt poſt peractā pœnitentiam impediret: puta ſi homicidiū f commiſiſſet uel adeptus eſſet ordinem aut bñficiū uitio ſimoniæ: quo caſu erit ſicut in accuſationis g iudicio.

g In accuſationis. Videt̃ quod in caſibus iſtis, denuntians debeat ſe obligare ad pœnam talionis, cum æque puniuntur, ac ſi accuſarent̃ ſupra eodem ſuper his argumenta ſed non credo, quod ſe debeat obligare ad pœnam talionis, ſed ad extraordinariam pœnam, 5 ſicut excipiens, ſupra eodem titulo ſuper his. Itē nec videtur hic habere locum admonitio: 6 quia non poteſt ſe corrigere retento beneficio ſi quis uellet denuntiare in his caſibus.contra. ĩ. de ſimonia.c.licet Heli. ubi admonitio probata fuit. Item idē eſt,ſi quis per ſimoniā adeptus eſt beneficium, ſicut & ordinem: ut hic dicit. Signatur contra.ĩ. de ſimo. dilectus. ij. ubi dicitur, quod ſi in modum accuſationis conuincitur quis de ſimonia, deponitur. Si in modum inquiſitionis cōuincitur, remouetur 7 ab illis eccleſijs, & in arctioribus ponit̃, ad peragendam pœnitentiā.ĩ. de ſimo. de regularibus. & hic puniuntur ſicut ſi directe accuſarentur.Quod dicit ita procedendum eſſe, ſicut in accuſationis iudicio, poteſt dici uerū eſſe quantū ad hoc ut priuent̃ officio 8 & beneficio:nō tñ quantū ad depoſitionē.qa depoſitio nō ē effectus inqſitionis,ſed priuatio adminiſtrationis uel beneficij.ĩ.e.qualiter.ĩ.đ ſimo.per tuas.j.unde illud.ſicut nō no. omnimodā ſimilitudinē: 9 qa nullus debet puniri certa pœna,niſi ad hoc actū ſit.ſ.de ord.co.cū dilectus.& ſecundū formam iudicij formari debet ſentētia.ĩ.de ſimo.licet.& hoc intellige, qđ hic dicit̃ ſecularibus, contraria loquunt̃ de regularibus: circa quos ſeruatur qđ hic dicitur.ĩ.de ſimo.qm̃ ſimoniaca uel poſſet dici quod ēt per inquiſitionē deponunt̃ ſeculares propter enormitatem criminis: ut hæc litera uelle uidetur. ſ.de dolo & contum.veritatis.ubi deponitur epiſcopus in modum inquiſitionis, cui probatum fuit homicidium in mo-

5 Pœnā.niſi in criminalib9 exceptis, & ſimilibus ubi per denunciationem fit depoſitio ab ordine & omni bñficio,quia tunc etiā ad pœnā talionis. Pan.

6 Admonitio.Im. Ioā. And. Panor.

7 Remouetur. dic quod ſimilitudo eſt quādo crimen impedit tantū retētionē beneficij.

8 Si dicas adminiſtratiōis. ut ſequit̃: plana eſt glo. ſ.Ioā. And.

9 Si. ĩ.de exceſ.pla. ſi aut unire. ſ. de ſum. trin. dānamus. Ioā. And.

dicio procedendū: alioquin a secundū personæ merita, & qualitatē excessus pœnā poterit iudicātis discretio moderari. †

Contra non infamatū, super ueritate criminum, inquiri non debet, etiā si libellus famosus contra cū oblatus fuerit in secreto: nec sup principali creditur testi, qui iuratus dicit se illius contra quē inquiritur inimicum. idem si hoc dixit ante iuramentum: nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem hoc dicit usque ad .§. quæsiuisti.

Tertiæ dubitationis articulus cōtinebat, utrum cum duo uel plures iurati affirmāt aliquem crimen aliquod eisdem videntib[9] cōmisisse: de quo aliqua infamia nō laborat: aliquā illi pœnā infligere debeatis. Et utrum ad petitionē quorundā, quasdā schedulas uobis occultè tradentium infamationem episcopi continentes, sit ad inquisitionem eorū quæ in ipsis continentur schedulis procedēdum. Et an fides eorū, dictis debeat adhiberi, qui post iuramētum interrogati secretò b utrū sint eorum de quibus inquiritur inimici respondent, ꝙ non diligunt illos, uel directè inimicos se asserunt eorundem: aut etiam ante iuramentū id publicè confitentur: nullas tamen inimicitiarum causas probabiles ostendentes. Ad hæc respondemus nullum esse pro crimine super quo aliqua nō laborat infamia, seu clamosa insinuatio nō præcesserit, propter dicta huiusmodi puniendū: quinimo super hoc depositiones cōtra eum recipi nō debere: cùm inquisitio fieri debeat solūmodo c super illis de quibus clamores aliqui præcesserūt. Nec ad petitionem eorum, qui libellum infamationis porrigunt in occulto d procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam. Aut etiam aduersus eos, contra quos fit inquisitio, fides adhibenda est dictis eorū, qui post iuramentum uel ante tacitè uel expresse, inimicos se asserunt e eorundem, † nisi forsan ante iuramentum, in fraudem id facere præsumantur. f

Nō punitur quis de crimine, de quo non constat nisi per famā & testium crudelitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud iudicem infamatus reputari. hoc dicit usque ad finem capituli.

Quæsiuisti etiam, quid statui debeat, si nihil per certam scientiam, sed tantùm per famam & eorum qui fuerint inquisiti credulitatem, iuratam contigerit inueniri. Et utrum aliquis super eo crimine, reputari debeat infamatus, de quo ipsum duo uel tres, uel etiam plures dixerint infamatum: licet de ipso nihil sinistri in publico audiatur. Ad quod est nostra responsio, quòd propter famam & deponentiū credulitatem duntaxat, non erit ad depositionis g sententiam procedendum: sed infamato canonica poterit indici purgatio: secundum arbitrium iudicantis, Qui propter dicta paucorū h eum infamatum reputare non debet, cuius apud bonos & graues læsa opi

in modum denuntiationis. De regularibus fiat, prout dicitur in illa constitutione ubi dicetur de hoc. Ber.

a Alioquin. Id est si aliud crimen ab istis duobus sit probatum in modum inquisitionis, quod non impediat ordinis executionem, etiam post peractā pœnitentiam: tunc procedat iudex, secundum qđ sibi videbit: sed nō in officio uel bñficio, cū in alijs duobus casibus nō puniatur in plus: ut dixit Ioā. in proxi. notula: s regulares tamē prælati, bene remouerentur: qui pro modicis causis remouētur ab administratione. ꝫ. de simo. c. per tuas. Bern.

Tertiæ. Primo ponit tres quæstiones, secundo soluit: ibi, Ad hæc. Et potest subdiuidi prima pars: similiter secunda secundum tres quæstiones, & totidem rationes ad easdem. Abb.

b Secreto. Exemplo Danielis. argu. ad hoc. C. de testa. nullum. & si. s. de elect. quia propter. Et est expressum, qđ sigillatim sunt testes examinandi. supra de testib. uenerabili. Ber.

c Solummodo. Super illis. Ex hoc habes, ꝙ de occultis non est inquirendū nec super illis iuratur. s. eod. qualiter. unde si dicāt testes super his, non ualent alia dicta, utpote non iurati: ut s. de testi. capitulo de testibus. quia ad hoc non inducuntur. fi. ff. de iureiur. si duo. §. item Iulianus. fama ergo alicuius prius læsa debet esse. s. eod. cum oporteat. & ꝫ. eod. qualiter. Bern.

d In occulto. Imo tales sunt puniēdi. v. q. j. quidā. & deteriores sunt tales, quam illi qui substantias & prædia aliorum diripiunt. vj. q. j. deteriores. & ca. ex merito. & illud, Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. xxxiij. q. iij. nimium sunt. & cap. qui peccat. Bern.

e Asserunt. Iudex enim debet interrogare testem, an sit inimicus alteri parti: ut iiij. q. iij. c. si testes. §. itē testium. quia inimici testes esse non debent. s. eod. cum oporteat. ubi de hoc. Sed nunquid debet inquiri, an alias sit criminosus? De hoc not. supra de testib. cum causam. Bern.

f Præsumantur. Quia forte nollent ferre testimonium, & ideo ante iuramentum dicunt se esse inimicos illorum. Quid si post iuramentum dicat se esse criminosum: uel alias inimicum: credetur ei? Certe non: imo remouebitur sicut ordinandus, qui confitetur crimen in scrutinio s. de æta. & qualita. quæris. Bernar.

Quæsiuisti. Diuiditur. nam primo format duas quæstiones. secundo soluit: ibi, Ad quod. Abb.

g Depositionis. Id est, remotionis ab officio & beneficio.

h Dicta paucorū. Not. ꝙ dicta paucorū non infamāt, siue non inducunt infamiā. vnde prælatus propter hoc, non mouebitur ad inquirendum. fama enim debet esse per villam siue parochiam: a ad hoc, ut fiat inquisitio. ꝫ. e. qualiter. & ij. q. j. Deus

† Poterit etiā pœnā ordinariā imponere Pan. c. ij. de confes. colum. iij.

s Ad hoc facit uerbum hoc moderari. quod diminutionem continet, nō augmentū. ꝫ de uerbo. sig. c. ulti. Hos. dicit in his casibus, q executionem non impediūt remouebit eū secularis. s. eo. l. cū dilect[9]. ad fi. quæ est pœna inquisitiōis. ꝫ. e. l. qualiter. poterit tamen iudex cū eo dispēsare: & eum in administratione relinquere: ut hic, & s. de iudi. at si clerici. Io. An.

† Facit ad hoc quod no. Bar. in l. eos. ff. de fals.

a Per tex. huius decret. videtur, qđ si parochia nō habet nisi duos uel tres parochianos n̄ possit quis infamari. Sed dicit Abb. contrariū cū respiciat fama etiā uicinarū parochiarum. de quib. super eo. de cogna. spi. super eod. Ioā. And.

opinio non existit.

Idem episcopo & decano Siluanecteñ.

Si is de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudiciariũ ordinẽ non seruatum: non est audiendus, sed eum tanqua notorium criminosum, debet superior de nouo priuare. hoc dicit. & est casus ualde notabilis secundum hunc intellectum.

CAP. XXII.

AD petitionem Galteri, quondã Corbieñ. abbatis, R. & P. canonicis Nouiomeñ. a nobis dudum correctione cõmissa: & ĩ. Verum dilectus filius G. S. Mariæ in porticu diaco. cardina. tunc apost. sed. legat. dicto G. præsente nec reclamante 2 super statu monasterij cœpit inquirere diligenter, & cùm inquisitione finita eum Parisius euocasset, propositurũ cõtra inquisitionẽ eandẽ, si quid rationabiliter duceret ꝓponendũ: idem præsentiã eius adiens, allegauit, ꝙ in monasterij correctione procedere nõ ualebat quæ prædictis iudicibus prius fuerat authoritate nostra cõmissa: & cardinalem ipsum ex iustis causis se afferẽs habere suspectũ, uocem ad nos appellationis emisit: quem cardina. (inspectis quæ probata fuerant contra eum) amouit a regimine abbatiæ dãdo fratribus eiusdẽ loci, liberam facultatem aliũ eligẽdi: qui priorem de Argentolio elegerũt concorditer † in abbatẽ: & ĩ. Cùm igitur nobis de talibus facta b fuerit fides, ꝓpter quæ præfatus G. erat meritò amouẽdus & si restituendus c foret propter iudiciarium ordinem non seruatum, d ipsum tamen prouidemus e manere priuatum regimine abbatiæ: supradictũ priorèm (quem pro eò ꝙ præfato G. propter iuris ordinem nõ seruatum, inordinatè f remoto, intelleximus ob eandem causam, per consequentiã g minus legitimè substitutum) per sententiam amouentes: quem quia non propter personæ uitium uel sciẽtiæ defectum, sed propter iuris solennitatẽ prætermissam amouimus: h ipsum postmodũ restituimus in abbatem.

Idem.

Agẽti possessorio adipiscendæ in beneficialibus † nõ obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus: et infamato accusatore non probante uel non apparente, indicitur purgatio: in qua si defecerit, punitur ut conuictus.

Deus omnipotens. Sed quot appellabis paucos, ut non dicatur infamatus? Pauci dicuntur xl. ĩ. de cleri. excom. mini. latores. & xxiij. milia dicuntur pauci. xlv. dist. disciplina. Credo quod maior pars viciniæ requiratur: quia fama loci requirit, non fama aliquorum. s̃. de præsump. illud. & s̃. de cõsanguin. c. ij. ut ex hoc scandalum generetur, & hoc innuitur bene infra eodem, qualiter. Ioan.

A D petitionem. Si qua inquisitio per Papã specialiter delegetur, legatus etiam de latere, de ea se intromittere non potest ita cõmuniter summat. Sed licet summatio ista sit uera, generaliter intellecta, non tamen uidet congruere huic literæ. Diuiditur in duas partes. In prima facti narratio. In secunda diffinitio: ibi, Cum igitur. Abb. Sicu.

2 Nec reclamãte. Per hoc uidebatur recessisse a beneficio literarum, consentiendo inquisitioni legati tacite renuntiando. s̃. de offic. delega. gratũ. & s̃. de appel. solicitudinẽ. 1 ff. de arbit. sed si in seruũ. in fin. cum l. seq. & l. si quis rem. C. cõmunia utriusq; iudi. l. ij. & C. de ijs q̃ a non domino ma. l. ulti. in fi. Sed contra videtur, ꝙ non cõsentit in iudicẽ, qui petit inducias, vel causam absentiæ allegat coram ipso. s̃. ut lit. nõ contest. c. j. & cap. accedens. ij. uel qui postulat sibi edi genus actionis. ff. de iudi. non uidetur. Et præterea legatus generalis, non potest se intromittere generaliter de causa specialiter alteri cõmissa. s̃. de offi. lega. studuisti. vnde nõ valuit 3 quod fecit iste legatus quare cassatur electus authoritate ipsius. Et est hic arg. ꝙ qui tacet, non consentit. ff. de ser. urb. præd. inuitum. & ff. de procurat. filiusfamilias. §. inuitum. arg. contra. liiij. distinct. si seruus. & xxvij dist. diaconus. & xxviij. dist. diaconi. Ioan.

b Facta fides. Not. ꝙ probationes factæ corã eo qui non est iudex, faciũt fidẽ 3 in alio iudicio: ut hic patet. ij. q. j. in primis, & iij. q. vj. hęc quippe. & s̃. de test. c. præsentata. cõtra illud. s̃. de iudicijs. at si clerici. Itẽ habes hic, ꝙ sententia quæ nulla est ipso iure, rata potest haberi à principe: ut hic patet. & in c. prædictis. sed hoc propter plenitudinẽ potestatis: quia ipse mutat substantiã rei. C. de rei uxo. act. l. una in prin. alias talis sententia nulla erat. Io. uel dic ꝙ non propter acta quæ habita sunt corã legato, uoluit papa ipsum manere priuatũ: quia nulla erãt: sed papæ fuit facta fides de talibus, propter quæ sententiã legati uoluit ratã habere: ut hæc lr̃a innuit. Ber.

c Restituẽdus foret. Hic enim de iure fuerat restituendus, propter iudiciariũ ordinem nõ seruatũ, sed papa de officio suæ potestatis, 4 uoluit cum manere priuatũ: & forte propter scandalũ restitutio quãdoque differtur: ut dici consueuit. iij. qõ. vj. hæc quippe. & factũ legati palliaret. 5 contrariũ tamẽ signatur. s̃. eo. qualiter. dicit papa quod ordo iuris qui seruatus non fuit corrigatur. Ioan.

d Non seruatum. Not. ꝙ in inquisitionibus, seruãdus est ordo iuris. infra eo. qualiter. §. habet. sicut in alijs iudicijs ordinarijs: sed hoc est uerum circa seculares: secus in regularibus, ubi non usquequaq; seruaẽ. ĩ. eo. qualiter. in fi. quia de plano & sine strepitu iudiciorũ, debet cũ eis procedi. ĩ. eo. c. pen. sed hic peccatũ fuit in alio 6 ordine: scilicet in iudice, qui cognoscere nõ debuit s̃. de of. le. studuisti.

e Prouidimus. De plenitudine potestatis, sed non de iure. 7 Bernar.

f Inordinate. Id est per eũm, ad quem nõ spectabat, cum dictus G. non consenserit in legatum.

g Per consequentiã. Sic ergo sentẽtia lata cõtra unũ præiudicat alij cõsocio propter connexitatẽ negotiorum. si lxxxj. dist. tãtis. & iij. q. v. hæc quippe. & si. lix. di. ordinatos. & vij. q. j. præsentium. ar. s̃. de app. vna. si. s̃. de probat. per tuas. ubi per primum præsumitur consequens. argu. contra. s̃. de præben. dilecto.

h Amouimus. Quasi quadam breui manu. 8 si. s̃. de cau. pos.

1 In his iuribus secundũ Innocẽ. agebat in figura iudicij ordinarij: hic nõ. uel illa in causis mere ciuilibus ubi ꝑter uoluntatẽ partiũ, nõ ꝓcedũt iudices: hic in causis inqsitionũ, ubi parte inuita procedunt iudices uel illa cũ ille cõtra quẽ agiẽ aliqd fecerit corã iudice: hic cũ solũ passus est. uel dic quod non erat in potestate istius reuocare iurisdictionẽ delegatã. Ioã. And.

3 Valuit. dic meli⁹ quod non valuit nõ ex defectu potestatis sed ex defectu solẽnitatis & ordinis iudiciarij. Pan.

3 Fidem dic meli⁹ probationes factas corã iudice suo vnde ualent licet sentẽtia priuationis ob defectũ ordinis post probationes commissum sit nulla. Pa.

† Alias, unanimiter.

4 Potestatis imo iuse ordinario, qa notorie constabat de crimine requirẽte priuationẽ. Pan.

5 Dicit Gof. ob reuerẽtiam Card. subdẽs de hac ꝓuisione. quẽ turbari non debere ꝑ id qd' dicit se gl. Ioã. And.

† Sed si recuperãdæ, tũc qa alias habuit possessionem nõ admitteret exceptio criminis ẽt cũ ĩfamia Pe. Anchar. c. j. de regu. iur. in vj. Panor. in Disput. 4. incip. Titius. & in c. si cõstiterit. s̃. e. & hic. nisi esset infamia notoria non solum notorietate facti, sed ẽt notorietate iuris, & ꝓpterquẽ nũc deberet suspendi. Adde Nic. boe. decis. Burdeg. cxvij.

6 Alio. imo in ordine iudicij. Hosti. Pan. hic.

7 Iure. imo de iure. Pan.

8 Dicebat Vinc. vna manu occidit, alia viuificat. vna tollit: altera dat. Ioã. And.

cau.pos.cum ecclesia.& ff.de iure do. licet.§.quoties. eo prius citato: alias non procederetur contra absentem. Bernar.

Accedens. Exceptio criminū possessionem prælati non retardat, nisi fuerit de his publice diffamatus, sic communiter summatur. Et sunt duæ partes. In prima narrat factū. In secunda sub certa forma definiendum cōmittit: ibi Mandamus quatenus. Abb.Sic.

a Publice. Hic videtur, ꝙ si aliqua exceptio obijciatur electo, ꝙ differenda sit donec electus admissus fuerit, nisi ipse sit de ea publice infamatus. arg. s. de app. constitutus. in fi. C. de fal. l. ij. & C. de edicto diui Adria. tol. l. ij. ar. cōtra. s. eo. omnipotens. lxxxj. dist. tantis. & C. de procura. reum. Sol. sed in electo si obijciatur exceptio statim est audienda antequam confirmetur. sed hic alia ratio est quia iam fuerat institutus per dominum papam, nec deerat sibi, nisi sola possessio. 1 Vnde mitti debet in possessionem, nisi esset publice infamatus, propter quod differtur: quia etiam si iā esset in possessione, propter tantam infamiam & scandalum deberet suspendi, usque ad purgationem. ij. q. v. presbyter. & cap. si mala fama. sed ubi non est infamatus, non debet differri executio, secus in ijs qui adhuc non habent plenum ius.

1 Nam & quādo maior eligit omnia videntur cōfirmata. in stit. d satisdatio. tu. i prin. unde dicit Vin. inter confirmationē & possessionem non esse gradum. Ioā. And.

CAP. XXIII.

Accedens ad præsentiā nostram G. nepos quondā H. subdi. nostri, sua nobis conquestione monstrauit, ꝙ cùm idem H. apud sedem apost. viā vniuersæ carnis ingressus fuisset: præbendā q̄ decedens in ecclesia Cremoneñ. habuerat, ei duximus conferendam: & infrà. Mandamus quatenus nisi præfatus G. super obiectis eidem in modū exceptionis criminibus videlicet periurio & homicidio publicè a fuerit infamatus, cōcessionem nostrā sibi factā executioni mādetis Deinde si legitimus accusator apparuerit, audiatis quæ fuerint hincinde proposita: & si prædicta crimina uel eorum aliquod legitimè probatū fuerit contra eū: ipsi super eadem præbēda silentiū imponatis. Si uerò contra eum legitimus nō apparuerit accusator, & ipse super prædictis criminibus dignoscitur respersus infamia, purgationem ei canonicam indicatis: b in qua si defecerit, imponatis ei silentium. Si aūt purgationem præstiterit: cōtradictores ab eius molestia compescentes, eos qui eum nisi sunt impedire, in expensis c legitimis cōdemnetis.

Idem in cōcilio gñali.

Superior contra subditum maxime prælatum, de his tantum inquiret super quibus præcessit infamia: & tunc vocabit eum, & tradet sibi capitula & nomina, & testium dicta publicabit, & ipsius legitimas exceptiones admittet: et probato graui crimine, eum ab administratione remouebit. In regularibus uero prælatis, ad unguē seruandus non est hic ordo. Et quanquam in hac summatione, modica videatur agi differentia inter prælatos & subditos contra quos inquiritur: tamen facienda est, ut patet in litera.

CAP. XXIIII.

ij Qualiter & quando debeat prælatus procedere ad inquirendū, d & puniendum subditorum excessus, ex authoritatibus noui & veteris testamenti, colligitur euidenter, ex quibus posteà processerunt

b Indicatis. Vt infamis purgetur. Ber.

c In expensis. Qui enim exceptionem opponit, fundata intentione actoris, & eam non probat, punitur in expensis: ut hic. & s. de dolo & contum. finem. ubi de hoc. & s. de maio. & obed. c. ult. quia malitiose eam videtur opponere. Bern.

Qualiter & quando. Quatuor habet partes. In prima dicit, quando est facienda inquisitio. In secunda dicit qualiter. In tertia contra quem. In quarta qd contineat, & per se patet, quid intendat. Secunda ibi, Debet. Tertia ibi, Ad corrigendos. Quarta ibi, Hunc tamen. Abb. Sic.

d Ad inquirendum. Videamus qualiter & quando, prælatus procedere debeat ad inquisitionem faciendā & quali pœna sit puniendus, qui conuincitur in modum inquisitionis. Tunc autem debet prælatus procedere ad inquirendum, cum famam & frequentem clamorem intelligit de excessibus alicuius, seu etiā aliquorum prout patet ex tenore istius constitutionis, & quod sit infamatus nō a maleuolis & inimicis, sed à bonis & discretis: ut hic dicit. & j. de purg. c. cum in iuuentute. & ij. qō. iij. in cūctis. Et tunc distingue: 2 quia aut procedit ex officio suo, aut aliquo postulante inquisitionem. Si ex officio suo, tūc prælatus cum aliquibus de canonicis suis, debet descendere ad locum. ij. q. j. Deus omnipotens. & lxxxvj. dist. si quid. quia ibi potest melius inquiri. xxiiij. q. j. pudenda. xxiij. dist in. illud. & s. de elect. postquam. & xxiij. qō. j. paratus. versic. cum procul dubio qui in eodem populo creuerat & cæt. & recipere iuramenta prælati & clericorū super statu ecclesiæ, cum ecclesia est infamata, vel ēt cū prælatus: vt s. eod. cū dilecti. secundum illā formā. s. eo. qualiter. §. formam. & sic recipiat dicta illorū: & ille contra quem fit inquisitio, debet esse præsens: & omnes contra quos proceditur, nisi per cōtumaciam se absentet: & ea, quæ obijciuntur: & nomina testium sunt illi exponenda: ut j. eo. c. §. debet & v. q. ij. si primates. Itē si ille contra quem fit inquisitio: habet iudicem suspectum, potest illum recusare: ut s. de appell. cum speciali. & j. eo. c. versi. non ex odij fomite. uel quod iudex sit criminosus: 3 ar. iij. q. vij. iudicet. & xxv. distin. c. ulti. & xxvj. dist. una tantum. & contra testes excipere potest: ut in §. debet. & nomina & dicta & depositiones testium, sunt publicanda, ut ille possit se defendere. j. eo. olim. & j. eod. c. §. debet. & si testes dicant super his, de quibus infamia nō præcessit, non ualent. supra eodem. c. inquisitionis. §. j. Crimine uero sic probato, si prælatus est, debet remoueri ab administratione, secundum quod villicus a villicatione remouetur, ut infra dicitur. Alij uero puniuntur secundum arbitrium iudicis, secundum personæ meritum, & qualitatem excessus: nisi tale crimen probatum fuerit. quod post pœnitentiam peractam, impediat ordinis executionem: ut homicidium & simonia. tunc procedendum est, ac si in modum accusationis directe probatum fuisset crimen: ut supra eodem cap. inquisitionis. primò responso.

2 Ioā. & Goffr. hic assigna-bant has differētias inter hæc duo membra Prima quia primo casu iudex facit reum iurare, & respondere, & sic intelligatur quod dixi super versic. adde. i princ. c. & decr. cum dilecti. j. eod. secus cum alio ꝓmouēte & hoc nesper id adnecessarius instruatur secundum Io. & forsan. hoc uoluit gl. j. versi. si vero ꝓcedat. Item primo casu publicatis attestationibus, iterum iudex recipit testes etiā super eisdem capitulis. secus cū ꝓductio facta a promouente. de hoc plene dixi s. d testib. cū clamor Ioā. And.

3 Criminosus. dic quod iudex ordinarius nō repellitur ob crimē secundum Panor. hic nisi crimē contingeret cām. Ant. Pan. c. sup literis. de rescrip. Stepha. Aufreri. trac. de recusa. vj. lxxxj.

canonicæ ſanctiones [f] ſicut olim apertè diſtinximus, [a] & nunc ſacri approbatione concilij confirmamus. Legit enim in euãgelio, ꝗ uillicus ille qui diffamatus erat apud dominum ſuum quaſi diſſipaſſet bona ipſius, audiuit ab illo, quid hoc audio de te? redde [b] rationem uillicationis tuæ: iã enim non poteris amplius uillicare. Et ita in Geneſi dominus ait: Deſcendam & uidebo utrum clamorem qui uenit ad me, opere compleuerint. Ex quibus authoritatibus manifeſtè probatur, quòd nõ ſolum cùm ſubditus, uerum etiam cùm prælatus excedit, ſi per clamorem & famam [c] ad aures ſuperioris peruenerit, non quidem à maleuolis [d] & maledicis, ſed à prouidis & honeſtis, nec ſemel tantum, ſed ſæpe quod clamor innuit, & diffamatio manifeſtat: debet coram eccleſiæ ſenioribus ueritatẽ diligentius perſcrutari. ut (ſi rei popoſcerit qualitas) canonica diſtrictio culpã feriat delinquentis, nõ tãquam idem ſit accuſator & iudex, ſed quaſi denũtiante fama uel deferẽte clamore officij ſui debitum exequat. Licet aũt hoc ſit obſeruandũ in ſubditis: diligentius tñ eſt obſeruandum in prælatis: qui quaſi ſignũ ſũt poſiti ad ſagittam. Et quia non poſſunt omnibus cõplacere: cùm ex officio ſuo teneantur, non ſolum arguere, ſed etiã increpare: quinetiã interdũ ſuſpendere, nonnunquam uerò ligare: freqũeter odium multorum

Lucæ. 16

Gene. 18

reſponſo. & ubi dicitur. Qualiter puniuntur de homicidio, habes ſ. de temporibus ordi. ca. ult. De pœna regularium propter ſimoniam commiſſam ab eis, dic ut infra, de ſimo. dilectus. ij. & ca. quoniam ſimoniaca. ubi dicitur, qualiter contra eos procedatur. Si uero probatum non fuerit: & mala fama perdurat, purgationem indicat iudex infamato ſecũdum qualitatem perſonæ: & qualitatem infamiæ: in qua ſi fecerit, puniatur. ĩ. de ſimo. de hoc. & cap. inſinuatum. & infra, de pur. cano. cum P. ſi uero infamatus contumax fuerit, & non comparet, iudex nihilominus cõtra eum teſtes recipiat, lite non cõteſt. & eum puniat: ut ſupra, ut lite non conteſta. quoniam. §. ſunt & alij. & infra, eo. ca. uerſicu. debet. Quales teſtes recipi debeant, dictum eſt. ſupra, eodem. cum oporteat. Quales debeant eſſe qui recipiuntur in ſimonia, contra regulares, dicitur ĩ. de ſimo. per tuas. Si uero procedat iudex ad petitionem alicuius, procurantis inquiſitionem: ſiue ſit ordinarius ſiue delegatus, ad locũ accedat ſi poteſt: & uocet illum contra quem procedere debet & tunc recipiat teſtes quos ille producet qui impetrauit inquiſitionem: tamẽ ſi ille negaret infamiam præceſsiſſe, cognoſcet primo iudex, utrum ſit infamatus, & poſtea procedet ſuper ijs, quæ denuntiata ſunt: alias non procedat niſi primo conſtet, quod infamatus ſit ſ. eod. cum oporteat. & c. qualiter. & ſi actor probet illum eſſe infamatum, reus poteſt probare, quod ſit bonæ famæ. [1] arg. ĩ. de purga. ca. c. cum in iuuentute. cum potius ſit priuilegium bonæ famæ quam infamiæ. argumentum ſupra eodem licet. in fin. Si uero crimen probetur, puniatur: ut ſupra, dictum eſt. Si autem non probauit, puniri debet, qui impetrauit inquiſitionem: ut ſupra, titu. proxi. capit. ij. Et ita idem eſt, quantum ad pœnam quando proceditur ad petitionem alicuius proſequentis inquiſitionẽ ſicut quando proceditur per officium iudicis ad famã uel clamorem. Et cum proceditur ad denuntiationem alicuius proſequentis inquiſitionem: non credo neceſſariam admonitionem: quia non agitur ad pœnitentiam: in quo caſu neceſſaria eſt admonitio ſecundum formam euangelij: ſed in prædictis duobus caſibus agitur ad pœnam: ut prædictum eſt: & aliter formatur petitio denuntiationis cum agitur ad pœnam: & aliter cum denuntiatur ad pœnitentiam: quia tunc agitur ad pœnitentiam peragendam, non ad pœnam imponẽdam officij uel beneficij: & ſic intelligitur finis illius gloſſæ. infra, quæ incipit: ſic infra, de ſimo. licet heli. de hoc not. in gloſſ. prædict. Item nun quid reus poſſet petere a iudice ut reinquireret contra illum qui impetrauit inquiſitionem, ſicut contingit in alijs iudicijs ubi admittitur reconuentio. ſupra, de mutu. pet. per totum? Dicas quod non: quia inquiſitio iudicis officio expeditur, non iure actionis: ſic nec renuntiatio aut reaccuſatio, quia tũc præſumitur quod ex odio hoc fiat: ut ſupra, eod. cum P. & iij. quæ. capit. ij. & non relatione criminis: ſed innocentia reus purgatur ff. de pub. iu. is qui. Item teſtes cõpelli poſſunt, ad probandum inquiſitionem. [2] ſupra, de teſti. cog. ſuper his. licet in iudicijs ordinarijs compelli non debeant, in criminibus, ſi qua principaliter uel incidenter objiciantur: ut eo. tit. dilectorum. ubi de hoc. Dic ut ibi not. in fin. notulę. Item & illud poteſt facere prælatus, cum infamia cõtra aliquẽ ad ipſum peruenit, ut præfigat terminum uolentibus accuſare, ut ſi aliquis apparuerit accuſator audiat illum, & procedat legitime in accuſatione. ſ. cap. proxi. & xv. q. v. capitu. j. infra, de pur. ca. ex tuarum. Si autem nõ apparuerit: tunc poteſt procedere ad inquirendum, ut ſ. dicitur: uel indicere purgationẽ: in qua ſi defecerit, puniatur: ut ſ. c. prox. ſed melius eſt, ꝗ inquirat: quia periculoſum eſt accuſare: quia de facili nullus accuſaret. Quid ſi aliquis alterius diœceſis uel de alia parochia, hoc tacito impetret inquiſitionem: uel denuntiet: nunquid debet audiri: cum ipſius non interſit? præſumitur quod nõ charitate denũtiet uel impetret inquiſitionem. unde credo illum [4] repellẽdum. argu. ſ. de teſti. ex parte A. in uerbo illo, tacito. quod miles fuerit &c. Ber.

[a] Diſtinximus. In parte deciſa ab illa decre. ſ. c. qualiter cuius uerba hic ponuntur uſq; ad §. decet. Ber.

[b] Reddere rationẽ. ſed qualiter debet rationem reddere prælatus adminiſtrationis ſuæ? prælatus enim debet reddere rationẽ ſuæ adminiſtrationis, tanquã tutor. C. de iudi. l. ij. quia comparatur tutori: & procurator eſt non dominus. ſ de do. capitu. ij. & xij. quæſtione prima cap. ij. poteſt dici, quod ſtaretur ſuo iuramento, ſi alter nõ poteſt reddere rationem. [5] argu. C. de dona. l. pen. & C. unde ui. ſi quando. ij. q. j. in primis. uerſi. glorioſus uero, & ſ. de ijs quæ ui metuſue cau. fiunt. cap. ult. Ber.

[c] Et famam. Arg. famam nihil per ſe probare trigeſima quinta quæſtione ſexta, ſi duo. ſ. de eo qui cog. conſang. uxo. ſuæ. ſuper eo. [6] argu. contra ſ. de præſump. c. illud. & ſ. de conſang. & affi. c. ij. & iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. item ſæpe.

[d] A maleuolis. xj. q. iij. in cunctis, ſi hoc conſtaret, quod

[f] Nõ intelligas ꝺ toto iure canonico. ꝗa in multis habet dependentiam a iure ciuili, ſecũdum Pano. hic not. ij. ſed tãtũ quo ad quędã, ut etiam ꝓbat. Io. Gerſon in tract. ꝺ uita ſpũali animæ lec. ij. corola. iij. ĩ iij. parte operum.

[1] Hãc gl. dicit Car. ĩ c. tua de ſpõſa. eſſe ſing.

[2] Adde quod non nunquam etiam torqueri. no. Bar. in l. j. §. qui quęſtionẽ. ff. de quæſt.

[3] Melius idem Specula. de inquiſitio. §. uiſo. & ibi Io. an. ĩ addi. Pã. hic. nu. 21

[4] Illũ niſi ſit cleric⁹ pa. hic nu. 24. qꝺ hodie nõ procedit, quia ob numerũ & licẽtiã morũ vileſcunt clerici & ſuſpectiores ſunt.

[5] Rõnem nota. duo. Primo qꝺ ipſe iquirẽdus eſt pri⁹ interrogandus & non teſtes: quia ſi confiteretur non eſſet op⁹ teſtib. Secundo qꝺ ſuæ excuſationes ſũt admittẽdæ. Ho.

[6] Adde an & quãdo ꝓbat per ſe uel non Bart. ĩ lege, de minore. §. tormenta. ff. de quæſtio.

quod a talibus esset orta: alias difficile est probare, famam ortam esse a talibus: cum fama ab incerto authore procedat. de conse. di. iiij. sanctum est. unde satis potest dici, ꝙ indicenda est purgatio, undecunque procedat infamia: saltem propter scandalum. ar. infra, de pur. ca accedens. B.

magna ibi, crimine uero probato, unde uidetur. s. per hanc literam, quod si per inquisitionem probetur simonia uel homicidium, quod non deponatur: quia ad hoc non est actum. s̄. de ordi. cog. cum dilectus. arg. contra supra eodem. inquisitionis. j. responso. ubi de hoc. & s̄. de dolo & contuma. ueritatis. Dic ut ibi. Cum uero proceditur per denuntiationẽ, nisi in prædictis duobus casibus, ad pœnitentiam agitur peragendam, tunc in prædictis duobus casibus etiam punitur, sicut cum agitur per accusationem uel inquisitionem: ut in d. c. ueritatis. sed cum agitur per denuntiationem: tunc in prędictis casibus non est necessaria admonitio. s̄. eo. cum dilectus. in alijs uero casibus, cum agitur per inquisitionem uel accusationem, punitur ad arbitriũ iudicis. argumentum supra, eodem. inquisitionis. j. responso. in fine, & infra, eodem capi. ulti. & argu. j̄. titu. proxi. ca. ulti. Denũtiatio. [z] uero regulariter fit, ad pœnitentiam peragendam: & eius effectus siue finis est, pœnitentiæ impositio: & tunc necessaria est charitatiua admonitio: ut hic dicit, & supra eodem. cum dilectus. & capi. ij. alias repellitur denuntiator, ut ibi dicitur. Pro supradictorum faciliori notitia nota uersus sequentes: Quatuor ecce modis, agitur de crimine: cũ quis Nuntiat, accusat, inquirit & excipit, ante Admonet, inscribit, infamat, & obligat extra. Sic cauet, & deponit, & amouet, atque repellit.

incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideo sancti patres prouidè statuerunt ut accusatio prælatorũ, non facilè admittatur: ne concussis colũnis, [a] corruat ædificium nisi diligens adhibeatur cautela: per quã nõ solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Verũ ita uoluerunt prouidere prælatis ne criminarentur iniustè, ut tamen cauerent ne delinquerent insolenter: contra morbum [b] utrunq; inuenientes medicinam congruam: uidelicet ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionẽ capitis .i. degradationem intenditur: nisi legitima præcedat [c] inscriptio, nullatenus admittatũ. Sed cùm super excessib. suis quisquam fuerit infamatus, ut iá clamor ascẽdat qui diutius sine scandalo dissimulari nõ possit, uel sine periculo tolerari absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum & puniẽdum eius excessus, non ex odij fomite, sed charitatis procedatur affectu: quatenus si fuerit grauis excessus: & si nõ degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoueatur omnino: quod est secundũ sententiam euangelicam, à uillicatione uillicum amoueri, qui non potest uillicationis suæ dignam reddere rationem. Debet igitur esse præsens is, contra quem [d] facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaret: & exponenda sunt ei illa capitula de quibus fuerit inquirendum: ut facultatem habeat defendendi seipsum & non solùm dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei (ut quid & a quo sit dictum appareat) publicanda: necnõ exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ: ne per suppressionem nominum, infamandi: per exceptionum uerò exclusionem, deponendi falsum, audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus, tantò diligentius debet prælatus assurgere: quantò damnabilius eorum offensas desereret incorrectas. Cõtra quos, ut de notorijs excessibus taceatur: & si tribus modis possit procedi: per accusationẽ uidelicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum: tamen ut diligens adhibeatur in omnibus cautela, ne fortè per leue [e] compendium ad graue dispendium [f] ueniatur: sicut accusationem, legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio præuenire: illo semper adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicij, sententiæ quoque forma [g] dictetur. Hunc tamen ordinem, contra regulares personas non credimus usquequaq; seruandum: quæ (cum causa requirit) facilius [h] & liberius, à suis possent administrationibus amoueri.

[a] Concussis columnis. xij. q. ij. gloria episcopi. & ij. qõ. vij. accusatio. j.

[b] Morbum utrunque. Vnus morbus est, quando falso uel malitiose accusantur: contra hunc remedium medicinale est inscriptio. j̄. e. uersi. j. Alter morbus est, quando delinquunt insolenter: contra hunc remedium medicinale est inquisitio. j̄. e. uersi. ij. H.

[c] Præcedat inscriptio. sic s̄. eo. super his. & j̄. de simonia. licet Heli.

[d] Contra quem. ex hoc. §. colligitur manifeste, ꝙ ordo iuris seruandus est in inquisitione facienda. supra eodem. ad petitionẽ. sed hoc uerum est, circa seculares, circa regulares non est usquequaque seruandus: ut dicit in fine.

[e] Leue cõpendiũ. Id est, peruersum & præcepitatum iudicium leuis iudicis: quia forte uult breuiare lites.

[f] Ad graue dispendium. Id est, ad pœnam authoritate talis processus inflictam.

Accusatio inquisitio & denuntiatio diuersos habent effectus.

[g] Forma. Sic infra, de simõ. licet Heli. Forma ista triplex est, cum proceditur accusando, denuntiando, & inquirendo, ut si agatur in modum accusationis, & probetur crimen, deponat reus quia hic est effectus accusationis: ut supra, dicit in uerbo, & criminalis accusatio: quæ ad diminutionem capitis, id est, degradationẽ intenditur. Cum agitur per inquisitionem, alia pœna imponitur ut dictum est in illa notula

[h] Facilius. infra, de simon. per tuas. circa finem. Notare potes hic argumen. quod dignior est cœtus clericorum, [z] quam cœtus monachorum: ut xvij.

[z] Euangelica: aliud ĩ iudiciali uel canonica secũdum Hos. quod plene uideas per Guil. in Spe. de denunc. §. ij. uersi. ut autẽ. Io. And.

Crimen quatuor modis ĩ iudicium deducitur.

[z] Clericorum. idem Io. An. in mercuri. delictũ. de reg. iur. in vj. Gemi. ca. episcopus xvij. dist. Fely. in rubr. de maiori. & obed. Philip. Deci. cõsi. dvij.

Idem in eodem.

Metropolitani ad correctionem excessuũ, & reformationẽ morũ, singulis annis facere debent prouinciale concilium: in quo statuere debent personas idoneas per singulas diœce. quæ solicite inuestigẽt, et in sequenti concilio referant corrigẽda, & episcopi debent facere synodos episcopales singulis annis: & publicare agitata in prouinciali concilio: & hæc negligentes, ab executione officij suspenduntur. hoc dicit.

CAP. XXV.

Sicut olim a sanctis patribus noscitur institutum: [a] metropolitani, singulis annis cũ suis suffraganeis prouincialia non omittant concilia celebrare: [b] in quibus de corrigẽdis excessibus & moribus reformãdis, præsertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum: canonicas regulas maximè quæ statutæ sunt in hoc generali concilio relegentes, ut eas faciant obseruari: debitam pœnã transgressoribus infligendo. Vt autem id ualeat efficacius adimpleri, per singulas diœceses statuant [c] personas idoneas, prouidas videlicet & honestas quæ per totum annum simpliciter & de plano, absque ulla iurisdictione [d] solicitè inuestigent quæ correctione uel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad metropolitanum, & suffraganeos, & ad alios in cõcilio subsequenti, ut super his & alijs (prout utilitati & honestati cõgruerit) prouida deliberatione procedant: & quæ statuerint, faciant obseruari: publicaturi ea in episcopalibus synodis annuatim, per singulas diœceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutũ neglexerit adimplere: a sui executione officij suspendatẽ.

Gregorius ix. archiepiscopo & priori sanctæ Mariæ Rothomageñ.

Sententiæ excommunicationum, suspensionum uel interdicti, latæ post denuntiationem per abbatem denuntiatum uel alium pro ipso in monachos denuntiãtes uel adherẽtes eisdẽ, relaxantur: spoliati restituuntur, & iuramenta de tacenda ueritate relaxantur, dicta testium denuntiato reduntur: & expensæ de bonis monasterijs monachis denuntiantibus ministrãtur: et propter hoc ab obediẽtia abbatis non eximuntur, sine tamen litis præiudicio.

CAP. XXVI.

xvj. quæstione prima legi. Bern.

Sicut olim. Diuiditur in tres partes. In prima prouidet de prouinciali concilio, & de agẽdis in illo. In secunda de testibus synodalibus, & eorũ officijs. In tertia de pœna hoc non seruantium: & tacite inserit de epalibus synodis. Secũda ibi, Vt autem. Tertia ibi, Quisquis Abb. Sic.

[a] Institutũ. xviij. distinct. quoniam quidem.

[b] Celebrare. sic abbates & priores, non habentes abbates de triennio in triennium celebrabant capitula sua. s̃. de stat. reg. in singulis. & c. seq.

[c] Statuant. Isti erunt quasi testes synodales. sic s̃. de testi. cog. præterea. si. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. & debent esse de eodẽ episcopatu, honesti & discreti: quia tales melius possunt inuestigare ueritatẽ quam extranei. argu. s̃. ď testi. ueniẽs ij. in fin. & xxx. qõ. vj. c. j. & ij. s̃. q ma. accu. pos. uidetur. Et isti appellantur visitatores: qui debẽt circuire totam parochiam, de villa in uillã: ut lxxx. dist. non debere. vnde hoc sumptum videtur. & illi procurabuntur per parochias, ad quas accedunt, quia suis stipendijs hoc facere non debẽt. s̃. de præscript. cũ ex officij. & xxviij. qõ. j. iam nunc in fin. & xij. q. ij. charitatem. & officium suum, non debet eis esse damnosum. argu. iiij. q. iij. c. si testes. §. uenturis. Argu. contra, quod episcopus debeat eos procurare habes s̃. de offic. ordi. inter cætera. [1] & xxiij. q. j. militare. Prioribus concordantijs, credo standum: moderatos tamen sumptus petent.

[d] Absque ulla iurisdictione. Si isti non habent iurisdictionem: ergo non possunt aliques cogere uel citare ut ueniant uel respondeant: imo possunt eis dicere: in gressus es, ut aduena: nunquid ut iudices nos. iij. q. vj. leges. Itẽ uidetur, quod debeãr esse iurati. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. Sed sufficit, ꝙ sint honestæ personæ, quibus merito sit credendum super ijs quæ referunt in concilio prouinciali. Item quare prius denuntiatur hoc metropolitano, quam episcopo, cum prius debuerat denũtiari episcopo, quã archidiacono. xxv. distinct. perlectis. demum si episcopus esset negligens, archiepiscopo. ix. q. iij. cum simus. & c. conquestus. & ꝑ hoc ecclesiasticus ordo cõfunditur, & si sua iurisdictio episcopo non seruatur. xj. q. j. peruenit. in fin. Dicas quod isti inquisitores solã famam referunt metropolitano, secundum ꝙ intelligunt, & inquirunt sine aliqua iurisdictione. ut per alios ad denuntiationem ipsorũ possit uisitare prouinciam: quia ex hoc apparet episcopus negligens: si tamen eps uellet corrigerẽ illos excessus, non perderet suam iurisdictionem: nisi tunc demum eum negligens apparet. ix. q. iij. cum simus. §. ul. & eoipso quod hæc referuntur metropolitano, apparet;, quod multa sunt apud eos episcopos quæ egẽt correctione. xvij. distin. peruenit. [2] vnde videtur esse diminuta iurisdictio metropolitanorum, in hoc ꝙ olim poterant descendere & inquirere an episcopi essẽt negligentes: non ut statim inquirerent de criminibus, nisi postquam cõstaret de negligentia. Sic potest intelligi. s̃. ď censi. sopite. & cap. Romana. & supra de præscrip. cum ex officij. hodie vero non possunt, [3] nisi primo eis per alios referatur, secundum quod hic innuitur: alias superflua & onerosa fuisset ista constitutio, & istis inquisitoribus minus creditur, quam alijs officialibus: quia alijs creditur, quãdiu cõtrarium probetur. iiij. quæstione. iiij c. nullus. §. aliquando. ff. de offic. præfect. vrb. l. j. §. quies. s̃. de appellat. cum parati. argumen. ff. de rebus eorum qui sub tute. uel cura. l. magis. §. illud. ff. de custo. & exhi. reo. l. diuus. hoc ideo. quia isti famã solã referunt, nec sunt iurati: [4] sed illi iurati sunt, & famã non referunt, sed ipsum factum: & isti inquisitores nõ habent amittere officiũ suum, quamuis prælati inquirant, [5] corrigãt, & reformẽt: ut referant metropolitano an oporteat ipsum supplere negligentiam episcoporum: alias nesciret: & ita non impediretur eorum inquisitio propter factum episcopo

Visitatores, quid facere debent & a quo procurabunt.

[2] Hoc tenuit hic Gotfr. sed c. illud intellige, ut eo. titu. si episcopus lib. vj. Io. And.

[1] Innoc. alle. xcvij q. j. si custos. & c. si homo esses. Ioã. And.

[3] Possunt Imo possunt. Pan.

[4] Nec esset improbandũ, ꝙ cũ constituunt iurent secũdũ Host. alle. c. eps. xxxv. qõ. vj. alleg. ĩ prin. gl. & de testi. c. præterea. Ioã. And.

[5] Idem Host. quærebat Ioã. quid si archidiaconus uolebat in aliqua villa inq̃rere, & inquisitores isti venerunt illuc an utriq; possunt inquirere. Et dicit in iudicibus planũ, ꝙ pro eodẽ negotio corã diuersis quis trahi nõ debet. ď rescrip. ex tenorẽ, sed hic aliud uidet quia una non præiudicat alteri: dicit tamen, ꝙ isti nõ poterũt inq̃rere sine licẽtia archidiaconi. lxxx. dist. nõ debere quia plena inquisitio præiudicat semiplenæ. idẽ Vinc. Ioã. And.

episcoporum.

OLim. Partes patent. Secunda ibi, Si vero. Tertia ibi, Prædictis. Abb.

a Relaxatis. ut si oportuerit, possint ferre testimonium in negotio inquisitionis, cum per eos melius, quam per alios possit inquiri veritas. s. de testi. ueniens. ij. dum tamen ex alia causa repelli non possint. j. de simo. per tuas. s. de re iudicata. cũ I. & A.

OLim I.V. & P. ordinis Tyronẽsis: & j. Ne igit reformatio monasterij ualeat retardari, mandamus quatenus relaxatis a excõmunicationum seu suspensionũ sententijs, si quas idem abbas protulerit, uel per quoscunque iudices promulgari fecit post inceptum b negotiũ in eos, & adhærentes c eisdem, ac eis restitutis, quos idẽ abbas negotio ipso pendẽte cõtra iustitiá spoliauit: in negotio de plano & absq; iudiciorũ d strepitu procedẽtes, (cum talibus maximè in hoc casu non deceat Dei seruos absolui) inquiratis quæ circa personas & obseruantias regulares uideritis inquirẽda, corrigentes & reformantes tam in capite, quàm in membris quæ correctionis & reformationis officio noueritis indigere: iuramentis si qua de tacenda veritate e abbas extorserat, relaxatis, prouiso, ut negotio ipso pendẽte, præfati monachi eidem abbati obediant & intendant, ita tamen, ꝙ per hoc prosecutio negotij non ualeat impediri. Si verò testes, contra eundem abbatem producti fuerint, dictorũ ipsorum, ei copiá f faciatis. Prædictis autem monachis, expensas † factas propter hoc, & tribus vel quatuor ex istis, uel alijs quos idoneos ad dictum negotiũ prosequendum duxeritis assumendos, faciatis de bonis eiusdem monasterij: & faciẽdas expensas, ad prosecutionem ipsius negotij necessarias computatis, si qua propter hoc receperunt, de bonis g monasterij, cum proprium nõ habeant, ministrari. Contradictores &c.

b Post inceptum negotium. Not. ꝙ lite pendente, non est aliquid innouandum. s. ut lit. pen. a memoria, & per totum. & s. de iure patro. ex literis. argu. xvj. qõe. iiij. uolumus. Item est arg. ꝙ causa cœpta iter prælatum & subditum, suspensa est iurisdictio prælati, ac si esset appellatũ ab eo. s. eo. cum dilectus. & totum iudiciũ suum ad maiorem delatum est iudicem. unde facit iniuriam iudici sub quo eorum commune negotium pendet. argu. ij. q. j. nomen. & iudex totũ debet reuocare, si quid faciat in eis, ut hic uidetur, cum ex odio videatur procedere negotio cœpto. Arg. contra. viij. qõ. iiij. nonne. ubi dicit ꝙ usque ad finem causæ non possunt recedere a sua iurisdictione, ut ibi dicit: arg. xv. q. ulti. c. ulti. in fin. & obedientiam exhibere: ut dicitur. & si uon faciant, per iudicem cõpellantur: ut j. dicitur versic. prouiso &c. Ipse autem compellere eos non debet. si tamen iudices in hoc essẽt negligẽtes, ipsemet prælatus potest excommunicare si non obedirẽt, uel alias excederent. arg. s. de off. ord. significauit. & s. de offic. delega. prudentiam. §. sexta. in fine alias solueretur obedientia: quod esse non debet. Ex eo quod dicit. infra contra iustitiam spoliauit, uidetur a cõtrario, ꝙ si iusta causa subsit, quod eos punire possit: quod credo. Honestum tamen esset, si per iudices hoc fieret. & quód dicit relaxatis, & cætera: præmisit causam, ne reformatio monasterij, retardetur, ut possint ferre testimonium. supra de testib. ueniens. ij.

c Adhærentes. Argu. quod idem iuris est in accessorio, quod in principali: ut s. de off. delega. c. prudentiam. versi. si. ubi de hoc. & sublato principali, & accessorium. & quæ adhærent religiosis, religiosa sunt. ff. de rei vendi. quæ religiosis.

d Iudiciorum. sic s. de stat. mona. cap. ea quæ. & ita ordo iudiciarius, non videtur vsquequaque seruãdus circa regulares: vt s. eodem. qualiter ij. in fine. quia de facili remouent ab administrationibꝰ: ut ibi. & j. de simo. ꝑ tuas. j. quasi summaria cognitio videatur sufficere, ex eo ꝙ dicit, de plano. Sed in alijs non de plano, sed magis iudice sedente pro tribunali. ij. q. iij. c. si quem. §. si præuaricator. versi. abolitio. & iij. q. iij. c. induciæ. §. spatium. versi. a iudice & manifestis probationibus. v. quæst. vj. epiphanium. C. de probatio. l. ulti. & ordo iuris seruandus est supra eo. qualiter. ij. §. debet.

Regulares facile remouentur ab administrationibus.

† s. eo. c. ex parte, & ita an. no. 1515. ꝑ arestum senatꝰ Parisiẽ. quod posui i stilo parla. par. vj. uume. 9.

e De tacenda veritate. Hoc ipso, qđ hoc fecerat suspectus erat abbas, & talia iuramenta nõ tenent. s. de testib. constitutis. j. & merito talia iuramẽta relaxanda sunt. ut ueritas reueletur. similiter supra de testi. cog. capitulo ultimo. & sine peccato seruari non possunt: quia celare veritatẽ, mortale est. peccatum. xj. q. iij. quisquis. & j. de crimi. fal. cap. j. 1 expedit enim peccata nocentium, nota esse. ff. de iniur. eum qui. §. j.

Veritatẽ celare, est mortale.

1 Facit aliquid ad hoc text. in l. j. ff. de contrahẽ. empt.

2 Dicit Hostiẽ. ꝙ text. dicit de dictis nõ de nominibus: quia tradere nomina in subtilitate cõsistit: dicit tamẽ circa tales, hoc totũ arbitrariũ & cõsiderãdum dicit, an tales sint suspecti uel nõ ut patet i eo qđ legit & not. s. đ test. pte rea. ad fi. & c. in literis. ad fi nem. Io. And.

f Copiam faciatis supra eodem qualiter. ij. §. debet. & est hoc notabile cõtra quosdam, qui nõ faciunt copiam dictorũ, & supprimunt testium nomina, 2 quibus iuste posset appellari: licet dicatur, quod non usquequaque seruari debet ordo iuris, tamen in hoc bene seruari debet.

g De bonis. supra eodem cap. ex parte. ubi de hoc. Bernardus.

Idem episcopo Cister. & de Alde. & de Saleñ. abbatibus.

Contra prælatũ denuntiatum de dilapidatione, fit commißio super ueritate inquirenda: & pendente negotio, debet interdici potestas alienãdi.

CAP. XXVII.

PRælatorum excessus: & infrà. Sanè dilecti filij C. & quatuor alij canonici Frisigieñ. nobis denuntiando monstrarunt, quòd Frisigieñ. episcopus bona sui episcopatus (quem ut dicunt, fuit minus canoni-

PRælatorum excessus. Contra prælatum infamatum de dilapidatione, inquiritur de ueritate, & interim interdicitur sibi omne genus alienandi. hoc dicit. Diuiditur, nam in prima ponitur episcopi denuntiatio. in secunda ipsius commissio: ibi, discretioni, quæ duo facit. Primo mandat inquisitionem fieri & remitti. secundo inquisitionis terminum assignari, & alienationem interdici: ibi, potestate. Abbas Siculus.

Adhibeatur.

a Adhibeatur remedium. Si. quia nisi iustitia conatus cupiditatis reprimeret, ius litigatorũ extingueretur. s. in prin. in constitutione Gregorij.

b Prodigus. Simile in prædicta constitutione.

c Personaliter. In casu isto, inquisitores non possent alijs committere uices 1 suas. De hoc habes supra, de officio delegati, capitulo ultimo. §. secundo.

1 Nec extra locum ĩquirere, nisi in casu: eo. tí statuim⁹ ij. libr. vj. Ioã. And. Alias, desolationis.

d Pro meritis recepturus. ut pœna docente, agnoscat qualiter ipse excesserat in præmissis. si. uigesimaseptima quæstione prima. si homo esses. & ca. si custos. & supra, de officio leg. nisi specialis. ut sapiens sit in pœna, qui stultus fuit in culpa. trigesimaoctaua distinctio. qui ea. Et quos Dei timor à malo non reuocat &c. supra, de elect. cum in cunctis. & supra, de ui. & hone. cleri. ut clericorum mores. & necesse est, ut ferro abscindantur &c. lxxxij. dist. plurimos. Ber.

e Vendendi. Nota quod licet aliquis denuntietur, siue accusetur, ut suspectus de dilapidatione, non debet statim remoueri. j. de simon. licet. sed interdici debet eidem omne genus alienãdi: ut hic patet, & supra, de officio delega. uenerabili. ubi de hoc. imo ei dabitur interim coadiutor, sine cuius consilio, nihil faciet si suspectus est: 2 ut ibi dicitur. Ber.

2 Imo si suspectus non est dicunt quidã inquisitione pendẽte nihil ei inhibẽdũ: d hoc j. d simo. licet. §. qa uero. Ioã. And.

3 Ex capitali: nec enim om-

cè assecutus) adeo grauiter dilapidat et cõsumit, ꝙ (nisi celeriter adhibeatur a remedium) episcopatus idem per eum ad irreparabile dissolutionis opprobriũ deducet: nec solũmodo rerum, uerumetiã famæ suæ prodigus b & salutis, uitã ducit enormiter dissolutã: & j. Dis. v. mandamus, quatenus personaliter c accedẽtes ad locũ, ĩquiratis solicitè ueritatẽ: & eã fideliter conscribentes, sub sigillis uestris nobis trãsmittatis inclusam. Eidem epo terminũ assignantes, quo nostro se conspectui repræsentet, pro meritis d recepturus. Potestate uẽdendi e dãdi, ĩfeudãdi, seu quomodolibet alienãdi bona ipsius ecclesiæ interim eidem penitus interdicta.

TITVLVS II.

DE CALVMNIATORIBUS.

Gregorius Antemio subdiaco. & col.

Subdiaconus calumniose accusans diaconũ, subdiaconatu priuatur: et publice uerberibus castigatur, et in exiliũ mittitur.

CAP. I.

Vm fortius punienda sint crimina, quæ insõtib. f (& maximè g sacratis hominibus) ĩferunt: quàm sitis culpabiles h qui in causa Ioã. diaco. resedistis, i at tẽdite, ut Hilariũ criminatorẽ ipsius nulla ex definitione uestra pœna conueniens castigaret: & j. quia ergo tantæ nequitiæ malũ sine digna nõ debet ultione trãsire: iubem⁹ eũdem H. prius subdiaconatus (quo indignus fungit) priuari k officio, & uerbe rib. l publicè castigatũ, in exilium m deportari.

Innocentius tertius Zamoreñ. Segobien. & Buleñ. episcopis.

Denũtiator ĩ probatione criminum deficiẽs, ab officio et beneficio suspenditur, donec innocentiam suam purget.

CAP. II.

CVm dilectus filius magister scholarum Palestinus, ad sedem apostolicam accessisset, & de suo episcopo excessus uarios nuntiasset, n exami-

DE CALVMNIATORIBVS.

Suprà uisum est de accusatoribus, et delatorib. criminum. Veruntamen, quia isti quandoque calumniãtur, ideo de his subdit. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur secunda quæstione octaua, per totum. & quinta quæstione quinta, per totum. et infrà. titul. de pœnis. uersicu. quæ sit pœna calumn. & præ.

CVm fortius. Duo facit primo ponit & aggrauat culpam iudicis. secũdo imponit calumniatorib. pœnam. ibi, quia Abb.

f Insontibus. xxiij. q. v. si non licet. & decimaseptima quæst. quarta, sicut qui.

g Maxime sacratis. Arg. quod ex persona aggrauatur iniuria insti. de iniurijs. § atrox. ff. de iniurijs. l. prætor. & j. de sent. excom. cum illorũ. Et qui proposito suo manus intulerit, capite punitur. & augeẽ crimen dignitate præpositi. ff. de re. mili. omne delictum. §. j. & ius publicum offendit. j. dist. ius publicũ. unde qui lædunt sacerdotes, tanquã pro publico 3 crimine puniunt. ij. q. j. in primis. circa finem.

h Culpabiles. Ergo iudex qui nõ punit deficientem in accusatione, peccat, & culpam cõtrahit, cũ puniri debeat pœna talionis. ij. q. iij. c. j. & ij. & iij. Hæc decr. cõpetẽtius poneretur, in præcedenti titulo: sicut erat in antiqua compilatione.

i Resedistis. Vt iudices.

k Priuari. Sed uidetur hoc cõtra ius factum esse. ex quo enim statim non debet postea condemnari. 4 nisi contra eum iterum inscribatur. C. de calum. l. j. Potest dici, quod speciale est, & factum principis ad consequentiam trahi non debet. institu. de iure natu. §. plane. Vel forte iudices condemnarũt eum, sed pœnam non imposuerunt. 5 Vel uerius uidetur, quod causa exempli hoc factum sit, ne alij inde sumant exemplum: & præterea negligentia iudicũ nõ debet ei prodesse, ut remaneat calumnia impunita. Vel dic qđ hoc fuit dimissum propter culpam iudicis, licet coram eo petitum fuisset, & ideo ita per superiorem imponitur. ar. C. quando prouoc. non est neces. l. omnem honorem. quia siue recepta fuerit siue non, nihil oberit appellanti, uel dic quod Papa fecit hoc ex plenitudine potestatis.

l Verberibus. In supplementum pœnæ. quinta quæst. sexta, quia iuxta.

m In exilium. Quam pœnam ecclesia imponit. 6 l. dist. accedens. arg. lxij. dist. in synodo. & xvij. quæ. iij. attendendum. 7 Ber.

CVm dilectus. In prima denuntiatio, & causæ commissio. In secunda processus examinatio, & absolutio denuntiati. In tertia pœna calumniose denuntiantis. secunda ibi, cum autem. tertia ibi, uobis. Ab.

n Nuntiasset. Cum ad denuntiationem alicuius, pa-

nia publica sũt capitalia. ff. de pub. iudi. l. ij. secundum Host. Ioã. And.

4 Per officium iudicis, quasi illud tunc cesset: & ab illo sit per consequens absolut⁹. sic intellige quod no. C. de lib. cau. si tibi seruitutis Ioã. And.

5 Forte qa de pœna talionis dubitabatur, propter ordinũ ĩæqualitatẽ. uide ĩ Spe. de accusatore, uers. itẽ quod nõ est. Io. And.

6 Imponit. Imo nedũ non potest imponere, sȝ nec requirere, nisi uelit per sonam accusatoris subire: qa iudex secularis debet đ causa cognoscere. fa. q̃ not. in annotatio. ad Alexã. cõs. cxxx. lib. iiij. & ad Phili. Dec. ca. at si clerici. de iudici.

7 Adde qua pena punit de iur ciuili. l. ĩ leg. §. si quis ab alio. ff. de calum. gl. ĩl. j. C. eo.

pa committit inquisitionem, non procedit iudex, nisi penuntiãs probet legitimam admonitionem præcessisse. s. tit prox. licet Heli.

a Calumniandi. Sic patet, ꝙ si denuntians non probat quòd intendit, calumniari præsumitur: sicut in accusatore. ij. qō. iij. qui non probauerit. C. de aduoc. diuer. iudi. l. j. Sed qualiter probabitur, ꝙ non calumniose denuntiauit? Videtur quod per iuramentum [1] probari posset, ut hic colligitur. argu. de testi. præsentiũ. & s. de except. pastoralis. Et improprie hic dicitur calumnia, quia calumniator punitur similitudine supplicij. [2] ij q. viij. quisquis. & cap. qui crimen. & s. tit. proxi. super his. & c. qualiter. ij. Pœna ergo illius, qui denuntiat, si non probat, erit suspensio officij & beneficij, ut hic patet, donec se purgauerit: & huiusmodi purgatio præstabitur ad arbitrium iudicis, ex quo hic non determinatur. s. de offic. delega. de causis. §. illis etiam. & præterea cum purgationes hodie arbitrariæ sint. s. titul. proxi. inquisitionis. in fine.

b Simili pœna. Hæc etiam est causa, quare puniuntur, ut alij non sumant inde exemplum infamandi prælatos suos. & ita pœna unius, est metus alterius ij. q. vij. quapropter. ff. de pœ. l. capitaliũ. §. famosos. s. de offi. ord. irrefragabili. Ber.

1 Iuramẽtum. falsum ẽ Felyn. hic & bene, ut no. glo. & doc. in l. j. C. d aduoca. diuer. iudic. Frã. Rip. c. cũ. m. nu. 9. s. & cõst. uid Aym. cõs. clxxviij.

2 Conuictus aũt ĩ modũ denũciatiõnis, iubet se corrigere. Io. Dicebat ergo Inno. hic colligi, quod grauior ẽ pena calũniantis in denunciatione, quã denũciati. dicebat ẽt notãdum, denunciãtẽ calũnio se puniri extraordinaria pœna. Io. An.

nationem commisimus, excessum obiectorum: & j. Cùm autem processum negotij examinauerimus diligenter, nec intelligere potuerimus, probatum esse sufficienter aliquid de prædictis: eundem episcopum absoluẽdum decernimus ab obiectis: Vobis mãdãtes quatenus memoratũ magistrum scholariũ, donec canonicè suã purgauerit innocentiam, scilicet ꝙ nõ calumniãdi a animo, ad huiusmodi crimina proponenda processit: ab officio & beneficio suspendatis, ut cæteri simili b pœna perterriti, ad infamiam suorum facilè non prosiliant prælatorum.

TITVLVS. III.

DE SIMONIA, ET NE ALIQVID pro spiritualibus exigatur uel promittatur.

Gregorius generali concilio præsidens.

Episcopus pro ordine ab eo cõferẽdo, uel ministri uel notarij nihil temporale exigere debẽt.

CAP. I.

IN ordinãdo: & j. Sicut non debet ep̃s manũ, quã ĩponit, c ita nec minister d uel notarius in ordinatione eius, uocẽ uel calamũ uendere. e Pro ordinatione igiẽ, uel usu pallij seu chartis atq; pastellis, f eum qui ordinaẽ, omnino aliquid dare prohibemus.

Ex cõcilio Maguntiñ.

Deponendus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia sua se postea intrudendo.

CAP. II.

QVi alium in ecclesia ordinatũ, per pecuniã expulerit: g eamq; sibi taliter uẽdicauerit: omnimodo deponatur.

Deodatus Papa.

Quilibet catholicus admittitur ad accusandum de crimine simoniæ.

CAP. III.

SI dominus & magister omnium, qui sine peccato fuit, accusandi licentiam uni h dedit: & infrà. Non igitur, i quilibet catholicus k est respuendus, sed ut ueri-

DE SIMONIA, ET NE &c.

Suprà uisum est de accusatoribus & calumniatoribus. nunc restat uidere, de his criminibus, ex quib. possunt accusari, sed quia inter cætera, simonia obtinet primũ locum, quia cætera respectu huius pro nihilo reputãtur. i. q. ult. c. si ideo tractaturus author de criminibus, præmisit de simonia. Est autem simonia studiosa uoluntas uel cupiditas emendi, uel uendẽdi aliquid spirituale uel spirituali annexum.

De hac materia tractatur i. causa per omnes quæstiones suas septima quæstione prima, præsentium et cap. sancitum. decimaquinta quæstione tertia, sanè, sexta quæstio. i. si quis cum. §. porrò.

IN ordinando. Duo sunt dicta: secundum ibi, pro ordinatione. Abb.

c Imponit. Hoc sumptum fuit ex illo canone. j. q. ij. sicut episcopum.

d Minister. Id est archidiaconus, qui examinat [3] promouendos. s. de off. archi. ad hæc. circa finem.

e Vendere. Verbum uendere, non continet gratuitum contractum: quia uenditio non procedit. sine pretio. ff. de cõtrahen. emp. l. ij. §. sine pretio. & C. eo. titul. empti fides. insti. eo. ti. §. pretiũ. Sed quare notarius non potest uendere operas suas uel chartam, cum de suo nemo beneficium facere cõpellatur. x. q. ij. precarie. j. Dicunt quidã, ꝙ hoc obtinet ubi notarius percipit salariũ de publico. Lau. dicit, ꝙ etiam si nihil percipiat de publico, nihil potest recipere pro tali scriptura. quia simoniã [4] committeret. Et est speciale in odiũ simoniæ, ne fraus posset procurari. ex pacto enim, nihil accipere debet, sed si gratis & spõte aliquid offeratur, & sine omni intẽtione, ab initio ad hoc accessit: nõ credo qd peccaret notarius laicus. arg. j. e. cum sit Romana. & est expressum. j. quæ. j. sicut episcopum.

f Pastellis. j. qō. iij. si quis obiecerit. ne in fraudem aliquid fiat, non obstante aliqua cõsuetudine. j. q. j. emendati. & j. eo. Iacobus. V.

g QVi aliũ. Expulerit. Dupliciter enim peccat, in recipiendo [5] pecuniam: quia & locum uiuẽtis occupat. arg. j. eo. nemo. vij. q. j. eum. & s. de concess. præben. c. j. Ber.

SI dominus. Duæ sunt partes. secunda ibi, non igitur. Abbas Sicul.

h Vni. Scilicet Iudæo sceleratissimo, cum dixit: si. n. male locutus sum & c. ij. q. vij. c. nos si. §. ecce.

i Non igitur. Arg. hic a minori: quasi diceret, si Iudæus qui malus est, admittitur ad testimonium cõtra dominũ, multo fortius catholicus admittitur, ut ueritatem afferat contra simoniacam prauitatẽ. Simile ar. s. de elect. cum in cunctis. in prin. Ber.

k Catholicus. Ar. ꝙ quilibet catholicus, admittiẽ ad testimonium contra simoniacã, prauitatem nulla distinctione facta. arg. j. eod. tanta. Dic ut s. de accu. cũ P. ergo a contrario sensu, hæreticus uel paganus non admit-

3 Vel loquitur de uoce, qua uocat promouẽdos. uel forte d illa qua respõdet in scrutinio ordinandi, secundũ formã decre. unicæ. s. de scruti. in ordi. fa. Io. An.

4 Et est simoniacũ, qa prohibitũ: secũdum Pet. Ho. Laur. & Goffre. Vin. contra Ioan. And.

5 Ala. dicebat expellẽdo p pecuniam dicebat G. multa cõmitti p simoniã, ut hic p auaritiæ inuasionẽ. s. de elec. dudũ. ij. & quod hic dr eũ deponendũ, intellige si accusatus fuerit & conuictus. ij. q. j. sicut. & c. nihil secũdum Gos. Hos. dicit eum deponẽdum etiam si p inquisitionem hoc constiterit. d accusa. inquisitionis. j. resp. Ioã. And.

admittitur, quod uerum est.

a Exhortandus. Si.lxxix.dis.si quis papa. ex eo q̄d dicit exhortandus est, arg. quod testes in criminalibus non compelluntur. s̄. de test. cog. dilectorum. ubi de hoc. Ber.

tatem afferat, ad propalandā † simoniacam rabiē magnis est precibus exhortandus a †.

Idem.

Simoniacus pendente accusatione, ab administratione diuinorum prohibetur.

CAP. IIII.

Accusatum simoniacū necesse habuimus prohibere: ne missarum solennia b celebraret donec q̄d esset, uerius constitisset.

Idem.

Idem dicit quod præcedens, nisi quòd illud c. loquitur in accusatione, istud in inquisitione: & illud loquitur de simoniaco in genere: istud declarat de ordine.

CAP. V.

Quoties: & infrà. Peruenit c ad nos ꝙ per simoniacam hæresim fueris ordinatus: propterea necesse habuimus te prohibere, ne missarum solennia celebrare debuisses, donec quid sit, uerius discerneremus.

Lucius papa.

Simoniacus est deponendus.

CAP. VI.

Sicut simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos uincit d † ita sine dilatione e, mox ut eius signa per aliquam personam f claruerint g, de ecclesia Dei debet eliminari atque repelli.

Deo datus.

Simoniacum accusare potest seruus, meretrix. & criminosi.

CAP. VII.

Tanta est labes huius criminis, quòd etiam serui aduersus dominos † & quilibet criminosi admittuntur ad accusationem h. Item omnis peccator i, missam cantare potest, præter simoniacum quemlibet (ut ab ordine male accepto remoueatur) accusare potest, uel etiam meretrix k.

Alexan. iij. in concilio Turoñ.

Simoniacum, est pretium recipere pro ingressu religionis, pro prioratibus vel capellis, concedēdis, et pro prælatis instituendis, pro concedenda sepultura, pro chrismate, pro oleo sancto pro benedictionibus nubentium uel alijs sacramentis: nec ualet consuetudo in contrarium. hoc dicit cum seq.

CAP. VIII.

b Accusatum. Solēnia. Capitulum hoc & sequēs, intellige de eo q̨ erat publice infamatus. alias nō deberet suspēdi.ij.q.v. ṗsbyter. & cap.si mala. Sed nōne erant isti suspēsi ipso iure: quare suspēduntur. j. c.tāta.& xxxij.di. c.ṗter hoc.§.uerū in fi.& j.q.j.q̨busdam.& c.reperiuntur? Respondetur, de facto suspēduntur, cum ipso iure sint suspensi. simoniacus enim in ordine quantuncunque sit occultus, est ipso iure suspēsus, nec potest missā cātare. j.e.tāta. quoniā ipsū characterē habet uitiosū. in quo loquunt̄ hæc duo capitula. unde cū duo essēt isti super hoc infamati merito ipso facto debuerūt suspendi. si uero occultū esset, licet sit suspēsus quo ad se sicut q̨libet in peccato mortali constitutus. s̄. d̄ coha. cle.& muli.c.ul.& j.q̄st.j.sacerdotes. nō tñ quo ad alios est suspensus: ar. j. eo. Matthæus, & c. ex tuæ. Ber.

c Quoties. Peruenit. ‡ Per famā. ‡ & ideo de hoc noluit inquirere: quia prælatorum est, inquirere de excessibus subditorū. s̄.de offic.ordi.c.j.j. de coll.crimina.xj.q.iij. præcipue. alioqui eis imputatur ‡ xliij.distin. Ephesijs. Bernar.

d Sicut. Vincit. Quia respectu eius cætera crimina ṗ nihilo reputant̄ j.q.ul.c.ul. & ar.j.cap.prox. Arg.contra.xxxij.q.vij. quid in omnibus sed ibi soluitur quod dicitur, ibi grauius.i.communius.&.s̄.de accu. inquisitionis. ubi ęquiparantur homicidium & simonia quo ad pœnam, horribilius est tamen homicidium: cum quo nunquā dispensatur ‡ .l di.minor.

e Sine dilatione j qō.j.quisquis. & ca. reperiuntur. xxiij.q.iij.si ea.xxxv.q.ix.loci.

f Per aliquam personam. Que de iure admitti debeat.ut.s̄.dixi de accu.c.j. c.cū P.& c.cum oporteat.

g Claruerint.xxiiij.q.iij.ecce.

h Tanta est. Ad accusationē. Si accusat⁹ fuerit infamatus, de hoc dictū est s̄.de accu.cū.P.& c.j.

i Omnis peccator. Non præcisus ab ecclesia, per sententiam canonis, uel iudicis toleratus & pœnitēs, & sic non est abiectio de excōicatis & suspensis ut notarij fornicarij.xxxij. dist. nullus.nec de suspensis quo ad se. Nam quilibet constitutus in mortali peccato, suspensus est quo ad se. supra de coha.cleri.& muli.c.ul.&.j.q.j.sacerdotes.& c. sacro sancta.& sic omnes alij possunt cantare missam præter simoniacū. Vel q̄d dicit omnis peccator potest cantare missam: potest referri ‡ ad facilitatē etiā dispēsandi, quasi diceret facilius dispēsatur cū omnibus alijs criminosis. pręter homicidium quā cū simoniaco. Vel hoc dictu est in detestationē criminis. Vel sic, dato ꝙ omnis peccator possit celebrare ‡, simoniacus tamen non potest considerato initio quia simoniacus in ipso sui initio commissionis suspensus est: ut.j.qō.j.reperiūtur. & intus ortus occidit & in ipsa sui radice uitiat⁹.j.q.j. quibusdā. sic ex eo tēpore, quo simoniæ crimē cōmittit: dānatus est. unde postea celebrare nō potest etiā post peractā pœnitentiā, nisi dispēsetur cū eo quod nō cōtingit in alijs criminibus. & ita plana est litera ista, considerato initio cuiuscunq; peccatoris. sic. C. ad legem Iuliā maiesta. quisquis. uer. donationes, & quorum libet postremo rerum alienationes ex omni tempore, &c.& ita simoniacus celebrare non potest, nisi cum eo dispensetur. Quis posset dispensare, dictum est supra. de renuntiatio.ca.post translationem. nec potest agere pœnitentiam nisi renūtiet beneficio & executioni. s̄.de ac.inquisitionis. Postquam uero renunciauerit, & pœnitentiam egerit, poterit cum eo dispensari, si placuerit superiori: & sic licite poterit postea exercere officium. argu. ff.de preca.certe.§ Iulianus. ‡ quia iam possidet ex noua concessione. argu.infrà eodem.ex insinuatione.ut.ff.de euict.si seruus.§.j.in fi.

k Etiam meretrix. Quæ alias non est admittenda ad accusationem, uel ad testimonium, propter uilitatem eius: ut C. de adulte.quæ adulterium.& ff.de testi.l.iij §.lege Iulia. Eadem ratione, nec ad alium legitimum actum. Bernar.

† ‡ Alias, ad appellēdam, & alias repellendā.

† Alias. exorand⁹,

Simoniacus in ordine non potest missam cantare.

‡ Secundum Ala. & hoc uerum, cū fama deferret alias nō s̄. de accusa. c.qualiter Tanc. Io. And.

‡ Dic ut not.l.dist. in sum.& de homi. sicut dignū uel ꝙ dixit tex. Vincē.dic uerū, quo ad reddendū characterē ordinis qui sic recepit uitiosum, & sic cessent contraria secūdum Most. Io. And.

Missa an possit per quēlibet peccatorē celebrari.

† Dixit in Reg. Cancella.reg. xviij.

‡ Secundum Vin. qui opponebat: & Inn. post eū loquitur de possibilitate iuris, si de prima simoniacus potest si de secūda: nullus peccator pōt hoc soluebat ut hic dicit. Ioā. And.

‡ Hoc est speciale: quia regulariter nō l. uix certis. ff. de iudi.

‡ Qui ui deiecerit & a deiecto precariū rogauit desijt ui possidere: & possidet ṗ cario sicut si emisset possideret pro ēptore. Io. An.

NOn satis. Diuiditur. Nã primo ponit conciliũ, triplex prohibitum diuisim: transgressores huius,& contemptores dicit simoniacos. Secundo coniunctim ponit aliã triplicem prohibitionem: damnans contrariã consuetudinẽ:& causam reddit. secũda ibi pro sepultura. Abb.

NOn satis: & infrà. Prohibemus igitur, ne ab ijs qui ad religionẽ transire uolunt aliqua pecunia requiratur [a], Nec prioratus [b] uel capellaniæ quælibet monachorum aut clericorũ annua distractione uendantur. nec ab eo cui regimen ipsarum cõmittitur, pro earum commissione, ullũ pretium exigatur. Vnde quisquis cõtra hoc decretum attentare præsumpserit: tam ille qui dederit, quam ille qui receperit uel cõsenserit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura, [c] quoque, & chrismatis & olei receptione, nulla cuiusquam pretij exactio attẽtetur nec sub obtentu cuiusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur: † quia diuturnitas [d] temporis non diminuit peccata, sed auget.

Ex concilio Laterañ.

CAP. IX.

CVm in ecclesiæ corpore. & infrà. Horribile nimis est, quod in quibusdam ecclesijs, locũ uenalitas perhibetur habere, ita ut pro episcopis uel abbatibus seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponẽdis in sedem, siue introducẽdis [e] presbyteris in ecclesiam nec non & pro sepulturis, & exequijs mortuornm, & benedictionibus nubentium, [f] seu alijs sacramẽtis aliquid requiratur. Putant autem plures, ex hoc licere, quia legem mortis de longa inualuisse consuetudine [g] arbitrantur, non attendentes, quod tãto grauiora sunt crimiua, quanto diutius infelicẽ [h] animam tenuerunt alligatam. Ne igitur hæc de cætero fiant, uel personis ecclesiasticis deducendis in sedem, uel sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis mortuis, seu benedicẽdis nubentibus, seu alijs sacramentis conferendis, seu collatis aliquid exigatur, districtius prohibemus. Si quis autem contra hoc uenire presumpserit, portionem cùm Giezi [i] se nouerit habiturum. Giezi.

Idẽ Vigilieñ. episcopo

CAP. X.

CVm sit romana: & infra. Consul. t. t. r. qđ nihil pro ecclesiarum cõsecratione potes, uel debes præter procurationem [k] exigere. 4. Reg. 5

Idem Toletano archiepiscopo.

Conuictus de simonia, deponendus est, idem in infamato, qui se purgare non potest.

CAP. XI.

[a] Requiratur. Aliquo pacto. j. eo. ueniens. & c. tua nos tamen si sponte ne aliqua cõditione: & pura intentione aliquid dare uoluerit, [1] nõ prohibetur. c. tua. nos. j. eo. sed si monasteriũ esset ita tenue, qđ nõ posset sufficere. arg. est, quod tũc posset exigere, hoc modo frater scias, qđ non possumus tibi prouidere si uis intrare, porta tecum unde uiuere posis: ut j. quæstio. ij. si quis pp hoc. In simonia. n. & usura, amor lucri prohibetur. xxiiij. q. iiij. si qs oblitus. Vin.

[1] Voluerit. Ange. Clauas. V. simo. iiij.

[b] Prioratus. j. q. j. si quis episcopus & qõ. iij. salutator & . s. de sta. re. c. ij.

[c] Pro sepultura. Quot modis dicatur sepultura, dictum est. s. de sepul. c. ulti. Ber.

† Tex. est in simi. in l. omnes iudices. cũ gl. j. C. de decur. li. x. gl. in authen. ut nul. iudi. §. j. in gl. ma. co. ix.

Glo seq. signat contrarium de casibus. &c.

[d] Diuturnitas. Simile s. c. pro. & s. de consue. quanto & c. ult. ad idem j. q. iij. c. ul. diuturnitas tẽporis peccatũ non excusat. xxiiij. q. j. schisma. & j. q. j. nullus eps grauamen. ff. de acti. & oblig. obligationũ. §. j. [2] Arg. contra ubicũque habet locũ prescriptio. xxxij. qõ. iiij. obijciunt. So. de hoc dictum est suprà de consue. c. ul. & suprà de tẽpo. ordi. c. ij. Ber.

[2] Vide de præscri. l. si diligẽti in princi. ulti. gloss. Ioã. And.

[e] CVm in ecclesiæ introducendis. j. q. iij. si quis obiecerit.

[f] Benedictionibus nubentium. Sic infra eod. suam pro benedictionibus nubentium aliquid accipi prohibetur, quia per eas gratia confertur: licet pro matrimonio aliquid dare uel recipere, non est peccatũ. j. q. j. quicquid. & xxxij. quæstione secunda honoratur. quia licet sit sacramentũ per ipsum, tñ gratia nõ confertur. xxvij. q. ij. nuptiarum. xxvij. connubia. unde est arg. quod non idem iuris est in accessorio, quod in principali. An pro exequijs mortuorũ, licitum sit recipere? dicitur. j. eo. tit. suam. Ala.

[g] Consuetudine. Videtur qđ talis consuetudo non sit reprobanda, ut pro receptione canonica uel introductione personæ in ecclesiã aliqd recipiat. in auth. de san. episco. col. ix. §. pro consuetudinibus [3]. dunta men non detur ex pacto aut exigat ed ponte ex post facto offeratur. Et est op. ar. j. q. ij. sicut episcopum. & xviij. dist. de eulogijs. & . j. eod. dilectus. ij. sed hic requirebatur ex consuetudine qđ est penitus reprobandũ. j. eo. Iaco. Ber.

[3] Permittit, secundum facultatem redditui primi anni, plus uel minus exigi à promotis. Io. And.

[h] Infelicem. s. de consue. c. ulti. ubi de hoc & malæ adinuentæ consuetudines nullo tẽpore confirmãtur in authent. ut nul. iu. §. primo. colla. ix.

[i] Giezi. Qui primo in ueteri testamento simoniã inuenit, unde fuit lepra percussus. j. q. j. qui studet. & c. cito turpe. Simoniaci dicuntur à Simone mago.

[k] CVm sit. Procurationem. hãc procurationẽ recipit episcopus, non pro alio sacramento: qa hoc est simoniacũ: ut prima quæstione prima. statuimus. sed potius pro labore sed ista procuratio permissa est à iure, sicut & aliæ procurationes, q̃ fiunt ratione uisitationis: unde nullam simoniam cõmittit: quia qui peccat, legis authoritate non peccat. uigesima secunda quæstione quarta. qui peccat. & ista procuratio præstari debet secundum facultates ecclesiæ, sicut & aliæ. supra de cen. sopite. & cap. cum nuper. Imo si ecclesia procurare non posset episcopum, ipse suis sumptibus consecrabit ecclesiam duodecima quæstione tertia cauendum. & prima quæstione secunda placuit argumentum in authentico de mandatis principum. §. si tibi. collatione tertia. Bernardus.

De hoc

[a] DE hoc autem. Manifestum .i. notoriũ. alias secus. xj. q. iij. eorum qui accusantur. & iij. q. v. quod suspecti.

[b] Recepisse. maxime. [1] arg. s. de cõfes. c. ij. & infra eodem nobis.

[c] In iure. Alias cõfessio extraiudiciũ non ꝓiudicat. De hoc no. s. đ cõfes. c. ult. Itẽ argu. hic, qđ non mitius agit cũ confesso, q̃ cum conuicto. ij. quæst. j. nos. supra, de confes. cum super. & ff. de cõfes. l. ij. Arg. contra. l. distinct. presbyterum. xij. qõ. j. non dicatis. & arg. l. distinction. si quis ꝓposterata. ij. q. j. in primis. in princip. Solu. cũ sponte cõfesso. mitius agit: sed non parcitur [2] sponte confesso in iure. timore [3] probationum: non. n. est beneficium, quod fit ex necessitate. ff. đ ritu nup. l. proxime. sed ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cũ impendere non teneamur, causa tamen liberalitatis ĩpendimus. xxviij. quæst. j. iam nunc. ergo qui inuitus confitetur, non remuneratur.

DE hoc autem, quod episcopus Exonień. archidiacono. beneficia, & cuidam clerico ante electionem suam prioratum dicit promisisse, ut uterq; consentiret eidem, tuæ prudentiæ respondemus, quòd si manifestũ [a] est, eundem archidiaconum & clericum ob causam illa promissa recepisse, [b] aut exinde confessi fuerunt in iure, [c] uel legitimè canonicũ, ab altaris ministerio sunt perpetuò deponendi. [d] Si uerò id manifestum [e] est, nec tamen inde conuicti uel cõfessi fuerint, sed tantùm publica laborãt infamia, [f] eis canonica purgatio debet indici: in qua si defecerint, tanquam authores tanti sceleris, sunt puniendi. Regem autem & principes [g] eius, debes inducere, ut si qua receperint à ꝓfato episcopo, ut eius electioni præstarent assensum: ecclesiæ Exonień. sine diminutione restituãt, [h] cùm ea sine graui suæ salutis periculo, retinere non possint.

Idem Eboracensi episcopo.

Simoniacum est, pro temporali obsequio beneficium ecclesiasticum promittere.

CAP. XII.

CVm essent in nostra pręsentia constituti, R. clericus & nobilis uir V. quia idem V. moram diutius facere non poterat: pro se in causa illa, sufficientem constituit respõsalem. Cumq; ab ore præfati R. intellexerimus, ꝙ memoratus miles promiserat [i] ei dare ecclesiã, si quoddam negotium eiusdem, in nostra posset præsentia promouere: ac per hoc promissionem ipsam continere simoniacam prauitatẽ: eidem R.

[d] Deponẽdi. Hæc est pœna simoniacorum. sic s. de cõfes. cum super. cũ agitur in modũ accusationis. imo idẽ uidetur, si agatur in modũ inquisitionis. s. de accusa. inquisitionis. j. respon.

[e] Manifestum. est. Non tñ notorium: quoniam tunc secus: ut patet s. e. c. ubi ponitur manifestum pro notorio. alia litera habet non notorium.

[f] Purgatio. Propter infamiam. j. eo. insinuatum. s. de accu. cum P.

[g] Et principes. Hic rex & princeps, ius habebant in electione, tãquam patroni: quorũ assensus debet requiri. s. de elect. sacrosancta. & ita uidelicet, quod si nõ ꝓstitissent cõsensum, nõ cõfirmabitur electio: & sic ius habebant. unde nec ante nec post electionẽ licitũ fuit redimere cõsensum illorũ. [4] viij. q. iij. talia. & j. q. iij. si qs ꝓbendas. & j. q. j. eos. & j. eo. Matthæus.

Glo. seq. no. pecuniam simoniacam & c. signat contrarium de decre. ueniens ponit sol. Ala. postea suam.

[h] Restituãt. Quia sine periculo eam retinere nõ possunt, ut hic patet: & cũ pœna dupli debẽt restituere illam in auth. de san. epis. in ij. col. §. si laicus. & §. si autẽ secularis. coll. ix. & j. eo. audiuimus. & s. de immu. eccle. qa pleriq;. Hic no. ꝙ ecclesiæ restitui dẽt. cui facta fuit iniuria. arg. xvij. qõ. iiij. si quis ĩ atrio. xxvij. q. j. si qs rapuerit. et in auth. de san. epis. § si qs aũt. in ij. col. & ecclesia põt uẽdicare illã pecuniã. in auth. e. ti. §. si uero laicus. & §. sed neq; xenodochiũ. ar. cõtra j. e. ueniẽs. ubi restituit ei qui dedit Ala. dixit, qđ ĩ decre. ueniẽs. restituta fuit ei q dedit, de misericordia: & hoc ꝙ hic dicit, est ius cõe. Tu dicas aliter: illa decre. ueniens. loquitur de monacho, qui pecuniã dedit pro sua receptione, & illud est ius, & hoc similiter. si ergo aliqs det pecuniã monasterio ut recipiatur, simonia cõmittit. j. e. quoniam simoniaca. et ergo qui dedit, debet restitui pecunia tam indigne a monachis accepta: ut cum ea in aliud monasteriũ intret, ne sit onerosus secũdo monasterio. ar. xvj. quæs. vj. de lapsis. & xxvij. q. j. si qs rapuerit. & ubicunq;. siue monasterio siue ecclesiæ seculari, pecunia taliter data & accepta fuerit. prout dicit dec. ueniẽs. restituẽda est pecunia ei qui dedit, nec ecclesia uel monasteriũ debet cũ tali fraude esse in lucro, cum ipsi clerici uel monachi ĩ hoc ita cõiter delinquunt, cũ ipsi clerici de hoc sint puniẽdi, & ex eodẽ facto pœna & ꝓmium conseq nõ debeant. ut ff. de neg. gest. siue hæreditaria. & ex hoc cõtigeret uiã fraudibus aperiri, qđ esse nõ dẽt. xciij. di. peruenit. ij. & xxxv. q. ix. loci. in fi. & tale lucrũ, ecclesia nõ dẽt habere, nec possent clerici uel monachi pœnitere, nisi restituerẽt, qđ simoniace receperũt. Vel posset dici, qđ si clerici seculares sic cõiter relinquũt, ecclesiæ dẽt applicari, & clerici sunt oẽs ab ecclesia remouẽdi. cũ vero pecunia daĩ alicui, puta prælato soli. uel alij cuiq;, ita ꝙ ecclesia nõ sit in culpa: tunc locum habet, quod prius dicitur, quod ille q pecuniã receperit, dẽt illã restituere ecclesiæ [5] in cuius ignominiã data fuit, nec dẽt ei restitui q dedit, & ꝓcipue si sit secularis. in quo casu intelligunĩ au hẽticæ ꝓdictæ. De regulari posset dici, qđ & tũc nõ debet ei restitui simpliciter. sed assignãda est secundo monasterio, ad quod transit: ut eo uiuente habeat usum [6] illius, ar. predictorum capitulorum, de lapsis. si quis rapuerit. & hoc cum ecclesia fuit in culpa. Ber.

CVm essent. Primo ponit decise controuersiã, & procuratoris dationẽ. Secundo definitionẽ, & eius causam: ibi, cumque. Abb.

[i] Promiserat. Hæc promissio siue pactio illicita fuerat & simoniaca. supra, de pac. c. ul. & j. eo. tua. & j. q. ij. quam pio. unde miles per talem promissionẽ non obligatur: quare ipsi R. imponitur silentium. Si uero sine aliqua pactione ꝓmouisset negotium illius. uel

[1] Quasi sufficiat ꝓmissio: ut viij. q. ij. illud, & qõ. iiij. talia Vinc. nã & simonia dicit studiosa uoluntas emendi &c. secundum Gof. Ioã. And.

[2] In totũ. putat enĩ Host. ẽt in aliquo parcendum ei, qui ꝓbationes nõ expectauit, & si sit arbitrariũ de trãsac. c. fin. Ioan.

[3] Et est simile qđ de cessione dicit j. eo. per tuas. & s. de elec. c. dudũ. ĩ fi. Ioã. And. & hæc gl. sing. Pan.

[4] Secundum Ala. qui dicebat qđ alias licuisset uexatione redimere. đ hoc. j. eo. dilectus. forte regi & principibus, fuit data pecunia ut cũ electoribus istum eligi ꝓcurassent. Ioã. And.

Pecuniã pro ingressu monasterij accepta, cui est restituenda.

[5] Ecclesie Panor. hic Gui. pap. decis. Delphina. 581

[6] Quasi dicat qđ ꝓprietas spectet ad primum monasteriũ & vsusfructꝰ post mortẽ illius. Ioã. And.

super eadem ecclesia silētium a duximns imponendum.

Idem Cisterneñ. epo.

Notarius simoniacus, in beneficio ab illo deponitur. idem in infamato qui se purgare nō potest.

CAP. XIIII.

INsinuatum est, quod in ecclesijs tui episcopatus plurimi clerici per simoniam habere dicunt̄ ingressum, b & infamia inde respergi. Vnde mandamus quatenus, si qui fuerint quos in prædictis ecclesijs publicum & notorium c est simoniacè intrasse: eos amoueas ab ecclesijs taliter acquisitis. Illis autem, quorum crimen non est publicum & notorium, si publica laborant infamia, cum quinta uel sexta manu d sui ordinis, purgationem indicas: in qua si defecerint, beneficijs hmōi ecclesiarum perpetuò priues e eosdem.

Idem.

Simoniacum est, pretio uel fauore celare peccatorem, uel reconciliare non pœnitentem, uel dignè pœnitentem à reconciliatione remouere.

CAP. XIIII.

NEmo presbyterorū xenium uel emolumentum quodlibet f temporale, imo spirituale detrimentum, à quocunque publicè peccante accipiat, ut episcopo uel ministris eius, peccatum illius celet, g nec ꝓ respectu cuiusque personæ consanguinitatis, h aut familiaritatis alienis cōicans i peccatis, hoc episcopo innotescere detrectet. Nec quenquam pœnitentem, † uel minus dignè pœnitentem, gratia uel fauore, ad reconciliationē adducat, & testimonium reconciliationis k ferat eidem, uel quocūque liuore dignè pœnitentē à reconciliatione remoueat: quia simoniacū est utrunq;. l

Idem Vig. episcopo & priori de Acra.

Ecclesia emi uel redimi nō potest. h. d. quo ad lucrum.

CAP. XV.

QVerelam monachorum de Acra

---

uel alias seruiuisset eidē, bene poterat eum remunerare, 1 siue præsentando ipsum ad aliquod beneficium, siue etiā alio modo. ar. lxj. di. qd proderit. imo ēt naturaliter erat ei obligatus. ff. de pet. hær. sed & si lege. §. consuluit. & arg. xij. q. ij. hæc huius placiti. Pōt ergo licite qlibet seruire epo, uel alij spe futuræ remunerationis, nec simonia committitur ī tali spe, cū sine omni pactione, uel cōditione seruiat, dūmodo prīcipaliter 2 hac intentione nō seruiat, nec eps directe ꝓ hoc seruitio ei prouidere in beneficio intēdat: qa sic esset īmunis ab officio & obseqo. j. q. j. ordinatiōes. & c. sūt nōnulli. 3 alias nisi speraret inde remunerationē quare seruiret ei, cū ex debito ei nō teneat? imo q dignus est, pōt sperare episcopatū & alios honores. lix. di. si officia. lxxiij. dist. consuluit.

a Silētium. Et bene: quia si ecclesiā tali modo adeptus fuisset, eam renunciare teneret: ut j. q. j. si quis neq;. & ī aspera pœna uel pœnitētia semꝑ esset, ut ibi, quam ēt agere nō posset ea retenta. s. de accu. inquisitionis. Ber.

INsinuatū. Primo ponit pa. narrationē sibi factā secūdo cōtra eā prouideri mandat: ibi, unde. Abb. Sic.

b Ingressum. Vnde fures sunt & latrones: quia non intrant per ostium. supra de iure pa. relatum. & xxiiij. q. iiij. tres personas. & j. q. j. ordinationes. vij. q. j. non furem.

c Notorium. dicitur tribus modis notoriū. s. de cohā. cle. & mu. c. vl. & ideo nulla probatio est necessaria supra de accu. euidentia. & ij. q. j. de manifesta.

d Sexta manu. Arg. cōtra. ij. q. v. presbyter. si. & c. si mala. & c. omnibus. Sol. regulare est, ꝙ ipse eps debet se purgare cū xij. presbyteris. presbyter cum quinq;, diaconus cū tribus. unde uersus, Pōtificem pariū manus expurgat duodena. Quinta sacerdotem, leuitam tertia: pœna Maior maiori, minor est adhibenda minori. Qñque tñ sunt pauciores: ut supra de acc. cū Petrus. ij. q. v. omnibus. Qñque plures. j. de pur. c. inter solicitudines. hodie uero, numerus compurgatorum arbitrarium est secundum arbitrium iudicis supra tit. prox. inquisitionis. in fi.

e Priues. No. ꝙ deficiens in purgatione punitur: ut hic patet. & suprà c. de hoc. & j. d̄ pur. ca. cū ꝑ. sed purgatio inducit̄ ꝑꝑ probabilem præsumptionem ortā ex fama. ergo uidetur, ꝙ ex ꝓbabili præsumptione possit definitiua sentētia ferri: quod nō est uerū. Sed ista probabilis præsumptio trāsit ad uiolentiam 4 ex eo quod non habet testes suæ honestatis. Ber.

f NEmo. Qd̄libet. i. aliqd d̄ qbuslibet. sī. xv. q. j. mulier. & s. de condi. ap. uerū. & j. q. vij. si qs omnem. in j. uers.

g Celet. Not. ꝙ simoniā committit qui pro aliquo tēporali celat peccatū alicuius, quod peccatū corrigere uel denuntiare tenet̄ epo, sicut simoniacum est, aliqd recipere ut qui ordinandus est, non ordinet̄: uel ut electioni quis non cōsentiat. j. q. j. §. qui autem. & c. seq. ad fi. q. Et est hic arg. quod celare, est aliquid facere. 5 fi. xxxvj. dist. si quis uult. Arg. cōtra. ff. de condi. ob turp. cau. l. iij. §. vlt. Solu. illa nō tangunt istā materiā, hic loqtur de iudicio, ꝙ fit ad pœnitentiā, ad quod tenetur q libet, unde nihil pōt quis ꝑꝑ hoc accipere: cū sit spirituale illud d̄ iudicio, qd̄ fit ad furē capiēdū, uel seruum fugitiuū, pro quo potest recipi merces laboris. Bernardus.

h Consanguinitatis. Ergo uidetur, quod consanguinitas, simoniam inducat: quia nō refert an iniustus cordis amor, an sordidæ preces interueniant. j. q. j. si quis neque.

i Communicans. lxxviij. distin. quid est. lxxxvj. distin. c. iij.

k Reconciliationis. Pro reconciliatione uel absolutione, pretium exigi non debet. j. co. aures.

l Vtrunque. s. dignè pœnitentem, uel minus dignè, gratia uel fauore adducere ad reconciliationē. aliud est digne pœnitētē remouere a recōciliatione 6 aliquo liuore. utrūque. n. istorum simoniacum est, & ita respicit istos duos modos tātū. & quòd primo dixit, simoniacū est, similiter ut dicitur ibi, uel pōt respicere omnia præcedentia, ut ista duo ultima quasi pro uno reputent. & quod primo dixit celet. & innotescere detrectet, quasi idem sunt: sic illud utrunque potest respicere illa sic coniuncta. Ber.

QVerelam. Primo ponit querelam monachorū. Secundo cōmittit causam instruendo iudicē in principali. ibi, unde quia. Abb. Sicu.

Incon-

---

1 Remunerare secundario. Cōrad9 d̄ Sumāhar trac. d̄ cōtrac. quesꝭ. xxj. qsti. xxxvj. Th. ī 4. sentēt. dist. xxv. q. iij. Ioā. Gerson. in regulis moralib9. co. xj. no. do. i l. sed si lege. §. consuluit. de peti. hære.

Bñficium sperare ꝓpter seruitium an sit simoniacum.

2 Principaliter. Pan. Fely. hic.

3 Vbi de hoc. Et ibi no. Ioā. ꝙ ēt specialiter. pro spe beneficij seruire pōt qui est dignus seruitio digno: & sine pacto. & idē hic Vinc. secūdū Berträ. & secundum Vin. hic interuenit pactū uel nō fuit licitū seruitium clerici ad laicū q nō debet esse laici ꝓcurator in auth. de san. epi. §. alium. ubi de hoc tene d̄ simonia mētali quod habes. j. c. fi. Ioā. And.

Purgatio, ꝑ quot ꝑsonas dēt præstari.

4 Et quæ

pōt ferrī snia: de p̄sumpt. afferte. cum suis concord. Ioā. And.

† Alias, peccatorē alias peccantem.

5 Quia dicit qd̄ orare est operari. ad idē xc. dis. alien9. Io. And.

Si recōciliare ꝓ ptiū est simoniacū ut s. ergo non recōciliare nō pōt esse simoniacū ad hoc. 33 dis. hospitiolū. fi. ideo plerūq; duo contraria in idē uitium recidūt: ut accipere pecuniā ad accusandū uel nō accusandum denunciādū uel nō, testificandum uel nō: eligendū uel nō j. q. j. ad finē. ij. q. j. ꝓhibent: uel dic qd̄ reconciliare pretio, uel reconciliare gratis, ista sūt contraria. itē id non facere pretio, & non facere gratis etiam sunt contraria uide quòd dicā post Dyn. de reg. iur. q sentit. in prin. li. vj. Adhuc ob. j. q. [illegible] sunt [illegible]

a Inconsulto. Vnde non ualet resignatio. xij. q. ij. sine exceptione. s. de emp. & uen. cum dilecti.
b Concordia. v. q. ij. si primates & s. de transac. c. ulti. ubi plures concordantias inuenies de hoc.
c Non potuit. Quia nullum spirituale uel spiritua-li annexum, potest uedi uel emi. s. de iu. pa. de iure. & s. de pac. cum pridē. & c. ultim. & s. de trāsac. super eo. & xvj. q. vij. decimas ergo nec redimi. sed hæc ratio non uidetur habere locum, quia ecclesia uel spirituali annexū potest uendi cum uniuersitate & obligari. s. de iure pa. ex literis. & c. cum seculū. sed manerium fuit, ut uidetur principale in quo erat ecclesia: & ita potuit redimi, tanquā accessoriū. Dicas qđ manerium cum pertinentijs suis & ecclesia fuerunt monachis cōcessa, ita φ neutrū fuit accessoriū alteri, & hoc colligitur bene ex litera: ut ibi dicit ī prin. quoddā maneriū cū pertinētijs suis & ecclesiam &c. & ita ecclesia nō fuit pertinēs manerij. quia separata fuit à pertinentijs: & ita redēptio (quantum ad ecclesiam) nulla fuit ipso iure. sed hæc ratio non habet locum in manerio, quod bene potest uendi & redimi, & ita hac uia nō possunt reuocare maneriū. Qualiter ergo agent pro manerio. Dicas, φ contractus siue redēptio quo ad maneriū nullus fuit ipso iure ex alia causa, quia hoc factū fuit irrequisito c. si s. de empt. & uen. cū dilecti. & xij. q. ij. sine exce. & hac eadē ratione non tenuit redemptio ecclesiæ. & ita etiā si ecclesia fuisset accessoria ad manerium, idem esset.

dā. ubi ui detur hoc esse sacrilegum sed subaudi & simoniacum, secū dum Gof. Ioā. And.

f Alias. Cadomo. & j.

recipimus, quod cum ipsi quoddam manerium cum pertinentijs suis, & ecclesiam de Geneñ. à monachis de Cardonio f sub annuo Cēsu. xv. librarum fuissent adepti, & inde chartam ab ipsis monachis habuissent: prior eorum capitulo incōsulto a præscriptum manerium & chartam monachis de Cardonio accepta pecunia, resignauit. Vnde quia præfati monachi de Acra se conqueruntur iniustè grauatos: Mandamus quatenus partibus conuocatis, præscriptam causam concordia b uel iudicio terminetis, scituri, quod sicut emi non potuit c, ita nec redimi ecclesiā memorata. Si uerò monachi de Cardonio legitime citati, ad uestram præsentiam accedere, & iudicio uestro stare contempserint: uos ipsos monachos de Acra, in possessionem d eorum de quibus cōtrouersia uertitur, inducatis, nec ꝑmittatis eos, exinde absque ordine iudiciario molestari.

Idem.

Pro chrismate ab ecclesiis pecunia exigi non debet, etiamsi hoc habet consuetudo.

CAP. XVI.

EA quæ de auaritiæ: & infrà. Audiuimus, quod nummos pro chrismate e ab ecclesijs extorquetis: quos nunc cathedraticum aliquando paschalem præstationem, interdum episcopalem consuetudinem appellatis f. Quia uerò hoc simoniacū esse cognoscitur, mandamus quatenus prætextu alicuius consuetudinis g uel prælationis præscriptos denarios nullatenus exigatis: Pro certo sciturі, qđ si hoc præsumpseritis, periculū ordinis h & dignitatis poteritis nō immeritò formidare.

Idem.

Pro habendis spiritualibus, homagiū facere, simoniacū est.

CAP. XVII.

EX diligenti tua relatione innotuit, quòd H. Cant. archid. te induxit, ut ei homagium faceres, & fidelitatem præstares, ita quòd ipse tibi beneficium ecclesiasticum, annis singulis exhiberet. Vnde quoniam huiusmodi obligatio i illicita, & contra tuæ salutis k necnon & suæ profectum existit, absolui à nobis instantius postulasti, adijciens, quod ab eo deinceps nihil omnino l, de beneficio acciperes constituto.

d In possessionem. Causa rei seruādæ, si lis non fuerit contestata. s. ut lit. nō conte. quoniā. §. in alijs. & si lis contestata esset, & nō liqueret de causa, adiudicaretur eis possessio, salua quæstione proprietatis ab sentibus. supra, de dolo & contu. prout ubi de hoc. quam possessionem, debent eis defendere iudices, ut dicit in fine cū remaneāt ad huc iudices de illa re usque ad definitiuam sententiam. supra, de testibus ex parte A. ubi de hoc Ber.

EA quæ. Primo factum reprehensibile narratur. Secundo illud fieri prohibetur: ibi quia uero. tertio pœnam comminatur: ibi, pro certo Abb.

e Chrismate. Pro chrismate, nummos accipere non cōceditur, imo si moniacum est, ut j. q. iij. c. ult. & j. e. in tātum & s. eo. nō satis. & c. cum in ecclesia. & j. e. ad nostram.

Simoniacū est pro chrismate pecuniam accipere.

f Appellatis. Similis uariatio nominis l habetur. j. eo. in tantum. Sed bona denominatio, nō excusat malū, quia quandocū que nomen imponas. simonia est, sicut in usura. xiiij. q. iij. pleriq;. Ber.

l Nomina enim propria, mutari posse ptro uolūtate: appellatiua non. ff. de leg. j. l. iiij. dummodo mutatio non fiat ī fraudem. C. de mu. no. l. una. secū. dum Gof. Ioā. And.

g Consuetudinis. Consuetudo ista quantūcunque lōga, nō excusat malum imo magis accusat. s. eo. non satis & c. cum in ecclesiæ. & s. de consue. c. ul. cū sit contra ea quæ in ueteri. testamento prohibita sunt, & in sui natura mala: ut uendere sacramēta. j. q. j. qui studet & cap. sicut eunuchus, secus de illa consuetudine, quę inducta est contra ius positiuū s. de consue. ca. ult. ubi de hoc.

h Periculum ordinis;. scilicet depositionē 2, quia pœna simoniacorū, est depositio: ut s. eo de hoc. & ca. insinuatū. & s. de accu. inquisitionis j. respon. Ber.

2 Ab officio & beneficio: ut patet cū dicit ordinis & dignitatis. Ioā. And.

EX diligenti. In prima parte ponitur supplicantis narratio, petitio, & obligatio. In secunda petitionis exauditio cum determinatione, & literarū datio: ibi, quo circa. Ab. Sic.

i Obligatio. Obligatio ista turpis fuit, & illicita, ideo neque de iure neq; de facto ligat. s. de pac. c. ul. & est istud munus ab obsequio indebite impenso, unde simoniā inducit. j. q. j. sunt nōnulli. & pro spiritualibus, homagium exigi non debet. j. de reg. iur. c. ul.

k Salutis. Iuramentum istud uergit in dispendium salutis æternæ: quia præstitum est pro re spirituali, ecclesiastico beneficio scilicet: unde non potest seruari. s. de cōdi. ap. c. si. & s. de iureiur. si uero. & s. φ met. cau. cum dilectus. & xxij. q. iiij. si aliquid. Ala.

l Nihil omnino. Alias certe pœnitentiam agere nō pos-

possiet. s. de accu. inquisitionis. quia uenia non datur nisi correcto. xxiiij. quæs. ij. legatur. xxiij. quæst. vij. quemadmodum, sed pœnitere non potest, nisi renunciet illud beneficium: ut dixi in prędicta decr. inquisitionis.

a Diuinis. i. canonicis. sic exponit iiij. q. v. quod suspect. & j quæst. ij. q. pro. & qō. iii. si q s obiecerit & ca. saluator, uel proprie, quia hoc est contra uetus & nouū testamentū 1. j. q. j. qui studet.

b Humanis. C. de epis. & cle. si quēquā. & in auth. de san. episco. circa princ. §. sed neq; col. ix. Nota ergo ꝙ crimen simonię grauissimū reputatur, ex quo diuinis & canonicis & humanis legibus cōdemnatur. ar. j. q. ult. c. ult. Ber.

c Absoluimus. ipso iure tamen absolutus erat unde expone absoluimus. i. absolutū ostendimus, & potius factum respicit, talis absolutio. T.

d Discreto. Nota uerbū istud, qđ discretus pœnitētiarius est quærēdus, qui sciat soluere ac ligare, de pę. di. vj. qui uult. petita & obtenta licētia prius proprij sacerdotis: alias non debet fieri. j. de pœni. & remis. omnis §. j. Ber.

e Infamia. Simoniaci enim infames sunt. j. qō. iij. c. ul. Et hæc est talis infamia, ꝙ nisi cū eo dispensetur per principem, 3 ad aliquod ecclesiasticū beneficiū, admitti nō debet. quo ad Deum acta pœnitentia tollitur. arg. ij. q. iij. c. euthennium. §. hinc colligitur.

f Demonstrare. Alias non crederetur, secum fuisse dispensatum nisi ostēderet indulgentiam. s. de schismat. c. ij. Ber.

1 Dicit Hos. quod ideo dicit diuinis ut regulas theologi. & canonicas cōprehēderet uno uerbo: inducēs si. de iur. cal. ca. j. & remittit ad not. de æta. & quali. ca. pen. Ioā. And.

2 Reprobat secundū Ho. qa & p epm ad idē simplex beneficium de quo hic loquitur admitti pōt post resignationē: de elec. c. pe. sed illud loqtur in nō simoniaco. & đ hoc đ reg. iur. cū te. & s. eod. l. tanta Io. An. Alde. j. q. j. a j. Pan. hic.

Quocirca nos tuam petitionem honestā & fauorabilem attendentes: te à præfati archid. homagio & fidelitate) præsertim cū hęc taliter præstita, diuinis, a & humanis b legibus contraire noscantur) absoluimus c ita ꝙ ab episcopo uel sacerdote discreto d, pœnitentiam inde condignam recipias. Verum ne aliqua pp hoc nota uel infamia e possis respgi, absolutionis nostræ literas tibi duximus indulgēdas quib' cōtra latrātiū morsus tutus & pręmunitus existas, & quas in testimoniū ītelligētiæ nostrę ualeas demōstrare f.

Idem Strigoñ. archiepiscopo.

Ordinatio uel cōsecratio, nō censetur simoniaca, licet ordinatori aliquid donatum fuerit non ex pacto.

CAP. XVIII.

Et si quæstiones tuas de feruore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, nō tamē tibi est in his, ultra quam oporteat dubitandū, cū leges humanæ dicant ꝙ quidā tenui religione g sacramēta etiam necessaria h & legitima exhibere contemnunt: tenuem religionem uocātes, quę in talibus hæsitat i ubi non est aliquatenus hæsitandū. In hoc itaq; ꝙ P. præsbyter car. ap. se. le. pro electione tua ut pallium tibi traderet, ad partes illas accessit. & frater tuus eius pſciens necessitatē, & equū unum, te ignorāte transmisit, qm̄ per mare ueniēs nullas, aut paucas secū equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet. Cum in accipiendis uel dādis muneribus, k tria sint maximè attendenda, persona. s. dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tēpus, qualitas personarum, ut à quo & cui uidelicet an à paupere diuiti, uel econuerso siue à diuite locupleti datū fuerit, æstimatio muneris & donationis tempus, si magni uel minoris ꝑtij res data existat & an instāte necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo prędictorū car. & fratris tui pſonam & qualitaté pēsamus, nō fuit magnū ab eodem fratre tuo cardinali, equum l unum transmitti, quē etiam ioculatori nō petēti m, uir tantus & tā abundās fortè donaret n. Verū si temporis necessitatē perpēdimus: non alia in

E T si. Diuiditur. In prima quærentis conscientiam à puritate commendat, & schrupulosam curiositatem reprehendit. In secunda ibi in hoc factū narrat, distinguendo soluit, & concludit soluendo. Secūdū ibi, cū in. Tertiū ibi, si ergo. in tertia principali ibi, ꝙ autem. respōdet authoritati, ex qua dubitatio insurgebat. Ab. Sic.

g Religione. In lege dicitur ꝙ quidam subtili reuerentia tenti: ut nec uerū iuramentū præstare uelint. C. de fi. instr. l. ult. ad fi. quandoq; dicitur uerecundia uel timiditas. ff. de cōsti. pe. illud. in fi. ff. de cōdi. inst. q̄ sub conditione.

h Necessaria. Hæretici etiā ueritatem nolunt iurare unde eo ipso tanquā hæretici reputantur. j. de hære. excōicamus. §. ob ijcim'. uer. q Vo.

i Hæsitat. Simile xxiiij. q. ij. sane qđ super ī princ. & s. de rescrip. cū contingat. Bern.

k Muneribus. Aliud est munus & aliud donum. ff. de uer. sign. inter donū 3. Muneribus dādis, attēdas quatuor ista: Quis dās quisve petēs, quæ res, quę causa petē di. Lau. Considerari debet, quid offeratur. xix. di. ca. secūdū. Quale. xlix. dist. ca. pe. & ulc. A quo etiā: ar. iij. q. vij. in grauibus. & ꝓ quo. j. q. j. dictū est. ij. Itē ad quid offeratur. de cōse. di. ij. & dixit. Qua intētione. viij. qō. j. In scripturis. Quātū xvij. q. j. Ananias & hic cōsideratur q̄titas ex pſona dātis & recipiētis. Vnde Seneca: Quidā Cynicus petijt à rege Antigono talētū: respōdit rex quod plus est quam Cynicus petere debeat. & sic fuit repulsus. petijt denariū Cynic' respōdit rex. ꝙ minus esset q̄ deceret regē dare. & ita turpissimam cauillationē īuenit, qua neutrū daret, cū posset dare talētū tāq̄ rex: & denariū tanq̄ Cynico.

3 Donum etiam sine causa munus ad eū: & ad idem de mū. cōtra. c. j. uel secundum Ho. posset dici donū exile. Ecclesia. xx. Exigua cabit: & multa improperabit. Munus uero pretiosum j. reg. viij. Acceperunt munera. & ꝑuerterunt iudiciū. Esa. v. Veq iustificātis impiā ꝓ muneribus. Tñ frequētia donatrāsēut in munus. de do. apostolica vs. fi. ff. de of. ꝓcō. solēt in fi. unde ecc. xx. Xenia & dona excæcāt oculos iudicū & maxime Cardinalū & quasi inc re aduertit correctiones illorū. dum Io. And.

l Equum. Quandoq; tamen sex solidi simoniam inducunt. j eo. ex tuæ.

m Nō petēti. Et ideo gratius. vñ Seneca: Non gratis accipit munus, qđ petēti donatur. vñ illud apostoli, Beatius est dare, q̄ accipere. xv. q. j ꝓdicator. q. n. donat, aliū sibi naturaliter obligat. ff. de pe. hæ. sed & si. §. consuluit. & ille cui donatur. exhibere reuerentiā donatori cōpellit. & obedire. vij. q ij. illud quidam. unde uersus: Gratius est donū qđ uenit ante ꝓces. Vi.

n Donaret. Quod de iure fieri nō debet, qa qđ ioculato

latoribus donatur, arti nequissimæ donatur. lxxxvj. distin. donare.

Gloss. seq arg. per exteriora &c. secundò à contrario literæ: arg. quod sic &c. duos casus excipit.

a Intentione. Hic interpretatur papa intẽtionẽ alterius partis per exteriora aliter nõ posset diuinare de intentione alieni cordis: quia nec ẽt Paulus licet spiritu Dei plenus fuerit, potuit diuinare. xxij. q. v. beat⁹. & s. ut eccl. ben. ut nostrum. & ff. ad l. Aql. si putator. in fi. & qđ dicit hic.

Vñ Hieremiæ 18. b. prauũ est cor hominis & ĩ perscrutabile: quis cognoscet illud? Io. And.

b Constat factum fuisse. Id est, præsumitur. & est arg. ꝙ per exteriora, præsumitur de interioribus. s. de præsumptio. c. ij. & iij. & ita uidetur per literam istã a contrario, quod si alia intentione equũ cardinali dedisset, alias nõ daturus, nisi ut posset facilius expediri negotiũ fratris, licet eo ignorãte, ꝑiudicasset ei. j. qõ. v. ꝑ sentiũ. nisi in odiũ eius hoc fecisset. j. e. nobis. uel nisi eo prohibẽte hoc fecisset. j. eo. sicut. & recurrendũ est ĩ talibus, ad intẽtionẽ, & intentione ista cõsiderãtur. & ĩ in certis loc⁹ est cõiecturis, & nõ in his quæ certa sunt. ff. de uerb. oblig. continuus. §. cum ita. in fi. cum enim res certa est, secus fit. ff. locati. sed addes. §. j. Bernar.

Quo ad simoniam mẽtalem tãtum de qua dic ut infra. c. fi. Ioã. And.

c Qui excutit. j. q. sunt nonnulli.

d Pretij. Quæ uidelicet ad magnã quãtitatẽ nõ ꝑducãtur. ff. de offi. ꝓcõ. solẽt. in fi. & ff. de off. pręsid. plebiscito. in his. n. iterpretatur ecclesia simoniã nõ cõmitti: quia nõ est uerisimile ꝙ propter hmõi modica

Modica Bald. authẽ. sed iã necesse. ĩ lec. antiq. C. de don. ante nupt.

tentione a hoc constat factum b fuisse, quàm ut cardinali subueniretur in articulo prænotato: & infrà. Quód autem scriptũ est: Beatus qui excutit c manus suas ab omni munere: de illis donis dictum est, quæ accipientis animũ allicere uel peruertere solent: quoniã si ipsa etiam persona electi, offerat ordinatori uel consecratori suo electuarium, aut de uino, siue de alijs hmõi, q̃ modici pretij d fuerint, ex quo uoluntatem recipientis inclinare uel mouere non debeant: non tñ eccl. Roma. interpretari consueuit, accipientem in his delinquere uel donantem.

Idem.

Abbas & maiores de conuentu, si pro receptione monachi receperunt pecuniam ex pacto: ab officio & beneficio suspenduntur, & taliter recepta pecunia restituitur, & ĩ aliud monasteriũ ita receptus transfertur.

CAP. XIX.

VEniens ad nos F. presbyter ꝓposuit, quòd abbas & fratres sancti R. noluerunt eũ in monachũ recipere, quousq; xxx. solidos dare conuenerit: conuentione autem facta, sequenti die, eũ monasticum habitum induerunt. & ijdẽ monachi xxx. solidos, abbas uerò x. & familia xij. ꝓ pastu (asserentes hoc esse de consuetudine e monasterij) postularunt. Quoniam ergo factum hmõi, perniciosum esse uidetur, Mandamus quatenus, si ita esse inueneris, abbatem & monachos ad restituendã f pecuniam præfato F. tam indignè g acceptam compellas, & abbatem & maiores h personas monasterij, pro tãtæ prauitatis excessu, ab officij executione suspendens, i præcipias k dicto F. ut in alio monasterio in habitu monastico domino studeat deseruire.

Idem.

Si ordinandus præsentatori suo aliquid dedit ex pacto, simoniacum est: non tamen deponitur, si est occultum.

CAP. XX.

EX tuæ fraternitatis literis, & ex confessione sacerdotis præsentium latoris accepimus, quòd cum ad sacerdotij ordinem nõ aliter uoluisset eum eius archidiac. præsentare, sex solidos l sol uit eidem, & sic ordinem ipsum per eum pręsentatus accepit. Vnde tibi sic duximus respondendum: ut si hoc non est publicũ, sed secretum eundem sacerdotẽ secreto m conuenias, monens sine ulla coactione, & inducẽs pro pensius, ut ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuò ab officio abstineat, quod illicitè acquisiuit. Alioquin non erit tutum (cùm sit secretus excessus) ipsum inuitum

3 aliquis moueret ad aliquod iniquũ faciẽdũ. B.

V Eniẽs. Prima pars ponit querelã pꝛsbyteri. Secunda dat iudicẽ, cui tria mandat: ibi, quoniã. Ab. sic.

e De consuetudine. In hoc non ualet consuetudo. j. eo. Iacobus. & j. q. iij. c. ult. & talis cõsuetudo dicenda est potius corruptela. j. eo. sicut pro certo.

f Restituendam. Arg. cõtra. s. eo. de hoc ubi habes qd iuris sit super tali restitutione facienda.

g Indigne. Simoniace. simile j. eo. tua. & s. de pac. c. ult. Bernar.

h Maiores. Quorũ concilio abbas regitur. arg. x. q. ij. episcopus habeat. unde graui⁹ puniũtur: quia fuerũt authores facti, qui debebant hoc prohibere. arg. j. de cleri. exc. mi. latores. xxiiij. q. iij. q aliorũ. si. j. e. dilectus. ubi de hoc.

Simonia in monachatu cõmissa, nõ uitiat monachatũ.

i Suspendens. De pœna istorum regularium, q per simoniã recipiuntur & q recipiunt, habes j. eo. quoniã. Bernard.

k Præcipias. Ex eo quod dicit præcipias, apparet, ꝙ monachus fuit, alias nõ pręciperet, sed uidetur, ꝙ non deberet esse monachus: quia istud esset contra substantiam monachatus. ar. s. đ cõ. ap. c. ul. in tex. & in gl. quæ incipit, quod dicitur. ad fin. Ber.

In scriptis exẽ. legitur ꝙ cum ad sacerdotij ordinem liberaliter noluisset eum ei⁹ archi. ꝑsentare, sex solidos soluit eidem, & sic &c. In qbusdam impressis sic quod cum ad sacerdotij ordinẽ nõ aliter uoluisset eũ eius arch. ꝑsẽtare ni si sex solidos solueret eidem sex solidos soluit & sic &c.

E X tuæ. Primo ponitur cõsultatio. Secundo responsio: ibi, unde. Abb. Sic.

l Sex solidos. Nota, ꝙ quãtitas muneris, diuersitatẽ iuris nõ inducit. xiiij. qõ. ult. c. ul. & j. q. j. iudices. & c. placuit. & j. q. iij. si qs ꝑbẽdas. sicut ĩ usura qcquid sorti accedit usura est. xiiij. q. iij. pleriq;. & c. esca. alias est sub. c. pleriq;. j. de usu. cõsuluit. Ar. cõtra. s. e. & si qõnes. Solu. intẽtio considerãda est furtũ. n. sine affectu furãdi, nõ cõmittit. xxiiij. q. ul. c. ul. sic ẽt est ĩ simonia, ut dictum est s. eo. & si quæstiones. Bernar.

Subditi, an possit inuitis ꝑlatis promoueri.

Probat quod ĩ re modica cõmittit furtũ ad idem. de appell. facit xvij. q. iiij. cap. j. xxiiij. q. j. odi. Ioan. And.

m Secreto. ij. q. j. si peccauerit & vj. q. ij. si tãtũ. & s. de

de tēp.ord.ex tenore.& c.ult.& j.eo.Mattheus. alias prohiberi non pōt: dicunt iura prædicta, & hic. Sed cōtra arg. ꝙ coerceri posſit. s.de tempo. or.ad aures. ubi dicitur, ꝙ contra uoluntatē prælatorum suorū, subditi promoueri nō debēt: ergo eadem ratione debent abstinere. Illud loquitur de regularibus, qui contra obediētiam sui prelati promoueri non debent, nec habent titulum ratione cuius promoueri debeant. hic loquitur d executione ordinis iam suscepti, a qua sine manifesta cā aliqs remoueri non dēt.

a Coercere. Argu. ꝙ simoniacus non est ipso iure suspēsus. ar. cōtra. s. eo. tāt t.& j.q.j. repiūtur. i De hoc dictum est. supra eo. accusatum.

b Pœnitentiam. Arg. contra. xxiiij. q.ij. legatur. & xxiij.q.vij. queadmodum. & argu. s. de acc. inquisitionis. & j. eo. Matthæus. in fi. Sol. pœnitētia quātum ad uitam æternam sibi dari non potest, nisi recedat a peccato: ut dicunt iura prædicta. & de pœ. dist. iij. pœnitētes. & dist. v. falsas. tñ danda est ei. ne indurescat ī peccato suo. j. de pœ. & re. qd qdam. & xc. dist. si qs contristatus. ar. quia forsitan timore pœnitentię citi⁹ renunciabit ad qd tenetur. j. qō. j. si quis neq;. Ber.

c Ad nostrā. Ecclesiastico. s. eo. nō satis. cū in ecclesiæ. ea quæ. & j. eo. in tantū. in qbus habes plene d his quæ prohibentur.

d De simoniace. Remanere. Dispensatiue a qa d iure renūtiare tenentur, postq̄ hoc sciuerint: ut. j.q.v. psentiū. & j. eo. de regularib. Et c. ex insinuatione. & c. nobis. & s. de elect. c. pe. Et ēt post liberā resignationem, pōt eps cum talibus dispensare, ut in eisdē ecclesijs recipiantur: ut dicit ca. psentiū. & j. eo. ex insinuatione. Cū illis uero qui simoniā cōmiserūt, uel eis scientibus est cōmissa, epi dispēsare nō possunt, sed solus papa. j. eo. nobis. in fi.

† Alias, remouere.

i Qd ēt facit contra: cū ibi dicat qd suspendi, debeat ab homine. Sed dicebat Host. c. accusatum. & c. quoties. loqui de ī famato: hic de nō īfamato, cum est secretū ut dicit litera. signabat etiam contrariū de decret. inquisitionis. j. responso ubi etiā post pœnitentiā est ab executione suspensus dixit illud uerū quo ad se, sed non quo ad alios. Ioa. And.

† Gloss. pragma. de elec. §. deinde. V bo. perpetuo. Phil. Deci⁹. cōsil. cxviij. ubi dixit.

a Dispensatiōe papali si simōia fuit in ordine & est manifesta sed si ē occulta: dispensat episc. secūdum Ala. Lau. & Tāc. ar. s. eo. c. ex tuæ. secū-

ab eodem officio coercere: a † cui tamen secretam pœnitentiam, b secundùm quod tibi uisum fuerit iniungere nō postponas.

Idem.

CAP. XXI.

AD nostram: & infrà. Di. v. mandamus quatenus pro ministerio ecclesiastico c exercendo, siue pro uicarijs assignandis: seu pro chrisma te, nullatenus pecuniam exigatis.

Lucius tertius.

Cum simoniacè ordinato, qui simoniacus non est, dispensari potest. †

CAP. XXII.

DE simoniacè ordinatis, certum tibi non possumus dare respōsum, nisi plenius cognoscamus qualiter fuerint ordinati: cùm quidam (licet secundum quandam speciem simoniæ, utpote ipsis ignorantibus simoniacè ordinentur) possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere. d

Idem.

Si contradicens electo, pro pecunia de uolūtate electi tradita à contradictione cessat, electus posteà confirmatus est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur.

CAP. XXIII.

MAtthæus cardinalis, secreta nobis insinuatione monstrauit, quòd cùm fuisses ad ecclesiæ tuæ regimen de uoluntate maioris e & sanioris partis fratrū electus, paucis f tibi contradicē tibus, quidā amicus tuus de conscientia tua, & uoluntate turbata ei qui magister discordiæ uidebatur, certæ quantitatis munus exoluit, & sic contradictio conquieuit. nunc autem dubitas, quòd non sis à labe simoniæ prorsus immunis, donec in administratione uolueris remanere. Quia igitur consilium requisisti, quid tibi sit faciendū? respodemus quod multum tibi consulis g si administrationem celeriter h ac sponte i dimittas, illius uerbi memor existens: Nihil prodest homini si uniuersum mundum lucretur: animæ uero suæ detrimentum patiatur. Matth. 16 Luca. 9

Idem.

Pro absoluendo excommunicatum, pretium aliquod exigi non debet.

CAP. XXIIII.

AD aures nostras peruenisse noueris ꝙ cùm C. de Senæuilla propter pecuniam quam debebat, uinculo fuisset excommunicationis adstrictus, creditoribus satisfecit, sed ab excommunicatoribus. x. lib. pro absolutione quærentibus non ualuit absolu-

& c. pe. De hoc plene. no. s. de renun. post translationem. Bernar.

e Matthæus maioris. uñ ualere debebat electio sua, non obstante aliorū contradictione, nisi aliquod rationabile opponeret. s. de his quæ fi. a ma. par. ca. c. cum in cūctis. De hoc no. s. de electio. ecclesia uestra. ij.

f Paucis. Licet pauci essent, poterant tamē se opponere: qa forte erāt cōtēpti. s. de elect. quod sicut. & c. uenerabilē, uel aliā exceptionē poterāt opponere electo, forte ꝙ erat maritus corruptę, & ita ius habebant 3 contradicendi. unde nihil ei dare debuit: & quia eo sciēte & nō cōtradicēte pecunia data est, simoniacus est, nō obstante uolūtate turbata, siue coacta: qa uolūtas turbata siue coacta uolūtas ē. s. d elec. cū inter R. nisi ex toto esset mēte alienat⁹. xv. q. j. merito. & ei est īmputādū. xiiij. dist. qd ait. quia malorum mores, infirmitas animi nō excusat. C. si aduersus deli. l. j. si uero phibuisset, q̄ cito hoc ītellexerit, nō imputaret ei. j. e. sicut. Et est arg. ꝙ turbata uolūtas, uoluntas est, sicut coacta. s. de ele. cū inter R.

g Consulis. Hoc ideo dicit: quia ēt paccatū occultū erat, unde illū expsse nō poterat phibere, nisi cōsulēdo. s. de tē. or. ex tenore. & c. ult. & s. eo. ex tuæ. ubi de hoc. & licet dicat cōsulis necessitatē tñ īportat, si uult saluari: qa nisi renuntiet saluari non pōt: ut dixi s. e. ex tuæ. ī fi. & hoc idē dicit litera in fi. 4 & illud est salubre, seu salutare concilium.

h Celeriter. i. incōtinēti: qa quāto rē amplius cōtractat, tāto grauius peccat. s. e. cū ī ecclesię. sicut fur, q semp ē ī mora. ff. de cōd. fur. ī re furtiua. §. j. & ul. B.

i Sponte. j. q. j. si quis neque.

AD aures. Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio: ibi, quoniam. Abb.

dū Host. Ioā. And.

3 Dicit Innoc. qd iusta, uel iniusta esset contradictio, ante confirmationē dare non licuit. & remittit, s. de ele. significasti. Ioā. And.

4 Facit qd not. s. de ętæ. & qual. ad aures. ī ultima glo. Ioā. And.

tionis [a] beneficiũ obtinere. Quoniã igiť ĩdignũ est, & ecclesiasticæ rõni contrarium, ut absolutionis beneficiũ redimatur: discre.t. mandam⁹, quatenus, si præfatus C. debitũ soluit, ipsũ gratis faciatis absolui si excõicatores id non fecerint requisiti.

Clemens tertius.

Monachi per simoniam recepti, si sunt simoniaci, ad arctiora monasteria transferuntur: aliàs post renuntiationem in eisdem uel in alijs monasterijs eiusdem ordinis, poterunt collocari.

CAP. XXV.

DE regularibus canonicis monachis nos consulere uoluisti, qui per simõniam ingressum ipsis scientibus habuerũt. Vnde cùm super hoc authoritates [b] multæ reperiantur expressæ, non aliud, quàm statutum est, respondemus, ut locum quem taliter [c] adepti sunt, omnino dimittant, [d] & solitudines seu alia monasteria districtiora adeant, in quibus tam execrabilẽ excessum, sine intermissione deplorent. si autem ignorãtibus [e] ipsis, pecunia data fuerit, cogas eos ad renuntiandum [f] loco eidem, & postmodum in ipsum [g] redire, si ibi absque scandalo potuerint remanere, uel in alio, qui sit de ordine ipso, ad seruiendũ Deo poteris collocare.

Idem.

si quis canonicatui renũtiãs. ad quem per simoniam ignorãter assumptus fuerat, posteà de nouo assumatur ad illum: non potest ex prima receptione sibi aliquid uendicare.

CAP. XXVI.

EX insinuatione tua nobis innotuit, quod pater tuus interueniente [h] pecunia olim tibi [i] præbendæ beneficium acquisiuit. Cùmque ad annos discretionis perueniens, accepisses dominicæ crucis signum: dictam præbendam in manu præpositi & fratrum liberè resignasti. [k] Sed ijdem tibi compatientes, de nouo te in suum canonicum elegerunt. [l] ita uidelicet, quòd per electionem istam postremum locum in choro & in alijs obtineres: & infrà. Respond. ut indulgentia, [m] quã

---

z Absolutionis. Beneficium absolutionis, cũ sit ecclesiasticum ministerium & spirituale: nihil est exigendum pro ipso præstando. s. eo. ad nostram. & c. nemo. & c. cũ in ecclesiæ. & ideo qui pretiũ pro ipso recipit, simoniacus est. j.q.iij. non solũ. & c. quæsitũ. Sed illud potest dubitari, utrum si dedisset aliqd ꝓ absolutione, simoniã committat? Et potest dici [1] qđ non: quia iniuste absolutio denegatur sibi, ex quo satisfecit: cum uexationẽ suam redimat. j. eo. c. dilectus: ubi de hoc, unde nõ posset ab eo legitime appellari: cũ graue immineat animæ periculũ. ar. s. de appe. ut debitus. Nihil ergo directe iudici ꝓ absolutione dari dẽt. secus si aduersarius propter illius contumaciã fecit sumptus: qa illos soluere dẽt, antequã absoluat. s. ut lit. nõ cõtest. quoniã. §. in alijs. & idẽ credo, si ꝑꝑ hoc fecisset sumptus ꝑꝑ cõtumaciam excõicati: illos refundere dẽt, antequã absoluat: quia non danť intuitu absolutionis. arg. j. de sen. excõ. sacro utputa cũ iudex procedit ex officio suo. s. de app. cum speciali. sed si iniuste illum excõmunicasset, sine oĩ difficultate absolui debet absque grauamine. j. de sen. excom. sacro. Bernardus.

1 Goff. & Inn. dicit quod sic: quia debebat ad superiorem recurrere ut hic, & s. de iure patro. nullus. unde dicebat Ala. hic & post eũ Vi. & Philip. quod nõ est tutũ dicere qđ in talibus licet redimere: ubi aduersarius ius habet uel ubi ꝑ superiorem ius confe- ꝗ possum credo gl. uerã. quãdo imminet graue periculũ uel damnũ ex dilatione absolutiõis: ut quia sequẽti die fieri dẽt electio ꝑ eũ uel de eo: uel nisi agat, ꝑscribitur, cõtra eũ: uel perit actio: uel his simile alias sit uera opinio cõtraria. Ioan. And. Pan. Ang. Clauas. uer. simonia. ij. §. x.

DE regularib. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, unde. Abb.

b Authoritates. j.q.j. si quis neque. & c. qui studet. & in multis ca. eiusdẽ quæstionis: & ꝑ totã illã causam.

c Taliter. s. simoniace.

d Dimittant. Nunquid licet simoniaco dimttere ecclesiam, sine licentia superioris: Arg. quòd non. s. de renunt. nisi cum pridem. §. j. & c. post trãslationem. §. rursus. sed illa loquuntur tantũ in episcopo. circa regulares, tene quòd dicitur j. eod. quoniam. de aliis uero dic, quòd episcopi [2] non possunt renuntiare in manibus prælatorum sine licentia domini papæ, inferiores renuntiant in manibus prælatorum suorũ. ar. s. de renũ. admonet. qui si nollet recipere resignationem, nihilominus cedant: quia non dimittitur peccatũ. nisi restituať ablatũ. xiiij. q. vj. si res qa furtiuũ ẽ beneficiũ. j.q.j. ordinationes. & semꝑ est ĩ mora, sicut fur. ff. de cond. fur. in re furtiua. §. j. & l. ulti.

2 Et inferiores prelati. arg, đ cõsue. .cũ uenerabilis. de renuncia. c. si. secũdũ Host. In hoc tamẽ differunt:

e Ignorantibus. Isti non sunt simoniaci, licet simoniace promoti. s. eo. de simoniace. & ideo possunt in suis ordinibus remanere: & post renuntiationẽ seu resignationem ad beneficia restitui dispensatiue: ut ibi dicitur. & hoc idem dicit Tan.

quia ipsi hoc possent ĩ manibus legati de latere quod non possent epi. j. đ cle. si abbatẽ. li. vj. Io. An.

f Ad renuntiandum. quia aliter agere pœnitentiam nõ potest de pœn. dist. v. falsas. arg. s. de renun. nisi cum pridem. §. j.

g In ipsum. j. eo. quoniam. Ber.

EX insinuatione. Renũtians beneficio simplici, ad quod per simoniam eo ignorante fuerat assumptus, põt ex dispensatione in ea uacatione denuo ad illud assumi, nihil tamen ex prima receptione sibi uendicabit. Cõis diuisio. Secũda ibi, respõdemus. Ab. Sic.

h Interueniẽte pecunia, ex pacto. s. e. de hoc. quod esse nõ debet. j. e. tua. j q. ij. quam pio. & s. de pac. c. ult.

i Tibi. ignoranti. aliter capitulũ uel episcopus. cum eo dispensare nõ potuisset. j. ca. proxi. in fine.

k Resignasti. Postquam intellexit simoniam fuisse cõmissam: qa ad hoc tenebať: ut s. ca. ꝓxi. & sic factum alterius ei præiudicat, & sic punitur sine culpa, qđ est cõtra illud generale. rem quæ culpa caret. &c. s. de consti. c. ij. Sed hoc est speciale, in casu in odiũ simoniacorũ: quia si nõ punirentur, nimis frequentaretur illud crimen.

Simonia, facit quẽ puniri sine culpa. Simoniacus, an possit per capitulũ dispensari.

l Elegerunt. Dispensatiue. & ita habes hic ar. quod capitulũ dispensat cum simoniaco. Sed põt dici, ꝙ capitulũ nõ dispẽsat, sed ipsum eligit per dispensationem episcopi. nam eṗs de consilio capituli cum talibus dispensat. j.q.v. præsentium. & s. de elect. c. pen. obseruata distinctione ibi, circa ꝑlationes. ar. j. c. proxi. in fi. & s. de iudi. at si clerici. & j.q. vl. c. ult. & j.q. j. erga simoniacos. contraria intelliguntur, quãdo ipsimet simoniam committũt, uel cõsentiunt: sed iste simoniacus nõ fuit s. eo. de simoniace. & ideo nõ fuit indignus misericordia: quia alieno uitio laborauit. C. de natu. lib. legem. & ideo propter uitium alienũ dispensatur cum eo.

m Indulgentia. Ex hoc not. quod capitulum dispensauit cum isto, sed põt intelligi ut dictum est in proxi. no.

xi. no.

xi.no.& expone indulgentia.i.gratia:q̃a nõ tenebã-tur eum eligere,nisi uellent, & ita gratiã fecerũt ei.
a Primæ.Simile ff.de pac.do.inter socerum.in fi. de sta.ho.l.homo liber.C.de re.pig.l.vl.in fi.& s̃.de renũ.cũ inter P. l & ita habes hic,ꝙ actio semel extincta,amplius nõ reuiuiscit. de cõsec. dist.iiij.quæris. ff. đ sol.q res.§.areã. & C. đ remis.pign. cũ ex cã argu. contra. s̃. de app. cum cessante.Ber.

nemo.in prin.
g Dispensationem.Potest hoc intelligi, quando electus simoniã commisit, uel alius eo sciente & ratũ habente.unde episcopus cum tali dispensare nõ potest: q̃a erga tales,nulla misericordia est adhibenda.j.q.j. erga simoniacos. & s̃. de iudic. at si clerici.ut sic differat casus iste a pcedéti,cũ eo q simoniã cõmittit solus papa dispẽsare potest:cum ignorantibus dispensant episcopi: ut dicitur s̃. e.de simoniacæ. plenius de eo. đ renun. post translationé. j Vel intellige §. istũ in eodé casu,cũ prin. & prima qõ. fuit qd iuris esset super electione taliter facta:ut ponit in pri. Vltimo adiecit, si talẽ electioné contingeret reꝓbari, utrum eps posset cum eo dispensare ut iterum eligeretur:& ad eandẽ prelationé? Et respon. ꝙ non, & intellige quod non põt illa uice: quia hoc quærebatur: ut dixi s̃. in prin.j.rñ.in fi.& hoc uidetur uelle illa litera, ut dictũ est,per prauitaté simoniacã &c.& sic refert se ad primũ casum, scilicet qñ eo ignorante,simonia commissa fuit. Ber.

fratres tui misericorditer cibi fecisse noscuntur,cõtentus existens, rõne primæ a receptionis, nihil audeas in ipsa ecclesia uẽdicare.

Cælestinus tertius.

Electio simoniaca est cassanda, † *si propter hoc electorib. promissa fuit pecunia,quamuis electus ignoret, nisi hoc factũ fuerit in fraudẽ electi h.d. primò. Cùm electo reprobato per uitiũ simoniæ nõ dispensat episcopus.h.d.secundò.Abb.*

CAP. XXVII.

Nobis fuit ex parte tua intimatũ, quòd cùm quatuor essent à capitulo constituti, qui debebant quendam eligere in plebanum, amici eius de cuius electione spes habebatur,uni uel omnib. eligentium, promiserunt se pecuniam soluturos, eo tamen ignorante, b qui huiusmodi promisio ne interueniẽte c postmodum est electus: & infrà. Quia igitur sup hoc consulere non uoluisti consulta.t. bre. respond. quòd nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius qui eligẽdus erat, id malitiosè fecisse: d quãuis ipse promissionis conscius non fuerit, eius tamen electio tanqnam simoniaca prauitate præsumpta,est penitus reꝓbãda: e & infrà. Ad ultimũ quod in fine consultationis tuę inuenimus,hoc duximus respondendum, quòd aliquis in ecclesiæ cuiuslibet f p̃latum electus, & ut dictũ est, per prauitatem simoniacam reprobatus,ab episcopo suo dispensationẽ g aliquam obtinere de iure non potest.

Idem Liconeñ. epo,& priori de ponte fracto.

Qui dat prælato pecuniam, ne ipsum in iure suo de facto molestet,illam repetit, si prælatus promissa non seruat.h.d.inhærendo literæ.

CAP. XXVIII.

j Dilectus filius R.p̃positus nobis exposuit,quòd cum Eboracen. archidiac. eũ multis grauaminibus afficere nõ cessaret, ꝑmisit ei certam quantitatẽ pecuniæ se daturũ:ut ab ipsius desisteret læsione: uerum dictus archid. post receptioné pecuniæ super dignitatibus & beneficijs eius, ab eius molestia non quieuit.

Ideoq; di.v. mãdamus quatenus, si res ita se habet, archidiaco. restituere quòd accepit h (si eũ

l Et c. ex trãsmissa & si soci9 cessit bonis, soluit societas. & si cõsentiũt ut ad huc maneat,noua incipit societas.insti.đ soci. §. item si quis.& nõ uolũtate ualet testamentũ, qđ antea non ualebat isti. đ mili. test. §. ult. ad idẽ. ff.de sta. ho. l. homo liber. & C. de remi. pigno. l. ul. secũdũ Vinc. Io. And.
Imo cassa.j.q.j.c. pe.c. sicut de elec. c. Matthe9. s̃.e.
Cõmissa. uerum est si fuit datũ uel ꝑmissum electoribus secus si ab amico fuit datũ uel ꝑmissũ, tertio: quia tũc distinguitur utrũ erant electores alias electuri.Pan. Fely.

Nobis. Duæ sunt præsprĩcipales.Secũda ibi, ad ultimum. Abb.
b Tamen ignorante. Nec ratũ postmodũ habẽte:quia tunc ei noceret. j. eo.sicut.Ala.
c Interueniente. Innuitur ex hac litera, quod licet pecunia promissa uel data interueniat: si propter hoc ad eũ eligendum nõ fuerunt moti, quẽ alias electuri erant, nõ propter hoc est electio uitiosa. argu.C.si ex fal.inst. l.iij.& s̃.de re iud. cũ l.& A. & j.q.vj. c.vlt.sed uerius est ꝙ simonia cõmissa est:q̃a cõstat ꝑmissioné interuenisse ante electioné, qualiscũq; fuerit intẽtio eligentiũ, nulla ꝑmissio uel pacto debuit tũc iteruenire. ar. c.dist. nouit. quod habetur ibi ꝑ palea.& j.quæst.j.placuit.Tancre.
d Fecisse. Not. ꝙ malitijs hominũ, nõ est indulgẽdũ. sic j.eo. sicut.& s̃. qui ma. accu.pos.si gnificante.& s̃. de rescri. sup literis. & c. sedes apostolica. & ff. dé rei uẽd. in feudo. & alteri9 odio,alius prægrauari non debet. C. de inof.test.si quis in suo.§.legis.
e Reprobanda.Et ita alienũ factũ alij obest: sic alienũ factũ impedit usucapioné bonæ fidei possessoris. C.de usucap.pro empt.l.j.licet.n.iste nõ peccauerit, electio tamen uitiosa est propter eligentes. id est cũ peccant electores in formam: licet electus non sit in culpa.s̃.de elect.cumana.& c.ecclesia uestra.& quamuis ignorauerit iste de illa simonia episcopus hac uice cum illo non potest dispẽsare, secus in simplici beneficio,post liberam resignationem. s̃. de elect.c.pe.
f Cuiuslibet.id est alicuius.simile supra eodem tit.

k Et j.q. iij.ex multis,& q. v. ca.vlt.Io. And.

Dilectus. Dñs pecuniã alicui, ne in iure suo de facto molestet potest illã repetere.h.d.secũdum generalé intellectũ. Diuiditur. In prima querela. In secũda dat iudicem: ibi,ideoq;. Ab.sic.
h Accepit. Cum indebite & iniuste receperit. j. qõ. j. nullus eps. Not.ex eo ꝙ præcipitur ei restituere, quod accepit ei q dedit,innuitur non esse turpitudiné ex parte dantis, ius suum redimere uolentis.argu.infra, de magi.prohibeas.& argu.j.q.iij.quæsitũ.& infra, de usuris.c.j. & s̃.de feud. insinuatione. Dicas quod ius suum, nulli redimere licet ĩ re spirituali: ubi ille qui petit,ius habet in re illa: quia simoniã cõmitteret: ut supra eodem.Matthæus. sed agere debet per superioré. argumen.supra codé. ad aures,sed cum illo qui uexat.nullũ ius habet. nisi quia illum uexat de facto malitiose & iniuste. Dicunt quidam, quod nullo modo potest redi-

redimere, sed uerius & æquius uidetur, ꝙ cũ iniuste uexatur [i] quod possit redimere suam uexationẽ sine peccato, iuxta illud apostoli, Redimentes tẽpus, quoniam dies mali sunt. & hoc est ar. Contrariũ tamen.arg.xvj.qõ. vij.decimas ubi dicitur, ꝙ episcopi decimas redimere non debent à populo: & tamen populus non habet ius redimẽdi. Sol. ꝓhibetur ibi qđ episcopi decimas non redimant à rusticis, ne alij inde sumante exẽplũ: & ne ꝓpterea credant se habere ius in decimis. unde cõpellant rusticos & ita intelligit ca. decimas. sed nõ cõmitteret eṗs simoniam, si quandoq; redimeret decimas. Idẽ [2] dicendum est de beneficio uel officio iniuste interdicto, & excommunicatione iniusta. s. ꝙ nõ cõmittit simoniã, qui dat pro sua restitutione officij uel beneficij, uel absolutione excõicationis, uel interdicti. sed ille qui recipit, simoniã cõmittit: qui dat nullũ ius acquirit. sed dat ut ius acquisitum retineat uel redimat, ꝙ licitũ est.ar.j.q.iij.quæsitũ est.&.j̃.de usu. c.j. si uero iuste sit suspẽsus uel excõicatus, si pretiũ dat ut restituatur uel absoluatur, simonia ex utraque parte committitur.s̃.eo.nemo.j.q.j.nullus episcopus.&.§.præcedenti.&.s̃.eo.ad aures.&.j.q.iij.non solum.

contra promissionem [2] suam uenisse constiterit) compellatis.

Innocẽ.iij. Abbati de iugo Dei, & priori de Sill.

Pro benedictionibus nubẽtium, & exequijs mortuorum, nihil exigi debet.

CAP. XXIX.

SVã nobis parochiani de uilla Franca querimoniam destinarunt, qđ capellanus eorum pro exequijs [b] mortuorum & benedictionibus nubentiũ, [c] minus licitè pecuniã ab eis exigit & extorquet: & infrà. Dis.v. mandamus quatenus dictũ capellanum, ut à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu competenter [d] satisfaciat (si obedire noluerit) pœnam canonicam infligentes.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

Si per accusationẽ cõstat monachũ simoniacè fuisse receptũ receptus, & recipiens deponuntur. Si uerò per inquisitionẽ, receptus ĩ arctius monasteriũ detruditur: recipienti uero et maioribus pœna condigna imponitur, & interim ab executione ordinũ sacrorũ suspenduntur.

CAP. XXX.

DIlectus filius A. nuncius tuus pro parte tua proposuit: ꝙ cùm Cã tua. diœcesim uisitans, in monasterijs & religiosis locis pullulasse reperis simoniacã prauitatẽ, ita ꝙ in eis multi pretio sunt recepti qui potius gratis recipi debuissent, imo etiam ad religionis obseruantiam inuitari. [e] Dubitas igitur an quia multitudo [f] reperitur in causa seueritati sit aliquid detrahendũ? Nos inquis.t.t.r. qđ si aduersus eos, qui labe fuerĩt huiusmodi maculati, accusatio corã te fuerit canõicè instituta: postq̃ crimen ordine fuerit iudiciario comprobatum, tam in dantes [g] quã in recipientes canonicæ

a Promissionem. Ergo uidetur, quod si contra promissionem non uenisset. quod nõ compelletur restituere ꝙ taliter recepit, qđ non est uerũ, unde supple maxime: [3] quia si cõstiterit quod iniuste acceperit. compelleretur ad restituendum: & crimine concussionis puniretur. C. de condi. ob tur. causam. ꝙ euitãdi. Crimen uero concussionis est, cum quis minatur alicui, nisi ita uel ita faciat: ut. xxiij q.j. militare. &. ff. de concus. l.j. & ij. ꝑterea non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. xiiij.q.vj. si res. & de pœ. di. v. falsas. & quod possit petere est ar. xiiij.q.v. non sane. Item ar. ex hac litera, quod non seruanti fidem, fides non est seruanda. sic. s̃. de iureiur. peruenit. Ar. contra. xxxiij.q.v. quod Deo pari. Ber.

SVam. Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio. secunda ibi discretioni. Ab, Sicu.

b Pro exequijs. Sed nunquid licitum est sacerdoti recipe pro exequijs Dico ꝙ sic, si ei sumptus desunt j.q.j. iudices. & tamen gratis dicĩt celebrare: sicut testis qui recipit sumptus. iiij. q.iij.c. si testes. §. ueturis. & eṗs recipit procurationem, pro consecratione ecclesiæ. s̃. eo. cũ sit Romana. & iudex gratis iudicat, & tamen recipit sumptus. ff. de off. præsi. plebiscito & .s̃. de ui. & ho. cle. cum ab omni. Nec est incõueniens, ꝙ clericus locet operas suas, cũ nõ habeat unde uiuat. xcj. di. c. j. & .iij. sed sacerdos qui ex officio suo ad hoc tenetũ & qui habet uictũ suum: suis sumptibus tenetur spiritualia ministrare de conse. dist. j. sufficit. Si tamen consuetudo est, quod aliq̃d detur in exequijs mortuorũ & cõsimilibus: licet sacerdoti non detur actio [4] ad hoc petendum, tamen potest cogi populus ad obseruãdã honestam consuetudinem, infrà eodem, ad apostolicam cõsuetudo. n. attenditur in recipiendis muneribꝰ circa spiritualia. argum. j.q.iij. quæsitum & lxiij. dist. Agathosa. ix.q. iij. conquestus. & in authentic. de san. epis. §. pro consuetudinibus. collatio. ix.

c Nubentiũ. Quæ sacramenta sunt, unde non reiterantur. s̃. de secũ. nu. c.j. & .iij. sic. s̃. eo. cum in ecclesia. ubi de hoc.

d Competenter. Restituendo ablata. xiiij.q.vj. si res. & ita si satisfacere uult, & se emendare, non punitur unde non uidetur simoniam commisisse directe: quod si esset, deponeretur. s̃. eod. de hoc & ca. insinuatum. si destiterit, punietur canonica pœna: quia poterit ab ecclesia remoueri. ideo noluit pa. eũ punire si se correxerit, quasi cum eo dispensando.

DIlectus. Diuiditur. Nam in prima ponitur consultatio. In secunda distinguens responsio: ibi nos. In tertia mandat: ibi, iniungens. In quarta instruit: ibi illud tamen. Abb.

e Inuitari. Ex hoc uidetur, quod in talibus non potest interuenire pecunia ubi quis est inuitandus s̃. de pac. ca. ulti. & .j̃. e. tua. & .j.q.ij. quã pio. Ad hoc. n. ut ad fidem aliquis conuertatur, bene potest dari pecunia. xxiij.q.iij.c. pe. & .q.vj. ꝙ autem. xlv. dist. qui syncera, & sub tali conditione possumus aliquam ducere in uxorem. xxviij.q.j. caue & duriori pensione, possum aliquem onerare ut conuertatur ad fidem. xxiij.q.vj. iam uero. Talis enim conditio bona est. Bernar

f Multitudo. Propter multitudinem. detrahendum est seueritati. l. dist. ut constitueretur. &. xliiij. di. comessationes, & .xxiij.q.iiij. non potest. & .s̃. de tempo. or. c. ij. ubi de hoc.

g Dãtes. Ar. ꝙ rõne cõnexitatis, sentẽtia lata cõtra dan-

i In iure acquisito: secus ĩ acq̃rẽdo. j̃. c. sicut s̃. eo. l. Mattheus per quę patet. Io. And.

Excõicatus iniuste non committit simoniã, si pro absolutiõe dat pecuniã.

2 Idem intellige q̃do alias imminet magnũ detrimentũ, ut uo. s̃. e. c. ad aures

3 Secũdũ Ala. Tãc. Vinc. Idẽ Go. Phil. Inn. & Hosti. Nam si dedi pecuniã ne mihi negotiũ per calũniam faceres repeto ꝙ dedi & pœnam quadrupli etiã si pacto parueris. ff. đ calu. l. j. & l. generaliter. §. j. secũdũ Vin. uel dic ꝓprie si dicas amicabiliter cõpositũ: ut dixi ĩ tex. secundum Innocẽ & Host. Ioã. And.

4 Si. quod no. j. quęs. vij. exigũt ĩ. j. gl. Ho. dicit, ꝙ ẽt actio competit ibi đ facto. Ioã. And. Si ex dẽuotiõe, ortaest cõsuetudo. Pano. sed ẽ uelamẽtũ nequitiæ.

Et hoc not. Abb. cõtra prouinciales, q exigunt pecuniam ꝓpter cõfratrias ad quas pauperes recipiunt: cũ ad eas deberẽt gratis homines inuitare. Io. An.

dantem præiudicat recipienti.ar.lxxxj.di.tantis Daniel.iij.q.vj.hæc quippe.lix.di. ordinatos.& s.de ac. ap petitionē arg.cōt ra.j.de adult.significasti.& ij.q.v.interrogatum.dixit Io. quod tūc præiudicat,qn̄ sunt præsentes, & sciant causam agi: aliter non.ff.de re iud.sępe s.de re iud.c.sæpe. Dic ut dixit Vin. & Tan. ꝙ præiudicat,quā do tam accipiētes quā dantes de hoc accusantur & conuincūtur: alias nō ff.de adult.denun tiasse.§.quærit.'ni si quo ad præsumptionem. ut si ob hoc esset orta infamia indiceretur purgatio. argu.illius decret.significasti.Ber.

Qui hoc etiam no. in præ.ca. lxxxj.dist. tantis. & iij.qō. vj. hæc quippe. Ioan. And.

a Seueritatis.Scilicet depositiōis s. eo.de hoc. & c.insinuatū.&.s.de accu.ca. inqsitionis.

b Amotos.Hic patet, ꝙ cōuictus de crimine simoniæ in modum inquisitionis, non deponitur: sed tantum remouetur ab administratione siue beneficio, sicut in alijs criminibus fit ut. s. de accu. qualiter. & c.cum dilecti. & s.eo. de regularibus. contrarium tamen habes.s.de acc.inquisitionis.ubi d hoc. Hodie uidet stādū illi constitutioni. j.eo.quoniam.circa regulares simoniacos.

seueritatis a exerceas ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constiterit: eos qui per simoniacam prauitatē in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos b, ad agendā pœnitentiā ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autē & abbatissis,prioribus,prælatis quibus libet,& officialibus, c eorundē iniūgas pœnitentiā cōpetentē:& donec illā peregerint,eos à sacrorum ordinum executione suspendas d: Iniungens episcopis tuis, ut hanc formam per suas diœce. studeant obseruare. Illud tamen gratanter recipi poterit, qđ fuerit sine taxatione, e gratis f oblatum.

Idem priori sancti Victoris, & magistris I Bonon̄.& L. Modicen̄.canonicis.

Abbas contra testes, qui deposuerunt contra eū de simonia in iuditio inquisitionis, excipere pōt,quòd sunt inimici,& conspiratores: alias uerò exceptiones criminum opponere non potest.

Gl.seq primo obijcit & sol. Secūdo quærit an collegiū &c.arg.quod sic per quatuor iura.alleg.quatuor in cōtrariū:et rōnē ponit op.Io et tenet cū Tā.

c Officialibus. Si s.e.ueniens. Sed quare tantū prælati & officiales puniuntur,& non totum capitulum: cum omnes in hoc deliquerint,& omnes de capitulo intelligantur scire,quæ sciunt eorū maiores uel administratores. ut ff.ad mu.l.municipes. ?Potest dici ꝙ ideo prælati & officiales puniuntur: quia eorū consilio & authoritate omnia fiunt.x.q.ij. episcopus.C. de ap.iudicibus.& l.quoniam.ij. ubi officiales puniūtur,quia non restiterunt iudicibus perperam procedentibus.& ar.ij.q.vij.quapropter. Sed nūquid collegiū ipsum poterit accusari aut inquiri de crimine ipsius.Videtur quod sic.xij.q.ij.qui manumittitur.& s.eo.ueniens.nam uniuersitas cōuenitur ratione metus ff.quod met.cau.metum.§.ij.ecclesia enim delinquere potest.vij.q.j.sicut.Sed contra uidetur,quod uniuersitas non potest excommunicari:ut ar. xxiiij. quæst.iij.si habes.j.de sentē.excōmu.romana.§.ult. lib.vj. nec dolū committere potest.ff. de dolo, sed si ex dolo.§.sed an.nec uniuersitas dicitur aliquid possidere.ff.de acqui.pos.l.j.§.pe.Item uniuersitas, per actorem uel procuratorem syndicū debet se defendere:sed in crimine non interuenit procurator.v.quæst. iij.in criminalibus.& s.de accu.ueniens.Io.dicit,qđ uniuersitas non potest accusari uel puniri, sed maiores de uniuersitate,ut hic dicit, & s.eo.ueniens.T.dixit, & bene, quod licet uniuersitas siue collegiū non posit accusari:potest tamen inquisitio fieri de excessibus collegij, & canonice puniri posūt sed illi plus quos magis delicti cām esse constiterit.j. de cle. excōmu.mi. latores. & hic & s.eo.ueniēs. &.xliiij.di.comessationes.& xxv. q̄stio.ij.ita nos & ff. de condi.& demō. municipibus.

Dicit Host. ꝙ licet intelligant ē scire non tamē puniūtur. nisi cōsensisse probētur: ut patet ī no.s. eo. ueniēs & capi.de hoc. & ad hoc j.de eo.hoc.si compromissarius li.vj. Ioā. And.

d Suspendas. Sed nonne sunt ipso iure suspensi?Sic.De hoc dictū est s.eo. accusatū. acta uero pœnitētia restituuntur executioni authoritate papæ.Ber.

e Taxatione. Hoc ideo dicit:quia taxatio, est quædam uenditio ff.de iure do.plerunque.§.si ante.& quasi quędā pactio uidetur.

f Gratis.j.e. tua. simile.xviij.dis.de eulogijs.Ber.

CAP. XXXI

LIcet Heli summus sacerdos,in se bonus existeret: quia tamē filiorū excessus efficaciter nō corripuit,& in se pariter & in ipsis animaduersionis diuinæ uindictam excepit g, dū filijs, h eius in bello i perēptis,ipse de sella corruens, fractis ceruicibus expirauit k. Ad corrigendos igitur subditorum excessus, tantò diligetius debet prælatus assurgere, quāto damnabilius l eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos (ut de notorijs m excessibus taceatur) & si tribus modis procedi posit, per accusationē uidelicet, denuntiationē & inqsitionē

I.Regū.3

LIcet. Diuidit in tres patres. In prima ponit exordium.In secunda narrationem,& factum & ordinē processus & allegat p & contra. In tertia interloquitur. Secunda ibi cum agitur, Tertia ibi,ne uero.& clarius declaratur hoc.ca.per.ca.sequens quod uenit ad declarationem huius. Abb.

g Excepit. Id est recepit.sic xxiij.qō v.non est nostrum.s.ut lite. non contesta.quoniam.§.pe.

h Filijs.Scilicet Ofni & Phinees.

i In bello. Quod habuerunt filij Israel, cum philistæis i. Tan.

k Expirauit.xxxvij.distin.legant.unde de eo dicitur Vulnere crudeli, fractis ceruicibus Hely Corruit à sella tristi ueniente nouella.

l Damnabilius.lxxj.di.dictum est.& supra, de offic. ordi. irrefragabili.

m Notorijs.In notorijs, non est necessarius accusator,uel testis,uel inquisitio,uel denūciatio supra, de accu.euidentia.&.ij.q.j.de manifesta. & c.scelus.sic supra de accc.qualiter.ij.nec est purgatio indicenda j.de pur.can.cum dilectus.T.

i Habet historia, quod reuelauit dominus Samueli, se iudicaturū domū Hely: qa nouerat filios suos indigne agere & nō corripuerat eos. ꝙ cū Samuel narrasset Hely. rñdit, dominus est:ꝙ bonū est in oculis suis faciat cūq; post modū in bello qđ filij Israel cum Philistæis habuerūt cecidissētex eis xxx. millia peditū, & arca domini capta esset & duo filij mortui Hely audito de arca domini.d sella corruens &c. Ioā. And.

Gloss.se.ponit duos casus,in quibus monitio est necessaria.& tres in quibus non est necessaria.primus in accusatione dupliciter soluens quædam contraria.secundus in inquisitione,tertius in pecuniaria causa,huic opponit de l.debitores.& soluit.

Inscri-

ipsorum: ut tamen in omnibus diligẽs adhibeatur cautela: sicut accusationẽ legitimam præcedere debet inscriptio, [a] sic & d̄nũtiationem, charitatiua correctio, & inquisitionẽ clamosa debet insinuatio præuenire. Descendã [b] (inquit dominus) & uidebo utrum clamorem qui uenit ad me, opere compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad prælatũ, cùm per publicam famã, aut insinuationem frequẽtem subditorum sibi referuntur excessus: & tunc debet descendere & uidere, † id est mittere & inquirere utrum clamorẽ qui uenit, ueritas comitetur. Nã iuxta canonicas sanctiones, [c] si quid de quocunque clerico ad aures prælati peruenerit, quod eum iustè possit offendere: non facilè credere, nec ad uindictam eum res accendere debet incognita. sed coram ecclesiæ senioribus diligenter est ueritas perscrutanda: ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio, culpã feriat delinquentis, non tanquam sit idem accusator & iudex: [d] sed quasi fama deferente, uel denũtiante clamore, sui officij debitum exequatur: eo semper adhibito moderamine, ut iuxta iudicij formam, [e] sententiæ quoque forma dictetur. Cùm igit de abbate Pomposiano, ea nobis frequẽter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabãt, monachis ad p̃sentiam nostram accedẽtibus: quidam ex ipsis, nobis ipsum de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt. [f] Contra quos cum idẽ abbas exciperet, quòd denuntiationem huiusmodi fraterna correctio secundum regulam euangelicam [g] non præcesserat, & ijdem constanter assererent, quòd correctionem huiusmodi præmisissent: licet ad probandum hoc duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita: quia tamen super hoc ipsi nondum contendere desistebant, nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio [h] nostro uoluimus inquirere de præmissis, omnes monachos, qui uel cum ipso uel contra ipsum accesserant, iuramenti uinculo adstringẽtes, ut de propositis [i] plenam quã scirent, exponerent ueritatem: quorũ depositiones cum in scripturis redactæ publicatæ fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare: quia uerò tùm ex assertione monachorũ, tum ex ipsius abbatis confessione cognouimus, quòd idem non modicam summam pecuniæ relictam à prædecessore suo expenderat: & in alia summa maiori monasterium obligarat: nos eum quasi de dilapidatione [k] suspectum habentes, ab administratione abbatiæ duximus suspendendum: &

[a] Inscriptio. Ex hoc patet, quòd ubi agitur in modũ accusationis, non debet p̃cedere admonitio. ad q.d.n. fieret admonitio, cum ẽt post pœnitentiam posset accusari [1] & deponi, si esset conuictus. ar. xxxiij. quęst. ij. admonere. & xxv. di. primum. Sed ubi de crimine ciuiliter agitur ad pœnitentiam, p̃cedere debet admonitio: & sic loquuntur illæ decre. ij. q. vij. accusatio. & c. seq. & s̃. de accu. c. ij. Itẽ ubi agit ad pœnam excõicationis, p̃cedere debet admonitio. xvj. q. vij. oẽs decimæ. xvij. qõ. iiij. de p̃sbyterorũ. xij. q. ij. ĩdigne. & j̃. d̄ sen. excom. sacro. sed in pecuniarijs causis non est necessaria admonitio: licet sit arg. contra. C. de pign. debitores. sed illud intelligitur de honestate: & sic possent intelligi prędicta capitula. ij. qõ. vij. accusatio. & c. seq. sed cũ agit in modũ inquisitionis, nõ est necessaria admonitio: sed sufficit sola fama uel clamor. ut hic patet. Ioan.

[b] Descendam. ij. quæs. j. Deus omnipotens.

[c] Sanctiones. lxxxvj. distin. si quid uero.

[d] Iudex. Non. n. potest quis esse accusator & iudex simul: uel accusator & testis. ij. q. j. ĩ primis. & ca. multi. & iiij. q. iiij. c. j. & ij. nisi in cã denuntiationis. xj. q. iij. præcipue. & s̃. de testibus in oĩ negocio. [2] & idem uidetur in cã matrimonij. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. sed ille talis accusator siue testis, non sufficit, nisi testes inducantur. Ioan.

[e] Formã. Sic s̃. d̄ acc. qualiter. uersi. fi. & ibi expositum est. & ita iudex semper secundũ finẽ, ad quẽ qs agit, formabit sñiam: hoc est depositionis in accusatione: remotionis ab administratione in inquisitione: pœnitentiæ peragendæ in denuntiatione. s̃. de ord. cog. cũ dilectus. & s̃. de exceptio. c. j. & s̃. de accu. super his. & ff. de neg. gest. Pomponius. ij. in fi. ff. cõi diui. ut fundus. Ar. cõtra. s̃. de conces. præb. ex parte. ubi iudex aliter sentẽtiat quã allegaretur. s̃. de ac. inq̃sitionis. j. respõ. ibi soluit. Itẽ cõtra. ff. de ædil. edict. bonẽ. § aliqñ. ibi dicitur, quod licet sit actũ quanto minoris: iudex tñ potest condemnare, ac si esset actum redhibitoria. Bernar.

[f] Detulerunt. Id est denũtiauerũt, ut sequentia probant ibi.

[g] Euangelicã. s̃. de iudi nouit. & ij. q. j. si peccauerit.

[h] Ex officio. Quo p̃latus debet purgare prouinciam. s̃. de off. ordi. c. j. & s̃. de acc. qualiter. ij. xxxv. q. vj. ep̃s ĩ synodo. & s̃. de accu. sicut olim. ff. de off. p̃si. l. iij. de suspe. tuto. l. iij. §. p̃terea. Et no. ꝙ illi q̃ uenerant ad denuntiandũ inq̃sitionẽ, testes admissi sũt. sic s̃. de elec. ĩcausis. & s̃. de renũ. post. translationem. Arg. cõtra. s̃. de acc. cum p. & s̃. de elec. ĩnotuit. ad fi. sed hoc nõ nõ [3] cet: q̃a in illa, cum p. repelluntur, propter inimicitias, & mutuas accusationes. hic secus: quia hic nõ erãt inimici denũtiatores, alias non admitterẽtur unde posũt perhibere testimoniũ, ĩ inquisitione: quia ex quo admittuntur ad unum, & ad aliud. Vinc.

[i] Propositis. Scilicet, criminibus prędictis, de quib. denuntiatus fuerat & clamor ad papã peruenerat: plenã & meram debẽt dicere ueritatem. supra de accus. qualiter. j. §. forma. Bernardus.

[k] De dilapidatione. Qui. n. denuntiatur de dilapidatione

[1] Nisi p̃baret dispẽsatum. de schi. c. ij. ubi de hoc. Ioan. And.

† In quibusdam exẽ. scriptis, sic habet, & uidere utrum clamorẽ ueritas &c.

[2] Adde istud idẽ sẽtire Bartol. in l. diuus. ff. de custo. reo.

[3] Ibi miñ sus ad ua nõ admittitur ad liud. se illud uer. noĩe mittentis. hic autem nomine proprio. Ioã. And.

tione suspectus: interim dũ cognoscitur de dilapidatione, debet interdici ei omne genus alienationis. & si merito est de dilapidatione suspectus, dãdus est ei coadiutor, sine cuius cõsilio nihil faciat, de his q̃ pertinent ẽt ad administrationẽ tẽporalẽ. s̃. de accus. c. ult. suprà de offic. deleg. uenerabilis. ubi plene habes qualiter procedatur in causa hmõi. hoc tamẽ scias, quod talis qui remouetur ob dolũ, infamis efficitur, secus si ob culpã. C. de suspect. tuto. l. ult. Item quid si alia crimina nõ probarentur cõtra istum abbatẽ, nunquid si uellet reddere ecclesiã indemnẽ, remaneret in administratiõe abbatiæ? Vr̃ ꝙ sic. suprà de reb. eccl. non alie. si quis p̃sbyterorũ. & s̃. de elec. quod sicut. ubi hæc qõ expeditur. Dic ut ibi. Bernar.

Indifferẽter. Vr̃, ꝙ hæc duo crimina parificent, quãtum ad accusationẽ & testimoniũ. xv. q. iij. sane. Itẽ quia simonia est maius crimẽ, quã hæresis. j. q. j. eos. & infamis efficit: ut. j. q. iij. si quis p̃bẽdas. imò maius est omnibus alijs criminibus. j. c. ꝓxi. & j. q. vlti. in c. ulti. sed in hæresi quilibet admittitur, ergo multo fortius in simonia quilibet admitteretur. s̃. eo. tanta. lxxix. dist. si quis papa. & C. de epis. & cle. si quenquã. De hac materia dicitur plene. s. ꝺ accu. cum p. Bernar.

Alia pœna. Quia in crimine læsæ maiestatis, capite quis punit̃. vj. q. j. §. uerũ. uer. si qs cum. Item iura paternorum sepulchrorũ, amittuntur. ff. de suis & legi. hære. l. j. §. interdum. Itẽ nõ sunt lugendi. ff. de relig. & sump. fune. minime. quæ pœna nõ spectat ad simoniacum, sed deponitur cũ nota infamiæ. j. q. j. reperiuntur. & ea. causa. q. iij. c. ult. & C. de epis. & cler. si quenquam. Vinc.

Distinguendũ. Hoc ideo dicit: quia per testes crimina probantur, & non per accusatores: unde nõ oẽs qui admittuntur ad accusandum, debent admitti ad testificandum. s̃. de test. de cætero. & s̃. qui ma. acc. poss. cum in tua. ubi de hoc tangitur.

Probandas. Scilicet cõspirationes. & inimicitias capitales. j. proxi. ubi hæc exponuntur.

Quæ probatæ. Id est, quibus probatis. j̃. c. proxi. alias non habent uerbum. si. vij. quæst. j. qualiter. & illud euangelij: Illi satiati cesset murmuratio eorũ.

Viderentur. In fi. huius ca. remotæ sunt illę exceptiones. s. conspirationes & inimicitiæ, furtũ & adulterium &c. ut in c. sequentibus Ber.

Per tuas. Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur cõsultatio. In secunda responsio. ibi, noueris. Et hæc secunda pars subdiuiditur in quatuor. Nã primo distinguit circa quinq;. Secundo coaptat illa quinq; proposita repetens factũ, & declarãs interlocutoriã p̃cedentis decretalis. Tertio transeũdo cõcludit. Quarto recitat cessionem. Secunda ibi hæc omnia. Tertia ibi, tales. Quarta ibi. unde. Abbas Siculus.

Et per Io. iij. q. ij. qa ea. Ioã. And. Adde ꝙ nota. j̃. c. ꝓx. in gl. pe. Io. An. Et hoc tenet Vic. p̃stita cautione ĩfu- cirũ. xxviij. dis. ꝺ Syracusanę. ꝙ mihi placet ꝺcre. qꝺ sicut non obst. quia ibi facta fuit gr̃a ca. de syracusanę. nõ loq̃tur de dilapidatore: sed de eo in quo ꝑꝑ filios timebat dilapidatio: & satisdatio non ĩmutat &c. instit. de suspec. tu. §. pen. Goff. idem Ioã. & Aegid. Hos. dicit hoc uerũ ẽt si esset eps tũ ꝑꝑ dilapidationẽ, tũ ꝑꝑ periuriũ: cum sacramento teneat̃ nõ alienare. de reb. eccle. nõ alie. ut su. de feud. c. ij. Io. An. Sed cõtra tenet Pã. hic no. 20 dicens ꝙ satisdatio. non mutat maliuolũ animũ inst. ꝺ suspec. tu. in fin.

quia simonia multis modis contra ipsum abbatẽ uidebatur esse probata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuerat multipliciter disputatum, alijs asserentibus in crimine simoniæ, sicut in crimine læsę maiestatis omnes indifferenter, a tam infames, q̃ criminosos, nõ solùm ad accusandum, sed etiam ad testificãdum admittẽdos: cum ad instar publici criminis, & læsæ maiestatis, procedat accusatio simoniæ, alijs econtrario respõdentibus, quòd licet hæc duo crimina quantũ ad accusationẽ quasi paria iudicentur, differunt tamen in multis: cum alia pœna b pro uno, & alia ꝓ altero inferatur: & ĩter personas accusatorũ & testium, sit utique distinguendum: c cùm nõ per accusatores, sed per testes crimina cõprobantur. Ne uerò uel innocentiæ puritas confusa succumberet, uel simoniæ prauitas effugeret impunita, nos æquitate pensata, illas duntaxat exceptiones oppositas probandas d admisimus, quæ ꝓbatæ e non de zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere uiderentur. f

Idem.

Hoc cap. est gl. præcedentis c. nam tendit ad declarationẽ illius, an & quando testes criminosi admittantur in crimine simoniæ: et in effectu idem dicit, quod præcedens.

CAP. XXXII.

PEr tuas literas nobis intimasti, te dubitare super quadam epistola decretali, quam nos

CASVS. *In precedẽti decreta. dicitur quòd abbas Pompesianus plures exceptiones opposuit, contra testes inductos cõtra ipsum super crimine simoniæ, & papa quasdam admisit, quasdam uerò nõ. unde uidebatur, quod testes criminosi admitterentur ĩ crimine simoniæ. Quæsitũ fuit à papa, qualiter decret. illa esset intelligenda? Respõdet papa, dicẽs, quòd illã decre. licet Hely. edidit: ad cuius intelligentiã sic distinguit. Primo circa modũ agendi, utrũ agatur de crimine simoniæ criminaliter, aut ciuiliter: et si ciuiliter agatur: utrũ de rigore: aut æquitate, Secundò distinguit circa personã contra quam proceditur, utrum sit regularis, an secularis. & si sit regularis, utrũ sit inferioris gradus, aut excellentioris dignitatis: & an ille idem sit bonæ opinionis, uel malæ famæ, & utrũ etiam possit puniri de facili, an sine scandalo non possit condemnari. Tertio distinguit circa personas testium, utrum sint honesti uel criminosi uel emendati de crimine, an adhuc perseuerẽt in ipso, & an ipsi testificentur ex charitate uel odio. Quartò quæ crimina obijciantur testibus: utrum eadẽ uel minora: an paria uel maiora. Quinto, an adsint alia adminicula quæ adiuuẽt testes? Recollige illos quinque modos, quantum ad alteram partẽ. Si ergo agatur ciuiliter de crimine simoniæ secundũ æquitatẽ, et personã cõtra quam agatur, si regularis et inferioris gradus et malæ famæ: et de facili possit puniri: & adsint alia adminicula, ut cõtingit in abbate Põposiano, qui est persona regularis, et grauiter infamatus, et qui de facili potuit remoueri, cõtra talẽ personã secũdũ Lau. testes qui emẽdati sũt de crimine, uel secũdũ alios, qui adhuc in crimine p̃seuerãt, cũ alijs adminiculis, ut puta fur-*

Casus literalis secũdum glo. ordinariã

4 Secundum Hos. & Gulie. Na. Ioan. And.

ta furti, adulterij, quæ sunt minora crimina: & qui ex charitate deponunt, & habent alia adminicula: admittuntur in crimine simoniæ propter criminis enormitatē: & testes tales admissi fuerūt cōtra illum abbatē Pomposianum, non obstantibus exceptionibus furti & adulterij. alias uero exceptiones. i. conspirationes & inimicitias capitales, papa probandas admisit: quia eis probatis, patet quod ex odio testificantur: & sic debet intelligi decret. præmissa, licet Hely. quātum ad testiū receptionem cōtra simoniacam prauitatem quia ille ab. bas, grauiter infamatus denuntiabatur simpliciter secundum æquitatem, ut remoueretur solummodo ab abbatiæ administratione, & de facili poterat remoueri, unde ipse non expectata sentenitia, cessit. ergo intellige à contrario si persona contra quam taliter agitur de simonia, nō sit talis, tales testes nullo modo admittuntur & multo minus si ageretur criminaliter

asseris edidisse de testibus admittendis contra simoniacam prauitatē. Noueris igitur, qđ nos illam epistolam, quę sic incipit, Quāuis ad abolendam.[a] nequaquam edidimus: sed aliam quæ sic incipit, licet Hely, nos edidisse fatemur: ad cuius intelligentiam credimus distinguendum, utrum is contra quem agitur de simoniaca prauitate[b] denuntiet simpliciter,[c] † aut criminaliter accusetur: & utrum agatur secundum iuris rigorē, an secundum temperantiam æquitatis. Itē utrum ipse sit regularis qui iam renunciauerit mundo, an secularis, qui adhuc in mundo existit: & an inferioris gradus: an excellentioris[d] sit dignitatis. Ad huc, utrum ante fuisset claræ opinionis, & bonæ famæ: an grauiter infamatus,[e] & ualde suspectus, & utrum de facili possit puniri: an sine scā dalo[f] nequeat condemnari. Præterea utrū testes sint honesti, an criminosi: & an sint emendati de crimine an adhuc in crimine perseuerent[g]. Rursus si crimina sint eadē uel minora,[h] an paria[i] uel maiora. utrūve testes ex zelo iustitiæ, an ex malignitatis fomite[k] deposuisse credantur. Denique utū ad prauitatem simoniacā detegendam sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula[l] suffragētur. Hæc omnia sunt ad intelligentiā illius epistolæ distinguenda[m]. Ille quidem Pōposianus abbas, qui iampridem renuntiauit mūdo, erat de simonia: periurio, dilapidatione ac insufficiētia[n] grauiter infamatus. Cumque per monachos, qui iurauerant perhibere testimonium ueritati simonia multis modis uideretur esse probata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes,[o] uidelicet

† Alias, ciuiliter.

[a] Ad abolendam. Quam habebas olim eo. ti. in secūda compilatione.

[b] Prauitate. Præterea idem uideretur de alio crimine excepto.[1] ut hic distinguitur circa modum agendi. Bernar.

[c] Simpliciter. Idest, in modum denuntiationis & inquisitionis. Ber.

[d] Excellentioris. Puta episcopus regularis: cū quo non est taliter procedendū propter maius scandalū. Sed quare hoc dicit, cū in iudicijs non debeat attendi dignitas alterius.[2] iij. q. ix. ca. ul. & æqualitas seruanda est in iudicijs. C. de prox. sacro. scri. in sacris. li. xij. Responde. hoc ideo dicit, propter maius scandalum, & reuerentiam ordinis excellentioris, & absurdū uideretur, si taliter remoueretur episcopus sicut abbas, & non ita de facili proceditur contra maiorem, sicut cōtra minorē ar. supra de accu. qualiter & quando. ij. & ubi maius scandalum seu periculū uertitur, cautius est agendū. xlij. di. quiescamus. vij. q. ij. c. ul & ff. ad carbo. l. j. §. sed & si quis. & aliter puniuntur maiores aliter minores. xxiiij. q. j. qui contra ecclesiæ pacem. & xlv. di. cum beatus. Ioan.

[e] Infamatus. Simile. ij. q. j. in primis. Ber.

[f] Sine scandalo. Vt ex hoc facilius admittantur uel repellantur. arg xxiij. q. iiij. non potest.

[g] Perseuerent. cum alijs adminiculis tantum.

[h] Vel minora. hoc ideo dicit, qa si sint eadē crimina, ut puta simonia eadem de qua agitur, non admittit: qa socius non admittitur. supra de te. ueniēs[3]. B.

[i] An paria. Hoc ideo forte dicit, quia licet repelli oīo nō possint: cū sint emendati: quā to maiora crimina eis obijciuntur, tā to minor fides eis adhibetur.

[k] Fomite. Hoc dicit, propter inimicos capitales[4], & conspiratores qui non debent admitti. j. dicitur. B.

[l] Adminicula. Quia sine alijs adminiculis & præsūptionibus, uiles testes ī crimine simoniæ nō sunt audiendi, quia uilibus, sine tormētis credi nō dēt. iiij. q. iij. c. si testes. §. si autē ea rei. & ij. q. j. in primis. & qa à tormentis non est incipiendum. ff. de quęst. l. j. & j. de reg. iu. cum in cō. templatione. Tan-

[m] Distinguenda, hæc est intentio ꝓcedētiū distinctionum, aut enim agitur criminaliter, aut ciuiliter. Si criminaliter, tūc testes criminosi etiam in exceptis criminibus, contra neminem audiuntur, siue accusatus sit bonæ famæ, siue malæ. Si uero agitur ciuiliter, tunc contra secularem prælatum non sunt audiendi uel admittēdi criminosi testes: nisi sint emendati de crimine, & tunc admittuntur de æquitate, non de rigore: nec etiam tunc audiuntur, nisi adsint alia adminicula: sed contra regulares prælatos infamatos inferioris gradus admittuntur criminosi, si ciuiliter agitur, de æquitate, sed non de rigore, & cum alijs adminiculis: & hoc intellige in testibus. ad accusandum uero bene admittuntur infames contra illum qui est malæ famæ: ut supra eodem, tanta, Ioan.

[n] Insufficientia. Propter insufficientiam, remouetur prælatus[5] ab administratione. supra de æta. & quali. c. ulti. & xviij. q. ij. si quis abbas.

[o] Conspirationes. Cōspiratio. n. grauissimū crimen est: ita qđ meretur deponi. xj. q. j. coniurationū. & c. conspirationū. & ibi in subuersionē status alterius conspirant. unde tanquā inimici, repellendi sunt, & eis consentientes: ut c. prædi. & s. de re. iud. cū I. & A.

[1] Vt hęre sis. j. de pur. c. inter uel læsa maiestate. ꝺ cōf. c. j. secūdū Ho. Io. an.

[2] Hoc quo ad iustitiā impendendam parti contra partem, secūdū Hosti. & de hoc j. de reg. iur. in Iudicijs. lib. vj. Io. An.

[3] Quod. dic ut eo. ti. c. j. lib vj. Io. An.

[4] Ad le qui dicantur inimici capitales not. gl. in auth de testi. §. si uero. & ff. de arbi. in l. licet. in glo.

[5] Etiam episcopus ut in ꝓxima cōcor. sed cōtra licet simplicitas ꝓmouendū impediat. 39. distin. Petrus. ꝓmotū tamen non deijcit. xj. q. j. fratris sed ibi loquitur de colūbina. Dixit. Hostiē. s. cap. proxi. uer cū igitur. quod si insufficiētia erat ītolerabilis: remouebať: alias dabatur coadiutor. j. q. j. qa Io. & ca. quāuis trist. Ioā. And.

Inim-

inimicitias capitales, furtũ, & adulteriũ, ut eos à teſtimonio remoueret. Nos uerò (ne innocẽtię puritas confuſa ſuccũberet: uel ſimoniæ prauitas effugeret impunita) illas dũtaxat exceptiões ꝓbandas admiſimus quibus fortè ꝓbatis, teſtes non zelo iuſtitiæ, ſed malignitatis fomite proceſsiſſe conſtaret, ut cõſpirationes: & inimicitias capitales: [a] cæteras autem exceptiones, ut furti: & adulterij, [b] propter immanitatẽ, hæreſis ſimoniacæ (ad cuius comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo [c] reputantur duximus repellendas, quoniam & ſi probatæ fidẽ teſtium debilitarent [d] in aliquo, non tamen euacuarent ex toto [e] alijs adminiculis ſuffragãtibus præſertim [f] cum teſtes de crimine fuerint emendati [g]. Tales igitur contra talem [h] taliter duximus [i] admittenda

[a] Inimicitias capitales. Propter alias uero non remouetur quis à teſtimonio.iiij.q.iij.§.item in criminali.ibi tamen non determinatur de qua inimicitia, &.ff.de arbi. licet inſti. de execu. tu §.inimicitiæ.& leuis offenſa.non adimit legatũ.ff.de adi. leg.l.iij.§. nõ ſolum.in fi ſed minor fides eis adhibetur. in authẽ. de teſti. §. ſi uero q̃s dicat.col.vij.C. de teſti.auth.ſi teſtis productus.Tamẽ ſi inimici & cõſpiratores, redeãt in amicitiam, poſt reconciliationẽ uidetur q̃d poſsint admitti:quia & legatum per capitales inimicitias uel alias grauiſsimas interuenientes adimitur.ſed ſi redeãt in amicitiã. redintegratur legatũ.ff. de adi.lega.l.iij.§. non ſolum in fi. & l.ſe.ita tamẽ, ꝙ nõ in eo negotio uel cauſa pro qua conſpirauerunt, & reconciliatio non ſit recens.ar.iij.q.v. accuſa.

[b] Adulterij. Et ſic opponebantur minora crimina. Sed nunquid periurus admitteretur? Dicẽdum eſt ꝙ non, quantuncunq; ſit emendatus:quia qui ſemel eſt periurus, ad iuramentum amplius non auditur xxij. q.v.paruuli.& ſ.de præſump.ij.q.vij. nõ poteſt quia præſumitur quod iterum deieraret.ar.ff.de ac. ſi cui. §.ijſdem. &.vj.q.j. quicunque. & eſt expreſſum. ſuprà.de teſti.teſtimonium.Ber.

[c] Pro. Nihilo.ut.j.quæſt.ult.ca.ult.& ſuprà eo.tanta.Bernar.

[d] Debilitarent. Et ita teſtis qui fuerit criminoſus, licet ſit emendatus, nõ facit plenam probationẽ [1]. niſi adſint alia adminicula.criminoſus enim ſemper habet caput uulneratum.j.q.j.uentum.quia & ſi pœniteat, quædam tamen irregularitas manet quæ non aboletur per pœnitentiam l. di. illud.j.q. vij. ſi quis omnẽ.&.ij.q.iiij.c.enthemiũ.§.hinc colligitur.Lau. debilitarentur dicta talium teſtium, ſi hæc probarentur, ſed hæc non probantur:quia talia adminicula atur, ſed hæc non probantur:quia talia adminicula aderant.alias ſi nulla fuiſſent adminicula, non ſufficerent dicta eorũ.& eſt ar.q̃d nõ debet quis admitti ad probandum, quo probatio nõ prodeſt.C. de proba.ad probationẽ, ſimile.ſuprà.de offi dele. cum cõtingat.

[1] Dicit Hoſt. hic gl. intelligendã q̃n de alijs criminibus agitur, uel de crimine ſimoniæ cõtra non infamatum: alias tales admitterentur, ut ſequitur. Ioã. And.

[e] Ex toto. Cum iam eſſent emendati de crimine. & dic præſertim ideſt tantum.non enim crederẽ teſtem infamẽ eſſe admittendum contra infamatum. niſi alia indicia præcederent, cum à tormentis non ſit incipiendum. j.de re.iur. cum in contemplatione. nec tales admittuntur ſine quæſtione.ij.q.õ.j. in primis. ad ſi.v.q.v.illi qui.Lau.

[f] Præſertim.Ideſt, tantum [2]. ſecundum alios tenetur proprie.

[2] De hac expoſitione, uide plures cõ cor. xxij. diſt.illud. Ioã. And.

[g] Emendati. Si enim teſtis emendatus eſt de crimine, admitti debet ſi ciuiliter agĩt:ut hic patet. & ar.i. di.quia ſanctitas.&c.domino ſancto. & hoc uerũ intellige. ſi eum ex illo crimine nõ comitetur infamia & niſi in crimine periurij, qui etiam ſi ſit emẽdatus. non admittitur.ſ.de teſti.teſtimoniũ.ſed ſi criminaliter agitur, non admittitur etiã ſi ſit emendatus. ut in decre.teſtimoniũ.&.vj.q.j.qui crimen. Itẽ ex hoc uidetur, ꝙ ſi teſtis cui obijcitur crimẽ ut repellatur, uult probare ſe emendatum, ꝙ debeat audiri, cũ iã non ſit criminoſus.ſ.de excep.denique.ubi de hoc & arg.iij.q.vij.qui ſine.

[h] Talem. Scilicet regularẽ inferioris gradus & malæ opinionis, q. de facili poteſt puniri:qualis fuit abbas iſte, & reſpicit ſecundam diſtinctionem. ſ. uer. itẽ utrũ ipſe regularis &c. pro altera parte tantum

Proſequitur duas lecturas.

[i] Taliter. Scilicet ciuiliter, cum agitur in modũ inquiſitionis, ſecundum temperãtiã æquitatis prout ſequitur in litera & reſpicit primam di. ſ.circa princi.uer. utrum is &c. & ita tales teſtes contra talem prælatũ, admittuntur cũ ciuiliter agitur ſecundũ æquitatẽ. ergo à contrario ſenſu colligitur ꝙ ſi agatur criminaliter: aut etiã ciuiliter ſecundũ rigorẽ cõtra regularẽ & infamatũ, ut dictum eſt non admittuntur tales teſtes, qui non ſunt emendati, etiã cum alijs adminiculis in crimine excepto, & multo minus ſi agitur contra ſecularem etiam ciuiliter, & ſecundum æquitatem:quia tunc tales teſtes nõ admittuntur, & ſic maius eſt priuilegium clericorũ q̃ monachorũ:quia in eo.mõ agendi, alij teſtes admittũtur cõtra monachos.ar.xvj.q.j.c.legi.& c.alia eſt cauſa.& xciij.diſt. à ſubdiacono.Sed ar.contra.ij.q.j.in primis. ubi indiſtinctè dicit nõ diſtinguẽdo iter regularẽ & ſecularẽ. ſed illud loq̃tur in accuſatiõe. & ſic patet, ꝙ ſi agatur crĩaliter cõtra ſecularẽ aut etiã regularẽ infamatum de crĩe ſimonię, ſiue de crimine excepto.tãtũ honeſti teſtes admittunt, & ſufficit ſi ſint emẽdati, & hoc de æquitate. uidetur tñ per decret. Greg. ꝙ de iure & nõ de æquitate admittendi ſunt teſtes emẽdati, etiam ſine alijs adminiculis: cũ agitur ciuiliter de crimine ſine aliqua diſtin. ſ.de teſti. teſtimonium [3]. ergo in ſimonia multo fortius, cum ſit crimen exceptũ, quoniam in alijs ſunt admittendi teſtes emendati, niſi in periurio, uel niſi eos infamia comitetur, ut ibi dicit, niſi tu uelles eam reducere ad ęquitatẽ ſecundũ iſtã. Sed contra potius uidetur, ut ſcilicet ipſa reducatur ad illã tanquam ad poſteriorem. ff. de le. non eſt nouum.& ſic non habẽt locum præmiſſæ diſtinctiones. vltima pars primæ diſtinctionis tollitur. ſ. utrũ agatur ſecundum iuris rigorem &c. & ſic remanet utrũ agatur criminaliter, an ciuiliter. ut ſi ciuiliter, admittunt teſtes emendati ſecundũ tenorẽ illius decre.prędictæ.Secunda diſ.tollitur ex toto.ſ.utrũ ipſe ſit regularis &c. & illa diſ.quæ ſit circa perſonas teſtium remanet.Ergo hoc remanet inquirendum, utrũ agatur crĩaliter, uel ciuiliter de crimine, & utrũ teſtes ſint honeſti, quibus crimina obijci nõ poſſunt: ut illi tñ admittantur ſi crĩaliter agit, aut fuerint criminoſi & emendati:ut ſi agitur de crimine ciuiliter. illi bene admitti poſſunt ſecundum decre.prędictam.& ſic difficultas huius decret.parũ ualet.Vel dic, quod illa decret.teſtimonium. intelligitur cũ agitur ciuiliter & de crimine non excepto. & tunc de iure communi tantũ teſtes emendati de crimine recipiũtur. hoc intelligit cũ agitur de crimine excepto, ſimoniæ.ſ ciuiliter: & tũc recipiuntur teſtes uiles & infames cõtra ĩfamatos, de æq̃tate: & nõ d̃ rigore:qualis fuit iſte abbas cõtra quẽ tales teſtes recepti fuerũt de ęq̃tate tñ cũ aiis adminiculis:ut hic patet.ar. op.ſ.de teſt.c.ul.

Teſtes emendati, an poſsint in criminali cauſa admitti.

[3] Arg.ad hoc in le. quod Labeo. ff. ad Carbo. & ibi doct.

Et hoc

dos: [a] non secundum rigorem iuris, sed secundū temperantiā æquitatis: cū ageretur non criminaliter ut deponeretur ab ordine: sed ciuiliter [b] ut ab administratione amoueretur [c] tanquam immeritus & dānosus. Et utiq; tales prælati ex leuioribus [d] causis possunt ab administrationibus amoueri, [e] sicut quorundam religiosorū approbata consuetudo deposcit. Vnde prædictus abbas, non expectata sentētia quasi male cōscius sibi cessit. [f] †

Idē abbati Iemblacē.

Nō imputatur electo confirmato. si eo prohibēte pro ipsius cōfirmatiōe pecunia data fuit.

CAP. XXXIII.

Sicut tuis literis intimasti, cum in Iemblaceñ. ecclesia fueris monachus, fuisti tandem promotus, ad regimen ecclesiæ Flor. uerum abbate Iemblaceñ. post sublato de medio: ipsa quæ te prius filium habuerat, in patrem per electionē canonicam [g] te uocauit: & quia pastore carebat Leodiñ. ecclesia cathedralis. ad Coloniē. [h] ecclesiam (quæ tua est metropolis) proficiscens, ipsius authoritate in Iēblaceñ. ecclesia interim ministrasti Cæterum, postquā in Leodiñ. ecclesia fuit episcopus institutus, is à te requisitus electionem de te factam noluit confirmare. Verum cum hæc fieri pro extorquenda pecunia comperisses: sub interminatione anathematis [i] uetuisti ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidā de fratribus te inconsulto & ignorante cō tra excōicationis à te factæ sententiam ueniētes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt: [k] & sic ab episc. inuitatus institutionem ab eo accepisti liberè, quemadmodum postulabas: & infrà. Quamuis autē secū dū sacrorum canonum [l] instituta, etiam paruuli

Et hoc dicit Tan. & Io. Lau. contra: ut. ſ. in not. cum iam essent & c. & istud præsertim: secundum Io. etiā ponitur comparatiue. Lau. exponit præsertim. i. tantū. & sic utraq; decr. remanet in suo loco. & hoc innuunt ista uerba, tales cōtra talē taliter duxim⁹. & c. & dic tales. s. uiles & criminosos contra talē infamatū & irregularē: taliter. s. ciuiliter de æqtate: non de rigore. Ber.

[a] Admittendos. Verba ista sic expone, secūdū Lau. tales, s. testes emēdatos de crīe furti adulterij, & consimiliū criminū, q ex charitate testificant sine alijs adminiculis secūdū Lau. uel si nō sunt emendati, admittunt cū alijs adminiculis ut dicitur in fi. gl. secundū alios: & respicit di. ſ. uer. præterea. & uer. utrū. ne testes pro altera parte. & sequent. uersic. denique.

[b] Ciuiliter. Quo casu admittuntur mulieres. ſ. de testi. quoniā. & c. tā literis. Ber.

[c] Amoueret. Secundum euangelicā ueritatem. ſ. de accu. qualiter.

[d] Leuioribus. Sic ſ. de ac. qualiter in fi. quia nō ita pingue ius habent regulares, sicut seculares. arg. ſ. de sta. mo. cū ad monasteriū. arg. e. ti. c. ij in fi. uel potius qa nō est tantū scandalū pro remotione regularis, sicut secularis. & hoc est de consuetudine approbata. ut dicit in fi. c. Tan.

[e] Amoueri. Vbi qui: remouetur propter fraudem, infamis est: † secus si propter simplicitatē. ff. de suspe. tut. l. iiij. §. qui ob segnitiē. & C. e. tit. l. ul. nisi sit patronus. insti. de suspe. tut. in prin. si uero non exprimatur an per fraudem uel per simplicitatem aliquis amoueatur, non est infamis. ff. e. hæ enim causæ. Vin.

[f] Cessit. Et ita qui timore probationis cessit, nō habebit aliquod priuilegium. arg. xxiiij. di. c. ulti. Sed nunquid iudex debet desistere ab inquisitione, propter ipsius cessionem? arg. quod non. ff. de iudi. si qs postea. Arg. contra. ff. de suspe. tu. l. post finitā. quia nec dolum facit, qui rem deserit ut litem effugiat. ff. de alie. iu. mu. causa fac. l. itē si res. §. j. & qui diffidit de iure suo licite cedit liti. ſ. de postu. præl. bonæ. & iā finē inquisitiōis cōsecuti sunt inquisitores: quare non debent amplius procedere inquisitores, nisi ut habeant ratā cessionē. † sic ſ. de ele. dudū. in fi. Ber.

Sicut tuis. In prima ponitur consultatio. In secūda responsio: ibi quamuis. In tertia parte ponitur quædam determinatio: ibi illos. Abbas. Siculus.

[g] Canonicam. Hic habes expresse, q electio potest fieri de aliena ecclesia. De hoc. not. ſ. de elect. cum inter canonicos.

[h] Ad Coloniensem. Sed quare hoc, nonne capitulū ecclesiæ cathedralis, potuit eius electionem confirmare, & ei dare licentiam ministrandi? Ar q non. lxxj. di. fraternitatem. xxiiij. di. præsbyteri: sed uerū est q uacāte ecclesia, capitulū potest huiusmodi electiōes cō firmare. ſ. d ma. & obe. cum olim. ubi de hoc: sed hoc potest esse de consuetudine metropolis ecclesiæ, q ad metropolitanum accedant.

[i] Anathematis. Arg. q abbas confirmatus possit excommunicare, qd uerum est, & prior etiā. ſ. de maio. & obe. cum in ecclesijs. Et hæc fuit sētentia excōmunicationis, & nō cōminatio, ut sequentia probant. & sic est arg. q per talia uerba, phibeo sub interminatiōe anathematis, sub excōmunicatione feratur sententia argumen. ad hoc supra de locato. ca. j. & infra, de eo qui fur. ordi. recep. c. j. Sed dicas, qd excommunicatio nō fuit facta sub hac forma uerborum, sed expresse excōmunicauit, qui contrafacerent. sub hac forma, quicūque soluerit aliquid, illum excommunico & ita sub interminatione excommunicationis factæ sub conditione, lata fuit hæc sententia, & sententia excommunicationis sub conditione potest ferri: & qui contrafacit, est excommunicatus infra, de sententia excommuni. à nobis. & supra, de ap. præterea. & papa refert hic factum, pet istam formam. unde si dicatur. sub interminatione: uel sub pœna excommunicationis præcipio: non est excommunicatus qui contrafacit, & sic est comminatio tantum. & hoc probatur supra de iure patronatus relatum. §. j. & ſ. ne cleri. uel mona. clericis. & sic intellige omnia illa iura. lxiij. distinct. salonitanæ. & prædictas decre. supra de loca. capi. j. & infra, de eo qui fur. ordi. recep. capit. j. & alia consimilia. De hoc etiam dicitur infra, de sagit. c. uno. Bernardus.

[k] Exoluerunt. forte bono zelo, sed non secundum scientiam, & ita errauerunt. Ber.

[l] Canonum. j. q v. præsertim. ſ. eo. de regularibus. & c. ex insinuatione.

† Hic ciuiliter tātum agebatur, ut ab administratione remoueretur ut dixi in reg. Cancella. nu. 18.

† Hoc uerūm secūdū Hosti. nisi aucto rādo idest degradando sitamotus: tunc enim infamis est, & si cā ignominiæ, nō addatur. ff. de his q not. infa. l. secunda. §. ignominiæ. Ioan. And.

† Dicebat Host. hāc glos. uerā, cū ille paratus est pœnitētiā agere: alias cōtra ij. qō. j. si peccauerit. j. de col. crimi. dūmodo non intersit alicuius ratione expensarum uel fructuum: uel ut sciatur à quo & de quo sit ecclesiæ prouidendū. in qui bus casib⁹ etiā post mortē litigatoris, p cedit. C. si pē. appel. per totū. & si reus uel accusator mort. sue. pto. ſ. de ar. ex part. j. ut lit. pen. c. j. & ij. lib. vj. Io. An.

Prębere. Quia sæpe qui tacet consentire uidetur. iiij.di.si seruus sciente. C.de nupt.si ut proponis.sic iste abbas consensisse præsumeretur, si postquam intellexerit non contradixisset: sicut ecõuerso uidetur contradicere, qui expresse non consentit. de cõsecra. distin. iiij. cũ pro paruulis.ff.de procu. filius familias. §.inuitus.ff.de seru.urb.præ. inuitũ s.de bapt.maiores. uersi fi. Argu.contra.ff.de regul.iu. qui tacet. Vin.

Alias, potentiã.

Et Inn hic. Ioan. Philip. & Ho.uidet uelle hæc opinio quod licet non ualeat electio taliter facta ualet tñ confirmatio. Goff. contra ut dixi hic in te... p opin. Go. multũ facit, quod petens cõfirmari tractat de iure acquirendo de hoc.s.eo. c.dilectus j.pro prima. facit quia text. uult ponderare aliquẽ eẽ cõtradictionis effectũ per quod credo primam opinionẽ uerã, inexpresse contradicẽte. secundam in ignorãte & non contradicente. Io. And.

Arg.j. de sent.excom. cum quis li.vj. quod etiã facit contra. Ioan. And.

Solam. ex quo nõ est factum noĩe suo: tamen ex hoc potest priuari ut hic. Pan.

b Quoniam. Pro quod sic & econuerso quia ponitur pro qđ. iij. q.v. quod suspecti.

c Consanguinitate. Supra, de ęta.& quali.tuam.

d Imputari Dicit Vin. quod hoc intelligitur, cũ iã aliquis est electus & eo ignorante & reclamante daĩ pecunia confirmatori. Si autẽ nõdum esset electus: licet eo reclamante daretur pecunia electorib[9], obesset electo, qa per pecuniam eligitur, nisi dãtes hoc facerẽt in odium eius: ut hic.& s.eo.nobis.

e Consenseris. Nã si cõsensisset, simoniam commisisset quia cõsentire, est quãdoque consentire.& ante & post j.q.j.eos.in fi.& q. iij. si quis præbendas.& c. si quis obiecerit, quia in maleficijs ratihabitio retrotrahitur: & mandato cõparatur.ff.de ui & ui arma l. j. §. quoties & s. de restit. spol. cum ad sedẽ. in fi. & ij .q.j. notum. & ita secũdũ canones possum habere ratum quod non meo nomine gestum est. ix. q. ij. Lugdunen.& secundum leges.ff.de neg.gest.si pupilli.§. item quæritur. Quidam dicunt, ut Tan. quod aliquis potest habere ratũ, sed simoniam non committit, quamuis grauiter peccet.ar.j.c. proxi. Et in hoc quod dicit pecuniam soluendo, potest esse arg. quod non fit simoniacus per solam ratihabitionem.

f Parentis. Sic.ff.si quis cau.l.ij.§. ulti.

g Damnosum. Quod esset iniquum: cum peccata tãtum tenere suos authores debeant. C.de pœn. sancimus. & supra, de his quæ fi.à. ma.par.c.quæsiuit.& non debuit alius alterius odio prægrauari. C.de inofficio testa.si quis in quo.§.legis autem.

qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniã sunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tñ longe diuersum est non præbere a consensum, & expresse aliquid prohibere, taliter duximus respondẽdum, quoniam b ex eo quod contra prohibitionem & uoluntatem tuam (à qua postmodũ minime recessisti) aliqs te penitus ignorante promisit pecuniam & exoluit, prȩsertim cum is nulla sit tibi cõsanguinitate, c coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam uel culpam (sicut credimus) imputari d nisi postea consenseris e pecuniam soluẽdo promissam, aut reddendo solutam: alioquin contingeret, quod alicuius factum insidias inimico parantis, f ei damnosum g existeret, cui penitus displiceret: & sic aliqs de fraude sua cõmodum reportaret. h Illos autẽ qui dederũt pecuniã uel etiam receperunt: in tantum constat esse culpabiles, quod si eorum excessus esset ecclesiæ manifestus: (quæ non iudicat de occultis i) pęna essent

Idem decano Beluacẽ.

h Reportaret. quod esse non debet: imo quandoque punitur in eo, in quo deliquit. s. de iure patro. pastoralis.& s.de immu.eccle.c.ulti. Ber.

i De occultis.xxxij.di.erubescant.vj. q.j.si omnia. & xxxij.q.v.Christiana.c.proxi. Bernar.

Si clericus cum pacto confert ecclesiæ bona sua, ut in ipsa recipiatur in canonicũ, & illa sibi retineat pro præbenda, simonia committitur secus si hoc fiat sine pacto.

CAP. XXXIIII

Tva nos duxit discretio cõsulendos: & infrà. Deuotioni.t.t.r. quod si quis clericus cum conditione uel pacto k largitur aut offerat bona sua ut illa postmodum pro præbenda retineat, & in canonicum admittatur: huiusmodi oblatio uel receptio fieri non poterit sine uitio simoniæ, cum in talibus omnis pactio aut conuentio l cessare debeat iuxta canonicas sanctiones. Si uero purè ac sine pacto uel conditione qualibet, offerat, rogans m humiliter ut in canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, & clerici eiusdẽ ecclesiæ purè consentiant, n huiusmodi receptio fieri poterit absq; scrupulo simoniacæ prauitatis. Licet autem taliter duximus respondendum, & nobis datum est de manifestis o tantummodo iudicare: si tamen is qui talẽ donationem facit, ea

Tva nos. Sunt duæ ptes. In prima ponitur decisa cõsultatio. In secũda responsio: ibi, deuotioni tuę quæ distinguẽdo prosequitur duo mẽbra. Secũda ibi si uero. cuius dtterminationem submittit: ibi, licet. Abbas Siculus.

k Pacto. j.q.ij.quam pio.& s. de pact.c. ulti.

l Conuentio. Et modus etiam s. ut ecclesia. bene. ca. uno. Ber.

m Rogans. Nota quod aliqs potest rogare, 4 ut in canonicũ admittat. De huiusmodi precib[9] not. s.de æta. & qual.tuam. Ber.

n Pure cõsentiãt. Idest, sine aliqua pactione, uel mala intentione. Hic.n. patet, quod eo tẽpore, quo quis recipitur potest aliquid offerre cessãte omni conditione & pacto. Sed cõtra uidetur, qđ nõ liceat tempore receptionis.ar.j.q.j. emẽdari: ne quod gratis fieri debet, pro pretio fieri uideatur & sic uideatur habere speciem mali, à qua etiam abstinendũ est. infra, eodem. audiuimus. supra, de ui & hone. cleri.cum ab omni. & est ar. ad hoc.j. q.ij.quam pio.in fine.ubi dicitur, ac. postmodum &c.

4 Rogare Franc. Rip.c. cũ M. supra de consti.

Monasteriũ ingrediens, an possit aliquid offerre.

Sed uerum est, ut hic dicitur, quod tempore ingressus, potest dari aliquid: & licitum est, dum tamen cesset pactio & conditio, ut hic dicitur, & supra de proba. c.inpræsentia.& supra.de succes ab intesta.cum dilectus.& s.eo.c.dilectus.ij.in fin.nec ideo minus donatio gratuita dicitur.arg.ff.mand.si remunerandi. ar. j.q.j.iudices.xviij.di.de eulogijs.& arg. de offi.pro con.solent.§.ult.& s.eo.dilectus.ij. in fi. alias dare siue ante siue post, simonia est.j.quæst.prima, eos in fine. Sed caueat ille qui recipit, & qui dat, ne sub specie talium munerum, fraus committatur.j.q.j.si quis neque.& j.sequitur. Ioan.

o De manifestis. s.proxi. in fi.

intentione ducatur, ut per temporalia bona quæ offert, spiritualia ualeat adipisci: & clerici qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi cōmoda tēporalia perciperent, admissuri: sine dubio tam ille quam isti, apud districtum iudicem (qui scrutator est cordium: & cognitor secretorum) culpabiles [a] iudicantur.

Idem priori Cantuariensi.

Non debet quis ordinem recipere, ab eo quem credit simoniacū: sed ministrare potest in illis, quos prius ab isto recepit.

CAP. XXXV.

ij [b] Per tuas literas intimasti, quòd cùm A. in quadam domo Carthusieñ. ordinis suscepisset habitum monachalē, à dioecesano episcopo fuit in subdia. ordinatus: sed postmodum didicit ex relatione quorundam, [b] quòd episcopus multoties commiserat uitium simonię: propter quod idē monachus in suscepto formidat ordine ministrare nolens ab eodem episcopo, ad superiores ordines promoueri, & infrà. Nos igitur respondemus, ut idem in ordine sic suscepto securè ministret, [c] sed contra conscientiam ad superiores ordines nō ascendat, ne fortè ędificet ad gehennam: licet ex eo quòd conscientiam nimis habuerit scrupulosam, in difficultatem huiusmodi sit collapsus, quam utique non euadet, nisi deponat errorem.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

Pro chrismate uel inuestitura ecclesiarum, nil exigi debet nec excusat consuetudo, uel nominis uariatio.

CAP. XXXVI.

In tantum peccatis exigentibus, corda quorumdā simoniaca prauitas deprauauit. & infrà. Sanè peruenit ad audientiā nostram, quòd cùm olim quidam suffraganei tui pro chrismate [d] certam consueuerant accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuā eludere cupiētes tempus faciendæ solutionis anticipant, [e] recipientes in media quadragesima, qđ recipere consueuere post pascha: & ut causam recipiendi dissimulent, nomē denariorū uariāt, [f] denarios quos prius chrismales, secundò paschales dicebant, consuetudinem mediæ quadragesimæ nuncupantes: & infrà.

Cùm uerò expresſius

[a] Culpabiles. Non dicit simoniaci: ad parem tamen pœnam tenentur propter intentionem cū opere subsecuto. supra de brga. nuper. unde isti simoniaci non dicuntur, quantum ad ecclesiā: nisi uellis dicere, qđ sola intentio [r] facit hominem simoniacum. argu. j. quæstio. j. qui studet. & capitu. reperiuntur. & j. quæst. iij. nō solum. sicut sola spes lucri facit hominem usurariū. xiiij. qō. i. capitu. j. argumento infra, de usuris. cōsuluit. Tanc. dicit, quod sola pactio facit aliquem simoniacum. argumen. huius decret. & s. ut ecclesiastica beneficia. ut nostrū. Ioan.

[b] Per tuas. Quorūdam. Quibus credere nō debuit. xxxiij. distin. habuisse. argumē. lxxxvj. distinct. si quid uero. argum. contra quod illud dicimur scire, qđ ab alijs audiuim⁹. xxij. quæst. v. hoc uidetur. uerū est, quando loquit de proprio facto, non de alieno. Bernar.

[c] Ministret. Cum nō cōstet ei illum simoniacum esse: alias si sciret illum simoniacum, stultus esset, quia simoniacus non habet executionem: ut supra eod. tanta. unde eam dare nō potest. Pręterea dixit Io. quod licet quis cōmittat simoniā non perdit eo ipso executionem: nisi sit simoniacus ī ordine. [2] Alij dicūt contrarium, quod omnis simoniacus ipso iure suspēsus est: ut j. quæstione j. reperiuntur. & c. quibusdam. Illud uidetur uerū, quod siue ordinem siue beneficiū adeptus est per simoniam, impedit ordinis executionem etiā post peractam pœnitētiam. s. de accus. inquisitionis. ij. responso. Præterea si iste nescit pro uero illū esse simoniacum, quare papa non dicit ei expresse, quod recipiat ordines ab eodem: ut auferat ab eo errorem suum? uidetur quod ei laqueū inijciat, quod esse non debet. xxvij. q. j. c. ult. Solu. papa nō debet ei dicere, ꝙ recipiat ordines ab ipso, si habet super hoc cōscientiam læsam nec papa eius conscientiam posset mutare nisi ipsemet eā mutaret, qa uis an imo fieri nō potest. xxxij. q. v. proposito. & c. iiii. unde dicit papa consulendo potius, quàm præcipiendo ut cōtra consciētiam non promoueatur ab illo episcopo, nisi primo illam deponat: quia qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam. xxviij. qō. j. omnes. §. ex his. & s. de resti. spol. literas. & s. de prescri. quoniā omne. sed nunquid potest aliquis recipere ordines ab eo, quē scit simoniacum in ordine? Dico ꝙ non [3] & recipiendo ordines ab eo, non recipit executionem si cum ordinator nō habeat executionē. s. e. tāta. & j. q. j. reperiunt. & potius habet pati excōicationem quā recipere ordines ab ipso. j. de sentē. excom. inquisitioni. arg. si uero aliquis ignoranter ēt recipiat ordines a tali simoniaco in ordine, non recipit executionem: nisi cum eo dispenset j. q. j. si quis a simoniacis. & s. đ ordi. ab episcopo q renun. epi. c. j. & ij. quia si eam non habēt, alijs eam dare non possūnt. j. q. j. c. j. & c. qui perfectionem. & qō. vij. Daibertum. Ber.

[d] In tantum. Prouidet circa duo Secunda ibi, prauam. Et prima sub diuiditur. Nā prima narrat factum. Secūda corrigi mādat, & puniri: ibi, cum uero. Abb.

[d] Chrismate. sic supra eod. ca quæ. Vbi habes similem uariationem nominis. Pro chrismate uero uel oleo, nil est accipiēdum. s. eodem. non satis. & qui contra fecerit, pœna canonica punitur, ut h. c. dicit: quæ est pœna depositionis cum nota infamiæ. prima quæstione iij. cap. ulti. Ber.

[e] Anticipant. excogitata fraude, de tempore ad tēpus. Bernar.

[f] Variant. talis uariatio nominis, nō prodest: [g] quia quodcunque nomen imponant, simoniam committunt: sicut in usura. xiiij. q. iij. plerique. sic. n. faciunt usurarij, nunc appellāt lucrum, nunc emolumētum, quandoq; pœnam in fraudem. arg. ff. si cer. pet. lecta est. sic. C. de lib. cau. iubemus. Ber.

[r] Vt refert Inn. & Host. sunt qui dicūt, ꝙ sola intētio īducit simoniā ī phibitis: qa simoniaca in simoniacis uero, qa phibita requirat pactio de is. s. de ffic. dele oa. ex parte. Tenendū tn̄ est ꝙ nunquā sola intētio īducit nisi mētale. Quid aūt de descriptiōe simoniæ dixerit hic Host. dixi. s. eo. nemo. super gl. ij. Ioan. An. dic quod sola intētio facit simoniacū quoad peccatū. Sola uero pactio quo ad pœnā iuris positiui. Pan.

[2] Dixit hic Go. ꝙ simoniacus in ordine cōferēdo non ē ipso iure suspensus, quo ad se & alios illud. n. est uerum de simoniaco ī ordine suscepto: & sic intelligit canones, quos stati alleg. gl. dic ut i. e. c. pe. Ioan. An.

[3] Per que iura & ī đ cleri. ex cō. minist. apostolica, patet secundum Hostiē. ꝙ haberi debet probabilis ignorantia excusata. ꝙ intelligas quo ad dispensationem. Ioā. And.

[g] Aliquā do prodest s. de spō. tua. secundum Gof. Ioā. And.

exprimat uenditionis spe ciem, qui prius [a] recepit pretium, quàm rē conferat pretiosam, & gratis sit gratia [b] conferenda: Mandamus quatenus taliter excessus corrigas supradictos, suffraganeos tuos, & officiales eorum à tam illicita exactione compescens, quòd aliorū culpa [c] tibi, ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. Prauam ēt illam consuetudinem [d] de tua prouincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarū inuestitura, [e] archidiaconi marchā argenti, minores uerò decani uaccam albam sibi dari postulant, uel certam solui pecuniæ quantitatem.

Idem.

Ordinatus in subdiaconum qui prius præsentatori suo promisit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, uel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiā si peccare non crediderit.

CAP. XXXVII.

Per tuas nobis literas intimasti, quòd [iij] cùm D. lator præsentium uellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet: quendam presbyterum exorauit, ut ipsum ad ecclesiæ suæ titulum præsentaret. quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, ꝙ nunquàm si præsentaret eundem, in ecclesia sua aliquam peteret portionem: & sic ad præsentationem eius extitit ordinatus, nec se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit: [f] & infrà. Nos inq.s.t.t r. ꝙ nisi cū eo fuerit misericorditer dispensatū [g] nec ad superiores ascēdere, nec in suscepto debet ordine ministrare. [h]

Idem.

Simonia est dare pecuniam pro uicariatu, uel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarum habē da: et dātes et recipiētes, ab alia ecclesia sunt eyciēdi. h.d. hoc. c. per alia uerba, licet sit breue.

CAP. XXXVIII.

Consulere: & infrà, Quicunque uicedominatum uel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem [i] per pecuniam obtinere uoluerint, tā emens, quam uendētes cum Simone percellūtur, & ab illa ecclesia in cuius contumeliam dare pecuniam & accipere uoluerunt, [k] iustè excludunt.

Idē in concilio gñali.

Simoniacum est, aliquid exigere pro consecratione episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo.

CAP. XXXIX.

Sicut pro certo didicimus, i plerisq; locis, à plerisq; personis quasi columbas in templo uendentibus fiunt exactiones turpes & prauæ, pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum: estque taxatum

a Qui prius. Emptor enim prius tenetur offerre pretium, quam uenditor rē tradat. ff. de actio. emp. & uen. Iulianus. §. offerri. Sed si neuter habet fidem alteri, pretiū & res deponatur apud sequestrū. [1] ff. de solu. si soluturus. Io. an.

b Gratis sit gratia. j. q. j. c. j.

c Culpa. Arg. ꝙ delictum subditorum, imputatur p̄lato. Simi. s. de off. ordi. irrefragabili. ubi de hoc. Ber.

d Cōsuetudinem. in talibus. n. non excusat consuetudo, sed potius accusat. s. eo. non satis. & c. cum in ecclesię. qa malæ cōsuetudines, tempore non confirmantur. in auth. ut nul. iu. §. j. uer. neq; uero ab angarijs. col. ix. Ber.

e Inuestitura. pro qua nihil est dandum. s. eo. cū in ecclesiæ. nec pro aliquo sacramēto spirituali, ut ibi dicitur: nec pastū, nec pastellum quis dare dēt. [2] j. q. iij. si quis præbēdas. B.

f Per tuas. Intellexit. Propter hoc non excusat: ut bene sequentia notāt. quia potuit cōsulere peritiores. xxxvij. di. c. non omnis. §. ulti. ff. de iuris & fact. igno. l. regula. §. ulti. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. sed iuris. Bernar.

g Dispensatum. sic j. eod. c. pe. ubi ēt imponitur pœna ordinatori, prę sentatori, & præsentato: & ita dispēsari potest cum simoniaco in ordine. Ar. cōtra. 1. q. j. erga simoniacos. & c. si qs neq;. sed illa capitula loquūtur in dignitate: & non negatur, quin posit cum talibus dispensari, sed nulla misericordia est adhibēda in dignitate seruanda, quī oporteat eos renūtiare, quia pœnitētiam (ordine uel beneficio retento) agere nō possunt. j. q. vij. requiritis. & s. de accu. inquisitionis. j. respō. Quis posit cum talibus dispēsare, dictum est. s. eod. de simoniacæ. & melius. s. de renun. post. translationum. De pœna istorum dicitur j. eod. c. & quis cum talibus posit dispensare.

h Ministrare. Tritici de causa. tum quia fuit hic munus à lingua. prima qōne prima. sunt nonnulli. tum quia nulla cōditio debet interuenire, ut s. eo. tua. & s. de pac. c. ulti. & j. q. ij. q̄ pio. tū quia per surreptionem uoluit ordinem adipisci. arg. xxiiij. dist. quādo. & supra de electio. cum dilecti. Ioan. And.

i Consulere. Administrationem. quod hic dicitur, intellige per id quod habes j. q. iij. saluator. circa medium. c. ubi habes, quod nulla administratio ecclesiastica pōt uendi uel emi. præpositura, œconomi officium, uicedominatus, aduocatia, siue castaldionatus, & iudicatura, aut qualibet alia administratio, ut c. si quis episcopus. in prin. causæ.

k Voluerunt. arg. quod sola uoluntas facit hominem simoniacum. j. q. j. qui studet. [3] Sed hoc non credo, q̄d sola uoluntas facit hominē simoniacum, dūmodo contenta sit suis terminis. j. eod. c. ultim. licet alias peccet, ut ibi. Sed hic, non fuit contenta suis finibus, imo processum fuit ad actū [4] & hoc no. p hoc quod dicit tam ementes, quam uendentes uel ad studia emendi processerunt, quantum in eis fuit. unde tanquam simoniaci iudicandi sunt. prima quæstio. prima qui studet. & sic intellige quod dicit in fine, uoluerunt.

Sicut. Primo narrat excessum, & ipsius excusationem. Secundo ipsius excusationem reprobat, & excessum prohibet, & pœnam adijcit: ibi, tantum, Ab. sic.

[1] Vel caueat, de re tradēda si pretium ītra certū tēpus fuerit numeratū. ff. de redhib. ac. l. ædiles. §. fi. & l. seq. Ioā. An.

[2] Vt no. s. c. j. & c. ueniens. Ioā. And.

Dispensatio an posit fieri cū simoniaco in ordine.

Nulla administratio ecclesiastica emi uel uēdi potest.

[3] Et c. ij. ubi d̄ hoc. Ioan. An.

[4] Et si pactum iter uenit: est detestabilis: alias mentalis. d̄ hoc dixi s. eod. nemo. super glo. ij. Io. And.

quantum sit isti uel illi, quantumue alteri uel alij persoluẽdum: & ad cumulum damnationis maioris quidam cupiditatẽ & prauitatem huiusmodi nituntur defendere per consuetudiuẽ a lõgo tempore obseruatam. Tantumagitur abolere uolentes abusum, consuetudinem huiusmodi (quæ magis dicenda est corruptela) penitus reprobamus, firmiter statuentes, ut pro his siue conferendis, siue collatis nemo aliquid quocũque prętextu exigere aut extorquere præsumat: alioquin & qui receperit & qui dederit huiusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi b & Simone condemnetur.

Idem in eodem.

Religiosi pretio recepti, una cum recipientibus, de monasterio expelluntur, & in arctioribus monasterijs ad agẽdum pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante istud conciliũ ponebantur sic recepti in alijs locis eiusdem ordinis, nisi multitudo sit in causa: ita tamen: quod renuntient primæ receptioni: & de nouo recipiũtur.

CAP. XL.

Quoniam simoniaca labes, adeo plerasq; moniales infecit, ut uix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis c prætextu, uolentes huiusmodi uitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus, statuentes, ut quæcunq; de cætero talem commiserint prauitatem, tam recipiens quam recepta, siue sit subdita, siue prælata, sine spe restitutiõis, de suo monasterio expellatur d in locum arctioris regulæ ad agẽdam perpetuã e penitentiam retrudenda. De his autem quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidẽdum, ut remotæ de monasterijs quæ perpetuam sunt ingressæ, in alijs locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si forte propter nimiam multitudinẽ, f alibi nequiuerint commodè collocari, ne damnabiliter in seculo euagentur, recipiantur in eisdẽ monasterijs dispensatiue, de nouo mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc circa monacos uel alios regulares, decernimus obseruandũ: Verum ne per simplicitatem uel ignorantiã g se ualeant excusare, præcipimus, ut diœcesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

Idem in eodem.

Episcopi nil exigere debẽt ut permittant in ecclesiis sibi subiectis clericos institui, mõacos profiteri, uel mortuos sepeliri, alioqui exacta restituẽtur duplicata.

CAP. XLI.

a Per consuetudinem. fingunt enim tales, ꝙ in consecratione aliquid licite petitur, nõ pro consecratione, sed pro cõsuetudine. arg. lxiij. di. quia sancta. & c. Agathosa. & j.q.iij. quæsitum. & in auth. de san. epi. §. pro consuetudinibus. colla. ix. 1 sed hoc non est uerũ: nec excusat consuetudo in huiusmodi spiritualibus uendẽdis, imo magis accusat. s. eo. non satis & ca. cũ in ecclesiæ. ubi talia reꝓbant. Io.

b Giezi & Simone. Giezitæ dicuntur à Giezi seruo Helisei, qui primo in ueteri testamẽto uendidit gratiã sanitatis Naamam principi assiriorũ unde uenditores spiritualiũ, ꝓprie dicuntur Giezitę. Simoniaci dicũtur a Simone 2 mago qui postea in nouo testamento uoluit emere gratiã spiritus sancti j.q.j. qui studet. & ca. cito turpem.

Quoniam. Sũt quatuor partes. Prima prouidet circa futura. Secunda circa præterita: ibi de his. Tertia ꝓrogat: ibi hoc etiam. Quarta publicationem fieri mandat, ibi, uerum. Abb. sicul.

c Paupertatis. prætextu .n. paupertatis, nõ debet quis operari peccatũ mortale, sed potius q̃libet mala pati. xxxij.q.v. ita ne. & supra, de ijs qu.vj. metusue cau. si sacris. nec eo ꝑtextu ignoscẽdũ est illis. ff. de rit.nu palã. §. non est. Posset dici, qđ si ita pauperes sũt qđ nõ possunt ibi alias aliquo modo aliquem recipere quia non haberẽt ibi uictum sub hac forma possunt recipi non habemus quid demus tibi ꝓ uictu. nisi tu portes tecum unde uiuas: dum tñ hoc nõ dicatur in fraudem, & sine aliquo pacto. argumentũ prima quæstione secunda. si quis propter hoc. 3 Ioãnes. sed tutius est, ut nullo casu taliter aliquis uel aliqua recipiatur. Ber.

d Expellatur. Videtur intelligendum cum distinctione illius decre. s. eo. dilectus, ut si directe actum sit contra tales, in modum accusationis, quod deponatur. Si in modum in quisitionis, fiat ut hic dicitur. sic distinguit illa decre. dilectus: Item arg. contra. s. de accu. inquisitionis. ubi deponitur simoniacus in modum inquisitionis. Credo quod hodie standum sit huic constitutioni circa regulares simoniacos, ut pœna ista solũmodo imponat qualitercũque constet de crimine, ut in arctiori monasterio ad agendã perpetuã pęnitentiã detrudãtur sine ordinis sui executione, cũ alias pœnitentiam agere nõ possunt. j.q.vij. reqritis ar. s. de accu. inqsitionis. & satis intelligũt depositi. 4 nã ex claustrũ, morari nõ debẽt, ne damnabiliter euagẽtur. ut. j. dicit. & argemen. s. de regu. & transeun. ca. ulti. Sed nunquid restituitur ei pecunia? Potest dici, ꝙ sic. s. e. ueniẽs. De hoc dictũ est s. eo. de hoc. Quid si nõ inueniunt arctiora monasteria? Nihilominus mutabũt ea. ar. lxxxj. di. ualet. uel si uisum fuerit, renũtiabũt locis suis & denuo restituẽtur in illis dispẽsatiue, prout sequitur. j. de alijs qui ante statutum sunt recepti ut perpetuã pœnitentiã ibi agant.

e Perpetuam. sic j.q.j. reperiuntur. & c. si quis neque. sic hæretici cũ redierint ad agendũ pœnitentiã, in perpetuũ carcerẽ detrudũtur infra, de hære. c. pe. quia & simonia dicit hæresis. vj. quæ. j. sed licet. Ber.

f Multitudinem. Vt propter hoc detrahatur seueritati sic. j. de cleri. excom.. ministra. latores. & s. de tẽpo. ordi c. ij. Ber.

g Vel de ignorantiam. sic s. de loc. ca. j. sic lxxxij. di. ꝓinctio. proposuisti.

e Vide s. eo. c. cum ecclesiæ. sub glo. ij. Ioã. And.

Giezitæ. Simoniaci

2 Qui forte fuit: & neophyt⁹: & ideo uocata est simonia hæresis Neophytorũ j. q.j. qsqs ꝑ pecuniam ubi đ hoc Ioã. And.

Paupertas à peccato non excusat.

3 Et idẽ no. s. eo. c. non satis. in j. gl. & de hoc j. q.ij. in sũ. Ioã. And.

Simoniaci regulares qualiter sunt puniendi.

4 Ex quo executionẽ non habent: sed ad hoc rñdet Hosti. ꝙ cum deposito nõ sic de facili dispensabitur de hoc s. de cleric. nõ resi. ex tua Ioã. And.

5 De Iudę. itaquo rũdam. in fine pœn. & re. omnis secundum Ho. Io. And.

AVdiuimus. Sunt tres partes principales. In prima narrat factum In secunda inhibitionem facit:ibi,cum igitur. In tertia puniri mandat:ibi,quod si quis. Abbas siculus.

a Persoluatur. Nunquid talis dicitur simoniacus, qui sic soluit pecuniam? Videtur ꝙ non, qa redimit ius suum, ut s.eo. dilectus,ubi plene de hoc sicut licitum est alicui corrumpere accusatorem suum. ut ij.q.iij.c.si quem.§.notandum. Io.

b Spetie. arg.j.q.j.emēdari. & s.de ui.& honest.cleri. cum ab omni.

c Duplicata. sic s.de cen.procurationes.in fi.& s.đ immu. eccle. quia pleriq;.& in auth. de san. epi sc.in ij. coll. §. si uero laicus collat.ix. Ber.

AD apostolicā. Primo ponit clericorum & laicorū excessum. Secundo cōtra utrūque prouidet:ibi, quapropter Abb.

d Pietatis. Prætextu pietatis non est impietas committenda.j.q.j.nō est putāda. & xiij. q.v. neque. n. si agris. & xxx. quæ. j.nosse.

e Conferantur. sacramenta. n. ecclesiastica gratis sine aliqua exactione sunt cōferēda. s.eo. cum in ecclesiæ.& c.ea:quæ.

f Laudabilem. Ergo laudabilis consuetudo, seruanda est,cuius trāsgressor,ut iuris, punitur.xj.di.in his.Et uidetur ex hac litera, ꝙ clerici licet nihil petere possint ꝓ talib⁹ sacramentis si cōsuetudo laudabilis fuit ꝑ his seruari consueuit.ꝙ ꝑ supiorem cogi possunt officio iudicis implorato, ad illam seruādā quæ ex pietate introducta est. Vel potest intelligi,ꝙ hic dicitur: ut Io.dixit,ꝙ laici abutuntur cōsuetudinibus, quæ illis pietatis causa permissæ sunt: ut cum permittitur eis præsentare clericum,ipsi uolūt eū instituere,uel cum ipsi requrunt ut consentiant ipsi uolūt eligere. De quibus habes s.de iure patr.c. præterea.& in pluribus alijs,ꝙ non credo. Sed dic ut prius dictū ē. Ber.

1 Nō dic contra Panor. Fely. qa certat de promouendo.

2 Seruandam. imo secundum Inno. debēt tātum compesci uolētes impedire hunc laudabilē usū deuotę oblationis.

AVdiuimus de quibusdam episcopis, quòd decedentibus ecclesiarū rectoribus,ipsas interdicto subijciunt,nec patiuntur alios in eisdem institui,donec ipsis certa summa pecuniæ persoluat a Præterea cum miles aut clericus domū religionis ingredit sepulturā: etiā si nihil loco religioso reliq̄rit, difficultates ingerūt & malitias, donec aliqd muneris manus cōtingat eorum. Cùm igitur nō solū à malo,sed ab omni specie b mali sit (secūdum Apostolum) abstinendū exactiones huiusmodi penitus inhibemus. Quod si quis trāsgressor extiterit, exacta duplicata c restituat,in utilitatem locorū in quorum fuerint soluta dispendium fideliter conuertenda.

Idem in eodem.

Sacramenta sunt libere conferenda:cogit tamē ordinarius laicos obseruare laudabiles cōsuetudines.

CAP. XLII.

AD apostolicā audientiam frequēti relatione peruenit,ꝙ quidā clerici pro exequijs mortuorum & benedictionibus nubentium & similibus pecuniam exigunt & extorquent: & si forte eorū cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponūt. Econtra uerò,quidam laici laudabilem cōsuetudinem erga sanctā ecclesiam, pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis, nituntur infringere sub prætextu canonicæ pietatis. d Quapropter super his prauas exactiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus obseruari,statuentes,ut libere conferantur e ecclesiastica sacramēta,sed per epum loci ueritate cognita,compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem f consuetudinem immutare.

Honorius tertius uniuersis abbatibus & fratribus Cistercien. ordi.

Prohibet abbates Cistercienses solenniter installari: & ponit formam obedientiæ quam præstant suis episcopis

CAP. XLIII.

NE Dei g ecclesiam: & infra. Installationis solennitates h in electis abbatibus ordinis uestri fieri prohibentes. Adiicimus, ut archiepiscopi ea sint forma professionis i contenti quæ ab origine uestri ordinis, noscitur instituta,quæ talis est: Ego frater abbas Cistercien. ordinis subiectionem & reuerentiam & obedientiam à sanctis patribus constitutam, secundum regulam sancti Benedicti tibi domine episcope,tuisq; successoribus k canonicè l substituendis, & sanctæ sedi Apostolicæ saluo ordine m meo,perpetuò me exhibiturum promitto.

NE Dei. Duæ sunt partes. Secunda ibi adijcimus. Ab.si.

g Ne Dei.

CASVS. *Abbates Cistercië.ordinis consueuerunt dare archidiacōis palefrenū in sua installatione, uel aliud æquipollens. Præcipit Hono. pa.ne de cætero talis cōsuetudo debeat obseruari, q̄ de cupiditatis radice ꝓcessit sed obedientiā faciant episcopis ut ī tex.*

h Solennitates Installare abbates & abbatissas ī sede ponere, ꝑtinet ad officiū archidiaconi. s.đ off.archid.c.ut nostrum & talis installationis solennitas non requiritur in abbatibus ordinis Cisterciē.ut hic patet

i Professionis. Qua profitenť se ꝑstaturos suis epis subiectionem,&c. quæ sequitur.sic & archiepi debent esse contēti forma professionis à canonibus constituta.s.de maio.& obe.c.dilecti. qua & papa contētus est, ut ibi dicitur.

k Successoribus. Et ita postq̄ fecit obedientiā prædecessorib⁹, amplius eā facere successorib⁹ cōpelli nō dēt ut s.đ iureiu. ueritatis.& idē ī uasallo,ut ibi dicitur.

l Canonice. Alias non teneretur:puta si esset intrusus, sine cōsensu clericorum. xij.q.ij. alienationis. Ber.

m Ordine. Nam contra.

3 Et per hoc reprehendit lic Go. Vinc. qui dixerat, quod licet seculares istal larent:religiosi non. Dixit aūt quod hic nō prohibetur installatio, sed solēnitas & exactio.Host. tamē dicit ꝙ de plano installari poterūt ꝑ monachos. stemus in hoc interpretationi consuetudinis inter eos seruatæ ꝑ tempora. Ioh. Aud.

contra regulam, obedire non tenentur, ut hic dicit, in his quæ contra regulam, uel quæ illicita sunt nullus obedire tenetur. xj. q. iij. si quis episcopus. & c. non semper. & cap. si dominus. & c. Iulianus. sed bonum quod agitur, quandoque propter obedientiã intermittitur. xj. q. iij. q.d ergo. & est simile huic loco. s. de iureiurãd. ego enim. Ber.

Gregorius ix. priori sancti Thomæ Esculanensis.

Recepto in canonicum, debetur præbenda & reditus, cõsuetudine non obstante, quod non seruauerit prauam consuetudinem de aliquo temporali dando ipsis canonicis.

CAP. XLIIII.

IAcobus canonicus Esculanus exposuit quod cùm ipse in ecclesia Aprutiñ. sit receptus in canonicum & in fratrem canonici eiusdem ecclesiæ partẽ prouentuum, ac præbendam sibi assignare recusant, quandam consuetudinem prætendentes, quòd prandium habere debeat à canonico recepto de nouo. Quocirca mandamus, quatenus si est ita: dictos canonicos ut (tali consuetudine [a] non obstante) sibi sicut uni ex alijs, in prouentibus & præbẽda prouideant, ap. re. compellas.

Idem.

Qui ordinauit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso prouisionẽ: ordinator per triẽnium à collatione, præsentator uero ab executione ordinũ etiam per triennium suspensi sunt: ordinatus uero, ab ordine perpetuo sit suspensus: et solùm per sedem apostolicam cum eis dispensatur.

CAP. XLV.

SI quis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem, promissionem uel iuramentum [b] ab illo recipiens, quòd super ꝓuisione sua non inquietet eundem, ordinator à collatione, præsentator uerò ab executione ordinum per triennium, [c] & ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispẽsationem [d] super hoc per sedem apostolicam [e] obtinere meruerint, nouerint se suspensos. [f]

Idem.

Habet duo dicta secundum ibi, ad resignationes. Et pp breuitatem & uarietatem lecturarum, aliter non summatur.

CAP. XLVI.

MAndato nostro recepto, ut cum monachis qui per simoniam dato aliquo locum in monasterijs sunt adepti, ẽm constitutionẽ gñalis concilij [g] dispensares: & infrà. Consul. t. breuiter respondentes dicimus, mandatum apostolicum etiam ad abbates [h] extendi, † & ad resignationes spiritualium & temporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi [i] præcedente,

IAcobus. Prætextu consuetudinis, nõ debet exigi prandium a canonico de nouo recepto. h.d. Diuidit: nam prima pars ponit querelam. secũda dat iudicem: ibi, quo circa. Ab. Sicu.

† Decis. Tholo. 312. dixi ad Phil. Dec. c. cũ M. nu. 33. de cõstitu.

[a] Tali consuetudine. Quæ non excusat. sic s. e. ueniẽs. imo potius simoniam inducit, quia pro pastu uel pastello, exigi aliq.d non debet pro huiusmodi spiritualibus. s. eod. c. j. & j. q. iij. si quis præbẽdas. non obstante aliqua consuetudine: ut s. eo. in pluribus. ca. Bern.

Pactũ turpe nõ obligat.

[b] SI quis. Iuramentum. Pactum tale siue iuramẽtum turpe est, ideo nullã obligationem inducit. s. de pact. ca. ul. & ff. de uer. obl. generaliter. & quia perpetuã habet causam prohibitionis, nulla est obligatio. ff. e. si stipuler. ut ibi. Et ita habes, quod si principale nõ tenet, nec iuramẽtũ super hoc factum. fi. s. de foro cõpe. si diligẽti. in fi. C. de legi. nõ dubiũ. Ar. s. de iureiu. debitores. & licet talis obligatio nõ tenuerit: [c] punitur ordinator à collatione ordinum, ut in eo puniatur in quo peccauit. s. de iure pat. pastoralis. cum suis similibus.

† Adde quod not. de ꝑben. si eps cui. libr. vj. in ulti. gl.

[c] Per triennium. Et ita simoniaci iudicantur, nec tamen deponuntur, nisi quia ad tempus suspenduntur: sed hoc forte ideo est, quia nihil datur uel recipitur pro ordinatione uel præsentatione. Quia simonia est studiosa uoluntas emendi uel uendẽdi spiritualia. ar. j. q. j. qui studet. sed emptio uel uẽditio, sine pretio nõ consistit. insti. de emp. & uen. §. pretium aũt. & ff. eo. l. ij. §. fine sed hic nullum pretium datum est. Sed contra: iste remisit ius quod sibi cõpeteret ex tali præsentatione contra præsentatorem uel ordinatorem, qui tenebatur sibi ad prouisionem. s. de præben. cũ secundum Apostolum. sed idẽ est remittere quod dare. s. de testi. ueniens. j. & ff. de calum. quinetiam. & ita debent deponi. Hic nihil remittit, quia nihil adhuc debetur, sed renũtiatur iuri, quod in futurum posset acquiri si præsentet debito modo, sed in cõtrarijs remittitur, quod in præsenti debetur. sed si hic fieret talis remissio: deponerentur tam dans quã recipiẽs. si conuincerentur. s. e. d hoc. & c. insinuatum. & ideo minor pœna imponitur propter affectũ cũ opere subsecuto. s. de biga. nuper. & c. ult. & hoc intellige, si crimẽ sit occultũ. si uero esset manifestum: semper essent suspẽsi. & si accusarẽtur & cõuicerent, deponerentur ex tali promissione uel iuramento. Bern.

Simonia.

Remitto re & dare.

[d] Dispensationẽ. Sic. s. eod. per tuas nobis.

[e] Per sedem apostolicã. Hic patet, quod cum simonia co scienter in ordine solus papa dispẽsat. idem intelligo in dignitate & beneficio: ut dixi s. eo. de simoniace. & s. de renũt. post translationem.

[f] Suspensos. Ipso iure.

[g] MAndato. Concilij. s. eo. quoniam.

[h] Abbates. Mandatum fuit alicui, ut dispensaret cũ monachis qui per simoniam monasteriũ sunt ingressi, nulla mentione habita de abbatibus: & tamen hoc extẽditur ad abbates. & ita habes hic argu. quod beneficiũ principis, largissime interpretandum est. j. de uerb. sig. olim. & ff. de cõsti. prin. beneficium. & s. de dona. cum dilectus. in fi. ar. quia in beneficijs, ut ibi dicit, plena est interpretatio facienda. Item arg. cui conceditur minus, & maius concessum uidetur: ut xvj. q. ij. uisis. sed potius contrarium dici consueuit s. de deci. ex parte, sic quod de monachis dicitur, ad regulares extenditur. s. de postu. ex parte. Ber.

† Abbas uenit appellatiõe monachorum, sicut & capituli decan⁹. glo. Ioan. Imola cle. ut hi q, de æta. & quali. Alc. l. j. in pri. nu. 45. de uerb. obl. Phil. Dec. c. significatũ. nu. 2. de ꝑbẽ. fallit ut p Ro. cõs. cclix. Phi. Fræc. in pœ. vj. col. j. Fel. i pœmio Greg. col. x. Philip. Deci. c. j. num. 7. de elec.

[i] Affectu animi. Ergo sola uoluntas siue affectus animi, nõ facit aliquẽ simoniacum, licet aliter peccet: ut dixi s. e. cõsulere. & est simile s. e. tua. ad fi. & simile j. d usur. in ciuitate. sed secus [2] uidet in usura, ubi sola

[2] Secus, nõ est differẽtia inter mentalẽ simoniam uel usurã, sed obligant tantũ ad pœnitentiam ut [illegible] tract. 7. ura. nu. 2.

sola spes usurarij, usuram inducere uidetur. ut xiiij. q. iij. c. j. & j. de usur. consuluit. Itē habes hic quod affectus siue uoluntas punitur: & merito: quia non ambitione, sed labore ad honorē cōuenit peruenire. C. de re milit. contra publicam. lib. xij. & lxj. dist. miramur. in fi. & talibus honor est auferēdus. viij. qō. j. in scripturis. & j. q. vj. sicut is. & hic. & hæc ambitio, sola pænitentia purgatur sine renūtiatione & hmôi leuis simonia, potest leuiter indulgeri. sic lxviij. dis. sicut. & s. de accus. cum dilectus. & ita collige, quod aliquis promouetur cum mortali, nec deponitur, nec dicitur proprie simonia talis affectus animi. Bernardus.

utrinq; taliter acquiruntur (in quo casu delinquētibus sufficit per solā pœnitentiam suo satisfacere creatori.) eos pro simonia huiusmodi nō teneri.

TITVLVS. IIII.

NE PRAELATI VICES SVAS uel ecclesias, sub annuo censu concedant.

NE PRAELATI uices &c.

Suprà uisum est de simonia ī genere, nūc submittit d̄ quadā ipsius speciē. s. ne plati uices suas &c. Ab. Sic.

De hac materia tractatur lxxxix. dist. et i. q. iij. per totum. xxi. quæst. ꝗ præcipimus.

Alexander in concilio Lateran.

Qui dat pecuniam, ut episcopalem uel spiritualem iurisdictionem exerceat, officio suo priuatur: & sic conferens illud, amplius conferre non poterit, & canonice punietur. hoc dicit cum sequentibus.

CAP. I.

Ræterea, qm̄ quidam in quibusdā partibus, sub ptio statuuntur, qui decani [a] uocant, & pro certa pecuniæ quātitate [b] episcopalem iurisdictionē exercent. Præsenti decreto statuimus, ut qui de cæterò hoc præsumpserit, officio suo priuetur, & episcopus conferendi [c] hoc officiū potestatem amittat.

Reterea. Primo ponit excessum, quem secūdo punit ibi, præsenti. Abb. sicu.

[a] Decani. Id est archipresbyteri rurales, qui spiritualem habent iurisdictionem. l. dist. in capite. sic appellantur. s. de censi. cū Apostolus. & ff. de offic. archi. ad hæc. §. ulti. Bern.

[b] Quantitate. Data episcopo pro sua iurisdictione, quam emunt isti decani: quod nō licet, ut hic patet. sed econuerso, episcopus si committat uices suas alicui, potest & debet ei constituere salarium de camera sua. cum ille ad hoc non teneatur. argu. xij. q. ij. charitatē. & c. quicunq;. ij. [1] Item est hic argu. ꝙ plebani siue archipresbyteri, non habēt iurisdictionem. & hoc satis uidetur, nisi habeāt ex cōsuetudine. j. de exces. præla. ad hoc. Arg. cōtra. s. de off. ordin. cū ab ecclesiarū. ubi de hoc. & hæc decre. & sequens, pertinet ad primam partem tituli. & expone uices, id est iurisdictiones. unde cōsueuit dici, committo tibi uices meas, id est iurisdictionem meam.

[1] Et s. de off. ord. ī-ter cętera. & idē Inno. Go. & Hostiē. Ioā. And.

[c] Conferendi. Vt in eo puniatur, in quo peccat sic s. titulo. proxi. c. pe. & s. de elect. cum in cunctis. & c. nihil est. j. q. j. si qui episcopi. & s. de temp. ordin. literas. & in pluribus alijs capitulis ibi. & qui recipit, officio suo priuabit. sic ergo patet, ꝙ iurisdictio uendi non potest. j. c. prox. & xxj. q. ij. præcipimus. Arg. contra. j. eo. c. ult. non est cōtra. quia ibi nō loquitur de iurisdictione, sed de fructibus q cōcedūtur ad firmā. Bernard.

Idem in concilio Turonensi.

CAP. II.

Voniam in quibusdam partibus decani quidā uel archibresbyteri ad agendas uices episcoporum, seu archidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasticas, sub annuo pretio [d] statuuntur: [e] quod ad sacerdotum grauamen & subuersionem iudiciorum non est dubium redundare: id ulterius fieri phibemus. Quod si quis de cæterò fecerit, remoueatā clero. Episcopus autē, qui hoc sustinuerit, & ecclesiasticam iurisdictionē sua patitur dissimulatione peruerti, districtione canonica percellatur. [f]

Idem.

Regimen ecclesiæ sub annuo censu committi non debet.

CAP. III.

Voniam enormis quædam consuetudo in quibusdā locis cōtra sanctorū patrū institutiones inualuit, ut sub annuo ptio sacerdotes ad ecclesiarū regimē statuātur. [g] Ne id fiat: modis omnibus prohibemus.

Voniā. Diuiditur: qa primo pon.t excessum, quem expressa causa finaliter phibet. Secundo pœnā addit: ibi, qd̄ si quis. Abb. sic.

[d] Pretio. Qd̄ non licet. s. c. prox. imo simoniacum est [2] & ne subditi hac occasione ultra debitum aggrauent. arg. xxiij. q. j. militare. & ubicunque episcopus aliquid gratis facere dēt rōne officij, si aliquid exigat, simoniam cōmittere uidetur: maxime cū iurisdictio sit spiritualis: ut j. q. iij. ex multis. & c. uendētes. & c. nō solum. Fanc.

[e] Statuunt. Nunquid episcopus potest dare ordinariū iudicem? Non, sed tantū princeps uel lex. ar. ij. q. vj. c. a iudicibus. §. quod de arbitris. ff. d̄ iuris. omn. iudic. & qa. sed ab uniuersitate eligendus est, tūc lex dat ei iurisdictioné ordinariā. arg. lxiij. dist. si in plebibus. in authē. d̄ d̄fen. ciui. §. nos igitur. col. iij. Si tamē cōsuetudo est, [3] quod eps det ordinariam, admittenda est: ita, tamen, ut perpetuo instituatur, & nō sub censu certo. arg. C. de emā. l. j. Lau.

[f] Percellatur. Vt dictum est. s. c. proxi. quandoque tamen deponitur. lxxxj. dist. dictum quādoque uero ad tempus suspenditur. j. q. j. quicquid. & xxj. q. iiij. præcipimus. episcopi. presbyteri. arg.

Voniam. Primo narrat consuetudinem, quam secūdo prohibet: ibi, ne id. Tertio causam reddit: ibi, quia. Abb. sicu.

[g] Statuantur. Tanquam prælati: quia simoniacū est si pro pretio ecclesiarum regimē cōmittatur j. q. iij. saluator. sed si iusta causa absens esset, uel alias intendere episcopus non posset constituere potest sibi uicarium, cui de suo prouideat. [3] ut dixi s. eod. c. j. & talis uicarius habebit curam animarum delegatā. s. de

[2] Tunc. s. cum dicit platus pcentū. lib. uēdo tibi iurisdictionē ad me spectātē usque ad annū & totum lucrū tuum sit. secus si dicat pro salario cōstituo tibi centū lib. & tu iurisdictioné exerce: & obuenientia mihi cōputa & redde. hoc enim licitū est. secū dum Inn. & Host. & dicit Hos. quod hoc casu oīa sunt scribenda: ut sciat quis, a quo, quare, quando, quantū & qualiter receptū sit & expēsum: in auth. de mā. pri. §. coges aūt. col. iij. & de coll. §. iubemus coll. ix. & de hoc de obl. & rōc. uno lib. Ioā. And.

[3] Ad hoc s. de app. peruenit. j. d̄ cleri. ægro. de rectoribus. de cle. nō resi. ca. pe. & j. de elec. cū ex eo. §. porro. li. vj. g qd̄ uidēt, ꝙ eps hoc facere debeat. Ioā. And.

de offi.uic.c.u lt.Lau.

a Prohibemus.xxj.q.ij.pcipimus.& j. q. iij. si quis dator.

b Sacerdotium.Id est prælatura, & pertinet ad secundam partem tituli. Vel ecclesias, id est prælationes, quæ pretio dari nō debent, nec esse debent censuales: sed ecclesia bene possit constitui ab initio censualis. s̄.de censi.scientes. & c. prohibemus.

bus prohibemus. a Quia dum sacerdotium, b sub huiusmodi mercede uenale disponitur, ad æternę retributionis præmium consideratio non habetur.

Idem Exon. episcopo.

Fructus ecclesiarum, sub annuo censu concedi possunt.

CAP. IIII.

QVerelam magistri Gu. recepimus: quod cùm ecclesiā de Chæphala. à G. persona eiusdem ad annuum censum tenendam, per septennium suscepisset: ipse antequam eam per unius anni spatiū tenuisset, auferre præsumpsit: quāquam præstita c fide firmauerit, quod usq; ad statutū terminū d nullam ei exinde molestiam uel grauamen inferret. Ideoq; mandamus, quatenus si constiterit ita esse, eum directè compellas, ut præfatam ecclesiam e dicto Gulielmo restituat: & usq; ad terminum constitutū (secundum quod inter se conuenerint) ipsum eandē permittat pacificè possidere.

QVerelā. Primo ponit cōductoris qrelam Secundo dat ei iudicē: ibi, ideoque. Abbas.

c Præstita. Si.n.cōtra fidem uel iuramentū, nulla ueniss et necessitate cōpulsus, priuari poterat ecclesia. s̄.de iureiur.querelam. & s̄.de fideiuss.per uenit.

d Terminum. Sed pone quod iterim moriatur G. persona ecclesiæ quæ locauit: nunquid successor tenet stare contractui? Potest dici, si nomine ecclesie pro utilitate ecclesiæ cōtraxisset & pecunia inde recepta in utilitatem ecclesiæ cōuersa fuisset, teneret successor stare contractui. s̄. de solut. c.j.xj. q ij. c. hæc huius placiti. &c. quicunque suffragio. & x.qō.ij.hoc ius. §. & his creditor. & s̄. de deposi. c.j. xxxv.dist. ecclesiæ principes. in fine. Si uero nō pro utilitate ecclesiæ, 1 sed ut ipse tanquā prælatus perciperet reditus ad firmā successor stare non tenetur: s̄.de preca.c.ij. quia ultra tempus suum ecclesiam locare nō potuit.& si soluit aliquid ultra, sibi imputet: quia hoc præuidere debuit. ff. loca.si qs domum.§.j.

e Ecclesiam. Hæc decre. uidetur contraria titulo, & s̄.c.proxi. ubi ecclesia sub annuo censu, cōcedi prohibetur, & hic permittitur. unde non facit ad titulum istum. Solue per hanc distinctionē. Ecclesia multis modis dicitur: quia dicitur ecclesia malignantiū. unde Psalmista: In ecclesiam malignantium nō introibo. Et dicitur ecclesia, collectio fidelium.de conse.di. j.ecclesia. Et dicitur ecclesia murorū ambitus.de cōsec.di.j.de fabrica. Et dicitur ecclesia corpus Christi. j.q.j.in ecclesia.& xxvj.q.ij.sed & illud. Et dicitur ēt ecclesia, prælatura ipsius ecclesiæ: ut s̄.c.proxi. Item dicitur ecclesia, ipsæ obuentiones ecclesiasticæ prouenientes occasione ecclesiæ; ut hic. & in hac significatione ecclesia conceditur ad firmam, sub annuo censu reddendo: quod licet, quia nullū spirituale locatur: & ideo non contradicit c.proxi.neque titulo. Sed quare ponitur in titulo isto? melius poneretur. s̄.de iureiu.ubi similis decre. ponit, querelā. Sed ideo ponitur, ne uideretur prohibita talis locatio, eo quod simpliciter uidet prohiberi, quod ecclesia sub annuo cēsu non concedatur in titulo isto. Sed quare potius prohibet iurisdictio, sub annuo censu concedi? Respond. quod illi qui iudicant, nihil debent accipere. in auth. ut iudic. sine quoquo suffrag. col. ij. cum ex officio suo ad hoc teneātur, & ex administratione cū episcopatus ad hoc eis sint deputati, sed hic locantur ipsi fructus, qui etiam alias possunt uendi & distrahi.

1 Dicebāt Innoc. & Host. si locasset nomine ecclesiæ licet, inutiliter, si solēnitas nō fuit seruata successor reuocat. s̄. de ijs quæ fi. a pla.cum nos. de p̄ca. cap.ij. Si fuit seruata tenet cōtractus: sed locus est restitutioni. s̄.de reb.eccle. nō alien. Et p hæc mista potes distinguere, Aut cōtraxit noīe ecclesiæ: aut proprio. Primo casu, aut ī utilitatē ecclesiæ, aut non. Et si non, aut fuit obseruata solēnitas quæ alias etiā in alienationib9 p petuis est obseruanda: aut nō. Sol. mem brorū patet. Ioan. And.

2 Multis Gab. biel. lect. xxij. cano. Iac. de Valentia i Psalmo. 133.

TITVLVS V.

DE MAGISTRIS ET NE ALIQVID exigatur pro licentia docendi.

Ex concilio Lateran.

Ecclesia cathedralis prouidere debet magistro, de beneficio qui clericos eiusdem ecclesiæ & alios pauperes gratis doceat: et uendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio priuatur.

CAP. I.

Voniam ecclesia Dei, sicut pia mater prouidere tenetur ne pauperibus qui parentum opibus iuuari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquāq; f cathedralem ecclesiam, magistro g qui clericos eiusdē & scholares pauperes gratis doceat, cōpetēs aliquod beneficium h p̄beatur: & infrà. Pro licētia uerò docendi, nullus pretiū exigat, i uel sub obtentu alicuius consuetudinis...

DE MAGIstris.&c.

Suprà uisum est qualiter spiritualia pretio concedi nō debent, nūc submittit, de quibusdā habentibus instar spiritualium: ut de magistris & licentia docēdi: ut in nigro, Abbas.

De hac materia tractatur xxxvij. & lxxxvi.distinc. per totum.lxi. dis. statuimus.et c.miserū.viij. q.i.oportet.xcij. distinctio. quis dubitet extra de elect.cum in magistrum.

Voniam. Diuidit in tres partes. In prima prouideri mandat, de magistro. In secunda factum reprehensibile inhibet. In tertia pœnam imponit, reddens causam. Secunda ibi, pro licentia. Tertia ibi, qui autem. Abb.

f Vnaquanque. Vt xxxvij. di. de qbusdā. & j. eo. quia.

g Magistro. Nomen hoc dicitur à monendo siue a monstrando. ff. de uerb. signi. quibus.

h Beneficiū. Sic j. eo. quia. debet ergo doctor beneficiū habere sui laboris. sic & tutor dat alimenta præceptoribus pupilli, quoniā nō tātū præest rebus, sed moribus. ff. d admi.tut.cū plures.§.cū tutor.& beneficiū ei constitui debet, secundū dignitatem & scientiam suā, sicut aduocatis. ff. de uar.& extraord.cog.l.j. §.in honorarijs.arg.s̄.de præb.de multa.Vinc.

i Exigat. Quod si exactum fuerit, restituatur. j. ca. proxi.

Magiste unde dicitur.

1 Supple constituit salariū p modo litis, aduocati facundia & cōsuetudine fori, ut ibi Ioan. An.

proxi. quia gratis est danda docendi licentia, cũ donum Dei sit. j. c. proxi. Ber.

a Consuetudinis. Quasi simoniacum reputatur hoc: quia consuetudo hic non habet locum, sicut nec in sacramentis ecclesiasticis. s. de simo. cum in ecclesię. & in pluribus alijs c. Bernardus.

tudinis a ab eis qui docent aliquid quærat, nec docere quemquam (qui sit idoneus b) petita licentia interdicat. Qui aũt contra hoc uenire psumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignũ quippe uidetur, ut in ecclesia fructũ sui laboris c non habeat, qui cupiditate sui animi, dum uendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impedire.

Alexander tertius Vinton. episcopo.

Pro licentia docẽdi, nihil exigi debet, uel promitti, & exactum restitui, & promissum remitti debet: & negligente inferiore prælato, ad magistrum cõstituendum, supplebit hoc superior.

CAP. II.

PRohibeas, ne in parochia tua pro licentia docẽdi exigatur aliquid, aut etiam promittatur. d Si quid uerò postea solutũ fuerit uel promissum, remitti e facias, & restitui appellat. cessante solutum, sciens quod scriptũ est: Gratis accepistis, f gratis date. Sanè si quis distulerit magistros in locis congruis instituere, tibi liceat g appel. postposita, ibi aliorum instru*ctioni † præficere uiros prouidos, honestos, & discretos.

Idem.

Pro licentia docendi, pecuniæ exigi nõ debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

Docẽdi licẽtia idoneis non est denegãda.

b Idoneus. Nota q̃ ei qui idoneus est, non est denegãda licentia docendi, quia per consequens, denegat doctrinam ignorantibus: ut dicitur in fine, quam dispensare alijs tenet. arg. xvj. q. j. reuertimini 1 ergo si nõ est idoneus, potest iuste denegari: quia malorũ doctorũ, doctrina mala est. j. q. vij. conuenientibus. & imperitus matheseos, risui patebit. xxxvij. dist. qui de mensa. qui alios docet, ab alijs tunc edoceri non debet. in authen. q̃ sãn. epis. §. damus. collat. ix. 2 pœna uero huius, est priuatio ecclesiastici beneficij: ut hic dicit. Ber.

c Sui laboris. Furorem & pietatem ex eodẽ facto uindicare nõ licet: ut hic, & xvij. qõ. iiij. miror. ca. frater & coepiscopus. & ff. de min. auxilium.

d Prohibeas. Promittat. Ex hoc uidetur, q̃ turpitudo ex utraque parte uersatur tanquam in spiritualibus: ut j. qõ. j. quos constiterit. Quid est ergo q̃d dicit solutum restitui, cũ in pari causa turpitudinis, potior sit cõditio possidentis. ff. de condi. ob turpem cau. l. iij. & l. si ob turpem cãm? 3 Dixit Vin. quod subuenitur huic non in fauorem sui, sed in odium exigentis. si. s. de simo. ueniens. Sed qualiter illud intelligatur, dictum fuit. eo. tit. de hoc. Vel potest dici, q̃ qui soluit, licet nihil dare debuerit, quia tamẽ quasi coactus redimit ius suũ, 4 non delinquit, unde sibi potius restitui debet, quam remanere penes illum, qui plus peccauit: ut j. q. iij. si quis dator.

e Remitti. Hoc bene notabile est, q̃ authoritate huius canonis, non solum habet quis exceptionem, sed etiam liberationis conditionẽ. simile ff. de neg. gest. si quis mandato. 5 ff. de cõtrah. emp. pactum. ff. de lib. lega. si ei cui fundũ. & ff. de condi. cau. da. causa non secuta. qui se. ff. de condi. sine causa. qui sine causa. ff. quod met. cau. metũ. §. sed quod prętor. & s. de iureiuran. ex administrationis. j. de usur. tua. uel q̃d dicit remitti, intellige de facto: quoniam turpes pmissiones, nullæ sunt. s. de pact. ca. ult. ff. de uerb. obl. generaliter.

f Accepistis. j. qõ. iij. si quis episcopus. & c. res ecclesiæ.

g Liceat. Negligẽtiam subditorũ episcopus supplere debet. ix. qõ. iij. cum simus. & s. de concess. præbẽ. nulla. 6 s. de sup. negl. g. præla. sicut nobis. & c. dilecto. Ala.

1 Adde quot requiruntur, ut dicatur idone⁹. no. ĩ l. unica. C. de profes. qui in ur. cõstã. lib. xij. iũcta l. magistros. C. de pfes. li. x.

2 Bene cõuenit q̃d dicit Hieron. super Galat. li. ij. & ibi uide. Io. an.

Matt. 10

† Alias, ad aliorũ ĩstructionem.

3 Et. j. de reg. iur. ĩ pari. li. vj. Ioã. And.

4 Dũmodo sit idoneus, secũdum Gof. Inn. & Hostiẽ. Ioã. And.

5 Videt abesse alicui, ĩ quo obligatus est. Ioan. And.

CAP. III.

QVantò Gallicana ecclesia: & infrà. Dignos esse animaduersione censemus, qui nomẽ magistri scholarum & dignitatem assumunt, & sine certo pretio ecclesiasticis uiris docendi alios licentiam non impendunt. Cum autem hæc praua cõsuetudo à cupiditatis h radice processerit, & decorem admodum ecclesiasticæ honestatis confundat, Mandamus quatenus (consuetudine ipsa de uestris ecclesijs extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: districtè præcipientes ut quicunque uiri idonei i & literati uoluerint regere studia literarum: sine molestia & exactione qualibet, scholas regere permittantur. k Si qui uerò huiusmodi prohibitionis uel præcepti extiterint transgressores, l eos officijs m & dignitatibus spolietis.

Inno. iij. in concilio generali.

In qualibet cathedrali ecclesia, uel alia in facultatibus sufficiẽti debet à prelato uel capitulo unus magister eligi, cui reditus unius præbendæ debent assignari. In Metropolitana uero ecclesia, etiam eligi debet theologus: & si ad grammaticum & theologum non sufficit, prouideat ipsi theologo, ex reditibus suæ ecclesiæ, & grãmatico faciat puideri ĩ aliqua ecclesiarũ suæ ciuitatis uel diœcesis.

QVanto. Primo ponit factum damnabile. Secundo pœnã apponit: ibi, si qui uero. Abb.

h A cupiditatis. Quæ est radix omniũ malorũ. xlvij. dist. bonorũ. Ber.

i Idonei. Sic s. eo. c. j. huiusmodi aũt magistri, primum moribus, demũ facũdia excellere debẽt C. de pfes. & med. magistros. li. x. bonam. n. cõuersationem, debet habere testẽ doctrinæ lxiij. dist. Valẽ.

k Permittantur. Quid si uult regere in sua persona, nec licẽtiat aliũ, nunqd dẽt cõpelli? Arg. q̃ nõ. xciij. di. illud credo q̃d nihilo minus teneẽ dare alijs 7 licẽtiã.

l Transgressores. Scilicet prælati & capitulum. Ex hoc est arg. quod possunt ad hoc compelli.

m Officijs. Sic. s. eo. c. j. Ber.

6 Forsan intellexit gl. q̃ isto casu sicut & illo, dẽtur sex mẽses illi primo loco hẽt magistros instituere aliqb⁹ uñ hoc referendũ ad superioris arbitriũ & cũ ista prouisio non sit perpetua sicut beneficialis: satis æq minus tps dabitur: maxime cũ scola iã ordinata deficeret magister morte, uel aliter. puto tñ monitionẽ eo casu necessariã. facit q̃d not. ĩ re. iudi. ad apostolicæ. li. vj. ĩ ulti. glo. Ioi. And.

7 Alijs. Idẽ Pa.

Quia

a Qvia nõnullis. Subtrahitur quia non habent à quo discãt, unde habent excusationem:alias non.xxxvij.di.§.ulti.&.ff.de iu. & fac.igno.l.regula § j.ff.de bo.pos.in bonorum.& quia quidam expensas non habent, unde statuitur ut beneficia habeant, prout sequitur.B.

b In Lateranẽ. s̃.eo.c.j.

CAP. IIII.

Qvia nonnullis propter inopiam & legẽdi studium, & opportunitas proficiendi, subtrahitur, a in Lateranẽ. b cõcilio pia fuit constitutione prouisum, ut per unam quanque cathedralem ecclesiam, magistro qui eiusdem ecclesiæ clericos aliosque scholares pauperes c gratis instrueret, aliquod competens beneficium præberetur, quo & docentis releuaretur necessitas, & uia pateret discentibus ad doctrinam. Verum, quoniam in multis ecclesijs id maxime obseruatur: d nos prædictum roborantes statutum e adijcimus, ut non solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in alijs, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus, à prælato cum capitulo, seu maiori & saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum gratis in grammatica facultate, ac alios instruat iuxta posse. Sanè Metropolis ecclesia: theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autẽ cuilibet magistrorum à capitulo, unius præbendæ f prouẽtus, g & ꝓ theologo à metropolitano tantundẽ, non ꝙ propter hoc efficiatur canonicus, sed tan diu reditus ipsos percipiat, quandiu steterit in docendo. Quod si fortè de duobus ecclesia metropolis grauetur, theologo iuxta modum prædictum ipsa ꝓuideat: grãmatico uero in alia ecclesia suæ ciuitatis siue diœcesis, q̃ sufficere ualeat faciat ꝓuideri.

Honorius iij. in concilio generali.

Prælati & capitula, ad studia theologiæ scholares dociles transmittere tenẽtur, qui in absentia reditus præbendarũ suarũ & beneficiorum, per quinquenniũ integraliter percipiẽt & si proprij reditus ad sustentationẽ studij eis nõ sufficiunt debet prælatus cũ capitulo, eis prouidere, magistri uero donec docuerunt, integre percipiunt fructus beneficiorum suorum.

CAP. V.

Svper specula: & infra. Volumus & mandamus ut statutũ in concilio generali h de magistris theologis, per singulas metropoles statuendis, inuiolabiliter obseruetur, i Statuẽtes, ut

c Pauperes. Sed nunquid à diuitibus potest petere collectam? Videtur qđ non: quia si uult dici philosophus, proijciat pecuniam, exemplo Socratis. xij.q. ij. Socrates 1 alias est sub illo ca.gloria epi. Item scientia donũ Dei est: ergo uẽdi nõ põt. j.q.iij. non solum. Itẽ professores iuris, licite recipiũt pecuniam sed non licite petunt.ff.de uar.& extraordin. cog.l.j.§.est.n.quidem. potest dici, quod iste cui competẽs beneficium constitutũ non est à diuitibus potest petere collectã. & hoc non prohibet ex ista litera sed à clericis eiusdẽ ecclesiæ & pauperibus nihil exigere debet, sed gratis docere, quia propter illos statuitur beneficiũ & nõ ꝓpter diuites. sed si ex honestate gratis omnibus seruiret. honeste facetet, & laudãdus esset, alias diuitibus gratis laborẽ suũ impendere non tenetur, si uero beneficium nullũ super hoc constitutũ est, sicut Boñ.doctoribus, licite exigũt collectã quia suis sumptibus hoc facere non cogũtur. s̃.de præscrip.cum ex officij.xij. q.ij. charitatem.& capitu.quocunque.& c. ecclesiasticis. & xxviij.q.j.iam nunc in fine.sicut iurisperitus consilium uendere potest.xiij. q.v.non sane. Nec obstat si dicas, quod gratis debent docere: quia nihilominus potest petere laboris sui mercedem: sicut testis, qui gratis testificatur.licite petit sumptus.iiij. quę. iij.c.j. si testes §.uenturis. & supra de simo cum sit Romana.& iudex petit sumptus, qui gratis debet iudicare.supra, de uita.& honest.cler.cum ab omni.licite ergo potest petere collectam, cui beneficium constitutum non est.Ioannes.

d Obseruatur. Vnde instaurandum est & procurandum.ut sia t:ut viij. di.quæ contra.

e Statutum. Nec tamen seruatur.& ita nullus est fructus illius statuti, & aliorum.

f Præbendæ. Quid si non uacat aliqua præbenda? Expectet quousque uacet. nunquid canonici tenentur aliũ eligere ut numerus sit plenus, cũ ille magister nõ sit canonicus? Videt ꝙ sic s̃. de instit. in ecclesia. ff. de decur.l. generaliter.§.pen.& si canonici ad tps, iusta de cã retineãt fructus præbendę: nihilominus eligere debẽt. alias curreret tps s̃. ut eccle. benefi. ut nostrũ. maxime si numerus certus est & iuratus. Sed hoc nõ vr̃, quia iste electus, nihil perciperet. sed spiritualia sine tẽporalib⁹ diu esse non possunt, sicut nec anima sine corpore j.qõ.iij.si qs obiecerit. 2 Et dic ꝙ canonici eligere nõ debẽt aliũ authoritate huius concilij, nec dicũtur facere contra numerũ uel iuramẽtũ, nec currit eis tp̃s, ad eligẽdũ beneficio huius cõstitutionis q̃diu fuit ibi magister q docear & ꝑcipiat illud beneficiũ, q nec dicitur beneficium illud uacare, 3 nisi ab eo tẽpore quo magister ibi nõ fuerit, secus dico cũ ex causa retinentur prouentus ad tp̃s, quia tunc currit tẽpus: ut in prædi.decre.ut nostrũ.quia tunc electus modicum tẽpus potest expectare. Itẽ nunquid aliqs magister posset eligi in canonicum sub illa conditione ut doceret. Non credo: quia cessare debet omnis cõditio sed si uacante aliqua præbẽda, statuerunt ꝙ illud onus esset annexum illi præbẽdæ, non credo, ꝙ tunc esset simonia, ar. s̃.de præb.significatũ.imo satis licitũ.Ber.

g Prouentus. Non tamen percipient quotidianas distributiones, quæ tantum residentibus dari consueuerunt. s̃.de præben.licet. Ber.

h Svper specula. In concilio generali supra, capit. pro. Bernardus.

i Obseruetur nec tamen seruatur, & ita nullus est fructus

Magister an pro doctrina possit collectam petere.

1 Legi eũ dixisse abite pessimæ diuitiæ ego uos submergã ne a uobis mergar. & uide in Hie.ad Iulianũ. secũda post prin. uale li.viiij.c. vij ponit Anaxagoram dixisse cum de studio reuersus suas possessiones uidisset desertas Nõ essem ego saluus nisi ista perissent. Sene.ep. 17. Multis ad philosophandum obstitere diuitię de diogene uide in Hiero. cõtra Iouin.sub literal.Ioã. And.

Spiritualia sine temporalib sẽ diu eẽ nõ possunt.

2 Et idẽ canonicatus censetur duplici iure: uno habẽte spiritualia: & alio hñte tpalia. ꝙ nec debet esse.xij.q. ij. cognouimus secũdũ Go. Ioã. And.

3 Dici posset. qđ cum receptio in canonicum: & doctrina sint spiritualia admitti posset talis pactio, sicut admittitur alias permutatio, de spirituali ad spirituale s̃. de rerũ permu.ad qõnes. secũdũ Ho. Ioã. And. Pan.

fructus illius ſtatuti,& aliorum.

a Propter raritatem. Qui non habent à quo diſcant, bene habent excuſationem:alias non. xxxvij.diſt.§. ul.& ff.de iur.& fac.igno.l.regula.§.j.& ff. de bono. poſ. in bonorum. & quia quidam expenſas non habent: unde ſtatuitur qđ beneficia habeant ut ſequit.

quia ſupèr hoc propter raritatem a magiſtrorũ ſe poſſunt forſitã aliqui excuſare, ab eccleſiarum prælatis & capitulis, ad theologicæ profeſsionis ſtudiũ aliqđ docibiles b deſtinentur: qui cũ docti fuerint, in Dei eccleſia uelut ſplendor fulgeant firmamẽti † ex quibus poſtmodum copia poſsit haberi doctorum qui uelut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri ad iuſtitiam ualeant plurimos erudire: quibus ſi proprij prouẽtus eccleſiaſtici, nõ ſufficiunt, prædicti c neceſſario ſubminiſtrẽt. Docentes uero in theologica facultate, dũ in ſcholis docuerint, & ſtudẽtes in ipſa, integre d per annos e quinque percipiãt de licentia f ſe. apoſtol. prouentus prębendarum & beneficiorum ſuorum, non obſtante aliqua alia conſuetudine uel ſtatuto,

b Docibiles. ideſt, habiles ad docendum. 1 & iſti à capitulis poſſunt eligi, ut mittantur, ut poſtmodum doceãt. & ſi propria beneficia illis ſi nõ ſufficiãt, de bonis capitoli ſuppleantur, prout ſequitur ſed ut quid etiam membranas occupant. xix. diſtinc. ſi Romanorum. cum iſtius conſtitutionis (quo ad hũc articulum, nullus ſit effectus, ſicut nec præcedentis. leges enim iſtę impoſitę ſunt uerbis & non rebus, cum potius contrarium ſit uerũ. C. commu. de lega. l.ij.in fi. Sed nunquid qui docibiles ſunt, poſſunt petere, ut ſuppleatur quod eis deſit? argumen. quod ſic ex hac conſtitutione. Bernardus.

c Prædicti. ſcilicet prælati & capitula. ex hoc eſt ar. ꝙ poſſunt ad hoc compelli.

d Integre. Non tamẽ percipiẽt quotidianas diſtributiones, quę tantum reſidentibus dari conſueuerunt. ſ. de præben. licet. ubi de hoc.

e Per annos quinque. Nunquid determinatio iſta determinat omnia præcedentia? non uidetur, quod primis aliquod tempus adijciatur: ſed docentibus & alijs qui à capitulis eligentur, & quia illi maius tempus requirunt ad hoc ut doceant, quod ſatis uidetur ex hoc §. quia hic non fit mentio de illis. Sed contra ſupra. de appellation. inquiſitioni. argumentum in fine, quia hæc determinatio in fine ponitur, ut ibi dicitur.

f De licentia. ſ. generali, conceſſa authoritate huius conſtitutionis, unde non eſt neceſſe aliam indulgentiam impetrare. ſic lxxx. diſtin. non debere. & xvj. q. j. cunctis. & c. diſtin. quoniam. & ſ. de transla. inter corporalia. & ff. de condi. inſti. quæ ſub conditione. §. ulti. ſed executio ſola impetrari debet. ſi capitula hęc non ſufficiant. 2 quia parum ualeret eſſe iura in ciuitate, niſi eſſet qui ea exequatur ff. de orig. iur. l.2. §. poſt originem. Ber.

g Denario. i. præmio. imo qui uenit extremus, diſpẽſatore uocante, tantundem recipit, quantum qui uenerat ante. argu. ſ. de conſti. cum omnes. Ioan. And.

1 Vnde melius dixiſſet docibiles: quia homo docilis, ſcientia docibilis, quandoque tamen ſumitur unum pro alio. Vnde Io. vj. Et erũt oẽs docibiles Dei. & ſimile uerbum. xxiij. diſt. qui eps. ſecundum Gof. Ioã. And.

† Infero quod uir literatus, dicitur ſulgere. concor. auth. habita. C. ne filius pro patre.

2 Cũ non obſtet cõſuetu. uel ſtatutũ cõtrariũ ut ſequit dicit tñ Ho.

Supra uiſum eſt, de ijs qui ſpiritũ ſanctũ per ſimoniã uẽdẽdo blaſphemant, cõſequenter ſubmittit, de ijs qui Deũ dehonerãt male colendoq; ut ſunt Iudæi & Sarraceni: & de ijs autor tractaturus ſubmittit etiam de eorum ſeruis. Et aduerte quia ſerui dicuntur ſtricto modo carentes libertate ſed largo modo, etiã ſeruientes pro mercede, ut famuli. dicuntur etiã à ſeruiẽdo. & de utriſque tractatur in hoc ti. Abb. ſi.

De hac materia tractatur xxiij. q. iiij. & q. v. & q. vj. & q. viij. in c. diſpar. & xxviij. q. i. & q. ij. per totũ. & lvi. diſt. Iſmael. xlv. di. c. ij. & c. iiij. xi. q. iij. ad menſam.

cum denario g fraudari non debeant, in uinea domini operantes.

TITVLVS VI.

DE IVDAEIS, SARRACENIS. & eorum ſeruis.

Ex concilio Maceñ.

SI ſeruus à Iudeo emptus cauſa mercimonij factus eſt uel fieri deſiderat Chriſtianus pro xij. ſolidis redimitur.

CAP. I.

PRæſenti concilio ſancim⁹ ut nullũ Chriſtianũ mancipium Iudæo ſeruiat, h ſed datis i xij. ſolid. pro quolibet bono mãcipio ipſũ qcũq; Chriſtianorũ ſeu ad ingenuitatẽ ſeu ad ſeruitiũ, k licentiã habeat redimendi: & ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & nõ pmittit, idẽ fiat. l Quia nefas ẽ, quẽ Chriſtus redemit, blaſphemũ m Chriſti in ſeruitutis uinculis detinere. †

PRæſenti. Primo ponit conſtitutionem, de baptizato, uel baptizari uolante. Secundo eius cauſam: ibi qa Abb. Sicu.

h Seruiat. Nec cũ Iudæis Chriſtiani morentur. uigeſimaoctaua quæſt. j. Iudæi. & c. ſæpe. & cap. nullus. Sed in agro, ubi cum Iudæo nõ moratur, bene poteſt ſeruire. j. c. proxi.

i Datis. Sic infrà, c. proxi. ubi de hoc. 3 Et intellige hoc capitu. ſecundum illud, de mancipio empto cauſa mercimonij: alias nullo pretio dato, eripitur in libertatem. Vel ſi uenalis intra tres menſes non fuerit expoſitus. ut ibi. Ber.

k Seruitium. Non tamen erit ſeruus illius, ſed reſtituet ei pretium. & erit omnino liberatus arg. inſtit. de noxa. actio. §. dominus. Vel ſi non poteſt habere ſtatim pretium ſeruiat ei tantum, quod ſeruitiũ compenſetur cum pretio, & poſtea eat liber, quo uult. C. de capti. & poſtli. reuer. l. ulti. trigeſimaſexta queſtione prima, de raptoribus. Quid ſi plures emptores ſimul concurrant? 4 Locus erit gratificationi, ſupra, de iure patro. cum autem ff. ad ſylla. ſi quis in graui. §. ſi cum omnes. Quid ſi nullus emptor appareat? nihilominus erit liber, & hoſtiatim qrat prætium. ff. de manumiſ. l. iiij. §. ſuis autem. aut pro pecunia, operas præſtet, ut dicitur in l. prædicta. C. de cap. l. ulti. ſcilicet quinque annis, ut ibi dicitur.

l Fiat. Prout dictum eſt. & j. c. ulti.

m Blaſphemum. i. Iudæum blaſphemantem Chriſtum. arg. j. eo. cum ſit.

ꝙ talibus referri poſſet quõ. qđ nõ ſint dociles. & ſi platus, & capitulũ hoc cõtendẽt, eſt expectãda licẽtia ſupioris aliasire poſſet inhabilis ad diſcẽdũ: contra mentẽ & uerba iſtorũ iuriũ. & obſtaret etiã ſecundum eũ nimia multitudo. ad idẽ ſ. de cler. non re. ca. pe. Io. An.

† Cõcor. tex. & no. liij. diſtin. mancipia.

3 Illi. n. no. de qua moneta hoc intelligat. Ioã. And.

4 Primo eps, loci eligat magis idoneum. ff. de accu. l. ſi plures. G. ad hoc de procur. ſi duo. li. vj. Dico, ꝙ ſi alter meliorẽ cauſam offert ut redimat ad libertatem, ſaltem ad ſeruitiũ ille pfeliger. Ioã. And.

Gregorius episcopo Luceñ.

Iudæus, Christianum in seruum habere non potest, in ascriptitium uero potest.

CAP. II.

Multorum ad nos: & infrà. Nulli Iudæo liceat Christianum mancipium in suo dominio retinere: sed si qui apud eos inueniuntur, libertas a eis seruetur. Hi uerò, qui in possessionibus eorum sunt, licet legum districtione sint liberi: b tamen quia colendis terris eorum, diutius c adhæserunt, d ut pote conditione loci debentes, e ad colẽda rura remaneãt, consuetas pensiones, prædictis uiris præbentes. † Cuncta etiam quæ de colonis uel originarijs iura præcipiunt peragant, & nihil eis extra hoc oneris indicat. Quòd si quisquã Iudæorum aliquem de f his uel ad alium transferre locum, uel ad aliud obsequium retinere g uoluerit: ipse sibi imputet, h qui ius colonarium & ius dominij i sibi iuris seueritate k damnauit. l

Idem Geñ. episcopo.

Iudæi antiquas synagogas retinere possunt, nouas exigere non possunt.

CAP. III.

j Iudæi de ciuitate: & infrà. Sicut legalis m diffinitio, iudæo nouas nõ patiť erigere synagogas, ita eos sine inquietudine ueteres habere pmittit. n

Alexander tertius.

In die ueneris sancta, non licet Iudæis tenere hostia, uel fenestras apertas.

CAP. IIII.

Quia super his: & j. Gñaliter ĩterdicas, ut Iudæi hostia, uel fenestras, ĩ die parasceues, o aptas nõ p habeant, sed clausas teneant tota die.

Idem ex concilio Lateraneñ.

Excommunicari debent Christiani, qui in domo seruiunt Iudæis uel Sarracenis siue Paganis. Et principes seculares excõmunicari debẽt, qui Iudæos baptizatos suis bonis † spoliare præsumunt.

CAP. V.

ij Iudæi siue Sarraceni q neque subalendorum puerorum suorũ obtentu, nec pro seruitio r uel alia qualibet causa Chistiana mancipia in domibus suis permittantur f habere, excommunicentur autem qui cum eis præsumpserint habi-

a Multorum. Libertas. liiij. dist. mancipia.

b Sint liberi. Nota originarios siue ascriptitios, liberos esse. C. de agric. & censi. l. diffinimus. li. xj. ergo nõ repelluntur a legitimis actibus. argu. ff. de testi. l. j. C. de postu. l. ult. quod uerum est: tamẽ ad ordines nõ admittuntur, nisi de licẽtia dñorum. liiij. dist. si quis obligatus. & cap. admittũtur. Argu. contra dis. ea. si seruus, sed ibi nihilominus tenetur seruire domino. Ala.

c Diutius. Et expone diutius. xxx. annis.

d Adhæserunt. ar. quod ex tempore seruitus acquiriť, & seruitia consueta præstari debẽt. xviij. q. ij. seruitiũ. ff. de aqua plu. arcen. l. j. §. sicut. ff. si ser. uen. si qs diutur. C. de ser. fu. l. j. & ij. Arg. contra. j. quæst. j. nullus episcopus. de hoc dictum est. s. de consue. capit. ult. s. de censi. peruenit. Et ita habes hic, qđ ex tẽpore aliquis efficit originarius. scilicet xxx. annorũ. ı C. de agri. & censi. litibus. cũ satis. lib. xj. Argu. contra. C. de præscrip. quæ p libertate & non contra libertatem opponitur. l. ult.

Seruitus, an acquiratur ex tempore?

† Alias, exhibentes.

ı Et tunc etiam proles est originaria: licet. xxx. annis ibi non manserit: ut in l. cũ satis. Ioã. And.

e Debentes. id est obligati & adstricti, ad colenda rura. Ber.

f De his. scilicet originarijs uel colonis.

g Retinere forte in domo ad seruiẽdum sibi, quod esse non debet, ut dicit in prin. c. & s. e. c. j. j. eo. Iudæi siue.

h Sibi imputet. scilicet iudæus qui transtulit colonum ad alium locum, uel ad aliud seruitiũ, imputet sibi, quia hoc ipso amisit ius colonarium, quod habebat in colono, & colonus liber erit ab illo iure: sic & in colono liberi hominis: ut si dominus uelit uendere fundum, & transferre colonũ ad alium locũ: non potest eo inuito. C. de agric. & censi. si quis prædium. lib. xj. uel si uelit diuidere aliquam agnationem colonorum, uel affinitatem, transferendo eos ad aliam colonariam, redintegrandi sunt. C. commu. utri. iudi. possessionum. & C. de agri. & cẽsi. diffinimus. li. xj. & sic iudæus sibi imputet.

i Dominij. scilicet quod habuit in gleba, quo ab ea recedere nõ poterat. dominus enim personæ nõ fuit, quia liber homo est: ut s. eodem cap.

k Iuris seueritate. Argu. q iuris seueritas siue rigor seruandus est: sed hoc est in odium illorum iudæorum. Ber.

l Damnauit. Id est, abstulit sibi ius colonariũ ipso facto. Vel expone damnauit, id est, fecit id pp quod dãnatur & aufertur ei ius colonarium. uel ipse colonus sibi imputet, qui nõ uult agere contra iudæum qui trãstulit ipsum. sed primum uerius, quantum ad alterã partem disiunctiue, ut si uellet retinere Christianum colonum secum in domo, illud non est permittendũ, imo excõicandi sunt j. eo. iudæi. j. respon. & cap. ad hoc. ubi redditur causa quare. Ber.

m Iudæi de. Legalis diffinitio. B. C. de iudæ. l. ultima. Be.

n Permittit. Et si 1 corruerint, de nouo possunt illas reædificare in pristinum statum, non tamẽ ut ampliores faciant. j. eod. consuluit. arg. ff. đ no. ope. nũc. l. j. §. opus nouum. 2 & §. si quis ædificium. Bernar.

1 Vide hunc. §. & sequen. de noui op. nun. ca. ij. in princi. iij. gl. Ioã. And.

2 Parasceue unde dicatur.

o Quia super. Parasceues. Est dies ueneris, quia Iudæi in die ueneris solent parare escas, pro die sabbati. & dicitur parascæue, ab apparatu ciborum uel escarum. Abb. sicu.

p Non habeant. Consueuerũt enim tunc deridere Christianos in cõtumeliam creatoris. j. eo. in nonnullis. cum enim fidẽ nostram cõtemnant, nec ritus suos eis permittimus. C. de iudæ. iudæos. unde in publicum exire non debent. j. eodem. in nonnullis.

† Quod bona retineant uolũt etiam statuta Sabaudiæ a-resta senatus Parisiẽsis, ut ĩ stilo parla. par. v. qõ. cclxxxiij. & cõciliũ Basil. sessione. xix. Tñ oppositum seruat papa Auenioni.

q Iudæi Siue Sarraceni. & ita cum sarraceno morari non licet, sicut nec cum iudæo: 3 nisi aliquis spiritualis uellet ire ut eis prædicaret: quod licet: ut j. eo. quam sit. & sic intellige. xj. q. iij. ad mensam.

3 Sunt tñ Iudęi peiores gentilibus. j. q. j. nõne. in prin. & quare hoc ibi notat Ioã. And.

r Seruitio. s. eo. c. j. & ij.

f Permittanť. Sed quid ad nos de his, q foris sunt ut ij. q. j. multi. & xlv. di. qui syncera. Solu. de ijs qui foris sunt, non iudicat ecclesia, ut pœnam spiritualem infligat. In casibus tamen iudicat de eis: quia repellit iudæos a communione Christianorum. xxviij. qõ. j sæpe.

tare: & infrà. Si qui præterea Deo inspirâte, ad fidem se conuerterint Christianam, à possessionibus[a] suis nullatenus excludantur, cùm melioris conditionis, ad fidem conuersos esse oporteat, quàm antequam fidem susceperint, habebantur. Si autem secus factum fuerit, principibus seu potestatibus eorundem locorũ iniungimus sub pœna excõicationis,[b] ut portionem hæreditatis suæ & bonorum suorum ex integro[c] eis faciant exhiberi.

Idem in eodem.

Christiani deferentes Sarracenis merces prohibitas, uel in ipsorum nauibus nauigantes, excommunicandi sunt, & rebus eorũ priuandi, et efficiũtur capientium serui.

CAP. VI.

ITa quorundam animos occupauit sæua cupiditas, ut qui gloriant[d] nõie Christiano Sarracenis arma, ferrum,[e] & ligamina deferant galearum: & pares aut etiã superiores, in malitia fiãt illis, dũ ad impugnandos Christianos arma eis & necessaria subministrant.[f] Sunt ẽt, qui pro cupiditate sua in galeis & piraticis sarracenorũ nauibus, regimen & curam gubernationis exerceant. Tales igitur, ab ecclesiastica cõmunione præcisos, & excõicationi subiectos,[g] rerum suarum per principes catholicos, & cõsules ciuitatum priuatione[h] mulctari, & capientiũ fieri seruos[i] censemus. Præcipimus etiam ut per ecclesias maritimarum urbium, crebra & solennis in eos excommunicatio[k] proferatur.

Idem.

sæpe.ne ab eis corrumpãtur,ut ibi,& ĩ.eo.ad hoc.& hic.repellit enim eos a legitimis actibus.ij.qõ.vij. alieni.& ab officijs publicis.liiij.di.nulla officia.& ĩ.eo.cum sit.& c.pe.& ne possint emere christiana mancipia.ĩ.eo.c.ulti.liiij.distin.fraternitatem.Itẽ non permittit eos facere nouas synagogas.ĩ.eo.cõsuluit. Item quod in diebus lamentationum, non exeant in publicũ.s.eo.c.proxi.& ĩ.e.in nõ nullis.Item ꝙ soluant decimas de terris quas colũt.s.de deci.đ terris.& ne christiana mancipia circuncidant.liiij.dist.nulla.ne ex testõ christiani aliquid capiãt, & ille Christianus est excõicãdus, ẽt post mortẽ xxiiij.q.ij.sane profertur.& excedentes uerberibus subiiciuntur ĩ.de rap.in archiepiscopatu hic ergo ecclesia excõicat tantum illos christianos, qui cũ eis habitare præsumũt quandoq; tñ indirecte excõmunicat eos,quia excõicat christianos ne cũ eis aliquod commercium habeant.ĩ.de usur.post miserabilem.& ĩ.eo.& si.in fin.& cap.postulasti.Bernardus.

Possessionibus: nisi fuerint comparatæ de usuris:quas tenentur uendere,& pecuniam restituere.ĩ.de usur.cum tu.

Excõicationis. Arg. ꝙ iudex secularis, compelli potest ad iustitiam seruãdam.xxiij.qõ.v.administratores. Et hoc uidetur facere ratione fidei, quod intromitti se de hæreditate,alias non debet.s.qui fil.sint legiti.causam.sed illud intellige,in quocunq; casu,ubi iudex secularis negligens est facere iustitiã, quod ecclesia se intromittere debet, & compellere ipsum.xxiij.q.v.administratores.& q.ij.dominus.& ĩ.de maledi.c.ij.Ber.

Ex integro. præter seruos,qui eos præuenerint in fide.C.de episc.& cler.Deo nobis.§.is ita. Ala.

Ta quorundam. Primo ponit duplicem Christianorum excessum. Secundo tripliciter punit: ibi. ta'es. Abb.sic.

Qui gloriant. si.xviij.q.ij.perniciosam.& lxxxvj.dist.tanta.

Ferrum. ut ĩ.eo.ad liberandam. ubi de hoc totum habes quod hic dicitur. de quibus hic habetur,ad hostes transferri non debent.C.quę res expor.nõ deb.l.ij.& illi sunt decapitãdi, ut ibi, & C.de cõmer.mercatores.ff.de publi.uect.cotem ferro.si enim nõ habent ferrum,nec arma.Nam causatum perimit, cã perempta suum.& appellatione armorũ intelligũtur fustes & lapides.ff.de uerbor.signific.armorum appellatio.L.

Subministrant. Argu. clericum pro homicida haberi,qui pugnantibus arma ministrat,dummodo ibi fiant homicidia.argu.l.distin.si quis uiduam.xxiiij.quęstione ulti.cap.ult.ĩ.de homicid.sicut dignum.§.illi etiam.& §.hi quoque.

Subiectos. & sic ipso iure sunt excõicati.ĩ.eodem.quod olim.

Priuatione. hoc potuit papa facere, contra laicos, ratione criminis commissi.Ber.

Seruos. No.serui tutem, dẽ iure naturali inductam.xxxv.distin.sexto die.Item de iure gentium.distinct.j.ius gentium.Itẽ de iure canonico.xv.quæst.vlt.cum multæ.& hic,& infra eodem.ad liberandam.Vin.

Excõicatio. & tamen isti,ipso iure sunt excommunicati, & sic excõmunicatus potest iterum excommunicari.iij.quæstio.iiij.engeltrudam.& arg.xj.quest.iij.excellentissimus.xij.quæstione.ij.đ uiro.& lxxxviij.distin.eos qui.& q in sordibus est,adhuc sordescat.xlv-ij.distinc.quantum libet.in fin.Argu.contra.ij.quest.j.multi.quia de ijs quæ foris sunt,nihil ađ nos xxiiij.q.j.cap.j.ij.iij.& iiij.& supra de iudic.cum non ab homine. Item qui est extra ecclesiam, non potest esse magis extra ecclesiam.xj.quest.iij.omnis Christianus.Item argum.contra.ff.de uerborum obligatio.qui bis idem.M.dixit,quod excommunicatus amplius excõicari non potest,sed denuntiari potest excommunicatus.& sic intelligit omnia iura,ubi sæpius uidetur aliquis excommunicari,& sic intelligit hic.sed tu dicas quod excõicatus potest iterum excommunicari. Et sunt duo effectus excommunicationis,ut dicunt quidam. Primus effectus est,eijciendi extra ecclesiam.Secundus est detinendi extra:sicut qui est ligatus uno uinculo, potest iterum ligari. non est dubium quin excommunicatus possit adhuc excommunicari: sicut qui est in uno peccato, potest aliud committere: & sic plus punitur, & sic potest pluries excommunicari, & magis ex hoc punietur. & secunda excommunicatio, tunc primo incipit habere suum effectum cum absoluitur a prima, & tamen prima absolutio non habuit suum effectum propter secundam excommunicationem, & ita finaliter non prodest prima absolutio, nisi cum absolutus fuerit a secunda. De hoc dixi supra, de officio ordinarij ca.ex parte.& infra,de sententia excommunic.cum pro causa.Ber.

Ecclesia in casibus certis iudicat de Iudeis.

Adde text.in l.Iudæi.cũ glos.C.de iudę.& in leg.j.C.đ man.christia.& ibi de pœna eorum secũdum leges.

Testõ falsum ẽ, qa nullo iure cauetur de singulis iudæis, sed tãtum de ipso collegio.l.j.& ibi gl.C.đ Iudeis.Bar.& alij in l.j.C.đ sac.sanct.eccle.& i l.cum senatus.de reb⁹ dub.

Et ut usuras nobis reddãt de usu.post miserabilẽ.& C.quanto alia debita soluãt.C.e.ti.Iudei Romano, ut per habitum uel signũ a nobis distinguantur.ĩ.eo.in nõnul.uide i casu cõcilij Vieñ.de test.cũ iudæi.Item nec licet nobis ab ipsis(licet boni sint medici) medicinã recipere, uel cũ ipsis balnea ri.xxviij.q.j.nullus & c.oẽ se-

cũdũ Hos. q remit. ad sum.e.tit.§.& in quib⁹ grauent. Ioã. And.

Idẽ in his,q docẽt eos naues facere,cũ pri⁹ illius rei peritiã nõ haberent C.de pœ.l.fin.Ioã. And.

Adde quod đ iure ciuili, punitur capite cũ confisc.bonorũ.l.ij.C.quæ res ex port.nea debeant.

Et hac nitus iterum ban nim, citatione soli facta ubi habitare continet rat. de hoc in Spe.dx- cosi.alſ. Ioã. And.

an-

Iudæi ueteres synagogas in priorem statum reformare possunt: de nouo erigere non possunt. †

CAP. VII.

Consuluit, & infra. Iudæos de nouo cõstruere synagogas ubi non habuerunt, pati non debes. Verum si antiquæ [a] corruerint, uel ruinam minantur, ut eas reædificent, [b] potest æquanimiter tolerari, nõ autem ut eas exaltent, [c] aut ampliores aut pretiosiores faciãt, quam antea fuisse noscuntur: qui utique hoc pro magno debent habere, ꝙ in ueteribus synagogis & suis obseruantijs tolerentur.

Idem.

In familiari seruitio Iudæorum, Christiani esse nõ debẽt.

CAP. VIII.

Ad hæc omnib. Christianis, qui sunt ĩ iurisdictione uestra penitus interdicatis, & si necesse fuerit, districtione ecclesiastica compellatis eosdem, ne Iudæorum seruitio se assiduè [d] pro aliqua mercede exponant: quod etiam obstetricibus & nutricibus eorum, prohibere curetis: ne infantes Iudæorũ, in eorũdem domibus [e] nutrire præsumant: Quoniam Iudæorum mores & nostri in nullo concordant [f] & ipsi de facili ob continuã conuersationem & assiduam familiaritatem, ad suam superstitionem & perfidiam simplicium [g] animos inclinarent.

Clemens tertius.

Iudæi inuiti non sunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec sine iudicio puniendi, aut rebus suis spoliandi, uel in suis festiuitatibus molestandi, nec ipsorum cœmiteria uiolanda, aut eorum corpora exhumanda.

CAP. IX.

Sicut Iudæi: & infrà. Statuimus, ut nullus inuitos [h] uel nolẽtes Iudæos ad baptismum uenire compellat. Si quis autem ad Christianos, causa fidei confugerit: postquã uoluntas eius fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur: quippe Christi fidem habere [i] nõ creditur, qui ad Christianorum baptismum, non spõtaneus, sed inuitus cogitur peruenire. Nullus etiam Christianus, eorum quenlibet sine iudicio terrenæ potestatis [k] uel occidere, uel uulnerare, uel suas pecunias illis auferre præsumat, aut bonas, [l] quas hactenus habuerunt consuetudines, immutare: præsertim in festiuitatum suarum celebratione † quisquã fustibus uel lapidibus eos nullatenus perturbet, neque aliquis ab eis coacta seruitia exigat, nisi quæ ipsi tempore præterito facere consueuerunt. Ad hoc malorum hominum prauitati, & auaritiæ obuiantes decernimus, ut nemo cœmiterium [m] Iudæorum mutilare aut inuadere audeat, siue obtentu pecuniæ [n] corpora humata effodere. [o] si quis autem huiusmo-

[a] Consuluit. Antiquæ. Constantinus Imperator. contulit libertatem ecclesijs: & Iudæos seruituti subiecit. postea uero Iulianus Imperator apostata dedit licentiam Iudæis nouas construere synagogas. ut legitur in chronicis.

[b] Reædificẽt. Sic ꝭ. eod. Iudæi. C. de Iudæ. l. ult. quia aliud est tueri qđ positũ est, & aliud nouũ facere. ff. de usufruc. usufructuarius nouum.

[c] Exaltent. Non enim licet cuilibet possessori trãsformare possessionem, puta usufructuario. ff. de usufru. æquissimum. §. sed & colores.

Ad hęc. Primo prohibet. Secundo prohibitionis causam reddit: ibi, quoniam. Ab.

[d] Assidue. sic ꝭ. e. ca. j. & ij. & ca. Iudæi. ij. & est ar. ex eo ꝙ dicit assidue qđ interpolatim possunt seruire: ꝙ intellige secũdum tenorem illius ca. ꝭ. e. multorũ. §. j. sed in domib⁹ nullo mõ prout. ꝭ. sequitur. & in p̃di. concor. xxviij. q. j. Iudęorum sępe. & ꝭ. eo. & si Iudæos.

[e] In eorundẽ domibus. & ita uidetur, ꝙ extra domũ Iudęorũ possint. eadem prohibitio est. [4] ꝭ. eo. & si.

[f] Concordãt. xxiij. q. viij. dispar. & in habitu etiam differre debent à Christianis, ut possint melius euitari. ꝭ. eod. in nonnullis.

[g] Simpliciũ. Quia innocens, credit omni uerbo. xxij. q. iiij. innocens si. xxviij. quæst. j. ca. sæpe.

[h] Sicut Iud. Inuitos. hoc ideo dicit, quia nullus ad fidem cogẽdus est. xxiij. q. v. ad fidẽ & xlv. di. đ Iudęis. quia si simpliciter & absolute compellãtur, nõ reciperẽt characterem. sed si conditionaliter compellantur, bene recipiunt, & compellendi sunt ut fidem sic susceptam obseruẽt, ut supra de bapt. maiores. §. item quæritur. xlv. dist. de Iudæis. & ff. de ritu. nup. si patre. &. C. eo. titu. nullus. Ber.

[i] Habere. Probatio eius quod nullus compelli debet ad fidem: quia fides ex necessitate esse non debet. xlv. di. q d autẽ. & cap. qui syncera. & xxiij. q. v. ad fidẽ.

[k] Potestatis. Nulli. n. permissum est occidere. uel pęnã infligere, nisi cui ex officio permittitur. xxiij. q. v. q malos. & c. miles. & c. cum minister & pœna non est inferenda, nisi per iudicem. xxxiij. quæstione ij. ca. interfectores. §. in hoc. Ber.

[l] Bonas. Secus si malas, ne deludãt Christianis prætẽdentibus signa lamẽtationis, & nõ prorũpant in contumeliã creatoris. ꝭ. eo. in nonnullis & ne annuatim simulatam speciem crucis exurant. C. e Iudæos. sed suas festiuitates more solito celebrent. xlv. di. qui syncera. [5] ut hic dicit & C. eo. tit. nemo.

[m] Cœmiteriũ. Argumentum cõtra. ff. de sepulchr. uiola. sepulchra. Solu. sepulchra hostiũ teligiosa nõ sunt, ut ibi dicitur: nec illud infringẽs, incidit in edictũ. Iudæi uero nõ reputanturhostes. uigesimatertia quæst. octaua, dispar. licet sint hostes fidei nostræ. ꝭ. eo. & si Iudæos.

[n] Pecuniæ. Quæ in sepulchris ponẽda non est. ar. ff. de re. & sump. fu. si qs impediat. §. funeris causa. & đ cimasecunda quæstione ij. non æstimemus. circa medium. Tan.

[o] Effodere. Quod qui fecerit, sepulchri uiolati tenetur. ff. de sepulchr. uio. l. iij. §. si qs. [6] & secun-

[1] De facto de iure n. hoc fecit mors Christi. ꝭ. e. & si Iudæos. in princi. & fin. Hosti. Ioã. And.

[2] Vnde nec reficiens impeditur, per nou. oper. nũc. ff. de nou. oper. nuncia. de pupillo. §. si quis riuos secundum Vin. Ioã. And.

† Ia. l. ius ciuile. de iustitia & iure.

† Alias in uetustissimis exemplaribus manuscriptis deest integrum hoc caput.

[3] Dicit Hostiẽ. ꝙ ibi non reprobatur assiduitas imo ap̃p̃bat ibi in dissolubilis adstrictio. In domo tamen reprobat mora assidua ut dicunt glos. Ioã. And.

[4] Supple etiam, extra domũ. Ioã. And. Io. de ana. Mar. Soc. Fely. hic. Sed necessitas non excludit.

[5] Et ibi in ult. glo. quare ecclesia in his sustineat eos, cũ peccẽt mortaliter. Io. A.

† Cõcor. tex. in l. fi. & ibi doc. C. de iud. & xv. dist. q syncera.

[6] Et secũdum l. ob hanc cãm uxor põt marito dare libellũ. repudij. C. de repud. consensu. in princi. Ala. Ioan. And.

& secūdum quōsdam, hæc actio infamat.ff.de sepulchro uio.l.j. Alij dicunt, ꝙ non infamat cum sit actio in factū, & in l.illa improprie ponitur actio. Ala.

[a] Excommunicationis. & ita uidetur in optione iudicis, ꝙ istorum pro pęna imponat nō si satisfecerit.

di decreti tenore cognito quod absit) contraire præsumpserit, honoris, & officij sui periculum patiatur, aut excommunicationis [a] sententia plectatur, nisi præsumptionem suam, digna satisfactione correxit.

Idem.

Ponit duas indulgentias illorum, qui paganis prædicant

CAP. X.

QVàm sit laudabile: & infrà. Tuis frater episcope petitionibus annuentes, tibi tuisque socijs, cum ad prædicādam Christi fidem paganis exhibetis: apost. authoritate concedimus, ut uobis his cibis cū modestia & gratiarum actione, seruata tēporum qualitate [b] iuxta canonicas sanctiones, uti liceat, [c] qui uobis ab ipsis infidelibus apponuntur. [d] Insuper indulgemus, ut quicunq; religiosi, seu clerici idonei ad annuntiandū gentibus euangelicam ueritatem, requisita & habita [e] prælatorū suorū licentia, tibi uoluerint adhærere, id absque contradictione qualibet, liberā exequēdi habeant authoritate ap. facultaté.

Idem.

Pro redimēdis captiuis, licet ire Alexādriā, iurātibus quod

& si iste uult satisfacere, nō punitur si.xxxv.di.episcopus aut presbyter. & xlvij.dist.c.j. & xcij.di.c.ul.ita est argu. ꝙ pro quolibet peccato nō debet episcopus sententiam in aliquē fulminare, uel excommunicare uel deponere. Ber.

[b] Quā sit. Qualitate. Vt abstineant his diebus, & in temporibus, quibus à carne est abstinēdum secundū canones. iiij.di.deniq; & de conse. disti. iij. de esu carnium. & c. sabbato. de quibus canonibus hic fit mentio.

[c] Vti liceat. Aliter enim non possent illos lucrari, & sic licet eis loqui & comedere cū eis exemplo domini. xxiij.q. iiij. infideles. & xj.qō.iij. ad mensam. [f] dūmodo, & alij non coinquinentur. Arg. contra. xxviij.q.j. nullus. & c. omnes Solu. cōtraria intelliguntur de Iudeis, qui discernūt cibos. hoc & capi. ad mensam. & c. infideles. de paganis intelligit. Sed quare potius uitamus conuiuium Iudęorū, quam paganorū? Ratio illa est, quia illi, s. Iudęi discernunt cibos nostros: unde non debemus cibis eorū uti, ne uideamur inferiores illis: ut dicit præ. ca. oēs. pagani uero, non discernūt cibos. sed hodie & isti & illi discernut, unde nō debemus comedere apud eos, nec ipsi apud nos licet hoc non contineatur in uerbis edicti, ut patet hic, & c. ad mensam. sed quantum ad sententiam, eos uitare debemus, arg. ff. de peti. hæred. item ueniunt. §. ait senatus. sed quare potius uitamus conuiuium, quam colloquiū? Ideo loquimur eis, ut eos possimus lucrari, ꝙ alias facere non possumus ut in ca. infideles.

[d] Apponuntur. Quæcunq; ergo apponuntur, uti possunt, nisi dictum fuerit, ꝙ sit idolis immolatum; ut j.q.iiij.§.ul. & xxvj.q.ij.si de area. tunc.n. sanctius est mori fame, quam idolaticis uesci. xxij. quęstio. iiij. sicut satius. Ber.

[e] Habita. Quia nullus potest prædicare, nisi ex officio sibi commisso, uel nisi habeat authoritatem à suo prelato. j. de hęre. cum ex iniūcto. & ca. excommunicamus. §. quia uero. nec sufficit petere licentiā, nisi sit obtenta. ut hic patet & si. de consec. di. v. non oportet. xj. quæ. iij. quid ergo. xix. q. ij. duæ. Arg. contra s. de reg. licet. & supra, de arbi. cum olim.

[f] Vbi etiā not. quare, magis uitamus excōicatos, quam Paganos. Ioā. And.

Iudæi potius sunt uitandi, quā Pagani.

nihil deferēt auxilij seu subsidij extra redemptionis articulum portās uel mitēs etiā post treugas [†] merces prohibitas, excōmunicatus est, & pacis appellatione non ueniunt treugæ.

CAP. XI.

SIgnificauit nobis t.f. quomodo, aliqui ciuium tuorum in Alexandriā ualeāt proficisci pro recuperandis conciuibus suis, qui illic in captiuitate tenentur. hoc arbitramur licite posse fieri dummodo nihil in mercibus suis, uel alio modo secū illuc deferāt, unde posset Sarracēis (excepto redēptionis articulo) aliquod cōmodū [f] aut subsidium prouenire: quod etiā corā te prius iuramento [g] firmabunt. Illi quoq; qui post treugam in transmarinis partibus factam, cū cōmercio Alexandriam adierūt, si detulerint merces prohibitas, causa lucrandi, excommunicationis [h] uinculum non euadunt, sicut nec illi, qui in personis proprijs non euntes, merces eis per nuntios [i] destinarunt. Ad ultimum illos qui iurauerunt se amplius in terram Saracenorum cum mercibus non ituros, nisi pax esset inter Christianos & ipsos, & post treu-

Significauit. Habet tria dicta. Secundum ibi, illi quoq;. Tertiū ibi, ad ultimum. Abb.

[f] Commodum. Secundum ꝙ dicitur s. eod. ita quorundam. ubi de hoc. & j. eo. ad liberandā. nihil ergo ī mercibus portandū est, nisi illud unde possint redimere captiuos, ut hic dicit. Sed q̄d si nō possunt redimere captiuos, nisi portēt eis arma uel ferrū nunquid hoc facere possunt sine pœna excommunicationis? Argu. ꝙ sic, ex eo ꝙ dicit excepto redēptionis articulo: [‡] sed non credo, nisi primo requiratur authoritas papæ, ne aliquid fraudis fiat.

[g] Iuramento. Sed nonne sufficit pœna excommunicationis? Potest dici quod hoc exigitur, à suspecto argumé. xxviij. distinct. de syracusanæ. & x. q. ulti. cap. quoniam eorū ruinæ debent occurrere prælati xciij. distinct. diaconi. & xxij quę s. v. hoc uidet. & ad maiorem cautelam exigitur iuramentum etiam à quocunq;. Lau.

[h] Excommunicationis. De qua habes supra, eod. ita quorundam. & ideo, quia licet treuga sit facta, non tamen pax perpetua: ut infra §. proxi. unde prohibitio nō intelligitur propterea relaxata, de mercibus prohibitis. Bernardus.

[i] Per nuntios. Sic. j. c. proxi. qui per alium facit, per se facere uidetur: ut hic, & infra de senten. excōmu. mulieres. xlvj. distin. sicut non suo. ff. de admi. tut. ita tamen. §. gessisse. Bern.

[†] Idem si post pacē. Panor.

[‡] Et hoc uē hic placuisse In. & Ho. ad hoc. C. de sac. sā. ec. sancimus. j. & s. ā pi gno. c. j. ꝓ eis bene facit j. ꝓ xi rnso, ibi: cā lucrādi. Ad idem q a alia merces etiā si ne cā portari possunt dum mō nō sit guerra j. c. prox. Piraticā tū etiam hoc casu non posset exercere cōtra Christianos q a hoc sine peccato fieri non posset. nā licet ꝓ ligna & arma, cā redemptionis porta ta Christiani possent offendi non tū est hoc dicere recte contra Christianos secūdū Inn. Nā secundū eū. si di recte contra Christianos uēderet, & i articulo qn exercerent cōtra Christianos inciderent in canonem. Ioā. And.

Post

[a] post treugam. Treuga est securitas personis & rebus, ad tempus cõcessa. s. de treu. c. j & qui facit treugã non facit pacẽ, nec desistit a guerra, nisi ad tempus: quia qui distulit, non in totum destitit. ij. q. iij. §. notandũ. & ff. de iud. destitisse.

[b] Non absoluit. Nec etiam a periurio, quia licet treuga sit facta, non tamen pax, & ita nõ extitit cõditio. unde incidit in sententiam excommunicationis, & in periurium, & sic treuga non est pax. B.

Qvod olim. Primo excõmunicat. Secundo hortatur illos quibus scribit: ibi, uestræ igitur. Ab.

[c] In concilio Lateranẽ. s. e. ita quorundam. Ber.

[d] Supponimus. & iã suppositi erãt per Alexan. in concilio Lateranẽ. ita quorundam. & sic est canon latæ sententiæ, ut patet in fi. & ita uidetur, ꝙ qui contra faciũt duplici excõicatione sunt ligati. Sed quis absoluet tales? Potest dici, [a] ꝙ episcopi ipsorũ: quia ex quo papa sibi hoc non retinuit, alijs indulsisse uideť j. de sent. excom nuper quia sibi reseruasset: si hoc non intendebat. s. de præben. graue. in fi. & j. de cri. fal. dura. in fin. Ber.

[e] Subsidia. s. eod. ita. & j. eo. ad liberandam. & C. quæ res expor. nõ pos. per totũ. & C. quæ res uend. non pos. per totum.

[f] Iram Dei. Ratũ habentis. quod ab ecclesia iuste factũ est. xxiiij. quæstio. j. quodcunque. Bernard.

Et si. Primo ponit exordiũ.

[a] Idem Host. quo ad sententiam canonis: sed si ob hoc excommunicati essent ab hoĩe: ab illo uel eius superiore absoluẽdi essent: qď dic ut no. s. de offi. ordi. ad reprimẽdã. Hodie papa, temporibus quibus solet facere generales ꝓcessus, scilicet saltẽ ter in anno, tales excõicat. & sic sñia hoĩs ligati nõ absoluuntur hodie ab alio quam a papa. imo difficulter eos absoluit. & adde ꝙ dicã. j. tit. j. excõmunicam⁹. super. ij. gl. Io. And.

gam [a] factam uenerunt illuc: conditio illa de pace, aut treuga habenda ab excommunicationis uinculo non absoluit. [b]

Idem.

Excommunicati sunt, qui cũ Sarracenis tempore guerræ aliquod habent commercium, uel eis præstant subsidium.

CAP. XII.

Qvod olim præceptũ fuit: & infra Sane licet hoc fuerit in concilio Lateran. [c] districte inhibitum, nos tamen omnes illos excommunicationi supponimus, [d] qui amplius cũ Sarracenis, mercimonium habuerunt, uel per se, uel per alios nauibus seu quocũque alio ingenio, eis aliqua rerum subsidia [e] seu consilia quandiu inter nos & illos guerra durauerit, duxerint impendenda. Vestræ igitur discretioni mandamus, quatenus nec per uos, nec per uestras naues nec alio quocunque modo, aut ingenio, eis mercimonia, consilia, uel alia subsidia transmittatis ne si aliqui in sua malitia indurati, secus agere præsumpserint, non solum ipso iure incidant in excommunicationem illam, uerum etiam iram [f] Dei uiuentis incurrant.

Innocen. iij. archiepiscopo Senoñ. & episcopo Parisiensi.

Iudæi nutrices uel seruientes christianos habere non debẽt, contrafaciẽtibus interdicitur christianorum commercium.

CAP. XIII.

Et si iudæos (quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti) pietas christiana receptet & sustineat cohabitationẽ illorum: ingrati [g] tamẽ nobis esse non debent, ut reddant christianis pro gratia [h] contumeliam, & de familiaritate [i] cõtemptum: qui tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi: nobis illam retributionem impendunt, quam (iuxta uulgare prouerbium) mus [k] in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueuerunt hospitibus exhibere. Accipimus autem, quòd Iudæi faciunt christianas filiorum suorum nutrices, [l] & (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die resurrectionis dominicæ illas recipere corpus & sanguinẽ Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere [m] faciunt in latrinam. alia insuper contra fidem catholicam detestabilia & inaudita committunt, propter quæ fidelibus est uerendum, ne diuinam indignationem incurrant: cum eos perpetrare patiuntur [n] indigne, quæ fidei nostræ confusionem inducunt: & infra. Inhibemus ergo districte, ne decætero nutrices uel seruientes habeant christianos, ne filij liberæ, [o] filijs famulentur ancillæ, [p] sed tãquã serui a domino reprobati, in cuius mortem nequiter cõiurarunt se saltẽ per effectũ operis, recognoscant seruos illorũ, quos Christi mors liberos, & illos seruos effecit: & infra. Si uero nutrices & seruiẽtes nõ dimiserint Chrianos, sub excomunicatio-

Secũdo facti narrationẽ. Tertio prohibet. Quarto pœnam imponi mandat. Secunda ibi, accepimus. Tertia ibi, inhibemus. Quarta ibi, si uero. Abb. Sicul.

[g] Ingrati. Si enim iudæi isti ingrati sunt, possunt priuari gratia sibi cõcessa. s. de do. c. ult. & xij. quæstio. ij. octaua discussio. & C. de reuo. do. l. ulti. Bernard.

[h] Pro gratia. s. de fideiussoribus peruenit. & s. de ren. sane. Ber.

[i] De familiaritate. Nimia familiaritas parit contemptum: ut ff. de offi. procon. nec quicquã. §. circa lxxxvj. dist. quando. & ff. de offi. præsi. obseruandum.

[k] Mus in pera. ut xiij. q. j. c. ecclesias §. item præcepit dominus.

[l] Nutrices. Quod esse non debet. s. e. iudæi. & cap. ad hoc. Ber.

[m] Effundere. Credebant forsan corpus christi descendere in stomachũ & incorporari, qď est falsum de cõse. dist. ij. tribus ĩ gradibus. non est iste panis, cibus enim animæ est. dist. ea. credere. Lau.

[n] Patiuntur. Arg. quod qui potest ꝓhibere & non prohibet, sibi imputatur. lxxxvj. dist. c. iij. j. de regu. iur. c. pẽ. & j. tit. prox. ca. ij. & xxiij. qõ. viij. præterea. arg. j. de sen. excõ. quãtæ. ꝑsumptionis.

[o] Liberæ. i. ecclesię, non enim erit hæres filius ancillæ. cũ filio liberæ. xxij. q. iiij. dicat aliquis. Ber.

[p] Ancillæ. Id est. Agar: quæ significat synagogam. Libera. i. Sarra: quæ significat ecclesiã, de Agar Ancilla

nis a pœna inhibeatis districte omnibus christianis, nec cum eis commercium aliquod audeāt exercere.

Idem

Iudæus qui percusserit clericum temporaliter punitur: & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.

CAP. XIIII.

Postulasti qualiter cō tra Iudæum procedere debeas, qui manus iniecit in quendam clericū uiolentas. Ad quod breuiter respondemus, quòd si dictus Iudæus, tuæ iurisdictionis existat, ipsum pœna pecuniaria b puniās, uel alia (secundum quod conuenit) temporali, faciēs læso satisfactionem c congruam exhiberi † alioqui eius domi num moneas & inducas, ut passo iniuriā, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter: quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu christianis d oībus per cen. eccl. interdicas ne cū ipso Iudæo an tequā satisfaciat, præsumant cōmercia exercere.

Idem in conci. generali.

Iudæi & Sarraceni utriusque sexus, debent in terris christianorum uti habitu, per quem a christianis discernantur: & in die passionis domini, non debēt in publicum progredi, nec in cōtumeliā creatoris prosilire.

CAP. XV.

In nonnullis prouincijs, a Christianis Iudæos seu Sarracenos habitus distinguit e diuersitas, sed in quibusdam sic quedam inoleuit confusio ut nulla differētia discernant. Vnde contingit interdū, quòd christiani per errorē. f Iudæorū seu Sarracenorum, & iudæi seu sarraceni christianorū mulieribus cōmiscentur. Ne igitur tam dānatæ cō mistionis g excessus, ꝑ uelamen huiusmodi, ulterioris excusationis possint habere diffugium, statuimus ut tales utriusque sexus, in omni christianorum prouincia, & omni tēpore qualitate habitus publice ab alijs populis distinguantur. In diebus aūt lamentationis, & dominicæ passionis in publicum minime prodeāt, h eo quòd nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accepimus) & ornatius nō erubescunt incedere ac christianis, qui sacratissimæ passionis memoriā exhibentes, lamētationis signa prætendunt: illudere i non formidant. Illud aūt districtissime inhibemus, ne in cōtumeliam creatoris prosilire præsumāt. Et quoniā illius dissimulare nō debemus opprobrium qui probra nostra deleuit ꝑcipimus præsumptores huiusmodi, per principes seculares condignæ animaduersionis k adiectione compesci, ne crucifixū ꝓ nobis aliquatenus blasphemare l præsumant.

Idem in eodem

Præponens Iudæum uel paganum publicis officijs, † per concilium prouinciale corripitur: & præposito denegatur christianorum commercium, donec deposuerit officium: & in usus christianorum pauperum restituet inde quæsita secundum episcopi prouidentiam.

CAP. XVI.

Cum sit nimis absurdum, ut blasphemus m Christi in christianos uim potestatis exerceat, qđ super hoc Toletanū

Sarræ descenderūt isti qui debent esse serui illorū qui descenderunt a Sarra in quibus ecclesia fundata est. Ber.

a Sub excommunicationis pœna. Imo excommunicari possunt, si cōmunicēt eis postea infra de usur. post miserabilem. & ĵ. c. proxi. & sic indirecte inducat ecclesia de iudæis. & de hoc dixi. s̄. eo. ita. & ca. iudæi. ij. Ber.

Postulasti. Cō munis diuisio. Secunda ibi, ad quod. Abb. Sic.

b Pœna pecuniaria ad arbitriū iudicis. s̄. de offi. leg. de causis. §. fi. quia spirituali pœna ipsum punire nō potest, cum sit extra ecclesiam, quia nihil ad nos de his quę foris sunt. ij. q. j. multi. 1 quādo ecclesia posit punire iudæos, dictū s̄. ca. ita. & melius in ca. iudæis B.

c Læso satisfactionem. hoc regulare est. ut semper ante absolutionē satisfaciat læso. & ĵ. de senten. excō. porro. parochianos. conquesti. & pluribus alijs cap. & ecclesiæ satisfacere debet, cui fuit facta iniuria in personam eius ministri, ut iij. q. j. nulli. in fi. & ij. q. vij. accusatio. Ber.

d Christianis. Et ita indirecte excōmunicātur Iudæi. De hoc dic ut dictum est. s̄. eo. ita quorundam.

In nonnullis. Tria sunt dicta. Secundum ibi, in dieb⁹. Tertiū ibi, illud autem. Abbas Siculus.

e Distinguit. Sic per habitū, debēt distingui nouitij, a professis. s̄. de sta. reg. c. pen. & meretrix a matrona. ĵ. de senten. excom. in audientia. & ff. de iniu. item apud §. siquis uirgines. & masculi a fœminis ꝑ crines & uestes. xxx. distinct. si qua mulier. sic & liber distinguitur a seruo ꝑ pileū 2 C. de lati. liberta. tol. l. j. §. sed & qui pileati. Ioan.

f Errorem. Ergo si ignoranter commisceatur christianus iudææ, dūmodo non sit crassa, siue affectata ignorantia: excusatur in eo ꝙ iudæa. arg. xxxiiij. q̄. ij. in lectum. & ĵ. de cleri. excommu. apostolicæ.

g Commistionis, quia nec matrimonium inter iudæū & christianā esse potest. xviij. quæstio j. caue. Bernardus.

h Prodeant. s̄. eo. quia.

i Illudere. Sic reddunt nobis ꝓ gratia, contumeliā & contemptum: ut s̄. eo. & si iudæos.

k Animaduersionis. Scilicet pecuniaria pœna uel alia temporali, prout uisum fuerit iudici. 3 s̄. cap. proxi. Ber.

l Blasphemare. s̄. eod. cap. j. ĵ. c. proxi. Ber.

Cum sit. Prima pars constitutionem innouans. olim inhibitam ꝓhibet, & omnes causas reddit. Secūda punit præponētem. Tertia præpositum. Quarta prorogat. Secūda ibi, si quis. Tertia ibi. officiali. Quarta ibi, hoc idem.

m Blasphemus Christi.

---

1 Et s̄. de diuor. gaudemus ꝑ quæ iura patet. illos ex infectiōe excommunicatos non esse. & iō non mandat hic illos absolui. facit qđ scripsi de iureiu. sicut lj. ꝓpe finem. Ioan. An.

† Facit ad hunc tex. l. interdū. §. qui funē. & qđ ibi no. ꝑ doc. ff. de fur.

2 Et clericia laicis. de uita & hone. cle. clerici. Io. And.

3 Nam & secundum leges capitalis est pœna, in authēt. ut non lux. cōtra na. j. respōso. & §. j. collat. vj. Io. And.

† Tamen audiui iudæos conductitios esse quandoq; pro choris & uenioni & oblationes ēt in tēplo colligere.

Chriſti. id eſt, Iudæus blaſphemãs Chriſtum. ſupra eodem. c. j.
[a] Toletanũ concilium. liiij. di. nulla. & j. eod. ex ſpeciali.
[b] Prouinciale concilium. ſ. de accu. ſicut olim.
[c] Pauperũ. Sic ergo pauperibus reſtituitur, quod iniuſte extortum eſt: ut ſ. de immu. eccl. quia. ſi uero officiũ licitum eſt, tunc ſi uellet, poſſet dare pauperibus, quod iniuſte extortũ eſt. xiiij. q. v. non ſane. Sed contra uidetur, quod reſtituendũ ſit illis a quibus eſt extortum, & non pauperib9. j. de homici. ſicut dignum. §. eos. & j. de uſur. cũ tu. & ſupra, de iureiuran. eam te. & ſ. de deci. tua. ij. xviij. diſtinct. quoniam. hoc ideo fit in hoc caſu: quia neſcitur a quibus extortũ ſit. [1] maior pœna imponitur in ſequen. c. illis qui merces prohibitas portant ad ſarracenos. Ioan. & Bernar.

[a] Aliter intelligo, & puto iſtud loqui cũ Iudæ9 uel paganus nõ grauat eum, a quo recipit ultra debitũ extorquendo: tũc enim illi facienda eẽt reſtitutio: ſed recipit quod ille ſoluere debet, ſed ex officij labore ſalarium percipit quale forte perciperet chriſtian9 puta centum florenos in anno: tale ſalariũ tenetur reſtituere erogãdum in pauperes. ſed nõ reſtituit ſoluenti: qui plus reprehẽdit repetẽs, quam extorquens ut dicit G. alle. xviij. q. v. non ſane. ad id j. c. prox. Io. And.

AD liberandã. Duæ sũt partes. Secunda ibi, & talibus. Abb.
[d] Excommunicamus. Anathematizamus. ſicut ſ. eo. ita. & capitu, quod olim.
[e] Priuatione. Hoc totum habes ſ. eo. ita.
[f] Commercio. Totum ergo lucrum, quod ad eos peruenit ex hoc commercio, debent dare in ſubſidiũ terræ ſanctæ, in cuius detrimentum hoc fecerũt: & ſimile eſt crimini uſurarum, in quo quicquid ſorti accedit, uſura eſt: unde totum debet reſtitui. j. de uſu. cõſuluit. & xiiij. q. iij. putant. & c. ſequẽ. imo uidetur, quod maius: quia iſti ui-

concilium [a] prouidè ſtatuit. nos propter trãſgreſſorũ audaciam. in hoc generali concilio innouamus, prohibentes ne Iudæi publicis officijs præferãtur: quoniã ſub tali prætextu Chriſtianis plurimũ ſunt infeſti.

Si quis autem eis officium tale cõmiſerit: per prouinciale [b] concilium quod ſingulis annis præcipimus celebrari: monitione præmiſſa, diſtrictione qua conuenit, compeſcatur. Officiali uerò huiuſmodi, tandiu Chriſtianorum cõmunio in cõmercijs & alijs denegetur, donec in uſus pauperum [c] chriſtianorũ, ſecũdũ prouidentiam diœce. epiſcopi, cõuertatur quicquid fuerit à chriſtianis adeptus occaſione officij ſic ſuſcepti: & officiũ cũ pudore dimittat, quod irreuerenter aſſumpſit. Hoc idẽ extendimus ad Paganos.

Idem in eodem.

Concilium generale, repetit concilium Lateranen. ſupra e. ita & addit pœnam ſatisfactionis tempore abſolutionis impendendam.

CAP. XVII.

AD liberandam terrã ſanctam: & j. excommunicamus [d] præterea & anathematizamus illos falſos & impios chriſtianos, qui contra ipſum Chriſtum & populũ chriſtianum ſarracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearũ. eos etiã qui eis galeas uendunt uel naues, quique in piraticis Sarracenorũ nauibus curam gubernationis exercẽt, uel machinis, aut quibuslibet alijs aliquid eiſdem impendũt conſilium uel auxiliũ in diſpẽdium terræ ſanctæ: ipſoſque rerũ ſuarũ priuatione [e] mulctari, & capientiũ ſeruos fore cenſemus [†], præcipientes, ut omnes urbes maritimas diebus dominicis & feſtiuis huiuſmodi ſententia publice innouetur. Et talibus gremiũ non aperiatur eccleſiæ, niſi totum quod ex cõmercio [f] tam damnato perceperint, & tãtundem de ſuo in ſubſidiũ terræ ſanctæ trãſmiſerint: ut æquo iudicio, in quo deliquerint, [g] puniantur. Quod ſi forte ſoluendo non fuerint, ſic [h] alias reatus talium caſtigetur, quod in pœna ipſorum alijs interdicatur [i] audacia ſimilia præſumendi.

Grego. ix. Aſtoricen. & Lucen. epiſcopis.

Iudæi uel Pagani, publicis officijs præficiendi non ſunt: & ſi eis regalia iura uendẽtur, ad ea colligẽda præficiendus eſt Chriſtianus non ſuſpectus.

CAP. XVIII.

EX ſpeciali, quem erga illuſtrem regem Portugaliæ gerimus charitatis affectu: & infrà. Mãdamus, quatenus regem ipſum ſolicitè inducatis, ne in officijs publicis Iudæos Chriſtianis præficiat ſicut in generali cõcilio [k] cõtinetur: & ſi forte reditus ſuos Iudæis uendiderit uel paganis, Chriſtianũ tunc deputet grauaminib9 inferendis, clericis, & eccleſijs nõ ſuſpectũ, [l] per quẽ Iudæi ſiue Sarraceni, ſine Chriſtianorum iniuria, iura regalia conſequantur.

Idem.

dentur fidem Chriſtianam impugnare, unde plus puniuntur: quia tantundẽ pro pœna dare coguntur in ſubſidiũ terræ ſanctæ. & nemo dubitat grauius eſſe commiſſum, quod eſt grauius uindicatum. xxiiij. q. j. nõ afferamus. & in authẽ. ut fra. ſi. colla. ix. in fi. ubi dicit. in delicto enim æquali, proximas eis imminere pœnas, iuſtum putamus.
[g] Deliquerint. Sic ſupra, de immu. eccle. c. ultimo. & de iure patron. paſtoralis. & ſupra, de tẽpo. ordi. literas. & ſupra de foro compete. nullus. ſimile xij. quæſ. ij. de uiro. & xvij. quæſtione iiij. frater & coepiſcopus.
[h] Sic alias. Quia poterũt ſubijci uerberibus, [2] loco pœnæ. xiiij. quæſt. vj. res. & xij. quæſtio. ij. fraternitatis. v. q. vj. quia iuxta.
[i] Interdicatur. Sic ergo pœna unius, eſt metus alteri9: ut ij. q. vij. quapropter. & ſupra, de officio ord. irrefragabili. & ſ. de trãſla. c. j. in fi. & ſupra, de ſta. reg. ea quæ. ſ. de calũ. c. ij. ff. de pœ. l. capitalium. §. famoſos. ff. depoſi. bona fides. [3] primo reſpon. in fi.
EX ſpeciali. In prima parte ponit culpa regis & excuſatio. In ſecunda contra utranque prouidetur: ibi, mãdamus. Ab. ſi.
[k] Generali concilio. ſ. eo. cum ſit. & liiij. di. nulla.
[l] Non ſuſpectum. Qui fideliter & ſine fraude officium ſuũ exequatur ne per hoc fraus fiat Chriſtianis clericis, aut eccleſijs qualis fuit Ioſeph. de quo habes xxij. q. ij. quod aũt ait. qui fuit diſpenſator Pharaonis. [4] Ber.

[†] Infero illud uulgare: qui non hẽt in ære, luat in corpore. con cor. l. fi. ff. de in ius uocan.

[2] Quod ſonat uer. caſtigetur ſecũdum Hoſt. Io. And.

[3] Male merit9 publica ægeſtate laboret: ut exẽplo ſit alijs ad maleficia terrenda. Io. And.

[4] Geneſ. xiiij.

NVlli. Diuiditur. Nam tria facit. Primo ponit dictū. Secundo mercatori prouidet. Tertio prouisionem determinat: secunda ibi, quod si. Tertia ibi, si autem. Abb. Sic

a Seruitio. s̄. eo. c. j. & c. Iudæi. ij. imo quamcito uolūtas ipsius fuerit patefacta, ꝙ uelit fieri Christian⁹ in libertatē modis omnibus uendicetur. liiij. dist. fraternitatē. 1 nisi empt⁹ sit causa mercimonij: ut ibi dicit, & hic inferius. Ber.

b Mercimonij. In quo casu, non fraudabitur ex toto Iudæus siue paganus, dūmodo intra tres mēses, illum uenalem exponat: ut in c. fraternitatē. Ber.

c Duodecim solidis. Sed de qua moneta dabunt? Rñd. de illa quę est ī usu in loco illo. arg. ff. de leg. iij. nūmis. 2 de le. j. si seruus plurium. §. si numer⁹. Quid si non sit qui soluat illos xij. solidos? De hoc dictū est s̄. c. j.

d Tres menses. Eoipso, ꝙ non exposuit ipsum intra tres mēses uenalē, præsumitur, ꝙ non causa mercimonij emerit, sꝫ ad seruiēdū sibi, unde nullo pretio dato, perducetur ad præmiū libertatis: nec admitteretur probatio ī contrariū, cum hic sit præsumptio iuris, ex qua 1⁹ statuitur: ut ī liiij. di. fraternitatem. ꝙ ca. ītellige per illud. & istud est quasi glo. & expositio illius, si præsumptio est s̄. de spō. is qui. ubi habes p̄sumptionē iuris. & si alius eū compararet, talis emptio nō ualeret, & nihilomin⁹ erit liber, nullo pretio dato. si scienter emit illū si ignoráter, 3 agat ad pretiū, siue ad interesse cōtra Iudæū, qui ipsum decepit. ff. de contra. emp. liberi hominis. ar. & no. ꝙ fauor fidei, priuat aliquem seruo suo, ut hic patet. Item priuat aliquē filio suo. s̄. de conuer. infi. c. ult. Item priuat aliquē uxore sua. s̄. de diuor. gaudemus. & xxviij. q. j. si infidelis.

1 De hoc plene cen ses. dist. §. hæc tūc & distingue ut ibi nota. Io. An.

2 Hanc & seq. §. si numerus. q est ulti. uide de cēsi. c. ex parte. super iij. gl. Io. And.

3 Puta qa credebat Iudæū uēditorē emisse, causa mercimonij, & seruū uenditum audiebat dicentem, ꝙ nec baptizari nolebat. uel q̄uis id diceret seruus: Iudæus dicebat qđ heri illum emerat, secūdū Ho. Ioan. An.

Se summat.

CAP. XIX.

NVlli Iudæo, baptizatum uel baptizari uolentem, emere liceat, uel in suo seruitio a retinere. Quòd si quem nondum ad fidem conuersum causa mercimonij b emerit, & postmodum factus sit, uel fieri desideret Christianus datis pro eo duodecim solidis, c ab illius seruitio protinus subtrahatur.

Si autem infra tres menses, d ipsum uenalem nō exposuerit, uel ad sibi seruiendum emerit eundem, nec ipse uendere, nec alius audeat comparare: sed nullo dato pretio, perducatur ad præmia libertatis.

TITVLVS VII

DE HAERETICIS.

Stephanus papa omnibus episcopis.

Infidelis est, qui nō habet certitudinem fidei: & infideli non est credendum, in præiudicium alterius.

CAP. I.

DE HAERETICIS.

Visum est de ijs qui non baptizati, Deū blasphemant male colēdo, merito uidendum est de illis qui iam baptizati incidunt in hæresim. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur. xxiiij. q. i. per totū. & q. iij. §. quia uero. usq; ad fi. q. & q. vij. & xi q. i. & xxiiij. quæst. vij. per totum. viij. di. quo iure. i. q. i. in multis capit.

e Dubius. De fide. n. nullus debet dubitare. sꝫ firmiter credere articulos fidei. s̄. de sum. tri. c. j. in prin. aliter saluus esse nō poterit ut ī psal. Quicunq; uult & xxiiij. di. qñ eps. & xxiij. q. j. aperte. nullus. n. titubare debet. in fide. ut ibi dicitur.

DVbius e in fide, f infidelis ē. Nec eis omnino credēdum g est, qui fidē ueritatis ignorant. Leo papa.

Errare in fide conuincitur, qui alios errantes cùm potest, ab errore non reuocat.

CAP. II.

QVi alios cùm pōt ab errore nō reuocat h seipsum errare demōstrat. Aug. de fide catholica.

Hæreticus perseuerans æternaliter dānatur. cui nec prodest baptismus, nec eleemosyna, uel martyrium, uel aliud quodcunq; bonum, quo ad hoc ut consequatur uitam æternam.

CAP. III.

FIrmissimè tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum i uel schismaticum, cum diabolo & angelis eius, ignis æterni incendio participandum, nisi ante finem uitæ catholicæ fuerit incorporatus, & redintegratus ecclesiæ. & post pauca: Omni homini, qui ecclesiæ catholicæ non tenet unitatem, neque ba-

f In fide. Etiam in tenui. 4 articulo. C. de hær. l. ij. in fi. sic ex leui offensa, reuocat libertus ī seruitutē. C. de lib. & eorū li. si manumissus. & hoc quo ad articulos fidei, q cōtinent in symbolo Credo ī Deū quibus per fidē sola adhibēda est credulitas: quia fides, est de re nō uisa. de pœ. di. iiij. ī domo. C. de sum. tri. l. ult. non per signa, sed per fidē, ueritas est colenda. de conse. di. iiij. uenit sacerdos. Lau.

g Credendum est. Ergo dubius in fide, 5 testis esse nō potest. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. 6

h QVi alios. Non reuocat, cū pōt. ff. ad le. Aqui. scientiam. lx xxiij. di. error. & ar. s̄. tit. prox. & si Iudæos. & ij. q. vij. negligere. Sed nunqd istud pertinet ad oēs? Rñ. de crimine iā cōmisso soli prælati tenent corripere. 7 xxiij. q. iiij. duo ista. & c. ita plane. a peccato aūt cōmittēdo qlibet tenet aliū corripere occulte. j. e. cū ex iniūcto. ubi de hoc & ar. xxiij. q. iiij ipsa pietas. xxij q. v. hoc uidet. & xciij. di. diaconi. & s̄. de cog. spiritua. tua. & ij. q. vij. quapropter. sed istæ duæ ultimæ cōcordantiæ intelliguntur in denuntiatione. Tan.

FIrmissime. Duæ sunt partes. Secūda ibi, omni homini. Abb. Sicu.

i Hæreticum. Hæreticus multis modis dicit, ille dicitur hæreticus, qui peruertit sacraméta ecclesię, ut simoniacus. j. q. j. eos qui per pecuniā. & vj. q. j. c. nos sequentes. §. sed licet. Itē ille q scindit se ab unitate ecclesiæ. vij. q. j. deniq;. Itē omnis excōmunicatus. iiij q. j. quod aūt hi. Itē qui errat in expositione sacræ scripturæ. xxiiij. q. iij. hæresis. Itē qui cōfingit nouam sectā, uel cōfictā sequitur. xxiiij. q. iij. hæreticus. Itē qui aliter sentit de articulis fidei, quam Romana ecclesia. xxiiij. q. j. hæc est fides. & c. quoniā. Vel qui male sentiūt de sacramētis ecclesiæ. j. e. ad abolédā. ī prin. Tā.

4 Idē est quantūcū que leui secūdum Abb. Ioā. And.

5 Licet baptizat⁹. idē in non baptizatis supra. de testi. c. j. cum concordā. Io. And.

6 Cōcor. auth. credentes. & l. quicunque. C. de hæret. & ma.

7 Facit quod no. j. de sent. excō. quā tæ. nisi dicatur aliquid spāle in hæresi, ut qlibet teneat ab illa proximū reuocare, uel quod perseuerātia, īducit qua si uetatio nem delicti: ut qua si uideat delictū omittendū. Ioā. And.

Mors

ptismus, neque eleemosyna quãtumlibet copiosa, neque mors a pro nomine Christi suscepta, proficere poterit ad saluté. b

Grego. ix. Anastasio Antiochæ.

Damnato autore, damnãtur eius scripturæ, et libri et opera.

CAP. IIII.

FRaternitatis tuæ : & infrà. Cum Cælestinus atque Pelagius, c in Ephesina synodo sint damnati : quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur autores.

Ex cõcilio Aphricano.

Episcopus instituens hæredẽ hæreticum, consanguineum, uel extraneum, uel paganum, etiã post mortem excõmunicatus nũtiatur. h. d. secũdum communẽ & ueriorem intellectũ : & ut faciat ad tit. põt intelligi, quod ex hoc præsumatur hæreticus,

CAP. V.

SI quis episcopus d hæredes ĩstituerit extraneos a cõsanguinitate sua, uel hæreticos etiã cõsanguineos aut paganos e ptulerit, saltẽ post mortem f ei anathema dicatur, atq; eius nomẽ inter Dei sacerdotes nullo modo recitet̃.

Ex eodem.

Loquitur de eadem materia cũ præcedenti: & extẽditur qđ ibi dictum fuit de episcopis, ad presbyteros & alios clericos.

CAP. VI.

IN eos, qui catholici non sunt etiam si consanguinei g fuerint: episcopi uel presbyteri, nihil conferant, h deniq; hoc quod de episcopis, & presbyteris dictũ est, debet de reliquis i clericis exaudiri.

Alexander iij. Remeñ. archiepiscopo.

Christus fuit uerus Deus, & uerus homo, sentiens oppositum hæreticus est, & excõicatus.

CAP. VII.

CVm Christus perfectus Deus & perfectus sit homo, mandamus quatenus sub anathemate k interdicas nequis decætero audeat dicere Christum non esse aliquid, secundum quòd homo: quia sicut Christus uerus est Deus, ita uerus est homo ex anima rationali & humana carne subsistens.

Ex concilio Lateraň.

Hæretici receptatores, & fautores eorum excõmunicati sunt & decedentes in hoc peccato, in cœmiterio ecclesiæ sepeliri non debẽt nec pro eis orari.

CAP. VIII.

a Mors. Vnde apostolus. Et si tradidero corpus meũ, ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. de pœni. distin. iij. circa fin. c. si quis. & de conse. dist. iiij. solet. & j. q. j. uide quãtum bonum. Bernardus.

b Ad salutem. Aeternam, s. ualent tamen ad bona temporalia promerenda. argu. xxij. q. ij. si quęlibet. in fi. & ad mitius supplicium subeundũ. de pœni. distin. iiij ad finem. §. post etiã. Bernardus.

FRaternitatis. Scripta per hæreticos, nõ hñt fidem authenticã. Cõmunis diuisio. Secunda ibi, cum Cęlestinus. Abb.

c Cęlestinus atq; Pelagius. Isti duo damnati erant in synodo Ephesina de hæresi. dubitabat patriarcha Antiochenus an scripta eorũ essent recipienda. Et dicit quod non, quia ex quo condemnatus est autor : & scripta illius admitti non debent: ut iij. q. iiij. nullus. & xvj di. canones. quãuis aliqua utilia sint ibi, arg. s̃. de test. licet. ar. tamẽ quod ratione etiam bonæ sententiæ recipi possent. j. q. j. dominus declarauit 1 xxxij. di. si quid ueri sicut & notitia legis abrogatæ necessaria est. distin. vij. Moyses. & papa etiam argumentatur ex l. Theodosiana abrogata. s̃. de iud. nouit. Sed uerũ est, quod scripta istorum nõ ualent. etiam si alias bona sint nec sunt recipienda. 2 j̃. eo. excõmunicamus. §. credentes. arg. ad hoc. xcvj. dist. bene quidem. tamen rõne bonæ sententiæ scripta Origenis approbata fuerunt. xvj. q. vij. & hoc diximus qui damnatus fuit post mortẽ. xxiiij. q. ij. sane profertur. & si approbarent̃, ualerent. alias non, argu. s̃. de sum. tri. c. ij. in fi. Item argu. quod destructo principali, destruitur accessorium, sicut in ca. prædicto, & hoc diximus.

d SI quis episcopus. Sic ordina istã literam : si q̃s episcopus instituerit hæreticos hæredes extraneos a cõsanguinitate sua, uel etiã si instituerit consanguineos hæreticos hæredes, aut paganos pertulerit saltẽ post mortẽ &c. & sic repete illã dictionẽ, hæreticos. 3 Et ita nullus debet instituere hæreticũ, siue sit cõsanguineus, siue nõ: ut hic patet, & j̃. c. prox. episcopus ergo instituat ecclesiam, ex quo nõ habet consanguineos catholicos. xij. q. ij. episcopus qui filios. & c. cognouimus. & in auth. ut cũ de appel. cog. §. dicimus. & §. si quis. col. viij. quia isti hæretici, iam non dicũtur filij uel consangninei. unde dicitur in lege: si frater tuus, & amicus tuus, & uxor tua deprauare uoluerint ueritatẽ. sit manus tua super illos. xxiij. qõ. viij. legi. & uxor est expellẽda. xxviij. q. j. uxor. in fin. Hoc intellige, nisi pœnituerint isti consanguinei, delicti enim ueniam pœnitentibus non negamus. C. eo. manichæos. Ber.

e Paganos. Et ita idem iuris est in paganis, quod de hæreticis. Et idem est de oĩbus qui catholici non sunt. j̃. c. proxi. Ber.

f Post mortẽ. Sic xxiiij. q. ij. sane ꝓfertur. & arg. C. e. l. manichæos. arg. contra quia crimina morte extinguunt̃. xxiij. disti. quorundã. xxiiij. qõ. ij. c j. & crimẽ cũ pœna sit extinctum. C. si reus uel accu. mor. fue. l. ij. hoc tamen speciale est ĩ crimine hæresis, ĩ criminis de testationẽ, ut post mortem possit accusari & excõmunicari, & ne ecclesia oret pro eo, q̃a non fuit accusatus in uita. Ber.

g IN eos. Etiã si cõsanguinei. Dic ut s̃. c. proxi.

h Nihil cõferant. Non distinguitur in morte uel in uita. ergo nec nos distinguamus : quia nihil capere possunt ex testamẽto. j̃. e. excommunicamus. §. credẽtes. causa pietatis forte posset eis dari, ne perirent fame. lxxxvj. dist. pasce fame, quia adhuc pñt conuerti ad fidem, quia de nemine desperãdum est. de pœ. di vij. nemo. & xxxij. q. ij ancillã. & ar. etiã ad hoc. xlij. di. quiescamus & xj. q. iij. qm̃. multos. B.

i De reliquis. In hoc omnes pares sunt. arg. xvj. q. j. prædicator. in prin. xxiiij. q. ij. sane profertur. Ber.

k CVm Christus. Sub anathemate. quicunq; ergo cõtrariũ dixerit, est excõmmunicatus 4 q̃a hoc dicere hæreticũ est: & hęretici omnes sunt excõmunicati. j̃. e. ad abolẽdam. & c. excoĩcamus. & quod Christus uerus sit homo ex humana carne subsistẽs, habes s̃. de sum. tri. c. j. & est articulus fidei nostræ: de quo habetur in ꝓdicta cõstitutione : & de alijs quos

1 Et cap. nõne ubi habes cõco. ad hos Ioan. An.

2 Tanquã autorizabilia: possunt tamẽ recipi ut rõnabilia & sic cessent cõtraria. Ioan. And.

3 Secundum Ala. & Laurẽ. & idẽ Inno. & Hostien. non enim locũ habet hęc pœna in illo qui in is qui testari possunt institueret extraneos tamen catholicos : licet quidam contradicentes, quod nõ præsumit ecclesiã dilexisse præponendo extraneos ipsi ecclesię Ioã. And.

4 Supple non tã ex ui horum uerborũ, quam ex eo. Io. an. Hæretici oẽs sunt excommunicati.

ſcire quilibet Chriſtianus tenetur per fidem. argu.ad hoc de conſe.diſt.iiij.ante.xx.& c.baptizandos. & c. prima.ad illos articulos. de quibus tractatur in illa conſtitutione, firmiter credimus. omnes indiſtincte tenentur tam clerici,quã laici, ſed clerici magis qui legẽ perſcrutabiliter ſcire tenent. xxxviij.di. omnes pſallentes. xxiiij. diſ. qñ epiſcopus. Quilibet ergo tenetur credere, ſecundũ quod catholica tenet eccleſia & hoc ſufficit in talibus articulis, dũmodo nil in contrariũ ſentiat. ĩ.e. ad abolendam. B.

a Sicut. Leo. xxiij.q.v.res omnes.

b Defenſores. ĩ. eo.excõicamus. §. credẽtes. & lxxix. di. ſi quis papa.ar.

c Obtẽtu. Sic ergo ratione delicti perditur priuilegiũ.ĩ.c.proxi.in fi. quia priuilegiũ nõ extẽditur ad illicitũ caſum, nec tuet aliquẽ in malo. ĩ. de ſent.excom.nulli.& omni priuilegio ceſſante, mali puniendi ſunt. C. ubi de cri. agi opor.authen.qua in prouincia.Ber.

d Oblatio. Quia conſtat eum deceſſiſſe ĩ mortali peccato.xxiij. q.v.placuit. & ẽ ſimile.ĩ. de uſur.qa ĩ oibus.

e Ad abolendã. Obſeruat. Sic.xxiiij.qõ. iij.hæreſis. hoc ergo, quod Romana eccleſia ſeruat, & mãdat ab alijs obſeruari generaliter eſt obſeruandũ.xj. diſtinctio. quis neſciat. quicunq; ergo male ſentit de ſacramentis eccleſiæ. hæreticus eſt habẽdus:ut hic p3.

f Sede uacãte. Habes hic ar.quod uacãte eccleſia,iuriſdictio remanet penes capitulũ. ar.lxv.di.c.ul.xxiij.diſ. in nomine domini.vij.q.j.põtifices. De hac materia plene dictũ eſt ſ.de ma.& ob.c.his quæ.& c.cũ olim.

g Deprehenſus. Facti euidentia:puta quia publice p̃dicat hæreſim.ar.ff.de ri.nup.palã.§.ult. uel legitima ꝓbatione, puta p teſtes:uel ex ſua cõfeſsione.

* Aliter tuta eſſe non poſſunt, niſi ea quæ ad diuinã cõfeſsionem pertinẽt, regalis & ſacerdotalis defendat autoritas. Ioan. And.

a Deprehẽſa in adulterio, licet non ſit damnata: notanda eſt. Io. And.

Sicut ait beatus Leo[a] & infra. Quia in partibus Tholoſanis, hæreticorum quos alij Gazaros alij Patarenos, & alij, alijs nominibus uocant, inualuit damnanda peruerſitas: eos, & defenſores[b] & receptatores eorũ, anathemati decernimus ſubiacere: & ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo uel in terra ſua tenere uel fouere, aut negotiationẽ cũ eis exercere præſumat. Si quis autẽ, in hoc peccato deceſſerit neque ſub priuilegiorum noſtrorum quibuſcunque indultorum obtentu,[c] neque ſub alia quacunq; occaſione, oblatio[d] pro eo fiat, aut inter Chriſtianos accipiat ſepulturam.

Lucius tertius.

Hæreticus male ſentiens uel male docens de ſacramentis eccleſiæ, excõicatus eſt: & conuictus niſi ſe correxerit, & errorem abiurauerit, ſi clericus eſt, degradetur, & curiæ ſeculari tradatur: per quam etiam laicus punietur. Eadem etiam eſt pœna ſuſpectis de hæreſi ſi ſe nõ correxerint: et relapſis omnino audientia denegatur, ſeculares principes qui iurare nolunt de eccleſia contra hæreticos defendenda excõicantur et terræ eorum ſupponũtur interdicto: ciuitates uero ipſorum reſiſtentes, aliarum cõmercio, et epiſcopali dignitate priuãtur, exempti uero ſubſunt ordinarijs ſuper ijs quæ cõtra hæreticos inſtituuntur. Cap. IX.

Ad abolendam: & infra. Vniuerſos, qui de ſacramẽto corporis & ſanguinis dñi noſtri Ieſu Chriſti, uel de baptiſmate ſeu de peccatorum cõfeſſione, matrimonio uel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis, aliter ſentire aut docere non metuũt, quam ſacroſancta Ro. eccle. prædicat & obſeruat:[e] & generaliter quoſcunque eadem Ro. eccle. uel ſinguli epiſcopi per diœce. ſuas, cum cõcilio clericorum uel clerici ipſi ſede uacante[f] cum conſilio (ſi opportuerit) uicinorũ epiſcoporũ hæreticòs iudicauerint: uinculo perpetui anathematis innodamus: & infra. † Præſenti nihilominus ordinatione ſancimus, ut quicunq; manifeſte fuerit in hæreſi deprehẽſus[g] ſi clericus eſt, uel cuiuslibet religionis obumbratione fuſcatus, totius eccleſiaſtici ordinis prærogatiua[h] nudetur: & ſic omni officio & beneficio ſpoliatus eccleſiaſtico, ſecularis relinquatur[i] arbitrio poteſtatis animaduerſione debita puniẽdus: niſi continuo poſt deprehẽſionem erroris ad fidei catholicæ unitatem ſpõte recurrere[k] & errorẽ ſuum ad arbitriũ[l] epiſcopi regionis illius publice conſenſerit abiurare, & ſatisfactionẽ cõgruam exhibere. Laicus[m] autem, niſi (prout

h Prærogatiua. Ar. quod clericus depoſitus, nõ habet priuilegiũ clericale: & hoc cõcedit. Ala.arg.liiij.di. ex antiquis.in fi.quod non eſt uerũ, quia tenetur uiuere clericaliter, quãuis ſit depoſitus. unde ſi hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali. lxxxj. di.dictum. Et hoc dixit Hu. Si uero incorrigibilis eſſet, tunc nõ ſolũ p̃deret priuilegiũ clericale: uerũetiam ſeculari curiæ traderet. ſ.de iud. cũ nõ ab hoie. ſed in caſu iſto, perdit omne priuilegiũ, niſi reuertatur: ut ſequit.

i Relinquatur. Tribus. n. caſibus relinquitur aliquis curiæ ſeculari ſtatim poſt depoſitionẽ: In crimine hæreſis, ut hic. & ĩ.e. excõicamus. Itẽ in crimine falſi. ĩ.de cri.fal. ad falſariorũ. Et in alio, cum ꝓpter calũniã uel cõtumeliã quã cõtulit epo ſuo, aliqs depoſitus eſt.xj. q.j.ſiqs ſacerdotũ. alias aũt licet clericus ſit depoſitus nõ traditur ſtatim curiæ ſeculari: imo adhuc tenet uiuere clericaliter. & eccleſia eũ tuebit, & gaudet priuilegio clericali, ut dictũ eſt in proxima notula. Si uero ſit ĩcorrigibilis, poſt ea traditur, ſecundũ quod dicitur ſ. de iud. cum nõ ab hoie. Qualiter debeat tradi, dicitur ĩ.de uerb.ſign.nouimus. Qualiter puniri debeant hæretici, dicitur ĩ.eod. excõmunicamus.

k Recurrere. Sed uidetur, quod etiã cõpelli debeat ſeruare fidẽ.xlv di.de iudæis poſtquã cõdemnatus eſt hæreticus nõ cõpellit, ſed ſi uult ſpõte redire, debet recipi abiurato errore.xxiiij. q.iij. dicit apoſtolus. & in ppetuum carcerem ad agendam pœnitentiam intrudi.ĩ.eo.c.pe.Ber.

l Arbitrium epiſcopi. Arg.contra.j.q.vij.ſi quis eps. illud olim obtinuit, ut in concilio tantum reciperet, ſed hodie ſufficit quod hic dicit. Tan.

m Laicus. Laici enim per eccleſiã, cõdẽnandi ſunt de hære

† Compilator rurſus tex. reſecat, qa ſequebat ĩ integra damnatio quorundã humiliatorũ quorũ opiniões hæreticas Lucius iij. declarauerat eoſq; præciſos gladio ſeculari ſubiecerat. S; clemẽs iij. tãq̃ re melius diſcuſſa eos abſoluit & reſtituit nec fuiſſe hæreticos declarauit ut teſtat Bern.ſ.de reſtit.ſpo. ca.olim.j. glo.j.nec eſt ulla decret. quæ tot. patiat ſciſſuras ut iſta.

; Et poſt eã adhuc cõtumax ſecundum Bar.c. hoc not.ij.qõ. vij.l.ſi qui ſunt. dixit Hoſt.ĩ.de uerb.ſig. nouimus. quod iſte ĩtellectus eſt benignior, ſ; cõtrarius uerior. Io an. And. Hæretic⁹ ſpõte redire uolens, recipi debet terrore abiurato.

dictum est (abiurata hæresi, & satisfactione exhibita, confestim ad fidem confugerit orthodoxam, secularis iudicis arbitrio relinquatur, debitã recepturus, pro qualitate facinoris, ultioné: & infrà. † Qui uerò inuenti fuerint, sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium episcopi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, simili sententiæ subiacebunt. Illos quoque qui post abiurationé præfati erroris, uel postquam se (ut diximus) proprij antistitis examinatiõe purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio, sine ulla penitus audiétia, a decernimus relinquendos: & infra. Statuimus insuper, ut comites barones, rectores, & consules ciuitatum, & aliorum locorum, iuxta commonitionem episcoporum, præstito corporaliter iuraméto b promittant, quòd fideliter & efficaciter cùm ab eis fuerint requisiti, ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices, adiuuabunt bona fide, iuxta officium & posse suum. Si uerò id obseruare noluerint, honore c quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur: eis nihilominus excommunicatione ligandis, d & terris ipsorum interdicto ecclesiæ supponendis. Ciuitas autem, quæ his institutis duxerit resistendum: uel contra commonitionem episcopi punire neglexerit resistentes: aliarum careat commercio ciuitatum, & episcopali e se nouerit dignitate priuandam: & infrà. Si qui uero fuerint: qui à lege diœcesanæ iurisdictionis exempti soli subiaceant sedis apostolicæ potestati, nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta, episcoporum subeant iudicium, & eis in hac parte tanquam à sede apostolica delegatis f (non obstantibus libertatis suæ priuilegijs) obsequantur.

Innocentius tertius.

Bona hæreticorum confiscantur, & in terris ecclesiæ applicãtur fisco ecclesiæ, in terris imperij, iudicis secularis fisco, & procedit etiam si catholicos habent filios.

CAP. X.

Vergentis in seniũ seculi corruptelam: & infrà. In terris uerò tẽporali nostræ iurisdictiõi subiectis, bona hæreticorum statuimus publicari: & in alijs idem præcipimus g fieri, per potestates & principes seculares: quos ad id exequendum (si fortè negligentes extiterint per cen. eccle. ap. re. compelli uolumus & mandamus: nec ad eos bona eorum ulterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortiũ misere

hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec tradit laicus curiæ seculari, sed clericus solũmodo ꝭ. de uerb. sig. nouimus. quia laicus semper est de foro seculari sed in casu isto sentẽtia debet ferri per ecclesiã: executio fit solummodo per iudicem secularem. Qualiter tales puniri đbeant, dicetur. ꝭ. e. excõmunicamus. Ber.

a Audientia. simi. xxiij. dist. in nomine domini. † S; si uolunt redire non ne debẽt audiri & recipi, q̃a ecclesia nõ claudit gremiũ uolẽtib⁹ redire ad ipsam. C. đ summa tri. ĩter claras circa fi. & delicti ueniam petentibus non negamus dicit Imperator. C. eo. tit. manichæos. de pœnit. di. iij. adhuc instãt. Videtur, quod debeãt recipi: q̃a dominus nõ uult mortẽ peccatoris &c. xxvj. q. vj. agnouimus. cũ quatuor c. præced. sed ut con uertaẽ, & in carcerẽ perpetuũ detrudatur. ꝭ. e. c. pe. sed audientia denegatur quo ad bona, etiam si alias uellet se defendere: tamẽ litera ista contradicit Tan. Hodie seruandum est prout traditur. ꝭ. eod. ca. penul. §. si qui. Bernardus.

b Iuramento. Hoc idem dicitur. ꝭ. eo. excõmunicam⁹. §. moneantur. Ber.

c Honore. Quia hoc ipso, contra ecclesiam esse uidentur. unde dignitate debent priuari. xxiiij. q. j. qui contra ecclesiæ pacem. & si. xxij. q. v. præceptum. Ber.

d Ligandis. Simi. ꝭ. eodem. excõmunicamus. §. moneãtur.

e Episcopali. Propter delictũ suum. si. xxv. q. ij. ita nos.

f Delegatis. Authoritate generali huius decr. si. s̄. de offi. ordi. irrefragabili. §. cæterũ. 2 & sic ratione delicti, perdũt priuilegiũ: quia priuilegiũ nõ dat causam delinquẽdi, C. de pri. scho. l. ij. lib. xij. nec permittas nocẽtes aliquibus priuilegijs uti: ut in authen de man. prin. §. quod si delinquẽtes. coll. iij. & s̄. c. prox. sic remissio peccati non dat licentiã delinquẽdi. j. q. vij. exigant. Cõsueuit hic allegari, quod ratione delicti, perditur priuilegium, quod nõ est uerum: quia si aliqui exempti sunt & delinquant, nõ perdũt priuilegium propter hoc, sed puniri debent. Nec dicunẽ ꝓprie recidere in iurisdictionem episcoporũ: quia non cognoscunt episcopi iure ordinario. † s; authoritate sibi delegata: ut hic patet, & s̄. de offi. or. irrefragabili. & ꝓinde ẽ, ac si ipse papa cognosceret, uel spãliter alijs đ negaret. ꝑ abusum enim uel per negligentiam, perditur priuilegiũ. ꝭ. de priuileg. accedẽtibus. & ca. si de terra. & xj. q. iij. priuilegiũ. De hoc dicitur infra de priui. extuarum. Ber.

Vergẽtis. Diuiditur. Nã primo præmittit decisum exordium. Secundo ponit statutum de publicatione: q̃ probat ꝑ argumẽtum a maiori. Tertio soluit obstaculum. Secunda ibi, in terris. Tertia ibi, nec. Abb.

g Præcipimus. Qđ facere põt papa, ratione peccati. s̄. de iudic. nouit. & potest eos dignitate priuare: ut s̄. c. proxi. §. statuimus. & ꝓpter alias iniquitates, potest etiam papa remoueẽ eos a dignitate. xv. q. vj. alius. & imperiũ ipse trãstulit de loco ad locum: propterea, quia nõ defendebãt ecclesiã. supra, de electiõe. capitu. uenerabilẽ. ut ibi notatur. & iudex secularis potest excõmunicari, si negligat facere iustitiam. uigesimatertia quæst. quarta administratores

c Ibi no. quidã alij casus, ĩ quibus audiẽtia denegaẽ, in gl. hoc habes & ultra quatuor casus qui ibi habentur. G. na. in decre. dilectus. đ temp. ord. addebat alios, quos uideas hic ꝑ Io. An. in nouel.

† Hæc in diuersis exempla. manu scriptis nõ habentur.

2 Cõcor. de cle. ægro. c. uno li. 6. & eodẽ lib. de sta. mona. c. uno. ad fin. & cle. đ sup. ne. p̃la. q̃a regulares. de sta. mo. attendentes. post prin. & de relig. do. quia contingit. Io. And.

3 Dicit Ho. quòd cũ hæc delegatio sit generalis, & uniuersalis, censenda est hodie ordinaria iurisdic. ar. ff. de iud. l. cum prętor. & secũdum eũ hoc ṽbo usus ẽ papa, ad placãdos exẽptos, nec est uis facienda in uerbis. C. cõia de le. l. ij. in fin. ꝭ. de elect. cõmissa. §. porro. li. vj. Certũ est autem, epm hoc facere suo iure secũdũ eum quicquid dicat Ho. In appellatiõe interponẽda, posset esse diuersitas pro ueritate: igiẽ circa hæc habẽda uidenda sunt tria. s. quomodo dicaẽ iurisdictio delegata in casu isto & iuriũ quæ allegaui super princi. huius gl. Secũdo an in hac iurisdictione succedat capitulum uacãte sede. Tertio an in talibus casib⁹ quib⁹ tali autoritate proceditẽ, necessario sit appellandũ ad papã: sed plenius đ hac materia uideas hic ꝑ Io. An. Inno.

res.& hic expreſſe dicitur.& ſ.c.proxi.§.pen. & ĵ.de maled.c.ij.

a Miſereri. De ſola ergo miſericordia, reſtituunt bona, ut hic dicitur, & etiam epatus: ut xxiiij.q.iiij. ipſa pietas. uer. itē ſi inquiunt. in fin. & q. vij. quod autem & j.q.vij. conuenientibus. Ber.

ri a aliquis uoluerit, ut temporalis ſaltē pœna corripiat, quem ſpiritualis nō corrigit diſciplina. b Cū enim ſecundum legitimas ſanctiones reis læſæ maieſtatis punitis capite bona confiſcentur c eorum, filijs ſuis, uita ſolummodo ex miſericordia conſeruata: quamto magis, qui aberrantes in fide, uerum Dei filium Ieſum Chriſtum offendunt, à capite noſtro quod eſt Chriſtus eccleſiaſtica debent diſtrictione præſcindi, & omnibus bonis temporalibus ſpoliari: cum longe ſit grauius, d æternam, quam temporalem lædere maieſtatem. Nec huiuſmodi ſeueritatis cenſuram orthodoxorum exhæredatio e filiorum, quaſi cuiuſdam miſerationis prætextu debet ullatenus impedire, cum in multis caſibus (etiam ſecū dum diuinum iudicium) filij pro patribus temporaliter puniantur, & iuxta canonicas f ſanctiones, quādoque feratur ultio, non ſolùm in authores ſcelerum, ſed etiam in progeniem damnatorum.

Idem.

Aduocati uel notarij hæreticis uel eorum defenſoribus fauētes, aut ſub eis litigātibus patrocinātes, & pro eis inſtrumenta ſcribentes infames ſunt, & ab illo officio ſuſpenſi.

b Diſciplina. ſ.de ele.cum in cūctis. lxxxij. diſt. plurimos in fin. & C.de emē.propin.l.una. & ar.l.diſt. ut conſtitueretur. Ber.

c Confiſcentur. Quod dicit hic, habes vj.q.j.c.quęro. §.uerū.& c. ſi quis cū militibus. & C. ad leg.Iu. maieſta. quiſquis.

d Grauius. xvij.q.iiij. ſicut qui eccleſiam.& xxiij.q.v. ſi apud. & qui in religionem diuinā cōmittit, in omnium fertur iniuriam: & publicū crimē cōmittit. C.e.tit.manichæos unde grauius eſt.

e Exhæredatio. Hic expreſſe habes, qđ bona hæreticorū cōfiſcātur: ſiue habeāt filios, ſiue nō, nec catholicis filijs hæreticorum aliquid relinquēdū eſt, ut hic dicitur. Sed cōtra dicit.l.C.e.tit.manichæos. & l.cognouimus & authē.idē eſt de Neſtorianis. ubi dicitur, ꝙ filij catholici propter hoc hæreditate paterna nō priuātur. ſtatur enim hodie huic decre. in odiū criminis. ſicut ī crimine læſæ maieſtatis: ubi filij puniuntur quo ad bona, ut hic dicit, & vj.q.j. c.quæro §. uerū.& c. ſi quis cum militib⁹. multo fortius in iſto crimine: ut hic dicitur. & hoc eſt expreſſum ī cōſtitutione Friderici, hac edictali. quæ olim erat in quinta cōpilatione.eo. tit & in alio caſu, etiam filij delicto parentum puniūtur tēporaliter, uſq; ad quartam generationem, ſecundum quod habes.ĵ. de pœ. in quibuſdam. a & in hac opinione fuerunt Ioan.& Lauren.

Hæreticorum filijs etiā catholicis, nihil eſt relinquendū.

a Et idē probaī ĵ. e.cū ſecūdum l.vj. ego credo hāc decre. ꝑualere legibus, in illis terris tātū, quæ ſubſunt tēporali iuriſdictiōi dñi papæ. In alijs autē, præualent leges quæ maiori æquitate nituntur. C. de iud. placuit.& pęnæ molliēdæ ſūt. de pœn. di.j.§.pœnæ. Tanc. Go.& Ho. remittunt ad ſummā eodē ti. §. qua pęna. ſed authē. Gazaros. cōtradicere uidetur ꝙ concor. huic iuri canon. & uer. huiuſmodi decreta.Ioā. And.

f Canonicas.xv.q.viij.cum multæ.& j.q.iiij. cum eccleſia.§.item peccato Iſraelitarum.& ſupra de fil. presbyte. per totum.

S I aduerſus. Primo ponit deciſum exordiū. Secundo prohibitionem. Tertio pœnam. Secunda ibi, quia. Tertia ibi, quod ſi. Abb. Sic.

g Quod ſpecialiter. Hoc ſumptū eſt ex illo canone xxiij.diſt.quanquam. ea enim quæ notabiliter fiunt, niſi ſpecialiter notētur, uidentur neglecta.ff.đ iniurijs, item apud Labeonem.§. ait prætor. arg. ſ.de cōfir.uti. bonæ.& ſ. de don. cap.ij.

CAP. XII.

S I aduerſus uos terra conſurgeret: & infrà. Quia plus timeri ſolet quod ſpecialiter g iniungitur, quam quod generaliter imperatur: uobis aduocatis & ſcriniarijs h firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, uel defenſoribus eorūdem in aliquo præſtetis auxilium, i conſilium uel fauorem, nec eis in cauſis, uel in factis, uel aliquibus litigantibus ſub eorū examine, ueſtrum patrociniū præbeatis, & pro ipſis publica inſtrumenta, uel ſcripta facere nullatenus attētetis. Quòd ſi contra præſumpſeritis, ab officio ueſtro, ſuſpenſos perpetuæ uos decernimus infamiæ k ſubiacere.

Idem uniuerſis Chriſti fidelibus, tam in urbe Metēn. quàm in eius diœceſi conſtitutis.

Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciant, nec ſacerdotes reprehendant.

CAP. XIII.

C Vm ex iniuncto: & infrà. Licet autem deſiderium intelligendi diuinas ſcripturas, & ſecundum eas ſtudium adhortandi reprehendendū non ſit, ſed potius commendandum: in eo tamen apparent quidam laici,

h Scriniarijs.i. tabellionibus. ſic xxv.q.ij.c. dicenti.§. uniuerſa.

i Auxilium. Cum ſint excōmunicati. ĵ.eo. excōmunicamus.j.§. credētes. & ſ.e.ſicut. ſed uidetur ſaltem ſi cōueniatur, quod nō ſit auxilium denegandum aut etiam iuſta ſentētia.ſ. de excep. cū inter. & in pluribus ca. ibidē. Hoc poteſt habere locū intra annum. poſtquam uero cōſtiterit eos eē tales, anno elapſo inter hæreticos cōputantur, niſi intra annum ſe correxerint. ĵ.eodē. excōmunicam⁹.j. §.credentes.& ſicut hæretici puniūtur. infra eo. cap. penul. unde non admittūtur ad aliquam defenſionem, cum ipſorū bona debeant cōfiſcari, ſicut aliorum hæreticorum imo licite ęis auferunt ſua: ut viij.di. quo iure. xxij.q.v. nō uos.& q.vij. c. j.ij.& iij. ſed meli⁹ ē, ſi authoritate iudicis hoc fiat. xxiij. q.iij. ſex differētiæ ſunt.& C. de pign. l.iij.

k Infamiæ. Et ita papa pōt infamiā irrogare quo ad forum ciuile: quia & tollere eā poteſt. argumentū ſupra qui filij ſint legitimi. per uenerabilem. Argumentum contra. ſecunda quæſtione tertia. capitu. euphemium. §. hinc colligitur. Solu. hoc uerum eſt, de infamia facti, non iuris. Bernardus.

C Vm ex. Primo ponit triplicem reprehenſionem laicorum, quā ſecundo proſequitur. Primo primam: ibi, Deus. Secundo ſecūdam: ibi, ſicut enim. Tertio tertiam: ibi, licet. Abb.

Conuen-

meritò arguendi, quòd occulta conuenticula a celebrant, officium prædicationis Christi, sibi usurpant, sacerdotum simplicitatem b eludunt, & eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhærent. Deus c enim lux uera, quæ omnem hominem uenientem in hunc mundum illuminat, in tantum odit opera tenebrarum, ut apostolos suos in mūdum uniuersum prædicaturos Euangelium omni creaturæ missurus, eis præceperit apertè dicens. Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: d & quod in aure auditis, prædicate super tecta: & infrà. † Sicut enim e multa sunt mēbra corporis, omnia uerò non eundem actum habent: ita multi sunt ordines in ecclesia: sed non omnes f idem habent officium: quia secundum Apostolum, alios g dominus dedit apostolos, alios prophetas, alios autem doctores &c. Cùm igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus h in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum, quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et ueritas ipsa præcepit apostolis: Rogate i dominū messis, ut mittat operarios in messem suam. quod si forte k quis argutè respondeat: quia tales inuisibiliter mittuntur à Deo, & si non uisibiliter mittantur ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, quàm uisibilis: & diuina longè melior, quam humana. potest rationabiliter responderi quòd cùm interior illa missio sit occulta, non sufficit l cuiquam nudè tantùm asserere, quòd ipse sit missus à Deo: cùm hoc quilibet hæreticus asseueret, sed oportet, quòd astruat illam inuisibilem missionem per operationem miraculi, m uel scripturæ testimonium speciale. Vnde cùm dominus uellet mittere Moysen in Aegyptum, ad filios Israel, ut crederent ei, quòd mitteretur ab ipso, dedit ei signum, ut conuerteret uirgam n in colubrum, & uirgam iterum reformaret. Ioannes quoque Baptista, speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura dicens: Ego uox clamantis in deserto: dirigite uiam domini, sicut ait Esaias propheta: & infrà. Licet autem o scientia sit ualde necessaria sacerdotibus ad doctrinam: quia iuxta uerbum propheticum: Labia p sacerdotis custodiunt q scientiam: & legem exquirunt r ex ore eius: nō est tamen simplicibus sacerdotibus, etiam † scholasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale officiū debeat honorari: propter quod dominus in lege s præcepit: Dijs non detrahes sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem Deorum nomine nuncupantur: & infrà. Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo, quòd asina t legitur reprehendisse prophetam: uel quod dominus ait: Quis ex uobis arguet me de peccato? Cùm aliud sit fratrem in se peccantem occultè corripere, (quod quisque tenetur u efficere secundum regulam Euangelicam, in quo casu sanè potest intelligi, quòd Balaam fuit correptus ab asina) & aliud est fratrem suum delin-

a Conuenticula. Sicut cōspiratores. xj. q. j. conspirationum. lxxix. distin. si quis papa. Isti enim conspirant cōtra Deū: unde fortius sunt puniēdi, quā si conspirarēt contra hominem. s. e. uergentis ad finem.

b Simplicitatem. ꝙ male. xxxviij. distinct. sedulo. Bernardus.

c Deus enim. Hic incipit improbare factum istorum.

d In lumine. Hæc est improbatio cōtra occulta conuenticula.

e Sicut enim. Hic improbat, quod assumebant officium prædicandi.

f Non omnes. Imo singula officia, singulis debēt esse cōmissa. lxxxix. dist. singula.

g Alios. Sic. j. cap. proxi. sicut. & xvj. quæst. j. adijcimus. quia nullus audet prædicare, nisi sacerdos, ut ibi dicit: & j. eodem. excommunicam⁹. §. quia uero. uel nisi esset missus: ut ibi. xxiij. q. iij. displicet. arg. ibi. missus est, ut qualia &c.

h Præcipuus. Et priuilegiatus. s. de statu reg. quod Dei timorem.

i Rogate. xxj. distin. in nouo ergo: quia isti non erant missi, nec sacerdotes prædicare non debebant.

k Quod si forte. Hic opponit: quia posset ei opponi ab alio. & ita statim respondet.

l Non sufficit. Bene dicit: quia & si martyres etiam aliqua mandant fieri, statim non sunt faciēda. sed ante est, ut faciam⁹ illos impetrare a Deo, quæ postulant. l. distin. si quis præpostera. & xlij. dist. quiescamus. Ber.

m Miraculi. Nec istud statim credendum est: quia quandoq; miracula fiūt per malos. z j. q. prima teneamus.

n Virgam. De consec. dist. secunda. re uera.

o Licet autem. Hic improbat, qđ deludebant simplicitatem sacerdotū. Ber.

p Labia sacerdotis. xliij. distinct. sit rector. & xj. q. prima. sacerdotibus.

q Custodiunt. Id ē, custodire debēt.

r Exquirunt. Scilicet subditi a scholasticis. xxxviij. distinctio. sedulo. Bernardus.

s Lege. Mosaica. nec quisquā respōdet ad obiectionē. quam possent facere isti hæretici.

t Asina. Vt ij. qō. vij. secuti sunt & c. nos. si. §. item cum Balaam.

u Quisque tenetur. Ad correctionē quilibet tenetur, sicut hic dicit. & hoc intellige đ occulta correctione, siue reprehensione. argu. xxiij. q. v. non putes. ut hic dicit. sed manifeste corripeř pertinet ad prælatos, uel ad alios q habent aliquā potestatē in aliquos. xxiij. q. iiij. duo ista & c. forte. pater. n. filiū potest corripere, & prælatus subditum & occulte & manifeste. unde Apostolus: Argue, obsecra, increpa: ut xlv.

Ioan. 1
Mar. 16.
Matt. 10
† Primū ergo regnū Dei, & iustitia eius ꝑ uerbum eiusdem purū quæratur & omnia recta. Math. 6.
1 Cor. 12
z Adde đ eorū priuilegijs, ī iure ciuili habeť in l. medicos. & l. seq. C. de ꝓfes. & me. li. x. & in l. j. C. de profes. q in urb. constā. li. sexto.
Ephe. 3
Rom. 10
Lucæ. 10
Matth. 9

z Vide in Matthęū. Io. And.
Exod. 7
Ioan. 1
Esa. 40
Matth. 3
Mala. 2
† Alias z.
Exo. 22
Ioan. 10
Nu. 22
Ioan. 8
Matth. 5

quentem reprehēdere manifestè, quod utique nulli licet secundum euangelicam ueritatem, nam qui etiam dicit fratri suo fatue [a] reus erit gehennæ ignis. Rursus aliud est, qđ prælatus sponte de sua confisus innocentia, subditorum se accusationi supponit, [b] (in quo casu, præmissum [c] domini uerbum debet intelligi) & aliud quòd subditus, non tam animo reprehendēdi, quàm detrahendi exurgit temerarius in prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequēdi: quòd si fortè necessitas postularet, ut sacerdos tanquam inutilis [d] & indignus a cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinatè [e] apud episcopum, ad cuius officium tā institutio, [f] quā destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

Idem in concilio generali.

Excommunicati sunt omnes hæretici, quibuscunque nominibus nominētur. h.d. usq; ad §. damnati.

CAP. XIII.

EXcommunicamus itaque & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hāc sanctam orthodoxam & catholicam fidem quam superius [g] exposuimus, cō demnantes hæreticos uniuersos quibuscunque nominibus censeātur, facies quidem diuersas habētes, sed caudas adinuicem colligatas: quia de uanitate conueniunt in idipsum.

Dānati de hæresi, per secularē iudicem puniuntur, & bona laicorum hæreticorum cōfiscantur, & clericorū bona applicantur ecclesiis, ubi beneficiati erāt hoc dicit usq; ad §. qui autem. Abb. Sicu.

Damnati [h] uero præsentibus, secularibus potestatibus [i] aut eorum balliuis relinquantur [k] animaduersione debita puniēdi, clericis prius à suis ordinibus degradatis [l] ita quod bona huiusmodi dānatorum, si laici fuerint, confiscentur: [m] si uerò clerici, applicentur ecclesijs à quibus stipendia [n] receperunt.

Si suspectus de hæresi si se nō purgat ad arbitrium superioris excommunicatur, & existens per annum in excommunicatione, ut hæreticus damnatur. hoc dicit usque ad §. moneantur. Abbas Sic.

Qui autem inuenti fuerint sola suspicione [o] notabiles: nisi iuxta considerationem suspicionis, [p] qualitatemque personæ, propriam innocentiam cōgrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & usq; ad satisfactionem condignam, ab omnibus euitentur, ita quod si per annum in excōmunicatione perstiterint, ex tunc uelut hæretici cōdemnentur. [q]

xlv. dist. c.j. & viij. q. j. quod autem. sed filius non potest publice reprehēdere, siue corripere patrē, nec subditus prælatū: [1] ut hic sequitur in litera. & xxj. dist. nolite. erubescit enim lex, filios castigaturos parētes. in authē. de nup. §. sed quod sancitum est. col. iiij. uersus fi. per unā col. hęc ē canonica correctio, secūdū euāgelicā ueritatē. ut occulta ad omnes, manifesta ad prælatos uel alios aliquā potestatem habentes ptineāt: ut hic distinguit. & sic potest intelligi. ij. q. j. si peccauerit. & ē ad hoc. xxij. q. v. hoc uidetur. ad denuntiationē uero euangelicā. quæ exigit admonitionem & ꝓbationē: ut xlv. dist. sed illud. uer. neque illud. & s̄. de testi. in omni negotio. & ij. q. j. si peccauerit. quæ fit ad pœnitentiā uidet, quod quilibet teneatur. ar ij. q. vij. quapropter. s̄. đ cogna. spi. tua. dūmodo persona sit honesta. & bonæ famæ: quia uiles personæ non admittūtur ad denuntiationē. supra de sponsa. cum ī sua. [2] ubi de hoc.

[a] Fatue. lv. dist. si euangelica.

[b] Supponit. Vt ij. q vij. nos si incompetenter.

[c] Præmissum uerbum. s. quis ex uobis arguet me de peccato?

[d] Inutilis. Si enim prælatus inutilis, aut negligens fuerit remouēdus est. s̄. de offi. custo. c.j. lxxxj. dist. dictum. & ī. c. proxi in fin. & xviij. q. ij. si quis abbas. & C. de offi. præfec. præto. ori. si quos.

[e] Ordinate. Denūtiando uel accusando, secundum quod traditur supra. de accusatio. qualiter. supra de simo. licet. & est ar. iuris ordinem esse seruandum.

[f] Tam institutio, quam destitutio. Ad quem pertinet [3] institutio, & destitutio. supra, de capel. mona. c.j. & cap. ij. & infra. de priuileg. cum & plantare. §. in ecclesijs. & examinatio pertinet ad eū, ad quem manus impositio spectat. supra de election. uenerabilem. & capitu. nihil. & capitu. cum nobis olim. institutio enim ad episcopum pertinet. decimasexta quæstione octaua. capi. nullus. Bernardus.

EXcōmunicamus. Habet multa dicta. & pōt summari secūdum ueritatem dictorū per partes quæ patent per §. Ab. Sic.

[g] Superius. Supra de summa trinit. c. j. & ij.

[h] Damnati. Scilicet de hæresi.

[i] Potestatibus. Sic ī. de uerb. signi. nouimus. tamen si uoluerint redire, in perpetuū carcerē teneantur. infra eodem. excommunicamus.

[k] Relinquantur. Qualiter hoc intelligitur, dicit s̄. eo. ad abolendam. Bernardus.

[l] Degradatis. Infra cap. proxi. & c. penul.

[m] Confiscentur. De hoc dictum est supra eodem. uergentis.

[n] Stipēdia. Si plura stipendia habuerint, iter ecclesias diuidantur pro rata. supra de test. relatum.

[o] Suspicione. Id est præsumptione. Et nota, quod sola suspicio siue præsumptio purgationem indicit. qđ si non fiant, punitur, ut hic patet arg. s̄. de cohabi. cleri. & mulie. tua nos. & intellige, quod sit probabilis præsumptio siue suspicio: alias non indiceretur purgatio. & sic non obst. ij. q. j. primo. & ita hic respicitur infamia.

[p] Suspicionis. Hoc semper est attendēdum, ut secundum qualitatē infamiæ & personæ, indicatur purgatio. ij. q. v. omnibus. & ī. de pur. can. inter.

[q] Condemnetur. Videtur hic, quod aliquis sit condēnandus de hæresi licet nō uideatur uiolēta præsumptio contra ipsum. Argumē. contra. supra de præsumptio. literas. ibi dicit

[1] Adde an & quādo possūt no. ī l. iij. §. si quis. ff. de condic. ob causam.

[2] Adde quod no. s̄. eod. tit. c. ij. đ hoc not. s̄. de iud. nouit Io. And.

[3] Ordinario iure: ex spāli enim iure uel commissione, posset cōpetere alterū sine altero. idē in præscriptione. q enim præscripsit institutionē non intelligit præscripsisse destitutionē uel renūciationis receptionē: alias diceretur præscriptum, quod non fuit posses-

sū contra regulam, sine possessiōe, cū cōcor. ī. de reg. iu. li. vj. & ff. de usuca. l. p. §. fin. Non ob. connexio, per ea q̄ no. eo. tit. odia. de uisitatione quo ad ꝓcurationē & denoualibus quo ad decimas. ad idem quod no. de maio. & obe. cū inferior. in j. gl. cū sua. remis. & qđ no. ff. de ꝓcur. qui ꝓcurator. & C. de anna. excep. l. fin. in j. gloss. post prin. ſa. đ rescriptis, susceptū. lib. vj. Io. an. Andr. Idē Card. cle. j. qō. vij. de renunc. Gemi. c. nemo. in fi. de elec. in vj. Philip. Dec. c. dilectis. nu. 2. de app. c. referente. in prin. de præbē.

Præsumptio, ut sufficiat ad aliquē cōdemnādū de hæresi.

cit, quod licet sit uehemens præsumptio non uult papa illum condemnare de tam graui crimine, hæc uiolentissima est præsumptio [1] cum primo probabilis fuerit, propter infamiã & quia noluit se purgare, fuit excommunicatus: & quia per annum stetit in excommunicatione, pro conuicto habetur xj. queſtio. iij. rurſus. & cap. quicunque. ſecus in alijs criminibus: quia ſi bona alicuius contumacis, propter crimen annotata ſunt, intra annum non uenit, bona de uoluuntur ad fiſcũ ſed quo ad crimen nõ obeſt, quin poſt annum poſsit probare innocentiam ſuam. ff. de requir. reis. l. annus [2]. Sꝫ quid eſt quod dicit, quod ſtatim eſt condemnandus, cũ ſæpius eſt admonẽdus ut redeat. j. q. vij. cõueniẽtibus? Reſpond. non contradicit: quia licet ſit condemnandus monendus eſt, ut redeat: ut xxiiij. q. j. quę dignior. in fi. ubi dr̃, quod poſt eſt uitandus: hoc eſt uerum in hoc, quod nõ ſunt ei ſecreta noſtræ fidei exponenda. xliij. diſtin. capitul. in mandatis. ut impugnet nos: ut ibi. [3] nec intelligas, quòd ſi pro alio crimine ſeu contumacia ſteterit per annum in excommunicatione, qđ habendus ſit hæreticus, ſed tantum excommunicatur per ſuſpicionẽ hęreſis.

[1] Idem not. s. de ſimo. inſinuatum. Ioã. And.

[2] De hoc s. de dolo & contu. ueritatis. Ioã. And.

[3] De hoc xxiiij. qõ. iij. dicit Apoſtolus. Ioã. And.

a Firmare. Sic s. eod. ad abolendã. §. ſtatuimus. & nõ ſolũ hoc iurare tenetur, ſed hoc iurare debet, ꝙ ipſe idẽ catholicus ſit. in authen. iuſiurand. quod præſt. ad his qui admini. accip. circa princip. col la. ij.

b Neglexerit. Iudex qui negligit facere iuſtitiam, excõmunicatur. xxiij. quæſtione v. ad miniſtratores. & fa

Poteſtates ſeculares, perpetui uel temporales iurare tenẽtur uniuerſos hæreticos ab eccleſia dãnatos pro uiribus exterminare, & temporalis dominus non purgans terram ſuam hæreticis excõicatur: & ſi perſtiterit in excõicatione per annũ, nunciatur papæ. qui fideles eius a iuramento abſoluet, & eius terrã fidelibus exponit: ſaluo iure principalis domini, niſi & ipſe ſit in culpa. h. d. uſque ad §. catholici. Abb. Sicul.

Moneantur autem & inducantur, & ſi neceſſe fuerit: per cen. eccle. compellantur ſeculares poteſtates, quibuſcunq; fungãt officijs, ut ſicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defenſione fidei præſtent publice iuramentum, ꝙ de terris ſuæ iuriſdictioni ſubiectis, uniuerſos hæreticos ab eccleſia denotatos bona fide pro uiribus exterminare ſtudebunt, ita quòd amodo quandocũque quis fuerit in poteſtatem ſiue perpetuam ſiue temporalem aſſumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. a Si uero dominus temporalis requiſitus & monitus ab eccleſia, ſuam terram purgare neglexerit b ab hæretica fœditate, per metropolitanum & cæteros comprouinciales epiſcopos, excommunicationis uinculo innodetur: & ſi ſatisfacere contempſerit, intra annum ſignificetur hoc ſummo pontifici, ut ex tunc ipſe uaſallos ab eius fidelitate denuntiet abſolutos, c & terram exponat catholicis occupandam, qui eã exterminatis hæreticis abſque ulla contradictione poſsideãt, & in fidei puritate conſeruent, ſaluo iure domini d principalis dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege ſeruata circa eos qui non habent dominos principales.

Cruce ſignati ad exterminationem hæreticorum, gaudent priuilegio conceſſo cruce ſignatis in ſubſidium terræ ſanctæ, h. d. uſq; ad §. credentes. Abb.

Catholici uero qui crucis aſſumpto charactere ad hæreticorum exterminium ſe accinxerint, e illa gaudeãt indulgentiã. illoq; ſancto priuilegio ſint moniti, quæ accedentibus in terræ ſanctæ ſubſidium conceduntur.

Hic ponitur pœna credentiũ receptatorum, & defendentiũ hæreticos: primo laicorum. ſecũdo clericorũ: uſque ad §. quia. Abbas.

Credentes præterea, receptatores, f defenſores & fautores hæreticorũ excõicationi decernimus ſubiacere, firmiter ſtatuẽtes, ut poſtquã quis taliũ fuerit excõicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit, intra annũ, ex tunc ipſo iure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu cõſilia, nec ad eligendos aliquos, ad huiuſmodi, nec ad teſtimoniũ admittatur: ſit etiam inteſtabilis g ut nec teſtan

cit litem ſuam. ea. cauſa. & quæſtione ſecunda, dominus. & iij. q. vij. qui ſine argument. & in authent. ut differ. iud. §. penulti. & ulti. col. ix. & ij. quæſtione vij. ſicut.

c Abſolutos. s. eodem capitulo ultimo. & ita Papa poteſt propter hæreſim, deponere omnes tã laicos, q̃ clericos a dignitatibus ſuis. ut s. eod. ad abolendam §. ſtatuimus. & s. eo. uergentis. ubi de hoc.

d Domini. Argu. ꝙ propter delictũ unius, alius puniri non debet: quoniã pœna debet tenere ſuos authores. s. đ his quæ fiunt a maio. parte. ca. quæſiuit. C. de pœni. ſancimus. & iniquum eſt, aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffic. teſt. ſi quis in ſuo. Arg. contra. s. eod. uergentis.

e Accinxerint. Argument. quod authoritate eccleſiæ bellum fieri poteſt xxiij. quæſtio. viij. igitur. & capi. hortatu. xv. qõ. vj. authoritatem, lxiij. diſtin. Adrianus. quod uerum eſt, cõtra inimicos fidei, & contra illos qui eccleſiã ĩpugnant.

f Receptatores. Et defenſores, ſine quib⁹ hæretici manere diu non pñt. argumen. ff de offi. præſi. congruit. ff. de recepta. l. j. uñ merito iſti ſunt puniendi: imo grauius delinquunt, q aliorũ errores defendunt, & acrius puniri debent. xxiiij. q. iij. qui aliorũ. & ideo ſimili [4] pœna cum hæreticis puniunt. xj. q. iij. qui cõſentit. & s. e. c. pe. i fi. & C. đ his q latro. occul. l. j. etiam ſi eſſent conſanguinei argument. xxvij. q. j. de filia. & ſupra eo. ſi quis epiſcopus. ubi de hoc. Ber.

[4] Simili. hoc uerũ in defenſore, non in receptor. Occã dialogo libr. vij prime partis, ca. lxviij.

g Sit etiam inteſtabilis. Iſti enim (ut hic patet) a quolibet actu legitimo

timo repelluntur, nec donare, nec uẽdere, nec contrahere pñt: ꝓut hęc omnia traduntur. C. eo. manichæos.

a Damnentur. Sic s̄. eo. fraternitatis. ubi de hoc. fi. s̄. de test. licet. sic etiam scriptura uel sentẽtia publice excommunicati non ualet. s̄. de re iudi. ad probãdum. & s̄. de excep. exceptionẽ. nec rescriptũ. s̄. de rescr. dilectus. j. & hoc est quod sequitur: idem in similibus ꝑcipimus obseruari, tamen de rescripto impetrato ab excõmunicato secus est: quia rescriptum, non sumit authoritatẽ ab impetrãte, sed a cõcedente, De quo dic ut s̄. de except. pia. in notula, sed mirum. libro vj. B. Hodie rescriptum ab excommunicato impetratũ, suppressa excommunicatione est ipso iure nullum, nisi in certis casibus. c. j. de rescrip. lib. vj.

b Exerceatur. Vt l. dist. quia tua. hic habes argu. quod qui in maiori dignitate est, plus punitur. & ita circunstãtię aggrauãt uindictam. arg. xxxij. q. v. qui uiderit. & xxv. q. j. nulli fas. & xl. distin. homo christianus. Crimẽ enim augetur per dignitatem. ff. de re mil. omne delictũ. §. j xix. dis. nulli. Et qui magnus sine cõparatione creatus fuit, sine uenia dãnatus est, de pœ. di. ij. c. principium enim. & s̄. de iureiuran. cum quidam. ubi hoc soluitur. Ber.

c Percellantur. Quia qui participat excommunicato scienter, & non se corrigit, excommunicandus est j̄. de senten. excommunicat. quod in dubijs. xj. quæst. iij. qui communicauerit.

di liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionẽ accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogat. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si uero aduocatus fuerit, eius patrocinium nullatenus admittatur. si tabellio, instrumenta per ipsum confecta, nullius sint momenti, sed cum autore damnato, damnentur. a & in similibus idem præcipimus obseruari. Si uero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: ut in quo maior est culpa, grauior exerceatur b uindicta. Si qui aũt tales, postquã ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint: excommunicationis sententia, usq; ad satisfactionem idoneã percellantur. c Sane clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus, ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumãt tradere sepulturæ, nec eleemosynas aut oblationes eorum percipiãt: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali, d similiter quilibet regulares e quibus etiam hoc infligatur. ut eorũ priuilegia f illa in diœcce. non reseruẽtur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

Nullus debet sibi officiũ prædicandi assumere, nisi super hoc sibi a iure uel a sede apost. uel a diœcesano episcopo licentia concedatur: alias excõmunicatur: & nisi resipuerit alia pœna imponitur. hoc dicit usque ad §. adijcimus. Abb.

Quia uero nonnulli sub specie pietatis, uirtutem eius (iuxta quod apostolus ait) abnegantes, authoritatẽ sibi uendicant prædicandi, cum idem apostolus dicat: Quomodo prædicabunt nisi mittantur? g omnes qui prohibiti, uel non missi, præter autoritatem ab apost. sed. uel catholico loci episcopo susceptam, publice uel priuatim prædicationis officium usurpare præsumpserint, excommunicationis uinculo innodentur: & nisi quàm citius resipuerint, alia competenti h pœna plectentur. 2. Tim. 3. Rom. 10.

Archiepiscopi & episcopi inferiorem suorum prouincias & diœceses suspectas habẽtes de hæresi, saltem semel in anno per se uel per alios idoneos uisitent: qui etiam debent, si hoc expedire uidebitur, exigere iuramentum ab illis de uicinia, ad reuelandos hæreticos, & occulta conuenticula celebrantes: quos reuelatos relapsos canonice punient: & renitentes iurare: ut hæretici cõdemnentur. hoc dicit usque ad § uolumus. Abb.

Adijcimus insuper, ut quilibet archiepiscopus uel episcopus, per se aut per archidiaconum suũ, aut alias honestas idoneasque personas bis aut saltem semel in anno propriam parochiã in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres aut plures, boni testimoni uiros, uel etiam (si expedire uidebitur) totã uiciniam i iurare compellat, ꝙ si quos ibidẽ hæreticos sciuerit, uel aliquos occulta cõuen

d Apostolicæ speciali. Hic reseruat sibi Papa absolutionem siue restitutionẽ talium: ergo per hoc alijs ꝓhibuisse uidetur. s. de præben. de multa. in fi. & cap. graue. in fi. & sic econuerso, ex quo sibi non reseruat, alijs indulgere uidetur. j̄. de senten. excõ. nup. & est ad hoc argument. quod episcopi dispensare possunt ubi papa non reseruat sibi dispensationẽ. Quare ergo papa sibi specialiter reseruauit talem restitutionem nisi ut alijs prohiberet? Et licet episcopus ipm restituere ad officium suum nõ possit, tamen recõciliare põt ipsum ecclesiæ. s̄. eod. ad abolẽdam. §. j. ubi de hoc.

e Quilibet regulares. Repete. non exhibeant ecclesiastica sacramenta: alioquin &c.

f Priuilegia. Prætextu priuilegiorũ participare excommunicatis non possunt. j̄. de senten. excom. nulli. & in hoc casu possunt ab episcopo loci, tanquam a delegato a papa puniri. s̄. eo. ad abolendam. in fi. ubi de hoc.

g Nisi mittantur. s̄. eo. ca. proxi. ubi de hoc. Ala.

h Alia competenti. Prout uisum fuerit superiori. s̄. de offic. delegati. de causis.

i Totam uiciniã. Argum. quod uniuersitas, potest ꝓstare iuramentum calũnię. 1 sic xxxv. quæstione vj. episcopus in synodo. sic s̄. de accu. sicut olim.

1 Dic s̄. de iur. calũ. [illegible] ratoris. Ioan. [illegible]

Mori

a Moribus. Hæc omnia suspicionem inducunt. xlj. di. quisquis. lxxxvj. di. inferiorum. xxiij. q. viij. præterea. ff. ad leg. Aquil. scientiam. ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. j.

b Indicare. ij. q. vij. quapropter. & ar. xxij. q. j. si quis per capillum.

c Purgauerint. No. deficientem in purgatione, puniendum. s. de simo. de hoc. & c. insinuatũ.

d Relapsi. isti magis puniendi sunt. deterior nãq; dol[9] eius cognoscitur, q interruptã iterũ litem deseruit. quã qui semel cẽptã dereliquit. in auth. de litig. §. edita. in fi. col. viij. Ber.

Hæresis purgatur per iuramentum.

e Iurare. Per iuramentum debet qs purgare cõscientiã suam de hæresi. de consecr. distinc. ij. ego Beregarius. & j. q. vij. quoties. un de si iurar nõ uult, pro condẽnato debet haberi, sicut q de calumnia iurare nõ uult, actor cadit a cã, & reus pro cõ demnato habetur. s. de iura cal. c. ult. & C. eo. tit. cum & iudices. §. quod si actor. Et est similis illi, qui neq; defendit neq; exhibet & condẽnatur ut con tumax. ff. de noxa. quoties. §. in potestate. Tenui enim religione, iuramẽta ẽt necessaria cõtemnũt. s. de simo. & si quæstiones. & C. de fide instru. l. ult. Ber.

Iurare nolens, pro cõdẽnato habendus est.

f Indicijs. Not. ꝙ per indicia probatur crimen. s. eo. c. penul. ibi, ꝙ si quis &c. & ij. quæst. viij. sciant. & xxxij. q. j. dixit dominus. & j. de priuile. cum olim. j. & C. de rei uẽd. indicia. Itẽ habes hic, quod propter negligẽtiam remouetur prælatus arg. supra capi. proxi. in fine. & j. quæst. j. c. si qui episcopi. §. ecce cũ honoris. Ber.

g Sicut sub specie uirtutũ. s. e. c. prox. §. quia uero. xlij. dist. sæpe uitia. quia prætextu pietatis, nõ est impietas cõmittenda. xxx. q. j. nosse. & ita nullus põt prædicare, nisi mittatur. unde dominus ait discipulis suis: eũtes prædicate Euãgelium omni creaturæ. & iubente domino in toto orbe dispersi sunt. xxj. dis. in nouo. uñ Esaias: Ecce ego, mitte me. viij. q. j. in scripturis. & xvj. q. j. §. hoc idẽ ar. ff. de tuto. & cura. ubi. & l. prætor.

h Apostolos. Sic s. eo. cum ex iniun cto. Nec uniuersitas alia poterat rõne subsistere, nisi huiusmodi magn[9] eã differẽtiæ ordo seruaret. lxxxix. di. ad hoc laici, ergo cuiuscunq; ordinis sint uel meriti, prædicandi officiũ non debent assumere. Ber.

ticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium, uita & moribus [a] dissidentes, eos episcopo studeat indicare [b]. Ipse autem episcopus, ad præsentiam suam, conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint [c] uel post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi [d] perfidiam, canonice puniantur. Si qui uerò ex eis, iuramenti religionẽ obstinatione dãnabili respuentes, iurare [e] fortè noluerint ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur.

Episcopus negligẽs in hæresi persequenda, à dignitate episcopali est remouẽdus, & alius idoneus est subrogandus. h. d. usq; ad fi. abb. Sicu.

Volumus igitur & mandamus, & in uirtute obedientiæ districtè præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequẽda episcopi ꝑ dioeceses suas diligenter inuigilent, si canonicam uelint effugere ultionem. Si quis enim episcopus, super expurgando de sua dioecesi hæreticæ prauitatis fermẽto negligens fuerit uel remissus, cùm id certis indicijs [f] apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in locũ ipsius, alter substituatur idoneus, qui uelit & possit hæreticam confundere prauitatem.

Greg. ix. archiepiscopo Mediolani.

Laici cuiuscunque professionis sint, prædicare non debent.

CAP. XIIII.

Sicut in uno corpore: & infrà. Cùm igitur nõnulli laici prædicare præsumant, & uerẽdum nimis existat, ne uitia sub specie uirtutum [g] occultè subintrent, nos attendentes, quod doctorũ ordo est in ecclesia Dei, quasi præcipuus, Mandamus quatenus cùm alios dominus apostolos [h] dederit alios prophetas, alios uero doctores, interdicas laicis uniuersis, cuiuscunque ordinis censeantur, usurpare officium prædicandi.

Idem.

Hoc cap. usque ad §. si qui autem. habetur in c. excommunicamus, suprà eo. tit. in princi. vnde summa, & declara, prout ibi fuit dictum.

CAP. XV.

ij Excommunicamus & anathematizamus uniuersos hæreticos, Cathreos, Pathanios pauperes de Lugduno, Passaginos, Tossepinos, Arnaldistas, Spetronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas sed caudas ad inuicem colligatas: quia de uanitate conueniunt [i], in idipsum. Damnati uerò per ecclesiam seculari iudicio relinquantur, animaduersione debita puniendi [k]: clericis prius à suis ordinibus degradatis.

Si in hæresi deprehensi nolũt redire ad fidem detrudẽdi sunt in perpetuo carcere ad pœnitentiam peragendam: & credentes erroribus hæreticorum, hæretici sunt. hoc dicit.

Excommunicamus. Istud ca. habet quatuor dictã. Secundum ibi, damnati. Tertium ibi, si qui. Quartũ ibi credentes. Abb. Siculus.

i Conueniunt. Supra eo. excõmunicamus. quia ad eundem finẽ tendunt, scilicet, deceptionis. Ber.

k Puniẽdi. Et hoc totum habes s. eo. excõmunicamus. Sed qualiter isti hęretici puniri dbẽt secũdũ leges, postquam per ecclesiã sunt condẽnati, ut hic dicit? Vltimo supplicio puniuntur per iudices seculares, cũ distinctione ut uidet, ut docẽtes ultimo supplicio, addiscẽtes uero decẽ libris au ri: ut C. eo. tit. quicunq;. ad fi. Sed cõtra. C. de male. & mathe. culpa ubi dicit, culpa similis est tã prohibita discere. quã docere, nõ est cõtra: quia l. quicunq;. intelligitur de illis, qui nondum didicerũt sed causa adiscendi, ad hæreticos accesserunt. si autem ad actum peruenissent, simili pęna punirentur, ut docentes secũdum l. illã, cul-

Vltra quatuor exẽpla, q dat ille canon dicẽs ꝙ tenacia parsimõia effusio, largitas, crudelitas, zel[9] iustitiæ & remissio pietas uult uideri. Seneca. xliij. ad Luci. addit: temeritas sub titulo forti tudinis latet. Moderatio uocatur ignauia, ꝓ cauto, timid[9] accipitur, in his magno periculo erramus. & idẽ uideas ualde pulchre ĩ Hiero. de homine perfecto. §. ibi ecce in inriã fecisse, uirtutis est: aliena possidere, potẽtiæ &c. Io. Andr. Hæreticorũ pœna.

Si [a] qui autem de prædictis postquã fuerint deprehensi, [b] redire noluerint ad agendam condignã pœnitentiam: in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus.

Idem.

Liberantur ab omni obligatione, qui hæreticis tenebantur adstricti.

CAP. XVI.

ABsolutos [c] se nouerint à debito fidelitatis domini, et totius obsequij, quicunque lapsi manifestè in hæresim aliquo pacto [d] quacunque firmitate uallato tenebãtur adstricti.

TITVLVS VIII.

DE SCHISMATICIS, ET ORDINATIS AB EIS.

Ex concilio Laterañ.

Irritæ sunt ordinationes. beneficiorũ collationes, & ecclesiaSticarum rerũ alienationes, per schismaticos factæ, & à dignitate & ordine suspenduntur, qui schisma tenere iurant.

CAP. I.

QVòd à prædecessore nostro: & infrà. Ordinationes ab Octauiano [e] & Guidone hæresiarchis factas & ab ordinatis ab eis, irritas [f] esse censemus: adijcientes, ut qui dignitates ecclesiasticas seu beneficia per dictos schismaticos acceperint, careant impetratis. Alienationes [g] quoque, quæ per eosdem schismaticos seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careãt firmitate, [h] & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se nouerit subiacere. Illos uerò qui sponte iuramentum de tenendo schismate præstiterunt: à sacris ordinibus & dignitatibus decernimus manere suspensos.

Innoc. iij. Bisuntiñ. archiepiscopo.

Ordinatus à schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet secum dispensatum, per habentem potestatem.

CAP. II.

FRaternitati tuæ: & infrà. Priorem quem à schismatico asseris ordinatũ, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitimè probauerit secum fuisse misericorditer dispensatum, [i] & ab

Ecclesia, nulli claudit gremiũ Simoniaci hæretici censent, & eadem pœna digni sũt.

1 Postea idẽ Io. an. s. eo. c. excõicam⁹. co. iij. An. Isernia, in statu. contra libertatẽ ecclesię post usus feudo. Phi. Dec. c. at si clerici co. xxj. de iudi. & cõsi. c. xxxvij. nume. 3. Vida. Zazi⁹ late cons. xxiij.

2 Olim nõ erat sic expressũ secũdũ Hostiẽ. q. quę rit an si taliter recõciliet, ipso iure fidelitates recuperat. qd̃ uidet arg. C. de sen. pas. & re. l. j. & uel. ij. q. iij. §. notãdũ. in fi. dicit cõtra scd̃m eũ. sicut nec recuperaret si fuissent uasalli sẽtẽtialiter absoluti. ar. s. de diuor. de illa sec⁹ si ad tẽp⁹ lata eẽt sñia s. quãdiu &c. q̃ pe. c. ul. ĩfi. nã p absolutionẽ tũc excõicat⁹ recuperat hic iura. huic so. cõcordat. Ab. p decr. s. e.

culpa. Bernar.

[a] Si qui autẽ. Ab hoc loco, usque ad fi. additum est. aliud totum habes. s. e. excõmunicamus. & c. ad abolendam. §. j. & ij. Ber.

[b] Deprehensi. Publice, ita quod notorium, uel etiam condemnati. Si uero postea [1] redire noluerint, recipiẽdi sunt: quia ecclesia non claudit gremium redeũtibus ad ipsam. C. de summa tri. inter claras. circa fi. & delicti ueniam pœnitẽtibus damus. C. e. tit. manicheos. ita tamẽ, ut in perpetuũ carcerem permaneãt: ut hic patet. Sic & simoniaci in monasterio sub perenni pœna detrudãtur. j. q. j. reperiũtur. & s. de simo. quoniã. quia & ipsi hæretici censentur. j. q. j. eos qui. & vj. q. j. c. nos sequẽtes. §. sed licet. & idẽ iudiciũ est de credentibus eorũ erroribus habẽdum sicut de ipsis: ut hic in fi. Ber.

[c] ABsolutos. Ipso iure [2] ex quo manifeste lapsi sunt. si. xv. q. vj. iuratos. & c. nos sanctorũ. & ẽ ar. q papa potest absoluere laicum a iuramẽto fidelitatis. argu. prædictorũ ca. quia ad ipsum spectat iterpretatio iuramẽti. s. de ele. uenerabilem.

[d] Pacto. Ergo si sub pœna aliquis tenetur eis aliquid soluere certa die, licet non soluat, non incidit in pœnam. & eodẽ modo si per iuramẽtũ quod est uerum: quia in illa obligatione & iuramẽto, tacite subintelligitur, si talis permãserit cui communicare liceat. xxij. q. ij. ne quis arbitretur. ff. de sol. cum quis. j respon. supra, de iure iuran. quemadmodum. & s. eo. excommunicamus. §. credentes. Ber.

DE SCHISMATICIS ET ordinatis ab eis.

Quia schismatici incidũt in hæresim diuidẽdo se ab unitate ecclesiæ, & constituendo sibi sacerdotes & reliquos clericos, xxiij. q. i. loquitur, iõ subijcitur iste titulus, Ab. Sic. De hac materia habetur xxiiij. q. i. in multis capitu. & quæst. iij. in §. quia uerò & vij. qõ. i. denique. de consecra. distin. ij. prima inquit, & xxiij. quæst. iij. in multis capitulis xij. quæstio. ij. alienationes. i. q. vij. qui in qualibet de consecra. distinct. iiij. hi qui apud. & capit. sequen. & c. ostenditur. & in pluribus ca. eiusdem distinctio.

QVod a p̃decessore. Ponit quatuor dicta quæ patent per §. Abb.

[e] Octauiano. Hic Octauianus filius Ioannis maledicti, uocat⁹ fuit Victor & uixit annis ix. & mẽsibus septẽ. eo mortuo successit ei Guido [3] iste, q uocatus est Paschalis: Isti duo schismatici fuerũt, quorum facta hic damnantur & Alexãder [4] restitutus est post mortem eorum. B.

[f] Irritas. Vt ix. q. j. ordinationes. Et hoc intellige, quod dicit irritas, quãtũ ad executionem, nisi cũ eis fuerit dispẽsatum. j. c. proximo. uel nisi ordinatus, probaret se nesciuisse illũ fuisse schismaticũ qui ordinauit. ut ix. q. j. ordinatiões. simile j. q. j. si quis a simoniacis. q a tunc dispensatur cũ eis: quia conferunt sacramenta, dummodo in forma ecclesiæ, sed non executionem: quia eam non habent.

[g] Alienationes. Sic xij. quæstion. ij. alienationes.

[h] Firmitate. Quia dum ecclesia habet pastorẽ hæreticũ, uel schismaticum, uacare intelligit. s. de præscrip. ca. j. unde non ualent, quæ tali prælato fiunt in præiudicium ecclesiæ. xij. q. ij. si qua de rebus. Sed pone, quod talis prælatus acquisiuit aliqua ecclesiæ uidetur similiter quod non teneat, commodum enim cum incommodo compensari debet. [5] ff. de nego. gest. si negotia. Credo tamen, quod illud in fauorẽ ecclesiæ introductũ est. quod si acquirit, teneat, nec cessabitur: quia quod fauore alicuius introductum est, non conuenit in eius læsionem retorqueri. C. de leg. quod fauore. & ff. de mino. si iudex. Vinc.

[i] FRaternitati. Dispẽsatum. Nota, quod nõ sufficit ad probandũ dispensationẽ cum aliquo factam, quod a tali ordinatus est, qui sciebat eum indignum

3 Vgentis, cõtra. s. d ele. q adi ligẽtia dicebat hic Abb. post Vin. q illud in ecclesia: hoc in priuato. Io. An. Qui fuit Cremẽsis: & uixit annis iij. mẽsibus iiij. dieb⁹ xxiiij. secũdũ Tan. & Vi. & Ho. q not. & huic successit Io. d Struma, qui & Calixtus: uocatus est: cui successit Laudo, q & Inn. uocat⁹ fuit & oẽs ab Alexã. excõicati fuerũt: & mala morte perierũt quorũ tres fuerũt p̃sbyteri cardinales sicut patet ex chronicis. sed hic tñ de duobus fit mẽtio. Ioan. And.

4 Alexander. s. iij. q cũ diu in gallia profugisset, tãdẽ Friderici Oenobarbi Venetorũ auxilio capti collũ uenetijs p̃sit.

5 Hẽt hoc locũ secũdum Hos. qñ cõtrãdẽ persona factũ fuit diu si contractus, & connexi ar. de p̃cu.

causæ. C. de repu.l. una. ff. p so. si non fuerint. §. si. & l. seq. ubi uero cõtractus separati sunt uel cũ diuersis psonis initi locũ hẽat secũdum eum quod seqtur in glo. alle. etiam ff. de min. etiam si. §. j. & l. qđ si minori. §. restitutio. Io. an. Dispensatus super crimine, an posit super illo accusari.

gnum. & qui cum eo poterat dispensare. ꝟ. de cle. con iuga. diuersis fallacijs. & lj. distin. qui in aliquo. in fi. lxxxj. distin. quicunque. in fi. ubi deponitur concubinarius, ordinatus ab eo qui secum poterat dispẽsare. Exigitur ergo, ut intendat dispensare: quod expressã causa præsumitur l. dist. clerico faciẽte. xvj. quæst. j. cũ pro utilitate lv. di stin. priscis. pote- rit aũt probari dispensatio per testes: uel si occultũ est peccatum, confiteatur episcopo in secreto & petat dispensationem, & obtineat literas su per hoc. Si uero pu blicum fuerit crimen: & publice dispẽsatum est, post ea accusari non po terit. ꝟ. de fil. presby. ex tua. & ꝟ. de acc. de his. Si uero dispensetur in occulto, adhuc põt accusari: quia etiã post pœnitentiam, potest quis accusari. xxxij. qõ. ij. admonere. Vin.

ea persona quæ super hoc potestatem a habuerit dispensandi.

TITVLVS IX.

DE APOSTATIS & iterãtibus baptisma.

Alexan. iij.

Clericus qui dimisso habitu & tonsura, immiscet se enormi tatibus, perdit priuilegium ca nonis, si quis suadente. unde eũ deprehendentes, non incidunt in canonem, scilicet excommu nicationem.

CAP. I.

PRæterea clerici qui relicto ordine clericali & habitu suo, in apostasia b tanquam laici conuersantur: si in

a Potestatẽ. Alias nisi haberet potestatem, nil esset actum. ꝟ. de cõsue. ad nostram. & C. si a non compe. iudi. ulti. & hoc forte ideo dicit 1 quia ipse quidem schismaticus conuersus ad unitatem ecclesiæ, & receptus in ordine suo, cũ ordinato a se dispensare non posset, sicut nec episcopus simoniacus, cum ordinato a se dispensare nõ põt. j. q. v. præsentium. ibi, non episcopo. q d. si pecunia esset data episcopo, ipse non posset dispensare cum eo, qui dedit. & quia hic papa non retinet sibi dispen sationem. alijs permittere uidetur. si enim ipse tantũ dispensare posset, sibi hoc reseruasset, ut ꝟ. tit. proxi. excommunicamus. §. sane. sed potius credo, quod so lus papa posit dispensare cum eo qui scienter ordinẽ a schismatico recipit: arg. ꝟ. de elect. quia diligẽtia, si cut papa solus dispensat cum eo, qui in apostasia ordi nem recepit. j. titu proxi. c. ulti. & hoc satis innuitur ex eo, quod dicit, ab ea persona quæ potestatem &c. Io. tamen dicit, quod ep iscopus dispensat cum schismatico. argumen. l. dist. ut constitueretur. sed illud hoc non probat.

1 Dixit Phil. hoc dictũ, quia eps nõ dispẽsat, nisi ubi a iure pmittitur de temp. ord. dilectus. de hoc de iu. iat. si cleri ci. Io. An.

DE APOSTATIS ET ITERANtibus baptisma.

Quia hæretici & schismatici, incidunt in apostasiam, ideo congruo ordine subijcitur iste titulus. Et quoniam reiterantes baptismum, uidentur apostatare dum recedunt a priori baptismate, ideo subdit de reiterantibus baptismum. Et aduerte, quia secunda decretalis facit tantum ad secundam partem tituli, aliæ uero, faciunt ad primam partem. Abb. Si.

De hac materia tractatur vi. quæst. i. in multis ca. & xi. qõ. iij. Iulianus & cap. seq. l. dist. c. ulti. vi. qõ. i. legi. xx. qõ. iij. c. i. & ij. & iij. qõ. iij. c. i. ij. & iij. de con-

se. dist. iiij. non licet fieri. usque ad c. presbyteris ij. q. vij. alieni. xxvi. quæst. ulti. non obseruetis.

PRæterea. Nõ summatur per Io. an. & forte propter breuitatem & uarietatem lect. sed d o. Ant. sic summat: Clericus sine habitu & tonsura deprehẽsus in crimine, non gaudet priuilegio clericali. ſ3 certe hęc summatio est nimis generalis, & contra multos canones, & maxime contra ca. si iudex laicus. de sent. excommunica. libro vj. & contra c. contingit. & ca. in audientia. j. de sentẽ. excomm. unde aliter summo, & primo secundum unũ intelle. sic. Per censuram ecclesiasticã non liberantur clerici a manibus laicorum si sine habitu & tonsura sunt deprehẽsi, si prius se habebãt per omnia ut laici. h. d. Vel sic secundum alium intellectũ, ut in titulo: & non recipit congruam diuisionem. Abbas Sicu.

criminibus comprehensi teneãtur per cen. eccl. nõ præcipimus liberari. c

Idem abbati sanctæ Genouefæ.

Si crimen acolyti, qui rebaptizanti præbuit ministerium, est occultum, promoueri potest: si publicum, non, nisi cum eo reli gionem intrante dispensetur.

CAP. II.

EX literarum tuarum tenore perpẽdimus, quòd quidam ægritudine longa confectus, insano d sortilegarum mulierũ credens consilio, ut sanaretur, per iterationẽ, fecit iniuriã e baptismatis sa cramẽto: & infra. Quia er go tua nos duxit prudẽtia cõsulẽdos, qualiter puniri debeat acolythus f quẽ minor ętas g & inten-

b Apostasia. Est autem triplex apostasia, s. perfidiæ quando quis recedit a fide. secunda quæ. vij. non põt inobedientiæ quando quis transgreditur præceptum 2 ꝟ. de ma. & obe. si qs uenerit. & c. illud Irregularitatis, cum quis recedit ab ordine suo, siue sumptæ religionis: ut hic. & l. distinct. capitul. ulti. & dicitur apostata, i. retro stans. xxvj. q. ult. c. ult. & c. non obserue tis. & apostata testis esse, uel alium accusare non potest. iij. q. iiij. si quis uero. & cap. beatus. Vin.

2 Istud cadit interdũ in primam apostasiam. ꝑ dic ut j. de elec. c. generali. ĩ gl. contra faciens. li. vj. Io. An.

c Liberari. Arg. cõtra. j. de sent. excõ. si uero aliquis. illud intelligitur quãdo clericus licet tõsurã nõ portet: alias clericaliter se hẽt, isti uero tanq̃ laici per oĩa se hab ebant. Vel sic, non denegat hoc quin capiẽtes tales sint excõicati, sed ecclesia non præcipit illos li berari. sic ꝟ. ne cleri. uel mona. ca. ij. Si uero tertio es sent admoniti, & se nõ correxerint, nullo priuilegio postea gauderẽt, j. de sen. excõ. in audiẽtia. & c. cõtin git. & si de talib[9] uis ĩtelligeſ. qđ hic dicit planũ est.

d EX literarum. Insano. & uere insano. de conse. di. iiij. qui bis. lj. di. qui in aliquo. xxiiij. q. j. c. miramur. §. his authoritatibus.

e Iniuriã. Quod fieri no debet. j. q. j. quod quidã de cõse. dist. iiij. ostenditur. & xxiiij. qõ. j. miramur. §. his autoritatibus. Sed quid est facere iniuriam sacramento. Dixit Vin. animæ infigitur quædam imago si ue pictura uel character: unde si alia imago superponeretur illa prima pictura obfuscaretur: & ita uideretur obfuscari primum sacramentum.

Sacramento fit iniuria per iterationem.

f Acolytus. Supple qui ministerium suum præstitit rei nefandæ. & sic erat in antiqua.

g Minor ætas. Argu. ꝑ ætati minori subuenitur. de conse. dist. iiij. eos. & c. qui bis. & xv. q. j. cap. illud. §. itaque.

itaque.in fi.& ff.de min.auxilium.§.in delictis. ibi, nisi quatenus miseratio &c. ar.ff.e.si ex causa.§.nūc uidendum.sed illud uerum est, ꝙ minor ætas non excusat in totum:sed miseratione ætatis, mitius punit. [1] ff.e.auxilium.§ in delictis. & ĩ.de deli pue.pueris. ubi de hoc.

tio [a] fraternæ salutis excusare uidet: D.t.præsentibus literis r. quòd ad superiores ordines promoueri (si publicū est qđ proponit) nō [b] ualebit, nisi ad religioné trāsire uoluerit, ut fauore religionis [c] ipsius, circa eū ualeat dispēsari. Si uero occultum est, promoueri poterit & excessum suum dignis pœnitētiæ fructibus expiare.

Innocen.iij.

Infamatus de apostasia compellitur se purgare.

CAP. III.

TVæ fraternitati: & infra. Super secūdo articulo, inquisitioni tuæ duximus respondendum, quòd clerici qui sunt de apostasiæ crimine infamati, qui uidelicet abiecerūt habitū clericalem, [d] nō sunt in seculari habitu tolerandi [e] sed per districtionem ecclesiasticā coercendi, donec deficiente probatione ad infamiam abolendam purgationem canonicam curauerint exhibere.

Idem in concilio generali.

Baptizati alterius sectæ uel fidei ritus dimittere compelluntur.

CAP. IIII.

QVidam (sicut accepimus) qui ad sacri undam baptismatis, uoluntarie accesserūt, ueterem hominé omnino nō exuūt ut nouo [f] perfectius induantur: cum prioris ritus reliquias retinentes, christianæ religionis decorem, tali commistione confundant. Cum autem maledictus sit homo, qui terram duabus [g] uijs ingreditur, & īdui ueste nō debeat lino lanaq; [h] cōtexta. Statuimus, ut per prælatos ecclesiarum, talis obseruantia ueteris ritus, omnimode compescatur: ut quos christianæ religioni liberæ uoluntatis [i] arbitrium obtulit, salutiferæ coactionis necessitas in eius obseruatione conseruet: cum minus malum existat, uiam domini non agnoscere, quàm post agnitam retroire. [k]

Hono.iij. archiepiscopo Turoneñ.

Apostatæ incarcerari & affligi possunt, ut habitum reassumant.

CAP. V.

[r] Et est simile qđ not. s̃.qđ met. cau. sacris dicit hiç G. qđ licet ignorātia iuris ciuilis excuset minores. ff. de iur. & facti igno.l. regulā. §. j. illud nō habet locum in articulis fidei uel sacramentis uel iure naturali. C.de ĩ ius uoc. l.ij. ĩ his enim, par uitiū est đcipeř & decipi. xvj. qōe j.si cupis. Ioā. An.

[a] Intentio. Vnde facile, abstergitur hæc culpa, propter fraternam pietaté. xxij. quæst.ij. quælibet.

[b] Non ualebit. Nam delicti manifestatio, dispensationé prohibet ꝓpter scandalū qđ non est in occulto imo post actā pœnitentiam & in susceptis remanere: & ad alios promoueri potest præter reos homicidij. s̃. de tempo. ordi.ca. ultim.

[c] Religionis. Ex hoc uidetur, ꝙ ingressus religionis, non tollit irregularitatem, ex quo sine dispēsatione ꝓmoueri non pōt. Arg.cōtra.s̃.de fil. præsby.ca.j.& lvj. di.c.j & in autē.de mo.in princ.col.j. ubi dicitur, ꝙ ingressus religionis, omnem tollit irregularitatem, tollit etiam ingratitudinem xix.q.ulti.nō liceat. Sol. [2] irregularitas illa, quæ cōsurgit ex ꝓprio delicto, non tollit per ingressum religionis, sed fauore religionis cum eo dispensatur, ut hic & ĩ.de eo qui fur. or. re.c.j.cum uero non surgit ex delicto proprio, ut ĩ. de pur. c.accedēs. tūc per ingressum religionis tollitur illa irregularitas, ita ꝙ sine dispensatione potest ad ordines promoueri, ut in cōtrarijs, sed non ad dignitatem sine dispensatione.ĩ.de pœ.in quibusdam.s̃.de fil.presby.c.j. Quidam dicunt, quod in neutro casu tollitur, sed refertur tantum ad facultatem dispensandi.Ber.

[2] Sol.Idē Pan. c.cū deputati. s̃.de iudi. & hic.

[3] Et qđ hoc ca. intelligatur ... constituto in sacris, non in minoribus tm̄, ꝓbat sedm In.& Ho. q hoc no. s. ca.j. ex eo qđ ibi dr taxato in clerico

[d] Habitum clericalem. Qui habitum clericalem abijcit, nisi trina monitione præmissa, etiam ipsum reassumat, perdit priuilegium clericale. ĩ.de sen.excom. in audientia.& c.contingit.ij.

[e] Tolerandi. Sed quare nō sunt tolerādi in habitu seculari.cū liceat illis, [3] q sunt in minoribus ordinibus uxoré recipere, & cum ea morari. s̃.de cle.coniu.c.j. xxxij.di.si qui uero.& c.lectores.& c.feriatim.apostata n.excōicatus nō est. Vt cesset omnis obiectio.intellige, qđ hic dicitur, de eo qui infamatus est in ordine sacro. uel in aliqua possessione, cui non licet ultra ad seculum redire, unde tolerandi non sunt in habitu seculari, sed per censuram ecclesiasticam cōpellendi, nisi se purgauerint, accusatore deficiēte, redire ad ordinem uel religionem. arg. s̃.de reg.ca.pe.& xx. q.iij. eos q semel.

[3] Imo incarcerari pñt. ĩ.eo.c.j. ne dānabiliter euagētur. De alijs in inferioribus ordinibus constitutis, intelligi non posset: quia possunt [4] renuntiare in totum ordini clericali. s̃. de ui. & ho.cle.ca. ult.& s̃.de cle.coniug.Ioannes.& ca. pe.& ult. Bern.

QVidā. Iudæi baptizati, ritus iudaicos compelluntur dimittere. Primo ponit iudæorum baptizatorū excessum, cōtra quem secundo prouidens duas auctoritates præmittit, & duas rōnes submittit. Secūda ibi, cum autē. Abb. Sicul.

[f] Vt nouo. Istud non tenetur consecutiue, sed ironice hic dicitur: quia non induūt nouū hominem, ex quo reliquias prioris hominis retinent.

[g] Duabus uijs. Nisi quandoq; ratione officij.iij.q.vij. ca.infamis. §.tria. in fi. & supra de ꝓsum. literas. ff. de rei uendi.inter officium. sed illud ignorauit, quod ꝓstaret patrociniū in re sua.

[h] Lana. xvj. qō. vij. in noua. & s̃. de elec.cum cām. & nemo debet claudicare in duas partes.xlix.distin.capitul. ult. & nemo potest duobus dominis seruire. xxvj. distin. acutius. & s̃.de cle.coniug.diuersis fallacijs. nemo autē filius Dei & diaboli, simul esse potest. de pœni.di.j.c. resuscitatus.§.item ut Christus ait. Nec duobus dominis seruire, ut ibi.

[i] Voluntatis. Sicut enim libero arbitrio, homo obediens serpenti perijt, sic se gratia Dei uocante propriæ mentis conuersione saluetur: sed tamē si conditionali conditione coacti, fidem suscipiunt, eam seruare coguntur. xlv.dist.de iudæis. & c.j.& ij.& xxiij. q.v.ad fidem.& hic.

[k] Retroire. Quia qui posuerit manum ad aratrū. & respexit retro, non est aptus regno Dei. s̃.de uoto. magnæ [5] sic xij.q.j.scimus in fi.de pœni.di.iiij.si refugientes.uer.fi.

id est ... strictioq ... non est ... sacri ... né ad hoc ĩ. de ele. cū ex eo lib.vj. Itē ex eo qđ ibi sequit immō. de putari: ag paraté.n, cōstitutis in sacris & religiosis. de uo. c.uno.li. vj. Itē ex eo qđ ibi dicit reuertétur: cōstitut⁹ enim ĩ minorib⁹ tā tū, reuerti non cogerei. de cler. coniu. cap.j. Ioā. And.

[4] Possunt. f. facto et ercendo ... ctum contrariū nō autē simplici uerbo. Pa.

[5] Et.ĩ.de ele. c.quia ... rundā.li. vj. Tamen dixit Go. quodā respectu minus malū esse uiam dñi agnoscer, & retroir, quā nūq agnoscer: quia primo casu reuiuiscūt: đ pe. di.iij.pri. secūdo casu non: quia nunq fuerūt bona, sine fundamento baptismi.j. qōe.j.cū Paulus. Ioan. An.

a A Nobis. Minis. Comminando diuinum iudicium.ij.q.j.si peccauerit.xiiij.qõ.ulti.si res. xxvij.q.j.c.ulti.& supra de tempo. ordi.c.ulti.
b Blanditijs. Blanditijs enim & non asperitatibus, ad fidem est aliquis inuitandus.xlv.dist. qui syncera. imo & pmijs quãdoq; xxiij.q.iiij. debet homo. tamẽ si isti apostatæ per huiusmodi nõ ꝓficiunt, fiat quod hic dicit. qđ intelligo de his qui sũt in sacris ordinibus aut in aliqua professione: ut supra, eod.tuæ.

† Alias, qui.

c Reseruetur. Sicut reseruatur uita de misericordia filijs eorũ, qui crimen læsæ maiestatis committunt.ut vj.qõ.j.c.quæro.§. uerũ.uer.fi. C. ad legem Iuliam ma. si quis cum militibus. ut uitam sibi pœnam existimẽt. lxxiiij.distin.quo. rũdam.sic clericus potest uxorẽ suam ligare. xxxiij q.ij. placuit. ut sic pœna docẽte humiliter debeat obedire.s.de elect. cũ in cũctis.& xxvij.q.j. si homo esses.
d Resipiscant. Tũc cum uenia poterit recipi: quia ecclesia non claudit gremiũ redeuntibus. C.de summa trini. inter claras.in fin. Et est arg.j.q.vij.si quis omnem.
e C Onsultationi. Dispensatione. Roma.pon. Hic ergo papa, reseruat sibi dispensationem. sic supra de hære.excommunicamus. §. sane. sic s.de fil.psby.c. penul.& ulti. Item si iterata unctione fuerit maculat⁹. j. q.ulti.c. saluberrimum.in fi. Itẽ qui rebaptizati sunt de consecra. distinct. iiij.qui bis. & cap. eos quos. Item & qui in subuersionem fidei. ordinationem recipiunt ab hæreticis.j.q. vij.conuenientibus.in fin.in quibus casibus solus papa potest dispensare. tamen si ad aliam religionem transisset. ordinem ibi suscepisset, sine dispensatione posset in suscepto ordine ministrare.supra de temporibus ordinat. ex parte. quia ordinem non suscepisset in apostasia. Bernardus.

Papæ dispẽsatio, in multis est necessaria

A Nobis expetijt tua f. edoceri, quid de apostatis sit agendum, cũ † in custodia detinentur, qui minis a uel blanditijs b nullatenus possunt induci, ut abiectum habitum reassumant. Ad quod tibi breuiter respon. ꝙ tales (si uolueris) poteris sub graui custodia carcerare, ita ꝙ solummodo uita sibi misera reseruetur, c donec a suæ præsumptionis nequitia resipiscant. d

Idem archiepiscopo. Lugduneñ.

Monachus in apostasia ordinatus, non potest sine dispensatione papæ in suscepto ordine ministrare.

CAP. VI.

C Onsultationi t. b. respon. quod monachus, aliquẽ sacrũ ordinẽ in apostasia recipiẽs, quãtũlibet suo fuerit reconciliatus abbati & receperit pœnitẽtiã absq; dispẽsatione e Ro. pon. ministrare non poterit, in ordine sic suscepto.

TITVLVS X.

DE HIS QVI FIlios occiderunt.

Alexand. iij. Tornacen. episcopo.

Mulier occidens sponte filiũ debet perpetuo in monasterio pœnitere si tamen timetur de incontinentia, datur, uel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.

CAP. I.

V Eniẽs ad nos M. mulier lachrymabili nobis cõfessiõe mõstrauit quòd cum de quodam filium genuisset, & ille sibi sæpe turgido uultu improperasset, quòd filius eius non esset, ipsa iracundiæ f calore ducta, eundem filium interfecit: g & infra. Mãdamus quatenus, eã labores induce re ut ad aliquod monasteriũ transeat, in quo peccata sua perpetua pnia deploret. Si aũt repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentiam in domino nubendi tribuas: quia tutius nobis uidetur, ut in domino nubat uni soli, quam inhoneste multos h admittat.

Lucius iij. Parisieñ. episcopo.

Mulier occidens filium, propter hoc a uiro separari nõ debet, sed alia pœnitẽtia sibi imponitur.

CAP. II.

I Ntelleximus quod M. mulier filiã suam paruam, furore accẽsa diabolico iugulauit: propter quod dominus terræ maritum eius ipsam compulit abiurare. i Quia uerò illam alios habere filios intimasti: Mãdamus quat. ita sup hoc prouideas, ꝙ sui sceleris pœnã luat, & saluti eius ac filiorum per tuã prouidentiã cõsulane secunda, adolescentia.

DE HIS QVI FIlios occiderunt.

Supra in quatuor proximis titulis uisum est de his qui peccant principaliter in Deum, consequẽter restat uidere de his qui peccãt in hoĩem et in Deum etiam ut de cõmittentibus homicidium: Sed quia inter homicidiorũ genera, homicidiũ filiorũ est grauius, ideo primo de his præmittitur. Abb. Sic.

V Eniens. Loquitur ista decre. in foro animę. Et duę sunt ptes, cõsultatio & rñsio. Scđa ibi, mandam⁹. Ab.
f Iracundiæ calore. Vndecima quæstione tertia, ita sæpe.& capitulo cum apud.
g Interfecit. Sic infra, c. proximo. De pœna istius habes. C. eodem tit.l. una.scđm canones non ita i puniuntur, quia Deus nõ uult mortẽ peccatoris, sed ut cõuertat &c. uigesimasexta quæst. sexta, agnouimus.& xxiij.q.ulti.his a quibus. De hac pœna secũdum canones dicitur infra, codẽ. capit. ultim.
h Multos. Si trigesima prima quæstione prima, quomodo uirginibus. & si.supra, qui cleric.uel uouent.ueniens. si autem nõ esset præsumptio de ipsius incõtinẽtia, non daretur sibi licentia contrahendi, propter crimen suum. trigesimatertia quæstio-

i Scilicet ut dicit lex illa, uult enim quod suat in culeo cumcane, & gallo gallina-ceo, uipera & simia & ꝓijciat in mare, uel in amnẽ: ut ei cœlũ supstiti.& terramortuo auferat. Si uero mare uel flumẽ defuerit, ponat in syl ua a feris animalib. deuorandus & dicunt doc. quod canis fugat simiã, simia gallũ gallus uiperam, & cum uipera non inuenerit refugiũ, intrabit corpus illius, secundum Abb. Ioã. An.

i I Ntelleximus. Abiurare. Et male: quia quos de⁹ coniunxit homo nõ separet. xxxij.q.ij. cap.ij & ob hanc causam eam maritus dimittere non posset. trigesimasecunda quæstione secunda, quicquid. & quæstione septima, omnes causationes. Ber.

a Iuramento. Tale iuramentum illicitum fuit s̄. de iureiu. tua nos. tamen in hoc non multum peccauit: quia compulsus hoc fecit: sed potius debuit quælibet mala pati, quam malo consentire. xxxij. q. v. itane. unde iurare non debuit: quia sine periculo salutis æternæ seruare non potuit iuramentum. mitius tamen agetur cū ea propter filios quos debet nutrire.

tur: & non obstante iuramento a quod a uiro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire uideris) eidem uiro restituas, ita quòd filios suos libere posit & pacifice gubernare.

Pnia imponenda parētib9, qui filios occiderūt

b De īfantib9. Sine pœna. Sed si non constat eos īterfectos a patre uel a matre, s; euentus fuit causa mortis, non debet eis pœnitentia imponi: quia non peccauerunt. licet hoc non constet, tamē ad cautelā tutius est ꝓ inde pœnitētiam agāt: quia forsitan minorem diligentiam illis adhibuerūt. ar. xxiij. quæst. v. excommunicatorum. & xxxiiij. q. ij. in lectūmariti. quia bonarum mentium est, ibi culpā timere, ubi culpa nō est. supra de obser. ieiun. cōsilium. §. ij. & v. di. ad eius uero. & j̄. de pœnit. & remis. quæsitū. Et arg. s̄. de spon. iuuenis. & hoc secundū discretioné pietatis, ut hic dicit, ad arbitrium imponentis ut in c. quæsitum. de pœn. & remis. Si uero sponte hoc fecerunt, tūc grauissima pœnitētia debet eis imponi aliquantulum maior, quā pro alio homicidio: quia magis peccare uidentur, proprium filium occidendo. Arg. j̄. de homi. cum iuramento. & de pœ. di. j. c. aut facta. & secundū leges, fortiori pœna puniūtur. C. eo. tit. l. una. & ff. ad leg. Pomp. de parricidijs. l. j. Si non casu, sed culpa graui 1 præcedente, tunc pœnitentia. vij. uel v. annorum est eis imponéda. arg. l. dist. si qua fœmina, si quis sponte. & j̄. de pœ. & re. quęsitum. Si uero leuis 2 culpa pręcessit, posset imponi pœnitentia trium annorum: ut hic dicit. Si autem nulla præcessit culpa, uel negligentia de iure in nullo sunt puniendi. Ar. s̄. de homi. ex literis j. sed ad cautelam (ut dictum est) debet imponi propter ambiguum duplicatis omnibus circunstantijs. de pœn. distinct. v. consideret. & j̄. de pœn. & remis. is qui. Tan.

c Euentus. l. dist. studeat.

1 Quia in medio sui posuerūt, filiū tenellum. Ioā. And.

2 Vt quia in eodé loco, tñ longe puerū posuerūt: secundū Pe. & Ab. Ioan. An.

Idem.

Se summat, ponēs pœnitentiā parentum, circa quos pueri repeRiuntur oppreßi.

CAP. III.

De infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre & matre, & nō apparet, utrum a patre uel a matre oppresi sint ipsi uel suffocati, uel propria morte defuncti, non debét inde securi esse parentes, nec etiam sine pœna b sed tamen consideratio debet esse pietatis, ubi nō uoluntas, sed euent9 c mortis causa fuerit, si aūt eos non latet, ipsorum puerorum interfectores esse, scire debent se grauiter deliquisse. Quidā aūt pnīam triū annorum iudicant esse debere, quorū unū pagāt in pane & aqua.

DE INFANTIBVS ET LANguidis expositis.

Quia exponentes infantes & languidos, eos quasi occidunt, ideo post titulū præcedentem, subijcit istū. Abbas. De hac materia tractatur octuagesimasepti

ma dist. c. ult. & infra in ti. de hom. uersi. quid iuris de infantibus.

d Si a pr̄e. Sciente ipso. si. liiij. di. si seruus sciente. & s̄, de his quæ fi. a prel. si consen. capituli. cap. ij. & ita est hic argu. ꝙ qui tacet cōsentire uidetur ut lxv. dist. si forte. & xxvij. dist. diaconus ubi de hoc.

e Ratum habente. rati enim habitio in maleficijs retro trahitur, & mandato comparatur. ff. de ui & ui ar. l. j. §. sed & si cum quis. 3 & s̄. de rest. spo. cum ad sedem. in fi. & generaliter dicit lex, quod omnis ratihabitio retrotrahitur. C. ad maced. l. si filiusfamilias. Bernardus.

3 Alias a uer. sub. s̄. c. quoties. & uide de simo. sicut tuis. sup gloss. nā si. Ioan. An.

f Pietatis officio. Et reuera relegato quia debuerunt uiscera eius cōmoueri super filio suo. s̄. de præsump. afferre. & paternus affectus omnē uincit affectū. C. de cura. fur. l. ult.

g Liberatus. De istis expositis habes lxxxvij. dist. c. ult. & intelligas illud secūdum istud. Nota ergo super hoc, aut exponitur infans sciente pr̄e, uel domino, seu patrono, aut ignorante. Si sciente & nō contradicente, uel ratum habente expositus sit, filij sic expositi sui iuris existant, liberti in ingenuitaté, serui in libertatē eripiantur: & multo magis, si ipsemet ipsum exposuit, quia nec dicere suū postea poterit, qui pereuntem contempsit. C. eod. tit. l. ij. & iij. tenor quarum hic comprehenditur. si enim ipsum alere nō poterat, eum in Xenoné mittere debuit, uel quo poterat modo eū adiuuare. C. de lati. liber. toll. l. una. §. sed scimus. & uidetur, quod tanquam homicidæ damnentur: ut lxxxvij. dist. c. ulti. & ff. de libe. agnosc. necare. unde expositi, sanguinolenti dicuntur. C. eo. in ti. Si uero ignorante uel inuito, nō præiudicat ei, quin posit illum repetere, sed restituat expēsas: nisi a fure uendicetur. C. eod. l. j. & hic in princi. ubi dicit sciente eo, aut ratū habente. ergo si ignorante uel cō tradicente, non nocet patri uel domino. Ca. illud, si expositus, intelligit Hugo, quando infans expositus est ab alio, quam a patre uel domino, & tunc posit reperi, post contestationem publice factam intra decem dies, & hoc capi. non contradicit. Ber.

h Languidis. Idem iuris est, circa prædictas personas, cuiuscunque ætatis sint, si languidæ fuerint, siue alimenta eis impie negentur, ut tā filij sui iuris efficiantur,

TITVLVS XI.

DE INFANTIbus & languidis expositis.

Gregorius nonus.

Infans expositus a patre uel auo, eo cōsentiente uel ratū habente, hoc ipso a patria potestate liberatur. Item in seruo & liberto, qui ob prædictam causam liberantur a dominica potestate. Et idem iuris est in prædictis languidis cuiuscunq; ætatis sic expositis, uel si eis alimenta denegantur. ij tamē, qui prædictis alimenta præstiterint, nullum ius in eis acquirunt.

CAP. I.

Si a patre siue ab alio sciente d ipso, aut ratū habente e (relegato pietatis f officio) infans expositus extitit: hoc ipso a potestate patria fuit liberatus. g Nā & hoc casu, in ingenuitatem libertus, & seruus in libertatem eripitur, quod & de prædictis cuiuscunque ætatis lāguidis, h si

ciantur, quā serui & liberti in libertatem & ingenuitatem eripiantur: quia habent hos pro derelictis. ff. pro dereli.l.ulti.& C. de lati. lib. tol.l.una.§.sed scimus, nec ad eorum bona, ulterius aspirabunt: ut §.sed scimus. Sic & abbas debet recolligere monachū suū, ne dānabiliter euagetur, ne pereat. s. de relig. & transe. ad reli.c.ulti.quod si non fecerit, & ille in seculo remanens, aliqua acquirat, & sic moriat, monasteriū quod neglexerit illū, ab ipsi⁹ bonis maneat segregatum. argu. prædict. §. & ē hic argu. ad hoc, quod crederem, si monasterium ipsum expulit, uel etiam si redire uoluit, salua ordinis disciplina, & non fuit admissus: quia sic impie alimenta negauit. Ber.

Monach⁹ uagus, est ab abbate recolligēdus.

a Vindicare. Imo liberi erunt, & sibi acquirunt. ut C.e. tit.l.ult.§. scimus. circa medium.

expositi fuerit, uel si alicui eorum alimenta impie denegari contigerit est dicēdum. Sanè qui hos suscipiunt, nō possunt propter hoc in eorū personis, ius aliquod uendicare. a

TITVLVS XII.

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO, uel casuali.

In Exodo.

Homicida incorrigibilis. debet deponi, & tradi curiæ secu lari, ut moriatur.

CAP. I.

SI quis per industriam, b occiderit ꝓximū suum, uel per insidias, c ab altari meo euelles eum ut moriatur. †

Ex pœnitentiali Romano.

Ponit pænitentiā occidentis latronē, cùm se poterat aliter liberare, si uerò aliter liberare se non poterat, non tenetur agere pænitentiam nisi ad cautelam.

CAP. II.

INterfecisti furem, aut latronem d ubi comprehendi poterat absque occisione, quia ad imaginem e Dei creatus est, per xl. dies non intres ecclesiam: & lanea f ueste indutus, ab escis g & potibus qui interdicti sunt, & à thoro, h & gladio, i & equitatura, per illos supradictos dies abstineas. In tertia autem & quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminum uel oleribus, pomis, & paruis pisciculis cum mediocri ceruisia k utere temperatè. l Si autem sine odij meditatione, te tuaq; liberando, huiusmodi diaboli membra interfecisti (secundum indulgentiam dico propter imaginem Dei) si aliquid ieiunare uolueris, bonum m est tibi: & eleemosynam fac largiter. Si presbyter eadem fecerit, non deponatur: n tamen quandiu uixerit, pœnitentiam agat.

Aug. super Exod.

Nō occiditur fur diurnus sine culpa sed nocturnus sic.

CAP. III.

SI perfodiens o inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem

DE HOMICIdio uoluntario &c.

Viso ꝗ homicidio ī specie merito subycitti. generalē de homicidio: quia homicidium quoddā est necessarium, quoddā uolūtariū: ut j.e. sicut dignū. iō subycit. De utroq; Ab. De hac materia tractatur. l.di.§. quod uero. usq; ad §. sed exēplo. xxiij.q. v. & q. ult. si quis de pœni.di.i. periculose. usq; ad c. si propterea. & c. si quis cū telo. & c. seq. & praece. xv.q.i. & xxxij q. ij. quod nō est. et duobus cap. seq. & xxxiij.q.ij. latorē.

SI quis. Non potest congrue summari, propter breuitatē & lecturarū uarietatē: sed scdm intelle.gl.h.d. Homicida ex ꝓposito nō gaudet immunitatibus ecclesiasticis.h. d. sed iste intellectus non procedit de iure: ut in ca.fi.de immu. eccle. ut dicit Panor. imo potius debebat in illo titu. collocari. Ideo ad alium intellectum sic summari potest: Homicida ex proposito debet deponi ab altaris ministerio. Abb.

b Per industriam. secus si casu. arg. xv. q.j. si quis non iratus. & j. in pluribus cap.

c Per insidias. Si. xxiiij. dist. §. de his iste qui per aggressionis insidias occidit: ab ecclesia immunitatem nō habet. de tali loquit hic: nec publicus latro. s. de immuni.eccl. inter alia. & C. quando li. uni. sine iudi. se uin.l.j. & ij. & xvij.q.iiij. sicut antiquitus. Item qui ea spe in ecclesia uel cœmiterijs delinquūt, ut ibi liberentur, non defendūtur: ibidē. s. de immu.eccl.ca.ulti. & ita iste euelletur ab altari, si confugerit illuc. Ber.

† Etiam cleric⁹ ut nec immunitate ecclesiæ, nec priuilegio clericali gaudeat prout etiā tex. sacræ scripturæ non distinguit. Exod. 21. Deut 19. & ita iudicatum are stis senat⁹ Parisiēsis. & Tholosani. ut habet ī stilo parla. pte v.q. ccclj. & part. vj. nume. 67. Sequit & plura alia aresta citat Nico. boer. dec. Burdegal. 69. nu. 16. cum sequ. Immunitas, qbus aufertur.

d INterfecisti. Latronum. nō intelligas de publico nocturno depopulatore agrorum: qa licitū est occidere illum. C. quando li ce. uni. sine iud.l.j. & ij. sed non clericis. Ber.

e Ad imaginem. xxxiij. qō. v. hæc imago. unde facies hominis, quæ facta est ad imaginē cælestis pulchritudinis, minime maculet. C. de pœ. si qs in metallum. Ber.

f Lanea ueste. id est cilicio. l. dist. in capite. Ber.

g Ab escis. iiij. distin. denique.

h A thoro. ¹ quātum in ipso est, ut non exigat: sed reddat exactus. xxxiij. q.iiij.c.ulti. & q.v. si dicat. sic j. ꝗ sen. excom. inquisitioni. Ber.

¹ Hæc gl. intelligit de thoro coniugis. & sic fortius a thoro extraneæ: sed alij intelligunt, ꝙ in lecto non iaceat: sed ī terra: secūdū Ab. Io. And.

i Gladio. hoc prohibetur omni pœnitenti. xxxiij. q. ij. admonere. & de pœni. dist. v. falsas. ibi dicitur, ꝙ ab omnibus illicitis ē abstinendum, non quod militare sit malum. xxiij. qō. j. militare. sed propter pronitatē peccandi, prohibētur pœnitentes.

k Ceruisia de Anglia fuit, ubi fit ceruisia.

l Temperate. id est non ultra tertiam uicem, ut in illa palea. xliiij. dist. quando presbyteri.

m Bonum saltem ad cautelam: quia bonarum mentiū &c. de obserua. ieiu. consiliū. § ij. & v. dist. ad ius.

n Non deponatur. quia non dicitur directe homicidiū fecisse: tamen irregularis (ut credo) factus est: quia potius debuit dimittere sua quā ipsum interficere. j. eo. suscepimus. sed dispensat cū eo, ut bñficiū habeat ex misericordia sine ordinis executione. arg. xxviij. di. presbyterum. Vel intellige ut dicit j.e. sicut. in gl. quæ incipit, nota in fi. quando non potuit euitare.

SI perfodiens. Primo ponunt uerba Exo. Secundo uerba Au. exponētis. Secūda ibi, intelligitur. Ab.

o Si perfodiens. de nocte, scilicet per id quod sequitur. Ber.

oriatur sol super eũ, reus erit. Intelligitur [a] ergo, non pertinere ad eum homicidiũ, si fur nocturnus occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidiũ pertinere. Hoc est enim quòd ait. si oriatur sol super eum &c. quia poterat discernere, quòd ad furandum, non ad occidendum uenisset: & ideo nõ debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus secularibus [b] (quibus ista est antiquior [c]) inuenit, impunè scilicet occidi nocturnum furem quoquomodo: diurnum autem, si se telo [d] defenderit: iam enim plus est [e] quàm fur.

Hiero.

Sub generali pollicitatione seu promißione, etiam iurata, non uenit illicitum.

CAP. IIII.

Cum iuramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcunq; postulasset ab eo: si ob [f] iusiurandum fecisse [g] se dicat: si patris matrisve interitum postulasset, facturus [h] esset, an non [i] quòd ergo in suis repudiaturus fuit, contemnere debuit [k] in propheta.

Ex concil. Guarmacieñ.

Homicida est, qui facit uel dat sortilegia uel uenena sterilitatis.

CAP. V.

Si aliquis † causa explendæ libidinis, uel odij meditatione, homini aut mulieri aliquid fecerit: uel ad potandum dederit, ut nõ posit generare, aut cõcipere, uel nasci soboles, ut homicida [l] tenetur.

Alexand. iij. Exonieñ. episcopo.

In pœnitentia imponenda, iudex debet attendere circunstantias, ex quibus augetur uel minuitur delictum. hoc dicit, usq; ad §. illi autẽ. CAP. VI.

Sicut dignum: & infrà. Sanè cùm uir discretus existas: plenius nosti [m] quòd in excessibus singulorum, non solum quantitas [n] qualitas [o] delicti, sed ætas, [p] scientia, [q] sexus, [r] atq; conditio [s] delinquẽtis, sunt attendenda: & non solùm secundum prædicta, sed secundum locum & tempus, quo delictum committitur, unicuique pœnitentia debet indici:

[a] Intelligitur. Hucusque sunt uerba Exodi. postea sunt uerba Augustini, exponentis prædictam authoritatem. Ber.

[b] Secularibus. ff. ad leg. aquil. itaque. §. lex. & ff. ad leg. Cor. de sica. furem. Sed pone, quod uult me interficere: nũquid possum eum præuenire? Dicũt, quidam quod sic. arg. C. ad leg. Corneliam de sic. l. ij. & iij. & iiij. ff. de iustit. & iure. ut uim. & l. prædicta, itaque. in prin. Sed pone, quod ꝑcussit me, & recessit: nũquid possum eum insequi ut percutiam? Hugo dixit quod non: quia sic iniuriam uellet ulcisci, & non repellere eam, quod non licet. xlvj. dist. seditionarios. quia incontinenti, & sine interuallo, licet uim ui repellere. ĩ. de senten. excommuni. c. si uero. j. & ĩ. eo. significasti. ij. ubi de hoc. Ber.

[c] Antiquior. quoniam a lege diuina omnis sciẽtia sumpsit exordiũ. xxxvij. dist. c. legimus. §. hinc etiam. & ita primo fuit lex diuina, quam secularis. Ber.

[d] Telo. Armorum nomine fustes & lapides intelligũtur. ff. de fur. si pignore §. furem. & ferrum & omne quod arc. & manu mittitur. insti. de publi. iud. §. item lex Cornelia.

[e] Plus est. Et ita uidet, quod liceat se uindicare. C. quãdo liceat unicuiq; se uin. l. j. & j. di. ius naturale. B.

[f] Cum. Si ob iusiurandum. uerba sunt Hiero. exponentis prædicta uerba.

[g] Fecisse. homicidium scilicet.

[h] Facturus esset. Certe non debuit facere: quia in generali sermone siue promißione multa excipiũtur. ff. de serui. si cui. quia omnia illicita intelliguntur excepta. De hoc habes plura. ar. s̃. de iureiur. quemadmodum. & ea etiam non ueniunt. quæ specialiter non dedisset. ff. de pign. l. obligatione [2] unde Herodes, nõ fuit obligatus suo iuramento ut daret caput Ioannis mulieri saltanti, per illa uerba generalia, quodcunq; postulasset &c. q̃a si specialiter petijsset, non dedisset: & ideo tale iuramentum ipsum non excusauit.

[i] An non. quasi dicat non, imo & si fecisset in suis, non ideo debuisset facere in alijs. Nam in proprijs, seuitia culpãda, in alienis coercenda est, ff. sol. matri. si constãte. §. si maritus. non enim ad minorem diligentiam tenetur in rebus alienis, quã in suis. C. manda. in re mãdata. institu. quib. mod. re cõtra. obli. §. at is qui. ff. commo. si ut certo. & bona fides abesse præsumitur, si rebus tuis existentibus saluis, res depositas amisisti. s̃. de depo si. bona fides.

[k] Debuit. j. dist. humanũ genus. ĩ. distinct. ponderet. ij. quæstio. j. primo semper. Ber.

[l] Si aliquis. Ut homicida. quãtum ad pœnam legalem. ff. de pœn. si quis aliquid. §. qui abortionis. & ff. ad leg. Corn. de sica. si mulierem & quantum ad pœnam spiritualẽ, sed non est irregularis ac si hominẽ interfecisset. Illa enim irregularitas non contrahitur, nisi actu homo interficiatur iã animatus. ĩ. e. sicut. & xxxij. qõ. ij. quod uero, quia non uidetur homicidium fecisse: ut ibi dicitur, & §. seq. unde si quis percusserit mulierem, & abortũ fecerit, si informatum erat conceptum, punitur pecunia, ut eadẽ causa & qõ. Moyses. unde talis dicitur homicida occasionaliter, alia conditionaliter. lxxxvj. dist. pasce fame. & lxxxvij. distinctio. si expositus. & C. de infan. expo. l. ulti. & ff. de liber. agnoscend. necare. & lv. distin. si quis absciderit. Ber.

Sicut. Pręmitte ꝑ intellectu huius c. quod pa. mandauit epo Exoniẽ. quatenus absolueret oẽs occisores Thomæ [3] & alios qui fuerant eius morte culpabiles? Episcopus uero commissarius reperit uarios uarijs culpis adstrictos: unde dubitauit de pœnitentia iniungenda tempore absolutionis, & ad hoc consuluit papã: qui sibi respondet, ut habetur in litera. & aliter non summat Io. An. propter prolixitatem literæ. Abb. sicu..

[m] Nosti. simile. xj. dist. c. ulti.

[n] Quantitas. an sit enorme uel mediocre, [4] adulterium uel incestus. Ber.

[o] Quantitas. an sit occultum, an manifestum. Ber.

[p] Aetas. xv. q. j. illud relatum per eque. Ber.

[q] Scientia. an sit discretus. uel non sanæ mentis. iij. q. ix. indicas. uel minus discretus.

[r] Sexus. xxxij. q. vj. indignantur. Ber.

[s] Conditio. xxij. qõ. v. qui compulsus. & de pœni. distin.

[1] Sufficit enim terror armorũ. ff. de ui & ui ar. i. dẽ est. §. qui armati. Tãc. in superscri. Hier. sup Matt. lib. vj. ubi Hosti. finẽ huius ca. sic subdit legimus in Romana Historia. Flaminiũ ducẽ Romanorũ quia cubãti iuxta se meretriculæ, quæ nũquã ui lisse se diceret hominẽ decollatum, assensus sit ut reus capitalis criminis ĩ cõuiuio trũcaret a cẽsorib[9] pulsum a curia: quia epulas sãguini miscuisset: & mortẽ q̃uis noxij hominis, in alteri[9] delitias ꝑstiterit. ut libido & homicidiũ pariter misceanĩ. illã ẽt historiã ponit Va. lib. ij. c. iiij. §. si cut. Porcius. Ioã. And.

[2] Vide de priuile. pastoralis. su per ul. gl. Io. And.

† Alias, si quis.

[3] Thomę quẽ Hẽr. ij. Angliæ Rex cãcellariũ suũ deinde cãtuariẽsem archiepm. fecerat sĩ is deficiẽs & iura Regaliorũ abolere uolens & appellationibus ad papam principẽ suũ nexãs ab eo ĩ tẽplo occisus ẽ Anno. tit. xvij. c. iij. Et nuper Hẽr. viij. Anglorũ Rex eum ꝑduellionis dãnauit.

[4] Quod dic ut s̃. de tẽp. or. ex tenore & ca. fin. Io. And.

cum idem excessus magis sit in uno, quã in alio puniendus.[a]

Sciam, homicidam animo occidendi, licet non apponat manum, si tamẽ ex sua causa mors secuta est, tenetur fere pari † pœna cũ homicida. h.d. usque ad §. illi etiam. Abbas Sicu.

Illi autem qui animo occidendi,[b] feriẽdi, aut capiendi illum sanctum & reuerendũ uirũ quondam Cantuarieñ. archiepis. citra manuũ iniectionẽ se fatentur uenisse,[c] si de illa captiõe mors[d] eius secuta fuisset: pari pœnitentia uel fere pari existerent puniendi.

Qui sociat homicidam, tantum animo prohibendi ne impediatur tenetur paulo minori pœna h.d. usque ad §. qui uero.

Illi etiam qui nõ ut ferirent, sed ut percussoribus opem ferrent, si forte per aliorum uiolentiã impedirentur, paulo minori debent pœna mulctari: quia cũ scriptũ sit: Qui potuit[e] hominem liberare a morte, & non liberauit, eum occidit, cõstat ab homicidij reatu immunes nõ esse: qui occisoribus opem[f] cõtra alios præstare uenerunt: nec caret scrupulo[g] societatis occultæ,[h] qui manifesto facinori desinit obuiare.

Incitans alium ad homicidiũ mitius punitur quàm homicida secus autem si incitauit ad certum homicidium. nam eo secuto tenetur ut homicida. h.d. usque ad §. hi quoque.

Qui uero se asserunt animum regis inflammasse[i] ad odiũ unde homicidiũ fuit secutum, dure & aspere, sed non ita seuere sunt puniendi, nisi forte regẽ ipsum ad illud homicidiũ suis suggestionibus prouocassent.[k]

Custodientes sarcinas occidẽtium, scientes eos esse sicarios, non sunt immunes a pœna homicidij, h.d. usque ad §. eos insuper. Abbas Siculus.

Hi quoque non sunt a culpa liberi, nec a pœna debent esse immunes, qui licet fuerint illius machinationis ignari: tamen eis quos sicarios[l] esse sciebãt, in sarcinis custodiendis, ministerium[m] præbuerunt.

Occupans bona occisi, nõ per hoc tenetur de homicidio et nõ sufficit occupanti, quod eroget illa pauperibus cum potuerit restituere eis, quorum constat fuisse. h.d. usq; ad §. illis præterea.

Eos insuper, qui dicuntur illius sancti uiri & suorum post mortẽ eius spolia occupasse si nihil aliud in tanto facinore cõmisserunt, a pœna mortis eius arbitramur esse immunes[n] sed quæ occuparãt, eis quorum fuerũt tenẽtur in integrum restituere[o] si habent[p] in facultatibus unde possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est pœnitẽtia iniungenda quia licet quædam ex his quæ occupauerũt, fateantur se pauperibus erogasse, non tamen aliena[q] (cum ipsa potuissent eis quorũ fuerint restituere) debuerunt pauperibus erogare.

Participantes interfectoribus in excõmunicatione diuersimode puniuntur iuxta modũ participationis. hoc dicit usque ad §. clericos. Abbas Siculus.

Illis præterea qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt: considerata

---

distin. j. c. aut facta. hęc quæ hic tãguntur, & alia expresse habentur de pœ. dist. vj. conside ret[r] & infra de pœ. & remi. is q. B.

[a] Puniendus. xxxj. qõ. v. qui uiderit. s̃. de hære. excõmunicamus. §. credentes. in fin. & s̃. de iureiu. cũ quidam. ubi de hoc.

[b] Occidendi. ex corde enim procedunt homicidia & adulteria. xxiij. q. viij. occidit. xv. q. vj. c. j. ad finem.

[c] Venisse. l. distin. studeat. Ber.

[d] Mors. Nota qđ uoluntas punitur. licet non processerit ad effectum & ita propter propositum puniuntur. cõsenserunt enim cooperando. xvij. q. iiij. omnes, ideo que puniendi sunt ea pœna, ut ibi dicitur

[e] Potuit. unde tenetur, si non prohibuit. lxxxiiij. dist. §. j. & c. error. & s̃. de hæreti. c. ij. alias culpa caret, si prohibere nõ potuit. ff. de regulis iuris. culpa caret.

[f] Opem. xxiij. q. ulti. si quatuor.

[g] Scrupulo. s̃. de testib. capi. constitutus. j.

[h] Occulte. lxxxvj. di. facientis.

[i] Inflammasse. de persuasu tenetur quis. ff. ad le. aqui. item si obstetrix. §. j.[z] lxxxvj. di. tanta. ff. de ser. corru. l. j. §. ulti. Ber.

[k] Prouocassent. forte alias non facturum. unde æque tenentur: quia dolo ad hoc induxerunt regẽ, qui alias forte non fecisset: ut ff. de dolo. & eleganter.

[l] Sicarios. Sicarij dicũtur a sica, qđ significat ferrũ siue cultrum. instit. de pub. iudi. §. sicarij. & sicarij ẽt possunt dici, q armis uitæ alicuins insidiantur. de pœ. di. j. c. si quis cum telo. Vnde tenentur lege cor. de sicarijs C. ad legem Corne. de sica. l. ij. Bernardus.

[m] Ministerium. unde quodammodo, consentire uidebantur.

[n] Immunes. quia pœna, suos tãtum debet tener̃ authores. C. de pœ sancimus. & s̃. de his quæ fiunt a maio. par. c. quæsiuit. B.

[o] Restituere. quia nõ dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum si restitui potest: ut hic dicit. & xiiij. q. vj. si res. xij. q. ij. in legibus. de pœ. disti. v. falsas.

[p] Si habent. alias inanis est actio. ff. de do. nam is. & s̃. de restit. spo. olim. nobis. ij. sic j̃. de usur dum tu. & ff. de fur itaq; fullo. Ar. contra xij. q. ij. fraternitas. ff. qui bo. ce. pos. per totũ. & C. eod. ti. l. j. Sol. hoc regulare est, q si nõ habent nõ tenentur[3] postea: tñ actio nõ tollitur cum effectu: imo si perueniant ad pinguiorem fortunam, reddere teneantur. s̃. de sol. Odoardus. ff. de ce. bo. is qui bonis. ar. xxvj. q. vj. is qui. & j̃. de sent. excõ. quamuis. in fine. c. de cætero. in fi. nisi pro eo iam sustinuisset pœnas corporales: ut xxiiij. q. vj. si res. arg. xij. quæ. ij. fraternitas. non enim consurget triplex tribulatio. xxiij. q. v. quid ergo. ff. de in ius uo. l. ult. & s̃. de iudi. at si clerici. i fi.

[q] Non tamen aliena. quia non remittitur debitum, sed augetur, si alij soluatur, quod alij ex debito est soluẽdum. s̃. de iureiurando. ea te. & supra

---

[r] Lau. ponebat uersus. Quantum quale scelus, ætasq; scientia, sexus. Conditio, tẽpus locus, ista: modusq; noteĩ tam aliter quis quid, ubi per quos, quantum, cur, qũo, qñ. Quilibet obseruetaĩę medicamina dando. Idẽ Vincẽ. Gof. Phil. Ioan. An.

† Quod mitiori, Bal. consi. ccccxxxvj. lib. j.

[z] Loquit̃ de illo, qui persuasit medicamẽtum. Ioã. And.

[3] Hoc in eo qui obligatus ẽ in gñe uel quãtitate. nam ĩ specie liberatur interitu speciei. ff. de leg. j. cũ res. §. j. nisi mora pcessisset, ut ibi Go. Ioan. An.

pra, de deci. tua. secunda & prima, quæstione prima non est putanda. xc. dist. oblationes. xiiij. quæstione quinta. cap. j. ij. & iij. Et capi. eleemosyna. & c. neque. & C. de sol. inuito. 1 & hoc intellige, si illos quorum fuerant, poterant inuenire: alias sufficit, imo tenentur pauperibus erogare: & nihilominus est talibus pœna imponenda: ut hic dicit, propter peccatũ ꝙ ipsi contraxerũt contrectãdo res alienas inuitis dominis.

temporis mora, [a] quo in eadẽ nequitia perdurarũt & inqsito si eis timore [b] uel affectione [c] communicauerint scienter uel ignoranter, [d] est eis pœnitentia indicenda.

In isto §. usque ad fin. ponitur pœnitentia clericorum, præstantium prædictæ morti auxilium, consilium, uel fauorem. h. d. Abbas Sicu.

Clericos autem, quos cõstat armatos interfuisse tanto facinori, & illos qui consiliũ [e] dederunt, ut sanctus uir caperet, perpetuo solũ ab altaris ministerio deponendos esse cen semus, sed etiã, ꝙ in ecclesijs nullo unquã tempore lectiones legãt, uel respõsoria in choro separatim cantent: sed in psalmis, apud Deum de commisso satagant ueniam impetrare, insuper in districto claustro monachorũ uel canonicorum regularium, (si fieri potest) sunt recludẽdi, ita quod usque ad septennium uel quinquenniũ [f] debeãt ab ecclesiarũ ĩtroitu coerceri.

Idem.

Homicidium casuale imputatur ei: qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam quam debuit.

CAP. VII.

PResbyterum qui quẽdam puerum, intuitu disciplinæ percussit in capite, cum post paucos dies expirasset, [g] tam ab omni altaris ministerio debes [h] perpetuo remouere, quam ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa ꝑcussione interijt

a Mora. quia in hoc magis grauantur, quia longo tẽpore talibus participauerunt. s. de simo. non satis. & in ca. cũ in ecclesiæ.

b Timore. hoc iõ dicit quia si timore participauerũt minus punientur, licet in totum non absoluantur: quia potius debebant omnia mala pati, q̃ malo consentire. xxxij. quæst. v. ita ne. sed si essent uiolenter attracti. absolute nõ puniẽtur, ut hic patet & s. quod metus cau. sacris.

c Affectione. ex hoc magis puniuntur. quædam sunt tamẽ personæ, quæ sine pœna possunt excõmunicatis participare. xj. q. iij. quoniam multos. & j. de sent. excom. inter alia.

d Ignoranter. in hoc casu non tenentur, si ignorabant illos talia perpetrasse: quia si ignoras illum excommunicatum esse nõ peccat illi participando, nisi illa ignorantia crassa fuerit & supina. s. de eo qui renun. epi. ca. j. & j. de cle. excom. mi. c. pe. Ber.

Glossa sequens distinguit homicidium uoluntariũ casuale, & necessarium, & in secundo & in tertio subdistinguit.

e Consilium. Nota ꝙ homicidium committitur facto, consilio, præcepto, & defensione. l. dist. quis uiduam. & xxiij. q. ult. c. ult. & j. de cle. pug. in duello. c. ij. & infra, eod. significasti. ij. Et sic distingue, circa hanc materiam, aut cõmittitur homicidium uoluntate, aut casu, aut necessitate. Si uoluntate, quod fit tribus modis, facto, præcepto, & consilio, ut c. prędi. si quis uiduam. & lingua siue authoritate. s. eo. §. qui uero. & infra, de pœ. quod in dubijs, & de pœ. dist. j. periculose. in quocunque istorum casuum, quis committit homicidium, non solum non debet promoueri, sed in perpetuum debet deponi, ut hic dicit, & c. si quis uiduam. & etiam si paganum interficiat, irregularis efficitur: siue sarracenum. l. di. clericum. & ea. dist. de his clericis. & j. eo. c. pe. & cum tali, nunq̃ 2 dispensat. l. dist. moror. & si etiam sit occultum, ministrare in suo ordine non potest, cum oẽs alij possint. supra de temp. ord. c. ult. iuxta illud: Non ædificabis mihi templum: quia uir sanguinum es. j. qõ. vij. si omnem. Si uero casu committitur homicidium, aut dabat operã rei licitæ, aut nõ: si dabat operam rei licitæ, & adhibuit diligentiam, quã potuit & debuit, in nullo imputatũ sibi, ac si nõ fecisset. j. e. ex literis. ij. & c. significasti. j. & cap. dilectus. l. di. si duo fratres. & c. hi qui. in prin. & c. sæpe. ad fi. & j. eod. c. ult. nisi scandalum graue esset uel tãta laboraret infamia, ꝙ purgatio esset indicenda. j. eo. ex literis. j. Si uero non adhibuit diligentiam, quam debuit imputatur ei propter negligentiam quę culpæ annumerari uidetur in hoc, ita quod nec promouetur ad ordines superiores, nec utitur ordine iam suscepto. j. eo. c. proxi. & c. ad audientiam. nisi cum eo ꝑ dominum papam fuerit dispensatum. l. di. clerico iacẽte. & j. eo. tua nos. Si uero dabat operam illicitę rei siue adhibuit diligentiam siue non, semper imputatur l. dist. clerico. & si quis uoluntate. & j. eo. cõtinebatur. & c. dilectus. in fi. & argu. xv. qõ. j. c. illud. §. ut itaque. ff. de regulis iur. culpa est. Si uero necessitate sub quo cõtinetur, quod primo dixi de defensione. At necessitas illa fuit euitabilis aut ineuitabilis si euitabilis, imputatur: ita quod ad superiores ordines non potest promoueri: sed in susceptis de misericordia 3 toleratur. l. dist. de his clericis. Si fuerit ineuitabilis sine omni dispẽsatione potest in ordine suscepto ministrare. l. dist. quia te. quod intelligitur de euitabili necessitate: ut puta clericus habet gladium in manu sua, ad defensionem paganorum, paganus irruit in eum, ita quod clericus nullo modo potuit euitare, & iste paganus mortuus est cum gladio, quem clericus tenebat, præter propositum ipsius clerici. ar. j. e. lator. in quo potest intelligi. s. e. c. ij. sed ad superiores non ascendet sine dispensatione, ut dicit Io. sed Hug. 4 dixit contra. argu. j. eo. lator. sed Ioan. intelligit illam, lator de dispensatione.

f Quinquennium. hæc est amplectenda, tanquam benignior, in quam omnes conuenerint. ff. de arbitr. diem proferre. §. si plures. Ber.

PResbyterum. A sacerdotio deponitur percutiẽs causæ disciplinæ, si modum excedat, & mors inde sequantur. Abbas Siculus.

g Expirasset, & ita excessit fines disciplinæ, unde in culpa fuit. ff. ad legem Aquiliam præceptores. leuis enim castigatio, magistris permissa est. ff. e. sed etsi. §. ulti. & l. seq. & xxiij. q. v. c. j. circa finẽ, & infra, de sententia excommunica. cum uoluntate. & c. j. argu. contra. xv. quæstio. j. si quis non iratus. sed ibi dicit. quantum ad gratiam, innocens est, sed nõ quantum ad legem promissionis: & ita non contradicit: quia iste quantum ad gratiam innocens erit, quæ uoluntatem requirit, non opus, ut ibi.

h Debes. ff. ad legem Cor. de sica. l. iiij. Ber.

1 Si inuito, & ignorante creditore alteri soluo non liberor, secus si ipso mãdante uel ratum habente. Ioã. And.

2 Nunq̃ imo potest semꝑ papa dispensare. Host. Pa. Fely. hic ꝑ c. proposuit. de cõcess. ꝓben.

3 Id est de dispensatione. & hoc placet Host. Dicit tũ, quod aliqui dicũt, quod hoc casu post pniam habet exercitiũ susceptorũ sed ad superiores non ascẽdit, nisi dispensatiue. & sic diuersimode intelligunt canonem istum allega. Ioã. And.

4 Huguitio uidetũ uoluisse, ẽt hũc repellendũ: dicẽs homicidam nullo casu promouẽdũ, uñ uel let dicere gl. Hu. dicit cõtra, s. talẽ nullo mõ promouẽdũ. arg. cõtra talẽ ẽt sine dispensatione ꝓ mouendũ ẽ iuñ cõi. Et hoc tenet Bar. brixi. l. di sti. de his & in q. alios repellẽdo uiolentiã quæ est uenería. xij. in solutione ãt hoc dixit: q a qõ nõ cõuenit. & hoc placet Hosti. ꝙ scilicet in nullo imputetur tale homicidiũ & dicit ꝙ curia Romana sic tenet. & sic dicit quod dixi. s. c. ij. sup fi. ulti. glos. Ioan. An.

Aliam

a Aliam infirmitatem. Unde mortuus fuerit. l. dist. Audeat. quia occasionem dedit. ĩ. decætero. Et est ar. quod ita punitur qui causam causæ præstat, sicut & qui proximam causam præstat. ĩ. eo. decætero. arg. cõtra. ff. si quadru. paupe. fec. di. l. ult. Sed illud locũ habet, cum alias contra naturam mouetur. Sed nũquid, si postquã conualuit recidiuauit, tenet magister: ita: nam semper causa sufficit. de pœn. di. ij. si quis semel. & ĩ. e. ad audientiam saltẽ propter dubiũ.

† Ex uulnere deriuatã. An. Clau. Ub. irregularitas.

b Continebat. Ludũ. Iste ludus, clericis non congruebat: 1 & ideo si ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa. ff. ad le. Aquil. nam ludus. c Eiusdem diaconi. in hoc similiter fuit clericus in culpa, quod ludũ miscuit cũ laico. arg. ij. q. vij. laicos. xxiij. dist. his igitur. in prin. cũ ludus perniciosus, nõ debeat eẽ impunitus. ff. de furt. in furti actione. §. cum eo. d Romani pontificis. ĩ. c. proxi. contra. ibi libere promouetur ad ordines superiores: hic nõ sine licentia papæ. Et idem casus uidetur. Quid ergo fines fecit eẽ diuersos? Sol. hic dabat operã illicitæ rei ludẽdo cum laico quod nõ licet. Vel si etiam licitũ fuisset: nõ adhibuit diligentiam quã debuit: quia cũ sciret ludi cõsuetudinẽ, nõ remouit falcem à se. unde fuit ĩ culpa, quare promoueri ad superiores ordines non debet sine licẽtia papæ, ut hic dicit: & in cap. seq. ludebat cũ clerico, & licito ludo & de illo cultello non sperabatur aliquod mortale, & ille potius ingessit se proijciendo alium ad terram, & sic non fuit in culpa. sic xxij. q. iiij. inter cætera. in fi. sed ille qui ipsum proiecit, fuit in culpa. arg. ff. si quadru. paupe. fecisse dica. l j. §. cũ arietes. 2 Io. uero intelligit seq. c. similiter de dispensatione & cum eo dispensauit: sed hic reseruauit sibi dispensationem: & non negatur quin cum eo dispensetur, sed ex litera, hoc non colligitur. Vel posset dici, quod quadam ineuitabili etiam necessitate hoc contigit, quod non impedit promouendum: ut dictum est s. e. sicut dignum. in pen. not. sed idem uidetur in cap. proxi. sed ibi ludebat cum laico: ut dictũ est quod nõ licet clericis: in cap. seq. cum clerico. Ber.

1 Dicit Host. q̃ satis congruebat eo modo quo contenti erãt clerici: maxime gratia leuiãdi laboris ut hic dicit, sed cõsuetudo loci hãc culpã induxit secũdũ eũ. Io. And.

2 Vide de iniu. c. iij. in glos. ij. Io. And.

uel aliam † infirmitatem a incurrerit, de qua nosci tur expirasse.

Idem Cusentineñ. archiepiscopo.

Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operam rei illicitæ, uel etiam licitæ secundum alium intellectum, si non adhibuit omnem diligentiam quam debuit.

CAP. VIII.

Continebatur in literis tuis quòd cũ diaconus præsentiũ lator, & quidã alij clerici à uineis ecclesiæ opere consummato redirent, leuiandi laboris gratia, quendam ludũ b imitati uiatorum, baculos suos studebant iacere in directum, & alter alterius fustem ferire. cuius ludi solet esse conditio, ut qui alterius baculum percuteret quasi uictor pro equo alio uteretur. sed præfati clerici equitandi licentia non utentes: sola erant iactione contenti. Quidam autẽ laicus, cùm bacculum eiusdem c diaconi percussisset, in cautus in eum equitaturus insilijt: & sic à falce illius diaconi, qua erat accinctus mortale uulnus accepit de quo post dies octo, expirauit. Ideoq; mãdamus, quatenus eundem diaconum sine licentia Romani pontificis, d ad superiorẽ gradũ non ascendere, uel diaconatus officio nullo unquã tẽpore ministrare permittas, sed eum dispensatiue ministrare, in subdiaconatus officio patiaris.

Idem Exoñ. episcopo.

Homicidium casuale non imputatur ei, qui nõ fuit in culpa.

CAP. IX.

Lator præsentiũ P. clericus, nobis proposuit, q̃ cùm quadam die casu cum quodam clerico luderet, e contigit, q̃ il le proiecit istum ad terrã: f cuius cultellus quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit uulneratus. Ideoq; mandamus, quatenus si ita res se habuit, & alia iusta causa non impedit, prædictum P. liberè g permittas ad sacros ordines promoueri.

Idem abbati sancti Benedicti de Vebia.

Is ex cuius opera illicita sequitur homicidium, irregularis efficitur.

CAP. X.

Suscepimus literas tuas, per quas cognouimus, quòd cùm D. lator præsentium in custodia cuiusdam domus cum altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones, ad eos turpiter ipsos in personis affligere, & denudare, uestimentis proprijs, præsumpserunt: in quos isti resumptis uiribus, insurgentes, ligauerunt h

e Lator. Luderet. Licet enim quãdoq; ludere, sicut Isaac. xxxij. q. iiij. recurrat. lusit ẽt Ioseph cũ fratribus suis. uigesimasecũda quæstione ij. quod autẽ. & sic ludus iste licitus fuit, & quia cũ clerico: ut dixi in prox. c. f Terram. Et sic passus est tantum, & nihil fecit ille: unde huic non est imputandũ. 3 De hac materia dictũ est s. e. sicut. Ber. g Libere. De iure cõmuni, ut dicunt quidam quod satis uidetur. alij dicunt libere, per dispẽsationem papæ, scilicet ut dicitur. s. c. prox. Ber.

Suscepimus. Homicidiũ imputatur ei, qui fuit in culpa. h d. Communis diuisio. Secunda pars, ibi uerum. Abbas.

h Ligauerunt. In hoc excesserunt fines licitæ defensionis, cũ possent aliter euadere. unde homicidium subsecutum, imputatur utrique: quia licet clericus latronẽ capere 4 possit, ut res suas recuperet. argum. xiiij. quæst. vj. si res. & supra, de deposi. cap. j. isti tamen ad hoc procedere nõ debuerũt, cũ res suas saluas haberẽt. cleric⁹ uero sua defendẽdo, nõ debet armis resistere. nec aliquẽ propter res interficere. argumẽtum. xxiij. quæstione viij. capitulo primo. & capitulo conuenior. & argument. xxxvj. distinctione. si quis uult. Argumen. contra. s. eodem, cap. ij. Laicus uero potest res suas & patriam armis tueri, & præuenire hostem. argumen. C. unde. ui l. prima. & xxiij. quæstione secunda, dominus. sed clericus cum armis pugnare non debet,

3 Licet cultellũ ñ remoueritqa magis cõsuetũ est deferre cultellũ, quã falcem. & qa ludus iste nõ fiebat ex cõ dicto, secũdũ Ho. imo secũdum Inn. forte ad scacos ludebãt uel ludũ simile, item hic cultellus erat ĩ uagina, secũdũ Ab. Io. And.

4 Vnd̃ dicebat Hosti. p iura. ĩ. alle. & p decr. in archiepo. ĩ. de rapt. & ĩ. e. tuæ nos quod licita est captio, q̃ fiẽ pot sine homicidio & graui sanguinis effusiõe. Io. an. And.

illos & detinere [a] usque ad notitiā capituli uoluerunt. Cùm autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos ī fratris sui custodia dimisisset, & fures se soluere niterent, illos (ne ipse ab eis interimeretur [b]) occidit. Verum quoniā expediebat, potius post tunicā relinquere pallium, & rerū sustinere iacturam, [c] quam pro conseruandis uilibus rebus & transitorijs, tam acriter in alios exardescere: abstineat iste humiliter ab altaris ministerio, & uterq; peccatū suū ad arbitrium [d] tuū studeat expiare. constat enim eos cōtra mansuetudinem ecclesiasticā, ex utriusq; [e] ope, interemptos.

Idem Luceñ. episcopo.

Dans causam homicidio, irregularis est.

CAP. XI.

DE cætero noueris, ꝙ diaconus, qui homicidio cām dedisse [f] uidetur, nō uidetur ad sacerdotium promouendus.

Clemens tertius.

Homicidium casuale imputatur ei, qui dedit operā rei licitæ, si non adhibuit diligentiam quam debuit.

CAP. XII.

AD audiētiam apostolatus nostri peruenit, quòd cùm quidam presbyter uolens corrigere, quēdam de familia [g] sua, cingulo quo cingi solebat, ipsum uerberare tētasset, cōtigit quòd cultellus de uagina quæ cingulo adhærebat elapsus, eum in dorso aliquantulum uulnerauit, postmodū uerò cùm ille uulneratus, aliquandiu uixisset, & conualuisset a uulnere, alia grauiori (ut dicit) infirmitate percussus, uiam est uniuersæ carnis ingressus. Quia uerò utrū occasione uulneris decessisset, dubiū est: tuæ dis. duximus respondēdum. quòd cùm in dubijs, [h] semitam debeamus eligere tutiorem, te cōuenit iniungere presbytero memorato, ut ī sacris ordinibus non ministret. & eidē iniuncta pœnitentia congruenti, sibi poteris cōcedere, ut minoribus [i] ordinibus sit contētus. Si uerò ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) diuina officia ministrare.

Innocen. iij. episcopo Lingoñ.

Homicidium casuale non imputatur ei qui dedit operā rei licitæ, nec fuit in culpa.

CAP. XIII.

DIlectus fili⁹ A. capellanus proposuit ꝙ cum quadā corporis molestia grauaretur: ut comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum quem nutriebat ascendit: qui cùm bene nō pareret habenis, sed præter sessoris arbitriū saltibus lasciuiret, ipse (ut eius refrenaret impetum) freno [k] uim intulit, equumq; calcaribus stimulauit: cumq; fracto freno equ⁹ proprio arbitrio relictus: curreret festināter quædā mulier ueniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit: in quā equus irruēs (proculabiecto sessore) puerū prędictum oppressit. Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, cùm idem capella

debet etiam cōtra sarracenos. s̄. d̄ uo. ex multa. & l. dist. clericum. qui paganum. Ber.

[a] Detinere. Imo uidetur, quod licitum erat occidere, cū essent nocturni latrones. s̄. e. si per fodiens. sed nō est uerū: ut ff. ad l. cor. de sica. furem.

[b] Interimeretur. Quia tutius est ante tempus occurrere, quā post causā uulneratā remediū quærere. C. ī quib. cau. in integ. restit. nō est neces. l. ul. in fin. & C. quando liceat unicuiq;, sine iudi. se uind. l. j. sed hoc non fuit licitū ei: imo potius debuit fugere, dū soluere se nitebantur sicut dominus fugit in Aegyptū cū ab Herode ad interficiendum quæreretur. xxiij. q. iij. §. j. Bernar.

[c] Iacturam. xxiij. q. iij. §. j. & dicit apostolus: Non uos defendentes, sed date locum ire. ea. cā & quæst. j. sed magis fraudē patimini. ea. causa. q ea ni si bella. Ber.

[d] Arbitrium. Et ita est. argu. quod pœnitētiæ arbitrariæ sunt. xxvj. quæ. vij. tempora pœnitudinis. Ber.

[e] Vtriusque ope. Alter facto, iste ope. s. ligando. s̄. eo. sicut. §. ij. Et ita est arg. ꝙ ita punitur qui causam præstat sicut & ipse faciēs. arg. s̄. eo. presbyterū. & ī. eo. c. proxi.

[f] DEcætero. Dedisse. Forte consilio, pręcepto uel ope. l. di. si quis uiduam. & s̄. e. sicut. §. ij. & §. ulti. uel suggestione: ut c. sicut. §. qui uero. & s̄. eo. c. proxi. in fi. Et est argu. quod qui causam damni dat, damnū dedisse uidetur. l. di sti. ac. studeat. & ff. ad legē Aquil. qui occidit. §. pe. & ff. ad leg. Cor. de sic. nihil. & ī. de imu. c. ult. maxime cum propinquā causam dedit. secus uidet in remota. ar. ff. loca. qui domum habebat. in fi. & ī. eo. tit. exhibita. Idem uidetur ī remota, si animo nocendi hoc faciat, uel minori diligētia. s̄. e. presbyterū. in fi. [1] C. ad leg. Corne. de sic. si quis necandi Bernar.

[g] AD audiētiā. De familia. quod bene licet le uiter, [2] etiā si sit clericus. ī. de sent. excom. uoluntate. quia ius emēdationis cōcessæ, nemo trāsgredi debet. C. de emen. propin. l. una. in fin. sed iste īdiscrete correxit. arg. contra. s̄. eo. la tor. iste non adhibuit diligētiam remouendo cultellū. ille nō tenebatur ad hoc, qa nec per se aliquid fecit: sed sibi factum fuit.

[h] In dubijs. Sic s̄ de spon. iuuenis. & ī. eo. significasti. ij. & c. pe. ī. de cle. ex cō. ministrā. illud ergo tene certū, & dimitte incertū. de pœn. distinct. vij. si quis positus. in fi. ff. de reg. iur. in ambiguis. & in re dubia certa nō potest ferri sententia. xj. quæst. iij. graue. & xxx. q. ulti. §. ulti. in eo enim facto ꝙ finitum est, non est locus coniecturis. ff. de uerb. obliga. cōtinuus. §. cū ita, in fi. unde quandoque propter ambiguum duplicitatis, imponitur pœnitētia. s̄. de his qui fil. occi. c. ult.

[i] Minoribus. Dispēsatiue tamen. s̄. eodem, continebatur. Ber.

[k] DIlectus. Freno. qd᷑ de leui frangi non credebat. alias in culpa esset arg. ī. eod. signifi-

[1] Ibi non est causa remota: imo ꝓpinqua & cohærēs. unde idē iuris est. ar. ff. de rei uē. ꝗ religiosi secū dū Ho. Io. And.

[2] Et si cingulū erat molle. G. Io. And.

Damni dans cām, damnū fecisse uidetur.

significasti.j.& ff.ad leg. Aquil. idem iuris. §.j.uel si propter imperitiam suã,equus taliter lasciuisset. insti.ad leg. Aquil.§.impetu quoque.

a Voluntate. Et ideo non imputatur, quoniam uoluntas & propositum distinguunt maleficiũ.ff.de fur. qui iniuriæ. & infra de sen. excõm. cum uoluntate.ad cor enim respicit Deus:ut xiiij.quæ. quinta. si quid iue nisti.& xv.q.vj. c. primo.ad fi. Tanc.

Maleficiũ distĩguũt uolũtas & ꝓpositũ.

b Nec actu. Qui tamẽ solus non sufficiat, ut reddat hominem irregularẽ, nisi adsit uolũtas, uel culpa.l. distin. hi qui.& j.eo.cap. proximo. nisi scandalum aliud induceret,ut ibi,in promouendo tamẽ secus est: quia solo actu reddit irregularis. 1 xv.quæ.j. cap.ult. De hac materia dicitur.s.eo. c. sicut.

c Illicitæ rei. Q.d. si esset, imputaret ut plene dictũ est in cap.si. Ber.

E X literis. Primo ponit cõsultatio. Secundo Papæ indagatio: ibi.nos. Tertio decisio ibi,ad te. Abbas Sicu.

d Circũspexisset. Et sic diligentiam adhibuit dãdo operã licitæ rei, unde non imputatur: ut l. dist. si duo. Ber.

e Scãdalum. Not. ergo.ꝙ solum scandalum reddit hominem irregularẽ, sicue puniĩ innocens propter scãdalum. s.de cler.ægr. tua. & s. de præb. cum teneamur.

Gloss. sequ. signat contrarium, & soluit.

f Vel tanta. Et ita aliud est infamia, quam scãdalum, & plus importat grauer scãdalum,quam infamia: quia infamia tollit per purgationem. ut hic, sed ubi graue scandalum est: non indicitur purgatio: ut hic patet. Argum.contra.s.de cohab. cler. & muli. tua. ubi propter scandalum, indicitur purgatio. non est contra:quia purgatio ad utrunque refertur 3 Bernardus.

2 Nisi necessitas excuset. s.e. tit. c. ij. uel casus fortuitus. j. ca. iij. & ca. Io. & c.fi. secundum Ho. nõ uideo, quo ad irregularitatem prouenientẽ ex actu, quod differant ꝓmouẽdus & promotus. Ioan. An. Pan.

3 Hostiẽ. cõtra qui intelligit istam literã, quod solũ scandalum sufficiat:ut si puer erat ex magno genere,in famia uero tũc demum cũ non purgatur: sed antiquitate tpis uel quia pacificatũ est, cessẽt scãdalũ cessabit effectus.& fateqđ no.

nus nec uoluntate a nec actu b homicidium perpetrauit, nec dedit operã illicitæ c rei, non impedias,quo minus diuina possit officia celebrare.

Idem Meteñ. episcopo.

CAP. XIIII.

j E X literis t.f.accepimus, quòd cum H. presbyter fœnum uellet de curru deponere perticam superius alligatã,proiecit in terram, & cum fœno insisteret deponendo, quidam puerum quẽdam, iuxta currum reperit semiuiuum in quo præter modicum liuoris in fronte nihil inueniri potuit læsionis. Nos autem ab eodem quæsiuimus sacerdote, si priusquàm iaceret perticã,circumspexisset d solicitè, an esset aliquis circa currum, qui quòd diligenter circunspexit,asseruit: sed quòd uidisset aliquem, denegauit. Ad te igitur remittentes eundem,mandamus,quatenus si res ita se habet,nisi contra eundem graue scandalum e sit exortum: uel tã ta f laboret infamia, ꝙ deficiente accusatore oporteat eidem canonicam purgationem indici, ipsum liberè permittas exequi officium sacerdotis.

Idem Bisuntiñ. archiepiscopo.

Summatur etiã ut supra eo dem, dilectus.

CAP. XV.

ij E X literis tuæ f. accepimus quòd quidã monachus, ad deponendã de campanili campanam subseruiẽs: quia quoddam lignum corruit ipso mouẽte, quendam puerum oppressit & occidit. Quocirca mandamus, quatenus si monachus g ipse rem necessariam agebat & utilem & in loco per quem aliquem transire h nõ crederet,uel ibidem existere, uel etiam illuc de consuetudine uenire quando lignũ mouisse dignoscitur, satis poterit præsertim i in monasterio ad altiores ordines promoueri.

Idem epo Paduano.

Summatur,ut suprà e. dilectus.

CAP. XVI.

j S Ignificasti nobis, ꝙ cũ F.clericus equitaret, equus cui insidebat, tam se, quàm ipsum proiecit in aquã, unde clericus ipsum grauiter calcaribus stimulauit. equus uerò cùm existeret bucca durus præter uoluntatem sessoris raptus in cursum, mulierẽ quandam quam obuiam habuit, ex improuiso k pedibus interfecit. Cumque nos ab eodem clerico fecimus inquiri, utrũ equi uitium prius sciuisset, l illud asseruit se ignorasse. Ideoque mãdamus quatenus si ita m est, ad caute

E X literis. Diuide ut s.eo.dilectus. Abb.Sic.

g Si monachus.Si.j.e.tua.nam rẽ necessariã agebat & utilem.j.e.c. ult. Ber.

h Transire non crederet.Vel si credebat aliquem trãsire,uel ibi aliquem esse,& ante casum clamauit caue caue.j.eod. ca.ul. & l.distin. si duo.& ff.ad le.Aqui. si putator.& insti. e. §. si putator.ubi ponitur tenor uerborũ, quæ hic sunt. alias imputaretur.l.dis. sæpe.in princ.quia non adhibuit diligentiã quã debuit s.eo. ad audientiã.

i Præsertim.Id est maxime: quoniam alibi posset sine dispensatione: quia sibi imputari non debet:qa fortuitos casus q præuideri non possunt, non præuidit.j. eo. ca. ult. Ber.

S Ignificasti.Cõmunis diuisio. Secunda ibi, ideoque.Abb.

k Improuiso. Et sic non affuit occidendi uoluntas.

l Sciuisset. Quia si sciret, non fuisset absque culpa, cum sciret se nõ sufficere ad eius retentionẽ.ff. ad leg. aqui. idem iuris. §. j. cũ affectare quisq; nõ debeat ĩ quo intelligit uel ĩtelligere decet infirmitatẽ suã alijs periculosam futurã, ut ibi dicitur,insti.eo.§. impetu quoq;.uer. sed & si.s.eo. dilectus. arg. hic enim leuissima culpa, facit hominẽ irregularem .j s.e.conti nebatur. Ber.

m Si est ita. Sed qualiter constabit de hoc?Quia forsitan solus erat. Ob defectum probationis,per iuramẽtũ 4 ꝓpriũ faciet fidẽ, quia solũ Deũ habet ultorẽ.C.de re. cre.l. ij. & pcipue cũ de cõscientia alicuius,quæriĩ statur iuramẽto ipsi⁹ j.de sen.excõ.si uero.ij.& s.de test.præsentiũ.& s.de exce.pastoralis.& s.qui matri.accu. pos. cũ in tua. & xxxj.q.ij.si uerũ esset.& præcipue si est bonæ famæ:ut ff.de re milit.nõ omnes.§.à barbaris.Et super hoc poterit adiungere cõpurgatores, 5 propter excellẽtiã ordi-

j.e.Petr⁹ Io. An.

2 Secũdũ Io. Vnde dicebatꝰ. ꝙ si ab instructo & perito in equitãdo, potuisset hoc puideri imputari retur ei. j.c.ul. Io. an. Sed ex leuissima culpa non fit irregularis tenet Ang. Cla. uerb. irregularitas.

4 Iuramẽtum idem Pano. hic Geminia. consil. cx.

5 Nõ putat Host. hoc necessariũ nisi laboret infamia.s.c. ij.& j.tit. ij.Io. An.

lam [a] iniungas ei pœnitentiam competentem: [b] qua peracta non impedias quominus in susceptis ministret ordinibus & ad maiores ualeat promoueri.

Idem.

Non cēsetur homicida is, quo prohibente & causam non dante, à consanguineis homicidium committitur.

CAP. XVII.

PEtrus diaconus & monachus sancti Ioannis de Puna, sua nobis insinuatione mōstrauit qđ cū ipm quōdam in seculari habitu in ecclia de Rigelo beneficium obtinentē, abbas illius ecclesiæ eodē bñficio spoliasset, cognati & amici eius, irati plurimum & commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt, & cœnafacta dicebant quòd uindictam uolebant sumere de abbate. in hibiti autem expresse ab eodem diacono, ne abbatem occiderēt, aut aliquid sibi facerent unde ordinis discrimen incurrerent, & animæ detrimentū: nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis, abierunt semiuiuo relicto: qui post dies aliquot expirauit: & infrà. Quo circa mādamus, quatenus si præmissa noueris [c] ueritate subnixa, sæpe dicto diacono, non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiā ad ordinem presbyteratus ascendere (si aliud canoni cum non obstiterit) liberā concedas autoritate apostolica facultatem: præsertim [d] si sup hoc nō fuerit respersus infamia: cum ei nō debeat imputari, quòd cōtra prohibitionē [e] eius expressam, eo causam, uel occasionem [f] non dante ausu sacrilego, fuit ab ipsius cōsāguineis attētatū.

Idem abbati sanctæ trinitatis de Meldembergen.

Irregularis censetur, qui aliū letaliter percußit, licet ab alijs fuerit extinctus. idē si nō apparet an letaliter, si etiam percussus ab alijs obijt et non apparet ex cuius uulnere decesserit, idē est si percusserit non letaliter, si animum occidendi habuit, et ex aliorum uulneribus percussus expirauit. h. d. notabiliter. Abb.

CAP. XVIII.

ij SIgnificasti nobis ꝙ cùm quidam maleficus ingressus ecclesiā, eucharistiam cum altarium ornamentis, & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset L. presbyter canonicus ecclesiæ regularis, præfatum iniquitatis filium fossorio arrepto ꝑcussit: sed si ad mortē fuit ictus huiusmodi, tu & ipse penitus ignoratis: quem parochiani ecclesiæ uidentes ornamenta ecclesiæ asportantem, arreptis gladijs & fustibus in eodem loco protinus occiderūt: & infrà. Nos in præmisso casu credimus distinguendum, utrum constare possit, ꝙ præfatus sacerdos non inflixit percussionē letalem, de qua (si aliorum non fuissent uulnera subsecuta) percussus minime interijsset, & si percussor uoluntatem non habuerit [g] occidendi, neque ipsius studio, [h] consilio uel mandato [i] præcessetint alij contra illum. Et quidem si hoc ita se habet (quod forsan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio, ab eodem inflicta, tam modica & tam leuis, in ea parte corporis, in qua quis de leui percuti non solet ad mortem peritorum iudicio medicorum, talis percussio assereretur non fuisse letalis)

ordinis. j. đ pur. c. ex tuarū. qa circa maiora cauti⁹ est agendū. vij. q. ul. c. ult. & ff. de Carbo. edi. l. j. §. ij. & xvij. dist. quiescamus.

[a] Ad cautelā j. eo. significasti. ꝑpter ambiguū duplicitatis. xxiij. quæst. v. excōicatorum. Sicut ad cautelam quandoq; aliquis absoluit. j. de sen. excō. uenerabili. & s. de app. ad præsētiā. & s. de test. ueniens. ij. in fi. Ber.

[b] Competentem. Arg. superioris. Et leuis debet esse, cū ī culpa nō fuerint. Ber.

PEtrus. Primo facti narratio. Secundo prouisio. Secūda ibi, quo circa. Abb.

[c] Noueris. Veritate. & qualiter poterit eidem hoc constare. Dic ut dixi s. e. c. prox. [1] & si infamatus esset, se expurget. j. đ pur. cano. ca. ex tua nisi graue scādalū esset. s. eo ex literis. & j. ca. prox. argu. Bernardus.

[d] Præsertim. Id est tātum: quia si esset infamat⁹, debet se purgare, ut dixi. Ber.

[e] Contra prohibitionem. Sic & s. de simo. capi. sicut. ij. imo etiā si nō prohibuisset: dummodo tamen non dedisset cōsilium, nō tenet. j. q. iiij. quia ꝓsulatus. [2] ubi est similis casus. Nec de uolūtate debet aliquis se purgare. Argumē. contra in præce. c. quia præsulat⁹. ibi, ꝙ absq; sua uolūtate. & j. c. proxi. C. de fide instr. l. ul. C. de his qui ad eccl. confu. præsenti. circa pri. ꝙ uidetur potius consentire: qa si ea audiente & nō cōtradicente, & tacēte talia dicebāt, cō sentire præsumeretur, uñ imputare-

tur ei. Vin.

[f] Occasionē. Non intelligas istud ita large, ne sit cōtra. xxiij. q. v. cum homo. & c. de occidēdis. sʒ de causa uel occasione propinqua. ar. s. eo. ad audientiam. & ca. de cætero. qa in ueritate ꝑpter eū fuit occisus. Ber.

SIgnificasti nobis. Istud c. est multū allegabile, & ita cōiter solet summari. Quo ad legem promotionis censeat irregularis & pro homicida qui uulnerauit, licet nō posset sciri an uuln⁹ fuerit letale, ex quo uulneratus ab alijs obijt. Diuiditur. in prima ponitur consultatio. In secunda responsio distinguens: ibi, nos. Primum membrū prosequitur: ibi, & quidem. Secundū ibi, quod si. Abb.

[g] Habuerit. Arg. ꝙ uoluntas imputaē in homicidio licet ex suo uulnere mortu⁹ nō fuerit, argu. j. q. iiij. quia præsulatus.

[h] Studio. Id est suggestione uel ad hortatione. s. eo. sicut. §. qui uero eadē. j. de exces. prælа. ex literis. Ber.

[i] Mādato. De hoc dictū est s. e. sicut.

Creden-

[1] Et ibi dicit ꝙ ꝑ iuramentum putat Host. hoc ꝓbari posse: per testes, si qui fuerūt prohibitioni præsentes: & in defectum etiā per illos qbus prohibitio facta fuit de testi. cog. c. fin. Ioā. And.

[2] Vbi de hoc ubi ēt no. nunqd læsus teneat actionem iniuriarum remittere, si scit quod alijs sui læ dentē occident. Io. And.

cum de caeteris credendum [a] sit ipsi, qui nō accusatur uel denūtiatur ab aliquo, sed per seipsum cōsiliū aperit salutare, post poenitentiam ad cautelā iniunctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maxime religionis accedente fauore, cum sit canonicus regularis, & sine omni scandalo possit sacerdotale officium celebrare. Quod si discerni [b] non possit, ex cuius ictu percussus interijt, in hoc dubio [c] tanquam homicida debet haberi sacerdos, & si forte homicida non sit, a sacerdotali officio abstinere debet, cū in hoc casu cessare sit tutius quā temere celebrare, pro eo quòd in altero, nullum in reliquo uero magnum: periculū timeatur: & infra. Si uero (quemadmodum perhibetur) sacerdos iste prius ab illo percussus sacrilego, mox eum cū ligone in capite repercussit: quamuis uim ui repellere [d] omnes leges & omnia iura permittant: quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatae tutelae, [e] non ad sumendā uindictam, sed ad iniuriam propulsandam: non uidetur idem sacerdos a poena homicidij penitus excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quòd cū graue sit, nō solet leuē plagā inferre, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus in qua de modico ictu quis letaliter solet laedi.

Idem.

Religiosus † chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur irregularis est etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis, sed cum eo post satisfactionem, misericorditer dispensari pōt. h. d. usq; ad §. ad ultimum.

CAP. XIX.

TVa nos duxit fraternitas cōsulendos: & infra. Quaesiuisti quid sit de quodam monacho sentiendum: qui credens se quandam mulierem a gutturis tumore curare: ut chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit: & cum tumor aliquādiu resedisset, ipse mulieri praecepit, ne se uento exponeret ullo modo, ne forte uētus subintrans gutturis apertionē, sibi causam mortis inferret: sed mulier (eius mandato contempto) dum messes colligeret, uento se exposuit incaute, & sic per apertionē gutturis sanguis multus effluxit, & mulier diē ultimum sic finiuit: utrum uidelicet cum praedictus

[a] Credendum sit ar. quod in iudicio animae. cuilibet est credendum: quia non est uerisimile, q̄ sit immemor suae salutis [1] j. q. vij. sancimus.

[b] Quod si discerni. eandem di. ponit. lex. ff. ad legem Aquil. item mela. §. sed si plures. unde hoc sumptum fuit. sed in hoc est diuersitas, quod si unus primo percussit, & alter postea occiderit, primus nō tenetur nisi de uulnerato. secundus tenetur tāquā de occiso. ff. eod. huic scripturae. §. j. & l. item mela. §. celsus. secus secundū canones: ut hic & 23. q. ult. c. ul. B.

[c] In hoc dubio. in dubijs enim, uiam debemus eligere tutiorē, ut hic dicitur. & de reg. iur. c. ij. & j. eo. c. pe. & s. eo. ad audientiā. ubi de hoc.

[d] Repellere. j. de sen. excom. si uero. j. di. ius naturale. ff. de ui & ui ar. l. j. §. uim ui. ff. ad legē Aquil. sciam. §. qui cum alter. Ber.

Gloss. seq. alleg. iiij. concor. & literam exponit. Secūdo alle. vij. cōtraria. Tertio soluit pro prima parte si tria concurrant. Quarto ponit distractionem Ala. & Ioannes.

[e] Tutelae. C. unde ui. l. j. & infra, de sent. excom. ut fame. §. ulti. tamen si defendēs ex proposito, non excedat modum, non tenetur: uigesima tertia quaestiōe tertia, non inferenda. & ff. ad leg. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius. nec dicitur excommunicatus, qui excedendo modum non ex proposito, repercutit clericum. argumentum supra, de restitu. spolia. olim prima in fine, & infra, de sententia excommunica. perpendimus. argumentum contra, quod non liceat uim ui repellere. quadragesimasexta distinctione, seditionarios. uigesimatertia quaestione prima. §. primo. & capitulo primo & q. tertia. §. j. & s. eod. capit. suscepimus. & uigesimatertia q. iiij. inter querelas. & C. de episcopis & clericis. si quis in hoc genus. Ad hoc dicas, quod uim ui repellere licet, ut hic dicit, & in cōco. primis. tamē quedam consideranda sunt in repulsione tali: ut in continenti fiat, & non ex interuallo ff. de ui & ui arma. idem est. §. cum igitur qui & infra, de sententia excommuni. si uero. Item si causa defensionis & non ulciscendi: ut ff. ad leg. Aquil. scientiā. §. ultimo. & uigesimatertia q. j. quid culpatur. & cū moderamine inculpatae tutelae. tamen si quis modū excedat, & non ex proposito, non tenetur, ut dictū est in praedictis conc. Ala. & Ioannes distinguunt, an fiat uis personae, an rebus. Si personę, tūc antequam sit uis illata, repellēda est. & si aliquis uim factam repellat, potius praesumi debeat, quod defendendi nō ulciscendi causa hoc fiat, dūmodo in ipso negotio fiat. ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius. & hoc si primus percussor. denuo uolebat percutere, alioquin si nolebat ipsum repercutere. & alter percussit, potius dicitur esse uindicta, quā repulsio iniuriae, & hoc ęquū uidet̄. Seruatur enim moderamē si illud tantum fiat, quo omisso, uiolentia repelli non posset. si ergo uiolentum interficis, sic quod periculū mortis ab eo uitare non poteris eū sine poena interficis. ff. ad le. Aqui. l. iiij. C. ad l. Corn. de sic. l. ij. & iij. argumentum supra eodem. capitulo secundo. Si autem uis infertur rebus licitum est repellere illatam uim incontinenti, & inferendam, uel quāuis citius sciuerit & poterit [2] collectis amicis. ff. de acquirenda possessione. quod meo. §. ulti. & lege clam possidere. §. qui ad nundinas. & supra, de resti. spolia. olim. Iniuriam uero iā illatam personae ex interuallo repellere non licet: quia sic esset uindicta. & ita intelliguntur contraria hic signata. Bernardus.

TVa nos. Diuiditur: quia duo sunt quaesita. Secundum ibi: ad ultimum. Et quaelibet pars potest subdiuidi, in consultationem & responsionē quae patent in litera. Abbas Siculus.

[1] Dicit Ho. quod etiā in foro contētioso, quādoq; credit super his quae aliter probari non pñt. facit s. eo. significasti & q̄d ibi no. q̄a probationib⁹ est succurrendū, cū aliter probari nō pt & facit q̄ dixi s. c. prox. sup j. glo. Itē illi testi magis credi debet qui meli⁹ ueritatē nouit sed post Deū nullus melius nouit cōsciām hoīs, ipso eodem de cuius cōsciētia q̄ritur. faciat ergo homo quod pōt xvij. q. ij. faciat quia impossibiliū nulla est obligatio s. d̄ pact. c. fi. secūdum Hos. Ioā. And.

Vim ui repeller̄, an licitū sit.

† Sȝ q̄b. de clerico seculari? Pan. hic idē tenet sȝ Fel. cō tra ut ēt sentit Augustinus de Anchona trac. d̄ potes. eccle. q. cix. ci. ix. & x.

Sed Ioan. Gerson. in lib. de uita spūali animae lecti. 4. corolla. ix. ualde miraī cur p̄sbyteri & religiosi prohibentur a sciā medicinę & non remouētur facto a studio traditionis humanae.

[2] Dicit Ho. quod p̄latus ecclesiae ad recuperationē rerum ecclesię si hēt iurisdictionē tēporalem, pōt eius auxilium inuocare propria autoritate excōicatiōe tñ praemissa sicut & posset inuocar̄ auxilium ex tranei brachij secularis. j. e. postulasti q̄d probat p decr. di lecto. de sen. excō. lib. vj. dicit etiam q̄d si īuocato per clericum brachio seculari aliquē uiolentorum occidi cōtingat: nō imputabitur clerico p praedictā dec. postulasti ad idē. j. eod. ca. ij. lib. vj. Io. And.

Con-

monachus si sacerdos, liceat ei sacerdotale officiũ exercere? Nos igitur f.t.r. ꝙ licet ipse monachus multũ deliquerit officium alienum usurpãdo quod sibi minime cõgruebat: a si tamẽ causa pietatis, & nõ cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, oẽmque studuit quam debuit diligentiã b adhibere non est ex eo, ꝙ ꝑ culpam mulieris cõtra consilium eius accidit, adeo reprobãdus, ꝙ non post satisfactionẽ c condignam cum eo misericorditer agi possit ut diuina officia ualeat celebrare: alioquin d interdicenda est ei sacerdotalis ordinis excusatio de rigore.

Qui iudici seculari dedit intersignia furis, a quo fuit uulneratus, irregularis non est, licet ille postmodũ occidatur. Ab. si.

Ad ultimum fuit ex parte tua propositũ, ꝙ quidã scholaris metuẽs ne latrones in hospitio suo essent de strato consurgens, reperit ibi furem: qui nõ solũ ipsum scholarem prostrauit ad terram, sed pene ad mortẽ uulnerauit eundem & infra. Mane itaq; facto scholares latronem quæsiuerunt eundem: quem † uulneratum inuentum Potestati Vicetiæ tradiderunt: coram quo constanter negauit, ꝙ præmissa minime perpetrauit. Vnde præfatus Potestas, ad eundem scholarẽ nuntios destinauit, ut exponeret si qua sciret de fure prædicto, uel traderet intersignia: qui cultrum quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodẽ in ipsius domo dimissos quos abstraxerat, ne pedum strepitus audiretur, nuntiis tradidit e memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens.

Potestas igitur receptis talibus intersigniis, latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum f, qui sibi amputauerunt uirilia. & oculos eruerunt. latro uero ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum: & sic de medio est sublatus. Vnde per nostrum oraculum, postulas edoceri, utrum præfatus scholaris, ad sacros ualeat ordines promoueri? Nos igitur inquisi. t.t.r. quòd si præfatus scholaris, dignis meritis adiuuatur, propter præscriptum euentum à susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

Idem priori & fratribus Carthusien.

Qui dat causam abortioni, homicida est, si conceptum erat uiuificatum animal rationale, alias secus.

CAP. XX.

Sicut ex literarum uestrarum tenore accepimus, cùm quidam presbyter uestri ordinis, qui prius fuerat niger monachus, quandam mulierem prægnantem, cum qua cõtraxerat consuetudinem inhonestam, & quæ asserebat se cõcepisse ex eo, per zonam arripuerit, quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quòd occasione huiusmodi abortiuit, propter quod idẽ presbyter proborum uirorum usus consilio seipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum & infrà. Nos uerò deuotioni uestræ insinuatione præsentium respondemus, quod si nondum erat uiuificatus g

a Congruebat. s. ne clerici uel mona. c.iij. & c. sñiam sanguinis. unde in culpa fuit, alienũ officiũ usurpando. ff. de regulis iuris. culpa est.

b Diligentiam. quia si per imperitiam accidisset, ei imputaretur. insti. ad leg. aquil. §. imperitia quoq;. sed euentus mortalitatis non imputatur medico. ff. de offic. prę. illicitas. §. sicuti. Prætextu enim humanæ fragilitatis delictũ decipiẽtis in periculo hominis innoxiũ esse non debet, ut ibi dicitur. simile s. de æta. & qual. ad aures. Vnde uersus: Non est in medico semper, releuetur ut æger.

c Post satisfactionem. ex hoc patet, quod fuit in culpa, & ex eo qđ sequitur misericorditer alienũ officiũ usurpando: & sic qñq; imputatur alicui aliquod delictum: ea tamẽ quæ sequũtur ex eo, nõ imputãtur i xv. q. j. inebriauerunt Lot. Culpa. n. mulieris huic imputari non debet quæ contigit contra cõsiliũ ipsius simile. l. distinct. sæpe. Bernardus.

d Alioquin. id est si non erat peritus & si non adhibuisset diligentiã quã debuit, aut ex cupiditate fecit. Ber.

e Tradidit. Sed uidetur, quod ille scholaris, potius tacere debuisset. xxiij. quæstione ij. ne quis. Item nonne dictũ eius est occasio mortis illius. xxiij. quæstione. v. unum solum. in fi. & infra, de excess. prælato. ex literis. Item promouendus abstinere debet ab omni eo, ꝑ quod possit ad effusionem sanguinis perueniret. l. dist. clericum qui. Item iste quasi testis inductus fuit, quod nõ licet clerico in causa sanguinis. xj quæstio. testimonium. & supra, ne cleric. uel mona. sentẽtiam. Ad hoc dico, quod nõ fuit inductus tanquam testis, quia nec ad præsentiã iudicis accessit, quod fit in criminalibus. in authen. de testib⁹. §. quoniam. in fin. colla. vj. Cum ergo iste nec facto, nec præcepto, nec consilio, nec defensione, nec lingua, nec adhortatione homicidium fecerit, non debet ab ordinib⁹ impediri: quibus modis homicidiũ cõmittit & imputat, ut dictum est supra, eodem. sicut dignum. & pręterea iste seipsum occidit.

f Puniendum. tamen per istud, non fuit conuictus de furto. non enim eo ipso est fur, qui animo furandi domũ intrauit. ff. de fur. uulgaris. § qui furtum.

g Sicut. Viuificatus. sic trigesimasecũda quæstione secunda, qđ uero. & cap. Moyses. quod pro utraque parte potest induci. Argumentũ contra. ij. quæstio. v. c. consuluisti. & supra eodem. si aliquis. capitu. illud, consuluisti. intelligitur quando puerperiũ iam erat animarum. & capit. Moyses. & capitu. illud, si aliquis supra, eodem. ibi exponitur istud. & capitulo, quod uero. intellig.

g Intelligas ad culpam. non enim dr̃ iste uoluntarius homicida, nec đ illo teneẽ quo ad Deum uel respicit gl. dispensationem. Ioã. And.

† Alias, eũdemq; uulneratũ inuentũ.

i Dicebat Innocen. & Host. post eum qđ clericus de crimine ciuiliter agere poterat & testificari, ad pœnã pecuniariã, & ad perpetuũ carcerem di. cã de hoc. j. quæst. ij. Ioan. An.

conceptus ministrare poterit: alioquin debet ab altaris officio abstinere.

Idem S. episcopo.

Non imputatur clerico, ciuiliter iustitiam petenti de laico, si iudex in laicum exercet uindictam sanguinis.

CAP. XXI.

Postulasti: & infrà. Quæsiuisti pr[e]terea, utrum contra quosdam cõtemptu excommunicationis sentẽtia debitas ecclesijs decimas subtrahẽtes, tibi regiam implorare liceat potestatem, cùm ad solutionem ipsarum, uix absq; sanguinis effusione ualeãt coarctari. Ad quod respon. quòd si te huiusmodi querimoniam simpliciter deponere, rex (cui ad bonorum laudem, a uindictam uerò malorum, gladius est commissus) in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatẽ, eorum erit duritiæ aut malitiæ imputandum. b

Honorius iij. episcopo Eboraceñ.

Homicidium casuale nõ imputatur ei qui non occidit, nec fuit in culpa, etiam si ad cautelam ueniam postulauerit.

CAP. XXII.

Exhibita nobis I. clerici confessio patefecit, quòd cum in puerili c esset constitutus ætate, cũ quibusdam coætaneis suis ludens, d & insequens unum ex illis, lapidẽ post eum non animo e lædendi, sed timorem incutiendi proiecit: f qui licet eo proiecto lapide percussus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens, g & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam, qui laboribus & sudoribus ipsum exposuit expirauit. Quia uerò dictus clericus, ut mitigaretur dolor patris defuncti, ueniã super hoc postulauit ab ipso, tu eum, à sacrorum ordinum susceptione repellis quanquam idem defuncti pater, in extremis laborans tibi & presbytero cui suam aperuit conscientiam, confessus fuerit & præstito firmauerit iuramento nihil ipsum in morte filij sui (prout sibi constiterat) commisisse. Quare idem clericus postulauit h à nobis, ut cum de illius obitu læsam non habeat conscientiam, dignaremur agere misericorditer i cum eodem. Quocirca mandamus, quatenus si constiterit ita esse, ipsum propter hoc à

intelligitur, quando nõdum habet animam. Similiter distinguit lex.ff.de pœn.si quis aliquid.§.q abortionis.tamẽ licet non teneatur.l.canonica, ut hic patet, nec l.mosaica, tamẽ tenetur. l. Cornelia de sic.ff. ad leg.Cor.de sic.si mulierẽ. 2 & etiam l.aquil.ut ff. ad leg.aquil. si seruus.§.si mulier. De eo qui procurat uenena sterilitatis, dictum est s.eodẽ. si aliquis. ubi etiam de hoc. Ber.

a Postulasti. Bonorũ laudẽ. s.de maio.& obed. solite. Ber.

b Imputandum. Not. q clericus, potest agere ciuiliter contra laicũ corã suo iudice de crimine ad hoc ut sit in perpetuo carcere, uel ut puniatur pecunialiter. xxiij.q.v. non uos.ad fi. & argu.s. de iude.ita quorũdam. 2 & si iudex secularis per talẽ querelam durius puniat, quia ille non uult aliter obedire iudici, ut hic dicit, nõ imputatur clerico.xxiij.q.iij.Maximianus. & quæstio.v. non uos. ad fin. & c.relegãtes. ad fi. ff.de bo.lib. qui cum maior.§.j.uer.si tamẽ. & arg. ff.de euict.si per imprudẽtiam. & arg. s. eod.c.tua nos. & absit, ut ea quæ propter bonũ facimus, nobis imputentur, si præter uoluntatem nostrã cuiquam malũ contingat.xxiij. qõ.v. de occidendis. alioquin Paulus in effusione sanguinis suum crimen agnosceret, ut ibi dicitur: quod nefas esset dicere tut ibi. Arg. contra. xxiij. quæstio.v.capit.ij. & capit. unum solũ.in fin. de pœnis. distinc.j.periculosæ.& j.de exces. prælato. ex literis. hodie dicendum est, ut habetur in cap.ij. eod.tit. lib. vj.ut præmittatur protestatio. Abb.

Exhibita. In prima parte ponitur petitio. In secũda exhibitio: ibi, quocirca. Abb. sic.

c In puerili. Vnde beneficio talis ætatis excusatus uidetur. de consec. distinctio. iiij. eos. & infra de sententia excommunicationis. capitu. primo. quia illa ætas, ignorat quid uideat. C. de fal. mone. l.j. in fin. ff. de manu. uindi. pupillus.

d Ludens quod ei licebat, quia lusit, & Isaac, ut dictũ est. supra eodem. c. lator. & pueris permissum est ludere. j. quæstione prima. capit. spiritussanctus. §. ecce quando. erat tamen doli capax: quod patet ex eo quod dicitur, non animo lædendi: alias nisi esset: quia talis furioso 3 comparatur. xv. quæstione prima. illud. & ff. de acquiren. posses. l. prima. §. primo. Doli capax dicitur, qui est proximus pubertati: ut ff. de regulis iuris. ca. pupillum. Tanc.

e Non animo. Ex hoc probat, quod erat doli capax, nec tamẽ in culpa propter hoc esse uidetur. quia nec uoluntate nec actu, homicidiũ perpetrauit supra eodem. capi. dilectus. & capitu. significasti. j. quia uoluntas in maleficijs spectatur, nõ exitus. ff. ad legem Corneliam. de sica. diuus. & C. eodem titu. l. prima. & infra de senten. excõmunica. cum uolũtate. secũdum talẽ legem promotionis, uidetur quod opus 4 potius spectetur, non exitus. xv. quæstione prima si quis non iratus.

f Proiecit. In hoc uidetur culpa. nam ludus noxius, in culpa est. ff. ad legẽ Aquiliam. nam ludus. & argumen. s. de præsump. c. j. 5 Vnde uersus: Non lusisse pudet. s; nõ incipere ludum.

g Corruens. ipse puer, qui fugiebat propter timorẽ illius: unde culpam cõmisisse uidetur ex eo quod dedit occasionem: quare damnũ dedisse uidetur: ut ff. ad legem Aquiliam. qui occidit. §. penult supra eodẽ. c. decætero. & c. presbyterum. sed excusatur propter imperitiam medicãtis, & propter incuriam patris. arg. s. e. tua. & propter ætatẽ, quia causa multum fuit remota. Ber.

h Postulauit. Per hoc uidebatur culpabilis, 6 sed non est uerũ: quia hoc fecit ex benignitate & humilitate: unde episcopus, non debuit ipsum propter hoc repellere, maxime cum pater defuncti hoc iurasset, & quia ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum liceret nobis non impendere, causa tamen dilectionis impendimus. xxvij. q. j. iam nunc.

i Misericorditer. Argumen. quod hæc decreta. contineat

1 Quã legẽ intelligas cũ hac distinctione, q ibi dicitur. l. cornelia. de sica. dãnari mulierem in exiliũ quę pcurauit abortũ intelligatur de nõ uiuificato alias eadẽ l. punit ultimo supplicio: ut ĩ §. q abortiõis. secũdũ Hosti. Io. And.

2 Ad idẽ. §. de ap. a nobis. posset etiã agere ad captionẽ. s. de depo. grauis. ad fustigationem. xiiij. q. vj. si res xij. qõ. ij. fraternitatis xxiij. q. v. circũcelliones. & ad seruitutẽ p decret. pdic. ita quorũdã xv. qõ. ul. cũ multæ xxxvj. q. j. de raptoribus. secũdũ Gof. q hoc no. s. e. c. tua. Io. And.

3 Cui nõ ĩputat homicidium ut ĩ const. cle. e. tit. si furiosus Io. An.

4 Opus. nisi nulla culpa præcesserit. Pa. hic nu. 4.

5 Verũ est inter maiores: sed inter pueros, nõ debet talis ludus noxius iudicari: secũdum Hos. Io. And.

6 Vt no. s. de elec. c. uenerabilẽ, uers. seruisquoque. Dicit Hostiẽ. q in iudicio uel quasi, solenniter & publice absolutio petebatur alias extraiudiciũ etiam sententiæ obseruatio ñ obesset: ut patet s. de resti. spo. c. olim. iij. nec ẽt in iudicio si talis petitio fieret ad cautelã sicut j de sen. excõ. uenerabili. Hic aũt petita fuit uenia, extraiudiciũ ad cautelã ex benignitate cõpassiõe & humili liberalitate ut mitigaret dolor &c. ut dicit textus. & iõ nõ nocuit secundum eũ. Io. An. Idem Fel. hic. & ĩ c. literas. co. iiij. de præsump. Bal. ĩ l. ij. C. de ingenuis manumisis. Phi. Dec. in l. nõ uidet esse. in fi. de reg. iur. Ant. Corset. in repr. uers. absolutio.

Iaſ.l. ſi pater.col. ij.C.de hę redi.inſti.

tineat diſpenſationē,ſed non credo, nam qcquid facit eccleſia,totum eſt miſericordia & ueritas: qa ubi iuſtitia obſeruatur, miſericordia adhibetur.xlv. diſtin.diſciplina qđ patet ex reſpōſione. Bernar.

a Iōanes.Signo. j. diſtinct. ius militare. & ſupra, de officio cuſto.capitu. primo & ſecundo.

b Licitæ rei. ſupra.eodem. cap.ex literis.& infra, eodem.capitu.ultim. Ber.

c Fortuitos. infra eodem.cap.ul. ubi de hoc.

d Permittatis de iure communi. Abſit enim, quod ea quæ propter bonum facimus, nobis imputantur ſi præter uolūtatem noſtrā, alicui quicquam mali contingat.xxiij. quæſtio. v.c.de occidendis. Ber.

e Petitio. Remordet.ſcilicet quod aliquem interfeceris. licet enim clerici alios poſsint hortari ad pugnam in iuſto bello cōtra hoſtes quale fuit iſtud: ut xxiij. quęſtione ultima.igitur. hortatu. omni timorē ut pridē. & quæſtio. ij.domin⁹. & lxiij. diſtinctio. Adrianus. in propria tamen perſona, pugnare non poſſunt ut xxiij.quæſtione ultima. quicunq;. & capit. clerici. & l.diſtinc. clericum qui.& capi. de his clericis. quia eorū officiū reddit eos ihabiles ad pugnādum, ut ſupra, de uo.ex multa.ad finem.

f Dubio.ſic ſupra, eodē. ſignificaſti, & capi.ad audientiam. ubi de hoc ſimile infra de cler. excō. mi.illud. Et

ſuſceptione ſacrorum ordinum, non repellas.

Idem epiſcopo & capitulo Veneteñ.

Homicidium caſuale nō imputatur ei qui dedit operam rei licitæ, † nec fuit in culpa.

CAP. XXIII.

Ioannes ſacerdos, humili nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cum pulſaret campanas, ut ſigno a dato, conueniret populus fidelium ad diuina, cadens, tintinabulum, percuſsit quendam puerum coram eo, qui (cū uulnus eſſet mortale) deceſſit. Nos igitur attendētes, quòd dicto ſacerdoti qui dabat operam rei licitæ, b nihil potuit imputari, ſi caſus omnes fortuitos c non præuidit, diſcretioni ueſtræ mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, dictum ſacerdotem ſacerdotale officiū exequi permittatis. d

Idem Pelagio presbytero.

Clericus pugnando etiam cōtra inimicos fidei catholicæ, ſi quenquam percuſſit, & de interfectione ipſum remordet conſcientia, à miniſterio altaris abſtinere debet.

CAP. XXIIII.

Petitio tua, nobis exhibita continebat, ꝙ cùm inimici dominicæ crucis, ac blaſphemi nominis Chriſtiani, caſtrum quoddam in quo morabaris, grauiter inuaſiſſent: exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quam laicis contra eos ac inuicē confligentibus, hincinde occiſi quamplurimi extiterunt. Vnde cùm pro eo, quòd aliquos percuſsiſti, irregularitatem metuas incurriſſe. Mandamus, quatenus ſi de interfectione cuiuſquā in illo conflictu tua conſcientia te remordet, e à miniſterio altaris abſtineas reuerenter: cum ſit conſultius in huiuſmodi dubio f abſtinere quàm temerè celebrare.

Gregorius ix.

Idem dicit quod c. Ioannes. ſuprà eodem. & tantum ponit diuerſitatem in facto.

CAP. XXV.

Qvidam (ut aſſeris) ad ædificationem eccleſiæ in adiutorium à presbytero euocatus, ruens cum laqueari, quòd idem presbyter ſoluere nitebatur, hac occaſione rebus eſt humanis exemptus: & infrà. Attendentes igitur, quòd ſacerdos ipſe dabat operam licitæ rei, g ſtuduit etiam quam debuit diligentiam adhibere, circūſtantibus (quibus periculum imminebat) ita tempeſtiuè & alta uoce præmonitis, h quòd & intelligere & fugere potuerūt. Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ob hanc cauſam, uel quia omnes caſus fortuitos (qui præuideri non poſſunt i) forſitā non præuidit, non debet quò ad officium uel beneficium impediri.

TITVLVS XIII.

DE TORNEAMENTIS.

Ex concilio Lateranenſi. †

ſanctius eſt in hac uita, domino ſub inferiori habitu famulari, quam alta indebite appetēdo damnabiliter miniſtrare.l.diſtinct.de his. in fin. & ſupra de tempo. ordi.ad aures.

g Qvidam. Licitę rei. Sic ſupra eodem. cap. ex literis. ubi ſimilis caſus ponitur.& ſupra eodem. cap. Ioannes.

h Præmonitis. dicēdo caue, caue.l. diſt. ſi duo.unde ſi incuria illius mortuus eſt, ei qui ipſū monuit,nō imputatur.l. diſt. ſæpe. ad fi.

i Nō poſſunt. Fortuitos enim caſus, nullius hominū cōſiliū præuidere poteſt. 1 ff.de admi. rer. ad ci. perti. l. ij.§.ſi eo tempore. quare nemini ſūt imputandi. ff. qui & a qui.ma.li. non ſi.Iulianus. Caſus enim fortuiti, non imputātur niſi culpa quis incidat in caſū, uel pacto uel mora præcedentibus caſum.ſ.de cōmo.cap.uno. & ſupra, de depo. bona fides.ubi đ hoc. quia nemo teneť diuinare.ſupra, ut eccleſiaſtica beneficia.c.ut noſtrum. ff. ad legem Aquiliam. l. ſi putator. 2 & ff. manda. l. ſi fideiuſſor.§.ſi cū debitor. & Paulus ſpiritu Dei plen⁹, diuinare non potuit.xxij. quæſtione ſecūda. beatus. Ber.

1 Sunt etiam tot, quot non poſsēt numerari.C. de uſufru. l.penul.in medio.C. de uſufr. l.penul.in medio.C. de preſcr. xxx.an. l. finali. pa princ.ff.ſi quis cau. l.ij.§.ij.& iij.& quaſi p totū, Ioan. An.

2 Loquitur de illo qui putabat arborē uel ramū in loco, in quo ñ erat publicū iter, alias debuit prius clamare. Io. And.

† Bona cōſtitutio ſ; nō fuit in uſum recepta, & ſic non ualet per no. in ca. j. ſ.de treuga & pace.

DE TORNEAmentis.

Viſo de homicidio in genere, & in ſpecie, uidendū reſtat de quibuſdā actibus, per quos licet quandoque, non ſemper tamen deuenitur ad homici-

micidium:ideo subijcit hunc titulũ, & duos sequentes Abbas. De hac materia & de clericis in duello pugnãtibus, & de sagittarijs, habetur ij. quæstione v. §. sed qualibet. usque ad finem quæstionis, & supra in titulo de homici. uersi. quid iuris.

Torneamenta fieri non debẽt & uulnerato in eis conceditur pœnitentia: sed si moritur, denegatur ei sepultura ecclesiastica, si accesit animo pugnandi: secus si accessit alia causa, ut puta ut debita sibi exigeret. hoc dicit cum c. seq.

Oelicis memoriæ. Primo prohibet. Secũdo pœnã imponit. Scda ibi qđ si. Abbas sic. No. ꝙ aliquid prohibetur ꝑꝑ malũ qđ inde sequi põt. Item nota hic casum, ubi maius cõceditur, & minus denegatᷣ. Itẽ nota argumen cum aliquo communicandum uiuo, non tamen mortuo. Ber.

a Ex condicto. Alias ex edicto.

b Ostentationem. Secũdum leges tamen, licet aliquid facere ad ostentationẽ uirium: ut ff. de alea. solent. 1 alias non licet: ut l. seq. nec huiusmo di tenẽtur l. Aqui. ff. ad legem Aquiliam. quæ actione. §. si quis.

1 Licet pecuniã ludeᷣ & spõsionẽ facere uirtutis causa: ut hastam uel pilã iaciendo, saliẽdo, currendo, luctando: alias non licet: ut in lege seq. Ioan. An.

c Temere. Et ideo talis ludus, tanquã noxius prohibetur hic, & ff. ad legem Aquil. nam ludus.

d Proueniũt. Argu. aliquid prohiberi propter consequens. xxij. q. j. in nouo, & supra, de iureiu. & si Christus. & de consec. distinction. tertia. peruenit. Bernardus.

e Non negetur. Nec etiam uiaticum. xxvj. quæstio. vj. si quis de corpore. l. distin. pœnitentes. quia & per pœnitentiam, uiaticum intelligitur, quod decedentibus pœnitentibus non negatur. infra, de pœni. & remis. quod in te.

Glossa seq. brocar. alleg. vij. similia. secundo & tertio soluit contraria.

f Sepultura. Simile infra, de rapto. capitu. ij. & sic cõceditur quod est maius, & quod minus est prohibebetur. argumentum lxxxvij. distinctio. episcopus gubernationem. ff. de ritu nup. oratione. & prima quæstione prima, si qui episcopi. & trigesimatertia quæstione secunda, latorem. C. quando impe. inter pu. & uid. l. una. & lxxx. distinctio. episcopi. non in castellis. Argumentum contra xliiij. distinctio. nulli clerico. decimatertia quæstione ult. c. ul. & ff. de senat. qui indignus. ff. de ser. expor. cui pacto. xxxij. q. vij. apostolus 2 in fine. & xxiiij. q. j. miramur. & supra, de deci. ex parte. Sol. generale est, quod cui licet maius, & minus: nisi ab illo minore prohibeatùr ex causa ne uilipẽdatur honor personæ, ut patet per primas concordãtias. Hic uero alia ratio est, ut potius cõsulatur uiuis, quam defunctis, ut alij terreanᷣ & abstineãt 3 a talibus cũ uiderint illos sepeliri in cãpis, quia uilis sepultura illis defunctis nõ nocet. s. de sep. sacris. xiij. q. ij. aĩæ defunctorũ. sic intelligiᷣ. j. de ra. c. ij. AD audientiam.

2 Alias incipit si fieri potest. Ioan. An.

3 Propter quã cãm reprehenditur ĩterdum, qui nõ peccauit, secundũ ea quę no. xiij. q. ij. postq̃. Ioan. An.

CAP. I.

Oelicis memoriæ Innocentij & Eugenij prædecessorum nostrorum uestigijs inhærentes, detestabiles illas nũdinas uel ferias, quas uulgo torneamenta uocãt in quibus milites ex condicto a conuenire solẽt, & ad ostentationẽ b uirium suarũ, & audaciæ temere c congredi, unde mortes hominum, & animarũ pericula sæpe proueniunt, d fieri prohibemus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quãuis ei poscẽti pnĩa non negetur, e ecclesiastica tamẽ careat sepultura. f

Alexander iij. Anathenẽ. epõ. CAP. II.

AD audiẽtiam nostrã noueris peruenisse, quòd cũ quidam ad locũ deputatum torneamentis causa requirendi debita accessisset: & infra. Nos attendentes, quòd his tantũ ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamẽta animo id faciendi g tantum accedentes, decedunt ibidem: fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quòd ad prædictũ torneamentum nõ animo ludendi, sed percipiẽdi credita peruenisset, licet ibi fortuito casu h obierit corpus eius dispensatione i ecclesiasticæ tradi facias sepulturæ, maxime k si dominicum corpus suscepe-

CASVS.

Quidam causa requirendi quædam debita, accessit ad locum torneamẽtorum: cõtingit, quod casu de equo cadẽs mortuus fuit, non quia in torneamento, sed quia ibi mortuus fuit, denegatur ei sepultura. quæsitum fuit a papa quid iuris esset. papa uero considerans, quod illis tantum qui ad torneamenta animo ludẽdi accedentes decedunt ibidem, ecclesiastica sepultura debet interdici, mãdat quatenus si cõstiterit, qđ ad prædictum torneamentum non animo ludẽdi, sed percipiendi credita accessisset, licet ibi casu obierit, non debet carere ecclesiastica sepultura: maxime cum dominicum corpus acceperit, & fuerit oleo sacro perunctus. Nota quod uolũtas & propositũ, distinguũt maleficia. Item quæ fortuito casu accidunt, imputari non debent. Ber.

g Faciendi. Ergo ad animum recurrendum est: & quia iste mortuus fuerat ad locum torneamenti, denegabatur ei sepultura: & male: 4 quia non ludebat in torneamento, sed casu sub equo mortuus est, nec ex ea causa accesserat, sed alia, ut dicit litera. Volũtas enim & propositum, distinguũt maleficium: ut ff. de fur. qui iniuriæ. & infra, de sententia excõicationis. cum uoluntate. & ad animum recurrendum est. uigesimasecunda quæstione secunda. is autem. & capi. homines. in fine. & ideo non debet ei denegari sepultura, ut dicit in fine.

4 Cũ pęnę sint moliẽdæ, Io. And.

h Casu. Quoniam prouidere non potuit supra, titulo proximo. Ioannes. & capitulo ultimo. unde sibi nõ debet obesse. uigesimatertia quæstione quinta, de occidendis. Ber.

5 Rationes quęre xiij. q. ij. cũ grauia. Ioan. An.

i Dispensatione. Non intelligas, quod dispensatur cum isto ut sepeliatur in cœmiterio ecclesiæ. sed ex dispensatione secundum quam ecclesia disposuit ubi corpora Christianorum sepeliantur in cœmiterijs. 5 quoniam olim in campis sepeliebãtur. 6 ff. de sepul. uio. l. iij. §. diuus.

6 Ne ciuitas corrũperẽ fętore. C. de re leg. l. mortuorũ. Io. And.

k Maxime. Quia idem est etiam, si hæc duo sacramenta non recipisset, dummodo pœnitentiam receperit,

rit.& iste illa tria percepit:ut patet in integra. Bern.

DE CLERICIS PVgnantibus in duello.

Visum est supra de torneamentis, ubi plures pugnāt nunc subijcit de duello, ubi duntaxat duo pugnant. Abbas Siculus.

PORRO. Diuidit q̄a in prima ponitur excessus punitio. In secunda dispensatio: ibi, sed quantuncunq;. Abbas Siculus.

CASVS.

Quesitum fuit a papa, qualiter puniri debet clericus, qui duellum alicui sponte obtulit, uel suscepit oblatū, Respondet papa, quod siue uictor fuerit siue uictus fuerit clericus, qui duellum obtulerit, de rigore iuris est deponendus. uerum tamen quantūcunq; excesserit, episcopus suus cum eo poterit dispensare, dūmodo ex ipso duello homicidiū uel membrorū diminutio non fuerit subsecuta. Nota quod non licet clerico in duello pugnare. Itē episcopus cum clerico in duello pugnante dispensare potest. Item argum. quod episcopus cum clerico homicida uel mēbri detruncatore dispensare nō potest. Bernardus.

rit, & sacri olei fuerit unctione perunctus.

TITVLVS XIIII.

DE CLERICIS pugnantibus in duello.

Alexander tertius.

Clericus iniens duellum, siue obtulerit, siue susceperit, deponēdus est, poterit tamē eps cū eo dispensare, si mors uel mutilatio mēbri nō sit inde secuta.

CAP. I.

PORRO si clericus alicui spōte duellum obtulerit, uel oblatum susceperit: [a] siue uictor, siue uictus fuerit de rigore iuris, est merito deponendus [b] Sed quātuncunq; eius in hoc grauis sit & enormis excessus, euadere potest depositionis sententiā, si cū ipso, suus episcopus duxerit misericorditer dispensandum, dummodo ex illo duello homicidiū uel membrorum diminutio, non fuerit subsecuta.

Cælestinus tertius.

Irregularis est clericus non solum si ipse interfecit per se sed etiam si pugil ab eo datus, aduersarium occidit: nec excusat consuetudo, poterit tamen cum eo, circa beneficium habendum dispensari.

CAP. II.

HEnricus presbyter, nobis humiliter intimauit, q̄ cū laicū quēdā sup furto in seculari placito cōuenisset: quia testes sui deferūt, pugilē secūdū prauā [c] terræ consuetudinem introduxit, qui reū usq; adeo ictibus uulnerauit, q̄ coactus est expirar̄. Quia igit̄, sup hoc nos cōsulere uoluisti, ambiguitatē tuā r̄nsione hmōi remouemus, q̄d tales pugiles ueri homicidæ [d] existūt nec prædictus sacerdos, licet non ipse sed alius pro eo in duello pugnauerit, debet in sacris ordinibus ministrare, sicut tradūt sacrarū canonum instituta. Homicidiū aūt tam facto [e] quàm p̄cepto, siue cōsilio, aut defensione nō est dubiū p̄petrari: poterit tamen cum eo, circa habendum beneficium [f] misericorditer dispensari.

TITVLVS XV.

DE SAGITtarijs.

Innocentius tertius.

Excommunicandus est sagittarius & balistarius, contra Christianos. hoc dicit.

CAP. I.

ARtem illam mortiferam & odibilem balistariorū, & sagittariorum aduersus Christianos [g] & catholicos, exerceri de cætero sub anathemate [h] prohibemus.

Etiam si periculum rerū uel personæ aliter non poterat euadere secundum Ala. dicit tamē q̄ laici cōtrariū faciētes p̄p generalē consuetudinem aliquantulū excusant. s. de tēp. ord. sane. xxxij. qō. iiij. obijciuntur. Alij distinguunt an offerat aut suscipiat. Et secūdo casu, aut suscipit spōte: aut coactus a iudice. & hoc ultimo casu, nō peccat sicut nec minister. xxiij. q. v. miles. in alijs peccat mortaliter, secū dum Vin. Ioan. An.

[a] Oblatum susceperit. Nec offerre, nec oblatum susciper̄ debuit, aliquo modo: [i] quia hoc prohibitum est. ij. q. v. monomachiam. & j. de purga. uulga. per totum. sed potius debet omnia mala pati, quam huic malo uel alij consentire. xxxij. q. v. itane. quia facere debemus, q̄d fieri debet de iure. xxij. q ij. faciat homo.

[b] Deponendus. Quia huiusmodi pugiles, homicidæ existunt. j. ca. proxi. unde cum ad hoc accesserit, non potest quis promoueri. lj. distinctio. si quis post. nec dispēsatur cum tali, si mors uel membrorum mutilatio fuerit subsecuta. j. capitul. proximo. alias potest cum tali episcopus dispensare, ut infra, sequitur. Bernardus.

HEnricus. Prima pars narrat factum. Secunda prouidet: ibi, q̄a igitur. Abbas Sic.

[c] Prauam. Et reprobatam. infra de purg. uulga. per totum. & ij. quæstio. v. monomachiā. q̄a Deum tentare uidentur.

[d] Homicidæ. Vere quantum ad propositum uel occasionaliter, uel uere quandoque, ut hic patet: & sentētia lata per talem probationē, non trāsit in rem iudicatā. j. de purga. uulga. capitulo secūdo. Bernardus.

[e] Facto. Istis quatuor modis, siue lingua, siue hortatione cōmittitur directum homicidium. De hoc dicitur supra de homicid. sicut.

[f] Beneficium. l. distinctione studeat. xxviij. distin. presbyterū. s. ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. xciij. dist. diaconi. ibi, mendicat infelix clericus &c.

DE SAGITtarijs.

Continuatus est supra, de torneamētis. Abbas Siculus.

[g] ARtē: Christianos. Secus de sarracenis, a contrario sensu. & intellige de bello iniusto [i] argumen. supra, de iureiuran. sicut si cōstiterit. iij. quoniā si iustum esset licitū esset pugnare. uigesimatertia quæstione secunda dominus. & quæst. ult. ut pridem.

[i] Iniusto. idem Conrad. de sumihar de cōtrac. q. liij. cōclu. iij. & doc. hic.

[h] Sub anathemate. Videt̄ quod sit canon latæ sententiæ. argumentum. lxiiij. distinctio. salonitanæ. & infra, de eo qui furt. ordin. recepit. ca. j. sed secus est. Nam multum interest, an a lege aliquid prohibeatur sub anathemate, c. trigesima distinctione per totū. an

ab

ab homine, & tunc uidetur, quod sit excommunicatus. ut in c. salonitanæ. arg. ad hoc ff. de arbit. Celsus. & l. si cum dies. §. ult. ff. de contrahen. emp. l. si sciens. ut si mitius agatur cum lege, quam cum ministro legis. Dicas, quod si iudex dicat, pcipio sub pœna excõicatiõis, siue pręcipio sub interminatione excõicationis, siue anathematis, siue sub excõicatione ut hoc facias, non est excõmunicatus cõtrarium faciens, sed excõmunicãdus. r & c. illud, salonitanæ. & s. de loca. c. j. & j. de eo qui fur. ordi. rece. c. j. & omnia consimilia intelligunt, cũ sub conditione excõicatio lata fuit, sic, excõico quencunque furtiue ad ordines: accesserit, & tunc contrarium faciens, est excommunicatus. De hoc dixi s. de simo. sicut. ij. Ber.

r Excõicãdus. Cepola causarum crimi. consi. xiij. co. v. & latissime d. Andr. Tiraq. repet. l. si unq. uerbo reuertatur. nu. 210. cum seq. ubi limitat. C. de reuoc. dona. Excõicatio an feratur per hæc uerba, præcipio sub anathemate, ut hoc facias. Exo. 22.

TITVLVS XVI.

DE ADVLTErijs & stupro.

In exodo.

Stuprans uirginem, tenetur eam dotare, et ducere in uxorẽ: et si non uult cum ea contrahere, ultra dotem, corporaliter castigabitur. hoc dicit cum c seq.

CAP. I.

I seduxerit quis uirginẽ nondum desponsatã, dormieritque cũ ea dotabit a eã, & habebit uxorẽ. b Si uero pater uirginis dare noluerit: reddet pecuniã iuxta c modũ dotis, quàm uirgines accipere consueuerunt.

DE ADVLTErijs & stupro.

Suprà uisum est de homicidio, et de quibusdã artib. ex quibus prouenit homicidiũ quandoq;: sed quia secundum ordinẽ decalogi. i. legis antiquæ cõtinentis decem præcepta, post homicidiũ sequitur adulteriũ seu mœchia, ut patet ibi, nõ occides, non mœchaberis: ideo post homicidium, sumitur hic de adulterio, sed quia nomine mœchiæ omnis illicitus coitus cõtinetur, ideo subijcit de stupro. xxxij. qõ. iiij. meretrices. De hac materia habetur xxxvi. q. i. c. ij. & §. cum ergo.

Gregorius Syponeñ. episcopo.

CAP. II.

Peruenit ad nos, qđ Fœlix quandã uirginẽ stupro decepit. qđ si uerũ est, quãuis esset de lege pœna plectendus d, nos aliquatenus legis duritiẽ molliẽtes, hoc modo dispònimus, ut eã quam stuprauit, e uxorem habeat, f aut si renuẽdũ putauerit, corporaliter castigatus, g excõicatusq;, h in monasterio ĩ quo agat pœnitentiam detrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præcepto licentia.

Ex concilio Arelateñ.

Maritus retinens adulteram coniugem nõ peracta pœnitentia, particeps est delicti: secus si egit pœnitentiam: non tamen debet eam sæpe recipere.

CAP. III.

SI uir sciẽs uxorẽ suã deliquisse i quæ nõ egerit pœnitẽtiam, sed pmanet in fornicatione, & uixerit cũ illa, reus erit, k & ei⁹ peccati particeps. Quòd si mulier dimissa egerit pœnitẽtiam, & uoluerit ad uirũ suum reuerti debet, l sed nõ sæpe, m recipere peccatricẽ.

Ex concilio Parisieñ.

Maritus propter suspicionem potest accusare uxorẽ de adulterio, et in accusando præfertur cæteris.

a I se duxerit. Dotabit eã. Id ẽ donationẽ propter nuptias assignabit ei. Vel proprie ponimus, quia dabit pecuniã mulieri, quam retinebat sibi pro dote. z quod fieri potest. ff. de dona. inter ui. & uxo. si quis uxori. C. de do. cau. non nu. l. ij. & si cum ea non contrahat, nihilominus habebit illam pecuniam, ut sequitur in litera. si uero ante matrimonium donet ei, 3 tenebit donatio. ff. de pub. in rem ac. cũ sponsus. si in tempus matrimonij porrigatur donatio non tenet. C. de dona. inter uir. & uxo. quod sponsæ. s. cap. ult. ubi de hoc.

b Vxorem. Si pater eam dare sibi uoluerit, & ipsa in eum consensit, & etiam si ipse eam accipere uoluerit: alias punietur. j. ca. prox.

c Iuxta modum. Qui æstimabitur iuxta facultates illius, & dignitatem puellæ. C. de epi. audi. l. pe. C. de rei uxo. act. auth. sed quamuis. & ff. de iur. dot. siue generalis. xxx. quæstione v. nullum. hæc olim fuit pœna in Exodo, hodie alia secundum leges. ut no. j. ca. proxi.

z Et soluto mrimonio, illa dos spectabit ad mulierẽ. Ioã. And.

3 Improprie loquitur de donatiõe, cũ seductor ad illã cõpellat & in necessitatib⁹ nõ fit liberalitas. ff. de admi. leg. rem legatam. secũ dum Gof. Ioan. An.

d Peruenit. Plectendus. Scilicet ut relegetur, uel si uilis persona fuerit, uerberetur. 4 insti. de pub. iud. §. ij. si autem per uim hoc fecerit, capite plectetur. instit. eo. sinautem.

4 Dicebat magister me⁹, hic colligi quanta sit pœna clerici, q in sacris est & stuprauit mulierem. uidet enim quia cum illa nõ potest contrahere, debeat fusti gari. arg. etiã de calum. ca. j. Ioan. An.

e Stuprauit. Stuprum proprie committitur in uirgine xxxvj. qõ. j. lex illa. §. j.

f Vxorem habeat. Si ipsa & pater uoluerit. s. c. proxim. Bern.

g Castigatus. Secundum φ uisum fuerit iudici: aliter secundum leges, ut dictum est.

h Excommunicatusque. Quo ad cõmunionem sacramentorum, quousque uisum fuerit superiori, finaliter tamen non compelletur eam recipere, sed quia illam decepit, ad tempus punietur.

i S Iuir. Distinguitur, secundũ membrum ibi, φ si mulier Abb. Sicul.

i Deliquisse. Adulterando cum alio.

k Reus erit. xxxij. qõ. j. si quis uxorem. quia patronus est turpitudinis, q crimẽ celat uxoris. xxxij. q. j. c. j. s. de iureiur. quemadmodum. & C. de adult. l. ij. Vel crimen lenocinij committit: & nisi denuntiet eã ad pœnitẽtiam, mortaliter peccat. ij. q. j. si peccauerit. & s. de iureiur. quemadmodum. Ber.

l Debet. Debito honestatis, & non necessitatis, quia etiam post pœnitentiam posset eam accusare de adulterio. xxxiij. q. ij. admonere.

m Sed non sæpe. Imo uidetur, quòd non solum semel, sed septuagesies septies. de pœ. dis. iij. adhuc instãt. s. de iureiur. quemadmodum. ad fi. quare ergo dicit, sed non sæpe? Dico, φ si mulier delinquat sæpius, maritus semper potest ei parcere si uult, & eam post pœnitentiam recipere secundum euangelicam doctrinam, sed ecclesia non intercedet pro ea, ex quo aliquoties ei pepercit: & ideo dicit hic, non sæpe, ne ecclesia uideatur ei dare licentiam peccandi: & ad terrorem dicitur etiam hoc. Item ar. delicta sæpius commissa, grauius puniri. C. de epis. aud. l. iij. & ff. de re mili. l. iij. §. si tyronibus. & ff. de pœnis. l. aut damnum. §. quisquis. xxv. quæstio. ij. ita nos. & argumen. xxxv. quæ. iij. extraordinaria.

CAP. IIII.

MAritis etiam, ex suspicione [a] uxores accusare permissum est: & ipsi plus cæteris [b] de adulterio & accusare possunt & defendere.

Alexander tertius.

Ad solam mulieris confeßionem asserentis se cōmisisse adulterium cū sacerdote: non debet sacerdos puniri, sed sibi infamato, potest indici purgatio: quàm si præstiterit absoluitur, deficiēs uero suspēditur ab officio.

CAP. V.

SIgnificasti nobis, quēdam presbyterū cum alterius coniuge intra ecclesiam dormiuisse, quæ se & illū, cuidā sacerdoti huiusmodi delictū confessos fuisse publice tibi detexit: & hoc ipsū idē sacerdos nomē adulteri celans [c] in pſentia tua dixit. super quo quid fieri debeat cū negante adultero, mulier in cōfeſsione persistat, cōsiliū requisisti. Iōque mādamus, quatenus, condignam pœnitentiam præfatæ imponens [d] adulteræ, ecclesiā per aspersionē aquæ benedictæ recōciliare [e] pcures. Prædicto aūt sacerdoti, ne (contra apostolū) infirmorum corda mala fama ipsius pcutiant, & ne uituperet [f] ministeriū nostrū neq; securiores presbyteri existentes in peccatū, licentius prolabant, cū uicinis quinq; pſbyteris quos se nolle peierare cognoueris, iuxta arbitriū [g] tuū, purgationē indicas: quē, si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin [h] ipsū ab officio suo suspendere non postponas.

Innocentius iij. Turon. archiepiscopo.

Coniunx coniugem de adulterio impetere non potest, si & ipse adulterium commisisse conuincatur.

CAP. VI.

INtelleximus, quòd cū S. laicus Hel. uxorem suā à maritali cōsortio repulisset, diœcesanus eorū audiens eandē cū quodā adultero fornicari, eā & illū uinculo excōicatiōis adstrinxit: quæ tandē adulterū abiurās, absolutione recepta, corā episcopo memorato, prædictū uirū sibi restitui postulauit: at ille obijciens ei adulteriū, & quòd ab ipso non expulsa, sed spontanea [i] recesſisset, restitutionem sui proposuit minimè faciendā: quod mulier inficiās, replicauit in ipsum ꝙ fuerat fornicatus: [k] & infra. Quocirca mandamus quàtenus (nisi tibi constiterit. uel per euidentiam [l] rei, uel per confesſionem [m] legitimam mulieris, quòd adulterata sponte [n] fuisset) adulterij etiam quod uir dicitur commisisse, probatione cessante, [o] ipsum recipere compellas eandem. Quòd si prædi-

[a] MAritis. Ex suspicione uiolenta simile. xxxij. q. j. dixit dominus. ex temeraria enim non licet: de qua intelligitur. ij. q. j. primo semper.

[b] Plus cæteris. xxxij. q. j. apud misericordem. §. publico. Vel intellige quod dicit, plus cæteris, quia maritus intra lx. dies potest accusare uxorē iure mariti sine metu calūniæ, postea uero non, nisi iure extranei. C. de adul. l. iure mariti. sed hoc hodie non uidetur habere locū s. de procu. tuæ.

Maritus accusat qñque iure mariti.

SIgnificasti. Sacerdoti de adulterio infamato indicitur purgatio: quam si præstiterit in officio admittitur, alias ab ipso suspenditur. sic communiter summaī. Sed ista summatio non continet in se dubitationem. Secunda pars ibi, ideoque. Abb.

[c] Celans. Et bene. s. de offi. ordi. si sacerdos. [1] & ff. de quæstio. l. j. §. qui quæstionem.

[1] Et j. de pe. omnis de exces. præl. dilectus. Ioā. And.

[d] Imponens. Argum. ꝙ licet aliqua duo sint connexa, quamuis constet de uno, non tamen de alijs. ij. q. v. interrogatū. ff. ad leg. iul. de adulte. denunciasse. §. quæritur. & ff. de liber. cau. duobus. & l. liberis. §. si duo. Argu. contra. s. de offic. delega. præterea. & ca. prudentiam. ad fi. Ber.

[e] Reconciliare. qs debeat reconciliare ecclesiam, & qualiter, dicitur supra, de conse. eccle. uel alta aqua.

[f] Ne uituperetur. sic ij. qō. v. si mala fama.

1. Cor. 8

[g] Arbitrium. Et sic huiusmodi compurgationes, arbitrariæ sunt. ij. qō. v. omnibus uobis. & j. de purga. can. ex tuarum Sed quare compellitur iste ad purgationem, propter confesſionem mulieris, contra illud. C. de adult. & si in crimine. [2] cū nō infametur apud bonos. nam leues sunt, qui mala credunt quæ pbari non possunt. xj. q. iij. in cunctis. Dicas, quod iste infamatus erat de muliere illa, alias nō indiceretur illi purgatio propter dictum illius, quia etiā dicta paucorum non infamant. s. de accusa. inquisitionis. ad fi. Lau.

[2] Damnatio adulteri non nocet adulteræ. Ioā. And.

[h] Alioquin. No. deficientem in purgatione punir i. s. de simo. de hoc. & c. insinuatum. & j. de purgatio. canonicum P.

INtelleximus. Mulier petēs restitutionem mariti, repellitur per exceptionem adulterij manifesti: nisi & ipse uir adulteratus fuerit, & probetur. h. d. Diuiditur. Primo facti narratio. Secundo iudicis datio: ibi, quocirca. Abb. Sic.

[i] Spontanea. Licet mulier de domo uiri sui sponte recedat, si tamen uolens redire non fuerit admissa, intelligitur spoliata. [3] ff. de acqui. pos. clam possidere. §. qui ad nundinas. instit. de interdi. §. quinetiā. & ideo audienda est.

[3] Spoliata. Idem Ioā. An. Pan. hic. & s. de offi. deleg. c. causam matrimonij. Et idē in uiro.

[k] Fornicatus. Et ad hoc testes induxit: ad quos reprobandos, maritus alios induxit: ut infra sequitur.

[l] Euidentiam. Puta quia publice fuit fornicata, uel filium inde habet testē. xxviij. dist. priusquam. & s. de diuor. significasti. & s. de accusa. euidentia. & s. de cohabi. cler. & mulie. cap. ultim. & infra cap. proxi.

[m] Confesſionem. Factam in iure: ut s. de cohab. cler. & mulie. capitulo ultimo.

[n] Sponte. Quia si compulsa, non obesset. xxxj. quæstione ij. lotharius. & sic confesſio sola sufficit ad thori separationem: ut hic, & s. de diuor. ex literis.

[o] Probatione cessante. Eo enim probato, dolus dolo compensabitur, ut sequitur hic: & infra capitulo proximo. & supra de diuortijs. cap. significasti. Bernardus.

Mu-

a Mutua compensatione. Sic. ff. solu. matrimo. viro eque uxore. ff. de compẽsa. si ambo. ff. de dona. si duo dolo malo. & s. de excep. cũ ecclesiasticæ. & xxxij. qõ. vj. nihil. Argu. contra. ff. de doli exceptio. apud Celsum. §. Marcellus. Qualiter contrariũ illud sit intelligendum, dicitur supra de exceptio. dilecti. vir enim uxori obijcere adulterium non potest, si ipse est in simili delicto: ut hic patet. Item si eã tradidit adulterandam. supra, de eo qui cogno. consang. uxo. suæ. discretionem. Item si uioleter fuerit oppressa. ff. ad legem Iul. de adulte. vim passam. Item si ignoranter cognita fuisset ab alio, quẽ crederet virum suũ fraudulenter. argu. xxxiiij. quæstio. ij. in lectum. Itẽ si credens uirum absentem mortuum esse alij nupserit. xxxiiij. quæstio. ij. cum per bellicam. Item si post adulterium recõciliauerit eam sibi. supra de iureiu ran. quemadmodũ. & xxiij. quæst. iiij. si illic.

b Alioquin. Id est si cõstiterit de adulterio mulieris & nõ viri.

cto modo de mulieris fornicatione constiterit (n si testes per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cũ matrimonij ius in utroque læsum cõsistat & paria delicta, mutua compensatione a tollantur, nihilominus eum cogas, ut eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin b mulieri silentium imponere non postponas.

Idem episcopo Ambianeñ.

Non debet separari matrimonium, quo ad thorum propter adulterium, quando ambo coniuges fuerunt adulterati.

CAP. VII.

Tva fraternitas requisiuit, utrum aliquo denegante uxori suæ in adulterio deprehensæ debitum cõiugale, si post modũ ipse cum alia perpetret adulterium manifestè cogi debeat, ut eandem maritali affectione pertractet: & infrà. Super quo ta. rñ. q cũ paria crimina: compensatione mutua † deleantur, vir hmõi fornicationis c ob tentu suæ uxoris nequit consortium declinare.

TITVLVS XVII.

DE RAPTORIB.

INCENDIARIIS

& violatoribus ecclesiarum.

Ex concilio Meldeñ.

Ratione rapinæ sortitur quis forum non sui iudicis, & ab eo poterit puniri proprio iudice suffragante.

Tva fraternitas. Adulteria coniugum, mutua compensatione tollũtur, h. d. Vel sic: Non potest maritus consortium uel cohabitationem uxoris declinare propter adulterium, si & ipse fuit adulteratus. Secunda pars ibi, super quo. Abb.

c Fornicationis. In hoc fuit dubitatio, an delictum superueniens rei iudicatæ de iure uel de facto afferat præiudiciũ. Videt q sic, ut hic patet. Et ex hac decre. videtur, quod eoipso quod alter coniugum fornicatur, relinquus possit ei debitum denegare: quod uerũ est, si publice fornicetur: & si postmodum alter publice 1 fornicet, alter recuperet seruitutem amissam ex delicto alterius: ut hic patet. & supra de diuor. ex literis. & sic paria delicta, mutua compensatione tolluntur: ut s. c. proxi. Et ita solo facto. licet non sit lata sententia de adulterio, adulterium priuat iure petẽdi debitum, nec alter ei tenetur reddere debitũ: quia ubi nulla petitio, nulla mora. ff. de uer. obligationi. leg. si pupillus. & sic tunc reddit debitũ sibi præiudicat ut eam postea accusare non possit. xxxij. q. j. c. j. ij. iij. & iiij. ff. de adul. si uxor. §. ulti. Sed si ad mandatũ ecclesiæ 2 reddat debitũ: tunc non uidetur obstare, quin possit postea eam accusare de adulterio. arg. supra, de restitu. spolia. literas. §. penult. & licet uxori adulteræ vir debitum reddere nõ teneatur expellere eã de sua domo authoritate propria non debet, etiam si sit notorium crimen eius. supra de diuor. porro. argum. Sed contrarium puto, & quod possit eam repellere a se: quia ex quo notorium est crimẽ suum, priuata est iure, q habebat in uiro. supra, de diuort. significasti. & dotem suã amisit. supra, de donation. inter uirum & vxo. plerunque. Hug. dixit, quod nunquam adulteriũ priuat aliquem iure petendi debitum, sed tantum sententia ecclesiæ, unde pend. lit. tenetur debitũ reddere alter alteri. ar. s. ut lit. pend. laudabilẽ. & viij. qõ. iiij. nõne. xv. q. ult. c. ult. xxxiij. q. ij. seculares. qa pœna nõ est inferẽda, nisi per iudicem. xxxiij. q. ij. c. fine. §. in hoc. sed hoc intelligo, quãdo crimen nõ est notorium: quod patet p concord. Item ut dixi ex hac decr. habetur, quod pper superueniẽs delictum renascatur seruitus amissa, etiã si sentẽtia lata sit propter adulteriũ. ff. de adul te. l. adulteriũ. s. de iureiuran. tua. ij. & s. de diuor. ex literis. Nam iniuria remissa renascitur ex delicto. xv. q. vij. c. j. de pœnit. dist. iij. c. nihil. §. ex persona. In quibusdã libris est uerbum illud in sequenti. § hac authoritate. & sententia a qua non est appellatum, reuocat. s. de frigi. & malef. fraternitatis. j. de purga. uulga. cap. ij. Ioãn. dixit 3 quod sententia nõ retractatur propter delictum superueniens. argum. ff. de itine. actuq; priua. nec em quia actio semel extincta amplius nõ renascitur, de cõsec. di. iiij. quæris. ff. de solu. qui res. §. areã. nec prætextu noui auxilij retractatur sentẽtia. s. de re iudi. inter monasteriũ. unde cũ seruitus sit sublata, nõ fit iniuria alteri per fornicationem alterius. xxxij. q. vij. quemadmodum. sed si sentẽtia nõ sit lata, tunc renascitur. Et iura prædicta intelligẽda sunt, quod iudex ex officio suo eos adinuicem restituat. Quod prius dictum est allegando, verius credo, scilicet, quod illa possit petere virum, non obstante sententia: quia uir illi sententiæ renuntiauit adulterando post sententiam, 4 De hoc dictum est in c. ex literis. s. de diuor. Bern.

DE RAPTORIBVS, &c.

Quia inter cætera præcepta decalogi scribitur: Nõ *occides, non mœchaberis, non furtũ facie, &c. sic post mœchiã sequitur phibitio furti, meritò subdit de furto Sed quia rapina partim se habet ad mœchiã, cùm scilicet rapitur mulier, partim se habet ad furtum, cùm committitur in alijs rebus, meritò interserit hunc titulum de raptoribus: & quia frequenter committuntur in hoc delicto incendia et violationes ecclesiarum, ideo de his subijcit in eodem titulo. Abbas Siculus.*

De *hac materia habetur xiiij. q. v. & q. vi. & xvi. quæst. i. in multis cap. de pœnit. di. i. vulgaris, & l. dist. aut facta. de consec. dist. v. discipulos. De crimine raptus tractatur xxxvi. quæst. i. per totum. xxvi. quæst. ij. §. sed concedatur. vsque ad fin. quæst.*

1 Idem si occulte secundũ Hostiẽ. Ioan. And. Pan. hic no. 6.

2 Secundũ Host. dicens qđ in hoc est diuersitas remittit ad decret. statim allega. & s. ut lit. pẽd. laudabilem. & ad summã de biga. §. quare. bigam[9] sub. §. fin. §. nono. & de conuers. coniug. c. fin. & de sent. excom. in quisitioni Ioã. And.

† Hypol. Mars. singul. 234.

3 Cuius fuit hæc gl. & Gof. hic. Ioan. And.

4 De adulterio aũt viri quod præcessit sententiã agere non potest. An autem de illo possit excipere contra virum agẽtem ad reconciliationem ipsius. dixi in q. ij. de diuort. dicit q forte nõ. Io. And.

DE illis. Raptor ab illo episcopo punitur, in cuius diœcesi rapinam commisit, & iudex domicilij suffragatur. Primo ponitur excessus. Secundo pœna: ibi placuit. Abbas Siculus.

CAP. I.

DE illis autē qui de loco ad locum iter faciũt, & ibi rapinas & deprædationes per agunt: Placuit, ut ab illius loci prælato excōmunicentur, [a] nec ante ex parochia illa exeant, quā dignè, quæ perpetrarunt emendent, quorum excōmunicatio proprio episcopo significāda est, ne eos recipiat antè, quā illuc redeāt, ubi rapinā fecerint, & omnia plenè emendent.

Eugenius tertius.

Manifestus raptor, uel ecclesiæ uiolator, si restituit, uel de restituendo cauet: in uita, et in morte ad pœnitentiam & ad sepulturam admittitur, si uerò noluit cauere cum posset, & in morte non potest, clerici eius sepulturæ interesse non debēt: & clerici interessentes vel iniungentes pœnitentiam contra hanc dispositionem deponuntur ab officio & beneficio.

CAP. II.

SVper eò uerò: & j. Statuimus, ut quicunque ex ijs qui violenter surrexerint in rapinā, siue ecclesiarum violationes, manifeste fuerit deprehensus, nisi prius ablata restituat, si poterit, [b] uel emendandi firmam & plenā securitatem fecerit pœnitētiæ beneficiū ei penitus denegetur. [c] Si uerò usque ad obitum in contumacia sua durauerit, & in extremis positus, remedium pœnitentiæ humiliter postulauerit, si emendationem, [d] uel emendandi securitatem præstiterit, ei pœnitentia & sepultura ecclesiastica concedatur. Qui autem in sanitate obstinata mente non pœnituerit, uel emendauerit: & in morte securitatem præstare nequiuerit, solennitas pœnitētiæ parum prodesse [e] videtur, sicut credimus, sed de peccato cō trito corde uiaticum [f] non negetur: ita tamen, ut nullus clericorum, sepulturæ illius intersit, nec eius eleemosynam præ-

[a] Excomunicentur. Quia rōne delicti, facti sunt de foro illius, & ibi possunt conueniri. [1] iij. quæst. vj. c. j. & vj. quæst. iij. & s. de foro compet. postulasti. & c. ult. vbi de hoc. & C. ubi de crimine agi opor. authen. qua in prouincia. Dicebant quidam, quod ubi quis crimen committit, ibi debet conueniri, sed causa terminabitur per suū iudicem. arg. ff. de custo. & exhib. re. de militibus, sed hoc non est verum: imo iudex illius loci ubi deliquit, potest clericum cōdemnare, sententia tamē executioni mādabitur per episcopum proprium. s. de foro compet. postulasti. nisi uelit iudici illius deferre, ut ipsum remittat ad illū cōdemnandū, sicut dicitur de metropolitano, quod pōt absoluere excōmunicatū a suo episcopo, nisi uelit ei deferre. j. de sentē. excommu. per tuas. Nec dicitur ferre sententiam in alienum subditum, sed in suum ratione criminis, ut dicunt primæ concordantiæ. & hæc sentētia bene probatur per hanc decr. quia etiā debent redire illuc, ubi delinquunt. Et est arg. ad hoc in auth. ut nulli iud. §. si uero quis cōprehensorum. colla. ix. qui de hoc optime dicit, & cōcord. cū hac decre. Tamen si crimen facile fuerit, potest de illo cognoscere suus iudex. Si uerò graue fuerit crimen, remittit ubi deliquit. ff. de re mili. desertorem. in princ. ab hac tamen generalitate excipitur quilibet superior, qui ubicūq; crimē cōmittit, nō pōt iudicari, nisi a papa si agatur ad depositionem. Quid si crimē tale est, quod nō inducat depositionē? Dicit Hug. quod pōt iudicari a suo maiori, & nō ab inferiori, si crimen committat in sua parochia. [2] Sed si archiepiscopus cōmittat tale crimen in parochia alterius archiepiscopi, uel epi suffraganei alterius archiepiscopi: dixit Hug. quod posit tunc iudicari ab illo archiepo uel episcopo. arg. ad hoc. xcj. di. duo. ubi Ambrosius ratione criminis cōmissi in sua parochia, excōmunicauit imperatorem, quod alias [3] non auderet.

SVper eo. Quatuor sunt partes. Secunda ibi, si uero Tertia ibi, qui aūt. Quarta ibi, quod si. Prima tractat de satisfactione in uita uel in morte. Secunda de satisfactione in morte. Tertia de uolente satisfacere in morte. sed non ualente. Quarta de pœna imponenda transgressoribus. Abb. Sic.

[b] Si poterit. Bene dixit, si poterit, quia inanis est actio &c. ff. de dolo. nam is. & s. de resti tu. spolia. olim. ij. & s. de solut. Odoardus. s. de homic. sicut dignum. & j. de vsuris cum tu. & xiiij. quæst. vj. si res & impossibilium nulla est obligatio. ff. de reg. iur. impossibilium. & xxiij. quæst. iiij. Nabuchodonosor.

[c] Denegetur. Argu. contra: quia si aliquis pœnitentiā petat de aliquibus criminibus, & non de quibusdam, pœnitentia tamen non est ei deneganda. j. de pœnit. & remiss. quod quidā. & xxvj. q. vj. cognouimus. & de pœnit. distinct. iij. §. ultimo. Argumen. contra. xxiiij. quæstio. ij. legatur. & de pœnitē. distinct. iij. sunt plures. Quidam dicunt quod hoc statutum fuit ad terrorem, ut denegetur pœnitentia de omnibus, nisi de illo satisfaciat: quia talis pœnitentia non est fructuosa. Alij dicūt, quod melius videtur, quod super illo crimine tantum denegabitur pœnitentia, sed super alijs imponetur, & licet non sit fructuosa [4] quo ad vitā æternā, ualebit ad minus suppliciū subeundū. de pœ. di. iij. §. ult. c. ult.

[d] Emendationem. xiiij. quæst. vj. si res. xvij. quæstione quarta, si quis clericus. & vigesimatertia, quæstione ultima. si quis membrorum. & cap. pessimam. & de pœn. distinct. quinta. falsas.

[e] Prodesse. Hoc quantum ad pœnam temporalem, quæ pro peccato debetur. Duplex enim pœna pro quolibet peccato debetur, æterna, & temporalis: & hæc æterna sola cordis contritione remittitur. de pœ. dist. j. in princ. & xxvj. q. vj. cognouimus. & temporalis, quæ exteriori satisfactione remittitur: quæ satisfactio si in hac uita non fuerit completa, in purgatorio completur. argu. xxiij. quæst. quid ergo. & ita solennitas pœnitentiæ parum prodest, quo ad pœnam purgatorij, ualebit tamen quo ad uitam æternam, si de peccato contritus fuerit.

[f] Viaticum. Quod omnibus pœnitentibus est dandum infra, de pœnitent. & remiss. quod in te. & vigesimasexta quæstione sexta, si quis de corpore. l. distin. pœnitentes.

[1] In foro iudiciali. quod de foro pœnitētiali, nunquid debeat cōfiteri proprio iudici, uel ei in cuius territorio deliquit, no. xvj. q. j. c. j. Io. And.

[2] Qualis in prouincia suo archiepo. ix q. iij. c. ij. secūdū Gof. qui per id putat archiepm delinquentē in sua prouincia, a suo suffraganeo puniri non posse. Ioā. And.

[3] Imo eps domicilij est sibi iudex. quod dic: ut no. s. de maiori. & obediēt. oēs. Ioā. And.

[4] Vel propter præsumptionem quod sit impœnitens ex quo tandiu distulit: quia peccata ipsum dimittunt, & nō ipse peccata. de pœn. dist. vij. si quis positus. Tanc, dicit Abb. cum magistro suo quod de omnibus poterit sacerdos pœnitentiā denegare ex quo crimē illius ē manifestū. & contrariū loquit de occulto. tutius tamen est quod super alijs audiatur ipsius confessio. H. dicit ī criminis detestationem. in uita & in morte solennē pœnitentiam denegari: alias generaliter obtinet quod dicit glo. Ioā. And.

Dare

a Hoc placet Ho. q̃ improbat quod dixerũt qui dam hoc cap. intelligi de his de quib. p̃sumitur quod possint satisfacere si uelint rogare hęredes: sȝ qa de ipsorũ facultatibus dubitatur ideo uiaticũ ñ negaẽ nec etiam pœnitentia. i. peccatorũ remissio: sed negaẽ solẽnis recõciliatio ad hęredũ uerecundiam: qui cum uiderint illos sepeliri ď bere in cã pis studebunt satisfacere rubore suffusi: sed veritas ẽ q̃ huic fine negatur ter ra cemiteriata, sed clericorũ p̃sentia, ut sequiẽ in glo. Io. And.

2 Et noua pœna addita est talibus. s. publicatiõis bonorũ p̃ authẽ. ibi positã q̃ incipit nauigia. Io. And.

3 Hoc tenet Host. cõcor. de præbẽ. ex tirpãdę. s. de immu. eccle. non min⁹. s. ne cle. uel mona. clericis. in fi. j.

a Dare. Hoc referas ad primam partem capituli, de illis qui nec in uita, nec in morte satisfacere uolunt & possunt, istis deneganda est pœnitentia in fine, & alia ecclesiastica sacramenta, cum in mortali decedãt: eo saluo, quod dixi primo cũ petunt in uita pœnitentiam de alijs criminibus & oblationes taliũ non sunt accipiendæ. infra, de usu. quia in omnibus. & xvij. quæst. iiij. miror. xc. distinctione cap. ij. & xxxiij qõ. ij. latorem. Bernardus.

b Sepulturæ. Hoc referas ad ultimam partem 1 capituli, de illis qui in morte pœnitent, sed satisfacere non possunt. istis ergo denegatur sepultura, i. clerici non debẽt interesse, sed cœmiterium eis non denegatur: ad terrorem potius aliorũ, ut alij cum possint, satisfaciant timore huiusmodi pœnæ. sed eis non nocet. sic s. de tornea. c. j. ubi de hoc. & argu. quod cui conceditur q̃ est maius, nõ cõceditur quod est minus: ut ibi dictum est. Ber.

c Excõmunicationi. Honestis. ut xxiiij. quæst. iij. si quis rompetas. s. de treu. & pa. c ij. Ber.

d Regulam fidei. Illam scilicet, diliges proximum tuũ, sicut teipsum, de pœni. dist. ij. charitas. & j. distin. huma num genus. & l. distin. ponderet.

e Subiacere. Et sic, qui contra hoc faciunt, sunt ipso iure excommunicati, & tenentur intra an num in quadruplũ. C. de fur. in eum. 2 ff. de incen. rui. nau. l. j. & furtum isti cõ mittunt. ff. de acqui ren. rerum do. qua ratione. §. ult. Nec fiscus etiam sibi aliquid uendicet, in calamitate alterius C. de naufra. lege. j. lib. xj. communiter tamen damnum nauis resarciet. ff. de incen. rui. nau. l. ratis.

e Subiacere. Post admonitionẽ, 3 uel postquã fuerint in mora, cum possint restituere & non restituunt.

I N Archiepiscopatu. cõmunis diuisio. Secunda ibi, consultationi. quæ distinguit. & secundum membrum prosequitur: ibi, si uero. Abb. Sicu.

f Abuti. Propter illud uitiũ, ira Dei uenit in filios diffidentiæ infra de excess. præla. clerici. sic. lvj. dist. si gẽs Anglorum. quia non sic homines fecit Deus ut se illo uterentur modo. xxxij. quæ. vij. flagitia. Ber.

g Commiserit puniendos. Delegare põt princeps prælatis ecclesiarũ, causas criminales ubi causa sanguinis nõ sequitur: ut hic. xxiij. qõ. viij. sæpe. Iudices uero, in causis ubi etiam pœna sanguinis infertur, clerici instituui non debent. s. ne cle. uel mona. sed nec. & c. clerici. & c. sniam.

h Poteris. Commutando pœnam statutam, quæ est pœna capitis. ff. ad legem cor. de sica. l. iij. §. penulti. & C. de adulte. cũ uir. C. de rap. uirgi. l. j. & in authen. ut non lux. contra na. coll. vj. Quod iudex unam pœnã in aliã mutare possit, est ad hoc arg. ff. de ijs qui no. insa. qd ergo. §. pœna. & C. eo. tit. & si seuerior. Ber.

i Flagellis. xiiij. q. vj. cap. j. xij. q. ij. fraternitas. & v. qõ. v. illi qui. ita q̃ flagella ad sanguinẽ, non procedãt. xxiij. qõ. ulti. his à quibus & c. seq. Ber.

k Reserues. Cũ sis delegatus. Si uero habes iurisdictionẽ temporalem, demãdes eam alicui, cui hoc competat: quod licet secundum canones. xxiij. q. iiij. illud. sed non secundum leges, nisi quãdo proficiscitur. ff. de offi. procon. solent. & ff. de offi. ei⁹ cui man. est iurisdi. l. j. Omnia uero hodie committi possunt, præter ultimum supplicium, aut membri abscissionem. in authen. de col. §. ad hoc adhibemus. col. ix. I an.

de rebus eccl. alie. uel nõ. c. ij. §. laici. & §. fi. li. vj. & clemẽ. de ui. & ho. cle. c. diœcesanis. & de sta. mo. attendẽtes. Ioã. And.

Causa criminalis, an possit delegari. Incẽdiarij a quo possũt absolui.

sumat accipere. Quòd si qui presbyterorũ uel clericorum contra hoc in uita uel in morte pœnitentias dare, a aut sepulturæ b interesse, uel eorum eleemosynas accipere attẽtauerint, seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint, ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

Ex concilio Lateraneñ.

Excommunicari debent, qui capiunt uel spoliant fideles ex iusta causa nauigantes, h. d. primò. Excommunicati sunt spoliantes naufragium patientes, nisi ablata restituant. hoc secundo.

CAP. III.

EXcõmunicationi subdantur, qui Romanos, aut alios Christianos pro negotiatione uel alijs honestis c causis, nauigio uectos, aut capere, aut rebus suis spoliare p̃sumũt. Illi ẽt q̃ Christianos naufragiũ patiẽtes (quibus secundũ regulã fidei, d auxilio esse tenẽtur) dãnata cupiditate spoliãt rebus suis: nisi ablata reddiderint, excõmunicationi, se nouerint subiacere. e

Alexan. iij. Panormi. archiepiscopo.

Ex principis delegatione, possunt prælati de raptu & alijs criminibus iudicare, pœnam tamen sanguinis infligere non possunt.

CAP. IIII.

IN archiepãtu tuo, q̃ñque Sarraceni mulieres Christianas & pueros rapiunt, & eis abuti f præsumunt, & quosdã ẽt interdũ occidere non uerentur, cũ aũt excessus huiusmodi, rex Siciliæ tibi & alijs episcopis cõmiserit g puniendos: Cõsul. t. t. r. quod tales in iurisdictione tua existẽtes, pecuniaria poteris h pœna mulctare, & ẽt flagellis i afficere, ea moderatione adhibita, q̃ flagella in uindictam sanguinis transire minimè uideantur. Si uerò ita fuerit grauis excessus, q̃ mortẽ uel detruncationẽ membrorũ, debeãt sustinere, uindictam reserues k regiæ potestati.

Idem Claremonteñ. episcopo.

Incendiarius ecclesiæ in morte pœnitens, et absolutus, in cœmiterio sepelietur: et hæredes cõpelluntur ad satisfaciendũ, iuxta facultates defuncti. h. d.

CAP. V.

IN literis tuis continebatur, quòd cum H. multis fuisset criminibus irretitus, q̃ ecclesiarũ incendiũ diabolo l instigãte commiserat, tandem in egritudine constitutus, accepta pœnitentia de commissis, per manum capellani sui, fuit à sententia anathematis m absolutus: sed moriẽs ecclesiasticam sepulturam

l IN literis. Diabolo instigante. xvij. qõ. iiij. si quis suadente.

m Anathematis. Quod bene potuit in extrema necessitate. xvij. q. iiij. si quis suadẽte. & xxvj. quæstio. vj.

presbyter inconsulto. de conse. dist.iiij. sanctum est. alias absolui non potuisset, nisi a solo papa. Incendiarij enim, postquam sunt ab ecclesia publicati, ab alio absolui non possunt. j.de sent.excom.tua nos. Incendiarij & effractores ecclesiarum, sunt ipso iure excõmunicati, ut hic colligitur. ut j. de sen. excom. conquesti. prout ibi notari cõsueuit. Ber.

ad medium. sed canon præiudicat: [4] ut hic, & uigesimaseptima quæstione secunda. §.j. & c. lex illa. qualitercunque aliqua sit rapta, bene potest contrahere cũ raptore, si prior dissensio transeat post modum in cõsensum. infra capitulo proximo, & trigesimasexta quæstione secunda, tria, sed raptus non est, ubi puella consentit, ut hic patet.

habere nequit. Quapropter, si res ita se hēt, mandamus ut corpus eiusdē ap. cessante facias in cœmiterio sepeliri, [a] & hæredes, [b] eius moneas & compellas, ut ijs quib. ille per incendium uel alio modo damna contra iustitiam irrogauerat, iuxta facultates [c] suas, condignē satisfaciat, ut sic a pctō ualeat liberari. [d]

Lucius iij. Burgeñ. epõ.

Raptus non dicitur, ubi nolēs pro matrimonio abducitur: raptor tamen cum rapta, matrimonium contrahere põt: et post consummationē matrimonij alter sine consensu alterius, religionem ingredi non potest. h. d. cum capitulo seq.

CAP. VI.

CVm causa quæ inter E. miliē & uxorem eius uertitur: & j. Respõdemus. ꝙ cũ ibi raptus dicat admitti, [e] ubi nihil ante de nuptijs agitur: iste raptor dici nõ debet, cùm habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsauerit, quàm cognouerit, licet parentes reclamarent [f] a quibus eam dicitur rapuisse. † Præterea cùm post matrimonium carnis commistione perfectũ (teste apostolo) uxori sui corporis potestatē nõ habeat, sed maritus, [g] & ecõuerso: si p̃cessisse matrimoniũ uel ex probationib. uiri, uel ex mulieris confessione [h] claruerit, postmodũ sine assensu uiri, non potuit ipsa monasteriũ ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Nõ ergo pro eo qđ post matrimoniũ consummatũ, rapta ꝑ uim in mõasterio fuerit, uiri poterit cõsortiũ declinare, maximè si ꝑbari nequeat, uirũ: ut mulier profiteret continētiam, assensisse. [i]

Innocentius iij. episcopo Saroñ.

Rapta potest matrimoniũ cõtrahere cum raptore, ubi datur libera facultas in contrahēdo.

CAP. VII.

ACcedens ad apost. sedem: & infrà. Rapta puella legitimè contrahet cum raptore, [k] si

[a] Sepeliri. Argum. contra. s̄. eod. super eo. sed ibi denegatur sepultura, ad terram aliorũ, nec poterat satisfacere, hic. poterat [1] satisfacere.

[b] Hæredes. Hic habes, ꝙ hæredes tenentur pro delicto defuncti. Super hoc dicas ut dixi, s̄. de sepul. c. ul. quę ponit similem casum, & idem quasi dicitur in utraque.

[c] Facultates suas. Defuncti scilicet: ultra uires hæreditatis, non tenentur, si fecerint inuētarium. C. de iure deli. scimus. §. sin autem. & §. seq.

[d] Liberari. Argum. contra. xxv. distinc. qualis. Solu. a uenialibus, & a temporali satisfactione liberatur quis, in alio seculo, sed a pœna æterna nũquam [2] ut ibi.

CVm causa. Diuiditur. Nam in prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, respondemus. quæ responsio tria facit. Nam primo respondet de rapto, cum redditione causæ. Secundo ibi, præterea, de ingressu & causam reddit. Tertio de utroque concludit: ibi, non ego. Abb. Sicu.

Glossa sequens ponit casum.

CASVS. *Quidam miles, uolebat contrahere matrimoniũ cum quadã muliere. parentes eius. eam sibi dare nolebant. tandem de consensu mulieris eam rapuit, et cum ea contraxit. et carnaliter eam cognouit. deinde illa monasterium intrauit. miles eam repetebat tanquam uxorem suã. quia sine licentia sua, post carnalem copulam monasterium intrare non potuit. Mulier allegauit quod eam rapuerit, et raptor non potest contrahere cum rapta: quæsitum fuit a papa, quid iuris & ipse respon. ut in tex.*

[e] Admitti. Secundum leges, etiam in sponsa propria raptus committitur. C. de raptoribus uirgi. Lunas [3]

[f] Reclamarent. Talis reclamatio, non impedit matrimonium, quia solo consensu contrahitur. xxvj. quæstio. secunda. sufficiat.

[g] Sed maritus. s̄. de conuersione coniuga. quidam intrauit. Tan.

[h] Mulieris confessione. Ergo creditur mulieris confessioni, in præiudiciũ matrimonij spiritualis: quod non fit in carnali. supra, de eo qui cogno. consang. uxo. sue. super eo. Sed aliud est in matrimonio carnali, & aliud in spirituali. In matrimonio carnali non statur confessioni uiri & uxoris, si contra matrimonium confiteantur, quia sæpe adinuicem colluderent ut separarentur, ut dicit prædicta decre. super eo. Sed in spirituali matrimonio, si aliqua de qua constat. quod fuerit primo uxor ante ingressum mõasterij, post ea confiteatur in iudicio quod ante ingressũ cognita fuerit a uiro, debet sibi restitui, quia eo inuito monasterium intrare non potuit, ut hic dicitur: immo si aliter confiteretur, saluari non posset nisi ad uirum rediret. Nõ est enim credendum, ꝙ illa sit immemor suæ salutis. j. q. vij. sancimus. Arg. ad hoc. s̄. de homici. significasti. ij. unde reddenda est uiro suo, [5] ubicunque cõfitentur uir & uxor. Ad dissolutionem matrimonij carnalis, non creditur illis nisi saltē adsit fama publica xxxv. q. vj. si duo. sed ubi confitentur ad dissolutionem mutuæ seruitutis propter adulterium, bene creditur eis. supra tit. proxi. cap. penult. & s̄. de diuor. ex literis. Vincen.

[i] Assensisse. Argumen. quod solus consensus, sufficit ad hoc ut alter coniugum possit monasterium ingredi. xxvij. quæstione ij. Agathosa. ubi de hoc. & capi. si quis. & xxxiij. quæst. v. qui uxorem. De hoc dictum est satis. s̄. de conuer. coniuga. in ca. uxoratus. & ca. sequenti.

[k] ACcedens. Cũ raptore. Scđm antiquos canones, & secundũ leges nõ poterat raptor cõtrahere cum

[1] Et uolebat uel ibi đ manifesto: hic de occulto. uel ibi de obstinato hic de nõ obstinato Ioan. an.

[2] Alias, est in textu ualeãt: scilicet ipsi hæredes & sic non est contra secũdum Vin. Ioan. And.

[3] Ibi dicitur qđ a parẽtibus uel similibus, petēda est contunx: non rapienda. Ioan. An. in nouel.

[4] Adde quod no. xxxvj. q. j. c. ij. Ioã. And.

1. Cor. 7.

† Imo est uerus raptus in parentes. l. unica. C. de raptor. un de in Gallia spreto iure canonico raptores capite puniuntur, & bñ. Confessio coniugũ, an possit matrimonio præiudicare.

[5] In reb. tamen secus dicerẽ secundum Inn. quod fuit uerbũ Vinc. cu fuit hec gl. quod tũ possit Tã. Ioan. And.

cum rapta.xxxvj.q.ij.de puellis.& c. si aũt. 1 & cap. placuit.& C.de rap.virg.l.una.§.sinautē.hodie secus, ut hic, & xxxvj.q.ij. denique.& cap.tria.Bernar.

a Consensum.s.de spon.ad id quod. & s. de despon. impu.de illis.ar.C.quod met.cau.l.ij. ff. de condi. ob turp. causam. si ob turpem.

1 Et j. de hære.cum secundum lib.vj. Io. And.

prior dissensio transeat postmodum in cōsensum, a & quod ante displicuit tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitimæ sint personæ.

TITVLVS XVIII.

DE FVRTIS.

In Exodo.

Breue est, & nō summatur.

CAP. I.

QVi furatur hominem b & vendiderit, conuictus morte moriatur.

Exo. 22.

Ex cōcilio Triburieñ.

Furibus & latronibus in peccato obeuntibus sacramenta ecclesiastica denegāda sunt, secus si in morte eos pœnituit.

CAP. II.

FVres & latrones, si in furādo uel deprędando occiduntur, uisum est pro eis nō esse orandū. c Sed si comprehēsi, aut uulnerati presbytero uel diacono d cōfessi fuerint, cōmunionem e & sepulturam eis nō negamus.

Ex pœnitētiali Theodo.

Committens furtum ex necessitate, nō multum vrgente, peccat, sed non grauiter: urgente imponenda est ei leuis pœnitentia. hoc dicit secundum communem intellectum.

CAP. III.

SI quis propter necessitatem famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, vestem, uel pecus, pœniteat f hebdomadas tres: & si reddiderit, non cogatur ieiunare.

Hieronymus super Parabolam.

Non indicans furem propter lucrum quòd ab eo consequitur, reus peccati est.

CAP. IIII.

QVi cum fure partitur, g occidit animam suā. Nō fur h solū, sed ille reus tenetur, qui furti cōscius, quærēte possessore i nō indicat. k

Alexāder tertius Cremonensi episcopo.

Fur occultus potest post restitutionem & pœnitentiam ad sacros ordines promoueri.

CAP. V.

EX literis tuis innotuit, quòd B. calicem quendam in ecclesia minus cautè dimissum rapiens longo tempore detinere præsumpsit: & infra. Mandamus quatenus si sponte l confessus fuerit, & exinde ecclesiæ cuius calix fuerat satisfecerit, m nec ē super hoc nota uel infamia n manifesta respersus: post peractam o pœnitentiam, aut cōgruam partē pœnitentiæ p (dūmodo alias ido-

DE FVRTIS. *Continuatus est, iste titu. suprà, in proxi.titu.dic ut ibi Abb. Sicu.*

b Vi furatur hominem. Scilicet liberum: quia si furatur seruū, 2 hac pœna non tenetur. ff. ad legem Fla. de plag.l.ult.sed secundum canones hæc pœna non imponitur.s.titu.proxi. in archiepiscopatu. xxiij.quæst.ij.inter hæc.Tanc.

2 Priuati secus si Romanū. C. ad le. Fla. de pla. qm̄ seruos.Io. And.

c FVres. Non esse orandum. Quia in mortali eos decessisse cōstat. xxiij. q.v. placuit.

d Diacono. In necessitate etiā laico. de conse.di.iiij.sanctum est.de pœ.dist. j.quem pœnitet.ver sus si. 3 & dist. vj. c.j.circa prin.

3 Dic ut ibi not. de offic. ord. pastoralis in gl. quo casu. in fi. Ioā. And.

e Cōmunionem. Id est, eucharistiā. simile l.dist. pœnitentes.& sepulturā, etiam ex quo confessi sunt.xiij.q.ult. c.ulti.

f SI quis. Pœniteat. ex eo em̄ quod pœnitentia imponitur, colligitur quod modica fuerit necessitas, si enim magna fuisset, non imponeretur pœnitentia. 4 arg. contra.de consecr. dist. v. discipulos. quia ī necessitate omnia sunt cōmunia. arg. xlij.dist. c.j. & xij. q.j.c.ij.xxiij.q. vij. quod aūt. & xlvij. dist.sicut hi. debuit enim credere.dominū permissurū.insti.de obl.quæ ex deli.nasc.§. placuit.modica pœnitētia imponit: quia modicum peccauit. Sed quare nō excusatur mulier a fornicatione propter necessitatem famis.ff.de ritu nuptia.palā.§.non est.sicut a furto? Respon.propter necessitatem res facta est communis quā furatur, sed in fornicatione non est ita: imo potius debet quælibet mala pati: quā malo consentire: ut xxxij.q.v. ita ne. Itē quare excusor ab homicidio, si ex necessitate me defendendo aliquem occido, & nō a fornicatione? Respondeo, non interficio, imo potius ipse se interficit, qui me aggreditur.arg.ff.si quadr.pau.fe.di.l.j. §. cū arietes.& arg.s.de homic c.lator.

4 Nam & tūc monachus sine licētia prelati dat eleemosynā de hoc xij.q.ij. n̄ dicatis. & xvj. q.j.alia.de hoc & quid de monacho qui est in peregrinatione uel in scholis de licētia Abbatis: item quid de uxore, an sine licentia mariti faciat eleemosynam: tractat Host. in sum. de pœni.& remis.§. quibus & qualiter.vers. quid de facientibus eleemosynam.& se. Ioā. And.

QVi cum fure. Breue est, & uario modo intelligitur, & potest summari, secundū unū intellectū, ut in titulo, & potest aliter summari: vt j. patet ex uarietate intellectuum.Abb. Sicu.

g Partitur. Per consensum, etiam accipiendo uel occultādo. tales em̄ tenentur de furto.insti. de obli. quæ ex delict. nasc. §. si uero ope.

h Non fur. Hæc sunt uerba Hieronymi, exponentis præcedentia uerba Salomonis.

i Possessore. Id est domino, uel quocunque cuius interest.ff. de verb.signi. interdum.

k Non indicat. Et ita habes hic, quod quis tenetur indicare furē. 5 ff. de recepta. l.j. & ij. C. de furt. ciuile est argu.ff. de iure fisci.ex quibusdam.§. diuus. C. ad leg. Cor. de fal.maiorem. C. de ijs qui ad eccle.confu. præsenti. & §. quod si in fundo.argu.contra. ff. de præscript. verb.non solent. ff. de condi. ob. turp. cau.l.iiij.§. ulti.ubi non peccat, qui aliquid accepit ut iudicet.secus uero secundū canones: ut hic patet: quia consentire videtur, vnde dicit quod uterque reus est.

5 Adde quod quis non tenet indicare furem: maxime si timetur de eius morte. arg. in l. cōgruit. ff. de offi. præsi.not. Bart. in l. inciuilē. C. de fur.

l EX literis. Sponte. Argu. quod mitius agitur cū sponte confesso quā cū cōuicto.l.di. presbyterum.xij.q. j.non dicatis.

m Satisfecerit. Aliter pœnitere nō potest, dūmodo possit satisfacere.xiiij.quæst.vj. c.j. & s. de homicid. sicut, §.eos. & infra tit. proxi.cum tu.

n Infamia. Facti, quæ grauat opinionem.ff.de obs. a liber. præstandis. l. ij. 6 & a promotione repellit.lxxxj.dist. tantis Daniel. & xxxiij.dist.laicis. & supra.de accusa. omnipotens.

6 Contra parentem vel patronum, non agitur de dolo uel iniuriarū, etiā si per procuratorem defendat: quia licet tunc cōdemnati, nō sint īfames re tamē ipsa & opinione hominum non effugiunt īfamiæ notā. Io. An.

o Post peractam. Quia iam incipit esse, quod non fuit. l.dist. ferrum. & c.cum exaudiero.

p Pœnitentiæ. supra de temp.ord. ex tenore.

neum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines nõ dubites promouere. a

TITVLVS XIX.

DE VSVRIS.

Alexander tertius in concilio Turoñ.

Vsura est, lucrifacere fructus rei pignoratæ. fallit in casu hic excepto.

CAP. I.

Plures clericorum: & j. Generalis concilij b decreuit authoritas, ut nullus cõstitutus in clero c uel hoc, uel aliud genus d vsuræ excedere præsumat. Et si quis alicuius possessionẽ, data pecunia sub hac specie uel conditione in pignus acceperit, si sortem suã (deductis expẽsis e) de fructibus iam perceptis, absolutè possessionẽ restituat debitori. Si aũt aliquid minus habet, eo recepto, possessio liberè ad dominum reuertatur. Quòd si post hmõi f constitutũ in clero quisquã extiterit, qui detestãdis usurarũ lucris insistat, ecclesiastici officij periculum patiatur: Nisi fortè ecclesiæ beneficium g fuerit, ꝙ redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

Idem Cãtuarieñ. archiepõ & eius suffraganeis.

Idem in effectu dicit, cum præcedenti capit. sed addit tacitè idem esse in laicis: nam in præcedenti capit. tantùm fuit facta mentio de clericis.

CAP. II.

Quoniã non solum viris ecclesiasticis, sed etiã quibuslibet alijs periculosum est usurarum lucris intẽdere, authoritate præsentiũ duximus iniungendũ, ut eos qui de possessionibus uel arborib⁹, h quas tenere in pignore noscuntur, sortem (deductis expensis) receperũt: ad eadem pignora restituenda, sine usurarum exactione ecclesiastica districtione compellas.

Idem in concilio Lateranensi.

Manifesti usurarij ad cõmunionem altaris, & ecclesiasticã sepulturam, & oblationem offerendam admitti non possunt, & clerici contra hoc facientes, puniuntur, ut hic dicitur.

CAP. III.

Quia in omnibus ferè locis, ita crimen usurarum inualuit,

---

a Promouere. Etiã de iure communi: cum peccatũ sit occultum. s. de temp. ord. c. ult. & præcipue secũdũ illos, qui dicunt, quod peccatũ occultũ, nõ reddit hominem irregularem. secundum alios qui dicunt contrarium, 1 loquitur c. istud de dispensatione.

1 De hoc in præalleg. decr. ul. de tẽp. ordi. Ioã. And.

DE VSVRIS.

Quia usurã exercens rapinam, & quodammodo furtum cõmittit. xiiij. q. iiij. si quis usurã. & sic subiacet restitutioni, sicut furtũ committens seu rapinam, ut in c. cùm fur. infra eodẽ. ideo competenti ordine submittit de usuris. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur xlvi. dist. & xiiij. quæst. iiij. & qõ. v. et quæs. vi. per totum. xlvi. distinct. cap. penult. et vltimo. lxxxviij. distinct. in palea. eyciens.

Plures. Si creditor percepit sortem ex fructibus pignoris, deductis expensis, tenetur pignus restituere debitori, & unum casum excipit. hoc dicit. Diuiditur in tres partes. Nam primo prohibet clericis usuram generaliter, & inde nominatim certã speciem. Secundo ibi, quod si pœnam addit. Tertio a prædicta specie unum casum excipit ibi, nisi. Abb. Sic.

b Generalis concilij. s. Turoñ. cuius est hoc capit.

c In clero. Maxime qa idẽ est de laicis.

d Aliud genus. Multa enim sunt genera usurarum. Argum. xiiij. quæst. iij. c. j. ij. & iij.

Glossa sequens tractat de expensis deducendis, & querit. & soluit.

e Deductis expensis. Sunt deducẽdæ expensæ: & ꝙ superest fructus. ff. sol. mat. fructus. ff. de peti. hære. si a domino §. fructus. in fi. & xij. q. ij. vobis. C. de fruct. & lit. expẽs. l. j. & ipso iure per fructus perceptos, liberatur pignus. C. de distract. pig l. j. & C. de pigno. actio. l. j. & ij. fructus enim semper cõputãtur in sortem. j. c. proxi. & c. conquestus. & hic expensæ istæ nõ debent esse superfluæ. arg. ff. de rei ven. in fundo. & illæ tantũ sunt deducẽdæ, quæ in ipsam rẽ necessario factæ sunt & pro fructibus 2 colligẽdis. C. de pign. in summa. 3 Potest ergo rem retinere, donec deducat expẽsas. Sed quid si restituit rẽ nondũ deductis expẽsis? Petat per condictionẽ indebiti. ff. de impẽ. in re. do. fact. l. quod dicitur. §. si dos. uel per contrariã actionem pignoratitiã. ff. de pigno. act. si necessarias.

2 Sub habẽdis. Io. And.

3 Augẽt debitum per impẽsas, quas fecit creditor ad viã muniendã uel aliud necessariũ obsequiũ. Ioã. And.

f Post huiusmodi. Maxime: quoniam idem erat ante. xiiij quæst. iiij. si quis oblitus. & j. eod. cum tu.

g Beneficium. Hoc ita potest intelligi puta laicus aliquis iniuste detinet possessionem aliquam, quæ fuerat clerico in beneficium assignata: licitũ est clerico de manu laici taliter eã redimere, ut ecclesia uel ipse clericus fructus taliter perceptos, retineat: nec est usura, cum tantum suũ recipiat: quia si forte possessio ad ecclesiã reuerteret hoc modo: quia forte alias non poterat recuperari. Et idem si esset feudũ 4 ecclesiæ nõ cõputabit in sortem. j. codẽ. cõquestus. sed ecclesia interim seruitia a vasallo recipere nõ debet supra de feudis. cap. j. Idem intelligo de laico, quod hoc modo sibi licet redimere possessionẽ de manu iniusti detentoris. alienam tamen possessionem taliter redimere nõ posset: quia fructus illi non sunt sui: vnde si illos retineret, vsura esset. Idẽ esset de clerico, si possessionem ecclesiæ quæ nõ fuit pro beneficio assignata, taliter in pignus recideret, nisi de licẽtia ecclesiæ hoc faceret: quasi percipiendo eos nomine ecclesiæ.

4 Feudũ, hoc est qđ tex. intendit, sed dicẽdum ut scripsi in cõsuet. Paris. §. j. gl. ix. nu. 24. cum seq.

h Quoniam. Arboribus. sic s. c. proxi. & j. eo. conquestus. & s. de empt. & vend. ad nostrã. & s. de pig. cum contra. C. de pign. act. l. j. & ij. C. de pact. pig. l. j. & ulti. & ff. de pign. act. l. si conuenerit.

Quia in oibus. Iste text. est multũ allegabilis, & multa iura faciunt mentionẽ de illo cõcilio Lateran.. & tria facit. Primo ponit factũ dãnabile, p constitutionis causam. Secũdo tripliciter punit usurarios manifestos. Tertio punit dupliciter clericos trãsgres-

sores

vt multi [a] (alijs negotijs prætermiſsis) quaſi licitè vſuras exerceant, & qualiter utriuſque teſtamēti pagina cōdemnentur, nequaquā attendāt: Ideoq; cōſtituimus, qđ vſurarij manifeſti, nec ad cōmunionem admittātur altaris, nec Chriſtianā (ſi in hoc peccato deceſſerint) accipiāt [b] ſepulturā, ſed nec oblationes [c] eorum, quiſquā accipiat. Qui aũt acceperit, uel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ: & quæ acceperit, reddere [d] compellatur, & donec ad arbitriũ epiſcopi ſui ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpēſus.

Idem Panormitano archiepiſcopo.

Poteſt intelligi dupliciter. Primò in mutuante. Secũdò in recipiēte uſuras, et ſecundũ primum intellectũ. h.d. Etiam pro opere pio, nō licet uſuras recipere, quādo per receptionem datur cauſa uſuræ committendæ. h.d. Vel ſic, et clarius: Non licet *iudicare quem ad exercendum vſuras, etiam pro opere, & iſta lect. colligitur ex deciſa.*

CAP. IIII.

SVper eo verò: & infra. Reſpondemus, ꝙ cùm uſurarũ crimen utriuſque teſtamenti pagina deteſtatur, ſuper hoc diſpenſationē [e] aliquā poſſe fieri non uidemus: quia cùm ſcriptura ſacra prohibeat, pro alterius uita mentiri, [f] multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captiui, uſurarum crimine inuoluatur.

Idem Salernitano archiepiſcopo.

Vſurarij qui ſunt ſoluendo, coguntur per pœnas Lateranenſis cōcilij, uſuras reſtituere, etiā quas ante concilium receperũt: & facultatibus nō extantibus debent poſſeſsiones [l] emptæ ex pecunia fœnebri vendi, & debentibus recipere ſatisfieri.

CAP. V.

CVm tu manifeſtos vſurarios, iuxta decretum [g] noſtrum quòd nuper in cōcilio promulgatũ eſt, cōmunione altaris, & eccleſiaſtica præceperis ſepultura priuādos, [h] donec [i] reddant quod tam prauè receperant: quidā eorũ (ad excuſandas [k] excuſationes in peccatis) impudenter affirmant illas duntaxat uſuras reſtituendas, quæ ſunt poſt interdictũ noſtrũ receptæ: & j. Super his f.t.t. reſp. ꝙ ſiue ante, ſiue poſt [l] interdictum noſtrum uſuras extorſerint, cogendi ſunt per pœnam [m] quam ſtatuimus in concilio, eas his à quibus extorſerint, vel eorum hæredibus reſtituere, vel (his non ſuperſtitibus [n]) pauperibus erogare, dummodo in facultatibus habeant, unde ipſis poſsint eas reſtituere: cum iuxta ver-

ſores. Secunda ibi, ideoque. Tertia ibi, qui autem. Abbas Siculus.

[a] Multi. Propterea quia multi ſunt, nō excuſant. [1] ij.q.j.multi. [2] in fin. & etiā ſi omnes homines eſſent uſurarij.ſi.xxxiij.q.vij.flagitia.cũ in veteri teſtamēto & nouo, prohibitæ ſunt uſuræ.j.c.proxi.imo ēt iure ciuili vſuræ ꝓhibitæ ſunt vnde nullo iure peti poſſunt.in authē. de eccle. ti.in prin. coll.ix.licet nō obſeruetur: quia ibi dicit Iuſtinianus, ſe quatuor ſynodos generales obſeruare, ſed Nicena ſynodus, eſt una de quatuor principalibus, quæ ita obſeruari debēt ſicut quatuor Euangelia.xv. di.ſicut. & in Nicena ſynodo prohibentur vſuræ.xlvij.di.quoniam multi.

[b] Accipiant ſepulturam. Idem eſt de quolibet, quē conſtat deceſsiſſe i mortali.xiij.q.ij.ꝓ obeuntibus.xxxiij.q.v. placuit. xxj. qō.ij. Cyprianus. & ſ. de ſta.reg.monachi.cũ ſimilibus.

[c] Oblationes. Sic xc.di.oblationes.& xvij.q.iiij.minor.ſ. de rap. ſuper eo. ad finē. & nihilominus excōicandi ſunt, ſi nō ſatisfaciāt.j. eo. præterea.& ſ. de iureiu.debitores.& c. ſeq.Bernar.

[d] Reddere. Cui debet reſtitui? danti. non uidetur. xvij. q. iiij. ſunt qui. xij. qōe. ij. nulli liceat. Ala. dixit, qđ epiſcopo loci, ſed credo, quod illi cui dedit, [3] & ille poſtea reſtituat ei, a quo recipit.arg.j.eo.cum tu.& ſ. de homicid. ſicut dignũ. §. eos.

SVper eo. Diuiditur. Nam primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſponſio: ibi, reſpōdemus. & reſponſionem probat per argumentũ a maiori Abbas Siculus.

[e] Diſpēſationem. Arg. ꝙ prætextu boni, malum fieri non debet.j.q.j.nō eſt putāda.xxxiiij.q.v.c.j.ij.& iij. & c.neq;.ar.cōtra.xxvij. qō.j.nō oportet. Dic ut plene dictũ ē.ſ.ne cle.vel mo. nō magno. in magna not.

[f] Mentiri.xxij.q.ij ne quis arbitretur. ubi de hoc.

CVm tu. Diuiditur. nam in prima ponitur conſultatio tres articulos continens, quorum duo ſunt deciſi. Secundo ordinate ad illos reſpondet: ibi, ſuper his. Abbas Siculus.

[g] Decretum noſtrum.ſ.eo. quia in omnibus.

[h] Priuandos. Et ita canon ille: quia in omnibus.non eſt latæ ſententiæ, ſed ferendæ. [4] Bern.

[i] Donec. Ergo quā cito reſtituunt, ſunt ipſo iure reſtituti cōmunioni.argu.lxxxj.diſt. ſi qui ſunt. tamen poſt ſatisfactionem relaxādum eſt interdictũ.

[k] Ad excuſandas. Hæc verba ſunt Auguſt. quæ habes xlj. quæſt.j.prædicator.

[l] Siue poſt. Argu. ꝙ cōſtitutio retrotrahit. & hoc ideo dicit: quia crimen iſtud ante illam cōſtitutionē prohibitum erat, utroq; teſtamento.ſ.c.prox. hoc enim diuinum fuit præceptũ.xiiij. q.iiij.quoniam multi. Quando conſtitutio retrotrahatur dictum fuit.ſ.de cōdi.c.ult. [5]

[m] Per pœnam ſtatutam.ſ.eo. quia.& etiam per excōmunicationem.j.eod. præterea. Sed quare fit mentio in omnibus commiſsionibus, de pœna illius canonis. quia & nō de excommunicatione? Reſpondeo: quia ab illa ſemper incipiendum eſt tāquam a minori. & poſtea infligēda eſt maior, ſi hoc meruit proteruitas contumacis. ſupra ut lit. non conteſt.c.quoniam.in fin.

[n] Non ſuperſtitibus. Sed pone quod ille cui debet reſtitui uſura, longe ſit abſens, nunquid tenetur uſurarius mittere ad eũ uſuras? Tenetur quidem, ſed ſumptibus illius abſentis. [6] arg.ff.de ope. liber. operæ enim. Si autem ſumptibus itineris, rei ſummā excedant [7] det pauperibus. arg. huius cap.ij.quæſt. vj.anteriorũm. Et hoc intellige, ſi uſurarius nouit ubi habitet: quia ſi ignoret, non tenetur inquirendo vagari.

[1] De facto tamen excuſantur. Vide Senecā lib. iij. de bñfi. Pudorē tollit multitudo peccantiũ: & deſinit eſſe probri loco, commune maledictũ. & Cyprian⁹ Conſenſere iura peccatis: & cepit licitũ eſſe, quod publicum eſt. Ioan. And.

[2] Ibi dicitur quod nō minus ardebunt & cæt. & Hiero. ad Ruffinum ſcđa. Peccātiũ multitudo patrociniũ errori nō parit. vide contra ſuſannam e Veteri.pſ. xiiij. q pecuniā ſuā &c. Ioan. And.

[3] Dedit. hoc verũ ſi ille quoque paratus eſt ad reſtitutio. Ioā. And. Panor.

[4] Ferēdæ. Imo latæ. Panor.

[5] Vlti.die qđ illud c. vlt. ꝓprie non reſpicit præterita ut prę terita, ſed ut futura. Panorm.

Non tamen ſunt hypothecatæ Pan. hic nu.12. niſi ut officio iudicis auocet ab habente cauſam lucratiuam. l. ſi me & Titium. ſi certũ pet. uel niſi ſit res ipſa ꝓ vſura data Ang. Cla. verb. vſura ij.§. xviij. in fin. Lapus alle. lxxiiij. Ambr. de vignate repet.c.ſalubriter.nu. 231.j.eo dē Hypol. Marſ. ſin. lxvij.ſumma ſylueſtrina.ver. vſura.viij. qō. iiij. & ita reſtringi debet qđ ait Frā. Ripa. le.j. nu.9. in q bus cauſis pig.uel hypot.tacite cōtra. Ad de Petrũ Ancha. repet. c.peccatũ. col. xxx. de regu. iur. in vj. Iaſ. Alcia. in l. ſi eum ſeruũ ſi cer. pet.

[6] Spoliator vero ſuis ſumptib⁹ reſtituet rē in loco, unde ſpoliauit ſecundum Ioā. q hoc no.iij.q.j. §. ſed notandum. alias eſt ī c.ſeq.Ioā. And.

[7] Supple nec extat fidus gratis portās. Ioā. And.

bum beati Augustini: Non remittitur peccatū, nisi restituatur a ablatū.

Illi autem qui non habent in facultatibus b suis vnde usuras ualeant restituere, nō debent ulla pœna mulctari, cum eos nota paupertatis euidenter c excuset. Posses siones uerò quæ de vsuris comparatæ sunt, debent vendi, d & ipsarū pretia his a quibus vsuræ sunt extortæ, restitui: ut sic nō solùm à pœna, sed etiā à peccato possint (quod per usurarum extorsionē incurrant) liberari.

Idem Genueñ. archiepiscopo.

Vendens rem plus quā valeat: quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis erit valor rei variatus, et venditor non erat venditurus tempore quo uendidit, hoc dicit secundum communem intellectum. †

CAP. VI.

IN ciuitate tua, dicis sæpe contingere, ꝙ cū quidā piper seu cinamomum, seu alias merces cō parant, e quæ tunc vltra quinque libras non ualent, f & promittunt se illis, a quibus illas merces accipiunt sex libras statuto termino soluturos. Licet aūt contractus huiusmodi, ex tali forma g nō possit censeri nomine usurarum, h nihilominus tamen venditores i peccatum † incurrunt, nisi dubium k sit merces illas plus minusve solutionis tempore valituras: & ideo ciues tui, saluti suæ bene consulerent, si à tali contractu cessarent: cùm cogitationes hominum, omnipotēti Deo nequeant occultari. l

Idem.

Vsurarius monitus non desistens, si clericus est, ab officio & beneficio suspenditur, si laicus excommunicatur.

CAP. VII.

PRæterea parochianis tuis usuras recipere interdicas, m qui si parere contempserint, si clerici sint, eos ab officio beneficioq; suspendas. n Si laici usque ad

gari. argu. ff. de oper. lib. quod nisi. in fin. & quousque fieri potest restitutio illi qui soluit, nunquam illa pecunia debet dari pauperibus. supra de homicid. sicut dignum. §. eos. & supra de iureiuran. ca te.

a Restituatur. xxiiij. quæst. vj. cap. j.

b In facultatibus. & licet amiserint vsuras, nihilominus tamen tenētur propter morā quæ illis nocere debet. vnde omnia refundere debent, si alias facere possunt. arg. ff. de vi & vi ar. l. j. §. rectissime. & ff. de lega. j. cum res legata, sed si nihil habent, liberantur ex toto: ut hic. 1 Si tamen ad pinguiorem fortunā peruenerint, tenētur ut prius s. de solut. Odoardus. & ff. de cess. bo. si debitoris. ar. xxvj. q. vj. si quis de corpore. & c. de his vero. & insolidū: nec habet ratio ne egeat: 2 dicit alias lex quod qui bonis cedit, nō conuenitur postea, nisi inquantum facere potest. ff. d cess. bo. is qui.

c Euidenter. Si enī credat habere, verberibus veritas eruatur. v. qō. v. illi qui. xiiij. qō. vj. c. j. vel iuret se non habere unde reddat: quod potius uidetur: quia non debet ulla pœna puniri, ut hic dicit: quia inanis est actio &c. ff. de dolo. nam is. & s. de resti. spo. olim.

d Vendi. Ex hoc videtur, ꝙ ad quencunq; perueniat res empta, de pecunia usuraria, tenetur illā restituere, licet enī res emptæ ex tali pecunia puenerint ad filios uel cōsanguineos usurariorum: nihilominus uenduntur: ut hic dicit: quia res illa succedit loco alterius pecuniæ. ff. de leg. ij. imperator. in fi. & ff. de leg. iij fideicommissā. §. si rem suam. & s. ut lit. pend. ecclesia. ubi de hoc. quod uerum est, ubi est causa lucratiua 3 res peruenit ad ipsum. Si uero ex alia causa, puta quia emit ignoranter. Secus esset forte, & speciale est hoc in re empta ex pecunia fœnebri: alias regulare, quòd in re empta ex pecunia tua nō nomine tuo nihil iuris habes. C. de rei vend. si ea pecunia. & C. de probat. ad probationem. & ff. de furt. qui uas. in fin. alium casum habes. C. de rei vend. si ut proponis. tertium. C. arb. tute l. ij. & s. de pecu. cle. inquirendum. Ala.

e IN ciuitate. Comparant. Non decepti iniusto pretio, sed scienter plus emerunt ꝓpter dilationē solutionis. si enim decepti essent: quia darent ultra pretium iustum, non haberent speciē usuræ: quia licet cōtrahentibus sese ad inuicē decipere. ff. de minorib. in causæ. §. idem Pomponius ait. in pretio vsque ad dimidium iusti pretij. supra de emptio. & vend. cum dilecti. & cap. penult. C. de rescind. vendit. l. ij. Ala.

f Non valent. Imo uidetur, quod tantum ualeat. res enim tantum ualet, quantum uendi potest. ff. ad Trebellia. leg. prima. §. si hæres. & ff. ad legem Falc. quærebatur. & ff. de furt. si quis uxori. §. ultimo. & ff. de donatio. causa mortis. lege, mortis causa. §. vltimo. & ff. ad legem Rhodiam de iact. leg. ij. §. portio pretia enim rerum non ex affectu singulorum, sed communiter æstimantur. ff. ad legem Falcid. pretia. argum. contra. ff. mandati. cum seruus. sed hic non fuit emptio facta æstimatione cōmuni. Bern.

g Ex tali forma. Simile supra, de pignoribus. illo uos. & ita forma contractus inspici debet, ad hoc ut usurarius censeatur: quia omne esse, est ex forma, sed non est semper uerum in casu isto: 4 vt j. dicit. Bernardus.

h Vsurarum. Argu. contra. s. eo. consuluit. ibi soluitur. Bernardus.

i Venditores. Isti venditores propter dubium excusantur a peccato: alias non venditur. infra eodem, capitulo vltimo in fine. vnde propter dubium excusantur a peccato usurarum. & expone peccatum, scilicet usurarum. infra eodem, capitulo ultimo. & secundum illam intellige istam. licet enim ex forma non sit contractus usurarius, potest tamen fieri in fraudem usurarum: unde æque tenetur. argumen. supra de pignoribus. illo uos. & quodcunque nomen imponas, usura est. xiiij. quæstio. iij. c. j. & ij. Bernardus.

k Nisi dubium. infra eo. c. ult. ubi de hoc in tali dubio, potius esset abstinendum: quia quandoque dicunt aliqui se dubitare, ubi non est dubitandum. & econuerso: & tutior uia est eligenda. infra de cler. excōm. illud. unde dicit, saluti suæ bene consulerent &c. quia periculum est in his. Bern.

l Occultari. Quia secretorum Deus cognitor est. xxxij. dist. erubescant. & ij. q. v. consuluisti. quem non latet peccati qualitas, neque peccantis affectus. xxiiij. quæst. iij. Deus quando. Tanc.

m PRæterea. Interdicas. xiiij. q. iij. & q. iiij. per totum. & xlvij. distinct. quoniam multi.

n Suspendas. Talis enī repellitur ab obtēto: ut hic dicit

1 Si uero partē restituere possunt, sed non totū: an soluāt prius uenienti: no. j. eo. quanquam. lib. vj. in glo. paupertas Ioā. And.

2 Ne egeat. trāseat ī foro pœnitentiali, sed debet haberi in foro contentioso. Pā. nu. 10. Ego puto quod idē in foro cō sciētiæ dolo cessāte.

† Vide si vacat. Ale. cōs. cxxj. lib. v. Cepol. causa ciuili. cōs. x. Anton. Burgos. c. ad nostrā. col. iiij. de emp. & vē. Phil. Dec. consi. cxj. cōsi. cxix. Sed nullus vnq̄ verū sensum attigit quē dedi in tractā. usura. num. 516. vbi etiam noue docui ius canonicum nō discordare a ciuili in mā usurarum.

3 Dicit G. ꝙ si creditor uel ei⁹ hæres non habeat vnde soluat vnde & si ipsa res ex cā lucratiua puenit ad illū qui soluit usuras: is ad quem prius ex simili causa p-

uenerit li berat. ff. act. & obl. omnes debitores. secundū G. Ioā. And. Cōtrahentibus licet se ad inuicem decipere.

† Hæc generalitas nimis est indiscreta: tētis loco & psonis, qui sunt continuæ ubi se re semper dilatio habet notabile interesse per se etiā si certū sit pretium non auctū iri in termino, sed seruari dbetur dixi in dicto tractā. usura.

4 Dicebat Goffr. forma usurarij contractus ꝓprie est in mutuo. in contractu ergo venditionis nō committitur usura quo ad formā: nō tamen si ut fingat pretium hoc casu ab emptore venditori traditum, & sibi postea mutuatū cum lucro. Ioā. And.

dignam satisfactionē, ipsos uinculo excōmunicationis a adstringas.

Idem abbati & fratribus sancti Laurentij.

Fructus rei pignoratæ computari debent in sortē, et excipit unum casum.

CAP. VIII.

CONquest⁹ est nobis C. clericus: & ĩ. Discre. v. mandamus, quatenus si terrā ipsā titulo pignoris detinetis, & de fructib. eius, sortē recepistis, b prædictam terrā clerico memorato reddatis: Nisi terra ipsa, de feudo c sit monasterij uestri.

Idem episcopo Placentino.

Hæres usurarij filius uel extraneus, usuras extortas per defunctum restituere cōpellitur.

CAP. IX.

TVa nos duxit. s. consulendos, quid sit ab usurariorum filijs obseruandum, qui eis in crimine usurarum, defunctis succedunt, aut de extraneis, ad quos bona usurariorū asseris deuoluta? Tuæ igitur quæstioni literis præsentibus respondemus, quòd filij ad restituēdas usuras, ea sunt districtione cogēdi, d qua parētes sui, si uiuerēt, cogerentur. Idipsum etiā cōtra hæredes extraneos, credimus exercendum.

Vrbanus tertius.

Mutuans ea mēte, ut ultra sortem aliquid recipiat, tenetur in foro animæ ad illud restituēdum, si ex hoc aliquid consecutus est. Idem in non dante parabolam iuramēti, nisi aliquid inde recipiat. Et idem in uendente rem plus quam ualeat, quia differt solutionem.

CAP. X.

COnsuluit nos tua deuotio, an ille in iudicio animarū, quasi usurarius debeat iudicari, q nō alias mutuo traditur⁹, eo ꝓposito mutuā pecuniam credit, ut licet ōi conuentione cessante, plus tñ sorte recipiat. Et utrū eodē reatu criminis, īuoluatur qui (ut uulgò dicitur) aliter parabolam iuramēti cōcedit, e donec, quanuis sine exactione, emo-

dicit, & xiiij. q. iiij. si quis oblitus. & c. quoniā multi. & repellit ab obtinendo multo fortius. ĩ. de excep. prę la inter dilectos. Sed nunquid episcopus potést cū tali dispensare? Dico ꝙ sic, post satisfactionem & pœnitentiam, quia hoc nō prohibetur. & hoc probatur per hanc decre. In antiqua dicebatur, ꝙ ad præsentiam papæ tales mittātur. 1 unde collige, quòd episcopi cum talibus misericorditer agere possunt. De hac materia traditur. s. de iudic. at si clerici.

a Excommunicationis. Primo inflicta pœna illius constitutionis. s. eo. quia in omnibus.

COnquestus. Primo ponit decisam quæstionē. Secundo prouisionē. ibi, discretioni. Tertio exceptionē. ibi, nisi. Abb. Sicu.

b Recepistis. Deductis etiam expensis: ut s. c. j. & ij. ubi de hoc.

c De feudo. In isto casu fructus non computantur in sortem. interim tamen non debent seruitium recipere a uasallo: 2 nec est usura. sic s. de feudis. c. j. in quo casu potest etiam intelligi s. e. c. j. sed ibi illud exponitur. dic ut ibi. Habes ergo unum casum, in quo non committitur usura ultra sortem recipiendo. ut s. e. c. j. & hoc fauore ecclesiæ. 3 Item & in alio. ĩ. eo. salubriter. alias etiam posset attentari, ꝙ usuræ possunt peti etiā secundum canones, ut cum uendo tibi prædium & trado, & percipis fructus, nec soluis mihi pretium ad terminum. ar. C. de usur. l. ij. quia huiusmodi usuræ, non quasi usuræ, sed quasi interesse petuntur. 4 ar. xiiij. q. iiij. quoniam multi. ibi, ad quæstum & c. si quis oblitus. ibi, aliqua incrementa. & ff. pro sol. socium qui. damna uero & interesse secundum canones peti possunt. xij. q. ij. si quis de clericis. & s. de fo. cōpe. dilecti. & s. de fideius. peruenit. & c. constitutis. & ar. ff. de eo quòd cer. lo. l. ij. §. ult. 5 & maxime in contractibus bonæfidei, ubi usuræ ueniunt ex mora. ff. de usu. mora. §. in bonæ. 6 & ff de peri. & commo. rei uen. l. ult & C. de act. empt. & uen. fructus. quia non dicitur usura, sed potius interesse: quia non dicitur recipere ultra sortē. Et ꝙ dicitur, quicquid sorti accedit, usura est illud potest intelligi in mutuo, uel ubi aliquid excogitatur in fraudem usurarum. Illud no. 7 ꝙ duo sunt contractus qui de sui natura uolūt esse gratuiti, ut mutuum & commodatum. Mutuum enim, nisi sit, gratuitū, statim usura est, unde aliud mutuum dantes nihil inde sperantes. ĩ. eod. consuluit. Item commodatum si non sit gratuitum, & pecunia recipiatur pro re commodata: desinit esse commodatum, & in locationem transire uidetur: non tamen est usura Item si uēdo tibi fundum iusto pretio, ea lege, ut quandocunq; tibi soluero pretiū ꝙ mihi das, fundus ad me reuertatur. C. de pac. inter empt. & uen. l. ij. in casu isto lucratur fructus. alias si modicum esset pretium: præsumitur contractus in fraudem usurarum. s. de emp. & uen. ad nostram. & præcipue si emptor consueuit exercere usuras. s. de pigno. illo uos. Itē ubi pecunia datur ad pompam, possum inde recipere mercedem, quia nō est mutuum, sed potius commodatum siue locatio. ff. commo. sed mihi. §. non potest. & l. seq. Itē ubi aliquid apponitur nomine pœnæ, duntamen non in fraudem 8 usurarum. xij. q. ij. fraternitas. tamen in omnibus prædictis casibus, non dicuntur usuræ: sed potius interesse uidentur. Lau.

d TVa nos. Cogendi. Tenentur filij pro parentibus, pro hæreditaria portione, & illi ad quos bona usurariorum peruenerunt: ut hic dicitur, & ff. de reg. iur. ex qua ꝑsona. Sed pone, quod alter hæredum efficiatur non soluendo ante restitutionem usurarum, nunquid alter conuenitur insolidum? non uidetur ff. de fideiu. inter eos. §. cum inter. arg. contra ff. commoda. sed mihi. §. hæres. & ff. de fideius. tu. l. si fideiussores. Satis potest dici, ꝙ insolidum conueniri pōt: quia omnia bona defuncti. erant illi obligata ar. s. eo. cum tu. & præcipue cum succedit in crimen. hæredis enim succedentis in uitium, par fortuna habenda est. 9 C. de fru. & li. expē. l. ij. & etiā hæredis ignorantia. defuncti uitiū nō excludit. ff. de diuer. & temp. præscr. cum hæres. Si ergo hæres succedat in bonis defuncti, siue hæres idē crimen committat siue non: semper tenet restituere usuras, quas defunctus extorsit, in quantum se extendit illius hæreditas: ut hic patet & econuerso hæres potest repetere usuras extortas a patre. ĩ. eo. Michael.

COnsuluit. In prima ponitur consultatio tria continens. In secunda simul ad omnia respōdet: ibi, uerum. Abb. Sicu.

e Concedit. ff. quod met. caus. l. ultim. §. si fœnerator.

1 Et tñ dicebat Ala. istud spāle & ad cō sequentiā non trahēdū. Io. an.

2 Vasallū. nō sufficit nisi seruitiū æq̃ polleat fructibus, & sic ꝓprie nō ualet hæc exceptio, ut not. in consue. Paris. §. j. gl. ix. nu. 24.

3 Ecclesię. hoc ñ ualet. Cōrad. de sū mēh. d̃ cō tract. quę. xxxij.

4 Cōcor. text⁹ in l. cū alias. & ibi bo. gl. & Bal. C. e. Pā. hic.

5 In arbitraria uenit īteresse etiā ultra legitimum modum usurarū: & habet in interesse, rō lucri. Ioā. And.

6 Sequit̃ fideicōtractibus ex mora usurę debentur. Io. an. Dicēdū ut plene & noue not. ī trac. usura. q. xl. & q. lxxiiij.

7 Hoc idē not. xiiij. q. iij. in sūma. Io. an. in nouel.

8 In fraudem sed ꝑ sumit̃ secūdū Alc. late cons. xlix. libr. iiij. Lud. Roma. cō si. dx. sed dicendū ut noue not. ī trac. usura. qō. lxxx. qō. lxxxij.

9 No. hic Tāc. Phi. Vin. Guil. in Spe. ti. j. §. restat. uers. item mortuo eo qđ per rescriptū īpetratū cōtra usurariū mortuū ante citatiōem nō conuenitur hæres, si de hr̃de non fiat mētio in rescripto. & sic dicebant Tancr. & Vincē. seruari Boñ. ad hoc, de offic. dele. cū olim. & hæc iura loquuntur ī ordinario. ut ĩ. e. Michael q iudicat hæredē: sicut testatorē. & sic intellige turpia lucra debēt hr̃dib. auferri. ff. de calū. ī hæredem. de hoc de rescri. significauit. de iudi. quia Ioan. An.

lumentum aliquod inde percipiat. Et an negotiator, pœna consimili debeat cōdemnari, qui merces suas lōgè maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio prorogetur, quàm si ei incontinenti pretium persoluatur. Verùm quia quid in his casibus tenendum sit, ex euāgelio Lucæ manifestè cognoscit, in quo dicitur: Date mutuū, nihil inde sperantes [a] † hmōi homines, ꝑ intentione lucri, quā habent (cùm omnis usura & superabundantia prohibeat in lege [b]) iudicandi sunt malè agere, [c] & ad ea quæ taliter sunt accepta, restituenda, in animarum iudicio efficaciter inducendi.

Innocentius iij. prælatis in regno Franciæ constitutis.

Manifestus usurarius, appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.

CAP. XI.

QVam perniciosū & j. Mandamus quatenus manifestos usurarios (maximè quos usuris publicè renūtiasse constiterit) cū aliquis eos conuenerit de usuris, nullius ꝑmittatis appellatiōis subterfugio, se tueri. [d]

Idem Narboñ. archiepiscopo.

Per subtractionē communionis Christianorum. & per principes seculares, cogendi sunt Iudæi ad usuras restituendas.

CAP. XII.

POst miserabilē: & j. Iudæos ad remittēdas Christianis usuras, ꝑ principes [e] & potestates, cōpelli præcipimus seculares: Et donec eis remiserint, ab uniuersis Xp̄i fidelibus, tā in mercimonijs quā in alijs per excōmunicationis sententiā eis iubemus communionem [f] omnimodā denegari. [g]

Idē Mutineñ. episcopo.

Non obstante iuramento de non repetendis usuris per debitorē præstito, pōt iudex ex officio suo, usurarium ad restituendas usuras compellere.

CAP. XIII.

TVas dudum recepimus quæstiones, qđ quidam usurarij eos quibus dant pecuniā ad usuram, præstare faciunt iuramentum, quòd usuras non repetant, & super ijs quas soluerint, nullam moueant quæstionem.

Nos igitur respondemus, ut usurarios ipsos moni præ. cen. eccl. app. re. compellas ante usurarum solutionem, ab earū exactione desistere, [h] uel restituere [i] ipsas postquàm fuerint persolutæ,

[a] Sperantes. Supple causa mutui, in spe lucri principaliter posita secundario tamen, aliquid sperare non puto malum, ut & ipse seruiat illi: arg. lxj. dist. quid ꝑderit. & lix. di. si officia. nec etiā recipere ex tali spe, ar. j. q. ij. quā pio. imo naturaliter debitor est illi obligatus ad antidora. ff. de pe. hære. sed si lege. §. consuluit. & s̄. de test. cum in officijs. Ala.

[b] In lege. xiiij. qō. iij. cap. ij. & iij. Ber.

[c] Male agere. Argu. contra. s̄. eod. in ciuitate. illud intelligitur quantum ad iudicium ecclesiæ [1] & potest excusari illud propter dubium istud de iudicio animæ: ut hic patet: & ita nō est contra ibi quo ad formam contractus usurarij non dicuntur. sed isti propter intentionem quam habuerunt, iudicandi sunt in iudicio animæ male agere: & inducendi sunt, sed non compellendi, ut sic recepta restituāt: nec tāquam usurarij puniendi sunt, sed reuera quo ad Deum usurarij uidentur, quia restituere tenentur sic accepta. Et sic habes manifeste, quod intentio facit hominem usurarium: intellige cum effectu. sic & expectatio. xxiiij. quæst. iij. capi. j. & q. iiij. si quis clericus. Ber.

[d] QVā. Se tueri. Idem est in quolibet crimine manifesto. s̄. de appel. cū sit romana, alias si iniuste grauaretur, [2] non est appellatio denegāda. sic multoties condemnetur iniuste, qui foret absoluendus. s̄. de exceptionibus, cum inter. & ita intellige de ijs qui appellāt, existendo in crimine. & hoc constat quia non exprimit iustam causam appellādi, alias nō audiretur ante sententiam appellās. s̄. de appel. ut debitus honor.

POst. Ponit duplicem prouisionem cōtra Iudæos usurarios. Secunda ibi, & donec. Abb.

[e] Principes. Quorū legibus, in temporalibus subijciuntur iudæ. viij. dist. quo iure. & C. de iu. iudæi. j. q͂a si ad nos ueniunt, protegunt s̄. de iud. sicut. & C. de iude. nullus. pari ratione alios cōtra eos protegamus. ar. s̄. de mutu. petit. per totum. maxime in his, in quibus legem suam offendunt. s̄. eo. consuluit. & xiiij. q. iiij. quoniam. & ca. ult. Vin.

[f] Communionem. Sic. j̄. eo. quanto.

[g] Denegari. Nō est dubiū, quin pœna corporali puniant Iudæi per ecclesiā, & ēt pecuniaria. xxviij. q. j. sæpe. in fi. xvij. qō. iiij. constituit. ita tñ, quod usque ad uindictā sanguinis nō procedat. s̄. e. de rap. in archiepatu. Sed contra: quia nihil ad nos de ijs quæ foris sūt. ij. q. j. multi. & s̄. de diuor. gaudemꝰ. Sol. quod dr̄ ibi nihil ad nos &c. illud intelligitur, in quantum Deum offendūt: sed inquantū hominem offendūt, secus est. Vel potest intelligi illud, de directa coërtione, quā in eos nō exercemus. secus de indirecta: ut hic. & s̄. de deci. c. de terris. cū ēt ꝑpter delictū, [3] efficiunt đ foro nostro. s̄. de iud. nouit. & s̄. de fo. compe. cū sit generale. & vj. q. iij. placuit. & s̄. de rap. capit. j. de hoc dictum est s̄. de iude. ita quorundā. B.

TVas. Vsurarius qui fecit debitorē iurare, de soluēdis uel de non repetendis usuris, ecclesiastica cēsura cōpellitur ab exactione desistere, & exactas restituere. hoc dicit. Communis diuisio. secunda ibi, nos. Abb. Sic.

[h] Desistere. Relaxato prius sacramēto. s̄. de iureiur. ex administrationis. & hanc relaxationē pōt petere, q iurauit, cū huic petitioni nō renuntiauerit: ut s̄. de renuntia. cum interp. & s̄. q͂ met. cau. ad audientiam. imo & si iurauit non petere absolutionem, potest illud denūtiare. s̄. de iureiur. (quemadmodum. [4] Et licet ob priuatum commodum denuntiet, non tamen repellitur ab ea, quia proderit usurario cū pœnituerit: arg. viij. q. j. sunt in ecclesia. Ber.

[i] Vel restituere. Sic s̄. de iureiuran. debitores. & s̄. de empt.

1 Quid si is, contra quē agit i hoc iudicio contētioso, confiteat suā prauā intentionē. Dicit Ho. q si petebat ut uere usurariū: pp iniustā petitionē absoluetur reus: nisi ꝑpter animæ periculū dicat hic aliquid spāle ad qđ de iudi. dilecti. de cogna. spiri. tua. Sed si petebat ut quasi usurariū iniuste & cōtra salutē animæ receptū: fit cōdemnatio secundū eū. Ioā. And.

† Quæ v̄ba clare & nitide exposui i trac. usura. Latino. q. ij. n. 72. & in gallico n. 46. quo noīe multi īsignes uiri etiā theologiæ schola Sorbonica mihi gratulati sunt.

2 Vt si uellet reprobare testes aduersarij & nō admitteretur. si autem appellat: q͂a decit se usurarium nō eē uel corrigat, non audit secūdum Ho. dicit Inn. quod audiretur appellans a s̄nia, dicit tñ qđ alij dicūt cōtra. Io. And.

3 Et ꝑpter rem cōtra ctū & domiciliū secūdū Ho. Ioā. And.

4 Et c. ad nostrā. ij. ubi đ hoc in glosi ij. Ioā. And.

empt. & vendit. ad nostram.

QVia. Præmissa causa statuti, ponit ipsum statutum: ibi, statuimus. Abb.

a In legem. Eandē f. ff. quod me. cau. isti quidem. & s. de app. an sit. & c. constitutis. & C. de iure delib. scimus. §. si uero postquā. Arg. contra. s. de ap. dilectis filijs. ubi dicam⁹, qui non detulit appellationi, audit appellans in eodem negotio, & idem uidetur, si in alium delinquat. ff. de ritu nupt. filio patroni. §. j. ubi patronus, qui contra unam legem uenit, beneficium alterius amisit. ff. de mino. l. auxilium. in fin. ubi minor delinquens, beneficium restitutionis amittit. Vincē. & Io. relique rūt hoc disputationi, utrū delinquens contra legem unā, aliarū perdat beneficium. Ego non credo, quod propterea perdat beneficium alterius: quia sic puniretur in eo in quo non deliquit. sufficit ergo, quod amittit legis beneficiū quā contempsit: ut dicunt primæ concor. & illa lex, auxilium. loquitur in crimine ubi non restituitur minor: nec illa filio patroni obstare videtur.

ne de dolo & fraude contingat eos commodū reportare.

Idem.

Non auditur usurarius repetens usuras, nisi prius restituat extortas. †

CAP. XIIII.

QVia frustra legis auxilium inuocat qui committit in legem: a Statuimus, ut si quis usurarius a nobis literas impetrauerit, super restituēdis usuris, uel fructibus computādis in sortem, nisi prius ipse restituerit b vsuras, quas ab alijs nosci tur recepisse, authoritate literarum ipsarum, nullatenus audiatur.

Idem Altissiodorensi episcopo.

Conuictus de usuraria prauitate per famam & alia argumenta, potest manifestari usurarius, & tanquam manifestus usurarius compesci secundum dispositionem Lateranēsis concily.

CAP. XV.

b Restituerit. Nunquid sufficit cautio de restituēdo? Respon. quod non. argu. s. de re iud. cū aliquibus. ff. de pig. act. quod si non soluerit. nisi forte magna causa interuenerit. ar. ff. de re iud. l. iiij. §. ait prætor, puta si nō sit soluēdo: tunc sufficit præstare cautionē quod ipse restituet: & audiri debet, ut postea alij restituat. ar. s. de restitu. spol. olim. ij. & s. de solu. Odoardus. & ff. de cess. bo. l. si debitoris. uel si ille cui debetur cōsentiat: qa satisfactū intelligitur. ff. de pig. act. si rē. §. omnis. arg. s. de re iudi. quod ad cōsultationē. Item quid si nullus agit cōtra istum pro usuris? Dixit Ioan. & Tanc. quod facta denuntiatione in publico, si nullus apparet qui petit, debet iste audiri p literas: sicut facit q rē inuenit alienam, ad euitandum pœnā furti, denuntiet publice ut cuius est res ueniat. ff. de fur. falsus. § qui alienū. Hoc non credo sufficere. nō enim excusatur usurarius, si nullus repetat ab eo: uel si denuntiet: imo etiā tenet usurā restituere, saltem pauperibus, si nullus apparet cui restituat: aliter non liberatur a peccato: ut supra eodē. cū tu. vnde cū nō sit adhuc emendatus, si in crimine perseueret retinendo alienū, nō est audiendus. & hoc patet per literam istam: quia nisi restituerit uel adhuc restituat cum effectu: ergo beneficiū legis habere non debet, cum adhuc contra illam in crimine perseueret; unde pōt ei dici, eijce primo trabem de oculo tuo, quā festucā de oculo fratris tui. j. q. j. multi. & iij. q. vij. c. infames. §. porro. in fi. & ita iudex nō procedat per literas tales, nisi postquam constiterit, q plene purgat⁹ fuerit. & hoc intellige cū est manifestus usurarius: alias iudex nō denegaret ei audientia, & sic iudex ex officio suo, potest eum repellere exemplo domini. iij. qō. vij. qui sine. ca. postulatus. & supra, de except. exceptionem. & infra c. proxi. & supra eodem. quam perniciosum. argu. idem erat si non sit manifestus vsurarius, & reus a excipiat. quod non debet audiri, cum eodem reatu criminis inuoluatur, probatione recepta non audiatur, nisi restituat, ut dixi. Itē qd si aliquis cōtendat in iure, cum ipso impetrante & appelletur ante causam, nunquid expediet ante causam appellationis? arg. est hic quod sic, ex eo qd dicit, nisi prius restituerit &c. si vsurarius impetrator appellet, non audirent illum interim per literas illas. Itē habes hic, quod literæ quæ ab initio non ualent, postea cōualescunt. s. de foro compe. licet uerum. & ex tenore. & hoc uerum est, quādo ab initio nō sunt nullæ ipso iure. Bernardus.

† Lap. allega. liij. allega. lv. Ipse tamē Vin. s. de immu. ecc. c. fi. dixit, quod uiolans legem generalem, inuocare nō debet auxilium alterius legis generalis: & sic loquit l. auxilium. sed talis bene poterit se dfendere, ex l. singulari uel priuilegio, nisi tale sit priuilegium, qd tollat per offensam iure cōmuni. C. ubi de crimi. authen. qua in puinc. si uero impetrauit ius iniquū aduersari⁹ cōtra illū se illo iur defendit: secus si tm̄ uoluerit impetrare ff. qd quisque. in l. j. §. fi. & l. si qs. Ioā. dixit edictū de usuris, simile edicto, quod quisq; iur. ubi nō solus aduersarius, sed etiā alius illo iur repellit agētem. ff. qd quisq; iur. le. iij. §. j. Ioā. And. a Contra quē impetratū fuit rescriptū. extraneus enim. hoc opponere nō posset cū nec ad eū extendat beneficiū rescripti. de off. deleg. p. & g. secundū Innocē. & Hosti. qui etiā dicūt hanc exceptionē pponendā. ante li. cōtest. & nō post. de re iudi. inter dicit Ho. etiā eam probandā intra viij. dies. argu. de excep. pia. d sen. excom. solet. lib. vj. Ioā. And.

CVm in diœcesi tua, sint quāplurimi vsurarij, de quibus minime dubitatur, quin sint vsurarij manifesti, contra quos propter timorem potentum, c qui tuentur eosdē nullus accusator apparet, nec ijdem sunt per sentētiam condemnati: F. t. t. respond. quòd licet contra eos non appareat accusator: si tamen alijs argumentis, illos constiterit esse usurarios manifestos, d in eos pœnam in Lateranensi concilio contra usurarios editam liberè poteris e exercere.

Idem.

Maritus recipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. h. d. & est casus singularis, & alibi non probatur.

CAP. XVI.

SAlubriter: & infrà. † Sanè generum ad fructus possessionū quæ sibi a socero sunt pro numerata dote pignori obli

CVm in. Manifesti usurarij, etiā nullo accusante, possunt cōpelli per pœnam Lateraneñ. concilij, hoc dicit, uel aliter. & sic ut in sum. no. secundum uerum intellectum, c. nam primum summarium. Ioan. And. parum habet dubij. Secunda pars ibi, fraternitati. Abb. Sicu.

c Potentum. Vnde excommunicari possent, si præstent impedimentum uolentibus agere contra illos supra de offi deleg. c. j. & xj. quæst. iij. iniustum.

d Manifestos. Si intelligas manifestos. i. notorios, nō est opus alijs argumētis. s. de acc. euidētia. s. d iu reiu. ad nostrā. & ij q. j. de manifesta. Si aūt loquit de manifestis nō notorijs, secundū hoc euidens probatio requiritur secundū iuris ordinē. xj. q. iij. eorum. in fin. Ad hoc posset dici, q illud notorium non habet facti perseuerantiā, unde aliqua requirunt argumēta. Vel dic, q solēnis fama docet ipsos esse usurarios: & ideo per famā & alia argumēta puniūtur: quia sola fama nō sufficit ad cōdemnationē. arg. xxxv. q. vj. si duo. & iij. q. iij. §. item sæpe fit. & s. de iureiur. ex literis.

e Poteris ex officio tuo. ut dixi supra eo. c. proxi. licet nullus appareat accusator.

SAlubriter. Maritus fructus rei dotalis, uel oblatæ pro dote non tenetur in sortem computare. hoc dicit

† Circa hunc tex. multū errarunt nō solū canonistæ, sed etiā quidā Theologi, ut Iac. Almain in 4. Sent. dist. xv. q. v. dicendū hic nihil spāle esse in dote ut etiā primus dixi. Bal. no uel. in tracta. de dote par. vij priuilegio iij nec refert, an pignus fructiferū datū sit, uel non: data dilatio, uel non, sed idē generaliter pro ratione iusti interesse etiā in cessionario uel vidua, vt plene not. infra. usura num. 523. cum seq.

dicit. Primo ponit dictum. Secundo eius causam assignat ibi, cum frequenter. Abb. Sic.

a In sortem. Hic est casus in quo fructus non computantur in sortem. alios habes notatos. supra eod. conquestus. Bernardus.

b Onera. Hoc ideo dicit: quia fructus dotis cedunt lucro marito propter onera matrimonij. C. de iure dot. pro oneribus. ad hoc auté, ut maritus lucretur fructus rei dotalis, requiritur ut sustineat onera matrimonij. ff. de doli exce. l. pater. in princip. Item oportet, quod possessio rei dotalis, tradita sit. ff. sol. matri. de diuisione. fructus vero percepti ante matrimonium, restituuntur mulieri, nec cedunt lucro marito. ff. de usuris. videamus. §. antepenult. similiter fructus & fœtus pecudum dotaliū, lucratur maritus. ff. de iure do. plerunq;. §. si serui. Idem est in fundo cretifodino. uel argentifodino. ff. sol. matri. diuortio. §. si vir in fundo. secus tamé est in fœtu ancillarū dotalium, 1 qui non cedit lucro ipsi marito. ff. de iure do. l. plerunque. §. si serui. Itē secus est in lapidifodinis. ubi lapis non renascitur, & in arboribus non cædendis. 2 ff. sol. mat. diuortio. §. si fundū. & duobus §. sequēt. Item fallit hic illa regula, cuius est emolumentū, eius dicit esse periculū: licet em̄ ad alios spectet emolumentū rei dotalis: non tamen rei periculum uel euictionis uel deteriorationis. ff. de iure dot. plerunque. in princ. & §. j. & C. eod. titu. l. j. tamen cum distinctione, an res datæ in dotem sint æstimatæ, uel non, ut ibi distinguitur. sed hoc est uerum, nisi res dotalis consistat in numero, pondere uel mensura. nam periculum talium, spectat ad virum. ff. de iure dot. res in dotem. Ioan.

Michael. Primo ponit partis quærelam. Secundo clausulam quam stylus curiæ apponit in literis, quæ impetrantur ad recuperandas usuras. Abb.

c Extitit. Alias non teneretur, nisi esset hæres. supra eo. tua nos.

d Adhuc hoc expositum est. s̄. eo. quia frustra.

e Pater. Hic habes, qd̄ filius tenetur ex delicto patris. sic s̄. eo. tua nos. & agit ex facto patris. ut hic patet. & sic repetitio usurarū datur hæredi & cōtra hæredem, ut hic patet. cum enim iste agat ex persona patris, ipsum tenetur defendere. ff. de reg. iur. ex qua persona. & ff. de proc. seruū quoq;. §. pen. alias denegat ei actio ut ibi dicit. Sed pone, ꝙ iste 3 nō agat ex persona patris, nūqd obest ei, si excipiatur cōtra ipsum, ꝙ pater uel auus receperunt usuras? Videt̄ quod sic: q̄a vsuræ repetuntur ab hærede, & a quocunque ēt extraneo. s̄. eo. tua. imo hæres tenet̄ ex delicto defuncti, & si nihil ꝑuenerit ad ipsum. secundū canoné. s̄. de rap. in literis. & s̄. de sepul. c. ult. vbi de hoc. & xvj. q. vj. si epm. in fi. xij. qō. ij. eps qui filios. 4 ergo si agi pōt, multo fortius excipi. & hoc concedit Ioan. quia hæres nó conuenitur hic ex maleficio, sed potius ex quasi contractu, ratione indebiti soluti. insti. de oblig. quæ ex quasi contract. §. item is cui quis per erroré. & quod possit sic excipi de facto patris eo agente. satis probatur ꝑ hāc literā. Sed si non fecisset iste mentioné in literis de parte, nunquid eo agēte ex facto suo, pōt excipi cōtra ipsum, ꝙ pater fuerit usurarius nec restituerit usuras? Videt̄ ꝙ non: quia per tales literas nó potest agere de facto patris: ergo nec excipi potest cōtra ipsum, alias iniquū uideretur. ar. s̄. eo. tua. sed illa loquitur in ordinario: imo alia ratione uidetur quod possit excipi: quia in vitiū successit patri: ut s̄. e. tua. & sic culpā alienam fecit suā, retinendo scienter alienū. ergo antequā alium impetat, debet esse illo crimine purgat⁹: ut dictū est s̄. eo. quia frustra. Satis uidetur, ꝙ nō possit excipi. 5 ar. huius c. ex querimonia & cōmissione. nunquā em̄ clausula illa ponitur in literis, nisi quando de patre fit mētio in literis: sicut hic factū fuit. sed ita videtur, ꝙ possit excipi. tenet̄ enim restituere usuras quas pater extorsit, cū ei succedat in bonis: quod potius credo. 6 Sed nūquid repelli potest ab agendo, qui nomine alieno repetit usuras? videtur ꝙ sic: arg. xlvj. dist. sicut nō suo. sed hoc nō uidet̄. q̄a nihil in suā vtilitaté versum est, nec secundū istū ageretur ad usuras repetēdas: imo cōtra illū q habuit illā utilitatem.

Quanto Iudæi q extorquēt graues usuras a Christianis, uel de possessionibus decimas, uel oblationes solitas percipere ecclesias eis nó soluūt, priuātur Christianorū cōmunione: h. d. Vel sic ut in rubro. Duo sunt dicta. Secundū ibi, hanc eandem. primum dictū facit tria. Primo ponit causam statuti. Secundo statutum: ibi uolentes. Tertio prouidet contra grauamen suspicatum: ibi, principibus. Abb. Sicu.

f Immoderatasve. Ergo moderatas uidetur permittere, a contrario sensu. xxv. dist. qualis. ff. de iudic. cum prætor. quod non est uerum. 7 supra eodem. post miserabilem. & ita cessat hoc argumentum a contrario sensu. C. de episco. & cleri. conuenticula. & graues vsuræ

gatæ, computandos in sortem, a nó credimus compellendum: Cùm frequēter dotis fructus, non sufficiant ad onera b matrimonij supportanda.

Idem episcopo Bononiensi.

Repetens usuras non auditur, nisi restituat extortas per se uel per alium, à quocunque causam habeat.

CAP. XVII.

Michael laicus, suam nobis querimoniā destinauit, ꝙ M. & quidā alij Bononień. ciues, multa extorserunt ab eo & a patre suo, cuius hæres extitit c nomine usurarū: & j. Attentius prouisurus, ne authoritate nostra, in negotio procedas eodem, nisi dictus conquerens restituerit, uel adhuc d restituat, si quas aliquando ipse uel pater e eius extorsit usuras.

Idem in concilio generali.

Etiam Iudæi compellendi sunt ad restituendas usuras extortas à Christianis, & ad soluendas decimas uel oblationes de eorum possessionibus.

CAP. XVIII.

Quātò amplius Christiana religio ab exactione compescitur usurarum, tātò grauius super his Iudæorū perfidia insolescit, ita ꝙ breui tempore, Christianorū exhauriunt facultates. Volētes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne a Iudæis immaniter aggrauentur, synodali decreto statuimus, ut si decætero quocunque prætextu Iudæi a Christianis graues immoderatasue f usuras extorserint, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint competenter. vnde Christiani (si opus fuerit) per cēs. eccl. appella.

Maritus an lucret̄ fruct⁹ rei dotalis.

1 Et sic ratio quę habet. ff. de vsur. in pecudum. in fin. ibi dicit̄ absurdum uideri hominē ī fructu esse: cū omnes fruct⁹ rerū, natura hominū gratia comparauerit. Tul. lib. j. de offic. Scire debemus, quæ ī terra gignūtur, ad vsum hominū creari: homines ēt hominum gratia generatos: ut inter se alij alijs ꝓdesse possint.

2 Cædēdis alias cæduis. hoc intēdit si esset sylua cædua. arbores bñ essent in fructu. Io. And.

3 Qui de patre fecit in lr̄is mētioné: ut differat a seq. Ioan. And.

4 Cōcor. glo. no. in c. j. in uer. mandauerit. eo. tit. li. vj. Bar. in l. j. C. & priua. delic.

5 Excipi. Imo. Pan.

6 Dicit Host. qd̄ si ipse sit hæres, uel bona empta de pecunia vsuraria peruenerunt ad ipsum: locus est exceptiói. s̄ eo. ca. tua, & c. cū tu. in fi. ff. de calu. i hæredē. ff. de diuer. & tē po. ꝓscrip. l. cū hęres alias, contra. C. de dona. si pater tuo. & patet ex his q̄ dixi s̄. e. tua. secundū eū. Ioā. And.

7 Verum Imo in se verum est ut not. in tract. [illegible] ra. nu. 5 [illegible] num. [illegible] cum [illegible]

usuræ dicuntur, quæ excedunt legitimum modum a lege statutum. C. de usur. eos.

a Commercijs. Sic s. eo. post miserabilem.

b Deuenissent. Et ita res transit cum suo onere. s. de deci. cum nõ sit. & s. de pigno. ex literis. & xvj. q. j. si quis laicus. ff. de pigno. acti. si conuenerit. §. si fundus. Bern.

Nauigãti. Tria dicta hic continentur. Secundũ ibi, ille quoque. Tertium ibi, ratione huius. Abbas.

c Periculum. Quia iste recipiebat in se periculum, 1 uidebatur, quasi quadam compensatione illicite aliquid ultra sortem recipere posse: quia periculum pecuniæ mutuatæ pertinebat ad debitorem, 2 cum sua facta fuisset. sed nihilominus, est usurarius, cum excedat naturã mutui: ut dictum est. s. eo. conquestus. quia si nullum periculum secutum fuit: & aliquid ultra sortem recepit: illud fuit usura quia cum sit hincinde mutuum nihil inde sperare debet, iuxta illud: date mutuum, nihil inde sperantes s. eod. consuluit. & xiiij. quæ. iij. per totum. & nulla compensatio siue dispẽsatio, admitti debet, ut usura exigatur s. eo. super eod. ergo siue recipiat in se periculum, siue non: nihil ultra sortem recipere debet.

d Dubitatur. Ergo si certum esset, quod tempore solutionis plus ualerent, usurarius est censendus. s. eo. in ciuitate. argu. j. ca. proxi. & ita propter dubium excusatur: quia tam emptor, quam uenditor æqualiter commodum & incommodũ ex dilatione expectat. & est si. C. de solu. l. pe. 3 Item arg. est hic, quod dubia in meliorem partem interpretari debent. j. de reg. iur. c. ij. quia promptiores debemus esse ad absoluẽdum, quã ad cõdemnandum. s. de proba. ex literis. ff. de actio. & oblig. l. Arrianus. Sed contra uidetur, quod potius in tali dubio abstinẽdum esset a talibus contractibus, propter periculum: argumen. j. de cle. excom. mi. illud. Quandoque enim aliqui fingunt se dubitare, ubi dubitatio nõ est tamẽ relinquendi sunt in talibus conscientiæ suæ. 4 Item argu. quod ratione dubij aliquid permittitur, quod alias nõ liceret. xiij. q. ij. non æstimemus. 5 ff. de uent. inspi. l. j. §. j. ff. de iud. si quis ex aliena. C. de usur. si ea lege. & ratione huius dubij excusatur: ut in §. seq.

e Non fuerat uenditurus. Alias non excusatur: quia si tunc fuerat uenditurus pro minori, & ex certa scientia plus recipiat alio termino, usura est. & sic itellige s. eo. in ciuitate. ut ibi etiam dixi. Ber.

1 Periculi. necesse est intelligere de periculo improbabili. alias secus. l. periculi pretiũ de nautico fœnore & plene not. in trac. usura. q. iij. ubi dicta l. periculi pretium. suæ luci. & in usum restituitur. Vsura nõ tollitur per periculi susceptionem.

2 Vt dicebat Host. creditor hic per pactum bñ potuit se onerare: sed nõ releuare. remittit aũt ad sũmã. e. §. an aliquo casu sub. §. in alijs autẽ. Ioan. An. Dubium, excusat a delicto.

3 Si creditori dedi fundum ĩ solutũ: melioratione ñ peto: sicut nec deteriorationẽ petere rem. Ioã. And.

4 Simile s. de iure iur. mulieri. Io. An.

5 Vbi de hoc. & s. de sepul. sacris. Io. And.

6 Dicit Abb. dando illi alapam. uide ĩ Spec. de teste. §. j. uer. quid igitur si. & tribus uersi. seq. Ioan. An. Imo secũdũ l. Dei debet mori, quæ in hoc renouata est ĩ Francia.

7 Coram quo dẽat accusari de falso Muti. qui ad requisitionẽ iudicis Bon. corã suo iudice Muti. deposuit: uide in Spe. de teste. §. j. uersi. qd si aliquis Ioan. An.

post. compellantur ab eorum commercijs a abstinere. Principib. aũt iniungimus, ut propter hæc nõ sint Christianis ĩfesti, sed potius a tanto grauamine studeãt cohibere Iudęos. Hac eadẽ pœna Iudæos decernimus cõpellẽdos, ad satisfaciendũ ecclesijs ꝓ decimis & oblationib. debitis, quas à Christianis dedomib. & possessionibus, alijs percipere cõsueuerant, antequã ad Iudæos quocunq; titulo deuenissent: b ut sic ecclesię conseruentur indemnes.

Grego. ix. fratri R.

Vsurarius est, qui a debitore recipit aliquid ultra sortem: et si suscipiat in se periculũ. h. d. primò. Nõ est usurarius emptor rei minus iusto pretio si tũc uerisimiliter dubitetur, an tẽpore solutionis plus uel minus sit res ualitura. h. d. secundò. Propter dubium excusatur is, qui ex eo quòd differt solutionem pretij, uendit rem plus quàm ualeat, si non erat eam alias uẽditurus. hoc dicit tertio.

CAP. XIX.

Nauiganti uel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo quòd suscipit in se periculũ c recepturus aliquid ultra sortem usurarius est censendus. Ille quoq;, qui dat decẽ solidos, ut alio tẽpore totidẽ sibi grani, uini, uel olei mẽsuræ reddant: quæ licet tũc plus ualeãt, utrũ plus uel minus, solutionis tẽpore fuerint ualituræ, uerisimiliter dubitatur: d nõ debet ex hoc usurarius reputari Rõne hui⁹ dubij, ẽt excusatͣ qui pannos, granũ, uinũ, oleũ, uel alias merces uẽdit, ut amplius, quàm tunc ualeant, in certo termino recipiat pro eisdẽ, si tamen ea tempore cõtractus nõ fuerat e uenditurus.

TITVLVS. XX.

DE CRIMINE falsi.

Augustinus.

Testis falsidicus, tres lædit. uidelicet Deum, iudicem, & partem: et falsus est non solùm qui mendacium dicit, sed etiã qui ueritatem occultat.

CAP. I.

Falsidicus testis, trib. ꝑsonis est obnoxius: f primum Deo, cuius ꝑsentiam contẽnit: inde iudici, g quẽ mẽtiendo fallit: postremo innocenti, quem falso testimonio lædit. h Vterq;

DE CRIMINE falsi.

Quia inter cætera præcepta legis diuinæ continetur, non furtum facies. non falsum testimoniũ dices: et supra uisum est de furto, et usura, quæ est species furti: ideo annectit de crimine falsi. De hac materia habetur in dec. in c. in memoriam. xix. distinct. & xi. q. iij. quisquis. iiij. q. iij. qui falso. Abbas.

Falsidic⁹. f Obnoxius. Id est, obligatus.

g Iudici. Qui eum extraordinarie. 6 punire potest, causa durante. C. de testi. nullum. sed causa finita, potest accusari. 7 l. Corn. de fal. ff. ad l. Cor. de fal. l. j. & etiam l. Cor. de sicar. ff. ad l. Corn. de sica. l. j. j. respon. § j. Punitur enim falsus testis, & si conatus non habuit effectũ sententia tamẽ per falsum testimoniũ dicta, uel instrumẽta facta, retractari debent falsitate reperta usque ad xx. annos. supra de exceptio. cum uenerabilis. nec est mandanda executioni, si hoc obijciatur. j. capit. proxi. ubi de hoc, & nulla est secundum quosdam, quia ex ea non datur exceptio. ff. de exceptio. qui agnitis. dominus Azo dicebat, quod est aliqua: sed non datur ex ea exceptio cum effectu. ff. de re iudic. diuus. quousque enim constet de falsitate, habetur interim pro sententia. supra de fide instru. accepimus. ubi de hoc.

h Lædit. Quia in tribus offendit, triplex pœna ei debẽt. Primo, q̃a Deũ offendit, septẽnis pœnitẽtia sibi

iniun

iniungitur pro periurio.vj.q.j.quicunque. Quia iudicem delusit,infamabitur.xxij.q.v. quisquis couictus, & uerberibus castigabitur.v.q.v.illi qui. uel extraordinarie punietur, ut dictum est in proxima notula.& quia proximum lædit iuxta modum læsionis punietur:arg.iij.q.ix. nihilominus. 1 licet ibi nõ loquatur de tali pœna.

1 Melius facit xxxiij. qõ. v. hæc imago ubi punitur pœna taliõis Ioan.An.

a Reus. De hoc habes xj.q. iij.quisquis.

S Vper eo. Primo commẽdat eum cui scribit, de præterito. Secundo instruit eum de futuro: ibi, mandantes.Abb.

b Falsarum. Hic dicebat Lau. quòd sine temporis præfinitione semper retractanda est sententia de facto: quia ipso iure nulla est: 2 quia defectus est in iurisdictione: quia falsæ literæ nullam attribuunt iurisdictionem, sed ubi alias ageretur de falso,retractatũ usque ad xx. ann. ut dixi s̃.ca.prox.

2 Adde ꝙ no.Cy.in l.j.C.si ex fal. instr. idẽ in l.q relã.i iiij. opp.C. ad fal.

c Executioni. Et ita patet,quod executor subsistere debet uel sustinere, si obijciatur quod sententia lata sit per falsas literas. sic ff. de iudic. si prætor. Arg. cõtra. de offi. deleg.pastoralis. & ibi soluitur hoc:ubi plene habes, quando fieri debeat executio, uel quando non. 3 & s̃. de re iudi.decætero.

† Alexã. cons.ccv. lib.vj.

3 Vt xxv. qõ.ij.& si nõ cognitio.Ioan. And.

d Non obserues. & sic quod per errorem per talem sententiam solutum est, potest reuocari. C. si ex fal. instru.l. j. & ij.& ff. de excep. l. q agnitis. 4 Bernardus.

† Nicol. Boer. decisio. Burdega. lxxxij.

A D audientiã.

e Mortis. Hãc pœnam ecclesia nõ imponit.xxiij.quæ. ult.hos a quibus. & c. sæpe.& s̃. ne cleri.uel mona. sententiam sanguinis.

4 Melius l. quæ est ulti. ubi dicitur: qđ executio, rei iudicatę suspenditur: & solutum ꝑ talem sententiã, repetitur. Io. And.

f Degradatis. Sic s̃. de iud. cum non ab homine.Sed contra uidetur. ĩ.eo.ad falsariorũ. ubi tra-

reus a est,& qui ueritatẽ occultat, & qui mendaciũ dicit: quia & ille prodesse non uult, & iste nocere desiderat.

Lucius iij. Vigorieñ.episcopo.

Sententia lata per falsas literas, non debet executioni mandari.

CAP. II.

S Vper eo, quòd sententiam autoritate literarum falsarum b latã noluisti executioni c mãdare,tuam prudentiam cõmendamus: Mandantes, ut quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda uideris falsitatis,nullam eis adhibeas fidẽ: & quod per ipsas mandatũ fuerit, non obserues: d sed eum qui præsentauerit, retineri † facias diligenter.

Vrbanus tertius.

Clericus falsans sigillũ principis,deponitur.Item ei character imprimitur,& in exilium mittitur.

CAP. III.

A D audientiam nostram, te significante peruenit quod cũ quosdam clericos, qui falsauerunt sigillum regis Francorum, † carcerali custodię mancipaueris: & ĩ F. t.t.r.ut eis nec membrum auferri, nec pœnã infligi facias corporalẽ, per quã periculum mortis e possint incurrere, sed eis a suis ordinib. degradatis, f in signum maleficij characterem g aliquem imprimi facias: quo inter alios cognoscantur: & prouinciam ipsam eos abiurare compellens, abire permittas.

Innocentius tertius.

Existens in curia,literas apostolicas non recipiat nisi de manibus papæ uel officialiũ ab ipso deputatorum: personæ tamẽ solẽnes, per nũtios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum.Contra faciens si laicus est, excommunicationi subiacet:si clericus,ab officio et beneficio deponitur.hoc dicit,usque ad §.adycientes.

CAP. IIII.

D Vra sæpe mandata: & iufrà, Statuimus & sub excõicationis pœna & suspensionis ordinis & bñficij districtius inhibemus, ne quis apud se.ap.literas nostras nisi a nobis, uel de manibus illorũ recipiat,qui de mãdato nostro ad illud sunt officium deputati. Si uerò persona tantæ autoritatis exititerit, ut ipsam deceat per nũtium h literas nostras recipere: nuntium ad cancellariã nostram, uel ad nosipsos mittat idoneum, i per quem literas apost. iuxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor exititerit: si laicus fuerit, excommunicatiõi subiaceat: k si clericus, officij suspensione damnetur: & infrà.

Per excõicationis pœnam prouidet contra non resignantes nec destruẽtes literas falsas, intra uiginti dies: et absolutio Papæ reseruatur: & contra factum non tenet hoc dicit.Abb.

ditur seculari potestati puniendus: sed illud speciale est in falsarijs literarum domini Papæ, 5 ubi statim traduntur seculari potestati.

g Characterem. Arg.contra.s̃. de rap. in archiepiscopatu.& s̃.ne cleric.uel mona.sententiam. Sol.character iste, non ita ꝓfunde debet infligi, ut sanguinem eliciat:sed cutis superficies deformetur, in signum maleficij: & hoc propter odium criminis, quia facies hominis,ad instar cælestis pulchritudinis facta fœdari nõ debet. C. de pœ. si quis in metallũ.sed illa pœna alias infligi nõ debet a iudice ecclesiastico: quia periculum iminet in ipsa infligenda, & huiusmodi adustio clericis est prohibita. s̃. ne cle. uel mona. sententiam.

5 Adde qua pęna puniatur, falsificãs priuatam scripturã: nota.in l. pen.C. de fal. Bar.i l. siqs. ff. ad legem cor.đ fal.

D Vra. Prima pars punit nõ recipientes literas de manibus Papæ uel officialium. Secunda punit non destruentes literas falsas: ibi,adijcientes.Abb.Sicu.

h Per nuntium specialiter cum mandato ad hoc destinatũ. supra,de rescr. non nulli.Io.

i Idoneum. Argu. quod non ualent literæ per excõmunicatum impetratæ: alias enim per quancunque personam, etiã si per seruũ impetrentur, ualẽt.C. de preci.impe. offe. uniuersis. quod forte posset intelligi,cum princeps ex certa scientia ei concessit literas.ar.ff.de bo.poss.seruus. 6 instrumẽtum enim suspectum est ex persona.ar.s̃.de rescripr. ad audientiam. & ff.de edẽ. si quis: 7 similiter non ualet rescriptum ab hæretico impetratum C. de sum. trini.l. ij.Io.

6 Admittit seruus petẽs bonorũ possessionẽ dummõ ꝓtot đ ipsius statu sit cert⁹. Io. An.in not.

k Subiaceat. Ex hoc uidetur, ꝙ qui contra facit, sit ipso iure excõmunicatus

7 Post principiũ ubi dicitur, quod si ex pluribus hæredib. argẽtarijs, unus humilis & deplorat⁹ edit, cęteri edere debent, aut illius editio subsc rẽ re.Io.an.

catus. sed non credo, quod sit excommunicatus ipso iure: quia nec seruatur hoc: imo indifferenter uidemus, quod quilibet per nuntium literas impetrat, & hoc Papa scit & tolerat, nec aliquē repellit, nisi esset excommunicatus: sed hoc intelligitur cum literæ de manibus domini Papæ uel bullatoris tantum sunt recipiendæ, quia alias falsæ sunt ȷ̃. ca. proxi. & ille qui literas recipit, est excommunicatus: ut hic dicit.

a Innouari. Vt supra de iud. ita quorundam. in fine. ubi de hoc.

b Dies. In quibus deliberet super literis. sic iij. q. iij. capi. induciæ. §. offeratur. & ȷ̃. de cleri. excommu. mi. illud. & ff. ex quibus causis ma. l. ab hostibus. §. ultimo.

c Destruat. Si. v. q. j. quidā. & l. si quis famosum. C. de famosis lib.

d Resignet. Tali qui possit prodesse, & non obesse. [1] argu. xxij. q. v. hoc uidetur.

[1] Vel corā iudice, si corā illo fuerint exhibitę. ȷ̃. e. c. pe. secundum Hos. Ioā. And.

e Euadere. Si super hoc lata est per diœcesanum, ut hic præcipitur, tamen aliam sententiā domini Papæ siue canonis incurrit. ȷ̃. eodem, ad falsariorū.

Adijcientes statuimus, ut generalē excōmunicationis sentētiā promulgetis, quā ꝑ singulas parochias faciatis frequentius innouari. [a] ꝙ si quis falsas literas se habere cognoscit, intra uiginti dies, [b] literas illas aut destruat, [c] aut resignet, [d] si pœnā excōicationis uoluerit euadere: [e] quā (nisi forsan in mortis articulo [f]) sine speciali mandato nostro, â quoquam nolumus relaxari: [g] nec ēt (si præsumpta fuerit cōtra hoc) absolutio quicquam habeat firmitatis.

Idem archiepiscopo & canonicis Mediolañ.

Ponit nouem modos falsandi literas papales.

CAP. V.

LIcet ad regimen: & infrà. Vt autem uarietates falsitatis, [h] circa nostras literas deprehēdere ualeatis uobis, præsentibus literis duximus exprimendas. Prima spēs falsitatis hæc est, ut falsa bulla, falsis literis apponatur. [i] Secunda, ut filū de uera bulla, extrahatꝰ ex toto, & per aliud filū immissum falsis literis inseratꝰ. Tertia, ut filū ab ea parte, in qua charta plicatꝰ incisum cū uera bulla, falsis literis immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canabis restauratum. Quarta, cùm a superiori parte bullæ altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum literis falsis inserta reducitꝰ intra plumbum. Quinta, cum literis bullatis, & redditis in eis, aliquid per rasuram tenuē [k] immutatur. Sexta, cùm scriptura litera-

Quid si aliquis simplex utitur literis talibus ignoranter? Non excusatur, quia per alios debet hoc inquirere. arg. xxxvij. dist. §. ult. Quid si falsitas fuit ita latēs, quod non potuit uideri etiā a perito? Respon. [2] quod si fecerit diligentiam, quam potuit per se & per alios, non credo ipsum teneri, alioqui non excusatur. arg. s̃. de homi. c. Ioannes. & ca. ult. & in alijs pluribus ca. & l. di. si duo. Ber.

[2] Secūdū Tāc. Vin. & Philip. Ioā. And.

f Mortis articulo. Casus iste semper excipitur. xvij. q. iiij. si quis suadente. ȷ̃. de senten. excom. a nobis. & supra, de offic. ordi. pastoralis.

g Relaxari. Arg. ex quo Papa sibi aliquid specialiter reseruat, alijs denegat facultatem disponendi aliquid, super illo: sed ubi absolutionem non reseruat, alijs intelligitur esse concessum. ȷ̃. de sen. excom. nuper.

Falsitas literarum multipliciter fit.

h LIcet. Falsitatis. circa huiusmodi uitium falsitatis nota ꝙ præter hos modos qui hic exprimūtur sunt alij casus falsitatis. Ex dicto enim uel tacito, dicuntꝰ literæ falsæ ȷ̃. de rescrip. super literis. & in tali falso distinguitur prout ibi dicitur, & pro tali falso non punitur; nisi quia non habet commodum literarum. Et est arg. ad idē. ff. de fal. si quis obrepserit. Itē charta dicitur falsa scripto: ut cum scriptū est in ea, omnes canonicos fuisse præsentes, qui non fuerunt omnes præsentes. & talis ut falsarius punitur: ut s̃. de ijs quæ fi. a præla. sine cōsensu ca. quāto. & ab officio & beneficio talis suspēditur. s̃. de test. tam literis. Itē dicitur charta falsa, si appareat rasa uel mutata in loco suspecto. ȷ̃. de priuil. cū olim. & supra. de fi. inst. iter dilectos. & s̃. de relig. do. cum uenerabilis. imo & qui literas iudicum tali modo falsat, puniri debet in beneficio suo. s̃. de rescri. olim. de hac rasura dicitur ȷ̃. e. §. quinta. Itē præsumitur falsum rescriptū, licet forsitan non sit, ita ꝙ per ipsum non procedatur, si habet in se uitium latinitatis s̃. de rescri. ad audientiam. Itē si instrumentum suspectum inducitur, & ei nō imponitur fides, dicitur falsum. C. de probat. iubemus. [3] Item dicuntur literæ falsæ, si episcopus appellatur filius. Vel si papa uni loquitur in plurali. ȷ̃. e. c. prox. Item rescriptū dicitur falsum, si est impetratum sine mandato. s̃. de rescript. nonnulli. Itē alios nouem modos falsitatis, habes hic expressos. Et quicunq; tali modo uel alio quocunque, literas domini Papæ falsauerit, uel usus fuerit illis scienter, excommunicatus est: ut ȷ̃. eo. ad falsariorum. & debet tradi curiæ seculari, conuictus & degradatus: ut ibi dicitur. in alijs autem falsitatibus prædictis, licet puniri debeāt non sunt ipso iure excōmunicati, nec curiæ seculari tradendi: nisi forte si episcopus diœcesanus generalem tulerit excommunicationē, sicut Honorius fecit, qui excommunicauit omnes illos, qui falsum instrumentum fecerunt, uel fieri fecerunt, uel qui testimonium falsum tulerunt, uel procurauerunt fieri, uel qui ignē apposuerunt. ADDITIO. Modi falsitatis bullarum apostolicarum, comprehenduntur his uersibus:

Forma, stilus, filum, membrana, litura, sigillum,
Hæc sex falsata, dant scripta ualere pusillum.

[3] Illa lex dicit ꝓducērem, ut falsariū detinēdum. Ioā. And.

Falsarius qualiter ē puniēdus.

Bullæ Apostolicæ multipliciter falsantur.

i Apponatur. Apponēs secundū leges, aqua & igne interdicitur. ff ad legem Corn. de fal. ult. [4] Ber.

[4] Loquitꝰ ī illo qui utitꝰ falso rescripto, uel falsa cōstitutione nullo autore habito. Ioā. And.

k Tenuem. Quicunque radit uel immutat rescriptum domini Papæ sibi assignatum, excommunicatus est, & falsarius, ut dixi in proxima notula. & in hoc nullam distinctionem adhibeo, licet sit argu. contra supra, de fide instru. ex literis. quia intelligo illam rasuram factam per illum, qui literas ipsas scripsit, & non per illum qui utebatur illis. Si uero literæ clausæ essent, nō nocet rasura in quocunque loco fuerit: quia non est præsumptio contra impetrantem. [5] In alijs autem literis uel instrumentis potest distingui, utrū sint rasuræ in loco suspecto, ut tunc obsit. s̃. de relig. domi. cū uenerabilis, uel non suspecto, ubi nulla uis est: & tūc non obest argum. illis decre. supra, de fide instrumentorum ex literis. & c. cum uenerabilis. & hoc intelligitur, quando rasura est in loco suspecto. & sic non contradicit ȷ̃. eo. c. ult. quæ intelligitur, quando rasura nō est in loco etiam suspecto, & modica est rasurā, scilicet paucarum literarum.

Instrumēta, an uitiētur ꝓpter rasuram?

[5] Arg. ad hoc in l. cōparationes. C. de fide instr. & in. l. si unus. C ꝺ testamen-

a Scripturæ. Quia per cōparationem literarum probatur falsitas. C. de fide instrumē. l. comparationes. & ex stylo dictam di. fit comparatio, ut hic dicit. in alijs autem literis, non attenditur talis comparatio. 1 Ber.

1 Scilicet ex stilo uel modo dictandi. Ioā. And.

b Chartæ. Et in hoc est alia comparatio notāda, s. qd' rasura chartæ quantumcunque sit subtiliter rasa siue incisa, si aliter discerni non posit, eleuari debet ad solē, & interponi debet inter solem & oculos, & statim apparebit rasura illa.

Cautela ad dignoscendū rasuram.

Q Vam graui. Primo ponit admirationem. Secundo ibi, Cū scire. in tribus quæ sunt de stylo curiæ informat, & primo reducit ad propositū. Tertio ibi, Propter q generaliter concludit. Abbas.

c Dictamine s̄. ca. proxi. in fi. Ber.

d In plurali. In his ergo, potest deprehendi falsitas, & de facili: quia facile est uidere, qualiter appellet episcopū uel inferiores, & cui loquitur in plurali. secundum antiqua tempora, hoc non seruabatur. Grego. enim loquebat̄ uni in plurali, & de se quandoque singulariter, quandoque pluraliter. supra de præscriptio. nihil. xxiij. distinct. communis filius. & xcix. dist. ecce. 2 sed hoc faciebat ex magna humilitate, & tunc erat talis consuetudo, sed illa immutata est. alij episcopi appellāt suos subditos fratres uel socios. viij. quæ. j. quid autem. & x. q. iij. cauendum & j̄. de exces. præla. ca. j.

2 Et xcij. dist. in sancta. Ioan. And.

† Sed hodie passī uocat filios Cardinales & episcopos. etiam de latere legatos. ut uidi ī bullis directis Antonius Prat. & alijs,

e Tam in bulla. Vt j̄. c. proxi.

A D falsariorū. Primo punit falsantes literas Papæ per se uel per alium. Secundo punit utentes literis falsis: ibi, Qui uero. Abbas.

f Examinent. Quod si non fecerint, in dolo esse uidentur. sine dolo enim, falsum non committitur. C. ad legē Cornel. de fal. nec exemplum. & affectatores ignorantiæ dici possunt. supra, de clandest. despon. cū inhibitio. 3 unde talis ignorātia crassa & supina potest dici. j̄. de cle. excommu. mi. apostolicæ.

Falsum sine dolo non committitur.

3 Et j̄. de temp. or. eos qui li. vj. Io. An.

g Dixerint. Potest suppleri, quod non probauerint: quia qui ignorantiam allegat, eam probare tenetur s̄. de elect. innotuit. maxime, cum hoc inquirere teneātur authoritate huius cōstitutionis: alias si probaret se diligentiam quam potuit & debuit adhibuisse, non esset ei imputandum ut dixi s̄. eodem. dura. quia iusta ignorātia excusat eum: quia non uidetur teneri, nisi postquā scit hoc. s̄. eo. dura. & infra, eod. c. proxim. Ex quo enim inquisiuit a peritioribus non est ei imputandum. xxvij. dist. §. ul. ff. de iuris & fac. igno. l. regula. §. j. in fine. fecit enim quod potuit. & xliiij. distinctio. Ephesijs. & diuinare non tenebat̄. sic infra, de exceptio. prælat. inter dilectos. ubi excusatur ignorantia.

Falsa-

rum quibus fuerat apposita uera bulla, cū aqua uel uino uniuersaliter abolita seu deleta, eadem charta, cū calce & alijs iuxta cōsuetum artificium dealbata, de nouo rescribitur. Septima, cum chartæ, cui fuerat apposita uera bulla, totaliter abolitæ uel abrasæ, alia subtilissima charta eiusdē quantitatis, scripta cum tenacissimo glutino coniungit. Eos ēt a crimine falsitatis nō reputamus immunes, qui contra cōstitutionem nostrā, scienter literas non de nostra uel bullatoris nostri manu recipiūt. Illos quoque, qui accedentes ad bullam falsas literas cautè proijciūt, ut de uera bulla cum alijs sigillentur. Sed hæ duæ spēs falsitatis nō possunt facilè comprehendi, nisi uel ī modo dictaminis uel in forma scripturæ, a uel qualitate chartæ b falsitas cognoscatur. In cæteris autem, diligens indagator falsitatē poterit intueri, uel in adiunctione filorum, uel in collatione bullæ, uel motione uel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa.

Idem Attinaceñ. episcopo.

Falsæ sunt literæ papales, in quib. episcopus uocatur filius, † uel inferior frater, uel uniscribitur in plurali.

CAP. VI.

Q Vam graui pœnæ subiaceat: & infra, Nos uerò literas quæ tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuētes in eis tam in continentia, quam in dictamine c deprehendimus falsitatem, ac ī hoc fuimus, admirati, quia tu tales literas a nobis credideras emanasse. Cùm scire debeas, aposto. sed. consuetudinem in suis literis hanc tenere, ut patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, fratres cæteros aūt, reges, principes, uel alios cuiuscunque ordinis, filios in nostris literis appellemus. Et cum uni tantum personæ nostræ literæ diriguntur nunquam ei loquimur in plurali d ut uos siue uester, & his similia, in ipsis literis apponamus. In falsis aūt literis, tibi præsentatis in salutatione dilectus in Christo filius uocabaris: cùm in literis quas aliquādo tibi transmisim⁹, te uidere potueris, a nobis fratrem uenerabilem appellatū. Propter quod si literas aposto. studeas intueri, tam in bulla, e quam in filo & charta, quam in stylo, quod ueras pro falsis, uel falsas pro ueris literis modo aliquo non admittas.

Idem.

Qui p se uel per alios literas Papæ falsant, excōicati sunt cū suis fautorib. & clerici officijs & beneficijs priuati sūt, et degradandi, et tradendi curiæ seculari per quam laicus legitimè punitur. Qui uerò falsis literis utitur: si clericus est officio et beneficio priuatur: si laicus excōmunicatus est. hoc dicit.

CAP. VII.

A D falsariorum confundendam malitiam: & infra. † De communi fratrum nostrorum consilio, duximus statuendum, ut qui literis nostris uti uoluerint eas primò diligenter examinent: f quoniam si falsis literis se usos dixerint g ignoranter, eorum sera pœnitentia euitare ne quibit pœnas inferius annotatas:

† Matth. afflic. dec. Neap. 3.

Nos enim omnes falsarios [a] literarum nostrarum, qui per se uel alios uitiũ falsitatis exercent, cum fautoribus & defensoribus suis, anathematis uinculo decernimus innodatos: statuentes, ut clerici qui falsarij fuerint deprehensi, [b] omnibus officijs & beneficijs ecclesiasticis, perpetuo sint priuati, ita quòd qui ꝑ se falsitatis uitiũ exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari potestati tradantur, [c] secundum constitutiones legitimas [d] puniendi: per quam & laici qui fuerint de falsitate conuicti, legitimè puniantur. Qui uerò sub nomine nostro, [e] literis falsis utuntur, si clerici fuerint, officijs & beneficijs ecclesiasticis spolientur: si laici, tandiu maneant excõmunicationi subiecti, donec satisfaciant competẽter, ita tamen, ut in istis [f] & in illis [g] malitia grauius, quam negligẽtia [h] puniatur. quod & de ijs qui falsas literas impetrant, statuimus obseruandum.

Idem.

Nõ præsumitur quis falsare literas de simplici iustitia, nec punitur si hoc comperto destiterit illis uti.

CAP. VIII.

Accedens: & infrà Fraternitati tuæ mãda. quatenus si literæ apostolicæ in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant (cum præsumi non debeat, [i] quòd pro talibus literis quæ possunt facilè obtineri, fraudẽ quis commiserit falsitatis) nec literis usus [k] est, postquã eas falsas esse cognouit, tu ei officium beneficiũq; restituẽs, ipsum suꝑ hoc, ulterius non molestes.

Idem.

Propter paucarum literarũ rasuram, in loco nõ suspecto, rescriptum non probatur falsum.

CAP. IX.

Ex conscientia: & infrà. Verum literas ipsas, quæ redargutæ fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum uel suspicionis inuenimus, nisi paucarum literarum rasuras, [l] quæ nequaquã sapientis [m] animũ in dubitationem uertere

[a] Falsarios. De quibus habuisti s. in c. proxim. ut ibi dixi. omnes enim tam principales, quam fautores, sunt ipso iure excommunicati, ut hic patet.

[b] Deprehensi. Et criminaliter conuicti. [1] ibi enim, ut dicit lex, indagatio fiet acerrima: ubi pœna est grauissima. C. ad legẽ Cor. de fal. l. maiorẽ. & ubi ciuiliter agitur, mitius est agendum. C. eo. l. penul.

[c] Tradantur. Qualiter tradi debeant, habes j. de uerbo. signifi. nouimus. in tribus enim casibus traditur aliquis statim post degradationem curiæ seculari: ut hic, & est unus, ut dixi supra de hæreti. ad abolendam. xj. q. j. si quis sacerdotum.

[d] Legitimas. Pœna enim falsi in libero homine, est deportatio, & omniũ bonorũ publicatio, in seruo, ultimum supplicium. sic distinguit lex. ff. ad legem Corn de fal. j. §. ulti. & C. eo. titu. ubi falsi. & ibi ultimo supplicio punitur crimen falsi. Et hoc est uerum de ijs qui falsant rescriptum principis: de quibus hic intelligitur. qui uero falsant literas aliorum, aliter puniuntur sed leuius. s. eod. ad audientiam. [2] & hæc pœna imponitur illis qui per se uel per alios uitium falsitatis exercent, ut patet per istam literam, ubi loquitur de ijs qui literis falsis ab alijs impetratis utuntur.

[e] Sub nomine nostro. id est qui literis falsis utuntur per alios impetratis, sub nomine nostro. & isti minus puniuntur, quam illi qui per se hoc faciunt uel per alios. ut patet per hanc literam & superiorem. C. ad leg. Cor. de fal. maiorem.

[f] In istis. De quibus hic dicitur, qui utuntur literis per alios impetratis.

[g] In illis. scilicet qui per se hoc procurant, de quibus præmisit: uel in istis scilicet laicis, in illis scilicet clericis.

[h] Negligentia. Hæc tamen quandoque dolo comparatur, cum scilicet dissoluta est, crassa & supina. ff. mãdati. si fideiussor.

[i] Accedens. Præsumi non debeat. Not. quod nõ præsumuntur literæ falsæ quæ sunt de simplici iustitia, & quæ de facili possunt haberi, sicut nõ ꝑsumitur quod in re modica [3] dolose agatur. ff. de dolo. si oleum §. ulti. cũ l. sequen. unde si quis suggessit falsum in literis, quæ sunt de simplici iustitia non statim præsumendæ sunt falsæ, nisi probetur, quod ex certa scientia falsum suggessit: [4] qa qui dicit, quod falsum ex certa scientia suggessit, dolum allegat, sed dolus ex perspicuis indicijs probari debet. C. de dolo. dolum. si tamen alter uult probare ignorantiam, auditur. Sed qualiter eã probabit? Dico quod per iuramentum. j. de sententia excommunicat. si uero. ij. & xxxiiij. quæst. ij. in lectum. Sed pone quod falsum affirmet circa rẽ propriam, cuius notitiam habuit? præsumitur primo contra ipsum, quia non præsumitur quis ignorare factum propriæ rei. C. de rescinden. uenditio. quisquis: [5] quod est uerum. sed illam præsumptionem elidit, hæc præsumptio: quia non præsumitur dolum commisisse circa literas quæ de facili habentur: ut hic dicitur, & sic una præsumptio elidit aliam, circa idem factum. ff. de in integrum restitutione diuus. & supra, de præsumptio. literas. argumen. contra. supra de elect. capitu. cum inter R.

[k] Vsus est. Si j. de exces. prælato. cap. inter. argumen. contra. supra capit. proximo. ubi non excusatur, qui usus est falsis literis ignoranter. Sed illud intelligendum est, de ijs quæ non sunt de simplici iustitia, quæ non possunt haberi de facili: [6] unde illa præsumptio eos condemnat: hic excusatur a contraria præsumptione: quia in literis de simplici iustitia, non est præsumptio contra impetrantem. unde per ignorantiam excusatur, si statim desistat quando scit eas falsas. Io. An.

[l] Ex conscientia. Rasuras. non in narratione facti, quia ex hoc nulla suspicio esset. supra, de fide iustrumentorum cap. ex literis. nec per talem rasuram, facta fuit ambiguitas in nomine. supra, de fide instrumentorum. ca. inter dilectos. Contra habes, quod rasura inducit suspicionem, supra de religio. domib. cap. cum uenerabilis. & infra de priuileg. capitu. cum olim. secundo, & supra eodem. licet. §. quinto. ubi de hac materia.

[m] Sapiẽtis. Modica suspicio, nõ debet sapientis animum

[1] Possetta men dici spãle ĩ falsario literarum pa. ex mente huius uerbi deprehẽsi: ut degradetur notorius facti euidentia. & idẽ uidetur, si conuincatur in modũ inquisitiõis: sicut in fi. dicit de accu. in qsitionis. j. respõ. secũdũ Ho. Io. An.

[2] Adde in qua scriptura pœna falsi habeat locũ no. Bar. in l. j. §. ex illa. ff. ď fal. in l. pe. C. eo. Alexã. cõsi. cxlv. ubi no. li. vj. Hiero. Grat. cõsi. xcix. nu. 6. li. j.

Dolus nõ præsumĩt circa lr̃as, quæ de facili obtinẽtur.

[3] Modica Ant. rub. consil. xv.

[4] Idem Inn. sic ẽt in literis gratiosis, attẽdenda est quantitas & qualitas gr̃æ & personę impetrantis: & secũdũ hoc cõtra ipsum præsumendũ est plus uel minus secundum Host. Io. And.

[5] Ad hoc s. de resc. ab excõicato. Ioã. And.

[6] Vel illud cũ uitiũ est patens: istud cum est latens: uel cum hoc intra xx. dies destitit. si uero post, loquit hoc ca. de gratia, secũdũ Ho. cũ excõicatus esset, & absolutione indigeret. Io. An.

mum immutare. supra de simo. & si quæstiones. & j. quæst.j. iudices. Ioan.

a Causæ quod fieri potest. s. de elect. cũ dilecti. ubi de hoc. in fi. & sub pœna ordinis & beneficij potest se aliquis obligare. j. q. vij. quoties. & de cõse. dist. ij. ego Berengarius. Bern.

b Renunciandum. s. de re iudi ad apostolicam. & s. de fo. compe. dilecti. & c. si diligenti. & C. de pact. si quis in conscribendo. & de episcop. & cleri. si quis in conscribendo.

c Imponatis. Sed nunquid propterea est ecclesia illa aduersario assignanda? Respondeo, nõ, nisi probet primo se habere ius in illa s. de rescript. c. olim. in fin.

debuerunt. vnde si uobis constiterit, prædictum R. obligasse se sub periculo causæ, a quòd literas illas falsas esse probaret (cùm quilibet ad renunciandum b iuri suò, liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta ecclesia silentiũ imponatis. c

TITVLVS XXI.

DE SORTILEGIIS. †

Ex pœnitentiali Theodori.

Sortilegia pro furtis inueniendis, uel diuinationibus faciendis prohibentur, & contra facientibus pœna imponitur.

CAP. I.

IN talib⁹ uel codicib⁹, aut alijs, sorte d furta nõ sunt requirenda: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat. Qui autem contra fecerit, quadraginta dies e pœniteat.

Alexãder tertius Grãdensi patriarchæ.

Presbyter qui per inspectionem astrolabij, furta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter summatur: sed in ueritate hæc summatio non est indistinctè uera, quia acrius potest puniri.

CAP. II.

EX tuarum tenore literarũ accepimus, ꝙ V. presbyter cũ quodã infãmi, ad priuatũ locũ accessit, nõ ea intentione, ut inuocaret dæmoniũ, sed ut inspectione astrolabij, furtum cuiusdã ecclesiæ posset recuperari. Verũ licet hoc ex bono zelo, & simplicitate f se fecisse proponatur, id tamen grauissimũ fuit, & nõ modicã inde maculã peccati cõtraxit: & j. Mãdamus quatenus talem ei pro expiatione illius delicti, pœnitentiam imponas, quòd per annum & amplius, si tibi visum g fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere, & ex tunc liberũ h sit ei, exercere officium sacerdotis.

Honorius tertius capitulo Lucanensi.

Non solùm electio per sortes fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorũ per sortes assumi non debent.

CAP. III.

ECclesia uestra episcopo destituta, uos conuenientes in vnũ, ut de futuri tractaretis electione pontificis, unũ elegistis, ex uobis per sortem, qui tres authoritate vestra elegit: per quos vice omnium Lucañ. prouideretur ecclesiæ de pastore: quorum duo tertium magistrum R. scilicet elegerunt: quòd expressè licebat eisdem, secundum traditam a uobis omnibus potestatem. i Pro-

DE SORTILEGIJS.

Quia sortilegia continent in se falsitatem, merito de his subijcitur. De hac materia glo. est optima. xxvi. q. ij. in summa. Abb. Sic.

De hac materia tractatur xxvi. qõ. i. & q. ij. & q. iij. & q. iiij. & qõ. v. & quæst. vi. non licet iniquas. vsque ad finem quæst.

IN tabulis. Primo ponit prohibitionem. Secundo pœnam trãsgressoribus: ibi, Qui autem. Abb.

d Sorte. Sic electio per sortem non est facienda. j. eo. c. vlti. Argum. contra xxvj. qõ. ij. sors. & c. ij. qui. quia licet sors in sui natura non sit mala, tamẽ prohibetur ne propter assiduitatem, labantur in idolatriam: sicut est in iuramento. xxij. q. j. considera. & hoc c. ij. qui loquitur de comparatiua permissione. ibi potius permittuntur sortes, quã ad dæmonia consulenda concurrant. si propter diuinationes futuras, sortes prohibentur: ut hic patet, & xxvj. q. ij. illud. & q. v. cap. sortes. & c. peruenit. quandoque tamen permittitur per sortem aliquid fieri, ut dicitur infra eodem cap. ultim.

e Quadraginta dies. si laicus fuerit, cõmunione ecclesiæ priuet. a Si uero clericus, officio & beneficio potest priuari. xxvj. q. v. nõ oportet. & duobus. c. seq. Et arg. cõtra. j. c. proxi. arg. cõtra. j. eo. c. ulti. ubi non puniuntur.

EX tuarum.

f Simplicitate. Quia bono zelo hoc fecit, aliquantulum excusatur. arg. s. de apostatis. cap. ij. & quia per simplicitatem hoc fecit, dignus fuit misericordia. nam simplicitati parcendum est. s. de rer. permu. c. cum uniuersorum. vbi de hoc. Bern.

g Visum. Et ita tempus pœnitentiæ arbitrarium est. xxvj. qõ. vij. tempora pœnitudinis. sed minorem pœnitẽtiam anno, non posset imponere, ex quo Papa sibi annum præfixit, sed supra est ad arbitrium episcopi. Bern.

h Liberum. Hoc intellige dictum ex dispensatione: nam de iure cõmuni, debuit remanere priuatus, & episcopus de iure cõtra illum processit xxvj. qõ. v. non oportet. & c. si quis episcopus. & c. aliquanti. sed quia bono zelo per simplicitatem deliquit, Papa mandat ipsum restitui, & episcopus authoritate sua cum isto potuit si uoluisset dispensare, cum in casu isto, ei hoc nõ sit prohibitum, & dispenset etiam in maioribus. l. distinct. presbyteros. & s. de iudi. at si cleri. ubi de hoc. Ber.

ECclesia. In prima ponitur electio. In secunda electionis prosecutio, examinatio, & reprehẽsio: In tertia gratiosa confirmatio, & sortis prohibitio. Secunda ibi, Procuratoribus. Tertia ibi, Electionem. Abb.

i Potestatem. Si habes s. de elect. cũ in iure. Dicunt tamen quidã, quod idem esset, si aliqua forma nõ fuisset expressa, ꝙ possent vnum de se eligere, ut dicitur in c. cũ in iure. quod non credo, quia ubi simpliciter datur potestas eligẽdi tribus, nulla forma adiecta, ita

habent

a Dicit H. quod hoc sibi nõ placer: tum qa aduersarius possidebat: vñ nõ eget assignatiõe: sed sufficit, quod ei silentiũ imponat. C. de rei vend. l. fi. tum quia, & si non presideret ei esset assignanda: quia se obligauerat: & ita cõuenerat authoritate ordi. si ita esset: verũ dicat Ho. sed alias, bene dicit gloss. Ioã.

† Vide maleũ malefica. Et Gulielm. Ro. in cõsue. Cono. §. lj. non em est res dissimulãda, sed cõperta grauiter puniẽda. nec alias dixisset dominus maleficas ne sinas viuere. Exod. 22. Deut. 18. b.

a Et turpiter dehonestati, de parochijs eijciuntur xxvj. q. v. episcopi. & testimonio repelluntur: & sunt infames. ij. q. viij. quisquis. iij. q. v. constituimus j. c. proxi. Ioã. And.

Eps cum sortilegis dispensare potest.

habent potestatẽ eligẽdi omnes, quod unus uel duo sine tertio eligere non possunt. unde si duo eligāt tertium, non ualet ꝙ faciunt, quia hanc potestatem non habent. si ille eligat se cũ alijs non ualet: quia nemo seipsum eligere potest. s̃. de insti. cum ad nostrā quia alius debet esse electus, & alij eligentes: ut ibi dicitur: sicut est inter baptizantem & baptizatum. s̃ de baptis. debitum. & s̃. de iure pa. per nostras. xxiiij. qõ. j. didicimus. & ff. de cur. da. ab his. l. prætor: & ff. de test. tut. ex sententia. ff. ad Treb. ille a quo. §. tempestiuum. quia duplici officio fungi non potest, ut ibidem dicitur: sicut si tres iudices uel arbitri sint dati simpliciter, sine illa clausula, quod si non omnes &c. duo sine tertio procedere non possunt, quia potestas iudicãdi ita data est omnibus qd duo sine tertio, uel alter sine altero procedere non potest.

Compromissarij ad eligendũ simpliciter dati, nõ possunt unũ de se ipsis eligere.

1 Possunt imo possunt. Pan. hic. nu. 4.

2 Alijs. imo regulariter permittit ut contra superstitiosos quosdã tã late not. ĩ cõsue. Parisien. §. viij. glo. j. nu 13. cũ seq. utiã nullus dubitet.

3 Nec electus cõfirmãdus ut si duo discorditer sint electi. in quibus est vtrobique parilitas licet quidam contra. Cassetur igitur tunc utraque electio, ex quo neutra facta ẽ a maiori parte c. & de hoc s̃. de ele. ecclesia in fi. vl. glo. Ioã. And.

curatoribus igitũ uestris, super his in nostra præsẽtia cõstitutis, nos tali examinato [a] processu, licet nota non careat, quinimo multa reprehẽsione sit dignũ, ꝙ sors in talib. interuenit: & ĩ. Electionẽ celebratam de ipso ad gratiã [b] confirmationis admittimus, sortis usum ĩ electionibus [c] perpetua prohibitione damnantes.

TITVLVS. XXII.

DE COLLVSIONE detegenda.

Grego. uniuersis episcopis de Corinth.

Accusatore desiliente ab accusatione, pōt iudex ex officio suo inquirere super crimine illato.

s̃. de offi. deleg. c. uno delegatorũ. c. causam matrimonij. De hoc ẽt dixi in c. cum in iure. sed cũ datur aliquibus potestas eligendi de se uel alijs, si uolant aliquem eligere de se, tunc potestas eligẽdi, remanet penes illos tantum, & eis solis data intelligitur, sicut quãdo cõmittitur causa cum illa clausula, quòd si nõ omnes &c. sed si simpliciter datur aliquibus potestas eligendi, tũc non possunt 1 aliquẽ eligere de se, sicut est in iudicibus: ut dictũ est: & persona electa, nullo modo debet cõputari inter eligentes, ut probatur s̃. de elec. Cumana. & ideo dicit hic, ꝙ eis licebat secundum traditam &c. Et hoc arg. nõ ualet. Capitulum potest eligere unum de se, sed isti quibus data est simpliciter eligendi potestas, Funguntur uice capituli, ergo possunt eligere unum de se. Capitulum enim eligit iure cõmuni, siue ordinario: sed isti non eligunt iure cõmuni, sed potestate sibi concessa per capitulum. B.

[a] Examinato. Et merito, ad quem enim pertinet confirmatio, & examinatio processus & personæ s̃. de ele. nihil est. & c. cum nobis. & c. uenerabilẽ. & s̃. de transla. c. ulti. & s̃. de hær. c. cum ex. iniuncto. in fi.

[b] Ad gratiam. Hoc ideo dicit: quia de iure debuit cassari, sed ipsum de gratia confirmauit.

[c] In electionibus. Pro hoc ꝙ dicit in electionibus. uidetur, quod in alijs 2 usum sortis non reprobet. arg. xxv. di. qualis. & ff. de iudi. cũ prætor. ff. de testi. ex eo. & xv. q. iij. de crimine. præterea, in multis casib. usum sortis admittimus. ff. de iudi. cum ambo. ff. familiæ ercisciun. si qui sunt. C. Communia de leg. si duobus. circa prin. Sed quare prohibetur usus talis in electionibus? nõne Mathias sorte electus fuit. xxj. distin. cleros. in prin. & sors non est aliquid mali. xxvj. quæ. ij. sors? Dicas quod licet Mathias & Ionas sorte electi fuissent, non tamen eorum exemplo eligendus est, 3 aliquis per sortem: ut uigesimasexta quæstione secunda, non statim. & capitu. nõ exemplo. quia illud factum fuit diuina inspiratione. sic uigesimaquarta q. v. dixit. Quod autem dicitur, sors nõ est aliquid malum, uerum est considerata in se, sed ex causa prohibetur, ut dixi s̃. eod. c. j. & præterea hic non fuit seruata forma concilij. s̃. de elec. quia propter. ut uidetur. propter dissentiones uero & lites dirimẽdas, sors admittitur circa iudicia, ut dicunt prædictæ leges, in quo casu pōt ĩtelligi ca. illud, sors. sed in electionib. licet ibi sit discordia nõ licet, per iura prædicta. Abb.

CAP. I.

Scripta f. v. relegentes agnouim⁹, ꝙ ij [d] qui contra Adrianũ epm̃, aliqua dixerãt, modò cùm eodem in amicitiã cõuenissẽt: & ĩ. Quia uerò nuntiati facinoris qualitas, [e] nos uehemẽter ĩpellit, ut ea quę audiuimus dissimulare [f] nullatenus debeamus, præsertim cum accusatores & accusatum, inter se fecisse gratiam [g] indicaueritis. hoc necesse est,

DE COLLVSIONE detegenda.

Quia in collusione inest falsitas. iõ subijcitur hic titul. de collusione. De materia tit. respectu quo colludẽs p̃uaricatur, habetur ij. q. iij. §. fi. facit textus in c. ij. in fi. de procu. lib. vj. et in cle. constitutionem. § sane. de elect. Et collusio est, inter actorẽ et reũ latens & fraudulenta conuẽtio, ut uoluit gl. in c. iij. infra, eo. in uer. collusione. et uide gl. ij. q. iij. c. si quem. § notandum. Et dicitur colludens, falsum committere, quia aliud agit, & aliud simulat.

De hac materia habetur ix. quæstio. iij. c. j. in titu. de pœnis. uers. quæ sit pœna collusionis. & supra, in titu. de accusatione.

Scripta. Si accusator ab accusatione desistat, debet iudex inquirere, an per collusionem hoc fecit. ita summatur communiter. Primo ponit factum. Secundo decidit quæstionem circa factum: ibi Quia. Abb. Siculus.

[d] Quod ij. Arg. quod plures accusatores possunt admitti contra unum super eodem crimine s̃. de accusa. licet. & ij. q. j. in primis. & plures procuratores admittuntur s̃. de testibus insuper. hic enim admissi fuerunt plures accusatores. & in c. in primis. quod fieri non debet, imo iudex debet eligere magis idoneum. ff. de accu. si plures.

Accusatur unus a pluribus.

[e] Qualitas de amicitia lætatur, & non de modo illo, quo in amicitiam conuenerunt: & ideo præcipit inquiri de collusione. unde dixit Ioannes quidã sapiens phantasma: Deus non est remunerator nominum, sed aduerbiorum. hoc est dicere, non remunerat Deus bonum quod fit, sed ꝙ bene fit. unde non remunerat Iudæos, qui crucifigerunt Christum, licet mors Christi bona fuerit, quia propter hoc de pœnis inferni nos redemit: & ideo non remunerauit eos, quia non bene fecerunt. Deus enim cor interrogat, & non manum. xiiij. q. v. si quid inuenisti. nec considerat quæ fiunt, sed quo animo fiunt. xv. q. vj. c. j. in fi.

Aduerbia & non nomina, remunerantur a Deo

[f] Dissimulare infra, ca. prox. & ca. pen. & ult. per hoc enim consentire uidetur: argu. xliiij. distinctio. Ephesijs. in fi. & lxxxiij. distinctio. error. & supra, de hære. cap. ij.

[g] Gratiam. Argu. ꝙ non liceat recedere a lite. unde nota ꝙ tria sunt genera causarũ. s. ciuilis, criminalis. & spi-

Causæ sũt triplices.

& ſpiritualis. Dupliciter enim poteſt quis a lite recedere, per gratiā & per tranſactionē. In cauſa ciuili, quādoq; poteſt quis a lite recedere per gratiam, & per trāſactionem, ſine aliqua pœna, uel nota, niſi in actione famoſa, in qua non licet tranſigere ſine iudicis authoritate, alias notatur infamia. ff. de ijs qui no. infa. l. fur. §. pactus. In cauſa uero criminali ante inchoatā litē licitum eſt deſiſtere per gratiam. ff. ad Turpillia. mulier. & l. quæſitum. poſt inchoatam litem, non licet ſine iudicis authoritate, & ſine cōſenſu rei, ſi fuit ſuppoſitus tormēto. C. de abo. l. iij. uel ſi ex hoc remaneret infamatus ut argu. v. quæſtio. j. quidam. Et ſi deſtiterit, incidit in Turpil. ſi publicum crimē intendit. C. ad Turpil. l. j. & fideiuſſor punitur in quantitate promiſſa, & accuſator notatur infamia, & extraordinarie pro motu iudicis punitur. ff. eo. l. ij. de cuſto. & exhi. reo. l. iiij. & ff. de præua. l. iij. in fi. & l. ſi is. ſi uero priuatum, extraordinarie punitur. ff. ad Turpil. ſi quis repetere. in fin. Pro motu iudicis, ſecundum canones omne crimen quaſi publicum cenſetur, unde per tranſactionē ſeu gratiam, a lite recedere non licet. arg. hic, & infra, capi. proxi. & capi. ulti. Quod ſi fecerint inter ſe gratiam uel aliquam colluſionem, iterum inquiretur de crimine: ut hic patet, & infra ca. proxim. & ulti. iudex tamen ſi in crimine illo poſsit diſpenſare, præſtare poteſt authoritatem, ſi uoluerint inter ſe gratiam facere. ar. v. q. ij. ſi primates. & xc. di. c. j. & capit. ſtudendum. In cauſa ſpirituali, bene licet a cauſa recedere per gratiā: per tranſactionē uero nō: ut proprie intelligas tranſactionē. ſ. de rerum permu. cap. ulti. ſ. de tranſactio. ſuper eo. In cauſa uero criminali uel matrimoniali, neque per tranſactionem neque per gratiam ſeu compēſationem licet diſcedere. ſupra, de tranſact. c. ult. Ergo ſi aliqui gratiam faciant inter ſe, indebito modo, iudicis eſt inquirere ut hic patet per totum. C. de generali abol. indulgētia. & l. ij. ubi autem ex iuſta cauſa uult diſcedere, iudex debet indulgere abolitionem. ſecunda quæſtione tertia, ſi quem pœnituerit. & §. præuaricator. C. de abol. l. j. & ſecunda. In cauſa miſta, puta cum agitur ad thori ſeparationem, poteſt quando uult diſcedere. arg. ſupra, de diuor. ex literis. quia nō ſolum ſepties, ſed etiā ſeptuagesies. &c. ſupra, de iureiuran. quemadmodum. Ala.

Sup hoc uid quod not. iij. q. vij. §. tria. ad fi. ī gl. fama. Ioā. And.

Quaſi dicat: non p tranſactionē. de hoc remittam in fi. glo. Ioā. And.

De publicis & priuatis, vide ſ Sp. de accuſ. §. ij. ī princip. Ioan. And.

In cauſa uero populari, nō licet deſiſtere per tranſactionem: niſi ut legitur ff. de pac. iurigētiū. §. ulti. ff. de iureiu. eū qui. §. in popularibus. ſecundū Innoc. Ioan. And.

De hoc per Io. ij. qō. iij. §. ulti. in gl. ſcias. ubi etiam no. in quibus criminib. liceat trāſigere, & qbus non quod no. Iun. ſ. ca. proxi. Io. And.

ſubtilius perſcrutari, ne fortè nō ex charitate, ſed ex premio eorum, ſit concordia comparata.

Idem.

Deſiſtente accuſatore et accuſato, iudex proſequitur.

CAP. II.

CRimina ſemel audita Gregorius indiſcuſſa nullo modo præteribat, etiam ſi accuſatus cū accuſatore, in gratiam rediſſet.

Alexander iij. Noruicen. epiſcopo.

Colludens in cauſa beneficiali, priuari debet beneficio.

CAP. III.

AVdiuim9, uſq; adeò clericorū malitiā excreuiſſe, ut interdū inter ſe colluſione facta ſup beneficijs quæ poſsident, ſe ſuſtineāt ab alijs moleſtari, & poſtea, ut quæſtioni cedāt: & ijdē clerici qui bñficia quiete poſsident, quaſi noīe tranſactionis ſoluunt alijs de ipſis beneficijs annuā penſionē, ut poſt mortē eorū, in beneficijs illis ſuper quibus eſt colluſio facta, ius ſibi ualeant uendicare. Vnde tibi mandamus, quatenus ſi quos clericos tuæ iuriſdictionis per colluſionē huiuſmodi fraudē legitimè tibi conſtiterit commiſiſſe, eos beneficijs ſuper quib. colluſum fuerit, non differas perpetuò ſpoliare: quia ſatis eſſet indignū, ſi fraus & dolus, quæ in præiudicium tui iuris & aliorum nituntur committere, in eorū non redundarent incommodum & iacturam.

Gregorius ix. Bereñ. archiepiſcopo, & fratri Ioſeph monacho Floren.

Abſolutio de criminibus illatis per colluſionem facta, nō impedit facultatē iterū accuſādi. et inquirēdi de illis criminib.

CAP. IIII.

IN tantum, clamor, qui aſcendit contra Acherontinum archiepiſcopū, inualeſcit, ꝙ diſsimulare ipſum ulterius ſine ſcādalo non ualemus,

a Charitate. Si enim ex charitate hoc facerent accuſatores, poſſent tolerari, ſed ex præmio non: ut hic dicit, & ſ. c. proxi. Ber.

b CRimina. Gregorius. Gregorius iſte, ſecundus fuit uel tertius forte, & loquitur de primo.

c Præteribat. Quia undecunque crimina claruerint puniēda ſunt. xxiiij. quæſtio. iij. ecce. & ſ. ca. proxi. & lxxxvj. diſtin. ſi quid. & ij. q. iij. c. ſi quem. §. notandum.

AVdiuimus. Beneficio ſuo priuatur, qui per colluſionem illud conſtituit cenſuale. hoc dicit. Primo refert colluſionem, Secundo illum priuari mandat ibi, Vnde. Abbas Siculus.

d Colluſione. Colluſio eſt inter actorem & reum, latens & fraudulenta conuentio. Colludium enim, non debet remanere impunitum. ij. quæſtio. iij. ſi quem pœnituerit.

e Penſionem. Hæc penſio conſtitui nō poteſt, ſine authoritate epiſcopi. unde uitam eius qui ſoluit non excedat, etiam ſi per colluſionem facta non fuerit. ſupra, de tranſact. decætero. & eſt ſimile ſupra, de pact. cum clerici. Ber.

f Spoliare. Per talem colluſionē præiudicium fit huic epiſcopo, quia ſic præcluditur uia ſui per ordinatione eccleſiæ ſuæ: ut hic dicitur unde non tenet eo abſente facta etiam ſi ſententia lata fuiſſet. ff. de re iudi. de uno quoque. & ff. de collu. cum non iuſto. & l. ult. unde merito ſpoliandi ſunt illis eccleſijs, propter dolum & fraudem taliter perpetratam. dolus tamen talis impunitus remanere non debet, ne malitia ſit illis lucroſa. ff. de do. l. j. in princi. & l. ne ex dolo nec eſt æquum, quēquā ſuū dolum releuare. ff. pro ſocio. uerum. §. tempus. & ff. de regulis iuris, non fraudantur. in fine. decimaſexta quæſtione prima, legi. & ex eo quod deliquerunt, non debent eſſe melioris conditionis. ff. de do. inter ui. & uxo. l. iij. §. ij. & ff. de fur. itaque fullo. §. ſed nemo. ff. quod ui aut clam. l. ſeruus.

IN tantum Iterū contra illum inquiritur, de crimine qui per colluſionē fuit abſolutus. h. d. Diuiditur nam primo ponit commiſſam inquiſitionem, relatam colluſionem, & ipſius exitum. Secundo ponit bimembrem commiſsionem. Secunda ibi, Diſcretioni. Abb.

g Diſsimulare. ſic ſ. eodem. ca. j.

h Scandalo. tunc uere debet prælatus inquirere, de exceſsibus ſubditorum, cum per famam quæ ſcandalum

Dumodo, ad ipſa punienda ſit actū ne ſit contra ſ. de ordi. cog. cū dilect9. & ibi de hoc Ioan. An.

Secus ſi eſſet uera lis ab habēte titulum coloratum, quia tunc ordinari9 poſſet authoraticō ſtitutioni penſionis ut in cap. niſi eſſent de pb. unde ꝑpter dubiū ſolent ad papā recurrere.

Colluſio quid eſt. Dolus neminem releuat.

[b] Vel erat periculū accumulationis peccatorū: ut j. sequitur secundum Host. Ioā. And. Tergiuersari, quid sit.

lum generat, ad ipsum peruenerit. [z] supra de accus. qualiter. & lxxxvj. distinct. si quid.

[a] Periculo. Quantum ad exemplū: quia quod agitur a prælatis, facile trahitur a subditis in exemplum. s. de voto. magnæ. & xj. q. iij. præcipue. uel quo ad dilapidationem, si in hoc laborat. Bern.

[b] Tergiuersatiões. Tergiuersari est in vniuersum ab accusatione desistere: vt ij. quæst. iij. c. si quem. §. notandum. vnde potest exponi tergiuersationes, id est uersutias siue calliditates, de quibus induxit inquisitores ut desisterent ab inquisitione.

[c] Colludente. De colludio puniri debet pœna legibus constituta. ij. q. iij. si quem pœnituerit. & nihilominus inquiretur iterum de criminibus illis: ut hic dicitur, & s. eo. c. j. Omnes enim calumniosi, pro qualitate commissi criminis extra ordinē puniūtur. ff. ad turpil. l. & in priuatis. ut si priuatū sit crimen, officio iudicis culpa eius coercetur. ff. eod. si quis. §. ult. ff. de præua l. ij. Si uero publicum, infamis efficitur. ff. eodem, si is qui. §. vlt. ff. de præuar. l. ij. Ad similitudinem istorum, uidetur, φ iste esset puniēdus, licet non dicatur præuaricator seu calumniator proprie, quia non licet taliter corrumpere iudicem, aut etiam testes. s. eod. c. proxi. si de hoc cōstiterit, tam ille quam examinatores, siue inquisitores & testes puniri possent officio iudicis extraordinaria pœna: tamen non didicit, quod puniatur, sed iterum inquiratur de his & alijs, ut in fine puniatur. Ber.

[d] Nouis. Benedicit, super nouis, quia de delicto vnius hominis, sæpius quæri non debet. ff. nau. caup. sta. li. cet. in fine, & supra de accusat. de his. [z] & c. licet. quia crimina semel dimissa, iterum in ultionem venire non patimur. xxiij. quæst. iiij. si illic. & de pœn. distinct. iij. diuina clementia. & iij. quæst. j. §. prohibentur. & §. ab alio delatum.

[a] Arg. cōtra. ij. q. v. Mennam C. de pœna iud. qui male iudi. authē. sed nouo. ff. de iureiu. si duo pro ni. §. ulti. secundum Inno. Ioā. And.

nec sine periculo [a] tolerare: & infra. Licet autē sed. apost. frequētibus clamoribus excitata, inquisitionem quorundā excessum suorū, duxerit cōmittendam, propter tergiuersationes [b] tamen ipsius (ut dicitur) eodem cum inquisitoribus & examinatoribus colludēte, [c] nec nō corruptis testibus & inquisitoribus, ac examinatoribus supradictis, nō solùm prædicti excessus remāserunt hactenus incorrecti, verumetiā peiora prioribus committere nō expauit: & infrà. Di. v. Māndamus quatenus si de huiusmodi collusione ac corruptione constiterit: ex integro super præmissis & alijs alioqui super nouis [d] duntaxat, inquiratis quæ videritis inquirenda.

TITVLVS XXIII.

DE DELICTIS PVERORVM.

Gregorius nonus.

Impuberes (præter vitium carnis) delinquere possunt, puniuntur tamen mitius quàm adulti.

CAP. I.

DE DELICTIS PVERORVM.

Suprà visum est, de quibusdam delictis, uerū quia dubitatur an talibus puerilis ætas implicetur, merito nectitur hic titulus. De hac materia habetur xv. quæst. prima per totum. & iiij. quæst. iij. cap. i. xxvj. quæst. vj. cap. paruuli. cum duobus cap. seq. Abb. Sicu.

QVeris grandiusculis, [e] peccatū nolunt attribuere quidā, nisi ab ann. xiiij. cū pubescere [f] cœperint. Quod meritò crederem* si nulla essent peccata, nisi quæ mēbris genitalibus admittuntur. [†] Quis uerò audeat affirmare furta, mendacia, & periuria, nō esse [g] peccata. At his plena est puerilis ætas: quan uis in eis, non ita [h] ut in maiorib. puniēda videant

Veris. Primo ponit dictū, qd secundo reprobat ibi, Quod merito. Abbas.

[e] Grādiusculis. Id est doli capacibus, videlicet vij. anno. tales enim & mētiri & verū dicere, & confiteri & negare possunt: ut dicit Aug. in epistola ad Renatū episcopum ut habetur in gloss. Aug. super c. de consec. dist. iiij. paruuli.

[f] Pubescere. Ante enim pubertatem, quæ in anno xiiij. solet euenire, non præsumit [i] de quo quam, nisi etiā malitia suppleat ætatem. s. de despon. impube. de illis. & cap. ulti.

[g] Non esse peccata. Quasi diceret, nullus, cum iuramētum pupilli ualeat. ff. de lib. cau. l. ulti. ergo potest peierare. Itē potest cōmittere furtum, cū est doli capax. ff. de fur. impuberē. Arg. contra. ff. de iureiu. qui iurasset. Sed ibi nō fuit doli capax. Tenētur ergo tales pueri, ex delictis. C. si aduer. delict. l. j. & C. q̄ pœ. impuni tas. Argu. cōtra. de cōse. dist. iiij. eos. & C. de fal. mon. l. j. & ff. de ædil. edic. cum autem. §. excipitur. Sed hoc intellige, cum non sint doli capaces, uel quo ad minorem pœnam.

[†] Cōcor. text. in l. si minor. & ibi glo. & Bart. ff. ad legē Iul. de adult.

[i] Sed hęc psumptio quandoq; per factū tollit unde & legitur in dialogo de puero ix. ann. quod grauidauit nutricē: ut not. xx. q. j. in summa. & v. de s. de eo q cog. consi. c. ul. sup j glo. sed quia raro. contingit. nō est curandum. ff. de l. nā ad ea secundum Host. Ioā. Aud.

Alexander tertius Hermon. episcopo.

Puer non debet ita seuerè puniri, sicut maior, nec pater ex delicto filij ipuberis tenetur.

CAP. II.

REferente nobis H. intelleximus, φ cū N filius eius decennis, cū alijs pueris sagittaret, quidam nepos eiusdem H. sagitta percussus interijt: quod idem filius eius, cū inter alios luderet, fortuito casu, dicitur peregisse: propter quod abbas sancti Remigij, a præfato H. secundum cōsuetudinem illius terræ centum solidos instantius requirebat: [i] & infrà. Vnde

[h] Non ita. Sic ergo ratione ætatis mitius agitur. ff. de mino. auxilium. §. etiam. & l. si ex causa iudicati. Item nota, quod omne delictum cadit in puerū, postquam est doli capax, præter delictum carnis. ff. ad Sillania. l. j. §. impubes. & l. excipiuntur. Argu. contra. j. cap. proxi. sed ibi soluitur.

REferente. Impubes percutiens alium, non debet puniri pœna pecuniaria secundū cōsuetudinem terræ: nec ob hoc quid potest exigi a patre. hoc dicit. Vel sic: Pater ex delicto filij impuberis, non tenetur. Primo ponitur appellantis querela. Secundo iudicis datio. ibi, Vnde. Abb.

[i] Requirebat. Vnde dictus H. ad sedem apostolicam appellauit.

qm̄ in pueris relinqui solet inultū, [a] quod in alijs prouectioris ætatis humanæ leges dicunt seuerius corrigendum, Mādamus quatenus, si constiterit filium prædicti H. intra xxiiij. [b] ætatis suæ annum eundem excessum cōmisisse, memoratū abbatem moneas, & cōpellas ut ab eodem H. prædictos centum solidos, propter illā consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali pœna requirat.

TITVLVS XXIIII.

DE CLERICO VENATORE.

Ex concilio Aurelianeñ.

Clerico prohibetur venatio, & contrafacienti, pœna imponitur. hoc dicit cum seq.

CAP. I.

Piscopum, presbyterū aut diaconum, canes aut accipitres, aut hmōi ad venandum habere non licet. [c] Quòd si quis taliū personarū in hac uoluptate [d] sæpius detentus fuerit, si eṗs est, tribus mensibus a cōmunione: si presbyter, duob⁹: si diaconus, ab omni officio [e] suspendatur.

Ex eodem.

CAP. II.

Omnibus seruis [f] Dei, venationes & syluaticas fatigationes † cum canibus, & accipitres, aut falcones, habere interdicimus.

TITVLVS XXV.

DE CLERICO PERCVSSORE.

Ex concilio Agatheñ.

Clericus sæpe alium percutiens, & monitus non desistēs, deponendus est.

CAP. I.

I quis in aliquo gradu sacro, percussor extiterit, [g] cor

[a] Inultum. xv. q. j. illud. sed illud intellige de eo, qui non est doli capax. unde expone inultum. i. nō perfecte ultum: ut s̄. c. proxi. ff. de mino. auxiliū. §. j. & l. si ex causa. §. ij. & C. de pœ. impunitas. C. si aduer. delict. l. j. & ij. & ff. de damno infec. l. damni. §. si pupillus. & xxj. q. v. si quis cuiuslibet. veruntamen non punit. Sed vnde hoc, q̄ non punitur propter talē excessum? Non dicit, quod non punitur secundum iura, maxime cum daret operam illicitæ rei, & esset x. annorum. sed dicit, quod propter illam consuetudinem, pecuniam illam pro temporali pœna non exigat, si erat intra xiiij. annos, cum ille puer nihil habeat, & pater pro filio non est conueniēdus. C. ne filius pro pa. l. j. nec dominus pro seruo. ff. de pecu. licet. §. ex furtiua. maxime ratione ætatis, & quia delictū extra uenit, non ex animo, licet in culpa fuerit, & ideo noxam non commisit: unde habet in integrum restitutionem, si uoluerit. C. si aduer. delict. l. j. & pater eius nomine petere posset, si pecuniaria pœna esset sibi imposita. ff. de minori. pater pro filio. j. responso. Irregularis tamē fuit effectus. & pœna spirituali debet puniri siue canonica. & ex eo quod dicit, pro temporali pœna, mitius tamen agitur cum eo propter ætatem. supra cap. proximo.

Delicta puerorum an sint puniēda.

[b] Xiiij. annum ex hoc uidetur, quia si fuisset supra xiiij. annum, quod abbas illam pœnam posset exigere, [1] forte quia habebat ibi temporalem iurisdictionem. Et potest sumi arg. ex hoc, q̄ ab episcopo habente regalia a principe, pro regalibus illis appellandum sit ad dominum Papam, & non ad principem. quod verum est nisi consuetudo aut priuilegiū contrarium inducat. j̄. de app. Romana. §. debet. in vj. Vel forte abbas hoc habuit ex consuetudine iam præscripta, ut pro homicidio pœnā pecuniariam exigat. Argu. contra. j̄. de pœn. licet. sed illud ibi etiam soluitur.

[1] Hostiē. sup. maxime, per locum a diuisione de qua s̄. in gl. proxi. Ioā. And.

DE CLERICO VENATORE.

Supra visum est de quibusdam delictis, tā clericorum quàm laicorū, nunc submittit de quibusdā delictis clericorum tantum scilicet de clerico venatore.

De hac materia habetur lxxxvi. distinct. incip. qui venatoribus. cum v. cap. sequen. & xxxiiij. dist. cap. j. in princip. Abbas.

[c] Piscopum. Non licet. s̄. ne cle. uel mona. c. j. xxxiiij. distinct. quorundam. lxxxvj. dist. an putaris. & s̄. de censi. cum apostolus. & infra, c. proxi.

[d] Voluptate. Ergo videtur, q̄ causa necessitatis uel recreationis, licitū sit, q̄ posset concedi alijs clericis, excepto eṗo, cui oīno nō licet. xxxiiij. dist. c. j. dummodo clamorosam venationem euitent. lxxxvj. dist. an putatis. & non sæpius, ut hic dicit ne in consuetudinē perducatur. Quædā enim venatio dicitur oppressiua hominum, & hæc omnino illicita est. vj. dist. c. non est peccatū. §. his itaque. Et est adulatoria, quæ fit per verba, & hæc est illicita. lxxxvj. distin. qui venatoribus. & xlvj. di. sunt nonnulli. & vj. q. j. sunt plurimi. Et est arenaria, quæ fit in arena [2] & mala. iij q. vij. c. infamis. §. tria. Saltuosa & clamorosa, licita est laicis, de qua dicit in c. an putatis. sed clericis omnino nō licet talis uenatio, sed quieta, ut dictū ē causa necessitatis uel recreationis: episcopo, presbytero, diacono, & subdiacono. qui cū diacono eodē gaudet priuilegio: ut s̄. de ser. non ordi. miramur. ex toto prohibet: [3] quia de illis fit hic tm̄ prohibitio.

[e] Officio. Plus punitur hic minor, quā maior, quod est contra illud xl. dist. homo Christianus. & xix. dist. nulli. Sol. plus punitur hic eṗs, & presbyter quā diaconus. maior enim reputatur in episcopo ista pœna uel presbytero, quā suspensio ab omni officio in diacono, propter maius scandalum: & magis imputatur illa pœna episcopo uel presbytero, quā suspēsio a beneficio in diacono uel subdiacono, ex persona enim consideratur iniuria. insti. de iniur. §. atrox. sic & pœna ex persona iudicatur parua uel magna. Bern.

[f] Omnibus seruis. i. clericis, qui spiritualiter dicuntur serui Dei, qui in sortem dn̄i ad eius obsequium specialiter sunt assumpti. [4] s̄. de præb. cum secundum apostolum. & xxj. dist. cleros & clericos.

† Alias, vagationes.

[2] Hoc laicis pmittitur. sed si inde recipiūt pecunia: infames sūt si cā uirtutis probandæ faciūt nō aūt ibi, saluis torneamētis. quæ p hibent. s̄. d tornea. c. j. clericis oīno interdicta & cler. pug. in duel. c. j. & ij. secūdū Ho. Ioā. And.

[3] Forte p hūc finem intendat recedere p ximo dicto Tāc. & ātiquorum, qui dicebāt ē sacerdoti licere gestā etiā cū canibus, tamen cū modestia, & ex causa. Io. An.

[4] Alias, etiā laici dicunt ser ui Dei: vi eccles. ult. Deum time: & mā data eius obserua; hoc ē omnis homo, id est, ad hoc factus est omnis homo. s̄ cūdū ... Ioā. And.

DE CLERICO PERCVSSORE.

Continuata est in præcedenti titulo. De hac materia habetur xlv. distinct. & prima quæst. vij. c. si quis omnem. & lxxxvi. distinct. in § similiter. & c. seq. & §. penult. & c. non liceat. Abb.

[g] quis. Percussor extiterit. Tales eṁ percussores, esse non debent. xlv. dist. cap. j. & c. eṗm. ubi isti in sacro ordine constituti, percus-

percussores esse prohibent, & quasi per totã. & lxxvj. dist. non liceat. & in auth de san. episc. §. sed neq; coll. ix. quam habes C. de epis. & cler. auth. sed neque.

a Si non emendauerit. Ergo si se emendauerit, non deponitur. sic xxxv. dist. c. j. & est argu. q; non quodlibet mortale semel commissum, sufficit ad damnationẽ. arg. ea. dist. cap. j. & ult. & intelligo de eo, qui ĩ usu [1] habuit percutere in ludo noxio, qui non caret culpa. ff. ad leg. Aquil. nam ludus. alioqui crimen percussionis semel cõmissum, non sufficit ad depositionem ut hic patet: ita tamen, quod ex tali percussione nõ procedatur ad enormẽ læsionem: quia sic deponeretur. lv. di. si euangelica. & j. c. proxi. argu.

[1] Vnde potuebat Ab. exemplũ de illo q statim p cutiebat illum qui aliquid sibi dicebat cõtra placitum. Io. And.

PRæterea. Summatur sic: Non põt episcopus grauem uerberum pœnam imponere. Et primo ponit episcopi sæuitiam. Secundo ibi, Quam licet. excusat illũ a morte. Tertio illum punit: ibi, Tamẽ quia Abb.

b Crudeliter. qđ facere non debuit, sed moderate. argu. s. de rapt. in archiepiscopatu. & xlv. dist. cum beatus. & ff. ad leg. Aquil. præceptoris. & j. de senten. excom. cum uoluntate. & xxiij. qõ. v. c. j. versus fi. Ber.

c Post octo menses. Ex temporis prolixitate præsumitur, quod non ex illa percussione defuncta sit, & econuerso ex temporis breuitate contrariũ præsumitur. l. dist. si qua fœmina. [2] si enim occasionem mortis dedisset, in perpetuũ deberet abstinere. s. de homi. decætero. & l. dist. studeat. Et hoc est contra Bart. qui dixit in cap. studeat. illũ presbyterum non teneri de occiso, sed de uulnerato, si de casu interijt, & casus ex percussione processit. ff. ad legem Aquiliam. qui occidit. §. ult. Bern.

Præsumptio quandoq; sumitur ex tẽpore.

[2] Cõcor. lex unica. C. de emẽ. ser.

d Duobus. Supra tit. proxi. cap. j. si enim percuteret, ut per hoc timeri vellet, ab officio suo debet repelli. xlv. dist. episcopum. Bern.

PRæsentium. Duobus annis a missarũ celebratione suspenditur presbyter, qui associat repellentes uiolentiam in conflictu, ubi aliqui mortui sunt, & lapides proiecit, licet nullũ percusserit. hoc dicit, iuxta literam. Primo narrat factum. Secundo ibi, Quem nos temporaliter punit. Tertio post tempus admittit. ibi, Mandamus. Abbas.

e Repellebant. Ideo rei licitæ operam dedisse uidetur: quia licitum est se defendere. j. de sent. excom. ex tenore. & uiolentiam repellere. xxiij. q. iij. fortitudo. & c. si quis. & c. non inferenda. sed ulcisci non licet. xlvj. dist. seditionarios. De hoc dixi s. de homi. significasti.

ripiatur a crimine: & si non emendauerit, a deponatur.

Greg. Tarentineñ. epo.

Duobus mensibus a missarũ administratione suspenditur episcopus, qui crudeliter aliquẽ fustigari facit.

CAP. II.

PRæterea quoniã mulierem propter delictum suum contra ordinẽ sacerdotij cædi crudeliter b fustibus deputasti. Quam licet exinde (cùm post octo c menses decesserit) minimè arbitramur fuisse defunctam: Tamen, quia ad ordinem tuum, noluisti habere respectum, duobus d te mensibus ab administratione missarum, statuimus abstinere.

Alexander tertius Luceñ. episcopo.

Non punitur clericus ut homicida, si fuit ipse in conflictu pro parte uiolentiã repellentiũ licet ibi aliqui mortui sint & ipse lapides proiecit, ex quoquo nullum ipse percussit.

CAP. III.

PRæsentium lator, in quodam conflictu asserit se fuisse, pro parte tamen illorum, qui uiolentiam repellebant: e in quos lapides ipse proiecit, f sed aliquem nõ percussit. Quẽ nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occisi) a celebratione missarum per biennium præcipimus abstinere. g Mandamus itaque ut si alia nõ impedierint, decurso hmõi temporis spatio, ad sui officij executionem eum admittas.

Cælestinus tertius.

Clericus qui fuit in conflictu, ubi aliqui fuerunt occisi, si ne eius facto uel consilio, de iure communi promoueri potest. hoc dicit secundum intellectũ qui plus placet Panor.

CAP. IIII.

COntinentiam [3] literarum: & infra. Cùm P. acolythus, cum quibusdam ad resistendũ h prædonibus arma sumpsisset, in conflictu illo, tres fuerunt ab alijs uulnerati ad mortem, ita tamẽ, quòd illa homicidia neq; facto i eius neque consilio perpetrata fuerunt: & infrà. Consul. t. t. r. q cùm prædictum acolythum ad frugem melioris uitæ transiuisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus k ordinem promoueri, & altaris ministerium exercere.

f Proiecit. Vnde dubium uideri poterat, an fuisset in culpa uel non. Contra arg. xxiij. q. ulti. c. ulti. l. dist. si quis viduã, & s. de cler. pug. in duel. c. ulti. sed iste aliquem nõ percussit: ut supra dicit, & hoc constabat. Intellige alias, si dubium esset repelleretur, ut dicũt contraria prædicta. argum. ad hoc. ff. de testa. tutel. duo sunt & ff. de manu. testa. cum ex pluribus. xxiij. dist. quãdo. & c. nullus. & ij. quæst. v. omnibus. Bern.

g Abstinere. Ad cautelam saltem, ut & clerici tales conflictus euitẽt. [4] & est argument. quod aliquis punitur ex alterius facto uel culpa.

COntinentiam. Hoc c. legitur duobus modis, sicut cap. præcedens. uno modo, quod dispẽsatiue iste possit promoueri. Alio modo, quod de iure communi: & secundum hunc intellectũ, qui mihi plus placet: hoc dicit, ut in rubr. Communis diuisio. Secũda ibi, Cõsultationi. Abb.

h Ad resistendum. Quod licet. supra eodem capit. proxi. ubi de hoc cum suis concordantijs.

i Neque facto. Sic. l. distinct. si quis uiduam. & s. de cler. pug. in duel. c. ulti.

k Ad subdiaconatus. & non ultra. [5] licet ergo dispensetur cum isto, in subdiaconatu, non tamen poterit promoueri ad superiores ordines. Iste enim fuit in culpa, assumendo arma: quod ei non licuit. xvj. q. iij. porro. & xxiij. q. ult. c. quicunque. nam lachrymæ & orationes sunt arma clericorũ. xxiij. q. viij. cõuenior. etiam cõtra hostes. s. de voto, ex multa. vnde punitur, qa sine dispẽsatione [6] nõ promouet: etiã fauore religionis, cum eo facilius dispẽsatur. s. de aposta. c. ij.

[3] Alias, cõtinẽtia.

[4] Hoc tenet Host. uel secundum eum iste infamat⁹ erat uel imminebat scãdalũ. s. de hom. ex literis. dicit aũt quosdã dicere, hunc ideo punitum, quia aliorũ occidẽtium fuit fautor & adiutor: quod non placet. Io. And.

[5] Secũdũ Ala. q dicebat qđ quia c. p. xi. plus & hic minus fuit dispẽ satũ: apparet dispensatiões esse arbitrarias. Ioan. And.

[6] Hostiẽ. contradicẽs hoc fieri de iure cõmuni: ut dixi in text. Ioã. And. Hẽr. bohic. Pa.

De ma

DE MALEDICIS.

Quia alia percußio fit puta manu, alia lingua, cum maledici & detractores, quodammodo percutiant: ut supra uisum est de percutientibus manu: mertio subdit de percutientib. lingua. Abbas. De hac materia habetur xlvj. dist. & xxiij. q. iij. per totum. xxv. dist. §. alias ea demum. in fin. et infra in rub. de pœn. uersi. qualiter maledico.

TITVLVS XXVI.

DE MALEDICIS.

Clemens iij.

Maledicens Papæ puniendus est, ut alij deinceps deterreātur & ipse arceatur.

CAP. I.

INnotuit nobis & infra. Quia nobis, p literas retulisti, ꝙ cū I. clericus multis corā astātibus, uerba quædā ī depreſsionē [a] officij & beneficij nostri ꝓtulit. Ipsum à temeritate [b] sua compescas: Vt pœna illius, alijs terrorem [c] incutiat, ne decætero cōtra Romanam ecclesiam, in talia uerba prorumpant.

Grego. ix.

Hic ponitur pœna blasphemātis Deum, uel aliquem sanctū, & maximè uirginem gloriosißimam.

CAP. II.

STatuimus, ut si qs cō tra Deū uel aliquē sāctorū suorum, & maximè beatā Virginē, linguā in blasphemiā [d] publicè relaxare præsumpserit, per episcopum suum pœnæ subdatur inferius annotatæ, uidelicet ut septē diebus dominicis, præ foribus ecclesiæ in manifesto (dūm aguntur missarum solennia) blasphemus existens, ultimo illorum die dominico pallium & calciamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, septemq; diebus præcedētibus vj. ferijs in pane & aqua ieiunet, ecclesiā nullatenus ingressurus. [e] Quolibet quoq; prædictorum dierum, tres si poterit, alioqui duos reficiat pauperes siue unum. Et si nec ad hoc eius suppetant facultates, [f] id in pœnam aliam commutetur: [g] cui etiam si renuerit recipere ac peragere pœnitentiam supradictā ecclesiæ interdicatur ingressus, & in obitu ecclesiastica careat sepultura. Per temporalem prætereà potestatem [h] coactione (si necesse fuerit) episcopi diœces. adhibita contra [i] eum, blasphemus si diues fuerit, quadraginta solidorum, alioqui triginta, siue uiginti, & si ad id non sufficiat, quinque solido-

INnotuit. Primo ponit culpā. Secūdo illam puniri mādat. Tertio ponit causam. Secūda ibi, ipsum. Tertia ibi, Vt pœna. Abb. Sicu.

[a] In depreſsionem. & male, quia principi nemo maledicere debet. xxiij. qō. j. paratus. & non solū principi detrahi nō debet, imo nec fratribus. vj. qō. j summa. [1] & detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. xxiij. qō. iiij minimum. & ca. qui peccat. & đ pœ. distinctio. j. homicidiorum. argu. ꝭ. de excess. prælat. quam sit graue.

[b] A temeritate. Id est pertinacia. xj. q. j. si quis sacerdotū. Argu. contra. quod enim ex temeritate siue calore iracūdiæ fit, ueniā meret. ij. q. iij. c. si quæ §. notandū. & §. si quis iratus. C. de iureiu. l. ij. Et dicit Imperator, si quis putauerit nostra nomina lacessanda, si hoc ex leuitate, contemnendum est: si ab insania, miseratione dignum: si ab iniuria, remittendum. C. si quis Impera. maled. l. una. & xxiij. quæst. iiij. inter querelas. & C. de episc. & cle. si quis in hoc. Quare ergo man. pa. quod cōpescat, contra iura prædicta? Sed Papa non mandat hic puniri propriam iniuriam ratione personæ, sed quatenus contingit Romanam ecclesiam, quam etiam iniuriam remittere non posset. lxiij. distin. salonitanæ. in quo casu loquitur xxiij. q. iiij. Guilisarius. & ca. si is qui. Vel potest dici, ꝙ aliquis bene potest punire iniuriam sibi factam a subdito suo, maxime cum nullum habeat superiorem ut hic, & arg. xlv. dist. & qui emendat. & prædicta iura loquūtur de benignitate, seu de māsuetudine: quia nullus tenetur remittere iniuriā sine satisfactione nisi uelit, sed rancorem sic de pœ. dist. v. c. ult. & xxiij. qō. iiij. si illic. xc. dist. si quis contristatus.

[c] Terrorem. Sic enim pœna unius, debet esse metus alterius. ij. q. vij. quapropter. & ꝭ. de iudæ. ad liberandā. ubi de hoc. & ꝭ. de calum. cap. ij.

[1] Nec doctoribus: ut ī c. ibi pre. quod icipit đte riores. nec religio si in suis sermonibus, ꝑlatis ecclesiarūde traheř debēt: alias duob. mēsibus pœnis subiacent, quæ pro grauibus culpis eis solent infligi: ut in cle. religiosi. de priuil. Io. And.

STatuimus. Primo ponit pœnam ecclesiastici iudicis. Secundo secularis: ibi, Per temporalem. Abb.

[d] Blasphemiā. Qui blasphemiam dicit in Deum siue in spiritum sanctum, neque in hoc seculo, neq; ī futuro remittetur ei. xxv. distin. qualis, supple nisi pœnituerit. & longe grauius est æternam, quam temporalem lædere maiestatem. supra de hære. uergētis. Sed qui contra temporalem maiestatem delinquit, punitur. ꝭ. eo. c. proxi. & vj. q. j. ca. quæro. §. uerum. C. ad leg. Iul. maiest. l. si quis cum militibus, ergo multo fortius isti puniendi sunt & grauius [2] quia maiora delicta, maioribus pœnis sunt punienda, & in delicto æquali, decet proximas esse pœnas: in auth. ut fra. fil. collat. ix. uersus finē, & quia hoc est grauius quā in c. proxi. punitur grauius: quia grauius commissum intelligitur. xxiiij. q. j. non afferamus. in fin. & secundum leges ultimo supplicio punitur, in authentic. ut non lux. con. na. colla. vj. §. j. sed secundum canones olim laicus excommunicabatur, clericus deponebatur xxij. quæstione prima. si quis per capillum.

[2] Adde ad hoc ꝙ not. Bart. in l. item apud Labeonē. §. ait ꝑtor. ff. de iniu. Ang. in l. quoties §. tādem. ff. de hæred. instit.

[e] Ingressurus. Quia qui peccat in Deū, peccat in eius ecclesiam, & econuerso: unde priuatur eius ingressu. sic xij. q. ij. de uiro. & xvij. q. iiij. frater. nec debet eis pœna remitti qui in Deum peccant. lxij. dist. salonitanæ. & xxiij. q. iiij. si is qui.

[f] Facultates. Sic ꝭ. de uoto. c. ij. Ber.

[g] Commutetur. Arg. de commutatione pœnæ. lxxxij. distin. presbyter. & xxij. q. iiij. innocens. De hoc dixi ꝭ. de uo. c. j. Ber.

[h] Potestatem. Arg. quod una iurisdictio per aliam iuuatur. x. dist. quoniam idem. & xcvj. distin. cum ad uerum. & xvij. dist. nec licuit. ꝭ. de offi. ordi. quoniam in plerisque in fi.

[i] Contra eum. Id est potestatem. & ita habes hic, quod

quod si iudex secularis negligit facere iustitiam, potest compelli per ecclesiam.xxiij. q. v. administratores.& xcvj.di.cum ad uerum.

a Vsualis monetæ. Idem esset, si hoc non fuisset adiectum, ut de moneta quæ in usu habetur, soluatur secundum consuetudinem loci.ff. de le. primo. si seruus. §. si numerus. & ff.de leg.iij.l. nummis. † & ff. de fun. instru. cum delanionis. §. asinam.in fi.Ber.

† Scriptũ exemp.habet x. uel v. solidorum.

‡ Per hãc l. dicit hic Go. & gl. j. de iniu. c.olim. in glo. fi. qđ si plures sunt usuales monetæ: debetur minor Hosti. dicit, ꝙ si altera est usitatior: illa dabitur. Ioan. And.

rum † usualis monetæ a pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus. quòd etiam inter alia communitatum statuta ponatur.

TITVLVS XXVII.

DE CLERICO EXCOMMVNICATO, deposito, uel interdicto ministrãte.

Ex canone apostolorũ.

Clericus depositus, celebrans excommunicatur.

CAP. I.

SI quis ẽps, ꝑsbyter uel diaconus b deposit⁹ iuste c ꝑ certis criminib. ausus fuerit attrectare ministeriũ sibi dudũ cõmissum, hic ab ecclesia d abscindatur.

Ex consilio Antiochen.

Degradatus uel suspẽsus celebrãs, et monitus nõ desistens, excõmunicatur: et si nec sic desistat, per secularem potestatẽ, ad requisitionem ecclesiæ exilio damnatur.

CAP. II.

SI quis ꝑsbyter, aut alius clericus, fuerit degradatus, e aut ab officio pro certis criminib. suspẽsus, & ipse per contemptum, & superbiã, aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserit, f & postea ab ẽpo suo correctus in incepta præsumptione perdurauerit, modis omnib. excõicetur, & quicunq; cũ eo cõicauerit, similiter se sciat excõicatum. g Similiter de clericis, laicis, uel fœminis excõicatis obseruãdũ h est. Quod si aliquis ista omnia contẽpserit, & episcopus minimè emẽdare potuerit, regis iudicio i ad requisitionem ecclesiæ exilio damnetur. †

Alexãder iij. Londoñ. episcopo.

Interdictus et excommunicatus celebrans, monitus non desistens deponitur.

CAP. III.

CLerici autem si qui a suis aut etiam de mandato Romani pontificis, ab alienis episcopis interdicti uel excommunicati ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi moniti k sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam pro ausu tantæ temeritatis incurrant.

Idem Toletano archiepiscopo.

Excommunicati uel interdicti celebrantes, deponi debent, nisi propter multitudinem mitigetur pœna.

DE CLERICO excommunicato, &c.

Suprà uisum est de uarijs delictis, propter quæ interdum clerici suspenduntur, & interdum deponũtur, et interdum excommunicãtur: sedquia quãdoq; clerici depositi excõmunicati uel suspẽsi, celebrãt & ingerunt se diuinis sicut prius. & posset dubitari de pœna eis inferẽda ex hoc nouo delicto: ideo etc. De hac materia habetur xi.q.iij c. placuit. & in c.pe.l. di.accedens. Abb. Sic.

b SI quis. Diaconus. Idem est de omnibns alijs. j. ca.proxi.& xj. quæstio.iij. episcopus.

c Iuste. Idẽ esset, si iniuste, nisi prius restitutus fuisset.xj.q. iij.ẽps. dũmodo sententia non sit lata, contra ordinem iuris, quia tunc nulla est sententia.ij.qõ. vj.ca. ei qui.§.diffinitiua.s̃. ut lit. non contest.accedens. j.

d Ab ecclesia.argu. contra.ij.q.v.qua de causa. sed ibi dispensatum fuit. lxiij.di.salonitanæ.

Degradatus celebrãs, bene conficit.

e SI quis. Degradatus. A suo episcopo, adiunctis sibi alijs sex episcopis, in degradatione presbyteri decimaquinta quæstione septima, fœlix. & capi. si autẽ. Sed pone degradatum celebrare: nunquid cõficit? Videtur quod sic: quia ordinẽ non amisit. uigesima quæstione tertia, eos qui. prima quæstione prima, quod quidam. & de consecra. distinct. iiij. ostenditur trigesimasecunda questione septima, licite. Argumentum contra. l dist. accedens. xj. quæ. iij. episcopus. lxxxj. dist. dictũ. xxiij. q. ult. clerici. liiij. dist. cap. ij. R. dixit, quod talis non conficit. potuit enim ecclesia ei auferre illam potestatem, quam cõtulit, quamuis non possit character auferri: sicut nec insignia militi. Lau. Ala. & Tan. dicunt (& melius) quod bene conficit depositus, sicut hæreticus. argumentum, prima quæstione prima, neque. & capitu. quod quidam. nec Papa potuit auferre illam uirtutem: & hoc uerum credo. a unde talis excommunicatur: ut infra dicitur, quia facit rem sibi prohibitam.

a Cõcor. Inn. Hos. & theologi ꝓcise. & not. de hoc đschi. c.j. in glo. ma. añsi. uer. & hoc etiam. Io. And. Imo multi Theologi tenent de legari posse, & glo. cap. accedẽs. l. dist. & uerius est.

f Præsumpserit. Quasi in officio suo ut prius: quia nõ licet. xj. quæst. iij. si quis episcopus in concil. & uigesimaoctaua distin. presbyterum. In modũ enim priuati suffragij potest dicere horas suas: quod etiam potest laicus. argu. j. de pœ. & re. quod in te.

g Excommunicatum. Ipso iure. undecima quæstione tertia, cum excommunicato. & intellige de minori.

† Fely. c. cũ non ab hoĩe s̃. de iudici. & ibi in anno, ad Philip. Deciũ no. nu. 13.

h Obseruãdum est. Vt talibus nullus cõmunicet. ‡ alias similiter sunt excõmunicati minori excommunicatione. undecima quæstione tertia, excommunicatos. & nisi destiterint, sunt excommunicandi. infra, de sententia excõmunicatio. quod in dubijs. §. secundo, & infra. eodem. si celebrat. in fine.

‡ Vel aliter. s. qđ laici uel fœminæ excõmunicati ñ immisceãt se diuinis, alias simoniti nõ desistant: augebit pœna. Io. An.

i Regis iudicio. Vbi enim ecclesia, per se proficere non potest, inuocandum est auxilium seculare, ut hic dicit, & supra de offi. ordi. ca.j. & ca. quoniam in plerisque. in fi. & xvij. di. nec licuit. xj. q. j. petimus. & ita utraque potestas per alterã iuuari debet. s̃. titu. proxi. ca. ij. ubi de hoc. & potest per ecclesiam compelli, ut ibi dicitur.

k CLerici. Moniti. Ergo uidetur, quòd si emẽdare se uolunt, non deponãtur. sed hoc intellige dictũ dispensatiue: & ita nõ cõtradicit. j. c. prox. & alia ca. seq. Et sic patet, quòd quicunq; celebrat excommunicatus uel ab officio suspensus, priuari debet. de iure, officio & beneficio, & deponi etiam. Sed nunquid episcopus potest cũ talibus dispensare, siue legatus de latere domini Papæ missus? Argumentum quod legatus possit: quia uicem gerit delegãtis, & absoluit

Excõicatus, celebrans per quem dispẽsari potest.

excom

excommunicatos, quorum absolutio se. apo. reseruatur. s̃. de offi. leg. ꝙ translationem. & j̃. de sen. excom. quamuis. & c. ad eminẽtiam. dicas ergo, quòd nec episcopus nec etiam synodus in hoc dispensare potest. xj. q. iiij. si quis episcopus damnatur. & c. seq. arg. j̃. de eo qui fur. ordi. re. c. j. & ij. q. v. qua de causa. 1 nec etiam legatus: licet possit absoluere excommunicatos. & sic solus Papa hic dispensat. 2 Et hoc hodie expressum est, in duabus decretalib. Inn. iiij. s̃. de sen. & re iudi. cum æterni. & j̃. de sen. exc. cum medicinalis. lib. vj. Sed potest quæri, utrum idem sit in deposito, ut solus Papa ipsum restituat? Hug. dicit, ꝙ solus Papa hoc potest. & probatur vij. q. j. si quis presbyter. tamen cum distinctione, si episcopus ipsum deposuit tantum, cum alijs episcopis a sacerdocio, potest eum recipere in inferioribus ordinibus. & sic de alijs ordinibus. ar. xv. qõ. viij. qui admisit. & cap. si quis presbyter. Si uerò depositus est ab omnibus ordinibus, solus papa ipsum restituit. 3 Sed cõtra arg. habes xj. q. iij. episcopus. ibi. dicitur, quod si in secunda synodo innocens inueniatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat de manu episcoporum. sed illud intelligitur cũ iniuste depositus fuit puta per falsos testes, uel falsa instrumenta, unde dicitur ibi, si innocens inueniatur. Sed ubi iuste pro crimine depositus est, solus Papa tales restituit.

CAP. IIII.

LAtores præsẽtium, nobis intimarunt, ꝙ tam ipsi, quàm multi alij postquã interdicti uel excõicati fuerint diuina p̃sumpserint officia celebrare: & j̃. Fra. tuæ mãdamus, quatenus si xl. solummodo uel pauciores ĩ his deliquisse cõstiterit, omnes in perpetuũ ab officio sacerdotali deponas. a Si uerò multitudinẽ b magnam in hoc peccasse cognouerit eos, quos magis c causam delicti esse constiterit, perpetua depositione condẽnes: & alios, qui nõ tantũ deliquerint, ab officio d ad tẽpus suspẽdas, & omnibus pœnitentiam secundum discretionem e tibi à Deo datam iniungas.

LAtores In prima ponitur narratio, & decisa supplicatio. In secunda ibi. Fraternitati tuæ distinguens commissio. Secundum membrum ibi, si uero.

a Deponas. Ecce pœna illorum, qui excommunicati, suspensi, uel interdicti diuina officia celebrant: ut dictum: est s̃. ca. proxi.

b Multitudinem. Hic ergo, non parcitur multitudini. Arg. contra. l. di. ut constitueretur. & xliiij. dist. comessationes. ix. q. j. ordinationes. & s̃. de temp. ord. c. ij. ubi de hoc. & xxiij. quæ. iiij. non potest. & c. ipsa pietas. j. q. vij. quoties. sed ista contraria locum habẽt ubi scandalum timetur, & multorum strages iacet, si seruetur rigor. alias si non contemnatur disciplina ecclesiæ in populis, sed ut patienter sustineat, tunc feriẽda est multitudo. xxiij. q. iiij. nõ potest. in fi. & de pœ. di. vj. c. j. in fi. Itẽ habes hic, ꝙ ultra xl. dicuntur multi. sic s̃. de testi. cum causam. Et secundum has decr. interpretamur illam. s̃. de rescript. sedes. & ff. de testi. l. j. in fi. Aliquando etiam duo dicuntur multi. insti. de iur. persona. in fin. Argumentum. Aliquando etiam xxiij. milia pauci dicuntur. xlv. distin. disciplina. xxiij. q. iiij. quod autem. 4 Multa igitur & pauca, in respectu di cuntur.

c Magis. Hi enim magis peccant, & ideo magis puniendi sunt. lxxxvj. distinctio. c. j. & ea. dist. tanta. & xxiij. quæstione. iij. qui aliorum. & in quo maior est culpa, maior debet exerceri uindicta. supra, de hæret. excommunicamus. §. credentes. ubi de hoc plures inuenies concordantias.

d Ab officio. Et etiam a beneficio, quia ubi unum propter alterũ, utrobiq; tantum. lxxxj. distinct. eos. Quid si episcopus dicat, suspendo te a beneficio: nunquid potest celebrare? Ita quidem, si suspendit ipsum tantum a beneficio. 5 Item poterit ne beneficiũ acquirere? Ita, quia non intelligitur illum a beneficio suspendisse, nisi quo ad se, nisi specialiter feratur sententia ut remoueatur ab officio. tunc enim beneficiũ sequela est. 6 & ideo remouetur ab illo: ut s̃. de ap. pastoralis. arg. prædicti ca. eos. & capituli præcedentis, nisi specialiter ei conseruaretur. xxviij. distinctione capitulo præsbyterum. & l. dist. ca. studeat. & c. accedens. Quid si episcopus ita dicat: suspendo te ab officio uel beneficio. nunquid debeat abstinere ab utroque? Ita credo, 7 saltem propter dubium. arg. j̃. eo. c. prox. C. de uerb. sig. cum quidam. & de conse. di. ij. in calice. arg. ff. de reb. dub. si is qui ducẽta. §. cum ita. arg. quòd a neutro suspensus est, propter dubium. ff. de test. tut. duo sunt. & ff. de manumis. test. cum ex pluribus.

e Secundum discretionem. Et ita pœnitentia arbitraria est. uigesima sexta quæstione septima, tẽpora pœnitudinis. & fit hæc dispensatio, authoritate domini Papæ, quia per se non posset: ut dictum est in proximo capitulo.

Inno. iij. Herbipolen. capitulo.

Si habens notitiam excommunicationis per solam famã celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo poßit misericorditer dispensari. h. d. & est casus notabilis.

CAP. V.

ILlud dñs in beato Petro: & j̃. f Venerabilis f. n. quõdã Hildesemẽ. eps licentia nõ solùm nõ obtẽta, sed nec ẽt postulata (ecclesia Hildesemẽ. relicta) Herbipolen. ecclesiã occupauit: & infrà. Vnde Magdeburgen. episcopo dedimus in mãdatis, ut (cum factum ipsum non posset in partib. illis nõ esse notoriũ g) nisi dictus episcopus intra

ILlud. Excommunicatus celebrans, deponendus est nisi cum eo misericorditer dispensetur. hoc dicit. sed secundũ hoc nihil afferret istud capitu. de nouo. Diuiditur. nam in prima ponit Hildesemẽ. episcopi transitum. In secunda ibi, Vnde. ponit mandatum, delegato factum, & eius executionem. In tertia ibi, Ipse comparationem episcopi, & recognitionem & excusationem. in quarta ibi, Licet, excusatio impugnatur. In quinta ibi, Cum eo. pœnæ remissionem. Abbas siculus.

f Et infra. De isto episcopo, habes s̃. de trãslatio. quãto. & ca. licet. & supra, de maio. & obe. illud.

g Notorium. Hoc erat tale factum, ꝙ exhibebat se oculis omnium unde non poterat nõ esse notorium si transiuit ad ecclesiam illam, sed utrum licite poterat uel illicite, hoc non erat notorium saltem quo ad alios: quia potuit esse quod habuit licentiam transeundi a domino Papa per literas suas. argumentum lxxvj. distinctione dilectionis. unde in meliorem partem debemus hoc interpretari infra, de regulis iuris capitulo secũdo, quia Papa potuit de hoc obliuisci: quia ipsum quandoque fallit obliuio. xxiij. distinctio.

præterea

1 Istud c. & c. quanto. uidentur facere cõtra: qa ibi dispensat inferior, sed illud fit autoritate papę Ioan. An.

2 Sed nunquid ille qui institutus est ĩ curia, ad imponendas pœnitẽtias, hoc poterit? non credo. Vinc. hoc nota. j̃. c. proxi. Ioan. An. Transeat in irregularitate iá causata, sed in depositione infligẽda potest ĩferior dispẽsare cũ parato corrigi. Panor.

3 Restituit imo ẽt eps. Pa. Fel. c. at si clerici. §. j. de iud. Multitudini peccãti, an sit parcendũ.

4 Vnde ut dicebat hostien. si xl. tãtum uel pauciores p̃sbyteri fuissent in hac diœcesi: nõ fuisset papa arbitrat9, de tali numero Io. And. Multi de quot dicitur.

5 Ad hoc s̃. de offi. ordi. dilectus. secundum Ho. Ioan. An.

6 Vide hoc satis in cle. de pœ. cupiẽtes. in gl. no. nouã. in fi. Ioã. And.

7 Idẽ hic Host. non ob. cõtraria secũdũ eũ qua loquit in tẽporalib9: hic uero loquimur in cẽsura, quæ plus depẽdet a uoluntate proferentis, quam a uerbis, j̃. de sent. excõm. si quem. nec enim illa ita pendet a uoluntate, iudicum, sicut sententia excõmunicatiõis: quod patet. ff. ad muni. l. ordine. §. j. xj. qõ. iij. c. j. Vinc. Ioan. An. Phili. dicunt. j̃. c. postulasti quod hic opinionẽ putant ueram inter uiuos: inter mortuos credũt cõtrarium: quasi episcopus uoluerit suspẽdere, & non suspẽderit. arg. C. de pœ. ei9 qui in be. mer. l. unica. Io. And. Sed quod imo non fiat irregularis, tenet Fi. hic.

xx. dies [a] ab Herbipolen̄. ecclesiæ administratione cessaret eũ excõmunicatũ publicè nuntiaret, quod idē Magdeburgen̄. studuit adimplere: & ĩ. Ipse uerò episcopus, in nostra postmodũ præsentia constitutus, etsi suum recognosceret, & cõfiteretur excessum, & nõ iudicium sed misericordiã [b] postularet, hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, ꝙ cũ dictus Magdeburgen̄. non esset ordinarius iudex eius, nõ crediderat, ꝙ monitione non præmissa authoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eum aliquã promulgare. Vnde † cùm nec ante factũ monitorias, nec post literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si diuina officia [c] quantuncunq; solenniter celebrauit, præsertim cũ ei non nisi per famam, de sententia cõtra eum prolata constaret: & infra. Licet autem, in hoc [d] nõ videatur omnino culpabilis extitisse: quia tamẽ in dubiis, [e] via est tutior eligẽda, etsi delata in eũ sententia dubitaret, debuerat tamen potius se abstinere, quã sacramenta ecclesiastica pertractare. Illud autem, quod sub spe veniæ [f] diuina sibi fecit (postquam se à nobis excõmunicatum nouerat) celebrari, & communioni fidelium se ingessit, potius contra eum facere credimus, quàm pro eo, cum sub fiducia pœnitentiæ non debuerat deliquisse, & excommunicato non vitare, multò magis, quàm non vitari [g] periculosum existat. non vitare si quidem (cùm in eo sit) excommunicatus sine delicto non potest: sed cùm ex alijs pendeat, sine suo delicto poterit non uitari: & infrà. Cum eo misericordiam facientes, pœnam quam canon [h] minatur ijs, qui post excommunicationẽ diuina præsumpserint officia celebrare, uel se celebrationi ingesserint diuinorum, ei nõ duximus infligendam.

Idem Bisuntino archiepiscopo.

Excommunicatus celebrans, à beneficio deponitur.

CAP. VI.

FRaternitati tuæ: & ĩ. Presbyteros autem & alios clericos, qui ꝓ suis excessibus à te nexibus anathematis canonicè innodati presumpserunt uel præsumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnibus beneficijs ecclesiasticis spoliare. [i]

Idem decano & priori Calon̄.

Collatio beneficij excommunicato facta, non tenet, † & scienter talibus conferens, a beneficiorũ collatione suspẽditur.

CAP. VII.

POstulastis per sedem apost. edoceri: & infrà. Conf. v. r. quòd cum excommunicatis communicari non debeat, [k] & clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea retinere [l] licitè, nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer di-

præterea. & omniũ habere memoriam, potius est diuinitatis quam humanitatis. C. de veter. iur. enucl. l. ij. §. si quid. contrarium est verum, quia ex quo Papa hoc diffitetur, ei incumbit probatio, quod de ipsius licentia transisset. c. distinct. cõtra morem. xciij. dist. illud.

[a] Viginti dies. sic s. de cri. fal. dura.

[b] Misericordiam. Sic supra. de translatio. inter corporalia. versi. fina.

[c] Officia. In hoc deliquit: quia nec excõmunicatus nec suspensus, publicè uel priuatim celebrare debet, nec sacramenta alia dare. xxviij. distinc. presbyterum. sed alia officia præter missam potest occulte dicere non officiando, sed quasi priuata persona. ĩ. de pœ. & re. quod in te. & xj. quæst. iij. si quis episcopus damnatur. & c. seq. Ioan.

[d] In hoc. s. quia non constabat ei, nisi per famam de illa excommunicatione, sed fama per se non probat. iiij. q. iij. c. finali. versic. item sæpe. Arg. contra. s. de consangui. & affini. super eod. ubi ad solam famã matrimonium contrahendum impeditur. ergo iste propter famam debuit abstinere. ĩ. de sent. excom. c. cum desideres. §. j. sed non intantum culpabilis fuit, quantum si hoc pro certo sciuisset: & ideo dicit: licet in hoc non videatur omnino culpabilis extitisse. sed dicta paucorum ad hoc nõ sufficerent, quia non faciunt famam. s. de accus. inquisitionis. nec tenebatur credere, licet diceretur ei ab aliquibus. xj. q. iij. non solũ. & cap. in cunctis. & xxiij. qõ. iiij. quam magnum & ff. quod cum fal. tut. l. ij. & iij. nisi fama super hoc peruenisset ad eũ, prout sequit. arg. contra. ff. de admini. tuto. quidã decedens. §. ex quo. & C. de rei vend. si fundum. & s. de rescrip. cum contingat.

[e] In dubijs. Sic s. de spons. iuuenis. & de homici. significasti. ij. & c. pen. & c. ad audientiam. ubi de hoc. & arg. xxiij. quæst. j. quid culpatur in fin.

[f] Veniæ. sub spe veniæ nullus debet peccare. de consec. dist. iiij. quãdo quis Argum. contra. ĩ. de sent. excom. si vere.

[g] Vitari. In hoc quasi patitur ĩ alio, scilicet in nõ vitare agit quod est in ei[9] potestate: & ideo in uno peccat, in altero non peccat: quandoque tamen non multũ differunt agere & pati posse. xvj. quæst. j. si cupis.

[h] Canon. xj. quæst. iij. si quis episcopus damnatur. & c. seq. & ĩ. c. proxi. s. eo. latores. hanc misericordiam solus papa potest facere. s. eo. clerici.

[i] FRaternitati tuæ. Spoliare. Imo posset eos perpetuo deponere. [1] s. eo. latores. dispensare tamen cum eis non potest [2] ut dictum est. s. eodem clerici. Bern.

POstulastis. Primo ponitur de casa consultatio. Secũdo responsio: ibi, consultationi, quæ subdiuiditur: ut patet in textu, & per §. Abb.

[k] Non debeat. vndecima, quæstione tertia, cum excommunicato.

[l] Retinere. Imo si prius alia beneficia habebant, eis sunt priuandi. supra de ætate & qualit. ordi. cum bonæ. Dispen

[1] Sed forte hic eo misit: quia numerus episcoporum, qui debet ĩ illa interuenire: nõ de facili põt haberi de hæreti. c. j. lib. vj. qui nõ requirit in priuatiõe beneficij: licet requiratur cõcilium capituli. de excess. præla. c. j. ubi de hoc. & ideo hanc pœnã ut faciliorẽ, expresit: sicut. ĩ. c. proxi. in fine secundũ. Host. Ioã. And.

† Fallit si causa falsa uel iniusta per ea quæ not. s. de offi. ordi. c. ex parte fallit secũdo si est absolutus ad cautelam hoc enim sufficit.

[2] Nõ põt. imo põt dispẽsare. Pan. hic.

† Alias, iterum.

ſpenſatū, a cum ea non fuerint canonice b cōſecuti. Illi uerò qui ſcienter illa beneficia talibus contulerunt, tandiu debent à beneficiorū collatione c ſuſpēdi, donec ſuper hoc veniam conſequi mereantur, d ut puniatur in hoc in quo delinquere præſumpſerunt.

Celebrās in loco interdicto, ſi ē clericus ſecularis, beneficijs priuatur: ſi monachus, in arctius monaſterium detruditur. hoc dicit.

Quæſiuiſtis præterea qualiter puniri debeāt clerici monachi uel moniales ecclesiarū conuentualium, qui poſt latam inter dicti ſententiam, in locis ſuppoſitis interdicto præſumpſerunt hactenus & adhuc etiā, non verentur diuina officia celebrare, e quamuis propter hoc, ſint excōicationis uinculo innodati. Ad hoc breuiter reſpondemus, ꝙ clerici, qui talia præſumpſerunt, ſunt eccleſiaſticis beneficijs ſpoliādi: f monachi uerò uel moniales, in arctioribus g monaſterijs ad peragendā pœnitentiam detrudendi.

Idem decano & ſubdiacono Pictauieñ. magiſtro P. canonico Petragoriceñ.

Valet collatio beneficij ei facta, qui prius fuit excommunicatus, ſed abſolutus tempore collationis.

CAP. VIII.

PRopoſuit coram nobis magiſter P. clericus epiſcopi Tuſculañ. ꝙ G. ſanctæ Mariæ in porticu diaco. cardin. in partibus illis apoſt. ſed. legationis fungentem officio quidam de Lemouicinio, ei humiliter ſupplicarunt, ut eorū eccleſiā quæ debito fraudabatur clericorū ſeruitio ordinaret: pro ſe ac magiſtro eodem preces ſpecialiter porrigētes. Ipſe verò Lemouiceñ. ciuitatē ingreſſus canonicos monuit: ut illos reciperent in ſocios & in fratres maximè cum præbēdæ quinq; uel quatuor ab ultima ipſius eccleſiæ ordinatione vacaſſent, quibus poſt petitas & conceſſas deliberationis inducias, nō curātibꝰ reſpondere, de præbenda Lemouiceñ. cardinalis prædictus eoſdē clericos inueſtiuit: & j. Cum aūt dictus magiſter & Lemouiceñ. pœnitentiarius in noſtra fuiſſent præſentia cōſtituti, & acta iudicij inſpici fecerimus diligenter, per pœnitentiarij teſtes intelleximus, quòd Lemouiceñ. epiſcopus pluribus annis, antequam idem magiſter inueſtitus fuerit, clericos & Burgeñ. caſtri Lemouiceñ. & eundem P. nominatim (quem eorum dicebant cōſiliarium & fautorem) vinculo excommunicationis adſtrinxit. Per teſtes verò magiſtri P. probabatur, quòd etſi dictus epiſcopus in Burgeñ. & eorum fautores tam clericos quàm laicos Lemouiceñ. excommunicationis ſententiā protuliſſet, eos tamen per tres anno abſoluit, antequam dictus magiſter fuerit inueſtitus: & infrà. Et quia idem epiſcopus, dicto magiſtro communicauit poſtea in eccleſia & in menſa: & infrà. Quia uerò ſæpe dictum magiſtrū inueſtituræ ſuæ tempore h a præfato epiſcopo extitiſſe excommunicatum dictus pœnitentiarius (ſicut obtulerat) nō probauit, cùm ex aduerſo de abſolutione i

a Diſpenſatum. Non dicit a quo. ergo uidetur relicta poteſtas diſpenſandi epiſcopis. t ar. j. de ſen. excom. nuper. Dic vt ſ. eod. clerici.

b Canonice. Sed ſi non ſunt illa canonice conſecuti, perdere debēt illa. ſic ſ. de æta. & qualit. cum bonæ. cum eſſent excommunicati, indigni erant & inhabiles ad aliqua beneficia percipienda: quia tales nec eligere nec eligi poſſunt. ſ. de electio. cum inter R. & ſ. de conſue. cum dilectus. nec impetrare literas. ſupra de reſcript. c. dilectus. j.

c A collatione. ut puniatur in quo deliquit. ſ. de tempo. ord. ex literis. imo & a perceptione proprij beneficij, ſuſpendatur: quia ſcienter indigno beneficium contulit. ſ. de elect. nihil eſt. Bernardus.

d Mereantur. per ſuum ſuperiorem.

e Celebrare. propter quod ſuſpenſi ſunt, & irregulares, 2 ut notatur. j. de exceſ. prælat. cap. ulti. unde poſſent deponi. ſupra eo. latores.

f Spoliandi. Nec auditur ſi dicat, ꝙ ſit in uſte excōmunicatus, arg. ſ. eod. illud. ſicut etiam non auditur, cui opus nouum nuntiatur, nec obtemperat. ff. de noui oper. nunt. l. j. §. in operis.

g Arctioribus. ſ. de ſimo. de regularibus. & c. quoniam. ſimoniaca.

PRopoſuit. Primo narrat rem & collationes vtriuſque partis. Secundo diffinit ibi. Quia Abbas.

h Tempore. Tempus ergo inueſtituræ conſiderari debet utrum tunc fuerit excommunicatus, uel non. ſ. eod. cap. proxi. & ſ. de æta. & qualita. cum bonæ. ſicut in impetratione reſcripti, tempus datæ conſiderandum eſt, an tunc fuerit excommunicatus. ſ. de reſcript. dilectus. j. qa ſi poſtea excommunicetur, non perditur reſcriptum, ſed ſuſpenditur, quandiu ſic intelligitur. ſ. de officio delega. prudentiam. §. ſexta. 3 ſic & tempus electionis conſideratur, an tunc ſit idoneus. ſ. de elect. cap. dudum. j. ubi habes ſimiliter, ꝙ initium ſpectandum eſt. Bern.

i De abſolutione. & ſic probauit ille pœnitentiarius, ꝙ magiſter P. fuit excommunicatus, & ipſe P. probauit poſtea, quòd fuit abſolutus ante ſuam inſtitutionem: & ita colligitur hic, quod quia fuit excommunicatus, præſumit quod adhuc ſit excommunicatus, niſi probauerit ſe abſolutū, prout ipſe P. fecit. Et ita quicunque abſoluitur, ſaltem ad cautelā ſemper obtineat literas abſolutionis. & ita cū aliquis dicit aliquem excōmunicatum, & ille dicit ſe nō eſſe excōicatū, vtriuſq; teſtes ſunt admittendi in tali dubio. arg. j. de ſenten. excō. per tuas. & ſ. de teſtib. cū tu. & ſ. de offic. delega. cum contingat. ſic ſ.

1 Idem Ioā. Goff. Inno. hic, & ſ. de tēpo. ordin. dilectꝰ. & Gulier. in ſpe. de le. §. nunc de epiſcoporū. verſic. xvj. Io. de Deo cōtra quod fatetur Vincē. in eo qui ꝓpter cōtemptum. apoſtolicę ſedis excōmunicatꝰ eſſet & ſic intelligitē de æta. & quali. cum bonæ. Io. And.

2 Quod dic ut j. de ſent. excō. mu. is qui. lib. vj. in fine. Ioan. And.

3 Verum dicit hic gloſſ. licet quidā eā habeant pro cācellata: & cōmuniter Goff. in additionibꝰ tenuit cōtrariū. per decret. p̄ia Ioā. And.

sic s̃.de præscrip.illud.& c.auditis.

[1] Ratio sed relinq. tur arbitrio iudicis. Pan.

[a] Communione. Hæc non fuit sufficiens ratio, [1] ad probandum absolutionem ĩ.de sen.excom. cum desideres.sed est præsumptio quædã.xj.qõ.iij. quibus episcopi.xciij.di.si inimicus.argum. contra ĩ. de sen. excommu. in præsentia. [2] & ĩ.de priuileg.cum olim.

[2] De hoc eo.ti.si aliquãdo. & expeditur cle.eo.tit. si sumus pontifex. Ioã. And.

& cõione [a] dicti epi fuerit facta fides: qđ per dictũ legatũ de memorato magistro factũ est, per diffinitiuam sententiam, duximus approbandum.

Gregorius. IX. canonicis Pragensibus.

Suspensus uel excommunicatus, ignoranter celebrãdo nulla indiget dispensatione, respectu irregularitatis, alias secus.

CAP. IX.

APostolicæ [b] sed. & infra. Verum quia tempore suspẽsionis ignari celebrastis diuina uos reddit ignorantia probabilis [c] excusatos. Cæterùm si fortè ignorantia crassa & supina, aut erronea fuerit, propter quod dispẽsationis gratia egeatis, eam uobis de benignitate apo. indulgemus. [d]

A Postolicæ. Qui probabiliter ignorat se suspẽsum, & celebrat, non efficitur irregularis: secus si non probabiliter. h. d. Secunda pars ibi, Cæterum-Abb.

[b] Apostolicæ. Hæc decre. est pars illius supra de excep. apostolicæ.

Ignorãtia ꝓbabilis excusat.

[c] Ignorantia probabilis. Sic ergo probabilis ignorantia, tantum excusat, & non crassa & supina: ut hic patet. sic supra. de cog. spi. si uir. unde dicit apostolus: Misericordiã merui, quia ignorans feci. viij. dist. consuetudo. & inducit dispensationem. s̃.de ordin.ab episcop.qui renun.c.j. & ij. ubi de hoc & j.q.j.si qui à simoniacis. sed hic non est aliqua dispensatio necessaria, quia nesciebant se suspẽsos, unde non peccauerunt. Item habes hic, quod absens & ignorans, potest excommunicari & suspendi: ut ij.q.j. de manifesta. & s̃.de appe.cũ sit romana.in fi & quandiu ignorat se excommunicatum, non peccat celebrãdo: ut hic patet. Idem ergo erit, si literas obtinuerit pro beneficio uel alio negotio. [3] posset etiam interim eligi ab ipsis, qui hoc ignorant. & sic in isto casu suspenditur effectus excommunicationis: ut quamuis sit excõmunicatus: non tamen obest. arg. opti.de consec.di.iiij.c.ij.& insti.de excep.§. præterea. & ar. s̃.de ap.dilectis filijs. ubi suspenditur interdictũ.sic & sententia absolutionis, suspenditur. ij.q.v. quanto.ar. contra. s̃.de ap.pastoralis. ubi excõmunicatio statim trahit secum executionẽ.& ff.si cer.pet. eius qui. ubi dicit, status sui ignarus. Credo. ꝙ quicquid facit antequã sciat se excõicatũ: non imputetur ei, tamen postquã nouerit se excõmunicatum, debet abstinere: alias non audiret, per tales literas nisi post absolutionem. Non credo, ꝙ electio de ipso facta teneat, licet ignoret se excommunicatũ uel suspensum. Item quid si talis moriatur antequam sciat? Liber erit, quo ad Deũ: & excommunicator debet eum absoluere post mortẽ. Item nunquid ille qui sciens illũ excommunicatũ, si participat illi, excõmunicatus erit? Credo ꝙ sic. Item quid si absens excommunicatur per epistolam, quando dicemus illum excommunicatum: utrum quando scribitur, uel quãdo recipit epistolã? Potest hic distingui, ut si excommunicator uoluit ꝙ statim esset excõmunicatus, tunc statim erit excõicatus, sed non obest ei donec sciat, ut dictum est. arg. iiij. q. v. c.j. ubi dicit, ex quo literas accepisse constiterit. & ff. man. si mandassem. alias tunc demum erit excommunicatus, cum receperit literas. Sic distinguit lex in seruo manumisso per literas. ff. de acq. pos. qui absenti. & l. si qui. vj.§.j. & ideo non imputat sententia ignoranti: quia nulla sententia ligat efficaciter, nisi postquam scitur. ij.q.vj.biduũ.nec aliqua constitutio.lxxxij.di.proposuisti. & ff.de decre.ab ord.fa.l.ult. Et sic excommunicatio, non semper trahit secum suam executionem [4] & si proferatur sub conditione. s̃. de app. præterea ij. & hæc uera sunt, cum probabilis est ignorantia: secus si crassa & supina. arg. s̃. eo. illud. ibi enim crassa uidebatur ignorantia: cum per famam sciret se excommunicatum.

Excõicatus q hoc ignorat, ã peccet celebrãdo.

[3] Negotio imo nõ ualent indistincte per ca.j. de rescri. in vj. Host. hic Ioã. And. Imola Pe. Anchara. Gemi. Ph. Frãc. in d. cap. j. quãuis dñi de Rota ĩ antiquis sub ti.đ rescr. hanc glos. sequantur & Fely. in c. sicut de simonia.

[4] Quo ad illos quos reddit ꝓbabilis ignorãtia accusatos, sed quãtũ ĩ se est bñ, qñ est pura, scilicet ne possit appellari & sic loquitur contrarium. Ioã. And.

[d] Indulgemus. In quo casu, nullus alius potest indulgere: ut dixi supra, eod. clerici.

Idem.

Excommunicatus minori celebrans, non est irregularis, sed peccat, et potest eligere, & ea quæ sunt iurisdictionis exercere: licet nõ eligi: et si cõfert sacramẽta, licet peccet, tamẽ collatio tenet, et suũ habet effectũ.

CAP. X.

SI celebrat, minori excommunicatione ligatus: licet grauiter peccet, [e] nullius tamen notam irregularitatis [f] incurrit, nec eligere [g] pro-

S I celebrat. Hæc decr. quo ad materiam suam, est celebrior & famosior qualibet alia. nam infinita iura sunt loquentia de excommunicatione maiori quæ infertur ab homine: ut in cap. si quem. de sent. excõ. sed de minori quæ infertur a iure, ut in c. nuper. de sent. excommuni. sunt iura paucissima, & aperte non prouidentia, sicut hoc c. Et potest sic diuidi. Primo tractat de ualiditate gestorum circa spiritualia, per excõicatum excõmunicatione minori. Secundo ibi, Si tamen. tractat de ijs quæ geruntur ad commodum eius passiue. Tertio tractat de gestis ab eo actiue in alio sacramento: ibi, Peccat autem. Vltimo quandam limitationem submittit: ibi, Dummodo. Abb.

[e] Peccet De hoc autem punitur ad arbitrium sui prælati, cum certa pœna hic non statuatur. argu. s̃.de offi. deleg. de causis. §. fi. & xxvj. q. vij. tempora. [5]

[5] Cõcor. l. ꝑtor edixit. & ibi Bart. ff. de iniur.

[f] Irregularitatis. Quia propterea non impeditur ab aliqua ꝓmotione, eo absoluto. secus si maiori [6] sententia sit ligatus, tunc debet deponi, nisi cum eo fuerit dispẽsatum. s̃.eo. latores. postulastis. & quasi per totum. Hic ergo determinatur quod olim dubitabatur, s. utrum talis irregularitatem contraheret.

[6] Licet. n. excõicati maiori, & minori sint exclusi a celebrãdo, tñ celebrãdo nõ peccãt æqualiter & idem in suspẽso & excõmunicato minori. secũdum. Gof. Ioã. And.

[g] Nec eligere prohibetur sed contra s̃. de elect. cum inter R. & s̃. de consue. cũ dilectus. ubi dicitur, ꝙ suspẽsus nec eligere, nec eligi potest. s̃. de cõces. præb. quia diuersitatẽ. hic uero dicit, quòd talis suspẽsus eligere potest, licet nõ eligi. sed illa & omnia cõsimilia. ut s̃. eo. c. ij. intelligunt de suspensis ab homine. illi. n. eligere non possunt: & irregularitatem incurrunt, diuina officia præsumẽdo. s̃. e. latores. s̃. de æta. & qual. cum bonæ. hic uero loquitur de excõmunicatis siue suspẽsis a canone, propter solã participationẽ, quia secundum canones qui participat cũ excommunicatis, excommunicatus est, siue suspensus a sacramentis ecclesiæ, quæ suspensio siue excõmunicatio appellatur minor excõmunicatio: ut iij. q. iiij. Engeltrudam. Sed eadem pœna est in suspẽso ab homine, & a canone alias quam per participationẽ: quia utroq; casu priuatus est cõmunione sacramẽtorũ & diuinis officijs. s̃. de re iu. cum æterni. & ĩ. de sen. excõ. cũ medicinalis. lib. vj. & qui suspensus celebrat, est irregularis: ut ibi dicitur. Quæ est ergo ratio. ꝙ in uno eligere possunt, in altero non? Potest dici, quod ideo quia plus contempsit qui fecit contra legẽ animatam, quam qui fecit contra legem mortuam: quia contemnendo iudicis præceptum.

Iudicem cõtẽnens, legem offendit.

ceptum, quod est factum legis authoritate, & ipsam legem offendit, & ideo plus punitur: & ideo dicit, quòd mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis. ar. ff. de arbit. l. Celsus. & uox uiua, magis timenda est, quam uox mortua, & ei potius credi debet: in auth. de instr. cau. & fi. §. si uero. aliquid. coll. vj. & ita in casu huiusmodi capituli, non est irregularis qui celebrat. suspensus autem ab homine & canone si celebrat, est irregularis in constit. Innocē. iiij. s̃. de sentē. & re iudic. cum æterni. & j̃. de sent. excō. cum medicinalis. lib. vj. Sed quæ est ratio, ꝙ suspensi per participationem excōmunicatorum, possunt eligere: alij suspensi non possunt? Ratio est, quia suspensi per participationem, non sunt suspensi uel interdicti a diuinis officijs:

hibetur, uel ea quæ ratione iurisdictionis [a] sibi competunt exercere. Si tamen sciēter, [b] talis electus fuerit, eius electio est irritanda pro eo, quòd ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a sanctis patrib. [c] est priuatus. [d] Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta: sed ab eo collata, uirtutis non carent [e] effectu, cum nō uideatur a collatione, sed participatione sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus. Dummodo, [f] non in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, uidelicet contra prohibitionem superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter [g] se ingesserit: in quo casu est anathemate feriendus.

TITVLVS XXVIII.

DE CLERICO NON ORDINATO ministrante.

sed priuati sunt communione sacramentorum per canones, & etiam propter peccatum: sicut & alij in mortali: [1] cōstituti, non sunt exclusi ab electione. s̃. de elec. illa. & ideo possunt eligere. Nec sunt irregulares, si celebrant: ut hic dicitur. Et eadem ratione, debent posse eligi, cum non sint suspensi a diuinis. ratio redditur in litera ubi dicitur, eius electio est irritanda ꝑ eo quòd eligitur ad susceptionem eorum, s. sacramentorum, a quibus est priuatus a sanctis patribus. quicūque enim eligitur, ea suscipere tenetur, & quilibet fidelis. j̃. de pœ. & re. omnis utriusque. & quia illis priuatus est, non potest eligi ad ea: etiam si pœnitentiā egisset de peccato, nisi prius absoluatur ab illa suspensione, quæ inflicta est per canones. xj. q. iij. excommunicatos. & c. cum excommunicato. quòd non est de alijs criminosis, qui per pœnitentiam restituti sunt ob perceptionem sacramentorum, a quorum perceptione priuati erant, propter peccatum. Ber.

[a] Iurisdictionis. Minor ergo excommunicatio, non repellit a iudicio, nec ab agendo, sed ab illis tantū prohibet, quæ pertinent ad officium. idem dico in suspenso ab homine, [2] nisi sit suspensus tam ab officio, quá a iurisdictione: quia tunc priuatus est spirituali & tēporali iurisdictione. si. s̃. de ele. transmissam. ubi electus & confirmatus, potest facere ea quæ sunt iurisdictionis, & non ordinis. Ber.

[b] Scienter. Sed quid si electores eligant aliquem excommunicatum minori excommunicatione, quem ipsi ignorant excommunicatum: nunquid ualet electio: arg. est quod sic, ex eo ꝙ dicit scienter. sed nō credo: [3] quia ignorantia eorum, non facit eum habilē. s̃. de elec. innotuit, & causa prohibitionis hic signata, nihilominus remanet. unde supple, maxime: uel potius quod dicit scienter, referas ad ipsum excommunicatum minori excommunicatione: puta, quia scienter participauit excommunicatis. Sed nunquid priuati sunt iure eligendi, qui talem scienter eligunt? Arg. ꝙ sic. [4] s̃. de elect. cum in cunctis. & ca. scriptum. in fi.

[c] Partibus. xj. q. iij. excommunicatos. & c. cum excōmunicato. iij. q. iiij. Engeltrudam.

[d] Priuatus. Hæc est causa prohibitionis, quia cum sit priuatus sacramentis, ad ea eligi nō potest: [5] & est similis illi, qui non est capax, qui nō potest ex testamento aliquid percipere. arg. ff. de prob. qui testamētum. & ff. de iure fisci, nō intelligitur §. si quis palam. & l. ita fidei. hoc enim esset circunuenire legē: ut ibi dicitur. & sic est arg. ꝙ si aliquis prohibetur una uia: non est admittendus ad id alia uia s̃. de procura. tuæ. cum suis concord.

[e] Non carent. Bene dicit, quia sacramenta a quocunq; licet criminoso, recipienda sunt & ualent. xv. q. ultim. ca. ulti. dum tamen toleretur. xxviij. dist. consulendum. & s̃. de cohabit. cleri. & mulierum. c. uestra. quia licet sit suspensus a perceptione sacramentorum non tamen quo ad collationem: ut hic dicit: quia licet sit suspensus quo ad se, non tamen quo ad alios. argumen. s̃. de cohab. cle. & mulie. cap. fi. quia excommunicati, etiam conferunt ordines. s̃. de ordi. ab episcopo qui renun. episc. c. ij. licet non conferant executionem. sed isti participantes, conferūt executionē: & ideo dicit, uirtutis nō carent effectu. quicunque enim habent executionem, eam cōferre possunt. & sic est arg. quòd excommunicatio non transit in tertiam personam. B.

[f] Dummodo. Hæc determinatio, dūmodo: respicit, quòd dicit, non uidetur amotus a collatione & c. q. d. si ex contemptu & contra prohibitionem superioris ingerit se communioni excommunicatorum, hoc ipso intelligitur remotus a collatione sacramentorū propter suam pertinaciam & contemptum. argu. s̃. eod. c. ij. & ita ex propria culpa, incipit esse suspensus, sicut qui non est excommunicatus, ex contemptu est excōmunicatus. xj. q. iij. c. non solum. §. cum ergo. in fi. & xxiiij. q. iij. notandum. in fi. & j̃. de sen. excō. per tuas. & est argu. bo. ad hoc j̃. de exces. præla. ca. ulti. de illo excōmmunicato, qui uiolauit interdictum, hoc ipso suspensus fuit, & ideo alios excommunicare uel suspendere non potuit, ut ibi dicitur. unde tanquam suspensus, conferendo ecclesiastica beneficia non confert effectum uirtutis sacramentorum, s. executionem ordinis, quæ est effectus ordinis: licet conferat characterem, si in forma ecclesiæ conferatur: præterquam in baptismo: quia a quocunq; detur in forma ecclesiæ, proficit ad salutē quo ad omnē suū effectū. s̃. de sum. tri. c. j. ad fi. quia illud est sacramentum necessitatis, ꝙ nō contingit in alijs sacramētis. s̃. de consue. quāta. & ita propter contemptum superioris, debet excommunicari: ut hic dicitur. Quidā [6] hoc intelligūt, cum superior in præcepto facto participantibus excommunicato, hoc interdicit suspendendo [7] eos, si cōtra fecerint, sed de hoc nemo dubitat. Vel posset dici, ꝙ tunc remotus est a collatione cum fuerit excommunicatus propter contemptum, & sic planum est.

[g] Pertinaciter. Quasi ex contemptu, & studiose participat: unde propter hoc anathemate punieudus. sic j̃. de sen. excom. quod in dubijs.

DE CLERICO NON ORdinato ministrante.

Suprà uisum est, de ordinatis celebrātibus post officium interdictum: nunc merito subnectitur de non ordi-

[1] Fortepu tat gl. In. Hosti. ponendo hic ṽba ĩ suis primis gl. cōicātem excōicato peccare mortaliter de hoc not. quod merus causa sacris. ĩ ult. q. Ioā. And.

[2] Homine & male. Pan.

[3] Credo. Idem Pā.

[4] Qđ sic contrariū tenet Pā. quia non est locus pœnæ. dicto c. cum in cūctis. nisi qñ eligunt patiētem unū ex quatuor dfec tib. ibi nu meratis.

[5] Vñ nec ad dignitatē nec ad simplicem clericatū eligi, poterit, secundū In. Sit ergo cautus eligendus, ut primo confiteat, & ab solutionē obtineat secūdum. Pet. dicit tamen qđ cū ꝑmoto ante absolutionem dispēsabit episcopus ex quo est occultum imo nec ꝑpter occultū posset etiā eū remouere de tempo. ordi. ex te nore. & c. fina. Ioan. And.

[6] Inno. s. post cuius apparatū fuit hæc gl. Io. An.

[7] Istud nō liceret hodie iferioribus: a papa nisi ser uata forma decre. de sen. ex cōmu. statuimus. & ca. constitutionem. li. vj. eod. lib. & eod. titu. statutum. li. vj. Ioā. And.

ordinatis ministrantibus ordine non collate. Abb.

a SI quis baptizauerit. intellige ac si esset ordinatus, & ei liceret ex officio: tunc punit prout hic dr. secus si in necessitate: qa tunc licitū est cuilibet. xxx. questio. j. ad limina. & xciij. dist. diacones. etiam ab hæretico pōt recipi baptismus tempore necessitatis. de cōse. dist. iiij. a quodam. dummodo in forma ecclesiæ. xxiiij. questione. j. si quē forte. & s̄ de sum. tri. cap. j. §. sacramentum.

b EX literis. Manum, de qua habes. s̄. de sacra. non iteran c. presbyter. ubi de hoc. & xxiij. dist. presbyter cum. quæ si omissa fuerit, non est ordo reiterandus, sed statuto tēpore, etiā supplendum: ut dicitur in decre. prædicta, p̄sbyter. sed hic nec ordinem, nec manus impositionem recipit, prout sequitur ubi dicit, ad sacerdotis officium &c.

Glossa sequens reci. per q. an conficeret.

c Præsumpsit. Bene dicit usurpare: quia non confecit, cum uirtutem illā non haberet: quia solus ille conficit, qui rite fuerit ordinatus. s̄. de summa tri. cap. primo §. una. argumē. ad hoc. lxviij. distin. presbyteri. & j. q. septima. Daibertum. & s̄. de iure patrona. quod autem 1 in fin. & de consec. distin. j. cap. j. in. fi secus in deposito: ut s̄. cap. proxi. & c. si quis dictum est.

d Promoueri. Sine dispensatione, & sic punitur in eo, in quo deliquit: ut s̄. de immu. eccle. capitul. ulti. cum suis concor. & ff. de furt. l. qui uas. §. qui furem. Bernardus.

e De beneficio. Sic l. distin. studeat. xxviij. di. presbyterum.

f Negotia. Quia hoc redundaret in opprobriū clericorum, cum ipse clericaliter uiuere teneatur, sicut depositus. lxxxj. dist. dictum. & arg. xcix. distin. diaconi. ibi. mendicat infelix &c. & ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. supra de renun. ad supplicationem &c.

g Misericordiā. Vt ipse possit ad diaconatum redire post tempus statutum. & ad beneficium, si digne pœnituerit. Sed nunquid episcopus posset dispensare cū eo, ut saltem a sacerd. promoueretur post pœnitentiam? Non credo 2 quia papa hoc ei prohibere uidetur hic. Sed dic ꝙ potest: quia papa, hoc expresse non prohibet.

h Salubrius. Vt s̄. de simo. Matthæus in fi.

1 Et de cōs. di. j. c. j. ad finē Laurē. & qd hic dixit Go. ibi uide sup j. gl. Ioan. And.

Clericus ministrans in pertinentibus ad ordinem, quem nō habet, deponendus est, & amplius non ordinandus.

CAP. I.

SI quis baptizauerit a aut aliquod diuinū officiū exercuerit, nō ordinatus propter temeritatē abijciatur de ecclesia, & nunquam ordinetur.

Vrbanus iij. Legioñ. episcopo.

Diaconus missam celebrans, ad sacerdotium non promouetur & a diaconatu suspenditur ad tempus: sed in beneficio poterit ad tempus dispensari.

CAP. II.

EX literis tuæ fraternitatis innotuit nobis quòd I. diaconus cū non imposuisses ei manum b missarū celebrationē usurpare præsumpsit c & infra. Cō. t. t. r. quòd ad sacerdotis officium nō poterit promoueri, d a diaconatu quoq; biēnio uel triennio pro tua maneat prouisione suspēsus. De beneficio e aūt, misericorditer agatur cū eo: ne sustentatione priuatus, ad seculi negotia f reuertat̃. Vt autē securius ei possis hanc misericordiā g facere, de agēda pnīa diligenter circa eū, curā nō desinas exhibere. salubris h aūt sibi absq; dubio prouidebit si ad regularē uitā se duxerit transferendum.

TITVLVS XXIX.

DE CLERICO per saltum promoto.

Innocentius tertius Bonoñ. episcopo.

Qui ignoranter per saltum de subdiacono fit presbyter, post pœnitentiam, in diaconum ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispensari.

CAP. I.

TVæ literæ cōtinebant, ꝙ (sicut ex relatione quorundā receperas) P. præsbyter diaconatus ordine prætermisso se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri. Ipse tibi quoq; secreto cōfessus est se pro certo nescire i si res taliter se haberet, sed ex quo boni uiri hoc asserebāt, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum, eo quòd tempore quo ordines inferiores susceperat, intra annos discretionis k fuerat constitutus. & infra.

DE CLERICO per saltum promoto.

Quia interdum nō ordinati ministrant, interdum præpostere & per saltum promouentur, merito de his subdit. De hac materia plene habetur. lij. disti. solicitudo. & ibi optima glo. Ab.

i TVæ. Nescit̃. Et sic crassa & supina fuit ignorantia, & ideo ipsum non excusat. s̄. de ord ab episcopo, qui ren. cap. j. s̄. de cleri. ex commu. mi. c. pen.

k Discretionis. Intra annos discretionis, bene recipit quis sacros ordines, licet conferri non debeant: 3 & qui ordinauerit, puniri debet. Et ordinato interdicenda est executio, usque ad ætatē legitimam. s̄. de temp. or. uel non est cōpos sui: licet secus sit in matrimonio carnali, 4 nisi malitia suppleat ætatem. s̄. de despō. impu. de illis. & c. ult. & sic non est semper similitudo inter carnale metrimoniū & spirituale. Sed nunquid isti taliter ordinati tenētur continere cū uenerint ad legitimam ætatem. Arg. quod non: quia continentia res est uoti, & nō præcepti. xxxij. q. j. integritas. non credo qnod possit cōtrahere, maxime si dicatur quod ordo habeat uotum continentiæ annexum. sic ergo compellitur cōtinere: & ita facit ordo, quod uotum facere non posset: quia in tali ætate non tenet uotum. de reg. ad nostram. & c. significatum. cum suis similibus. Sed æquius ui: det, quod contrahere posset si contradicat ante xiiij. an. 5 sed quod prius dixi, uerum est, quia statim antequā ordinaretur, debuit cō-

2 Idē Ho. & Gof. in spe. d̃ leg. nūc de episcoporum uer. xviij. quia sic cū ordinato, qui suspēsus celebrat ipse solus dispensat. ergo & cū n̄ ordinato: qui magis peccat̃ ui dei: & hoc ĩ suscipiēdo: suscepto & in bn̄ficio secus: ut hic Inn. in decreta. dilectus d̃ tēp. or. simpliciter dixit ep̄m dispēsar̃ posse, cū nō ordinato ministrāte p̄ hoc capitulum. Io. Andre. Pano. hic tenet ꝙ solus papa dispēsat ĩ suscipiendis. Idem Ang. Cla. uerbo irregularitas. §. xxxvj.

3 Nisi in ætate hodie termi nata p̄ cōstit. cle. d̃ ęta. & quali. generalē. Io. and.

4 Supple ꝙ a tali cōtractū nullū est nisi &c. Io. an.

4 Ordinatus ad sacros ĩ minori ætate poterit mr̄imoniū cōtrahere.

5 Xiiij. an. Imo etiā si post, sed nō gaudebit priuilegio ordinis sc̄d̃m.

Vu tradi-

tradicere, & nullo modo consentire, & si simpliciter coactus, ordinatus fuisset, non recepisset characteré. ʒ.de bap.maiores.§.ult.uersus finem.

a Iteratum.de conse.dist.j.ecclesiæ. & c.solennitas. & de conse.di.iiij.placuit.

b Ministrare. In casu isto, episcopus in suo iure dispensare potest: ut satis colligitur ex hac lra. sic lij. di. solicitudo. & ʒ. de sacra. non iteran. pastoralis. Sed quid si nullum minoré ordiné habuit, & promoueat ad sacerdotium, uel ad alium ordinem sacrum, nunquid recipit ordiné? Lau. dicit, quod nó, qa si laicus ordinetur in sacrum ordiné, nihil recipit. argu. xl.di. sicut. ubi dicitur, sicut uiri & mulieris cõiunctio unum facit corpus ita clericatus & sacerdotium, unum faciunt ordiné, sed si aliqué de maiori habeat, recipit sacrum. Vin. dicit contra, ꝙ bene recipit quis sacrum ordinem, etiam si nullum habeat de minoribus, præter episcopalé, 1 qué nemo recipere potest, nisi sit saltem sacerdos. arg. ĵ.de exces.præla. ex literis. ibi, cum igitur põtificale officiũ sine altaris &c. & istud uerius uidetur. Sed quid si ordinatur in episcopum prætermisso diaconatu uel subdiaconatu? Episcopus est, duntamen fuerit sacerdos: 2 sed illum ordinem quem non habuit, alijs cõferre non potuit. argumen. j.q.j.gratia. & c.uentum. q.vij.Daibertum.de cons.dist.iiij.quomodo.

Sacerdos an sit censendus, q sine alijs ordinibus est í sacerdoté promotus.

1 Episcopalé imo etiam illú Panor.

2 Bar.Bri. cótra. lx. dist. solicitudo. non contradicit decre. ex literis. quia non loquit de ordine, sʒ de executione. & hoc placet. Ioan. Andr.

Mandamus, quatenus cõdignam pœnitentiá pro huiusmodi negligentia iniũgas eidem: qua peracta (quia nõ intelligitur iteratũ, a quod factum esse nescitur) ipsum in diaconũ ordinare procures, & sic de misericordia, eundé ministrare b permittas in ordine sacerdotis.

TITVLVS XXX.

DE EO, QVI ORdinem furtiue suscepit.

Alexan.iij. Lingonień. episcopo.

Qui furtiue recipit ordinem, si cõtra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione papæ in sic suscepto ministrare, uel ad superiorem ascendere non potest, sed si excõmunicatio lata non erat: episcopus & abbas poterunt dispensare. h.d. cum duobus sequentibus.

CAP. I.

Veniés ad nos P. nobis exposuit, se furtiue c diaconatus ordinem suscepisse. Vñ f.t.r. quod si nõ fuit a te uel ab aliquo archidiaconorũ d uel prælatorũ tuorum sub anathematis interminatione prohibitus, tuipse in promotione ipsius, ad sacerdotale officiũ cõdigna satisfactione imposita (nisi alia impediát) pro arbitrio tuo dispenses. e Si uero f interminatio anathematis sup hoc facta est moneas eum, ut in aliquo monasterio seu canonia, habitũ suscipiat regularé † cui ex quo in habitu illo aliquáto tpe fuerit laudabiliter cõuersatus, poteris misericorditer g prouidere: alioqui, nulla ratione concedimus, eũ ad sacerdotalem ordinem promoueri.

† Alias, monachalem.

Cælestinus iij.

CAP. II.

Cvm H. lator præsentium, sicut nobis sua quæstione monstrauit, ad tuam (ordinationis causa) præsentiá accessisset, iuxta consuetudiné patriæ, sibi quatuor minores h ordines cõtulisti: quibus nõ cõtentus, subdiaconatum temerario ausu recepit. Quia uero idem clericus in hoc facto multũ excessit: Mandamus quatenus eum in minoribus duntaxat ordinibus, celebrare permittas i.

DE EO QVI ORDINEM furtiue suscepit.

Interdum etiam reperiuntur aliqui, non solum qui p saltũ ut supra sed qui furtiue ordines recipiũt .i. qui sine ordinatione et licétia supioris et sine examinatiõe, quia ĩgerũt se cũ multitudiné ordinãdorũ, ignoráte ordinatore: unde merito de his subdit.

Ad hanc materiá faciunt ca. salonitanæ. lxiij. di. & ix. q. ij. Lugdunen. Ab.

Veniens. Prima pars narrat factum. Secũda ibi, Vnde ponitur responsio distinguens. & secunda subdiuidit. Tertia ibi, Si uero. Abb.

c Furtiue. Promouetur, qui citra conscientiam sui episcopi, & sine examinatione promouetur. lxiiij. di. extra conscientiam. & xxiiij. di. quando.

Furtiua promotio

d Archidiaconorum. Arg. quod archidiaconus põt excommunicare, & quod habet iurisdictionem. ʒ.de ele. dudum. ij & ʒ. de offic. ordi. cum ab ecclesiarũ. ubi de hoc.

e Dispenses. Hic est op.ar. quod episcopi non possunt dispensare cum illis, qui excommunicati diuinum officiũ exercere præsumunt: & ĵ.eo.c. ult. ubi dicitur idé ꝙ eo ipso, quod dicit, tuipse pro tuo arbitrio dispéses, si excommunicatio lata non fuerit, intelligitur ꝓhibere cũ lata fuerit 3 quia sic excõmunicatus recipit ordinem. arg. xxv. di. qualis, quod est uerũ. sic ĵ.de sent. excõ. cũ illorum. De hoc dictum est ʒ.de cleri. exc. mi. clerici. Papa tamé dicit, quod iste nõ erat excommunicatus, & tamen ꝓpter interminationem excommunicationis solus papa hic dispensat.

f Si uero interminatio. Arg. quod si iudex dicat, præcipio sub interminatione anathematis quòd contra faciés sit excommunicatus. sic ʒ.de loca.c. j. ꝙ non est uerũ. Expone ergo uerba illa, & intellige ut dixi supra de simoni. sicut tuis. & intrãsitiue intellige ista uerba, interminatio anathematis. i. interminatio quę fuit anathema sub conditione facta, ut exponitur in decret. sicut: & ita nulla contrarietas uel dubitatio est.

3 Dicit Hostié. ꝙ cũ furtiue ordinato, ét si excõicatio lata nõ fuerit, Romana ecclesia ẽ facili non dispensat: nisi religioné ingrediat. Ioan. An.

g Misericorditer. Non tuo iure, sed de authoritate papæ, ut sequitur alioqui nulla ratione concedimus. & infra eodem capitulo ultimo. Item est hic argum. quod ingressus religionis, non tollit irregularitaté. infra eodem capitulo ultimo. De hoc dixit ʒ.de apo. capitu.ij.

4 Inno. in decr. dilectus. de té po. or. simpliciter tenet, episcopũ dispensare posse, secundũ distinctioné decr. pxi, quod contra faciés posset dici secundum Hos. ꝙ quantũ ad minores, etiam furtiue receptos dispẽset epi ad hoc qd legitur & no. ʒ. ĩbi ga. c. ij. In sacris uero ita est interdicta ꝙ nec papa dispensat de facili secũdũ qd dixi ʒ. c. prox. super ijs glo. Ioan. An.

Cvm H. Primo narrat factum, cui secundo respõdendo distinguit. ibi. Quia uero. Abbas.

h Minores. Hic ergo habes expressum, quod omnes minores ordines, una die cõferri possunt. arg. ad hoc ʒ.de tempo. ordi. c. j. ubi indefinite loquitur de hoc.

i Permittas. Hanc permissioné intellige, secũdũ tenoré. 4 ʒ.eo.c.prox. & ĵ.c.prox. si excõicatio lata fuit

fuit uel non fuit: quia tunc non potest, alias suo iure poterit dispensare.

a Si uoluerit. j. de sen. excõ. cum illorũ. tamen si excommunicatus ex certa sciẽtia, ordinẽ recepisset, nõ posset, ut ibi dicitur.

b Innotuit. Ordines. s. sacros, q̃ simul eodẽ die cõferri nõ debẽt. s̃. de tẽp. or. literas. & c. dilectus. ad duos uero minores uel ẽt quatuor, potest aliquis promoueri. s̃. ca. prox. sed idẽ esset de minoribus, si prohibitio excommunicationis facta fuisset de minoribus, licet possit conferre minores: quia si non uult aliquem promouere ad duos minores uel plures, nõ cõpellitur, imo de iure interstitia ẽt tẽporum seruãda sunt. lxxxvij. di. in singulis.

c Non debent. Imo de rigore sunt deponẽdi. j. de sen tẽ. exc. cũ illorum. quia contra sententiam excommunicationis recipiunt ordines. ar. s̃. d̃ cle. excom. mi. latores.

d Licentia. Sic s̃. eo. c. j. sed ad sacerdotium per hãc licentiam non poterit dispensare, cũ de susceptis ordinib[9], hoc dicat, i & est ar. quod ingressus religionis, non tollit irregularitatem. s̃. e. c. j. & j. q. vij. si quis omnem.

i Et intellexit hoc Ho. de susceptis in hoc ordine: nã in pri[9] susceptis posset eps dispensare suo iure: ad hoc. s̃. tit. ij. c. ij. uel scd̃m eũ, hic excõmunicat[9] promot[9] fuit: un de irregularis: & sic sol[9] papa dispensat. Io. An.

DE EXCESsibus præla. &c.

Suprà uisum est de uarijs excessibus subditorũ: sed ne prælati subditorum superbirent, subijcit de eorum excessibus, Vel aliter, & melius suprà uisum est generaliter de uarijs excessibus, tam prælatorũ, quàm subditorum, nunc subijcit ti. specialem de prælatorũ excessibus. Abb. Sic.

P *De hac materia habetur lxxxvi. dist. per totum. ij. q. i. per totum.*

e Peruenit. Charitate. xvj. q. j. prædicator s̃. de cẽsib. cũ Apostol[9]. xviij. q. ij. hoc tñ xciiij. di. dictũ.

f Exactiones. Sic s̃. de immu. eccle. aduersus.

g Præsumatis. Debent enim seruare manus suas innoxias Deo, & legi, & principi, nullumq; pertingere lucrum. in auth. de man. prin. §. j. coll. iij. & C. de superindict. l. una. li. x. ff. de dãno infect. ex damni j. respon. & in auth. de col. §. & hoc quoq;. 2 colla. ix. nisi ex magna & graui causa. xvj. q. j. generaliter. §. nouellarum. & supra, de censi. cum Apostolus.

h Capituli. Sic s̃. de ijs quæ fiunt a maiori parte c. quę fuit. & ita episcopus sñiam excommunicationis, siue suspẽsionis sine capituli cõsensu ferre non debet. arg. xv. q. vij. episcopus nullius. cũ hæc pœna maior sit ĩ ecclesia. xxiiij. quæstio. tertia. corripiant. ideo merito requirit consensum capituli.

i Neque duas ecclesias. Quarũ una non dependeat ex altera. s̃. de ætate, & qual. eã te. uel nisi sint ita pauperes q̃ propriũ nequeãt sustẽtare rectorem ut ibidem, & x. qõ. iij. unio. uel unã habeãt intitulatã, aliam. commendatã. xxj. q. j. qui plures.

k Iudiciario. Et ita habes hic, q̃ ordo iudiciarius seruari debet in sentẽtia excõicationis, siue suspensionis: ut ij. quæstione prima. lege, nemo. ar. ij. q. j. Deus omnipotens. & s̃. de ap. reprehensibilis. & seruatur & attenditur ordo iste, si legitima admonitio fiat, uel si nõ fiat, per unum mensem ingressum ecclesię sibi nouerit interdictum. infra, de senten. excommunic. sacro. & c. cum medicinalis. in vj. lata tamen tenet. xj. q. ij. si episcop[9] forte.

l Puniemus. Extraordinarie. in auth. de sanct. epis. §. omnibus autem. 3 col. ix.

m Cæteri a similibus. Sic s̃. de male. c. j. & s̃. de Iudæ. ad liberandam. & s̃. de offi. ord. irrefragabili. & ij. q. viij. quapropter. Ber.

2 Exactores fiscalium, priuatarum causarum executionẽ non suscipiãt: ne publicarũ functionẽ occasione subiecti lædantur. Io an. An.

3 Iniuste priuãs subditũ communione, per suum superiorẽ quãtũ sibi iustum uisum fuerit, communione priuabit. Io. An.

Si uerò domum religionis intrauerit, & uita & mores eius exegerint, abbas (si uoluerit a) in alijs poterit ordinibus dispensare.

Idem.

CAP. III.

INnotuit nobis, quòd G. clericus & alij duo de diœcesi tua, ad G. quõdam Segunti. episcopũ ut ordines ab eo susciperẽt, accesserunt. Cumq; ab eodem episcopo, sub excommunicationis sentẽtia fuisset inhibitum, ne quis se ad duos ordines b suscipiendos ingereret, prædicti clerici, nihilominus subdiaconatus, & diaconatus ordinem clãdestinè susceperunt: & infrà. Consulta. t. t. r. quòd ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare nõ debent. c Veruntamen, si ad religionem aliquã uoluerint se trãsferre, & pacta pœnitentia pro arbitrio tuo eis iniuncta ibidem laudabiliter fuerint conuersati, processu temporis, cum eis poteris de nostra licentia d dispensare, ut postmodum susceptorum ordinum executione lætentur.

TITVLVS XXXI.

DE EXCESSIBVS PRAELATORUM, & subditorum.

Alexander tertius.

Monet prælatos abstinere à grauaminibus subditorum, & aliqua enumerat, & geminatã pœnam imponit contrafacientibus.

CAP. I.

PEruenit ad audiẽtiã nostram: & infrà. Cùm autem presbyteros quasi filios & fratres, benigna ac fraterna debeatis charitate e fouere. Mãdamus quatenus in eos tallias & exactiones f indebitas exercere nullatenus, præsumatis g nec decætero irrationabiliter grauetis, uel inhonestè tractetis eosdẽ, aut sine iudicio capituli h suspẽdere, uel eorum ecclesias interdicto subijcere attentetis, neque duas ecclesias i quarum unam sufficere uidebitis, permittatis illos tenere, nec aliquem excommunicare, sine ordine iudiciario k præsumatis. Sciturі pro certo, quòd si huiusmodi rumores de uobis iterũ ad aures nostras peruenerint, pro tantis excessibus, uos taliter puniemus, l quòd timore pœnæ uestræ, cæteri m à similibus abstinebunt.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Non potest episcopus sine causa ecclesiam alteri subiectã ab illius subiectione & obsequio

liberare.

CAP. II.

AD hæc, quoniam episcopus plures ecclesias à cõsuetudine & obsequio archidiaconorum liberas cõstituit & immunes, per quod reditus diminuit [a] eorundem: Mãdamus quatenus factũ episcopi super hoc corrigas & emendes, & ita prouideas, quòd præfatis archidiaconis consuetudines, [b] quas presbyteri in ecclesijs suorum archidiaconatuum debent plenariè conseruentur: & illis debitam reuerentiã exhibeant & honorem.

Idem exoniensi episcopo.

Habẽs subiectionem seu collationem beneficij, illud pro suo usu retinere non potest, seu sibi conferre.

CAP. III.

AD aures nostras peruenit, quòd quidam archidiaconi tui, se in ecclesias, quæ in suis archidiaconatibus uacant authoritate propria intrudere [c] non uerentur: & infrâ. Mandamus quatenus eos, qui tali modo ecclesias occupant, uel occupatas detinent, ad easdem dimittendas, censura ecclesiastica compellas & easdem ecclesias de personis idoneis, ordinãs, [d] præfatos archidiaconos, pro tãta psumptiõe debita cures animaduersione punire. [e]

Idem in concilio Lateranensi.

Contra naturam incontinẽtes, si sunt clerici deponũtur, & in monasterio detruduntur, si laici excommunicantur.

CAP. IIII.

CLerici, & infrà. Quicunq; illa incontinẽtia, quæ contra naturam [f] est (propter quam ira Dei uenit in filios diffidentiæ, [g] & quinq; [h] ciuitates igne consumpsit) deprehẽsi fuerint laborare, si clerici fuerint, deijciãtur à clero uel ad agendam pœnitentiam in monasterijs detrudantur: Si laici excommunicationi subdantur, [i] & a cœtu fidelium fiãt penitus alieni.

Idem.

Subditus non tenetur parere superiori aliquid exigenti, uel præcipienti contra tenorem sui priuilegij.

CAP. V.

SAnè, si episcopi aliquid ab abbatibus prçter debitam obedientiam [k] contra libertatem ordinis à prædecesso. nostris, & a nobis indultam exigunt, liberum sit abbatibus authoritate apostolica, quod petit denegare. [l]

AD hæc. Episcopi, ecclesias archidiaconis subiectas ab eis liberare nõ possunt. h. d. Secũda pars ibi, Mandamus. Abb. sicul.

[a] Diminuit. Et male: quia non debent epi ius suum alicui diminuere citra ei⁹ cõsensum. C. de iur. reipu. l. j. libr. xj. & C. de emanc. l. nec auus. & s̄. de eccl. ædi. ad audientiã. ij. & C. de cõmuni agro deserto. quicũq;. in fi. li. xj. & est arg. qd' eps in alterius piudicium, nõ potest dare priuilegiũ. ar. ix. q. iij. cõquestus. & c. p principalẽ. & c. nũc uero. Laurẽ. Sed quid si mortu⁹ sit archidiaconus? nũquid episcopus cũ capitulo potest piudicare futuro archidiacono ĩ aliqbus obsequijs, liberãdo clericos, uel subtrahẽdo iuri archidiaconat⁹? Vin. dixit q̄ sic, argum. ad hoc xij. q. iij. c. ul. qđ parũ facit. & xvj q. j. pcipim⁹. §. sicut duo. & c. statuimus. & đ conse. di. j. omnes. & j̄. e. sicut. & arg. s̄. de consti cũ accessissent. ubi ex toto, suppressa fuit dignitas. [1] Ar. contra. s̄. ne sede uacã. per totum. & s̄. de consti. c. penult. & c. cũ accessissent. ubi de hoc. qd' uerius uidet. Hodie tamẽ hæc quæstio est de archidia. determinata p decreta. Inno. iiij. de rebus eccl. alien. dudum. Ber.

[b] Consuetudines. argu. quod iurisdictio archidiaconi potius ex cõsuetudine, quam ex iure iuuat. s̄. de ele. dudum. ij. §. tandem. ar. s̄. de offic. arch. c. ult. ar. contra. j̄. eod. cum satis. ubi de hoc. Item arg. quod seruitium ex consuetudine præstitum, peti potest. [2] xj. di. catholica. & xviij. q. ij. seruitium. de hoc plene dicitur. s̄. de consue. c. ult. & supra, de censi. peruenit. & intellige quod hic dicit de cõsuetudine præscripta.

AD aures. Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suũ usum retinere non possunt. h. d. Prima pars narrat factum. Secunda prouidet: ibi, Mãdamus. Abbas Sicu.

[c] Intrudere. Vt ad opus suum illas retineant, q̄ facere nõ possunt. sed si causa custodiæ hoc facerent, hoc liceret. [3] lxiij. di. si in plebibus. & s̄. de ap. bonæ. & si etiam ad eos pertineat institutio. non sibi debẽt illas retinere, sed alios instituere. ut inter dantẽ & recipiẽtẽ sit differentia. s̄. de insti. c. ult. ne credat, q̄ ipse possit omnibus sufficere. s̄. de offic. archipreshy. c. ult.

[d] Ordinãs. Ad eorũ præsentationẽ, nisi aliter se habeat consuetudo.

[e] Punire. Aliqua extraordinaria pœna.

CLerici. Diuiditur: quia duo sunt dicta. Secũdũ ibi, Si laici. Ab. sic.

[f] Naturã. xxxij. q. vij. flagitia. & C. de adul. cum uir.

[g] Diffidentiæ. i. de quorum salute diffidendũ est. Ala.

[h] Quinque. s. Sodomam & Gomorrã, [4] Seboim, Segor, & Eleale, quarum duæ perierũt ex uicinate, tres ex pprio delicto. de pœ. dist. j. sed & cõtinuo. hic loquitur de ciuitatibus ibi enumeratis.

[i] Subdantur. & capite puniri debent secũdũ leges, in auth. ut non luxu. cõtra natu. circa fi. col. vj.

SAne. Si a priuilegiatis aliqd petitur cõtra tenorẽ priuilegij licite denegat. h. d. Abb. Sic.

[k] Obedientiam. Et sic nõ loquitur capitulum illud de exemptis. Omnis enim iurisdictio, tã ĩ monasterijs, quã in alijs pertinet ad episcopũ, nisi exẽpti sint. ix. q. iij. c. ij. & xciij. dist. nulla & in episcoporũ potestate abbates esse debẽt. xviij. q. ij. abbates. loquit ergo hic non de libertate exemptionis plene, sed de alia libertate concessa isti ordini, quod nihil ab eis exigat præter debitam obedientiam, & intelligo in ista debita obedientia, quod episcopus possit illos uisitare, & corrigere corrigenda: & confirmationem abbatis habere: sed nullum temporale debet percipere: ut hic uidet, licet nõ plene constet de libertate concessa, sed obseruabitur prout continetur in libertatis priuilegio istis concesso.

[l] Denegare. Authoritate huius canonis. arg. x. q. iij. quia

[1] Fatetur Ho. dignitatem ex toto supprimi posse: sz dignitate manẽte, quandiu uacat, dicit non posse illi p iudiciũ generari, ne sede uac. p totũ. an uero ex causa possit fructus ad tempus retineri? remittit ipse Inno. s̄. ut eccl. beneca. uno in fi. Io. An.

[2] Adde ad hoc quod no. Bal. in l. ij. C. de serui. & aqua.

[3] De superioris licẽtia, secundũ Hos. q̄ remittit. s̄. de simo. sicut nobis. Ioan. And.

[4] Dicunt quidã, q̄ erãt vj. adiacentes Sodomã: per cano. statim alleg. Alij dicũt qd' Segor erat binomia, scilicet alias dicta Eleale secũdũ Hostiẽ. in gen. hæc clare non patẽt. Io. And.

² Per qđ cap. uidetur quod sua autoritate poterat denegare. Dicit Gof. ꝙ ut liberi⁹ deneget, cōceditur qđ apostolica autoritate hoc faciat. xj. dist. quis nesciat uel secundum eū c. quia loquitur. cū q̄s exigit id, in cuius possessione non erat: hic ex actor erat ī possessione uel quasi: quia lite pēdēte priuari ñ debuit. uñ hic fuit necessaria papæ autoritas, ibi ñ. Ioā. And.

² Adde quod durius puniū tur, quam cōfessio. no. in l. ij. C. quo. appe. non recip.

quia cognouimus. ᶠ sic infra, capi. ij. & excommunicatio contra hoc lata, non tenet: ut ibi dicitur, & in fra, eo. ad quorundam.

ILlud. Ponit pœnam uicariorum, qui ad uendicandas prælaturas se erigunt contra prælatos. hoc dicit, Abbas Siculus.

ᵃ Falso. Et ita etiā quasi falsarij & periuri puniri possunt qui contra iuramentum ueniūt. unde tanquam indigni priuādi sunt. s. de iureiurā. quę relam. & personis uilibus & indignis beneficia sunt deneganda & subtrahenda. ĩ. eo inter.

ᵇ Conuicti. Alias puniri nō debēt. ² ij. quæstio. j. nos in quenquam. & cap. iudex. & s. de maio. & obediē. inter quatuor. & supra, de consti. ecclesia.

ᶜ Eodem episcopatu. Sic ĩ. de priui. tuarum.

CVm ad. Sētentia excōmunicationis. lata cō tra subditum denegantē procurationem exactam ultra numerum concilij Lateraneñ. non tenet. hoc dicit. Vel generalius sic. ut in titulo. Secunda pars ibi. Ideoque. Abbas Siculus.

ᵈ Concilio. s. de cēsi. cū apostolus.

ᵉ Autoritate apost. Speciali. idem tamē possent iure communi, ut uidetur: sicut signa rebus meis impressa. propria authoritate deponā. C. ut nemo pri. tit. præ. su. uel alie. impo. l. j. & ij & melius. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. Trebatius. & §. itē quæsitū. & x. q. iij. quia cognouimus. & s. e. sane. & ꝙ episcopus iniuste abstulit. in quadruplum restituat. xviij. di. quoniam. in fi. argu. C. ad leg. Iul. repet. l. j. & in auth. ut litigā. in exor. lit. in. §. & hoc quoque. col. ix.

ᶠ Non tenere. Ar. cōtra. xj. q. iij. c. j. & ij. & ff. de no. ope. nū. l. j. in prin. Solu. quod hic dicitur uerum est, quia sententia talis non tenet, authoritate priuilegij istis concessi super hoc. & in hoc exēpti sunt à iurisdictione episcoporum. unde sententia lata contra priuilegium papæ nulla est tanquam à non suo iudice lata: & temerarium est & indignū sua authoritate præsumere, quod alicui specialiter est cōcessum. ĩ. de pri. sane. & ita inquantum isti exempti sunt, seruāda sunt sua priuilegia. ĩ. ti. ij cum capella. & sic intellige. s. e. sane. Alias uero si priuilegium tale non haberent, & episcopus prædictū numerum excederet, uel alias ultra tenorem cōcilij eos grauaret, licite possunt denegare de iure. x. q. iij. quia cognouimus. & authoritate

Sententia contra priuilegiū papæ nulla est.

Idem Mortuicen. episcopo.

Vicarius ecclesiæ usurpās sibi ipsius ecclesiæ personatū, cōtra præstitū iuramētū ad officij sui executionem admitti nō debet.

CAP. VI.

ILlud etiam de uicarijs qui personis fide, & sacramēto obligati sunt duximus statuendū ꝙ si personatum sibi falso ᵃ assumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in iure cōfessi fuerint, uel conuicti, ᵇ decætero in eodem ᶜ episcopatu, ad officij sui executionē nullatenus admittantur.

Clemens iij.

Excommunicatio lata cōtra subditum, quia non paret, cōtra priuilegium sibi a superiori concessum, non tenet.

CAP. VII.

CVm ad quorundam: & infra. Ideoque dis c. v. apost. authoritate cō cedimus, ut si ecclesiarum prælati numerum euectionis & personarum in Laterañ. cōcilio ᵈ cōstitutū cū ecclesias uisitāt excedere forte præsumpserint, & pro illis procuratione exegerint, liberum sit uobis autoritate ᵉ apo. denegare: & si ꝓpter hoc in ecclesias uestras uel clericos, aliquā sententiā promulgauerint: ipsam decernimus non tenere. ᶠ

Cælestinus iij. Faustin. episcopo.

Prælatus inferior citra episcopum, non potest suam ecclesiam uel sibi subiectam alteri unire sine episcopi consensu etiam metropolitani authoritate interueniente. h. d. † *Et est casus multum allegabilis.*

CAP. VIII.

SIcut unire episcopatus, atq; potestati subijcere alienæ, ad summū pōtificem pertinere ᵍ dignoscitur: ita episcopi est ecclesiarum suæ diœcesis unio, & subiectio earūdē. Cū itaq; prior Grandeñ. monasteriū suū, quod est in tua diœcesi, ʰ de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Accato (tuo assensu minime requisito ⁱ) subiecerit, siue

concilij. Latera. cum apostolus. tamen si excommunicaret eosdem, tunc teneret excommunicatio: licet ipse male faceret: & ipsi possent agere contra episcopum ad interesse: quia iniuste illos excommunicauit ĩ. de sen. excom. sacro. Alij ³ dicunt, quod hoc est ius commune: sed hoc non credo.

³ Gof. hic & in sum. de sen. ex cō. ad fi. & Phi. hic. & s. de officio. de leg. cū cōtingat. ibi dixit Bonag. quod hoc tenet curia, & hoc credo maxime ꝓ eo, q̄a cum non appareat hoc cuius sit priuilegiū: decr. esset in libro super flua. & est simile qđ dixi de seten. excō. puenit. & eo. ti. præ senti. libr. vj. Io. An. Pan.

SIcut. Abbas subiectus episcopo monasteriū suū alteri subijcere uel unire nō potest sine consensu diœc. etiam cū cō sensu metropolitani. h. d. diuiditur. Nā primo ponit quandam consuetudinem. Secundo narrat factum, qđ infirmari mandat: ibi. Cum itaque. Tertio sol. obstaculum. ibi. Non obstante. Abb. Sic.

ᵍ Pertinere. Nota quod quædā sibi intantum sedes apo. reseruauit quæ ab alijs īpune præsumi non possunt. xvij. dist. huic. Solus pa. restituit depositos episcopos. ij. q. vj. ideo. Et deponit eosdē. iij. qō. vj. accusatus. quamuis. dudū. & s. de translat. inter corporalia. Diuidit episcopatū in duos. xvj. q. j. præcipimus. §. sicut. Vnit duos in unū: ut hic. & xvj. qō. j. & temporis qualitas. Eximit episcopos & abbates. xvj. quæ. j. frater noster. Probat scripta aliorū & concilia. s. de sum. trini. cap. ij. in fin. & xvj. distin. sancta romana. & xvij. dist. regula. & ij. q. vj. ideo. Articulos fidei soluit. xxiiij. q. j. quoties quoniam uetus. Et cum dubitatur de aliquo articulo. s. de hær. cum Christus. Synodum facit generalem, ut xvij. di. c. ij. & iij. Transfert sedem episcopalem, de loco ad locum. vij. q. j. & temporis qualitas. Mutat episcopos. vij. q. j. mutationes, & supra, de transl. per totū. Appellat nullus ab ipso. ix. q. iiij. cuncta. Vnde uersus. Restituit papa, solus deponit & ipse Diuidit ac unit, eximit atque probat. Articulos soluit: synodumque facit generalem. Trāsfert & mutat appellat nullus ab ipso.

† Alber. Bru. cōsil. liiij.

ʰ In tua diœcesi. Vnde ipso iure, ad curam ipsius pertinet & potestatem. s. de præscri. cum non liceat. & xviij. q. ij. abbates. & capitu. seq. & capit. j. & s. de relig. do. de zenodochijs. nisi sint exempta. xvj. q. ij. capi. j. ubi priuilegium exemptionis ostenditur. c. di. contra moram.

ⁱ Minime requisito. Quod fieri non debet in alienationibus. xvij. q. iiij. in uenditionibus. xij. q. ij abbatibus. Ber.

unierit: quod fecit te in consulto, tibi liceat autoritate [a] nostra (sicut iustũ fuerit) infirmare. Nõ obstante assensu, uel cõfirmatione, quam metropolitanus interposuisse proponitur, cum in diœcesi sui suffraganei, absq; ipsius assensu, non debeat aliquid cõtra cõstitutiones canonicas attẽtare, [b] nos quoque id decernim⁹ irritãdũ.

Innocen. iij. archipresbytero sancti Andreæ de Pal.

Suspẽdi debet clericus, qui de suo crimine publice gloriatur.

CAP. IX.

QVàm sit graue crimen in clericis, cũ male fecerit gloriari nullus sane mentis ignorat. Accepimus sane, quòd cum R. Deseriẽ. P. filiam suam cuidam I. nomine tradiderit in uxorẽ, P. diaconus nõ erubuit publice [c] cõfiteri, se mulierẽ prædictam carnaliter cognouisse: unde factũ est, quòd uir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoq; man. quat. si tibi cõstiterit de præmissis app. cess. præfatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas, compellens uirum ut uxorem suã recipiat, eique (sicut iustum est) officium [d] exhibeat maritale.

Idem episcopo Hiponeñ. & abbati de Tolleto uisitatoribus Lombardiæ.

Clericus autoritatem uel consilium directe uel indirecte homicidio præstans, irregularis efficitur.

CAP. X.

EX literis uestris accepimus, quòd cum ad Albiganensem ecclesiam una cum Pisano archiepiscopo tunc episcopo Verceleñ. accessissetis, uisitationis officiũ impleturi: Albiganeñ. episcopus, inter cætera quæ proposita fuerunt contra ipsum, ore proprio est confessus quòd cũ quidam in uilla quadã ad eius iurisdictionem spectantẽ, infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omnino, offerens quòd candentis [e] ferri iudicio se purgaret, & ut suspendio puniretur si deficeret in eodem, dictus episcopus requisiuit a iudice, quid super hoc uideretur eidem: & cũ iudex respondisset, ut fieret sicut fur ipse dixerat, ferrum candens in ipsius præsentia episcopi est allatũ: quod cum accepisset fur ille, cõbustus est: unde iudex pauefactus, quid sibi super hoc uideretur, consuluit [f] episcopũ memo

[a] Autoritate nostra. Nam autoritate sua facere non posset: ut uidetur, maxime si aliud monasterium sit subiectum alij: quia nõ posset esse iudex in causa sua. C. ne quis in cau. sua ius si dic. l. una. si autem utrunque esset de sua iurisdictione, satis credo, quod sua autoritate hoc facere posset. ar. huius c. quia ut hic dicit sine suo consensu fieri non debuit.

[b] Attentare. Arg. ex hoc quod archiepiscopus non est iudex ordinarius totius prouinciæ. archiepiscopus enim omnium episcoporum suæ diœcess. est ordinarius. sed non subditorũ suorũ episcoporũ. supra de officio ordi. pastoralis. nisi in casibus ibi notatis. alias enim nisi in casibus illis nihil potest disponere in diœcesi suffraganei, ut dicũt constitutiones de quibus hic fit mentio ix. quæ. iij. c. j. & ij. & capi. archiepiscopus. & duobus cap. seq. & de offi. ordi. romana. in lib. vj. Bern.

QVam sit. Clericus, qui de crimine publice gloriatur, propter qđ scandalum secutũ est, ab officio & beneficio suspẽditur. h. d. & per hoc cõmune summarium nimis restringitur sensus literæ quia uidetur exposcere scandalum, quod uidetur contra princ. c. Secunda pars ibi, Ideoque. Abbas Sicu.

[c] Publice confiteri. Arg. quod confessio extra ius facta, p̃iudicat: quia non refert undecũque crimina claruerint ut puniañ. xxiiij. quæ. iij. ecce crimina [1] si. ff. de admi. tut. pater. §. ulti. alias est. §. sub illa. l. quidam decedens. §. ulti. qualitercũq; enim innotuerit tutori, quod sit tutor, statim periculũ ad ipsum pertinet: ut ibi dicitur. si xxij. qõ. v. hoc uideť. Sed contra. s̃. de iud. at si clerici. & nemo sine accusatore damnari debet. xxiij. quæstione iiij. si quis potestatem. & ff. de mu. & hono. rescripto. §. si quis. quod uerum est. unde iste nõ deponitur, sed suspenditur. [2] & ex illa cõfessione nõ punitur, nisi occasionaliter: sed propter scandalum & infamiam ortam inter mulierem & uirum, qui propter hoc eam expulit, suspenditur: alias non fuisset suspensus propter talem confessionem. Quando quis puniri possit, sine accusatore, notatur s̃. ut ecclesiastica benefi. sine diminu. conferan. ut nostrum. & de confessionibus, & in alijs casibus not. supra, de conf. c. ult.

[d] Officium. i. debitum carnale, & alia consueta. Bernardus.

EX literis. Episcopus cuius autoritate homicidium cõmissum est a ministerio altaris & officio põtificali: & episcopatus administratione deponitur. h. d. Vel sic: Episcopus, præstans causam directe uel indirecte homicidio committendo, eo commisso priuari debet officio pontificali & sacerdotali, & ab administratione episcopat⁹ remoueri. Prima pars narrat factum. Secunda definiendo cõmittit: ibi, Nos autem. Abbas Siculus.

[e] Candentis. Hæc purgatio prohibita est supra, ne cleri. uel monachi. sententiam. & j. de purga. uulg. per totum. unde hoc solo, quod in hoc consensit, fuit puniendus.

[f] Consuluit. Non prohibeť hic quin episcopi possint dare consiliũ principalibus in criminibus xxiij. q. ulti. pessimam. in fi. nã clericus potest dare consilium ita in genere dicendo, fures taliter puniendi sunt. arg. v. quæstione sexta, delatori. dum tamẽ potius opera consulentis, quam suggerentis fungatur: ut ff. de quæst. l. j. §. qui quæstionem. Item licite possunt clerici querelam iudicibus deferre de furibus ciuiliter. argumen. xxiij. qõ. v. nõ uos. & s̃. de homi. postulasti. & licet aliquis respondeat de facto furis extra iudiciũ [3] licet fur puniatur non imputatur illi. s̃. de homi. tua. hic enim expressit fines consilij dicendo malum est, si fur sic euadat. & præsens fuit in suspendio.

Archieps est iudex suorũ suffraganeorũ: sed nõ subditorũ suffraganei.

[1] Vide circa hoc ca. quod no. de ord. cogni. ca. ij. ad fi. pen. gl. & de l. seq. uide quod no. de rescri. cũ cõtingat. in j. gl. cũ suis remiss. de ca. hoc uť. uide qđ not. gl. ij. Ioan. An.

[2] Scđm Ioã. dixit tñ, ꝑ si ex eo iste clericus eẽt infamat⁹ cõpelleretur ad purgationẽ si quasi deficeret, deponereť. de adul. significasti. dicit hic Phi. ꝑ in hoc casu nõ reciperet istius purgationẽ qa qđ sua quisq; uoce &c. de proba. per tuas. Ioan. An.

[3] Rñdendo de iure & idẽ no. Ioã. iij. di. oĩs. quod intelligit Host. quã do crimẽ de proximo nõ imminet puniendum: & remittit ad no. s̃. ne cle. uel mona. de hoc in Spe. de lega. §. iuxta. uer. qđ si iudex. Ioan. An.

Tali

a Talibus uerbis. Quæ sequuntur, auditis &c.
b A nostra discessit. Vnde perinde est, ac si non uenisset. s. de iud. c. j. & xj. q. iij. certum est. aut etiã si latitaret post columnas. ff. ex qb. cau. in pos. ea. Fulcinius. illud sciendum. & s. ut lit. non contest. quoniam. §. j
c Perquisitus. Nota, q sufficit absentẽ requiri, licet peremptorium ad eius notitiã non puenerit. s. de do. & cõtu. causam quæ. c. ul. & s. de cle. nõ resi. ex tuæ. C. de iudi. pperandũ. §. & si quidẽ. ff. de eui. si uero. & l si dictũ §. si præsente. & ff. locati. item quæritur. §. exercit⁹. Ar. contra. s. ut lit. nõ contest. quoniam. ij. & ff. quæ sent. sine app. rescin. l. j. §. itẽ cũ ex edicto. non. n. statim cõtumax uidetur, qui uocẽ præconis non exaudit. ff. de in in teg. restit. l. penul. quæ incipit diuus. & C. quomodo & quã. iud. ea quæ. 2 & iij. q. ix. caueãt. sed certe ibi nõ tenuit sentẽtia: quia ibi reus nõ fuit citatus. Io. hic. n. citatus uenit ad præceptum inquisitorum. & cõtumaciter recessit & adhuc papa mandat ut moneatur. Ber.
d Noscitur deliquisse, relatione iudicum, quibus creditur xviij. dist. de cõcilijs. 3 donec probet cõtrarium. s. de testibus. cum a nobis.
e Corporalem. Vnde incidit in illam cõstitutionẽ. s. ne cle. uel mona. sententiã & authoritatem præstando & præsentiam. unde merito deponi debuit: qa fuit homicida. s. de homi. significasti. ij. & s. de cle. pug. in duello. c. ij. l. di. si q s uiduam. quia non refert an facto uel cõsilio seu authoritate fiat homicidiũ: ut ibi dicitur.
f Ministerio. Arg. quod non poterit quis esse episcopum, si primo fuerit sacerdos. De hoc dixi s. de cler. per saltum promo. c. uno.
g Cedat. Cum propter culpam suã, factus sit irregularis, alias enim si esset impotens, daret ei codiutor. vij. q. j. quamuis sit triste. Vinc.

1 Quid de contumacia uel culpa notat secundum Inno. qui aliter. vij. q. j. pręsentium qui filij sint legiti. cãm. Io. And.

2 Vide de re iudica. cum Bertholdus in iiij. gl. Io. An.

3 Adde p hoc not. p Cy. in l. q ex relationibus. C. de legi.

ratum. Qui respondit quod si fur sic euaderet, malum esset: quanquam affirmet se uerbis a talibus usum fuisse. Auditis quantus est clamor populi, omnes dicũt malum est, si sic euaserit impunitus, & sic episcopus & iudex uillam ipsam cum multitudine sunt egressi, in quorũ præsentia prædictus fur est suspensus: propter quod ipsum cum literis uestris ad sedem apostolicam destinastis, sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec literas uestras uidimus, licet idem se nobis illas asserat præsentasse. quinimo cùm dictus archiepiscopus ad sedem apostolicam accessit, qui nobis huiusmodi rei seriẽ plenariè indicauit, idem episcopus à nostra discessit b præsentia, & perquisitus c non potuit inueniri. Nos autem: quia idẽ episcopus non solùm in iudicio candentis ferri uerũ etiam in furis suspendio grauiter noscitur deliquisse, d cum his non tantũ authoritatem præstiterit, uerùm etiam præsentiam exhibuerit corporalem e ipsum indignũ altaris ministerio f reputamus.

Cùm igitur pontificale officium sine altaris ministerio non ualeat adimpleri: Mãdamus, quatenus ut episcopatui cedat, g moneatis eundem, alioqui ipsum ab Albigañ. ecclesia amouentes faciatis eidem per electionem canonicã: de persona idonea prouideri.

Idem archiepiscopo, & maioris monasterij, & sancti Iuliani abbatibus Turoneñ.

Collatio beneficij facta indigno, occulta cassari debet, et cõferens secundo ante cassationẽ primæ collationis, priuari debet ea uice potestate conferendi.

CAP. XI.

INter dilectos filios B. & P. canonicos Pictaueñ. super succentoria Pictauensis ecclesiæ quæstione suborta, utroque asserente succentoriam ipsam se per Pictaueñ. cantorem (ad quẽ eius donatio pertinebat) canonicè assecutum: & infrà. Nos igitur, attestationibus utriusque partis inspectis, inuenimus esse probatum, eundẽ P. publicum aleatorem h esse, ac usurarium manifestum ut pote qui undecim denarios pro duodecim i mutuauerat in ludo, unde licet ad palliandum tantæ præsumptionis excessum, proposuerit, quòd hoc fecerat iuxta consuetudinẽ Gallicorum clericorum, qua ferè uniuersi clerici mutuant sic frequenter & ludunt, nos tamen qui ex officij nostri debito, pestes huiusmodi extirpare proponimus, atque ludos uoluptuosos k (occasione quorum sub quadã curialitatis imagine, ad dissolutionis materiam deuenitur l (penitus improba

INter ab obtinẽda dignitate repellit usurarius & public⁹ aleator. h. d. Diuiditur. Nã primo narrat decise factũ. Secũdo definit: ibi, nos igitur quæ subdiuiditur, Nam prima definit de P. Secũda de B. Tertia de canone. Secũda ibi, præterea. Tertia ibi, quia uero. Abbas Siculus.
h Aleatorem. q hodie prohibetur. 5 supra, de uita. & honesta. clerico. clerici. tamẽ uidetur q propter hoc nõ debet priuari iure suo, si uellet se corrigere. xxv. distin. capit. j. idem uidetur de usura. xlvij. distinctione capitul. j. sed aliud est in obtẽto, aliud in obtinẽdo. propter usuram indistinctè repellitur ab obtinendo. xlij. distin. de Petro. & hic. s3 in obtento beneficio, potest episcopus facere gratiã, si se libenter corrigat de iure tamen potest depõi. xiiij. quæstio. iiij. si quis oblitus. & capitu. quoniã multi. Bernardus.
i Vndecim pro duodecim. Hæc usura centesimã excedit, quoniam illa in anno sorti adæquatur. C. de usuris eos. ff. de cõdi. indebiti. si non sortem. hæc usura una die posset excedere sortem.
k Ludos uoluptuosos. Conuiuij tamẽ causa ludere licet. ff. de aleatoribus. quod in conuiuio. 6
l Deuenitur. Est ergo ludus noxius, cum affectu in culpa. ff. ad legem Aquiliam. l. nam ludus.

4 Et per quem, dic ut j. de cle. ægro. cap. uno. li. vj.

5 Etiam interesse. Io An. Vsura centesima.

Ludere licet conuiuij causa.
6 Conuiuio adhuc modicũ. Ang. Cla. uer. ludus. §. v.

mus excuſationem prædi-ctam, quæ per prauam cõ-ſuetudinem (quæ corru-ptela dicenda eſt) pallia-tur, friuolam reputantes, cùm in illis magis plecti-bilis ſit offenſa, per quos ad excuſandas a excuſa-tiones in culpis, delinquẽ di authoritas uſurpatur: b quod circa eundem P. de ſuccentoria factum eſſe di gnoſcitur: propter indigni tatem & utilitatem ipſius, duximus irritandum, cum perſonis uilibus & indi-gnis portæ dignitatis c patere non debeant, iuxta legitimas ſanctiones. d Præterea cõtra præfatum B. fuit manifeſtè per te-ſtes probatum, quòd de cõ ſcientia iudicum ultima clauſula inſerta non fue-rat in literis eorundem ſi-cut in ipſorum depoſitio-nibus e exprimitur eui-dẽter: & infrà. Vnde pars altera proponebat, quòd cùm prædictus B. ſciẽter: uſus fuerit literis ſic falſa-tis, debebat tanquam falſa rius omnino repelli. Ve-rùm nos attendentes, ꝙ & ſi conſtaret, quòd dicta clauſula literis illis fuiſſet appoſita, præter conſcien-tiam iudicum prædictorũ: quia tamen fides facta no-bis non fuit, quòd dictus B. illam clauſulam appo-ſuerit, uel procurauerit f ut ab alio poneretur, uel ẽt ꝙ ſcienter uſus fuerit li teris ſic falſatis ab hmõi falſitatis obiectu, eũdẽ du ximus abſoluẽdũ, maximè cũ poſtq̃ ſibi hoc obiectũ fuit, prætermiſerit uti eis: & infra. Cùm igitur per depoſitiones duorum te-ſtium, nobis conſtiterit, † quòd conceſsio P. facta præceſſerit, quanquã pro-pter indignitatem eiuſdẽ meruit reprobari, conceſ-ſionem poſtmodum g B. factam irritam h decer-nimus & inanem. Quia ue rò cantor, adeò inconſtan ter ſe habuit in hoc facto, ut prima donatione nõ re-probata, ſecundam facere attentauit: & dignum ſit, ut in eo quis puniatur, in quo i uiſus eſt deliquiſ-ſe, in hoc eius duximus ua rietatis inconſtantiam pu-niendam, ut concedendi ſuccentoriam ipſam, hac uice k nullam habeat fa-cultatem præſentium uo-bis authoritate mandan-tes concedimus quatenus eandem authoritate noſtra ſuffulti, perſonæ idoneæ aſ ſignetis.

Idem in conci. generali.

Cognoſcere de cauſa matri moniali item pœnitentias publi

a Excuſandas. Hæc uerba poſita ſunt xvj. q. j. prædi-cator. 1 & ſ. de conſue. quanto.

b Authoritas uſurpatur. Qui peccatum ſuum defen-dit authoritate ſeu cõſuetudine, magis peccat. & ideo magis puniri debet. xxxiij. q. iiij. nemo. & hic: & de pœnis. di. vj. c. j. in fi. Ber.

c Dignitatis. Argumen. quod ſuccentoria eſt digni-tas.

d Sanctiones. C. de digni. neque famoſis li. xij. 2 C. de infa. l. una. li. x. ſimi. ſ. de iureiur. querelam.

e Depoſitionib⁹. ut ſupra. de elect. cum dilectus. Not. ergo, quod iudex de eo qđ ſit coram eo poteſt in teſtẽ duci. Ber.

f Vel procurauerit. Simile ſupra, de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in fine. licet enim iſte obtinuerit literas, & uſus fuerit eis, nõ tamẽ præſumitur, ꝙ eas falſauerit, ſicut nec ibi præſumit ui dieciſſe, licet ip ſe poſsideret, & aduerſarij ꝓbaſſent ſe expulſos. dolus enim non ex præſumptionibus, ſed ex perſpicuis indicijs probari debet. C. de dolo. dolum unde qui dolũ allegat. dolũ probare teneẽ. ff. de probationi. quoties. §. qui dolo. Sed contra argu. habes ſupra, de crim. fal. ad falſariorũ. ubi dicitur, quod poſtquã literis 3 falſis uſus fuerit, non poterit prætendere excuſationẽ: & hic uſus eſt falſis literis: nec tamẽ ex hoc punitur. Solu. illud ſpeciale ẽ in literis domini papæ, quæ prius diligẽter examinandæ ſunt: nec pœna illa ad literas aliorum prælatorum extenditur: 4 imo & illud ſpeciale eſt in illis. quod non in alijs: quia ibi traditur curiæ ſeculari ſtatim, ſed alij non traduntur.

g Poſtmodum. Vnde non ualuit prima non caſſata. ſic ſ. de conceſ. præb. poſt electionem. in fi. Sed quid ſi prima nulla fuiſſet ipſo iure puta: quia perſona fuit indigna, & ſcienter electa, nunquid ualuiſſet ſecũda? Videtur quod ſic ſ. de elec. bonæ. j. & ſ. de appel. cõſtitutis. & ſ. de iure pa. illud. & c. cum laici. Sed cõtrarium eſt uerum, quod nõ ualet ſecunda: quia ipſo iure priuatus fuit eligendi poteſtate illa uice, uñ ſecũda non ualet. ſ. de elec. cum in cũctis & c. cum Vintonieñ. & cap. ſcriptũ. in fi. & ſ. de ſup. negli. præ. licet. & c. ult. Sed cap. illud. & c. cum laici. contradicere uidentur: quia ibi ab eadem perſona facta fuit prima cõceſsio & ſecunda, & tamen tenuit ſecũda. Sed illa conceſsio prima facta fuit de re nõ uacante: quare nulla. Præterea laicis uariare licet, ſʒ nõ clericis, ſed hic nõ fuit priuat⁹ ipo iure: quia non fuit notorium primam non tenuiſſe, & iõ priuatur per ſentẽtiã: qa forte ignorauit ipſum talem fuiſſe, & non licuit ei uariare. Ber.

h Irritam. Ergo fuit hęc ſecũda electio irrita ipſo iure: ut uideẽ ꝑ hanc literã, quod eſt uerum: qa prima nõ caſſata, ſecũda non potuit, nec debuit attentari, ẽt ſi prima ipſo iure nulla fuiſſet: ut dictũ eſt in prox. nota: quia funct⁹ erat officio ſuo, eligendo illũ P. & ſic ſuccẽtoria nõ uacabat. Vnde iſte B. electus fuit ad dignitatem non uacantẽ: quare nulla fuit electio. arg. contra. ff. de uerb. oblig. ſi dari ſtipuler. ubi pẽdẽte prima ſtipulatione: q̃ elidi poterat, tenetur ſecũda ſtipulatio, ſed ualde ſunt iſta diſsimilia. 5 Itẽ ſignaẽ contrariũ huic uerbo, irritã. ſ. de ele. conſidera uim⁹. & c. auditis. & ibi utraq; caſſatur. hic uero diuerſus eſt caſus. ibi factæ fuerunt electiones a diuerſis partibus, hic ab una & eadem perſona, quæ uariare non potuit, ut dictum eſt.

i In quo. Sic ſupra, de tempo. ordinatio. literas. & ſupra de iure patronatus. capitulo, paſtoralis. & ſupra, de cleric. excommunicati. mini. capitulo. poſtulaſtis.

k Hac uice. Tantum. ſ. de elec. cum in cunctis & cũ Vintonieñ. unde ſi iſtorum electio quibus ſcribitur, non haberet effectum, ſtatim poſſet iſte eligere. 6 Bernardus.

1 Et Pſal. Ne declines cor meũ in v̄ba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis ſecũ dum Hoſ. Io. An.

2 Hãc & ſe. uide de teſ. licet ex quadã ſuper gl. perſonis. Io. An.

Allegans fraudem, fraudẽmõſtrare tenetur.

3 Quæ ſũt de gratia, nõ de ſimplici iuſtitia. eo. tit. c. pe. di. ut ibi. I. An.

4 Scđm Io. & Vin. Io. An.

Variatio, laicis permittitur.

† Cõcor. tex. in l. ubi numerus. cũ cõcor. ff. de teſti.

5 Stipulatio. n. oĩno pẽdet ex partiũ uolũtate: electio uero ex quo facta ẽ, ex iuris autoritate & iudicis põteſtate dependet: & idẽ in ꝓuiſiõe. ff. de pactis ab emptione. ff. ad muni. ordine. ff. ad Turpi. l. j. §. iij. & ſ. de elec. publica. ſecundum Hoſt. Io. And.

6 Innoc. hic uideẽ tenere cõtrariũ: qa non eſt dignum: ex quo ſuperior. ſ. papa reuocauit ad ſe ꝓuiſionẽ, uel alij delegauit reuertí ad inferiorẽ: ut dictum eſt ſuper gloſ. unde nõ ualuit. Io. An.

Acce-

Accedētibus. Abbates de matrimonijs cognoscere, & publicas pœnitētias iniūgere, & literas indulgentiarum cōcedere non possunt, nisi eis competat de iure speciali. h.d. Primo ponit episcoporū querelam, cui secundo prouidet: ibi, uolentes. Abb. Sic.

a Non contenti, Cum quilibet suis finibus contentus eē debeat. nec terminos patrū transgredi debeat. ꝟ. de sepultu. c. j. & ix. q. ij. c. j. & cap. seq. ad idem æque possunt induci. xiij. q. j. cap. j. & supra, de statu monach. recolentes.

b Dignitatis. Quæ enumerātur lxvij. dist. quamuis corepiscopis. & c. corepiscopi. & sic uidetur per hanc cōstitutionem, quod cognitio causarū matrimonialiū ad episcopum de iure cōmuni spectat. argu. xxxv. q. vj. multorum. arg. contra. ꝟ. de consangui. & affini. ex literis. Dicas, quod alij prelati, qui cognoscunt de causis matrimonialibus, siue sint abbates, siue alij, faciūt ex cōsuetudine præscripta, siue speciali concessione, secūdum qđ hic in fine dicit. ar. supra, de præscrip. auditis. alias de iure cōi ad solum episcopum hoc spectat: ut hic patet. & l. di. in capite. & ꝟ. de offi. ordi. capi. j. Ber.

c Publicas pœnitentias. Hoc ad solum episcopū pertinet. ₁ l. dist. in capite.

d Legitima. Puta consuetudo præscripta, quæ dat iurisdictionē. ꝟ. đ of. archid. c. ult. & supra, de pscriptio. auditis. supra de foro compe. cum contingat. supra, de offic. ordina. irrefragabili.

₁ Hoc uerū de illa soleni, de qua loquitur canon allē. in gl. Io. An.

₂ Adde q dicat consuetudo p scripta: & qualiter pbet: no. Bart. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. đ aqua quoti. & æstiua.

cas, & indulgentias concedere, spectat ad dignitatem episcopalem. Vnde inferior prælatus, de his se intromittere nō debet, nisi ei competat de iure speciali.

CAP. XII.

Accedentibus ad nos de diuersis mūdi partibus episcoporū querelis intelleximus graues & grandes quorundam abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, a manus ad ea quæ sunt episcopalis dignitatis b extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, iniungendo publicas pœnitentias, c concedendo etiam indulgentiarum literas, & similia præsumendo, unde contingit interdum, quòd uilescit episcopalis authoritas apud multos. uolentes igitur in his & episcoporum dignitati, & abbatum prouidere saluti, præsenti decreto firmiter prohibem⁹, ne quis abbatum ad talia se præsumat extendere, si propriū uoluerit periculum euitare, nisi forsan, quisquā eorum speciali concessione, uel alia legitima d causa super huiusmodi ualeat se tueri.

Honorius tertius P. ti. sanctæ Prudentianæ presbytero cardi.

Ad reuelandum peccatorē,

₂ Dilectus. Primo ponitur querela presbyteri: cui secundo prouidet expressa causa: ibi, quia igitur. Abbas Siculus.

e Reuelare. Ad hoc cogi non poterat: quia secundum leges nemo potest cōpelli ad furem indicandum. ff. de præsc. uer. solēt. & ff. de cōdi. ob turp. cau. idem §. si tibi. ar. ꝟ. de fur. qui cū fure. sed ibi soluitur. Sed alia rōne nō debuit cōpelli: quia qui peccatorē in pœnitentia confessum publicat, per mūdū cōpellitur peregrinari: ut dicit decre. de pœ. di. vj. sacerdos. hodie uero deponi debet, & in monasteriū detrudi. ꝟ. de pœn. & remis. oīs. Sed nūquid ille sacerdos fuit suspensus: quia nō faciebat alterum quod præcipiebatur? Videtur ꝙ sic. xj. q. iij. sententia. sed nō uidetur duplici de cā: quia ipse nō sciebat furtū illud, ut homo & de tali potest intelligi contrariū signatū. ꝟ. de fur. q cū fure, f sed ut Deus. ꝟ. de offi. ordi. si sacerdos. & in hoc maior erat ipsis rectorib⁹. ar. xciiij. dist. c. ul. & xciiij. dist. c. j. qa Dei legatiōe ₄ fungit. ergo ipsū interdicere uel excōicare nō poterant. ꝟ. de maio. & obe. cū inferior. & xxj. di. inferior. Itē qa ista snia cōtinebat intolerabilē errorē, uñ nō tenuit. ꝟ. đ sen. excō. p tuas. unde papa non dicit, ꝙ absoluatur, sed ꝙ illi desistāt a grauamine, qđ de facto inferebant. & quia iniquū erat ut teneatr reddere, ꝙ nō rapuit. & ita quā tū ad utrāq; partē disiūctæ nō ualuit interdictū, uel qa sub cōditione tulerunt, nō tenuit interdictū, & ipse sacerdos pendēte cōditione, cōquestus fuit papæ, perinde fuit ac si appellasset uñ suspēsū fuit interdictū. ꝟ. đ ap. dilectis. ij. & papa mādat ipsum ulterius nō molestari. sic excōicatio sub cōditione suspēditur per appellationē. ꝟ. de app. præterea. ij. Ber.

f Quod nō rapuit. Nisi illud a raptore scienter suscepisset: tum. n. compelleretur: qa tenetur illud restituere, cū succedat in uitiū. ꝟ. de rest. spo. sæpe. & ꝟ. de iud. qa V. & ff. de iureiu. si duo. §. idem iul. & ff. de cōdi. fur. l. ij. & l. ex cā furtiua. ₅ & C. de fur. l. ij. & l. ciuile est. B.

siue peccatum, in pœnitentia cōfessum, sacerdos compelli non potest.

CAP. XIII.

Dilectus filius Ioannes presbyter exposuit conquerendo, quòd rectores fraternitatis urbis ipsum ad reuelandum fures, & quòd super quodā furto, sibi tanquam sacerdoti fuerat reuelatum uel ad satisfaciendum exinde damnum passo, arctare nitentes, in eum (nisi alterū præmissorum efficeret) tulerunt sententiam interdicti. Quia igitur perniciosum esset, prædictum presbyterum sibi taliter credita reuelare e ac cogi ad id, quod non rapuit f exoluendum.

Disc. t. mandamùs quatenus prefatos rectores coram te conueniens iniungas eisdem, ut à memorati presbyteri grauamine penitus conquiescant.

Idem præposito R. & I. archid. Suessionen̄.

Priuati homines regulariter nequeunt constituere collegium, & habere signa collegij, nisi eis aliter concedatur. †

CAP. XIIII.

Dilecta in Christo filia abbatissa Iotren̄. nobis insinuare curauit, quòd cùm presbyteri & clerici Iotrē. ecclesiæ Melden̄. diœce. non consueuerint proprium

Dilecta. Nō possūt subditi singulares, in præiudiciū prælati exigere signa collegij. h.d. Prima pars ponit querelam. Secūda dat iudices: ibi, Discretioni. Abbas Siculus.

₃ Et de furto loquitur nō de fure. Dicit Go. qđ licet peccet nō indicando: per iudicē tamen ad id cogi nō potest. Io. And.

₄ Specia li quo ad hoc: per quod uidetr. quod nec etiam papa qui est generalis uicari⁹ possit eū in hoc excōmunicare. ad hoc de off. dele. studuisti. secūdū Io. An.

† Nicol. boer. decisio. Burdegal. cxv.

₅ Conditione furtiua nō tenetur, nisi fur, uel ei⁹ hæres. Io. And.

Vnum

habere ſigillum, nec ſint unū corpus: a ita quod capitulum appellaretur, nihilominus contra uoluntatem ipſius (quæ ipſorum caput eſt & patrona) ſigillum habere contendunt: & infrà. Diſcr. v. mandamus quatenus, ſi uobis cōſtiterit ita eſſe, dictis preſbyteris & clericis authoritate noſtra inhibeatis b expreſsè, ne præſumāt uel de nouo fabricare ſigillū, uel uti eo, ſi fortè nouiter fuerit fabricatum.

Idem ſancti Auberti archidiaco. abbati de annona, & præpoſito Cameraceń.

Qui contra iuramentum negat prælatum dominum ſuum, uel coram iudice ſeculari de ipſo conqueritur, uel ipſum inuadit, deponi debet.

a Vnum corpus. No. quod qui non ſunt de uno collegio, uel etiam de una ſocietate, non dicuntur unum corpus, ut hic patet: q̄a clerici iſti erāt clerici ec̄clesiæ Iotren., deſeruiētes ibidē. qui non dicunt facere collegiū ſed ſunt ibi beneficiati, licet oēs ſubeſſent abbatiſſæ. unde non ſunt unū collegiū, ſiue unū corp⁹ nec poſſūt cōſtituere unū ꝓcuratorē ſiue actorē ꝓ aliqua cā ff. ꝙ cuiuſq; uni. l. j. §. j. illi ergo ſoli faciūt unū corpus, qui ſunt in uno collegio uel ſocietate: ut l. prædicta. Vnde no. ꝙ corpus multis modis dicit. omnes. n. fideles poſſunt appellari unū corpus, ſiue una eccleſia per fidem & charitatē, ſiue ꝑfectionē gratiæ. s. de ſum. tri. c. ij. cui⁹ caput eſt Chriſt⁹. iij. q. iiij. Engeltrudā. ita quod alter alteri⁹ onera portet. l. diſ. ponderet. Item collegium ſiue uniuerſitas, dicit unū corpus, cuius platus dicit caput, s̄. de ijs quæ fi. à prel. ſine conſen. ca. nouit. & tale corpus poteſt habere ſigillū s̄. de app. ſignificauit. & lxxiij. diſ. in nomine. in fi. & actorē & arcam cōmunem, ut ff. quod cuiuſq; uniuer. l. j. Sed cum iſti clerici, taliter nō fuerint unum corpus, ſigillū cōmune habere nō debebāt: ut hic patet. Itē unū dicitur corpus, quod uno clauditur ſpiritu, ut homo, lignū, animal. Aliud dicitur corpus, quod habet partes integrales ſeu cohærētes, ut domus. Aliud quod habet partes diſtantes, ut grex, populus, collegiū. ff. de uſuca. l. rerū miſtura. Si enim petiſti in iudicio corpus, quod hēt partes integrales, ut domū. & ſuccubuiſti, ſi poſt ea petas aliquid de domo, puta cæmēta uel lignum, puta cum fuerit diſſolutum a domo: non obſtat exceptio rei iudicatæ. ff. de exce. rei iud. ſi quis cū totum. §. itē ſi quis fundū Si uero petas totum corpus, ꝙ habet partes diſtantes: puta gregem, & ſuccubuiſti: ſi poſtea petas aliqd caput de grege, ꝙ fuit ibi, obſtat exceptio. ſi uero nō erat ibi, nō obſtat. ff. de exce. rei iud. ſi cum argentū. §. j. Item ep̄s cum capitulo ſuo, facit unū corpus, cuius ipſe eſt caput, ſed cū clero ciuitatis, uel diœceſis, nō dicit facere unum corpus. 1 s̄. de teſta. requiſiſti. §. ſecus. & j̄. de uer. ſigni. cum clericis. Sic Abbatiſſa iſta cum clericis eccleſiæ Iotrenſis, licet ipſa ſit caput, non facit unum corpus.

b Inhibeatis. Sed quare prohibet iſtis habere ſigillum cū quilibet poſſit habere ſigillū? 2 Ratio quare iā reddita eſt ſuperius: q̄a cū iſti nō eſſent unū corp⁹. uolebāt facere ſigillū cōmune, tanquam eſſent unum corpus ſiue collegiū: & per hoc uidebatur fieri præiudicium abbatiſſæ cui ſuberant, quaſi quod per ſe forte expedirēt negotia, quæ ſub ipſa uel authoritate ipſius tractari debebant: q̄a & hoc præmiſſo aliud attentarent in præiudicium monaſterij. ſed ſi quilibet rector per ſe, uel cum collegio ſuo uellet habere ſigillum, non prohiberetur.

Corpus multis modis dicit.

Qui faciāt unum corpus.

Domū petēs ſi ſuccūbat, pōt poſtea cœmenta & ligna petere: ſecus in grege.

1 Et uir cū cōiuge xl. di. ſicut de cōuer. coniug. ad apoſtolicā Io. An.

2 Propriū & ſingulare. ſed hic loquit de cōi, & collegiato. Io. An.

Grauem. Primo deciſe narrat factum, quod ſub triplici diſiunctiua puniri mandat: ibi, diſcretioni. Abb. Sic.

CAP. XV.

Grauem, & dolore non uacuam: & infrà Diſcr. v. mādamus quatenus, ſi uobis conſtiterit archidiaconum c ſemel & ſecundo, contra fidē homagij d præſtiti ad debitam reuerentiam, epiſcopum ſuum eſſe dominum negaſſe e uel in foro ſeculari depoſuiſſe f cōtra eum ſuper rebus ſpiritualibus quæſtionem, aut tam inuaſori epiſcopi, & ſociorum eius, quàm fratri eius uel complicibus ſuis cauſam uel conſilium g præbuiſſe: ipſum tanquā membrum putridum, h ab Ambianeń. eccleſia perpetuo abſcindatis, i beneficia ſua facientes perſonis idoneis, per illos ad quos donatio pertinet aſſignari.

c Archidiaconū. Ambianeń. ſ.

d Homagij. Homagium hic appellat fidelitatem, & obedientiā, quā ratiōe archidiaconat⁹ præſtitit epo. ꝙ licet. xxiiij. di. quāquam. s̄. de iureiu. nullus. alias non licet exigere homagium. j̄. de reg. iu. indignū. & s̄. de ſimo. ex diligenti. & ſic iſte archidiaconus, fidelitatem & debitam reuerētiā uiolauit multipliciter, prout ſequitur. merito ergo punitus fuit.

e Neceſſe. Ipſo facto ueniendo contra fidelitatē, & debitā obedientiam, dando conſiliū inuaſori epiſcopi, & fratri eiuſdē archidiaconi, contra ipſum epiſcopū, qui traxit ipſum ad iudicē ſecularem, & ibi forte publice ipſum dn̄m ſuū eſſe negauit, & ita ſemel & ſecundo uenit contra fidem, unde puniri debuit.

f Depoſuiſſe. Arg. eſt hic manifeſtum, quod ſola conuentio ſufficiat, ad hoc ut cadat quis a iure ſuo, licet nō fuerit litē conteſtatus. De hoc dictum eſt s̄. de fo. comp. ſi diligenti. ſed forte hoc eſt: quia deliquit contra dominum ſuū, unde fortius puniri debet. arg. ff. de re mili. omne delictū. j. reſpon. §. j. quia omnis contumacia aduerſus præſidē capite punienda eſt. ut ibi dicitur. unde iſte ab omni officio & beneficio priuatur.

g Conſilium. Si dedit conſilium cōtra dominum ſuū, cui fidelitatem ſuam debet ſeruare: uenit contra fidē promiſſam & iuramentum fidelitatis. s̄. de iureiur. c. ego N. & c. querelam. unde indignus eſt beneficio, ꝙ habet ab eo. 3 xxij. q. v. de forma. & ideo priuari debet beneficio. ar. xcvj. di. ſi Imperator, & s̄. de poſtu. c. ult. Si. n. iſte ingratus fuit, contra epiſcopum ſuum a quo beneficium habuit, quare ipſo priuari debuit. s̄. de don. propter eius ingratitudinem. C. de reuocan. don. l. ulti. Ber.

h Putridum. Ergo abijciendum eſt ab ouili, ne inficiat ſanas oues, ſupra, de ſta. monach. ea quæ. j. reſpō. in fine. & xlv. diſtinct. ſed illud. & xxiiij. quæſtio. iij. reſecandæ. Ex tribus cauſis archidiaconus iſte reddidit ſe indignum. Primo: quia negauit epiſcopū ſuum, dominum ſuum eſſe. Secundo: quia traxit illū ad iudicium ſeculare. Tertio: quia dedit cauſam 4 ſiue conſilium contra dominum ſuum. & ſic uenit cōtra fidelitatem.

i Abſcindatis. Et ita per ſententiam perdit beneficia nō ipſo iure. ſic qui trahit alium in uetitum examen, per-

Homagiū quid ſit.

Alias, ď negaſſe.

3 Adde ad hoc quod no. Bal. in c. ſalua. & milite q̄ cōtu. eſt, col. x.

4 Vt dicit Hoſ. forte cōſanguinei, archidiacōi ipſo ſciente & non cōtradicēte, uoluerunt aliqd illatū archi. per epm ī ipſum epiſcopū uindicare, alias ſi archidiacon⁹, id ignoraſſet, uel ſciens expreſſe ſine fictiōe hoc prohibuiſſet, nō puniretur ex hoc de homi. Petr⁹ ſi. eſt de ſimo. ſicut nobis. & c. nobis. niſi dicat aliquid ſpāle ꝓpter epiſcopalē reuerentiā arg. xciij. diſ. nulla. & ca. ſeq. xj. q. j. ſi quis ſacerdotum ut hic pp delictū pīrētum puniatur archidiaconus. j̄. de pœnis in quibuſdā. ipſo maxime cum præbente de homi. de cætero. ſecūdū eū. Io. An.

Greg. ix. uniuersis ecclesiarum prælatis.

Ponit xv. grauamina † illata religiosis, a quibus præcipit prælatos abstinere.

CAP. XVI.

Nimis iniqua: a & infrà. Cum religiosi uiri, abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in pauptate Christo pauperi ad placitum famulari tanquā nihil habentes, & omnia possidentes: non desunt pleriq; tam ecclesiarum prælati, quam alij, qui cæca cupiditate seducti propriæ auiditati subtrahi reputātes, quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorū multipliciter inquietant. Volunt nāq; contra regulam a se. apo. approbatam, & sui ordinis instituta, ipsis inuitis, eorū cōfessiones audire, ac eis iniungere pœnitētias, & eucharistiam exhibere: nec uolunt ut corpus Christi, in eorum oratorijs reseruetur: & fratres ipsorum defunctos apud ecclesias suas compellunt sepeliri & eorum exequias celebrari: & si quis decedentium fratrum, alibi quàm in suis ecclesijs eligat sepulturā, funus primo ad ecclesias suas deferri cogunt, ut oblatio suis usibus cedat. Nec sustinētes eos, habere cāpanam uel cœmiterium benedictum certis tātum temporibus, permittunt ipsos celebrare diuina. Volunt quoque in domibus eorū, certum numerum fratrum, sacerdotum, clericornm, & laicorū, necnō cereorū, lampadarum, & ornamentorum, pro uoluntate sua taxare, ac residuum cereorū quando nouiter apponuntur exigunt ab eisdē. Nec permittunt, quòd noui sacerdotes eorum alibi, quā in ecclesijs suis celebrent primas missas, eos nihilominus compellētes, ut in quotidianis missis (quas in suis locis & altaribus celebrant) oblationes ad opus eorum recipiant & reseruent. quicquid etiam eis, dum celebrant missarum solēnia, intra domorum suarum ambitum, pia fidelium deuotione donatur, b ab ipsis extorquere oblationis noīe cōtendentes, quod eisdem tam in ornamentis c altaris, quàm in libris ecclesiasticis absolute confertur, uendicant perperā iuri suo. Quocirca mandamus, quatenus uniuersi & singuli a prænotatis grauaminibus desistatis, subditos uestros, ab huiusmodi arctius compescendo.

Idem uniuersis ecclesiarum prælatis.

Ponit xvj. grauamina prædicatorum & minorum a quibus præcipit prælatos abstinere.

CAP. XVII.

ij Nimis praua: & infra. Cū quidā uiri religiosi, & utputa fratres prædicatores & minores (quorū ordinē & regulā se. apo. noscit approbasse) in arctissima paupertate Chro pauperi famulētur, plerique plati & alij eos ad synodos d suas cogunt accedere, ac suis cōstitutionibus subiacere, nec his cōtenti, capitula & scrutinia in locis fratrū, pro his corrigēdis facturos se cōminant, fidelitatē iuramēto e firmatā ab eorū ministris & custodibus exigētes: eis quoq; ut tā extra ciuitates quā intra cū eis processionaliter ueniāt, ex leui causa mandātes, excōicationis sniam fulminant, in bnfactores ipsorū: & idipsum fratribus cōminantes, eos de locis in quibus dño famulant, satagunt amouere: nisi eis obediant in oībus supradictis. Ad hoc ne fratres ad honorabiliores ciuitates & uillas, ubi religiose ac honeste ualeant cōmorari a populis deuote uocati accedere audeāt, inhibentes, tam in accedentes fratres, quā in receptatores eorum, præsumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus f decimas,

---

perdit causam per sententiam, nō ipso iure, prout no. s̃. de foro compet. diligenti. in glos. sed nunquid. Bernardus.

† Et hæc oīa q̃stus causa.

Nimis. Duæ sunt partes. Prima narrat grauamina. Secūda ibi quocirca. mandat abstinere. Abbas.

a Nimis iniqua. In ca. isto reprehēditur auaritia prælatorum siue auiditas: quam exercēt contra uiros religiosos. qui omnia renuntiauerūt propter Deum, in pluribus: ut in litera patet.

b Donatur. Hoc nullo modo debēt prælati ecclesiarū sibi usurpare qđ pia deuotione fidelium confertur religiosis in uita. 1 s̃. de sepul. de his. & s̃. de sta. mona. cap. j. & hoc solum debent ibi habere, ꝙ canones permittunt xviij. quæ. ij. hoc tantum. quam sit luminoso. Bernardus.

1 Dummodo nō fiat ī fraudē de test. officij. secundum Host. Ioā. And.

c In ornamentis. De his enim relictis & alijs, quæ ad diuinū cultū pertinent, nihil percipere debēt: 2 quāuis de alijs rebus relictis in testamento possunt percipere suam partem. s̃. de testa. cap. ult. & iō ab his præcipue & ab alijs grauaminibus debent humiliter abstinere, cum omnia dimiserint propter Deum, & elegerint in paupertate domino seruire. j̃. ca. proxi. in prin.

2 Hodie secus in p̃dicatoribus & minoribus p decre. Bonif. super cathedrā. innouatā p conci. Viē. de sepul. dudū. Ioā. Aud.

d Nimis. Ad synodos. Oēs enim religiosi qui populum non habēt ad synodum ire non tenentur. argu. j̃. de priuile. ex ore, in fin. & xviij. qō. ij. §. ulti. & xviij. distin. in illa palea episcopus. q́ concilium Turoñ.

est. de hoc dictum est s̃. de offi. ord. c. dilectus. 3

e Iuram. Ab alijs enim ministris siue rectoribus ecclesiarum, quibus animarū cura commissa est, hoc requiritur. xxiij. distin. quaquam. & s̃. de iureiur. nullus. ab huiusmodi fratres prędicatores & minores sunt exēpti. Et illud uidetur intelligi de ppetuis rectoribus, sed isti non sunt perpetui imo quasi annuatim mutantur.

3 Et q̃ maio. & obe. quod sup his. uide ad solutionē cōtrarij ꝙibi dixi super j. gl. uer. exemptus etiam. Io. And.

f Fructib⁹. De his em̄, nullas religiosi decimas soluere tenen-

tenentur.s̃.de deci.ex parte.& leprosi etiam licet nõ ſint profeſsi,de hortis decimas nõ ſoluunt.s̃.de eccl. ædifi.cum dicat apoſtolus.de hortis ergo & de domibus,decimas nulli religioſi ſoluere debent.

a Iudæorum domibus. Iudæi enim de domibus & alijs poſſeſsionibus ſi quas colant, decimas ſoluãt. s̃. de dec.de terris. & s̃.de uſur.quãto.

b A prænotatis. In omnibus enim ſupradictis, prædicatores & minores fratres exẽpti ſunt nec poſſunt compelli ad aliqua ſupradicta facienda.

Tanta eſt. Violans interdictũ iuriſdictione,& clauiũ ptãte ſe priuat.h.d. Primo ponit & aggrauat culpas epiſcopi. Secũdo ibi, licet autẽ. recitat ceſsionẽ ipſius,& culpas aliorum fautorum, & irritos decernit actus poſt interdicti ſententiam uiolatã. Tertio ibi, quia uero punit fautores qui beneficia receperunt, & qui interdictum uiolarunt, & qui illud ſeruantes oppreſſerunt, & eos citari mandat ad curiam. Abb.Sicu.

c Eccleſiam Romanam. Vnde magis puniendus fuit quod deliquit in principem, & ſine reſtitutione damnandus.xxj.diſtin. intantum. imo culpam & offenſam quam in Deum & Romanam eccleſiam commiſit, remittere nõ poſſet. xxiij. qõ. iiij. ſi is qui.& lxiij.di. ſalonitanæ.

d Petri claues. De quibus habes xxj.diſt. in nouo. unde habet poteſtatem ligandi & ſoluendi. xxiiij.q. j.quodcũque. Iſte enim contempſit Petri claues uiolando ſententiam interdicti tam per ſe quam per alios quos ad hoc cõpulit,& tunc ſuſpenſus fuit uiolando interdictum:ut dicitur.j̃. Ber.

e Non ſeruare. Propter hoc non excuſantur cum pro nulla pœna temporali debuerant interdicti ſententiam uiolare xxxij.q.v.itane.licet culpam eorum attenuet. z s̃.quod me.cau.ſacris.arg.Ber.

f In exemplum. Vt per hoc etiam fiat cæteris interdictio delinquendi.ij. quæſt.vij. quapropter. s̃.eodẽ cap.j.& ſupra,de Iudæ.ad liberandam. in fi. quia facilitas ueniæ,incentiuum tribuit delinquendi. xxiij. quæſtio.iiij.eſt iniuſta.Ber.

nec nõ de habitaculis fratrum (ſicut de Iudæorum domibus [a]) cõtendunt reditus extorquere, aſſerẽdo,quòd niſi fratres morarentur ibidem, ab alijs habitatoribus prouentus aliqui ſoluerentur & ut ipſos ſuæ ſubdãt totaliter ditioni,eiſdem miniſtros & cuſtodies uolũt præficere pro ſuæ arbitrio uoluntatis. Quocirca mãdamus,quatenus uniuerſi & ſinguli a prænotatis [b] grauaminibus deſiſtatis ſubditos ueſtros,ad huiuſmodi arctius cõpeſcẽdo.

Idem archiepiſcopo Eracharẽ.

Non ſeruans interdictum, ſuſpenſus eſt ab officio & beneficio & omni iuriſdictione. h.d. ſecundum unum intellectum.

CAP. XVIII.

Tanta eſt clauis Petri:& infra. Ad confuſionẽ P.epiſcopi, quondam Colubriẽ. non poteſt in memoriã nõ uenire,quantũ in nos & eccleſiã Romanã [c] deliquerit, qui deſpexerit Petri claues, [d] & eccleſiaſticã læſerit poteſtatẽ, cum nõ ſolũ interdicti † ſentẽtiã (quã ſeruauerat ab initio) temere uiolauit,uerũ etiã induxit alios,imo cõpulit non ſeruare [e] & quos inducere monitis & flectere minis ac terroribus ad uiolandum interdicti ſententiam nulla potuit ratione poſt atroces iniurias amiſsionem bonorũ, ſpoliationem parentum, dignitatibus,præbẽdis,& beneficijs ſpolians coegit miſerabiliter exulare, ea ſuis in hac parte fautoribus, non abſque præſumptione temeraria cõferenda quæ omnia,idẽ epiſcopus in noſtra & fratrũ noſtrorũ præſentia publice recognouit. Licet autem memoratus epiſcopus, in manibus noſtris ſpõtanea ceſſerit uolũtate, nolẽtes tamen,ut ij qui huiuſmodi ſententiã interdicti nõ ſunt ueriti, temeritate propria uiolare, ac recipere dignitates,præbẽdas ac beneficia aliorũ,qui abſq; culpa,& ſine cauſa rationabili eis fuerãt ſpoliati, ſeueritatem effugiãt canonicæ ultionis,ne facti peruerſitas trãſeat præſumptoribus ĩ exẽplũ: [f] autoritate Dei omnipotẽtis, oẽm inſtitutionẽ,deſtitutionẽ, collationẽ præbendarum,beneficiorũ,ac dignitatum præſumptas per eundem epiſcopum, & excommunicationis ſeu interdicti ſententias, in quoſcunq; hac occaſione ꝓlatas ab eo poſt ĩterdicti uiolationẽ eiuſdem,decernimus irritas & inanes, [g]

Glo.ſeq.no.uiolantem interdictũ nõ poſſe beneficia cõferre uel excõicare. ponit opin. Io.cui opponit: & pro illo alleg. contrariã decr. ſi celebrat.cui reſp. Secũdo ponit ſecundã cauſam nullitatis, ex parte recipiẽtis collationẽ ponẽs et quorũdã lecturã, cui reſiſtit. Tertio ponit tertiã cauſam,ex parte deſtitutorum. Quarto proſequitur primũ dictum, interſerẽs an ĩterdicto loco, homines loci ſunt interdicti.

g Inanes. Not. ꝙ qui non ſeruat ſententiam interdicti beneficia uel dignitates conferre nõ poteſt,tanquam ſuſpẽſus. s̃.de cõceſ. præb.quia diuerſitatem.& hic patet manifeſte. Itẽ nec talis poteſt aliquẽ excõicare,cũ quantũ ad ſacramẽta eccleſiæ excõicatus reputet:quia ex eo ꝙ dicit,irritas, patet ꝙ inſtitutiones & excõicationis ſñiẹ nullẹ fuerunt, xxiiij. q.j.audiuimus. tñ Ioan.dicit ibi, ꝙ ſuſpenſus tãtum ab officio põt excõicare. ſed hoc non uidetur: quia cum ipſe ſit officio priuatus alium priuare non poteſt:ut hic uidetur: quia ſi ſentẽtia talis tenuiſſet,illos abſoluiſſet, ut in ſententijs excõicationis fieri cõſueuit:ſed hic ſententias illas decernit irritas & inanes. Ar.cõtra.s̃.de cle. exc. mi.ſi celebrat.ſed hic lõge magis exceſsit, quã ibi,& eſt diuerſus caſus.ibi loquit̃ de ſuſpẽſione canonis ꝑ participationẽ,hic de ſuſpẽſiõe hoĩs. Itẽ collatio ꝑdictorũ,nulla fuit:ꝗa illi ꝗbus collatio facta fuit,nõ ſeruauerũt ĩterdictũ,nec excõicatis cõferri pñt multo for

Iudæi tenentur ad decimas.

z Cõcor. l.j.cũ not. per Bart. C. de iud. idem in l. iiij. C.de hær.

† In regnũ Portugalliæ, ſimile s̃. de poſtu. prælat. c. j. hinc timẽtes papæ ſuas cẽſuras ſperni ordinariorũ autoritate uel exemplo multiplicarunt exemptiones & priuilegia monachorũ, qui ſtatim dicto parẽt, & aliũ ad parendũ uelut agmine facto ĩpellerent.

z Dicebat Go. quod cõpellens peccauit grauius,ꝙ̃ cõpulſus. lxxxvj. diſtin. tanta xxiiij. q. iij. qui aliorũ. xj. qõ.iij qui reſiſtit. Ioan. And.

fortius s.de cle.excō.mi.postulastis.§.ij.& s.de ætate & qual.cū bonæ. Quidam dicunt,quod hic plus fuit processum,scilicet, quod executores qui posuerūt interdictum excōmunicauerūt uiolatores interdicti. & sic recte dicit irritas & inanes,sed ex litera huius decr. nō colligitur hoc, si etiā excōmunicati fuerūt uiolatores interdicti.s. de cle.excō.mi.postulastis.§.ij.de īstitutionibus.& destitutionibus, nulla dubitatio est: quia sine culpa & absque ordine iuris,fuerūt destituti: & ita si nulla fuit destitutio, nulla fuit institutio.iij.q. vj. hæc quippe. & s.de accu. ad petitionem. & j. de purg. ca.c. pe. & ita dubitatio tātum remanet circa sententias excōmunicationis,& interdicti, & de illis idē credo: ut dictū est. ex eo enim quod tātum excessit: ut patet in prin.decr. suspensus fuit a iurisdictione contēnendo.n. claues ecclesiæ,amisit potestatē clauiū, sicut qui nō est ligatus, ex contemptu ligatur.xj.q.iij.ca. si is qui.§.cum ergo.& xxiiij.q.iij. notandum.in fi.locus.n. [1] interdicitur propter homines, & ita homines sūt interdicti & suspensi & non locus: quia cum locus sit res inanimata, nec suspēdi nec interdici potest: & ita cum dicitur,interdico locum talē:hoc est dicere,interdico homines illius loci,& celebrantes ibidem. & ita celebrātes in loco interdicto,interdicti sunt, & suspēsi & irregulares,& ita nec eligere nec eligi,nec etiā postulare possunt.s.de postu.c.j.& s.de elec.cū inter R.& s. de consue.cū dilectus.& s.de cleri. excom. min. apostolicæ.& sic iste eps qui uiolauit interdictum, quod ab initio cœperat obseruare suspēsus fuit & irregularis. unde postea in alios sententias excōicationis seu interdicti,aut suspēsionis ferre nō potuit, & solus papa cū talibus dispensare potest.s.de re iudi.cum æterni. & infra,de sentēt.excom.cum medicinalis. lib.vj.arg. cōtra.s.quod nō sit irregularis uel suspensus.s. de cleric.excō.mi.postulastis.§.ulti.& hic ubi dicit, suspendas omnes &c. sed istud ad factum refertur, cum etiā iam essent suspensi,uiolando interdictum, sed qui cōmunicat,aut etiam celebrat excommunicatus, nō est suspensus proprie, nisi a perceptione sacramentorū, aut irregularis, licet alias sit puniendus dummodo non in contemptum & cōtra prohibitiones superioris.supra,de cleri.excō.mi.si celebrat, cum hoc in iure non inueniatur statutum, & ideo nō debet extendi hæc pœna.Ber.

[1] Quod sequit fuit additū a tēpore Inno.qd aūt hic dixerit Ho. post eum de sepultura tēpore interdicti, dicā j.de pœ. & remis. qd in te. Et quid de sepulto tempore interdicti in cœmiterio relaxato postea interdicto: no. j. de sen. excom. si ciuitas li. vj. in pe. glo. Quid uero notār de tūc sepulto extra cœmiterium: uide de sepul.eos q. in concil. Vieñ.Ioā. And.

Quia uerò ubi magis exceditur, ibi est seuerius uindicandum: [a] Mandamus, quatenus omnibus quos prædictus episcopus in supradicta beneficia, præbendas & dignitates intrusit, non solùm à beneficijs ipsis, præbendis & dignitatibus, uerùm etiā ab alijs beneficijs (si qua obtinent) & ecclesijs prorsus amotis, tā præsumptores eosdē, quàm omnes alios qui præfatum interdictum damnabiliter uiolarunt, suspendas authoritate apostolica ab officio & beneficio. [b] Illos quoq; quos in personas & res prædictorum canonicorum, prælatorum, & clericorum, manus temerarias constiterit extendisse, ad nostrā uenire compellas præsentiam pro meritis sententiā recepturos inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. [c]

TITVLVS XXXII.

DE NOVI OPERIS NVNTIATIONE.

[a] Vindicandū. Quia ubi maior est culpa, maior exerceri debet uindicta.s. de hære. excommunicamus.§. credētes.ubi inuenies concordantias plures. De hoc si.j.de æta.& qual. cum bonæ.

[b] Beneficio. Hoc est pœna illorū, q nō seruant interdictū s. de cle. excō. mini. postulastis. §.quæsiuistis.

[c] Secularis. Vt s. de offic.ordi.c.j.& c.quoniam in plerisque.in fi.& s.de iud. cū non ab homine. ubi enim ecclesia amplius facere non potest, implorare debet auxiliū seculare, & cōpellere, & econuerso. s. de maledi. c. ij.arg.

Lucius iij. Paduano episcopo.

Etiam ecclesia ædificata post nuntiationem noui operis, destruenda est expensis construentis.h. d. cum seq.

CAP. I.

INtelleximus ex literis tuis quòd cùm causa quæ uertitur inter priorem sancti Cypriani, & clericos de Rodigio, super capella quæ in præiudicium baptismalis ecclesiæ de Costa, ab eisdem clericis est cōstructa. f.t.delegata fuisset: & infrà. Quia uerò sicut leges non dedignātur [d] sacros canones imitari ita & sacrorum statuta canonum principum constitutionibus adiuuantur. [e] F.t.mādamus, quatenus diligenter considerans, quòd post denuntiationem noui operis, siue iure, siue iniuria, [f] aliquid construatur, legalibus debet constitutioni-

DE NOVI Operis nuntiatione.

Suprà uisum est de excessibus prælatorū in genere: nūc restat uidere in specie de excessu, qui fit in ædificando. Abb.

INtelleximus. Aedificiū post nuntiationem noui operis, demoliri debet expensis construentis. h. d. In prima consultatio. In secunda responsio: ibi, quia uero. Abb.

[d] Non dedignantur, In auth.ut cle.apud pprios episcopos. ad fi. coll. vj.& in auth.de eccl.ti.in prin.coll.ix.& ij.q.ij. c. Euphemium.§.hinc colligitur.

[e] Adiuuantur. Et ita in causa ecclesiastica, leges possumus allegare ut etiam si canones deficiāt, possit iudicari secundū leges.x.di. lege. & c. si in adiutorium xxxiij.q.ij. historia.liiij.di.ex antiquis. argu. contra. xxxiij.q.ij.inter hæc.xxxij.q.iiij. nemo. [2] Dicas, quod legibus utendū est in ecclesiasticis causis, nisi canonibus contradicant: quia tunc non x.di.c. j. & hic in fi. dicitur.& facit ad hoc.C.de no.cod.faci.hæc quæ. ibi præterquā si iuris alia diuisione adiuuentur.s.de malefi.c ij.ubi de hoc.

[f] Iniuria. Hoc sumptum est.ff.de no.ope.nun.l.prætor.§.ait.prætor.& l.ij. & est simile in excōicatione, quæ tenet semper, sine iusta, siue iniusta.xj.q.iij. c. j. tanta est enim uis denuntiationis, ut si aliqd fiat post denūtiationem ante remissionem uel satisdationē de opere demoliendo, etiā si ius habeat ædificādi, in totum debet demoliri.l.prædic.prætor.§.j.& j.proxim. & hæc denuntiatio faciēda est in præsenti, & in ipso opere

[2] Adde an ius cano. uel ciuile præualeat: no.i auth. cassa. per Cy. C. de sacrosanc. eccle.glo. no.inst.de nup.i gl.j. Excōmunicatio & noui operis nūciatio, cōueniūt.

bus demoliri, & quia nulla ecclesia in prẹiudicium a alterius est construēda, negotium ipsum secundū legum, & canonū statuta, non differat terminare. †

Inno.iij. Cantuariensi archiepiscopo.

CAP. II.

CVm ex iniuncto: & infrà. F. t. mādamus quatenus, quicquid ædificatum est in ecclesia de Lameth, post noui operis nūtiationē, expensis b tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris, cum cautum c sit legitima sanctione, ut si is cui opus nouum fuerat nuntiatum, d ante remissionem e ædificauerit, deinde agere cœperit, ius sibi esse ita ædificatum habere, sibi debeat actio denegari. reducens prorsus in irritum, quicquid de instituendis ibi canonicis & alijs, ad ipsam ecclesiam pertinentibus, à te uel prædecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum reditibus, ad statum pristinum reuocatis quos ab obligatione præstiti iuramenti, pro eo quòd ibidem instituti fuerunt, authoritate nostra per te denuntiari, præcipimus absolutos. cùm enim ammodo non teneat principale, f quicquid ex eo, uel ob id secutum est, sub præmissa districtione decernimus irritandum: & infrà. Super eo, quoque non sufficimus admirari, quòd cùm uiri religiosi monachi Cantuarienses, qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus & periculis, personas, & res nō dubitauerūt frequenter exponere (qd' nō g fecissent, nisi cognoscerēt † præmissa respi-

opere, & nō tantum domino, sed illis qui ibi sunt. ff. eo. de pupillo. §. nuntiare. de hoc dicitur. j. c. ꝓxi. & hoc ideo: quia nuntiatio ista in rem est, & nō in personam. ff. e. operis noui nuntiatio. unde cuicunque fiat tenet. ff. e. cuilibet. alibi facta, quam in re, nō tenet. ff. eo. de pupillo. §. si quis forte. qd' potest intelligi, 1 ꝙ nō tenebit quoad hoc, ut non teneatur demoliri opus factum, cum ius habeat ædificandi, ꝙ fieret, si eēt facta ī re: ut hic dicit. Et no. qđ tot debent esse denūtiationes, & tot remissiōes, quot sunt loca in quibus ædificatur. ff. eo. tit. de pupillo. § si in pluribus. Lauren.

a In præiudiciū. Hæc est alia causa demoliendi ædificiū. in præiudiciū enim ecclesiæ parochialis alia fieri nō debet. xvj. q. j. ecclesiæ. & c. quicūq; & s̄. de eccl. ædi. ad audientiā. j. nisi iusta causa adsit: ut ibi dicitur: & tunc id fieri debet authoritate episcopi.

CVm ex. Primo mandat opus nouū demoliri, & irritat, quicquid ex illo secutū fuit. Secūdo reprehēdit archiepiscopum, qui non curauit scandalū subditorum ibi, super eo. Tertio orat eum ut parcat: ibi finis. Abb. Et nota quod c. dilecti. ij. s̄. de ap. loquitur de eodem facto.

b Expensis. Sed quare suis expensis debet destruere, cū non fuit ei denuntiatum nouum opus: quia absens fuit ut hic sequitur in litera: imo sufficit quod præstet patientiā ut destruat. arg. ff. de alie. iud. mut. cau. fact. l. iij. §. item si & hæres in pœnā nō succedit. unde sufficit patiētiam præstare. ff. e. l. pe. 2 Sed dic, quod de nuntiatio fuit facta prædecessori. unde teneť iste sicut ille, cū ei successerit in uitiū. s̄. de iudi. quia V. & s̄. de rest. spo. sæpe. & hoc edictum datur hæredi & in hæredem: cum in uitium succedit, & etiā post annū. ff. e. l. prætor. in fi. s̄. de testib. significauerūt. & sic suis expēsis debet demoliri. s̄. c. ꝓxi. & C. eo. l. una. si uero ædificatum sit domino inuito: tūc sufficit præstare patiētiā. Vel si seruus sine iussu domini, hoc fecit. ff. quod ui aut clam. si alius. j. rñ. & l. deniq;. §. ult.

c Cautum sit. ff. eodem leg. j. §. in operis. Denegatur huic actio: quia fecit contra denuntiationem ante remissionem.

d Nuntiatum. Denuntiatio noui operis. ad ea tantū pertinet, quæ solo cōiuncta sunt, uel in solo fiunt, nō ad alia. ff. e. l. j. §. hoc autē edictum. opus autē nouum facit, qui ædificādo uel detrahēdo pristinā operis faciē immutat. ff. e. l. j. §. opus nouum. nō autē si q̄s reficit antiquū. 3 ff. e. l. j. §. si q̄s ædificiū. & s̄. de iudæis.

consuluit. Illud præterea scias, ꝙ qui denūtiat nouū opus, primo iurare debet, ꝙ nō calūniæ causa denuntiat. ff. e. de pupillo. §. qui opus. & hoc iuramentū authore prætore exigiť antequā iuret: ut ibi diciť. Et q. simplici uerbo nūtiat, hoc ipso constituit ipsum qui ẹdificat possessorē, secus si per iactum lapilli. ff. e. l. j. §. in operis. & l. de pupillo. §. meminisse. Et iō melius est hoc facere ꝑ lapillum: & hæc denuntiatio locum hēt, siue fiat ipsi domino, siue procuratori, seruo uel puero, uel ipsi fabro, qui ædificat. ff. e. de pupillo. §. nūtiare, dū tamē in p̄senti re, ut ibi dicitur: ut di. xi. s̄. c. prox. Cōpetit aūt denūtiatio: nō tātum dño, sed ēt emphyteutæ & creditori. ff. eod. in prouinciali. §. ult. & §. si ego. & l. creditori: Et si ædificetur in publico, quilibet ciuis admittitur ad denuntiandū: ut l. prædicta. in prouinciali. §. ulti. Item cōpetit usufructuario, sed non cōtra dominū: ita tñ qd' usufructus nō sit deterior. ff. đ remiss. l. j. §. ij. Item seruus nūtiare nō potest. sed ei pōt denuntiari. ff. e. de pupillo. §. j. nisi nomine alterius nuntiet. ff. quod ui aut clā. l. iij. Itē si antequā ædificatum esset, aliquis ageret cū uicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere debet prætor, ut ille præstet cautionē non prius edificare, quam ultro agat ius sibi esse. ff. e. si prius.

e Remissionem. Remissio qñq; fit expresse. ff. e. non solū. §. sciēdum. & tacite. s. morte: ut ea l. §. morte. 4 Si aūt q. denuntiauit, non uult remittere renuntiationem, cautione ēt sibi oblata, debet peragere causam si potest, usq; ad tres mēses, & alter teneť expectare, non obstāte cautione oblata, si non compleuerit causam, usq; ad tres menses iusta cā impediente, caueat postea de opere demoliēdo, & ædificet. C. e. l. de operis. quidā nō habēt ibi hunc titulum, sed est in tit. de ædi. pri. & sic intellige. j. e. c. ult. & c. proxi. qui. n. statim uult docere de iure suo, non teneť recipere cautionem, ut ibi, nisi post tres menses: ut ibi dictum est.

f Principale. Destructa enim re, destruuntur priuilegia. ar. j. de uer. sig. abbate. in fi. & xvj. q. vij. & hæc diximus. 5 & s̄. de fi. instr. inter dilectos. §. cū igitur. C. de legi. non dubium. ff. de colleg. illicitis l. iij. & xviij. q. ij. in nullo. ff. de reg. iur. nihil dolo. in fi. 6 ff. de fideius. fideiussor obligari.

g Nō fecissent. No. ar. pro monachis, ꝙ semper præsumunť iustā litē mouere, cum ipsi sua dimiserint propter Deum. s̄. ti. prox. nimis iniqua. in prin. uñ nō est præsumendum quod appetant aliena. ar. xij. q. j. expetit

Secūdū Ho. đ hoc plene in sum. eo. §. cui fiat. & §. pe. & ul. & uide in Spe. e. tit. §. j. ī fi. dixit Inn. j. c. ꝓxi. qñ nuntiatur absenti, ẹdificatum añ ipsi⁹ reuersionē demolitur expēsis de nuntiātis: ædificatū post expēsis nūtiati per palle. §. si quis. Io. An.

† Et sic non est facienda differētia inter i⁹ ciuile & canonicū: nisi ubi expssẹ, apparet secūdū Inn. Pā. & oēs hic Phili. Franc. co. xviij. de testa. in vj. Maria. Sozinus. c. ij. col. iij. de iura calū. Aug. de periri gl. repe. §. cato ī l. iiij. nu. 39. de uer. ob li. Ias. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori in fi. de oper. no. nūtia. & in Rub. co. v. solu. matri.

2 Illud uerū, nisi hæres ratum habeat ædificiū ceptū uel nisi ẹdificet. ff. e. l. prætor. §. hoc interdictū. & l. fi. secūdū Ho. Io. And.

3 Antiquū. imo: sed bñ cessat nuntiatio si q̄s tātū fulciat. Bar. Albe. in dicto §. si quis ẹdificium, sed tñ si reficit non oīno diruptū, idem est ue cesset nuntiatio refert Cumanus, Paul. Alexan. & Ia. in d. §. si quis ẹdificiū & bene.

Operis noui nuntiatio qualiter & quibus fit.

† Aliter cognouissent.

4 Ergo nō daẗ hẹredi no. Accur. ī isto §. ꝙ re integra & qñ non est satisdatum uel repromissū morte remittit: sed re nō integra: uel qñ satisdatū est secus, & tūc daẗ hæredi. Io. an. And.

5 Dicit ibi & j. de reg. iu. priuilegiū. li. vj. Io. An.

6 Ibi cum principalis causa non consistit: nec ea quidem quæ sequuntur locum habent. Io. And.

dit. in fi. & est simile. ix. qō. ij. Lugdunensis.

a Dimittēda. Nota ꝙ pro aliquo scandalo uitando nō debet quis mortale peccatū committere: quia utilius scandalum nasci ꝑmittitur, quā ueritas relinquat̄. j. de regu. iur. qui scādalizauerit, & illud, sinite illos: qa cæci sunt. xj. q. iij. inter uerba. s. de ijs quæ ui metusve cau. fi. ca. sacris. & xxxij. q. v. itane. & j. q. vij. & si illa. Alias si aliqua possint fieri uel omitti, sine mortali, detrahendum est iuri, ut hic dicit. & sic possunt itelligi illa iura. l. di. ut cō stitueretur. & omnia consimilia, pro ut hic sequitur in litera.

I. Cor. 8. Mat. 18.

b Pro scandalo tollendo. Propter qđ detrahendum est, quandoq; seueritati. l. dist. ut constitueretur. & ius relaxat̄ propter scandalum 1 siue multitudinem. s. de tē po. ord. c. ij. ubi de hoc & propter scā dalum, etiam matrimoniū impeditur. s. de spon. cum in tua. & supra de cog. spi. sup eo. s. de cle. cō. cū olim.

1 Adde quia liceāt propter uitandum scandalū, no. in l. de curionū. C. de pœ. & in l. æquissimū. ff. de usuf.

c Maiorum. i. diuitum & potentum. qui sociam habēt multitudinem. xxiij. qō. iiij. non potest. Ber.

Matt. 18

S Ignificātibus. In prima narrat factum appellationis remedio relatum. In secunda dat iudicem: ibi, ideoque. Abbas.

d Incontineti. Maxime: quia idem esset, si usq; ad tres menses. j. c. proxi. & C. eod. l. una, ut plene dictū est in c. proxi. sed multo fortius 2 si hoc incontinenti probare uolebāt: quia restitutio etiā differt si incōtinenti offerantur probationes. s. de resti. spo. literas. & ff. ut in pos. leg. l. si is a quo prin. & ff.

2 Præsumit enim, de iure illius, q nō quærit diffugias. s. de psum. nullus. Ioan. And.

cere in graue Cātuarieñ. ecclesiæ detrimentum) tu saltem pro uitando tam graui scandalo proximorum ab huiusmodi etiā tibi prohibitis nō cessasti: cum sacræ scripturæ testimonio debueras didicisse quòd licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti nō possunt, nō sunt pro uitando scādalo dimittenda, a nec ea debeāt pro scandalo uitādo committi, quæ sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollēdo b cessandū, & eis etiam pro uitando scandalo insistēdum. unde apostolus, Si scandalizatur frater, non comedam carnes in æternū. Et dñs in euangelio contra eos, qui scandali præstant materiam. Væ (inquit) homini illi, per quem scandalum uenit, &c. Et licet maiorum c scandalum sit uitandum, uitandum est etiam scandalū pusillorū, iuxta testimoniū ueritatis: Qui scandalizauerit (inquit) unū de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter a te imponatur, quòd præteritæ contradictionis rebellio per uirtutem sequentis obedientiæ ualeat expiari.

Honorius iij.

In optione est nuntiantis nouum opus, an intra tres menses de præiudicio suo debeat ostendere, & interim cessetur ab opere: an uero recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificare permittat. h. d. cū cap. seq.

CAP. III.

Significantibus canonicis sanctæ Oportunæ innotuit nobis, quòd cū super eo, quòd N. ciuis Parisieñ. in quadam platea ecclesiæ suæ eis prohibētibus, in suū ædificabat præiudicium & grauamē deposuerunt corā officiali Parisieñ. archidia. quæstionem, eis offerentibus incontinenti d probare præiudiciū & plateam ad suam ecclesiam pertinere, ac petentibus, ut non obstante quòd dictus N. cautionem de demoliendo opere offerebat, ædificium prohiberi. Et quia idē officialis interloquendo decreuit e probationes eorum admittendas esse, ac ab opere interim quiescendum, idem N. ad Senoneñ. curiam prouocauit. f † Sed cum Senoñ. officialis eadē interlocutoria reuocata, decreuerit ad opus sub cautione de demoliendo ipso, non admissis eorum probationibus procedendum prædicti canonici ad nostram audientiam appellarunt: & infra. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritū quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatum. &c.

Gregorius nonus.

Summatum est supra capitulo proximo.

CAP. IIII.

I Scui opus nouum te nuntiasse proponis, non obstante g cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si

ad exhibē. l. iij. §. ibidē. si. s. de ord. cogni. cū dilectus.

e Decreuit. Et bene: quia non obstante cautione illa oblata, tenebat̄ expectare usq; ad tres menses aduersarios uolentes ꝓbare de iure suo. j. c. proxi. & C. eo. l. una. prout dictum est in c. proxi. quæ determinatur per hanc dec. se.

f Prouocauit. Hic omisso 3 episcopo appellatum est ad metropolitanū & ideo cōtra. s. de appella. dilecti. ij. ubi hæc materia plene expeditur.

3 Appellat̄. n. de offi. archidiaconi, q de speciali iure cognosce-bat hanc cām m. Ioā. Andr.

g I Scui. Nō obstāte. Sed cōtra uidetur, quia si ille cui nouum opus denūtiatur, satisderit de opere demoliendo, si apparuerit eum iniuste ædificasse: uel ꝑ eū nō steterit, quo minus satisderit, licite potest ædificare. ff. eo. nō solū. §. si cum possem. & §. sciendum. & l. ꝓ tor. § j. & §. hoc interdictū. & §. deinde. & l. stipulatio. alias incipit, de noui operis. § j. sed hæc intelligenda sunt, scđm ea quæ hic & in c. proxi. dicuntur. & C. de ædifi. priua. l. ult. † & si statim uult ꝓbare præiudicium suum, uel usq; ad tres menses, audit̄, non obstante cautione quæ sibi offertur: ut hic dicit̄: alias recepta cautione, ædificat uel statim post tres mēses: & sic intelliguntur contraria: & ita est in optione denūtiantis, an uelit statim doceř de iure suo, uel usque ad tres mēses. an statim recipere cautionē de opere demoliendo, & postea procedatur in opere. Alij 4 dicunt. quod est in potestate illius qui ædificat, dare statim cautionem, uel expectare ut incontinenti uel usque ad tres menses probet.

† Sed a tēpore Philippi Valesij tanquā ab abusu, & ab his officialib9 & a bullis papæ appellaret̄ in Gallia, quia hæc sunt de iurisdictiōe seculari etiā inter clericos ñ obstante quauis cō suetudine uel pscriptiōe quę nō admitteretur.

† Alias sub tit. de noui operis nunti.

4 Vt Io. & Hugolinus.

Sed

Sed contrarium uerum est. ut hic patet.

a Trium mensium. Hoc sumptum est de illa. l. C. de ædi. priui. l. ulti. Ber.

causam quæ. ij. ubi de hoc.

c Coercere. Si aliquid de iure ecclesiæ sibi usurpare præsumpserint. s. de immu. eccle. non minus. & c. ad uersus. s. de fo. cõpetẽ. cũ sit generale. & qui malos coercet, minister domini est. xxiij. qõ. v. qui malos. & ministerium præbet legi: ut ea. causa & q. ea. homicidas. & hic. Ad hoc enim facta sunt iura, ut mali puniantur: ut iiij. dist. factæ sunt. per leges enim, nemo bene facere cogit, sed male agere ꝓhibetur. xxiij. q. v. ad finem. Ber.

DE PRIVIlegijs. &c.

Supra uisum est, de excessibus prælatorum, sed quia quandoque delinquunt subditi excedẽdo terminos priuilegiorum suorũ & dubitari posset, de intellectu priuilegiorum, ideo hic de priuilegijs & excessibus eorum posuit, De hac materia tractatur xxv. questione ij. per totum facit quod habetur. iij. dist. priuilegia. ix. quæstio. iij. c. episcopo. §. sola. usq; ad fi. xi. q. iij. c. priuilegium, xij. q. ij. c. qui & diuinis & humanis. & reperitur in vi. & cle. Abb.

E Piscopalia. Maiores ciuitates duntaxat priuilegio episcopatus sunt honorandæ. Abbas Siculus.

b Maioribus. lxx. dist. episcopi. ubi idem dicitur. argu. contra. xciij. dist. legimus. ibi, si authoritas quæritur. collat. ij. post medium ca. in authen. de referendarijs. §. j. & ij. coll. 2 Sed hoc intellige quantum ad uulgi opinionem: quia ubicunque est, nomen episcopi habet: ut in ca. legimus. & sic referas ad factũ ꝙ hic dicit.

c Villescat. Simile est, quod sponsa nõ est statim tradenda ne sponsus habeat eam minus charam. xxvij. q. ij. institutum. Bernardus.

d Sicut. Præiudicãtibus. i. præiudiciũ facere uolentibus ecclesiæ: quia etiã si peteretur auxiliũ eorum, non propter hoc præiudicaretur ecclesiæ. s. de offic. ord. c. j. Et sic est ar. quod ecclesia nõ uult ius alterius sibi arrogare 2 qa iurisdictio distincta esse debet. sic. s. de iudi. nouit. ubi de hoc. & s. qui fil. sint le.

non iure ædificatum existat, tenetur te per trium a mensium spatium expectare, iuris tui præiudiciũ probare uolentem.

TITVLVS XXXIII.

DE PRIVILEgijs & excessibus priuilegiatorũ.

Leo papa. †

Episcopalis dignitas, non debet tribui, nisi locis insignibus & populosis.

CAP. I.

EPiscopalia gubernacula, non nisi maioribus b populis & frequẽtioribus ciuitatibus præsidere oportet ne honor cui debẽt excellẽtiora committi, sui numerositate uilescat. c

Greg. † P. subdiacono.

Non obstante priuilegio fori potest laicus ecclesiæ malefactor, per ecclesiam puniri. †

CAP. II.

SIcut in iudicijs laicorum priuilegia turbare nolumus, ita eis præiudicantibus, d nobis moderata uolumus authoritate resistere. Violentos itaq; laicos coercere, c non cõtra legẽ est agere, sed legi facere subsidium

Alexan. iij. in concilio Laterañ.

Religiosi etiam exemptis, ecclesias & decimas non debent a laicis recipere sine consensu diœcesanorum, hoc dicit usque ad §. excommunicatos.

CAP. III.

CVm & plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis oĩbus debeamus, nusquã hoc melius exequimur, quàm si nutrire ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum uirtutis impediunt, commissa nobis authoritate curemus. Fratrũ autem, & coepiscoporum nostrorum conquestione cõperimus, quòd fratres templi & hospitalis, † & alij religiosi, indulta sibi ab apo. se. priuilegia excedẽtes, f contra episcopalem authoritatem multa præsumũt, quæ & scandalum faciunt, & graue pariũt periculũ animarũ: & infra. Ecclesias igitur: & decimas g de manu laicorũ sine cõsensu eporũ, tã illos, quã ẽt quoscunq; alios religiosos recipere ꝓhibemus: dimissis quascunque cõtra tenorẽ istũ aliquo tpe h receperũt.

Excommunicati & interdicti omnino non debent admitti ad diuina, etiam per religiosos exemptos. h. d. usque ad §. in ecclesiis. Abb. Sicul.

Excõmunicatos i quoque, & nominatim k in-

CVm. Io. an. diuidit totã decretalẽ, in tres partes. nam in prima ponit exordiũ, & querelam episcoporum decisam. in secunda parte prouidet, in tertia prorogat, & pœnã imponit. Secunda ibi, ecclesias. Tertia ibi, quod autẽ. Et secunda principalis, subdiuiditur in quinque: quæ oĩa patent ex summario & intellectu. & ista diuisio est bona. Abb. Sic.

f Excedentes. Vnde illa perdere debent. xj. q. iij. priuilegium. lxxiiij. dist. ubi.

g Decimas. Sic xvj. quæst. vij. decimas. iiij. & s. de iure patr. quod autẽ. de consensu episcoporũ pñt ecclesias recipere. s. de iure pa. cura. 4 decimas quas habẽt laici in feudum, & non alias possunt recipere de cõsensu episcoporum. s. de ijs quæ fi. a prælatis. cum apostolica. in fi. decimas tamẽ de laboribus suis, non soluunt. s. de deci. ex parte.

h Tempore. Nisi præscriptione muniti fuerint, uel postea consensum episcopi habuerint. s. de iure pa. cura.

i Excommunicatos. Quos uitare tenentur non obstante aliquo priuilegio. j. de sent. excom. nulli. & de iure communi, quilibet tenetur. xj. q. iij. excommunicatos. quod ius per priuilegiũ non tollitur: ut in decre. prædicta, nulli.

k Nominatim interdictos. Nominatim dicitur interdictus, siue excommunicatus, quãdo proprio nomi-

1 Vide gl. ibi positã, & v. opin. ibi no. quarum quatuor posuit hic Abbas. Et una fuit Azonis hic, & s. c. prox. approbata. Alia directe cõtraria. Ioan. & Hug. de qua. s. in gl. proxima. Tertia ꝙ aut fit denũciatio ꝑ prætorem: & tũc locus est primę. aut ꝑ se: & tũc secundæ. Quarta: aut possidet ædificator locũ in quo ædificat: & tũc locus est secũdæ: aut nõ et tũc locus est primæ. Quinta: ꝙ cũ ædificatur in publico: loc9 est primæ qñ in priuato: loc9 est secundæ. Ioan. Andr.

† Non est j. nec ix.

† Idem Anaclet. epistola. iij. i prin.

† Sed hoc nullo mõ seruat in Regno frãciæ.

2 Itẽ ꝙ i9 suũ uult & dẽt defendere. s. de sup. neg. pla. licet. j. de immun. ecc. qm. li. vj. Ioan. An.

† Fallit ĩ casu l. cœlicolarum C. de iudę. & l. hac lege. C. de pac. cõuẽ.

† Qui per Phili. pulchrum & Cle. v. dãnati & eradicati sunt, ꝗ; refert Antoni. ti. xxj. c. j. §. iij. cõficta in eos crimina ꝓpter auaritiam ut eorum bona quibus abundabãt confiscarent & papã ut regi com placeret absq; alia discutione materiæ eos dãnasse. scribit etiam Albe. i diction. uer. tẽplarij se audiuisse ab uno iñ dicũ in iustitiã fuisse & ipsũ Cle. hoc ꝓtulisset etsi nõ ꝑ uiã iustitie destrui pôt ordo ille destruatur tñ per uiã expedientiæ ne scãdalizetur char filius ñ Rex Frãciæ.

4 Etiã do na. patronalis. Ioã. Andr.

Nominatim interdictus.

terdictos, tam ab illis quã ab alijs oĩbus, iuxta episcoporum sententiam statuimus euitandos.

Religiosi etiam exempti in ecclesijs, non pertinentibus ad eos pleno iure, non instituunt nec destituũt incõsultis episcopis, sed ratione exigunt in temporalibus ab institutis. h.d. usque ad §. quod si. †

In ecclesijs uero suis, quæ ad eos pleno iure a non pertinent, instituendos presbyteros episcopis repræsentent: ut eis de plebis cura, respondeãt. Ipsis uero pro rebus temporalibus ratione exhibeãt cõpetentem. Institutos etiã, incõsultis epĩs non audeant remouere.

Hospitalarij & templarij, semel in anno celebrant in ecclesia posita in loco interdicto, ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum. hoc dicit usque ad §. de confratribus. Abbas.

Quòd si tẽplarij uel hospitalarij, ad ecclesiam uenerint interdictam, nõ nisi semel in anno, b ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc ibi sepiliantur corpora defunctorum. c

Confratres exemptorum, seu ipsorum oblati, qui in totum nõ se trãstulerunt, iudicari possunt ab ordinarijs locorum. hoc dicit usque ad finem. Abbas si.

De confratribus hoc constituimus, ut si non se prædictis fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanendũ, propter hoc ab episcoporum suorum sententia nullatenus d eximantur, sed potestatem suam in eos sicut in alios parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi. Quod aũt de prædictis fratribus dictũ est, ab alijs quoq; religiosis, qui præsumptione sua episcoporũ percipiunt iura, & contra canonicas eorum sententias & tenorẽ priuilegiorum e nostrorum uenire præsumunt, præcipimus obseruari. Si autem cõtra institutũ hoc uenerint, & ecclesiæ in quibus ista præsumpserint subiaceant interdicto, & ꝙ egerint, irritum habeatur.

Idem archiepiscopis & episcopis ad quos literæ istæ peruenerint.

Suis priuilegijs priuandus est qui alienis derogat.

CAP. IIII.

DIlecti filij fratres hospitalis Hierosolymitani, trãsmissa nobis cõquestione monstrarunt, ꝙ uos eos de malefactoribus suis iustitiam facere non uultis, f priuilegia ipsorum recipere contemnentes: g & infra. Pro certo sciatis, qđ nos concessa uobis priuilegia decurtabimus, h cum

...mine expresso. 1 aliquis interdicitur uel alijs circũstantijs. insti. de exhæred. lib. §. nominatim 2 Bern.

a Pleno iure. Id est, utroq; iure, quo ad spiritualia & temporalia. ĩ. eo. quoniam. sed a contrario uidetur, ꝙ si utroq; iure ꝑtineat ad illos, qđ episcopus nihil possit attentare in illos: ꝙ uerum est: & ita institutio & destitutio, quo ad temporalia & spiritualia ad ipsos ꝑtinet. xvj. q. ij. c. j. & ĩ. c. quoniam. & sic ecclesiæ istæ, eodem gaudẽt priuilegio, quo & isti priuilegiati. alias uero si pleno iure ad eos nõ pertineãt, seruabitur, ꝙ hic dicit. Sed cum plene istæ ecclesiæ pertineãt ad istos religiosos, ex priuilegio papæ, quis deponet præsbyteros? Potest dici, ꝙ illi primo uocabũt episcopum diœce. & per eũ adiunctis sibi alijs episcopis, depositio fiat, sicut faciũt in alijs sacramẽtis. & hoc collige secundum tenorẽ priuilegiorũ, ut si primo debẽt recipere sacramẽta ab episcopo diœc. secundum ꝙ in priuilegio ponitur, uel etiã a quocunque. & secũdũ hoc uocabunt isti priuilegiati quoscunque episcopos uoluerint, alias possunt priuari officio & beneficio ꝑ abbates iusta causa interueniente, sed deponere non pñt, cũ ad officiũ abbatum hoc non pertineat. 3 B.

b Semel in anno. De hoc habes. ĩ. e. ut priuilegia. §. illud. Hodie tamen & qñ possit celebrari in ecclesia sua, in loco interdicto uide bonum textũ in cap. fin. de sententia excommunicatio. in vj. in fine, & quod ibi no. Abbas.

c Defunctorum. Nisi fuerint fratres eorum: quia tũc possunt illi sepeliri in ecclesia interdicta, dummodo illi fratres non sint excommunicati uel nominatim interdicti. ut ĩ. eo. ut priuilegia.

d Nullatenus eximantur. Sic. ĩ. e. tuarũ. & ca. pe. & hoc ideo, quia per confraternitatem talem, non sunt conuersi illorum nec oblati, sed aliquam remissionẽ consequunt. ut. ĩ. e. ut priuilegia. unde dixit. omnino non reddiderint. & ita remanent de iurisdictione episcoporum. alias pro tribus uel quatuor denarijs, posset quis eximi a iurisdictione sui episcopi, ꝙ esset iniquum. ĩ. eod. ut priuilegia. §. hoc autem.

e Priuilegiorum. Sic ĩ. e. porro. in fi. & ideo non debẽt habere fructũ illorum, ex quo ea nõ seruãt. ĩ. eod. tuarum. & ca. petistis. & capit. ut priuilegia. xj. q. iij. priuilegiũ. & ita per abusum siue per delictũ, perditur priuilegiũ, quare subiacebunt propter hoc interdicto episcoporum: ut in fi. sequit. si. ś. de hæreti. ad abolẽdam. in fi. ubi de hoc.

f DIlecti. Non uultis. Vnde possunt cõueniri: quia iustitiã facere nolunt. uigesimasecunda quæst. ij. dominus. & in authent. ut di. iud. §. pen. & ulti. col. viij. & uigesimatertia quæstio. v. administratores. & sic iudex facit litem suam, propter dolum suũ, & etiã propter alias culpas 4 ut ff. de iud. filiusfamilias.

g Contemnentes. argumentum contra iudices qui probationes diligẽter non attendunt argumentum xxx q. v. iudicantem.

h Decurtabimus. Non enim sunt ei sua iura seruanda, qui ius alienũ uiolare non metuit. lxxiiij. distinctione. ubi. & uigesima quinta quæstiõe secunda, sic decet. & de mu. pe. capitulo primo & secundo & argument. xcv. distinct. esto subiectus & ꝙ quisq; iuris in alterum statuit, uti debet eod. supra, de constitu. cum omnes. & ecclesiasticus ordo confunditur. si cuilibet ius suum non seruatur. undecima quæstione prima, peruenit. Inspiciantur ergo priuilegia istorum: & secundum quod ibi continetur, ita obseruetur infra, eodem. porro. & ita tanquam cõtemptores & negligentes punientur. Ber.

1 Vt no. ś. de cle. exc. min. ꝑposuit. Ioan. An.

2 Ad idẽ de sen. ex cõ. cõstitutione. ĩ li. vj. uide ꝙ dixi ś. de præbẽ. in Latera. nẽ. in prĩ. Io. And.

† Et sic hic §. loquit qñ in tꝑalibus tñ ad eos spectãt, q̃ a tꝑalia spectãt ad ius & ad proprietatẽ eorũ, alias nõ posset exigere rationẽ: sed si spectarẽt etiã in spiritualibus possent dare institutionem tituli collatiuã nõ tamen autorisabilẽ, nisi haberent populũ exẽptũ, & ĩ eo iurisdictionẽ episcopalẽ ut no. doc. in c. unico. de capel. monach. ĩ vj. Phil. Dec. c. de monachis. colum. iij. de ꝑbẽ. Fran. Are. cõsil. lxiij.

3 Quia nec hoc põt confirmatus in epm non cõsecratus ut patet ś de ele. trãsmissa. Io. And.

4 Non putat Hosti. hoc casu, qđ iudex ĩcurrat pœnã cõstitutionis de re iudi. cũ æterni. cũ illa puniat faciẽtẽ ñ negligẽtẽ alle. in cõtrariũ, de simon. nemo. & qđ ibi not. dicit tñ primũ tutius alias infiniti negligentes illaquearẽtur. cõtrariũ tenuit de appel. legitima. lib. vj. Io. And.

AD hæc. Et iam priuilegiati, qui sepeliunt mortuos excommunicatos, eos extumulare tenentur. hoc dicit. Abbas Siculus.

a Sepelierint. Ita communicando eis in morte, inciderunt in excommunicationem: quia cui nō communicamus uiuo, nō communicemus & mortuo. xxiij. q. ij. c. j. ij. & iij. & s̄. de sepul. sacris.

b Eijciant. Si potuerint discerni ossa eorum, ab ossibus fidelium, alias non. s̄. de sepul. sacris. & nisi forte tales fuerint, qui petierunt absolui, & per eos non steterit, quo minus fuerint absoluti: & qa post mortem sunt absoluēdi. j̄. de sen ten. excõ. a nobis. ij. & factũ suũ isti emendare tenent̃. si. lv. dist. pœnitentes. [1] alioquin archiepiscopus hoc faciet in eorum opprobrium. Ala.

[1] Et s̄. de elec. nost. secundum Go. Ioan. And.

c Si de terra. xxx. annos. argum. contra. s̄. de præscr. de quarta. xvj. q. iij. c. placuit. §. quas actiones. & est expressum. j̄. eo. accedentibus. ubi tantum xl. annorũ spatio perditur priuilegium. ubi de hoc.

d Tēpore. Sic patet, quòd priuilegiũ perditur, nisi quis utat̃ eo. j̄. eo. accedentibus. sic ēt leges per dissuetudinem abrogantur. ff. de legibus. de quibus. multo fortius priuilegiũ [2] quia res de facili ad suã naturã reuertitur. ff. de pac. si unus. §. quod si non totum. sed ꝓpter hoc quantum ad alios, non perditur.

[2] Quod facilius ꝑditur quam ius cõe. C. ad Vel. antiqua. secundum Phil. Ioã. And.

e Renuntiare. Sic infra eodem. accedentibus. & supra, de reg. ad apostolicam. & capi. statuimus. vj. q. j. quam periculosum. & remittentibus actiones suas, non est ulterius regressus ad eas. ff. de ædili. edic. l. quæritur. §. si uenditor. argu. contra. s̄. de foro comp. si diligenti. ubi plene de hoc tractatur.

POrro. Priuilegiorum tenor inspiciendus est & seruandus. hoc dicit. Et potest exemplari text. per c. nuper. s̄. de decimis. Abb.

ecclesiæ Roma. scriptis authenticis obuiare minime timeatis.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

Etiam priuilegiati, non possunt admittere excommunicatos, ad sepulturam: & si admiserint, debent inde eos eycere, et si non fecerint, episcopus supplebit. CAP. V.

AD hæc: & infra. Mãdamus quatenus hospitalarijs præcipias, ut si quos in excommunicatione defunctos, i cœmiterijs ecclesiarũ sepelierint a eos extra cœmiteria eijciant, b quod si facere noluerint, tu hoc de his quos in excommunicatione defunctos esse constiterit, exequaris.

Idem abbati & monachis sancti Andreæ Cisterciñ. ordinis.

Contra priuilegium ecclesiæ præscribitur spatio xxx. annorum, hodie uero xl. ut infra, eo. accedentibus. CAP. VI.

SI de terra quàm habetis in parochia canonicorum de Plautio, ꝑ xxx. annos c eis decimas ꝑsoluistis, eas sibi de cætero integre persoluatis. Licet enim priuilegiorũ Roma. eccle. beneficio fratribus Cisterciẽ. ordinis indultũ fuerit, qd' de laboribus suis, nullas decimas persoluere debeant, de priuilegio tñ indulto tanto tempore, d uobis detrahere uoluistis, cum liberum sit unicuique suo iuri renuntiare, e eoque modo non potestis uos in hac parte tueri.

Idem Ambiacen. episcopo.

De priuilegijs non est iudicãdum, nisi eorum tenore inspecto, & secundum continentiã eorũ, ab omnibus subditis sunt seruanda. CAP. VII.

POrro quãuis f templarij & hospitalarij multa sint libertatis prærogatiua donati, non dubitamus, quin aliã libertatē g habeant in locis, in quibus antequã peruenissent ad eos, fuerant habitatores, quod totum ex inspectione h priuilegiorũ, plenius aduertere potes: & secundum quod inueneris, ita obserues. Sic enim uos uolumus priuilegiorum suorum seruare tenorē, i † quòd eorũ metas, transgredi minime uideantur.

Idem I. aposto. sed. leg.

Per solutionem census, quæ fit Romanæ ecclesiæ, non probatur exemptio a iurisdictione episcoporum. CAP. VIII.

REcepimus literas quas de ecclesijs cēsualibus direxisti. Cæterum, diligentiam tuam uolumus non latere, quòd sicut non omnes, qui specialiter beati Petri iuris

f Quamuis. Id est, quia in antiqua erat, quoniam & melius. simile supra de iureiuran. quēadmodum ibi quamuis interdum &c. uel quamuis. sed proprie nõ uidetur stare posse.

g Libertatem. Supple quam in alijs, imo habēt eandem in his quã in alijs possessionibꝰ. hoc tamen deprehēditur ex eorum priuilegio: ut infra dicit. & ita res ad eos deuoluta censetur, eodem priuilegio cum alijs. ff. de usu. cũ quidam. §. si debitor. [3] & ff. de iu. fis. filius.

[3] Debitor priuari, q minores q̄ semisses usuras factus debitor fisci soluit semisses. Ioan. And.

h Ex inspectione & ita inspicienda sunt priuilegia, ad hoc ut sciat̃ quid contineatur in eis infra eodem. recepimus. & supra, de fide instrumen. accepimus. & in authen. de man. prin. §. si quis autē. col. iij. Et est argumē. quod iudex debet facere copiam rescripti partibus, ad inspiciendum, nec sufficit sola recitatio rescripti, quia falsitas posset ibi esse, quæ ex sola lectione deprehendi non posset. Et ex eo quod dicit. ita obserues not. non esse recedendum a forma uerborũ supra, de decimis, ad audientiam. & supra, de transla. inter corporalia. & ff. de lega. iij. non aliter. [4] Item argum. fines mandati diligenter seruandos. supra, de rescript. cum dilecta. ‖ Item argumentum, nulli esse credendum, qui dicit se habere priuilegium, nisi illud ostendat. supra, de offi. delega. cum in iure. & argument. ad hoc. xlij. distin. quiescamus. & c. di. contra morē. & j̄. e. cũ capella. B.

† Cepola cãrum ciuiliũ, cõs. ult. col. j.

[4] Vide de uer. signi. ꝓpterea. in glos. ij. Ioã. And.

i Tenorem. s̄. eo. cum & plantare. in fi. & j̄. eod. petistis. & priuilegium in sua forma tantum seruari debet, & non ultra extendi: alias priuilegium non defendetur in alijs. Ber.

REcipimus. Solutio cēsus, non probat quem exemptũ, nisi ex alio deprehēdatur, ut quia soluitur ad iudiciũ perceptæ libertatis. h. d. Primo ponitur consultatio. Secundo respõsio: ibi, cæterum. Ab.

existunt, annuatim apostolicæ sedi censum exoluūt, ita non omnes a censuales, ab episcoporum subiectione habētur immunes. Inspicienda b sunt ergo ecclesiarum priuilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus, ut si fuerit deprehensum, quòd ecclesia, quæ censum soluit, specialiter beati Petri iuris existat, & ad indicium perceptæ libertatis, c census annuus cōferatur, non immeritò poterit speciali prærogatiua gaudere. Si uerò ad iudiciū perceptæ protectionis d cēsus persoluitur, nō ex hoc iuri diœcesi. episcopi, aliqd uidetur esse subtractū.

Idem.

Priuilegium uni concessum non potest ad alium extēdi: propter identitatem rationis. h. d. & solet quotidie allegari.

CAP. IX.

SAnè: & infrà: Temerarium e est & indignum, aliquem sibi sua authoritate præsumere, qđ Romana ecclesia, alicui (certa ratione f inspecta) singularibus g uoluit beneficijs indulgere.

In oratorijs priuatis campanæ publicè teneri nō possunt, et per religiosos, h. d. & tene mēti hunc textum, quia quotidie allegatur, & est in usu.

CAP. X.

PAtentibus literis certificari desideras utrum templarijs, hospitalarijs & alijs oratoria in domibus suis habentibus, liceat cāpanas in eis ponere, publiceq; pulsare. Respondemus autē consul. t. quod non licet h eis hoc agere, quin potius i p te per cēsurā eccl. app. re. coercendi sunt ut ita sint suo iure cōtenti, quod iustitiā non impediant k aliorū.

Inno. iij. archiepiscopo Lugduñ.

In tota prouincia, exhortationis officio priuantur hospitalarij qui mittunt pro eleemosynis cruce falsò signatos: et si missi sunt laici, excommunicātur: si sunt clerici, ab officio & beneficio suspenduntur, & eadem suspensione puniuntur qui ante reconciliationē in polluta ecclesia celebrāt: et suspēsi per episcopos exemptos absolui nō possunt: & fratres priuilegiatorum, qui ad eos se omnino non transferunt priuilegiati non sunt.

CAP. XI.

TVarum nos tenor edocuit literarum, ꝙ fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos & illiteratos mittunt pro eleemosynis colligendis: & infrà. Cùm in quadam ecclesia baptismali, eis à prædecessore tuo collata, l quidā eorum percutiens uicarium sacerdotem, ipsam ecclesiā sanguinis effusione fœdasset usque ad reconciliationem, m diuina ibidē interdixisti officia cele

---

9 Omnes. Sicut Templarij, & hospitalarij, & Cistercieñ. a censum non soluunt Romanæ ecclesiæ sicut credo.

b Inspicienda. De hoc dictum est supra. c. prox.

c Libertatis. Vbicunque inueneris hæc uerba in priuilegijs, statim intelligas illos eē in toto exēptos a iurisdictione episcoporū, ut hic patet.

d Protectionis. Licet papa recipiat aliquos sub sua protectione, nō sunt propterea subtracti a iurisdictione episcoporum. j. eod ex parte. ij. & sic per cōfirmationem in forma communi non prçiudicatur episcopo loci. s. de confirma. uti. ca. ult. & quasi per totum argum. s. de maio. & obed. per tuas. Arg. contra. s. de cleri. peregri. c. ulti. quid ergo ualet talis protectio: certe parū, sicut parum ualet confirmatio, in forma cōmuni tamen aliqua reuerentia plus debetur illis, quam alijs. arg. decr. prædi. per tuas. & forte citius papa mouetur pro eis, cum iniuste grauātur ad litteras concedendas.

9 Dicit Host. ꝙ hi omnes nō sunt exēpti, licet ī multis sint priuilegiati, p Cisterciēsibus ꝓbat s. de simon. ne dei. & sup. neg. pla. c. j. de tēplarijs & hospitalarijs de uer. sig. ueniēs. li. vj. puto ꝙ glo. respexit factū. Host. ꝟo ius scriptū. Io. An.

SAne. Priuilegiū nō extenditur ad personas, in eo non expressas. h. d. Abb.

e Temerarium. Hoc ideo dicit, quia quæ per priuilegiū conceduntur, non debēt trahi ab alijs authoritate propria in exemplum: ut hic, & xvj. q. j. hinc etiā, quia priuilegia communē legem non faciūt. xvj. q. ij. non exemplo. s. de cōces. præben. constitutus. in fi. ff. de consti. prin. l. j. C. de legi. l. leges. in fi. & vij q. j. petisti. & arg. c. di. contra morē. Arg. contra: quia quod uni personæ conceditur, cæteris denegari non debet. v. di. ad eius uero. & iiij. dist. denique. non sunt contra quia loquuntur de cōmuni iure. quod enim de iure communi conceditur, omnibus concessum intelligitur: secus de iure speciali, in quo casu loquuntur

Vel temeritate.

primæ concordantiæ. Ber.

f Certa ratione. Not. ꝙ priuilegium non est dandū nisi certa ratione inspecta: 3 ut vij. q. j. petisti. & non subdito, sed cum magna deliberatione. xxiij. dist. communis filius. & xvj. q. j. in parochia.

3 Facit ad hoc ꝙ no. Bar. in l. j. C. de colla. lib. x.

g Singularibus beneficijs. Id ē priuilegijs, quæ singularia sunt & priuata a lege cōmuni. iij. di. priuilegia. Ber.

h PAtentibus. Non licet. Nec etiam missas ibi celebrare. & cō sec. dis. j. unicuiq;. & c. clericos. & c. si quis.

i Potius per te. arg. quod exempti si excedant metas priuilegiorū, siue publice deliqrint ꝙ possint ab episcopis coerceri. 4 arg. j. eo. c. proxi. ubi de hoc ar. opti. s. de statu reg. c. recolentes. Ber.

4 Dicit In. & Ab. ꝙ hoc iō: quia licet ꝑsonę sint exemptæ, ipsorū oratoria uel ecclesiæ non. uide s. e. recepimus. super j. glo. Io. An.

k Non impediāt. arg. quod papa sic indulget priuilegium, ut non lædat siue impediat iustitiam aliorum. ff. ne quid ī loco publi. l. ij. §. si quis a principe. & s. de usu pal. ex tuarum. xj. qō. iij. si quis uero non obediat. xxij. q. ij. primum. & ff. de condi. indeb. nā hoc. & s. de cōsue. cum olim. & s. de eccl. ædi. ad audiētiam. ij. Ber.

TVarū nos. In prima ponit querela & cōsultatio. in secunda responsio: ibi, uerū, & in prima ponuntur quatuor excessus istorum hospitalariorum. Abb.

l Collata. Non pleno iure: ut j. patet.

m Ad reconciliationē. Per aquā benedictā, cū uino & cinere, & p episcopum tantum, & nō per simplicē sacerdotē. s. de consecr. eccle. uel alta. prosuisti. & c. aqua.

Sed nōne ex priuilegio saltem semel in anno, possent ibi celebrare ante recōciliationem?ut s. c. cū & plantare. §. quod si. & j. e. c. ut priuilegia? Dicas, quod priuilegiū non extenditur ad hunc casum, quandiu fuerit sic execrata: ut j. e. c. ibi, donec recōciliata fuerit &c.

brari: sed nihilominus, ipsi in ea diuina officia celebrarunt. Alios uerò presbyteros ab officio suspensos, per episcopos suos, cùm sint laici, ad diuina officia restituunt exequenda. Quosdam præterea, qui cùm uxoribus suis, in domibus proprijs commorantur, eo quòd eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare [a] contendunt ut aliquibus secundum legem terræ de sibi obiectis, respondere minimè teneantur. Verùm quia priuilegium amittere [b] meretur, qui permissa sibi abutitur potestate. f. t. mãdamus, quatenus si quos clericos aut laicos à dictis fratribus pro colligendis eleemosynis, cruce falso signatos [c] inueneris, his à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam prouinciam suam, exhortationis [d] officiũ interdicas, missos, si laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioq; [e] suspendas, nullo prorsus priuilegij [f] beneficio, uel appellatiõis remedio præualẽte, Eos uero, quos in prædicta ecclesia lege tibi diœcesana subiecta, post interdictum tuum diuina celebrare cognoueris, eadem pœna suspensionis [g] inuoluens, in ea (donec reconciliata fuerit) offi-

& quia hoc est interdictum iuris & non hominis: qui celebrat in tali ecclesia, nõ est suspensus nec irregularis. [1] hic tñ ecclesia fuit interdicta a iure. & ab homine. & sic diuersa est hæc pœna. arg. s̄. de cleri. excõ. mi. si celebrat. & c. postulastis. §. quæsiuisti. Ber.

[a] Emancipare. i. liberare de potestate episcoporũ. [2]

[b] Admittere. xj. q. iij. priuilegium.

[c] Signatos. Per hoc patet, ꝙ licet portet aliquis habitũ regularẽ, non obligatur dummodo constet, ꝙ non animo obligandi hoc faciat, ut isti faciebãt: quia in tali casu habitus non facit monachũ. s̄. de reg. porrectum. arg. contra s̄. eod. tit. statuimus. Sed illud uerum est, cũ constat, quod animo uouendi habitum recepit professorum. Nec obstat xxvij di. quod interrogasti. & s̄. de regula. uidua. xx. q. j. quem progenitores quia illa itel ligebãtur olim qñ ab initio factũ erat ambiguum. Et per hoc uidetur solui quæstio de eo, qui simulando se monachum corrupit monialem, quia non est compellendus ad monachatum, [3] alias tamẽ puniendus est exilio, etiã si iocose schemate monachi usus est. in auth. de san. epis. §. ult. col. ix.

[d] Exhortationis. Id est prædicationis.

[e] Beneficio. Puniuntur enim isti, tanquam falsarij. s̄. de cri. fal. c. ij. laici enim excommunicantur. eo. tit. ad falsariorum.

[f] Priuilegij beneficio. Sic ergo uidet̃, quod ordinarius posit punire exemptos cum publice delinquũt quia hic priuantur officio & beneficio nuntij istorũ, & ipsis interdicitur officium exhortationis ab ordinario. & s̄. de hære. ad abolendã in fi. Sed ibi dicitur tanqam a se. apo. delegatus. unde non uidetur quod iure suo & ratione delicti sortiatur quis forum. vj. q. iij. placuit. & s̄. de fo. cõpe. c. ulti. & iij. q. vj. ubi causa agatur. & s̄. eod. cum & plantare. in fi. & s̄. c. proxim. & ratione delicti perditur priuilegiũ, ut hic dicitur & xj. q. iij. priuilegium. Item reatus omnem honorem excludit. C. ubi sena. uel clarissimi. l. j. & in qua prouincia quis deliquerit, illic iuri subiaceat, omni priuilegio cessante. C. ubi de cri. agi. opor. auth. qua in prouincia. nec enim prætextu priuilegij flagitiorum crescit authoritas. [4] C. de priui. scho. l. ij. li. xij. & remissio peccatorum, non dat licentiam delinquẽdi. j. q. vij. exigunt. de pœ. di. iij. sane. Et dicit imperator, nõ permittas delinquentes, aliquibus priuilegijs uti. in auth. de manda. prin. §. ꝙ si delinquentes colla. iij. Sed cõtra uidetur, ꝙ non possint illos punire. xvj. q. j. frater noster. & s̄. de sup. negli. præla. sicut nobis. & j̄. eo. cum capella si enim tales possent puniri, ut alij inutile esset eorum priuilegium. Itẽ proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus, qui est maior omnibus post principem. ff. de offi. procon. si in aliquã. §. ij. alias est lex. & incipit, nec quicquam. Vin. dixit, ꝙ ordinarius non potest interdicere eorum ecclesias. quãdo totã terrã subijcit generali interdicto. Sed contra hoc est s̄. de cõsue. cùm inter uos. & j̄. de uerb. signi. cũ in partibus. Sed uerius dicas, quod licet non possit interdicere illorum ecclesias, ipsi tamẽ de iure cõmuni tenẽtur seruare iterdictũ generale ut dicunt iura duo proxima, alias posset illos punire. s̄. c. ꝓxi. cum publice delinquũt. Item pro leuib[9] & minimis causis, nõ possunt episcopi se intromittere, nec excõmunicare eos: uel si aliquis illorũ esset infamatus, non potest compelli ut se purget. Nam papa, nihil aliud eis cõcessit, nisi quod eos filios suos fecit, [5] sed in alijs cũ publice delinquũt. non abstulit eis iurisdictionẽ: alias nihil aliud esset, nisi dare materiã delinquẽdi: & qđ possint puniri qñ publice delinquunt: hic patet, & s̄. cap prox. & hoc idem dixit Tancr. alij dicũt, quod nullo modo potest eos punire, & papa sibi hoc reseruauit. & hoc uolũt sic probare: papa bene scit, quod tẽplarij & hospitalarij & alij exempti, semper sunt in aliena parochia, & scit ꝙ delinquunt, & dicit quod non puniantur: ut per iura patet in contrarium allegata: & quia si aliqui dicuntur curiales: puniũtur ubi inueniuntur, nisi sint in armata militia: quia tũc conueniuntur sub magistro militũ, nisi habeãt priuilegium imperiale. C. ubi quis de curiali uel cohortali aliave condi. conueni. l. ij. & illustres nõ puniuntur nisi sub iudicibus a principe specialiter deputatis. C. ubi sena. uel clarissimi. l. iij. circa mediũ Ioan. distinxit [6] ita si priuilegiatus deliquit, circa rem non exemptam: ut in contractu uel maleficio occidendo hominem uel adulterãdo, tale delictũ potest punire episcopus loci: quia si persona sit exempta, res tamen in quam deliquit, non est exempta: & ita quasi ratione rei, in quam deliquit, sortitur quis forum &c. s̄. de fo. compe. c. ult. si uero deliquit circa rem exemptam. puta male gerendo se in officio suo uel alienãdo res ecclesiæ, [7] tunc a solo papa punitur: quia in his exemptus est. ubi enim factum eorum præiudicium affert non exemptis, ibi bene punit eps eos, secus si nõ tangit: & hoc probatur satis. j̄. eo. cum capella. Si uero aliud specialius in priuilegijs suis, in uenitur illud seruetur. s̄. eod. c. porro. Inn. pa. statuit, quod exempti subsint ordinarijs, ratione delicti siue contractus: aut ratione rei de qua contra ipsos quæstio mouetur: & coram eis possunt conueniri. sed si delictum commissum sit in loco exempto, siue contractus initus, aut res litigiosa sit in loco exempto: tunc nõ possunt cõueniri corã ordinarijs [8] ut dicitur in quadã cõstitutione Inno. quarti, eo. ti. uolentes. li. vj.

[g] Pœna suspensionis. s. officij & beneficij: & potest hoc referri ad factũ, cũ de iure sint suspensi, uiolando temere interdictũ, prout notatur. s̄. de exces. præla. c. ulti-

[1] De hoc j̄. de sent. excõmu. is qui. lib. vj. Io. An.

[2] Quia emãcipari ꝓprie est patriã potestatem exire secũdũ Go. Io. And.

[3] Manachatũ. & bene ut not. s̄. de regula. c. ut clerici quamuis. Pan. hic distĩguat forum pœnitẽtiale ab externo.

Monachũ se simulãs ut monialem corrũpat, an sit ad monachatũ cõpellẽdus. Exempti. an possint p ordinarios puniri.

[4] Ne publica uacillet utilitas, ut ibi. Ioan. And.

[5] Non est uerũ: quia p hoc nõ essent exẽpti, sj priuilegiati, j̄. e. si papa. §. similiter. & de uerb. sig. ueniẽs j. resp. li. vj. Io. An.

[6] Hic & vj. q. iij. c. ult. & Vincen. in secundo appa. & Phi. Io.

[7] Vel nõ deserẽdo habitum. Inno. hoc no. s̄. e. recepimus. Io. An.

[8] Hoc te[illegible] ad summã. tit. §in. Io. An.

.cia non permittas celebrari diuina: presbyteros etiã ſuſpẽſos ab epiſcopis ſuis & per dictos fratres ad officia ſua temere reſtitutos in eandẽ ſententiã ſuſpenſionis reducas. a Illos uero quos ad reſpondendum alijs, ſecundũ legem terræ pro præmiſſa cauſa aſſerunt non teneri, nolumus excuſari, b quin eos ad reſpondendum (ſublato appellationis impedimento) compellas.

Idem abbati & conuentui ſancti Petri Eugu.

Cõtenta in instrumento perdito probari poſſunt per teſtes qui illud perlegerũt, ſi deponũt de tenore: & quod erat ſine uitio † h.d. Et non eſt alibi caſus ita clarus.

CAP. XII.

j CVm olim eſſemus apud Peruſiũ conſtituti, & tu fili abbas priuilegiũ Lucij c papæ nobis præſentans poſtulaueris innouari propter contradictionẽ Eugubiñ. epiſcopi aſſerẽtis, hoc in ſuũ præiudicium, redundare, non fuit effectui mancipatum: & infra. Te igitur & præfati epiſcopi procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis, B. Baſilicę. xij apoſtolorũ presbytero cardi. dedimus in mandatis, ut ſuper amiſsione ac tenore priuilegiorum, teſtes reciperet, quos duceres producendos, qui fideliter redegit in ſcriptis depoſitiones. x. teſtium iuratorum: quorum depoſitionibus publicatis, dicti procuratores, ad producendos teſtes per quos inductos a parte aduerſa repellerent, inducias poſtularunt, quas ſub eo tenore illis duximus cõcedendas, ut apud ſed. apoſt. probarent, quæ uellent, ubi onus d probationis pars altera ſubijſſet: & infra. Nos uero tam depoſitiones teſtium, quam aſſertiones quorundam fratrũ e noſtrorum, liquido cognoſcentes talẽ dicti priuilegij fuiſſe tenorem, ꝙ uidelicet cœnobium ueſtrũ nullo mediãte ad Roma. eccle. pertineret, & quòd non liceret alicui epiſcopo, eidem monaſterio & eius eccleſijs excõmunicationem indicere, ut fratres illic domino ſeruientes, ab omnium poteſtate liberi, Romanæ eccleſiæ libertatis gratia potirentur, & quod nulla in eis mentio diœceſani f epĩ habebatur: illud etiã attendentes, quod cum tu filij abbas tempore Celeſtini prædeceſſoris noſtri, ad ipſius præſentiam acceſsiſſes, ipſe inſpectis eccleſię tuæ priuilegijs te (licet excõmunicatus ab Eugubiñ. epiſcopo dicereris) tanquam non ligatum g admiſit ad oſculũ (quod præſumitur non feciſſe: niſi monaſterium ueſtrum cognouiſſet ad Roma. eccle. ſpecialiter pertinere) decernimus priuilegium illud Lucij papæ, quod ſine reprehenſione h bullæ, chartæ uel literæ apparebat, quãdo fuit nobis oſtenſum, illius fuiſſe tenoris, cuius per depoſitiones teſtiũ, & aſſertiones fratrũ noſtrorum noſcitur extitiſſe,

Idem Cathalañ. electo & abbati trium fontium.

Innouatio priuilegiorum † nouum ius non tribuit, ſed antiquum cõſeruat. hoc dicit, quo

† Philip. Decius. c. qm̃ cõtra falſam. in fi. de ꝓba. & ĩ auth. ſi qs in aliquo documento. n. 28. C. ad' edẽ. Fran. Purpu. l. j. nu. 177. & ibi Frã. Ri. nu. 81. cũ ſeq. ſi certum pet.
‡ Debent imo nõ debent compelli. Pa. hic.
§ Opponebat Ho. nõ debeř diœceſano ꝑiudicari, ubi ã ipſo non fiebat mẽtio ſ̃. de cõfir. uti. uel inuti. c. fi. de deci. dudũ. Rñdet illud uerũ ĩ cõfirmationib. ut ibi: & in cõmiſsionibus. de offi. dele. ſuper eo. & indulgẽtijs. ꝑ quę aliqd ſpeciale cõcceditur, dũmodo aliquid exinde conſequať priuilegiatus ut p; ĩ eo quod not. ĩ. c. paſtoralis. & c. in his. niſi ex qualitate cõceſſionis, uel ex intẽtione cõcedẽtis, aliud perpẽdať. de conceſ. preb. quia cũctis. §. nec ẽt. & §. ex parte. lib. vj. Ioan. An.

ulti. in magna no. ſed ſi ſcienter celebrarent poſt interdictum iuris, debẽt ſuſpendi, & tunc proprie dicitur ſuſpendi. Ber.
a Reducas. Id eſt oſtendas illos, ab eis non fuiſſe abſolutos: hoc eſt, ſicut de facto fuerũt abſoluti, ita de facto reduces illos in eandẽ ſententiã.
b Nolumus excuſari. ſic ſ̃. eo. cum & plantare. §. pe. & ĩ. eo. c. pe. Tan.
CVm olim. Priuilegiũ deꝑditũ. docto deperditione & eius tenore per teſtes innouatur. h.d. uel aliter & ſic: Priuilegium perditum de cuius ueritate & tenore & perditione cõſtat ꝑ teſtes poteſt innouari. h.d. & eſt caſus not. In prima parte ponitur proceſſus narratio. In ſecunda definitio: ibi nos. Abbas Siculus.
c Lucij. Quòd poſtea fuit amiſſum, ut ĩ. ſequitur.
d Onus. Ideo enim iſti apud ſed. apoſto. teſtes ſuos producere debẽt: ‖ qa pars altera, ſuos etiã ibi ꝓduxit, ut ſic hincinde ſeruet æqualitas.
e Fratrum. Iſtis non creditur, tanquam teſtibus cũ iurati non fuerint: quia inducti non fuerũt in teſtes: ſ; quia ipſi uiderant priuilegiũ, credit eis papa, tanquam fratribus ſuis & honeſtis uiris: licet non probationem, ſed præſumptionẽ inducunt, & coadiuuant teſtes inductos.
f Diœceſani. Et iõ nullum ius reſeruauit ipſi epiſcopo, in monaſterio illo ex quo uerba plenę exẽptionis continebantur in priuilegio illo: ‖ ut patet. & ar. ſ̃. eod.

recipimus.
g Non ligatum. cum non eſſet iudex ſuus. ſ̃ de conſue. ad noſtram, & ij. q. j in primis. & ſic ipſo facto, denũtiauit ipſum nõ ligatum, & ſic ſententia a non ſuo iudice lata ſeruari nõ debet. ſ̃. de iud. at ſi clerici. arg. cõtra ĩ. de ſenten. excom. cum deſideres. §. j. & capitulo ult. & c. ſi aliquando. ubi de hoc.
h Sine reprehenſione. hoc eſt notatu dignum, quod ſi aliquis uult probare amiſsionẽ iſtrumenti, oportet qd' plura probet uidelicet tenorẽ inſtrumenti: & præterea ꝙ ſit ſine aliquo uitio, quo poſſet argui falſitatis: ut hic patet, & argu. C. de fide inſtr. l. ulti. Sed nunquid legatus põt probare pari ratione amiſſionem inſtrumenti ſuæ legationis? Dico ꝙ non. ſ̃. de offi. delega. cum in iure. argumen. C. de mãd. prĩ. l. una. quia nõ eſt aliquis ibi ſuperior, corã quo fieret probatio: alias tamen ſi honeſtus & notus eſſet: poteſt & debet ei credi. ‖ ar. xcvij. di. nobiliſsimus. Item quandoque ſufficit probare tantum amiſsionem inſtrumenti, licet alia ratio non probetur. C. de ꝓba. ſi de poſſeſsione. ſed hoc eſt in odiũ illius qui fuit inſtrumentum furatus: alias nõ ſufficit probare ſolã amiſsionem. ut hic patet, & C. de teſt. teſtium in fi. Item ſi inſtrumẽtũ fuit exhibitum in iudicio, & ei fides eſt impoſita, ſi poſtea perdatur adhuc poteſt aduerſarius inſtrumentum reprobare, præſtito tamen iuramento, ꝙ mal

‖ Vbi nullũ fit præiudicium ut no. ĩ. ď ſent. exc. ſicut ĩ ulti. gl. Io. Andr.
† In qua debẽt partes uocari. ſaltem per ꝓclamã. Alex. cõſi. cxij. nu. 1. li. 4. cõſ. cl. co. j. li. vj. & ſpecialiter qñ certi ſunt. Alex. cõſi. cvj. nu. 14 cũ ſeq. li. v.
Inſtrumẽti perditio qualiter probatur.

ad titulum.

CAP. XIII.

j EX parte abbatissæ ac sororum Iotreñ. ecclesiæ extitit intimatū, quod Meldeñ. episcopus cōmissionis occasione cū iusdam, per literas ad iudices delegatos obtentæ (in qua nulla mentio [a] habebatur de ipsarum priuilegijs, quæ illas & earum ecclesias, clerum & populum Iotreñ. ad aposto. sed nullo mediāte spectare declarant, quorū ipse, nō erat ignarus [b]) eas incepit grauiter molestare obedientiam ab ipsis, a clero & populo Iotreñ. subiectionem omnimodam requirendo: & infra. Verum cum iudices, ipsas ualde grauarent, ad appellationis beneficium conuolarunt: & infra. Sed iudices appellationi non deferentes, nec fragilitati sexus compatientes earū, in abbatissam excommunicationis, & in clerum & in populū Iotreñ. interdicti sententias protulerūt. Sane cum iam nuntij Iotreñ. ecclesiæ prædicta & alia in nostra præsentia retulissent, priuilegium nobis apostolicum ostenderunt, per quod ecclesiam Iotreñ. constabat ad Romanam ecclesiā specialiter [c] pertinere. Nos autem, eosdē nuncios pp appell. prædictā diutius detinētes, quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partem defensaret aduersam, priuilegium apo. sed ecclesiæ Iotreñ. cōcessum duximus innouandum, [d] ita tamē, ut per innouatione ipsius, eidem ecclesiæ non puls iuris accrescat, quàm per priuilegia prædecessorum nostrorū obtinuit: cum per hoc nō nouum ei concedere, sed antiquum [e] ius conseruare uelimus.

Idem Colubrien. episcopo.

Ecclesia utens duplici priuilegio exemptionis, licet succumbat ex uno, potest nihilominus ex alio se iuuare & obtinere: nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœcesano: uigore tamen exemptionis, non potest sine licentia diœcesani, ecclesiam construere in loco nō exempto: & si exemptus de facto, in loco non exempto construit ecclesiam, cedit iuri episcopi.

CAP. XIIII.

ij CVm olim propter quæstiones quas aduersus priorem & canonicos monasterij sanctæ crucis habebas: pro quibus, ad audiētiam nostrā fuerat appellatum, [f] moram feceris longiorē, quia pro parte altera nullus cō paruit responsalis, eisdē certum terminum duximus præfigendum, [g] in quo uenirent uel mitterent super priuilegijs omnibus & libertatibus, quæ a Romanis pontific. uel ab M. quodā Colubrieñ. episcopo se habere dicebant, & super alijs quæstionibus, aduersus eos a Colubrieñ. ecclesia intentatis definitiuam [h] sententiam recepturi: & infra. Interim autem, utriq; parti liceret corā dilectis filijs T. de Alcobatia & de Sarra abbatibus, & F. monacho [i] Alchobatiæ i q-

malitiose hoc non opponat. C. de fide instru. l. ult. Si quęras qualiter probatur perditio instrumenti: Dic q per iuramētū [1] illius, qui perdidit. argu. prædi. l. prox. sic & amissio aliarū rerū probat per sacramentū. C. unde ui. si quando. & s. qđ me. cau. c. ult. & ij. q. j. i primis. & hac eadem rōne uidetur, q si impetrasti literas ad delegatos, & eas amiseris, [2] si probas amissionē, & tenorem literarū, q fuerint sine aliqua falsitate, & sine uitio suspicionis per legitimos testes, qui discreti essent cognoscer literas de uitio falsitatis, posset dici quod postea pñt pcedere, arg. huius decr. B.

EX parte. Primo ponit appellantiū conquestio, priuilegij productio, & de ipsius innouatione, decisa petitio. Secunda ibi, nos autem. ipsius innouatio & præstatio. Abbas

[a] Nulla mentio. Vnde uidetur, q literæ non ualebāt. [3] s. de rescript. cū ordinem.

[b] Non erat ignarus. Vnde non uidebantur ualere literæ, cum ex certa scientia ueritas sit suppressa, & talis, qua expressa, literas non habuisset. s. de rescript. super literis. Vin.

[c] Specialiter pertinere. Et ita sentētiæ nō tenuerunt, tum quia post appellationem [4] tū quia specialiter sedi apostolicæ subiectæ sunt. [5] sic s. e. proxi. s. de relig. do. cum dilectus. uñ papa omittit alias sentētias tanquā nullas: ut s. capitulo proxi.

[d] Innouandum. Si contractum fuisset tali innouationi, papa non statim innouasset. s. cap. proxi.

[e] Sed antiquū ius. Nota ergo, q per innouationem nihil iuris acquiritur, sed antiquum reseruatur. arg. xij. di. præceptis. & s. de confir. uti. uel inuti. dilecta. & j. e. quia intētionis.

CVm olim. Habet multa dicta, Prima pars narrat factum. Secunda ponit definitionē: ibi, iudices. Tertia petitionē monasterij contra sententiam: ibi, tandē. Quarta ponit sententiā papæ, & primo interlocutoriā ibi, nos igitur. Secundo definitiuam ibi, distinguentes. Abbas Siculus.

[f] Appellatum. Ex parte canonicorū.

[g] Præfigendum. ad instantiam episcopi.

[h] Definitiua. Hoc ideo dicit, quia iā processum fuerat in causa, ad plenū per iudices a quibus fuit appellatū. alias hæc non haberent locum.

[i] Monacho. Nota quod causa delegatur monacho. supra, de foro compet. conquestus. quod est uerū, expresso nomine monachatus, quo tacito nō ualerēt: quia per surreptionem essent obtētæ, qm̄ monachi a strepitu causarū, remoti esse debent. supra de syndi. capi. uno. unde oportet, qđ in literis fiat mentio de monachatu. supra de præscrip. cum ordinem. [6] & supra de confir. uti. porrecta. similiter nec procurator esse potest, etiā pro utilitate monasterij sine licentia abbatis. decima sexta quæstione prima. monachi. & c. de præsentium. abbas tamen potest esse procurator. supra de censi. sopitæ. & supra de transact. contingit. hodie non committitur causa a papa, uel ab eius lega

[1] Iuramētum iunctis cōiecturis. Pa. Hēri. bohic.

[2] Si dicis per subtractionē aduersarij damas. hoc cōcedit, p prædictā l. si de possessiōe, alias nō. I. An.

[3] Valebāt Imo habebant. Pā. num. 5.

[4] Appellationé. hęc rō bona. si appellatio non fuit friuola. Panor.

[5] Id non releuaret a sñia delegatorū papæ: uñ primū teneas secū dum Hos. Ioā. And. Pan.

Monacho causa pōt delegari.

[6] Secūdū Vin. idem Innocē. & Host. Ioā. Andr.

bus a causa prius fuerat delegata, proponere ac probare, si quid aliud proponendum duceret ac probandum: b & infrà. Iudices autem sufficiẽter actũ esse de causa credentes, monasterium sanctæ crucis in expensis c quas per quadriennium occasione huiusmodi negotij iuraueras d te fecisse damnarunt, infirmantes sua sententia libertatem quam dictus M. Colubrieñ. episcopus contulerat monasterio sanctæ crucis, canonicorum assensu, per portarium regis extorto. e Præterea quia idem M. prædecessor tuus, fuerat canonicus regularis & duo milia marabatinornm quæ acquisierat, in episcopum iam promotus monasterio dederat memorato: ipsum ad restitutionem f eorum, iudices cõdemnarunt. Insuper ecclesias omnes, quas monasterium præter episcopi Colubrieñ. assensum propria authoritate fundarat (quia pars sanctæ crucis nec præscriptione, nec defensione alia probationibus contra se factis obstiterat) iudicarunt in ius Colubriensis ecclesiæ cum fructibus medij temporis, reuocari: g & infrà. Tandem procurator monasterij proposuit sententiam non ualere, nec tenere. h Quòd si alias etiam sententia memorata teneret, quia tamen monasterium fuit indefensum, nec exhibita fuerant coram eis priuilegia libertatis (ne delictum personæ in damnum ecclesiæ i redundaret) debebat ad exhibitionem priuilegiorum suorum admitti: quod sibi concedi de solita benignitate se. aposto. postulauit. Nos igitur attendentes, quòd eadem priuilegia nõ solummodo pro libertate monasterij faciebant, sed etiam exprimebant ius nostrum: & ecclesiæ Romanæ iustitiam tuebantur ne in nos monasterij læsio redundaret, ad priuilegia exhibenda, partem eius de gratia k duximus admittendam: & infrà. Distinguentes itaque, inter libertatem per prædictum episcopum ecclesiæ ipsi concessam, & libertatem quam ei longè ante tempus ipsius episcopi apostolica sedes indulsit, quia nobis constitit extortum fuisse in episcopi concessione canonicorum assensum, & concessionis paginam, in aliquot lineis habuisse rasuram l & subscriptiones m singulas fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas, scriptum autem quod nobis exhibitũ fuerat, nec rasurã prætẽdere,

legatis nisi personis in dignitate 1 cõstitutis. uel canonicis in cathedralibus ecclesijs, uel alijs collegijs uenerabilibus ut in decre. Inn. iiij. in concil. Lugdunen. præsenti decreto. in rescrip. nec debet committi, nisi in ciuitatibus uel alibi, ubi possit haberi copia peritorum: ut ibi dicitur

a Quibus. Sed cũ appellatum fuerit ab istis iudicibus, quomodo debent, se amplius intromittere? Dic quod hoc fit de uoluntate partium, alias non compellerentur, & poterunt canonici appellationi renuntiare. sic supra de exceptio. significauerunt. & quia papa hoc mãdat, & quia non fuerunt prosecuti appellationẽ, perinde est ac si non appellassent.

b Ad probandum. & hoc additum erat in literis: ut si de partium procederet uolũtate, definitiuam sentẽtiã promulgarẽt, 2 ut probãt sequentia.

c In expẽsis. Quia pars monasterij. non fuit prosecuta appellationem: unde debuit condemnari in expensis s. de appella. sæpe. & c. reprehensibilis. De hac materia dicitur supra de dolo. finẽ certa quantitate expressa, & taxatiõe præmissa.

d Iuraueras. Probatio ista expensarum, per iuramentum solum fit, ut hic patet. & C. de iudic. sancimus. taxatione præmissa: ut eadem leg. & ij. quæstio. iij. offeratur. & s. de procu. constitutis, & s. quod met. cau. c. ult.

e Extorto consensus seu confessio per metum extorta non ualet. xv. quæstione. vj. capi. j. & ij. & C. de ijs que ui metusve causa fiunt. l. iij. & supra eodẽ titulo perlatum. & xxxj. quæstione secunda. Lotharius Bernardus.

f Restitutionem. Quia quicquid post suam consecrationẽ. 3 acquisiuit episcopatui acquisiuit. quare donare illa non potuit: quia, qui nihil habet: nihil donare potest. xviij. quæstione j. statutum. 4 liiij. distinct. abbati. & s. de iure patro. quod autem. in fine Ber.

g Reuocari. Nota quòd ecclesia sine authoritate episcopi, ædificari non debet, 5 etiam si sit aliquis exẽptus, de consecratio. distinctione j. nemo. & j. quæstio. ij. placuit. & in authẽtica, de eccle. tit. §. si quis autẽ. colla. ix. quod si fecerit episcopus ecclesiam ad suum dominium reuocabit: ut hic patet, nisi abbas illam præscripsisset: ut supra dicit. & xij. quæst. ij. apostolicos.

h Nec tenere. Forte dicebat sententiam latam contra absentem, non contumacem, unde nulla erat. iij. quæstio. ix. omnia. & ff. de re iudi. contra pupillum. sed hoc nõ erat uerum: ut hic patet per finem, ubi confirmatur sententia pro parte.

i In damnum ecclesiæ. xvj. quæstio. vj. si episcopum. & ff. quando ex fact. tut. leg. ob dolum uel culpam.

k De gratia duximus. Et sic de beneficio restitutionis. admissum fuit monasterium ad exhibenda priuilegia, quæ omiserat. s. de in integ. rest. auditis. & alijs plurib⁹ capitulis. sed iure cõmuni nõ admitteretur, prætextu illorum instrumẽtorum, & sibi imputet quod omisit. s. de re iud. inter monasterium. & c. sub orta. Tamen in causa appellationis bene audiretur de iure communi ad exhibitionẽ priuilegiorum: quia tunc possunt induci noua instrumenta, & noua exceptio opponi s. de fi. instru. cum Ioannes. & C. sen. rescin. non poss. l. ij. & C. de temp. appel. per hanc. & hic nõ fuit appellatũ a sñia: 6 quia si appellatum fuisset, non fuisset admissũ monasteriũ hac uia. quandiu. n. cõpetit ordinariũ auxiliũ, non datẽ extraor. ff. de mi. in causæ. ij. in prin.

l Rasuram. In loco suspecto. alias non obesset. s. de fide instru. ex literis. s. de relig. lo. cum uenerabilis.

m Subscriptiones. Ex hoc nõ deberet esse suspectũ:

1 Priori tñ claustrali cõmitti non potest: sed priori cõuentuali sic: licet non assumatur per electionẽ: ut in cõci. Vieñ. de rescrip. & si principalis. Io. An.

2 Similis cõmissio s. de rescr. ex parte decani. secundum Go. & Inno. alternatiue tamẽ dicit, quod alij fuerunt qui pronũciauerunt & dicit hoc patere in registro uel secundum eum, fuerunt ijdẽ iudices: sed processerũt autoritate prorogata & non secundæ remissionis: uel secundum eũ ut dicit gl. quod uidetur uerius secundũ Hos. & quicquid dicat Inno. quod registro nõ cõstat: secundum ipsum. Io. And.

3 Vel confirmationẽ & possessionem habitã. Io. And.

4 Ibi est casus. unde & Abb. olim miratus fuit de dño meo quod hanc disputauit quæstionẽ. Io. And.

5 In sua diœcesi, in loco non exempto: quod dic ut j. e. autoritate li. vj. Io. An.

Instrumẽta noua induci possunt in appellatiõis causa.

6 Hoc teneas: licet Io. Vincẽ. Go. & Phili. dixerint quod hic erat penitus aliud capitulum: cũ prius esset actũ solũ de libertate data per epm. Ioã. And.

quia, quot sunt subscriptiones subscribentium, tot diuersitates scripturarum debent esse: & dissimilitudo debet esse: ut patet ipso facto, per subscriptiones. uix enim possent esse similes. Quod singuli subscribere debeant, probatur. C. qui testa. face. pos. hac con sultissima. [1] Sed reprobatũ fuit hoc instrumentum, ex eo quod habebat rasuras in loco suspecto, & quod falsum uidebatur: q̃a scriptum aliud fuit exhibitum quod fuit eadem manu confectum & conscriptum: & ideo non fuit illi instruměto habita fides. sic s̃. de excep. cũ uenerabilis.

[1] Singuli testes subscribeř đbět, in testamento cæci. Ioã. And.

[a] Irritam & inanem. Ex hoc patet quod licet sententia per falsa instruměta lata nulla ẽ, interim tamẽ quãdiu nõ constet de hoc habetur aliqua s̃ de fi. instru. men. accepimus. ubi de hoc.

[b] Præscripsisset. Si allegasset præscriptionem nomine Romanæ ecclesiæ. s̃. de præscr. cũ ex officij.

[c] Cum ipsi de hac, Sed tantũ de libertate ab episcopo cõcessa, quæ nõ ualuit. & ita patet, ꝙ licet sentẽtia iudicis retractetur, non est præsumendum propterea contra ipsum quod aliq̃d fecerit fraudulenter, nisi in contrariũ probaretur. [2] ij. q. vj. hoc etiam placuit. Ber.

[2] Vt s̃. de fide istrumẽ. cũ Io. Io. An.

[d] Ad ius professionis. i. ad ius obedientiæ uel fidelitatis, quod est cõtrarium libertati. s̃. de simo. ne Dei.

[e] In cæteris. s. quo ad expensas, & in restitutione marabatinorum, & in restitutione ecclesiarũ: & sic sententia pro parte tenet, & pro parte reuocatur. sic s̃. de testa. Raynutius. [3] & c. Raynaldus.

[3] Et s̃. de cõuer. cõiu. placet. Io. An.

ACcedentibus. Primo ponitur partium comparitio, & actoris narratio. Secũdo iudicum datio, seu causæ commissio: ibi, discretioni. Abb. si.

Glo. seq. signat tria contraria. Primum quod contra priuilegia ecclesiarum, nullo tempore præscribatur, & soluit. Secundũ, quod perdatur unico actu, & remittit. Tertium quòd perdatur xxx. an. duas opi. ult. soluit.

nec esse uarijs subscriptionum manibus uariatum, sed a primo ad ultimũ eadem manu conscriptum, libertatem ab ipso episcopo concessam, per extorsionem, irritam [a] decernimus & inanem, super hoc sententiam delegatorum iudicum confirmantes. Quia uerò euidenter agnouimus ex priuilegijs antedictos prædecessores nostros ecclesiæ sanctæ crucis libertatis priuilegium indulsisse, & quòd in ea possessione tandiu fuerat libertatis, quòd alijs etiam cessantibus præscripsisset, [b] libertatem ei à prædecess. nostris indultã, authoritate apo. confirmamus, tibi super hoc perpetuum silentium imponentes. Per hoc autem in nullo sententiæ delegatorum iudicum derogamus, cum ipsi de hac [c] non cognouerint libertate: & infrà. Cumq; libertatem à prædecessoribus nostris indultam, monasterio confirmemus, ad ius professionis [d] (quod est contrarium libertati monasterium decernimus non teneri, non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis priuilegia non fuerant præsentata: in cæteris [e] autem latam à prædictis iudicibus sententiam pro Colubrieñ. ecclesia confirmamus.

Idem episcopo & magistro G. Lemouiceñ.

Contra priuilegia ecclesiæ minori spatio lx. annorum non præscribitur. h. d. secundum uerum intellectum.

CAP. XV.

ACcedentibus ad præsentiam nostram abbatis & conuentus Nauiaceñ. ex una parte, & templariorum de Toceñ. ex altera, procuratoribus, procurator monachorum proposuit, quod cùm decimas terrarum de Sarcolæ diu quietè possederint antequam ad templariorũ dominium peruenissent, & postquam templarij terras acquisiere prædictas, decimas earundem per xl. annos [f] & amplius pacificè possedissent, nunc eis ipsas subtrahere non uerentur: & infrà. Disc. v. mandamus, quatenus, si abbas & monachi sufficienter ostenderint, quod à templarijs decimas de terris prædictis, per xl. ann. continuè perceperint sine lite, uos ad præstationem ipsarum templarios compellatis. Cùm enim tanto tempore contra indulta priuilegia, decimas sol-

[f] Per xl. ann. Et sic patet, quod contra priuilegium præscribitur. argu. contra. xxv. q. ij. cap. j. & ij. ubi dicitur, quod priuilegia ecclesiarum & monasteriorũ cunctis temporibus inuiolata permaneant. Sed illud loquitur de alio priuilegio, quod potius pertinet ad libertatem & immunitatem ecclesiarũ de generalibus statutis [4] q̃bus ecclesia regiť & illa intemerata semper erunt. Itẽ uidetur, quod unico actu ꝑdatur priuilegium. C. de pactis inter empt. & uend. l. commissoriæ. & C. de iure do. impe. l. ij. De hoc plene dictum est s̃. de const. cum accessissent. Præterea ad hoc ut ꝑdatur priuilegiũ, sufficit quod per xxx. ann. nõ sit usus priuilegio. s̃. e. si de terra. & hic dicit, de quadraginta. Ad hoc dixerunt quidam, quod etiam unico actu perditur hoc priuilegium, sed respondet de quadraginta, & ibi de triginta: q̃a sic de facto accidit. si. ff. de peti. hære. item ueniunt. §. aptãda. & hoc probare uolue rũt: uñ audiẽdierãt s̃. de restitutio. spolia. c. j. & ff. de probationibus. circa eum. & sic unico actu perditur priuilegiũ, & redit res ad ius cõmune. simile ff. de pac. si unus. §. quod si non ut totum. & ff. de adimendis legatis. l. iiij. quæ cõtinuatur præcedenti. & xxxv. distinct. ab exordio. Ad hanc solutionem cõsueuit sic distĩgui: Priuilegiũ aut datur ad agẽdum aut ad excipiendum &c. Quære hanc distinctionem de constitutionibus. cum accessissent. sed hoc non credo, quod hoc priuilegiũ unico actu tollatur. argumentum ad hoc. C. de excusatio. tutorũ. uoluntariæ. & C. de episcopis & clericis. authentica presbyteros. & credo standum huic decreta. & ualebit priuilegium istud, nisi probetur ꝙ quadraginta annis non sunt usi priuilegio soluendo decimas quiete. argu. opt. s̃. de præscrip. cum nobis. & ita perditur priuilegium eodem tempore, quo & præscribitur contra ius commune. unde continue debent isti probare perceptionem decimarum quolibet anno

Priuilegiũ an ꝑdať ꝑ præscriptionem.

[4] Quibus renũciari nõ posset: quale de so. cõp. si diligenti. de sen. ex cõ. contingit. sꝫ hic loquiť de ꝑticulari & singulari priuilegio cõcesso fauore loci uel ꝑsonæ. Io. And.

uerint,eis renũtiasse [a] tacitè præsumuntur. Quòd si in probatione defecerint, ab ipsorũ impetitione templarios absoluatis: ipsis super hoc silentium perpetuum imponentes.

Idẽ episcopo Lingoneñ.

Exemptus ratione certæ rei uel certi loci, non censetur exẽptus respectu alterius rei uel loci. hoc dicit. & est textus notabilis, & multum allegabilis.

CAP. XVI.

CVm capella ducis Burgundiæ gaudere dicatur huiusmodi priuilegio, quòd nullus archiepiscopus uel episcopus, in personas canonicorũ eiusdem capellæ † suspensionis uel excommunicationis aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam capellæ supradictę canonici, qui parochiales ecclesias à te tenẽt occasione priuilegij prælibati, in his etiam quarum iurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quátumcunq; grauiter interdum excedant, tuæ correctioni recusant & sententiæ subiacere. unde edoceri à nobis humiliter postulasti, qualiter tibi erga rebelles huiusmodi sit procedendum. Quocirca mandamus, quatenus inquantum exempti [b] sunt eiusdem ratione capellæ, apostolicis priuilegijs deferas reuerenter: sed inquãtum ratione parochialium ecclesiarum, uel alias iurisdictionem tuam respicere dignoscũtur, officij tui debitum in eosdem liberè prosequaris.

Idem abbati & fratribus Euaseñ. cœnobij.

Per exemptionem cõcessam monasterio, capellæ sibi subiectæ non censentur exemptæ.

CAP. XVII.

EX ore sedẽtis in throno procedit gladius bisacutus, quoniam ex ore Ro. pon. rectissima [c] debet exire sententia: quæ contra iustitiam nulli parcat, [d] sed reddat unicuiq; quod suum [e] est. Cùm igitur, inter uos & uigorieñ. episcopum super monasterij uestri subiectione ac libertate controuersia uerteretur, monasterij uestri proposuit procurator quòd idem monasterium, ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptum: ad hoc probandum, priuilegia prædecessorum nostrorum inducens, unum Constantini, & alterum Alexandri, necnon indulgentias Cle. & Cæle. quorum usum continuum à lõgis retro temporibus per depositiones testium, ostẽdere nitebatur: & infrà. Porrò in priuilegio Constanti. quiddam contineri perspicitur, per quod idẽ cœnobium uidetur ad iurisdictionem episcopi pertinere uidelicet quod abbas eiusdem primum locũ post Vigorieñ. præsulem

---

[1] Idẽ Vi. hoc nõ est uerũ, secũdũ Ioa. q hoc not. xvj.q.iiij. uolumus. cui concor. Aegi. s.de pscr. illud. Ioã. And. Sufficit enim pbare initiũ & finẽ Pã. hic Barto. Imo.l. cel sus. de usu cap. Anto. Corset. in sing. uer. possessio. Alex. cõs. cxxxiij. nu. 3. ubi not. lib. j. cõsi. lxxxiij. nu. 10. libro vj.

anno, [1] ut dicit litera. unde isti si uellẽt probare interruptionem, & possent admitterentur uel per retẽtionem decimarum, uel etiam per lit. contes. factam. & hoc inducant uerba illa, cõtinue perceperint sine lite. & ita quod dicitur. s. eo. si de terra. de xx. an. non tenet ut s. de præscri. ad audientiã. & c. illud.

[a] Renuntiasse Tacite. s. eo. si de terra. ubi de hoc. s. de ijs quæ fiunt a maio. par. c. ex ore. s. de offi. deleg. gratum. Sed nunquid talis renuntiatio, possit ei objici ab alijs, quibus decimas non soluunt, arg. quod sic. s. de consti. cum accessissent. s. de præbẽ. p illorum. sed hoc non credo, quod pter hoc pdãt priuilegium quo ad alios: sed de priuilegio tantum detrahitur. s. e. si de terra.

CVm. Ratione uni⁹ beneficij dicitur ille subiectus, qui ratione alterius est exẽptus. h.d. In prima parte ponitur querela. In scda puisio: ibi quocirca. Ab. si.

† Hic genitiu⁹ stat restrictiue non demonstratiue. Anto. Bu. hic Alex. in rub. co. ix. de noui ope. nũcia.

[b] Inquantum exempti. Quod colligitur ex forma ipsius priuilegij. s. e. porro. & cap. recepimus. Ex hac decre. soluitur quæstio de abbate, qui acquisiuit priuilegium quod monasterium suum esset exemptum cũ omnibus capellis: tempore succedente acquisiuit capellas quas contendit eodẽ priuilegio retinere, episcopo loci contradicente. & est distinguẽdũ [2] per hãc decre. utrũ acquirat nouas capellas priorib⁹ accessorias, an quæ habeãt se principaliter ab illis omnino segregate. In primo casu participant eodem priuilegio. In secũdo casu non: arg. contra ff. de li. le. l. ul. §. Caio. ff. de leg. iij. uxori. j. rñ. & l. cũ quis. in fin. arg. contra. ff. de uerbo. oblig. cum stipulamur. Huic decreta, contra uidetur. xvj. q. j. frater noster. & xij. q. ij. cognouimus. quia una & eadẽ res, non debet duplici iure [3] cẽseri: ut s. de dec. cũ in tua. sic enim uidetur, quod isti sint partim serui: quod est cõtra illud ff. de sta. lib. si duobus. Sed non obstat: quia quantum ad capellam istam, sunt liberi ab episcopo, & in ijs quæ spectãt ad ipsam, in his in quibus subsunt episcopo: non sunt exẽpti: & diuerso iure cẽsentur. quo ad diuersa, non ad idem: sicut potest habere quis plura domicilia. s. de fo. compe. ex parte. [4] & quo ad unũ forũ potest censeri uno iure: & quo ad aliud, alio: & sic tenetur utriq;: & est si. s. de ma. & obedien. per tuas. & j. c. prox. in fi. & sic exemptus seu priuilegiatus põt iudicari ab episcopo loci: licet non in his quibus exemptus uel priuilegiatus est, [5] nisi put dicitur s. e. tuarũ. in fi.

[2] Secũdũ Tan. ut dicit Bar. in q. do. lviij. subdit qd' quidã contra p decr. j. e. qa circa. Ioan. An. Alex. cõs. clxxviij. libro ij. Alberi. j. statu. q. cxvj. Ia. l. q filiabus. co. ij. de le. j. Phil. Dec. cõsi. dxxiij. Albe. bru. cõsil. xxx. cõsi. xxxvij.

[3] Põt hoc itelligi d iure cõi. & sicẽt rñderi posset ad decre. s. de censi. ecclesi. & q ibi dicit qd de nouo acquisitũ cẽset eodẽ iure cum antiquo intelligat de iure cõi scdm Ho.

[4] Cõcor. l. Senatores. & ibi Bald. ff. de sena. & l. ciues. C. de iudi.

[5] Dic q duo sunt hic iura. q licet i unius psonã cõcurrãt: iudicam⁹ de illa ut de duabus facit quòd not. de testam. Rainu. in gl. antepe. Ioan. An.

EX ore. Abbas mõasterij exẽpti, pro membris exemptis ad synodum episcopalem accedere, & episcopo parere tenetur. hoc dicit. Primo præmittit exordiũ Secundo narrat factum, & partiũ allegationes: ibi, cũ igitur. Tertio definit: ibi, nos. Abb.

[c] Rectissima. Cum ius faciat, quo ad omnes, qui similiter iudicare tenentur. s de re iudi. in causis. & ideo cum multa prouidentia & deliberatiõe est pmulganda. xxxv. q. ix. apostolicæ. & c. sententiam. in fi.

[d] Nulli parcat. Vbi scandalum nõ timetur: alias detrahere debet seueritati. l. dist. ut constitueret. & xliiij. di. comessationes. & xxiij. q. iiij non põt [6] & s. de no. ope. nũcia. cum ex iniuncto.

[6] De hoc s. de tẽp. ord. c. ij.

[e] Quod suum est Sic s. de const. Grego. in prin. libri huius. & insti. de iusti. & iur. in prin. & summum bonum est in rebus iustitiam colere. xij. q. ij. cum deuotissimam.

Ad syno-

semper obtineat, unde cùm locum ipsum obtinere non posit, in generali concil. neq; in prouinciali: quoniam absonum esset, ut abbas primus post illū super alios episcopos resideret relinquitur ergo, quòd locum illum in episcopali synodo intelligatur habere: quare tenetur ad synodū [a] episcopalem accedere, ac per hoc, ipsius statuta recipere [b] ac seruare. In priuilegio uerò Alexandri papæ quiddam aliud continetur per quod diœcesanus episcopus, in eodem cœnobio iurisdictionem suam (etsi nō in omnibus, in quibusdam tamen) retinuisse uidetur cùm in illo dicatur, quòd Vigorieñ. episcopi ab eiusdem loci fratribus aliquid iniustè nō exigant, sed his tantum contenti permaneant, quæ prædecessores eorū antecessoribus suis, constat rationabiliter impédisse: unde cōstat, quòd abbates episcopis aliqua de suis [c] exhibere tenentur. Nos igitur, his & alijs diligenter auditis: cùm à neutra parte, sit probata præscriptio, [d] sententialiter definimus, quòd Euaseñ. cœnobium liberum est in capite, tanquam ab episcopali iurisdictione prorsus exemptum, & soli Rom. eccle. subiectum, tutela tamen ipsius Cantuarieñ. archiepiscopo reseruata, in membris autē, quæ non probantur [e] exempta, diœces. episcopo ipsum subiacere decernimus propter quod abbas ad synodum eius debet accedere, primumq; locum, post Vigorieñ. episcopum obtinere: pro ipsis quoque mēbris non exemptis idē abbas tenetur [f] Vigorieñ. episcopo exhibere reuerētiam, obsequium & honorem: quibus Vigorieñ. episcopus, sibi competenter exhibitis debet manere contentus.

Idem Ausoneñ. epō.

Receptus sub protectione papæ, per hoc non censetur exēptus hoc dicit. †

CAP. XVIII.

EX parte tua fuit quæsitum, utrum clerici, & laici, qui literas protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresso nomine, cum omnibus rebus suis sub apostolica protectione consistere declarantur, [g] à iurisdictione episcopi diœcesani sint exempti. Nos autem t. respon. quòd per literas huiusmodi, ab episcoporum suorū potestate minimè subtrahuntur. [h]

Idem Elideñ. episcopo.

Religiosi quibus à papa concessum est, ut ecclesias ei subiectas possint in proprios usus cōuertere: non authoritate propria, sed a diœcesano loci possessionem illarum ecclesiarum recipere debent: nisi in priuilegio aliud exprimatur.

CAP. XIX.

PAstoralis officij: & infrà. Interrogasti, utrū uiris religiosis quibus à sede apostolica est indultum ut ecclesias suas, in proprios usus posint conuertere, decedentibus personis earum, liceat authoritate propria possessionem earundem, intrare, uel per diœces. episcopum in ipsa † sint potius inducendi. Ad quod r. quòd nisi fortè in indulgentia summi pontificis id contineatur [i] expressum, suo episcopo inconsulto, [k] in possessionē [l] ipsarum, eis nō est licitū introire: quia per indulgētiā [m] huiusmodi episcopali iuri non credimus derogari,

[a] Ad synodum episcopalem. Cum iusta causa extiterit. xviij. dist. episcopus. ij.

[b] Recipere ac seruare. xviij. dist. decernimus.

[c] Aliqua de suis. Arg. quod quando hæc dictio, qa, uel hæc dictio, sicuti, ponitur in priuilegio quod per hoc ponitur aliquid, alias nihil esset: arg. j. de uerb. signi. ca. abbate. & j. eod. in his. & ff. de condi. & demon. quibus diebus. §. domin⁹. ff. de leg. j. si seru⁹. §. si seruus. [1] & §. qui quinque. & l. si sit. §. j. & C. de fal. causa adiecta. l. ij. ar. contra ꝙ potius intelligitur conditionaliter. ff. de cō trahen. emptio. l. si quis fundum. & l. si debitor. in fi. Io.

[d] Præscriptio. In his scilicet, quæ ꝑ priuilegium nō erant exēpta: [2] in quib⁹ obtinet episcopus: ut j. sequitur. & sic est argu. ꝙ abbas pōt præscribere ius cōmune in capellis, contra episcopū in ijs quæ potest posidere. s. de præscrip. c. auditis.

[e] Quæ non probātur. Ergo licet qs probet exemptionem capitis non ideo probauit exemptionem membrorum. arg. s. ca. prox. arg. contra: quia totum. & pars debēt eodem iure censeri. xij dist. c. j. & ij. & xij. qō. ij. cognouimus. & ij. q. vij. si quis episcopus. & ff. pro derelicto. an pars.

[f] Tenetur. Et sic est argu. quod aliquis potest esse uasallus multorū, [3] sicut iste abbas sub est papæ, & episcopo pro capellis: ut s. cap. proxi. ff. de ope. lib. l. duorum.

[g] EX parte. Declarātur. sic s. e. recepimus. & s. de maio. & obe. per tuas.

[h] Subtrahuntur. Sic ergo talis protectio, inutilis ē, sicut confirmatio in forma cōmuni: de qua dicit s. de conces. præb. quia diuersitatem. [4] Ad quid ergo impetrātur? qa solet plus timeri quod specialiter pollicet, quam quod generaliter impetrat. s. de hæretic. si aduersus. & xxiij. distin. c. quanquam.

[i] PAstoralis. Cō tineatur expressum. Arg. quod priuilegium semper intelligitur cō cessum, sine læsione alterius. s. de offi. or licet. & s. de usu pal. ex tuarū. & s. de ec. ædi. cum dicat apostolus. & c. ad audiētiam. ij. & C. de inof. testa. si quādo. ar. s. e. patentibus.

[k] Inconsulto. Sic licet lex [5] cōcedat libertatē seruo uindicāti necem dn̄i, a iudice tamē danda est. C. pro qui. cau. ser. accipi. priui. li. l. j.

[l] In possessionem. Quā nunq̄ habuerunt: & hoc ideo, quia nemo sua authoritate rē suā accipere debet. C. unde ui. si quis in tantam & xvj. quæst. vj. placuit. & C. de acqui. pos. improba. possessio. ff. de acqui. pos. si ex stipulato. [6] secus si possessionem habuisset. supra de restitu. spo. cum uenissent.

[m] Indulgentiam. si de

[1] Dicit ꝙ si seruū alienū liberū esse ius si & legaui, petitur ex legato: qa cū libertas nullius momenti sit: absurdum est legatū infirmari qđ solū ualuisset. Io. And.

[2] Supple nō ꝓbauit abbas ꝑscriptionē sed in re eps ꝓbauit quo ad exempta. & iō in illis obtinet abbas. & iō dixit cū a neutra ꝑte &c. Io. And.

[3] Adde q̄ not. Bald. in l. j. §. ne autē. C. de cad. tol.

[4] Et xvij q. iiij. frater. Ioan. And. Alber. Bru. consi. lxxxvj, col. j.

[5] Scilicet tex. ff. q si ne manu ꝗ ob necem. dicit Gos. quosdā dicere in illo casu, solū ex sniā competere libertatē ꝑ l. ff. de iudi. q se dicit. Ioan. And.

[6] Et j. de præbē. cū qui. ij. rā so. libr. vj. Io. An.

† Parole gendū, in ipsas, cum legatur in exem. scri ptoi ipsis

si de duabus seruitutibus, altera remittatur, alia remanet in suo statu ff. de ser. ur. præ. si domus tua. & s. de usu pal. ex tuarum. ita hic. Nec huiusmodi generali concessione concedit quod specialiter non fuisset cõcessurus. ff. de pecul. qui peculij. ff. de pig. deniq;. & l. obligatione. & s. de elec. ecclesia ura. ibi, neq; enim &c. C. de inoffi. test. si qñ. Ber.

Petistis. Quandiu templarij hospitalarij nõ seruant interdictum pro eis in loco prolatũ alij seruare nõ tenent. h. d. Et secunda pars ibi, Ad quod. Abbas. Sicu.

a Ridere. Si j. de sen. excom. si uere. si. dicit Imperator: Iudices iubemus esse solicitos, ne turpi colludio quærat ex miseris prætium gaudiorũ. C. eo. lib. xij. in fi. lib.

b Quandiu. Sic vj. q. ij. si tãtum. & c. placuit.

c Celebretis. Non enim debent alijs legem imponere, quã ipsi negligunt obseruare. s. de præben. pro illorum. nec tenetur alius seruare priuilegium, quod ille non seruat cui concessum est. infra, de sentẽtia excõ. in audientia. & qui priuilegiũ alterius non seruat, eius priuilegiũ non est seruandũ. s. de appella. an sit deferẽdum, supra, de ele. bonæ. & quod ab alijs exigere debet, multo fortius a seipso. ff. de neg. gest. si pupilli. §. ulti. 1 & ff. de admi. tut. quoties. §. itẽ si temporali. & ff. si ser. uẽd. l. altius. & supra, de nat. ex libe. uen. c. uno 2. Versus: Me non impugnet, qui me defendere debet.

1 Hãc & seq. uide de iudi. dilecti. sup fi. u'ti. gl. Io. And.

2 Sed hæc oĩa cũ locus sit interdictus nõ pdessent sine papæ licẽtia secũdum Inn. & Hostiẽ. Io. And.

Idem episcopo & capitulo Tripoli.

Si is propter cuius delictum positum est interdictum, illud nõ seruat, alij nihilominus seruare tenentur: secus si ille non seruat, ĩ cuius fauorẽ latũ fuit.

CAP. XX.

Petistis per sed. apost. edoceri, utrum, cum propter hospitalarios uel templarios, ciuitas uestra generali supponitur in terdicto, eisdem non seruantibus, uos illud teneamini obseruare? Ad qđ duximus respondendum, quòd illorum excessus uobis non præbet licẽtiam excedendi. Sed si præfati hospitalarij uel tẽplarij, priuilegiorum suorũ fines excesserint, uiolando temere interdictum quod pro eis fuerat promulgatum: ne uideantur de aliorũ fletu ridere, a uos in pœnam præsumptionis eorum, quandiu b ipsi uiolauerint interdictũ, de nr̃a licẽtia celebretis. c

Idem

Priuilegium concessum monasterio, ut eius monachi excõmunicari non possint, intelligitur de monachis existentibus in monasterio uel in ecclesijs sibi subiectis, utroque iure. h. d. Et est casus quotidianus.

CAP. XXI.

Quoniam per confessionem constat, partis aduersæ quòd Nephesinus episcopus, ius episcopale percipit in ecclesia sancti Blasij de flagẽn. credimus, quòd nõ obstãte illo capitulo priuilegij quod monasterio est indultum, ut nullus episcopus ecclesias utroque iure d illi subiectas, interdicto supponere, uel monachum seu clericum eiusdem monasterij synodare e uel excõmunicare præsumat, præfatus episcopus possit ĩterdicere præ dictam ecclesiam, & excõmunicare monachum seu clericum uestrum, ad eius regimẽ deputatum, cũ alterutrum de iure fuerit faciendum: quoniam illud capitulum esse intelligendũ uidetur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, f uel ad ecclesias destinatis utroque g iure sibi subiectas.

Idem Londonẽ. archiepiscopo apostolicæ sedis legato.

Episcopus remittens alicui ecclesiæ decimas episcopales indefinite, remisisse uidetur non solum præteritas, sed & futuras.
† *Et est casus notabilis.*

CAP. XXII.

Quia circa: & infra. Quæsiuisti utrũ monachi omnium sanctorũ priuilegium prædecessoris tui super episcopalibus h decimis retinendis indultum, extendere ualeant ad possessiones acquisitas, & postmodum acquirendas. Super quo tale damus responsum, quod si decimarum illarum remissio facta extitit secundum canonicas i sanctiones, prædecessor tuus indefinite k decimas episcopales monasterio remittendo (cum nihil exceperit, l & potuerit excepisse, ac in beneficijs m plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademq; substantia, diuerso iure censeri) intellexisse uidetur, non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri. n

Quoniam p cõfessionẽ.

d Vtroque iure, s. in spiritualibus & temporalibus. s. e. cũ & plantare. §. in ecclesijs. & xvj. qõ. ij. c. j. illud. ĩtelligitur, cum traditur ecclesia pleno iure uide qualiter interpretat hoc uerbum, utroq; iure, cum tñ utroq; iure posset ecclesia aliqua monasterio esse subiecta, licet episcopus aliqua temporalia ibi recipiat. s. de censi. cum uenerabilis.

e Synodare. i. ad synodum uocare.

f Permanentibus. Similis interpretatio est xvj. qõ. j. generaliter. & si. j. de uerb. sig. abbate. in fi. & ita licet persona sit exempta, tamen rõne rei quã possidet, non exẽptæ est subiecta. s. e. cum capella. & c. ex ore. in fi. & s. de maio. & obed. per tuas.

g Vtroque iure. i. in spiritualibus. & temporalbus: ut s. patet. Ber.

h Quia. Episcopalib9. De qbus loquũtur canones. xij. q. ij. uobis. & c. cõcesso.

i Canonicas sanctiones. Puta de cõsensu capituli, 3 xij. q. ij. uobis, sine exceptione. & s. de ijs quæ fi. a præla. sine consen. c. cum nos. nec in enorme detrimẽtũ facta fuerit, qa p hoc posset reuocari s. de do. apostolicæ.

k Indefinite. Argumentum quod indefinita equipollet uniuersali. xix. di. si Romanorum.

l Nihil exceperit. sic supra de iure pa. ex literis.

m Beneficijs. Si. s de dona. pastoralis. & ca. cum dilecti. in fi. & j. de uerbo. sign. olim. ff. de constit. prin. l. ult.

n Sed futuri. Arg. quod

† Sed nota. qđ iste eps potuit legẽ dicere aptius tum nullo modo se referebat ad possessiones quas tunc habebat monasterium, secus ergo i priuilegio papæ, quod censetur limitatum ad possessiones existẽtes tẽpore priuilegij & ita sæpe cũ peritis consului. fa. Ias. in l. qui filiabus. colũ. ij. de le. j.

3 Et ex cã necessitatis, utilitatis uel pietatis. secũdum Inn. & Ho. Io. And.

Idem in concilio generali.

Ponit concilium ordinem quatuor patriarchaliū sedium, usque ibi, seruata. ubi ponit tria priuilegia ipsarū. Primū quia dant pallium. Secundum ibi, dominicæ. quia ante se crucem deferri faciunt, præterquam in casibus hic exceptis. Tertium ibi, in omnibus, quia ad ipsos appellatur. & in hoc protestatur: ibi saluis.

CAP. XXIII.

ANtiqua patriarchalium sedium, priuilegia renouantes [a] sancta uniuersali synodo approbāte, sancimus, ut post Romanā ecclesi. (quæ disponēte dño sup oēs alias ordinariæ potestatis obtinet principatū, utpote mater uniuersorum Christi fideliū & magistra) Cōstantinopolitana primum, Alexandrina [b] secundum, Antiochena tertiū. Hierosolymitana quartum locū obtineat: Seruata cuilibet propria dignitate: ita quòd postquam antistites earum, Roma. pon. receperint pallium, (quod est plenitudinis officij pontificalis insigne) præstito sibi fidelitatis & obedientiæ [c] iuramēto: licenter & ipsi suis suffraganeis palliū largiant, pro se recipiētes professionem [d] canonicā, & pro Ro. eccl. sponsionē obedientiæ ab eisdem. † Dominicæ uero crucis uexillum, ante se faciant ubiq; deferri, nisi in urbe. [e] Romana, & ubicūq; summus pontifex præsens extiterit, aut eius legatus utēs insignijs apostolicæ dignitatis. In omnibus prouincijs eorundē iurisdictioni subiectis, ad eos) cum necesse fuerit) prouocetur. Saluis appellationibus, ad sedē apost. interpositis: quibus est ab omnibus [f] humiliter deferendum.

Idem in eodem.

Priuilegium religiosis concessum, ut poßint sepelire confratres suos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus qui licet maneant in seculo, obtulerunt se tamen ordini, mutato habitu seculari, uel de illis, qui bona sua eis dederunt. usufructu retento. hoc primo. Priuilegium religiosis concessum, quo eis uenientibus ad locū interdictum semel in anno aperiantur ecclesiæ, ut celebrentur in eis diuina, intelligitur, quòd una tantum sola ecclesia aperiatur in loco. hoc secundo.

CAP. XXIIII.

ꝙ in priuilegijs, uerbum generale & indefinite prolatum ad futurum extenditur. xij. q. ij cognouimus. & supra de decim. ex parte. & C. quæ res pigno. oblig. pos. l. ult. ff. de ser. ur. præ. si seruitus [1] Argumentum contra. s̄. de cen. quanto. & s̄. de deci. cum in tua. & s̄. eo. cum capella. ff. de cōtrahen. emp. in lege, & l. Rutilia polla. ff. de damno infect. dāni. §. si is qui. [2] Sed hic iō cōtra dantē fit interpretatio, ne excogitata fraude suæ obuiet liberalitati. xvj. q. ij. c. j. C. de do. si qs argētū. §. ul. secus ubi certa uerba ponuntur: in eo casu non extenditur ad alia, sed ita seruandum est priuilegiū, quatenus tenor priuilegij se extendit. s̄. eod porro. & capi. recipimus. sed ubi uerbū generale ponitur, ad omnia appellatiua extēdit. sic s̄. de deci. ex multiplici. Si autē æque potest retorqueri ad ius cōmune, sicut ad priuilegiū: potius uidetur interpretatio facienda secundum ius, quam secundū priuilegium. supra de consue. cum dilectus: & ut nemini sit onerosa. argu s̄. de testi. cum tu. & ut nō sit captiosa. ff. de regul. iuris. quoties. & contra illum potius interpretatio debet fieri, qui potuit legē apertius dicere. [3] ff. de pac. ueterib⁹. & ff. de contrahen. empt. Labeo. & ut fiat secūdum communem modū loquendi. s̄. de spon. ex literis. nam consuetudo interpretatur uocē. j. de uerborum obli. abbate. & semper in tutiorem partem fit interpretatio. s̄. de spō. iuuenis. infra de regulis iuris. capitulo secundo, si enim neutra esset tutior, in benigniorem. ix. dist. c. ul. ff. de rebus dub. cum in testamento. Io.

[a] ANtiqua. Renouantes. xx. di. renouantes.
[b] Alexandrina secundū. s. post Constantinopolitanam, & Constantinopolitana primum post Romanam. olim uero Alexandrina fuit prima, post Romanam: ut xxij. dist. renouantes. & sic priuata fuit iure suo sine culpa quod esse non debet regulariter. supra, de consti. cognoscentes. & supra, de eo q̄ cog. consang. uxo. suæ. discretionem. & c. ulti. & xvj. qō. ult. inuentum. & lvj. dist. satis peruersum hoc tamen non sit sine causa. s̄. ut lite non cōtest. quoniam. §. ij. quod fit pluribus modis. Vnde uersus: Paupertas odium uitium, fauor [4] & scelus, ordo. Personas spoliant, & loca iure suo. unde propter paupertatē, uniuntur duę ecclesiæ, ut unus sit sacerdos utriusque x. quæst. iij. unio. cū utraque consueuit suum habere proprium. Propter odium: ut lxx. dist. neminem. xvj. q. vij. decernimus. [5] Propter uitium, ut supra, de cle. ægro. tua. Propter fauorem: ut hic, & xxij. di. renouantes. Et propter uim seu fauorem cōsecrationis. xiiij. quæst. vj. cōperimus. Quandoque etiam fauore religionis. supra de ecc. ędifi. ad audientiam. Propter scelus etiā puniuntur illi, qui non peccauerunt. xxv. quæstio. ij. ita nos. Propter ordinem priuatur dominus seruo suo. liiij. dist. ex antiquis. & cap. frequens. Quandoque propter defectum sacramēti. xxxiiij. dist. si cui⁹. & c. lector.

[c] Obedientiæ. Sic ergo patriarchæ & illi qui nullo medio subsunt domino papæ, iurant ei fidelitatem & obedientiam, ut hic dicitur, & s̄. de iureiuran. ego N. sic & suffraganei suo metropolitano obedientiam & reuerentiam præstare debent, secundū ꝙ isti præstant papæ. supra, de maio. & obe. c. dilecti.

[d] Professionem. i. obedientiā & reuerentiam. s̄. de simo. ne Dei ecclesia. ad quam nō tenētur exempti episcopo diœc. cum sit contrarium libertati. s̄. eo. cum olim. ij. in fi. Ber.

[e] Nisi in urbe. Argumentum quod minor nō potest exercere iurisdictionē, præsente maiore. xxj. distinct. denique, & xcv. distin. presbyter. ff. de officio proconsul. l. ulti. & supra de offi. leg. uolentes. Argumentum contra. xcv. distin. ecce. & vj. q. j peruenit. C. de dona. in hac sacratissima.

[f] Ab omnibus. Hoc est priuilegiū apo. se. ut omissis omnibus, possit appellari ad ipsum: ut hic innuitur, & ij. q. vj. ad Romanam. Sic etiam intelligitur, ꝙ dicit Imperator, quod habet similia priuilegia cum Romana ecclesia [6] in auth. de ecc. tit. in prin. col. ix. & lxv. dist. mos antiquis. Ber.

Priuilegij interpretatio, cōtra quem fieri debet.

[1] Si cautū sit ne luminib⁹ officiat ēt de futuris intelligit. Ioan. An.

[2] Si habēs uicinas ędes stipulatus est de dam. infec. & postea emit alias uicinas: ad illas stipulatio nō extenditur. Ioan. An.

[3] Cōcor. Hostiē. & Abb. hic dicētes, ꝙ cōtra priuilegium dātē semper fit lata interpretatio: priuilegiū uero ꝙ dat papa, si infringat alteri enorme præiudiciū restringitur dūmodo aliquid cōferant. Io. And.

[4] Fauor. carmē appositissimū primū enim si q̄d fuit caput Hierosolyma, deīde antiochia sed in primitiua ecclesia primatus iste scelus erat postq̄ Roma iudicio Phocę prima sedes fuit Alexādrina prima post eam fuit odio Cōstantinopolitanæ nō parētis post. q̄ aūt per Balduin. capta Cōstātinop. ea ex fœdere subdita fuit Romanæ quandiu Galli ibi dñati sūt Inno. iij. sub quo hoc contigit ut græcos pelliceret post posita Alexandrina primū locum dedit Constantinopolitanæ: ut hic: Hierosolimitana uero q̄ prima fuerat, quia paup facta est ultima.

† Adde an poterit præstare iuramentum fidelitatis per ꝓcuratorē: no. Bal. in l. j. §. ne autē. C. de cad. tollē. Ad hoc q̄ dixi in cōsue. Paris. §. xlix.

Ius perditur ꝓpter multa.

[5] In his erat reperire, etiā culpā priuati sȳme lius facit de hær. c. ij. §. iij. li. vj. Io. An.

Iurisdictionē nō exercet minor ꝓsēte maiori.

[6] In tali priuilegio nō utitur Imperator. ff. d ap. Imperatores. Ioan. An.

Vt

VT priuilegia quæ quibusdam religiosis Romana concessit ecclesia permaneant inconcussa, quædam in eisdem duximus declarāda, ne minus sanè intellecta, a ad abusum pertrahantur, propter quem possint merito reuocari, quia priuilegiū meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Sanè quibusdam regularibus aposto. sed. indulsit, ut ijs qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsitan ecclesiæ ad quas pertinēt, à diuinis officijs fuerint interdictæ, ipsosq; mori contigerit, sepultura ecclesiastica non negetur b nisi excommunicati uel nominatim fuerint interdicti. Suos quoq; confratres, quos ecclesiarum prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati, uel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas, deferant tumulandos. hoc autem de illis confratribus intellgiimus uel qui adhuc manentes in seculo eorum ordini sunt obiati, mutato c habitu seculari, uel de eis, qui bona sua dederant inter uiuos, retēto sibi (quandiu in hoc seculo uixerint) usufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium uel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturas: ne si de quibuslibet ipsorum, fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duabus aut tribus d denarijs annuatim sibi collatis, dissoluatur pariter & uilescat ecclesiastica disciplina: certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab aposto. sibi sede concessam. Illud etiam quod huiusmodi regularibus est indultū: ut si q. fratrū suorū, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates siue collectas, in quālibet ciuitatem, castellū uel uicum aduenerint, si fortè locus ille à diuinis officijs sit interdictus, in eorum iucundo aduentu, semel in anno e aperiātur ecclesiæ, ut exclusis excōmunicatis, diuina ibidem officia celebrentur: sic intelligi uolumus quod in eadem ciuitate, aut castro aut uilla, una tantùm ecclesia eiusdem ordinis fratribus semel (ut dictū est) aperiatur in anno: quia licet pluraliter f dictum sit, quòd in eorum iucundo aduentu ecclesiæ aperiantur, non tamen ad ecclesias eiusdem loci diuisim sed prædictorum locorum coniunctim sano referendum est intellectu: ne si hoc modo, singulas eiusdem loci uisitarent ecclesias, nimium uilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui uerò contra declarationes prædictas, quicquam sibi usurpare præsumpserint, graui subiaceant ultioni.

Idem in eodem.

Tēpore generalis interdicti, episcopi non prohibiti qui non fuerunt culpabiles interdicti, clā celebrare possunt. & hodie istud non est priuilegiū episcoporum, sed ius cōmune: ut in ca. si. de senten. excom. in vi. & ibi plenè habetur an & quando & qualiter possit celebrari tempore interdicti.

CAP. XXV.

QVod nonnullis est religiosis indultum, in fauorem pon-

a VT priuilegia. Intellecta. Qui malitiose priuilegiū principis interpretaī, infamis efficiī. C. đ legi. & cōsti. l. ij.

b Non negetur. Ex hoc loco patet quod tempore interdicti, denegatur ecclesiastica sepultura, ex quo p priuilegiū istis conceditur. s. eo. cum & plantare. §. quod si. a Ber.

Sepultura denegaī tēpore interdicti.

a Idē ar. ex decr. đ pęn. & re. φ ĩ te. ubi de hoc. in iij. glo. & patet ĩ cō cil. Vieñ. de sepul. eos qui. Io. An.

c Mutato habitu seculari. Ita φ habitus illos distinguat ab habitu seculari, licet ex toto nō habeāt habitum monachalem. ar. xxxiij. qō. v. quod Deo pari. & talis largo modo ecclesiastica persona censetur. xxvij. q. j. ut lex. & xij. q. j. duo.

d Tribus denarijs. Quid si medietatem bonorū darent, nunquid dicēdi sunt fratres? nō: nisi maiorem partem. arg. ff. de contrahen. emptio. in modicis. quod non credo, etiam si darent totum, duntamen non se reddāt: quia res & nō persona sunt accessoriæ. Ber.

e Semel in anno. Sic patet quod in ecclesia interdicta celebratur, & canonice, quia tunc de speciali priuilegio relaxatū est interdictum non sublatum. unde idem interdictum manet, non nouū creaī. ar. ff. de precar. sed si manente. & xxiiij. quæstione. j. Achatius. & xij. distinct. præceptis. Sȝ uidetur potius, ut dicit Vinc. quod interdictum non relaxetur, sed in ecclesia interdicta celebretur de licentia papæ. supra eodē. petistis. in fi. nec tūc committitur contra interdictū. Sic aliquis potest prædicare & loqui excommunicatis, de ijs quæ pertinent ad correctionē eorum. nec incidit in excommunicationem. j. de sentent. excommu. responso. & c. cum uoluntate. in princ. & semel tantum in anno hoc eis licet, & non pluries, ut hic patet. Sed si per centum annos stetissent, quod non uenissent ad ecclesiam istam, quæ sæpe fuit interdicta, nunquid præscribitur contra illos: Videtur quod sic s. e. accedentibus. ubi ibi templarij, perdunt istud priuilegium, quia non sunt usi isto spatio. xl. anno. arg. ff. de nundi. l. j. Sed contra credo in casu isto, quia non nocet eis. 2 sed nunquid de authoritate episcopi posset aliquis celebrare ĩ ecclesia interdicta ab episcopo? Videtur quod sic eadē ratione. De hoc dixi s de appella. ad hæc.

Ecclesia interdicta an liceat in illa celebrare.

a Qđ dicit Ho. rerū si in aliquib⁹ uel saltē in aliquo loco priuilegio usi sint. ff. de serui. rust. prę. l. certo generi. ff. de ser. l. ius cloacæ alias, ut pomū. ad finem. alias secus p iura in contrariū: inducta. Vincē. tenet φ glo. ea rōne: qa priuilegiū est mere ad usum uolūtariū opinio ista fortius uera uidetur qn̄ nec ueniunt nec utunī: contraria qn̄ ueniunt & non utuntur. Ioan. And.

f Pluraliter. Nota quod pluralis locutio, non semper infert suas singularitates. sic j. di. oēs leges. sic s. de app. significauit. supra de præbend. cum iandudum sic ij. q. j. in primis. ibi, alij accusatores. ff. de conditionib. & demonstrationib. falsa. §. si quis legauerit. & ff. de statu homi. l. summa. 3 Argum. contra. supra de rescriptis. c. olim. De hoc plura argumen. inuenies supra de rescr. c. ij. Ber.

Ant. Pan. hic Fel. c. cū accessissent. de consti. & ibi Phil. Dec. col. ix. calderi. cōsi. iij. ī fi. de consue. not. in cōsue. Parisi. §. j. gl. iiij. nu. 12.

QVod nōnullis. Diuiditur, quia primo ponit priuilegium. Secundo ponit exceptionem: ibi, Nisi. Tertio denunciationem: ibi, Verum. & hoc capitulum, nihil hodie habet.

3 Ibi oēs hoīes, aut liberi sūt aut serui. expo. i. oīs homo. Io. And.

Com-

tificalis officij, ad episcopos extendentes concedimus, ut cùm commune [a] terræ interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quãdoq; [b] ianuis clausis suppressa uoce, & nõ pulsatis campanis, diuina celebrare officia. Nisi & hoc ipsum eis expresè fuerit interdictum, Verum hoc illis concedimus, qui causam [c] aliquã nõ præstiterint interdicto, nec quicquã doli uel fraudis ingesserint, tale cõpẽdiũ ad iniquũ [d] dispẽdiũ ptrahẽtes.

Hono.iij.archiepiscopis & episcopis in quorũ diœcesi monasteria & prioratus Cluniaceñ.monasterio subiecta consistunt.

Priuilegia non sunt uiolanda etiam indirectè, hoc dicit generaliter.

CAP. XXVI.

QVantò amplius: & infra. Sanè dilecti filij abbas, & cõuentus Cluniaceñ. grauem nobis querimoniã obtulerunt, quòd quidam uestrum, & uestrorum officiales, cùm in eos & sui ordinis monachos non possint excommunicationis & interdicti proferre sententias, eo quòd super hoc, apostolicæ sedis priuilegijs sunt muniti, in eos qui molũt in molendinis, uel coquunt in furnis eorum, quicquid uẽdendo, seu emendo, aut alias eis communicãt, sententias proferũt memoratas: & sic apostolicorum priuilegiorum, non uim & potestatem, sed sola [e] uerba seruantes, dicti ordinis monachos quodammodo [f] excommunicãt dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam euenit inconueniens, ut ipsi monachi, quãtum ad hoc iudicentur iudicio Iudæorum, [g] & qui eis communicant in prædictis, maiorem excommunicationem [h] incurrant, quam etiam excõmunicatis communicando fuerint incursuri. Nolentes igitur, hæc crebris ad nos clamoribus iã plata, ulteri⁹ sub dissimulatione, trãsire uobis uniuersis

[a] Commune terræ interdictum. interpretationẽ huius uerbi, habes j. de uerb. sign. cum in partibus.

[b] Quandoque. Per hoc uidetur, q sæpius possint, quam semel in anno, ut sit priuilegium episcoporum maius quam priuilegiũ præcedentis cap. sed diuersa sunt priuilegia episcoporũ & illorũ: hoc enim intelligitur đ ecclesijs sibi subiectis, sʒ præcedentes in ecclesia una, tantum semel in anno celebrare possunt. & expone quandoque. id est, quandocũque. Vel dic, q cũ illud priuilegium generale sit in parochia alterius episcopi, poterit episcopus celebrare sicut í sua, si alius episcop⁹ hoc permiserit. Sed nũquid canonici, possunt interesse cum episcopo? non, ita q celebrẽt principaliter cũ ipso more solito, licet intersint, ut audiant sicut alij extranei qui non sunt interdicti: [1] cũ ipsi canonici non habent priuilegiũ ne per hoc uilescat rigor. s. ca. proxi. uel põt exponi, quandoq; id est, non semper: quia si ex tali celebratione oriretur scandalum non deberẽt semper celebrare, sed aliquando, ita quod non esset scandalum.

[c] Causam. Hic dicunt quidam: q illi nõ deliquerunt, nec aliquam cãm dederunt ut poneretur interdictum, licet forte in loco interdicto interesse non debeãt diuinis cum illis qui priuilegium habent. tñ extra terrã illã bene possunt audire diuina, & percipere sacramenta. Credo, quod nõ debeant admitti ad aliqua officia uel sacramenta ut ipsi per hoc citius inducantur ad satisfaciendum, & ut sentẽtia magis timeatur: quia qui suspensus uel interdictus est in una ecclesia: in omnibus est interdictus uel suspẽsus. hoc expresse dicitur in tex. & in gl. iiij. q. v. quisquis. & argu. bonum ad hoc. j. de pœni. & remis. quod in te. ubi de hoc no in fi. Ber.

[d] Iniquum. Nota occasionem iuris, ad iniquum dispendium trahi nõ debere. C. de usucap. pro empto. eum qui. sic s. de trãsla. inter corporalia. a contrario sensu. & xlv. dist. licet ij.

QVanto. Priuilegiati, q excommunicari nõ possint ab ordinarijs, nõ debent excommunicari etiam indirecte. h. d. specialiter. In prima ponitur qõ. In secunda prouisio: ibi. Nolentes. Abb.

[e] Sola uerba. Et male certe, quia consideranda est mens potius quam uerba. nam uerba deseruiunt intẽtioni, & non econuerso. j. de uerb. sig. intelligẽtia. & j. q. j. Marchion. & ff. de legi. & senatusconsul. scire leges. & potior est mens, quam uerbum docentis. ff. de supel. leg. l. Labeo. in fi. & ar. ff. de fun. instr. l. cum de lanionis. §. asinam. in fi. [2] Et in testamẽto consideratᷓ mẽs testãtis potius, quã uerba. ff. de leg. j. l. pe. Et in contractibus, potius inspicitur uoluntas, quam uerba. C. quæ res pig. ob. non pos. l. pe. & ul. [2] & non tantum uerba edicti seruanda sunt, imo sententia potius. ff. de legi. & senatusconsul. cõtra legem. Hic non seruabant uim & potestatem uerborũ ut uidetur: quia in directe uidebantur excõmunicari, ex quo subtrahatᷓ cõmunio aliorum. sic iudæi excommunicantur. s. de usur. post miserabilem. & capit. quanto. & s. de iudæ. iudæi. & ca. ad hæc. & cap. si iudæos. in fi. & sic indirecte faciebant cõtra priuilegia papæ. unde præcipitur, quod decætero hoc nõ faciant. ubi autem res dubia esset, potius seruãda sunt uerba edicti. ff. de exer. l. j. §. si is qui. Et est decret. ista contra ciuitates, quæ quandoq; consimilia faciunt contra ecclesiasticas personas, & sic uiolant ecclesiasticam libertatem, & tales sententiæ nõ ualebant, [3] nec timendæ erant. sed quo ad factũ tantum refertur, quia cõtra priuilegia papæ. s. de exces. prælatorum. cum ad quorundam.

[f] Quodammodo. Quasi diceret, non uere excommunicabant illos, sed subtrahebant alios ab eorum communione, & ideo excommunicati uidebantur, quia excommunicatio est a fraterna societate separatio. iij. q. iiij. Engeltrudam. & sic quodammodo excommunicabant eos. Ber.

[g] Iudicio Iudæorum. In hoc uidentur iudicari Iudæorum iudicio, quia cum ecclesia excommunicare Iudæos non possit, quia nihil ad eos, de ijs qui foris sunt secunda quæstione prima. multi quandoque excommunicantur Christiani cõmunicantes eis, ut supra dictum est. ita isti, cum non possent istos excõmunicare propter priuilegium, excommunicabant communicantes eis.

[h] Maiorem excommunicationem. Qui enim participat excommunicatis, excommunicatus est minori excom-

[1] De hoc dic ut j. eo. licet. Sed hæc qstio hodie nõ p cedit. j. đ sen. ex. ulti. dicebat antiquus Cõ. & Vin. cũ eo q canonici poterant interesse: quia sunt pars corpis. vj. q. j. §. uerũ ita tñ q nõ uilescat &c. s. c. pxi. dicebat etiã Vin. quod celebrare poterat ubique: & maxime í maiori ecclesia, q est uxor. vij. q. j sicut no. ẽt, q iõ íterpretamur hoc priuilegiũ stricte: quia odiosum est. ad hoc de cõsue. cũ inter. Io. An.

Mens potius attendi debet, quã uerba.

[2] Et in iuramentis. xj. q. iij. antecessor. Et in baptismo. & cõsec. dis. iiij. retulerũt. scđm Vin. & in rescrip. de rescr. c. ij. & c. ad aures. In priuilegijs ut hic. in iudicijs, ut j. de uer. sig. in his. In matrimonijs s. de spõ. ex lris j. & ca. tua. secũdũ Ho. Io. An.

[3] Valebãt, imo ualebant. Pan.

Excõmunicato ptícipãs, incurrit minorem.

excommunicatione. xj.q.iij.cum excommunicato & ↄ.de excep.a nobis. Sed isti qui participant istis monachis in prædictis, erant excõmunicati excõmunicatione maiori : & ita maiorem excõmunicationem incurrebãt, quam alias participando excõicatis.

Fraus legi fit quatuor modis.

† Est pars ca. ↄ. de cle. cõiu. & de materia uid. Pet. Ancha. repe. c. ea quæ.co.xxij.de regu. iur. in vj. Steph. Aufrer.re peti.cle.j. col. ij. de offi. or. & quæ dixi ad Alexã. cons. viij. li. j.

a In fraudem. Et sic patet, ꝙ si non possunt illos excõmunicare, nihil facere debent, per ꝙ ad idem redeãt: quasi denegat eis una uia, denegata intelligitur & alia. ↄ. de procu.tuæ. Sic ergo isti in fraudem priuilegiorum, nõ sunt excõmunicandi: sicut nec in fraudem canonis, aliquid faciendũ est. ↄ. de conces. præb. constitutus. nec in fraude legis. ff. ad mace.l.iiij. §.is autem. Vnde nota, ꝙ quatuor modis fit fraus legi siue canoni. De persona ad personã: ut si uxor uelit donar uiro, uel ecõuerso, cũ nõ possit. ↄ. de do. inter ui. & uxo.c. ulti. supponit aliã personã cui donat non ualet donatio ff. de don.inter ui. & uxo. hæc ratio. §. non tantum. 1 xlvj. dist. sicut non suo. De re ad rem, prohibitum est, ne filiofamilias pecunia mutuetur. si tamẽ aliquid in fraudem factum fuerit, puta dedisti frumẽtum uel aliud con simile, ꝙ uẽderet ut pecuniã haberet, fraus fit legi. ff. ad senatusc õsul. maced. sed Iulianus. §. mutui. alias incipit. itẽ si filius. & l.iiij. §.j. & in usura. xiiij. q.iij. plerique. & j.q.j. sunt nonnulli. De contractu ad contractum, ut puta uxor non potest donare uiro, ut dictum est, uult ei uendere, ut sic hoc modo possit donare: non ualet. ff. de dona. inter uir. & uxo. si spõsus. §. circa. sic xvj. qõ. iij. sacerdotes. Item de contractu ad contractum, alio tamen modo quam supra : ut cũ mulier pro alio fideiubere nõ possit, principalẽ se facit debitricem 2 hoc non ualet: quia facit in fraudẽ legis. ff. ad senatusc õ. uelleia. quãuis. §. si cum essem. Et sic patet, ꝙ qui facit in fraudem legis, contra ipsam legem uidetur facere. ff. de legi. cõtra legem. & l. seq. unde tales sententiæ in ueritate nõ tenebant : ut hic patet: quia papa nõ mandauit eos absolui. 3 B.

1 Similis fraus de cõces. pb. cõstitut⁹. ↄ.c. si. Io. Andr.

Legi fit fraus ↄ cõtractu ad contractũ dupliciter

2 Hoc faciunt usurarij Paduani, qui pp multa priuilegia fideiussorum, data ibi per statuta municipalia faciunt se fideiussores ficto alio creditore a quo postea recepiunt cessionẽ. Io. Andr.

3 Forte nullus inciderat: & sic ñ obst. ei qd ↄ. dixi. uel nõ fuit petitũ uel factum fuit sed decisum. Ioã. Andre.

& singulis, mandamus quatenus huiusmodi sententias in fraudem a priuilegiorum nostrorũ, decætero non feratis : quia si sup hoc ad nos clamor denuo ascẽderit, nõ poterimus cõniuentibus oculis pertransire, quin promulgatores taliũ sententiarum, seueritate debita castigemus.

Idem V. quondam Anglorum reginæ illustri.

Qui in habitu & tonsura et cæteris ut laici conuersantur deprehensi in maleficijs, se pro clericis non defendunt. Ita communiter summatur.

CAP. XXVII.

EX parte † tua fuit propositũ, ꝙ nõnulli literati quos nec habitus nec tõsura clericos profitentur in terra tuæ iurisdictioni subiecta degẽtes, cũ deprehenduntur in aliquibus foris factis, b ut iurisdictionẽ tuã eludant & debitam pro delictis ultionẽ euadãt, assumũt seu etiã resumunt tonsuram abiectã, seu habitũ clericalẽ, licet ante pro laicis ab oĩbus haberentur. Ne igitur tonsura uel habitu sic resumpto, malitia foueatur, si tuã iurisdictionẽ exerceas in huiusmodi delinquentes, qui sine tonsura & habitu, in delicto c fuerint deprehẽsi æquanimiter duximus tolerandũ: cũ malitijs d hominum, indulgeri non debeat, sed potius obuiari.

EX parte. Istud ca. habet uarios intellectus. Et potest sic summari. Sola assumptio uel reassumptio tonsuræ post delictum commissum, non facit delinquentem haberi pro clerico. uel sic: Si post clericatũ assumptum, immiscuit se clericus enormitatibus, & diu in illis perseuerauerit, dimissis habitu & tõsura, & in delicto deprehenditur, non poterit se defendere pro clerico, quo minus puniatur per secularem iudicem. Et iste intellectus, est aliquãtulum periculosus, sed potest procedere secundum unam opinionem, de qua in c. perpendimus de senten. excommu. Diuidit. In prima enim parte, ponitur querela. In secũda prouisio. Secunda ibi, Ne igitur. Ab. Sicu.

b Foris factis. Id est, maleficijs, delictis uel excessib⁹. simile uerbum habes supra de præscription. ad audientiam.

c In delicto fuerint deprehẽsi. Sed uidetur contra, ꝙ licet clerici in delictis fuerint deprehensi, non tamen capi, uel detineri possunt, sine licentia prælatorũ, nec puniri propter pœnam excommunicationis. ↄ. de sen. excomm. ut famæ. Item contra uidetur. ↄ. de sen. excõ. si uero. & c. in audientia. ubi clericus habet priuilegium, etsi seculariter uiuat. ↄ. de ui. & ho. cle. c. ulti. Dicas, ꝙ non contradicunt illa, quia loquuntur in eo casu cũ certũ erat illos esse clericos. uñ semp retinent priuilegium, nisi post trinã admonitionẽ fuerint icorrigibiles: ut dicit decr. in audientia. hic aũt loquit de ijs, qui p omnia tãquã laici in oĩbus & ab omnibus habebantur, ut hic dicitur: & malitiose assumebant tonsuram, uel si aliqñ fuerant clerici nõ constabat: & sic ipso facto priuilegio renũtiauerunt clericali. sic supra, de cleri. coniu. capit. penult. unde hic nulla poterat fieri admonitio: ideoque de fraude uel de malitia sua, cõmodum reportare non debent, nec incurrunt excommunicationem, qui tales puniunt, ut hic patet: quia in delictis deprehendebantur, unde hoc ipso amittebant priuilegium. infra, de sententia excommunica. cum non ad homine. & c. perpendimus. 4 Contraria intelliguntur, quando cõtempto habitu, incedunt ut laici, nec deprehenduntur in delictis.

d Malitijs. Si. ff. de rei uendi. in fundo. ↄ. de rescrip. plerunque. & capi. sedes. & supra, qui matrimo. accu. pos. significante. Ber.

† Est pars ca. ↄ. specula. ↄ. ne clerici uel monachi nõnulli ĩscitiæ arguũt Hon. iij. alij aliter insultãt quos missos facio. do. Petrus Rebuffus in trac. noiationũ q.v. n.15. cum seq. late contendit non esse prohibitũ legi & audiri leges Parisijs ni si solis sacerdotib⁹ & monachis.

Priuilegium clericale, per qd pdit.

Et utũtur statutis & consuetudine quæ cõtra leges ualent. l. ex hoc iure. & l. oẽs populi. ff. de iusti. & iure.

4 Secũdũ illã dec. pt hoc intelligi secundum Phi. Io. Andr

Idem.

Parisijs & in locis uicinis, ius ciuile legi non debet.

CAP. XXVIII.

SVper specula : & infra. † Sane licet sancta ecclesia legum secularium nõ respuat e famulatũ: quæ æquitatis & iustitiæ uestigia imitantur, quia tamen in Francia, & nõnullis puincijs laici Romanorũ Imperatorũ legib⁹ nõ utunt, f †

SVper specula. Primo ponit prohibitionis rationem. Secundo prohibitionẽ. Tertio pœnã cõtra facientibus. Secda ibi, firmiter. Tertio ibi, & qui. Ab.

e Non respuat famulatum. Supra, de no. oper. nuntia. capitulo primo, & x. distin. lege Imperatorum. & c. si in adiutorium.

f Non utuntur. Cum tamen ab omnibus debeant obseruari. C. de legi. leges. & l. leges sacratissimæ. & licet ab omnibus de facto non seruentur, quia nõ sub-

sunt

& occurrunt raro ecclesiasticæ causæ tales, quæ non posſint ſtatutis canonicis expediri, ut plenius ſacræ paginæ inſiſtatur: & infra. Firmiter interdicimus & diſtrictius inhibemus, ne Pariſius uel in ciuitatibus ſeu alijs locis uicinis a quiſquam docere uel audire ius ciuile, præſumat. Et qui cõtra fecerit, non ſolum a cauſarũ patrocinijs interim exclu datur, uerumetiã per epiſcopum loci, excõicationis uinculo innodet.

Idem epiſcopo Baiocẽ.

Innouatio priuilegij, ius nouũ non inducit. ſed uetus conſeruat.

CAP. XXIX.

Quia intẽtionis noſtræ: & infra. Cum innouatio, nec ius nouũ b conferat, nec etiam tollat uetus, te in eo ſtatu eſſe uolumus, in quo tempore impetratæ innouationis dignoſceris extitiſſe. Cæterum nullum per hoc intendimus iuri alias eidẽ monaſterio cõpetẽti, præiudicium generari.

Idem

Priuilegiati, ut ubique poſſint cum altari uiatico celebrare, hoc poſſunt ſine licẽtia prælatorum.

CAP. XXX.

In ijs quæ ad cultum c diuinum facere digno ſcuntur, non maligna, ſed benigna eſſet potius interpretatio faciẽda. Vnde mirari compellimur, quod cum fratribus prædicatoribus & minoribus duximus indulgendum, ut ubicunque fuerint, ſine parochialis iuris præiudicio d cũ altari ualeant uiatico celebrare, quidã nimis e ſtricte interpretãdo indulgẽtiam noſtram nituntur aſſerere, quòd per eam præ dicti fratres pter plator ũ aſſenſum facere hoc non poſsint, propter quòd eos celebrare iuxta indulgentiam apo. non permittunt. Cum autem eis nihil conferret memorata indulgentia, ſine qua id prælatis annuentibus, liceret eiſdẽ f.t. mandamus quatenus interpretatione huiuſmodi reprobata, dumtamẽ ab alijs quæ iure parochiali prouenĩũt prorſus abſtineant. datam eis ſic licentiam celebrandi authoritate noſtra, non differas publicare, f ita quòd dicti fratres aliquã ex indulgentia g noſtra, uideantur in hoc gratiam conſecuti.

Gregorius nonus maioris eccleſiæ & Chriſtianitatis decano & archid. Lincoñ.

Priuilegium de decimis noualium non ſoluendis, non comprehendit decimas tempore priuilegij impetrati poſſeſſas ab alijs: nisi de poſſeſſione alterius in priuilegio fiat mentio.

CAP. XXXI.

Dudum inter priorẽ & conuentum, de Buteñ. ex parte una, & priorisſam & moniales de Campeſſe ex alia ſuper decimis lite mota: & infra. De conſilio fratrum noſtrorum decernimus, iuri prædictorum prioris & conuentus ſuper decimis noualium in quarum erant poſſeſsione tempore h illo quo indulgentiæ apoſtolicæ impetratæ fuerunt, a parte altera de decimis noualium, non ſoluendis, non debere per eas non facien-

ſunt imperatori, de iure tñ debent ſubeſſe. & præcipue iſti quibus ꝓhibenĩ. xj. q. j. uolumus. & dominus totius mũdi eſt. ff. ad l. rho. de p̃cario. & vij. q. j. in apib⁹.

a Locis uicinis. Et ita ratione uicinitatis, ſentit quis commodũ 1 uel incommodum, de pœ. di. j. ſed et continuo. & xliiij. diſ. §. j. & ff. de contrahen. empt. ꝙ ſæpe. §. ult. & xvij. q. iiij. ſi quis contumax. Argu. contra quia lupanaria, non infamãt caſtitatem. xxxij. q. v. tolerabilius. Ber.

b Quia intentionis. Nouum Sic patet, qđ innouatio priuilegij, nihil noui confert. ſi. s̃. de confir. uti. uel inuti. cum dilecta. & s̃. eo. ex parte abbatiſſæ. xij. diſ. præceptis. ſi. xxxiiij. q. j. Achatius. ſic per protectionem non diminuiĩ ius epiſcopi. s̃. eo. ex parte tua. ſic. & cõfirmatio ĩ forma cõmuni obtenta. s̃. de cõceſ. præb. quia diuerſitatem. Quãdoque tamen, per confirmationẽ aliquid iuris accreſcit, quia trãſactio quæ erat perſonalis, per cõfirmationẽ fit realis & perpetua: ut s̃. de tranſactio. ueniens. & c. j. Bern.

In ijs. Primo ponit exordiũ, & facti narrationem. Secundo prouidet & rationem reddit ibi, Cum autẽ. Ab.

c Ad cultum diuinum. De ijs quæ ad cultũ diuinũ relinquuntur in teſtamento ipſius fauore non detrahiĩ quarta 2 s̃. de teſtam. cap. ulti.

d Sine præiudicio. & ita in præiudicium alterius, non datur priuilegium graue. ſic de uſu

1 Ad hoc facit ca. ſi quis cõtumax. cui cõcor. s̃. đ paro. ſup eo. cũ concor. primæ & ſecũdæ glo. Ad id ꝙ đ incõmodo dicitur faciũt tria prima iura, & cle. de pę. ſi quis ſuadẽte. uer. ꝙ ſi incõmodum. Octouiã. Aug. militibus qui eum iuuerãt cõtra Antoniũ tempore ſchiſmatis in remunerationẽ dedit Cremonã: q & eis rebellis fuerat: & qa non uidebatur ſibi ſufficere. dedit Mantuam inde Mantua ueh miſeræ nimiũ uicina Cremonæ, ſecundũ. Hoſti. Oui. de nuce dixit: Nux uicina damno eſt: & longius abſũt Natiuũ retinent inuiolata decus. Ioan. Andre.

2 Epalis uel parochialis: ut ibi. Ioan. And.

pal. ex tuarum. s̃. de ec. ædi. ad audientiam. ij. ff. ne quid in lo. publ. l. ij. §. ſi quis a principe. & ff. de admi. tut. impuberi. 3 & C. de eman. li. nec au⁹. & C. de præci. impe. offe. quoties. & j̃. c. proxi.

e Nimis ſtricte, ꝙ eſſe non debet, quia principis priuilegiũ latiſsime interpretandũ eſt. j̃. de uer. ſig. olim. & ff. de cõſti. prin. l. ult. & ij. q. iij. c. ſi quẽ. §. notãdum. in fi. nec nimis large interpretari debet s̃. e. ut priuilegia ibi, aperiantur eccleſiæ. & illud uerbum non ita large accipitur: ut ibi dicitur.

f Publicare. Vt nullus poſsit ſe ꝑ ignorantiam excuſare. s̃ de poſt. c. j. & xvj. diſt. ꝙ dicis. & xij. q. ij. qui & humanis. ff. de inſtit. ſed & ſi. §. de quo palam.

g Ex indulgentia. indulgentia enim ſemper debet aliquid conferre, 4 ut hic patet. & C. de theſau. l. j. lib. x. & ff. ad municip. l. j. & ff. de legat. j. ſi quando. & ff. de uſu. & habi. diuus. & potius laborandum eſt, ut res ualeat, quam ut pereat. ſupra, de fide inſtrum. inter dilectos. & ĩfra, de uerborum obligatio. abbate. ff. de rebus dub. quoties. ij. & ff. de actio. & obli. quoties. & ff. de regulis iuris. in contrahenda. alias deluſoria eſſet indulgẽtia principis. B.

Dudum. In prima ponitur facti narratio. In ſecũda deciſio: ibi. De conſilio. Abb.

h Tempore illo. Si enim poſsidebant decimas illas iure, ſuo tanquam debitas: priuilegiũ ſuper his obtentum,

3 Priuilegium quo miles teſtari põt quo uult reſpicit bona non tutelas filiorũ: qa illæ fiunt iure patrię pãtis non pmio militari & priuilegia militũ ad alienã iniuriã porrigi non oportet. Io. Andr.

4 Cõferre idẽ Phil. Dec. in c. cũ ordinę co. ij. de reſcrip. in l. j. in fi. C. de ſec. nup. Frã. ripa. in c. j. nu. 67. de reſcri.

† Oldra. q. cclxv. iij. eſſet etiã impoſſibile, qa priuilegiũ iſtud intelligiĩ de nondũ redactis ad culturã ſecũdũ Pan. hic.

tum, siue indulgentia non ualeat quæ absorbet ius alterius. C. de preci. impe. offer. quoties, qa contra ius est. C. eo. ti. rescripta. xxv. q. ij. rescripta. ac si lite pendente fuissent impetrata: quare non ualet. sic. s. de testa. cām quæ. in auth. in me. li. nō fieri sa. iussi. §. si uero. col. viij. & s. ut lit. pe. c. ul. sic priuilegium obtētum, tacita compositione, nō ualet s. de deci. ex multiplici. sed super illis de quibus nōdum fuerāt in possessione ualebant, à contrario sensu, ut sic aliquem fructū habeat ex talibus indulgentijs alias inutiles essent: ut s. c. proxi. Ber.

a Non facientes. Vnde p. surreptionem obtentæ fuerunt & talem uidelicet quæ si expressa fuisset, eas non habuissent, & maxime si læderetur prior & cōuentus. s. de rescrip. super literis. j. de uerbo. sign. si quid per nouale. & ita indulgētia non ualet, tacita ueritate, sicut nec rescriptum: ut in ea. super literis. sic & priuilegium non ualet, nisi faciat mentionem alterius priuilegij. s. de præscript. ueniens. & sic patet, quod papa concedendo indulgentiā seu priuilegium, nō intendit aliū lædere: ut s. c. proxi. ubi de hoc inuenies cōcordātias.

Vide in c. cām. statim alle. su per. gl. ul. Ioā. An.

tes a de hoc aliquā mentionem præiudiciū gñari.

Idem.

Confratres priuilegiatorū nisi se ad eos in totum transtulerint, ad episcopalia iura tenentur.

CAP. XXXII.

QV idā (sicut asseris) in priuilegiatorū fraternitate recepti nolunt tibi, de iuribus episcopalibus respondere. Verū quādiu huiusmodi fratres, mo ram b in domibus suis fecerint eos compellere poteris, ad dicta iura tibi integre persoluenda. c

Idem Arelateñ. capitulo.

Quo ad priuilegium retentionis decimæ, semel nouale semper est nouale.

CAP. XXXIII.

COnsultationi uestræ b. r. quòd terra de qua non extat d memoria, quòd aliquando culta fuisset redacta per religiosos uiros nouiter ad culturam, perpetuo e debet

b Q Vidam. Morā. & ita non sufficit sola receptio nisi sequatur translatio plena, sic. xxj. q. ij. si quis iam translatus. Sicut non dicitur quis esse de numero militum, priusquam sit inter eos numeratus ff. de mili. testa. ex eo tempore. Et sola ratio possessionis, non est idonea ad munera iniungēda. ff. ad municip. libertus. §. sola 3 sic & miles commeatu accepto si remaneat in domo sua, non habet priuilegiū ff. ex qui cau. maio. l. miles. Arg. contra. ff. de bo. pos. ex testa. mili. l. una. in fi. ubi dicitur, q priuilegium militis habet, qui non dum peruenit ad milites.

c Persoluenda. Sic s. e. cum & plantare. §. pen. sic supra. eo. ex parte. & s. de maio. & obe. per tuas. Ber.

d C Onsultationi. Non extat memoria. j. de uerb. sig. quid per nouale.

e Perpetuo debet. Sic ergo patet, q ex quo fuit semel nouale, semper erit nouale, quātum ad hoc, q decimæ non soluantur de tali terra. Hæc uidebatur forte dubitatio, si post longa tempora quæ sufficerēt ad præscriptionem canonicam. debet talis terra dici nouale, ut postea censeretur iure communi cum alijs, ut decimæ postea soluerentur: quod hic determinatur. Et est arg. quod principium considerandum est s. de censi. scientes. & s. de ele. dudū. in quibus de hoc. Itē

3 Textum habes s. de rescrip. dilectus. ij. in glos. ij. Io. Andre.

Milites ibi de eo q trāsfertur ad aliū numerum

argumē. quod ex quo res est semel priuilegiata, semper erit priuilegiata. Priuilegia enim perpetua sunt. xxv. quæst. ij. c. j. & ij. nisi perdantur: quia illi quibus concessa sunt, eis non utuntur 4 s. eo. accedentibus & c. si de terra.

Priuilegia sunt perpetua.

4 Vel abutunt s. eo. tuarū. idē in alijs casibus ibi not. de deci. suggestum in j. glo. Ioan.

quo ad immunitatem de non soluendis decimis nouālium iure censeri. Cum alias nonnunquam contingeret, indulgētiam f de noualibus plus eis dispendij, quam utilitatis afferre.

f Indulgentiam. Isti enim habebāt priuilegium, de nō dandis decimis noualium: unde dubitabant, utrum lapsu temporis redirēt illa noualia ad ius commune cum alijs terris: quod si esset cōtingere posset, q plus dispendij consequeretur ex illo nouali, quā utilitatis, puta per magnas expensas quas facerēt in reducendo terram illam inutilē ad culturam.

5 Ludo. Rom. consili. cccl.

TITVLVS XXXIIII.

DE PVRGATIONE CANONICA.

Ex concilio Tiburiceñ.

Infamatus fide dignus, per iuramentum se purgat, alias secus, & censetur non idoneus enormiter peccans.

CAP. I.

DE PVRGAtione canonica.

Supra uisum est de uarijs delictis tā prælatorū quā subditorum uerū quia infamati ex delictis qui cōuinci non possunt, debent compelli ad se purgādum, ideo subijcitur iste titulus. Abb.

Obilis homo uel ingenuus g si in synodo accusatus crimen negauerit si fidelē h eū esse sciuerit, i cū xij k ingenuis se expurget. l Si autē antea depræhēsus fuerit in furto m aut piurio n aut in falso testimonio, nō admittatur ad iusiuran-

De hac materia tractatur. ij qō. v. per totum. & xv. qō. v. De secunda parte tractatur. ij. q. v. consuluisti. §. hoc autem. usque ad fi. quæstionis.

g Obilis. Ingenuus. Ingenuus est, q statim ut nascit liber est. inst. de inge. in prin. & dicitur hic ingenuus, qui alias non est nobilis. 5 ut differat sic ab eo, quod dicit nobilis.

h Fidelem. idest fide dignum, qui de facili non peieraret. Ber.

i Sciuerit. Ipsa synodus, uel alias extra synodum iudex.

k Xij. Hoc intellige, si uisum fuerit iudici, quod tot habeat: quia numerus cōpurgādorum arbitrarius est. Argu. j. eo. ex tuarum. & ij. q. v. omnibus.

l Expurget. Intellige de eo. qui est infamatus. Bernardus.

m In furto Qui enim condemnatus est, uel pactus de furto, infamis est. ff. de ijs qui no. infa. furti. §. pactus & lege prima quare ulterius ad iuramentum nō admittitur.

n Periurio. Periurus non admittitur, amplius ad iurandū, ut vj. quæst. i. quicunque. xxij. quæstio. v. paruuli, quia præsumitur contra ipsum ex antecedenti uita. ar. ij. q. j. in primis. ad fi. ff. de accusa. si cui 6 ff. de re mili. nō omnes. §. à barbaris, Idē est de eo, qui

Ingenu.

5 Ho. nō placet hec lectura secūdū quā eadē purgatio imponet nobili & rustico libero. Est eñ maior numerus requirendus in nobili: licet totum sit arbitrariū. exponit ergo uel pro. i. siue pro & ff. de uerbo. sig. sæpe. Io. An.

6 Vide de simon. per tuas. j. sup glo. & sic. Io. An.

fal-

dū,sed ei (sicut qui ingenuus [a] non est) purgatio indicatur.

Ex concilio Agatheñ.

Infamatus tertio monitus, se non corrigens,usq; ad purgationem ab officio suspenditur

CAP. II.

SI quis presbyter negligēs [b] uitæ suę prauis exēplis mala de se suspicari permiserit, & populus ab episcopo, iuramento [c] seu banno christianitatis [d] adstrictus, infamiā eius patefecerit, certiq; accusatores criminis eius defuerint, admoneatur [e] primo seorsum ab episcopo, deinde sub duob' uel tribus testibus: & si non emendauerit, [f] episcopus eū publica increpatione admoneat. Si uerò nec sic se correxerit, ab officio suspēdatur, [g] usq; ad condignā satisfactionē: ne populus fidēliū in eo scandalū patiaт.

Ex concilio Meldeñ.

Etiā regulares purgāt se de delicto, secūdū regulā canonicā.

CAP. III.

MOniales si libidinibus inseruire accusentur, & manifeste detegi non ualuerint, [h] erga regulam [i] suæ opinionis, malam famam canonice purgare cogantur.

Ex eodem.

Si delictum est probabile, non inducitur purgatio, alias secus.h.d.quo ad titulum.

falsum tulit testimonium,qui periurus est,in tribus peccat supra de crimini.fa.c.j.

[a] Ingenuus non est. Arg.quod propter crimen,perditur nomen dignitatis sicut per monachatum amittit quis nobilitatem. [1] xxvij.q.ij.scripsit.unde priuilegio ingenui gaudere nō debet, qui ingenui mores abijcit j. de senté. excom.in audientiam & s. de ui.& honest.cle.c.ult.& s.de cle.coiu.c.penul.& s.de aposta. ca.j.& s.ne cle.uel mona.ca.ij.expurgabit ergo se quasi seruus siue libertinus, ad arbitrium iudicis, & aliter quam ingenuus.

SI quis. Suspectus qui tertio monitus, se nō corrigit, cum possit, ab officio suspenditur. Abb.

[b] Negligēs. Qui negligit famā,crudelis est.xij.q.j.nolo. & xj.quæst. iij. non sunt.

[c] Iuramento. xxxv.q.vj. episcopus in synodo. & s.de testi.cog. præterea. Ber.

[d] Banno christianitatis. id est sub pœna fidei suę.Bernardus.

[e] Admoneatur.ij. quæstio j.si peccauerit.

[f] Si non emendauerit. negligentiā, scilicet reddens se operibus bonorū actuum,ut sic suspitionem prauam depellat.

[g] Suspendatur. Hic est ordo qualiter procedat con tra infamatum. nō enim incipiēdum est à suspensione, sed ordo capituli est incipiendus ar. gu. ij. q.j.nomen. & lxxiiij.di.honoratus. & xxiij.qō. iiij.forte, hi cordō seruandus est : ut plene dicitur j.eo. inter.Ber.

MOniales.Potest sic summari,secundum intellectū. gl. Purgatio indicenda est regularibus, secundum tenorem regulæ.h.d.Nam regulares iudicantur,non solum secundum regulam, sed etiam secundum canones:ut in c.fi.de sta.reg. Abb.

[h] Valuerint. Per testes.uel per aspectum corporis. xxvij.q.j.nec aliqua.

[1] Nobilitaté.Phil. Dec.c. cū adeo. col. ij.ubi dixi de rescri. tamē contrariū tenet Lu. Rom. sin. xxxvij. utrū nobilis Bal.ca. cū in magistrū. de elec.Petr. Rebu. in trac.nominationū. q.xij. nume. 11. d. An. Tiraquel.trac. de nobilitate.c.xxvj. & ita practicat. Famam negligés, crudelis ē.

CAP. IIII.

SI quis de gradu ecclesiastico raptoribus alienarum sponsarum, se consensorem [k] uel interuentorem manifeste prodiderit, [l] à proprio gradu repellatur, Etsi uerisimilibus [m] exinde suspicionibus fuerit propulsatus, canōicè se expurget.

Inn.pa.iij. Aquilegié. patriarchæ, & Mantua. episcopo.

Infamatus,contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iuramento de ueritate: compurgatores uero de credulitate.

CAP. V.

QVoties Tridētinus episcopus,de simonia impetitus sit, uos latere nō credimus: sed accusatores [n] scriptū afferentes, testes, secundū formā canonicā, pducere nequiuerunt. s. q ecclesiā sancti Petri presbytero P. dederit pro quatuor modijs frumenti:&.j.Communi fratrum nostrorum cōsilio iudicamus, ut tertia manu sui ordinis [o] & quarta abbatum & religiosorum [p] sacerdotū, de supradicta simonia, debeat se purgare. Porrò purgationis tenor erit huiusmodi: Episcopus iurabit primum, super sancta Dei euangelia, quòd pro ecclesia sancti Petri presbytero P. danda

[i] Erga regulam.i.secundum tenoré regulæ. Ber.

SI quis de gradu.Consensorem. [k] Qui.n.cōsentit, quandoq; ut faciens punitur.j.de sent. excom. quantæ.& xvij.quæst.iiij.omnes.ecclesiæ.& lxxxvj. di. facientis,alias culpa,& qui crimina quæ corrigere potest, nō corrigit ipse cōmittit. xxiij.q.viij. pterea.

[l] Prodiderit. i iuditio timore probatiōis:alias si occulte confiteret sacerdoti. nō repelleret dūmō esset occultū s.de sim.ex tuę.

[m] Verisimilibus. Suspicio temeraria,semper repellitur.ij.q.j.primo. & vj.q.j.oues. Verisimilis, inducit purgationé,ut hic. Violēta sufficit ad sententiam. xxxij. quæst.j.dixit dominus. Vnde uersus: Tu suspenderis, si cā pbabilis extet. Si uiolenta tenet: nō temeraria tāget

QVoties.Diuiditur. Nam primo narrat factū. Secundo purgationé iducit: ibi.Cōi. Tertio ponit purgationis formam: ibi,Porro. Abb.

[n] Accusatores. & sic uidetur, q plures possunt simul accusare d e odé crimine [4] s.de collu.ca.j.& ij.q.j. in primis. Sed hoc ita contingit de facto. sed iudex debet eligere magis idoneū.ff. de accu. si plures.uel intelligē accusatores,id est delatores uel dnūtiatores.s.de accusa. cū oporteat. & hoc satis uidetur,qa si fuissēt accusatores. si nō pbauerit, puniri debēt pœna talionis, ad quā īscribere debuerūt.s.d simo.licet heli.aliter non admittiť accusator ut ibi tamen denūtians.si nō probat. puniri debet extra ordinaria pęna ad arbitriū iudicis.s.de cal.c.ij.Ber.

[o] Sui ordinis.Scilicet epōrū.Et ita est arg.q epalis dignitas sit ordo.xxj .di.cleros. lxxxix.dist. ad hoc.

[p] Religiosorū. No. q cōpurgatores debēt esse bonæ opinionis,ita q non sit uerisimile eos uelle peierare.& a b ecclesia tolerant,j.eo.cū.P.& ca.cōstitutus. & qui eius conuersationē agnoscāt.j. e.c.inter.

[2] Vel secundū regulā, quæ habet, q secūdum qualitaté suspitiōis indicatur purgatio. rū s.de heretic. ad abolendā §. qui uero & ij.q. v.omnib secūdum Go. Ioan. And.

[3] Suspicio triplex est Vbi de hoc & j. de psum. quanto Ioā. And.

[4] Sed nū quid econtra, unus plures accusare possit nota l. xxxj.dist. Maximianus.& plenius ij.q.j. prohibent & in Spe. de accus. in princ. Io. An.

Episcopatus, est ordo.

Sub

a Submissam. Nõ enim licet mihi per alium, quod per me nõ licet. j.q.vij. sancimus. ff. de admi. re. ad ciuit. pert. l. ij. in prin. & ff. ad senatusc. Maced. filium habeo. & qui per alium facit, per seipsum facere uidetur. j. de sen. exco. mulieres. 1 & ff. de admi. tut. ita tamen. §. gessisse.

b Credunt. Sic j. eod. c. ult. in fin. & s. de testib. quoties. alias. n. subiret anceps periurium, si præcise iurarent de alieno facto. ff. de in lit. iur. uideamus. ff. re. amo. leg. Marcellus. §. quarerũ. Qualiter iurare debeant qui purgantur, dicitur j. eo. ca. ulti. in fin. Bernard.

c NOs. Deficiẽtibus, uel ẽt nullis apparentibus. ex quo enim infamatus est apud bonos, & graues, & si nullus appareat accusator cõpellẽdus ẽ ad purgationẽ. ij. q. v. si mala. & j. e. inter. 2 Sed nunquid episcop⁹ potest de quolibet crimine cõtra parochianum suũ taliter pcedere? Nõ credo: 3 & hoc intelligo in criminibus quæ spãliter pertinent ad ecclesiam, puta de hæres. simi. s. de her. excõicam⁹. §. adijcimus. uel de adulterio, si consanguineus teneat cõsanguineam, & uxorẽ alterius: uel nisi habeat iurisdictionẽ temporalem, alias non uidetur, quod de quolibet crimine hoc possit. Ar. contra. s. de iudic. nouit.

d Appellauerit. Dum tamẽ iustam habeat causam appellãdi, puta quia excedit modũ episcopus ĩ purgatione, uel alias eũ grauat 4 s. de off. ordi. irrefragabili. & cap. licet. alias non admittit appellatio, & præcipue in huiusmodi crimine uel infamia. s. de appel. cũ sit Romana. in fin. & c. ut debitus.

1 Et ij. de regu. iur. q facit. li. vj. Io. An.

2 Adde q purgatio ĩducitur aliquãdo pter suspicionẽ, not. gl. in l. fi. §. qui iussu. ff. de his. q no. infa.

3 Nõ credo. Imo si tendat ad pœnitẽtiã. Host. Pã. Sed opin. gl. practicat & bñ pter q stuarios epos.

4 Vt qa nõ uult recipere testes notos ad probãdũ bonã famã: sed recipit ignotos, uel forsan inimicos uel uiles & abiectos, uel nimiũ inq rit de qualitate cõpurgatorũ secundum Hos. Io. Andr.

nec ipse per se, nec p submissam a personã, nec aliquis pro eo, se sciente pretium recepit: deinde cõpurgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quòd ipsi credũt b eum uerum iurasse.

Alexander tertius.

Episcopus parochianum suũ infamatũ compellit ad se purgãdum, nisi ab eo legitimè appellauerit.

CAP. VI.

NOs inter alios: & infrà. Quia nos t. f. cõsulere uoluit utrum episcopus parochianum suũ ad purgationem cogere possit. Consul. t. t. respon. quòd si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore & testib. deficientibus c ad purgationem est per ipsum episcopũ compellendus, nisi fortè super ipso ad superiorem iudicem duxerit appellandum. Sanè si appellauerit, d eius parebit iudicio, ad cuius examen causam uoluerit per appel. transferre.

Idem Gaietanen. electo.

Compurgatores debent esse honesti, et notũ habere eũ quẽ purgãt nec debet à iudice uel alio ipediri: et deficiẽs in purgatione punitur ut conuictus.

CAP. VII.

CVm P. manconella præsbyter: & infrà. Purgatores illius honestatis & opinionis e esse uolumus, quòd uerisimile sit eos nolle amore uel odio seu obtentu pecuniæ peierare. Vt autem idonei appareant, necesse est, ut eius quẽ purgare debẽt, uitã & cõuersationẽ agnoscãt. Deficientẽ uerò in purgatione oĩ officio & beneficio ecclesiastico priuare f procures: Præcauẽs, quòd siqui purgãdo in sua uoluerint purgatione assistere, nullam eis maleuolentiã, g uel indignationem ostendas, nec eos ĩpedias, uel ab alijs, quantũ in te est, impediri permittas.

Lucius tertius.

Absolutio facta secundũ purgationem uulgarẽ, non tenet, & ea non obstante, pôt iudici de nouo purgatio: et admittitur accusatio.

CAP. VIII.

EX tuarum intellexi mus continẽtia literarum, quòd cùm H. præsbyterum (quia infamabatur de homicidio) à sacerdotali officio suspendisses, h prædecessoris tui literas tulit in medium. quibus apparuit eum iudicio, aquæ frigidæ suam innocentiam purgauisse, i & episcopum suis eum literis absoluisse.

Quia uerò peregrina k iudicia sunt inhibita, purgationem quam præstitit, sufficere non putantes: l Mandamus quatenus, si accusatores idonei non apparuerint, ut cùm septima aut quinta manu sui ordinis (sicut expedire cognoueris) p purgationem canonicam innocentiam suam ostendat, sibi iniungas, quam cũ præstiterit, suspẽsionẽ sine difficultate relaxes,

CVm P. Secunda pars ibi. Vt autem. Tertia ibi, Deficientem. Quarta ibi, Præcauẽs, & est pars. c. cum P. de accu. Abbas Siculus.

e Opinionis. Sic s. eod. quoties. & j. eod. constitutus. & qui uitam eius præteritam & modernã agnoscant. j. eo. inter.

f Priuare. Qui deficit ĩ probatione, pro conuicto habetur, & punit 5 tanquam probatũ sit crimen, sic supra, d simo. de hoc. & ca. insinuatum, & j. e. inter.

g Maleuolentiã. Arg. xcv. dist. esto subiectus. lxxxvj. dist. quando. & ff. de off. præsid. obseruandum.

h EX tuarũ. Suspendisses, propter enormitatẽ delicti, suspenditur statim quis ab officio & beneficio j. eo. inter. ubi de hoc dicit. Ber.

i Purgauisse. hęc purgatio est ĩhibita, siue ferri candẽtis uel duelli: 6 qa tales Deũ tentare uidẽtur. j. ti. pxi. per totũ. & ij. q sti. v. Mennam. clerici tales purgationes scribere nõ debent. simile ne clerici uel monachi. sentẽtiam. & ideo hic pro non præstita habetur.

k Peregrina iudicia. id ẽ, extranea & reprobata. aliter accipitur iudiciũ peregrinorũ, pro iudicio non sui iudicis. iij. qõ. vj. peregrina. & capitu. sequenti.

l Non putantes. Idẽ esset, si corã iudice nõ suo se purgasset. j. eo. c. pe. in fi. Vnde nota reprobatã purgationẽ, nõ facere fidem. ff. de pignora. actio. eleganter. §. qui reprobos. & C. ne de statu defunct. si pater tu⁹. & qui iurat aliter, quã debeat, ex integrò est iurandum. ff. de iureiur. nõ erit. § diuus. Et est hic arg. quod si aliqs docetur ad extraordinariũ iudicẽ: p hoc qd' fit

5 Cõsiderato mõ agẽdi. do accusa. accedens secũdũ Go. Ioan. An.

6 Vel panis & casei. Io. A.

Purgatio repbata, fidem nõ facit.

bi, non interrumpitur præscriptio : ut l. prædicta si pater. Item arg. quod sententia quæ nulla est, non liberat aliquem.

a Annuntians. Simile. ij. q. v. habet hoc. de consec. dist. ij. ego Ber. ad fi.

an sint de illa diœcesi. s. de cleri. pereg. c. ult. Et de natione. s. an legitime nati. s. de fi. præsby. c. j. An sint bonæ famæ : quia in nullo debet eorū opinio uacillare. xxxiij. dist. laici. Et an sint criminosi. xxiiij. di. c. ult.

f Immunis. Id est qđ illa crimina de qbus īfamatus fuit non cōmisit sicut credūt. sic dēt suppleri. alias hęc forma reprobari uidetur. j. e. c. ult.

& eum testimonij boni uiri annuntians, [a] ab infamia homicidij nullius cōtradictione, uel appellatione obstāte absoluas. [b]

Idem Vintonien. epo.

Sufficit quòd compurgator sit toleratus ab ecclesia bonæ famæ, nec de crimine suspectus cō demnatus.

CAP. IX.

Constitutus in p̄sentia nostra P. diaconus: & infrà. Prætereà illud nobis non modicam admirationem inducit, ꝙ purgationem oblatam recipere noluisti, nisi prius commendasses [c] nomina singulorum, qui dictū P. purgare uolebant, de nationibus & cæteris circunstantijs prius inquireres [d] diligenter, tanquā esses ordinationes facturus, utinam sic discuteres ordinandos. [e] Sanè in purgationibus faciendis, cum satis sit illis qui pro purgando exhibent iuramentum, secundnm propriam consciētiam & opinionem iurare, ꝙ purgandus à crimine sit immunis, [f] uel quòd bonum exhibuit iuramentum: [g] si purgatores ab ecclesia tolerentur, [h] & sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrantes: nec in iudicio pro crimine condē-nati, [i] proculdubio sunt absque ullius indagine admittendi.

Innocen. iij. Senon. archiepiscopo.

Propter magnitudinē criminis infamatus suspēdi potest, nedum ab officio, sed etiā à beneficio donec se purgauerit. hoc primò. Et augetur propter hoc numerus compurgatorū hoc secundò. Ex causa interdum post purgationem præstitam suspenditur quis ad tempus. hoc tertiò. Et deficiens in purgatione, punitur, ut conuictus. hoc quartò.

CAP. X.

Inter solicitudines nostras, illa debet esse p̄cipua, ut capiamus vulpeculas: & j. Licet ergo ecclesiastica constitutio, [k] tales ab officio tantùm usque ad purgationē canonicā doceat suspendēdos: quia tamen, eum etiam à beneficio propter immanitatē criminis suspendisti, nolumus improbare. Nec illud etiam impro-

b Absoluas. Quantum in te est: quia infamiā facti omnino remouere soli⁹ Dei est. argumē. ff. de obseq. à li. & li. præstād. l. ij. Sed nūquid post cōpurgationē. potest accusari? Dicunt q̄dam, quod si accusatore præsente se purgauit, non accusabit eū postea, sicut in absolutione, seu abolitione, nisi ī casu. ff. đ p̄uar. l. iij. & ff. de accu. si cui. Secus si nō accusatus purgetur, nisi publice dictum esset, quod quicunq; uellet ipsum accusare, exigeret ītra certū terminū. ij. q. j. multi. Lau. [1] dixit, ꝙ post talem purgationē de eodē crimine accusari nō pōt: quia iusiurādū maiorem authoritatē habet, quā res iudicata. ff. de iureiu. l. j. Idē enim per iusiuran dum cōsequimur, quod per iuram. ff. de iureiu. sed & si. § si cum de hæreditate. quoniā prætor iusiurandū tuetur. ff. e. l. iiij. §. j. & publica actio, scilicet popularis, consumitur p̄ iusiurādum, nisi per collusionem sit actū. ff. eod. eū qui. §. in popularibus. solū. n. Deum habet ultorem. C. de iureiu. l. ij. & pœnā à Deo expectat. C. de arbitr. authenti. decernitur. Arg. contra. ff. de iureiu. si duo patroni. in fi. Sed ibi constabat de periurio.

1 Cuius fuit hæc gl. idem Ala. & Tā. exceptis casibus, q̄ no. s. đ accus. đ his. Hu. dixit ꝙ semper post purgationem poterat accusari ꝙ posset esse uerū ubi absolutio nō sequit purgationē. nā ēt si probasset se innocētē: ex quo absolutus nō fuisset: accusari posset. ubi Vo post purgationē absoluit: sit uera opinio Laur. Ioā. Andr.

Examinatio nimia reprobat:

2 Dicit Host. indagatio utilis, & quę uerū dat intellectū approbanda, ut ibi: perniciosa astuta, supflua & inutilis reprobāda: ut in crimis iurib⁹ s. ꝙ dixi de iudi. di lecti. Ioā. Andr.

Constitutus. In prima ponitur facti narratio, & reprehensio. In secunda prouisio: ibi. Sane. Ab.

c Cōmendasses. Id est probasses & examinasses personas, & famam ipsorum. arg. ij. q. j. multi.

d Inquireres. Nimia examinatio uel indagatio, qn̄q; uitanda est ff. de no. doli mal. in fi. ff. mand. si fideiussor. §. si cū debitor. ff. qui. mo. pig. uel hypo. sol. sicut in re corporali. §. si debitori. xxxiij. dist. fraternitatis. & s. de dol. c. j. & xlv. di. sunt nāque. Arg. contra. ff. ad leg. Aquil. ita uulneratus. in fi. [2] Item similis inquisitio reprobatur. s. de iudic. cum deputati.

e Ordināndos. Ergo ordinandi ita subtiliter sunt examinādi, & inquirēdū est de natione ī quā nati sunt. s.

g Iuramentum. Sicut credunt, alias temere iurarent.

h Tolerentur. Ergo ꝙ sint bonæ famæ, ut hic dicit j. ca. p xi. & s. e. c. cum P. sed crimē ei obijci nō pōt, postquā ab ecclesia toleratur, ut à purgatione repellat. [3] sec⁹ est ī illis testibus, qui ad testimoniū inducunt. s. đ test. testimonium. cum suis concord.

i Condēnati. Ex quo enim condēnati sunt de crimine, & factū est crimen notoriū nō tolerātur. s. de coha. cle. & mul. c. ult. unde tanquā criminosi, à iuramēto repellēdi sunt: ut s. de testib. testimonium. Quid si in modum exceptionis crimē fuerit probatū cōpurgatoribus, nunquid p̄nt repelli eo p̄textu, si ex eo infamati erant, si ue eorum opinio grauata est? Repellant, ut in dec. p̄dicta, testimonium. in fi. quia debēt esse bonæ opinionis, ut hic dicitur.

3 Idē Tā. Vin. Go. & Philip. Caueat ergo excipiens quō excipiat. si enim dicat, excipio te criminosū de crimine infamatū: uel solum: excipio te de tali crimine infamatū: tūc audiet. & est ff. de accu. accedens. Ioā. And.

Inter. Diuiditur in quatuor partes, ut patet in summario. Secūda pars ibi, Attendentes. Tertia ibi. Purgatione. Quarta ibi, Quia si. Abb.

k Cōstitutio. Quæ dicit, quod īfammati deficiēte accusatore, admonitione præmissā, si se non corrigant, ab officio suspendant. ij. q. v. presbyter. simile s. eo. c. ij. Vnde not. quis sit modus procedēdi in purgatione indicenda. Si quis clericus apud iudicem sit infamatus, præfigat episcopus terminum accusare uolentibus: & si aliqs cōparuerit, audiatur. ij q. v. omnibus. & xv. q. v. c. j. & si conuincatur, canonice puniat, ut ibi. Si non appareat accusator, moneat ipsum, secundum quod dicitur s. e. c. ij. & si se non corrigit, tunc suspēdatur: ut ibi dicitur, & xxiij. q. iiij. forte. & lxxiiij. dist. honoratus. & sic intelligitur, quod dicitur hīc, tales ab officio tantū, &c. & sic intelligit Io. illud. c. ij. q. v. presbyter tn̄ si mala fama illius crebrescit, potest ep̄s inquisitionē ex officio suo, cōtra illum facere [4] s. đ accu.

Purgatio sub quo modo est indicēda.

4 Etiam si uellet se purgare. ut not. ij. q. v. habet hoc propriū in gl. Ioā. And.

accu.qualiter & quando. ubi plene dicit, de inquisitione.& lxxxvj.di.si quid uero.& ita cum à contumacia incipit,taliter procedere debet prælatus:ut s.eo. ca.ij. Quandoque tamen propter enormitatem delicti, & scandalum & infamiam magnam inde ortam, statim potest episcopus ipsum suspẽdere ab officio & beneficio : ut hic factũ fuit.ij.q. v.sup causa. & sic potest etiã intelligi c.illud præsbyter si & hoc innuit bene litera illius.& Hugo sic intelligit illud.cum uero incipit eps à crimine procedere cõtra aliquẽ seruabit illud qđ dicitur s. de iudic. cũ nõ ab homine.

adhibenda minori.Quẽ plebs accusat.purgabitur in manifesto.Quẽ corꝰ an chorũ, sua sit purgatio pſto.

e Noscitur.ij.q.j.si peccauerit.& ij.q. v. Mennã.xxiij.di.illud & s.de ele.postquã.xv.q.v.de crimine.& C.ubi de cri.agi opor.authen.qua in prouincia.

bamus,quod licet contra eum nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tñ (fama publica deferẽte) uoluisti plenius inquirere ueritatẽ. Attendentes autẽ uulgatam infamiã,graue scandalũ, & uehementẽ suspicionem, ex testiũ dictis obortam, a quæ contra decanum facere uidebantur, cum propter eorum quodlibet ei esset purgatio indicenda: & seruantes b iustitiã,& mollientes c rigorem,purgationẽ ei xiiij. manus, d sui ordinis duximus indicendam. Ipsum igitur ad te remittentes,ut ibi purgetur,ubi noscitur e infamatus: Mandamus quatenus, accitis tecum Niuerneñ.& Parisieñ. episcopis,indictã ei purgationẽ accipias, ita tamẽ, ut qui ad eius purgationem processerint comprobandam sint fide catholici, & uita probati, qui conuersationem, & uitam ipsius non tam moderno f tempore nouerint, quàm transacto.Purgatione uerò recepta,beneficium ei restituere non postponas. In pœnã autẽ familiaritatis g illius,quã cũ hæretici scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio uolumus manere suspẽsum: donec scandalũ sopiatur, ita tamen ut publicè familiaritatẽ hæreticorũ abiuret. h Præcipias insuper ei districtè,ut in prædicta, & alijs uillis circũpositis profiteatur & prædicet fidem catholicã, ac confundat & detestetur hæreticam prauitatem, sic deinceps uitam suam bonis adornans operibus ut infamia cõuertatur in bonam famã & omne scãdalum & suspicio de catholicorum mentibus deleatur. Quod si forsan in purgatione defecerit: eũ ecclesiasticæ disciplinæ mucrone percellas,& ab officio & beneficio depositum, ad agendam pœnitentiam, in arctum monasterium i detrudere nõ omittas.

Idẽ abbati sancti Dionysij, & presbytero sancti Martini.

Breue est, nec potest aliter summari.

CAP. XI.

CVm dilectus: & infrà. Illud autem uos attẽdere uolumus, & mãdamus,ut tales ad purgationem admittantur personæ, quæ uicinæ k sint

a Obortam. Argu. quod ille cui probatur crimen. in modũ exceptionis debeat se purgare si inde remaneat infamatꝰ unde non poterit promoueri, ante purgationẽ s. de testi. testimoniũ. arg.licet.n. exceptio nõ infamet. s.de ordi. cog.cũ dilectus in fine.tamen sugillat opinionem infamati. ff. de doli except. apud Celsũ.§. aduersus & opinio ordinandi in nullo uacillare dẽt. xxxiij. di.laici.ar. s.đ excep.deniq;.

b Seruantes. In numero quartædecimæ manus:quẽ tamẽ rigorem(ut statim submittit) mollit in eo, ꝙ respectu cuiusq; prędictorũ indicere poterat septimã manum.ar. s.e.ex tuarũ & c.quoties & sic essent cõpurgatores xxj.secundum.Ho.Io.And.

c Mollientes. Iudex.n.debet habere misericordiam & rigorẽ.xlv.di.disciplina.& c.sunt nãq;.& c.uera.

d Xiiij.manus.hic exceditur numerus compurgatorum propter immanitatem criminis. Arbitrarius.n. est talis numerus.ij.q.v. presbyter si. & diminuitur quandoq; in episcopo.ij.eo.cũ in iuuentute.ad fi. & habito respectu ad criminis enormitatem indicẽda est purgatio quandoque cum pluribus,quandoq; cum paucioribus,secundum ꝙ uisum fuerit imponẽti. Ordinaria purgatio cõsueuit notari, qbusdã uer. Pontificẽ pariũ manus expurget duodena.Quinta sacerdotẽ,leuitã tertia,pœna Maior maiori,minor est

f Moderno.Quia debent esse uicini & noti.j.c.pro. & s.e.ex tuarũ.cõstitutus.& c.cum P.

g Familiaritatis. ex qua orta fuit infamia cõtra eũ si.xxxiiij. di.quorũdã.& s.de accu. nulli.& j.e. cũ in iuuẽtute.& est ar. quod præsumitur contra aliquẽ,uel de aliquo ex societate.

h Abiuret. Qui n.est infammatus de hoc crĩe, purgare se debet, iuxta cõsideratiõẽ epi.s.de hær. excõicamus.§.q au tẽ.merito iste debet adiurare familiaritatem,ex qua fuit infamatus.In qbusdam.n. casibus tenet qs iurare se similia nõ facturũ, sicut quilibet absoluendus. xi.q.iij.cũ aliquis & j. de sen. excõ. ex tenore. Itẽ incẽdiarius.xxiij.q. vi.pessimã,& hæreticus, ꝓut hic dicitur.& j.q.vij. quoties. si đ cõse. di.ij.ergo Berẽgarius.&in quolibet nefando crĩe.xij. q.ij.de uiro.Ioan.

i In arctũ monasteriũ!. imo uideẽ qđ depositus tradi debet curiæ seculari.s. de hære. ad abolẽdã.§.j j. resp.& c. excõicamus.§. damnati. Quare ergo iste nõ traditur curiæ degradatus: cũ deficiẽs in purgatione, ꝓ condẽnato habeat? Rñdeo. ꝑsumptio.n.ista licet sufficiẽs sit ad priuationẽ officij & bñficij, & ẽt depositionẽ,nõ debet ꝓpterea tradi curiæ seculari, qa directe cõdẽnatus nõ est,sed præsumptiue. Et cõtraria loquunẽ,cũ aliqs cõdẽnatus est uere, nõ ꝑsumptiue.huic.n. nõ fuit ꝓbatũ qđ sit hæreticus uerus, sed qđ habebat familiaritatẽ cũ eis.vñ. ꝑꝑ hmõi ꝑsũptiones nõ debuit taliter dãnari.ar.s. de ꝑsump.literas.Et dãnati uere de hæresi,si redire nolũ,in perpetuũ carcerem detruduntur.s. de hær.c.pe. quibus iste cõparatur, quo ad pœnam quodammodo.

k CVm dilectus. Vicinæ. ex hoc præsumit, quod

1 Contra parentes uel patronos nõ cõpetit exceptio. doli uel alia, q apud bonos mores opinionẽ illorũ suggillet. Ioan. Andre.

2 Facit ad hoc tex. in l. interpretatoris. & in l.nõ dubiũ. ff. de pœnis.

3 Dicit host. dici posse, ꝙ hic nõ solum considerat crĩs enormitas: sed etiam tria hæc expsa, de quibus dixi s. uersic. seruiẽtes. Io. And.

4 Cõcor. tex.in l.idone. ff. de test. & l. etiã. C. codem.

& honestæ. a

Idem.

Si infamia ortum non habet ex probabilibus coniecturis, nõ est de necessitate indicẽda purgatio, potest tamẽ indici ad instantiam purgandi.

CAP. XII.

Cum in iuuẽtute sua: & infrà. Quia uerò pater filium quem diligit, corripit, b nos Quinclieñ. † episcopo per literas nostras, ad maiorem cautelam iniunximus, ut ab illius c familiaritate cessando, taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non possit haberi: sed inimicus homo, rescriptum literarum surripiens, apud regem & regni magnates, ipsum nequiter publicauit, ut sic deberet amplius infamari. Vnde nos. tantam æmulorum nequitiam attendentes, licet pulsati fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen aduersus ipsum potuimus commoueri, scientes, quod dictum unius facilè sequitur d multitudo, ubi e uerò idem episcopus ad Strigonieñ. metropolim extitit postulatus, quidam qui super ipsa postulatione aduersabantur eidem, ut promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti. unde quidam procurator ipsius, de cõsilio amicorum suorum qui super hoc bonum zelum habebant, sed non secundũ scientiam cœpit cum instantia postulare. f quatenus eidẽ episcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut suam innocentiam demonstraret. Nos autem postulationem huiusmodi minus prouidam reputantes, procuratorem ipsum ab ea semper uoluimus reuocare: & infrà. Cæterum quia procurator instabat, compulsi fuimus (non iuris necessitate, sed importunitate g petẽtis) ut per uos ei purgationem canonicam, cum duobus abbatibus mandaremus indici: quãuis fuerimus protestati, quod ex alia † causa talis petitio minus prouidè tunc fiebat, quia Strigoñ. ecclesiæ suffraganei uix eo tempore purgarent eundem, qui in facto postulationis contradicebant eidem & suffraganei Colocen. ecclesiæ ipsum minimè tunc purgarent h quia inter eum & Coloceñ. archiepiscopum, de Strigon. metropoli contentio uertebatur: unde cum non sint i alij pontifices in Vngaria, merito uidebatur, quod per episcopos regni sui, non posset in illo articulo se purgare.

Idem Tyroneñ. archiepiscopo.

Compurgator iurat de credulitate.

CAP. XIII.

De testibus: & infra. Illi uero qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur, id solum tenentur iuramento firmare, quòd ueritatem credunt k eum dicere qui purgatur.

eius uitam & conuersationem agnoscant. s. de presum. quosdam. & capit. quanto. non enim idoneus est, qui factum ignorat 1 s. de iura. calum. in pertractandis.

a Honestæ. Et sufficit, quod ab ecclesia tolerentur nec sint de crimine cõdemnati. s. eo. constitutus. Ber.

Cum in iuuentute. Non qd semper propter infamiam est indicẽda purgatio, pôt tamen quandoque indici, etiã ubi nõ est indicenda ad instantiam purgandi h. d. Vel aliter & melius, & sic, ut in titulo. Et est casus no. secundum istũ intellectum. Diuiditur. Prima pars narrat factũ, & petitionem procuratoris. Secunda petitionẽ improbat. Tertia petitionem cum quadam protestatione admittit. Secũda ibi. Vnde. Tertia ibi, Cæterum Abb.

b Corripit. v. qõ. v. non osculatur. xxiij. q. v. non putes.

c Ab illius. s. neptis suæ, cum qua dicebatur dormiuisse s. de præs. cũ in iuuentute. quæ est pars istius. & hæc cõtinuatur ad finem illius. Ber.

d Sequitur. Quia pronior est ad malum, quam ad bonũ omnis ætas ab adolescẽtia. xij. q. j. omnis. & humana natura, facile ꝓlabitur ad delictũ. in authent. de mona. §. sancimus. circa fin. col. j.

e Vbi. Id est postquam. 2 Ber.

f Postulare. Sed qualiter potuit hoc postulare, cum ei hoc non fuerit iniunctum, & procurator nõ possit deferre iuramentũ, nisi specialiter sit ei hoc mãdatũ. ff. de iur. iusiurandum. §. ult. Dominus non tenebatur ratũ habere, factũ procuratoris secũdũ ꝙ papa hic innuit ex eo ꝙ dicit, non iuris necessitate. Vel pôt dici, ꝙ nõ excedit mandatum, si facit qd est uicinum mãdato s. de elec. in causis. ff. iud. sol. iã tñ. §. in hac stipulatione. in fin. uel dicas quod procurator ad hoc mandatũ habebat, prout satis colligitur ex ipsa litera.

g Importunitate. Si. de pœni. dist. j. importuna. C. de pe. bo. subla. l. j. li. x 3 Ber.

h Tunc purgarẽt. Præsumitur ergo, ꝙ suffraganei partem sui metropolitani foueant, quo ad ea quæ spectant ad honorẽ ipsius: unde possunt recusari in factis ipsius suprà ut lit. nõ cõtest. accedens.

i Non sint. Notabile est, ꝙ aliquis per seipsum possit purgari sine aliquibus sui ordinis, si omnes alij sunt inimici eius, qui sunt sui ordinis. ar. ij. q. v. legitimi. & tunc cũ alijs inferioris ordinis, pôt se purgare, 4 & etiã cũ laicis. si clerici deficerẽt ex eadẽ causa. arg. ij. q. v. omnibus. & etiã cũ fœminis: arg. xviij. q. ij. in decima. Ioan.

k De testibus. Credũt Sic j. e. c. ul. in fi. s. eo. quoties. & s. de te. quoties, alias anceps subirent piurium, ad qd nemo cõpellitur. ff. de in li. iur. uideamus. 5 & ff. re. amo Marcellus. §. qui rerũ. qd esset, si de facto alterius præcise iurarent, ut ibi, & sic iuratur de credulitate in iuramento calumniæ. C. de iura. calum. l. ij. §. qd obseruari in fin. sic & alibi. ubi fertur testimoniũ de auditu. ff. de prob. si arbiter.

1 Vnde dicebat vin. ꝙ purgatores debebant esse tales, q fuissent in loco, tẽpore cõmissi delicti: eadẽ rõe. Io. And.

† Id est quinq; ecclesiẽsis in regno Hũgariæ.

2 Cõcor. de ele. uel ericulũ. §. pe. li. vj. & s. de sacra unc. c. uno. uers. unde Ioã. Andre.

3 Propter in uerecũdã importunitatẽ petẽtium princeps nõ concedenda cõcedit. Io. And.

† Alias illa.

4 Arg. ad hoc i simili. in l. consensũ cum ibi no. per doct. C. de repu.

5 Hanc & sequẽtem uide de iura. cali in pertractãdis. super iiij. gl. Io. And.

Acce-

Idem Florentino episcopo.

Infamatus super defectu natalium nõ debet promoueri, nisi prius se purget.

CAP. XIIII.

ACcedens ad præsentiam nostram, T. diaco. humili nobis insinuatione monstrauit, quòd cùm à suis æmulis diceret quòd esset filius sacerdotis, tu eum nec promouere uoluisti, [a] nec permisisti ab alio promoueri. Quocirca mandamus quatenus, si publicè fuerit nota respersus, & de ipsa tibi legitimè constare non poterit purgatione [b] ab ipso recepta, ipsum non differas propter hoc, ad sacerdotis officium promouere: quia & si non sit nota delicti, [c] est tamẽ nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum.

Idem Eugeñ. Abbati, & scholastico Mutineñ.

Super notorio crimine non est indicenda purgatio, et pendẽte causa super criminibus corã papæ delegato, purgatio ab ordinario sup eis recepta nõ tenet.

CAP. XV.

CVm dilectis filijs H. presbytero, & G. procuratori O. clerici T. capellanum nostrũ concesserimus auditorẽ, idẽ procurator proposuit, ꝙ cũ dictus presbyter super incestus crimine fuisset publicè infamatus, Cõstãtieñ. eps ordinarius iudex ei purgationem indixit, qui cùm se purgare nequiuisset, ab ipso fuit suis ecclesijs sententialiter destitutus: [d] quas ipse nihilominus detinuit per uiolentiam occupatas: Cumq; idem presbyter, cuiusdam consanguinei sui uxorẽ publicè detineret, ad petitionẽ Plebani de ponte, & quorundã aliorũ clericorũ Constantieñ. dioece. iudicibus dicimur literas destinasse, ut si dictus presbyter super crimine adulterij & incestus corã ipsis se purgare non posset, ipsum pœna [e] debita castigarent, qui cùm constitisset eisdem, quòd idem presbyter pro eo quòd in purgatione defecerat, ab epo memorato fuerat condẽnatus, ipsum utpote contumacẽ, [f] pdictis ecclesijs per sñiam priuauerũt, maximè cùm de incestu & adulterij crimine tãquam de notorio liqueret eisdẽ, abbati sancti Galli (ad quẽ illarum ecclesiarum donatio pertinebat) potestatem liberam concedẽtes, ecclesias illas personis alijs conferendi, qui eas postea supradicto O. clerico assignauit: & infrà. Dictus uerò presbyter inter cætera respõdit, quòd processus iudicum prædictorum debebat meritò retractari, cum lite non contestata procedere præsumpserũt contra eũ: adijciẽs, quòd purgationem indictam ab electo Constantieñ. curauerit exhibere: & infrà. His igitur & alijs plenius intellectis, licet literæ illæ, quæ ad prædictos iudices impetratæ dicuntur, uel ipsarum transcriptum ostensum non fuerit coram nobis: quia tamen ex tenore relationis ipsorum, quam dictus procurator exhibuit ac si literæ ipsæ ostensæ fuissent, nobis constitit euidenter, iudices ipsos prætermisso iuris [g]

[a] Accedẽs. Voluisti. Sic s. de testib. super eo. & s. de sponsa. prçterea. ff. de ritu nu. l. adoptiuus. §. seruiles. in fi.

[b] Purgatione. Et quomodo purgabit se, quod non sit filius sacerdotis: quia negatiua probari non potest directe, & præterea tale est factũ, quod probari nõ potest. ff. de condi. & demonstra. l. Lucius. Respondeo, hoc indirecte pbabit. s. quod fuerit filius talis laici, & uxoris eiusdem quam pro legitima tenebat, & hoc notum & publicũ erat: & sic probabit se nõ fuisse filiũ sacerdotis. Item eo ipso ꝙ probat se filiũ uxoris tuæ, quam tu tenes pro uxore, probabit se filium tuũ esse. argu. ff. de in ius uocand. qa mater. Et sic purgatur aliquis, non solum a crimine, sed etiã ab irregularitate, ut patet hic. [1] & laici etiam se purgãt supra eodẽ. nos inter. & etiam fœminæ. supra eod. moniales. bene potest etiam iurari, super conditione personæ. ff. de iure iur. l. iij. §. j.

Filium sacerdotis non esse qualiter pôt se qs probare?

[1] Et s. de aposta. c. iij. ubi qs se purgat ab irregularitate apostasiæ. ad idẽ. de testi. tãliteris. Ioã. And.

[c] Nota delicti. Quia non est culpa eius, qui gignitur, sed q generat. lvj. distin. nasci. de adulterio.

CVm dilectis. In prima parte ponitur auditoris datio. In secunda actoris petitio. In tertia rei rñsio. In quarta diffinitio. Secũda ibi, Cumq; idẽ. Tertia ibi, Dictus uero. Quarta ibi, His igit. Abb.

[d] Destitutus. Qui deficit in purgatione, deponitur: ut s. eodem. capi. cũ inter. & ca. cum P. & supra, de simon. de hoc insinuatũ. & xxx. distinct. ca. ultimo. sed in casu isto, nõ debuit priuari, sed suspendi ab officio, nisi tu uelles çquiparare crimẽ incestus, crimini simonię & hęresis. supra codẽ cap. inter. in prin. Tamen papa non improbat factũ epi Constant. quia de hoc nõ agebatur, sed credo, ꝙ bene fecit episcopus: qa præsumptiue conuictus est, & talis præsumptio trãsit in uiolentiam.

[e] Pœna. Vt priuaretur officijs suis, ut dictum est in pristina notula.

[f] Contumacem. & male, ut patet p consequentiã: quia non seruauerũt ordinem iuris, debebant inquirere ad petitionem eorum qa ĩpetrauerunt [2] inquisitionem uocato pꝛsbytero, ut haberent facultatem se defendẽdi. supra, de accusatio. qualiter & quãdo. §. debet. non obstãte facto Constan. episcopi, cum de illo nihil eis cõmissum fuisset. Et sic ordo iuris, in inquisitione seruari dẽt, præcipue circa clericos seculares. Bernar.

[2] Tñ apparet apte ex textu, quod fuerit cõmissa inqsitio: licet multi do. sic loquantur. aperte dixi qa dici posset illã tacite ĩclusam. Ioã. And.

[g] Iuris ordine. si iuris ordo, qui est de substantia iudiciorum non seruetur, nihil agitur. ij. q. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. [3] alius ordo qui nõ est de substantia iudiciorum, licet non seruet, sñia tenet, nisi per appellationẽ releuetur. C. de appellatio. l. j. [4] Io. Et hic habes, quod cas-

[3] Cõcor. l. j. & ibi Bar. C. de condu. & p pdi. fi. glo. ordi. & idẽ ĩ l. prolatã. C. de sent. & ĩterlo. om. iudi.

[4] De hoc ij. q. õ. j. in sũ. Io. An.

caſſato principali, caſſatur acceſſorium: ut ſupra, de noui operis nuntia. cum ex iniuncto. & ſupra, de acc. ad petitionem.

a Repugnantia, unde non ſunt audiendi. ſ. de app. ſolicitudinē. & xxiij. q. vij. quod autē. & imputandū eſt illis, qui aliter retulerunt cū poſſent relationē ſuā diligentius aduertiſſe. ſ. de fide inſtr. imputari. & C. e. ti. ſcripturæ. & ideo proceſſus illorum, & quicquid occaſione illius proceſſus factum eſt, irritatur. ſcilicet. conceſſio eccleſiarū. ſi. ſ. de fide inſtr. inter. Bernardus.

b Notoriū. Qualiter quid dicatur notoriū. habes ſ. de coha. cle. & mul. c. ultimo.

c Indicenda. Quia nec probatione opus erat. ij. qō. j. de manifeſta. ſ. de accu. euidentia. citatio tñ facienda eſt. xxiiij. q. iij. de illicita. & ij. q. j. Deus omnipotēs. & ſnīa proferenda: ut hic dicitur. & ſ. de ap. cū ſit Romana. c. de manifeſta. Nec requiritur purgatio, ut hic quia illa non habet locū, niſi cū factum dubium eſt deficientibus accuſatorib⁹ & teſtibus: ut ſ. patet in multis c. nec probatio: ut ij. q. j. Deus omnipotēs. & c. ſcœlus. de manifeſta. Et ſic patet, ꝙ in notorijs quantū ad ſnīam, tātum aliquæ ſunt partes iudicis. Qñque tñ recipiūtur ꝓbationes ex abūdanti. ſ. de electio. bonæ. j. xxiiij. q. j. pudēda. in fi. & ff. de manumiſſ. cauſam. in princ. nihil enim tam indubitatum eſt, quod non recipiat quādā ſolicitam dubitationem. 2 in auth. de tabel. in medio. colla. iiij. Bernard.

d Apud bonos & graues. no. ꝙ dicit, apud bonos & graues fuerit īfamatus. per hoc uidetur, ꝙ nō refert undecunq; orta fuerit infamia, ex quo apud tales iā laborat, ſufficit ad purgationem indicendam. xxiiij. q. iij. ecce. & ſ. eo. accedens. Arg. ſ. de accuſ. qualiter & quando. & xj. q. iij. in cunctis. ij. q. v. omnibus. Per hæc iura ſecundo inducta, dicunt quidā, quod ſi infamia orta ſit a uilibus ęmulis 3 nō cōpellitur ad purgationē. Alij dicūt (quod uidet̄ uerius) quod ex quo aliquis infamatus eſt apud bonos & graues, cōpelli debet ad purgationē, ne apud illos incredibilis remaneat, per iura primo inducta. & ij. q. v. omnibus. & ca. qualiter & quando non contradicit. Bern.

e Ordinarius. Cū cauſa illa delegatis iudicibus commiſſa fuiſſet, & ſic eps nullam habeat iuriſdictionē, quantum ad cauſam ea pendente: uerum purgatio tanquā a non ſuo iudice indicta non ualet, ſupra de conſuetudin. ad audientiā. cū ſuis concord. & ſ. de offi. le. licet. & ita purgatio minus iuſta, nō facit fidem 4 ſ. eo. ex tuarū. nec ēt delegatus ipſam tenet audire: qa eo omiſſo acceſsit ad ordinarium. ff. de arbi. ſed & ſi. §. ult. & l. ſeq. imo uidetur, quod talis cauſam perdere debet. C. de aſſer. tol. l. j. §. ul. & arg. ſ. de reſcr. ex tenore. Bernar.

1 Sed nō uī ꝙ illud fieri debuerit, niſi uocato clero cui facta fuerat collatio: ſed ut dicit Innoc. hic un⁹ & idem erat cleric⁹ accuſans, & agens: & cui facta fuerat collatio: & ideo ſuꝑ utroq; fert ſimul ſnīa. Ioan. An.

2 Et caue re dēt iudex, ne dubium pro notorio recipiat, de app. cōſueuis j. ſcdm Ho. Ioan. And.

3 Infamia, an cōpellat aliquem ad purgationem. Aemulis. hæc uera. Panor. hic Cardi. flo. cle. j. qō v. de off. or. ubi hoc expreſſe tenet.

4 Nec iuuat quominus alia ſi præſtanda, ac ſi nulla ꝑſtita fuiſſet: ſecundum Innocē. & Ho. Ioan. Andre.

ordine proceſsiſſe: tam proceſſum eorum, quàm conceſsionem eccleſiarū, à prædicto abbate de mandato ipſorum factum, authoritate apoſtolica retractamus, præſertim cum relationis ipſius ſeries, repugnantia a contineat & aduerſa. Dicitur enim quòd crimen eiuſdem presbyteri, uſque adeo publicum fuerat & notorium, quòd nullus inficiationi locus penitus exiſtebat, utpote cuius uniuerſæ uiciniæ populus teſtis erat: & tamen ibidem præmittitur, quod eidem presbytero terminum peremptorium præfixerunt, in quo (ſi poſſet) ſuper infamia prædictorum criminū canonicè ſe purgaret: cùm nimirum ſi crimen notorium b exiſtebat, non erat illi indicenda c purgatio, ſed in eum condemnationis ſententia promulganda: & infrà. Si uerò nullus apparuerit legitimus accuſator, & ipſum inueneritis apud bonos & graues d ſuper prædictis criminibus uel ipſorum altero infamatum: purgationem ei canonicā indicatis, non obſtante, quod coram prædicto electo, dicitur ſe purgaſſe, cùm iudicio pendente coram iudicibus delegatis, non debuerit ordinarius e purgationem indicere infamato.

Idem.

Non ſufficit prælato, de criminibus infamato, iurare cū ſe purgat, quòd ſit immunis ab illis criminibus, ſed iurare dēt, quod poſt ſuam promotionē, illa crimina non commiſit.

CAP. XVI.

ACcepimus literas, quibus nobis intimare curaſtis, f quod apoſtolico mandato ſuper indicenda purgatione archiepiſcopo Biſuntino recepto, ipſum citaſtis ut decuit: q ad diē ꝑfixum cōparuit coram uobis, iuramētū purgationis offerens, ſub hac forma, uidelicet ꝙ immunis erat ab illis criminibus, ſuper quibus ſe purgare debebat: & infrà. Ipſe uerò ad præſentiam noſtram accedens humiliter ſupplicauit, ut ſaltē ſuper purgatione incōtinentiæ dignaremur temperare rigorē quia nō deberet aſſerere, quod à natiuitate g ſua nunquam paſſus fuerit lapſum carnis. Porrò cùm ab eo non credatur exactum fuiſſe huiuſmodi iuramentū, potius fortè præſumimus, h

ACcepimus. Quatuor ſūt partes. In prima iudicum cōſultatio, ſuper forma purgationis, quā purgandus offerebat. In ſecūda ibi. Ipſe uero. ipſius purgandi ſupplicatio. In tertia ibi, Porro. ipſius formę reprobatio. In quarta ibi, Ideoq; cauſæ commiſsio, cum expreſſione debitæ formæ. Abbas. Sic.

f Curaſtis. De iſto Biſuntino habuiſti ut credo. ſ. de acc. licet. & ibi commiſit pa. inquiſitionē cōtra ipſum, & eiſdem iudicibus ſcribit hic. Ber.

g A natiuitate, imo oportet uel ſufficeret, qđ poſt bapt ſmū illud uitiū non commiſerit, ēt ſi taliter ſe purgare deberet. xxv. di. c. vl. ſed hodie rigor illius canonis non ſeruatur: qa defectus noſtri corporis, diſtinctionis illi⁹ nō patitur manere cēſuram. xxxiiij. di. fraternitatis. Et ſine uitio carnis pauci inueniuntur. l. di. quia ſanctitas tua. qa difficile eſt cōtinere. xxxiij. q. v. qui ſitit. quare dicit papa, quod nō creditur ab eo taliter iuramentum exactum, quia nec debuit. ut patet j.

h Præſumimus. Arg. quod ea quæ dubia ſunt, quo animo fiant in tutiorē partē faciēdā eſt interpretatio 5 j. de reg. iur. c. ij. ff. e. ti. ſemper in dubijs. & l. ea q. Verbum illud erat immunis, dubiū erat, ut patet: & ideo

Luxuria, ōnes fere maculat.

5 Potius no. ſecūdū Ho. ꝙ diſcretus iudex ſibi cauere dēt ne perpoſitionem, te ſpōſionē, ꝓteſtationē uel quāuis propoſitionē cauillosam, uel duplicē, aliqd admittat in aīarū periculum. ad idē đ app. oblatę. ad fin. uel ꝑ ꝙ ueritas offuſcet, ipſe uel ꝑs decipiat. ſeu ſuo ꝓceſſu elidatur. ad id. ut lit. non cōteſt. cū in prin. de ali. iu. mu. cā facta c. j. Ioā. An.

ideo papa interpretatur illud in securiorem partem: quia sic iurare sanum esset ut sequitur. Ber.

a Ignorat anima mea. Et ideo semper debet timere: quia bonarum mentiū est ibi culpam timere, ubi ēt culpa non est. s. de obser. ieiu. cōsiliū. §. ij. & v. di. ad eius uero. quia si dixerimus, quod peccatum nō habemus, ueritas ī nobis nō est. de pœ. di. ij. §. n. īquit. ubi sunt uerba Iob cōtinentia hanc sententiam. Et sæpe dimisso peccato alicuius punit ille, post peccatum dimissum. de pœ. di. j. si peccatum. & sic iste temerariā & dubiā purgationē uolebat subire, quasi anceps periculum, quod fieri nō debet. ff. de in lit. iur. uideamus. & ideo papa talē reprobat purgationem, tanquam ineptam & dolosam. Cōtra s. eo. cōstitutus. huic standum est. & expone ibi, a crimine immunis. i. non cōmisit illa crimina, de quibus infamatus erat eps, ut credunt: & ita debent intelligi, ut ibi notatur, & sic potest præstare. Ber.

Iob. 9.

b Grauiora. s. simoniam, cuius cōparatione cætera crimina pro nihilo reputantur. j. q. vj. c. ulti. Et ita simonia inter grauiora peccata reputatur, & homicidio quādoque cōparatur. s. de accusa. inq̄sitionis.

Snīa uenalis, nulla est.

c Venditionem iustitiæ. Iustitia. n. uendi non debet. xiiij. q. v. non sane. & xj. q. iij. nō licet. & s. de uita & hon. cleri. cum ab omni specie. & intātum reprobata est, quod uenalis etiam snīa nulla est. ij. q. vj. c. ei qui. §. uenales. ita quod nō est appellare necesse. C. quando prouo. nō est necess. uenales. & nō solū iustitia. imo iurisdictio non debet uendi. s. ne præla. ui. suas. c. j. & ij. Ber.

d Extitit. Super his tantū & sup alijs debet se purgare, nec inquisitio, nec receptio testium, super alijs fieri debet: quod si fiat, nō ualet. s. de accu. inquisitionis. §. j. & c. qualiter & quando. ij. Ber.

e Minime cōmisisse. Hęc est ergo debita forma purgādi sine aliquo scrupulo duplicitatis: qa & si egisset sic de illo crimine pœnitentiā adhuc infamia remaneret de facto, q per pœnitētiā nō tollit. ij. q. iij. c. Enthemiū. §. hinc colligitur. ff. de obse. ali. & li. præst. l. ij. unde purgatio dicta nō sufficiebat directe. ergo debuit se purgare secūdū hāc formā. sic s. e. quoties. Bern.

Infamia non tollit per pœnitentiam.

f Postq ergo de preterito se nō purgabit: quia cū tempore suę promotionis nō fuit infamatus: qm alias nō debuit promoueri. lxxxj. di. tātis. & s. de accu. oīpotens. & tali mō purgabitur: qa ap probauerūt mores ipsi: vñ ipsū postea reprobare nō pñt. viij. q. ij. dilectissimi. & xxxij. q. v. horrendus. & s. de iureiu. queadmodū. ff. de adul. l. si. uxor. in fi. Ber.

Dicit. Phi. quod ēt de crimine ante promotionē commisso compelleret se purgare. argu. xxxiij. dis. c. ult. si sit enorme. alias sec9 lxviij. dis. c. j. Io. An.

g Credunt. Simile. s. eo. quoties.

quòd alia de causa uolebat sub præscripta forma iurare: uidelicet, quod immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per pœnitentiam iam esset immunis ab illis, sed hoc iurare non paruæ temeritatis existeret: cùm beatus Iob dicat: Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat a anima mea: & infrà. Ideoq; præscriptā purgationis formam, secundum quam idē archiepiscopus obtulit se purgare, reprobamus, utpote indiscretam, temerariam, & ineptam iniungentes eidem, ut si uoluerit & potuerit secundū hanc formam se purgare, secundū sanum intellectum, quem ei duximus exprimendū, uidelicet, quod illa crimina grauiora, b id est simoniam, uenditionem c iustitiæ, atque incontinentiam, de quibus infamatus extitit, d iuret se minimè e commisisse postquam f ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, & compurgatores sic iurent, quòd credūt g eū uerum iurasse, quo facto, uos illum dimittatis in pace, alioqui &c.

TITVLVS. XXXV.

DE PVRGATIONE VVLGARI.

Cælestinus tertius.

Duella & aliæ purgationes uulgares, prohibitæ sunt: quia per eas multoties condemnatur absoluendus: & Deus tentari uidetur. h. d. totus titulus.

CAP. I.

PVra suscepti regiminis: & infrà. Cùm t. f. duxerit sedem apostolicam consulēdam, utrum super ecclesiarum possessionibus, duella debent sustineri. Tuæ duximus solicitudini respondedū, quod in eo casu uel alijs, etiam hoc nō debes aliquaten9 h tolerare. i

Inno. iij. priori sancti Sergij Spoletañ.

CAP. II.

SIgnificantibus V. laico & fratribus eius, ad nostram noueris audiētiam peruenisse, quòd cū quidam eos super furti crimine accusaret, cum eo coacti sunt inire duellum, in quo alijs peccatis suis præpedientibus ceciderunt: propter quod per consules Spoletanos, bonis fuerunt proprijs spoliati. nunc uerò furtum apud alios est inuentum & quod ipsi fuerint innocentes, est (fauente domino) reuelatum. Vnde consulibus ipsis dedimus in mandatis, ut ablata

DE PVRGAtione uulgari.

Quia duplex est purgatio quædā canonica: quia canō ĩuenit eā. de qua supra dictū ē: quædā uerò est uulgaris: quia uulgus ĩtroduxit eam. ideo sequitur uidere d ea. Ab.

Pvra. Duæ sūt partes hui9 ca. cōsultatio, & responsio. Secūda ibi, Tuæ. Abb.

h Aliquatenus tolerare. In nullo. n. casu, talis purgatio debet tolerari. Nec obs. quod possit obijci de Gollia, q pugnauit cum Dauid. ij. q. v. monomachiam. quia illud fuit factū instinctu spūssancti. sicut Petrus excusat, q geminū fecit homicidiū. xxiii. q. ul. occidit. Et patriarchę excusant ab adulterio. s. d diuor. gaudem9. Hæc purgatio ab ecclesia reprobat: cū Deū potius tētare uideat. j. e. c. ult. & fabricāte diabolo sacta est uulgaris purga. ij. q. v. mēnā. & c. cōsuluisti. un q ĩ culpa nō ē, punit. j. c. px. nā q diu habet hō q d faciat, non dēt deū tentare. xxij. q. ij. qrit cur pr̄iarcha & athletę. scdm ll. nō hn̄ locū. C. de gla. l. una. li. xj.

Petrus geminū fecit homicidium.

i Adde quod no. Bal. in l. j. C. de lati. libe. tol lē. ubi uide.

Deū tentare non licet.

S Ignificātibus. In prima ponit quæstio. In secūda proui-

prouisio:ibi. Vnde Abb. Si.

a Restituant. Sed qualiter hoc esse pôt, quod retractetur sententia, a qua non fuit appellatum, cum iam transiuerit in rem iudicatã, licet ueritas aliter se habeat, & iam ex ipsa sententia ius factum est, quãtũ ad litigãtes. s̃. đ re iudic. cũ inter uos. & per ea, quæ postea emergũt, sentẽtia nõ retractat. s̃. de re iud. inter monasteriũ. & c. si talis error detectus, sentẽtiã nõ retractat. ff. fa. erc. cũ putarẽ. C. de cõdi. ĩdeb. l. j. ad hoc dicas, q̃ pp probabilẽ errorẽ, bene retractat snia. s̃. de fri. fraternitatis. xxij. q. j. c. ij. qñ ac. de pecu. est an. l. ij. alias ẽ. §. primæ legis. & incipit, quæsitũ. & plerumq; ueritate cõperta retractat snia. ff. de condi. sine causa. si fullo. & ẽt propter delictũ aduersarij. s̃. de diuor. ex literis. & ff. de iureiu. admonẽdi. C. đ trãsac. si ex falsis. Si ergo mõ apparet, q̃ snia falso lata, nullius fuit authoritatis et reprobatæ probationis, đ utroq; iure ergo debuit merito retractari. Io.

1 Dicebat Vin. hic: nõ seruato iuris ordine, sunt condẽnati: secus ibi putaret cohę redẽ q co hæres non erat, uel hic fuit duellum iniunctũ a iudice: uñ comperta ueritate, uenit contra. ff. de iuriur. ad monẽdi. Io. And.

restituant a uniuersa.

Honorius tertius.

CAP. III.

Dilecti filij, b nouiter in Liuonia baptizati, grauem ad nos querimoniam destinarunt, q̃ fratres templariorum, & alij qui temporalẽ in eis potestatem exercẽt, si qñ de aliquo alio crimine infamantur, eos ferri candẽtis iudicium subire compellunt, quibus si qua exinde sequatur adustio, ciuilem pœnam infligunt. Cùm igitur huiusmodi iudicium, sit penitus interdictũ, c utpote ĩ quo Deus tentari d uidetur: Mandamus quatenus dictos fratres & alios ut ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant, per cen. eccle. ap. remota compellas

TITVLVS XXXVI.

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO.

In Exodo.

Propter eius breuitatem non summatur.

CAP. I.

SI rixati fuerint homines, & percusserit alter proximũ suum a pide uel pugno, † & ille mortuus non fuerit, si ia cuerit in lecto, qui percusserit, operas eius & impensas e in medicos restituat. Exo. 21.

In eodem.

CAP. II.

SI quis aperuerit cisternam & foderit, & non operuerit eam, cecideritq; bos uel asinus in eam: dominus cisternæ reddet f pretiũ iumentorum, quod autem mortuum est, ipsius erit. Exo. 21.

Idem.

CAP. III.

SI bos alienus † cornupeta fuerit ab heri, & nudiustertius, & non custodiuit g eum dominus suus, reddet bouẽ h pro boue, & cadauer integrum accipiet. Exo. 21.

Idem.

CAP. IIII.

SI læserit quispiam agrum, uel uineam, & dimiserit iumẽtum suum ut depascat aliena, p dãno æstimationẽ i restituet. Exo. 22.

Idem.

CAP. V.

SI egressus ignis, comprehenderit aceruos frugũ, siue stantes segetes in agris, reddet damnũ k qui ignem succenderit. Exo. 22.

Dilecti. In prima parte ponit q̃relã. In secũda dat iudicẽ: ibi, Cũ igitur. Abb. Sic.

b Nouiter. ppter quod cũ eis mitius est agẽdũ. ĩ. đ pœ. & re. Deus qui. & s̃. đ diuor. Deus q. quousq; fuerint in firma radice plãtati. xxxv. q. iij. quod scripsi.

c Interdictum. Vt ij. q. v. mennã. & c. consuluisti. & s̃. titu. prox. ex tuarũ. & s̃. ne cleri. uel monach. sententiam. & C. đ gladia. l. una. lib. xj.

d Tentari. Quod fieri non debet, iuxta illud: Non tentabis dominum Deũ tuum &c. xxij. qõ. ij. quæritur cur patriarcha. & xxiij. q. vlt. si nulla. 2 Ber.

2 Et ij. q. v. monomachiam. Io. An.

DE INIVRIIS &c.

Suprà de uarijs excessibus dictum est, tã prælatorum, quàm subditorum. Verùm quia ex eis frequẽter iniuriæ & damna inferuntur, meritò de his subijcit. Abbas Sic. De hac materia tractatur *xxiij. q. ij. & xv. q. i. illud.*

e SI rixati. Operas eius & impẽsas. Operas aũt amissas. & impẽsas in curatione pstabit: ut hic dicit, & ff. si quadr. pau. fe. dic. l. ex hac. & ff. đ ijs q điec. uel effu. l. ul. & ff. ad le. Aq. qua actione in prin. Deformitatis autẽ ratio non habebit: quia liberũ corpus non recipit ęstimationẽ ut ĩ primis duabus legib. & ff. ad le. Rhod. de iac. l. ij. §. corporũ. & ff. de ijs qui deie. uel effu. l. j. §. sed cũ liber homo. Tñ si liber homo perijt, quinquaginta aureorũ fit condẽnatio: ut d. §. sed cũ liber homo. Illud fit pro pœna, non pro æstimatione.

† Adde tex. in si. i l. si. cũ gl. & cõcor. ff. de sica. Corpus liberũ æstimationẽ non recipit.

f SI qs. Reddet ptiũ. Si hoc fecit in publico si uero in priuato loco, ubi cõsueuerũt fieri, non tenet. ff. ad leg. Aql. qui foueas: quia qui occasionem dãni dedit, tenetur. ff. ad legẽ Corne. de sica. nihil interest. & ff. ad le. Aquil. qui occidit. §. pe. eo. c. ult.

† Alias alicutus.

g SI bos. Non custodiuit. supple & alteri⁹ bouẽ occiderit: unde tenet: qa culpa siue negligentia ipsius, damnũ datum est, q debuit diligẽtiã adhibere. ut ĩ. c. ul.

h Reddet bouem. Hoc intellige, cum bos ille qui damnũ dedit, aggressus est aliũ & occidit, sed ecõuerso nõ tenet. ff. si quadr. pau. fec. di. l. j. §. cũ arietes. ff. ad leg. Aquil. l. itaq;. seu cũ dubiũ est quis bos primo aggressus est. ff. ad le. Aquil. l. sciẽtiã. §. cum stru mẽta. Et si alias animal tuũ mihi damnum dedit tu teneris. ĩ. eo. c. vl. uersi. quod si. & ĩ. c. proxi. Bernardus.

3 Alias ẽ lex & incipit q̃uis. contraria itaq; seruat apud nos: & de hoc in Spec. de actio. §. uer. sæpe, ne, iuenis, & dic ut ibi. Ioan. Andr.

i SI læserit. Aestimationẽ restituat. Nisi dãdo animal uelis liberare teipsum. ĩ. eo. c. ul. ultra enim æstimationẽ, nõ tenetur conuentus de pastu pecoris, & actione in factũ cõuenitur. ff. de præscr. uerb. q ser uandarũ. §. si glans. & expellere debet animal, quod damnũ dedit: & tanquã suum non includere illud, cũ dominus illius teneatur ad damnũ. ff. ad leg. Aquil. l. Quintus Mutius. §. Pomponius. 3 Bern.

4 Vt hic fuit in ... puli ... ignem ... pore ... toso. Io. And.

k SI egressus. Reddet dãnũ. Si fuerit in culpa 4 dũ apposuit istum ignem, nec adhibuit diligentiã

quam

quam debuit. ff. ad legem Aquil. l. qui occidit. §. in hac. & ȷ̃. eo. c. ulti. alias si nihil de contingentibus omisisset, non teneretur. ȷ̃. eo. c. ulti.

a SI quis. Voluntarie. Secus si contra uoluntatem, dum tamen nihil de contingentibus omiserit. ȷ̃. eo. c. ult. in fin.

b Restituat. In quadruplum intra annum, post annũ in simplũ. ff. de incen. l. j. Sed si negligentia, in simplũ: sed si dolo fecerit, secundũ leges cõcremabitur. ff. eo. qui ædes.

OLim. Diuiditur, quia primo recitat processum delegari, quẽ secundo reuocat & causam definit: ibi, Quare. Abb.

c Reuocato. Lite uero non contestata. nõ ualet processus: ut hic patet & s̃. ut lit. non contesta. accedens. & s̃. de elec. dudum. ij. & suprà. de purga. cano. cum dilectus.

Banniuerat. Tale bannum nullum fuit: quia nullam habet iurisdictionem in ipsum. Laico enim non licet, de clerico legẽ dare. xcvj. dist. bene quidem. & xvj. q. vij. non placuit. Imo tanq̃ sacrilegus fuerat puniendus. eadẽ causa & q. ca. si quis principum. & quia in eo offendit ecclesiasticam libertatem, & propter hãc iniuriam punitur ad expensas, quas propter hoc fecit, & dãna quæ pertulit tali occasione, ut patet.

e Taxatione. Debet iudex primo taxare de expensis & damnis, in iudicio petitis. iij. q. iij. offeratur. uersi. qđ fieri. & postea debet iurare. & tali iuramento stabitur tãquam legitimæ probationi. C. unde ui. si quã do. & ij. q. õ. j. in primis s̃. de ijs quæ ui metusve cau. fiunt c. uni. ubi de hoc. Ber.

f Vsualis monete. Et si de hac non fuisset dictum, de illa tamen intelligeretur. ff. de lega. j. si seruus pluriũ §. ulti. & ff. de contrahen. emp. Imperatores. & si plures essent usuales monetæ, uidetur de minori intelligendum. ff. de leg. iij. nummis. & s̃. de censi. ex parte.

IN nostra. Diuiditur, quia in prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi: Cum igitur. Abb. Sicu.

Glos. sequens distinguit damnum & expensas, & damnum subdistinguit circa rem, & extra rem concludens expensas hic non includi, quia de his nõ agebatur.

1 Non. n. fuit delegatũ negotiũ in modũ inquisitionis sicut forsan putabat đ legat⁹. sic s̃. de iud. exhibita. & tñ etiã eo casu, quñque lis cõtestari debet. de hoc dixi s̃. de pur. can. c. pe. in glos. & bene. Io. And.

2 [illegible] forma uero iuramẽti, in æstimatione iniuriæ, uide ĩ Spe. eo. ti. uer. in hac & de offi. or. si canonici. li. vj. in glos. & Ho. Ioan. And.

Ex pœnitentiali Romano.

CAP. VI.

SI quis domũ uel aream cuiusquam incẽderit uoluntariè, a sublata & incensa omnia restituat, b & tres annos pœniteat.

Honorius tertius episcopo Bonon.

Secularis potestas, qui clericum bãniuit, cõdemnari debet per iudicem ecclesiasticum, secundum æstimationem iniuriæ in expensis & damnis. Et hodie adde pœnam in clemen. prima de pœnis.

CAP. VII.

OLim scribentibus nobis epo Mutineñ. ut potestatem, consiliarios & populũ ciuitatis Floreñ. ad satisfaciendũ de damnis & iniurijs irrogatis episcopo & ecclesijs Fesulan. cen. eccl. coarctaret, idẽ testes, lite nõ cõtestata recepit. Quare nos eius processu penitus reuocato, c commune Florentiñ. quia banniuerat d episcopum Fesulanum contra Deum & ecclesiasticam libertatẽ, propter iniuriam banni, & expensas & damna tali occasione secuta, taxatione e iuramento præmissa, in mille libris usualis f monetæ prædicto episcopo, sententialiter duximus condemnandum.

Gregorius nonus.

Qui iurat statutũ super nõ repetendis damnis hoc non obstante expensas repetere poterit h. d. Vel sic, Statutum super damnis non repetendis, ad expensas non extenditur.

CAP. VIII.

IN nostra & fratrũ nostrorum præsentia proposuisti quod olim ciues Brixieñ. pro restaurationibus damnorũ illatorũ, ad inuicem quæ propter multas ciuiles discordias incurrerant, plurimum essent aggrauati, statutũ editũ de nõ petendo uel recipiẽdo in posterũ restaurationes huiusmodi, à cõi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam iuramento. & infrà. Cùm igitur aliud sit damnorum g restauratio, † Quam satisfactio expensarum: & ideo in iuramento exhibito, super damnorum articulo intelligi non debeat qđ factum expensarum: fuerit comprehensum: Mãdamus quatenus (iuramento nõ obstante prædicto) authoritate nostra prouideas, quod dictum commune pro bono concordiæ ad expensarum satisfactionem aliquatenus compellatur.

g Damnorũ. Nota ergo, q̃ differentia est inter dãnũ & expensas: ut hic patet, & s̃. c. proxi. arg. unde iuramentum super uno factũ, non extẽditur ad aliud, cum sint diuersa, puta si propter discordiã domus aliqua destructa fuerat, possessio, aliqua sterilis remansit, uel quia negotiari non potuit. hmõi damna remissa sunt, & iuramento firmata. Quoddam. n. damnum siue interesse, dicit circa rẽ, puta subtraxisti ĩstrumẽta, q̃bus possessio ecclesiæ firmatur: uel alterius teneris ad illud damnũ. q̃ contingit p̃pter absentiam instrumentorum. xij. quæstio. ij. si quis de clericis. & ff. de act. empt. & uendi. Iulianus. in princ. Quoddam dicitur extra rẽ, puta debui tibi frumentũ, & q̃a non dedi suo tẽpore familia tua famæ perijt, illud damnũ nõ cõsequeris 3 sed pretium frumẽti uel uini ff. eo. si sterilis. §. cũ p̃ uenditorẽ. Expẽsæ dicũtur, quas q̃s facit circa sumptus litis, & circa aduocatos. C. de iudic. sancimus. De istis expensis, fit mẽtio s̃. ut lit. nõ cõtest. quoniã. §. in alijs. & s̃. de dolo. finẽ. Et consimiles expensæ fuerunt hic, quas faciebant eundo & redeundo. Vel expendendo pecuniam suam faciendo maiores expensas quã consueuerunt, ad istas expensas iuramentum non extenditur. tamen si intellexisset de huiusmodi expensis, & de his intenderunt iurare, & hoc constaret, & super his fieret interpretatio, sicut credo. Sed hic simpliciter dictum fuit de damnis: quare ad ea tantum restringitur iuramentum. Et sic est aliud damnum, & aliud expensæ, sicut dicitur aliud pœna, & aliud mulcta, & aliud fraus, & aliud dolus. ff. de uerbo. signi. aliud fraus.

† Iaf. l. unica. §. fi. co. ij. si q̃s iudici nõ obtemperauerit. Alex. l. sit ibi decem §. j. đ pac. con. clxxviij. li. ij. ubi dixi. Alex. ab ex ea c. ij. nu. 13. de constit. pariter aliud damnũ aliud furtũ Phil. Dec. cõsi. lxxxij. col. Hipoli. Marsil l. de minore. §. tormẽta. num. 4. de quæst.

Damnum circa rem.

Damnum extra rem.

3 Semper sub. hoc ideo, q̃a si certo loco & tẽpore soluere p̃misisti, illud uenit in arbitraria in qua nõ solum dãni sedet lucri habebit ratio. đ foro cõpe. dilecti đ plus pe. ca. uno. ff. de eo qđ cert. loco. l si ut certo. §. fina. secundum Ho. Ioan. Andr.

Con-

quid contribuat, [a] iuxta tuæ discretionis arbitrium à te sicut expedierit moderandum.

Idem.

Habet plura dicta, & se summat.

CAP. IX.

SI culpa [b] tua datũ est damnum, uel iniuria irrogata, seu alijs irrogantibus, opẽ fortè tulisti [c] aut hæc impitia [d] tua siue negligẽtia euenerũt iure sup his satisfacere te oportet, nec ignorãtia [e] te excusat si scire debuisti ex facto tuo iniuriã uerisimiliter posse cõtingere, uel iacturã. Qđ si animalia tua nocuisse ꝓponas, nihilominus ad satisfactionem teneris nisi ea dãdo passis damnũ, uel si liberare teipsũ: ꝙ tamen ad liberationẽ nõ ꝑficit si fera animalia [f] uel quæ nocere cõsueuerunt fuissent, & quã debueras non curasti [g] diligẽtiã adhibere. Sanè licet qui occasionẽ [h] dãni dat, damnũ dedisse uideat: secus est tamen in illo dicendũ, qui ut non accideret, de contingentibus nil omisit. [i]

TITVLVS XXXVII

DE POENIS.

Ex concilio Toletano.

Toties puniendus est criminosus, quoties delictum iterat.

CAP. I.

[a] Contribuat. Pro bono concordiæ: ut hic dicit. sic fit contributio quando iactus mercium factus est. ff. ad l. rho. de iac. l. j. & ij. §. cum in eadem. & l. amissæ. sic ergo in casu isto, æquum est fieri cõtributionem propter bonum pacis & concordiæ, ne forte hac occasione cõcordia non seruetur.

[b] SI culpa. Nota quod ad hoc ut teneatur q̃ dãnũ dedit, seu iniuriam irrogauit, necesse est culpã interuenire, alioqui non teneẽ. unde infantes, & furiosi non tenẽtur si damnum dederint, quia iudiciũ animi, non habẽt ff. ad legẽ Aquil. sed & si §. iniuriã. & §. igitur. & xv. q. j. illud. impubes tamen doli capax tenetur: ut hic, & in c. illud. [1] & §. igitur. & ille non tenetur de culpa, q' ad sui defensionem & incontinẽti & eodem modo damnum dedit. ff. eo sciẽtiam. §. qui cum aliter. & de leuissima culpa quis teneẽ. in casu isto ff. e. l. ij. & ille excusatur à culpa, qui alterius impulsu uel uiolentia uentorum, damnum dedit. ff. eo. quemadmodum. §. si nauis. & §. item Labeo.

[c] Tulisti. Nota quod non solum qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, sed qui opem tulit tenetur: puta si unus tenuit, & alius interemit, ille qui tenuit, quasi causam mortis dedit. ideoque actione in factum, tenetur. ff. eo. item male. §. si alius. & §. item cum eod. [2] & ff. de iniur. non solum. in princi. & §. si mandato. sic & ope & consilio, furtum committit. insti. de ob. quæ ex deli. nasc. §. ope. & homicidium ope, & consilio committitur. s̃. de homi. sicut dignũ. §. illi qui. & §. ultim. & §. ij. qui. & simile. ff. de adult. is cuius. §. ulti.

[d] Imperitia. Quæ annumeratur culpæ. instit. ad leg. Aquil. §. imperitia. & ff. de reg. iur. imperitia. & ff. loca. si quis fundum. [3] §. Celsus. Idẽ intellige de negligentia prout hic dicit. ergo siue culpa siue imperitia uel negligentia damnum dederis, uel si iniuriã irrogaueris, uel dantibus opẽ dedisti, teneris: etiã si negligentia tua aliquid minus bene fecisti, & ob hoc damnũ datum sit, teneris. ff. ad leg. Aquil. si seruus. §. si ex plaustro. & l. qui occidit. §. in hac. & negligentia imputatur. j. de pœ. & re. quæsitum. ubi de hoc. Abb.

[e] Ignorantia. Hic non excusat ignorantia à culpa, si potuit scire ex facto suo cõtingere iacturã uel iniuriam, puta mihi licet percutere percutientẽ me. si cũ uellem eũ percutere, aliũ percussi imputatur mihi ff. ad legem Aquil. sciẽntiam. §. pen. & ff. de iniur. eũ qui. §. si iniuria argumen. contra. ff. e. si cum seruo. debuit ergo adhibuisse diligentiã in facto suo, ut dicit in si. & sic non imputaretur. Et illud scias, quod iniuria fit aut re, aut uerbis. Re, quoties manus infertur. uerbis, quoties conuiciũ diciẽ. & ff. de iniurijs. l. j. & s̃. de re iudic. cũ te. & iniuria per dissimulationẽ aboletur. ff. eo. non solũ. §. j. Et illud scias, quod cõuentus de damno dato: si negauerit & probatum fuerit condemnatur in duplum. ff. ad legem Aqui. l. ij. & C. eo. titu. contra negantem.

[f] Animalia. tua. Sic ergo si quadrupes tua. siue animal damnũ dedit ad æstimationem teneris: quia non custodiuisti aĩalia tua. tamẽ si uelis dare animal ꝑ dãno, liberare te potes: ut hic dicit, & ff. si quadru. pau. fe. dica. l. j. circa prin. & isti. eo. tit. in prin. unde sumpta fuerunt hæc uerba. Et hoc habet locũ in his animalib⁹ quæ cõtra naturã mouentur pote si bos cornu petere solitus fuit uel æquus calcitrosus, ut dicit in prædictis ll. In feris autẽ animalibus, quæ naturali sua feritate damnũ dederunt, hoc nõ habet locũ, q̃a illud animal dãdo nõ liberaberis, q̃a nõ adhibuisti diligentiã quã debuisti, ut hic j. dicitur, aut etiã si fugit, nihilominus teneris: saltem directa actione: uel utili potius. Si uero aufugit & nocuit, non potest dominus quondam conueniri, quia desinit dominus esse: ut ff. eod. l. j. §. in bestijs. & instit. eo. §. j. Feræ bestiæ sunt ut ursus, & ceruus, [4] quę animalia siue uolatilia fera dicuntur: ut instit. de re diu. §. feræ. & in alijs. §. sequentib. Cũ enim liber homo damnum dat, locum habet actio leg. Aquil. dum uero quadruples siue animal, locum habet actio de pauperie, cum uero seruus, tunc locũ habet actio noxalis, & tunc licitum est seruum dare pro damno dato, insti. de noxa. circa prin.

[g] Non curasti. Quia huiusmodi animalia non debẽt teneri in publico, ubi publicum iterest instit. si quadru. pauper. feci. dicatur. §. hic quoque. alias. §. cæterum. si uero teneantur in publico, & damnum dederint, tenetur dominus in duplum, & nihilominus actio de pauperie locum habet: quia cum plures actiones concurrunt pœnales in eadem re, una non tollit aliam instit. eod. §. fin.

[h] Occasionem. ff. ad legem Aquil qui occidit. §. in hac. & s̃. de homici. de cætero. ubi de hoc s̃. de testi. sicut in gl. quæ incipit, arg. quod qui.

[i] Nil omisit. Nota quod non est imputandum ei, qui de contingentibus nihil omisit. ff ad l. Aquil. qui occidit. §. in hac. & l. qui foueas. & l. si putator. & l. di. si duo. & suprà de homici. capitul. ultim. & antepenult. Bernardus.

DE POENIS.

Suprà uisũ est de uarijs excessibus propter quos pœnæ debẽtur merito subijcitur inde titulus de pœnis. De hac materia tractatur xxiij. q iiij & q. v. per totum xxiij. di. quanquam xij. q. ij. in antiquis. vsque ad §. uerum id xvi. q i. et vi. quasi per totum lxxxi. distin. in multis ca.

[1] Et in cle. de homici. si furiosus. Io. And.

[2] Si irritaui canẽ, quem tenebam: & momordit teneor aquilia: si nõ tenebã agitur in factũ. Ioã. Andre.

[3] Alias si q̃s domũ. uide ne p. vi. suas. c. ulti. super glo. ij. Io. Andre.

Iniuria fit re & ṽbis.

[4] De ceruo deposito qui aufugit: quẽ post tp̃s depositari⁹ cœpit: tenent Pileus q. lv. & Bart. in dom lv. ꝙ si noĩe deponentis id fecit, restituere tenetur: secus si proprio: per id qđ hic dicit glo. Io. An.

Ea

EA quæ. Pone exemplum in c. piæ.de excep.lib.vj. ubi excõicationis exceptio potest contra actorem pluries opponi, & ibi dicitur, quod quoties desinit in probãdo, toties debet puniri in expensis. A.

a Condemnent. sic vj. q.j. imitare. de pœnit. dis. j. mensuram. Et ita quoties quis deliquerit, toties puniri debet, sicut in cõ tractibus cõsuetuidici: ut pœna soluta, cõtractus maneat in sua firmitate. ff. de trãsactio. l.qui fidẽ. Sed etiã arbitrio quis stare non cogit, pœna soluta, nisi id expresse dicatur. ff. de arbit. si duo ĩ fine. Et sic est arg. quoties clericus in delicto repertus fuerit, toties exigatur ab eo pœna. ar. xxiij. dist. quãquam. in fine. & ff. de uerbo. obliga. si sic stipulatus.

c Et ibi not. an qs toties debeat pœnitere, quoties fornicatus ẽ ẽt cum eadẽ mulier e. & uid qđ no. ĩ Spe. đ sen. ꝑ pla. §. ij. ad fin. & de cõtu. §. fi. uersic. sed pone index. Ioan. Andr.

EA quæ frequenti prævaricatione iterãtur frequẽti sententia condemnentur. a

Ex concilio Triburiensi.

Compositio seu reparatio ciuilis parochi occisi spectat pro media ad eius episcopum, et pro alia media ecclesiæ, cui præfuit exclusis hæredibus carnalibus ut remotioribus. hoc. dicit.

CAP. II.

PResbyteri interfecti compositio b episcopo, ad cuius parochiã pertinet, soluatur: ita ut medietatem utilitatibus c ecclesiæ, cui d ꝑfuit, tribuat, alteram in eius eleemosynã iustè dispergat: Quia nullus eius hæres proximior uidetur, quàm qui ipsum domino sociauit. e

Alex. iij. Cantuarieñ. archiepiscopo.

Non debent prælati pro criminosis sustinendis, pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.

CAP. III.

LIcet iuxta Apostolum. & infrà. Accepimus, quòd archidiacóni Conuentreñ. episcopatus pro corrigendis excessibus, & criminibus puniẽdis à clericis & laicis f pœnam g pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ personas quandoq; suspẽdunt, ecclesias interdicũt, à uicarijs h denarios, ut eos in eis cantare permittant, exigere non formidãt, & alia agunt, quę canonicis obuiãt institutis, & de radice cupiditatis & auaritiæ prodire uidenť: & infrà. Mãdamus quatenus archidiaconis prædicti episcopatus, hoc districtius interdicas. si autem contrauenire præsumpserint, eos app. ceß. ecc. cen. compellas.

Idem in concilio Turoneñ.

Victus condemnatur uictori præsenti in expensis, etiam in causis pecuniarijs, & unum casum excipit.

CAP. IIII.

CAlumniam & audaciam temerè litigantium, condemnando in expensis, & alio i multiplici remedio, sanctio imperialis compescit. Quoniam igitur, sacris institutis consonare dignoscitur. Præcipi-

PResbyteri. Pro uero intellectu not. quod hic text. nõ loquiť de pœna sed de simplici satisfactione seu reparatione ciuili, q̃ personis cõiunctis uel hæredibus debetur, & dãnum passis, & hic ꝑsbyter ueteri iure pro parocho accipitur, sed illud cõciliũ locale fuit, neq; istud cap. fuit unquã receptũ in Gallia, ubi ante decretales & post, ꝑ consuetudinẽ gñalem cognati succedunt sacerdotibus ẽt beneficiatis ẽt in quæsitis de reditibus ecclesiæ: ut dixi in consuetud. Parisi. §. clj. & sic ĩ Gallia nihil adiudicabitur episcopo. qui etiam non succedit, sed coniunctis necnon ecclesiæ suæ damnum passæ.

b Compositio. Hæc compositio per legem Lombardam est sexcentorum solidorum. xvij. quæst. iiij. qui subdiaconum.

c Vtilitatibus ecclesiæ: hoc ideo: quia & sic ecclesiæ iniuria facta fuit, & in suũ ministrũ, iuxta illud: Qui uos tangit, me tãgit. ij. q. v. j. accusatio. Et est ar. quod pœnas pecuniarias, quas recipit eps non lucratur ipse, 2 sed in utilitatem ecclesiæ cõuerti debet, uel diuidet illas: ar. j. dis. ius militare. & xvj. q. vj. c. j.

d Cui. scilicet ecclesiæ.

e Sociauit. Baptizando & ordinando illum.

2 Et ideo nõ uidet, ꝙ possit illas remittere. đ hoc no. & dixi đ off. leg. nisi ĩ j. gl. Ioã. And.

LIcet. Archidiaconi & alij prælati, q̃ in criminalibus dispẽsare nequeunt: pœnã pecuniariã imponere nõ possunt ubi à iure alia statuitur. Primo ponitur archidiaconorũ actus reprehẽsibilis. Secũdo mandat illos inhiberi & cõpesci: ibi mãdamus. Abb. Sic.

f Laicis. Sed quare à laicis? quia fortè sunt de sua iurisdictione temporali, uel de consuetudine hoc habent.

g Pœnam pecuniariã. Ex hac dec. uideť, ꝙ pro criminibus pœna pecuniaria exigi nõ dẽt 3 cũ papa hic eã ꝓhibeat. arg. xvj. q. vj. cognouimus. & c. delapsis. & c. epo. & illud. j. qõ. j. nullus eps. & ṡ. de simo. nemo. & lxxxiij. di. si qs eps. ar. cõtra. xxiij. qõ. v. si uos. Vñ not. ꝙ cum ius statuit pœnã pecuniariã infligendã, quicũq; cognoscit de illo crimine, illã põt infligere. ff. de iud. l. ij. §. ul. & ṡ. de rapto. in archiepiscopatu. & xij. q. ij. cũ deuotissimã. xviij. dis. qm. 4 Si uero ius solã pœnã spũalem uel corporalẽ sup crimine statuit, iudex nec dẽt nec põt illã ĩ aliã cõmutare, sed ille tm̃, qui de crimine põt dispẽsare. Et cũ de pœna criminis nihil de iure cautũ ẽ, an pecuniariã uel aliã ĩfligat, iudicis arbitrio cõmittit. ṡ. de of. del. đ causis. Cũ iudex sup crimine dispẽsare põt, bene põt, ĩfligere pœnã pecuniariã, uel aliã. Sed archidiaconi isti sup his criminib⁹ dispensare nõ poterãt: vñ nõ debebãt pœnã pecuniariam infligere. sed imponere spiritualem, scdm ꝙ qualitas criminis exigebat. arg. ṡ. de iud. at si clerici. Hug. dicit, ꝙ illa pœna est infligenda, quæ magis timeaẗ, arg. xxiij. q. iiij. ea uindicta. & q. v. prodest. & ṡ. ut lit. nõ cõte. qm̃. in fi. Sed hoc intellige habere locũ, cũ iudex talis est, q. poss 5 dispẽsare, & cõmutare pœnas. sed isti archidiaconi hoc nõ possunt. Ala.

h A uicarijs hoc erat simoniacum, cũ ordo sit sacramentum cui adhæret executio. si ergo unum uendũt: & reliquum. j. q. iij. si quis obiecerit. & c. saluator.

C Alumniam. Primo legem recitat. quam secũdo approbat: ibi, quoniam. Ab.

i Alio ita ut præter expẽsas, de calũnia puniatur. C. de-

3 Nõ dẽt. & multo. min⁹ pñ sibi applicare. Ioã. Fabri. l. ij. C. de epis. audien. đ xi ad Phi-lip. Dec. ĩ rub. de iud. lec. ij. in fine.

4 Vbi de hoc ĩ ult. gl. & xxj. q. si q̃s cuiuslibet. ꝑ Hostiẽ. in sum. đ offic. ordi. §. qđ pertinet. Et cõsuluit Ho. ĩ. đ homi. pro huma ni. li. vj. ut ibi scripsit super uer. aĩmaduersionis. ĩ fi. ꝙ ad suspicionẽ auaritiæ tollẽdã, iudex ecclesiasticus pœnas pecuniarias conuertat in pias cãs. Ioã. And.

5 Pñt. sed solus eps põt dispẽsare in pœnis. Fel. c. irrefragabili. §. j. đ off. ord.

Dánat⁹ de calumnia, est infamis: sec⁹ si simpliciter pronúciatur nó probasse. Io.An.

Adde ꝙ nec iuramétű calűniæ excusat à códénatione expensarű cócor. l. ij C. de iura. calum.

C. de calum. l. iij. & insti. de pœ. te. lit. §. aduersus. quia infamis efficitur: ut ibi dicitur. de quibus legibus hic facit mentionem.

a Victori. Victus uictori in expensis códénari debet, si per calumniam & malã fidẽ appareat eum mouisse litẽ, ut hic expresse dicit litera ĩ prin. & in auth. đ iudi. §. oportet. col. vj. & ff. đ iudi. eũ quẽ temere. Alij dicunt, quod eo ipso, quod succũbit, p̃sumit calũniari. unde condẽnari debet in expẽsis, De hac materia plene dictũ est. s̃. de do. & contu. finem.

b Nisi sententia pro absente. Sicut cauetur. C. de iudi. properãdum. §. & si quidem. ibi dicitur, quod uictus præsens, sumptus suos de condemnatione deducat.

mus ut de cætero in causis pecuniarijs uictus uictori a in expensis condemnetur, nisi sententia pro absente b feratur.

Inn. iij. Nidrosiensi archiepiscopo.

Clericus causam seu operã præbens bello deponendus est.

CAP. V.

QVòd in dubijs: & infrà. Quia uerò tã sacerdotes qui gubernant naues ad pugnam, quã qui personaliter exercent conflictum, & ij qui alios incitant c ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

Idẽ Londoń. episcopo.

Clericus ꝑ magno scelere ab eo cõmisso, deponi debet, & in monasterio detrudi ad agendã pœnitentiam.

CAP. VI.

TVæ discretiõis prudentiam: & infrà. Ad illud quòd à nobis tertiò requisiti, qualiter clerici in latrocinijs, uel alijs magnis sceleribus deprehensi, d puniri debeant? Respondemus quòd à suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasterijs e ad pœnitentiam peragendam.

Idem abb. & fratibus Cryptæ ferratæ.

c QVod in dubijs. Incitant. in bello iniusto. arg. s̃. đ homi. sicut dignum. §. quero. & ff. ad legẽ Aquil. item mela. §. item cum eo. secus si esset iustũ: quia tũc licitũ est hortari. xxiij. q. ul. hortatu. & c. igit̃. & c. ut pridem. & interesse bellis. eadẽ causa. q. iij. Maximianus.

Vide s̃. ti. j. c. fin. sup gl. ij. Io. And.

TVæ. Abbas & cleric⁹ in magnis criminibus đprehẽsi, post depositionẽ detrudi debẽt in monasteriũ ad agẽdũ pœnitentiam. Et diuiditur. Primo ponit consultatio: secũdo responsio: ibi, Respõdemus. Abbas. Sic.

d Deprehensi. & conuicti. sola enim deprehensio nõ sufficit. s̃. de iudi. cũ nõ ab homine. Vel intellige deprehẽsi ita ꝙ factũ sit notoriũ per euidentiam facti: tales. n. statim condẽnari possunt. C. de defen. ciui. l. defensores. Et arg. s̃. de co hab. cle. & mu. c. ult. & ij. q. j. de manifesta. & talis deprehensio authoritate sui prælati, 4 fieri debet, ne ultra se extendat uiolentiam, quam exegerit defensio clericorum. j̃. de sen. excom. ut famæ. alias capientes essent excommunicati, ut ibi.

4 Quod intellige, ut dixi de iud. cũ nõ ab homĩe sup. j. gl. Io. An.

e Monasterijs. Si. xvj. q. vj. đ lapsis, & l. di. si ille. & si ĩcorrigibiles fuerint, ꝑ secularẽ iudicẽ postea depræhendantur. s̃. de iud. cum non ab homine. Bernard.

COnstitutus. Primo ponit definitionẽ. Secundo causam interserit: ibi, Cum &. Abbas. Sic.

f Ex confessione. Confessio enim in iure facta, præiudicat. s̃. de transac. præterea. ij. & s̃. de confes. cũ super. & cap. ultimo. ubi de hoc. & C. eod. leg. una. & ff. eodem. lege prima.

Si uterque contrahentium uenit contra contractum, uterq; potest exigere pœnam adinuicẽ promissam ex conuentione.

CAP. VII.

COnstitutus in præsentia nostra: & infrà. Licet aũt in instrumẽto episcopi Lauitani, expressa fuerit certa pœna, quam pars contractum non seruans, solueret obseruanti: cùm tam utraq; pars uenisse contra illum ex confessione f propria conuincatur, & cùm pars uestra subtraxerit episcopo pensionem, & episcopus procurationẽ exegerit ab eadem ecclesia, sicut œconomus proposuit memoratus, utranque partem g ab ea reddimus † absolutam. h

Idem priori sancti Fridiani, & magistro B. canonico Pisano.

Si testis propter uacillationẽ incarceratur, infamiam nõ incurrit.

CAP. VIII.

SVper his, de quibus nos consulere uoluistis: & infrà. Clericus autem qui ꝑ eo, ꝙ uariauerat i & uacillauerat coram uobis: de mandato nostro † captus est & detentus, infamiam non incurrit. k

g Vtranq; partẽ. sed uidetur qđ eps nõ inciderit in pœnam. nã cũ altera pars ei subtraxit pẽsionẽ, licite potuit petere procurationẽ. Quia fidẽ non seruanti, fides non est seruanda. s̃. de iureiu peruenit. ij. 5 nã licitũ est redire ad priorẽ actionẽ, cum ex parte altera nõ paretur pacto. arg. s̃. đ pac. cũ pridẽ. De hoc dictum fuit s̃. de elec. cũ inter R. E cõtra uidetur. ꝙ illi potius præiudicet, qui ultimo incidit in pœnam: nã si uterq; est in mora semper ultima mora nocet. 6 ff. de pericu. & commo. rei uẽdi. illud. Respõdeo. hic propter par delictum, neuter incidit in pœnã ff. de reg. iu. cum par. & in delictis mutua fit compensatio. s̃. de adulte. capi. pen. & ult. xxxij. quæst. vj. nihil. & ff. solu. mat. uiro. Ioan. compẽsatio mutua fit. ff. de cõpẽsatio. si ambo. & ff. de dolo. si duo. Hæc decreta. decisa fuit in fine huius decretal. supra, de religio. domibus. cõstitutus. & per illam poteris intelligere istã. Bernard.

5 Cócor. l. cũ q. ff. đ inoff. testa. l. cum proponas. C. đ pact.

6 De hoc s̃. de deci. cũ homines. Ioan. And.

† Alias credim⁹.

† Alias uestro.

h Absolutam. Præferenda est enim opinio æstimationis, pecuniario commodo. ff. de solutionibus. l. cum ex pluribus. & ff. de usuris. in pecudum. §. ultimo.

i SVper his uariauerat. & ideo non fuerat ei credẽdum. quarta quæstione tertia. capi. si testes. §. qui falso. & supra, ut eccle. benefi. cap. ut nostrum. Bernardus.

k Nõ incurrit. Quia genus pœnæ 7 per se nõ infamat, nisi sententia præcedat C. quibus ex causis infa. irro. l. j. & l. nullam. licet Gratianus aliter senserit. iij. q. vij. c. infamis. §. tria. in fi. Vinc.

7 An carcer sit pœna: dicit j̃. eo. quis. li. vj. dixerunt hic Inno. Hostiẽ. & Ab. ꝙ est custodia, nõ pœna. ff. đ pœnis aut facta. §. solent. Io. An.

Suam

Svam. Diuiditur. In prima quæſt. In ſecunda prouiſio: ibi, Quia igitur Abb.

a Perſolutis. Eo ipſo, quod ſortem recipit, pœnæ renuntiaſſe uidetur. ff. de eo quod cer. lo. l. ulti. in fi. ff. de leg. com. poſt. diē. & ita uidetur, quod eā ulterius petere non poſſit per hoc quod hic dicitur. niſi aliter cōuenerit īter eos cū ſortem recepit, ſcilicet quod ſors & pœna peti poſſit. arg. ff. de tranſa. qui fidē. C. de trāſact. cum proponas. ff. ſi qs cau. l. ij. j. reſpon. & ſic uidetur ex hac decre. ꝙ nō committatur pœna in totum cū effectu, licet ſors in totum ſoluta non ſit. Vnde habes cōtraria plura. de uerbo. obli. ſtipulationū. §. ſi ſortem. Super hoc conſueuit diſtingui. aut. n. illud quod promittitur ſub pœna; conſiſtit in dādo, aut in faciendo. ſi conſiſtit in dando, in totum committitur pœna licet in parte ſit ſatisfactū. ff. fami. erciſc. hæredes. §. in. illa. in fi. & ff. de uer. obl. ſtipulationū. §. ſi fortē. & l. in executione. §. item ſi ita. & ff. de pigno. ſed an uiæ. argu. Si uero conſiſtit in faciendo, & illud quod promiſſum eſt ſub pœna, ſit indiuiduū. tunc idem eſt quod in primo caſu. quia in totū cōmittitur pœna. ff. fami. erci. hæredes §. an ea ſtipulatio. & ff. de uer. oblig. ead. §. cato. in pri. ibi ab omnibus factum &c. † & l. in executione. §. ſecūda. Sed in primo caſu, cum conſiſtit in dādo, dixit Azo oppoſita exceptione repelletur à pœna pro rata ſolutæ partis ar. ff. ſi quis cau. ſi ſeruus. §. j. & ff. de uerbo. obl l. ij. §. ult. ad fi. & ar. ff. depoſi. ſi duo hæredes. & ff. de uerb. obli. in executione. §. inſolidum. & hāc æquitatē ſeruat hic Inn. Nec eſt ſeruandus ille rigor ut in totum pœna exigatur, quia non debet quis cū aliena iactura ditari, ut hic dicitur. & xxij. q. ij. primum. ff. de condict. indebi. nam hoc. quia non interest illius pœnam recipere pro ſoluta ſorte, & ideo qui placuit æquitatē præferri ſtricto iuri. C. de iud. placuit. unde literæ ſuper hoc impetratæ non ualuerunt quod patet ex eo, qđ dicit ueritate tacita. Alij doctores legū ſeruant illū rigorē. Si uero factum ſit diuiduum a pro parte tantum committitur. ff. rem ratā hab. ſi procurator. §. ſi qs a procuratore. & arg. ff. de uerb. oblig. eadem §. cato. ibi, at ſi de eo cautū &c. Sed contrariū uidetur in l. præd. ff. ſi quis cau. ſi ſeruus ubi committitur pœna in totū, licet detur exceptio pro alia parte & factum uidetur diuiduum. Sed dici conſueuit, ꝙ illud eſt ſpeciale in iudicio: quia & ibi mora purgatur. ff. ſi qs cau. & ſi poſt tres. ſeu in pœnali ſtipulatione non purgatur. C. de cōtrahen. & commit. ſtipu. magnam. qa tēpus ibi interpellat. ſupra de loca. capitulo ultimo. Bernar.

Idem ſpoletano epō.

Obligatus ad certam quantitatem: certa die ſub pœna ſoluendam, ſi partem intra terminum ſoluit, ad pœnam integrā non tenetur. †

CAP. IX.

Svam ad nos rectores clericorum ſancti Fortunati quærimoniam trāſmiſerūt, ꝙ cum tibi eſſent in xl. libris per quoddam arbitrium condemnati, eſſetque pęna i. xxx. librarum appoſita, niſi eas ſolueret in termino conſtituto, tādem xxxiij. libris in termino perſolutis a occaſione ſeptē reſiduarum per quaſdam noſtras literas ueritate tacita impetratas obtinuiſti eos in præfatis. xxx. libris tibi per delegatum iudicem condemnari. Quia igitur, te non decet in tantū pontificalis modeſtiæ b obliuiſci, ut inhoneſtis quæſtibus anhelando, deſideres cum aliena iactura ditari. Mandamus quatenus ſeptem librarum ſolutione contentus, ſuper pœna c xxx. librarum memoratos rectores de cætero non moleſtes.

Idem.

Occidentes prælatū, priuantur beneficijs & feudis quæ habēt ab eccleſia cui præerat prælatus ille, nec eis uel hæredibus reſtituentur, nec alia de nouo concedi debent. Et hodie in occidente, capiente uel banniente epopum, auctæ ſunt ſimiles pœnæ, de quibus in cle. ſi quis ſuadente eo. titu.

CAP. X.

AD aures noſtri apoſtolatus peruenit, quod cùm quidam parochiani tui auſu diabolico bonæ memoriæ I. Vincentinum epiſcopum prædeceſſorem tuum nequiter peremiſſent, feuda & beneficia quæ illi à Vincentina eccleſia obtinebant, ipſis per ſententiam fuerant cum multa deliberatione ſublata. Quia igitur maiori ſunt animaduerſione plectendi, nos tam tibi quam ſucceſſoribus tuis, authoritate apoſtolica ꝓhibemus, ne ipſis aut hæredibus eorum beneficia prædicta reſtituantur d ſeu de nouo eis alia quelibet conferantur.

Idem.

Prorumpens contra iudicem, arbitrio ſuperioris punitur.

CAP. XI.

DIlectus filius electus ſancti P. ad montes: & infra. Ne iudicialis euaneſcat authoritas cum de litigatoris improbitate cōſtiterit, aduerſus aſſertionē e iudicis temerè prorūpentis, iuxta

b Modeſtiæ obliuiſci. præferēda eſt enim exiſtimationis opinio, pecuniario commodo. ff. de ſol. cū. ex pluribus cauſis. ff. de uſu. im pecudum §. ulti.

c Pœna. Videtur ergo ex hoc, ꝙ eccleſiaſtica perſona non poſſit exigere pœnam, nec ab ea exigi argu. xij. q. ij. fraternitatis. ar. cōtra. ſ. eo. conſtitutus. De hac materia dictum eſt ſ. de arbit. dilecti filij.

AD aures. Diuidit hęc decre. nam primo pœnalē ſniam recitat. Secđo aggrauat ibi: Quia igitur. Abb.

d Reſtituantur. Imo uidetur ꝙ maiori pœna puniēdi ſunt, ut non ſolum ea nō reſtituantur: ſed oīa alia bona ſua eccleſiæ cui iniuria facta eſt, tradātur perpetuo. xvij. q. iiij. ſi qs deinceps. & anathematizetur: ut ibi dicitur: licet ipſo iure ſint excōicati. ea cā. & q. e. ſi qs ſuadēte. Itē alia pœna imponitur ſ. e. c. prox. ſ. in quibuſdā, & ſi iterū aliq ſuū epm īterficiāt, priuāt epo. † xxv. q. ij. ita nos

DIlectus. Qui iudici iniuriantur, per ſuperioris arbitrium puniri debent. h. d. Abb. Sic.

e Aſſertionem. Arg. ꝙ uerbo iudicis eſt credendum niſi contrarium probetur: ut hic dicitur. arg. ſ. de ꝓba. poſt ceſsionem. Arg. contra ſ. de teſti. cum à nobis. & ſ. de proba. qm̄. contra falſam. cui ſtandum eſt.

Sed

† Hic qn quecōcurrebāt per quæ ꝓcedit hic tex. Iaſ. in l. iiij. §. Cato. col. xvj. in xj. oppoſi. de uer. ob. & ibi Lācel. Galiaula. co. xxiiij. & qđ iure canonico pœna exigi poſſit, tenet Phil. Cor. con. xxviij. in fin. cōſi. lxix. in fi. li. ij. cōſi. ij. lr̄a xxj. li. iij. Tn̄ quod indiſtīcte iure canonico non cōmittat pœna niſi pro rata tenet Io. cro. in d. §. Cato lect. j. nu. 75. dixi in tract. diuidui & indiuidui, quo remitto.

a Explicat Abb. in eo qui mihi cōſtituit ſeruitutem ſub pœna: & deceſsit pluribus relictis hęredibus: & unus ſolus me impedit in totū pęna cōmittit. Io. And.

a Addē q̄ ſit obligatio diuidua, & q̄ īdiuidua. no. in l ſtipulatiōes non diuidū. ff. de uer. obli.

Mora nō purgaī in ſtipulatione pœnali.

† Idē in caſu ſ. eo. fœlicis li. vj. Io. An.

Sed quod dicit hic, quod puniri debet litigator, uerū est cū temere [i] contradicit iudicis assertioni, puta cū iudex hoc, quod dicit, ostendit per acta. uel cū litigator nihil ostendit, cōtra excōicationis sententiā: tunc puniatur in sumptibus. j. de sen. excom. sacro. argu. supra eo. calumniā. Vel alias secundū arbitriū superioris: ut hic dicit. & s. de officio deleg. de causis. Ber.

[1] Miscendo iudicis contumeliā: ut dicendo ꝙ mētiť uel ꝙ melius esset habere asinum in iudicē, cum ipse nil intelligat, uel his similia: & quis hoc puniat dictū est in tex. Io. And.

superioris arbitriū, digna poterit animaduersione puniri.

Idem in concilio generali.

Patroni, aduocati, uel uicedomini, uendicātes sibi in ecclesiis plusquā iura permittā per censurā ecclesiasticā compescū tur, & si occidunt prælatū uel clericum ecclesiæ per se, uel per alios, perdunt quod habent ab ecclesia, & eorū posteri usque ad quartam generationē, non admittuntur ad clerum, nec in religionibus præficiuntur.

CAP. XII.

IN quibusdam prouincijs ecclesiarum patroni & aduocati seu uicedomini se in tantam insolentiam erexerunt, quòd non solum cum uacantibus debet ecclesijs de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt, & malitias uerum etiam de possessionibus alijsque bonis ecclesiasticis, pro sua uoluntate ordinare præsumunt: & (quod horrendum est dicere) in necem prælatorū prorumpere non formidant. Cum igitur quòd ad defensionis [a] subsidium est inuentum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri, prohibemus expressè ne patroni uel aduocati seu uicedomini super præmissis de cætero plus usurpent, quā reperiatur in iure permissum: [b] & si contra præsumpserint, [c] per seueritatem canonicam districtissimè compescantur. Sacri nihilominus concilij approbatione statuimus, quatenus si patroni uel aduocati, aut feudatarij seu uicedomini aut alij beneficiati alicuius ecclesiæ rectorem uel clericum aliū ipsius ecclesiæ per se uel per alios occidere, uel mutilare ausu nefando præsumpserint. patroni iuspatronatus, aduocati aduocatiam, feudatarij, feudum, uicedomini uicedominatum, & beneficiati, beneficia prorsus amittant. [d] Et ne minus uindictæ quā excessus memoria proroгetur, non solum de præmissis nihil perueniat ad hæredes, [e] sed etiam usque ad quartam generationem posteritates taliū in clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicuius prælatiōis, [f] assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum. [g]

Honorius in præposito, archid. & H. canonico, Suessioñ.

Domino excōmunicato manente, subditi fidelitatem non debent: & si longo tempore in ea præstiterit, & monitus nō paruerit ecclesiæ, ab eius debito absoluuntur.

CAP. XIII.

GRauē capituli Laudu. recepimus quæstionem, ꝙ cum comes Registreñ. pro multis iniurijs, quas irrogarat ei-

IN quibusdam. Diuiditur. Nā primo recitat triplex patronorum delictum. Secūdo ibi, cū igitur. prouidet & cōtra primum & contra secundum, utrūque prohibendo. Tertio ibi, Sacri. Contra tertium, illud primum puniēdo in factoribus. Secū do aggrauando pęnam in posteros: ibi, Et ne minus. Abb.

[a] Defensiōis. Patroni. n. ecclesiam defendere debent. [2] xvj. qō. ul. filijs. hanc defensionem non debent extendere ad grauamen ut hic dicit sic s. ꝗ appel. c. iij. & c. cū speciali. §. porro. & s. de iureiurā. ꝗ to. & xxij. quæstione iiij. inter cætera.

[2] Expensis tñ ecclesiæ. secūdū Go. bene hic: ꝗ hoc no. in li. iura. cal. de iure. pa. uer. nūc uideam' de honore dicit n. sufficere, si patronus diligentiā & ministerium adhibet sicut tutor expensis pupilli ipsū defēdit ff. de admi. ni. tut. l. à tutoribus Ioā. And.

[b] Iure pmissum. Permissium patronis est, præsentare rectorem, & habere ius professionis & si ad inopiā uergat, ei ab ecclesia succuritur s. de iure pat. nobis. & xvj. q. vij. quicūq; sic episcopus non debet plus petere à subditis, quā sit permissum à iure. xviij. q. ij. hoc tantum. & x. q. iij. ꝗa cognouimus. & supra de cēsi. cū apostolus. alias restitueret duplū. s. de immu. eccle. quia pleriq; & s. ꝗ cēsi. procuratiōis in fi.

[c] Præmsupserint. Nisi forte in casu quē habes. j. de sē. excomm. si uero cum moderamine inculpatæ tutelæ, alias.

[d] Prorsus amittant. Et deuoluantur ad ecclesiā, cui facta est iniuria. xvij. quæst. iiij. si quis deinceps. & c. uqisiqus, ut dictum est s. eo. ad aures. & xxvij. q. j. si qs rapuerit. Sic ergo ecclesia non habebit patronū [3] sic & uasallus amittit feudum (ut hic patet) si nō seruat fidelitatem domino. xxij. q. ul. de forma. & in libro de feudis, quē admodum feudū amittatur. & xcvj. di. si imperator. si. s. de postu. c. ul. sic & donatio reuocatur propter talem ingratitudinē, & propter alias etiā s. de dona. c. ulti. ubi de hoc. C. de reuocā. dona. l. ul.

[3] Ad idē de iure pa. ca. uno li. vj. Dixit Gof. ꝙ ꝓprieloquēdo, pronatus nō deuoluiť. ad ecclesiam cū ecclesia nō possit eē ꝓ̄ suipsius sed sublato patronatu, ecclesia remanet liberata distinguas ut in simili casu dixi de iure pro. signi ficasti. in fi. Io. An.

[e] Ad hæredes. & descendētes per lineam directam, usque ad quartā generationē: ut hic dicitur: quia usq; ad quartam generationem, extenditur cōsanguinitas s. de consang. non debet. Et est specia le hic, ꝙ filius puniatur pro delicto patris, sicut in crimine lęsæ maiestatis. vj. q. j. c. quæro §. uersi. uersi. si qs cum militibus. & in hæresi. s. de hære. uergentis. alias bona damnatorū deuoluūtur ad hæredes. C. de bo. dā. auth. bona.

[f] Pręlationis. Sed contra uidetur, cū ingressus religionis, tollat irregularitatem [4] de fil. presby. cap. j. & in au. de mo. in prin. col. j. Dic ut s. de aposta. c. ij. Ber.

[4] Dicit Hosti. ꝗđ facit prot quasi ideo spāliter ꝓhibuit. ꝗa alias ꝓin gressum uideretur cōcessum Io. And.

[g] Dispensatum. Cum non determinetur a quo possit dispensari, Dicit Ioan. [5] quod episcopus potest dispensare, ex quo papa specialiter nō retinuit sibi dispensationē. argumentū j. de sentētia excommunicationis, nuper Honestū [6] esset, ꝗđ nullus episcopus sine licentia papæ dispensaret cū talibus, ut alij saltem timerent cū uiderent illos usq; ad ultimam generationem puniri. Ber.

[5] Idem Vin. Gof. & Philip. ꝓ his facit: quia isti laborāt uitio. C. de nat. li. l. legē. uide in Spe. de le. §. nūc de epoꝝ. ꝟ. liij. Ioan. And.

[6] Et tutū & ecclesijs expediens secūdū Ho. Ioā. And.

GRauem. Primo ponitur querela. Secundo prouisio: ibi, Licet igitur, Abb. Siculus.

dem, per iudices à sede apo.dele. excommunicationis uinculo fuerit innodatus, idē per duos annos, & amplius in excommunicatione persistēs, iuri parere pertinaciter renuit, claues [a] ecclesiæ contemnendo, [b] Licet igitur huiusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticæ prauitatis: [c] uolentes tñ nobilitati [d] parcere comitis supradicti, discere.v. Mandamus quatenus si comes supradictus post cōmonitionē uestram, nō paruerit pleno iuri, uos ecclesias in quibus [e] aliquod ius habere dignoscitur, ab eius debito absoluentes, fideles ipsius (quandiu in excōmunicatione perstiterit) ab eius fidelitatis iuramento, denuntietis penitus absolutos.

[a] Claues. datas Petro. [1] xxij.di.in c.j.& xxj dis.in nouo. & Petro datæ sun ecclesiæ claues xxiiij. qō.j. quocunq;.& cuilibet eius successori:arg.s.de trasla. quanto. Bernardus.

[b] Contemnendo. & si alias ligatus non fuisset, ex contemptu ligaretur.xj.q.iij.ca.non solum.§.cum ergo sententia.in fin. & xxiiij.q.iij. notandum.non enim debet contemni cum sit medicinalis. ij. q.j.multi. Ber.

[c] Hæreticæ prauitatis. hoc ideo dicit:quia q propter suspicionem hæresis excommunicatur, si per annū steterit in excōmunicatione:postea tanquam hęreticus habetur s.de hær excōmunicamus §.j. tamen si pro contumacia [2] excommunicet, siue per annū, siue per plures in excōmunicatione steterit nō habetur ut hæreticus sed alias contra eum proceditur, ut hic dicit.

[d] Nobilitati. Nota quod parcitur nobilitati circa pœnas, ut aliter puniatur nobilis, quam ignobilis. xxiiij.q. j.qui contra pacē. & l.dist. contumaces.& in beneficijs etiam magis prouidendum est nobilitati.lxxxvj. distin. non satis.uer.item si cōsiderādaest [3] Argumentum contra, quod æquæ puniatur.s.de sta. regu. ea quæ. ubi de hoc.

[e] Ecclesias in quibus aliquod ius. Forte ius patronatus, uel quic quid aliud posit ab ecclesia percipere, ut si ecclesia aliquo debito tenetur eidem, ut interim ecclesia ei respondere non teneatur: ut s.de hæret.excōicamus.§.credentes.& c.ult. & xv.q.vj. nos sanctorū. & ipso iure absoluti sunt tales, & hic præcipitur, quod denuntientur solummodo absoluti:ut in fi.dicit. Et est arg.quod crescente contumacia, crescere debet & pœna s. ut lite non contesta. quoniam.in fi.& ff.de pœnis l.relegati. [4] Ber.

[1] Principalius tamē & omnibus apostolis datæ fuerūt j.ti.j.nota. ibi nō tamē. Io. Andre.

[2] Nisi p contumacia in causa hęresis. j.de hęre. cum contumacia. lib.vj.Io. Andre.

[3] Et s.de præbē.de multa. in fi. Io.An. Vide de iu.at sicle rici. Ioā. Andre.

[4] Deus autē nōremittit peccatū, nisi p passionē & meritū Christi quo nō est aliud, nec cōdignum nec congruū, fatētur tamen theologi scolastici qd qlibet passio Christi fuit cōdigna uel sufficiēs, sed quod sola mors eius fuit ad hoc deputata a Deo qd uerū est & sic aliū depetēdū non est.

TITVLVS XXXVIII.

DE POENITENTIIS & remissionibus.

Alexander papa.

DE POENITENTIIS & remissionibus. †

Supra uisum est de pœnis quæ imponuntur in foro iudiciali. Nunc competenti ordine subnectitur de ijs quæ imponuntur in foro pœnitentiali. Verum quia huiusmodi pœnæ seu penitentiæ quandoque releuant per indulgentias seu remißiones, ideo hic subycit de remißionibus. De hac materia tractatur l.di.c.hi qui altario.§.sed exemplo.usque ad fin.distin.& xxxvi. quæst.vi.& q.vij.c.aliquis.§.ecce quòd usque ad fin. q.& xxxiij q.ij.§.sed quia timore. usque ad fin. & quasi per totum & plenius in tractatu de pœnitentia qui ad instar spiritus septiformis per vij. distin.

Pro manifesto peccato, pœnitētia publica opponi debet. †

CAP. I.

MAnifesta peccata, nō sūt occulta [f] correctiōe purgāda.

Ex concilio Magunti.

Ponit pænitentiam occidentis præbyterum.

CAP. II.

QVi presbyterū occiderit. xij. annorum [g] pęnitētia ei secūdū canones [h] imponat: & j conuictus, usq; ad ultimum tempus uitæ suæ militiæ cingulo [i] careat, † & absque spe [k] coniugij maneat.

Alexander iij. Mediolaneñ, archiepiscopo,& suffraganeis.

Consideratis circunstantijs arbitraria pænitentia indicēda est ei, qui modum excesßit se defendendo.

CAP. III.

SIgnificauit uobis uir nobilis. P.q F. † dicto impatori cū olim rediret ab urbe, [l] Castrum Vernice negauit

MAnifesta peccata. †

[f] Occulta. Imo qui publice peccant, publice corripiātur. ij. quæ.j. si peccauerit.& de conse.di.ij.ego Berengarius.in fin.& hoc siue sint grauia, siue sint leuia, ut uitetur scandalū [5] solēnis [6] tamen pęnitentia clerico imponi nō debet, nec etiam publica, nisi deposito ar.l.di.alienum. [6] & c. confirmandū. j.eo.quæsitum.ubi de hoc. & xxvj.q. vj.c.ulti. Lauren.

QVi presbyterum.

[g] Xij. annorum. arg. contra xxxiij. q.ij. hoc ipsum. & c.admonere. Solu. ordinarium est qđ † pro mortali crimine, septēnis pœnitentia iniungat:ut ibi:sed ppter enormitatem maior:ut hic Ala.& sacerdoti imponitur qñq; pœnitentia xij an. xxx.q.j. non debet

[h] Canonicis. pœnitentiales.

[i] Cingulo. Deponitur iste à dignitate sua, ut clericus, ne arma ulterius ferat.de pœni.distin. v.falsas. & xxxiij. quæstione secunda admonere.

[k] Absque spe coniugij. Quædam crimina impediūt matrimonium contrahendū, ut incestus s.de eo qui cog.consang.uxo. suæ c.j.& ij.& c. transmissæ in fi. xxxij.q.vij. si quis uiduam. Itē raptor sponsæ alterius.xxvij.qō.ij.statutum. Item si quis uxorem suā interficiat.xxxiij.q.ij.admonere. Item si quis baptizauerit filiū suū, ut separetur sic ab uxore, xxx.q.j. de eo. Item qui monialem scienter in matrimonio accepit.xxvij.q.j. hi ergo qui & in casu præsenti. [7] Hæc impediunt, sed non dirimunt. Alia sunt, quæ impediūt & dirimūt.de qbus habuisti s. de eo qui dux.in ma.quam pol. cum haberet & in alijs pluribus.c.ibidem. unde uersus. Incestus, raptus, sponsatæ mors mulieri, Susceptus proprie sobolis, mors presbyteralis. Vel si peniteat solenniter, aut moniale. Accipiat:pro hibent hæc coniugium sociandum.

SIgnificauit. Primo ponitur petitio. Secūdo prouisio, ibi, Quoniam. Abbas.

[l] Vrbe.i. Romana appellatione enim urbis Roma Intelligitur.ff.de uerborū significa.urbis.& l.qui in continentibus. sicut cum dicitur apostolus, Paulū

† Alciat. Parergon li.ix.capi. xxij.

[5] Ad hoc de pur. ca no.si quis presbiter in fi. Ioā. Andre.

[6] Cuius forma habetur l.di stin. in capite.

Pœnitentia septennis, debet pro peccato mortali.

† Adde in doctoratu. arg. l.ij.§.miles. ff. de his q not. infa. & l. grammaticos. C. de profes. li.xij.

† Scilicet Friderico idest uulgo Barbarossa.

Crimina impedientia matrimoniū cōtrahendū.

[7] Gof. addit casum in solenniter pęnitēte xxxiij.q.ij.de his. Ioan. And.

intelligimus, antonomasice. Ber.

a Visum fuerit. Et sic pœnitentiæ arbitrariæ sunt. xxvj.q.vij.tempora. de pœni.distinct.j.mẽsuram. & infrà eodem. quæsitum.

b Misericorditer. Arg.pro misericordia impenden da.l.dist. ponderet xlv.di. licet. xxvj. q.vij. alligant. L.

c Pro libertate. Hæc est iusta causa pugnandi. si modus seruetur.xxiij. q.ulti.omni timore.& c. hortatu.

d Deuotione. Quamuis bona intẽtione fecerit modum tamen excessit, ꝙ patet ex eo, ꝙ pœnitentia imponitur.arg. xxiij. q.iiij.qui peccat.& s̃.de resti. spol. cũ olim.j. in fin.

e Retardentur. Arg. mitius agendum cũ aliquibus, ne à seruitio ecclesiæ retrahantur.ar. xij.q.j. certe.C.de pœnis honor.

Quod autem. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi,Hoc uolumus.Abb Siculus.

f In dedicationibus. Hodie indulgentia, quæ in consecrationib⁹ ecclesiæ fit, non debet excedere annũ, siue fiat ab uno, siue à pluribus episcopis in anniuersario consecrationis, & in alijs casibus ultra xl. dies huiusmodi indulgentiæ hodie non excedunt. j̃.eod.cum ex eo.§.ul. Ber.

g A nõ suo iudice. j̃.e.omnis.§.j.s̃.de iudi.at si clerici.& s̃.de consue.ad nostram.& C.si à non compe. iud.l.j.pot est exponi.i.à non suo iudice factas. Ber.

h Vt prosint. Quia ualẽt tales remissiones: Vetus est querela,adhuc tamen satis dubia. Quidam dicunt, ꝙ ualent tantum quo ad Deum,non quõ ad ecclesiam. quo ad Deum,quoniam si quis sine mortali decedat non tamen acta condigna pœnitẽtia de peccatis,pœnã purgatorij minus sentiet pro modo remissionis sibi factæ in uita ista. ecclesia tñ, uiuenti ob hoc debitã satisfactionẽ nõ relaxat. Alij dicũt,ꝙ ualent quo ad ecclesiã. sed tunc tantum cum peccatum per contritionem uel satisfactionem sufficienter punitũ est,tũc.n.quod ex superabundanti ecclesia imposuit, quo ad deũ, etiã quo ad ecclesiã omnino per tales remissiones remittitur. Alij etiã dixerunt, ꝙ omnino prout dantur, proficiunt & quo ad Deũ & quo ad ecclesiam: sed qui eas faciunt,se onerant. tenentur.n. eleemosynis suis & orationibus eas supplere: alioqui grauiter in purgatorio punient. Alij dicũt,ꝙ ualent tantũ ad remissionẽ illius pœnitẽtiæ quæ negligenter est omissa. Sed ex hoc c. uerius colligitur. ꝙ qui iniungit pœnitentiã sicut sibi uidetur, imponit & cõcedit ut eã per has remissiones uel in totũ uel in partem redimat:ꝙ si fecerit, ut hic dicitur ualent remissiones ad relationẽ iniunctæ pœnitentiæ: alioqui non. Hoc tamen uerum est, ꝙ licet non ualeant ad relaxationem iniunctæ pœnitentiæ quo ad ecclesiam,ualent tamen ad minorem pęnam peccati,quo ad deum, sicut alia bona. Sic ergo si iudex iniungit alicui septennem pœnitentiã,& nõ concedit ut possit redimere licet ipse uel alius ꝓ eo generalẽ faciat remissionem ad pontem uel ad aliũ locum: qui ponti cõfert de suo, quantitatem pœnitentiæ sibi iniũctæ quo ad ecclesiam nõ diminuit. Ala.& hoc ꝙ dicitur in hac litera, intellige uerũ, cum peccatum per contritionẽ omnino dimissum est.

i Nã pro omni peccato, duplex pœna debetur,temporalis & ęterna.de pę. di.j.si peccatũ Dauid,& ca.sicut primi.sed per contritionem pœna æterna dimittit de pœ. di.j. uerbum Dei. Temporalis uerò s. per satisfactionẽ ut in prædicto c. si peccatum. Et pro ista pœna qualiter cunque satisfaciat ecclesiæ, dummodo non decipiatur ecclesia, sufficit & absolutus est quẽ absoluit, & ligatus quẽ ligat. xxiiij.q.õ.j.quocũq;. Sed imposita alicui septenni pœnitẽtia datis vij.denarijs habet vij.an. remissionis,ualituros sibi præcepto imponentis sibi pœnitentiã. Nunquid ultra ieiunare tenetur? Respondet si in ueritate satisfecerit ecclesiæ,non tenetur ex necessitate ieiunare, sed ex honestate:& si contemnat,peccat mortaliter pro cõtemptu. Debet.n.sẽper dolere de peccato de pœ. di. iij.productior. qa nescit an dimissa sint ei peccata. ar.s̃.de pur.ca. c. ulti.ibi, & si simplex fuero &c. cũ suis cõcor.& si commode potest, adæquari pœna cũ præcedenti culpa saltẽ debet.arg.de pœ.di.j.uide benignum. Vnde apostolus: sicut exhibuistis membra uestra &c.xlvij.di.omnes huius seculi.& punire in se quod deliquit.de pœni.dist.j.si peccatum.& de pœn. di.iij. pœnitentia est.

k Iudices. Id est,episcopi,quia alij inferiores prælati.huiusmodi remissiones facere nõ possunt.s̃.de excess.præla.accedentibus.Vel dic iudices.i. proprij sacerdotes,cum iniungunt pœnitentias suis parochianis possunt ei concedere, ꝙ tales remissiones sibi prosint, si de bonis suis contulerint prædictis locis: & hoc fauore pœnitentiæ: ut sic diuersis modis possint liberari à peccatis.

l Indulserunt. Arg. quod clericus sine licentia episcopi sui alium iudicem etiam ecclesiasticum eligere non potest. j̃.eo.omnis utriusque.§.j.& s̃.de foro competen.significasti.ubi est hoc expressum.

Quod quidam. Non est respuẽda cõfessio, non ualẽtis abstinere à peccato,sed debet recipi & sibi

& infra. Vnde contigit ꝙ iiij.castris destructis plus quam duo millia domorũ destructa fuerunt, multi homines interfecti, & alia mala ibi cõmissa,quę longum esset per singula enarrare. Quoniam igitur præfatus P. Deo exinde reconciliari desiderat mãdamus quatenus ipsi pœnitentiam (secundũ quòd uisum fuerit a) misericorditer b imponatis, attendentes,quod pro libertate c sua & ecclesiæ deuotione d hoc fecit. Quare in his talẽ habere debetis discretionẽ, ut alij. & ipse idẽ pro austeritate pœnitentiæ à seruitio ecclesiæ nullatenus retardẽtur, e nec aliquod salutis periculũ debeant formidare.

Idem archiepiscopo Cantuarien.

Indulgentiæ quæ cùm eduntur per prælatos nõ subditis,nõ prosunt,nisi proprij iudices hoc cõcedãt.

CAP. IIII.

Quod autem consuluisti,utrum remissiones,quæ fiunt in dedicationibus f ecclesiarũ, aut conferentibus ad ædificationem pontium,alijs prosint,quã ijs qui remittentibus subsunt. Hoc uolumus tuã fraternitatẽ tenere, quòd cùm a non suo iudice g ligari nullus ualeat uel absolui,remissiones prædictas prodesse illis tantũmodo arbitramur,quibus ut prosint h proprij iudices i specialiter indulserũt. k

Idẽ Belnacẽ. episcopo.

Non est uerè pœnitens qui peccandi animum non deponit tamen recipitur eius confessio.

CAP. V.

Quod quidam ad

Concor. text. in §. sed ius quidem ciuile.cum gl. in uer.Virgilius. & præce. in. sti. de iur. nat. gene. & ciui.

Id est a militando pro papa contra Imperatorẽ uel alium cui gratũ erit papæ.

Remissiones ad qd ualent.

Id est si habuit annũ indulgentię:tãto minus erit in purgatorio: q̃to minus fuisset si ꝑ annũ in uita pœnituisset secundũ Inno. Ioan. And.

August. nõ dimittit Deus dedec⁹ culpæ sine decore iustitiæ. Tanc. alle.de cõsec. distin. iiij. baptismi. dicẽs, ꝙ tunc sic contrito, omnis peccati pœna delet, quã do ꝓpter pœnam remittit. sicut facit ꝓ subsidio terræ sanctæ. Ioan. And.

sibi exhiberi prouidum consilium.h.d.Primo ponitur consultatio Secundo responsio.Secunda ibi, Cōsultationi.Abb.

a Pœnitentia.Talis pœnitentia non est uera, id est fructuosa,quo ad uitam æternam,tamē ualet ei, q̄a sentiet fructū eius cum de alio crimine pœnitentiā egerit.de pœni.dis.iij.§.pe.& ult. & ideo talis confessio,admitti debet, prout hic dicit. [1] Sed pone.q̄ non pœniteat đ alijs,ualebit ei pœnitentia? utique.Nam oīa bona quæ quisq; facit in uita, illa prosunt ei ad uitam æternā promerendam: uel saltē ad minus suppliciū subeundū.de pœn.dist.iij.§.pe.& incipit, si quis autem. Itē ad bonū tēporale obtinēdum. de pœn. dist. iij.cauendum & xxij.qō.ij.si quę libet culpa. aut ad hoc,ut Deus citius illustret cor eius ad uerā pœnitentiā.de pœni.dist.v.falsas.T. unde uersus:Quæ cum mortali bona fiūt,dant bona terræ.Cor faciunt humile, minuūt tormenta gehennæ.

confessionem de criminibus ueniunt, & quamuis confiteri uelint,se tamen asserunt abstinere nō posse.Con.t.t.r. quòd eorū confessionem, recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licet, non sit uera huiusmodi pœnitentia, [a] admittenda [b] tamen est eorum confessio, & crebris & salubribus monitis,pœnitentia indicēda.

Idē Triburiē.archiepō.

Qui ex pœnitentia debet certa die in pane & aqua ieiunare, potest deficiente pane, alijs cibarijs uti.

CAP. VI.

Licet tā ueteris,quā noui testamenti pagina:& infrà. Si autèm illi,qui aliquos dies in pane & aqua est iniuncta sibi pœnitentia, tenentur peragere,panem quo uescantur non habent, leguminibus, [c] aut piscibus, aut alijs cibarijs reficiantur:si necessitas id exposcat. Discretione tamen adhibita,q̄ his non ad delicias, [d] sed ad sustentationem utantur.

Clemens tertius.

b Admittenda. Arg.contra xx iiij.q.ij.legatur. xc.di.si quis cōtristatus. & certe si adhuc facit,non pœnitet. đ pœ. dist.iij.pœnitētes. & Deus nunquam aliquem sanauit,quem non omnino liberaret. di. ea. sunt plures. [2] Item arg. cōtra xxvij. quæst.j. quæ Christo.&c.deuotam. Sol prima cōtraria,s. legatur. pœnitentes sunt plures.intelliguntur de uera & fructuosa pœnitentia.in c. cōtristatus.compellitur quis recipere satisfactionem.illa duo c.deuotā. quæ Christo. intelliguntur non de pœnitentia, sed de fructu pœnitentiæ.id est eucharistia.

Licet.Primo ponit dictum.Secūdo eius determinationem:ibi,Discretione.Abb.

c Leguminibus. Arg. q̄ si alicui est iniunctū, ut in pane ieiunet & aqua, non debet aliud sumere, quia iam non staret in finibus pœnitētiæ. & hoc est uerum nisi necessitas [4] eum arctaret. arg. lxxxij. dist. presbyter.Necessitas enim,semper intelligitur excepta,quæ legem non habet.de cons.dist.j.sicut.& j̄.de reg.iur.quod non est.& suprà de consue.quanto.

d Non ad delicias. Prohibetur enim sæpe nō cibus. sed abusus:ut xlj.distinct.cap.j. ij.& iij. & est arg. ad hoc iiii.dist.denique. Ber.

[1] Hāc gl. dicit hic Pano. esse sing.

Bona in uita facta, ualent ad multa.

[2] Et j̄.de baptis. ca. maiores. uersic. ad hoc. & ibi satisfactionem,ut remictar iniuriā.Ioā. And.

[3] Cōcor. l.aliqn̄.ff. de offi. p̄cō.& l.nō solū. §.fi. cū uulg. ff.đ excu. tut.

[4] Inopiæ ut hic:uel in firmitatis.de obser. ieiu, cōciliū.§.fi. Io. An.

Quæsitum.Sacerdotes Græci procurātes uel studiose negligentes oppressionem filiorum suorum,deponuntur:& si est publicum, publice puniuntur.h.d.Primo ponitur.quæstio.Secundo responsio, ibi, Huic. Abb.sic.

Sacerdoti Greco procuranti uel studiosè negligenti oppressionem filiorum, nō imponitur pœnitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pœnitētiā,sed si delictum est publicū, debet publice agere pœnitētiā,

CAP. VII.

Quæsitum est, utrum sacerdotibus Græcis quibus legitimo matrimonio [e] licet uti,pœnitentia publica sit imponenda,si eam sibi postulēt pro filijs oppressis iniungi? Huic igitur consul. t.t.r.quòd si ipsis procurātibus uel studiosè negligentibus [f] filij inlectis reperiuntur oppressi, ab officio altaris debent perpetuò abstinere, & eis grauior,quàm laicis, non tamen publica(nisi in publicum [g] id ueniat)pœnitentia debet [h] imponi.Verum,si ex incuria [i] ipsorum mortui inueniātur in cunis,& illud fuerit occultum,eis pœnitētia pro arbitrio [k] pœnitentiarij imponatur, & in terrorem aliorum ad tempus abstineant à celebratione missarum.

e Matrimonio.Cōtracto in laicali habitu, uel dū erant in minoribus ordinibus.s̄.de cle.coniug.cum olim.

f Negligentibus. Negligentia enim imputatur.s̄. de iniur.& dam.da.c.ul. quia dissoluta negligētia, prope dolum.est.ff. man.s fideiussori. j. resp. l.dist.sæpe.& dissoluta negligētia, habetur pro consciētia.ff.đ ædil.edict. cū sex. [5] qualis ē ignorantia Iudæorum,qui nolunt intelligere ut bene agāt.j.quęst.iiij.§.ult. sic xxxvij. distinct.c.ult. Ber.

g Nisi in publicū. Tunc.n. sacerdos publicam pōt facere pœnitētiam. xxviij.dis. presbyter. ubi de hoc. & xxx. distin. si quis presbyter. sed non solennē, de qua habes.l.dist. i capite. de qua etiam intelligūtur illa c.l.dis. confirmandū.illud alienū. quam clerici facere nō debēt sed depositus solēniter, publice pœnitere potest. de pœn.dist.vj.sacerdos.& xxx.q.j.si q̄s sacerdos. Itē argu. contra id quod dixi de publica pœnitentia.lxxxij. dist. presbyter si.ubi dicitur,presbyter publice pœnitere non debet. sed exponitur publice, id est solenniter. Si autem occultū est peccatū, nec publicā sacerdos facere debet pœnitētiā,ut hic patet: & sic pōt intelligi illud lxxxij. di. presbyter si. ut non pœniteat publice cū peccatū est occultū.Sed in casu isto,posset agere pœnitentiā etiā solennē, cū sine spe [6] restitutionis, de tali crimine priuatus sit.s̄.de temp.or.c.ul.ergo multo fortius publicam,ex quo crimen uenit ita in publicum.Ber.

h Pœnitentia debet imponi. De hoc dictum est s̄. de ijs qui fi.occi.de infantibus. Ber.

i In curia.Quod prima facie præsumendū est.arg. s̄.de p̄sump.afferte. Vnde etiam dicit lex,quòd repētini casus iniquitas, per coniecturam paternæ pietatis emendanda est. [7] C.de inoff.testa.si mater.

k Arbitrio.xxvj.qō.vij. tempora pœnitudinis. & j̄. cap.proxi.

[5] Tēpus redhibitoriæ præfixum non currit emptori ignorāti latens uitiū fugitiui: secus si dissoluta esset emptoris ignorātia. Ioan. And.

[6] Alias si esset spes restitutionis:nec publice pœniteret p̄ iura præalle.secundum Ala. Innoc. & Host.Ioā. And.

[7] Et paternus affectus omnē uincit affectum. C.de cura furi.l.ult. in princi. secundum Goffre. & Phil. Ioā. And.

Innoc. iij. Liuoñ. epo & eis qui cum ipso sunt fratribus.

Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet, secundum quātitatem excessus pœnitentis, & cōtritionem, & alias circunstantias h. d. quo ad titulum.

CAP. VIII.

Deus qui ecclesiam suā: & infrà. † Cæterum cùm pœnitentia non tam secundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionē, per discreti sacerdotis arbitrium [a] sit moderāda pēsata qualitate personæ, super fornicatione, adulterio, homicidio, p iurio, & alijs criminibus considerātis circunstantijs omnibus, [b] & præsertim nouitate [c] Liuonień. ecclesiæ, cōpetentem pœnitentiā delinquentibus imponatis, prout [d] saluti eorum uideritis expedire. Apostoli aūt uestigijs inhærentes, dicentis, Lac uobis potū dedi, nō escā: paulatim [e] eos instruatis in fide, cōfessionis formam, [f] orationem [g] dominicā, & symbolum [h] illos solicitè edocentes. Interim tamē corporis & sanguinis domini sacramentū renatis fonte baptismatis, consuetis [i] festiuitatibus & in mortis [k] articulo tribuatis.

Idem sanct: Lau. in Lucina presbytero car. apost. sed leg.

Auditur mulieris confessio, quæ sibi partū alienum supposuit, uel proprium ex adulterio suscepit, nec illud marito uult detegere.

CAP. IX.

Officij: & infrà Significasti quandam mulierem in pœnitentia tibi fuisse confessam, q ti mens ne uiri possesio deuolueretur ad alios: quarundam herbarum succū potauit, & sic uenter eius intumuit, & inde grauidā se ostendēs, sibi partū sup posuit [l] alienū: timēsq; maritū, non uult facinus ipsi detegere: qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur postulas edoceri, utrum ei hac fraude durante, sit pœnitentia iniungēda, respōdemus, quod sicut mulieri quæ ignorāte marito de adulterio prolem suscepit, quāuis id uiro suo timeat confiteri, non est pœnitē tia deneganda: [m] ita nec illi debet pœnitētia [n] denegari, maximè si p alios † intelligas alienos, [o] ad quos timeat possessionē uiri deuolui: sed competēs satisfactio, per discretum sacerdotē ei debet iniungi.

Idem Valenti. & Burg. epis & abbati de amunde Cistercień. ordinis.

Abbatissa moniales benedicere. confessiones audire, et publicè prædicare non potest.

CAP. X.

Noua quædā nostris sunt auribus intimata, q abbatissæ moniales, proprias bene dicunt ipsarum quoq; confessiones in criminibus audiūt, & legētes euāgeliū [p] p̄sumūt publicè p̄dicare. [q] Cū igit id absonū sit, pari

[a] Deus qui. Arbitriū. s̄. c. proxi. de pœ. distinc. j. mensuram. Ber.
[b] Circunstantijs omnibus. ĩ. eod. omnis. argu. quod circunstantiæ aggrauant peccatum. s̄. de homic. sicut dignum. j. respōso. xl. distinct. homo Christianus, de pœ. di. v. c. j. xxiii. q. viij. occidit. Ber.
[c] Nouitate. Propter nouitatem detrahēdum est iuri: ut xxxv. q̄. iij. qđ scripsi. & s̄. de diuortijs. Deus qui.
[d] Prout saluti. Quia hoc solū bene agitur, ut uita hominum corrigatur. xxiij. q. v. prodest.
[e] Paulatim. xij. di. nouit. quia paulatim lupus comedit agnum xiij. q. j. §. is ita. ultra unā columnam.
[f] Confessionis formam. Id est, Cōfiteor Deo.
[g] Orationem dominicam. Scilicet Pater noster.
[h] Symbolū. Scilicet Credo in Deū.
[i] Consuetis. Infrà eo. omnis utrisq;. & de confe. distin. ij. seculares.
[k] Mortis. Infra c. quod in te. & l. di. ex pœnitentibus. & suprà de sponsa. non est.

Officij. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Quoniam. Abb.
[l] Supposuit criminis suppositi partus accusatio, nullo tempore clauditur etiā post mortem. ff. ad leg. Cor. de Fal. qui falsam. licet alia crimina claudantur. C. eod. querelam. & C. si reus uel ac. mor. fu. l. ij. & xxiij. dis. quorundā. Et not. quod hæc accusatio nō datur cuilibet de populo sed propinquis aut ijs quib. ea res pertinet. ff. ad leg. Cor. l. cornelia. ij. Vin.
[m] Deneganda. Hoc mirū est quod durāte suppositione per quam fraudantur consanguinei debita successione hæc mulier pœnitere potest. contra illud xiiij. quæ. vj. si res. & de pœniten. distinct. iij pœnitentes. sed ipsa non potest detegere suppositionem, quia ei non crederetur obstante præsumptione quæ habetur ex matrimonio, quod filius natus sit ex nuptijs. ff. de ijs qui sui uel alieni iuris sunt filiū. [r] & etiā periculosum esset mulieri illud detegere. Laurentius.
[n] Pœnitētia. Hoc tamen scias, quod quādiu est in mortali, nec deponit animum peccandi, non ualet ei talis pœnitētia. xiiij. q. vj. si res tamen ad pœnitentiā admitti debet, sed est ei dicendum, quod nō est ei fructuosa quo ad uitam æternam. s̄. eod. quod quidam. de pœnit. distinc. iij. §. pen. & ult. & de pœn. dist. v. falsas. Ioan.
[o] Alienos. Ad quos ab intestato deuolueretur hæreditas. si enim aliq tales sint, ad quos ab intestato deuolueretur, exhęredari non debent. Sed pone, quod tales non sunt, adhuc tamen peccat, impediendo liberam testamenti factionē. C. si quis alium testa. prohi. l. j. & ij. & ideo dicit maxime. Vin.

Noua. Primo ponit excessus, quos secundo prohibet: ibi, Cum igitur. Tertio causam reddit: ibi, Quia licet. Abb. sicu.
[p] Euangelium. In matutinis forte poterāt legere euāgelium, unde etiā diaconissæ appellantur. xxvij. q̄. j. diaconissam.
[q] Prædicare. Mulier enim nec prædicare nec docere pōt: quia hoc officium, extraneum est à mulieribus, [2] nec sacra uasa contingere. xxiij. dist. sacratas. & ca. mulier. & xxxiij. q. v. mulierē. imo nec laici pr̨dicare uel do

† Papa, Deus qui s̄. de uita & honestate cleric. ubi uide.

[1] Sequitur eū diffinimus, qui ex uiro & uxo. nascitur. Ioā. And.

† Alias, si per uerbū alios.

[2] Adde q eius [illegible] dicta [illegible] not. in l. j. & ij. [illegible] Velleia. & gl. in l. fe minæ. j. de reg. iur.

ter & absurdum, Mandamus quatenus ne id de cętero fiat, curetis firmiter inhibire: Quia licet beatissima uirgo Maria dignior, & excellẽtior fuerit apostolis uniuersis, nõ tñ illi, sed istis domin⁹ claues regni cęlorũ cõmisit.

Idem.

Tempore generalis interdicti, conceditur pœnitentia & uiaticũ moriẽtibus hoc primò. Clerici qui seruarunt interdictum, possunt cum silentio in cemiterio sepeliri. hoc secũdò, In conuentualibus ecclesiis, clerici bini uel trini possunt horas submissa uoce dicere hoc, tertiò. Cruce signatis & peregrinis tẽpore interdicti, pœnitentia concedi põt. hoc quarto.

CAP. XI.

Vòd in te & infrà. In illo uerbo, per quod pœnitentiã moriẽtibus, non negamus uiaticum etiã, ꝙ uerè pœnitẽtibus exhibetur, intelligi uolumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur. [a] Licet autẽ per generale interdictũ, denegetur omnibus tam unctio, quã ecclesiastica sepultura concedimus [b] tamẽ ex gratia [c] ut clerici decedentes, qui tamen † seruauerint interdictũ, in cemiterio ecclesiæ sine campanarũ pulsatione cessantibus solennitatibus omnibus cũ silentio tumulentur. Et in conuentualibus ecclesijs bini & bini uel simul tres horas canonicas ualeant legere, nõ cantare, ianuis clausis, interdictis & excõicatis exclusis, & uoce ita demissa, ꝙ exterius audiri [d] non possint, cũ & regularibus secundũ priuilegium sed. apo. sit indultum, ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa † uoce, celebrare diuina. Recipientibus autem signum crucis, non negamus quominus eis ob reuerentiam crucifixi, penitentia [e] cum postulauerint iniungatur: quod & illis peregrinis potest misericorditer indulgeri.

Idẽ in cõcilio general.

Famosum est, & multum allegabile: & hoc dicit. Quilibet doli capax, tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdoti, uel de eius licẽtia alteri, & eucharistiæ sacramentum ad minus in pascha recipere. Et sacerdos reuelans confessionem deponendus est, & in monasterio ad agendũ perpetuã pœnitentiã detrudẽdus.

CAP. XII.

Mnis utriusque sexus fidelis postquã ad annos discretionis [f] peruenerit, omnia [g] sua solus peccata, saltem se-

uel docere debent. s. de hære. cũ ex iniuncto, nec possunt uelare moniales. xx. q. ij. statuimus. nec absoluere eas. j. tit. proxi. de monialibus, nec iudicare. xxxiij. q. v. mulierẽ. nisi forte aliqua nobilis hoc habeat ex consuetudine. s. de arbit. dilecti filij. nec arbitriũ in se suscipere, ut ibidẽ. & C. de arbi. l. ulti. Nec procuratrix esse potest, in iudicio. C. de ꝓcura. ꝙ te absente. & l. alienã. nisi forte pro patre morboso, aut ætate impedito ageret. [†] ff. de procurat. fœminas. Nec aduocare potest ĩ iudicio. iij. q. vij. infamis §. tria. & generaliter uiri officium, mulieribus est interdictum. ff. de reg. iu. l. ij. Sed nunquid abbatissa potest instituere uel suspendere? De hoc dictum est s. de maio. & obedi. dilecta.

Vod in te. Quatuor sũt partes, prout quatuor sunt dicta. Secunda ibi, Licet. Tertia ibi, & in cõuentualibus. Quarta, ibi, Recipientibus. Abbas. Sicul.

[a] Denegetur. Tẽpore interdicti. j. tit. proxi. permittimus.

[b] Concedimus. Ista enim duo sacramenta, siue tria semper excipiũtur in quolibet interdicto. s. baptisma paruulorũ, & pęnitentia moriẽtium in quo intelligitur uiaticũ prout hic patet. Et dicit uiaticum quasi à uia: quia sunt in uia recedendi de hac uita. Nec est istud sacramentum necessitatis, [‡] tñ concedendum est decedentibus etiam tẽpore interdicti, ut patet. Ber.

[c] Ex gratia. si ex gratia conceditur clericis, qui seruauerunt interdictũ, ergo uidetur, ꝙ ius non sit commune: ergo non cõpetit nisi impetretur, cũ nemo sit exemptus ab illa generalitate interdicti, nisi qui per priuilegium exemptus est. Vel potest dici, quod ꝑ istud ius clerici canonicis regularibus æquiparentur. si. s. de priui. quod nõnullis. Ioã.

[d] Audiri. Patet ergo, quod cum excommunicato non licet stare extra ecclesiã, cum etiam interdicto prohibeatur audire exterius. Ioan.

[e] Pœnitẽtia. Hoc est speciale in istis personis, ut sine necessitate uel periculo mortis, admittantur ad pœnitentiã. Sed hoc facit necessitas, qa hoc eis non conceditur nisi cum perficiuntur, & ita quasi in uia dicuntur, sicut illi quibus datur uiaticum. Idem potest dici, si aliqui proficiscũtur ad iustũ bellũ quia ibi est iuxta causa timoris. Itẽ idẽ esset, si aliqui essent excõmunicati, ut in iusto bello: quia possunt absolui à quocunq; alio quã ab excommunicatore. arg. j. tit. proxi. de cætero. de conse. dist. iiij. sanctum est baptisma, & xxxiij. q. ij. c. in adolescentia. Sed quid si in ciuitate interdicta aliqui uellẽt satisfacere, nũquid in eis relaxandum est interdictũ? Non qa aliqui sine culpa sua interdicuntur. s. de spon. non est uobis. & qa sic rigor ecclesiæ dissolueretur. ar. s. de priuile. ut priuilegia. Io. T. dixit, qđ si aliqui uellent iurare stare mãdato ecclesiæ, quod essent admittendi. Sed finis iste, ut uidetur cõtradiceret qa hic specialiter hoc concedit recipientibus signum crucis & peregrinis: ergo alijs intelligitur prohibere, sicut quod de uno negatur, de alio cõceditur. [‡] xxv. distinct. qualis ꝙ uerius puto, licet inuenias contrarium dictum.

Mnis. Tria sunt dicta principalia. Secundũ ibi, Si quis. Tertium ibi, Sacerdos. Abbas Siculus.

[f] Discretionis. Id est cũ est doli capax quia tunc potest peccare. supra de delict. pue. pueris. C. si aduer. delict. l. j. & C. si minor se ma. dixe. lege tertia argu. de conse. distin. iiij. eos. & C. de fal mo l. j.

[g] Omnia sua peccata. Alias non esset fructuosa pœnitentia, ut dictũ est. s. eo. quod quidem. ubi de hoc. Non tamen uenialia, quia illa tolluntur per orationem dominicam, uel per acquam benedictã. de pęni. distinct.

[†] Alios quatuor casus, uide in Spe. §. j. alle. in princ. Io. And.

† Alias qui cum.

[a] Contrarium not. de transa. ueniẽs. in j. gl. & illud tenet hic G. sub dubio forte & tu asseritue illud tene: ut dixi de suc. nouite. sup ti. Ioã. tñ & Vinc. dicebãt quod prius non fuerat expressũ de uiatico: q̃ si illud nõ sit necessitatis: & habetur solã fide. de cõ sec. dist. ij. ut quid paras. sed ut dicunt nõ ualet hæc ratio secũdum quã idem dici posset de baptismo de conse. disti. iiij. baptismi. Ioã. And.

† Alias submissa.

[‡] Vnde dicit Inno. aut principalis est ille, q uult satisfacere: & tunc recipietur satisfactio & relaxabitur interdictum aut alius. quia tunc nõ reciperet: nec ad ecclesiã se peliretur quia eius satisfactio non requiritur: sed alteri⁹: ad hoc. j. de sen excõ. si sententia. §. j. & ca. ulti. §. illis. in fi. lib. vj. Io. And.

distinct.iij.de quotidianis.distinct.vj. qui uult.tamen si recolit, confiteatur illa.

Proprio sacerdoti. Nisi ille sit imperitus : tunc de ipsius licentia (ut hic dicit) quærat discretum. de pœ.dist.vj placuit. Ber.

alieno & non alij Nec papa per talem indulgentiam intendit præiudicare proprio sacerdoti:ut c. præd.ex tuarum,cum suis similibus.& j.tit.proxi. cum deside res in fin.& hoc idem dixit Hugo xvj.quæstio.j.c.j.& in prædictis.§. Ber.

Nec.n. prodesset absolutio quo ad Deum ei qui quærit indiscretũ: ut per imperitiã illũ absoluat: ut not.xj. q.iij. quo modo.Io. And.

mel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & iniunctã sibi pœnitentiã proprijs uiribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in pascha, eucharistiæ sacramẽtũ nisi forte de proprij sacerdotis cõsilio, ob aliquam rationabilẽ causam ad tẽpus, ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendũ: alioquin & uiuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriẽs Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequẽter in ecclesijs publicetur, ne quisquam ignorantiæ cæcitate, uelamen excusationis assumat. Si quis autẽ alieno sacerdoti, uoluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiã prius postulet & obtineat à proprio sacerdote, cũ aliter ipse illũ nõ possit absoluere uel ligare. Sacerdos autẽ sit discretus & cautus, ut more periti medici, superinfundat uinũ & oleum uulneribus sauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circunstantias, & peccati, qbus prudenter, intelligat, qualẽ debeat ei præbere consiliũ, & cuiusmodi remedium adhibere diuersis experimentis, utendo ad saluandum ægrotum. Caueat autẽ omnino, ne uerbo, aut signo aut alio quouis modo aliquatenus : prodat peccatorẽ : sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expresione personæ caute requirat: qm̃ qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum prẹsumpserit reuelare, non solũ à sacerdotali officio deponendum decernimus, uerumetiam ad agendã perpetuã pœnitentiã in arctum monasterium detrudendum.

Idem in eodem.

Medici uocati ad infirmos, debẽt ante omnia ĩducere infirmum ad confessionem, nec quicquam persuadere pro salute corporis, tendens in animarũ periculũ, CAP. XIII.

CVm infirmitas corporalis nonnunquã ex peccato proueniat dicente domino languido quem sanauerat: Vade, & amplius noli peccare ne deterius aliquid tibi contingat: Præsenti decreto statuimus, & districtẽ præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos uocari contigerit ipsos ante omnia moneant & inducant ut medicos aduocent animarum, ut postquam fuerit infirmo, de spirituali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedant, cum causa cessante, cesset effectus hoc quidem inter alia, huic causam dedit edicto, q quidam in ægritudinis lecto iacentes, cum eis à medicis sua detur, ut de animarum

Ad minus in pascha. De consec.di. ij. & si non frequentius.

Sepultura. Hoc est contra regulam illam : cui communicamus uiuo, communicare debemus & mortuo. Fallit etiam in alio casu. xxiij. qõ. v. placuit & s̃ de sta. mo.monachi. & s̃. de tornea c.j.& s̃. de usuris.quia in omnibus & s̃. de rapt. super eo. Ber.

Alieno sacerdoti. executionem habẽti:hoc dico propter illos sacerdotes, siue seculares siue regulares, q non habent ordinis executionem sacerdotalis : ut sunt illi, q non sunt à populo electi, uel qui ab episcopo, populo non præficiuntur. xvj.quæst.j,c.adijcimus.§. ecce in hoc. & capi.generaliter. §.ecce sufficienter. Sed ecce si prædicatores & fratres minores, uel alij religiosi non habentes populum, habent priuilegium ut alienos parochianos possint recipere ad pœnitentiam, nunquid sufficit priuilegium, ut parochianũ alterius possint recipere ad pœnitentiam sine licẽtia proprij sacerdotis? Dicas quod non sufficit priuilegium sine licẽtia proprij sacerdotis, Priuilegium enim æquiparat eos illis q à populo sunt electi, uel illis qui ab episcopis populo præficiuntur, & dat eis solam executionẽ. & ita necessaria est adhuc licentia proprij sacerdotis, ut hic dicitur. Si enim de duabus seruitutibus una tollitur. remanet altera, q bene probat s̃.de usu pal.ex tuar.& s̃. de priui. pastoralis, ff.de ser.urb.præd.si domus tua.& ideo dicit

Cõ fesionem audire non potest qui caret executione.

Confiteri an liceat priuilegiatis sine licẽtia proprij sacerdotis. Opinio ista est reprobata. Alias sanãdum.

Obtineat. Quid si ille malitiose recusat? Argum. q potest ire ad alium s̃. de regu. licet. Vel uadat ad eius superiorem si potest: ut illum compellat uel ille dabit licentiam argu. s̃.de iure pa.nullus. Argu.C. de temp. ap. l. ulti. ar. j̃ e.c.ult. ad fi.B.

Vel ligare s̃. eod. q autem ix.q ij.ca. j.& ij.& s̃. de parochia.nullus. Et est arg. q clericus sine licentia sui episcopi, nõ potest in non suum iudicem consentire s̃.eodem, q autem & s̃. de foro compet. si diligenti.& ca. significasti. ubi de hoc.& infra, eod.c.ulti.

Vinum & oleum, Id est, misericordiã & disciplinam.xlv. dist.disciplina. c. omnis qui. & capi. sunt nanque. & ca. uera iustitia. Bern.

Circunstantias. Sic s̃.eo. Deus qui. & s̃. de homi. sicut. in prin de pœn. di. v.consideret. Ber.

Diuersis experimentis. Non tamen sicut imperitus medicus xx-ix.dist. necesse. Sed diligenter experiatur uires ipsius, qualem pœnitentiam possit portare. argumẽtum uigesimasexta quæstione ulti. alligant. sic ut potius reddat rationem de misericordia, quam de crudelitate, ut ibi, & lxxxvj. distinctione, non satis. ultra medium. & xj. quæ.iij. nemo peritorum. Ber.

Deponendum. Olim etiã alia pœna imponebatur de pœn. dist. vj.sacerdos. hodie hæc imponitur. Ber.

Cõcor. l.nec auus C.de emã. lib. & l.ij. §.si quis a principe. ff.ne quid in loco pub.

Vt ibi dicitur, puera iustitia uinũ mundãtur putrida, per oleum sananda fouẽtur secũdum Gof. Ioan. An.

Quisci licet uno collyrio, omniũ oculos uult curare. & uide qd post Hier. no.in cle. si dominũ de relig. in gl. orationis. in ulti. Iõ. And.

CVm infirmitas, Causa cessante. supra, de iureiur.& si Christus.ad fi.& s̃.de renun. post translatio nem.ubi de hoc.Ber.

Arceat.

Arceatur. Per sententiā non ipso iure. qđ male uel nullo modo seruatur. Ber.

Multo pretiosior. xij. q. j. præcipimus. xxiiij q. iij. si habes. C. de sa. san. eccle. l. sancimus. ī fi. & ideo potius & prius est consulendum animæ, quàm corpori: qa ubi maius ē periculū, cautius est puidēdum. xlij. dis. quiescam⁹. & viij. q. vij. ca ult. & ff. ad car. l. j. §. ij. Ber.

Pulchre facit in authē. ut cū de appel. cogn. §. si autem laici. ultra me tit. colla. viij. Io. And.

Cum ex eo. Quatuor sunt partes principales. Secunda ibi, Formā. Tertia ibi, Qui autem. Quarta ibi, Ad hæc Abb. Sic.

Literas. Sic ergo credet literis epi, si ueræ sint. s. de pbati. post cessionē. & xj. q. iij. curę. Be.

Proponere. Quia in talibus, diligens inquisitio facienda est. xliij. dist. quiescamus. Ber.

In tabernis. Si enim ibi publice de liquerint possunt à diœcesano puniri: licet sint exempti. s. de priuile. tuarū. ubi de hoc. Ber.

Claues ecclesiæ cōtēnuntur. Quod esse nō debet. si. s. ti. pxi. c. ult. de priuileg. ut priuilegia

Pluribus. Quid si quilibet indulgeat annū? nūquid ualet huiusmodi indulgētia cōtra statutum istud? Videtur quod non. s. de exces. prælat. cū ad quorundā. & ca. sane. & c. proxi. Credo q teneat, licet ipsi faciant contra mandatum istud, qa non adijcit hic, q si secus fecerint, decernimus nō ualere: prout dicitur in illa decret. cum ad quorundā. arg. ad hoc. s. de pben. inter cętera. ubi. n. huiusmodi clausula non apponitur in mandato, licet fiat contra mandatum, tamen tenet quod factū est. s. de præbē. dilectus. ij. Arg. cōtra. j. eo. c. proxi. in fine. Hodie per capit. fina. eod. titu. li. vj. disponitur, quod indulgentia. cōcessa à prælato ultra numerum hic taxatum, est ipso iure nulla. & uide ibi glos. quæ disputat nunquid extendendo hunc numerum corruat indulgentia in totum, an uero teneat usque ad facultatem concessam? & intelligit q usque ad cōcessum numerum cōclusiue tenet. arg. in regula, utile p inutile. lib. vj. & l. sancimus. C. de donat.

Indulgentiæ a prælatis concessęultra quā sit eis pmissum: an ualeār.

Nostro.

salute disponāt, in desperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incurrunt. Si quis aūt medicorū huius nostræ cōstitutionis, post quam per prælatos locorum fuerit publicata trāsgressor extiterit, tandiu ab ingressu ecclesiæ arceatur, donec pro trāsgressione huiusmodi satisfecerit competenter. Cæterū cū anima sit multò pretiosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne qs medicorum pro corporali salute aliquid ægroto suadeat quod in periculū animæ conuertatur.

Idem in eodem.

Eleemosynarum quæstores sine apostolicis, uel diœcesanorū literis, admitti nō debent, nec tunc proponāt ultra id quod in ipsis literis continetur. hoc primò. Et debent esse modesti: et à locis et expensis incōgruis abstinere hoc secundò. In dedicatione basilicæ ultra annū, et in anniuersario dedicationis, & in literis indulgentiarum concessis ab alio, quàm à papa ultra xl. dies remissio excedere non debet, hoc dicit usq; ad finem.

Cap. XIIII.

Cum ex eo: & infrà. Eleemosynarū quoque questores, quorū quidā se alios mentiēdo, abusiones nonnullas in sua pdicatione proponunt admitti (nisi apostolicas uel diœcesani episcopi literas, ueras exhibeant) prohibemus: & tunc præter id, quòd in ipsis continebitur literis, nihil populo proponere permittātur. Formam uerò, quā communiter talibus apo. sed. indulget, duximus exprimendam, ut secundum eam diœcesani episcopi suas literas moderentur. Et si qdem talis est. Quoniam (ut ait Apostolus) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi put in corpore gessimus, siue bonū fuerit siue malū: oportet nos diē messionis extremę misericordię operibus præuenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, qđ reddēte dño cū multiplicato fructu recolligere debeam⁹ in cœlis, firmā spem, fiduciamq; rectam tenentes, qm qui parcè seminat parce & metet: & q seminat ī būdictionibus, de benedictionibus & metet uitam æternā. Cùm igitur ad sustentationē fratrum & egenorum ad tale confluentiū hospitale, propriæ non suppetant facultates, uniuersitatē uestram monemus & exhortamur in domino, atque in remissionem uobis iniungimus peccatorū, quatenus de bonis uobis à Deo collatis, pias eleemosynas, & gratis eis charitatis subsidia erogetis: ut per subuentionē uerā, ipsorum inopiæ consulatur, & uos per hæc bona & alia quæ domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia peruenire. Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint & discreti, nec in tabernis, aut in alijs locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant, aut sumptuosas expensas, cauentes omnino, ne falsæ religionis habitum gestent. Ad hæc quia per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum prælati facere non uerentur, & claues ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio eneruatur: decernimus, ut cùm dedicatur basilica, non extendatur indulgentia ultra annum, siue ab uno solo, siue à pluribus episcopis dedicetur: ac deinde, in anniuersario dedicationis tempore xl. dies, de iniunctis pœnitentijs indulta remissio non excedat: & infrà. Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literis præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur cùm Ro. pont. qui plenitudinem obtinet

Rom. 14.

Claues ecclesiæ contēnuntur, si indulgētiæ superfluæ cōcedūtur.

NOſtro. Diuiditur. Primo ponit cōſultatio. Secundo reſpōſio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb.

[a] Prouinciam. Nota ꝙ archiepiſcopus per totam prouinciam ſuā, poteſt facere remiſsiones, prout hic colligitur, & epiſcopus in ſua diœceſi. licet archiepiſcop⁹ nō ſit iudex ordinarius oīum de ꝓuincia ſua. ſ. de off. ordin. paſtoralis. & iuriſdictionem contētioſam nō habet in ſua ꝓuincia, niſi ī certis caſibus, ut dicitur in decreta. paſtoralis. ſed uoluntariā: ſicut proconſul cū urbē egreſſus fuerit, iuriſdictionem habet non contentioſam, ſed uoluntariam. ff. đ officio procōſul. l. ij. Et legatus pōt in ſua ꝓuincia facere remiſsiones. quia & ſtatuta ꝑpetua facere pōt. ſ. de off. legat. c. ult. Et eſt hoc epiſcoporum & archiepiſcoporū, ſcilicet facere remiſsiōes, niſi ex ſpeciali conceſsione, uel alia legitima cauſa cōpetat alijs inferioribus ꝑlatis. ſ. đ exceſ. ꝑla. accedētibus. Et priuilegia poſſunt concedere epiſcopi, & archiepiſcopi. ſ. de ijs quæ ſi. a præla. ſine conſenſu capituli. quāto [1] & ar. ſ. de iure patro. nullus.

[b] Non excedas. ſ. e. c. proxi.

[c] NE pro dilatione pœnitētiæ periculū immineat. Sic ꝓpter periculū moræ datur abſolutio ſtatim, quæ alias non daretur. ĩ. titul. proxi. nuper. in fin. & cap. ſacro. & ſ. de off. ordi. ad reprimendam. & propter periculum animæ ſtatim infans baptizatur. v. diſt. baptizati. & de conſec. diſtin. iiij. ne quod abſit. & dilatio propter periculum tollitur, ne interim aliquod contingat periculum. de cōſe. diſt. iiij. Iudæi. Et eſt arg. quod ubicunque periculum timetur, dilatio ſine mora uitanda eſt. [2] xxviij. diſt. de Syracuſanæ. Item arg. quod ſacerdos ſtatim debet currere ad infirmum, q͞n uocatur. Quia uitam adimit, quiſquis morienti pœnitentiam denegauit xxvj. q. vj. ſi presbyter. & cap. ſeq. & reus erit animarum, ut ibi dicitur.

[d] Permittimus. Sic ergo uidetur, quod epiſcopi uel alij inferiores prælati exempti, ante iſtam permiſsionē nō poterant [3] ſe ſubijcere alicui confeſſori, ſine licentia ſui ſuperioris. ſ. e. c. omnis utriuſq;. quia nullus clericus ſine licētia ſui epiſcopi poteſt eligere iudicium nō ſui iudicis perſonę uel rerum. ſ. de fo. cōpe. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. & iij. qō. vj. non liceat. ergo multo minus iudicium animæ: quod maius eſt.

[e] Prouidum. Qui ſciat ligare ac ſoluere. de pœni. di. vj. qui uult. & ſ. eod. omnis. §. ſacerdos. & qui diligēter inueſtiget, qualitatē criminis & perſonæ, de pœnit. diſtin. v. cōſideret. Bernard.

Archiepi & legati, poſſunt ī ſua prouīcia, remiſſiones facere.

[1] De hoc dereli. do. conſtitutus. Ioan. And.

Periculi cauſa, aliqua ſunt facienda.

[2] De hoc pro & cōtra de ele. c. ult. lib. vj. Io. An.

[3] Multo min⁹ hoc pn̄t uel poterūt ſcholares: ſecū dū Abba. q arguit hic cōtra tales, q ſibi quē uolūt eligūt cōfeſſorē. Pet. uero idē hic arguit contra rectores capellarū: q ſibi eligūt cōfeſſores: cum epō uel eius pœnitētiario uel archipsbytero ciuitatis debebat confiteri de of. archipreſ. ca. j. Ioan. And.

poteſtatis, hoc in talibus moderamē conſueuit obſeruare.

Honorius. iij.

Archiepiſcopus intra prouinciam ſuam, poteſt cōcedere indulgētias ſecundum formā cōcilij generalis. hoc dicit. & loquitur de cap. præced. n ſi.

CAP. XV.

NOſtro poſtulaſti certificari reſponſo, utrum per tuam prouinciam [a] poſsis concedere remiſsionis literas generales. Nos igitur f. t. breuiter r. quòd per prouinciam tuam liberè potes huiuſmodi cōcedere literas: ita tamen, quòd ſtatutum generalis concilij non excedas. [b]

Gregorius. ix.

Epiſcopus & alij, de quibus in litera, poſſunt ſine licentia ſuperiorum ſibi eligere prouidum confeſſorem.

CAP. XVI.

NE pro dilatione pœnitentiæ periculum [c] immineat animarum, permittimus [d] epiſ & alijs ſuperioribus nec nō minoribus prælatis, exemptis ut ēt præter ſui ſuperioris licentiam prouidum [e] & diſcretum ſibi poſsint eligere confeſſorem.

TITVLVS. XXXIX.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Alexander iij. Senon. archiepiſcopo.

Impubes, qui clericum percuſſit, ab epiſcopo abſolui pōt: et qui ioco uel cauſa diſciplinæ percutit clericum etiam ſi et maior, excommunicatus non eſt: qui uerò ex odio, ſic, & per papam abſoluitur.

CAP. I.

SVper eo uerò ꝙ conſilium poſtulaſti: & infrà. Reſpondemus, quòd ſi clerici intra puberes annos, ſe adinuicem, aut unus alterū percuſſerit, [f] non ſunt ad apo. ſe. mittēdi, q͂a eos ætas excuſat: [g] Nec clerici, [h] ſi ſunt plenæ etatis, & nō odio uel inuidia uel indignatione, ſed leuitate iocoſa, ſe adinuicē percutere cōtingat, neq; magiſter, ſi ſcholarē clericū intuitu diſciplinæ [i] uel correctionis percuſſerit: quia non pōt [k] in

DE SENTENTIA EXCŌIC.

Suprà uiſum eſt, de pœnis, quæ imponūtur tam in foro contentioſo, quàm pœnali. Verūtamē quia excommunicatio eſt pœna delicti, cum fertur à iudice: cum uero ab homine, eſt pœna cōtumaciæ: meritò poſt titul. ꝓcedētes. ſubijcitur iſte. Ab.

De hac materia tractatur xxiiij. queſt. i. & qō. ij. & queſtio. iij. & ix. qō. i. & xi. queſt. iij. per totū.

SVper. Tres ſūt ꝑtes. Secunda ibi, Nec clerici. Tertia ibi, Cæterū. Abbas Sic.

[f] Percuſſerit. Irato animo. alias nō inciderent in canonem, prout ſequentia uerba declarāt & xvij. q. iiij. ſi qs ſuadente. [4]

[g] Excuſat. Non ab excōicatione, [5] ſed quo ad hoc, quòd nō ſunt mittendi ad curiā pro abſolutione, ut ĩ. eo. quamuis. c. ult. Et ita eſt arg. q͂d ætas excuſat. de conſe. diſt. iiij. eos. C. de fal. mo. l. j. in fin. & xxxiij. q. ii. in adoleſcentia. Arg. contra: quia malorum mores infirmitas animi non excuſat. C. ſi aduer. deli. l. ij. & ff. de minorib. auxilium. §. in delictis. Bern.

[h] Nec clerici. Supple ſunt excommunicati, quoniā ſola temeritas, in hoc caſu reprehenditur ſine uiolētia, prout ſequit, & patet ex illo canone xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente.

[i] Diſciplinæ. Vel ratione prælationis. Idem eſt ēt de patre, qui filiū in minoribus ordinibus poteſt corripere, ſine pœna iſta uel de propinquo. ĩ. eo. ex tenore. & c. cum uolūtate. ubi de hoc. arg. de pœni. diſt. j. §. aut facta. & xiiij. q. v. circuncelliones. Ber.

[k] Quia non poteſt. Hæc eſt ratio, quare nō incidunt in canonem, id eſt ſententiam.

[4] Arg. ad hoc in l. obligationū. cū hi no. ff. de act. & obl.

[5] Hoc intelligas ſi ſunt doli capaces alias ab excōmunicatiōe excuſarent ſecūdū Io. And.

a Monachi. Quocunq; modo. Dũtamẽ, nõ enormiter, ut in epm aut in abbatẽ aut clericũ secularẽ manus iniiciant uiolentas. j. e. cũ illorũ.

b Sui abbatis. Si uero monachũ alterius monasterij percusserit, per abbatẽ utriusq; monasterij, debet absolui. j. e. cũ illorũ. & j. eo. canonica. sed si monialis monialem uel conuersum aut clericũ ꝑcusserit, per episcopum absoluatur. j. eo. de monialibus.

Si uero. Quatuor sunt partes. Secũda ibi, Officialis. Tertia ibi, Nec ille. Quarta ibi, Cæterum. Abb.

c Absolui. Ergo est excõicatus. quare intelligendũ est de eo, qui animo iniuriandi hoc fecit. & hoc nota ꝙ dicit malignatus: alioqui non esset excõicatus, cũ canon dolosos & uiolentos tantum teneat: ut s. eod. c. j. & xvij. q. iiij. si quis suadẽte. Ber.

d Grauiter uulnerauerit. Casus iste semper excipit. j. eo. cum illorum.

e Officialis. Id est iudex uel apparitor alicuius Potestatis uel prĩcipis.

f Laico. Supple etiam qui de mandato sui ꝓlati hoc faceret, nihilominus inc dit ĩ canonem. j. eo. uniuersitatis: nisi clerici d liquerĩt, nec aliter possint ad iudiciũ trahi. tũc enim de mandato prælatorum, capi possunt: ut traditur j. e. ut famæ.

g Fortuito. Tũc enim non imputatur, quia casus fortuiti, ꝓuideri non pñt. s. de homi. Ioãnes. & c. ult. & s. de commo. ca. uno. & ff. de admi. re. ad ciui. perti. l. ij. §. si eo tempore, [2] & ff. de custod. & exhib. reo. non est. & l. milites. in fin. qa nulla temeritas uel uiolentia, in eo notari potest, sed excusatur rõne officij: alias nõ excusaretur, quia debuit præuidere, an ex facto suo posset iniuria irrogari. ar. s. de iniur. c. ult. Bern.

h Inferentem. Tunc excommunicatus non est, cum licitum sit se defendere. j. e. ex tenore. seruato moderamine inculpatæ tutelæ. s. de homi. significasti. ij.

i Vim ui. ff. de iusti. & iure. ut uim. & ff. ad leg. Aquil. scientiã. §. qui cum aliter. & s. de homicid. significasti, ubi de hoc.

k Omnes leges. De hac materia loquentes. & ita uniuersalis restringitur. sic j. dist. oẽs leges sic & idefinita. s. de priuileg. ut priuilegia.

l Cum uxore. Idẽ est in sponsa de ꝑsenti: quia & lex permittit illam accusare, iure mariti [3] ff. de adult. si uxor. §. j. Ber.

m Matre. Nunquid nomine matris, intelligimus omnes ascendẽtes secundum l. Videtur quod sic. ff. de uerb. signi. appellatione & nomine filij, omnes etiã descendentes: ut lex dicit. ff. eod. libero rũ. per leges istas uidetur, qđ sic in casu isto. Non credo hoc extendẽdum ad ascendentes uel descendentes: cum minor fiat iniuria, unde non est extendẽda dicẽtia. s. đ deci. c. utæ. Bernar.

n Turpiter. Hũc enim parcit canõ, quia tam iustũ dolorem compescere non posset. C. ad legẽ Iul. de adulte. l. Gracchus. & lex permittit illũ occidere sic inuentũ. ff. de adulter. quod ait lex. §. quod ait. alias ex interuallo non liceret. Ber.

o Non cõtingit. Quia tunc nihil interest eius, imo cul pa est, se imiscere rei ad se non pertinenti. ff. de reg. iu. culpa. Ber.

Si uero. Tres sunt partes. Secunda ibi, Vel si. Tertia ibi, Ab illo.

[1] Quod dic ut j. e. religioso. lib. vj. Io. And.

[2] Si tempore noĩa tionis, idoneus facultatibus lapsus fortuito damnũ reipublicę dederit ꝓcurator reipublicæ non tenetur: qa casus fortuitos &c. Io. An.

[3] Quid si in ueritate non sit uxor, ꝓputatur tũ uxor & loco uxoris habetur? Idem credo: ut ibi, dicitur secũdũ Vin. & Go. facit quod not. đ dõ. inter uirũ & uxo. plerũq; in ul. glo. Ioan. And.

Adde quod etiã uim extraneorũ, licet quandoque ꝓpulsare. l. isti quidẽ, in fi. ff. qđ met⁹ cau. & l. item apud Labeo. §. tuetur. ff. de iniur.

Et hoc tenet Inn. dicens in collateralibus. uel affinibus non extẽdẽdũ. Io. And.

ipsis iniectio manuum uiolenta notari. Cæterum si ex odio ijdẽ scholares uel seculares clerici, sese percusserint, pro sua absolutiõe, debẽt ad apostolicã sedẽ uenire.

Idem.

Monachos se adinuicem percutientes, absoluit abbas idem in canonicis regularibus: & abbatis discretione deficiente, recurritur ad episcopum.

CAP. II.

Monachi uerò & canonici regulares, quocunque [a] modo se in claustro percusserint, non sunt ad apostolicam sedem mittendi, sed secũdum prouidentiam sui abbatis, [b] disciplinæ subdantur: & si discretio abbatis non sufficit ad eorũ correctionem, est prouidentia diœcesani episcopi adhibenda.

Idem.

Ostiarius, qui clericum percußit nõ grauiter, ab episcopo absolui potest. hoc primò. Officialis deliberate iniciẽs manũ in clericum, per papam absoluitur. hoc secundò. Qui repellẽdo uim ui, clericũ percutit, excõmunicatus non est. hoc tertiò. Qui percutit clericum turpiter inuentũ cum propinqua, excommunicatus non est, secus cum remota: & dicitur propinqua ut in litera.

CAP. III.

j Si uerò alicuius potestatis ostiarius sub prætextu sui officij malignatus clericum læserit, ab epo suo põt absolui, [c] nisi fortè eundẽ clericum grauiter [d] uulnerauerit. Officialis [e] uerò pro iniectione manuum in clericũ, non põt sine mandato Ro. pont. absolutionis beneficium promereri: quia nulli laico [f] super clericum tãta datur authoritas, nisi fortè turbam arcendo irruentem, non ex deliberatione sed fortuito [g] casu clericum lędat. Si uerò clericum uim sibi inferentem, [h] ui, quis repellat uel lædat, non debet propter hoc ad sedẽ apostolicam transmitti, si incontinenti uim ui [i] repellat: cùm uim ui repellere, oẽs [k] leges oĩaq; iura permittant. [l] Nec ille compellendus est ad sed. aposto. uenire, qui in clericum cum uxore, [l] matre, [m] sorore, uel filia propria, turpiter [n] inuentũ, manus iniecerit uiolentas. Cæterũ in stupro uel adulterio, quod cõmittit cũ ea, quę ipsum ita ꝓxima cõsanguinitatis linea nõ cõtingit, [o] cœperit, aut in eũ uiolentas manus iniecerit, non erit à sñia illius excõmunicationis immunis.

Idem.

Qui percutit clericum, ignorans probabiliter eum clericũ, excommunicatus nõ est, ignorantiam tamen probare debet per iuramentum: & si hoc præstare recusat, pro excommunicato haberi debet.

CAP. IIII.

ij Si uerò aliquis, in clericum nutriẽtẽ comã manus iniecerit uiolentas, pp hoc nõ dẽt apostolico præsentari cõspectui, nec etiam excõi-

catione nodari, dummodo ipsũ esse clericũ ignorauerit: a Vel si hoc dubiũ fuerit, propria b manu duntaxat, præstiterit iuramentum quòd eũ esse clericum ignorasset. Ab illo autem (si præstare noluerit c iuramentum) quia uiolentas manus constat eum in clericum iniecisse, sicut ab excommunicato, donec de mandato summi pontificis absoluatur, conuenit abstinere.

Idem.

Percutiens clericum uel religiosum, excommunicatus est, nec ab alio quàm à papa absoluitur præterquàm in mortis articulo.

CAP. V.

NOn dubium est, ꝙ hi qui uiolentas manus in clericos uel canonicos, aut cuiuslibet religionis conuersos d iniiciunt ex constitutione e concilij, sniam excõicationis incurrunt, nec nisi in articulo mortis f sine Ro. pon. absolutione, pñt beneficium impetrare.

Idem.

Mulieres quæ inciderunt in canonem, si quis suadēte absoluuntur ab episcopo. Idē in personis, quæ nõ sunt sui iuris, uel sunt delicatæ, de quibus dubitabatur, quòd non possent commodè accedere ad curiam. et hoc dicit usque ad §. illi.

CAP. VI.

MVlieres uel aliæ psonæ quæ sui g iuris nõ sunt, ab epo diœce. absolui pñt, si manus ĩ clericũ iniecerint uiolentas. De his uerò qui magnæ sunt potentiæ, & ita delicati, quòd laborem h ueniēdi ad sed. apo. nequeũt sustinere, respõdemus, ꝙ status personæ prius & ueritas negotij est intimanda Ro. pon. & secundum consilium eius tales erũt, de cõmisso scelere corrigendi.

Mãdãs clericũ percuti, excõicatus est, sicut percutiens. h. d.

Illi uerò qui non per seipsos, sed eorum authoritate uel mandato alij uiolenter iniiciunt manus in clericos, ad sed. apo. sunt mittendi: cum is committat uerè, i cuius authoritate uel mandato i delictũ committi probatur.

Io. Abbas.

a Ignorauerit. Ita quod ignorantia probabilis fuerit, alias non excusaretur. s̄. de cle. excom. mi. apostolicæ. & s̄. de eo qui renun. episcopa. c. j. & ij. Quid si tõsuram uidit, & eum clericum non credidit? Respondeo, incidit in sententiã, dum tñ ille clericus sit. Quid si in ueritate non erat clericus, licet tõsurã deferret, & illũ percussisti, credēs illum clericũ? Propter conscientiam teneris, nisi postea certus efficiaris. arg. xj. q. iij. quoniam multos. secũdum unum casum. Quid si crediderit percutere Titium laicum, & in persona errãs, percussit Martinum clericum? Ala. dixit quòd in sententiam incidit, quia iniuriari uoluit. ff. de iniur. eũ qui. §. si iniuria. & s̄. de iureiur. c. ult. Tancr. dixit, ꝙ nõ incidit in canonem, quod probat per hanc literã, qa dicit hic: si percutiat clericũ quem credebat laicum, nõ est excommunicatus, ut hic dicit. Sola. n. temeritas & uiolentia, in hoc consideratur. arg. s̄. eo. c. j. & j̄. eo. ueniens. & ff. de iniur. illud. §. ult. & l. sequē. iniuriam tamē fecit ut dicit Ala. & per eadē iura potius credo. opi. Ala. tutiorem.

b Propria manu. Soli sacramēto creditur qñ de cõsciētia alicuius dubitatur uel quæritur, ut hic patet. & xxxiiij. q. ij. in lectũ. xxxj. q. ij. si uerum. ff. de re milita. nõ omnes. §. à Barbaris. xvj. q. iij. dilectio. & xxxv. q. iij. extraordinaria. & s̄. de excep. pastoralis. argu. s̄. quod met. cau. c. ult. cum suis concordantijs positis ibi.

Gloss. seq. signat contrarium, & soluit.

c Noluerit. Hoc ipso, ꝙ iurare non uult, præsumptio est contra eum, ꝙ tanquam excommunicatus uitabitur si. s̄. de heret. excommunicamus. §. qui uero. cum constet quòd uiolentas manus in illum iniecit. sic. n. pro conuicto habetur, qui se non purgat. s̄. de simo. de hoc. & s̄. de purg. ca. c. cum P. & c. inter. in fi. Item hic habes, quòd licet clericus non seruet habitum suum: adhuc retinet priuilegium suum. unde contra. j̄. eo. in audientia. hoc intellige ante trinam admonitionem, illud cum suis consimilibus post, quia tunc perdit priuilegium. Ber.

d NOn dubium est. Religionis conuersos. j̄. eo. ex eo ꝙ dicit religionis, uidetur ꝙ conuersi secularium ecclesiarum, non habeant hoc priuilegiũ. arg. xxvij. q. j. ut lex cõtinentiæ. Sed a dicendũ est, ꝙ ex quo tradiderũt se & sua diuino obsequio siue in seculari ecclesia, siue in regulari, iam censentur ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in forum ecclesiæ. unde habēt immunitatē ecclesiasticã. xvij. q. iiij. quisquis. Et dicit decretum, ꝙ tãtum duo sunt genera Christianorum. Vnum quod dedicatũ est diuino obseqo, ut clerici & cõuersi. Aliud genus ut laici. xij. q. j. duo sunt. Quidã tñ 3 uolũt dicere contra, sed benignius est dicere, ꝙ sic: ut eorũ gaudeãt priuilegio quorũ uitã & religionē assumũt ut s̄. d sta. mo. recolētes.

e Ex constitutione cõcilij xvij. qõ. iiij. si quis suadente. in qua constitutione, nulla fit mētio de conuersis, sed per hoc, & j̄. eo. ex tenore. extēditur ad cõuersos: sic quod dicitur de monachis, extenditur ad regulares. s̄. de postu. ex parte, & ita per consequens ad omnes conuersos, ut dictum est s̄. eo. canonica. Ber.

f In articulo mortis. Et in alijs casibus, qui habentur. j̄. eo. c. quãuis. ubi de hoc. Ber.

MVlieres. Tria sunt dicta. Secundum ibi, De his uero. Tertium ibi, Illi. Abb.

g Sui iuris non sunt. Vt sunt serui, sed hoc intellige secundum distinctionē illius decre. j̄. eo. relatũ. Nec intelligas hoc uerbum, de filijs familias 4 qui dum sunt in patria potestate non dicuntur sui iuris, quia tales debent ad curiam mitti: nisi sint intra pubertatem. j̄. eo. quamuis. & c. ult. Ber.

h Laborē ueniēdi. Hoc referas ad arbitriũ epi. ar. ff. de uer. ob. continuus. §. cũ ita. Et si uidebit epo, ꝙ laborē eũdi nequeat sustinere, pp periculũ morę, illũ absoluere põt recepta sufficienti cautione, ꝙ parebit cõsilio siue rãso papę. ar. optimũ. s̄. ti. px. c. ul. & j̄. e. d cætero. et c. sacro. Si uero pıculũ nõ timet, cõsulat papa anteq̃ absoluat: & hoc uidet dicere lra ista. B.

i Authoritate uel mandato. Sic s̄. de restit. spo. cũ ad sedem. ad fi. & ille dicitur facere, qui per aliũ facit. ff. de admi. tuto. ita tamē. §. gessisse. & xvj. q. vj. consuetudo. in fi. & j̄. eod. ut famæ. §. ult. & C. de accus. non ideo

1 Et puto hãc rõnē: qa ad hoc ut incidat ĩ canonē: requirit qđ suasio diabolica pcesserit circa clericũ percutiendũ: licet sit ar. cõtra: qa si intēdēs furari aurum, furetur æs, tenetur furti nomine æris, licet circa æs sua intentio nõ uersetur. ff. đ furt. uulgaris. §. si quis. c. ff. de furt. si qs saccũ. secũdum Gof. & l. dist. q sic cum. Ioan. And.

Et quod non sit excommunicatus, tenet. Pan. hic.

2 Sed. Idē Fely. hic

Duo genera Chrĩstianorũ.

3 Ioan. & Vinc. s̄. de mai. & obe. dilecta & dicit Abba. qđ ibi idem not. Vin. de pcep. pauperũ, & de his qui se deuouēt, religioni, manēdo in seculo, licet mutauerit habitum: quam gl. ibi nõ habeo. Ioã. And.

Bald. l. singularia colũ. ij. si certum petatur. Ias. l. si is qui p empto re. col. lxvj. de usucap. dixi ad Alexã. cons. lxv. lib. iiij. & ad Philip. Deciũ. l. si qs id quo nume. 40. de iurisdi. om. iudic.

4 Filijsfa. Imo idem Pan. hic.

Idem.

Excõmunicatus per iniectionem manuum in clericum, licet occultus absoluitur p solũ papã.

CAP. VII.

POrrò si aliqui [a] uiolentas manus in fratres suos [b] inijciunt, & ducti pœnitẽtia nõ conuicti: sed priuatim à te ueniã postulant, eos monere debes & inducere, ut ijs, quos læserunt congruè satisfaciãt [c] & apostolico se cõspectui repsentent, cũ à te uel alio sine speciali mandato Romã pôt. absolui nõ possit.

Idem.

Etiam priuilegiati, tenẽtur uitare excõmunicatum, & per iniectionẽ manuũ in clericum excommunicati sunt.

CAP. VIII.

NVlli se possunt priuilegio apo. se. tueri, quo minus excommunicatos uitare [d] debeãt & p uiolenta manuũ iniectione in clericos, sicut excõicati uitari.

Idem episcopis & alijs prælatis, per Galliã constitutis.

Percutiens monachũ uel cõuersum religiosum, debet denũtiari excõicatus, & uitari. donec fuerit per papã absolutus.

CAP. IX.

PArochianos uestros si q. in monachos [e] uel conuersos [f] præfati ordinis, uiolentas manus iniecerint: sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti [g] excõmunicatos publicè nuncietis, ipsosq; faciatis sicut excõicatos arctius euitari, donec læsis congrue satisfaciant, [h] & cum literis uestris apostolico se conspectui repræsentent.

Idẽ Genueñ. archiepõ.

Ponitur forma præcepti quòd sub uirtute iuramenti fieri debet illi, qui pro uiolenta manuũ iniectione in clericum excommunicatus absoluitur.

ideo. & ff. ad legem Aquil. liber homo in princi. ff. de iurisd. om. iud. si quis id §. ulti. & qui causam præbuit uel opem, tenetur. ff. ui bo. rapt. l. iiij. §. si cum seruũ. & s. de homi. sicut dignũ. §. ij. & s. de iureiur. ca. ulti. Sed uidetur, q ille qui mandato alterius hoc facit: nõ teneatur maxime si habeat in illum potestatẽ: uel ei subiectus sit. ar. ff. de re. iur. non uidetur. & l. prædicta. ff. ad le. Aquil. liber homo. ij. Sed contrarium uerũ est: quia præceptum iniustũ fuit, cui nõ, debuit obedire, sed Deo potius quã homini. j. c. relatum. & xj. q. iij. Iulianus. & cap. non semper. & xxiij. q. j. quid culpatur. in fin. & ff. de ui & ui arm l. j. §. quoties. & j. eo. uniuersitatis. quia nec illa potestas data est laico super clericum. s. e. si uero §. j. Sed pone, quod mandat, sed ante manuum iniectionem pœnituit: quid erit? Respon. nihilominus in canonem incidit nisi reuocauerit mandatum. ita qđ reuocatio ad ipsum peruenerit argu. ff. man. si mandassem. & ff. ad Macedo. si tamen. & l. si filius. & ff. q iussu. l. j. respon. j. & s. de procur. mandato. & ca. ex insinuatione. & s. de rescrip. ex parte. iij. Sed pone. qđ mandator ante iniectionẽ manuũ moriatur? tunc non erit excõicatus: [1] quia mandatũ morte extinguit. ff. manda. inter causas. §. j. & s. de offi. dele. relatũ. & c. licet. & ecclesia non ligat sub terra. arg. j. eo. à nobis. & xxiiij. q. ij. ligatur. ar. à contrario. Item pone, quod nõ mandat: sed ratum habet ex postfacto: nunquid incidit in canonẽ? Quidam dicunt sic: quoniã ratihabitio locum habet in maleficijs. ff. de ui & ui arma l. j. §. quoties. ff. de ijs. qui no. infa. Quid ergo. argu. C. de incest. nupt. l. iij. & s. de restitu. spolia. cum ad sedem. in fin. Argumentum contra. ff. manda. si uero §. si post non credo, quod in casu incidat in sententiã, licet ex post facto ratum habeat, cum hoc fecerit causa sui, & eius nomine. secus si potuit prohibere & nõ prohibuit. De hoc dicitur j. eo. quantæ præsumptionis. Ber.

[1] Idem Inno. & Hosti. sed Tã. & Go. cõtra hic. cũ intelligatur. in hac uolũtate decessisse ar. de baptis. maiores. si non pœnituit large excommunicat⁹ est: cum constet de cessisse ĩ mortali, sc̃dm Gof. Ioã.

[a] POrro si aliqui. Porro si aliqui, qui non sunt fratres illorum quos læserunt: quoniam si fratres essent, & se adinuicem percussissent: abbas eos absoluere potest. s. eodem, monachi. & infra eodem. cum illorum. Vel pôt intelligi de alijs, quã de monachis, quod uerius uidetur & loquitur episcopo.

[b] Fratres suos. Et alia litera habet tuos, & planior est litera, & sic est in antiqua. Ber.

[c] Satisfaciant. Argumentum quod non ualet pœnitentia sine satisfactione. supra de usuris. cum tu. & decimaquarta quæstione sexta, si res. & xxiij. q. ij. legatur. de pœ. di. j. neminem. Ber.

[d] NVlli. Vitare s. de priuileg. cum & plantares. & cap. ut priuilegia. ad hunc etiam casum, priuilegium non extenditur. Sed nunquid papa communicando excommunicato, incidit in canonem? Dic qđ non licet alias malefaciat. De hoc dicitur j. eo. si quando quoniam princeps legibus solutus est. ff. de legi. princeps. & C. eo. digna uox. ipse enim solus interpretatur leges s. codẽ inter alia. ubi de hoc Ber.

Papa excommunicato communicãs. nõ incidit in excommunicationem.

[e] PArochianos. In monachos Sed nunquid monachus poterit agere ratione iniuriarum. Dic q non, [2] sed actio competit monasterio, & aget syndicus monasterij, sicut actio iniuriarũ competit domino. si iniuria fit seruo, etiam aget dominus & non seruus. insti. de iniur. §. seruus autem. Quid si remittit monachus iniuriam? Nihil agit quin possit agere monasterium sic licet filiusfamilias remittat iniuriam factam sibi, pater nihilominus agere potest pro iniuria filio irrogata. ff. de pac. in personam. imo & si iniuria fieret filio uolenti, pater agere posset. ff. de iniur. lege prima. §. usque monasterium uero iniuriam factam monacho potest remittere. secus in ecclesia seculari: quia non potest remittere iniuriam factam clerico. argumentum, decimaseptima quæstione quarta quisquis. Vincentius.

[f] Conuersos. Sic infra, eod. capi. proxi. & s. eod. non dubium. ubi de hoc.

[g] Generalis decreti. decimaseptima quæst. quarta, si quis suadente.

[h] Satisfaciat. Sed cui dabitur satisfactio. Per literam istam uidetur, quod ipsi monacho uel conuerso læso: ut dicit hæc litera. Sed contra uidetur. duodecima quæstione prima non dicatis. & ff. pro socio. l. inter fratres. §. ultimo. De iniuria facta seruo, dic ut institutio. de iniur. §. quod si usus fructus. & §. sequẽ. In monacho uero uel conuerso, qui proprium non habet, satisfactio dabitur monasterio. & quod dicit hic læsis, si datur læso, satisdant monasterio: quia quicquid monacho datur, monasterio acquiritur. supra de stat. mona. cum ad monasterium. Clerico autem seculari debet dari [3] qui læsus est. Si clericus inde decedat, dic ut supra, de pœnitentia. presbyteri. & ex iniuria plures oriuntur actiones. ff. de iniur. lege prima §. ultimo. [4] Sed coram quo æstimabitur hæc iniuria? Respondent quidam quod coram iudice:

[2] Nisi forte de licẽtia prelati sui esset in scholis: uel alias lõge absens, ff. de iud. si lõgius. secundum Vin. & Go. facit de sep. c. ultii. lib. vj. Io. And. Pan. hic.

[3] Emẽdæ suæ personalis iniuriæ emẽda uero iniuriæ illatæ in eã fiet ecclesię ut dixi super j. gl. Ioan. Andr.

[4] Quid dicat uide s. sed quid de beneficiato indiuersis ecclesijs: cui fit iniuria? dicit Hostiẽ. considerãdum, an sit in titulatus in utraq; an in altera tantũ. Itẽ an per alteram fuerit iniuria irrogata: per l. ff. de iniur. apud labeonẽ. §. prætor ait. j. & iij. & l. seq. & test. relatũ. ij. Ioã. Andr.

iudice percussoris. insti.de iniur.§. sed postea. & sic interdũ in foro seculari. Vin.dixit ꝙ ratione accusationis estimabit corã iudice ecclesiastico: sicut dicitur in dote, arg. ꝫ.de cõiu.ser.proposuit.in fi. & ꝫ.de dote.post diuor. resti.c.j.ij. & iij. Sed hoc intelli ge, cũ querela excõicationis defertur ad ecclesiasticum iudicem.tunc enim æstimabitur iniuria corã ipso:quia liter non absoluitur ut hic dicitur.Si uero clericus simpliciter uult conqueri de iniuria sibi irrogata, satis uidet, ꝙ debeat sequi forũ rei.Papa tamen quotidie dat literas clericis contra laicos nomine etiã suo. & de hoc, undecima quæstione iij.c.ulti.Ber.

quandoque nõ inducitur clericis. ꝫ.de cohab.cle.& mulie.c.clericos.ꝫ.de præsum.literas.Ber.

CAP. X.

EX tenore literarum tuarum nobis innotuit, qđ B. canonicus in quendam subdiaconũ manus iniecit uiolẽtas & infrà. Mandamus itaq; quatenus recepto ab eo iuramento ꝙ tuo debeat a mandato parere, ipsum uice nostra à sententia qua tenetur absoluas: sibique in uirtute iuramenti præcipias, ne decæterò b in clericum monachum, uel alicuius religionis cõuersum, manus inijciat uiolẽtas, nisi se defendendo, c aut de mãdato suorum d fecerit prælatorum, uel nisi super eum prælationis e ministerium, aut magisterium habeat, aut cum ipso in eadem ecclesia socius f esse noscat. †

Idem Cœnomaneñ. episcopo.

Excommunicatum pro percussione clerici, absoluit episcopus, si sine periculo papam adire nequit: debet tamen sibi mãdare, quod adeat papam impedimento cessante.

CAP. XI.

DEcæterò noueris, quod si quis pro uiolenta manuũ iniectione in clericum, est uinculo excommunicationis adstrictus, si habens capitales inimicitias, uel alias iustas g excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excuset, ita ꝙ sine piculo apostolico se nequeat conspectui præsentare: licet dioecesano h epõ, recepto iuramento i secũdũ morem ecclesiæ sibi absolutionis gratiam imperti ri. Sed est illi sub iuramẽti debito iniungendũ, ut quàm citius oportunitaté habuerit, Romanũ põ. adeat, mandatum apostolicum suscepturus. k

Vrbanus iij Seneñ. archiepiscopo.

Cũ papa absolutionem excommunicati delegat, mandat recipi cautionem de parendo mandatis ecclesiæ.

CAP. XII.

AD hæc cùm inter parochianos tuos: & infrà. Romana ecclesia absolutionem sententiæ delegatorum iudicum nequaquam consueuit alijs l delegare: nisi

EX tenore. Primo ponit formã præcepti. Secũdo correctio delicti. Secunda ibi, Mandamus. Abb.

a Debeat. Qui sic iurat, nõ est adstrictus, nisi ad iustum mãdatum. ar. ꝫ. de electi.causam quę. & ꝫ. de iureiuran. ueniens.& c.quintauallis. & ff. pro soc. si societatẽ. & ff.de oper.lib. si libertus. & idem est sic iurare ac si iuraret stare 3 mandatis ecclesiæ. & illa est recta forma: ut ꝫ.de app.ad hoc.& p hoc iuramentũ, hoc tantum præcipere potest, prout hic sequitur in litera: & quod satis faciat.læso.supra, capitulo proxi. & infrà, eodem. ca noscitur.

b Ne de cætero. Sic. ĩ.eo.grauem.

c Defendendo. ꝫ.eo.si uero j.Ber.

d Mandato suorum. Dum tamen mandatum sit iustum, uel saltẽ si dubitetur.xxiij.q.j. quid culpatur. in fi. si autem sit iniustum, non est obediendum.xj.q. iij.non enim.& c.Iulianus.& cap.si dominus. Exemplum de mandato habes infra, eodem. uniuersitatis & c.ut famæ.§.j.alias nõ excusatur. ꝫ.eod.mulieres. &.ĩ.eo.uniuersitatis. Ber.

e Prælationis. Idem est si habeat officium in ecclesia, ratione cuius corrigere potest inferiores clericos uel magisterium: ut hic, & ĩ.eo.cũ uoluntate.ubi de hoc.& ꝫ.eo.c.j.Ber.

f Socius. Hoc dictum est, propter assiduam conuersationẽ.unde præsumitur, quod facilius manus inijciant in se ipsos: quandoque ueniunt ad uerba, & sic ad factum. 5 & ratione præsumptionis, nõ præcipitur de socio. sic propter præsumptionem, iuramẽtũ

DE cętero. Duę sunt partes. Secunda ibi, Sed est. Abbas Siculus.

g Iustas excusationes. Nota ꝙ in omni edicto 7 intelligitur rationabilis excusatio: ut hic patet. quantum cunq; præcise scribatur exceptiones legitime excipiun tur: ut ꝫ. de offi.de lega.ex parte ij. & supra de rescript. si quando. In quibus casibus, quis ab itinere excusetur, habes. ĩ.eo.quãuis.& in litera, & glossa. Bernardus.

h Licet dioecesano. nũquid & præsbytero? Respondeo, in summa necessitate licet.arg. xvij. qõ.iiij.si quis suadente. & ꝫ. eo. non dubium. alias non nisi hoc faceret de mãdato episcopi. xxvj.qõ. vj. c.ulti.quia episcopus hanc absolutionẽ bene potest cõmittere. ꝫ. de officio ordi.c.ulti.B.

i Iuramento. Vt dictum est ꝫ.eo.ca. proxi. si ĩ.c. quamuis.in fine.

k Suscepturus. Non dicit absoluẽdus, quia iam erat absolutus, qa obligatio semel extincta, non reuiuiscit. de confe. dist. iiij. cuæris.& uigesimatertia quæstione quarta, si illic. de pœnit. distinct. iiij.diuina clementia.ff. de solut. qui res.§. aream.C. de remis.pigno.cum ex causa. Quidam dicunt, quod opportunitate recepta, recidunt in excommunicationem.argumentum.uigesima sexta quæstione sexta, q recedunt.& capitulo, de his uero.& C.de h's q bo.ce. poss.l.penultima.supra.de sol.capitulo penult. quod non placet. 4 libertas.n. quamuis indebite obtenta, non retractatur. C.si aduer.lib.l.prima & secunda quod si non fecerit, tanquam periurus habebitur, & posset compelli, ut iuramentum seruet.argumentũ. s.de iudi. nouit. Ber.

AD hæc. Hæc decretalis erat de rescrip.

l Alijs. Imo primo loco, remittitur absolutio suo excõmunicatori. supra, de rescrip. ab excõmunicato. & hoc cum sententia lata est contra formã concilii: ut ibi dicitur: quod habes. ĩ.eod.sacro. Et est argumentum, quod semper rescriptum debet esse obtentum, secundum stylum Romanæ curiæ: alias suspectum habetur supra de cri.fal.quam graui.in fi. Item est argumen. ex eo quod fieri consueuit.xxviij.di.de

syrac

3 Adde tex. & ibi de ratiõe, quare socij minus puniãtur in l.cũ pater.§. dulcissimis. & ibi not. ff.de lega. ij.

4 Vel si dicit: licet Io. notauerit con trariũ.j.q. vij.si quis uouerit. Ioã. And.

5 Cõmunio. n. est mater discordiæ. ff. delega.ij. cum pater §. dulcissimis. Io. And.

7 Et iuramento.de iurei. quẽ admodũ. & c.breui. secundum Host. Ioã. And.

4 Idem Ala. Gof. & Hostié. dixit tamẽ, quod multi hoc prætextu illudũt cẽsuræ ecclesiasticæ: & ideo esset aliter prouidẽdum. Ioã. And.

Syracuſanæ. & ſ. de cle.coniu. diuerſis. & ff. ad ſenatuſ.mace.l.iij. & l.ſed Iulianus.§.quod dicitur.

a Sufficienti. Cum quis eſt excõicatus pro iniectione manuum in clericos, ſola cautio iuratoria ſufficit ſ.eo.ex tenore. & j. eo. cum deſideres. Cum uero pro cõtumacia uel crimine manifeſto, ſufficiẽs debet cautio pſtari. j.tit. proxi.ex parte.ubi de hoc, ſic etiã cũ data eſt poſſeſsio cauſa rei ſeruãdæ. ſ. de ſequeſtra. ad hoc.in fi.

Ea noſcit. primo exceptionem ponit. Secundo regulam: ibi, Alios. Tertio quãdam determinationem ibi. Si uero. Abbas Sicu.

b Mulieres. ſ.eo. mulieres. & j.eod. quanuis. ubi multæ tales perſonæ excipiuntur.

c Valetudinarij. Iſti propter infirmitatẽ abſoluunt ita, tamen, quod ſi conualuerint, ſedẽ apoſtolicam uiſitabunt, mandatum apoſtolicum recepturi. ſ. eo. de cætero. & j. eo. qđ de his. & c.quanuis.in fi. & hic in fi.

d Iuxta facultates. hoc ſemper intelligendũ eſt, ſecundum quod ſatisfacere poteſt, ſatisfaciat: quod ſi non poteſt, in pœnam aliam poteſt commutari. arg. ſ. de maledi.c.ij. Vel expectet quandiu facere poſsit, cautione recepta. ſ. de ſol. ca. pen. ubi de hoc. nam inanis eſt actio, quam excludit in opia debitoris. ſ. de reſti. ſpo. c.olim.ij. ff. de dolo.l. nam is. Ber.

e Peuperes. j.e. quod de his. & ca. quãuis contra. Sol. ibi loquitur de ijs, qui tanta paupertate laborant, quod ad curiam ire non poſſunt, hic de ijs qui poſſunt ire, licet pauperes ſint.

f Legato. j.eod. ad eminentiam. & c.quanuis. quod ex officio legationis licet. ſupra de offic. legat. quod translationẽ. Alij uero legati, qui de latere papæ nõ mittũtur, ſeruent quod dicitur. ſupra de officio leg. cap.penult.

g Recepturi. Supra eo. de cætero. ubi de hoc. Ber.

Cum non. Duo ſunt dicta. Secundum ibi, In articulo. Abb.

in literis commiſsionis contineatur expreſsè de ſufficiẽti a cautione præſtanda ab ijs, qui abſolui debent, quòd iudicio eccleſiæ debeant obedire.

Clemens iij.

Excõmunicatus per canonẽ ſi quis ſuadente, ſit diues uel pauper, per papã abſoluendus eſt, uel eius legatũ. fallit in muliere, ſene, infirmo, uel mutilato: qui p epm, abſolui poſſunt.

CAP. XIII.

Ea noſcitur: & infrà. Conſul.t.t. duximus reſpondendũ, quòd mulieres, b ſenes, & ualetudinarij c ſeu mẽbrorũ deſtitutionibus impediti, licet ad apo.ſe. non ueniant: ab epis ualeant fidelium communioni reſtitui, ſatisfacto iuxta facultates d ſuas, ijs quibus per eos conſtiterit iniurias irrogatas. Alios aũt, ſiue pauperes e ſiue diuites ſedi apoſto. uel eius legato, f ut beneficium abſolutionis obtineãt neceſſe eſt præſentari. Si uerò infirmitatis tpe, timore mortis beneficium fuerit abſolutionis indultũ, iuramento, præſtito iniũgatur eiſdẽ, ut poſtquam ſanitati fuerint reſtituti, ad Roma. eccleſiam, uel eius legatum accedant, mandatũ apoſto. ſuper talibus recepturi. g

Idem.

Ante denuntiationem, uitãdus eſt excõmunicatus, pro uiolenta manuũ iniectione in clericos, niſi ſit occultus. hoc primò. Interficiens clericum, qui contempto clericali habitu ſe enormitatibus immiſcuit, excõicatus non eſt, hoc ſecundo.

CAP. XIIII.

Cum nõ ab homine: & infrà. Cõſult. t.t. reſpon. ꝙ à cõmunione illius qui pro ſacrilega manuum iniectione in clericum, in edictũ excõicationis ĩcidit: licet denũtiatus h nõ ſit, debes abſtinere, niſi fortè id tibi ſoli pateret: ĩ quo caſu ipſum priuatim tantummõ euitabis, quandiu ab eccleſia toleratur, ut ſaltem uerecundiæ rubore ſuffuſus, pro latenti exceſſu ſatis facere cõpellaẽ. In articulo uerò ſecũdæ qõnis reſpõdemus, quòd occiſores clericorũ aut presbyterorũ, q cõtẽpto i clericali habitu tyrannidi & enormitati ſe inuerecũdè immiſcẽt: in odiũ clericalis exceſſus, & terrorem atque correctionem ſimilium, canon latæ ſententiæ minimè k coercentur, iniungatur tamen eis pœnitentia competens, aliquantulũ aſperior, l quam ſi in laicos talia cõmiſiſſent.

Idem.

Ante abſolutionem, communicandum non eſt excõicato, licet iurauerit parere mandatis eccleſiæ, uel compoſuerit cũ offenſo. hoc dicit. Infamato de excõmunicatione, cõicandum non eſt, niſi ſe purget, uel ad cautelam abſoluatur. hoc dicit ſecundo.

h Denũtiatus nõ ſit, & ſic quã cito ſcio aliquem excõmunicatũ, ſtatim debeo ipſum uitare: quanuis non ſit denũtiatus: niſi ſolus hoc ſciam, ut hic dicit. & vj.q.ij. ſi tantum. & c.placuit.ar. ij.q.vj. plerique. qui.n.ſcit certiorari non debuit. ff. de act.emp. & uendi.l. j. ĩ fi. & xciij. diſt. ſi inimicus, quia excommunicatio. executionem ſecum trahit. ſ. de app.paſtoralis. & denuntiatio non fit, niſi propter ignorantes. Deus.n.ligat & nõ homo. xj.qõ.iij. nemo contemnat. Ioan. Fauen. contradixit, & male, quod ante denuntiationem non eſt uitandus.

i Contempto clericali. Propter hoc ſolum non perdũt priuilegium. ſ. eo. ſi uero aliquis. niſi poſt trinã admonitionem j.eod.in audientia. & cap. cõtingit .ij. & ſ. de apoſt.c.j.

k Minime coercentur. ſic j.eo perpendimus. & ſ. de apoſt.c.j. argu.contra. j.eo. in audientia. & c.contingit. ij. ubi expectatur admonitio. hoc intelligitur de ijs q non ſunt contenti arma portare, ſed ſæuis enormitatibus ſe immiſcent: ut hic patet & ſ. đ apoſt.c.j. & j.e. perpendimus. contraria intelligũtur de ijs, qui taliter nõ excedunt licet portent arma unde illi uſq; ad trinã admonitionẽ gaudeant priuilegio ſuo ut ibi dicitur. fi. ſ. de ui. & ho.cle.c.ult.

l Aſperior. Nota ꝙ ex perſona augetur crimen. xl. diſt. homo. ff. de re mili. omne delictũ. §.j. de pœ.di.j.

a Ceſſat Macedonen. cum mutuatur illi qui putabat paterfa. & ſic agebat & contrahebat ẽt muneri b. fungebatur. Ioan. An.

a Cũ conſtat đ iniectione manuum, nõ ſufficit cautio iuratoria, niſi ex forma mãdati hoc contingat: & ſic loquũtur iſta iura imo: requiritur, quod primo ſatiſfaciat. j.c. proxi. ſecundũ Hoſti. cõcor. Ber. de appel. perue nit. in ult. gloſ. ſ. de iud. poſtulaſti. & facit ſ. e.parochiãos. Ioã. And. Pano. hic.

† Quid ſit excommunicatio, & unde inuẽta late do. Andr. Tiraq. tract. đ retract. pximi. §. j.gloſſ. ix. nu.271.

Loquiẽ in eo qui ſciebat rẽ quã emebat, ſeruitutẽ debere. Io. An.

Iun. remittit ad ea q̃ not. ibi. tenet tñ hic, qđ gl. pcipue quando ſine periculo nõ poſſet expectari monitio: nec ad iudicẽ recurri. & tũc ceſſat excommunicatio dato ꝙ ſciãt illos clericos, nã ſi ignorarẽt, ut quia đ nocte occiderunt illos ĩ caſu non eſſent excõicari: licet ẽt ille immunitatẽ haberet: & priuilegio gauderet, ad incurrẽdã.n. ſententiã, requiriẽ qđ dolus interueniat: & ꝙ ſciat eum quẽ uero.ij. & ſi percutit clericũ. ſ. eo. ſi diceres hoc, capi. loqui qñ præceſſerat monitio: tũc oĩa plana ſecundum Hoſt. qui remittit. j.e. perpẽdimus. Io. An.

§.aut facta.& s̃.tit.proxi.quæsitum. Ber.

Cum consideras. Quatuor sunt dicta. Secundum ibi: Cui quæstioni. Tertium ibi, Secundæ quæstioni. Quartum ibi, Tertio loco. Abb.

a Communionem reddidit. & male, quia cum ipse debeat alios prohibere, ipse hoc facere non debet. ff. si serui.uen.l.altius. s̃.de na. ex li.uen. ca. unico. ubi de hoc.ĩ authẽ.ut diff. iudi. §. hæc autem oĩa. in fi. colla. ix. & xvj.q.j. in canonibus.

b Ad cautelam. ut post absolutionem timore iuramenti, similia pertimescat.xxiij. qõ.ulti. pessimam, & sic iuramentum non est de substantia absolutionis. ut ĩ.dicã. Item arg. quod aliquid faciendũ est ad cautelam futurorũ. xxiij.dist. in nomine domini.& s̃.de elec.c.licet.& lxij dist. cũ Adrianus. & exẽpla præsentia, nos præcauere faciunt in futurũ lxxxij.dis.plurimos. ad fi.& ff.loca. si quis domum. §.j.Ber.

c Præstitum secũdum quod dictum est s̃. e. ex tenore. sed forma ecclesiæ obseruari generaliter dẽt, nec omittitur, nisi ex causa.ĩ. eo. super eo. sed si iuramentum omittatur: tamen tenet absolutio.Ber.

Gloss. seq. ponit quinq; casus, quib. participans excommunicato, nõ incurrit minorem.

d Pœnam contrahit.nisi in casib⁹ q continentur in his uersibus. Hæc anathema quidem soluũt ne possit obesse: Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse. Vtile, propter utilitatẽ meã: & ne ille cõmodum habeat possum communicare excõmunicato.ĩ.eo.si uere. Itẽ propter utilitatem excõicati, possum ei cõicare in ijs quæ pertinent ad eius salutem. ĩ.eo.respon.& c.cum uoluntate. in prin. & xj.q.iij. antecessor. & c.seq. & c. cum excommunicato. Lex, propter eandem legem quæ est uiro & uxori, uxor potest cõmunicare uiro.xj.q.iij.quoniã multos.& ĩ. eo.inter alia. Humile, sicut est in filijs, seruis, ancillis, mercenarijs, ut in proximis cõcord. Res ignorata, ut hic ex eo, quod dicit sciẽter.& in c. qm̃. & s̃.de homic.sicut.§.illi præterea.ita quod ignorãtia nõ sit

Excõmunicatis, q̃doque cõmunicare permittitur.

CAP. XV.

Cum desideres: & infrà. Fuit autem primæ quæstionis tenor huiusmodi: utrum alicui excommunicato, qui mandato ecclesiæ stare iurauit, & ante absolutionem episcopus ei communionem a reddidit, sit cõmunicandum ab alijs? & an episcopus id facere debeat? Cui quæstioni t.respon. ꝙ cùm cautio iuratoria, quam hodie qui excõicati sunt præstant, potius ad cautelã b ex consuetudine ecclesiæ, quàm rigore canonum sit inducta, neq; momenti tam ualidi reputetur, quòd nisi absolutionis beneficium subsequat̃, ille qui excõicatur, debeat communioni aliorum restitui, præsertim, cùm ex eo iuramẽto absolutionem consecutus non sit, & constet eũ excõicatum fuisse, & uerum sit absolutum non esse: nec episcopus, nec alij debẽt cõmunicare eidẽ, nisi fuerit secundum formam ecclesiæ post iuramẽtum præstitum c absolutus: quia qui cum excõmunicato scienter cõmunicauerit, excommunicationis pœnam con-trahit d cum eodem. Secundæ quæstioni, hunc finem duximus imponẽdũ, ꝙ si publica fama e est, aliquẽ uerberasse clericum: nec episcopus nec alius cõicare sibi debet, nisi ad arbitrium episcopi de hoc se purgauerit uel ad cautelam f absolutionis beneficium consequatur. Tertio loco, tua discretio requisiuit: si clericus uerberatus episcopo mediãte, cum suo uerberatore cõposuerit, & ille reconciliatus sibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorũ cõmunionẽ admitti? Super quo tibi breuiter respõdemus, quòd licet ille qui uiolentas manus iniecit ei quem læsit, satisfecisse taliter uideatur: ecclesiæ tamen quã offendit, g ex hoc nõ satisfecisse digno scit̃. & nisi forma ecclesiæ h quæ ꝑ absolutione taliũ itroducta est obseruetur, nõ est cõicandũ eidẽ.

Idem.

Sacerdos eijciens regularem de ecclesia, officia diuina turbantem, excõicatus non est.

CAP. XVI.

Veniens ad sed.apo. I.lator præsentium, sua nobis assertione mõ-

crassa. s̃.de cleri.excõ. mi. apostolicæ. & xij.q.ij.q̃ & humanis. Necesse, ĩ c. qm̃ multos.ar.ĩ.e. inter. Tan.

e Si publica fama. Not. ꝙ si fama est, aliquẽ esse excõicatum, uitandus est. f si.s̃.de cle. excom. mi.illud. Et ita fama facit probationem, & fama impedit matrimoniũ cõtrahẽdũ. s̃. đ cõsang. & affi. ca. super e.

f Licet forte non sit excõicatus: ad idẽ eodẽ tit. licet. lib. vj. & qđ dicit s̃.eo.siue ro.ij.Ioã. And.

f Ad cautelam. ĩ. eo.uenerabili.& s̃. de app. ad præsentiam. & de consec. dist.iiij.si nulla.ar. ut sic fama tollat̃.

g Quam offendit. quã ille dimittere nõ potuit. xxiij.q. iiij. si is q. & lxiij. dist. solonitanæ.& est argu. quod hæc iniuria non solum fit iniuriato, sed toti ordini clericali. ĩ.e.contingit.fi.s̃. de for.compe.si diligẽti. uñ iste non potuit pacisci sup iniuria, quatenus ecclesiã cõtigebat nisi forma ecclesiæ fuerit obseruata ut hic dicit.

h Nisi forma ecclesiæ. ut scilicet iuramẽto præstito, qđ stabit mandato ecclesiæ, absoluatur: ut s̃.e.c.j. j.respõ. in fin. & s̃. eod. ex tenore.& ca.de cætero. Sed quid si iuramẽto omisso, fuerit absolutus arg. est hic quod nõ teneat absolutio, & hoc quidam concedunt. sed hoc non credo: quia iuramẽtum non est de substantia absolutionis, sed recipit potius ad cautelã, ne de cætero talia pręsumant: ut s̃.e.c.in princ. & aliqui absoluuntur sine iuramento, quod nõ fieret, si esset đ substantia. ĩ. e. super eo.& ĩ.e.à nobis.in fi.& sic tenet absolutio: licet nõ debeat sine iuramento absolui: quia libertas ubicunque obtenta fuerit non reuocatur. C. si adue.li.l.j.& ij.& sic licet composuerit, necessaria est absolutio. secus est in cautione facta pp nouũ opus nuntiatũ, ubi non est opus, ut post cautionẽ remittat. ff. de remis. l.j.§.j.ibi plane.& qđ dicit, nisi forma, &c. intelligẽdum est principaliter, de absolutione cum iuramento: quæ tamen quantum ad ueritatẽ, eadem est cum illa quæ fit sine iuramento: sed forma ecclesiæ generaliter debet obseruari, nec dẽt omitti nisi ex ca. ĩ.e. sup e. sed si iurm omittat̃, nihilomi. tenet absolutio.

Absolutio excõicationis data omisso iuramẽto an teneat.

Veniens. In prima ponitur conquestio. In secunda prouisio: ibi. Ideoque. Abb.

Cele

strauit, ꝙ cùm matutina officia celebraret: quædã monialis, ecclesiam ingrediens cum alio clerico ludendo, impedimentũ præstabat quo minus Deo diuinum posset obsequium exhibere. unde memoratus sacerdos commotus, ut liberius posset circa diuinorum celebrationẽ [a] uacare manibus in eã appositis, ut extra ecclesiam poneret, cum nolet exire intrahendo ipsam, coegit eandem extra ecclesiam redire: sed tu illum propter hoc tanquam excommunicatum euitasti, & facis ab alijs euitari. Ideoq; mãdamus quatenus si res ita se habet, eum de cætero nõ euites, cum ex hoc [b] ipsum excõmunicatũ, nullatenus uideamus.

Idem.

Excõicati pro leui manuum iniectione in clericum, possunt per episcopum absolui: hoc dicit secundum communem intellectũ, & est textus singularis.

CAP. XVII.

PEruenit [c] ad nos: & infra. De his absoluẽdis, qui clericis non enormem sed modicam & leuem iniuriam irrogarunt tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum.

Idem.

Clericus qui scienter & spõte participat excommunicato, in diuinis officijs, excommunicatus est excõmunicatione maiori, & tantum absoluẽdus per papam. h.d. secundum Panor.

CAP. XVIII.

SIgnificauit nobis: & infra. Verum clericos qui scienter & sponte participauerũt excommunicatis a nobis, & ipsos in officijs receperũt, eadem [d] excommunicationis sententia, cum ipsis non dubitamus inuolui quos etiam pro beneficio absolutionis habendo, ad nos uolumus cum literarum tuarum insinuatione remitti.

Idem.

Excommunicatus pro iniectione manuum in clericũ, uel incendiarius, post publicationem à solo papa absoluitur.

CAP. XIX.

TVa nos duxit fraternitas consulendos: [†] &.j. Fraternitati t.t. respondemus ꝙ nõ solũ qui in clericos temerarias [e] manus inijciũt, sed etiam incendiarij [f] ex quo sunt per ecclesiæ sentẽtiam publicati, [g] pro absolutionis beneficio, ad apo. se. sunt mittendi.

Idem.

Legati de latere, absoluere possunt excõicatos pro iniectione manuũ in clericos.

---

[a] Etiam si magisterium non habeat super illos: licet q̃dã intellexerint, quod hic sacerdos habebat magisteriũ sup hanc monialẽ, forte erat prior monialiũ ut in multis locis: maxime in ordine sancti Marci sed Inn. & Hostiẽ. dicũt hunc esse casum penit⁹ diuersum à casu magisterij de quo s. c.j. & ca. ex tenore. & contra spãle esse cõtra turbantes diuina officia ut eis liberi⁹ resistaẽ. Ioã: And.

[a] Maxime cũ nõ appareat, cuius fuerit priuilegiũ & sic superflua, in lib. Cessat aũt obiectio, si dicas eã cõtinere ius commune uel priuilegiũ epãle. sed ut dicebat Ab. respõderi potest, ꝙ non est superflua: quasi hæc sit mẽs, quod si papa cõmunicat. alicui absolutionẽ taliũ: hæc cõmissio restringatẽ ad leues iniurias. sed

[a] Celebrationem. Ex hoc præsumitur, ꝙ bono zelo & non animo iniurandi manus in eam apposuit. sola enim temeritas & uiolentia notatur. s. eo. ca.j. & xvij. q.iiij. si quis suadente. Et ita patet, ꝙ sacerdos turbantem [ ] officiũ diuinũ. sine pœna excommunicationis potest expellere de ecclesia & quilibet alius ratione officij ꝙ obtinet in ecclesia, & etiam seniores, de ipsa ecclesia j.e. cũ uoluntate §.ij. ubi notatur, in quibus casibus excõmunicatus non est, qui manumittit in clericum

[b] Ex hoc. Id est ex hac tali & leui castigatiõe nõ incidit in canonem, & maxime quã in ꝓpria ꝑsona uoluit exercere. ar. j.e. uniuersitatis. ff. locati. itẽ quæriẽ. §. Iulianus. ff. ad legem Aqui. sed & si quẽcunque §. ulti. Ala.

[c] PEruenit. Alanus dixit q̃d hæc decre. continet specialẽ indulgentiam. Alij dicũt, ꝙ ius commune continet: ad quid ergo posita esset. xix. di. si romanorum. officeret potius quam prodesset, & in errorem duceret? q̃d contineat ius commune, est arg. s. in cõst. Greg. in prin. libri [ ] & sic ꝑ hoc licitum est episcopis, tales absoluere pro modica iniuria & leui irrogata & huiusmodi leuis iniuria. potest leuiter emendari. s. de accu. cum dilecti j. quæ etiam non infamat s. de re iudi. cum te. unde satis possunt episcopi, beneficio huius decre. absoluere tales ex generali cõcessione. Vel dicas ut Ala. quod est securius. Ber.

SIgnificauit. Communicans in diuinis excõmunicatis, per papam quia diuina celebrat, excõmunicatus est excommunicatione maiori, & per solum papam absoluendus hoc dicit, secundum unum intellectum. Abbas Siculus.

[d] Eadem. Scilicet quo ad priuationem sacramentorum, & sic intelligitur. xj. q. iij. excõmunicatos. & c. seq. uel forte hic fuerũt excommunicati, cum omnibus participãtibus eis. xj. q. iij. excellẽtissimus. j.e. ꝙ in dubijs in fi. & ita expone eadẽ sententia. s. maiori. uel isti participauerunt excommunicatis in eodem crimine criminosis [ ] & ita eadẽ sententia cũ illis ligantur: unde remitti debent, ad suum excõmunicatorem absoluendi. j. eo. nuper. & c. si concubinæ. Et hoc uerius credo. Ber.

TVa nos. Primo ponit decisa consultatio. Secũdo respõsio: ibi, Fraternitati. Abb.

[e] Temerarias. Largius est hoc intelligendum quam si uiolentas dixisset. quædam enim manus dicũtur temerariæ, ed non uiolentæ. j. eodem contingit.

[f] Incendiarij. Incendiarij enim, excõmunicandi sunt xx. qõ. ulti. pessimam. & secundum leges igni traduntur. ff. deincen. rui. naufrag. qui ædes. uel capite puniuntur. ff. de pœ. l. capitalium. §. nonnunquam. †. cũ distinctione illius. §. nonnunquam. Bernar.

[g] Publicati. Ergo uideẽ ex hoc, ꝙ ipso facto sint excommunicati: alias nõ uidetur, ꝙ haberet locum publicatio. & sic est ar. cõtra. xxiij. q. ulti. pessimam. ubi præcipiũtur excommunicari. unde quidã restringũt hoc ad incendiarios ecclesiarum, & religiosorum locorum. j.e. conquesti. & xj. q. iij. canonica & xvij. q. iiij. omnes ecclesiæ. unde post publicationẽ à papa tantũ sunt absoluendi: & hoc in odium eorum statutum fuit, hic ad terrorem aliorũ. Sic quandoque priuantur aliqui ecclesiastica sepultura. ad terrorem aliorũ. [ ] s. de torne. ca.j. & s. de rapt. super eo. sed quia hic non distinguitur, de omnibus intelligas. Tamen non credo, quod omnes incendiarij generaliter ipso iure sunt excõicati: nisi de incendiarijs ecclesiarum: cum de alijs non inueniam. Et per hanc decreta. non probatur, quod ipso iure sint excommunicati, sed illis primo excommunicatis ab episcopis subsecuta publicatione ac denunciatione, pa. per hanc decret. reseruat sibi eorum absolutionem ad terrorem: ut dixi: alias episcopi possent absoluere omnes incendiarios. j. eo. nuper.

ext ortus est iste intellectus. Ioã. And.

[ ] Erant forte excõmunicati, quia diuina celebrabant post suspensionem. secũdum Tãc. Ioã. And.

[†] Ab ipso met papa, alias secus Pano. hic Ang. Cla. uer. excõicatio. v. §. iiij.

[†] Arg. ad hoc in l.j. & ibi glo. C. si res ꝓ uin. & in l. quoniã liberi. & utrobique. Bar. C. de test.

[†] Alias. §. incendiarij.

[ ] Adde qua pœna puniãtur: not. in l. q; ędes. & in l. fin. ff. de incen. rui. naufra. & in l. data opera. C. qui accus. non possunt.

Ad

Ad eminentiā. Primo ponitur dubitatio. Secundo dubitationis decisio. Secūda ibi, Super quo.

Alatere. Qui dicantur missi à latere domini papæ habes supra, de offic. lega. c. pen. & ult. & in constitu. Inno. iiij. eod. titu. officij nostri.

Pro tempore. idest postq̄ egressus est urbē, quousque reuersus est. licet iurisdictionem non habeat, nisi in ea prouincia quæ sibi decreta est. ff. de offi. procon. l. j. & ult. & hoc ex officio legationis licet eis: quamuis de hoc non habeant speciale mādatum ut hic dicit & s̄. de offi. leg. ꝙ translationem & j̄. e. quāuis & s̄. e. ea nosci tur. de alijs qui nō sunt missi de latere papæ, an possint tales absoluere: habes s̄. de offi. leg. c. pe. & ulti.

Silicet per sentētiā hominis uel iudicis. qđ si ꝑ statutū, distingue, ut Panor. hic & latius Hēric de bot tis in trac. de synod.

A Nobis. Primo ponit q̄stio. Secundo solutio: ibi, Ad ꝙ. Ab.

Quisquis furtū. Hac forma uerborum, omnes nominatim intelligun tur excommunicati qui furtum committunt, tanquam expressis proprijs nominibus. ff. de libe. & posthu. nominatim. & institu. de exhære. libe. §. masculos. Ber.

Vnde & subditi extra parochiā delinquētes nō ligātur de const. c. ij. ij. rñso. li. vj. qui in hoc ap ꝓbat, quod hic nota. Hostiē. & reprobat quod not. Innocē. & Abb. qui distingue bāt, an sim pliciter diceret quisquis furtū fecerit & tūc ligabatur subditus extra diœcesim: an diceret quisqs furtū fecerit ī diœcesi: quia tūc subditus extra diœcesim nō ligabatur. Ioan. Aud.

CAP. XX.

Ad eminentiam sedis apostolicæ & infrà. Sicut ex parte tua nostris est auribus intimatū tibi extitit, dubium, utrū absolutionis beneficium assequantur, qui pro iniectione manuum in clericos, uel alias religiosas personas excommunicationem incurrerunt, & à legatis cardinalibus, qui à latere Romani pontificis destinantur, pro tēpore absoluuntur, cū ijdem legati mandatum super hoc non ostendant expressum, Super quo, id à te uolumus obseruari, ut eos habeas, absque omni hæsitationis scrupulo absolutos, quos constiterit à talibus beneficium absolutionis adeptos.

Idem.

Generalis excōicatio non ligat nisi subditos proferenti.

CAP. XXI.

A Nobis fuit ex parte tua quæsitum, utrum si quis ita pronuntiauerit: quisquis furtū fecerit, excommunicatus sit. hæc generalis clausula ad ipsius communicatoris subditos referatur, an generaliter extēdatur, ad omnes qui non sunt de iurisdictione illius? Ad qđ dicimus, ꝙ hac sententia non nisi subditi sui obligantur, nisi forte plus contulerit maior & largior authoritas delegātis.

Idem.

Qui cū effractione spoliant ecclesias excommunicati sunt, & per papam tantum post denuntiationem absoluuntur.

CAP. XXII.

Conquæsti sunt nobis Regineñ. canonici, ꝙ I. đ Malefrena & eius sequaces quasdā ecclesias Regiñ. episcopatus uiolenter confregerunt, easq; spoliare minime dubitarūt. Quoniam igitur talia, grauia sunt, nec clausis debent oculis præteriri: Mandamus, quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excōmunicatos nūtietis: & faciatis sicut excommu-

Non nisi subditi. Sed contra uidetur quia ratione delicti efficitur quia de iurisdictione illius, qui tulit sententiā. vj. q. ij. placuit. & iij. q. vj. ubi enim causa. C. ubi de cri. agi. opor. auth. qua in prouincia. & s̄. de priuile. ex tuarū. ubi de hoc. ergo uniuersi ligantur, cum quantū ad hoc, sint eius subditi. Respondeo, si generaliter intellexit, quisquis furtū fecerit ubicunque, clausula ista non refertur, nisi ad subditos: ut hic dicit: quoniā extra parochiam suam nullam habet iurisdictionem. unde illa sententia nō extenditur ultra terminos suæ iurisdictionis ff. de iurisdi. om. iudi. l. ulti. & s̄ de offi. leg. nouit. Cōprehendit ergo tantum subditos suos, etiam delinquentes in eius parochia, cum ex hoc ipsi subditi sint. nā ratione delicti, sortitur quis forum. s̄. de foro cōpet. cap. ulti. & in prædi. concor. nam & præses prouinciæ aduersus extraneos homines, habet imperiū cū malum commiserint. ff. de officio præsi. l. iij. nec distinguitur unde sint, ut ibi. Sed uidetur, quod per talem sententiam nō sint ligati alij de alia prouincia. cum ipsi ignorent talem sententiā, licet ibi delinquant, & efficiatur de foro illius: ut per hoc illos possit puni re. sententia. n. non ligat ignorantes, & præcipue illos quibus publicata non est. lxxxij. distinct. propo-

suisti. xvj. dist. quod dicitis. Dicas quod bene sunt excommunicati, quia incidunt in factum damnatum. & quicūque facit factū, iam per sententiam excommunicationis damnatum, iudicatur excōicatus quasi à canone. argum. xxiiij. q. j. c. j. ij & iij. & propter delictum. ibi commissum, intelliguntur eē de parochia suæ & sic excommunicati sunt nec excusantur eo ꝙ dicunt se ignorasse sententiam, quia ipsi cum rem illicitā & prohibitam faciāt, statim sunt ī culpa & potuerunt quærere de hoc: Quid si moriaē uel trāsferatur ad aliam ecclesiam, qui tulit illam sententiam, nūquid tenet post mortem uel recessum, ut qui contra faciant sint excommunicati? Videtur quod sic, quia scripta episcoporū anathematizāt etiā post mortem, & facere possunt decretum, ita ut qui contra facit, puniatur. iij. q. iiij. nullus. & s̄. de maio. & obe. c. j. & supra, de offic. leg. c. ulti. argu. cōtra. dicit lex, quod interdictum non durat ultra iurisdictionem interdicentis. ff. de pœ. l. ulti. dici potest quod interdictum siue sentētia excōmunicationis simpliciter lata, non durat ultra tempus proferētis: nisi successor eam confirmet & ratam habeat. Sed cum definiendo, statutum siue decretū aliquod facit. ligat etiam post recessum quia statuta talia, perpetua sunt. s̄. de off. leg. c. ult. ff. de offi. præfec. urb. l j. §. ulti. C. de postu. l. j. nisi expressim per successorem reuocetur. Ber.

Non se quit secūdū Hosti. si obligati sunt ad culpam & ad pœnā, indecit q ma. accul. post. c. fin. C. de adu. l. si ea. dicit, ergo hoc arbitrandum, ex nouitate adūctus uel ex mora quā traxit in dubio relinquēdus iuramento suo s̄. eo. si uero ij. Ioā. And.

Contra & hoc uerū si sine debita causæ cognitione lata sit & nondū uinculū iniecit Pan. Fely. hic Pano. in ca. fina. de offi. de leg.

Nisi forte plus. Arg. ꝙ sententia quæ nulla est, potest rata haberi: & erit aliqua. secunda quæstione prima, in primis. Ber.

Conquesti. Primo ponitur querela. Secundo iudicum datio. Secūda ibi. Quoniam igitur. Abb.

Excommunicatos nuntietis. ergo uidetur ex hoc, quod ipso iure sint excommunicati huiusmodi sacrilegi: quod uerum est, de huiusmodi uiolatoribus & effractoribus ecclesiarum siue incendiarijs. xj. quæ. iij. canonica. & xvij. quæstio. iiij. omnes ecclesiæ. de quibus intelliguntur illa duo c. Alij uero non sunt excōmunicati ipso iure, sed excommunicandi, ut dictum est s̄. eodem. tua. H. tamen dixit, quod illa capitula non sunt latæ sententiæ, sed hæc decret. contrarium ostendit: & ita etiam seruatur. sed Hug. intellexit. c. illa non de effractoribus ecclesiarum sed de ijs qui alium de aliqua rapiunt præter effractionē. B.

Adde quis sit effractor ut l. iij. §. effracturæ. & ibi no. ff. de offi. præfect. vig.

Repræ

a Repræſentent. Ex quo enim incendiarij uel effractores eccleſiarum, publice denuntiati ſunt, non poſſunt abſolui niſi a papa: ſed ante bene ſi ſatisfacere uolũt, quia conditor canonis, ante denuntiationem eorum non retinuit ſibi eorum abſolutionem. j. eod. nuper. & hoc ad terrorem omnium ſtatutum fuit, propter enormitatem exceſſus. & ſupra eodem, tua. Ber.

nicatos arctius euitari, donec paſsis iniuriã congruè ſatisfaciant, & dãna ꝑ eis data reſarciãt, & cũ literis ueſtris rei ueritatẽ cõtinẽtibus, apoſtolico ſe cõſpectui repræſentẽt. a

Idem.

Percutiẽs uel ẽt interficiens clericũ, ſe dimiſſo clericali habitu ſæuis enormitatib. immiſcentẽ, f nõ tenetur ire pro abſolutione ad ſedẽ apoſtolicam. Ita generaliter sũmari poteſt.

CAP. XXIII.

PErpendimus ex literis tuis, quòd quidã ſacerdos, pro eo quòd ſe filiũ regis falsò nominare præſumpſit, & armis acceptis ſeditionem fecit & guerrã, a B. comite iuſſus eſt fuſtigari: qui poſteà eius mãdato traditus patibulo expirauit: & j. F. t. duximus reſpondendum, ꝙ ſi memoratus ſacerdos tali modo exceſsit, & non propulſando b ſed inferẽdo iniuriã fuit occiſus, nõ uidet nobis, quòd interfectores eius propter hoc ad obtinendam abſolutionẽ c apo. ſe. adire cogantur, d tu uerò qui merita perſonarum, bene noſti, pœnitentiam eis cõpetentem e iniungas.

Idem.

PErpendimus. Primo ponitur conſultatio. Secũdo reſponſio: ibi Fraternitati tuæ.

b Non pro pulſando. Nam uim ui repellere licet s. eo ſi uero. §. ij. & s. de hom. ſignificaſti. vbi de hoc.

c Abſolutionem. Sic ſupra eo. cũ non ab homine. & s. de apoſt. c. j. j. eod. in audientia. contra. ſed illud ſolutũ eſt ſupra, eo. cum non ab homine.

Gloſſ. ſeq. obijcit & ſoluit.

d Cogantur. Sed contra uidetur: clericus non poteſt renuntiare priuilegio ſuo. j. e. contingit. j. ſupra, de foro cõpe. ſi diligenti. Dic ꝙ manẽdo clericus, non poteſt renuntiare, ut in contrarijs, ſed apoſtatando ab habitu ſuo, poſt trinam monitionem, uel immiſcendo ſe enormitatibus, priuilegiũ amittit, ut hic patet. & ſupra, eod. cũ nõ ab homine. & j. c. in auditẽia. & c. contingit. ipſo enim facto ſe priuãt, talia faciẽdo. ſupra, de uita & ho. cle. c. ult. & ſupra de cler. coniug. c. pen. Ber.

e Competentẽ. Paulo maiorem, quam ſi in laicos talia cõmiſiſſent. ſupra, eo. cũ non ab homine. in fin. Sed quare imponitur ei pœnitentia? quia qui authoritate iudicis malos interficit, miniſter Dei eſt. xxiij. q. v. miles. & c. qui malos. Satis poteſt dici, quòd ad cautelam imponitur pœnitentia, ſi comes ille habeat poteſtatem hoc faciendi: alias ſecus eſt: 1 ut hic. & in ca. cum non ab homine. in fi. Ber.

VNiuerſitatis. Abbas qui facit per alium monachum uerberari, ipſe & uerberans ſunt excommunicati, & non abſoluuntur niſi a papa. In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, Nobis. Abbas ſiculus.

f Ex hoc oẽ priuilegium clericale perdit abſq; monitiõe.

g Vel exceſſerũt ſuſpẽdendo nulla condemnatione ꝑmiſſa. Hoſt. huic lecturæ cõtra quod s. dixit eius mandato: ſed forte fuit mãdatum generale, de captis ſuſpendendis: uel ſpãle: tamen præter ſententiam: nec data defenſionis copia. Ioan. And.

f Subeſt. Ideo dicit maxime, quia idem eſt, etiam ſi cauſa ſubeſſet: ut j. ſequitur. ſed hoc executor non cõſiderat, qui exequi debet, ſiue ſententia ſit iuſta ſiue iniuſta. s. de offic. delega. paſtoralis. §. quia uero. Bernardus.

Iudex eccleſiaſticus faciẽs percuti clericum per laicũ ẽt cauſa diſciplinæ, excõmunicatus eſt, et ipſe et uerberans, pro abſolutione tenẽtur ire ad papam.

CAP. XXIIII.

VNiuerſitatis ueſtræ conſultationẽ accepimus, qua nos requiſiſtis, utrũ laicus incidat ex cõicationis edictũ, qui ad iuſsionẽ abbatis in cuius ſeruitio cõmoratur, in clericũ, monachum, aut conuerſum, temerarias man⁹ ꝑſumit inijcere, maximè ubi cauſa non ſubeſt f propter quã debeat uerberari. Nobis aũt uidet, ꝙ niſi cauſa regularis diſciplinæ hoc faciat abbas in propria perſona, g uel (ſi neceſsitas urget) ꝑ clericũ uel monachũ fieri iubeat, h tam qui tales uerberari præcipit, quam illi qui uerberant, (ẽt ſi cauſa ſubeſſet i) excõicationis ſententiam, donec ad ap. ſe. ueniant, nequaquam euadunt. k

Idem.

Clericus ut laicus incedẽs tertiò monitus non reſipiſcens, perdit priuilegium clericale.

CAP. XXV.

IN audientia noſtra talis fuit ex parte tua ꝑ-

g Perſona. Sic v. q. v. illi qui. argumen. contra lxxxvj. diſt. non liceat. & C. de epi. & cle. auth. ſed neque. Solu. aliud eſt in epiſcopo & ſpeciale, quia ſuis manibus, nullum percutere debet. 2 cui ſanctitas ignoſcendi gloriam derelinquit. C. de epiſ. & cle. ſi quis ĩ hoc. ſed abbas hoc facere poteſt: ut hic. & xlv. diſt. cum beatus.

h Fieri iubeat. Moderate. ita quod non excedat debitam correctionem: alias poteſt appellari ab ipſo. ſupra, de offi. ord. irrefragabili. & puniri etiam debet. ſupra, de ap. de priore. & incideret in canonẽ: quia leuis & moderata caſtigatio permiſſa eſt. j. e. cum uoluntate. §. ij. ubi de hoc.

i Subeſſet. Licet iuſta cauſa ſubſit, qui aliter quam debeat facit, non excuſatur. j. e. ſacro. & ſic neq; in facto neq; in modo faciẽdi debet eſſe peccatũ. ſic ſupra de reſt. ſpo. Piſanis. arg. contra ꝙ potius cauſa facti, quam ipſum factum conſiderari debet xxiij. qõ. ult. occidit. & ſupra, de accu. cum dilecti. j. ff. de fur. uerum. nec refert undecunque crimina, claruerint, ut corrigantur. xxiiij. quæſt. iiij. ecce.

k Nequaquam euadunt. etiam ſi monachus conſentiret. j. eo. contingit. argumen. contra. j. eodem ut famæ. 3 ubi clerici per laicos capiuntur. Non eſt contra, quia in alio caſu diuerſo loquitur: ibi de clerico qui aliter capi & corrigi 4 non poteſt, niſi de mandato prælatorum capiatur, & ad iudicium adducatur. Bernard.

IN audientia. Clericus qui a prælato tertio monitus, arma militaria non deponit, perdit omne priuilegium clericale. h. d. Primo ponitur conſultatio. Secundo reſponſio ibi, Ad hæc. Abbas ſiculus.

2 Si poteſt habere clericũ, per quem percutiat, alias põt ut ibi no. Ioan. An. Curtius ſenior. cõſi. lxxix.

3 Vt famæ. ibi de captiõe & detẽtione abſq; uerberatione Pano. hic & ibi.

4 Idem ſi nondũ appareat incorrigibilis. j. eo. ſi clericos. libro vj. & ibi de hoc in v. gloſ. Ioan. An.

a Notatur. alias nodatur: id est ligatur. & melius.
b Frustra ecclesiæ. s. de immu. eccle. c. ult. & supra. ne cle. uel mona. c. ij. & xvij. quæst. iiij. frater. s. de usur. quia frustra. & ff. de mino. auxilium. in fi. & ff. quod met. cau. isti quidem.

in clericos, absoluuntur ab episcopo, ita tamen, ut cessante impedimento, uisitent papam. h. d. Primo ponit regulam. Secundo casus exceptos. Tertio quandam determinationem submittit. Secunda ibi, Nisi. Tertia ibi, Cæterum. Abb.

posita consultatio, utrum clerici qui arma militaria (relicto habitu clericali) gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit iniuria corporalis illata, ut se a captione redemerint: illa clericorum debeant immunitate gaudere, qua per temeraria manuum iniectione facta in clericū excōmunicatus quis ipso iure notatur. a Ad hæc tibi breuiter respōdemus, quod cum frustra b ecclesiæ imploret auxilium qui cō mittit in ipsam, & lex c secularium principū huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifeste cautum habetur, matronam cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarū d agere si in ueste meretricali e fuerit deprehensa: huiusmodi clerici si a prælatis suis tertiò f commoniti militaria noluerint arma deponere, de priuilegio clericorum, subsidiū aliquod habere non debent.

Idem.

Excommunicatus propter iniectionem manuum in clericū impeditus ire ad curiam, potest ab inferiori absolui: sed impedimento cessante tenetur curiā uisitare suscepturus mandatum apostolicum.

CAP. XXVI.

QVod de his: & j. F. t. t. duximus respondendum quòd is qui asserit se in canonem latæ sententiæ incidisse, non aliter quàm per se. apo. uel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere. Nisi fortè in mortis articulo, uel paupertate, g aut infirmitate, uel senectute tanta grauaretur † quod ad eccle. Ro. laborem subire non ualeat ueniendi, uel ab hoc, alio impedimēto canonico retrahatur. Cæterum ab his in forma sacramenti exigi cōsueuit, ut resumptis uiribus, & opportunitate concessa, Ro. eccle. in propria persona debeant uisitare. h

Innocentius tertius archiepiscopo decano & præcentori Lugdun.

Ligatus pluribus excommunicationibus licet ex eodem facto, obtinens absolutionem, expressa una causa, seu una excōmunicatione, non habetur pro absoluto quo ad aliam.

CAP. XXVII.

CVm pro causa, quæ inter G. & F. † Cabilonē. ecclesiæ archi. uertebat, eis concesserimus auditorē, procurator G. allegauit, quòd cū F. archidiaconus in succentorē in cōi dormitorio manus iniecisset temerè uiolentas, & cū traxisset uerberando per claustrum, tu frater archiepiscope, eum, ob uiolentam manuum iniectionē & uiolationem immunitatis ecclesiæ, fecisti excōmunicatum publicè nuntiari: & infrà Disc. v. mandamus, quatenus si uobis constiterit dictū F. archid. ob duplicē cām. i excōicatum fuisse, & expressisse tantum alterā in literis, quas sup absolu-

c Lex. ff. de iniur. item apud. §. si quis uirgines.
d Iniuriarum. Non enim iniuriatur matrimonio, qui ipsum ignorauit. C. de adulte. si ea. Sic nec militiæ aut etiā clericali, qui militiam ignorat. ff. de loc. si ignorans. s. eo. si uero aliquis. Quid si percussi laicum, credens & uolens percutere clericū: nunquid incidi in canonem? argument. quod sic s. de biga. nuper. & cap. ulti. ff. ad l. aquil. scientiam. §. ij. arg. contra. ff. ad l. corn. de sica. l. j. §. diuus. ubi iudicatur, secundū quod fit, & non secundum quod faciens intendit. ff. de iniur. si cum seruo. & l. prece. in fi. sed in ueritate non est excōmunicatus: 1 licet de iniuria teneatur.
e Meretricali. & sic perdit priuilegiū. ff. de ritu nup. senatoris filia.
f Tertio. sic s. de uita & ho. cle. c. ult. & j. eodem contingit. argumen. contra s. de aposta. c. j. & s. eo. perpendimus. & s. eod. cum non ab homine. sed ibi soluitur. Item argument. contra s. ne cleri. uel mo. c. j. Solu. ibi non loquitur de tali captione, sed de illis qui deprehenduntur in administratione. nec ibi fit mētio de manu iniuriosa, & ecclesia nō defendit illos, qui in fraude deprehenduntur quo minus teneantur, & sic tāgit hoc.

1 Cōcor. Bart. brixi. in uneria. lxxviij. ibi tamen dicit, quod Tac. sibi respōdit contrariū: dicebat tamē Bart. placet excōicatum nō esse, uolentē percutere clericū, si solū percussit eius equū. uide quod de hoc dicā. j. e. nuper post princip. Ioā. And.

QVod. Enumerat quędā impedimenta, propter quæ excommunicati propter iniectionem manuum

g Paupertate. si. infra eo. quamuis. contra. s. eodem. ea noscitur. sed ibi soluitur.
h Visitare. Sic s. eodem. de cætero. & c. ea noscitur. & j. eod. quamuis. in fine.

CVm. Excommunicatus ex pluribus causis, si in absolutione omnes non expressit, non habetur pro absoluto. h. d. Prima pars narrat casum. Secunda dat indicem. ibi. Discretioni. Abb.

i Ob duplicem causam. scilicet quia manus uiolentas iniecit in fratrem, & quia immunitatem ecclesiæ uiolauit. Et sic colligitur hic, ar. quod sacrilegi qui immunitatē ecclesiæ uiolāt, sunt excōicati: & ita idem esset si laicum uerberasset in claustro arg. xvij. q. iiij. omnes. 2 Dic quod incidit in minorē excommunicationē, quia priuatus est communione ecclesiæ, ex quo immunitatē ecclesiæ uiolauit. xvij. quæ. iiij. si quis domū. & si non satisfecerit post tertiam admonitionē maiori excōicatione notabit, ut ibi dicitur. & ita non sunt omnes sacrilegi excōicati, ipso iure maiori excōicatione: & quia iste non satisfaciebat, fuit excōicatus a suo plato, & ita ob duplicē cām nodatus fuit maiori snia: ut j. dicit. & illud ca. omnes. restringit ad suū casum ad uiolatores ecclesiarum: ut dixi. s. eo. tua. & c. conquesti. uel forte lata erat snia: ut quicunque uiolaret immunitatē ecclesiæ, esset excōmunicatus. Glo.

† Adde quis dicat senex, ut possit excusari. no. in l. si paterfamili. §. in arrogationib. ff. de adop. & in l. ij. in gl. j. C. de ijs qui nō imple. stipē. li. x.

Immunitatem uiolans, an sit excōmunicatus.

2 Adde ad hoc not. per Bart. in l. ad portus C. de ope. pub.

† Alias inter F. & Goffr.

Excōmunicat⁹ ex pluribus causis, oēs in absolutione debet exprimere.

Glossa sequens recitat per quest. an pluribus de causis excommunicatus, si in absolutione tacet alteram, adhuc sit excommunicatus. argum. pro & contra, ponit quatuor opiniones, & soluit.

tione sua impetrauit: ipsum tanquam excōmunicatum [a] satisfacere ecclesiæ suæ pro altera monitione præmissa cogatis.

Idem abbati S. Andreæ.

Excommunicato decedenti in excommunicatione, quantumcunque contritus decesserit non est communicandum ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit quo ad Deum absolutus, sed si constat ecclesiæ de contritione præcedenti absoluetur etiam post mortem ab eo à quo uiuus fuerat absoluendus: & hæredes eius compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo.

CAP. XXVIII.

ij A Nobis ē sæpe quæsitū, utrū si aliquis excōmunicatus in quo indicia fuerint pœnitētiæ manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaret ecclesiasticæ unitati, non suscepto bñficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus? & utrū pro tali recipiēda sit eleemosyna, & a fidelibus [b] sit orandum: & j. Nos igitur cōsultationi tuæ breuiter respond quod iudiciū Dei ueritati, quæ non fallit, nec fallitur [c] semper innititur: iudicium [d] autem ecclesiæ nonnunquā opinionem [e] sequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli: † propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud ecclesiā sit solutus: & qui liber est apud Deum, ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpæ remissione dissoluitur: illud autem quo ligatus est, apud ecclesiā, cum sentētia remittit, relaxatur, [f]

a Tāquā excōicatū. Istud tanq̄ expressiuū est ueritatis: ut dictū est. Ex hoc patet, q̄ si aliquis pluribus de causis fuit excōicatus, & unā expressit in absolutione, & aliā tacuit adhuc remanet excōmunicatus. arg. s. de off. ord. ex parte. ibi ēt tāgitur de hoc: quia per surreptionē, absolutio est obtenta. j. eod. officij. Quot enim sunt excōicationes, tot debēt esse absolutiones: sicut quot sunt accusationes, tot & absolutiones. ij. q. iij. ca. si quē notandū. versi. si plura. & de pœ. dist. v. c. j. ubi dicitur, q̄ de omnib⁹ erit indulgētia petēda, Sicut & in denuntiatione noui operis, quot sunt denuntiationes, tot erūt remissiones. ff. de no. op. nū. de pupillo. §. si ex pluribus. Sic & in libertate, si per obreptionē [1] obtēta fuerit, nō ualet, licet sit fauorabilis. ff. de fideicom. lib. cū uero. §. subuentū. Econtra uidetur, q̄ non sit excōicatus: quia libertas semel data cōpetit, siue ex iusta, siue ex iniusta causa data sit, non reuocatur. insti. qui. ex cau. ma. non licet. §. semel. & s. de consan. quia circa. arg. s. de conuer coniu. ex parte. & ff. de ma. vin. iusta. §. j. & l. si pater. §. j. itē si quis per dolum est liberatus, tenet liberatio, sed agitur de dolo. ff. de dolo. seruus. & l. se. Item pignus liberatur nō obstāte dolo. ff. de pig. act. si rem. §. oīs. Sol. si dicatur. q̄ semel excōicatus, amplius excōicatione durante excōicari nō possit: tunc tenet absolutio, licet alias causas nō exp̄sserit, si exp̄sserit illā cām, pro qua primo fuit excōicatus, sed hoc nō est uerū. [2] Si aūt dicatur, q̄ excōicatus posset iterū excōicari, qđ uerum est, refert an expressa sit causa absolutionis: an nō sit, si non est expressa, sed indeterminate absoluitur: tunc ab omnibus est absolutus. sed si una causa tm̄ fuit expressa: tunc absolutio nō extendit ad ea q̄ nō fuerūt expressa. arg. ff. de accep. pluribus. C. de proc. maritus. Vel distinguitur, an per ignorātiā omiserit, an scienter. arg. s. de rescript. sup̄ literis. ita dixit Io. Sed ego in hoc casu non admitto illā distinctionē. Alij dicūt illum absolutū indirecte, sed cogitur redire ad curiā, & satisfacere iniuriato. Tan. [3] Dixit, q̄ si aliquis est excōmunicatus p̄pter plures causas, sed unica tm̄ sententia: quāuis aliquas causas taceat dū absoluitur, absolutus est, sed debet cōpelli satisfacere p̄ alia, iniuriā passo. & secundū hoc istud tanq̄ est similitudinarium. Si verò pluribus & diuersis excōicationibus [4] sit ligatus ex causis diuersis, si aliquas supprimit, non est absolutus, sed remanet excōicatus pro alijs. & secundū hoc, istud tanq̄ est expressiuū veritatis. Ego credo, q̄ qualitercunq; sit aliq̄s excōicatus, siue una sentētia, siue pluribus sentētijs, ex pluribus & diuersis causis, q̄ uere uult absolui, oēm cām pro qua uel pro quibus fuit excōicatus, debet exprimere in absolutione sua: q̄a pro unaquaq; sola fuit excōicatus, & una sententia sufficit ad excōicationem. & sic una sententia absolutionis sufficit ad plures excōmunicationes, dū modo exprimantur oēs causæ prioris excōicationis. alias nō tenet absolutio p̄ surreptionem obtēta: ut bene colligitur. j. eo. officij. licet q̄dā dicāt, q̄ Inno. nō respondit ad hoc in c. officij. & præmissas solutiones nō multum approbo. Bern.

A Nobis. Excommunicatus in quo apparuerunt euidētia signa cōtritionis, absoluitur post mortē ab eo, a quo uiuus fuerat absoluendus, & ad satisfaciendū p̄ eo cōpelluntur hæredes Duæ sunt partes principales. In prima ponitur bimembris quæstio. In secūda solutio: ibi, Nos igitur. Secunda subdiuiditur in vij. partes. Primo distinguitur duplex vinculū peccatoris. Secundo ex distinctione, solutionē quæstionis infert: ibi, Vnde quātūcūq;. Tertio prouisionem annectit: ibi. Pōt. Quarto soluit duo obstātia: ibi, Nec obstat. Quinto subnectit quandam determinationē: ibi, Vt autē. Sexto tractat de forma absolutionis: ibi, Absolutionis. Septimo de satisfactione & compulsione hæredis: ibi, Hæredes. Abb. Si.

b A fidelibus sit orandum. & est dicendum quòd non: nisi prius fuerit absolutus. j. eo. sacris.

c Nec fallitur. xxiiij. quæstio. iij. Deus qui. [5] de consec. distinct. ij. panem.

d Iudicium autem ecclesiæ. Iudicium enim ecclesiæ diuinum debet imitari iudicium inquantum potest. xj. quæst. iij. tunc uera est.

e Opinionem sequitur. & ideo sæpe fallitur. s. de re iud. lator. & c. consanguinei. & s. de frig. fraternitatis & xxiiij. q. iij. si quis non recto. & cum de errore constiterit, reuocatur quod factum est: ut tribus primis concordantijs. & xxxv. q. ix. c. loci. §. his ita.

f Relaxatur. Hic surgit ratio, quare quis potest absolui ab excōicatione post mortem, & non baptizari post mortem, quia sententia ecclesiæ ligat corpus, & etiam animā: & licet sit iniusta, aufert sepulturā. baptismus uero character est aīæ: unde post mortem. nō est qđ ualeat baptizari. arg. xxij. q. vij. licite. Vinc.

[1] Quia p̄cor per obreptionē pronūtiauit deberi cui per fideicōmissum nō debebatur. Ioā. And.

[2] Quod dic ut no. s. đ iu. ita quorūdā. & iij. qōe. iiij. Engeltrudā. Io. And.

[3] Et Vin. idem Inn. hoc addito, q̄ primū membrū locū habeat q̄n iudex ex altera sola non intendebat excōmunicare: & causa suppressa non est talis propter quā expressam fuisset denegata absolutio. Secundū mē brum intellexit vt statim ad dā. Ioan. And.

[4] Vel una sola: tamē proferens exp̄sse: uel alias appa ret, q̄ ex qualibet illarum causarum, p̄ se ligare ītendit: secundū Inno. Ioan. And.

† In his ergo quæ sunt fidei nō opinio sequenda est, sed ipsa infallibilis veritas, quod est purum verbū dei alioquin ēt ecclesia fallet & falletur. Solus em̄ Christus ē veritas, & ipsa quoque ecclesia quotidie īdiget ut a mendacio (cui subditus ē oīs homo) per Christum liberet. Ioā. 8. & sic mediāte eius verbo. Ioan. 17.

[5] Et j. q. j. spiritus. sanctus. Ioan. And. & Ioan. 17. sermo dei veritas ē.

quod in ſuſcitatione Lazari [a] ſermo Euangelicus manifeſtat: quem pri⁹ dominus ſuſcitauit, & Apoſtolis præcepit poſtmodũ ſoluere ſuſcitatum. Vnde quantumcunque ſe quis iuramento præſtito, ꝙ eccleſiæ mandato pareret, humiliare curauerit, quantacunq; pœnitentiæ ſigna in eo præceſſerint, ſi tamẽ morte præuentus abſolutionis nõ potuerit [b] beneficium obtinere, quamuis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nõ dum tamen habendus eſt apud Eccleſiã abſolutus. Poteſt tamẽ & debet ei eccleſiæ beneficio ſubueniri, ut ſi de ipſius viuẽtis pœnitẽtia per euidentia ſigna cõſtiterit defuncto etiã abſolutionis beneficiũm impendat. Nec obſtat, ꝙ eccleſiæ legitur attributa poteſtas ligãdi atque ſoluendi homines ſuper terrã [c] tanquam nõ poſſit ſoluere & ligare ſub terra ſepultos, & qđ legitur, non communicetur mortuo, cui non eſt communicatum & viuo: cùm & ſi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuiſſet, quem nõ cõtemptus religionis, [d] ſed neceſſitatis articulus impediuit: & in certis caſibus, a canonibus denotatis, ligaſſe legatur eccleſia mortuos [e] & ſoluiſſe. Vt autem in uno pariter, & eodem negotio & ſeruemus rigorem, [f] & manſuetudinẽ oſtendamus, ſtatuimus, ut illius mortui abſolutio à ſede apoſtolica requiratur, qui cũ uiueret, ab ea fuerat abſoluẽdus: aliorũ autem abſolutionem ex præmiſſa cauſa cæteris indulgemus, [g] a quibus dum uiuerent, fuerant abſoluendi. Abſolutionis autem forma [h] ſeruetur, ut fiat cum pœnitẽtiali pſalmo, & tam oratione dominica, quàm alia conſueta. Hæredes [i] quoque ipſius ad ſatisfaciendum pro ipſo, ſi monitione præmiſſa noluerint per diſtrict. Eccleſ. compellantur.

Idem Vuratislauieñ. epiſcopo.

Detinens clericum in custodia vel uinculis, ſine læſione excommunicatus eſt. h. d. primò. Communicans excommunicato ſcienter in crimine [†] *excommunicatus eſt: & niſi difficultas impediat, abſolui debet ab excommunicatore, cum iuramento. Communicans uerò extra crimen reconciliari poteſt, per ſimplicem ſacerdotem ſine iuramento. hoc dicit uſque ad finem.*

CAP. XXIX.

NVper a nobis tua diſcretio requiſiuit, quid de illis laicis ſit faciendum, qui clericos (ſine læſione tamen) in cuſtodia detinent publica uel priuata, uel etiam detrudunt in vincula? Et utrum, qui nominatim ex cõmunicatis ſcientes cõmunicant, abſolui ab excõmunicatiòne poſſint ꝑ confeſsionem a ſimplici ſacerdote, uel epiſcopi ſeu archiepiſcopi ſit ab eis abſolutio expetenda?

Nos igitur, inquiſitioni tuæ ex ordine reſpondemus, quòd in primo conſultationis articulo, non credimus laicos pœnam excommunicationis euadere, quanuis per eorum factum,

[a] Lazari. xj. q. iij. tunc uera eſt.

[b] Nõ potuerit. Si talis ĩ extremis poſitus habuiſſet copiam ſacerdotis, [1] ab eo potuiſſet abſolui. ſ. eo. non dubiũ. & c. ꝙ de his. & ĩ. e. quamuis ſed ex quo iã mortuus eſt, nõ põt abſolui, niſi ꝑ papã uel eius legatũ, uel a quo debuit viuus abſolui. Nunqđ a laico poteſt abſolui in articulo mortis? Arg. ꝙ ſic. de pœ. di. j. quẽ pœnitet. de cõſe. di. iiij. ſanctum eſt. ubi laicus abſoluit per extremã neceſsitatẽ, quem epiſcopus abſoluere debuit. l. diſ. i capite. Laur.

[c] Super terram. xxxiiij. qõ. j. quodcunque. Bernar.

[d] Non contẽptus religionis. hæc verba habes de cõſec. diſt. iiij. baptiſmi. Vincent.

[e] Mortuos. Puta in hæreſi. xxiiij. q. ij. ſane profertur. Nota quod ſi agatur contra perſonã vel de perſona tantum, poſt mortem quæri non debet: qa crimina morte extinguunt. xxiij. di. quorũdã. [2] C. ſi re. uel ac. mor. fue. l. j. & ij. niſi in hæreſi: ut cap. ſane. & hic. ubi uero agit ꝓpter bona, uel cõtra perſonam & bona, poſt mortẽ agi poteſt. C. ſi pẽ. ap. mors inter. l. quanuis. & ſic poſt mortẽ agitur de matrimonio, propter bona. ĩ. qui fil. ſint legit. cauſam quæ.

[f] Rigorẽ xlv. diſt. diſciplina. & c. ſunt namq;. & ſupra, de purg. cano. inter.

[g] Cæteris indulgemus. i. indultum eſſe oſtẽdimus: qa cum eos abſoluere poſſent uiuos, iura cõi ita ẽe abſoluere poſſunt poſt mortẽ ex cauſa ꝑmiſſa. i. ſi de ipſorũ pœnitẽtia per euidentia ſigna conſtiterit.

[h] Forma ſeruetur. ſed forma non poteſt ſeruari ex toto: quia hic nõ poteſt a modo iurare: & tamen abſoluitur. & ſic eſt argu. ꝙ ſacramẽtũ non eſt de ſubſtantia abſolutionis: ut dixi ſ. eo. cũ deſyderes. in fin. Sed nunquid hæredes cõpellendi ſunt ad iurãdum, anteq̃ abſoluatur? Satis credo, ꝙ poſſent cõpelli: ſed ſi nollẽt, ꝓpterea nõ differetur abſolutio, ſed poſtea indiſtincte cõpellunt ſatiſfacere iniuriam paſſo, uel alias facere, ꝙ ille uiuus debuit, & uoluit. Sed nunquid exhumabitur corpus, ſi ſepultum fuit in cœmiterio eccleſiæ? Non credo, [3] qđ debeat exhumari, ſi alibi ſepultũ fuerit: tunc debet exhumari & abſolui, quo ád eccleſiã cum iam ſit quo ad Deum abſolutus. argu. xj. q. iij. tunc uera. & poſt ea in cœmiterio ſepeliri.

[i] Hæredes quoq;. Hic habes expreſſe, quod hæredes tenentur ex delicto defuncti, licet ad eos nihil peruenerit. ſupra, de rapt. in literis. & ſupra. de ſepultu. capitu. vltim. ubi de hoc. quia cum iſte pœnituerit, [4] & contritus fuerit, quantum in ſe fuit, ſatisfecit, & per eum non ſtetit, vnde hæredes ad quos bona peruenerint ipſius, compellendi ſunt ſatisfacere pro ipſo: & ſic intellige illud capitu. ſupra, de ſepul. capit. ulti. & ſupra, de rapto. in literis.

NVper. In prima parte ponitur cõſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, nos. Et utraque põt ſubdiuidi: ut patet in textu. Abb.

Ioan. 11.

[1] Proprij uel alieni. & facit qđ dixi: ſ. tit. j. omnis. Ioã. And.

[2] Et ĩ. de hær. accuſatus. §. ſi vero. in fi. lib. vj. Io.

[†] Propter quod ille excõicat⁹ eſt. Pan.

[3] Idẽ H. alle. ff. de rei vend. quædã. in argu. pro. In contrarium allegat. ſ. qđ met. cau. ſacris. refert Abb. quoſdã dicere hoc verũ eſſe, quãdo abſolutor ẽ pręſens. Si vero ẽ abſens: tunc ex humabit: quia cum uere ſit excommunicat⁹, quo ad eccleſiam: ei participari non debet: quod fieret ſi in cemiterio dimitteretur. Ioan. And.

[4] Dicit Hoſtiẽ. ꝙ dato qđ non pœnituerit defunct⁹: hæres cogit reſtituere rem illicite acquiſitam: quia res trãſit cũ onere. ſupra đ pigno. ex literis. đ reſtitu. ſpo. ſæpe. & ego ſũ de⁹ zelotes & c. j. q. iiij. c. homini §. ecõtra dñs. & cogit filius exequi uotum patris num. ſ. đ vot. licet. Ioã. And.

Corp

corporalis læsio a non fuerit subsecuta, citra quã uiolentia sepius circa clericos nequiret perpetrari. In secunda uero quæstione credimus distinguendum, an is qui nominatim excõicato communicat, scienter in crimine communicet criminoso, ei cõsiliũ b impendẽdo, auxilium uel fauorem: aut alias in oratione, uel osculo: aut orando secũ aut etiã comedẽdo, c In primo quidem articulo, cum talis cõmunicet d crimini, & participet criminoso, ac per hoc ratione dãnati criminis, uideatur in eum delinquere qui dãnauit: ab eo, uel eius superiore, meritò delicti tũc erit absolutio e requirẽda, cũ faciẽtẽ f & cõsentiẽtẽ, par pœna cõstringat. In secũdo uero casu, a suo epõ, uel a proprio sacerdote poterit absolutionis beneficiũ obtinere. quãuis enim & tũc non iudicis sed iuris sententia excommunicatio communicans sit ligatus: quia tamen conditor canonis eius absolutionẽ sibi specialiter non retinuit g eo ipso concessisse uidetur facultatẽ alijs relaxandi. Is aũt qui iuxta primũ modũ, excõmunicato communicat, cum iuramẽto debet absolui: qui uerò iuxta secũdum modũ, reconciliare poterit sine iuratoria cautione. Verùm si difficile sit, ex aliqua iusta causa, h quòd ad ipsum excõicatorem absoluendus accedat, cõcedimus indulgẽdo, ut (p̃stita iuxta formam ecclesiæ cautione, quòd excommunicatoris mandato i parebit) a suo absoluatur episcopo, uel proprio sacerdote. k

Idem Strigo. archiepis.

a Corporalis læsio. Hic sola uiolentia attenditur. s. j. eo. contingit. nec refert, an aliquis in compedibus, an parietibus teneatur. ff. ex quib. cau. ma. sucurritur in fi. Ber.

b Consilium impendendo. Quod aliter non erat facturus. argum. ff. de his qui not. infa. l. j. in fin. & s̃. de homi. sicut. §. qui uero. non refert enim an de bono malum, uel de malo detriorẽ fecerit. ff. de seruo cor. l. j. §. qui igitur. alias non tenetur quis de consilio, nisi ille aliter nõ fuisset facturus. ff. manda. si remunerã di. §. si tibi. in fin. uel nisi sit fraudulẽtum. ff. de regu. iur. consilij. Lau.

c Comedendo. Tũc in istis casibus, non communicat illi in crimine. sed extra: unde propter hoc non est ligatus eadem sententia cum illo: quare si contra ipsum in accusationem prosiliret, excipere poterit cõtra illum: nec habebit locum replicatio communionis. s̃. de excep. a nobis. Ber.

d Communicet crimini. Pone casum per illam decre. s̃. eodem. significauit. uel per illam. j. eodem. si concubinæ. Bern.

e Tunc erit absolutio. Colligitur hic, q̃ si ego excommunico parochianũ meum propter crimen, & parochianus alterius ei cõmunicat fauorem impertiendo in delicto suo in me uidetur delinquere: & eadem sententia ligatur, & non sententia canonis, quia tũc a suo episcopo uel etiam proprio sacerdote absoluere tur: ut j. sequitur. & sic iste propter delictũ ligatur sententia mea, & a me debet absolui, & cum iuramento, ut j. dicit. & est si. s̃. eo. a nobis. j. ubi large appellatur subditus, ratione delicti. Sed quæri potest, cum excõmunicationis sententia extendatur ad alienum parochianum, quare non extenditur similiter indulgentia uel remissio: ut s̃. de pœ. & re. quod autẽ? Vin. dixit, q̃ utrobique animæ consulitur: & ideo indulgentijs, illud obtinet ut diutius affligatur quis pro peccatis: & similiter in excommunicatione, ut diutius affligatur: nec excõmunicatio est mortalis, sed medicinalis ij. q. j. multi. & xxiij. q. iij. corripiantur. Vel dic aliam rationẽ: indulgentia non transit ad alienum parochianum: quia episcopus in eum nullã habet iurisdictionem: unde sua indulgentia uel remissio, nõ potest illum absoluere: quia ipsum non ligauit: quia qui nõ potest ligare: non potest absoluere: & econuerso. xxj. dist. inferior. & ix. q ij. c. j. & s̃. de pœ. & re. omnis utriusque. sed in sententia excõicationis, secus est: quia ille propter delictũ siue ratione delicti, efficitur de foro excommunicatis. s̃. de foro compe. c. ultim. unde propter hoc potest illũ ligare & absoluere: & ille incidit propter delictum in suam sententiam, & sic ligatus est ab eo, unde ab eo debet absolui: & quod pro uisum fuit ad pœnam, trahi non debet ad gratiam s̃. de trãsla. inter corporalia sed etiã mirum uidetur qualiter sententia excõmunicationis liget illos de quibus non fuit dictum uel cogitatum, & res iudicata solum illis nocet, contra quos iudicatur, s̃. de fid. instru. inter dilectos. & c. pe. & ff. de except. rei iud. cũ quæritur. & l. rei iudicatæ. nec ex postfacto põt augeri obligatio. ff. de dã. infect. dãni. §. si is q̃ & ex quo post sententiam aliquid accidit, noua interpellatione opus est. ff. de iud. non potest. Item inconueniens est, q̃ aliquis excommunicetur qui non est admonitus nec citatus. j. eo. sacro. Item secundum hoc talis sententia, non differt a canone latæ sententiæ, cum tamen hæc sentẽtia nõ sit generalis: sed tãtum unã personã cõprehendit. Io. dicit, quòd hæc distinctio quæ fit hic i litera, habet locum in eo casu cum sub hac forma fit excõmunicatio: excõico te cum omnibus cõicantib. tibi. & tunc distinguatur ibi qualiter ei cõmunicet: ut j. e. c. prox. ad fi. & sic nõ obstant præmissa. sed hoc nõ credo, imo credo illum esse excõicatum eadem sententia, ex eo q̃ in crimine inuoluitur: quia incidit in factum quasi danatum, & sentẽtia transit ad eũ per talẽ participationẽ. j. c. si concubinæ. & est si. de immu. ec. aduersus. ubi succedit in uitium, & hic accedit ad crimẽ: ergo eadẽ lepra qua ille punitur, & iste etiã accedẽs, teneri debet. ar. j. q. j. cito turpẽ. sicut per participationẽ solã in locutione contrahi excõicatio minor. ita p̃concionẽ in crimine contrahit maior excõicatio: quia tũc plus delinquit, unde nõ est necesse, ut noua cõtra tales sentẽtia procedat, qui alieno facinori, suã cõionem commiscent. xxiiij. q. j. c. ij. & iij.

f Faciẽtẽ & cõsentiẽtẽ. Hæc est p̃batio, q̃ eadẽ sñia inuoluat. sic. j. e. quãtæ. xvij. q. iiij. oẽs. et. s̃. de of. del. c. j.

g Nõ retinuit. Similiter p̃tor, magistratibus qdã committit. s. cautionẽ, & i possessionẽ ex primo decreto, mittere ex cã dãni infecti. ff. de dã. infec. dies cautioni: sed missionẽ ex secundo decreto, sibi reseruauit. ff. de iur. om. iud. iubere. Et est arg. epos posse dispensare, ubi spãliter dispẽsatio nõ est ihibita. ar. s̃. despon. cũ apud. & xvj. q. j. sunt nonnulli. & concessum uidet. q̃ nõ ẽ p̃hibitũ. ff. ex q. cau. ma. i. l. necnõ. §. q̃ eis. B.

h Iusta causa. Sic j. eo. sacro. & si. s̃. tit. prox. c. ult.

i Mandato. Sic s̃. eo. decætero. & j. eo. quamuis.

k Sacerdote. Sic ergo simplex sacerdos, potest absoluere.

a In hoc uidet glo. allegare contra se: ut & si cõmissur⁹ esset, teneatur consulens quasi tũc fiat de malo deterior: ubi uero commissur⁹ nõ esset tunc fiat de bono malus: & sic dicit abba. tenuisse magistrũ suũ. Inno. etiã hic dicit, si alias facturus erat. Ioan. An.

b Cõcor. l. nõ solũ §. si mãdato. ff. de iniur. & l. is qui opem ff. de iur.

e Canonis. Imo dic ut Panor. Fely. quod hic ideo alius non absoluit, quia papa reseruauit excommunicatori.

g Vide de prin. quia circa sup ulti. gloss. Ioã. And.

Et Gof. hic.

Adde quis dicatur cum alio cõicare: no. in l. item apud Labeonẽ. §. frequenter. ff. de iniu.

Arg. cõtra s̃. c. uo to. ex multa. ubi ius cõe non exequitur aliqs, nisi ei speciali ter delegetur secundum Lau. Ioan. An.

soluere.xxvj.q.vj.c.ult.sic & ligare.ij. q.j. nemo.Ber.

Q Vod.Tria sunt dicta. Secundum ibi, nullus autem.Tertium ibi,illi autem.Ber.

a Donec per ecclesiã. Sic supra e. cũ desideres.& cap. a nobis. nec etiam per prælatum suũ debet ei cõmunicari: ut ibi:quia qd alijs prohibet, ipse facere non debet. ut ibi notatur. Itẽ permittitur alicui tangere sacra,cui non permittitur ingredi ad ipsa: & sic contra illud quod dicitur v. distin. ad eius uero. & contra id xcv. distin. illud. ubi dicitur. Quibus reliqua sacramenta negãtur, quo modo unum genus sacramenti conceditur ? quasi diceret non.Ber.

Hoc iõ, quia tãgit nõ in sui fauorem, sed ĩ odiũ secũdum Go. Ioan. And.

b Quoniam multos. Hoc habes xj. q.iij.quoniam multos.& ĩ. c. proxi.

c Participatione. Quia hic non distinguitur,an in crimine an in alijs communicent eis. uidebatur quibusdã, ꝙ si in crimine cõicẽt incidant solũmodo in minorem excommunicationẽ: quod non est uerũ:ut patet.s.e.c.prox.cũ talis absoluatur, cum iuratoria cautione, ut ibi dicitur.Ber.

d Commoniti. Iudex non debet excommunicare participantes cũ excõmunicatis ab ipso: nisi canonica monitione præmissa: alias excommunicatio non tenet:ut in decre.noua.ĩ.e.statuimus. ita habetis tertium casum, in quo excommunicatio non tenet, citra aliquam appellationem. Ber.

Idem in suspensione & iter dicto. eo. tit. statutum.li.vj. Ioã. And.

e Innodandi. qui enim præsumptuose participat excõmunicato, excommunicãdus est maiori excommunicatione: ut hic dicit.& xj. qõ.iij. qui cõicauerit.& est hic notabile:quia & ipse claues ecclesiæ contemnit,quare puniri debet. ar.s.de pœ. c.ult.& s. de excess.præla.c.ult.ubi de hoc in notula magna.

f Participibus.Scilicet in crimine.

Iuramentũ excommunicati, de stando mandatis ecclesiæ nõ habet uim absolutionis.h.d.primò.Excommunicato,nullus cõmunicare tenetur præter personas exceptas,alias cõmunicans excommunicato,incurrit minorem, et est excommunicandus maiori, nisi ille esset excõmunicatus,cũ participibus suis:quia tunc esset excõicatus maiori.

CAP. XXX.

Q Vod in dubijs: & ĩ.Respondemus, ꝙ excommunicato, licet ꝙ stet mandato ecclesiæ iuramento firmauerit,communicari non debet, donec a per ecclesiam fuerit absolutus, alioqui post iuramentum non esset absolutio necessaria.Nullus autem scienter, nominatim excommunicato communicare tenet, nisi quædam personæ quæ per illud Greg.papæ præ.n.capitulum, quoniam multos. b specialiter excusantur. Illi autem qui nominatim excommunicatis præsumptuosè communicant, præter personas à dicto canone annotatas, nisi ab eorum participatione c commoniti d forte destiterint excommunicationis uinculo sũt innodandi: e secus autẽ si sciẽter ei communicat, qui cum participibus f suis est uinculo excommunicationis sententialiter innodatus, tunc enim & ipsi sententiam excommunicationis incurrunt. g

Idem doctoribus decretorum Bono.

g Incurrunt. Eãdẽ.s. quã & principales.xj.q.iij. excellẽtissimus.& hi nominatim dicuntur excommunicati.ff.de lib.& posth.nominatim. & ff.si cer.pet.certũ.sic etiã excõmunicantur Christiani, ne participent Iudæis etiã extra crimẽ.supra,de usur. post miserabilẽ.& c.quanto.Tñ hoc intellexit Ioan. ubi participant in crimine: in quo casu intellexit supra c.proxi. alias nõ essent excommunicati, sed post admonitionẽ excommunicarẽtur:ut hic dicitur.Sed quid si alterius parochianus participat tali, post talem sententiã, nũ quid erit excommunicatus maiori excommunicatione ? Dic ut s.c.proxi. Si participat in crimine, sic: aliter non est excommunicatus,nisi minori : ut hic patet in prin.B.

Iure tamen non sunt uitãdi, nisi publicentur: ut saltem illa participatio sit publicat. de hoc de cle. excõ. pposuit. secundum Host.Ioã. And.

Tamen & male. Pan.hic.

Excommunicato communicare tenentur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare:alij uerò non tenentur de necessitate, licet interdũ possint necessitate urgente.

CAP. XXXI.

I Nter alias q̃ Strigoñ. archiepiscopus proponi fecit,nos recolimus respondisse,ꝙ nullus nominatim excõicato sciẽter, cõmunicare,tenetur, i nisi quædam personæ quæ ꝑ illud Gre.papæ.c. quoniam multos. h specialiter excusantur. uerùm ex hac responsione orta est occasio i disputãdi, alijs concedentibus quòd excommunicato communicare tenentur, personæ in prædicto c.nominatæ, ꝑsertim k quæ prius ad cõmunionem eorum ex debito tenebantur: alijs asserentibus eos communicare licite posse si uelint:nõ tamen ad hoc ex necessitate tenèri. Vt igitur,unde ius prodijt, interpretatio l quoque procedat, ambiguitatẽ huiusmodi, taliter duximus absoluendã,ꝙ cum quædam personæ in præmisso capitulo denotatæ, illis in quos lata fuerit excõicationis sententia,ante prolationẽ ipsius obsequio tenerẽtur familiariter adhærere, neq; postmodũ ad contrarium teneãtur (cũ adhuc debitũ duret m)beneficio canonis n id agẽte o a priore non sunt obno-

I Nter alia. Primo ponit dubiũ & unde fuit ortum. Secũdo solutionem: ibi,ut igitur. Abb.

Adde ꝙ est magna pœna quod sint inter homines & eorũ consor. priuẽtur tex.est C. de apostа. l. hi q sanctam.

h Quoniam multos.xj.quæ.iij. quoniã multos. & ĩ. cap.proxi.

i Occasio disputandi. Si.supra.de uoto.ex multa.

k Præsertim. Si istud præsertim, ponitur pro tantum, uerũ dicunt, prout sequitur de quibusdã personis. si pro maxime, nõ dicunt uerum : ut sequẽtia dicunt:quia nec uiatores debẽt talibus communicare : nisi necessitate instãte.

Dicit Host. hoc uerum, si spẽliter ꝑhibentur; ut ĩ dictis capi. sed et hodie. s.de pœ. c.si. p qd dicit hoc nõ eẽ ius nouũ.imo ipsi rustici & seruientes in cap. qm multos specialiter eximunt.põderare de buisset hostiꝙ Tan. & Go.nõ dicũt hoc ius nouũ cõstitui p istud cap. sed per illud.

l Interpretatio. Ad quẽ pertinet iuris constitutio, ad ipsum pertinet interpretatio. C. de leg.l.ulti.xj. q.j.ca. clericum. §. ex his omnibus.Ber.

m Duret. Ex sui natura.Ber.

n Canonis. xj.quæ. iij. quoniã multos.

o Agente. Per declarationẽ. In quibusdã .n. casibus illius ca. est declaratio:ut ĩ filijs, seruis ancillis, & uxore. in q̃busdã est cõstitutio iuris : ut in rusticis & mercenarijs.& ꝙ ĩ hoc ius nouũ constituat per illud ca.circa ꝑsonas mercenariorũ rusticorũ,satis uidetur.quia per prio-

priora iura eos vitare tenebātur.xv.q. vj. nos sancto-rum iuratos. xj. q. iij. excommunicatos quoscunque.

ᵃ Necessitatis. Nunquid magnæ, an cuiuslibet tantū: nā aliqua sustinēda est incōmoditas, ut ecclesiastica iustitia seruet.xix.di.in memoriā.& ꝭ. de off. dele. dilectus. Si tantum magnæ, cuius arbitriū spectabit? Videtur ꝙ superioris. ar.ꝭ.de uo.quod super his.& c. ex multa.Sol.in transeunti bus, res ista dilatio nē nō capit. ᵇ q.s. Nedum suo relinquatur iudicio. de consue. xj. qō.iij. ꝙ pdecessor. In peregrinis autē qui ultra mare aliquandiu, & Romæ per quadragesimā cōmorari solēt, superioris iudiciū requiratur: quia nemo sibi regulariter iudex esse potest.ff. de iudic.si aliter. & arg.ꝭ. de elec. venerabilem.§.idem.

Nedum superioris iudiciū expectat: ut viator fame pereat v.dist. baptizādi, secūdū Gof. Ioā. And.

ᵇ Tenentur. Vt sunt domestici, filij, serui, mercenarij & vxor.

ᶜ In criminibus. In talibus nulli cōsentiendū, nec obediendū est.xj. q. iij. ꝙ resistit. Iulianus. & xxxij. q. v. ita ne alias si cōicarent illis in criminibus, eadem sententia tenerentur. ꝭ.eo. nuper.ij.& ǰ.eo.si concubinæ.Bern.

Cvm. In prima parte ponitur quæstio. In secunda responsio: ibi, circa quos. Et ibi ponit distinctio bimēbris. Et primū membrū ꝓsequitur: ibi, primo. Secundum ibi, quæ si claustrales. Et ibi primo tractat de talium absolutione, usque ibi, si autem.& ibi quæstionem principalem soluit. Abb.

ᵈ Cum illorum. Hic patet expresse, quod dictum illius canonis, si quis suadente, prohibito riū est: ᵃ quia oēs debent ad sedem apostol. mitti, nisi quorum absolutio inferioribus prælatis, in certis casibus reseruatur.

ᵃ Secundū modū quo utimur nos iuristæ: potiꝰ debuisset dicere permissoriū: licet magis ꝓprie loquatur. & vide quod dixi ď hoc desponsa. cum apud Ioā. And.

xietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium, & ita per consequens ad cōmunionem tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere. Illud aūt, non ad oēs personas capituli credimus referēdum: ut uidelicet obnoxietati hmōi sint subiectæ, cùm viatores, peregrini, & mercatores a cōmunione talium persona rum (nisi articulus necessitatis ᵃ immineat) debeant abstinere: ut in fine colligitur manifestè, sed ad illas duntaxat quæ talibus arctiori tenētur ᵇ obnoxietate constrictæ: quibus tamen in his pro quibus sunt excommunicatione notatæ, ut in criminibus ᶜ communicare non debent, sed ab eis penitus abstinere.

Idem.

Si excommunicatus pro manuum iniectione, scienter recipit ordines, si est clericus secularis, deponendus est, si regularis ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans ius uel factum sic excommunicatus recipit ordines, si est clericus secularis, dispensat cum eo solus papa: si regularis, dispēsat abbas, si ignorātia est probabilis, & factum non est graue.

CAP. XXXII.

Cvm illorum ᵈ absolutio, qui pro violenta manuum iniectione in clericos labem excōmunicationis incurrunt (qui busdam casibus a prædecessore ᵉ nostro exceptis) sedi duntaxat apostolicæ reseruetur, ᶠ nonnulli ecclesiasticā sententiā negligentes, in excommunicatione positi, ecclesiasticos ordines accipere nō formidant. quid aūt de his fieri debeat, apostolicū sæpius oraculum imploratur. Circa quos credimus distinguendū, ꝙ tales vel sciunt ᵍ excōmunicationis se vinculo irretitos, uel nō recolunt factū, pro quo in latæ sententiæ canonem inciderunt, uel factum quidem scientes, iuris ignari nesciunt ʰ exinde se teneri. Primò si fuerint seculares clerici, à susceptis ordinibus ⁱ censemus in perpetuū deponēdos: in reliquis casibus, tam archiepiscopi, quam episcopi absque mādato sedis apostolicæ speciali dispensandi facultatem se nouerint non habere, qui bus etiam est absolutio talium interdicta: ᵏ cū maiora intelligantur illis prohibita, quibus uetita sunt minora. ˡ Poterūt tamen huiusmodi Rom. pont. auribus intimari, ut ab eo secūdum rigorem, ᵐ uel æquitatem responsum prodeat, prout discretio sua uiderit faciēdum. Qui si claustrales ⁿ huiusmodi fuerint, licet ab Alexandro ᵒ papa fuerit constitutum, quòd monachi & canonici regulares, quocunque modo se in claustro percusserint, non sunt ad apostolicam sedem mittendi, sed secundum prouidentiā sui abbatis, disciplinæ subdātur: & si ab batis discretio ad eorum

ᵉ A prædecessore nostro. supra eo. de cætero, mulieres. ea noscitur. quod de his.& ǰ.eo. quamuis. Bern.

ᶠ Reseruetur. per canonem illum. xvij. quæst. iiij. si quis suadente.

ᵍ Vel sciunt. quia aliud est quod studio delinquitur: aliud quod ignorātia. xj. q. iij. excellētissimus.

ʰ Nesciunt. Pone exemplū, ubi quis non crederet se teneri. ꝭ. eo. nuper. j. respons. & cap. cum mulieres. in fi.

ⁱ Ordinibus. Similiter & de beneficijs. ꝭ. de cler. excōmunic. mini. postulastis. & capit. latores. sic excōmunicati recipiunt ordines, & excommunicatus confert ordines. ꝭ. de eo qui renuntia. episc. c. ij.

ᵏ Interdicta. xvij. q. iiij. si quis suadente. Sed nunquid poterunt dispensare, post impetratā absolutionem? Videtur quod non, per id quod sequitur. Sed si nō esset inter dicta dispensatio, possent. ar. ꝭ. eo. nuper. Et est arg. quod dispensare possunt, ubi non est prohibitum. ff. ex quibus causis maiores. nec non. §. quod eis.

ˡ Minora. Minora vocat absolutionē, maiora dispensationem: & ita cui prohibetur minus, & maius prohibitum intelligitur. lxxiiij. distinct. gesta. xcv. distinct. illud. & ff. de senato. qui indignus. & econuerso cui conceditur maius, & minus. supra, de dec. ex parte iij. Bernardus.

ᵐ Rigorem. Aequitas rigorem mitigat. unde æquitas intelligitur iuris relaxatio, & æquitas rigori præfertur. C. de iudic. placuit. xxxiiij. distinct. fraternitatis. & ꝭ. de transac. c. ult. Bern.

ⁿ Claustrales. Hoc respicit ꝙ ꝭ. dixit seculares. Bern.

ᵒ Alexandro. Supra eodem, monachi. Bernardus.

ᵐ Cōcor. l. iurigentium. §. ad eo. C. de pact. & l. ad rē mobilē. ff. de procura.

correctionem nõ sufficit, prouidentia est diœces. epi adhibenda, & alibi [a] dicatur, ꝙ de seculo fugiẽtes, qui religionis habitũ in monasterio receperunt, & inter cætera postmodũ cõfitentur se tale cõmisisse [b] delictum, propter quod ipso actu excõmunicationis sententiã incurrerũt, sine licẽtia Rom. pont. abbas non potest, nec debet eos absoluere, quamuis præsumptionem delinquentium, debita possint animaduersione punire: nos tamẽ in religionis [c] fauorem, ut euagãdi materia subtrahatur, maiorem eis gratiam exhibere uolentes, eorũ prælatis, quòd etiam talibus [d] absolutionis beneficiũ impertiri ualeant indulgemus, nisi excessus ipsorum extiterit difficilis & enormis, vtpote, si ad mutilationẽ membri, [e] uel effusionẽ [f] sanguinis est ꝓcessum, aut in episcopũ, [g] aut abbatem [h] violẽta manus iniecta, cũ excessus tales & similes, nequeãt sine scãdalo prę teriri. [†] Si verò claustralis aliquis, in religiosam personã alterius claustri, manus iniecerit violẽtas, per abbatem propriũ, & eius qui passus est [i] iniuriam absoluatur. Quòd si clericum percusserit secularem, non nisi per apostolicam sedem (ut scandalum euitetur) absolutionis gratiã poterit promereri. [k] Si autẽ ad hos ordines promoueri contingat, iuxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum [l] ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis & officij, decernimus manere suspensos. Circa reliquos verò facti memoriam, uel iuris peritiã [m] non habentes, monasteriorum utilitate pensata, post iniunctam sibi regularem pœnitentiam, & peractam, abbates ipsorum poterunt dispensare, [n] nisi graue fuerit & notabile factum, aut is qui fecit, adultus fuerit & discretus, [o] ut uiolenter contra obliuionem, uel ignorãtiã præsumatur. [p] Præcipimus autem abba-

[a] Alibi dicatur. Non habes hodie illam, sed in antiqua compilatione. consuluit. tit. eo. Bernar.
[b] Commisisse. Ante ingressum supple. Bern.
[c] In religionis fauorem. Imo videtur, ꝙ de iure communi. nõ ẽ enim illi necessaria certa delicti satisfactio, cuius totũ vitæ tẽpus obedientiæ impenditur sui conditoris, [1] de pœ. di. j. §. his authoritatibus. post illud cap. mẽsurã. si. s. de vo. scripturæ. xxxiij. q. ij. admonere. Lau.
[d] Talibus absolutionis. Hoc intellige de illis, qui inciderunt in Canonem ante ingressum: qa de his qui incidunt post ingressum, concessum erat per Alexãdrũ. s. eo. monachi. unde quo ad alios dicit indulgemus. Bern.
[e] Mutilationẽ mẽbri. Hoc intellige simpliciter de omnibus monachis, qui hoc cõmiserint, siue ante ingressum, siue post. j. e. canonica. nec est distinguendũ inter membrũ & membrũ. s. đ cle. ægro. c. ij. & s. de cor. viti. exposuisti. alias excessus difficilis uel enormis relinquitur arbitrio iudicis, cum excessus notorius est: tunc abbas ipm absoluere non põt propter scãdalum, ut hic dicit. Bern.
[f] Effusionem sanguinis. Quid si modicũ, ualde læsit cũ sanguinis effusione: quia de facili sanguis effundit quandoque, [2] nunquid idem erit ac si enormiter læderet? Satis crederem committendum arbitrio iudicis, puta episcopi uel abbatis, licet litera ista simpliciter loquatur. uerbum enim effusionis abundantiam significat, xvj. q. j. reuertimini. & xlj. dist. sæpe. argu. sed ibi nomen effusionis, significat vitium. Bern.
[g] In episcopum. Ex persona augetur crimen: de pœnit. dist. j. §. aut facta. institu. de iniur. §. atrox. & ff. de re mili. omne delictum. §. qui manus. & ff. de iniur. item apud. §. quod ait prætor. sicut ex atrocitate facti xvij. quæst. iiij. qui subdiaconum. & ex persona eius qui fecit, crescit iniuria. ff. eod. sed si. §. quædam. & xl. distinct. homo christianus.
[h] Abbatem. Propriũ. [3] Multa enim permittuntur nobis, in hominem nostræ religionis, quæ nõ permittunt in alijs. xvj. q. j. c. j. & ij. q. vij. si hæreticus. Quid si abbatẽ nõ habet, sed priorẽ aut ꝑlatum alio nomine designatũ? Rñ. beneficiũ illud ad omnes monachos & regulares canonicos [4] extẽdit: ut s. e. monachi. & ad hospitalarios Hierosolimitanos, qui per suũ priorẽ absolui possunt. j. eo. canonica. idẽ credẽdũ de tẽplarijs, [5] dũmodo cõsimilẽ priorẽ habeãt ut habẽt hospitalarij, ad omnes claustrales hoc beneficiũ extenditur: cũ eadem causa subsit in omnibus Bern.
[i] Passus est. Quia ille uidetur iniuriã passus. ar. inst. de iniur. §. ij. sicut ĩiuria facta filio, patrẽ cõtingit, & agere põt: tñ si pater remittit iniuriã filius agere non põt, nisi pater vilis ꝑsona fuerit, & filius honesta. [6] ff. de iniu. sed si. §. si filiofamilias. sic & si abbas remittit iniuriã factã monacho, monachus agere nõ potest aliquo casu. videtur tñ. ꝙ secundũ forũ rei, hoc debet fieri. iij. q. vj. c. j. & vj. q. iij. placuit. sed nõ ẽ ita in casu isto, & sufficit, ꝙ ita hic cauet. vj. q. iij. scriptũ est. & ff. qui & à qui. l. ꝓspexit.
[k] Promoueri. Sed nõne datur hic euagãdi materia? Quare in hoc casu, non absoluet eũ abbas, sicut absoluit illũ, q ante monachatũ deliquit? Sed ratio est: quia ante ingressum erant eiusdem conditionis. & per ingressum facile tollit obligatio. xix. q. iij. non liceat. & q. ij. duæ sunt. Ioãn. sed ratio vera redditur in litera, s. propter scãdalum. scandalum enim est, ꝙ monachus inijciat manũ in maiorem: quia vix bonus monachus facit bonũ clericum. xvj. quæst. j. c. legi.
[l] In cõtemptũ. Quod semper præsumitur, nec admitti debet probatio in contrarium. sic liiij. di. fraternitatem. s. de iud. c. ult. & cũ istis nõ dispensabit. Abb.
[m] Iuris peritiã. No. ꝙ mitius agit cũ ignorãte ius positiuũ: secus in iure naturali, ubi nec rusticitati ẽt parcit. C. de i ius vo. l. ij. sicut nec parcitur mulieri cõtra m̃rimoniũ suũ, est. n. đ iure nat. ut s đ diu. gaudemus. V.
[n] Dispẽsare. Potest ergo abbas dispẽsare cum monacho, circa ordines: [7] ut hic, & s. đ eo q fur. or. re. c. ij.
[o] Et discretus. Et ita nõ sufficit, ꝙ sit adultus, nisi sit discretus: qa cõtra discretũ, de facili ꝑsumitur. C. qui & aduer. quos l. j. ff. de prob. cũ de indebito. Et ĩdiscretus iniuriã facere nõ põt: pati uero põt. xv. qõ. j illud. & ff. đ iniur. l. illud. & ff. ad l. Cor. de sic. ĩfans. sed de talibus nõ intelligit hoc: qa tales nõ ĩdigẽt dispẽsatione.
[p] Præsumatur. Arg. quod non semper credendũ est confitenti

[1] Fauorẽ: quia casus iste est de reseruatis & qa Ale. prohibuerat: & qa latius loqtur. s. de ꝓlatis, non de Abbatibus tantum secũdum Ho. Ioã. And.
[†] Adde ꝙ priuantur omnib. bonis tex. ẽ in l. si quis in hoc genus. cum authẽ. sua C. de sac. san. episc.
[2] De naso in æstate secũdũ H. Itẽ ut dicebat Ab. etiã sine sanguinis effusione potest esse percussio enormis: & facit qđ no. de consec. eccle. uel alta. c. uno. lib. vj. in iij. gl. Io. An.
[3] Propriũ etiã cõmẽdatarium. Phil. Dec. c. edoceri. in fi. de rescript. & bene, quia cõmendatarius verus ẽ prælatus secũdum abusum huius seculi & commẽda non est aliud quã titulus dispẽsatorius ut noue dixi in reg. cãcel. reg. de publi. quæst. xv.
[4] Qui nõ habẽt Abbates, sed priores: & sic nõ põt dici, ꝙ bñdictio hoc operet. sic s. đ æta. & qualit. cũ cõtingat. cũ priores non bene dicant. de ele. indẽnitatibus li. vj. Io. An. & sic ille prior, putaclaustralis si nõ habet s. se alium superiorem in claustro, tantũ potest quantũ ad hoc quãtũ Abbas, & ita hodie practicat quæ est magna extensio, qa gl. Pã. & doc. hic intelligũt de priore in titu. de quo friuola est disputatio.
[5] Templarijs. gl. vera est ꝑ ea quæ nup dixi: quãuis Host. hic, & Pa. nor. nu. 13 reprobãt.
[6] De hoc in Spe. de iniur. ver. sed nunqd nocet. Ioã. And.
[7] Quod intelligit Innoc. de irregularitate tantũ ante monachatum contracta qcquid dicat, verũ est: ut dicit Ho. ꝙ hic loquit de contracta etiam post igressum: nam proximo dicta, dicit incidẽter & pra

tibus, ut formã istam diligenter obseruent, ne priuilegium mereatur amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

Idem Pistoriensi epo.

Monialis percutiens monialem, seu conuersum uel clericũ secularem, incidit in excommunicationem, & ab episcopo loci absolui potest.

CAP. XXXIII.

DE monialibus tua à nobis fraternitas requisiuit, per quem eis sit beneficiũ absolutionis impendendũ, si uel in se inuicem, uel conuersos, uel conuersas suas, aut clericos etiã manus iniecerint temerè uiolentas. Super hoc igitur tuæ consultationi taliter respondemus, ut per episcopum [a] in cuius diœce. monasteria fuerint, absoluantur.

Idem uniuersis cruce signatis.

Contractus etiam qui sine communione explicari non potest, non dissoluitur seu impeditur per excommunicationem superuenientem in eum qui tenetur aliquid præstare non ex. communicato.

CAP. XXXIIII.

SI uerè: & infra. Quòd si Veneti fortè, nec satisfacere uoluerint, nec absolui, uobis permittimus, ut cum ipsis vsque in terram Sarracenorum uel prouinciam (iuxta quod inter nos conuenit & ipsos, uel honestè conuenerit) nauigio transeatis, quantò minus poteritis, cum dolore tamen & amaritudine cordis, & sub spe ueniæ [b] cõmunicãtes eisdem. Cùm enim iam à uobis maiorẽ nauli receperint quãtitatẽ, nec ad eã possint restituendã induci aut etiã coarctari, si aliter fieret: uideremini uos damnũ ex pœnitẽtia, ipsi uerò præmium ex cõtumacia reportare: [c] cũ ad hoc debitũ exoluendum, ipsi uobis maneant obligati, & ab excõmunicatis exigi [d] possit & recipi, quod debetur. Est aũt cautum in iure, quòd si quisquam per terrã hæreticorum, aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria [e] emere ac recipere poterit ab eisdem. Præterea, si paterfamilias domus ex communicationis sententia fuerit innodatus, a participatione illius familia excusatur. Licet ergo dux Venetorum, dominus nauium, tanquam paterfamilias domus in excommunicatione persistat: uos tamẽ, tanquam ipsius familiam, dum in nauibus eius fueritis, ipsius excõmunicatio, non contiget: & excusabiles eritis apud Deum, si in excommunicatorum [f] nauibus existentes, cum dolore cordis, & sub spe pœnitentiæ communicaueritis ipsis, in quibus eorum communionem non potueritis [g] euitare.

Idem Lond. episcopo.

---

ter principale propositũ. qđ autẽ generaliter formabat, ut patuit in prin. dixit tñ H. hãc gratiã nõ extendendam ad alios casus s. de priu. sane. Ioã. And.

[b] Et de cõsec. dist. ij. tribus gradib⁹. secũdum Vin. alias incipit tanta. Ioã. And.

[a] Posuit glossator antiquam gl. non aduertẽs, ꝙ litera erat sublata ꝓpter quã ponebat: de qua dixi in text. facit ergo hoc eps suo iure. Ioã. And.

[c] Idem Vinc. qui hoc no. j. eo. canonica & facit quod ibi dicam post Host. in fin. gl. j. & Innoc. hic ad hoc j. de statu reg. c. uno in fi. li. vj. quod etiã uidetur facere contra. & in cõcil. Viennensi. de sta. mona. attendentes. Ioan. And.

confitenti peccatum, in pœnitentia. Argu. s. de homi. significasti. [?] ij. quia non est uerisimile, quod aliquis sit immemor suæ salutis. j. quæst. ult. sancimus.

DE monialibus. Moniales excõicatas pro iniectione manuũ, absoluit eps. h. d. uel aliter & sic ut in sum. Primo ponitur consultatio. Secundo respõsio: ibi, super hoc. Abb.

[a] Per episcopum. Impedit eum sexus muliebris, ne abbatissa possit absoluere moniales, sicut hic patet, nec cõfessionẽ earũ audire, nec eas benedicere, uel euangeliũ legare: quia sexui fœmineo, claues ecclesiæ cõmissæ nõ fuerũt. s. tit. ꝓxi. nou. & ar. s. de ma. & obe. dilecta. ubi de hoc. Sed eps illas absoluit, authoritate papæ sibi per hanc decre. indulta, tanquã delegatus [a] ad hoc & sic absoluet oẽs, tam exemptas, quã nõ exẽptas. [c] & ẽ si. s. de hære. ad abolendã. in fin. & s. de offic. ord. irrefragabili. §. cæterũ. & eo iure quo absoluit alias mulieres. s. e. mulieres. Sed quid si monasteria essent in diuersis ẽpatibus & una monacha ꝑcutiat monachũ uel monachã uel conuersum uel clericũ alterius ẽpatus? Cõueniat uterque episcopus, uel alter, delegat alteri uices suas. s. c. ꝓxi. Bern.

SI uere. Si locanti operã personalem soluisti pretiũ uel eius partẽ. & postea fuit excõmunicatus, uel etiã prius, sed ignorabas: si ad satisfaciẽdum non potest induci in opera sic locata sibi poteris cõmunicare. hoc dicit. Et primo ponit permissionẽ: quã secundo ꝓbat tribus rationibus. Prima ibi, cum enim. Secunda ibi, est autẽ. Tertia ibi, præterea. Abb. Sicul.

[b] Sub spe ueniæ. Argum. cõtra. Quia sub spe ueniæ nemo peccare debet. supra de cleri. ẽxcom. mini. illud. & de conse. dist. iiij. quando quis. sed tamen hic non credo eos ex hoc peccare, cum papa hoc permittat: & ne ipsi ex suo dolo cõmodum habeãt, sed hoc ideo dixit, quia bonarũ mentium est, ibi culpam timere, ubi etiã culpa nõ est. s. de obser. ieiu. consilium. §. ij. v. dist. ad eius. Arg. bo. ad hoc. j. de pur. ca. c. ij. Bern.

[c] Reportare. quòd esse non debet. xvj. q. j. legi. & s. đ resc. ex tenore. nec ipsi debẽt ridere. de fletibus aliorum. s. de priuile. petistis. q̃a nemo de improbitate sua consequitur actionem ff. de furt. itaq; fullo. §. j. vers. sed nemo. nec stulti debẽt esse melioris cõditionis, quã periti. ff. quod ui aut clam. seruius. [?] & quia derelinquunt. non debet esse corũ conditio melior. ff. de donat. inter vir. & uxo. l. iij. §. j.

[d] Exigi. s. de excep. cũ inter. & s. de hære. excõicamus. §. credentes. conuenire tamẽ alios, aut recõuenire non possunt, sed excipere bene: ut in proxi. concordã. appellare, & prosequi appellationem. s. de except. c. ult.

[e] Necessaria emere. Hic habes duos casus. in quibus ex communicatis licite participatur, alij notantur. supra eo. cum desideras.

[f] In excõicatorũ. arg. est hic, ꝙ si socius me⁹ [?] incidit in excõmunicationem, non statim teneor ipsum deserere, nec ipse tenetur statim diuidere societatem: hoc intellige, si sine magno damno hoc fieri nõ possit. arg. xj. q. iij. antecessor. xxiij. q. iiij. c. j. xl. distinct. quisquis. xij. dist. illa. & viij. di. qui cõtra mores. Arg. contra. ff. de ma. & obe. illud. & xxiiij. qõ. j. omnes qui.

[g] Non potueritis. Supple commode: quia illud dicimur posse, ꝙ sine incommodo possumus. ff. de ver. sig. nepos. in fi. ff. de condit. insti. filius qui. in fi. [?] xxij. q. ij. faciat homo. Bern.

[?] Et j. de præbẽ. cũ qui. li. vj. Ioã. And.

[?] Non solum in domo sed ẽt in camera dũmodo non simul cũ illo iaceã uel comedam. secundũ Inno. & Ho. s. eo. nup nec secundũ eos dicitur communio, ubi ĩ domo aliqua est excommunicatus ꝓ suis factis & ego ꝓ meis. Ioã. And.

[?] Nõ ualet conditio institutioni adiecta, q̃ contra bonos mores est: quasi nec id fieri possit. Io. An.

Prælatus poteſt & debet clericum ſubiectum incorrigibilem incarcerare: & laici citra metum excommunicationis de prælatorum ſententia capere poſſunt clericos, & ad iudicium ducere.

CAP. XXXV.

Vt famæ tuę: & infra. Sanè cõſuluiſti nos, vtrum clerici grauiter excedentes, qui tutè nõ poſſunt monaſterijs ad agendum pœnitentiã deputari, quoniã cum non pœniteant de commiſsis opportunitate fugiendi captata, carcerem [a] fugerent clauſtri, & prioribus ſe ſcelerib⁹, ſceleſtius immiſcerent: a te uel alijs prælatis ſuis arctæ poſsit cuſtodiæ mãcipari: [b] & ĵ. Reſpondemus, ꝙ cùm prælati exceſſus corrigere [c] debeant ſubditorũ, & publicæ utilitatis interſit, ne crimina remaneãt impunita, [d] & per impunitatis audaciã fiãt, qui nequã fuerãt nequiores: non ſolùm poſſunt, ſed debẽt etiam clericos poſtquam fuerint de crimine canonicè condemnati, ſub arcta cuſtodia detinere, qui cùm ſint incorrigibiles, [e] nec in monaſterijs ualeant cuſtodiri, ad ſimilia uel peiora facilè liberẽtur. Laici uerò citra excommunicationis ſententiã, capere clericos, & ad iudicium trahere [f] poſſunt, ſi oporteat etiã uiolenter, [g] dũ tamen id de mandato [h] faciãt prælatorũ, [i] quorum illi ſunt iuriſdictioni ſubiecti, & quorũ eſt corrigere criminoſos, cum hoc non ipſi, ſed illi quorum authoritate [i] id faciunt, facere uideantur: dum tamen non amplius [k] eorũ uiolentia ſe extendat, quàm defenſio uel rebellio exigit clericorũ.

Idem Bracharen. epõ.

Excommunicatus eſt, qui in clericum etiam uolentem manus iniecerit uiolentas, etiam ſi hoc faciat in ſatisfactionem præcedentis iniuriæ. hoc dicit, & eſt caſus notabilis.

CAP. XXXVI.

Contingit interdum, quòd clerici ſi quem offendant, & ſatisfacere velint offenſo: ſecundũ morem patriæ quem inter ſe laici obſeruant, corpora ſua ſponte ſupponunt xxx. ſeu pluribus, aut paucioribus percuſſionibus fuſtium: & infrà. Nos autem fraternitati tuæ ſuper hoc reſpondemus, quòd huiuſmodi manus iniectio, & ſi non uiolenta, tàmen iniurioſa [l] uidetur: cum ille canon tam in fauorem

[a] Vt famæ. Carcerem, id eſt, ipſum clauſtrum, quod eis eſt carcer.

[b] Mancipari. ſine pœna excommunicationis.

[c] Corrigere. ſ. de off. or. c. j. & ſ. de ac. qualiter & qñ. ij. ne ſanguis eorũ, de ſuis manib⁹ requiratur. ſ. de off. ordi. irrefragabili. ubi de hoc. & ſ. de ſta. mona. ea quæ. & c. cum ad monaſterium. ad fin.

[d] Impunita. Ad publicã utilitatem reſpicit, ut crimina puniantur: ut ff. ad leg. Aqui. ita uulneratus. j. rñ. in fi. & ff. de ſolu. Stichum. §. tametſi. & ff. de iudi. ſi longius. §. j. & ff. de fideiuſ. ſi a reo. §. illud quod. & C. de pœn. ſi operis. ne ad maleficia quiſquã proſiliat: ut l. ſi operis. & xxiij. q. iiij. eſt iniuſta. ff. de pœ. le. capitalium. §. famoſos.

[e] Incorrigibiles. Hi deponi poſſunt, & tradi curiæ ſeculari. ſ. de iudic. cum nõ ab homine. xvij. diſ. nec licuit. ſed nõ ad ſanguinis effuſionẽ, & ſic intelligitur. ſ. de iud. at ſi clerici.

[f] Trahere poſſunt. Sic. C. de his qui ad eccle. cõfu. l. iij. ubi ſeruus abſque ſacrilegio, ab eccleſia extrahitur.

[g] Violenter. Arg. cõtra. ſ. eo. vniuerſitatis. Hoc intelligendũ eſt de incorrigibili. illud de eo qui corrigit. & verberatur a laico de mandato abbatis: quod non licet, ut ibi dicitur, & ita non ſe tangunt.

[h] De mandato. & nonne ſufficit generale mandatum, quod continetur xxiij. q. v. cap. princeps ſeculi. Sol. ſpeciale mãdatum, hic expectandũ eſt quãdiu eñ non eſt notũ ipſos eſſe incorrigibiles, & traditos curiæ ſeculari, [1] nõ licet ſine mãdato prælatorẽ: quia adhuc ſub regula clericali tenentur etiã depoſiti lxxxj. diſt. dictum. uel niſi ſe immiſceant enormitatibus. ſupra eo. cũ non ab homine. & c. perpendimus.

[i] Quorum authoritate. Qui enim per alium facit, per ſeipſum facere intelligitur. ſupra eo. mulieres. & ff. de admini. tut. ita tamen. §. geſsiſſe. Bernardus.

[k] Non amplius. Quia cum moderamine inculpatæ tutelæ, alias ſi excederent modũ, tenerẽtur. argu. ſ. de reſti. ſpo. olim. in fi. vbi de hoc. ſi. ff. ad leg. Aquil. ſi ex plagis. §. tabernarius. & ita patet, quod clericus depoſitus adhuc gauder priuilegio clericali.

[l] Contingit. iniurioſa. Quãdoq; fit iniuria ſiue violẽtia: & tũc incidit in canonẽ. ſ. eo. nuper. j. rñ. & ca. uniuerſitatis. Sed quare hic dicit iniurioſa, cũ uolenti non fiat iniuria. xxxiij. qõ. v. noluit. & ff. de iniur. l. j. §. vſque adeo. C. de tranſact. cum donationis. ff. de reg. iur. nemo uidetur? Sed dic, quod iniuria illa dicitur fieri eccleſiæ: quia ea quæ in nos delinquuntur, poſſumus remittere, ſed nõ quantum ad eccleſiam. xxiij. q. iiij. ſi is qui. & ſ. eo. cum deſideres. & ſic filius poteſt remittere iniuriam, quãtũ ad ſe, ſed nõ quantũ ad patrem. ff. de iniur. l. j. uſque adeo. & quantum tangit commodum noſtrũ, & non quantum tangit commodum aliorum. ff. de pact. iuriſgentiũ. §. ſi paciſcar. lxiij. di. Salonitanę. Sed nunquid poteſt epiſcopus ſolus remittere iniuriã factã eccleſiæ ſine capitulo? Videt quod ſic: quia actio iniuriarum, nõ eſt in bonis noſtris ante litem conteſtatã. ff. de iniur. iniuriarum. ergo ſolus epiſcopus poteſt remittere. arg. ſupra, de his quæ fiunt a prælat. ſine conſenſu capit. cum apoſtolica. cũ enim epiſcopus ſit pater. xcv. diſt inctio. eſto ſubiectus. & pater poſsit remittere iniuriam factam filio. ff. de iniurijs. l. ſed ſi unius. §. filiofamilias. ergo ſolus hoc facere poteſt. Sed non videtur cũ epiſcopus ſit procurator, & nõ dominus. xij. q. j. c. ult. & ſupra, de dona. fraternitatem. quia conditionem eccleſiæ facere deteriorem non poteſt: ut ibi dicitur. [2] Sed quare excuſatur, qui ioco percutit clericum, licet inuitum. ſupra eo. c. j. & non eſt iſte qui percutit uolentem? Ratio eſt: quia iſte temerarias manus inijcit. ſupra eo. vniuerſitatis. ſed ille non: & cauſa ulciſcendi iniuriam ſuam, hoc facere uidetur. Item: quia huius manus ſæuit, licet non iniuriando. arg. xiiij. q. vj. ſi res. ſed non illius qui ioco. Ioan. And.

[1] Agit filius lõge abſẽs ſine pſis aſſenſu: nedum expectat pater remãeat maleficiũ impunitum. Ioã. And.

[2] Et ſic ẽ intelligendũ, qđ no. Io. in prę alle. c. principes. ſecũdũ Ho. qui etiam hic dicit, ꝙ caſus ibi notati poti⁹ ſunt caſus, qb⁹ inuocatec cleſia brachiũ ſeculare, quã quibus iudex ſecularis poteſtatẽ habeat in clericũ. Ioã. And. † Imo iudicis ſecularis, ad quẽ in ſuo territorio prima cognitio & ꝓhẽtio ꝑſonæ ſpectat ut ẽt in regno Frãciæ notorie practicat. nec in conſequẽtiã trahẽdus eſt hic text. q localis eſt imo etiã tẽporalis, videlicet ꝓ tẽpore Ioãn. parricidæ & impij Angliæ regis & in eo Regno dũtaxat qđ idem Ioãnes Areſto Phil. Auguſti Frãcorũ regis damnatus parricidij & feudis priuatus, deinde [1] Lud. Phili. filio, armis victus deſperat⁹ ſubiecit & tributariũ fecit Inn. iij. papæ ut ait Pla. & in feudũ ab eo recognouit ut ait Ant. titu. xix. c. j. §. v. q more ſuo ea tantum narrauit q̃ ſunt in fauorẽ papæ, qui pretio ille ctus quantũ potuit fauit ipio cõtra iuſtitiam Philippo nihilominus a reſtũ exequente, & a cenſuris papæ adfuturum cõcilium appellante. Itaq; papa nõ potuit Io. liberare a iuſtitia & armis regis Frãcię nec a iudicio dei: quia d. Ioã. male perijt ut ſcribit Alan⁹ Boachardterũ armoricarũ, lib. iij. Iniuriam nobis illatã, an poſſimus remittere? Iniuria facta eccleſiæ, an poſſit ꝑ epm ſolum remitti?

[2] Idẽ no. xxiij. qõe iiij. ſi is q. hoc tenet hic Inn. & Hoſt. hic. & ſ. eo. cũ deſideres ĩ fi. Io. A.

clerici ordinati, a quam in fauorem b ordinis clericalis fuerit promulgatus, ideo & uolumus & mādamus, ut id decæterò prohibeas c attētari. Si quis aūt clericus post prohibitionē huiusmodi spōte se subiecerit, excōmunicetur: prouiso, ut clericus iniuriam passo, sine iniuria clericali satisfaciat competenter: quatenus inter eos pax ualeat rationabiliter reformari.

Idem Lugdu. archiepiscopo.

Seruus excommunicatus pro iniectione manuum in clericū, tenetur pro absolutione ire ad se. apo. sed si ex hoc dominus qui nō fuit in culpa graue dānū patiatur, uel seruus hoc faciat in eius fraudē, absolui pōt ab epo, si læsio nō fuit enormis.

CAP. XXXVII.

Relatum est nobis, q cū aliqui serui propter iniectionē manuū in clericū uiolentam, in canonem incidunt sentētiæ promulgatæ: allegantib. dominis eorundem, q carere mancipijs suis nolūt uenire ad se. apo. absoluēdi nō curant, per occasionem huiusmodi, eludētes ecclesiasticam disciplinam. Quocirca mandamus, quatenus eos uenire compellas ad se. apo. absoluendos: cū plus sit Deo quàm homini d deferendū: nisi fecerint hoc in fraudē, ut subtrahāt se obsequio dominorū aut ipsi domini, propter hoc sine culpa e sua graue dānum incurrunt: tūc enim in utrolibet casu f poteris eos ex indulgentia nostræ ꝓuisionis absoluere, cū nimis sint ab apo. se. remoti: sed ī recōpēsationē g laboris, quē in itinere substinerēt, alia eis satisfactio iniungat dūmodo nō sit tā grauis & enormis h excessus, ut ꝓꝓ uitandū scandalū, & tollēdū exemplum, huiusmodi serui ad seruum seruorū Dei uenire debeant absoluendi.

Idem Strigoneñ archiepiscopo.

Excōmunicatus propter participationem cum excommunicato, licet eū posteà impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

CAP. XXXVIII.

Sacris est canonib. institutum: & ĩ. Licet is, qui uolūtarius i excōicatis illis cōicauerat, qui cum omnibus fautoribus & participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad corrediens, de mādato ecclesiæ excōmunicatos, quos prius fouerat, expugnaret: nō tñ priusquam abso

a Ordinati. In quouis ordine. xxj. distin. clericos. dummodo nō contrahat secundas nuptias. lxxxiij. di. quisquis. etiam si sit clericus coniugatus. argu. s̃. de uita & hone. cleri. clericus. & hoc intellige, si uult deferre coronam: & gaudere priuilegio clericali, alias si non uult habere: priuilegium clericale, potest deponere. s̃. de cle. coniug. Ioānes. ubi de hoc. 1 Item & clericus depositus, habet hoc priuilegium, quandiu uult uiuere sub regula clericali. lxxxj. distinctio. dictum. & s̃. c. pro. ff. de decu. l. fina. Item nisi immiscuerit se enormitatibus. s̃. e. cum non ab homine. & c. perpendimus. uel usque ad trinam admonitionem contempto habitu clericali. s̃. eo. in audiē tia. & ĩ. eo. contingit. Item quid de excommunicato deposito si uerbereť: an incidat in canonem? Videtur quod non: quia nihil ad nos de his qui foris sunt. ij. q. j. multi. quia iam est mēbrum diaboli, & extra ecclesiam eiectus. xj. quæ. iij. omnis christianus. & c. se. 2 & quia non posset alium excommunicare. xxiij. qō. j. audiuimus. Eadem ratione nō erit excommunicatus, qui clericum excommunicatum etiam depositum uerberat: quod quidam cōcedunt. Vincen. distinxit, an excommunicatio præcedat depositionem, & tunc adhuc retinet priuilegium clericale. si uero sequatur, & incorrigibilis fuerit eo tradito curiæ seculari, amittit priuilegiū. s̃. de iud. cum non ab homine. qui autē aliū clericum excommunicatum uerberat, uidetur secundum hoc excommunicatus multo fortius quam qui uerberat excommunicatum clericū ante depositionem: secundum quod distinguit. Vin.

b Fauorem ordinis. Cui renuntiare nō potest. supra, de fo. comp. si diligenti. & c. significasti. Ber.

c Prohibeas attentari. non uidetur responderi ad quæstionem, quæ fuit an huiusmodi percussores, incidant in canonem. sed dic q bene sunt excommunicati: quia iniuriosas & temerarias manus inijciunt, & satis innuitur dum dicit, tam in fauorem clerici quā ordinis &c. ex eo quod dicit, prouiso ut clericus sine iniuria clericali &c. clericus qui ad hoc consentit, excōmunicetur: ut infra. sequitur.

d Relatum. Homini. xj. q. iij quisquis metu. & c. iulianus. & s̃. de uoto. cap. ex multa. uersic. in tanta &c. xxij. q. v. c. ij. & iij. aggrauatur enim culpa ex persona iniuriati. s̃. eo. cum illorum. ubi de hoc. Ber.

e Sine culpa. Tunc enim possunt absolui per episcopum ut hic dicit, & supra, e. mulieris. & ĩ. eod. quamuis. quæ intelligi debent, secūdum hanc distinctionem unde sine culpa priuari non debent. s̃. de eo qui cogno. consang. uxo. suæ. discretionē. & c. ult. & supra ut lit. non contest. quoniā frequenter. §. ij. & supra, de constitu. cognoscentes. alias si essent domini in culpa, tam ipsi quā serui sunt excommunicati, puta si mandassent: qa qui per alium facit per seipsum facere uidetur. supra c. mulieres. & cap. ut famæ. 3 Ber.

f In utrolibet casu. Scilicet cum serui hoc faciunt fraudulenter, uel cum dominus nullā culpā commisit. 4 ergo uidetur idem dicendum in uiro. si in fraudem uxoris suæ faciat, & in liberto qui operas præstare tenetur. argu. xxix. q. ij. per latū. Sed hoc non credo, cum non imueniāt: qa hoc edictum ut omnes ad curiā mittātur, qui expresse non excipiunt, prohibitoriū est. ar. s̃. eo. cū illorū. in prin. Ber.

g Recompensationem. Sic supra, de uo. quod super his. & c. magnæ. ad fi. Ber.

h Enormis. supra, eo. cum illorum. ubi de hoc. Bernardus.

Sacris. Voluntarius. Secus si absolute fuerit attractus. supra, de ijs quæ vi metusve cau. sacris. & l. dist. presbyteros. & supra, de bapt. maiores. ad fi. uer. ille uero qui nunquam.

Porri-

Idē exp̄sse tenet Iac. de sancto Georg. in trac. feud. uer. utiq; uassali ꝓmiserunt. col. xiiij. uer. quidā episcop⁹.

1 Quod dic ut ĩ. & cle. coniu. c. uno. li. vj. Io. An.

Excōmunicatū depositū uerberans, an incidat in canonem?

2 De hoc s̃. de offi. ord. quod sedem. de præscr. ue niēs. in authē. de priuileg. do. colū. viij. circa medium. per quā leg. dicit Inn. s̃. e. si uere. se credere quod percutiēs hæreticū, excōicat⁹ non sit. de excōicato uero credit, q illū percutiēs sit excōicat⁹ quia illud priuilegium immunitatis, fauore ordinis datur & non fauore ꝑsonæ: ut hic.

Excōmunicat⁹ uero certum est quod ordinē retinet. Ioā. And.

3 Adde. ṫ. ita tamen §. gessisse. ff. de adm. & pericul. tuto. cum uulga.

4 Ex his no. Abba. qđ fraus dat alicui priuilegiū. Itē q propter dānū unius euitandū, priuilegiatus est alter. Ioā. And.

lutionis gratiam perceperit, habendus est absolutus: nec si occũbat in huiusmodi bello, sunt absolutiones uel oblationes recipiendæ pro eo, uel orationes domino porrigẽdæ, a nisi cùm de ipsius uiuentis pœnitentia per euidẽtia signa cõstiterit: & iuxta cuiusdã constitutionis b nostræ tenorem defuncto etiã absolutionis beneficiũ impendatur.

Idem Assuntinen. episcopo.

Semel excõmunicatus, debet uitari semper ut excommunicatus: nisi legitimè probet se fuisse absolutum.

CAP. XXXIX.

Sicut nobis: & j. Fra. t. respon. ꝙ nisi excõmunicati a te super absolutiõe sua literas nostras, c uel illius cui uices nostras in hac parte cõmisimus, reportauerint, aut alio d modo legitimè de illorum ablutione tibi cõstiterit, tu ipsos pro excõmunicatis ut prius habeas, & facias euitari.

Idem Senonen. archiepiscopo.

Si excommunicatus ab episcopo, ad metropolitanũ appellat ab eo absolui potest: metropolitanus tamen, uolens suo suffraganeo deferre: potest illum sibi remittere absoluẽdum: et tenetur etiam remittere, quãdo propter manifestum excessum fuit excõmunicatus: & ante absolutionem nõ auditur nolẽs probare se iniustè excommunicatum: secus si probare uult sententiam esse nullam.

CAP. XL.

Per tuas literas: & j. Videtur aliquibus, e quòd cum ad metropolitanum per appellationem quæstio nõ defertur, excõmunicatus autẽ uocẽ non habeat appellãdi, f utpote ab ecclesia separat⁹, siue appellauerit, siue nõ, metropolitanus ei nõ debet absolutionis beneficiũ exhibere. Verùm ex uerbis cuiusdã epistolæ g quã scholastici ab Alexandro papa emanasse proponũt, habetur, quòd si ante appellationẽ in aliquem excõicationis sententia fuerit promulgata, metropolitanus ante litis ingressum ab eo iuramẽto recepto, secundũ ecclesiæ consuetudinẽ, debet ipsum absoluere, nisi uoluerit episcopo diœ. deferre, ipsumq; ad eũ remittere absoluendũ: ubi etiã cõsequẽter infert, ꝙ nec excõicati sunt audiẽdi h priusquã fuerint absoluti, nec sunt ad illos a quib. appellauerãt remittendi. i In Sardicen. autem concilio k reperitur, ut is, qui ab epo est

a Porrigendæ. xxiiij. q. ij. c. ij. & iij.

b Constitutionis. s. eo. a nobis. cum fuerit absolutus, tunc orabit ecclesia pro eo, & recipiet oblationem pro eo sicut pro alijs defunctis.

Sicut. Excommunicato qui dicit se absolutum, nõ creditur: nisi ꝓbet. h. d. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, fraternitati. Abb. sic.

c Literas nostras. Sed uidetur, quòd eis credendũ sit, qa de nemine præsumendum est, quod sit immemor suæ salutis. j. q. ult. sancimus. & arg. contra. de consecra. di. iiij. cum itaque. & ca. si nulla extãt. sed non est uerũ. 1 s. de of. ordi. ex parte. & viij. q. v. cap. uno. & C. de mand. prin. l. una.

d Alio modo. Non tamen uno teste, 2 quia fieret actori præiudicium, nec etiam sufficiunt talia indicia, quæ sufficiũt. s. de cleri. peregri. c. inter. & cap. tuæ. nec sufficit hic honestas personæ ut ei credi debeat. ar. l. distin. si quis præpostera. & distinctio. viij. si solus. Argument. contra. xcvij. dist. nobilissimus. Sed 3 illud cũ nulli fit præiudicium. Ioan.

Per tuas. Diuiditur. Nam ĩ prima parte ponitur falsa opinio. In secunda allegatio pro archiepiscopo. In tertia allegatur cõtra ipsum. In quarta soluit distinguendo. Secunda ibi, uerum. Tertia ibi, in Sardicensi. Quarta ibi, nos igitur. Abb.

e Videtur aliquibus. Et male. quia & si non appellatur ad metropolitanũ, tamen potest excommunicatum absoluere, si episcopus ipsum absoluere nolit. supra, de offi. ord. ad reprimendam. Ber.

f Appellandi. Vt per hoc ab excommunicationis sententia releuetur. ut supra de ap. pastoralis. nec interdictum: ut s. eod. tit. ad hæc quoniã. 4 sed ut causam transferant ad superiorem, bene tenet appellatio. iij. quæst. ix. reuera.

g Cuiusdam epistolæ. Quam habuisti olim in antiqua compilatione. s. de offi. or. quæsitum. cuius sententia & etiam uerba, pro maiori parte ponuntur hic, & incipiunt sic. quod si ante.

h Audiendi sunt. Si agant. s. de hære. excommunicamus. §. credentes. s. de excep. cum inter. conueniri tamen bene potest s. eo. si uere. & §. prædi. credentes.

Gl. seq. ponit tres casus, quibus remittitur appellans.

i Remittendi. Remittitur quandoq; aliquis ad eum, a quo appellauit, si malitiose appellauit. s. de appel. cum in ecclesia. & ca. ut debitus. Vel si non fuerit prosecutus appellationem in termino constituto: ut eod. titu. per sonas. Vel si appellans hoc petierit. s. de ap. interposita. §. ille alias obtinet quod hic dicitur. & C. de app. eos. & ij. q. vj. §. ulti. B.

k In Sardicem. aũt concilio xj. q. iij. si eps forte. qd' inducitur hic, contra decre. Alexandri. Vnde nota, ꝙ secũdum antiquos canones, quilibet excõicat⁹ audiebatur, qui ante absolutionem uolebat probare se iniuste excõicatũ. xj. q. iij. eps forte. cuius tenor hic ponitur. Hodie uero nõ auditur, nisi in duobus casibus: 5 si dicat sententiã latam post appellationem fuisse, uel si dicat intolerabilem errorem in ea fuisse expressum: 6 ut hic dicitur. Sic ergo distinguas, si aliquis conqueritur superiori de iniusta excommunicatione: aut apppellauit ad eum, aut non. Si appellauit, primo præstabit cautionem ꝙ stabit mãdatis ecclesię. tunc est in optione ipsius superioris, an uelit eũ absoluere, an remittere eũ absoluendũ ei, a quo appellauit, ut hic sequitur, in decre. alle. Si uero nõ appellauit, sed per simplicẽ q̃relam adiuit ipsum: debet eũ remittere ad inferiorem ut ipsum absoluat: & si inferior ipsum absoluere nolit archiepiscopus ipsum absoluat. s. de offi. or. ad reprimendã. si tñ periculũ esset in mora, propter huiusmodi remissionẽ ipsum statim absoluat. j. e. sacro. arg. ad hoc supra titu.

1 In foro contẽtioso: & contraria loci habẽt ĩ foro pœnitẽtiali. de homi. significasti. ij. uer. de cęteris. secũdum Ho. Ioan. And. Pã.

2 Sed pluribus bene. Item posset cõstare per modũ de quo s. de priuil. cũ olim. secũ dum Ho. Ioã. And. Alcia. de prę sump. Regu. ij. ꝑ sumpt. vj.

3 Sed. Idẽ Phil. Decca. nouit. colũ. x. de iudi. Lud. Gozadi. consi. xlj. n. 15. Ias. rep. l. admonendi. colũ. lxx. de iureiur. Lap⁹. alle. xxxiij. Philip. Deci. cõs. ccxxviij. in fi. Qui tholo. 463.

Nec suspẽsio ab officio uel ĩgressu ecclesię. j. e. is cui. ĩ si. lib. vj. Io. And.

Excõmunicat⁹, an ante absolutionẽ sit audiẽdus.

5 Et in alijs ꝗ not. j. eo. presenti. libr. vj. Io. An.

6 Adde qd' ad defensionẽ, necessariã audit no. Bald. in l. de pupillo §. seruo. ff. de noui oper. nũt. tãgit Bar. in l. nõ solum. §. fi. ff. de iniu. & ubicunque dicit sentẽtiam nullã. Pã. hic.

abiectus, finitimos episcopos interpellet, & causa eius audiatur, & diligentius pertractetur: eps autem qui iustè uel iniustè abiecit eundem patienter accipiat, ut discutiatur negotiũ, quatenus uel probetur eius a pluribus sentẽtia, uel etiã emendetur. prius tamen, quàm omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante a causæ cognitionem communioni eum sociare præsumat, qui fuerat cõmunione priuatus. Nos igit̃ credimus distinguẽdum, b utrum quis proponat se post appellationem legitimã interpositã excõmunicatione fuisse notatum, uel in forma excommunicationis, intolerabilem c errorem fuisse patenter expressum: in quibus d casibus ad probationem eorũ, etiã si absolutionem nõ petat, debet admitti, sed donec de ipsis constiterit, in alijs e euitari debet, quanquam apostol. sed. etiam talem consueuerit absoluere ad cautelam. f Verum in alijs, g nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam ecclesiasticam contemnere h videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quòd si absolutionis i beneficium, humiliter postu-

tit.proxi.c.vlt. Et si uiderit sentẽtiã excõmunicationis ab epo latã esse iniustã, euidenter poterit archieps declarare subditũ irrationabiliter fuisse ligatum, licet nõ sit appellatũ ad ipsum. s̃.de appel. solicitudinem. similiter & econuerso, si uiderit eã iustã, tenetur remittere ipm absoluendum ad inferiorem, ut hic in fin. Ioan.

a Nullus ante. Ergo nec archieps. argu. s̃.eo.cum desideres. & cap. quod in dubijs. in princip.

b Distinguendũ. Ad absoluẽdã contrarietatem cõsilij, & decre. Alex.

c Intolerabilẽ errorẽ. Error intolerabilis potest dici, quodlibet peccatũ, ut si excõmunicet: ideo quia non furatur, uel quia nõ ducit ei aliquã meretricẽ, uel quia non est inobediens suo prælato, uel si præcipiat aliquod impossibile uel turpe, ut dictũ est, talis sentẽtia nulla est, nec aliquã obligationem inducit de facto uel de iure. si. s̃. de pact.c.ult. Argu. cõtra. s̃. de cõd.ap. c.ult.in fi. 1 Vin. hæc intelligit tãtũ de errore iuris. vnde in p̃dictis exẽplis tenet excõicatio, 2 ut si dicat sic, excõico illũ: quia adulteratur: quia nõ interfecit illũ, tenet excõicatio. Itẽ intolerabilis potest dici error, si expresse pronuntiatur cõtra ius scriptũ, ut si dicat, pronuntio excõicationem ualere: quia est lata post appellationem legitimã, & a tali sentẽtia non est necesse appellare. ij.q.vj.c.ei qui. §. diffinitiua. ff. quæ sent.sine app.re.l.j.§.j.& idẽ est dicendũ, ubicunque ponitur iudiciũ retro nullũ fuisse, nisi uelit quis ad cautelã appellare. C.de procur.licet.& s̃.de procu. in præsentia.in fi.& s̃.de cri.fal.sup eo.& s̃. de re iud. c j. secus est, si errorem nõ exprimit in sentẽtia. & tamẽ pronũtiaret cõtra ius: quia tenet quidẽ tunc sentẽtia, nisi fuerit appellatione suspensa. s̃.de re iudi.cum inter uos.& ff.eo.cũ prolatis. 3 sed si error est in facto, ut si hoc modo dicatur, excõmunico te: quia expoliasti talem: licet manifeste sit falsum, tenet 4 sententia: quia talis causa possibilis est, licet sit falsa, nec cõtinet errorem. & sentẽtia siue iusta, siue iniusta timenda est.xj.q.iij.c.j.& ij. Arg. contra, quod talis error facit eã nullam, sicut error calculi. ff. quæ sent.sine appel.re.l.j. §.j. & talis error, facit exhæredationem nullam. ff. de liber.& posthu.l.si posthumus.§.ulti.& l.sequẽ. sicut nec ualet decretum, de datione tutoris, vbi error facti est expressus. ff. de tuto. & curat. l.tutor.& leg. Seiæ. sic & obligatio per errorem facti non tenet. ff. si quis cautio. sed & si. §. ulti.& ff.de fideiussoribus. si quis postquam. Ioan. quid ergo dices? Credo quod in sententia excommunicationis lata per errorem facti (ut dictũ est) tutius sit dicere, quod teneat, & quod absoluatur, quo ad ecclesiã: uel saltem ad cautelam: quia quo ad Deum non est ligatus, nisi contemneret eam: ut infra sequitur, & xxiiij. qõ.iij. notandum. in fine. supra de testibus. cap. veniens.

d In quibus casibus duobus. s. præmissis, cũ dicitur sententiã latã post appellationem legitimã, & cũ dicitur cõtinere intolerabilem errorem, & in casibus istis intelligitur ca. concilij Sardicen. cuius tenor hic ponitur. sic s̃.de off.deleg.cũ contingat. in casibus istis, primo admittitur probatio, ut appareat an absolui debeat, an denuntiari non ligatus: ut ibi in c. cũ contingat.

e In alijs. Sic intellige, ꝙ dicit in alijs, scilicet: quia nõ auditur in alijs negotijs uel factis iudicialibus, ut actor tanquam excõmunicatꝰ, sed extra iudiciũ non debet vitari. vt j. eo. tit. solet. nisi in hoc ut ꝓbet errorẽ uel sententiã latam, post app. legitimã. & in hoc cõcor. conciliũ Sardicen. & interpretatur pa. conciliũ usq; ibi, quod si absolutionis beneficium humiliter postulauerit &c. abinde usq; ibi, ꝙ si forsan. interpretat̃ decre. Alexã. & sic distinctio Inn. cõcordat concilio Sardicen. & decre. Alex. quæ uidebatur cõtraria, sed non est: quia in diuersis casibus loquuntur: ut patet per interpretationẽ Inn.

f Ad cautelã. Sic. j.eo.venerabilis.& s̃.eo.cũ desideres.§.secundæ.& s̃.de app.præsentiã.& s̃.de testi. veniens. non obstãte contradictione excommunicatoris uel aduersarij: ut in prædic.decret. solet. nisi diceretur excõmunicatus ꝓ manifesta offensa, in quo casu debet habere terminũ octo dierum ad probandũ manifestam offensam: ut in decr. prædic.solet. Bernar.

g In alijs. Dicit Ioan. in alijs dubijs. s. habendus est pro excõmunicato. s̃.eo.cum desideres.§. secundæ. Et tu dic in alijs, s. excommunicationibus, cum quis dicit se excommunicatum iniuste, uel quocunque modo apparet ipsum esse excommunicatum maiori excommunicatione: quia tunc nõ debet audiri ut actor, nisi gratiam &c. ut supra. ubi dicit, nec excõmunicati sunt audiẽdi &c. exceptis duobus prædictis casibus. & hoc dicit litera sequens, ne sententiã continere &c. quia hoc ipso ligaretur ex contemptu. secus in eo qui petitur in seruum, qui pendente causa, auditur contra alios, licet contra illum qui dicit se dominum illius, non. ff.de liber.cau.ordinata. Bernardus.

h Contemnere uidetur. Nota causam, quare hic tenet sñia, licet iniusta. xxiiij.q.iij.notandũ. in fin.& xj. q.iij.c.audi.§.cum ergo. alia etiã recitatur. s̃. de app. pastoralis. ubi de hac materia in notula quæ incipit, hæc ratio & s̃.de cler. excõm.mini.si celebrat. in fin.

i Quod si absolutionis. Hic interpretatur decr. Alexãd. quæ intelligit in eo casu, cũ excõmunicatio præcessit appellationem quã dicit iniustã: conciliũ in eo casu, quãdo excõicatio præcessit, uel quando intolerabilis error expressus est in sententia. & sic planum Quæ fuit ergo dubitatio illius diuersitatis? Altissiodoren. eps excõicauit archipresbyterũ suũ, archipresbyter coram archiepiscopo Senon. obtulit cautionem standi

1 Illud speciale ĩ matrimonio: ut ibi dicit & not. Ioan. And.

2 Et hoc ideo secũdũ Vincẽ. quia talia mortalia, non sunt expresse, contra naturam excõmunicationis: q̃ nõ debet ferri nisi pro contumacia. & dixit ꝙ gl. s̃.Io.theutonici fuerat, & colorata, extẽdẽs fimbrias suas Ioã. And.

3 Productis constitutionibꝰ si iudex nõ credẽs per illas cãm iuuari, contrarium pronuntiat: si nõ appelletur transit in rem iudicatã. Ioã. And.

4 Tenet. Idem Pã. Felyn. hic sed cõtrariũ dicas quod qñcunq; certũ uel notorium est de iniustitia uel iniquitate sententiæ excõmunicationis est ipso iure nulla, ut tenet Panor. Fely. c.inter cæteras. d̃ re iudi. Pan. c.cũ Apostolus. de cẽsi. Ang. Cla. verb. ex cõmunicatio.

iij. §. xij. secus si ñ esset notorium.

Incipit casus ibi Altissiodoren.

Excõicatus a papa ſalutatus, an habeatur pro abſoluto.

Nam & prĩceps ſola uoluntate manumittit. ff. de manumiſ. apud eũ. ad hoc C. de fidei cõ. liber. ſi volũtate. ſecundum Vincẽt. & Philipp. Ioã. And.

Vnde ſi ſcriptura exinde cõfecta eſt: & per ſequẽtia apparet de mente papæ qđ intẽdebat illum abſoluere: licet abſolutoria uerba non proferat habebitur pro abſoluto: alias non. Itẽ ſi ſcriptura cõfecta non eſt, & apparet de ſcientia: idem eſt alias præſumeretur ignorãtia, uel obliuio. tu dic tunc conſtare, quãdo id exprimit ſe uelle ut in cle. eo. tit. ſi ſummus ubi etiam dicit, ꝙ ſi papa etiã ſcienter titulo dignitatis aliquẽ nominat, honorat uel tractat: nõ per hoc illũ approbat uel ſi-

ſtandi iuri, humiliter petens abſolui. archieps deferens epo, ſępe monuit ipſum, ut eum abſolueret, quod cum facere nollet, archieps ipſum abſoluit, quem eps non habebat pro abſoluto, dicens, ꝙ eius abſolutio, non pertinebat ad archiepm. pro quo uidebaẽ facere decre. Alex. pro epiſcopo conciliũ Sardiceñ. unde archiepiſcopus quæſiuit a pa. quid iuris eſſet & ipſe reſpondet, ut patet ex litera. ut hic reſume caſum.

SI aliquãdo. Primo ponit dictũ. Secũdo cauſam reddit: ibi, cum per ignorantiam. Abbas Sicu.

a Salutationis. Excõicati enim ſalutãdi non ſunt xj. qõ. iij. excõicatos. xxiij. qõ. j. omnis qui. ne ꝑ ſalutationem uideatur eis aliquis conſentire. argu. lxiij. diſtinct. cum Adrianus. ut facilius reſipiſcant cum uiderint ſe cõtemni. ſupra de except. pia. in fin. lib. vj. ꝗa grauis pœna eſt inter homines eſſe, & eorũ carere ſuffragio. C. de apo. ij. qui ſed quamuis eos non debeamus ſalutare, poſſumus tamen eis loqui, de his quæ pertinent ad eorum ſalutem, & licet alia uerba incidenter propo. nãtur, non nocet. ĩ. eo. tamen. & c. cum uoluntate ĩ reſpon. & xj. q. iij. cum excõicato. Sed pone, quòd papa ex certa ſcientia ſalutet excõicatũ nũqd habebitur pro abſoluto? Argu. eſt ꝙ nõ: quia certa forma traditur, præter quã excõicatus non uidetur abſolutus. ſ. eo. cũ deſideres. ad fi. & c. ꝙ in dubijs. in prin. & c. ſacris. arg. ad hoc. C. de lib. cau. iubemus. & C. de prob. nõ epiſtolis. Arg. cõtra. ſ. de priuil. cum olim eſſemus. & papa non ſubiacet legibus. C. de leg. digna uox. & ff. eo. titu. princeps. Ergo uidetur. quod eoipſo ſit abſolutus, quòd pa. ſcienter tali communicat, [1] & pa. dat authoritatem canonibus. & ab eo vigorem ſumunt, & non ecõuerſo. ſ. de electio. ſignificaſti. Dicunt quidã, quod propter hoc hic nõ eſt abſolutus, niſi dicat. abſoluo te, ſed de plenitudine poteſtatis ſatis uidetur quod ſit abſolutus, dum tamen papa voluerit ipſum propter hoc abſolutum eſſe, ut hic cõſtat: [2] & eſt hic arg. quòd ſic, ex eo quod dicit per ignorantiã: ergo a cõtrario, aliud ſi per ſcientiã, alias non eſſet maior poteſtas ipſius, quam aliorum iudicum, quantum ad hoc. Sed nunquid incideret in canonẽ, ſi per talẽ participationẽ noluit ipſum eſſe abſolutum, ut dictum eſt? Non: quia legibus eſt ſolutus.

bi attribuit noui ius. Ioan. And.

lauerit, metropolitanus eũ debet abſoluere, niſi ſuo duxerit ſuffraganeo deferendum: cui tamẽ, ſi ſuffraganeus abſolutionis beneficiũ iuxta formã eccleſiæ noluerit exhibere, ipſe nihilominus illũ abſoluat cautione recepta, ꝙ de ſuo debeat parere mandato, ac deinde cãm audiat, & ꝙ canonicũ fuerit (iuſtitia mediante) decernat. Quòd ſi forſan epiſcopus, ſubditũ ſuum propter manifeſtũ excommunicaſſet exceſſum, metropolitanus nõ debet ipſum abſoluere, niſi ſuffraganeus requiſitus malitioſe ſibi abſolutionis beneficium denegaret.

Idem.

Si papa ſuis literis excommunicatum ſalutat non propter hoc eum abſoluit.

CAP. XLI.

SI aliquãdo fortè contigerit, quòd eis, qui authoritate apoſto. ſunt excõmunicationi ſubiecti, noſtræ literæ cum ſalutationis [a] alloquio deſtinentur, non propter hoc excommunicationis credatur ſententia relaxata. Cum per ignorantiam uel negligentiam, aut occupationem [b] nimiam, uel etiã ſurreptionem [c] contingat huiuſmodi literas impetrari.

Idem C. ſancti Laurentij in Lucina presbytero card. apoſtolicæ ſed. leg.

Excõmunicatus a pluribus prælatis ob plures cauſas, nõ eſt communioni reſtituendus, licet de una cauſa uelit ſatisfacere: et ſi impetratur abſolutio tacitis alijs cauſis nõ ualet abſolutio. CAP. XLII.

OFficij: & infrà. Poſtremò quæſiuiſti, vtrũ is qui propter plures exceſſus a pluribus prælatis ius in ipſum habentibus, excõmunicationis [d] eſt uinculo innodatus, & uni prælatorum, de uno tantùm ſatisfacere uult exceſſu, ab eo ſit abſoluendus, de quo ſatiſfacere uult eidem: & cũ de alio non ſatisfecerit, alij abſolutus ualeat nuntiari: & ĩ. Super hoc articulo reſpondemus, ꝙ ſupprimenti veritatem, abſolutio ſurrepta [e] nõ prodeſt: & veritatem intelligens, abſolutionem

b Occupationẽ. Vnde nõ ualent. ſic ſupra, de capel. monac. ex parte: & ſ. de reſcrip. c. ij. & c. ſi quando. argu. idẽ eſſet: & ſi per opportunitatem petẽtis: quia dicit Imperator, ſæpe enim ꝑ importunitatẽ petentis non concedenda cõcedimus. C. de pe. bon. ſub. l. j. lib. x. Bern.

c Per ſurreptionẽ. Scilicet hoc tacito, qđ eſſet excõicationis vinculo innodatus, quo dicto literas non dediſſet. ſ. de reſcript. ſuper literis. ubi de hoc ſatis ædictum eſt.

OFficij. Excõicatus a pluribus prælatis, non eſt cõmunioni reſtituendus, ſi ab uno tantũ ſoluitur, hoc dicit. Et ſecunda pars ibi, ſuper hoc. Abbas Sicu.

d Excõicationis vinculo. Sic patet, qđ excõmunicatus iterum põt excõicari. iij. q. iij. Engeltrudam. ubi tractatur de hac materia. & ſupra, de Iudæ. ita quorundam. & ff. de ritu nuptiarum. palam. §. ulti. Et ſunt duo effectus excommunicationis, expellendi extra eccleſiam, & eiectum cõfirmandi, quantum ad primum excommunicari non poteſt, quantum ad ſecundum bene: quia triplex funiculus, difficile rumpitur. ſupra, de treug. & pa. capit. j. Sed qualiter talis abſoluetur? Poteſt dici, quod una abſolutione omnes excommunicationes tollantur, ſicut una acceptilatione plures obligationes tolluntur. C. de tranſactionibus. c. tranſactionem. & ff. de acceptilationi. pluribus. uel unus committat alteri uices ſuas, & illud competentius fieret: uel quemlibet abſoluat a ſua excommunicatione, & ultima confirmabit præcedentes. ff. de ſeruitu ruſticorum prædio. per fundum. ſed qui primo abſoluit, non denuntiabit ipſum abſolutum, nec eſt ei communicandum, donec abſolutus fuerit ab alio: qui eſt excommunicatus in una eccleſia, excommunicatus eſt quo ad omnes. ut quarta quæſt. v. quiſquis.

e Abſolutio ſurrepta non prodeſt. De hoc etiam dictum eſt ſupra eodem cum pro cauſa. & dic quod non prodeſt, quantum ad ſaluationem. ſupra titulo proximo. c. quod quidam. valebit tamen quantum ad mitius ſupplicium ſubeundum: ut de pœniten. diſtinct. iij. ad

iij. ad fi & c. si quis autem. & §. seq. in fin. di. Ber.

a Exhibere non debet. Augu. contra. supra tit. prox. quod quidam. & de pœ. distinctione tertia ad fin. c. si quis autem. & §. seq. Dici potest, non debet exhibere cum effectu, ut eum denuntiet absolutum, ut dictum est, donec ab alio fuerit absolutus. uel non debet, nisi caueat qd absoluatur ab alia delata denuntiatione, & interim ei nō communicetur, nisi tunc demum cum ab alia fuerit absolutus: sed ipsum simpliciter non debet absoluere, ut hic dicitur.

Responso. Sunt duæ partes principales. Secunda ibi, præterea. & quælibet subdiuiditur in consultationem & responsionē. & partes patēt. Abb. Sic.

b Cum uideris expedire xj. q. iij. antecessor. ỹ. eo. cum uoluntate.

c Interdicto suppposita. Sic ergo ciuitas subijcitur interdicto: sic puniuntur quandoq;, qui non peccauerunt. sic s. de spons. non est uobis. & supra, de offi. deleg. sane, ij. Argumē. contra. xxiiij. quæ. iij. si habes. sed id de excommunicatione dicitur, non de interdicto. Ber.

d Præter baptisma. Hæc duo sacramenta semper excipiuntur de interdicto: ut supra de spō. non est uobis. uiaticū etiam decedentibus conceditur quod per pœnitentiam intelligitur supra, tit. prox. ꝙ in te. sed unctio denegatur, ut ibi.

e Ad confirmationem. Sine qua non est plene christianus, qui eā con-

† Facit ad hoc p ar. a contrario sensu, quod not. Bart. super tit. ff. de acq. hære. not. Angel. in consi. clxxxij. inci. sup hoc.

† Et dic, ut in summa ipsius quæstionis & j. q. iiij. ī summa. Ioan. And.

huiusmodi exhibere a non debet.

Idem Ferrariensi episcopo.

Excommunicatis et interdictis, prædicari pōt licitè uerbū Dei hoc primò et tempore generalis interdicti, cōcedi pōt baptismus et chrismatio in frōte et pœnitentia morientium. h. d. secundo.

CAP. XLIII.

Responso nostro postulas edoceri, an cùm Ferrarień. ciues excommunicationis & interdicti sententijs sint ligati, liceat tibi uiros & mulieres semel in hebdomada uel in mēse, apud aliquam ecclesiam conuocare quibus prædices uerbū Dei, & eosdem ad correctionem inducas. Super quo respondemus, quòd sine scrupulo conscientiæ † hoc facere poteris, cum uideris b expedire: dummodo contra formam interdicti, nullum eis diuinum officium celebretur. Præterea quæsiuisti, cum Ferrarień. ciuitas sit interdicto c supposita, ideò sint ibidem (præter baptisma d paruulorum, & pœnitentias morientium) uniuersa sacramenta ecclesiastica īterdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus consignare. Super quo respondemus, quod sicut baptizari possunt pueri, sic & baptizati ad confirmationem e in frontibus a te possunt sacro chrismate deliniri.

Idem.

Si coniunx scit pro certo impedimentū matrimonij. non debet reddere debitū, sed potius excommunicationem pati: si autem hoc credat ex causa probabili & discreta, pōt reddere debitum, non aūt exigere: sed si ex leui et temeraria causa, deposita conscientia potest reddere et exigere.

CAP. XLIIII.

Inquisitioni tuæ respōdentes, credimus distinguendum utrum alter cōiugum pro certo sciat impedimentum coniugij propter quòd sine mortali peccato non ualet carnale commerciū exercere, quamuis illud apud ecclesiam probare nō possit: an nō sciat pro certo, sed credat. In primo casu, debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, f quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus: utrum habeat conscientiam huiusmodi ex credulitate leui g & temeraria, an probabili & discreta. & quidam ad sui pastoris consilium (conscientia leuis & temerariæ credulitatis explosa h) licitè potest non solùm reddere i sed exigere debitum coniugale. Verùm cùm conscientia pulsat animam, ex credulitate probabili k & discreta, quamuis non euidenti & manifesta: debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro uel contra legem coniugij, uel cōtra iudicium conscientiæ cōmittat offensam.

Idem.

Per dimißionem habitus & tōsuræ, non perdit clericus ante trinam monitionem priuilegium clericale.

CAP. XLV.

temnit. de conse. di stin. v. omnes. & c. de his. in fi.

Inquisitioni. Diuiditur. Nā primo casum de quo queritur distinguit & primum mēbrū prosequitur: ibi, in primo. Circa secundū distinguit: ibi, in secundo. Tertiū membrum prosequitur: ibi, uerum. Abb.

f Humiliter sustinere. Sic supra, de resti. spo. literas uersus fi. sed potius debet omnia mala pati, quam contra conscientiam peccatū operari mortale. xxxij. quæst. v. ita ne. & supra. de ijs quæ ui metusue causa fi. sacris.

g Leui & temeraria. Quam dicit leuem? puta si audiuit impedimentum a leuibus & forte a paucis quibus credere non tenetur, talem credulitatem uel consimilem debet remouere, quam non euadet; nisi deponat errorem. supra, de simo. per tuas. ij. & xj. quæ. iij. cui est illata.

h Explosa. id est expulsa.

i Reddere sed exigere. argum. xxiij. q. j. quid culpatur. ī fi. & supra. de spō. iuuenis.

k Probabili & discreta. Sed quam dicis probabilem: puta quia uidit uirum cum consanguinea sua, in locis suspectis. & hora suspecta solum cum sola, ante matrimonium: huiusmodi præsumptiones probabilē inducunt credulitatem, uel quia publice dicitur ab hominibus. ad hoc facit. supra, de præsump. tertio. & capi. literis. & idem intellige de uiro si uidit consanguineum suum cum uxore sua ante matrimonium.

Hostien. forte non habēs hoc uer. in gl. non ap pbat istud exemplū: dicens: ꝙ hoc nocere n̄ dēat mulieri q̄ non fuit particeps iniquitatis: alle. de eo q̄ cog. consan. uxor. suæ. cap. pe. & ultim. sed loquūtur in affinitate supueniente, ad matrimonium: & bonū est exēplum. dicebat aūt exemplificandum per decret. de secundis nup. dominus. Io. Aud.

Con-

Contingit. Clericus qui nec in tonsura, nec in uestimentis, nec in negotiorum qualitate de clericatu quicquã ostendit, & tertio monitus se non emẽdat, perdit priuilegium clericale. hoc dicit in prima ponitur Comitis querela. In secunda prouisio: ibi, uerum. Abb.

a Factis. Ipso enim facto renuntiat quis suo priuilegio. s̄. de uita & hone. cle. c. ulti. ipso enim facto quis negat Deum. xj. qõ. iij. æstimant. & ipso facto mentimur. xxij. q. v. cauete. & ipso facto quis appellat. s̄. de app. dile. ij. ubi de hoc habes plures concor. Ber.

b Priuilegium. xj. q. iij. priuilegium. s̄. de priui. tuarum.

c Frustra legis. s̄. de usur. quia frustra. & s̄. eo. in audientia. & s̄. de immu. eccle. c. ult. cum suis concord.

d Tertio. Hæc est legitima admonitio. j̄. eod. sacro. & xvij. q. iiij. de presbyterorum. & xvj. q. vij. omnes decimæ. & ita isti non perdunt priuilegiũ suum, usque ad tertiam admonitionẽ s̄. eod. in audientia. & s̄. de ui. & hone. cle. c. ult. Arg. contra s̄. eod. cum non ab homine. & cap. perpendimus. ibi soluitur. Illa enim intelliguntur de his qui grauiter excedunt: ut ex ipsa litera patet hic: & illa decr. in audiẽtia. loquitur de his quia in modicis excedunt. unde habet hic locũ admonitio: sed nõ in contrarijs. Itẽ arg. contra. s̄. de cle. cõiug. c. pe. & c. Ioannes ibi statim perdũt priuilegium. sed ibi loquitur de coniugatis, qui non possunt nec debent priuilegio clericali gaudere, ut ibi dicitur, & præterea de alio priuilegio dicitur ibi, quam hic: ut dicitur in cap. Io.

Gloss. seq. not. ar. & dat simile.

e Coercenda. Not. quod nõ solum in fauorem clericorum sed & iam in odium laicorum hoc fuit institutũ, cũ laici oppido sint clericis infesti. j. q. vij. laicos. unde est ar. quod clericus huic priuilegio renuntiare nõ potest. s̄. eo. contingit. l. sicut nec illi. de foro compe. & in l. si diligenti. ubi de hoc. simile. ff. de iniur. l. j. §. usque adeo. & l. si quis seruum. a ea enim quæ tantum nos contingunt, & non alios, possumus renuntiare. s̄. de arb. cum tempore. idem est ubi pactum in odium criminis, statutum est. ar. C. si manci. ita alie. fue. ne prostitu. l. j. secus si non in detestationem criminis, argum. C. si man. ita fue. alie. ut manumit. l. a j. hæc decre. olim non fuit in compilatione Innocentij.

a Vide s̄. eod. parochianos. ĩ j. glo. & l. si quis seruũ. fit mihi ĩiuria, cum habetur ludibrio filius uel seru' meus licet uolens.

a Donans seruum, ut postquam tibi annis seruiuisset liber eẽt, posset mutare uolũtatem. Io. And.

Contingit interdum & infrà. Sanè sicut accepimus insinuante comite Flandren. in diœcetua quidam existunt, qui nec in modo tõsuræ, nec ĩ uestimentorũ forma, nec ĩ qualitate negotiorũ, de clericatu quicquã ostendunt ad pœnæ subterfugiũ se clericos exhibẽtes. cũ enim super excessibus quos seculari luxu cõmittunt, ad publica iudicia pertrahuntur, circuncisis crinibus, ut possint circũuenire uindictã, se pro clericis repræsentant, clericalis fori priuilegium labijs allegãtes, qui factis a paulo ante negauerãt clericatũ: & j̄. Verùm quia priuilegiũ b meretẽ amittere, qui permissa sibi abutitẽ potestate ac frustra c legis auxiliũ inuocat, qui cõmittit in legẽ: uolum' & mãdamus, ut tales si tertio d a te cõmoniti, seipsos cõtempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extortes quæ ꝑ clericorũ tutela, & laicorũ uiolẽtia coercenda e dignoscitur instituta.

Idem.

Ab excõmunicati denuntiatione repellitur qui non præmonuit, et ei communicauit.

CAP. XLVI.

In præsentia dilecti filij: & j̄. Nec canonici suo decano excõicationẽ possunt obijcere. Cùm super hoc nec commonitus nec impetitus fuerit: neq; ipsi propter hoc eũ duxerint euitãdum: f sed episcopus i mẽsa, g & canonici communicauerint ei ètiam in diuinis. h

Idem.

Excommunicatus est dolose permittens clericum percuti, ex quo poterat prohibere & non prohibuit.

CAP. XLVII.

Quantæ præsumptionis & temeritatis existat in rectores ecclesiæ manus inijcere uiolentas: & infrà. Ne

In præsentia. Ponit dictum, rationem subdens ibi, cum super. Ab.

f Euitandum. Supra de excep. a nobis. contra. Sol. excipi potest contra excommunicatum accusantem uel agentem: quia nullum crimen obstat uolenti excipere. s̄. de exce. cũ inter. & c. dilecti filij. sed secus est, ubi denuntiatur excõmunicatio alicuius, ubi repellitur denuntians uel agens ratione communionis: ut hic. j qui enim alium denuntiat, debuit illum præmonuisse, aliter repellitur supra, de accu. cum dilectus ij. episcopus enim excipere non potest contra clericum ipsum accusantẽ cui prius cõmunicauit, & hoc in odiũ eius. s̄. de accu. nulli. cũ debeat habere secũ honestos uiros. ij. q. vij. cum pastoris. & sic per patientiam perdit quis beneficium exceptionis. sic. ff. de adult. si uxor. in fin. ff. de aqua plu. arcen. Labeo. ff. de pu. in rẽ ac. si ago. §. j. xxxij. q. v. horrendus. & s̄. de æta. & qual. accepimus. Item põt hic sumi arg. quòd si passus sum excõicatum litem contestari, quòd amodo non possum excipere cõtra ipsum. Sed hoc non est uerum, quia exceptio excõmunicationis, ĩ qualibet parte litis potest opponi etiam si omissa fuerit a reo malitiose: sed ipse tunc in expensis punitur, & iudex ex officio suo, & si reus nihil dicat, repellere debet excõicatum ut s̄. de exce. exceptionem. & extra eo. In iiij. in c. pia cõsideratione. in fi. Sed hodie per illa decr. pia. si in parte aliqua litis excõmunicationis exceptio obijciatur & probetur, non condemnatur in expensis sed ea quæ acta sunt ualent, & in sequentibus non auditur donec fuerit absolutus. De hoc no. in c. prædicto: exceptionem. in gl. quæ incipit, etiam si excommunicatio. ff. de postu. quos prohibet. ff. de pe. hære. l. ulti. in fin. & supra de ele. nihil est. Io.

j Quasi dicat glo. exceptio communicatiõis admittiẽ replicatio: & repellitur & sit ratio secũdum Vin. qa prima datur reo: secũda actori: ut ibi: sed rei fauorabiliores.

g In mẽsa. Simile s̄. de cle. excõ. mini. proposuit. in fi.

h In diuinis. Quod facere non debuerunt. supra. eo. significauit.

Quantæ. Legitur duobus modis in gl. & tertio modo extra gl. Et secundũ primũ modum. h. d. Excõicatus est quilibet, permittẽs clericũ percuti, si prohibere potest. secundũ aliũ intellectum. h. d. Excõicatus est permittens clericũ percuti, si ratione officij poterat prohibere & non prohibuit, secundum tertiã & ueram lectu. h. d. ut in titulo. Diuiditur: quia permittit culpam, quã secundo aggrauat ibi, Ne autem.

Ter-

Tertio aggrauationem declarat:ibi, Eos. Abbas. Sic.

a Consentientes. Hoc intellige per cooperationem præstando authoritatem:quia tunc eadem pœna puniuntur facientes & cōsentientes, & sic intelligūtur uerba ista ubi inuenies ea. & s. de off. dele. c. j. ubi de hoc. & ij. q. j. notum. & xvij. q. iiij. omnes. sic s. c. mulieres. & ca. nuper.

b Interpretamur. Sic lxxxiij. dist. §. j. u ersi. non est grandis. & c. se. & lxxxvj. di. pasce. ff. deli. agno. necare. & ita uidetur peccare, omnis qui non defendit alium si potest. xxiij. q. iij. non inferenda. & c. ult. & si non posit aliter defendere saltē defendat clamore. ff. ad sylla l. j. §. hoc autem. Sed non uidetur, qd teneatur defendere, quia licitum est recipere pecuniā 3 pro defensione alicuius. ff. q me. cau. metū. §. sed licet. nec repetitur, si data fuerit, ut ibi dicit. ff. de do. si pater §. j. ergo unus alterū defendere nō tenetur. quia si ad hoc teneretur pecunia repeti posset ff. de condi. ob tur. cau. l. ul. Dicit Io. q quilibet tenetur defendere aliū per capitula prędicta. ut xc. di. pręcipimus. & iij. q. j. nulli. & c. se. nec obstat q dicitur, q potest dari pecunia pro defensione. nā & officiali datur pecunia, qui tamen gratis tenetur impendere officium suū. xiiij. q. v. nō sane & ad defensionē clericorū. Quicquid dicas de laicis, quilibet tenetur quia hoc pertinet ad publicum ius. j. di. ius publicū. unde propter publicam utilitatem, amplianda sunt uerba edicti, quia fauore religionis multa contra rationem instituuntur. ff. de reli. & sum. fu. sunt personæ. h. d. Io. Sed hæc ita generaliter dicere, graue est, quoniā posset aliquis periculum incurrere. unde alij dicunt quod ad solos prælatos siue iudices uel alios, qui habent aliam potestatē in alios, hoc pertinet:& ad hoc tenentur qui ratione potestatis, ad hoc tenentur, & non alij. xxiij. q. iij. forte. & c. duo ista nomina. unde si ego qui non habeo aliquam potestatem, uideo, q aliquis uult uerberare clericum siue percutere. sine tn̄ consilio uel auxilio, non credo q sim excōicatus, si nō prohibeo illū: licet alias forte peccem, quia ipsum non defendo cū posim 4 pœna. n. non debet amplius egredi, quam delictum reperiatur. s. de ijs quæ fi. à ma. par. ca. quæ fuit. & C. de pœ. sancimus. Et q dicit, qui cum posint intelligo de ijs qui ratione potestatis quā habent in illos, ad hoc tenentur, alias cōsentire uidentur, & præstare authoritatē, si uident illū & non prohibent. Alia est prohibitio sociorum, & aliorū, quia illi solummodo admonēdi sunt uerbis sed non factis. ut dicit H. lxxxiij. di. error. Ar. contra. xxiij. q. iij. nō inferenda. ubi dicit, q tenemur iniuriā ppulsare à socio sed ibi exponit si pōt. i. si est in potestate cōstitutus. & etiā teneat iniuriā ppulsare: nō tn̄ propter hoc sum excōicatus, ut dixi. nā nullus est excommunicatus ex facto alterius. nisi participando uel in locutione. uel in oratione, aut in crimine s. ca. nuper. uel nisi mandatum uel authoritatem præstiterit s. c. mulieres, sed hic nullo talj modo participat capitula, quæ inducit Io. pro se, de prælatis loquunē.

Cōcor. l. iubem⁹ §. œconomus. cum uulga. C. de sac. sā. eccl.

3 Si quod nota s. de fur. ca. pe. in ulti. gl. & ca. se. & s. de hoc sicut dignū. secūdum Ho. Ioā. And.

Illi qui nō subniisit metū: alias secus ut ibi: & ideo nō repetit: qa merces est operarū, uel eximij laboris ut dicunt hæ duæ leges Ioā. And.

4 Vt xiij. disti. neruui. xxiiij. quæst. iij. tam sacerdos. secū dum Inn. & Ab. Io. And.

autē solos uiolētiæ huius modi authores aliquorū præsumptio existimet puniēdos, faciētes & con sentientes a in pari pœna plectendos catholica condēnat authoritas. Eos delinquentibus fauere in terpretamur, b qui cùm posint manifesto facinori desinunt obuiare.

Idē in cōcilio generali.

Prælatus excōicare non debet subditū, nisi cōpetenti monitione præmissa, & ex causa manifesta & rationabili, & contra facienti imponitur pœna hic expræssa. Item punitur subditus, qui falso conqueritur se excōicatum iniuste: & subijcit quid iuris si prælatus dicēs se errasse uult excommunicatum absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.

S Acro, Tria sunt dicta. Secundum ibi. Verum. Tertium ibi, Si uero. Abb.

CAP. XLVIII.

SAcro approbante cō cilio prohibemus ne quis in aliquem excommunicationis sententiam nisi competenti c admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) posit probari d monitio promulgare pręsumat: quòd si contra præsūmpserit, etiam si iusta fuerit excōmunicationis e sentētia, ingressum ecclesiæ p mēsem f

c Competenti. Trina uidelicet. s. eo. contingit. ij. cū suis concor. ibi positis. xxiiij. q. iij. de illicita. Quæ dicatur competens admonitio: dic ut habetur in c. cōstitutionem. & c. statuimus eod ti. lib. vj.

d Probari posit alias enim soli nō crederetur, in præiudicium alterius. s. de prob. quoniā contra falsum. Et sic est arg. q ordo iuris, obseruandus est in sententia excommunicationis. ij. q. j. nemo. & xxiiij. q. iij. de illicita & s. de excel. præla. ca. j. sicut in alijs causis. tamē si non seruetur, tenet sententia, sed ille punitur, qui eam tulit, prout sequitur: qa sententia pastoris siue iusta, siue iniusta. tenet. xj. q. iij. c. j. & c. ij. nisi ī duobus casibus s. e. per tuas. Item in tertio casu non tenet sententia, si admonitio non præcedat, ut in concilio Lugdunen. eo. ti. c. statuimus. Ber.

e Iusta fuerit excommunicationis. No. q sententia excommunicationis tribus modis dicitur iniusta, ex causa, ex animo, & ex ordine, hæc enim est sententia iniusta ex ordine, & iusta ex causa: qa causa subest, quare fuit excōmunicatus, & nihilominus punitur: quia ordinem nō seruauit, & tn̄ tenet sententia. De istis tribus modis. habes plene xj. q. iij. c. episcopus. §. si ego. & c. non debet. §. cum ergo. Sic etiā stipulatio dicitur iniusta ex causa. ff. de do. excep. l. ij. §. si qs sine. 5 Itē nouatio. ff. de noua. l. j. Sed quid si iudex ita dicat, excōmunico te, qa pardus currit, quia eleemosynā fecisti. Deū coluisti, uel aliud bonū fecisti? Hug. dicit, q talis sententia ex quacūq; causa tenet. sed uidetur continere intolerabilē errorem, dū dicit excōmunico te, quia deū colis. cum. n. sententia iniusta est ex causa, apud deū nō est ligatus nisi cōtēnat. xj. q. iij. §. cū ergo. Et sic uidet consentire. Hu. ut dixi s. eo. p tuas. Gādul. dixit contra. & Io. ut s. c. per tuas q magis placet. Et illud uidet mirū q iniuxta excōicatio, ex ordine priuat aliquē ingressu ecclesiæ quia post latā sentētiā, iniuste excōicans, statim priuatus est ingressu ecclesiæ, nec aliter excōicat⁹ est nisi post latā sn̄iam qualiter ergo priuatus, pōt aliū priuare ingressu ecclesiæ, & insimul incipiunt esse priuati excōmunicās & excōicatus, & sic eadē sn̄ia priuat excōicantē & excōicatū, & ita qs pōt se ipsum priuare ingressu ecclesiæ: q absurdū uidetur Io. Tu uero dicas, q licet Io. nihil dixerit, quod per eadē sn̄iam nō priuatur excōicans & excōicatus ingressu ecclesiæ, subditus tamen priuatur per sententiam sui prælati ipse prælatus priuatur ingressu ecclesiæ authoritate huius canonis. eo q facit contra istū canonem, & ita unus punitur à iure, & alter à iudice. & sic non est uerum, q eadē sententia pariat contrarios effectus. B.

f Per mensem. Hæc pœna ipso iure inflicta est, &

Excōmunicatiōis sententia trib⁹ modis dicitē iniusta.

5 Sine causa stipulatus, etiā sine dolo: si postea ex illa stipulatiōe agit dolo facit: & exceptione doli repellitur. Io. And.

Excōmunicans iniuste multipliciter punitur.

unum sibi nouerit interdictũ, [a] alias nihilominus pœna mulctãdis si uisum fuerit expedire. Caueat etiam [b] diligenter, ne ad excommunicationẽ cuiusquam. absq; manifesta & rationabili [c] causa procedat: ad quam si taliter [d] forte processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi nõ curauerit, absq; [e] grauamine reuocare, grauatus apud superiorẽ, deponat de iniusta excommunicatione querelam: [f] qui (si absque periculo moræ [g] potest) ad excommunicatorem illum, cùm suo mandato remittat, intra competentem terminum absoluendum: alioquin ipse per se uel alium (prout uiderit expedire) sufficiẽti cautione recepta, munus ei absolutionis impẽdat. Cumq; aduersus excommunicatorem, de iniusta excõmunicatione constiterit, [h] excommunicator condemnetur ad interesse [i] excõicato, alias nihilominus (si culpæ qualitas postulauerit) superioris arbitrio puniẽdus: cùm nõ leuis sit culpa tantam infligere pœnam [k] insonti: nisi forsitan errauerit ex causa [l] probabili maxime si laudabilis [m] opinionis existat. Verum si contra excõicationis sentẽtiam nihil rationabile fuerit à conquerẽte probatum, idem super iniusta excõmunicatiõis molestia per pœnam ad interesse, uel alias secundum superioris arbitriũ condemnetur: nisi forsan & ipsum probabilis [n] error excuset, & super eo pro quo fuerit iusta ex-

mẽse elapso restitutus est.lxxxj.dist.si qui sunt.carebit insuper hominũ communi one inquantũ uisum fuerit suo superiori.xxiiij.q.iij.de illicita. Multiplicem enim pœnam patitur, qui iniuste excõmunicat alium. Primo quidem quia priuatus est uno mẽse ingressu ecclesiæ, qa punitur in communione aliorum superioris arbitrio. Item tenetur excõmunicato ad interesse: ut hic infra dicitur: tenetur etiã actione iniuriarũ. xj.q.iij.illud.& ca. temerarium. Item tenetur pœna sacrilegij.xxiiij.q.iij. non in perpetuum. Io. Hodie uero qui excommunicat, in scriptis excommunicationem proferat, & causam excõmunicationis expresse conscribat: qui contra fecerit per mensem unum ab ingressu ecclesiæ & diuinis officijs se nouerit suspensum: & si suspẽsus diuina præsumpserit officia celebrare, sicut prius irregularis efficit super quo p papã tantum poterit dispensari. & hæc omnia pbantur p decre. Inn.iiij.eo.tit. cum medicinalis. libr.vj.& ita pœna augmẽtata est. Ber.

[a] Interdictum. Sed pone, q iniustæ excommunicatus statim ab ipso excommunicatore suspenso ab ingressu ecclesiæ petat absolui. Videt q ipsum nõ possit absoluere: qa cũ ipse careat ingressu ecclesię ergo alium nõ potest reconciliare ecclesiæ. Sed uidetur q sic, quia dicit inferius ad excõmunicatorẽ ipsum remittas. Quidam dixerũt, q à superiore tempore suspensionis excõmunicatus nõ debet absolui. [1] quia cum ipse sit suspensus, aliũ recõciliare nõ potest ar. de conse.d.iiij.sanctum est. & sequens litera caueat &c. intelligitur, quando admonitio pcessit, & excõmunicatio iniusta fuit: principiũ c. quando admonitio nõ pcessit. Vel dic, q licet p mẽsem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionẽ suã retinet, quia nõ est, ppterea priuatus iurisdictiõe, nec est excõicatus: unde ipsum absoluere põt. s. de rescr. ab excõicato. & de cle. excõ. mini. si celebrat. j.e. duob9.

[b] Caueat etiã. Dixit q nullus excõicet, sine admonitione præmissa. Et forte uideretur, q admonitione præmissa posset etiam ex.cõicare sine iusta causa: sed hoc non est uerum, & ideo dicit caueat &c. & ita ordo & causa in hac sententia seruanda sunt.

[c] Rationabili causa. Corã ipso pbata. ij.q.j. nemo.

[d] Taliter pcesserit. i. sine manifesta & ratiõabili cã.

[e] Absq; grauamine, quia nullas expensas debet propter hoc facere, nec iurare. [2] si cõstat q est iniusta, nec aliud sibi præcipere, cum sententia fuerit iniusta s. de off. ordinarij. ad reprimẽdã ar. j. eo. uenerabili,

[f] Querelam. de hoc dictum est s. eo. per tuas. Ber.

[g] Periculo moræ. mora enim quandoq; ad se trahit periculum. v. di. baptizari. & propter periculũ moræ qs subijcitur iudicio nõ suo s. ti. prox. ul. ubi de hoc.

[h] Constiterit. Excommunicatore præsente, quia causarum merita, partium assertione pandũtur. C. si per uim uel alio modo l. ult. & s. de resti. in integ. tum ex literis, ad finẽ. aut etiam eo absente p cõtumaciam, & lite nõ contest. s. de ap. interposita. §. ulti. si tamẽ pure ageretur ad reuocandam sententiã, non ut iudex puniret tunc non esset necesse ipsum reuocari: [3] ut ij.q.vj. hoc etiam placuit. Ioã.

[i] Ad interesse. id est ad denuntiationem eorum, quæ sustinuit siue circa sumptus litis, siue in alijs, & illa declarabit suo iuramẽto. ij.q.j. in primis. C. unde ui. si quando taxatione iudicis præmissa s. de his quæ ui. met. causa fiunt. c. ult. & s. de procu. constitutus. Sed nũquid æstimabitur illud interesse, q eo electo cassata fuit electio propter illam excõmunicationẽ: & q beneficia adeptus etiam? Dicit Io. q sic: quia illud interesse est circa rẽ. xij.q.ij. si quis de clericis. & ij. q.v. sup causa: & ff. de act. empt. & uend. Julianus. in prin. secus si interesse est extra rem. ff. eo. si sterilis. §. cũ per uenditorem. [4] Sed nõ credo, q tale interesse debeat æstimari, nec uenire in conditionem: quia ecclesia propter hoc puniri non debet: si proprium haberet, forte puniretur.

[k] Tantam infligere pœnam. quia nulla est maior in ecclesia. xxiiij.q.iij. corripiantur. & quæ.j. non afferamus. in fi. quia illa separata corpore Christi, qd est ecclesia. j. eo. c. pe. & iij.q.iiij. Engeltrudam.

[l] Ex causa probabili. quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum, credẽs eum contumacem, cum non esset, uel credebat causam excõmunicationis sufficienter probatam, errans in prohibitionibus dubijs. ar. s. de re iud. cum bertholdus.

[m] Si laudabilis. Quasi diceret, nõ sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, ut præsumatur, q hoc non fecisset nisi errauerit: alias contra diligentẽ quandoq; præsumitur, & non errauit. ff. de proba. cum de indebito. C. qui & aduer. quos l. j. sed illud maxime, tenetur cõparatiue, unde idem esset & si non esset ita laudabilis opinionis dum tamen errasset: sed tunc magis præsumitur pro errore. Ber.

[n] Probabilis error. Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem? quia forte credidit nõ sufficienter probatũ illud, pro quo excommunicabatur, q tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac sententia

[1] Ad hoc de tẽpo. ord. eos q. lib. vj. Io. And.

[2] Hoc bene facetur Hostiẽ. q hoc casu non sit necessariũ iuramentũ: nec q relaxat9 sit sacerdos: cũ hic sit potius reuocatio quã absolutio Ioã. And.

[3] Sed illũ p quo lata fuit: qd dicit j. e. uenerabilibus §. ij. & iij. lib. vj. Io. An.

[4] De hoc s. de iureiura. ca. pe. & Inn. plene tractauit de omni interesseq breuitatis & decisionis causa nõ prosequor. & si uis illud prosequi: uide quasi ad literã in Spe. de fru. & interesse ỹ. & quoniã in causis. usque ad uer. sed qualiter formabit. & in sum. Ho. de sententia. §. quis sit effectus. uer si. quia aliquoties. usq; ad fi. & p Dy. de reg. iu. mora. lib. vj. Io. An.

tia.non posset ita errare reus,sed tantum in causa ex communicationis.Et est hic arg. bonum, quod si aliquis habet probabilem causam litigandi, non punitur in sumptibus litis. [1] ff.de leg.ij.qui solidũ.§.ẽt. De hoc traditur s̃.de dolo.c.fin.

[1] Hoc uerum facta fide de errore. & sic facit' contra opin. Ber. secundum Hos. Ioã. And.

[a] Satisfacere compellatur. Sic patet, ꝙ si excõicatus, petat absolutionem à suo excõicatore, & iurauit stare mandatis iuris, eo absoluto, qđ primo inquirere debet, an excommunicatio iusta fuerit, antequam aliquid ei præcipiat. s̃.de resti.spo. literas. ĩ fi. s̃.de off.ord.ad reprimendam.si fuerit excõicatio iniusta nihil præcipiat ei per iuramentũ. quia in nullo tenet satisfacere, cũ non deliquerit. sed si fuerit iusta, tũc primo recipiet mandatum, ut hic. Contra hoc uidetur, ꝙ egit. s̃. de rescrip. ab excõicato. quia (ut ibi dicitur) excommunicator de suo facto, certus esse debet. sed hoc intellige, cũ dubitat, an iuste uel iniuste excõicauerit p̃missa admonitione ibi qñ non præmisit admonitionẽ, & sic cõtra formam cõcilij, tulit sñiam. & sic non contradicit, cũ de facto suo certus esse debeat. Idẽ est faciendum cũ aliquis corã superiore deponit iniusta excõicatione querelã, secũdum, ꝙ hic fit s̃.de offi.ord.ad reprimẽda, sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta uel iniusta, corã arbitris ab excõicatore & excõicato electis uel apud synodũ potius.xj.q.j.si clericis.uel coram superiore per querelã ut ibi dicitur.& s̃.de off.or.ad reprimendã. Sed nõne eo ipso, ꝙ excõicatus petijt absolui & iurat, intelligit acquiescere sñiæ, ut eam postea impugnare non posit? Videt qđ postea nihil dicere posit contra ipsam. s̃.de off.đ ele.gratũ.& s̃.de his quæ fi.à maiori par.c.ex ore.& s̃.de app.solicitudinẽ.& ff.de inof.test.l.ult.Itẽ si non appellat à sñia excõicationis. usq; ad x.dies, intelligitur acquieuisse sñiæ: ꝙ uidet s̃.de re iudic.ꝙ ad consultationem.C. eo.tit.absolutionẽ.Dicas ꝙ nõ. non enim ex eo quod petit absolui acquieuit sñiæ, ꝙ sit iusta.similiter nec ex eo ꝙ nõ appellat intra decem dies acquiescit sñiæ. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excõmunicationis non sit necessaria appellatio: quia appellatio suspendit pronuntiatum.ff.ad Turpil. l. j.in fi. sed effectus excõmunicationis, non potest suspẽdi per appellationẽ. s̃.de app.pastoralis.unde nec prodest nec est necessaria appellatio: quia per cursum x.dierum non transit in rem iudicatam. nam absolui potest ẽt post x. dies. unde per lapsum temporis, non sumit aliquã firmitatẽ: [2] & ideo de iniusta excõicatione, qñque potest quis conqueri cum uoluerit.

Excõicat9 absolui petẽs, an sententiá post ea ĩpugnare posit? Appellatio ĩ sñia excõicationis, nõ est necessaria.

[2] Firmitatẽ.respectu uinculi sed bñ respectu actus pro quo lata est.

Paul9 Interlocutoriã suam Iudex reuocare potest.

cõicatione ligatus: per cautionem receptam satisfacere [a] compellatur uel in pristinam reducat sñiam, usq; ad satisfactionẽ cõdignam inuiolabiliter obseruandam. Si uerò iudex suum recognoscẽs errorem, paratus sit talem reuocare sñiam, & is pro quo lata fuerat, ne absque satisfactione reuocet illã appellet: appellationi nõ deferat in hac parte, [b] nisi talis sit error de quo meritò debeat dubitari: [c] & tunc sufficienti cautione recepta, quòd corã eo ad quem appellatum extiterit uel delegato ab ipso iuri parebit excõicatum absoluat: [d] sicque poenæ præscriptę minimè subiacebit: cauens omnino, ne uolũtate peruersa in alterius præiudicium mentiatur [e] errorem, si districtionis canonicæ uult effugere ultionem.

Hono. tertius episcopo Bonon.

Excommunicat hæreticos, & quoscunq; uiolatores ecclesiasticæ libertatis.

CAP. XLIX.

NOuerit f.t. & infrà. Excõicamus [f] omnes hæreticos utriusque sexus, quocunq; nomine censeãtur, & fautores & receptatores & defensores eorũ. Necnõ & qui de cætero seruari fecerit statuta edita & consuetudines introductas, cõtra ecclesiæ [g] libertatem, nisi ea de capitularibus [h] suis intra [i] duos mẽses post hmõi publicationẽ sentẽtiæ fecerint amoueri. Item excommunicamus statutarios, & scriptores [k] statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores,

[b] Non deferat in hac parte. Quia cessante causa cessat effectus.sic.s̃.de app.cũ cessante. & ita iudex põt suã interlocutoriam reuocare: ut ibi dicitur. & ff.de re iud.quod iussit.uel errorem suũ corrigere. s̃. de. acc. qualiter & qñ, j.& palliare perperam actum. s̃.đ usu pal.c.nisi.Ber.

[c] Dubitari. Ergo admittit [3] hodie appellatio, non solũ si causa sit probabilis: sed ẽt si est dubia. De hoc dicitur s̃. de appell. ut debitus. in dubijs enim potius defferendũ est appellationi: qa illud certius est, ideoq; tenẽdum. s̃. de spons.iuuenis cum suis concord. sic reseruãda est sententia excõmunicationis, de qua dubitat meritò. s̃.đ cleri. excõ. mi.illud.

[d] Absoluat. Appellatio enim nõ tenet, quantũ ad hoc quin posit absolui excõicatus pp periculum moræ, sed quantũ ad hoc ꝙ transfertur iudiciũ ab ipso cautione recepta, ꝙ iuri parebit corã illo, ad quem appellauit. ut hic dicitur. [3] & s̃. de ap. qua fronte. Ioan.

[e] Mentiatur. Iudices enim sæpe falsa scribunt. ij.q.vj.c.biduum.in fi.& C.de arb.l.ne in arb tris.ff.de cu.& exh.re.diu9. ij.& s̃.de proba.qm contra.q tñ ipsorũ malitias refrenat.

NOuerit. Duas habet partes principales. Secunda ibi, necnon. Abb.

[f] Excõicamus. Omnes hæretici & fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, ipso iure excõicati sunt, ut hic patet. & s̃. de hære. excõicamus. j. in prin.& §.credentes.& c.pe.

[g] Ecclesiæ libertatẽ. Sic j.eo.grauẽ. qui enim cõtra ecclesię libertatẽ uenire nitũtur, sunt ipso iure excõicati: ut hic dicitur, sed qui iura ecclesiæ auferre conãtur, uel contra ei imponere: nisi admoniti destiterit: ipso iure sunt excõicati. s̃.đ immu.eccl.nõ minus.& c.aduersus.ar.cõtra.j.e. grauẽ. ubi dicit tales excõicandos, nisi statuta deleri fecerint.ibi soluitur.

[h] Capitularibus.i. libris in quibus statuta sua cõscribunt.simile uerbum habes xj.q.j.c.omnes. §. hæc si quis antiquata.

[i] Intra duos menses. Sic s̃.ne cleric.uel monach.nõ magno.& cap.super specula. [4] à tempore.n.publicationis, currunt isti duo menses: postea uero constitutio omnes ligat.in authen.ut factæ no. cõstitu. circa prin.colla.v.

[k] Scriptores. Sic s̃.ne cle.uel mo. sñiam. ubi prohibetur. clericis sñiam sanguinis proferre, & scribere eo modo omnes.n. qui cõsiliũ uel auxiliũ in his præstiterint, sunt excõicati, ut hic patet. & isti statutarij,

[3] Dicit hic.Inn.ꝙ sicut sñia excõicationis trahit secum executionẽ, nec impedit p sequentem app.đ appel. pastoralis. sic & sñia absolutionis, p sequẽtem appel.non ipedit. Si uero pcedat appella. non impedit, qa appellans ne absoluatur appellat a futuro grauamine: contra id de appellat. ut debitus. si tñ iustam habet cãm ĩpedit absolutionẽ sed cãm deuoluit: ut dicit gl. ad primũ dictũ facit qđ dñs prius &c. đ pœ. dis.j. uerbũ Io.An.

[4] Adde quod eorũ successores, nisi delere fecerint quã primũ sciuerit, sunt etiam excõicati. ar. l. ratũ. & l.qđ dicimus. ff. đ solutio.

priuādi sunt feudo, qd' habēt ab ecclesia. j. eo. grauē.
a Vel seruare. Resume ut intra duos menses, &c.
b Qui secundum ea. arg. quod illa scripta sunt reprobata, quorum damnantur authores. s. de hęr. fraternitatis. ubi de hoc. & c. excommunicamus. §. credētes. Bernard.

CAnonica. Statutū de regularibus excommunicatis, p iniectione manuum absoluendis per suos p̄latos, ad hospitalarios extenditur: ut ipsorum prior eos absoluat. h. d. Diuiditur. nam primo ponit canonem antiquum. Secūdo illum prorogat: ibi, nos. Ab. Sic.
c Constitutione. quam habes s. eo. capite ij. & ca. cum illorum.
d Enormis. s. eod. cum illorum.
e Duximus extendendum. Quod. n. concessum fuit monachis & canonicis regularibus, extenditur ad hospitalarios fauore religionis. sic qđ dictū erat de monachis, extēdit ad regulares. s. đ postu. ex parte. sic quod concessum fuit religiosis, extēditur ad epos. s. de priuile. quod nōnullis. & quod dictū fuit de episcopis, intelligendū est de electis & confirmatis. s. de translatio. inter. & quod dictū est de uxore, intelligendum est de sponsa. ff. de iure dot. si sponsa. † & ff. de sponsalib. oratio. & ff. đ fun. dot. l. Iulia.
f Nisi maioris. Propter enormitatem excessus, uel propter maiorem personam, cui manus intulissent. s. e. cum illorum. & c. monachi. Ber.
g Presbyter. Nisi esset presbyer, non cōcederetur ita de facili uel saltē clericus: qa laicis hoc officium, licet religiosis nō committeretur. xcv. dis. bene quidem. sic nec officium prædicandi. s. de hære. cum ex iniuncto, & Petro claues ecclesiæ commissæ sunt, qui fuit sacerdos, & non laico. xxiij. q. j. quodcunque. & xxj. distinc. in nouo. & xcvj. di. bene quidem. Ber.
h Fratribus uestris. Ergo non alijs, quod est uerū. & idē intellige de abbate, q non posset alterius abbatis monachū uel aliū absoluere, ex eo q dicit uestris, & de alijs prohibitū intelligitur. simile. ij. q. j. unus ex uobis. xlv. dis. disciplina. ibi, peccauit populus tuus, &c. priuilegiū hoc locale est ita quod ipsi extendere ad alios non possunt.

† Priuilegiū quod habet uxor in dote: habet ēt sponsa, quæ dotē dedit sed nō nupsit: uel erat minor. xij. Io. an.

& consiliarios locorum, ubi de cætero hmōi statuta & consuetudines editæ fuerint uel seruatæ, a necnon & illos qui secundum b ea præsumpserint iudicare, uel in publicam formam scribere iudicata.

Idem magistro & fratribus hospitalis Hierosolymitani.

Fratres hospitalis Hierosolymitani, excōmunicati pro iniectione manuū in clericum seu cōfratrem, absolui possunt per eorū priorē, nisi excessus fuerit difficilis & enormis.

CAP. L.

CAnonica constitutione c cauet, qđ monachi & canonici regulares, quocunque modo se percusserint, non sunt ad apostolicā sedem mittendi, sed secundum discretionē & prouidentiā sui abbatis, disciplinæ subdantur, q si abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficiat, prouidentia est diœces. epi adhibenda, nisi excessus difficilis fuerit & enormis, d pp quem meritò ad eccle. Roma. sit recursus habendus. Nos ergo ad uos statutum hmōi duximus e extendendū authoritate præ. statuentes, ut in tali casu (nisi maioris f sit prouidentia requirenda) per priorem uestrum, qui (sicut audiuimus) presbyter g esse debet, fratribus uestris h absolutionis beneficium impendatur.

Idē ti. sanctæ Praxedis presbytero Cardin. apo. sed lega.

Excommunicatus uel suspensus absolui nō debet, nisi prius iuramēto præstito, si tamē sine scandalo iuramentū haberi nō potest, poterit fieri absolutio p manualem promissionem.

CAP. LI.

SVp eo q monachi Græci & heremitæ pp ī obediētiā, snīa suspēsionis & excōicationis ligati, nolūt ad mandatū ecclesiæ, nisi per manualem promissionê redire: Hoc tibi duximus respondendum, q si nullatenus pñt induci ad præstādū iuxta formam i ecclesiæ iuramentū k ipsos hac uice, cum promissione l poteris recipere manuali: cū interdum (cōsideratis locorum & temporum † qualitatib⁹) seueritati sit aliquid detrahendū. m

Idem Bituricēsi & Carnotensi decanis, & subdiacono Arelaten.

Cùm de uiribus sententiæ dubitatur, potest quis absolui ad cautelam iuramento præstito

CAP. LII.

VEnerabili f. n. Cenoman. episcopo & procuratore Turon. archiepiscopi, in nostra prę sentia cōstitutis pro quadam suspensionis sententia in præfatum episcopū ab eodem archiepiscopo promulgata: nos sententiam ipsam relaxauimus ad cautelam, n ipso

i SVper eo. Formam. quā habes supra eod. ex tenore. quæ obseruanda est in absolutiōe cuiuslibet, qui incidit in canonem. supra eo. cum desideres. j. respon. in fine.
k Iuramentū. Tamen ad cautelā potius introductum fuit ut ibi dicitur, ut de cętero nō cōmittat talia. simile xxiij. q. ult. pessimam. & j. eod. grauem. & s. eo. ex tenore.
l Cum promissione. hic euidēter reprobatur opinio illorum, qui dicunt quod si iuramentū non interueniat in tali absolutione nō est absolutus. iuramentum. n. non est de substantia † absolutionis: ut hic patet. De hoc dictū est s. e. cū desideres. in fi. Ber.
m Detrahēdū. Ratione loci & tēporis detrahendū est seueritati: ut hic dicit. l. dist. ut constitueretur. xliiij. dis. comessationes. ix. q. i. ordinationes. xxiij. q. iiij. nō pōt. & s. de trāsac. c. ult. habes de hoc satis.
n VEnerabili. Ad cautelā. qa lata erat post appellationē: ut dicebat sic supra e. per tuas. & s. de appel. ad præsentiā. et s. de testi. ueniens. ij. in fine & tamen licet ad cautelā absoluatur, iuramentum præstat: ut hic patet, sed ex quo ad

† Ex hoc adde qđ ibi not. in glos. arg. quod causa. in fi. q glo. quidā nō habēt. Ioā. And.

† Id est imperij Constātinop. nuper occupati nec sine periculo retēti. & sic interim papa non ualēs græcā ecclesiam oīno subigere, conabatur sensim pellicere, sed hęc studia paulopost irrita fecit michael palęalogus, Gallis expulsis.

† Licet. n. de forma. non ideo sequit qđ sit de substantia: & facili⁹ tollūtur formę uel circūstantiæ rerū, quā ipsæ rerū substātiæ. ad hoc qđ dicim⁹ de pacto uel cōsuetudine p quā tollit primū & non secūdum, ut patet đ cōsue. ca. ij. li. vj. & cōmo. ca. uno. de depo. cap. ij. Ioā. And.

quo ad cautelam absoluitur, non deberet iurare. hoc si propter dubium: quia non constabat de ipsa suspensione, an rite lata fuerit, & ideo præstatur iuramentū ut si constiterit ipsum culpabilem extitisse, super eo quod sentētia lata fuit, stabit mādato archiepiscopi. & est notabile, & pro suspensione iuratur, sicut pro ab solutione excommunicationis. Ber.

a Constiterit. Coram quo constare debet? Forte coram papa si uoluerit, uel corā eius delegato, uel si arbitros eligere uoluerint: ipse enim archiepiscopus non debet cognoscere: ut uideatur arg. s. eo. per tuas. & xj. q. j. si clericus. De hoc dicitur s. e. sacro. & est ar. ex hac decr. quòd semper iuramentū exigendū est in absolutione, ubi non constat excōicationem uel suspensionē iniustā esse. sed mandatum differtur in euentū cognitionis ut dictum est s. e. sacro. Vel dic, quòd isti, quibus scribitur, cognoscent de hac suspensione.

Grauē. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices: ibi: ideoq;. Abbas. Siculus.

b Libertatis. sic s. eo. nouerit.

c Excolantur. Similem pœnam habes. s. de priuileg. quanto. sic excommunicantur Iudæi s. de usu. post miserabilem. & c. quanto. Bernardus.

d Sumptibus. uolētes ecclesiam subijcere seruituti, & publicis functionibus, à quibus sunt omnino immunes, s supra, de immun. eccle. non minus. & xvj. q. j. c. generaliter. §. nouarum. C. de sacr. sanc. eccle. placet.

e Similia decætero. s. e. ex tenore. xxiij. q. ult. pessimam. & xij. q. ij. de uiro. xj. q. iij. cum aliquis. sicut & de hæretico. j. q. vij. quoties. j. & de cōse. di. ij. ego. B.

f Promulgare procures arg. contra. s. e. nouerit. ubi excōicati uidentur, ipso iure consiliarij sicut ipsi statutarij rectores & consules. sed illud intelligi potest nisi intra duos, mēses ea deleri fecerint, & hoc intelligitur secundū illud: ut nisi ea deleri fecerint excommunicentur. & sic uidentur excōmmunicati ipso iure, nisi ea deleri fecerint intra terminū dictum & postea per sententiam. sed statutarij & scriptores, ipso iure sunt excōicati: ut s. eo. nouerit. Vel dic quòd hic loquitur de alijs cōsiliarijs & officialibus qui postea successerūt & nō de illis quorum cōsilio uel authoritate statuta illa edita fuerūt: & nisi isti ea deleri fecerint. excōmunicentur ut hic dicit: & si ea fecerint ob seruari, nisi intra duos menses ea deleri fecerit ipso iure sunt excōmunicati. s. eo. nouerit. sic s. de immu ecc. aduersus. antiqua decre. s cōcordat illi decret. nouerit. & ideo uidet male decisa ut non contradicat, sic expone pmulgare procures. i. promulgatam esse ostendas uel denunties, uel iterum excōicentur à iudice: alias non uidetur cessare cōtrarium. Ber.

g Priuatos. Ex hoc uidetur, quòd ipso iure sunt excommunicati ipsi statutarij. ex eo quod dicit, & priuatos denunties, per decreta. s. eo. nouerit. & quia contra fidelitatem ueniunt, amittere debent feudum. xxij. q. ō. ulti. de forma. & ecclesia potest illos priuare: cū in hoc sint de foro illius. sic dominus priuat uasallum, quando facit feloniam domino de suo feudo, in consti. Frideric. de feud. hac edictali. §. preterea. quia dominus, inter uasallos de feudo cognoscit. s. de foro competen. uirum. & ca. ex transmissa sinit e. s. de hære. c. ult. ar. xv. q vj. ca. pe. & ult. sic & clericus qui cōtra ecclesiam sua aduocat, perdere debet beneficium. s. de post. c. ulti.

Quæ dicebat illos excōicatos esse, & infames & sic denuntiandos donec absoluantur. Ioan. And.

Dn̄s priuat uasallum, quando felonia de feudo facit.

Adde quòd ecclesia et tenetur ad refectionē pontium, murorum & puteorum communium. gl. in l. ad instructionē. C. de sacro. san. eccle. & in l. maxima rum. C. de excusati. mu. lib. x.

episcopo in præsentia dicti procuratoris præstante corporaliter iuramentum, quòd parebit mandatis, quæ idem archiepiscopus sibi propter hoc fecerit, si cōstiterit a ipsum in eo pro quo fuit lata prædicta sententia, culpabilem extitisse.

Idem episcopo Seneñ.

Excōmunicantur officiales locorū, in quibus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatē nisi ea deleri fecerint: & statutarij feudis ecclesiæ sūt priuati

CAP. LIII.

Grauem uenerabilis f. n. Pisani archiepiscopi recepimus quæstionem quòd quidā ciues Pisani deputati à potestate ac populo ad statuta ciuitatis edenda, in derogationem apostolicæ sedis, & subuersionē ecclesiasticæ libertatis b edere præsumpserunt, quòd si quis clericus uel laicus cōtra quēcunque laicū Pisani districtus ad iudicem ecclesiasticum literas apostolicas impetrauerit, mille solidis (nisi renunciauerit literis condemnetur nec reditus possessionum suarum, reddātur eidem, uel agri excolantur c illius, sed banno potius subiaceant potestatis: & infrà. statuerunt illi præterea ut clerici suis sumptibus d castrum ripæ fractæ faciant custodiri: quòd si renuerint contra eos potestas procedere teneatur: & infrà. Ideoq; f. t. mandamus quatenus in consiliarios & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularibus suis deleri fecerint, & idoneè sicut exigit res caueri, quòd similia e decætero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare f procures. Cæterum cùm ijdem statutarij multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in feudum ipsos fore nihilominus priuatos g feudis huiusmodi nuntiare procures.

Gregorius nonus.

Alloquens excōicatum intendentibus ad salutem animæ, etiā si alia uerba interponat, excommunicatus non est.

CAP. LIIII.

Cvm uolūtate ac proposito, h maleficia distinguantur: excommunicationis sententiam nō incurrit, qui excōmunicato in his, quæ ad absolutionē, uel alias ad salutē i animæ pertinent, in locutione participat, licet etiam alia uerba incidenter (ut apud eum magis proficiat) interponat.

Cvm. Tres sunt partes. Secunda ibi prædicatores. Tertia ibi, si qui uero Abbas.

h Voluntate ac proposito, maleficia. Hæc uerba sumpta sunt ex illa l. ff. de fur. qui iniuriæ. in prin. ad cor. n. & ad spontaneas uoluntates respicit Deus, & nō ad actus. xv. q. vj. c j. & xiij q. v. si quid. sola. n. temeritas hic attenditur. s. eo d. ca. j & xvj. qō. iij. si quis suadente. & quia animus punitur, non opus l. distin. contra animum. & duobus ca. seq.

i Ad salutem. s. e. j. responso. & xj. q. iij. cum excommuni-

Loquitur in illo qui iniuriādi animo, ianuam fregit, & post alios res remotę sunt qui nō tenetur fur ti. Io. An.

Prædicatores (præsertim qui alias sustentari non possunt,) ab excommunicatis & detinẽtibus bona aliena, eleemosynã recipere possunt. hoc dicit.

Predicatores quoq; qui penes excõicatos uel [a] alios alienarum rerum detentores in prædicationibus, & cõfeßionibus qua si gerũt causam [b] uel curam eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, eleemosynas licite possunt ab illis recipere, † præsertim, [c] si alias non ualeant in illo loco sustẽtationem habere.

Ponit quosdam casus, in quibus percutiens clericum, excõmunicatus non est.

Si qui uerò ratione [d] officij, quod in ecclesia obtinẽt, aut etiam alij [e] clerici seniores zelo deuotionis, pueros uel adolescentes in minoribus [f] ordinibus constitutos turbantes [g] diuinum officium, & ij qui obtẽtu prælationis [h] uel magisterij [i] subditos & scholares correctionis causa, leuiter forte pcusserint: excõicationis sententiã nõ incurrunt. Quod & de ijs dicẽdum est, qui aliquos de familia [k] sua uel propinquos inferiorum [l] graduum simili modo ut cohibeantur à suis insolẽtijs, & scientia bonisque moribus informentur, duxerint corrigendos.

Idẽ Astoricen. episcopo

Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excõicationem maiorũ.

CAP. LV.

SI concubinæ publicę clericorum ecclesiasticæ censuræ districtione notentur, eosdẽ cõcubinarios nõ est dubiũ sententia maioris excõicationis inuolui q post latã sentẽtiã cõmunicant in eodem crimine [m] criminosis.

municato. ubi permittitur participare in his quæ ad salutẽ pertinẽt, ut hic dicit, & quæcũq; uerba ad hoc proficere possunt excõicato dici possunt, alias non.

[a] Vel alios. Idest usurarios, quorum eleemosyna [1] recipi non debet s. de usur. quia in omnibus.

[b] Causam. Eorum negotiorum gestores, & ideo possunt eorũ eleemosynas recipere: ut hic dicitur, q a ipsi quorum res aguntur ab illis sua recipere possũt. & sic isti prædicatores, licite ea recipiunt pro eleemosynis: & licet res nõ habeat effectũ, sufficit, q ab initio negotiũ sit utiliter cęptum. ff. de neg. gest. sed an ultro. §. is autẽ qui & negotiorum gestor ptereа potest agere ad sumptus quos fecerit, ut ibidem dicitur. & est arg. q ille qui gerit uicem alterius, honorandus est, sicut ille cuius uicem gerit. xciij di. c. ult. & xciiij. di. c. j. & s. de of. dele. cũ olim. ij.

[c] Præsertim. Potest exponi pro maxime: alias tẽpore necessitatis ab excõicatis possunt recipi necessaria & emi. xj. quæstio. iij. quoniam multos. alias uero prædicatores non debent recipere eleemosynas ab excommunicatis uel usurarijs, uel consimilibus. xc. di. oblationes. & capi. eorum. & xvij. q. iiij. minor.

[d] Ratione officij. No. q ratione officij licet q alias nõ liceret: [2] & hoc ideo q a ex quo cõmissum est ei officium, & talia sine quibus officium, cõmode expediri non potest: sicut iudex potest cõpescere omnes impedientes iurisdictionem suam s. de offi. dele. c. j. c. præterea. & ca. prudentiã. & c. suspicionis. & supra de testi. c. tam literis. imo & si non habeat officium.

[e] Alij. s. seniores de ecclesia, possunt inferiores in minoribus ordinibus constitutos coercere, etiam turbantes diuinum officium: ut hic dicitur.

[f] In minoribus ordinibus. Ergo non possunt sic cõpescere constitutos in sacris ordinibus, licet turbent officium: q a ex eo q permittit specialiter de istis, de alijs prohibet: sicut q de uno negatur, de alio conceditur. xxv. di. qualis. & s. de præsump. nonne. & quia honorabilia membra, exceptis grauioribus culpis uerberibus subijci nõ debent. xlv. di. cum beatus. puniantur ergo alijs admonitionibus: & si se non correxerint possunt suspendi s. de cele. mis. dolentes. arg.

[g] Turbantes s. e. ueniens. & de ap. dilectis filijs. ar.

[h] Prælationis. Sic ergo prælati possunt corrigere subditos & percutere leuiter sine metu excõicatiõis causa correctionis, & nõ ex odio. s. eo. ex tenore. leuiter n. hoc facere debẽt, quia leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti. xlv. di. cum beatus.

[i] Magisterij. Sic s. eo. c. j. modica enim & leuis castigatio permissa est doctori. ff. ad l. Aquil. l. v. in fin. & l. se. & humilis debet esse doctrina magistri. s. de ma. & obe. humilis. ubi plures cõcor. inuenies. ad hoc nimia sæuitia culpæ annumeratur. ff. ad le. Aqui. pceptoris.

[k] De familia. Nota q quis familiam suam corrigere debet cũ ei competat iure patrię potestatis. xxiij. quæst. iiij. duo ista. & xlv. di. c. cum beatus. §. Salamõ. & c. disciplina. & qui domesticorum suorũ curã non habet, fidẽ negauit. xlvij. di. c. sicut §. necesse ad fi. uer. hinc etiã Paulus. & C. de pa. po. si filius. & non solũ pater, sed etiã propinqui domesticos suos corrigere debent. C. de emend. ppin. l. una. & hic idem dicit, omnes prædictæ personæ clericos inferiorũ graduum corrigere poterũt sine pœna excõicatiõis, ut hic patet de magistris & prælatis, [4] & nõ distinguitur in gradu. Hic habes sex casus, in q bus licet corrigere & percutere clericũ sine excõicatione qui habent officiũ ĩ ecclesia seniores, & platus: magister, dñs domus & cõsanguinei. sunt & alij casus ubi q s non incidit in canonẽ si iocosa leuitate clericum percutit s. e. c. j. Itẽ si inueniat eũ cũ matre, filia uxore, uel sorore. Item si uim ui repellat incontinẽti. s. eod. si uero alicuius. j. §. ij & iij. Item si clericus post trinam admonitionem, non se corrigat, perdit hoc beneficium s. eo. contingit ij. & capitu. in audientia.

[l] Inferiorũ graduũ. Secus si sint in supioribus, puta subdiaconatu uel alijs supioribus: q a per sacros ordines liberati sunt à patria ptãte: vñ nullũ ius habent in eis. sacer. n. ordo liberat à pa. po, à seruili: q plus est. liiij di. ex antiq s. & c. frequẽs. & c. si seruus sciẽte. & subdiaconus eodẽ gaudet priuilegio, cũ diacono. s. de ser. nõ ordi. miramur. Et ita habes hic, q cleric⁹ q diu est in minoribus ordinibus, est in pa. po. nisi expresse emãcipet & ita no. dignitatẽ sacrorũ ordinũ. [5] Quid si psonæ superius in lra noĩatæ excedãt modũ, nũquid incidũt ĩ canonẽ? Rñdeo, nisi irato animo hęc faciãt & ex pposito, nõ credo q incidãt in canonẽ q solũmodo dolũ psequitur, q colligit ex uerbis canonis. xvij. q. iiij. si q s suadente. ibi, manus uiolentas iniecerit. & s. e. c. j. uiolentia nõ committitur sine dolo sed huiusmodi manus prædictarum personarum non sunt dolosæ sed charitatiuæ, licet fortuito casu excedãt modũ disciplinæ. q probatur ex prĩ. hui⁹ c.

[m] SI concubinæ. In eodem crimine. Secus si alias partici-

[1] Melius dicere oblatio & tũc demũ cum sunt manifesti: est enim differẽtia, inter hæc duo: ut dixi in text. Ioã. And.

† Adde in contrarium an debeat eisdem ri: no. Alber. de Rosa. & Bar. in le. j. C de mendi. ua. lib. undecimo.

[1] Inn. exponit pro tñ: quod est tutius secũdum Host. alle. in ar. s. c. inter alia. Ioã. And.

[2] Cõcor. tex. in l. j. §. sed est æq ssimũ. cũ glo. in uerbo, cõcedi. ff. de postu.

Correctio multis est permissa: & etiam necessaria.

[4] Idẽ no. xxiij. q. v. c. j. ad fin. in gl. magist er Io. And.

[5] De hoc s. de ętate & qualita. indecorũ. ibi uide: & not. sup j. glo. Bar. brix. infi. q õnis quæ incipit, quæritur utrũ pater dicit de prẽ percutiente clericum in sacris, causa correctionis: q non est excõicat⁹ secũdum Dama. & Tãc. quia licet nõ sit in eius potestate, tamen manus illa nõ est iniuriosa. dicit de mũ Laur: & legistas tenere, q talis sit in potestate patris: in authẽ. de san. episc. §. presbyteros colla. ix. & C. de episco. & cleri. sacrosancte dicit autẽ ipse Bart. q sibi uidetur quę stio soluta per hũc finẽ. Io. An. dic q non est exẽpt⁹ à pria potestate. Pa nor.

participarent in locutione, uel alias quā in crimine: quia tunc non essent excommunicati maiori. sed minori. s. eo. nuper. ubi satis de hac materia: & ea quæ ibi dicta sunt, hic posses repetere. & sic sententia per participationē criminis, extenditur ad personas contra quas lata non fuit, simile. s. de immu. eccle. aduersus in fine. & s. eodem. nouerit. Ber.

Idem.

Excōicatus minori potest ab excommunicatione aliquē absoluere. CAP. LVI

DVobus collata potestas, ut à minori excōicatione, si in ipsam inciderint, inuicē se absoluant, utroq; ligato uinculo excōicationis, hmōi non expirat.[2]

Idem.

Permittitur ministris ecclesiarū, semel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus his, quæ exprimuntur in textu.

CAP. LVII.

PErmittimus ecclesiarum ministris, semel in hebdomada, tempore interdicti, non pulsatis campanis, uoce submissa, ianuis clausis, excommunicatis[b] & interdictis exclusis, missarū solēnia celebrare, causa conficiēdi corpus domini, quod decedentibus[c] in pœnitentia non negatur.

Idem.

Satisfaciēs clerico, quem uerberauit, non potest propter hoc ab episcopo absolui, nisi in certis casibus hic expressis.

CAP. LVIII.

QVamuis incidēs in canonem latæ sniæ propter uiolentam manuum iniectionem iuxta proprias facultates eis satisfaciat[d] quibus iniurias irrogauit, non tamē aliter, quam per sed. apo. uel eius legatum absolutionis pōt beneficium obtinere. Nisi imminente mortis[e] articulo infirmitate, inimicitia,[f] aut inopia,[g] puerili[h] uel senili ætate, fragilitate sexus,[i] seu corporis impotentia,[k] siue quolibet impedimento canonico[l] retrahatur, quo minus Romanum pon. possit adire: uel nisi iuris beneficio[m] à labore huiusmodi excusetur. Cæterum quibusdam[n] prędictorum, uidelicet qui tēporali impedimento laborant (exceptis pueris) sub debito iuramēti (qd̄ sm̄ ecclesiæ formā præstare tenentur) consueuit iniungi ut impedimento cessante, ad aposto. sedem accedant, mandatū ipsius humiliter suscepturi.

Idem.

Excōicatio simpliciter lata intelligitur de maiori. hoc dicit. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. LIX.

[1] DVobus. Nō expirat. Si potestas ista absoluendi, nō expirat: ergo unus potest absoluere alium.[a] Sed contra uidetur ꝙ cū unus sit priuatus à sacramentis, aliū restituere non potest. d̄ conse. di. iiij. sanctum. quod enim nō habet. dare nō potest. j. q. j. c. j. & q. vij. Daibertum. & ar. s. de cle. excōmu. mi. c. ulti. Quid ergo dicit, ꝙ talis potestas non expirat? Rn̄.[2] bene dicit, ꝙ in ueritate potestas collata nō expirat ꝑpter hoc cū effectu, sed dormit. i. potestas illa, cū uterq; sit excōmunicatus, non potest habere effectū: quia alter alterū non potest absoluere, nisi primo alter eorū ab alio, quam à socio fuerit absolutus. tunc demum habet effectū si s. de off. dele. prudentiam. §. sexta. & s. de conces. præb. & ecc. nō ua. quia diuersitatē. xv. q. vij. c. pe. & ult. si. C. de cur. fu. l. pe. Vel dic ꝙ bene pōt alter alterum absoluere, licet sit ligatus minori excōicatione. & ita nullo modo expirat potestas, sed durat cum effectu. ar. decr. prædi. si celebrat quia minor excōicatio, priuat solum modo à perceptione sacramentorū, sed non à collatione, ut ibi dicitur. ar. ad hoc. s. e. sacro. & s. de rescri. ab excōmunicato.

[a] Adde de hac quæ. Carlo. in cle. j. d̄ reli. do. uer. prædictis. in vij. q.

[2] Primā istam responsionē rephendebat Host. dicens, ꝙ secundum eam nihil esset speciale ī minori: qd̄ tamē uult ponderare tex. tenebat ergo secundam: postea dicēs se audiuisse, ꝙ Berna. illam tenebat ī additionibus: dicit se additiones eius non uidisse. Io. And.

PErmittimus. Hodie hoc c. seruit de nihilo quia hodie ꝑmittit̄ singulis clericis celebrare ianuis clausis excōicatis uel interdictis exclusis: ut habetur in c. fi. §. adijcimus. & §. seq. eo. tit. lib. vj. Abb.

[b] Excommunicatis. Et interdictis & hoc idē facere debent religiosi, & alij qui priuilegium habent celebrandi tempore interdicti. s. de priuile. quod nō nullis. & j. titu. proxi. cum in partibus. illud priuilegiū per hoc c. extenditur ad omnes alios prælatos ecclesiarum qui prius illud non habebant, ꝙ semel tantū in hebdomada celebrent, causa conficiendi corpus Christi. & hic non attenditur fauor personarum. sed sanctitas ipsius corporis principaliter, & necessitas decedētium infirmorum. Presbyter enim semper debet habere eucharistiam paratam: sed quando consecratur pro populo, nihil in crastino seruādum est. de conse. di. ij. tribus. Item alijs conceditur fauore religionis siue personarū, ut patet in c. quod nonnullis. s. de priuileg.

[c] Quod decedētib. Sic. s. tit. proximo. quod in te. Ber.

[d] QVamuis. Satisfaciat, licet quis satisfecerit iniuriam passo: nondum tamen haberi debet absolutus, nec est ei communicandum, nisi primo absoluatur. s. e. cum desideres. j. respon. & ulti. omnis enim res, per quascunque causas nascitur, per easdē dissoluitur. j. de regu. iur. c. j. sic enim excōicatio quandoque solo uerbo contrahit̄, & solo uerbo tollitur, sed in hoc casu ipso facto inducitur, sed solo uerbo tollitur & sic satisfactio uel iuramentū, nō sunt de substantia absolutionis. De hoc dictum est s. eo. cum consideres. in fi.

[e] Mortis. s. e. non dubium. & xvij. q. iiij. si q̄s suadente. & s. e. quod de his.

[f] Inimicitias. s. e. decætero. de infirmitate, inopia, senili ætate habes. s. eo. quod de his.

[g] Inopia. Si. s. de testi. si q̄s testium. contra. s. eo. noscitur. sol. ibi.

[h] Puerili. Pueri. intra pubertatem, non mittuntur ad curiā: quia ætas eos excusat ab itinere. s. eod. c. j. & §. proxi. & infra, e. c. ult.

[i] Fragilitate sexus. s. eod. mulieres. & c. de monialibus.

[k] Corporis impotentia. Quia. s. sit mutilatus in pede, quod ire non possit uel contractus.

[l] Impedimento canonico. Supra e. quod de his. B.

[m] Iuris beneficio. Vt serui. s. eo. mulieres. & hoc intellige, secundum distinctionē huius ca. s. e. relatum

[n] Quibusdā prædictorum. s. qui timore mortis, infirmitate, inimicitia, senili ætate confracti, uel impotētia ꝑpetua, inopia, omnes isti possibilitate recepta, sedem apostolicam uisitabunt pro mandato recipiēdo: ut j. sequitur. & s. eo. de cætero & c. de his.

SI quē sub hac forma uerborū, illum excō munico, uel simili [a] a iudice [b] suo excōicari cō tingat, dicendum est eū, non tantum [c] minori, q̄ a perceptione sacramentorum, sed etiam maiori excommunicatione (quæ à communione fidelium separat) esse ligatum.

Idem.

Beneficium indultum ratione minoris ætatis postquam cæpit habere locum, non extinguitur, licet minor peruenerit ad maiorem ætatem.

CAP. LX.

PVeris [d] qui in canonem inciderunt sententiæ promulgatæ, siue ante siue post pubertatē, si postulent se absolui, potest diœcesanus episcopus absolutionis beneficiū impertiri. Cùm propter defectum ætatis, [e] in qua fuit cōmissus excessus, rigor [f] sit māsuetudine temperandus.

[a] SI quē. Simili puta nisi hoc feceris, noueris te excommunicatum. ī. de appe. ca. præterea. ij. & ī. de testib. cog. c. ij. & ī. de rapto. c. iij.

[b] A iudice. Suo. sententia iudicis sui. siue iusta siue iniusta tenet. xj. q. iij. c. j. & ij. sed à non suo iudice lata, est nulla. arg. ī. de priui. cum olim essemus. & ī. de cō suet. ad audientiā. & ī. d̄ iudi. at si clerici. & ī. de off. or. di. c. pen.

[c] Non tantum minori. Sic ergo patet cum dico, excōmunico illum. de maiori intelligitur. Minor enim excōmunicatio, remouet à cōmunione sacramentorū, ut hic dicit, maior excōicatio à corpore Christi, quod ē ecclesia, s. cōione fidelium. iij. q. iiij. Engeltrudam. Est ergo maior excōicatio à qualibet licita communione & legitimo actu separatio. unde Adā excommunicatus fuit, ex esu ligni. xj. q. iij. c. ad mensam. §. euidenter. Excōmunicatio q̄ dicitur anathema infligitur tam ab homine, quam à iure, & pro contumacia & pro crimine. ī. titu. proxi. ex parte & xvij. q. iiij. si quis suadente. & xxiiij. q. j. ca. j. ij. & iij. & in titu. isto per uiolentam manus iniectionem. Minor autem excommunicatio infligitur quandoq; pœnitenti & impœnitēti: [1] pœnitenti quandoq; a se ipso, qn̄q; a sacerdote. de pœ. di. j. facilius sed melius facit, si authoritate sacerdotis hoc facit. de pœ. di. j. in actione. Impœnitenti quandoque à Deo imponitur excommunicatio minor cum propter mortale peccatū Deus tradit aliquem Sathanæ, & discedit a mente eius. xj. q. iij. audi denique. Quandoq; ipsemet se suspendit a sacramentis, cū non uult pœnitere, & putat sibi sufficere: & male hoc fit. de pœ. dist. j. sunt qui arbitrantur. sed si reputat se indignū, & abstinet bene facit. de conse. dist. ij. qui scelerate. Quandoq; imponitur a sacerdote loco pœnæ: quia non uult pœnitere. xvij. q. iiij. miror. quandoque per sententiā canonis. xj. q. iij. cum excōmunicato. lxxxj. distinct. si qui sunt. Cum inflicta est excommunicatio à se vel a Deo, agat pœnitentiā, & sequitur reconciliatio. Si uero à sacerdote inflicta fuerit, per eū recōcilietur. Cum uero a canone infligitur minor excommunicatio per simplicem sacerdotem potest absolui, & sine iuramento uel aliquo mandato, nisi participet in crimine [2] . ī. eo. nuper. & c. si cōcubinæ. Qui maiori ex cōmunicatione est notatus: si ab homine, semper ab eodem uel eius superiore debet absolui. ī. e. p tuas. nisi incendiarij post publicationē. ī. e. tua. Si a canone est notatus, a suo episcopo potest absolui, nisi conditor canonum sibi absolutionem retinuerit. ī. e. nuper. sicut in ijs qui uiolentas manus mittunt in clericum xvij. q. iiij. si quis suadente. & ī. e. c. proxi.

[1] Adde quid sit maior aut minor. excōmunic. no. Bar. in l. si is qui. C. si pēd. appe. Spe. in titu. de sen. prola. §. ut aūt. uer. illud aut scias.

[2] Excipit ab eo qd̄ dixit: et sic de illo qui excōicatus est a canone: & sic facit pro opinione Inn. & Hos. de qua ī. eo. nuper uer. si. quāuis. Io. And.

[d] PVeris. Pueri excōicati pro iniectione manuū ab epō absolui possunt: etiā si ante absolutionē effecti sunt puberes. h. Et duæ sunt partes: secunda ibi, cū propter. Abb.

Pueris. Intellige doli capacib. ī. de deli. pueror. pueris. alias iniuriam facere non possunt pati uero sic. xv. q. j. illud.

[e] Aetatis. Sic ergo parcit ætati, licet nō in totū, sed quo ad minorem penā, vt in delictis. ff. de mino. auxiliū. §. in delictis. [3] In delictis enim, nō parcitur nisi quo ad minorē pœnā, vt ibi.

[3] Vide de delic. pue. ca. j. super vlti. gloss. Io. And.

Glos. seq. ponit quatuor casus, quibus tēperatū rigor.

[f] Rigor. iuris rigor tēperatur qn̄que rōne ætatis: vt hic, & lxxxvj. dist. tante. & de conse. distinct. iij. eos qui xxxv. q. ix. sententiā. qn̄q; ratione locorū & temporū. ī. eo. super eo. & qn̄que ratione personæ & causæ & loci & tpis. ī. de trāsac. ca. ulti. & xxiij. q. viij. occidit. & xxix. dist. sciendū. quandoq; ratione multitudinis & scādali. l. dist. ut constitueretur, cum suis concordantijs.

TITVLVS XL.

DE VERBORVM significatione.

Hieronymus super Ozee.

Nouale, est terra nouiter ad culturam redacta.

CAP. I.

INnouate nouale. [g] Nouale est ager, nunc primū præcisus [h] †.

† l. sylua. §. nouale. ff. eod. sed ut Budæ primū ibi annotauit legēdum est psciſsus. quod Haloā. & Alcia. ibi, Ioā. Quintinus hic & omnes docti sequuntur.

Idem super Danielem.

Appellatione patris, ueniunt in lata significatione, omnes ascendentes.

CAP. II.

NAm & rex Nabuchodonosor pater tuus. Id est proauus, [i] moræ scripturæ, quæ auos & deinceps patres appellat. [k]

Idem in parabolis.

Non dicitur natus, qui statim decessit.

DE VERBORVM significatione.

Supra visum est de diuersis cōstitutionibus circa iudices, iudicia, clericos, matrimonia, & crimina. Verūtamen, quia in eis & alijs dispositionibus dubitari potest, de significato verborum: ideo in fine operis annectit hunc titulum. Abb.

INnouate. Exponit hic Hieronymus uerbum nouale. quod scribitur Ozee x. capitulo. Abb.

[g] Nouale. Verba sunt Hieronymi exponentis uerba prophetæ.

[h] Præcisus. Dicitur in lege, terra, scilicet præcisa q̄ anno cessat. ff. de uerb. sig. sylua. §. ij. Dicitur nouale, terra de nouo ad culturā redacta cuius nō extat memoria, q̄ culta fuisset [4] . ī. e. quid per nouale. & qd̄ semel fuit nouale, semper erit nouale quo ad decimarum retentionem uel solutionem. ī. de priuileg. sul.

[4] Et est simile qd̄ d̄ loco deserto dici ī. e. c. j. li. vj. secundū Hosti. Io. And.

NAm & rex. In prima parte ponuntur verba Danielis. In secūda uerba Hieronymi exponētis illa. Secunda ibi, id est proauus. & uide historiā de consec. dist. j. in c. uestimenta. alias incipit, uasa. Abb.

[i] Proauus. Verba sunt Hier. exponētis uerba pphetę. Prophetæ, scilicet.

[k] Patres. Omnes ascendentes parētis nomine cōtinentur.

mentur.ff. de uerb.sign.appellatione. & appellatione filij oẽs descendentes.ff.e.liberorum.& ff.de gradi. cog.l.Iurisconsultus.§.parentes. usque ad tritauum patres dicuntur, ultra uero, maiores appellantur. liberi usque ad trinepotem: ulterius inferiores uocantur, ut ibi dicitur: unde Christus, dici potest filius Dauid. Ala.

Nam & ego. In prima parte ponunt uerba Salomonis. In secunda uerba Hieronymi exponẽtis illa: ibi quare. Abb.

[a] Vnigenitũ. Verba sunt Hieronymi exponentis uerba Salomonis.

[b] Fratrem uterinum. Fratres uterini dicuntur, qui ex eodem utero nati sunt. uiuente enim Vria concepit Bersabee ex Dauid: & peperit filium qui mortuus ẽ: postea cõcepit ex eodem Salomonem. unde ipse dicit, nam & ego unigenitus.

[c] Quasi nunquã esset. Et ita non uidetur fuisse, q non durauit: argu. s.de regu. ad nostram lxiij.dist. quãto.ff. de in rem uerso. si pro parte. §. in rẽ autem uersum. sic nõ dicitũr esse, qui minus idoneus est. s.de transla.inter. & ff. quod cuiusq; uniuers.l.j.ad fi. & C.de epis.audiẽ.de creationibus. & xix.dis.propter totius. & xxiij. qõ.j. paratus.

[d] Quod dicit. Antequã. cõuenirent. uerba sunt euãgelij Matthæi, quæ Hieronymus hic exponit. si.xxvij. qõ. ij. priusquã.nec ualet hic ar.à cõtrario sensu: & est qdã modus loquendi, sicut ibi. sede à dextris meis, donec ponã, &c.nõ tamẽ sequitur, quod postea posuerit. [3] Respon.& illud: Coruus nõ fuit reuersus ad arcam, donec aquæ siccarentur. sic j.c.proxi.imo ostẽditur, ꝙ non conuenerunt: contrarium innuitur eius quod uerba sonare uidentur, ut hic dicit in fine, &c.

Ioseph. Primo ponunt uerba euãgelij. Scđo uerba Hierony exponentis illa: ibi, ex hoc loco. Ab.

[e] Donec. simile. s.eo.c.proxi.

[f] Mos. Idem dicit lex, ꝙ proximus est, quem nemo antecedit: [2] ergo & primogenitus est, ante quẽ nemo nascitur, qui sequatur.ff.e.tit.proximus.& l. proximus.& l.proximi. Primus enim, nõ solum is intelligitur, qui ante aliquem est, sed etiam is. ante quem nemo sit. ut ff.de uul.& pup.subst.l.ex duob⁹. i prin.

CAP. III.

Nam & ego unigenitus fui coram matre mea. Quare unigenitum [a] se nominat, quem fratrem uterinum [b] præcessisse scriptura testatur, nisi quia ille mox natus sine noĩe, quasi nunquam [c] esset, de uita decessit.

Idem super Matthæu.

Dictio antequam, non semper implicat.

CAP. IIII.

Quod dicitur, antequam [d] conuenirent, non sequitur ut postea conuenirent, sed scriptura, quod factum non sit, ostendit.

Idem in eodem.

Primogenitus dicitur, qui primò nascitur, etiam si nullus sequatur.

CAP. V.

Ioseph non cognouit Mariam, donec [e] peperit filium suum primò genitum. † Ex hoc loco, quidam peruersissimè suspicantur & alios filios Mariã habuisse: cùm mos [f] diuinarũ scripturarum sit, ut primogenitum non uocent, quem fratres sequuntur, sed eũ qui primò natus fuit.

† Dic ꝙ emphasis est in uerbo, quia Christ⁹ ẽ primogenitus uniuersę creaturæ. Roma.8. Colossen.1.

[1] Posuerit. Imo sequit ꝙ ponet, in die iudicij quo & non prius ueniet corporaliter, & hoc ꝑcipue intẽdit ille psalm⁹ loquens de regno & gloria Christi.

[2] Sequit: Suprem⁹, ẽ quẽ nemo sequitur. sic iacet lex, ꝓximi. Io. an. q hũc abusum a uersat. At ĩ leg. Dei proximus nõ stat in gradu supⅼatiuo, sed positiuo e³us q indiget Luc. x. Sic Lucã.vj. male uulgo uertũt aũt ꝙ supest pro his q̃ absunt ut dixi ĩ tracta. usura. num.71.

[g] Intelligẽtia. Sic.ff.de re.iu.in ambiguis. & xxij. q.v.humanæ. Abb.

[h] Dictorum. Id est uerborum quæ prolata sunt.

[i] Ex causis. Nõ statim debemus intelligere, ut uerba prima facie uidentur: maxime ubi ambigua sunt, sed debemus recurrere ad intentionẽ loquẽtis, ut hic dicit. ar.bo.s. de præbẽ. c. ult. & c. cum causam. & ff. eo.ti. nepos Proculo. [3] & ff.de reg. iu.semper in stipulationibus. ad causam dicti, recurrẽdũ est s. de accus.cũ dilecti. sicut ad causam facti. xxiij.q.ult occidit.ff.đ fur.uerũ.

[k] Res. Id est ĩtellectus.ff.đ sup. leg.l. Labeo. xxxj. qõ. j. qũo uirginibus. ubi dicitur sex maritos habuisse, quæ (dño testãte) quinque tm̃ habuit ibi enim Hieronym⁹ respexit ĩtẽtionẽ, & non uerba Samaritanæ. Lau.

[l] Rei ẽ sermo subiectus. Id est intẽtioni seu intellectui sermo seruire debet: quia non in folijs, sed in radice rationis, & in sensu consistit Euangelium. j. q. j. Marchion. & j.eo.c.ij. & ca.in his. Verba enim instituta sunt ut per ea quis in alterius notitiã cogitationes suas ꝓferat. xxij. q.ij.is autem. quia sicut animus præfertur corpori, ita sententia uerbis. xxxviij. di. sedulo.& xxij. q.v. humanæ, & ff.de legi. scire. Itẽ ar. est ꝙ uerba ad extraneũ sensũ sunt trahẽda, ubi res aliter salua eẽ nõ põt. arg. C.de uer.sig.cum quidã.& C. de leg. cum quæst.

Nihil. Diuersitas uerborum, non uitiat si idem in substantia concludatur. h.d. Abb.Si.

[m] Diuersitas. Quoniã nomina & uerba, transposita idem significant, ut dicit Aristo. in libro periherme nias.& est arg.ad hoc. C.de test.quoniã indignum. & hic: ubi eadem dicuntur, prout sequitur in litera. & hoc certum sit. & est ar. bonum pro testibus, diuerso modo narrãtibus.arg.s.de testi.c.cũ tu. & viij.q.j.in scripturis.de cõsecratio.dist.ij. quotidie. & de pœniten.dist.j.periculose. [4] Arg.cõtra xxxv. q.vj.de parentela.ij.sed illud.intelligit.de contrarietate sniæ.

[n] Propterea. Alias præterea

[o] Ad interpretandum. Id est ad exponendum.

[p] Sensum. s.eod.intelligentiam.

[q] Proprietas. Non enim semper ad proprietatem uerbo-

Hilarius. †

Verba sunt intelligẽda, nõ secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis.

CAP. VI.

Intelligentia [g] dictorũ [h] ex causis [i] est assumenda dicẽdi: quia nõ sermoni res, [k] sed rei est [l] sermo subiectus.

Aug. super Matth. & de consensu iiij. Euangel.

Non uitiatur factum, uario modo narratũ, ubi idẽ in substantia concluditur.

CAP. VII.

Nihil obstat narrãdi diuersitas ubi eadem dicũtur, maximè cũ quisq; euangelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus uoluit.

Gregorius. †

Sensum non uerba, considerare debemus.

CAP. VIII.

Propterea [n] si plixã epistolã meã, ad interpretãdũ accipere te fortasse contigerit: rogo, nõ uerbum ex uerbo, sed sensum [p] ex sensu trãsferri: quia plerũque dũ proprietas [q] uerborũ attẽditur, sensus ueritatis amittitur.

Isidorus.

Dicit quis proprie sit ꝓpositus.

† Pictauorũ episcopus, li.4. de trin.& habet in 4. Sentẽt. dist. xxv.

[3] Si promisit quis pro te cẽtũ tribuere cũ poterit: adid qđ actum est redigitur interpretatio: alias ĩtelligitur cũ fine incõmodo poterit. Ioã. And.

† Episto. li.j. epist. xxviij.

[4] Per qđ c. istud intelligas, si loquat de uarietate. Euangelistarũ circa horam mortis Chris. Io. And.

uerborū recurrendū est, sed uidendū est, q̄d testator senserit: in qua præsumptione sunt, qui morantur in eo loco. ff. de fun. instru. & instru. leg. cū de lanionis. §. asinam. quia potior est mens dicētis, quā uox. ff. de sup. leg. Labeo. nec plus uerbū, quam uolūtas inspici debet. C. quæ res pig. ob. pos. l. ult. xxij. qō. v. humanæ aures. j. qō. j. Marchion. Itē arg. q̄d uerba à sua significatione cadunt, cū res aliter salua esse nō potest de qua agit: instit. de inuti. stipul. §. quoties. & ij. q. ij. oēs. C. an seruus pro facto suo. l. ulti. ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. lv. dis. qui partē. & l. dist. dño sancto. à proprietate uerborum non est recedendū, nisi q̄ñ constat uolūtatem loquētis, aliter uoluisse. ff. de lega. iij. nō aliter. Et ī proprietates non sunt trahēdæ (1) ad consequentiam: sed sunt excusandæ. Ala.

† Latine dicendum erat forū.

(1) Trahendæ. Io. An. ad Spe. de instru. editio. §. xvj. uerb. fecerit.

CAP. IX.

Qvamuis oēs qui p̄sunt, præpositi rite (a) uocentur, usus tamen obtinuit, eos uocari præpositos, qui quandā prioratus (b) curā super alios gerunt.

Idē in lib. Etymolog.

CAP. X.

Forus, † est exercendarum litium locus à fando dictus, siue à Foroneo rege, qui primus (c) Grȩcis legē dedit. Cōstat (d) aūt forus causa, lege, & iudicio. Causa, (e) à casu, quo uenit, dicit̄. est.n. materia & origo negotij, nedū discussionis examine patefacta quæ dum proponitur, causa est: dū discutitur, iudicium, (f) dū finitur, iustitia: (g) Vocatur aūt iudiciū (h) quasi iurisdictio, & iustitia (i) quasi iuris (k) status. Iudiciū aūt prius inq̄sitio uocabatur: unde & authores iudiciorū p̄positos quæstores uel quæsitores uocamus. Negotiū (l) multa significat, modo actum alicuius rei, cuius contrariū est otiū, modò actionē (m) causæ, quod est iurgiū litis. & dictū est negotiū, id est sine otio. Negotium aūt in causis, negotiatio in cōmercijs dicit̄, ubi aliquid datur ut maiora lucrentur. Iurgiū (n) dicitur, quasi iuris garriū: eo ꝙ ij qui cām dicunt, iure (o) disceptant. Lis autē (p) à cōtentione limitis † nomen sumpsit, de qua Vergilius: (q) Limes erat positus, litem ut discerneret agris. Cā, aut argumēto, (r) aut probatione cōstat. Argumentū nunquā tabulis dat probationem: sed sola inuestigatione īuenit ueritatē, uñ dictum est argumentū, quasi argutè inuentū. Probatio aūt, testibus & fide tabularū (s) constat. In omni quoq; negotio (t) hæ personæ q̄runt̄, Iudex, accusator, reus, & tres testes. (u) Iudex (x) dictus, quasi ius dicēs populo, siue ꝙ iure disceptet. Iure aūt disceptare, est iustè iudicare. Nō est ergo iudex, si non ē in eo iustitia. Accusator uocatus ē, quasi causator, quia ad cām uocat eum

(a) Qvamuis. Rite. i. secūdū originariā uerbi significationē.

(b) Prioratus curā. Sic ponitur j. qō. iij. saluator, (2) & est dignitas per se sic dicta.

(2) De ęta. & quali. c. j. de ap. cōstitut. ij. de cle. nō resi. ex parte. de his q̄ fiūt a maior. par. c. exore. cū multis si. Ioā. And.

(c) Forus. Primus. vij. dist. Moyses. Ber.

(d) Constat. Ex tribus, ut hic dicit: nō tanquā ex suis partibus cōpetētibus sed ornantibus potius. & improprie dicitur locus constare ex his: sicut dicūtur uestes partes hominis adornatiue. unde illud Cultu gemisq; tāguntur. Omnia pars minima est ipsa puella sui.

(e) Causa à casu. Et ita est causa, antequam respondeat pars altera. est ergo causa res in dicēdo posita, cū impositione certarum personarum, s. actoris & rei iudicis & testis. Et ideo dicitur à casu: quia frequenter casualiter occurrunt præter uoluntatem hominis.

(f) Discutitur iudiciū. Et sic uidet̄ p̄cessu t̄pis, mutare nomen, & exēplificat de iudicio de tertia p̄te fori.

(g) Dū finitur iustitia. Hic exēplificat secundā partem fori, & ita ex istis tribus partibus cōstat forus, ut dictū est, & idē esse uidentur ista tria in substantia, sed aliam denominationem assumunt diuerso tēpore.

(h) Iudicium. Iudicium est legitimus actus duarū personarum actoris & rei, super eadem quæstione cōtracta sub eodem iudice. Lau.

(i) Iustitia. Iustitia est constans & perpetua uoluntas, ius suū unicuiq; tribuēs: ut ff. d̄ orig. iur. l. Iustitia. §. j. & insti. de iust. & iur. in prin. libri in constit. Grego.

(k) Iuris status. Lex enim dicitur status iuris, & uere: quia per sententiam, ius non cōstituitur, sed status iuris declaratur. ff. si ser. uendi. sicut §. sed si quæritur.

(l) Negotium. Quia supra mentionē fecit de negotio: ibi, origo negotij, &c. ostendit quid sit negotiū, quasi negans otium.

(m) Actionē causæ. In hac significatione sumit̄. s̄. ubi dicit origo negotij.

(n) Iurgium. Hic exponit quod dixit: scilicet q̄d est iurgium litis.

(o) Iure disceptant. Arg. ꝙ iurgia non pertinēt ad presbyteros, q̄a nō tenentur esse iurisperiti. cxxviij. dis. q̄ ipsis. nec aduocare possunt nisi in certis casibus. s̄. d̄ postu. ca. ult. secus de archidiacono. xxv. dist. c. j. j. rñ. Ber.

† Sed nō placet Alciat. q dicit ueteres Stlitē nō litem dixisse in l. causas. col. ij. C. de transa.

(p) Lis autem. Quia fecit mentionē litis. s̄. ubi dixit iurgium litis, exponit modo quid sit lis. lis. n. ciuilem cām ostendit tantum, & nō criminalem. ff. eod. tit. litis.

(q) De qua Vergilius. Arg. habes hic ꝙ possumus inducere pro nobis libros gentiliū siue paganorū. xxxvij. dis. si q̄s ueri. (3) j. q. j. dominus declarauit. ibi, Cretēses pigri corde, malæ bestiæ. Ber.

(3) Et de hoc plene no. c. dist. turba. unde in Spe. de aduoca. §. nunc de exordijs. uers. uel ita sicut Boetius. Ioā. And.

(r) Argumento. Argumentū uocat, naturalē probationē quę fit per localem argumētationem. & ita arg. quod in iudicio, ualet naturalis probatio. ar. contra. j. dist. consuetudo. & s̄. de elect. bonæ. j. ibi, negantis factum per rerum naturam, &c. à contrario. & non per testes uel instrumēta, ut litera sequens dicit. unde dic tabulis, id est instrumentis.

(s) Tabularū. Hic ęquiparant̄ testes, & instr̄a, q̄a parē uī habēt in litib⁹ exercēdis. C. de fi. inst. in exercēdis.

(t) Negotio. Quod exercetur in forma iudicij.

(u) Tres testes. Argu. cōtra iiij. qō. iij. c. si testes. §. ubi numerus. & ij. q. iiij. ca. j. & s̄. de test. licet uniuersis. ubi dicitur in ore duorum uel triū testiū, &c. pōt dici quod hic dicit tres testes propter triplicem modum probandi. s. per testes, instrumenta, & argumenta, de quibus promisit, (4) uel potius dicas cōfessionē quia q̄dlibet istorū triū, legitimā facit p̄bationē, siue p̄ testes, īstr̄a, & cōfessionē. s̄. de resti. spo. cū ad sedē. ī fi.

(4) De hoc iiij. quest. iij. capi. j. uel quod dicit tres. supple uel duo: ut in cōtrarijs secūdum Hosti. Io. And.

(x) Iudex. Sic xxiij. q. ij. ca. j. & supple hic bonus. quia q̄ñq; malus est iudex. iij. q. vij. c. iudicet. §. ul. quia & p̄ meritis subditorū disponitur à Deo uita rectorū, ij. q. vij. c. j. & vj. q. j. ex merito. & viij. q. j. audacter. B.

Reus

quem appellat. Reus [a] à re quæ petitur nũcupatur quia quãuis cõscius sceleris non sit reus tamẽ dicitur quãdiu in iudiciũ pro re aliqua petitur. Testes antiquitus, superstites dicebãtur, eo ꝙ super causæ statu proferebantur: nũc parte [b] ablata nominis testes uocãtur. Testes autẽ considerantur cõditione, natura, & uita. Conditione, si liber, [c] nõ seruus. nam sæpe seruus, metu dominantis [d] testimonium supprimit ueritatis. Natura, si uir, non fœmina, [e] nam uarium [f] & mutabile testimoniũ semper fœmina producit. Vita, si innocens & inte ger [g] actu. nam si uita bona defuerit, fide carebit. [h] non.n.potest iustitia cum scelerato [i] homine habere cõmerciũ.

Idem.

Dicit quid sit pactum, & unde dicatur,

CAP. XI.

PActũ [k] dicitur, inter partes ex pace cõueniens scriptura, [l] legibus [m] ac moribus cõprobata. dictũ pactum [n] quasi ex pace factum.

Idem eodem.

Hic Isidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur in re, nõ prout est generale nomẽ.

CAP. XII.

IVs dictũ [o] est à iure possidendo. hoc.n. [p] iure possidet, qd iustè, [q] hoc iustè, qd benè: ꝙ autẽ malè possidet, alienũ [r] est: malè [s] autẽ possidet, qui uel suis malè utitur, uel aliena præsumit. [t]

Paschalis canonicis sancti Martini.

Quicquid fidelis offert ecclesiæ oblationis nomine continetur, & à secularibus possideri non debet.

CAP. XIII.

CAusa Carpẽsis plebis: & infra. Cæterũ primitię [u] decimæ & ob

[a] Reus. A re, & non a reatu.xv. quæstione tertia.ca. ult.iij.q.vj.non est. Ber.

[b] Parte ablata. Et hic figura, quæ dicitur apheresis. cum principium dictionis aufertur secundum ꝙ patet hic. Est & figura alia, quæ dicitur prosopopeia.id est, confirmatio nouæ personę.de consec.di.iiij.quæris à me.uersi.fi. Itẽ Antonomasia, cũ per eccellentiam aliquid alicui attribuitur, ꝙ cõmune est plurium: ut cum dico apostolus, intelligitur Paulus. [1] xxxij.q.vij.capit. apostolus. & cum dico urbs, intelligitur Ro.s̃.de pœ. & remis. significauit. Synecdoche, cũ pars ponitur pro toto. xxxij.q.iiij. meretrices. xiiij. quæstio.quinta, pęnale. Antiptosis, cum ponitur casus pro casu. lxxv. distinctione ordinationes.xviij.quæst. ij.quidam. Liptote, cũ plus dicit, & minus significatur xxxij. quæstio. septima quidin omnibus. Pleonasmos. cum superabundat dictio: ut iste uidet oculo, monachum regularem. uigesima quæstioue tertia, præsens. Themesis, cum eadem dictio interciditur ff. de mino.l.quod si de speciali.ff. de rei uendicatione si post acceptũ. Syncope, cum quid aufertur de medio dictionis septima quæstione prima, audacter pro audaciter. Ironia, cum quid per derisionem.i.per contrarium dicitur. O quinta integritas xj.q.iij.ad mensam in fin. Ephexegesis.i.expositio præcedentis sermonis.quadragesimaseptima distinctione, quoniam. Itẽ Anthropospathos, cum aliquid attribuitur Deo quod conuenit homini.uigesimaseptima quæst. prima, odi & proiecisti.& supra de rebus ecclesiæ alie. uel non, si quis præsbyterorum. Ala.

[c] Si liber. Quia seruus testis esse non potest [2] iiij. q.iij.c.si testes ubi §.item serui.sed liceri: ut ibi dicitur.uer.item liberi & C.de testi.aut.si dicatur.

[d] Dominantis.iiij.q.iij.c. si testes.§.item idonei.& xj.q.iij.quatuor.

[e] Non fœmina. Hoc intellige in criminali, in quo casu mulier testis esse nõ potest secundum canones. xxxiij.q.v.mulierem.sed in ciuilibus & matrimonialibus bene ferunt testimonium s̃.de testi.tam literis & capit.super eod.argumen.contra quod possunt in criminali.xv.q.iij.ex eo.sed aliud secundum leges, tamen in crimine excepto, admittitur mulier etiam malæ famæ ad accusationem.supra, de simo.tanta.& in inquisitione admittitur ad testimonium siue denuntiationẽ.s̃.de testib.tam literis.& cap. quoniam Item in testamentis mulier non admittitur institu. de testa.§.testes. Ber.

[f] Varium.C.de inoffi.test.filia.& ar.C.de instit.& substitu.reprehendenda.unde uersus? Quid leuius fumo? flamen.quid flamine? uentus. Quid uento? mulier. [3] qd muliere? nihil.

[g] Integer. Quia debet esse testis bonę famæ. & sine omni suspicione. ij. q. vij. testis infamis repellitur s̃. de testi.cog.præterea.

[h] Fide carebit. Id est nõ credetur iuramẽto suo arg.ij. q.vij. nõ potest.B.

[i] Iustitia cum scelerato. cum sit uirtus.trigesimasecũda quæstiõe prima cum renuntiare.& est summum bonum in uita colere iustitiam. decimasecunda quæstione secunda, cum deuotissimam.

[k] PActum. Pactum. Ius ciuile aliter definit ĩ l.j.ff.de pact. Ab.

[l] Scriptura. Et etiam sine scriptura pactum fit. sed hoc ideo dicit, quia sæpe interuenit scriptura, & ad probationem pacti interponitur.

[m] Legibus. Aliter nõ ualeret, nisi secundum leges fieret.ff.de pact.iuris gentium.§.prætor ait, & C.eod. titu. pacta. Ber.

[n] Pactum. Dicitur pactum duorum uel plurium consensus in idem.ff.de pact.l.j.§.j.

[o] IVs dictum. Ius. dictum. Diffinitur hic ius, nõ prout est generale nomen, sed prout applicatur ad certam rem quando dicitur habeo ius in tali re, tunc n.dicitur ius à iure possidẽdo, & ita intellige istum textum. Sed capiendo ius generaliter, dicitur à iustitia. & est ars boni & æqui: ut l.j.ff.de iustitia & iure, uide glo.si.super tit.de reg.iur.lib.& istud generale nomen habet multas species sub se, naturale, ciuile, & gentium.j.di.ius.& § seq. Ber.

[p] Hoc enim iure. Hæc uerba habes.xiiij.quæstione quarta, quid dicam.in fi.

[q] Quod iuste. Non tamen econuerso, secundum leges: quia iure possidet, qui mala fide pręscripsit, non tamen iuste s̃.de præscriptio. uigilanti.secus secundum canones: quia qui malam fidem habet, non præscribit eo.tit.quoniam omne.

[r] Alienum. Id est, alijs debitum.

[s] Male autem. Vt auari. [4] xlvij.distinctio.sicut hi. & xiiij.quæstione quarta.quid dicam. unde uersus. Qui sunt qui rebus nunquam potiuntur? auari. Qui sunt qui minui.sua non patiuntur? auari. Ber.

[t] Præsumit. Id est inuadit. Ber.

[u] CAusa. Primitiæ.qd sint prĩitię dr̃ s̃. de dec.c.j.

Solis

Apheresis Figurarũ, multiplicessũt species.

[1] Fallit interdũ: ut xciij.dist. c.ulti. Io. And.

[2] De hoc & quid de illo q cõiter uel a maiori parte, uel a pluribus habebatur liber: & quid de ascriptitio statulibero: uide in Spe. de teste §. j. ℣. itẽ qd est seruus. & sequẽtibus Aeg. in decre. cũ nos de his quę fiũt a p̃la. per ipsam decret. dixit, quod si seruus manumissus p abbatẽ sine maiori parte capituli testificatur: & post ea maior pars ratificat, ꝙ ualet testimoniũ. Itẽ dato, ꝙ non ratificet, ualet si cõmuni opinione putabatur liber. per l. Barbarius. ff. de offi. præto. & l.j.C.de testa. Ioan. And.

[3] Andr. Tiraq. de legib.con nub. l. ix

[4] Vel prodigi. & de utrisque no. s̃. d cõsue c.pen. Ioã. And.

lationes, in solis[a] ecclesiarū bonis, præcipuè numerātur. Oblationes uerò diximus, quæcunq; de proprijs & licitis[b] rebus ecclesiæ à fidelibus offerūtur. Quicūq; igit, eas ꝑ potestatē[c] secularē obtinet, proculdubio contra Deū & sanctorum patrū nititur sanctiones: quinimo & qui accipit & qui tradit, raptor & sacrilegus[d] iudicatur.

Alexander tertius.

Solus sacerdos, potest sacramentum extremæ unctionis infirmo conferre h.d.

CAP. XIIII.

QVæsiuit frater t. & infrà. Nos itaque tibi t. duximus respondēdū, ꝙ sacerdos uno præsēte clerico & etiā solus,[e] potest infirmum ungere.

In anno bissextili seruari debet loci cōsuetudo, circa diē sācti Mathiæ festandum, dū tamen uigilia continuetur festo.

Festum uerò beati Mathiæ iuxta consuetudinē ecclesiasticā, uigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec pro quolibet alio modo inter se & solennitatem, aliam diem admittat in qua utique uigilia (nisi uenerit in dominica)[f] ieiunium celebretur: ipsum autem festum siue fiat in præcedenti die[g] siue in sequenti, (qui duo quasi[h] pro uno reputantur) nullus error, sed consuetudo[i] ecclesiæ teneatur.

Cœlestinus tertius.

Per uerbum statuo, & præcipio, diffinitiua sententia ferri potest. CAP. XV.

IN ijs[k] quæ ābiguitatem continent: & infrà. Innotuit apostolatui nostro, ꝙ cùm inter magistrū M. & cōuersos hospitalis sancti Simpliciani, super eodem hospitali in præsētia Mediolañ. archiepī, quæstio uerteret: ipse archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sententiæ his uerbis non fuit usus, talé partem cōdemno, uel talem absoluo: sed pronūtiauit, ita statuo & præcipio: & infrà. Attendentes igitur, qđ hoc uerbum statuo, rē perfectā[l] significat, & cū effectu non uerbotenus accipitur. Item secundū Greg. quod præcipitur,[m] imperat: & ꝙ imperatur, necesse est fieri, & aliquando si non fiat, pœnam habet. Considerantes nihilominus,

a Solis ecclesiarum. Sed qđ appellatur hic ecclesia? dominus Alber. dixit ꝙ bona ipsa, sunt loci conclusi muro ad instar uacantis hæreditatis, quæ uicē personæ obtinet.[1] ff. de acq. re. do. hæreditas. Alij dicunt ꝙ sūt uniuersitatis illius loci. ar. xij. q. ij. nulli. Hug. dicit, quod res iste sunt Dei? & cum oīa eius sint ista tamen specialis ar. j. qō. iij. saluator. xvj. qō. j. in canonibus. xxiiij. qō. viij. conuenior. xvj. q. vij. omnes decimę. s. đ deci. tua. ij. ubi dicitur, ꝙ deus in signum uniuersalis dominij, decimas sibi retinuit, quarū rerum usus dominus clericis concessit. R.

b Licitis. & etiam de illicitis pōt fieri eleemosyna, dummodo transferatur dominium, & non cōpetat repetitio. xiiij. q. v. nō sane. & c. qui habetis. ei §. se. Et de hoc plene tractat s. de deci. ex transmissa. B.

c Potestatem. xij. q. ij. nulli. & c. quicunq;. xvj. q. vij. decimas omnes. Ber.

d Sacrilegus. Qui bona ecclesiarū rapiunt & inuadunt: sacrilegi iudicātur & ab ecclesia sunt puniendi. xij. q. ij. nulli liceat. s. đ fo. compe. cōquestus. & nō solum sacrilegis, sed etiam Iudæ furi comparantur. xxiij. quæ. iiij. quid ergo. Ber.

e QVæsiuit. Etiā solus. Arg. contra in apostolo ubi dicitur: Infirmatur quis in uobis? inducat Præsbyteros ecclesiæ, qui orent super eū s. de sacra unct. ca. uno. & sic uidetur ꝙ debeant esse plures: quia pluralis locutio, duorum numero ad minus contenta est. iiij. q. iij. c. si testes. uer. ubi numerus. hoc intellige, in necessitate, quæ legem non habet. de conse. dist. j. sicut. & supra de consue. quanto.

f Dominica. Quoniā in dominica, propter reuerentiam non est ieiuniū celebrandū. xxx. di. ca. ult. sed in sabbato præcedēti, ieiunandū est. s. de obser. ieiu. c. j.

g Die. Scilicet bissextili.

h Quasi pro uno reputantur. Et ideo quia pro uno reputantur nō computantur in tēpore restitutionis licet de momento ad momentū fiat computatio. ff. de minori. deniq;. §. minorem. & ff. de uer. sig. cū bissextus. & propter hoc facit ad ti. Et ar. contra hoc. ff. de sta. lib. l. iiij. §. Stichus si hæredi. Nota ꝙ annus solaris habet ccclxv. dies & sex horas[2] & sic quatuor anni habēt ultra præfatum numerum dierum xxiiij. horas, quæ coadunatæ faciunt unum diem, qui supabundat omni quarto anno. & dicitur bissextus, quia bis sedetur, & statur in una litera calendarij: & hi duo dies, pro uno computantur, & interseritur quinto die exeunte Februario hoc est sexto calendas Martij. & sequenti die debent uigiliæ beati Mathiæ celebrari. vnde uersus: Bissextū sextę Martis tenue re calendæ, Posteriore die celebrantur festa Mathiæ. Sed pone aliquem suspensum per annum, & est tunc annus bissextilis: nunquid in ultima die posset celebrare? Videtur ꝙ nō quia hi duo dies, quasi pro uno reputantur. argu. hic. & ff. eod. cum bissextus. & ff. de minori denique. §. minorem. Lauren.[3] dixit contra argumētum l. dicentis qđ si libertas tibi relicta est, si anno seruieris, dies illa nō computatur in anno, sed tātum. ccclxv. dies. ff. de sta. lib. cum hæres. §. stichus si hæredi. & satis uidetur: quia cum sit pœna non debet ampliari, sed potius restringi. de pœniten. distinctione prima, pœnæ. T.

i Consuetudo. Supra, de obser. ieiu. consilium. lxxvj. distinctione. utinam. xj. distinctio. catholica. Ber.

k IN ijs. Partem condemno. huiusmodi uerbis, non fuit usus uel æquipollentibus, quia illud sufficeret.[4] ff. de arbi. quid tamen §. j. s. de appella. ad audiētiam. Ala. Vnde uidebatur non ualere sententia: quia non continebat absolutionē uel condemnationē. ij. q. vj. ca. ei qui §. diffinitiua. C. de sent. & interlo. om. iu. præses. Itē no. ꝙ pars si præsens est, cōdēnāda est. Quis debeat condemnari, dominus, an procurator? De hoc plene dictū est. s. de electi. querelam. Bernar.

l Rem perfectam. Sic. ff. quod quisque iur. j. §. ult. de pœnit. distinct. j. cap. hæc autem uerba. ff. de usur. uideamus. §. infamia.[4] C. de sent. pas. l. ulti. & ij. q. iij. c. si quem. §. notandum. in fi.

m Quod præcipitur. xiiij. q. j. ꝙ præcipitur. Bern.

[1] In multis. sed nō in oībus. unde ꝑ seruum hæreditariū hęreditatiacquiritur: tamen seruus institutus, nō adit hæreditatē: qa in adeūdo requiritur iussus dñi. Ioā. And.

[2] Sex horas. Imo v. horas minuta. xlix. scđa xvj. Et sic dies intercalaris quadrāmus paulo excedit & anticipat, ut tandem dies æquinoctij q tēpore Octauij augusti fuit xxv. Martij, fit dies undecima hodie 15 5 0. ut omnes Astronomi testantur & nouissime Phili. Melanct. libr. j. Physices. Bissextus unde dicatur.

[3] Lauren. Idem Pā. hic. Sedcū in d. §. Stichus. specialis cas sit uerior, uidet opinio negatiua ex regula.

[4] Verbū restituas, pleni habet significationem etiam quo ad fruct. Ioā. And.

a Verba intentioni. Sic. s. eod. intelligentia. & cap. propterea. ubi de hoc. c. j. q. j. Marchion. Bern.

b Interpretamur. Quæ īterpretatio si generalis est, & ius facit, ab omnibus obseruanda est. s. ti. prox. inter alia. & C. de leg. l. j. g & interpretari debuit potiꝰ ut res ualeret, quā periret, ex quo in dubiū reuocabatur. ff. de reb. dub. quoties. ij. ff. đ uer. obli. quoties. & j. eo. abbate. Bern.

a Vbi de hoc. & xj. qō. j. §. ex his. & de postul. c. j. quia decr. ista fuit ultima ī cōpil. secunda. Tanc. narrat, ꝙ īterpretatio gñalis & necessaria, spectat ad papam: & ꝙ iudex eadē die interpretari & supplere potest. subdit, ꝙ summꝰ interpres ē Deus: qui Apostolo testante j. ad Corin. ij. post. princ. gratiam īterptādi cui uult cōcedit: & sic concludit sibi referēdo honorē & gloriā, p secula seculorū & uide quod dicam j. eod. abbate. si. post gl. Io. An.

a Adde Bal. idē tenere in l. sed & reprobare. §. penult. ff. de excusa. tuto.

† Alias, latissime.

O Lim tibi. Verba priuilegiorum sunt interpretāda latissime. h. d. Et primo ponit mādatū. Secūdo ipsius interpretationē & eius causam: ibi, quia uero. Abb.

c Canonico Paduano, i. Absenti alias nō esset opus interpretatiōe, nec haberent cām subtrahendi beneficiū suū, uel male interpretādi mādatum papæ: forte erat in seruitio epi, & sic seruire intelligebatur ecclesiæ: unde debebat beneficiū suum percipere integre pręter uictualia. s. de cle. nō resid. de cętero. & ca. ad audientiam. Vel forte in seruitio domini papę in curia stabat, qui plus quam præsentes seruire intelligūtur: ideo uoluit pa. quod omnia haberet sicut præsentes. s. de cleri. non resid. cum dilectus Vel non refert ubi esset, quia papa sic uoluit: ergo sic seruādum est, licet durum. xix. distinc. in memoria. Bern.

d Manualia. Forte quæ dantur singulis diebus, illis tantum qui intersunt diuinis: sicut fit in plurib. locis. Bern.

e Aliter quam deceat. Not. ꝙ qui rescriptum principis malitiose uel astute interpretatur, infamis est. C. de legi. l. ij. solus prīceps ipsum debet interpretari. s. tit. proxi. inter alia. ubi de hoc. & ff. de præto. stipu. in prætorijs. tamen legatus quandoque ipsum interpretatur. s. de postu. ic. j. uersus fi. & consuetudo legē interpretatur. s. de cōsu. cū dilectus. Io.

Rescripti īterpretatio, qualiter fieri đbet.

f Largissime. ff. de cōsti. prin. l. ul. & ij. q. iij. c. si quē. §. præuaricator. in fin. & xvj. q. j. frater noster. & s. de usu. pal. c. j. fi. s. de don. cum dilectus. arg. contra. C. de inoff. test. si quādo. C. de pci. impe. offe. quoties. ff. ne quid in loco publi. l. ij. §. merito. & xxxv. q. iij. quod scripsi s. de consang. quod dilectio. & s. de preb. c. vlt. Sed nunquid in rescriptis facienda est larga interpretatio, cum secundū intellectū illius, q concessit: sint intelligenda? arg. ꝙ sic ff. de uerb. ob. inter stipulantem. Dicas ꝙ nō: quia lites potius restringendæ sunt, quā ampliandæ. s. de rescrip. nōnulli. & c. ulti. arg. imo nec illud qđ īdulget beneficiū, est ita interpretandum ut multum lędat aliū. supra, de præben. relatū. & lxxxv. dis. archidiaconum Florentinum. Ioan.

quòd non debet aliquis considerare uerba, sed uoluntatem, cum non intentio uerbis, sed uerba a intentioni debeant deseruire interp̄tamur b pro curatoribus utriusq; partis præsentibus, & diffinimus, ꝙ præfati archiep̄i uerba tali forma prolata, ꝑpetuò ualituræ s̄nīæ obtineant firmitatem.

Innoc. iij. patriarchæ Granden.

Beneficium principis latissimè interpretari debet.

CAP. XVI.

OLim tibi scripsisse recolimus, ut si canonici Paduani magistro G. canonico c Paduano, prabendā quæ tātum residentibus de cōi cōfertur, sicut uni ex alijs de cōibus prouentibus, & manualia d beneficia non conferrent, tu eos ad id ap. ces. cōpellere procurares. Quia uerò quidam mandatum nostrum interpretari aliter, e quàm deceat, moliuntur (cùm beneficia principū sint interpretanda largissime) f nostrum aperiendum duximus intellectum uidelicet, quòd præbendā quæ tantum residē tibus in uictu & uestitu de cōi confertur, ipsi magistro G. plenè sicut uni ex alijs residentibus iniunximus conferendam.

Idem Colubrien. & alijs episcopis in regno Portugaliæ constitutis.

Generale dicitur interdictū, quod fertur nedū in prouinciā, sed in uillā uel castrū.

CAP. XVII.

CVm in partibus uestris sæpe cōtingat diuersa loca interdicto supponi, qñ gñale uel particulare dici debeat interdictum, apud uos accepimus, in dubiū reuocari. cùm illi qui ab ecclesia Romana decorari priuilegio meruerunt, uidelicet ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis, ianuis g clausis, non pulsatis campanis, exclusis excōicatis, & interdictis suppressa uoce diuina officia celebrare, in terdicto particulari se asserant non arctari, dicentes, interdictum generale dūtaxat cum regnum uel saltem prouincia tota subijcitur interdicto: & infrà. Cùm autem in priuilegijs h de regno uel prouincia, nihil expressè i dicatur, nomine k terræ, non solum regnū uel prouinciam intelligi uolumus, uerum etiam uillam & castrū, † ut & in his l locum habeat, quòd de generali dicitur interdicto.

Idem Altissiodorensi episcopo.

Priuilegium contra cōsuetu

C Vm in partibus. Cōis diuisio. Secunda pars ibi, cum autē. Abb. Sic.

g Ianuis clausis. si. s. titul. proxi. permittimus. & s. de priuil. quod nonnullis.

h In priuilegijs. quibus permittit ut possint celebrare diuina suppressa uoce & ianuis clausis & cætera.

i Nihil expresse dicat. ergo nec aliquis debet interdictum ad regnū uel prouinciā restringere: quia si papa de hoc cogitasset illud in priuilegijs expressisset. supra, de deci. ad audientiā. & s. de transla. inter. Ber.

k Nomine terræ. Vide qualiter uerbum simpliciter positum, intelligatur generaliter de quacūque terra parua uel magna. si. xix. dis. si romanorum. & s. de priuile. qa circa. & sic generale dicitur interdictum, ex quo tota terra subijcit interdicto, siue sit ciuitas, prouincia uel uilla: qa gñale dicit quantū ad locū illū, cū nullus excipiatur. Ber.

l In his locū habeat. No. hic appellationē nominis ampliari per interpretationem. si. xxviij. q. j. idolatria. & est ar. odiū ampliari, & fauorē restrīgi. ff. de ijs qui notan. infa. l. ij. §. exercitum. Arg. contra. ff. de liberis & posthum. cum quidam. sed in ueritate nulla est am-

f Cōcor. l. nec auus. C. de emācip. li. & l. ij. §. si qs a prīcipe. ff. ne quid ī loco publi.

† Alexā. cōs. cxiiij. nu. 11. ubi tetigi. lib. iiij. Guid. papæ. cōs. lxxj. col. iiij. la. cōsili. ccxxiiij. lib. ij.

a Erit autem particulare, cū interdicerentur eorū ecclesię uel oratoria, secūdum Lau. & Vic. Io. a.

a Licet exercitus nō dicat una cohors uel ala, sed multꝰ numerus militū: tamē & missus ab aliquo numero, quasi ab exercitu missus accipit. Ioā. And.

ſtampliatio:ut dixi in proxi.no.

Cum tibi. Verbū clericorū etiā canonicos cōprehēdit.h.d. Cōis diuiſio. ſecūda ibi, cōſultationi].

Ponit caſum literalem.

Pone ſic caſum, ſecundum intellectum abbatis antiqui. In quibuſdam partibus Frāciæ erat cōſuetudo, quod propinqui ſuccederēt clericis inteſtatis, etiā in bonis acquiſitis intuitu eccleſiæ, contra hanc conſuetudinem papa conceßit priuilegium cuidā epiſcopo, quod ordinatio rerum clericorum ab inteſtato decedētium eſſet in ſua diſpoſitione, dubitabatur, an appellatione clericorū uenirent canonici? Reſpond. quod ſic, ut in litera. Glos. ſeq. ponit duas lectu. & primam approbat.

dinem iuri communi obuiantē largè eſt interpretandū.h.d. ſecundum intellectum abbatis antiqui. Et e ſic caſus not. ſecundum hunc intellectum.

CAP. XVIII.

Cum tibi de benignitate ſed. apoſt. ſit indultū, quòd ordinatio [a] rerum clericorū, ab inteſtato decedentium in tua diſpoſitione permaneat: nos conſulere uoluiſti, an appellatio [b] uocabuli clericorū, tam ad canonicos, † quàm ad non canonicos extendatur: & infrà. Conſul. t. t.r. quòd appellatio clericorū, nō ſolùm alios, ſed etiam canonicos comprehendit.

Idem præpoſito & capitulo Placentino.

Iurans obedire prælato et eccleſiæ, non clero diœceſano, ſed capitulo eccleſiæ cathedralis obedire tenetur.

CAP. XIX.

Cum clerici Placentini iuramentū præſtant ſub hac forma uerborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis [c] ero & obediens Placentinæ eccleſiæ, & domino meo epiſcopo Placentino: nos cōſulere uoluiſtis: utrum intelligi debeat clerus totius diœc. an capitulum tantum eccleſiæ cathedralis? Nos igit. taliter reſpōdemus, quod per eccleſiæ Placē. uocabulum [d] in forma iuramenti præſcripti non debeat intelligi totius diœceſis clerus: & ſi capitulum [e] intelligatur eccleſiæ cathedralis: is tñ qui præſtat hmōi iuramentū, epō tanquam capiti principaliter [f] obligatur.

Idem priori ſancti Fridiani Lucañ.

Appellatione eccleſiaſticæ cēſuræ comprehenditur excōmunicatio, ſuſpēſio, & interdictū.

CAP. XX.

Quærenti quid per cenſuram eccleſiaſticam debeat intelligi, cùm hmōi clauſulā in noſtris literis apponimus: reſpōdemus, quod p eā [g] nō ſolùm interdicti, ſed ſuſpenſionis & excōicationis ſententia, ualet intelligi, niſi iudex diſcretus

† Nō intelligas d regularibus q nō habent pprīū, ſed de canonicis ſecularibus qui ſolēt bene numatide cedere, ſed papa nō potuit iſtud cōcedere, & nō obſtante hoc ca. qd nunq fuit uſu receptū, clericis ſiue canonicis ſiue epis ut cæteris laicis cognati ſuccedūt nō eccleſia uel eps. di xi in conſue. Pariſien. §. clj.

[a] Ordinatio rerū. Non intelligas de rebus clericorū patrimonialibus, uel quas intuitu perſonæ acquiſierint. in illis enim proximiores ſuccedunt clericis ītestatis. ſi non habent cōſanguineos, eccleſia ſuccedit eis xij. q. ult. in quo caſu poteſt intelligi, quod hic dicit de rebus eccleſiarū, de quibus aliqua in uita ſua in ægritudine poterant elargiri. s. de teſta. ad hæc. & c. relatum. & ſecūdum quod ipſi poterant conceſſum fuit huic epiſcopo per hāc indulgentiam, alias iniqua fuiſſet hæc indulgentia, quæ in totū tolleret ius alterius. C. de preci. impe. offe. quoties. arg. s. de off. ordi. licet. cum ſuis concor. Vel poteſt intelligi, ubi clericus bona propria in pias cauſas erogari præcepit, non deſignando perſonam per quam hoc fieret, uel ſi deſignauit perſonam, negligens erat: in his caſibus pertinet hoc ad epiſcopum diœceſanum. C. de epiſ. & cleri. nulli. & in authen. de eccle. tit. §. ſi quis autem pro redemptione. colla. ix. & s. de teſta. tua. & c. Ioānes. prior expoſitio melior eſt, [r] Cum litera dicat ab inteſtato decedentium: quia nō dicit decedere inteſtatus, qui alij commiſit diſpoſitionem rerum ſuarum. s. de teſta. cum tibi.

Clericis, qui debēt ſuccedere

[r] Quia illud d iure cōi competit epo, ut pbatū ē: niſi forte dicas ſecūdū Inn. q ibi de conſuetudine hoc ſpectabat ad alium, puta archidiaconū: uel quia cōcedebatur diſpoſitio, ut ex illis ſolueret debita eccleſiæ ſuæ. j. ca. pe. Io. An.

[b] Appellatio clericorum. Largiſsime ſumitur hoc uocabulum clericorū pro omnibus clericis ſubditis ipſi epiſcopo, ut comprehendat canonicos & omnes alios: quia ex quo ſimpliciter & indefinite conceſſa fuit ei ordinatio rerum clericorum decedentiū ab inteſtato de omnibus intelligēdum fuit. ſi. s. ti. pxi. ubi habes concordantias de hoc. ſic appellatione beneficiorum, tam maiora, quā minora beneficia intelliguntur. j. e. c. penul. ſtrictius tamen ſumitur j. c. pxi. pro clero tantū cathedralis eccleſiæ. Indulgentia. n. large eſt interpretanda. s. eo. ca. cum olim. Arg. contra. s. de transla. c. ult.

Cum clerici. Fidelis ero. De hac forma, quæ in ea cōtinetur, habes. s. de iureiurā. ego N. & xxij. qō. ult. de forma. & ſi. xxiij. diſ. quāquā.

Gloſſ. ſeq. ponit ſex modos, quibus dicitur eccleſia.

[d] Eccleſiæ. Placentinæ uocabulum. Stricte ſumit hic hoc nomē eccleſiæ Placen. tātum pro epiſcopo principaliter & canonici [x] eccleſię cathedralis & non p clero diœceſ. & merito: quia aliud eſt dicere clerus ciuitatis, & aliud clerus diœceſ. s. d reſcrip. Rodulphus. Hoc nomē eccleſia, uarias habet ſignificationes. quandoque deſignat tantum epiſcopum. vij. q. j. ſcire. quandoq; uiros eccleſiaſticos. lxiii diſt. in fi. quādoq; ponitur p maiori parte capituli. lxvj. diſt. apoſtolica. quādoq; reſtringitur ad canonicos matricis eccleſiæ. lxiij. diſt. §. ult. & x. q. j. antiquos. & xij. q. j. uidētes, & hic. quandoque deſignat quālibet eccleſiam prouinciæ. s. de uſu pal. cum ſuper. ſic appellatione clericorum omnes intelliguntur. s. ca. proxi. quandoque deſignat cōgregationem fidelium. de conſe. diſt. j. eccleſia. & ſic ſumitur. iij. qō. iiij. Engeltrudam. quod probatur. s. tit. proxi. c. pen. & ult. Bern.

[x] Sīgularibus tñ canonicis per illud iuramentū nō obligant xij. q. ij. q manumittit. ſecus ſi iuraſſet aliqbus nō collegiatis ff. de in ius uoc. communis. ſecūdū Vin. Ioā. And.

[e] Et ſi capitulum. Et merito: quia non eſt tanta cōmunio inter epiſcopum & alias eccleſias, quanta inter ipſum & eccleſiam cathedralem ſupra, de teſti. requiſiſti. ultra med. cū qua ipſe efficitur unum corpus, & ipſi membra. s. de ijs quæ fiunt à præla. ſine conſen. capitu. c. nouit.

[f] Principaliter. Ergo ſecundario tenetur eccleſiæ: quod uidetur per hoc quod hic dicitur: quia ſi tenet epiſcopo, tenetur eccleſiæ. vij. q. j. ſcire. ergo uidetur quòd habeat plures dominos, quod non eſt uerum: quia non cenſentur diuerſi.

[g] Quærenti. Eam, i. cēſuram: quod eſt nomē generale

nerale, ad ea quæ sequuntur: sicut & uerbum correctionis, depositionem etiam continet. arg. l. di. cōtumaces. ff. de offi. præsi. legatus [f] & l. ex oībus. s̄. de sta. mo. ea quæ §. ꝙ si abbas. arg. contra. nā & uerbū coercendi, maiorem animaduersionem cōtinet ff. de off. procon. meminisse in fi. [a] ar. tamen cōtrarium uidetur: quia si iudex ita pronūtiat, uim fecisti, nec distinguit, de priuata intelligitur. ff. de pę. si præses. & cū q̄d incertum mādatur & si alijs præstatio nibus causa mādati exoluta sit, quam quæ inhæret mandato: dū tamen expediat, erit actio mandati. ff. man. si quis pro eo. Vinc. sic cum dico, illum excommunico utranq; sententiā. s. minorem & maiorem intelligere debes s̄. tit. ,pxi. c. pe.

imo te[...], ex quo de nouo redacta est ad culturam, de qua [...] extat memoria ꝙ culta fuerit, semper erit nouale quātum ad ius decimarum, ex quo semel fuit nouale s̄. de priuileg. capi. ulti. & argu. s̄. de deci. ex parte. iij.

(rerum & personarum [a] circunstantijs indagatis) ferat, quam magis [b] uiderit expedire.

Idē Cęsar aug. episcopo.

In priuilegijs de decimis noualium non soluendis, illud appellatur nouale, de cuius cultura non est memoria. & quod prius modicum uel nullum fructum afferebat.

CAP. XXI.

QVid per nouale uocabulum, intelligi debeat t. f. requisiuit. Licet autem quidam dixerint [c] q̄d nouale sit terra præcisa, quæ anno cessat, alijs asserētibus. [d] ꝙ ex sylua quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri nouale dicatur: quarum utraq; interpretatio ex ciuilibus legibus [e] colligitur. Nos igitur inquisitiōi. t. r. ꝙ eâ credimus prædecessorum nostrorum intentionem fuisse, cum pijs locis indulgentiam de noualibus [f] concesserunt, ut nouale intellexerint agrum de nouo [g] ad cultū redactum, de quo non extat memoria, quòd aliquādo cultus fuisset. Sed nec de quolibet tali nouali credimus eis indulgentiam [h] fore concessam nisi de illo duntaxat cuius decimā religiosus potest conuentus absq; graui detrimento parochialis ecclesiæ detinere, cúm talis sit sæpe locus incultus, de quo parochialis ecclesia magnos [i] percipit decimarum ratione prouentus.

Idem abbati F. & P. monachis Alcobatiæ.

Si ecclesia subiecta episcopo unitur alteri, uel gubernanda committitur saluo iure matricis ecclesiæ: per matricem ecclesiam intelligitur cathedralis & non Romana.

CAP. XXII.

VEnerabili f. n. Colubrieñ. episcopo didicimus conquerente, ꝙ cum fratres sanctæ crucis monasteriū de Argarijs sub protectione sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia iura cōsueuerat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodam de canonicis suis sine suo consensu ibi facto priore occasione cuiusdam priuilegij à C. papa ueritate tacita impetrati, eidem episcopo obediētiā denegat exhibere, inde sumpta occasione, ꝙ per matricem [k] ecclesiam, non cathedralem intelligit, [l] sed Romanam: & infrà. Ideoque mandamus,

[a] Personarū. hoc ideo dicit, quia in pœnis imponēdis, dignitati deferēdū est & personę, s̄. de offi. dele. sane. &c. pastoralis ar. cōtra l. dist. contumaces.

[b] Magis. quia & plectendo & ignoscendo, hoc solum bene agitur, ut uita hominū corrigatur. xxiij. q. v. prodest. sic s̄. ut li. non contesta. quoniam. in fi. & ut crescente contumacia, crescat & pœna. ff. de pœn. relegati. Ber.

QVid. Primo ponitur quęstio. Secundo responsio: ibi, licet. In qua prima ponit duas opin. Secundo soluit: ibi, Nos. Tertio moderatur: ibi sed nec de quolibet. Ab. si.

[c] Dixerint. Per legem illam. ff. de uerbo. signifi. l. sylua cædua §. pe.

[d] Alijs asserentibus. Per l. illam. ff. de termino mo. l. ulti. § antepen.

[e] Legibus. Prædictis.

[f] De noualibus. s̄. de deci. ex parte. Ber.

[g] De nouo. Sic s̄. cap. j. & etiam mancipia dicuntur nouitia, quæ anno nondum seruierunt. ff. de publi. & uect. l. ult. §. quoties. [3] & uinū dicitur nouū, quod non habet annum. ff. de triti. ui. & oleo le. uetus. & Gregorius nouas apppellat nuptias, quæ intra coronam anni contrahuntur. xxxv. quæstione octaua, capitulo primo. Sed uidetur quod nouale dici debeat terra intra annum culta. Sed hoc non est uerum

[h] Indulgentiam. De qua tu habes s̄. de deci. ex parte. j. & capitu. ex parte. iij.

[i] Magnos. Ergo à contrario sensu, uidetur quod si nullos uel modicos consueuit habere, nihil habebit ecclesia parochialis, de illo nouali etiam post tempora quātacunque. quod est uerum. supra, de priuileg. capi. ulti. Argumentum contra. xxxv. quæstio. iij. quod scripsi. [4] sicut dicit de fundo dotali, qui etiā soluto matrimonio adhuc dotalis dicitur. ff. de fundo do. etiā dirēpto argumentum contra. trigesimaquinta quæstione tertia quod scripsi. Tamen potest dici. ut dixit Ioan. & Tan. quod si ecclesia parochialis etiam tractu temporis incipit lædi grauiter, desinit esse nouale argumentum s̄. de dona. apostolicæ. & argumentum huius decret. licet hic uideatur respicere principiū nouales. si enim priuilegium incipiat esse iniquum. perdit priuilegium. supra de deci. suggestum argumētum. lxiij. distinctio. capitul. quia sancta. §. uerum. & ff. de uulg. & pupil. substi. ex facto. & ab eo q̄d diu æquum uisum est receditur propter euidentem utilitatem. ff. de cō sti. prin. in l. pen. ergo eadē ratione, propter enorme damnū receditur ab eo quod diu obtentum est, alias semper erit nouale. s̄. de priuileg. c. ulti. Ber.

VEnerabili. Per matricem ecclesiam, cathedralis ecclesia intelligitur, non Romana. hoc dicit. In prima parte ponitur episcopi querela. In secunda dat indices: ibi, Ideoque. Abb.

[k] Per matricem forte in priuilegio illo continebatur, saluo iure matricis ecclesiæ, & nomine matricis ecclesiæ intelligitur quelibet ecclesia cathedralis. lxij. di. ex his. & xij. q. j. uidentes & hic in fi. tit.

[l] Intelligit. Non attendens, ꝙ qui nimis astute in

[a] Ibi dicitur quod legat⁹ Cæsaris, præses ,puinciæ uel corrector nō potest à se abdicare imperium. Io. And.

[3] Cōiter est lex: & in cipit, si q̄d ibi dicitur, ꝙ legatus remittit ad procōsulē id ꝙ animaduersionē maiorē exigit, nec habet ius animaduertendi, coercēdi uel acriter ῦberandi. Ioā. And.

Mancipia nouitia.

[3] Et religionē ingrediens nouitius dicitur intra annū. s̄. de reg. statuimus secūdum Hostien. Ioā. And.

[4] Licet ibi in nouitate fidei, pmissum nōcō petat ex quo fuerit in fide solidati: tamē quo ad illos, q bus cōpetere cæpit durat perpetuo; facit ꝙ no. de iureiu. & si Christus In gl. pe. & istd̄ contrariū fuit interpositum. hoc dico: q̄a quod sequit cō tinuatur ad præcedētia. Io. And.

[5] Et quælibet baptismalis. de trāsac. pterea. ij. de præsc. ex trāsmis se. de eccl. ædific. ad audienti & cle. de sen. excō. cap. j. & c.

terpretatur principis beneficium, notatur infamia. C.de leg.& se.con.l.ij.Lau.

a Si aliud. Puta priuilegium exemptionis, quoniam nulla præscriptio in hoc casu ualeret. supra, de præscri.cum non liceat. Tan.

b Volumus. Et nos idem uelle debemus, ex quo illud præcepit obseruari xj.di.quis nesciat. & eius interpretatio ius facit, quo ad omnes. C. de leg.& se.con.in fine. Lau.

Ex parte. In prima parte querelã Comitissæ ponit. in secunda iudices instruit. secũda ibi. ad intelligẽdam. Abb.

Thema. Ballinus comitissæ Blesensis comprehensum latronẽ crimine probato puniuit. Quo facto capitulũ Carnotense petijt dictum latronem ad se seu ballinum suũ remitti, eo quod diceret captum fuisse in terra capituli. Cum autem remissio non fieret, quia res non erat integra, & si esset integra, non constabat latronem captum in terra capituli uel subiecta capitulo. Comitissa super hoc obtulit cautionem de parẽdo iuri, scilicet coram iudice competẽti, tamẽ canonici terram comitissæ fecerunt interdicto supponi, quod relaxare nolebant, nisi prius mulcta solueretur, allegantes priuilegium papale de quo in tex. Quare comitissa recurrit ad Innocen.3. qui ad interpretationem priuilegij respondet ut hic, & certos iudices delegat. dumque coram illis canonici cauillarentur responsum papæ, nouo rescripto opus fuit ut in c.sequen. Verùm hæc erat manifesta usurpatio iurisdictionis secularis huius regni cõtra uerbalem protestationem einsdẽ papæ supra, de iudici.c. nouit. eodem Philippo Augusto regnante. Cum enim non esset quæstio nisi de temporali iurisdictione, abusus erat censuram ecclesiasticam ante cognitionem, & discutionem iudicis secularis uibrare. Et alter abusus trahere ob id comitissam ad iudicium ecclesiasticum. unde tempore Philippi nalesti dicti Augusti ac nepotis anno 1229 authore do. Petro cognerio regio aduocato cœptum est ab his & similibus tanquam ab abusu appellari ad regem & sua parlamenta.

quatenus si aliud [a] uobis nõ occurrerit, ꝓpter quod dictus prior, non debeat diœce. episcopo respõdere, uos eum ad eam præstandam eidem sicut prædecessores sui prædecessoribus episcopis præstiterunt, per censuram ecclesiasticam compellatis, non obstante priuilegio in præiudiciũ Colubrieñ. ecclesiæ per surreptionem obtẽto: nos enim per matricem ecclesiã cathedralem intelligi uolumus, [b] non Romanam.

Idem abbati sanctæ Genouefæ decano & cancellario Parisieñ.

Excommunicatus uel interdictus pro cõtumacia uel offensa dubia absoluitur cautione præstita de stando iuri. Si uero fuit excõicatus uel interdictus pro manifesta offensa, tũc prius debet satisfacere, antequam absoluatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, uel probationem legitimam, uel rei euidentiam hoc dicit cum capitu. seq.

CAP. XXIII.

Ex parte dilectæ in Christo filiæ comitissæ Blesen. & infrà. Proposuerunt nuncij comitissæ, quod cum ipsius [c] præpositus [d] [f] quendam latronem cœperit, & iustitia fuerit inde facta latro fuit per capitulum Carnoteñ. post factam iustitiã requisitus, quia eũ in terra sua captum fuisse dicebant: & infrà. Verùm cum super hoc de parendo iuri, comitissa cautionem offerret, canonici Canor. nihilominus terram eius fecerunt interdicto supponi: quod relaxare noluerunt nisi prius solueretur emenda. dicebant. n. in Carnoteñ. ecclesiæ priuilegijs contineri, quòd nemini liceat excommunicatis uel nominatim interdictis, pro canonicis Carnotẽ. absq; congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & infrà. Ad intelligendam autem clausulam [e] priuilegij memorati, credimus distinguendum, utrum in aliquem interdicti uel excommunicationis sententia si prolata, pro cõtumacia [f] tan

c Cum ipsius scilicet Comitissæ.

d Præpositus. Laicus officialis.

e Clausulam. Præmissam, scilicet nemini liceat excommunicatis uel nominatim interdictis, pro canonicis Carnotẽsibus absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere. quam habes. ĩ.c.proxi.

f Pro contumacia. Non uidetur, quod hæc distinctio locũ habeat, utrũ quis excommunicetur pro crimine, an pro cõtumacia: quia nemo excommunicatur nisi pro mortali peccato. & qui aliter non potest corrigi. xj.qõ.iij. nemo in fi. xlv. di. sed illud. & xxiiij.q.iij. tam sacerdos. & xj.q.iij. certum. imo bene habet locum hæc distinctio. quicũque enim uocatus legitime ad iudiciũ nõ uenit, pro quacunque re, contumax reputatur, unde ꝓpter talẽ contumaciam excõmunicari potest si res talis sit, quod actor nõ possit in possessionem mitti. ĩ. ut li. nõ cõtest. tuæ. & tũc sufficit præstare cautionem standi iuri: quia ꝓ sola cõtumacia excõicatus fuit. s. quia nõ uenit: & nõ ꝓ re reliqua: quia nondũ cõstabat in quo teneretur actori. Si pro offensa tunc excõicat. puta cõmisit maleficiũ, & illud fuit notorium, uel per suam, uel per facti euidentiã, uel per confessionẽ. ĩ.c.proxi. & s. de coha. cle. & mulie. c.ult. & condẽnatus de ipso maleficio, cũ nõ satisfaceret fuit excõmunicatus. Hic talis non debet absolui, nisi primo satisfaciat, cũ cõstat de maleficio suo, & tamẽ hic interuenit contumacia, antequam excõicaretur: quia non soluit in termino statuto. sed hic directe excõmunicatur: quia non satis fecit. sed in alio casu nõ, nisi quia nõ uenit. Idẽ esset, si maleficiũ notoriũ esset, si publice proponatur, quicũq; fecit tale maleficium, satisfacit læso usq; ad talem diem: alias sit excõmunicatus, post terminũ non absoluetur, si ueniat ad iudicẽ & petat absolui, nisi satisfaciat. xxiij. qõ. ult. pessimã. & ita bona est distinctio. Præterea superfluum uidebatur priuilegium illud: quia de iure cõmuni,

Id est balliuus qui tunc & inde usque ad dictũ regis Frãcisci, causa carius uendendi huiusmodi officia factũ ãno 1536. Præpositi qui sunt inferiores nõ cognoscebant nisi de paruis causis aliquot solidorũ ut uide ꝓuerterra monumenta,

Excõicatio nõ infertur nisi ꝓ mortali peccato,

Excõicatus an ꝑ sit absolui, nõ ꝑmissa satisfactione.

tū, quia scilicet citatus [a] stare noluit iuri: uel etiā pro offensa: quia uidelicet iussus [b] noluit maleficiū emēdare. In primo casu, credimus congrue satisfieri ut sententia relaxetur, si prius sufficiens [c] stādi iuri cautio tribuatur: in secundo uero si offensa est manifesta, [d] non credimus satisfieri congrue, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda. Si uero dubia [e] est offensa, sufficere credimus, ad relaxandam eandem, si parendi mandato ecclesiæ competens satisfactio præbeatur.

Idem comitissæ. Blesen.

Summatum est supra c. proxi. uel dic. Manifestum dicitur, quod per confessionem uel probationem legitimā uel euidentiam rei constat.

CAP. XXIIII.

CVm olim pro canonicis Carnotensib. quoddam capitulum contra te fuit allegatum, [f] quod dicebant in ecclesiæ suæ priuilegijs cōtineri, ut uidelicet nemini liceat, excommunicatis uel nominatim īterdictis pro canonicis Carnoteñ. absq; cōgrua satisfactiōe absolutionis beneficiū indulgere: & infra. Quia uero dū ansam [g] soluimus nōdū dicimur [h] ligauisse. propter hoc, ꝙ eisdem canonicis (uelut asseris) proponētibus [i] illā offensam esse manifestā non quæ iudici, [k] nec quæ alij, sed quæ sibi tantummodo manifesta uidet: offensam illā nos rescribimus ītelliger [l] manifestā quæ uel p confessionē [m] uel

muni, illud cōpetit cuilibet, ꝙ nullus absoluat priusquam satisfaciat: ut c. pessimam. & s. de offi. dele. ex literis. xvij. q. iiij. de præsbyterorum. & xj. q. iij. excellētissimus. in fi. & s. tit. prox. parochianos. Potest dici, ꝙ solet plus timeri &c. xxiij. dist. quāquam. & s. de hæret. si aduersus. multa enim conceduntur, quæ sunt de iure communi. xxiiij. q. ij. c. sane. in fi. & xxxiij. qō. ij. admonere. ibi, uiaticum tibi concedimus. & tamen omnibus pœnitentibus in fi. datur. s. de pœ. & remis. qđ in te. & s. ti. prox. omittim⁹. [3] Quid si aliquis ita paup sit, ꝙ nō potest satisfacere? præstet cautionē quod satisfaciet cum peruenerit ad pinguiorem fortunā. s. de solu. Odoardus. Quid si cautionē præstare non pōt? tunc iuret. ar. C. de episco. & cleri. aut generaliter. præster quā pōt. s. de do. post diuor. restit. c. pe. licet uideretur, ꝙ talis casus non excuset. arg. s. de rap. super eo. & C. de fur. subtracto. nam quandoque aliquis non absoluitur pp delictum suū: sed differt absolutio. xj. q. iij. qui iubente. xviij. dist. si quis adesse. & xxvj. qō. vj. sacerdos. de offi. ord. significauit. & xj. q. iij. si quis episcopus damnatus. Nulli tamē est finaliter pœnitentia denegāda. xxvj. q. vj. si presbyter. & cap. seq. quia ecclesia nulli claudit gremium suum. C. de sum. tri. l. ul. prope fi. B.

[a] Citatus. Trinis edictis, uel uno peremptorio pro omnibus. xxiiij. q. iij. de illicita. ff. de re iud. contumacia. unde uidetur, quod non ueniens ad primam citationem, non sit contumax. arg. C. de iud. sancimus. & s. de procur. querelam. ubi de hoc. & v. q. iij. si ægrotans. Bern.

[b] Iussus. Et hæc contumacia est. ff. de rei uen. qui restituere, & non excommunicatur quis, nisi pro contumacia. sed hoc intellige ut dixi in magna gl. Ber.

[c] Sufficiens. Sic. s. de sequestrat. ad hoc sufficiēs cautio est, si pignora uel fideiussores dent. ff. mād. si mādato Titij. §. ult. De hoc dictum est s. ut lite non contesta. quoniam §. in alijs.

[d] Manifesta. Ex hoc uerbo orta fuit cōtentio, quæ determinatur prout dicitur. j. c. proxi.

[e] Si uero dubia. Quomodo ergo iussit iudex maleficium emendare si non fuit sibi manifestum? Item si sententiando iussit, [2] factum fuit notoriū per sententiā. s. de coha. cle. & mulie. c. ul. ergo nō pōt esse dubia offensa. Solu. quandoq; iubetur a iudice sententiando. xj. q. iij. qui iubente. ff. de re iud. quod iussit. & hoc fieri non debet. nisi cum res est manifesta. xj. q. iij. graue. qñq; iubet iudex nō sententiādo, ut si statim cū cōparuerint corā eo partes, reus cōfitet: quia cōfessus pro iudicato habet. ff. de cōfes. l. j. C. e. l. una. si tñ præcipit ut satisfaciat, nō hoc faciat sentētiando: quia non omnis uox iudicis, authoritatem rei iudicatę cōtinet. C. de sen. & interloc. om. iu. ex stipulatione. & iij. q. vj. hoc quippe. & adhuc pōt reus allegare errorē suū. ff. de cōf. l. ij. [3] uñ nō est res manifesta. & ita potest intelligi, quod hic dicit Io. Vel sic ad querimoniā alicuius, de aliqua offēsa eā exprimēdo iudici, ipse iudex pręcepit ei, ut satisfaceret illi usq; ad certū terminū, aut compareret corā eo responsurus: alias excōicabat illū, nisi alterū istorum faceret: & ille nō uenit, & sic fuit excōicatus: si ipse petat absolui, sufficit qđ ipse pstet cautionē standi iuri: qa offensa nunc dubia est, & si fama sit, ꝙ id fecerit, uel ꝙ iudex a pluribus hoc intellexerit.

CVm olim. Cōmunis diuisio. Scđa ibi, quia uero. Et dubiū emanauit ex rñsiōe papę. s. c. prox. Ab.

[f] Allegatum. s. c. prox. quod continet hic infra ibi, nemini &c. usque ibi, quia uero. B.

[g] Dum ansam. Dr qñq; ansa auricula scyphi uel urcei uel calicis, quæ manu tenet. ff. de rei uē. in rē. §. ij. hic dicit ansa, nodus cursilis & facilis ad soluendū, ita factus, ꝙ si recte trahatur caput fili, omnimode est solutus nodus. si male trahitur, ligatus remanet. ita cōtingit propter solutionē qōnis pcedentis decr. de offensa manifesta: quā mō hic soluit īferius apte.

[h] Dicimur. A peruerse intelligētibus: ut a canonicis Carnotensibus.

[i] Proponentibus. Et male.

[k] Non quæ iudici. Et hoc fatuū erat dicere, qđ sibi credēdum esset in præiudicium alterius, imo iudex secundum motum animi sui, & secundum sensum iudicare tenetur. supra de consue. ad nostrā. & s. de renun. in præsentia. s. de testi. in nostra. & iij. q. vij. iudicet. & secundū qđ sibi uidet. ff. de arbi. qualē. dūtamen secundū leges & canones. in aut. de iud. §. quia uero. col. vj. in auth. de defen. ciui. §. iusiurādum. col. iij. Sed uidetur, ꝙ illud dicat manifestum quod iudici uidet, sicut illud dicitur probabile, quod ei uidet. s. de app. ut debitus. Rñdeo, licet ad opinionē iudicis referatur, quid dicatur probabile, ut per hoc possit & debeat appellationi deferri. s. de ap. cum speciali. & s. tit. prox. sacro. ad fi. secus est in manifesto. Illud enim proprie dicit manifestū, qđ nō eget probatione xj. q. iij. eorū. sed hic sumitur manifestū, pro notorio, prout in fi. dicitur. & ij. q. j. de manifesta.

[l] Intelligere. Ergo nos quoq; sic ītelligere oportet. s. e. uenerabili. sic. s. de hær. cū Chrs. qa īterpretatio prīcipis, ius facit. s. tit. pximo. C. de le. l. j. & ul. [4] B.

[m] Confessionem. Et per sententiam. sic s. de coha.

[9] Et j. eo. directo. pt dici, ꝙ licet priuilegium in isto pūcto de quo hic quærit nō cōtineret gratiā cōtinebat tñ ī alio, quo cōcedebatur c. excōmunicare uel intercedere p pprijs offensis ad idē. s. de rescri. ex parte decani. Ioā. And.

[3] Idē not. s. de elect. dudū. ij. in gl. sed pone. & de hoc in authē. de exsecu. & ītro. reis. §. sancim⁹. uer. suscepto. ī gl j. col. v. & ī Spe. de senten. ꝑl. §. ij. uersic. est quoq;. & de forma. cius. §. ut autē. circa princi. An uero iudex percipere possit solutionem fieri, sub pœna dupli uel quadrupli uide ibi ī §. ij. ī uer. sed nūqd iudex. Et an possit percipere ut soluam nisi intra tot dies solutionē p bauero: ibi in uer. seq. An uero possit cōdemnare reū, in petitis sub hac forma scilicet: si actor pbauerit, uide eo. tit. §. iuxta. uer. sz ecce iudex. Ioan. And.

[3] l. ij. Idē Bar. ī d. l. ij. Anton. Corset in singu. uer. confessio. Phil. Frā. c. ij. in fi. de integ. rest. in vj. Quis Bal. l. error. colum. iij. C. de iuris & fact. ign. l. j. in fin. C. de lit. cōt. contrariū teneat & male.

Iudex secundū sensum suum iudicar tenetur.

[4] Vide s. eod. in his super ult. glos. & ca. uenerabili. in glos. ulti. Ioan. And.

ele.& mulie.c.ulti.

Abbate sancti Sil. Verba priuilegiorũ largam habent significationem, unde uerbũ secundum & iuxta in eis positum, causatiue tenetur, non conditionaliter. Ita cõmuniter summatur, sed hæc summatio uidetur nimis generalis, & non est uera indistincte iudicio Panormitani: quia priuilegiũ inquantum præiudicat alteri seu iuri communi, nõ debet large sed stricte intelligi: ut dixit ipse Pa. in cap. olim. s. e. Prima ps narrat factum. secũda diffinit: ibi, his igitur. Prima subdiuiditur. nã in prima ponit petitio ꝓ pte electi. In secunda ibi, ceterũ. petitio & responsio contra electũ. In tertia ibi. ad hoc responsio pro electo. In quarta ibi, contra quod. responsio contra electum. Abb.

[a] Cõsuetudinem. Et hoc uidetur, ꝙ sit bene recipiendus talis libellus, peto ius eligẽdi ratione consuetudinis. etiam si causa alia siue titulus nõ alleget sic. s. de cau. pos. cũ ecclesia. & s. de ele. Cumana. ff. commun. præ. uenditor. §. si cõstet. & s. de cõ sue. cũ dilect⁹. quæ similis est huic. xviij q. ij. seruitiũ. ff. de aqua plu. arcẽ. l. j. §. ulti. & ix. qõ. iiij. cõquestus. lxiij. di. quia. Sed cõtra, qa ex solo cursu tẽporis, nõ tollitur obligatio: ergo nec inducit. ff. de act. & ob. obligationũ. §. placet. & s. de præscrip. si diligenti. Sol. circa ius eligendi, sufficit ꝓbare cõsuetudinẽ præscriptam. De hoc dictum est s. de cau. pos. cũ ecclesia. Dic ut ibi. I.

[1] Vñ petere possum ut parietẽ reædifices usq; ad eũ modum, quo possim imittere tignũ dixit Ho. illud speciale i seruitute oneris ferẽdi ut ibi not. uel secundũ eũ, hæc petebatur hic nõ iure seruitutis sꝫ cõsuetudinis & priuilegij, qa nec seruitutes acq̃runt tempore. ff. de seru. l. seruitutes. iij in princi. Ioã. An.

probationem legitime nota fuerit, aut euidẽtia rei, quæ nulla possit tergiuersatione celari.

Idem episcopo & cantori Attrebaten.

Verba priuilegiorum, debent intelligi ut aliquid asserant, et non remaneat ambiguitas, & ideo uerbum secundum & iuxta uidentur apposita causatiue non conditionaliter. h. d. Pan.

CAP. XXV.

Abbate sancti Siluani Alciateñ. uiam uniuersæ carnis ingresso, cum eiusdẽ loci monachi elegissent quẽdam, de ipsius ecclesiæ gremio in abbatem, & confirmationem electionis a Morinensi episcopo nequiuissent aliquatenus obtinere, eam a sede apostolica petierũt. Cæterum procurator monasterij sancti Bertini proposuit ex aduerso, quòd cum secundum approbatam consuetudinẽ [a] & priuilegia Romani põti. abbates Alciateñ. debeãt de monasterio [b] sancti Bertini, semper assumi, huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam, & cõtra priuileg. sed. apost. attentata, & Alciateñ. monachi, debeant de iure compelli, ut de monasterio sancti Bertini, personam idoneam sibi eligerent in abbatem: & infra. Nos igitur depositionibus testium diligenter inspectis inuenimus esse probatum, ꝙ a xl. annis & infra monachi Alciateñ. abbatẽ sibi de sancti Bertini monasterio elegerũt: & infra. Et cum quadã uice Guarinũ Alciateñ. [c] monachũ eligissent, eius electio robur habere non potuit, donec apud monasteriũ sancti Bertini, professione facta, post aliquãtum temporis, quãdo scilicet eiusdem loci abbati & conuentui placuit in Alciateñ. extitit abbatẽ assumptus. Ex priuilegijs quoque Ro. pon. argui poterat Alciateñ. abbatẽ fore de sancti Bertini collegio eligendum. Nam priuilegio Paschalis papæ, huiusmodi capilum apparet insertum, Surrogationem abbatis penes monasterium sancti Siluani apud Alciateñ. monachos iuxta præteriti temporis morẽ in uestra semper cõcedimus dispositione persistere. In priuilegio etiã Calixti papæ huiusmodi capitulum inuenitur. Porro [d] iuxta [e] Paschalis papæ decretum, abbatis surogationem penes Alciateñ. non aliũde, quã de uestro monasterio fieri ap. authoritate decernimus. Ad hoc autẽ pars aduersa respõdit, ꝙ si etiam probaretur, ꝙ intra prædicti tẽporis spatiũ [f] de

[b] De monasterio. Sed cũ seruitutẽ sibi debere dicat, quõ petit ut aliquid sibi fiat, cũ seruitus potius sit, ne aliquid fiat, quã ut aliquid fiat [1] ff. de serui. quoties. §. j. Sol. iure cõi necesse habet eligere, sed iure seruitutis debitæ petit ne aliũde eligat, quã de suo etiam monasterio: ut in fi. patet, & ita ne aliquid fiat petit. Vel uerius dicas, quod bene petitur iure seruitutis ut aliquid fiat. ff. si ser. uen. & si forte. §. ij.

[c] Alciaten. monachum. Hoc modo bene probat seruitutis possessio, scilicet quia prohibitio facta est, ne ille esset abbas, & admissa fuit, quia per hoc ꝙ prohibebant credebant uti iure suo, q̃d exigit in seruitutib⁹. licet. n. utaris, nisi credas te iuri tuo uti, ut paratus sis ꝓhibere impediẽtem, non acquires seruitutẽ tẽpore. ff. de iti. actuq; priua. l. ult. arg. ff. quẽ admo. ser. amit. l. ulti. Quid enim si uicinus tuus, propter paupertatem, uel forte qa nõ curauit, per centum an. habuit ædificiũ suũ depressum, nõ extollens illud. nũquid propterea debet tibi seruitutẽ altius nõ tollendi? Certe non, [2] nisi crederes ius habere, ꝙ præsumitur, si aliqñ prohibuisti interrũpere pscriptionem. interpellare enim deberes seruitutẽ, si usucapere uis. ff. quemadmo. serui. amit. si quis alia. §. si cum ius haberes. Vincen.

[d] Porro. Hic incipiũt uerba priuilegij Calixti papæ usq; ibi, ad hoc.

[e] Iuxta Paschalis. Hic allegatur priuilegium, & præterea præscriptio: ut s. patet, sed præscriptio & priuilegiũ, contraria sunt qa qui allegat priuilegium, iuri præscriptionis renuntiare uidetur. s. de præscrip. ueniens. quia quod meum est, ex alia causa meum fieri nõ potest. s. de fide instr. inter dilectos. Dic ut dixi s. de præsc. auditis. in glo. quæ incipit sic, ergo ab bas &c. ibi similiter allegabat præscriptio & priuilegium. Vel melius hic allegabatur consuetudo, & non præscriptio, & consuetudo debet esse præscripta supra de consuetu. in cap. cum dilectus. & ita consuetudo probat usum priuilegiorum.

[f] Spacium. Scilicet, xl. annorum.

[2] Ita & de his, qui nuda uoluntate p cẽtũ annos de certo loco prælatũ elegissent, non sic cum canonici admittũt extraneos ad electiones sed cũ protestatione quia tunc illi sibi possessionẽ acquirunt quã & canonici tradere uidenẽ: ꝙ non est in alio casu: secundum Petr. Ioã. And.

Contra

monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas Alciateń. assumptus, ex hoc dici non poterat, quòd cōsuetudo aliqua quasi cōtradicto iudicio a fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis, extra iudiciū processum taliter dignoscatur: & infrà. Præterea cum Paschalis papa surrogationem abbatis sancti Siluani monasterio sancti Bertini iuxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec de more præteriti temporis fiat fides b per eius priuilegium & similia, nullū super hoc Alciateń. monasterio poterat præiudicium generari. Contra, qđ fuit ex aduerso respōsum, quòd hæc determinatio secundum præteriti temporis morem, & causalis c & conditionalis potest intelligi, & tam ad personale, d quàm ad impersonale e uerbum referri. Si enim impersonale uerbū determinet, conditionalis intelligitur, & est sensus, concedimus surrogationē abbatis sancti Siluani apud Alciaten. monasteriū in uestra semper dispositione cōsistere: secundum præteriti temporis morē, id est, si mos præteriti temporis talis fuerit. Si uerò uerbū determinet personale, causaliter debet intelligi, ut sit sensus, Concedimus secundum præteriti temporis morē, id est: quia mos præteriti tēporis sic obtinuit surrogationem, &c. Hic aūt sensus f rectior esse uidetur: quia cū priuilegiū sit lex priuata, g † & lex nō debeat esse obscura uel captiosa, h sed certa & manifesta, nec esset priuata, nisi aliquid specialiter indulgeret profectò sic intelligenda sunt illa uerba, ut res de qua agitur, ualere possit potius i quàm perire, maximè cùm supradictus C. papa, qui eidem Paschali è uicino k successit, uerbis æquioribus usus, determinationem illā prorsus amouerit, ut ambiguitas tolleretur, & quod dicebatur ī concessione Paschali, ut uidelicet surrogatio abbatis sancti Siluani, apud Alciateń. in dispositione abbatis, & fratrū sancti Bertini, semper existeret, & ipse mutauerit decernens surrogationem ipsius abbatis, non aliunde, quam de monasterio sancti Bertini faciendam. His igitur diligenter auditis, monasterio sancti Bertini, adiudicauimus huiusmodi dignitatem, ut quoties in Alciateń. monasterio abbatis electio imminet facienda, Alciatenses monachi l de Cœnobio sancti Bertini, perso-

a Contradicto iudicio. Ad hoc enim, ut consuetudo ualeat, oportet ut sit obtenta contradictorio iudicio, id est, si ex aduerso negetur consuetudo. ff. de legi. cū de cōsuetudine, & alia de quibus habetur. s̄. de cōsuetudi. cap. ultimo. Contradictum iudicium dicitur, puta cum ego dicerē hāc esse consuetudinē, aduersarius dicebat, nō esse cōsuetudinē, & iudicatū fuit quod erat consuetudo. Sicut enim in seruitute uel libertate præscribēda, reqritur protestatio. ff. quemadmodū serui. amit. si qs alia. §. ij. sic uidet, ꝙ requiratur in consuetudine præscribenda. Io. An.

Gl. seq. alle. octo iura, & in contrariū alia quinq; ponit tres opiniones & tertiam approbat: contra quam allegat duo iura, & respondet.

Priuilegij mentioné faciés, an illud exhibere debeat.

b Fiat fides. Ex hoc uidetur, quod si in priuilegio aliquo fiat mētio cōsuetudinis, uel priuilegij, qđ necesse sit illud priuilegiū exhiberi. c. di. cōtra morem. lxxvj. dist. ieiunium. ix. distin. ut ueterum. xij. q. ij. sancimus. in authent. ut spō. larg. §. & hoc insuper. coll. ix. Argu. cōtra: quia nō uidetur, ꝙ hoc requirat̄ in publico instrumēto. xix. distinct. si Romanorum. & in authē. ut fratrū. filij. § j. colla. ix. & C. de dona. si ea q. ff. đ donat. ex hac scriptura. ff. de administa. tuto. chirographis. Ad hoc distinguit quidam inter publica instrumenta & priuata, ut in publico instrumento nō sit necesse probare, uel exhibere illud de quo fit mētio, licet in priuato sic. Sed alij dicunt quod si in priuilegio inseritur totus tenor alterius, nō est necesse illud exhibere. Sed certe 1 illud nō sufficit: qa adhuc posset esse falsitas in bulla, & in alijs. s̄. de priuil. cum olim. in fi. Alij probabilius 2 dicūt, quod si authoritate iudicis priuilegium uel aliquod rescriptū est renouatum, uel in alio priuilegio insertum, nō est necesse illud exhibere, secus si per tabellionē tantum: quia publicatio facta corā iudice fidem facit, licet postea perduntur instrumenta: ut C. de testa. publicati. Itē quia iudex diligētius 3 singula facit, quā tabellio: quia nō est credendū, quod iudex sine cāæ cognitione aliqd faciat, sicut uerisimile nō est, quod auferat alicuius legitimas exceptiōes. s̄. de offi. deleg. ex parte. S; prædictis omnibus obuiat s̄. de re iudic. cum inter. in fi. & s̄. de instru. inter dilectos. Sed dicas, quod si cōstat, quod instrumentum publicū sit corā iudice, nō est necesse illud exhibere, nisi aduersarius uelit docere de falsitate illi⁹: qa tūc debet exhiberi, licet primo īposita sit ei fides, nisi iurauerit se illud ꝑdidisse. C. de fide īstrumēto. l. ultima. Ioan.

1 Certe Idē Ias. cōsi. clxviij. colu. viij. li. iiij. no. late in consu. Paris. §. v.

2 Et hoc placet Inno. & Ho. Io. An.

3 Hinc ē quod tanta est iudicis autoritas, ꝙ facit ualere qđ alias non ualeret. ff. ꝙ cū fal. tuto. l. j. §. pe. in fi. ff. quod me. cau. l. fi. ff. de minor. ait. ꝑtor. §. j. Ioan. An.

† Adde quod not. Bart. ī l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dā. infect.

c Causalis & conditionalis. Vt hæc dictio secundū accipiat̄ pro quia: uel pro si. Ber.

d Ad personale. Scilicet hoc uerbū concedimus.

e Impersonale. scilicet hoc uerbum consistere.

f Sensus. Scilicet, ꝙ referatur ad personale uerbum.

g Lex priuata. Distinctio. iij. priuilegia.

h Captiosa. Dist. iiij. erit autem. Vnde statutum fuit, ut per consequentiā literarū scriberet̄ lex. C. de uete. iure enuc. l. j. in fi. ff. ad munici. l. j in fine. Ber.

Glo. seq. alle. x. concord. & tria contraria.

i Potius. Si. ff. de usu & habi. diuus. in prin. ff. de re. du. quoties. ff. de serui. si cui. & l. seq. s̄. de priui. ī his. xvij. q. iiij. c. j. & xij. q. ij. si quos. & q. v. qa s̄. de cōuer. cōi. quidam. argu. s̄. de fi. instr. inter dilectos. Ar. cōtra. s̄. de offi. dele. cum super. & ff. de iure codic. l. j. & ff. de hære. Insti. quoties. 4 Ber.

4 Host. remittit. s̄. ī priui. quia circa. Io. And.

k E uicinio. i. proximo. Ber.

l Monachi. Vide qualiter papa pronūtiat, & secundū pri-

priuilegium & secundum ius cōmune. secundū ius cōmune adiudicat electionē ipsi capitulo sancti Siluani Alciateñ. secūdum priuilegium, ut eligāt de monasterio sancti Bertini: & sic habent electionē, sed non liberam: quia non eligunt undecunq; uolunt, sed reducit priuilegiū ad ius cōmune. s. de consuet. cum dilectus. Ioan.

nam a idoneam sibi eligant in abbatem, ita uidelicet, ut tandiu monasteriū ipsum, ac honoris debeat prærogatiua gaudere, donec ibidē b uiguerit obseruantia regularis, ut idoneæ personæ inueniantur in illo qui possint in abbatem assumi.

Idem comiti Tholosañ.

Dicit qui dicuntur hæretici manifesti, secundo quæ sint pedagia, guidagia, & salinaria interdicta. Tertiò dicitur, quomodo intelligitur præceptum factū laico, quod de se conquerentibus in ecclesiastico foro respondeat. hoc dicit.

CAP. XXVI.

Super quibusdam mādatorum articulis: & infra. Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicam publicè prædicant, c † aut profitentur seu defendunt d errorem, uel qui coram prælatis suis conuicti sunt, uel confessi, uel ab eis sententialiter condemnati e super hæretica prauitate: quorum bona propria confiscantur, f & ipsi (iuxta sanctiones legitimas) puniūtur. g Præterea cùm pedagia, h guidagia, salinaria, tibi legatus † interdixerit memoratus, authorita. apost. duximus declarādum, illa esse pedagia salinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent imperatorum i uel regum uel Lateraneñ. concilij k largitione concessa, uel ex antiqua consuetudine à tempore cuius non extat memoria l ītroducta: & ĩ.

Cùm autem à legato receperis in mandatis, ut de te conquerentibus, secundum suum uel alterius legati, uel iudicis or-

a Personam idoneam. Et si hoc nō esset dictum: tamē subintelligebat. s. de ele. cām quę. ff. d seruitu. si cui. & pater cōcedēs uxori, ut filiam cōmunē cuicunq; uoluerit, copulet: non tamen intelligit, ut eā copulet tutori. ff. de ritu nup. quāquam. Ber.

b Donec ibidem. Ar. ꝙ si priuilegiū detur alicui monasterio ‹ destruet & priuilegium. ar. xvj. qō. vij. & hæc scripsimus. xxv. q. ij. §. ul. in fi. Itē ar. q̄ᵈ cessante cā, cessat priuilegiū. s. de ḋc. suggestū. & xvj. q. j. generaliter. C. de testa. mi. l. ul. & insti. de auto. tuto. §. ul. & insti. de pupil. substi. §. qua ratione. lxiij. dist. c. quia sancta. §. uerū & xlj. dist. c. statuimus. §. his omnibus. s. de uita & hone. cler. c. ult. & s. de no. ope. nuntia. cū ex iniuncto. Sed pone, ꝙ nullus reperiatur idoneus in monasterio sancti Bertini, dū uacat monasteriū Alciateñ. uel quod ibi nō obseruetur obseruantia regularis: si eligāt de alio monasterio, nū quid fit eis præiudiciū quo minus teneatur eligere in alia electione de monasterio sancti Bertini, si persona est idonea, uel obseruātia est reformata? q̄ præiudicetur eis, est ar. s. de constit. cum uenissent. & s. de resc. cōstitutus. quia unico actu perditur priuilegiū, ut ibi dicitur: & hæc litera ēt multum facere uidetur ad hoc Sed nō credo, ꝙ fiat propter hoc præiudicium, cum postea aliquis erit idoneus. ar. s. de elect. quia diligentia. & ff. de seruitu. rusti. prædio. & Attilicinus. & hæc litera non contradicit: quia non priuatur, nisi cū persona nō inueniretur idonea, uel ordo regularis nō uiget, sed cessante causa illa, priuilegiū locū habet. arg. C. de cur. fur. l. penul. & s. tit. proxi. duobus. secundū unum intellectum, & melius. s. de offi. delega. prudentia. §. vj. Sed pone, quod ille electus uixit xl. an. nunquid præscriptum est contra priuilegium? Videtur ꝙ sic. s. de priui. accedentibus. s. de causa poss. cum ecclesia, a cōtrario ‹ nec adhuc credo ‹ ꝙ perdāt priuilegium: quia non potest uti illo tēpore priuilegio. Vnde non obest. ar. l. prædictæ, & Atticilinus, quia priuilegium nō perditur, nisi per abusum. Vel si uis dicere, quod currit præscriptio, restituūtur ex clausula generali. ff. ex quib. cau. ma. l. j. quod innuitur in l. & Attilicinus. secus uidetur si ibi non uiguit obseruantia regularis: quia culpa illorū cōtingit, & culpa imputetur. contra uidetur, ꝙ delictū ipsorum non debet tollere priuilegium monasterij. x. q. j. episcopum. Ber.

Super. Tria sunt dicta. Secundū ibi, præterea. Tertium ibi, cum autē à legato. Abb. Si.

c Publice prædicant. Et isti euidentia rei notorij hæretici sunt cū eorū factū non possit aliqua tergiuersatione celari. istis. n. modis, qui hic enumerātur manifestū quod probari debet, redditur notorium. s. e. cū olim. & s. de coha. cle. & mul. c. ult.

d Defendunt. Et isti defensores hæreticorum sunt excōicati. s. de hære. excōmunicamus. §. credētes. & tales dānabiliores sunt quā ipsi hæretici. xxiiij. q. iij. quialiorum. Et est ad hoc ar. C. de his qui latro. oc. l. j. & ij.

e Condemnati. s. de hæretic. ad abolendam.

f Confiscantur. s. de hæretic. excommunicamus. primo responso.

g Puniuntur. Per iudices seculares, etiā si clerici fuerint prius à suis ordinibus degradati, præsente iudice seculari. qui ipsos recipit in suum forum. supra, de heretic. ad abolendam. §. j. & capit. excommunicamus. j. respon. de quorum notatur pœna supra, de hære. c. penul.

h Pedagia. Pedagia dicuntur, quæ dantur à transeuntibus in locis constitutis à principe. ut hic sequitur. Guidagia dicuntur, quæ dantur pro ducatu per terrā alicuius, ut securus uadat. Salinaria dicuntur, quæ dantur pro sale. omnia ista dicuntur portoria. C. de uect. & cōmis. l. iij. nec danda sunt illa, nisi cum negotiationis causa aliquid portatur, secus si ad propriam utilitatem fisci aliquid feratur. C. e. ti. uniuersi. Io.

i Imperatorem, Solus igitur princeps, hoc potest constituere, sed non ciuitas. ‹ C. no. uectig. insti. nō pos. l. ij. & iij.

k Lateraneñ. concilij. s. de censi. innouamus. quæ est Lateraneñ. concilij.

l Non extat memoria. No. diligenter, quod illa consuetudo cuius non extat memoria. ius siue priuilegiū inducit. ff. de aqua quoti. & æsti. hoc iure. §. ductus. ff. de aqua pluuia arcen. l. j. §. ulti. iij. quæst. vj hoc quippe. ix. q. iij. conquestus. & lxv. distinct. mos antiquus. & C. de testamen. testamenta. & per hoc uidetur quod cum talis consuetudo ius inducat, nō sit necesse titulum allegare, ‹ licet hoc requiratur quandoq; in cōsuetu-

a Nec reędificato: alias reædificatū habebit eadē priuilegia secundū Inn. alle. de ele. qa diligētia uel secundum eum, priuilegium datū ordini durat ordine durāte: datū uero loco uel possessionibus, q̄ sunt ordinis, durat ēt remoto ordine: de relig. domi. ca. ij. de sta. mo. recolentes. Io. An.

‹ Et ĩ. de præbē. cū de; beneficio. lib. vj. Io. An.

‹ Idē Ho. & facit q̄stio Goff. de qua dicā de consue. c. ult. libr. vj. in princ. Io. An. Idem Pano. hic Ias. l. fin. col. ix. de cōst. prin.

† Cōcor. tex. in authē. gazaros. & ibi Alberi. de ro. & sup rub. C. de hære. & ḋ eorū pe. uide in l. arriani. & in authē. credentes eo. tit. Guliel. Occā in dialog. folio xxj. col. j.

† Scilicet gualo cardi. cū xij. abbatibus cisterciēsibus ab Inno. iij. eo. missus, ad prædicandā cruciatā & bellū cōtra Albigēses, q̄ ut partem plebis ad se traheretve tueretur comitē hæc exigere anto ni. tit. xix. c. j. §. iij. in iuncto hoc textu.

Pedagia. Guidagia. Salinaria.

‹ Post pacem facti Cōstantiæ ex qua pe tijt ciuitates Italiæ merum & mistū imperium usurpauerunt sibi ipsæ ciuitates ius ponēdi uectigalia. Io. An.

‹ Vt de præscrip. ca. j. lib. sexto. Io. An.

suetudine xxx.annorum. De hac materia dictum est s.de consue.c.ult.Item argumen.q per mādatum generale non prohibentur nisi illicita. xxxiij. quæstione ij.quos Deus.xj.quæst.iij. quod prædecessor.ff.de iure pa.adigere.in fin. Ioan.And.

dinarij vel delegati arbitrium, a iustitiam exhiberes: hoc taliter intelligendū b esse censemus, vt in oī causa, quæ rōne p sonarū c vel rerū d ad ecclesiasticū forum pertinet, ac super vniuersis capitulis quæ p pace e seruanda, sunt per dictum legatum statuta, vel authoritate ap. statuēda, item viduis f, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus, tenearis in iudicio ecclesiastico respondere.

Idem episcopo Parisieñ.

Clericus traditur curiæ seculari, quia degradatur seculari potestate præsente, cum denuntiatur ut in suum forum illum recipiat. hoc dicit usque ad.§. pro illo.

CAP. XXVII.

NOuimus expedire, vt verbū illud, quod in antiquis g canonibus & in nostro decreto h cōtra falsarios edito cōtinetur, videlicet, vt clericus per ecclesiasticū iudicem degradatus, seculari tradatur i curiæ puniēdus: apertius exponamus. Cū enim quidā antecessorum nostrorū, super hoc consulti diuersa responderint, & quorundam sit opinio à pluribus k approbata, vt clericus qui ppter hoc l vel aliud flagitium m graue, non solùm damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus

a Delegati arbitrium. Propter hoc uerbū facit 1 ad tit. quod hic declaratur.

b Intelligēdū. Vide qualiter intelligat generale mandatum, restringendo illud. sic. s.de iureiuran. ad nostram.ij.

c Personarū. De iurisdictione ecclesiæ, quia actor forū rei sequit. s.de foro compe. cum sit generale. & xj.q.j. experientiæ. & ca. se. & comes ē hic reus, & subest in hoc ecclesiæ.

d Rerum. Cū res de qua quæritur, est ī sua. i.in ecclesiæ iurisdictione, qa rōne rei sortit quis forū. s.de foro competen. sane. & cap.ulti. quia comes conuenit hic, licet habeat superiorem in temporalibus. s. regē Frāciæ, tenetur respōdere de iudicio ecclesiastico, ex mandato legati in omni causa quæ pertinet ad forum ecclesiæ: siue rōne personarū 2 quæ sunt de iurisdictione ecclesiæ: siue rōne rerum, s. spiritualiū ecclesiasticarū, & etiam ciuiliū, quæ sunt in iurisdictione iudicis ecclesiastici. Itē uiduis & pupillis, & orphanis, & miserabilibus psonis, & pro pace seruanda.

e Pro pace. Quia hoc pertinet ad ecclesiam, supra de iudi. nouit.

f Viduis. Ex hoc uidetur, q causa uiduarū, ad ecclesiam spectet. ar. s.de dona. inter ui. & uxo. nuper. & s.de fo.comp. ex tenore. & hic. Dic ut ibi.

1 Hæc ps decr. & dixit hęc gl. q olim nō erat sub hoc titulo hæc pars: ut dixi ī prin. Ho. uero reprehendēs gl. dicit, q etiā ppter superiora faciebat ad tit. Io. an.

2 Dicit Ab. q pla tus iudicē secularē mouebit ad pietatē dicēdo, qūo ē imago dei rememorando ēt de Petro & Magdalena, & de alijs de q bus l.dis. ca. si post. §. ecōtra. Ioā. And.

NOuimus expedire. Diuiditur. Nam primo præmittit quæstionem iuris, quā soluit ibi, cum enim, Secundo ad causam facti respondet: ibi, pro illo. Abbas Siculus.

g Antiquis canonibus. xj.q.j. si quis sacerdotum. & iij.quæstio iiij.clericus.

h Decreto. s.de cri.fal. ad falsariorum. Ber.

i Tradat. Hoc intellige de illo, qui penitus 3 est incorrigibilis. nec obstat. s.de iud. at si clerici in fi. & de illis qui deprehenduntur in maiori crimine, puta hęresi. crimine falsi. s.de hære. excommunicamus. j. respon. & c.penul. & s. de crimi. fal. ad falsariorum. & in casu. xj. q.j. si quis sacerdotū. Quidā tamē casum istū ultimum intelligunt si fuerit incorrigibilis, & benignus est talis intellectus ut s.de iudi. cū nō ab homine. alias non debet quis statim post depositionem, tradi curiæ seculari puniendus.

priuilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicetur: cùm ab ecclesiastico foro, fuerit proiectus, eius est degradatio celebranda seculari potestate præsente, ad pronuntiandum eidem cū fuerit celebrata, vt in suū forū recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi curiæ seculari: pro quo tñ debet ecclesia efficaciter intercedere, n vt citra mortis periculum, circa eum sententia moderetur.

Iste §. non facit ad titu'. sed ponit gratiam secundum quosdam.

Pro illo uero falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuū carcerem ad agendā pœnitētiam ipsum includas o pane doloris, p & aqua angustiæ sustentandum, ut commissa defleat, & flenda ulterius nō committat. q

Hono.iij. archiepiscopo Tyronen.

Si papa indulget reo, qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest, quod ei lapsus anni non noceat intelligitur hæc indulgentia secundum ius commune.

CAP. XXVIII.

DIlecto r filio Iacobo barba. & infra. Quia te pro causa necessa

k A pluribus. Licet sit a pluribus approbata, tamen stabimus ei quod papa hic dicit, ut expresse tradat, & non per consequētiam.

l Hoc. Scilicet uitiū falsitatis. Bernardus.

m Aliud flagitiū. puta hæresim.

n Intercedere. xvij q.iiij.reum. C. de his qui ad eccl. confu. l. præsenti. arg. intercedere dico precibus, nō p excommunicationem. Ber.

o Includas. Magis rigide cum eo agit. s de cri.fal. ad falsariorum sed hic papæ placuit.

p Doloris. xxiij. q.iiij. Guilisarius.

q Non committat. Hæc est uera pœnitētia, de pœn. dist.iij. in princ. & expone non committat. i. propositū & uoluntatem habeat similia decætero non committere. quilibet enim qui accipit pœnitentiam, illius propositi & uoluntatis esse debet, alias non esset pœnitentia.

DIlecto filio. In prima parte recitat tenorē indulgentiæ. In secunda declarat illam: ibi: authoritate. Abb. Sicul.

r Dilecto. Archiepiscopus Tyronēsis controuersiam habebat cum Venetis & procuratore eorū super ecclesia sancti Marci de Tyro. 4 causa cōmissa fuit tē-

3 Penit9. Imo hic spāle. Pā. Casus literalis glossæ ordinariæ.

4 Tyro. Hic canonistæ etiā ueteres ut Host. Io. an. Historiā negligentes & ignorātes intelligunt de ecclesia sācti Marci de Venetijs ut s. ut lit. nō cōtest. c. accedens. j. & male. quia agit de ecclesia ī Tyro urbe Syriæ, quæ archiepalis est sub pīarcha Hierosolymitano ut.n. apud Sabell. Enea.ix. li. iiij. centū fere annis ante hoc ca. uidelicet anno dñi 1119. durāte captiuitate Balduini regis Hierosolymitani, Veneti cum Michaele Græcorū Imperatore Tyrum quinque mensibus obsessam ceperunt. Et Veneti fœdeř mediā urbis partē obtinuerunt & ita sup scriptionē textus & gl. hāc emēdaui, ubi perperā legebatur, turonensi.

pore Innocen.ad petitionem archiepiscopi.Veneti ci tati legitime nō uenerunt, unde archiepiscopus missus fuit in possessionem illius ecclesiæ causa rei seruandæ.archiepiscopo deinde absente ex causa necessaria,iste Iacobus procurator Venetorum uolebat recuperare possessionem, & stare iuri, sed quia archieps absens erat iusta de causa, non potuit eam rehabere. unde papa indulsit illi procuratori, ut lapsus anni nō obesset quo minus postea recuperarē posset possessionē. archiepiscopus postea hoc audiens, dubitabat an per talē indulgentiam posset ille recuperare possessionē ecclesiæ quādocunque etiam post annum cum simpliciter in ipsa indulgētia diceretur, ꝙ de cætero ei lapsus anni non obstaret, quo minus possessionē recuperaret. unde ipse significauit papæ quod tempore indulgentiæ cōcessæ tantum tēpus effluxerit, quod faciebat ei ad uerā possessionem secundum concilium generale.s.annus unde timebat archiepiscopus, ꝙ indulgentia præcluderet ei uiam ad ueram possessionem, & si forte tempus ipsum ante prædictam concessionem non effluxerat,quare quæsiuit a papa interpretationem illius indulgentiæ:& papa respondet, ꝙ non fuit intentio sua ius auferre quod ei competebat ex possessione quam habuit ante absentiam uel etiam post reuersionem,& sibi imputet pars aduersa, si negligens fuit siue ante siue post reditum archiepiscopi.

ria, [a] tunc absente possessio tibi tradita causa custodiæ, parti aduersæ non restitui potuit, eidē īdulsimus, [b] ut sibi lapsus temporis non obsisteret, quo minus possessionē ipsam recuperare ualeret. Qm̄ uero tantū temporis ante concessionē ipsius indulgentiæ dicit̄ effluxisse, qđ tibi sufficere posset ad uere possessionis effectū, secundum statuta concilij generalis: [c] & infra. Aut. præsentium declaramus, [d] ꝙ nostræ intentionis [e] non fuit per ipsam indulgentiā ius pimere, quod tibi cōpetit ex possessione præterita, uel post reditū tuū competeret ex futura, [f] sibi enim imputare poterit pars aduersa, si negligens [g] fuerit in sua iustitia prosequēda, cum (absentiæ tuæ impedimēto cessante [h]) cōuenien di te, habuit facultatem.

[a] Necessaria. Puta causa reipublicæ,forte in seruitio Romanæ ecclesiæ.s̄.de dila.c.ulti.unde sibi imputari nō potuit nec debuit. Idē etiam cōtingit, si quis est absens causa probabili:quia non fit restitutio spoliato.s̄.de offi.deleg.consultationibus.Si uero fuisset absens contumaciter, uel ex uoluntaria causa,tūc facta denuntiatione, ad ecclesiam suā mitteretur iste procurator Venetorum in possessionē causa rei seruādæ,sicut archiepiscopus primo fuit missus propter contumaciam procuratoris,quousque ueniat archiepiscopus,& uterque iurabit de suis expensis,& fiet hinc inde compensatio expensarum, & satisfactio ei qui plus expendit. Quando quis restituatur ex causa probabili & necessaria,uel probabili tantum,uel necessaria tantum notatur.ij.q.vj.§.biduum.uersi.si ad uersus absentem. [i] sed hic non habet locum, quia non agitur de restitutione tali.

Restitutio an possit fieri spoliato aduersario.

[i] Et.ff.de in īteg.restit.l.ulti. Aza.i summa.ex quibus causis maio.ī fi. Gui.ī Specu.ij.pte. de rest.in inte.§.ij. uersi.diximus.& se. Ioan. An.

[b] Indulsimus. Sed nonne de iure communi poterat ipse procurator interrumpere annalē præscriptionē offerendo cautionē in præsentia papæ, licet archiepiscopus esset absens? Certe sic. s̄.de offi.ordi.pastoralis.s̄.de eo q̄ mit.in pos.causa rei ser.cū sicut. & xvj. q.iij.c.placuit.§.potest.uer.is cuius, quid ergo indulsit sibi papa? parum uel nihil,nisi quia solet plus timeri & c.xxiij.di.quanquam. & s̄.de hæreticis. si aduersus.quandoque enim ius cōmune concedit. s̄.de iureiur.& si Christus.in fine. sed archiepiscopus timebat,ne absorberet ius ipsius, ut quandocunq; uellet recuperare posset possessionem.

[c] Concilij generalis.s̄.de dol.& contu.contingit.

[d] Declaramus. Talis declaratio ius facit.C.de le.l. ulti. Bernard.

Idem priori & clericis sanctorū Ioannis & Pauli Tuder.

Oblationis nomine intelligitur quicquid offertur ecclesiæ quocunq; modo in missa uel extra & in ecclesia uel extra.

CAP. XXIX.

CVm inter uos, dudū ex parte una, &

[e] Intētionis. Nota ꝙ recurrendum est ad intentionem concedentis priuilegium,siue beneficium. s̄.de præbē. c.ult.& c. cum causam. Itē habes hic, ꝙ papa non intendit iuri alterius ꝑ suam indulgentiā derogare. s̄.de usu pal. ex tuarum. & s̄.de offic.ordin.licet.ix.quæst.iij.cōquestus.& xj.qō.j. peruenit.lxxxv.distin. archidiaconū Florentinum. & s̄. de consue. cum olim [k] & hoc ideo quia nemini consulendum est cum alterius iniuria. xxij. quęst.ij.primū. ff. de condictio.indebi. nam hoc natura.& xiiij. qō.v. denique.& C.de emancip.liber. nec auus.& rescriptum,quod in totum absorbet ius alterius, non tenet. C.de preci.impe.offe. quoties. unde ista indulgentia,intelligenda est ne alterum lædat,& reducitur ad ius commune. arg.s̄.eo.abbate. & s̄. de consuetu.cum dilectus.

[f] Ex futura. Et ita tempus absentię ex necessaria causa: subducitur de medio, & continuatur [l] tempus præsentiæ ante absentiam, & post reuersionem continuatur tempus præsentiæ siue etiam sit primū, medium,ultimumve.C.de resti.mili.quod tempore militiæ.ff.ex qui.cau.ma.necnon.§.si quis sæpius.& l.sed & si per prætorem.§.si feriæ. & §.quoties.uerbi gratia archiepiscopus fuit præsens, post missionem in possessionē per vj.mēses,postea fuit absens,per alios sex uel quatuor,post reuersionē habebit sex menses: in quibus procurator Venetorū adhuc poterit recuperare possessionē:& tempus illud medium subducit̄ de anno:& si postea per illos sex mēes negligēs fuerit Venetorū procurator,sibi imputabit:quia ulterius nō audietur super possessione si medio tempore nō poterat.sic tempus uacantis ecclesiæ subducitur de præscriptione,& continuantur tempora extrema & tempus schismatis.s̄.de præscri.de quarta. cap.auditis.& c.cum nobis.

[g] Negligēs. Sic ergo negligētia procuratoris, nocet domino. Quando imputetur factū procuratoris,& qn̄ non dr̄.s̄.ut li.non cōtest.ad hoc. sibi ergo imputet, quia non egit cū tempus habuit. si.C.de prob.ex persona. C.de diuidē.tu.l.ul.ff.de his quæ in frau.cre.cū pupillus. & C.de his qui a non do.ma.l.ult.in fi. & s̄. ut lit.nō cōte.qm̄.j.rn̄so.& s̄.de rescri.si autem. & c. plerūq;.& cū potuit noluit. s̄ de.of.deleg.cū sup.B.

[h] Impedimento cessante. Cessante causa, cessat effectus.de hoc plene dicitur.s̄.de renun.post translationem.s̄.de iureiur.& si Christus.ad fi.

CVm inter uos. Primo ponitur quæstio prima, & eius decisio per Inn. Secūdo ponit̄ secūda quęstio,& eius decisio per eūdē Inn. Tertio ponit̄ tertia quæ

[k] Cōcor. l.nec auus C. de emā. li. & l.iij. §. si qs a principe. ff.ne quid in loco publi.

[l] Idem Vin. Inn. & Hostiē. sed Go. & Phil. contradicētes per oblationē cautionis interruptā annalē ꝑscriptionē ita ꝙ post reditū erit necessarius nouus integer annus. puto dictū glo. uerū, ubi nō est interrupta ꝑscriptio per cautionis oblationē: sed solū impeditur cursus ꝑscriptionis ꝑ indulgentiam papalē:& idē si alias de iure cōi. Secūda uero opinio uera ubi interrupta est ꝑscriptio. Ioā. And.

Barbara uox, q̄ & s̄. de offi. archid. c. iij. dicē dum erat cimelio. i. in Thesauro & χειμιλεάρχιον Græce locus ubi res p̄ciose recondunt, uide Budæū. l. aut fracta. de pœnis.

Ergo nec in primitijs oblationib⁹. Io. An.

Fabrica ecclesiæ cui incumbit.

Quæ si nō sufficerent ad sustentationē presbyteri & seruiētiū detraheret de tertia: nō ob. cō suetudine aliqua ad hoc de p̄ben. extirpandæ §. cū igitur secūdum Host. hoc de offi. ordi. præsenti. §. porro lib. vj. & eo. lib. de deci. c. ij. §. ubi autē. Ioā. And.

quæstio, & decisio per Honorium. Secunda ibi, uerum. Tertia ibi, ac capellani. Abbas Siculus.

a Per xl. annos. Vnde legitime præscripserunt illā tertiam oblationem: quia quadragenalis præscriptio oēm tollit actionē. xvj. quæst. iij. capi. placuit. §. quas actiones. sub illo. §. potest. & supra, de p̄scrip. de quarta. & c. ad aures.

b Amplius. Hæc adiectio ad modicam quantitatē refertur. ff. de uerbo. significatio. hæc adiectio. & licet ad modicā referatur tamē si ponatur in libello, debet exprimi illud amplius. supra de dilat. cap. literæ.

c Necessarias. Sed nonne iuste mouebat iste sacerdos, si uolebat retinere expensas necessarias pro fabrica capellæ: quia quarta decimarū ad ecclesiæ fabricam deputatur. ut x. quæ. iij. unio. & nulus casus interuenire potest, qui hoc genus expensarum impediat. ff. famil. ercis. fund⁹ qui dotis. ff. de petitio. hæredi. si à dño uel à patre. §. ulti. Quare ergo cōtrarium iudicauit papa? Dicūt quidam, quod illa fuit ratio: quia in decimis nō deducuntur expēsæ. supra. de deci. cum homines. & ca. tua nobis. & capit. pastoralis. Illa est ratio potior: quia tertia ista ītegraliter præscripta est, unī integraliter debet solui, & onus fabricæ incumbit capellano de alijs partibus similesupra de præscri. de quarta. Ber.

d Oblationum nomine. Ob hoc ponitur in titulo, quod

abbatem sancti P. de monte Spolet. diœces. ex altera, super tertia parte oblationum capellæ sancti Hilarij, quæstio uerteretur, & à uobis probatum fuerit per xl. annos, a & amplius b tertiam partē oblationum eiusdem capellæ uestram ecclesiam recepisse à clericis institutis per abbatem de monte, tuisq; fili prior eandem tertiam te commisisse aliquando colligēdam, bonæ memoriæ I. papa præde. no. ipsā tertiā ecclesiæ uestræ adiudicās, statuit, ut tibi prior liceret per eosdē clericos (sicut fuerat cōsuetū) partem colligere memoratā.

Verùm quia postmodum sacerdos prædictæ capellæ asserens oblationū nomine, minimè contineri ea quæ ipsi capellæ in festiuitate omnium sanctorum mittuntur, uel portantur ad illā seu ad domum sacerdotis, eiusdem intuitu defunctorum, necnon quæ in cimilini ponuntur, quod de altari suscipit, & facit per ecclesiam deportari, & quæ ante crucem, & in missa trinitatis, & ea quæ pro desponsatis dantur: & lampades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquibus offeruntur, uel quæ dantur nuntio qui ad recipienda talia per præfatæ capellæ parochiā destinatur, de his omnibus uobis tertiam partem denegans exhibere. de alijs nomine tertiæ partis persoluendis pro rata uestram ecclesiam contingentis retinere nitebatur: ad expensas capellæ ipsius necessarias c faciendas: dictus prædecessor de omnibus supradictis, absque subtractione aliqua integrè persolui uoluit, & mādauit tertiam portionem.

Ac capellani prædictæ capellæ dicentes primitias & decimas, uel ea quę offeruntur pro missis mortuorum sacerdotibus, & quæ pro septimis, & tricesimis, & anniuersarijs, panes, & alia quæ intra hebdomadam offeruntur, & mortuorum iudicia, oblationum d nomine minimè contineri: de his omnibus tertiam partem soluere uobis nolunt,: & infrà. Volumus igitur & mandamus, ut per uestrum clericum à uobis in eadem ecclesia institutum, e de omnibus supradictis & alijs oblationibus, quocunque titulo f ad ecclesiā peruenerint, sine diminutione g aliqua, integrè tertia uobis portio persoluatur.

Idem episcopo F. & P. Bertran.

Lis dicitur mota, cùm fuerit contestata.

CAP. XXX.

ij EX parte uestra fuit propositum, quòd præpositus & canonici Aretineñ. sententiā quam I. Papa præde. no. super molendino de Caliañ. ac alijs articulis promulgauit, in recidiuæ quæstionis h scrupulum reducere molientes, asserunt capitulum illud, eiusdem sententiæ, quo dicitur, ne canonica ipsa impediat, quo minus monasterium uestrum, molendinum præfatum de Caliañ. reædificare ualeat, in eo statu in quo fuisse dignoscitur tempore motæ litis esse referendum ad tempus, quo lapillus i in

uerbum recipit interpretationem: ut j. sequitur.

e Institutum. Pro recipiendis omnibus supradictis.

f Titulo. Id est, quocunque modo offeratur ecclesiæ à fidelibus de proprijs & licitis rebus. supra eodem. causa.

g Sine diminutione. quia cū hoc sit ecclesiasticum beneficium, sine diminutione cōferri debet. supra, ut eccl. benefi. ut nostrum. & j. quæstio. iij. si quis præbendas. & quia sententiatum fuit, de tertia nulla facta deductione. unde irregulariter debet solui.

EX p̄te uestra. In prima parte ponitur querela quam secundo definit: ibi, nos igitur. Abb. Sic.

h Quæstionis. quod fieri non debet: quia semel in abolitione remissa punitio, reiterari non debet. xxxiij. quæstione quarta. si illic. & de pœni. distinct. quarta. diuina.

i Lapillus. Duobus modis fit denuntiatio operis, uno modo solo uerbo, cum dico, denuntio tibi nouū opus per talem denuntiationem ædificans fit possessor. ff. de noui ope. nuntiatio. l. j. §. in operis. Vel per iactum lapilli: ut hic. & in hoc casu denūtiās possessor constituitur, 3 & retinet possesionē. l. de pupillo. §. meminisse de hac materia dicitur supra de noui operis nūtiatio. capitulo primo & secundo. Et intellige, quod denuntiatio noui operis fuit remissa. uel etiam tp̄s intra q̄ canonici debebāt agerē, lapsum fuit, & sic monachi ædificauerūt

3 Modo de nouo si prius non erat. Io. An.

† Alias, ex aduerso.

tandem canonici cœperunt agere contra monasteriũ lite cõtestata inter partes, destructũ fuit forte à canonicis latenter, quicquid ædificatũ fuerat post iactũ lapilli. Vel alio modo monachi reædificare uolebant: canonici dicebant, ꝙ nõ debebant. & ideo dicit papa in snia ꝙ monachi reædificent in eũ statũ &c. alias non haberent locũ sequẽtia: quia totũ debet demoliri, quicquid factũ est post iactũ lapilli. s̄. ꝺ no. ope. nunt. c.j. & ij. Ber.

a Litis contestatio. ar. ꝙ tũc demũ cœptũ dicitur iudicium, cũ lis est contestata. s̄. ꝺ offi. dele. relatũ. & ĩ auth. de liti. §. oẽm. uers. si uero apud iudicẽ coll. viij. 1 nec ante litis cõte. iudicis officiũ imploratur. s̄. de ap. significãte. & etiã contestatio ipsa, dicit̃ litis exordiũ. s̄. de offi. dele. super quæstionũ. §. j. & post litẽ contestatã, iudex recusari nõ potest. s̄. de re iud. iter. & iij. q. iij. c. induciæ. §. offeratur. Sed quo ad perpetuandam iurisdictionẽ, sufficit sola citatio. s̄. de offi. de le. gratũ. & c. licet. & s̄. de off. leg. c. ulti. & sic posset intelligi. ff. de iur. om. iudic. & quia. sed legistæ intelligunt illud uerbũ generale, per litem contestatam. argu. contra. s̄. de resti. spol. Pisanis. Sed aliud est dicere, tempore notæ discordiæ: ut ibi. & aliud tempore motæ litis: ut hic dicitur.

Litis contestatio ẽ exordium iudicij.

1 Cõcor. lex. j. C. ꝺ plus peti. & l. aptissimi. C. de iu. & C. ubi de cri. agi op. l. j.

Iurisdictio perpetuat̃ per citationem.

denuntiatione noui operis iactus fuit, uobis econtrario † asserentibus, illud esse intelligendum, de tẽpore quo lis super hoc inter uos & præfatam canonicam extitit contestata. Nos igitur considerata eadem sententia, quòd in præfato capitulo dicitur, de tempore motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus quo litis contestatio a facta fuit.

Idem prælatis uniuersitatis Francigenarum Constanti. constitutis.

Constitutio legati de soluẽda tertia mortuariorum episcopo, intelligi debet de his mortuarijs, in quibus de iure communi debetur.

CAP. XXXI.

iij EX parte uestra fuit propositum, quòd

EX parte. Communis diuisio. Secunda pars ibi, cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. *Episcopus Salbinẽ. apo. sed. legatus in partibus Romaniæ,* 2 *fecit quandam constitutionẽ super legatis defunctorum, ut patriarcha Cõstãtinopolitanus, tertiam haberet portionem de ijs quæ legãtur à decedẽtibus: & postmodum quidam alius cardinalis apo. sed. legatus, ibidem cõstitutionem illam innouauit. patriarcha occasione illius constitutionis à prælatis uniuersitatis Frãcigenarũ,* 3 *& ab alijs ecclesijs suis de quibusdam quæ sibi à decedentibus legantur, tertiã exigit portionem, de quibus (ut dicebãt) tertia illa deduci non debebat. Super his delata est quæstio ad dominum pa. Ipse uero intellecta intentione ipsorum cardinaliũ, super ipsa cõstitutione rescribit prælatis prædictis. Cùm ergo dominus pap. ex interpretatione cardinaliũ acceperit, quòd ipsi non intellexerunt, ut de ijs quæ in ornamentis ecclesiasticis, uel ad fabricam ecclesiæ, aut ad luminaria ecclesiæ, & de ijs quæ pro anniuersario, septimo, tricesimo, ac uicesimo faciẽdis, uel de ijs quæ specialiter legãtur rectoribus ecclesiarum, nisi forte ratione ecclesiæ id fiat: à quocunque legãtur, aliqua deberet solui portio ecclesiæ cathedrali: ipse eorũ interpretationẽ ratam habere firmã, & secundum interpretationem eorum, constitutionem præfatam præcipiet obseruari: prohibẽdo expreßè, ne fraudulẽter aliquid fiat in præiudicium ecclesiæ cathedralis*

2 Romaniæ. Id est thraciæ, q̄ sic nũcupauerunt Imperatores Cõstãtinopolitani postquam exharchatu Romaque amisisim periũ cũ Carolo magno diuiserũt Sabelli. Ennead. x. li. vj.

3 Francigenarum, quorum multi ibi mãserunt postquam Galli. anno 1202. Duce Balduino comite Flandrẽsi cum auxilio uenetorũ imperiũ Cõstantinop. occuparũt eãque ecclesiã papæ subiecerũt quã diu ibi regnauerũt not. s̄. de maio. & obed. c. inter quatuor.

patriarcha uester occasione constitutionis cuiusdã quàm Salbin. episcopus tunc legatus b in partibus Romaniæ super legatis edidit defunctorum, & dile. fil. I. titul. sanctæ Praxedis presbyter car. dũ ibidem legationis fungeretur officio, innouauit, de quibusdã quæ uobis & ecclesijs uestris legantur à decedẽtibus, tertiã à uobis exigit portionẽ. Cùm igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione c accepimus) non intellexerint, quòd de his quæ in ornamentis d ecclesiasticis, uel ad fabricã ecclesiæ reparatione indigentis, aut ad ecclesiæ luminaria, necnõ de his quæ pro anniuersario, septimo, tricesimo, ac uicesimo faciẽdis, uel de his q̃ ꝑsonis e spãliter, nisi forsã id fiat

Nota, quòd legatus põt facere constitutionẽ in sua prouincia. Itẽ legatus põt interpretari suam constitutionẽ: quia eius ẽ interpretari, cuius ẽ cõcedere. B.

Gl. seq. not. legatum inter subditos statuere. alle. iij. iura, sed non inter nõ subditos. alleg. alia tria iura, licet inter illos exerceat uoluntariam alleg. v. iura.

b Legatus. Ex hoc patet, quod legatus potest facere cõstitutionẽ in sua prouincia. sic. s̄. de loca. c. j. & s̄. de cõsan. & affi. quod dilectio. & s̄. de offi. leg. c. ul. & s̄. de priui. in nostra. & etiã durat eo recedẽte, ut ibi dicitur. generalem constitutionẽ facere non potest: quia non habet potestatẽ in homines nõ suæ prouinciæ. ff. de offic. procons. l. j. ff. de iur. om. iud. l. ulti. & s̄. de offic. leg. nouit. uoluntariam tamen quandoq; exerceret in homines non suæ prouinciæ ff. de adop. emãcipari. 4 ff. de offi. procons. l. ij. unde absoluit excõicatos, in quacunq; prouincia. s̄. de of. le. ꝙ translatione. & s̄. ti. ꝓx. ad eminentiã. & c. ea noscit̃. & c. ꝙ de his. & c. q̄uis. Constitutio uidetur talis fuisse, ꝙ de ijs quæ legantur ecclesijs in testamẽtis defunctorũ, tertia pars cathedrali ecclesię solueret̃, sed hoc erat iure cõi statutũ, ut tertia uel quarta det̃, secũdũ diuersas cõsuetudines locorũ. s̄. ꝺ test. requisiti. & s̄. ꝺ sep. certificari.

Legatus, potest facere constitutionem.

4 Apud cõsulẽ ẽt in ꝓuincia quam sortit⁹ nõ est: & manumitti & in adoptionẽ dari posse placet. Ioan. An.

Glo. seq. per tres rationes, & unum simile probat legatum suam constitutionem interpretari posse.

c Interꝑtatiõe. Sic ergo legat⁹ ĩterꝑtat̃ suã cõstitutionẽ. ille. n. põt interpretari, q ius cõstituit. C. de le. l. ul. & s̄. ti. ꝓx. inter alia. imo & legatus interpretat̃ rescriptũ papæ. s̄. de post. c. j. Sic & in ꝑtorijs stipulatiõib⁹, si sermo ambiguus est, ꝑtoris interpretatio, & mẽs requirẽda est. ff. de ꝑt. sti. in ꝑtorijs. sic ẽt & testis põt declarare, siue corrigere dictũ suũ, cũ dubitat̃ ꝺ dicto ei⁹. s̄. de tes. co. ꝑterea. & ar. ff. quẽad. te. ape. sʒ & si qs ĩ fi. 5 semꝑ. n. recurrẽdũ ẽ ad intẽtionẽ cõstituẽtis. ut hic patet. sic. s̄. c. dilecto. & s̄. ꝺ pb. c. ul. cũ suis cõ. & s̄. ꝺ res. spo. audita. & s̄. de ar. exposita. & xxxv. q. iij. ꝙ scripsi.

Interpretatio per quem fieri potest.

5 Vide de fideiuss. ꝑuenit. sup gl. ij. Ioan. And.

d In ornamentis. Hoc idem quod hic dicitur. habes. s̄. de test. c. ult. ubi de hoc.

e Personis. Hoc intellige secũdum distinctionẽ quam fecit

ecclesiæ ratione, à quocunque legantur, aliqua deberet solui portio ecclesiæ cathedrali. Nos interpretationem eorum ratam habentes, secundum ipsam constitutionem præfatã, præcipimus obseruari: firmiter inhibẽtes, ne in prædictis aliquid fraudulenter [a] in præiudiciũ cathedralis ecclesiæ procuret.

Idem episcopo Tolonensi.

In priuilegio de percipiẽdis fructibus beneficiorum, appellatio beneficiorum etiam maiora beneficia comprehendit, quãdo priuilegiũ est concessum episcopo pro honesta, & fauorabili causa. h.d. cũ suppletione Panormitani.

CAP. XXXII.

TVa nobis fraternitas intimauit, quòd cùm tibi pro releuatione oneris debitorum, duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum quæ interim in diœcesi tua uacare contigerit, tibi liceat biennio retinere: quidam apostolicæ gratiæ priuilegium sinistra interpretatione [b] restringere [c] molientes, asserunt præbẽdas & maiora beneficia, nequaquam beneficiorum [d] nomine contineri: & infrà. Nos igitur authoritate præsentiũ declaramus, quòd in hoc casu præbendæ ac alia beneficia, generali beneficiorum nomine continentur.

Gregor. ix. decano & sacristæ Engolis.

Verbum moderationis, diminutionem continet, non augmẽtum.

CAP. XXXIII.

TRansmissæ nobis literæ continebant, quòd significantibus episcopo & capitulo Xantoñ. quòd quadragenarius canonicorum numerus instiututus in eorum ecclesia nõ poterat obseruari, pro eo quia non sufficiebant ecclesiæ facultates, uobis dedimus in mandatis, ut canonicorum & præbendarum numerum, iuxta facultates [e] ecclesiæ moderãtes, [f] statueritis eundem firmiter obseruari. uos uerò inuenistis prædictæ ecclesiæ facultates à tempore statuti numeri adeò excreuisse, [g] quòd absque mutilatione præbendarum maior haberi posset numerus in eadem: quare quæsiuistis, an per moderationis [h] uerbum literis nostris appositum, eundem numerum augmentare uel minuere deberetis. Quocirca mandamus quatenus, si ueteres non sunt minutæ præbendæ, cùm moderatio locum non habeat, ipsarum & canonicorum numerum dimittatis in eodem statu, in quod hactenus dignoscitur extitisse in utilitatem [i] eiusdem ecclesiæ conuertentes augmen-

fecit decre. s. de testa. requisisti.
[a] Frauduléter. Quia tunc fraus non noceret ecclesiæ cathedrali. si. s. de testa. officijs. & c. requisisti. §. si uero illud. in fi. Ber.
[b] TVa nobis. Sinistra interpretatiõe. Tales enim ĩfamia notãtur. C. d leg. l. ij. nã ius ciuile, calũniari nõ oportet. ff. ad exhi. l. pe. B.
[c] Restrĩgere. Imo potius beneficium prĩcipis, latissime interpretãdũ est. s. eo. cũ olim. & s. de do. cũ dilecti. in fi. ff. de cõsti. prĩ. l. ul. s. de priuil. in his.
[d] Beneficiorũ. Sic nomine clericorũ oẽs clerici maiores & minores intelliguntur. s. eod. cum tibi. & ita uerbũ indefinite positũ, generaliter accipiẽdũ est. simile. s. d priuil. quia circa. xix. dis. si romanorum. ff. de ser. urb. præd. si seruitus. & ff. de tute. l. iij. in fi. & s. de offi. dele. super quæstionũ. §. si ṽo duo. ar. contra j. q. j. sunt nonnulli. unde ibi dicitur, Beatus qui excutit manus ab omni munere. [2] nõ dixit à munere, &c. si enim tãtum de minoribus beneficijs ĩtellexisset. de illis expresse dixisset. s. de ele. ad audiẽtiam. & s. de trãsla. inter corporalia. & C. de cadu. toll. l. una. §. si uero nemo.
[e] TRansmissę. Iuxta facultates. Hoc. n. generale est, & ordinariũ, ut scd̃m facultates ecclesiarũ ĩ eis clerici ĩstituãtur, & nõ plures: ut s. de ĩsti. c. j. & c. authoritate. & s. d ui. & hone. cle. qm̃. ut ait. ubi de hoc. & s. de concess. præb. ex parte Hastẽsis. in fi. & alimenta secundũ facultates dãda sunt. ff. de transact. cum hi. §. in persona. [3] & procuratio. supra de censi. sopitæ. & c. pe.
[f] Moderantes. Hoc uerbũ induxit dubitationẽ quæstionis. Et hoc, patet q ultra facultates ĩstitui nõ debẽt: imo si ĩstituti sunt, reducẽdus est numerus ad debitũ modũ. ĩ auth. ut deter. sit nu. cle. §. sancim⁹. co. j.

[1] Et probabit per coniecturas de renunc. c. ij. li. vj. Ioã. And.

Clericorũ appellatiõe q cõtinentur.

[2] De hoc plene. de ele. ut circa. lib. vj. in gl. oĩm Io. An.

[3] Circa psoniã illi⁹ à quo sũt alimẽta relicta, sup

[g] Excreuisse. Hoc etiam induxit quæstionem: qa ubi excreuerint facultates, numerus augeri debet. unde in quolibet priuilegio ponĩ hęc clausula, uel subintelligitur, nisi in tãtũ excreuerint ecclesiæ facultates, q possint pluribus sufficere cõpetenter. s. de consti. cũ M. & ubi messis multa est, & operarij pauci. alij admittẽdi sunt. xxj. di. in nouo. unde dubitabant isti moderatores, utrũ sicut poterant diminuere numerum canonicorũ, si facultates ecclesię fuissent diminutæ, ita possẽt augere numerum: cũ facultates inuenissent augmẽtatas à tẽpore numeri statuti. Ex hac decre. colligiĩ, q episcopus cum capitulo, statutum numerũ canonicorũ, & præbendarum & dignitatum non possunt diminuere sine authoritate papæ, ẽt ex iusta cã [4] quã isti allegabãt, licet esset falsa, put postea est cõpertum. ad hoc facit. s. de cõsti. ex parte. & c. cũ accessissent. ubi de hoc notatur. Dic ut ibi.
[h] Moderationis uerbũ. Ex hoc facit ad titulũ. moderari enim ẽ diminuere id, q inducit grauamẽ. & reducere ad æquitatẽ. sic iudex ex causa, ẽt moderari põt tẽpus appellationis, id est, abbreuiare. s. de appella. cum sit romana. & c. oblatæ. sic & iniquũ mandatũ moderatũ est. s. de iureiu. Quintauallis. sic in societate. ff. p soc. si societatẽ. ff. de oper. libe. si libert⁹. [5] Itẽ patet hic, qd' forma mãdati diligenter est seruãda. s. de rescrip. cum dilecta. cum suis cõcordã. Item est arg. quod non est recedendũ à significatione uocabuli, nisi constet scribentem aliud sensisse. ff. de leg. iij. non aliter. & supra de deci. ad audiẽtiam. & supra de transla. inter. arg. supra de despon. ex literis. Arg. contra supra eo. intelligentia. & ca. præterea. ubi de hoc.
[i] In utilitatem. No. argumẽtum cõuertendũ in utilitatem

qbus trãsiger̃ uult, quæritur quarũ sit facultatũ: cuius propositi: & cuius opinionis. Io. And.

[4] Causa. Imo tunc possũt. Panor. Fely. c. cũ accessissent. de constitu.

[5] Et moderãda est mulcta, q tollerariñ põt à condẽnato. C. de modo mul. l. fin. ff. de offi. præ. illicitas. §. fin. Itẽ moderatæ expẽsæ sunt restituẽdę. s de dolo. finem. & resistẽdũ est cũ moderamine. C. uñ ui. l. j. secũdum Gof. Interdũ moderamen sumiĩ p gubernatiõe. xcvj. dist. in scripturis. ĩ fi. C. de iud. l. fi. & C. mandaĩ re mã da. Io. An.

Secus. adhuc idē tenet Pa. hic, & d.c. cū. m. dic ꝙ glo. est uera in uita ipsi⁹ canonici q auxit.

tatem ecclesiæ. hoc posset intelligi. quādo præter diligētiā canonicorū hoc cōtingit. secus uideretur, si diligētia ipsorū hoc sit procuratū. alias diligentia ipsorum esset ipsis dānosa, quod esse non debet. ar. C. de allu. l. iij. sic enim subtraherentur à procuranda ecclesiæ utilitate. De hoc no. s. de cōsti. cum M. & ad hoc quod dicit, donec aliter &c. uidetur quod nō distinguatur undecunq; augmētum contingat.

tum suorum redituum, donec duxerimus aliter disponendum.

TITVLVS. XLI.

DE REGVLIS IVRIS.

DE REGVLIS IVRIS.

Suprà uidimus multa iura specialia: uerum, quia ex iuribus specialibus oēs casus occurrentes, decidi non possunt, cōgruum fuit in fine operis subijcere aliquas regulas generales, ideo sequitur iste titulus. Vel dic ut in glossa. tit. eod. tit. lib. vi. Abb. Sic.

Ioannes Chrysostomus.

Nō potest breuius summari.

CAP. I.

Omnis res a per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.

Luca 6

Omnis res. Pone casū in c. ij. s. de spon. Abb.

a Omnis res. Potest exponi. i. oīs obligatio, siue contractus. quod enim consensu cōtrahitur, cōtraria uolūtate dissoluitur. C. quādo li. ab emp. di. l. j. & ff. de re. iur. nihil tam naturale. & C. de act. & oblig. sicut initio. fallit hæc regula. s. de baptis. maiores. Itē in matrimonio, ꝙ solo cōsensu contrahitur. xxij. q. ij. sufficit. sed solo dissensū, non soluitur. xxxij. q. vij. licite. Item idem in ordine & baptismo: quia sacramenta semel habita, nunquam amittuntur. j. q. j. quod quidam. & argu. xv. q. vij. eps. Item fallit: quia alio modo tollitur obligatio, quæ cōsensu nata est s. per acceptilationē, 2 sed nō natura sui, 3 sed potestate cōuentionis. ff. de rescin. uē. cū emptor. Itē soluitur solutione eius, quod debetur. insti. quib. mod tol. obl. in prin. 4 Itē sicut acquiritur possessio corpore & animo. ff. de acquir. poss. posideri. & eodē modo amittitur. ff. eo. quēadmodum. Sed contra ff. e. posideri. §. in admittenda. Solu. animo amittitur ciuilis possessio, corporalis non: ut illa l. quemadmodum.

2 Quæ est ciuilis liberatio. Io. An.

3 Quia facta sup cōtractu qui est iurisgentium. Io. An.

4 Itē confusione. ff. de fideiu. l. hæres. secūdū Hos. Io. An.

Beda in homelijs.

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

CAP. II.

Estote misericordes, &c. Hoc loco b nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant in meliorem c partē interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis d dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, ut stuprum, e blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia: de quibus nobis permittit iudicare.

Matth. 7

E Stote. Primo ponuntur uerba. Euangelij. Secūdo uerba Bedæ exponentis. secūda ibi. hoc loco. B.

b Hoc loco. Scilicet qui sequitur in ipsa authoritate, scilicet, Nolite iudicare, & non iudicabimini.

c In meliorē partē. Vt res potius ualeat, q̄ pereat. s. tit. prox. abbate. & s. de fide instru. inter dilectos. & ff. de reb. dub. quoties. ij. & benigniorē interpretationē sequi debemus, in re dubia. ff. de ijs quæ in testa. delē. proxime. Vel expone in meliorem. i. securiorem, pro eo quod in altero nullum, in altero magnū periculum timeatur. s. de homici. ad audiētiam. & c. significasti. ij. & s. de cler. excō. mi. illud. & s. de spon. iuuenis. Sic enim in dubijs absoluit reus: quia illud est benignius. s. de fide instr. inter dilectos. in fi. & s. de prob. ex literis. nisi in casibus qui ibi ponuntur.

Veritas bonæ uitæ iustitiæ, & disciplinæ.

d De manifestis. Quia secretorum Deus iudex est, & cognitor. xxxij. dist. erubescant. & xxxij. q. v. christiana. ij. q. v. consuluisti.

e Vt stuprum. lxxxj. di. Apostolus. hæc. n. in sui natura mala sūt. s. de iureiu. & si Christus. in fi. uer. q̄dā. & s. de delict. pue. c. j.

Idem.

Propter scandalum euitādū ueritas non est omittenda.

CAP. III.

Qui scādalizauerit, f &c. Vtilius scandalū nasci permittitur, quàm ueritas g relinquatur.

Matt. 18

Qui scandalizauerit. Primo ponuntur uerba Euangelij. Secūdo uerba Bedæ exponentis illa: ibi, utilius. Abb.

CASVS. *Nō quod in os intrat, coinquinat hominē, sed quod ex ore ꝓcedit audito hoc uerbo scādalizati sunt Iudæi cū hoc dictū fuisset domino respōdit. Sinite illos: cæci sūt, et duces cæcorū, & ideo dicit Beda. Vtilius scandalū nasci permittitur, quam ueritas relinquatur, non. n. propter scādalū dēt homo peccare mortaliter.*

Idem super Matthæū.

Propter necessitatē, illicitū efficitur licitum.

CAP. IIII.

Quod non est licitum in lege, nec essitas h facit licitum. Nā

1. Mac. 2

f Qui scandalizauerit. Collige casum xj. q. iij. inter uerba. & xxij. q. ij. primum. in prin. & xxx. q. v. ita ne. & s. de ijs quæ ui metusve cau. fi. sacris.

Glo. seq. tractat de triplici ueritate.

g Veritas. Quæ triplex est. s. bonæ uitæ. hæc nunquā omittēda est, propter scādalum, & ad quemlibet pertinet. Alia iustitiæ, hæc ad iudicem pertinet. Alia disciplinæ, hæc pertinet ad prælatū. in his duabus quandoque aliqua omittūtur propter scādalum. l. dis. ut cōstitueretur. 5 Et intellige, ꝙ hic dicit, de ijs quæ indispensabilia sunt: & tale ius cōe, quod indispensabile est, ueritas appellatur. De hoc dictum fuit. s. de temp. ord. sane. 6 & quod dicitur ibi ueritas iustitiæ, intellige secundum quod hic dicitur. Ius cōmune, quādoq; indispēsabile est. j. q. ult. & si illa. & de tali hic loquit: tale ius pro nullo scādalo relaxādū est. sed quādo ius cōe dispensabile est, propter scandalum, receditur à iure cōi. l. di. ut constitueretur. & j. q. ult. dispensationes. & c. exigunt. Not. quod ista triplex ueritas habetur in his uersibus: Est uerū uitæ, 7 doctrinæ iustitiæq;. Primum semper habe: duo pp scandala linque.

h Quod non. Necessitas. Hoc ideo dicit: quia necessitas legi non subiacet. s. de obser. ieiu. c. ij. in fi. & s. de cōsue. quāto. & de cōsue. di. j. sicut. & di. iij. peruenit. unde tpe necessitatis, omnia sunt cōmunia. xij. q. j. dilectissimis. & ff. ad l. Rhod. de iac. l. ij. §. cū in eadē naui. in fi. quod intelligitur in hoc casu. Et sic est ar. necessitatē excusare. de cōse. di. v. discipulos. ar. xlj. di. quisquis. & c. delitiæ. & lxxxj. dist. cū omnibus.

5 Adde glo. fi. in auth. de instru. cau. & fid. in prin. col. vj. & q̄d not. Bart. in l. scire leges. ff. de legi.

6 Et per Io. xliiij. di. comessationes. de hoc derenū. nisi cum pridē. §. pro graui & ui de q̄d ibi dixi super glo. prout Greg. quę est huic cōtraria i ueritate iustitiæ. Io. An.

7 Vitæ. gl. s. de renun. c. nisi cum pridem. uer. distinguēdū. Alex. cōsi. lvj. in princ. lib. iiij.

& s.de fur.si quis per necessitatem & propter necessitatem famis, Dauid comedit panes propositionis. xxv.q.j.c.ideo. §.his ita.& propter hoc pater potest uendere filium.C.de pa.qui fi.di.l.ij.

legitime non fit.xxiiij.q.j. pudenda.& xxij. q.ij. faciat homo.arg.s.de iure patr. quod autem.& s.de regula,ad nostram. 3 Item habes hic ar.quod qui inuitus seruit, & meritũ pdit, & iõ indignus præmio fit. xxiij. q.vj.c.iã uero.§.ex his.uersus prin.& talis obediẽtia uel nulla uel minima est. viij.q.j.sciendũ.ergo per cõtrariũ, q inuit⁹ offendit, nõ est ei imputãdum. argu. ff.de bo. lib. qui cũ maior. §.si libertus. & ff.fam. ercisc. qui erat hæres. idem est, & si clericus inuitus ferat testimoniũ cõtra ecclesiam suã. q ei non sit imputandum, 4 secus si sponte aduocet cõtra ipsam. s. de postu. c. ult.

& sabbatum a custodiri præceptum est: Machabei tamẽ sine culpa sua in sabbato b pugnabãt. sic & hodie, si quis ieiunium fregerit ægrotus, c reus uoti non habetur.

Gregorius vij.

Illicite factum obligationem non inducit.

CAP. V.

QVod latẽter d aut per uim e uel alias illicite introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.

Idem Varieñ. episcopo.

Tormenta, iudicijs non præcedentibus, inferenda nõ sunt.

CAP. VI.

CVm in cõtemplatione:& infra. In ipso causæ initio, nõ est a quæstionibus f inchoãdum.

Stephanus papa.

Sacrilegus est, offendens rem uel personam ecclesiasticam.

CAP. VII.

QVæ multoties g: & infra. Quicquid in sacratis h Deo rebus & episcopis i iniuste agit, pro sacrilegio reputat † sacra sunt, & a quoquam uiolari non debẽt.

Augustinus.

Qui facit aliter quàm debet, facere non dicitur.

CAP. VIII.

QVi ex timore k facit præceptum, aliter quàm debeat facit, & ideo iam l non facit.

Idem in libro de pœnitentia.

Committens unum peccatum reus est omnium quo ad uitam æternam.

CAP. IX.

DEfleat peccator, qa offendẽs m in uno factus est omnium reus.

Gregorius in registro.

Ignorantia non excusat prælatum, in peccatis subditorum. h.d. quo ad mysticum & moralem intellectum.

CAP. X.

QVamuis causæ: & infra. Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit & pastor nescit. n

a Sabbatum. Præceptum fuit ueteris legis, sabbatũ custodiri. unde si qui colunt sabbatũ exteriorẽ ritũ legis reuocant, de cõsecra.distin.ij. per uenit.

b In sabbato. Hoc est propter necessitatem. xxiij.q.ul. si nulla.

c Aegrotus. Etiam si in quadragesima carnes comedat, non dicit frangere uotum. s.de obser. ieiu. c. ij. in fine. Bernardus.

d QVod latenter. Potest aliter poni casus p l.j.ff. quod ui aut clam.circa prin.& in seruitio præstito prælato per uim a subdito. hoc enim in futurũ non parit præiudicium. xj. q.iij. quia cognouimus.

e Per uim. Quæ per uim siue p metum fiunt qui cadere posset in cõstantem uirum, cum de hoc constiterit reuocantur. s.de his quæ ui metusue cau. fi. ad audientiã. De hoc plene dr in c.abbas. eod. ti. & ff. quod met. cau.l.j. & l. metũ. §.sed qd prætor.

CVm in cõtemplatione.

f Quæstionibus. ff.de quæstio.l.j. & C.eod.tit. milites. 1 quod si fiat, appellari potest.ij.q.vj.non solẽt. uer.ante sententiam.hoc intellige nulla præsumptione præcedente. 2 Argumen. contra.v.q.v. illi qui. ubi de hoc.

g QVæ multoties. s.de pœ. c.j.& vj.q.j.imitare. & j.q.j.reperiuntur. Argumen. s.de iudæ.ita quorundam.

h In sacratis. Si sit homo siue ager: qui illa aufert & inuadit, sacrilegium cõmittit. xij.q.ij.nulli liceat. & tanquam sacrilegus, iudicari debet: ut eadẽ causa & quæstio.eadem prædia.& per ecclesiam debet iudicari. s.de foro compe.conquestus.

i Episcopis. Isti ius publicum offendunt, quod consistit in sacris & sacerdotibus.j.dist. ius. publicum.

k QVi ex timore, s.seruili, quoniã filialis timor, bonus est, & potest introducere charitatẽ. de pœni.di.ij.sicut seta introducit filum. unde qui timori pœnæ seruit, non amore iustitiæ, non ducitur spiritu Dei.unde dicitur: Timor non est in charitate s.seruili.xxiij.q.vj.c.iã uero. §.ex his. quia perfecta charitas foras mittit timorem: ut in eo. §.dicitur.

l Iam non facit. Arg. quod non dicitur factum, quod

DEfleat.

Gl. seq. quadrupliciter legit capitulum, dat unum simile.

m Offendens in uno, scilicet præcepto legis. unde scriptum est: Qui totam legem seruauerit offendat aũt in uno, oĩum factus est reus.de pœnit. dist. v.fratres. uel in uno. s. mortali peccato: factus est omnium reus quo ad uitam ęternam: qa propter illud solum dãnabitur: qa omnis uirtus detrimẽtum patitur ab uno uitio.de pœn. di.v.dolendum.dũ enim in uno peccato perseuerat, omnia bona perdit: ut ibi. Vel in uno id est in una uirtute cum uirtus eijcitur: tunc uitiũ nascitur. xxxij.q.j.cum renuntiatur. uel in uno id est in charitate, sine qua nemo saluatur. unde apostolus, Et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. de pœn.di.iij.si quis. ad fi.distinctionis. sic etiam in teste, qui aliquid adijcit de suo, totum testimonium partis mendacio decolorat.iij.q.ix.pura. si.de confe. dist.iiij.non liceat.& c.non oportet.& ix.distinctio, si ad scripturas sacras.

QVamuis. Ignorantia pastoris, non excusat eũ. si lupus oues rapit. hoc dicit quo ad literam. Abbas.

n Pastor nescit. Quia pastor seu prælatus inquirere & corrigere debet subditorũ excessus: alias sanguis eorũ de platorũ manib⁹ requiretur. s.de offi. ord. irrefragabili.j.rñ.cũ suis cõcor.ibi positis. & sic nõ habebit excusationẽ pastor.n.qui tacet, consentire uĩ. xliij.di. si rector ibi, pastorẽ.n.&c. lxxxiij.di. error. quare non potest uti pro defensione sua uerbo apostoli: Mundæ sunt manus meæ a sanguine & c.xliij. dist.ephesijs. unde & tales deponi debent propter negligen-

3 Cõcor. text. in l. nõ dubiũ. & ibi plene per gl. C.de legi. † Cõcor. text. in l. lege Iul. & in l. sacrilegij ff. ad legem Iul. pec.

4 Dicit Host. q licet excusetur a toto per ea quæ legũtur. s. q met⁹ causa sacris. hoc crede rẽ qñ coactus a priuato dictũ gl. qñ coactus est a iudice. Ioan. And. Pastor sua negligentia excusatione non habebit Pastor ratione officij sui custodiã habere debet. Iacob. 2.

1 Etiam in publicis crĩbus iudex non incipit a tormẽtis: sed etiã si per indicia sit procedendũ, id faciet si psonarum cõditio patiaẽ. Ioan. And.

2 Et de libero hoie ff.de qõn. ex libero. Ioã. And.

gligentiam.lxxxj.di.dictum.& j.q.j.c.si qui episcopi. §.ecce cum honoris.Itē pastor tenetur de custodia. ff.loca.qui mercedem. xxiij.q.iiij.tres personas . & si dicatur quod dolo eius perijt,& ipse neget, ipsi incū bit probatio, [1] cum ipse ratione officij sui debeat custodiam habere. ₷. de of.arch. ea quę. & si dicit amissam ouem, probet ille dolum absuisse: sicut argentarius ꝓbare debet, se amisisse rationes casu, ruina,uel incēdio. ff.de eden.si quis ex argentarijs.§.ult.Idē in custode carceris.ff.de custo.& exhib.re.l.ult. Et idem in deposito.₷.de deposi.bona fides.cum suis concor.

Lucius tertius.

Pro spiritualibus, homagium non præstatur.

† CAP. XI.

INdignum est, & a Romanæ [a] ecclesiæ consuetudine alienū, ut pro spiritualibus, facere quis homagium [b] compellat.

Finis.

[a] INdignum Romanæ ecclesiæ. Ergo & a consuetudine aliarum ecclesiarum debet esse alienum. quia quod romana ecclesia probat uel reprobat, & aliæ ecclesiæ hoc idem facere debent,cum ab ipsa suā habeant institutionem & authoritatem. xj.dist.consequens.& c.nolite.

[b] Homagium. id est sacramentum fidelitatis : quod pro aliquo spirituali facere quis nō debet : cum illud sit simoniacum. ₷.de simo.ex diligenti. alioquin clericus non tenetur facere prælato suo obedientiā. Et in casibus debet iuramētū facere de obedientia, siue etiā de fidelitate [1] post receptam administrationē. ₷.de iureiu.xxiij.distinctio.quanquam. & ₷.de maio. & obedien.dilecti filij.& ₷.de iureiur. ego N. & ₷.de priui.antiqua.Alias enim nullum iuramentum, nulla pactio uel obligatio illicita in spiritualibus debet interuenire : & si interueniret, nullam obligationē de iure uel de facto inducit. ₷.de pac.pactiones.Ber.

BERNARDI GLOSSATORIS Decretalium notitia & cōmendatio.

BErnardus Bononiensis canonicus (ut asserit Ioānes And.in c.ij.de appel.) qui ab alijs dicitˉ Bernardus Compostellanus presbyter Innocentij papæ quarti familiaris & capellanus:uir ī iure doctissimus eiusdē pontificis studio prouocatus, ingeniosissima profundissimaq; interpretatiōe uolumē Gregorianū adeo suis tēporibus elucidauit,ut illius expositio cęteris sit prælata:qua sibi tantam adeptus est gloriam ut per eam perpetuo uiuere intelligatur. Nā licet occiderit,fama perēnis erit . Claruit sub Friderīcho imperatore secundo,anno domini.M.ccl.

Grego-

[1] Probatio. Vinc. Ioā. And. Pano. hic Ias. Phili. Dec. l.qđ te. si cer. pet. Albe. ij. statur. q.clviij.in fi.Alexan. cōs. clvij. nu.3.li.ij. ubi dixi alias allegans dolum ꝓbare debet. l.quoties. de proba.

† Sunt tñ plures abbatiæ quę mouent ī fidē & homagiū ut de mar. bec ab archiepisco po turonē si,& đ cormery a capi. s.Martini turonensis, & hæc in locis suis notoria sūt.

[1] Fidelitate. ut dixi in cōsue. Parisi. §. ij. glos.iij. num. xiij.

GREGORII NONI ROMANI PRAESVLIS uita (si Platinæ creditur) qui Raymundi † Barchinonensis capellani & pœnitentiarij sui auxilio, Decretales compilauit.

REGORIVS nonus, natione Henricus, patria Anagninus è familia comitum Innocẽtij tertij nepos, apud Septizodium põtifex creatus, † Fridericũ † statim monuit sub anathematis pœna, ut primo quoque tempore in Asiam, cum exercitu proficisceretur recuperandæ Hierosolymæ causa. Promisit quidem Fridericus se id facturum: atque omnibus cruce signatis mandauit, ut Brundusij ad certam diem cum armis adessent. Venerat eò magna multitudo, præcipuè uerò è Germania Lantgrauius Hessiæ, qui Brundusij una cum magna parte militum moritur, dũ Fridericus ægritudinem simulans in Sicilia se continet. Hæc autem fraus ita apertè deprehensa est, ut constet ipsum Fridericum cognita Lantgrauij morte, eò celerrimè adnauigasse, omnemque eius suppellectilem diripuisse. Non destitit tamen fingere si bi in animo esse, in Asiam traijcere, eò enim post rapinam nauigationem direxit, omnibus qui tum aderant subsequi iussis: licet non ita multò post (ut ipse dicebat) procellis agitatus Brundusium redierit. Hac autem fama percitus Ioannes rex Hierosolymitanus, cum Berengaria uxore, põtifici rem gratam facturus Bononiam uenit, Venetorum nauigio in Asiam traiecturus. Verum pontifex cognita Friderichi fraude, ne Ioanni re infecta abire liceret: eum & Hexarchatus Rauennatis gubernatorem instituit, & Honorij tertij sententiam in Friderichum latam confirmauit: grauioraque in eum molitus fuisset, ni Maurorum impetum reformidasset, classe tum potentum: quos tandem Ferdinandus Arragonum rex tanta clade superauit, ut breui Maiorica insula una ex Balearibus, & Valentia urbe potitus, pulsis Sarracenis, incolas locorum suscipere Christianos ritus impulerit. Nauigauit tandem Friderichus amicorum precibus, & minis pontificis fessus, in Cyprum usque, ut Christianis in Asia bellantibus quos sæpe deceperat, aliquam spem daret. At uero dum inde Soldani uires explorat, Raynaldus eius præfectus quem in Sicilia dimiserat, in pontificem mouens, multa Picentini agri oppida occupat: erat tum Perusij pontifex Assisium petiturus, ut quæ de Francisco uiro sanctissimo miracula audierat, præsens cognosceret: quamobrem eum, (re quemadmodum audierat) comperta, in sanctorum numerum statim retulit, magno christianorum conuentu, ob eam rem habito. Dum hæc à pontifice agerentur, alter Friderichi satelles, Fulgineum per factionem occupat. Vnde paulò post armis bene cũm ecclesia Dei sentientium depelli tur. Instabat literis, & nuntijs Friderichus Aconem iam profectus, ut a pontifice absolueretur, quòd diceret se deinceps in eius potestate futurum. Verùm pontifex cognita hominis fraude, & Christianos milites in Asia dimicantes admonet, ut sibi à Friderichi insidijs caueant, aliquid noui semper machinantis in hominum perniciem, & Ioannem Hierosolymitanum regem comparato exercitu in Raynaldum mittit, Picenum agrum rapinis & incendijs uexantem. Alijs uerò copijs, quibus cardinalem Columnam præfecerat, è sancto Germano præfectum Friderichi deijciens: cum Sarracenis mercede conductis: omnia ab eo saltu Capuam usque pertinentia, in deditionem breui recepit. Hac autẽ calamitate moti, qui in Vmbria & Picentibus Friderichi nomine militabant, relictis quæ occupauerant in regnum trepidè redeunt. Interim uerò Friderichus Brundusium rediens, pacis admodũ cupidus, ultro pontificem rogat, ut in gratiam recipiatur, Imperatorq; appelletur, ac pro regno Siciliæ uerus ecclesiæ feudatarius. Quod quidẽ nõ prius impetrauit, quam uncias auri centum, & uignti millia ecclesiæ Romanæ ob illata damna persoluisset, ipseque pro ea re supplicatũ ad pontificẽ Agnaniã uenisset. Cùm autem Gregorius ad omnia intẽtus, ut bonum pastorem decebat, Perusinorum res ab exulibus perturbatas, eò profectus componere studiosus esset: statim Romæ tãta seditio orta est & hæresis, quanta nunquam antea, Hannibale ex gente Hannibala, cum quibusdã sacerdotibus male sentientе: quo quidem authore populus Romanus usus in ecclesiam Dei cõiurauerat, Sed hũc diuina

† Raymũdi qui tñ non solum supflua posuit ut ca. significãtibus. de libel. oblar. repe. & ca. ult. de appella. Sed sæpe male truncauit decreta ut de eius male decisis querantur doc. in ca. ueniẽs de rescr. & c. j. de appe. Qñq; studiose truncauit ut lateret inuidiosum argumẽtũ ut in c. ex frequẽtibus. de ĩsti. qđ latum erat cõtra regalia Regis Angliæ. Sic in plerisq; latis in fauorẽ inimicorũ regis Franciæ, ut in c. nouit. de iud. Quasdam etiã cõstitutiones Caroli magni autore tacito ĩseruit, ut in c. j. de cẽsibus quãdoq; text. cõciliares flagitiose alterauit, ut in c. j. đ iudic. ubi gl. Berna. uersic. donec hoc fa cetur.

† Creatus. Ann. 1226.

† Friderĩcum. s. ij. Frider. j. Oenobarbi nepotẽ, đ quo scripsi in consue. Parisi. ti. j. ĩ rub. nume. 41.

cũ sequẽ.

† Diripuisse. idẽ Sabellic⁹ enneados ix. lib. vj. qui solitus est exacte seq plati. nisi ubi de Venetis agĩt quorũ gloriã Sabelli. pñiæ fauẽs tãto affectu auget, ut sæpe platinã uelut perpetuũ Venetorũ hostem insectẽt, quasi historiæ fidem ut Venetorũgloriã minueret uitiarit.

Nouissime autem Illustri. heros Land. graui⁹ hessiæ ptextu Fœderis à Carolo v. captiuat⁹, ẽt feudis auitis, & masculinisiniuste spoliatus, pro cuius iustitia p⁹ Caro. Ruinũ & Philippi Dec. cõsi. cxvj. cõsil. lj. & consi. ccccclv. & An. Alciatum, consului, sed frustra uiuo pfato Carol. cui odiũ iure potius eẽ iniqua an

diuina ultio citò compescuit, nam & Tyberis supra modum inundans, multa damna mortalibus intulit: & tanta peste laboratum est, ut decimus quisque uix superfuerit. Pontifex tamen mira clementia usus. Romam ueniēs, populo Romano ignouit: pulso è senatorio ordine Hannibale: conuictis de hæresi sacerdotibus errore m fassis, ac saniorē opinionē subiere iussis. Ad ornādam uerò urbem deinde conuersus, & ueteres cloacas eliminatas restituit, & nouas extruxit urbis dignitati & ualetudini uno tempore cōsulens. Ab urbe deinde abiēs, ualetudinis gratia, & Reate (ut quidam uolunt) beatū Dominicum principē ordinis prædicatorum, & Spoleti Antoniū Vlysipona oriundum Patauij mortuum, secundum à Frācisco ordinis minorū authore, in sanctos retulit. Anagniā deinde rediens, oīa circūquaq; posita muniuit, Romanorū contumaciā ueritus, quorū senator more ueterū legē rogauerat, populusq; sciuerat, ut omnia oppida circa urbem posita, Romanis uectigal penderent. Non est tamen ueritus pontifex dissuadentibus cardinalibus Romā proficisci, quo Romanos ad sanitatem reduceret, tum monendo, tum castigando. Verū cum nihil proficeret, Reate se contulit: quo & Fridrichus Imperator collocuti simul de rebus agēdis, in hāc statim sententiam uenere: ut primò quoq; tempore. Romanos coniunctis copijs, adorirent. Decepit tū quidē pōtificē (ut antea semper) Friderichus. nāque in Germaniam abiens, militibus suis mandauit, ut Romanis rebus in oībus obtēperarēt. Hac itaq; perfidia pōtifex motus: Germanis militibus ad castra sua cōfugiētibus, magnū proposuit præmiū, quare tāta multitudo cōfluxit, ut postea Romani aperto marte cū ecclesiæ copijs cōgredi nusquā sint ausi. Recuperato igit patrimonio sancti Petri & agro Sabino, spretisq; Soldani legatis, q supplicitur pacē petebāt: multos ex Frācisci & Dominici fratribus p Europā misit: qui prædicatione christianos ad arma contra Sarracenos concitarent: quorum opera tanta multitudo militū breui cōparata est, quanta nunquam antea. Interim uero. dū tāto exercitui dux idoneus quæreretur, Elizabeth regis Vngariæ filiam mulierem optimam ac miraculis clarā pontifex in sanctas retulit. Theobaldus autem Nauarræ rex & Aimericus Montisfortis, Henricusq; Bari ac Campaniæ comes iter per Germaniā & Vngariam cū magnis copijs facientes, Constantinopolim primò, mox traiecto Bosphoro Ptolemaidam peruenere, longè ac latè oīa populantes. Verū nō ita multò post superueniente magna hostiū multitudine, cum secedēdo biduo defendissent, cū optimo quoq; milite cadunt. Atq; hoc modo, expedito magno conatu inchoata, breui recidit imperitia ducum. Pontifex aūt tantā calamitatem ægreferens, Romā persuadentibus Romanis & obsecrantibus redire instituerat faciendarū supplicationum cā, ad placandam Dei iram, si quam ex peccatis hominū conceperat. Quo minus aūt id faceret, uetitus à Petro Fregepane, qui partes imperatoris sequebatur, è Perusia Viterbium se contulit: iturus contra imperatorē cùm armato milite, quem intellexerat transpadanā Italiam iam tunc attigisse: ac contra ius fasq; socias ciuitates oppugnare: iam fessas calamitate alia super aliam ab Ecelino Patauino tyranno accepta. Ecelinus. n. cognomento Romano, cuius auus Theutonicus sub Otthone tertio in Italia ordines duxerat copias, à Friderícho secūdo accipiens magnam tyrannidē in transpadana Italia sibi comparauit, redactis in potestatē suam Taruisio, Patauio, Vincentia, Verona, Brixia. Friderichus itaq; aui fœdera nequaquam obseruans Mediolanēses & socias ciuitates, apud nouam curtē (ita. n. locus ubi pugnatum est appellabatur) ingenti clade superatos trucidat: Hanc ob rem, pontifex omissa deinceps spe rei bene gerende ob illatum socijs incommodum, redire ad urbem instituit: Ioanne Cincio urbis se notare contradicente: cuius audaciam Iacobus Cappocius Romanus ciuis infringens, pontificem magnificè ac splendidè suscepit. Hic est ille Iacobus cuius nomen adhuc legitur in tabernaculo opere musiuo, sua impensa extructo in sancta Maria ad præsepe, qua in basilica Petrus quoque Cappocius sepultus est sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, qui Friderichum Imperatorem schismaticū persecutus est: quiq; & hospitale sancti Antonij, non longè ab eadē basilica, & Perusij Gymnasium, quod sapientiam uocant, sua impensa extruxit. Gregorius autem, pacata urbe, & Friderichum iterum anathemate notat, ac imperio priuat & legatos Genuensium ac Venetorum, iam ad arma spectantium cōponendæ rei causa ad se uocat. Hisq; rationibus inter utrunque populum fœdera cōponit, ne alter sine altero cum imperatore Constantinopolitano

[Margin notes:] ...ni 1551. i... dicia ostēdunt. Franciscū in sanctos retulit. — Dñicum in sanctos retulit. — Elizabeth regis Vngariæ filiā in sanctos retulit. — Papa, Imperatorē iperio priuat.

tano fœdus ineat : utque bella gerenda utrique communia essent : & signa utriusq; uicissim ferrent . Illis autem qui hæc fœdera in nonum intra annum rupissent, interdictum sibi a sacris anathematis uinculo scirent. Balduinus autem qui mortuo Ioanne biennio Constantinopolitanum tenuerat imperium:cum ægre se ab hostibus inopia ærarij tutaretur , & filium pignori mercatoribus Venetis ob æs mutuo acceptū dedit: & ex ædibus sacris,ablatum plumbum, ac item lanceam illā spongiamq; qua Christus saluator noster hinc potus est, hinc uulnus accepit, Venetis pecuniosis uendidit. Fridericus autem Venetis admodum infensus,quòd Gregorij partes tuerētur:eos tum paludibus conclusos uehementer oppressit, ac maximis calamitatibus afflixit. Interim uero conspirantibus omnibus transpadanis ciuitatibus,duce Gregorio Montelongo Bononiensis ciuitatis legato,Ferraria quæ ab ecclesia Romana ad imperatorem defecerat, capitur , Salinguerra uiro fortissimo eā accerrime aliquandiu defendente.Capta autem , Azoni Estensi qui bello interfuerat ecclesiæ nomine gubernanda committitur,salutis nostræ anno millesimo cc.ac xl. At uero imperator qui tunc Pisis erat,cum non satis sibi constaret,qui partes suas,quive pōtificis sequeretur, ciuitates Italiæ in duas factiones tum primū diuisit . nam qui pontifici fauebant Guelphi:qui uero imperatori, Gibellini appellati sunt.Hęc quidem teterrimarum factionum nomina,ad perniciem humani generis inuenta,primum apud Pistorienses audita sunt,cum cancellarij Panzaticos Gibellinos ab urbe eiecisse:cumque alteri factionis Guelphi , alteri Gibellini Theutonici fratres fauerent : unde tantæ perniciei nomina indicta sunt . Florentini præterea nobiles suos Pisanis Gibellinarum partiū fauentes in exiliū eijciunt:pellunt & Guelphos uicissim ab urbe sua Aretini & Senēses:quorū exēpla multæ ciuitates Italiæ secutæ,bella plus quam ciuilia inter se cōmisere . Hinc multæ ciuitates a pontifice desciuere, † tum in Vmbria,tum in Hetruria.præcipue autem Viterbienses. Defecissent etiam Romani ciues, ni pōtifex(delatis per urbē supplicando , apostolorū capitibus)populum ad commiserationē mouisset, habita etiam in basilica sancti Petri oratione † dignissima:qua tumultuantes ita in sententiam suam traxit, ut eos impulerit pro ecclesia Dei crucem & arma suscipere.Hi postea uenientem eum hostili agmine ad urbis mœnia , Fridericum armis submouere. Qui indignabundus captiuum quēq; uarijs cruciatibus necās, in Sānium cōcessit : Beneuentum ui captū diripuit: ac mœnia circunquaq; euertit iterum autē ad urbē rediens , uia latina hostili animo Cassinense monasterium spoliat eiectis inde monachis . Soráq; quondam Samnitiū ciuitatem ad Liris fluuj caput sitam , ferro flammaq; uastat. Tēplariorū bona ubique diripit. Sarracenos uero adeo dilexit , ut eorum opera præceteris in bello uteretur, magistratusq; eis ac propriam urbē cōcesserit:quæ nostris quoque tēporibus Nuceria Sarracenorum uocatur. Fratrem præterea regis Timisij Panhormi baptismum petentē,ne id faceret uerbis deterruit.Rauennam autem repentino incursu petitam , in potestatē suam redegit. Hanc ob rem Gregorius concilium apud Lateranum indixit in quo de abrogando Friderico ratio haberetur . Verum Fridericus terra mariq; uias pclusit:& quosdam cardinales ac prælatos de uia & nauigatione captos adiuuantibus Pisanis,in carcerē cōiecit.Qua ex re tantum dolorē Gregorius cepit ut non diu superuixerit.Morit.n.pōtificatus sui anno xiiij.mense tertio:cū paulo ante , solis eclipsis tanta apparuisset,quanta nunquā antea. Raymūdū aūt Barchimonēsem coadiutorem in cōpilando libro Decretaliū,Gregorius usus est, ita quidā tā laudant,ut maiore comendatione laudari nemo possit.

Factiones pessimæ, multū nocēt humano generi

† Desciuere per tot bella & seditiones ultra quadringentos annos pugnauerunt papę cōtra Imperatore populūq; Ro. ut imperio attrito regnum Romæ & Italiæ occuparent. Illis certe oēs clades Italiæ et totius fere Europæ a translato imperio imputat Nicola. Machiauegli Florentin9 li. j.hist.flor. quotquot rē non ad affectum sed ad uerum scribunt.

† Oratione.affectibus turbatissima aduersus Fridericum hostē principis Apostolorū filium Satanæ(sic eū uocabat) promittēs regnantibus aduersus hūc canē,uitā æternam & oīum peccatorū remissionē, Hac arte ut scribit H . Muti9 Germanię chronico. lib. xx.populū Romanū pri9 cū Imperatore sentiētē trāsuersum egit & in eū armari fecit.

Gregori9 ix.mortu9 est ex tristitia.

Ricardo
[illegible]

DECRETA-
LES
GREGORII
NONI P.M.

a Discordet, per interpretationem huiusmodi arbitrij possumus illud decretũ interpretari.lxiij.dist.obeuntibus.Plerũq; enim tenetur quis quærere cõsiliũ : sed non tenetur sequi illud.j̃.de regu.licet. C.de iure emphy.l.ult.ff.de admi.tut.quidam decedens.§.Papinianus. ff. ubi pup. edu.deb.l.j.Item & secundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decre.s̃.de elec. cum in veteri. vbi de hoc. Sed uidetur quod superfluum sit petere cõsilium quod quis sequi non tenetur. argu. C. de prob. ad probationem. Sed certe potest esse, quod tale cõsilium sit uti le : quia potest mouere priorem ad aliquid faciendum, ꝙ forsitan per se non fecisset. argu. xxxj. dist.Nicena. & ff.e. item si unus.§.ulti. alias est lex.& incipit, si in tres. Et ꝙ à pluribus queritur facilius inuenitur. xx.di. de quibus. & C.de fideic. l.ult.ad fin. & argu. ad hoc lxiiij.distinct. extra conscientiam. Et diligens inquisitio facienda est in electionibus. s̃.de ele. cum terra. Et habito consilio deliberet, an expediat ei sequi consilium. ff. mand.l.ij. in fin. Et præterea sufficit, ꝙ ita scriptum est. ff. qui & à quib. prospexit. & vj. qõ iij. scriptũ est in lege. & j̃.de præscrip. ad audientiã. Et quia istud arbitrium approbatũ fuit à partibus, ideo seruandum est.

a Et est simile quod dicitur in regula beati Bñdicti. cap.ij.ubi sic dicit, Conuocet Abb. oẽm congregationem:& audiẽs cõsilium fratrum, tractet apud se:& quod vtilius iudicauerit : id faciat, Seneca li. dẽ quatuor virtutib⁹. Prudentis est, ꝓpriũ examinare cõsiliũ. Ioã. And.

† Alij libri nõ habẽt super hoc.sed loco eius habẽt de inueniendo rectore: secundum Hostien.

dũ formam arbitrij prior sancti Bartholom. Luca. tenetur habere consilium cũ familia hospitalis eiusdem, & tractare cũ ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, ꝙ nisi prior super inueniẽdo rectore tractauerit … lia hospitalis: & … silium requisier… bet potestatẽ e… ctorem: & si a… eum elegerit, e… haberi debet ir… nis. Verũ habito … lia super hoc † … tractatu, prior … rectorẽ eligere … idoneũ siue cõc… discordet a fa… ipso super in… rectoris.

Idẽ in cõcilio …

De rebus spiritualib… cum compromitti pote…

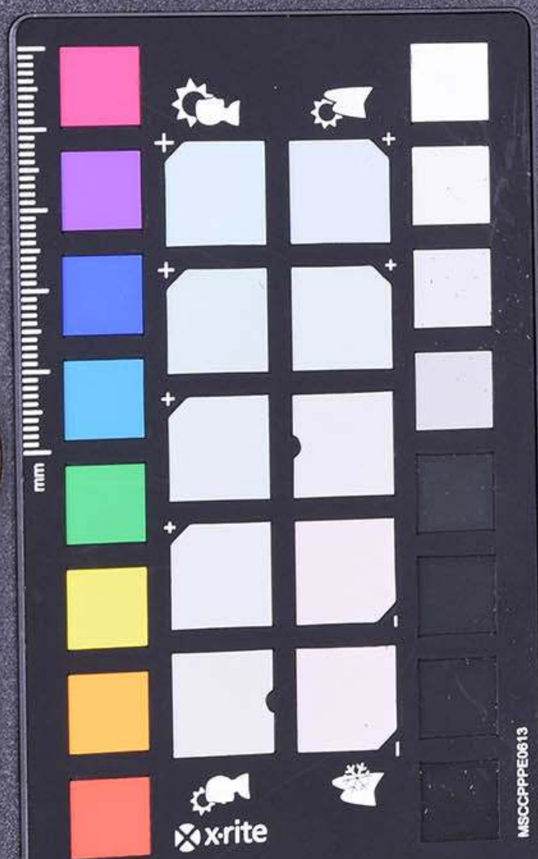
CAP. VIII.

C Ontingit inte… cum actori : … hoc generaliter … mus, ne super r… tualibus b co… tatur in laicum … decet, ut laicus … arbitretur.

C Ontingit.

Glossa sequens fortificat textum … alleg. quinque iura in contrarium, soluit … ciuiles & spirituales causas, laicos solos … ricis authoritate papæ & inferiorum.

b Spiritualibus. Sic enim patet quod … tualibus, in laicum compromitti non po… denter quia laicus de talibus cognoscer… qui fil. sint legi.lator. Et ecclesiastica neg… nõ debent laici. j̃.de iudi.decernimus. Et de … ecclesia male iudicat, qui quærit iudiciũ laicorũ.xj.q. j.placuit.Sed cõtra.ij.q.vij.nos si.& xvj. qõ.j. plures. xxxij.dist.c.præter hoc.§.verũ.& ij.q. v.mennã. nã & in infamẽ cõpromittit.iij.q.vij.c.infamis. §.tria.in fi. Dicas ꝙ de rebus mere ciuilibus quibus nullũ spirituale est annexum, bene potest compromitti in laicũ arg. huius c.cũ tñ tantũ prohibeat de spiritualibus,

de tẽporalibus permittit.arg.quia quod de vno prohibetur, de altero concedit.xxv di.qualis. j̃.eo.exposita.Si uero compromittatur in laicum de rebus etiã spiritualibus, non tenet arbitriũ, ut hic. Sed si cõpromittatur in clericum & laicũ, authoritate tamen superioris uidetur ꝙ ualeat : tum quia non simpliciter i laicũ, tum quia authoritate superioris. j̃.e.c. proxi. alias authoritate propria hoc facere non possent, & magis dignũ trahit ad se minus dignum: ut sic potius res ualeat, quã pereat …

Idẽ Pisano archiepõ.

Authoritate iudicis causæ etiam delegati, potest de causa spirituali in clericũ & laicum compromitti : & si arbitrium est a partibus receptũ, debet à partibus executioni mandari, licet per generalem procurato…

… prædicto c.dilectus.& ut dixi s̃. de transact.contingit. in gloss.quæ incipit, not. in fine.

Glossa sequens cum sequenti ordinatim instificat primam, secundam & tertiam allegat. plebani.

d Canonicorum. Vnde non ualuit quod per eum factum fuit: si consensum eorũ non habuit s̃. de procura. c.j. & capitulum sine consensu prælati agere nõ potest

imo … data … bera… Hi… quia … cau… dua…

potest. j̃.de iud.causam quæ.De hac materia dictũ est s̃.de rescript.edoceri.& supra, de procur. c.j.

a Fines mandati excesserit.unde non valuit ꝙ ultra fecit. s̃.de offi.deleg.cũ olim.& C.de procu. si procurator.& ff.mãd.si diligẽter.& s̃.de rescript.cũ dilecta.

Glo. sequẽs instificat mãdatũ papæ dicens id sumi ex tribus legib. in fi.quærit opponendo, & soluit.

b Ratum haberi debet. Licet procurator non habuisset mandatum ad hoc, … nes nõ di… uiduntur. … nu. 69. de verb.obli. & male.

trium non valere : præsertim cùm procurator fines mãdati a excesserit, & arbitriũ fuerit per unum clericum & duos laicos promulgatũ, licet ipsi de assensu Genu. archiepisco pi cui causa cõmissa fue…

l.ulti. unde iste procurator tenetur secundũ istam di. ad pœnam uel ad interesse, cum ipse seipsum etiã suo iuramento personaliter obligauit, si non habebat ad hoc mandatum. Sed qualiter agitur cõtra procuratorem, cum ipse non intenderit se obligare, nec aduersarij intendebant eũ sibi obligare? Sed ideo conuenitur: quia se obtulit defensioni alienæ, cum nõ haberet mandatum sufficiens ad hoc. ff.de procu. Plautius. &

licet pars aduersa nõ intenderat eum sibi obligare : tamen obligabat, ut dicit lex. quia sæpe extra id quod agitur, nascitur obligatio. ff.de commod.si is.in fi.

c Authoritate. Et ita authoritate superioris põt cõpromitti in laicũ & clericum simul de rebus spiritualibus. de hoc dictũ est supra, c. proxi. Item videtur hic, ꝙ si delegatus mandauit sententiã arbitri executioni, & ipse nollet ꝓcedere, quod delegatus possit arbitrum compellere, & non ordinarius. argu. C. de iudi.l.ulti.arg.contra. j̃. de for.comp. si quis contra. Sed hoc uerum est, quãdo delegatus datur vel ad exequẽdum arbitrium f vel ad compellendum arbitrum, alias ordinarius debet compellere arbitrum ut procedat. ff.eodem, lege.iiij. §. ait prætor. Ber.

te alterius compromittentium, expirat compromissũ : ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem, hoc dicit.

CAP. X.

… parte tua, nostris auribus intimatũ … acante præpositu… uneberti in Colo… onici eiusdem ec… ota sua diuiserunt … os, videlicet H.de … :& C. de Lombar … infrà. Cumq; post … tractaretur super … ne huiusmodi, & … essent in tua præ… õstitutæ, in te de… er hoc fide e præ… promittere cura… , qui causæ meritis … er inspectis ad pro… ã diffinitiuã senten… iem ipsis consen… præfixisti. Interim … ræfato H. ab una … electo sublato de … supradictis cano… hibere curasti, f … pendente sentẽtia … eretur ad electio… ã faciendã : quo… dam nihilominus … nień. canonicum … t. Die igitur quo … ia proferri debuit … ræsentia partibus … is, dictus B. alle… quòd procedere … s non deberes.

E X parte. Morte alterius compromittẽtium, expirat compromissum. Primo ponitur cõsultatio. Secundo responsio : ibi, Breuiter.Bern. Abb. Sic.

d Diuiserunt. qđ non est nouum nec reprehẽsibile. viij. quæst.j. non est nouum.& lxiij. distin. c. ultim.

e Fide præstita.De qua habes. s̃. eo. cũ tempore. secũdum leges nõ debent iurare, sed pœnã possunt partes apponere. in auth. de iudi. §.quia uero. collat. vj.& C. eo. authen. decernimus.

f Curasti. Et bene : quia pendente electione illius superstitis, non est alia electio celebrãda. s̃.de elect consideravimus. & ista electio primo debuit reprobari, quã fieret trãsitus ad secundam. infra, de concess. præben. post electionem.ad fi. & supra, de elect.auditis.ubi de hoc.

f Vel est arbiter assumpt⁹ sit ad cognoscendũ.de recusatione legati. s̃.de offic. deleg. suspicionis. Ioã. And. & cũ glo. Panor.

Glossa sequens ponit duo, quæ fortificant allegata per Ber. & eis respondet.

g Allegauit. & male, ut declarant sequẽtia : quia primo constare debuit de hac electione : ut dictum est in prima notula. sed mouit eũ forte: quia dicit lex, quod mortuo